HOMERI
QVÆ EXTANT
OMNIA

Ilias, Odyssea, Batrachomyomachia, Hymni, Poematia aliquot

Cum Latina versione omnium quæ circumferuntur emendatissim. aliquot locis iam castigatiore.

Perpetuis item iustisque in Iliada simul & Odysseam IO. SPONDANI *Mauleonensis*

COMMENTARIIS.

PINDARI quinetiam Thebani Epitome Iliados Latinis versib. & DARETIS Phrygij de bello Troiano libri, à Corn. Nepote eleganter latino versi carmine.

INDICES *Homeri textus & Commentariorum locupletissimi.*

Item expurgado conforme al nuevo indice de 1632.

AVRELIÆ ALLOBROGVM

Sumptibus Caldorianæ Societatis.

M. DCVI.

Serenifs. Illuftrifsimóque

GALLIARVM ET NAVARRAEORVM REGI HENRICO IIII. MECOENATI MEO

C. LEMENTIS S.

DVAE funt caufæ, Rex Sereniffime, quæ me potiffimùm ad dedicandos confecrádófque tibi labores meos Homericos impulerũt: altera quòd officii mei ratio ita poftularet: altera quòd Regia tua Maieftate non planè indignum munus aliqua ex parte videbatur. Primam quod attinet, cùm ego mihi optimè fim confcius auguftæ illius munificentiæ tuæ, qua me in hoc ftudio literario, poft illuftriffimæ tuæ matris, Reginę IOANNÆ piæ & fempiternæ memorię, fatum longè funeftiffimum, cuius ego primùm liberalem manum expertus eram, clementiffimè hactenus cohoneftafti, hoc quicquid eft opellæ meæ iurè tibi à me deftinatum eft: quòd æquum effe foleat, vt cuius beneficio feges excolitur, illius fructus qualefcunq. tandẽ illi funt, maximè percipiat. Sed & hoc aliis nominibus facere planè debui. Cui enim parens meus, Maieftatis tuæ à confiliis & fecretis (vt de maioribus tuis, quibus etiam iam à multis annis in eadem dignitate, cum laude fatis ampla, inferuiũt, conticefcam) feipfum, fuos, fuáq. omnia omnino deuouit, par fuit me illius veftigia infiftentem in hac adeò ætatis meæ teneritate reliquæ meę vitæ inftitutum hoc facto indicare, quod in his mortalibus nihil fibi proponit antiquius, quàm vt me totum tibi, ex iure tuo, planè mãcipet. Accedit quòd cùm fub tua Bearnenfi ditione, vnde etiam ex parte familia noftra eft propagata, ab aliquot annis viuamus, quo nomine in tuam poteftatem omnino venimus, nulli ęquius fuit ifta à me offerri, quàm ei quem ego pro noftro principe & auguftiffimo domino demũ agnofco. Atque has equidem rationes inftituti mei non folùm Maieftati tuæ, fed etiam cuiuis alteri facilè me comprobaturum fpero. Alteram verò caufam quod fpectat, multis, ni fallor, arrogantiùs locutus videbor, qui hoc munus noftrum Maieftate tua aliquatenus dignũ pronunciauerim. Audire enim nonnullos mihi iam videor dictitantes, grauioribus te negotiis occupatum, putà etiam bellicis curis, cum quibus rancidus ifte Melefigenes, qui poftea Homeri nomẽ obtinuit, nullum habeat commercium, fed qui ad puluerẽ literarium relegandus fit, & iis dignus demum exiftimandus qui his viliorib. ftudiis dediti, altiora, quibus Maieftas tua deftinetur, minimè fpirare poffunt. Ergo tibi tubas, lituos, buccinas,

ſclopetos, ꝛmentáq. alia bellica, loricas, galeas, equos cataphractos, reliquum denique apparatum militarem potiùs offerendum fuiſſe cenſebant, quàm has nugas, vt appellãt, ſcholaſticas, in quibus nihil eſt, quod regiis auribus & oculis dignum videatur. Næ illi parum intelligunt, tum quis tu ſis, tum quid ſit illud, quòd Maieſtati tuæ offero. De te primùm vt loquar, iamdiu equidem mihi perſpectum eſt, quanto ſtudio ſtudia hæc noſtra ſemper ſis proſequutus: cuius virtutis propemodùm ſingularis (eſt enim Virtus, literas virtutum officinam excolere) eadem tua mater heredem te reliquit. Hinc viri literati & eruditi ſuum quoque honorificum ordinem apud te plurimùm ſunt conſequuti: hinc tua Academia illa Bearnenſis effloreſcit: quod amoris tui in literas argumentum eſt luculentiſſimum, vt nihil abſurdum facere exiſtimari debeam, qui literarum fautori literarium aliquid offeram. De meo verò munere vt dicam, ne extra quidem cancellos ſcholaſticos vllum Maieſtate tua dignius inueniri poſſe cũ quouis facillimè contenderim. Siue enim belli ſiue etiã pacis negotia adminiſtres, habet Maieſtas tua quod in vtroque Homeri volumine à ſuis occupationibus alienum non reperiat; etiam neſcio qua Syllana turba reclamante, quæ Regum animis iamdiu obſtrepere petulanter ſolet. Quibus faſtus & pompa aulica iam ab ineunte ætate placet, & noſtra ſtudia ſordent, quaſi illi in nobiliore & præſtantiore vitæ genere verſentur, ſolent eos qui illa profitentur, non ſolùm ſua ſocietate, ſed Regum etiam comitatu indignos iudicare: porrò ſi qui hodie tales ſuperſunt, omnem mihi ad tuam Maieſtatem aditum intercludere conabuntur, quòd illis nimirùm in hac gloria ſolis triumphare liceat, nobis quaſi è plebeia fæce recèns exorientibus velut profanis tuæ interpellandæ Maieſtatis licentia debeat interdici. Ego verò indicatum huiuſmodi hominibus volo, me inſtructum iis ad te me conferre, quæ magis tuam exornare Maieſtatem poſſint quàm illorũ præſentia. Quid verò illud tandem eſt, quod tantoperè vendito? Homerus meus, Rex illuſtriſſime, & iam donatione mea tuus Homerus, inquam, cuius ſcripta non ſolùm à liminibus regiis non arcenda, ſed iis quaſi egregia quędam Regiæ Maieſtatis ornamenta, vtpote quę omnia ſpirent regia, excipienda ſunt. Quid ita? Attende, Rex illuſtriſſime: ego omnia paucis explicabo. Regium eſt fortem, regium eſt prudentem eſſe: Fortitudo nimirùm & Prudentia tutiſſima ſunt eſſe Regij ſtatus columina. Ecce Homerus tuus vtramq; partem ita perſequitur, vt eum demum finem ſpectaſſe videatur, quò Regibus digna omnia ſcriberet, & in cœco, errabundo, miſeróq. alioqui vate (qui caſus ſolent virtutem ferè comitari) non alius planè quàm Regius fuerit animus, non alius ſaltem ex monumentis eius eluceſcat. Primùm tota Ilias integrum eſt & perpetuum FORTITVDINIS ſpeculum vel in ſolo Achille, quem ita informauit vt ei parem, ſi Maieſtatem tuam excepero, ſequentia ſecula neminem protulerint:

rint. Enimuerò quid Hectoras, quid Agamemnonas, quid Menelaos, quid Aiaces, quid Diomedes, quid Idomeneos, quid Nestoras, quid Menestheos, quid Vlysses & reliquos Heroas clarissimos commemorem, in quibus luculenta fortium virorum effigies ita ad viuum expressa est, vt nihil exactius à mortalitate excogitari possit? Licet ergo bellica negotia capesses, non à te elimandus idcircò veniet Homerus, quasi illa vllatenus interturbaturus sit: hic potius tua consilia adiuuabit, &, si tãtillum temporis illius lectioni tribuere non dedigneris, ad ipsa prælia subeundum te alacriorem longè efficiet. Nulla enim alia re solet fortitudo magis excitari, quàm fortium virorum commemoratione: vnde legimus, vel ipsum Themistoclem ob Miltiadis trophæa subinde experrefactum, vt insomnes etiam noctes transegerit: neq. dubito, quin etiam in ipsa acie tanti ducis, cuius facta & virtutem studiosè æmulabatur, recordatione eò fortiùs se gesserit. Cùm ergo his stimulis excitetur virtus, est quod Homerum tuum amplectaris, & attentè euoluas, qui infinita eius exempla tibi amplissimè suppeditabit, vnde sese illa augeri manifestè apud te sentiat, & eum suo damno huius amoris & attentionis fructus hostes tui postmodum experiantur. Sic apud eundem tuum Vatem refricata sibi à Minerua Tydei patris memoria, Troianum exercitũ maiore cum alacritate Diomedes profligauit. Vide ergo quid tibi offeram. Poetam nempe, qui solos istos strepitus bellicos intonabit, & ad prælia classicum tibi quodammodo canet: nihil humile, nihil abiectum, nihil à Regię Maiestatis grauitate & officio alienum referens, nisi vbi illo tuo iudicij acumine vitia à virtutibus erunt discernenda, quę tamen sedulò & diligenter Poeta tuus distinguere solet. Homerico opus habeam calamo, si Homeri dignitatem dignè velim hac in parte prosequi. Mihi tamen sufficit, digitum ad ipsos fontes intendisse, vnde Maiestas tua reliqua, quæ mea infantia eloqui non potest, si lubet, hauriat. Quod idem de Prudentiæ, quam Rege dignam virtutem dixi, tum præceptis tum exemplis intelligi volo. Quæ licet in Iliade passim disseminentur, at peculiare Odysseæ volumen vberius & copiosius complectitur, quibus etiam potissimùm destinatum à Poeta fuit: quorum enarratione supersedeo, ne diutiùs Maiestatem tuam ab ipsius Poetę lectione remorer. Quod si feceris, nihil sine exemplo nobilissimo feceris. Alexander Magnus tanto studio Homerũ complexus est, vt totam Iliadem & maximam Odysseæ partem memoria calluerit, sed & emendasse proprio marte Iliadem in Geographo legimus. Ecce quantus Imperator Poetam nostrum amârit & excoluerit: rationem autem amandi, rationem excolendi eam demũ habuit, quòd eius Poesin solam verè regiam existimaret, vt Philippo patri interrogãti, cur tantoperè illi incumberet, respondisse memoratur. Hinc Homericam Iliadem semper cum pugione sub puluino eum repositã habuisse prodidit Onesicritus, quam etiam

 pre-

precioso illo Persico Narthecio includere posteà solitum referunt. Idem studium circa hunc Vatem in Cassandro Macedonię Rege fuisse tradidit Caristyus. Tantum ergo tibi Vatem offero, Rex illustrissime, qui se satis ex superioribus argumentis, suáque lectione dignum tua Maiestate prodet. Addidi nõnullos meos in eum commentarios, eos quidem nullius per se momenti, sed longo satis & accurato, quantum in me situm est, labore conscriptos. Quos tibi eò gratiores esse opto, quò primus hoc scribendi genere vtrunque volumen Homericum perpetuo contextu exornaui, idque præter vulgatum in hunc Poetam scribentium morem, qui cùm in verborum enucleatione maximè occupentur, ego res ipsas attentione dignas potissimùm tractaui, vnde etiam aliquid amplius reliquis præstare poteram, si iuuenili meo feruori maturitas iudicii & rerum experientia, quæ non nisi longa ætate comparatur, affuissent. Vtut se res habeat, quod hac in re potui, id volui totum tuum esse, vt si facultas illa magis in reliquis meis studiis adoleuerit, eundem animum & voluntatem eò magis auctum iri intelligas: cuius vt in presentia rationem duntaxat hȃbeas, summis precibus à tüa Maiestate flagito: quam Deus Opt. Max. in longos annos tuis subditis & Ecclesiæ Christianæ protegat & conseruet. Vale Rex Illustrissime, & Mecœnas clementissime. Basileæ Rauracorum, 12. Iunii, anno 1583.

Regiæ tuæ Maiestati addictißimus

Ioannes Spondanus.

ΤΩ ΑΥΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΕΝΝΕΑΣΤΙΧΟΝ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΝ.

Οἱ μὲν σοὶ, βασιλεῦ, ἵππους περιφέρουσιν Ἴβηρους,
Οἱ δὲ κυνῶν τοὺς ὠκυτάτους, ὁ δὲ δίπλακας ἴσους,
Μαρμαρέους τ' ἐσθῆτας ἄγει, ὁ δὲ πλοῦτον ἄπειρον,
Χάλκόν τε, χρύσόν τε, πολύκμητόν τε σίδηρον,
Καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ἄλλοι. τοιοῦτον σοὶ δ' ἐγὼ οὐθὲν
Νὴ Δί' ἄγω, κενεός τε ὅμως οὐκ ἔρχομ', ἐπειδὴ
Λωΐα δῶρα φέρω, καὶ δὴ χαριέστερα κείνων
Τίς θάμβει; τὶς δὲ φθονέει; σὺ δ' ἀοιδὸν ἀοιδῶν,
Ἔξοχον, ὦ βασιλεῦ βασιλήων ἔξοχε, λῆψον

Ἐν Σπονδαῖς Πίστις.

ANAGRAMMA NOMINIS REGIS NAVARRÆ MECOENATIS mei Clementiſſimi.

HENRICVS BOVRBONIVS.

HIC BONVS ORBI NERVVS.

EXere pacatos, mitis RHamnuſia, vultus,
Nec iura libertatis huic vati eripe.
Aut iſta torua: meæ præſagia prodita menti
Securus animi, & conſcius veri eloquar.
ILLE Meus ſummo Mecœnas gratus Olympo,
Sceptrum Nauarræ qui valida quatit manu.
Ille orbi columen dabitur tandem: HIC BONVS ORBI.
NERVVS perituro ſi quid vnquam hinc auguror,
Debetur. Neruis ſtant membra valentibus, iſto
Valente NERVO huic ſtabit ORBIS integer.
Huic igitur NERVO tantas, Deus optime, vires
Largire vt hic & ORBIS iſte non ruant.

IOANNES SPONDANVS
faciebat.

EVSEBIO EPISCOPIO VIRO
ORNATISSIMO ET TYPOGRAPHO
SOLERTISSIMO

Ioannes Spondanus S.

N tibi, mi Episcopi, Homerum nostrum cum nostris in eum nescio quibus lucubrationibus, quarum impressionem cùm tu, pro tuo in rem literariam propagandam studio, suggerente clarissimo viro D. Zuingero, in te omnino tandem receperis, gaudeo me eum nactum Typographum, qui non perfunctoriè, sed quàm diligentissimè in excudendis libris sibi demandatis versari solet. Vtinam verò nostri labores tanti essent, vt eandem tuam diligentiam & sedulitatem postularent. Ecquid enim tam iuuenilis opera promeruit? Imò, cùm neque lucem etiam mereretur, dignam non puto in qua tu occupari velis. Sed vt interdum audiendi sunt mali Poetæ, ita quoq. interdum mali libri sunt excudendi, cùm, magno illo Secundo teste, ex iis etiam aliquis fructus nonnunquam capi possit. Deuora ergo, quæso, hanc molestiam, & de grauiorib. negotiis tuis aliquantulum remitte, dum ista mea iuuenilia Solem, ex officina tua prodeũtia, videant. Operariorũ industriam, aut correctorum diligentiam non flagito: hoc enim tibi apprimè curæ esse satis intelligo, sed si peto, id quod tu præstare soles, peto, quod magis videbitur tolerabile, quàm si insolitum nescio quid nunc primùm postularem. Ego interea, vt scis, maiora tibi adorno, ad quæ hoc quasi prœmio prælusum volui. Neq. *tamen hæc à me ita dicta velim intelligi, vt hic labor pro nihilo censeatur, forsan enim, vbi penitius inspicietur, non ita leuis aut inutilis prorsus videbitur: sanè nouus est & à nemine hactenus, quod sciam, tractatus, quo nomine fortasse eò lubentiùs in manus hominum deueniet, vnde neque te pecuniarum, aut operæ tuæ, neque me tot sudorum vnquam pœniteat. Id potissimùm opto, quod optare te etiam non dubito, vt piis & bonis tantùm placeat: reliquorum fastidia vitiosæ nucis non fecero, latratus verò tanti, vt ideò de sede mea non dimouear.*

Tu intereà, mi Episcopi, vale, & me, vt soles, ama. Datum Basileæ ex Museo nostro 1. *Februarij.* 1583.

PRO-

PROLEGOMENA IOAN. SPONDANI IN HOMERVM.

NSTITVENTI mihi, pro veteri & constanti doctorum omnium authoritate recepta consuetudine, nonnulla in Homerica Poemata præfari, ne quis nos illotis, vt aiunt, manibus rem tam sacram attingere criminaretur, obiectũ iri à multis pręsentio, me inanem & superuacaneum laborem moliri qui post tam diligentem & sedulam tot eruditissimorum hominum messem, aliquam mihi spicilegij faciẽdi copiam restare putem: porrò frustra me in re iam peracta denuò agenda desudare. Quibus ego, si modò minus morosam aurem mihi accommodauerint, duabus rationibus satisfactum volo. Primùm quòd sicut in Olympiis certaminibus non vni tantùm aut alteri in eodem currendi stadio facultas cõcedebatur, ita in hoc literatio curriculo omnibus liberè & æqualiter vnum eundemq; carcerem esse reserandum, nemo homo est, nisi aut quem inuidiæ flamma detorruerit, aut quem Bœotico natum aere suspiceris, qui hactenus negauerit. Secundò quòd mihi ab illa diuturna consuetudine (quam legis vim obtinere intelligunt qui iureconsultorum volumina vel ab ipso l mine salutarunt) temerè non fuit recedendum. Vt vt se res habeat, non dubito quin hæc nostra quantulacunq. cõmentatio in studiosorum commodum redundatura sit. Cæterùm leuibus & maleuolis quibusdam ingeniis Pythagoræum illud vel Orphicũ occino, φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. Tu quisquis placidiore ac clementiore natus es sidere, faueto lingua: Imò illud Platonicũ παρῳδήσοντες limini Homerico, κακόζηλος οὐδεὶς εἰσίτω, inscribam s.

In hac ergo præfatione tria potissimùm mihi facienda propono. Primùm de Poetica in genere disputabimus. Secundò de Homero, hoc est de Homeri vita & scriptis agemus. Tertiò instituti nostri in hac editione causas & rationem exponemus.

DE POETICA.

Acturus initio de Poetica, duo præstanda mihi esse satis intelligo. Vnum quidem, Aristotelica methodo, in conuellendis & infirmandis argumentis quibus tam solidam scientiam nonnulli expugnare conantur. Alterum in eius origine & dignitate explicanda. Quorũ prius longè mihi facilius posteriore esse exploratissimum habeo, illamq; lubentiùs prouinciam quàm istam suscepero. Sed quia sine magna Poetices iniuria alterum caput ab altero diuelli non potest, tantam iniuriam tam periculosa diuulsione illi ne infligam, facta vtriusq. quodammodo societate, efficiam: Cui oneri licet me imparem omni ex parte facile confitear, tamen & æquitate causæ, vt scientiæ præstantia nescio quomodo tacitum mihi robur & occultas vires suffici sentio, vt victoriam ex illo certamine, & applausum ex hac laudatione apud æquos rerum æstimatores planè mihi polliceri: siue verè, siue arroganter audeam. Enimuerò me à multum interest hac ratione consumptam in hoc opus Homericum operam cuiuis probare, dum intelligat me oleum & operam non perdidisse, qui rem tanti momenti tentæq; dignitatis hactenus tractauerim. Atq. vt tam confidentes gladiatores, omni tamen exuta iracundia, & illud potius Aiacis in Hectorem prodeuntis vultum præferentes, in arenam, licet multorum anteà calcatam vestigiis descendamus, cum istis Poetices aduersariis congrediamur, quibus illam ictibus petunt? Sed primùm videamus quo animo concitati tantopere in Poeticam inuehantur, mox eorum petitiones longè minore negotio excedemus. Illum ego sanè animum pro aduersariorum diuersitate diuersum quoq. statuo. Quidam enim præ mera ignorantia, quidam præ maleuolentia tam infensos & implacabiles illius hostes se gerunt. Res ita omnino se habet. Pleriq. curriculum istud literarium ita ingrediuntur, vt illud leui cursu quodammodo delibare possint, & vix ipsis carceribus egressi, aut longitudine stadij perterriti, aut ignauiæ suæ sibi optimè conscij pedem celeriter referentes, aut si paulò vlterius progrediuntur tam inconsulto & præcipiti deuoluuntur impetu, vt aut in medio defatigata sistant vestigia, aut in ipso etiam metæ flexu disruptis rotis turpiter & miserè concidant. Hinc illi pro palma dedecus nacti studium istud quidem planè non abiiciunt, sed cùm id quod voluisse eos constat iam quoque non potuisse constet, id solùm quod potuerunt volunt & amplectuntur, reliquum non solùm aspernantur, sed asperrimè etiam insectantur. Hi sunt quos maleuolentia ductos Poetices hostes proponebam. Quos verò ignorantia, illi partim in eorum albo sunt referendi, partim generalius pro iis qui vniuersum literarum studium vellicant, accipiendi. Hos ego quidẽ in præsentia refellere non institui, quia sine dubio eos quiuis cordatus planè exordes facillimè iudicabit, qui vitæ, qui Rerumpublicarum, qui totius deniq; orbis columina rescindere moliũtur.

Porrò

Porrò excors ipse meritò censendus si cum huiusmodi Laruis, in quibus nihil solidum, nihil stabile, firmum nihil reperias, luctari velim. Ad eos potiùs nos conuertamus qui, cùm eruditionis, & doctrinæ gloriam ex literis aucupentur plausibile videntur de Poetica ferre iudiciũ, qui illam studiorum cãcellis eliminant, explodunt, exibilant. Vulgatum est enim, Cuiuis perito artifici in sua arte credi: proinde personati isti literatores gratiam & authoritatem quandam pro mereri possunt cùm hanc literaturæ partem incusant & eiiciunt, quasi id minimè facturi viderentur, si dignam quæ excoleretur, ac in eo retineretur ordine, existimarent. Et hac quidem iudicandi temeritate fidem apud imperitos non leuem consequũtur. Nos detectis illorum fraudibus hanc fidem illis adimamus, euellamus, eripiamus. Agite ergo, viri optimi, quibus machinis hanc arcem oppugnatis, quibus arietibus quatitatis, quibus testudinibus subruitis? Eia in hac arena, vos in oppugnanda, nos in propugnanda Poetica alacriter digladiemur. Nonnulli vestrûm, cum quib. in præsentia tãtùm manus variis iisque grauissimis de causis conserã, Poeticæ nostræ eo nomine insultant, quòd minus vtilia ad rerum administrationẽ tractet, hoc est quòd ex istis Poetarũ deliriis (ita enim appellare non veremini) nihil emolumenti in Rempublicam redundet, nulli fructus, quos illa possit excerpere, proseminentur. Ecquid enim, dicitis, indigent huiusmodi adminiculo negotia publica? Nunquis peritè aut prudenter illa non moderabitur, nisi qui in hoc Poetico puluere diu sese volutauerit? Quorsum pertinent illæ fabularũ coaceruationes, quæ aniles potiùs nugæ quàm eruditorum scripta dici possunt? Apage ergo hoc superfluum studium è Republica, apage inanes, futiles, putidas denique istas occupationes, & viro graui ac in seriis versante penitus indignas. Amabò vos, viri optimi, furere tandem desinite. Quid si præstantissimas quasuis Respublicas à Poetis institutas, informatas, exornatas, ad florentem denique statum perductas docuero? Et rem quidem altiùs, hoc est ab ipsius Poetices origine, quam paulò pòst attingemus, impræsentiarum ne repetamus, quis rogo septem gemina porta celebres Thebas Bœotias condidit? Philostratus in imaginibus respondebit Amphionem condidisse. Fuit autem Amphion ille cui hieroglyphici nostri, lyrã ab Apolline Dioscorides, ni fallor, Grãmaticus, à Musis Antimenidas, & Pherecydes Syrius, à Mercurio traditam Myron Byzantius scripserũt. Lyram autem symbolum esse diuinæ illius Poetices vel lapides ipsos credituros, nedum eos qui horum mysteriorum vel leui cognitione tincti sunt, omnino mihi persuadeo. Et rectè. Siquidẽ hic noster Amphion memoratur lyram cãtui maritasse (cùm primus Thamyras sine voce cecinerit) quod nihil est aliud quàm si dixeris eum diuina sua Poemata illo instrumento Musico modulatum esse. Qua ratione animos hominum illius sæculi duriores & asperiores emolliuit ac perpoliuit: quod vt mysticè postmodũ scriberetur, traditum est eum cantu suo saxa & lapides traxisse. Quòd Vitruuius de affatus (ita enim loquitur) suauitate, qua homines rupium incolas, & incultis moribus rudes, ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinam, interpretabatur, cui ferè subscribunt locupletissimi testes Palœphatus, Macrobius, Horatius, Neq. hîc vllus cauilletur Musicum fuisse hunc Amphionẽ, quod Plinius Musices eum inuentorem & modorum Lydiorum faciat, Iulianus verò apud Suidam antiquæ Musicæ (quanquam istam inuentionẽ Olympio cuidam Mysio Clemens & Eusebius tribuant) ne quis, inquam, sic cauilletur: siquidem, vt præmonui, nũquam fuit vt Poetice à Musica disiungeretur, quas & ortu, & familiari, vt ita dicã, conuictu germanas appellare possis. Vnde non omnino imperitè Grammaticorũ scholæ carminis originationem à cantu deriuarunt. Fuit ergo Poeta, fuit Musicus præstantissimus Amphion, & hunc Poetam, hunc Musicum vrbs illa nobilissima conditorem venditat: hoc Poeta, hoc Musico tam amabilis societatis & coniunctionis authore gloriatur: hoc Poeta, hoc Musico sui moderatore superbit: huic poetæ, huic Musico principem tantæ felicitatis, quæ ex illo hominum mutuo conuictu emergit, causam summa & immortali cũ gratulatione acceptam refert, & hactenus perpetuis scriptorum monumentis prædicare nõ desistit. At, dicetis, tu nos, elencho manifestissimo, iis oppugnas principiis, in quorum veritatẽ non cõspirabamus. Etenim fabulas nobis obtrudis, cùm dicis, hunc Amphionem ab Apolline, vel à Musis, vel à Mercurio lyram accepisse. Quis non videt hæc esse nefanda Poetarum vestrorum commenta & qualia piis nostris auribus insusurrari non debeant? Manete. Illucibam. Satis hanc narrationis asperitatem emolliebam, cùm eius authores hieroglyphicos appellaui. Qua voce nihil aliud intelligo, quàm eos occultè Numinis notitiam sub nominum pluralitate expressisse. Quod longè clarius demõstrare possum quàm à Macrobio variorũ Deorũ appellationes ad vnicũ Solem referri demonstratũ sit. Non assero tamẽ, id veteres illos Ethnicos perspicuè intellexisse, sed neque etiã nego in illa mysteria ex Aegyptiacis peregrinationibus quosdam lynceis oculis penetrasse: quanquam neq. illi quidem verum scopum planè sint assequuti. Id verò cõstanter affirmo, vt à vero Dei cultu, qui primus fuit, ad vlterinus deductus est, ita in hoc illius quædam remansisse vestigia, vt saltem Numinis cognitionem animis inscriptam Ethnici habuerint, & licet obscuram, aliquam tamẽ, & qua teste peritu

rituros eos cōſtat. Huius cognitionis beneficio,ſcientias,artes,& cætera dona animi, corporis, & quæ fortunæ appellabāt,Numinis munificētia in mortales deriuari intellexerūt. Quod cùm nos identidem in Homero obſeruauerimus, tum ex hoc loco de Amphione euinci poteſt. Vbi illud inſuper accuratè notandum, Veteres illos adeò in iſta veritate Numinis exquirenda cæcutiuiſſe,vt ſingulis rebus humanis ſuum ferè Numē affingerent, vt & in partibus corporis noſtri aliàs à nobis obſeruatum eſt. Sic varios Numinis effectus, variásq. actiones pro Numinibus cenſuerunt.Attendite myſterium,viri optimi,quod in veſtri gratiam repeto. Cum miſera illa antiquitas iſtam Orbis vniuerſitatem ſine Numinis moderatione non conſtare animo perui deret, illam tamen veram illius οὐσίαν verè complecti non poſſet, vt pote cuius notitia intra Iudaicos parietes occultaretur,corruptæ naturę impetu factum eſt, vt cùm intelligeret, Numē illud vbiq. diffundi oportere, at generalem iſtam diffuſionem de vnico imaginari non poſſet, (quanquam in noſtro Poetarum Principe neſcio quid tale de Ioue illo, cui vel ab ipſo rerum omnium gubernacula tribuuntur, pluribus locis annotauimus) factum, inquam, eſt, vt rebus omnibus ſuos Deos accommodaret.Itaq.ſingulæ artes,ſingulæ ſcientiæ, ſuos authores & doctores Deos in profanis iſtis voluminibus oſtentant, & prædicant. Sed & ex illa gente prodire poſſunt Poetæ quam Plurimi,qui vel noſtros Chriſtianos,vbi tanta Atheorum hominum multitudo diſſeminatur, non ſolùm illud Numen,ſed etiam vnicum illud Numen docere poſſint. Quid ſtrepitis? quid me importunis veſtris reclamationibus perturbatis? quid incœptum orationis meæ curſum interrumpitis? Nihil abſurdi,nihil quo veſtræ aures offendi debuerint, nihil contra pietatem,cuius prætextu vos me,ni fallor,expugnare conamini, protuli. Legite Euſebium,euoluite Clementem Alexādrinum,perluſtrate Iuſtinum Martyrem, Baſilium, Cyrillum,& alios ſacros ſcriptores,quorum authoritate ſi illius meæ ſententiæ veritatem non comprobauero,cauſam nō dico,quin nō pro vano à vobis exiſtimer.Sed nos nimium extra argumēti noſtri cancellos excurrimus. Ergo,vt eò redeat vnde tantillùm digreſſa eſt noſtra oratio, nihil eſt quod iſtam lyræ dationē Amphioni factam idcirco repudietis, quod Diis illis ficticiis aſſignetur Veſtrum eſt potiùs cæcitatis illius ſæculi miſereri,intereà verò etiam tantam lucem in tantis tenebris admirari,quòd peritiam illam Poetices & Muſices non aliunde,quàm à Numine profluere veteres agnouerint. Vt vt ſit,cōſtat hunc Amphionem noſtrum & Poetam & Muſicum Thebarum conditorem exiſtere. Quod cùm nudè à ſcriptoribus efferatur,penitiùs tamen negotium illud nobis inſpicientibus colligere licet eum huic nouæ genti ſumma cum authoritate præfuiſſe,ſancitiſq; legibus recentem iſtam ſocietatem exornâſſe, ac confirmâſſe. Et hoc etiam ipſa docet hiſtoria quæ cum à Cadmo (quem, ni fallor, Ogygen appellat doctiſſimus ille Varro) vrbis illius prima iacta fundamenta dicat, ab hoc Amphione ſplendidiùs ac magnificentiùs inſtauratam eſſe prodit.Iterum aures arrigite,& cùm vos Poeticæ inſultare nō defatigemini,nos quoq.in eâ tuenda non defatigari lubenter patimini. Attendite igitur. Hermes ille Triſmegiſtus nunquid Poeta extitit?Quis negauerit?Suidas id nimirum teſtabitur,qui illius verſus de voce & verbo Dei laudat. Sed & Zenobius Acriaiolus Poema de terræ motibus,quod Orpheo tribui ſolet iſti Triſmegiſto vindicat. At hunc Poetam Triſmegiſtum Regē Aegypti fuiſſe notiùs eſt,quàm vt pluribus demonſtrari debeat. Ergò ſtudium Poeticæ non omnino à Rerum publicarum adminiſtratione alienum eſſe iudicandum eſt.Imò olim illarum peritia penes huiuſmodi homines fuit,qui ex hoc ſtudio,quod in rebus diuinis maximè verſabatur,quid rectum,quid honeſtum,quid vtile eſſet,optimè iudicare poterant. Neq. enim huius ſcientiæ dignitas ex hodiernis Poetis nobis eſt ponderanda. Quotus enim quiſque noſtro ſeculo hoc nomine dignus vobis videbitur? Sed nos huius appellationis rationem poſtmodum explicabimus,vt intelligatis,aliud eſſe verſificatorem,aliud Poetam: quem cùm dicis,omnem hominem vt aiunt,dicis cui in re literaria,imò in rebus humanis,quantum mortali ſcire licet,nihil eſt additū nihil incognitū. Fuit ergò Hermes noſter Rex Aegyptius,ideéq; ſummus Poeta, vel, ſi mauis, notiore vocabulo, Philoſophus, idem Sacerdos, vnde triplicis illius magnitudinis cognomen ſibi comparauit ex quorundam ſententia: quanquam alij hoc ad altiora myſteria de Trinitate diuina trāsferant. Quod,vt probare poſſim, tamē in præſentia hoc non agimus.Neq.tamē exiſtimate me de illo Hermete impræſentia dicere cuius ſcripta adhuc hodie circumferuntur. Ea enim planè adulterina ſunt,vt copioſè poteſtis ex eruditiſſimo illo viro Ioanne Goropio intelligere. Cui tamen ſi omnino aſſentiar ne vllum quidem mortalem Triſmegiſtum fuiſſe pronunciauero. At mihi iam ſufficit vel ex iſta incerta narratione docere non eſſe clauo Reipubl. indignos Poetas, quatenus hoc ipſum profitentur: vt etiamſi reipſa hic Triſmegiſtus homo non fuerit,tamen ſi fuiſſet,cùm Poeta extitiſſe prodatur,Regiam dignitatem vel ex iis Poeticis dotibus promeruiſſe potuerit. Quod vt meliùs percipiatis, audite Platonem dicētē, moris fuiſſe apud Aegyptios ex Philoſophis (id eſt Poetis) ſacerdotes,ex ſacer-

ſacerdotibus autem Reges eligere. De Zoroaſte Perſomede dici hoc loco opportunè poſſet, niſi quiſpiam illum Magicarum artium inuentorem eſſe clamitaret, quas ne videamur tueri, (quanquam noui qui fuerint Perſici Magi) ex vulgi opinione quòd vim illius vocabuli non intelligit, illius commemoratione ſuperſedebimus. Commodiùs Hyſtaſpen ſubnectemus, qui cùm poeta eſſet, rex tamen Medorũ fuit. Hunc Hydaſpen vocat Firmianus, à quo amnẽ quoq. Hydaſpen appellatum dicit, eumq; ſub pueri vaticinantis intepretatione ad memoriam poſteris tradidiſſe ſublatum iri ex orbe nomen Imperiúmq. Romanum, & id multò antè præfatus, quàm illa Troiana gens conderetur. Neq. hîc obiiciendum, non exprimi Poetæ appellationem, nam nos Oracula illa non ſolita niſi verſibus reddi ſatis exploratum habemus. Quid dicemus de Dracone qui etiam inter Poetas recenſetur? Is, vt ſcribit Gellius, fuit Athenienſis, vir probus, & multa prudentia prææditus, iuriſque diuini & humani peritus (idem eſt ac ſi Poetã vnico dixiſſet vocabulo) primúſque omnium leges tulit, quibus Athenienſes vterentur: videtis incrementum Athenienſis Reipub. à Poeta ducere originem? Sed quia ille ob ſeueritatem legum, quas Demades orator non atramento ſed ſanguine ſcriptas dictitabat, minus vobis probabitur, ad Solonem tranſeamus. Quantus ille, quæſo, Poeta, extitit? Hæretis? At diuinum Platonem audite, apud quem Critias in Timæo aſſerit ſi ſeriò Poeticam excolere potuiſſet, neq. illi tot eſſent ex patriis ſeditionibus obiecta impedimenta, futurum eum ipſo Heſiodo & Homero inferiorem non fuiſſe. At quo pacto hic Poeta Athenienſem Rempublicam adminiſtrarit, quàm egregiis legibus exornarit, nemini ob tanti viri celebritatem & ſplendorem ignotũ aut obſcurum eſſe ſuſpicor. Eius ſanè Elegias plurimùm commendant Ariſtoteles, Ariſtides, Pauſanias: qui addit vehementes & incitatos fuiſſe vt eo carminis genere Athenienſes aliquãdo ſint ad bella inflammati. Nimirum præſtantiſſimum & minimè vulgarem Poetã eſſe oportuit, qui ex Aegypto longè doctior, & rerum diuinarũ cognitione non leuiter inſtructus redierat. Videtis iterum poetas etiam ad magnificam & beatam illam rerumpub. moderationẽ ſolitos admitti? Quid attinet Pittacũ illum Mitylenęũ cõmemorare, qui ſexcentis elegis ciuibus ſuis leges conſcripſiſſe traditur? Annón Poeta ille aliquandiu patriã ſuam tyrannus rexit, quãuis ea dignitate poſteà ſponte ſeſe abdicauerit? Fuit etiam Periander Tyrannus Corinthius nõ vulgaris poeta. Quid? nonne ipſe Anacharſis Scytharum Regis frater, leges verſib. deſcriptas genti ſuæ proponere voluit? vnde colligo hunc etiam poetam quaſi conſortem fratris in Regno illo extitiſſe, vt neque barbara etiam illa natio poetas à publicis negotiis exſibilauerit. Satíſne locupleti exemplorum congerie Poetas quoq. non eſſe egregio illo veſtro rerum moderamine indignos perdocuiſſe vobis videor? compertũ habeo mihi non cũ pertinacibus ingeniis eſſe negotium, à quibus longè difficiliùs hanc confeſſionem quàm ex quouis ſicco pumice aquam expreſſero. Imò, niſi me fallit animus, quanta vocis contentione fieri poterit, clamabitis me Anthericum metere, aut ex arena funiculum nectere, qui hoc vobis ea ratione perſuadere nitar. At vos pro libidine magis ac magis obdureſcite, ego hoc ferrum iſti incude tundere finem non faciã donec illud aut remolleſcat, aut ſe plane intractabile profiteatur, in quo nõ tam mea imbecillitas quàm nimia illius duritas culpari poſſit. Ergo nobis non ſufficit oſtendiſſe me Poetas quoq; clauũ illum Reipub. attrectaſſe. Quod vt fateamini, ſiquidem hiſtoriæ veritatem veſtrum non eſt refellere, tamen non conceditis eos Poetices beneficio illud honoris faſtigium conſcendiſſe. Id verò ego minimè vrgeo, ſatis enim mihi eſt oſtendere eos illius ſcientiæ gloria fuiſſe decoratos, quanquam, Aegyptiorum conſuetudo, quàm ex Platone repetebamus, id ipſum euincere videatur. Sed quia vetuſtiſſima illa Poetica, que ex maxima parte fuit Theologica, cætero qui omnis ſecretioris eruditionis domicilium, in deteriorem quodammodo degenerauit, cùm ab illa ἐντελεχεία, vt ita dicam, longè deſciuerit, de ea loquamur quæ nobis eſt cognita, & de qua vos intelligere percipio. Videamus ergo an ſcripta noſtrorum Poetarum, quos nugarum ſentinas fortaſſe vos nuncupatis, ad eam ipſam Rerumpub. adminiſtrationem conducant: quod vos hactenus negatis & nulla poteſtis ratione concoquere. Atqui ego id tam manifeſtè docebo, vt qui tam ſplendidam lucem non videbit, lollio victitaſſe atq; ipſius talpæ vel leberidis cæcitatem longè ſuperaſſe exiſtimari poſſit. Qui publica negotia capeſſere inſtituunt, duo ſibi adminicula comparare debent: Vnum eſt morum, alterum ipſius Politicæ ſcientiæ. Sub morali pietatem (quod ſummum eſt Rerump. columen) intelligere potui, ſed quia ex purioribus Spiritus ſancti fontibus illam hauriendam eſſe ſtatuo de illa impręſentiarum plura dicere mihi temperabo. Quanquam illius nitidos quoſdam riuulos in hanc noſtram Poeticam illinc deriuatos facile ſit deprehendere. Et vt tandem hoc vobis perſuadeamini, non grauabor inſigniores quoſdam locos huius argumenti excerpere. Vultis primùm Deum potentem vobis à Poetis exprimi? Audite Homerum noſtrum:

Ζεὺς δ᾽ ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε ὅππως κεν ἐθέλῃσιν· ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων,

id eſt,

id est (nam vestrum plerosque ista aliôqui non intellecturos scio) *Iupiter virtutem viris auget & minuit Prout voluerit. Ille enim potentissimus est omnium.*

Δαίμονι ῥέξαι πᾶν δυνατὸν *Deo omnia factu facilia*, inquit Callimachus.

Hæc de plurimis paucula sufficiunto: quam breuitatem in reliquis etiam consectabimur. Vultis sapientem? Orpheus Deum.

ἐπιστάμενον τά τε ὄντα ὅσσα τε πρόσθεν ἐην, ὅσσ' ἔσεται ὕστερον αὖθις,

Scientem præsentia, præterita, & futura appellat?

σοφὸν Θεὸν, *Sapientem Deum*, Euripides. Vultis veracem:

ψευδηγορεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταται στόμα *Mentiri nescit os*
τὸ δῖον, ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ *Diuinũ, sed quæ dicit perficit omnia*, inq̃t Aeschyl^9.

Quid quod Pindarus Veritatem Iouis filiam prædicat? Vultis bonum?

τὰ τοῦ Θεοῦ μὲν χρηστὰ *Quæ à Deo sunt*, inquit Euripides.
κακῶν ὁ Θεὸς οὔ ποτε αἴτιος *Deus nunquam est causa malorum.*

inquit Lyricus apud Clementem. Vultis iustum?

---ἔχει Θεὸς ἔνδικον ὄμμα ---*Deus habet oculum iustum*, inquit Homerus.

Est profectò Deus qui quæ nos gerimus auditque & videt: Bene mereti bene pfuerit, male mereti par erit. ait Plautus. Vultis misericordem? *Flectitur iratus voce rogante Deus* inquit Naso.

Vultis incorporeum? Hîc vero attentos vos esse postulo.

χώριζε θνητῶν τὸν Θεὸν, καὶ μὴ δόκει *Seiunge à mortalibus Deum, neque existima*
ὅμοιον ἑαυτῷ σάρκινον καθεστάναι *Similem tibi ipsi ac carneum esse constituendum.*

ait Aeschylus apud Clementem. Et rursus apud eundem Xenophanes:

εἷς Θεὸς ἔν τε Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος *Vnus Deus inter Deos & homines maximus*
οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίιος. οὐ νόημα *Neque corpore mortalibus similis, neque mente.*

Iam verò cùm Orpheus Deum principium & finem omnium vocat, quomodo vobis loquutus videtur? Audite illum apud Eusebium:

---ἐστὶ δὲ πάντη ---*Est vbique*
αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ *Ille cælestis (Deus) & in terris omnia perficit*
ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσον, ἠδὲ τελευτὴν, *Principium continens, medium & finem rerum.*

Vultis omnium largitorem?

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα *Iupiter bona & mala largitu.: Omnia enim potest.*

inquit Homerus. Et Pindarus:

Ζεὺς τάδε καὶ τάδε νέμει, *Iupiter prospera & aduersa largitur,*
Ζεὺς ὁ πάντων κύριος. *Iupiter omnium dominus.*

Cultum porrò diuinum quis meliùs his versibus docet, quæ sunt apud Suidam:

εὐσεβεῖν δεῖ τὰ πρὸς Θεόν. ὡς τ' ἄλλα πάντα *Pium erga Deum esse oportet Omnia enim alia.*
δεύτερ' ἡγεῖται πατὴρ Ζεύς. *Pietati postponit pater Iupiter.*

Quid? illud apud Stobæum:

δίκαια δράσας, συμμάχου τεύξῃ Θεοῦ. *Iusta faciens, Deum auxiliatorem consequêris:*

illud, vnquam, nónne Christianum animum spirare vobis videtur? An non ista sunt vera pietatis in nostra Poetica præcepta? quæ vt dixi concisiùs propono, tum quia illa aliunde commodiùs peti possunt, tum quia hoc πάρεργον non fuit ὡς ἔργον vsurpandum. Quantulacunq; tamen illa sunt, satis probant non planè sine pietatis fructu legi nostrorum Poetarum volumina, quod siquis vestrûm diligentiùs fecerit, futurum spero vt cum istis Musis, à quibus hactenus tã auersi estis, pacem & concordiam ineatis. Nec inficias eo his tam salutaribus Poetarũ præceptionibus perniciosa multa immisceri, vt meritò cum Polypi capite Poetica comparari possit, sed nostri est muneris & officij recta à prauis summo cum iudicio discernere. Quod satis ex ipso Plutarcho intelligetis in lib. de aud. Poet. Nunc superiora illa adminicula, quibus instructũ eum esse oportere dicebamus, qui negotiorum publicorum administrationem capessere molitur, repetamus. Vnũ igitur erat morum, alterum Politiæ. Vnde tum ἠθικὴ tum πολιτικὴ solùm, altioribus relictis, tota erit ista nostra disputatio. Porrò sic statuo, ei qui illa in parte seriò versari voluerit & cum laude, cum gloria, cum vtilitate illo defungi munere, in hoc scopum attẽtè collimandũ, vt in probum & benè moratũ virum euadat, id est, vt absolutam illam, quantũ in humanis absoluti esse potest, virtutis ἐντελέχειαν adipiscatur, quæ ei ad omnes actiones facem, non secus ac Minerua Homerica, præferat. qua si caruerit, funesta caligine totam Rempublicam obscurabit, cœlumq;, vt dicitur, terris permiscebit. Iam quis illã meliùs docet, quàm Poetica? Duæ sunt autem perfectæ docendi viæ: Vna quidem præceptis, altera verò exemplis. Ethica præcepta ex poetarum libris, Deus bone, quàm vberrimè fluunt, quàm copiosissimè excerpuntur? Exempla verò virtutum vbi frequentiora repertuã te putas? Illam rationem docendi

primùm expẽdamus, Virtutes igitur crassiusculè (si crassiusculè hoc fieri appellatis, quod duce illo Peripatetiorum principe fit) attendamus: quas cùm partim ἠθικὰς partim διανοητικὰς ex illius Philosophi doctrina esse intelligamus: τῶν ἠθικῶν, id est, moraliũ species esse nouem eodẽ magistro didicimus. Animi enim motus ab externis obiectis in homine animali politico dupliciter consideratur, vt perspicuè ac elegantissimè clarissimus & doctissimus ille Aristotelis Interpres Theod. Zuingerus tradit, dupliciter, inquã, vel respectu ipsiusmet hominis hoc pręditi: vel aliorum. Ex illo motu homo vel in futurum ad confidendum inducitur, vel ad diffidendum: & motus est vel θάρρος vel φόβος: quorum motuũ moderationi præest FORTITVDO. Vel in præsens bonorum fruitione delectatur, Malorum perceptione tristatur: & motus est vel λύπη, vel ἡδονή. Obiecta rursus agere videntur vel in corpus, vel in animum. In corpus: Sic λύπην & ἡδονὴν σωματικὴν moderatur TEMPERANTIA. In animum: ἡδονῶν καὶ λυπῶν ψυχικῶν obiectum consideratur vel per se, vel respectu hominum quibus cum conuersatur. Per se vt bonum vel malum est externum, in censum veniens tum diuitiarum: Quas moderatur LIBERALITAS & Magnificentia: Tum honorum, circa quos occupatur MAGNANIMITAS. Conuersatio quotidiana cõsideratur ratione eorum, quæ illã possunt tollere, aut fouere. Tollere vt iræ & inimicitiæ. Hæc moderatur CLEMENTIA & Seueritas: Fouere, respectu aut rerum aut personarum. Rerum veritatis videlicet quam moderatur INTEGRITAS Personarum, nempe Iucunditatis. Hanc moderatur in Serijs POPVLARITAS, in ludicris VRBANITAS. Motum illum præterea dicebamus considerari in homine respectu aliorum, nempe quibuscum viuit æqualiter vel inæqualiter. Et hæc est IVSTITIA. Illa, inquam, Iustitia, quam vos, viri optimi, aut vestrûm pars maxima tãtopore vobis vendicatis, cuius etiam præcepta à nostris Poetis diuinæ traduntur. Qua parte hoc studium vestro nõ esse deterius postmodum videbitis, etiam si Lemæ essetis, vt aiũt, Saturniæ. Virtus deniq; διανοητικὴ quæ nimirum ab ratione & cogitatione proficiscitur est PRVDENTIA. De singulis illis itaq; virtutum generibus Poeticè agamus, ac primùm de FORTITVDINE quę quàm sit homini Politico necessaria nemo est vestrûm (opinor) qui nesciat, vt id mihi pluribus non sit demonstrandum. Fortitudinem igitur spectamus quatenus versatur circa res bonas vel malas. Copiosiorem autem & magis perspicuam huius virtutis & aliarum doctrinam ex Ethico Philosopho, qui voluerit, repetat. An in Poetis variè disseminata illius solùm præcepta attendat. Primùm ergo quicquid homini acciderit ferendum esse docent:

---ἔοικε δὲ θνητὸν ἐόντα	---*Decet mortalem* (Calaber:
πάντα φέρειν, ὁπόσ' ἐσθλὰ διδοῖ Θεὸς ἠδ' ἀλεγεινά.	*Omnia ferre siue bona dederit Deus, siue mala.* inqt
τὸ φέρειν ἐκ Θεοῦ καλῶς	*Quod à Deo constitutum est, id rectè*
---φέρειν χρὴ	---*Decet ferre.* ait Sophocles:
τὸν ἀληθῶς ἄνδρα εὐγενῆ, καὶ τἀγαθὰ	*Viro verè generoso tum bona*
καὶ τὰ κακὰ δεῖ πταίοντα γενναίως φέρειν.	*Tum mala, si lapsus fuerit, fortiter sustinenda sunt.*

ait Menander. At Philemon:

ἐνταῦθ' ἀνὴρ γὰρ ἐστὶν ἀνδρὸς διάφορος	*In hoc enim vir viro præstat*
ἐν τῷ τὸ, τε κακὸν εὖ φέρειν καὶ τἀγαθόν.	*Quod & bonum & malum benè ferat.*

Vos, qui hæc auditis, patimini me apiculas imitari, quę non integros flores excerpũt, sed mellificum illum succum ebibunt, id est, vel minimã florũ portionem. Ita dum hęc γνωμολογικὰ Poetarum percurro, nihil aliud quàm summis vestigijs nec fixo pede purcurro, ad ipsos tantùm fontes digitum intensurus, quò sitim suam restinguere qui volet illis penitus se proluat. Pergamus tamen aliquantulum in hac FORTITVDINE Poetica. Calamitates fortiter tolerandas superiora quidem docebant sed confusè cum ijs quæ prosperè succedunt, in quibus ferendis non minus quàm in aduersis virtus illa elucescit. Nunc de calamitatibus seorsim, sed riuulum vnum aut alterum de tanto Oceano deductum.

ἀνδρὸς γὰρ πινυτοῖο, καὶ ἄλγεα πόλλ' ἐπιόντα	*Viri prudentis est multos licet grauésque dolores*
τλῆναι ὑποκραδίῃ στερεῇ φρενὶ μηδ' ἀκαχῆσθαι.	*Ferre forti animo. neq; mœrorib. cõcuti.* ait Calaber:
ἔνεγκε λύπην, καὶ βλάβην ἐρρωμένως	*Res ferto acerbas atque damna fortiter.*

ait Menander. Quid illa Venusini Lyrici:

---*viuite fortes*	Et, *Rebus angustis animosus atque*
Fortiáque aduersis opponite pectora rebus:	*Fortis appare.* nónne Pollitico homíni rectè

pcipiuntur? Sed audite quo pacto hominib. illa FORTITVDO contingat. Dei nimirũ munere:

κεῖνται δ' ἀλκὰ διὰ δαίμονα ἀνδρῶν.	*Fortitudo mortalium à Deo est.* inquit Pindarus.

Ergo non acquiritur consuetudinę illius habitus, vt voluit falsò Aristoteles. Verè enim & piè noster Pindarus à Deo esse illã prædicat, & vos sanè ni fallor, hæc nunquam legistis: alioqui cur vestris conuitijs tam miserè nostra Poetica proscinderetur? Audie plur vestræ inscitiæ testi-

testimonia. Ille chorus Euripideus cùm speraret victoriā futurā penes Athenieses in iusta causa pugnantes contra Thebanos, cùm hęc pronunciat;

Ζεύς μοι ξύμμαχ☉ ὀ φοβοῦμαι, — *Iupiter mihi auxiliator, non metuo:*

quo ore nisi planè diuino loquutus vobis videbitur? Quid illū alibi apud eūdē Euripidē dicētē

--Ἡ' ρετὴ δ' οὐδὲν φέρει — *Fortitudo nihil prodest*

Βροτοῖσιν, εἰ μὴ τὸν θεὸν χρήζοντ' ἔχει. — *Hominibus nisi Deum opulantem habuerit.*

an nugatorem (quales vos esse Poetas proterue iactatis) redolere existimabitis? Cùm Seneca dicit: *Nulla vis maior pietate vera est*, nónne conuincit perutilem esse Poeticam, quę tam pia & sancta nobis pręcepta fortitudinis suppediret? At Homeri nostri penè non sine flagitio erā oblitus, qui fortitudinem bellicam Dei auxilio indigere prædicat his verbis:

--Οἷσι πατὴρ Ζεὺς κῦδ☉ ὀπάζει — *Quibus pater Iupiter gloriam concedere vult,*

κείνων τοι πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφείη, — *Illorum omnium tela tangunt, quisquis illa mittat*

Ἤ' κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντα ἰθύνει, — *Sine ignauus, siue fortis, cùm à Ioue omnia dirigatur.*

Ἐ'χθροῖς δ' αὔτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε. — *Hostium tela contrà irrita humi decidunt.*

Cui loco similis est ille alibi cùm dicit:

Ἀ'λλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νό☉ ἠέπερ ἀνδρῶν, — *Semper mens Iouis præstantior est hominum mente.*

Ὅ'στε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ καὶ ἀφείλετο νίκην, — *Qui & fortem virum terret, & ei eripit victoriam,*

Ρ'ηϊδί☉, ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι. — *Facilè aliquando verò ad pugnandum incitat.*

Quid aliud, quæso, hæc docent quàm frustrà proprijs niti viribus mortales, nisi illas diuinum auxilium fulciat, & sustentet? Et vos Poetas tam piè loquutos, tam impudenter ex Rebuspublicis eijcietis? At si æqoitatis nostræ ratio vlla habeatur, vobis è vestigio illarum clauus manibus excutietur, qui tam necessarios & vtiles doctores illis inuideatis. Egimus de FORTITVDINE. Sequitur TEMPERANTIA, qui hábitus circa voluptatem Veneream & alimentarem occupatur: viro Politico tam digna virtus, quàm quæuis alia. Illius præcepta numerosa sunt ac penè infinita sparsim in Poeticis voluminibus. Nos pro nostri instituti ratione pauca delibemus. Primùm qualis & quanta est illa laus temperantiæ in menandri Monostichis cùm dicit:

Ταμιεῖον ἀρετῆς ἐστι σωφροσύνη μόνη. — *Est temperantia sola virtutis penus.*

An non hoc est ad illam amplectendam maximum incentiuum? Itaq;

Δώρημα κάλλιστον Θεοῦ, — *Pulcerrimū Dei donū*, illam appellat Euripides:

qua idem, vt vult Plutarchus, vel Menander, vt Stobęus, οὐδὲν πρεσβύτερον nihil pręstantius aut antiquius esse pronunciat. Quid illud Flacci?

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas,

nónne egregium vobis temperantię pręceptum videtur? Eodem spectant illa Anaxandridę,

Μηδέ ποτε δοῦλον ἡδονῆς σαυτὸν ποίει· — *Nunquam seruum voluptatis te facito,*

Λάγνης γυναικός ἐστιν, οὐκ ἀνδρὸς τόδε. — *Libidinosæ mulieris est hoc, non viri.*

Iam specialiùs ista consideremus. Temperantia tum in Venerea tum in alimentari voluptate versatur: Illa propriè Castitas, & Pudicitia, hæc Abstinentia & Frugalitas dici potest. De castitate quàm optimè Phocylides vetat:

Μήτε γαμοκλοπέειν, ἢ ἀσελγέα Κύπριν ὀρίνειν, *Neq; furtiuis nuptijs vacare, neq. Venerē obscœnā exercere.*

Et alibi: Μηδέ τις ἀμνήστευτα βίῃ κούρῃσι μιγείη, *Nequis sine desponsatione violēter puellis misceatur.*

Rursus. Μήδ' ὕβριζε γυναῖκα ἐπ' αἰσχυντοῖς λεχέεσσι *Neq. infamia affice vxorem per turpes lectos.*

Μὴ παραβῇς εὐνὰς φύσεως ἐς Κύπριν ἄθεσμον. *Neque transcendas naturæ metas Venere illicita.*

Μηδ' ἐς ἔρωτα γυναικὸς ἅπας ῥεύσῃς ἀκάθεκτον. *Neque amore mulieris totus diffluas perdito,*

Οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, &c. — *Non enim amor Deus est,*

In eius porrò temperantię laudem exclamat Chorus Euripideus:

Φεῦ φεῦ, τὸ σῶφρον ὡς ἁπανταχοῦ καλὸν — *Papæ! Pudicitia vt vbique honesta*

Καὶ δόξαν ἐσθλὴν ἐν βροτοῖς κομίζεται. — *Et gloriam bonam apud mortales acquirit.*

Ex eadem temperātia laudatur Hippolytus ab eodem Euripide, vt meminit Stobęus. Tempus me denique deficiat antequàm hūc locum, si omnia Poetarū abdita perscutari velim, planè absoluero. Pergamus ad Frugalitatem quàm varijs itidem locis Poetica commendat. Audi enim Palladam apud Stobęum:

Γαστέρα μισήσειε θεὸς, καὶ βρώματα γαστρός· — *Ventrem odit Deus, & epulas ventris:*

Εἵνεκα γὰρ τούτων σωφροσύνη λύεται. — *Horum enim gratia temperantia soluitur,*

Quàm sit autem vtilis, ex contrarij vituperatione docet Crates, cum dicit:

Ὅ'στις δὲ μὴ γαστρὸς κρατεῖν ἐπίσταται, — *Quicunque ventri imperare nescit,*

Οὗτ☉ τὰ πλείω τῶν κακῶν ἔχει κακά. — *Hic plura mala malis coaceruat.*

Hinc est quod tam Satyricè in *Luxuriam* Poetę nostri, Lucanus, Iuuenalis, Satius, Horatius & alij penè omnes inuehuntur, Pereant ergo quantumuis crassi illi & verbosi tot Philosophorū

Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum commentarij: vnica Philosophia Poetica nobis ad temperantem sufficit. Succedit LIBERALITAS, & Magnificentia: quæ duo cum de vno tantū habitu intelligantur, tamē subiecta materia differunt, quòd illa in parua vel mediocri, hæc in magna diuitiarū possessione versatur. Iam si multùm interest Reip. nequis re sua malè vtatur, quis dubitat quin Politici homines hac virtutę maximè instructi esse debeant, vt ritè bona sua administrent, nequid inde & ipsis & Reipub. damni importari possit? Videamus ergo vt hunc habitum doceat quoq; Poetica. Sed quia antequam vllus illum exercere possit opibus eum affluere oportet, videndum est primùm, vt eas acquirat. Cùm autem Modus rerū omniū sit optimus, hunc in diuitiarū acquisitione obseruari iubēt Poetę. Audite.n. Menandrū:

κρεῖττον γὰρ ἐστιν, ἂν σκοπῇ τις κατὰ λόγον	*Satius est, siquis consideret, vt par est*
μὴ πολλ' ἀηδῶς, ὀλίγα δ' ἡδέως ἔχειν	*Non multa iniucunde, sed pauca iucunde possidere*
πενίαν τ' ἄλυπον μᾶλλον ἢ πλοῦτον πικρόν	*Et paupertatē sine molestijs potius quā diuitias acerbas.*

Volunt etiam iustè comparari. Vt Phocylides:

μὴ πλουτεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν.	*Ne ditescas iniustè, sed ex iustè partis viue.* Sic Euripides:
ἄδικος δὲ μὴ κτῶ χρήματ' ἢν βούλῃ πολὺν	*Ne comparatio per nefas vllus opes*
χρόνον μελάθροις ἐμμένειν τὰ δ' ἀδίκως.	*Has si manere vis in ædibus diu.*
οἴκοις ἐσελθόντ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν.	*Nam per nefas quæsitu salua non manent.*

Volunt etiam honestè acquiri: vt Hesiodus:

μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι.	*Turpia lucra fuge nā sunt æqualia damnis.* Et Antiphanes:
καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς.	*Potius est honestè pauperem esse, quàm diuitem malè,*
τὸ μὲν γὰρ ἔλεον. τὸ δ' ἐπιτίμησιν φέρει.	*Illud enim misericordiā hoc reprehēsionem meretur,*

Acquisitas diuitias prętereà studiosè conseruari volunt, vnde illud Nasonis:

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri. Et illud Plautinum perelegans:

Qui homo maturè quæsiuit pecuniam, Nisi eam maturè parsit, maturè esurit.

& alia huiusmodi quę de industria prætermitto. Docent etiam rationem bene & frugaliter illis vtendi, quod in præcedenti virtute aliquantulum attingebamus: sed peculiariter sub titulo Temperantię, nunc generaliùs loquimur de Parsimonia, cuius aurea sunt in Poetis pręcepta. Inuidiosa vetustas Cratetis hymnum in Frugalitatem nobis abstulit, sed eius fragmentum extat satis luculentum in illis verbis apud Iulianum Imperat.

χαῖρε θεὰ δέσποινα σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα	*Salue Dea domina, sapientibus viris amica*
εὐτελίη κλεινῆς ἔγγονε σωφροσύνης	*Frugalitas, inclytæ filia Temperantiæ.*

Deam quidem appellat, quod duriusculum teretibus Christianorū auribus videbitur, sed hoc in Ethnico facilè tolerari anteà satis disputauimus. Vt vt sit, elegās illud εὐτελίας encomium satis docet, rem tam præstantem seriò esse cuiuis amplectendam. Adde Euripidem qui εὐτελίαν σοφῶν τε καὶ ἀρίστων βουλευμάτων διδάσκαλον sapientium & optimorum consiliorum magistrā appellat. Flaccus verè aureè illam *Mediocritatem aureā* vocat. Sed hæc eum tantùm, qui bona possidet & ijs vtitur: Liberalitas autem & Magnificentia alios spectat: illa propriè muneraria, hęc sumptuaria impresentiarum dicatur. Eæ quomodo, & erga quos, exercendæ sint, nulli meliùs quàm Poetæ perdocent. Illud Phocylidis

μηδέποτε χρήστης πικρὸς γίγνου ἀνδρὶ πένητι — *Nunquam creditor acerbus sis viro pauperi.*

Illud, inquam, quæso quàm est humanitatis Christianæ plenum? Quid verò illud Theognidis:

αἰτοῦσι δ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι δίδου — *Petentibus viris bonis dato:* nónne probè monet habendam esse eorum rationem in quos liberalis ac munificus esse volueris? Et hoc præceptū maximi omnino est momēti, & quod vnicū in tota ista doctrina, quā quærimus, sufficere posse videatur. Sed pergam. Idē Phocylides quo spiritu nisi pio loquutus vobis censebitur, cùm dicit:

πλοῦτον ἔχων, σὴν χεῖρα πενητεύουσιν ὄρεξον.	*Si diuitias possides, tuam manum pauperib. porrige,*
ὧν σοι ἔδωκε θεός, τούτων χρήζουσι παράσχου	*Quæ dedit tibi Deus, de his egentibus præbe.*

O vocem non Milesio sed Christiano philosopho dignissimam! Et vos in damnanda Poetica pergitis, quæ tam pios gerit spiritus? Et vos tandem aliquando tantæ impudentiæ non pudebit? Iam eadem in amicos eandem munificentiam (quod penè oblitus eram) exhiberi vult, atque adeò eam immortalem esse prædicat: idq; vel solus Martialis (non tantæ alioqui apud me autoritatis ac plerique alij)

Extra fortunam est quicquid donatur amicis, Quas dederis, solas semper habebis opes.

Hanc partem copiosissimè Seneca Philosophus in libris de Beneficijs persequitur. Sed quorsum tot verbis opus est in ijs, quæ breuiore orationis gyro satis supérque complecti potes? Nolunt Poetæ illa verbositatis mole studiosorum virtutis hominum ingenia obrui, vt pote quam ipsa actione potissimum versari intelligant. Non ergo de virtutibus phaleras illas declamatorias instituunt, sed paucis illa officij, vel, vt cum Panætio loquaris, τοῦ καθήκοντος

præ-

præcepta perſtringunt. Alios ornatus compta ſatis per ſe virtus non poſtulat, & quam nudam ſeſe tibi exhibentem non amplecteris, ea quoq; ratione veſtitam omnino repudiabis. Hoc ergo magis in Poetis noſtris mireris qui nudam illam, ſimplicem & Laconicam docendi viam inſiſtunt, cùm tamen nihil prætermittant quòd ad honeſtè ac probè videndū condocibile eſſe poſſit. Sed ad rem. Illa liberalitatis pręcepta ſordes auaritiæ ſatis videtur detegere, ſi eadem eſt, vt eſt, virtutis & vitiorum doctrinæ ratio, ſed & ſpeciatim illas quoque optimè perſequitur Poetica, dum eam damnat & ab ea homines deterret, quæ ſi hûc omnia congerere voluero, quando me peroraturum exiſtimatis? ſed per tranſennam audite paucula.

Ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης *Auaritia mater eſt vniuerſæ nequitiæ*, inqt Phocylides. Apollodorus quoq; φιλαργυρίαν τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν caput malorum, & Claudianus *primam matrem ſcelerum* appellant. Quæ ad deterrendos ab hoc vitio homines planè ſufficiunt, & ſi plura pluribus locis apud Poetas obſeruari poſſint, quæ in teterrimam iſtam generis humani labem non minùs animosè quàm verè iactant. Videte, quæſo, quales nos fructus ex Poetica decerpimus, & lubenter vobiſcum communicamus, vt quos hactenus negligentia & maleuolentia veſtra faſtidiſtis, iam diligentia & beneuolētia noſtra illos aliquantulum deguſtetis, qui ſi vobis non ſapiant, vitioſo palato & ſtomacho omninò vos pronuncio. Pergamus ad MAGNANIMITATEM. Hæc virtus circa honorem & gloriam verſatur, quē præcipuū imò vnicum virtutis ſcopū ſtatuunt Philoſophi: imò hanc virtutem virtutū omnium ornamentū prædicāt. Enimuerò accuratiùs hac de re nō diſputo, an alius ſit aut debeat eſſe virtutū finis, quàm gloria: ſiquidē fateor nobis Chriſtianis alio eſſe collimandū, ad Dei videlicet gloriā & laudē, cuius ſolius ſtudio ad virtutem incitari nos oportet, neglecta noſtrûm ipſorum exiſtimatione, quâ nos tranſuerſi rapti planè ab illo ſcopo aberramus. Poſſumus tamē craſſiuſculè iſta proponere & ex vulgari humanarū actionum vſu. Eſt enim perpetua virtutis comes gloria, quæ licet potiſſimum nobis quærenda non ſit, tamen quia ab illa diuelli nō poteſt, tangi nos etiam aliquo huius ſtudio omnino abſurdum non eſt, modò in ea ſolùm non acquieſcamus, ſed quaſi perfunctoriè & aliud quodammodo agentes eam complectamur. Et ſanè eius ratio nonnulla habenda eſt, ſed moderata: illud quidem ne in puſillanimitatem, hoc ne in ambitionē delabamur, quæ vitioſa tum ex defectu, tum ex exceſſu iudicari poſſunt. Magnanimitas itaq; Poetica aut contemnere, aut amplecti honorē & gloriā præcipit. Et contemnere quidē varijs de cauſis, quarum nonnullas breuiter attingemus. Phocylides piè monet, ne quis ob proprias dotes nimiùm ſuperbiat, vt aut propter ſapientiam, aut vires, aut diuitias: ſi quidem vnicus Deus hæc iure ſibi vindicet. Audite eum loquentem.

Μὴ γαυροῦ σοφίῃ μήτ᾽ ἀλκῇ, μήτ᾽ ἐνὶ πλούτῳ. *Sapientiam ne iacta, neque vires, neque diuitias.*
Εἷς θεός ἐστι σοφὸς, δυνατὸς ἅμα, καὶ πολύολβος. *Vnus Deus eſt ſapiens, potens, & multifariam diues.*

Quàm rectè, quæſo, his verbis nimia magnanimitas hominum compeſcitur? ſiquidem ſoleant pleriq; ex ijs gloriam aucupari, quæ cùm propriè ſolius ſint Dei, tamen quaſi ſua neq; aliunde accepta, ſed propria induſtria comparata, venditant. Sanè breuis ille anfractus latiſſimè extenditur, & hoc quiuis veſtrum ſatis apud ſe poteſt expendere. Iam verò cùm Poetę eorū fortunā ſpectant, qui magnis honoribus potiti va: ijs tamen calamitatibus obnoxij ſunt, mouere ſolent alios ne ea capeſſant, vnde tot illis creari poſſunt pericula. Vnde Naſo:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunā debet quiſque manere ſuā. & poſt:
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitique memor contrahe vela tui.
Viue ſine inuidia, mollésque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares. Et alibi
Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quantúmque potes prælustria vita:
Sæuū prælustri fulmen ab arce venit. Et Seneca.
Humili loco ſed certa ſedet
Sordida paruæ fortuna domus:
Altè virtus animoſa cadit.

Et hæc quidem ſalutaria ſunt præcepta, ac qui illis honoribus publicis carere potuerit ſine vllo ſuo aut Reip. (cui nos etiam natos Plato nouerat) detrimēto, ſanè longè feliciorem vitā tranſiget. Quia tamen obſeruari nō poſſunt ex illa Platonis voce, quam perſtrinximus, videndum eſt vt eos qui hanc honorum molem à ſe amoliri non poſſunt, inſtruat quoq; noſtra Poetica. Qui eam ergo, ſiue generaliùs aliquam, gloriam affectant, diſcant à Poetis, quæ via illis ſit inſiſtenda. Primùm ergo Virtutem ijs amplectendam docent: nam, vt ait Zenodotus,

Κηρύσσεται ἀεὶ ἡ ἀρετή· κακὸς δ᾽ ἀνὴρ *Celebratur ſemper virtus: Improbi autem*
Σιγηλὸν ἔχει ζῶν τε καὶ θανὼν βίον *Silentio obruitur viuentis & defuncti vita.*

Alij ex fortitudine gloriam captandam proponunt. Rectè ergo Homerus noſter militi dicet:

Ἄλκιμος ἔσσ᾽ ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ *Fortis eſto, vt quis poſterorum te laudet.*

Quò pertinet illud Theognid.

---Ἀρετῆς δὲ μέγα κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται *---Virtutis autem ingens gloria nunquam peribit.*

Α'ιχμητὴς γὰρ ἀνὴρ γῆν τε καὶ ἄστυ σάοι — *Vir enim pugnando fortis agros & ciuitatem defendit:*

Longè verò elegantissima illa Thebani Lyrici:

Τιμὰ δ' ἀγαθοῖσιν ἀντίκειται: — *Honor fortibus propositus est.*
Ἴστω γὰρ σαφὲς, ὅστις ἐν — *Sciat enim perspicuè, quisquis in*
Ταύτᾳ νεφέλᾳ χάλα--- — *Ista (belli) nebula grandi---*
ζαν αἵματος πρὸς φίλας — *nem sanguinis pro charta*
Πάτρας ἀμύνεται, — *Patria fundat,*
Λοιγὸν ἀμύνων ἐναντίῳ στρατῷ — *Hostem vincens contrario exercitu*
Α'στῶν, γενεᾷ μέγιστον κλέος αὔξων — *Ciuium generi maximam gloriam se augere.*
Ζώων τ' ἀπό καὶ θανών. — *Seu superstes manserit, seu occubuerit.*

Sunt & alia magnanimitatis argumenta, vt ex eruditione, iustitia, frugalitate, labore, & rebus arduis ac difficilibus: sed quorsum ego tot gazas ventilauero? Adite ipsos, eosdem thesauro, & diuites illas arculas Poetarum excutite, equidem non dubito quin maiora expectatione vestra reperturi sitis. Dicebam moderatam istam magnanimitatem requiri ne in Ambitioné decideremus, quam meritò Poetica etiam volumina proscindunt. Audite Iocastæ verba ad Eteoclem filium apud Euripidem:

Τί τῆς κακίστης δαιμόνων ἐφίεσαι — *Quid pessimam Deorum amplecteris*
φιλοτιμίας παῖ; μὴ σύγ'· ἄδικος ἡ θεός — *Ambitionem, ô fili? Ne facias. Iniusta hæc Dea*
Πολλοὺς δ' ἐς οἴκους καὶ πόλεις εὐδαίμονας — *Multas in domos & ciuitates felices*
Εἰσῆλθε, κἀξῆλθεν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν χρωμένων — *Introgressa, & egressa est cum pernicie vtentium.*

Quod Deam appellat id duriùs facit, quàm mea excusatione emoliri debeat: sed factum est ex Veterum illorum consuetudine qui affectibus humanis in abstracto consideratis, hanc diuinitatem tribuere non verebantur. Hic tamen ex illis verbis fructus excerpi potest quod teterrimum illud ambitionis vitium insectantur: itaq; illam alibi Euripides δεινὸν κακὸν, *graue malum*, & Pindarus ἄλγος ἐμφανὲς appellát. In Ambitione cócinetur Superbia: quę quàm sit damnabilis ex eo satis docét Poetæ quòd eã Deo exosam clamitét. Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους Ὑπερεχθαίρει. *Iupiter superbæ linguæ iactantiam* Odit. inquit, Sophocles. Et Euripides:

---Τῶν φρονημάτων — Ο Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων.
Animorum — *Iupiter vindex est animis superborum.* Et Seneca:
Dominare tumidus, spiritus altos gere: — *Sequitur superbos victor à tergo Deus.*

Nunquid putatis hæc viro Politico cómodè ac vtiliter præcipi? His ego sanè doctoribus fortunatas futuras Respublicas cum Platone probè intellecto, auguror; si eos illarũm moderatores diligenter audierint. Veniamus ad CLEMENTIAM & Seueritatem. Quæ virtus eidem, quem iam informamus, viro Politico non solum in priuatis, sed etiam in publicis negotijs apprimè est necessaria. Eius itaq; præcepta hauriat à Poetis. Illi siquidem docent quatenus illa virtute sit vtendum, quibus in rebus, à quibus & in quos vsurpanda. Hic verò campum feracissimum, & lætissimas segetes ostentat Poetica, in quibus omnino demetendis si desudauero, tempus antè me deficiat, quàm extremos sulcos attigero. Ergo manipulum vnum aut alterum tantùm quasi de mercibus, segmen præcidaneum, colligamus & ostentemus. Hæc ergo virtus in viæ moderatione occupatur, quæ cùm periculosissima & insana quædam sit perturbatio videndum est, vt ab ea nobis prudenter caueamus, frænisq; iniectis eam ita coerceamus vt illa nobis, non nos illi obsecundemus. Quod si assequimur de Clementia tutò possumus gloriari. Rectè itaq; Poetæ nostri hoc passim monent, vt iram moderemur. Sic Menander:

Α'νθρωπος ὢν γίγνωσκε τῆς ὀργῆς κρατεῖν — *Quum sis homo, iræ temperare noueris,* Et alibi
ὀργῆς ἀλογίστου κρατεῖν — *Iram rationis insciam refrenare*
Ἐν ταῖς ταραχαῖς μάλιστα τὸν φρονοῦντα δεῖ. — *In perturbationibus maximè sapientem oportet.*

Hæc & similia ad excessum iræ moderandum spectant, tamen putidam illam Stoicorum ἀπάθειαν Poetæ (quod sciam) non agnoscunt, siquidem illius etiam vsum concedunt vt in iniurijs: vnde Sophocles apud Stobæum:

Ξὺν τῷ δικαίῳ μέγ' ἔξεστι φρονεῖν — *Licitum est animosum esse, modò id iure fiat.*

Quo pertinet illa cohortatio Sosiphanis:

Νῦν σοι πρὸς ὄψιν θυμὸς ἡβάτω, γέρον, — *Nunc in facie tibi ira efflorescat, ô senex,*
Νυνὶ δεῖ ὀργὴν, ἡνίκ' ἔνδικον, λαβεῖν. — *Nunc irasci conuenit iustitiæ gratia:*

Deponendam esse tamen iram Euripides eleganter dicit, his verbis:

Ω'σπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ, — *Vt mortale est corpus nostrum*
Οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν — *Ita decet neque iram habere*
Α'θάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται — *Immortalem, eum qui sapere nouerit.*

Ex iræ autem moderatione, nascitur CLEMENTIA, ex intentione, SEVERITAS. Illa igno-

ignoscit, hæc vlciscitur. In vtraq; porrò modus obseruandus, ne illa in Misericordiam (ex Senecæ sententia) hæc in crudelitatem degeneret. Vtramq. in præcedentibus gnomis complexi sumus, primam in primis, secundam in sequentibus. Proinde diutiùs hîc nos immorari non oportet. Neq; enim in iis repetendis, quæ alij ante nos diligenter collegerunt, superuacaneam meam diligentiam ostentare volo. Transeamus ad INTEGRITATEM, quæ in Veritatis studio versatur. Ea hominem Politicum præditum esse maximè decet, vtpote quæ omnib. reliquis virtutibus quodammodo famuletur: quid dico famuletur? imò omnino imperet. Illa est, quàm eleganter Manander θεῶν ὁμόπολιν, μόνην θεοῖς συνδιαιτωμένην, conciuẽ & cõtubernalẽ Deorum appellat. Hîc pluralitas Deorũ ritè potest intelligi, cũ & Angelos ipsos Spiritus Sanctus Deos nuncupet. Hanc eandem ἀρχὴν μεγάλης ἀρετῆς magnę virtutis principium vocat ille apud Plutarchum. Itaq; eius studium planè est amabile, quam σοφίαν παγκρατῆ Callimachus apud Stobæum prædicat. Illud porrò commendat Menander his verbis:

ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τ' ἀληθῆ λέγειν. — *Est tempore omni vera proloqui optimum.*
ἐν παντὶ καιρῷ τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ, — *Hoc facere adhortor, quippe quòd sit roboris,*
εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος. — *Securè ad æuum transigendum, maximi.*

Idem monent alij, cùm Mendacium insectantur: vt Homerus noster sub Achillis persona:

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν. — *Illum peius Orci limine odi,*
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. — *Qui aliud in animo occultat, aliud loquitur.*

Sed hęc vt κράσπεδον τοῦ ὑφάσματος & texti fimbrias accipite. Subsequitur POPVLARITAS, virtus maximè politica, vt ex ipso nomine potestis coniicere: quàm Facilitatem appellat Terẽtius, & ea nihil esse homini melius testatur. Hæc nos humanos nimirũ, id est, φιλανθρώπους, & in mutuis συνουσίαις & familiarib. cõgressibus acceptos & amabiles efficit. Varia itaq; huius præcepta, & ferè vsq. ad fastidium (si rei tam vtilis fastidiũ generari potest) Poetica nobis exhibet, dum nos nunc in supplices, nũc in hospites, nunc in peregrinos, in calamitosos, in pauperes, & alia huiusmodi, humanitatis exercendæ admonet. Audi diuinum Homerum:

ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνος θ' ἱκέτης τε τέτυκται — *Loco fratris hospes atq. supplex est.*
ἀνέρι, ὅς ὀλίγον περ ἐπιψαύει πραπίδεσσιν. — *Viro mediocriter prudenti.*

Audi Euripidem:

μὴ σκυθρωπὸς ἴσθ' ἄγαν πρὸς τοὺς κακῶς — *Ne nimium seuerus atq. durus esto erga eos, qui malè*
πράσσοντας, ἄνθρωπος γεγώς. — *Rem suam gerunt, cùm homo sis.*

In conuersationibus etiam maximè versatur, vt diximus, hæc popularitas, quæ ad societatem & amicitiam fouendam potissimum conducit. Eius locos huc commodè transferre non possumus, propter intricatam nimis illorum congeriem. Et nos vobis omnia præmansa in os daturi non sumus. Itaq; & de VRBANITATE germana POPVLARITATIS copiosiùs non dicemus, tum præfata de causa, tum quia ad grauiores disputationes pergimus. Pergamus ergo ad IVSTITIAM. Huc velociter contendebã, gaudeo cursum meũ, hactenus non elusum. Hîc vos nimirũ paulò vehementiùs exagitabo: siquidẽ IVSTITIÆ præcepta & totam deniq. doctrinã, vos qui Poeticã perosi iura tractatis ciuilia, &, si Diis placet, in vsum quoq. (abusum penè dixeram) reuocatis, nusquã quàm in verbosis vestris cõmẽtariis vultis cõtineri. Hinc vester ille fastus, hinc illa vestra arrogãtia, hinc vester illæ miseræ nostræ Poeticæ contẽtus, quasi illi, qui seriò hanc tractant, non delirare, sed insanire vobis videantur. Quid hoc rei tandẽ est? Quò vobis mẽtes? Vbi candor ille, aut amor in primariũ rei literarię studium? Deus meliora, quàm vt pertinacia vestra illum mihi saltẽ extorqueatis. *Non obtusa adeò gestamus pectora Vates.* Quid ita? Possumus enim, possumus illam quoq. virtutem nobis & meliore, id est, antiquiore iure vendicare. Non habemus, fateor, tricas illas forenses, sed habemus quantũ viro bono ad bene, id est, iustè viuendum sufficit. Nec verò vestrum illud ius tolli intelligimus, sed nostrum quoq. contemni minimè patiemur: quãquam possumus dare populos, qui vestro illo careant: qui nostro, nullum: siquidem nos puros tantùm iustitię fontes exhibemus, quibus vel ipsos rudes & imperitos homines Natura irrigauit. Sed hac de re aliàs fortasse copiosiùs disputabimus. Nunc hoc agamus, & doceamus nos quoq. IVSTITIÆ præceptis abundare. IVSTITIAM cum philosopho duplicem instituimus: alteram quidẽ Vniuersalem, Particularem verò alterã. Vniuersalis ea est, de qua Poeta noster Theognis, ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι *Iustitia in sese virtutes continet omnes.* Eam Solon ille, quem Poetam extitisse anteà probauimus, εὐνομίαν appellat, cuius effecta elegantissimè persequitur his verbis:

εὐνομία δ' εὔκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει, — *Aequitas secũdũ leges modesta & recta omnia parit;*
καὶ θαμὰ τοῖς ἀδίκοις ἀμφιτίθησι πέδας — *Et semper iniustis inijcit compedes,*
τρηχέα λειαίνει, παύει κόρον, ὕβριν ἀμαυροῖ — *Aspera mitigat, sedat fastidium, iniuriam repellit,*
αὐαίνει δ' ἄτης ἄνθεα φυόμενα — *Malique nascentia disperdit semina.*

εὐθύνει δὲ δίκας σκολιὰς, ὑπερήφανα τ' ἔργα	*Corrigit ius prauum, elata opera*
πραΰνει, παύει δ' ἔργα διχοστασίης.	*Mansuefacit, compescitq. opera seditionis.*
παύει δ' ἀργαλέης ἔριδος χόλον. ἐστὶ δ' ὑπ' αὐτῇ	*Reprimit etiam acerba litis bilem: eiq. subest*
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πινυτά.	*Omnis hominum & integritas & prudentia.*

Quæ lecta quomodo, quæso, vos afficient? Ego sanè cōtendo, nihil elegantius in vestris voluminibus reperiri. Sed de hac iustitia passim in aliis virtutibus dictum est, cum hęc sit omnium reliquarum norma, & quodammodò mater. Eius encomia videte in Orphei hymnis: vnde facilè intelligetis, quanti faciant Poetę nostri Iustitiam, vtpote quā laudibus efferentes doceāt, quo etiā in pretio à mortalib. habēda sit. Sed audite, quid de illa Hesiod⁹ magnificè prędicet.

ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ δίκη Διὸς ἐγγεγαυῖα	*Virgo est iustitia Ioue prognata,*
κεδνή τ' αἰδοίη τε θεοῖς, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,	*Casta & veneranda Dijs cœlicolis,*
καί ῥ' ὁπόταν τίς μιν βλάπτῃ σκολιῶς ὀνοτάζων	*Et quādo quis ipsam læserit, obliquè iniuriā inferēs,*
αὐτίκα πὰρ Διὶ πατρὶ καθεζομένη Κρονίωνι	*Statim apud Iouem patrem Saturnium sedens*
γηρύετ' ἀνθρώπων ἄδικον νόον ὄφρ' ἀποτίσῃ	*Narrat iniustam hominum mentem, donec luat*
δῆμος ἀτασθαλίας βασιλέων, οἳ λυγρὰ νοεῦντες	*Populus peccata Regum, qui malè sentientes*
ἄλλῃ παρκλίνωσι δίκας σκολιῶς ἐνέποντες.	*Aliò deflectunt, iura obliquè interpretantes.*

Rogo vos per Numē Iustitiæ, vt hæc attentè cōsideretis. Videte, an opera in huiusmodo Poetis euoluendis ludatur, qui nobis tantum vitæ humanæ columen tam studiosè commendant. Quo enim argumento ad eam amplectendam vehementiùs incitari possumus, quàm cùm intelligimus, eam Numini assidere: vnde piaculum & nefandum scelus sit, in eā vllo modo delinquere? Sic Clemens Alexandrinus docet, Pindarū rectè de ea sensisse, quòd σωτῆρα Δία συνοικοῦντα θέμιδι seruatorem Iouem vna cum Themide habitantem inducit, quasi Regem seruatorem iustum hoc modo interpretetur. Eam hominibus à Deo datā piè monet Hesiodus, his verbis Perseum suum affatus:

ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,	*O Persa, cæterùm tu hæc animo tuo repone,*
Καί νυ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ἐπιλήθεο πάμπαν.	*Et Iustitiæ quidē animū adiice, violētiæ verò obliuiscere*
τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων	*Namque hanc hominibus legem disposuit Saturnius*
Ἰχθύσι μὲν, καὶ θηρσὶ, καὶ οἰωνοῖς πετεεινοῖς	*Piscibus quidem, & feris, & auibus volucribus,*
ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς.	*Se mutuò vt deuorent, quandoquidē Iustitia caret.*
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη Γίνεται.	*Hominib. aūt dedit iustitiam, quæ multò optima Est.*

Videte, vnde nos sanctissimum Iustitiæ fontē cum Poetis deducamus: quod si vos idem Præstatis, non tamen nostrum damnandū est studium, siquidem cum vestro cōsentiat. Quid ergo de nobis hac in parte conquerimini? Dicebamus non ita pridem, Virtutis doctrinam verborum paucitate contentam: Id verò maximè in Iustitia obtinet, quod etiam primi vestri legislatores (Romanos intelligo) optimè obseruabant, sed crescēte turbulentorū hominū & cōtentiosorum multitudine, breuitas illa maiorū in tantā loquacitatem euasit, vt hactenus finis nullus vestris apicibus, vt vocatis, & forensibus tricis factus sit; extincta nimirum æqui boniq; ratione à qua etiam ciuiles vestri nodi & subtilitates desciscere vt plurimū nū verentur. at Poetæ nostri amabilem illum Laconismum etiam in Iustitiæ, perinde atq. in aliarum virtutum præceptis hactenus retinuerunt. Hinc concisæ illæ, primùm Menandri

τὸ μηδὲν ἀδικεῖν πᾶσιν ἀνθρώποις πρέπει	*Nemini iniuriam facere omnes homines decet.*

Hinc vos, aut ex alio simili loco, quales plurimi ex Poetis proferri possunt, illas positiones,

Ius suum cuique tribuere, alterúmq. non lædere, desumsistis?

Quid illud in Monostichis? nónne pium existimatis?

δίκαια δράσας συμμάχου τεύξῃ θεοῦ.	*Si iusta feceris, opem feret Deus.*

Transimus etiam in Forum, & illi leges suas præscribimus, putà Iudici occinit Sophocles,

ἴσ' ἀντάκουσον, κᾆτα κρῖν', αὐτὸς μαθών.	*Vicissim audi, & deinde re cognita, iudica.*

Paria Euripides:

τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον	*Quis sententiam ferret, aut cognosceret causam,*
πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ;	*Antequam ab ambob. sermonē didicerit perspicuū?*

In hoc est tota iudiciorum ratio, vt æqualis disceptatoribus audientia prębeatur. Hoc cùm fieri iubeant Poetæ, an non vobis etiam digni videntur, qui à vestris cancellis forēsibus non explodantur? Tantam autem huius Iustitię vim esse intelligunt Poetę nostri, vt sine vlla προσωποληψία eam administrari velint. Hinc illud Euripidis:

νικᾷ δ' ὁ μείων τὸν μέγαν δίκαι' ἔχων.	*Vincit minor maiorem cum iustitia.*

Et hoc idem Sophoclis simile:

τοῖς τοι δικαίοις χὠ βραχὺς νικᾷ μέγαν.	*In causa iusta etiam breuis vincit magnum.*

Ergo iam respectu personarum, quibus ius administrari debet, quomodo id faciendum sit, ex Poetis

Poetis optimè cognoscimus, etiam vestra illa legū farragine destituti. Docent insuper Poetae, precipitatam sententiam iudicis parum aequitatis plerunq. continere. Plerunq. dixi, quia hoc de grauioribus negotiis intelligo, in quibus celeritas iudicandi est periculosissima. Rectè ergo Euripides: οὐ τὸ ταχὺ τὴν δίκην ἔχει *Nequaquam celeritas iustitiam habet.* An non haec vox iudicibus vestris apprimè videtur consentanea? Volunt etiā iustè omnia iudicari. Hinc ille apud Stobaeum:

κρίνειν δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, θέλε. *Iudicare velis iusti respectu, non vtilis.*

Quàm bene ijdem iudices hanc vocem Theognidis vsurpabunt?

χρή με παρὰ στάθμην καὶ γνώμην τὴν δὲ δικάσσαι *Oportet me ad amussim & secūdū rectā rōnem hāc iudicare.*
δίκην, ἶσόν τ' ἀμφοτέροισι δόμεν *Causam, aequūmq. vtriq. tribuere.*

Sic quoque illam Hesiodi:

---διακρινώμεθα νεῖκος *---Discernamus litem*
ἰθείῃσι δίκαις, αἵ τ' ἐκ Διός εἰσιν ἄρισται, *Rectis iudiciis, quae ex Ioue sunt optima.*

Quae tandem iudicia intelligit Hesiodus? Ego scio, illum Romana iura nō nosse: scio etiā, illis temporibus talia nūsquā extitisse: neq. vlla est gens, cui illa verbositas Romana placuerit. Hoc ego itaq. contendo, eos qui vel sola virtutum doctrina Poetica apprimè imbuti fuerint, hoc munere defungi posse. Dixi παράδοξον, sed quod rationib. & argumētis suis non careat, vt nos aliàs docturos maiore cum otio spero. Illud verò vestrùm planè absurdum, aliunde quàm è vestris libris doctrinam istam comparari non posse. Nam antequam illi essent, vnde peteba-tur? At hodie quidem propter inueteratū vsum & vulgare, alio modo viui nō potest. Nimirū hoc est perniciosum συμβεβηκὸς, vt vocant: nā per se longè aliter res se habet. Excandescite, furite, insanite. Ego vestra non contemno, imò etiā amantissimè amplector: sed cùm vos nostra immeritò respuitis, id demū grauissimè fero, & insanam illam in vestris libidinem caecumq; amore, hoc est φιλαυτίαν, summa & iusta animi acerbitate sentio. Pudet me sanè vestrę malitiae, sed vestrę inscitiae miseret, qui priùs Poeticam nostram damnetis, quàm causis legitimis permoueamini, aut eius defensionem exaudieritis. Atqui monet te (ô quisquis es tam preceps & temerarius iudex) Aristophanes.

πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς οὐκ ἂν δικάσαις *Iudicare noli, nisi parte vtraq. audita.*

Audientiam porrò illam non intelligimus perfunctoriā, sed cum iudicio, cum attētione, ōmni perturbatione vacuam. Quam si praestiteritis, nullius sententiam contra vos, quàm vestrā ipsam postulo, & praeter vestra iura, vos in vestra causa iudices admito. Superest nobis virtus illa διανοητικὴ PRVDENTIA, quę in Poetica nostra fusissimè tractatur, vt omnes omnium philosophorum thesauros longè superet. Eam Menander bonum maximum esse pronūciat, ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐστ' ἀεί. Illam autē aliquando σοφίαν, aliquando τέχνην, aliquando γνώμην, aliquando πραπίδας metonymicè appellant, aliquando aliis vtuntur nominibus. Hanc robori optimè anteponunt. Itaq; Oppianus,

---οὔτ' ἠνορέης, οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ *---Neque roboris neq, formae est vtilitas*
τόσσον, ὅσον πραπίδων, ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. *Tāta quāta prudētiae: Robur aūt sine prudētia inutile.*

Et Agathon: γνῶμαι πλέον κρατοῦσιν ἢ σθένος χερῶν. *Prudentia manuum viribus praepollet.*

Elegantissimè eadem Sophocles:

---οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς *---Neq. lati.*
οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι, *Neq. fasti homines sunt firmissimi:*
ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ. *Sed prudentes plurimùm possunt vbiq.*
μέγας δὲ πλευρὰς βοῦς ὑπὸ σμικρᾶς ὅμως *Nam & amplissimi corporis bos, ab exigua tamen*
μάστιγος ὀρθὸς εἰς ὁδὸν πορεύεται. *Scutica, vt rectè in viam incedat, impellitur.*

Plurima sunt eiusmodi prudentię encomia apud Poetas, quibus docemur, quāto studio rem praestantissimam prosequi nos oporteat. Sed vnde illam deriuant? Ab eodem, à quo reliquas, nimirum à Numine: vt Pindarus,

τὸ συνετὸν ὁ Θεὸς δίδωσιν, οὐχ ὁ πλοῦτος *Prudentiam Deus dat, non diuitiae.*

Si dat Deus, ergo ab eo precib. petendā facilè cōcluditur. Sed quid pluribus? Nihil tam egregiū, nihil tā salutare de hac virtute tradi aut pcipi potest, quod cumulatissimè Poetę nostri nō pstiterint, adeò vt iure me affirmare posse censeā, sola illorū scripta ad rectam & sincerā virtutum non solū theoriam, sed etiam praxin sufficere. Tędet me hactenus tam curiosę diligentię in exhibendis vobis tam variis Poetarum locis, vt prauam illam de Poetica opinionem exueretis. Porrò haec iam virtus minus à me illustrabitur: satis est hęc paucula delibasse: vos ipsum adite Oceanum, & illinc plura abundantiùs haurire. Sed exhausto aliquātulum Ethico fonte, Politicum pretereà vobis reseremus, qui vobis fortasse suauissimi futuri sunt, esse saltem debebunt, nisi vos planè distorto ingenio Natura efformauit. At vos, vtut sit, mea pro arbitratu ve-

ſtro aut benignè aut malignè (quod potiùs auguror) audite: ego vt vobis aſſentiar, Poeticæ partes nunquã deſeram. Fruſtra enim id vrgetis, illam nihil ad publicam rerum adminiſtrationem conducere. Vidiſtis enim, quàm bene in Moralis philoſophiæ (qua inſtructũ eſſe debere hominem politicum iam probauimus, & vos ipſi non inficiamini) doctrina verſetur. Quæ ſola argumenta ſuperiorem me in iſta cauſa faciunt, vt nullis aliis prætereà indigeam: ſed vt abundare me iure & æquitate ſentiatis, addo illam partem Philoſophiæ, quæ Politica peculiari nomine dicitur, optimè à Poetica edoceri. Illa Reſpublicas ita moderatur, vt ſi hanc partẽ attentiùs conſiderare volueritis, non ſolũ in meas partes pedibus & animis eatis, ſed & veſtræ inſcitiæ miſerè vos pudeat, aut ſaltem maleuolentia veſtra ita apertiſſimè detegatur, vt nulla fides veſtris calumniis in poſterùm habeatur. Rogo vos per Deum Poeticæ & Politiæ, attendite. Primùm Reſpublicas cõſtare ex ſubditis & ex magiſtratibus intelligitis: ἀναρχίαν enim illã ne Poetæ quidẽ noſtri agnoſcunt, vt nos in Homero aliquoties annotaſſe memini. Subditos appellamus ciues, quatenus ciuitatem conſtituunt. Nam vt ait Euripides apud Stobæum:

αἱ πόλεις εἰσ' ἄνδρες, οὐκ ἐρημία.	*Ciuitates viri ſunt, non ſolitudines.*

Quales ergo ciues requirit Poetica? Bene moratos, vt apud Plautũ elegãtiſſ. iſti verſus docẽt: *Quid id quod vidiſti, vt munitum muro viſũ'ſt oppidum? P. Si incolæ bene ſunt morati, pulcrè munitum arbitror. Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia ſi exulãt: Quarta inuidia, quinta ambitio, ſexta obtrectatio, Septimũ periurium. T. Euge. P. Octaua indiligentia, Nona incuria, decimum, quod peſſimum aggreſſu, ſcelus. Hæc niſi inde aberunt, centuplex murus reb. ſeruandis parũ eſt.* O egregiam & nunquã ſatis laudatam vocem! Quis meliùs vnquã ciues informauit? quis præſtantiores, quis ſtabiliores ciuitatũ munitiones vnquã vſquam excogitauit? Hic ergo hic Plautinus, hic poeticus murus ciuitatũ aheneus eſto. Quàm bene Lycurgus, nõ carere muris vrbem, quę viris eſſet non lateribus cincta pronunciaſſe dicitur. Sed niſi ciues illos Plautinos in Lycurgi ſentẽtia intellexeris, peritura nanciſceris ciuitatẽ. Sed quid eſt in vobis ingenij, vel quãtumuis exiguũ non hoc emolumentũ ex poetica noſtra in politicum hominẽ redundare percipitis? Quo vobis mentes? vt illud Cæci illius corpore vobis animo occæcatis occinam. Sed audite reliqua. Volunt prætereà Poetæ ciues noſtros patrię eſſe ſtudioſos, illiq; fidiſſimos. Itaq. Sophocles apud Stobæum:

οὔτ' ἂν φίλον πότ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς	*Nunquã equidẽ amicũ virũ eũ, qui patriæ ſit hoſtis*
θείμην ἐμαυτῷ.	*Comparabo mihi.*

Volũt eſſe pacis ſtudioſos, & eos qui ciuilib. bellis delectantur, oderũt: hinc Neſtor Homeric.

ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,	*Inhumanus, impius, & ferus eſt ille,*
ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.	*Qui bellum cupit in populo deteſtabile.*

Volunt laboribus occupari, vt otia malorũ & vitiorũ fomites ſopiant. Hinc Eurip. apud Stob.

ἀργὸς πολίτης κεῖνος, ὡς κακός γ' ἀνήρ.	*Idem eſt ocioſus & malus ciuis.*

An imperitos veſtræ illius publicæ adminiſtrationis ſentiatis, qui talia præcipiãt? Iam ſubditos magiſtratibus obedientes eſſe iubent. Sic Euripides apud Stobeum:

πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε τοῖς κρατοῦσί σου.	*Ne contra ſtimulos imperantium tibi calcitres.*

& alia innumera eiuſmodi. Nolunt porrò ex leges viuere. Et rectè Euripides:

οὐκ ἔστιν οὐδὲν κρεῖσσον, ἢ νόμοι πόλει	*Nihil eſt ciuitati præſtantius, quàm leges*
καλῶς τεθέντες.	*Rectè poſitæ.*

Sed leges fruſtra inſtituuntur, niſi etiam obſeruentur. Inde Euripides.

παῦσαι· τὸ μὲν γὰρ σώζεται ἀνθρώπων πόλεις	*Deſine: tum enim ſaluæ ſunt ciuitates,*
τοῦτ' ἔσθ', ὅταν τις τοὺς νόμους σώζῃ καλῶς.	*Cùm leges, vt decet, obſeruantur.*

Hinc pendet illud Sophoclis in Phędra apud Stobæum:

οὐ γάρ ποτ' ἂν γένοιτ' ἂν ἀσφαλὴς πόλις,	*Nunquam ſanè tuta & ſecura eſſe poteſt & ciuitas,*
ἐν ᾗ τὰ μὲν δίκαια καὶ τὰ σώφρονα	*In qua ius & modeſtia omnis*
λὰξ ἐν ποσὶ πατεῖται.	*Pedibus calcantur.*

Et hæc paucula de ciuibus & ſubditis. Quid de Magiſtratibus? Eos in Repub. neceſſarios docet illud prouerbiale Poeticum:

προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμένος ἀπῇ.	*Namq. vſus ouium nullus, vbi paſtor deeſt.*

Quantus ſit iis honor deferendus, docet Menander, cùm Deos appellat:

τὸ κρατοῦν, νῦν νομίζεται θεός.	*Quod imperat, nunc prò Deo habetur.*

Hoc nimirum quoq. titulo eos Spiritus S. inſigniuit. Volũt aũt prudẽtes eſſe, vt innuit Eurip.

--νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,	*Mentem conuenit ducem bellicum habere.*

πόλεώς ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυνετὸν ἦν ἔχων τύχῃ. *Vti etiam ad ciuitatis gubernacula idoneus eſt quiuis, qui prudentiam habuerit.* Volunt etiam cõmodis Reip. inuigilare: hinc Neſtor Homericus:

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,	*Non oportet noctem integrã dormire conſiliariũ virũ,*

ᾧ λαοὶ

ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. *Cui commißi populi & tanta res curæ sunt.*

In Magistratibus numero etiam duces belli, adeò vt nō togata otia, sed etiam bellica negotia tractare Poetas nostros intelligi possit. Scio quid dicturi sint Thrasones nostri, quibus illud iudiciū Hannibalis de Phormione perplacet, & idētidē in ore habēt, tanta est istorū hominū αὐθαδία. Quid verò? an norma sentiendi nobis erit turbulētus ille Pœnus? neq. potius eum isto φιλαυτίας aut αὐθαδίας militaris morbo laborasse pronunciemus? Quod si iudicium illius probari potest, Phormionis ineptam disputationem fuisse necesse est, qui gloriolæ aura turgidus ausus est de rebus bellicis imperitè corā præstantissimo Duce disserere. Scio Thrasonū istorum ingenia dura esse, quæ oratione nostra non possint emollescere. Noui insolentes, superbos, cōtumaces illorum animos, qui de rebus suis neminem præterea hiscere patiuntur, adeò vt etiam viros literatos ad literarium puluerem ignominiosè & cum opprobrio relegēt & amandent. Quid si ex illo tam odioso puluere eos belli Duces excitari doceamus, quib. nullus vestrûm sit comparandus? An non Tyrtæus ille Poeta Atheniensis (Nauita de Ventris) Lacedæmoniorum dux in bello Messeniaco satis euicit, ius quoq; in arma Poetis nō denegari? Sed in his refellendis diutiùs nō est immorandum. Si enim etiam istorum iudicio docuero, in Rei militaris præceptis optimè versari Poetas, nihil est quod amplius postulem. Veritas ipsa eos in illis aget impetus, eam virtutem exeret, qualem orationi meæ infantia mea impertiri nō potest. Videamus porrò, quid possit hac in parte Poetica. Quàm sit arduū, in præstantissimū Ducem euadere, docet Euripides apud Stobiæ his verbis:

στρατηλάται δ' ἂν μυρίοι γενοίμεθα, | *Imperatores quidem innumeros fieri liceret,*
σοφὸς δ' ἂν εἷς τις ἢ δύ' ἐν μακρῷ χρόνῳ. | *Sapientem verò vnū aut alterum, longo tempore.*

Qualis aūt ille esse debeat, innuit Publius, cùm dicit: *Ducis in consilio posita est virtus militum.*
Volunt eum prudentem esse Poetæ, nec audacem ac temerarium, vt Euripides:

---σφαλερὸν ἡγεμὼν θρασύς | *---Periculosa res est, dux audax.*
νεὼς τε ναύτης ἥσυχος καιρῷ σοφός | *Nauis enim nauta quietus in tempore, sapiens.*
καὶ τοῦτό μοι τἀνδρεῖον, ἡ προμηθεία. | *Et hæc mihi recta videtur fortitudo, prouidentia.*

Volunt esse iustum, vt idem Euripides apud Stobeum:

---χρὴ δὲ στρατηλάτην | *---Oportet Imperatorem*
ὁμῶς δίκαιον ὄντα, ποιμαίνειν στρατ. | *Simul existentem iustum, regere exercitum.*

Sed & pri⁹ eū militē fuisse volūt, quasi is nunq. probè imperet, q. nūq. paruerit, vt Menāder dicit:

ὅστις στρατηγεῖ μὴ στρατιώτης γενόμενος, | *Quisquis exercitui imperat, cū nunquā fuerit miles,*
οὗτος ἑκατόμβην ἐξάγει τοῖς πολεμίοις. | *Is planè hecatombem hostibus educit.*

In expugnando hoste id pręcipuum esse volunt, vt cognoscatur ratio, qua possit capi. Et hoc Euripides pręcipit.

τὸ δὲ στρατηγεῖν τοῦτ' ἐγὼ κρίνω, καλῶς | *Imperatoriam artem in hoc sitam esse puto, vt bene*
γνῶναι τὸν ἐχθρὸν ᾗ μάλιστ' ἁλώσιμος. | *Cognoscas hostem, quo maximè pacto posit cognosci.*

An non hęc vox prudentissimi esse imperatoris vobis videtur? Nam temerè non esse aggrediendum hostem id rei militaris caput est. Itaq. rectè Polynices ille apud Euripidem:

ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης. *Cautus melior est quàm temerarius Imperator.*

Nimirùm in castris quoq. habitare potest & debet Poetica, quę se rei militaris ignarā non exhibeat. Id pluribus locis probare possum, sed hęc imprēsentiarū sufficiat. In magistratibus aūt nullus est Regia potestate augustior, nullus qui magis ad Deū accedat. Doceamus porrò, ne à Regum etiam aulis eliminandā esse Poeticam. Primū Regiam dignitatē amāt, vt Homerus:

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, | *Non bonum est imperium multorū, vnus princeps sit,*
εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω | *Vnus rex, cui dedit Saturni prudentis filius*
σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφισι βασιλεύῃ. | *Sceptrum & iura, vt populo præsit.*

Sed per vnum Regem solū Regem nō intelligit populos moderari, siquidem & suo Agamemnoni alios adhibet consiliarios, Nestorem, Vlyssem, Diomedem, Aiacem, & alios: sed hanc vnius cū suis consiliariis autoritatē effrenatæ illi multitudini temerè discessum parāti opponit. Sunt aūt consiliarij respectu Regis, idem quod membra respectu capitis: Neq. enim caput solū & à mēbris separatū constare potest: ex vtraq. aut cōiunctione egregia illa moles corporis concinnatur. Sic vbi consiliariis suis Reges destituūtur, horrendū nescio quod monstrum trūcū & lacerū videndū exhibent. Et hęc sunt ex Homeri sentētia, in Homeri verbis superiorib. intelligēda. Alioqui Poetica tyrannides, hoc est vnius soliusq; imperia insectatur, vt Eurip.

οὐδὲν τυράννου δυσμενέστερον πόλει | *Nil tyranno hostilius Reipub.*
ὅπου τὸ μὲν πρώτιστον οὐκ εἰσὶν νόμοι | *Vbi primùm quidem non sunt leges*
κοινοί, κρατεῖ δ' εἷς, τὸν νόμον κεκτημένος | *Communes, imperat verò vnus, legem posidens*
αὐτὸς παρ' αὐτῷ | *Ipse pro suo arbitrio.* Idē præterea apud Stobeum

ναυῦ τοι μιῇ ἄγκυρ᾽ οὐδαμῶς σώζειν φιλεῖ	*Nauim vnica ancora nunquam seruat*
ὡς τρεῖς ἀφέντι. προστάτης θ᾽ ἁπλοῦς πόλει	*Vt tres demissæ:& princeps vnus vrbi*
σφαλερὸς. ὑπὼν δὲ καὶ ἄλλος οὐ κακὸν πόλει.	*Periculosꝰ est:adiũgi verò & aliũ,nõ malũ est ciuitati.*

Altiùs ergo hoc expendamus.Quemadmodũ Deus Opt.Max.licet per se & nullo alio adminiculo vniuersum Orbẽ regere possit,tamen habet in terris Reges, qui velut illius feudatarij acceptam huius imperij ab eo partẽ moderantur, sed in cœlis tres illæ Deitatis personæ absolutam & meram illum monarchiã videntur explodere.Ita nostri etiam Reges,imò lõgè potiore & validiorẽ ratione sua habeant necesse adminicula,quorum beneficio tantam molem sustinere possint.Et hoc intelligunt tã Homerus,quàm Euripides,ne quis sinistrã vtriq. sentẽtiam affingat.Ne tamen hac dignitate nimis insolescant Reges,monent Poetæ, cui illã acceptam referre debeant,nimirum Deo:vt Hesiodus: ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. *Ex Ioue sunt Reges.* Idẽ Homerus in eo loco,quẽ proximè laudauimus. Hinc eos toties διοτρεφέας à Ioue nutritos vocant,& Minoa Iouis ὀαριστὴν Homerus. Quales autem volunt esse Reges?Fortes & iustos. Sic Menander,

καλόν γε βασιλεὺς τῇ πρὸς ἀνδρείᾳ κρατῶν,	*Egregium quiddã rex est,qui Fortitudine præcellit,*
τὰ δ᾽ οὖτ᾽ εἰς δίκαια διατηρῶν κρίσει.	*Et vita iura conseruat iudicio.*

Volunt clementi & patrio omnino affectu in subditos se gerere,vnde Homerus ab ea virtute Vlyssem suum sępe laudat,πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν. Huc pertinet illud Comici: *Errat longè mea quidem sententia, Qui imperium credat grauius esse aut stabilius, Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.*Et Seneca:*Violenta nemo imperia continuit diu, Moderata durant.* Volunt esse humiles,& in tam alto solio collocatos, homines se etiam meminisse. Audite in hanc elegantem Sotadis locum apud Stobęum,qui Regibus subinde esset inculcandus.

εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουσον.	*Quamuis rex sis,vt mortalis tamen audi.*
ἂν μακρὰ πλύνῃς, φμεγματίῳ κρατεῖ περισσῷ.	*Si procul expuis,pituita abundas multa.*
ἂν διμματῇς, ταῦτα πρόσθε προβάτιον εἶχεν.	*Si vestem elegantem fers, hanc ouicula prius habuit.*
ἂν χρυσοφορῇς, τοῦτο τύχης ἐστὶν ἔπαρμα.	*Si aurum geris, hæc fortunæ inconstans est potentia.*
ἂν πλούσιος ᾖς, τοῦτο χρόνου ἄδηλος ἰσχύς,	*Si opibus affluis,hæc temporis incerta vis.*
ἂν ἀλαζονῇς, τοῦτο ἀνοίας ἐστὶ φρύαγμα.	*Si superbis,hic est stultitiæ hinnitus.*
ἂν δὲ σωφρονῇς, τοῦτο θεοῦ δῶρον ὑπάρχει.	*Sin verò temperantiam sectaris,hoc diuinum donum.*
ἡ σωφροσύνη πάρεστιν, ἐὰν μετρῇς σεαυτόν.	*Fit autem temperantia,si te ipsum metiaris.*

Ac de his quidem hactenus. Quibus si non permouemini,si non remollescitis, profligatæ pertinaciæ opinionem apud omnes sanæ mentis homines subibitis.Poteram locum etiã Oeconomiæ,quæ Politiæ necessaria,vt ita dicam,rudimenta esse quiuis intelligit.Sed mei nõ est instituti,omnes Poetarum opes propalare:quibus,qui volent ditescere, ipsorum loculos excutiant,vt non ita pridem dicebamus.Ego mihi perfuncti hac in parte officij optimè & verè sum conscius,imò vestrûm nonnullis fortasse studium quoq; meum æquitatẽmq. causæ probauero.Facessite cum ista superbia,facessite cũ ista procaci maleuolentia,& ex me discite,indignos esse clauo Reip.quẽ pars vestrûm maxima moderatur,qui nõ intellecta planè aut malè intellecta reorum causa eos damnat. Quod vos in Poetis hactenus facere nõ destitistis. Vnicũ nobis restat expediendũ:altera nimirũ docendi via, quam in exemplis versari antea dicebamus. Hoc absoluto, vos missionem ab Editoribus,quos hîc viros eruditissimos & sanæ mentis homines appello,nos fortasse palmam impetrabimus. Ergo præceptis virtutum feracissimam Poeticam demonstrauimus.eandẽ luxuriam in exemplis,sed breuiùs à nobis coarctatam,quęso,animaduertite. Fortes viros ecquot vobis vnicus Homerus suppeditabit? Quis non eo nomine illius Agamẽnonas,Diomedes,Vlysses,Idomenos,Aiaces, Menelaos, Mentoras,Hectoras,& alias demiretur?Sed coryphæi illius Achillis penè obliuiscebar, cujus virtus adeò est decantata,vt nullum hactenus illo superiorem,meo quidem iudicio, sequẽtia secula cognouerint. Vbi gentiũ,quæso, illustriora huius virtutis exempla reperies? Vbi prudẽtiorem quenquam Nestore vel Vlysse,quorum salutaribus consiliis decennale illud bellũ planè sustentatum est?Vbi maiorem & luculentiorem castitatẽ,quàm in Penelope? Vbi temperantiam & frugalitatem insigniorẽ,quàm in heroibus Homericis?Quid verò attinet, reliquas virtutes persequi, quarum orbem absolutissimũ Homerica poesis cõfecit? Sed & alij quoq. Poetæ huius laudis parte non carent.Quid est,quæso, Tragœdia Æschyli, Sophoclis, Euripidis,Senecę,quàm speculum virtutũm omnium,in quo tot hominum, qui earum studiosi apprimè fuerunt,exempla perspicuè elucescunt?Ibi etiam vitia quorundã effinguntur,sed vt facilè intelligas ea,non tibi imitanda,sed vitandi proponi.Idem de Comœdia tum Græca tum Latina pronunciandum. Quid de Satyra?Ea sanè proborum improborúmq. mores tã genuinè depingit,vt his exemplis cuius ad virtutem præire velle videatur. Id affirmo,veréque affirmo,

mo nullos habitus siue prauos, siue rectos in hominibus excogitari posse, quos tibi Poetæ nostri ob oculos non ponant, illos vt fugias,hos vt amplecteris. Qua in parte meliorem magistrũ Homero nõ habes,qui in singulis dictis aut factis personarũ,quas in sua Poesi introduxit,quid laudandum,quid vituperandũ,quid rectè,quid malè dictum aut gestum sit,præponere aut apponere cõsueuit. Hoc habet. Arma submittite aduersarij mei. Cur porrò vos percussos iacentesq; repetam? Ecce vulnera vobis à me facta premo, in gradúq; consto. Vos verò iam frustra ad populum respicitis,&c,quæ vestra est animi durities & elatio, pro vobis intercedi non patimini. At ille iam pollicem vertit:infestis spectatoribus dimicastis. Itaque ferrũ recipite. Atqui missionem vos impetraturos dicebam? Dicebam,sed pertinacia vestra animos & editorum & spectatorum exasperauit. Nobis verò pro veteri gladiatórum more, cum palma licet discurrere,aurum auaris relinquimus.

Quæ cùm ita sint,nihil est quòd imposterum vestras petitiones reformidẽ,quas ego tam leni declinatione possum,dimicante à me iure & ęquitate,excedere. Hęc ergo iam nostra pugna pugnata est. Porrò vanum est & futile,quod mihi obijcitis,deliranti me planè esse similem,aut parum mei officij rationẽ habere, qui Poeticæ studio tãtoperè inhæream, siquidem nusquã opera mea meliùs collocari potest, quàm in ea, quæ nos ita & ad virtutẽ, & ad rectam negotiorum publicorum administrationẽ informare potest, & sine qua illotis manib. tractari illa sanctissimè testor:imò si hoc studium verè & diligẽter in primis excoleretur,.futurũ sperarem. vt tantas clades Rebuspub. aut Regnis nostris earũ moderatores nõ infligerent. Fateor in illorũ numero quosdã esse, qui licet hac parte eruditionis careant, tamẽ probè officio suo defungũtur:sed illud primũ ratum est:deinde neq; ijs ipsis illud nocuisset,quin potiùs si bonitati Naturæ doctrinã istam adiunxissent,maximã laudi suę facturi erant accessionẽ. Porrò cùm ego tantam vtilitatem ex Poetica posse excerpi,ad illas etiã,quas vos iactatis, Resp. administrãdas intelligã, nunquã erit vt ab ea diuellar. Furant quantumuis in me vestræ inuidiæ aut maleuolẽtiæ tempestates, ego illas constantia mea elidam,ego illas firmitate mea dissipabo. Deus Opt. Max. studium & institutũ meum,quod ego ad eius nominis gloriã semper dirigere sum conatus,feliciter:reliqua nauci non fecero. Memorant Misen quendã equitanti per Persidẽ Artaxerxi Regi acceptissimũ fuisse, quòd ei malũ Punicũ, idq; maximũ in vanno obtulisset. Quod Rex admiratus, de horto interrogauit,& gauisus, Per Solẽ,inquit,homo qui in excolẽdo horto tam sit diligens,poterit etiam ciuitatẽ ex praua ampliorẽ reddere. Quàm certius est illud ipsum argumentum de ijs,qui hoc agunt, vt in ista arena,vel(vestro iudicio) vmbra Poetica ad eundem finẽ sese informẽt & cõparent,vnde,quasi ex equo Troiano,virorũ literatorũ cohortes in hunc publicum Solem erumpant, in quo non tyrocinij sui, sed absoluti cuiusdam magisterij mox luculenta edant specimina? Latissimus sese mihi dicendi campus aperit,in quo cursum orationis,adeò mihi in præcordijs gestit animus, vix cohibere possum. Cùm tamen auras verberem,& satis hactenus hæc nostra disputatio processerit,finẽ huic parti,vestra cum venia, imponam:vt quem vos loquentẽ fastidiosè (ni fallor) auditis, tacentẽ summa cũ delectatione videatis. Testor tamẽ, si quis vestrûm paratus sit nostra refellere,daturum me operã,vt intelligat posteritas,tãtam causę meę æquitatẽ rabularum strepitu & obgannitionib. nõ posse opprimi,ac Poeticæ patrono tantas ingenij vires superesse (quod nõ tam arroganter, quàm ex iusta excandescentia dictũ existimari volo) vt tam audaces insultatores repellat, comprimat,& victos tandem solo solus prosternat.

DE ORIGINE ET DIGNITATE POETICAE.

Absoluimus illud, quod susceperamus,Poeticæ patrocinium,nõ quidẽ integrum,sed quod nostrum sit, & à nullo, quod sciam,anteà peractũ: superest,vt de eius origine & dignitate pauca disseramus, vt nos initiò facturos pollicebamur. Ac primùm de origine,sed paucis. In cuius inuestigatione, si Græcos audiamus, eam longè oratione soluta antiquiorẽ esse intelligemus: siquidẽ tradant,vt est etiam apud Iustinũ,Martyrẽ,& Eusebium,testes locupletissimos,eos,qui primi orationẽ solutam inuenerunt. Cadmũ scilicet Milesium,& Argiuum Acusilaum nõ multò ante Xerxis in Græciam susceptã expeditionem floruisse. Strabo quoq; Cadmũ Pherecydẽ, & Hecatæum primos insignes oratores fuisse scribit,quos Eustathius dicit post Orpheum Musæum, Homerum, aliosq; [redacted] mum apud Græcos soluta oratione scripsisse,apud [redacted] sus Pyrrhum prosaicè declamaret. Et hoc est,quod Lactantius ait, apud gentes Poetas multò antè priores fuisse quàm philosophiæ nomen: imò Poetas ipsos pro sapientibus habitos. Ergo Poeticam antiquiorem ex Græcorum sententia pronunciabimus. Sed hæc mihi videntur nugatorum hominum deliria. Quis hoc, quæso,non videt, primùm oportuisse homines simpliciter,deinde meretricè loqui? Hic est enim naturę ab imperfectis ad perfectiora progressus.

Vnde Goropius vir ille eruditissimus Gallic. lib.3. tationem egregiam, cur veteres Galli à nocte dierum spatia computarent, expiscatus est. Enimuero Græcos lubenter rogarē, quo pacto illi Cadmus, Pherecydes, Hecatæus, antequam artem Oratoriam introducerent, loquerētur. Siquidem non nisi prouecta demum ætatē eam proposuisse mihi videntur. Oportuit autē eos loqui, at numerosè aut metricè locutos quis credat? Pudet me tam inepti insulsiq; commenti, cui tot viri hactenus neq; ij vulgares sint astipulati: & quod magis mireris, libris etiam suis inserere non vereantur. Id equidem fateor, in literis & eruditione principatum Poeticam obtinuisse, sed plebis & vulgi, quæso, qualis fuit sermocinandi ratio? Nego extitisse metricā. Nam & in ipsis initijs reconditius erat hoc studium, vt qui illud amplecterētur extra fæcem populi quodāmodo rapti ac è cœlo progeniti crederentur: vnde constat, eos reliquis summæ fuisse admirationi. Videtur enim illa sciētia diuinis arcanis & mysterijs fuisse destinata, in quibus ea etiam complector, quæ ad vitam honestam conducerent, hoc est, præcepta morum, quæ à Religionis præceptis commodè non separantur. Ergo non vulgaris aut prosa oratione antiquior Poetica, sed potiùs recentior, quę in simplici oratione illud modulatum quodamodo & concinnum dicendi genus aurium iudicio excogitârit. Quod ex his Fabij verbis etiam potest colligi. Poema, inquit, nemo dubitârit imperito quodā initio fusum, & aurium mensura & similiter decurrentium spaciorum obseruatione esse generatum, mox in eo repertos esse pedes. Quod ab Aristotele videtur desumpsisse, qui de origine Poeticę disputās, eam à natura manare dicit, à qua omnes ad imitādum sumus informati, qua parte cætera animalia antecellimus: sed & insitam nobis à natura harmoniam & numerum (cuius partes esse metra cōstat) ait. Vnde ij, qui ab initiò ad hęc erant cōparati, ea paulatim promouētes ex rudi atq; imperito & spōtaneo quodam principio (sic enim Gyraldus ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων interpretâtur) Poeticam genuerūt: pro diuersa autem cuiusq; natura diuersam etiam formam illa sortita est. Vnde colligas Philosophum magis ad veritatem accedere, qui huius scientiæ caput ab ipsa Natura parente deriuet. Quod etiam Lilius sed magis perspicuè vidit, cuius hæc sunt verba. Sed quis nō ipsam Poeticam potiùs dicat cum ipso mundi principio incepisse, vel id velitis Philosophorū placitis intelligere, vel eo quem asserit Religio Christiana modo. Nam quo alio pacto cœlestes illę immortalium animorum legiones & chori inter se modulantibus concinunt, sempiternosq; cæli orbes temperant, quàm hac ipsa (vt ita dixerim) cœlesti Poetica & Harmonia? Deus certè Deus fuit, qui primùm mortalibus diuinā ac facultatē ab ipso mundi primordio, cum cæteris tot tantisq; bonis elargitus est. Hanc ideò tāti veteres & superiorū ætatū sapiētes semper fecēre vt Deorū laudes apud gentes & nationes oēs hoc poti⁹ sermonis genere quàm alio cōponerent, &c. Quid verò, inquiet aliquis, annō quicquid est honorū in homine à Deo illi contigerunt? cur ergo magis de cœlesti ortu Poetica quàm Oratoria aut alia quæuis scientia glorietur & supbiat? Audi ô tu quisqs hæc obijcis. Cùm hunc ortus splendorē Poeticæ attribuimus, suū reliquis denegari nō intelligimus, sed cùm vulgò illa quasi p re nihili haberi soleat, oportet hinc saltē apud omnes inclarescere, vt maleuolentia eorū qui eam temerè calumniantur eò magis innotescat. Præterea quemadmodū vnus idēq; opifex nō æqualē industriā ac diligentiam in omnibus suis operibus, sed in his accuratiorē, in illis leuiorem adhibet: sic etiam non eadem est donorum Dei dignitas, sed alia alijs sunt præstantiora, vt in omnibus huius vniuersitatis partibus obseruare licet. Illud discrimen in artibus & scientijs ab illa æterna sapientia, per quam omnia condita sunt, adhibitum fuit. Hinc Poeticæ præceps illius ortus debetur gloria, siquidem præstantia reliquas omnes scientias longissimè antecellat. Cur? Ego dicam. Hominem prius quæro, in quem finem credas fuisse conditum? Si primos illos pietatis fontes vel summis labris delibasti, respondebis, ad Dei gloriam & laudes concinendas. Hunc ego finem saltē pro principe agnosco. Secundarius est ille, qui in studio conseruandæ vitæ versatur. At, quæso, quę commodior ratio illum assequendi & in vsum reuocandi quàm Poetica, quæ, vt in prima parte iam attigimus, Musicę est ὁμόζυγος? Id iam à primo parente in cœtu fidelium vsurpatum ex Mosaicis, Dauidicis, & aliorū sanctorum hominū cāticis colligo, quę & numeris & harmonia concinnata fuisse nemo est, credo, qui dubitet. Prosa quidem orario reb. historicè commemorandis ac narrandis aptissima est, sed Dei Opt. Max. hymnis sola Poetica; [redacted] Iam ergo intelligimus, vnde suam originem Poetica repetat. cuius ignoratione misera Græcia alios autores agnoscebat. Quidam cùm rem tam diuinam non nisi à Numine proficisci posse viderent, Deum Apollinem huius inuentorē confinxerunt, vt anteà monebamus: quidam Baccho hanc laudem tribuebant, vt qui ante Apollinem oracula reddidisset: quidam Phemonoæ Apollinis filiæ assignabant, quæ Delphis vaticinata sit: quidam, inter quos Pausanias, Oleni cuidam eam acceptā referunt, qui hymnos &

ora-

oracula ſcripſit. Alij Thracas primos Poeticæ autores contendunt, tum propter loca in illorũ regione Muſis dicata Pimplam, Olympum, Libethram: tũ quòd coryphæi illi Poetarum Orpheus, Muſęus, Thamyris, ibi oriundi fuiſſe prodantur. Quid quòd Muſicorum organorũ nomina pleraq; ſunt barbara, Sambyca, Nablia, Barbitos, Magadas, aliaq; id genus? vt ſtudiosè à Gyraldo collectũ eſſe comperio. Sed illa ſunt cęcorũ hominũ de colorib. iudicia. Nos datã illam primo parenti à Deo iam agnoſcere oſtendimus. Sed nondum expeditum eſt negotium, & quæri poſſe video, cùm vnica lingua primus ille parens vteretur, quo pacto in tam diuerſas poſteà diductam exiſtimem? Ego verò reſpondeo, ad Diluuium vſq; integram illam linguam manſiſſe. Porrò hîc nullus eſt, qui nos mouere debeat ſcrupulus. At in Diluuio vnica Noachi familia illos Poeticæ primigenię theſauros reconditos in arca habuit: poſteà verò in illo turris Babel monſtroſo & impio ędificio immiſſa quidem eſt illa linguarũ confuſio, vt ſe ad inuicem extructores illi non intelligerent. Sed tamen remanſerunt priſtinæ illius Poeticæ, vt & aliarum artium veſtigia, licet corrupta & omnino vitiata, quod ex cultu diuino colligo, quem ſolus Noachus cum pia ſobole integrum ſeruauit. Chamitę tantùm in diuerſa abierunt. Sic ergo ratiocinor: licet immutatam [illegible]ionem omnes illi ędificatores ſenſerint, rerũ tamen cognitionem iis non ereptam, quam ex ſummo illo doctore Noacho perceperant: vbi præcipuus locus erat Poeticę, quę hymnis cœleſtibus concinendis inſeruiret, vt iam monuimus. Quanquàm non dubito, quin autores huius ſceleris grauiorem inſcitię pœnã ſint paſſi, quàm vt multùm ſani retinuerint. pręter enim illam confuſionem linguarum in reprobũ ſenſum ſunt coniecti, quaſi indigni qui puris & ſinceris Dei donis impoſterum gauderent. Hinc factum eſt, vt verus Dei cultus non æquè apud omnes Noachi poſteros remanſerit ac viguerit: pari ratione de ſcientijs iudico, quarum cognitionem pij impijs perfectiorem retinuerunt. Ergo diſtributis ac diſſipatis in totum Orbem terrarũ Noachi familijs, Poetica etiã iſta primigenia & diſtributa & diſſipata eſt. Hinc Græcia ſuos Orpheos, ſuos Muſæos, ſuos Linos, ſuos Amphionas, & reliquos celebres vates habuit. Qua de re aliâs peculiari tractatu, De gentium commigrationibus, quem affectum apud me habeo, fuſiùs agetur. Hęc craſſiuſculè delineaſſe ſufficiat, vnde ſaltem Poeticæ originem & antiquitatem intelligimus. Nam quouſq; tandẽ nugis Græcorum aut Latinorum de ea ſcribentium fidem adhibebimus? Sanè tandem aliquando cum ijs delirare deſinamus, vt & in ipſis poeticis Mythologijs enucleandis, in quibus tot hominum eruditorum labor & ridiculus (dicam enim quod ſentio) & irritus hactenus fuit. Altiùs nobis ſunt omnia repetenda & ex prima illa rerum omnium origine deriuanda: quod nos etiam in Mythologico noſtro olim, Deo dante, docebimus. Reſtat, vt de dignitate Poeticæ nonnulla dicamus, ad cuius iudicium non plebem, neq; ex eruditis etiã multos ſeligamus. Vt enim Tullius poema paucorum approbatione moueri dicit, idem de ipſa efficiẽte ſentiendum. Ea eſt ſanè natura Poeticæ, vt vileſcere nolit: vileſceret autem, ſi cuiuis eam attrectare liceret. Itaq; vt ad ſacra initiati tantùm admittuntur, fœdum vulgus ab ijs repellitur, ſic nos cũ paucis & ijs melioris notæ viris colloquamur, & apud eos laudes noſtræ Poeticæ exponamus, cæteros quaſi viroſas fœminas ab hoc ſpeculo remoueamus. Iam docuimus, primum Poeticæ vſum eum fuiſſe, vt ad laudes Dei concinnendas adhiberetur. Egregi[illegible]tis, quem ſacroſanctis illis Dei Opt. Max. cohortibus familiarem piè & verè affirmare poſſũ. Quid enim aliud turbam Angelorũ in cœlis agere putas, quàm perpetuis Numinis encomijs concelebrandis occupari? Intuentur, admirantur, ſuſpiciunt, & indefatigatis vocibus Maieſtatem illam nulli mortalium notam perſonant. Hæc eſt illa cœleſtis harmonia, quam figuratè & obſcurè intellexit Pythagoras, Orphica theologia inſtructiſſimus. Illa eſt illa diuina Poetica, quam hæc noſtra humana ſpirat, aut ſpirare ſaltem debet, & in primis quidem ſeculis ſpirauit, quæ tota fuit non ſolùm philoſophica, ſed etiam theologica. Satis dignè laudare Poeticam mihi videor, cùm hæc dico. Nam quid auguſtius de ea re excogitari poteſt, quæ non ſolùm tota diuina ſit, ſed tota Deo primùm inſeruierit, ac in concelebrando rerum omnium parẽte ſolùm verſaretur? Et quamuis Poeticæ illius primariæ, hoc eſt ante Diluuium, monumenta nulla reſtent, quæ verè primis illis hominibus vindicari poſſint, vnde noſtra hæc propoſitio confirmetur, tamen ex fine creationis hominis, quam antea attigimus, ſatis dilucidè hoc ipsũ intelligitur. Poſtmodũ verò diu etiam in hoc regno triumphauit Poetica, ſed tandem in alios vſus, vel abuſus potiùs detorta. Id tamen familiare ei fuiſſe autumo, vt obſcurè de rebus ſacris & diuinis ſcriberet, vt ab ijs tantùm intelligeretur, quibus Deus tantum ingenij largitus eſſet, vt in hæc myſteria penetrarent. Ænigmatica ergo ſaltem, vt plurimùm fuit illa Poetica, quæ ratio diuinas res tractandi in ſacris paginis etiamnum apparet. Quid illa, quæſo, de Chriſto prophetia, *Exorietur Leo de tribu Iuda*, nónne illam præ ſe fert? Sed altiùs aſcendamus. Verba Dei ad ſerpentem in parentis noſtri lapſu nónne fuerunt planè ænigmatica? *Inimicitias*, inquit,

ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsum conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Deus de Christo suo intellexit, & tamen id ipsum perspicuè non declarauit: poterat siquidem dicere, Nascetur olim filius meus ex mulieris sobole, quæ Diaboli vires confringet: at dixit, Semen mulieris conteret caput serpentis. Cuius verò serpentis? An non Serpentis quoq; nomen fuit allegoricũ: siquidẽ angelum tenebrarum Principem innuat? Hunc locum maximè attendi volo. Ibi enim doctrinæ Christianæ versatur fundamentũ: quòd cùm tã obscurè Deus initiò proposuerit, iam non amplius dubito, quin in reliquis diuinis mysterijs reserandis eadem regnârit obscuritas, qualis in libris Prophetarũ passim cernitur, vsque ad Mediatoris nostri aduentũ, qui tamen vulgò non alia ratione quàm allegorica eadem mysteria reuelauit. Sic cùm de corpore suo intelligeret, templum tamen destructum iri dicebat: & mortem suam signum Ionæ appellabat. Hinc tot frequentes parabolæ, quas suis tantùm discipulis exponebat: reliquis verò minimè, ijs tantùm iussis attendere, vsitato illo quasi epiphonemate, *Qui aures habet, audiat.* quod in veteri Poetica proculdubio sæpissimè fuisset occinendum. Illius veteris obscuritatis luculentissimũ habetis exemplum in nobili illo Cantico Canticorũ, vbi rem tam sacram etiã verbis specie & sono [redacted] diuinus ille Vates Salomo velauit, vt iam Gregorius Nyssenus mirabili & peculiari opere manifestè docuit. His qui refragabitur, non solùm pertinacẽ, sed & impium eum esse oportet. Hinc illæ lacrymæ: hinc, inquam, tantoperè vitiata Theologia apud Ethnicos. Nam cũ à maioribus rerum diuinarum cognitionem ita ænigmaticam accepissent, factum est, vt posteri illam ignorantiã, cum iã vero illo doctore Deo destituerẽtur, qui lucem veritatis iusto illorũ merito illis eripuisset, mysteria plurima malè intellecta vitiarint, siue hoc etiam sacerdotum, & eorũ quibus Poeticæ illius cura erat demandata, aut malitia, aut auaricia acciderit, quæ Luciferi, illius pietatis hostis effecta extiterunt. Id paucis doceamus, quod aliàs, vt iam sumus polliciti, copiosiùs præstabimus. Cùm ergo primi illi Poetæ, qui mysteria creationis literis mandabant, dixissent, Mundum hunc ex nihilo fuisse conditum, ecce succedentes Poetę & Theologi noctem ante res conditas imaginati sunt, quæ verè nihil est. Et ita loquitur Spiritus sanctus, his verbis: Et tenebræ erant super faciem abyssi. Hinc Orpheus θεολογικώτερον matrem omnium rerum Noctem appellauit: hinc Nocti postmodum assignata diuinitas, imò Nox pro Dea habita, cùm non intelligerent, quo pacto nox illa, quæ diei succederet, mater rerum omnium diceretur, quàm si Dea esse existimaretur. Videtis originem superstitionis ex veritatis fonte deductam? Sic cùm obscuriùs in eadem Poetica tractaretur quippiam de personarum in Deo trinitate, quarum secunda Sapiẽtia appellabatur, quod nomen sæpissimè Christo in sacris paginis tribuitur, vide quò sint abducti, vt Deam quandam sapientiæ confingerent, quam Mineruam appellârunt, vt alicubi in Homero pleniùs docemus. Sed & eadem obscurè futuram illius secundæ Trinitatis personæ pugnam cum Mundi principe describebat: hinc nugæ illæ de Apolline Pythonem sagittis interimente. Cùm autem idem Dei Filius allegoricè Sol appellaretur, vt Solem iustitię Sipiritus Sanctus vocat, factum, vt Apollo ille pro Sole etiam acciperetur. Prætereà cum in eadẽ Poetica obscuriùs diceretur, Sapientiam illam æternam delaturam in terras panem cœlestẽ: [redacted] factum est, vt Isidem Aegyptij prodiderint, teste Leone Aegyptio, primam omnium se coronasse corona spicea, per quam panis ille viuus, ille panis vitæ significabatur, id est Christus, qui se panem etiam cœlestẽ nominat. Ego sum, inquit, panis viuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Ibidem prędicebatur duorum fratrũ ortus, alterius q̃dẽ ab immortali patre, quorũ hic illũ à morte redimeret, ille Castor, hic Pollux appellabatur. Et hoc ita detortum est, vt in fabulas abierit. At illud verum fuit vaticinium, quanquam obscurum, de Ioanne Baptista & Christo. Ille cæsus ab Herode vitę ęternę Christi morte restitutus est. Cur autẽ ille Castor, hic Pollux diceretur, aliàs explicabimus. *Placet* mihi mirum in modum iudicium Goropij mei de Poetis in Indoscythicis, Fures esse sacros vates, sed Laconicos, quos non quiuis deprehendat. Multa enim à veteri illa Poetica ad sua nugamenta deduxerunt. Possumus alia insuper adducere, quæ huius sunt argumenti, sed breuitatis causa relinquimus. Id tantùm moneo, si quis Poetica mysteria attentiùs consideret, perspecturum facilè, eius originem à vera illa & ænigmatica primaria Poetica deriuatam, sed per lutosos ac sordidos aquę ductus, vbi limpiduli illi fontes primum nitorem amiserunt. Miremur ergo Poeticę illius pristinæ dignitatem, quę rebus tam preciosis & minimè vulgaribus destinaretur. Sed cur idcircò maiorem sui admirationem concitat, quàm si dilucidè & apertè omnia proposuisset? Quia ea est, vt dixi, natura sacrorum, vt recondi velint si nimium euulgentur, iam sacra esse desinunt. Sic reges thesauros & gazas suas occultant, & ab omnium oculis remouent, ne euilescant. Quemadmodum autem eos qui illarum custodiæ præsunt, amicos Regum existimamus, quid erit, quæso, de Poetica sentiendum, quæ arcana illa Dei

Dei continuit, atq; etiam num hodie continet? Mihi sanè reliquis omnibus scientijs anteponenda videtur, quæ quasi perpetuum cum Numine agat commercium, quæ illius fruatur colloquio, cui Deus tot pietatis & religionis thesauros explicauit, atq; etiã custodiendos seruandosq; demandauit. Fremite scioli & importuni homines, quib. hæc humana & mortalia cordi sunt, qui nihil aliud quã honores, quàm pompas, quàm magistratus nescio quos turgidè spiratis, qui solas leges Iustinianeas crepatis, qui paragraphũ vnum aut alterũ pluris, quàm vos ipsos facitis. Ego verò longè meliùs mecum actum puto, si mihi tam pio & planè laudabili studio in arcana diuinitatis penetrare licuerit. Ego præ vna aut altera huius tam sacræ cognitionis partiuncula vestras illas phaleras vitiosa nuce diuendero: non quod non intelligã, vestrã quoque operam in Repub. administranda bene collocari. Sed quia vos hoc prætextu ad crassã & fœdam tam diuinæ rei ignorantiã abutimini, quasi id solũ cuilibet agendum sit, quod vos agitis, reliqua studia vana sint & futilia præ nobili vestra illa Iurisprudentia. Atqui illa quoq; rerũ diuinarum cognitionẽ præcipit. Sed quotus quisq; vestrûm hãc partẽ persequitur? Verùm quid frustra me torqueo? Id porrò statuo, quemadmodũ vos pertinaciã in vestra opinione tuenda ostentatis, me quoq; in mea sententia constantiã meam in posterũ exhibiturũ. Nec mea tanti interest, vt vobis placeã: Aliud est.n. vulgo, aliud sapientib. placere: quod postremũ ego, quantum possum, amplector. Salue ergo sacro sancta Poetica, quæ sub tanto fabularũ felle tantam mellitæ doctrinæ copiam occultasti, & eam indignis non retexisti. Si tu me tanti facis, vt inter mystas tuos admitti possim, nunquã erit, dum viuam, vt te deserã: cæterùm cauebo, ne profanis aditus ad adyta tua pateat. Tu verò, Deus Poeticæ, Deus Opt. Max. dum hoc studium cum tanto pietatis studio pro virib. meis excolo, fauoris tui cornu in meam operã defunde, vt quã apud proteruam istã mortaliũ turbã gratiam non consequor, apud te Deus Op. Max. cõsequar. Atq; hãc partem dignitatis Poeticæ adduxisse sufficiat, ne hæc nostra Prolegomena in nimiam excrescant molẽ. Eam.n. aliàs peculiari volumine, si Deus dederit, fusiùs persequemur: vbi docebimus, qua ratione cũ magno fructu Poetæ legi debeãt, & q̃ hactenus in ijs omnes penè delirarint, vulgares autẽ Poeticæ defensiones petes ex Rhodigino, lect. antiq. lib. 7. Girald. in hist. Poet. Strabone aduersus Eratost. in Geograph. Proclo, Maximo, Heraclide, Pontico, Petrarcha, Boccatio, & alijs. Sed & H. Stephanus [redacted]eroicorum poetarum editione hoc ipsum attigit. Poeticam etiam Scaliger illustrauit, vnicum poeticæ lumen Homerum, obscurauit. Iam ad Homerum accedamus.

DE HOMERO.

Qui post Herodotum, Plutarchum, Suidam Politianum, [redacted], & alios viros eruditissimos de Homero scribere molietur, eum pleriq; aut futilem, & qui operã suam ludere velit, iudicabunt, aut in re tam veteri aliqd nouum & inauditũ proferendũ, ne molestæ illius περιεργίας crimen incurrat. Sed quia nõ omnino inutilis fuit vnq̃ existimatus labor eorũ, qui in re literaria dispersa aut dissipata in vnum colligunt & coaceruãt, eum suscepturi reprehensionum spicula non veremur: modò intelligam, me diligentia mea aliorũ studio satisfacere, cùm præcipuè Interpreti Homerico nihil potius aut antiquius esse debeat ex vsitata huiusmodi scriptionis cõsuetudine, q̃ autoris ipsius historiam perlustrare, & eius studiosis proponere. Sed & tam variorum scriptorũ repetitioni, quam instituimus, si cuiquã morosa fuerit, aliqua etiã nouitate tædium & fastidiũ tollã, vt ex ipsius lectione & aliorũ scriptorũ cõparatione facillimè colliget. Dicamus ergo primũ de homeri parentibus. Herodotus eius genus in hunc modũ deducit. Cùm vetusta (inquit partim Heresbachio, partim Stephano Interpp.) illa Aeolũ ciuitas Cuma primũ conderetur, eodẽ cùm aliæ permultæ omnisq; generis gentes cõuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; cõmigrarũt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus: non cũ multis sarcinis illuc se conferens, sed tenues fortunas habens. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorẽ, procreauitq; è legitimo toro fœmineam prolẽ, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cũ vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti cõsueuerat. Porrò tempore interiecto accidit fortè, vt puella ista è furtiuo cõcubitu prægnans deprehenderetur. Quod initio quidem celatum fuit: sed cùm Cleanax resciuisset vehemẽter rei indignitate cõmotus, Criteidẽ seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, cõmemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam, quò illam excuteret, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificabant. Ciuitati autẽ, quæ condebatur, nomen imposuit Smyrnã Theseus, ab vxoris nomine, cuius memoriã relinquere volebat. Hic Theseus è primarijs Thessalorum fuit, qui Cumã condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatib. apprimè instructus. Clàm exportatã huc Critheidẽ Cleanax Ismeniæ Bœotio cõmisit, ex ijs qui coloniam illuc duxerãt, inprimis sibi amico. Progressu deinde temporis Critheis cũ alijs mulier-

culis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Meletē cùm partui iam vicina esset, Homerũ peperit, non cæcũ, sed videntē, nominauitq; eum Melesigenē, à fluuio videlicet, prope quē editus est. Hęc ille, ex quib. tamē nondũ intelligo, quis sit Homeri nostri pater, vnde vulgo q̄situs dici potest. Quod licet ignominiosum esse soleat, vt docet etiā Plut. in lib. de educ. lib. tñ nos tanti hoc non facinus, vt ideò diuino Poetæ detractũ arbitremur in ea parte, qua eũ laudari volumus. Quid.n. ingenij claritati generis obscuritas officere potest? Sed nullus est, credo, tam stolidus, qui hoc nostro Vati obijcere audeat. Porrò remoras frustrà nobis ne quæramus. Vidimus ergo, quid de homeri parētib. Herodotus scriptor in suo genere omniũ antiquissim⁹ cui eo nomine plurimũ tribuēdũ videtur: sed tñ eius autoritas varias ea de re sequētiũ scriptorum opiniones nō sustulit. Nam, vt refert Plut. in lib. de Hom. Ephorus Cumæus in lib. quē de Cumæis reb. inscripsit, hoc agens, vt eum gentilē suum fuisse ostendat, Atellē Mæonē, & Diũ fratres Cuma oriundos perhibet fuisse. Ex his Dium ęris alieni causa Ascrā, q. est Bœotiæ pag⁹, cōmigrasse: ibiq; Pycimeda vxore ducta, Hesiodũ procreasse. Atellem Chritheidis filiæ suę tutela Męoni demandata, in patria mortē cum vita cōmutasse. Ab hoc auunculo vitiatam puellā, ab eodemq; eam, ciuium ob perpetratũ facinus damnationē metuente, Phemio Smyrnæ literas docenti nuptũ traditā. Porrò eam cùm ad lauacra, q̄ propter amnem Meletē sunt, deambularet, partu Homerũ edidisse iuxta ipsũ amnā: inde Melesigenē filiũ appellatũ. Mutato aũt nomine vsurpatũ fuisse, cùm luminib. esset captus. Tales.n. à Cumæis & Ionib. ὅμηροι vocātur, q̃ ὁμηρεύοντων. i. ductorũ indigeāt. Hæc Ephorus. Aristoteles aũt (vt ait idē Plutar.) tertio de Poetica scribit, in insula Io, quo tempore Neleus Codri filius coloniæ in Ioniā ducēdę p̄fuit, puellā indigenā à genie quodā ex eorũ numero, q. cũ Musis choros ducunt, cōpressam, cùm intumescente vtero facti pudore moueretur, deuenisse in quendā locũ, cui nomē est Aegina. Ibi à p̄donibus, q. eò excursionē fecissent, captam, Smyrnamq; adductā ab his, Lydorũ (sub his.n. tũc erat Smyrna) regi Mœoni socio suo dono datā, ab hocq; pulchritudinis causa in matrimoniũ eam adscitam. Hanc, cũ ad Meletē fluuiũ cōmoraretur, partus dolorib. circũuentā, ad ipsum fluuium peperisse Homerũ statimq; expirasse. Infantē à Mœone susceptũ, filijq; loco enutritũ: paulò pòst ipsum Mœonē in fata cōcessisse. Secundũ hæc cùm Lydi ab Aeolib. affligerētur, ac [redacted]onem sequi iussissent, eos qui vellent, exire vrbe, Homerũ puerulũ etiamnũ se quoq; ὁμηρεῖν (i. sequi) velle dixisse. Inde pro M[redacted] merùm appellatũ. Ista Plutarchus: ex quib. Homerum aut ex incestuoso concubitu, aut ex Dęmone genitũ colligimus. Postremũ istud inductum esse arbitror propter diuinũ hominis ingenium, quod nō nisi [redacted]iam parentem illius ex quorundā opinione esse posse arguebat. Hoc ego quidem scio à Christianis hominib. non admittēdum, si quidē cum Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Nazianzeno credendum puto, ex copulatione Dęmonum cũ mortalibus nihil procreari: quod si fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Scio quid Lactantius, quid Iosephus prodant: sed ego reliquorum autoritati plus tribuo, quòd sit cũ ratione cōiuncta. Solus enim homo hominē generare potest: Diabolus si generare, Diabolum, hoc est, Spiritus Spiritum generaret. Quanquā ex vna specie diuersas in natura fieri intelligo, vt ex tritico hordeum in Bohemia, ex arboribus lapides, & alia id genus, quæ huius loci non est persequi: sed hoc in generatione hominis obtinere pernego: licet etiam interdum Natura in monstris edendis ludat. Vt autę Diabolo vim generandi hominem tribuam nondũ adducor. Porrò miror, hoc ausum esse Aristotelē naturę peritissimũ prodere, nisi ille vulgarē est secutus errorem: de Dæmonum cum mulieribus coitu, quē nos quoq; non negamus. Fabulas, quæ hæc produnt, aliàs exponemus. Nolo ergo, Homero hunc parētem tribui, nisi quatenus hinc illius, ingenij diuinitas, quæ ad hæc confingenda homines induxit, colligitur. Suidas diligēs scriptor opiniones etiam quorundam de Homeri parentib. proposuit. Alij dicunt, eum Meletis fluuij Smyrnæi (sed hoc fabulosum) & Critheidos filium: quod videtur ex historia Herodoti detortum. Alij Apollinis & Calliopes: qua de re vide Epigrāma inter illa, quæ de Homero mox subiungemus. Alij Telemachi Vlyssis F. & Polycastes Nestoris filiæ. Affert insuper aliā genealogiā Homeri ex Charace historico in hũc modũ. Aethusæ, Thraciæ mulieris filius fuit Linus, huius Pierus, huius Oeagrus, huius Orpheus, huius Euclees, huius Iamonides, huius Philoterpes, huius Epiphrades, huius Melanopus, huius Apelles, hui⁹ Mæon: qui vnà cũ Amazonib. Smyrnam venit, & ducta vxore Eumetide, Euepis Mnesigenis filij filia, procreauit Homerũ. Sed locus Suidæ aut tumultuariè & raptim scriptus est, aut omninò corruptus. Nā initiò præmiserat ex eodē Charace Homerũ Maronis aut Mitiæ (μάρωνος ἢ μιτίου) & Eumetidis matris esse filiũ. Quæ ego tam subitò discrepantia non concoquo, nisi vbiq; sit legendum Mœon: vnde etiam dictus est Mœonides. Vide quæso, quàm diuersa de Vatis nostri parentibus tradantur, cui adde quod adhuc Plutarchus monet, quosdā prodidisse, eũ Mœonis & Critheidos fuisse filium.

Nobis

Nobis itaq; qui longiùs ab illius tẽporib. distamus, veterumq; librorũ ope destituimur, nõ licet pronũciare q̃d verè sentiẽdũ sit, nisi q̃ moneo, fabulas illas de Melete, Fluuio, & Dæmone procul remoueri. Et cùm Homerus ipse nobis hanc historiam sui inuiderit, vlterius eã nõ inquiramus. Non tanti est hoc cognoscere: id tũ tenendũ videtur, eũ obscuro genere natũ, quod ipse postmodũ suarũ virtutũ splendore illustrauit. De illius aũt patria non minor est cõtrouersia. Si credas Herodoto, Smyrnæus erit: si Pindaro, tũ Chius, tũ Smyrnæus: si Simonidi, Chius: si Antimacho, & Nicandro, Colophonius: si Aristoteli, Iensis: si Ephoro, Cumæus: si alijs, Salaminius: si aliis, Argiu⁹, si Aristarcho, & Dionysio, Thraci, Atheniẽsis: si alijs, aut Troianus, ex agro Cenchreorum, aut Lydus, aut Ithacensis, aut Cyprius, aut Gnossius, aut Myceneus, aut Ægyptius, aut Thessalus, aut Italus, aut Lucanus, aut Gryinus, aut Romanus, aut Rhodius. Atqui, inquies, septem tantùm vrbes eum sibi vendicare arbitrabar, quod etiam Tullius in oratione pro Archia exprimit, & ita continetur in Epigrammate quod postea subiungemus. Sed illa tamen tum Plutarchus, tũ Suidas diligentes scriptores prodiderunt. Ita in medio positus literarum princeps, ceu Atalanta illa, aut Hippodamia à tot taq; egregiis ciuitatibus (*& regionibus*) quasi à generosissimis procis certatim expetitur; vt eleganter dixit Politianus. Si nobis vetustas librum Didymi Grãmatici, *de Homeri patria*, reliquisset, poteramus plura ea de re dicere, sed hæc tantùm concisè tradita supersunt. Id vnum, nouum aut saltem nõ ita tritum, aut ita cuiuis notũ afferam, quod quidã Ægyptiũ Homerũ esse voluerunt. Apud Heliodorum in Æthiopica historia Calasiris Agyptius id testatur verbis; Ὅμηρος ὑπ' ἄλλων μὲν ἄλλοθεν ὀνομαζέσθω. καὶ πατρὶς ἔστω τῷ σοφῷ πᾶσα πόλις, ἦν δὲ εἰς ἀλήθειαν ἡμεδαπὸς Αἰγύπτιος, καὶ πόλις αὐτῷ Θῆβαι αἱ ἑκατόμπυλοί εἰσι κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον. πατὴρ δὲ τῷ μὲν δοκεῖν, προφήτης, τὸ δὲ ἀληθὲς Ἑρμῆς. ἐπεὶ γὰρ ἦν ὁ δοκῶν πατὴρ προφήτης. τῇ γὰρ τούτου γαμετῇ τελούσῃ τινὰ πάτριον ἁγιστείαν καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν καθευδούσῃ συνῆλθεν ὁ δαίμων, καὶ ποιεῖ τὸν Ὅμηρον, φέροντά τι τῆς ἀνομοίου μίξεως σύμβολον· θατέρῳ γὰρ τοῖν μηροῖν αὐτόθεν ἐξ ὠδίνων, πολύ τι μῆκος τριχῶν ἐπεπόλαζεν· ὅθεν παρ' ἄλλοις τε, καὶ οὐχ ἥκιστα παρ' Ἕλλησιν ἀλητεύων, τὴν ποίησιν ᾄδων, τοῦ ὀνόματος μὲν ἔτυχεν. αὐτὸς τὸ ἴδιον οὐ λέγων, ἀλλ' οὐδὲ πόλιν ἢ γένος ὀνομάζων, τῶν δὲ ἐγνωκότων τὸ περὶ τὸ σῶμα πάθος. εἰς ὄνομα κρατησάντων. τί δὲ σκοπῶν ἐσιώπα τὴν ἐνεγκοῦσαν; ἤτοι τὸ φυγὰς εἶναι καταιδούμενος ἐδιώχθη γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅτε ἐξ ἐφήβων εἰς τοὺς ἱερωμένους ἐνεκρίνετο, ἀπὸ τοῦ κηλῖδα φέρειν ἐπὶ τοῦ σώματος, νόθος εἶναι γνωρισθεὶς ἢ καὶ τοῦτο σοφίᾳ κατεργαζόμενος, κἀκ τοῦ τὴν οὖσαν ἀποκρύπτειν πᾶσαν ἑαυτοῦ πόλιν, πατρίδα μνώμενος. ταῦτα μὲν, inquit Cnemon, εὖ τε καὶ ἀληθῶς μοι λέγειν ἔδοξας τεκμαιρόμενος τῆς ποιήσεως τοῦ ἀνδρὸς, τὸ αἰνιγμένον τε καὶ ἡδονῇ πάσῃ σύγκρατον, ὡς αἰγύπτιον καὶ τὸ τῆς φύσεως ὑπερέχον, ὡς οὐκ ἂν οὕτω τοὺς πάντας ὑπερβαλλόμενον, εἰ μή τινος θείας κηδεμονίας ὡς ἀληθῶς μετεῖχε καταβολῆς; id est, Stanislao Vuarscheuuiczki Polono Interprete. Homerus ab aliis quidem aliũde nominetur: Et Patria cordato sit vrbs quęuis viro. erat autẽ reuera nostras Ægyptius; & vrbs illi Thebæ centiportes vt ex ipso cognoscere licet, (hoc tãtùm ad ipsum vrbis Epithetũ refertur) pater autẽ opinione hominũ antistes: sed nõ mentib. (sed reuerà) Mercurius. Atqui illius erat existimatus pater antistes eò quòd cum eius vxore celebrante quædã sacra patria, & in tẽplo dormiente, coiuit Deus, & Homerum procreauit, ferentem notam incestæ consuetudinis (incesti coitus) In vtroq. enim femore inde vsq; ab ipso partu ingens longitudo crinium innatabat (luxuriabat) Vnde cùm inter alios tum inter Græcos oberrans, & poema canens, nomen est nactus: ipse quidẽ nomen propriũ non dicens, neq. patriam aut genus nominans, cęterùm iis qui sciebant illam corporis affectionẽ vt in nomen illi verteretur perficientibus. Quorsum aũt spectans (inquit Cnemon) tacebat patriã? Aut quòd pudebat illũ exilij: erat. n. pulsus à patre, quando ex ephebis inter consecratos recẽsebatur, ex eo quòd notã ferret in corpore spurius cognitus: vel hoc etiam sapienti consilio fecit: ac dum veram celaret omnẽ vrbem patriã sibi vendicabat. Hæc quidem, (inquit Cnemon) rectè & verè dicere mihi visus es facienti cõiecturam ex poëmate viri, cum omni voluptate & oblectatione quasi Ægyptia temperato; & ex naturę excellentia: quæ certè ita omnes nõ superaret, nisi è diuinis quibusdã reuera fundamẽtis extitisset. Hęc ille. Ex quib. iterum à Dæmone genitũ Homerũ intelligemus, sed opinione nõ ꝓbabili, vt anteà dicebamus: iterũ etiã rationẽ illius nominis audimus quasi à femoris affectu vel adiũcto, ὁ μηρὸς, id est, femur diceretur. Cæterùm id non est prætereũdũ, q̃ apud Lucianum Verarũ hist. lib. 2. ipse Homerus eos ridet, qui de sua patria contendũt, seq; Babylonium esse ait, siquidẽ à ciuib. suis non Homerum, sed Tigranẽ vocatũ fuisse: posteà verò cùm apud Græcos obsidis officio functus esset, (.i. ὁ μηρεύσας) pristinã appellationẽ mutasse Gallus apud eũdẽ Lucianũ in dialogo Gallus, dicit Homerũ tẽpore belli Troiani camelũ Bactris (quę vrbs est Assyrię) fuisse. Nugę q̃dẽ ex μετεμψυχώσει Pythagorica, sed q̃ doceãt Lucianũ credidisse Homerũ esse Assyriũ. Stephan⁹ oraculũ adducit in quo patria matris Homeri Io dicit, quã si fortasse eũ Iatensẽ ideò esse voluerit. Vide etiã Luciani dialogũ, de Demosthenis encomio, vbi dicit Thersagoras difficile esse Homerũ laudare q̃ nihil de ei⁹ patria certi habeã⁹. Herodot⁹

verò contendit eum fuisse Aeolium, vt pleniùs ex eius libro intelligi potest, Athenæus lib. 4. Dipnosoph. eum Syrum facit, atq. ex suæ patriæ more fingere priscos Heroas piscibus abstinuisse, cùm eorum sit in Hellesponto magna copia. Hoc autẽ refert ex Meleagri cuiusdam Gadarensis libro, qui Gratiæ inscribebatur. Atq. hæc sunt quæ de Homeri patria tantùm compe- rio. Quid verò? inquiet aliquis: ignoras quæ Archilochus libello de Temporib. de octo Homeris tradat, vnde videtur posse illa lis de Homeri patria facillimè pacari? Minimè gẽtium, inquam: imò legi, & sæpissimè cum admiratione relegi: Sed illa fuit stuporis hominũ admiratio, qui hæc vnquã ab Archilocho illo Homeri nostri coętaneo scripta credunt. Enimverò quis fuit Archilochus? an non Græcus? Cedò ergo exemplar Gręcum Archilochi: quis nobis hũc tam temerè & impudenter non probata antiquitatis fide obtrusit? Scio quis sit Tatiani Assyrij, quis Eusebij Archilochus, hanc laruam nondum recognosco. Vbi quęso tandiu latitauit, vt neq. ab ipso Herodoto, neq. à Plutarcho curiosis de Homero scriptoribus visus vnquam fuerit? An si vidissent, tanti viri & antiquissimi ac testis omni exceptione maioris autoritatem neglecturi videbãtur? O tenebras Cimmerias, quę hũc illis occultauerint! Sed supposititios istos partus explodamus, & Annium nostrum qui similes nugas suis ornauit commentarijs à veritatis subsellijs arceamus. Illius tamen in Homeri historia mendacium euidentiùs mox demõstrabimus, cùm de illius ætate dissereinus. De Homero autem in tanta de eo controuersia possimus fortasse dicere, quod Suidas, eum ignotum esse hominibus. Cuius tamen historia eodẽ Suida, iudice, omnium optimè ab Herodoto est cõscripta. Idem alios Homeros nobis proponit vnum Grammaticum & Tragœdum Andromachi & Myronis Byzantię filium, septemq; illis annumeratum qui secundas partes inter Tragicos obtinent, & Pleiadis cognomentum habuerunt: qui floruit Olymp. 24. scripsítq; tragœdias 45. Alium Sellium cognomẽto, Grammaticum, qui conscripsit Hymnos, Ludicra versibus & soluta oratione de Comicis personis, Argumẽta Menandri Fabularũ. Sed hęc longè distãt ab octuplici illo Homero, quẽ nobis inculcat Pseudi Archilochus: & tamen non inscitu digna, vel propter Hymnos, qui nomine Homeri circũferuntur, quos huic postremo Homero possis vẽdicare, vt aliàs dicemus. Lites de Homeri parentibus & patria vidimus, tertia restat de ætate qua vixerit. De qua Herodotus his verbis, Heresbachio Interprete, Cęterùm, inquit, ętatem Homeri siquis diligenter rectéque ratiocinetur, ex hisce facilè deprehendet. Nẽpe ab expeditione Gręcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòst atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cuma Aeolica & Phricotis appellata, habitata fuit. Porrò à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autẽ nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsq; in Gręciã traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei, qui Prętorum Atheniensium rationem habuerit. Centũ autem & sexaginta octo post Troianum bellum annis extitit Homerus. Quid audio, Herodote? atqui tu ipse secundo historiarum libro ita dicis, Ἡσίοδον καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισιν ἔτεσι δοκέω μεῦ πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι, id est, Hesiodũ & Homerum ætate quadringentis annis opinor me antiquiores esse & non pluribus. Bellum autem Troianum antecedere ætatem, in qua tu viuebas, annis octogintis testaris. Hanc dissonantiam cùm videret Camerarius illud τετρακοσίοισιν ἑπτακοσίοισιν mutabat: Sic enim, inquit, congruerent aliquatenus hęc cum ijs quę in vita Homeri leguntur, Iuniorem esse illum Troianis annis 168. Neq; enim refert quòd 68. supersunt, cùm voluerit Herodotus illo in loco constituere tempus quod ætas certè illorum Poetarum non excederet, vt inferiores quidem, nullo aũt modo superiores dici possent. Hęc Camerarius, quę planè videntur consentire cũ ijs quę ipse Herodotus in vita Homeri scribit eum ante Xerxis in Gręciam descensum 622. annis fuisse: quo ipse Herodotus posterior fuit. Aristarchus, inquit, Plutarchus in lib. de Homero, eum in id tempus reijcit, quo Ionum colonia deducta est. Fuit hoc annis post Heraclidarum reditum sexaginta: & is reditus octoginta annis est Troiano bello pesterior. Crates eum ante Heraclidarum reditum extitisse tradit: vt ne octoginta quidem prorsus annis Troianum bellum sit subsecutus. Apud plerosq; pro certò habetur centum annis eum Troiano bello posteriorem fuisse, non multo ante Olympicorum ludorum institutionem, à quo Olympiades numerantur. Anteà dixerat, quosdam existimare eum tempore belli Troiani extitisse, eiusq; fuisse inspectorem: alij centũ pòst annis, alij centum & quinquaginta. Dicam tamen per transennam mirari me in eo libro Plutarchi, eius tautologiam, in parentibus & patria Homeri describendis, quod præter illius morem factum videtur. Quid Suidas? Antecessit, inquit de Homero, primam Olympiadem annis 57. Porphyrius autem in Philosophica historia, 130. annis eã antecessisse scribit. Instituta autem prima Olym-

lympias fuit post Troianum excidium annis 460. Quidam vero 160 annis post excidium Ilij natum esse Homerũ tradunt(Herodotus 168)Porphyrius aũt,quem modò citauimus,post 235. Hæc ille.Tullius verò Tuscul.quæst.lib.5.Homerum temporibus Lycurgi fuisse ante Romam conditam asserit.Intelligit autem proculdubio Legislatorẽ,qui floruit anno orbis cõditi 3180 aut circa illa tempora 28. anno regni Alcanis 9. Lacedæmoniorũ Regis, & à capta Troia 398. Ante Romam conditam 33. nisi me Chronologia Funccij fallit.Qui tamen Homerum(neglecta Tullij autoritate)anno post captam Troiam 465.& vrbis conditæ 65.Mundi verò 3277. Olymp. 23. collocat.Quid Eusebius?Ex eo sanè nihil certi elicias,qui puta tribus locis diuersa ea de re tradat,tanta priorum scriptorum inconstantia abreptus.Primùm eum fuisse ex quorundam sententia refert anno Mundi 4040.deinde 4092.vbi ita loquitur, Hieronymo Interprete,Homerus secundum quorundam opinionem his temporibus iudicatur. Quanta autem de eo apud veteres dissonantia fuerit,manifestum esse poterit ex sequentibus Quidam eum ex quibus Crates,ante descensum Heraclidarum ponunt,Erastothenes post centesimum annum Troianę captiuitatis.Aristarchus Ionica emigratione,siue post annũ centesimũ. Philochorus emigrationis Ionicæ tempore sub Archippo Atheniẽsium magistratu,& post captam Troiam anno 180.Apollodorus Atheniensis post 240.annum euersionis Ilij:extiterunt alij, qui modico tempore antequã Olympiades inciperent 400.retro annis Troianæ captiuitatis eum fuisse putent:licet Archiloch⁹ 23.Olympiades & quintũ Troianę euersionis annum suppetet.Tertio ad annũ mũdi 4288.sic scribit.In latina historia ad verbũ scripta reperimus:Agrippa apud Latinos regnãte,Homerus in Græcis claruit,vt testatur Apollodorus Grãmaticus,& Euphorbius Historicus,ante vrbẽ Romanã conditã ann.124.& vt ait Corn.Nepos ante Olympiadẽ primã ann.100. Vide quot dissonãtias vna eadẽq,de re tibi proferã. Iam si Eusebio diligentissimo tẽporũ perscrutatori certi nihil statuere licuit,q̃d nobis,quęso,sperãdum est?Amemus certè hãc ignorantiã necesse est,& curiositatẽ nostrã tẽperemus.Id solùm ꝙ pollicitus sum anteà, expediã cõtra Pseudarchilochũ & Anniũ Viterbiensem hac de re nescio q̃d nugantes,& eò alacri⁹ quo ex Eusebij altero loco,quẽ citauimus, ansam mẽdacij arripuerũt.Primùm videamus verba huius impostoris.Vltimũ,inquit,hũc Homerũ ætas nostra cernit,q̃ Olympiade 23.& à Troiæ excidio anno quingentesimo,patria Mæõ Olympico certamine victor,iudicio totius Græciæ eximius Poetarum est habitus,&c.Hæc,vt dixi,ex altero Eusebij loco desumpta sunt,tamẽ à Pseudarchilocho anteà emendato,vt ex vtriusq. collatione constabit. Quis hic, quæso,Archilochus qui de Homeri ætate scripserit?quo teste tandem eum Chronologum extitisse probabitur?Quis vetus autor eius hoc nomine vsquã meminit?Herodotus saltem & Plutarchus, vt iam indicauimus,eum ne per somnium quidem norunt. Qui quod Aristarchus, qui commentaria scripsit Archilochia planè diuersa ab isto,quem nobis obtrudunt,Chronologo Archilocho,de Homeri ætate prodiderit?Testem habeo Clemẽtem Alexandrinum Strom. lib. 1.Aristarchus,inquit,in commentariis Archilochiis,dicit eũ(Homerum) fuisse tempore deductionis coloniæ Ionicæ,quæ fuit centum & quadraginta annis post Troiana tempora. Cuius tandem stuporis esset,commentatorem Archilochi ignorare,quid hac de re Archilochus tradidisset,& antè ab eo non dissentire,quàm eũ non refutasset, aut causas diuersæ opinionis non indicasset?quod si fecisset proculdubio Clemens prætermissurus nõ erat,vt neq. illud etiam,si tale quid de Archilocho vnquam legisset,cùm eo libro diuersas multorum sententias de Homeri ætate commemoret.Sed quid de Eusebij loco respondebimus? Id nimirum quod Goropius,corruptum eum esse ex illo quem ex Tatiano Assyrio adducit his verbis,ἕτεροι δὲ κάτω τὸν χρόνον ὑπήγαγον, σὺν Ἀρχιλόχῳ γεγονέναι τὸν Ὅμηρον εἰπόντες. ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ Ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστὴν κατὰ Γύγην τὸν Λυδὸν ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι πεντακοσίοις,id est, Alij verò tẽpus ad inferiora deduxerũt,dicentes eum cum Archilocho fuisse.Archilochus autem floruit circa vicesimam tertiam Olympiadem,imperante Gyge Lydo post res Troianas annis quingentis.Hinc patet quomodo sit locus Eusebij deprauatus,non enim hoc Archilochus scripsit sed quidam alius,nempe Theopompus,vt constat ex Clemente dicto libro eum laudãte. Vnde Goropius meus in Croniis,Eusebij locum ita vult emendari,licet quidã cum Archilocho fuisse ad vicesimam tertiã Olympiadẽ & 500 Troianę euersionis annũ suppetet. Non negam⁹ ergo in hæc tempora Homerũ à quibusdã referri,sed ab Archilocho proditũ,id verò pernegamus:qui ne in iis,quos Tatianus Assyrius cõmemorat de Homeri ætate scripsisse,vsquã recẽseatur:quẽ diligẽs scriptor obmissurus fuisse nõ videtur,cuius scripta si ad me peruenissent poterã fusius hoc argumentũ ꝑsequi.His intereà mecũ lector cõtentus erit.Addam Cedrenũ collocare Homerũ nostrũ sub Dauide & Solomone: excidium aũt Troianum sub Saule: vnde licet colligere quantum temporis ab illo abfuisse Poetam velit.Salomoni etiam coætaneum eũ facit Michael Glycas Siculus,quẽ Latinũ Io.Leunclaij [redacted] beneficio habemus.

De nomine autẽ Homeri nõnulla anteà inseruimus,quibus addendũ est,ab aliis censeri ὅμηρο dictum

dictum à cæcitate lingua Cumæorum:apud quos cum versaretur, vt narrat Herodotus,viderétque eos suam Poesin recipere,pergit eos sua consuetudine oblectare,ac postremò huiusmodi conditionem proponere,si publicè eum alere vellent,se ciuitatem Cumanorum celeberrimam redditurum.Qui præsentes hæc audiebant,institutum probabant:addentes se quoq. adiuturos,si petitionem suam ad Senatū referret,vt votis suis fieret satis: Melesigenes his verbis erectus,collecto Senatu in curiam processit: rogatóque eo cuius id muneris erat, vt in Senatū duceretur,ille nihil recusans,vbi opportunum videbatur,hominē deduxit. Hic cōsistens Melesigenes,eadem verba habuit in Senatu , quæ paulò ante in conuenticulis de alimentis præstandis præposuerat.Vbi dixisset,egressus pro curia sedebat. Dum autem Senatores agitarent quid nā par esset homini respōdere,visúmq; esset cùm ei qui deduxerat,tū alijs omnib. quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant,petitionem admittendam: vnus tantùm è Senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse,interq. alia multa, hęc quoque commemorasse:quod si semel ὁμήρους,id est cæcos,alendos susciperent, futurum esset vt continuò turbam & multam & inutilem haberent.Atq.hîc primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est,à cæcitatis videlicet calamitate. Nā Cumani cæcos ὁμήρους appellant.Iámq. inde,qui prius Melesigenes,nomen obtinuit Homeri.Breuiter hæc sententia euicit,pérq. Prętorem fuit approbata,qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur,vehementer commotus,his versibus calamitatem suam deplorabat: οἵῃ μ' αἴσῃ δῶκε πατὴρ Ζεύς κῦρμα γένεσθαι,&c.reliquos ad calcē operum Homeri leges.Hoc scripsit Herodotus.At Plutarchus(ex Aristotele 3 de Poetica,vt docet series orationis)aliam causam huius nominis adducit,cùm Lydi ab Aeolibus affligerentur,ac de Smyrna relinquenda cogitarēt, & duces per præconem sequi iussissent eos qui vellent exire vrbe, Homerum , puerulum etiamnū,se.quoq; ὁμηρεῖν(id est sequi) velle dixisse.Inde pro Melesigene Homerum appellatum.Quod ad cęcitatem attinet,Ithacenses dicebāt apud se Homerum visum amisisse:Herodotus verò affirmat apud eos illum conualuisse,apud Colophonem aūt prorsus cęcum factū fuisse, vnde Smyrnam remeans ad Poemata scribenda animū conuertit. In toto vitę cursu pauperrimus fuit, vt hinc inde stipem carminum recitatione emendicare cogeretur.Eum in finem Cumā profectus est, inde ad Phocæam vbi Thestoridem scholę magistrum pro hospite habuit,hominem fidei parum integræ,vt qui ea quæ Homerus apud eum edidisset pro suis postmodùm venditaret,tum Chij etiam eo nomine humanitatem hospitalitatémq; expertus est. Sed hæc omnia ex Herodoto copiosiùs haurire licet. Sanè id summæ laudi diuino Vati tribui oportet, qui licet rei familiaris angustijs oppressus, tamen in tantas ingenij diuitias emerserit, vt neq; pristina neque hodierna secula parem vllum ei protulerint. Et quamuis oculis corporis fuerit destitutus,perspicaci tamē fuit mente,qua in abdita quæq; penetrauit,ita vt nihil ei recognitum aut occultū fuerit.Hinc Poetæ,Hinc Oratores,hinc Philosophi eruditionis,eloquentiæ,doctrinæq; fontes hauriunt,vt hactenus vix tertius quisq; post tot annos repertus sit, qui hunc vatem maximi nō fecerit eiusq; scripta quasi diuina quodammodo non sit veneratus.Quod si plurib. persequar, molem verborum nimis ingentem coaceruare cogor, iniuriamq; ipsi Plutarcho qui hoc argumentum eruditissimè tractauit,& Angelo Politiano cuius labor felicissimus hac in parte extitit, facturus videar, qui eorum scriptis contentos lectores esse non iubeam. Ego porrò pronuncio,nullū esse inter profanos scriptores Christianorū oculis Homero nostro digniorem ꝙ luculētissimo illo Iustiniani Imperat. elogio comprobari potest,qui eum patrem omnis virtutis appellare non verecundatur. Quo potissimùm nomine huic Poetæ me maximè excolendum tradidi,vt ab eo illud exhaurirē,cuius in eo tanta est abundantia,nimirum omnem virtutem.Vnde non mirari sed detestari eorum impudentiam soleo,qui nihil hunc vatem manibus excutere tentabant,quasi vanus esset totus ille labor, qui à me in eum impendebatur,cùm tamen eos par erat sacratissimam Iustiniani vocem exaudire,qui eos potiùs ad Homeri lectionē tam honorifico titulo exhortatur, nedum eius contemnendi autor illis vnquam fuit, Quæ nā est, rogo, ista Leguleiorum nostrorum frons nisi perfricata,cùm iura illa profiteantur,hoc tamen Poetæ nostri à legum suarum principe profectum præconium, aut ignorare, aut penitus aspernari? Detonate in foro rabulæ, & tricas illas ligitiosas subinde clientibus vestris aut alienis innectite, vobis mystici nostri libri non patent, aut si patent, vos omnia conspurcatis, vos omnia destruitis: imò si veteres illi ritus (quod nolim) repetantur,vos Musis nostris,non secus atq; olim Cereri sues, aut Baccho capræ hostiam suppeditabitis. Ego vestræ felicitati in illis subsellijs quibus.(dignè an indignè non dicam) insidetis minimè gentium inuideo,vos studijs meis finite me tantisper frui dum aut vos ad meliorē frugē redeatis,aut ego deteriorib. longè occupation. districtꝰ, istas inuitus deserere cogat:ꝙ ne vnꝗ. accidat summis votis expeto.Interea Homero mallo [redacted]ihi cum cæco(vt vos cæci iudicatis)error plus quàm vestrū

vitæ

uitæ genus placet, Enimuerò quid est sanæ eruditionis, quod in Homero non reperiam? Ille omnes Philosophiæ fontes primus reserauit? ille moralia, ille œconomica, ille politica præcepta omnia continet? Quid? in Mathematicis quantus est? Artis verò oratoriç quis maius vnquá flumen vidit? Sed præstat ipsum Politianum videre qui diligentissiè huius Poetæ dotes singulatímque enarrauit in illa sua in Homerum præfatione, quam hic inserere de verbo ad verbum meditabamur, sed breuitatis causa coactus sum lectoré ad eũ ipsum autoré remittere.

Egimus hactenus de Homeri parentibus, patria, & præstantia, nunc videndum est quo genere mortis tam nobilis Poeta expirauerit, idq. maximè propter varias ea de re scriptorũ sententias. Herodotus, quem ego vt cæteris antiquiorem, primum laudo, tradit cùm Homerus è Samo Athenas proficisceretur, ad Ion cum quibusdam suis popularib. appulisse, vbi stationem non ad vrbé: sed in littore habebant. Hic contigit Homerũ grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Qúmq. diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq. ex vrbe descendentes operam Homero dabant, eúmq. audientes admiratione prosequebantur. Iam verò nautis cæterísq. aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerũ considentibus, fortè pueri piscatores eò appulerũt, qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus, explicabitis. Ibi quidam è præsentib. iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quęcunq; cepimus, reliquimus: quæ verò nõ cepimus, nobiscũ portamus. Et quũ nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabát: significátes nimirũ se, quũ pisciũ nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos, & horum quotquot cepissent, abiecisse quos autem non inuenissent domum retulisse. Quæ audiens Homerus hæc dixit carmina:

τρίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε	*Hi vos, o pueri tales genuere parentes*
οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ᾽ ἄσπετα μῆλα νεμόντων.	*Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.*

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, nõ (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo: extinctus verò à comitibus suis atq. ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerát, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulcro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum:

Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει	*Condit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma*
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.	*Fortia diuinis Heroum ornauit Homerus.*

Hęc Herodotus, quẽ sequitur planè Suidas. At Plutarchus obiisse eũ prę męrore dicit, quod illud ænigma soluere non potuisset. Sotades, vt monet Gyraldus, suo carmine fame consumptum eum dicit. τὸν θεῖον Ὅμηρον λιμὸς κατεδαπάνησεν.

Iam Herodotus, Plutarchus, & Suidas in hoc consentiunt eum in Io mortuum: inconstanter Plinius nunc in Io, nunc in Scyro tumulatum dicit, Solinus in Chio, Martianus Capella in Naxo. Nunc videamus, quos libros conscripserit Homerus. Primùm Herodotus dicit, eum apud Thestoridem Phoceæ minorem Iliadem fecisse, cuius initium est:

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὔπωλον	Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος.

Sed & Phocaidem ab Homero scriptam asseuerabant Phocenses. Apud Chium, qui illum liberorum suorũ educationi pręfecerat, cõposuit, Cereopas, Batrachomyomachiá, Epicichlidas, & alia multa, quẽ innominata relinquit Herodotus. Aristoteles Margiten eius laudat. Suidas recenset eiusdem Amazonia, Reditus, Ethiepactos siue Iambos, Arachnomachiam Geranomachiam, Ceramida, Amphiarai exitus, Pægnia, Siciliæ captiuitatem (id est ἅλωσιν) Epithalamia, circulum, Hymnos, & Cypria. Quę omnia perierunt, nisi Hymnos restare velis quos tamen multi huic nostro Homero non asserunt, quod idem etiam iudiciũ de Batrachomyomachia ferunt. Nobilissimum vtrumq. illud Poema, Ilias & Odyssea, extra aleam est positum, quod sine controuersia Homero tribuitur: atq. eius etiam meminit Plutarchus. In Iliade virtutem corporis, inquit Politianus, in Odyssea fortitudinem animi repręsentat. Vbiq. tam diuinum, apparet ingenium, vt non sine admiratione legi possit, ac verè de illo hęc pronunciarit Democritus, Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων. Vtrã priùs scripserit multi dubitant, sed tamen ego iis assentior, qui Iliadem Odysseæ anteponunt. Ferũt hęc Poemata primùm dispersa fuisse, neq. hoc ordine scripta à Poeta quo nunc dispósita cernuntur. Siquidem nullus veterum libros Iliadis aut Odyssee laudat, sed tantùm quasi locos communes, vt ex Iliade Naumachiá, Doloniam, Strenuitatem Diomedis, Nauiũ Catalogũ, Patrocleam, Redemptionem Hectoris, Parétalia ad Patrocli tumulũ, Fœderis icti violationé: ex Odyssea verò Telemachi peregrinationem, Calypsus antrũ, Vlyssis nauigationé in rate, Alcinoi apologos, Cyclopeam, Necyam, Circes lauacra, Procorum cædem, Ea quæ in agro gesta sunt vel apud Laertem, vt scribit Aelianus variæ historię lib.13. cap.14. Quis ergo hęc omnia ita digessit?

gessit? Respondet ibidem Aelianus Pisistratum, sed octauo libro id videtur Hipparcho filio Pisistrati tribuere, cui etiam astipulatur Plato. Primus autem Lycurgus, vt tradit Plutarchus & dicto lib. 13. Aelianus, vniuersam Homeri Poesin in Græciã inuexit, idq. ex Ionia. Sed de his alij ante me iam dixerunt, ex quorum monumentis petendã erunt quæ nos omittimus. Mihi prolixiori esse per typographos, & meas etiam occupationes non licet. Superest vt de meo instituto paucis agam. Primùm ergo cùm animum meum ad legendum studiosè Homerum appulissem, quòd hunc esse rei literariæ Principem intelligerem, vix vnũ aut alterum vidi qui eũ aliqua ratione commodè illustrasset, cùm tamen ferè nullus ex insignioribus scriptoribus reperiri possit, qui manum viri alicuius docti non senserit. Itaque fatum Poetæ nostri miserari subibat, quòd tale qui ei nondum contigisset. Vnus Camerarius, quod sciam, id tentauit, cuius rei specimen in primis duobus libris Iliadis edidit: quod cùm auide optarem, nunquam fuit vt id potuerim adipisci, propter raritatem exemplorum iam à 45. annis excusorum, donec ego ad metam mei laboris peruenerim. Sed & Ioannes Hartungus aliquid in eodem præstitit, sed nihil hactenus videre potui. E Græcis extant scholia, quę Didymo veteri Grammatico tribuuntur, & vasti illi Commentarij Eustathij (qui tempore Camerarij non videntur fuisse euulgati, vt ex eius Præfatione in primum Iliadis colligo) qui duo post tot Homericos Interpretes, quorum numerum recenset idem Camerarius, nobis restant: sed neuter mihi satis in hoc Poeta laborasse videbatur, quòd vt plurimùm in verbis enucleandis Grammaticè versentur, aut in fabularum narrationibus fusiùs & ad fastidium exponendis, quod ipsum præstitit in suis Commentariis Camerarius, non altiùs assurgens quàm vulgus Grammaticorũ. Itaq. aliquid ampliùs desiderari ad veram in tam graui autore commẽtandi rationem animaduertebam. Placuit ergo siue iuuenili, siue Poetico furore, id aggredi, quod tandem post multos labores consummaui vbi à trita Interpp. semita omnino recedo, Grammaticam illam Verborũ peculiari operi (quod Lexicon Homericũ inscribetur) destinans. Hic rerum in hoc Poeta insignium obseruationem sum persequutus, non vt debui fortasse, sed sanè vt potui: vltra vires meas autem aliquid à me postulare iniquũ est, spero tamen me maturescente iudicio, & crescente, hoc qualiscunq. est, doctrinæ amore, dignius hoc Vate aliquid olim exhibiturũ. Vtinã per reliqua mea negotia id mihi liceat, quod summis votis à Deo Opt. Max. peto, cui laudem & gloriam ex meis si quid præ se ferũt boni, debeo, ac imposturum debebo. Intereà Beneuolum lectorem oro, vt omnia ad vinum vnguem ne resecet, sed erroribus meis humanè ignoscat, iis quæ rectè scripta iudicauerit non inuideat. Subiiciemus Epigrammata ex Anthologia excerpta in laudem Homeri, non quasi iis egeat Poeta clarissimus, Sed vt tot testes illius præstantiæ & splendoris, impudentiæ & malitiæ illius calumniatores conuincant.

ΕΙΣ ΟΜΗΡΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

Ἐκ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου καὶ τοῦ τετράτου τῆς ἀνθολογίας τῶν ἐπιγραμμάτων.

ΛΕΩΝΙΔΟΥ Ταραντίνου εἰς Ὅμηρον.

Ἄστρα μὲν ἠμαύρωσε καὶ ἱερὰ κύκλα σελήνης
  Ἄξονα δινήσας ἔμπυρος ἠέλιος.
Ὑμνοπόλους δ' ἀγεληδὸν ἀπημαλδυνεν Ὅμηρος,
  Λαμπρότατον μουσῶν φέγγος ἀνασχόμενος.

ΑΛΦΕΙΟΥ μιτυληναίου εἰς τὸν αὐτόν

Ἀνδρομάχης ἔτι θρῆνον ἀκούομεν, εἰσέτι Τροίην
  Δερκόμεθ' ἐκ βάθρων πᾶσαν ἐρειπομένην,
Καὶ μόθον αἰάντειον ὑπὸ στεφανῆσι πόληος,
  Ἠδὲ τὸν ἐξ ἵππων Ἕκτορα συρόμενον,
Μαιονίδου διὰ μοῦσαν, ὃν οὐ μία πατρὶς ἀοιδὸν
  Κοσμεῖται, γαίης δ' ἀμφοτέρης κλίματα.

ΑΝΤΙΦΙΛΟΥ εἰς Ἰλιάδα ἐκ Ὀδύσσειαν.

Αἱ βίβλοι, τίνος ἐστέ; τί κεύθετε; θυγατέρες μὲν
  Μαιονίδου, μύθων δ' ἵστορες ἰλιακῶν.
Ἁ μία μὲν μῆνιθμὸν Ἀχιλλέος, ἔργα τε χειρὸς
  Ἑκτορέας, δεκέτους τ' ἆθλα λέγει πολέμου.

Αἱ δ' ἐπι-

Ἀλλ' ἔπεα μόχθον τ' Ὀδυσῆος, ἀμφί τε λέκτροις
Χηρείοις ἀγαθᾶς δάκρυα Πηνελόπας.
Γλάπτε σὺν μούσαισι. μεθ' ὑστέρας γὰρ ἀοιδάς,
Εἶπεν ἔχειν αἰὼν ἔνδεκα Πιερίδας.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ εἰς τὸν αὐτὸν Ὅμηρον.

Οὐρανὸς ἄστρα τάχιον ἀποσβέσει, ἢ τάχα νυκτὸς
Ἠέλιος φαιδρὴν ὄψιν ἀπεργάσεται.
Καὶ γλυκὺ νᾶμα θάλασσα βροτοῖς ἀροτήσιμον ἕξει,
Καὶ νέκυς εἰς ζωῶν χῶρον ἀναδράμεται·
Ἤποτε Μαιονίδαο βαθυκλεὲς οὔνομ' Ὁμήρου
Λήθη γηραλέων ἁρπάσεται σελίδων.

ΑΛΚΑΙΟΥ Μεσσηνίου εἰς τὸν αὐτόν.

Ἡρώων τὸν ἀοιδὸν Ἴῳ ἔνι παῖδες Ὅμηρον
Ἤκαχον, ἐκ μουσέων γρῖφον ὑφηνάμενοι·
Νέκταρι δ' εἰνάλιαι Νηρηΐδες ἐχρίσαντο,
Καὶ νέκυν ἀκταίῃ θῆκαν ὑπὸ σπιλάδι
Ὅττι Θέτιν κύδηνε καὶ υἱέα, καὶ μόθον ἄλλων
Ἡρώων, Ἰθακοῦ τ' ἔργματα Λαρτιάδεω.
Ὀλβίστη νῆσος πόντῳ Ἴος, ὅττι κέκευθε
Βαιὴ μουσάων ἀστέρα καὶ χαρίτων.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ Σιδωνίου εἰς τὸν αὐτόν.

Ταὶ μερόπων πειθώ, τὸ μέγα στόμα, ταὶ ἴσα μούσαις
Φθεγξαμένας κεφαλάν, ὦ ξένε, Μαιονίδεω,
Ἅδ' ἔλαχον νασῖτις Ἴου σπιλάς. οὐ γὰρ ἐν ἄλλᾳ
Ἱερόν, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ πνεῦμα θανὼν ἔλιπεν.
Ὧ νεῦμα Κρονίδαο τὸ παγκρατές, ᾧ καὶ Ὄλυμπον
Καὶ τὰν αἰ Αἴαντος ναύμαχον εἶπε βίαν,
Καὶ τὸν Ἀχιλλείοις Φαρσαλίσιν Ἕκτορα πώλοις
Ὀστέα Δαρδανικῷ δρυπτόμενον πεδίῳ.
Εἰ δ' ὀλίγα κρύπτω τὸν τηλίκον, ἴσθ' ὅτι κεύθει
Καὶ Θέτιδος γαμέταν ἁ βραχύβωλος Ἴκος.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

ΠΑΥΛΟΥ Σιλεντιαρίου εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε Πιερίδων τὸ σοφὸν στόμα, θεῖον Ὅμηρον,
Κλεινὸς ἐπ' ἀγχιάλῳ τύμβος ἔχει σκοπέλῳ.
Εἰ δ' ὀλίγη γεγαυῖα τόσον χάδεν ἀνέρα νῆσος,
Μὴ τόδε θαμβήσῃς ὦ ξένε δερκόμενος·
Καὶ γὰρ ἀλητεύουσα κασιγνήτη ποτὲ Δῆλος
Μητρὸς ἐπ' ὠδίνων δέξατο Λητοΐδην.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐδ' εἴ με χρύσειον ἀπὸ ῥαιστῆρος Ὅμηρον
Στήσαιτε φλογέαις ἐν Διὸς ἀστεροπαῖς,
Οὐκ εἴμ' οὐδ' ἔσομαι Σαλαμίνιος, οὐδ' ὁ Μέλητος
Δημαγόρου· μὴ ταῦτ' ὄμμασιν Ἑλλὰς ἴδοι·
Ἄλλον ποιητὴν βασανίζετε· τἀμὰ δὲ μοῦσαι
Καὶ Χίος Ἑλλήνων παισὶν ἀείσετ' ἔπη.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς τὸν αὐτόν.

Ἡρώων κάρυκ' ἀρετᾶς, μακάρων δὲ προφήταν,
Ἑλλάνων βιοτᾷ δεύτερον ἀέλιον,

Μουσῶν φέγγος Ὅμηρον, ἀκήρατον στόμα κόσμου
Παντὸς, ἁλιρρόθια ξεῖνε κέκευθε κόνις.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε θεῖος Ὅμηρος, ὃς Ἑλλάδα πᾶσαν ἄεισε,
Θήβης ἐκγεγαὼς τῆς ἑκατονταπύλου.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Υἱὲ Μέλητος Ὅμηρε, σὺ γὰρ κλέος Ἑλλάδι πάσῃ
Καὶ Κολοφῶνι πάτρῃ θῆκας ἐς ἀΐδιον·
Καὶ τάσδ' ἀντιθέῳ ψυχῇ γεινήσαο κούρας,
Δισσὰς ἐκ στηθέων γραψάμενος σελίδας·
Ὑμνεῖ δ' ἡ μὲν νόστον Ὀδυσσῆος πολύπλαγκτον,
Ἡ δὲ τὸν Ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Τίς ποθ' ὁ τὸν Τροίης πόλεμον σελίδεσσι χαράξας,
Ἢ τίς ὁ τὴν δολιχὴν Λαρτιάδαο πλάνην;
Οὐκ ὄνομ' εὑρίσκω σαφὲς, οὐ πόλιν. οὐράνιε Ζεῦ
Μήποτε σῶν ἐπέων δόξαν Ὅμηρος ἔχει;

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ὁπποίας τὸν Ὅμηρον ἀναγραψώμεθα πάτρης,
Κεῖνον ἐφ' ᾧ πᾶσαι χεῖρ' ὀρέγουσι πόλεις;
Ἢ τὸ μὲν ἐστὶν ἄγνωστον, ὁ δ' ἀθανάτοις ἴσος ἥρως
Ταῖς Μούσαις ἔλιπεν πατρίδα καὶ γενεήν;

Εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐχὶ πέδον Σμύρνης ἐλοχεύσατο θεῖον Ὅμηρον,
Οὐ Κολοφὼν, τραφερῆς ἄστρον Ἰωνίης,
Οὐ Χίος, οὐκ Αἴγυπτος ἐΰσπορος, οὐ Κύπρος ἁγνὴ,
Οὐ νῆσος κραναὴ, Λαρτιάδαο πάτρη,
Οὐκ Ἄργος, Δαναοῖο, Κυκλώπειά τε Μυκήνη,
Οὐδὲ τὸ Κεκροπίων ἄστυ παλαιογόνων.
Οὐ γὰρ ἔφυ χθονὸς ἔργον· ἀπ' αἰθέρος ἀλλά ἑ Μοῦσαι
Πέμψαν, ἵν' ἡμερίοις δῶρα ποθητὰ φέρῃ.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς τὸν αὐτόν.

Οἱ μέν σευ Κολοφῶνα τιθηνήτειραν Ὅμηρε,
Οἱ δὲ καλὰν Σμύρναν, οἱ δ' ἐνέπουσι Χίον·
Οἱ δ' Ἴον, οἱ δ' ἐβόασαν εὔκλαρον Σαλαμῖνα,
Οἱ δέ νυ τὰν Λαπιθᾶν ματέρα Θεσσαλίαν·
Ἄλλοι δ' ἄλλαν γαῖαν ἀνίαχον· εἰ δέ με Φοῖβος
Χρὴ λέξαι πινυτὰς ἄνδιχα μαντοσύνας,
Πάτρα σοι τελέθει μέγας οὐρανὸς, οὐκ δὲ τεκούσης
Οὐ θνατᾶς. ματρὸς δ' ἔπλεο Καλλιόπας.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἑπτὰ ἐριδμαίνουσι πόλεις διὰ ῥίζαν Ὁμήρου,
Κύμη, Σμύρνα, Χίος, Κολοφὼν, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἑπτὰ πόλεις μάρναντο σοφὴν διὰ ῥίζαν Ὁμήρου,
Σμύρνα, Χίος, Κολοφὼν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Χῖος ἔφυς; οὐ φημί. τί δαί, Σμυρναῖος; ἀπαυδῶ,
Κύμη δ' ἢ Κολοφὼν πατρὶς Ὅμηρε σέθεν;

Οὐδὲ

Οὐδετέρη. Σαλαμὶς δὲ, τίνι πόλις; οὐδ᾽ ἀπὸ ταύτης
Ἐξέφυν. ἀλλ᾽ αὐτὸς λέξον ὅπη γέγονας.
Οὐκ ἐρέω. τίνος ἦ ῥα; πέπεισμ᾽ ὅτι τατρεκὲς εἰπὼν
Ἕξω τὰς ἄλλας ἄμμιν ἀπεχθομένας.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Εἰς αἰῶνας Ὅμηρε καὶ ἐξ αἰῶνος ἀείδῃ
Οὐρανίης Μούσης δόξαν ἀειράμενος.
Μῆνιν μὲν γὰρ ἄεισας Ἀχιλλέος, αὐτὰρ Ἀχαιῶν
Στρομβηδὸν νηῶν σύγχυσιν ἐν πελάγει.
Τειρόμενόν τε πλάνῃσιν Ὀδυσσέα ποικιλόβουλον,
Τοῦ λέχος ἀσπασίως εἴσιδε Πηνελόπη.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Εἰ θεός ἐστιν Ὅμηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω.
Εἰ δ᾽ αὖ μὴ θεός ἐστι, νομιζέσθω θεὸς εἶναι.

Εἰς τὸ αὐτόν.

Εὗρε φύσις, μόλις εὗρε τεκοῦσα δ᾽ ἐπαύσατο μόχθων,
Εἰς ἕνα μοῦνον Ὅμηρον ὅλην τρέψασα μενοινήν.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Τίς ποθ᾽ ὁμηρείης μεγάλης ὀπὸς ἐστὶν ἀπευθής;
Τίς χθών, τίς δὲ θάλαττα μάχλου οὐκ οἶδεν Ἀχαιῶν;
Δῆμος ὁ Κιμμερίων πανδερκέος ἄμμορος αἴγλης
Ἠελίου, Τροίης ὄνομ᾽ ἔκλυεν, ἔκλυεν Ἄτλας
Οὐρανὸν εὐρύστερνον ἔχων ἐπικείμενον ὤμοις.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Δεξιὼν Ὅμηρε τὴν κεκαυμένην,
Φθονεῖν ἀφῆκας τὰς ἀπορθήτους πόλεις.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἔμφρονα χαλκὸν Ὅμηρος ἐδείκνυεν, οὔτε μενοινῆς
Ἄμμορον, οὔτε νόου κεχρημένον, ἀλλ᾽ ἄρα μούνης
Φωνῆς ἀμβροσίης, ἀνέφαινε δὲ θυιάδα τέχνην.
Ἡ καὶ χαλκὸν ἔχευεν ὁμοῦ θεὸς εἴδεϊ μορφῆς.
Οὐ γὰρ ἐγὼ κατὰ θυμὸν ὀΐομαι ὅττι μιν ἀνὴρ
Ἐργοπόνος χάλκευσε παρ᾽ ἐσχαρεῶνι θαάσσων,
Ἀλλ᾽ αὐτὴ πολύμητις ἀνέπλασε χερσὶν Ἀθήνη,
Εἶδος ἐπισταμένη τό, τ᾽ ἐῴκεεν. ἐν γὰρ Ὁμήρῳ
Αὐτὴ ναιετάουσα σοφὴν ἐφθέγγετο μολπήν,
Συνώνυμος Ἀπόλλωνι. πατὴρ δ᾽ ἐμός, ἰσόθεος φώς,
Ἵστατο θεῖος Ὅμηρος. ἔικτο μὲν ἀνδρὶ νοῆσαι
Γηραλέῳ, τὸ δὲ γῆρας ἔην γλυκύ. τοῦτο γὰρ αὐτῷ
Πλειοτέρην ἔσταξε χάριν. κεκέραστο δὲ κόσμῳ
Αἰδοίῳ τε φίλῳ τε. σέβας δ᾽ ἀπελάμπετο μορφῆς.
Αὐχένι μὲν κύπτοντι γέρων ἐπεσύρετο βότρυς,
χαίτης εἰσοπίσω πεφορημένος. ἀμφὶ δ᾽ ἀκουὰς
Πλαζόμενος κεχάλαστο, κάτω δ᾽ εὐρύνετο πώγων
Ἀμφιταθείς, μαλακὸς δὲ καὶ εὔτροχος. οὐ γὰρ ἤεν
Ὀξυτενής, ἀλλ᾽ εὐρὺς ἐπαύετο, κάλλος ὑφαίνων
Στήθεϊ γυμνωθέντι, καὶ ἱμερόεν προσώπῳ.
Γυμνὸν δ᾽ εἶχε μέτωπον ἐπ᾽ ἀπλοκάμῳ δὲ μετώπῳ
Ἧστο σαοφροσύνη κουροτρόφος. ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὀφρῦς
Ἀμφοτέρας προβλῆτας εὔσκοπος ἔπλασε τέχνη.
Οὔτι μάτην· φαέων γὰρ ἐρημάδες ἦσαν ὀπωπαί.
Ἀλλ᾽ οὐκ ἦν ἀλαῷ ἐναλίγκιος ἀνδρὶ νοῆσαι.

Ἕζετο γὰρ κενεοῖς χάρις ὄμμασιν· ὡς δὲ δοκεύω,
Τέχνη τοῦτο τέλεσσεν, ὅπως πάντεσσι φανείη
Φέγγος ὑπὸ κραδίης σοφίης ἄσβεστον ἀείρων.
Δοιαὶ μὲν ποτὶ βαιὸν ἐκοιλαίνοντο παρειαὶ,
Γήραϊ ῥικνήεντι κατάσχετοι· ἀλλ' ἐν ἐκείναις
Αὐτογενὴς χαρίτεσσι συνέστιος ἵζανεν αἰδώς.
Πιερικὴ δὲ μέλισσα περὶ στόμα θεῖον ἀλᾶτο,
Κηρίον ὠδίνουσα μελισταγές· ἀμφοτέρας δὲ
Χεῖρας ἐπ' ἀλλήλῃσι τιθεὶς ἐπερείδετο ῥάβδῳ,
Οἷά περ ἐν ζωοῖσιν. ἑὴν δ' ἔκλινεν ἀκουὴν
Δεξιτερήν· δόκεεν δὲ καὶ Ἀπόλλωνος ἀκούειν
Ἢ καὶ Πιερίδων τινὸς ἐγγύθεν. ἐν δ' ἄρα θυμῷ,
Σκεπτομένῳ μὲν ἔικτο, νόος δέ οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἐξ ἀδύτου πεφόρητο πολυστρέπτοιο μενοινῆς,
Πιερικῆς Σειρῆνος ἀρήϊον ἔργον ὑφαίνων.

Silius Italicus. lib.14.

Atq; hic Elysio tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis, castè cui vitta ligabat
Purpurea effusos per colla nitentia crines,
Dic, ait, hic quinam virgo, cui luce refulget
Præcipua frons sacra viro, multæque sequuntur
Mirantes animæ, & læto clamore frequentant?
Qui vultus, quem, si Stygia non esset in vmbra,
Dixissem facilè esse Deum. Non falleris, inquit,
Docta comes Triuiæ, meruit Deus esse videri,
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine complexus terram, mare, sidera, manes,
Et cantu Musas, & Phœbum æquauit honore,
Atq; hæc cuncta priùs quàm cerneret ordine terris
Prodidit, ac vestram tulit vsque ad sidera Troiam.
Scipio perlustrans oculis lætantibus vmbram:
Si nunc fata darent. vt Romula facta per orbem
Hic caneret Vates, quanto maiora futuros
Facta eadem intrarent hoc, inquit, teste nepotes.
Felix Aeacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi: creuit tua carmine virtus.

Politianus in Nutricia.

---Nam Demodoci viuacior æuo
Fama Meletæis gaudet iuuenescere chartis,
Et tua Neritias inuito pectine mensas
Qui celebras: Etenim vt stellas fugere vndique cœlo
Aurea cùm radios Hyperionis exeruit fax,
Cernimus, & tenuem velut euanescere Lunam:
Sic veterum illustres flagranti obscurat honores
Lampade Mæonides: vnum quem dia canentem
Facta virum & sæuas æquantem pectine pugnas
Obstupuit, prorsúsque parem confessus Apollo est.

Plinius Natur. hist. lib. 7. cap. 29.

Ingeniorum gloriæ quis possit agere delectum, per tot disciplinarum genera & tantā rerum operúmque varitatem? nisi fortè Homero vate Græco, nullum felicius extitisse conuenit, siue operis fortuna, siue materia æstimetur. Itaq. Alexander Magnus (etenim insignibus iudiciis optime citráque inuidiam tam superba censura peragetur) inter spolia Darij Persarum Regis vnguentorum scrinio capto, quod erat auro gemmisq. ac margaritis preciosum, varios eius vsus amicis demonstrantibus, (quando tædebat vnguenti bellatorem & militia sordidum) imò Hercule, inquit, librorum Homeri custodiæ detur, vt pretiosissimum humani animi opus quàm maximè diuiti opere seruaretur.

Idem lib. 17. cap. 5.

Fons ingeniorum Homerus.

Idem lib. 25. cap. 3.

Homerus primus doctrinarum & antiquitatis parens.

Possumus longè plura testimonia congerere: sed cùm virtus per se satis sit amabilis, ex se quàm alienis suffragiis amari Homerum malumus: tum tanta illorum copia nobis occurrit, vt à tam laboriosa collectione impræsentiarum deterreamur, quàm in præfatione Odysseæ paululùm supplebimus.

[redacted]

HOTOMANI. βαρδολιςικόν.

Quos tua florescens nobis, SPONDANE, iuuentus
Sponte, tuo fructus spondet ab ingenio:
Hos (qua de re agitur) fructus (vt te arctius olim
Stringam promissis in mea verba tuis)
Spondane instipulor: stipulanti sponde: simúlq.
Quid contrà tibi nos polliceamur, habe.
Hercule pro magno, quo quondam nostra tumebat
Gallia, tu nobis Gallus Homerus eris,

THEODORVS ZVINGERVS.

SPONDANO.

MOEonio Vati sine lumine cuncta videnti,
Dũ cessant alij, Themidísque Dicésque sacerdos
Lumina restituis, SPONDANE. An magnus Homeri
Pelides Musa, maior te interprete Homerus?

IN HOMERVM I. SPONDANI COMMENT. illustratum PETRVS PONTANVS, CAROLI F. Regius ditionis Bearnensis Procurator, hoc canebat Carmen.

Qualis, vbi extrema pararatis arte tabellis
Naturam ingenio doctus superauit Apelles,
Purpuream nullo celans velamine frontem,
Auro picta genas, pictos aurata capillos
Mille Venus Veneres, & mille ostentat amores.
Nunc tandem, Spondane, nouos induta colores
Obscura primùm quos fabula veste tegebat, [redacted]
Exoritur tersi diuina Poesis Homeri, [redacted]
Castigátque malos mores, quam i[redacted]
Crediderat falsò mores vitiare pu[redacted]
Siue igitur proprias patri[redacted]
Siue senis iusto faciles pendemus ab ore[redacted]
Siue tuum procul à laribus comitamur [redacted]
Laus propria ista tua est, salua ratione [redacted]
Et non ipse tibi sese componat Homeru[redacted]
Abdita quid prosit mihi copia diuitis [redacted]
Hoc opus hic labor est, venas re[redacted]
Purgare & crassa generosum fæce metall[redacted]
Laus propria ista tua est. Ergo [redacted]
Thespiadum, sacra præcingit tempora la[redacted]
Mæonidæq; tuos iam prorsus adæqu[redacted]
At te, cui nomen tribuit Sapientis [redacted]
Hunc Vatem si pergis aqua interdi[redacted]
Iam nos Oceano & candenti a[redacted]

ARGV-

ARGVMENTVM ILIADIS.

ILIADIS Homericæ ſcopus eſt, bellum Troianum nono tantùm anno geſtum deſcribere, idq; ad fortitudinem Achillis oſtendãdam, cuius laudi & gloriæ vnicè velificatur. Intermiſcet tamen multa epiſodia, vt ait etiam in Poetica Ariſtoteles, eorum quæ hunc annum, ad illud bellum pertinentia, præceſſerunt: inter cætera verò cauſam & originem huius belli; nimirum ob raptam à Paride Helenam. Qua de re, vt præcipuo fundamento, altiùs repetita & paululum enucleata agendum. Trita ſunt & vulgata illa, quæ paſſim circumferuntur, Paridem in iudicio trium Dearum, Iunonis, Mineruæ, Veneris, hanc reliquis duab. antepoſuiſſe, ob promiſſam ſibi Helenam Menelai vxorem, quæ forma omnes Græciæ mulieres antecellebat. Eius itaq; gratia Spartam profectus, eam rapuiſſe, ac in Ilium traduxiſſe dicitur. Quod à me conciſè proponitur, tum quia, vt dixi, vulgare eſt, tum quod alij hoc argumentũ copioſè ſint perſecuti, vt poeta Coluthus in illo elegãti ſanè poemate quod *Helenæ raptus* inſcribitur. Huius rei meminerũt Euripides, Lycophron, Virgilius, Ouidius, Apuleius in Aſino. Videdus Lucianus in Dial. θεῶν κρίσις, & Dares Phrygius. Quidam ſentiunt, ſomniaſſe Paridem, iudicẽ ſe Dearum conſtitutũ, aliiſq; de cauſis profectionẽ in Spartã ſuſcepiſſe. Conſule Dionem Chryſoſt. in orat. de Seceſſu. Lycophronem in Caſſand. & eius interpretem ſtatim initio. Quidam volũt, Homerum huius iudicij meminiſſe, vt lib. 24. annotamus, ſed id Plutarchus pernegat, & duos illos verſus, qui eius mentionẽ faciunt, vult expungi. Vide Cælium Rhodig. lect. antiq. lib. 19. c. 19. Fulgentium lib. 2. Mythol. Athenæum lib. 12 circa initiũ. At de raptu Helenæ nulla eſt cõtrouerſia apud pleroſque, cuius meminerunt etiã hiſtoricorũ coryphæi, Thucidides & Herodotus. Poeta noſter aliquot locis nullum Helenæ raptũ videtur agnoſcere, quòd eam ſponte ſecutã Paridem inducat. Vide quæ annotamus pag. 61 Dion Pruſæus ex Ægyptij cuiuſdã ſacerdotis relatione tradit, Paridem cũ Helena legitimũ matrimonium cõtraxiſſe, quod Græci illius proci, inter quos erat Menelaus, indignè ferentes, ob præpoſitũ ſibi barbarum, bellũ poſteà Phrygiæ intulerint, quo tamen Troja nõ ſit capta. Lõga ibi huius rei narratio, & grauis Homeri obtrectatio, quam cùm excudi in his Prolegomenis vellemus, nimia prolixitate ne fieret, ſumus impediti. Licet lectori ipſum Dionẽ perluſtrare. Herodotus in Euterp. hiſtoriam Helenæ alio modo refert, quàm reliqui omnes, dicitq; eam nunquã Troiam perueniſſe, ſed in Ægypto à Proteo rege Paridi ereptam, in eum tamen finem tantum, vt eã Menelao reſtitueret. Plutarchus verò vbi negauit illud iudicium, vt dicebamus, argumentũ totius Iliadis ex Homeri ſententia breuiter eſt cõplexus his verbis. Præſtat, inquit, dicere. Alexandrum Priami F. cùm Græcam vitæ degendæ rationem cognoſcere cuperet, Spartam nauigaſſe, vſumq; ibi hoſpitio Helenæ, abſente marito Menelao, perſuaſiſſe vt ſecũ abiret. Vt in Inſulam nomine Cranaã peruenit, primùm cum ea corpus miſcuiſſe: inde per Sidonem & Phœniciam nauigio Ilium delatũ. Agamemnonem, re cognita, Aulide, quæ eſt vrbs Bœotiæ, exercitum collegiſſe. Ibi eis ſacrificantib. Draconem in vicinam arborem aſcendiſſe, octóque pullos paſſeris, nonámq. quæ eis accubabat, matrẽ perdidiſſe. Eo oſtento iudicatũ, Græcos 9. annis ad Ilium bello geſto, decimo vrbẽ capturos. Poſtquã ad Troiam Græcorũ naues appuliſſent, Græci poſt primũ conflictum, in quo Proteſilaus occubuit, Menelaum & Vlyſſem legatos repoſcendæ Helenæ cauſa miſerunt. Troianis negãtibus, rurſus cõmiſſa pugna, ſuperiores facti Græci, partem exercitus obſidendæ vrbi reliquerũt: cæteri, duce Achille, circumiacentes vrbes vaſtauerunt, vt auxilio Troianos ſpoliarent. Inter alias capta Chryſa, Chryſeidẽ, Chryſæ, qui ſacerdos erat Apollinis, filiam Agamemnoni muneris eximij loco dederunt. Chryſes redimendæ filiæ cauſa ad ſtationẽ nauium profectus, & per contumeliam ab Agam. habitus, ab Apolline votis cõtendit, vti Græcos is vlciſceretur. Deus rata vota ea habuit, peſtemq; Græcis immiſit. Quo tempore cùm Achilles iuberet Chryſeidẽ reddi, irritatus Agamẽnon, minatus eſt ſe erepturũ Achilli Briſeidẽ, quæ ei honoris cauſa obtigerat. Hic ergo Thetidi matri perſuadet, vt à Ioue impetret, vt Græci in bello ſuccumbant. Id cùm eueniſſet, Patroclus Neſtoris monitu Achillẽ exorauit, vt ipſius armatura ſibi vti aliquãtiſper ad repellendos à nauib. Troianos permitteret. Itaq; egreſſus fortiter geſta mox interfectus eſt. Achilles hoc ægrè ferẽs, ira, qua aduerſus Agam. flagrabat, miſſa, armis à Vulc. factis indutus, cùm multos alios, tũ ipſum tandẽ Hect. occidit. Hæc eſt ſeries rerũ, quã Plut. ex Hom. diſpoſuit. In qua quidẽ hiſtoria deſcribenda vatẽ nõnulli, vt Manaſſes, interdũ à veritate deflexiſſe dicũt: itaq; ille integrã narrationem pro libito retexuit, vt etiã Cedrenus, & alij nõnulli. Fuerunt aũt multi poetæ, q. ante Hom. hoc ipsũ argumentũ tractarũt. Ælian. var. hiſt. l. 14. c. 21.

Poeta, inquit, nomine Syagrus extitit post Orpheum & Musæum, qui dicitur primus Troianum bellum cecinisse, maximum argumentũ carmine ausus tractare. Hunc ipsi Homero fuisse infensum scribit Gyrald. Poet. lib. 1. sed vnde hoc desumat, repetere memoria non possum: sanè absurdum videtur, cùm antè Corinnũ extitisse ipsemet annotet, at Corinnus tẽpore belli Troiani fuisse dicatur. Sed ea de re ipse viderit. Fuit porrò Corinnus, vt scribit Suidas, qui Iliada scripsit, ἐπὶ τῶν τρωικῶν συνισταμένων, adhuc flagrante Troiano bello: Palamedis discipulus, & scripsit literis Doricis à Palamede inuentis: vt inde argumẽtum Poematis sui Homerus excerpsisse, vt idẽ Suidas dicit. Sed & ipse Palamedes fortasse tale quid scriptis mandauit, cùm poeta fuerit. cuius scripta vel Agamemnonis, vel ipsius Homeri, vt verius quidam putant, inuidia perierũt ἅπτεται δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ὁ φθόνος. Callisthenem etiam quendã bellum Troianũ scripsisse, alicubi, ni fallor, obseruauit Tullius. Atheneus li. 9. Hegesionacta Alexandrinum prodit Troica scripsisse, quę Cephalionis dicta fuerint. & lib. 13. Acatum Argiuum Iliopersin condidisse. Dares etiam Phrygius & Dictys Cretensis bellum illud scriptis mandârunt: quorũ libri quidem circumferuntur, sed à multis putantur nothi ac adulterini. Nos iudicio suspenso eos admittimus: è quibus Daretem Phrygium carmine paraphrastico donatũ à Cornelio Nepote ad calcem Iliadis excudi iussimus. Pręcedentes autores iniuria temporum inuidiosè nobis abstulit. Sic triumphum huius scriptionis Homerus solus hactenus egit. Post Homerum Lesches, qui floruit Olympiad. 30. vt est apud Eusebium, fecit Iliada, quam paruam vocant, vnde nonnulla desumsisse Pindarum volunt eius Interpretes: meminit etiam eius Pausanias. Hipparchus quoq. Aegyptiam Iliadem condidit, ex qua versus adducit Athenæus lib. 9. & alibi. Pigres Artemisiæ nobilissimæ illius Cariæ Regis Mausoli vxoris frater, Homeri Iliados versibus Heroicis pentametrum adiecit, adeò vt in Elegiacum carmen Iliada commutaret, vt primo versui μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος, subiecit, μοῦσα σὺ γὰρ πάσης πείρατ' ἔχεις σοφίης. Huius exemplum secutus est Idæus Rhodius, qui Heroico Homerico heroicũ suum addidit, vt primo carmini, quod iam adduximus, ipse adiecit, ὃν ἔθετο Χρύσου κεχολωμένος εἵνεκα κούρης: & ita deinceps. Nestus Lycius, qui Seueri temporibus floruit, Iliada λειπογράμματον, seu ἀστοιχείωτον, vt Tryphiodorus Odysseam, vbi in singulis libris certæ aliquæ literæ, secundum alphabeti seriem in vocum capitibus nõ reperiebantur. Hæc obseruauit Suidas. Deniq. Q. Calaber scripsit Homeri παραλειπόμενα libris 14. quæ nos iam [illegible]mus polliciti, conuersa & commentariis illustrata. De his omnibus optimum visum est Lectorem monere.

Cæterùm iam ipsum Homerum magnificè canentem audiamus.

ΥΠΟ-

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

CHryses Apollinis sacerdos venit ad castra Græcorum, vt filiam Chryseidē redimat. Supplicat ea de re Agamemnoni, sed repulsam passus contumeliosè ab eo comminante dimittitur: itaque deū precatur, vt suas vlciscatur iniurias. Orta subinde graui pestilentia, magna vis hominū interit. Cogit ergo Achilles conciliū: & Calchantem inuitū causam eius rei compellit indicare: ea cognita Agamemnō iratus grauissimā habet altercationē cum Achille: Briseidē deniq; pellicē ei adimit, pro Chryseide, quā ipse patri remiserat. Inde Thetys mater lacrymas & contumeliā filij miserata, cœlū ascendit: Ioui supplicat: sua in eū merita cōmemorat: impetrat deniq; ab eo, vt filij cohonestandi gratiā tantisper Troianis faueat, dū Græcos, & imperatorē ipsum pœniteat hui⁹ cōtumeliæ. Hac re cōperta, Iuno rixatur cū Ioue: sed rixę Vulcani interuētu sedātur. Illi aūt reliquū diei epulati, ad somnū se cōferūt.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΦΑ ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΧΡΥΣΗΣ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος παραγίνεται ἐπὶ τὸν ναύσταθμον τῶν Ἑλλήνων, βουλόμενος λυτρώσασθαι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Χρυσηΐδα· οὐκ ἀπολαβὼν δέ, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὕβρεως ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ Ἀγαμέμνονος, ηὔξατο τῷ Ἀπόλλωνι κατὰ τῶν Ἑλλήνων. λοιμοῦ δὲ γινομένου, καὶ πολλῶν, ὡς εἰκός, διαφθειρομένων, ἐκκλησίαν Ἀχιλλεὺς συνήγαγε. Κάλχαντος δὲ διασαφήσαντος τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, καὶ κελεύσαντος Ἀχιλλέως ἐξιλάσκεσθαι τὸν θεόν, Ἀγαμέμνων ὀργισθεὶς διηνέχθη πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ αὐτοῦ τὸ γέρας ἀπέσπασε τὴν Βρισηΐδα. ὁ δὲ ὀργίζεται τοῖς Ἕλλησι. Θέτις δὲ τοῦ υἱοῦ δεηθέντος εἰς ὄλυμπον ἀνελθοῦσα, ᾐτήσατο παρὰ τοῦ Διὸς ὅπως Τρῶας ἐπικρατεστέρους τῶν Ἑλλήνων ποιήσῃ. Ἥρα δὲ γνοῦσα τοῦτο, διηνέχθη πρὸς τὸν Δία, ἕως αὐτοὺς διέλυσεν Ἥφαιστος, οἰνοχοήσας ἐν ἐκπώματι χρυσίῳ. οἱ δέ, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας εὐωχηθέντες, εἰς ὕπνον τρέπονται.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Pestis & ira.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Λοιμὸς καὶ μῆνις.

Aliud.

A, preces Chrysæ, pestem exercitus, inimicitias regum.

Ἄλλη.

Ἄλφα λιτὰς Χρύσου, λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων.

IRAM cane Dea Pelidæ Achillis
Perniciosam, quæ infinitos Achiuis dolores fecit, v. imposuit.
Multas autem fortes animas Orco ante tempus demisit
Heroum: ipsos autem laniamenta fecit canibus
Auibusq; omnibus: (Iouis aūt perficiebatur consiliū.)
Ex quo sanè primùm disiuncti sunt litigantes,
Atridésque rex virorum & diuus Achilles.

ΜΗΝΙΝ ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ἡρώων, αὐτοὺς δ' * ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν, γρ. ἐλλώρια.
1 Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. (Διὸς δ' ἐτελείετο 2 βουλή.) 1 γρ. Οἰωνοῖσί τε πᾶσι δ. 2 γρ. βουλή.
Ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα 3 διαστήτην ἐρίσαντε 3 γρ. διὰ στήτην.
Ἀτρείδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς,

COMMENTARIVS.

Μῆνιν ἄειδε θεά) Ex quatuor quæstionibus, quæ nos ad rei inuestigationem dubitandò deducunt, duæ in huius principij exami-
nationem cadunt. Quærimus enim primùm, quid hoc sit: secundò, quare. De vtroque sic statuimus. Imprimis cùm soleant scripto-
res initio operis veluti summam sequentis narrationis proponere, vt lectores non sint suspensi, sed præmoneantur qua de re susce-
pta sit scriptio. (τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ, ὁ δοὺς οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. Ἀλλὰ τοῦτο μῆνιν ἄειδε θεά.
vt est apud Philosophum Rhetoric. ad Theod. lib. 3.) Poeta noster in ipso principio explicat qua de re sit imposterum scripturus. Il-
lud in prologis factitant tam Tragœdiæ quàm Comœdiæ, totiúsque fabulæ argumentum in ipso limine exponunt. Solent autem
Poetæ illud operis argumentum inuocatione numinis alicuius sæpissimè inuoluere, cuius rei exemplum habemus in hoc reliquo-
rum Vatum principe, qui cæteris viam primus patefecisse creditur, quantum ipsius scripta omnibus anteriora existimantur: nisi
fortè Musæum excipias, de quo tamen viri quidam doctissimi nostro tempore dubitant. Hoc igitur de prima quæstione decernen-
dum. Secundò quæritur, cur Homerus Troianum bellum conscripturus à penultimo anno, hoc est, à nono sit exorsus, reliquis o-
cto prætermissis. Respondent quidam, hoc esse quidem secundum naturam, vt prima primo quoque loco disponantur: sed Poetis
certam esse scribendi libertatem, quam reliquum scriptorum genus sibi vendicare non potest, vt tunc demum ἀμεθόδως scripsisse
videantur, cum ἀμεθόδως scripserint. Itaque non contexunt opera sua, ab ouo, vt aiunt, exorsi, sed in medias res statim auditorem
rapiunt, & ad euentum deproperant. Sic quod pro principio sumunt, in principio non statuunt, & auditorem qui quærit, quod
non extat, suspensum & captiuum tenent. Quod eleganter ab Heliodoro in Aethiopica historia obseruatum est. Latinus etiam Poe-
ta Virgilius hanc εὔτακτον ἀταξίαν obseruauit. Et hæc est vulgaris de hac re sententia, quam etiam Eustathius oblitus non est. Quia
tamen ipsa mihi hoc loco non satisfacit, quòd sanè nihil tale in tota Homeri Iliade perspicio, vt præposterè Troianum bellum scri-
pserit, eam mihi sicco pede transeundam esse non duxi. Optimè etenim omnium Aristoteles in Poetica censet diuinum Homerum
minime esse hoc bellum, quod alioqui principio, medio, finéque constabat, totum scribere aggressum, siquidem in nimiam magni-
tudinem fuisset euasurum atque ideò perceptu difficile, aut etiamsi ad iustam magnitudinem perstrinxisset, inculcatum nimia va-
rietate futurum, itaque eius duntaxat vnam partem suscepisse, in qua pluribus sit vsus episodiis, quibus poesin ipsam locupletauit.
Hæc est Philosophi illius sententia, quam ego cæteris omnibus antepono, atque adeò ipsi Dioni Chrysostomo, qui Homerum in-
stituisse dicit bellum ab Achiuis aduersus Troianos scribere, quod nos cum Aristotele intelligimus. Nam non totum bellum, sed
partem belli tantùm Poeta conscribere voluit. Sed cur ab ira Achillis potius incepit Poeta? Plutarchus respondet, quia antequam
illa contingerent, πάντα ἦν ἀτονώτερα, καὶ πράξεις οὐκ ἔχοντα μακράς, οὐδὲ ἐπαλλήλους. Siquidem quandiu Achilles Græcis συνεμάχησεν, οὐδέποτε
τε πρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιδάων Οἴχεσκον. κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος. Vbi autem ipse iratus in tentorio suo otiosus delituit, Troia-
ni, animosiores facti, vrbe egressi in Græcorum copias eruperunt, (quanquam aliud dicat historia Dictys Cretensis) vnde atrocis-
sima vtrinque excitata est pugna, virtute & gestis heroum multiplicibus nobilitata, quemadmodum in progressu videbitur. An
non est hoc ab ipso rerum capite initium facere? Cur aliunde quàm ab initio exorsum esse Homerum commentus est Dio ille Pru-
sæus? Cùm enim bellum illud Troianum, vt iam diximus, nono tantùm anno gestum perscribere voluerit, non poterat aliunde
commodiùs neque meliore ordine quàm ab Achillis ira exordiri. Ab illis ergo in hoc peccatum est, quòd intentionem Poetæ non
animaduerterint. Enimuerò si hoc non sit rectum poematis istius & totius narrationis principium, quale tandem erit illud? An na-
uium catalogus? Minimè, quia ab ipso ouo gemino, vt ait Flaccus, fuerat incipiendum: vel ab ipso Paridis de tribus Deabus iudi-
cio, cuius ne vspiam quidem Homerus meminit, vt docet Plutarchus, & nos suo loco monebimus, nimirum inf. lib. ω. Quanquam
enim in toto operis contextu passim multa interserantur temporum præcedentium, illa tamen sunt, vt diximus, tantùm episodia,

id est, præter propositum argumentum inducta. Ipsa autē belli initia & progressus historicè cōplexi sumus in nostris Prolegomenis.

μῆνιν ἄειδε θεὰ) Meminit Plutarchus in commentario, Quemadmodum sentias te in virtute proficere, vitiosi primi carminis causa Homerum non fuisse deterritum, quin reliqua intrepidè prosequeretur, tantum illi ex facultate sua animorum ad reliqua superabat. Quod etiam olim animaduertit Didymus, in quo tres errores annotabat, vt obseruauit Gyraldus de Poet. hist. lib. 2. Primus fuit hephthemimeris breuis contra naturam producta: secundus, quòd in quinto pede non seruata est ratio synalœphæ: tertius in ἀχιλῆος, cuius altera syllaba vna est litera fraudata, vt dactylo locus esset. Idem Iustinus Martyr in παραινετικῷ etiam obseruauit, cuius hæc sunt verba, ex Pici Mirandulæ interpretatione. Homerus, inquit, abusus poetica licentia, cum opinionem Orphei de pluralitate Deorum imprimis imitatus fuisset, fabulosa quidem pleraque ex eorum multitudine meminit, ne Orphicæ poesi non succinere videretur, quam adeò sibi proposuerat imitandam vt ex primo ipsius poesis carmine suam ad illam conuenientiam significarit. Cum enim ita Orpheus in principio sui poematis dixisset, Iram frugiferæ Cereris Dea pande canenti. ille ita: Iram Pelidæ rigid. dea pande canenti. Dehgens, vt mihi quidem apparet, ita exordiri, vt etiam à metri poetici ratione decideret, ne primus videretur Deorum nominis meminisse. Hæc ille.

ἄειδε) Inuocationes huiusmodi vt antea dicebamus, in Poetis frequentissimæ sunt. Sic Pindarus, μοῦσα αἴνει μοι. & alibi: μαντεύεο μοῦσα προφατεύσω δ' ἐγώ. Sic Hesiod μοῦσαι πιερίηθεν, &c. Sic Stesichorus: δεῦρ' ἄγε καλλιόπεια λίγεια. Quid autem per θεὰ intelligat, in Lexico nostro Homerico, qui harum annotationum editionem (Deo fauente) subsequetur, explicari commodiùs poterit. Hîc tantùm sciendum est, idem hoc loco esse θεὰ quod in Odyssea μοῦσα. Per genus scilicet speciem significat, & per eam rursus indiuiduum, nimirum Calliopem, quam Stesichorus expressit. Ea προφερεστάτη ἁπασέων dicitur ab Hesiodo, quòd videlicet, vt ait illius Scholiastes, omnibus præstare carmina dicatur (quanquam Aristarchus πρεσβυτάτην interpretetur propter antiquitatem poeseos, vide Macrobium in Som. Scip. lib. 2. cap. 3.) Eam idcirco Græci Grammatici Poeticæ præfectam esse dicunt, vnde & frequentius ab ipsis Poetis soleat inuocari. Vult tamen Eustathius noster per vnam Musam omnes intelligi, quasi idem sit hoc loco numerus pluralis cum singulari, vt idem est, εἰλείθυια & εἰλείθυιαι. Ideo Iliad. 2. dicet Poeta, ὅτι αἱ μοῦσαι θεαὶ ἐστὲ πάρεστέ τε ἴστέ τε πάντα. Alias etiam Poeta Musas inuocat plures, non vnicam tantùm, vt ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. Iliad. 14. in fine libri.

ἄϊδι προΐαψεν) Illud πρὸ non est otiosum: significat enim πρὸ τοῦ δέοντος, καὶ πρὸ τοῦ καθήκοντος, ante fatum, quod in morte violenta anteuerti imaginamur, tanquam in faciendo fine vitæ, quæ violenta sunt, non videantur fato venire: vt est apud Gellium lib. 13. cap. 1. vbi hæc verba Tullij examinantur 1 Philip. Multa autem impendere videntur præter naturam etiam præterque fatum. Sic Virgilius Didonem morientem fingit nec fato, nec merita morte, sed ante diem. (Alium autem sensum habet illud, quod est apud Q. Calabrum lib. 7. οὐ γὰρ ὑπὲρ κῆρας τις ὑπ' ἄρεϊ δάμνατο ἀνήρ.) Itaque Aristoteles Prob. sect. 1. q. 6. & de Gener. anim. lib. 5. cap. fin. τὸ βίᾳ παρὰ φύσιν dixit. Qui autem in bello moriuntur, violenter moriuntur, ideòque præter naturam: quia causam mortis extrinsecus habent. Mortis autem duo esse genera, docet idem Philosophus περὶ ἀναπνοῆς his verbis: θάνατος δ' ἐστὶ ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν, βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, κατὰ φύσιν δὲ ὅταν ἐν αὐτῷ. Mors, inquit, aut violenta est, aut secundum naturam. Violenta, cùm principium vel causa est extrinsecus. Secundùm naturam, cùm ea est intrinsecus (quam mortem Demosthenes περὶ στεφάνου, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ αὐτόματον θάνατον appellat.) Idem Timæus Platonicus, θάνατος ὁ μὲν κατὰ νόσους καὶ τραύματα γινόμενος ἀλγεινὸς καὶ βίαιος, ὁ δὲ μετὰ γήρως ἰὼν ἐπὶ τέλος κατὰ φύσιν, ἀπονώτατος τῶν θανάτων, &c. Eo loci disputatur ea, quæ præter naturam accidunt, molesta esse, contra quicquid naturæ consentaneum, iucundum. Vnde obseruabis quàm rectè Poeta noster mortes hoc loco ἄλγεα appellet, quanquam per ἄλγεα vulnera intelligat Eustathius, quæ mors non consequitur, quod valde non probo, si in optione duorum præstantius est eligendum. Per ἄλγεα igitur mortes, cuius sequitur ἐπεξήγησις πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς, &cæt. meo periculo interpretemur.

αὐτοὺς) Per αὐτοὺς, heroum corpora intelligit: nam animæ iam ad inferos transierant. Nota autem, horum omnium causam in Achillis iram referri, non quasi verè efficientem illam hæc omnia, quomodo enim armis in eos sæuisset? sed propter herois à Græcorum castris absentiam, quæ Troianis vrbe egrediundi ansam præbuit. Quod ergo dicitur ex lege τοῦ καθήκοντος, Tam esse in culpa, qui non propulsat ab alio, cùm potest, quàm qui infert iniuriam, in Achillem hoc loco vsurpatur. Quod autem harum calamitatum causam Achillem esse dicit, notandum est, quod Plutarchus in libro de Homero monet, sensisse Poetam, quod post eum nobilissimi philosophi Plato, Aristoteles & Theophrastus, non omnia fato euenire, sed & in omnibus aliquid esse positum, quibus initium quidem à voluntate est: cum eo autem coniungitur quodammodo necessarium, cùm quis eo quod nolebat acto, in id quod volebat incidit. Quod Poeta, inquit, multis locis monstrauit, atque adeò vtriusque poeseos initio. Nam in Iliade dicens, iram Achillis causam exitij Græcis fuisse, tunc Iouis voluntati satisfactum esse scribit. In Vlyssea monstrat, socios Vlyssis sua stultitia in perniciem prolapsos: peccauerunt enim, cùm sacros Soli boues aggressi sunt, quibus abstinere licebat, &c. Nam hoc in Odyssea copiosiùs explicabitur.

Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή) Quæ sit hæc διὸς βουλή, variis opinionibus determinatum est. Nos illas accuratè expendamus. Primùm Plutarchus in libro de Auditione Poetarum suam exposuit sententiam his verbis, vt illa Xylander interpretatus est. Ipso Iouis nomine, inquit, aliquando ipse Deus, aliquando Fortuna, sæpe etiam Fatum nuncupatur. Quum enim dicunt, ζεῦ πάτερ ἴδηθεν μεδέων, ipsum Deum dicunt: quum verò in causis euentorum Iouem nominant, vt hîc διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, fatum intelligunt. Non enim putat Deum Poeta hominibus mala struere: sed rerum necessitudinem rectè indicat, quod scilicet fato prosperitas & de hostibus victoria destinata sit ciuitatibus, exercitibus, & ducibus modestiam seruantibus: sin verò affectibus obsequuti peccent (sicut isti secum dissident & tumultuantur) indecorè agere, perturbari, & infortunium habere, eodem fato eos cogi. εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς, &cæt. Hæc ille, quæ nos piè probare non possumus, cùm Deum à fato non separemus, neque etiam Homerus hoc voluerit. Quidam per διὸς βουλὴν, sacram quercum vaticinantem in nemore Dodonæo intelligunt, vel potius, vt ego existimo, oraculum, quod ex illa quercu reddebatur, vt Homerus ipse appellat Odys. τ. τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι ὄφρα θεοῖο ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ. Sed quid ad nos hîc oracula? Quidam hoc ex historia quadam Homerum desumpsisse dicunt. Aiunt enim, terram cum hominum multitudine grauiter premeretur, nulla tamen inter ipsos regnaret pietas, postulasse à Ioue, vt se tanto onere leuaret. Iouem autem primùm quidem Thebanum bellum excitasse, in quo multi perierunt: deinde verò Momi vsum consilio, quod διὸς βουλὴν Homerus vocat. Cùm autem fulminibus aut diluuiis totum humanum genus posset perdere, hoc Momum impediisse, propositísque duobus consiliis, & Thetidis θνητογαμίᾳ, vnde Achilles, & filiæ, id est, Helenæ pulchra generatione, ex quo vtroque bellum inter Græcos & Barbaros excitatum est, accidisse, vt multa parte oneris terra leuaretur. Quæ historia extat apud Stasimum Cypriorum carminum authorem, (ea tamen Eueclo cuidam à Gyraldo tribuuntur) cuius hæc verba à Didymo memorātur: ἦν ὅτε μυρία φῦλα κατὰ χθόνα πλαζόμενα βαθυστέρνου πλάτος αἴης) Hæc verba ex duobus versibus mutilata, ni fallor, adducuntur.) Ζεὺς δὲ ἰδὼν ἐλέησε καὶ ἐν πυκιναῖς πραπίδεσσι

Ξύνθετο κουφίσαι ἀνθρώπων παμβώτορα γαῖαν
Ῥιπίσας πολέμου μεγάλην ἔριν Ἰλιακοῖο
Ὄφρα κενώσειε θανάτῳ βάρος. οἱ δ' ἐνὶ Τροίῃ
Ἥρωες κτείνοντο. Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

Quod quidem hoc loco nimis longè petitum videretur. Si quis tamen probauerit, non repugnabo: quanquam, illud H. Stephano non probari animaduerterim, quem ego tum demum sequar, cùm à tam ineptis fabulis Poetarum volumina repurgata ostenderit. Neque tamen dissimulabo omnium præstantissimam Aristarchi & Aristophanis sententiam mihi videri, cui subscripsit quoque Didymus, consilium Iouis intelligi cum Thetide initum de Achille honorando, vt in sequentibus videbitur.

Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός. ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς
Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοὶ,
Οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα

Quisnam ipsos deorum liti commisit vt pugnarent?
Latonæ & Iouis filius. hic enim regi iratus, (populi,
Morbum per exercitum suscitauit malum, peribant autē
Quoniam Chrysen contumelia affecerat sacerdotem

Ἀτρείδης

Atrides. ille enim venit celeres ad naues Achiuorum,
Liberaturúsq; filiã, ferésque infinita precia liberationis,
Coronãque habẽs in manib. longè iaculantis Apollinis,
Aureo cum sceptro: & obsecrabat omnes Achiuos,
Atridas autem maximè, duos principes populorum,
Atridæque & alij bene ocreati Achiui,
Vobis quidem dij dent cælestia domicilia habentes
Expugnare Priami v. bem, feliciter. v. domum reuerti,
Filiã. a. mihi soluite dilectã. hæc. v. precia liberationis ac
Venerãtes Iouis filiũ longè iaculantẽ Apollinẽ (cipite:

Ἀτρείδης. ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ. καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιοὺς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν,
Ἀτρείδαι τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ,
Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Παῖδα δ' ἐμοὶ * λύσατε φίλην, τά γ' ἄποινα δέχεσθε
Ἀζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

* λῦσαί τε φ. τ. δ' ἀπ. δέχεσθαι.

COMMENTARIVS.

πίστ' ἄρ σφῶε θεῶν) Iræ Achillis causas à capite arcessit, quod plane ἀμυθώδως exequitur. Illas nos strictim complectimur. Iram præcedit iniuria, iniuriam contentio, contentionem pestis, pestem iniustitia ob Chrysem ab Agamemnone non redditã, cui adiuncta est impietas ob sacerdotis diuini contemptum. Et hæc erit αἰτιολογικῶς. ὑποθετικῶς verò ita summarie. Chryses filiam suam reposcit, ab Agamemnone indigne repellitur, hinc Apollo peste Græcos affligit, ea vt sedetur, cogitur Chryseidem restituere Agamemnon, cum Achille ea de re contendit, indignatúsque ipsi Briseidem eripit; qui ob iniuriam acceptam iratus Regi otiosus in tentoriis delitescit.

Λητοῦς καὶ Διὸς υἱὸς) Triplicem causam aliam ab alia dependentem exponit, quæ figura est ab antiquis ἐμπεριβολον appellata.

στέμματ' ἔχων) Hæc insignia Apollinis erant, quibus se Chryses eius sacerdos instruit, vt ipsius Apollinis reuerentia Agamemnon commoueretur ad restituendam Chryseidã. Quod & in historia Dictys Cretensis indicauit lib. 2. vt Q. Septimius transtulit. Per idem tempus, inquit, Chryses, quem sacerdotem Sminthij Apollinis suprà docuimus, cognito filiam suam Astynomen cum Agamemnone degere, fretus religione tanti numinis, ad naues venit, præferens Dei vultus, & quædam ornamentorum templi eius, quo faciliùs recordatione præsentis numinis veneratio sui regibus incuteretur, &c. Ideò ipse Chryses mox dicet,

τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε Ἀζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς) Hinc colligunt, videri apud Troiam Græcorum statum ex Democratia & regia potestate commixtũ fuisse. Quod cùm sciret Chryses, omnes Græcos orauit, maximè verò Reges. Erat enim totius populi, sententiam suam ferre: Regis autem, secundum Euripidem, vltimam vocem emittere, & populi sententiam aut probare, aut improbare, vt docet Poeta tum hîc tum alibi. Hic enim cùm toti populo placeret, vt Chrysæ filia restitueretur, ait id Agamemnoni non placuisse. Septimo autem Iliados eundem facit vocem populi sequentem.

ὑμῖν μὲν θεοὶ) Vel Græcorum beneuolentiam aucupandi gratia popularium suorum excidium Chryses imprecatur: vel ex animo & non fictè, quasi ipsi in causa sint, vt ille sua filia sit spoliatus, siquidem si Helenam Paris non rapuisset, non fuisset abducta captiua Chryseis: His ego addo, quod apud Dictym Cretensem Chryses memorat infensos sibi Troianos. & in dies quippiam in se Alexandrum moliri eiúsque consanguineos, ob exhibitam à se paulò aut immolationem, scilicet ex oraculo Pythij, quod eodem libro Historicus recitat his verbis: Eadem tempestate oraculum Pythij Græcis perfertur, concedendum ab omnibus, vt per Palamedem Apollini Sminthio sacrificium exhiberetur. Quę res multis grata ob industriam & amorem viri, quem circa omnem exercitum exhibebat, nonnullis ducum dolori fuit. Cæterùm immolatio centum victimarum, sicut prædictum erat, pro cuncto exercitu exhibebatur, præeunte Chryse loci eius sacerdote.

εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι) Loquitur vt Vates, qui putà præuideat Græcos multa mala in reditu suo perpessuros, ideò tacitè illud deprecatur.

τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε) Idem habet historia: Dein oblatis, inquit, auri atque argenti donis plurimis redemptionem filiæ deprecatur: deprecans vti magnificarent præsentiam Dei, qui secum oratum eos ob sacerdotem proprium venisset. Et paulò pòst: Quæ vbi accepêre reddendam filiam sacerdoti, neque ob id accipiendum præmium, vniuersis placet. Quippe cum per se amicus, fidelísque nobis, tum præcipuè ob religionem Apollinis nihil non meriti, credebatur. Námque iam multis documentis ac fama incolarum, obsequi numini eius per omnia destinauerant. Quæ postquam Agamemnon accepit, obuiam cunctorum sententiis ire pergit. Itaque atroci vultu exitium sacerdoti comminatur, ni recederet: perditum senem atque extrema metuentem, imperfecto negotio ab exercitu dimittit. In qua narratione vnum est, à quo dissentit Homerus, quia dicit vniuersos Græcos noluisse hæc dona à Chryse accipere, quod historiæ aduersatur.

Tunc alij quidem omnes comprobarunt Achiui,
Reuerendũque sacerdotẽ, & splendida accipiẽda precia
At nõ Atridæ Agamẽnoni placuit animo, (liberationis:
Sed iniuriosè dimisit, durúmque sermonem mandauit,
Ne te, senex, cauas ego apud naues offendam,
Vel nunc tardantem, vel pòst denuò venientem:
Non vtique tibi proderit sceptrum & corona dei.
Hãc autẽ ego nõ soluã antequã ipsamet senectus adeat,
Nostra in domo Argis, procul à patria
Telam percurrentem, & meum lectum capessentem.
Sed abi, ne me irrites, saluus vt redeas.
Sic dixit: timuit autem senex & obediuit mandato:
Ibat autem tacitus iuxta littus multistrepentis maris.
Multùm autem posteà seorsum vadẽs precabatur senex
Apollinem regem quem pulchricoma peperit Latona:
Audi me argenteũ arcũ habens, qui Chrysam tueris,
Cillámque valde diuinã, Tenedóque fortiter imperas,
Smintheu: si quando tibi gratum templum coronaui,
Vel si quando tibi pingues coxas cremaui
Taurorum & caprarum, hoc mihi perfice desiderium.
Pendant pœnas Danai ob meas lachrymas tuis sagittis.

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε,
Μή σε γέρον κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω
Ἢ νῦν δηθύνοντ', ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
Μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω, πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν,
Ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ τηλόθι πάτρης
Ἱστὸν ἐποιχομένην, καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν
Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι.
Ὣς ἔφατ'. ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης·
Πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς
Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ,
Κλῦθί μευ ἀργυρότοξ' ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,
Σμινθεῦ εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα
Ταύρων, ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ,
Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ) Sententiam vniuersorum non dicit Atridæ vtrique displicuisse, sed soli Agamemnoni. Rationem satis frigidam adduxit Eustathius: quia, inquit, senior erat Agamemnon, atqui vt apud Herodotum, νομίζομεν δὲ παρὰ πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτερον ἄρχειν. Nos verò dicimus, Agamemnoni soli decretum illud vniuersi populi de restituẽda Chryseide non placuisse, quia ipsa in eius erat potestate, iniustũ nque arbitrabatur prædam belli tam amabilem deserere. Fecit hoc amor in Chryseidem, vnde videntur mihi Græci eo fato conflictari, vt mulierum causa pereant. Narrat autem historia, conuentu dissoluto, singulos reges Agamemnonem adiisse, qui eum multis probris sunt insectati, quippe quòd ob amorem captiuæ mulieris, seque, & quod indignissimum videretur, tanti numinis Deum contemptui habuisset, ac mox vniuersos execratos eum deseruisse.

πρὶν μιν καὶ γῆρας) Cùm de futuro loquimur, solemus interdum tempus præfigere, cuius aduentu spes est rem aliquam confectam iri. Aliquando tamen tempus einsmodi statuimus, vt tamen spes euentus rei nulla idcirco fiat, qualis est hoc loco. Idem enim valet illud Agamemnonis, πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν, ac si οὐδέποτε dixisset. Illud autem ἔπεισιν dictum est pro futuro ἐπελεύσεται, per temporis enallagen.

εἴ ποτέ τοι χαρίεντα) Hæc officiorum Chrysæ in Apollinem commemoratio, & remuneratio Apollinis, mutam quandam complectitur gratitudinis ad monitionem. Sic solet etiam in fabulosis narrationibus Homerus esse παιδευτικός. Ideò olim Philosophia quædam prima videbatur Poesis, quæ actiones rectas aut prauas cum voluptate edocet. Qua de re aliàs dictum est.

μηρί' ἔκηα) Hoc dicit, quia coxæ solùm in sacrificiis penitùs adolebantur, id est ὁλοκαυτοῦντο. Cæteris verò animalium votiuorum memoris licebat sacrificantibus vesci. πίονα autem appellat, quia solebant victimæ præstantiores ad Deorum sacrificia reseruari: vnde apud Latinos Egregiæ dicebantur quasi è grege selectæ.

τείσειαν Δαναοί) Bene Flaccus, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Quid enim? Græci omnes ἐπευφήμησαν, solus Agamemnon aduersatus est precibus Chrysæ. At Græci intereunt, non Agamemnon. Quæ exempla noua sunt: nam simile memoratur de apro Calydonio propter solum Oeneum Aetolũm agros deuastante: item de Thebanorum cladibus ob vnius Oedipodis facinus de Græcorum malis ob vnum Locrum Aiacem. Hoc autem loco ideò illud accidisse dicunt, quia moriente Agamemnone futurum erat vt excercitus dissolueretur, & sic Chryseis abduceretur: remanente verò illo superstite, cæterisque morientibus, causa eius rei inuestigatur, sic suam filiam Chryses recuperat. Quòd si Agamemnon moreretur, sine mœroribus fuisset. Viuens autem cruciatur, cùm videt, vt rex, suorum interitum. Vel, quod mihi quidem magis placet, quia omnibus placuisse videtur factum Agamemnonis, quòd illud non compescuerint (etsi historia dicat, post factum cæteros Reges in eum grauiter inuectos) ideò iustè puniuntur. Etenim Hesiodus dicit, πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα. Qua de re vir quidam doctissimus in primo libro de Potestate principis luculenter disputauit. Fuit nihilominus insigne illud in Chrysa vindictæ studium, vt aduersus vniuersos Græcos preces conciperet à quibus non erat læsus: sed si idem popularibus suis Troianis antea non pepercit, quanto facilius extero illi exercitui infensus factus est?

δάκρυα) Intelligimus κατὰ τὸ σιωπώμενον fleuisse Chrysem. Est autem mos ille Poetæ vsitatissimus, vt obseruanda relinquat multa auditoribus, quæ in serie narrationis non exponuntur, postea tamen leuiter intertexuntur, quæ integros actus præcessisse indicant.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.	*Sic dixit orans, hunc aũt exaudiuit Phœbus Apollo.*
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων χωόμενος κῆρ,	*Descendit autem ex cœli verticibus iratus cor,*
Τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην.	*Arcus in humeris habens, circũmtectámque pharetrã:*
Ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο	*Clanxerunt autem sagittæ in humeris irati,*
Αὐτοῦ κινηθέντος. ὁ δ' ἤϊε νυκτὶ ἐοικώς.	*Quum moueretur: ipse autem ibat nocti similis:*
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' ἰὸν ἕηκε·	*Sed posteà seorsum à nauibus: sagittam autem immisit:*
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο.	*Terribilis autem clangor factus est argentei arcus,*
Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς.	*Mulos quidem primùm inuasit, & canes veloces,*
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς * ἀφιείς, (γρ. ἐφιείς.)	*Sed postea in ipsos sagittam mortiferam immittens,*
Βάλλ'. αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.	*Feriebat: Sẽper. a. pyræ mortuorũ incẽdebãtur frequẽtes*

COMMENTARIVS.

τοῦ δ' ἔκλυε) Perpetuum est in nostro Poeta, vt istæ preces otiosæ non sint, aut vanæ, sed exaudiantur. Hunc euentum porrò à Deo preces eiusmodi solent consequi. Verum enim est illud Orphei hymnographi, οὐ γὰρ ἀτιμοι ἱκεσίας ζηλωὸς κοῦραι λιταί.

οὐρῆας μὲν πρῶτον) Huius pestis meminit Ammianus Marcellinus libro 19. cùm pestilentiæ causas explicat. Nimietatem frigoris, inquit aut caloris vel humoris, vel siccitatis pestilentias gignere, philosophi & illustres medici tradiderunt. Vnde accolentes loca palustria vel humecti, tusses, ioculares casus, & similia perferunt: contra confines caloribus tempore febrium arescunt. Sed quanto ignis materies cæteris efficacior, tantò ad perimendum celerior siccitas. Hinc cùm decennali bello Græcia desudaret, ne peregrinus pœnas dissociati regalis matrimonij lucraretur, huiusmodi grassata pernice telis Apollinis periere complures, qui Solæ stimatur: atque, vt Thucydides exponit, clades illa, quæ in Peloponnesiaci belli principiis Athenienses acerbi genere morbi vexauit, ab vsque feruenti Aethiopiæ plaga paulatim proserpens, Atticam occupauit. Alijs placet, auras (vt solent aquæ) vitiatas fœtore cadauerum, vel similibus, salubritatis violare maximam partem, vel certe aeris permutationem subitam ægritudines parere leuiores. Affirmant etiam aliqui, terrarum halitu densiore crassatum aera, emittendis corporis spiraminibus resistentem necare nonnullos: qua causa animalia, præter homines cetera, iugiter prona, Homero authore, & experimentis deinceps multis, quum talis incesserit labes, antè nouimus interire. Hæc Marcellinus, quæ huc transcribi volui, quia locum Homeri maximè illustrant. Sed hanc quæstionem pleniùs enodemus, cur muli & canes primi pestilentia ista conflictantur? Interpretes Græci dicunt id fieri, quòd illa animalia præstantissimo sint odoratus sensu prædita, ideò faciliùs hanc aeris intemperiem hauriant. Hippocratem verò audiamus, cuius verba de peste huic loco maximam lucem afferent. Sic ergo ille libro περὶ φυσῶν. ἔστι δὲ δισσὰ ἔθνεα πυρετῶν, ὡς ταύτῃ διελθεῖν. ὁ μὲν κοινὸς ἅπασι, καλεόμενος λοιμός, ὁ δὲ διὰ πονηρὴν δίαιταν ἰδίῃ τοῖσι πονηρῶς διαιτωμένοισι γινόμενος. ἀμφοτέρων δὲ τουτέων αἴτιος ὁ ἀήρ. ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς, διὰ τοῦτο τοιοῦτός ἐστιν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ αὐτὸ πάντες ἕλκουσιν. ὁμοίου δὲ ὁμοίως τοῦ πνεύματος τῷ σώματι μιχθέντος, ὅμοιοι καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται. ἀλλ' ἴσως φήσει τις, διὰ τί οὖν οὐχ ἅπασι τοῖσι ζώοισι, ἀλλ' ἔθνει τινὶ αὐτέων ἐμπίπτουσιν αἱ τοιαῦται νοῦσοι; διότι, φαίην ἄν, διαφέρει σῶμα σώματος, καὶ φύσις φύσιος, καὶ τροφὴ τροφῆς. οὐ γὰρ πᾶσι τοῖσιν ἔθνεσι τῶν ζώων πάντα οὔτ' ἀνάρμοστα, οὔτ' ἁρμόσταί ἐστιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξύμφορα. ὁπόταν μὲν οὖν ὁ ἀὴρ πυκνεῖσι πλήθεσι μιάσμασι, ἃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πολέμια ἐστίν, ἄνθρωποι τότε νοσέουσιν. ὅταν δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἔθνει ζώων ὁ ἀὴρ ἀνάρμοστος ᾖ, τὸ νόσημα κεῖνα νοσέουσιν. Ex quibus duo colligimus: primùm, causam pestis ex aeris intemperie. secundò, cur à peste alia animalia præ alijs corripiuntur, cuius rei causam differentiæ vel corporis, vel naturæ, vel nutrimenti assignat Hippocrates. Illa differentia nutrimenti hoc loco in nullos quadrat: nam cùm illi in terra pascerentur, hunc corruptum spiritum facilè cum nutrimento exhauserunt, si quidem causa huius pestilentiæ ex prauis exhalationibus oritur, vt refert quoque Marcellinus: quod idem causa fuit, vt cùm demisso sint capite quadrupedia, corruptum hunc vaporem naribus citiùs concipiant, ea præsertim, quæ olfactum potentiorem habent, vt anteà diximus. Igitur ista aeris intemperies ex prauis terræ vaporibus promanauit, quod ex Rufo quoque docet Aetius Tetr. 2. Serm. 1. capite nonagesimo quinto. Si verò, inquit, solerti ingenio quis præditus sit, futuram pestem prænoscet, attendens anni temporibus, quæ & mala sunt, & in bruta animantia impetum faciant. Si enim ambiens nos aer pestis causa fuerit, volucrium generis prior interitus erit: si verò ex prauis de terra exhala-

tionibus

tionibus hoc contigerit, quadrupedum animantium prior corruptio fiet,&c. Quod postremum cùm hoc loco accidat,facilè est iudicatu,vtrum rectè de istius pestilentiæ causa sentiamus,postremam Marcellini opinionem amplectentes. Ex huius porrò loci argumento Marcion Philinum refutabat,Symp.Plutar.lib.4.problem.1. dicentem, animalia bruta inoffensa esse valetudine. Atqui hoc, inquit Marcion, irritum facit Homerus, experientia certa docens, bruta prima peste corripi. De hac verò peste sic loquitur Dictys Cretensis lib.2.Igitur Chryses,inquit,vbi iniuriam perpessus ab Agamemnone,discessit:neque multi fluxêre dies, incertum alióne casu,an vti omnibus videbatur, ira Apollinis, morbus grauissimus exercitum inuasit. Principio grassandi facto à pecoribus,deinde malo paulatim magis magisque ingrauescente,per homines dispergitur, &c. Cæterùm quamuis duas tantùm animalium species, quæ peste illa correpta sint,designet Poeta,tamen verisimile est alia quoque postea eadem lue conflictata fuisse,vt Eustathius quoque annotauit.Ne prætereamus,quod etiam Didymus ex Apollodoro infrà lib.4.recitat, Apollinem ideò dici pastorem, vt cùm ab illo pestis oriretur,illa autem primùm pecora inuadat,vt ex hoc loco probat,pudore ab ea immittenda compesceretur, vt qui hoc pacto animalia læderet,quorum ipse tutelam gerere assueuerit.

πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί) Nihil est ferè à veteribus dictum,quod neotericorum diligentia non obseruauerit. Cum itaque ex Interpretibus Græcis morem hunc cadauera comburendi in hunc locum transcriberem,offendi eadem à Cælio Rhodigino viro diligentissimo lect.antiq.lib.17.cap.21.annotata, subticuit tamen ille authorem, vt solet, vnde illa excerpsit. Illius verba,si non piget, audiamus. Veterem,inquit,fuisse Græcis morem cadauera comburendi,quod à Septentrionalibus diu idem seruatum animaduertimus. Exustionis verò ratio affertur non vna:alijs opinantibus,quod in nobis diuinum est, igneo veluti vehiculo ad superna subuectum,cœlestibus inseri,subsidente quod terrenum est. Alij in eo purificationem quandam intelligere maluerunt,quoniam sit ignis ἁγνιστικὸν quiddam,id est,expurgandi vim habens:nam & purgationes,quas καθαρμοὺς vocant,non citra ignem fiebant, quod significat Euripides, vbi Clytæmnestræ corpus igni depuratum scribit. Sed sententiam priorem in Scyllæ rogo approbare videtur Lycophron,& præterea Indorum Gymnosophistæ. Comburendi morem ab Hercule conditum,male concipiunt quidam, exusto Argio Lycimnij filio,relatis modò ad patrem ossibus,quem incolumem se restituturum fuerat pollicitus. Hæc Rhodiginus,quæ omnia ex Eustathij παρεκβολαῖς desumpta sunt.

Nouem dies quidem per exercitum ibant sagittæ dei:	Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο·
Decimo autem ad concionē vocauit populum Achilles:	Τῇ δεκάτῃ δ᾽ ἀγορὴν δὲ καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.
Huic.n.in præcordijs posuit dea albas vlnas habēs Iuno:	Τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Cura.n.gerebat Danaorū,quia vtiq.morientes videbat.	Κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο.
Hi aūt postquā cōgregati sunt, in vnúmque couenerūt,	Οἱ δ᾽ ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ᾽ ἐγένοντο,
Hos exurgens affatus est pedes velox Achilles.	Τοῖσι δ᾽ ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Atride, nunc nos iterum errantes puto	Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀΐω
Retrocessuros, si modò mortem quidem fugiamus:	Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν.
Siquidem simul bellúmque domat & pestis Achiuos.	Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.
Sed agè iā aliquē vatē interrogemus, vel sacerdotem,	Ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Vel & somniorū interpretē (etenī somnium à Ioue est)	Ἢ καὶ ὀνειροπόλον, (καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν)
Qui dicat,cur tantum iratus est Phœbus Apollo:	Ὅς κ᾽ εἴποι ὅτι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Siue hic nos ob vota nō reddita incusat, siue ob hecatomben:	Εἴτ᾽ ἄρ ὅγ᾽ εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ᾽ ἑκατόμβης,
Aut si fortè ouiū nidore,caprarūque integrarū	Αἴκέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων
Velit assequutus à nobis pestem depellere.	Βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.

COMMENTARIVS.

καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς) De hac re sic tradidit Dictys lib.2. Cæterùm,inquit, postquàm nullus morbi modus, & indies plures intereunt,cuncti duces conuerso iam in se quisque timore,in vnum coeunt. Ac dein flagitare Calchanta,quem futurorum præscium memorauimus,vti causam tanti mali edisserat. Ille enim,perspicere se originem huiusce morbi, sed haud liberum esse quicquā eloqui: ex quo accideret,vt potentissimi Regis contraheret offensam. Post quæ Achilles reges singulos adiit,vt interposita iurisiurandi religione confirmarent,nequaquam se ob eam causam offendi. Hoc modo Calchas, vbi cunctorum animos in se conciliauit, Apollinis iram pronunciat. Eum namque ob iniuriam sacerdotis infestum Græcis pœnas ab exercitu expetere. Dein perquirente Achille mali remedium,restitutionem virginis pronunciat,&c. Quæ cum Homero comparata,non parum oblectamenti,vt spero, lectoribus allatura sunt. Porrò vtvt se rei veritas habeat,constat ex vtroque authore,Poeta & Historico,studium & amor Achillis in exercitum,vt planiùs dicetur in sequentibus,cùm de Briseide Agamemnoni concessa agemus. Quòd autem decimo die concionem conuocauerit Achilles,animaduertit etiam Plutarchus de aud.Poet. Atque vt erat,inquit,rei medicæ peritus (Achilles) post nonum diem,quo iudicari talia natura fert sentiens morbum non esse vulgarem,aut ab vsitata aliqua causa profectum,surgénsque ad dicendum,non populo se accommodat,sed consiliarium regi se præbet.

κήδετο γὰρ Δαναῶν) Hoc ad Iunonem referendum est,quæ cum Minerua inter Deas Græcorum partes sustinebat,vt totus Iliadis contextus perdocebit.

ἀνιστάμενος) Mos eiusmodi erat veteribus, etiamsi reges essent,vt eos circumstaret populus,& æqualiter ab omnibus exaudirentur. Si quis sedens concionaretur,rem nouam faciebat,& illi excusatione opus erat, qualis erit Agamemnoni aliquando propter vulnus.

παλιμπλαγχθέντας) Quidam hunc secundum errorem interpretabantur, habita ratione prioris, quo Græci primùm ad Troiam nauigantes de via aberrarunt,& immeritam tellurem deprædati sunt: quod accidit in Mysia, vt etiam Strabo meminit. Quidam verò illud planè absurdum existimantes, τὸ παλιμπλαγχθέντας metaphoricè dictum volunt à telo, quod duro cuidam corpori impingens repellitur, quod solet Homerus dicere πάλιν πλάζεσθαι: ita erit pro re infecta reuerti, vt copiosiùs dicemus in Lexico Homerico.

καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν) Occurrit ei, quod poterat dici de somniorum vanitate, Cur somniorum interpretem percontabimur, qui in mendacijs habitet, & vt ait Herodotus, πταίσαντα εἰς αὐθέρα ... ἀπεργαζόμενον? Tanquam Achilles respondeat,Omnia somnia non sunt falsa: sunt etiam quædam,quę à Deo veritatis authore proficiscuntur,quibus nos plerunque de rebus nostris commonefacit. Sunt autem quidam ὄνειροι. ideò διόπεμπτοι vocati, propriè dicti ὄνειροι, quasi τὸ ὂν εἴροντες καὶ τὸ ἀληθὲς λέγοντες. Appellantur etiam ὀμφαὶ, διὰ τὸ τὸν φαίνειν. Somniorum itaque consideratio non est penitus abijcienda, quam nec ipsi medici contemnunt,vnde extat liber Hippocratis περὶ ἐνυπνίων. Cautè tamen de ea sentiendum est, ne falsa veris commisceamus. Quod cùm à quibusdam fieri videret Aristoteles,factum est vt dixerit, nulla esse diuina somnia, quanquam penitùs librum illius intuenti apparebunt contrariæ opinionis in eodem vestigia. Sanè somnia rectè in diuina & humana saniores distingunt. Diuina illa sunt,quæ causas non habent naturales, vel quo ad animam, vel quo ad corpus hominis. Quorum vt efficiens Deus est, ita iudex est homo diuinus,somniorum coniector. Humana verò,quæ causas habent naturales, ab hominis, cui accidunt, vel animo, vel corpore pendentes,& sic apud Hippocratem [redacted] de quo etiam aliàs dicetur,Theod. Zuingerus. Cæterùm de voce ὄνειρος aliquam video inter quosdam scriptores diuersitatem,imò de tota somniorum materia, quorum omnium alibi fiet olim copiosa mentio.

Ἤτοι ὅ γ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Κάλχας Θεστορίδης οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος,
Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,
Καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω,
Ἣν διὰ μαντοσύνην, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με Διῒ φίλε μυθήσασθαι
ἐκ. αἴαντος? Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο * ἄνακτος.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο καί μοι ὄμοσσον,
Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν·
Ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει, καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ,
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι εἴ με σαώσεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Θαρσήσας μάλα, εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ, τι οἶσθα.
Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα Διῒ φίλον, ᾧ τε σὺ Κάλχαν
Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει
Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι.

Certè hic ita loquutus sedit: his autem surrexit
Calchas Thestorides augurum longè optimus,
Qui sciebat & præsentia, & futura & præterita,
Et nauibus dux fuit Achiuorum ad Ilium (Apollo:
Suam propter vaticinationem, quam ei præbuit Phœb.
Qui ipsis benè sapiens concionatus est, & dixit,
O Achilles, iubésne me Ioui dilecte, eloqui
Iram Apollinis longè iaculantis regis?
Igitur ego dico: tu autem paciscere, & mihi iura,
Certè quidē mihi promptū verbis, & manib. te auxiliatu-
Certè .n. puto vi-ū iratū i. i, qui magnū omnium (rum
Argiuorum imperium habet, & ei obediunt Achiui.
Potentior enim rex quando irascitur viro inferiori.
Quamuis enim iram & eodem die decoxerit,
Tamen & postea retinet iram, donec perfecerit
In pectoribus suis: tu autem dic si me seruabis.
Hunc. a. respōdens alloquutus est pedes velox Achil-
Confisus valdè, dic vaticinium quodcunque scis. (les,
Non enim per Apollinem Ioui dilectum (cui tu Calchas
Vota faciens Danaïs vaticinia ostendis)
Quispiam, me viuente & in terra vidente,
Tibi cauas apud naues graues manus inferet.
Cunctorum Danaorum, neque si Agamemnona dicas,
Qui nunc longè potentissimus in exercitu iactatur esse.

COMMENTARIVS.

ὄχ' ἄριστος) De more habet Homerus, cùm personam seu nobilem, seu aliàs sibi vtilem, loquentem inducit, in eius laudem aliqua præmittere, vt hîc de Calchante, quem à suis adiunctis ad rem præsentem accommodatis commendat. Neque parum ad id facit genus: nam à Thestore ortus dicitur, qui in Odyssea præstantissimus vates memoratur.

καὶ νήεσσ' ἡγήσατο) Quomodo naues Græcorum ad Troiam Calchas deduxerit, ostendit Dares Phrygius lib. de Excidio Troiæ. Illic dicitur, cùm copiæ Græcorum Athenas venissent, placuisse illis, vt Delphos ad Apollinem de tota re consulendum quispiam mitteretur. Huic rei Achilles præficitur, & cum Patroclo proficiscitur. Et paulò pòst: Quum Achilles Delphos venisset, ad oraculum pergit, & ex adyto respondetur, Græcos victuros, decimóque anno Troiam capturos. Achilles res diuinas, sicut imperatum est, fecit. Et eo tempore venerat Calchas à Thestore natus, & diuina dona pro Phrygibus à suo populo missus, Apollini portabat, simúlque consulit de regno rebúsque suis. Huic ex adyto respondetur, vt cùm Argiuorum classe militum contra Troianos proficiscatur, eósque sua intelligentia iuuet, ne vel inde prius discedant, quàm Troia capta sit. Postquam in fanum ventum est inter se Achilles & Calchas responsa contulêre: gaudentésque hospitio, amicitiam confirmant, Athenas vnà proficiscentes perueniunt: & Achilles eadem in concilio refert. Argui gaudent, Calchantem secum recipiunt, classem soluunt, &c.

σὺ δὲ σύνθεο) Idem memorat historia, cuius verba suprà descripsimus in vocibus καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.

κρείσσων γὰρ βασιλεὺς) Huc pertinet quod est inf. 2. Iliad. θυμὸς γὰρ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων. Fulmen est, inquit Publius, vbi cum potestate habitat iracundia. Neque ineptum est hoc loco illud Euripidis in Medea apud Stob. μεγαλόσπλαγχνος δυσκατάπαυστος ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσι. Hanc autem Regis iram auget Calchas ob illius diuturnitatem. Solent enim, inquit, Reges offensi licet vna die videantur furorem illum iræ concoxisse, tamen in pectore vindictæ studium fouere, donec tandem illud exequantur. quod quidem superbis, fastuosis, malis denique regibus peculiare est: scimus tamen ἀμνηστίαν iniuriarum, quæ solet clementiam & humanitatem comitari, regibus non solùm ornamento esse, sed & ad ipsius regni stabilitatem necessariam, cuius exempla infiniti reges satis luculenta reliquerunt. Neque est existimandum, hæc ab Homero sub Calchantis persona adeò γνωμικῶς dici, vt generaliter in omnes reges vsurpari possint: indicat tamen hoc ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accidere, considerata tum corrupta & vitiosa hominis natura iniuriarum impatientissima, tum etiam potentiorum fastu, vt qui se ab humilioris fortunæ viris aliqua ratione lædi æquanimiter non ferant. *Est enim plerunque* in excelsæ dignitatis fastigio collocatis familiare, vt tenuiores veluti despiciant, tantùm abest vt earum aut contumelias, aut quaslibet iniurias boni consulant, quin protinus efferuescit eorum bilis, quam demum cum sui vltione euomunt. Et hoc vitium tacite in Agamemnone fuisse videtur indicare: nam si mansuetum eum agnouisset, non erat sibi Achillis præsidio aduersus illius excandescentiam consulturus. Quod non ideò facit, quia se illi iniuriam facturum putet, sed quia vt est in vulgari prouerbio, illis etiam temporibus Veritas odium pariebat. Vnde est, vt cùm causam huius calamitatis in Agamemnonem esset relaturus, & cum illius damno, nimirum Chryseidis restitutione, illam sedari oporteret, illius furorem & indignationem reformidauerit, quam nihilominus, sed verbis tantùm expertus est. Adeò est periculosum proceres & magnates viros irritare, etiam vbi iustissima causa te fretum sentias. Hinc perniciosa illa pestis, Dissimulatio, quæ in regum & principum aulis grassari solet: vbi nimiùm vsurpatur illud Pindari Nemeorum Od. 5. οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής. καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. id est, Non omnis lucrô est ostentans palàm faciem suam veritas constans. Verùm silere est, sapientissimum hominibus nouisse. Vel etiam illud Sophoclis in Creusa, καλὸν μὲν οὖν οὐκ ἔστι τὰ ψευδῆ λέγειν. ὅτῳ δ' ὄλεθρον δεινὸν ἡ ἀλήθει' ἄγει συγγνωστὸν εἰπεῖν ἐστὶ καὶ τὸ μὴ καλόν. id est, Haud quidem honestum est mendacia loqui: cui tamen diram perniciem veritas affert, huic venia danda licet inhonesta loquenti. Nolunt ergo veritatis quasi scabra asperitate Regum aures offendi, ad eorum vitia pessimè conniuent, ora sibi malignè occludunt, ne quid molestum illis effutiant: sicque magis ac magis effrænatæ illorum licentiæ fenestram aperiunt, ne si sese illi opposuerint, in eorum furorem incurrant. Quod ipsum Calchantis etiam temporibus, vt videmus, fuit vsitatum, & nisi virtute Achillis confirmatus fuisset, paratus erat vniuerso exercitui calamitosus interitus, quia alioqui causam istius mali non retexisset, siquidem intelligebat hoc Agamemnoni auditu valde futurum iniucundum; atque adeò hanc παῤῥησίαν suam eum tandem vlturum, quæ solet esse potentiorum hominum consuetudo. Atqui hoc facto dupliciter peccasset Agamemnon: primùm quòd rem iniuriæ loco erat deputaturus, quam Calchas non solùm verè, sed etiam in ipsius atque adeò vniuersi exercitus commodum exposuisset, vnde sibi soli quàm reliquis omnibus maluisset consultum, exiguam hanc mulierculæ iacturam tot hominum saluti anteponens. Deinde quòd etiamsi hæc Calchantis libertas iniusta fuisset, tamen inferioris conditionis hominem vlcisci voluisset. Quod planè est [redacted] alienum, exemplo Indicorum canum, de quibus in Odyssea loquitur, qui minores feras contemnebant, & cum fortioribus tantùm congrediebantur. Quin nihil est, vt dicebamus, quod magis decorum sit Regenti (vt Senecæ verbis vtar) quàm clementia, neque ideò hominibus potestas concessa est, vt noxia vlli sit, etiam si prouocetur. Quod apum Regis exemplo eleganter docet Seneca lib. 1. de Clementia, cui deest aculeus, cùm cæteræ

tamen

tamen apes iracundissimæ sint, ac pro corporis captu pugnacissimæ, & aculeos in vulnere relinquant. Noluit, inquit, illum natura, nec sæuum esse, nec vltionem magno constaturam petere, telúmque detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens, &c. Quam virtutem non dubito, quin Homerus agnouerit, sed vulgares regum & procerum mores, qui ad vltionem procliuiores sunt, plane expressit.

θαρσήσας μάλα) Ita publici commodi studiosus est Achilles, vt illius procurandi gratia audenti animo esse iubeat Calchantē, quem timor Agamemnonicæ potestatis prohibebat libere sententiam suam de causa Græcorum calamitatis exponere, cui auxilium aduersus omnes pollicetur, atque adeò aduersus ipsum Agamemnonem, cui alioqui regiæ authoritatis nomine honos & reuerentia ab Achille debebatur. Non ita se gerunt hodie, qui Calchantas innumeros potius repellunt, quàm vt eorum libera oratione delicatulas regum aures offendi patiantur: neque desunt tamen Achilles multi, qui se illorum furori generosè opponant.

πυρὶ λαμπετόωντι) Vt scias, inquit Seneca dicto lib. de Ira, insanos esse quos ira possedit, ipsum illorum habitum intuere. Nam vt furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem sunt signa. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordiis sanguine labia quatiuntur, dentes comprimuntur, &c. Illa porrò oculorum flagrantia ostēdit, nihil aliud esse iram quàm meram vim igneam. Quod etiam testatur Aristot. Probl. sectione 8. quæst. 17. vbi quærit, Cur non rigent qui irascuntur? An quòd, inquit, ira & excandescentia timiditati sunt contraria? Est autem ira ex igne proficiscens. Cùm enim intus copiam ignis retinemus, concalescimus: quod maximè in puerili ætate perspicere licet. Pueri namque primùm spiritus copiam retrahunt, deinde rubescunt: calor enim cùm intus affatim subsistat atque humificat, facit vt erubescant. Nam si quis large aquam frigidam his infuderit, iram sedabit: sic enim calor extinguitur, &c. Hæc ille.

Et tūc iā animū sūpsit & dixit vates irreprehēsibilis,
Neq; hic ob vota nō reddita incusat, neq; ob hecatōbē,
Sed gratia sacerdotis quē contumelia affecit Agamēnon,
Neque liberauit filiā & non accepit precia liberationis.
Idcirco dolores dedit longè iaculans, & adhuc dabit:
Neque hîc prius à peste graues manus continebit,
Quàm patri dilecto reddatur nigris oculis puella.
Inepta, sine redēptiōis pracio, & ducatur sacra hecatōba
In Chrysam: tunc ipsum fortè placantes persuadebimus.
Certè hîc ita loquutus consedit: his autem surrexit
Heros Atrides latè dominans Agamemnon
Cōtristatus: irā aūt valde, præcordia circūfusa caligine,
Plena erant, oculi autem ipsi igni lucenti similes erant.
Calchanta primùm malè intuens alloquutus est,
Vates malorum, nunquam mihi gratum dixisti:
Semper mala animo tuo iucundum est vaticinari,
Bonū aūt nōdū aliquod dixisti verbū, neque perfecisti.
Et nunc inter Danaos vaticinans concionaris,
Quod idcirco ipsis longè iaculans dolores facit,
Quoniam ego puellæ Chryseidis præclara liberationis
Non volui accipere: quoniā valdè cupio ipsam (precia
Domi habere. etenim Clytæmnestræ proposui
Vxori quā virginē puellā duxi, quū nō ipsa inferior sit,
Neq; corpore, neq; indole, neq; mētib. neque itē operib.
Sed nihilominus volo reddere, si hoc est melius:
Volo ego populum saluum esse, potiùs quàm perire.
Sed mihi præmium statim præparate, vt non solus
Argiuorum sim sine munere: nam neque decet,
Videtis enim hoc omnes, quod mihi præmiū abit alio.

Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων,
Οὔτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, οὔθ' ἑκατόμβης.
Ἀλλ' ἕνεκ' ἀρητῆρος ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων,
Οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα, καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα.
Τοὔνεκ' ἄρ ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει.
Οὐδ' ὅγε πρὶν λοιμοῖο βαρείας χεῖρας ἀφέξει,
Πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην
Ἀπριάτην, ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἐς Χρύσην. τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν.
Ἤτοι ὅγ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Ἥρως Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες *ἀμφιμέλαιναι — γρ. ἀμφὶ μέλαιναι.
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην.
Κάλχαντα πρώτιστα *κάκ' ὀσσόμενος προσέειπε, — γρ. κακὰ ὀσσόμενος.
Μάντι κακῶν, οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας·
Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι·
Ἐσθλὸν δ' οὐδέ τί πω εἶπας ἔπος, οὐδ' ἐτέλεσσας·
Καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις,
Ὡς δὴ τοῦδ' ἕνεκά σφιν ἑκηβόλος ἄλγεα τεύχει
Οὕνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηΐδος ἀγλά' ἄποινα
Οὐκ ἔθελον δέξασθαι. ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
Οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,
Κουριδίης ἀλόχου. ἐπεὶ *οὔ ἑθέν ἐστι χερείων — γρ. οὔ ἑθεν
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτέ τι ἔργα.
Ἀλλὰ καὶ *ὡς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τόγ' ἄμεινον. — γρ. ὧς
Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
Ἀργείων ἀγέραστος ἔω. ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε.
*Λεύσσετε γὰρ τόγε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλῃ. — γρ. λεύσετε.

COMMENTARIVS.

οὔτ' ἄρ ὅγ' εὐχωλῆς) Apertè iam suam explicat sententiam Calchas, Achillis fretus ope, quam sibi ad securitatem antea erat stipulatus, docétque Agamemnonis iniustitiam & impietatem à Deo in populo vindicari, cuius iram placandi in Chryseidis restitutione positam rationem commonstrat.

τοῖσι δ' ἀνέστη) Audito Calchante, quid Agamemnon fecerit, his verbis prodidit historia: Tum, inquit, Agaménon contestans, quod mox accidit, concilio tacitus egressus, custos, quos secum habuit, in armis esse iubet. Id vbi Achilles animaduertit, commotus rei indignatione, simul pernicie defessi exercitus anxius defunctorum corpora miserandum in modum confecta, vndíque in conuentu ante ora omnium proiici fecit. Quo spectaculo adeò commoti reges, gentésque omnes vti aduersus Agamemnonem à cunctis pergeretur, duce atque authore Achille: & si perstaret suadere, exilio vindicandum. Quæ vbi Regi nunciata sunt, pertinaci animo ab amore captiuæ nullo modo seiungi, apparatus experiri, nihil de sententia remittendum destinauerat, &c. Ista verò Homerus exactiùs videtur persequi, cùm in Agamemnonis & Achillis priuatis contentionibus immoratur, præcedente primùm increpatione, qua Rex Vatem excepit, quæ omnia historicus leuiter perstrinxit. In hoc vtique conueniunt, quòd omnia Achille duce confecta fuisse scribant.

φρένες ἀμφιμέλαιναι) Relictis aliorum commentis præcordia nigra vndique in homine irato, intelligo, atra bile perfusa, ex cuius feruore generatur ira. Sunt porrò in præcordiis maximè irascendi exordia, vt docet Plotin. Ennead. 4. lib. 4. c. 28.

μάντι κακῶν) Quid per μάντι κακῶν significet, explicat sequens versus αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι. Sic autem Calchantem Agamemnon appellat, non tam propter præsens vaticinium, quàm propter præcedentia, qualе fuit illud de immolanda Iphigenia: de decennio quod duratura erat Troiæ obsidio: quæ vt mala essent, tamen vera erant, neque ideò malus vates Calchas.

οὕνεκ' ἐγὼ κούρης) Cùm tria reprehendisset Calchas in Agamemnone, quod sacerdotem non honorasset, quòd filiam non dimisisset, quòd dona non recepisset, astutia Oratotum, qui grauiora argumenta intacta prætermittunt, ad duo posteriora solùm respondet, Non dimisi, inquit, Chryseidem, quia eam malo domi apud me habere, aut si ea est dimittenda, præparate mihi aliud donum. An enim me munere destitutum solum inter Græcos iustum est?

ἢ δέμας, οὐδὲ φυήν) Vniuersam mulieris virtutem ingeniosè vnius versus ambitu est complexus. Per δέμας formam corporis intelligimus, id est, τὴν τοῦ σώματος εὐπρέπειαν, ob quam Orestes Electram apud Euripidem laudat, ἣ τὰς φρένας μὲν ἄρσενας καὶ πεφυκότος τὸ σῶμα δ' ἐν γυναιξὶ θηλείας πρέπον. Hoc intellexit Bion in Bucol. cùm dicit, μορφὰ θηλυτέρησι πέλει καλόν, ἀνέρι δ' ἀλκά. Per φυὴν generosam indolem animi & liberalem, quæ est velut formæ anima, sine qua tota illa externa species languet & flaccescit, interpretamur. Per φρένας non partem illam corporis, sed prudentiam. Per ἔργα non otiosam, sed administrandæ rei familiaris studiosam fœminam significat, quam ex ape genitam fingunt eleganter Phocylides & Simonides apud Stobæum serm. 71.

βούλομ' ἐγὼ λαὸν) Post Calchantis vaticinium historia memorat fuisse Græcis in animo, Achillem regem omnium confirmare, cuius in aduersis Grecorum casibus precipua solicitudo videbatur. Quibus subnectit, Sed Agamemnon anxius ne decus regium amitteret, in concilio verba facit, sibi maximè cordi esse exercitus incolumitatem: neque vlterius differre, quin Astynome parenti remitteretur, maximè si restitutione eius instantem perniciem subterfugerent. Nec quicquam deprecari amplius, modò in locū eius Hippodamiam, quæ cum Achille degeret, vicarium munus amissi honoris acciperet, &c. Homerus tamen dicit, Agamemnonem generaliter aliud donum pro restituenda Chryseide sibi postulare, quod tolerabilius est, quàm si statim primo impetu Achillem sua præda spoliare voluisset, vt ait Historicus, & tamen illud verisimile est, quòd Agamemnon Achilli maximè esset infestus cuius suasu totum hoc negotium administrabatur. In illis autem verbis, βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι, exemplum est regij in populum studij & amoris, cuius incolumitati regem velificari maximè decet.

ὄφρα μὴ οἶος) Iusta videtur Agamemnonis postulatio, vt illi vicarium aliud munus à Græcis concedatur, sed tamen illud ipsi denegari non erat iniustum, quòd ipsum hoc incommodi subire par erat, cuius impietas tantum detrimenti vniuersis attulisset. Itaque Homerus non fingit hoc à Græcis concessum, quia vi eum Briseida eripere ab Achille oportuit.

Ἀτρείδη κύδιστε) Diuersum hoc rursus est ab historia: tradit enim, conniuente Achille Agamemnonem habuisse Briseida. Tantus amor erga exercitum curáque animo egregij adolescentis incesserat. Quod tamen poterit infra accommodari, cùm Homerus dicet, Achillem Agamemnonis præconibus Briseidam petentibus non restitisse.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἀτρείδη κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
Πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί;
Οὐδέ τι πω ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά.
Ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται,
Λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῷ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Μὴ δ' οὕτως, ἀγαθός περ ἐὼν, θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Κλέπτε νόῳ· ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι, οὐδέ με πείσεις.
Ἦ ἐθέλεις ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὔτως
Ἧσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι;
Ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί,
Ἄρσαντες κατὰ θυμὸν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται.
Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.
Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλών. ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεσθα καὶ αὖτις·
Νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἐπιτηδὲς ἀγείρομεν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηΐδα καλλιπάρηον.
Βήσομεν· εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἔστω,
Ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεὺς, ἢ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἠὲ σὺ Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
Ὄφρ' ἡμῖν ἑκάεργον ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας.

Huic.a.respondit postea pedibus prastās diuus Achil-
Atride ambitiosissime , auarissime omnium, (les:
Quomodo .n. tibi dabūt præmiū magnanimi Achiui?
Neque item adhuc scimus communia reposita multa.
Sed quæ quidem ex vrbibus deprædati sumus ea diuisa
Populos aūt nō decet recollecta hæc cōgregare. (sunt:
Sed tu quidem nunc hanc deo permitte : at Achiui
Tripliciter quadrupliciterque cōpēsabimus, si quādo Iu-
Det vrbem Troiam bene muratam debellare. (piter
Huic autem respondens dixit rex Agamemnon:
Neque sic, quamuis sis fortis, deo similis Achilles
Falle mēte, quoniā nō preteribis neq; mihi persuadebis.
Nunquid vis vt ipse habeas præmiū, sed me in vanū
Sedere indigentem , iubes autem me hanc reddere?
Sed si quidem dabunt præmium magnanimi Achiui.
Accommodātes secūdū animū meū vt æquè dignum sit.
Si autem non dederint, ego certè ipse accipiam
Vel tuum, vel Aiacis veniens præmium, vel Vlyssis
Abducā accipiens : ille autem irascetur ad quem ibo.
Sed certè quidē de his post cōsultabimus etiam alias.
Nunc aūt agē nauē nigrā deducamus in mare diuum,
Intus .a. remiges idoneè cōgregemus, intus aūt hecatō-
Ponamus, ipsam.v. Chrisida pulchram genas (ben
Ascendere faciamus. vnus aūt aliquis præfectus vir cō-
Vel Aiax, vel Idomeneus, vel diuus Vlysses. (filiarius
Vel tu Pelide omnium terribilissime virorum,
Vt nobis longè iaculantem places sacra faciens.

COMMENTARIVS.

οὐδέ τι πω ἴδμεν) Non posse dari munus alterum Agamemnoni Achilles duobus modis probat. Primum enim nulla est impræsentiarum præda indistributa, cuius tu partem tibi vendicare possis. Secundò ex præterita nihil concedi potest quod non liceat eam sub sortem reuocare. Quid ergo? superest vt speres post excidium Troiæ in triplum aut quadruplum iacturam istam compensatam iri, quod tibi omnes Græci sanctissimè pollicentur.

λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε) Quid rationis hoc Achillis dictum complectitur? quia nimirum semel vnicuique distributa totius populi & Regum consensu non poterant rectè sine tumultu aut summa iniquitate repeti, vt in vnum cogerentur, dubium sortis iudicium denuò subitura, quod Pind. ἄμπαλον vocat. Sic enim futurum erat, vt quod vni prius obtigisset, deteriori postea cuipiam cederet.

κλέπτε νόῳ) Loquendi genus satis concisum. Sensus est: Noli, inquit Agamemnon ad Achillem, tantam fraudem mente tua tegere, qua me circumueniri à te video. Eam autem tegere Achillem existimat, quod oratione quidem ipsa videatur ipsius Regis commodo consulere ex compensationis pollicitatione præcedenti, reipsa verò mera sit fallacia, quæ ipsi ab Achille struitur vt eum sua spoliet prædæ parte, cùm ipsi tamen sua semper illæsa & integra remaneat. Quod ergo Achilles in boni publici gratiam moliebatur, in sui fraudem agitari suspicatus est Agamemnon, Cùm itaque tria sint quibus de voluntate nostra solemus deturbari, Persuasio, Fraus, & Imperium hæc se ab Achille passurum non esse idem ostendit.

παρελεύσεαι) Habet hoc quiddam σκωπτικόν, quasi dicat, Quamuis pedum celeritate, quæ tibi maximè tribuitur, sis me præteriturus, at dolis & fraudibus non me itidem anteuertes.

ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσιν) Imperfecta est oratio hominis irati & præcipitis indicium. Subaudiendum enim τὸ ἡσυχάζω, vel ἀποδώσω. Figura vocatur ἔλλειψις, qualis est apud Aristophanem, ἐὰν μὲν ἀποφαίνω πάντων αἰτίαν ἐμὲ, εἰ δὲ μὴ ποιεῖτε ὅ,τι ἂν δοκῇ ὑμῖν.

ἢ τεὸν

ἠ σοὶ ἢ αἴαντος) Addit minas in Aiacem & Vlyssem ad maiorem Achillis dolorem. Aegrè laturus enim fuerat Achilles, si hi duo illius amicissimi eandem iniuriam paterentur. Istorum autem trium heroum amicitia quanta sit, apparebit infra libro nono Iliados.

ἄξω ἑλών) Optimè iudicauit Lōginus versum hunc adulterinum esse & superuacaneum. Etenim cùm præcesserit illa, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι, quid interest repetere ἄξω ἑλών?

ἢ ἐὸν ἢ ὀδυσῆος) Antea in comminationibus priore illum loco posuerat, nunc verò vbi de honore agitur, postre mo, quod sanè non sine indignatione factum est.

Hunc autem intuens allocutus pedes velox Achilles.
Heu impudentia indute, vulpina mēte prædite (rum,
Quomodo aliquis tibi propè obediēs verbo erit Achiuo
Vel vt ad insidias eat, vel aduersus viros fortiter pu-
Non.n.ego Troianorū gratia veni hastatorum (gnet?
Huc pugnaturus: cum nulla in re ipsos incusare possim,
Non enī vnquā meas boues abegerunt? neque equos,
Neque vnquam in Phthia glebosa, populosa
Fructum læserunt: quoniam valde multi
Montésque vmbrosi intermedij sunt maréque resonās.
Sed te, ô valde impudens, cōsequimur, vt tu gaudeas,
Honorē cōseruātes Menelao, tibique canino vir vultu,
A Troianis, quos neque revereris, neque curas,
Et iam mihi præmium ipse auferre minaris, (rum,
Sub quo multū laboraui: dederūt.n.mihi filij Achiuo-
Nō equidē tibi vnquā æquale habeo præmiū, quādo A-
Troianorū deprædabūtur bene habitatā urbem. (chiui
Sed quidem maiorem partem impetuosi belli
Manus meæ gubernant. sed si quando diuisio venerit,
Tibi præmium multò maius, ego paruūque dilectúmque,
Habens venio ad naues, postquam laboraui bellans.
Nunc autē vado Phthiam, quoniam multò melius est
Domum ire cum nauibus rostratis: neque te puto
Hic inhonoratus cū sim, diuitias & opes exhausturum.

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ὤ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον,
Πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν,
Ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι;
Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος· ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντ'· ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα.
Ἀλλὰ σοὶ ὦ μέγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεθ' ὄφρα σὺ χαίρῃς,
Τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ, σοί τε κυνῶπα,
Πρὸς Τρώων, τῶν οὔ τι μετατρέπῃ, οὐδ' ἀλεγίζεις·
Καὶ δή μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
Ὧ ἔπι πόλλ' ἐμόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
Οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον.
Ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάϊκος πολέμοιο
Χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ'· ἀτὰρ ἤν ποτε δασμὸς ἵκηται,
Σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
Ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπεί κε κάμω πολεμίζων.
Νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ'· ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν. οὐδέ σ' ὀΐω
Ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν, ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.

COMMENTARIVS.

ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι) Duplex belli gerendi forma agnosci ab Homero videtur, primùm insidiis, quod appellet ὁδὸν ἐλθεῖν: secundò aperto campo, quod est ἶφι μάχεσθαι. In hac autem Achillis oratione iracundi hominis status satis exprimitur, docemúrque, eum qui se impetui & furori iræ concesserit effrænem ore fieri, sine superiorum reuerentia, quam idcircò Regi Achilles non præstat, iniuriosas in eum contumelias effutiens, his verbis, ὤ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον. & paulò pòst κυνῶπα appellat, cùm eum verbis alioqui non lacessisset contumeliosis Agamemnon solo vocabulo ἐκπαγλότατε vsus, pro quo longè acerbiora Achilles rependit. Agamemnon itaque ea in re modest orfuit, siquidem neque post amarulentam istam Achillis orationem vllum ei contumeliosum verbum exciderit. Sic in ista μιμητικῇ διηγήσει vt appellat Plato, videndum est cautè quid sequamur, quid fugiamus, ne nobis loquentium authoritas ipsa honestatis lege sit antiquior.

οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων) Tota Achillis oratio eò redit, Non esse iustum eum, qui non sui, sed ipsius ducis causa bellum gerit, ab ipso duce rebus suis bello partis spolietur, cùm præcipuè eorum pars iusta iam ad ducem perueneriт. Etenim ea ratione fit, vt cùm ipse magis propriis quàm militum commodis studeat, imò cum ipsorum militum dispendio faciat, compendium eorum animos à se alienet, vt de Achille contingit.

οὐδέ ποτ' ἐν φθίῃ) Vt doceat Achilles, se Agamemnonis gratia hoc bellum confecisse, ostendit, nihil se iniuriarum à Troianis accepisse, quod eum ad arma impulerit: neque enim, inquit, patrium meum solum deprædati sunt, cùm tanta montium & maris intercapedine vtrique ad inuicem disiungamur: hanc solam belli causam remouere contentus, cùm tamen aliæ possint esse, sed ista omnium videatur inter mortales iustissima. Et sanè videtur mihi subobscurè causam istius belli, quod ante Troiam gerunt Greci, vellicare, quasi vnius mulieris causa turpe sit tot millia hominum interire, cùm in patriæ propugnatione honestissimum sit, atque adeò laude dignum.

ᾧ ἔπι πόλλ' ἐμόγησα) Duo sunt, cur prædam bellicam sibi eripi Achilles doleat: primùm quòd in ea acquirenda multum desudarit: atqui iustum est, ea in illius cedere potestatem, quę ab ipso labore proprio parta sunt: deinde quòd illa totius populi consensu & donatione ipsi obtigisset (solebant enim prædę bellicæ in commune afferri, deinde viritim distribui) quod ex superioribus stabilitur, cùm idem Achilles dixit generalius, λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.

ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον) Geometricam proportionem appellat Philosophus, cùm pro dignitate omnia distribuuntur: quò pertinet illud Homeri alibi, ὅστε μέγιστος τ' ἐστὶ, μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς. & querela illa apud Euripidem in Hecuba,

ἐν τοῖς δὲ γὰρ κάμνουσιν οἱ πολλοὶ πόλεις
Μηδὲν φέρονται τῶν κακιόνων πλέον.
Ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ

Quod non obseruari inter homines Menander cùm videret, coactus est dicere:

Οὐδὲν γίνεσθαι κρεῖττον, ἢ τοὺς χείρονας
Ὁρᾶν ἑαυτοὺς ζῶντας ἐπιφανέστερον.

Eam tamen symmetriam inter Grecos seruari in prædæ distributione hoc loco Achilles conqueritur, quasi sibi, cui totum penè belli negotium incumbit, non minus quàm otioso Agamemnoni tribuendum sit. Arithmeticam ergo proportionem vsurpari mallet, vt ostendunt illa, οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, &cæt. Tamen hæc fuit semper inter veteres consuetudo, vt Regibus quædam ἀπόμοιραι κατ' ἐξαίρετον distribuerentur, quod γέρας appellabant. Illud Herodotus Spartanis Regibus scribit tribui solitum in conniuiis, quod ad duplam vsque partem extendebatur. Sic ille in Erato: μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία. ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην. παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι. Quod ab Eustathio nostro inconditè & mutilatè dictum est, non expressa γέρατος ipsius circumstantia: nam locus alioqui non est valde in hanc rem accommodatus, cùm nos hic τῶν πολεμικῶν γερῶν loquamur. Dabatur itaque Regibus & Ducibus seorsim selecta aliqua prædæ portio,

cuius etiam absentes & otiosi, qui bello, in quo illa fuerat comparata, non interfuerant, fiebant participes, vt legimus apud Dictym lib. 2. Mittitur etiam, inquit, Philoctetæ Lemnum portio eius prædæ, quam Græci per Aiacem atque Achillem aduectam inter se viritim distribuerant.

νῦν δ' εἶμι Φθίηνδε) Historia non dicit, Achillē profectionem in patriam cogitasse, sed tantùm memorem iniuriæ supradictæ abstinendum publico concilio decreuisse, odio maximè Agamemnonis. Quin & paulò post scribit, Achillem Græcis insidiatum, sed & venientes ad se duces aditu prohibebat, neque cuiquam eorum ignoscebat, qui se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret, deseruissent, &c.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται· οὐδέ σ' ἔγωγε
Λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν· πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι
Οἵ κέ με τιμήσουσι· μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι διοτρεφέων βασιλήων·
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε.
Εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεός που σοὶ τό γ' ἔδωκεν.
Οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσί τε σῇς καὶ σοῖς ἑτάροισι,
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε· σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
Οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε,
Ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηΐδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισι
Πέμψω· ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηΐδα καλλιπάρῃον
Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην.

Huic autē respondit postea rex virorum Agamemnō,
Fuge sanè, si tibi animo sedet: neque te ego
Rogo gratia mei manere: apud me & alij erunt,
Qui me honorabunt: maximè autem prudens Iupiter.
Inimicissimus autem mihi es regum à Ioue nutritorum:
Sēper enim tibi cōtentióque grata, belláque, pugnæque.
Si valde fortis es, Deus certè tibi hoc dedit.
Domum.v.vadens cum nauibúsque tuis, & tuis socijs,
Myrmidonibus impera, te autem ego non curo,
Neque magnifacio irascentem: minabor autem tibi sic,
Quoniam à me aufert Chryseida Phœbus Apollo.
Hanc quidem ego cum nauique mea, & meis socijs
Mittam: ego quoque abducam Briseida pulchrā genas,
Ipse veniens ad tentorium, tuum præmiū, vt bene scias
Quanto melior sim te: timeat autem & alius
Aequalem se mihi dicere, & assimilari contra.

COMMENTARIVS.

φεῦγε μάλ' εἴ τοι) Respondet Agamemnon ferè ad singula orationis Achillis capita non tamen ordine, sed nouissima illius verba arripit, cúmque Achilles se Phthiam profecturum dixisset, respondet Agamemnon, φεῦγε μάλα: fugam interpretans herois discessum quod satis acerbè factum est. Dixerat Achilles, ἀλλὰ σοὶ ὦ μέγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεθα, &c. respondet Agamemnon οὐδέ σ' ἔγωγε λίσσομαι εἵνεκ' ἐμοῖο μένειν, quibus verbis præcedentia exasperauit, quasi dicat Achillem in castris inutilem, ideóque nihili interesse, vtrum discedat aut remaneat, quod tamen falsum postea idem comperit.

οἵ κέ με τιμήσουσι) Opponitur ei quod Achilles dixerat, τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ σοί τε κυνῶπα πρὸς Τρώων. Addit autem μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς, qua voce nihil potest sanctius dici. Reges enim decet maximè in Dei auxilio spem collocare potiùs quàm in hominibus, quod expressè præstare se docet Agamemnon: quasi dicat, Etiam si tu abieris, Achilles, sunt mihi tamen alii præterea heroes, qui mei honoris & gloriæ studium amplectentur, quod tamen tanti non facio, vt in illorum opera penitus conquiescam. Etenim totum me in Iouis custodiam dedo, qui meas partes nunquam deserturus est. Pia, vt dixi, principis vox, quam Christianos reges non agnoscere, aut reipsa contemnere quantum est, quæso, piaculum? Frustrà enim bella gerunt, nisi Deus opem ferat: &, vt ait Pindarus, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνας κυβερνατὴρ γένηται. αὐτὸς γὰρ πάντων, vt Solon dicebat, βασιλεὺς καὶ κοίρανος ἐστὶν Ἀθανάτων τι, ᾧ δ' οὔτις ἐρίφερθαι κράτος ἄλλος.

αἰεὶ γάρ τοι ἔρις) Quod Achilles sibi laudi ducebat, quòd totam belli prouinciam penè vnus sustineret, id vitio illi vertit Agamemnon, quia φίλερις & φιλοπόλεμος sit.

εἰ μάλα καρτερός ἐσσι) Fastum, quem ob suam fortitudinem Achilles contrahebat, deprimit: quasi dicat, Non me latet, Achilles, magna te præditum esse fortitudine, sed ob eam te gloriari aut superbire non decet, cùm à Deo hoc donum acceperis. Turpe est autem, ea quæ aliunde habemus, pro nostris iactare. Quo sermone nihil est, nedum excogitari potest, quod pium hominem magis sapiat. Ne relinquamus autem inobseruatum, Deum vnum apud Homerum exprimi, bonorum largitorem. His enim argumentis viri quidam sanctissimi gentes olim conuincebant, vt & Iustinus Martyr ex Orpheo, Sibylla, Solone, Sophocle nominatim probabat, nec non ex Homeri loco illo, qui est Iliad. ι. sub Phœnicis persona ad Achillem, ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι λείπεσθ' οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς γῆρας ἀποξύσας θήσειν νέον ἡβώοντα. Ipso enim nomine, inquit, ipsum Deum verè existentem expressit. Verùm huic quoque bono contrarium malum opere ipso declarare constituit, quandò ex Deorum multitudine bella, lites, seditiones, alternas insidias enarrauit. Quippe monarchiam ipsam inexpugnabilem esse contingit, &c. Sic excusari nullo modo possunt Ethnici, vt quos vnius Dei existentia non latuerit, ideò & ipsi propriis & domesticis peribunt testimoniis. Quicquid autem sani aut veri vnquam ea de re aut simili Homerus protulit, ab Ægyptiis desumpsit, quod illi cum Orpheo, Solone, Pythagora, Platone & aliis commune est, quos in Ægypto fuisse, ac ab historia Moysis eruditos, vt illis ipsis contraria definierint, quæ prius amplexati fuerant, memorat idem Iustinus.

Βρισηΐδα) Ex locis, quos suprà ex Dicty Cretensi adduximus, constat, hanc Briseidem ficto nomine sic appellatam à Poeta, vt & antea Chryseidem. Illa est Astynome, hæc verò Hippodamia. Cæterùm Protesilaus apud Philostratum in Heroïcis negat Agamemnonem & Achillem Briseidis gratia contendisse, sed propter Palamedem, quem Agamemnon è viuis tolli iusserat Vlyssis fraude, vnde etiam Vlyssem sic mari agitatum à Neptuno idem dicit.

αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε) Postea tamen consilium mutauit, quia per præcones ex Achillis tentorio Briseidem ad se adduci iussit, reueritus forsan ipsius Achillis graues minas, quæ sequenti illius oratione continentur.

Ὣς φάτο. Πηλείωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
Στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριξεν,
Ἢ ὅγε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι,
Ἠὲ χόλον παύσειεν, ἐρητύσειέ τε θυμόν.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος, ἦλθε δ' Ἀθήνη

Sic dixit: Pelidæ autē dolor factus est: intus autē ipsi cor
In pectoribus hirsutis in ancipitem partem cogitauit:
An ipsemet ensem acutum extrahens à coxa,
Hos quidem dimoueret, ipse autē Atridē interficeret:
An iram sedaret, compesceretque animum.
Interea dum hæc agitaret per mentem & per animum,
Traxit autem è vagina magnum ensem: venit Pallas

Οὐρα-

Cælitùs: præmiserat enim dea alba vlnas Iuno,
Ambos simul ex animo amánsque curánsque.
Stetit autem retrò, & per flauam comā cepit Peliden,
Soli apparens, aliorum verò nullus videbat.
Expauit autē Achil. retrò autē cōuersus, statim cognouit
Palladē Atheniensēm, terribiles autē ei oculi lucebant:
Et ipsam vocans, verba alata alloquutus est,
Cur huc Aegiochi Iouis filia venisti?
An vt proteruiā videas Agamemnonis Atridæ?
Sed tibi edico, hoc autem & perfectum iri puto,
Suis superbiis citò tandem animum perdet.
Hunc rursus allocuta est dea cæsiis oculis Minerua:
Veni ego sedatura tuam iram, si modò persuadearis,
Cælitùs, præmisit autem me Dea alba vlnas Iuno,
Ambos simul ex animo diligens curánsque.
Sed age quiesce à cōtentione, neque ensem trahe manu:
Sed certè verbis quidem conuitiator, sicut erit.
Sic enim edico, hoc & perfectum erit.
Et aliquando tibi ter tot aderunt splendida dona
Iniuriæ causa huius. tu aūt cohibe te, obtēpera aūt nobis.
Huic autē mutua oratione respondit pedes velox A-
Oportet quidem vestrū dea verbū custodire, (chilles
Quantumuis sim ex animo iratus. sic enim melius
Quisquis diis obtemperauerit, magis exaudiunt ipsum.
Dixit, & in argenteo manubrio tenebat manū grauem,
Rursus autē in vaginā impulit magnū ensē, neque fuit
Verbo Mineruæ. hæc autem cœlū ascendit (inobediens
In domos Aegida tenentis Iouis, ad dæmonas alios.

Οὐρανόθεν. πρὸ γὰρ ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε·
Στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα,
Οἴῳ φαινομένη, τῶν δ' ἄλλων οὔτις* ὁρᾶτο. γρ. ὁρῆτο
Θάμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ'· αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην, δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Τίπτ' αὖτ' αἰγιόχοιο Διὸς τέκος εἰλήλυθας;
Ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο;
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελέσθαι ὀΐω,
Ἧς ὑπεροπλίῃσι τάχ' ἄν ποτε θυμὸν* ὀλέσσῃ. γρ. ὀλέσσει
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἦλθον ἐγὼ παύσουσα* τεὸν μένος, αἴ κε πίθηαι, γρ. τὸ σὸν μ.
Οὐρανόθεν. πρὸ δέ μ' ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε.
Ἀλλ' ἄγε λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί.
Ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον, ὡς ἔσεταί περ.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
Καί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα,
Ὕβριος εἵνεκα τῆσδε. σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀ-
Χρὴ μὲν σφωΐτερόν γε θεὰ ἔπος εἰρύσσασθαι, (χιλλεύς,
Καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον. ὣς γὰρ ἄμεινον,
Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.
Ἦ, καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν·
Ἂψ δ' ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
Μύθῳ Ἀθηναίης. ἡ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει.
Δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διός, μετὰ δαίμονας ἄλλους.

COMMENTARIVS.

στήθεσσι λασίοισι) Pectora hirsuta pro animosis ponit, vel quòd reuerà hirsuta essent, qualia sunt in illis, qui calidioris sunt temperamenti, in quibus densitas illa pilorum vltra spithamam videtur. Vel intelligit τὰ συνετὰ per Metalepsim dictionis. Λάσιον enim τὸ πυκνόν, quod est τὸ φρόνιμον, vt etiam intelligi vult Adrianus Iunius in comm. de Coma. Vnde dicitur cor λάσια βουλεύματα reddere, id est πυκνά, ἐξ οὗ, vt est apud Aeschylum, κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. Quæ interpretatio sana quidem est, & extra omnem aleam: sed quia prima quoque tolerari potest, & tamen multis absurda videbitur, qui possit illa confirmari videamus, vel etiam ἐκ παρέργου. Periti ergo rerum naturalium negant cor vllo modo hirsutum posse dici, cùm, vt dicebat vir quidam doctissimus neque ab ipso, neque à tunica ipsum ambiente prodeant pili, licet internè villos habeat, qui Aristoteli ita imposuerunt, vt neruos à corde oriri fœdo errore scripserit. Quod verò Poetæ & vulgus imperitum hoc sibi vendicent, vt cor hirsutum magna libertate vocent, pectus opinabatur intelligere, quod insolentis roboris argumentum est, si hirsutum videtur, quòd ab insigni cordis calore fieri, in Arte medendi Galenus scriptum reliquit. Cor itaque calidum, inquiebat, audaciam & singulare corporis robur homini præstat, & setas è corpore propellit. Vnde fit, vt pro setoso thorace cor hirsutum liberiùs quàm veriùs dicant. Et hæc ille, cui refragatur ipsa historia. Quis enim nescit, Hermogenem, cuius extant libri de Rhetorica, cor habuisse hirsutissimum, vt refert ex Græcis Cælius lib. 4. cap. 16? Talem quoque Leonidam Plutarchus prodidit: idem de Aristomene Messenio Plinius lib. 11. cap. 37. scripsit, quod etiam Dio Prussæus Orat. 35. obseruatum reliquit. Nonnius lib. 26. Dionys. τοῖσιν ἐνὶ κραδίῃ λασίαι τρίχες ὧν χάριν αἰεὶ ψυχῆς θάρσος ἔχουσι καὶ οὐ πλάζουσιν Ἐνυώ. Idem de cane Lysandri & Alexandri memorat Eustathius. Addam ex recentioribus testimonium Mureti in Var. lect. qui se talem quondam latronem vidisse Romæ testatur, qui cùm à carnifice dissecaretur, corde admodum piloso repertus est. Iam ipsa experientia in rebus humanis sola opinione antiquior mihi videtur existimanda. Porrò cor hirsutum apud Poetam nostrum Socrates apud Platonem in Theæteto enarrat, vnde tertiam quandam interpretationem possis elicere, vt illi hirsuto dicantur corde, quorum solent esse obscuræ & obtusæ cogitationes, quales solent quoque esse in homine irato.

διάνδιχα μερμήριξεν) Certamen istud in Achille fuit Rationis & partis irascibilis. Illa iræ moderationem suadebat: hæc ad vindictam stimulabat. Exitus quoque certaminis duplex fuit. Nam ab Ira primùm Ratio superata est: deinde à Ratione Ira. Rationem enim per Mineruam liceat allegoricè interpretari. Hoc postremum nobis imitandum est, alterum verò fugiendum. Etenim diis proximus ille est, quem ratio, non ira mouet, inquit ille. Quod tamen moderatè intelligendum est: nam ira aliquando rationi non aduersatur, vt quæ iusta est: ξὺν τῷ δικαίῳ γὰρ μέγ' ἔξεστι φρονεῖν ait Sophocles. Hincque illud Sosiphanis: νῦν σοι πρὸς ὀργὴν θυμὸς ἠβάτω γέρον· Νῦν δεῖ σ' ὀργὴν, νῦν ἔνδικον λαβεῖν. Et sanè, Mutat se bonitas cùm irrites iniuria, inquit Publius. Non desunt tamen qui hoc πάθος ex hominum pectoribus euelli iubeant. Sed non existimo frustrà à natura insitam hanc irascendi facultatem, cuius moderatus potest esse vsus. Quin & Stoicam illam ἀπάθειαν, ἀοργησίαν, & animi lentitudinem, vt appellat Tullius, sacræ etiam paginæ penitùs explodunt, in quibus hoc etiam reperias, ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

αὐτίκα δ' ἔγνω) Achilles visam Mineruam agnoscit, sed & Diomedes inf. Iliad. κ. ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης. & Vlysses apud Sophoclem, ὦ φθέγμ' Ἀθάνας φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν ὡς εὐμαθές σου, κἂν ἄποπτος ᾖς, ὅμως φώνημ' ἀκούω καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλκοστόμου κώδωνος ὡς Τυρσηνικῆς. Quanquam autem allegorias Homericas in alium locum distulerim, [redacted]re, à veteribus existimatum, Mineruam istā, Achillis fuisse dæmonem priuatum, vt de se Socrates ipse apud Platonem in Theage loquitur. Vide Aelianum Var. histor. lib. 7. cap. 1. Quod an esse potuerit, valde non hæreo: an fuerit, non ausim affirmare. Siquidem societatem dæmoniorum tam bonorum quàm malorum multa probant exempla tam veterum quàm neotericorum. (Vide Mirand. de Prænot. lib. 4. & 6. præter Iamblichum, Porphyrium, Psellum, Plutarchum, & alios suis locis.) At quæ fieri possunt, non tamen idcirco semper fiunt, & hæc caute & piè exagitanda sunt.

αἴ κε πίθηαι) Ostendit Poëta, in nostra situm esse potestate, iram moderari vel non, & omnino τὸ καλὸν voluntarium esse, non coactum, quod tamen philosophicè dictum volo, & ex doctrina Aristotelis lib. 3. Ethic. ad Nicom. vbi statuit, principia actionum in nobis esse, ac proinde ipsas actiones in electione & consultatione.

ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον) Minerua medicos imitari videtur, qui vini vsum febricitanti prohibentes, aquam tamen propinant: aut eum qui non, vt Lycurgus ille insanus ideo meritò existimandus, vites omnino exsciderit, sed Lyæum mari merserit, vt habet mythologia. Sic enim Minerua non penitùs ab ira abstinere Achillem iubet, sed ex duobus malis minus illi concedit. Cùm enim duo sint contendendi genera, alterum verbis, alterum vi (quod expressit Euripides his verbis: ἀγὼν κασιγνήτοισι γίγνεται διὰ λόγων. Μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπίπτωσιν εἰς ἔριν. & Ouidius: *Tutius est igitur fictis contendere verbis, Quàm pugnare manu*) & hoc belluinum potius sit, verbis eum cum Agamemnone contendere patitur, quod magis à belluina illa feritate recedit, antequam ipse ferro sese vlciscatur. Sanè iniuriosis & iniquis regibus sic primùm verbis resisti interdum posse opinor, id tamen modestiùs longè faciendum, quàm Achilles exemplo suo doceat. Grauiter enim & ὡς κατ' ὄψιν Agamemnoni conuitiatur, cùm nos reuerentiam, quæ reip. à maioribus exhiberi debet, verbis quoque præstandam esse existimemur.

καί ποτέ τοι τρίς) Sic solet Numen suorum calamitates infinita (nam hìc τρὶς est numeri Synecdoche) compensatione resarcire, quam vt largiatur, eos illis conflictari interdum sinit, vt suam liberalitatem in eos opportuno tempore explicet: quod etiam hoc loco non exprimit Minerua, quia dixit ποτέ. Differre enim interdum solet, vt dicebat Orestes apud Euripidem. Quemadmodum ergo malos bonis cumulare solet Deus, vt eò grauiora sint illorum supplicia: sic è conuerso de piis sentiendum est. Porrò de industria hoc dedecus Achilli infertur, vt eò maioribus & amplioribus imposterum à Græcis honoribus afficiatur.

ὡς γὰρ ἄμεινον) Electio semper rei melioris fit, quæ ita per se fit, & eligenti talis videatur. Vtrumque hoc loco in Achillem concurrit: iudicat enim, melius esse verbis quàm vi cum Agamemnone contendere, quod reuera longè etiam melius erat.

ὅς κε θεοῖς) Si θεῷ dixisset, vt duobus iam locis antea, non poterat magis piè loqui. Nihilominus pietas hoc versu satis commendatur, si quoquam alio, quod generalius quidam apud Suidam monet, ἀποδιδόναι δεῖ τὰ πρὸς θεόν, ὡς τ' ἄλλα πάντα δύναται ἡγεῖται πατὴρ ζεύς. At Poeta noster speciem pietatis, quæ in Dei obsequio versatur, quod ille precum exauditione compensare assolet.

Πηλείδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ οὔπω λῆγε χόλοιο, (φοιο
Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλά
Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι,
Οὔτε λόχον δ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
γρ. τόδε τοι Τέτληκας θυμῷ.* τὸ δέ τοι κὴρ εἴδεται εἶναι.
Ἦ πολὺ λώϊόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι, ὅς τις σέθεν ἀντίον εἴπῃ.
Δημοβόρος βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις.*
Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρείδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Ναὶ τὸ δὲ σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει. (περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
Φύλλα τε καὶ φλοιόν) νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
Ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας
Πρὸς Διὸς εἰρύαται.* ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος.
Ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν
Ξύμπαντας. τοῖς δ' οὔ τι δυνήσεαι ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Θνήσκοντες πίπτωσι. σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
Χωόμενος, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας.

Pelides autem iterum contumeliosis verbis
Atridem alloquutus est, & nondum cessabat ab ira.
Vino grauate, canis oculos habens, cor verò cerui,
Neque vnquam in bellum vnà cum populo armari,
Neque ad insidias ire cum primoribus Achiuorum
Ausus es animo, hoc autem tibi mors videtur esse.
Certè multò melius est, per exercitum latum Achiuorum
Dona auferre, quicunque tibi contradixerit. (ras.
Populi vorator Rex, quoniã nullius pretij hominib. impe-
Certè enim Atrida, nunc postremã contumeliam faceres:
Sed tibi edico, atque adeò magnum iuramentum iuro,
Certè per hoc sceptrũ, quod quidẽ nunquã folia & ramos
Producet, postquã primum incisionẽ in montibus reliquit,
Neque pullulabit (circum enim ipsi gladius decorticauit
Foliáque & corticem) nunc iterum ipsum filij Achiuorum
In manibus portant iudices, quique leges (mentum.
A Ioue acceptas protegũt: hoc autem tibi erit magnũ iura-
Certè aliquando Achillis desideriũ veniet filijs Achiuorũ
Vniuersis: his autem non poteris, doleas licet,
Prodesse, quando multi ab Hectore homicida
Morientes cadent: tu autem intus animum lacerabis
Iratus, quando fortiss. Achiuorum non honorasti.

COMMENTARIVS.

ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν) In hoc μιμητικῷ scribendi genere non solùm videndum est quis loquatur (quod tamen summa eget obseruatione) sed etiam, vt ait Plutarchus, sicubi Poeta ipse contra ea quæ dicentur, indicium suæ improbationis edat, quod hoc loco animaduertere est: in contumeliosam enim Achillis orationem præfatur ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν Ἀτρείδην προσέειπε. Quippe consentaneum est, nihil per iram & vehementiam rectè dici: quod alibi etiam factitat, vt ibi, αὐτὰρ ὁ μειλίχιον καὶ σμερδαλέον φάτο μῦθον. &, τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς. Sic suprà narraturus, quomodo sacerdotem Agamemnon inhumaniter tractauerit, hæc præmisit: ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ, ἀλλὰ κακῶς ἀφίει: hoc est, vt idem interpretatur ἀγρίως καὶ αὐθαδῶς καὶ παρὰ τὸ προσῆκον. Sic & de factis ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα Πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας.

οἰνοβαρές) Triplex iactatur ab Achille in Agamemnonem conuitium. Primò ἀμέλειαν hominis, secundò ἀπιστίαν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν, tertiò δειλίαν, quæ rei bellicæ ἀπειρίαν gignit, significari antiqui dicebant, ex quorum contrariis Cononem Isocrates laudauit. Quod ad primum attinet, videmus etiam inter Græcos, quibus tamen egregiè potandi erat consuetudo: vnde præter infinita eiusmodi exempla, Plautinum illud, *Dies noctésque bibite, pergræcamini*, ebrietatem vitio versam, vt hoc loco Agamemnoni contigit, quem in eam procliuiorem fuisse, hinc & aliis etiam locis videtur constare. Illa autem, quàm magistratum (sub quo nomine Reges quoque intelligi iubeo) dedeceat, docuit Plato 2. de Legib. vbi vetat μηδὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, ἐν ᾧ ἄρχουσι μηδ' αὖ κυβερνήτας, μηδὲ δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν. & ὅστις βουλευόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται. Secúdo conuitio auté Achilles impudentiam Agamemnoni obiicit, quam ego sic interpretor, vt Agamemnon perfrictæ frontis dicatur, qui per vim bona aliena eripiat, vt hoc loco Briseidem ab Achille, nullo herois respectu. Dicitur autem κυνὸς ὄμματ' ἔχων, qui antea quoque κυνώπης dicitur, & alias inde ἀναίδειαν ἐπιεμένος, quia canis impudétissimum est animal, vt Oppianus alicubi scribit his verbis, si bene memini: οὐδ' ἐνὶ πάμπαν Ἐν θηρσὶ προφερὴ λάβροι κύνες. Illis tamen eo nomine marinos anteponit: sic, ἀλλὰ κυνῶν εἰναλίοις οὐκ ἄν τις ἀναιδείῃ ἐρίσειε. Tertiò obiicitur Regi timiditas, quæ vt exprimatur, cor cerui habere dicitur. Illud ceruis magnum est, ac proinde timidi sunt illi, vt ait Aristot. & alibi Ceruæ (masculos tamen etiam intelligendos monuit Gesnerus [redacted] inquit, timidæ sunt: nam sanguis earum fibras non continet, ideóque non spissatur. Factum ergo est, vt ἔλαφος ἀνήρ pro timido intelligatur. Cæterùm de hoc loco audiendus est Plato lib. 3. de Repub. cuius hæc sunt verba: τί δὲ; τὰ τοιάδε Οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, καὶ τὰ τούτων ἑξῆς, ἆρα καλῶς, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει εἴρηκε νεανιεύματα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας, Οὐ καλῶς. οὐ γὰρ οἶμαι εἴς γε σωφροσύνην νέοις ἐπιτήδεια ἀκούειν. Dixerat autem antea, esse temperantiam maximam vtilitatem ἀρχόντων ὑπηκόους εἶναι.

οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον) Hoc est quod antea dixit, ἢ δεῦρ' ἐλθεῖν, ἢ αὐτὸν ἰφι μάχεσθαι. Hoc nunc dicitur ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι, illud λόχον δ' ἰέναι. Dixit autem ἀριστήεσσι, quia in insidiis proceres collocabantur, vt melius lib. 13. videbitur.

δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι) Numero multitudinis, δῶρα, dicit: cùm de vno tantùm auferendo cogitaret Agamemnon, in sui locum quod ipse restituere cogebatur. Hoc autem ex indignantium more fit, qui sibi illatam iniuriam facienti exprobrantes, tanquam ea ad cætero

teros quoque redundet, solent exasperare. Vel forsan etiam κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligitur id ab Agamemnone aliâs factitatum. Si primum sensum arripiamus, habemus multa similia. Veluti Alexander propter vnicam mulierem Helenam, cuius formam ipse compertam habet, totam Græciam καλλιγύναικα vocat. Menelaus ob vnius Paridis perfidiam Priamidas ὑπερφιάλους καὶ ἀπίστους dicit, Homerus ipse Vlyssem ob vnius Troiæ euersionem πτολίπορθον appellat.

δημοβόρος βασιλεύς) His verbis nihil aliud moliebatur Achilles quàm populi in Agamemnonem concitationem, quibus etiam væcordiam obiicit, quòd iniustum in se Regem tam patienter ferant, cùm ipsi potiùs insultandum esset. Hoc autem fuisse Achillis propositum, docet etiam historia, in qua dicitur Achilles, reliquos Græcos maximè heroas ab aditu suo prohibuisse, quòd se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret deseruissent, vnde ipsis etiam insidias struxisse memoratur.

ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον) Non assentior Eustathio, qui Achillem dicit ex re obuia & contingenti iurandi occasionem arripuisse, quam illi ira suggessit. Etenim si sceptrum regibus imperij & iustitiæ signum fuit (vnde Iustinus historicus ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluisse dixit, ob cuius religionis memoriam, inquit, adhuc Deorum simulacris hastæ adduntur. Hasta autem nihil aliud est quàm σκῆπτρον) non potest in rebus humanis à re augustiori iusiurandum illis peti, quod veteribus etiam vsitatissimum fuit. Tale est illud Parthenopæi apud Æschylum:

Ὄμνυσι δ' αἰχμὴν ἣν ἔχει μᾶλλον θεοῦ
Σέβειν πεποιθώς, ὀμμάτων θ' ὑπέρτερον.

Notum est etiam, quid de Cænei hasta prouerbiali à Græcis interpretibus referatur. Sic apud Flaccum ex imitatione Homerica:

Hanc ego magnanimi spolium Didymaonis hastam,
Vt semel est auulsa iugis, ac matre perempta
Quæ neque iam frondes virides, neque proferet vmbras.
Fida ministeria & duras obit horrida pugnas
Testor.

Idem elegantissimè Virgilius:

Vt sceptrum hoc (sceptrum dextra nam fortè gerebat)
Nunquàm fronde leui fundet virgulta neque vmbram,
Cùm semel in syluis imo de stirpe recisum
Matre caret, posuitque comas & brachia ferro
Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro
Inclusit, patribúsque dedit gestare Latinis.

Iurat itaque per sceptrum Achilles duplici de causa, quasi dicat: Si sceptrum vt lignum consideres, quemadmodum illud nunc à montibus abscissum amplius non reuirescet: sic nos vbi dissiti erimus inuicẽ, non sumus in illum gratiæ & amicitiæ florem redituri. Si verò vt diuinum aliquid & sacrum hoc sceptrum intelligas, est, cur iusiurandum augustum existimetur. Hoc enim sceptrum gerunt filij Græcorum δικασπόλοι. Quare, ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος. Sunt autem δικασπόλοι, qui circa iura versantur, & θεσμοφύλακες, quod erant reges, quibus sceptrum erat iustitiæ symbolum, vt diximus, quemadmodum Fortitudinis hasta, inquit Eustathius, vnde quispiam colligerit distingui τὸ δόρυ ἀπὸ σκήπτρου, contra quàm Iustinus existimarit.

ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος) Solet Poeta breuiter ea, quæ consequutura sunt, & prolixiori narratione explicabuntur, longè ante proponere, vt ea audiendi desiderio auditores excitet, quæ figura vocatur προαναφώνησις, qualis hoc loco obseruari potest. Prædicit enim Græcis Achilles, se ab illis olim desideratum iri, cùm ipsos Hector armis profligabit.

ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν) Verum est illud Xenophontis, αὐτοῦ μὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἥδιστον ἀκουσμάτων ἐστὶν, ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὑτοῦ λυπηρότατον. πρῶτον μὲν γὰρ inquit Plutarchus, ἀναισχύντους ἡγούμεθα τοὺς ἑαυτοὺς ἐπαινοῦντας, αἰδεῖσθαι προσῆκον αὐτοῖς κἂν ὑπ' ἄλλων ἐπαινῶνται. δεύτερον δὲ ἀδίκους ἃ λαμβάνειν ἔδει παρ' ἑτέρων, αὐτοῖς διδόντας. τρίτον, ἢ σιωπῶντες ἄχθεσθαι καὶ φθονεῖν δοκοῦμεν ἢ τοῦτο δεδιότες, ἀναγκαζόμεθα συνεφάπτεσθαι περὶ γνώμην τῶν ἐπαίνων καὶ συνεπιμαρτυρεῖν, πρᾶγμα κολακείᾳ μᾶλλον ἀνελευθέρῳ προσῆκον ἢ τιμῇ τὸ ἐπαινεῖν παρόντας, ὑπομένοντες. Ista sunt, quæ in eos generaliter Plutarchus dicit, qui se ipsi laudibus afficiũt, quasi hoc à nemine prestari debeat. Docet tamẽ posteà viro πολιτικῷ licere interdũ περιαυτολογεῖν pro ratione circumstantiarũ, quę ab eo enumerãtur, inter quas ista est huius loci ἐπιτοίνυν, inquit, οὐχ ἧττον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδικουμένῳ τῷ πολιτικῷ δίδοται τὸ λέγειν τι περὶ αὑτοῦ πρὸς τοὺς ἀγνωμονοῦντας ὥσπερ ὁ Ἀχιλλεὺς ἄλλως μὲν ὑφίετο τῷ θεῷ τῆς δόξης, καὶ μέτριος ἦν λόγων αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι πόλιν εὔτειχον ἐξαλαπάξαι. ὑβρισθεὶς δὲ παρ' ἀξίαν καὶ προπηλακισθεὶς, ἀφίησι τὴν μεγαλαυχίαν τῇ ὀργῇ. δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων. καὶ οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον ἐγγύθι λαμπομένης δέχεται γὰρ ἡ παρρησία, μέρος οὖσα τῆς δικαιολογίας, τὴν μεγαληγορίαν. In eam rem pręterea adducuntur illic exempla Themistoclis & Demosthenis poterat & hic locus laudari, vbi se, ἄριστον Ἀχαιῶν, vocat Achilles.

Sic dixit Pelides: sceptrum autem proiecit in terram
Aureis clauis transfixum. consedit autem ipse.
Atrides .v. ex alia parte irascebatur: his aũt Nestor
Suauiloquus surrexit, argutus Pyliorum orator,
Cuius à lingua melle dulcior fluebat sermo:
Illi iam duæ quidem ætates varielinguium hominum
Perierant, qui cum ipso anteà simul nutriti sunt & ge-
In Pylo diuina, inter tertios .v. regnabat. (niti
Hic illis benè prudens concionatus est, & dixit,
O dij, certè magnus luctus Achiuam terram inuadit,
Certè lætabitur Priamus, Priamique filij,
Alijque Troiani valdè gaudebunt ex animo,
Si vos hæc omnia audient depugnantes, (ritia:
Qui quidem cõsilio Danais antecellitis & pugnãdi pe-
Sed persuademini: ambo autem iuniores estis me.
Iam enim aliquando ego & cum melioribus quàm vos
Viris conuersatus sum, & nunquã me ipsi paruipende
Non .n. vnquã tales vidi viros. neque videbo (rũt,
Qualem Pirithoúmque Dryatémque pastorem populorũ
Cæneúmque Exadiũque, & æqualẽ Deo Polyphemũ,
Theseúmque Ægidem similem immortalibus.
Fortissimi certè illi terrestrium nutriti sunt virorum:
Fortissimi quidem erant, & cum fortissimis pugnabant
Belluis monticolis, & fortiter interfecerunt,
Et quidem cum his conuersabar ex Pylo veniens,
Procul ex Apia terra (vocabant enim ipsi)
Et pugnabã pro meis viribus ego: cũm illis autẽ nullus
Eorum qui nunc homines sunt terrestres pugnaret

Ὣς φάτο Πηλείδης· ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον· ἕζετο δ' αὐτός·
Ἀτρείδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητὴς,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.
Τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
Ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν.
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει.
Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
Εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιϊν,
Οἳ* περὶ μὲν βουλῇ Δαναῶν, περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι. ἢ. πέρι μ. ς. δ. πέρι δ.
Ἀλλὰ πίθεσθ'. ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο.
Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν
Ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔποτέ μ' οἵγ' ἀθέριζον.
Οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας, οὐδὲ ἴδωμαι,
Οἷον Πειρίθοόν τε, Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ', Ἐξάδιόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,
Θησέα τ' Αἰγείδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισι,
Κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν.
Κάρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο
Θηρσὶν ὀρεσκῴοισι, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.
Καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθὼν,
Τηλόθεν ἐξ Ἀπίης γαίης (καλέσαντο γὰρ αὐτοί.)
Καὶ μαχόμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ· κείνοισι δ' ἂν οὔτις
Τῶν οἳ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο,

Καί μέν μευ βουλέων ξύνιον, πείθοντό τε μύθῳ. — *Et mea cõsilia audiebãt, mihiq́ obedientes erãt verbo,*
Ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον. — *Sed obedite & vos, quia obedire melius.*
Μήτε σὺ τόνδ', ἀγαθός περ ἐών, ἀποαίρεο κούρην, — *Neque tu ab isto potens quamuis sis, auferas puellam,*
Ἀλλ' ἔα ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν· — *Sed concede vt ei primũ dederunt præmiũ filij Achiuorũ*
Μήτε σὺ *Πηλείδη ἔθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆϊ — *Neque tu Pelide velis contendere regem*
Ἀντιβίην· ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς — *Contra: quia nunquam similem sortitus est honorem*
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧτε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. — *Septriger rex, cuique Iupiter decus dedit.*
Εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ, — *Si autem tu fortior es, dea autem te generauit mater:*
Ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει. — *Tamen hic potentior est, quia pluribus imperat,*
Ἀτρείδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος· αὐτὰρ ἔγωγε — *Atride, tu autem compesce tuam iram: sed ego*
Λίσσομ' Ἀχιλλῆϊ μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν — *Precabor Achillem deponere irã, qui magnũ omnibus*
Ἕρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο. — *Septum Achiui est belli mali,*

COMMENTARIVS.

τοῖσι δὲ Νέστωρ ἡδυεπής) Hanc eandem eloquentiæ laudem tribuit Nestori etiam Dictys Cretensis lib. I. Eúmque (Agamemnonem) re cognita Nestor, longam exorsus orationem, ad postremum in suadendi genere in quo præter cæteros Græciæ viros iucundus acceptúsque erat, à proposito cohibuit. Sed ei quoque præter eloquentiã Plat. de Legib. li. 4 Prudẽtię laudẽ tribuit. Locũ integrum afferã: ὅταν ἡ μεγίστη δύναμις τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν συμπέσῃ... &c. Hippias etiam apud Platonem in dialogo, qui Hippiæ illius nomen habet, ait, Ὅμηρον πεποιηκέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσέα. Sed vt de Nestore, cum sic describit in Heroicis Philostratus ex Homero, quæ ad huius loci illustrationem faciunt. Πρεσβύτατον μὲν τοίνυν τῶν Ἑλληνικῶν φησιν (supple Protesilaus, cuius opinionem ibi vinitor recitat) ἐλθεῖν εἰς Τροίαν, τὸν Νηλέως Νέστορα, πολέμων τε πολλῶν γεγυμνασμένον... ἀλλὰ τῇ σωφρονίζειν... Hæc posteriora sunt maxime huius loci.

τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαί) Quomodo ista sint intelligenda, docebit copiosius Lexicõ nostrum Homericum in voce γενεά. Impræsentiarum sufficiat locum Tullij de Senectute huic similem adducere, qui etiam ad sequentia inseruiet. Videtisne, inquit, vt apud Homerum sæpissimè Nestor de virtutibus suis (id est περὶ τῶν ἑαυτοῦ ἀριστειῶν ἢ περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων, vt vir doctus ibi interpretatur) prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum vixerat: nec erat ei verendum, ne vera de se prædicans nimis videretur aut insolens, aut loquax. Etenim (vt ait Homerus) ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio, quam ad suauitatem nullis egebat corporis viribus: & tamen dux ille Græciæ nunquam optat, vt Aiacis similes habeat decem at vt Nestoris: quod si acciderit, non dubitat, quin breui Troia sit peritura. Locum, vt dixi, integrum afferre volui, ne in multas partes contextus narrationis discerperetur. Videmus autem hoc loco γενεὰν Græcorum, ætatem à Tullio appellari. Aetatem autem quidam triginta annorum spatio concludunt, vt Rhodig. lib. 19. cap. 22. quasi intelligendum sit. Nestorem duas ætates, id est sexaginta annos exegisse, nunc in tertia ætate versari. Sed Ouidius antiquior illo longe aliter intelligit, vt docent 12. Metam. ipsa Nestoris verba, vixi Annos bis centum, nunc tertia viuitur ætas. Vt vt sit, per longæuitatem Nestoris Homerus illi magnam ἐμπειρίαν vult tribuere, quæ vix nisi sera ætate comparatur, ex qua etiam generauit φρόνησις. Ergo rectè ille, Non omnia grandior ætas, Quæ fugiamus, habet: seris venit vsus ab annis. Quod ex Euripide adumbratũ est. Sic enim ille in Phœnissis οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακά Ἐτεόκλεις πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ ἐμπειρία Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος) Hoccine est credibile aut memorabile Tanta væcordia innata cuiquam vt siet, Vt malis gaudeat alterius? inquit ille. Et tamen illa ἐπιχαιρεκακία vulgaris est, quam Plutarchus περὶ πολυπραγμοσύνης πάθος ἀπὸ φθόνου καὶ δυσμενείας γιγνόμενον τῆς κακοηθείας dixit. Quæ an damnanda sit, non est valde dubitandum. Videtur tamen mihi in rebus bellicis concessa hoc argumento: quod si de hostium infortunio gaudere non liceat, videatur quoque bellorum vsus prohiberi, cùm illa tamen nunquam verita fuerint. Ex illa igitur hostili consuetudine poterant ob Græcorum dissidia Troiani gaudio triumphare, cuius ansam ne præbeant, solent diligenter cauere ex vtraque parte hostes.

οἳ περὶ μὲν βουλή) Egregij ducis duas necessarias virtutes Prudentiam & Fortitudinem indicat, quæ si in eum concurrant nihil deest illi quod ad bellorum confectionem desideret. Vnde veteres prudenter Palladem & Martem bellis præfecerunt, quasi illam consilio, hunc pugnæ. Vtramque virtutem requirebat Nuntius apud Aeschylum ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, in eo quem Amphiarao erat oppositurus Eteocles. Amphiaraum illum primum σωφρονέστερον ἀλκήν τ' ἄριστον dixerat: postea verò sic de eo loquitur: οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει, Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος, Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. Τούτῳ σοφούς τε κἀγαθοὺς ἀντηρέτας Πέμπειν ἐπαινῶ. Vtrâque porrò Adrastus apud Euripidem in Supplicib. Tydeo tribuit, facete de eo sic dicens: Τυδεὺς δ' ἔπαινον ἐν βραχεῖ θήσω μέγαν. Οὐκ ἐν λόγοις ἦν λαμπρός, ἀλλ' ἐν ἀσπίδι Δεινὸς σοφιστὴς πολλά τ' ἐξευρεῖν σοφά. &c. Vtramque etiam coniungebat Hannibal: qui cum audisset Stoici cuiusdam argumenta, quibus probabat solum sapientem, imperatorem esse, risit: νομίζων ἀδύνατον εἶναι, ἐκτὸς τῆς ἐν τοῖς ἔργοις ἐμπειρίας, τὴν ἐν τούτοις ἐπιστήμην ἔχειν vt refert Thraso apud Stobæum. Sic Artabanus apud Herodotum virum ἄριστον tum demum futurum dicit, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. Vtrumque etiam coniunxit Agesilaus Lacedæmoniorum Rex, interrogatus, τίνα δεῖ τὸν στρατηγὸν ἔχειν, εἶπε, πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς καιροὺς λογισμόν, addit quoque tertium, πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους εὔνοιαν. Plura etiam refert Socrates apud Xenophontem: sed ista duo in bellis gerendis videntur sufficere. Sic Romani Fabio prudenti, Metellum pugnacem coniunxerunt, quorum iuncta mutua opera afflictæ res Romanæ sunt redintegratæ. Vnde apud eos inualuerat, vt Fabius clypeus, Marcellus Romani imperij ensis haberetur. Ab vtraque ergo virtute, Nestor vtrumque heroa Achillem & Agamemnonem commendat, cùm tamen eos in vtraque cæteris Græcis anteponit cautè & sapienter, leui & adulatoria quasi oratione vtriusque animum demulcens. Etenim non poterat Agamemnon iure in fortitudinis Achillis societatem venire, quia ipso longe erat inferior. Vterque porrò consilij facultate Nestori & Vlyssi subsidebat.

ἤδη γάρ ποτ' ἐγώ) Aliud est hîc exemplum laudis, quam honestè potest sibi vir politicus tribuere, de qua sic Plutarchus: ... ὥσπερ ὁ Νέστωρ ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν Ἀνδράσιν ὡμίλησα, ... πρὸς Ἀλέξανδρον ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ μόνον ἔφη τοῖς πολλῶν κρατοῦσιν ἐξεῖναι μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ θεῶν δόξας ἀληθεῖς ἔχουσι. &c.

ἀνδράσιν ὡμίλησα) Quinam isti sint, postea explicat, vt veritatem generalis huius propositionis confirmaret. Etenim vnde illud dictum minus erat fidei consequuturum. Sunt ergo illi Pirithous, Dryas, Cæneus, Exadius, Polyphemus quidam eiusdem cum Cyclope nominis, & Theseus: quorum etiam idem meminit apud Ouidium 12. Metamorphos. vbi pugnas Lapitharum & Centaurorum in nuptiis Pirithoi & Hippodames apud Achillem reliquósque proceres narrat, quod hîc leuiter tantum in sequentibus attingit.

καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο) Ea demum laudabilis est pugna, quæ cum viris fortissimis committitur, quo nomine heroas illos commendat Nestor, quos cum Centauris pugnasse memorat. Erant autem Centauri populi bellicosissimi, de quibus ista Diodorus lib. 4. ad hunc locum pertinentia refert. φασὶ δὲ τούτους (Κενταύρους) ὡς συγγενεῖς ὑπάρχοντας ἀπαιτῆσαι τὸν Πειρίθουν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ἀρχῆς. Οὐκ ἀποδιδόντος δὲ τοῦ Πειρίθου, πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸς αὐτόν τε καὶ τοὺς Λαπίθας· ὕστερον δὲ διαλυθέντων αὐτῶν, Πειρίθουν μὲν γῆμαι Ἱπποδάμειαν τὴν Βούτου, καὶ καλέσαντος εἰς τοὺς γάμους τόν τε Θησέα καὶ τοὺς Κενταύρους, φασὶ μεθυσθέντας ἐπιβαλέσθαι ταῖς κεκλημέναις γυναιξὶ, καὶ βίᾳ μίσγεσθαι. Διὰ δὲ τὴν παρανομίαν τόν τε Θησέα καὶ τοὺς Λαπίθας παροξυνθέντας, οὐκ ὀλίγους μὲν αὐτῶν ἀνελεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως, &c. Huic ergo pugnæ se in

se interfuisse quoque testatur hîc Nestor, cùm dicit, καὶ μαχέμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ. Sua autem in illum facinora sigillatim apud Ouidiũ commemorat, & in sui iactantiam tantam erumpit, vt dicere non sit veritus: Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti, Tũc poteram magni, si nõ superare, morari Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.

μή τε σὺ τόνδ' ἀγαθός) Difficillimè amicorũm lites à tertio quodam amico componuntur: quia si in vnius gratiam magis propendere videatur, alterius odium incurrit. Ideò Biantem scribit Plutarchus arbitrium inter duos amicos olim recusasse. Prudenter itaque Nestor duorum istorum heroum dissidium sedare nititur, vnius non magis quàm alterius partes amplexatus. Nam Agamemnonem ab iniuria, quam Achilli inferre meditatur, deterret: Achillem verò ad regiæ authoritatis reuerentiam exhortatur. Prioris partis argumentum fuit, Non est Regi ea, quæ communi vniuersorum Græcorum consensu decreta sunt rescindere. Sic enim illa interpretor, ἀλλ' ἔα ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν. Secunda pars ampliore non egebat argumentorum fulcimento, itaque solius regiæ dignitatis expositione contenta est: vbi illud γνωμάτιον perelegans, ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. quod sic intelligendum est, quasi nunquam satis dignus honos regibus deferri possit, quibus etiam ipse Iupiter gloriam impertiatur. Hinc est illud Pindari, ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι, τὸ δ' ἔσχατον κορυφοῦται βασιλεῦσι, μηκέτι πάπταινε πόρσιον: id est, Alij aliis rebus magni sunt. supremum verò fastigium regum est. Proinde ne ad maiora longiùs circumspice. Quod autem hîc de honore quem in reges Iupiter conferre dicitur, simile est illud Menandri monosticho, εἰκὼν δὲ βασιλεύς ἐστιν ἔμψυχος θεοῦ. ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες, inquit Hesiodus. Quibus omnibus respondebit illud apud Homerum paulò pòst, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ. Sed quis tandem est ille honos, qui à Ioue regibus confertur? Ipsum nimirum regnum, quod ipsi à Deo commissum est, vt dicebat Diotogenes, cuius hæc sunt verba apud Stobæum: ἔοντι εἰς λύραν καὶ πόλιν ὀνυμαμέναν δεῖ συναρμόσασθαι βασιλέα, ἔργον δικαιότατον, καὶ νόμῳ τάξιν ἐν αὐτῷ πρᾶτον καταστησάμενον, εἰδότα διότι τῷ πλάθεος, ᾧ δέδωκεν ὁ θεὸς αὐτῷ τὰν ἀγεμονίαν, ἁ συναρμογὰ ποτ' αὐτὸν ὀφείλει συναρμοσθῆμεν. Itaque inter Deum & Regem, Mundum & Populum certa est ad inuicem proportio. Etenim vt dicit idem, ἔχει δὲ καὶ ὡς θεὸς ποτὶ κόσμον, βασιλεὺς ποτὶ πόλιν· καὶ ὡς πόλις ποτὶ κόσμον, βασιλεὺς ποτὶ θεόν. ἁ μὲν γὰρ πόλις, ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων συναρμοσθεῖσα κόσμω σύνταξιν καὶ ἁρμονίαν μεμίμαται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχὰν ἔχων ἀνυπεύθυνον, καὶ αὐτὸς ὢν νόμος ἔμψυχος, θεὸς ἐν ἀνθρώποις παρεσχαμάτισται. Quod idem reges pietatis cultus diuini admonet. Si enim ipsi à subditis reuerentiam sibi debitam expostulant, cuius tandem est dementiæ, reges illam Deo denegare, cuius beneficio totam illam regnãdi potestatem consequuti sunt? Inde Philippus rex aiebat, oportere meminisse regem, quòd homo existens potestatem adeptus sit diuinam, vt res honestas & diuinas instituat, voce autem humana vtatur. Itaque optimè idẽ Diotogenes inter tria regis officia cultũ Dei enumerat: ab illo tamen dissentio, quòd illum ipse postremo loco posuerit, ego caput reliquorum credam. Sic ergo ille: τό γε μὰν τρίτον, λέγω δὲ τὸ θεραπεύειν τὼς θεώς, βασιλέως ἀξίον. δεῖ γὰρ τὸν ἄριστον ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἁγεμονοῦν ὑπὸ τῷ ἁγεμονεύοντος, τῶν μὲν ὦν φύσει τιμιωτάτων, ἄριστον ὁ θεός.

ὃς μέγα πᾶσιν) Hac Achillis commendatione ostendit Nestor, quanto sit Græcis ille præsidio, vt etiam hoc pacto ipsum Agamemnoni anteponere videatur, cùm nihil tale de eo prædicet: itaque tacitè quodammodo Agamemnonem ad iræ remissionem excitat; quasi isto belli propugnaculo ipse idem carere non possit.

Huic autem vicißim respondit rex Agamemnon,
Ita sane hæc omnia senex secundùm decens dixisti:
Sed hic vir supra omnes esse vult alios,
Omnes esse in sua potestate vult, omnib. & dominari,
Omnibus & præcipere, quæ non persuasurum puto.
Si aut ipsum bellicosum fecerunt Dij semper existentes,
An propter ea ipsi permittunt contumelias loqui?
Huic a. interpellato sermone respondit d. Achilles.
Certè timidúsque & vilis vocari possem,
Si iam tibi in omni recessero quam dicis:
Alijs iam hæc iube, non enim mihi
Præcipe: non enim tibi obtemperaturum puto.
Aliud aũt tibi dico, tu aũt in præcordijs mitte tuis.
Manib. quidem nõ ego pugnabo, gratia puellæ (distis.
Neq. tecũ, neq. cũ alio quouis, cũ à me aufertis quod de
Aliarũ. a. rerũ, quæ mihi sunt velocẽ apud nauẽ nigrã,
Harum nihil vtique feres accipiens inuito me.
Alioquin, age, fac periculum, vt agnoscant & isti:
Statim tibi sanguis niger fluet per lanceam.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει * ἀεὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων· γ. περὶ
Πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
Πᾶσι δὲ σημαίνειν ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι ὀΐω.
Εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τοὔνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι;
Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἠμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἦ γάρ κεν δειλός τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην,
Εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι ὅττί κεν εἴποις·
Ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ * ἔμοιγε γ. ἔμοιγε ἄλλο δὲ πῶ ἐγ.
Σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι σοὶ πείσεσθαι ὀΐω.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι.
Χερσὶ μὲν οὔ τι ἔγωγε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης,
Οὔτε σοί, οὔτε τῳ ἄλλῳ, ἐπεί μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες.
Τῶν δ' ἄλλων ἅ μοί ἐστι θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,
Τῶν οὐκ ἄν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.
Εἰ δ' ἄγε μὴν πείρησαι, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε.
Αἶψά τοι αἷμα μελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει) Solent inter pares non raro dissidia concitari, si quis eorum se paribus anteponat: quantò ergo iustius maior indignabitur, si minor se illo superiorem fecerit? Itaque illud Agamemnoni molestum fuit, quòd se Achilles intra suæ dignitatis repagula non contineat, sed longè aliis omnibus altiùs sese efferat. Hinc ad modestiam Reges Regum aliorum subditi monentur, vt sui officij cancellos non transiliant. Et illa est σωφροσύνη, de qua sic Socrates: αὕτη δὲ σωφροσύνης, τοῦτο θεῶν δῶρον ὑπάρχει. Ἡ σωφροσύνη πάρεστιν ἐν μετρίῃς στανιόν. Loquitur autem illic de Regibus. Ab eodem vitio dehortatur eos Seneca in Thyeste: Vos, quibus rector inquit, maris atque terræ Ius cedit magnum necis atque vitæ, Ponite inflatos tumidósque vultus, Quicquid à vobis minor extimescit, Maior hoc nobis dominus minatur. Omne sub regno grauiore regnum est. Quem dies vidit veniens superbum, Hunc dies vidit fugiens iacentem. Ergo quemlibet sua sorte contentum esse decet, nec in alios imperium vsurpare, quod non nisi iniustè possidere potest. Ingenium tamen eiusmodi multis innatum est, vt non solùm pares non patiantur, sed & superiores euadere contendant quoque iure, quaque iniuria. & illud Eteoclis, si non ore, factis saltem exerceant: εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι κάλλιστον ἀδικεῖν· τἆλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών. Quæ autem hoc loco de Achille profert Agamemnon, prætextum aliquem veritatis essent habitura, si ipsi Achilli regnum vniuersum à Græcis ferè est demandatum præ indignatione, qua erant in Agamemnonem affecti, cùm nollet Briseidem restituere, vt disertè testatur historia Cretensis.

εἰ δέ μιν αἰχμητήν) Gulielmus Canterus, vir de vtraque lingua & nostris literis optimè meritus, hunc locum in suis nouis lectionibus diuersè ab Eustathio nostro interpretatus est. Sic enim ille: Etiam si, inquit, (Agamemnon) hoc à Diis Achilles consecutus est, vt egregius bellator inter omnes haberi possit: non tamen propterea sibi concessum putare debet, vt probris & conuitiis, quemcunque libeat, iure possit proscindere. Quis enim ideò fortitudinem cuiquam Deos tribuere credat, vt iniurium eum & maledicum reddat; Eustathius hæc ita accepit: quasi sic dixerit Rex: An quia fortis est, ideò maledicta sermonem eius præcurrunt. Sed fallitur hoc loco vir alioqui diligentissimus. Non enim dicit Homerus τὰ ὀνείδεα προθέουσι τοῦ μυθήσασθαι: sed προθέουσιν (οἱ θεοὶ) μυθήσασθαι τὰ ὀνείδεα. Ponitur autem προθέουσι pro προτιθέασι, &c. Hæc ille peroptimè meo quidem calculo. Locus autem Homericus planè modestiam denuò commendat, monétque nos, quò potentiores sumus, eò humiliores fieri.

χρυσὶ ἀμὺν πείγω) Obtemperat Nestoris consilio Achilles, & vt se Regi debitam reuerentiam exhibiturum esse doceat, pollicetur iam Agamemnoni, se non obstiturum Briseidis gratia, quanquam sibi iam datam auferri iniquum sentiat. Cùm autem Agamemnō consilium Nestoris probasset, tamen illud non sequutus est.

Σήμαινε) Eustathius annotauit, & post eum Giphanius, Longinum Criticum hunc versum tanquam spurium expunxisse. Sanè non videtur mihi superfluus, quasi Achilles eadem verba, quibus in eum vsus erat Agamemnon, in eundem Agamemnonē recudat. Dixerat enim antea Agamemnon, πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι ὀΐω.

Ὣς τώ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν
Ἀνστήτην· λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Πηλείδης μὲν ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας ἐΐσας
Ἤϊε σύν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν.
Ἀτρείδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλαδε προέρυσσεν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἔκρινεν ἐείκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Βῆσε θεῷ· ἀνὰ δὲ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
Εἷσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα.
Λαοὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον·
Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.
Ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν· οὐδ' Ἀγαμέμνων
Λῆγ' ἔριδος, τὴν πρῶτον ἐπηπείλησ' Ἀχιλῆϊ.
Ἀλλ' ὅ γε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπε,
Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε,
Ἔρχεσθον κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηΐδα καλλιπάρῃον·
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι, τό οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται·

Sic hi contrarijs contendentes verbis
Surrexerunt: soluerunt aūt concionem apud naues Achiuorum
Pelides quidem ad tentoria & naues æquales
Iuit cúmque Menœtiade & suis socijs:
Atrides autem nauem velocem in mare deduxit,
Intus .a. remiges elegit viginti, intus aūt hecatomben
Imposuit deo, Chryseidē. v. pulchrigenā (prudēs Vlysses
Conscendere fecit adductam: in ea aūt princeps ascendit
Qui cum ascendissent, nauigabant per humidas vias.
Populos autem Atrides lustrari iussit.
Illi autem lustrabantur, & in mare sordes iaciebant.
Faciebant autem Apollini perfectas hecatombas
Taurorum & caprarum, iuxta littus maris infructuosi.
Nidor autem ad cœlum ibat inuolutus circa fumum.
Sic hi quidē operabātur per exercitū: neque Agamēnō
Cessabat à rixa quam primùm minatus fuerat Achilli.
Sed hic Talthybiúmque & Eurybatem affatus est:
Qui ipsi erant præcones & fortes ministri,
Abite ad tentorium Pelidæ Achillis,
Manus capientes adducite Briseida pulchrigenam.
Si autem non dederit, ego ipse auferam
Veniens cum pluribus: quod illi & horribilius erit.

COMMENTARIVS.

ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν) Nouit etiam hoc illa prisca ætas, oblata ab impuris hominibus sacrificio minimè Diis accepta esse, adeò vt non solùm eorum preces à Diis non exaudirentur, sed etiam magis eorum iram in se concitarent. Fiebant ergo lustrationes variis modis: sed ea erat præcipua, qua manus lauare ad aras accessuris hominibus erat necessarium, cùm aras ipsorum Deorum precantes essent apprehensuri, vt diligenter obseruauit Natalis Mythol. lib. 1. cap. 10. & 14. Itaque Asterium fulmine percussum, quòd manibus impuris aram Iouis attigisset, retulit Timarchidas in lib. de Coronis, cuius hæc sunt carmina ab eodem Natali recitata: χερσὶν ἀνίπτοισιν ῥέξαν Διὸς ἥψατο βωμῷ· τοὔνεκα μὲν πυρόεντι πατὴρ κατέφλεξε κεραυνῷ. ἔξοχα δὴ καθαροῖς χρὴ θνητοῖς θεῖα σέβεσθαι, Differebant autem lustrationes pro ratione Deorum, quibus sacrificia destinabautur. Nam qui superis sacrificaturi erant, toti lauabantur, si fieri poterat: sin autem, saltem manus: at inferis litaturi, tenui aqua tantùm irrorabantur. Sed de his aliàs etiam dicetur.

καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον) Cur in mare? Quia, inquit Eustathius, aqua marina sordibus abluendis est aptissima. Vnde Euripides in Iphigenia, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Quod eum dixisse ea de causa dicit Laertius in vita Platonis, quòd in Aegypto cùm morbo comprehensus esset, à sacerdotibus marina curatione fuisset absolutus. Quòd autem abluendi vires præstantiores aqua dulci mare habeat, puto illud propter illius salsuginem fieri. Salis autem facultatem esse καθαρτικὴν, docet Oribasius in Medic. Collect. lib. 15. & de Virtute simplicium medicam. lib. 2. Itaque in sacrificiis, quæ aliquis sui purgandi causa propter cædem aut commissum scelus instituebat, mos erat in salem aquam coniicere, & locum ea leuiter irrorare, postquam sulphuris accensi fumo cum lustrauissent, vt indicauit Theocritus his verbis: καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ πρᾶτον, ἔπειτα δ' ἅλεσσι μεμιγμένον, ὡς νενόμισται, θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ. Græci ergo hoc loco purgamenta suarum lustrationum in mare proiiciunt, quæ tamen in alias aquas dulces proiici solebant, prout, credo, vicinitas aquarum ferebat. Quibus enim mare vicinum erat, illi commode sordes illas in mare poterant eiicere: qui verò fluuiis, illi quoque commodè in fluuios. Sic Damon apud Virgilium, Fer cineres Amarylli foras, riuóque fluenti Tránsque caput iace ne respexeris, &c. Vbi notandus etiam mos proiiciendi à tergo, ne sordes viderentur, vnde putabat vitium etiam aliquod & immundities contrahi, quod forsan etiam Græci obseruarunt.

περὶ καπνῷ) Additur ab historia quid post sacrificium acciderit. Dein perfecto sacrificio (inquit) vis mali leniri paulatim visa, neque amplius attentari corpora: & eorum qui antè fatigabantur, tanquam sperato diuinitùs leuamine, relaxari. Ita breui per vniuersum exercitum salubritas vigórque solitus renouatus est. Hæc Homerus tacuit, quia facile per se cogitari poterant.

κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε) His verbis docet Poeta malè hoc ab Agamemnone factum, quod reuera iniustū fuit, tum quòd nō esset fas ea repetere, quæ semel data essent: tū quòd Nestoris consilio, quod probare videbatur, nō obsecūdarit, cui tamē Achilles paruit.

Ὣς εἰπών, προΐει, *κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. (κ. καρτερόν)
Τὼ δ' ἀέκοντε βάτην παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην.
Τὸν δ' εὗρον παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἥμενον· οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς·
Τὼ μὲν ταρβήσαντε, καὶ αἰδομένω βασιλῆα,
Στήτην, οὐδέ τι μιν προσεφώνεον, οὐδ' ἐρέοντο.
Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσί, φώνησέν τε·
Χαίρετε κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν·
Ἆσσον ἴτ'. οὔ τί μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων,
Ὅς σφῶϊ προΐει Βρισηΐδος εἵνεκα κούρης.

Sic dicens præmisit, durum autem mandatum iussit.
Hi inuiti iuerunt iuxta littus maris infructuosi:
Myrmidonum. v. ad tentoriáque & naues peruenerūt.
Hunc aūt inuenerunt apúdque tentoriū & nauē nigrā
Sedentem: neque sanè hos intuitus lætatus est Achilles.
Hi quidem perterriti & reueriti regem,
Steterunt: nequaquā. v. ipsū alloquebātur, nec interrogabant:
Sed hic cognouit suis in mentibus, dixitq.
Saluete præcones Iouis nuncij atque virorum:
Propius accedite. nihil mihi vos culpādi, sed Agamem.
Qui vos præmisit Briseidis causa puellæ.

Sed age generose Patrocle educ puellam,
Et ipsis da vt ducant, vos ipsi autem testes estote
Coram dijs beatis, corámque mortalibus hominibus,
Et coram rege immiti, si vnquam posthac
Opus me fuerit sæuam perniciem remouere
Ab alijs: certè enim hic perniciosis consilijs fuerit,
Neque scit intelligere præsentia nec futura,
Vt sibi apud naues salui pugnare queant Achiui.
Sic dixit, Patroclus autem dilecto obediuit socio,
Eduxit autem ex tentorio Briseida pulchrigenam,
Deditque ducēdā: hi a. retrò iuerūt ad naues Achiuorū.
Illa verò inuita vnà cum his mulier ibat, sed Achilles
Lachrymans à socijs statim sedit seorsim separatus.
Littus ad maris cani, respiciens in purpureum pōtum.
Multa. a matri dilectæ supplicauit manus porrigens,
Mater, quum me pepereris vt essem breuis temporis,
Honorem mihi debebat Olympius tradere
Iupiter altitonās: nunc. a. neque me paululū honorauit.
Certè enim me Atrides latè dominans Agamemnon
Inhonorauit: habet. n. præmium quod per vim rapuit.

Ἀλλ' ἄγε διογενὲς Πατρόκλεις ἔξαγε κούρην,
Καὶ σφωῒν δὸς ἄγειν· τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων
Πρός τε θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων,
Καὶ πρὸς τοῦ βασιλῆος ἀπηνέος, εἴποτε δ' αὖτε
Χρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
Τοῖς ἄλλοις. ἦ γὰρ ὅ γ' ὀλοῇσι φρεσὶ θύει,
Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω,
Ὅπως οἱ παρὰ νηυσὶ σόοι μαχέοιντο Ἀχαιοί.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ,
Ἐκ δ' ἄγαγε κλισίης Βρισηΐδα καλλιπάρηον,
Δῶκε δ' ἄγειν. τὼ δ' αὖτις ἴτην παρὰ νῆας Ἀχαιῶν.
Ἡ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Δακρύσας, ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθεὶς,
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, ὁρόων ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο χεῖρας ὀρεγνὺς,
Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα,
Τιμήν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· νῦν δ' οὐδέ με τυτθὸν ἔτισεν.
Ἦ γάρ μ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας.

COMMENTARIVS.

τὼ δ' ἀέκοντε βάτην) Exemplum est obsequij seruorum in dominos. Isti enim præcones quamuis intelligerent se iniustæ rei causa mitti ad Achillē, tamen iussa domini capessunt, quāquam inuiti, vt testatur Homerus per illud ἀέκοντε. Vbi non exigua agitari potest quæstio. Vtrum rectè à subditis iniustum quippiā præcipiētib. Regibus obediatur in reb. politicis (nā de diuinis nullus est, nisi ἄθεος, qui illud asserat) Sed eam soluere videtur infrà Achilles, qui præcones αἰτίους huius iniustitiæ pronunciat. Tamen modestè de ea statuendum puto: quia si in plerisq; ciuilibus negotijs ipsi Regi resisti potest, possumus etiam illorum mandatorum, si qua iniqua sunt, iugum aliquando excutere. Cuius rei luculentissimum habemus exemplum in Socrate, vt ipse refert apud Platonem in Apologia: qui missus à triginta tyrannis in Tholum, vt cum quatuor alijs Leontem Salaminium, Salamine educerent, imperij iniquitatem agnoscens, cæteris quatuor relictis, ipse domum abijt. Vnde ministri tyrannorum culpa omnino non videntur carere.

τὼ μὲν ταρβήσαντε) Bene ista duo coniunguntur, φόβος καὶ αἰδώς, quæ maioribus à minoribus exhibentur. Sic Helena postea dicet, Priamum sibi δεινόν καὶ αἰδοῖον esse. Ideò Tragicus dicit, δέος γάρ ᾧ πρόσεστιν αἰσχύνη θ' ὁμοῦ σωτηρίαν ἔχοντα τόνδ' ἐπίστασο. Hinc illud Poetæ cuiusdam apud Platonem in Euthyd. ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. Quòd altera lectio Stasino Poetæ tribuit. Illud tamen examinans Socrates, è conuerso dicendum putat, ἵνα δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. Sed ad hunc locum nihil refert: quanquam neque illud semper verum est.

οὐδέ τι μιν προσεφώνεον) Eustathius cùm quærit, cur isti præcones nunc sileant, sic respondet: Timebant siquidem, inquit, & Achillem reuerebantur. Demulcere itaque eum, & illi blandiri noluerunt, quia illud eorum regia authoritate futurum erat indignum. Exasperare eum verbis non ausi sunt. Sic infrà Chryses filiam recipiens tacet. Cur enim verbis ingratè secum agi conquereretur, non habebat, quia optato fruebatur. Gratiam item habere non poterat, quia erant adhuc illi Agamemnonis comminationes animo alto repostæ, sciebátque inuitis Græcis filiam sibi restitui. Sed pace Eustathij dixerim, quod ad hunc locum attinet, argutus nimium est. Ego existimo, præcones istos regis mandatis paruisse, in quibus habebant, non vt verba cum Achille facerent (quia indignatum Agamemnonem dedecebat cum eo, cui ipse erat infensissimus, velle per illos colloqui) sed vt Briseidem tantùm ex Achillis tentorio ad se adducerent. Itaque exacta illa obedientia, qua iussis insistunt, facto contenti, ne verbum quidem cum Achille faciunt etiam Achillis ipsius sermone lacessiti. Vbi videre licet, quàm sit exactissimus decori obseruator Poeta, nulli ea in parte comparandus.

χαίρετε) Intelligebat Achilles legatos & præcones iure gentium inuiolabiles, vnde non solùm ipsis non resistit, sed & clementer exceptos finis, cuius causa venerant, compotes facit. Quòd si in eos iniuriosus fuisset, poterat canibus illis comparari, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμεναι, vt dicit Plato lib. 5. de Repub. Illa porrò legatorum inuiolabilia iura quàm exactè sint à Romanis obseruata, testantur historiæ. Siquando enim violarentur, solebant diligenter pœnas ab iis, qui violassent, reposcere, vt docuerunt exempla Fidenatium, Corinthiorum, Illyricorum, & alia præterea: quam seueritatem in se etiam ipsos exercebant, vt L. Manlius & L. Minutius, qui Carthaginensium legatos pulsasse dicebantur, experti sunt. Præcones autem hoc loco Διὸς ἄγγελοι καὶ ἀνδρῶν appellantur, quòd tū in sacrificiis ministrantes interuenirent, tum in concionibus. Vel Διὸς ἄγγελοι dicuntur, propter diuinum illorum genus: nam voluit antiquitas eos à Mercurio descendere, vt indicasse etiam videtur Plutarchus in vita Andocidis.

τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων) Egregium est patientiæ exemplum, quæ ad iniurias tolerandas viros probos præditos esse decet. Ecce enim Achilles vir alioqui Græcorum omnium fortissimus, vt ex Platone nuper dicebamus, Agamemnoni iniuriam inferenti nulla vi resistit, quod ex Nestoris consilio factum est, quanquam non obediente etiam Agamemnone parendi quoque vinculo solutus Achilles videbatur. Sed aliud est: videtur enim, vt arbitror, intellexisse Homerus, illatam iniuriam vi propulsare, maximè cùm à maioribus infertur, iniuriosum esse Rem duriorem dixisse multis forsan videbor. Sed attendite. Vulgatum illud est, naturali iure vim vi repelli posse. forsitan quia natura dissipationem sui non amat, & quantùm potest, cauet ne destruatur: & illud sanè vtiliter in hominum societate permissum puto, vt praui ab iniuria inferenda magis deterreantur, cùm sibi resisti posse intellexerint. Sed illud modestè proculdubiò accipiendum est. Non enim existimo, licere ei, qui tibi iniuriam intulerit, vindictæ gratia aliam facere: illius tamen propulsionem æquitas ipsa permittit. Præterea si de capite & vita agatur, ita sui amans est natura, ceu dixi, vt teipsum tueri iustissime possis, sed modestè, id est mortem alij idcircò non inferendo, adeò vt si te, illæso inimico, eripere eius impetui potueris, illúmque nihilominus interfeceris, mortis reus censearis. Verùm ista nos iis, qui iura ciuilia versare per otium possunt, si placet, relinquamus, donec nos aliquando in eorum spatia, vnde egressi aliquantulum sumus, redeamus. Itaque philosophicè hoc expendamus. In hac porrò quæstione doctorem habeo Maximum Tyrium in Serm. 2. in quo ille subtiliter disputauit περὶ εἰ τὶν ἀδικήσαντα ἀνταδικητέον, cuius tota oratio eò redit, vt statuat probum virum neque iniuriam facere, neque iniuriam pati. non facere, quia voluntatem non habet. non pati, propter virtutem, quæ auferri, abiici, expugnari, vastaríue nullo modo potest. Est enim iniuria priuatio boni: bonum autem omne in virtute consistit, nec alibi. Vnde etiam improbo viro non potest inferri iniuria, quia in eo virtus nō est, & proinde ea non potest priuari. Sin verò præter ipsam virtutem ea quoque bona censentur, quæ sunt corporis, quæue extrinsecus à fortuna proueniunt, ac circunstantia sunt, quandoquidem satius est, vbi ea non fuerint cum virtute coniuncta, quàm longissimè ab homine abesse, his quoque multatus iniuriam accipere non potest. Constat enim, eum his bonis spoliari, quibus aliàs abuteretur omnino, &c. Itaque cùm Briseis in bonis externis Achilli fuerit, ea sibi erepta, non videtur iniuriam accepisse. Hæc si cui nimis longè petita videbuntur, quòd ipsa etiam Achillis eam ob rem indignatio testatum faciat, existimare eum sibi ab Agaménone iniuriam fieri, ille rei nuda narratione contentus esto. In iis enim, quę coniectura mea assequor, libertatem amplexandi aut deferendi cuilibet relinquo: tamen imitanda proculdubio est illa Achillis modestia, iis qui alienæ subditi sunt potestati.

οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι) Prudentiam Agamemnoni deesse ex eo concludit Achilles, quòd ex præterito iudicium futuri non faciat, quod si præstitisset, iudicasset, planè necessarium esse ad reliqui belli confectionem Achillem, qui illius gerendi onus anteà sustinuisset. Est enim prudentis viri, principia & causas rerum videre, earúmque progressus, & quasi antecessiones non ignorare, similitudines comparare, & rebus præsentibus adiungere atque annectere futuras: hinc facilè totius vitæ cursum videt, vt est apud Latinum Panætium. Sic autem operatur Prudentia per cogitationem, quæ præterita memoriæ beneficio conspicit, ex quorum obseruatione facillimum est sagaci homini de præsentibus atque adeò de futuris statuere. Ideò prudentiam quasi ὄμμα νοερὸν ὅλου τοῦ βίου Iamblichus appellauit. & Theages περὶ ἀρετῶν, ἐν τῷ θεωρεῖν καὶ κρίνειν γίνεσθαι τὰν φρόνασιν dixit.

αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς δακρύσας) Lachrymarum profusio animi est facilis & mitis, vnde prouerbio viri lachrymabiles boni appellati sunt: cōtrà, quibus dura sunt præcordia, illachrymabiles dici possunt, qualem fecit Plutonem Latinus Lyricus, quam duritiem in Ænea Dido significauit, quòd lacrymas victus non dedisset. Menelaus etiam apud Euripidem in Helena, viri ingenui esse in calamitatibus lachrymari, sic dicit, λέγουσιν ὡς πρὸς ἀνδρὸς εὐγενοῦς ἐν ξυμφοραῖσι δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν βαλεῖν. Lachrymas etiam ex eo commēdabat Euripides in Oenomao, quòd animi dolores leuarent, ἀλλ' ἔστι γὰρ δὴ κἀν κακοῖσιν ἡδονὴ θνητοῖς ὀδυρμοί, δακρύων τ' ἐπιρροαί· ἀλγηδόνας δὲ ταῦτα κουφίζει φρενῶν καὶ καρδίας λύουσι τοὺς ἄγαν πόνους. Idem in Oeneo, ἀμουσίαν esse dicit, μηδ' ἔστ' οἰκτροῖσι δάκρυ στάζειν. Videntur tamen viro eóque forti, qualis est Achilles Homericus, indignæ lacrymæ, & mulierculorum potiùs aut puerorum mollities redolere. Vnde sic est Plato 3. de Repub. locutus Ὀρθῶς ἄρ' ἂν ἐξαιροῖμεν τοὺς θρήνους τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, γυναιξὶ δὲ ἀποδιδοῖμεν, καὶ οὐδὲ ταύταις σπουδαίαις, καὶ ὅσοι κακοὶ τῶν ἀνδρῶν. & paulò pòst: Πάλιν δὴ Ὁμήρου τε δεησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιεῖν Ἀχιλλέα θεᾶς παῖδα ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενον, &c. μηδ' ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησε. Itaque hoc Achillis dedecus Poeta texit, cùm eum à reliquorum cœtu separat, turpe enim fuisset eum, qui armis non vincebatur, sic ab ista perturbatione vinci, vnde poterat fortitudini suæ non leuem maculam inurere. Sed & alias Agamemnonem & Patroclum flentes in hoc Poeta videbimus. Et in ipsa historia Alexander etiam Magnus lacrymasse in Nearchi & Archiæ reditu memoratur, vt prodidit Arrianus in Indicis.

Ὣς φάτο δακρυχέων. τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ,
Ἡμένη ἐν βένθεσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι·
Καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς, ἠΰτ' ὀμίχλη·
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δακρυχέοντος,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
Τὴν δὲ βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Οἶσθα· τί ἤ τοι ταῦτ' εἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;
Ὠχόμεθ' ἐς Θήβην ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος,
Τὴν δὲ διεπράθομέν τε, καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα·
Καὶ τὰ μὲν εὖ δάσαντο μετὰ σφίσιν υἷες Ἀχαιῶν,
Ἐκ δ' ἕλον Ἀτρείδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον,
Χρύσης δ' αὖθ' ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν·
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
Χωόμενος δ' ὁ γέρων, πάλιν ᾤχετο. τοῖο δ' Ἀπόλλων
Εὐξαμένου ἤκουσεν, ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν·
Ἧκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος, οἱ δέ νυ λαοὶ
Θνῆσκον ἐπασσύτεροι· τὰ δ' ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο
Πάντῃ ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν. ἄμμι δὲ μάντις
Εὖ εἰδὼς ἀγόρευε θεοπροπίας ἑκάτοιο·
Αὐτίκ' ἐγὼ πρῶτος κελόμην θεὸν ἱλάσκεσθαι.
Ἀτρείωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν· αἶψα δ' ἀναστὰς
Ἠπείλησεν μῦθον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστί.
Τὴν μὲν γὰρ σὺν νηῒ θοῇ ἑλίκωπες Ἀχαιοὶ
Ἐς Χρύσην πέμπουσιν, ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι.
Τὴν δὲ νέον κλισίηθεν ἔβαν κήρυκες ἄγοντες
Κούρην Βρισῆος, τήν μοι δόσαν υἷες Ἀχαιῶν·
Ἀλλὰ σύ, εἰ δύνασαί γε, περίσχεο παιδὸς ἑῆος.
Ἐλθοῦσ' Οὔλυμπόν δε Δία λίσαι, εἴποτε δή τι
Ἢ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς, ἠὲ καὶ ἔργῳ.
Πολλάκι γάρ σεο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,

Sic dixit lachrymās: hunc. a. exaudiuit venerāda mater
Sedens in profunditatib. maris apud patrem senem.
Statim autem prodijt è capo mari, velut nebula:
Et ante ipsum sedit lachrymantem,
Manúque ipsum demulsit, itáque locuta est,
Fili quid fles? quis verò tibi mentem inuasit mœror?
Dic, ne celes in animo, vt sciamus ambo. (*Achilles:*
Hāc autē grauiter suspirans allocutus est pedes velox
Nosti: cur tibi hæc scienti omnia dicam?
Iuimus in Theben sacram ciuitatem Eëtionis,
Hanc euertimus & adduximus huc omnia:
Et hæc quidē benè diuiserunt inter se filij Achiuorum,
Elegerunt autem Atridæ Chryseida pulchrigenam:
Chryses autem postea sacerdos longè iacientis Apollinis
Venit ad veloces naues Achiu. ferrea tunica indutorū
Liberatur úsque filiā, ferēsq; infinita precia liberationis,
Coronáque habens in manib. lōge iacientis Apollinis,
Aureo cum sceptro, & precabatur omnes Achiuos:
Atridas autem maximè, duo moderatores populorum.
Tunc alij quidem omnes comprobarunt Achiui,
Venerādūq; esse sacerdotē, & splēdida accipiēda precia
Sed non Atridæ Agamē. placuit animo. (*liberationis,*
Sed malè dimisit, durúmque verbum mandauit.
Iratus autem senex retrò abiuit: hunc autem Apollo
Precantem exaudiuit, quoniam valde illi amicus erat.
Misit autem in Arginos malam sagittam: populi autem
Moriebantur frequentes: ibant autem spicula Dei
Vbique per exercitum latū Achiuorum: nobis. a. vates
Benè sciens cōcionabatur vaticinationes lōgè iacientis:
Statim ego primus hortabar Deum placari.
Atridem autem postea ira cepit: statim autem exurgens
Minatus est verbum, quod iam perfectum est.
Illam quidem enim cum naui veloci nigriocuii Achiui
Ad Chrysem mittunt: ducunt autem dona regi.
Hanc autem nuper è tentorio iuerunt præcones ducētes
Puellam Brisei, quam mihi dederant filij Achiuorum.
Sed tu, siquidem potes, auxiliare filio tuo.
Vadens ad Olympum Iouem precare, si vnquā aliquid
Vel verbo iuuisti cor Iouis, vel etiam opere.
Sæpè enim te patris in ædibus audiui
Gloriātem, quū dicebas à faciēte nigras nubes Saturnio
Solam inter immortales crudelem cladem auertisse,
Quando ipsum colligare cœlestes voluerunt alij,

Iuno & Neptunus & Pallas Minerua,
Sed tu quum venisses, ipsum Dea liberasti à vinculis,
Statim Centimanum vocans in magnum Olympum,
Quem Briareum vocant dij, viri autem omnes,
Ageonē. hic. n. duplo rursus viribus suo patre præstan-
Qui apud Saturnium sedebat in honore lætus: (tior,
Hunc & exorruerūt immortales dij, neque ligauerunt.
His nunc illi in memoriā reuocatis asside, & prehende
Si aliquo modo velit Troianis auxiliari: (genua.
Ad puppes verò vsque & ad mare expellere Achiuos
Cæsos, vt omnes fruantur rege,
Noscat autem & Atrides latè dominans Agamemnō
Suū detrimentū, quod fortissimum Achiuo. nihili fecit.

Ἡρη τ', ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ * Παλλὰς Ἀθήνη·
Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν,
Ὦχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δέ τε πάντες
Αἰγαίων', ὁ γὰρ αὖτε βίῃ οὗ πατρὸς ἀμείνων,
Ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων·
Τὸν καὶ ὑπέδδεισαν μάκαρες θεοὶ, οὐδέ τ' ἔδησαν·
Τῶν νῦν οἱ μνήσασα παρέζεο, καὶ λάβε γούνων,
Αἴκέν πως ἐθέλησιν ἐπὶ Τρώεσσιν ἀρῆξαι,
Τοὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἔλσαι Ἀχαιοὺς
Κτεινομένους, ἵνα πάντες ἐπαύρωνται βασιλῆος,
Γνῷ δὲ καὶ Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἣν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισε.

γρ. φοῖβος Ἀπόλλων.

COMMENTARIVS.

ἀχόμεθ' ἐς Θήβην) Exponit Thetidi matri Achilles causam suarum lacrymarum, inde à capite narrationem totius negotij arcessens, in qua breuis erit superiorum omnium ἀνακεφαλαίωσις. Quod autem hîc de Chryseide Thebis capta dicitur, sequutus est etiam Strabo lib. 13. Sed Dictys in historia videtur indicare, abductam eam esse ex Lyrneso. Cæterùm Achilles, inquit, haud contentus eorum quæ gesserat, Cilicias aggreditur. ibique Lyrnesum paucis diebus pugnando cepit. Interfecto dein factione (lego Eetione, vt est hîc apud Homerum) qui his locis imperitabat, magnis opibus naues repleat: abducens Astynomen Chrysis filiam, quæ eo tempore Regi denupta erat, &c. Vnde etiam colligo, male forsan ab aliis dici Astynomem Thebas (intellige autem Hypoplacias) missam à Chryse tanquam in aliquod propugnaculum, vel, vt voluit author Cypriorum carminum, ad festum Veneris, cùm historia testetur, eam Regis Eetionis vxorem fuisse.

ἢ ἔπει ὤνησας) Thetis Ioui duobus modis profuit primùm ἔπει, cùm videlicet reliquorum Deorū insidias ipsi detexit. deinde ἔργῳ, cùm Briareum Ioui auxiliaturum in cœlum adduxit, vt paulò post Vlysses narrabit. Ad quæ omnia aures sunt nobis omnino obturandæ, quia sacrosancta diuinitate indigna sunt Sic enim prudentia, vel potius prouidentia, pater ille Deorum destituetur, quippe cui monitore opus ad insidias illi vindicandas fuerit Deinde cùm non suum illi robur sufficeret, humanum fuerit aduocandum auxilium (quanquam Phornutus per Thetidem prouidentiam, per Briareum diuinam potentiam interpretetur.) Quare illud in vniuersa poesi vitiosum est, quòd Dij non diuinitùs, sed humanitùs describantur.

εὐχομένης) Eustathius vult hîc à Poeta subobscure mores muliercularum describi, quæ si quid generosè aut fortiter gesserint, quod rarum tamen est, illud subinde prædicare non cessant. Sed potest etiam hac inani iactantiæ labe carere Thetis, quam hoc factum narrasse sæpe contigerit alia de causa, vt solent viri etiam prudentes interdum multa de suis virtutibus prædicare: quanquam non valde repugno, vt Eustathio subscribatur, & ita simile erit, quod Plutarchus de Cicerone commemorat, qui suam in Catilinaria coniuratione diligentiam fastidiosè satis inter Romanos commemorabat, quod ille non necessariò, sed gloriæ tantùm studio præstare credebatur.

Παλλὰς Ἀθήνη) Quidam legebant φοῖβος Ἀπόλλων. sed Phornutus vulgarem lectionem agnoscit.

ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοὶ) Vsitatum est apud Homerum, vt quibusdam rebus duplex nomen imponat: quorum altero Dij, altero homines vtantur, cuius rei hoc loco est exemplum. Item alibi Dij Xanthum fluuium appellabunt, quem homines Scamandrum, & auē quandam Dij χαλκίδα quam homines κύμινδιν. In Odyssea vero soli Dij τὸ μῶλυ vocant, quod hominibus planè est incognitum. De hac porrò diuersa nominum ratione sic est apud Platonem. Ερ. καὶ τί λέγει ὦ Σώκρατες, Ὅμηρος περὶ ὀνομάτων; καὶ ποῦ; Σω. Πολλαχοῦ· μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα, ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἅ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἴει αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τούτοις περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οἵ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσι πρὸς ὀρθότητα, ἅπερ ἐστὶ φύσει ὀνόματα· ἢ σὺ οὐκ οἴει; Ερ. Εὖ οἶδα μὲν οὖν ἔγωγε, εἴπερ καλοῦσιν, ὅτι ὀρθῶς καλοῦσιν. Hoc autem in Homero vellicat Dio Chrysostomus orat. 11. quasi Homerus hoc sibi vendicare voluerit, vt præter cæteros homines Deorum linguas intelligere crederetur: cuius integrum locum inf. lib. 4. recitabimus.

οὗ πατρὸς ἀμείνων) Rarum est vt patrum virtutes à filiis superentur, iuxta illud Hesiodi παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. Accidit tamen, vt hoc loco in Briareo, qui robore Neptunum patrem dicitur antecellere. Zenodotus tamen hunc versus finem cum versu sequenti integro sic legebat, vt refert Eustathius, πολὺ φέρτερος ἁπάντων Ὁππόσοι ναίουσιν ὑπὸ τάρταρα εὐρώεντα: in quo videtur ratio carminis non seruari, vnde H. Steph. sic legi posse existimabat Αἰγαίωνα, ὁ γὰρ πολὺ φέρτερος ἦεν ἁπάντων Ὁππόσοι ναίουσ' ὑπὸ τάρταρα εὐρώεντα. Sed cùm vtique Zenodoti correctiones nihili ferè sint, ideò ista anxiè non conabimur restituere, poteram enim alio modo versus illos scribere quàm Stephanus.

αἴκέν πως ἐθέλησιν) Obseruat historia summo studio in Græcorum omnium commoda Achillem incubuisse, quæ etiam in Briseide lubenter concedenda procurarit, postea tamen illud deposuisse, in cuius locum perniciem illorum iam moliri incipit. Petit enim vt Thetis à Ioue impetret auxilium pro Troianis aduersus Græcos, neque tamen illud in alium petit finem quàm vt Græci cum sua iactura discant quantum præsidium contempserint: quo si non caruissent, non ira à Troianis fuissent profligati, vnde summo cum honore, ab iis qui dedecus ipsi intulerant, necessariò ipse reuocetur. Plus autem tradit Dictys, scilicet Achillem Græcis insidias struxisse, his verbis. Iámque Græci, inquit, regressi ad naues, arma deponere, ac singuli per loca solita corpus cibo curare occeperant: quum Achilles vltum iri cupiens iniurias, ignaros consilij sui nostros, & ob id ociose agentes, clàm inuadere tentat. At vbi Vlysses à custodibus, qui eruptionem eius præsenserant, rem comperit, propere duces circumcursans cum magna voce monet, atque hortatur vti armis arreptis tuerentur sese, &c.

ἵνα πάντες ἐπαύρωνται) Nihil aliud quærit Achilles quàm vt cum Græcorum dispendio gloriæ suæ faciat compendium, quod quidem minimè laudandum, minúsque probo viro imitandum est.

Huic respondit deinde Thetis, lachrymas effundens,
Heu fili mi, cur te enutriui duro fato pariens?
O vtinam apud naues sine lachrymis & sine noxa,
Sederes, quoniam tibi fatū paululū neque multùm diu:
Nūc autē & citò moriturus & ærumnosus supra omnes
Es, idcirco te malo fato peperi in ædibus.
Hoc autem dictura verborum Ioui gaudenti fulmine
Vado ipsa in Olympum valdè niuosum, si persuadeatur.
Sed tu quidem nunc nauibus assidens velocibus
Irascere Achiuis, bello autem abstine omnino.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα,
Ὤ μοι τέκνον ἐμὸν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἰνὰ τεκοῦσα;
Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
Ἧσθαι· ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν.
Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων
Ἔπλεο· τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκον ἐν μεγάροισι.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέουσα ἔπος Διὶ τερπικεραύνῳ
Εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴκε πίθηται.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι,
Μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

μετ' μέμνο-
νας

Ζεὺς γὰρ ἐπ' Ὠκεανὸν* μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα. (θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο)
Δωδεκάτη δέ τοι αὖθις ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε·
Καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
Καί μιν γουνάσομαι, καί μιν πείσεσθαι ὀΐω.

Iuppiter enim in Oceanum ad inculpatos Aethiopas
Hesternus iuit ad cõuiuiũ (dij aũt simul omnes sequuti
Duodecima autem rursus veniet ad cælum: (sunt.)
Et tunc postea vadam Iouis ad æneæ basis domum:
Et ipsius genib. aduoluar, & me ipsum persuasurũ puto.

COMMENTARIVS.

αἶσα μίνυνθά περ) Philostratus Iunior in Imaginibus memorat Thetidem à Nereo patre accepisse hoc responsum de Achillis fato, eum videlicet aut sine gloria victurum, aut cum gloria breuissimè moriturum. Itaque eum ab ipsa inter Lycomedis filias in Scyro occultatum, vbi à reliquis quidem pro filia est semper habitus (muliebribus enim vestibus virilem sexum dissimulabat) maximæ autem natu amore infando potitus. Sed cùm Troia capi sine Achille non posset, missus est Vlysses cum Diomede ad eum perquirendum: qui tandem Vlyssis dolo deprehensus (vt ipse apud Ouid. 13. Metam. exponit) Troiam venit. quod planè gloriam & decus Achilli erat comparaturum, sed cum vitæ dispendio iuxta Nerei (vel potius Iouis) oraculum. Vnde potest intelligi, cur hoc loco Thetis se Achillem breuis vitæ genuisse dicat. Hoc suum autem fatum exponet ipse Achilles infrà lib 9. Iliad. Ostendit hìc porrò Thetis verè maternum animum erga filium.

Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν) De hoc loco sic Strabo lib. 1. ὅταν οὖν φῇ, Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανόν, &c. κοινότερον λεκτέον, καὶ τὸν ὠκεανὸν τὸν καθ' ὅλον τὸ μεσημβρινὸν κλίμα τεταγμένον καὶ τοὺς Αἰθίοπας. ᾧ γὰρ ἂν τόπῳ τούτου τοῦ κλίματος προσβάλλοις τὴν διάνοιαν, καὶ ἐπὶ τῷ ὠκεανῷ ἔσῃ καὶ ἐπὶ τῇ αἰθιοπίᾳ. Sed ista quoq; alius erunt loci. Cæterùm quomodo sit hic locus intelligendus, docet Eustathius: primùm historicè, deinde mythologicè. Illud amplecti tutius est. Itaque narrant in Diospoli, quæ est Ægypti ciuitas, esse Iouis templum maximum, vnde Æthiopes Iouis sculptum simulacrum accipientes, & aliorum quoque Deorum simul, certo quodam tempore totam Libyam circumeunt, & conuentus istos generales per totos duodecim dies concelebrant, quòd tot sint apud ipsos Dij. Itaque Poeta huius consuetudinis non ignarus, vt quem Ægyptium esse quidam dixerint, fingit hoc loco peregrinationem Iouis duodecim dierũ, ex historia ad figmentum deueniẽs. Sanè hoc mihi longè acceptius est, quàm tot nugæ mythologicæ. quæ tametsi quibusdam sapiant, à me insipidiores non fient. Illas tamen in commentarios meos infarcire nolui, nisi si quæ ad mores faciunt, aut aliàs etiam non omnino absurdæ sunt. Sed vt ad rem: Ægyptios, inquit Diodorus Siculus lib. 3. non solùm primam hominum originem, sed diuini cultus inuentionem sibi vẽdicare. Verba illius afferemus, quia ad hunc locum etiam faciunt. φασὶ δὲ (Αἰγύπτιοι) inquit, παρ' αὐτοῖς πρώτοις καταδειχθῆναι θεοὺς τιμᾶν, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν καὶ πομπὰς, καὶ πανηγύρεις, καὶ τἆλλα δι' ὧν ἄνθρωποι τὸ θεῖον τιμῶσι. διὸ καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς εὐσέβειαν διαβεβοῆσθαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ δοκεῖ τὰς παρ' αἰθίοψι θυσίας μάλιστ' εἶναι τῷ δαιμονίῳ κεχαρισμένας. μάρτυρα δὲ τούτων παρέχονται τὸν πρεσβύτατον σχεδὸν καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν θαυμαζόμενον παρ' ἕλλησι (Homerum intelligit hoc loco) τοῦτον γὰρ κατὰ τὴν Ἰλιάδα παρεισάγειν τόν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ θεοὺς ἀποδημοῦντας εἰς Αἰθιοπίαν. πρός τε τὰς θυσίας τὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς κατ' ἔτος καὶ εὐωχίαν κοινὴν παρ' αὐτοῖς τοῖς αἰθίοψι· Ζεὺς γὰρ ἐς ὠκεανόν, &c. Cur autem Æthiopes ἀμύμονας appellet, causam veram esse puto, quòd hìc de piis loquatur, qui in cultu diuino occupantur Nã & alioqui idem Diodorus testatur, quosdam Æthiopum (quos ideò non potest ἀμύμονας Poeta vocare) nullos censere esse Deos, ideóque Solem orientem vt hostem, in loca palustria fugientes, execrari. Sunt qui scribant μετὰ μέμνονας, vt ad marginem annotaui, dicúntque, quosdam Æthiopas sic appellari à Memnone, filio Tithoni & Auroræ: Sed lectio vulgata est apud Strabonem & Diod.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπεβήσατο. τὸν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ
Χωόμενον κατὰ θυμὸν ἐϋζώνοιο γυναικὸς,
Τήν ῥα βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρων. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἐς Χρύσην ἵκανεν ἄγων ἱερὴν ἑκατόμβην.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,
Ἱστία μὲν στείλαντο, θέσαν δ' ἐν νηῒ μελαίνῃ·
Ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν, προτόνοισιν ὑφέντες,
Καρπαλίμως· τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσσαν ἐρετμοῖς,
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν·
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι.
Ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ ποντοπόροιο. (σσεὺς
Τὴν μὲν ἔπειτ' ἐπὶ βωμὸν ἄγων πολύμητις Ὀδυ-
Πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ τίθει, καί μιν προσέειπεν,
Ὦ Χρύση, πρό μ' ἔπεμψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, ὄφρ' ἱλασόμεσθ' ἄνακτα
Ὃς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κήδε' ἐφῆκεν.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων
Παῖδα φίλην· τοὶ δ' ὦκα θεῷ κλειτὴν ἑκατόμβην
Ἑξείης ἔστησαν ἐΰδμητον περὶ βωμόν.
Χερνίψαντο δ' ἔπειτα, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.
Τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών.
Κλῦθί μευ ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις.
Ἤδη μέν ποτ' ἐμεῦ πάρος ἔκλυες εὐξαμένοιο,
Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ,
Ἤδη νῦν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἄμυνον, (λων.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλ-

Sic vtique locuta abijt: hunc autem reliquit ibi
Iratum in animo propter formosam mulierem,
Quam vi ab inuito abstulerant. Sed Vlysses
In Chrysen peruenit, ducens sacram hecatombem.
Qui quando portũ valde profundũ intra peruenerunt,
Vela quidem collegerunt, posuerúntque in naui nigra:
Malũ aũt thecæ accõmodarunt, rudentib' dimittẽtes
Statim, hanc autem in portum protraxerunt remis,
Anchoras eiecerunt, ac puppes ligauerunt:
Verùm & ipsi exierunt in littus maris,
Et hecatomben exposuerunt longè iacienti Apollini.
Sed & Chryseis naui exiuit pontigrada.
Hanc quidem postea ad altare ducens prudens Vlysses,
Patri charo in manibus posuit, & ipsum allocutus est:
O Chryse, præmisit me rex virorum Agamemnon:
Filiámque tibi vt ducerẽ Phœbóque sacram hecatombẽ
Facerem pro Danais, vt placemus regem,
Qui modò Argiuis multi suspirij dolores immisit.
Sic dicẽs, in manibus posuit: hic .a. suscepit gaudẽs
Filiam dilectam: hi autẽ statim deo inclytã hecatõben
Ordine statuerunt benè ædificatum circa altare.
Manus lauarunt postea, & fruges salsas sumpserunt.
His autem Chryses valde precabatur manus eleuans,
Audi me argenteũ arcum habẽs qui Chrysen tueris.
Cillámque valde diuinam, Tenedóque fortiter imperas.
Iam quidem aliquando me antea exaudisti precãtem,
Honorasti quidẽ me: valdè aũt læsisti populũ Achiuo-
Item & nunc mihi hoc perfice desiderium, (rum,
Iam nunc à Danais sæuum exitium remoue,
Sic dxit orans, hunc autem exaudiuit Apollo,

χωόμενον κατὰ θυμόν)Siquidem Thetis anteà ad iram Achillem excitabat verbis, ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι Μήνι' Ἀχαιοῖσιν. πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

αὐτὰρ ὁ δ' Ὀδυσσεὺς)Post interiectum hyperbaton de abducta Briseide & Achillis colloquio cum Thetide,redit ad omissam narrationē de reducta ad patrem Chryseide.

ἐς Χρύσην ἵκανεν) Strabo lib. 13. docet,quænam Chrysa sit hîc intelligenda, nempe in Ciliciæ parte , quæ Adramyttena vocatur, quòd ad mare sitam indicet Homerus,& prope Thebam vnde Chryseis erat abducta.Itaque falli eos,qui Chrysam ad Hamaxitum intelligunt,cùm in ea nullus sit portus. Homerus autem dicat,Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο. Neque illic templum ad mare sit,contra expressam Homeri descriptionem in his verbis,ἐκ δὲ Χρυσηὶς νηὸς βῆ ποντοπόροιο ,&c. Neque prope Thebam,vt Homerica. Deinde quòd nauigatio à Cilicia Chrysa ad Naustathmon sexaginta ferè sit stadiorum (apud Eustathium legitur ἑπτακόσια pro ἑξήκοντα apud Strabonem)vnius diei,quantam videtur Vlysses confecisse. Nam egressus naue, statim sacrificium Deo præbet : deinde, vespera occupante,ibi pernoctant,manè auehitur.Ab Hamaxito autem vix tertium eius interualli est: itaque sic licuisset Vlyssi sacris operato eadem die ad Naustathmum redire.Quanquam hæc ratio non sufficeret,cùm dici possit,Vlyssem totam diem in sacrificio occupatum fuisse,vt & Homerus postea docet,οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο.

χερνίψαντο)De hac consuetudine lauandi ante sacrificium suprà diximus,& alias etiam copiosiùs dicturi sumus. Quod autem addit οὐλοχύτας προβάλοντο,indicat consuetudinem aspergendi. οὐλοχύτας , id est molam salsam altaribus (quidam dicunt inter cornua hostiæ , vt infra annotabimus) antequam fieret hecatombe ἐποίουν δὲ τοῦτο , inquit Eustathius , ἢ πολυπλήθειαν καρπῶν οἰωνιζόμενοι, ὧν ἀπαρχαὶ δῆθεν αἱ οὐλαὶ αὐτοῖς προσήγοντο , ἢ ἄλλως διὰ τὸ πρὸς θεοὺς εὐχάριστον ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ ζῆν εὐεργεσίας· ἐπεὶ τοῦ βαλανηφαγεῖν , καὶ τῆς τῶν δρυηκάρπων ἀπαλλαγέντες τροφῆς,εἰς ἥμερον βίον τὸν ἐκ τῶν σιτοφόρων μετέπεσον,διὰ τοῦτο γὰρ καὶ κελευσθεὶς προσεβάλοντο σπέρμα ἥμερον,&c. Quæ vt vera sint per me, tamen ampliùs de hac re dicendum est.Itaque sciendum solitos veteres victimarum voluntatem(diligenter enim obseruabatur,vt victimæ non reluctarentur,alioqui tanquam Diis minimè gratæ ab aris remouebantur)molarum inspersione probare. Fiebat autem illa inspersio inter cornua hostiæ,eam mactam esse significantes,etenim si non obstupuisset ideò,aut commoueretur,idonea ad sacra facienda existimabatur,& illum actum immolationem appellarunt Latini,quod Horatius lib.2.Sermon. Eclog.3.exprimit,Tu, cùm pro vitula statuis dulcem Aulide natam Ante aras,spargísque mola caput,improbe,salsa ,Rectum animi seruas , &cæt. Hinc ergo potest intelligi,cur dicat Homerus καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.Quid præterea περὶ οὐλοχυτῶν sciendum sit,alibi obseruabimus.

Sed postquam precati sunt, & fruges salsas proiecerunt,
Retrotraxerūt quidē primū et ingularūt, et excoriarūt,
Coxáque secuerunt, aruináque cooperuerunt,
Duplicata facientes, super ipsis a.cruda posuerunt.
Adolebat.a.in assulis senex, super aūt rubrum vinum
Libabat, iuuenes autem apud ipsum tenebant verua
quinque ordines habentia manibus.
Sed postquam coxæ adustæ sunt, & viscera gustarunt,
Ac minutatim secuerūt alia & in verub. transfixerūt,
Assarunt accuratè, traxerúntque omnia. (uiuium,
Cæterùm vbi quieuerūt à labore præparauerūtque con-
Conuiuati sunt: neque in aliquo animus indiguit cibo æ
Sed postquā potus & escæ desideriū exemerunt, (quali
Pueri quidem crateras coronauerunt vino.
Distribuerúntque omnibus, incipientes poculis.
Hi autem totam diem cantu Deum placabant,
Lætum canentes Pæana pueri Achiuorum, (audiens.
Canentes longè operantem, is aut mente delectabatur
Quando autem sol occidit & crepusculū superuenit,
Tunc sanè dormiuerunt iuxta rudentes nauis,
Quando .a. manè genita apparuit rosea digitos aurora,
Et tunc reducti sunt ad exercitum latum Achiuorum.
His aūt concitatum ventum misit lōgè iaculās Apollo,
Hi verò malum erexerunt, supráq. vela alba extēderūt.
Ventus aūt inflabat medium velum, circum aūt vnda
Carinam nigra valdè resonabat, naui eunte.
Hæc autem currebat per vndam pertransiens vias.
Sed postquā venerunt ad exercitum latum Achiuorum,
Nauem quidē hi nigram in continentem traxerunt
In summam arenā, ac longuria longa subextenderunt.
Ipsi autem sparci sunt per tentoriáque nauésque

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
*Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν, γ. αὐέρυσαν
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα
Δαίνυντ'. *οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης. γ. οὐδ' ἔτι
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Κοῦροι μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν, ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν *ἱλάσκοντο, γ. ἱλάσκοντο Καλὸν ἀείδοντες, παιήονα π. Ἀχαιῶν Μ.
Καλὸν ἀείδοντες Παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν,
Μέλποντες ἑκάεργον, ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀνάγοντο μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Οἱ δ' ἱστὸν στήσαντ', ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν,
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν
Ὑψοῦ ἐπὶ *ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν. γ. ψαμάθω
Αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο κατὰ κλισίας τε νέας τε.

COMMENTARIVS.

αὐέρυσαν)Notandus est mos Græcorum. Nam cùm superis sacrificabant,hostiam ita disponebant,vt cœlum intueretur , quod appellatum est αὖ ἐρύειν,vel vno vocabulo αὐερύειν.Vnde Sophocles dixit,ἄνω πρὶν ἐσφάζετ.Sin verò heroibus aut Diis inferis sacra facerent,hostia capite demisso in terram iugulabatur.Porrò totus penè sacrificiorum ritus ex hoc loco Homerico intelligi potest, vt longiore opus non sit ad eam rem explicatione,si quis modò diligenter omnia expenderit. Illa tamen omnia latiùs persequuntur Lycophronis & Apollonij interpretes,quæ omnia studiosè collegit Natalis Comes Mythologiæ lib.1.cap.10.

αὐτὰρ ἐπεὶ) Qui Homerum virtutum omnium parentem appellauit (appellauit autem Iustinianus Imperator) omnibus numeris absolutam veritatem elocutus est. Ecce enim vt alia , quæ suis locis singula explicantur , taceam , impræsentia-

rum temperantiæ exemplum, quam ipse in omnibus Heroum conuiuiis proponit. Nullas enim repetitiones aut ingurgitationes inducit, sed vsum ciborum & potus, quantum ad necessitatem sufficit. Qua de re sic Athenæus, vel potius Athenæi Epitome lib. 1. καὶ τοὺς ἀνθρώπους δὲ ποιεῖ (Ὅμηρος) inquit, τιμῶντας αὐτοὺς (θεοὺς) ἀπὸ τῆς διαίτης, ἀφελὼν λιβανωτὸν καὶ σμύρναν καὶ στεφάνους, καὶ τὴν περὶ ταῦτα τρυφὴν καὶ τῆς ἁπλῆς δὲ ταύτης διαίτης ἀπολαύοντας παρείσησιν; ἀλλ' ὡς οἱ κράτιστοι τῶν ἰατρῶν, ἀφαιρεῖ τὰς πλησμονάς, Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο Et paulò pòst: διὸ οὐδὲν θαυμαστὸν τοὺς οὕτω τεθραμμένους ἀφλεγμάντους εἶναι τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχάς. Quibus verbis commendantur heroes Homerici ab optima tum corporis tum animi valetudine, quam ex temperanti victus ratione contrahebant. Res imitatione omnino digna iis præcipuè, qui magistratum gerunt, aut regia dignitate præfulgent. Id Socrates, quem Homeri discipulum rectè appellauit Dion Chrysostomus Orat. 56. accuratissimè obseruauit, σίτῳ μὲν γὰρ, vt est apud Xenoph. ἀπομνημ. lib. 1. τοσούτῳ ἐχρῆτο ὅσον ἡδέως ἤσθιε· καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτως παρεσκευασμένος ᾔει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη, &c. Vide Clem. Alex. Pædag. lib. 2. Cur autẽ δαῖτα ἐΐσην appellauerit, docet Athenæi Epitome eodem loco, & nos in voce δαὶς quoque explicabimus.

πόσιος καὶ ἐδητύος) Cur potum cibo præposuerit, alteram ex duabus causis esse putat Eustathius: Vel enim, inquit, fortuitò factum est: vel, quia sitis fame sit potentior, id est, ὅτι βιαιοτέρα ἡ δίψα τῆς πείνης. sed ego versus causa factum arbitror. Et alioqui obseruandum est, vtriusque commistionem nutritioni necessariam Homerum agnouisse. & vtrumq; frugalibus viris solet tribuere. Sic Vlyssem Iliad. τ. facit συνάπτοντα τὴν ἀπὸ τῶν σιτίων καὶ οἴνου ὠφέλειαν. Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς. τῷ δὲ καὶ Θρασυμήδει (?) δίδωσι τὴν ἡδύποτον οὕτω καλέσας αὐτὸν Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο, vt est in Epitome Athen. lib. 1. Idem de vtroque paulò pòst: ἑκάστῳ δὲ τῶν δαιτυμόνων παρ' Ὁμήρῳ παράκειται (Expunxi autem quæ in vulgatis codicibus sequuntur, πάντι χρυσῷ παρατίθεται, quia superflua mihi visa sunt) κάνεον καὶ τράπεζα, καὶ δέπας ποιεῖν ὅτι θυμὸς ἀνώγοι. Quibus verbis dispositio cibi & potus describitur, vt suo loco videbimus.

κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο) Hunc morem sic enarrauit idem Athenæus, ἐπιστέφονται δὲ ποτοῖο οἱ κρατῆρες, ἤτοι ὑπερχειλεῖς οἱ κρατῆρες ποιοῦνται ὥστε διὰ τοῦ ποτοῦ ἐπιστεφανοῦσθαι. καὶ ταῦτα ἕωρα σον περὶ οἴανε πιθέμενοι. Apud Romanos autem alia fuit coronandi pocula ratio, quæ apud Homerum nostrum luxus omnis hostem non reperitur. Poculis enim coronas ex floribus contextas imponebant, vt est apud Virgilium: Crateras magnos statuunt, & vina coronant. sed implebantur etiam mero pocula, vt idem alibi ostendit, Tum pater Anchises magnum cratera corona Induit, impleuítque muro. Et apud Tibullum: Coronatus stabit & ipse calix. Apud Virgilium autem Seruius annotat, apud antiquos duas fuisse mensas: vnam epularum, alteram poculorum. Illud ad hunc locum pertinet. Mensa enim epularum tunc fuit, cum heroes cibo & potu simul fruerentur, id est, promiscuè vel bibebant, vel comedebant: ideò diximus ex Athenæo, solitum apponi singulis Homeri conuiuis canistrum, & mensam, & poculum, vt biberent quando animus iuberet. Mensa verò poculorum ea est, quæ nunc describitur, cùm altera sublata succedunt adolescentes isti, qui singulis heroibus vina infundunt sine vlla cibi mentione. Qui mos in conuiuiis Germanorum vsitatus est, quanquam isti in mensis poculorum solent bibendi irritamentis aliquibus, putà pane sale perfuso, vti.

μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο) Variæ sunt cantilenarum species, quas Eustathius, & post eum Rhodiginus lib. 27. cap. 26. enumerant, attigit etiam Epitome Athenæi lib. 1. Alia igitur est σωφρονιστική, qualis est vatis illius, quem Clytæmnestræ reliquit discedens Agamemnon, qui primùm mulierum laudes percurrens, desiderium quoddam honoris, gloriæ, probitatísque in eius animo impressit: vnde Aegysthus non prius Clytemestra potitus est, quàm ἀοιδὸν illum in insula deserta obtruncarit. Alia est ἐγκωμιαστική, quia virorum præstantium laudes retinebantur, vt de Achille aliquando Homerus dicet. Alia θρηνητική, quam etiam Philostratus Achilli tribuit his verbis: ᾖδε δὲ, inquit, τοὺς ἀρχαίους ἥλικας τὸν Γανυμήδη, καὶ τὸν Νάρκισσον, καὶ ἔτι Ἀδώνιδος. Προσφάτων δὲ ὄντων τῶν περὶ Ὕλα τε, καὶ Ἀβδήρου θρήνων, ἐπειδὴ ἀμφω ἐφηβῶντε, ὁ μὲν ἐς πηγὴν ᾤχετο ἀφανισθεὶς, τὸν δὲ αἱ τοῦ Διομήδους ἵπποι ἐδαίσαντο, καὶ ἀδακρυτὶ ταῦτα ᾖδεν. Alia est ὀρχηματική, qualis illa Demodoci apud Homerum, ad quam iuuenes pubescentes saltabant atque in armis. Denique cantilena est παιανική, qualis est hoc loco, quę propriè dicata est Apollini.

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
Διογενὴς Πηλῆος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμόν γ'· ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
Αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε,
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες
Πάντες ἅμα, Ζεὺς δ' ἦρχε. Θέτις δ' οὐ λήθετ' ἐφετμέων
Παιδὸς ἑοῦ, ἀλλ' ἥγ' ἀνεδύσατο κῦμα θαλάσσης,
Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν, Οὔλυμπόν τε.
Εὗρεν δ' εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο, καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ. δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα,
Λισσομένη προσέειπε Δία Κρονίωνα ἄνακτα,
Ζεῦ πάτερ, εἴποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα
Ἢ ἔπει, ἢ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ.
Τίμησόν μοι υἱὸν, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων
Ἔπλετ'. ἀτάρ μιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν. ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ σύ πέρ μιν τῖσον Ὀλύμπιε μητίετα Ζεῦ.
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
χ. τιμῇ. Υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ * τιμή.
Ὣς φάτο. τὴν δ' οὔτι προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο. Θέτις δ' ὡς ἥψατο γούνων,
Ὣς ἔχετ' ἐμπεφυυῖα, καὶ εἴρετο δεύτερον αὖθις,
Νημερτὲς μὲν δή μοι ὑπόσχεο, καὶ κατάνευσον,
Ἢ ἀπόειπ' (ἐπεὶ οὔ τοι ἔπι δέος) ὄφρ' εὖ εἰδῶ
Ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμοτάτη θεός εἰμι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,

Verùm hic irascebatur nauibus assidens velocibus
Generosus Pelei filius pedes velox Achilles.
Neq. vnquã in cõcione versabatur, illustres viros faciẽ (te,
Neq. vnquã in prælio; sed cõsumebat dilectũ cor
Illic manens: desiderabat aũt clamorémq. pugnámque
Sed quando iam ab illo duodecima facta est aurora,
Et tunc iam ad Olympum iuerant dij semper existẽtes,
Oẽs simul, Iupiter .a. præibat: Thetis .a. non oblita est
Filij sui, sed emersit ex vnda maris, (mandatorum
Matutináque conscendit in magnũ cœlũ Olympũque.
Inuenit .a. latè vidẽtẽ Saturnidem seorsum sedẽtẽ ab
In summo vertice baccati iugis Olympi: (alijs.
Et ante ipsum sedit & prehendit genua
Sinistra manu: dextera aũt sub mento apprehendens,
Supplicans allocuta est Iouem Saturnidem regem:
Iupiter pater, si quando te inter immortales iuui,
Vel verbo, vel opere, hoc mihi perfice desiderium,
Honora mihi filium, qui breuissimæ vitæ præ cæteris
Est: sed ipsum nunc rex virorum Agamemnon
Inhonorauit, habet. n. munus eius ereptum quod ipse vi
Sed tu ipsũ honora Olympie prudens Iupiter (cepit.
Tandiu aũt Troianis adijce robur, donec Achiui
Filium meum honorent augeãtq. cum honore. (Iupiter
Sic dixit: hanc .a. non allocutus est nubes congregans
Sed tacitus diu sedit, Thetis .a. vt apprehẽderat genua
Sic tenebat inhærens, & rogabat secundò iterum:
Verum quidem iam mihi promitte & annue:
Vel abnue (quoniam non tibi est timor) vt bene sciam.
Quantũ ego inter oẽs inhonoratissima dea sim.
Hæc .a. ingemiscẽs allocutus est nubiũ cõgregator Iupiter

Ἦ δὴ

Exitialia sanè opera, quod me rixari impellis,
Iunoni, quando me irritat contumeliosis verbis.
Hæc aût & vane mecum semper inter immortales deos
Cõtẽdit: atque mecũ dicit in pugna Troianis auxiliari.
Sed tu quidem nunc rursus recede, ne te videat
Iuno, mihi autem hæc erunt curæ vt perficiam.
Sed age, iam tibi capite annuam, vt confidas.
Hoc enim ex me cum immortalibus maximum
Signum: non enim meum irreuocabile, neque fallax,
Neque sine exitu quodcunque capite annuam.
Dixit, & nigris superciliis annuit Saturnides.
Ambrosiæ autem comæ defluxerunt regis
Et capite immortalibus: ac magnum concussit Olympũ.

Ἦ δὴ λοίγια ἔργ' ὅτ' ἔμ' ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις
Ἥρῃ, ὅταν μ' ἐρέθῃσιν ὀνειδίοις ἐπέεσιν.
Ἡ δὲ καὶ αὔτως μ' αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Νεικεῖ, καί τέ με φησὶ μάχῃ τρώεσιν ἀρήγειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖθις ἀπόστιχε, μή σε νοήσῃ
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται ὄφρα τελέσω.
Εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς·
Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον
Τέκμωρ. οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν,
Οὐδ' ἀτελεύτητόν γ' ὅ,τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.
Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

COMMENTARIVS.

οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν) Sic Historia. Cæterum Achilles memor iniuriæ supradictæ, abstinendum publico concilio decreuerat, odio maximè Agamemnonis, &c. quem locum nos aliàs quoque adduxisse memini.

ποθέεσκε δ' ἀϋτὴν) Achilles non bellandi causa & studio bellum exoptat, sed vt experirentur Græci quanta cum iactura ipsum expulisset Agamemnon, nempe ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισε.

καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο (Ritus supplicantium hoc loco describuntur. Primùm igitur sedet Thetis ante Iouem cui erat supplicatura: quem morem non memini me alibi obseruasse. Illud tantùm mihi nunc succurrit, quod interpretes Apollonij referunt, solere supplices apud larem tacitos sedere, Sic autẽ loquutus erat Apollonius: τὼ δ' ἄνεω, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται. Sed illud non est huius loci, neque videtur supplicem decere vt sedeat, nisi hoc inter Deos propter affinitatẽ aut generis aut dignitatis tolerari possit. Quæ sequuntur autem, sic se habent, prout illa quoque Rhodiginus lib. 15. cap. 18. ex Eustathio & aliis Græcis Interpretibus studiose collegit. Veteribus, inquit, post illos, diu receptissimi fuit moris, vt supplicantes caput, dextram, genua eius, cui se ingererent supplices, contingerent: nec totum tamen caput, sed mentum modò, vt statuere Homerus videtur, vel barbæ meditullium, quod probat Euripides. Id verò διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, quia sit in nobis pars ea principalis, vt in qua λογιστικὸν, id est rationalis collocetur potentia. Dextram verò διὰ τὸ πρακτικὸν, quoniam inibi maxima insit ad agendum facultas. Genua propter motus & progressionis necessitatem. Tria verò hæc symbolice, consensum, actionem, progressum ad ea quæ peterentur, præstanda, complecti videntur, & veluti οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, id est auguria finis supplicandi, &c. Hæc ad verbum Cælius. Ex quibus quæ de dextra dicuntur, ad hunc locum non pertinent: ideò reliqua quæ illic sunt, non transcripsi.

εἴποτε δή σε) Beneficium se dedisse qui dicit, petit, inquit Publius. Quod huic loco maximè conuenit. Reposcit enim ἀντίχαριν & hostimentum Thetis à Ioue, vt statim subiicit, quomodo etiam Apollinem Chryses precabatur anteà, vbi vide quæ de hac beneficiorum commemoratione annotauimus. Reliqua paulò ante in Achillis querimonia & colloquio cum Thetide explicuimus.

ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο) Causam huius silentij esse suspicor, quòd non facilè rem Iunoni ingratam aggrederetur: id proculdubiò facturus, si Troianis manifestò auxiliaretur. Quod ego ex sequenti Iouis oratione coniicio, ἦ δὴ λοίγια ἔργα, &c.

ἡ δὲ καὶ αὔτως) Perpetua ferè sunt Iouis & Iunonis iurgia & odia. tum propter Iouis adulteria. qua de re infr. Iliad. μ. copiosiùs dicetur. (Mirum est autem adeò perfricta fronte Poetas extitisse vt non solùm Diis coniugia tribuerint, sed coniugiorum etiam eos infractores statuerint: item & iurgiorum inimicitiarúmque authores & fautores scelestissimos. Res sacrosancta illa Deitate, pacísque amantissima tam indigna, quàm horum mendaciorum confictores æterno digni supplicio. Quod vtinam Homerus non præstitisset, qui reliquis tamen viam præmonstrauit: sed cæcus ille cæcos ad exitium deduxit) tum quòd Iouis animus in Trianos magis propenderet, quàm in Græcos, quorum partes Iuno tuebatur, ideò statim dicit Iupiter, καί τέ με φησὶ μάχῃ τρώεσιν ἀρήγειν.

εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ) Iste capitis nutus augustissimè promissum Iouis confirmauit, vnde Thetis de ipsius auxilio dubitare non potuit. Est autem caput pars in corpore præstantissima, in qua est rationalis animæ sedes secundum Platonicos: quia illic est cerebri cõceptaculum, ac membrorum animalium, quæ organa sunt & principia virtutis animalis, tam apprehendentis, quàm eligentis, seu voluntariè mouentis, vt obseruauit quoque ex illis Rhodiginus lib. 3. cap. 23. vnde colligi potest, cur tam augustum sit capite Iouem annuere. Ex eò enim tanquam primo motore pendent voluntates nostræ, maximè quę cum ratione consentiunt. Nam hìc non loquor de θυμικῇ aut ἐπιθυμητικῇ: quarum illa est in corde, hæc verò in iecore. Itaque Iuppiter subiungit pollicitum suum capitis nutu sancitum esse irreuocabile, omni fraude carens, & cuius euentus certissimus sit. Denique res sacra caput existimatum est, vnde & sternutamenta sacra dixit Aristoteles in Problematibus, sect. 33. q. 9. his verbis: διά τι, inquit, τῶν μὲν ἄλλων πνευμάτων αἱ ἔξοδοι, οἷον φῦσαι καὶ ἐρυγμοὶ οὐχ ἱεραὶ, ἡ δὲ τοῦ πταρμοῦ ἱερά; πότερον ὅτι τριῶν τόπων ὄντων, κεφαλῆς, καὶ θώρακος, καὶ τῆς κάτω κοιλίας, ἡ κεφαλὴ θειοτάτη. ἔστι δὲ φῦσα μὲν ἀπὸ τῆς κάτω κοιλίας πνεῦμα, ἐρυγμὸς δὲ τῆς ἄνω, ὁ δὲ πταρμὸς τῆς κεφαλῆς. διὰ τὸ ἱερώτατον οὖν εἶναι τὸν τόπον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐντεῦθεν ὡς ἱερὸν προσκυνοῦσιν, &c. Iusiurãdũ ergo per caput pro sanctissimo & inuiolabili habitum est apud veteres. Alij dicunt caput fuisse salutis symbolum, itaque illud adiurare & deuouere in fide præstanda receptum fuisse. Hinc Lyricus Latinus Iuliam Darinem perfidũ caput votis obligare solitam dicit.

οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον) Tria sunt, inquit Eustathius noster, quibus aliquis promissa non exequitur, Fraus, Pœnitentia ac consilij mutatio, & impotentia, ex quibus duo priora necessariò non contingunt, tertium potest accidere, si res quam pollicitus sit, magna extiterit: cuius etiam euentus sit omnino impossibilis. At potentissimo omniũ, id est Ioui, hæc omnino necessariò adsunt. Per παλινάγρετον autem ostendit Iuppiter, se firmum & stabilem: per οὐδ' ἀπατηλὸν, se veracem: per οὐδ' ἀτελεύτητον, se promissorum perfectorem. In ἐμὸν autem deest τὸ ἔπος, vt & ibi κερτομίοις δ' ἀπροσηύδα, deest ἔπεσιν.

κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι) Anteà dicebamus toto capite Iouem annuere, nunc verò solis superciliis: sumuntur ergo illa, vt arbitror, συνεκδοχικῶς pars pro toto.

μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον) Solet ista Homerus περιπλοκεῖν de Deorum motibus crassiùs ad humanæ naturæ similitudinem expressis. Sic Iuno inf. lib. 8. σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, μέγαν ἐλέλιξεν ὄλυμπον: sic Latinus Homerus, & nutu totum tremefecit olympum.

Isti sic consultantes disiuncti sunt: hæc quidem posteà
In mare desiliit profundum à splendido Olympo:
Iupiter .a. in suã domũ: Dij verò simul oẽs surrexerunt
Ex sedibus, suo patri obuiam: neque aliquis sustinuit
Expectare venientem, sed obuij steterunt omnes.
Sic hic quidem illic resedit in solio, neque ipsum Iuno
Ignorauit, intuita quòd ei contulerat consilia

Τώ γ' ὣς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα
Εἰς ἅλα ἆλτο βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ζεὺς δὲ ἑὸν πρὸς δῶμα. Θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν
Ἐξ ἑδέων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον. οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐπερχόμενον. ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου, οὐδέ μιν Ἥρη
Ἠγνοίησεν, ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσατο βουλὰς

Exitialia sanè opera, quod me rixari impellis,
Iunoni, quando me irritat contumeliosis verbis.
Hæc aũt & vane mecum semper inter immortales deos
Cõtẽdit: atque mecũ dicit in pugna Troianis auxiliari.
Sed tu quidem nunc rursus recede, ne te videat
Iuno, mihi autem hæc erunt curæ vt perficiam.
Sed age, iam tibi capite annuam, vt confidas.
Hoc enim ex me cum immortalibus maximum
Signum: non enim meum irreuocabile, neque fallax,
Neque sine exitu quodcunque capite annuam.
Dixit, & nigris superciliis annuit Saturnides.
Ambrosiæ autem comæ defluxerunt regis
Et capite immortalibus: ac magnum concussit Olympũ.

Η δὴ λοίγια ἔργ' ὅτ' ἔμ' ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις
Ἥρῃ, ὅταν μ' ἐρέθῃσιν ὀνειδίοις ἐπέεσιν.
Ἡ δὲ καὶ αὔτως μ' αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Νεικεῖ, καί τέ μέ φησι μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖθις ἀπόστιχε, μή σε νοήσῃ
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφρα τελέσσω.
Εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς·
Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον
Τέκμωρ. οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν,
Οὐδ' ἀτελεύτητόν γ' ὅ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.
Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

COMMENTARIVS.

οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν) Sic Historia. Cæterum Achilles memor iniuriæ supradictæ, abstinendum publico concilio decreuerat, odio maximè Agamemnonis, &c. quem locum nos aliàs quoque adduxisse memini.

ποθέεσκε δ' αὐτὴν) Achilles non bellandi causa & studio bellum exoptat, sed vt experirentur Græci quanta cum iactura ipsum expulisset Agamemnon, nempe ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισε.

καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο) Ritus supplicantium hoc loco describuntur. Primùm igitur sedet Thetis ante Iouem cui erat supplicatura: quem morem non memini me alibi obseruasse. Illud tantùm mihi nunc succurrit, quod interpretes Apollonij referunt, solere supplices apud larem tacitos sedere, Sic autẽ loquutus erat Apollonius: τὼ δ' ἄνεῳ, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται. Sed illud non est huius loci, neque videtur supplicem decere vt sedeat, nisi hoc inter Deos propter affinitatẽ aut generis aut dignitatis tolerari possit. Quæ sequuntur autem, sic se habent, prout illa quoque Rhodiginus lib. 15. cap. 18. ex Eustathio & aliis Græcis Interpretibus studiose collegit. Veteribus, inquit, post illos, diu receptissimi fuit moris, vt supplicantes caput, dextram, genua eius, cui se ingererent supplices, contingerent: nec totum tamen caput, sed mentum modò, vt statuere Homerus videtur, vel barbæ meditullium, quod probat Euripides. Id verò διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, quia sit in nobis pars ea principalis, vt in qua λογιστικὸν, id est rationalis collocetur potentia. Dextram verò διὰ τὸ πρακτικὸν, quoniam inibi maxima insit ad agendum facultas. Genua propter motus & progressionis necessitatem. Tria verò hæc symbolicè, consensum, actionem, progressum ad ea quæ peterentur, præstanda, complecti videntur, & veluti οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, id est auguria finis supplicandi, &c. Hæc ad verbum Cælius. Ex quibus quæ de dextra dicuntur, ad hunc locum non pertinent: ideò reliqua quæ illic sunt, non transcripsi.

εἴ ποτε δή σε) Beneficium se dedisse qui dicit, petit, inquit Publius. Quod huic loco maximè conuenit. Reposcit enim ἀντιχάριν & hostimentum Thetis à Ioue, vt statim subiicit, quomodo etiam Apollinem Chryses precabatur anteà, vbi vide quæ de hac beneficiorum commemoratione annotauimus. Reliqua paulò ante in Achillis querimonia & colloquio cum Thetide explicuimus.

ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο) Causam huius silentij esse suspicor, quòd non facilè rem Iunoni ingratam aggrederetur: id proculdubiò facturus, si Troianis manifestò auxiliaretur. Quod ego ex sequenti Iouis oratione coniicio, ἦ δὴ λοίγια ἔργα, &c.

ἡ δὲ καὶ αὔτως) Perpetua ferè sunt Iouis & Iunonis iurgia & odia. tum propter Iouis adulteria. qua de re infr. Iliad. μ. copiosiùs dicetur. (Mirum est autem adeò perfricta fronte Poetas extitisse vt non solùm Diis coniugia tribuerint, sed coniugiorum etiam eos infractores statuerint: item & iurgiorum inimicitiarúmque authores & fautores scelestissimos. Res sacrosancta illa Deitate, pacísque amantissima tam indigna, quàm horum mendaciorum confictores æterno digni supplicio. Quod vtinam Homerus non præstitisset, qui reliquis tamen viam præmonstrauit: sed cæcus ille cæcos ad exitium deduxit) tum quòd Iouis animus in Trianos magis propenderet, quàm in Græcos, quorum partes Iuno tuebatur, ideò statim dicit Iupiter, καί τέ με φησὶ μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.

εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ) Iste capitis nutus augustissimè promissum Iouis confirmauit, vnde Thetis de ipsius auxilio dubitare non potuit. Est autem caput pars in corpore præstantissima, in qua est rationalis animæ sedes secundum Platonicos: quia illic est cerebri cõceptaculum, ac membrorum animalium, quæ organa sunt & principia virtutis animalis, tam apprehendentis, quàm eligentis, seu voluntariè mouentis, vt obseruauit quoque ex illis Rhodiginus lib. 3. cap. 23. vnde colligi potest, cur tam augustum sit capite Iouem annuere. Ex eò enim tanquam primo motore pendent voluntates nostræ, maximè quę cum ratione consentiunt. Nam hîc non loquor de θυμικῇ aut ἐπιθυμητικῇ: quarum illa est in corde, hæc verò in iecore. Itaque Iuppiter subiungit pollicitum suum capitis nutu sancitum esse irreuocabile, omni fraude carens, & cuius euentus certissimus sit. Denique res sacra caput existimatum est, vnde & sternutamenta sacra dixit Aristoteles in Problematibus, sect. 33. q. 9. his verbis: διά τι, inquit, τῶν μὲν ἄλλων πνευμάτων αἱ ἔξοδοι, οἷον φῦσαι καὶ ἐρυγμοὶ οὐχ ἱεραί, ἡ δὲ τοῦ πταρμοῦ ἱερά; πότερον ὅτι τριῶν τόπων ὄντων, κεφαλῆς, καὶ θώρακος, καὶ τῆς κάτω κοιλίας, ἡ κεφαλὴ θειοτάτη. ἔστι δὲ φῦσα μὲν ἀπὸ τῆς κάτω κοιλίας πνεῦμα, ἐρυγμὸς δὲ τῆς ἄνω, ὁ δὲ πταρμὸς τῆς κεφαλῆς. διὰ τὸ ἱερώτατον οὖν εἶναι τὸν τόπον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐντεῦθεν ὡς ἱερὸν προσκυνοῦσιν, &c. Iusiurãdũ ergo per caput pro sanctissimo & inuiolabili habitum est apud veteres. Alij dicunt caput fuisse salutis symbolum, itaque illud adiurare & deuouere in fide præstanda receptum fuisse. Hinc Lyricus Latinus Iuliam Darinem perfidũ caput votis obligare solitam dicit.

οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον) Tria sunt, inquit Eustathius noster, quibus aliquis promissa non exequitur, Fraus, Pœnitentia ac consilij mutatio, & impotentia, ex quibus duo priora necessariò non contingunt, tertium potest accidere, si res quam pollicitus sit, magna extiterit: cuius etiam euentus sit omnino impossibilis. At potentissimo omniũ, id est Ioui, hæc omnino necessariò adsunt. Per παλινάγρετον autem ostendit Iuppiter, se firmum & stabilem: per οὐδ' ἀπατηλὸν, se veracem: per οὐδ' ἀτελεύτητον, se promissorum perfectorem. In ἐμὸν autem deest τὸ ἔπος, vt & ibi κερτομίοις δ' ἀπροσηύδα, deest ἔπεσιν.

κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι) Anteà dicebamus toto capite Iouem annuere, nunc verò solis superciliis: sumuntur ergo illa, vt arbitror, συνεκδοχικῶς pars pro toto.

μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον) Solet ista Homerus περιπλοκεῖν de Deorum motibus crassiùs ad humanæ naturæ similitudinem expressis. Sic Iuno inf. lib. 8. σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, ἐλέλιξε δὲ μακρὸν Ὄλυμπον: sic Latinus Homerus, & nutu totum tremefecit olympum.

Isti sic consultantes disiuncti sunt: hæc quidem posteà
In mare desiliit profundum à splendido Olympo:
Iupiter autem in suã domũ: Dij verò simul oẽs surrexerunt
Ex sedibus, suo patri obuiam: neque aliquis sustinuit
Expectare venientem, sed obuij steterunt omnes.
Sic hic quidem illic resedit in solio, neque ipsum Iuno
Ignorauit, intuita quòd ei contulerat consilia

Τώ γ' ὡς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα
Εἰς ἅλα ἆλτο βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ζεὺς δὲ ἑὸν πρὸς δῶμα. Θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν
Ἐξ ἑδέων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον. οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐπερχόμενον. ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου, οὐδέ μιν Ἥρη
Ἠγνοίησεν, ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Αὐτίκα κερτομίοισι Δία Κρονίωνα προσηύδα,
Τίς δ' αὖ τοι δολομῆτα θεῶν συμφράσατο βουλάς;
Αἰεί τοι φίλον ἐστὶν ἐμεῦ ἀπὸ νόσφιν ἐόντα,
Κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν. οὐδέ τί πώ μοι
Πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος ὅ,ττι νοήσεις.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
Εἰδήσειν· χαλεποί τοι ἔσοντ' ἀλόχῳ περ ἐούσῃ.
Ἀλλ' ὃν μέν κ' ἐπιεικὲς ἀκουέμεν, οὔτις ἔπειτα
Οὔτε θεῶν πρότερος τόν γ' εἴσεται, οὔτ' ἀνθρώπων·
Ὃν δ' αὖ ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοιμι νοῆσαι,
Μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο, μηδὲ μετάλλα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπας;
Καὶ λίην σε πάρος γ' οὔτ' εἴρομαι, οὔτε μεταλλῶ.
Ἀλλὰ μάλ' εὔκηλος τὰ φράζεαι ἅσσ' ἐθέλῃσθα.
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Ἠερίη γὰρ σοί γε παρέζετο, καὶ λάβε γούνων.
Τῇ σ' ὀΐω κατανεῦσαι ἐτήτυμον, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Δαιμονίη, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι, οὐδέ σε λήθω.
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεαι, ἀλλ' ἀπὸ θυμοῦ
Μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι· τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται.
Εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἐστὶν, ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι.
Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.
Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι *ἀάπτους χεῖρας ἐφείω. *ἀίπτους

Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis:
Statim mordacibus Iouem Saturnium alloquuta est.
Quis aũt rursus tibi, dolose, deorum contulit consilia?
Semper tibi gratum est me sine seorsum quum es,
Occulta cogitantẽ decernere, neque aliquod adhuc mihi
Promptus tolerasti dicere verbum quodcunque cogitas.
Huic respondit postea pater virorúmque deorúmque:
Iuno, ne omnia mea sperato verba
Scire. difficilia tibi erunt, vxor quamuis mea sis:
Sed quod quidem decens fuerit audire, nullus postea
Neque Deorum prior hoc sciet neque hominum.
Quod autem ego seorsũ à dijs vellem intelligere,
Ne tu hæc singula interroga, neque perscrutare.
Huic respõdit postea bouinos oculos habẽs venerãda
Molestissime Saturnide, quale verbũ dixisti? (Iuno.
Et valdè te ante neque interrogo, neque perscrutor,
Sed valdè tacitus ea deliberas quæ vis:
Nunc autem valdè timeo in mente, ne te seducat
Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis.
Matutina enim tibi assedit, & apprehendit genua:
Cui te puto annuisse verè, vt Achillem
Honores, perdas autem multos in nauibus Achiuorũ,
Huic vicissim respondens dixit nebularum congregator Iupiter:
Misera, semper quidem suspicaris, nec te lateo.
Facere autem tamen nihil poteris: sed animo ingrata
Magis eris meo: hoc tibi & horribile erit.
Si autem sic hoc est, mihi quoque par est gratum esse
Sed tacita sede, meo & obedi verbo,
Ne te non iuuent quotquot dij sunt in Olympo (ro.
Prope venientes quãdo tibi inaccessibiles manus iniece

COMMENTARIVS.

θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν) Exemplum est reuerentiæ, quam inferiores superioribus tribuunt, quæ non solùm interna debet esse, sed etiam externam honoris exhibitionem postulat, qualis est venientibus assurgere. Talis fuit quoque apud Romanos obseruatio aspectu magistratuum capita aperire: quanquam præter Plutarchum Plinius lib. 28. cap. 6. ex authoritate Varronis non venerationis causa id factum existimet, sed valetudinis, quoniam firmiora consuetudine ea fierent: quod mihi planè ridiculum videtur, vt per transennam ista annotemus. Sola autem assurrectione venientem Iouem excipit cætera Deorum caterua, tanquam videlicet supremum illorum moderatorem, imò & patrem, qualis ab Homero mox appellabitur.

αἰεί τοι φίλον ἐστὶν) Quàm curiosum sit mulierum vulgus, Iunonis exemplo videtur docere, quòd in secreta etiam mariti consilia inquirat, vt illa sibi patefiant. Quòd autem Ioui Iuno consuetudinem illam exprobrat, seorsum à se aliquid semper moliendi aut cogitandi, nihil aliud est quàm quod antea Iuppiter ipse dicebat, venire se identidem in Iunonis suspicionem, ne partibus Troianorum opitularetur, his verbis, καί τέ μέ φησι μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν. Cui prudenter quoque respondet Iuppiter, castigans curiosam nimis illius interrogationem, quasi non expediat aut deceat illam omnes Iouis deliberationes resciscere, cùm alioqui nihil sit illam celaturus, adeò vt & in illarum communicatione eam cæteris omnibus antelaturus sit. Quæ in coniugum præcepta traduci possunt, vt ea solùm quæ maritus voluerit, satagat vxor, cætera anxiè & sollicitè nimis præter coniugis arbitrium non exquirat. Quò directè spectant illa Naumachij apud Stobæum: Μηδέ μοι ἐξερέειν (sermo est ad mulierem) τὰ μὴ θέμις ἐστὶ γυναῖκας ἴδμεναι· εἰ δ' αὐτός τι θέλει συμφράδμονα θέσθαι. Σιωπᾶν μὲν τάχα μύθῳ, ἀμείβεο δ' ὅσσα σοι αὐτὸς φράζηται, &cæt. Habet ergo istud prærogatiuæ maritus, vt sine vxoris consilio multa possit peragere aut moliri (quanquam illud in domesticis negotiis tutum semper non est, imò penè nunquam. Etenim, vt est apud Iuuenalem: quisquis erit bonus optandúsque maritus Nil vnquam inuita donabit coniuge, vendet Hac obstante nihil. Et hæc reciprocè ab vtroque coniuge præstantur) quod item vxorem non decet, vt videlicet ipsa seorsim aliquid à marito aggrediatur, ita lege connubiali in mariti voluntatem & nutum tota se mancipauit. Quod vt sanè & rectè intelligatur, sciendum est, multa negotia putà publica (nam ad rerumpublicarũ administrationem mulieres non admittimus, quanquam Plato hoc illis in sua Republica concesserit) à viro administrari, in quibus non solùm non necessarium, sed & perniciosum est mulierem consortium, putà si requiratur alicubi silentium, cuius quàm parcæ sint illæ, docent ista Antiphanis λαθεῖν ζητῶν τι πρὸς γυναῖκα. Ἐρεῖς τὸ πρᾶγμα; καὶ τί τοῦτο διαφέρει Ἢ πᾶσι τοῖς κήρυξιν ἐν ἀγορᾷ φράσαι; Tacendum quod putas an fœminæ committis? imò quid aliud, quàm si in foro Denunciares voce præconum omnium. Sunt & aliæ multæ rationes, quibus mulieres ad omnia maritorum consilia & deliberationes admitti non debeant. Sed de illis nos plus satis forsan diximus. Hunc autem Homericum locum sic Plutarchus quoque enarrat, τῶν δ' οἴκων, inquit, μάλιστα σωζομένων, ὁπόταν γυνὴ, μήτε τὰς ἀπορρήτους διανοίας τοῦ ἀνδρὸς πολυπραγμονῇ, μήτ' αὖ τῆς γνώμης αὐτοῦ προφέρειν τι ἐπιχειρῇ ὡς τῆς Ἥρας ὑπέδειξε. τὸ μὲν πρότερον τῷ Διὶ λέγοντο προσελθὼν, Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους εἰδήσειν. τὸ δ' ὕστερον τῇ Ἥρᾳ. μή πως μοι μετόπισθε χολώσεαι σιωπῇ οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυρρόου Ὠκεανοῖο. Hoc autem vltimum posteà videbimus. nam alioqui huius loci non est.

αἰνότατε) Ingenium ferè est mulierum vt semel irritatum verborum blanditie non deliniatur. Cùm enim modestissimè curiosam Iunonem affatus esse. Iuppiter, vt ad vlteriorem inquisitionem aditus illi occludi videretur, illa tamen peruersè & refractario animo in eum acrius insurgit, atque adeò conuitiis incessit, quod quàm si vxoribus indignum, docent, qui obedientiam ab illis erga maritos exhiberi iubent, ἀγαθῆς γυναικός ἐστι μὴ κρείττον' εἶναι τἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον· Γυνὴ δὲ νικῶσ' ἄνδρα, κακόν ἐστι μέγα, inquit Philemon, tãtùm abest, vt contumeliis eos afficere debeant, à quibus rixosa ista Iuno sibi non temperauit.

νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα) Dixerat anteà Poeta, manifesta fuisse Iunoni Iouis consilia his verbis, οὐδέ μιν Ἥρη ἠγνοίησεν ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς Ἀργυρόπεζα Θέτις, &c. nunc verò Iuno suspicari se illa tantùm dicit: tamen videtur [illegible] omnino loqui: vt & cognouit Iuppiter, cùm dicet, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι οὐδέ σε λήθω.

πρῆξαι

ἀπῶξαι δ' ἔμπης) Id est, Suspicione tua nihil proficies, neque idcirco deliberationum mearum exitus auertes, quin & eo nomine magis odiosa esse mihi incipis, quòd tam seuerè & rigidè mecum agis, quasi te inconsulta nihil ausim aggredi, imò & damnum maius tota ista tibi curiositas importabit, tum ego ex calamitate tua non mediocrem voluptatem concepturus sum. His grauiora subiungit Iupiter, verbera enim ac manuum iniectionem Iunoni comminatur, quæ, maritum reuerita, tacuisse dicitur, quasi viribus, non verbis impar. Vbi etiam exemplum muliebris pusillanimitatis, aut, si mauis σωφροσύνην, modestiæ.

Ἄαπτους) Aristophanes in Glossis scribebat ἀΐπτους, quasi ἀρρήτους, quas nequeat quispiam eloqui, vel δυσπαρακολουθήτους, quas nõ possis consequi. Quod annotaui, vt quoad possim maximè, nihil à nobis desideretur in hoc spicilegio variarum lectionum post alios messores, qui me præcesserunt. Quasdam autem anteà in hoc libro ad marginem scripsi, quarum in annotationibus non memini, sed diligens lector facilè ex collatione precedentium editionum eas animaduertet. Quod & imposterum fieri volo, si quando negligentior in his minutioribus fuero, dum ad grauiora ingenium meum applico.

χεῖρας ἐφείω) Est autem Iuno Iouis manus olim experta, cùm è cœlo ab eo suspensa est, vt suo loco, id est, infrà Iliad. μ. copiosè videbimus.

Sic dixit: timuit autem bouinis oculis veneranda Iuno,
Et tacita sedit cùm inflexisset dilectum cor.
Ingemuerunt autem in domo Iouis dij cœlicolæ:
His aũt Vulcanus inclytus artifex incepit concionari,
Matri dilectæ amabilia ferẽs albas vlnas habẽti Iunoni.
Certè pestifera opera hæc erunt, neq; tolerabilia,
Si iam vos propter mortales contenditis sic.
Inter Deos aũt tumultum excitatis; neque conuiuij
Boni erit voluptas: quoniam peiora vincunt.
Matrem aũt ego admoneo ipsam, quãuis intelligẽtem,
Vt patri dilecto amabilia adferat Ioui, vt ne iterum
Iurget pater, & nobis conuiuium conturbet.
Si enim vult Olympius fulgurator
Ex sedibus euertere, hic enim multùm potens est,
Sed tu hunc verbis demulce mollibus:
Statim posteà beneuolus Olympius erit nobis.
Sic dixit, & surgens poculum rotundum
Matri dilectæ in manibus posuit: & ipsã allocutus est:
Tolera mater mea & suffer, mœsta quamuis sis:
Ne te dilectam quamuis existentem oculis videam
Verberatam: tunc non potero, quamuis doleam,
Iuuare. difficilis. n. cœlestis Iupiter vt ei repugnetur.
Iam enim me & aliàs auxiliari cupientem
Iecit pede, extendens à limine diuino.
Totam autẽ diem ferebar: vnà autẽ cum sole occidẽte
Decidi in Lemnum (parum autem animi erat mihi)
Ibi me Sintij viri statim exceperunt cadentem.
Sic dixit: risit autem dea albas vlnas habens Iuno:
Subridens autem filij suscepit è manu poculum.
Sed hic alijs dijs à dextra exorsus omnibus
Propinabat, dulce nectar ab cratere hauriens.
Inextinguibilis autem excitatus est risus beatis dijs,
Postquã viderunt Vulcanum per ædes ministrantem.
Sic tunc quidem totam diem vsque ad solẽ occidentem
Conuiuabantur: neque ãplius animus indiguit cõuiuio
Neque lyra perpulchra, quã tenebat Apollo æqualis:
Musisque quæ canebant respondentes voce pulchra.
Sed postquam occidit splendida lux solis,
Hi quidem dormientes iuerunt domum vnusquisque.
Vbi singulis domum inclytus vtroque pede claudus
Vulcanus fecerat doctis artibus.
Iupiter aũt ad suum lectum iuit cœlestis fulgurator,
Vbi antè dormiebat cum ipsũ dulcis somnus inuaderet:
Illic dormiuit ascẽdẽs, iuxtàque aureã sedẽ habẽs Iuno.

Ὣς ἔφατ'· ἔδεισεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη·
Καί ῥ' ἀκέουσα καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ.
Ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ οὐρανίωνες·
Τοῖσιν δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μητρὶ φίλῃ ἐπίηρα φέρων λευκωλένῳ Ἥρῃ,
Ἦ δὴ λοίγια ἔργα τάδ' ἔσσεται,* οὐδ' ἔτ' ἀνεκτά, γρ. οὐδέ
Εἰ δὴ σφὼ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε,
Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Μητρὶ δ' ἐγὼ παράφημι, καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ,
Πατρὶ φίλῳ ἐπίηρα φέρειν Διΐ, ὄφρα μὴ αὖτε
Νεικείῃσι πατήρ, σὺν δ' ἡμῖν δαῖτα ταράξῃ.
Εἴ περ γάρ κ' ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος* ἀστεροπητὴς γρ. ἀστεροπητής.
Ἐξ ἑδέων στυφελίξαι· ὁ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν.
Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐπέεσσι καθάπτεσθαι μαλακοῖσι·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ἵλαος Ὀλύμπιος ἔσσεται ἡμῖν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ ἀναΐξας, δέπας ἀμφικύπελλον
Μητρὶ φίλῃ ἐν χερσὶ τίθει· καί μιν προσέειπε,
Τέτλαθι μῆτερ ἐμή, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ,
Μή σε, φίλην περ ἐοῦσαν, ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
Θεινομένην, τότε δ' οὔ τι δυνήσομαι, ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν. ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι.
Ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα,
Ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Κάππεσον ἐν Λήμνῳ. (ὀλίγος* δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν) γρ. δ' ἔτι
Ἔνθα με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.
Ὣς φάτο, μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Μειδήσασα δὲ, παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον.
Αὐτὰρ ὁ τοῖς ἄλλοισι θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
Ὠνοχόει, γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρητῆρος ἀφύσσων.
Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων,
Μουσάων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
Ἧχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
Ἥφαιστος ποίησ' εἰδυίῃσι πραπίδεσσι.
Ζεὺς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἤϊ' Ὀλύμπιος ἀστεροπητής,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ', ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι·
Ἔνθα* καθεῦδ' ἀναβάς, παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη. γρ. καθηῦδ'

COMMENTARIVS.

Ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα) Deos hoc iurgium grauiter tulisse existimo, quòd Iunonem sic aduersus Iouem peruicacem esse animaduertissent, tum quòd etiam furorem Iouis indignantis pertimescerent, quod ex Vulcani sequenti oratione colligo, qua reliquorum Deorum sententia videtur exprimi.

Ἦ δὴ λοίγια ἔργα) Ex malis moribus, inquit ille, ortæ sunt leges, Poeta similiter ex vitiis virtutis docendæ ansam arripit. Post rixas

ergo præcedentes Iouis & Iunonis inducitur Vulcanus, qui matrem Iunonem placidè exhortatur ad præstandam Ioui reuerentiam,& ab eius morosa increpatione temperet,eo maximè argumento,quòd potentissimo omnium Deo tutò non resistatur, vt qui non solùm Iunonem,sed & reliquos Deos cœlo exturbare possit. Quod cum superioribus Iouis verbis consentit, μὴ νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν ὀλύμπῳ, &c.

οὐδὲ τι δαιτὸς) Intelligendum κατὰ σιωπώμενον, inter epulas concitata fuisse ista Deorum dissidia. Iam verò cùm hilaritati destinata sint conuiuia,non dissolutæ,sed temperanti,ea illinc proculdubiò exulare par est, quæ controuersias morosas tumultúsque pariunt, ne festiuitas illa & vrbanitas epularum perturbetur. Hinc est elegans illa Ὁρατιανὴ ode, Latini Lyrici, Natis in vsum lætitiæ scyphis. Pugnare,Thracum est,tollite barbarum Morem,verecundúmque Bacchum Sanguineis prohibete rixis. & paulò post: Impium Lenite clamorem sodales,Et cubito remanete presso. quæ postrema huic loco maxime conuenirent. Sic lepidulus ille Anacreon, ἄγε, δὴ, μηκέθ' οὕτω πατάγῳ τε κἀλαλητῷ σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ μελετῶμεν.

ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ) Sensus est, Si hæc dissidia epulis nostris commisceantur, peribit tota nostra delectatio, quia vbi bonum aliquod est, si malum accesserit, longè maior est ex malo mœstities quàm ex bono voluptas. Quam γνώμην quidam alius παραφράζων ... ἐπὶ τὸ χεῖρον αἰσθάνονται δὲ καλὸν, ταχέως ἀφίσταται τῆς τῶν ἀνθρώπων πολιτείας. Sed ad Homerum facit Euripides, sic dicens, κρεῖσσον τὸ κακὸν ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

ἀργαλέος γὰρ ὀλύμπιος) Potentiam supremi illius Dei cætera Deorum caterua etiam reformidat, quod anteà idem Vulcanus indicauit, cùm dixit: ὁ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν: quæ potentia eò magis in homines extenditur, vt docet Odys. δ. Homerus ipse his verbis: ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. Et Menander generaliùs, θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστιν, inquit.

ἤδη γάρ με καὶ) Ex vno periculo ad cætera sapientiores fieri solemus: quod hoc loco Vulcano accidit. Cùm enim iam semel robur Iouis cum suo incommodo sit expertus propter præstitam Iunoni matri aduersus illum opem, cautior inde iam factus, ipsi aduersari in re potissimùm simili veretur. Fabula autem ista de Vulcano in insulam Lemnum deiecto à Platone ex sua Repub. expellitur. Ea autem duplex fuit. Primùm enim ab ipsa Iunone matre deiectus, memoratur ab ipso etiam Homero hymnographo hymno in Apollinem, vbi Iuno introducitur factum ipsum narrans. Secundò à Ioue, vt hoc loco recitatur, & à Luciano in dialogo de Sacrificiis, his verbis: χωλεύουσι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πτώματος, ὁπότε ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ εἴγε μὴ οἱ Λήμνιοι, καλῶς ποιοῦντες ἔτι φερόμενον αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐτεθνήκει ἂν ἡμῖν ὁ ἥφαιστος, ὥσπερ ὁ Ἀστυάναξ ἀπὸ πύργου καταπεσών. Illa autem duplicitas non est à Natali obseruata, ideò diuersum factum ab altero alterum existimauit, hoc est diuerse à multis conscriptum, sed nos ex Eustachio illam edocemus. ἰστέον δὲ, inquit, καὶ ὅτι δύο ῥίψεις τοῦ ἡφαίστου ὁ μῦθος λέγει. προτέραν μὲν, τὴν μετ' γένεσιν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἥρας, ὅτι καὶ ἐγεννήθη χωλὸς, δευτέραν δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Διὸς, ὅτε τῇ μητρὶ ἀλεξῆσαι ἤθελε δεσμευθείσῃ πρὸς τοῦ Διός. Cæterùm locus iste secundùm omnium ferè opinionem mythologicus est: sed iam anteà monuimus, non esse nostri instituti, sensus fabularum mythologicos obseruare, quia hoc peculiare volumen postulat, propter ingentes in eam rem deblaterationes & diuersitates, quod etiam ab aliis iam est præstitum, nimirum ab Heraclide Pontico olim, & recens diligenter à Natali Comite.

πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην) His verbis distantiam cœlorum à terris significauit Poeta. Cæterùm hic Vulcani lapsus non valdè abest ab historia sacra, quæ Angelos detrusos cœlo pariter commemorat, & nescio an hoc ignara illa & cæca antiquitas adumbrarit.

ἄσβεστος δ' ἄρ ἐνῶρτο) Sic tristia iucundis Poeta temperat, & post illos contentionum æstus tranquillitate condit diuina conuiuia. Est enim risus hilaritatis testis, quem tamen moderatum esse decet, neque forte talem, qualem Diis hoc loco Homerus tribuit, hoc est ἄσβεστον, quod manifeste apud Platonem 3. de Repub. damnat Socrates: ἀλλὰ μὴν, inquit, οὐδὲ φιλογέλωτάς γε δεῖ εἶναι. σχεδὸν γὰρ ὅταν τις ἐφιῇ ἰσχυρῷ γέλωτι, ἰσχυρὰν καὶ μεταβολὴν ζητεῖ τὸ τοιοῦτο. δοκεῖ μοι ἔφη. Οὔτε ἄρα ἀνθρώπους ἀξίους λόγου κρατουμένους ὑπὸ γέλωτος ἄν τις ποιῇ, ἀποδεκτέον. πολὺ δὲ ἧττον, ἐὰν θεούς, Πολὺ μὲν τοι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν Ὁμήρου οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἀποδεξόμεθα περὶ θεῶν, Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως, &c.

οὐ μὲν φόρμιγγος) Hoc vnum exemplum Musicæ laudes commendat, vt quæ à Deorum etiam conuiuiis non absit. Itaque magister ille apud Plutar. docet, vtilem maximè inter epulas illius vsum non tam ad nudam & simplicem delectationem aurium, sed ὡς ἱκανὴν ἀντισπᾶν καὶ πραΰνειν τὴν τοῦ οἴνου ὑπόθερμον δύναμιν, quod ille ex Aristoxeni sententia protulit, qui dicebat, adhiberi eam ad cõuiuia, quod quum sæpe merum plus æquo haustum mentem & corpus fallere consuescat haurientium, circunstans Musica ordine & mensura rata atque mediocri reuocaret eos ad nisum statúmque contrarium, & adhiberet modum, & in tranquillitate atque constantia pacatum animum contineret, &c. Itaque Homerus eam in epulis vt plurimùm adhibet, sed tamen pacificis & quietis, non bellicis, vt quæ apud Agamemnonem celebrantur, vbi magis seria erant agitanda negotia. Aliter porrò se habent Alcinoi, Procorum, & Didûs otiosa conuiuia, vbi Demodocus, Phemius, & Ioppas canere finguntur. Notandum est autem, antiquum illud Musicæ genus mixtum fuisse voce & instrumentis, vt hoc loco Apollini lyra tribuitur: Musis verò voces, siue illæ assæ, siue ad organicum etiam melos adiunctæ fuerint, lyram pulsante nimirum Apolline. Cùm verò Musicæ vsus in Homericis conuiuiis frequens sit, tanquam videlicet res iucunda & honesta, quod vtrumque illi Aristoteles 8. Politic. tribuit, eius vsus non videtur à nobis improbandus, quanquam Euripides, vt est à Rhodigino obseruatum lib. 9. cap. 4. eos coarguat, qui lyra in poculis vtuntur. Ad iram enim (inquit) potiùs, luctúmque adhibenda musica est, non insuper cantu addecet soluere, qui iam voluptatibus diffluunt. Hæc porrò Apollinis & Musarum Musica videtur fuisse simplicissima & modestissima secus quàm posterioris seculi, vbi tam instrumentorum fides, quàm ipsæ cantiones magis luxuriarunt, qualis videtur fuisse illa Marsyæ, cui Apollinem & eius instrumenta Socrates 3. Polit. anteponit. Sed hoc forsan est ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Finem faciam, si priùs monuero Icaromenippum illum Luciani Deorum conuiuium, quod ipse met in cœlis viderit retulisse, in cuius narratione multa sunt huic loco similia.

ᾗχι ἑκάστῳ δῶμα) Primus Homerus, vt volunt, Astrologos in hoc loco docuit cœlum in duodecim domos partiri. Quod si verum est, duodecim quoque deos cœlestes statuisse eos credendum est, quos ab Ægyptiis Græcos accepisse testatur in Euterpe Herodotus. δυώδεκά τε θεῶν, inquit, ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν, &c. Sed suspicor, id primum & ante ipsum Homerum à Chaldæis factitatum, vt cùm ad eos Astrologiæ inuentio referatur, pars ista quoque Astrologiæ potissima referenda esse videatur. Quod ego contra Didymi & Eustathij nostrorum interpretum sententiam dictum volo.

ἔνθα καθεῦδ' ἀναβάς) Atqui initio sequentis libri dicet Homerus Iouem non dormiisse, quod plane huic loco repugnat. Sed nos mox ibidem istud examinabimus.

Finis primi libri Iliadis.

ARGV-

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI HOMERI Iliadis.

IVPITER somnium immittēs Agamemnoni, hortatur vt Græcos educat ad bellum. Hic autem primùm quidem optimatum concilium congregauit: posteà autem concione facta tentat ipsos, hortans fugere in patrias: detinet autem ipsos Vlysses Mineruæ prudentia, & Nestor concionatus: postea cibo sumpto armantur ipsique & Duces: similiter autem & Troiani, cùm Iris ipsis annunciauisset. Enumerationem autem Poeta fecit exercituum & nauium.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Somnium & Catalogus.

Aliud.

B. autem somnium habet, concionem: & naues enumerat.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ ὄνειρον ἐπιπέμψας Ἀγαμέμνονι, παρακελεύεται τοὺς Ἕλληνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ, πρότερον μὲν τῶν ἀρίστων συνέδριον συνήγαγεν. ἔπειτα δὲ ἐκκλησίαν ποιησάμενος, ἀποπειρᾶται αὐτῶν, παρακελευσάμενος φεύγειν εἰς τὰς πατρίδας. κατέχει δὲ αὐτοὺς Ὀδυσσεὺς Ἀθηνᾶς προνοίᾳ, καὶ Νέστωρ δημηγορήσας. εἶτα τροφὴν ἀνελόμενοι, ἐξοπλίζονται αὐτοί τε καὶ οἱ ἡγεμόνες. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Τρῶες, Ἴριδος αὐτοῖς ἀπαγγειλάσης. κατάλογον δὲ ὁ Ποιητὴς ἐποίησε τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν νηῶν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ὄνειρος καὶ κατάλογος.

Ἄλλη.

Βῆτα δ' ὄνειρον ἔχει, ἀγορὴν καὶ νῆας ἀριθμεῖ.

CAETERI quidē dijq́ & viri equites galeati
Dormiebāt per totā noctem, Iouē autem non habebat dulcis somnus,
Sed is voluebat in animo, quomodo Achillem
Honoraret, perderet aūt multos apud naues Achiuos.
Hoc autem ei in animo optimum visum est consilium,
Mittere ad Atridē Agamemnonē perniciosum som-
Et ipsum compellans, verba cita dixit: (nium:
Vade age perniciosum somniū, celeres ad naues Achiu.
Et cum veneris in tentorium Agamemnonis Atridæ,
Omnia valdè verè nuncia sicut iubeo:
Armare ipsum iube comatos Achiuos
Omnibus copijs, nunc .n. capiat ciuitatem Latiuiam.
Troianorū: nō .n. āplius diuersè cœlestes domos habē-
Immortales sentiunt, inflexit enim omnes (tes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent.
Sic dixit: iuit aūt Somniū postquā sermonē audiuit.
Statim aūt peruenit ad naues Achiuorum:
Iuit .a. ad Atridē Agamemnonē, hunc aūt inuenit
Dormientem in tentorio, (circū .a. diuinus fusus erat so-
Stetit aūt super capite, Nelei filio similis (mnus)
Nestori, quem maximè senum honorabat Agamēnō,
Huic se assimilans, allocutum est diuinum Somnium:
Dormis Atrei fili valde prudētis equûm domitoris?
Non oportet per totam noctem dormire cōsiliariū virū,
Cui populi sunt commissi, & tot curæ sunt.
Nunc .v. mihi ausculta citò: Iouis .a. tibi nuncius sum,
Qui cum procul sit à te, valde te curat & miseratur,
Armare te iussit comatos Achiuos
Omnibus copijs: nunc .a. capias ciuitatem Latiuiam
Troianorum: nō .n. āplius diuersa cœlestes domos te-
Immortales sentiunt: inflexit enim omnes (nentes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent.
Ex Ioue. sed tu tuis habe mentibus, neque te obliuio
Capiat, quando te dulcis somnus remiserit.

ΑΛΛΟΙ μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι· Δία δ' οὐκ* ἔχε νήδυμος ὕπνος, γρ. ἔχεν ἥδυμος.
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένα, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃ, ὀλέσῃ δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Πέμψαι ἐπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι οὖλον ὄνειρον.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βάσκ' ἴθι οὖλε ὄνειρε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ἐλθὼν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
Πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορευέμεν ὡς ἐπιτέλλω.
Θωρῆξαί ἑ κέλευε *καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς γρ. κάρη κομόωντας
*Πανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοι πόλιν εὐρυάγυιαν γρ. πασσυδίῃ
Τρώων. οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λισσομένη. Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο. βῆ δ' ἄρ' ὄνειρος ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσε.
Καρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·
Βῆ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα· τὸν δ' ἐκίχανεν
Εὕδοντ' ἐν κλισίῃ, περὶ δ' ἀμβρόσιος κέχυθ' ὕπνος.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς Νηληΐῳ υἷι ἐοικὼς
Νέστορι, τόν ῥα μάλιστα γερόντων τῖ' Ἀγαμέμνων.
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσεφώνεε θεῖος ὄνειρος,
Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
Ὧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
Νῦν δ' ἐμέθεν ξυνὲς ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει.
Θωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
Πανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων. οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λισσομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
Ἐκ Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσί, μηδέ σε λήθη
Αἱρείτω, εὖτ' ἄν σε μελίφρων ὕπνος ἀνήῃ.

COMMENTARIVS.

Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος) Videbatur hoc superioribus Homeri verbis repugnare, quibus dicebat Iouem καθεύδειν: sed solutio illius repugnantiæ dependet ex significatione verbi καθεύδειν, quæ est simpliciter decumbendi ad somnum captandum, ἁπλῶς ἀναπίπτειν ὡς ἐπὶ ὕπνῳ. Est autem illi oppositum τὸ ὑπνοῦν, vel poetica circumlocutione ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἔχεσθαι, hoc est somno solui, & plane obdormire, id est ἐκλελύσθαι καὶ ἀπρακτεῖν τὰς αἰσθήσεις, vt monuit noster Eustathius. Sed tamen illa distinctio mihi paulò vio

lentior,quàm par ſit,videtur:nam καθεύδειν etiam pro dormire, vt apud Platon.in Euthyd. ἀλλά μοι δοκεῖς οὐ καθεύδων ἐπιμεμνῆσθαι. Dicerem lubentiùs, breuiore ſomno detentum fuiſſe Iouem,quàm cæteri Dij vel homines.Porrò ſummã ſummi illius rerũ omniũ moderatoris vigilantiam expreſſit Poeta,vt cæteris dormientibus eo maximè, tempore,quod ſomno deſtinatum eſt,ſomni expers ſolus recubet. quod licet craſsè ab Homero dictum videatur, tamen ſacræ quidem paginæ ab iſta ruditate & balbutie penitùs abhorreſcunt.Sanè hoc loco Iouem ἄυπνον meliùs inducit,quàm inf.lib.14.vbi ὕπνον πάντων θεῶν ἄνακτα vocat,à quo etiam Deus ille tandem ſopitur:quod Criticus quidam noſtri temporis non oblitus eſt in ſua Poetica.Sed & nos infrà libro iam laudato de eadem re copioſiùs diceremus.

πέμψαι ἐπ' Ἀτρείδῃ) Non eſt inauditum, per ſomnia ſolitum eſſe Deum humanos commonefacere de futuris. Per ſomnia dico, quamuis etiam per Oracula,id eſt χρηματισμοὺς,qui inter dormiendum etiam accipiunt,idem præſtare non raro conſueuerit. Eſt autem Somnium,quod hîc poeta ὄνειρον appellat,propriè quod tegit figuris, & velat ambagibus, non niſi interpretatione intelligendam ſignificationem rei quæ demonſtratur, vt à Macrobio definitur.quanquam Iulius Scaliger ὄνειρον genus faciat Inſomniorum. à bene ominandi conſueta interpellatione,ὄναρ ἐρεῖν,voce deducta. Sed iſta noſtrum non eſt probare aut improbare, ne longiùs à Poeta diſcedamus,ad cuius illuſtrationem id tantùm tenendum eſt, quod initio monuimus. Porro de iſta Somniorum diuinitate pleraque coaceruauit Rhodig.lib.27.vbi & illud non prætermiſſum, quod Ariſtoteles contra diuinationem per ſomnium diſputauit. Sanè de Somniorum incertitudine iſta protulit Homerus noſter, ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι γίνοντ' οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι.qua de re videbimus Odyſſ.τ.Sed & antea lib.1.nonnulla de Somniis diximus. Hic itaque res omnino diuina eſt Somniũ, vnde & paulò pòſt Διὸς ἄγγελος appellabitur,quod propter obſcuritatem οὖλον,mea quidem ſententia,dicitur,cæteris interpretationibus ſpretis,quæ ab Euſtathio & Didymo commemorantur.

πάντα μάλ' ἀτρεκέως)Non intelligit Iupiter mandatum ſuum verum eſſe:erat enim proculdubiò incertum, obſcurum, penè, imò omnino dicam,falſum.nam cùm Græcis aduerſus Troianos felicem belli exitum polliceretur,cõtrarium tamen ipſis contigit.Illud ergo ἀτρεκέως ad ipſorum verborum narrationem, non ad ipſius narrationis ſententiam refertur.Et hinc obſeruandũ eſt,placere Homero vt legati ac nuntij eadem verba referãt,quæ ſibi demandata ſunt.Itaq; in legationibus ſolet ταυτολογεῖν.Quòd ſi quid præterea dicant,id ex mandati ſententia dependet:neq; ideò iuſſa tranſilit,aut vſpiam violat,vt in hac Somnij legatione paulò pòſt dicetur.

καρηκομόωντας)Comam ſtudioſiſſimè Græci aluerunt, quod ipſis cum Lyciis ſecundum Ariſtot. in Oecon.cum Gallis, quorum regioni ab intonſis capitibus,vt refert Plinius.nomen fuit:cum Liguribus,eodem Plinio authore, & præterea Lucano:cum Capillatis inter Getas dictis,Iornande teſte:cum Britannis ſecundum Cæſarem:cum Indis ſecundum Solinum: cum Parthis,iuxta Oppianum Κωμην. cum Perſis,vt retulit Marcellinus lib.23.commune eſt,quod diligenter à Iunio in Comm. de Coma obſeruatur. Addo quod Ariſtoteles Rhet.ad Theod.lib 1.de Laconibus ſcribit,apud quos laudabile eſſet comam nutrire. Quoniam enim non eſt facile ſeruile aliquod opus facere crinitum hominem.libertatis id apud eos erat indicium. Sed Charilaus rex apud Plut.in Apopht. interrogatus, cur comam Spartani nutrirent? Quia, inquit, omnium ornatum hîc minimo conſtat ſumptu. Lycurgus autem huius ſui inſtituti cauſam copioſiorem reddebat,quòd ea formoſos venuſtiores redderet,deformes horridiores: vt in eius vita ſcripſit Plutarch. & in Lyſandro. Vnde ſumpſiſſe Euſtathium puto,dicentem, non ſolùm ad ornamentum,ſed & ad timorem incutiendum Græcos comam genuinam & naturalem,non adulterinam(vt quidam intelligebant)aluiſſe. De Abantibus autem aliàs erit dicendum.

Νέστορι)Regem eſſe φιλονέστορα patet ex infinitis locis Homeri,propter videlicet Neſtoris ætatem & prudentiam, qua in omnium rerum adminiſtratione tanquam optima & fideliſſima conſiliatrice vtebatur. Vnde commodiſſimè Somnium eius perſonam induit,quaſi nimirum ſic eſſet eius oratio pondus ſuum erga illum habitura ab illo profecta, quem ipſe tantoperè venerabatur. Ideò Poeta ſubiungit,τὸν ῥα μάλιστα γερόντων τι' Ἀγαμέμνων.

οὐδείς ἀτρεῖός γε)Iſta ſunt,quæ à Somnio præter memorata Iouis verba dicuntur cum quibuſdam ſequentibus,οὐ χρὴ παννύχιον, &c. Porrò duplici ratione obſeruo hæc legationis munia apud Homerum perfici. Vna eſt,cùm nihil additur aut minuitur verbis ipſius delegantis à legato.Secunda cùm verba quidem illa retinentur,ſed aut paululum immutata aut copioſius enarrata, quod vitioſum non eſt:ſed ab ipſo Poeta alibi comprobatum,vbi Neptunus Iridi dicit,ἐσθλὸν τοῦτο τέτυκται ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ.

οὐ χρὴ παννύχιον) De hoc loco ſic Plutarchus, καὶ ἐπιδεῖ τὸν ἄρχοντα περὶ τῶν ἄλλων φροντίζειν πάντων, ἐν τῷ αὐτοῦ προσώπῳ (ſuper Agamemnonis,de quo anteà locutus erat)διδάσκει ὧ καὶ παραινεῖ,οὐ χρὴ παννύχιον, &c. Hoc autem imitatus eſt Silius: Turpe Duci totam ſomno conſumere noctem, O rector Lybiæ: vigili ſtant bella magiſtro. Agelaus οὐ μὰν ὕπνῳ γε δεσπότῃ ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πράξεων ἐχρῆτο, vt eſt apud Xenophontem in oratione de eo Rege.Cùm enim cura totius populi in regem incumbat, eam non vt perfunctoriam, ſed neceſſariam adminiſtrare debet,vt Dio Pruſiæus monet Orat.3.de Regno:adeò vt multæ ſint inſomnes traducendæ noctes,aut noctium partes maximæ. Etenim veteres à nocte optimum capi conſilium exiſtimarunt,eò quòd.vt credo,illo tempore magis in ſe collectus ſit animus,qui propter ſubiectorum multitudinem diſſipatur interdiu.Hinc Poetæ εὐφρόνην appellarunt noctem, prouerbiúmque illud celebre eſt,ἐν νυκτὶ βουλή.Abſit ergo illa ſocordia &veternum à Regibus,& dormientibus cæteris ipſi in publica negotia euigilãto audiũtóque Platonẽ περὶ νόμων lib.7.magiſtratibus modicũ ſomnũ commendantẽ,iſta verò maximè:ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις,ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσι,ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπεβήσετο· τὸν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ	*Sic fatus abijt: illum autem reliquit ibi,*
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν, ἅ ῥ' οὐ τελέεσθαι ἔμελλε.	*Hæc voluentem in animo, quæ non euentura erant.*
Φῆ γὰρ ὅγ' αἱρήσειν Πριάμου πόλιν ἤματι κείνῳ,	*Putauit enim is capturum Priami vrbem die illo.*
Νήπιος· οὐδὲ τὰ ἤδη ἅ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα.	*Stultus:neque ea ſciebat quæ Iupiter moliebatur opera.*
Θήσειν γὰρ ἔτ' ἔμελλεν ἐπ' ἄλγεά τε στοναχάς τε	*Ponere enim adhuc parabat doloréſque ſingultúſque*
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι διὰ κρατερὰς ὑσμίνας,	*Troianiſque & Danais per fortes pugnas. (fudit vox*
Ἔγρετο δ' ἐξ ὕπνου· θείη δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή,	*Surrexit autem ex ſomno: diuina autem ipſum circum-*
Ἕζετο δ' ὀρθωθείς. μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα,	*Sedit autem arrectus: mollem autem induit tunicam,*
Καλὸν, νηγάτεον. περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο φᾶρος·	*Pulchram, nouam: circa autem magnum iecit pallium,*
γρ. ὑπὸ Ποσσὶ δ' * ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.	*Pedibus autem ſub teneris ligauit pulchra calciamẽta.*
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον	*Circum autem humeros poſuit enſem argenteis clauis.*
Εἵλετο δὲ σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί,	*Accepit autem ſceptrum paternum incorruptum ſemper,*
Σὺν τῷ ἔβη κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.	*Cum hoc iuit ad naues Achiuorum loricatorum.*
Ἠὼς μέν ῥα θεὰ προσεβήσατο μακρὸν Ὄλυμπον,	*Aurora quidem dea conſcendit magnum Olympum,*
Ζηνὶ φόως ἐρέουσα καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν.	*Ioui lumen nunciatura & alijs immortalibus,*
Αὐτὰρ ὁ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε	*Sed is præconibus argutis vocibus iuſſit*
Κηρύσσειν ἀγορὴν δὲ καρηκομόωντας Ἀχαιούς.	*Conuocare ad concilium comatos Achiuos.*
γρ. βουλὴ Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.	*Hi quidẽ cõuocarunt,illi congregati ſũt valdè celeriter.*
γρ. πυλοιγενέος. Βουλὴν * δὲ πρῶτον μεγαθύμων ἷζε γερόντων	*Concilium autem primùm magnanimorũ ſtatuit ſenũ*
Νεστορέῃ παρὰ νηῒ Πυληγενέος βασιλῆος.	*Neſtoream apud nauem Pylij regis.*

Quos hic cũ coegiſſet, prudentem ſtruebat cõſultationẽ,
Audite amici, diuinum mihi in ſomno venit Somnium
Intempeſtam per noctem, maximè aũt Neſtori diuino
Formáque magnitudinéque, habitúque ſimile erat.
Stetit autem ſupra caput, & ad me verba fecit,
Dormis Atrei fili prudentis equũm domitoris?
Non oportet per totam noctem dormire cõſiliariũ virũ,
Cui populíque commiſſi ſunt & tot curæ ſunt.
Nũc .v. mihi auſculta properè: Iouis .v. tibi nũtius ſũ.
Qui cùm longè ſit à te, valde curat & miſeratur.
Armare te iuſſit comatos Achiuos
Omnibus copijs: nunc .n. capias ciuitatem Latiuiam
Troianorũ: nõ .n. amplius diuersè cœleſtes domos ha-
Immortales ſentiunt: inflexit enim omnes (bentes
Iuno ſupplicans. Troianis autem funera imminent
Ab Ioue: ſed tu tuis habe mẽtibus. ſic illud quidẽ locutũ
Iuit auolans: me autem iucundus ſomnus reliquit.
Sed agite, ſi quo modo armemus filios Achiuorum.
Primùm autem ego verbis tentabo, quatenus fas eſt,
Et fugere cum nauibus multorum tranſtrorum iubebo.
Vos autem aliunde alios cohibete verbis.
Verùm hic ſic locutus conſedit, his autem aſſurrexit
Neſtor, qui Pyli Rex erat arenoſæ:
Qui ipſis benè ſentiens concionatus eſt & allocutus:
O amici Achiuorum ductores & principes,
Si quidem aliquis ſomnium Achiuorum alius dixiſſet,
Mendacium putaremus, & recederemus potius.
Nunc .a. vidit qui multò præſtantiſſ. in exercitu iactat
Sed agite ſi quo modo armemus filios Achiuorũ, (ſe eſſe:

Τοὺς ὅγε συγκαλέσας, πυκινὴν ἠρτύνετο βουλήν,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος
Ἀμβροσίην διὰ νύκτα· μάλιστα δὲ Νέστορι δίῳ
Εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐῴκει.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί με πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
Ὧι λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
Νῦν δ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι·
Ὃς σεῦ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει.
Θωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
Πανσυδίῃ· νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων· οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φράζονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λισσομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
Ἐκ Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσίν. ὣς ὁ μὲν εἰπὼν
Ὤχετ' ἀποπτάμενος, ἐμὲ δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν:
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν·
Πρῶτα δ' ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστί,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω·
Ὑμεῖς δ' ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Νέστωρ, ὅς ῥα Πύλοιο ἄναξ ἦν ἠμαθόεντος,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Εἰ μέν τις τὸν ὄνειρον Ἀχαιῶν ἄλλος ἔνισπε,
Ψεῦδός κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
Νῦν δ' ἴδεν ὃς μέγ' ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι.
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.

COMMENTARIVS.

νήπιος) Stultum & temerarium innuit Agamemnonem, qui rem tam grauem aggreſſus ſit, non examinata prius diligenter Somnij ſententia. In duobus autem hallucinatus eſt, primùm, quòd illud νῦν ad hodiernum diem retulerit: deinde, quòd Achille prætermiſſo & Myrmidonibus, copias in Troianos eduxerit, non obſeruata voce πανσυδίῃ, qua vniuerſum exercitum cogere iubebatur, id eſt παμπληθεί. Hanc enim interpretationem lubentiùs arripio, quàm quæ illud πανσυδίῃ exponit προθύμως καὶ πάσῃ ὁρμῇ, ipſo etiam repugnante Euſtathio. Sed à me eſt Macrobius in Somn. Scip. lib. 1. cap. 7. cuius integrum locum noſtri interpretem ſine faſtidio prolixitatis andiamus. Diuulgatis etiam docemur exemplis, inquit, (paulò ante autem dixit hanc habere legem omnia vel ſigna vel ſomnia, vt de aduerſis obliquè aut denuncient, aut minentur, aut moneant, &c.) quàm planè ſemper cùm prædicuntur futura, ita dubiis obſerantur, vt tamen diligens ſcrutator, niſi diuinitùs, vt diximus, impediatur, ſubeſſe reperiat apprehendendæ veſtigia veritatis: vt ecce Homericum Somnium à Ioue, vt dicitur, miſſum, ad conferendam futuro die cum hoſtibus manum, ſub aperta promiſſione victoriæ, ſpem Regis animauit. Ille velut diuinum ſecutus oraculum, commiſſo prælio, amiſſis ſuorum plurimis, vix ægréque in caſtra remeauit. num dicendum eſt, Deum mandaſſe mendacium? Non ita eſt. Sed quia illum caſum Græcis fata decreuerant, latuit in verbis Somnij, quod animaduerſum, vel ad verè vincendum, vel ad cauendum ſaltem potuiſſet inſtruere. Habuit enim præceptio, vt vniuerſus produceretur exercitus. At ille ſola pugnandi hortatione contentus, non vidit quid de producenda vniuerſitate præceptum ſit: prætermiſſóque Achille, qui tunc recenti laceſſitus iniuria, ab armis cum ſuo milite feriebatur. Rex progreſſus in prælium, & caſum qui debebatur excepit, & abſoluit Somniũ inuidia mẽtiendi, nõ omnia de imperatis ſequẽdo.

ἕζετο) Hi verſus repetentur Odyſſ. 2. quos Virgil. 8. Aeneid. expreſſit: Conſurgit ſenior, tunicáque inducitur artus, &c.

ἠὼς μέν ῥα θεὰ προσεβήσετο) Id eſt, ſtatim illuxit dies: quod Homerus fingit, vt oſtenderet, non ſolùm παννύχιον Agamemnonem dormiuiſſe, ſed circumſtantia temporis falſum eũ, & inductum, vt Somnio crederet: quòd ſub auroram veriora & certiora ſoleant apparere ſomnia, & porta cornea egredi ſæpiùs quàm eburnea. Illud tempus Horatius Poſt mediam noctem, appellauit, qua ſomnia vera. Huius autem veritatis cauſæ duæ memorantur. Prima, quòd tunc temporis liberior ſit à fumis ciborum & potus pars noſtra λογιστική, ac proinde ad veri perſpectionem expeditior. quæ tamen ratio imbecillis eſt, cùm ſæpe omnino cibis vacui in quietem nos dedamus. Secunda ex veterum ſententia eſſet probatior, quòd & Solis Phœbíque vatis acceſſu roborari ſolet vaticinium. Sanguinei quoque ſpiritus igneíque ex hora dominantes claritate ſua ſomniali conferunt claritati. Accedit id euidens quoque, quòd obſeruantia expergefacti mox conſequentium imaginum turba non confundimus, vt eſt à Rhodig. ſtudioſè obſeruatum libro vigeſimo ſeptimo, cap. 9.

βουλὴν δὲ πρῶτον) Duplex fuit concio apud veteres illos Græcos. Prima ſeniorum, vel potiùs optimatum, id eſt γερόντων, quæ βουλὴ dicitur. ſecunda vniuerſi populi, quæ ἀγορά. Illam σύγκλητον λέσχην γερόντων appellauit quidam: Herodotus verò σύλλογον ἐπίκλητον de Perſis loquens. In hac deliberabantur, quæ populo erant denuncianda, vt hoc loco Principibus Græcis tum ſomnium, tum conſilium de tentandis fuga propoſita Græcorum animis ab Agamemnone primùm exponitur, vt illa cum Optimatum aſſenſu in populum euulgentur.

εὕδεις Ἀτρέος) Refert Agamemnon ſingula Somnij verba, ταυτολογικῶς: quod cùm vitioſum eſſe arbitraretur Zenodotus, hæc omnia reſecabat, & ita legebat: ἀνώγει σε πατὴρ ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων Τρωσὶ μαχήσασθαι προτὶ Ἴλιον, ὣς ὁ μὲν εἰπὼν ᾤχετ' ἀποπτάμενος, &c. Sed contrà ſenſerunt antiqui, quòd in legationibus recitandis bis & ter iiſdem verbis vti ſoleat Poeta: tum verò neceſſarium erat, vt proceres Græci ipſa Somnij verba exaudirent. Sanè ineptè multa in Homero innouauit Zenodotus, adeò inſanabili illo omnia corrigendi cacohoete tenebatur.

πειρήσομαι) Verebatur enim ne animos militum à ſe alienaſſet propter Achilem. Eſt autem hoc ſtratagema prudentis ducis ad explorandam militum voluntatem, ſed quod ferè malum ſortitum eſt exitum: neque tamen idcirco malum eſt exiſtimandum, quia non eſt ex euentu explorandum conſilium, ac de eo iudicium faciendum: quod etiam his verbis docet Artabanus apud Herodot. in Polymnia: εὖ βουλεύεσθαι, inquit, κέρδος μέγιστον εὑρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἧσσον εὖ, ἕσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης

τὸ βούλευμα. ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὕρημα εὕρηκε, ἧσσον δὲ οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. Quæ verba paulò aliter leguntur apud Eustathium. Malè ergo Protagoras Platonicus consilium bonum aut malum ex euentu bono aut malo iudicabat.

εἰ μέν τις τὸν ὄνειρον) Aiunt, inquit Macrobius in Somn. Scip. lib. 1. cap. 2. non habenda pro veris de statu ciuitatis somnia, nisi quæ rector eius magistratúsve vidisset: aut quæ de plebe non vnus, sed multi similia somniassent. Ideò apud Homerum cùm in cõcilio Græcorum Agamemnon somnium, quod de instruendo prælio viderat, publicaret, Nestor, qui non minus ipse prudentia, quàm omnis iuuenta viribus iuuit exercitum, concilians fidem relatis, de statu, inquit, publico credendum regio somnio, quòd si aliter vidisset, repudiaremus vt futile. Hæc ille. Notandum est autem, somnij illius germanam interpretationem Nestorem fefellisse, reliquósque adeò proceres, vno excepto Vlysse, vt postea videbimus.

Ὣς ἄρα φωνήσας, βουλῆς ἐξῆρχε νέεσθαι.
κ. δ' ἀνέστησαν, Οἱ* δ' ἐπανέστησαν, πείθοντό τε ποιμένι λαῶν
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες· ἐπεσσεύοντο δὲ λαοί.
Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἁδινάων,
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων,
Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
Αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα·
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἠϊόνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόωντο
Ἰλαδὸν εἰς ἀγορήν, μετὰ δέ σφισιν ὄσσα δεδήει,
Ὀτρύνουσ' ἰέναι, Διὸς ἄγγελος· οἱ δ' ἀγέροντο.
Τετρήχει δ' ἀγορή, ὑπὸ δ' ἐστεναχίζετο γαῖα
Λαῶν ἱζόντων. ὅμαδος δ' ἦν· ἐννέα δὲ σφεας
Κήρυκες βοόωντες ἐρήτυον, εἴποτ' ἀϋτῆς
Σχοίατ', ἀκούσειαν δὲ διοτρεφέων βασιλήων.
Σπουδῇ δ' ἕζετο λαός, ἐρήτυθεν δὲ καθ' ἕδρας
Παυσάμενοι κλαγγῆς· ἀνὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
Ἔστη, σκῆπτρον ἔχων (τὸ μὲν Ἥφαιστος κάμε τεύχων.
Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
Αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ ἀργειφόντῃ·
Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ·
Αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν.
Ἀτρεὺς δὲ θνῄσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστῃ.
Αὐτὰρ ὁ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι,
Πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν)
κ. ἔπ' ἀργείοισι μετηύδα. Τῷ ὅγ' ἐρεισάμενος, *ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,
Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ,
Σχέτλιος, ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι·
Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.
Οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδ' ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν
Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀνδράσι παυροτέροισι· τέλος δ' οὔπω τι πέφανται.
κ. δή γ. Εἴπερ* γάρ κ' ἐθέλοιμεν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες ἀριθμηθήμεναι ἄμφω,
κ. τρῶες Τρῶας μὲν λέξασθαι ἐφέστιοι ὅσοι ἔασιν,
Ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί,
Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστον ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν,
Πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο.
Τόσον ἐγώ φημι πλέας ἔμμεναι υἷας Ἀχαιῶν
Τρώων οἳ ναίουσι κατὰ πτόλιν· ἀλλ' ἐπίκουροι
Πολλέων ἐκ πολίων ἐγχέσπαλοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ με μέγα πλάζουσι, καὶ οὐκ εἰῶσ' ἐθέλοντα
Ἰλίου ἐκπέρσαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον·
Ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοί,

Sic locutus concione incepit excedere.
Hi surrexerunt paruerúntque rectori gentium
Sceptrigeri reges: accurrebant autem gentes.
Sicut examina eunt apum frequentium,
Petra excauata semper recens venientium
Racematim volant super flores vernos,
Hæ quidem huc confertim volant, aliæ autem illuc:
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
Littus antè immensum procedebant
Confertim in concionem: inter aũt ipsos fama lucebat.
Concitans ire Iouis nuncia: hi autem congregabantur.
Turbata .a. erat concio, subtus aũt ingemiscebat terra
Gentibus sedentibus. tumultus .a. erat: nouẽ aũt ipsos
Præcones vociferãtes cohibebant, si quando clamorem
Continerent, audirent & Ioue nutritos reges.
Confestim autem sedit populus: tenebant autem sedes
Cessantes à clamore: sursum .a. diuinus Agamemnon
Constitit sceptrũ tenens (quòd Vulcanus elaborauit fa-
Vulcanus quidem dedit Ioui Saturnio Regi; (bricans.
Sed Iupiter dedit internuncio Argicidæ:
Mercurius .a. rex dedit Pelopi agitatori equorum.
Sed rursus Pelops dedit Atreo duci populorum.
Atreus aũt moriens reliquit diuiti pecudum Thyestæ,
Sed rursus Thyestes Agamemnoni reliquit vt gestaret.
Et multis insulis & Argo vniuerso imperaret)
Huic is incumbens verba [illegible] dixit:
O amici heroes Danai, famuli Martis,
Iupiter me valde Saturnius detrimento deuinxit graui
Durus: qui antea quidem mihi promisit, & annuit
Troia depopulata bene murata, me reuersurum.
Nunc autem malã deceptionem cogitauit, & me iubet
Inglorius vt Argũ redeã; postq. multũ perdidit populũ.
Sic Ioui debet præpotenti gratum esse,
Qui iam multarum vrbium dissoluit fastigia,
Et adhuc dissoluet: huius enim potentia est maxima.
Turpe enim hoc est & posteris auditu,
Incassum sic talem tantúmque populum Achiuorum
Imperfectum bellum gerere & pugnare
Cum viris paucioribus: exitus autem nondum apparet.
Si enim velimus Achiuique Troianique
Fœdera fidelia ferientes numerari vtrique,
Troianos quidem eligere indigenæ quotquot sunt,
Nos autem in decurias disponamur Achiui,
Troianorum .a. virũ singulum accipiamus ad ministrã-
Multæ decuriæ indigerent pocillatore. (dum potum,
Tantum ego aio, plures esse filios Achiuorum
Troianis qui habitant in vrbe: sed auxiliares
Multis ex ciuitatibus vibratores hastarum viri sunt,
Qui me valde prohibent, & non sinunt volentem
Troiæ expugnare bene cultum oppidum:
Nouem iam præterierunt Iouis magni anni,

Et iam ligna corrupta sunt nauium, et funes soluti sunt:
Et nostræ vxores & imprudentes nati
Sedent in ædibus expectantes, nobis autem opus
Frustra imperfectum, cuius gratia hûc venimus.
Sed agite, vt ego dixero, pareamus omnes,
Fugiamus cum nauibus dilectam in patriam terram:
Non enim amplius Troiam capiemus Latiuiam.

Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται.
Αἱ δέ που ἡμέτεραί τ' ἄλοχοι, καὶ νήπια τέκνα,
Εἵατ' ἐνὶ μεγάροις ποτιδέγμεναι· ἄμμι δὲ ἔργον
Αὔτως ἀκράαντον οὗ εἵνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

COMMENTARIVS.

νῦν ἐθέλει εἶναι) Nimis iniquè mihi facere visus est ille Eustathius, ni fallor, apud Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 11. qui in hac comparatione Virgilium Homero superiorem dixerit. Locus autem Virgilij est Aeneid. 1. Qualis apes æstate noua, &c. quæ vt elegantiora sint istis Homericis, tamen considerandum puto, non eodem vtrumque Poetam spectasse. Homerus enim solam multitudinem indicare voluit: at Virgilius ædificantium diligentiam. Iam verò quod ad apes attinet, & huic loco conuenit. Solent illæ hyeme latitare, vere autem prodire, vt & Aristot. dicet histor. anim. lib. 8. Ideò quidam illud νέον interpretati sunt per ἔαρ: vt idē sit κατὰ τὸ νέον, quod κατὰ τὸ ἔαρ. τότε γὰρ μάλιστα, inquiunt, τὰ σίμβλα ἐκπέτονται εἰς τὰ ἄνθη. Alij tamen ἀεὶ νέον intellexerunt, quòd propter breuem volatum cùm rursus volant, videantur semper recens volare, cùm subinde paululum floribus insideant, subinde se attollunt. Sed ista examinandi alius erit locus. Priorem sanè interpretationem videtur indicasse Virgilius his verbis, Aestate noua sed non dissimulabo eam mihi hîc nimis violentam videri.

ἰλαδὸν) In hac sola voce consistit tota comparationis ἀπόδοσις. Neque enim fieri potest, vt vndiquaque similia sint, res cui comparatur, & res quæ comparationis vicem obtinet: hoc est, quod vulgò dicitur, Similitudinem vno pede semper claudicare. Itaque diligenter obseruanda est illius mens, qui comparationes vsurpat. Nam si ea inter se omninò responderent, fallere illud axioma, Nullum simile est idem.

ἐννέα) De nouenario numero quædam hîc philosophantur, qui valde Homero placeat, quòd sit tetragonus & perfectus ex perfecto ternario multiplicato in seipsum. Sed ista nimis subtilia puto, ideò reliqua omitto. Sane illis maximè assentior, qui nouem præcones in Græcorum exercitu fuisse memorant: nimirum Talthybium, Euribatem, Odium, Euribatem alterum, Asphalionem, Etenneum, Stentorem, Thootem, & Calchantem.

ὦ φίλοι ἥρωες) Artificiosa est mirum in modum hæc oratio, cui scopus est discessus persuasio: sed cæterùm variis admixtis, quæ Græcos ab hac repentina fuga deterrere possent. Primùm illud θεράποντες ἄρηος habet, nescio quid animosi, quod eos remorari valeat. Turpe enim sic Martis satellites fugere. Illud etiam, ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα ἠδ' ἔτι καὶ λύσει. τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον, nunquid faciat bene sperare Græcos de huius belli exitu? Quod ait de multitudine, manifestam haberet remanendi potiùs quàm discedēdi persuasionem, nisi auxiliares obstarent copiæ. Sed neque illa nouennij commemoratio ad fugiendum hortatur. Nam bene illud Vlyssis, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. De nauium putredine & funium dissolutione quid quæso aliud est quàm à fuga deterrere? Poterant enim inde in mari naufragij timere periculum, vt & illis posteà contigit. Vnde Calchas & Amphilochus terra, non mari in patriam remearunt: quod, vt vates, periculum naufragij præuidissent. Cætera penè ambiguè dicuntur, vt & sanè hoc postremum. Poterant enim Græci cogitare, satius esse maturè reuerti, antequàm eorum naues planè absumerentur.

ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας) Eustathius refert, antiqua conuiuia non ex pluris quàm decem conuiuis constare, quod & Iamblichus de Pythagoricis memorat. Qua de re apud Athenæum pluribus dicetur. Vide interea Plutarchum Symp. 5. q. 5. vbi generaliter multitudinem conuiuantium prohibet. & Alex. Gen. dier. lib. 5. cap. 21. Quod autem Agamemnon de multitudine vtriusque exercitus dicit, hyperbolicum est: quia, vt referunt, Troianorum quinque erant myriades: Græcorum verò duodecim: vel secundum Aristarchum, quatuordecim, cum duobus millibus tercentum & viginti.

Sic dixit, his aūt animum in pectoribus commouit
Omnibus inter multitudinē, quicūq. cōsiliū nō audierūt.
Mota est autem concio, vt fluctus ingentes maris
Pelagi Icarij, quos quidem Eurúsque Notúsque
Commouit, erumpens patris Iouis ex nebulis:
Sicútque cū mouerit Zephyrus ingentem segetē veniēs
Impetuosus ingruens nutátque campus spicis:
Sic horum tota concio mota est: hi autem clamore
Ad naues ruebant: sub pedibus autem puluis
Surgebat excitatus: hi autem alij alios adhortabantur
Vt apprehenderet naues, & traheret in mare diuinum
Sentinásque expurgabant: clamor autem in cœlū iuit
Domum euntium: subtrahebant autem fulcra nauium.
Tunc Argiuis præter fatum reditus contigisset,
Nisi Mineruam Iuno sermone affata fuisset,
Proh facinus, Aegidem tenentis Iouis filia indomita,
Sic domum, dilectam in patriam terram
Argiui fugient super lata dorsa maris,
Gloriam autem Priamo & Troianis reliquerint
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt procul dilecta à patria terra?
Sed abi nunc ad populum Achiuorum ære armatorū,
Tuisque blandis verbis detine virum quenque (luntur.
Nec sine naues in mare trahere quæ hîc & inde impel-
Sic dixit: nec aduersata est dea glaucis oculis Minerua.
Profecta autem est ab Olympi verticibus desiliens:

Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε,
Πᾶσι μετὰ πληθὺν ὅσοι οὐ βουλῆς ἐπάκουσαν.
Κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
Πόντου Ἰκαρίοιο, τὰ μέν τ' Εὖρός τε Νότος τε
Ὤρορ', ἐπαΐξας πατρὸς Διὸς ἐκ νεφελάων.
Ὡς δ' ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήιον ἐλθὼν,
Λάβρος ἐπαιγίζων, ἐπί τ' ἠμύει ἀσταχύεσσιν·
Ὣς τῶν πᾶσ' ἀγορὴ κινήθη· τοὶ δ' ἀλαλητῷ
Νῆας ἔπ' ἐσσεύοντο· ποδῶν δ' ὑπένερθε κονίη
Ἵστατ' ἀειρομένη. τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον
Ἅπτεσθαι νηῶν, ἠδ' ἑλκέμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Οὐρούς τ' ἐξεκάθαιρον. ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκεν
Οἴκαδε ἱεμένων, ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν·
Ἔνθα κεν Ἀργείοισιν ὑπέρμορα νόστος ἐτύχθη,
Εἰ μὴ Ἀθηναίην Ἥρη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Οὕτω δὴ οἶκόνδε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἀργεῖοι φεύξονται, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
Καδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιεν
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
Ἀλλ' ἴθι νῦν κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Σοῖς δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
Μηδὲ ἔα νῆας ἅλαδ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων* ἀΐξασα· γρ. ἀΐξασα

Καρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Εὗρεν δ' ἔπ. Εὗρεν * ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον
Ἑσταότ'. οὐδ' ὅγε νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἅπτετ', ἐπεί μιν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἵκανεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὕτω δὴ οἶκόνδε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Φεύξεσθ' ἐν νήεσσι πολυκλήϊσι πεσόντες·
Κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιτε
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
Ἀλλ' ἴθι νῦν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν, μηδέ τ' ἐρώει.
Σοῖς δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
Μηδὲ ἔα νῆας ἅλαδ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Ὣς φάθ'. ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Βῆ δὲ θέειν, ἀπὸ δὲ χλαῖναν βάλε· τὴν δ' ἐκόμισσε
Κῆρυξ Εὐρυβάτης Ἰθακήσιος, ὅς οἱ ὀπήδει,
Αὐτὸς δ' Ἀτρείδεω Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἐλθὼν,
Δέξατό οἱ σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί·
Σὺν τῷ ἔβη κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τόν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς.
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι·
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
Οὐ γάρ πω σάφα οἶσθ' οἷος νόος Ἀτρείωνος·
Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν.
Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν οἷον ἔειπε,
Μήτι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν.
Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος·
Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς.
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ,
Δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Οὐ μέν πως πάντες βασιλεύσομεν ἐνθάδ' Ἀχαιοί.
Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεὺς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσιν βασιλεύῃ.

Statimque venit veloces ad naues Achiuorum.
Inuenit deinde Vlyssem Ioui consilio parem
Stantem: neque hic nauem bene transtratam & nigrã
Tangebat, quia ipsum dolor corde & animo inuaserat.
Propè autem stans allocuta est cæsia Minerua:
Diuine Laertiade prudentissime Vlysses,
Sic ne domum dilectam in patriam terram
Fugietis in naues transtra habentes ingruentes.
Gloriam autem Priamo & Troianis reliqueritis
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt, dilecta procul à patria terra?
Sed i nunc ad populum Achiuorum, neque cuncteris:
Tuis aũt blandis verbis detine virum quemque, (tur.
Neque sinas naues in mare trahere, quæ vtrique ĩpellũ
Sic dixit: hic autem intellexit deæ vocem loquẽtis:
Iuit autem currendo, pallium aũt proiecit: illum .v. tulit
Præco Eurybates, Ithacensis, qui eum sequebatur.
Ipse autem Atridæ Agamemnoni obuius veniens
Accepit ab eo sceptrum paternum incorruptũ semper:
Cum hoc iuit circum naues Achiuorum ære armatorũ.
Quemcunque quidem regem & præstantẽ virũ ĩuenit,
Hunc blandis verbis detinebat astans:
Infelix non te decet vt timidum trepidare,
Sed ipseque sede & alios sedere fac populos.
Nondum enim perspicuè scis: quis animus sit Atridæ
Nunc quidem tentat: mox aũt lædet filios Achiuorũ.
In concilio enim non omnes audiuimus quid dixerit:
Ne iratus afficiat aliquo malo filios Achiuorum.
Ira autem magna est à Ioue nutriti regis:
Honor .a. ab Ioue est: diligit aũt ipsum sapiens Iupiter.
Quẽcũque rursus plebis virũ videret clamãtemq. depre (hẽderet
Hunc sceptro percutiebat, increpitabatq. verbo,
Miser, quietè sede, & aliorum orationem audi,
Qui te præstantiores sunt: tu .a. imbellis & inualidus,
Neque vnquam in bello numerandus, neque in cõcilio.
Non quidem vllo pacto omnes regnabimus hìc Græci,
Nõ bonum est multorũ dominatus: vnus dominus esto,
Vnus rex, cui dederit filius Saturni versuti
Sceptrúmque & iura, vt ipsis dominetur.

COMMENTARIVS.

πεσόντες δὲ θυμόν) Facilè fuit populo isti iamdiu patriæ reuisendæ cupido discessum persuadere, itaque repentè & inconsultò, audita Agamemnonis oratione, dicuntur se ad illum comparasse: neque sine tumultu, vt aliter in tanta multitudine fieri non potuit: quod gemina comparatione eleganter Poeta expressit, vbi ingenium plebis mobile & inconstans delineauit.

διογενὲς λαερτιάδη) Minerua quanquam à Iunone rogata esset, vt ipsamet vnumquemque à populo blanda sua oratione detineret: tamen id eo pacto non exequitur, siquidem idoneum ministrum Vlyssem arbitrata hanc ei imponit prouinciam, quasi per se & per alios facere idem sit.

πεσόντες) Inordinatam & tumultuariam fugam hoc vocabulo notat. Tale est illud apud Herodotum in Vrania: οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι, inquit, ἕλληνες ὡς σφι ἐξηγγέλθη ὡς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηνέων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὥς ἐνίους τῶν στρατηγῶν μηδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἔς τε τὰς νέας ἐσέπιπτον. καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι.

ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς) Adeò fuit Vlyssi Minerua familiaris, vt ex voce sola statim ab eo agnosceretur. Vnde apud Sophoclem in Aiace lorario, sic ait Vlysses ad illam: ὡς εὐμαθές σου τὸ φώνημ' ἀκούω κἂν ἀποπτος ἧς.

δέξατο οἱ σκῆπτρον) Hic locus ex iis est, vbi κατὰ τὸ σιωπώμενον aliquid subintelligendum est. Quòd enim Poeta dicit, Vlyssem sceptrum Agamemnoni cepisse, durum est: nisi intelligas illud, Vlyssem ab Agamemnone impetrasse, vt ab eo missus videretur, & regij sceptri reuerentia populum commoueret. Vel sane hoc libertate quadam & fiducia sui factum est ab Vlysse, vt in re tam necessaria & vrgente sceptrum Agamemnoni eripuerit: qui Vlyssem adeò est reueritus, vt hoc æquo animo tulerit, quemadmodum & illius obiurgationes in sequentibus.

ὅν τινα μὲν βασιλῆα) Obseruandum est diligenter, quo pacto se hìc Vlysses gesserit in compescendis à fuga Græcis: siquidem reges & viros eximios blanda & leni oratione dicitur affatus, reliquam verò plebem verbis & verberibus coercuisse. Quæ distinctio dignitatis personarum fecit, vt in multis iuris capitibus diuersæ pœnæ pro iisdem delictis infligantur. Non est ergo absurda semper προσωποληψία, imò & apprimè necessaria in quacunque rerum publicarum forma: quod ab Homero, vt vides, ignoratum non est. Porrò notanda est Vlyssis prudentia, qui cùm in mandatis haberet Græcos ἀγανοῖς ἐπέεσσι coercere: aliud ex se etiam vsurpauit, scilicet verbera, quia ita necessarium iudicauit: siquidem rarum est, concitatam & exasperatam multitudinem miti alloquio sedari ac deliniri, proinde vi sæpe ad obsequium detrudenda est. Hinc videre licet, quàm oporteat eos, quibus negotia demandantur, propria niti prudentia: quod olim Neptunus dicet Iridi, vt suo loco videbimus.

νῦν μὲν πειρᾶται) Vt in genere compescendi Græcos diuersus est Vlysses, sic in genere orationis, qua & heroas & plebem affatur: illis siquidem Agamemnonis exponit consilium, quod ad explorandos eorum animos tendebat, proinde mentem Regis inspicien-

spiciendam,quæ vt illis non pateat,tamen eam esse,vt eorum comprobat testimonio, quibus illam priuatim Agamemnon declarauit. Licet ergo ratione sua discessum ipsis reuera suasisse videatur, tamen non posse ipsi tam facile illorum obsequium placere: quin potius timendum,ne ipsis succenseat,si in discessu illo adornando perseuerauerint:vnde etiam aliquid incommodi in omnes Achiuos redundaturum est,nisi remanendo iram Regis amoliantur.Quod sententiosè concludit,docens quàm sit formidabilis regum ira,quos eo commendat nomine, quòd à Deo diligantur: sicut etiam suprà libro primo à nobis dictum est copiosiùs, vnde hic locus poterit illustrari. Populum autem alia affatur ratione Vlysses, eos item ad vnius obsequium reuocando: sed tamen penitiorem illam Regis mentem perinde ac reliquis non explicuit, quod necessarium non videretur, quia eos non rationibus, sed mera authoritate coerceri oporteret:tum etiam quod vix fieri possit,vt tanta multitudo attentas aures præbeat,quæ se proprio impetu ferri & abripi potius patitur,si quid sibi commodum iudicauerit.Neque enim semper ita se gerunt,plebes seditionum fluctibus conturbatæ,vt ea quam Virgilius 1.Aeneid.describit.

ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες)Hinc patet,non omnes indifferenter Reges τῇ βουλῇ interesse solitos,sed præstantissimos tantùm & magis conspicuos,quos γέροντας ἀριστῆας παναχαιῶν paulò pòst vocabit.Nota verò,quàm cautè & prudenter Vlysses ἠκούσαμεν,non ἠκούσατε dixit,inuidiæ vitandæ gratia.

φιλεῖ δέ ἑ)Plus loquitur Sacra pagina quæ reges & magistratus Deos appellat.Apud Euripidem in Archelao ita legitur: τυραννὶς θεῶν δεύτερα νομίζεται· τὸ μὴ θανεῖν γὰρ οὐκ ἔχει, τὰ δ' ἄλλα δ' ἔχει.Tyrannis Deorum quædam vita videtur: nam præter immortalitatem reliqua habet omnia. Plato in Politico Regem bonum,οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων appellauit. De Regum epithetis quibusdam vide infrà in verbis ποιμένα λαῶν.

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη) Regij status fuit amantissimus Poeta, itaque eum variis locis commendat, vt hoc loco, vbi pariter multitudinis dominationem damnat:quæ proculdubio solet esse vitiosa, nisi vbi illa reliquis dominationibus prudenter temperatur, Euripides tamen in Auge,vt est apud Stob.ser.47.eam ita commendat,vt tyrannidi præferat: qui tamen in Andromache dixerit, ἑνὸς δὲ δυνάμεις εἰ δεῖ μέλαθρα κατά τε πόλεις. i. Vnius potestas sit & in re domestica, & in republica: sed hæc diuersitas ex personarum loquentium diuersitate manat.Sed & Aristoteles Polit. lib. 3. cap. 7. hanc multitudinis dominationem summoperè probat. Quod autem,inquit,magis penes multos debeat esse potestas,quàm penes paucos,licet optimos,videtur solui posse, & quandam habere dubitationem,imò fortè & veritatem. Nam si plures sint, quorum vnusquisque non sit studiosus: tamen fieri potest, vt in vnum conuenientes,omnes meliores sint, quàm illi, non vt singuli, sed vt omnes. Quemadmodum in cœna, in qua plures conferunt, quàm ea quæ ex vnius erogatione fit.Nam cùm plures sint,vnusquisque partem habet virtutis ac prudentiæ,ac fiunt in vnum collati,quasi homo vnus,qui multos pedes habeat,multásque manus,multósque sensus.& eodem modo circa mores & intelligentiam, &c. nam toto capite hæc agitantur. Sed hospes ille Platonicus in Politico multitudinem propter imperitiam à donatione prohibet.Sanè regium statum reliquis esse præstantiorem,videtur docere ipse mundus,qui à solo Deo regitur, Apud Herodotum lib. 3. elegantes sunt Otanis pro Polyarchia, Megabyzi pro Oligarchia, Darij pro Monarchia orationes: cui postremæ reliqui quatuor, μετὰ γνώμης dicuntur assensisse: eas studiosi videbunt, si volent. nos breuitati consulentes, locum tantùm indicauimus. Videndus etiam Plutar.in tractatulo illo De tribus Reip.generibus, vbi Monarchiam reliquis præponit in Platonis consilio. Intelligit autem illius Politicum.Porrò vnius imperium Poeta comprobat,quod est planè Pythagoricum.Siquidem Pythagoras,vt ait idē Plutarch. in lib.de Homero,cum maximam vim numeris tribueret,omniáque iis accepta ferret,tam conuersiones siderum,quàm ortus, animalium.duo suprema principia constituit eorum:finitum alterum.quod est vnitas:alterum infinitum,qui est binarius: alterum bonorum:alterum malorum principium.Vnitatis enim natura si aeri insit,bonam temperiem:si animo,virtutem:si corpori, sanitatem: si ciuitatibus & familiis,pacem & concordiam præstat.Omne enim bonum concordiæ cognatum est: contrà, binarij natura aeri tempestatem & animo vitium,corpori morbos,ciuitatib.& familiis seditiones ac odia infert.Omne enim malum ex dissidio oritur. Itaque & de reliquis ordine numeris,parem imperfectum & indigentem:contrà imparem, plenum ac perfectum appellauit: quòd scilicet hic cum pari mixtus semper suam retinet naturam,abundante semper impare:idémque impar secum ipse compositus, parē generat.Fœcundus enim est,& habet principij vim, neque diuisionem admittit, semper in eo vnitate superante. at par neque imparem producit,secum ipse compositus, neque diuisionis est expers.Proinde etiam Homerus (inquit Plutarchus) vnitatis naturam in bono,& binarij in malo posuit non rarò.Apparet hoc & ex iis,quòd bonus ei ἑνὸς,ac talis affectio ἀνίη aliquoties dicitur:contrarium,δύω.Huc & id facit,οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη,&c.

σκῆπτρον)Hic versus pro spurio est annotatus in codice Didymi,vbi ad marginem scribitur νόθος.

Ita iste reges gubernabat exercitum:illi.a. ad consiliū	Ὡς ὅγε κοιρανέων δίεπε στρατόν.οἱ δ' ἀγορὴν δὲ
Rursus ruebant à nauibus & tentorijs	Αὖτις ἐπεσσεύοντο νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Tumultu, sicut quum fluctus multisoni maris	Ἠχῇ,ὡς ὅτε κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Littore magno fremit,resonat autem pontus.	Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται,σμαραγεῖ δέ τε πόντος·
Alij quidem sedebant,quiescebántque per sedes: (bat	Ἄλλοι μέν ῥ' ἕζοντο,ἐρήτυθεν δὲ καθέδρας·
Thersites.a. adhuc solus immoderatè verbosus crocita-	Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Qui verba mentibus suis inornataq. multaque sciebat,	Ὃς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη
Frustra,sed nō pro eo ac decebat vt aduersaretur regib.	Μὰψ ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν,
Sed quodcunque ei videbatur ridiculum Argiuis	Ἀλλ' ὅ,τι οἱ εἴσαιτο γελοίιον Ἀργείοισιν
Esse: turpissimus autem vir ad Troiam venit.	Ἔμμεναι.αἴσχιστος δὲ ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε·
Strabo erat,claudus aūt altero pede, & ipsius humeri	Φολκὸς ἔην,χωλὸς δ' ἕτερον πόδα,τὼ δέ οἱ ὤμω
Curui & in pectus contracti, cæterùm desuper	Κυρτὼ,ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε·αὐτὰρ ὕπερθε,
Acutus erat capite, rara autem percurrebat lanugo:	Φοξὸς ἔην κεφαλὴν,ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη.
Inimicissimus autem Achilli maximè erat & Vlyssi.	Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν,ἠδ' Ὀδυσῆϊ·
Hos.n.obiurgabat. tunc rursus Agamemnoni diuino	Τὼ γὰρ νεικείεσκε·τότ' αὖ Ἀγαμέμνονι δίῳ
Altè clamans dicebat conuitia. hunc Achiui	Ὀξέα κεκληγὼς λέγ' ὀνείδεα·τῷ δ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Vehementer oderant indignabantúrque in animo.	Ἐκπάγλως κοτέοντο νεμέσσηθέν τ' ἐνὶ θυμῷ.
Sed hic multum vociferās Agamē.obiurgabat sermone,	Αὐτὰρ ὁ μακρὰ βοῶν Ἀγαμέμνονα νείκεε μύθῳ,
Atride,quid adhuc cōquereris, aut qua re indiges?	Ἀτρείδη,τέο δ' αὖτ' ἐπιμέμφεαι,ἠδὲ χατίζεις;
Plura tibi ære tentoria, multæ & mulieres	Πλεῖαί τοι χαλκοῦ κλισίαι,πολλαὶ δὲ γυναῖκες
Sunt in tentorijs selectæ, quas tibi Achiui	Εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃς ἐξαίρετοι,ἅς τοι Ἀχαιοὶ
Primò damus quum vrbem capimus.	Πρωτίστῳ δίδομεν εὖτ' ἂν πτολίεθρον ἕλωμεν.
An item & auro indiges quod quis feret	Ἦ ἔτι καὶ χρυσοῦ ἐπιδεύεαι, ὅν κέ τις οἴσει
Troianorum equitum ex Troia filius dona redēptionis,	Τρώων ἱπποδάμων ἐξ Ἰλίου υἷος ἄποινα,
Quem ego vinctum ducam vel alius Achiuorum?	Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω,ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν,

Ἠὲ γυναῖκα νέην, ἵνα μίσγεαι ἐν φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτὸς ἀπὸ νόσφι κατίσχεαι; οὐ μὲν ἔοικεν
Ἀρχὸν ἐόντα, κακῶν ἐπιβασκέμεν υἷας Ἀχαιῶν.
Ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί,
Οἴκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα, τόνδε δ' ἐῶμεν
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ γέρα πεσσέμεν, ὄφρα ἴδηται
Ἤ ῥά τί οἱ χ' ἡμεῖς προσαμύνομεν, ἦε καὶ οὐκί.
Ὃς καὶ νῦν Ἀχιλῆα ἕο μέγ' ἀμείνονα φῶτα
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ μάλ' οὐκ Ἀχιλῆϊ χόλος φρεσίν, ἀλλὰ μεθήμων.
Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρείδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο.

An mulierem iuuenem, cui miscearis per amorem.
Quamque ipse seorsum detineas? non quidem decet
Vt qui princeps sit, in mala inducat filios Achiuorum.
O imbelles mala probra: Achaicæ, non item Achiui,
Domum cum nauibus redeamus, hûc autẽ sinamus
Isthic in Troia præmia sua concoquere, vt sciat
An in aliquo ipsum nos audiuimus, an non.
Qui & nunc Achillẽ ipso multò meliorem virum
Iniuria affecit. fruitur. n. dono quod per vĩ ille abstulit.
Sed multa non est Achilli ira mentibus, sed facilis.
Alioqui. n. Atrida, nunc postremum iniurius esses.

COMMENTARIVS.

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος) Solet Poeta res turbulentas iocosa aliqua temperare, in comœdiarum modum: qualis est hæc inserta narratio Thersitæ illius ridiculi inter Græcos hominis. Sic etiam anteà primo libro vidimus Iouis & Iunonis iurgia risu à Vulcano excitato terminata.

ἀμετροεπής) Philoctetes apud Sophoclem hunc Thersitem γλώσσῃ δεινὸν καὶ σοφὸν appellat: sed ad Vlyssis odium, cui ipse erat infestissimus. Hîc enim Poeta loquentiam illi, non eloquentiam tribuit. Quod autem sequitur, ἀλλ' ὅ τι οἱ εἴσαιτο, &c. duplicem habet sensum, vt vel illud sit ridiculum ab Achiuis existimatum, quodcunque Thersitæ videbatur: id est, quæcunque illius erat de re quapiam opinio & sententia. Vel Thersitem ad contentionem ea loquutum, quæ Achiuis ridicula videri posse existimabat: vt inde ille magis ridiculus & proteruus intelligatur, qui ex deliberato & consulto in præsentes nugas & deblaterationes deuenerit, quas ipsemet risu dignas existimabat. Prior tamen magis placet Eustathio, vt τὸ ἔμμεναι, vel pro ἦν ponatur secundum veteres: vel sit superuacuum & otiosum, cuiusmodi est illud, ἑκὼν εἶναι οὐκ ἂν τόδε ποιήσω. Cuiusmodi sunt & plures dictiones, vt τὸ ἔχει. hîc παίζειν ἔχων, ποτὲ in δή ποτε, & alia eiusdem generis. Alij τὸ ἔμμεναι construunt cum εἴσαιτο, ἐκ τοῦ κοινοῦ. & hoc sequuta est vulgaris versio, quanquum etiam Scholiastes priorem sensum probauerit, cùm hæc verba sic explicat, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐνόμιζεν ὁ Θερσίτης ἀναγκαῖον εἶναι, τοῦτο γέλωτος πολλοῦ ἄξιον ἐφαίνετο τοῖς Ἕλλησιν. id est: Quod Thersites necessarium esse arbitrabatur, id videbatur Græcis valde ridiculum.

Φολκὸς ἔην) De Thersite plura dicentur in Lexico. Hic obseruandum est, Poetam in vitiis corporis Thersitæ enarrandis multum esse, in animi autem improbitate declaranda breuem, cùm eum Vlyssi & Achilli & inimicissimũ esse solùm dicit, quo omnia eius vitia angustè complectitur, cùm viris præstantissimis inuisum esse nequitia sit, vt obseruauit Plutarchus in tractatu de inuidia & odio, vbi etiam illud à contrario dicitur, Improbos odisse laudi dari. Vnde cùm Charilaum Lycurgi ex fratre nepotem Spartæ regem, virum æqui & boni amantem, ac miti ingenio præditum quidam laudarent: tunc is quem regni consortem habebat, quomodo verò, inquit, probus vir sit Charilaus, qui ne improbis quidem asperum se præbet? Ergo satis improbitas hominis describitur, cùm eum bonis odiosum dicimus. Verum enim est illud Menandri ἀνὴρ δὲ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτέ. Vir probus probum nunquam odit.

Ἀτρείδη τέο δ' αὖτ' ἐπιμέμφεαι) Hæc Thersitæ oratio eò tendit, vt Græcis persuadeat à Troia discedendum esse: itaque docet, non aliam ob causam cupere Agamemnonem vt remaneant, quàm emolumenti proprij gratia: vnde odium illi apud Græcos conciliare nititur, vt magis ad discessum excitentur, ipso etiam Regis spreto imperio, qui exercitus commoda suis omnino postponat, imò & damna illis potiùs infligat, compendium suum ex illorum dispendio faciens, vt docet Achillis exemplo nouissimo, quo vtitur non tam Achillis, cui inuisus erat, studio, quàm odio facti Agamemnonis: quin & ipsum Achillem ignauiæ & pusillanimitatis nomine perstringet, quòd hanc iniuriam sibi illatam non vlciscatur.

Ὣς φάτο νεικείων Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θερσίτης· τῷ δ' ὦκα παρίστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Θερσῖτ' ἀκριτόμυθε, λιγύς περ ἐὼν ἀγορητής,
Ἴσχεο, μηδ' ἔθελ' οἶος ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν.
Οὐ γὰρ ἐγὼ σέο φημὶ χερειότερον βροτὸν ἄλλον
Ἔμμεναι, ὅσσοι ἅμ' Ἀτρείδῃς ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Τῷ οὐκ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' ἔχων ἀγορεύοις,
Καί σφιν ὀνείδεά τε προφέροις, νόστόν τε φυλάσσοις.
Οὐδέ τί πω σάφα ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Ἢ εὖ, ἦε κακῶς νοστήσομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τῷ νῦν Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἧσαι ὀνειδίζων, ὅτι οἱ μάλα πολλὰ διδοῦσιν
Ἥρωες Δαναοί· σὺ δὲ κερτομέων ἀγορεύεις.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
γρ. Εἴκέ τι — Εἴκ' ἔτι * σ' ἀφραίνοντα κιχήσομαι * ὥς νύ περ ὧδε,
γρ. ὥς τὸ πάρος περ. — Μηκέτ' ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη,
Μηδ' ἔτι Τηλεμάχοιο πατὴρ κεκλημένος εἴην,
Εἰ μὴ ἐγώ σε λαβὼν ἀπὸ μὲν φίλα εἵματα δύσω,
Χλαῖνάν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τά τ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει.
Αὐτὸν δὲ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας ἀφήσω
Πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῇσιν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· σκήπτρῳ δὲ μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμω
γρ. ἔκφυγε — Πλῆξεν. ὁ δ' ἰδνώθη, θαλερὸν δέ οἱ * ἔκπεσε δάκρυ·

Sic dixit obiurgãs Agamenonẽ pastorem populorũ
Thersites: huic autem cito astitit diuinus Vlysses,
Et ipsum toruè intuens duro allocutus est sermone,
Thersite loquaciss. argutus licet existens sis concionator,
Desine, neque velis solus contendere cum regibus.
Non. n. ego, quã tu sis, censeo ignauiorẽ mortalẽ alium
Esse, qui cum Atridis ad Troiam venerunt.
Quare ne reges in ore habens, concioneris,
Et ipsis conuitia inferas, reditúmque serues.
Neque adhuc apertè scimus quorsũ euadẽt hæc opera,
An benè, an malè redibimus filij Achiuorum.
Quare nunc Atridæ Agamemnoni pastori populorũ
Sedes iaciens conuitia, quia ei valdè multa dant
Heroes Danai. tu autem conuicians concionaris.
Sed tibi edico (hoc & perfectum erit)
Sicubi te insanientem inuenero sicut hîc,
Ne posthac Vlyssi caput humeris adsit,
Neque Telemachi pater vocer,
Si non ego te comprehendens charis vestibus exuam,
Pallioque & tunica, quæque pudenda contegunt.
Te inquam flentem veloces ad naues dimisero,
Verberans è concione acribus plagis.
Sic dixit, sceptroque dorsum atque humeros
Percussit, ille. a. cõpressit, humidaq; ei excidit lacryma:

Vibex autem cruentus scapulis exortus est
Sceptro ab aureo, ipse autem sedit timuitque.
Dolens .a.& turpiter intuens, abstersit lacrymam.
Illi autem quamuis mœsti, super ipso suauiter riserunt.
Sic autem quispiam dicebat ad propinquum alium,
O dij, certè infinita Vlysses bona fecit,
Consilia incipiens bona, bellúmque instruens:
Nunc autem hoc quàm optimum in Argiuis fecit,
Qui hūc cōtumeliosū cōuiciatorē coercuit à concionibus:
Non diu ipsum iterū rursus permittet animus superbus
Obiurgare reges contumeliosis verbis.

Σμῶδιξ δ' αἱματόεσσα μεταφρένου ἐξυπανέστη
Σκήπτρου ὕπο χρυσέου. ὁ δ' ἄρ' ἕζετο, τάρβησέν τε.
Ἀλγήσας δ', ἀχρεῖον ἰδὼν, ἀπεμόρξατο δάκρυ.
Οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ, ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε,
Βουλάς τ' ἐξάρχων ἀγαθὰς, πόλεμόν τε κορύσσων.
Νῦν δὲ τὸ δὴ μέγ' ἄριστον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν,
Ὃς τὸν λωβητῆρα ἐπεσβόλον ἔσχ' ἀγοράων·
Οὔ θήν μιν πάλιν αὖθις ἀνήσει θυμὸς ἀγήνωρ
Νεικείειν βασιλῆας ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.

COMMENTARIVS.

ποιμένα λαῶν) De hoc Regis epitheto & quibusdam aliis dixit Diogenes apud Dionem de Regno, Orat.4. in hunc modum. Apud Homerum, inquit ille ad Alexandrum, vbi Minoa Iouis dicit confabulonem, an non confabulari est colloqui? Ergo collocutorem Iouis esse dicit eum, tanquam si diceret esse discipulum. Porrò quibus de rebus aliis putas eum cum Ioue collocuturum, aut quæ alia ab eo didicisse, quàm iusta & regalia, quando & omnium iustissimus dicitur Minos fuisse? Rursus quando dicit Reges esse à Ioue nutritos, & Ioui amicos, túne aliud quid putas eum dicere, quàm cibum illorum, de quo dixit, esse doctrinam & disciplinam? An tu putas eum dicere, quòd Reges à Ioue nutriantur lacte tanquam à nutrice, & vino, & cibis, & non potius scientia & veritate? Similiter & quòd Iouis dicit amicos, non aliam dicit amicitiam, quàm eadem consultare & cogitare. Talis amicitia concordia quædam est. Ita enim & hominibus videntur amici omnium maxime esse concordes, & nulla de re diffidere. Qui igitur Ioui amicus fuerit, & eadem cum illo senserit, potéstne fieri vt rem aliquam iniquam concupiscat aut turpe aliquid cogitet, aut prauum? Hoc ipsum autem manifestare videtur, quum laudans quendam regem, dicit eum esse pastorem populorum. Pastoris enim non est aliud opus, quàm prouidere ouibus, easque conseruare atque custodire, non assare (non per Iouem) neque mactare & excoriare. Sane interdum multas oues vnus coquus pellit, mercatus eas. Cæterùm plurimum differt ars culinaria à pastorali, ferè quantum regia à tyrannia. Hæc ille, quem locum integrum adduximus, ne cogeremur aliàs perpetuum contextum orationis interrumpere.

θερσίτ' ἀκριτόμυθε) Eadem ratione Thersitem Vlysses compescit, qua cæteros Græcos anteà, nimirùm verbis & verberibus, vnde gloriam & sapientiæ existimationem apud reliquum populum adauxit: imò etiam eorum gratiam hoc quasi beneficio demeritus est. Sic coerceri eos oportet, qui sine nulla maiestatis regiæ reuerentia opprobriis & conuitiis audent regibus insultare. de piis & bonis regibus loquor, cæteris enim licet interdum iusta linguæ etiam spicula infigere.

οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ) Theon Sophista, vt etiam notauit Giphanius in suis Scholiis, aiebat hîc esse amphiboliam, An Græci mœsti essent, quòd Thersitem cædi viderent an quòd naues cuperent deduci. Hoc postremum mihi probatur: nam gauisos illos ob cæsum Thersitem, testantur sequentia, in quibus idcircò Vlyssem laudant.

ὢ πόποι ἦ δὴ) Hic sunt laudes Vlyssi à Græcis attributæ, quòd conuiciatorem illum repressisset. Vbi veritatis amatores se præbent Græci, quippe qui quamuis ob reditum impeditum dolentes, tamen Vlyssem suo encomio non defraudant. quod duabus rebus continetur, Prudentia & Fortitudine: quibus & Nestorem ipsum antecellit, qui optimus quidem erat consiliarius, sed non æquipollens bellator. Præterea nota, ita repressum fuisse Thersitem, vt nusquam posteà appareat: ex Poetæ prudentia, qui iocosa non ita sæpe intermisceat in seriorum narratione occupatus.

Sic dixerunt multitudo: sed vrbiū expugnator Vlysses
Surrexit sceptrū habens, iuxta autem cæsia Minerua
Similis præconi silere populum iussit,
Et simul primique & postremi filij Achiuorum
Sermonem audirent, & intelligerent consilium:
Qui ipsis bene sentiens concionatus est, & dixit,
Atride, nunc te rex volunt Achiui
Omnibus probrosissimū facere mortalibus hominibus:
Neque tibi perficiunt promissum, quod subierunt
Huc venientes ab Argo equestri,
Videlicet, vt Ilio exciso benè ædificato redirent.
Tanquam enim vel pueri tenelli viduæue mulieres
Inter se desiderant domum redire.
Certè.n.& molestū est, vt quis molestia affectus abeat.
Etenī si quis vnū mēse manens procul à sua vxore,
Tristatur apud nauem multas sedes habētē, quam pro-
Hybernæ torquent commotúmque mare: (cellæ
Nobis autem nonus est qui reuoluitur annus
Hîc manentibus: quo non ægrè fero Achiuos
Tristari apud naues rostratas: sed tamen etiam
Turpe diúque manere, inanémque redire.
Tolerate amici, & manete ad tempus, vt sciamus
Si verum Calchas vaticinatur an & non.
Probè .n. iam hoc scimus in mentibus: estis .a. omnes
Testes, quos non Parcæ inuaserunt mortem ferentes
Herique & nudiustertius. quādo in Aulidē naues Græc.

Ὣς φάσαν ἡ πληθύς· ἀνὰ δ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Ἔστη σκῆπτρον ἔχων· παρὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εἰδομένη κήρυκι, σιωπᾶν λαὸν ἀνώγει,
Ὡς ἅμα θ' οἱ πρῶτοί τε καὶ ὕστατοι υἷες Ἀχαιῶν
Μῦθον ἀκούσειαν, καὶ ἐπιφρασσαίατο βουλήν.
Ὅς σφιν ἐῢ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀτρεΐδη νῦν δή σε ἄναξ ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ
Πᾶσιν ἐλέγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσιν·
Οὐδέ τοι ἐκτελέουσιν ὑπόσχεσιν ἥν περ ὑπέσταν
Ἐνθάδ' ἔτι στείχοντες ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι.
Ὥς τε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες,
Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόνδε νέεσθαι.
Ἦ μὴν καὶ πόνος ἐστὶν ἀνιηθέντα νέεσθαι.
Καὶ γάρ τις θ' ἕνα μῆνα μένων ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο
Ἀσχαλάα * σὺν νηὶ πολυζύγῳ, ἥν περ ἄελλαι γρ. σὺν νηὶ
*Χειμέριαι εἰλέωσιν, ὀρινομένη τε θάλασσα· γρ. Χειμέριαι
Ἡμῖν δ' εἴνατός ἐστι περιτροπέων ἐνιαυτὸς
Ἐνθάδε μιμνόντεσσι· τῷ οὐ νεμεσίζομ' Ἀχαιοὺς
Ἀσχαλάαν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι.
Τλῆτε φίλοι, καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον, ὄφρα δαῶμεν
Εἰ ἐτεὸν Κάλχας μαντεύεται, ἦε καὶ οὐκί.
Εὖ γὰρ δὴ τόδε ἴδμεν ἐνὶ φρεσίν, ἐστὲ δὲ πάντες
Μάρτυροι, οὓς μὴ κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι
Χθιζά τε καὶ πρωΐζ', ὅτ' ἐς Αὐλίδα νῆες Ἀχαιῶν

Ἠγερέθοντο, κακὰ Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ φέρουσαι,
Ἡμεῖς δ' ἀμφὶ περὶ κρήνην, ἱεροὺς κατὰ βωμοὺς
Ἔρδομεν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας,
Καλῇ ὑπὸ πλατανίστῳ, ὅθεν ῥέεν ἀγλαὸν ὕδωρ.
Ἔνθ' ἐφάνη μέγα σῆμα· δράκων ἐπὶ νῶτα δαφοινός,
Σμερδαλέος, τόν ῥ' αὐτὸς Ὀλύμπιος ἧκε φόως δέ,
Βωμοῦ ὑπαΐξας, πρός ῥα πλατάνιστον ὄρουσεν·
Ἔνθα δ' ἔσαν στρουθοῖο νεοσσοί, νήπια τέκνα,
Ὄζῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ, πετάλοις ὑποπεπτηῶτες,
Ὀκτώ· ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα·
Ἔνθ' ὅγε τοὺς ἐλεεινὰ κατήσθιε τετριγῶτας.
Μήτηρ δ' ἀμφεποτᾶτο ὀδυρομένη φίλα τέκνα·
Τὴν δ' ἐλελιξάμενος πτέρυγος λάβεν ἀμφιαχυῖαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ τέκν' ἔφαγε στρουθοῖο καὶ αὐτήν,
Τὸν μὲν ἀρίζηλον θῆκεν θεός, ὅσπερ ἔφηνε·
Λᾶαν γάρ μιν ἔθηκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Ἡμεῖς δ' ἑσταότες θαυμάζομεν οἷον ἐτύχθη·
Ὡς οὖν δεινὰ πέλωρα θεῶν εἰσῆλθ' ἑκατόμβας,
Κάλχας δ' αὐτίκ' ἔπειτα θεοπροπέων ἀγόρευε,
Τίπτ' ἄνεω ἐγένεσθε καρηκομόωντες Ἀχαιοί;
Ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς,
Ὄψιμον, ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.
Ὡς οὗτος κατὰ τέκν' ἔφαγε στρουθοῖο καὶ αὐτήν,
Ὀκτώ, ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα.
Ὡς ἡμεῖς τοσσαῦτ' ἔτεα πτολεμίξομεν αὖθι,
Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.
Κεῖνός θ' ὣς ἀγόρευε. τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ἀλλ' ἄγε μίμνετε πάντες ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Αὐτοῦ, εἰσόκεν ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἕλωμεν.

Congregabantur, mala Priamo, & Troianis ferentes:
Nos autem circumcirca fontem sacra per altaria,
Faciebamus immortalibus perfectas hecatombas,
Pulchra sub platano, unde fluebat limpida aqua.
Illic apparuit magnum signum: draco dorso sanguineus,
Horribilis quem ipse Olympius misit in lucem,
Quum ex altari prosiliisset ad platanum perrexit:
Ibi erant passeris pulli, parui filij
Ramo in extremo sub folijs volitantes,
Octo: sed mater nona erat, quæ peperit filios.
Ibi ille hos miserabiliter comedit stridentes:
Mater autem circumuolabat lugens dilectos filios:
Hanc circum actus ala prehendit circum clamantem.
Sed postquam filios deuorauit passeris, & ipsam,
Hunc quidem clarum fecit deus, qui ostendit:
Lapidem enim ipsum fecit Saturni filius versuti.
Nos autem stantes admirabamur quod factum erat,
Vt igitur terribilia portenta deorum subiêre hecatõbas.
Calchas autem statim postea vaticinans dixit,
Cur muti facti estis comati Achiui?
Nobis quidẽ hoc ostẽdit signũ magnũ prudens Iupiter,
Serũ, quod tardè perficitur, cuius gloria nũquã peribit.
Vt hic filios deuorauit passeris, & ipsam,
Octo, sed mater nona erat quæ peperit filios:
Sic nos tot annos bellabimus hic:
Decimo autem ciuitatem capiemus Latiuiam.
Ille sic interpretabatur: hæc iã nũc omnia perficiuntur,
Sed agè, manete omnes bene ocreati Achiui
Isthic, quoadusque ciuitatẽ magnã Priami capiamus,

COMMENTARIVS.

Ἀτρείδη νῦν δή) Hæc Vlysſis oratio partim aſpera eſt, partim lenis: in poſtremum autem omnino propendet. Primùm enim Græcorum perfidiam accuſat apud Agamemnonem quòd ſuis pollicitis, quibus ſe ante euerſam Troiam non redituros ſanctiſſimè iurauerant, non ſuſſiciant. Deinde ignauiam & laborum intolerantiam in ipſis redarguit, dum eos pueris & mulierculis comparat. Tum verò ne tam iuſta reprehenſione faciles plebis animos exaſperet, illam adulatoria oratione temperat, & quod ipſis vitio dederat, iam excuſat quaſi non ignauia, ſed propter belli diuturnitatem defatigati ſint: nec ſine cauſa propter commune deſideriũ reuiſendæ patriæ, quod nobis innatum eſt. Ne tamen idcirco ad diſceſſum incendantur, aliò eos reuocat, exhortatúrque, imò obnixè efflagitat, vt in hac obſidione vrbis Troianæ perſeuerent, cuius excidium iam paratum eſt ratione temporis: quod ex prodigio Calchas vates eximius præſtiterat, cuius teſtes ipſi fuerint oculati, vt in dubium nullo modo reuocari poſſit, quod ad hæc Neſtor, poſterioris eſt loci.

κενεόν τε νέεσθαι) Multiplicem habent ſenſum hæc vocabula. Ait enim, turpe eſſe quenquam vacuum diſcedere, hoc eſt nõ aſſecuto rei ſine cuius gratia acceſſit: vt qui honoris ſtudioſus eſt, turpe ducat re infecta, qua honorem quærebat, diſcedere: qui verax pollicita ſe non executum verecundetur: lucri verò cupidus, ſine exuuijs & opimis ſpolijs reuerti erubeſcat, quod timidis calcarium inſtar ſubditur.

τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται) Alluſio eſt ad ſomnum Agamemnonis: neque tamen hodiernum diem intelligit vt ille, quod & ſuprà indicauit his verbis, μείνατ' ἐπὶ χρόνον.

Ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον· ἀμφὶ δὲ νῆες
Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε
Νηπιάχοις, οἷς οὔτι μέλει πολεμήϊα ἔργα.
Πῇ δὴ συνθεσίαι τε καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν;
Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο μήδεά τ' ἀνδρῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαί, ᾗς ἐπέπιθμεν.
Αὔτως γάρ ῥ' ἐπέεσσ' ἐριδαίνομεν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα, πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐόντες.
Ἀτρείδη, σὺ δ' ἔθ' ὡς πρὶν ἔχων ἀστεμφέα βουλήν,
Ἄρχε δ' Ἀργείοισι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας,
Τοὺς δὲ δ' ἔα φθινύθειν, ἕνα καὶ δύο, τοί κεν Ἀχαιῶν
Νόσφιν βουλεύωσ', ἄνυσις δ' οὐκ ἔσσεται αὐτῶν
Πρὶν Ἄργοσδ' ἰέναι, πρὶν καὶ Διὸς αἰγιόχοιο

Sic dixit. Argiui. v. valdè clamarunt, (circũ. a. naues
Terribiliter reſonauerunt clamantibus Achiuis)
Sermonem laudantes Vlysſis diuini.
His autem dixit Gerenius eques Neſtor:
Proh facinus certè pueris ſimiles loquimini
Infantibus, quibus non ſunt curæ bellicoſa opera.
Quò iam pactáque & iuramenta ibunt nobis?
In igne iam conſiliáque erunt curæque virorum,
Libationéſq. per merũ factæ, & dextræ quib. credidim.
Fruſtrà. n. verbis cõtẽdimus, neque aliquã machinatio
Inuenire poſſumus, etſi multo tẽpore hîc moremur. (nẽ
Atrida, tu autem ſicut prius habens firmum conſilium,
Impera Argiuis in fortibus prælijs:
Hos aũt ſine corrũpi vnum & duos, qui ab Achiuis
Seorſum conſultant: perfectio autem non erit ipſis,
Prius Argos ire quam & Iouis Aegida tenentis

Cogno-

Cognoscamus an falsa promissio, an & non,
Dico enim igitur annuisse præpotentem Saturnidem
Die illo, quando nauibus in citis conscenderunt
Argiui Troianis mortem & fatum ferentes,
Fulgurans dextera, fausta signa ostendens.
Quare non aliquis prius festinet domum redire,
Priusquã aliquis apud Troianorum vxorem dormiat,
Punire & Helenæ abitúmque gemitúsque.
Si autem aliquis nimium velit domum ire,
Tangat suam nauem bene tabulatam & nigram,
Vt ante alios mortem & fatum assequatur.
Sed rex tu bene cura, & crede alteri,
Non abiectum verbum erit quodcunque dicam.
Secerne viros per gentes & per tribus, Agamemnon:
Vt tribus tribubus auxilientur, gentes & gentibus.
Si autem sic feceris, & tibi obedierint Achiui,
Cognosces postea quis ex ducib. ignauus sit quisue ex
Siue quem strenuus erit per seipsos .n. pugnabũt (militib.
Cognosces verò si & ex vaticinio ciuitatem nõ destrues
An virorum ignauia & imperitia belli.

Γνώμεναι εἴτε ψεῦδος ὑπόσχεσις ἦε καὶ οὐκί.
Φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα
Ἤματι τῷ ὅτε νηυσὶν ἐπ' ὠκυπόροισιν ἔβαινον
Ἀργεῖοι, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ἀστράπτων ἐπιδέξι', ἐναίσιμα σήματα φαίνων.
Τῷ, μήτις πρὶν ἐπειγέσθω οἶκόνδε νέεσθαι,
Πρίν τινα πὰρ Τρώων ἀλόχῳ κατακοιμηθῆναι,
Τίσασθαι δ' Ἑλένης ὁρμήματά τε στοναχάς τε.
Εἰ δέ τις ἐκπάγλως ἐθέλει οἶκόνδε νέεσθαι,
Ἁπτέσθω ἧς νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης,
Ὄφρα πρόσθ' ἄλλων θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ.
Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ·
Οὔτοι ἀπόβλητον ἔπος ἔσσεται ὅττι κεν εἴπω.
Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον,
Ὡς φρήτρη φρήτρῃφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις.
Εἰ δέ κεν ὣς ἔρξῃς, καί τοι πείθωνται Ἀχαιοί,
Γνώσῃ ἔπειθ' ὅς θ' ἡγεμόνων κακὸς, ὅς τέ νυ λαῶν,
Ἠδ' ὅς κ' ἐσθλὸς ἔῃσι· κατὰ σφέας γὰρ μαχέονται.
Γνώσεαι δ' εἰ καὶ θεσπεσίῃ πόλιν οὐκ ἀλαπάξεις,
Ἢ ἀνδρῶν κακότητι, καὶ ἀφραδίῃ πολέμοιο.

COMMENTARIVS.

πῖσ' ἦ καὶ νικέεις) Mitior fuit superior Vlyssis oratio, hæc Nestoris austerior: siquidem & in ipsum Vlyssem inuehitur, multáque in ipsius consilio castigat & reprehendit: neque ipsis Græcis assentari, vt ille, optat, quin eos impietatis accusat tanquam iurisiurandi & fœderis violatores, adeóque ad præliandum necessariò cogit, Regémque hortatur aduersus immorigeros iusta iracundia deseuire, mortem desertoribus minitatur: tandem de instruendi exercitus ratione consilium suggerit. Vlysses itaque à populo laudatur, quem delinierit: Nestor à Rege, cuius se studiosum ostendat.

παισὶν ἐοικότες) Communicata & dispersa in omnes obiurgatione tegit suam mentem, quæ propriè in Vlyssem dirigebatur, numeróque plurali duritiem reprehensionis emollit. Eos itaque pueris stultis & imprudentibus comparat, quòd Vlysses nihil duce dignũ de acie & ordinatione bellica in medium attulerit: quod ipse paulò pòst præstabit.

ποῦ δὴ συνθεσίαι) Quid per hæc pacta sit intelligendum, docet Didymus ex Stesichoro. Cùm enim proceres Graciæ Helenam, tum propter generis, tũ propter formæ præstantiam ambirent, Tyndareus illius pater veritus, ne vno electo sibi in generum reliquorum odium sibi consiliaret, communi eos iureiurando astrinxit, vt si quis ei, cui Helenam daret, eam eripere conaretur, valide iniuriam illam animo vlciscerentur. Quo præstito, Menelaum elegit, cui Helenam in matrimonium dedit: quæ paulò pòst ab Alexandro rapta est: vnde factum, vt reliqui Græciæ principes hanc expeditionem vnà susceperint. Hæc ille. Apollodorus de Orig. Deorum lib. 3. hoc ipsum memorat: sed tradit, hoc consilium ab Vlysse Tyndareo fuisse suggestum. Vide nostra Prolegomena. Ex iis porrò intelligitur, quid sibi hoc loco velit Nestor.

ἐν πυρὶ) Quasi dicat: Videntur nostra consilia, pacta, & eiusmodi alia in illis nostris sacrificiis planè combusta & deperdita.

ἕνα καὶ δύο) Per exiguum seditiosorum numerum populi obedientiam innuit. Qui sint autem illi duo quos intelligat, aiunt alterum Thersitem, alterum Achillem: quidam alium quàm Achillem subaudiri volunt, quòd hic nihil sit apud Homerum seorsim ab Achiuis molitus. Crediderim tamen, vt de eo dicat, quia Nestor φιλοβασιλεὺς est, & seditiones odit. Illud autem ἕνα καὶ δύο non de tribus sed de duobus tantùm intelligatur.

πὰρ Τρώων ἀλόχῳ) Blanditur Græcis, & hoc stimulo multitudinem exacuit, quæ plerunque his rebus capitur. Habet & acerbitatis odij in Troianos argumentum, de quibus vindicta sumetur eximia, cùm eorum vxores in hostium potestatem redigentur. Et habet nescio quid energiæ hoc à sene dictum. Adde, quòd iniuriam in Helena simili iniuria compensari velit.

ὁρμήματά τε στοναχάς τε) Per ὁρμήματα voluntariam & spontaneam Helenæ ad Troiam profectionem intelligi ait Eustathius, honestate vocabuli Fœminæ dedecus Poeta tegente. Per στοναχὰς, tangi illam facti pœnitentia? vt etiam aliàs dicetur. Didymus tamen ὁρμήματα interpretatur ἐνθυμήματα, cogitationes. Quod etiam in quadam versione manuscripta satis veteri legi: ego tamen ab Eustathio non recedo.

αὐτός τ' εὖ μήδεο) Duplicem consilij capiendi rationem principi proponit, à se & ab alio, nimirum bonum consilium suggerente, quod subintelligendum est ἐκ τοῦ κοινοῦ. Vnde Hesiodus eum longè optimum pronunciat, qui primùm apud se omnia perpendit, & cogitat: secundò, qui alteri bene dicenti auscultat. Vnde illud egregium Artabani dictum ad Xerxem apud Herodotum in Polymnya: ἴσον ἐκεῖνο, inquit, ὦ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ δὲ καὶ ἀμφότερα περιήκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίη σφάλλουσι· κατάπερ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν, πνεύματα φασὶ ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾶν φύσει τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι.

κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα) Lamprias apud Plut. Symp. 1 q. 2. refert, Thebanum Pammenem reprehendisse Homerum, vt amatoriæ rei ignarum, qui tribus tribubus, curias curiis adiungi iuberet, cùm oporteret amatori amasium apponi, vt tota phalanx animo deuincta vinculo conspiraret. Hæc ille. Sed Nestoris institutum sua etiam ratione non caret. Enimuerò existimauit, milites, qui cognitis adhærescunt, eorum pudore tangi, dedecúsque ab illis magis reuereri, quàm ab ignotis. Præterea, quæ potest coniunctior esse necessitudo, quàm eorum quibus patria & gens communis est? Vnde facilè intelligitur, temerè à Pammene reprehensum Nestorem.

Hunc respondens allocutus est rex Agamemnon,
Certè quidem rursus concione vincis senex filios Achiu.
Vtinam enim, Iupiterq; pater, & Pallas & Apollo,
Tales decem mihi consultores essent Achiuorum.
Sic citò nutaret ciuitas Priami regis
Manibus sub nostris captáque direptáque.
Sed mihi Aegiochus Saturnides Iupiter dolores dedit,
Qui me inter infectas lites & contentiones iniicit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
Ἦ μὰν αὖτ' ἀγορῇ νικᾷς γέρον υἷας Ἀχαιῶν.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν·
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.
Ἀλλά μοι αἰγίοχος Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε'* ἔδωκεν, γρ. ἔθηκεν
Ὅς με μετ' ἀπρήκτους ἔριδας καὶ νείκεα βάλλει.

Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλλεύς τε μαχεσσάμεθ' εἵνεκα κούρης
Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων.
Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν, οὐκέτ' ἔπειτα
Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται οὐδ' ἠβαιόν.
Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν Ἄρηα.
Εὖ μέν τις δόρυ θηξάσθω, εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω,
Εὖ δέ τις ἵπποισιν δεῖπνον δότω ὠκυπόδεσσιν,
Εὖ δέ τις ἅρματος ἀμφὶς ἰδὼν, πολέμοιο μεδέσθω·
Ὥς κε πανημέριοι στυγερῷ κρινώμεθ' Ἄρηϊ.
Οὐ γὰρ παυσωλή γε μετέσσεται οὐδ' ἠβαιόν,
Εἰ μὴ νὺξ ἐλθοῦσα διακρινέει μένος ἀνδρῶν.
Ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσσιν
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχεϊ χεῖρα καμεῖται.
Ἱδρώσει δέ τευ ἵππος ἐΰξοον ἅρμα τιταίνων.
Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα
Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς.
Ὣς ἔφατ'. Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ὡς ὅτε κῦμα
Ἀκτῇ ἐφ' ὑψηλῇ, ὅτε κινήσει Νότος ἐλθὼν
Προβλῆτι σκοπέλῳ. τὸν δ' οὔποτε κύματα λείπει
Παντοίων ἀνέμων, ὅτ' ἂν ἔνθ' ἢ ἔνθα γένωνται.
Ἀνστάντες δ' ὀρέοντο, κεδασθέντες κατὰ νῆας,
Κάπνισάν τε κατὰ κλισίας, καὶ δεῖπνον ἕλοντο.
Ἄλλος δ' ἄλλῳ *ἔρεζε θεῶν αἰειγενετάων, (* ἔρεξε.)
Εὐχόμενος θάνατόν γε φυγεῖν καὶ μῶλον Ἄρηος.
Αὐτὰρ ὁ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Πίονα, πενταέτηρον, ὑπερμενεῖ Κρονίωνι.
Κίκλησκεν δὲ γέροντας ἀριστῆας Παναχαιῶν·
Νέστορα μὲν πρώτιστα, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴαντε δύω, καὶ Τυδέος υἱόν·
Ἕκτον δ' αὖτ' Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον.
Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Ἤδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο.
Βοῦν δὲ περιστήσαντο, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο,
Τοῖσι δ' ἐπευχόμενος μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, κελαινεφὲς, αἰθέρι ναίων,
Μὴ πρὶν ἐπ' ἠέλιον δῦναι καὶ ἐπὶ κνέφας ἐλθεῖν,
Πρίν με κατὰ πρηνὲς βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον
Αἰθαλόεν, πρῆσαι δὲ πυρὸς δηΐοιο θύρετρα·
Ἑκτόρεον δὲ χιτῶνα περὶ στήθεσσι δαΐξαι
Χαλκῷ ῥωγαλέον· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἄρα πώ οἱ ἐπεκραίαινε Κρονίων·
Ἀλλ' ὅγε δέκτο μὲν ἱερά, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν.

Etenim ego Achillésque pugnauimus gratia puellæ
Contrarijs verbis ego autem incepi indignari.
Si.a.vnquã in vnum cõsultabimus, nõ amplius postea
Troianis dilatio mali erit, neque paululum.
Nunc. a. venite ad cœnam, vt conducamus Martem.
Bene quidẽ aliquis hastã acuat, bene & scutum ponat,
Bene & aliquis equis cœnã det veloces pedes habentib.
Bene & aliquis currũ vtrinq. vidẽs belli curã habeat:
Vt per totam diem sæuo decernamus Marte.
Non enim cessatio postea erit, neque paululum,
Nisi nox veniens dirimat robur virorum.
Sudabit quidem alicuius lorũ circa pectora
Scuti circũtegẽtis hominẽ: circa. a. lanceã manũ defatigabit:
Sudabit & alicuius equus politum currum trahens.
Quem autẽ ego seorsum à pugna voluntatẽ intellexero
Manere apud naues rostratas, non ei postea
Possibile erit fugere canes & aues.
Sic dixit. Argiui.v.valde strepuerunt, sicut quãdo
Littore in alto, quando mouet Notus veniens (fluctus
Porrectũ ad scopulum, quẽ nunquã fluctus relinquunt
Diuersorum ventorum, quando huc vel illuc fiunt:
Surgentes autem ruebant sparsi ad naues,
Fumigarúntque in tentorijs, & cœnam capiebant.
Alius.a. alij sacrificabat deorũ semper existentium,
Orans vt mortem fugeret, & stragem Martis.
Sed hic bouem sacrificauit rex virorum Agamemnon
Pinguem, quinquennem, valde potenti Saturnidæ.
Vocauit autem senes optimates omnium Græcorum:
Nestorem quidem primum, & Idomeneum regem,
Sed postea Aiaces duos & Tydei filium:
Sextum autem rursus Vlyssem Ioui consilio similem.
Spontaneus autem ei venit vocem bonus Menelaus:
Sciebat enim in animo quantum frater laborabat.
Bouem.a.circumsteterunt, & falsas fruges acceperunt.
His orans dixit rex Agamemnon:
Iupiter gloriosiss.max.nigras nebulas faciẽs, in æthere habitãs,
Nõ prius sol occidat, & tenebræ adueniãõt,
Quàm me pronum deijcere Priami palatium
Ardens: vrere & igne combustiuo portas.
Hectoream verò loricam circa pectora diuidere
Ense disruptam: multi & circa ipsum socij
Proni in pulueribus mordicus capiant terram.
Sic dixit: neque ei perfecit Saturnides:
Sed hic suscepit quidẽ sacrificia: laborẽ.v. magnũ augebat.

COMMENTARIVS.

τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες) Hîc videre licet quanti prudentiam faciat Agamẽnon, quam robori anteponit, cùm Nestores, potius quàm Aiaces, aut alios heroas ad Troiæ euersionem sibi exoptauit: cuius rei meminit etiam Tullius de Senect. Rectè ergo Euripides, σοφὸν ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ.

ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν) Quomodo Deus causa calamitatum nostrarum dicatur, aliàs à nobis apud hunc eundem Poetam differitur.

αὐτὰρ ὁ βοῦν) Exemplum est frugalitatis illius temporis. Vnde Antiphanes in luxuriam posterorum inuectus dicit, τί δ' αἱ Ἕλληνες κατεργάπεζοι φιλοτρώγες δράττεσθαι. οἱ δέ γε ὕστερον εἰς χάος τρυφῆς καθῆκαν ἑαυτούς. καὶ ὁ μὲν ὁμηρικὸς Ὀλυμπίων, αὐταρκεῖται βοῦν ἕνα κατακόψας ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἀρίστοις· ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν χίλια φασὶ ἱερεῖα τῆς ἡμέρας κατεκόπτοντο. Vide Athenæi Dipnos. lib.1. vbi simplicitas victus, quo veteres illi vsi sunt, etiam explicatur.

αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε) Hoc factum Menelai sunt qui damnent, sunt qui laudent. Socrates apud Platonem in Symp. Sed tu, inquit, ô Aristodeme, quis tu homo es, qui velis ad cœnam non vocatus proficisci? Ego verò, vt tu iusseris (inquit Aristodemus) ita agam. Sequere igitur me, inquit Socrates, vt prouerbium profligemus, commutata illius sententia, ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. Ad bonorum virorum epulas boni viri non inuitati & sponte se conferunt. Homerus quidem videtur non modò istius prouerbij vsum peruertere, sed contumeliosè etiam illum violare. Nam cùm Agamemnonem in re militari optimum præstantissimúmque fecisset, Menelaum verò mollem bellatorem: nihilominus tamen cùm Agamemnon peracto sacrificio conuiuium celebraret, Menelaum inducit ad Agamemnonis dapes vltrò venientem, deteriorem videlicet ad præstantioris mensam. His auditis respondit Aristodemus: Fortasse non vt hi, Socrates, ais, sed quemadmodum Homerus, ego vilis homunculus ad sapientis viri, conuiuium videbor, accedere non vocatus. Hæc ille. Ex quibus verbis constat, Socratem pro vulgari prouerbio recipere, quod Zenodotus ex Eupolidis Chrysogene refert: αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν, quod tamen Erasmus alibi sic retulit, ἄκλητοι δειλοὶ ἀγαθῶν

ἐπὶ

ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. Vt vt sit, hic Platonis locus ab Athenæo castigatur, quòd prauè Homeri mentem intellexerit. Quòd enim bellatorem mollem pronuntiauerit, reprehendit: quòd quamuis ita interdum appelletur apud ipsum, tamen non idcirco talis sit, vt neque Agamemnon οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, ac κραδίην δ' ἐλάφοιο, licet ita ab Achille dicatur. Non enim quicquid apud Poetam à personis, quas ipse loquentes facit, dicitur, ab ipso quoque Poeta dictum est. Nam Homerus variis in locis Menelaum à fortitudine commendat, vt & hoc ipso loco, vbi βοὴν ἀγαθὸς appellatur: alibi autem solus Hectorem à Patroclo fugat, Euphorbúmque interimit, & in medio Troianorum spoliat. Proinde non iniuria videtur Socrates sub Platonis nomine reprehendi. Videamus itaque ipsius Athenæi sententiam. Demonstrauit Homerus, inquit, quos conuocari non oporteat, sed sua sponte accedere ex vnius consanguineorum exemplo vniuersam similium rationem patefacit, αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. Manifestum est enim, quòd neque fratrem aut filios, vel vxorem aduocare oportet, neque si quis aliquos simili honore dignos arbitretur: esset enim res absurda admodum, & ab amicitia prorsus aliena: quamuis versum quidam ascripserunt, causam apponentes, ᾔδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο: eorum autem rationes ibi enarrantur. Demetrius tamen Phaleræus videtur magis comprobari, quòd illum tolleret, & à poemate prorsus alienum assereret. Rerum siquidem tenuium, inquit, studium moribus immiscuit. Existimo enim, ait, familiariter & amice vnumquenque virorum elegantium sese erga illum esse habiturum, ad quem, dum sacrificatur accesserit, neque vocatem expectauerit, &c. Quæ sanè sententia omnium videtur optima: siquidem vix fieri potuerit, vt Agamemnon fratris obliuisceretur, cuius gratia ingens illud bellum susceperat, remotos autem & non consanguineos aduocauerit. Proinde neque iniuria expungi posse versum illum: ᾔδεε γὰρ κατὰ θυμὸν, &c. Sed tamen nos reliquimus, vt iudicium penes eruditum lectorem remaneat. Addam, quod ille apud Plutarchum Symp. 1. q. 2. dicit, Ineptum fuisse Menelaum, & locum dedisse prouerbio, qui ad consilium dandum accessisset non vocatus. Intelligit autem hunc locum, quòd in hac cœna consilium de bello capi debeat.

Ζεῦ κύδιστε) Longe diuersa est hæc precatio ab illa superiore, quam vnusquisque de populo concipiebat, ad euitandam nimirũ mortem, de vita solùm sibi prouidens. Agamemnon verò non satis sibi existimans viuere, si cum laude & gloria non viuat, petit, vt possit Troiam, antequam noctescat, euertere. vbi fallitur etiam, vt anteà in vocabulo νῦν, quod de hodierno die interpretatur.

οὐδ' ἄρα πώ οἱ ἐπεκραίαινε) Sic non solet Deus iniquas preces exaudire, qualis est ista Agamemnonis, qua hodierno die euerti Troiã petit, quod contra ipsius Iouis decretum erat postulatum. Itaque falluntur sæpe homines in precibus concipiendis, & de ipsius Dei surditate conqueruntur: quasi simpliciter eas statim non excipiendo, male velit hominibus consultum. Proinde videndum est primùm, vt æqua petamus: deinde, vt patienter petitionum nostrarum exitus expectemus, quos suo tempore Deus largiri solet.

Sed postquam precati sunt, & molas proiecerunt,	Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
Rursus traxerũt quidẽ primũ, & iugularũt et excoriarũt	Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Cruráque inciderũt, valdéque pinguedine cooperuerũt,	Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Dupliciter facientes, in ipsis .a. crudas carnes posuerũt:	Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Et hæc quidem lignis scissis sine folijs vrebant:	Καὶ τὰ μὲν ἂρ σχίζῃσιν ἀφύλλοισιν κατέκαιον,
Intestina autem infigentes tenebant super Vulca-	Σπλάγχνα δ' ἄρ' ἀμπείραντες, ὑπείρεχον Ἡφαί-
num.	στοιο.
Sed vbi crura combusserunt, & intestina ederunt.	Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Minutimque inciderunt alia, & circũ verua fixerunt,	Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Assauerúntque valde scienter, traxerúntque omnia.	Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Sed postquam cessarunt à labore, fecerúntque cõuiuium,	Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Cõuiuati sunt, neque animus indigebat cõuiuio æquali,	Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Sed postquam potus & cibi amorem ademerunt,	Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
His verbis incepit senilis eques Nestor,	Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Atride gloriosissime rex virorum Agamemnon,	Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ne nunc diu iterum disseramus, neque diu	Μηκέτι νῦν δῆθ' αὖθι λεγώμεθα, *μηδέ τι δηρὸν — γρ. μηδ' ἔτι
Differamus opus quod Deus dabit.	Ἀμβαλλώμεθα, ἔργον ὃ δὴ θεὸς ἐγγυαλίζει.
Sed age, præcones quidẽ Achiuorũ æream loricam ha-	Ἀλλ' ἄγε, κήρυκες μὲν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Populum vocantes congregent ad naues: bentium	Λαὸν κηρύσσοντες ἀγειρόντων κατὰ νῆας·
Nos autem frequentes hic in exercitu lato Achiuorũ	Ἡμεῖς δ' ἀθρόοι ὧδε κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Eamus, vt citius suscitemus impetuosum Martem.	Ἴομεν, ὄφρά κε θᾶσσον ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα,
Sic dixit: neque non persuasus est rex virorum Agam.	Ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Statim præconibus arguta voce præditis iussit	Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Vocare ad bellum capite comatos Achiuos.	Κηρύσσειν πόλεμόνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Hi quidẽ vocarũt. illi .a. congregati sũt valde velociter.	Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Hi autem circa Atridem diuini reges (Minerua,	Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα διοτρεφέες βασιλῆες
Irruerunt distinguentes: simul .a. glaucos oculos habens	Θῦνον κρίνοντες, μετὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Aegidẽ habens valde honoratã, non senescentẽ, immor	Αἰγίδ' ἔχουσ' ἐρίτιμον, ἀγήραον, ἀθανάτην τε:
Cuius centũ fimbriæ totæ aureæ pendebant, (taléque	Τῆς ἑκατὸν θύσανοι παγχρύσεοι ἠερέθονται,
Omnes bene plicatæ, centũ nummorum .a. vnaquæque.	Πάντες ἐϋπλεκέες, ἑκατόμβοιος δὲ ἕκαστος·
Cum hac impetum faciens ibat per populum Achiuorũ,	Σὺν τῇ παιφάσσουσα διέσσυτο λαὸν Ἀχαιῶν,
Adhortans ire, robur autem incitauit vniuscuiusque	Ὀτρύνουσ' ἰέναι· ἐν δὲ σθένος ὦρσεν ἑκάστου
Animo, vt incessanter bellaret & pugnaret.	Καρδίῃ ἄληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
His .a. statim bellum dulcius factũ est, quàm redire	Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ' ἠὲ νέεσθαι
Super nauibus concauis dilectam in patriam terram,	Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Velut ignis lucens comburit immensam syluam	Ἠΰτε πῦρ ἀΐδηλον ἐπιφλέγει ἄσπετον ὕλην
Montis in verticibus, procul autem apparet splendor:	Οὔρεος ἐν κορυφῇς, ἕκαθεν δέ τε φαίνεται αὐγή·
Sic horum abeuntium, æris diuini	Ὣς τῶν ἐρχομένων ἀπὸ χαλκοῦ θεσπεσίοιο

Αἴγλη παμφανόωσα δι' αἰθέρος οὐρανὸν ἷκε.
Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλά,
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων,
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών,
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμάνδριον· αὐτὰρ ὑπὸ χθὼν
Σμερδαλέον κονάβιζε ποδῶν αὐτῶν τε καὶ ἵππων.
Ἔσταν δ' ἐν λειμῶνι Σκαμανδρίῳ ἀνθεμόεντι
Μυρίοι, ὅσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ.
Ἠΰτε μυιάων ἁδινάων ἔθνεα πολλά,
Αἵ τε κατὰ σταθμὸν ποιμνήιον ἠλάσκουσιν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει.
Τόσοι ἐπὶ Τρώεσσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἐν πεδίῳ ἵσταντο. διαρραῖσαι μεμαῶτες.
Τοὺς δ' ὥς τ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν αἰπόλοι ἄνδρες
Ῥεῖα διακρίνωσιν, ἐπεί κε νομῷ μιγέωσιν.
Ὣς τοὺς ἡγεμόνες διεκόσμεον ἔνθα καὶ ἔνθα
Ὑσμίνην δ' ἰέναι· μετὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.
Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος, (ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι)
Τοῖον ἄρ' Ἀτρεΐδην θῆκε Ζεὺς ἤματι κείνῳ
Ἐκπρεπέ' ἐν πολλοῖσι καὶ ἔξοχον ἡρώεσσιν.

Splendor valde apparens per aerem in cælum ibat.
Horum sicut auium volatilium gentes multæ,
Anserũ, vel gruum, vel cygnorum lõgũ collũ habẽtium,
Asiatico in portu, Caystrij circa fluenta,
Huc & illuc volant gaudentes alis,
Resonanter sedentium, resonat autem & pratum:
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
In campum ruebant Scamandrium: sed subtus terra
Terribiliter resonabat pedib. ipsorúmque & equorum.
Steterunt autem in prato Scamandrio florido
Infiniti, quotq. folia & flores gignuntur tẽpore verno.
Veluti muscarum frequentium gentes multæ,
Quæque in stabulo pastorali errant
Tempore in verno, quandóque lac vasa madefacit.
Tot contra Troianis comati Achiui
In campo stabant disrumpere prompti.
Hos autem vt greges magnos caprarum caprarij viri
Facilè distingunt, postquam in pascuis miscentur:
Sic hos ductores dirigebant huc & illuc
Vt ad prælium irent: inter quos rex Agamemnon
Oculis & capite similis Ioui gaudenti fulmine,
Marti autem balteo, pectore autem Neptuno.
Velut bos in armento valde eximius est omnium
Taurus: (hic enim boues inter relucet congregatas)
Talem Atridem posuit Iupiter die illo,
Valde præstantem inter multos & eximium heroas.

COMMENTARIVS.

μὴ δέ τι δηρὸν ἀμβαλλώμεθα) Antiquum est hoc militare præceptum, τῶ χρόνῳ φείδεσθαι, Tempori parcere, quòd præteritum reuocare absens facilè captare non possis. Vnde ait Xenophon Occasionis impensam sumptuosissimã, πολυτελέστατον ἀνάλωμα τὸν καιρόν: quòd qui in res vanas & inutiles occasionem impendit, id quod maximum in bonis habet, impendat. Itaque Alexander interrogatus, qui magna perfecisset, respondit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος, Nihil procrastinans. Quod autem Nestor subiicit, ἔργον ὃ δὴ θεὸς ἐγγυαλίζει: innuit, distinguendas esse operationes, vt intelligas in quibus sit festinandum, in quibus cunctandum. Cùm ergo bene rem gerendi occasio à Deo porrigitur, ea nobis arripienda èst, & omni abiecta cunctatione exequenda.

τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα) Hîc congregatio Græcorum, splendor armorum, multitudo, & ad prælium instructio eleganter concinnis valde comparationibus exponuntur, vt nihil ad ornatum narrationis desiderari possit.

ὄμματα καὶ κεφαλὴν) Hoc inter ridiculas veterum opiniones recensendum est, quòd singulas humani corporis partes singulos Deos obtinere existimarent. quod Tiberianus in Prometheo, vt annotauit quoque Iunius Animad. lib. 4. cap. 12. ita extulit, vt dicat Deos singulares sui partes homini contribuisse, quas sibi vindicent, suæque tutelæ proprias agnoscant. Caput itaque Ioui deferunt, Neptuno pectus, cinctum Marti: quò spectauit Homerus hoc loco. Quod tamen secus videtur explicare Eustathius, nimirum hoc pacto Agamemnoni tribui τὸ ἡγεμονικὸν, τὸ πολεμικὸν, καὶ τὸ γεραρόν. Hunc locum Homericum vellicat. Plutarc. de Alex. fort. lib. 2.

ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι) Hunc locum enarrant Dion. Orat. 2. in hæc verba, vt ea Naogeorgus transtulit. Hoc, inquit, non simpliciter mihi dixisse videtur, fortitudinem eius duntaxat laudare & demonstrare volens (nam sic & leoni comparans, bene eum videretur assimilasse) verùm & naturæ mansuetudinem ostendens, próque subiectis prouidentiam. Taurus enim non solùm ex generosis animalibus est, neque sui ipsius causa fortitudine vtitur, quemadmodum leo & aper & aquilæ, persequentes cætera animalia, suíque deuincentes cibi gratia: quare potiùs quis tyrannidis eos dicat, quàm Regni exemplum esse. Taurus autem manifestè & in aliis (vt mihi videtur) ad regni Regísque imaginem factus est. Cibus enim ei paratus & facilis, in silentio pascitur, vt nullum necesse sit vi opprimere, aut circumuenire illius causa: sed quemadmodum beatis Regibus, absque defectu & copiose semper suppetunt, quæ sunt necessaria. Regnat autem & principatum gerit inter sui generis animantia, cum beneuolentia (vt aliquis dicere posset) & sollicitudine: cùm quòd præcedat ad pascua, tum quòd bestia apparente non fugiat, sed pro toto armento propugnet, & infirmis auxilio sit, & prouideat quo pacto multitudinem à sæuis & feris bestiis conseruet: quemadmodum & Principem facere decet, & eum qui reuera Rex sit, & non indignus maximo inter homines honore, &c. Nam ibi plura in eandẽ rem dicũtur, quæ breuitatis causa relinquimus.

θῆκε Ζεύς) Vbi rem nouam & penè incredibilem scribit Poeta, solet eius authorem Deum inducere, vt duritiem facti potẽntia Numinis emolliat. Sic Vlyssem Minerua membris grandioribus conspiciendum præbebit in Odyssea, vt hoc loco splendidiorem & solito magis conspicuum Agamemnonem Iupiter, vt fingit Poeta.

Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
(Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα·
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἷον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν)
Οἵ τινες ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν·
Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ὀνομήνω,
Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,
Εἰ μὴ Ὀλυμπιάδες Μοῦσαι, Διὸς αἰγιόχοιο
Θυγατέρες, μνησαίαθ' ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Ἀρχοὺς αὖ νηῶν ἐρέω, νῆάς τε προπάσας.

Dicite nunc mihi Musæ cælestes domos habentes.
(Vos enim deæ estis adestísque scitísque omnia:
Nos .a. famam solùm audiuimus neque quicq. scimus.)
Qui duces Danaorum & principes erant.
Multitudinem autẽ non ego dicam, neque nominabo,
Neque si mihi decem quidem linguæ decẽ & ora essent,
Vox & infrangibilis, æreum & mihi cor inesset:
Nisi cælestes Musæ Iouis Aegiochi
Filiæ commemorent quot sub Ilium venerunt.
Principes ergo nauium dicam, nauésque omnes.

ENV-

ENVMERATIO NAVIVM vel Bœotia

BOEOTIIS quidem Peneleus & Leitus imperabāt,
Arcesilaúsque, Prothoenórque Cloniúsque,
Quique Hyriem habitabant & Aulidem petrosam,
Schœnúmque, Scholúmque, iugosámque Eteonum,
Thespiam, Graamą́, & latū locū habentem Mycalesū:
Quią́ circum Harma habitabāt, et Ilesū, & Erythras:
Quique Eleona tenebant, & Hylem, & Peteona,
Ocaleā, Medeonaą́, bene ædificatam vrbem,
Copas, Etresiną́, multas colūbas habētémque Thisbē:
Quią́ Caroneam & herbosam Haliartum,
Quique Plataam possidebāt, & qui Glissam habitabāt:
Quią́ Hypothebas habitabant benè ædificatā vrbem,
Onchestumą́ sacrum Neptunium clarum nemus:
Quique vitiferam Arnem habitabant, quique Mydiā
Missámque diuinam, Anthedonáque vltimam:
Horum quidem 50 naues, ibant in vnaquaque
Pueri Bœotiorum centum & viginti ibant.
Qui.v. Aspledona habitabāt, & Orchomenū Minyeū,
His imperabat Ascalaphus & Ialmenus, filijs Martis.
Quos peperit Astyoche in domo Actoris Azidæ,
Virgo verecunda superiorē partē domus cū ascendisset,
Marti forti: hic autem ipsi concubuit clàm,
Horum triginta concauæ naues ibant.
Sed Phocensibus Schedius & Epistrophus imperabant,
Filij Iphiti magnanimi Naubolidæ:
Qui Cyparissum habitabant, Pythonáque petrosam,
Crissámque diuinam, & Daulida, & Panopea,
Quią́ Anemoriam & Hyampolin circumhabitabant:
Quique apud fluuium Cephissū diuinum habitabant:
Quią́ Lilæam habitabant fontem in Cephiso:
Hos simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Hi quidē Phocētiū turmas ordinauerūt circa laborantes
Bœotiorum autem propè in sinistra armabantur.
Locrensibus autem dux erat Oileus velox Aiax
Minor, non tantus quantus Telamonius Aiax,
Sed multò minor: paruus .n. erat lineū thoracē habens.
Lancea autem ornabat omnes Græcos & Achiuos.
Qui Cynumą́ habitabant, Opoentaą́, Calliarūmque,
Bessámque, Scharphémque, & Augias amabiles:
Tarphémque, Throniúmque Boagrij circum fluenta:
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur
Locrorum, qui habitabant è regione sacram Eubœam.
Qui autē Eubœā habitabant robora spirātes Abātes
Chalidáque Iretriāą́ abundantémq. vuis Histiaam:
Cerintúmque maritimam, Diją́ altum oppidum.
Quique Carystum incolebant, & qui Styra habitabāt:
Horum rursus dux erat Elephenor, ramus Martis,
Chalcodontiades, magnanimorum princeps Abantum:
Hūc simul Abātes sequebātur veloces à tergo comati
Pugnaces, prompti porrectis hastis
Thoraces disrumpere inimicorum circa pectora.
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Qui .a. Athenas habitabant benè ædificatā vrbem
Populū Erethetei magnanimi, quē aliquādo Minerua
Nutriuit Iouis filia, peperit autem alma Tellus,

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΕΩΝ ἤτοι Βοιώτια.

ΒΟΙΩΤΩΝ μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τε, Κλόνιός τε.
Οἵ θ' Ὑρίην ἐνέμοντο, καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε Πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν.
Θέσπειαν, Γραῖάν τε, καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν,
Οἵ τ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς,
Οἵ τ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδ' Ὕλην, καὶ Πετεῶνα,
Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην,
Οἵ τε Κορώνειαν, καὶ ποιήενθ' Ἁλίαρτον,
Οἵ τε Πλάταιαν ἔχον, ἠδ' οἳ Γλίσαντ' ἐνέμοντο,
Οἵ θ' Ὑποθήβας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ὀγχηστόν θ' ἱερὸν Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος,
Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν,
Νίσαν τε ζαθέην, *Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν·
Τῶν μὲν πεντήκοντα νέες κίον, ἐν δὲ ἑκάστῃ
Κοῦροι Βοιωτῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι βαῖνον.
Οἳ δ' Ἀσπληδόνα ναῖον, ἰδ' Ὀρχομενὸν Μινύειον,
Τῶν ἦρχ' Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος, υἷες Ἄρηος,
Οὓς τέκεν Ἀστυόχη δόμῳ Ἄκτορος Ἀζείδαο,
Παρθένος αἰδοίη ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Ἄρηϊ κρατερῷ· ὁ δέ οἱ παρελέξατο λάθρῃ·
Τῶν δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο
Αὐτὰρ Φωκήων Σχεδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
Υἱέες Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδαο·
Οἳ Κυπάρισσον ἔχον, Πυθῶνά τε πετρήεσσαν,
Κρίσαν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα,
Οἵ τ' Ἀνεμώρειαν καὶ Ὑάμπολιν ἀμφενέμοντο,
Οἵ τ' ἄρα πὰρ ποταμὸν Κηφισσὸν δῖον ἔναιον,
Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῆς ἔπι Κηφισσοῖο·
Τοῖς δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο·
Οἱ μὲν Φωκήων στίχας ἵστασαν ἀμφιέποντες,
Βοιωτῶν δ' ἔμπλην ἐπ' ἀριστερὰ θωρήσσοντο.
Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Μείων, οὔτι τόσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας,
Ἀλλὰ πολὺ μείων, ὀλίγος μὲν ἔην, λινοθώρηξ,
Ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς.
Οἳ Κῦνόν τ', Ὀπόεντά τε, Καλλίαρόν τε,
Βῆσσαν τε, Σκάρφην τε, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς,
Τάρφην τε, Θρόνιόν τε, Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο,
Λοκρῶν οἳ ναίουσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίης.
Οἳ δ' Εὔβοιαν ἔχον μένεα πνείοντες Ἄβαντες,
Χαλκίδα τ', Εἰρέτριάν τε, πολυστάφυλόν θ' Ἱστίαιαν,
Κήρινθόν τ' ἔφαλον, Δίου τ' αἰπὺ πτολίεθρον,
Οἵ τε Κάρυστον ἔχον, ἠδ' οἳ Στύρα ναιετάασκον·
Τῶν δ' αὖθ' ἡγεμόνευ' Ἐλεφήνωρ, ὄζος Ἄρηος,
Χαλκωδοντιάδης μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων·
Τῷ δ' ἅμ' Ἄβαντες ἕποντο θοοὶ ὄπιθεν κομόωντες,
Αἰχμηταὶ μεμαῶτες ὀρεκτῇσι μελίῃσι
Θώρηκας ῥήξειν δηΐων ἀμφὶ στήθεσσι·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος Ἄρουρα,

ἢ. Ἴσον τε ζαθ.
ἢ. καὶ Κρεῦσαν τε ζαθ.
ἢ. καὶ Νῦσαν τε ζαθ.
ἢ. καὶ Φηρὰς τε ζαθέας.

Κὰδ δ' ἐν Ἀθήνῃσ' εἷσεν ἑῷ ἐνὶ πίονι νηῷ·
Ἐνθάδε μιν ταύροισι καὶ ἀρνειοῖς ἱλάονται
Κοῦροι Ἀθηναίων, περιτελλομένων ἐνιαυτῶν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνὴρ,
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας·
Νέστωρ οἶος ἔριζεν· ὁ γὰρ προγενέστερος ἦεν.
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
γρ. ἄγ' ἐεισκαίδεκα. Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος *ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.
Οἳ δ' Ἄργος τ' εἶχον Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν,
Ἑρμιόνην, Ἀσίνην τε, βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας,
γρ. Τροιζῆν' *Τροιζῆν', Ἠϊόνας τε, καὶ ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον,
γρ. Νῆσόν τ' αἴγιναν, Οἵ τ' ἔχον *Αἴγιναν, Μάσητά τε κοῦροι Ἀχαιῶν·
Τῶν δ' αὖθ' ἡγεμόνευε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Καὶ Σθένελος Καπανῆος ἀγακλειτοῦ φίλος υἱός.
Τοῖσι δ' ἅμ' Εὐρύαλος τρίτατος κίεν ἰσόθεος φώς,
Μηκιστέως υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος.
Συμπάντων δ' ἡγεῖτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο·
Οἳ δὲ Μυκήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀφνειόν τε Κόρινθον, ἐϋκτιμένας τε Κλεωνάς,
Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινήν,
Καὶ Σικυῶν', ὅθ' ἄρ' Ἄδρηστος πρῶτ' ἐμβασίλευεν,
Οἵ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Γονόεσσαν,
Πελλήνην τ' εἶχον, ἠδ' Αἴγιον ἀμφενέμοντο
Αἰγιαλόν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἀμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν·
Τῶν ἑκατὸν νηῶν ἦρχε κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρείδης. ἅμα τῷ γε πολὺ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Λαοὶ ἕποντ'. ἐν δ' αὐτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκὸν
Κυδιόων, ὅτι πᾶσι μετέπρεπεν ἡρώεσσιν,
Οὕνεκ' ἄριστος ἔην, πολὺ δὲ πλείστους ἄγε λαούς.
γρ. καιετάεσσαν. Οἳ δ' εἶχον κοίλην Λακεδαίμονα *κητώεσσαν,
Φάρην *τε, Σπάρτην τε, πολυτρήρωνά τε Μέσσην,
γρ. φᾶριν Βρυσειάς τ' ἐνέμοντο, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς,
Οἵ τ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον, Ἕλος τ' ἔφαλον πτολίεθρον,
γρ. οἴτυλον Οἵ τε Λάαν εἶχον, ἠδ' *Οἴτυλον ἀμφενέμοντο·
Τῶν οἱ ἀδελφεὸς ἦρχε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ἑξήκοντα νεῶν· ἀπάτερθε δὲ θωρήσσοντο.
Ἐν δ' αὐτὸς κίεν ᾗσι προθυμίῃσι πεποιθὼς
Ὀτρύνων πόλεμόνδε. μάλιστα δὲ ἵετο θυμῷ
Τίσασθαι Ἑλένης ὁρμήματά τε στοναχάς τε.
Οἵ τε Πύλον τ' ἐνέμοντο, καὶ Ἀρήνην ἐρατεινήν,
Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον, καὶ ἐΰκτιτον Αἰπυ,
Καὶ Κυπαρισσήεντα, καὶ Ἀμφιγένειαν ἔναιον,
Καὶ Πτελεὸν, καὶ Ἕλος, καὶ Δώριον, ἔνθα τε Μοῦσαι
Ἀντόμεναι Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς,
Οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' Εὐρύτου Οἰχαλιῆος·
Στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν εἴ περ ἂν αὐταὶ
Μοῦσαι ἀείδοιεν κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο·
Αἳ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν, αὐτὰρ ἀοιδὴν
Θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τῷ δ' ἐνενήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
Οἳ δ' ἔχον Ἀρκαδίην, ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπύ,
Αἰπύτιον παρὰ τύμβον, ἵν' ἀνέρες ἀγχιμαχηταί,
Οἳ Φενεόν τ' ἐνέμοντο καὶ Ὀρχομενὸν πολύμηλον,
Ῥίπην τε, Στρατίην τε καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην,

Aethenis autem collocauit in suo pingui templo,
Illic enim ipsum tauris & agnis placant
Pueri Atheniensium absolutis singulis annis:
His rursus præerat filius Petei Menestheus.
Huic nondū quisquam vir inter terrestres fuit similis
In instruendis equitibúsque & viris scutigeris:
Nestor solus contendebat: hic.n.ætate.grandior erat,
Hunc simul 50.nigræ naues sequebantur,
Aiax autem ex Salamine ducebat duodecim naues.
Statuit.a.ducens vbi Atheniensium stabant phalanges:
Qui.a.Argosq́; habitabāt, Thirynthaq́; bene muratā,
Hermionem, Asinémque profundum sinum habentes:
Trazenam, Eionásque & vitib. cōsitam Epidaurum,
Quiq́; habitabāt Aeginā, Masetaq́; iuuenes Achiuorū:
His rursus præerat bello strenuus Diomedes,
Et Sthenelus Capanei inclyti dilectus filius.
Vnà.v.cum his Euryalus tertius ibat, similis deo vir,
Mecistei filius Talaionidæ regis.
Omnib.a.præerat strenuus in prælio Diomedes.
Hos autem simul octoginta nigræ naues sequebantur.
Qui autem Mycenas incolebant celebrem vrbem,
Opulentamq́; Corinthum, bene habitatásque Cleonas,
Orniásque habitabant, Aræthyreámque amabilem,
Et Sicyona, vbi Adrastus primùm regnauit:
Quique Hyperesiámque, & excelsam Gonoessam,
Pellenámque habitabant, & Aegium incolebant,
Et omnē orā illam maritimā, & circa Helicē spatiosam,
Horum centum nauibus imperabat rex Agamemnon
Atrides: simul hunc quam plurimæ & præstantissimæ
Copiæ sequebantur: & ipse induit splendidum æs
Exultās, quia omnes inter elucebat heroas: (copias.
Quoniam strenuissimus erat, & quā plurimas ducebat
Quique habitabāt concauā Lacedæmona immensam,
Pharemq́;, Spartamq́;, abūdantémque columbis Messē:
Brysiásque habitabant, & Augias amabiles:
Quique Amyclas tenebāt, Helosq́; maritimū oppidū:
Quique Laam habitabant, & Oetylon incolebant:
His ipsius frater præerat in prælio strenuus Menelaus,
Sexaginta nauibus: seorsim.a.armabantur.
Sed ipse ibat suis studijs fretus
Adhortans ad bellum, maximè verò cupiebat animo
Vlcisci Helenæ motúsque gemitúsque.
Quique Pylúmque habitabant & Arenē amabilem.
Et Thryon Alphæi vadum, & bene ædificatam Aepy:
Et Cyparisseentem & Amphigeniam habitabant,
Et Pteleon & Helos, & Dorion, vbi Musæ
Occurrentes Thamyrim Threicium spoliarunt cantu
Ex OEchalia venientem ab Euryto OEchaliensi rege:
Asserebat.a.gloriabundus, se relaturū victoriā etiamsi
Musæ canerent secum, filiæ Iouis Aegiochi.
Illæ autem iratæ, cæcum fecerunt, & ei cantum
Diuinum ademerūt, et obliuisci fecerūt artē pulsandi ci-
His rursus præerat Gerenius eques Nestor: (tharam.
Horum autem nonaginta concauæ naues incedebant.
Quique habitabāt Arcadiā sub Cyllenes mōte altū,
Prope Aepyti monumētum, vbi viri cominus pugnātes:
Qui Pheneúmque incolebāt & Orchomenum pecorosum
Ripénque Stratiénque, & altam Enispen,

Et

Et Tegeam habitabant, & Mantineam amabilem:
Stymphelúmque tenebant & Pharrasien habitabant:
His imperabat Ancæi filius rex Agapenor,
Sexaginta nauibus: multi autem in naui qualibet
Arcades viri conscenderant rei militaris periti.
Ipse enim eis dedit Rex virorum Agamemnon
Naues bene transtratas ad trāsfretandū nigrū pontū
Atrides: quoniam non ipsis marina opera erant curæ.
Qui.a. Buphrasiumq́; & Elidem nobilē habitabant,
Quantum agri Hyrmine, & Myrsinus extrema
Petráque Olenia & Alisium, intus continet: (queq́;
Horum rursus quatuor duces erāt: decē.v. virū vnū-
Naues sequebātur veloces, multi.a.eas cōscēderāt Epei.
His quidem Amphimachus & Thalpius præerant,
Filij, alter quidem Cteati: alter.a. Euriti Actorionis.
Illis verò Amaryceides imperabat fortis Diores.
Quartus autem præerat Polyxenus deo similis,
Filius Agasthenis Augeiadæ regis.
Qui.a. venerunt ex Dulichio Echinadibusq́; sacris
Insulis, quæ habitabantur trans mare è regione Elidis:
His rursus præerat Meges similis Marti
Phylides, quē generauit Ioui dilectus eques Phyleus,
Qui quondam in Dulichium migrauit patri iratus:
Hunc simul quadraginta naues sequebantur.
Sed Vlysses ducebat Cephalenenses magnanimos,
Qui Ithacam tenebant, & Neritum frondosum,
Et Crocylia habitabant & Aegilipam asperam:
Quiq́; Zacynthū habitabant, & qui Samū incolebāt:
Quiq́; Epyrum habitabant: & obiacentia incolebant:
His quidem Vlysses imperabat Ioui consilio par:
Hūc simul naues sequebātur 12. proras rubras habētes.
Aetolis autē imperabat Thoas Andræmonis filius,
Qui Pleurona habitabant, & Oleum, & Pylenen,
Chalcidaq́; maritimam, Calydonáq. petrosam:
Non.n. amplius Oenei magnanimi filij erant: (leager.
Neq. itē amplius ipse erat, mortuus erat.a. flauus Me-
Huic.a. omnia erant commissa, vt imperaret Aetolis,
Hunc.a. simul 40. nigræ naues sequebantur.
Cretensib.a. Idomeneus hasta clarus præerat:
Qui Cnossumq́; incolebāt, Gortynāq́; bene cinctā mœ-
Lyctū Miletumq́; & albicantem Lycastum, (nibus,
Phæstúmque Rhytiumq́; ciuitates bene habitatas:
Alijq́; qui Cretam centum vrbium habitabant:
His igitur Idomeneus bello clarus præerat,
Merionésque similis Marti viros occidenti,
Hos autem simul octoginta nigræ naues sequebantur.
Tlepolemus autem Heraclides fortisque magnúsque
Ex Rhodo 9. naues ducebat Rhodiensium superborum,
Qui Rhodum habitabant trifariam distincti,
In Lindum, Ielyssúmque & albicantem Camirum:
Horum quidem Tlepolemus hasta strenus dux erat,
Quem peperit Astyochia vi Herculea,
Quam duxit ex Ephyre fluuio ab Selleente,
Depopulatus ciuitates multas nobilium iuuenum.
Tlepolemus.a. postquā nutritus est in domo bene ex-
Statim patris sui dilectū auūculū interficit, (tructa,
Iam senescentem, Licymnium, ramum Martis.
Statim.a. naues fecit: multas autem copias colligens,

Καὶ Τεγέην εἶχον, καὶ Μαντινέην ἐρατεινὴν,
Στυμφηλόν τ' εἶχον, καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο,
Τῶν ἦρχ' Ἀγκαίοιο πάϊς κρείων Ἀγαπήνωρ
Ἑξήκοντα νεῶν· πολέες δ' ἐν νηῒ ἑκάστῃ
Ἀρκάδες ἄνδρες ἔβαινον ἐπιστάμενοι* πολέμοιο. γ. πολεμίζειν.
Αὐτὸς γάρ σφιν δῶκεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Νῆας ἐϋσσέλμους περάαν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἀτρείδης· ἐπεὶ οὔ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει.
Οἳ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἤλιδα δῖαν ἔναιον,
Ὅσσον ἐφ' Ὑρμίνη καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα,
Πέτρη τ' Ὠλενίη, καὶ Ἀλείσιον ἐντὸς ἐέργει,
Τῶν αὖ τέσσαρες ἀρχοὶ ἔσαν, δέκα δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ
Νῆες ἕποντο θοαὶ, πολέες δ' ἔμβαινον Ἐπειοί.
Τῶν μὲν ἄρ Ἀμφίμαχος καὶ Θάλπιος ἡγησάσθην,
Υἷες, ὁ μὲν Κτεάτου, ὁ δ' Εὐρύτου Ἀκτορίωνος.
Τῶν δ' Ἀμαρυγκείδης ἦρχε κρατερὸς Διώρης
Τῶν δὲ τετάρτων ἦρχε Πολύξεινος θεοειδὴς,
Υἱὸς Ἀγασθένεος Αὐγηϊάδαο ἄνακτος.
Οἳ δ' ἐκ Δουλιχίοιο, Ἐχινάων θ' ἱεράων
Νήσων, αἳ ναίουσι πέρην ἁλὸς Ἤλιδος ἄντα,
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Μέγης, ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Φυλείδης, ὃν τίκτε Διῒ φίλος ἱππότα Φυλεὺς,
Ὅς ποτε Δουλίχιον δ' ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Ἀτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους,
Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν,
Οἵ τε Ζάκυνθον ἔχον, ἠδ' οἳ Σάμον ἀμφενέμοντο,
Οἵ τ' Ἤπειρον ἔχον, ἠδ' ἀντιπέραι' ἐνέμοντο·
Τῶν μὲν Ὀδυσσεὺς ἦρχε Διῒ μῆτιν ἀτάλαντος·
Τῷ δ' ἅμα νῆες ἕποντο δυώδεκα μιλτοπάρῃοι.
Αἰτωλῶν* δ' ἡγεῖτο Θόας Ἀνδραίμονος υἱός· γ. δ' ἦρχεν.
Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο, καὶ Ὤλενον, ἠδὲ Πυλήνην,
Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν,
Οὐ γὰρ ἔτ' Οἰνῆος μεγαλήτορος υἱέες ἦσαν,
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς Μελέαγρος,
Τῷ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο ἀνασσέμεν Αἰτωλοῖσι.
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο·
Κρητῶν δ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Οἳ Κνωσσόν τ' εἶχον Γόρτυνά τε τειχιόεσσαν,
Λύκτον, Μίλητόν τε, καὶ ἀργινόεντα Λύκαστον,
Φαιστόν τε, Ῥύτιόν τε, πόλεις εὖ ναιεταώσας,
Ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο·
Τῶν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευε,
Μηριόνης τ' ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων·
Οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διάτριχα κοσμηθέντες,
Λίνδον, Ἰηλυσσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον.
Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Ὃν τέκεν Ἀστυόχεια βίῃ Ἡρακληείῃ,
Τὴν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος,
Πέρσας ἄστεα πολλὰ διοτρεφέων αἰζηῶν·
Τληπόλεμος δ' ἐπεὶ οὖν τράφ' ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ.
Αὐτίκα πατρὸς ἑοῖο φίλον μήτρωα κατέκτα
Ἤδη γηράσκοντα Λικύμνιον, ὄζον Ἄρηος·
Ὦκα δὲ νῆας ἔπηξε· πολὺν δ' ὅγε λαὸν ἀγείρας,

Βῆ φεύγων ἐπὶ πόντον· ἀπείλησαν γάρ οἱ ἄλλοι
Υἱέες, υἱωνοί τε βίης Ἡρακληείης.
Αὐτὰρ ὅγ᾽ ἐς Ῥόδον ἷξεν ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
γ. ἰδὲ φίλη θεν. Τριχθὰ δὲ ᾤκηθεν κατὰ φυλαδόν, *ἠδ᾽ ἐφίληθεν
Ἐκ Διός, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει.
γ. καί σφιν Καί σφιν* θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων.
Νιρεὺς δ᾽ αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἐΐσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης θ᾽ υἱὸς Χαρόποιό τ᾽ ἄνακτος,
Νιρεύς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ᾽ ἀμύμονα Πηλείωνα·
Ἀλλ᾽ ἀλαπαδνὸς ἔην, παῦρος δέ οἱ εἵπετο λαός.
Οἳ δ᾽ ἄρα Νίσυρόν τ᾽ εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,
Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν, νήσους τε Καλύδνας,
γ. τῶν δ᾽ αὖ Τῶν αὖ* Φείδιππός τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Θεσσαλοῦ υἷε δύω Ἡρακλείδαο ἄνακτος.
Τῶν δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
γ. Νῦν αὖ τούς. Νῦν δ᾽ αὖ τοὺς ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον,
Οἵ τ᾽ Ἄλον, οἵ τ᾽ Ἀλόπην, οἵ τε Τρηχῖν᾽ ἐνέμοντο,
Οἵ τ᾽ εἶχον Φθίην ἠδ᾽ Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί,
Τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ᾽ οἵγ᾽ οὐ πολέμοιο δυσηχέος ἐμνώοντο.
Οὐ γὰρ ἔην ὅς τις σφὶν ἐπὶ στίχας ἡγήσαιτο.
Κεῖτο γὰρ ἐν νήεσσι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Κούρης χωόμενος Βρισηΐδος ἠϋκόμοιο,
Τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξείλετο πολλὰ μογήσας,
Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης·
Κὰδ δὲ Μύνητ᾽ ἔβαλεν καὶ Ἐπίστροφον ἐγχεσιμώρους,
Υἱέας Εὐηνοῖο Σεληπιάδαο ἄνακτος.
Τῆς ὅγε κεῖτ᾽ ἀχέων, τάχα δ᾽ ἀνστήσεσθαι ἔμελλεν.
Οἳ δ᾽ εἶχον Φυλάκην καὶ Πύρρασον ἀνθεμόεντα,
Δήμητρος τέμενος, Ἴτωνά τε μητέρα μήλων,
Ἀγχίαλόν τ᾽ Ἄντρων᾽, ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην.
Τῶν αὖ Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος ἡγεμόνευε
Ζωὸς ἐών. τότε δ᾽ ἤδη ἔχεν κατὰ γαῖα μέλαινα.
Τοῦ δὲ καὶ ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος Φυλάκῃ ἐλέλειπτο,
Καὶ δόμος ἡμιτελής· τὸν δ᾽ ἔκτανε Δάρδανος ἀνὴρ
Νηὸς ἀποθρώσκοντα πολὺ πρώτιστον Ἀχαιῶν.
Οὐδὲ μὲν οὐδ᾽ οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν,
Ἀλλά σφεας κόσμησε Ποδάρκης ὄζος Ἄρηος,
Ἰφίκλου υἱὸς πολυμήλου Φυλακίδαο,
Αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου Πρωτεσιλάου,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ᾽ ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων,
Ἥρως Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος· οὐδέ τι λαοί
Δεύονθ᾽ ἡγεμόνος, πόθεον δέ μιν ἐσθλὸν ἐόντα·
Τῷ δ᾽ ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δὲ Φερὰς ἐνέμοντο παραὶ Βοιβηΐδα λίμνην,
Βοίβην, καὶ Γλαφυράς, καὶ ἐϋκτιμένην Ἰαωλκόν,
Τῶν ἦρχ᾽ Ἀδμήτοιο φίλος παῖς ἕνδεκα νηῶν
Εὔμηλος, τὸν ὑπ᾽ Ἀδμήτῳ τέκε δῖα γυναικῶν
Ἄλκηστις, Πελίαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστη.
Οἳ δ᾽ ἄρα Μηθώνην καὶ Θαυμακίην ἐνέμοντο,
Καὶ Μελίβοιαν ἔχον καὶ Ὀλιζῶνα τρηχεῖαν,
Τῶν δὲ Φιλοκτήτης ἦρχεν, τόξων εὖ εἰδώς,
Ἑπτὰ νεῶν· ἐρέται δ᾽ ἐν ἑκάστῃ πεντήκοντα
Ἐμβέβασαν, τόξων εὖ εἰδότες ἶφι μάχεσθαι.
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖτο κρατέρ᾽ ἄλγεα πάσχων,
Λήμνῳ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθι μιν λίπον υἷες Ἀχαιῶν

Abijt fugiens per mare: minati sunt enim ipsi alij
Filij nepotésque fortitudinis Herculeæ.
Sed hic Rhodum venit, ærumnas perpessus.
Tripliciter .a. distincti habitarunt per tribus, & dilecti
A Ioue, qui Dijs & hominibus imperat: (fuerunt
Et ipsis ingentes diuitias demisit Saturnius:
Nireus autem rursus ex Syma duxit tres naues a-
Nireus, Aglaies filius Charopíque regis, (quales
Nireus, qui pulcherrimus vir ad Ilium venit
Aliorum Danaorum, post irreprehensibilem Pelidem:
Sed imbellis erat: paucæ autem ipsum sequebãtur copiæ.
Qui autem Nisyrum tenebant, Crapathũq; Casũq;
Et Con Eurypyli ciuitatem, insulásque Calydnas:
His rursus Phidippúsque & Antiphus præerant,
Thessali filij duo Heraclidæ regis.
Horum triginta concauæ naues ordine ibant. (bant.
Nunc autẽ ipsos quicunque Pelasgicũ Argos habita-
Quique Alõ, quique Alopẽ, quiq. Threchinã incolebãt,
Quique tenebãt Pthiã et Hellada pulchras mulieresha-
Myrmidones .a. vocabãtur et Hellenes et Achiui (bẽtẽ.
Horũ rursus quinquaginta nauiũ erat princeps Achil.
Sed hic non belli horrisoni recordabantur.
Non enim erat qui ipsis in ordines dux esset.
Iacebat enim ad naues pedib. velox diuinus Achilles,
Ob puellam iratus Briseidem benè comatam,
Quam ex Lyrnesse abstulit, quum multum laborasset,
Lyrnessus depopulatus & muros Thebarum,
Mynetem .a. deiecit & Epistrophum bellicosos
Filios Euenei Selepiadæ regis.
Ob istam is iacebat mœrens, citò autẽ surrectus erat
Qui autem habitabãt Phylacem & Pyrrhasũ floridæ
Cereris nemus, Itonáque matrem ouium,
Maritimámque Antrona & Pteleum herbosum:
Horum rursus Protesilaus bellicosus dux erat
Quum viueret, tũc autẽ iam detinebat eũ terra nigra:
Huius .a. et genas lacerata vxor in Phylace relicta est,
Et domus semiperfecta hunc .a. interfecit Dardanus vir
De naui desiliẽtẽ multò primùm ante alios Achiuos.
Haud tamen isti carebãt duce: cupiebant tamen Protes.
Sed ipsos instruxit Podarces ramus Martis, (ducem
Iphicli filius diuitis pecore Phylacidæ,
Frater germanus magnanimi Protesilai,
Iunior ætate. ille autem prior erat & præstantior,
Heros Protesilaus bellicosus: sic neque copiæ
Indigebãt duce. desiderabãt tamẽ ipsum vtpote strenuũ
Hunc simul 40. nigræ naues sequebantur.
Qui .a. Pharas habitabant apud Bœbeidẽ paludem,
Bœbem, & Glaphyras, & bene ædificatam Iaolcum:
His imperabat Admeti dilectus filius, vndecim nauib.
Eumelus: hunc sub Admeto peperit nobiliss. mulierum
Alcestis inter Peliæ filias forma prestantissima.
Qui verò Methonem & Thaumaciam habitabãt,
Et Melibœam tenebant, & Olyzonem asperam:
His Philoctetes ipse præerat iaculandi peritus
Septem nauibus: remiges .a. in vnaquaque 50.
Conscenderant iaculandi periti ad fortiter pugnandũ.
Sed hic quidẽ in insula iacebat ingẽtes dolores patiens
Lemno in diuina, vbi ipsũ reliquerant filij Achiuorũ

Vlce

Vlcere laborantem malo perniciosi colubri.
Ibi ille iacebat mœrens: citò autem recordaturi erant
Argiui apud naues Philoctetæ regis.
Neque isti sine duce erãt (desiderabãt quidem Philoct.
Sed Medon ipsos instruxit Oilei nothus filius, (ducẽ)
Quem peperit Rhena sub Oileo urbium euersore.
Quique habitabant Triccem & Ithomen asperam,
Quiq. habitabant Oechaliã ciuitatem Euryti Oechalij:
His rursus duces erant Aesculapij duo filij,
Medici boni, Podalirius & Machaon.
His triginta concauæ naues ordine ibant.
Quique tenebant Ormenium, quiq. fontem Hyperiam,
Quique incolebant Asterium, Titaniq. albos vertices,
Horum dux erat Eurypylus Euæmonis præclarus filius,
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Quiq. Argissam tenebant, & Gyrtonem habitabant:
Orthen, Elonémque, ciuitatémque Oloossona albam:
His rursus præerat bellicosus Polypœtes
Filius Pirithoi, quem immortalis genuit Iupiter:
(Hunc sub Pirithoo peperit inclyta Hippodamia
Die illo, quando feras ultus est villosas:
Hos.a. ex Pelio expulit, & ad Aethicas adegit.)
Non solus: unà cum eo Leonteus ramus Martis,
Filius magnanimi Coroni Cænidæ.
Hos simul quadraginta nigræ naues sequebantur.
Guneus .a. ex Cypho ducebat duas et viginti naues:
Hunc Enienes sequebantur bellicosique Peræbi,
Qui circa Dodonẽ valde brumalem domos posuerunt:
Quiq. circa desiderabilem Titaresium arua incolebant:
Qui in Peneum immittit pulchrè fluentem aquam.
Neque hic Peneo commiscetur argẽteos vertices habẽti
Sed in ipsum superne influit tanquam oleum.
Iuramenti enim grauis Stygis aquæ est riuus.
Magnetib. præerat Prothous Tenthredonis filius
Qui circa Peneum & Pelium frondosum
Habitabant, his quidem Prothous velox dux erat:
Hunc simul quadraginta nigræ naues sequebantur:
Hi duces Græcorum & principes erant.
Quis horum præstantiss. erat tu mihi dic Musa,
Ipsorum & equorum qui simul Atridas sequebantur.
Equæ quidem multò præstantiss. erant Pheretiadæ,
Quas Eumelus equitabat pedib. veloces ut sunt aues:
Simili pilo, coæuas velut ad perpendiculũ tergo æquales
Quas in Pieria nutriuit argenteum arcũ gestans Apollo,
Ambas fœminas, terrorem belli ferentes.
Virorum a. multo præstantiss. erat Telamonius Aiax,
Interea dũ Achilles irascebatur: hic.n. multo fortiss. erat.
Equique qui ferebant irreprehensibilem Pelidem.
Sed hic quidẽ in nauib. rostratis per pontũ transeuntib.
Iacebat iratus Agamemnoni pastori populorum
Atridæ: eius autem copiæ apud littus maris
Delectabantur discos & hastilia mittentes
Sagittásque, equi autem apud currus suos singuli
Lotum mandentes, in paludéque nutritum apium
Stabant. currus autem benè tecti iacebant principum
In tentorijs. Illi autem ducem bellicosum desiderantes
Vagabantur huc & illuc per exercitũ, neque pugnabant:
Illi autem ibant, ac si igne terra tota pasceretur.

Ἕλκεϊ μοχθίζοντα κακῷ ὀλοόφρονος ὕδρου.
Ἔνθ' ὅγε κεῖτ' ἀχέων· τάχα δὲ* μνήσεσθαι ἔμελλον γρ. μνήσεσθαι
Ἀργεῖοι παρὰ νηυσὶ Φιλοκτήταο ἄνακτος.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν.
Ἀλλὰ Μέδων κόσμησεν Ὀϊλῆος νόθος υἱός,
Τόν ῥ' ἔτεκεν Ῥήνη ὑπ' Ὀϊλῆϊ πτολιπόρθῳ.
Οἳ δ' εἶχον Τρίκκην, καὶ Ἰθώμην κλωμακόεσσαν,
Οἵ τ' ἔχον Οἰχαλίην πόλιν Εὐρύτου Οἰχαλιῆος,
Τῶν αὖθ' ἡγείσθην Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε
Ἰητῆρ' ἀγαθώ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων·
Τοῖς δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
Οἵ τ' ἔχον Ὀρμένιον, οἵ τε κρήνην Ὑπέρειαν,
Οἵ τ' ἔχον Ἀστέριον, Τιτάνοιό τε λευκὰ κάρηνα,
Τῶν ἦρχ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ'* Ἄργισσαν ἔχον καὶ Γυρτώνην ἐνέμοντο, γρ. Ἀργίσσαν
Ὄρθην, Ἠλώνην τε, πόλιν τ' Ὀλοοσσόνα λευκήν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης
Υἱὸς Πειριθόοιο, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.
(Τόν ῥ' ὑπὸ Πειριθόῳ τέκετο κλυτὸς Ἱπποδάμεια
Ἤματι τῷ ὅτε φῆρας ἐτίσατο λαχνήεντας·
Τοὺς δ' ἐκ Πηλίου ὦσε, καὶ Αἰθίκεσσι πέλασσεν)
Οὐκ οἶος. ἅμα τῷγε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρηος,
Υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνου Καινείδαο·
Τοῖς δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας·
Τῷ δ' Ἐνιῆνες ἕποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
Οἳ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,
Οἵ τ' ἀμφ' ἱμερτὸν Τιταρήσιον ἔργ' ἐνέμοντο·
Ὅς ῥ' ἐς Πηνειὸν προΐει καλλίρροον ὕδωρ·
Οὐδ' ὅγε Πηνειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίνῃ,
Ἀλλά τέ μιν καθύπερθεν ἐπιρρέει, ἠΰτ' ἔλαιον.
Ὅρκου γὰρ δεινοῦ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.
Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος* Τενθρηδόνος υἱός, γρ. τενθρηδόνος
Οἳ περὶ Πηνειὸν καὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον
Ναίεσκον, τῶν μὲν Πρόθοος θοὸς ἡγεμόνευε.
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν.
Τίς τ' ἂρ τῶν ὄχ' ἄριστος ἔην σύ μοι ἔννεπε Μοῦσα,
Αὐτῶν, ἠδ' ἵππων, οἳ ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἕποντο.
Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο,
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε, ποδώκεας ὄρνιθας ὥς,
Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας.
Τὰς ἐν Πιερίῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἄμφω θηλείας, φόβον Ἄρηος φορεούσας.
Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας,
Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν· (ὃ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν)
Ἵπποι θ' οἳ φορέεσκον ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι ποντοπόροισι
Κεῖτ', ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἀτρείδῃ· λαοὶ δὲ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Τόξοισίν θ'· ἵπποι δὲ παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἐλεόθρεπτόν τε σέλινον,
Ἕστασαν· ἅρματα δ' εὖ πεπυκασμένα κεῖτο ἀνάκτων
Ἐν κλισίῃς. Οἱ δ' ἀρχὸν ἀρηΐφιλον ποθέοντες
Φοίτων ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ στρατὸν, οὐδ' ἐμάχοντο.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν ὡσεί τε πυρὶ χθὼν πᾶσα νέμοιτο,

Γαῖα δ' ὑπεστονάχιζε, Διὶ ὡς τερπικεραύνῳ
Χωομένῳ, ὅτε τ' ἀμφὶ Τυφωεῖ γαῖαν ἱμάσσῃ
Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς·
Ὣς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσσὶ μέγα στεναχίζετο γαῖα
Ἐρχομένων· μάλα δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο.

Terra aūt resonabat, sicut Ioui fulmine gaudenti
Irato, quando circa Typhoeum terram verberat
In Arimis, vbi dicunt Typhoei esse cubilia:
Sic horum sub pedibus valde gemebat terra
Gradientium: valde .a. velociter pertransibant campum.

COMMENTARIVS.

ἔσπετε νῦν) Non solùm in Operum initiis Musas inuocant Poetæ, sed etiam in medio, vbi aliqua ardua & difficilis narratio facienda consurgit, qualis hæc de singulari exercitus vtriusque enumeratione. Sic Virgilius: Pandite nunc Helicona Deæ, &c.

φωνὴ δ' ἄρρηκτος) Hinc data est Stoicis occasio existimandi, Vocem esse corpus, quia corporum sit τὸ ῥήγνυσθαι & frangi: quorum opinionem refert Plutarchus de placit. Phil. lib. quarto, capite vigesimo. Sed Pythagoras, Plato, & Aristoteles, vt est ibidem, incorpoream dicunt Vocem.

Βοιωτῶν μὲν πρῶτον Incipit nauium Græcarum enumeratio, quæ Bœotia etiam denominata est, procemij habita ratione, quòd à Bœotis exordiatur: cuius rei varias causas tradiderunt antiqui. Alij, quòd Musis hac in parte placere Homerus voluerit, quarum habitatio est in Helicone Bœotiæ monte: quem tamen alij in Phocide, collocabant. Alij, quòd Bœoti soli inter Græcos quinque duces haberent. Alij, quòd multas vrbes Bœotia complecteretur. Male. Potiùs enim à Cretensibus erat incipiendum, quibus centum erant vrbes: sed & Laconica vrbium numero Bœotiam superabat. Alij, vt Didymus, quòd in Aulide Bœotiæ vrbe vniuersus exercitus conuenit. Alij, quòd Bœotia in medio Græciæ sita sit: habet enim ab Ortu Euripum ab occasu Phocida, à Septentrione Locrida, à Meridie Atticam. Alij, quòd nauibus potens sit Bœotia, tanquam Phœnicum colonia propter Cadmum. Alij, quòd Hellen, qui primus Græcis Ἑλλήνων nomen imposuit, in Bœotia habitauerit. Alij, vt Aristarchus, quòd ita in mentem fortasse Poetæ venerit: & siquidem, inquit, aliunde esset exorsus, etiam rationem exquireremus. Hanc autem nauium enumerationem Vates persequitur, vt ex consilio Nestoris gentes & nationes discernantur & distinguantur. Sed & tantæ fuit authoritatis hic catalogus, vt ambigentes ciuitates litem suam, de finibus nimirum aut vrbium proprietate, Homericis versibus diremerint, vt Eustathius ex Porphyrio etiam refert: qui hoc etiam obseruat, sancitum esse, vt qui literis instituerentur eum memoria recitarent, vt Cerdias patriæ suæ legislator iussit. Et hoc veteres illi. Nos autem in nostro Lexico singulas vrbes particulatim examinabimus, & earum situm ex Geographis præstantioribus perdocebimus, si Deus dederit. In præsentia historici vtriusque Dictys & Daretis catalogos tantum cum hoc Homerico comparabimus, quia in multis discrepant: præter quos est etiam consulendus Hyginus Fab. capite nonagesimo septimo.

τῶν μὲν πεντήκοντα) De numero isto consentiunt Dictys & Dares: hic tamen duos tantùm duces Bœotum, Archelaum & Protenorem nominat: ille eosdem quinque quos Homerus. De Orchomeniis idem Dictys & Dares, vt idem quod de Phocensibus subiicitur. Aiaci Oileo duodecim tantùm naues tribuit Dictys: Dares verò septem & triginta. sic Elephenori triginta fuisse ait Dictys: sed illius Dares non meminit. De Athenienſibus consentiunt Dictys & Dares. Quod autem de Aiace Telamonio subiicitur, repugnat: siquidem quadraginta illi naues tribuit Dictys: idem quoque Dares. Aiax Telamonius, inquit, ex Salamina adduxit secum Teucrum fratrem, Bublationem, Amphimachum, Dorium, Thesium, Polysenum, nauibus numero quadraginta. De Diomede nulla discrepantia. Agamemnoni centum & sexaginta naues tribuit Dictys: Dares cum Homero. De Menelao omnes consentiunt. Nestori Dares octoginta solum tribuit: Dictys ab Homero non dissidet. Agapenor apud Daretem 40. (ni fallor: nam subobscurus est illic excusus numerus) naues obtinet: sed Dictys Homero assentitur: nam sexaginta nauibus præfectum illum ab Agamemnone retulit. Quod ad Buphrasianos & Elienses attinet, vbi quatuor duces Homerus enumerat, & de ducum & de nauium numero consentit Dictys: sed Dares Xantippi & Amphimachi tantùm meminit, quos ex Elide fuisse ait nauibus numero duodecim. Dulichios idem reliquit secus quàm Dictys, qui eadem cum Homero tradit. De Vlysse hic Homero assentitur: ille naues quadraginta ei ascribit. Sic Thoanti secus quàm Dictys, & Homerus sexaginta. De Idomeneo & Merione inter omnes conuenit. De Tlepolemo idem Dares quod Homerus: Dictys octo ei naues tribuit, nisi sit mendosus illius codex. Nirei non meminit Dares: idem de eo Dictys quod Homerus. De Phidippo & Antippo consentiunt, præterquam quòd illis Thoantem ex Alcedone adiungit Dares. Achillis naues non enumerat Dictys: Dares vt Homerus. De Protesilao non decrepant, vt neque de Eumelo nisi Dares, qui decem eius naues tantùm fuisse scribit. De Philoctete omnes eadem. Podalirio & Machaoni quadraginta duas tribuit Dares: sed Dictys, vt Poeta. Hic tamen Dictys Eurypylo quadraginta duas adscribit, ille sexaginta. De Polipœte non dissident. Guneo viginti à Dicty, vna & viginti à Darete dantur. In Prothoo consensus. His autem addit Dares Creneum ex Pylo, nauibus numero viginti duabus. Dictys autem Thesandrum ex Thebis cum nauibus quinquaginta. Calchantem ex Arcadia cum viginti. Mopsum ex Colophonia item cum viginti. Eupeum ex insulis Cycladibus cum triginta. Itaque ille mille ducentas quindecim naues enumerat: Dares autem mille centum septuaginta, quantum potui colligere: quamquam error esse possit propter vitium numerorum, qui in illo sunt excusi. Homerus verò mille centum octuaginta sex: quanquam apud Titum Liuium mille tantùm memoretur, vt refert quoque Giphanius. Plutarchus mille ducentas fuisse ait, & hominum numerum, centum viginti millium. Aeschylus in Agamem. appellat χιλιοναύτην τ' ἀρχὴν & Seneca, millesimam ratem. Quod intelligendum est iuxta illud Varronis lib. 2. de Re rust. cap. 1. Si, inquam, numerus non est ad amussim, vt cùm dicimus, Mille naues iisse ad Troiam: Centumuirale esse iudicium Romæ. Has naues primus numerasse perhibebatur olim in Tragœdiis Palamedes, vt est apud Platonem 7. de Repub.

ἵπποι θ' οἳ φορέεσκον) De his Achillis equis dicemus copiosè inf. Iliad. ρ.

Τρωσὶ μὲν ἡγεμόνευε) Eadem ratione Troianos recenset, quanquam hîc duces tantùm memorantur, cæterùm numerus copiarum sigillatim non explicatur. Volui autem vtriusque historici catalogum afferre, vt possint à studioso & solicito lectore inter se comparare. Sic ergo Dictys lib. 2. Res postulare videtur, inquit, eorum reges, qui socij atque amici Troiæ, quique ob mercedem auxiliares diuersis ex regionibus contracti Priamidarum imperium sequebantur, edicere. Primus igitur portis erumpit Pandarus, Lycaone genitus ex Lycia: dein Hippothous & Pyleus (sic enim legendum) ex Larissa Pelasgidarum, Acamas ex Thracia. post quos Euphemus Trœzenius Ciconis imperitans, Philemenes. (Homerus Pylæmenes) Paphlagonius patre Melio gloriosus, Dius & Epistrophus filij Numaganorum regis, Sarpedon Antho genitus, rector Lyciorum. Ex Iole Donathes, & Amphimachus, Nomionis Decalanti filius, Menethles genitore Telameneo, Meoneanthus Hisspoliti Lycius, quem sibi Sarpedon, quod præter cæteros regionis eius consilio atque armis pollebat, participem bellicarum rerum asciuerat. Phorcis & Ascanius Phryges, Fronius (leg. Chromis) Midionis ex Mysia, Pyregamus, (Pyrechmes Homer.) Pæonibus, (sic enim emendo pro Pæonis) Ampius & Adrastus Neropo geniti. ex Agrestina, Asirus Hyrtacus. Dein alter Asirus (leg. vbique Asius) Dimantho genitus, Hecubæ frater ex Phrygia. Hæc Dictys: at Dares in hunc modum. E Celia (vitiose pro Zelea) Pandærus, Amphidrastus. De Colophonia, à suis Cariis, Amphimachus, Mnestheus. De Lycia Sarpedon, Glaucus. De Larissa Hipporthogus, (Homero Hippothous) & Cupesus. De Cironia Remus, De Thracia, Pyrus & Alcamus. De Pœonia, Paractemesus, Teropeus. De Phrygia, Ascanius, Xantippus, Portius. De Eliconea, (leg. Ciconia) Euphemeus. De Bœotia, Sanias, Asimaus, & Phoricus. De Buctino, Epistropolis & Boccius. De Palaconia, Philleminus. De Aethiopia, Pirses & Memnon. De Thracia, Heseus & Archilochus. De Agrestia (leg. Adrestia, vt etiam supra apud Dictyn emendandum est) De Aazonio Epistrophus. His ductoribus & exercitibus, qui cuncta paranda pararent, præfecit Priamus principem & ductorem Hectorem: deinde Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Aeneam: Memnonem. Hæc ille. Quæ transscripsi, primùm vt videremus, non planè extra historiam Homerum recessisse: deinde vt corrupta nomina apud eos historicos emendarem: quod vitium fuit ferè Correctoris, vt solet genus illud hominum libros negligentiùs, quàm par est, tractare.

αὐτὰρ Πυραίχμης) Eustathius testatur Iliad. φ. quosdam versum huic subiecisse huiusmodi, Πηλέγων δ' υἱὸς Ἀστεροπαῖος.

Ἀστεροπαῖος: quòd huius Asteropæi illic meminerit Poeta. proinde absurdum sit, vt hunc in catalogo reticuerit. Sic infra post

Κερ-

Κρώμνάν τ' αἰγιαλόν τε) Idem Eustathius hos versus scriptos à quibusdam memorat: Καύκωνας αὖτ' ἦγε Πολυκλέος υἱὸς Ἄμειβος (vel ἀμύμων) Οἳ περὶ Παρθένιον ποταμὸν κατὰ δώματα ναῖον (vel κλυτὰ δώματ' ἔναιον) Quos excudi tamen noluimus, ne quid temerè fieri videretur: si sensero tamen recipi omnium consensu, alias curabo vt textui inserantur, interea hac obseruatione diligentiam nostram testatam facimus.

Troianis .a. nuntia venit in pedibus ventũ habẽs velox Iris
A Ioue Aegiocho cum nuncio tristi.
Hi conciones habebant in Priami vestibulis,
Omnes congregati & iuuenes & senes.
Prope autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Similis erat autem voce filio Priami Politæ,
Qui Troianorum speculator sedebat pedũ velocitate fretus
In tumulo summos Aesyti senis:
Obiurgans quando à nauibus sese mouerent Achiui.
Huic similis ipsum allocuta est pedibus velox iris:
O senex, semper tibi verba placent indiscreta:
Sicut olim cum pax esset: bellum autẽ ineuitabile ortũ
Sanè iam sæpius pugnis interfuit virorum,
Sed nondum tales tantásque copias vidi.
Valdè enim folijs similes vel arenis
Veniunt per campum, pugnaturi circa ciuitatem,
Hector, tibi autem maximè iubeo sic facere.
Multi enim in ciuitate magna Priami auxiliares:
Alia autem aliorum lingua diuersigenûm hominum:
His vnusquisque vir imperet quibus præest,
Hósque educat, instructis suis ciuibus.
Sic dixit. Hector .a. non Deæ orationem ignorauit.
Statim .a. dimisit concionem: ad arma autẽ ruebant.
Omnes .a. apertæ sunt portæ, & extrà ruerunt copiæ
Pedestresq;, equestresq;, multus .a. tumultus coortus est.
Est autem quædam ante ciuitatem alta columna
In planicie seorsum circum hinc & inde,
Quam quidem homines Batyam vocant,
Immortales .a. sepulchrum agillimæ Myrinnes:
Illinc tunc Troianiq; distincti fuerũt & auxiliares milites.
Troianis quidẽ dux erat magn⁹ ornatus galea Hector
Priamides simul cũ hoc quàmplurimæ & præstantiss.
Copiæ armabantur promptæ lanceis.
Dardanijs rursus imperabat strenuus filius Anchisæ
Aeneas. (hunc autem sub Anchise peperit diua Venus
Idæ in imis partibus Dea cum homine cubans)
Non solus, vnà cum eo duo Antenoris filij
Archilochusq; Acamasq; bene periti omnis pugnæ.
Qui autẽ Zeleam habitabant sub pedem imum Idæ,
Aphnij, bibentes aquam nigram Asepi
Troiani; his rursus præerat Lycaonis clarus filius
Pandarus, cui & arcum Apollo ipse dedit.
Qui .a. Andestinumq; incolebant & ciuitatẽ Apæsi
Et Pityeam tenebant, & Teries montem altum,
His imperabat Adrastúsque & Amphius linithorax,
Filij duo Meropis Percosij, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neque suos filios sinebat
Proficisci in bellum perniciosum: illi autem ipsi non
Obediuerunt: Fata enim eos ducebant nigræ mortis.
Quique Percoten & Practium incolebant,
Et Sestum & Abedum tenebant & diuinã Arisben,
His rursus Hyrtacides præerat Asius princeps virorũ
Asius Hytacides, quem ex Arisba ferebant equi
Equi ardentes, magni, à fluuio Selleente.

Τρωσὶν δ' ἄγγελος ἦλθε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Πὰρ Διὸς αἰγιόχοιο, σὺν ἀγγελίῃ ἀλεγεινῇ.
Οἳ δ' ἀγορὰς ἀγόρευον ἐπὶ Πριάμοιο θύρῃσι
Πάντες ὁμηγερέες, ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι Πριάμοιο Πολίτῃ.
Ὃς Τρώων σκοπὸς ἷζε ποδωκείῃσι πεποιθὼς
Τύμβῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ Αἰσυήταο γέροντος,
Δέγμενος ὁππότε ναῦφιν ἀφορμηθεῖεν Ἀχαιοί.
Τῷ μιν ἐεισαμένη μετέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ὦ γέρον, αἰεί τοι μῦθοι φίλοι ἄκριτοί εἰσιν,
Ὥς ποτ' ἐπ' εἰρήνης· πόλεμος δ' ἀλίαστος ὄρωρεν.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ μάχας εἰσήλυθον ἀνδρῶν,
Ἀλλ' οὔπω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν ὄπωπα.
Λίην γὰρ φύλλοισιν ἐοικότες ἢ ψαμάθοισιν,
Ἔρχονται πεδίοιο, μαχησόμενοι περὶ ἄστυ.
Ἕκτορ, σοὶ δὲ μάλιστ' ἐπιτέλλομαι ὧδε γε ῥέξαι.
Πολλοὶ γὰρ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμου ἐπίκουροι·
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα πολυσπερέων ἀνθρώπων·
Τοῖσιν ἕκαστος ἀνὴρ σημαινέτω οἷσί περ ἄρχει·
Τῶν δ' ἐξηγείσθω κοσμησάμενος πολιήτας.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' οὔ τι θεᾶς ἔπος ἠγνοίησεν,
Αἶψα δ' ἔλυσ' ἀγορήν, ἐπὶ τεύχεα δ' ἐσσεύοντο.
Πᾶσαι δ' ὠΐγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαός.
Πεζοί θ', ἱππῆές τε πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔστι δέ τις προπάροιθε πόληος αἰπεῖα κολώνη,
Ἐν πεδίῳ ἀπάνευθε, περίδρομος ἔνθα καὶ ἔνθα·
Τὴν ἤτοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν,
Ἀθάνατοι δέ τε σῆμα πολυσκάρθμοιο* Μυρίννης· γρ. μυρίνης
Ἔνθα τότε Τρῶές τε διέκριθεν ἠδ' ἐπίκουροι.
Τρωσὶ μὲν ἡγεμόνευε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Πριαμίδης· ἅμα τῷ γε πολὺ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Λαοὶ θωρήσσοντο μεμαότες ἐγχείῃσι.
Δαρδανίων αὖτ' ἦρχεν ἐῢς παῖς Ἀγχίσαο
Αἰνείας. (τὸν δ' ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε δῖ' Ἀφροδίτη
Ἴδης ἐν κνημοῖσι θεὰ βροτῷ εὐνηθεῖσα)
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύο Ἀντήνορος υἷε
Ἀρχίλοχός τ' Ἀκάμας τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
Ἀφνειοί, πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο
Τρῶες, τῶν αὖτ' ἦρχε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
Πάνδαρος, ᾧ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν.
Οἳ δ' Ἀδρήστειάν τ' εἶχον καὶ δῆμον Ἀπαισοῦ
Καὶ Πιτύειαν ἔχον, καὶ Τηρείης ὄρος αἰπύ,
Τῶν ἦρχ' Ἄδρηστός τε καὶ Ἄμφιος λινοθώρηξ,
Υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, ὃς περὶ πάντων
Ἤδεε μαντοσύνας, *οὐδὲ οὓς παῖδας ἔασκε γρ. κ' οὐδ' ἑοὺς
Στείχειν ἐς πόλεμον* φθισήνορα· τὼ δέ οἱ οὔτι γρ. φθεισήνορα
Πειθέσθην· κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Οἳ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,
Καὶ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον ἔχον, καὶ δῖαν Ἀρίσβην,
Τῶν αὖθ' Ὑρτακίδης ἦρχ' Ἄσιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος.

Ιππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγχεσιμώρων,
Τῶν οἳ Λάρισαν ἐριβώλακα ναιετάασκον·
Τῶν ἦρχ' Ιππόθοός τε Πύλαιός τε ὄζος Αρηος,
Υἱε δύω Λήθοιο Πελασγοῦ Τευταμίδαο·
Αὐτὰρ Θρήϊκας ἦγ' Ακάμας καὶ Πείροος ἥρως,
Οσσους Ελλήσποντος Αγάρροος ἐντὸς ἐέργει.
Εὔφημος δ' ἀρχὸς Κικόνων ἦν αἰχμητάων,
Υἱὸς Τροιζήνοιο διοτρεφέος Κεάδαο·
Αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους,
Τηλόθεν ἐξ Αμυδῶνος, ἀπ' Αξίου εὐρὺ ῥέοντος,
γρ. ναίων. Αξίου, οὗ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται* αἶῃ,
Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ,
Εξ Ενετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων,
Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Αμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
γρ. Κρῶμναι, καιβιαλόντε, καὶ ὑψ. Κρῶμνάν τ', *Αἰγιαλόν τ', καὶ ὑψηλοὺς Ερυθίνους.
Αὐτὰρ Αλιζώνων ὁ Δίος καὶ Επίστροφος ἦρχον,
Τηλόθεν ἐξ Αλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη.
Μυσῶν δὲ Χρόμις ἦρχε, καὶ Εννομος οἰωνιστής.
Αλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν,
Αλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεος Αἰακίδαο
Εν ποταμῷ, ὅθι περ Τρῶας κεράϊζε καὶ ἄλλους·
Φόρκυς αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ασκάνιος θεοειδὴς
Τῆλ' ἐξ Ασκανίης· μέμασαν δ' ὑσμῖνι μάχεσθαι.
Μῄοσιν αὖ Μέσθλης τε καὶ Αντιφος ἡγησάσθην,
Υἷε Πυλαιμένεος, τὼ Γυγαίη τέκε λίμνη,
Οἳ καὶ Μῄονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας.
γρ. Ναύστης Νάστης* αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων,
Οἳ Μίλητον ἔχον, Φθειρῶν τ' ὄρος ἀκριτόφυλλον,
Μαιάνδρου τε ῥοὰς, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα·
Τῶν μὲν ἄρ' Αμφίμαχος καὶ *Νάστης ἡγησάσθην,
γρ. ναύστης ἡγησάσθην. Νάστης* Αμφίμαχός τε, Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα,
γρ. Ναύστης ἀμφίμ. Ος καὶ χρυσὸν ἔχων πόλεμόνδ' ἴεν ἠΰτε κούρη
Νήπιος· οὐδέ τι οἱ τόγ' ἐπήρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Αλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεος Αἰακίδαο
Εν ποταμῷ· χρυσὸν δ' Αχιλλεὺς ἐκόμισσε δαΐφρων.
Σαρπηδὼν δ' ἦρχεν Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων,
Τηλόθεν ἐκ Λυκίης, Ξάνθου ἄπο δινήεντος.

Hippothous .a. ducebat gẽtes Pelasgorum bellicosorum
Eorum qui Larissam fertilem habitabant:
His præerat Hippothous & Pyleus ramus Martis,
Filij duo Lithi Pelasgi Teutamidæ.
Sed Thracas ducebat Acamas, & Pirous heros,
Quotquot Hellespontus impetuosus intus continet.
Euphemus autem dux Ciconum erat bellicosorum
Filius Træzenij nobilis Ceadæ:
Sed Pyræchmes ducebat Pæonas curuis arcubus v-(tentes.
Procul ex Amydone ab Axio latè fluente:
Axio, cuius pulcherrima aqua diffunditur super terrã.
Paphlagonibus autẽ præerat Pylemenis densum cor,
Ex Enetis vbi mularũ generatio agro colẽdo idonearũ
Qui Cytorum tenebant, & Sesamum incolebant,
Circaq́; Parthenium fluuiũ inclytas domus habitabãt,
Cromnamq́; Aegialumq́; & altos Erythinos.
Sed Haliazonibus Dius & Epistrophus imperabãt,
Longè ex Alybe, vnde argenti est origo;
Mysis autem Chromis præerat & Ennomus augur.
Sed non auguriis euitauit mortem nigram:
Verùm interfectus est à manibus velocis Aeacidæ
In fluuio, vbi Troianos trucidabat & alios.
Phorcys rursus Phrygios ducebat, & Ascanius diuinus
Procul ex Ascania: prompti aũt erant prælio pugnare.
Mæonijs rursus Mesthelesq́; & Antiphus præerant,
Filij Pylæmenis: hos Gygæa peperit palus:
Qui & Mæonas ducebãt sub Tmolo natos.
Nastes rursus Caribus præerat barbarè loquentibus.
Qui Miletũ incolebant, Phthirorũq́; montẽ frõdosum,
Mæandriq́; fluenta Mycalesq́; alta cacumina:
His quidem Amphimachusq́; & Nastes præerant,
Nastes Amphimachusq́; Nomionis clari filij,
Qui & aurum gestans ad bellum ibat velut puella,
Stultus: neque quicquã ipsi hoc depulit graue mortem:
Sed mortuus est sub manibus velocis Aeacidæ
In fluuio. aurum .a. Achilles abstulit prudens in bello.
Sarpedon .a. præerat Lycijs, & Glaucus irreprehẽsibilis
Procul ex Lycia, Xantho à verticoso.

COMMENTARIVS.

τηλόθεν ἐκ Λυκίης) Hîc desinit luculenta & nunquam satis laudata Homeri Geographia, quam ita commendat Strab. lib. I. Verùm singula hæc, inquit, Xylandro interprete, denuò orsi accuratiùs perpendamus: ac primo loco id rectè & à nobis, & à maioribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographicæ peritiæ authorem esse Homerum, qui non modò Poetica virtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus, non in hoc modò operam dedit, vt actiones plurimas cognosceret, easq; ad posteritatem transmitteret: sed & in locoru m, cùm quæ singularũ sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum, orbis, mariq; explorationem ac descriptionem idem impendit industriæ. Hoc si enim non fuisset, nunquam ille in orbem rediens, commemorando terræ situ, ad extremos vsque eius fines pertigisset, &c. Porrò tota ista Geographia accuratissimè à nobis in Lexico Homerico explicabitur in singulis singulorum locorum nominibus, ne quid lector nostros commentarios hac in parte, quæ maiorem illustrationem quàm penè reliquum opus postulare videtur, mutilos conqueratur, à quorum instituto nos hæc aliena iudicauimus.

Finis Secundi libri Iliadis Homeri.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ALEXANDRO prouocante Menelaum in monomachiam, induciis omnium iuramenta fiunt: vt qui vinceret, Helenam acciperet & opes ipsius. Victum autem Alexandrum Venus rapit, & in proprium cubiculum abducens, accersit à muro Helenam. Hi autem conuersati in somnum vertuntur.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ προκαλεσαμένου Μενέλαον εἰς μονομαχίαν ἐπὶ τῷ τὴν ὅλον διαλῦσαι, ὅρκοι γίνονται ἐφ' ᾧ τὸν νικήσαντα, τὴν Ἑλένην λαβεῖν, καὶ τὰ χρήματα αὐτῆς. ἡττηθέντα δὲ Ἀλέξανδρον Ἀφροδίτη ἁρπάζει, καὶ εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον ἀπαγαγοῦσα, μετακαλεῖται ἀπὸ τοῦ τείχους τὴν Ἑλένην. οἱ δέ, συνομιλήσαντες, εἰς ὕπνον τρέπονται.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

G. autem circa Helenam solis pugna est maritis.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Γάμμα δ' ἄρ' ἀμφ' Ἑλένης οἴοις μόθος ἐστὶν ἀκοίταις.

Aliud.

Iuramenta & duellum Alexandri & Menelai.

Ἄλλη.

Ὅρκοι καὶ μονομαχία Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου.

AT postquam instructi fuerunt vnà cum ducibus singuli,
Troiani quidem cum sonitu clamoréque incedebant sicut aues:
Tanquam clangor gruum est in aere,
Quæ postquam hyemem fugerunt & immensum imbrē,
Cum clangore hæ volant ad Oceani fluenta,
Viris Pygmæis cædem & mortem ferentes:
Aeriæque hæ malam contentionem adferunt.
Illi.v.ibant cum silentio robur spirantes Achiui:
In animo parati opem ferre sibi inuicem.
Queadmodū montis cacuminib. Notus defudit nebulā
Pastorib. nequaquam gratam: furi autem nocte meliorē,
Tantúmque aliquis prospicit quantum lapidem iacit:
Sic horum sub pedibus puluis excitabatur turbidus
Euntium: valde enim celeriter pertransibant campum.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι,
Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὥς.
Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό,
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι·
Ἠέριαι δ' ἄρα ταί γε κακὴν ἔριδα προφέρονται.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.
Εὖτ' ὄρεος κορυφῇσι Νότος κατέχευεν ὀμίχλην,
Ποιμέσιν οὔτι φίλην, κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω,
Τόσσον τίς τ' ἐπιλεύσσει ὅσον τ' ἐπὶ λᾶαν ἵησιν.
Ὡς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὤρνυτ' ἀελλὴς
Ἐρχομένων· μάλα δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο.

COMMENTARIVS.

Τρῶες μὲν κλαγγῇ) Nunc vtrasque copias educit Poeta, modúmque quo progrediuntur docet. Troianis itaque tumultum & vociferationem, Græcis modestiam & silentium tribuit. Quin & nationum discrimina, inquit Plut. de aud Poetis, sunt cōsideranda: quæ sunt huiusmodi: Troiani ad prælium eunt cum clamore & ferocia: Achiui verò Ductorum taciti formidine. Nam quòd iam congressuri cum hoste duces suos metuunt, id signum est cùm fortitudinis tum obedientiæ. Atque idcirco & Plato assuefacere nos vult, vt reprehensiones & turpitudinem magis metuamus quàm labores & pericula. & Cato rubentes sibi pallidioribus chariores esse dicebat. Hæc ille. quod quidem summa obseruatione dignum est. Sed etiam, vbi clamores pugnando Græci excitant, vt aliàs videbimus: tamen hoc frequentius est inter barbaros, de quibus, quod ad hunc locum attinet, sic locutus est Dictys. Hos omnes, inquit, (intelligit autem duces illos Troianorum, quos antea memorauimus) secuti multi mortales inconditis moribus, ac dispari vocis sono, sine vllo ordine aut modo prælia inire soliti. Quod idem Dionysius Halicarnasseus lib. 7. Antiq Rom. de Barbaris contra Cumanos decertaturis obseruauit. Quos, inquit, sup. Cumanos, vt pugnare paratos animaduerterunt. Barbari, clamore, vt illis mos est, sublato, inuaserunt eos nullo ordine peditibus equites, quasi omnes deleturi, &c. Itaque eos ita tumultuariè prorupisse docet, vt mutua collisione affligerentur. Proinde disciplinæ est militaris caput, vt modestè & ordinatè ad prælia procedatur.

ἠΰτε περ κλαγγὴ) Clangori gruum volantium Troianorum clamores comparat, sed clangori solùm: nam eorum ordinata volandi ratio in hunc locum non aduocatur, cùm eo pacto non posset intelligi confusus & perturbatus Troianorum exercitus, vt tamen voluit Dictys. Sed forsan etiam omnino accipienda erit illa etiam pars comparationis, vt Poeta quoque intellexerit sic ordinatè Troianos in aciem produsse, vt solent grues. Mira est enim illud auis genus prudentia præditum, vt est apud Platonem in Politico. Quin & τὸ κυβερνητικὸν à gruibus primùm homines edoctos scribit Aelianus de Animal. lib. 3. cap. 14. Quod si mauis, vt nunc de clamore tantùm agatur, esto. Vociferantes Troiani rectè gruibus conferuntur, quia auis illa vocalis est, vt timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis, inquit noster Eustathius. quāquam nos alibi docebimus, angustam vocem angustias animi indicare, & contra: vt mihi suspecta sit hæc Eustathij sententia Virgilius 10. Aeneid Dardanidarum clamorem sic etiam gruibus comparauit:

clamorem ad sidera tollunt
Dardanidæ muris: quales sub nubibus atris
Strymoniæ dant signa grues, atque æthera tranant
Cum sonitu fugiúntque Notos clamore secundo, &c.

Dicuntur autem Grues Pygmæis bellum inferre quod & Homerus obseruauit. Supra hos (nempe Astomos) inquit Plin. lib. 7. cap. 2. extrema in parte montium Spithamæi Pygmæi (Turnebus legit Spithamęi, Pygmæíque) narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo, sempérque vernante, montibus ab Aquilone oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoque prodidit. Vide eundem lib. 4. cap. 11. & lib. 10. cap. 23. Grues, inquit Aristoteles histor. animal. lib. 8. cap. 12. ex Scythicis campis ad paludes Aegypto superiores, vnde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. Non enim id fabula est, sed certè genus tum hominum tum etiam equorum pusillum (vt dicitur) est, degúntque in cauernis. vnde nomen Troglodytæ à subeundis cauernis accepére. De Pygmæis plura in Lexico.

ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων) Non à Græcia tantùm versus meridiem volant grues, & non etiam ex Italia, Hispania, Caspia, aut Bactriana eodem modo. Sed cùm Oceanus totam meridionalem alluat oram. & eam vndiquaque grues hyemis euitandæ causa petant, intelligendum est fingi ab Homero hoc, Pygmæos ad totam illam aram habitare: vt ait Strabo lib. 1.

οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ) Hac quoque ratione pugnasse veteranos in prælio Mutinensi aduersus Antonium scribit Appian. lib. 3. de Bell. ciuil. vt iam est ab eruditissimo viro Giphanio annotatum, ὑπὸ δ' ἐμπειρίας οὔτε ἠλάλαξαν ὡς ἐκ ἐκπλήξοντες ἀλλήλους· οὔτε ἐν τῷ πόνῳ τις

αὐτοῦ ἀφῆκα φωνὴν, ὑπὸ νικῶν, ὑπὸ, ἡ ἀντὶ μέρος, &c. ἀλλὰ τραύματα, καὶ φόνοι, καὶ στόνος μόνον αὐτὴ βοῆς, &c. θάμβος τε ἦν τοῖς νικῶσιν ἐπηλθοῦσι τοιαῦτ' ἔργα σὺν εὐταξίᾳ καὶ σιωπῇ γιγνόμενα ἐφορῶσι.

εὖτ' ὄρεος) Hæc comparatio ideò ſumitur, vt exprimat hanc quoque φαίνεσθαι pulueris, qui à tanta vtrinque multitudine (ad vtrumque enim exercitum iſta pertinere cenſeo) excitabatur. Eum ergo eleganter nebulæ comparat, quòd vt terram nebula obumbrat ſua craſſa & obſcura caligine: ſic iſte etiam puluis denſus & copioſus tenebras quaſi offundebat, vt homines inuicem non cernerentur. Vide autem quàm ſingula ſingulis reſpondeant. Notus enim nebulam excitat: Exercitus verò puluerem. Notus id quodam impetu facit. Exercitus etiam celeritate ſua, qua campum Troianum pertranſeunt. Præterea vt illa nebula paſtoribus grata non fuit: ſic neque alterius exercitus alteri iucundus fuit aduentus, qui hoc puluere ſignificabatur, propter cædes & ſtrages ex vtraque parte futuras. Addit autem de nebula Poeta, eam furi nocte meliorem: quod ad præſens quidem negotium non inſeruit, & pro ſuperfluo iudicari poſſit. ſed his varietatibus delectat lectores. Eſt autem natura ſcelerum omnium, vt in tenebris commodiùs & quaſi dicas ſecuriùs perpetrari poſſint, ideò amant illas, & oderunt lucem, ſi qui illa moliuntur, ſed præcipuè fures, quorum rapinas & furta nox melius quàm dies tegit. neque tamen nox omnis, ſed ea quæ obſcura fuerit: ideò Virgilius noctem Lunam furtis contrariam dixit 1. Georgic. Catullus in carmine Nuptiali, Nocte latent fures. Euripides in Iphigenia, κλεπτῶν γὰρ ἡ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς: id eſt, Furum enim eſt nox, veritatis lumen. Ideò rectè Poeta nebulam iſtam nocte furibus vtilem dicit, quia illius obſcuritate & caligine maior illis conciliatur furandi ſecuritas. Et hæc quidem curſim.

Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,	Hi .a. quum proximi erant inter ſe venientes,
Τρωσὶν μὲν προμάχιζεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,	Troianorum in prima acie erat Alexander diuus
Παρδαλέην ὤμοισιν ἔχων καὶ καμπύλα τόξα,	Pellem Pardi humeris habens, & curuos arcus,
Καὶ ξίφος· αὐτὰρ ὁ δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ	Et enſem: ſed hic haſtilia duo acuminata ære
Πάλλων, Ἀργείων προκαλίζετο πάντας ἀρίστους	Vibrans, Græcorum prouocabat quoſque optimos
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.	Vt contra ſe pugnarent in graui pugna.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος	Hunc poſtquam animaduertit pugnax Menelaus
Ἐρχόμενον προπάροιθεν ὁμίλου μακρὰ βιβάντα,	Venientem ante agmen magnificè gradientem,
Ὥς τε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας,	Sicut leo gauiſus eſt, qui in magnum corpus inciderit,
Εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα,	Inueniens vel ceruum cornutum, vel ſylueſtrem capră,
Πεινάων· (μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴπερ ἂν αὐτὸν	Fameſcens (valde etenim deuorat, etiamſi ipſum
Σεύων) ταχέες τε κύνες θαλεροί τ' αἰζηοί)	Agitent veloces canes florenteſq; iuuenes)
Ὣς ἐχάρη Μενέλαος Ἀλέξανδρον θεοειδέα	Sic gauiſus eſt Menelaus Alexandrum diuinum
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδών· φάτο γὰρ τίσασθαι ἀλείτην.	Oculis conſpicatus: ſperabat .n. vlturum ſe eũ qui peccârat.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.	Statim itaq. de curru cum armis deſilÿt ad terrã.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς	Illum igitur poſtquã animaduertit Alexander diuinus
Ἐν προμάχοισι φανέντα, κατεπλήγη φίλον ἦτορ.	In prima acie apparentem, perculſus eſt charo corde:
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων,	Retrò itaq. ſociorum in agmen receßit, mortem euitans.
Ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη	Sicut .a. cum quis ſerpentem conſpicatus, reſiliens fugit
Οὔρεος ἐν βήσσης, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,	Montis in ſaltibus, tremórque occupauit membra,
Ἂψ τ' ἀνεχώρησεν, ὦχρός τέ μιν εἷλε παρειάς.	Retróque ſeceßit, pallórque ipſum cepit in genis:
Ὣς αὖθις καθ' ὅμιλον ἔδυ Τρώων ἀγερώχων	Sic retrò in agmen ſeceßit Troianorum ſuperborum,
Δείσας Ἀτρέος υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής.	Timens Atrei filium Alexander diuinus.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,	Hunc .a. Hector conſpicatus obiurgauit probroſis verbis:
Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανὲς, ἠπεροπευτά,	Infelix Pari forma præſtantiß. effœminate, deceptor,
Αἴθ' ὄφελές τ' ἄγονός τ' ἔμεναι, ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι.	Vtinam fuiſſes non natus, & nuptiarũ expers perÿſſes:
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν,	Et hoc vellem & quidem multò vtilius eſſet,
Ἢ οὕτω λώβην τ' ἔμεναι καὶ ἐπόψιον ἄλλων.	Quàm ſic & contumeliam eſſe, & ſpectaculum aliorũ
Ἦ που καγχαλόωσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,	Certè cachinantur comati Græci,
Φάντες ἀριστῆα πρόμον ἔμμεναι, οὕνεκα καλὸν	Suſpicati optimũ propugnatorem eſſe, quoniã venuſta
Εἶδος ἔπ'· ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη φρεσὶν, οὐδέ τις ἀλκή.	Species ineſt, ſed non eſt vis animo neque vllum robur.
Ἦ τοιός δε ἐὼν, ἐν ποντοπόροισι νέεσσι	Certè tale exiſtens in velocibus nauibus
Πόντον ἐπιπλώσας, ἑτάρους ἐρίηρας ἀγείρας,	Mare tranſmittens, ſocios idoneos congregans,
Μιχθεὶς ἀλλοδαποῖσι, γυναῖκ' εὐειδέ' ἀνῆγες	Permiſtus alienigenis, mulierem pulchram abduxiſti
Ἐξ ἀπίης γαίης, νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων;	Ex longinqua terra, ſponſam virorum bellicoſorum?
Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα, πόληΐ τε, παντί τε δήμῳ,	Patrique tuo magnũ detrimẽtũ ciuitatiq; totiq; populo
Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δέ σοι αὐτῷ;	Inimicis quidem gaudium, dedecus autem tibi ipſi?
Οὐκ ἂν δὴ μείνειας ἀρηΐφιλον Μενέλαον;	An non ſuſtinueris bellicoſum Menelaum?
Γνοίης χ' οἵου φωτὸς ἔχεις θαλερὴν παράκοιτιν.	Cognoueris certè qualis viri tenes florentem vxorem,
ζ. κίθαρις, κίταρις. Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ* κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης,	Non tibi profuerit cithara & dona Veneris,
Ἥ τε κόμη, τό, τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης.	Et coma & ſpecies, quando in puluere miſtus eris:
Ἀλλὰ μάλα Τρῶες δειδήμονες. ἦ τέ κεν ἤδη	Sed valdè Troiani reuerentes: certè nunc
Λάϊνον ἕσσο χιτῶνα, κακῶν ἕνεχ' ὅσσα ἔοργας.	Lapidem induiſſes tunicam, malorum gratiã quæ feciſti,
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,	Hunc rurſus allocutus eſt Alexander diuinus.
Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν,	Hector, quoniam me iure obiurgaſti, neque iniuria,
Αἰεί τοι κραδίη πέλεκυς ὥς ἐστιν ἀτειρής,	Semper tibi cor ſicut ſecuris eſt indomitum,

Qua

Quæ penetrat lignum à viro tractata, qui certè arte
Lignum nauale scindit, auget & viri impetum:
Sic tibi in pectoribus intrepida mens est.
Ne mihi dona amabilia exprobra aureæ Veneris:
Non abijcienda sunt Deorum valdè illustria dona
Quæcunque ipsi dant: volens aũt nõ aliquis acciperet.
Nunc autem rursus si me vis bellare & pugnare,
Cæteros quidẽ sedere facias Troianos & omnes Achiuos.
Et me in medio & bellicosum Menelaum
Committite pro Helena & opibus omnibus pugnare.
Vter autem vicerit, superiórque fuerit,
Opes capiens penitus omnes mulierémque domũ abducat.
Vos .a. cæteri amicitiam & fœdera firma ferientes,
Habitetis Troiam glebosam: hi .a. redeant
In Argos equis aptũ & Achaiã pulchras mulieres habentem.

Ὅς τ᾽ εἶσιν διὰ δουρὸς, ὑπ᾽ ἀνέρος, ὅς ῥά τε τέχνῃ
Νήϊον ἐκτάμνῃσιν, ὀφέλλει δ᾽ ἀνδρὸς ἐρωήν.
Ὣς σοὶ ἐνὶ στήθεσσιν ἀτάρβητος νόος ἐστί.
Μή μοι δῶρ᾽ ἐρατὰ πρόφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Οὔτοι ἀπόβλητ᾽ ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα,
Ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσιν, ἑκὼν δ᾽ οὐκ ἄν τις ἕλοιτο.
Νῦν δ᾽ αὖτ᾽ *εἴ μ᾽ ἐθέλεις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι, * ἢ εἴ μ᾽ ἐθέλεις
Ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιούς,
Αὐτὰρ ἔμ᾽ ἐν μέσσῳ καὶ ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Συμβάλετ᾽ ἀμφ᾽ Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι.
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
Κτήμαθ᾽ ἑλὼν εὖ πάντα, γυναῖκά τε, οἴκαδ᾽ ἀγέσθω.
Οἱ δ᾽ ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ ταμόντες,
Ναίοιτε Τροίην ἐριβώλακα. τοὶ δὲ νεέσθων
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα.

COMMENTARIVS.

Ἀλέξανδρος θεοειδής) Rectè Homerus duo illa belli præcipua capita manus conseruisse fingit, vt quorum causa tanta hominum multitudo accesserat primi fortunam prælij experirentur, cùm alioqui iniquum videretur, vt præcipuis hostibus otiosis cæteri dimicarent, imò amplius vt duorum hominum causa tam ingens exercitus occumberet. Prudenter ergo voluit tantum dissidium alterutrius Menelai vel Paridis victoria componi, quod etiam solenni illo fœdere sancitum est: & nisi violasset Pandarus, incolumes inde reliqui sarta tectáque vrbe discessissent, vt videbimus.

ὥς τε λέων ἐχάρη) De hac comparatione dicemus Iliad. 4. Obseruandum est autem, quanta cum fiducia, videlicet optimi sui iuris præsidio, ad prælium erumpat Menelaus: vt contrà Paris conscius sibi sceleris, trepidus recesserit. Metum enim illum quo percellitur, non tam quòd ipsum Menelaum propter fortitudinem reformidaret, quàm quòd facti sui iniustitia premeretur, accidisse imaginor, vtrunque tamen potest concurrere.

Δύσπαρι εἶδος ἄριστε) Paridem Hector satis acerbè increpat, quòd certamen cum Menelao refugiat: idque ita facit, vt illius virtutem hoc pacto exacuerit. Exprobrat autem illi speciosam illius formam, quasi illa potius ad amores exercendos, quàm ad strenuitatem abutatur. Et sane rarum est, vt qui tam muliebri sunt specie, animos viriles redoleant. Rectè Theognis: παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ· ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. Paucis hominibus animi virtus & pulchritudo corporis simul insunt. Felix qui vtrunque sortitus est. videtur enim hæc venustas fœminarum peculiaris, qua maxime etiam commendantur. ἡ δ᾽ ἐπ᾽ ἀγλαΐη ζηλήμονές εἰσι γυναῖκες, inquit Musæus. Quàm eleganter ergo Dion apud Stobæum: μορφὴ θηλυτέρῃσι πέλει καλὸν, ἀνέρι δ᾽ ἀλκή. Forma mulieres ornat, virum autem robur. Sed est tamen, cùm & pulchritudo corporis & ornatus animi concurrunt, quod longè est laudabile, vt est apud Plat. 3. de Repub. Exempla habemus in Achille, quem tum species corporis tum fortitudo animi apud Homerum commendant. Contrarium tamen fuit de Nireo suprà lib. 2. & hîc de Paride: vbi Poeta ostendit, vituperio & opprobrio dignum, cui nullum pulchritudine præstantius adsit bonum, vt ait Plutarc. de Aud. poet. Præterea hæc similibus, inquit, adaptanda sunt, iisque reprimendi, qui se efferunt ob res nullius pretij, docendíque sunt adolescentes, huiusmodi verba exprobationes esse & conuicia, opibus præstantissimè, conuiuiis, pueris, iumentis, atque adeò facundia. Oportet enim bona excellentissima sectari, inque primis rebus primũ, & in magnis maximum esse. Gloria verò à paruis rebus & vilibus parta, ignobilis est, & non magnificanda. Atque huius rei nos statim submonebunt exempla, cùm vituperationes & laudationes perpendimus: maximè in Homeri poematis. Magno enim argumento sunt, corporis & fortunæ bona non esse magni æstimanda, &c. Itaque meritò exprobratur Paridi ab Hectore forma corporis, cui non adesset quoque fortitudo.

οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις) Annotaui diuersam lectionẽ ad marginem. Quidam enim, vt testatur Eustathius, cùm nusquã apud Poetã cithara ludentem Paridem viderent, legebant κίδαρις, & quidam κίταρις, quod est genus pilei regij apud Persas: apud Arcadas verò genus saltationis, vt ait Athenæus lib. 14. Dipnos. Sed nos vulgatam lectionem retinemus, docemúsque, propriam esse Paridi citharam, sed imbellem, vt docuit etiam Alexander Magnus. Hic traiecto Hellesponto iam Troiam conspicatus, heroica gesta cogitabundus cùm recoleret, ad eúmque indigena quidam venisset, pollicens se, si vellet, Paridis ei lyram daturum: Minimè, inquit, illa mihi opus est, quandoquidem Achillis lyram habeo, ad quam ille recreabatur. Hæc virorum, inquit, fortium laudes canebat: illa verò Paridis mollem quandam & effœminatam harmoniã amatoriis modis psallebat. Quod refert Plutarchus libro primo de Fort. Alex.

λάϊνον ἕσσο χιτῶνα) Alludit ad eius bellicas vestes. Malè, inquit, conueniunt tibi integumenta bellica, qui tam ignauus sis, vt potiùs vestimento tumuli lapideo dignus videare. Giphanius in Scholiis putat à Poeta tunicam lapideam appellari propter antiquam adulteriorum pœnam qua adulteri lapidibus obruebantur. Sed ego illam Iudæis peculiarem fuisse reperio.

Ἕκτορ ἐπεί με κατ᾽ αἶσαν) Candidi est hominis, iustas reprehensiones animo tractabili & mansueto exaudire, vt hoc loco Paris facit, qui se iure à fratre castigatum confitetur. Asperiora tamen illius verba lenit, cùm sibi pulchritudinem, quod donum est Dei, exprobrari vetat, vt hoc ab Hectore paulò iniquius obiectum sibi fuisse doceat: cùm etiam non desint, qui illud sibi exoptarent: vbi scommata esse annotant in Hectorem, qui quòd deformis esset, speciem etiam oris desideraret. Pulchritudini etiam reperimus qui multum honoris habuerint, vt de Butacide Crotoniata refert Herodotus lib. 5. qui ob corporis sui speciem ab Aegestanis ea, quæ nemo alius reportauit: nam sepulturæ eius heroico monumento extructo Aegestani hostias obtulerunt.

νῦν δ᾽ αὖτ᾽ εἴ μ᾽ ἐθέλεις) Ea fuit Hectoreæ obiurgationis efficacitas, vt eum fortem reddiderit & magnanimum, qui paulò antè turpiter hostem detrectabat: itaque cum vitæ suæ dispendio ad totam controuersiam detrimentum se alacriter obtulit, vnde sequetur ipsius & Menelai certamen.

Sic dixit. Hector. a. tũ gauisus est valde, verbũ audiẽs:
Et in medium procedẽs, Troianorum coercuit turmas
De medio hastã accipiens: illi autem recederunt omnes.
In hunc autem sagittabant comati Achiui,
Sagittisque collimantes, lapidibúsque iaciebant.
Sed hic altè clamauit Rex virorum Agamemnon,
Continete Argiui: ne iacite iuuenes Achiuorum:
Promittit .n. aliquod verbũ dicturus galeã mouens Hector.
Sic dixit: hi. a. abstinuerunt à pugna, tacitique facti sunt

Ὣς ἔφαθ᾽· Ἕκτωρ δ᾽ αὖτ᾽ ἐχάρη μέγα μῦθον ἀκούσας·
Καί ῥ᾽ ἐς μέσσον ἰὼν, Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας,
Μέσσου δουρὸς ἑλών. τοὶ δ᾽ ἱδρύνθησαν ἅπαντες.
Τῷ δ᾽ ἐπετοξάζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἰοῖσίν τε τιτυσκόμενοι λάεσσί τ᾽ ἔβαλλον.
Αὐτὰρ ὁ μακρὸν ἄϋσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Ἴσχεσθ᾽ Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
Στεῦται γάρ τι ἔπος ἐρέειν κορυθαιόλος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἔσχοντο μάχης, ἄνεῳ τ᾽ ἐγένοντο

Ἐσσυμένως· Ἕκτωρ δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρεν,
Ἄλλους μὲν κέλεται Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς
Τεύχεα καλ' ἀποθέσθαι ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Αὐτὸν δ' ἐν μέσσῳ καὶ ἀρηΐφιλον Μενέλαον,
Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
Κτήμαθ' ἑλὼν εὖ πάντα, γυναῖκά τε, οἴκαδ' ἀγέσθω.
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Κέκλυτε νῦν καὶ ἐμεῖο· μάλιστα γὰρ ἄλγος ἱκάνει
Θυμὸν ἐμόν, φρονέω δὲ διακρινθήμεναι ἤδη
Ἀργείους καὶ Τρῶας, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε,
Εἵνεκ' ἐμῆς ἔριδος, καὶ Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἀρχῆς,
Ἡμέων δ' ὁπποτέρῳ θάνατος καὶ μοῖρα τέτυκται,
Τεθναίη. ἄλλοι δὲ διακρινθεῖτε τάχιστα.
Οἴσετε δ' ἄρν' ἕτερον λευκόν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν,
Γῇ τε καὶ Ἠελίῳ· Διὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον.
Ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην, ὄφρ' ὅρκια τάμνῃ
Αὐτός, ἐπεί οἱ παῖδες ὑπερφίαλοι καὶ ἄπιστοι,
Μήτις ὑπερβασίῃ Διὸς ὅρκια δηλήσηται.
Αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.
Οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω
Λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.

Confestim. Hector autem inter vtrosque locutus est:
Audite me Troiani & fortes Achiui,
Verbum Alexandri, cuius gratia contentio mota est:
Cæteros quidem iubet Troianos, & omnes Achiuos
Arma pulchra deponere in tellure alma:
Se autem in medio & bellicosum Menelaum,
Solos pro Helena & opibus omnibus pugnare.
Vter autem vicerit, superiórque fuerit,
Opes accipiēs penitus omnes mulierémq domū abducat:
Alij autem amicitiam & fœdera firma feriamus.
Sic dixit: hi autem omnes conticuerunt cum silentio.
Inter illos .a. etiam locutus est in bello strenus Menel.
Audite nunc & me, maximè .n. molestia inuadit
Animum meum, cogito autem diremptos iri iam
Argiuos & Troianos: quoniam mala multa passi estis,
Gratia meæ contentionis, & Alexādri causa authoris.
Nostrum autem vtri mors & fatum paratum est,
Moriatur: alij autem dirimamini citissimè:
Afferte .a. agnos alterum album alterām autem nigrā,
Terræque & Soli: Ioui autem nos afferemus altum.
Adducite autem Priami vim, vt fœdus feriat
Ipse: quoniam eius filij fœdifragi & inuidi:
Ne quis transgressione Iouis fœdera violet.
Semper .a. iuniorum virorum mentes instabiles sunt.
Quibus .a. senex interfuerit, simul antè & pòst
Prospicit, vt optimè inter vtrósque trāsigatur.

COMMENTARIVS.

κέκλυτέ μευ Τρῶες) Hector sedatis Græcorum iaculationibus, quibus petebatur, factóque silentio exponit eis condiciones duelli, quas Paris anteà ei significauerat. Eæ sunt huiusmodi: primùm vt ex vtraque parte exercitus arma deponantur, ad maiorem nimirū vtriusque ad inuicem securitatem. Id autem non solùm de sternendis hastis, sed de exuēdis etiam thoracibus & loricis intelligitur, vt meliùs videbimus in sequentibus. Deinde vt singulari certamine principes belli Menelaus & Paris totū negotium dirimant, quod duo complectebatur, ipsam Helenam videlicet, & opes, quas secum Paris ex Lacedæmone cum Helena abstulerat: ita autem dirimant, vt quisquis alterum vicerit, ea omnia recipiat, hoc est, & Helenam & opes, cæteri pace ista discedant. Et hæc quidem ita geri vult Homerus, quia, vt anteà dicebamus, iustum existimauit, vt authores totius belli primi & soli eius fortunam experirentur, non autem vnius aut alterius causa tot innocentia capita occumberent. Conditiones accepit Menelaus, alacrísque animo testatur, se hanc aleam ancipitem subiturum.

κέκλυτε νῦν καὶ ἐμεῖο) Respondet Hectori Menelaus, & primùm testatur Græcis dolorem & molestiam, quam ex eorum laboribus præteritis concepisset. cum præcipuè tot hominum iam impendentia fata animaduerteret, qui sui causa tantum periculum mortis erant subituri (ita enim lacum istum interpretor) Deinde seipsum consolatur, quòd iam instare tempus videat, quo totum negotium sine eorum dispendio terminari possit. Porrò modestè de illius duelli exitu pronunciat, victoriam de Paride sibi stolidè & temerè non promittens, sed ambiguè alterutri mortem paratam esse: quasi hoc parui faciat, modò negotium hac ratione, quisquis ille tandem sit qui mortem oppetiturus est, componatur, & salus vitáque suis integra maneat, tandémque aliquando hæc belli diuturnitas finiatur, ad vtriusque exercitus solatium. Ergo fœdus sciri postulat, iubétque Troianos duos agnos proferre, alterum quidem tum masculum, tum candidum: alteram verò tum fœminam (genus muto cum Homero) tum nigram: & illum quidem Solis, hanc verò Terræ causa: Vbi Didymus in hæc verba, τὰ οἰκεῖα ἑκάστῳ θεῷ ἱερουργούμενα εἰσάγει. τῷ γὰρ ἡλίῳ λευκὸν ὅτι καὶ ἄρρεν φησὶ λευκὸν ἱερουργεῖσθαι ἄρνα· τῇ δὲ γῇ μέλαιναν καὶ θήλειαν, ἐπεὶ τοιαύτη ἡ θεός. Et hæc quidem à Troianis afferri oportebat. Græci verò, aut sub eorum nomine Menelaus, Ioui vnum offerunt masculorum. item vt genus exprimit, colorem autem reticuit: quia vt inquit Eustathius, non adeò manifestus est color Iouis, vt solis & Terræ. Iouem autem intelligi nolunt Xenium, quem meritò implorant Græci ad vlciscendum violatum ius hospitij: de cuius religiosa obseruatione nos alibi dicemus. Denique Priamum accersi iubet ad confirmationem fœderum, quia à iunioribus & perfidis minor erat expectanda fides, vt mox dicemus.

ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην) Cùm Paridis perfidiam expertus iam esset Menelaus, suo periculo factus cautior, recusat cum filiis Priami fœdus hoc ferire, illud Paridis crimen in reliquos generaliter deriuans, vt Poeta propter solam Helenam, vt aiunt, πανελλήνας ἀχαιίδας appellat. Deinde accedit, quòd maior præsupponatur senum fidelitas, quàm iuuenum, quib. illa tenera & imbecilla ætas par plerunquè ingenium dedit, vnde imprudentiùs se gerunt, quàm ij, quos longa annorum experientia sagaciores sapientiorésque reddit. Rarum est igitur, vt iuuentuti comes adsit prudentia: quod si accidat, omni est admiratione dignum, vt dixit Euripides in Archelao: νεανίας τε καὶ πένης σοφός θ' ἅμα ταῦτ' εἰς ἓν ἐλθόντ' ἄξι' ἐνθυμήματος. Itaque in suspicionem perfidiæ aut inconstantiæ veniunt iuniores, quibus idcircò ἐλαφρὸν περὶ νόημα Q. Calaber tribuit, & eos ἀσφαλεστέρους γυναικῶν appellat Theseus apud Eurip. in Hippolyto. νέων δ' ἀνδρῶν πολλὰ κάμπτονται φρένες, inquit Agatho. Id ante omnes docet hîc princeps Poetarum, vt & contra senectutem prudentiæ nomine commendat: οὐ γὰρ ἐν νέοις τὸ σοφὸν ἔνεστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πολιοῖς. Non enim in iuuenibus, sed in maturis prudentia inest, inquit Aristoph. αἰεὶ δ' ἐν βουλῇσι γέρων πολυΐδρις ἀμείνων ὁπλοτέρου πέλει ἀνδρός, ἐπεὶ μάλα μυρία οἶδε. In consiliis senex expertus semper melior est quàm vir iuuenis, quandoquidem multa nouit, ait Q. Calaber. lib. 5. & Euripides in Peleo apud Stob. τὸ γῆρας ὦ παῖ τῶν νεωτέρων φρενῶν σοφώτερον πέφυκε κἀσφαλέστερον. Senectus iuuenum mente sapientior est & tutior. Item Sophocles in Thyeste apud eundem: τῷ γήρᾳ φιλεῖ χὡ νοῦς ὁμαρτεῖν, καὶ τὸ βουλεύειν ἃ δεῖ. Solent senilem ætatem mens etiam & opportuna consilia sequi. Itaque prudenter Menelaus tutius esse putat, cum sene Priamo fœdus icire, quàm cum iunioribus eius filiis, quos ipsa facta perfidos iam comprobauerant.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἐχάρησαν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε,
Ἐλπόμενοι παύσεσθαι ὀϊζυροῦ πολέμοιο.
Καὶ ῥ' ἵππους μὲν ἔρυξαν ἐπὶ στίχας, ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί,

Sic dixit, illi .a. gauisi sunt Græcique Troianique
Sperantes cessaturos ab ærumnoso bello.
Eequtos quidē traxerunt in ordines è currib. a. descēderunt ipsi

Armáq. exuerunt, quæ quidem deposuerunt in terra
Prope se inuicem: exiguum autē erat vtrinque solum.
Hector autem ad vrbem duos præcones misit
Celeriter, qui & agnos portarēt, Priamúmq. vocarent:
Sed hīc Talthybium præmisit rex Agamemnon
Naues ad concauas vt iret, & agnum iussit (diuino.
Portare: ille verò haud immorigerus fuit Agamēnoni
Iris. a. rursus Helenæ albas vlnas habēti nūcia venit,
Similis glori Antenoridæ vxori,
Quam Antenorides habebat rex Helicaon.
Laodicem Priami filiarum forma optimam: (bat,
Hanc. a. inuenit in domo: hæc verò magnam telā texe-
Duplicem, splendidā: multos autem intexebat labores
Troianorūq́; bellicosorū, & Achiuorū ærea tunicā ha-
Quos sui causa sustinebāt à Martis manib. (bentiū,
Propè autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Huc veni Nympha chara, vt admirāda opera videas,
Troianorūq́; bellicosorū, & Achiuorū æreā tunicā ha-
Qui prius sibi inuicē īferebāt lacrymosū bellū (bētiū,
In campo perniciosi cupidi belli,
Hi nunc sedent cum silentio (bellum verò cessauit)
Scutis inclinati: iuxta autem lanceæ longæ fixæ sunt,
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt de te,
Et vincenti chara vocaberis vxor.
Sic locuta Dea dulce desiderium iniecit animo
Vtrique prioris & vrbis, & parentum.
Satim autem candidis cooperta velis,
Iuit ex cubiculo, teneram lacrymam defundens:
Non sola: eam enim & famulæ duæ sequebantur:
Athera Pytthei filia, Clymanéque pulchra:
Statim autem postea peruenerūt, vbi Scææ portæ erāt.
Priamus autem & Panthous & Thymœtes
Lampúsque, Clytiúsque Hicetaónque ramus Martis,
Vcalegónque, & Antenor prudentes ambo,
Sedebant populi seniores in Scæis portis,
Ob senectutem iam à bello cessantes, sed concionatores
Boni, cicadis similes, quæ in sylua
Arbori insidentes vocem suauem emittunt:
Tales Troianorum proceres sedebant in turri.
Hi postquā igitur viderūt Helenam in turrim euntem,
Tacitè inter se verba velocia dixerunt:
Non reprehendendum, Troianos & fortes Achiuos
Talem propter mulierem multo tempore dolores pati.
Valde immortalibus Deabus vultu similis est.
Sed & sic, talis quamuis existens, in nauibus abeat
Neque nobis filijsq́; in posterum detrimentū relinquat.

Τεύχεά τ' ἐξεδύοντο, τὰ μὲν κατέθεντ' ἐπὶ γαίῃ
Πλησίον ἀλλήλων· ὀλίγη δ' ἦν ἀμφὶς ἄρουρα·
Ἕκτωρ δὲ προτὶ ἄστυ δύω κήρυκας ἔπεμπε
Καρπαλίμως, ἄρνας τε φέρειν Πρίαμόν τε καλέσσαι.
Αὐτὰρ ὁ Ταλθύβιον προΐει κρείων Ἀγαμέμνων
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς ἰέναι, ἠδ' ἄρν' ἐκέλευεν
Οἰσέμεναι· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησ' Ἀγαμέμνονι δίῳ.
Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν,
Εἰδομένη γαλόῳ Ἀντηνορίδαο δάμαρτι,
Τὴν Ἀντηνορίδης εἶχε κρείων Ἑλικάων
Λαοδίκην Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην·
Τὴν δ' εὗρ' ἐν μεγάρῳ· ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν ὕφαινε,
Δίπλακα, μαρμαρέην· πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Οὓς ἕθεν εἵνεκ' ἔπασχον ὑπ' Ἄρηος παλαμάων
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Δεῦρ' ἴθι Νύμφα φίλη, ἵνα θέσκελα ἔργα ἴδηαι
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Οἳ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρον πολύδακρυν Ἄρηα
Ἐν πεδίῳ, ὀλοοῖο λιλαιόμενοι πολέμοιο.
Οἳ δὴ νῦν ἕαται σιγῇ, πόλεμος δὲ πέπαυται,
Ἀσπίσι κεκλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν·
Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Μακρῇς ἐγχείῃσι μαχήσονται περὶ σεῖο·
Τῷ δέ κε νικήσαντι φίλη κεκλήσῃ ἄκοιτις·
Ὣς εἰποῦσα Θεὰ, γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρός τε προτέροιο καὶ ἄστεος ἠδὲ τοκήων.
Αὐτίκα δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσιν,
Ὡρμᾶτ' ἐκ θαλάμοιο, τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα·
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο,
Αἴθρη Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανον ὅθι Σκαιαὶ πύλαι ἦσαν·
Οἱ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην,
Λάμπόν τε, Κλυτίον θ' Ἱκετάονά τ', ὄζον Ἄρηος,
Οὐκαλέγων τε, καὶ Ἀντήνωρ, πεπνυμένω ἄμφω,
Εἵατο δημογέροντες ἐπὶ Σκαιῇσι πύλῃσι,
Γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ
Ἐσθλοὶ, τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἵτε καθ' ὕλην
Δενδρέῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι
Τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἧντ' ἐπὶ πύργῳ.
Οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον Ἑλένην ἐπὶ πύργον ἰοῦσαν,
Ἦκα πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς,
Τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν·
Αἰνῶς ἀθανάτοισι Θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν,
Ἀλλὰ καὶ ὧς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω,
Μηδ' ἡμῖν τεκέεσσί τ' ὀπίσσω πῆμα λίποιτο.

COMMENTARIVS.

Ἶρις δ' αὖ Ἑλένῃ) Eleganter & commodissimè mihi videtur Poeta procurare, vt Helena ipsa ad huius prælij singularis spectaculum aduocaretur, quasi nimirum persona totius actus potissima. Itáque accersit eam Iris, iam non alius, putà Iouis aut Iunonis, nuncia, sed sponte hoc muneris subiens. Aliam autem speciem induit,, quod Diis Homericis familiare est, cùm ad homines accedunt: nam inter se non mutantur, vt cùm Iris ipsa ad Neptunum delegatur. Solent porrò non extraneas valde aut incognitas formas petere, sed quæ illis quos adeunt aut notæ sunt, aut alioqui etiam accommodatæ. Cùm igitur Laodice familiaris & amica esset Helenæ commodè illius speciem induit, & ei similem Helenæ, sese offert, quasi Deos alio modo non possit videre mortalitas. Sic ergo & faciliorem aditum & maiorem gratiam, dictíque sui fidem sibi conciliauit. Eadem de causa Somnium sup. lib. 2. Nestori se assimulat, & in Odyssea, Minerua Mentori.

ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν) Notandum est, quòd etiam alijs apud hunc Poetam obseruandum veniet, qualem nobis ille hoc loco Helenam proponat, nimirum non desidiosam, sed operibus suis intentam, qualia etiam Reginæ illius temporis maximè exercebant Erant enim textrices, sed cum artificio nō vulgari: quia telis suis egregia heroum facta ac historias præcedentiū temporum intertexebant. Nente, etiam in Odyssea videbamus. Aduerte igitur quod sæpe clamamus, quam diligenter Poeta desidiam ob omni hominum genere repurget.

ἀνδρός τε προτέροιο) Post admissum facinus Helenam eius pœnitentia tactam subinde monet: hîc quoque audito duello isto ve-

teris mariti cum adultero quod instruebatur, dicitur excitatum in eadem prioris coniugis desiderium. Vnde sine dubio confisa Paridem hodierno die prostratum iri à Menelao, quem illo longè fortiorem intelligebat, nouam spem concipit, se suis restitutam iri, recordatione tamen præcedentis facti in lacrymas erumpit, tandem suis comitibus cincta ad pugnæ spectaculum conuolat.

τεττίγεσσιν ἐοικότες) Aptissima comparatio in senes: frigidis enim & stridulis cicadis in arboribus frigidi & garruli senes in excelsa turri componuntur. Frigidos senes intelligo, in quibus calor ille bellicus deferbuit, vt antea dixit, eos πολέμοιο πεπαυμένους, ἀλλ' ἐσθλοὺς ἀγορητάς. Cicadas autem masculas intellige, non fœminas. Masculæ enim, quæ Achetæ dicuntur, solùm canunt, fœminæ silent. Plin. lib. 11. cap. 26. Aristot. hist. anim. lib. 5. cap. 30. Rectè autem fingit cicadas in arboribus considentes: amant enim arbores. vnde ibidem scribit Aristoteles, nasci non posse cicadas, vbi arbores desunt: quocirca apud Cyrenam nullæ in campo sunt, cùm circa oppidum ipsum multæ proueniant. Mirum est autem mihi, cur cicadarum ὄπα λειριόεσσαν Poeta appellauerit, cùm certum sit, stridulum & asperum illarum esse cantum: vnde hæc comparatio ad eloquentiæ laudem multum momenti non habet, sed ad loquacitatem tantùm. Sed Homero fingere quidlibet fas fuit. Non prætermittam, Tithonum Troianum fuisse, qui in cicadam conuersus fingitur, forsan propter suam in senio loquentiam, vt hinc plus leporis sit habitura hæc comparatio in Troianos.

οὐ νέμεσις) Hîc videre licet, quantarum sit virium forma fœminæ, vt quæ prudentiorum etiam mentem commoueat. Vnde senes isti aiunt reprehensione non esse dignum, tot Helenæ causa vtrinque dolores subiri & molestias: quasi digna sit formosa, cuius studio & amore, qui tenentur, omnia genera periculorum subeant. Sed vbi illi iidem senes iustitiam facti examinant, præponderare sentiunt æquitatem: proinde indicant restituendam esse Helenam, quasi turpe sit, vnius fœminæ gratia tot cædes & vrbium excidia perpetrari. Itaque vtilitatem pulchritudini præferentes, priorem illam orationem castigant in sequentibus: ἀλλὰ καὶ ὧς τοίη περ ἐοῦσα, &c. Hunc locum Arist. 7. Eth. cap. fin. vsurpauit, idem de voluptate dicendum esse iudicans, quod isti senes de Helena: intelligit autem postrema verba. In vniuersis autem, inquit, cauendum est maximè à voluptate. Non enim corrupti iudicamus de ipsa. Vt ergo Troianorum senes erga Helenam sese habuerunt, sic & nos ad voluptatem ipsam esse affectos, in omnibúsque illorum vocem dicere oportet (scilicet ἀλλὰ καὶ ὧς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω) Hoc enim modo remouentes à nobis ipsam, minus peccabimus, &c. Apud Lucianum in Dial. Menippus inscripto, cùm Mercurius Menippo caluarias formosorum ostenderet, & inter eas illam Helenæ. Et huius scilicet ossis gratia, inquit Menippus, mille naues ex vniuersa Græcia acto delectu sunt impletæ, tantáque cùm Græcorum tum Barbarorum multitudo conflixit, tot vrbes sunt euersæ? Cæterùm Menippe, inquit Mercurius, non vidisti mulierem hanc viuam: quòd si fecisses, forsan diceres tu quoque, vitio dandum non esse, pro tali muliere diu tolerare labores, &c.

Ὣς ἄρ' ἔφαν· Πρίαμος δ' Ἑλένην ἐκαλέσσατο φωνῇ,
Δεῦρο πάροιθ' ἐλθοῦσα, φίλον τέκος, ἵζευ ἐμεῖο,
Ὄφρα ἴδῃς πρότερόν τε πόσιν, πηούς τε, φίλους τε,
(Οὔ τι μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν,
Οἵ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρυν Ἀχαιῶν)
Ὥς μοι καὶ τόνδ' ἄνδρα πελώριον ἐξονομήνῃς,
Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε.
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι.
Καλὸν δ' οὕτω ἐγὼ οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε.
Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισιν ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Αἰδοῖός τέ μοι ἐσσὶ φίλε, ἑκυρὲ, δεινός τε.
Ὡς ὄφελεν θάνατός μοι ἁδεῖν κακὸς, ὁππότε δεῦρο
Υἱέϊ σῷ ἑπόμην, θάλαμον γνωτούς τε λιποῦσα,
Παῖδά τε τηλυγέτην, καὶ ὁμηλικίην ἐρατεινήν.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ἐγένοντο. τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Οὗτός γ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων, (τις·
Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμη-
Δαὴρ αὖτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσσατο, φώνησέν τε,
Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενὲς, ὀλβιόδαιμον,
Ἦ ῥά νύ τοι πολλοὶ δεδμήατο κοῦροι Ἀχαιῶν.
Ἤδη καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν,
Ἔνθα ἴδον πλείστους Φρύγας, ἀνέρας αἰολοπώλους,
Λαοὺς Ὀτρῆος καὶ Μυγδόνος ἀντιθέοιο,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο.
Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν, μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην
Ἤματι τῷ ὅτε ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι,
Ἀλλ' οὐδ' οἳ τόσοι ἦσαν ὅσοι ἑλίκωπες Ἀχαιοί.
Δεύτερον αὖτ', Ὀδυσῆα ἰδὼν ἐρέειν' ὁ γεραιός.
Εἴπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, φίλον τέκος, ὅς τις ὅδ' ἐστί.
Μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
Εὐρύτερος δ' ὤμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι.
Τεύχεα μέν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
Αὐτὸς δὲ κτίλος ὣς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν·
Ἀρνειῷ μιν ἔγωγε ἐΐσκω πηγεσιμάλλῳ,
Ὅς τ' οἰῶν μέγα πῶϋ διέρχεται ἀργεννάων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειθ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα

Si dixerunt. Priamus. a. Helenam vocauit voce:
Huc ades dilecta filia sede apud me,
Vt videas priorem maritum, affinésque amicósque,
(Non mihi causa es, Dij mihi authores sunt,
Qui mihi immiserunt bellũ lacrymosum Achiuorum)
Vt mihi & hunc virum ingentem nomines,
Quisnam iste sit Achiuus vir latúsque magnúsque.
Certè quidem capite etiam altiores alij sunt:
Pulchrum autem adeò ego nondum vidi oculis,
Nec adeò honorabilem: regi enim viro similis est.
Huic Helena verbis respondit præstantiss. mulierum:
Reuerendúsque mihi es dilecte socer timendúsque.
Vtinam mors mihi placuisset mala, quando huc
Filium tuum sequebar, thalamũ fratrésque relinquẽs,
Filiamq; vnicam & coætanearum cœtum amabilem.
Sed hæc non facta sunt: ob hoc & flens contabui.
Hoc. a. tibi dicam, quod à me interrogas siue inquiris,
Iste Atrides latè dominans Agamemnon,
Vtrumque, Réxque bonúsque fortisque pugnator,
Leuir item meus fuit impudicæ, si vnquam fui.
Sic dixit: hunc. v. senex admirabatur, locutúsq; est:
O beate Atride, lætis fatis nate, fortunate:
Certè tibi multi subiugati sunt iuuenes Achiuorum.
Iam & in Phrygiam veni vitiferam,
Vbi vidi plurimos Phriges viros equos agitãdi peritos
Populos Otrei & Mygdonis diuini,
Qui tunc castra habitant apud ripas Sangarij.
Etenim ego auxiliaris existẽs, inter eos numeratus fui
Die illo, quando venerunt Amazones viragines.
Sed non hi tot erant, quot nigris oculis Achiui.
Secundò rursus Vlyssem videns, interrogauit senex,
Dic agè mihi & hunc, dilecta filia, quisnam iste est,
Minor quidem capite Agamemnon Atrida,
Latior autem humeris & pectoribus ad videndum.
Arma quidem eius iacent in terra multos pascente:
Ipse autem sicut aries lustrat ordines virorum.
Arieti ipsum ego assimilo villoso
Qui ouium magnum gregem percurrit albarum.
Huic respondit postea Helena Ioue nata:

Iste

Iste autem rursus est Laertiades prudens Vlysses,
Qui nutritus est in populo Ithacæ, asperæ licet existetis
Sciens varios dolos & consilia prudentia.
Hanc .a. rursus Antenor prudens contrà locutus est:
O mulier profectò valdè hoc verbum verum dixisti.
Olim enim & huc aliquando venit diuinus Vlysses
Tui causa legatus cum bellicoso Menelao.
Hos ego hospitatus sum, & in ædibus amicè tractans
Amborum & naturam didici, & consilia prudentia.
Sed quando iam Troianis cõgregatis permisti essent,
Stantib. quidẽ illis, Menelaus superabat latis humeris:
Ambobus autẽ sedentibus venerabilior erat Vlysses.
Sed quando verba & consilia omnibus texebant
Certè quidem Menelaus succinctè concionabatur:
Pauca quidẽ, sed valde acutè, quoniam non garrulus,
Neque in verbis peccans quamuis ætate posterior erat.
Sed quando prudens surgeret Vlysses,
Stabat, sub autem videbat in terram oculos defigens:
Septrum .v. neq. retrorsũ neque in anteriorẽ partẽ mo-
Sed immobile tenebat, imperito viro similis. (uebat.
Dixisses furiosum aliquem esse dementémq; temerè:
Sed quando vocem magnam ex pectore emittebat,
Et verba imbribus niualibus similia hybernis,
Non deinde cũ Vlysse contendere potuisset homo alius.
Non tunc sic Vlyssis: admirati sumus speciem videntes.

Οὗτος δ' αὖ Λαερτιάδης πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὃς τράφη ἐν δήμῳ Ἰθάκης κραναῆς περ ἐούσης,
Εἰδὼς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά.
Τὴν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτο ἔπος νημερτὲς* ἔειπες. γρ. ἔειπας
Ἤδη γὰρ καὶ δεῦρό ποτ' ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς,
Σεῦ ἕνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ·
Τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα, καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα·
Ἀμφοτέρων δὲ φυὴν ἐδάην καὶ μήδεα πυκνά.
Ἀλλ' ὅτε δὴ* Τρώεσσιν ἀγειρομένοισιν ἔμιχθεν, γρ. Τρώεσσιν ἐν ἀγρομένοισιν.
Στάντων μὲν, Μενέλαος ὑπείρεχεν εὐρέας ὤμους,
Ἄμφω δ' ἑζομένω, γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον,
Ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,
Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος,
Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής, εἰ καὶ γένει ὕστερος ἦεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
Στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας,
Σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
Ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀΐδρεϊ φωτὶ ἐοικώς,
Φαίης κεν ζάκοτόν τινα ἔμμεναι, ἄφρονά θ' αὔτως·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἵη,
Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος·
Οὐ τότε γ' ὧδ' Ὀδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες.

COMMENTARIVS.

οὔ τι μοι αἰτίη ἐσσί) Obseruanda est Priami prudentia, qui causam huius belli in Deum non in Helenam refert, non canum more qui iaciente relicto, lapidem in se coniectum mordicus arripiunt. Neque tamẽ idcirco culpa omnino carebat Helena, sed cùm mortales primariæ non sint agendi causæ, sed secundariæ tantùm, cùm aliquid geritur, primariam illam causam attendere nos oportet, non quòd eã aut malis gaudere, aut malorum esse causam intelligamus, sed quòd omnia ex illius nutu, ac permissione dependeant. Quod nos aliàs apud hunc Poetam diligentiùs examinamus. Porrò quod hoc loco primùm inquirit Priamus de principibus Græcorum, reprehendit Iulius Scaliger, quòd eos Priamus per tot annos belli spectator nondum nouerit. Sed cùm illos etiam nunc primùm in aciem Homerus educat, non omnino absurdum est, vt hoc Priamus ignoret, quos nondum viderit anteà apud Poetã. Proinde Scaligero respondeatur licere Poetis, historiam non scribentibus potissimùm quidlibet. Quod si ille non admiserit quàm multa nihilominus in suo Virgilio eiusmodi, etiam ipsi veritati repugnantia, & seriei temporum ac ὕστερα πρότερα reperiet? Soluit hoc etiam Didymus, quem vide.

ὡς ὄφελεν θάνατός μοι) Loco & tempore commodo Helena luctus suos exponit Priamo, quibus testatur tangi se facti sui pœnitentia, vbi primùm gratiam herois sibi conciliauit, tam honestè præfata de reuerentia & honore, quo eum prosequitur, ne forsan sequentibus verbis illum exasperaret. Vbi apparet quod aliàs quoque monuimus, fateri quidem Poetam sponte Helenam Paridem secutam, quod etiam Coluthus scripsit, sed postea pœnituisse illam sceleris tanti, & lacrymis contabuisse, vt ipsa Helena mox dicit τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.

παῖδά τε τηλυγέτην) Secundum Homerum vnica fuit filia Helenæ ex Menelao, quam Coluthus Hermionem appellat. Alij (vt Cynæthon) etiam filios commemorant Nicostratum & Aethiolam qui apud Lacedæmonios in honore fuerint. Alij (vt Porphyrius) Diœthum & Moraphionem, à quo Moraphiorum genus apud Persas. Cæterùm cùm thalami fratrum & filiæ vnicæ meminerit, Menelaum subticuit, alioqui φιλανδρος, quod prudenter fecit Priami metu, vt Paridem amare videretur. Hunc autem defectum postea Antenor supplebit.

ἀμφότερον) Quantus sit hic versus, & quanti faciendus docuit Alexander. Is si quando Homerici carminum perpensio aut in ludis literariis, aut super conuiuium fieret, alio aliud, vt fit, proponente, hoc ipse vt omnium præstantissimum probabat, videlicet interpretatus, quam laudem Homerus aliquot anteà seculis de Agamemnone temere scripsisset, legem hanc sibi latam esse adeò dicere solitum ferunt, eodem versu Homerum Agamemnonis virtutem commendasse, Alexãdri verò vaticinatum esse. Refert Plutarchus de Fort. Alex. lib. I Vid. Stob. p. 582. 10.

ἤδη καὶ Φρυγίην) Hic locus ex historia intelligendus est, quam Didymus sic refert. Melanippe & Hippolyte Martis filiæ Amazonidum exercitui præfectæ cùm Phygiam in suam ditionem redigere conarentur propter regionis illius ἱππόβοτον καὶ ἀμπελόεσσαν, equini pabuli & vitium abundantiam, adornatis copiis Phrygiam accesserunt, castráque ad fluuium Sangarium metatæ sunt. Phrygibus tunc temporis præerant Mygdon & Otreus, filij Dimantis fratres Hecubæ. Hi conflato exercitu ad eas è finibus propulsandas sese contulerunt quibus Priamus etiam auxilio affuit. Per Phrygiam autem hoc loco magnam Phrygiam intellige.

κραναῆς περ ἐούσης) Patriæ tenuitas viri bonitatem non impedit. Testis hæc Ithaca Vlyssea, & Pella illa Macedonica, quæ tam generosum Alexandrum protulit. Fit enim plerunque vt è locis obscurioribus viri clarissimi exoriantur.

ἤδη γὰρ καὶ δεῦρο) Paucis complexa est Helena Vlyssis laudes, quas nunc amplificat Antenor, quià tantum hominem, cui etiam peculiare volumen distinauerat, sic leuiter transire fas esse non est arbitratus Poeta: deinde oportuit etiam Menelai memoriam inijci, ne his heros etiam non laudatus prætermitteretur. Vtrumque ergo laudat Antenor, tum ad prudentia præter staturam corporis; tum à peculiari orationis genere, quod Menelao fuit ἀττικὸν, Vlyssi verò σωματικὸν, vt loquuntur Rhetores. Hoc se cognouisse ait, cùm illi duo Troiam accessissent legati ad repetendam Helenam, quos ipse tunc hospitio exceperat, cuius rei meminit Dictys lib. I. sed illis duobus Palamedem addit. Dares Vlyssis legatorum meminit, huius hospitij non item.

παῦρα μὲν) Interpretatur illud præcedens ἐπιτροχάδην. Virtus autem Lacedæmoniorum fuit breuitas in loquendo, (quã nunc in Spartano Menelao cõmendat Antenor) adeò vt eorum qui ad se mittebantur, prolixas orationes deriderent. Qua in re memorabile est, quod apud Herod. in Thalia legitur. Lacedæmonij Samiis auxilium aduersus Polycratẽ petentib. cùm multa cõmemorarent primo congressu dixerũt, priora se oblitos, posteriora nõ intelligere. Secundo verò congressu Samij nihil aliud dixerũt, nisi allato panario illud pane indigere. Quib. Lacedæmonij responderunt, Illos panario superuacaneã orationẽ curiosè addidisse, quasi dicerẽt; debuisse illos cõtentos esse panariũ seu sacrũ ostendere. Quod in Apoph. Laconicis attigit Plutarch. Apud eundẽ in lib. de Clar. iidẽ Lacedæmonij dicũtur, ad Philip. duob. verbis tantũ scripsisse, Dionysius Corinthi (quib. significabãt ad humilẽ fortunã redactũ illũ iri, aut quippiam simile) Et rursum, cũ illis scripsisset Philippus, Si exercitũ duxero in Laconicos fines deuastabo vos: rescripserũt, Si

Item Demetrio rege indignante ac vociferante, Vnum ad me legatum miserunt Lacedæmonij: nihil consternatus legatus: Vnum inquit ad vnum. Ad hanc breuitatem silentio eos informasse Lycurgum dicit ibidem Plutarchus: sed ex hoc loco Homerico videtur constare iam priscis illis temporibus fuisse eam illis peculiarem, quandoquidem Spartanus fuerit Menelaus, quod etiam Interpretes Græci annotant. Hîc autem obseruandum est, ex vna eadémque re diuerse multos laudari, vt ex eloquentia breui Menelaus, ex profusa Vlyssem.

Τὸ τρίτον αὖτ' Αἴαντα ἰδὼν ἐρέειν' ὁ γεραιός,
Τίς ἄρ' ὅδ' ἄλλος Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν ἠδ' εὐρέας ὤμους;
Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Οὗτος δ' Αἴας ἐστὶ πελώριος ἕρκος Ἀχαιῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς
Ἕστηκ'· ἀμφὶ δέ μιν Κρητῶν ἀγοὶ ἠγερέθονται.
Πολλάκι μιν ξείνισσεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὁπότε Κρήτηθεν ἵκοιτο.
Νῦν δ' ἄλλους μὲν πάντας ὁρῶ ἑλίκωπας Ἀχαιούς,
Οὕς κεν ἐῢ γνοίην, καὶ τοὔνομα μυθησαίμην.
Δοιὼ δ' οὐ δύναμαι ἰδέειν κοσμήτορε λαῶν,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα,
Αὐτοκασιγνήτω, τώ μοι μία γείνατο μήτηρ.
Ἢ οὐχ ἑσπέσθην Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς;
Ἢ δεῦρο μὲν ἕποντο νέεσσ' ἐνὶ ποντοπόροισι, (δρῶν,
γρ. νῶιν αὖτ' Νῦν δ' αὖτ' * οὐκ ἐθέλουσι μάχην καταδύμεναι ἀν-
Αἴσχεα δειδιότες καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἅ μοι ἐστίν;
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἤδη κατέχεν φυσίζοος αἶα
Ἐν Λακεδαίμονι αὖθι, φίλῃ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ, θεῶν φέρον ὅρκια πιστά,
Ἄρνε δύω, καὶ οἶνον εὔφρονα, καρπὸν ἀρούρης,
Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ· φέρε δὲ κρητῆρα φαεινὸν
Κῆρυξ Ἰδαῖος, ἠδὲ χρύσεια κύπελλα·
Ὤτρυνεν δὲ γέροντα παριστάμενος ἐπέεσσιν,
Ὄρσεο Λαομεδοντιάδη· καλέουσιν ἄριστοι
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
γρ. ταμόμενοι Ἐς πεδίον καταβῆναι, ἵν' ὅρκια πιστὰ * τάμητε.
Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Μακρῇς ἐγχείῃσι μαχήσοντ' ἀμφὶ γυναικί.
Τῷ δέ κε νικήσαντι γυνὴ καὶ κτήμαθ' ἕποιτο·
Οἱ δ' ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ ταμόντες,
Ναίοιμεν Τροίην ἐριβώλακα, τοὶ δὲ νέονται
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δ' ὁ γέρων, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Ἵππους ζευγνύμεναι· τοὶ δ' ὀτραλέως ἐπίθοντο.
Ἂν δ' ἄρ' ἔβη Πρίαμος, κατὰ δ' ἡνία τεῖνεν ὀπίσσω·
Πὰρ δέ οἱ Ἀντήνωρ περικαλλέα βήσατο δίφρον,
Τὼ δὲ διὰ Σκαιῶν πεδίον δ' ἔχον ὠκέας ἵππους.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Ἐξ ἵππων ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν,
Ἐς μέσσον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο.
Ὤρνυτο δ' αὐτίκ' ἔπειτ' ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἂν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις· ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
Ὅρκια πιστὰ θεῶν σύναγον, κρητῆρι δὲ οἶνον
Μίσγον, ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν.
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν,
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
Ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας· αὐτὰρ ἔπειτα
Κήρυκες Τρώων καὶ Ἀχαιῶν νεῖμαν ἀρίστοις.
Τοῖσιν δ' Ἀτρείδης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών,
Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,

Tertiò rursus Aiacem cõspicatus interrogabat senex,
Quis etiã est iste alius Græcus vir latúsque magnúsque,
Eminens Argiuos capite & latus humeris?
Huic Helena longũ peplũ gerẽs respondit præstantiss. (mulierũ:
Iste Aiax est ingens propugnaculũ Græcorũ
Idomene⁹.a.ex altera parte inter Cretẽses, Deus tãquã
Stat.circum.a.ipsum Cretensium: duces congregantur.
Sæpe ipsum hospitatus est bellicosus Menelaus
Domo in nostra quando ex Creta veniret.
Nunc.a. alios quidẽ omnes video perpulchros Achiuos
Quos bene cognoscerem, & nomen dicerem:
Duos autem non possum videre principes populorum,
Castorémque equitãdi peritũ, et pugillatu strenuũ Pol. (lucem,
Germanos fratres, quos mihi vna genuit mater
An non secuti sunt Lacedæmone ex amabili?
An huc quidem secuti sunt in nauib. per mare euntib.
Nunc autem nolunt pugnam inire virorum,
Dedecora timentes & probra multa quæ mihi sunt?
Sic dixit: hos autem iam tenebat alma tellus
In Lacedæmone illic, dilecta in patria terra
Præcones.a.per vrbem, Deorum ferebãt fœdera firma
Agnos duos & vinum lætum, fructum terræ,
Vtre in caprino, ferebat autem cratera Lucidum
Præco Idæus, & aureos cyathos:
Hortabatur autem senem astans verbis:
Surge Laomedontiade, vocant optimi (bentium
Troianorumq; bellicosorũ, & Achiuorũ æreã loricã ha-
In campum descendere, vt fœdera firma feriantur:
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt pro muliere:
Et vincentem mulier & opes sequentur:
Cæteri verò amicitiam & fœdera firma ferientes,
Incolemus Troiam fertilem: illi autem reuertentur
Ad Argos equos pascẽs & Achaiã pulchras mulieres
Sic dixit: cohorruit.a.senex iussit.a.socios (habentẽ.
Equos iungere: hi autem diligenter paruerunt.
Et ascendit Priamus, habenasq; extendebat retrorsum:
Apud.a.ipsum Antenor perpulchrum ascendit currũ:
Hi.a.per Scæas in campum impellebãt veloces equos.
Sed quando venerunt ad Troianos & Græcos,
Ex equis descendentes in terram multos pascentem,
In medium Troianorum & Græcorum iuerunt.
Assurrexit.a.statim postea rex virorum Agamemnon:
Surrexit & Vlysses prudens: sed præcones splendidi
Fœdera fida Deorum cogebant, cratere autem vinum
Miscebant, sed regibus aquam in manus fuderunt,
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei apud ensis magnam vaginã semper pendebat,
Agnorũ ex capitib. abscidit pilos: sed eos postea (cipib.
Præcones Troianorum & Achiuorũ distribuerũt prin-
Inter hos.a.Atrides altà voce precabatur, manus eleuãs
Iupiter pater, qui Idæ præes gloriosissime, maxime,

Solq; qui omnia aspicis, & omnia audis,
Et fluuij, & terra, & qui subter mortuos
Homines punitis, quicunque periurium iurauerit:
Vos testes sitis, conseruatéque fœdera fida.
Siquidem Menelaum Alexander interfecerit,
Ipse postea Helenam retineat & opes omnes:
Nos .a. in nauibus redeamus per mare transeuntibus:
Si autem Alexandrum interfecerit flauus Menel.
Troiani postea Helenam & opes omnes reddant,
Mulctámque Argiuis pendant quæ decet,
Quæque etiam inter posteros homines memoretur.
Si autem mihi mulctam Priamus Priamíque filij
Pendere nolint Alexandro prostrato,
Tum etiam posthac pugnabo causa mulctæ
Hic manens, quoúsque finem belli inueniam.
Dixit, & iugulos agnorum abscidit crudeli ense:
Et hosquidem deposuit in terra palpitantes,
Anima carentes: etenim robur abstulit ferrum.
Vinum autem ex cratere haurientes, pateris
Effundebant, & supplicabant dijs immortalibus.
Sic.a. aliquis dicebat Achiuorúmque Troianorúmque.
Iupiter gloriosiss. max. & immortales Dij cæteri,
Vtri priores præter fœdera peccauerint.
Sic ipsorum cerebrum in terra fluat, sicut hoc vinũ
Ipsorum & liberorum: vxorésque alijs misceantur.
Sic dicebant: neque adhuc ipsis perficiebat Saturnius
Inter hos .a. Dardanides Priamus verbum dixit,
Audite me Troiani & bene armati Græci,
Certe ego abeo ad Troiam ventis expositam
Retrò, quia nullo modo tolerabo oculis videre
Pugnantem dilectum filium cum bellicoso Menelao.
Iupiter nimirum hoc scit, & immortales Dij reliqui,
Vtri mortis finis fato destinatus sit.

Ηέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,
Καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
Ανθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ,
Υμεῖς μάρτυροι ἔστε, φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά.
Εἰ μέν κεν Μενέλαον Αλέξανδρος καταπέφνῃ,
Αὐτὸς ἔπειθ' Ελένην ἐχέτω καὶ κτήματα * πάντα, ἢ. πάντα
Ημεῖς δ' ἐν νήεσσι νεώμεθα ποντοπόροισιν·
Εἰ δέ κ' Αλέξανδρον κτείνῃ ξανθὸς Μενέλαος,
Τρῶας ἔπειθ' Ελένην καὶ κτήματα πάντ' ἀποδοῦναι,
Τιμὴν δ' Αργείοις ἀποτινέμεν ἥν τιν' ἔοικεν,
Ητε καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Εἰ δ' ἂν ἐμοὶ τιμὴν Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
Τίνειν οὐκ ἐθέλωσιν Αλεξάνδροιο πεσόντος·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα μαχήσομαι εἵνεκα ποινῆς
Αὖθι μένων, εἵως κε τέλος πολέμοιο κιχείω.
Η, καὶ ἀπὸ στομάχους ἀρνῶν τάμε νηλέϊ χαλκῷ,
Καὶ τοὺς μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὸς ἀσπαίροντας,
Θυμοῦ δευομένους· ἀπὸ γὰρ μένος εἵλετο χαλκός·
Οἶνον δ' ἐκ κρητῆρος ἀφυσσάμενοι δεπάεσσιν
Εκχεον, ἠδ' εὔχοντο θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
Ωδε δέ τις εἴπεσκεν Αχαιῶν τε Τρώων τε,
Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Οππότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια πημήνειαν,
Ωδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος,
Αὐτῶν, καὶ τεκέων· ἄλοχοι δ' ἄλλοισι μιγεῖεν.
Ως ἔφαν· οὐδ' ἄρα πώ σφιν ἐπεκραίαινε Κρονίων.
Τοῖσι δὲ Δαρδανίδης Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Αχαιοί.
Ητοι ἐγὼν εἶμι προτὶ Ιλιον ἠνεμόεσσαν
Αψ, ἐπεὶ οὔπως τλήσομ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶσθαι
Μαρνάμενον φίλον υἱὸν ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ.
Ζεὺς μέν που τό γε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Οπποτέρῳ θανάτοιο τέλος πεπρωμένον ἐστίν.

ὅρκια πιστὰ θεῶν) Mos iste fœderis feriendi apud illos veteres notandus est, quem etiam Alexand. lib. 5. cap. 3. attigit. Miscetur autem hîc vinum, scilicet Græcum cum Troiano: quod fit, vt duorum exercituum vnio & concordia significetur. Lauatio manuum pertinet ad lustrationem, quòd ea externa purgatio mentis puritatem innueret. Notandum est autem, quod etiam Natalis lib. 1. cap. 14. scribit, & ad hunc locũ pertinet, fuisse lustrationum differentiam, vt qui superis sacrificaturi essent, toti lauarentur, si fieri posset: sin autem, saltem manus. at litatur inferis, tenui aqua tantùm irrorabantur: qua de re etiam alibi dicimus. Præterea cùm vides Agamemnonem propria manu victimam ingulare, notanda est veterum illorum regum αὐτοδιακονία vt etiam alibi Achilles, qui carnes dissecat, tanta fuit simplicitas elegantis illius seculi. Cùm Agamemnon verò pilos ex agnorum capitibus abscindit, id ẽò fieri intelligendum est, vt signum esset execrationis, & in eius caput, qui fœdus violasset, omnia mala conuerterentur. Sic apud Sophoclem, κακὸς κακῶς ἄταπτος ἐκπέσοι χθονὸς Γένους ἅπαντος ῥίζαν ἐξημημένος αὕτως ὅπως περ τόνδ' ἐγὼ τέμνω πλόκον. Distribuebantur autem hi pili iis, qui ex vtraque parte fœderis erant principes, vt postea subiicit Homerus.

Ζεῦ πάτερ) Ad tanti fœderis confirmationem omnes Deos implorat Agamemnon & in eius ruptores concitat. Sanè Ethnici etiam homines agnouerunt displicere Numini periuria, quod docuit Agesilaus apud Xenophontem in Orat. de illius laudibus: cui cùm Tissaphernes ob exercitum, qui appulerat, plurimum elatus animo, bellum indixisset, nisi ex Asia abiret, & alij socij & Lacedæmonij qui aderant, vehementer, angerentur, vtpote qui putarent, præsentes Agesilai vires Regis apparatu minores esse: Agesilaus læta admodum fronte nuntiare Tissapherni oratores iussit, se illi permultas habere gratias, quòd vsus periurio sibi deos hostes reddidisset, Græcis autem belli socios &cæt. Itaque monentur periuri, vt Deum vltorem reformident: χαλεπὸν δὲ λαθεῖν θεὸν ἄνδρ' ἐπίορκον, vt est apud Pauſ. lib. 4. & Menander, θεὸν ἐπιορκῶν μὴ δόκει λεληθέναι. Etenim periuria in sobole periuri hominis Deus vlciscitur, vt Glauco Epicydidæ respondit Pythia apud Herodotum lib. 6. cuius rei meminit quoque Pauſ. in Corinth. Iam verò si hoc rudis etiam illa antiquitas intellexit, quantum est scelus hoc à nostris hominibus, quib. clarius lumen affulsit, non obseruari? nempe & illi non aliud à Deo expectent, quàm quod in veteribus Græciæ monumentis legitur de Pelope, cuius facinus in Myrtilum tota luit posteritas: quod Pythiæ subscribit, vt ibidem docet ipse Pausanias. Sed cur longiùs abimus? Attendant etiam illi, si lubet, quàm misere hæc violata fœdera, quæ nunc feriuntur, Troiani perluerint.

εἰ δὲ κ' Ἀλέξανδρον κτείνῃ) Cùm hîc de morte loquatur Agamemnon, videtur Paridis conditionem praué interpretatus, cùm ille solùm de victoria locutus fuisset his verbis, ὁππότερος δὲ νικήσῃ κρείσσων τε γένηται, &c. Itaque quæstio fuit olim, Vtrum fugiente Paride penes Menelaum fuerit victoria: quod apud Plut. Symp. lib. 9. q. 13. Sospis & Glaucias agitant. Potior, inquit Sospis, & maioris authoritatis est oratio eius, qui conditionem obtulit, legísque vim habet: qui verò oblatam accipiunt, ij ius addendi aliquid non habent. Conditio autem non de cæde & morte fuit, sed de victoria, ídque admodum iuste. Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autem est, qui vincit. Aliàs sæpe melior à deteriore interficitur, vt postea Achilles periit sagitta ab Alexandro ictus, quem nemo (arbitror) victum à Paride propter mortem dixerit, neque victoriam Paridis, sed iniustam fortunæ sortem. Hector autem ab Achille victus est, etiã priusquàm occideretur, cùm eum non sustineret, sed fugeret præ metu. qui enim non subsistit, sed fugit, is palàm & absque excusatione victus est, fatetúrque aduersarium sibi virtute præstare. Ideò primùm Iris rem Helenæ nuncians, inquit,

De te proceris nunc decertabitur hastis,
Illius vxor eris qui vincet Marte secundo. Deinde Iupiter Menelao victoriam prælij tribuit. Sanè nunc pugna fortis vicit Menelaus. Ridiculum enim fuerit, victorem dici, qui aliquem sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauentem in pede vulnerauerit:

Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cùm hic desperata profugerit, & in gremium mulieris subierit: & ex ipsa, quam tulerat Paris, melior eo victórque probetur. Hæc sunt quæ Sospis pro Menelao dixit. contrà verò Glauciæ cuius sententia videtur longè potior. Primùm, inquit, in decretis, legibus, fœderibus, pactis semper posteriora prioribus plus valere, maiorémque habere authoritatem censentur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimens. Deinde prior tantùm verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus, vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantùm prouocatio. Testatur etiam Priamus, cùm sacramento dicto discedens à certamine ait: *Nouit Iuppiter hoc, & cætera numina cæli Vtrum Parcarum tristi vis detinet Orco.* Norat enim hac lege fœdus ictum. Ideóque Hector paulò pòst inquit: Fœdera nostra quidam Saturnius irrita fecit. Nam imperfectum manebat certamen neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cùm prius in posteriore comprehendatur. Qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et, vt in summa dicam, Agamemnon conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neque mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium neque vulnerauit, neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantiis iudices id amplectuntur, quod nihil habet controuersiæ, obscuriore repudiato: ita hîc id pactum censeamus potiùs esse, & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nullum obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentum, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaque per exercitum obambulans, sicubi Alexandrum formosum cernere posset, testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. Nam cùm effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse, *De nobis vtrum morti sors destinat atra, Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.* Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt eo interfecto certamẽ absolueret suo fine: quem cùm neque interfecerit, neque apprehenderit: non iustè victoriæ præmia reposcit. Neque enim vicit, si etiam coniicere liceat ex ipsius verbis, quibus Iouem accusat, & se non assequutum finem optatum dolet, Ζεῦ πάτερ οὔ τις σεῖο, &c. Ipse enim fatetur, nihil fuisse scutum transfigere, & galeam arripere, si Paris manu sua non moreretur. Hæc sunt, quæ duo illi viri disputarunt.

Ἦ ῥα, καὶ ἐς δίφρον ἄρνας θέτο ἰσόθεος φώς·
Ἂν δ' ἄρ' ἔβαιν' αὐτός, κατὰ δ' ἡνία τεῖνεν ὀπίσσω·
Πὰρ δέ οἱ Ἀντήνωρ περικαλλέα βήσετο δίφρον.
Τὼ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο.
Ἕκτωρ δὲ Πριάμοιο πάϊς καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Χῶρον μὲν πρῶτον διεμέτρεον. αὐτὰρ ἔπειτα
Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες,
Ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε,
Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Ὁππότερος τάδε ἔργα μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε,
Τὸν δὸς ἀποφθίμενον δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Ἡμῖν δ' αὖ φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ γενέσθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν. πάλλεν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἂψ ὁρόων· Πάριος δὲ θοῶς ἐκ κλῆρος ὄρουσεν.
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἵζοντο κατὰ στίχας, ἧχι ἑκάστῳ
Ἵπποι ἀερσίποδες καὶ ποικίλα τεύχε' ἔκειτο.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσατο τεύχεα καλὰ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν
Οἷο κασιγνήτοιο Λυκάονος, ἥρμοσε δ' αὐτῷ.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.
Ὣς δ' αὔτως Μενέλαος ἀρήϊος ἔντε' ἔδυνεν·
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν,
Ἐς μέσσον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο,
Δεινὸν δερκόμενοι· θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶάς θ' ἱπποδάμους καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Καί ῥ' ἐγγὺς στήτην διαμετρητῷ ἐνὶ χώρῳ,
Σείοντ' ἐγχείας, ἀλλήλοισιν κοτέοντε.
Πρόσθε δ' Ἀλέξανδρος προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Ἀτρεΐδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
ἡ χαλκός. Οὐδ' ἔρρηξεν* χαλκόν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδ' ἐν κρατερῇ· ὁ δὲ δεύτερος ὄρνυτο χαλκῷ
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, ἐπευξάμενος Διὶ πατρί,
Ζεῦ ἄνα, δὸς τίσασθαι ὅ με πρότερος κάκ' ἔοργε,

Dixit & in currum agnos posuit diuinus vir,
Et ascendit ipse, & habenas reducebat retrorsum:
Iuxta.a.ipsum Antenor perpulchrum ascendit currum.
Hi quidem retrogradi ad Troiam redierunt.
Hector autem Priami filius, & nobilis Vlysses
Locum quidem primum dimetiebantur, ac postea
Sortes in galea ærea iaciebant accipientes,
Vter prius emitteret æream hastam.
Populi.a.supplicabant Dijs, & manus eleuabant.
Sic.a. aliquis dicebat Achiuorúmque Troianorúmque,
Iupiter pater, qui Idæ praees, gloriosissime, maxime,
Vter horum operum inter vtrosque author fuit.
Hunc da interemptum penetrare domum Orci intrò:
Nobis aũt rursus amicitiam & fœdera rata fieri.
Sic dixerunt: iacebat.v.magnus galeam ornatã habẽs (Hector
Retro respiciens: Paridis.a.citò sors exiuit.
Hi quidem postea sedebant per ordines, vbi vnicuiq.
Equi facilè pedes leuantes, & variegata arma iacebãt.
Sed hic circa humeros induit arma pulchra
Diuinus Alexander Helenæ maritus pulchricomæ.
Ocreas quidem primùm circa tibias posuit
Pulchras argenteis fibulis adaptatas.
Secundò rursus thoracem circa pectora induit
Sui fratris Lycaonis: quadrauit aũt ipsis: (stinctum
Circa aũt humeros suspendit ensem argenteis clauis di-
Aereum: sed postea scutũ magnúmque grauéque.
Capiti.a.forti galeam affabrefactam imposuit (bat.
Cristatã ex setis equinis: horribile.a.crista desuper nuta-
Accepit.a.lanceam, quæ ipsi manibus quadrabat.
Sic.a.eodem modo Menelaus Mauortius arma induit:
Hi postquã igitur ex vtraq.parte exercitus armati sunt:
In medium Troianorum & Græcorum processerunt
Torue intuentes: stupor aũt occupabat aspicientes
Troianósque equitãdi peritos, & bene ocreatos Achiuos.
Et propè steterunt dimenso in loco,
Quatientes lanceas sibi inuicem irati.
Prius autem Alexander emisit longam hastam,
Et assecutus est Atridæ scutum vndique æquale.
Neque perrupit ferrum: reflexa est enim eius cuspis
Scuto in forti. Ille autem secundus mouit se ferro
Atrides Menelaus supplicans Ioui patri,
Iupiter rex da vlcisci, qui me prior iniuria affecit,

Nobi-

*Nobilem Alexandrum,& meis sub manibus doma,
Vt aliquis timeat & posterorum hominum,
Hospitem iniuria afficere,qui amicitiam præbuerit.
Dixit,& vibrans emisit longam lanceam,
Et assecutus est Priamidæ scutum vndique æquale.
Per quidē scutum penetrauit lucidum robusta lācea,
Et trans thoracem affabrè factum infixa est.
E regione autem iuxta ile discidit tunicam
Lancea: hic.a.inclinatus est, & euitauit mortē nigrā.
Atrides.a.educens ensem argenteis clauis distinctum,
Percussit eleuans galeæ conum:circum autem ipsum
In tria & quatuor frusta disruptus excidit manu.
Atrides autem ingemuit,suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater,nullus te Deorum perniciosior alius:
Certè speraueram me vlturū Alexādrum de iniuria,
Nūc.a.mihi in manib. fractus est ensis, mihi.a.lancea
Emissa est manu, incassum, neque assecutus sum ipsum.
Dixit & irruens de galea apprehendit eū equiseta,
Traxit.a.conuertens eum ad bene ocreatos Græcos.
Præfocabat.a. ipsum acu pictū lorū tenerā sub gulam
Quod ipsius sub mēto retinaculū distensū erat galeæ:
Et quidem traxisset,& magnam tulisset gloriam,
Nisi citò intellexisset Iouis filia Venus.
Quæ ipsi rupit lorum bouis fortiter occisi.
Inanis.a.galea simul sequebatur manum crassam.
Hanc quidē postea heros inter bene ocreatas Achiuos
Proiecit contorquēs:susceperūt.a.eam amabiles socij.
Sed hic rursus irruit interficere cupiens
Lancea ferrea,illum autem abripuit Venus
Facilè valde,nempe Dea:cooperuit.a.caligine multa:
Collocauit.a.in cubiculo suaue olenti,odorato.
Ipsa rursus Helenā vocatura iuit:hanc autem offendit
Turri in alta:circa aūt Troianæ abundè erant.
Manu.a.de diuina veste eam concussit apprehendens:
Anui autem similis vetulæ ipsam allocuta est,
Lanam tractanti:quæ ipsi Lacedæmoniæ habitanti
Exercebat lanas pulchras:maximè.a.ipsam diligebat
Huic similis ipsam ollocuta est diua Venus,
Huc veni: Alexander te vocat domum redire:
Ille hic est in cubiculo,& torno factis lectis,
Pulchritudineq; splendes,& vestibus:neque dixeris
Ex eo loco vbi cū viro pugnārit huc venire, sed ad cho
Ire,vel à chorea modo cessantem sedere. (ream
Sic dixit:huic aūt animum in pectorib.commouit,
Et postquam igitur cognouit Deæ pulchrum collum,
Pectoraq; desiderabilia,& oculos fulgentes,
Stupuitq; postea,verbumq; dixit & elocuta est:
Misera,cur me his cupis decipere?
Aut quò me vlterius ciuitatum bene habitatarum
Duces,vel Phrygiæ vel Mæoniæ amabilis?
Si quis tibi & ille amicus diuersilinguium hominum.
Quoniam verò nunc diuinus Alexandro Menelaus,
Victo, vult odiosam me domum abducere,
Propterea verò nunc huc dolum cogitans aduenisti?
Sede apud ipsum vadens,Deorum .a.abnega vias,
Neque vnquam tuis pedibus reuertaris in cœlum:
Sed semper circa eum ærumnas perfer,& ipsum serua,
Donec te vel vxorem faciat, vel hic seruam.*

Δῖον Ἀλέξανδρον, καὶ ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δάμασσον,
Ὄφρα τις ἐρρίγῃσι καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων,
Ξεινοδόκον κακὰ ῥέξαι ὅ κεν φιλότητα παράσχῃ·
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πριαμίδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς *ὄμβριμον ἔγχος. γρ. ἔβριμον
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο·
Ἀντικρὺ δὲ παραὶ λαπάρην διάμησε χιτῶνα
Ἔγχος· ὁ δ' ἐκλίνθη, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον,
Πλῆξεν ἀνασχόμενος κόρυθος φάλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ
Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διατρυφὲν ἔκπεσε χειρός.
Ἀτρείδης δ' ᾤμωξεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Ἦ τ' ἐφάμην *τίσεσθαι Ἀλέξανδρον κακότητος· γρ. τίσασθαι
Νῦν δέ μοι ἐν *χείρεσσ' ἐάγη ξίφος, ἐκ δέ μοι ἔγχος γρ. χείρεσσιν ἐάγη
Ἠΐχθη παλάμηφιν ἐτώσιον, οὐδ' ἔβαλόν μιν.
Ἦ, καὶ ἐπαΐξας, κόρυθος λάβεν ἱπποδασείης,
Ἕλκε δ' ἐπιστρέψας μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἄγχε δέ μιν πολύκεστος ἱμὰς ἁπαλὴν ὑπὸ δειρήν,
Ὅς οἱ ὑπ' ἀνθερεῶνος ὀχεὺς τέτατο τρυφαλείης.
Καί νύ κεν εἴρυσσέν τε, καὶ ἄσπετον ἤρατο κῦδος,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἥ οἱ ῥῆξεν ἱμάντα βοὸς ἶφι κταμένοιο·
Κεινὴ δὲ τρυφάλεια ἅμ' ἕσπετο χειρὶ παχείῃ.
Τὴν μὲν ἔπειθ' ἥρως μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς
Ῥῖψ' ἐπιδινήσας, κόμισαν δ' ἐρίηρες ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων
Ἔγχεϊ χαλκείῳ· τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη
Ῥεῖα μάλ', ὥς τε θεός· ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.
Κὰδ δ' εἷσ' ἐν θαλάμῳ εὐώδεϊ, κηώεντι.
Αὐτὴ δ' αὖθ' Ἑλένην καλέουσ' ἴε. τὴν δ' ἐκίχανε
Πύργῳ ἐφ' ὑψηλῷ· περὶ δὲ Τρῳαὶ ἅλις ἦσαν.
Χειρὶ δὲ νεκταρέου ἑανοῦ ἐτίναξε λαβοῦσα·
Γρηῒ δέ μιν εἰκυῖα παλαιγενέϊ προσέειπεν
Εἰροκόμῳ, ἥ οἱ Λακεδαίμονι ναιεταώσῃ
Ἤσκειν εἴρια καλά, μάλιστα δέ μιν φιλέεσκε·
Τῇ μιν ἐεισαμένη προσεφώνεε δῖ' Ἀφροδίτη,
Δεῦρ' ἴθ'. Ἀλέξανδρός σε καλεῖ οἶκόνδε νέεσθαι.
Κεῖνος ὅγ' ἐν θαλάμῳ καὶ δινωτοῖσι λέχεσσι,
Κάλλεΐ τε στίλβων καὶ εἵμασιν· οὐδέ κε φαίης
Ἀνδρὶ μαχεσσάμενον τόν γ' ἐλθεῖν, ἀλλὰ χορόνδε
Ἔρχεσθ', ἠὲ χοροῖο νέον λήγοντα καθίζειν.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·
Καί ῥ' ὡς οὖν ἐνόησε θεᾶς περικαλλέα δειρήν,
Στήθεά θ' ἱμερόεντα, καὶ ὄμματα μαρμαίροντα,
Θάμβησέν τ' ἄρ' ἔπειτα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Δαιμονίη, τί με ταῦτα λιλαίεαι ἠπεροπεύειν;
Ἦ πῇ με *προτέρω πολίων εὖ ναιομενάων γρ. προτέρω
Ἄξεις, ἢ Φρυγίης, ἢ Μῃονίης ἐρατεινῆς;
Εἴ τίς τοι *καὶ κεῖθι φίλος μερόπων ἀνθρώπων· γρ. κἀκεῖθι
Οὕνεκα δὴ νῦν δῖον Ἀλέξανδρον Μενέλαος
Νικήσας ἐθέλει στυγερὴν ἐμὲ οἴκαδ' ἄγεσθαι,
Τοὔνεκα δὴ νῦν δεῦρο δολοφρονέουσα παρέστης;
Ἧσο παρ' αὐτὸν ἰοῦσα. θεῶν δ' ἀπόεικε κελεύθους·
Μηδέ τι σοῖσι πόδεσσιν ὑποστρέψειας Ὄλυμπον,
Ἀλλ' αἰεὶ περὶ κεῖνον ὀΐζυε, καί ἑ φύλασσε,
Εἰσόκε σ' ἢ ἄλοχον ποιήσεται, ἢ ὅγε δούλην.

Κεῖσε δ' ἐγὼν οὐκ εἶμι (νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη)
Κείνου* πορσυνέουσα λέχος· Τρῳαὶ δέ μ' ὀπίσσω
Πᾶσαι μωμήσονται. ἔχω δ' ἄχε' ἄκριτα θυμῷ.
Τὴν δὲ χολωσαμένη προσεφώνεε δῖ' Ἀφροδίτη,
Μή μ' ἔρεθε σχετλίη, μὴ χωσαμένη σε μεθείω,
Τὼς δέ σ' ἀπεχθήρω ὡς νῦν ἔκπαγλ' ἐφίλησα·
Μέσσῳ δ' ἀμφοτέρων μητίσομαι ἔχθεα λυγρὰ
Τρώων καὶ Δαναῶν. σὺ δέ κεν κακὸν οἶτον ὄληαι.
Ὣς ἔφατ'. ἔδδεισεν δ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.
Βῆ δὲ κατασχομένη ἑανῷ ἀργῆτι φαεινῷ
Σιγῇ· πάσας δὲ Τρῳὰς λάθεν· ἦρχε δὲ δαίμων.
Αἱ δ' ὅτ' Ἀλεξάνδροιο δόμον περικαλλέ' ἵκοντο,
Ἀμφίπολοι μὲν ἔπειτα θοῶς ἐπὶ ἔργα τράποντο,
Ἡ δ' εἰς ὑψόροφον θάλαμον κίε δῖα γυναικῶν.
Τῇ δ' ἄρα δίφρον ἑλοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἀντί' Ἀλεξάνδροιο θεὰ κατέθηκε φέρουσα.
Ἔνθα κάθιζ' Ἑλένη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Ὄσσε πάλιν κλίνασα. πόσιν δ' ἠνίπαπε μύθῳ,
Ἤλυθες ἐκ πολέμου. ὡς ὤφελες αὐτόθ' ὀλέσθαι,
Ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ, ὃς ἐμὸς πρότερος πόσις ἦεν.
Ἦ μὲν δὴ πρίν γ' εὔχε' ἀρηϊφίλου Μενελάου,
Σῇ τε βίῃ, καὶ χερσί, καὶ ἔγχεϊ, φέρτερος εἶναι·
Ἀλλ' ἴθι νῦν προκάλεσσαι ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Ἐξαῦτις μαχέσασθαι ἐναντίον. ἀλλά σ' ἔγωγε
Παύσασθαι κέλομαι, μηδὲ ξανθῷ Μενελάῳ
Ἀντίβιον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀφραδέως, μήπως τάχ' ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμήῃς.
Τὴν δὲ Πάρις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε·
γρ. ἐνίσπε. Μή με γύναι χαλεποῖσιν ὀνείδεσι θυμὸν* ἔνιπτε.
Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ·
Κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ· πάρα γὰρ θεοί εἰσι καὶ ἡμῖν.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε ἔρως φρένας ἀμφεκάλυψεν,
Οὐδ' ὅτε σε πρότερον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς
Ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι,
Νήσῳ δ' ἐν Κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Ἦ ῥα, καὶ ἄρχε λέχοσδε κιών, ἅμα δ' εἵπετ' ἄκοιτις.
Τὼ μὲν ἄρ' ἐν τρητοῖσι κατεύνασθεν λεχέεσσιν.
Ἀτρείδης δ' ἂν' ὅμιλον φοίτα θηρὶ ἐοικώς,
Εἴπου ἐσαθρήσειεν Ἀλέξανδρον θεοειδέα.
Ἀλλ' οὔτις δύνατο Τρώων κλειτῶν τ' ἐπικούρων
Δεῖξαι Ἀλέξανδρον τότ' ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ.
Οὐ μὲν γὰρ φιλότητί γ' ἐκεύθανον, εἴτις ἴδοιτο.
Ἶσον γάρ σφιν πᾶσιν ἀπήχθετο κηρὶ μελαίνῃ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι ἠδ' ἐπίκουροι.
Νίκη μὲν δὴ φαίνετ' ἀρηϊφίλου Μενελάου,
Ὑμεῖς δ' Ἀργείην Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Ἔκδοτε, καὶ τιμὴν ἀποτινέμεν ἥντιν' ἔοικεν,
Ἥ τε καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρείδης, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι Ἀχαιοί.

Illuc autem ego non ibo (vituperabile enim esset)
Illius ornatura lectum: Troianæ autem me postea
Omnes vituperabũt: habeo .a. dolores immẽsos animo.
Hanc autem irata allocuta est diuina Venus:
Ne me irrites misera, ne iratate deseram:
Sic verò te odio habeam, sicut nunc mirificè dilexi:
In medio autem vtrorum struam odia perniciosa
Troianorum & Danaorum: tu aũt malo fato pereas.
Sic dixit: timuit autem Helena Ioue nata.
Iuit autem cooperta velo candido, splendido,
Tacitè: omnes .a. Troadas latuit: præibat autem Dea.
Hæ .v. quando Alexandri domum pulchrã venerunt,
Ancillæ quidẽ postea velociter ad opera cõuertebãtur.
Hæc .a. in altũ thalamũ ascẽdit præstantiss. ma mulierum
Huic aũt sellam capiens amans risum Venus
Ex aduerso Alexandri Dea deposuit ferens.
Ibi resedit Helena filia Iouis Aegiochi,
Oculos retrò inclinans, maritum .a. obiurgauit verbo:
Venisti ex bello, vtinam illic perijsses,
A viro interfectus forti, qui meus prior maritus erat.
Certè quidem antea gloriaberis bellicoso Menelao,
Tua vi & manibus, & lancea præstantior esse:
Sed vade nunc, prouoca bellicosum Menelaum,
Rursus pugnare ex aduerso: sed te ego
Cessare iubeo: neque flauum Menelaum
Contra bellum bellare & pugnare
Stultè, ne quo modo fortè ab ipso lancea sternaris.
Hanc .a. Paris verbis mutuo respondẽs allocutus est:
Ne mihi mulier acerbis opprobrijs animum lædas.
Nunc etenim Menelaus vicit cum Minerua:
Illum rursus ego vincã: nam Dij adsunt etiam nobis.
Sed age amore oblectemur cubantes.
Non enim vnquam me sic amor mẽte complexus est.
Nec quando te prius Lacedæmone ex amabili
Nauigabam rapta in pontigradis nauibus,
Insulaq́; in Cranae mistus sum amoreq́; & lecto:
Sicut te nunc amo, & me dulce desiderium capit.
Dixit & præibat in lectum ascendens: simul autem sequebatur vxor.
Hi quidem in perforatis cubarunt lectis.
Atrides .a. per turbam vagabatur feræ similis,
Sicubi videret Alexandrum diuinum:
Sed nullus poterat Troianorũ inclytorũq́; auxiliariũ,
Ostendere Alexandrum tunc bellicoso Menelao.
Neq. n. per amicitiã saltẽ abscõdissent, si quis vidisset.
Aequè enim ipsis omnibus odio erat atq. mors nigra.
Inter eos autẽ locutus est rex virorum Agamemnon:
Audite me Troiani & Dardani, & auxiliares,
Victoria quidem apparet bellicosi Menelai:
Vos autem Argiuam Helenam, & opes cum ipsa
Reddite, & mulctam pendite quæ decet,
Quæ etiam inter futuros homines memoretur.
Sic dixit Atrides: approbabant autem cæteri Achiui.

COMMENTARIVS.

ἄρνας θέτο) Eustathius hoc loco subintelligendum monet, quod Homerus subticuit, nimirum indigenas humo defodisse ea, quæ in fœdera iugulata sunt: aduenas, id est, Græcos in mare proiecisse aut simile quippiam, vt ex sue colligere est, quem alicubi Rex immolat: ex enim, quæ sacrificabantur, degustare nefas erat.

κλήρους ἐν κυνέῃ) Huius sortitionis militaris meminit Sophocles in Aiace, vbi sic de Aiace Teucer loquitur: χὤτ' αὖθις αὐτὸς ἔκτορος μόνος μόνου λαχών τε κἀκέλευστος ἦλθεν ἀντίος. οὐ δραπέτην τὸν κλῆρον ἐς μέσον καθεὶς ὑγρᾶς ἀρούρας βῶλον, ἀλλ' ὃς εὐλόφου.

κυνῆς

κλῆρος ἔμελλε πρότερος ἄλμα κυρεῖν; Sors autem illa simpliciter intelligitur de certamine subeundo, cùm Aiax sorte electus est, vt cum Hectore repugnaret, quod aliàs apud hunc Poetam nostrum videbimus: hìc verò de emissione hastæ priore fit sortitio, quæ Paridi obtigit.

ὁππότερος τάδε ἔργα) Hoc in Paridem deprecari Græcos & Troianos intelligendum est, non ambiguè, quasi dubitarent quis esset huius belli caput.

ἐπευξάμενος Διὶ πατρὶ) Iusta causa fretus Menelaus Iouem hospitalem aduersus Paridem implorat, quasi ad eum propriè huius facti vltio pertineat, cùm de violatione hospitij agatur: contrà Paris vel sceleris sibi conscius tacuit, vel quia pios magis Græcos quàm Troianos vbique Homerus proposuit.

Ζεῦ πάτερ). Vox impia ab homine irato promanant, quod pio homini cauendum est ne imitetur, etsi interdum pij quoq; iusto dolore perciti, vbi præcipuè flagitiosorum supplicia differri vident, soleant cum Deo libertate non omnino damnanda expostulare id modestè tamen faciendum est. Seneca lib. 1 de ira, vbi voces iratorum ventosas, & nihil magni in se continere, licet ità videatur, disputat, memorat C. Cæsarem hunc versum subinde pronunciasse iratum cœlo, quòd obstreperet Pantomimis, quos imitabatur studiosiùs quàm spectabat, quódque comessatio sua fulminibus terreretur: itaque ad pugnam vocabat Iouem, & quidem sine intermissione hoc carmen Homericum exclamabat, Quanta, inquit Seneca, dementia fuit? Putauit aut sibi noceri ne à Ioue quidem posse, aut se nocere etiam Ioui posse. Nam puto, parum momenti hanc eius vocem ad incitandum coniuratorum animos addidisse. Vltimæ enim patientiæ visum est eum ferre, qui Iouem non ferret.

τὴν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη) Sæpe vbi de Diis Homerus loquitur, vt hìc, vtendum est cautione illa quam Plutarchus proponit, ea fabulosa esse, & Poëtas lubenter mentiri. Proinde hæc narratio de Venere Paridem eripiente mera est fabula, vnde tota veritas huius rei ex historia petenda est. Quam audire non erit incommodum, quia docebit, vt aliàs monuimus, non planè à fide historiæ Poetam recedere. Hoc ergo Menelai & Paridis duellum describens Dictys Cartensis lib. 2. accidisse ait in medio pugnæ æstu, non in ipso initio, vt voluit Homerus. Cæterùm, inquit, Menelaus fortè conspicatus Alexandrum magno impetu irruit: quem euitans, nec diutius sustinere ausus Alexander, fugam capit. At vbi procul animaduertit Hector, concurrens cum Deiphobo, comprehendere fratrem, eúmq; verbis maledictisq; acrioribus insecuti, ad postremum cognunt, vbi progressus in medias acies, eundem Menelaum conquiescentibus cæteris, solitario certamine lacesseret. Igitur producto ad bellandum Alexandro, progressóque ante aciem, quod signum lacessentis videbatur, postquam procul animaduertit hunc Menelaus, demum occasionem inuadendi inimicissimi sibi maximè oblatam, etiam ratus iámque confidens omnium iniuriarum pœnas lui sanguine eius, omnibus animis aduersum pergit. Sed vbi eos contrà tendere paratos armis atque animis vterque exercitus animaduertit, cuncti signi dato recedunt. Iámque vterque pleno gradu aduersum incedens, intractum tali peruenerant: quum Alexander præuenire cupiens, simúlq; ratus primus iaculi euentu locum vulneri inuenturum, præmittit hastam, eáque illisa clypeo facilè incussa est. Dein Menelaus magno impetu iaculatur, haud sanè casu dissimili. Namque parato iam ad cauendum, ictúmq; declinante hoste, telum humi figitur. At vbi nouis iaculis manus vtriusque redarmatæ sunt, pergunt contrà. Tum denùm Alexander ictus femur, cadit. Ac ne mox hosti vltionem cum summa gloria concederet, pessimo exemplo intercessum est. Nam cùm ad interficiendum eum educto gladio irrueret Menelaus, ex occulto sagita Pandari vulneratus, in ipso impetu repressus est Igitur à nostris clamore orto simúlq; cum ira indignantibus, quòd duobus aduersum se seorsum, quorum maximè gratia conflatum esset bellum, decernentibus: repente à Troianis pessimo more intercederetur. Rursus globus Barbarorum ingruens, Alexandrum è medio rapit, &cæt. quæ enim de Pandaro sequuntur ad librum sequentem pertinent. Hìc autem vides, quod Veneri Homerus tribuit, id ipsis Barbaris ab historico tribui, qui Paridi sint opitulati. Dares Phrygius meminit prælij, in quo Menelaus & Aiax Alexandrum persecuti sint: quos respiciens Alexander, sagitta Menelai femur transfixit. Ille dolore commotus, pariter cum Aiace Locro non cessauit eum persequi. Quos vt vidit Hector instantes fratrem suum persequi, suppetias laturus venit cum Aenea: quem Aeneas clypeo protexit, & de prælio ad ciuitatem abduxit. Ità difficile est, vt in eadem re scribenda plures omnino consentiant.

κείνου πορσανέουσα λέχος) Pudicè recusat Helena interdiu cum marito concumbere, quasi res esset turpis & indecora. Hunc locum Plut. in lib. de Aud. Poëtis sic attingit: Quinimò de loquentis persona suspicio insinuata & factum & orationem suspectam reddat, vt mala & à malis profecta. Tale est quod Homerus Paridem è prælio profugum cum Helena concubere facit. Nam cùm neminem alium interdiu cum vxore rem habere commemoret, præter intemperantem hunc & adulterum, satis euidenter docet, se hoc de eo opprobrij & reprehensionis causa referre, &c. Quod quidem propriè ad posteriora pertinet. Sed & hìc ἄτοπον non est, vt ex comparatione Paridis intemperantiæ contrarium in Helena recusante libidini illius intempestiuę obsecundare, iudicemus: quanquam perpetua non fuit & constans illa voluntas Helenæ: adeò est arduum, virtutes tenaciter amplecti, vt voluptatum imperium in nos minimè admittamus.

ἤλυθες ἐκ πολέμου) Eraton apud Plutar. Symp. lib. 9. cap. 1. monet, plerunque nonnullos intempestiuè carmina commemorasse: verbi gratia Pompeio Magno fama est à magna illà reduci expeditione magistrum eius filiæ specimen dantem, cùm allatus liber esset, puellæ huiusmodi exordium præbuisse ἤλυθες ἐκ πολέμου, &c.

ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ) Hìc se φίλανδρον esse docet Helena, cum de Menelao loquitur, quem robore & virtute bellica adultero anteponit.

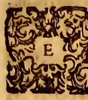
παύσασθαι κέλομαι) Hoc adulanter dictum vult Eustathius: potest tamen, vt diximus, & ironicè intelligi, imò satis mordaci σαρκασμῷ, vbi imbecillitatem & ignauiam Paridis carpit.

νίκη μὲν δὴ φαίνεται) Vide quid suprà ex Plutarcho commemorauimus, quomodo Menelaus vicisse intelligatur. Ipse sanè Paris paulò antè victum se esse confitemur cùm ait: νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ. Hoc autem loco Poëta noster reticet Troianorum responsum, quia Pandarus Menelaum iaculatus sermones hos interrumpet, omnia conturbabit, vt in sequenti libro videbitur.

μή με γύναι) Respondet Helenæ obiurgationibus Paris, quibus ei ignauiam tacitè obiiciebat, quòd à Menelao viro longè fortiori superatus esset. Quod postremum fatetur, sed illud prius amolitur, cùm Menelaum non propria fortitudine victorem extitisse, sed Mineruæ auxilio dicit: at hominem à Diis vinci non est dedecus. Et ne Helena desertum eum à Diis existimet, subiicit futurum, vt hæc victoria etiam olim in suas partes Deorum opera alternetur, quos omnes à se non habeat alienatos. Tandem mollis, effœminatus, & spurcus ille adulter nihil sibi propterea de libidine sua imminutum dicit, sed nunc magis ea corripi, quàm vnquam aliàs, ne quidem cùm primùm ea ipsi dedit) Latini ita rectè exprimunt τὸ μίγνυσθαι in re venerea) in insula Cranae Quod memorat, vt præsens desiderium ea potiundi quam sit ingens ostendat, cùm alioqui primi concubitus soleant esse ardentiores. Vbi notandum est, agnoscere Poëtam raptum Helenæ factum à paride. Quod cùm expendo diligentiùs (in voce ἁρπάξας) videtur mihi Eustathius falli, qui sponte secutam Paridem Helenam dicat, vt nos etiam suprà lib. 2. pag. 37. annotabamus, in vocibus ὁρμήματά τε στοναχάς τε. Nam hìc manifestè se Helenam rapuisse dicit Paris. Sed rapientem potuit illa sequi, nimirum ἑκοῦσα ἀέκοντί γε θυμῷ. Et raptus non tam ex raptæ quàm ex rapientis persona ponderatur, imò & qui volentem, vt vxorem alienam, abducit, si in aliorum sit potestate rapere eam propriè dicetur, quòd sine eorum consensu id factum sit.

Finis libri tertij Iliadis Homeri.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΕΔΟΞΕ τοῖς Θεοῖς τὴν Ἰλίου ἅλωσιν. διὸ Ἀθηνᾶ μὲν Μενέλαον τοξευθῆναι ὑπὸ Πανδάρου παρεσκεύασε. καὶ οὕτω συγχυθέντων τῶν ὅρκων, Μαχάων μὲν ἰᾶται Μενέλαον· Ἀγαμέμνων δὲ ἐπιπωλῶν, τὴν στρατιὰν παρορμᾷ εἰς τὸν πόλεμον· συμβολῆς δὲ γινομένης, πολλοὶ ἑκατέρωθεν ἀναιροῦνται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Δέλτα, Θεῶν ἀγορή, ὅρκων χύσις, Ἄρεος ἀρχή.

Οἱ δὲ Θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο
Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
Νέκταρ ἐῳνοχόει· τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι
Δειδέχατ' ἀλλήλους, Τρώων πόλιν εἰσορόωντες.
Αὐτίκ' ἐπειρᾶτο Κρονίδης ἐρεθιζέμεν Ἥρην,
Κερτομίοις ἐπέεσσι παραβλήδην ἀγορεύων·
Δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων,
Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ Ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη·
Ἀλλ' ἤτοι ταὶ νόσφι καθήμεναι εἰσορόωσαι
Τέρπεσθον· τῷ δ' αὖτε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Αἰεὶ παρμέμβλωκε, καὶ αὐτοῦ κῆρας ἀμύνει·
Καὶ νῦν ἐξεσάωσεν ὀϊόμενον θανέεσθαι,
Ἀλλ' ἤτοι νίκη μὲν ἀρηϊφίλου Μενελάου.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
Ἤ ῥ' αὖτις πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Ὄρσομεν, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι βάλωμεν·
Εἰ δ' αὔτως τόδε πᾶσι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Ἤτοι μὲν οἰκέοιτο πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Αὖτις δ' Ἀργείην Ἑλένην Μενέλαος ἄγοιτο.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη·
Πλησίαι αἵγ' ἥσθην, κακὰ δὲ Τρώεσσι μεδέσθην.
Ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν, οὐδέ τι εἶπε,
Σκυζομένη Διὶ πατρί, χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει·
Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα,
Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Πῶς ἐθέλεις ἅλιον θεῖναι πόνον, ἠδ' ἀτέλεστον
Ἱδρῶθ', ὃν ἵδρωσα μόγῳ; καμέτην δέ μοι ἵπποι
Λαὸν ἀγειρούσῃ, Πριάμῳ κακὰ τοῖό τε παισίν.
Ἔρξ'· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν Θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον;
Εἰ δὲ σύ γ' εἰσελθοῦσα πύλας καὶ τείχεα μακρὰ,
Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον Πριάμοιό τε παῖδας,
Ἄλλους τε Τρῶας, τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, μὴ τοῦτό γε νεῖκος ὀπίσσω
Σοὶ καὶ ἐμοὶ μέγ' ἔρισμα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Ὁππότε κεν καὶ ἐγὼ μεμαὼς πόλιν ἐξαλαπάξαι
Τὴν ἐθέλω ὅθι τοι φίλοι ἀνέρες ἐγγεγάασι,
Μή τι διατρίβειν τὸν ἐμὸν χόλον, ἀλλά μ' ἐᾶσαι·
Καὶ γὰρ ἐγώ σοι δῶκα ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ.

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI HOMERI Iliadis.

VISVM est Diis, vt Ilium caperetur: quapropter Minerua quidem Menelaum iaculis peti à Pandaro fecit. Et sic violatis fœderibus, Machaon quidem medetur Menelao: Agamemnon autem abiēs exercitum hortatur ad bellū. Cōgressu autē facto, multi vtrinq; trucidātur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Δ. Deorum concio, fœderum violatio, Martis initium.

DII autem apud Iouem sedētes concionabantur
Aureo in pauimento: inter verò hos veneranda Hebe
Nectar ministrabat: illi autem aureis poculis
Excipiebāt sese mutuò, Troianorū ciuitatē aspicientes.
Continuò conabatur Saturnides irritare Iunonem
Mordacibus verbis, subdolè loquens:
Duæ quidem Menelao adiutrices sunt dearum:
Iunóque Argiua, & auxiliatrix Miniuerua.
Sed enim ipsæ seorsum sedentes aspicientes
Oblectantur: illi autem contrà amans risum Venus
Semper assistit, & ab ipso mortem depellit:
Et nunc conseruauit putantem se moriturum.
Sed victoria iam quidem est bellicosi Menelai.
Nos autem consultemus, quomodo erunt hæ res:
An rursus bellumq; perniciosum & certamen graue
Excitemus: vel amicitiam inter vtrosq. conciliemus.
Si verò æquè hoc omnib. gratum & iucundū accideret,
Certè quidem habitaretur ciuitas Priami regis,
Rursus autem Argiuam Helenā Menelaus abduceret.
Sic dixit: hæ. a. tacitæ fremuerunt Mineruaq; & Iuno:
Propinquæ hæ sedebant: mala. a. Troianis struebant,
Certè Minerua tacita erat, neque quicquam dixit,
Irata Ioui patri, ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno. a. non continuit in pectore iram, sed allocuta est:
Grauissime Saturnie, quale verbum dixisti?
Quomodo vis vanum reddere laborē, & imperfectum
Sudorē, quem sudaui labore? defatigati sunt mihi equi
Populum congreganti Priamo mala, huiúsque filijs.
Fac, sed nequaquā omnes comprobabimus Dij cæteri.
Hanc. a. valdè suspirans allocutus est nubicogus Iupiter,
Infelix: quid te Priamus Priamiq; filij
Tantis malis afficiunt, quòd incessanter cupias
Troiæ euertere bene ædificatam vrbem
Si verò tu ingressa portas & muros longos,
Crudum comederes Priamum Priamique filios,
Cæterósque Troianos: tunc demum iram curaueris.
Fac quomodo vis, ne hoc iurgium posthac
Tibi & mihi magna contentio inter vtrosque sit.
Aliud autem tibi dico, tu verò in mentib. repone tuis,
Quando & ego promptus vrbem exscindere
Quam voluero, vbi tibi dilecti viri nati sunt,
Neque interpelles meam iram, sed me sine.
Etenim ego tibi concessi volens, inuito quamuis animo.

Quæ enim sub sole & cælo stellifero
Habitantur ciuitates terrestrium hominum,
Præ his à me animo honorabatur Troia sacra.
Et Priamus & populus fortis Priami.
Non enim mihi vnquam ara carebat conuiuio pari,
Libatione nidoréque: hunc.n.sortiti sumus honorẽ nos.
Huic verò respondit bouinis oculis veneranda Iuno:
Certè mihi tres quidem multò dilectiss.sunt ciuitates,
Argósque, Spartáque & latiuia Mycena:
Has destrue, quando tibi inuisæ fuerint in animo.
Has non ego propugno neque inuideo.
Quamuis enim inuideam,& non sinam destruere,
Nihil proficio inuidens ,quoniam multò potentior es.
Sed oportet & meum efficere laborem non irritum.
Nam & ego dea sum .genus.a.mihi inde,vnde tibi.
Et me maximè venerãdam genuit Saturnus prudẽs,
Dupliciter,generéque, & quòd tua coniunx
Vocor:tu autem inter omnes immortales regnas.
Sed certè quidem hæc condonabimus inuicem,
Tibi quidẽ ego,tu autem mihi,insequentur.a.dij cæteri
Immortales:tu autem ocyus Mineruæ manda
Ire in Troianorum & Achiuorum pugnam grauem:
Conaríque vt Troiani gloriosos Achiuos
Incipiant priores præter fœdera lædere.

Αἳ γὰρ ὑπ' ἠελίῳ τε καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντι
Ναιετάουσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Τάων μοι περὶ κῆρι πέσκετο Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο,
Οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε,κνίσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Ἄργος τε,Σπάρτη τε καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη·
Τὰς διαπέρσαι,ὅταν τοι ἀπέχθωνται περὶ κῆρι·
Τάων οὔ τι ἐγὼ πρόσθ' ἵσταμαι,οὐδὲ μεγαίρω.
Εἴπερ γὰρ φθονέω τε,καὶ οὐκ εἰῶ διαπέρσαι,
Οὐκ ἀνύω φθονέουσ'.ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐσσι.
Ἀλλὰ χρὴ καὶ ἐμὸν θέμεναι πόνον οὐκ ἀτέλεστον,
Καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι,γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοί.
Καί με πρεσβυτάτην τέκετο Κρόνος* ἀγκυλομήτης, γ. ἀγκυλομήτης
Ἀμφότερον,γενεῇ τε,καὶ οὕνεκα *σὴ παράκοιτις γ. σοὶ
Κέκλημαι.σὺ δὲ πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσεις.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦθ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,
Σοὶ μὲν ἐγώ,σὺ δ' ἐμοί.ἐπὶ δ' ἕψονται θεοὶ ἄλλοι
Ἀθάνατοι.σὺ δὲ θᾶσσον Ἀθηναίῃ ἐπιτεῖλαι
Ἐλθεῖν ἐς Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνήν,
Πειρᾶν θ' ὥς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
Ἄρξωσι πρότεροι* ὑπὲρ ὅρκια δηλήσασθαι. γ. ὑπερόρκια.

COMMENTARIVS.

οἱ δὲ θεοὶ)Hanc de Diis narrationem Poeta interserit,vt doceat,voluntate Deorum contigisse,vt à Pandaro fœdera vtriusque exercitus violarentur:quod à nobis paulò pòst examinabitur nunc obseruandum est,præstantissimam esse rem consilium , vt quod non solùm inter homines,sed etiam inter Deos vsitatum sit.Præterea videri duplicem statum Deorum à Poeta fingi:vnum Regium,alterum Democraticum:hoc posterius in hoc loco animaduertitur. cùm autem Iupiter seorsim à reliquis omnia facit pro libito , regiæ est potestatis documentum.

δοιαὶ μὲν Μενελάῳ)Salse & vrbanè Deas istas carpit Iupiter,quòd vtraque Menelao Paridem à Venere surripi passæ sint:quod etiam epithetis auget. Nam Iuno Argiua,ac proinde Argiuo homini Menelao auxilium præstare debuisset.Pallas autem,quæ est ἀλαλκομένηις. animi & generositatis suæ turpiter obliuiscitur aduersus Venerem præcipue , quæ in rebus bellicis longè est inferior , vnde & non alio insignitur epitheto,quàm τῷ φιλομμειδὴς , quo scomma grauiùs exacerbatur. Licet autem subtractus sit Paris. Menelao, tamen hunc victorem Iupiter pronunciat:vnde videtur Agamemnonis superior sententia corroborari , quæ Helenam cum opibus restitui à Troianis postulabat.Nempe quòd dolo sit dirempta pugna,& pro mortuo censeatur,qui à Menelao interfici potuit. Nihilominus propendet in eam sententiam Iupiter,vt totum dissidium pacificè componatur,vt videlicet sarta tecta , & ab excidio incolumis Troia restaret, cuius studiosum ille se ferè semper indicat,cùm se à Troianus piè coli intelligeret,tantáque honoris parte suam maiestatem imminui ægrè pateretur.

ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν)Minerua,quæ suprà lib.1.Achillis iram cohibuerat,suam quoque in præsentia coercet,quanquam non iniquam occasionem Ioui respondendi haberet,à quo erat tum ignauiæ vellicata,tum audierat consilium de cõponendo bello, quod ipsa probare non poterat,quia hoc pacto inulta fuerat remansura:nihilominus,inquam,tacet ,personam Iouis sui patris, supremíq; Deorum regis venerata:quod eam Sapientiæ facere quoque decuit:vnde ostẽdit Poeta,prudentius esse iram moderari & concoquere:rerum tamen,personarum,& temporum circumstantiæ accuratè obseruandæ sunt ne Stoicorum ἀναλγησίαν inducamus.

αἰνότατε Κρονίδη) Insuetum non est , vt Iuno conuitiis Iouem insequatur , & ipsius sententiæ aduersetur , vt hoc loco. cùm enim intellexerit,in hoc consilium Iouem propendere,vt Priameia domus integra remaneret,ac proinde pax inter vtrumque exercitum fieret,vnde multa fuerat Paridis iniuria,qua Deas istas Iunonem & Mineruam affecerat , restituta , & cuius gratia tot à se populos conuocatos dicit Iuno(quod κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est)grauiter ipsa conqueritur,quòd irritos sibi tot labores,pace ista quã bello anteponit,sit facturus: tandémque concludit hoc si Iupiter fecerit , cæteros Deos factum illud non comprobaturos. vbi appareret,quod antea monebamus,statum Democraticum inter Deos etiam obtinere.Sæpissimè autem apud hunc Poetam ista exaudiet Iupiter,ἔρδ' ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι,quibus à suo proposito plerunque deturbabitur.

δαιμονίη τί νύ σε Πρίαμος)Norat quidem Iupiter causam,cur tanto odio Priamidas Iuno prosequeretur : sed fortè cùm iudicaret leuem esse illam,vt ideò gens tam pia funditùs exscinderetur , admirabundus quærit à Iunone , ecquid tandem illud sit , quod ipsis tam infensa sit,vt clementiæ nullus sit apud eam locus,quia eorũ ipsam misereatur : tandem cùm flecti eam non percipiat,cogitur crudelitati eius obsecundare,Troiámque euertendi potestatem concedere , hac tamen conditione , vt Iuno patiatur aliquam è suis vrbibus similiter,cùm sibi libitum fuerit,à se dirui.Vbi vides,quàm sint perniciosæ Homericorum Deorum voluntates,cùm se mutuis odiis & iniuriosis factis collidunt.

πόλιν ἐξαλαπάξαι)Mycenas intelligit,quarum excidium hîc vaticinatur,de quo sic Strabo lib.8.Post bellum Troianum regno Agamemnonis extincto,Mycenæ decreuerunt maximè post Heraclidarum reditum:hi enim occupata Peloponneso eiecerunt pristinos dominos,atque ita qui Argis potiti erant,Mycenas quoque subegerunt , & in vnum corpus contraxerunt. Aliquantò pòst tempore Mycenæ ab Argiuis sunt dirutæ,vt iam earum ne vestigium quidem supersit.Hæc ille.

ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ)Huc potest illa Philosophorum disputatio de voluntario & inuoluntario referri , vt est apud Aristot. Eth.3. cap.1.Mirum enim videri potest,quo pacto ista conueniant ἑκὼν & ἀέκων. Sed idem est , quod illis accidit , qui in maris tempestate periclitantur:volentes illi quidem naues exonerant,merces in mare proiicientes,vt maius videlicet bonum,nimirum salutem consequantur,inuolantarij quia nollent merces perdere.Sic Iupiter nollet Troiam euerti,quia ipsi chara est:vult autem , quia Iunoni studet obsequi:quod idem & ipsi Iunoni continget.Permittit enim Ioui,quam velit è tribus suis vrbibus,imò omnes,si velit , euertere:quod tamen non optaret:sed quia non potest,vt non contingat,quantumuis ipsa contradicat,si Ioui sit in animo,quia potentior est,ideò nolẽs & volens assentitur,vt vna aut altera exscindatur.Vnde intelligere est,si ipsa Ioui repugnare possit , id eam non permissuram,vt Telemachus ille in Odyssea dicit, si sibi vires essent,procis se non cessurum. Vbi etiam notandus est vindictæ animus in Iunone,quæ vt hostem vlciscatur,de suis etiam bonis periclitari non recusat. Quæ mihi in memoriam reuocant,factum nõ

omnino absimile, sed tamen crudelius illorum Triumuirûm Romanorum, vt refert Plutarch. in M. Antonio, & in Cicerone. Erant autem Triumuiri illi, Octauius, Antonius, Lepidus, qui cùm à Repub Romana defecissent, rerúmque summam occuparent, vbi imperium inter se prædij instar essent partiti, orta est inter eos summa dissensio de iis, quos essent morti tradituri. Accidit enim, vt quem quisque mori vellet, alteri esset amicus, qui eiusdem saluti prospiceret. Tandem inualuit tanta inter eos crudelitas, vt amicos suos inuicem alter alteri cederent. Sic Cæsar Ciceronem (cuius beneficio Consulatum suum obtinuerat) Antonio concessit, Antonius Cæsari C. Cæsarem auunculum suum, Lepidus Paulum fratrem suum, quem ab eo quidam interfectum dicunt: quidam aliis concessum, qui eum ad mortem deposcebant. Qua permutatione ego cum Plut. nihil arbitror atrocius vel immanius extitisse. Nam cùm cædibus cædes mutarent, non secus occiderunt illos quos condonabant, quàm, quos accipiebant. Iniquiores autem fuerunt in amicos, quos nullo adducti odio peremerunt. Ita ira & rabies omnem iis humanam excussit mentem: imò docuerunt, nullum esse homine animal sæuius, vbi libidini habet licentiam coniunctam. Eadem ratione hoc loco Iupiter & Iuno rebus sibi gratissimis cedunt, vt mutuum vltionis desiderium expleant. Huc refertur vox illius dicentis, Pereant amici, dum vnà inimici intereant. At cautius monet Menander, ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ ἐπὶ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ. Hostes vlciscere, sed sine tuo damno.

πειρᾶν θ' ὥς κεν Τρῶες) Hæc prouincia Mineruæ demandatur, quia ab eo faciliùs texantur doli, qui maiori polleat sapientia: ideò vtrumque Vlyssi laudis gratia tribuitur, quasi & opportunæ, vtiles, & necessariæ fraudes vituperandæ non sint, qualis hæc Mineruæ, quæ fraudulenter Pandarum ad fœderis violationem impulit. Sic eadem infr. lib. 23. Hectorem sub specie Deiphobi, vt Achillis impetum non refugiat, dolosè inducit. Est enim calliditas quædam prudentiæ quoque species. vnde Aeschylus apud Stobæum ausus est dicere non malè, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός, A fraude iusta non est alienus Deus. Quanquam non possunt probare, vt Diis suis malorum causam Homerus tribuat, quod hoc loco manifestè docet, cùm huius perfidiæ authorem facit. Mineruā: cui facto respondet illud Aeschyli, apud Plat. 2. de Repub. (quæ Stobæus tamen Menandro tribuit) θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ: Deus mortalibus causam serit, Dum vult domum radicitùs conuellere, quod nos cum Socrate de Repub. 2. damnamus. Soli enim hominum improbitati & nequitiæ scelerata facinora tribuenda sunt, quod alibi meliùs docemus.

Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἶψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Πειρᾶν δ' ὥς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
κ. ὑπερφ. ια. Ἄρξωσι πρότεροι* ὑπὲρ ὅρκια δηλήσασθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα·
Οἷον δ' ἀστέρα ἧκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω,
Ἢ ναύτῃσι τέρας, ἠὲ στρατῷ εὐρέϊ λαῶν,
Λαμπρόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἀπὸ σπινθῆρες ἵενται·
Τῷ εἰκυῖ' ἤϊξεν ἐπὶ χθόνα Παλλὰς Ἀθήνη,
Κὰδ δ' ἔθορ' ἐς μέσσον. θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶάς θ' ἱπποδάμους καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ ῥ' αὖτις πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ
Ἔσσεται, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησι
Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε.
Ἡ δ' ἀνδρὶ ἰκέλη Τρώων κατεδύσεθ' ὅμιλον
Λαοδόκῳ Ἀντηνορίδῃ κρατερῷ αἰχμητῇ,
Πάνδαρον ἀντίθεον διζημένη εἴ που ἐφεύροι.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Ἑσταότ'· ἀμφὶ δέ μιν κρατεραὶ στίχες ἀσπιστάων
Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο ἀπ' Αἰσήποιο ῥοάων·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο Λυκάονος υἱὲ δαΐφρον;
Τλαίης κεν Μενελάῳ ἐπιπροέμεν ταχὺν ἰόν;
Πᾶσι δέ κε Τρώεσσι χάριν καὶ κῦδος ἄροιο,
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Ἀλεξάνδρῳ βασιλῆϊ·
Τοῦ κεν δὴ πάμπρωτα παρ' ἀγλαὰ δῶρα φέροιο,
Αἴ κεν ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱὸν
Σῷ βέλεϊ δμηθέντα, πυρῆς ἐπιβάντ' ἀλεγεινῆς.
Ἀλλ' ἄγ' ὀΐστευσον Μενελάου κυδαλίμοιο·
Εὔχεο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενέϊ κλυτοτόξῳ
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην,
Οἴκαδε νοστήσας ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης.

Sic dixit: neque nõ paruit pater hominũq́; deorumq́;.
Protinus Mineruam verbis alatis allocutus est:
Citò admodũ ad exercitũ vade ad Troianos & A-
Nitereq́; vt Troiani gloriosos Achiuos (chiuos
Incipiant priores præter fœdera lædere.
Sic fatus instigauit antea promptam Mineruam:
Descendit verò ab Olympi summitatibus delapsa.
Qualem autem stellam misit Saturni filius sagacis,
Aut nautis portentum vel exercitui lato populorum,
Splendidam, ex ea autem multæ scintillæ emittuntur:
Huic similis delapsa est in terram Pallas Mineru,
Desiliijt. a. in medium: stupor autẽ tenebat aspicientes
Troianosq́; equitandi peritos & bene ocreatos Achiu.
Sic verò aliquis dicebat intuitus in proximum alium,
Vel rursus bellumq́; malum & pugna grauis
Erit: vel amicitiam inter vtrosque statuit
Iupiter, qui hominum gubernator belli existit.
Sic vtiq. aliquis dicebat Achiuorũq́; Troianorumq́;.
Hæc. a. viro similis Troianorum ingressa est multitudi-
Laodoco Antenoridæ forti bellatori, (nem,
Pandarum deo similem quærens sicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem fortémque
Stantem: circa autem ipsum fortes acies scutigerorum
Populorum, qui ipsum secuti fuerãt ab Aesepi fluentis.
Propè autem stans, verbis alatis allocuta est:
Nonne mihi quid pareres Lycaonis fili bellicose?
Auderésne Menelao immittere velocem sagittam?
Ab omnib. vtique Troianis gratiam & gloriã referres:
Ex omnibus autem maximè ab Alexandro rege:
Ab eo sanè imprimis splendida dona ferres,
Si viderit Menelaum bellicosum Atrei filium
Tuo telo domitum, pyram conscendentem tristem.
Sed age sagitta pete Menelaum illustrem.
Voue. a. Apollini in Lycia nato sagittandi arte celebri
Agnorũ primogenitorũ sacrificaturũ inclitã hecatonben
Vbi domum reuersus fueris sacræ in ciuitatem Zeliæ.

COMMENTARIVS.

Οἷον δ' ἀστέρα) Contrà primo libro venit ad Achillem Pallas, à nemine visa præterquàm ab ipso Achille: sic etiam secundo ad Vlyssem: hîc ab omnibus perspicitur. Comparat autem illius descensum è cœlo, igni cuidam aëreo, siue is sit Cometes, aut species σκηπτῶν, aut quales sunt διάττοντες. Nam ex vulgi opinione appellauit ignem illum ἀστέρα, quia vulgò credantur stellæ cœlo decidere, cùm ignes eiusmodi decidunt: vnde Virgilius etiam stellas cadentes eo sensu dixit. Hac autem comparatione primùm Mineruæ maiestas splendida, & qualem Deos decet, exprimitur. Sic in sacra pagina, quod Moses in monte Sina vidit, ignis erat. & igneos etiam superiores Dæmonas tradunt philosophi, vnde constat, quàm propriè igni assimiletur numinis apparens & conspicua præ-

sentia

ſentia,Deinde,quid Mineruæ apparitio portenderet,hac eadem ſimilitudine exprimitur. Quemadmodum enim ignis ille aereus triſte quippiam minitatur,puta nautis aut exercitui:ſic etiam Minerua conſpicua excidium aliquod portendit,quod Poeta intelligi voluit,& ita futurum eſſe nouit:reliqui verò attoniti vel pacem vel bellum ſignificari iudicabant, vt eorum docet oratio in ſequentibus.Scilicet quòd quidam etiam ignes tranquillitatem denuncient,vt Caſtor & Pollux, quibus Neptunus dicitur facultatē naufragis auxiliandi conceſſiſſe,vt ſcribit Hyg.lib.2.Non potuit ergo vulgus militum tam certum ferre iudicium,vt aut pacem aut bellum à Minerua portendi ſine ambiguitate pronunciarent.

ἡ δ' ἀνδρὶ ἰκέλη)Adeò eſt Diis Homericis facile,quamlibet ſpeciem aſſumere.Nam hoc ita intelligendum eſt,vt ſtatim Minerua ſe in Laodici formam transmutarit.Dicitur autem Pandarum quærere, quo tanquam apto inſtrumento vti ad perrumpenda fœdera cupit.Erat enim ex gente perfida oriundus,vt notamus in Lexico.Theon apud Plutarch.in lib.de Pythiæ oraculis, Pythiam docet nihil aliud eſſe quàm Dei illius principis,cuius eſt Delphis oraculum,inſtrumentum:quod etiam per ſe ad id & natura eſt comparatum.Ita afflatus numinis,inquit,videtur ex duabus conflatus eſſe motionibus:cùm vna,prout eſt impulſus:altera, prout comparatus eſt,mouetur animus. Quando enim corpora inanima & ſua ſponte quieta nequeas adhibita vi tractare,contrà quàm nata ſunt, neque mouere globi modo,vel cubi cylindrum,vel lyram tibiæ,vel tubam cytharæ:ſed non aliter ac par eſt vt arte vnoquoque vtamur,atque vt ei eſt natura comparatum:num quod eſt animatum,& per ſe mouetur,appetitúſque & rationis cõſors eſt,aliter quàm ex antegreſſo ſuo tenore,vel vi,vel natura tractes,ac Muſicè moueas à Muſis alienum,vel Grammaticè illiteratum, eloquenter dicendi rudem & imperitum?Minimè certè.Aſtipulatur mihi Homerus,qui nullam penè cauſam ſine numine ſtatuit compleri, non omnibus tamen paſſim vti fingit Deum, ſed vnoquoque pro arte & dote ſua. An verò non vides Mineruam, quando inducere Achæos in animo habet,Vlyſſem accerſentem: quando diſturbare fœdera,Pandarum quærentem:vbi profligare Troianos, contendentem ad Diomedem.Hic enim robuſtus & bellax,alter iaculandi peritus & amens eſt,ille eloquens & prudens.Quippe non eandem Homerus habebat ac Pindarus mentem,ſi modò Pindarus fuit,qui hoc ſcripſit, θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις, Deo ſecundo vel nauiges in vimine.Verùm intelligebat alias ad alia dotes & naturas natas,quarum impellitur diuerſo quæque modo: quamuis id quod cuncta moueat,ſit vnum.Hæc ille.quæ omnia eò referuntur,vt intelligamus,non ſine cauſa Pandarum à Minerua quæſitũ fuiſſe,tum quia per ſe amens erat,ac proinde facilis ad hanc prouinciam ſuſcipiendam:deinde quòd iaculandi eſſet peritiſſimus,& hoc iaculando deberet confici,vt præter fœdus peteretur ab alio quàm à Paride Menelaus quod ſequentis acrioriſque pugnæ futurum erat principium.Itaque Poeta cùm inductam ait per inſipientiam ſacramenta confudiſſe Pandarũm, prudentem oſtendit credere,ſe nihil iniuſte facturum,vt ait Plut.lib.de Aud.poet.

ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο)Duobus propoſitis præmiis Pandarum Minerua ad petendum iaculis Menelaum pellicit:primùm gloria,quam vniuerſim à Troianis:deinde donis,quæ ab Alexandro ſit reportaturus. Hinc perſuaſus eſt imprudens & inſipiens ille, obſeruandúmque nobis reliquit,cauendum eſſe,ne muneribus vllis corrumpi nos ſinamus,vt impium aliquid temere perpetremus. Totus enim hic locus nihil aliud docet,quàm munerum corruptionem,impietatem,atque in vniuerſum inſipientiam, vt docet Pruſæus Orat.56.quæ eſt de Homero & Socrate.Sed quot ſunt noſtra tempeſtate Pandari,qui Mineruæ conſilio opus non habent ad peierandum,quorum Plena hominum pariter fora ſunt & compita plena,vt eſt apud eundem Pruſæum Orat.74.quæ eſt περὶ ἀπιστίας.Vbi copioſè docetur,iuriiurando facile non credendum,ex huius Pandari exemplo,Tiſſaphernis(de quo etiam apud Xenophontem in Ageſilao) & Philippi Macedonum Regis,qui duobus his ciuitates cepiſſe dicitur,fœdera non ſeruando,& proditores comparando: quanquam priore frequentius & familiarius vtebatur.Nam proditoribus dandæ erant pecuniæ:diis autem propter iuſiurandum nihil volebat dare.Accedit etiam,quod Lyſandrum Lacedæmonium pronunciaſſe aiunt, pueros talis & globis falli oportere, viros autem iureiurando & pecuniis.Quod priſcis illis temporibus vſitatiſſimum inter quoſdam fuit,hodie alia conditione non viuitur. Proinde Laconis illius vocem lubens probauero,qui in colloquio quorundã paciſci cũ ipſo volentiũ & iubentium,quãcunque vellet fidem acciperet pro amicitia,Vnam eſſe fidem dixit,vt ſi nocere velint, non poſſint:omnem autem aliam fidem ſtultam eſſe & poſtremò infirmam. Quin ſi generis accedat neceſſitudo, fidendum illi ſemper non eſt.Nouimus enim Areos,Thyeſtas, Eteocles, Polynicas,Theſeos,Clytæmneſtras,Stheneboeas & infinita eiuſmodi.Præcipuè verò vbi ſemel hominum perfidiam experti ſumus, cauendum ab eorum eſt conſortio,non ſecus ac qui à vipera morſus eſt, à vipera ſibi metuit,vt ibidem Pruſæus monet. Sed de his forſan nimis,cùm etiam ſi multa dixero,idem profecturus ſim,quod qui cum laruis pugnant, aut aera verberant. Cæterùm quod Poeta fingit,Mineruam ad conturbationem fœderis impuliſſe Pandarum,à Socrate improbatur 2. de Repub. τὴν δὲ τῶν ὅρκων καὶ σπονδῶν σύγχυσιν,ἣν ὁ Πάνδαρος συνέχεεν,ἐάν τις φῇ δι' Ἀθηνᾶς τε καὶ Διὸς γεγονέναι,οὐκ ἐπαινεσόμεθα.

Sic dixit Minerua:huic.a.animum dementi perſuaſit:	Ὣς φάτ' Ἀθηναίη·τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθεν.
Statim eduxit arcum perpolitum (ſaltatricis capræ	Αὐτίκ' ἐσύλα τόξον εὔξοον(ἰξάλου αἰγὸς
Agreſtis, quam quondam ipſe ſub pectore aſſecutus	Ἀγρίου,ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς ὑπὸ στέρνοιο τυχήσας,
E rupe exeuntem excipiens in inſidijs	Πέτρης ἐκβαίνοντα δεδεγμένος ἐν προδοκῇσι,
Percuſſerat in pectus, hæc.a.ſupina cecidit in petram.	Βεβλήκει πρὸς στῆθος·ὁ δ' ὕπτιος ἔμπεσε πέτρῃ.
Cuius cornua ex capite ſexdecim palmarum nata erant.	Τοῦ κέρα ἐκ κεφαλῆς ἑκκαιδεκάδωρα πεφύκει.
Et illa quidem elaborans arenarius aptauit faber:	Καὶ τὰ μὲν ἀσκήσας κεραοξόος ἤραρε τέκτων,
Totum.a.cùm leuigaſſet, auream impoſuit cuſpidem)	Πᾶν δ' εὖ λειώσας,χρυσέην ἐπέθηκε κορώνην·)
Et hunc quidem ſcitè depoſuit. cum tetendiſſet ad terrã	Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκε τανυσσάμενος ποτὶ γαίῃ
Inclinans:antè autem ſcuta tenebant ſtrenui ſocij,	Ἀγκλίνας·πρόσθεν δὲ* σάκη σχέθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι, γρ. σάκεσ.
Ne prius conſurgerent bellicoſi filij Achiuorum,	Μὴ πρὶν ἀναΐξειαν ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν,
Quã percuſſus eſſet Menelaus bellicoſus dux Achiuor.	Πρὶν βλῆσθαι Μενέλαον ἀρήϊον,ἀρχὸν Ἀχαιῶν.
Sed hic detrahebat operculo pharetræ eximebatq́ſa-	Αὐτὰρ ὁ σύλα πῶμα φαρέτρης·ἐκ δ' ἕλετ' ἰὸν
Nouã,pennatã grauium fundamentum dolorũ (gittã	Ἀβλῆτα,πτερόεντα,μελαινάων ἕρμ' ὀδυνάων·
Statim.a.in neruum aptabat acerbam ſagittam.	Αἶψα δ' ἐπὶ νευρῇ κατεκόσμει πικρὸν ὀϊστὸν
Supplicabat.a.Apol.in Lycia nato,inclyto iaculatori	Εὔχετο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενέϊ κλυτοτόξῳ
Agnorũ primogenitorum ſacrificaturũ clarã hecatonbẽ	Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην,
Vbi domum reuerſus eſſet ſacræ in vrbẽ Zeliæ (uinos:	Οἴκαδε νοστήσας ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης·
Traxit.a.vnà crenam ſagittæ apprehẽdẽs & neruos bo-	Ἕλκε δ' ὁμοῦ γλυφίδας τε λαβὼν καὶ νεῦρα βόεια·
Neruum quidẽ mammæ appropinquauit:arcui.a.ferrũ	Νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν,τόξῳ δὲ σίδηρον.
Sed poſtquam in vrbẽ curuatũ magnum arcũ tetendit,	Αὐτὰρ ἐπειδὴ κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε,
Stridit arcus, neruus autem valde ſonuit,ſaliitq́ telum	Λίγξε βιός,νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν,ἆλτο δ' ὀϊστὸς
Acutum in turbam aduolare cupiens,	Ὀξυβελής,καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων.
Neque tui Menelae Dij beati obliuiſcebantur	Οὐδὲ σέθεν Μενέλαε θεοὶ μάκαρες λελάθοντο
Immortales, prima autem Iouis filia prædatrix,	Ἀθάνατοι,πρώτη δὲ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη,

Ἥ τοι πρόσθεν στᾶσα, βέλος ἐχεπευκὲς ἄμυνεν.
Ἡ δὲ τόσον μὲν ἔεργεν ἀπὸ χροὸς, ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν, ὅθ' ἡδέϊ λέξατο ὕπνῳ.
Αὐτὴ δ' αὖτ' ἴθυνεν ὅθι ζωστῆρος ὀχῆες
Χρύσειοι σύνεχον, καὶ διπλόος ἤντετο θώρηξ.
Ἐν δ' ἔπεσε ζωστῆρι ἀρηρότι πικρὸς ὀϊστός.
Διὰ μὲν ἂρ ζωστῆρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο,
Μίτρης θ' ἣν ἐφόρει ἔρυμα χροὸς, ἕρκος ἀκόντων,
Ἣ οἱ πλεῖστον ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ εἴσατο καὶ τῆς.
Ἀκρότατον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέγραψε χρόα φωτός·
Αὐτίκα δ' ἔρρεεν αἷμα κελαινεφὲς ἐξ ὠτειλῆς.
Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς, ἠὲ Κάειρα, παρήϊον ἔμμεναι ἵππων·
Κεῖται δ' ἐν θαλάμῳ, πολέες τέ μιν ἠρήσαντο
Ἱππῆες φορέειν, βασιλῆϊ δὲ κεῖται ἄγαλμα,
Ἀμφότερον, κόσμος θ' ἵππῳ, ἐλατῆρί τε κῦδος·
Τοῖοί τοι Μενέλαε μιάνθην αἵματι μηροὶ
Εὐφυέες, κνῆμαί τε, ἠδὲ σφυρὰ καλ' ὑπένερθε.

Quæ ante stans, sagittam mortiferam arcebat,
Hæc.v.tãtum quidẽ inhibuit à corpore, vt cùm mater
A filio arcet muscam, quando dulci sopitus est somno.
Ipsa autem rursus dixerit, vbi baltei fibulæ
Aureæ continebant, & duplex occurrebat thorax.
Cecidit autem in balteum aptatum pestifera sagitta:
Pérque balteum adacta est affabrè factum,
Et per thoracem valde pulchrum trãsacta est, (telorũ,
Et per laminam quã portabat tutamen corporis, septũ
Quæ ipsum plurimum iuuit: penetrauit .a etiã per hãc.
Summam verò sagitta perstrinxit cutem viri.
Statim autem fluxit sanguis ater ex vulnere.
Veluti quando aliqua ebur mulier purpura tinxerit
Mæonia, vel ex Caira maxillare vt sit equorum,
Iacet autem in thalamo, multique ipsum optarunt
Equites gestare: Regi autẽ repositum est ornamentum,
Vtrumque ornatus equo aurigæq; decus.
Talia tibi Menelae fœdata erant sanguine fœmora
Solida suræq; & tali pulchri ima parte.

COMMENTARIVS.

τῷ δὲ φρένας) His verbis indicat Homerus, perfidè id factum à Pandaro. Solet enim Poeta, vt aliàs quoque monuimus, cùm aliquid narrat verbis quibusdam significare, quid benè, quid male factum sit. Porrò Pandarus id sensit, quod est apud Tragicum, τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλὸν ἔμμεν τῷ δ' ἔτῳ θεὸς φρένας ἄγει πρὸς ἄτην. Hoc autem à Pandaro factum, docuimus etiam anteà ex historia.

αὐτίκ' ἐσύλα) Cùm armorum præstantia egregios milites deceat, solet Homerus talia illis tribuere, & si quando necessarium est, illa prolixiùs commendat intertexta aliqua narrationis vtilitate, vt hoc loco, cùm dicit, qualis sit hic Pandari arcus, docet, ex qua etiam materia conflatus sit, nimirum ex Ibicis cornu, quod genus est syluestris capreæ onerato capite vastis cornibus, vt scribit Plinius lib. 8. cap. 53. & nos in Lexico copiosiùs exponemus. Hoc, inquam, Poeta interseruit, vt omni genere doctrinæ refertũ opus exhiberet, sicut hoc loco, quod ad animalis huius historiam commode pertinere potuit.

νευρὴν μὲν μαζῷ) Antiquus fuit mos, neruum ad mammas admouere, quod & ab Amazonibus factitabatur: hodie ad dexteram aurem adduci solet, vt esse apud Procopium in præfatione Libycorum testatur Eustathius.

πρόσθε δὲ οἱ) Præuaricatur Minerua, persuasóque Pandaro, vt Menelaum sagitta peteret, tamen eam ita à Menelao prohibet, vt leuiter sit ab illa tantùm delibatus expresso solùm sanguine, vt eo viso Græcorum animi ad perfidiam Troianorum armis insectandam inflammarentur.

ὡς ὅτε μήτηρ) Hæc est vna ex comparationibus humilibus, quas interdum Homerus vsurpat ad res grauiores significandas. Ea autem aptissima est, adeò vt singula singulis respondeant. Mater à filio arcet muscam, qui dulci somno sopitus erat: sic Minerua, quæ materno animo Menelaum complectitur, audax & proteruum Pandari telum à Menelao nihil tale cogitante & hostiũ securo, propter initium fœdus, ita repellit, vt cute tenus vulneretur. Comparatio, quæ sequitur de muliere Mæonia vel Caria ebur purpura tingente augustior: in qua ostendit primùm in Lydia vel Caria vsitatos & frequentes purpuræ colores: deinde solita ex ebore purpura tincto equis illic maxillaria (παρήϊα) fieri, quod summo erat ornamẽto tum ipsius equi, tum aurigæ respectu. Huic colori purpureo, quo ebur illud violabatur (sic enim loquitur Virg. 12. Indum sanguineo veluti violauerit ostro Si quis ebur) sanguinem ex plaga Menelai manantem comparat, quasi non fuerit res adeò sordida, sed aliquantulum etiam decora. Hunc nostrum Menelaum sic dissentaneè cum Alexandro M. comparat lib. 2. de illius fortuna: cuius cùm vulnera in bellis accepta, eáque multa cũ memorasset, subiicit: Probè sanè fortuna amplificas & magnum facis Alexandrum, dum transfigis eum vndique prodísque & ictibus omni ex parte corporis patefacis: non vt Menelao Minerua telum in arma, qua firmissima erant, detorquens, lorica, fascia & balteo vim fregit plagæ, quæ hactenus corpus eius perstrinxit, vt tingeretur tantùm sanguine: sed nuda telis obiecisti vitialia, ictibus ossa traiecisti, circumcursasti vndique corpus, obsedisti oculos & pedes, interpellauisti insectantem, victorias distrinxisti, spes abscidisti, &c.

Ῥίγησεν δ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὡς εἶδεν μέλαν αἷμα καταρρέον ἐξ ὠτειλῆς.
Ῥίγησεν δὲ καὶ αὐτὸς ἀρηΐφιλος Μενέλαος.
Ὡς δ' εἶδεν νεῦρόν τε καὶ ὄγκους ἐκτὸς ἐόντας,
Ἄψορρόν οἱ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀγέρθη.
Τοῖς δὲ βαρυστενάχων μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Χειρὸς ἔχων Μενέλαον. ἐπεστενάχοντο δ' ἑταῖροι,
Φίλε κασίγνητε, θάνατόν νύ τοι ὅρκι' ἔταμνον,
Οἶον προστήσας πρὸ Ἀχαιῶν Τρωσὶ μάχεσθαι.
Ὡς σ' ἔβαλον Τρῶες, κατὰ δ' ὅρκια πιστὰ πάτησαν,
Οὐ μέν πως ἅλιον πέλει ὅρκιον, αἷμά τε ἀρνῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ ᾗς ἐπέπιθμεν.
Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ. σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.
Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή,

Horruit autem deinde Rex virorum Agamemnon,
Postquã vidit atrum sanguinem defluentẽ ex vulnere.
Horruit autem & ipse bellicosus Menelaus:
Postqu.a. vidit neruúmque & cuspides extra existẽtes,
Iterum & animus in pectora reuocatus est.
Inter hos .a. grauiter suspirans locutus est rex Agam.
Manu tenens Menelaum: ingemiscebant autẽ socij:
Chare frater, in mortem certè tibi fœdera feriebã,
Solum prostituens pro Achiuis cum Troianis pugnare:
Sic te percusserũt Troiani, & fœdera fida conculcarũt.
At nullo modo irritũ est iuramentũ, sanguisq; agnorũ
Libaminaque, mero facta & dextra quibus fidamus.
Tametsi enim statim Olympius rem non perfecerit,
Tamen etiam serò perficiet & magno luent
Cum proprijs capitibus, vxoribúsque & filijs.
Benè.n. ego hoc scio in mente & in animo:
Erit dies cùm aliquando peribit Ilium sacrum,

Et Priamus, & populus bellicosi Priami:
Iupiter.a.ipsis Saturnius, sublimis in æthere habitans,
Ipse incutiet nigrantem ægida omnibus,
Ob hanc fraudem iratus. Hæc quidem non erunt irrita.
Sed mihi grauis dolor tui causa erit ô Menelae,
Si moriaris, & fatum adimpleueris vitæ,
Et redarguendus siticulosum Argos petam.
Statim enim recordabuntur Achiui patriæ terræ:
Gloriam verò Priamo & Troianis relinquemus
Argiuam Helenam, tua autem ossa putrefaciet terra,
Iacentis in Troia imperfecto in opere.
Et aliquis sic dixerit Troianorum superborum
Sepulchro insultans Menelai gloriosi:
Vtinam sic in omnibus iram perficiat Agamemnon,
Sicut et nunc incassum exercitum duxit huc Achiuorũ:
Et iam abijt domum, dilectam in patriam terram.
Cum vacuis nauibus, relinquens bonum Menelaum.
Si quando quis dixerit, tunc mihi dehiscat lata terra.

Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο,
Ζεὺς δέ σφιν Κρονίδης, ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων,
Αὐτὸς ἐπισσείῃσιν ἐρεμνὴν αἰγίδα πᾶσι,
Τῆσδ' ἀπάτης κοτέων. τὰ μὲν ἔσσεται οὐκ ἀτέλεστα.
Ἀλλά μοι αἰνὸν ἄχος σέθεν ἔσσεται ὦ Μενέλαε,
Αἴκε θάνῃς, καὶ μοῖραν ἀναπλήσῃς βιότοιο·
Καί κεν ἐλέγχιστος πολυδίψιον Ἄργος ἱκοίμην.
Αὐτίκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης,
Καδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιμεν
Ἀργείην Ἑλένην· σέο δ' ὀστέα *πύσει ἄρουρα γρ. πύσει
Κειμένου ἐν Τροίῃ, ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ·
Καί κέ τις ὧδ' ἐρέει Τρώων ὑπερηνορεόντων,
Τύμβῳ ἐπιθρώσκων Μενελάου κυδαλίμοιο,
Αἴθ' οὕτως ἐπὶ πᾶσι χόλον τελέσει' Ἀγαμέμνων,
Ὡς καὶ νῦν ἅλιον στρατὸν ἤγαγεν ἐνθάδ' Ἀχαιῶν·
Καὶ δὴ ἔβη οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σὺν κεινῇσιν νηυσί, λιπὼν ἀγαθὸν Μενέλαον·
Ὡς ποτέ τις ἐρέει, τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

COMMENTARIVS.

φίλε κασίγνητε) Fraternum animum Agamemnonis obseruare licet, quem anteà etiam conturbari vidimus & exhorruisse, viso sanguine è vulnere Menelai effluente. Hac ergo oratione testatum facit dolorem, quem ex illius infortunio concipit, ac seipsum in primis accusat, quòd negligentiùs videatur de fratris salute fuisse solicitus, quem passus sit solum tam graue certamen subire: quæ vulgaris est in similibus hominum querela, cùm re iam perfecta culpam in causas reiicimus præcipuas, quæ initium actioni illi fecerunt: vt hoc loco Agamemnon passus est Menelaum cum Paride congredi. vnde, ille causa est eius vulneris præcipua quadantenus, quòd posse accidere intelligebat, vt vulneraretur. proinde metu infortunij fratris eum ab illo certamine poterant prohibere. Deinde Agamemnon in ipsos Troianos fœderis violatores inuehitur: cùmque intelligat, hoc scelus Numini esse odiosum, de rebus Græcorum bene sperare incipit, contra certissimum Troianorum excidium vaticinatur, quod iam non hodierno die, vt anteà (vnde tam repentè mutatam regis sententiam demiror) sed tandem aliquando euenturum sibi pollicetur. tamen dolore fratris victus, & metuens ne ex hoc vulnere moriatur, illius sortem luget: siquidem sublato belli capite principe (nam vnius Menelai gratia bellum gerebatur) reliquus exercitus reditum in patriam statim cogitaturus sit, quod in sui ludibrium conuertatur: quia hoc pacto Helena in Troianorum potestate remansura sit, & tam grauis iniuria inulta, proinde irritus tam longus labor, sannis & iocis ab ipsis Troianis excipietur: quod se cum graui animi dolore intellecturum Agamemnon profitetur.

εἴ περ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν, ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ) Intelligit Homerus, quamuis improborum supplicia Numen differat, tamen eos impunitos non relinqui, licet serò in eos animaduertat. Vnde Iul. Cæs. insolenter sua victoria gloriantib. Heluetiis, & se tam diu impunè tulisse iniurias admirantibus, vtrumque eodem pertinere respondit. Consuesse enim Deos immortales, quo grauiùs homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum vlcisci velint, his secundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere, vt est de bell. Gal. lib. 1. Vt sit lenta, tamen certè magna ira Deorum est, ait Iuuenalis Sat. 13. Hoc mihi propius intuenti tres potissimùm esse causas puto, cur improborum supplicia differantur. Primùm, quòd Deus clemens sit, & non ob quamlibet causam irascatur, vt etiam Solon in Elegiis dicit, Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, οὐδ' ἐφ' ἑκάστῳ ὥσπερ θνητὸς ἀνὴρ γίγνεται ὀξύχολος. Itaque sæpe accidit, vt quos supplicio dignos iudicamus ob eorum scelera, Deus tamen, qui longè clementior est quàm sint praui homines, idcircò non excandescat, quin potiùs patienter expectat, donec illi ad bonã frugem conuertantur. Non est ergo in puniendo preceps Deus, suóque exemplo (nam vt est apud Platonem 4. de Legibus, ὁ θεὸς πάντων χρημάτων μέτρον, nullúmque fructum ex Deo capere homini concessum est, perinde ac si exprimendo & sectando illius ornamenta virtutem induamus, vt est apud Plut. de Sera num. vind.) docet nos, immanitatem & impetum in animaduertendo enormem eximere. proinde ipsius placiditatem & cunctationem moderatè & considerate effingamus, atque in consilium adhibeamus tempus, quod pœnitentiæ minimè est obnoxium, atque ita ad pœnas exposcendas accedamus. Illud tamen tempus, quod nobis longissimum videtur, Deo nihil est: quod nouit etiam Plutarchus, Dico, inquit, quantum ad nos longum tempus, quando Diis sane totum vitæ humanæ spacium nihil & præsens momentum est. Secunda causa, cur Deus supplicia differat, est vt ea tandem grauiora sint; quod Cæsar intellexit. Itaque improbi cùm in scelerato viuendi genere perseuerant, magis ac magis iram Numinis in se concitant, quæ tandem eò asperior, quò diuturnior in eorum capita erumpit. Neque tamen credendum est interea pœnis illos carere: habent enim in animo extremi & grauissimi supplicij quædam veluti præludia perturbationes, metus, diurna spectra, portenta, quæ omnia illis à Deo obiiciuntur: sed & insomnia, qualia de Apollodoro, Hipparcho Pisistrati filio, Ptolemæo, Pausania refert Plutarchus. Tertia causa est maioris boni alicuius gratia. Quemadmodum enim Aegyptiorum lex fuit, quam aliqui Græci descripserunt, vt prægnans, si rei capitalis iudicata sit, dum est enixa, in custodia habeatur. Sic, cùm flagitiosus aliquis, qui iam supplicio destinatus est, vtile quippiam & salubre certo quodam tempore proferre possit, meritò mors eius differtur. Hoc Deus etiam præstat. verbi gratia: vt Græci Siciliam à Carthaginensibus euastatam incolerent, in tyrannidis limine non luit suppliciũ Dionysius: vt idem etiam Græci Apolloniam, vel Anatorium, vel Leucadiorũ Cherronesum cultoribus frequentarent, Periander longo est interuallo punitus vt Thebæ restituerentur Chassandro productũ supplicium Plutarchus existimat. Huic causæ annexum est, quòd Deus malorum instrumentis populos castiget, præcipuè verò tyrannorum. Et enim quod eleganter à Plutarcho scriptum est, vt Hyæmæ fel, Phocæ coagulum, aliarúmque dirarum bestiarum aliquid habent contra morbos medicaminis: ita quibusdam, quibus morsu opus est & castigatione, his iniicit acerbitatem Deus tyranni implacabilem, vel asperitatem horridam magistratus, nec antè aufert aculeum & telum, quàm ægrum purgauerit & curauerit. Huiusmodi Phalaris fuit Acragantinis medicamentum, & Romanis Marius, &c. Hæc à nobis tam pulchra occasione fusè explicata studiosus lector, vt spero, non dolebit. Hoc itaque loco Agamemnon impunitam Troianorum perfidiam non fore ait, licet supplicia in aliquod tẽpus Iupiter differat. Quò pertinet illud Orestis ad Menelaum apud Euripide in Oreste: κἆτ' οὐκ ἀμύνει Λοξίας τοῖς σοῖς κακοῖς; μέλλει. τὸ θεῖον δ' ἐστὶ τοιοῦτον φύσει. Et cur iã non opem fert Apollo tuis malis? Differt: quia numen ipsum tale est naturâ, id est, solet cunctari. Et vt est apud eundem in Ione: ἀεί ποτε χρόνια μὲν τὰ τῶν θεῶν πως, εἰς τέλος δ' οὐκ ἀσθενῆ. Seriò veniunt res Deorum, sed postremò non infirmæ. θεοὶ θεοί, inquit Chorus apud eundem in Hercule furente. τῶν ἀδίκων μέλουσι καὶ τῶν ὁσίων ἐπαΐειν. Dij ipsi impios cunctantur, & impios audire. Quod ad hunc locum attinet, aliàs etiam obseruauimus, quàm fuerit apud veteres odiosum crimen perfidiæ.

ἔσσεται ἦμαρ) Excidium Troiæ vaticinatur, quod ita accidit, vt nullum postea eius vestigiũ extiterit. Cùm enim circũsitæ vrbes aliæ euastatæ, non omnino tamen dirutæ essent, hæc autem funditus euersa, omnes illius lapides ad harum refectionem adhibiti sunt. Quod negabant quidem Ilienses, sed eos Strabo lib. 13. refellit.

Τὸν δ' ἐπιθαρσύνων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Θάρσει, μηδέ τί πω δειδίσσεο λαὸν Ἀχαιῶν·
Οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
Εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος, ἠδ' ὑπένερθεν
Ζῶμά τε καὶ μίτρη τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμ-
Αἲ γὰρ δὴ οὕτως εἴη φίλος ὦ Μενέλαε· (νων,
Ἕλκος δ' ἰητὴρ ἐπιμάσσεται, ἠδ' ἐπιθήσει
Φάρμαχ' ἅ κεν παύσῃσι μελαινάων ὀδυνάων.
Ἦ, καὶ Ταλθύβιον θεῖον κήρυκα προσηύδα,
Ταλθύβι', ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον
Φῶτ' Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος,
Ὄφρα ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον, ἀρχὸν Ἀχαιῶν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἔβαλεν, τόξων εὖ εἰδώς,
Τρώων ἢ Λυκίων. τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἄρα οἱ κῆρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας.
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Παπταίνων ἥρωα Μαχάονα· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑσταότ', ἀμφὶ δέ μιν κρατεραὶ στίχες ἀσπιστάων
Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο Τρίκης ἐξ ἱπποβότοιο.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὄρσ' Ἀσκληπιάδη, καλέει κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὄφρα ἴδῃς Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱόν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἔβαλεν τόξων εὖ εἰδώς,
Τρώων ἢ Λυκίων τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὣς φάτο τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Βὰν δ' ἰέναι καθ' ὅμιλον ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν·
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι ξανθὸς Μενέλαος
Βλήμενος ἦν, περὶ δ' αὐτὸν ἀγηγέραθ' ὅσσοι ἄριστοι
Κυκλόσ', ὁ δ' ἐν μέσσοισι παρίστατο ἰσόθεος φώς.
Αὐτίκα δ' ἐκ ζωστῆρος ἀρηρότος ἕλκεν ὀϊστόν.
Τοῦ δ' ἐξελκομένοιο, πάλιν ἄγεν ὀξέες ὄγκοι·
Λῦσε δέ οἱ ζωστῆρα παναίολον, ἠδ' ὑπένερθε
Ζῶμά τε καὶ μίτρην τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἕλκος ὅθ' ἔμπεσε πικρὸς ὀϊστός,
Αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα εἰδὼς
Πάσσε, τά οἵ ποτε πατρὶ φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

Hunc verò confirmans allocutus est flauus Menelaus:
Cõfide, ac ne quid dum terrefacias populum Achiuorũ.
Non in lethali (loco) acuta fixa est sagitta, sed antè
Tutatus est me balteus varius, & subter
Loricaq; & lamina, quam fabri ærarij fecerunt viri.
Hunc.a. respondens affatus est rex Agamemnon,
Vtinam autem sic esset, dilecte ô Menelae,
Vulnus autem medicus contractabit, & adhibebit
Medicamenta, quæ liberent te à nigris doloribus.
Dixit, & Talthybium diuinũ præconẽ allocutus est:
Talthybi, quàm citissimè Machaonem hunc accerse
Virum, Aesculapij filium optimi medici,
Vt videat Menelaum bellicosum ducem Achiuorum,
Quẽ aliquis sagittãs vulnerauit iaculãdi bene peritus
Troianorũ vel Lyciorũ: huic quidẽ gloria, nobis. v. luctus.
Sic dixit: neq; ei præco immorigerus fuit audiens.
Incedebat.a. vt iret per populum Achiuorum loricatorũ,
Peruestigans oculis heroa Machaonẽ. hunc.a. cognouit
Stantem: circum.a. ipsum fortes acies scutigerorum
Populorũ, qui ipsũ secuti sunt Trice ex equorũ altrice.
Propè autem stans verba velocia allocutus est:
Propera Aesculapiade, vocat rex Agamemnon,
Vt videas Menelaum bellicosum Atrei filium,
Quẽ aliquis sagittãs vulnerauit iaculãdi bene peritus
Troianorũ vel Lyciorũ, illi quidẽ gloria, nobis.a. luct.
Sic dixit: huic animum in pectoribus commouit.
Perrexerunt.a. ire per turbã ad exercitũ latũ Achiuor.
Sed quando venerunt vbi flauus Menelaus
Vulneratus erat, circũ. v. ipsũ cõgregati erãt quiq. optimi
Vndiq, hic autẽ inter medios stabat diuinus vir,
Statim ex balteo benè aptato traxit sagittam.
Ea dũ extraheretur, retrorsum fracti sunt acuti anguli
Soluit autem ipsi balteum varium & subter
Loricãq; & laminam, quã fabri ærarij fecerunt viri.
Sed postquã vidit vulnus vbi incidit amara sagitta,
Sanguinem exugens, lenia medicamenta peritus
Inspergebat. quæ suo quondã patri diligẽs dedit Chiron.

COMMENTARIVS.

τὸν δ' ἐπιθαρσύνων) In Agamemnone Poëta exemplum mollis animi in aduersis exhibuit: nunc verò in Menelao generosi & tolerantis, qui non frangatur aut emollescat. Enimverò Menelaum erigebat leuitas vulneris, cùm lethale non esse intelligeret, secus ac Agamemnon. Cùm autem ex virtute ducum pendeat quoque militum virtus, hortatur regem Menelaus, vt meliore sit animo, ne si secus fecerit, totum exercitum terreat. Itaque præcipuum est in duce, vt in aduersis casibus constantem se præbeat, vt suo exemplo militum animos corroboret ac fulciat.

αἷμ' ἐκμυζήσας) Id quomodo fiat, norunt quorum artis est. Narrat Eustathius, videri inter barbaros, qui sanguinem illum exugant, certum inde vulneris captantes remedium. Fuerunt autem in exercitu Græcorum duo insignes medici, Podalirius, qui circa τὴν δίαιταν versabatur: Machaon, qui circa vulnera. quanquam alterum circa φαρμακευτικὴν occupatum fuisse quidam dicunt, alterum circa χειρουργικήν: vt est apud Cornel. Cels. lib. 1. Aesculapij, inquit, duo filij, Podalirius & Machaon, bello Troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem commilitonibus suis attulerunt, quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attulisse auxilij, sed vulneribus tantummodò ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, eásque esse vetustissimas, &c. Primus autem Hippocrates Cous, vt est apud eumdem Celsum, τὸ διαιτητικὸν induxit. quod videtur intellexisse Plin. lib. 26. cap. 2. Quidam verò Podalirio etiam τὸ χειρουργικὸν tribuunt, vt Q. Calaber. lib. 4. τῷ δ' ἀμφιπεπρημένα (sic legendum pro ἀμφιπερυμένα in vulgatis) τύμματα πάντα ἠκέσατ' ἐνδυκέως Ποδαλείριος, &c. ἠκέσατ' ἐσσυμένως Ποδαλείριος ἕλκεα πάντα ὅσσα περιδρύφθησαν. Sed Homerus contrarium prodidit. Iam verò distincta fuisse vtriusque fratris officia, testantur hi versus, qui leguntur apud Eustat. in II. lib. 11. ex Q. Calabro:

τῷ μὲν κουφοτέρας χεῖρας πόρεν ἐκ τε βέλεμνα
τῷ δ' ἄρ' ἀκρίβεια παντ' ἐνὶ τοῖς στήθεσσιν ἔθηκεν
ὅς ῥά καὶ ἀΐαντος πρῶτος μάθε χωομένοιο

Σαρκὸς ἑλεῖν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι,
ἄσκοπά τε γνῶναι καὶ ἀναλθέα ἰήσασθαι
ὄμματά τ' ἀστράπτοντα βαρυνόμενόν τε νόημα.

Sed de his aliàs dicendi locus erit. Hîc autem videmus, ad sanandum Menelai vulnus queri: vnde constat de Homeri sentẽtia, quoad vtriusque fratris separata munia medicandi.

Ὄφρα τοὶ ἀμφεπένοντο βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον ἀσπιστάων·
Οἱ δ' αὖτις κατὰ τεύχε' ἔδυν, μνήσαντο δὲ χάρμης.

Dũ hi occupati erãt circa in bello strenuũ Menelaũ
Interim Troianorũ turmæ superuenerunt scutigerorũ,
Hi.a. arma induerunt, & animũ cõuerterũt ad pugnã:

Tunc.

Tunc non dormitantem vidisses Agamemnona diuum
Neque trepidantem, neque detrectantem pugnare;
Sed valde properantem pugnam in gloriosam:
Equos etenim dimisit & currus decoros ære,
(Et hos quidem minister seorsum tenebat anhelantes:
Eurymedon filius Ptolemæi Piraidæ.
Huic plurimum mandauerat subsequi se, si quando ipsū
In mēbris occuparet defatigatio per multos imperitātē)
Sed hic pedester existens obibat ordines virorum,
Et quos quidē properātes vidisset Danaorū celeres e-
Hos valde hortabatur assistens verbis: (quos habentiū
Argiui, ne quid remittatis de strenua fortitudine:
Non enim mendacijs pater Iupiter erit auxiliator,
Sed qui priores præter fœdera læserunt,
Horum certè tenera corpora vultures vorabunt.
Ne vero rursus vxorésque dilectas & infantes liberos
Abducemus in nauibus, postquam vrbem ceperimus.
Quos verò remittentes vidisset triste bellum:
Eos valde obiurgabat iracundis verbis,
Argiui, iaculationi destinati, infames, nō erubescitis?
Curnam sic statis stupidi sicut hinnuli?
Qui postquam fessi sunt per longum cāpum currentes
Stant, neque aliquod ipsis in præcordijs est robur:
Sic vos statis stupidi, neque pugnatis.
An expectatis Troianos propius accedere, vbi naues
Subductæ sūt pulch. pup. habētes cani in littore maris,
Vt videatis si vobis suprà teneat manum Saturnius?
Sic is imperans obibat ordines virorum.
Venit autem ad Cretenses obiens per cateruā virorū.
Hi autem circa Idomeneum bellicosum armabantur.
Idomeneus. a. erat in prima acie apro similis robore:
Meriones autem ei extremas incitabat phalanges.
Hos autem videns lætatus est rex virorum Agamem.
Statim. a. Idomeneum allocutus est blandis verbis:
Idomeneu, supra quidē te honore Danaos celeres equos
Tum in bello, tum alio in opere, (habentes
Tunc etiam in conuiuio quando vetustū ardēs vinum
Argiuorum proceres in cratere misceant.
Et si enim alij comati Achiui
Mensuratū bibūt, tuum autem plenum poculū semper
Stat vt mihi, vt bibas quando animum iubeat.
Sed concita te ad bellum, qualis anteà gloriabaris esse.
Hunc. v. Idomeneus Cretēsium dux cōtrà allocutus est:
Atride, valde quidem tibi ego aptus socius
Ero, sicut prius promisi & annui.
Sed alios hortare comatos Achiuos,
Vt quàm primū pugnemus, quoniam fœdera cōfuderūt
Troiani, quibus rursus mors & dolores in posterum
Erunt, quoniam priores præter fœdera læserunt,
Sic dixit: Atrides autem præteribat lætus corde,
Venit autem ad Aiaces iens per turbam virorum.
Hi. a. armabātur simul. v. nimbus sequebatur peditum
Sicut quando à specula vidit nimbum caprarius vir
Venientem per mare à Zephyri flatu:
Illi autem procul existenti niger vt pix
Videtur, gradiens per mare, adducit. a. imbrē multum:
Horruitq́; conspicatus eum, subq́; spelūcā cōpulit oues:
Tales simul cum Aiacibus bellicosorum iuuenum

Ενθ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις Αγαμέμνονα δῖον.
Ουδὲ καταπτώσσοντ', οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι·
Αλλὰ μάλα σπεύδοντα μάχην ἐς κυδιάνειραν.
Ιππους μὲν γὰρ ἔασε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ·
(Καὶ τοὺς μὲν θεράπων ἀπάνευθ' ἔχε φυσιόωντας
Εὐρυμέδων, υἱὸς Πτολεμαίου Πειραΐδαο.
Τῷ μάλα πόλλ' ἐπέτελλε παρισχέμεν, ὁππότε κέν μιν
Γυῖα λάβῃ κάματος πολέας διὰ κοιρανέοντα)
Αὐτὰρ ὃ πεζὸς ἐὼν ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν·
Καί ῥ' οὓς μὲν σπεύδοντας ἴδοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Τοὺς μάλα θαρσύνεσκε παριστάμενος ἐπέεσσιν.
Αργεῖοι, μήπω τι μεθίετε θούριδος ἀλκῆς·
Οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός.
Αλλ' οἵπερ πρότεροι* ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο,
Τῶν ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται·
Ἡμεῖς δ' αὖτ' ἀλόχους τε φίλας καὶ νήπια τέκνα
Αξομεν ἐν νήεσσιν, ἐπὴν πτολίεθρον ἕλωμεν.
Οὕς τινας αὖ μεθιέντας ἴδοι στυγεροῦ πολέμοιο;
Τοὺς μάλα νεικείεσκε χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Αργεῖοι ἰόμωροι, ἐλεγχέες, οὔ νυ σέβεσθε;
Τίφθ' οὕτως ἔστητε τεθηπότες, ἠΰτε νεβροί;
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν ἔκαμον πολέος πεδίοιο θέουσαι,
Εστᾶσ', οὐδ' ἄρα τίς σφι μετὰ φρεσὶ γίγνεται ἀλκή.
Ως ὑμεῖς ἔστητε τεθηπότες, οὐδὲ μάχεσθε.
Η μένετε Τρῶας σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔνθά τε νῆες
Εἰρύατ' εὔπρυμνοι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης,
Οφρα ἴδητ' αἴ κ' ὔμμιν ὑπέρσχῃ χεῖρα Κρονίων;
Ως ὅ γε κοιρανέων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν·
Ηλθε δ' ἐπὶ Κρήτεσσι, κιὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν·
Οἱ δ' ἀμφ' Ιδομενῆα δαΐφρονα θωρήσσοντο·
Ιδομενεὺς μὲν ἐνὶ προμάχοις συῒ εἴκελος ἀλκήν;
Μηριόνης γ' ἄρα οἱ πυμάτας ὤτρυνε φάλαγγας.
Τοὺς δὲ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων,
Αὐτίκα δ' Ιδομενῆα προσηύδα μειλιχίοισιν,
Ιδομενεῦ περὶ μέν σε τίω Δαναῶν ταχυπώλων;
Η μὲν ἐνὶ πτολέμῳ ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ,
Ηδ' ἐν δαίθ', ὅτε πέρ τε γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Αργείων οἱ ἄριστοι ἐνὶ κρητῆρσι κέρωνται.
Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε καρηκομόωντες Αχαιοὶ
Δαιτρὸν πίνωσιν, σὸν δὲ πλεῖον δέπας αἰεὶ
Εστηχ' ὥσπερ ἐμοί, πιέειν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
Αλλ' ὄρσευ πόλεμόνδ', οἷος πάρος εὔχεαι εἶναι.
Τὸν δ' αὖ Ιδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα;
Ατρείδη, μάλα μέν τοι ἐγὼν ἐρίηρος ἑταῖρος
Εσσομαι ὡς τὸ πρῶτον ὑπέστην καὶ κατένευσα.
Αλλ' ἄλλους ὄτρυνε καρηκομόωντας Αχαιούς,
Οφρα τάχιστα μαχώμεθ'· ἐπεὶ σύν γ' ὅρκι' ἔχευαν
Τρῶες, τοῖσιν δ' αὖ θάνατος καὶ κήδε' ὀπίσσω
Εσσετ', ἐπεὶ πρότεροι* ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο.
Ως ἔφατ'· Ατρείδης δὲ παρῴχετο γηθόσυνος κῆρ·
Ηλθε δ' ἐπ' Αἰάντεσσι κιὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν·
Τὼ δὲ κορυσσέσθην, ἅμα δὲ νέφος εἵπετο πεζῶν.
Ως δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδεν νέφος αἰπόλος ἀνὴρ
Ερχόμενον κατὰ πόντον ὑπὸ Ζεφύροιο ἰωῆς,
Τῷ δέ τ' ἄνευθεν ἐόντι μελάντερον ἠΰτε πίσσα
Φαίνετ' ἰὸν κατὰ πόντον, ἄγει δέ τε λαίλαπα πολλήν.
Ῥίγησέν τε ἰδὼν ὑπό τε σπέος ἤλασε μῆλα·
Τοῖαι ἅμ'* Αἰάντεσσιν ἀρηϊθόων αἰζηῶν

γρ. ὑπερόρκια.
γρ. ὑπερόρκια
γρ. αἰ Αἰάντεσσι διοτρεφέων αἰζ.

Δήϊον ἐς πόλεμον πυκιναὶ κίνυντο φάλαγγες
Κυάνεαι, σάκεσίν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι.
Καὶ τοὺς μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων.
Σφῶϊ μὲν (οὐ γὰρ ἔοικ') ὀτρυνέμεν ἔπι κελεύω·
Αὐτὼ γὰρ μάλα λαὸν ἀνώγετον ἶφι μάχεσθαι·
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος πᾶσιν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γένοιτο.
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.

Sæuum in bellum densæ mouebantur phalanges
Fuscæ scutisque & lanceis horrentes.
Et has quidem lætatus est conspicatus rex Agamem.
Et ipsos vociferans verbis velocibus allocutus est:
Aiaces Argiuorum duces ære loricatorum,
Vos quidem (non enim conuenit) hortari non iubeo:
Ipsi enim valde populum iubetis fortiter pugnare.
Vtinam enim ô Iupiterq; pater & Minerua et Apollo,
Talis omnibus animus in pectoribus esset.
Sic citò caderet ciuitas Priami regis
Manibus sub nostris captáque destructáque.

COMMENTARIVS.

ἔνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα) Ducis diligentis exemplum, qui milites suos ad pugnam exhortatur: quod Agamemnon facit primùm generaliter, quos enim per se satis incitatos animaduertebat, eos magis inflammabat, vt solent addi currentibus equis calcaria: quos contra ignauos, eos grauiter & acerbè obiurgabat. Deinde hoc per ordines singulos præstabit.

οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι) Nullo argumento audentiores in hostem fieri solemus, quàm si intelligamus rem nobis cum perfidis esse, quibus non potest fauere Nomen, adeò illud hominum integritatem & sinceritatem amat. Cùm ergo tales sint hoc loco Troiani, iubet Græcos Agamemnon bene de victoria sperare, quum Deum habituri sint etiam aduersarium Troiani, qui primi fœdera violauerunt.

γερούσιον αἴθοπα οἶνον) In veterum illorum conuiuiis tria erant, quibus aliquis honestatus, cæteris anteponebatur, προεδρία, assæ carnes, & poculum, vt post Eustathium annotauit quoque Epiphanius, vterque ex Athenæo. Hîc poculi meminit Agamemnon, eóque nomine Idomeneum hortatur, vt cùm in conuiuiis, à se pluris fiat, adeò vt illi maiora conferat quàm cæteris, prȩterea etiam in prima acie collocatus sit, dignum se ipsa istis honoribus ostendat. Recordetur deinde pristinæ suæ iactantiæ, qua se videlicet strenuum in bello futurum venditabat. (quod nobis κατὰ τὸ σιωπώμενον subintelligendum Homerus proposuit.) quod se præstiturum responso suo Idomeneus pollicetur.

ὡς γ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς) Non decebat has vtriusque Aiacis copias leuiter attingere, quippe in quibus ferè totum sit Græcorum præsidium collocatum: itaque illarum multitudinem & densitatem confertam eleganti comparatione exprimit.

αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ) Tale quippiam de Nestore suprà vidimus. Hoc interest, quòd Nostri decem tantùm similes exoptabat Agamemnon ad Troiæ excidium: hîc omnes similes Aiacibus vellet. Vbi prudentiam viribus præstantiorem Agamemnoni visam obseruauimus.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δὲ μετ' ἄλλους.
Ἔνθ' ὅγε Νέστορ' ἔτετμε, λιγὺν Πυλίων ἀγορητήν,
Οὓς ἑτάρους στέλλοντα, καὶ ὀτρύνοντα μάχεσθαι.
Ἀμφὶ μέγαν Πελάγοντα: Ἀλάστορά τε, Χρομίον τε,
Αἵμονά τε κρείοντα, Βίαντά τε ποιμένα λαῶν·
Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι·
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.
Ἱππεῦσιν μὲν πρῶτ' ἐπετέλλετο τοὺς γὰρ ἀνώγει
Σφοὺς ἵππους ἐχέμεν, μηδὲ κλονέεσθαι ὁμίλῳ.
Μηδέ τις ἱπποσύνῃ τε καὶ ἠνορέηφι πεποιθὼς,
Οἶος πρόσθ' ἄλλων μεμάτω Τρώεσσι μάχεσθαι,
Μηδ' ἀναχωρείτω· ἀλαπαδνότεροι γὰρ ἔσεσθε.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται,
Ἔγχει ὀρεξάσθω· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερον οὕτως.
Ὧδε καὶ οἱ πρότεροι πόλιας καὶ τείχε' ἐπόρθουν,
Τόνδε νόον καὶ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχοντες.
Ὣς ὁ γέρων ὤτρυνε, πάλαι πολέμων εὖ εἰδώς.
Καὶ τὸν μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ γέρον, εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο, βίη δέ τοι ἔμπεδος εἴη.
Ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίϊον· ὡς ὄφελέν τις
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχειν, σὺ δὲ κουροτέροισι μετεῖναι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρείδη, μάλα μέν κεν ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὐτὸς
Ὣς ἔμεν ὡς ὅτε δῖον Ἐρευθαλίωνα κατέκταν·
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν.
Εἰ τότε κοῦρος ἔα, νῦν αὖτέ με γῆρας ἱκάνει.

Sic fatus, hos quidē reliquit illic: iuit autē ad alios.
Tū ille Nestorē inuenit argutū Pyliorū concionatorē.
Suos socios instruentem & concitantem ad pugnandū
Circum magnum Pelagontem, Alastoraq; Chromiūq;,
Hæmonēq; principem, Biantēq; rectorem populorum:
Equites quidem primùm cum equis & curribus:
Pedites autē à tergo constituit, multósque & strenuos
Vallum vt essent belli: ignauos.a. in medium coegit.
Vt etiam non volens quis necessitate pugnaret.
Equitib. quidem primum mandabat: hos enim iussit
Suos equos continere, neque obseruari inter turbam,
Ne autem quis equitandi peritia & virilitate fretus,
Solus ante alios properet cum Troianis pugnare,
Neque retrocedat: imbecilliores enim eritis.
Quicūq.a. vir à suo curru ad alienos currus peruenerit
Hasta porrigat, quoniam multò melius sic.
Sic & maiores vrbes & muros destruebant:
Hanc mentem & animum habentes in pectoribus.
Ita senex adhortabatur, tādiu militiæ bene peritus.
Et hoc quidem lætatus est viso rex Agamemnon,
Et ipsum clamans verbis velocibus allocutus est,
O senex, vtinam sicut animus est in pectorib. charis,
Sic te genua sequerentur, robur autē tibi firmum esset.
Sed te senect⁹ cōficit æquè molesta omnibus: vtinā quis
Virorum alius haberet: tu autē iunioribus interesses?
Huic respondit postea Gerenius eques Nestor:
Atride, valde quidem ego vellem & ipse
Sic esse, vt quando diuum Ereuthalionem interfeci.
Sed nullo modo simul omnia Dij dederunt hominib.
Sic tunc iuuenis erā, nunc rursus me senectus inuadit.

Veruntamen & sic equitibus interero & adhortabor
Consilio & verbis, hoc enim decus est senum.
Hastas autem vibrabunt iuniores, qui me
Minores natu sunt, confidúntque viribus.
Sic dixit Atrides autem præteribat lætus animo.
Inuenit filium Petei Mnestheum equitem
Stantem: circum autem Athenienses periti belli.
Sed his propè stabat prudens Vlysses.
Iuxta .a. Cephalensium circum turmæ non imbecillæ
Stabant: nondum .n. ipsorum copiæ exaudierát clamorē:
Sed recenter concitatæ mouebantur phalanges
Troianorumq; equitum & Græcorū: hi verò expectátes
Stabant, quando turma Achiuorum alia adueniens
In Troianos rueret, & inciperent bellum.
Hos .a. videns obiurgauit rex virorum Agamemnon,
Et ipsos vociferans verbis velocibus allocutus est:
O fili Petei à Ioue nutriti regis,
Et tu malis dolis instructe, astute,
Cur trepidantes absceditis, expectatis autem alios?
Vos quidem conueniebat inter primos existentes
Consistere & pugnæ ardenti occurrere,
Primi enim conuiuium auditis meum,
Quandocunq; conuiuium proceribus paremus Achiui:
Tunc amicè assatas carnes edere, & pocula
Vini bibere suauis quadiu volueritis.
Nunc .v. libēter videritis, etiamsi decem turmæ Achiu.
Vos ante pugnarent sæuo ferro.
Hunc autem torue intuitus allocutus est prudens Vlysses,
Atride, quale tibi verbum fugit ex septo dentium?
Quomodo dicis à bello cessare nos, quando Achiui
In Troianos equites concitamus acutum Martem?
Videbis, si volueris, & si tibi hæc curæ sint,
Telemachi dilectum patrem antesignanis permixtum
Troianorum equitum: tu autem hæc vana dicis.
Hunc verò arridens allocutus est rex Agamemnon,
Postquā cognouit iratum .r ursus .a. hic retractauit sermo (nem:
Generose Laertiade, ingeniose Vlysses,
Neque te accuso præter decens, neque tibi impero:
Scio enim quòd tibi animus in pectoribus charis
Mitia consilia nouit . eadem enim sentis, quæ & ego.
Sed vade. hæc a. posthac placabimus, si quid perperā nūc
Dictum est: hæc autem omnia Dij irrita faciant.

Ἀλλὰ καὶ ὡς, ἱππεῦσι μετέσσομαι, ἠδὲ κελεύσω
Βουλῇ καὶ μύθοισι· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων·
Αἰχμὰς δ᾽ αἰχμάσσουσι νεώτεροι, οἵπερ ἐμεῖο
Ὁπλότεροι γεγάασι, πεποίθασίν τε βίηφι.
Ὣς ἔφατ᾽· Ἀτρείδης δὲ παρῴχετο γηθόσυνος κῆρ.
Εὗρ᾽ υἱὸν Πετεῶο Μενεσθῆα πλήξιππον
Ἑσταότ᾽· ἀμφὶ δ᾽ Ἀθηναῖοι μήστωρες ἀϋτῆς·
Αὐτὰρ ὁ πλησίον ἑστήκει πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Πὰρ δὲ, Κεφαλλήνων ἀμφὶ στίχες οὐκ ἀλαπαδναὶ
Ἕστασαν. οὐ γάρ πω σφιν ἀκούετο λαὸς ἀϋτῆς;
Ἀλλὰ νέον συνορινόμεναι κίνυντο φάλαγγες
Τρώων θ᾽ ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ, μένοντες
Ἕστασαν· ὁππότε πύργος Ἀχαιῶν ἄλλος ἐπελθὼν,
Τρώων ὁρμήσειε, καὶ ἄρξειαν πολέμοιο.
Τοὺς δὲ ἰδὼν νείκεσσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ υἱὲ Πετεῶο διοτρεφέος βασιλῆος,
Καὶ σὺ κακοῖσι δόλοισι κεκασμένε, κερδαλεόφρον,
Τίπτε καταπτώσσοντες ἀφέστατε, μίμνετε δ᾽ ἄλλους;
Σφῶϊν μέν τ᾽ ἐπέοικε μετὰ πρώτοισιν ἐόντας
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστειρῆς ἀντιβολῆσαι.
Πρώτω γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκουάζεσθον ἐμεῖο,
Ὁππότε δαῖτα γέρουσιν ἐφοπλίζωμεν Ἀχαιοί.
Ἔνθα φίλ᾽ ὀπταλέα κρέα ἔδμεναι, ἠδὲ κύπελλα
Οἴνου πινέμεναι μελιηδέος, ὄφρ᾽ ἐθέλητον·
Νῦν δὲ φίλως χ᾽ ὁρόῳτε, καὶ εἰ δέκα πύργοι Ἀχαιῶν
Ὑμείων προπάροιθε μαχοίατο νηλέϊ χαλκῷ.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀτρείδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς δὴ φῂς πολέμοιο μεθιέμεν, ὁππότ᾽ Ἀχαιοὶ
Τρωσὶν ἐφ᾽ ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα;
Ὄψεαι ἢν ἐθέλησθα, καὶ αἴκέν τοι τὰ μεμήλῃ,
Τηλεμάχοιο φίλον πατέρα προμάχοισι μιγέντα
Τρώων ἱπποδάμων· σὺ δὲ ταῦτ᾽ ἀνεμώλια βάζεις,
Τὸν δ᾽ ἐπιμειδήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὡς γνῶ χωομένοιο. πάλιν δ᾽ ὅγε λάζετο μῦθον,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν᾽ Ὀδυσσεῦ,
Οὔτέ σε νεικείω περιώσιον, οὔτε κελεύω.
Οἶδα γὰρ ὥς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἤπια δήνεα οἶδε. τὰ γὰρ φρονέεις ἅτ᾽ ἐγώ περ.
Ἀλλ᾽ ἴθι. ταῦτα δ᾽ ὄπισθεν ἀρεσσόμεθ᾽, εἴτι κακὸν νῦν
Εἴρηται. τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν.

COMMENTARIVS.

ἱππῆας μὲν πρῶτα) Solius adhuc Nestoris meminit, qui copias suas instruat, vtpote qui longa aliorum bellorum, quibus interfuit, experientia illud comparauerit. Equites itaque primò ordine collocat, pedites postremo, ignauos medio, vt ad primorum exemplum, & hortatu ac incitatione postremorum pugnare inuiti cogerentur. Illud autem quomodo sit intelligendum, tres esse video sententias. Primam Eustathij ipsius: vt Nestor in medio duorum bonorum militum vnum malum collocarit: sic ignauos, Laconum more, ἄνδρα παρ᾽ ἄνδρα collocauit, vt ignaui à generosis ad idem officium simul trahantur: & hoc est, vt ipse ait, quod Arrianus in Indicis tradit ἐπὶ τριῶν παχθῆναι τὴν φάλαγγα. Alij τὸ πρῶτα pro dextro cornu accipiunt, ὄπισθεν pro sinistro: dicúntque phalangem ἐπὶ μετώπου, non κατὰ βάθος ordinatam. Herodotus autem & Apion dicebant, hanc aciei dispositionem κατὰ πλινθίον factam, id est ad longos ordines eiusdem numeri, & inter illos duos ordines iter quoddam esse, vt per illud procedere & reuerti possent, qui vellent. Illa autem interualli γεφύρας à Poeta appellari. Quod quidem interstitium si fuerit, non accidet, vt pedites ab equitibus obseruentur, vt quidam volebant huius instructionis Nestoreæ vellicatores, & ab ipsis conculcentur: per illud enim interuallum recedunt. Sed Plutarchus in libro de Homero videtur intelligere, equitatum præcedere, sequi verò peditatum.

ἐγχ᾽ ὀρεξάσθω) Hoc varias recipit interpretationes, sed eas referre commodius erit in Lexico, in voce ὀρέγω.

ἀλλά σε γῆρας) Hoc habet incommodi senectus, vt consilio & prudentię, quā suppeditat, vires sufficientes deneget: quod illa Pherecratis apud Stobæum exprimunt, ὦ γῆρας ὡς ἐπαχθὲς ἀνθρώποισιν εἶ Καὶ πανταχοῦ λυπηρὸν οὐ καθ᾽ ἓν μόνον Ἐν ᾧ γὰρ οὐδὲν δυνάμεθ᾽ οὐδ᾽ ἰσχύομεν, Σὺ τηνικαῦθ᾽ ἡμᾶς διδάσκεις εὖ φρονεῖν. O quàm senectus es grauis mortalibus, Et quàm molesta vbique: eo vel nomine, Quòd quando agendis rebus est nil virium, Prudentiam illo tu doces nos tempore. Quibus respondet hic locus, vbi Nestori cùm prudentiæ satis sit, robur deesse conqueritur Agamemnon, & ipse sibi Nestor in sequentibus.

ὦ υἱὲ Πετεῶο) Antea dictum est à Poeta Agamemnone eos obiurgante, quos ignauos & segnes videret, οὓς τινας αὖ μεθιέντας ἴδοι στυγεροῦ πολέμοιο Τοὺς μάλα νεικείεσκε χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν. Illud ibi generaliter facere dicebatur: hîc libertatem eandem in Menestheum

& Vlyssem vsurpat, quos non ita instructos ad pugnam videbat, vt cæteri, quos iam erat prætergressus. Itaque eos grauiter increpat, Vlyssem maximè, quem specialiter conuitiis insectatur, cùm eum dolis malis instructum & astutum appellat, vitio ei vertens, quod ab aliis ei laudi datur solum autem Menestheum patronymicè compellauit: vnde à solo etiam Vlysse responsum retulit. Obiicit autem eis, quòd cùm in conuiuiis postremi non sint, in bello tamen longius à primis recedant, vnde Troianorum pugnã detrectare videantur. Sed hoc vel iniustè ab Agamemnone dictum est, cùm eos in ordine sibi primùm constituto manere decuerit, deinde quòd tardiùs primis fœdera rupta fuisse intellexissent: proinde non ita repentè sese ad prælium potuerint comparare: quod Homerus etiam præmunierat his verbis: οὐ γάρ πω σφιν ἀκούετο λαὸς ἀϋτῆς, &c. Vel, inquam, hoc ipsis iniquè exprobratum est, vel iocosè vt videntur ipsius Agamemnonis sequentia verba subinnuere cùm Vlyssem placat iam excandescentem: quod postremum remotius est, quàm vt omnibus persuadeam. Itaque prius est arripiendum: nam etiam hoc agnoscit Agamemnon, cùm animaduertens Vlyssem exasperari mitiore oratione eum delinit, quasi nimirum alioqui seriò dicta esse superiora noluerit. Deinde cùm suas obiurgationes irritas esse cupit, videtur etiam agnoscere temerè & sine causa id à se factum, vnde quasi delicti ac προπετείας suæ veniam postulat. Vbi obseruanda est diligenter Ducis beneuolentia, cùm offensos à se milites, insignes præcipuè, demulcere nititur, ne eorũ animos à se penitus alienet. Quod à multis quidem demissioni nimiæ tribuetur, sed vt apud omnes se purgare seruile & alienum est à maiestate, sic omnes contemnere, insolens & fatuum est apud Plut. in lib. de aud. Poet.

τὰ γὰρ φρονέεις ἅ τ' ἐγώ περ] Hoc est solidæ amicitiæ testimonium, cùm idem est vtriusque amici consensus, idem velle, idem nolle, vt ait ille. Hinc est illud, ὁ φίλος ἄλλος ἐγώ.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δὲ μετ' ἄλλους·
Εὗρε δὲ Τυδέος υἱὸν ὑπέρθυμον Διομήδεα
Ἑσταότ' ἔν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι κολλητοῖσι·
Πὰρ δέ οἱ ἑστήκει Σθένελος Καπανήϊος υἱός.
Καὶ μὲν τὸν νείκεσσεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Τί πτώσσεις; τί δ' ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;
Οὐ μὲν Τυδέϊ γ' ὧδε φίλον πτωσκαζέμεν ἦεν,
Ἀλλὰ πολὺ πρὸ φίλων ἑτάρων δηΐοισι μάχεσθαι·
Ὥς φάσαν οἵ μιν ἴδοντο πονεύμενον. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδὲ ἴδον· περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι.
Ἤτοι μὲν γὰρ ἄτερ πολέμου εἰσῆλθε Μυκήνας
Ξεῖνος, ἅμ' ἀντιθέῳ Πολυνείκεϊ λαὸν ἀγείρων,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωνθ' ἱερὰ πρὸς τείχεα Θήβης,
Καί ῥα μάλα λίσσοντο δόμεν κλειτοὺς ἐπικούρους.
Οἱ δ' ἔθελον δόμεναι, καὶ ἐπῄνεον ὡς ἐκέλευον.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἔτρεψε, παραίσια σήματα φαίνων.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ᾤχοντο, ἰδὲ πρὸ ὁδοῦ ἐγένοντο,
Ἀσωπὸν δ' ἵκοντο βαθύσχοινον, λεχεποίην.
Ἔνθ' αὖτ' ἀγγελίην ἐπὶ Τυδῆ στεῖλαν Ἀχαιοί.
Αὐτὰρ ὁ βῆ, πολέας δὲ κιχήσατο Καδμείωνας
Δαινυμένους κατὰ δῶμα βίης Ἐτεοκληείης.
Ἔνθ' οὐδὲ ξεῖνός περ ἐὼν ἱππηλάτα Τυδεὺς
Γάρβει, μοῦνος ἐὼν πολέσι μετὰ Καδμείοισιν.
Ἀλλ' ὅγ' ἀεθλεύειν προκαλίζετο· πάντα δ' ἐνίκα
Ῥηϊδίως, τοίη οἱ ἐπίρροθος ἦεν Ἀθήνη.
Οἱ δὲ χολωσάμενοι Καδμεῖοι κέντορες ἵππων
Ἂψ ἀνερχομένῳ πυκινὸν λόχον εἷσαν ἄγοντες,
Κούρους πεντήκοντα· δύω δ' ἡγήτορες ἦσαν,
Μαίων Αἱμονίδης ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν,
Υἱός τ' Αὐτοφόνοιο μενεπτόλεμος Λυκοφόντης.
Τυδεὺς μὲν καὶ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκε·
Πάντας ἔπεφν', ἕνα δ' οἶον ἵει οἶκόνδε νέεσθαι.
Μαίον' ἄρα προέηκε, θεῶν τεράεσσι πιθήσας,
Τοῖος ἔην Τυδεὺς Αἰτώλιος· ἀλλὰ τὸν υἱὸν
Γείνατο εἷο χέρεια μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔτι προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο.
Τὸν δ' υἱὸς Καπανῆος ἀμείψατο κυδαλίμοιο,
Ἀτρείδη, μὴ ψεύδε', ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν·
Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.
Ἡμεῖς καὶ Θήβης ἕδος εἵλομεν ἑπταπύλοιο,
Παυρότερον λαὸν ἀγαγόνθ' ὑπὸ τεῖχος Ἄρειον,
Πειθόμενοι τεράεσσι θεῶν καὶ Ζηνὸς ἀρωγῇ.

Sic locutus, hos quidẽ reliquit illic: iuit autẽ ad alios.
Inuenit .a. Tydei filium magnanimum Diomedem
Statem inter equos & currus compactos.
Apud autem ipsum stabat Sthenelus Capanei filius,
Et hunc quidem obiurgauit conspicatus rex Agamem.
Et ipsum vociferans verbis velocibus allocutus est:
Hei mihi Tydei fili prudentis bellacis,
Cur trepidas? cur & circumspicis belli transitus?
Non quidem Tydeo ita consuetum timere erat.
Sed multò ante dilectos socios cum hostibus pugnare:
Sicut dixerunt, qui eum viderunt laborantẽ. nõ.n. ego
Occurri, neq; vidi: excellentẽ verò præ cæteris dicũt fuisse.
Certè etenim sine exercitu intrauit Mycenas
Hospes cum diuino Polynice copias congregans,
Qui tunc militabant sacra ad mœnia Thebarum:
Et valdè supplicabant, vt darent inclytos auxiliarios,
Hi .a. volebant dare, & probabant sicut iubebant.
Sed Iupiter auertit sinistra prodigia ostendens.
Hi autem postquam abierunt, & in via progressi sunt,
Ad Asopum venerunt altos iuncos habentem, herbosũ.
Tunc rursus legatum Tydeum miserunt Achiui.
Sed hic iuit: multos verò inuenit Cadmienses.
Conuiuantes in domo potentiæ Eteoclea.
Tunc neque hospes existens equitandi peritus Tydeus.
Timebat, solus existens multos inter Cadmienses.
Sed is ad certandum prouocabat: quẽlibet a. vincebat
Facilè, talis auxiliatrix erat Minerua.
Hi autem irati Cadmei stimulatores equorum,
Retrocedenti densas insidias locauerunt ducentes
Iuuenes quinquaginta: duo autem ductores erant,
Mæon Hæmonides par immortalibus,
Filiúsque Autophoni manens in bello Lycophontes.
Tydeus quidem & his duram mortem intulit:
Omnes interfecit, vnum .v. solũ misit vt domũ rediret:
Mæona vtique præmisit, Deorum signis parens,
Talis erat Tydeus Aetolius: sed filium
Generauit seipso peiorem pugna, concione .a. meliorem.
Sic dixit: hunc .v. nihil allocutus est fortis Diomedes,
Reueritus regis obiurgationem venerandi.
Ei autem filius Capanei respondit illustris:
Atride, ne mentiaris, cùm possis vera dicere.
Nos quidem patrib. longè fortiores gloriamur esse,
Nos etiam Thebarũ sedẽ expugnauimus septẽ portarũ,
Pauciorem exercitum ducẽtes sub murum Marti sacrũ,
Freti signis deorum & Iouis auxilio.

Illi

Illi autem proprijs improbitatibus perierunt:
Ideò, ne mihi patres unquam in pari ponas honore.
Hunc autem toruè intuitus allocutus est fortis Diomedes,
O amice tacitus sede, meóque aquiesce sermoni:
Non.n.ego succenseo Agamemnoni pastori populorũ,
Hortanti ad pugnandum bene ocreatos Achiuos,
Hunc e.enim gloria simul sequetur, si Achiui
Troianos debellerint, ceperintque Ilium sacrum.
Hunc autem rursus magnus dolor, Achiuis cæsis;
Sed age, & nos duo curemus strenuam fortitudinem.

Κεῖνοι δὲ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.
Τῷ μή μοι πατέρας ποθ' ὁμοίῃ ἔνθεο τιμῇ.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Τέττα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.
Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ὀτρύνοντι μάχεσθαι ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος ἅμ' *ἕψεται, εἴ κεν Ἀχαιοὶ — γρ. ἕσπεται:
Τρῶας δηώσωσιν, ἕλωσί τε Ἴλιον ἱρήν.
Τούτῳ δ' αὖ μέγα πένθος, Ἀχαιῶν δηωθέντων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ, καὶ νῶϊ μεδώμεθα θούριδος ἀλκῆς.

COMMENTARIVS.

οὐ μὲν Τυδέϊ γ' ὧδε) Vt Diomedem ad strenuè pugnandum excitet, vrget exemplum Tydei, qui eius pater fuit: turpe enim filio, si patris boni vestigia non insistat, & nullo grauiore argumento ad virtutem excitamur, quàm si patrum optimorum memoria nobis refricetur. Quod autem hoc loco de Tydeo Agamemnon commemorat, copiosè à Papinio in Thebaide describitur. Nos autem quæ necessaria ad huius loci illustrationem videntur, in Lexico explicamus in voce τυδεύς.

τὸν δ' ἐπ. προσέειπ.) Cùm hìc Diomedem nihil respondentem, Sthenelum verò contra Regi proteruè sese opponentem videmus, illius modestiam & moderationem laudare, huius arrogantiam, suíque iactationem vituperare nos decet, illúdque vt rectum imitari hoc vt prauum declinare, quod Plutarchus in lib. de Aud. poet. admonet. Etenim insignis fuit temeritatis, vt Sthenelus, quem ne verbo quidem læserat Agamemnon, ipsi nihilominus contumeliosè insultauerit: cuius eam rationem habuisse potest, quòd commune sibi cum Diomede vituperium existimat propter Tydei & Capanei patris sui in bello Thebano societatem, qui etiam ibidem perierunt. Si ergo Diomedem patre inferiorem existimat Agamemnon, ergo & Sthenelum. Porrò existimo à Poeta filium patris audaciam referentem induci. Siquidem talis est Capaneus apud Statium Ioui ipsi insultans, & in cœlos conspuens, vt ideò fulmine à Ioue percussus credatur: quod tamen Vegetius lib. 4. de re militari ex eo factum dicit, quòd cùm scalas muris admouisset, immensa mole lapidum obrutus sit, vnde factus fabulæ locus de fulmine in Capaneum emisso. Vtut sit, à Poetis vir audacissimus refertur, quem iam sui imitatorem filium habet. Hìc ergo pro se & pro Diomede loquens, vtrumque parentibus præstantiorẽ esse docet duabus de causis: primùm, quod Thebas minore cum exercitu quàm patres habuisse dicantur, expugnauerint: deindè quòd sine alterutrius vitæ dispendio bellum illud confectum sit, secus quàm à parentibus, qui illic conciderunt. Sed & se ab omnibus Dijs adamatum, & ab ipso Ioue docet, cùm Tydeo sola Minerua opitulata sit.

τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος) Hæc est ratio, cur obiurganti Agamemnoni Diomedes non respondeat: nimirum quòd cùm maximè Agamemnonis interfit, vt Græci vincant, condonandum illi esse, si præ illo studio & desiderio victoriæ acerbius paulò cum Græcis agat, vt eos eò magis ad strenuè pugnandum excitet. Itaque docet Diomedes, non esse semper maioribus conuiciantibus resistendum, vt & anteà ex Plutarcho attigimus. Quod autem ab Vlysse prudente alioqui viro responsum sit, alio modo considerandum est, vel imitatione dignum non erit. Cùm autem hoc loco tacentem videamus Diomedem, aliàs nihilominus acriter ipsi Agamemnoni insultabit: ita actiones nostræ & officia pro ratione loci aut temporis commutantur.

Dixit, & ex curru cum armis saliijt in terram.
Horribiliter autem sonabat æs circa pectora Regis
Concitati: & vel fortem etiam timor cepisset.
Sicut autem quando in littore multisono fluctus maris
Concitatur creber, Zephyro submouente,
In ponto quidem primùm attollitur, sed posteà
Ad terram fractus multum fremit, à summitate autem
Turgidus existens erigitur: expuit autẽ maris spumam:
Sic tunc densæ Danaorum mouebantur phalanges
Continuò ad bellum: imperabat autem suis vnusquisq.
Ducum. alij autem quietè ibant: (neque dixisses
Tantam multitudinẽ sequi, habentẽ in pectorib. vocẽ.)
Silentio reueriti Duces circum autem omnes
Arma ornata splẽdebãt, quib. induti ordine procedebãt.
Troiani verò sicut oues locupletis viri in aula
Innumeræ stant, dum mulgentur lac album,
Continuè balantes, audita voce agnorum:
Sic Troianorum clamor per exercitũ latum excitatus est.
Non.n. omnium erat vna vociferatio, neque vna vox,
Sed lingua mista erat: ex multis locis conuocati.n. erãt (viri.
Instigabat.a. hos quidẽ Mars, illos.a. cæsia Miner.
Terrorq́; & Fuga, & Contentio inexplebiliter furens,
Martis homicidæ soror sociaq́;
Quæ parua quidem primùm attollitur: sed postea
In cœlo firmauit caput, & super terram ingreditur:
Quæ ipsis & tunc litẽ vtrinque perniciosam iniecit in (medio
Gradiens per turbã, augens gemitũ virorũ.
Hi. a. quando iam in locũ vnũ coeuntes venerunt,

Ἦ ῥα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Δεινὸν δ' ἔβραχε χαλκὸς ἐπὶ στήθεσιν ἄνακτος
Ὀρνυμένου· ὑπό κεν ταλασίφρονά περ δέος εἷλεν.
Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης
Ὄρνυτ' ἐπασσύτερον Ζεφύρου ὑποκινήσαντος,
Πόντῳ *μέν τε πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα — γρ. μέν τ'
Χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει, ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας
Κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην·
Ὡς τότ' ἐπασσύτεραι Δαναῶν κίνυντο φάλαγγες
Νωλεμέως πόλεμόνδε· κέλευε δὲ οἷσιν ἕκαστος
Ἡγεμόνων· οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἴσαν, (οὐδέ κε φαίης
Τόσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδήν)
Σιγῇ δειδιότες σημάντορας· ἀμφὶ δὲ πᾶσι
Τεύχεα ποικίλ' ἔλαμπε, τὰ εἱμένοι ἐστιχόωντο.
Τρῶες δ' ὥς τ' ὄϊες πολυπάμμονος ἀνδρὸς ἐν αὐλῇ
Μυρίαι ἑστήκασιν ἀμελγόμεναι γάλα λευκόν,
Ἀζηχὲς μεμακυῖαι, ἀκούουσαι ὄπα ἀρνῶν·
Ὡς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει.
Οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς,
Ἀλλὰ γλῶσσ' ἐμέμικτο, πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες.
Ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης, τοὺς δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Δεῖμός τ' ἠδὲ Φόβος, καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα,
Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑτάρη τε,
Ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.
Ἥ σφιν καὶ τότε νεῖκος ὁμοίϊον ἔμβαλε μέσσῳ,
Ἐρχομένη καθ' ὅμιλον, ὀφέλλουσα στόνον ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἐς χῶρον ἕνα ξυνιόντες ἵκοντο,

Σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπλητ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δ' ὅτε χείμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες
Ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄβριμον ὕδωρ
Κρουνῶν ἐκ μεγάλων, κοίλης ἔντοσθε χαράδρης,
Τῶν δέ τε τηλόσε δοῦπον ἐν οὔρεσιν ἔκλυε ποιμήν·
Ὡς τῶν μισγομένων γένετο ἰαχή τε φόβος τε.
Πρῶτος δ' Ἀντίλοχος Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι Θαλυσιάδην Ἐχέπωλον.
Τόν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης,
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν,
Ἤριπε δ' ὡς ὅτε πύργος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ.
Τὸν δὲ πεσόντα ποδῶν ἔλαβε κρείων Ἐλεφήνωρ
Χαλκωδοντιάδης, μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων.
Ἕλκε δ' ὑπ' ἐκ βελέων λελιημένος, ὄφρα τάχιστα
Τεύχεα συλήσειε· μίνυνθα δέ οἱ γένεθ' ὁρμή.
Νεκρὸν γάρ ῥ' ἐρύοντα ἰδὼν μεγάθυμος Ἀγήνωρ,
Πλευρά, τά οἱ κύψαντι παρ' ἀσπίδος, ἐξεφαάνθη,
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρεϊ, λῦσε δὲ γυῖα.
Ὡς τὸν μὲν λίπε θυμός· ἐπ' αὐτῷ δ' ἔργον ἐτύχθη
Ἀργαλέον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ λύκοι ὥς,
Ἀλλήλοις ἐπόρουσαν, ἀνὴρ δ' ἄνδρ' ἐδνοπάλιζεν.
Ἔνθ' ἔβαλ' Ἀνθεμίωνος υἱὸν Τελαμώνιος Αἴας
Ἠΐθεον, θαλερὸν, Σιμοείσιον, ὅν ποτε μήτηρ
Ἴδηθεν κατιοῦσα, παρ' ὄχθησιν Σιμόεντος
Γείνατ', ἐπεί ῥα τοκεῦσιν ἅμ' ἕσπετο μῆλα ἰδέσθαι·
Τοὔνεκά μιν κάλεον Σιμοείσιον· οὐδὲ τοκεῦσι
γρ. θρέπτηρα Θρέπτα* φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν
Ἔπλεθ', ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι.
Πρῶτον γάρ μιν ἰόντα βάλε στῆθος, παρὰ μαζὸν
Δεξιόν. ἀντικρὺ δὲ δι' ὤμου χάλκεον ἔγχος
Ἦλθεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, αἴγειρος ὥς,
Ἥ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο πεφύκει
Λείη, ἀτάρ τέ οἱ ὄζοι ἐπ' ἀκροτάτῃ πεφύασι·
Τὴν μέν θ' ἁρματοπηγὸς ἀνὴρ αἴθωνι σιδήρῳ
Ἐξέταμ', ὄφρα ἴτυν κάμψῃ περικαλλέϊ δίφρῳ,
Ἡ μέν τ' ἀζομένη κεῖται ποταμοῖο παρ' ὄχθας·
Τοῖον ἄρ' Ἀνθεμίδην Σιμοείσιον ἐξενάριξεν
Αἴας διογενής· τοῦ δ' Ἄντιφος αἰολοθώρηξ
Πριαμίδης καθ' ὅμιλον ἀκόντισεν ὀξέϊ δουρί·
Τοῦ μὲν ἅμαρθ', ὁ δὲ Λεῦκον Ὀδυσσέος ἐσθλὸν ἑταῖρον
Βεβλήκει βουβῶνα, νέκυν ἑτέρωσ' ἐρύοντα·
γρ. ἔκφυγε Ἤριπε δ' ἀμφ' αὐτῷ, νεκρὸς δέ οἱ *ἔκπεσε χειρός.
Τοῦ δ' Ὀδυσεὺς μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἓ παπτήνας· ὑπὸ δὲ Τρῶες κεκάδοντο,
Ἀνδρὸς ἀκοντίσαντος· ὁ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλ' υἱὸν Πριάμοιο νόθον βάλε Δημοκόωντα,
Ὅς οἱ Ἀβυδόθεν ἦλθε παρ' ἵππων ὠκειάων·
Τόν ῥ' Ὀδυσεὺς ἑτάροιο χολωσάμενος, βάλε δουρὶ
Κόρσην· ἡ δ' ἑτέροιο διὰ κροτάφοιο πέρησεν
γρ. ὄσσε κάλυψε Αἰχμὴ χαλκείη. τὸν δὲ σκότος* ὄσσ' ἐκάλυψε·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

Cõmiserunt scuta, simul & lanceas & robora virorũ.
Aere loricatorum: sed scuta vmbilicata
Appropinquabant inuicẽ: multus .a. tumultus coort' est:
Tunc verò simul eiulatus & iactantia erat virorum:
Perdentium & pereuntium: fluebat .a. sanguine terra:
Sicut quando torrentes fluuij de montibus fluentes
In conuallem conferunt impetuosam aquam
Canalibus ex magnis concauum intra alueum:
Horũ autem procul fragorem in montib. audit pastor:
Sic ijs commixtis erat clamórque fugáque, (matũ,
Primus. a. Antilochus Troianorũ interfecit virũ ar-
Strenuum inter antesignanos Thalysiadẽ Echepolum:
Quem percussit primus galeæ in conum equiseta,
Inq́ frontem fixit: penetrauit autem os intra
Cuspis ferrea, hunc .a. tenebræ in oculis cooperuerunt:
Cecidit autem sicut quando turris in forti pugna.
Hunc autem stratum pedibus prehendit rex Elephenor
Chalcodontiades, magnanimorum dux Abantium:
Subtraxit autem ex telis cupidus, vt quamprimùm
Arma prædaretur: paululum autem ei fuit conatus:
Cadauer .n. trahentem videns magnanimus Agenor,
Latera, quæ ei procũbenti apud scutum extra apparebãt
Vulnerauit hasta ferrea: soluit autem membra.
Sic hunc quidẽ deseruit anima: ob id .a pugna coorta est
Ardua Troianorum & Achiuorum, hi autem lupi sicut
In se inuicem irruerunt: vir autem virum occidebat.
Tunc percussit Anthemionis filium Telamonius Aiax
Adolescentem florentẽ, Simoisium, quem olim mater
Ab Ida descendens, ad ripas Simoentis
Peperit, cum parentes simul secuta esset, oues vt videret:
Propterea ipsum vocabant Simoisiũ, neque parentibus
Nutritia præmia charis reddidit: breuis enim ei ætas
Fuit ab Aiace magnanimo lancea interfecto.
Primũ .n. ipsum venientẽ percussit in pectore ad papillã
Dextram: ex aduerso autem per humerũ ferrea lancea
Penetrauit: hic .a. in puluerib. humi cecidit, ceu populus
Quæ in humido loco paludis magnæ nata est
Plana: sed ei rami in vertice creuerunt:
Hanc quidem carpentarius micanti ferro
Excidit, vt orbẽ rotæ flectẽdo conficiat pulchro curruĩ:
Atque illa arescens iacet fluuij ad ripas:
Talem Anthemidem Simoisium interfecit (thoracem
Aiax generosus. In hunc .a. Antiphus habens varium
Priamides per multitudinẽ iaculatus est acuta lancea.
Ab hoc quidẽ errauit. hic. a. Leucũ Vlyssis fidũ socium
Vulnerauit ad inguen, cadauer aliò trahentem.
Cecidit .a. iuxta ipsum, cadauer autẽ ei excidit manu,
Hoc verò Vlysses valde animum interfecto iratus est.
Iuit .a. per primam aciem armatus fulgenti ferro.
Stetit .a. valde propè iẽs, & iaculatus est hasta splẽdẽti
Circũ se respectans. Troiani autem retrocesserunt
Viro iaculante: hic autem non incassũ spiculum misit,
Sed filium Priami nothum percussit Democoonta,
Qui ei ex Abydo venerat ad equorum velocium.
Hunc Vlysses amici causa iratus percussit lancea
In tempore, hæc autẽ alterum per tempus penetrauit
Cuspis ferrea: huius autẽ oculos tenebræ cooperuerunt.
Strepitum .a. edidit cadens: sonuerunt .a. arma in ipso,
Reces-

Recesſeruntque anteſignani & illuſtris Hector.
Argiui.a.valde inclamabant ,trahebāt.a.cadauera.
Recta .v.proceſſerunt multò vlterius,iratus eſt.a.Apol.
E Pergamo deſpiciens:Troianos.v.adhortatus eſt in-
Ruite equites Troiani,neque cedite pugna(clamans,
Argiuis ,quoniam nō illis lapis corpus neque ferrum.
Vt ferrum ſuſtineat incident corpora,dū percutiuntur.
Præterea Achilles Thetidis filius benè comatæ
Pugnat:ſed ad naues iram cruciantem animū cōcoquit
Sic dixit ab vrbe terribilis Deus:ſed Achiuos
Impulit Iouis filia nobiliſſima Minerua
Gradiens per multitudinem, vbi remiſſos videret.
Tunc Amaryncidem Diorem fatum allegauit:
Saxo.n.vulneratus eſt iuxta malleolum aſpero
In tibia dextra:percuſſit autē Tracum dux virorum
Pyrus Imbraſides,qui ex Aeno venerat
Ambos autem neruos & oſſa lapis aſper
Prorſus fregit: hic autem ſupinus in pulueribus
Decidit, ambas manus dilectis ſocijs pandens,
Animam expirans:hic .a. accurit qui percuſſerat
Pyrus,vulnerauit.a.lancea ad vmbilicum,omnia verò
Effuſa ſūt humi inteſtina:huius.a.tenebræ oculos con-
Hunc.a.Thoas Aetolus abeūtē percuſſit lācea(texerūt.
In pectore ſuper papillam,fixa eſt.a.in pulmone lācea.
Cominus autem ipſi venit Thoas:& grauem lanceam
Extraxit pectore:eduxit autem enſem acutum,
Eo ille ventrem percuſſit medium,ademit autē animā:
Arma autem non exuit:circumſtabant enim ſocij
Traces comati, longas haſtas manibus tenentes
Qui ipſum magnum licet exiſtentē & fortē & generoſū
Remouerunt à ſeipſis, hic autem recedens repulſus eſt.
Sic hi duo in pulueribus propè inuicem extenſi ſunt:
Scilicet hic quidē Thracū ,ille .a.Epeorū ære loricatorū
Duces:multi autem circum interficiebātur & alij.
Tunc non pugnam vir reprehenderit interueniens,
Quiſquis adhuc illæſus & inuulneratus acuto ferro
Vagaretur per medium, duceret.a.ipſū Pallas Minerua
Manu prehendens,ſed telorum auerteret impetum.
Multi enim Troianorum & Achiuorum die illo
Proni in pulueribus propè inter ſe extenſi ſunt.

Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι, καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἐρρύσαντο δὲ νεκρούς.
Ἴθυσαν δὲ πολὺ προτέρω· νεμέσησε δ' Ἀπόλλων,
Περγάμου ἐκκατιδών· Τρώεσσι δὲ κέκλετ' ἀΰσας,
Ὄρνυσθ' ἱππόδαμοι Τρῶες, μηδ' εἴκετε χάρμης
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔ σφι λίθος χρὼς, οὐδὲ σίδηρος,
Χαλκὸν ἀνασχέσθαι ταμεσίχροα βαλλομένοισιν·
Οὐ μὰν οὐδ' Ἀχιλεὺς Θέτιδος πάϊς ἠϋκόμοιο
Μάρναται, ἀλλ' ἐπὶ νηυσὶ χόλον θυμαλγέα πέσσει.
Ὡς φάτ' ἀπὸ πτόλιος δεινὸς θεός. αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Ὦρσε Διὸς θυγάτηρ κυδίστη Τριτογένεια,
Ἐρχομένη καθ' ὅμιλον, ὅθι μεθιέντας ἴδοιτο.
Ἔνθ' Ἀμαρυγκείδην Διώρεα μοῖρ' ἐπέδησε,
Χερμαδίῳ γὰρ βλῆτο παρὰ σφυρὸν ὀκρυόεντι
Κνήμην δεξιτερήν· βάλε δὲ Θρῃκῶν ἀγὸς ἀνδρῶν
Πείροος Ἰμβρασίδης, ὃς ἄρ' Αἰνόθεν εἰληλούθει.
Ἀμφοτέρω δὲ τένοντε καὶ ὀστέα λᾶας ἀναιδὴς
Ἄχρις ἀπηλοίησεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσσας,
Θυμὸν ἀποπνείων· ὁ δ' ἐπέδραμεν ὅς ῥ' ἔβαλέν περ
Πείροος· οὖτα δὲ δουρὶ παρ' ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος* ὄσσ' ἐκάλυψε. γρ. ἀπὸ κα-λυψε
Τὸν δὲ Θόας Αἰτωλὸς* ἐπεσσύμενον βάλε δουρὶ γρ. ἀπεσσύμενον.
Στέρνον ὑπὲρ μαζοῖο, πάγη δ' ἐν πνεύμονι χαλκός.
Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Θόας, ἐκ δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἐσπάσατο στέρνοιο, ἐρύσσατο δὲ ξίφος ὀξύ.
Τῷ ὅγε γαστέρα τύψε μέσην, ἐκ δ' αἴνυτο θυμόν.
Τεύχεα δ' οὐκ ἀπέδυσε· περίστησαν γὰρ ἑταῖροι,
Θρήϊκες ἀκρόκομοι, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες,
Οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα, καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυόν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χασσάμενος πελεμίχθη.
Ὣς τώ γ' ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισι τετάσθην,
Ἤτοι ὁ μὲν, Θρῃκῶν, ὁ δ' Ἐπειῶν χαλκοχιτώνων,
Ἡγεμόνες. πολλοὶ δὲ περικτείνοντο καὶ ἄλλοι·
Ἔνθά κεν οὐκέτι ἔργον ἀνὴρ ὀνόσαιτο μετελθών,
Ὅς τις ἔτ' ἄβλητος καὶ ἀνούτατος ὀξέϊ χαλκῷ
Δινεύοι κατὰ μέσσον, ἄγοι δέ ἑ Παλλὰς Ἀθήνη
Χειρὸς ἑλοῦσ', αὐτὰρ βελέων ἀπερύκοι ἐρωήν.
Πολλοὶ γὰρ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἤματι κείνῳ
Πρηνέες ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισι τέταντο.

COMMENTARIVS.

δεινὸν δ' ἔβραχε)Hæc eſt quaſi quædam προπαρασκευὴ ad ἀριστείαν Diomedis , quæ plenius in ſequenti libro deſcribetur. Ecce enim iam illius armorum crepitus,qualis & quantus ſit,vt qui etiam fortibus terrorem potuerit inijcere. Vbi notabis , quod ſæpius in in hoc Poeta obſeruamus,non eſſe alienam timoris perturbationem à viro forti.

ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ)Hæc comparatio in eum ſolum finem tendit,vt denſitas copiarum Græci exercitus ſignificetur:proinde tota vis eſt in προσδόσει quidem in verbo ἐπασσύτερον,in ἀνταποδόσει autem in verbo ἐπασσύτεραι.Quemadmodum ergo ingruentibus ventis crebreſcunt fluctus,vno alterum ſubinde impellente & cumulante:ſic copiæ Græcorum animoſiores factæ ex Agamemnonis co hortationibus,ad prælium denſis agminibus pergunt.

σιγῇ δειδιότες)Huc propriè pertinet,quod in prima annotatione libri tertij ex Plutarcho obſeruauimus de differentia Græcorum & Troianorum in pugna:illi enim ſilent,hi vociferantur barbarorum more,vt ibidem pluribus docemus.Rei militaris ſcriptor Aelianus ſilentium in primis indici oportere ait,vt attente milites obſeruent,id quod imperabitur , quod in hoc Homeri loco & aliis expreſſum eſſe dicit.Ducum autem præcepta in pugna colligit idem Aelianus cap.vlt.de mil.ord.inſtru.

ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης)Troianos Mars,Græcos Minerua excitat.Semper enim Poeta Martem Mineruæ opponit,vt infr. lib. 5. Minerua Diomedem in Martem impellit,& 15.Martem ad bellum pergentem compeſcit.& 21.in pugna Deorum proſternit.Opponit eos ergo Homerus inuicem nimirum,vt ait Plut.lib.de Homero ratione præditum ei,quod rationis eſt expers , hoc eſt bonum malo Illud de Pallade,hoc de Marte intelligendum.Qua de re etiam eodem lib. 22.repetetur.

ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα)Ex tenui fauilla ingens ignis accenditur,ex parua contentione oriuntur bella maxima , qualia fuerunt illa propter perdicem aut locuſtam,vt refert Euſtathius. Sic , quanquam hoc & aliquantulum maius eſt,vt non ita pridem diximus , vnius cauſa Helenæ tam calamitoſum Troianum bellum.Ideò eleganter Homerus primo ingreſſu paruam eſſe contentionem dicit , ſed tandem cœlo caput firmare,(quod de Fama dixit Virgilius 4.Aeneid.

Parua metu primò,mox ſeſe attollit in auras: Ingrediturque ſolo,& caput inter nubila condit.)

id eſt,altè excreſcere & adaugeri,vt ſi muſca in elephantem.Hanc autem contentionem,Terrorē & Fugam(qui in alios ipſius Martis equi eſſe dicuntur)vtrique Marti nimirum & Mineruæ communes facit,quæ ſunt pugnarum cauſa & effecta.

σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς)Iam ſequitur deſcriptio prælij , quod inter Græcos & Troianos poſt illam monomachiam Menel ai & Paridis

commiſſum eſt:in quo obſeruanda eſt heroum ex vtraque parte virtus tam in ſuis propugnandis, quàm in expugnandis hoſtibus. Primas autem Neſtoris filio Antilocho tribuit,cùm eas ipſi Neſtori,cuius vt τακτικωτάτου & peritiſſimi aciei inſtructoris anteà Poeta meminit,propter ſenij imbecillitatem tribuere non poſſit.Inſignium porrò virorum cædes tantùm Homerus deſcribit,quod etiam ab ipſo initio ſe facturum pronunciauit:& hoc idem ipſi Hiſtorici huius belli factitarunt.

μίνυνθα δέ οἱ γένεθ' ὁρμή) Oſtendit Poeta,cùm hunc Elephenorem cadauer Echepoli prædaturum Agenoris manu ſublatum dicit, intempeſtiua huiuſmodi lucra ſe non probare,quod etiam in ſequentibus Neſtor prohibebit, quia ſatis opportunus poſt prælium prædando locus:imò hoc maximè cauendum eſt,ne ſpoliando tempus inter præliandum milites terant: quod ſine eorum pernicie fieri non poſſit.

οὐδὲ τοκεῦσι) Oſtendit Poeta,legem naturæ iubere,vt in ſenectute parentes à liberis ſuis alantur: quod ab iis compenſandi cauſa debetur,vt Plutarchus quoque in libro de Homero annotat.Hoc igitur ad pietatem liberorum erga parentes pertinet, ſed ſpecialiter ſumptam,quod educationis compenſationem ſpectat,qua nihil poteſt humanius excogitari aut iuſtius propter naturalem obligationem,ſed etiam quòd talis ſit nobis à liberis merces expectanda, qualem nos parentibus noſtris olim perſoluimus, vt monent illa Theſei apud Euripidem in Supplicibus: τοῖς τοκεῦσι δὲ, inquit, δύστηνος, ὅστις μὴ ἀντιδουλεύει τέκνων· κάλλιστον ἔρανον δοὺς δὲ αὐτὸς ἀντιλάζυται παίδων παρ' αὐτοῦ τοιάδ' ἂν τοκεῦσι δῷ:id eſt,Parentibus enim infelix eſt,quicunque non viciſſim inſeruit ex liberis. Pulcherrimum enim munus cùm dederit,viciſſim capiet à liberis ſuis talia, qualia ſuis parentibus dederit: δίκαια, inquit Hercules furens apud eundem Euripidem,τοὺς τεκόντας ὠφελεῖν τέκνα,πατέρα τε πρέσβυν,Aequum eſt parentes adiuuare liberos, patrémque ſenem. Et quibus, quæſo,melius alimenta tribuant liberi quàm iis,à quibus eadem olim perceperunt?Ideò diuturnam vitam audent Monoſticha illa polliceri,ei qui parentes ſenes aluerit,ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς,adeò felicia omnia illi expectanda ſunt,qui tam piè ſe in parẽtes geſſerit.Hoc autem ex naturali lege pendere docent ipſa animalium exempla,quæ nos cum bona lectoris venia,referemus. De catulorum leonis in parentes gratitudine Aelianus de anim.lib.9.cap.1.ſic ſcribit: Leo cum ætate proceſſerit, & iam grauis factus fuerit,tum ad venandum infirmus,aut in ſpecubus aut nemoroſis tractibus libenter requieſcit:neque tum vel cum infirmiſſimis animalibus,ætatis ſuæ infirmitati diffidens,verſari fidenter audet,ſed conſiderans ſenectam & corporis ſui imbecillitatem, ſemper timidè & diffidenter cum iis agit.Ex hoc verò procreati & robuſtæ & vigentis ætatis fiducia nitentes longe procedunt ad venandum, ac patrem iam ſenem ſecum adducunt,eum impellentes:deinde in media via,quam ingreſſi fuerint,illum relinquentes,toto animo ipſi in prædæ curam incumbunt:ac tantundem prædæ conſecuti,quantum vel ſibi vel genitori ſatis ad prandium ſit:generoſo quodam & contentiſſimo rugitu edito,parentem ſuum ſecum, vt conuiuium ineat,tanquam conuictores ad prandium conuiuam inuitant.Senex tum ſenſim & pedetentim velut reptans,eò accedens,primò filios amplexatur,deinde lingua eis ſuauiter, velut horum laudans felicem venationem,blanditur:pòſt & prandio dat operam,& cum his epulatur. Tametſi Solon qui lege ſanciuit, filiis parentes alendos eſſe,hæc eos facere non iuſſit:ſed natura humanis legibus nihil egens, ipſa immobilis lex hoc officij munus docuit. Hæc Aelianus,vt Gillius & Geſnerus vertunt.Quod idem à Tzetze in Chiliad.refertur. Plutarchus tamẽ in libro Vtra anim.&c.nõ à filiis parentes,ſed quoſuis ſenes à iunioribus ali ſcribit.Sed ſi generaliter id à iunioribus fit,curnon à liberis quoque fieri intelligamus?Quod de Ciconia memoratur,huc pertinet,quæ exacta ætate parentes alere dicitur,vt prodidit idem Aelianus de Anim.lib. 3.cap.23.Vnde à Petronio Arbitro Pietati cultrix compoſito vocabulo appellatur:& Orus in Hieroglyphicis ſcribit,Aegyptios Ciconiam pingentes parentis amatorem ſignificare:quod etiam idem Aelian.lib.10.de Anim.cap.16.ſic meminit.Ciconiæ,inquit,apud Aegyptios eò venerationem habent,quòd ſenectute affectos parẽtes alunt:iidémque idcircò Vulpanſeribus & Vpupis honorẽ habent:quia illi quidem ſunt pullorum ſuorum amantes:hæ autem aduerſus parentes exiſtimantur piæ: nimirum Vpupæ, quarum etiam eo ſenſu meminit Orus Hieroglyphicus ſcriptor.Qua de re vide copioſè in Adagio ἀντιπελαργεῖν. Ex his conſtat,à natura eſſe inſitam alendi parentes ſeniores propenſionem quanquam ea in omnibus animalibus non ſit. Sed ne quis exiſtimet gratitudinem liberorum ad ſenectutis tantùm tempus referri,ſciendum eſt, eam quauis ætate opportunè exerceri, adeò vt longe præſtantius ſit, Meropem auem imitari quàm leonem,aut ciconiam,aut Vpupam,vt de illa quoque Aelianus de Anim.lib.11.cap.30.Merops auis, inquit,hoc nomine Ciconiis etiam iuſtior eſt,quòd parẽtes non ſenectute demum affectos alit:ſed vt primùm maiores alarum pennæ ei natæ fuerint,id facit.itaque inter aues iuſtiſſima & piiſſima omnium habetur. Quod idem Ariſtoteles recitat Hiſt. anim.lib. 9.cap.13.Non ſunt igitur pietati huiuſmodi vlli præſcribendi termini,ſed ſtatim vbi viribus valemus referenda educationis præmia parentibus,quæ noſter Homerus θρέπτρα vocat,ad quem,vt tandem redeamus(volui enim fuſius hac de re oblata occaſione loqui, vt cum aliquo pietatis fructu noſtri labores à iuuentute legantur: argumenti autem elegantia faſtidium prolixitatis leniet) vt,inquam,ad Homerum redeamus, is hunc Simoiſium periiſſe dicit, non retributis educationis præmiis,quæ parentibus naturâ debebat,ſi immatura mors officium hoc non anteuertiſſet.

αἴγειρος ὥς) Euſtathius Macrobianus lib.5.Saturnal.cap.11.hoc elegantius à Virgilio dictum eſſe ait.Eius verſus hi ſunt:

Ac veluti ſummis antiquam in montibus Ornum
Cùm ferro acciſam crebríſque bipennibus inſtant
Eruere agricolæ certatim,illa vſque minatur
Et tremefacta comam concuſſo vertice nutat.
Vulneribus donec paulatim euicta ſupremum
Congemuit,traxítque iugis auulſa ruinam.

Tum ſubiicit rationem,Magno cultu,inquit,veſter(Virgilius) difficultatem abſcindendæ arboreæ molis expreſſit, verùm nullo negotio Homerica arbor abſcinditur.Sed(pace illius Euſtathij dixerim)hîc conuenientior eſt Homerica comparatio,ſiquidem per eam Aiacis virtus ſummoperè extollitur. Quemadmodum enim illa populus à carpentario facilè exciſa eſt: ſic Simoiſius ab Aiace ſine magno negotio peremptus eſt,vt videlicet à longè fortiore.

κέκλετ' ἀΰσας) Cùm antea Martem,qui Troianos excitaret Mineruæ oppoſuiſſet,mirum eſt,cur hîc illius non meminerit, ſed Apollinis:inter Græcos autem Mineruam retineat.Id credo factum à Poeta,quia vbi maior eſt ruinæ ſpecies,ibi maioribus & pluribus opus eſt adminiculis,quã vbi omnia ſunt adhuc integra. Vnde cùm Troiani Græcis ſint imbecilliores,Apollinis cohortatione refocillari & animari eos oportuit præter ipſius Martis operam,quam ad eundem finem illis nauabat,ſed infelicius,quàm vt aduerſus Mineruam.quæ Græcis opitulabatur,ſufficere poſſet.

ἔνθα κεν οὐκέτι) Adeò fortiter,inquit Poeta,ex vtraque parte hoſtes ſe gerebant, vt nihil ad eorum fortitudinem & ſtrenuitatem deſideraturus eſſet,qui pugnam,illæſus modò à Pallade ſeruaretur,ſpectaret (vbi enim damnum aut incommodum percipias cum voluptate aut tranquillitate animi,quæ ad exactam conſiderationem requiritur,ibi eſſe non potes,vtputa qui in bello vulnerantur) quod in lectore Homericæ poeſeos,vt annotat Euſtathius,præſtatur,qui pugnas illas adeò egregiè depictas videt,vt rem præſentem exiſtimet,quaſi eum ab illis ſartum tectum Minerua ſtudiorum præſes & tutrix conſeruet.Ego tamen arbitror,multa alia Poetam ſubminuere,quæ ipſe breuitatis gratia prætermittit,hoc eſt totum vniuerſi exercitus ex vtraque parte congreſſum,cùm inſigniores tantùm,vt anteà diximus,ipſe ſcriptis prodiderit.

Finis libri quarti.

ARGVMENTVM QVINTI LIBRI HOMERI Iliadis.

DIOMEDES, Minerua ei auxiliante, strenuè rem gerit: atque multos interficit hostium. Vulnerat autē Venerem in manu, & Martem in ventre. Aeneam autē ab ipso percussum lapide, Apollo conseruat: Tlepolemus autem à Sarpedone interficitur. Martem verò Iupiter increpat: sanat autem ipsum Pæon Deorum medicus.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

E. Vulnerat Venerem & Martem Tydei filius.

Aliud.

Diomedis strenuitas.

TVNC rursus Tydidæ Diomedi Pallas Minerua
Dedit robur & audaciam, vt conspicuus inter omnes
Argiuos fieret, & gloriam magnam auferret:
Lucebat ei ex galeáque & ex scuto indefessus ignis,
Stellæ autumnali similis, quæ maximè
Splendidè lucet lota in Oceano:
Talis ei ignis lucebat à capitéque & humeris.
Impulit. a. eū in mediū, vbi plurimi tumultuabantur.
Erat. a. quidā inter Troianos Dares, locuples, inculpabilis
Sacerdos Vulcani: duo autem ei filij erant,
Phegeus, Idæúsque, pugnæ bene periti omnis.
Hi duo semoti (à suis) aduersi ruerunt:
Hic quidem ab equis, ille verò à terra ruebat pedester.
Hi. a. quando iam propè erāt in se mutuò cōcurrentes,
Phegeus prior proiecit longam hastam:
Tydidæ supra humerum sinistrum venit cuspis
Lanceæ, neque vulnerauit ipsū. posterior. a. ruebat lācea
Tydides: huius non vanum telum fugit è manu:
Sed percussit pectus inter papillas: depulit. a. ab equis.
Idæus autem aufugit linquens per pulchrum currum,
Neque sustinuit protegere fratrem interfectum.
Neque enim certè ipse effugisset mortem nigram:
Sed Vulcanus eripuit, seruauítque caligine tegens,
Vt ipsi non penitus senex tristis esset.
Equos autem abigens magnanimi Tydei filius,
Dedit socijs, vt deducerent cauas in naues.
Troiani. a. magnanimi, postquā viderūt filios Daretis,
Hunc quidē fugientē, illū. a. interfectum apud currus,
Omnib. perturbatus est animus: sed cæsia Minerua
Manu apprehendēs, verbis allocuta est furentē Martē:
Mars, Mars, hominū pernicies, inquinate cæde, murorum oppūgnator,
An non Troianos quidem sinamus & Achiuos
Pugnare, vtris pater Iupiter gloriam præbuerit:
Nos autem cedamus, & Iouis euitemus iram.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΔΙΟΜΗΔΗΣ, Ἀθηνᾶς αὐτῷ συλλαμβανομένης, ἀριστεύει, καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων· τιτρώσκει δὲ Ἀφροδίτην κατὰ τῆς χειρὸς, καὶ Ἄρεα κατὰ τοῦ κενεῶνος. Αἰνείαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ πληγέντα λίθῳ Ἀπόλλων διασώζει. Τληπόλεμος δὲ ὑπὸ Σαρπηδόνος ἀναιρεῖται· τῷ δὲ Ἄρει Ζεὺς ἐπιπλήττει, ἰᾶται δὲ αὐτὸν Παιήων ὁ τῶν θεῶν ἰατρός.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Εἶ, βάλλει Κυθέρειαν Ἄρηά τε Τυδέος υἱός.

Ἄλλη.

Διομήδους ἀρίστεια.

ΕΝΘ' αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη
Δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν' ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν
Ἀργείοισι γένοιτο, ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο.
Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
Ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅστε μάλιστα
Λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὠκεανοῖο·
Τοῖόν οἱ πῦρ δαῖεν ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων.
Ὦρσε δέ μιν κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο.
Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δάρης ἀφνειὸς, ἀμύμων,
Ἱρεὺς Ἡφαίστοιο· δύω δέ οἱ υἱέες ἤστην,
Φηγεὺς, Ἰδαῖός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης·
Τώ οἱ ἀποκρινθέντε, *ἐναντίω ὁρμηθήτην· γρ. ἀντίοι
Τὼ μὲν ἀφ' ἵπποιϊν, ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὤρνυτο πεζός.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Φηγεύς ῥα πρότερος προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Τυδείδεω δ' ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ' ἀκωκὴ
Ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν. ὁ δ' ὕστερος ὤρνυτο χαλκῷ
Τυδείδης, τοῦ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρὸς,
Ἀλλ' ἔβαλε στῆθος μεταμάζιον, ὦσε δ' ἀφ' ἵππων·
Ἰδαῖος δ' ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα δίφρον,
Οὐδ' ἔτλη περιβῆναι ἀδελφειοῦ κταμένοιο.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ κεν αὐτὸς ὑπέκφυγε κῆρα μέλαιναν·
Ἀλλ' Ἥφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας,
Ὡς δή οἱ μὴ πάγχυ γέρων ἀκαχήμενος εἴη·
Ἵππους δ' ἐξελάσας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς,
Δῶκεν ἑταίροισιν κατάγειν κοίλας ἐπὶ νῆας·
Τρῶες δὲ μεγάθυμοι, ἐπεὶ ἴδον υἷε Δάρητος,
Τὸν μὲν ἀλευάμενον, τὸν δὲ κτάμενον παρ' ὄχεσφιν,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμός. ἀτὰρ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Χειρὸς ἑλοῦσ', ἐπέεσσι προσηύδα θοῦρον Ἄρηα·
Ἄρες, Ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.
Οὐκ ἂν *δὴ Τρῶας μὲν ἐάσαιμεν καὶ Ἀχαιοὺς γρ. δὴ καὶ Τρῶας ἐάσαιμεν
Μάρνασθ', ὁπποτέροισι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀρέξῃ.
Νῶϊ δὲ χαζώμεσθα, Διὸς δ' ἀλεώμεθα μῆνιν.

COMMENTARIVS.

Ἔνθ' αὖ Τυδείδῃ) Anteà cùm de Pandaro loqueremur, quem Minerua ad fœdera violanda selegit, ex Plutarcho in lib. de Pyth. orac. annotabamus, Homerum statuere, nullam penè causam sine numine compleri: proinde instrumētis quibusdam Deum vti ad rem illam, quam instituit, peragendam aptis, vt hîc cùm profligare Troianos Minerua cupit, robustum & bellacem Diomedem selegit. Vide ibi integrum Plutarchi locum, & huc refer.

Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθος) Oportuit insigni aliquo testimonio diuinum hoc Mineruæ auxilium, quod Diomedi exhibet, indicare, vt etiam Poeta facit, cùm repentinum hunc fulgorem ex armis herois elicit, imò potius immensum ignem hyperbolica loquendi consuetudine Poetis familiari, vt est etiam apud Virgilium de Aenea, Ardet apex capiti, cristisque ac vertice flamma Funditur, & vastos vmbo vomit aureus ignes, &c. & alibi de Turno, tremunt sub vertice cristæ Sanguineæ, clypeóque micantia fulmina mittunt. & de ipso Aenea alibi: Cui triplici crinita iuba galea alta Chimæram Sustinet Aetneos efflantem faucibus ignes. Quæ omnia tamen supra modum dicta voluit Macrobius. Hoc autem Homericum figmentum Zoilus Ephesius, vt testatur Eustathius, olim vellicauit, quasi hoc igne conflagrare heroem oportuisset. Sed ille, vt ait idem Eustathius καταμαστίγιος & plagis dignus, qui non intellexerit φαντασικῶς & imaginatiuè tantùm hoc à Poeta dictum. Sic Agamemnonis oculi igni rutilanti comparantur. & infr. Rhapsod. σ' eadé, Pallas Troianos perterrefaciens, flammam vndique lucentem in Achillis vertice accendit, quam Poeta non astro, vt hìc, sed μεγάλοις πυρσοῖς ὑπωπικοῖς, vt ibi videbimus, comparat. Et illa sunt, quæ per similitudinem dicta sunt, quibus addenda est galea ferrea Alexandri refulgens, vt est apud Plut. in eius vita, & quod Eustathius de eodem refert, forsan ex Arriano lib. 6. eum, cùm aliquando in India periclitaretur & armis quateretur & barbaris, existimatum iubar & splendorem aliquem præ se ferre: Arrianus autem dicit, eum insigni armorum habitu & audacia ingenti factum notum longéque conspicuum. Itaque ἀλληγορικῶς à Poeta quoque hic Diomedis armorum fulgor dici intelligendus est: quanquam in historiis etiam legantur emissi ex corporibus ignes, vt idem Eustathius refert. Tiberij equus ex ore fauillas eiaculatus est, quod faustum fuit omen: ille enim consul factus est. Balimer, Theodorici pater, qui totam Italiam subegit, è proprio corpore scintillas igneas emittebat. Et Philosophum quendam de se dixisse idem refert, interdum cùm vestes exueret vel indueret, immensas ignis scintillas ex se prosiluisse, aliquando cum strepitu, aliquando flammas effulsisse, quæ vestimenta non adurerent, quod ipse ostentum ignoraret donec desineret. Cleomenes apud Herodot. lib. 6. refert, sibi apud Iunonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulachri atque ita intellexisse non expugnaturum se Argos, &c. Scimus quid sacra pugna de rutilante Mosaica facie tradat, si profanis fas est sacra permiscere. Porrò non est planè absurdum, quod de igne armorum Diomedis traditur. Quod si reipsa constare non possit, at hoc Poeticæ saltem licentiæ concedatur, qualis est etiã de flamma Ascanij comam lambante, vt est 2. Aeneidos.

ἄρες, ἄρες) Minerua Martem è medio Troianorum educit, ipsa etiam à Græcis recedens, vt per se iam vterque exercitus depugnet: quod tamen astutè facit, quia illa nihilominus Diomedi auxiliabitur, quanquam nõ nisi aduocata. Mars verò donec ab Apolline excitabitur, prælio non permiscebitur, vt in sequentibus videbimus. Nihil aliud autem puto ab Homero fingi, nisi, quod alias obseruauimus, vt doceat (id tamen nobis vnquam persuadebit) aliquid esse in hominum potestate situm, quod ipsi sine speciali Deorum auxilio gerant, quasi in minutioribus regendis semper Numen non occupetur. Prætereà existimo quoque ideò vtrumque Deum recedere, quia sequitur aliorum heroum pugna, quibus in præsentiarum Minerua non opitulatur, quoniam in eo solùm tota est, vt Diomedem cæteris omnibus præstantiorem reddat, proinde soli etiam illi opem suam communicat. Denique hoc ad Græcorum laudem pertinet, vt quisque intelligat, remotis Diis eos Troianis superiores futuros, quod hoc loco apparet in Agamemnone, Idomeneo, Menelao, Merione, Megete, & Eurypylo, quorum singuli vnum heroum Troianorum perimunt. Vbi notanda est sermonis Homerici fertilitas, qua in singulorum more describenda diuersè elegantérque vtitur.

Ὣς εἰποῦσα, μάχης ἐξήγαγε θοῦρον Ἄρηα·
Τὸν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπ' ἠϊόεντι Σκαμάνδρῳ.
Τρῶας, δ' ἔκλιναν Δαναοί. ἕλε δ' ἄνδρα ἕκαστος
Ἡγεμόνων. πρῶτος δὲ ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἀρχὸν Ἀλιζώνων Ὀδίον μέγαν ἔκβαλε δίφρου.
Πρώτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασε·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Φαῖστον ἐνήρατο Μῄονος υἱὸν
γρ. Μώρου Θώρου Βώρου, * ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβώλακος εἰληλούθει·
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἔγχεϊ μακρῷ
Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε·
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενῆος ἐσύλευον θεράποντες.
Υἱὸν δὲ Στροφίοιο Σκαμάνδριον, αἵμονα θήρης,
Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἕλ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Ἐσθλὸν θηρητῆρα· δίδαξε γὰρ Ἄρτεμις αὐτὴ
Βάλλειν ἄγρια πάντα, τά τε τρέφει οὔρεσιν ὕλη.
Ἀλλ' οὔ οἱ τότε γε χραῖσμ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὐδὲ ἑκηβολίαι ᾗσιν τὸ πρίν γ' ἐκέκαστο·
Ἀλλά μιν Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρὶ
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν.
Ἤριπε δὲ πρηνὴς, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Μηριόνης δὲ Φέρεκλον ἐνήρατο τέκτονος υἱὸν
Ἁρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας ἐΐσας
Ἀρχεκάκους, αἳ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο,
Οἷ τ' αὐτῷ· ἐπεὶ οὔτι θεῶν ἐκ θέσφατα ᾔδη·
Τὸν μὲν Μηριόνης, ὅτε δὴ κατέμαρπτε διώκων,
γρ. διὰ πρὸ Βεβλήκει γλουτὸν κατὰ δεξιόν· ἡ δὲ * διὰ πρὸ
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἤλυθ' ἀκωκή. (ψε.
Γνὺξ δ' ἔριπ' οἰμώξας, θάνατος δέ μιν ἀμφεκάλυ-

Sic fata, pugna eduxit impetuosum Martem.
Hunc quidem postea sedere fecit in riposo Scamandro:
Troianos .a. in fugam verterunt Danai. interfecit .a. vi
Ductorum: primus .a. rex virorum Agam. (rũ quilibet
Ducem Halizonum Odium magnum eiecit è curru.
Primo .n. verso in fugam in tergum hastam infixit,
Humeros inter pérque pectora traiecit:
Sonuit .a. cadens, insonuerunt .a. arma super ipso.
Idomeneus .a. Phæstum interfecit Maonis filium
Bori, qui ex Tarne glebosa venerat.
Hunc quidem Idomeneus hasta inclytus lancea longa
Vulnerauit, equos ascendentem ad dexterum humerũ.
Cecidit .a. ex curru: horrenda .a. ipsum caligo inuasit.
Hunc quidem Idomenei spoliarunt famuli.
Filium .a. Strophij Scamandriũ peritum venationis.
Atrides Menelaus interfecit hasta acuta
Bonum venatorem: docuit enim Diana ipsa
Iaculari ferarũ omne genus, quas nutrit in mõtib. sylua.
Sed neque ipsi tunc profuit Diana sagittis gaudens,
Neque longæ iaculationes, quib. anteà instructus erat.
Sed ipsum Atrides lancea inclytus Menelaus
Ante se fugientem in dorso vulnerauit lancea
Humeros inter, per pectora autem traiecit.
Cecidit autem pronus: sonuerunt autẽ arma super ipso.
Meriones .a. Phereclũ interfecit fabri lignarij filium.
Harmonidæ, qui manibus nouerat ingeniosa omnia
Facere: egregiè enim ipsum dilexerat Pallas Minerua
Qui etiam Alexandro fabricauit naues æquales,
Authores malorũ, quæ omnibus malũ Troianis fuerũt
Sibique ipsi: quoniam non Deorum oracula nouerat,
Hũc quidẽ Meriones quando iã assecutus est, insequẽs.
Vulnerauit ad clunem dextrum: ac penitus
E regione iuxta vesicam sub osse venit cuspis:
In genua .a. cecidit plorãs: mors autem ipsum circũtexit

Pedæum

Pedæum autem interfecit Meges Antenoris filium,
Qui nothus quidē erat:accuratè.a.nutriuit diua Thea
Aequè ac dilectos filios gratificans marito suo. (no
Hunc quidem Phylides lancea inclytus propè veniens,
Vulnerauit capitis ad occipitium acuta lancea:
E regione autem per dentes linguam dissecuit ferrum.
Cecidit.a.in puluere,frigidúmque prehēdit ferrū dētib.
Eurypylus autem Euæmonides,Hypsenora diuum,
Filium magnanimi Dolopionis,qui Scamandri (pulo
Sacerdos factus erat, Dei.v.instar honorabatur à po-
Hunc quidem Eurypylus Euæmonis splendidus filius
Ante se fugientem,cursim percussit in humero
Ense irruens: abscidit.a.manum grauem:
Sanguinolenta.a.manus in campo cecidit: hunc.a.in
Occupauit purpurea mors,& fatū violentum. (oculis
Sic hi quidem laborabant in forti prælio.
Tydidem autem non cognouisses vtris interesset,
An inter Troianos versaretur,an inter Achiuos:
Currebat enim per campum fluuio inundanti similis
Torrenti,qui velociter fluens dissipat pontes:
Hunc autem neque pontes muniti reprimunt,
Neque septa retinent vinearum latè virentium
Venientem repentè,quando ingruerit Iouis imber.

Πήδαιον δ' ἄρ' ἔπεφνε Μέγης Ἀντήνορος υἱόν,
Ὅς ῥα νόθος μὲν ἔην,πύκα δ' ἔτρεφε δῖα Θεανὼ
Ἶσα φίλοισι τέκεσσι,χαριζομένη πόσεϊ ᾧ.
Τὸν μὲν Φυλεΐδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί.
Ἀντικρὺ δ' ἀν' ὀδόντας ὑπὸ γλῶσσαν τάμε χαλκός.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃ,ψυχρὸν δ' ἕλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.
Εὐρύπυλος δ' Εὐαιμονίδης Ὑψήνορα δῖον,
Υἱὸν ὑπερθύμου Δολοπίονος,ὅς ῥα Σκαμάνδρου
Ἀρητὴρ ἐτέτυκτο,θεὸς δ' ὡς τίετο δήμῳ·
Τὸν μὲν ἄρ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός,
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα μεταδρομάδην ἔλασ' ὦμον
Φασγάνῳ ἀΐξας.ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν,
Αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε·τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς;
Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάρρῳ,ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης,ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.

COMMENTARIVS.

Τρῶας δ' ἔκλιναν) Hoc est perpetuum in Homero,vt cùm vterque exercitus peculiari Deorum auxilio destituitur , Græci Troianis sint superiores:ideóque nunc vbi Mars Troianos,Minerua Græcos deseruit,vides Troianos à Græcis profligatos & fugatos,quorū singulos ducibus vnius viri cędem tribuit,vt paulò antè quoque monuimus.

ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη) Artes enim quæ manibus tractantur,in quibus sunt τὰ μηχανικὰ cuiuscunque generis ,Mineruæ tribuuntur: fabrilia verò Vulcano , vt notat etiam Brodæus in Epigrammatis Græcis , vbi Pallas dicitur Homerum effinxisse , ἀλλ' αὐτὴ πολύμητις ἀνέπλασε χερσὶν Ἀθήνη,&c.Hic autem amor Palladis erga Phereclum,quod ad artem illam fabricandi & instruendi naues solùm pertinet,intelligitur.nam alioqui hunc in præsentia non deseruisset , nisi hoc illa vsurparit , Pereant amici,dum vnà inimici intereant:quod vt Prouerbiale refert in Orat.pro Deiot.Tullius.

ἐπεὶ οὔ τι θεῶν) Quæ sint hæc Deorū oracula,exponunt Didymus & Eustathius.Lacedæmonios memoratur,cùm olim peste conflictarentur,Apollinem consuluisse,à quo moniti sunt,vt Teucrorum,id est Iliensium Deos placarent:quod Menelaus Ilium perueniens,exequutus est.Vnde simul cum ipso renauigauit Alexander,& vterque Delphos vnà profectus est,vbi ille de liberis suscipiendis,hic de vxore capienda oraculum interrogauit.Pythia verò in hunc modum respondit:

Τίπτε δύω βασιλῆες ὁ μὲν Τρώων,ὁ δ' Ἀχαιῶν — Οὐκ ἔθ' ὁμὰ φρονέοντες ἐμὸν δόμον εἰσανέβητε,
Ἤτοι ὁ μὲν πώλοιο γόνον διζήμενος εὑρεῖν — Αὐτὰρ ὁ πῶλον ἑλεῖν.τίνα μήσεαι ὦ μεγάλε Ζεῦ;
Cur duo reges,vnus Troianorum,alter verò Achæorum, — *Nondum concordes meas ædes ingressi estis:*
Nempe vnus puellæ prolem poscens vt inueniat, — *Alter verò vt puellam capiat. Quidnam deliberabis ô magne Iupiter?*

Sic enim πῶλον hoc loco puellam interpretor,vt etiam ab Euripide metaphoricè appellatur iuxta illius interpretem. Iam verò illud oraculum cùm obscurum fuerit,vterque re non intellecta discessit:vnde ignoratione oraculi Phereclum naui ista fabricata Troianis malum importasse sibíque ipsi dicit, cùm ex indeterminato Pythiæ responso sinistrum quippiam Troianis semper esset formidandum.Hellanicus verò prodidit,redditum esse Troianis oraculum,vt à re nautica abstinerent & agriculturæ operam darent,ne si se mari commiserint,sese &suam ciuitatem funditùs perdant.Sed an alterutrum horum Poeta innuerit dubito:quia tamen aliud comminisci non possum,his erit adhærescendum,donec meliora succurrant.

χαριζομένη πόσεϊ ᾧ) Ostendit Poeta,non esse naturale,vt eodem amore nothos mariti liberos vxor prosequatur , ac quos ipsa legitimè ex eo suscepit,quod Hippodamia Pelopis vxor in eius notho Chrysippo,quem ille ex Danaide nympha susceperat , nefando exemplo testatum fecit:& similiter Niceria Hebri Tolucis coniux in eius notho,qui Firmus vocabatur,vt refert ex Dositheo Plut. in comm. (si tamen est Plutarchi)de Casib.compar.Græc.& Romanorum.Vnde ille apud Euridem in Phryxo,ὡς οὐδὲν ὑγιές φασι μητρυιὰς φρονεῖν νόθοισι παισίν·ὧν φυλάξομαι ψόγον,id est,Nam nihil boni aiunt nouercas cupere liberis spuriis.Eorum igitur reprehensionē vitabo.Generalius tamen hoc nouercis tribuitur,vix esse vt mariti liberos priores ament.Vnde Alcestes petens ab Admeto , ne se mortua liberis nouercam superinduceret,apud Euripidem in Alcestide,sic ait , ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις τοῖς πρόσθ' ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.Inimica enim superueniens nouerca liberis prius genitis vipera nihilo clementior est.Et Pythia illa ad Iouem apud eundē Euridem,προγόνοις,inquit,δάμαρτες δυσμενεῖς ἀεί ποτε. Antè genitis vxores infensæ sunt semper quodammodo. Quanquam hoc de omnibus intelligi nolo,libeat tamen hoc de rebus istis,quæ ὡς ἐπιπλεῖστον accidunt,ita sine exceptione enuntiare. Sanè naturale est,vt in alienos fœtus minus propensæ sint mulieres quàm in proprios. Vnde Aesopus ille mythologus Xantho philosopho causam dedit,cur altius excrescerent herbæ,quæ spontè enascuntur illis quas homines serunt:quia nimirum terra illas tanquam naturales fœtus magis diligit & fouet:illis enim mater est,his nouerca. Theano autem Homerica hunc Pedæum educasse dicitur æquè ac dilectos filios,nempe naturales:quanquam nothus esset,quòd hac in parte coniugi obsecundaret,& se illi rem facere gratissimam intelligeret. Vbi obseruandum est beneuolæ & obsequentis vxoris exemplum.

θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον) Eleganti comparatione impetum Diomedis,quo phalanges Troianas perrumpebat,exprimit,quam imitatus est Lucretius lib.1.his versibus,vbi vim turbinis ventorum ostendit:

Nec ratione fluunt alia,stragémque propagant
Flumine abundanti,quod largis imbribus auget
Fragmina conyciens syluarum,arbustáque tota:
Vim subitam tolerare:ita magno turbidus imbri
Dat sonitu magno stragem,voluítque sub vndis
Quàm quum mollis aquæ fertur natura repentè
Montibus ex aliis magnus decursus aquaï
Nec validi possunt pontes venientis aquaï
Molibus incurrens validis cum viribus amnis
Grandia saxa:ruit qua quicquid fluctibus obstat,&c.

Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε καλ' αἰζηῶν.
Ὣς ὑπὸ Τυδείδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες
Τρώων, οὐδ' ἄρα μιν μίμνον πολέες περ ἐόντες.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
γρ. πρόσθεν Θύνοντ' ἀμ πεδίον, *πρὸ ἕθεν κλονέοντα φάλαγγας,
Αἶψ' ἐπὶ Τυδείδῃ ἐτιταίνετο καμπύλα τόξα,
Καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα, τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον
Θώρηκος γύαλον· διὰ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀϊστὸς,
Ἀντικρὺ δὲ διέσχε. παλάσσετο δ' αἵματι θώρηξ.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Ὄρνυσθε Τρῶες μεγάθυμοι κέντορες ἵππων,
Βέβληται γὰρ ἄριστος Ἀχαιῶν· οὐδέ ἕ φημι
γρ. Δηθὰ σχήσεσθαι Δηθ' *ἀνσχήσεσθαι κρατερὸν βέλος, εἰ ἐτεόν με
Ὦρσεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπορνύμενον Λυκίηθεν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τὸν δ' οὐ βέλος ὠκὺ δάμασσεν,
Ἀλλ' ἀναχωρήσας, πρόσθ' ἵπποιιν καὶ ὄχεσφιν
Ἔστη, καὶ Σθένελον προσέφη Καπανήιον υἱόν·
Ὄρσεο πέπον Καπανηϊάδη, καταβήσεο δίφρου,
Ὄφρα μοι ἐξ ὤμοιο ἐρύσσῃς πικρὸν ὀϊστόν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· Σθένελος δὲ καθ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε.
Πὰρ δὲ στὰς, βέλος ὠκὺ διαμπερὲς ἐξέρυσ' ὤμου·
Αἷμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῖο χιτῶνος.
Δὴ τότ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
γρ. μευ Κλῦθί *μοι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Εἴποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης
γρ. αὖτε με φίλαι Δηΐῳ ἐν πολέμῳ, νῦν *αὖτ' ἐμὲ φίλαι Ἀθήνη.
Δὸς δέ τε μ' ἄνδρα ἑλεῖν, καὶ ἐς ὁρμὴν ἔγχεος ἐλθεῖν,
Ὅς μ' ἔβαλε φθάμενος, καὶ ἐπεύχεται, οὐδέ μέ φησι
Δηρὸν ἔτ' ὄψεσθαι λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη,
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Θαρσῶν νῦν Διόμηδες ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Ἐν γάρ τοι στήθεσσι μένος πατρώϊον ἧκα
Ἄτρομον, οἷον ἔχεσκε σακέσπαλος ἱππότα Τυδεύς.
Ἀχλὺν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον ἣ πρὶν ἐπῆεν,
Ὄφρ' εὖ γινώσκῃς ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
Τῷ νῦν αἴ κε θεὸς πειρώμενος ἐνθάδ' ἵκηται,
Μή τι σύ γ' ἀθανάτοισι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις· ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.

Multa.a.ab ipso opera diruta sunt præclara iuuenũ:
Sic à Tydide densæ turbabantur phalanges
Troianorum:neq. ipsũ sustinebãt multi licet existẽtes.
Hũc.a. postquã animaduertit Lycaonis clarus filius
Ruentem per campum ante se turbantem ordines,
Statim contra Tydidem intendebat incuruos arcus,
Et percussit ruentem,assecutus ad dexterum humerum
Thoracis cõcauitatem:peruolauit autẽ acerba sagitta,
E regione.a.penetrauit,fœdabatur.a. sanguine thorax.
Super hoc valde inclamauit Lycaonis clarus filius,
Cõcitamini Troiani,magnanimi stimulatores equorũ,
Vulneratus est.n.fortiss. Achiuorum:neq. ipsum puto
Diu toleraturum violentam sagittam,si verè me
Impulit rex Iouis filius profectum ex Lycia.
Sic dixit iactabundus: hunc.a.non sagitta velox in-
Sed secedens,ante equos & currus (terfecit,
Stetit & Sthenelum allocutus est Capanei filium:
Commoue te amice Capaneide,descende de curru,
Vt mihi ex humero trahas amaram sagittam.
Sic dixit:Sthenelus.a.ab equis desilijt in terram:
Astans.a.sagittam velocem penitus extraxit humero.
Sanguis.a.sursum ebullijt per tortilem tunicam.
Tum iam precatus est bello strenuus Diomedes:
Audi me Aegiochi Iouis filia indomita,
Si vnquam mihi & patri benigna astitisti
Sæuo in bello,nunc rursus me dilige Minerua.
Da.a.me virũ interficere ; & in impetũ hastæ venire,
Qui me vulnerauit præueniens,& gloria ur,neque me (putat
Diu amplius visurũ splendidũ lumẽ Solis.
Sic dixit precans:hũc.a. exaudiuit Pallas Minerua.
Membra aũt fecit leuia,pedes & manus supernè:
Propè autem stans,verbis velocibus allocuta est:
Confidens iam ô Diomedes,contra Troianos pugna.
Nam tibi in pectoribus robur paternum misi
Intrepidum,quale habuit vibrator scuti eques Tydeus.
Caligenẽ rursus tibi ab oculis abstuli, quæ prius inerat
Vt benè dignoscas tum Deum,tum etiam hominem.
Itaque nunc si Deus tentans huc veniat,
Nequaquã tu cum immortalib. Dijs ex aduerso pugna
Alijs:verùm si Iouis filia Venus
Venerit in bellum,hanc vulnera acuto ferro.

COMMENTARIVS.

καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα) Duo hîc obseruamus;primùm fortunæ vicissitudinem in Diomede,qui licet à Pallade impulsus, tamen effugere non potuit ne vulneraretur:ita solent prosperis successibus infortunia permisceri. Deinde iaculandi quidem peritiam in Pandaro, sed infelicitatem;quali etiam vsus est suprà in Menelao. Vnde paulò pòst Deum sibi iratum esse argumentabitur.

κλῦθί μοι) Aliàs quoque notauimus,Græcos à Poeta pios fingi,quod nunc in Diomede animaduertimus , qui Mineruæ auxilium aduersus Pandarum implorat:neque id frustrà,quia mox exoratum se ab illa sentiet , cùm oculorum caliginem excussam , & robur sibi adauctum cognoscet,quod reipsa in morte Pandari & vulneratione Veneris apparebit. Ita iustas preces exaudiunt Numina apud Homerum.

ἀχλὺν δ' αὖ τοι) Duo concedit Diomedi Pallas,primùm robur intrepidum , deinde splendorem & acumen oculorum , quo Deos ab hominibus distinguit,in eum finem,vt cùm homines esse agnoscat eos,qui sibi aduersabuntur,cum illis intrepidè prælietur:cùm Deos verò animaduertet,ab illorum certamine se temperet,vna excepta Venere:non decebat enim eam illæsam relinquere , cuius causa bellum erat institutum.Huius autem loci Socrates in Alcibiade 2.meminit his verbis: ἀλλά δοκεῖ μοι, inquit ille ad Alcibiadẽ, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν ὄφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα, οὕτω καὶ σοὶ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν ἣ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τὸ τηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις γνώσεσθαι ἠμὲν κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν.i. Sed mihi videtur, quemadmodum ait Homerus,Mineruã Diomedi caliginẽ ab oculis semouisse , Scilicet vt rectè norit diuúmque hominúmque,sic oportere te,excussa ea quæ oculis tuis nunc versatur caligine;propius oculorum aciem ad eam rem admouere,vt possis nouisse malúmque bonúmque.

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Τυδείδης δ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
Καὶ πρίν περ θυμῷ μεμαὼς Τρώεσσι μάχεσθαι·

Hæc quidem sic locuta discessit cæsia Minerua:
Tydides autem reuersus antesignanis mixtus est.
Et antea quanuis animo prõptus in Troianos pugnare:

Certè

Certè tunc ipsum ter tantum cepit robur, instar leonis,
Quem pastor in agro ad lanigeras oues
Perstrinxerit quidē caulā transilientē, neq. interfecerit
Ipsius quidem vires commouit, postea verò non defendit,
Sed stabulis se condit, & deserta timet:
Hæ quidem coaceruatæ aliæ super alias sternuntur:
Sed hic auidus alto exilit ouili:
Sic alacer Troianis mixtus est fortis Diomedes.
Tūc interfecit Astynoū & Hypenora pastorē populorū.
Alterum quidem super papillā vulnerans ærata hasta.
Alterū.a.ense magno in claue ad humerum
Percussit: à ceruice.a.humerum disiunxit, & à dorso.
Hos quidē reliquit: hic.v. Abantē petebat & Polyidū,
Filios Eurydamantis somniorum interpretis senis.
Quibus euntibus senex non interpretatus est somnia,
Sic ipsos fortis Diomedes interfecit:
Iuit autem ad Xanthumq́; Thoonaq́; Phænopis filios,
Ambos in senio natos, hic.a.cōficiebatur senecta tristi:
Filiū v.nō generauit aliū in possessionibus relinquendū
Tum hic hos interfecit, charam.a.abstulit animam
Vtrisque: patri autem luctum, & curas tristes
Reliquit, quoniam non viuos ex pugna reuersos
Suscepit: magistratus autem hæreditatem diuiserunt:
Tunc filios Priami duos corripuit Dardanidæ,
In vno curru existentes Echemonaq́;, Chromiúmque.
Sicut autem leo in boues insiliens ceruicem frangit
Iuuencæ, vel bouis, syluam depascentium:
Sic hos ambos ex equis Tydei filius
Deturbauit duriter inuitos, postea.a.arma spoliabat:
Equos autē suis socijs dabat ad naues abigendos.
Hunc.a.vidit Aeneas dissipantem ordines virorum:
Perrexit.a.ire per pugnam, per strepitum lancearum,
Pandarum diuinum quærens sicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem, fortémque.
Stetit.a.ante ipsum, verbumq́; eum cōtra allocutus est:
Pandare, vbi tibi arcus, & veloces saggittæ?
Et gloria? qua nullus tecum contendit hic quidem vir.
Neque quisquam in Lycia te gloriatur esse præstantior.
Sed age huic immitte sagittam viro, Ioui manus eleuās
Quisquis is, vincit: & iam malis multis affecit
Troianos: quoniam multorumq́; & fortiū genua soluit.
Nisi quis Deus iratus Troianis,
Ob sacrificia succensus. Grauis autem Dei est ira.

Δὴ τότε μιν τρὶς τόσσον ἕλεν μένος, ὥς τε λέοντα
Ὅν ῥά τε ποιμὴν ἀγρῷ ἐπ' εἰροπόκοις ὀΐεσσι
Χραύσῃ μέν τ' αὐλῆς ὑπεράλμενον, οὐδὲ δαμάσσῃ,
Τοῦ μέν τε σθένος ὦρσεν· ἔπειτα δέ τ' οὐ προσαμύνει,
Ἀλλὰ κατὰ σταθμοὺς δύεται, τὰ δ' ἐρῆμα φοβεῖται·
Αἱ μέν τ'* ἀγχηστῖναι ἐπ' ἀλλήλῃσι κέχυνται, γρ. ἀγχηστῖναι, καὶ ἀγχεστῖναι.
Αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαὼς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς·
Ὣς μεμαὼς Τρώεσσι μίγη κρατερὸς Διομήδης.
Ἔνθ' ἕλεν Ἀστύνοον καὶ Ὑπείρονα ποιμένα λαῶν.
Τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο βαλὼν χαλκήρεϊ δουρί,
Τὸν δ' ἕτερον ξίφεϊ μεγάλῳ κληῖδα παρ' ὦμον
Πλῆξ'· ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν ἠδ' ἀπὸ νώτου.
Τοὺς μὲν ἔασ', ὁ δ' Ἄβαντα μετῴχετο καὶ Πολύειδον,
Υἱέας Εὐρυδάμαντος ὀνειροπόλοιο γέροντος·
Τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους,
Ἀλλά σφεας κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ μετὰ Ξάνθόν τε Θόωνά τε, Φαίνοπος υἷε,
Ἄμφω τηλυγέτω. ὁ δ' ἐτείρετο γήραϊ λυγρῷ,
Υἱὸν δ' οὐ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι.
Ἔνθ' ὅγε τοὺς ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν
Ἀμφοτέρω· πατέρι δὲ γόον καὶ κήδεα λυγρὰ
Λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοστήσαντε
Δέξατο, χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο·
Ἔνθ' υἷας Πριάμοιο δύω λάβε Δαρδανίδαο
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, *Ἐχέμμονά τε Χρόμιόν τε. γρ. ἐχέμμονα
Ὡς δὲ λέων ἐν βουσὶ θορὼν ἐξ αὐχένα ἄξει
Πόρτιος ἠὲ βοὸς ξύλοχον κάτα βοσκομενάων,
Ὣς τοὺς ἀμφοτέρους ἐξ ἵππων Τυδέος υἱὸς
Βῆσε κακῶς ἀέκοντας, ἔπειτα δὲ τεύχε' ἐσύλα.
Ἵππους δ' οἷς ἑτάροισι δίδου, μετὰ νῆας ἐλαύνειν,
Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας ἀλαπάζοντα στίχας ἀνδρῶν,
Βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων,
Πάνδαρον ἀντίθεον διζήμενος εἴ που ἐφεύροι.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῖο, ἔπος τέ μιν ἀντίον ηὔδα,
Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοί;
Καὶ κλέος; ᾧ οὔ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνήρ,
Οὐδέ τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' εὔχεται εἶναι ἀμείνων·
Ἀλλ' ἄγε τῷδ' ἔφες ἀνδρὶ βέλος (Διὶ χεῖρας ἀνα-
Ὅς τις ὅδε κρατέει, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε χών)
Τρῶας. ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν·
Εἰ μή τις θεός ἐστι, κοτεσσάμενος Τρώεσσιν,
Ἱρῶν μηνίσας. χαλεπὴ δὲ θεοῦ* ἐπιμῆνις. γρ. ἔπι μῆνις

COMMENTARIVS.

ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσα) Corroborato & sufficienter instructo Diomede recedit Minerua: qua re videmur doceri, antequam aliquid aggrediaris, consilio opus esse, post consilium facto tantùm. De Leonis autem fortitudine, cui Diomedem comparat, alibi satis copiose dicimus Mirum autem est, cur tam repentè à vulnere illo, quod illi Pandarus inflixit Diomedes sine vllo impedimento ad pugnam progrediatur, nisi hoc illi auxilio Mineruæ sanatum sit, & hoc Homerus indicarit illis verbis, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.

τοῖς οὐκ ἐρχομένοις) Amphibologicè hoc dictum est, & duobus modis interpretari licet. Dicit enim, aut senem ipsis somnia interpretatum prius, non redituris videlicet à pugna, neque Diomedis manus euitaturis. Vel, cùm aliqua somnia illis interpretari occœpisset, perficere non potuit ad bellum properantibus. Qui priorem sententiam secuti sunt, sic ediderunt, τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους. Qui secundam, sine distinctionibus integrum versum legunt, τοῖς οὐκ ἐρχομένοις: vt & H. Stephanus edidit. Lubenter quidem priorem amplecterer: nihil tamen in hac editione mutaui, licet à me videatur Didymus.

χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο) Obserua, inquit Giphanius in Scholiis, caducam hereditatem ad fiscum recidere Iuri ciuili Romanorum conuenienter, &c. Difficilis locus propter votis χηρωσταὶ varias significationes. Eustathius χηρωστὰς esse ait, qui ὀρφανισταὶ etiam appellantur, quos Romanis Prætores tutelares dici ait Giphanius, qui etiam ex Scholiaste Hesiodi in Theog. refert hoc nomine intelligi hæredes non suos, sed agnatos & remotiores cognatos quàm sint liberi: quod ipse Giphanius magis probat, cùm alioqui ferè sit absurdum dicere, bona ad magistratus tutelares, & non ad alios cognatos, vel saltem ad Remp. vel regē pertinere. Sed ista in Lexico excutientur. Hîc solùm dicam, non malè quadrare, vt χηρωσταὶ sint magistratus illi, quos dicit Eustathius, qui vacuæ hæreditatis curam susciperent, non quòd illi succederent, sed vel ciuitatis totius nomine eam administrarent, vel proximorū gratia quibus nempe hæreditatis bona, vt coniicio, viritim æqualiter distribuebantur. quod fortasse melius sit, quia hoc videntur do-

cere ipsius Homeri verba, cùm ait, hos χηρωσταὶ hæreditatem distribuisse, nimirum cæteris agnatis vel cognatis, ad quos pertinebat. Res tamen per me sit adhuc in ambiguo. Quo ad ius Romanum attinet, huic loco respondent bona caduca, quæ bona vacantia appellantur Græcis, vt Harmenopulo ἀκληρονόμητα, Straboni ἀδέσποτα, quæ olim publicabantur teste Vlp. cap. 18. Instit. nunc lege Iulia confiscantur, & quadriennium iis nunciandis præscribitur l. 50. ff. de man. test. l. 10. §. intra quatuor. ff. de diuers. & temp. præscript. l. 6. § est fisco. ff. ad Trebel. Et hoc quidem si apud homerum χηρωσταὶ primo modo intelligas, quo nos explicamus.

Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας) Vt maiorem gloriæ segetem metat Diomedes, maiores illi etiam labores obiicit Poeta: non in solo Pandaro profligando occupari non vult sed socium illi Aeneam adiungit, qui illius etiam robur experiatur, qua occasione Venerē Deam vulnerabit. Adest ergo Aeneas Pandarum ad strenuitatem excitans, cui se comitem præbet, vt coniunctis viribus fortius furenti Diomedi resistant.

ἀνὰ χεῖρας ἀνασχὼν) Veneris filium Æneam pium & religiosum esse decuit, & pugnæ preces ad Iouem præmittere, vt eò audentiùs & confidentiùs sese particulis obiiciat. Non igitur solis Græcis pietatis cultum tribuit & Deorum reuerentiam quanquam frequentius quàm Troianis. Siquidem non probat Homerus eorum sententiam, qui Deos inuocandos non censent, quam leuiter per occasionem attingemus, vt illam Tyrius Orat. 30. explicat: quia etiam ad alios Homeri locos, in quibus hæc pietatis testimonia disseminat, pertinebit. Aiunt ergo. Quicquid homines à Diis petunt, aut prouidentia Dei perficit, aut necessitas, aut fortuna, aut ars hominis. Si Dei prouidentia, illa vel in generalibus tantùm rebus occupatur, vel in particularibus. Si in generalibus (regum ac principium more, quibus sufficit pro ciuitatum salute leges instituisse, cæterùm singula in illis non curant.) Quid igitur, inquiunt, ei negotium exhibes, quum præter salutem vniuersi de proposito dimouere non possis? Vt enim totius corporis causa membrum corruptum exscinditur: sic pro salute totius mundi partes quædam illius affliguntur, vt Athenienses fame, Lacedæmonij, terræ motu, Aetna ignibus, quæ omnia si pereant, corrumpi nos putamus: sed hoc prouidentia illa generalis non curat, vt Aesculapius membrum putridum, cùm ea perire satius sit quàm vniuersum. Si verò in particularibus etiam rebus Dei prouidentia occupetur, nec sic quidem, aiunt, rogare eum oportet, nisi ægrotos imitemur, qui suo sensu vel cibum vel medicamentum petant à medico quòd si salutem promittat daturus etiam non petentibus sit, si periculosum petentibus omnino negaturus. Si ergo dignus es, qui non consequaris, sine petitione, etiam hoc tibi Deus tribuet, si indignus, ne orando quidem impetrabis. Quod ad fatum attinet, si necessariò eueniunt, quæ destinata sunt fato, frustrà illud flectere & mouere conaris, non secus ac tyrannum crudelem ac violentum. Fortunam verò tam variam & mutabilem, irrationabilem, furiosam, improuidam, surdam, nullis omnino diuinationibus obnoxiam, &c. quis erit tam stolidus, vt precibus vexet? Denique qui artis alicuius periti sunt. quid ad illam Deos aduocare opus habent? Quis textor pro decora chlamyde, aliunde quàm ab arte auxilium petat? aut pro clypeo faber ærarius, aut pro fortitudine strenuus? quæ clausula ad hunc locum pertinet? & alia eiusmodi. Sed nos, non solùm quòd Christiani sumus, sed etiam ipsorum Ethnicorum exemplo contrarium docemus, in omni opere Deum inuocandum: cuius rei antiquissimus & tempore & authoritate præceptor est Homerus. Hoc enim obsequium ab hominibus Deus postulat, licet eorum precibus nihil aliud statuat, quàm quod iam inde ab æternitate seculorum eius prouidentia immutabilis decreuit: quod familiare patrisfamiliàs exemplum satis probat. Ille enim licet propenso sit erga suos liberos animo, & proinde quicquid sibi bonorum est in eorum commodum, lubenter etiam non rogatus profundere instituerit, tàmen plerunque necessaria à liberis suis exposci interdum vult vt eum agnoscant, cui bona sua accepta referre debeant. Sed hoc non est huius argumenti & loci refellere. Notandum solùm est, fanaticos illos homines Homeri exemplo, qui etiam vera luce Numinis caruit, conuinci, nisi eorum salus iam deplorata est. Quod illi quidem cachinnis excipient, sed illos pariter Deus è cœlo subsannat.

ἱρῶν μηνίσας (En quò causam infelicis pugnæ Aeneas referat, nimirum ad Deum, qui homines interdum ἀτυχεῖν finit, quia minus piè ab ipsis colitur. Veterum autem illorum pietas maximè fuit in sacrificiis, ideò diligenter obseruabant, vt nihil in illis peccaretur, putà vt conuenientes victimæ mactarentur, alioqui irritari Numen credebant, veluti si taurum Ioui immolassent. Quod etiam Aegyptij in boue rufo obseruabant, quem sacrare solebant, adeò vt si vel pilum nigrum haberet, vel album eo litari non arbitrarentur, quippe hostiam non esse diis gratam, vt refert Plutarchus in libro de Iside & Oriside. Itaque si pugna prospere non succedat, ait Aeneas, se suspicaturum, ne aliqua in parte sacrificiorum à Troianis peccatum sit, quibus idcirco Iupiter iratus auxilium suū deneget. Eò enim semper reuocandi sunt homines, vt cùm feliciter rem suam non gerunt, id sibi accidere, quod Deum scelere aut vita alioqui flagitiosa aut desidioso pietatis cultu in se prouocauerint. Ab illo enim omnium rerum euentus dependet, ac cùm ille omni ex parte sit integer malorum & infortuniorum nostrorum causa, non in eum, sed in nos conuertenda est.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,	*Hunc. a. rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,*
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,	*Aenea Troianorum consultor ære loricatorum,*
Τυδείδῃ μιν ἔγωγε δαΐφρονι πάντα ἐΐσκω,	*Tydidæ eum ego rei militaris perito in omnib. assimilo,*
Ἀσπίδι γιγνώσκων, αὐλώπιδί τε τρυφαλείῃ,	*Scuto agnoscens, galeáque tricomata,*
Ἵππους τ' εἰσορόων. σάφα δ' οὐκ οἶδ' εἰ Θεός ἐστιν.	*Equósque inspiciens: certò autē nescio, num Deus sit,*
Εἰ δ' ὅ γ' ἀνὴρ ὅν φημι, δαΐφρων Τυδέος υἱός,	*An autem hic vir, quem dico, fortis Tydei filius:*
Οὐχ ὅ γ' ἄνευθε Θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι	*Non hic sine Deo ista furens facit, sed aliquis propè*
Ἕστηκ' ἀθανάτων, νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους,	*Stat immortalium nebula tectus humeros*
Ὃς τούτου βέλος ὠκὺ κιχήμενον ἔτραπεν ἄλλῃ.	*Qui ab isto sagittā celerē, quā assecuta est, auertit aliò:*
Ἤδη γάρ οἱ ἐφῆκα βέλος, καί μιν βάλον ὦμον	*Iam. n. ei immisit iaculum, & ipsū vulnerauit humero*
Δεξιὸν, ἀντικρὺ διὰ θώρηκος γυάλοιο·	*Dextro, è regione per thoracis concauitatem,*
Καί μιν ἔγωγ' ἐφάμην Ἀϊδονῆϊ προϊάψειν,	*Et ipsum ego affirmabam ad Plutonem demissurum,*
Ἔμπης δ' οὐκ ἐδάμασσα· Θεός νύ τις ἐστὶ κοτήεις·	*Attamen non occidit. Deus sanè aliquis est iratus.*
Ἵπποι δ' οὐ παρέασι, καὶ ἅρματα τῶν κ' ἐπιβαίην·	*Equi autem non adsunt, & currus quos conscendam.*
Ἀλλά που ἐν μεγάροισι Λυκάονος ἕνδεκα δίφροι	*Sed alicubi in ædibus Lycaonis vndecim currus*
Καλοὶ, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι	*Pulchri, recèns compacti, nuper facti, circum. a. stragula*
Πέπτανται. παρὰ δέ σφιν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι	*Expansa sunt: apud autem ipsos vnicuiq. bijuges equi*
Ἑστᾶσιν, κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας.	*Stat, hordeum album comedentes & auenam.*
Ἦ μέν μοι μάλα πολλὰ γέρων αἰχμητὰ Λυκάων	*Certè quidem mihi valde multa senex bellator Lycaon*
Ἐρχομένῳ ἐπέτελλε δόμοις ἐνὶ ποιητοῖσιν·	*Proficiscenti mandauit domibus in fabricatis:*
Ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἅρμασιν ἐμμεμαῶτα	*Equis me iussit & curribus vectum*
Ἀρχεύειν Τρώεσσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.	*Præesse Troianis in validis prælijs.*
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην, (ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν)	*Sed ego non parui (profectò multò satius fuisset)*

Equis parcens, ne mihi indigerent pabulo,
Viris inclusis, soliti comedere largiter.
Sic reliqui: sed pedester ad Ilium veni,
Arcubus fretus: qui mihi non erant profuturi.
Iam enim duobus principibus immisi,
Tydidæque & Atridæ, ex autem ambobus
Verum sanguinē elicui vulnerans. irritaui autē magis.
Ideò malo fato à paxillo curuos arcus
Die illo abstuli, cum Troiam ad desiderabilem
Ducebam Troianos, gratificans Hectori diuino.
Si autem rediero, & aspexero oculis
Patriam meam, vxorémque, & altam magnā domū,
Statim posteà à me caput abscindat alienus vir,
Nisi ego hos arcus splendido in igne posuerim,
Manibus confractos: inutiles enim mihi sunt comites.
Hunc. a. rursus Aeneas Troian. dux contra allocutus
Ne sic loquere: prius enim non erit aliter, (est
Quàm vterque in hunc virum cum equis & curribus
Obuiam inuecti armis experiamur,
Sed age meos currus ascende, vt videas
Quales Troiani equi periti per campum
Celeriter valde huc & illuc insequi & fugere.
Qui & nos ad ciuitatem saluos perducent, si rursus
Iupiter Tydidæ Diomedi gloriam præbuerit.
Sed age, nunc scuticam & habenas elegantes
Accipe: ego autem ab equis descendam, vt pugnem.
Vel tu hunc excipe: curæ erunt autem mihi equi.
Hunc autē rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,
Aenea, tu quidem ipse tene habenas & tuos equos:
Magis sub auriga consueto curuum currum
Ferent, si rursus fugiamus Tydei filium:
Ne hi quidem timentes inertes sint, neque velint
Efferre prælio, tuam vocem desiderantes:
Nos autem irruens magnanimi Tydei filius
Ipsosmétque, interficiat & abigat vnicā vngulam habē-
Quare tu ipse age tuos currus & tuos equos: (tes equos
Hunc a. ego contrauenientem excipiam acuta hasta.

Ἵππων φειδόμενος. μή μοι δευοίατο φορβῆς,
Ἀνδρῶν εἰλομένων, εἰωθότες ἔδμεναι* ἄδδην. γρ. ἄδδην
Ὣς λίπον· αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα,
Τόξοισιν πίσυνος· τὰ δέ μ᾽ οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλον ὀνήσειν.
Ἤδη γὰρ δοιοῖσιν ἀριστήεσσιν ἐφῆκα,
Τυδείδῃ τε καὶ Ἀτρείδῃ· ἐκ δ᾽ ἀμφοτέροιϊν
Ἀτρεκὲς αἷμ᾽ ἔσσευα βαλών· ἤγειρα δὲ μᾶλλον.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ ἀπὸ πασσάλου ἀγκύλα τόξα
Ἤματι τῷ ἑλόμην ὅτε Ἴλιον εἰς ἐρατεινὴν
Ἡγεόμην Τρώεσσι, φέρων χάριν Ἕκτορι δίῳ·
Εἰ δέ κε νοστήσω, καὶ ἐσόψομαι ὀφθαλμοῖσι
Πατρίδ᾽ ἐμὴν, ἄλοχόν τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Αὐτίκ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπ᾽ ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φὼς,
Εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῷ ἐν πυρὶ θείην,
Χερσὶ διακλάσσας· ἀνεμώλια γάρ μοι ὀπηδεῖ.
Τὸν δ᾽ αὖτ᾽ Αἰνείας Τρώων ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Μὴ δ᾽ οὕτως ἀγόρευε, πάρος δ᾽ οὐκ ἔσσεται ἄλλως
Πρίν γ᾽ ἐπὶ νὼ τῷδ᾽ ἀνδρὶ σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Ἀντιβίην ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι.
Ἀλλ᾽ ἄγ᾽, ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι Τρώϊοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Κραιπνὰ μάλ᾽ ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι·
Τὼ καὶ νῶϊ πόλιν δὲ σαώσετον, εἴπερ ἂν αὖτε
Ζεὺς ἐπὶ Τυδείδῃ Διομήδεϊ κῦδος ὀρέξῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε, νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι, ἐγὼ δ᾽ ἵππων ἀποβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι.
Ἠὲ σὺ τόνδε δέδεξο, μελήσουσιν δ᾽ ἐμοὶ ἵπποι.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Αἰνεία, σὺ μὲν αὐτὸς ἔχ᾽ ἡνία καὶ τεὼ ἵππω.
Μᾶλλον ὑφ᾽ ἡνιόχῳ εἰωθότι καμπύλον ἅρμα
Οἴσετον, εἴπερ ἂν αὖτε φεβώμεθα Τυδέος υἱόν.
Μὴ τὼ μὲν δείσαντε ματήσετον, οὐδ᾽ ἐθέλητον
Ἐκφερέμεν πολέμοιο, τεὸν φθόγγον ποθέοντε,
Νῶϊ δ᾽ ἐπαΐξας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς,
Αὐτώ τε κτείνῃ, καὶ ἐλάσσῃ μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ σύ γ᾽ αὐτὸς ἔλαυνε τεὰ ἅρματα καὶ τεὼ ἵππω,
Τόνδε δ᾽ ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι ὀξέϊ δουρί.

COMMENTARIVS.

Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε) Hac oratione docebit Pandarus, se exhortatione illa Aeneæ non indigere, cùm anteà fortiter se gesserit aduersus eundem Diomedem, sed frustrà, quod ille tum auxilio diuino, quo suffultum eum suspicatur, tum Dei alicuius iræ tribuit, quæ irritam suam virtutem faciat tam in ipso Diomede, quàm anteà in Menelao: in fine tamen quasi amentia abreptus in proprias sagittas excandescit, quibus incendium minatur, quasi earum culpa eius petitiones nihil proficiant.

ἵπποι δ᾽ οὐ παρέασι) Cùm sagittis se nihil proficere videat Pandarus, incipit aliud exoptare præsidium, quo se meliùs Diomedi resisturum arbitratur, nimirum equos & currum, agnoscítque, quàm à se temerè & inconsultè factum sit, qui hortante etiam patre Lycaone eos adducere noluerit, cùm vereretur, ne in vrbe conclusis pabulum satis copiosum illis posset exhiberi, non quòd ita sit εἰωθότες (quod voluit Eustathius) vt sumptibus parceret.

ἤγειρα δὲ μᾶλλον) Tantùm abest, inquit Pandarus, vt meæ iaculationes, quibus Menelaum & Diomedem impetij, eos prostrauerint, vt eò magis ad prælium incensi sint, vnde sagittæ meæ eorum virtutis solùm irritamenta fuerint. quod aliàs Poeta leoni comparat, qui læsus fieri solet fortior.

εἰ μὴ ἐγὼ) Iræ intactum & sanctum nihil est, inquit Plutarchus in lib. περὶ ἀοργησίας: verùm exardescimus in amicos iuxtà atque in hostes, in liberos, in parentes, & in Deos hercle, in bestias etiam & surda vasa, vt Thamyris, Auro illigatum qui fregit cornu, Qui fidibus tensam fregit lyram, & execratus in caput suum Pandarus ni tela combusturus sit fracta sua manu. Xerxes etiam æquori stigmata & verbera inflixit, atque ad montem misit epistolas (quod etiam refert Herodotus) Noli, diuine Atho, qui nubes attingis vertice, operibus meis præbere lapides vastos & parum tractabiles, alioquin ipsum te exscindam, & in altum proiiciam. Quippe multa habet ira terrenda, multa ludicra. Quocirca supra omnes animi ægritudines odio venit & contemptui. Hæc ille.

Τρώϊοι ἵπποι) Qui sint hi equi, paulò pòst docet Diomedes. Dat autem Pandaro optionem Aeneas vel currum moderandi, vel pugnandi cum Diomede. Vbi adhuc notandum est aurigæ (quod officium non erat olim vile, sed regium, vt anteà etiam de Priamo vidimus) & παραβάτου, vt alibi quoque annotauimus, distincta fuisse munia: ille enim in sola curruum moderatione occupabatur, etsi opus fuerat τῷ παραβάτῃ depugnanti opem ferebat. Proinde tutior esse auriga videbatur, vnde hoc officium Pandaro Aeneas defert, quod tamen ille recusauit, vt mox dicemus.

τεὸν φθόγγον ποθέοντε) Pandarus moderationem currus non suscipit: quia veretur, ne sibi non obtemperarent, suásque habenas vocémque non audirent, propter illius moderationis insolentiam. Equorum autem adeò est sanum ingenium (vt ita loquar) vt consuetos suos rectores intelligant (qua de re copiosè dicemus in Achillis equis) quod tamen de generosis & insignibus equis tantùm dicendum, quales sunt etiam hi Aeneæ equi, & ille Cæsaris, vt referunt Plinius & Suetonius, qui alius assessoris quàm ipsius Cæsaris erat impatiens: item ille Bucephalus Alexandri, qui vbi ornatus erat armatúsque ad prælium, haud vnquā inscendi sese ab alio, nisi à rege patiebatur, vt referunt Gell. lib. 5. cap. 2. Q. Curt. lib. 9. Solin. Plut. Iustin. Et ille Rodati, vt ex Alexandro quodā refert

Vincentius Bella. Ab equis generosis, inquit, dominos mirè diligi certissimum est, argumento fuerit equus Rodati, qui à morte Caroli Magni monachus apud Meld. factus aliquantò pòst, irruentibus paganis, equum, quem in monasterio deposuerat, insiliit: quem equus, licet iam declinantis ætatis, alacriter suscepit, & donec de hostibus suis triumpharet, portauit. Erat autem hic equus ex eorum numero, qui nullum sessorem præter dominum proprium admittere dignantur.

Ὣς ἄρα φωνήσαντες, ἐς ἅρματα ποικίλα βάντες,
Ἐμμεμαῶτ' ἐπὶ Τυδείδῃ ἔχον ὠκέας ἵππους.
Τοὺς δὲ ἴδε Σθένελος Καπανήϊος ἀγλαὸς υἱός,
Αἶψα δὲ Τυδείδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τυδείδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Ἄνδρ' ὁρόω κρατερὼ ἐπὶ σοὶ μεμαῶτε μάχεσθαι,
Ἶν' ἀπέλεθρον ἔχοντας· ὁ μὲν, τόξων εὖ εἰδὼς
Πάνδαρος, υἱὸς δ' αὖτε Λυκάονος εὔχεται εἶναι·
γρ. υἱὸς μὲν ἀμύμονος ἐγ. Αἰνείας δ' * υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχεται ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ οἵ ἐστ' Ἀφροδίτη·
Ἀλλ' ἄγε δὴ χαζώμεθ' ἐφ' ἵππων, μηδέ μοι οὕτω
Θῦνε διὰ προμάχων, μήπως φίλον ἦτορ ὀλέσσῃς.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Μήτι φόβον δ' ἀγόρευ', ἐπεὶ οὐδέ σε πεισέμεν οἴω.
γρ. ἀλυσκάζειν Οὐ γάρ μοι γενναῖον * ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι,
Οὐδὲ καταπτώσσειν. ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
γρ. οὕτως Ὀκνείω δ' ἵππων ἐπιβαινέμεν. ἀλλὰ καὶ * αὔτως
Ἀντίον εἶμ' αὐτῶν· τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς Ἀθήνη.
Τούτω δ' οὐ πάλιν αὖτις ἀποίσετον ὠκέες ἵπποι
Ἄμφω ἀφ' ἡμείων, εἴ γ' οὖν ἕτερός γε φύγῃσιν·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Αἴκέν μοι πολύβουλος Ἀθήνη κῦδος ὀρέξῃ
Ἀμφοτέρω κτεῖναι, σὺ δὲ τούσδε μὲν ὠκέας ἵππους
Αὐτοῦ ἐρυκακέειν, ἐξ ἄντυγος ἡνία τείνας,
Αἰνείαο δ' ἐπαΐξαι μεμνημένος ἵππων,
Ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Τῆς γάρ τοι γενεῆς ἧς Τρωΐ περ εὐρύοπα Ζεὺς
Δῶχ' υἷος ποινὴν Γανυμήδεος· οὕνεκ' ἄριστοι
Ἵππων ὅσσοι ἔασιν ὑπ' ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Τῆς γενεῆς ἔκλεψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγχίσης,
Λάθρη Λαομέδοντος ὑποσχὼν θήλεας ἵππους·
γρ. γενέθλην Τῶν οἱ ἓξ ἐγένοντο ἐνὶ μεγάροισι * γενέθλης,
Τοὺς μὲν τέσσαρας αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλ' ἐπὶ φάτνῃ,
Τὼ δὲ δύ' Αἰνείᾳ δῶκεν, μήστωρε φόβοιο·
Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθα κεν κλέος ἐσθλόν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Τὼ δὲ τάχ' ἐγγύθεν ἦλθον, ἐλαύνοντ' ὠκέας ἵππους·
Τὸν πρότερος προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Καρτερόθυμε δαΐφρον ἀγαυοῦ Τυδέος υἱὲ,
Ἦ μάλα σ' οὐ βέλος ὠκὺ δαμάσσατο, πικρὸς ὀϊστός·
Νῦν αὖτ' ἐγχείῃ πειρήσομαι αἴκε τύχωμι.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
γρ. διαπρὸ Καὶ βάλε Τυδείδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς δὲ * διὰ πρὸ
Αἰχμὴ χαλκείη πταμένη θώρηκι πελάσθη.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Βέβληαι κενεῶνα διαμπερὲς, οὐδέ σ' ὀΐω
Δηρὸν ἔτ' ἀνσχήσεσθαι· ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκας.
Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἤμβροτες, οὐδ' ἔτυχες· ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶΐ γ' ὀΐω
Πρίν γ' ἀποπαύσεσθαι, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.

Sic locuti in currus variegatos conscendentes
Accincti contra Tydidem, dirigebant veloces equos.
Hos autem vidit Sthenelus Capanei clarus filius,
Statim autem Tydidem verbis alatis allocutus est:
Tydide Diomedes, meo charissime animo,
Duos viros video fortes contra te paratos pugnare,
Vires immensas habentes, alter quidem arcuũ peritus
Pandarus, filius autem Lycaonis gloriatur esse:
Aeneas verò filius magnanimi Anchisæ
Gloriatur natus esse: mater autem ipsius est Venus.
Sed agè retrocedamus in equis neque mihi sic
Ruas per primã aciẽ, ne quo modo dilectũ cor perdas.
Hunc autem toruè aspiciens allocutus est fortis Diomedes,
Ne ad fugam loquaris, quoniã non te persuasurũ puto.
Non enim mihi honestum fugitanti pugnare,
Neque formidare: adhuc mihi vires integræ sunt:
Piget autem equos ascendere, sed & sic
Obuiã ibo ipsis: trepidare me non sinit Pallas Minerua.
Hos autem non iterum retrò referent veloces equi
Ambos à nobis, nisi alter saltem aufugerit.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Si mihi consultrix Minerua gloriam dederit
Ambos interficiendi, tu hos quidem veloces equos
Ibidem coerceto, ad currum habenas tendens.
Aeneæ autem accurrito recordatus ad equos,
Abige autem à Troianis ad bene armatos Achiuos,
Huius .n. sobolis sunt, è qua Troi latè prospiciẽs Iupiter
Dedit filij compensationem Ganimedis: quia optimi
Equorum, quicunque sunt sub auroráque soleq;.
Ex hac sobole furatus est rex virorum Anchises,
Clam Laomedonte submittens fœminas equas?
Horum ei sex generati sunt in domibus è sobole.
Quatuor quidem ipse retinens nutriebat ad præsepe:
Duos autem Aeneæ dedit, peritos fugæ:
Si hos ceperimus, retulerimus sanè gloriam præclarã.
Sic hi quidem talia inter se dicebant:
Hi .a. citò propè accesserunt impellentes veloces equos.
Hunc prior allocutus est Lycaonis splendidus filius:
Fortissime, rei militaris perite, inclyti Tydei fili,
Profectò te nõ telum velox interfecit, amara sagitta:
Nunc rursus lancea experiar, si assequi potero.
Dixit, & vibrans sursum proiecit longam hastam,
Et percussit Tydidæ ad clypeum: per hunc .a. penitus
Cuspis ærea volans thoraci infixa est.
Ideò autem immanè clamauit Lycaonis splẽdidus filius,
Vulneratus es ad ventrem penitus. neque te puto
Diu amplius duraturum: mihi .a. magnã laudẽ dedisti.
Hunc .a. non territus allocutus est fortis Diomedes:
Errasti, & non assecutus es, sed non quidem vos puto
Antè cessaturos, quàm saltem alter cadens
Sanguine satiet Martem audacem bellatorem.

COMMENTARIVS.

Τυδείδη Διόμηδες) Obseruandum est in hac Stheneli oratione, quàm facile sit tumidos & iactabundos homines deprimi & perterre-

terrefieri, quod plerunq; accidit in iis,qui ante prælium fortitudinem suam venditant & extollunt,cùm ad rem deuenitur, animis concidunt,vt hic videre licet in Sthenelo, qui iam ab eo Sthenelo mutatus est,qui pridem tam superbe & procaciter Agamemnoni responsabat.At Diomedes contrà cum æquo animo Regis obiurgationes & incitamenta pertulisset,cùm anteà tum in præsentia virtutis suæ documenta exhibebit,fretus Mineruæ auxilio.

τῆς γάρ τοι γενεῆς) Equorum Æneæ genus per Diomedem loquentem Homerus exponit, quod nos in hunc modum enarrabimus. Ganymedem Trois filium insigniter formosum immissa aquila rapuit Iupiter,vt scribit Hygin. Poet.Astron.lib. 7. cap. de Aquila. Apollodorus lib.3.& Germanicus in Arati Phœnomenis.Cùm autem iacturam illam Troi compensare vellet, Iupiter dicitur ei equos præstantissimos concessisse, vt Didymus, Eustathius, Lycophronis Scholiastes scribunt. Eorum genus fuit immortale,ex quo suppositis dolosè equabus hos Æneæ equos suscepit Anchises.Quod idem Circen Solis filiam fecisse refert Virgilius hunc locum imitatus:

Absenti Aeneæ currum,geminósque iugales
Illorum de gente patri quos Dædala Circe
Semine ab æthereo, spirantes naribus ignem.
Supposita de matre,nothos furata creauit.

Vbi Seruius:Tractum est,inquit,de Homero,qui tales equos habuisse inducit Anchisen Iliad. 5.nimirum hoc loco. Ob hos equos Troia ab Hercule euersa est.Nam cùm Laomedon eos Herculi,vt Hesionem eius filiam monstro marino expositam liberaret, promissos re peracta negaret.Hercules indignatus Troiam euertit.Habent autem antiqua Poetarum volumina similes plerósq; fabulosos equos,qualis est Bellerophontis Pegasus,quem à Neptuno ad Chimæram perimendam accepit. Deinde ex rerum felici successu superbiens,vt est apud Giraldum,cùm in cœlum cum Pegaso volare tētaret,Iupiter indignans œstrum Pegaso immisit ;à quo agitatus Bellerophontem excussit,ceciditque in campum,qui posteà Aleius est appellatus.Pegasus autem relatus à Ioue inter sidera.Eius farinæ sunt illi equi apud Virgilium 12.Æneidos:

Pilumno quos ipsa decus dedit Orithyia.
Qui candore niues anteirent, cursibus auras:

quibus respondent Rhœsi equi apud Homerum infr.Iliad.10. Et ille Penthesileæ apud Q. Calabr.lib.1. ἕζετο δ' ἵππῳ
καλῷ τ' ὠκυτάτῳ τε, τόν οἱ ἄλοχος Βορέαο
ὤπασεν Ὠρείθυια πάρος Θρήκηνδ' ἰούσῃ
ξείνιον, ὅς τε θοῇσι μετέπρεπεν ἁρπυίῃσι.

Tales Busiridis,Diomedis,& Glauci equi carniuori,quibus postremi duo domini esca fuerunt (Diomidem autem regem Thraciæ & Glaucum Sisyphi & Meropes filium intelligimus) Tales etiam duodecim illi pulli patre Borea geniti in Dardani trium milium equarum armento. Talis Arion Adrasti equus,quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erynne genuit,dedítque Capreo Hiliarti regi,qui eundem Herculi donauit,Hercules rursus Adrasto,cuius ille auxilio è Thebano prælio euasit,cuius meminit Stat. lib.6.Thebaidos. Tales Phlogeus & Harpagus,quos Mercurius, Exalithus & Cyllarus, quos Iuno Dioscuris dedisse dicuntur. Tales Dimos & Phobos δεῖμος καὶ φόβος, Martis equi,& Euceladus,Erioles,Glaucus,& Sthenon Neptuni. Tales Alastor, Æthon, Nyctæus,& Orphneus equi Plutonis apud Claud.lib.1.de rapt.Pros.Pyrois,Eous,Phlegon Lampon Solis,&c.Addam quod Nic.Erythræus in Indice suo Virgiliano de Xanto Achillis equo dominum suum allócuto scribens subiicit de fabulosis quibusdam equis. Commentum hoc,inquit,vocalium equorum ac immortalium,vernacula Poetarum Musa audacius æmulata est: quippe quæ heroum suorum generosissimos equos propriis nominibus fabulosius etiam decantauit, vt Rholandi Brigliadorum & Vegiantinum, Barardum Rainaldi,Rubicanum Argalifæ,Hippogryfum Rugerij,Frontinum & Fratalarum Sacripantis Rondellum Oliuerij,& aliorum aliis nominibus alios. Quæ omnia longius sumus persequuti, vt varietate non omnino inepta & ἀτόπῳ curiosum lectorem delectemus.

Sic fatus,iaculatus est:telum .a.direxit Minerua
Ad nasum apud oculum:albos autem traiecit dentes.
Huius.a.linguā extremam abscidit ferrum indomitū:
Cuspis autem exijt ad extremum mentum.
Cecidit autem è curribus:sonuerunt.a.arma super ipso
Versicoloria,fulgentia:trepidarunt verò eius equi
Velocipedes,huius.a.illic soluta est animáque robúrque.
Aeneas autem irruit cum scuto lanceáque longa,
Veritus ne sibi eriperent cadauer Achiui.
Circum.a.ipsum iuit tanquam leo,viribus confisus:
Ante.a.ipsum hastā obtendit,& scutum vndiq. rotūdū,
Eum interficere paratus,quicunq.huic obuius veniret,
Horribiliter vociferans:ille.a.saxum accepit manu
Tydides,magni ponderis,quod non duo viri ferrent,
Quales nūc homines sunt:hic.v.ipsum facilè mouebat
Eo percussit Aeneæ coxendicē,vbi femur (etiam solus:
In coxa vertitur:acetabulum autem ipsum vocant:
Contudit.a.ipsius acetabulū,ambos .a.insuper abrupit
Detraxit.a.cutem asper lapis,sed hic heros (neruos:
Constitit in genua cadens,& innitebatur manu crassa
Terræ,circum autem oculos atra nox cooperuit.
Atque adeò ibi perijsset rex virorum Aeneas,
Nisi citò animaduertisset Iouis filia Venus,
Mater,quæ ipsum sub Anchisa peperit boues pascente.
Circum .a.suū dilectum filiū extendit lacertos cādidos,
Ante autem ipsum pepli nitidi plicaturam obtendit,
Munimentum vt esset telorū:ne quis Danaorū equitū
Ferrum in pectorib.iaculatus,animam adimeret.
Hæc quidem suum dilectum filium subduxit è prælio,
Neque filius Capanei oblitus est mandatorum
Eorum,quæ mandauerat in bello strenuus Diomedes.
Sed hic quidē suos inhibuit vnicā vngulā habētes equos
Seorsum à strepitu,ex curru habenas tendens:

Ὣς φάμενος προέηκε· βέλος δ' ἴθυνεν Ἀθήνη
Ῥῖνα παρ' ὀφθαλμόν, λευκοὺς δ' ἐπέρησεν ὀδόντας.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν γλῶσσαν πρυμνὴν τάμε χαλκὸς ἀ-
Αἰχμὴ δ' *ἐξεχύθη παρὰ νείατον ἀνθερεῶνα. (τειρής, γρ. ἐξεσύθη
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ
Αἰόλα, παμφανόωντα· παρέτρεσσαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Αἰνείας δ' *ἐπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρί τε μακρῷ. γρ. ἀπόρουσε
Δείσας μήπως οἱ ἐρυσαίατο νεκρὸν Ἀχαιοί·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὥς, ἀλκὶ πεποιθώς·
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔχε καὶ ἀσπίδα *πάντοσε ἴσην, γρ. πάντοσ' ἐίσην
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅς τις τοῦ γ' ἀντίον ἔλθοι,
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδείδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθά τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται· κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι.
Θλάσσε δέ οἱ κοτύλην, πρὸς δ' ἄμφω ῥῆξε τένοντε·
Ὦσε δ' ἀπὸ ῥινὸν τρηχὺς λίθος· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ἔστη γνὺξ ἐριπών, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης, ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἄναξ ἀνδρῶν Αἰνείας,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Μήτηρ, ἥ μιν ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε βουκολέοντι.
Ἀμφὶ δ' ἑὸν φίλον υἱὸν ἐχεύατο πήχεε λευκώ·
Πρόσθε δέ οἱ πέπλοιο φαεινοῦ πτύγμ' ἐκάλυψεν,
Ἕρκος ἔμεν βελέων, μή τις Δαναῶν ταχυπώλων
Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἡ μὲν ἑὸν φίλον υἱὸν ὑπεξέφερεν πολέμοιο.
Οὐδ' υἱὸς Καπανῆος ἐλήθετο συνθεσιάων
Τάων ἃς ἐπέτελλε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀλλ' ὅγε τοὺς μὲν ἑοὺς ἠρύκακε μώνυχας ἵππους
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβου, ἐξ ἄντυγος ἡνία τείνας·

Αἰνείαο δ' ἐπαΐξας, καλλίτριχας ἵππους
Ἐξέλασε Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Δῶκε δὲ Δηϊπύλῳ ἑτάρῳ φίλῳ, ὃν περὶ πάσης
Τῖεν ὁμηλικίης, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ἤδη,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ὧν ἵππων ἐπιβὰς ἔλαβ' ἡνία σιγαλόεντα.
Αἶψα δὲ Τυδείδην μέθεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Ἐμμεμαώς. ὁ δὲ Κύπριν ἐπῴχετο νηλέϊ χαλκῷ,
Γιγνώσκων ὅτ' ἄναλκις ἔην θεὸς, οὐδὲ θεάων
Τάων αἵτ' ἀνδρῶν πόλεμον κατακοιρανέουσιν,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίη, οὔτε πτολίπορθος Ἐνυώ.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκίχανε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων,
Ἔνθ' ἐπορεξάμενος μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς,
Ἄκρην οὔτασε χεῖρα μεταλμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Ἀβληχρήν· εἶθαρ δὲ δόρυ χροὸς ἀντετόρησεν
Ἀμβροσίου διὰ πέπλου, ὅν οἱ Χάριτες κάμον αὐταὶ,
Πρυμνὸν ὕπερ θέναρος. ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο,
(Ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν·
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον·
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.)
Ἡ δὲ μέγ' ἰάχουσα ἀπὸ ἕο κάββαλεν υἱὸν
Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Κυανέῃ νεφέλῃ, μήτις Δαναῶν ταχυπώλων
Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται).
Τῇ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Εἶκε Διὸς θύγατερ πολέμου καὶ δηϊοτῆτος.
Ἦ οὐχ ἅλις ὅττι γυναῖκας ἀνάλκιδας ἠπεροπεύεις;
Εἰ δὲ σύ γ' ἐς πόλεμον πωλήσεαι, ἦ τέ σ' ὀΐω
Ῥιγήσειν πόλεμόν γε, καὶ εἴ χ' ἑτέρωθι πύθηαι.

Aenea autem inuadens pulchrè crinitos equos
Abegit à Troianis ad bene armatos Achiuos.
Dedit.a.Deiphylo ſocio dilecto,quem ſupra omnem
Honorabat æqualiũ cœtũ,qui eius mẽtib. apta nouerat
Naues ad cõcauas vt abigeret: ſed hic heros
Suos equos aſcendens,ſumpſit habenas elegantes.
Statim.a.Tydidẽ cõſecutus eſt fortes vngul.habentibus (equis
Alacer:is.a.Venerẽ perſequebatur infeſto ferro,
Cognoſcens,quòd imbecillis eſſet dea,neque dearum
Earum quæ virorum bellum adminiſtrant:
Neque Minerua,neque vrbium vaſtatrix Bellona.
Ac cũ tandem aſſecutus eſt multam per turbã inſequẽs
Tunc porrecta lancea magnanimi Tydei filius
Summam vulnerauit manum inſiliens acuta lancea
Imbecillam:ſtatim autem cutem perforauit
Diuinum per peplum,quẽ ei Charites elaborarũt ipſæ,
Extremam ſub volã.fluebat.a immortalis ſanguis deæ,
(Cruor qualis fluit nempe beatis dijs.
Non enim panem edunt,neque bibunt ardens vinum:
Ideo exangues ſunt & immortales appellantur.)
Illa verò valde clamans abs ſe deiecit filium,
Et hunc quidem manibus eduxit Phœbus Apollo
Nigra nebula,ne quis Danaorum equitum
Ferrum in pectora iaculatus animam adimeret.
Hæc.a.cõtra,altè clamauit in bello ſtrenuus Diomedes,
Excede Iouis filia bello & pugna:
An non ſatis quòd mulieres imbelles decipis?
Si autem tu in bello verſabere,certè te puto
Formidaturam bellum,etſi alibi audieris.

COMMENTARIVS.

γλῶσσαι πρυμνὴν) Homero vſitatum eſt,vt annotat Euſtathius,vt qua parte corporis aliqui peccant,ea quoque puniantur.Itaque Phereclo,qui nauẽ ad ſcortationem, compegerat,turpi ad inguen plaga dehoneſtauit.Sic Veneris manus iaculo paulò poſt læditur,quæ delinquit,ſiquidem Venus mulieres manu demulcens,vt ait Homerus,ad ſcorta mulieres exhortatur.Alibi cuidam manus amputat Poeta,quòd eius pater dona accepiſſet ab Alexandro Troiæ aduerſus Menelaum.Sic fugientẽ Agaſtrophnm in coxa vulnerat.Sic Aiacis Locrenſis in Epitaphio os deturpatur, quòd ille iunior ſeniorem temerè λαβραγόρην appellaſſet.Hic verò iactabundus Pandarus in lingua vulneratur.Quæritur autem quomodo Pandarus in curru ac proinde in loco ſuperiore collocatus à Diomede pedite ita potuerit vulnerari,vt à naſo apud oculum ad dentes & linguam haſta deſcenderet, quam hoc pacto e loco ſublimiore vibrari oportuit. Quidam dicunt mirum id non eſſe, cùm haſtam Minerua direxerit, cui facile illud præſtare fuerit: deinde incuruaſſe ſe Pandarum,vt quo loco Diomedem percuſſerat, obſeruaret,vnde opportunum fuerit os haſtæ Diomedis.Quidam verò dicunt,cùm pugna in loco fuerit inæquali,par eſſe,vt in depreſſo loco fuerit currus, pedites verò in excelſiore, vnde Diomedes haſtam vibrauerit:vel quòd ipſum Diomedem Pandarus reformidans conſederit.

ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ) Priſcos illos heroas non ſolũ bellica peritia præſtantes, ſed etiam ingenti robore præditos Poeta exhibet,eóque nomine longe hominib.ſui temporis anteponit,vt hîc vides in Diomede,quem dicit ſaxum manu ſola prehẽdiſſe,quod duo viri ſuo ſeculo non potuiſſent,idq. maxima cum facilitate. Nempe temperans victus & frugalis, quo illi vtebantur, optima & integerrima valetudine eos pollentes reddebant:vnde credibile eſt,robuſtiores illos, quàm qui ſequentibus vixerunt ſeculis, extitiſſe,quos omnes luxuum & intemperantiæ modi inuaſerunt, vnde vires imminui & langueſcere certiſſimum eſt. vnde & morbis magis fuerunt obnoxij poſteri,quàm maiores illi,quos nullo genere morbi cõflictatos memorat Poeta, aut alij qui ſimilia tractãt, niſi cœlitùs immiſſo,vt lib. 1.peſte Græci.Homero authore,inquit Corn.Celſus lib.1.diſci poteſt,morbos tum ad iram Deorum immortalium relatos,& ab iiſdem opem poſci ſolitam.Veriſque ſimile eſt,inter nõnulla auxilia aduerſæ valetudinis plerumq.tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores,quos neq; deſidia neq; luxuria vitiarant. Si quidem hæc duo, corpora priùs in Græcia deinde apud nos afflixerunt.Ideóq; multiplex iſta medicina,neq; olim apud Græcos,neq; apud alias gentes neceſſaria.vix aliquos ex nobis ad ſenectutis principia perducit.Hæc ille.Porrò,vt iam diximus,luxuria ſeculorum ſequentium non ſolùm valetudinem vitiauit,ſed robur etiam imminuit,ipſiúſq; vitæ curſum decurtauit,ſiue hoc etiam ſeneſcentium tẽporum eſt natura,vt quò longius in mundo progredimur,eò imbeciliora reddãtur omnia,non ſecus ac annis ingraueſcẽtib. virtus hominũ frangi & debilitari ſolet.

ἀμφὶ δ' ἑὸν) Quia hoc Veneris factum fabuloſum eſt,videbit Lector an idem dicendum ſit,quod in re ſimili anteà de Paride ex hiſtoria docuimus pag.61.

ὁ δὲ Κύπριν ἐπῴχετο) Meminit Diomedes hoc ſibi à Minerua conceſſum, vt Venerem ſolam ex Diis omnibus, ſi ſe bello offerret, intrepidè aggrederetur & impeteret. Iam itaque eam animaduertẽs Æneę opitulantem(diſcuſſa enim erat iam illi oculorũ caligo, vt antea vidimus) auidè illam perſequitur,nec ceſſat donec vulnerauerit. Hæc autẽ fictio inter impietates Homeri numeranda eſt, quib.fragilia & hominib.ipſis deteriora plerunq; deſcribit Numina:quanquã cùm illa adulterina ſint, nõ magni refert, quid de illis prodiderit.& forſan ſummus ille Philoſophus ſuis hominibus exponere voluit,quàm eſſent inania & abſurda illa, quæ ſibi confingebant Numina, vt quæ à perfectione veri Numinis huiuſmodi infortuniis & calamitatibus minimè obnoxij abeſſent longiſſime.

ἄκρην οὔτασε χεῖρα) Curioſa eſt,ſed Plutarchi quæſtionibus conuiualibus non indigna quæſtio, Vtram manum Veneris vulnerauerit Diomedes?Vbi maximus Orator dicit dexterã.Liquet enim,inquit,ſi ferire ſtatuiſſet ſiniſtram Diomedes, nihil opus fuiſſe,vt tranſiliret,quando aduerſam habuit ſiniſtræ dextram,qui fronte cum ea congrediebatur.Etenim conſentaneum erat, vt manũ robuſtiorem,& magis Æneam,qui vi rapiatur, amplectentem ille percuſſerit, ſauciáque illa corpus demiſerit. Deinde cùm in cœlũ eſſet regreſſa cachinnans ait Pallas, τὴν τινα καρρέζουσα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων,&c. quod veriſſimile eſt dextera facere Venerẽ, non ſiniſtra.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσι) Cùm videret Homerus tot incommoda hominibus ex victu generari, adeò vt ſi quis rem paulò attentiùs conſideret,plures acerbitates inde quàm oblectamenta cõparent,hoc euidenti vtitur argumento,Deos nõ emori,quia nõ alantur, quòd non ſolũ viuendi,inquit Solon in Plut. Symp.ſed etiam moriendi materia ſit alimentũ.Ex hoc. n. forte comitantes corporib. morbi non minus penuria malũ habẽt affluentiam.Proindè immortalẽ & incorruptibilẽ diuinam illam eſſentiam eſſe oportet, cũ vitæ, admi-

adminiculis cibo & potu non indigeat, quibus si careant homines, protinus deficiunt. Sed tamen idcirco nondum bene de Dijs sentit Poeta, quod ad victum eorum spectat, siquidem eos ambrosia & nectare vesci alibi dicit, quanquam cibum illum & potum à mortalibus distinguit. nam vtut sit, egere illos aliquo sustentaculo docet. hinc conuiuia etiam illa, quæ passim describit inter Deos, neque ideò morti eos esse obnoxios putat, quia mortalibus alimentis non vescantur, quasi ex iis solùm originem corruptio capiat. Ita cæcus noster Melesigenes adhuc in Dei cognitione cæcutit.

Sic dixit. hæc autẽ mœrens abijt: affligebatur. a. grauiter.
Hanc q. Iris prehẽdẽs pedib. velox duxit extra turbã
Oppressam dolorib. nigrescebat autem corpore pulchro.
Inuenit deinde pugnæ ad sinistrã impetuosum Martem
Sedentem. caligine autem hasta iacebat, & veloces equi
Hæc autem in genua procidens, fratrem dilectum
Multũ precans, aurea fascia ligatos crines habẽtes pete (bat equos.
Dilecte frater effer me, da autẽ mihi equos,
Vt in Olympum eam, vbi immortalium sedes est.
Valdè doleo vulnere, quod mihi mortalis inflixit vir
Tydides, qui nunc vel aduersus Iouẽ patrem pugnaret.
Sic dixit: huic autẽ Mars dedit aureas phaleras hab. e-
Hæc autẽ in currũ ascendit mœrẽs charo animo: (quos:
Apud autẽ ipsam Iris ascendit, & habenas cepit manib.
Flagellauit autẽ vt impelleret: hi. a. nõ inuiti volabant:
Statĩ. a. postea peruenerũt in Deorum sedẽ altũ Olymp.
Tunc equos stitit ventosis pedibus velox Iris
Soluens ex curru, atque immortalem apposuit escam.
Illa autem genibus accidit Diones diua Venus
Matris suæ: hæc autem vlnis complectebatur filiã suã,
Manuq́ ipsã demulcebat, verbũq́ dixit & nominauit:
Quisnam tibi talia fecit, dilecta filia, cœlicolarum
Temerè, tanquam aliquod malum facienti palàm?
Huic autem respondit amans risum Venus
Vulnerauit me Tydei filius superbus Diomedes,
Quoniam ego dilectum filium subducebam è prælio
Aeneam, qui mihi omnium longè charissimus est.
Nõ enim amplius Troianos & Achiuos pugna grauis,
Sed iam Danai etiam cum immortalibus pugnant.
Huic autem respondit deinde Dione nobilis Dea,
Perfer filia mea, & tolera, mœsta quamuis:
Multi enim pertulimus cœlestes domos habitantes
Ab hominibus, grauibus malis inuicem illatis.
Passus est quidẽ Mars, quando ipsũ, Otus fortisq́ Ephi-
Filij Aloei ligauerunt forti in vinculo: (altes
Æreo autem in carcere ligatus erat tredecim mẽses:
Et fortassis ibi perijsset Mars insatiabilis belli,
Nisi nouerca perpulchra Eeribœa
Mercurio indicasset: hic autem furtĩ subduxit Martẽ
Iam confectum: graue enim ipsum vinculũ domabat:
Passa est autẽ Iuno, quãdo eã fortis filius Amphytrionis
Dextram ad papillam sagitta tricuspide
Vulnerauit, tunc ipsam immedicabilis cepit dolor.
Passus est & Pluto inter hos ingens velocem sagittam,
Quando ipsum idem vir filius Iouis ægidem gestantis,
Ad portam inter mortuos assecutus dolorib. tradidit:
(Sed is iuit ad domum Iouis magnumq́ Olympum
Corde dolens, doloribus confixus: nam sagitta
Humerum per fortẽ adacta erat & torquebat animũ.
Hũc autem Pæon dolores mitigãtia pharmaca inspergẽs
Curauit, neque enim vllo modo mortalis erat.)
Audax, ardua patrans, qui non curabat iniqua faciẽs,
Qui arcu affligebat deos, qui Olympum habitant.

Ως ἔφατ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο· τείρετο δ' αἰνῶς·
Τὴν μὲν ἄρ' Ιρις ἑλοῦσα ποδήνεμος ἔξαγ' ὁμίλου,
Αχθομένην ὀδύνῃσι· μελαίνετο δὲ χρόα καλόν.
Εὗρεν ἔπειτα μάχης ἐπ' ἀριστερὰ θοῦρον Αρηα
Ημενον· ἠέρι δ' ἔγχος ἐκέκλιτο, καὶ ταχέ' ἵππω.
Η δὲ, γνὺξ ἐριποῦσα, κασιγνήτοιο φίλοιο
Πολλὰ λισσομένη, χρυσάμπυκας ᾔτεεν ἵππους·
Φίλε κασίγνητ' ἐκκόμισαί τέ με, δὸς δέ μοι ἵππους,
Οφρ' ἐς Ολυμπον ἵκωμαι, ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστί.
Λίην ἄχθομαι ἕλκος ὅ με βροτὸς οὔτασεν ἀνὴρ
Τυδείδης, ὃς νῦν γε καὶ ἂν Διὶ πατρὶ μάχοιτο.
Ως φάτο· τῇ δ' Αρης δῶκε χρυσάμπυκας ἵππους·
Η δ' ἐς δίφρον ἔβαινεν ἀκηχεμένη φίλον ἦτορ.
Πὰρ δέ οἱ Ιρις ἔβαινε, καὶ ἡνία λάζετο χερσί.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην·
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο θεῶν ἕδος, αἰπὺν Ολυμπον,
Ενθ' ἵππους ἔστησε ποδήνεμος ὠκέα Ιρις,
Λύσασ' ἐξ ὀχέων· παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαρ.
Η δ' ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ' Αφροδίτη
Μητρὸς ἑῆς· ἡ δ' ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα ἥν,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὡς εἴ τι κακὸν ῥέζουσαν ἐνωπῇ;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φιλομμειδὴς Αφροδίτη.
Οὖτά με Τυδέος υἱὸς ὑπέρθυμος Διομήδης,
Οὕνεκ' ἐγὼ φίλον υἱὸν ὑπεξέφερον πολέμοιο
Αἰνείαν, ὃς ἐμοὶ πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τρώων καὶ Αχαιῶν φύλοπις αἰνή,
Αλλ' ἤδη Δαναοί γε καὶ ἀθανάτοισι μάχονται.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διώνη δῖα θεάων,
Τέτλαθι τέκνον ἐμὸν, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ·
Πολλοὶ γὰρ δὴ τλῆμεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Εξ ἀνδρῶν, χαλέπ' ἄλγε' ἐπ' ἀλλήλοισι τιθέντες.
Τλῆ μὲν Αρης, ὅτε μιν Ωτος κρατερός τ' Εφιάλτης
Παῖδες Αλωῆος δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας·
Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Αρης ἆτος πολέμοιο,
Εἰ μὴ μητρυιὴ περικαλλὴς Ηερίβοια
Ερμέᾳ ἐξήγγειλεν· ὁ δ' ἐξέκλεψεν Αρηα
Ηδη τειρόμενον· χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.
Τλῆ δ' Ηρη, ὅτε μιν κρατερὸς πάϊς Αμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
Βεβλήκει· τότε μέν μιν ἀνήκεστον λάβεν ἄλγος.
Τλῆ δ' Αΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστὸν,
Εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
Εν πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν, ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.
(Αὐτὰρ ὃ βῆ πρὸς δῶμα Διὸς καὶ μακρὸν ὄλυμπον,
Κῆρ ἀχέων, ὀδύνῃσι πεπαρμένος· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ωμῳ ἐνὶ στιβαρῷ ἠλήλατο, κῆδε δὲ θυμόν.
Τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων,
Ηκέσατ' οὐ μὲν γάρ τι *καταθνητός γ' ἐτέτυκτο) κ. κατὰ θνητούς γ'
Σχέτλιος, *ὀβριμοεργὸς, ὃς οὐκ ὄθετ' αἴσυλα ῥέζων, γρ. ὀμβριμοεργὸς
Ος τόξοισιν ἔκηδε θεοὺς οἳ Ολυμπον ἔχουσι.

Σοὶ δ' ἐπὶ τοῦτον ἀνῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδε κατὰ φρένα Τυδέος υἱός,
Ὅτι μάλ' οὐ δηναιὸς ὃς ἀθανάτοισι μάχοιτο,
Οὐδέ τί μιν παῖδες ποτὶ γούνασι παππάζουσιν
Ἐλθόντ' ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.
Τῷ νῦν Τυδεΐδης, εἰ καὶ μάλα καρτερός ἐστι,
Φραζέσθω μή τις οἱ ἀμείνων σεῖο μάχηται·
Μὴ δὴν Αἰγιάλεια περίφρων Ἀδρηστίνη
Ἐξ ὕπνου γοόωσα φίλους οἰκῆας ἐγείρῃ,
Κουρίδιον ποθέουσα πόσιν, τὸν ἄριστον Ἀχαιῶν,
Ἰφθίμη ἄλοχος Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἀπ' ἰχῶ χειρὸς ὀμόργνυ·
Ἄλθετο χείρ, ὀδύναι δὲ κατηπιόωντο βαρεῖαι.
Αἳ δ' αὖτ' εἰσορόωσαι Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Κερτομίοις ἐπέεσσι Δία Κρονίδην ἐρέθιζον·
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τί μοι κεχολώσεαι, ὅττι κεν εἴπω;
Ἦ μάλα δή τινα Κύπρις Ἀχαιϊάδων ἀνιεῖσα
γρ. ἅμα σπέσθαι Τρωσὶν* ἅμ' ἕσπεσθαι, τοὺς νῦν ἔκπαγλ' ἐφίλησε,
Τάων τινὰ καρρέζουσα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων,
Πρὸς χρυσῇ περόνῃ καταμύξατο χεῖρα ἀραιήν.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί ῥα καλεσάμενος προσέφη χρυσῆν Ἀφροδίτην·
Οὔτοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα.
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

In te autem hunc incitauit dea cæsia Minerua.
Stultus, neque hoc scit animo Tydei filius,
Quòd valde nõ longæuus, qui cũ mortalibus pugnarit:
Neque ipum filij ad genua patrem apellant
Reuersum ex bello, & graui pugna
Itaque nunc Tydides tametsi valde fortis est,
Caueat, ne quis secum fortior te pugnet.
Ne diu Aegialea perprudens Adrasti filia
Ex somno gemens amicos domesticos excitet,
Virginalem desiderans maritum, optimum Achiuorum
Generosa vxor Diomedis bellicosi.
Dixit sanè & ambabus cruorẽ à manu abstergebat.
Sanata est manus: dolores autem mitigati sunt graues.
Hæ autem rursus inspicientes Mineruaq́; & Iuno
Mordacibus verbis Iouem Saturnidem irritabant.
Inter eos autem sermonem cœpit dea cæsia Minerua:
Iupiter pater, nũquid mihi succẽsebis ob id quod dixero?
Sane quidem aliquam Venus Achiuarum inducens,
Troianos vt simul sequeretur, quos nunc valde dilexit:
Earũ aliquã demulcẽs Achiuarũ pulchris peplis ĩduta.
Ad auream fibulã perstrinxit manum mollem. (rumq́;
Sic dixit: subrisit autem pater hominumq́; deo-
Et aduocans allocutus est auream Venerem:
Non tibi filia mea, commissi sunt bellica opera.
Quin tu iucunda obi munera nuptiarum.
Hæc autẽ Marti veloci, & Mineruæ omnia curæ erũt.

COMMENTARIVS.

τὴν μὲν ἄρ' Ἶρις ἑλοῦσα) Habet etiam Iris nescio quid ἐπαφρόδιτον propter colorum pulchritudinem, & quidam ex ea & Zephyro natum amorem dicunt: ideò familiarem Veneri esse interdum videmus, vt hoc loco, vbi sponte Veneri auxilatur. Tota autem de Venere narratio planè est ridicula, qua tamen pusillanimitas Deę illius graphice depingitur, cui eius sectatores plane assimulantur.

τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε) Non existimabat Dione vulnus illud Veneri filiæ ab aliquo mortalium inflictum, ideò quærit, ecquis Deorum adeò fuerit proteruus & temerarius, vt illam ausus sit vulnerare, tanquam illa in propatulo & in conspectu omnium aliquid mali perpetrauerit. Vbi obseruandum est, hinc videri innui à Poeta, non esse occulta delicta punienda, cùm eam tantùm causam vulneratæ Veneris Dione subiiciat, quasi iniquum fuisset, si aliam ob causam hæc illi plaga ab aliquo Deorum fuisset illata. Quod à Lacedæmoniis fuit vsurpatum, apud quos furari occulte permittebatur. Venerea autem furta ab illis furtis valde non discrepant. Sed illa sunto illorum temporum, nos sanctioribus legibus vtimur.

τέτλαθι τέκνον ἐμόν) Consolatur Dione Venerem filiam ab aliorum Deorum exemplo, qui etiam à mortalibus excepti sunt indignis modis. Valet enim ad dolores ex calamitatibus leuandos similium recordatio: sic Achilles cùm exploratum habeat se apud Troiam moriturum, se ipsum exemplo Herculis, qui etiam fato functus est, solatur. Vulgatum est illud: Solatium est miseris socium in pœnis habere. Item, Mala communia leuiùs tangunt. quod Chorus apud Senecam in Troade eleganter & copiose persequitur:

Dulce mærenti populus dolentum
Lenius luctus lacrymæque mordent
Semper ab, semper dolor ipse magnus
Séque non solùm potuisse pœnæ,
Nemo recusat. Et paulò pòst:
Mille qui ponto pariter carinas
Naufraga spargi, mare cum coactis

Dulce lamentis resonare gentes
Turba quas fletu simili frequentat.
Gaudet in multos sua fata mitti,
Ferre quam sortem patiuntur omnes
Æquior casum tulit & procellas
Obrui vidit, tabuláque littus
Fluctibus, Corus prohibet reuerti, &c.

Quod autem Dione de tribus illis Diis refert in sequentibus, nos in Lexico suis locis explicabimus.

ὅττι μάλ' οὐ δηναιός) Solet rebus ludicris seria intermiscere Homerus, & fabulosis vera, vt docuit etiam Strab. libr. 1. vbi postquam copiosè ostendit fabularum vtilitatem, subiicit hæc verba, vt Xylander exponit: Enimuerò Poeta fabulas ad morum formationem referens, veritatis magna ex parte rationem habuit, interdum tamen etiam mendacio adhibito: veritatem quidem amplectens, mendacio autem demulcens ac gubernans ducis instar multitudinem. Et ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνήρ. Vt faber argento cùm circumfunderet aurum: sic ille veris euentis fabulas adiecit, dictionem ita condiens ac ornans. Interim qui vera narranti est propositus, eum ipse quoque ad finem respiciens, &c. Quæ in hoc loco apparent. Cùm enim fabulosum sit, à Diomede Venerem vulnus accepisse, tamen quia id pronunciare ausus est, docet postremò, quàm temerè illud Diomedes fecerat, idque non impune, cui, vt Dione vaticinatur, breuis vitæ supplicium paratũ sit; quòd ausus sit Numen lædere: vbi Poeta satis docet similia hominum facta (Similia autem dici poterunt, si quoquo modo Numini sese contumeliosè opponunt) à Deo impunita non relinqui. Quid ergo fabulas Homericas audemus despuere, si pietatis documenta manifesta in se contineant? Quin saltem in hunc finem audimus talia eius figmenta, vt nostrorum hominum impietas à tam antiquo teste conuincatur, & pudeat in tanta luce, quæ nobis iam à longo tempore affulsit, cæcutire nostros homines, cùm in ipsis tenebris tam perspicuè Homerus viderit? Quid autem Diomedi ob hoc facinus acciderit, in Lexico referemus in voce Diomedes & Ægiale, Lycophronémque ab Homero dissentire docebimus.

γλαυκῶπις Ἀθήνη) Minerua Iunone tacente, quanquam eodem tangeretur gaudio, quo Minerua, carpit Venerem, & iocoso facetóque scommate proscindit, ipsi scilicet omnino inimica tum propter castitatem, tum propter prudentiam, quibus ipsi præpollet. Petita itaque primùm à Ioue venia, quod reuerentiæ testimonium est, vulnus illud Veneris deprimit: & cùm à magnanimo fortiq; heroe illatum sit, tamen acceptum in fibula muliebri iocatur, dum ipsa quandam mulierem Græcam dextra (nam ea illud fieri par est, vt ante etiam annotauimus) demulcere tentaret, vt eam nimirum ad Troianos deduceret: vbi & studium in Troianam gentem impensius, & raptus Helenæ tacitè vellicatur.

οὔτοι τέκνον ἐμόν) In tanta Deorum multitudine distincta fuerunt singulis sua officia, quanquam etiam vnius plures fuerint participes, sed diuersis rationibus, vt mox videbimus. Itaque meritò Venerem reprehendit Iupiter, quòd intra sui muneris cancellos non se contineat, bellisq; se intermisceat, quorum administratio propriè illi non competit, sed Marti & Mineruæ tantùm. Illa porrò in

rò in rebus amatoriis occupari debet, quod hîc Iupiter nuptias appellat de filia, vt arbitror, ἀφημμένων. Nam alioqui vniuersæ rei amatoriæ præficitur adeò, vt ipsam primùm artem meretriceam inuenisse & exercuisse dicant. Sed honestius, vt diximus, nuptiarum præses nuncupatur. Vnde Plut. in Quæst. Centur. Rom. quæstion. Cur mense Maio non ducunt vxores? illam & Iunonem Deas coniugales vocat. Pausanias in Laconicis, qui liber est tertius, Veneris Migonitidis ædium meminit, quod est, ac si coniugalis dixeris: & paulò antè eodem volumine Veneris Iunonis delubrum refert, ad quam pro filiarum nuptiis sacra facere matronas solitum sit. Sed de his alibi. Notandum est autem, quod antea monebamus, alios etiam Deos esse, qui nuptiis præsunt, vt Iupiter adultus. Iuno adulta, Suadela, & Diana præter Venerem, vt ex Plutarcho refert Natalis Myth. lib. 4. cap. 13.

Sic isti quidem talia inter se colloquebantur.
In Aeneam autem irruit bello clarus Diomedes,
Cognoscens quòd illi ipse super tenebat manus Apollo.
Sed hic neq Deũ magnũ reuerebatur: cupiebat. a. sem-
Aeneam interficere, & inclytis armis spoliare. (per
Ter quidem deinde irruit interficere cupiens:
Ter autem ei repressit lucidum scutum Apollo.
Sed quando quartò irruit Deo par,
Grauiter increpans allocutus est procul operãs Apollo:
Caue Tydide, neque recede, neque Dijs
Paria velis sapere, quoniam nunquam genus simile
Immortaliumq; Deorum, ac humi euntium hominum.
Sic dixit: Tydides autem abscessit paulisper retrò,
Iram euitans porrò ferientis Apollinis:
Aeneam autem seorsum à turba posuit Apollo.
Pergami in sacro, vbi ipsi templum factum erat:
Hunc quidem Latonáque & Diana sagittis gaudens,
In magno adyto curabántque & honorabant.
Sed hic simulachrum fecit argẽteo arcu decorus Apollo
Ipsiq; Aeneæ simile, & armis tale.
Circum. a. simulacrum Troiani & nobiles Achiui
Feriebant inter se circa pectora bubulos
Clypeos rotundos & parmas leues (pollo
Tũc vtiq; impetuosũ Martem allocutus est phœbus A-
Mars, Mars, hominum pestis fœdate cæde mœniũ oppu
An nõ tandẽ hũc virũ ex pugna trahes accedẽs (gnator
Tydidem, qui nunc certè & cum Ioue patre pugnaret?
Veneris quidẽ primũ cominus vulnerauit manum ad
Sed deinde mihi ipsi insilijt Deo similis. (volam:
Sic locutus, ipse quidem resedit in Pergamo excelso.
Troianorũ. a. ordines perniciosus Mars cõcitauit acce-
Assimilatus Acamanti veloci ductori Thracũ. (dens,
Filios autem Priami Iouis alumnos adhortatus est:
O filij Priami à Ioue nutriti regis,
Quousq. adhuc interfici sinetis populum ab Achiuis?
An donec circa portas bene structas pugnent?
Iacet vir, quẽ æquè honorabamus atq. Hectorẽ nobilẽ,
Aeneas, filius magnanimi Anchisæ.
Sed agite, ex tumultu eripiamus strenuum socium.
Sic locutus, excitauit robur & animum vniuscuiusque.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἰνείᾳ δ' ἐπόρουσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Γιγνώσκων ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας Ἀπόλλων·
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' οὐδὲ Θεὸν μέγαν ἅζετο, ἵετο δ' αἰεὶ
Αἰνείαν κτεῖναι, καὶ ἀπὸ κλυτὰ τεύχεα δῦσαι.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Τρὶς δέ οἱ ἐστυφέλιξε φαεινὴν ἀσπίδ' Ἀπόλλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Φράζεο Τυδείδη καὶ χάζεο, μηδὲ Θεοῖσιν
Ἶσ' ἔθελε φρονέειν· ἐπεὶ οὔποτε φῦλον ὁμοῖον
Ἀθανάτων τε Θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων·
Ὣς φάτο· Τυδείδης δ' ἀνεχάζετο τυτθὸν ὀπίσσω,
Μῆνιν ἀλευάμενος ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Αἰνείαν δ' ἀπάνευθεν ὁμίλου θῆκεν Ἀπόλλων,
Περγάμῳ εἰν ἱερῇ, ὅθι οἱ νηός γ' ἐτέτυκτο·
Ἤτοι τὸν Λητώ τε καὶ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀκέοντό τε κύδαινόν τε.
Αὐτὰρ ὁ εἴδωλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Αὐτῷ τ' Αἰνείᾳ ἴκελον καὶ τεύχεσι τοῖον·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' εἰδώλῳ Τρῶες καὶ δῖοι Ἀχαιοὶ
Δῄουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας
Ἀσπίδας εὐκύκλους, λαισήϊά τε πτερόεντα.
Δὴ τότε θοῦρον Ἄρηα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἆρες, Ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
Οὐκ ἂν δὴ τόνδ' ἄνδρα μάχης ἐρύσαιο μετελθὼν
Τυδείδην, ὃς νῦν γε καὶ ἂν Διὶ πατρὶ μάχοιτο;
Κύπριδα μὲν πρῶτον σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ,
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος.
Ὣς εἰπὼν, αὐτὸς μὲν ἐφέζετο Περγάμῳ ἄκρῃ·
Τρῶων δὲ στίχας οὖλος Ἄρης ὤτρυνε μετελθὼν,
Εἰδόμενος Ἀκάμαντι θοῷ, ἡγήτορι Θρηκῶν.
Υἱάσι δὲ Πριάμοιο διοτρεφέεσσι κέλευεν,
Ὦ υἱεῖς Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος,
Ἐς τί ἔτι κτείνεσθαι ἐάσετε λαὸν Ἀχαιοῖς;
Ἦ εἰσόκεν ἀμφὶ πύλῃς εὖ ποιητῇσι μάχωνται,
Κεῖται ἀνὴρ ὃν τ' ἶσον ἐτίομεν Ἕκτορι δίῳ,
Αἰνείας, υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο.
Ἀλλ' ἄγετ', ἐκ φλοίσβοιο σαώσομεν ἐσθλὸν ἑταῖρον.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ὅγ' ἄρ' οὐδὲ θεόν] Obliuiscitur Diomedes, quibus finibus licentiam in Deos ipsi Minerua præscripserit: nam illa de sola Venere intellexerat. Nunc verò nihil de audacia illa impia remittens inuito etiam Apolline, à quo Aeneas protegebatur, ipsum necidare & spoliare contendit, nihil Dei maiestatem reueritus. quod περὶ εἱμαρμένης interpretatur Eustathius, quæ per Apollinem etiam significatur: quasi dicas, fato impeditum Diomedem, ne Aeneam occideret.

μηδὲ θεοῖσιν ἶσ' ἔθελε φρονέειν) Hîc est aliud præceptum pietatis, quod Homerus proponit, non esse homini in Deos superbiendum, vt se illis adæquare velit, quod tamen vt fit, fieri non potest. nam, Nil ita sublime est, supráque pericula tendit, Non sit vt inferius, suppositúmque Deo. Enimuerò qua se parte Deo homo conferat. An potentia? Atqui ῥᾴδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. Omnia Deo factu facilia sunt, & nihil impossibile, inquit Liuius. At homo quàm multa non potest? An sapientia? Atqui rectè illud Euripidis in Hippolyto, σοφώτερους γὰρ δεῖ βροτῶν εἶναι θεούς: Sapientiores hominibus esse Deos oportet. An veracitate? ψευδηγορεῖν οὐκ ἐπίσταται στόμα Τὸ δῖον ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ. Mentiri nescit os diuinum, sed quæ dicit, perficit omnia, inquit Aeschylus. Homine verò quid vanius? Et ne omnia sigillatim persequamur, hominibus hoc confitendum est, se longè Deo inferiores, neque vnquam fore, vt ipsi adæquentur: tamen semper reperti sunt infiniti Diomedes, qui sese impudenter & audacissimè Numini opponant. Quid attinet terrigenas illos insuper commemorare, si plerosque eiusmodi secula nostra proferunt, quibus tamen eadem parata sunt, quæ illi experti sunt fulmina? Audirent illi solùm vocem Apollinis Homerici exclamantis in Diomedem, φράζεο Τυδεί-

καὶ χάζεο,&c.quod in eos maximè competit,cùm Deo inuito suos eripere conantur,neque vnquam tamen efficient,vt ipso fortiores euadant,reperiéntque tandem sibi cum laruis,vt Achiuis cum Aeneæ simulachro,esse depugnandum:suos enim in tuto collocabit,at illi in eorum locum nuda simulachra debellabunt.

Ἄρες, ἄρες βροτολοιγὲ) Excitata virtus solet esse maior, ideò ferè semper cùm aliquid generosum à quibusdam præstatur, id ab aliis excitata faciunt,vt antea Diomedes,hìc ipse belli deus Mars,paulò pòst Hector,&c. adeò est ἐναργὴς & efficax oratio apud Homerū

οὐκ ἂν δὴ τόνδ' ἄνδρα) Vt magis animos Marti faceret Apollo,dicit,verum esse illum Aeneam, cùm tamen illius esset solùm simulachrum,circa quod tam acre erat Troianorum & Græcorum prælium.quod etiam Mars ipse credidit:nam & Troianos exhortans eo argumento vtitur,quòd Aeneas ipse reuera profligatus sit,alioqui non poterant rectè commoueri & incitari,si eum verum Aeneam esse non intellexissent.Et vide Deos Homericos,qui falli possint.

Ενθ' αὖ Σαρπηδὼν μάλα νείκεσεν Εκτορα δῖον·
Εκτορ,πῆ δή τοι μένος οἴχεται ὃ πρὶν ἔχεσκες;
Φῆς που ἄτερ λαῶν πόλιν ἑξέμεν,ἠδ' ἐπικούρων,
Οἶος σὺν γαμβροῖσι κασιγνήτοισί τε σοῖσι·
Τῶν νῦν οὔτιν' ἐγὼ ἰδέειν δύναμ' οὐδὲ νοῆσαι.
Αλλὰ καταπτώσσουσιν κύνες ὣς ἀμφὶ λέοντα·
Ημεῖς δ' αὖ μαχόμεσθ' οἵπερ τ' ἐπίκουροι ἔνειμεν.
Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν,μάλα τηλόθεν ἥκω.
Τηλοῦ γὰρ Λυκίη Ξάνθῳ ἔπι δινήεντι,
Ενθ' ἄλοχόν τε φίλην ἔλιπον καὶ νήπιον υἱὸν,
Κὰδ δὲ κτήματα πολλὰ,τά τ' ἔλδεται ὅς κ' ἐπιδευής·
Αλλὰ καὶ ὣς Λυκίους ὀτρύνω,καὶ μέμον' αὐτὸς
Ανδρὶ μαχέσσασθαι·ἀτὰρ οὔτι μοι ἐνθάδε τοῖον,
Οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Αχαιοὶ ἤ κεν ἄγοιεν·
Τύνη δ' ἕστηκας,ἀτὰρ οὐδ' ἄλλοισι κελεύεις
Λαοῖσιν μενέμεν,καὶ ἀμυνέμεναι ὤρεσσι.
Μήπως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου,
Ανδράσι δυσμενέεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένησθε·
Οἱ δὲ τάχ' ἐκπέρσουσ' εὖ ναιομένην πόλιν ὑμήν.
Σοὶ δὲ χρὴ τάδε πάντα μέλειν νύκτας τε καὶ ἦμαρ,
γ. τηλεκλειτῶν Αρχοὺς λισσομένῳ *τηλεκλητῶν γ' ἐπικούρων
Νωλεμέως ἐχέμεν,κρατερὴν δ' ἀποθέσθαι ἐνιπήν.
Ως φάτο Σαρπηδών·δάκε δὲ φρένας Εκτορι μῦθος,
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα,κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ,
Οτρύνων μαχέσασθαι·ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν,καὶ ἐναντίοι ἔσταν Αχαιῶν.
Αργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες,οὐδ' ἐφόβηθεν.
Ως δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωὰς,
Ανδρῶν λικμώντων,ὅτε τε ξανθὴ Δημήτηρ
γ. Κρίνῃ *Κρίνει ἐπειγομένων ἀνέμων καρπόν τε καὶ ἄχνας,
Αἱ δ' ὑπολευκαίνονται ἀχυρμιαί·ὣς τότ' Αχαιοὶ
γ. κονισάλῳ Λευκοὶ ὕπερθε γένοντο *κονιοσάλῳ,ὅν ῥα δι' αὐτῶν
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον ἐπέπληγον πόδες ἵππων,
Αψ ἐπιμισγομένων·ὑπὸ δ' ἔστρεφον ἡνιοχῆες.
Οἱ δὲ μένος χειρῶν ἰθὺς φέρον·ἀμφὶ δὲ νύκτα
Θοῦρος Αρης ἐκάλυψε μάχῃ,Τρώεσσιν ἀρήγων,
Πάντοσ' ἐποιχόμενος.τοῦ δ' ἐκραίαινεν ἐφετμὰς
Φοίβου Απόλλωνος χρυσαόρου,ὅς μιν ἀνώγει
γ. ἐγεῖραι, Τρωσὶν θυμὸν *ἀγεῖραι,ἐπεὶ ἴδε Παλλάδ' Αθήνην
Οἰχομένην.ἡ γάρ ῥα πέλεν Δαναοῖσιν ἀρηγών.
Αὐτὸς δ' Αἰνείαν μάλα πίονος ἐξ ἀδύτοιο
Ηκε,καὶ ἐν στήθεσσι μένος βάλε ποιμένι λαῶν·
Αἰνείας δ' ἑτάροισι μεθίστατο.τοὶ δ' ἐχάρησαν
Ως εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα προσιόντα,
Καὶ μένος ἐσθλὸν ἔχοντα·μετάλλησάν γε μὲν οὔτι.
Οὐ γὰρ ἔα πόνος ἄλλος,ὃν ἀργυρότοξος ἔγειρεν,
Αρης τε βροτολοιγὸς,Ερις τ' ἄμοτον μεμαυῖα.
Τοὺς δ' Αἴαντε δύω,καὶ Οδυσσεὺς,καὶ Διομήδης
Ωτρυνον Δαναοὺς πολεμιζέμεν·οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Οὔτε βίας Τρώων ὑπεδείδισαν,οὔτε ἰωκὰς,

Tunc verò Sarpedon valde obiurgauit Hect. nobilem:
Hector,quonā tibi robur abijt quod prius habebas?
Gloriabaris nimirum,sine populis ciuitatē seruaturum
Solum cum affinibus fratribúsque tuis: (& socijs,
Horū nūc nullū ego videre possū,neq. animaduertere,
Sed trepidant tanquam canes circa leonem:
Nos autem pugnamus,qui auxiliatores adsumus.
Etenim & ego auxiliator existēs admodum è lōginquo
Procul.n.Lycia Xanthum ad vorticosum, (vento:
Vbi vxorémque dilectam reliqui & infantem filium.
Et possessiones multas,quas desiderat quicunq. pauper,
Sed & sic Lycios adhortor,& paratus sum ipse
Cum viro pugnare,nihil etsi mihi hîc tale,
Quale vel asportent Achiui,vel abducant,
Tu autem stas,ac non alijs imperas
Copijs consistere,& opem ferre vxoribus: (nantis
Ne fortè quasi nexib.retis capti omne genus abitum ve
Viris hostib. præda & lucrum insperatum efficiamini:
Illi. a. citò euertent bene habitatam ciuitatem vestrā.
Tibi.a.decet hæc omnia curæ esse noctésque diésque,
Principes precāti è longinquo vocatorū auxiliatorum,
Vt assiduè persistant & duram deponant obiurgationē.
Sic dixit Sarpedon:momordit.a.mētē Hect. sermo.
Statim autem de curru cum armis salijt ad terram:
Vibrans.a.acutas lanceas per exercitū obibat vndiq.
Adhortans ad pugnandū:excitauit. a.pugnam grauem.
Hi.a.conuersi sunt & aduersi steterunt Achiuis
Argiui.a.expectabant conferti,neque territi fuerunt.
Sicut autem ventus paleas fert sacris in arcis,
Viris ventilantibus,quando flaua Ceres
Secernit ingruentibus ventis fructumq; & paleas.
Et albescunt acerui palearum:sic tunc Achiui
Albi supernè facti sunt puluere,quē per ipsos (quorum
Cœlū adusque solidū terrā pulsando exitarunt pedes e-
Iterum inter se cōmixtos:conuersi .a.sunt aurigæ:(ginē
Illi.a.robur manuū ex aduerso ferebant:vndiq.a. cali-
Impetuosus Mars offudit in pugna, Troianis opē ferēs.
Quaquà discurrens:exequebatur autem mandata
Phœbi Apollinis aureū ensem gestantis,quē ipsū iussit
Troianis animū extare,postquā vidit Pallada Miner-
Abeuntem:hæc.n.erat Danais auxiliatrix. (nervam
Ipse autem Aeneam valde opimo ex adyto
Eduxit,et in pectorib.robur indidit pastori populorum.
Aeneas..a.inter socios stetit:hi verò gauisi sunt.
Postquam viderunt viuúmque & incolumē aduenieētē,
Et vires integras habentem:haud tamem quæsierant:
Nō.n.sinebat labor alius,quem Apollo suscitauerat,
Mársque exitialis contentióque adeò prompta
Hos autem Aiaces duo,& Vlysses,& Diomedes
Cōcitabāt Danaos ad pugnādum:hi autem & ipsi
Neque vires Troianorum timebant:neque insecutiones:

Sed

Sed expectabant, nebulis similes quas Saturnius
Tranquillitatis tempore sistit in summis montibus,
Placidè quando quiescit vis Boreæ, & aliorum
Vehementium ventorum, qui nubes opacas
Flatibus stridulis dissipant stantes:
Sic Danai Troianos expectabant firmiter, nec fugiebāt.
Atrides.a.per turbam discurrebat, sæpius adhortans,
O amici, viri estote, & fortem animum sumite,
Inuicēmque reueremini per fortes pugnas.
Verecundantiū.n.virorū plures salui quā interfecti sūt:
Fugientiū.a.neque gloria exurgat, neq. vlla fortitudo.

Ἀλλ' ἔμενον νεφέλῃσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
Νηνεμίης ἔστησεν ἐπ' ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἀτρέμας, ὄφρ' εὕδῃσι μένος Βορέαο, καὶ ἄλλων
*Ζαχρηῶν ἀνέμων, οἵ τε νέφεα σκιόεντα
Πνοιῇσιν λιγυρῇσι διασκιδνᾶσιν ἀέντες·
Ὡς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδ' ἐφέβοντο.
Ἀτρείδης δ' ἀν' ὅμιλον ἐφοίτα, πολλὰ κελεύων,
Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἕλεσθε,
Ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται·
Φευγόντων δ' οὔτ' ἄρ κλέος ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή. κ. ζαχραεί

COMMENTARIVS.

Ἕκτορ πῇ δή τοι) Oportuit ipsum etiam Hectorem virum alioqui Troianorum omnium fortissimum, officij sui admoneri: vbi Poeta docuit, virtutem interdum sopitam iacere, stimulísque excitandam vt in actus necessarios exeratur. Ista autem Sarpedonis oratio duo continet: primùm, ignauiam non solùm Hectoris, sed omnium etiam Troianorum perstringit. Secundò, Hectorem muneris & partium suarum commonefacit. Pars illa prima comparationem virtutis copiarum auxiliarium cum Troianorum ignauia complectitur, vt sociorum exemplo pudor Hectori iniciatur, qui adeò molliter in tam necessaria pugnandi occasione se gerat.

σὺν γαμβροῖσι) Scilicet adeò erat numerosa Priamidarnm soboles, vt cùm ea sola Troiam se propugnaturum palàm Hector iactitaret. Fuerant autem Priamo quinquaginta filij, ex quibus decem & septem ex legitima vxore nati erant, vt est apud Tullium 1. Tusc. Hîc filij quidem pugnant, pro filiabus verò mariti.

τηλοῦ γὰρ Λυκίη) Dixit τηλοῦ ad differentiam minoris Lyciæ, cui præerat Pandarus, & quæ longè à Troia non erat remota. Studium autem suum in Troianos Sarpedon commendat, cùm eis opitulandi gratia in tam dissitum à patria locum aduentarit: deinde vxorem, filium, & bona omnia contempserit, quibus alij illecti domi sæpissimè detinentur, suáque amicorum vtilitati anteponunt Nihilominus autem, inquit Sarpedon, ego fortissimè pro vobis, Troiani, pugno, neque mihi ipsi militibúsque meis parco, cùm tamen vos alacriores esse oporteret in vestris bonis tutandis, de quorum iactura non periclitamini: mea enim in hoc discrimen minimè veniunt, & tamen eodem animo ac si de illis ageretur, sese in medios certaminis æstus coniicit.

δάκε δὲ φρένας) Cùm non habeat Hector quid Sarpedoni contradicat, quia se nimirum iustè increpari sentit, ne verbum quidem hiscens animo stimulatus illicò in arenam descendit. vbi docet Poeta, iustas obiurgationes & exhortationes apud generosos homines otiosas esse non debere, quod alibi sæpe monuimus.

αἵ δ' ὑπολευκαίνονται) In his verbis est tota vis comparationis, vt docet illius ἀπόδοσις.

ὦ φίλοι ἀνέρες ἐστὲ) Breuis & concisa, prout temporis angustiæ postulant, exhortatio, qua Græcos Agamemnon incitat, cuius tota vis in mutua singulorum verecundia posita est, cuius gratia suprà secundo libro Nestor eiusdem nationis milites simul in acie componi iubebat: quia nimirum noti à notis sibi cauent, verentúrque, ne quid ignauè inter se geratur. Ait ergo Rex: Pudeat vos vestrûm ipsorum, altérque alterum mutuò reueremini, ne quis fugiendo dedecus sibi à socio comparet, cùm sibi ab illo ignauia exprobrari possit: deinde vt afflictis & oppressis sociis opem ferant.

φευγόντων δ' οὔτ' ἄρ κλέος) Simila sunt illa Tyrtæi apud Stobæum:

οἳ μὲν γὰρ τολμῶσι παρ' ἀλλήλοισι μένοντες
εἴς τ' αὐτοσχεδίην, καὶ προμάχους ἰέναι,
παυρότεροι θνήσκουσι, σαοῦσι δὲ λαὸν ὀπίσσω.
τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή.

id est: Illorum sanè qui vnà manentes ausi fuerint Ad pugnam cominus conferendam & in prima acie pugnantes accedere, Pauciores moriuntur, & populum seruant à tergo. Timidorum autem virorum periit omnis virtus. Alibi autem disputamus, quàm sit gloriosum in bello mori.

Dixit, et iaculatus est hasta impigrè: percussit.a.ante-
Aeneæ socium magnanimi Deicontem (signanū virum
Pergasidem, quem Troiani æquè ac Priami filios
Honorabāt, quia impiger erat inter primos ad pugnādū
Hunc in scuto lancea percussit rex Agamemnon.
Illud.v.non hastā impediuit: sed prorsus traiecit, etiā i-
Vltimum.a.in ventrem per balteum adegit. (ipsum:
Sonuit autem cadens sonuerúntque arma super ipso.
Tunc rursus Aeneas Danaorum interfecit viros opti-
Filios Dioclei Crethonáque Orsilochúmque (mos
Horum pater quidē habitabat bene ædificata in Phera.
Diuum opum: genus autem erat à fluuio
Alpheo, qui latè fluit Pyliorum per terram.
Qui peperit Orsilochum multis viris imperatorem.
Orsilochus autem genuit Diocleum magnanimum.
Ex Diocleo autem gemini filij nati sunt
Crethon, Orsilochusq; pugnæ bene periti omnis generis.
Hi quidem puberes facti nigris in nauibus
Ad Ilium bonorū equorū ferax simul Argiuos secuti sūt
Honorem Atridis Agamemnoni & Menelao,
Comparantes: hos autem ibi finis mortis obtexit.
Quales leones duo montis in cacuminibus
Nutriti sunt sub matre profundæ in densitatibus syluæ:
Hi quidem rapientes boues, & pingues oues
Stabula hominum vastant, donec & ipsi

Ἦ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ θοῶς· βάλε δὲ πρόμον ἄνδρα
Αἰνείω ἕταρον μεγαθύμου Δηϊκόωντα
Περγασίδην, ὃν Τρῶες ὁμῶς Πριάμοιο τέκεσσι
Τῖον, ἐπεὶ θοὸς ἔσκε μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι·
Τόν ῥα κατ' ἀσπίδα δουρὶ βάλε κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ* εἴσατο καὶ τῆς. κ. εἴσατο χαλκός.
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ διὰ ζωστῆρος ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Δαναῶν ἕλεν ἄνδρας ἀρίστους
Υἷε Διοκλῆος Κρήθωνά τε Ὀρσίλοχόν τε.
Τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Φηρῇ,
Ἀφνειὸς βιότοιο· γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῖο
Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης.
Ὃς τέκετ' Ὀρσίλοχον πολέεσσ' ἄνδρεσσιν ἄνακτα·
Ὀρσίλοχος δ' ἄρ' ἔτικτε Διοκλῆα μεγάθυμον·
Ἐκ δὲ Διοκλῆος διδυμάονε παῖδε γενέσθην,
Κρήθων, Ὀρσίλοχός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης·
Τὼ μὲν ἄρ' ἡβήσαντε, μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἅμ' Ἀργείοισιν ἑπέσθην,
Τιμὴν Ἀτρείδῃς, Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Ἀρνυμένω· τὼ δ' αὖθι τέλος θανάτοιο κάλυψεν.
Οἵω τώγε λέοντε δύω ὄρεος κορυφῇσιν
Ἐτραφέτην ὑπὸ μητρὶ βαθείης τάρφεσιν ὕλης·
Τὼ μὲν ἄρ' ἁρπάζοντε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Σταθμοὺς ἀνθρώπων κεραΐζετον, ὄφρα καὶ αὐτὼ

Ἀνδρῶν ἐν παλάμῃσι κατέκταθεν ὀξέϊ χαλκῷ·
Τοίω τὼ χείρεσσιν ὑπ' Αἰνείαο δαμέντε
Καππεσέτην, ἐλάτῃσιν ἐοικότες ὑψηλῇσι.
Τὼ δὲ πεσόντ' ἐλέησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Βῆ δὲ διὰ προμάχων, κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Σείων ἐγχείην. τοῦ δ' ὤτρυνεν μένος Ἄρης,
Τὰ φρονέων, ἵνα χερσὶν ὑπ' Αἰνείαο δαμείη.
Τὸν δ' ἴδεν Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱός,
Βῆ δὲ διὰ προμάχων· περὶ γὰρ δίε ποιμένι λαῶν
Μή τι πάθῃ, μέγα δέ σφεας ἀποσφήλειε πόνοιο.
Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην, μεμαῶτε μάχεσθαι.
Ἀντίλοχος δὲ μάλ' ἄγχι παρίστατο ποιμένι λαῶν.
Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Οἳ δ' ἐπεὶ οὖν νεκροὺς ἔρυσαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν,
Τὼ μὲν ἄρα δειλὼ βαλέτην ἐν χερσὶν ἑταίρων,
Αὐτὼ δὲ στρεφθέντε, μετὰ πρώτοισι μαχέσθην.
Ἔνθα Πυλαιμένεα ἑλέτην ἀτάλαντον Ἄρηϊ,
Ἀρχὸν Παφλαγόνων μεγαθύμων ἀσπιστάων.
Τὸν μὲν ἄρ' Ἀτρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος
Ἑσταότ' ἔγχεϊ νύξε κατὰ κληῖδα τυχήσας.
Ἀντίλοχος δὲ Μύδωνα βάλ' ἡνίοχον θεράποντα,
Ἐσθλὸν Ἀτυμνιάδην. ὁ δ' ὑπέστρεφε μώνυχας ἵππους
Χερμαδίῳ ἀγκῶνα τυχὼν μέσον· ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία λεύκ' ἐλέφαντι χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν.
Ἀντίλοχος δ' ἄρ' ἐπαΐξας ξίφει ἤλασε κόρσην.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀσθμαίνων εὐεργέος ἔκπεσε δίφρου
Κύμβαχος ἐν κονίῃσιν ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους.
γ. γὰρ ῥ' ἀμάθοιο. Δηθὰ μάλ' εἱστήκει, (τύχε* γὰρ ψαμάθοιο βαθείης)
Ὄφρ' ἵππω πλήξαντε χαμαὶ βάλον ἐν κονίῃσι.
Τοὺς δ' ἵμασ' Ἀντίλοχος, μετὰ δὲ στρατὸν ἤλασ' Ἀχαιῶν.
Τοὺς δ' Ἕκτωρ ἐνόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτοὺς
Κεκληγώς. ἅμα δὲ Τρώων εἵποντο φάλαγγες
Καρτεραί· ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης καὶ πότνι' Ἐνυώ.
Ἡ μὲν, ἔχουσα κυδοιμὸν ἀναιδέα δηϊοτῆτος·
Ἄρης δ' ἐν παλάμῃσι πελώριον ἔγχος ἐνώμα.
Φοίτα δ' ἄλλοτε μὲν πρόσθ' Ἕκτορος, ἄλλοτ' ὄπισθεν.
Τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἀπάλαμνος ἰὼν πολέος πεδίοιο,
Στήῃ ἐπ' ὠκυρόῳ ποταμῷ ἅλαδε προρέοντι,
Ἀφρῷ μορμύροντα ἰδών, ἀνά τ' ἔδραμ' ὀπίσσω·
Ὡς τότε Τυδείδης ἀνεχάζετο, εἶπέ τε λαῷ,
Ὦ φίλοι, οἷον δὴ θαυμάζομεν Ἕκτορα δῖον
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Τῷ δ' αἰεὶ πάρα εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει·
Καὶ νῦν οἱ πάρα κεῖνος Ἄρης βροτῷ ἀνδρὶ ἐοικώς.
Ἀλλὰ πρὸς Τρῶας τετραμμένοι αἰὲν ὀπίσσω
Εἴκετε, μηδὲ θεοῖς μενεαινέμεν ἶφι μάχεσθαι.

Virorum in manibus interfecti sunt acuto ferro:
Tales isti duo à manibus Aeneæ prostrati
Deciderunt, abietibus similes altis.
Horũ.a.prostratorũ misert⁹ est in bello fortis Menelaus.
Iuit.a.per antesignanos armatus fulgenti ferro,
Quassans hastam: huius.a.impellebat animum Mars,
Ea cogitans, vt à manibus Aeneæ interficeretur:
Hunc.a.vidit Antilochus magnanimi Nestoris filius,
Iuit.a.per propugnatores, valde.n.timebat pastori pop.
Ne quid pateretur, valde v.ipsos aberrare faceret à la-
Hi quidem iam manúsque & hastas acutas (bore.
Contra se inuicem tenebant parati pugnare:
Antilochus verò valde propè astitit pastori populorum,
Aeneas.a.non sustinuit, impiger quamuis existens bella
Vt vidit duos viros propè inter se consistentes. tor
Hi.a.postquam occisos traxerunt ad populũ Achiuorũ,
Eos miseros tradiderunt in manus sociorum:
Ipsi autem conuersi inter primos pugnabant.
Tunc Pylæmenem interfecerunt parem Marti,
Principem Paphlagonum magnanimorum scutatorum.
Hunc quidem Atrides hasta inclytus Menelaus
Stantem hasta vulnerauit ad clauem humeri assecutus.
Antilochus autem Mydona percußit aurigam famulum
Bonũ Atymniadẽ (hic.a. auertebat solidũgulos equos)
Saxo cubitum contingens medium: at ex manibus
Fræna candida ebore humi ceciderunt in pulueribus:
Antilochus autem accurrens ense percußit tempus.
Sed hic grauiter anhelans è pulchro decidit curru
Pronus in pulueribus: atque in occiput & humeros.
Diu valde stetit (nactus erat.n.arenam profundam)
Donec equi pulsantes humi proiecerunt in pulueres.
Hos.a.verberauit Antilo.& ad exercitum abegit Ach.
Hos.a.Hector animaduertit inter turmas :ruit.a.in i-
Vociferãs: simul.a.Troian.sequebantur phalãges (psos
Fortes: præibat.a.ipsis Mars & veneranda Bellona:
Hæc quidem habens tumultum immanem pugnæ,
Mars verò in manibus ingentem hastam quassabat:
Ibat autẽ modò quidem ante Hectorem, modò autẽ post.
Hũc.v.conspicatus horruit in bello strenuus Diomedes.
Sicut.a.cũ vir inops consilij emensus ingentem cãpum
Consistit ad rapidum fluuium in mare profluentem,
Spuma murmurantem videns recurritque retrorsum:
Sic tunc Tydides recessit, dixitque populo,
O amici qualiter admiramur Hectorem nobilem
Iaculatorem esse, & audacem bellatorem?
Huic semper propè adest vnus deorũ qui mortẽ auertit:
Et nunc ei adest ille Mars mortali viro similis.
Quare ad Troianos conuersi semper retrò
Cedite, neq. aduersus deos prõpti sitis fortiter pugnare.

COMMENTARIVS.

ἐς καὶ ἄκοντας) Multi ad alios excitandos satis sunt faciles, ipsi ad pericula subeunda ineptissimi. Agamemnon verò milites affatus statim suo exemplo, quo pacto se gerant, docet. Nulla enim re animosiores ac audaciores fieri solent milites, quàm si ducem generosum & fortem animaduerterint, adeò vt etiam duce timido remollescant milites fortes: contrà, præeunte duce forti, milites timiditatem & pauorem suum deponant. Quò pertinet responsum illud Demadis Rhetoris Atheniensis, qui cùm in pugna ad Chæroneam à Philippo captus esset, eíq; cõmendatus, Philippusq; inter pocula hæc verba iactaret: Vbi nunc est nobilitas & præstantia ciuitatis Atheniensium? Cognosceres, inquit, ô Rex, ciuitatis vim, si Philippus Atheniensibus. Chares autem Macedonib. imperaret. vbi ignauia ducis victos Athenienses ostendit, cùm ipsi tamen per se fortes essent. proinde Philippo blanditus, ducis optimi laudem ei dextrè tribuit. Cui respondet, quod idem Philippus pronunciauit, κρεῖττον εἶναι στρατόπεδον ἐλάφων λέοντος στρατηγοῦντος ἢ λεόντων ἐλάφου στρατηγοῦντος, præstantiorem esse exercitum ceruorum, imperante leone, quàm leonũ ductore ceruo. Est.n. vniuersus exercitus corpus quoddã, cuius caput est Imperator, vt dicebat Iphicrates: quod etiam Epam. Thebanus ostendit, qui magno & egregio exercitũ cõspecto, sed sine duce, ἡλίκον, inquit, θηρίον καὶ κεφαλὴν οὐκ ἔχει. Cũ aũt ex capite totius corporis moderamẽ rectũ aut prauũ pẽdeat, ducem

ducem fortem & magnanimum esse oportet, vt sui similes habeat milites. Quod apprimè intelligit Homerus qui in Agamemnone suo ducis præstantissimi typum exhibuit.

τὰ φρονέων) Notanda est Martis perfidia, qui se Menelao fauere simulat, dum tamen in eius perniciem conspirat. Docet nimirum Poeta, duobus modis profligari hostes, aut dolo, aut vi. quod Antigonus indicauit, qui interrogatus, quomodo oporteret hostes aggredi, dixit: ἢ δόλῳ ἢ βίῃ, ἢ ἀμφαδὸν, ἢ κρυφηδόν: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut per insidias. Dolus an virtus quis in hoste requirat? inquit Homerus Latinorum. Vnde forsan hoc magis ad prudentem calliditatem referri debet, quàm ad perfidiam, quasi legibus bellicis hoc opportunum strategema permissum sit, quod etiam Minerua in Hectore olim vsurpauit. Aduersus illud autem hostibus tutamen est ἀπιστία, vt semper illis hostium consilia, licet commodi speciem habere videantur, suspecta sint. Tamen ausus sum hoc in Marte perfidiam appellare, quia illa ipsi sit familiarissima, vnde ἀλλοπρόσαλλος dictus est: eandémque illi Minerua posteà exprobrat.

μή τι πάθῃ) Veretur Antilochus, ne quid damni Menelaus patiatur: quia cùm ille præcipuum esset belli caput, eo moriente, bellum plane dissolutum iri credebatur: quod ipse Agamemnon suprà lib. 3. eo læso, & cùm de eius vita desperaret, dicebat, statim esse discessuros Græcos. αὐτίκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης, &c.

ὡς εἶδεν δύο φῶτε) Prudenter & cautè facit Aeneas, qui solus duobus non resistit. μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη: Vnius manus pugna est imbecilla, inquit Euripides in Heraclide. Vnde vulgata parœmia, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ. Cui respondet, quod de Hercule vulgò etiã iactatur, eum aduersus duos non pugnare, quod Socrates in Euthydemo in se ipsum conuertit. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 5. prou. 39. Vbi etiam huius loci Homerici meminit. Itaque cùm aliquis fortis sibi nomen tribuit, videat oportet, in temeritatem ne incidat, dum nulla ratione habita numerosi hostis cum pluribus audet congredi: id verò maximè solitario homini cauendum est, vt Aeneas Homericus docet.

τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε) Non immeritò victoria dicta est ἑτεραλκὴς & Mars ipse (id est bellum) ἀλλοπρόσαλλος, adeò est inconstans & mutabilis hominum fortitudo. Nota autem, me Hominum dicere, quia intelligo quidem virtutem per se stabilem & certam esse, sed talis in homines non cadit. Quod hoc loco Diomedes testatum facit, vt forsan demireris, tam repentè hunc heroem ab illo mutatum Diomede, qui paulò ante etiam cum ipso Ioue pugnaturus esse videbatur, adeò se strenue vbique gessit, ipsis etiam Numinibus non formidatis. Voluit autem Poeta res etiam Troianorum extollere, ne plane laudi Græcorum velificari videretur: & hoc est summi artificij, cum vtrumque hostem merita laude scriptor non defraudat. Adest ergo Hector diuino tutus præsidio adeò terribilis & formidabilis, vt fortissimis quibusque terrorem ingentem incutiat, quem cedendó Græci faciunt manifestum. Quod indecorum non est existimandum, & hoc inter rei bellicæ magistratos admittitur, præstare interdum irruenti hosti cedere, quàm cum euidenti iactura pertinaciter ipsi resistere. Vnde Antigonus olim hostibus ingruentibus cedens, dixit, se non fugere, sed vtilitatem retrò sitam persequi. Vt ergo metus à forti homine non est alienus, vt docet Arist. Ethic. Nicom. lib. 3. cap. 7. & Eth. ad Eudemum lib. 3. circa initium: sic eo etiam indigna non est moderata fuga, quæ declinationem ingentis periculi suadeat, in quod si se coniecerit, audaciæ & temeritatis macula aspergi potest. Non licet enim in bello bis delinquere, inquiebat Lamachus: & Iphicrates, Nullam imperatoris deteriorem vocem esse posse, quàm οὐκ ἂν προσεδόκησα, Non putabam. Proinde periti est ducis, cum summa sui cautione pugnare, ne cùm temerè in euidens periculum ruit, serò ipsum nimiæ audaciæ pœniteat, quin & interdum fugiendum est, fuga tamen honesta & leonina, hoc est προποδίζων, vt alibi dicimus: & vt hoc loco Diomedes, qui terga hosti non vertit, sed tantùm eius impetui cedit. Cùm autem illud per se, vt docuimus, indecorum non sit, tum hoc loco causam id faciendi maximam habuit Diomedes, siquidem ex superioribus suis certaminibus & Apollinis oratione prudentior factus, cùm videat Hectori astantem Martem eò lubentiùs decedit, quòd Diis non esse resistendum iam edoctus fuerit, quam rationem ipse etiam prætexuit.

Sic dixit. Troiani autẽ admodũ propè accesserũt ipsos.
Tunc Hector duos viros interfecit peritos belli,
In vno curru existentes, Menesthem Anchialúmque.
Horũ a. lapsorũ misertus est magnus Telamonius Aiax.
Stetit a. valdè propè accedens, & iaculatus est hasta lu-
Et percussit Amphium Selagi filium, qui in Pæso (cida,
Habitabat prædiues, locuples: sed eum fatum
Duxit auxiliaturum, ad Priamúmque & filios:
Hunc in balteo percussit Telamonius Aiax:
Inferiori autem in ventre defixa est longa hasta,
Resonuit autẽ cadẽs: hic autem accurrit illustris Aiax,
Arma spoliaturus, Troiani verò lanceas fuderunt:
Acutas, perlucidas: scutum autem excepit multas:
Sed hic calce accedens ex cadauere æratam hastam
Euulsit non tamen etiam alia potuit arma pulchra
Humeris detrahere: premebatur enim telis.
Timuit autẽ hic defensionẽ validã Troianorũ strenuorũ,
Qui multique & strenui instabant hastas tenentes:
Qui ipsum magnum licet existentem & forte, & clarũ
Repulerunt à se: hic autem cedens, retroactus est.
Sic hi quidem laborabant in forti pugna.
Tlepolemum autem Heraclidem latumq; magnumq;
Animauit aduersus diuum Sarpedonem fatũ violẽtũ,
Hi autem quando iam propè erãt, alter in alterũ euntes
Filiúsque nepósque Iouis nebularum congregatoris,
Hunc & Tlepolemus prior verbum allocutus est.
Sarpedon Lyciorum consultor, quæ tibi necessitas
Obseruari timore hic existenti pugnæ imperito viro?
Mentientes autem te dicunt Ioui sobolem Aegiochi
Esse: cum multum ab illis absis viuis
Qui ex Ioue nati sunt, tempore priscorum hominum:

Ὣς ἄρ᾽ ἔφη. Τρῶες δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθον αὐτῶν.
Ἔνθ᾽ Ἕκτωρ δύο φῶτε* κατέκτανεν εἰδότε χάρμης, γρ. κατέκταν δύ᾽ εἰδότε
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντε, Μενέσθην, Ἀγχίαλόν τε.
Τὼ δὲ πεσόντ᾽ ἐλέησε μέγας Τελαμώνιος Αἴας·
Στῆ δὲ μάλ᾽ ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἄμφιον Σελάγου υἱὸν, ὅς ῥ᾽ ἐνὶ Παισῷ
Ναῖε πολυκτήμων, πολυλήϊος· ἀλλά ἑ μοῖρα
Ἦγ᾽ ἐπικουρήσοντα μετὰ Πρίαμόν τε καὶ υἷας·
Τόν ῥα κατὰ ζωστῆρα βάλεν Τελαμώνιος Αἴας,
Νειαίρῃ δ᾽ ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος·
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ᾽ ἐπέδραμε φαίδιμος Αἴας,
Τεύχεα συλήσων· Τρῶες δ᾽ ἐπὶ δούρατ᾽ ἔχευαν
Ὀξέα, παμφανόωντα· σάκος δ᾽ ἀνεδέξατο πολλά.
Αὐτὰρ ὁ λὰξ προσβὰς ἐκ νεκροῦ χάλκεον ἔγχος
Ἐσπάσατ᾽· οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔτ᾽ ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλὰ
Ὤμοιιν ἀφελέσθαι· ἐπείγετο γὰρ βελέεσσι· (χὼν;
Δεῖσε δ᾽ ὅγ᾽ ἀμφίβασιν κρατερὴν Τρώων ἀγερώ-
Οἳ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ ἐφέστασαν ἔγχε᾽ ἔχοντες,
Οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυὸν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων. ὁ δὲ χασσάμενος πελεμίχθη:
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Τληπόλεμον δ᾽ Ἡρακλείδην ἠΰν τε μέγαν τε
Ὦρσεν ἐπ᾽ ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι μοῖρα κραταιή.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Υἱός θ᾽ υἱωνός τε Διὸς νεφεληγερέταο.
Τὸν καὶ Τληπόλεμος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Σαρπῆδον Λυκίων βουληφόρε, τίς τοι ἀνάγκη
Πτώσσειν ἐνθάδ᾽ ἐόντι μάχης ἀδαήμονι φωτί;
Ψευδόμενοι δέ σε φασὶ Διὸς γόνον Αἰγιόχοιο
Εἶναι· ἐπεὶ πολλὸν κείνων ἐπιδεύεαι ἀνδρῶν·
Οἳ Διὸς ἐξεγένοντο, ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων·

Ἀλλ' οἷόν τινά φασι βίην Ἡρακληείην,
Εἶναι ἐμὸν πατέρα θρασυμέμνονα, θυμολέοντα.
Ὅς ποτε δεῦρ' ἐλθὼν ἕνεχ' ἵππων Λαομέδοντος,
Ἓξ οἴῃς σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισιν,
Ἰλίου ἐξαλάπαξε πόλιν, χήρωσε δ' ἀγυιάς.
Σοὶ δὲ κακὸς μὲν θυμός, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί.
γ. τί σε Οὐδέ* τέ σε Τρώεσσιν ὀΐομαι ἄλκαρ ἔσεσθαι
Ἐλθόντ' ἐκ Λυκίης, οὐδ' εἰ μάλα καρτερός ἐσσι,
Ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ δμηθέντα πύλας Ἀΐδαο περήσειν.
Τὸν δ' αὖ Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Τληπόλεμ' ἤτοι κεῖνος ἀπώλεσεν Ἴλιον ἱρὴν,
Ἀνέρος ἀφραδίῃσιν ἀγαυοῦ Λαομέδοντος,
Ὅς ῥά μιν εὖ ἔρξαντα κακῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Οὐδ' ἀπέδωχ' ἵππους ὧν εἵνεκα τηλόθεν ἦλθε.
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐνθάδε φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἐξ ἐμέθεν τεύξεσθαι, ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ δαμέντα
Εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο Σαρπηδών· ὁ δ' ἀνέσχετο μείλινον ἔγχος
γ. ἁμαρτῇ Τληπόλεμος, καὶ τῶν μὲν *ὁμαρτῇ δούρατα μακρὰ
Ἐκ χειρῶν ἤϊξαν· ὁ μὲν βάλεν αὐχένα μέσσον
Σαρπηδών, αἰχμὴ δὲ διαμπερὲς ἦλθ' ἀλεγεινή.
Τὸν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Τληπόλεμος δ' ἄρα μηρὸν ἀριστερὸν ἔγχεϊ μακρῷ
Βεβλήκει· αἰχμὴ δὲ διέσσυτο μαιμώωσα,
Ὀστέῳ ἐγχριμφθεῖσα, πατὴρ δ' ἔτι λοιγὸν ἄμυνεν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Ἐξέφερον πολέμοιο· βάρυνε δέ μιν δόρυ μακρὸν
Ἑλκόμενον· τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ' οὐδ' ἐνόησε
Μηροῦ ἐξερύσαι δόρυ μείλινον, ὄφρ' ἐπιβαίη
Σπευδόντων· τοῖον γὰρ ἔχον πόνον ἀμφιέποντες.
Τληπόλεμον δ' ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐξέφερον πολέμοιο, νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
Τλήμονα θυμὸν ἔχων. μαίμησε δέ οἱ φίλον ἦτορ.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ἢ προτέρω Διὸς υἱὸν ἐριγδούποιο διώκοι,
Ἢ ὅ γε τῶν πλεόνων Λυκίων ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο·
Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μόρσιμον ἦεν
Ἴφθιμον Διὸς υἱὸν ἀποκτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
Τῷ ῥα κατὰ πληθὺν Λυκίων τράπε θυμὸν Ἀθήνη·
Ἔνθ' ὅ γε Κοίρανον εἷλεν, Ἀλάστορά τε, Χρομίον τε,
Ἄλκανδρόν θ', Ἅλιόν τε, Νοήμονά τε, Πρύτανίν τε.
Καί νύ κ' ἔτι πλέονας Λυκίων κτάνε δῖος Ὀδυσσεὺς
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Δεῖμα φέρων Δαναοῖσι. χάρη δ' ἄρα οἱ προσιόντι
Σαρπηδὼν Διὸς υἱός, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπε,
Πριαμίδη, μὴ δή με ἕλωρ Δαναοῖσιν ἐάσῃς
Κεῖσθαι· ἀλλ' ἐπάμυνον, ἔπειτά με καὶ λίποι αἰὼν
Ἐν πόλει ὑμετέρῃ· ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἔγωγε
Νοστήσας οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Εὐφρανέειν ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἱόν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔ τι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παρήϊξεν, λελιημένος ὄφρα τάχιστα
Ὤσαιτ' Ἀργείους, πολέων δ' ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Εἷσαν ὑπ' αἰγιόχοιο Διὸς περικαλλέϊ φηγῷ·
Ἐκ δ' ἄρα οἱ μηροῦ δόρυ μείλινον ὦσε θύραζε

Sed qualem aiunt vim Herculeam,
Esse meum patrem, audacẽ, animum leonis habentem:
Qui quondam huc veniens gratia equorũ Laomedõtis,
Sex solis cum nauibus & viris paucioribus,
Ilij diripuit ciuitatem, desolauit autem vias:
Tibi autem ignauus quidẽ animus: minuũtur .a. copiæ.
Neque te Troianis puto auxilio fore,
Profectum ex Lycia, neque etiamsi admodum fortis es:
Sed à me interfectum portas inferni penetraturum.
Hunc rursus Sarpedõ Lyciorũ dux cõtra allocutus est:
Tlepoleme, certè ille euertit Ilium sacrum,
Viri temeritate clari Laomedontis,
Qui ipsum bene meritum malo obiurgauit verbo,
Neq. reddidit equas, quarũ gratia è lõginquo venerat.
Tibi autem ego hîc edico cædem & mortem nigram
A me paratum iri, mea verò ab hasta interfectũ, (bẽti.
Gloriã mihi daturũ, animã .a. Plutoni inclytos equos ha-
Sic dixit Sarpedon: hic autẽ sustulit fraxineam hastã
Tlepolemus, & horũ quidem eodẽ tẽpore hastilia longa
Ex manib. euolarunt: hic quidẽ percussit ceruicẽ mediã
Sarpedon, cuspis autem vtrinque penetrauit acerba:
Hunc verò circa oculos obscura nox cooperuit.
Tlepolemus autem femur sinistrum hasta longa
Percussit: cuspis autem transacta est furens
Ossi infixa: pater autem mortem auertit.
Sarpedonem quidem generosi socij
Extulerũt è prælio: grauabat .a. ipsũ hasta lõga (uertit
Dũ traheretur: eam quidem considerauit, nec animad-
Femore extrahere lanceam fraxineã, vt incedere posset
Festinantium: talem enim habebant laborem ministri,
Tlepolemũ autem ex altera parte bene ocreati Achiui
Exportabant prælio: animaduertit autẽ nobilis Vlysses
Fortem animũ habẽs: turbatũ erat autẽ ei dilectũ cor,
Cogitauit autem postea in mente, & in animo,
An vlterius Iouis filium valde sonantis insequeretur,
An hic plurium Lyciorum animam auferret:
Neque verò Vlyssi magnanimo fatale erat
Fortem Iouis filium interficere acuto ferro.
Quare ad multitudinẽ Lyciorũ vertit animũ Minerua:
Tunc hic Cœranum interfecit, Alastorémq; Chromiũq;
Alcandrumq; Haliumq; Noemonáque Prytanimque,
Atq. etiam plures Lyciorũ interfecisset nobilis Vlysses,
Nisi statim intellexisset magnus galeæ motor Hector:
Iuit autem per primas acies armatus fulgenti ære,
Terrorem inferẽs Danais: gauisus est autẽ eo accedẽte
Sarpedon Iouis filius, verbum autem lugubre dixit:
Priamide ne me prædam Danais sinas
Iacere, sed auxiliare, postea me etiam deserat ætas
In ciuitate vestra, quoniam non eram ego
Reuersus domum, dilectam in patriam terram,
Oblectaturus vxorémque dilectam, & infantem filium.
Sic dixit: hunc autem allocutus est galeæ motor Hector,
Sed perrexit cupidus, vt quàm citissimè
Repelleret Argiuos, multorúmque animam auferret.
Hi quidem diuum Sarpedonem generosi socij
Collocarunt sub ægidẽ gestantis Iouis perpulchra fago.
Ex autem ipsius femore lanceã fraxineã extraxit foras

Fortis

Fortis Pelagon, qui eius dilectus erat socius.
Hunc.a. deseruit anima, et circa oculos effusa est caligo.
Rursus autem recreatus est: circùm autem aura Boreæ
Viuificauit aspirans, miserè efflauerat animam.

Ἴφθιμος Πελάγων, ὅς οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος.
Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς·
Αὖτις δ' ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοιὴ Βορέαο
Ζώγρει ἐπιπνείουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν.

COMMENTARIVS.

Σαρπηδὸν Λυκίων) Iam in ipso principio Sarpedonem contumeliosus & proteruus hic Tlepolemus vellicat, cùm eum non ducem Lyciorum, sed consiliarium tantùm vocat, quasi non in rebus bellicis, sed in dando consilio propriè occupetur: quod posteà magis exacerbat, cùm eum μάχης ἀδαήμονα dicit, & τὸ διατρίβειν in πτώσσειν. Sed audax & iactabundus iste homo temeritatis suæ ac proteruiæ statim meritas dabit pœnas: huius siquidem, quem contempsit, manu concidet.

ψευδόμενοι δέ σε φασι) Ait Tlepolemus ad Sarpedonem, Si filius esses Iouis, esset in te aliqua virtutis & præstantiæ primorum illorum filiorum Iouis nota: at nulla in te apparet, qui planè ad pugnandum ineptus sis. Ergo falsum est, quòd te Iouis sanguine cretum venditas. Mihi verò audaciam facit, quòd me genitum Hercule scio, cuius virtus (ne longiora petam) huius Troiæ euersione celebris est. Hoc ego sic interpretor, non vt Eustathius, qui existimat, sola patris virtute niti Tlepolemum, non sua: nam illud, ἀλλ' ὑπ' ἐμοὶ δμηθέντα πύλας Ἀΐδαο περήσειν, nihil aliud est, quàm fortitudinis suæ iactantia & ostentatio. Et sane eum rebus bellicis clarum fuisse constat. & serie eius orationis omnino docet eò se collimare, vt se patri dissimilem non ostendat, quod contrarium in Sarpedone præstare conatur. Sed tamen ἀλαζονεία non caret.

ἓξ οἴης σὺν νηυσί) Ex antiqua illa Troiæ expugnatione per Herculem tacitè illam à Græcis expugnatam iri argumentatur, Hercules, inquit, solis sex nauibus & exigua virorum manu ob rem etiam non magni momenti, videlicet equorum Laomedontis gratia Troiã olim expugnauit, quantò magis nos, quorum classis & copiæ longè numerosiores sunt causa etiam longè iustiore, Troiam euersuros probabile est: quod postremum artificiosè subticet. Ego autem arbitror, id sibi tacitè Tlepolemum arrogare, neque omnes Græcos complecti.

χήρωσε δ' ἀγυιάς) Cùm Hercules vrbem Troianam omnino & funditùs non euerterit, sed tantùm viduarit, hominibus videlicet, mirum cur ipsi sacra Ilienses non faciant, vt faciunt Achilli, Patroclo, Antilocho, Aiaci, qui ipsam penitus exsciderunt: nam quòd illi causantur patriam ab Hercule deuastatam, tutum non est vt vides, nisi fortasse hoc proferunt, quòd hi iustum bellum intulerunt, Hercules iniustum, propter equos Laomedontis. Cui rursum opponitur fabula, non horum causa id factum fuisse, sed quia exigeret mercedem de liberata à ceto Hesiona. Sed hæc mittamus, inquit Strabo lib. 13. apud quem extant præcedentia: excidunt enim in refutationes fabularum. ac nos fortasse latent causæ credibiliores, quæ Ilienses mouerunt, vt alios honorarent, alios non. Videtur autem hîc Poeta Ilium exiguam pronunciare.

ἤτοι κεῖνος ἀπώλεσεν) Fatetur Sarpedon meritò excisum ab Hercule Ilium ob Laomedontis perfidiam, quam nos alibi commemorauimus: neque tamen idcirco Tlepolemo cedit, quin ei intrepidè mortem minatur, quam ei reuerà statim intulit. Sequitur enim vtriusque certamen. vbi tantùm Sarpedon vulnerabitur, iactabundus autem & contumeliosus ille Tlepolemus occiditur. Vbi notandum, ferè Thrasonum istorum ob virtutem propriam gloriantium hoc esse fatum, vt in eorum caput redundet, quod ipsi tumide aliis minitabantur.

ὁ δ' ἄρ Ὀδυσσεύς) Mirum videri potest, quo pacto Vlysses intellexerit, fatale non esse vt ipse Sarpedonem inficiat: sed hoc vel à Minerua edoctus est, vel potiùs ista ab ipso Poeta dicta sunt, quia fatale non fuisse ex euentu coniecit. cùm si fatale fuisset, necessariò Sarpedonem Vlysses interfecisset: quia quæ fato decreta sunt, ea necessitate, à qua fatum non seiungitur, accidunt.

τὸν δ' οὔ τι προσέφη) Quanquam copiosas interdum orationes heroibus tribuat Homerus, & sæpe loco & tempori non respondentes, tamen aliquando etiam tacentes eos inducit, cùm negotij necessitas, vt manus operi adhibeatur, postulet, longiúsque confabulandi otium non relinquat. Talem proposuit anteà Hectorem, cùm obiurganti & incitanti Sarpedoni nihil respondens pugnam illicò aggressus est: talem eundem nobis hîc exhibet. Videtur autem Homerus taciturnitatem in bello coluisse, quod illud non verbis, sed robore manuum perficiatur. Vnde est illius alibi sententiosum dictum, ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. In manibus belli finis est, orationis in consilio.

τὸν δ' ἔλιπε ψυχή) Non intelligit mortuum esse Sarpedonem, sed eius λειποθυμίαν ex dolore vulneris innuit. Cùm autem videret huiusmodi animi deliquia Epicurus, argumentabatur corporeum illum esse, vt disputat Lucretius lib. 3. Sed plebem illi philosophi iam olim explosi sunt. Homerus autem cùm ita loquitur & vulgus, sic intelligendum est. In humano corpore cùm essentiales partes quas vocant, læduntur, animo solemus deficere, non quòd ille damni aliquid patiatur, sed quia cùm illius cum corpore magna sit harmonia, labefactato corpore non potest cum eo consentire, ideò recedit, propter deficientes vitæ facultates, quæ in sanguine collocatæ sunt: nam non viuimus ab animo, id est, vt Lucretius quoque appellat, mente, ratione, consilio: alioqui enim bruta non viuerent.

Argiui.a. propter Martem & Hectorem armatum.
Neque vnquam conuersi fugiebant nigras ad naues,
Neq. vnquã contrà ferebãtur in pugnã, sed semp. retrò
Cedebãt, postquã animaduerterũt cũ Troianis Martẽ.
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hectorque Priami filius, & ferreus Mars?
Eximiúmque Teuthrantẽ, & equitãdi peritũ Orestem,
Trecúmque bellatorem Aetolium, Oenomaúmque,
Oenopidemq. Helenũ, & Oresbiũ ornatã mitrã habẽtẽ
Qui in Hyla habitabat valde diuitiarum studiosus,
Lacu circundatus Cephißide: apud autem ipsum alij
Habitabant Bœotij valde optimum populum habentes,
Hos.a. postquam animaduertit dea albis vlnis Iuno,
Argiuos pereuntes in forti pugna,
Statim Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh facinus Aegidem tenentis Iouis filia indefeßa:
Certè vanum verbum promisimus Menelao,
Ilio deuastato bene murato rediturum,
Si sic furere sinamus pernitiosum Martem.
Sed age iam & nos curemus impetuosum robur.

Ἀργεῖοι δ' ὑπ' Ἄρηϊ καὶ Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Οὔτε ποτε προτρέποντο μελαινάων ἐπὶ νηῶν,
Οὔτε ποτ' ἀντεφέροντο μάχῃ, ἀλλ' αἰὲν ὀπίσσω
Χάζονθ', ὡς ἐπύθοντο μετὰ Τρώεσσιν Ἄρηα.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν
Ἕκτωρ τε Πριάμοιο πάϊς καὶ χάλκεος Ἄρης;
Ἀντίθεον Τεύθραντ', ἐπὶ δὲ πλήξιππον Ὀρέστην,
Τρῆχόν τ' αἰχμητὴν Αἰτώλιον, Οἰνόμαόν τε,
Οἰνοπίδην θ' Ἕλενον, καὶ Ὀρέσβιον αἰολομίτρην,
Ὅς ῥ' ἐν Ὕλῃ ναίεσκε μέγα πλούτοιο μεμηλώς,
Λίμνῃ κεκλιμένος Κηφισίδι· πὰρ δέ οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες.
Τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
Ἦ ῥ' ἅλιον τὸν μῦθον ὑπέστημεν Μενελάῳ,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι,
Εἰ οὕτω μαίνεσθαι ἐάσομεν οὖλον Ἄρηα.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶϊ μεδώμεθα θούριδος ἀλκῆς.

Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ἡ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ἔντυεν ἵππους
Ἥρη πρέσβα θεὰ θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
κ.ὀχέεσσι Ἥβη δ' ἀμφ' *ὀχέεσσι θοῶς βάλε καμπύλα κύκλα
Χάλκεα ὀκτάκνημα σιδηρέῳ ἄξονι ἀμφίς·
Τῶν ἤτοι χρυσέη ἴτυς ἄφθιτος, αὐτὰρ ὕπερθεν
Χάλκε' ἐπίσσωτρα προσαρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι·
Πλῆμναι δ' ἀργύρου εἰσὶ περίδρομοι ἀμφοτέρωθεν·
Δίφρος δὲ χρυσέοισι καὶ ἀργυρέοισιν ἱμᾶσιν
Ἐντέταται· δοιαὶ δὲ περίδρομοι ἄντυγές εἰσι·
Τοῦ δ' ἐξ ἀργύρεος ῥυμὸς πέλεν· αὐτὰρ ἐπ' ἄκρῳ
Δῆσε χρύσειον καλὸν ζυγὸν, ἐν δὲ λέπαδνα
Κάλ' ἔβαλε χρύσει', ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν Ἥρη
Ἵππους ὠκύποδας, μεμαυῖ' ἔριδος καὶ ἀϋτῆς.

Sic dixit: neque recusauit dea cæsia Minerua.
Hæc quidem properans aurea frena habentes apparuit equos
Iuno veneranda dea filia magni Saturni:
Hebe.a.circa currus velociter posuit rotundas rotas
Æreas, octo radios habentes, ferreum axem circum,
Harum.v.aurea circumferentia incorrupta, sed superne
AEreı Canthi, adaptati, mirabile visu:
Modioli autem argento circundati vtrinque:
Sella autem aureis & argenteis loris
Distensa est: duo autem rotundi orbes connexi sunt:
Ex ea argenteus temo extabat, sed ad summum
Ligauit aureum pulchrum iugum: in eo antilenas
Pulchras posuit aureas: sub verò iugum duxit Iuno
Equos velocipedes, cupida contentionis & belli.

COMMENTARIVS.

οὐ τί ποτε προτρέποντο) Hoc fuit Diomedis consilium, ne turpiter hostibus terga verterent, sed ore in illos semper verso sensim recederent: quia non erat aut pium aut tutum Numini armis resistere. Indecorum autem semper existimatum est, versis tergoribus fugere, vt etiam anteà monuimus, quod Tyrtæus docet:

οὐδεὶς ἄν ποτε ταῦτα λέγων ἀνύσειεν ἕκαστα
Ἀργαλέον γὰρ ὄπισθε μετάφρενόν ἐστι δαΐζειν
Αἰσχρὸν δ' ἐστὶ νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσι
Ὅσσα ἂν αἰσχρὰ πάθῃ γίνεται ἀνδρὶ κακά.
Ἀνδρὸς φεύγοντος δηΐῳ ἐν πολέμῳ.
Νῶτον ὄπισθ' αἰχμῇ δουρὸς ἐληλαμένος.

Nullus vnquam satis enumerauerit singula
Malum est enim posterius inter scapulas sauciare
Est & turpe, cadauer in puluere prostratum
Mala, quæ viro obueniunt, qui turpiter se gesserit.
Virum fugientem in hostili prælio.
Posterius in dorso ictu hastæ transfixum.

ἤ ῥ' ἅλιον) Hìc κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum nobis relinquit Poëta, Iunonem & Mineruam Menelao promisisse Troiæ excidiū. Vnde etiam anteà ipsa Iuno dixit, se populos Græcorum vndecunque congregando defatigatam. Nunc itaque polliciti illius memor, ad Græcis auxiliandum Mineruam cohortatur, tum se vtraque ad illud accingit & comparat summo cum ornatu, quem Poeta artificiosè exprimit, nimirum Iunonis currum & Mineruæ arma.

καλὸν ζυγόν) Per hoc iugum equos intelligit, vt statim subiicit, ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν Ἥρη ἵππους ὠκύποδας. Quales sint autem illi, non exponit. Vereor autem ne non idem sentiat, quod alij, qui Iunonis currum à pauonibus trahi finxerunt: quod etiam ab Ouidio 2. Metamorph. indicatur his verbis: ——*habili Saturnia curru Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.*
Idcirco Adrianus Romanorum imperator, vt scribit quoque Comes lib. 2. cap. 4. in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ visebantur, pauonem ex auro & lucidis preciosissimísque lapillis dicauit cum aurea corona & purpurea palla, vbi erant cælatæ Herculis & Hebes nuptiæ argenteæ, vt ait Alcetas lib. 2. Depositorum in Delphis, & Pausanias in Corinthiacis. Homerus autem equis Iunonium currum trahi dicit.

Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο
Πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οὔδει
Ποικίλον, ὅν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν·
Ἡ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' αἰγίδα θυσανόεσσαν
Δεινὴν, ἣν περὶ μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωτο,
Ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλκὴ, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή.
Ἐν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου
Δεινή τε, σμερδνή τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο τετραφάληρον
Χρυσείην, ἑκατὸν πόλεων πρυλέεσσ' ἀραρυῖαν.
Ἐς δ' ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο· λάζετο δ' ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Ἥρη δὲ μάστιγι θοῶς ἐπεμαίετ' ἄρ' ἵππους·
Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς Οὔλυμπός τε,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα δι' αὐτάων κεντρηνεκέας ἔχον ἵππους·
Εὗρον δὲ Κρονίωνα θεῶν ἄτερ ἥμενον ἄλλων,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Ἔνθ' ἵππους στήσασα θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Ζῆν' ὕπατον Κρονίδην ἐξείρετο, καὶ προσέειπε,
Ζεῦ πάτερ οὐ νεμεσίζῃ Ἄρει τάδε καρτερὰ ἔργα,
Ὁσσάτιόν τε καὶ οἷον ἀπώλεσε λαὸν Ἀχαιῶν
Μὰψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον; ἐμοὶ δ' ἄχος· οἳ δὲ ἕκηλοι

Sed Minerua filia Iouis Aegidem tenentis
Peplum quidem diffudit subtile patris super pauimento
Variegatum, quod ipsa fecerat & elaborarat manib.
Hæc autem loricam induta Iouis nubicogi,
Armis ad bellum armabatur lacrymosum,
Circum autem humeros posuit ægidem fimbriatam
Horribilem, circum quam vndique fuga cincta erat.
Inerat.a.cōtētio, inerat fortitudo, inerat horribilis insecutio.
Inerat etiam Gorgoneum caput diri monstri,
Dirumq; horrendúmq; Iouis portentum Aegidē tenētis.
In capite.a.circummotā galeam posuit.4. annulos habentem,
Aureā, centum vrbium militib. sufficientem.
Inque currus lucentes, pedib. ascendit. accepit.a. hastam
Grauē magnam solidam, qua domat turmas virorum
Heroum quibuscunque irascitur forti patre genita,
Iuno autem scutica velociter vrgebat equos:
Sponte.a.portæ crepuerunt cœli quas custodiebāt Horæ
Quib. commissum est magnum cælum Olympúsque,
Vt & aperiant densam nebulam, & claudant.
Hàc per ipsas stimulis agi solitos impellebant equos.
Inuenerunt.a. Saturnidem à Dijs seorsum sedētē alijs
Summo vertice cacuminosi Olympi:
Tunc equos sistens dea albas vlnas habens Iuno
Iouē supremū Saturnidē interrogauit, & allocuta est:
Iupiter, an nō succēseas Marti ob ista violēta facinora
Quantúmque & qualem perdidit populum Achiuorū
Temerè, sed nō ex decoro? mihi.a.dolor: illi verò quiete

Dele-

Declarantur Venúsque & argenteo arcu decorus Apollo,	Τέρπονται Κύπρις τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Insanum hunc emittentes, qui nullam nouit iustitiam:	Ἄφρονα τοῦτον ἀνέντες, ὃς οὔτινα οἶδε θέμιστα.
Iupiter pater nunquid mihi irasceris, si Martem	Ζεῦ πάτερ ἦ ῥά τί μοι κεχολώσεαι, αἴ κεν Ἄρηα
Grauiter percutiens pugna expellam?	Λυγρῶς πεπληγυῖα μάχης ἐξαποδίωμαι;
Hanc.a.respondens allocutus est nubicogus Iupiter:	Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Agedū, aduersus ipsum incita Mineruā prædatricem,	Ἄγρει μάν οἱ ἔπορσον Ἀθηναίην ἀγελείην,
Quæ ipsum maximè solita est malis doloribus afficere.	Ἥ ἑ μάλιστ' εἴωθε κακῇς ὀδύνῃσι πελάζειν.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ Ἀθηναίη) Hos versus asterisco notasse veteres propter elegantiam refert Eustathius. Est autem Asteriscus, signum decussatum in quatuor angulis puncta habens. Quæ nota optimis versibus apponebatur, qui ἀστεροειδῶς veluti splendebant: quanquam aliter dicat Isidorus Orig. lib. 1. cap. 20. Illud autem dixit Eustathius. Alio pacto Laertius in vita Platonis, vbi dicit, Asteriscum esse ad conuenientiam dogmatum.

ἣ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς) Vides communia esse Ioui arma cum Pallade: mythicè quidem, quòd ei clarissima sit: allegoricè, propter prudentiæ cum Ioue, id est mente, consortium, vt ait Eustat. Addo quod veteres finxerunt, vnam Mineruam ex omnibus Diis proximum Ioui locum tenere. Vnde Horatius, Proximos illi tamen occupauit Pallas honores. Est enim vir sapiens (inquit Natalis lib. 4. cap. 5.) Deo similis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo interuallo sub se reliquit, tum etiam ob potentiam, & in negotiis transigendis felicitatem.

αἰγίδα θυσσανόεσσαν) De Aegide copiosè dicemus in Lexico. Illa propriè anteà de Iouis scuto dicebatur, sed posteà obtinuit consuetudo, vt omnium Deorum scuta Aegides vocarentur, vt ait etiam Natalis lib. 4. cap. 5. Hunc autem locum expressit Virgilius 8. Aeneid. vbi Cyclopum opera enarrans, hoc etiam de Aegide subiicit:

Aegidáque horrificam, turbatæ Palladis arma,
Certatim squamis serpentum auróque poliebant:
Connexósque angues, ipsámque in pectore diuæ
Gorgona, desecto vertentem lumina collo.

Vnde constat, fimbrias illas Aegidis, quam ideò Poeta θυσσανόεσσαν appellat, esse serpentes: quod etiam ex Herodoto in Melpomene probo. Is ait, Græcos à Libybus (qui Mineruæ præcipuè sacrificant) vestem & ægidas simulachrorum Mineruæ mutuatos, præterquàm quòd ægides apud Libyes & pendentes ex eis fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ, &c.

αὐτόμαται δὲ πύλαι) Per cœli portas nihil aliud videtur intelligere quàm nubes, quibus cœlum obducitur, vt in sequentibus manifestè docet, cùm ait officium Horarum esse ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι Deinde verbum etiam, μύκον, hoc ostendit: quod meo iudicio, non est assecutus scriptor alioqui diligentissimus Natalis, cuius hæc sunt verba lib. 4. cap. 5. Homerus, inquit, libro quinto Iliad. non solum portas cœli seruare, sed etiam nubes inducere, & serenum facere cum libuerit. quippe cùm apertum cœlum, serenum nominent Poetæ. at clausum, tectum nubibus, &c. vbi aliud esse putat portas cœli & nubes. Ego verò credo, nubes esse cœli portas, quibus illud clauditur, nihílque aliud intelligendum. Est enim ineptum ita cœlos perforare, quam Icaro Menippus Luciani in cœlis ingens foramen in putei modum agnoscat, per quod sacrificiorum mortalium fumi ad Iouem penetrant, & ipse in terras despicit. Quòd si aliud etiam per portas cœli quàm per nubes velis intelligi, hoc erit audaciæ Poetarum tribuendum: nam alioqui spiritus diuini huiusmodi patefactionibus non indigent, quibus cœlum penetratur non secus ac vndæ cedunt piscibus natantibus sine vlla tamen portarum via.

θεῶν ἄτερ ἥμενον ἄλλων) Homerus duobus modis Deos hominibus proposuit, vt Plutarchus in lib de Homero monet. Primùm humanis corporibus præditos, vt sensibus obiiceret quæ de iis dicebat, quandoquidem nullum corpus, excepto humano, sermone ac scientia præditum esse potest. & hoc pacto crassioribus suis hominibus Deos esse facilè persuadebat. Secundò, ita Iouem summum Deorum proponit, vt mente sola possit percipi. quod quidem palàm professus non est, quia Poesin fabulis multis temperatam condebat: sed illud ex eo intelligi potest, quòd eum solum & seorsim à cæteris sedentem inducit. Ipsa enim solitudo, & quòd non permiscetur reliquis Diis, sed secum se esse gaudet, séque vtitur in ocio, sempérque vniuersas res temperat: hæc, inquam, Deum exhibent, qui sola mente sentiatur. Talem autem Iouem in aliis etiam huius poeseos locis exhibet, præsertim inf. Iliad. υ. Vbi cæteris Diis ad pugnam Troianorum & Græcorum proficiscentibus ipse sic loquitur:

Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο
Ἥμενος, ἔνθ' ὁρόων φρένα τέρψομαι, &c.

Ζεῦ πάτερ ἦ νεμεσίζῃ) Hìc docet Poeta, agnoscere se Deum supremum, cuius imperio tum reliqui Dij, tum rerum omnium administratio subiiciatur: cùm nihil aggrediatur Iuno, nisi petita prius à Ioue venia: sic vera falsis elganter immiscuit. Petit autem Iuno, vt liceat sibi Martem plus æquo in Græcis cædendis furentem compescere, quod facilè à Ioue impetrat, non quòd Iupiter magis Græcis, quàm Troianis faueat, sed quia Martem odio prosequitur, quòd adeò belli & contentionum sit amantissimus, vt ipsemet in fine huius libri testabitur.

Sic dixit: neque immorigera fuit dea albis vlnis Iuno.	Ὡς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Verberauit.a.equos: hi aūt non inuiti volabant	Μάστιξεν δ' ἵππους· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Inter terrámque & cœlum stellatum.	Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Quantum aeris spatium vir vidit oculis	Ὅσσον δ' ἠεροειδὲς ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Sedens in specula prospectans in purpureum mare,	Ἥμενος ἐν σκοπιῇ, λεύσσων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
Tantum saltu conficiunt Deorum altisoni equi.	Τόσσον ἐπιθρῴσκουσι θεῶν ὑψηχέες ἵπποι.
Sed quādo iā Troiā peruenerūt duósq. fluuios fluentes,	Ἀλλ' ὅτε δὴ Τροίην ἷξον ποταμώ τε ῥέοντε,
Qua fluxus Simois committunt, & Scamander,	Ἧχι ῥοὰς Σιμόεις συμβάλλετον ἠδὲ Σκάμανδρος,
Ibi equos stitit dea albas vlnas habens Iuno,	Ἔνθ' ἵππους ἔστησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Soluens ex curribus: circum.a.nebulam multam fudit:	Λύσασ' ἐξ ὀχέων· περὶ δ' ἠέρα πουλὺν ἔχευε.
His.a.ambrosiam Simois producebat ad pascendum.	Τοῖσιν δ' ἀμβροσίην Σιμόεις ἀνέτειλε νέμεσθαι.
Hæ autem iuerunt timidis columbis incessu similes,	Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι,
Viris Argiuis auxiliari properantes.	Ἀνδράσιν Ἀργείοισιν ἀλεξέμεναι μεμαυῖαι.
Sed quando venerunt vbi plurimi & optimi	Ἀλλ' ὅτε δήρ' ἵκανον ὅθι πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Stabant, circa vim Diomedis equorum domitoris.	Ἕστασαν, ἀμφὶ βίην Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Conferti, leonibus similes cruda vorantibus,	Εἰλόμενοι, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν,
Vel suibus apris, quorum robur non impotens.	Ἢ συσὶ κάπροισιν, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν.
Ibi stans clamauit dea albas vlnas habens Iuno,	Ἔνθα στᾶσ' ἤϋσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Stentori similis magnanimo, æream vocem habenti,	Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,
Qui tantum vociferabatur, quantum alij quadraginta:	Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα.

Αἰδὼς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί·
Ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον πωλέσκετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδέποτε Τρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιάων
Οἴχνεσκον· κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος·
Νῦν δ' ἕκαθεν πόλιος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται.
Ὣς εἰποῦσ' ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Τυδείδῃ δ' ἐπόρουσε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εὗρε δὲ τόν γε ἄνακτα παρ' ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Ἕλκος ἀναψύχοντα, τό μιν βάλε Πάνδαρος ἰῷ.
Ἱδρὼς γάρ μιν ἔτειρεν ὑπὸ πλατέος τελαμῶνος
Ἀσπίδος εὐκύκλου· τῷ τείρετο, κάμνε δὲ χεῖρα·
Ἂν δ' ἴσχων τελαμῶνα, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπεμόργνυ·
Ἱππείου δὲ θεὰ ζυγοῦ ἥψατο, φώνησέν τε,
Ἦ ὀλίγον οἷ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς·
Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής·
Καί ῥ' ὅτε πέρ μιν ἐγὼ πολεμίζειν οὐκ εἴασκον,
Οὐδ' ἐκπαιφάσσειν, ὅτε τ' ἤλυθε νόσφιν Ἀχαιῶν
Ἄγγελος ἐς Θήβας πολέας μετὰ Καδμείωνας·
Δαίνυσθαί μιν ἄνωγον ἐνὶ μεγάροισιν ἕκηλον·
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἔχων ὃν καρτερὸν ὡς τὸ πάρος περ,
Κούρους Καδμείων προκαλίζετο· πάντα δ' ἐνίκα
Ῥηϊδίως· τοίη τοι ἐγὼν ἐπιτάρροθος ἦα·
γρ. δῆτοι Σοὶ * δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παρά θ' ἵσταμαι ἠδὲ φυλάσσω.
Καί σε προφρονέως κέλομαι Τρώεσσι μάχεσθαι.
Ἀλλά σευ ἢ κάματος πολυάϊξ γυῖα δέδυκεν,
Ἤ νύ σέ που δέος ἴσχει ἀκήριον· οὐ σύ γ' ἔπειτα
Τυδέος ἔκγονός ἐσσι δαΐφρονος Οἰνείδαο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομή(δης·
Γινώσκω σε θεὰ θύγατερ Διὸς αἰγιόχοιο,
Τῷ τοι προφρονέως ἐρέω ἔπος, οὐδ' ἐπικεύσω·
Οὔτε τί με δέος ἴσχει ἀκήριον, οὔτε τις ὄκνος·
Ἀλλ' ἔτι σῶν μέμνημαι ἐφετμέων ἃς ἐπέτειλας.
Οὔ μ' εἴας μακάρεσσι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις, ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
Τοὔνεκα νῦν αὐτός τ' ἀναχάζομαι, ἠδὲ καὶ ἄλλους
Ἀργείους ἐκέλευσα ἀλήμεναι ἐνθάδε πάντας.
Γινώσκω γὰρ Ἄρηα μάχην ἀνὰ κοιρανέοντα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τυδείδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
γρ. τόγ. Μήτε σύ γ' Ἄρηα* τόν γε δείδιθι, μήτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων· τοίη τοι ἐγὼν ἐπιτάρροθός εἰμι·
Ἀλλ' ἄγ' ἐπ' Ἄρηϊ πρώτῳ ἔχε μώνυχας ἵππους·
Τύψον δὲ σχεδίην, μηδ' ἅζεο θοῦρον Ἄρηα
Τοῦτον μαινόμενον, τυκτὸν κακόν, ἀλλοπρόσαλλον·
Ὃς πρῴην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ στεῦτ' ἀγορεύων
Τρωσὶ μαχήσεσθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν,
Νῦν δὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλεῖ, τῶν δὲ λέλασται.

Pudor ô Argiui, mala probra forma, spectabiles:
Quandiu quidem in bello versabatur diuus Achilles,
Nunquam Troiani ante portas Dardanias
Veniebant, illius enim horrebant fortem hastam.
Nunc .a. procul ab vrbe concauas apud naues pugnant.
Sic fata commouit robur & animum vniuscuiusque
Tydidē .a. audiuit dea glaucos oculos habens Minerua.
Inuenit autem hunc regem apud equos & currus
Vulnus refrigerantē, quod ei inflixerat Pādarus sagitta.
Sudor enim ipsum affligabat sub lato loro
Scuti rotūdi. eo cōficiebatur: defatigatus erat .a. manus:
Eleuans autem lorum, atrum sanguinem abstergebat:
Equinum autem dea iugum attigit, dixitque,
Profectò parum sibi filium similem genuit Tydæus.
Tydæus paruus quidem erat corpore, sed bellator:
Adeòque etiam quando ipsum ego pugnare non sinebā,
Neque irruere, quando venit absque Achiuis
Legatus ad Thebas multos inter Cadmæos,
Conuiuari ipsum iussit in ædibus quietum:
Attamen hic animum retinens suum fortem sicut antea
Iuuenes Thebanorū prouocabat, quælibet .a. vincebat,
Facilè: talis námque adiutrix eram.
Tibi autem certè quidem ego assistóque & defendo.
Et te alacriter iubeo aduersus Troianos pugnare:
Sed tua vel labor improbus membra subijt,
Vel te certè timor cohibet cor adimens, non tu posthac
Tydei soboles et rei militaris periti Oenidæ.
Hanc .a. respondens allocutus est fortis Diomedes:
Agnosco te dea filia Iouis Aegidem tenentis,
Ideò ingenuè dicam verbum neque celabo:
Neq. me aliquis timor tenet examinās, neq. aliqua so-(cordia,
Sed adhuc tuorum recordor mandatorū quæ iussisti.
Non me sinebas aduersum beatos Deos pugnare
Alios, sed si Iouis filia Venus
Venisset ad prælium, hanc lædere acuto ferro:
Quare nunc & ipse recedo, atque cæteros
Argiuos iussi congregari hîc omnes.
Agnosco enim Martem in prælio dominantem.
Huic .v. respondit deinde dea cæsius oculis Minerua.
Tydide Diomedes, meo charissime animo,
Ne tu Martem hunc time, neque quenquam alium
Immortalium, talis tibi ego adiutrix adsum.
Sed age in Martem primùm impelle vnicūgulos equos:
Verbera .a. cominus, neque reuerere impetuosū Martē
Hunc insanum, factum malum varium:
Qui nuper mihique & Iunoni promiserat dicens,
Aduersus Troianos pugnaturū, & Argiuis auxiliaturū:
Nunc .a. cū Troianis versatur: illorū autem oblitus est.

COMMENTARIVS.

χαλκεοφώνῳ) Quod eius vxor longè latéque audiretur, non propter infragilem vocem, vt alibi φωνὴν ἄρρηκτον appellat. Inter metalla enim æs soni est maximi, vt ait Eustathius. Appositè autem vocem magnam Iunoni attribuit. Vox enim nihil aliud est, quàm percussus aer. Oportuit præterea sic Iunonem vociferari, vt ab omnibus exaudiretur in tam magno exercitu.

ὃς τόσον αὐδήσασκε) In multis codicibus hunc versum non reperiri, quòd hyperbolicus sit, quosdam testari refert Eustathius. Sed in historia etiam Herodotus meminit cuiusdam Aegyptij omnium mortalium vocalissimi, qui in copiis Darij erat. Maior erit hyperbole infra de Martis boatu. Porrò vox Stentoris abiit etiam in prouerbium. Iuuenalis Satyra 13.

Tu miser exclamas vt Stentora vincere possis.

ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον) Huius loci in ipso 1. lib. initio meminimus, cùm causam ex Plutarc. explicaremus, cur à nono anno belli Troiani narrationem aggrederetur. Tota autem Homerica Ilias in Achillis gratiam condita est, ideò ipso etiam à bello temperante, tamen illius passim recordationem iniicit. Hoc loco autem cùm hoc Græcis Iuno refricat, Achille præliante continuisse se Troianos intra vrbis claustra: nunc verò eo cessante, cæteros Græcos vinci. duo facit: vnum tacitè, alterum expressè. Tacitè monet eos, quantum sui præsidium contempserint: quo si non carerent, iam Troianis non cederent. Deinde expressè pudorem eis iniicit, vt quanquam Achille careant, tamen tantus exercitus fortibus & strenuis viris destitutus non videatur: vnde etiam dicuntur singuli animos resumpsisse. Solet n. generositas hominū exprobrata ignauia magis excitari, quod in ipso Hectore anteà vidimus, & apud Hom. alibi.

Τυδεΐ

Τυδεύς τοι μικρὸς) Hîc locus conferendus est cum iis, quæ ad Diomedem etiam Agamemnon dixit tertio libro: de quibus nos copiosè in Lexico.

σοὶ δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ) Ait Minerua ad Tydidem: Vide Diomedes, quàm sis patre Tydeo ignauior. Ille enim me etiam non hortante, imò aliquando prohibente, nihilo minus à bello ac pugna non desistebat (quod nunc artificiosè laudi tribuitur, cùm alioqui Numini sit obtemperandum) tu verò cùm te etiam horter & adiuuem, tamen cessas & cunctaris: proinde à paterna virtute maximè degeneras. Sed respondit appositè Diomedes, cùm sibi ipsa Minerua iam anteà prohibuisset, ne cum vllo Deorum, præterquàm cũ Venere pugnaret. proinde vitio sibi non esse vertendum, si Marti cedat in præsentia. Sed tamen non debere eum Martem refugere, illo argumento docet Minerua, quia etiam iniussus debuit illi resistere, non secus ac ipse Tydeus, inuita & prohibente ipsa, iuuenes Thebanorum in certamen prouocabat.

γιγνώσκω σε θεά) Anteà vidimus illustratos & caligine omni repurgatos Diomedi oculos à Pallade, vt possit discernere ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα: hinc fit, vt nunc quoque Mineruam agnoscat. Hac autem oratione purgat se Diomedes timoris & socordiæ criminibus quæ illi à Minerua imponebantur, opportunè de ipsius mandatis excipiens, quibus à pugna Deorum, vna excepta Venere, prohibebatur. Itaque noua oportuit eum cohortatione aduersus Martem ab ipsa impelli.

τοῦτον μαινόμενον) Martem appellat μαινόμενον propter insanos eius in bellando animos proprio admodum epitheto. τυκτὸν κακὸν autem, quòd, vt interpretatur Eustathius, à nobis talis fiat, neque natura nobis innatus sit, vt bibendi, edendi, dormiendi, &c. affectiones. Natura enim mansuetum creauit hominem, qui sua improbitate hac peste genus suum exedit. Vulgatæ tamen versiones τυκτὸν κακὸν, natura improbum interpretantur, neque forsan malè, vt curiosa sit nimis illa Eustathij sententia. Per ἀλλοπρόσαλλον Martis inconstantia significatur, cuius exemplum est hoc loco. Nam cùm Iunoni & Mineruæ esset pollicitus, se Græcis auxiliaturum aduersus Troianos, mutata tamen sententia, & violata stipulatione decollauit, & ad Troianorum partes desciuit. Vbi καὶ τὸ σιωπώμενον relinquit diuinandum Poeta, hoc ab ipso Marte Deas illas esse stipulatas.

Sic locuta, Sthenelum ab equis amouit humi,
Manu retrorsum trahens, hic .a. confestim desilijt,
Hæc verò in currum ascendit apud Diomedem nobilem
Gestiens dea, valdè autem crepuit fagineus axis
Sub pondere, potentẽ .n. ducebat deã, virúmq. optimũ.
Corripuit .a. flagellum & habenas Pallas Minerua:
Statim in Martem primum dixerit vnungulos equos.
Certè hic quidem Periphantem ingentem interfecit,
Aetolorum longè fortissimum, Oechesij illustrem filiũ.
Hunc quidẽ Mars spoliabat sanguinarius: sed Minerua
Induit Orci galeam: ne ipsam videret potens Mars.
Postquã .a. vidit hominum pestis Mars Diomedẽ diuũ,
Certe hic quidem Periphantem ingentem illic siuit
Iacere, vbi primũ interficiens abstulerat animam.
At iuit rectà in Diomedem equitandi peritum.
Illi .a. cùm iam cominus erant, alter in alterum euntes,
Prius Mars iaculatus est super iugũ habenásque equorũ
Hasta ærea, cupiens animam perdere,
Et hanc manu accipiens dea cæsijs oculis Minerua,
Summouit à curru, vt incassum adigeretur.
Secundò .a. impetum faciebat in bello fortis Diomedes
Hasta ærea: adegit autem Pallas Minerua
Infimũ in ventrem, vbi cingebatur balteo. (lacerauit.
Ea parte ipsũ vulnerauit assecutus, cutémq. pulchrã di-
At hastã extraxit rursus: hic autẽ sonitũ edidit ferreus
Quantum nouies mille clamãt, vel decies mille (Mars
Viri in bello pugnam ineuntes Martis.
At verò tremor occupauit Achiuósque Troianósque
Territos, adeò resonuit Mars insatiabilis belli.
Qualis autem ex nubibus obscurus apparet aer,
Ab æstu, vento grauiter spirante excitato.
Talis Tydidi Diomedi fortis Mars
Videbatur simul cum nebulis iens in cœlum latum,
Celeriter .a. venit Deorum in sedem altũ Olympũ:
Apud autem Iouem Saturnidem sedit animo mœrens.
Ostendit, .a. immortalẽ sanguinẽ defluentẽ ex vulnere
Et lugens verbis velocibus allocutus est:
Iupiter pater, non indignaris videns hæc violenta fa-
Semper sanè grauissima nos dij passi sumus (cinora
Mutuo consilio gratificantes hominibus.
Per te omnes pugnamus: tu .n. peperisti dementẽ filiam
Perniciosam cui semper iniusta opera curæ sunt.
Alij enim omnes quotquot dij sunt in Olympo,

Ὣς φαμένη, Σθένελον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Χειρὶ πάλιν ἐρύσασ'· ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ἀπόρουσε.
Ἡ δ' ἐς δίφρον ἔβαινε παραὶ Διομήδεα δῖον
Ἐμμεμαυῖα θεά· μέγα δ' ἔβραχε* φήγινος ἄξων γρ. πήδινος
Βριθοσύνῃ· δεινὴν γὰρ ἄγεν θεὸν, ἄνδρα τ' ἄριστον.
Λάζετο δὲ μάστιγα καὶ ἡνία Παλλὰς Ἀθήνη.
Αὐτίκ' ἐπ' Ἄρηι πρώτῳ ἔχε μώνυχας ἵππους.
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον ἐξενάριξεν,
Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστον, Ὀχησίου ἀγλαὸν υἱόν.
Τὸν μὲν Ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος· αὐτὰρ Ἀθήνη
Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης.
Ὡς δὲ ἴδε βροτολοιγὸς Ἄρης Διομήδεα δῖον,
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον αὐτόθ' ἔασε
Κεῖσθαι ὅθι πρῶτον κτείνων ἐξαίνυτο θυμόν,
Αὐτὰρ ὁ βῆρ' ἰθὺς Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Πρόσθεν Ἄρης ὠρέξαθ' ὑπὲρ ζυγὸν ἡνία θ' ἵππων
Ἔγχεϊ χαλκείῳ, μεμαὼς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι·
Καὶ τό γε χειρὶ λαβοῦσα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὦσεν ὑπ' ἐκ δίφροιο ἐτώσιον ἀϊχθῆναι.
Δεύτερος αὖθ' ὡρμᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔγχεϊ χαλκείῳ· ἐπέρεισε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Νείατον ἐς κενεῶνα, ὅθι ζωννύσκετο μίτρην.
Τῇ ῥά μιν οὖτα τυχὼν, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψεν·
Ἐκ δὲ δόρυ σπάσεν αὖτις· ὁ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης
Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπὸ τρόμος εἷλεν Ἀχαιούς τε Τρῶάς τε
Δείσαντας· τόσον ἔβραχ' Ἄρης ἆτος πολέμοιο.
Οἵη δ' ἐκ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀήρ
Καύματος ἐξ ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο·
Τοῖος Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ χάλκεος Ἄρης
Φαίνεθ' ὁμοῦ νεφέεσσιν ἰὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν.
Καρπαλίμως δ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπὺν Ὄλυμπον·
Πὰρ δὲ Διῒ Κρονίωνι καθέζετο θυμὸν ἀχεύων,
Δεῖξεν δ' ἄμβροτον αἷμα καταρρέον ἐξ ὠτειλῆς,
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ζεῦ πάτερ, οὐ νεμεσίζῃ ὁρῶν τάδε καρτερὰ ἔργα;
Αἰεί τοι ῥίγιστα θεοὶ τετληότες εἰμὲν
Ἀλλήλων ἰότητι, χάριν δ' ἄνδρεσσι φέροντες.
Σοὶ πάντες μαχόμεσθα· σὺ γὰρ τέκες ἄφρονα κούρην
Οὐλομένην, ᾗ τ' αἰὲν ἀήσυλα ἔργα μέμηλεν.
Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,

Σοί τ' ἐπιπείθονται, καὶ δεδμήμεσθα ἕκαστος.
Ταύτην δ' οὔτ' ἔπεϊ προτιβάλλεαι, οὔτε τι ἔργῳ,
Ἀλλ' ἀνιεῖς, ἐπεὶ αὐτὸς ἐγείναο παῖδ' ἀΐδηλον,
Ἣ νῦν Τυδέος υἱὸν ὑπέρθυμον Διομήδεα
Μαργαίνειν ἀνέηκεν ἐπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Κύπριδα μὲν πρῶτον σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος·
Ἀλλά μ' ὑπήνεικαν ταχέες πόδες· ἦ τέ κε δηρὸν
Αὐτοῦ πήματ' ἔπασχον ἐν αἰνῇσιν νεκάδεσσιν,
Ἤ κεν ζὼς ἀμενηνὸς ἔα χαλκοῖο τυπῇσι.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Μή τί μοι ἀλλοπρόσαλλε παρεζόμενος μινύριζε·
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε·
Μητρός τοι μένος ἐστὶν ἀάσχετον, οὐκ ἐπιεικτόν,
Ἥρης· τὴν μὲν ἐγὼ σπουδῇ δάμνημ' ἐπέεσσι,
Τῷ σ' οἴω κείνης τάδε πάσχειν ἐννεσίῃσιν.
Ἀλλ' οὐ μάν σ' ἔτι δηρὸν ἀνέξομαι ἄλγε' ἔχοντα.
Ἐκ γὰρ ἐμεῦ γένος ἐσσί, ἐμοὶ δέ σε γείνατο μήτηρ·
Εἰ δέ τευ ἐξ ἄλλου γε θεῶν γένευ ὧδ' ἀΐδηλος,
Καί κεν δὴ πάλαι ἦσθα ἐνέρτερος οὐρανιώνων.
Ὣς φάτο, καὶ Παιήον' ἀνώγει ἰήσασθαι.
γρ. φάρμακ' ἔπασσεν Τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα *φάρμακα πάσσων,
Ἠκέσατ'· οὐ μὲν γάρ τι καταθνητός γ' ἐτέτυκτο. (ξεν
Ὡς δ' γρ. ἐπειγόμενον. Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν *ἐπειγόμενος συνέπη-
Ὑγρὸν ἐόν, μάλα δ' ὦκα *περιστρέφεται κυκόωντι·
γρ. περιτρέφεται. Ὣς ἄρα καρπαλίμως ἰήσατο θοῦρον Ἄρηα.
Τὸν δ' Ἥβη λοῦσεν, χαρίεντα δὲ εἵματα ἕσσε·
Πὰρ δὲ Διὶ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων.
Αἱ δ' αὖτις πρὸς δῶμα Διὸς μεγάλοιο νέοντο
Ἥρη τ' Ἀργείη καὶ ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη,
Παύσασαι βροτολοιγὸν Ἄρην ἀνδροκτασιάων.

Tibi obediunt & subiecti sumus singuli,.
Hanc autem neque verbo coerces, neque facto:
Sed indulges, quoniam ipse genuisti filiam noxiam,
Quæ nunc Tydei filium magnanimum Diomedem
Furere induxit in immortales deos.
Venerē quidē primū cominus vulnerauit in manu ad
Sed postea in me ipsum irruit deo similis (volæ caput,
At me subduxerunt veloces pedes profectò diu
Ibi dolores passus fuisse inter ingētes cadauerū aceruos,
Si modò viuus, imbecillus fuissem ferri ictibus.
Hunc autē toruè intuitus, allocutus est nubicogus Iup.
Ne mihi, ô variè assidens lamentare,
Inimicissimus.n.mihi es deorum, qui Olympū habitant:
Semper enim tibi cōtentio grata, belláque pugnæque:
Matris tibi ingenium est incoercibile, neque tractabile,
Iunonis, quam quidem ego sedulò reprimo verbis.
Idcircò te puto illius hæc pati consilijs.
Sed nequaquam te amplius diu patiar dolores habere.
Ex me enim genus es, mihi autem te genuit mater.
Si autē aliquo ex alio deorum natus esses ita improbus,
Vel iam pridem fuisses inferior cœlitibus.
Sic dixit, & Pæonem iussit curare.
Huic autē Pæon dolorē lenientia medicamina inspergēs,
Sanauit, nequaquam enim mortalis erat.
Sicut.a.quando coagulum agitatū, lac albū condensauit
Liquidū cū esset, valde.a.velociter coagulatur miscenti:
Sic celeriter sanauit impetuosum Martem.
Hunc autem Hebe lauit, pulchráque indumenta induit.
Iuxta autem Iouem Saturnidem sedit, honore exultans.
Hæ autem rursus ad domum Iouis magni redierunt
Iunóque Argiua & potens Minerua,
Postquā repressissent sæuum Martem à virorū cædibus.

COMMENTARIVS.

δεινὸν ἄγεν θεόν) Friuolum esse puto quærere cur pondus Mineruæ attribuatur, cùm id diuinæ maiestati conueniat vt sua grauitate omnia deprimat, propter corporis magnitudinem, quā Dij Homerici prediti sunt. Heroem etiā ponderosum dici, vt hîc Diomedem nō est nouum. Apud Virgilium lib.6. cymba Charontis Aeneæ pondere gemuit simul accipit alueo Ingentem Aeneam, gemuit sub pondere cymba Sutilis, & multam accepit rimosa paludem.

δῦν' Ἄϊδος κυνέην.) Minerua cum Diomedis currum ascendit à Marte visa non est, quòd Orci galeam induerit, quæ quidem nigerrima omnium fingitur: vnde is qui dolosè quippiam & latenter agit, prouerbialiter Orci galeam gestare fertur, vt est videre in hoc Aristophanis loco ἐν Ἀχαρνεῦσι.

σκοτοδασυπυκνότριχά τιν' Ἄϊδος κυνῆν — λάβε δ' ἐμοῦ γ' εἵνεκα παρ' Ἱερωνύμου
εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου, id est,

Meáque causa sumito ab Hieronymo — *Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,*
Dein explicato dolos & artes Sisyphi:

Quo prouerbio vtitur etiam Plato 10. de Repub. vide Zenodotum, & Erasmum Adag. Chil. 2 centur. 10. prou. 74. Est autem illa galea, secundum veteres, densissima quædam nubes, cuius beneficio Dij mutuò inuisi sunt, id est ἀφανεῖς, vt æquipolleant ista, κυνέην Ἄδου δύναμις ὑπὸ παχυτάτῳ νέφει γνώσεως. Nota autem, Mineruam natura sua luciferam, quæ in Od. ἐξέλαμψε δίκην φωτός, nunc aliunde comparata caligine obscurari, quod fit secundum naturā prudentiæ.

οἵη δ' ἐκ νεφέων) In his versibus tum distinguendis tum vertendis vulgò erratum est. Sic enim sunt scribendi: οἵη δ' ἐκ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀήρ, Καύματος ἐξ ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο. interposita post καύματος ἐξ, distinctione. Sensus est: Quemadmodum post ingentem calorem solet aer nubibus obscurari, vi ventorum congregatis: sic post hos bellicos tumultus & ardores Mars vulneratus nubium instar discedere Diomedi cernitur. Illud itaque καύματος ἐξ *post calorem* vertimus, non, *ab æstu*, vt alij, à quibus etiam peccatum est, quòd illa ἀνέμοιο δυσαέος ὀρνυμένοιο sic vertentes, *venti grauiter spirantis excitati*, ad calarem referant, quasi venti causæ sint caloris: ego verto, *vento grauiter spirante excitato*, vt ventus intelligatur, qui nubes illas cogat, non qui calorem excitarit.

Ζεῦ πάτερ) Conuenientem Marti orationem tribuit, nimirum ἀλόγῳ ἄλογον: initium tamen iustam querelam complectitur, quòd hominum gratia Dij grauissima patiuntur, cuius tamen rei causa in ipsos Deos erat referenda non in Iouem: quod Mars innuit verbis expressis, sed adeò iniquè & ineptè, vt nihil suprà. Ait enim, Iouem in causa esse, quòd Dij inter se pugnent. Cur? quia ipse Mineruam peperit, quasi Deæ istius ortus eò tantùm spectasset. Et illa est petitio remotioris causę, qualis fuit in Adamo nostri generis parente, qui cum mandatum Dei esset prætergressus, culpam in ipsum Deum transtulit, quòd ille sibi vxorem dedisset, cuius suasu in peccatum delapsum se causabatur.

ἀλλοι μὲν γὰρ πάντες) Hoc loco manifestè aperit Poeta sententiam suam de Deo, quem vnum facit & imperium in reliquos Deos obtinentem vt Mars ipse ex illorum numero profitetur: quod idem apud veteres, saniores maximè Poetas creditum fuisse docet copiosè Clemens Alexand. lib. 5. Stromatum vnde loca quædam insignia huc transcripsissem, si Græcum exemplar ad manum esset.

ἀλλ' ἀνιεῖς) Calumniatur quidem Mars, sed alioqui constat, parentum indulgentiam filiorum improhibitatis causam esse, siquidem, vt est apud Publium, Inuitat culpam qui peccatum præterit: qui dissimulat peccatum, is inuitat vt iterum peccetur, ἵππος ἀδάμαστος ἀποβαίνει σκληρός, καὶ υἱὸς ἀνειμένος ἐκβαίνει προαλής, &c. inquit vir quidam diuinus.

ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι) Hic docet Homerus, quàm sit detestabile bellum, cuius Deum, illum (vt veteres arbitrati sunt) tanto odio prosequatur Deorum ille summus Iupiter. Cautè tamen intelligendum est: nam Martem odisse Iupiter ab Homero dicitur, videlicet insanum, iniquum petulantem, perfidum, & si qua alia Deo illi tribuuntur: at Minerua, quæ eadem armis præest, propter illius prudentiam cæterásque virtutes summoperè amat. Sic noster tantum abest vt iusta bella oderit & improbet, vt passim Deus armorum & exercituum à Spiritu Sancto appelletur.

τῇ σ' ὀλοῇ κύνῃ) Culpam huius vulneris, quod Marti inflictum est cautè à Minerua amolitus Iupiter in Iunonem transfert (quam ob illius durum & intractabile ingenium se odisse profitetur) propter illius ad hanc rem suggestum consilium. Vbi tacitè monemur, cùm aliquid fit non ad spectandum eum, qui illud reipsa fecit, quàm qui dederit consilium, id est, non tam secundam quàm principem & primariam efficientem causam, qua in re à multis peccatur sæpissimè, non secùs atque à cane, qui proiectum lapidem arrodit, eo qui proiecerit relicto. Porrò Iupiter non culpa omnino Mineruam eximit, sed vt eum doceat, quàm temerè se arguerit, animum illius ad Iouem conuertit, quæ Mineruæ author fuit huius pugnæ aggrediendæ & Martis è bello coercendi.

ἐκ γὰρ ἐμεῦ γένος ἐστί) Vix vllus pater est tam inhumanus, quem filij, quantumuis improbi, aliquatenus non misereatur, adeò difficile est naturalem illum paternum amorem exuere.

Finis Libri quinti.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI HOMERI *Iliadis*.

DIIS absistentibus prælio, Græci multos interficiunt Troianorum: Heleno autem suadente, Hector in ciuitatem reuertitur, & matri Hecubæ iubet vota facere Mineruæ: & polliceri ei duodecim boum sacrificium vt Diomedem auertat è prelio. Interim autem existentibus ipsis in campo, Glaucus & Diomedes recognoscentes paternam amicitiam, permutant arma inter se. Hector autem locutus matri Hecubæ & vxori Andromachæ, cum fratre Alexandro in prælium egreditur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ζ. autem Andromachæ & Hectoris est confabulatio.

TROIANORVM. a. sola relicta fuit & Achiuorum pugna grauis.
Frequenter autem huc & illuc inclinatum est præliũ per campum,
Inter se dirigentibus æratas lanceas,
Inter Simoentis & Xanthi fluenta.
Aiax autem primus Telamonius septum Achiuorum,
Troianorum rupit agmen, lumenque socijs attulit,
Virum iaculatus, qui fortissimus inter Thraces erat,
Filium Eussori, Acamantem, amplum & procerum.
Hunc percussit primus galeæ ad conum densas equi setas
Inque fronte fixit, penetrauit. a. ad os vsque (habentes:
Cuspis ærata: huic autem tenebræ oculos texerunt.
Axylum autem interfecit in bello strenuus Diomedes
Teuthranidem, qui habitabat bene structa in Arisba,
Diues opum, ac benignus erat hominibus:
Omnes. n. excipiebat comiter, secus viam ædes incolẽs.
Sed ab eo nullus horum tunc auertit acerbam mortem.
Antè occurrens: sed ambos vita priuauit,
Ipsum & famulum Calesium, qui tunc equorum
Erat auriga: hi autem ambo terram subierunt.
Dresum autem Euryalus & Ophelitum interfecit.
Iuit. a. ad Aesopum & Pedasum, quos quondã nympha
Nais Abarbarea peperit inculpato Bucolioni
Bucolion autem erat filius clari Laomedontis
Maximus natu, spurium autem ipsum pepererat mater
Pascens. a. oues mixtus est amore & cubili.
Ipsa autem grauida facta gemellos peperit filios
Et quidem horum dissoluit robur & fortia membra
Mecistiades, & ab humeris arma spoliauit.
Astyalum autem occidit promptus in bello Polypœtes.
Pidytem verò Vlysses Percosium interfecit

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΤΩΝ θεῶν ἀποστάντων τῆς μάχης, οἱ Ἕλληνες πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν Τρώων, Ἑλένου δὲ συμβουλεύσαντος, Ἕκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἄνεισι, καὶ τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ κελεύει θ' εὔξασθαι τῇ Ἀθηνᾷ καὶ ὑποσχέσθαι αὐτῇ δώδεκα βοῶν θυσίαν, ὅπως τὸν Διομήδην ἀποστήσῃ τῆς μάχης. τέως δὲ ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ Γλαῦκος καὶ Διομήδης ἀναγνωρίσαντες φιλίαν πατρικήν, διαλλάσσουσι τὰ ὅπλα ἀλλήλοις. Ἕκτωρ δὲ διαλεχθεὶς τῇ μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ Ἀνδρομάχῃ, σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸν πόλεμον ἔξεισιν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ζῆτα δ' ἄρ' Ἀνδρομάχης καὶ Ἕκτορος ἐστ' ὀαριστύς.

ΤΡΩΩΝ δ' οἰώθη Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή.
Πολλὰ δ' ἄρ' ἔνθα καὶ ἔνθ' ἴθυσε μάχη πεδίοιο,
Ἀλλήλων ἰθυνομένων χαλκήρεα δοῦρα,
Μεσσηγὺς Σιμόεντος ἰδὲ Ξάνθοιο ῥοάων·
Αἴας δὲ πρῶτος Τελαμώνιος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Τρώων ῥῆξε φάλαγγα, φόως δ' ἑτάροισιν ἔθηκεν,
Ἄνδρα βαλὼν ὃς ἄριστος ἐνὶ Θρῄκεσσι τέτυκτο,
Υἱὸν Εὐσσώρου Ἀκάμαντ' ἠΰν τε μέγαν τε.
Τόν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης·
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος *ὄσσ' ἐκάλυψεν. γρ. ὄσσε κάλυψεν,
Ἄξυλον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Τευθρανίδην, ὃς ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐν Ἀρίσβῃ,
Ἀφνειὸς βιότοιο, φίλος δ' ἦν ἀνθρώποισι·
Πάντας γὰρ φιλέεσκεν ὁδῷ ἔπι οἰκία ναίων.
Ἀλλά οἱ οὔτις τῶν γε τότ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Πρόσθεν ὑπαντιάσας· ἀλλ' ἄμφω θυμὸν ἀπηύρα,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα Καλήσιον, ὅς ῥα τόθ' ἵππων
Ἔσκεν ὑφηνίοχος· τὼ δ' ἄμφω γαῖαν ἐδύτην.
Δρῆσον δ' Εὐρύαλος καὶ Ὀφέλτιον ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ μετ' Αἴσηπον καὶ Πήδασον, οὕς ποτε νύμφη
Νηῒς Ἀβαρβαρέη τέκ' ἀμύμονι Βουκολίωνι.
Βουκολίων δ' ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ Λαομέδοντος
Πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ·
Ποιμαίνων δ' ἐπ' ὄεσσι μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη διδυμάονε γείνατο παῖδε·
Καὶ μὲν τῶν ὑπέλυσε μένος καὶ φαίδιμα γυῖα
Μηκιστηϊάδης, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Ἀστύαλον δ' ἄρ' ἔπεφνε μενεπτόλεμος Πολυποίτης·
Πιδύτην δ' Ὀδυσσεὺς Περκώσιον ἐξενάριξεν

Ἔγχεϊ χαλκείῳ· Τεῦκρος δ᾽ Ἀρετάονα δῖον.
Ἀντίλοχος δ᾽ Ἄβληρον ἐνήρατο δουρὶ φαεινῷ
Νεστορίδης· Ἔλατον δὲ ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Ναῖε δὲ Σατνιόεντος ἐϋρρείταο παρ᾽ ὄχθας
Πήδασον αἰπεινήν. Φύλακον δ᾽ ἕλε Λήϊτος ἥρως
Φεύγοντ᾽· Εὐρύπυλος δὲ Μελάνθιον ἐξενάριξεν·
Ἄδρηστον δὲ ἄρ᾽ ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ζωὸν ἕλ᾽. ἵππω γάρ οἱ ἀτυζομένω πεδίοιο
Ὄζῳ ἐνὶ βλαφθέντε μυρικίνῳ, ἀγκύλον ἅρμα
Ἄξαντ᾽ ἐν πρώτῳ ῥυμῷ, αὐτὼ μὲν ἐβήτην
Πρὸς πόλιν, ᾗ περ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι φοβέοντο.
Αὐτὸς δ᾽ ἐκ δίφροιο παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη
Πρηνὴς ἐν κονίῃσιν ἐπὶ στόμα. πὰρ δέ οἱ ἔστη
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος.
Ἄδρηστος δ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα λαβὼν ἐλίσσετο γούνων,
Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δὲ ἄξια δέξαι ἄποινα.
Πολλὰ δ᾽ ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος,
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι᾽ ἄποινα
Αἴκεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ᾽ ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
γρ. ἔπεισε Ὣς φάτο· τῷ δ᾽ ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν *ἔπειθε·
Καὶ δή μιν τάχ᾽ ἔμελλε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Δώσειν ᾧ θεράποντι καταξέμεν· ἀλλ᾽ Ἀγαμέμνων
Ἀντίος ἦλθε θέων, καὶ ὁμοκλήσας ἔπος ηὔδα,
γρ. οὕτως Ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε, τίη δὲ σὺ κήδεαι *αὔτως
γρ. ἦ σοι Ἀνδρῶν; ἦ σοὶ ἄριστα πεποίηται κατὰ οἶκον
Πρὸς Τρώων; τῶν μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Χεῖράς θ᾽ ἡμετέρας. μηδ᾽ ὅν τινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ᾽ ὃς φύγοι· ἀλλ᾽ ἅμα πάντες
Ἰλίου ἐξαπολοίατ᾽ ἀκήδεστοι καὶ ἄφαντοι.
Ὣς εἰπὼν ἔτρεψεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών· ὁ δ᾽ ἀπὸ ἕθεν ὤσατο χειρὶ
Ἥρω᾽ Ἄδρηστον· τὸν δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
Οὖτα κατὰ λαπάρην· ὁ δ᾽ ἀνετράπετ᾽. Ἀτρεΐδης δὲ
Λὰξ ἐν στήθεσι βὰς ἐξέσπασε μείλινον ἔγχος.

Hasta aerea. Teucrus autem Aretaonem nobilem
Antilochus autem Ablerum interemit hasta splendenti
Nestoriades. Elatum vero rex virorum Agamemnon:
Incolebat autē Satnioentis pulchrè fluentis apud ripas
Pedasum altam. Phylacū autem occidit Leitus heros
Fugientem. Eurypylus autem Melanthium interfecit:
Adrestum autem postea in bello fortis Menelaus
Viuum cepit. equi enim ipsius pauefacti per campum,
Ad ramum impediti myricinum curuum currum
Cum fregissent in summo temone, ipsi quidem cōtēderūt
Ad ciuitatem quò alij territi fugiebant:
Ipse autem ex curru iuxta rotam deuolutus est
Pronus in pulueribus in os: apud autē ipsum stetit
Atrides Menelaus tenens longam hastam.
Adrestus autem deinde amplexis supplicauit genibus:
Viuum serua Atrei fili: tu. a. digna accipe praemia.
Multa. a. in diuitijs patris res preciosae reconditae iacēt
Aésque aurúmque elaboratúmque ferrum:
Ex his tibi largietur pater infinita dona,
Sic me viuum audierit ad naues Achiuorum.
Sic dixit: huic autem animū in pectorib. persuadebat
Et iam ipsum mox erat veloces ad naues Achiuorum
Daturus suo famulo deducendum, sed Agamemnon
Obuius venit currens, & minaciter clamans verbum dixit,
O mollis, ò Menelae, curnam tu curas ita
Homines? an tibi optima facta sunt domi
A Troianis? horum nullus effugiat graue exitium
Manúsque nostras, neque quem in vētre mater (omnes
Infantem existentē ferret: neq. is quidē fugiat: sed simul
Cum Ilio pereant inhumati, & prorsus extincti.
Sic locutus, immutauit fratris mentem heros
Aequa admonens: hic autem à se depulit manu
Heroem Adrestum: hunc autem rex Agamemnon
Vulnerauit ad ile. hic. v. resupinatus est. Atrides autē
Calce in pectus inscendens euulsit fraxineam lanceam.

COMMENTARIVS.

Τρώων ἰώκη) Hoc in fine praecedentis libri vidimus: Dij enim illi, qui se huic pugnae immiscuerant, in Olympum se receperunt, vbi Poeta, vt etiam alibi, innuere videtur posse, absente Numine, & non auxiliante, ab omnibus aliquid paestari, quod nos improbamus.

Μεσσηγὺς Σιμόεντος) Huc pertinet quod à Strabone lib. 13. obseruatur, propriè Troianum cāpum dici Simoisium & Scamandrium, in quo fuerunt tot certamina, vt alibi dicemus.

Αἴας δὲ πρῶτος) Deserta pugna à Diis illis Aiax Telamonius strenuè & fortiter se gerit sine vlla Numinis ope, quod contrà in aliis heroibus factum est. Ideò Sophocles fingit eum superbientem dicentémque Mineruae, se eius auxilio non indigere, sed neque caeterorum Deorum. Nuntius, vbi loquitur verba Calchantis referens:

Κεῖνος δ᾽ ἀπ᾽ οἴκων εὐθὺς ἐξορμώμενος
ἄνους καλῶς λέγοντος εὑρέθη πατρός.
ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐννέπει, τέκνον, δορὶ
βούλου κρατεῖν μὲν, σὺν θεῷ δ᾽ ἀεὶ κρατεῖν.
ὁ δ᾽ ὑψικόμπως κἀφρόνως ἠμείψατο,
πάτερ, θεοῖς μὲν κἂν ὁ μηδὲν ὢν ὁμοῦ
κράτος κατακτήσαιτ᾽· ἐγὼ δὲ καὶ δίχα
κείνων πέποιθα τοῦτ᾽ ἐπισπάσειν κλέος.
τοσόνδ᾽ ἐκόμπει μῦθον· εἶτα δεύτερον
δίας Ἀθάνας, ἡνίκ᾽ ὀτρύνουσά νιν
ηὔδα πρὸς ἐχθροῖς χεῖρα φοινίαν τρέπειν,
τότ᾽ ἀντιφωνεῖ δεινὸν ἄρρητόν τ᾽ ἔπος,
ἄνασσα, τοῖς ἄλλοισιν Ἀργείων πέλας
ἵστω, καθ᾽ ἡμᾶς δ᾽ οὔποτ᾽ ἐνρήξει μάχη. id est, vt interpretatus est Ioach. Camer.

Ille verò (Aiax) domo statim proficiscens
Demens bene dicente repertus est patre.
Ille enim ei memorat Fili, hasta
Velis praestare quidem, cum Deo autem semper praestare.
At ille superbè ac insanè respondit,
Pater, cum Diis etiam qui nihili fuerit
Victoriam obtinere possit: ego verò & sine
Illis confido hoc apprehensurum me esse decus.
Talem iactabat orationem. Deinde iterum
Diuae Mineruae, quando cohortatus eum
Iubebat in hostes manum cruentam vertere,
Tunc reclamat saeuum infandúmque dictum.
Regina, alios Argiuos propter
Consiste, apud nos verò nunquam perrumpet praelium. Haec ille

Quibus Homerus videtur assentiri, cùm eum sine auxilio Deorum (nam nullus vnquam illi adest, vt Vlyssi, Diomedi, Agamemnoni, Menelao & caeteris) tam strenuum inducit.

ἀλλά οἱ οὔτις τῶν γε) Ista non dicuntur à Poeta quasi opprobrij loco & in hominis reprehensionem, qui adeò fuerit hospitalis, sed fati necessitatem ostendit. Quidam contrà φαλιστικὸν λόγον putant. Reprobat enim hominis indiscretam hospitalitatem, quasi omnis generis homines exciperet, nulla habita personarum ratione, eósque, si contingeret, uequissimos. Ideò Plato ab aliquo extraneo hospitio exceptus, hominémque demiratus, cùm eum videsset alterum, mox tertium quendam, denique plures quoque excepisse, abiisse dicitur, hospitiúmque recusasse: noluit enim quoslibet homines cuipiam ex illis honesto & spectabili adaequari, tantíque eos vt hunc à viro sapiente & cordato fieri. Quod Eustathius refert hoc loco. Mihi tamen prior sententia magis probatur: nam cùm eum φίλον ἀνθρώποισι appellat, videtur hanc virtutem in eo commendare.

ὦ πέπον ὦ Μενέλαε) Menelaum Homerus non solùm fortem facit, vt suprà lib. 2. ex Athenæo docuimus, sed etiam clementem & mansuetum, vt hoc loco. Tamẽ cùm excessus omnis virtutis vitium propriè sit, vt scriptores Ethici docent, illud à Poeta impræsentiarũ improbatur, tum per Agamemnonem, qui eum acerbè obseruatum Adrestum obiurgat, tum per seipsum cum Agamemnonis orationem laudat his verbis, ὣς εἰπὼν ἔτρεψεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως Αἴσιμα παρειπών. Est enim vbi misereri hostis oporteat, & vbi non, quod longioris est disputationis, quàm vt hîc concludi posset. Sed & videndum est, ne misericordiam cum clementia confundamus, cùm illa planè sit vitiosa, vt egregiè docet Seneca libro secundo de Clemen. cap. 5.

ἦ σοὶ ἄριστα πεποίηται) Acerba & grauis Ironia, quasi dicat: Tot bona à Troianis accepisti, vt hoc beneficio eos compenses, scilicet. Pudeat te mollem & væcordem hominem erga eos commiseratione vti, à quibus tibi domi tot sunt illatæ iniuriæ. Quin age & nulli parcatur, nostrísque manibus omnes concidant. Sic in fœdifragos hostes affectus est Agamemnon, qui in ipsis initiis mitior videbatur. Ita docet Poeta, eos commiserationem tuam non promereri qui se perfidè erga te gesserint, & quos, etiamsi illis peperceris, meliores & integriores facturus non es: imò id omnino necessarium est, tam nefanda scelera puniri, quod etiam sacris exemplis luculenter illustrari potest. Eos autem hostes intelligi par est, qui exteri sunt, & quibus nullà reuerentiæ parte obstrictus es, quales sunt reges & magistratus tui: ab illorum enim cæde, etiam si cruenta tyrannide te opprimant, abstinendum est: quanquam scio aliter interdum vsurpatum. Sed sui exemplis nostra sententia non destituitur, & in hanc partem proculdubiò satius est peccare (si peccare est, Magistratus tuos qualescunque revereri) quàm in illam. Licet igitur eorum perfidiam experiaris, at clementem erga illos te geras oportet, quod contrà Menelaus intempestiuè vsurpauit, vt initio diximus.

Nestor autem Argiuos hortabatur altè clamans,
O amici heroes Danai famuli Martis.
Nemo nunc exuuijs intentus retrò
Maneat, vt plurima ferens ad naues redeat:
Sed viros interficiamus: postea autem et illas quieti
Cadaueribus per campum detrahetis mortuis.
Sic fatus, cõcitauit robur & animum uniuscuiusque
Tunc rursus Troiam bellicosis ab Achiuis
Ilium ascendissent impotentia domiti,
Nisi Aeneæq; & Hectori dixisset astans
Priamides Helenus, augurum longè præstantissimus:
Aeneáque & Hector quoniam labor in vos maximè
Troianorũ & Lyciorum incumbit, quia præstantissimi
Omnẽ ad motum estis & ad pugnandũ & cõsulendum
State illic, & populum inhibete ante portas,
Quoquo versũ obeũtes, prius quã rursus iter manus v-
Fugientes cadant, hostibus verò risui fiant (xorum
Sed postquàm phalanges adhortati fueritis omnes,
Nos quidẽ aduersus Danaos pugnabimus ibi manẽtes.
Quamuis valdè afflicti: necessitas enim vrget.

Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος,
Μήτις νῦν ἐνάρων ἐπιβαλλόμενος μετόπισθε
Μιμνέτω, ὥς κεν πλεῖστα φέρων ἐπὶ νῆας ἵκηται.
Ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν· ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἕκηλοι
Νεκροὺς ἀμ πεδίον συλήσετε τεθνειῶτας.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθα κεν αὖτε Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες,
Εἰ μὴ ἄρ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστὰς
Πριαμίδης Ἕλενος, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος,
Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ, ἐπεὶ πόνος ὔμμι μάλιστα
Τρώων καὶ Λυκίων ἐγκέκλιται, οὕνεκ' ἄριστοι
Πᾶσαν ἐπ' ἰθύν ἐστε μάχεσθαί τε φρονέειν τε,
Στῆτ' αὐτοῦ, καὶ λαὸν ἐρυκάκετε πρὸ πυλάων,
Πάντῃ ἐποιχόμενοι, πρὶν αὖτ' ἐν χερσὶ γυναικῶν
Φεύγοντας πεσέειν, δηΐοισι δὲ χάρμα γενέσθαι·
Αὐτὰρ ἐπεί κε φάλαγγας ἐποτρύνητον ἁπάσας,
Ἡμεῖς μὲν Δαναοῖσι μαχησόμεθ' αὖθι μένοντες,
Καὶ μάλα τειρόμενοί περ· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.

COMMENTARIVS.

μήτις νῦν ἐνάρων) Homericus Nestor cùm armis non possit, consiliis tamen semper Græcos adiuuat, quanquam communicatione quoque suæ personæ dicit ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν, quasi velit quoque illius particeps videri: at verò vbi de lucro loquitur, non dixit συλήσομεν sed συλήσετε. Aduertendum est autem illius consilium quo Græcos deterret, ne inter pugnandum spoliis detineantur: qua de re, vt ait Eustathius, Lacedæmonij posteà legem tulerunt, trecentósque viros eius legis custodes constituerunt.

Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ) Videtur Aeneam Hectori præponere, cùm eum primùm interpellet, secundo autem loco Hectorem: sed illud forsan versus gratia factum est, vel quia non erat etiam minor Aeneæ dignitas quàm Hectoris, quasi vtrique cura totius exercitus esset demandata, in quo Lycios etiam, id est, auxiliares copias complectitur: quanquam Dares Phrygius præter Aeneam & Hectorem alios etiam enumerat, qui in eandem prouinciæ societatem veniebant, nimirum Deiphobum, Alexandrum, Troilum & Memnonẽ. Duo autem continet hæc Heleni oratio, primum vtrumque ducem Aeneam & Hectorem ad coercendum à fuga exercitum & excitandum hortatur: deinde speciatim Hectorem iubet Troiam proficisci, vt Mineruam sacrificiis Troianarum mulierum placari & exorari curet pro compescendo à pugna Diomede.

μάχεσθαί τε φρονέειν τε) Duæ virtutes boni ducis exprimuntur, optimis consiliis vti, & quæ consulta sunt fortiter exequi. Qua de re aliàs à nobis copiosè dictum est.

ἐν χερσὶ γυναικῶν) Notatur Troianorum pusillanimitas, qui fugiendo in manus mulierum decidant; deinde ipsarum etiam mulierũ mollities quæ viros excipiant fugientes. Licet autem illa sexui fœminino communis sit, repertæ sunt tamen mulieres quæ audaciùs & fortiùs se gesserint in virorum fuga, quàm hę Troianæ quales fuerunt, Chiæ, Argiuæ, & Persides, vt retulit Plutarch. commẽtario de virtutibus mulierum, quæ tantùm abest vt fugientes maritos manibus exciperint, vt contrà aut sua corhortatione ad pugnã dum impulerint, aut deficientibus & languidis subuenerint, imò illis iam fractis in virorum locum pugnauerint.

Hector, sed tu ciuitatem adi: dic autem deinde
Matri tuæ & meæ: hæc autem cõgregans matronas
In templum Mineruæ glaucis oculis in arce summa
Aperiens claue valuas sacræ ædis,
Peplum quod ei videbitur prætiosissimũ & maximum
Esse in domo, & ei longè charissimum ipsi,
Ponat Mineruæ in genibus pulchricomæ
Et ei voueat duodecim boues in templo
Anniculos, indomitos sacrificaturã: si miserata fuerit

Ἕκτορ ἀτὰρ σὺ πόλινδε* μετέρχεο, εἰπὲ δ' ἔπειτα — γρ. μετίχεο
Μητέρι σῇ καὶ ἐμῇ· ἡ δὲ ξυνάγουσα γεραιὰς
Νηὸν Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἐν πόλει ἄκρῃ,
Οἴξασα κληῗδι θύρας ἱεροῖο δόμοιο,
Πέπλον ὅς οἱ δοκέει χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
Εἶναι ἐνὶ* μεγάροις, καί οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῇ, — γρ. μεγάρῳ
Θεῖναι Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο.
Καί οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἤνις, ἠκέστας ἱερευσέμεν, αἴκ' ἐλεήσῃ

Ἄστυ τε, καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα,
Αἴκεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχῃ Ἰλίου ἱρῆς,
Ἄγριον αἰχμητὴν, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο·
Ὃν δὴ ἐγὼ κάρτιστον, Ἀχαιῶν φημὶ γενέσθαι.
Οὐδ' Ἀχιλῆά ποθ' ὧδέ γ' ἐδείδιμεν ὄρχαμον ἀνδρῶν
γρ. ἐξ ἔμμεναι Ὅν πέρ φασι θεᾶς *ἐξέμμεναι· ἀλλ' ὅδε λίην
Μαίνεται, οὐδέ τις οἱ δύναται μένος ἰσοφαρίζειν.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' οὔ τι κασιγνήτῳ ἀπίθησεν·
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα, κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ,
γρ. μαχέσασθαι Ὀτρύνων* μαχέσασθαι· ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν.
Ἀργεῖοι δ' ὑπεχώρησαν, λῆξαν δὲ φόνοιο,
Φὰν δέ τιν' ἀθανάτων ἐξ οὐρανοῦ ἀστερόεντος
Τρωσὶν ἀλεξήσοντα κατελθέμεν, ὡς ἐλέλιχθεν.
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
γρ. τηλεκλειτοὶ Τρῶες ὑπέρθυμοι, *τηλεκλητοί τ' ἐπίκουροι,
Ἀνέρες ἔστε φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ βείω προτὶ Ἴλιον, ἠδὲ γέρουσιν
Εἴπω βουλευτῇσι καὶ ἡμετέρῃς ἀλόχοισι,
Δαίμοσιν ἀρήσασθαι, ὑποσχέσθαι δ' ἑκατόμβας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀμφὶ δέ μιν σφυρὰ τύπτε καὶ αὐχένα δέρμα κελαινὸν
Ἄντυξ ἣ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς καὶ Τυδέος υἱὸς
Ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε καταθνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐ μὲν γάρ ποτ' ὄπωπα μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ
Τὸ πρίν· ἀτὰρ μὲν νῦν γε πολὺ προβέβηκας ἁπάντων
Σῷ θάρσει, ὅτ' ἐμὸν δολιχόσκιον ἔγχος ἔμεινας.
Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσιν.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθας,
Οὐκ ἂν ἔγωγε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην.
Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος
Δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας
Σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήϊον· αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου
Θεινόμεναι βουπλῆγι· Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
Δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα· Θέτις δ' ὑπεδέξατο κόλπῳ
Δειδιότα· κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
Τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου παῖς· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν.
Οὐδ' ἂν ἐγὼ μακάρεσσι θεοῖς ἐθέλοιμι μάχεσθαι.
Εἰ δέ τις ἐσσὶ βροτῶν οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσιν,
Ἆσσον ἴθ', ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι.

Vrbémque & Troianorum vxores & infantes liberos,
Sic Tydei filium auertat ab Ilio sacro,
Ferocem bellatorem, fortem artificem fugæ,
Quem iam ego fortissimum Achiuorum arbitror esse,
Neque Achillē vnquam sic timuimus, principē virorū,
Quem aiunt ex dea esse: sed hic valde
Furit, neque quisquā ei potest robore æquiparari
Sic dixit: Hector. a. nequicquā fratri inobediēs fuit:
Statim autem ex curru cum armis desilyt in terram.
Vibrans. a. acuta iacula per exercitū ibat quoquouersu
Concitans ad pugnandum, suscitauit. a. prælium graue.
Hi autem conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis:
Argiui autem retrocesserunt, & desierunt à cæde,
Existimabant. n. aliquem immortaliū ex cælo stellato
Troianis auxiliaturum descendisse: sic conuersi sunt.
Hector autem Troianos hortabatur altè inclamans,
Troiani animosi & è longinqo vocati socij,
Viri estote amici, memineritis strenuæ fortitudinis,
Tantisper dum ego iuero ad Ilium, & senibus
Dicam consiliarijs & nostris vxoribus,
Dijs vt supplicent voueántque hecatombas.
Sic locutus abijt pulchrè galeatus Hector:
Circum. a. ipsum talos pulsabat & ceruicē coriū nigrum
Circūferentia quæ extrema currebat circa scutū vmbilicatum
Glaucus. a. Hippolochi filius et Tydei filius.
In medium vtrorumq́, coierunt prompti ad pugnandū.
Hi. a. quando iam propè erant contra inuicem euntes,
Hunc prior allocutus est in prælio fortis Diomedes,
Quisnam tu es fortissime mortalium hominum?
Non. n. vnquam vidi in pugna viros illustres reddēte
Antea: atqui nunc longè antecessisti cunctos
Tua confidentia: quoniam meam longam hastam expectas.
Infelicium verò filij meo robori occurrunt.
Si autem aliquis immortalium de cælo venisti,
Non ego cum dijs cælestibus pugnauero:
Neque enim neque Dryantis quidē filius fortis Licurgus
Diu vixit, qui cum dijs cælestibus certabat.
Qui olim furentis Bacchi nutrices
Persequebatur per sacrum Nisseium: illæ. a. simul omnes
Thyrsos in terram proiecerunt ab homicida Lycurgo
Verberatæ stimulo: Bacchus autem territus,
Subijt maris vndam, Thetis autem excepit sinu
Timēte: vehemens. n. tenebat tremor ob viri cōminationem
Huic quidē postea irati sunt dij facilè viuentes:
Et ipsum cæcum fecit Saturni filius, neque amplius diu
Vixit: quoniam immortalib. inuisus erat omnibus dijs:
Neque ego cum beatis dijs velim pugnare,
Si. a. aliquis es mortalium, qui terræ fructum comedunt,
Propius accede, vt ocyus mortis ad metas peruenias.

COMMENTARIVS.

Ἕκτορ ἀτὰρ σὺ πόλινδε A). Hæc est secunda pars orationis Heleni qua fratrem Hectorem iubet Troiam proficisci, vt illic curet Mineruam donis & sacrificiis mulierum placari. Sed cur non potius Ioui supplicant, quem proculdubiò magis propitium erga se sperare poterant, tum quia magis in eorum partes propenderet, tum quòd eorum etiam sacrificiis delectaretur: quod poterat augur præstantissimus Helenus intelligere, & ipse quoque Iupiter antea idem testatus est, videlicet lib. 4. circa initium, vbi diligere se mirificè Troiam Iunoni indicat, proinde inuitum concedere se, vt illa exscindatur. Cur ergo, inquam, Ioui nunc sacrificia institui non iubet Helenus? Sciendum est, fuisse moris apud illos veteres non solùm propitios, sed etiam aduersos Deos sibi conciliare: adeò fuit difficile miseris mortalibus in tanta multitudine, in qua rarò regnat concordia, omnium inire gratiam. vnde vno illorum læso, cæteri nihil proderant, sed is quoquo modo placandus erat, ne lædenti imposterum infensus redderetur. Illinc nata sunt nefanda

fanda & horrenda illa facrificia,quibus offenfum aliquod Numen fuit, demulcendum & leniendum. Itaque prudenter fecisse se arbitrabantur Romani,qui bonis & malis dæmonib.templa extraxissent. Iam verò Troianis vtile futurum putat Helenus,si Mineruam, quam infenfam proculdubiò habebant propter excitatũ ab ea in illos Diomedē placetur,ideò eã donis & facrificiis honestari iubet, vt illa his commota,Diomedem à perdendo Troiano exercitu coerceat. Nota autem,hic duo Numini offerri:donum, & facrificiũ. Donum est peplum,Mineruæ conueniens:quia illud genus vestis muliebre est. Sacrificium autem duodecim boum, quod animal illi etiam folebat immolari. Natalis lib.4.cap.5. Celebrabantur,inquit,Lampadophoria in huius honorem Deæ, cui taurus candidus aliquando,aut indomita iuuenca immolari consueuit ab antiquis,vt testatur Ouidius lib.4.Metamor.

Dys tribus ille focos totidem de cespite ponit, *Læuum Mercurio,dextrum tibi bellica virgo,*
Ara Iouis media est,mactatur vacca Mineruæ, *Alipedi vitulus,taurus tibi summe Deorum.* Hæc ille.

Sed & hi boues Homerici indomiti quoque sunt,eos enim ἤνις ἠκέστας appellat,scilicet tales virgini & Deæ castę meritò conueniũt. porrò omnia complexus est Poeta,quæ à nobis Deo offerri debent:illa enim duo sunt,vt ex Lactantio refert Polydorus de Inuen. rer.lib.5.cap.9. Donum & Sacrificium. Donum in perpetuum,Sacrificium ad tempus. Sed vtrumque aliter interpretamus: Donum nostrum est integritas animi:Sacrificium autem [redacted],quam etiam Eucharistiam appellat Tertullianus, teste eodem Polyd.lib.5.cap.10. Locus Lactantij est de Vero cultu lib.6.cap.vlt.vbi sic antiquorum dona & facrificia,qualia sunt etiã hæc Homerica reprehendit. Verum apud istos,inquit,qui nullo modo rationem diuinitatis intelligunt,donũ est, quicquid auro argentóque fabricatur,item quicquid purpura & serico texitur. Sacrificium est victima,& quæcunque in ara cremantur. Sed vtroque non vtitur Deus,quia & ipse incorruptus est,& illud totum corruptibile. Itaque Deo vtrumque incorporale offerendum est,quo vtitur. Donũ est integritas animi:facrificium laus & hymnus. Si enim Deus non videtur,ergo his rebus coli debet,quæ non videntur,&c. Quæ annotare volui,vt nos Christiani dum hæc Ethnicorum scripta legimus,illis non remorati,& pietatem illorum adulterinam deferentes,veram semper amplectamur.

ἐπὶ γούνασιν) Indicare Homerum,hoc loco sedere Mineruæ simulachrum,testis est Strabo lib.13. Vbi reprehenduntur illi qui, *ad genua* (quæ vulgaris est versio) sunt interpretati;vel,*iuxta genua*,hoc est παρὰ γούνασιν. At quod hodie est Mineruæ simulachrum in altera Troia (ait Strabo) stans conspicitur,atque præterea,antiquorum Mineruæ simulachrorum multa sedentia conspici,vt Phocææ,Massiliæ,Romæ in Chio,aliísque locis pluribus. Ergo hic ἐπὶ γούνασιν,*in genibus*,reddidimus.

ὣς ἔφαθ᾽ Ἕκτωρ δ᾽ ἐκ) Cùm ad Aeneam & Hectorem simul sermonem direxisset Helenus, tamen nunc solius Hectoris Poeta meminit,qui in hortando exercitu occupetur iuxta fratris monitum & consilium. Aeneam ergo reticet,vel quòd ille hoc officium Hectori cesserit,quasi præstantiori: vel quòd nihil erat adhuc gesturus Aeneas,quod scribi mereretur. Vterque enim exercitus iam conquiescet vsque ad diem sequentem,de quo inf.lib.11. Vbi etiam Troianos circa Hectorem, Aeneam & tres Antenoridas stare dicet. Vel quia Poeta eò spectat,vt Hectorem cæteris omnibus vbique anteponat,& hoc pacto illustriorem reddat Achillem,à quo tantus vir posteà interimetur. Itaque eum hoc loco sic extollit,vt scribat,eum pro immortali aliquo Deo à Græcis existimarum.

ἀνέρες ἐστὲ φίλοι) Hoc esse illud existimo,quod Agamemnon anteà dicebat,ἀλλήλους τ᾽ αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας, vt sit sensus, Vos mutuò amicos vobis ipsis ostendite,vt alius alij opituletur,quod amicitiæ signum est. Vel illud,φίλοι, separatim legendum est: sic ἀνέρες ἐστὲ,φίλοι,id est,O amici,viros vos præstate.vt ibidem Agamemnon quoque loquitur,

ὦ φίλοι ἀνέρες ἐστὲ,καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἕλεσθε

εἴπω βουλευτῇσι) Solarum mulierum meminerat Helenus:sed Hector generosiùs & viriliùs agit,qui rem ipsis vrbis moderatoribus ac consiliariis se denunciaturum ait,vnde illa Mineruæ placatio cum maiore fiat authoritate.puduit enim hominem,communis boni auxilium in mulieribus totum collocare.

ἐς μέσον ἀμφοτέρων) Videtur fuisse moris,vt vtrinque stante exercitu monomachia quadam ad maiorem stragem præluderetur: vel hoc à Poeta confingitur,vt melius heroes,quorum gratia Iliadem se scribere iam inde ab initio professus est,nobis ob oculos possit propoponere,ne dum in confusa & inordinata pugna describenda occuparetur,id tam commodè exequi non posset.

τίς δὲ σὺ ἐσσι φέριστε) Quòd fortissimum Glaucum appellat,meram esse Ironiam puto:eum enim potius temerarium arguit, qui audeat aduersus se prodire,vt nimirum mortem subeat:quia ex illo congressu nihil aliud sit ei à se expectandum.

εἰ δέ τις ἀθανάτων) Inducta est rursus oculis Diomedis pristina illa caligo,qua non licet homini,Deum ab homine distinguere,alioqui non dubitaret,vtrum hic Glaucus mortalis an immortalis esset. At pietatem suam idcirco non oblitus est: profitetur enim, se cum isto non pugnaturum,si Deus fuerit,quod anteà in Marte probatum fecerat. Nunc autem exemplo docet,quàm sit periculosum cum Diis congredi,qua de re alibi à nobis dicetur.

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱός) Hoc ab aliis aliter narratur quàm à Poeta nostro. Apollodorus lib.3. Bibliothecés. Porrò Dionysius,inquit, post vitem inuentam à Iunone furore iniecto percitus,Aegyptúmque ac Syriam pererrauit. Hunc primus omnium Proteus rex Aegyptiorum hospitio accepit:ac rursus ad Gybellam Phrygiæ vrbem proficiscitur:atque ibi expiatus à Rhea, & ceremonias edoctus Cybeleias,stolaque ab eodem sumpta,ad Indos per Thraciam contendit. Lycurgus Dryantis filius rex Edonorum,qui amnem Strymonem incolunt,primùm ipsum contumelia affectum eiecit. Tum Bacchus ad Thetin Nerei filiam confugit:Bacchæ autem in vincula coniectæ fuerunt,nec non magna Satyrorum multitudo,quæ eum consecuta est. Contrà verò Bacchæ statim solutæ sunt. Nam Dionysius Lycurgo furorem iniecit.tum ille amentia præceps Dryantem filium vitis palmitem se ratus amputare,securi percussum interfecit. Qui cum extrema sui corporis præcidisset,resipuit. Deinde vbi terra nullas suppeditaret fruges,Numen suo renunciauit oraculo,Terram tum fore fructiferam,cùm Lycurgus mortalitatę exuerit. Quod vt Edoni acceperunt, ipsum in Pangæũ mortē abductũ in vincula coniecerunt,vbi ex Dionysij voto equis laniatus occubuit. Hæc ille. At Homerus eũ à Ioue excæcatũ scribit & interfectum,sed genus mortis non exponit. Hyginus verò in Fabulis cap.132. Lycurgus,inquit,Dryantis filius,Liberum de regno fugauit:quem cùm negaret Deum esse,vinúmque bibisset,& ebrius matrē suã violare voluisset,tunc vites exscindere est conatus,quòd diceret,illud malũ medicamentũ esse,quod mentes mutaret:qui insania ab Libero obiecta,vxorem suam & filium interfecit,ipsúmq; Lycurgũ Liber pantheris obiecit in Rhodope,qui mons est Thraciæ,cuius imperiũ habuit. Hîc traditur,vnum pedem sibi pro vitibus excidisse. Plutarchus autem in Commen.de Audiendis Poet. eius solùm partis meminit, qua dicitur Lycurgus excidisse vites. Neq;enim,inquit,filius Dryantis fortis Lycurgus sana mēte fuit, quòd multis vino se emergētibus debacchãtibúsq;vites passim exscidit,cùm propiùs potuisset adducere frōtes,atq; insanũ Deũ,vt inquit Plato,sobrio coercitũ corrigere. Sed de his plura in Lexico.

θεοὶ ῥεῖα ζώοντες) Licet multis locis Poeta inconsiderate & impiè de Diis loquatur,at contrà sæpe de iis pientissimè loquitur,vt hoc loco & aliis præterea,cum Deos facile viuere ait: quod à Plutarcho in Commentario de Audiendis Poëtis sic docetur: ὅσα δ᾽ εἴρηται μὲν,inquit,ἀτόπως,εὐθὺς δὲ οὐ λέλυται,ταῦτα δεῖ τοῖς ἀλλαχόθι πρὸς τοὐναντίον εἰρημένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀνταναιρεῖν,μὴ ἀχθομένους τῷ ποιητῇ, μὴ δὲ χαλεπαίνοντας,ἀλλὰ τοῖς ἐν ἤθει καὶ μετὰ παιδιᾶς λεγομένοις. Εὐθὺς εἰ βούλει πρὸς τὰς Ὁμηρικὰς τῶν θεῶν ῥίψεις ὑπ᾽ ἀλλήλων,καὶ τρώσεις ὑπ᾽ ἀνθρώπων καὶ διαφορὰς καὶ χαλεπότητας, ἦ πάλιν καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι,καὶ νοεῖς νῦν δῆτα καὶ λέγεις κρεῖττον ἀλλαχόθι καὶ βέλτιον τὰ τοιαῦτα. Θεοὶ ῥεῖα ζώοντες.καὶ τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα καὶ ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι ζώειν ἀχνυμένοις,αὐτοὶ δέ τ᾽ ἀκηδέες εἰσίν.αὗται γάρ εἰσιν ὑγιαίνουσαι περὶ θεῶν δόξαι καὶ ἀληθεῖς.ἐκεῖνα δὲ πέπλασται πρὸς ἔκπληξιν ἀνθρώπων. id est,vt Hermannus Cruserius interpretatur. Quæ verò dicta sunt inopportune,nec sunt euersa statim,hæc contrariis,quæ aliis locis ipsi protulere,sunt conuellenda,non succendendum Poetæ,vel in eum stomachum,verum in relata pro moribus hominum & ioco. Primùm si placet descriptis ab Homero Deorum inuicem præcipitationibus,illatis ab hominibus vulneribus,contentionibus,offensionibus oppone hæc: *Edere quid dictis noras tu rectius istis.* Et consideras hercle,& dicis ea alias rectius meliúsque. *Dŷ placida vita potiuntur.* Et, *Delectantur eo Dŷ seculo cuncta beati.* Et, *Sic statuere etenim miseris mortalibus ægram Ducere Dŷ vitam,degunt ipsi sine cura.* Sunt enim hæ de Diis sanæ opiniones,illa verò ad homines conficta percellendos. Idem Plutarchus in libro de Homero: θεοὺς εἶναι,inquit,πάντες οἱ γε ὀρθῶς φρονοῦντες νομίζουσι, καὶ πρῶτος Ὅμηρος, ἀεὶ γὰρ μέμνηται τῶν θεῶν, λέγων,μάκαρες θεοὶ,καὶ ῥεῖα ζώοντες.ἀθάνατοι γὰρ ὄντες,ῥᾳδίαν καὶ ἄπαυστον ἔχουσι τὴν τοῦ ζῆν φύσιν: id est,Deos esse,omnes sana mente præditi arbitrantur,intérque hos Homerus primus est. Semper enim mentionem facit Deorum: vt cùm dicit,μάκαρες θεοὶ,ῥεῖα ζώοντες: Beati Dij,& facile viuentes. Cùm enim sint immortales,faciles & non cessaturam habent viuendi naturam. Hæc ille.

Neque etiam existimandum est,Homerum sensisse Deos esse otiosos,sed illorum actiones non esse laboriosas, vt cum his mortalibus comparentur: sed eiusmodi,vt quietem suam idcirco non conturbent, tam facilè est illis, omnia quæ volunt, præstare.

Ita enim intelligendum est, ne Epicureorum dogmatis authorem pium Poetam constituamus. Iam verò vbi secùs loquitur quàm hoc loco vel aliis similibus, reprehendendus est, adeò sunt antiqui isti scriptores cum iudicio legendi, Diogenes Sinopensis à negotiis & causis, contentionibúsque & bellis atque seditionibus longè aberat, & maximè imitabatur Deorum vitam, inquit Dio Prusæus Orat. 6 quæ est de tyrannide: Illos enim solos ait Homerus facilè viuere, quasi homines laboriosè & difficulter viuerent, &c. Deorum vita in Phædro Platonis describitur.

ὁ γὰρ ἐπὶ δὴν ἦν) Est itaque breuis vita interdum nequitiæ hominum indiciū, non quidem necessarium, quia improbi diutissimè aliquando viuunt. sed tamen probabile: cùm vita sit donum Dei. porrò cùm illo longius vti non licet, videtur hoc supplicij loco censendum, quasi hoc etiam pacto norit Deus homines vlcisci: ita vna eadémque re aliis bene facit, alios punit. Huius est exemplum in hoc Lycurgo, de illo extat γνώμη apud Menandrum, ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος, Si quem Deus amat, ille iuuenis interit.

Τὸν δ' αὖθ' Ἱππολόχοιο προσηύδα φαίδιμος υἱός,	*Hunc .a. rursus Hippolochi allocutus est illustris filius,*
Τυδείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;	[redacted]*animε, cur genus percontaris?*
Οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.	*Quale foliorum genus, tale & virorum.*
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕ-	*Folia alia quidem ventus humi fundit alia: .a. sylua*
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. (λῆ	*Germinans producit: veris autem succrescunt tempore:*
Ὣς ἀνδρῶν γενεή, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.	*Sic virorum genus hoc quidem nascitur: illud .a. desinit.*
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς	*Si .a. vis & hæc discere, vt benè cognoscas*
Ἡμετέρην γενεήν, (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασιν.)	*Nostram stirpem (multi autem ipsi viri sciunt)*
Ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο·	*Est ciuitas Ephyre in recessu Argi equis apti.*
Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν,	*Hîc .a. Sysyphus fuit, qui prudentissimus extitit virorū,*
Σίσυφος Αἰολίδης· ὁ δ' ἄρα Γλαῦκον τέκεθ' υἱόν.	*Sisyphus Aeolides, hic vero Glaucū generauit filium.*
Αὐτὰρ Γλαῦκος ἔτικτεν ἀμύμονα Βελλεροφόντην.	*Verùm Glaucus genuit inculpatum Bellerophontem.*
Τῷ δὲ θεοὶ κάλλος τε καὶ ἠνορέην ἐρατεινὴν	*Huic autē dij pulchritudinem & virilitatem amabilem*
Ὤπασαν· αὐτάρ οἱ Προῖτος κακὰ μήσατο θυμῷ·	*Præbuerunt, sed ei Prætus mala molitus est animo.*
Ὅς ῥ' ἐκ δήμου ἔλασσεν, ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν	*Qui ex ciuitate expulit, quia multò præstantior erat*
Ἀργείων· Ζεὺς γάρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ ἐδάμασσε.	*Argiuis. Iupiter enim eius sub sceptro subegit.*
Τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντεια	*Cū hoc .a. vxor Præti furiosè cupiuit nobilis Antia*
Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν οὔτι	*Oculto concubitu misceri: sed huic neutiquam*
Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην.	*Persuasit proba sapiens, prudenti Bellerophonti.*
Ἡ δὲ ψευσαμένη Προῖτον βασιλῆα προσηύδα,	*Illa autem mentita Prætum regem allocuta est:*
Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην,	*Morieris ô Præte, alioqui interfice Bellerophontem,*
Ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ.	*Qui mecum voluit concubitu misceri non volente.*
Ὣς φάτο. τὸν δὲ ἄνακτα χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσε·	*Sic dixit: hunc .a. regem ira occupauit, vt audiuit.*
Κτεῖναι μέν ῥ' ἀλέεινε, (σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῷ)	*Interficere quidē vitabat (verebatur enim in animo)*
γρ. λυκί ι πορεν Πέμπε δέ μιν* Λυκίηνδε, πόρεν δ' ὅγε σήματα λυγρά,	*Misit .a. in Lyciam, præbuit .a. hic literas perniciosas*
ιω Γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά.	*Scribens in tabella plicata exitialia multa.*
Δεῖξαι δ' ἠνώγει ᾧ πενθερῷ, ὄφρ' ἀπόλοιτο.	*Ostendere autem iusserat suo socero, quò periret.*
Αὐτὰρ ὁ βῆ Λυκίηνδε θεῶν ὑπ' ἀμύμονι πομπῇ·	*Sed hic iuit in Lyciam deorum sub fausto comitatu,*
Ἀλλ' ὅτε δὴ Λυκίην ἷξε, Ξάνθον τε ῥέοντα,	*Sed quando iam Lyciam venit, Xantúmque fluentem,*
Προφρονέως μιν τῖεν ἄναξ Λυκίης εὐρείης·	*Promptè ipsum honorauit rex Lyciæ spatiosæ:*
Ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν·	*Per nouē dies hospitatus est, & nouē boues sacrificauit.*
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	*Sed quando iam decima apparuit roseis digitis aurora:*
Καὶ τότε μιν ἐρέεινε, καὶ ᾔτεε σῆμα ἰδέσθαι	*Et tunc ipsum interrogauit, & petijt literas videre,*
Ὅττι ῥά οἱ γαμβροῖο πάρα Προίτοιο φέροιτο·	*Quascunque ipsi à genero Præto ferret.*
Αὐτὰρ ἐπειδὴ σῆμα κακὸν παρεδέξατο γαμβροῦ,	*At postquā literas exitiales accepit generi,*
Πρῶτον μέν ῥα χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσε·	*Primùm quidem Chimæram inexpugnabilem iussit*
Πεφνέμεν. ἡ δ' ἄρ' ἔην θεῖον γένος, οὐδ' ἀνθρώπων,	*Interficere: hæc aūt erat diuinum genus, non hominum:*
Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,	*Ante leo, pòst autem draco, media autem capra,*
Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.	*Ingentem spirans ignis vim ardentis:*
Καὶ τὴν μὲν κατέπεφνε, θεῶν τεράεσσι πιθήσας.	*Et hanc quidem interfecit, deorum prodigijs confisus.*
Δεύτερον αὖ, Σολύμοισι μαχέσσατο κυδαλίμοισι·	*Secundò iterum, cum Solymis pugnauit inclytis.*
Καρτίστην δὴ τήν γε μάχην φάτο δύμεναι ἀνδρῶν.	*Fortissimam certè hāc pugnam dicebat iniſſe virorum.*
Τὸ τρίτον αὖ, κατέπεφνεν Ἀμαζόνας ἀντιανείρας.	*Tertiò rursus interfecit Amazonas viragines.*
Τῷ δ' ἄρ' ἀνερχομένῳ πυκινὸν δόλον ἄλλον ὕφαινε.	*Huic verò redeunti astutum dolum alium struebat:*
Κρίνας ἐκ Λυκίης εὐρείης φῶτας ἀρίστους,	*Delectis ex Lycia lata viris fortissimis*
Εἷσε λόχον· τοὶ δ' οὔτι πάλιν οἶκόνδε νέοντο·	*Collocauit insidias: hi verò non rursus domū redierūt:*
Πάντας γὰρ κατέπεφνεν ἀμύμων Βελλεροφόντης·	*Omnes enim interfecit eximius Bellerophontes.*
Ἀλλ' ὅτε δὴ γίγνωσκε θεοῦ γόνον ἠὺν ἐόντα,	*Sed quando iam cognouit dei sobolem præclaram esse,*
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε, δίδου δ' ὅγε θυγατέρα ἥν·	*Illic ipsum detinuit: dedit autem is filiam suam,*
Δῶκε δέ οἱ τιμῆς βασιληΐδος ἧμισυ πάσης·	*Dedit etiam honoris regij dimidium totius.*

Et

Et quidem ei Lycij prædium assignarunt præstans alijs,
Egregiũ solis arboribus consiti & aruorum, vt coleret.
Hæc autem peperit tres filios Bellicoso Bellerophonti
Isandrúmque & Hippolochum, & Laodamiam.
Laodamiæ quidem concubuit sapiens Iupiter.
Hæc .n. peperit diuinum Sarpedona ære armatum.
Sed quando iam & ille exosus fuit omnibus dijs,
Hic per campum Aleium solus errabat,
Suum animum consumẽs, consortium hominum fugiẽs.
Isandrum verò ei filium Mars insatiabilis belli.
Pugnantem aduersus Solymos interfecit inclytos.
Hanc autẽ irata aureas habenas tractãs Diana occidit.
Hippolochus .a. me genuit, & ex hoc dico natum esse.
Misit .a. me ad Troiã, & mihi valdè multũ mãdauit
Vt semper benè me gererem & præstantior essem alijs,
Neque genus patrum dedecorarem, qui longè optimi
Inque Ephyra extiterunt, & in Lycia [redacted]
Ex hoc genere & sanguine glorior esse.

Καί οἱ Λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμοιτο.
Ἡ δ' ἔτεκε τρία τέκνα δαΐφρονι Βελλεροφόντῃ,
Ἴσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον καὶ Λαοδάμειαν.
Λαοδαμείῃ μὲν παρελέξατο μητίετα Ζεύς.
Ἡ δ' ἔτεκ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα χαλκοκορυστήν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κἀκεῖνος ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν,
Ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Ἴσανδρον δέ οἱ υἱὸν Ἄρης ἆτος πολέμοιο
Μαρνάμενον Σολύμοισι κατέκτανε κυδαλίμοισι.
Τὴν δὲ χολωσαμένη χρυσήνιος Ἄρτεμις ἔκτα.
Ἱππόλοχος δέ μ' ἔτικτε, καὶ ἐκ τοῦ φημὶ γενέσθαι·
Πέμπε δέ μ' ἐς Τροίην, καί μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελ-
Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων· (λεν
Μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
[redacted]φύρῃ ἐγένοντο καὶ ἐν Λυκίῃ εὐρείῃ·
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.

COMMENTARIVS.

τὸν δ' αὖθ' Ἱππολόχοιο) Persequitur copiosa narratione Glaucus generis sui ortum eúmque Diomedi exponit: quod à Poeta confictum est, ne virum tam illustrem relinqueret ignotum, cùm eò maximè totum illius opus spectet, vt præstantissimos & clarissimos quosque heroas dicebat. Ait ergo Glaucus, se ex Sisypho originem ducere, hoc pacto: Sisyphus Glaucum genuit filium, hic Bellerophontem, qui ex filia regis Prœti tres liberos suscepit, Isandrum, Hippolochum, & Laodamiam. Isandrus in bello periit, nulla relicta sobole: Laodamiam Iupiter compressit, ex qua Sarpedon natus: Glaucus autem ex patre Hippolocho. In Bellerophontis autem historia magis immoratur propter egregia illius facinora, quæ intacta noluit Homerus præterire.

Οἵηπερ φύλλων γενεή) Eleganti proœmio in generis sui expositionem præfatur argumento instabilitatis humani generis, quod foliis comparat, quorum nunc alia decidunt, nunc alia succrescunt. quod Home[redacted]comprobauit, cuius locum, quia luculentus est huc transcribemus ex Stob. Serm. 96.

ἓν δὲ τὸ κάλλιστον Χῖος ἔειπεν ἀνήρ
Οἵηπερ φύλλων γενεή, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν,
παῦροί μιν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι
στέρνοις ἐγκατέθεντο. πάρεστι γὰρ ἐλπὶς ἑκάστῳ
ἀνδρῶν, ἥ τε νέων στήθεσιν ἐμφύεται.
θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης,
κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.
οὔτε γὰρ ἐλπίδ' ἔχει γηρασέμεν, οὔτε θανεῖσθαι,
οὐδ' ὑγιὴς ὅταν ᾖ, φροντίδ' ἔχει καμάτου
νήπιοι οἷς ταύτῃ κεῖται νόος, οὐδὲ ἴσασιν
ὡς χρόνος ἔσθ' ἥβης καὶ βιότου ὀλίγος
θνητοῖς· ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα
ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλῆθι χαριζόμενος. id est:

Vnam sententiam optimè vir Chius protulit, (Homerum autem intelligit, quem hîc Simonides Chium prodit)
Quòd hominum generatio talis sit, qualis est foliorum:
Hanc pauci homines perceptam auribus
In pectore condunt. Fouet enim spes vnumquemque
Virorum, qualis iuuenum animus innascitur.
Quandiu verò mortalium amabilem iuuentæ florem obtinet,
Animo leui præditus multa cogitat irrita.
Nam neque senectutem sibi affuturam, neque mortem inspectat,
Neque dum sanus est, morbos veretur.
Hoc modo affecti sunt stulti, nec intelligunt,
Quàm breue sit iuuentutis ac vitæ tempus datum
Mortalibus: tu verò hæc discas, vt ad finem vitæ
Animo tuo bona præbeas & gratificeris.

Hinc sumpsit Mimnermus, cùm dicit:

ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου.

Producit nos tanquam folia floridum tempus
Veris, cùm subitò splendor solis augetur, &c. quanquam alio sensu id enarrat, vt etiam facere videtur Simonides, qui tamen magis accedit ad Poetam. Sic etiam Aristophanes in Auibus:

φύσιν ἄνδρες ἀμαυρόβιοι φύλλων γενεᾷ
προσόμοιοι
ὀλιγοδρανέες πλάσματα πηλοῦ σκιοειδέα
φῦλ', ἀμενηνά, ἀπτῆνες
ἐφημέριοι ταλαοὶ βροτοὶ ἀνέρες
εἰκελόνειροι. id est:

Natura homines sunt imbecillis vitæ ac foliorum generationi
Admodum similes,
Exiguo tempore viuentes plasmata ex luto, vmbrarum imagines
Inuolucres, vt fumus euanescentes
Diurni, miseri mortales.
Vmbrarum somnia.

Ζεὺς γάρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ) Hîc docet Poeta, humana regna à supremi illius Dei nutu pendere, eúmque illa cui voluerit largiri: qua de re à nobis lib. 1. copiosè dictum est.

τῷ δὲ γυνὴ Προίτου) Meliebris libidinis exemplum luculentissimum. Antia, quæ ab aliis etiam Sthenobœa appellatur, Bellerophontem hospitem suum de stupro sibi inferendo interpellat, thorúmque maritalem violare non veretur, quem alioqui sanctissimum esse conuenit. Cùm autem hoc prudenti & casto viro persuadere non potuerit, scelus scelere cumulat: nam eum quasi adulterij reũ ad maritum Prœtum defert, non quòd reuerà stuprum intulisset, sed quòd sibi inuitæ inferre tentasset, nimirum verita, ne contrà Bellerophon, si ipsa non occuparet, apud regem illam eius criminis nomine accusaret, vt ait Hyginus Poet. Astron. lib. 2. cap. de Equo. Cui exemplo alia quoque reperiuntur similia hîc etiam à nobis commemoranda, tum vt mulierum ingenia eiusmodi oderimus, tum vt castorum etiam virorum, qui infandæ illi libidini obtemperare noluerunt, vestigia insistamus. Phædra itaque Minois filia, vt refert Hygin. in fab. cap. 47. Thesei vxor Hippolytum priuignum suum adamauit. quẽ cùm nõ potuisset ad suã perducere voluntatem, tabellas scriptas ad suum virum, se ab Hippolyto compressam esse, séque ipsa suspendio necauit, & Theseus re audita filiũ suum manibus excedere iussit, & optauit à Neptuno patre filio suo exitium. Itaque cùm Hippolytus equis iunctis veheretur, repentè ei mari taurus (alij dicunt Phocas) apparuit, cuius mugitu equi expauefacti, Hippolytum distraxerunt, vitáque priuarunt. Vide Ouid. 15. Metam. vbi etiam dicitur idem Hippolytus in vitam ab Aesculapio restitutus, vt ait etiam Hyginus eod. lib. cap. 69. Hippolyti historiam aliquatenus leuitérque attingit Pausanias in Attic. vbi hoc notandum est, quod Phædra illius sui priuigni amore insaniisse dicitur, adeò vt myrtus apud Trœzenios ostendatur, cuius folia ex amoris ægrimonia criminali acu illa transfixerit. Aliud exemplum est in Creteide, quæ Hippolyte quoque dicitur. Illa Acasti fuit vxor, quæ cùm Pelium amaret, neque ille contrà huius amori vellet obsequi, Peliũ vltrò de stupri appellatione apud virũ accusauit. Itaque Acastus Pelio, ceu venationis causa, in saltũ Pelij montis abducto, ibique omnib. armis spoliato, feris lacerandum præbuit: verùm Chion siue Mercurius intereuniẽs, accepta Vulcani machæra, Pelium liberauit, qui posteà domum reuersus, Acastum cum vxore interfecit. Refert Natalis Mythol. lib. 9. cap. 4. In sacris paganis simile exemplum legimus vxoris Pentephris & Iosephi, qui eiuş etiam impudico desiderio non auscultans, ab ea apud Pentephrem maritũ illius attentatæ pudicitiæ accusatus, quo nomine etiam in carcerem coniectus est: historia est apud Mosem Genes. cap. 39. Quæ omnia simul continentiæ documenta sunt eorum respectu, qui sibi ab alieni thori violatione temperarunt.

φρονέοντα δαΐφρονα) Ostendit Poeta, se hoc Bellerophontis factum mirũ in modũ probare, cùm eum idcirco titulo prudentis & fa-

pientis exornat. Hoc Publio Fulgentio Mytholog. lib. 3, ansam dedit dicendi Bellerophontem dici, quasi βουληφόρον, vbi hæc omnia de eo videtur nimis anxiè interpretari: tamen quia ad mores facit, eius locum lubet obseruare. Bellerophonta, inquit, posuerũt, quasi βουληφόρον, quos nos Latinè Sapientiæ consiliatorem dicimus, sicut Homerus ait, οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα, &c. paulò pòst. Nam vt hoc certum sit, Homerus in fabula eiusdem Bellorophontis ita ait, τὸν δ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην, id est, bona cogitantem sapientissimum consilium (lego, consiliarium) spernit libidinem, id est Antiam: ἀντίον enim Græce contrarium dicitur, sicut Antichristum dicimus, quasi ἀντίον τοῦ χριστοῦ, id est, Contrarium Christo. Vide itaque cuius vxor Antia dicatur, nihilominus Prœti. Prœtos Pamphila lingua Sordidus dicitur, sicut Hesiodus in Bucolico scribit, dicens * (desunt verba Græca, ideò asterisco notatus est locus) id est, sordibus vuarum bene calcatarum sanguineo rore, & cuius vxor est libido nisi sordidi? Hæc ille.

κτεῖναι μὲν ῥ' ἀλέεινε) Adeò fuit sanctum ius hospitij apud illos veteres, vt demerentem etiam hospitem morti dare intra suum hospitium recusarent, quæ causa itidem fuit vt Prœtus à Bellerophontis, quem reum attentati sui thori existimabat, cæde abstinuerit: eadem quoque consideratione rex Lyciæ aliis periculis eum obiecit, antequam ipse suam domum hospitis sanguine macularet. Et quis furor tandem est, vt hoc nostro seculo eadem hospitij reuerentia saltem inuiolata non maneat? At sperate, Deum memorem fandi atque nefandi. Iam verò in hac narratione obseruandum est, quàm sit periculosum temerè credere, vbi præcipuè de honore & existimatione hominis agitur: vnde plerunque fit, vt innocentes pro nocentibus accipiamus, quod ex hoc loco docet Lucianus in Commentario de Non temerè credendo Calumniæ, καὶ ἐνίοτε, inquit, οἷς αὐτὸς τις ἔνοχός ἐστι, ταῦτα φθάσας κατηγόρησε τοῦ πλησίον ἐκφυγεῖν, οὕτω πειρώμενος τὴν διαβολήν. & paulò pòst: τοιγαροῦν πολλῶν κακῶν ὁ βίος ἐπλήσθη ὑπὸ τοῦ οὕτω ῥᾳδίως, καὶ ἀνεξετάστως πιστευομένων διαβολῶν. ἡ μὲν γὰρ Ἄντεια, τεθναίης, φησὶν, ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην ὅς γ' ἔθελε φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ. αὐτὴ προτέρα ἐπιχειρήσασα, καὶ ὑπεροφθεῖσα, καὶ μικροῦ ὁ νεανίας ἐν τῇ πρὸς Χίμαιραν συμπλοκῇ διεφθάρη, ἐπίτιμον σωφροσύνης ὑποσχὼν, καὶ τὸν ξένον αἰδοῦς ὑπὸ μάχλου γυναικὸς ἐπιβεβουλευμένος. id est: Sæpenumerò item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, socium insimulat: vt quum anteuertit accusando, suspicione culpæ ac crimine elabatur. & paulò post: Proinde multa sunt humanæ vitæ mala ex eo, quòd promiscuè ac sine discrimine calumniis creditur, quale est quod apud Poetam Antia: Bellerophontem occide aut Prœte peribis. Qui mihi conatus præsigne auferre pudoris Fœminei. Cùm ipsa prior adolescentem ad concubitum solicitasset, contempta, in hoc periculum induxit, vt cum Chimæra pugna congressus parum abfuerit, quin victrice bestia occumberet. Tum pœna luenda fuit castitatis pudorisque iuuenilis, quẽ hospitis coniux adultera suspectum fecerat. Hæc ille, [redacted] itaque diligenter aduertendum est, quàm sit periculosum omnibus sine discrimine aut iudicio fidem adhibere, quantumuis illi faciem amici veritatísque laruam præ se ferant. Meminerimus proinde egregiæ illius tabulæ, in qua diuinus Apelles Calumniam depinxit, vt refert idem Lucianus eodem Commentario. Imago itaque illa sic se habet. Ad dextram considet quispiam auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti calumniæ. Circumstant eum mulierculæ duæ, Ignorantia, ac Suspicio. Adit aliunde propera Calumnia eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem & iram æstuanti conceptam pectore præ se ferens, sinistrâ facem tenens flammiuomam, dextra secum adolescentem capillis prehensum, manus ad superos tendentem, obtestatémque immortalium Deorum fidem, rapit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè habeti, cæterum planè iis similis, qui sontico aliquo morbo contabuerunt. Hunc facilè coniicias Liuorem esse. Quin & mulierculæ aliquot Calumniam sequuntur comites, quorum munus est, dominam hortari, instruere, comere: illæ sunt Insidiæ ac Fallacia. A tergo lugubri hab tu pullata laceráque Pœnitentia subsequitur, quæ capite in tergum deflexo, cum lacrymis ac pudore procul venientem Veritatem excipit. Hæc ad verbũ Lucianus [redacted] Abesse ergo debet à viro probo non solùm ipsum calumniandi crimen, sed etiam calumniis credendi facilitas, ex qua innocentibus sæpe infertur iniuria, vt egregij illi Cleanthis versus docent:

κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστί πω. λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον,
μῖσος ἀναπλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.

id est: Nihil fere tam est malignum, quàm calumnia: Hæc enim vbi clam aliquem à se persuasum decipit, Odium excitat aduersus eum, qui nihil est commeritus. Cuius rei exemplum patet in nostro Bellerophonte.

πόρεν δ' ὅ γε σήματα λυγρά) Abierunt in prouerbium istæ Bellerophontis literæ, quo Lucianus vtitur in Apologia pro mercede conductis, sensu tamen aliquantulum distorto à fabula: idem etiam in Commentario aduersus indoctum. Illud Plutus in Bacchidibus attigit, vbi Chrysalus à Mnesilocho literis quoque deceptus est, NIC. Tace, Nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt. Quas tu attulisti, hæc te vinciri iubent. CHRYS. aha, Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer? sine, & cæte. Tales fuerunt Dauidis literæ, quas Vrias in suam perniciem Ioabo tradidit, vt est 2. Sam. cap. 11. quæ etiam hodie paræmiacè vsurpantur. Simile fuit factum illud Pharnabazi apud Plutarc. in vita Lysandri. Res sic se habet. Lysander Pharnabazi prouinciam deuastarat, qua re commotus Pharnabazus misit Lacedæmona, qui Lysandrum apud Ephoros accusaret: à quibus idcirco statim reuocatus est Lysander: qui cùm criminationes Pharnabazi timeret, effecit, vt cum eo colloqueretur, rogauítque vt in sui commendationem literas ad Ephoros perscriberet, in quibus testaretur, se ab eo læsum non esse. quod se facturum Pharnabazus simulauit. cæterùm qualem flagitabat Lysander epistolam conscripsit: clàm verò alteram habebat exaratam, & inter signandum commutauit codicillos, nihil inter se specie discrepantes, tradidítque Lysandro illos occultè scriptos. Reuersus Lacedæmonem Lysander, atque vt moris est, ad curiam profectus, reddidit Ephoris Pharnabazi literas pro certo habens, crimen suum maximum iam esse sopitum. Pharnabazum enim Lacedæmonij, quòd inter regios præfectos fuisset in bello promptissimus, charum habebant. Vt verò lectas literas Ephori ostenderunt Lysandro, & hic animaduertit, non esse scilicet vnum Vlyssem subdolum, &c. Hæc Plutarchus. Iam verò in nostro Bellerophonte obseruandum est, quanta cum fidelitate has sibi concreditas literas pertulerit, nec ita curiosus fuerit, vt eas inspexerit, quod leue forsan videbatur, nisi id summus vir Plutarchus in commentario de Curiositate annotasset, cuius hæc sunt verba: διὸ καὶ πίστεως, inquit, ἁπάσης ἔρημος ὁ πολυπράγμων ἐστὶν, οἰκέταις γοῦν καὶ ξένοις πιστεύομεν μᾶλλον ἐπιστολὰς καὶ γράμματα, καὶ σφραγῖδας, ἢ φίλοις καὶ οἰκείοις πολυπράγμοσιν. ὁ δὲ Βελλεροφόντης ἐκεῖνος, οὐδὲ καθ' ἑαυτοῦ γράμματα κομίζων ἔλυσεν, ἀλλ' ἀπέσχετο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως, ὡς τῆς γυναικὸς διὰ τὴν αὐτὴν ἐγκράτειαν. ἀκρασίας γάρ τι τὸ πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ τὸ μοιχεύειν, καὶ πρὸς τῇ ἀκρασίᾳ δεινῆς ἀνοίας καὶ ἀφροσύνης. τὸ γὰρ τοσαύτας παρελθόντα κοινὰς καὶ δεδημοσιευμένας γυναῖκας ἐπὶ τὴν κατάκλειστον ὠθεῖσθαι καὶ πολυτελῆ, πολλάκις δὲ οὕτω τύχῃ καὶ ἄμορφον οὖσαν, ὑπερβολὴ μανίας καὶ παραφροσύνης. ταυτὸν δὲ οἱ πολυπράγμονες ποιοῦσι, πολλὰ καὶ καλὰ θεάματα καὶ ἀκούσματα, καὶ σχολὰς καὶ διατριβὰς παρελθόντες, ἐπιστόλια διορύττουσιν ἀλλότρια, καὶ παραβάλλουσι γειτόνων τοίχοις τὰ ὦτα, καὶ συμψιθυρίζουσιν οἰκέταις καὶ γυναίοις, πολλάκις μὲν οὐδὲ ἀκινδύνως, ἀεὶ δὲ ἀδόξως. id est, Quare omni quoque fide curiosus orbus est. Seruis certè & peregrinis credimus citius epistolas, literas, sigilla, quàm amicis & familiaribus curiosis. Bellerophontes verò ne cùm literas de capite quidem ferret suo, scriptas resignauit eas, sed abstinuit eadem ex continentia vt regis coniuge, ita epistola. Quandoquidem intemperantiæ est, curiosum esse iuxta, atque adulterium admittere, ac præter intemperantiam immodicæ amentiæ ac insipientiæ. Siquidem tot præterire vulgatas & publicè prostitutas fœminas, in reclusam autem & sumptuosam exardescere, sæpe etiam si casus tulerit, deformem: id superat insaniam & desipientiam omnem. Idem curiosis vsu venit, multis & præclaris spectaculis, auditionibus, disputationibus, & confabulationibus neglectis aliorum epistolas effringunt, vicinorum parietibus aures applicant, cum mancipiis & mulierculis consusurrant, sæpe non sine periculo, semper turpiter certè. Hæc ille.

ἐννῆμαρ ξείνισσε) In Odyssea quidem, inquit Eustathius, vno eodémque die interrogantur hospites domestici, id est primo quo adueniunt. Hic verò Bellerophontes post nouem dies. Quod ab Iobate factum dicunt, verito, ne si literas reserasset, citius se ad Prœtum Bellerophontes reciperet. Alij dicunt, moris esse antiqui, vt decima die hospites interrogarentur, quod & in Paride factum est cum à Menelao exceptus est hospitio.

πρῶτον μέν ῥα χίμαιραν) Quid sit Chimæra, quid isti Solymi & Amazones, ac cuiusmodi fuerint hi Bellerophontis labores, in Lexico explicabimus.

ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος) Exosum fuisse Diis Bellerophontem dicit Poeta, sed causam non explicat. Quidam dicunt, eum cum Pegaso alato equo quem à Neptuno acceperat, cœlos petiisse: quare indignati Dij, Pegaso œstrum immiserunt, quo ille agitatus sessorem excussit, qui in eos campos decidit, qui posteà ab eius erroribus ἀλήιοι dicti sunt, cæcus itidem factus ab ipsis Diis. Quam fabulam de Pegaso Lucianus in Commentario de Astrologia sic est interpretatus: ἐγὼ δὲ, inquit, καὶ περὶ Βελλεροφόντεω τοιάδε φρονέω. πτηνὸν μὲν οἱ γενέσθαι ἵππον οὐ μάλα πείθομαι, δοκέω δέ μιν ταύτην τὴν σοφίην μεδέποντα, ὑψηλά τε φρονέοντα, καὶ ἄστροισι ὁμιλέοντα ἐς οὐρανὸν οὐχὶ τῷ ἵππῳ ἀναβῆναι, ἀλλὰ τῇ διανοίῃ. id est, Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, non admodum credo verùm

verùm arbitror, illum hanc disciplinam (nimirum Astrologiam) sectantem, sublimiáque cogitantem & intra Astra versantem, in cœlum non equo ascendisse, sed animo. Hæc ille. Quod ad huius herois errores attinet, eorum causam animi dolorib etiam tãtum tribuit Marcus Tullius 3. Tusc. Ex hoc, inquit, euenit, vt in animi doloribus alij solitudines captent, vt ait Hom. de Bellerophonte:

Qui miser in campis mærens errabat Aleis *Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans, &c.*

χρυσηνίοιο ἄρτεμις ἔκτα) Aliàs etiam obseruauimus, interitus mulierum Dianæ à veteribus tribui, vt virorum Apollini. Nunc addimus ex Phornuto in Speculatione de Deorum natura, creditam ab antiquis Dianam luctu & cæde gaudere: vnde nonnulli moti sunt, vt sacrificiis absurdis, nempe cæde humana illam placarent.

Sic dixit: lætatus est. a. in bello fortis Diomedes,
Hastam quidem defixit in terram multipascuam.
Sed ipse blandis allocutus est pastorem populorum.
Certè mihi hospes paternus es antiquus:
Oeneus enim olim nobilis eximium Bellerophontem
Hospitatus est in ædibus, viginti dies detinens.
Hi verò etiam sibi mutuò dabant xenia pulchra.
Oeneus quidem baltheum dedit purpura lucidum:
Bellerophontes. a. aureum poculum vtrinque cauum.
Et illud ego reliqui, proficiscẽs, in ædib. meis, (existentẽ
De Tydeo. a. non memini, quoniam me adhuc paruulũ
Reliquit, quando ad Thebas perijt exercitus Achiuorũ.
Quare nũc tibi quidẽ ego hospes amicus in Peloponeso
Sum: tu. a. in Lycia, quando eam ad gentem venero.
Hastas autem mutuas euitemus, etiam in turba:
Multi quidem mihi Troiani inclytique socij,
Occidã quẽcũq. Deus præbuerit & pedib. assecut⁹ fuero.
Multi. a. rursus tibi Achiui, interficias quẽcũq. poteris:
Arma autem inter nos permutemus, vt & hi
Cognoscant, quòd hospites paterni gloriamur esse.
Sic vtique locuti, ab equis descendentes,
Manusq; mutuò prehẽderũt, et fidẽ dederũt, acceperũtq;
Tum verò Glauco Saturnides mentem extulit Iupiter,
Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
Aurea æneis, 100. bobus valentia, 9. bobus valentibus.

Ὣς φάτο. γήθησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Ἔγχος μὲν κατέπηξεν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
Αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι προσηύδα ποιμένα λαῶν.
Ἦ ῥά νύ μοι ξεῖνος πατρώϊός ἐσσι παλαιός·
Οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος ἀμύμονα Βελλεροφόντην
Ξείνισ' ἐν μεγάροισιν, ἐείκοσιν ἤματ' ἐρύξας.
Οἳ δὲ καὶ ἀλλήλοισι πόρον ξεινήϊα καλά·
Οἰνεὺς μὲν ζωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν,
Βελλεροφόντης δὲ χρύσεον δέπας ἀμφικύπελλον.
Καί μιν ἐγὼ κατέλειπον ἰὼν ἐν δώμασ' ἐμοῖσι.
Τυδέα δ' οὐ μέμνημαι· ἐπεί μ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα
Κάλλιφ' ὅτ' ἐν Θήβῃσιν ἀπώλετο λαὸς Ἀχαιῶν.
Τῷ νῦν σοὶ μὲν ἐγὼ ξεῖνος φίλος Ἄργεϊ μέσσῳ
Εἰμί, σὺ δ' ἐν Λυκίῃ, ὅτε κεν τῶν δῆμον ἵκωμαι.
Ἔγχεσι δ' ἀλλήλων ἀλεώμεθα καὶ δι' ὁμίλου.
Πολλοὶ μὲν γὰρ ἐμοὶ Τρῶες κλειτοί τ' ἐπίκουροι,
Κτείνειν ὅν κε θεός γε* πόρῃ καὶ ποσσὶ κιχείω· ‹κ πόρῃ›
Πολλοὶ δ' αὖ σοι Ἀχαιοί, ἐναιρέμεν ὅν κε δύνηαι.
Τεύχεα δ' ἀλλήλοισ' ἐπαμείψομεν, ὄφρα καὶ οἵδε
Γνῶσιν ὅτι ξεῖνοι πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, καθ' ἵππων ἀΐξαντε,
Χεῖράς τ' ἀλλήλων λαβέτην, καὶ πιστώσαντο.
Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε,
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι) Opponit τὰ μειλίχια ἔπη asperis illis & grauibus, quibus anteà vtebatur Diomedes, cùm Glaucum primo impetu ad certamen prouocaret.

οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος) Intellecto Glauci genere reuocat in memoriam Diomedes, Bellerophontem olim ab Oeneo auo suo hospitio exceptum: vnde recordatione illorum amicitiæ ratus, illam quoque in liberos quasi iure quodam hæreditatis deriuari, vterque heros eo nomine nouum hoc loco fœdus init. Ea nimirum à Diomede oblata conditio à Glauco etiam accepta est, mutuóque consensu à mutua iniuria in totius belli cursu abstinuerunt. Vbi obseruanda est lex mira hospitalitatis, quæ non solùm hospites inter se, verùm etiam suos liberos ad inuicem amicitia obligat. Nos hodie illo seculo non viuimus, ac vtrumque rarissimè vsurpatur.

Τυδέα δ' οὐ μέμνημαι) Nimirum intelligendum est, Oeneum filio Tydeo superuixisse: proinde hoc posse quidem melius de Oeneo Diomedem meminisse, quàm de Tydeo, qui se admodum infante in bello Thebano interierat.

φρένας ἐξέλετο Ζεύς) Illud ἐξέλετο Porphyrius pro ἐξαιρέτους ἐποίησεν interpretatur, vt nimirum Glaucus hanc φιλοτιμίαν ostentaret, ac ne mollior & remissior videretur ad hospitis postulationem, & sic aui virtutem reueretur. Sensus est, elatum fuisse animo Glaucum, vt doni præstantia & magnificentia sua gratam & acceptam se ferre Diomedis amicitiam significaret. quod annotasse oportuit, vt sequentia intelligerentur.

χρύσεα χαλκείων) Non fuit admodum iniqua hæc permutatio Glauci, inquit Plutarchus aduersus Stoicos scribens, propterea quòd arma ferrea (vel ærea) non minus vsui sunt pugnaturis, quàm aurea: sed qui corporis valetudinem anteponit honesto, vel virtutem relinquit ad bonam corporis valetudinem, is verè permutat χρύσεα χαλκείων. Abierunt autem ista in prouerbium, quod persequitur copiosè Erasmus in Adagiis. Iam quod ille aut quiuis alius vafritiem & calliditatem Diomedis innuunt, id vnde colligant, planè non video. Existimo quidem, illa arma aurea lubenter accepisse Diomedem: sed vt idcirco callidior censendus sit, non existimo. Et in Glauco quidem fastum agnoscimus, vt & in Bellerophonte: vafritiem in Diomede non item, non minus ac in Oeneo eius auo, qui pro aureo poculo signo hospitalitatis baltheum solùm purpureum Bellerophontis rependit. Et vides ex Plutarcho, in bello vtilia quoque arma ærea, vt se deceptum Glaucus conqueri minimè possit.

Hector. a. postquã Scæásque portas & fagũ peruenit,
Circa ipsum Troianorum vxores currebant & filiæ,
Percontantes de filijsq; fratribúsque, ciuibúsque,
Et maritis: hic verò deinde Dijs supplicare iußit
Omnes ordine: multis autem luctus imminebant.
Sed quando iam Priami ad domũ perpulchrã peruenit
Politis porticibus extructam: cæterum in ea
Quinquaginta inerant thalami polito lapide,
Proximi inter se ædificati: ibi autem filij

Ἕκτωρ δ' ὡς Σκαιάς τε πύλας καὶ *φηγὸν ἵκανεν, ‹κ. πύργον›
Ἀμφ' ἄρα μιν Τρώων ἄλοχοι θέον ἠδὲ θύγατρες,
Εἰρόμεναι παῖδάς τε, κασιγνήτας τε, ἔτας τε,
Καὶ πόσιας· ὁ δ' ἔπειτα Θεοῖς εὔχεσθαι ἀνώγει
Πάσας ἑξείης. πολλῇσι δὲ κήδε' ἐφῆπτο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο δόμον περικαλλέ' ἵκανε,
Ξεστῇς αἰθούσῃσι τετυγμένον, αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
Πεντήκοντ' ἔνεσαν θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο.
*Πλησίοι ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ παῖδες ‹κ. Πλησίον›

Κοιμῶντο Πριάμοιο παρὰ μνηστῆς ἀλόχοισι.
Κουράων δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἔνδοθεν αὐλῆς
Δώδεκ' ἔσαν τέγεοι θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο.
γ. Πλησίον Πλησίοι* ἀλλήλων δεδμημένοι. ἔνθα δὲ γαμβροὶ
Κοιμῶντο Πριάμοιο παρ' αἰδοίης ἀλόχοισιν.
Ἔνθα οἱ ἠπιόδωρος ἐναντίη ἤλυθε μήτηρ,
Λαοδίκην ἐσάγουσα θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
Ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον, τίπτε λιπὼν πόλεμον θρασὺν εἰλήλουθας;
Ἦ μάλα δὴ τείρουσι δυσώνυμοι υἷες Ἀχαιῶν,
Μαρνάμενοι περὶ ἄστυ· σὲ δ' ἐνθάδε θυμὸς ἀνῆκεν
Ἐλθόντ' ἐξ ἄκρης πόλιος Διὶ χεῖρας ἀνασχεῖν.
Ἀλλὰ μέν' ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω,
Ὡς σπείσῃς Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Πρῶτον· ἔπειτα δὲ κ' αὐτὸς ὀνήσεαι, αἴκε πίησθα.
Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει,
Ὡς τύνη κέκμηκας ἀμύνων σοῖσιν ἔτῃσι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μῆτερ,
Μή μ' ἀπογυιώσῃς, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι.
Χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Ἅζομαι· οὐδέ πη ἔστι κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχεο σὺν θυέεσσιν, ἀολλίσσασα γεραιάς.
Πέπλον δ' ὅς τις τοι χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
Ἐστὶν ἐνὶ μεγάρῳ, καί τοι πολὺ φίλτατος αὐτῇ,
Τὸν θὲς Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο,
Καί οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἤνις, ἠκέστας ἱερευσέμεν, αἴκ' ἐλεήσῃ
Ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα,
Αἴκεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχῃ Ἰλίου ἱρῆς,
Ἄγριον αἰχμητὴν, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχευ· ἐγὼ δὲ Πάριν μετελεύσομαι, ὄφρα καλέσσω,
Αἴκ' ἐθέλησ' εἰπόντος ἀκουέμεν· ὥς κεν οἱ αὖθι
Γαῖα χάνοι. μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα
Τρωσί τε, καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν.
Εἰ κεῖνόν γε ἴδοιμι κατελθόντ' Ἄϊδος εἴσω,
Φαίην κεν φρέν' ἀτέρπου ὀϊζύος ἐκλελαθέσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· ἡ δὲ μολοῦσα ποτὶ μέγαρ' ἀμφιπόλοισι
Κέκλετο· καὶ δ' ἄρ' ἀόλλισσαν κατὰ ἄστυ γεραιάς.
Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.
Τῶν ἕν' ἀειραμένη Ἑκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνῃ,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος·
Ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν· ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων·
Βῆ δ' ἰέναι, πολλαὶ δὲ μετεσσεύοντο γεραιαί.
Αἱ δ' ὅτε νηὸν ἵκανον Ἀθήνης ἐν πόλει ἄκρῃ,
Τῇσι πύλας ὤϊξε Θεανὼ καλλιπάρῃος,
Κισσηΐς, ἄλοχος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο.
(Τὴν γὰρ Τρῶες ἔθηκαν Ἀθηναίης ἱέρειαν)
Αἱ δ' ὀλολυγῇ πᾶσαι Ἀθήνῃ χεῖρας ἀνέσχον.
Ἡ δ' ἄρα πέπλον ἑλοῦσα Θεανὼ καλλιπάρῃος
Θῆκεν Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο.

Cubabant Priami apud legitimas vxores.
Filiarum autem è regione oppositi intra atrium
Duodecim erant excelsi thalami ex polito lapide,
Proximi inter sese ædificati: illic autem generi
Cubabant Priami apud pudicas vxores.
Ibi ei mitis obuia venit mater,
Laodicem deducens filiarum forma optimam,
Inque ipsius hæsit manu, verbumq́ dixit & elocuta est:
Fili, cur relicto prælio audaci venisti?
Nunc valde iam affligunt detestandi filij Achiuorum
Pugnantes circa vrbem: te autem huc animus induxit
Vt veniens ex summa arce Ioui manus tenderes?
Sed expecta paulisper, dum tibi dulce vinum afferam,
Vt libes Ioui patri, & cæteris immortalibus
Primùm: deinde ipse reficiaris, si biberis.
Viro enim defatigato robur valde vinum auget,
Sicut tu defatigatus es, opem ferens tuis ciuibus.
Hunc excepit verbis magnus galeæ motor Hector:
Ne mihi vinum afferas mellitum, veneranda mater,
Ne me debilites, roboris verò viriúmque obliuiscar,
Manibus autem illotis Ioui libare ardens vinum
Vereor, neq. modo vllo fas est nubes atras cogēti Saturnio
Sanguine & puluere pollutum vota facere.
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis
Vade cum suffimentis, congregatis matronis.
Peplum autem quod tibi preciosissimum & maximum
Est in domo, & tibi multò charissimum ipsi,
Hoc pone Mineruæ in genibus pulchricomæ
Et ei promitte duodecim boues in templo
Anniculos indomitos sacrificaturam si miserata fuerit
Ciuitatémque & Troianorū vxores, & infātes liberos:
Si Tydei filium arceat ab Ilio sacro
Ferocem bellatorem, acrem magistrum fugæ.
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis,
Vade, ego autem Paridem adibo, vt vocem,
Si velit monentem audire, vtinam illi
Terra dehiscat: magnum.n. ipsū Olympius nutriuit nocumentum
Troianisque Priamóque magnanimo, eiúsque filijs.
Si illum viderem descendentem infernum intra,
Existimarem animum tristi ærumna leuatum esse.
Sic dixit: hæc autem profecta ad ædes, ancillis
Iussit, hæ autem congregarunt per ciuitatem matronas.
Ipsa autem in thalamum descendit odoribus fragrātē,
Vbi erant pepli variè picti, opera mulierum
Sidoniarum, quas ipse Alexander diuinus
Abduxerat è Sidonia enauigans latum pontum,
Ea via, qua Helenam abduxit nobilem:
Horum vnum accipiens Hecuba tulit dono Mineruæ,
Qui pulcherrimus erat variegationibus & maximus
Velut stella resplendebat: iacebat autē vltimus aliorū.
Perrexit autē ire: multæ autē vnà properabāt matronæ.
Hæ.a. quādo in tēplū venerūt Mineruæ in arce summa,
Eis fores apperuit Theano pulchras genas habens
Cissei filia, vxor Antenoris bellicosi.
(Illam enim Troiani fecerant Mineruæ sacerdotem)
Hæ autē cum eiulatu omnes Mineruæ manus sustulerūt.
Hæc autem peplum accipiens Theano formosa
Posuit Mineruæ in genibus pulchricomæ,

Vouénsque

Vouénsque precabatur Iouis filiam magni,
Veneranda Minerua, custos vrbis, nobilissima dea-
Frange iam hastam Diomedis, atque ipsum (rum,
Pronum da cadere Scæas ante portas,
Vt tibi statim nunc duodecim boues in templo
Anniculos indomitos sacrificemus, si miserata fueris
Ciuitatemq; & Troianorũ vxores, & infantes liberos.
Sic dixit vouens, abnuit autem Pallas Minerua.

Εὐχομένη δ' ἠρᾶτο. Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Πότνι' Ἀθηναίη, ἐρυσίπτολι, δῖα θεάων,
Ἆξον δὴ ἔγχος Διομήδεος, ἠδὲ καὶ αὐτὸν
Πρηνέα δὸς πεσέειν Σκαιῶν προπάροιθε πυλάων·
Ὄφρα τοι αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἤνις, ἠκέστας ἱερεύσομεν, αἴκ' ἐλεήσῃς
Ἄστυ τε, καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα.
Ὡς ἔφατ' εὐχομένη, ἀνένευε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη.

COMMENTARIVS.

Ἕκτωρ δ' ὡς Σκαιάς τε πύλας) Hysterologia est in his verbis: nam prius ad fagum, quæ erat in campo, peruenit Hector quàm ad Scæas portas. De illa fago videndus est Strabo lib. 13. Quòd autem hoc loco Poeta dicit accurrisse mulieres Troianas ad Hectorem, ostendit, præstolari illas virorum reditum è bello, vt eos exciperent etiam fugientes, vt anteà dicebat Helenus.

ἦ μάλα δὴ τείρουσι) Cùm Hecuba exploratam haberet Hectoris fortitudinem, quæ eum pugnam aduersus Græcos detractare non pateretur, aliam causam comminiscitur, quæ potuerit Hectorem impellere, vt Troiam redierit, nimirum supplicandi Ioui gratia. quod ita se habere existimans, vinum ei porrigit, tum vt se defatigatum refocillet: quia ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. Cui vtrique respondebit Hector. Quod ad libationem: Non possum, inquit, manibus sanguinolentis Deo libare, idque mihi religiosum est.

ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι) Hic est vnus ex vini effectibus ad restituendas lasso homini vires: scilicet cùm illud moderatè sumptum est, quo pacto Hectoris sententiam huic Hecubanæ contrariam conciliabis.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι) Hinc abiit in prouerb. post Hom. ἀνίπτοις χερσὶ λείβειν, de iis qui diuina sanctè non aggrediuntur & capessunt. Telemachus in Odyssea manus lauat, antequam Deo supplicet. Hesiodus ἔργ. καὶ ἡμέρ. vetat, ne quis manè Ioui libet vinum illotis manibus, μηδέποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν: id est, Ne vnquã manè Ioui vinum libaueris ardens Illotis manibus, neque diuorum insuper vlli. Vide Erasm. Adag. Qua de re Anticlides lib. 4. reddituum, vt refert Natalis lib. 1. ἔθος ἦν, inquit, τοῖς παλαιοῖς ὅπερ καὶ νῦν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν ὕδατι ἀενάῳ τὰς χεῖρας ἀπονίπτειν εἰς τὸν μιάσματος καθαρσιν: id est: Erat enim mos antiquorum, qui nũc etiam seruatur, vt qui cædem hominum vel aliorum animalium commisissent: perenni aqua manus abluerent ad commissi piaculi lustrationem. Aeneas apud Virgilium:

Me bello è tanto digressum & cæde recenti *Attrectare nefas* (supple sacra & patrios penates) *donec me flumine viuo* *Abluero.*

Sed nos hac de re etiam alibi diximus.

ὥς κέν οἱ αὖθι γαῖα χάνοι) Ex hoc loco constat, quanto odio sit Alexandrum Hector prosecutus, quòd illius causa tot malis regnum Troianum conflictetur, & tamen mirum est, quòd illius etiam propugnationem in tam iniqua causa susceperit. Scilicet fraternus etiam amor, qui vix totus ob occasionem quantumuis grauem deperit, & studium regni & patriæ, facti iniustitiam obtenebrarunt. Quòd autem pro patria hoc etiam bellum Hector gerat, testis est illius oratio, cùm ait, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, Vnum est optimum augurium, pro patria pugnare. Quanquam non est dubium, post tam longum tempus tot tantisque laboribus defatigatum Hectorem, cùm indomitos Græcos esse animaduerteret, ac pertinaciter in obsidione permanere, in impatientiam delapsum, proinde sic in fratrem exacerbari, serò tamen sapientiorem factum, vt de Phrygibus prouerbio iactitatur.

ἀμφιπόλοισι) Quod Regibus sunt, præcones, id sunt reginæ Hecubæ ancillæ, quæ matronas vndique in vrbe conuocant.

τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος) Alexander rapta Helena ventis in Sidoniam abreptus est, quæ sinuosa fuit illi, & proinde longa nauigatio. Cùm autem Sidoniam peruenit, traditur, regem Phœnicum interemisse, multásque ex ea regione opes secum Troiam asportasse, in quibus est verisimile, Sidonias istas mulieres fuisse. Tota historia legitur apud Dictym lib. 1. his verbis, Legati (sup. Græcorum ad Troianos) paucis diebus ad Troiam veniunt, neque tamen Alexandrum in loco offendêre. Tum namque properatione nauigij inconsultè vsi ventis, ad Cyprum appulêre. Vnde sumptis aliquot nauibus Alexander, Phœnicem delapsus, Sidoniorum regẽ, qui eum amicè susceperat, noctu insidiis necat: eadémque qua Lacedæmoniam cupiditate, vniuersam domum eius in scelus propriũ conuertit. Ita omnia, quæ ad ostentationem regiæ magificentiæ fuerunt, indignè rapta, ad naues differri iubet. Sed vbi lamentatione eorum, qui casum domini deflentes, reliquæ prædæ aufugerant, tumultus ortus, populus omnis ad regiam concurrit. Inde quòd iam Alexander, abreptis quæ cupiuerat, abscessionem properabat, paruo tempore ad naues veniunt, ortoque inter eos acri prælio, cadunt vtrinque plurimi, cùm obstinatè hi regis necem defenderent: hi, ne amitterent partam prædam, summis opibus anniterentur. Inscensis dein duabus nauibus, Troiani reliquas strenuè defensas liberant, atque ita fatigatis iam prælio hostibus euadunt. Hæc ille. Videndus est præterea Herodotus lib. 2. qui Euterpe inscribitur, qui huius etiam loci Homerici meminit, ex quo & aliis quibusdam in Odyssea patet Alexandrum longa vsum nauigatione cùm Troiam repeteret, siue id vi ventorum factum est, vt vult Dictys: siue consilio certo, vt persequentes se faciliùs declinaret: proinde concludit Herodotus, Cypria illa carmina, quæ Homeri nomine circumferebantur, non fuisse Homeri, quòd illa scribant, triduo Paridem Troiam peruenisse secundo vento vsum ac tranquillo mari.

Θεανώ) Notandum est, apud Homerum mulieres nuptas sacerdotij officio fungi, qualis est hæc Theano Antenoris vxor: at postea hoc virgines tantùm exercuerunt, quales fuerunt Vestæ apud Romanos. Quòd autem paulò pòst dicitur, mulieres Troianas cum eiulatu ad Mineruam manus sustulisse, repetendum est memoria quod Herodotus in Melpomene tradit, existimare se eiulatum in sacrificiis à Lybissis mulieribus, quæ eo maximè vtuntur, ad Græcos emanasse.

πότνι' Ἀθηναίη) Si quis verba superiora Heleni attendat, quibus præcipit supplicandi Mineruæ formulam videbit has preces Troianarum mulierum esse diuersas ab Heleni intentione. Ille enim iubebat solùm peti à Minerua, vt Diomedem à muris Troianis auerteret: hîc verò mulieres petunt, vt eum interfici permittat. Quæ petitio stulta fuit, ideo neque hoc à Minerua impetrauerunt. Quid enim illa nunc eum desereret, quem ipsamet non solùm non adiuuit, sed etiam excitauit & impulit?

πρηνέα δὸς πεσέειν) πρηνεῖς sunt, qui fugiendo & verso tergore moriuntur: ὕπτιοι, qui opposito pugnæ pectore & fronte. Itaque non solùm Diomedis mortem simpliciter, sed etiam inhonestam & indecoram petunt.

Ita illæ quidem supplicabant Iouis filiæ magni
Hector autem ad ædes Alexandri iuit
Pulchras, quas ipse ædificarat cum viris, qui tũc optimi
Erant in Troia glebosa fabri viri:
Qui ei fecerunt thalamum & domum, & aulam
Prope ædes Priami & Hectoris in arce summa,
Illuc Hector intrauit Ioui dilectus, & in manu
Hastam gerebat 10. cubitorum: antè. a. splẽdebat hastæ
Cuspis ærea: circum, a. aureus ambibat annulus.
Hunc. a. inuenit in thalamo pulchra arma curantem:
Scutum & thoracem, & curuos arcus tractantem

Ὡς αἱ μὲν ῥ' εὔχοντο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·
Ἕκτωρ δὲ πρὸς δώματ' Ἀλεξάνδροιο βεβήκει
Καλά, τά ῥ' αὐτὸς ἔτευξε σὺν ἀνδράσιν οἳ τότ' ἄριστοι
Ἦσαν ἐνὶ Τροίῃ ἐριβώλακι τέκτονες ἄνδρες, (σοι
Οἵ οἱ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶμα καὶ αὐλὴν
Ἐγγύθι τε Πριάμοιο καὶ Ἕκτορος, ἐν πόλει ἄκρῃ.
Ἔνθ' Ἕκτωρ εἰσῆλθε Διὶ φίλος· ἐν δ' ἄρα χειρὶ
Ἔγχος * ἔχεν δεκάπηχυ. πάροιθε καὶ λάμπετο δουρὸς
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης.
Τὸν δ' εὗρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἕποντα,
Ἀσπίδα καὶ θώρηκα καὶ ἀγκύλα τόξ' ἁφόωντα

Ἀργείη δ' Ἑλένη μετ' ἄρα δμώῃσι γυναιξὶν
Ἧστο, καὶ ἀμφιπόλοισι περικλυτὰ ἔργα κέλευε.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
Δαιμόνι' οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ,
Λαοὶ μὲν φθινύθουσι περὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Μαρνάμενοι· σέο δ' εἵνεκ' ἀϋτή τε πτόλεμός τε
Ἄστυ τόδ' ἀμφιδέδηε· σὺ δ' ἂν μαχέσαιο καὶ ἄλλῳ
Εἴ τινά που μεθιέντα ἴδοις στυγεροῦ πολέμοιο.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα ἄστυ πυρὸς δηΐοιο θέρηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον·
Οὔτι ἐγὼ Τρώων τόσον χόλῳ οὐδὲ νεμέσει
Ἥμην ἐν θαλάμῳ, ἔθελον δ' ἄχεϊ προτραπέσθαι.
Νῦν δέ με παρειποῦσ' ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν
Ὥρμησ' ἐς πόλεμον· δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ
Λώϊον ἔσσεσθαι· νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον Ἀρήϊα τεύχεα δύω·
Ἢ ἴθ', ἐγὼ δὲ μέτειμι· κιχήσεσθαι δέ σ' ὀΐω.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔ τι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισι προσηύδα μειλιχίοισι.
Δᾶερ ἐμεῖο κυνὸς, κακομηχάνου, ὀκρυοέσσης,
Ὥς μ' ὄφελ' ἤματι τῷ ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ,
Οἴχεσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα
Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἔνθά με κῦμ' ἀπόερσε, πάρος τάδε ἔργα γενέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάδε γ' ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
Ἀνδρὸς ἔπειτ' ὤφελλον ἀμείνονος εἶναι ἄκοιτις,
Ὃς ῥ' ᾔδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀνθρώπων.
Τούτῳ δ' οὔτ' ἂρ νῦν φρένες ἔμπεδοι, οὔτ' ἄρ' ὀπίσω
Ἔσονται· τῷ καί μιν ἐπαυρήσεσθαι ὀΐω·
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε, καὶ ἕζεο τῷδ' ἐπὶ δίφρῳ,
Δᾶερ, ἐπεί σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν
Εἵνεκ' ἐμεῖο κυνὸς, καὶ Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἄτης·
Οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε κακὸν μόρον, ὡς καὶ ὀπίσω
Ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοίδιμοι ἐσσομένοισι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή με κάθιζ' Ἑλένη φιλέουσά περ, οὐδέ με πείσεις,
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐπέσσυται ὄφρ' ἐπαμύνω
Τρώεσσ', οἳ μέγ' ἐμεῖο ποθὴν ἀπεόντος ἔχουσιν·
Ἀλλὰ σύ γ' ὄρνυθι τοῦτον, ἐπειγέσθω δὲ καὶ αὐτὸς,
Ὥς κεν ἔμ' ἔντοσθεν πόλιος καταμάρψῃ ἐόντα,
Καὶ γὰρ ἐγὼν οἶκόνδε ἐλεύσομαι, ὄφρ' ἂν ἴδωμαι
Οἰκῆας, ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἱόν·
Οὐ γάρ τ' οἶδ' εἰ ἔτι σφιν ὑπότροπος ἵξομαι αὖτις,
Ἢ ἤδη μ' ὑπὸ χερσὶ θεοὶ δαμόωσιν Ἀχαιῶν.

Argiua autem Helena inter ancillas mulieres
Sedebat,& ancillis pulchra opera iubebat.
Hũc.a.Hector obiurgauit conspicatus probrosis verbis,
Infelix,nõ certè opportunè indignationẽ hãc reposuisti animo
Copiæ quidẽ pereũt circa vrbẽ altaq; mœnia(sti animo
Pugnantes:tui autem gratia clamórque bellúmque
Vrbẽ hãc circũ vrit,tu.a.contendere deberes & cũ alio
Sic vbi aliquem cessantem videris ab odioso bello,
Sed surge ne citò ciuitas igne ardenti comburatur.
Hunc.a.vicissim allocutus est Alexander diuinus:
Hector,quoniam me decẽter increpuisti,neq. indecẽter
Propterea tibi dico,tu autem attende & me audi:
Nõ ego in Troianos tantũ iræ neq. iusta indignatione
Sedebam in thalamo:sed volebam dolorem auerti.
Nunc autem me admonens vxor mollibus verbis
Impulit ad bellum.videtur autem mihi sic & ipsi
Melius forte:victoria autem per vices repetit viros:
Sed age nunc expecta,donec Martia arma induam
Aut prai;ego .a. sequar:me assecuturum.a.te puto.
Sic dixit:hunc.v.nihil allocutus est bellicosus Hector.
Hunc autem Helena verbis allocuta est blandis:
Leuir mei canis,quæ mala iniỹ consilia,horribilis.
Vtinam me die illo,quando me primum peperit mater,
Abijsset asportans sæua venti procella
In montem vel in vndam multisoni maris,
Vbi me vnda mersisset,priusquam hæ res acciderent.
Sed postquam hæc sic Dij mala statuerunt,
Viri deinde debui melioris esse vxor,
Qui nosset indignationẽ et exprobrationes hominum:
Huic.a.neque nunc mentes firmæ sunt,neq. in posterũ
Erunt:idcirco ipsum accepturum fructum suspicor.
Sed age nunc intra,& sede hac super sella
Leuir quoniam tuam maximè labor mentem inuasit
Gratia meì(quæ sum) canis,& Alexan.causa iniuriæ,
Quibus Iupiter imposuit durã sortem,vt & in posterũ
Apud homines simus famosi futuros.
Huic deinde respondit magnus galeæ motor Hector,
Ne me sedere facias Hel.quãuis me diligens,neq. mihi
Iam.n.mihi animus mouetur vt auxilier (persuadebis.
Troianis,qui valde meì desiderium absentis habent:
Sed tu impellito hunc:acceleret autem & ipse,
Vt me intra vrbem assequatur existentem.
Etenim ego domum ibo vt videam
Domesticos,vxorémque dilectam & infantem filium:
Non enim scio,si amplius ipsis redux veniam rursus.
An nunc me sub manib.Dij domabunt Achiuorum.

COMMENTARIVS.

Τὸν δ' εὗρ' ἐν θαλάμῳ) Arma tractare in thalamo dicitur Paris,quòd se ad bellum tandem compararet victus nempe Helenæ exhortationibus,vt ipsè paulò pòst dicet, νῦν δέ με παρειποῦσ' ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν Ὥρμησ' ἐς πόλεμον, &c.

Ἀργείη δ' Ἑλένη) Frugi mulieris exemplum in Helena proponit,negotia domestica curante:cuius rei præcepta Andromachæ dabit Hector in sequentibus.

Δαιμόνι' οὐ μὲν καλὰ χόλον) Artificiosè ignauiam Paridis ὑποκορίζεται,cùm eum ideò à pugna abstinere prætexit, quòd Troianis iratus sit,quia nimirum ipsis odiosus esset,vt ipso Hector de se ipso non dissimulauit, cùm dixit antea,

ὥς κεν οἱ αὖθι Γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα Τρωσί τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν. Nam causa illius odij erat,quòd eius gratia Troiani sic à Græcis afflictarentur,ideóque in monomachiam ab ipsis esset detrusus. Cohortatur eum itaque ad iram hanc exuendam, & vt iam pro ciuitate viriliùs depugnet,fratri videlicet subblanditus,quem tamen anteà suis conuitiis miserè apud matrem lancinauerat.

Οὔτι ἐγὼ Τρώων) Prætextum illum, quo Hector ignauiam Paridis tegebat, tanquam veram arripit Paris,& ideò se in thalamum recipisse profitetur,vt dolorem,quem inde perceperat,seorsim mitigaret. Remisisse se tamen de illa ira, & iam ad pugnandum exire:sed quo instigante? Helena:quod perridiculum est in heroe,si herois nomen meretur, cuius virtus muliebri exhortatione indiget. Vt tamen dedecus istud velet, subiungit. δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ Λώϊον ἔσσεσθαι, &c. vt ostendat, non se ita à muliere excitari,vt idem illi tamen non sit animus,quasi Helena nihil dixerit,quasi sibi quoque pariter non videatur.

Δᾶερ ἐμοῖο κυνὸς) Vidimus iam anteà induci ab Homero Helenam, quæ suæ profectionis ad Troiam pœnitentia tangatur, quod hîc rursum perspicuè fit. Appellat se itaque Helena hîc & infrà κυνὸς, vt & alibi κυνώπιδα, quòd initiò impudenter ausa est ex Græcia raptorem sequi. vnde & κακομηχάνου se dicit. Vocat se etiam ὀκρυοέσσης, vtpote, quæ multos interimat in bellis sua causa susceptis, & ad κρυερὸν horrendum & tristificum Orcum demittat: quàm ob causam alibi στυγερὴν dicitur.

τάδε θεοὶ) Alibi hoc copiosè disputauimus, malè calamitatum nostrarum causam in Deum referri, quasi ille mali author sit, cùm nostra potiùs vitia essent incusanda. Tamen phrasis est aliquantulum toleranda, à sanctis etiam viris vsurpata: ea vtetur Helena rursus in sequentibus.

ὅς ῥ' ᾔδη νέμεσιν) Sagax Helena perspexit ignauiæ Paridis iram prætexuisse Hectorem, & insipidè ab Alexandro id, quasi verum esset acceptum & exaggeratum, vt anteà explicuimus. Vellicat ergo eum hîc Helena, quòd nesciat quid sit χόλος quid νέμεσις: quasi dicat: Qui potest iure Paris Troianis succensere, qui sui causa sic pereunt, (vt & Hector iam dixit, & paulò pòst rursum dicet) cùm potiùs Troiani meritò in illum possint indignari. Ergo desipit Paris, qui ironiam Hectoris non subodoratur: & sane dedecus est Paridi, hoc à muliere acutiùs intelligi.

καὶ γὰρ ἐγὼν οἶκον δ') Tantæ fuerunt Hectori curæ publica negotia, vt ea priuatis antepofuerit: nam ante illa expedita, id est, imperatum sacrificium & exhortatum Paridem ad prælium, proprias ædes non ingressus est. Vbi sine dubio Poeta exemplum hominis Reipublicæ studiosi proposuit, quod omnino imitatione dignum est. Patriæ enim charitas vna reliquas omnes charitates vincit, fueruntque non pauci viri præstantissimi, qui sua omnia commoda publico postposuerunt.

Sic fatus abiuit galeæ motor Hector.
Statim autē postea peruenit ad ædes bene habitatas,
Neque inuenit Andromachen candidis vlnis in ædib.
Sed illa cum filio & ancilla bene compta
In turri stabat plorans, lugénsque
Hector. a. postquā non intus inculpabilē inuenit vxorē,
Stetit, ad limen accedens, & cum ancillis locutus est:
Eia verò agite, mihi ancillæ, vera narrate:
Quò iuit Andromache cādidas vlnas habēs ex ædib.
An aliquò ad glorū, aut fratriarū bene cultarū ædes?
An ad Mineruæ exiuit, vbi aliæ
Troianæ pulchricomæ grauem Deam placant?
Hunc dein sedula œconoma verbum allocuta est:
Hector, postquam iussisti exactè vera loqui,
Neq. aliquò ad glorum, neq. fratriarū bene indutarū ædes,
Neque ad Mineruæ iuit, vbi aliæ
Troianæ pulchricomæ potentem deam placant:
Sed in turrim ascendit latam Ilij, quoniam audiuit
Affligi Troianos, magnámque victoriā esse Achiuorū:
Illa quidem ad murum festinans peruenit
Furenti similis: fert. a. simul filium nutrix.
Dixit mulier œconoma. Sed egressus est domo Hector
Eadem via rursus magnificè constructas per plateas.
Vbi ad portas venit, pertransiens magnam vrbem,
Scæas (hac enim erat egressurus in campum)
Tum vxor, quæ ei magnam attulit dotem, obuia venit currens
Andromache, filia magnanimi Eetionis.
Eetion, qui habitabat in Hypoplaco syluosa:
In Thebe sub monte Placio sita Cilicib. viris imperans.
Huius sanè filia tenebatur ab Hectore bellicoso:
Quæ ipsi posteà ocurrit, famula. a. ibat cum ipsa,
Filium ad sinum gestans mente infantē paruulū etiā,
Hectoridem dilectum, similem stellæ pulchræ:
Quem Hector nominabat Scamandrium, cæterùm alij
Astyanacta: solus enim tutabatur Ilium Hector.
Sanè hic quidem subrisit tacitè intuitus puerum,
Andromache autem ipsi propè astabat lacrymans,
Inque eius hæsit manu, verbumq́; dixit & elocuta est,
Generose, perdet te tuus animi feruor, neque miseraris
Filium infantem & me miseram, quæ citò vidua
Tui ero: mox enim te interficient Achiui.
Omnes impetum facientes: mihi. a. vtilius esset,
Te destituta terram subire: non enim amplius aliud
Erit solatium, postquam tu fatum fueris consecutus,
Sed mœrores: neque mihi est pater ac venerāda mater:
Nempe enim patrem meum interfecit nobilis Achilles,

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Οὐδ' εὗρ' Ἀνδρομάχην λευκώλενον ἐν μεγάροισιν,
Ἀλλ' ἥγε σὺν παιδὶ καὶ ἀμφιπόλῳ ἐϋπέπλῳ
Πύργῳ ἐφειστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε.
Ἕκτωρ δ' ὡς οὐκ ἔνδον ἀμύμονα τέτμεν ἄκοιτιν,
Ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών, μετὰ δὲ δμωῇσιν ἔειπεν,
Εἰ δ' ἄγε μοι δμωαὶ νημερτέα μυθήσασθε·
Πῇ ἔβη Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἐκ μεγάροιο;
Ἠέ πη ἐς γαλόων ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
Ἢ ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθά περ ἄλλαι
Τρωαὶ* ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται; *ἢ εὐπλόκαμοι*
Τὸν δ' αὖ ὀτρηρὴ ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἕκτορ, ἐπεὶ μάλ' ἄνωγας ἀληθέα μυθήσασθαι,
Οὔτε πη ἐς γαλόων οὔτ' εἰνατέρων εὐπέπλων,
Οὔτ' ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθά περ ἄλλαι
Τρωαὶ ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται·
Ἀλλ' ἐπὶ πύργον ἔβη μέγαν Ἰλίου, οὕνεκ' ἄκουσε
Τείρεσθαι Τρῶας, μέγα δὲ κράτος εἶναι Ἀχαιῶν.
Ἡ μὲν δὴ πρὸς τεῖχος ἐπειγομένη ἀφικάνει
Μαινομένῃ εἰκυῖα, φέρει δ' ἅμα παῖδα τιθήνη.
Ἦ ῥα γυνὴ ταμίη· ὁ δ' ἀπέσσυτο δώματος Ἕκτωρ
Τὴν αὐτὴν ὁδὸν αὖτις ἐϋκτιμένας κατ' ἀγυιάς.
Εὖτε πύλας ἵκανε, διερχόμενος μέγα ἄστυ,
Σκαιάς, (τῇ γὰρ ἔμελλε διεξίεναι πεδίονδε)
Ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντίη ἦλθε θέουσα
Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος·
Ἠετίων, ὃς ἔναιεν Ὑποπλάκῳ ὑληέσσῃ,
Θήβῃ ὑποπλακίῃ, Κιλίκεσσ' ἄνδρεσσιν ἀνάσσων·
Τοῦ περ δὴ θυγάτηρ ἔχεθ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ·
Ἥ οἱ ἔπειτ' ἤντησ', ἅμα δ' ἀμφίπολος κίεν αὐτῇ,
Παῖδ' ἐπὶ κόλπον ἔχουσ' ἀταλάφρονα, νήπιον αὔτως
Ἑκτορίδην ἀγαπητόν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῷ·
Τόν ῥ' Ἕκτωρ καλέεσκε Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Ἀστυάνακτ'· οἶος γὰρ ἐρύετο Ἴλιον Ἕκτωρ.
Ἤτοι ὁ μὲν μείδησεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῇ·
Ἀνδρομάχη δέ οἱ ἄγχι παρίστατο δακρυχέουσα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις
Παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἣ τάχα χήρη
Σεῦ ἔσομαι· τάχα γάρ σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοί,
Πάντες ἐφορμηθέντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Σεῦ ἀφαμαρτούσῃ χθόνα δύμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλη
Ἔσται θαλπωρή, ἐπεὶ ἂν σύ γε πότμον ἐπίσπῃς,
Ἀλλ' ἄχε'· οὐδέ μοι ἐστὶ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Ἤτοι γὰρ πατέρ' ἁμὸν ἀπέκτανε δῖος Ἀχιλλεύς,

Ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλίκων εὖ ναιετάωσαν,
Θήβην ὑψίπυλον. κατὰ δ' ἔκτανεν Ἠετίωνα,
Οὐδέ μιν ἐξενάριξε· σεβάσατο γὰρ τό γε θυμῷ·
Ἀλλ' ἄρα μιν κατέκηε σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισιν,
Ἠδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν· περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεσιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Οἳ δέ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
Οἱ μὲν πάντες ἰῷ κίον ἤματι ἄϊδος εἴσω·
Πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῆς ὀΐεσσι.
Μητέρα δ', ἣ βασίλευεν Ὑποπλάκῳ ὑλήεσσῃ,
Τὴν ἐπεὶ ἂρ δεῦρ' ἤγαγ' ἅμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν,
Ἂψ ὅ γε τὴν ἀπέλυσε λαβὼν ἀπερείσι' ἄποινα.
Πατρὸς δ' ἐν μεγάροισι βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα.
Ἕκτορ, ἀτὰρ σύ μοί ἐσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐλέαιρε, καὶ αὐτοῦ μίμν' ἐπὶ πύργῳ,
ϰ. θήῃς Μὴ παῖδ' ὀρφανικὸν *θείης χήρην τε γυναῖκα,
Λαὸν δὲ στῆσον παρ' ἐρινεόν, ἔνθα μάλιστα
Ἀμβατός ἐστι πόλις, καὶ ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος.
Τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες ἐπειρήσανθ' οἱ ἄριστοι,
Ἀμφ' Αἴαντε δύω καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀτρεΐδας καὶ Τυδέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἤ πού τίς σφιν ἔνισπε θεοπροπίων εὖ εἰδώς,
Ἤ νυ καὶ αὐτῶν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει.

Et ciuitatem deuaſtauit Cilicum benè habitatam,
Theben celſi portam: interfecit autem Eetionem,
Neque ipſum ſpoliauit: nam religio fuit illi in animo.
Sed ipſum combuſſit cum armis elegantibus,
Et inſuper tumulum aggeſſit: circū. a. vlmos plātarunt,
Nymphæ monticolæ filiæ Iouis ægidem habentis.
Qui autem mihi ſeptem fratres erant in ædibus,
Hi quidem omnes vno iuerunt die ad inferos.
Omnes enim interfecit pedibus celer nobilis Achilles,
Apud boues inflectentes pedes, & albas oues:
Matrem autem quæ regnabat in Hypoplaco ſyluoſa,
Hanc poſtquam huc duxit cum cæteris facultatibus
Statim hic eam liberauit accipiens ingentia præmia:
Patris autē in ædib. iaculata eſt Diana ſagittis gaudēs.
Hector, ſed tu mihi es pater & veneranda mater,
Et frater, tu etiam mihi floridus maritus:
Sed agè nunc miſerere, & hic mane in turre,
Ne puerum pupillum facias, viduámque vxorem,
Exercitum autem ſiſte apud caprificum, vbi maximè
Aſcēſu facilis eſt ciuitas, & incurſioni patēs eſt murus.
Ter enim hàc venientes tentarunt fortiſſimi,
Aiaces duo, & perinclytus Idomeneus,
Et Atridæ & Tydei fortis filius:
Vel aliquis ipſis dixit vaticiniorum benè peritus,
Vel & ipſorum animus impulit & iuſſit.

COMMENTARIVS.

Δαιμόνιε) Pathetica oratio Andromaches, qua maritum Hectorem ad ſui commiſerationem mouere nititur, vt ad prælium non redeat, exiſtimans à tutanda patria in communi totius exercitus periculo deſtituturum illum domeſticæ vtilitatis gratia, quem anteà quoque vidimus publica priuatis anteponere.

ἢ τάχα χήρη) Hoc non quaſi certum ac exploratum ab Andromache dicitur, ſed partim quòd illa id metuere: ne accideret, partim vt hoc pacto Hectorem à pugnando deterreret propriæ mortis timore, quam ipſa quaſi indubitatam ideò prænunciat. Sed ille in generoſum heroem cadere non potuit.

ἤ τοι γὰρ πατέρ' ἁμὸν) Hæc iam diu præterita rurſus Hectori Andromache inculcat, vt eorum commemoratione attentiùs calamitatem eius Hector conſideraret, quam ipſa incurreret, ſi marito deſtitueretur. Tum verò Poeta hæc intacta præterire noluit, vt lectorē hiſtoria tam inſigni non fraudaret, quæ ad ſui Achillis commendationem pertinet, cuius laudi & gloriæ totam Iliadem velificari iam olim monuimus.

οὐδέ μιν ἐξενάριξε) Dedecus fuit cadaueri, ſi ab hoſte ſpoliaretur: ideò cùm Eetionis dignitatem regiam relereretur Achilles, interemptum illum noluit inſuper hac ignominia afficere, vt eum denudaret. Proinde facilè eſt intellectu in toto pugnæ hodiernæ progreſſu, cur tam auidè inuicem hoſtes cadauera ſpoliare annitantur.

περὶ δὲ πτελέας) Vlmi tumulis conueniunt propter τὸ ἄκαρπον, vt & ſalix & aliæ arbores, quales in Odyſſea memorabuntur.

βάλ' Ἄρτεμις) Hoc non ita pridem etiam hoc eodem libro explicuimus.

τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες) κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligenda ſunt ea, quæ hîc ab Andromache dicuntur, cùm ea Poeta non commemorauerit. Id etiam indicauit anteà Hector, cùm dixit, οἱ δὲ λαοὶ φθινύθουσι περὶ πόλιν αἰπύ τε τεῖχος μαρνάμενοι. Quidam volunt ab vtroque id confictum: ab Hectore, vt acriùs Paridem ex tam proximo periculo ad pugnandum ſtimularet: ab Andromacha, vt hac pariter ratione à pugna maritum deterreat ſecundum illud Darij, ἔνθα τι χρὴ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. Alij hoc aliàs contigiſſe dicunt, cuius hîc memoriā Andromache renouet. Sed quod prius à nobis dictum eſt, mihi magis arridet.

Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει γύναι. ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
ϰ. κακὸς ἃ Αἴ κε κακὸς ὣς νόσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο·
Οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς
Αἰεὶ, καὶ πρώτοισι μετὰ Τρώεσσι μάχεσθαι,
Ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἠδ' ἐμὸν αὐτοῦ.
Εὖ μὲν γὰρ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἔσσεται ἦμαρ ὅτ' ἄν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.
Ἀλλ' οὔ μοι Τρώων τόσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω,
Οὔτ' αὐτῆς Ἑκάβης, οὔτε Πριάμοιο ἄνακτος,
Οὔτε κασιγνήτων, οἵ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Ὅσσον σεῖ', ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων

Hāc. a. dein allocutus eſt magnus ornata caſſide Hector
Certè & mihi hæc omnia curæ ſunt vxor. ſed vehementer.
Vereor Troianos & Troadas lōga veſtiū ſyrmata trahentes
Si velut ignauus ſeorſim declinem prælium:
Neque me animus iuſſit poſteaquam didici eſſe fortis
Semper, & primos inter Troianos pugnare
Seruans patriſque magnam gloriam & meam ipſius,
Benè etenim hoc ſcio in mente & in animo,
Erit dies quum aliquando peribit Troia ſacra,
Et Priamus, & populus fortis Priami.
Sed nō mihi Troianorū tantū curæ eſt dolor in poſterū,
Neque ipſius Hecubæ, neque Priami regis,
Neque fratrum, qui multiq & fortes
In pulueres ceciderint ſub viris hoſtibus,
Quantum tui, quando aliquis Achiuorum loricatorum

Lacry-

Lacrymantem abduxerit, liberum diem eripiens
Et Argis agens ad alterius telam texeris,
Et aquam tuleris Messeidis aut Hyperiæ
Valde inuita: dura tamen incumbet necessitas.
Et aliquando quis dixerit videns lacrymas fundentē,
Hectoris hæc vxor, qui præstātissimus erat ad pugnam
Troianorum bellicosorū, quando circa Troiā pugnabāt.
Sic aliquādo quis dicet: tibi autē rursus nouus erit dolor
Ex priuatione talis mariti qui posset eximere te serui-
Sed me mortuum ingesta terra obtegat, (tute
Antequam tuum clamorē, tuamq; abstractionē audiā.
Sic fatus suū filiū porrectis manib. petijt illustris He-
Retrò autem, puer ad sinum bene cinctæ nutricis (ctor.
Inclinatus est clamās, patris dilecti aspectu pauefactus,
Timens æsq; & cristam ex equinis setis factam,
Horribiliter à summa galea nutantem aduertens.
Risit autem paterque charus & veneranda mater.
Statim à capite galeam abstulit illustris Hector,
Et hanc quidem deposuit in terra vndique relucentem.
Sed hic suum dilectū filium vt osculatus est, liberauitq;
Dixit vota concipiens Iouique alijsq; Dijs, (manibus,
Iupiter alijq; Dij, date iam & hunc fieri,
Filium meum, sicut & ego, valde clarū inter Troianos
Sic viribus valentem, & in Troia fortiter regnare:
Et olim quis dicat, Patre autem hic multo melior:
Cum viderit ex bello redeuntē: & referat spolia crueta,
Interfecto inimico viro: gaudeat autem animo mater.
Sic fatus, vxoris dilectæ in manibus posuit
Puerum suum: hæc autem ipsum fragranti exepit sinu
Lacrymis effusis ridens: vir .a. misertus est id intuitus,
Manúque ipsā demulsit, verbūq; dixit & elocutus est:
Generosa, ne mihi valde vexeris animo,
Non enim aliquis me præter fatū vir ad Orcū demittet.
Fatum verò neminem puto effugisse hominum
Nec improbū nec probum, postquā primū natus fuerit.
Sed in domum vadens, tua ipsius opera cura,
Telamq; colúmque & ancillis iube
Opus accedere: bellum autem viris curæ erit
Omnibus (mihi verò maxime) qui in Ilio nati sunt.
Sic fatus galeam recepit illustris Hector
Ex equina cauda cristatā. vxor .a. dilecta domū iuit,
Respectans, recentem lacrymam fundens.
Statim autem posteà venit ad ædes bene habitatas
Hectoris hominum occisoris: inuenit autē intus multas
Ancillas, his autem luctum omnibus exciuit,
Quæ quidē adhuc viuū lugebāt Hectorē sua in domo.
Non enim ipsum amplius putabant reducem ex bello
Reuersurū, elapsum ex virib. & manib. Achiuorum.
Neque verò Paris diutius moratus est in altis ædib.
Sed hic postquā induit inclyta arma varia ære,
Properabat deinde per vrbem, pedibus velocib. fretus
Veluti cum aliquis qui diu stetit equus ordeo pastus ad
Vinculo rupto currit per cāpum terrā feriens (præsepe
Consuetus lauari lenifluo fluuio,
Exultans, altè verò caput tollit, circum autem iubæ
Humeros iactantur: hic autem splendore fretus,
Facilè ipsum genua ferūt ad loca consueta & pascua e-
Sic filius Priami Paris à Pergami arce (quorum.

Δακρυόεσσαν ἄγηται, ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας.
Καί κεν ἐν Ἄργει ἐοῦσα, πρὸς ἄλλης ἱστὸν ὑφαίνοις,
Καί κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηΐδος ἢ Ὑπερείης,
Πόλλ' ἀεκαζομένη· κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Καί ποτέ τις εἴπῃσιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν,
Ἕκτορος ἥδε γυνή, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι
Τρώων ἱπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει· σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσεται ἄλγος
Χήτει τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμύνειν δούλιον ἦμαρ.
Ἀλλά με τεθνειῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτοι,
Πρίν γ' ἔτι σῆς τε βοῆς σοῦ θ' ἑλκηθμοῖο πυθέσθαι.
Ὣς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἂψ δ' ὁ πάϊς πρὸς κόλπον ἐϋζώνοιο τιθήνης
Ἐκλίνθη ἰάχων, πατρὸς φίλου ὄψιν ἀτυχθείς,
Ταρβήσας χαλκόν τε ἰδὲ λόφον ἱππιοχαίτην,
Δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθος νεύοντα νοήσας·
Ἐκ δ' ἐγέλασσε πατήρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ·
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὶ παμφανόωσαν,
Αὐτὰρ ὅγ' ὃν φίλον υἱὸν ἐπεὶ κύσε πῆλέ τε χερσίν,
Εἶπεν ἐπευξάμενος Διΐ τ' ἄλλοισί τε θεοῖσι,
Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμόν, ὡς καὶ ἐγώ περ, ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
Ὧδε βίην τ' ἀγαθόν, καὶ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν·
Καί ποτέ τις εἴπῃσι, πατρὸς δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων,
Ἐκ πολέμου ἀνιόντα. φέροι δ' ἔναρα βροτόεντα,
Κτείνας δήϊον ἄνδρα, χαρείη δὲ φρένα μήτηρ.
Ὣς εἰπὼν, ἀλόχοιο φίλης ἐν χερσὶν ἔθηκε
Παῖδ' ἑόν· ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. πόσις δ' ἐλέησε νοήσας.
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Δαιμονίη, μή μοί τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ.
Οὐ γάρ τις μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ Ἄϊδι προϊάψει.
Μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν· ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσιν (ἐμοὶ δὲ μάλιστα) τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἵππουριν· ἄλοχος δὲ φίλη *οἶκόνδε βεβήκει γρ. οἶκόνδ' ἐβεβήκει
Ἐντροπαλιζομένη, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσα.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο· κιχήσατο δ' ἔνδοθι πολλὰς
Ἀμφιπόλους, τῇσιν δὲ γόον πάσῃσιν ἐνῶρσεν.
Αἳ μὲν ἔτι ζωὸν γόον Ἕκτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Οὐ γάρ μιν ἔτ' ἔφαντ' ὑπότροπον ἐκ πολέμοιο
Ἵξεσθαι, προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν.
Οὐδὲ Πάρις δήθυνεν ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν·
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ κατέδυ κλυτὰ τεύχεα ποικίλα χαλκῷ,
Σεύατ' ἔπειτ' ἀνὰ ἄστυ, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος *ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ, γρ. ἀγοστήσας
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο κροαίνων,
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο,
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται. ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθώς,
Ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
Ὣς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης

Τεύχεσι παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ ἐβεβήκει
κεί Καγχαλόων, ταχέες* δὲ πόδες φέρον· αἶψα δ' ἔπειτα
Ἕκτορα δῖον ἔτετμεν ἀδελφεὸν, εὖτ' ἄρ' ἔμελλε
Στρέψεσθ' ἐκ χώρης ὅθι ἧ ὀάριζε γυναικί.
Τὸν πρότερος προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε καὶ ἐσσύμενον κατερύκω,
Δηθύνων, οὐδ' ἦλθον ἐναίσιμον ὡς ἐκέλευες·
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κορυθαίολος
Ἕκτωρ·
Δαιμόνι', οὐκ ἄν τίς τοι ἀνὴρ, ὃς ἐναίσιμος εἴη,
Ἔργον ἀτιμήσειε μάχης, ἐπεὶ ἄλκιμός ἐσσι·
Ἀλλὰ ἑκὼν μεθιεῖς τε, καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ
Ἄχνυται ἐν θυμῷ, ὅθ' ὑπὲρ σέθεν αἴσχε' ἀκούω
Πρὸς Τρώων, οἳ ἔχουσι πολὺν πόνον εἵνεκα σεῖο.
Ἀλλ' ἴομεν· τὰ δ' ὄπισθεν ἀρεσσόμεθ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ ἐπουρανίοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσι
Κρητῆρα στήσασθαι ἐλεύθερον ἐν μεγάροισιν,
Ἐκ Τροίης ἐλάσαντες ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.

Armis præfulgens tanquam Sol incedebat
Gestiens: veloces.a.eum pedes ferebãt: statim.a.postea
Hectora nobilem inuenit fratrem, quando iam erat
Digressurus ex loco vbi sua colloquebatur vxori.
Hunc prior allocutus est Alexander Deo par:
Venerande: certè valde iam te properantem detineo
Moratus, neque veni tempestiuè vt iussisti,
Hunc autem respondens allocutus est galeæ motor Hector:
Generose, non aliquis tibi vir, qui æquus rerum æstimator sit,
Opus vituperauerit pugnæ: nam fortis es:
At sponte cessas, & non vis: meum autem cor
Tristatur in animo quando de te probra audio
A Troianis, qui habent multum laborem gratia tui.
Sed eamus: hæc.a.postea mitigabimus si quando Iupiter
Dederit cœlestibus Dijs sempiternis
Craterem statuere liberum in domibus,
Troia expulsis bellicosis Achiuis.

COMMENTARIVS.

Ἠ κ' ἐμοὶ τὰ δὲ πάντα μέλει) Non potuit moueri Hector, vt ab instituto profectionis suæ ad exercitum deterreretur, quanquam se ea omnia iam expendisse dicit, quæ Andromache proponebat: sed in eo amor patriæ fuit, vt anteà affectum & animatum Hectorem dicebamus.

ἔσσεται ἦμαρ). Quanquam Homerus Troiæ excidium postquam accidit, non scripserit, quibusdam tamen locis futurum illud vaticinatur, vt hîc, & Iliad.δ. Hîc autē nota, malorum expectationem eò faciliùs tolerari, quò incertius est euentus tempus. Nam licet Hectorē nō lateat perituram esse Troiam, tamen cùm ignota sit illi tēporis illius circumscriptio, de sua fortitudine nihil remittit.

δακρυόεσσαν ἄγηται) Hîc est aliud vaticinium captiuitatis Andromachæ, quæ ita accidit, vt Hector prædicit. Porrò huc referendum est, quod Dares Phrygius de hoc Andromachæ & Hectoris colloquio scribit, vt cum historia Poetam quoque consentire aliquantulum iudicemus. At vbi, inquit Dares, tempus pugnæ superuenit, Andromacha vxor Hectoris in somnis vidit, Hectorē non debere eo die in pugnam procedere: & cùm ad eum visum referret, hæc muliebria verba abiicit. Andromacha mœsta misit ad Priamum, vt illum prohibeat, ne ea die pugnaret. Priamus Alexandrum, Helenum, Troilum, & Aeneam misit. Hector vt ista audiuit, multum increpans Andromacham, arma vt proferret poposcit, nec retinere se vllo modo potuit. Tunc planctu fœmineo oppidū concitat, ad Priamum in regiam cucurrit, refert ea quæ in somnis viderat, velle Hectorem veloci saltu in pugnam ire: proiectaque ad genua, astante filio suo Astyanacte, eum reuocare mandat, Priamus in pugnam omnes prodire iussit, Hectorem retinuit. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Aiax, Locrus, vt viderunt Hectorem in pugna non esse, acriter pugnauerunt, multósque duces Troianorum numero occiderunt. Hector vt audiuit tumultum, Troianósque in bello nimis laborare, prosiliit in pugnam, &c. post sequitur statim illius Herois mors. Hæc oportuit anteà quoque dici, sed etiam hoc loco conueniunt.

Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί) Votum paternum Hectoris, quo filium sibi similem exoptat, paulò pòst autem præstantiorem, quæ Hectoris fuit de se ipso existimatio: qui tamen eo nomine culpandus videtur, quòd intempestiue seipsum laudibus euehat. Nam licet præstantissimus fueris, sordebit tamen tua tui ipsius importuna commendatio.

πατρός δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων) Hoc votum laudabilius est primo. Nam rarum est, vt filij patribus sint præstantiores, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους, vt est apud Homerum Odyss.β. & apud Euripidem, πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς εἰσὶ κακοί: Multi claris orti parentibus ignaui fiunt. Ideò præstat, ignauo patre nasci, & fortem esse, quàm secùs. Quò pertinet illud Iuuenalis:

Malo, pater tibi sit Thersites, dummodò tu sis *Aeacidæ similis, Vulcaniáque arma capessas,*
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles. Sunt tamen multæ in contrariam partem sententiæ, quibus contenditur ex fortibus fortes etiam generari. Euripides in Dict. apud Stob. φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει Οὐκ ἂν γένοιτο ἐκ κακοῦ πατρὸς. Dij boni, quàm vera est vetus hæc sententia. Et malo patre probum filium nasci non posse. Idem in Alcm. apud Stobæum:

ὦ παῖ Κρέοντος, ὡς ἀληθὲς ἦν ἄρ' ἔπος Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεσθαι τέκνα· Κακῶν δ' ὅμοια τῇ φύσει τῇ τοῦ πατρὸς: id est:
O fili Creontis, quàm verum est hoc dictum: Ex bonis viris liberos nasci bonos: Ex malis autem, patris naturæ similes. Vtramque sententiam contrariā complectitur id, quod Iolaus apud Euripidem in Heraclidis dicit, agēs gratias Demophoonti Thesei filio, quòd misereretur supplicum Heraclidarum, quemadmodum pater eius supplicum Argiuorum ἐξ ἐσθλῶν ὁ φύς· Οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρὸς Παύρων μετ' ἄλλων· ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως Εὕροις ἄν, ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός: id est: Ex bonis cùm natus sis, Nihilo deterior existis patre Cum aliis paucis: vnum enim in multis fortè Reperias, qui non deterior est patre. Priori voto Hectoris respondet illud Aiacis apud Sophoclem, vbi filium sic alloquitur: ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος τὰ δ' ἄλλα ὅμοιος: Fili esto patre felicior, cætera illi similis.

δακρυόεν γελάσασα Anteà dicitur simpliciter lacrymari Andromacha, nunc risum lacrymis admiscet: sed & risit etiam anteà ob paruulum Astyanacta, qui galeam Hectoris exhorruerat: nunc verò eum excipiens pariter ridet. lacrymatur autem discedentis mariti gratia. Neque tamen intelligo, quod videtur in suis Scholiis innuere Giphanius, has lacrymas ex gaudio proficisci: nam vtrumque, vt cuique facile videre est, suas habet causas hoc loco, lacrymæ tristitiam ex profectione Hectoris, risus gaudium ex Astyanacte. Addam Giphanij verba, vt de illius mente iudicet lector. Sæpe fit, inquit, vt qui lætitia aliqua perfunduntur, etiam lacrymas emittant. Sic apud Xenoph. ἑλλ.ζ. κλαυσιγέλως fit. & apud Soph. in Elect. chorus: γεγηθὸς ἕρπει δάκρυον ὀμμάτων ἄπο. Odyss.υ. procis oboriuntur lacrymæ inter risum pessimo omine. Hæc ille: quæ vera quidèm sunt, sed non huius loci cum bona tanti viri venia.

οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἶσαν) Studiosus lector cùm ita loquentem Hectorem videbit, si fortasse quartæ annotationis primi libri meminerit, vbi mortem etiam ante fatum quandam dicebamus, nisi æquanimitate quadam nos audiat, facilè nos vellicabit. Sed sciendum, hîc alio sensu dicere Hectorem, se præter fatum non moriturum: fatum intelligens generalem omnium rerum moderationem, qua suus omnibus rebus interitus præstitutus est, præter quam nihil fit, nedum vllus moritur. Ibi autem fatum alio modo interpretabamur, nimirum naturalem moriendi finem, quem mors violenta anteuertit. Quod diligenter animaduertēdum est, ne quis nos arguat inconstantiæ aut repugnantiæ. Ad hunc locum pertinet, quod ex Aeliano de prouidentia refert Eustath. μοῖραν μὲν θνητοῖσιν ἀμήχανον ἐξαλέασθαι Ἣν ἐπὶ γεινομένοισι πατὴρ Ζεὺς ἐγγυάλιξεν. Fatum mortalibus impossibile euitare, Quod nascentibus pater Iupiter concessit. Item illud, quod eadem annotatione primi libri ex Q. Calabro dicebamus: οὐ γάρ ὑπὲρ κῆρά τις ὑπ' Ἄρεϊ δάμνατο ἀνήρ: Nullus vir vnquam præter Dei voluntatem à Marte cæsus est. Et illud Pind. Od. 7. Isth. θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες. Δαίμων δ' ἄϊστος. Omnes namque ex æquo morimur. Numen autem diuinum reconditum est hominibus. Quasi nimirum causam efficientem mortis Dei voluntatem constituat. Hoc ergo cùm intelligat Hector, audacius ad prælium pergit, quia nimirum ante præstitutum sibi mortis tempus non moriturus: quod si illud hodierno die contigerit, frustrà se prælium declinaturum ait, cùm nullus hominum mortem euitare possit: quæ lex omnium hominum generi, cuiuscunque conditionis fuerint, siue probi siue improbi, imposita est.

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα) Sub nomine Andromachæ & exemplo cæteris quoq; mulieribus dantur præcepta res domesticas tantum curandi, nō aliena à suo officio, qualis est res bellica. Simile fuit, quod suprà Veneri à Ioue dictum est: sed propiùs accedit illud, quod Herodotus in Melpomene refert de Pheretima. Hæc ad Euelthonem Salaminis imperium ea tempestate obtinentem profecta precabatur, vt se filiúmq. Cyrenem cum exercitu reduceret. Ille omnia potiùs quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si ei petenti daret exercitum. Qúumque identidem ad omnia quæ dabantur hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum atque colum penso circundatam. Eadem autem verba ad hoc munus dicenti, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

δαιμόνι' οὐκ ἄν τις) Mutatus à se videtur Hector, qui Paridem, cùm ignauum sæpe antea tum apertè tum occultè dixerit, nunc à fortitudine laudet: quódq. à pugna abstineat, spontaneæ cuidam voluntati imputet, quod anteà iræ ascribebat ironicè. Scilicet asperis & blandis verbis fratrem stimulat: asperis, cùm languentem videt: blandis, cùm iam per se excitatum.

ἐκ Τροίης ἐλάσαντες) Atqui dicebat anteà Hector, exploratum se habere, Troiam euersam iri: hîc verò id in dubium reuocat: quod item excitandi magis Paridis gratia videtur ab eo dictum, vt superiora.

Finis Libri Sexti.

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI HOMERI Iliadis.

HELENO consulente, Hector prouocat Græcorum præstantissimum in singulare certamen. Nouem verò surgentibus sortitus est Aiax Telamonius: ipsósq. cùm generosè decertassent, dirimunt præcones, vespere facto. Postridie cadauera sublata sepeliunt: & murum Græci extruunt: ob quod Neptunus indignatus est, Iupitérque ipsis per noctem signa infausta futurorum ostendit.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

H. autem Aiax pugnauit cum solo solus Hectore diuo.

Aliud.

Hectoris & Aiacis duellum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΕΛΕΝΟΥ συμβουλεύσαντος, Ἕκτωρ προκαλεῖται τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄριστον εἰς μονομαχίαν· ἐννέα δὲ ἀναστάντων, ἔλαχεν Αἴας ὁ Τελαμώνιος, καὶ γενναίως αὐτοὺς ἀγωνισαμένους διαλύουσι κήρυκες, ἑσπέρας γενομένης, τῇ δ' ἑξῆς τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι θάπτουσι, καὶ τεῖχος οἱ Ἕλληνες κατασκευάζουσιν, ἐφ' ᾧ ὁ Ποσειδῶν ἠγανάκτησε, Ζεύς τε αὐτοῖς διὰ νυκτὸς σημεῖα οὐκ αἴσια τῶν μελλόντων δείκνυσιν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ἦτα δ' Αἴας πολέμιζε μόνῳ μόνος Ἕκτορι δίῳ.

Ἄλλη.

Ἕκτορος καὶ Αἴαντος μονομαχία.

ITA locutus, portas egressus est illustris Hector:
Cum eo autē simul Alexander iuit frater: adeóque in animo
Ambo parati erant præliari & pugnare.
Sicut autem Deus nautis desiderantibus dedit
Ventū secundū, postquā defatigati fuerūt politis abietib.
Pontum remigantes: labore autem membra soluta sunt:
Sic hi Troianis desiderantibus apparuerunt.
Tunc interfecerunt, hic quidem filium Areithoï regis
In Arna habitantem Menesthium, quem clauiger
Genuit Areithous & Philomedusa pulchra oculis:
Hector autē Eioneum interfecit hasta acuta (membra
Ad ceruicem sub galea ex bono ferro facta: soluit autē
Glaucus. a. Hippolochi filius, Lyciorum dux virorum,
Iphynoum vulnerauit hasta in forti prælio
Dexiadem, equos insilientem veloces (membra
In humeros, hic. a. ex equis humi cecidit: soluta sunt. a.
Hos. a. postquam aduertit dea glauca Minerua
Argiuos pereuntes in forti pugna,
Venit de Olympi verticibus properans
Ilium ad sacrum: huic autem obuius ruit Apollo
Ex Pergamo cōspicatus: Troianis. a. optabat victoriam,
Inuicem autem hi occurrerunt apud fagum.
Hanc prior allocutus est rex Iouis filius Apollo;
Cur tu rursus studio ardens Iouis filia magni
Venisti ab Olympo, magnus. a. te affectus induxit?
An vt iam Danais pugnæ dubiam victoriam
Des? nam minimè Troianos pereuntes miseraris:

ΩΣ εἰπὼν πυλέων ἐξέσσυτο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Τῷ δ' ἅμ' Ἀλέξανδρος κί' ἀδελφεός· ἐν δ' ἄρα θυμῷ
Ἀμφότεροι μέμασαν πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ὡς δὲ θεὸς ναύτῃσιν ἐελδομένοισιν ἔδωκεν
Οὖρον, ἐπὴν κεκάμωσιν ἐϋξέστῃσ' ἐλάτῃσι
Πόντον ἐλαύνοντες, καμάτῳ δ' ὑπὸ γυῖα λέλυνται.
Ὡς ἄρα τὼ Τρώεσσι ἐελδομένοισι φανήτην.
Ἔνθ' ἑλέτην, ὁ μὲν υἱὸν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος
Ἄρνῃ ναιετάοντα Μενέσθιον, ὃν κορυνήτης
Γείνατ' Ἀρηΐθοος καὶ Φιλομέδουσα βοῶπις.
Ἕκτωρ δ' Ἠϊονῆα βάλ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι
Αὐχέν' ὑπὸ στεφάνης εὐχάλκου· λῦσε δὲ γυῖα.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἰφίνοον βάλε δουρὶ κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην
Δεξιάδην, ἵππων ἐπιάλμενον ὠκειάων,
Ὦμον. ὁ δ' ἐξ ἵππων χαμάδις πέσε, λύντο δὲ γυῖα.
Τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Βῆ ῥα κατ' Οὐλύμποιο, καρήνων ἀΐξασα
Ἴλιον εἰς ἱερήν· τῇ δ' ἀντίος ὤρνυτ' Ἀπόλλων
Περγάμου ἐκκατιδών, Τρώεσσι δὲ βούλετο νίκην·
Ἀλλήλοισι δὲ τώγε συναντέσθην παρὰ φηγῷ.
Τὴν πρότερος προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Τίπτε σὺ δ' αὖ μεμαυῖα Διὸς θύγατερ μεγάλοιο
Ἦλθες ἀπ' Οὐλύμποιο, μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν
Ἦ ἵνα δὴ Δαναοῖσι μάχης ἑτεραλκέα νίκην
Δῷς; ἐπεὶ οὔτι Τρῶας ἀπολλυμένους ἐλεαίρεις.

Ἀλλ' εἴ μοί τι πίθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη.
Νῦν μὲν παύσωμεν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα
Σήμερον· ὕστερον αὖτε μαχήσοντ', εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωσιν· ἐπεὶ ὣς φίλον ἔπλετο θυμῷ
Ὑμῖν ἀθανάτῃσι διαπραθέειν τόδε ἄστυ.
Τὸν δ' αὖτις προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὧδ' ἔστω ἑκάεργε· τὰ γὰρ φρονέουσα καὶ αὐτὴ
Ἦλθον ἀπ' Οὐλύμποιο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἄγε, πῶς μέμονας πόλεμον καταπαυσέμεν ἀνδρῶν;
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Ἕκτορος ὄρσωμεν κρατερὸν μένος ἱπποδάμοιο,
Ἤν τινά που Δαναῶν προκαλέσσεται οἰόθεν οἶος
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οἱ δέ κ' ἀγασσάμενοι χαλκοκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Οἶον ἐπόρσειαν πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τῶν δ' Ἕλενος Πριάμοιο φίλος παῖς σύνθετο θυμῷ
Βουλήν, ἥ ῥα θεοῖσιν ἐφήνδανε μητιόωσι·
Στῆ δὲ παρ' Ἕκτορ' ἰών, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, Διὶ μῆτιν ἀτάλαντε,
Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο; (κασίγνητος δέ τοι εἰμί)
Ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιούς.
Αὐτὸς δὲ προκάλεσσαι Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος,
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οὐ γάρ πώ τοι μοῖρα θανεῖν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ὣς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων.

Sed si mihi aliquid pareres, hoc multò vtilius esset:
Nunc quidem dirimamus bellum & pugnam
Hodie: posthac rursus pugnabunt, donec finem
Troiæ assequantur: quandoquidem sic gratū est animo
Vobis immortalibus euertere hanc ciuitatem.
Hunc rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Ita sit ô Apollo longè operans: eadē.n. sentiens & ipsa
Venit ab Olympo ad Troianos & Achiuos.
Sed age quomodo cupis prælium sedare virorum?
Hanc rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo:
Hectoris commoueamus validum robur bellicosi,
Si quempiam fortè Græcorum prouocabat seorsū solus
Aduersum se vt pugnet in graui pugna.
Hi autem admirati bene armati Achiui
Solum (aliquem) incitent pugnare cum Hectore diuino.
Sic dixit, neque non paruit dea glauca Minerua.
Horū.a. Helenus Priami charus filius intellexit animo
Consilium, quod Dijs placuit consultantibus.
Stetit.a. apud Hectorem profectus, & ipsum verbū allocutus est.
Hector fili Priami, Ioui consilio par,
Numne mihi aliqua in rē pareas? (frater.a. tibi sum)
Alios quidem sedere fac Troianos & omnes Achiuos:
Ipse autem prouoca Achiuorum quisquis optimus,
Aduersum te vt pugnet in graui pugna.
Nondum.a. tibi sors fatalis est mori & fatum assequi.
Sic enim ego vocem audiui deorum immortalium.

COMMENTARIVS.

ὡς δὲ θεὸς) Hac comparatione docet, quàm fuerit tum iucundus tum vtilis Troianis vtriusque herois aduentus in exercitum. Cùm autem θεὸν ventos nautis immittere dicit, notandum est, non semper Poetam nostrum in opinione de Diis insanire, quod etiam alibi docuimus, cùm hîc non solùm vnum appellet Deum, sed etiam proprio nomine, non fictitio, qualis sunt Iupiter, Iuno, Mars, &c. Hunc ergo Deum non inducit otiosum, sed etiam res nauticas curantem: vnde argumentum est ad cæteras, cuius voluntate venti in mare immittantur.

ὁ δ' ἑλέτην) Describuntur vtriusque herois facinora, sed Paris Hectori præponitur in narratione, vt etiam omnino ignauus non fuisse intelligatur.

δεξιάδην) Vel Dexij cuiusdam filium patronymicè intelligit, aut aduerbium est δεξιάδην pro κατὰ δέξια vel δεξιῶς. Vidi ergo, qui *ad dexteras* verterent.

τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε) Græcorum suorum curam ne in ipsis quidem cœlis Menerua abiicit, ideò cùm videat à Troianis illos opprimi, ex Olympo descendisse dicitur: causam nunc Poeta non explicat, sed in Mineruæ ad Apollinem sequenti responso, quorum colloquio hoc tandem perficitur, vt hodiernum prælium Aiacis & Hectoris monomachia dirimatur: sic idem erit exitus, quale etiam fuit initium: sed hic fortiores erunt heroes quàm anteà, nimirum duo belli ex vtraque parte columina: nunc quidem à parte Græcorum, Achille absente: à parte verò Troianorum semper.

τῶν δ' Ἕλενος) Vidimus anteà quoque vatem esse Helenum, quod hoc loco etiam apparet, vbi consilium Apollinis & Mineruæ intellexisse, & animo concepisse dicitur, arte videlicet vaticinandi speciatim per οἰωνοσκοπίαν, cùm infrà dicantur duo illa numina in fago constitisse vulturibus assimilata. Porrò referebant antiqui, vt scribit Eustathius, Helenum & Cassandram in ipsa infantia in Apollinis luco collocatos serpentum linguis aurium meatus repurgasse, illisque perfectam vaticinandi artem addidisse, vt etiam diuinas voces exaudirent ac perciperent. Vel forsan vterque Pythonicus erat sine vlla inspectione vaticinans diuino afflatus numine, quales putà Sibyllæ memorantur. Quanquam vt prior sententia retineatur, faciunt ipsius Heleni sequentia verba, cùm dicit: ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων: Sic enim ego vocem audiui Deorum immortalium.

ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο) Duobus argumentis Hectori persuadet Helenus vt pugnet. Primùm quòd frater sit illius, deinde quòd optimus vates. Quòd frater, beneuolentia in fratrem afficitur, ac proinde se nihil in gloriam ipsi suasurum subindicat. Quòd Vates, futura nouit, nimirum hac in pugna non moriturum Hectorem, vnde liberius & audacius subire monomachiam possit, cùm de vita securus fuerit. Cùm ergo hoc Hector sciuerit, non potest hoc facinus illius fortitudini tribui, cùm illam propriè in mortis periculo versari oporteat, vt satis docent Aristotelis Ethica.

ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα.) Mente videlicet ac animo ἐνόησα. Mens enim propriè & videt & audit, oculique & aures sunt solùm animæ fenestræ, vt anteà alicubi docuimus. Innuit autem quosdam esse ἀκρυστὰς & ὁμιλητὰς Deorum, qualis fuit Socrates, Minos, & alij.

Ὣς ἔφατ'. Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα, μῦθον ἀκούσας.
Καί ῥ' ἐς μέσσον ἰών, Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας,
Μέσσου δουρὸς ἑλών. τοὶ δ' ἱδρύνθησαν ἅπαντες.
Κὰδ δ' Ἀγαμέμνων εἷσεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς,
Κὰδ δ' ἄρ' Ἀθηναίη τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἑζέσθην, ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι,
Φηγῷ ἐφ' ὑψηλῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Ἀνδράσι τερπόμενοι. τῶν δὲ στίχες εἵατο πυκναί,
Ἀσπίσι καὶ κορύθεσσι καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι.
Οἵη δὲ Ζεφύροιο ἐχεύατο πόντον* ἔπι φρὶξ

Sic dixit: Hector.a. rursus gauisus est valde, sermone audito:
Et in medium procedens Troian. cohibebat phalanges.
Media hasta accepta: hi autem resederunt omnes.
At Agamemnon sedere fecit bellicosos Achiuos:
Et Minerua, & argenteum arcum habens Apollo
Sederunt auibus similes vulturibus
Fago super alta patris Iouis ægidem gestantis
Viris delectati: horum autem acies sedebant densæ:
Scutis & galeis & lanceis horrentes:
Qualis autem Zephyro diffunditur per mare horror.

Insur-

Insurgente recens, nigrescit autem mare sub illo:
Sic ordines sedebant Achiuorúmque Troianorúmque
In campo. Hector autem inter vtrosque locutus est:
Audite me Troiani & bene ocreati Achiui,
Vt dicam quæ me animus in præcordijs iubet.
Fœdera quidem Saturnides sublimis non perfecit:
Sed mala excogitans molitur vtrisque,
Donec vel vos Troiam bene turritam capiatis,
Vel ipsi apud naues domemini pontigradas.
Quoniam vobis sunt proceres omnium Græcorum:
Eorum nunc quemcunque animus mecũ pugnare iubet,
Huc veniat ex omnib. propugnator vt sit cũ Hect. diui
Sic verò aio, Iupiter. a. nobis super hac re testis adsit, (no
Siquidem me ille interficiat protenso ferro,
Armis expolians ferat concauas ad naues:
Corpus autem meũ domũ reddat rursus, vt ignem me
Troiani & Troianorũ vxores sortiri faciant mortuum:
Si autem ego hunc interfecero, detq; mihi gloriã Apollo,
Arma adimens feram ea ad Ilium sacrum,
Et suspendam ad templum Apollinis longè iaculantis.
Hunc autem mortuũ ad naues bene transtratas reddã,
Vt ipsum sepeliant capite comati Achiui:
Tumulumq; ei extruant ad latum Hellespontum.
Et aliquãdo aliquis dicat etiam posterorum hominum,
Naue transtrata nauigans in nigrum pontum,
Viri quidem hoc monumentum iam diu defuncti:
Quem olim præstantẽ fortitudine interfecit illustris He
Sic olim aliquis dicet: mea. a. gloria nũquã peribit. (ctor.

Ορνυμένοιο νέον, μελάνει δέ τε πόντος ὑπ' αὐτῆς
Τοῖαι ἄρα στίχες εἵατ' Αχαιῶν τε Τρώων τε
Εν πεδίῳ· Εκτωρ δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ ἐϋκνήμιδες Αχαιοί,
Οφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Ορκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Αλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισιν,
Εἰσόκεν ἢ ὑμεῖς Τροίην εὔπυργον ἕλητε,
Η αὐτοὶ παρὰ νηυσὶ δαμείετε ποντοπόροισιν.
Υμῖν μὲν γὰρ ἔασιν ἀριστῆες παναχαιῶν,
Τῶν νῦν ὅντινα θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγῃ,
Δεῦρ' ἴτω ἐκ πάντων πρόμος ἔμμεναι Εκτορι δίῳ.
Ωδε δὲ μυθέομαι, Ζεὺς δ' ἄμμ' ἐπιμάρτυρος ἔστω,
Εἰ μέν κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ τανακήκεϊ χαλκῷ,
Τεύχεα συλήσας, φερέτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Σῶμα δ' οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τὸν ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Απόλλων,
Τεύχεα συλήσας, οἴσω ποτὶ Ιλιον ἱρήν.
Καὶ κρεμόω ποτὶ νηὸν Απόλλωνος ἑκάτοιο·
Τὸν δὲ νέκυν ἐπὶ νῆας ἐϋσσέλμους ἀποδώσω,
Οφρα ἑ ταρχύσωσι καρηκομόωντες Αχαιοί.
Σῆμά τε οἱ χεύωσιν ἐπὶ πλατεῖ Ελλησπόντῳ.
Καί ποτέ τις εἴπῃσι καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων,
Νηῒ πολυκλήϊδι πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
Ανδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνηῶτος,
Ον ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Εκτωρ.
Ως ποτέ τις ἐρέει· τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

COMMENTARIVS.

Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας) Hac ratione compescendorum militum in bello veteres vtebantur, quia ipso tumultu vigente vox ducum non poterat exaudiri. Apprehensa verò media hasta, otium & remissionem à bello significabant. nam pugnæ conuenit ἔγχει ὀρέγεσθαι.

αἰγυπιοῖσι) Magis est ex Deorum dignitate, cùm eos potiùs volatilibus quàm terrestribus assimilat. Cœlestibus enim Diis propria, & quasi familiaria τὰ ὑψιπετῆ, maximè verò τὰ ἀετώδη, vt est vultur. Hîc per occasionem monendum est, negari à Gesnero in Hist. de Auibus lib. 3. cap. de Vulture, eum ex aquilarum genere esse, eóque nomine Albertum reprehendit, & alios quosdam recentiores indoctos, vt ipse ait, hócque se apud vllius authoritatis scriptorem non legisse. Sed cùm ille Eustathij authoritate sæpissime vtatur, poterat etiam & hic locus in ordinem venire. Locum Eustathij verbis ipsius referemus. οἰκεῖα γὰρ τοῖς οὐρανίοις τὰ ὑψιπετῆ, καὶ μάλιστα τὰ ἀετώδη· ὁ ποῖόν τι καὶ ὁ Αἰγυπιός. εἶδος γὰρ ἀετοῦ καὶ αὐτός, μέγιστος ὢν φυλάσσων καὶ παρὰ τοῖς νῦν τὸ ὄνομα. Verùm rem mihi penitiùs intuenti tota controuersia ex voce pendet. Nam alij αἰγυπιὸν vulturem interpretantur, alij aquilæ genus esse dicunt. Si illud assumamus, constat nostra sententia: sin postremum, dicemus cum eodem Gesn. in cap. de Aquilis diuer. esse forsan αἰγυπιὸν aquilam, quæ γυπαιετὸς simili nominis compositione appellatur. Sed de his plura dicentur in Lexico.

κέκλυτέ μευ Τρῶες) Heleni fratris consilium secutus Hector, ad singulare certamen Græcos heroas prouocat, quo totum dissidium per mortem alterutrius componi petit. Quoniam autem precedentis duelli Paridis & Menelai memoria recentissima suspicionem poterat parere, nihil hoc pacto quoque confectum iri licet, in eandem aleam negotium reuocaretur, diluit eam iam in ipso orationis vestibulo, totúmq; impedimentũ in Iouem reiicit, qui iusiurandũ noluerit perfici (vbi error anteà est à nobis notatus, cùm Deum vitiorum & malefactorum nostrorum causam appellamus) vnde coniicit, maiora Iouem vtrisque, id est Græcis & Troianis machinari ad alterius partis totum excidium. Quo loco obseruandum est, de Troiæ euersione aliter cum vxore anteà collocutum Hectorem, aliter nunc cum hostibus. Illi se exploratum id habere affirmabat: his sic exponit, vt incertum se id habere ostendat, ne, si secus diceret, vehementius Græcos ad pugnandum inflammaret.

εἰ μέν κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ) Quanquam Hector à fratre Heleno certò præmonitus sit, hodierno die sibi non esse moriendum: tamen non adeò effusè superbit, vt humanæ suæ conditionis non meminerit, & se mortalem. Existimo tamen ideò illum sui meminisse, vt melius & æquius suo antagonistæ sua quoque conditio & lex imponeretur.

καὶ κρεμόω ποτὶ νηόν) In templis suspendi exuuias hostium moris est antiqui, vt docet ipse Euripides in Phœnissis, & Aristophanes in Equitibus. Res altius est repetenda. Soliti sunt antiqui ex spoliis hostilibus partem alicui Numinum vouere: quidam decimam vouebant Ioui: vnde Iupiter Prædator nuncupatus est, quale fuit Camili votum Veiis captis. Galli hoc votum Marti concipiebant in quadam etiam parte, quam definitè non possum exprimere. Quin apud eos ita hoc inualuit, vt diuina ope implorata, is plus speraret, & propitios faciliùs haberet Deos, qui maiorem prædæ partem Diis deuouisset. Qua tempestate Crotoniatæ aduersus Locrenses graues testatásque inimitias habebant bello dimicaturi, cum decimam prædæ Apollini vouissent: Locrenses vt voto vincerent, nonam deuouere: & cũ Galli Aristonico duce contra Romanos militarent, déq; hostium præda aureum torquem Marti promisissent, Flaminius, vt voto vinceret, de torquibus Gallorum Marti trophæum posuit. Quæ diligẽter & alia quædam præterea ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. cap. 22. obseruata sunt. Quod autem ad præsentem locum attinet, idem Alexander lib. 5. cap. 24. sic scribit: In atriis & foribus ac circa domorum limina, hostium spolia, quos quisq; vicisset, quorúmque victor extitisset, etiam enses & clypei, galeáq; & currus, ac deuictarum nauium rostra veluti auitæ gloriæ & fortium factorum ornamenta affigi assueuere: quæ quanto vetustiora erant, tantò plus decoris & maiestatis habeant. Ideò nec vetustate consumpta reficiebantur, nec effracta resarciebantur. Hæc enim omnium ad se vertebant oculos, quò intuentium animos cogitatio subiret, vt pari ipsi exemplo ad magna facinora, magnásq; res inuitarentur. Nec solùm priuatas domos, sed porticus & Deorum templa hostilibus spoliis tanquam trophæis exornare, vetusti moris erat: tantíque exempli fuêre, vt illa posteris non mediocris stimulatio fuerit, ne degeneres ipsi, néue ignaui tam claros triumphos turpibus factis dictísque fœdarent &c. In Apollinis itaq; templo suspensurum se arma hostis si eum prostrauerit, vouet Hector: quia nimirum inter Deos, qui Troianorũ partib. auxiliabantur, nullus Appolline ardentiùs id facit, à quo vix vnquam deseruntur: itaque & ab eodem opem expectat, cùm ait, εἰ δέ κ' ἐγὼ τὸν ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Απόλλων.

ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ) Non vocat πλατὺν Ἑλλήσποντον, quòd talis vbique sit: freta enim multa habet, eáque angusta, non vltra septem stadia. sed in ea parte πλατὺν intelligit, qua in Aegæum decidit vsque ad nauium stationem, Rhœteúmque & Sigæum. Ibi enim Hellespontus in latitudinem aperitur. Nota autem, à Poeta sub persona Hectoris, Aiacis tumulum ex historia describi, vt ex Strabone colligere est lib. 13. εἶτα Ῥοίτειον, inquit, πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, καὶ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ἠϊὼν ἀλιτενής, Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα καὶ ἱερὸν Αἴαντος, καὶ ἀνδριάς: id est, Sequitur Rhœteium vrbs tumulo insita, eíque contiguus littoreæ arenæ tumulus, Aeanteium, quasi Aiaceum, vbi monumentum est Aiacis & statua.

ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα) In hoc loco referendo μνημονικῷ ἁμαρτήματι lapsus est olim Cicero libr. 2. de Gloria, cùm hos versus Aiaci tribueret, vt notat Gellius lib. 15. cap. 6. Cæterùm eos sic vertit Cicero,

Hic situs est, vitæ iam pridem lumina linquens
Qui quondam Hectoreo perculsus concidit ense.
Fallitur hoc aliquis, mea semper gloria viuet.

Porrò notandum, est hoc epigramma ἐπιτάφιον duobus tantùm versibus constare: quod vidit iam Giphanius in suis Scholiis. Nam vt est, inquit, lib. 1. Epigr. Græc. elogium funebre, quod supra distichon excurrit, non est verum elogium. At ibi non de elogio funebri sed latiùs de epigrammate sermo est. Sic ergo Cyrillus:

πᾶν καλὸν ἐστ' ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δὲ παρέλθῃς
τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς κοὐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

Cui respondet, quod sequens Epigramma subiicit, δίστιχα γὰρ ψήφοισιν ἰσάζεται. Siquidem, vt docet ibi Brodæus, duobus calculis olim suffragium tulerunt Græci: atris aut pertusis lapillis, longáque linea condemnantes: albis aut non foratis (πλήρεις vocat Aeschines, Lucianus ψῆφον λευκὴν καὶ πλήρη) breuíque linea absoluentes, &c. Ibidem Parmenon ait, πολυστιχίην ἐπιγράμματος οὐ κατὰ μούσας εἶ. Virgilius etiam Ecloga. 5. distichon seruauit:

Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen,
Daphnis ego in syluis hinc vsque ad sydera notus
Formosi pecoris custos formosior ipse.

Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·	*Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio:*
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.	*Verecundati sunt quidē renuere: timuerunt. a. suscipere:*
Ὀψὲ δὲ δὴ Μενέλαος ἀνίστατο, καὶ μετέειπε,	*Tandem verò Menelaus surrexit & dixit:*
Νείκει ὀνειδίζων, μέγα δὲ στεναχίζετο θυμῷ·	*Conuitio exprobrans: valde autē suspirabat animo,*
Ὤ μοι ἀπειλητῆρες, Ἀχαιΐδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί·	*Hei mihi minaces Achiuæ, neque amplius Achiui,*
Ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς,	*Sanè dedecus hæc erunt magis magísque graue,*
Εἰ μή τις Δαναῶν νῦν Ἕκτορος ἀντίος εἶσιν.	*Si nullus Danaorum iam Hectori obuius eat:*
Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,	*Sed vos quidem omnes aqua & terra fiatis,*
Ἥμενοι αὖθι ἕκαστοι ἀκήριοι, ἀκλεὲς αὔτως·	*Sedentes ibi singuli excordes, inglorij pariter.*
Τῷδε δ' ἐγὼν αὐτὸς θωρήξομαι· αὐτὰρ ὕπερθεν	*Aduersus istum autem ego ipse armabor: sed supernè*
Νίκης πείρατ' ἔχονται ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν.	*Victoriæ termini tenentur inter immortales Deos.*
Ὣς ἄρα φωνήσας κατεδύσετο τεύχεα καλά.	*Sic fatus induebat arma pulchra.*
Ἔνθα κέ τοι Μενέλαε φάνη βιότοιο τελευτὴ	*Tunc tibi Menelae apparuisset vitæ finis*
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν, (ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν)	*Hectoris in manibus (quoniam multò fortior erat)*
Εἰ μὴ ἀναΐξαντες ἕλον βασιλῆες Ἀχαιῶν,	*Nisi surgentes inhibuissent reges Achiuorum,*
Αὐτός τ' Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων	*Ipséque Atrides latè dominans Agamemnon,*
Δεξιτερῆς ἕλε χειρός, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν·	*Dextram prehendit manum, verbúmque dixit & compellauit:*
Ἀφραίνεις Μενέλαε διοτρεφές· οὐδέ τί σε χρὴ	*Insanis Menelae nobilissime, nec tibi opus est*
Ταύτης ἀφροσύνης· ἀνὰ δ' ἴσχεο κηδόμενός περ,	*Hac dementia: contine dolens quamuis.*
Μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι	*Neque velis propter contentionē te meliori cū viro pugnare*
Ἕκτορι Πριαμίδῃ, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι,	*Hectore Priamide, quem horrent & alij.*
Καὶ δ' Ἀχιλεὺς τούτῳ γε μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ	*Et verò Achilles huic in pugna gloriam viris afferente*
Ἔρριγ' ἀντιβολῆσαι, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.	*Metuit occurrere, qui te multò fortior.*
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν ἵζευ ἰὼν μετὰ ἔθνος ἑταίρων·	*Sed tu quidem sede iens ad agmen sociorum:*
Τούτῳ δὲ πρόμον ἄλλον ἀναστήσουσιν Ἀχαιοί.	*Huic autem propugnatorem alium excitabunt Achiui.*
Εἴ περ ἀδειής τ' ἐστὶ καὶ εἰ μόθου ἔστ' ἀκόρητος,	*Quamuis intrepidus sit, & quāuis belli sit insatiabilis,*
Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγῃσι	*Existimo eum libenter genu flexurum, si effugerit*
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.	*Sæuo ex bello & graui pugna.*

COMMENTARIVS.

αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι) Puduit Græcos propositam ab Hectore monomachiam recusare, sed virtute & præstantia Hectoris deterrebantur. Quidam verò timorem illum non de Hectore, sed de Agamemnone interpretabantur, quasi dicat Poeta, expectasse cæteros heroas, donec à rege suscipere illam monomachiam iuberentur: séque ipsos ab ea lubenter & promptè suscipienda cohibuisse regis reuerentia. Sed commodior est prior explicatio, cui sequens obiurgatio Menelai suffragatur.

Ἀχαιΐδες) Giphanius in suis Scholiis scribit, hanc reprehensionem vt iusto grauiorem notari à Luciano in Encomio Demosthenis. Locus Luciani hic est καί μοι πολλάκις ἔδοξεν, οὐ γὰρ αὖ τ' ἀληθὲς ἀποκρυψαίμην, εὐπρεπέστερον μὲν ῥᾳθυμίας ἀθηναίων καθάπτεσθαι Δημοσθένης, ὁ τὴν παρρησίαν ὥς φασιν ἀτειμένος τοῦ τοὺς Ἀχαιοὺς Ἀχαιΐδας προσειπόντος: id est, vt transtulit Melanchthon: Et mihi sæpè visum est (neque dissimulanda est veritas) plus esse grauitatis in Demosthene castigante segnitiem suorum ciuium magna libertate, quàm in Homero, cùm Achiuos Achaidas appellat. Porrò vsitata est obiurgandi ignauos formula, cùm fœminæ pro viris nominantur, quarum solet minor esse fortitudo quàm virorū, propter illius sexus imbecillitatem, quam à natura accipit. Sic olim Xerxes, cùm Artemisiā in naualī prælio bene se gerentem vidisset, οἱ μὲν ἄνδρες, inquit, γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. vt refert Herodotus in Vrania. Idem in Calliope apud Persas γυναικὸς κακίω ἀκοῦσαι, opprobrium esse maximum testatur. Nec ab hoc loco differt, quod idem in Euterpe scribit de Sesostride Ægyptiorum rege, qui gentes, quas sine vlla vi sibi subiiciebat cippis erectis, & ibi pudendis mulieris adsculptis sic ignauas esse significabat.

ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε) Ex hoc loco videtur ansam arripuisse Xenophanes Colophonius dicendi, principia rerum esse aquam ac terram, quasi Poeta significet vniuersi in ea principia, ex quibus ortum habet, dissolutionem, vt refert Plutarchus in libro de Homero. Sed tamen Diogenes Laertius Xenophani hoc non tribuit, quin scribit, eum dixisse, quatuor esse omnium rerum elementa: imò Homero maximè dicitur fuisse infensus, aduersus quem & Hesiodum elegias & iambos scripsit. vnde à Timone Ὁμηραπάτης voca-

vocatur, cuius versus extat apud eundem Laertium, Ξενοφάνη θ' ὑπάτυφον, Ὁμηραπάτην ἐπικόπτην: id est, Xenophanem subacerbum, & Homeri nobile flagrum. Quanquam qui terram & aquam principia rerum ponit, non videtur reliqua duo elementa tollere, cùm ignis sit in terra & aer in aqua. Sed hîc cùm Græcis Menelaus imprecatur vt aqua & terra fiant: intelligit, eos vita priuari, hoc est animâ illa triplici, vegetatiua, sensitiua, & rationali: quibus sublatis nihil restat in cadauere quàm terra & aqua, ex quibus corporis massa compacta est.

κατεδύσετο τεύχεα καλά) Hinc quidam intellexerunt, κατὰ τὸ σιωπώμενον exuisse arma Græcos & Troianos, vt & infrà, cùm dicit Poeta, Menelao famulos arma rursum exuisse: nam verisimile est, id etiam reliquos Græcos fecisse. Dicetur etiam Agamemnon κορύσσεσθαι νώροπι χαλκῷ: vbi notanda est vetus illa consuetudo arma deponendi ex vtriusque exercitus parte, cùm ad singulare certamen negotium reuocabatur.

ἔρριγ' ἀντιβολῆσαι) Hoc commentus est Agamemnon, vt faciliùs fratrem à pugna deterreret. neque enim verè congressum Hectoris Achilles recusauit, nisi, quod suspicor, in Achillis inimici sui ignominiam hoc dixerit Agamemnon, quasi Achilles Hectoris metu pugnam hodiernam detrectarit.

φημί μιν ἀσπασίως) Sensus est: Dabimus, inquit Agamemnon, talem antagonistam Hectori, à quo sic strenuè debellabitur, qui tantum ei facesset negotium, vt si eum effugere contigerit, lubenter sit quieturus præ nimia lassitudine. Nam τὸ γόνυ κάμψειν hoc loco pro καθεδῆσαι, id est quiscere vel sedere significat, vt dicet nostrum Lexicon. Cùm enim sedemus, genua primùm inflectimus: ergo antecedens pro consequenti sumit.

Sic fatus, à sententia deduxit fratris mentes heros,
Recta monens: hic autem paruit: huius quidem postea
Læti famuli ab humeris arma abstulerunt.
Nestor autem inter Græcos surrexit & dixit:
Proh facinus, certè magnus luctus Achaidē terrā oc-
Certè valde plorabit senex equitator Peleus, (cupat
Bonus Myrmidonum consiliarius & concionator:
Qui olim me interrogans valde lætabatur sua in domo
Omnium Achiuorum inquirens patresq; filiósque.
Hos si nunc formidantes Hectorem omnes audierit,
Sæpe immortalibus dilectas manus sustulerit,
Anima è membris vt descendat domū Plutonis intrò.
Vtinam enim ò Iupiterq́ pater & Minerua & Apollo,
Ætate florerem. sicut quādo ad rapidū Celadontē pu-
Congregati Pylijq; & Arcades hastis vtentes (gnabant
Pheæ apud muros, Iardani circa fluenta.
Inter hos autē Ereuthaliō primarius stabat diuinus vir
Arma gestans humeris Areithoi regis,
Nobilis Areithoi, quem cognomento Clauigerum,
Viri appellabant, pulchréque cinctæ mulieres.
Quoniam non arcubus pugnabat hastáque longa,
Sed ferrea claua perrumpebat agmina.
Hunc Lycurgus interfecit dolo, non vi vtique,
Angusta in via, vbi claua non ei mortem
Arcebat ferrea: ante enim Lycurgus præueniens
Hasta mediū transfodit: hic autē supinus solo stratus est
Armáque spoliauit, quæ ei dederat ferreus Mars:
Et ea quidem ipse postea gestabat ad prælium Martis:
At postquam Lycurgus in ædibus senuit,
Dedit Ereuthalioni dilecto seruo gestanda.
Illius hic arma habens prouocabat omnes fortissimos,
Hi .a. valde tremebāt & timebāt nec quisquā ausus fuit,
Sed me animus induxit audax vt pugnarem
Confidentia sua: natu autem minimus eram omnium:
Et pugnabā cū eo ego: dedit autē mihi gloriā Minerua.
Illum igitur procerissimum & fortiss. interfeci virum.
Magnus enim quidā iacebat extensus hinc atq; illinc.
Vtinam sic ætate florerē. vires autē mihi integræ essent!
Ideò citò occurrerit prælio galeæ motor Hector.
Vestrûm autē qui sūt præstantissimi omnium Græcorū,
Nec vos quidē alacriter parati estis Hectori obuiam ire.
Sic increpauit senex: hi autē nouē omnes surrexerūt.
Surrexit multò primus quidē rex virorum Agamenō:
Post hunc verò, Tydides surrexit fortis Diomedes:
Post hos autē Aiaces strenuam induti fortitudinem:
Post hos autem, Idomeneus & assecla Idomenei

Ὣς εἰπὼν παρέπεισεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών· ὁ δ' ἐπείθετο· τοῦ μὲν ἔπειτα
Γηθόσυνοι θεράποντες ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἀνίστατο καὶ μετέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει·
Ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,
Ἐσθλὸς Μυρμιδόνων βουληφόρος ἠδ' ἀγορητής,
Ὅς ποτέ μ' εἰρόμενος μέγ' ἐγήθεεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Πάντων Ἀργείων ἐρέων γενεήν τε τόκον τε·
Τοὺς νῦν εἰ πτώσσοντας ὑφ' Ἕκτορι πάντας ἀκούσαι,
Πολλά κεν ἀθανάτοισι φίλας ἀνὰ χεῖρας ἀείραι,
Θυμὸν ἀπὸ μελέων δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Ἡβῷμ' ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο
Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι,
*Φειᾶς πὰρ τείχεσσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα. κ. χάας
Τοῖσι δ' Ἐρευθαλίων πρόμος ἵστατο, ἰσόθεος φώς,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος·
Δίου Ἀρηϊθόου, τὸν ἐπίκλησιν Κορυνήτην
Ἄνδρες κίκλησκον καλλίζωνοί τε γυναῖκες,
Οὕνεκ' ἄρ' οὐ τόξοισι μαχέσκετο δουρί τε μακρῷ,
Ἀλλὰ σιδηρείῃ κορύνῃ ῥήγνυσκε φάλαγγας·
Τὸν Λυκόοργος ἔπεφνε δόλῳ, οὔτι κράτεΐ γε,
Στεινωπῷ ἐν ὁδῷ, ὅτ' ἄρ' οὐ κορύνη οἱ ὄλεθρον
Χραῖσμε σιδηρείη· πρὶν γὰρ Λυκόοργος ὑποφθὰς
Δουρὶ μέσον περόνησεν· ὁ δ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη·
Τεύχεα τ' ἐξενάριξε τά οἱ πόρε χάλκεος Ἄρης·
Καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἔπειτ' ἐφόρει μετὰ μῶλον Ἄρηος.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόοργος ἐνὶ μεγάροισιν ἐγήρα,
Δῶκε δ' Ἐρευθαλίωνι φίλῳ θεράποντι φορῆναι·
Τοῦ ὅγε τεύχε' ἔχων προκαλίζετο πάντας ἀρίστους·
Οἱ δὲ μάλ' ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη·
Ἀλλ' ἐμὲ θυμὸς ἀνῆκε πολυτλήμων πολεμίζειν
Θάρσεϊ ᾧ· γενεῇ δὲ νεώτατος ἔσκον ἁπάντων,
Καὶ μαχόμην οἱ ἐγώ, δῶκεν δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Τὸν δὴ μήκιστον καὶ κάρτιστον κτάνον ἄνδρα.
Πολλὸς γάρ τις ἔκειτο παρήορος ἔνθα καὶ ἔνθα.
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Τῷ κε τάχ' ἀντήσειε μάχης κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὑμέων δ' οἵπερ ἔασιν ἀριστῆες Παναχαιῶν,
Οὐδ' οἱ προφρονέως μέμαθ' Ἕκτορος ἀντίον ἐλθεῖν.
Ὣς νείκεσσ' ὁ γέρων. οἱ δ' ἐννέα πάντες ἀνέσταν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Τῷ δ' ἔπι Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν.
Τοῖσι δ' ἐπ' Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος

l

Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
Ἂν δὲ Θόας Ἀνδραιμονίδης καὶ δῖος Ὀδυσσεύς.
Πάντες ἄρ' οἵγ' ἔθελον πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε διαμπερὲς, ὅς κε λάχῃσιν,
Οὗτος γὰρ δὴ ὀνήσει ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Καὶ δ' αὐτὸς ὃν θυμὸν ὀνήσεται, αἴκε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος,
Ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν, ἢ Τυδέος υἱόν,
Ἢ αὐτὸν βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Ὣς ἄρ' ἔφαν· πάλλεν δὲ Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοί,
Αἴαντος. κήρυξ δὲ φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ,
Δεῖξ' ἐνδέξια πᾶσιν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν·
Οἱ δ' οὐ γινώσκοντες ἀπηνήναντο ἕκαστος·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν ἵκανε, φέρων ἀν' ὅμιλον ἁπάντῃ,
Ὅς μιν ἐπιγράψας κυνέῃ βάλε φαίδιμος Αἴας,
Ἤτοι ὑπέσχεθε χεῖρ'· ὁ δ' ἄρ' ἔμβαλεν, ἄγχι παραστάς·
Γνῶ δὲ κλήρου σῆμα ἰδὼν, γήθησε δὲ θυμῷ·
Τὸν μὲν πὰρ πόδ' ἑὸν χαμάδις βάλε, φώνησέν τε,
Ὦ φίλοι, ἤτοι κλῆρος ἐμὸς, χαίρω δὲ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ· ἐπεὶ δοκέω νικησέμεν Ἕκτορα δῖον·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἂν ἐγὼ πολεμήϊα τεύχεα δύω,
Τόφρ' ὑμεῖς εὔχεσθε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι
γ. πύθοιντο. Σιγῇ ἐφ' ὑμείων, ἵνα μὴ Τρῶές *γε πύθωνται·
Ἠὲ καὶ ἀμφαδίην, ἐπεὶ οὔτινα δείδιμεν ἔμπης.
Οὐ γάρ τίς με βίῃ γε ἑκὼν ἀέκοντα δίηται,
Οὐδέ τ' ἀϊδρείῃ· ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ νήϊδά γ' οὕτως
γ. τετραφέμεν. Ἔλπομαι ἐν Σαλαμῖνι γενέσθαι *τε τραφέμεν τε.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' εὔχοντο Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι·
Εἰ δὲ καὶ Ἕκτορά περ φιλέεις, καὶ κήδεαι αὐτοῦ,
Ἴσην ἀμφοτέροισι βίην καὶ κῦδος ὄπασσον.

Meriones similes Marti homicidæ:
Post hos autem Eurypylus Euæmonis illustris filius:
Surrexit & Thoas Andræmonides, & nobilis Vlysses:
Omnes hi volebant pugnare cum Hectore nobili.
Inter hos autem rursus dixit Gerenius eques Nestor,
Sortē nunc mouete vniuersi, qui sorte electus fuerit,
Iste enim iuuabit bene armatos Græcos,
Et ipse suo animo iuuabitur, si euaserit
Pernicioso ex prælio & periculoso certamine.
Sic dixit: hi autem sortem signauerunt singuli,
Et iniecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ.
Populi autem supplicabant, dijsque manus eleuabant:
Sic autem aliquis dicebat suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater (da) vel Aiaci sortem obuenire, vel Tydei filio,
Vel ipsi regi ditissimæ Mycenæ.
Sic dixerunt: mouit autem Gerenius eques Nestor:
Exilijt autem sors galeæ quam volebant ipsi,
Nempe Aiacis: præco autem ferens per cœtum vbique,
Ostendit à dextra omnibus optimatibus Græcorum,
Hi autem non cognoscentes renuerunt singuli.
Sed quando iā ad illū peruenit ferens per cœtūvbique,
Qui ipsam inscriptā galeæ iniecerat, illustris Aiax:
Porrexit quidem manum: hic autem imposuit, propè astans.
Cognouit autem sortis signum conspicatus: gauisus est animo:
Hanc itaque ad pedem suum humi iecit, dixitque,
O amici, sanè sors mea est, gaudeo autem & ipse
Animo quoniam existimo me victurum Hectora nobilem.
Sed agite, dum ego bellica arma induam,
Interim vos supplicate Ioui Saturnidæ regi
Tacitè apud vos, vt ne Troiani audiant:
Vel etiā palā quandoquidē neminē timemus omnino.
Non enim aliquis me virib. saltē volēs nolētē terrebit,
Neque propter imperitiam: nam neq. me rudem adeò
Puto in salamine genitum educatúmque esse.
Sic dixit: hi autem supplicabāt Ioui Saturnidæ regi.
Sic autē aliquis dicebat suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater, Idæ præses, augustissime, maxime,
Da victoriam Aiaci, & splendidam gloriam referre.
Si autem & Hectorem diligis & curas ipsum,
Aequalem ambobus vim & gloriam præbe.

COMMENTARIVS.

οὐ μέγα πένθος) Ingens est illud infortunium, quod amicis dolorem, inimicis gaudium parit: vnde Aiacem hoc angit apud Sophoclem, quòd Vlyssi sui ridendi ansam præbeat, ἦ που πολὺν γέλωθ' ὑφ' ἡδονῆς ἄγει. Vbi verò ipsis quoq; inimicis dolorem affert calamitas illa, maior est quàm æstimari possit. cuius rei hoc loco exemplum est. Ait enim Nestor, ipsum Peleum lacrymas præ mœrore effusurum, & mortem exoptaturum, vbi Græcos sic Hectoris terrore percelli audiret. Peleum, inquam, Achillis patrem ipsis Græcis filij gratia infensum. Sed pace Eustathij nostri dixerim hoc nolim intelligi, si per eruditum lectoré liceat, cùm vix intra tam exiguum tempus illud Achillis factū ad Peleum peruenire potuerit. Sed cùm illustrissimus esset Peleus in Græcia, eius potissimum meminit, quòd etiam ille de rebus Græcorum magis videretur fuisse solicitus, cū ne proprium quidem filium ad euersionē Troiæ necessarium domi continuerit, licet eum in illa expeditione moriturum sciret. Itaq; verisimile est, tam generosum heroem ægrè laturum, si vnius Hectoris aspectu proceres Græcos perterritos & obstupefactos intellexerit.

ὅς ποτέ μ' εἰρόμενος) Id videtur accidisse, cùm Achillis gratia ad Peleum legatus à Græcis missus est: vnde forsitan non tam Græcorum dedecus hac in parte reformidat, quàm ne ipse mendacis hominis loco apud Peleum existimetur, cui iam olim Græcorum virtutem adeò magnificè iactauerat.

αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ). Hoc voto aliàs etiam vsus est, cùm se videlicet iuuenem esse vellet, vt in illius ætatis robore testatam virtutem suam faceret, quam olim variè indicauit: cuius rei exemplum affert præsenti negotio simile, illúdque copiosè refert senili garrulitate intempestiua. qua in re decorum personarum mirè seruat Poeta: id enim senibus familiare est, vt facinora & res à se iam pridem gestas lubenter cōmemorent: veriti, ne decrepita illorū ætas vilescat, si iuuentutis recordatione apud alios nō cōmendetur.

κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε) Fortunæ committit Nestor præstantioris electionem, neque ipsemet eum eligit, ne vno electo cæteri ereptum hunc sibi honorem dolerent vnius iudicio, cùm & ipse eos omnes dignos, qui Hectori opponerentur, agnoscat: sed si forte cupiam obtigerit, non habent cæteri quid electo inuideant. Talem rationem alicubi ab Arriano memorari refert Eustathius. Porrò sortes in rebus dubiis dirimendis adhiberi solitas olim constat tū hinc tū ex aliis Homeri locis, qui præcesserūt, & adhuc subsequentur. Hîc in galeam immittūtur ex more militari, aliàs in vrnā: Quæsitor Minos vrnam mouet, Maro 6. Aen. Ex variis autem rebus fiebant, vel calculo, vel concha, vel ascia, vel annuli nota, vel cespite iuxta Sophoclem, vel tessellis & talleolis ligneis, vt alij

quoque

quoque iam annotarunt. Vide Adr. Iunium Animad. lib. 2.cap. 5. vbi multa de sortiendi rationibus variis diligenter explicantur. Harum vsum in multis casibus etiam Iureconsulti concedunt,sed & à sacris paginis non abest. M. Tullius autem 2.de Diuin. eas omnino damnat. Quid enim,inquit,sors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere,quod tesseras. Quibus temeritas & casus, non ratio,nec consilium valet.Tota res est inuenta fallacijs,aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem,&c. Primo autem libro Quinctus ductas sortes vt in rem aptè cadant, fieri posse diuinitùs credere se affirmabat.Denique totam hanc disputationem Academicè, id est dubitanter agitat in illis libris Tullius.

κλῆρον σημήναντο) Hæc signa non sunt necessariò literæ quædam & elementa intelligenda, sed vel etiam imagines quædam aut simulachra,aut sculpturæ quædam aliæ,quod posteà κλήρου σῆμα dicetur. Fuit itaque κλῆρος παλλόμενόν τι σῶμα ἐπισεσημασμένον, corpus aliquod signatum quod agitabatur in vrna videlicet,vel in galea, vt diximus.

Ζεῦ πάτερ) Non agnoscit sortes Poeta pro rebus fortuitis nisi quoad hominũ respectum, qui ignorant earum exitum: siquidem manifestè docet eas à Deo regi,cùm faciat Græcos illi supplicantes,vt sortem certaminis vni ex tribus illis heroibus concedat.Ergo longè abest diuinus noster Poeta ab impio Epicuro, qui omnia fortuito & temerario moderamini committit, cùm etiam illa quæ fortunæ maiorem speciem habent,vt sortes, in Dei manu reponat. Proinde minimè est audiendus Lamprias ille apud Plutarchum Sympos.lib.9.cap.qui sortium dispensationem fortuitam esse dicit. Quod ego tamen admitto, si homines tantùm spectaueris: sed illæ etiam ex prouidentia Dei omnino pendẽt. Eo sensu etiam accipiendum est nomen illud Fortunæ: quæ enim consilio humano non fiunt,causam quoad nos non habent,sed illa omnino Deus regit & moderatur.

ἶσον ἀμφοτέροισι) Hæc pars est futuri prædictio. nã ita accidet,vt Hector & Aiax æquali Marte decernant,neutérque superior existat.

Sic dixerunt: Aiax autẽ armatus est fulgenti ferro.
Sed postquam omnia circa corpus induit arma,
Iuit postea,qualis ingens incedit Mars,
Qui it in bellum ad viros quos Saturnides (gnare:
Propter animum rodente cõtẽtione robore cõmisit pu-
Talis Aiax motus est magnus,vallum Achiuorum,
Subridens terribili vultu:inferne autem pedibus
Ibat latè gradiens,quatiens longam hastam.
Hunc autem & Argiui valdè lætabantur aspicientes:
Troianos .a. tremor grauis incessit per mẽbra singulos.
Hectorique ipsi animus in pectoribus palpitabat.
Sed non amplius poterat subterfugere,neque regredi
Retro copiarum in turbã,quoniã prouocârat certamine:
Aiax a. comin⁹ accessit,ferẽs scutũ instar turris,(bricãs
Aer. è 7.boũ coriis factũ,quod ei Tychius elaborarat fa
Coriariorum præstantissimus in Hyla ædes habitans:
Qui ei fecit scutũm variũ,septẽ bubulis pellib. constãs
Taurorum saginatorum: octauum autem induxit æs.
Hoc ante pectus ferens Telamonius Aiax,
Stetit valdè propè Hectorem,minatusq; allocutus est,
Hector nunc quidẽ manifestè cognosces cũ solo solus,
Quales etiam Danais optimates intersunt, (leonino:
Et præter Achillem virorũ ordines perrũpẽtem,animo
Sed hic quidem in nauib.curuas puppes habentib.mar.
Iacet iratus Agamemnoni pastori populorum: (vadis
Nos autem sumus tales,qui tibi obuiare possimus,
Et multi:sed ordire pugnam & prælium.
Hunc autẽ rursus allocutus est galeæ motor Hector:
Aiax nobilis Telamonie princeps populorum,
Ne me tanquam puerum imbecillem tenta,
Vel mulierem,quæ nescit bellica opera.
Sed ego benè noui pugnásque cædésque virorum,
Scio ad dextram,scio ad sinistram mouere scutum
Aridum:ideo mihi licet audacter pugnare.
Scio autem in prælio statario sæuo canere Marti:
Noui etiam insilire in pugna in equas celeres.
Sed enim non te volo ferire talem existentem
Clàm circumspiciens,sed palàm,si assequi potuero.

Ὣς ἄρ' ἔφαν. Αἴας δὲ κορύσσετο νώροπι χαλκῷ,
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροῒ ἕσσατο τεύχη,
Σεύατ' ἔπειθ' οἷός τε πελώριος ἔρχεται Ἄρης,
Ὅς τ' εἶσιν πόλεμόνδε μετ' ἀνέρας οὕς τε Κρονίων
Θυμοβόρου ἔριδος μένεϊ ξυνέηκε μάχεσθαι·
Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι· νέρθε δὲ ποσσὶν
Ἤϊε μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Τὸν δὲ καὶ Ἀργεῖοι μὲγ' ἐγήθεον εἰσορόωντες·
Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον·
Ἕκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν.
Ἀλλ' οὔπως ἔτι εἶχεν ὑποτρέσσαι, οὐδ' ἀναδῦναι
Ἂψ λαῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ προκαλέσσατο χάρμῃ.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον, ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, *Ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων· *κ. ὕδ*
Ὅς οἱ ἐποίησεν σάκος αἰόλον, ἑπταβόειον,
Ταύρων ζατρεφέων, ἐπὶ δ' ὄγδοον ἤλασε χαλκόν.
Τὸ πρόσθε στέρνοιο φέρων Τελαμώνιος Αἴας
Στῆ ῥα μάλ' Ἕκτορος ἐγγὺς, ἀπειλήσας δὲ προσηύδα,
Ἕκτορ νῦν μὲν δὴ σάφα εἴσεαι οἰόθεν οἶος,
Οἷοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
Καὶ μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα, θυμολέοντα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι ποντοπόροισι
Κεῖτ' ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν·
Ἡμεῖς δ' εἰμὲν τοῖοι οἳ ἂν σέθεν ἀντιάσαιμεν,
Καὶ πολέες· ἀλλ' ἄρχε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λάων,
Μήτι μευ ἠΰτε παιδὸς ἀφαυροῦ πειρήτιζε,
Ἠὲ γυναικὸς, ἣ οὐκ οἶδεν πολεμήϊα ἔργα.
Αὐτὰρ ἐγὼν εὖ οἶδα μάχας τ' ἀνδροκτασίας τε.
Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν
Ἀζαλέην, τό μοι ἐστὶ ταλαύρινον πολεμίζειν.
Οἶδα δ' *ἐνὶ σταδίῃ δηΐῳ μέλπεσθαι Ἄρηϊ· *κ. σταδία*
Οἶδα δ' ἐπαΐξας μόθον ἵππων ὠκειάων.
Ἀλλ' οὐ γάρ σ' ἐθέλω βαλέειν τοιοῦτον ἐόντα
Λάθρῃ ὀπιπεύσας, ἀλλ' ἀμφαδὸν, αἴ κε τύχοιμι.

COMMENTARIVS.

μειδιόων βλοσυροῖσι) M. Tullius 4. Tusc. cùm pro Stoicis aduersus Peripateticos disputat, qui iram Cotem fortitudinis appellare solent, & in multis negotiis necessariam, vt specialiter aduersus hostem, Aiacis nostri exemplo ad contrarium perdocendum vtitur,quem Homerus ad Hectorem pergentem cum risu fingit.An verò,inquit Tullius,vir fortis,nisi stomachari cœperit,non potest fortis esse? gladiatorum id quidem: quanquam in eis ipsis videmus sæpe constaetiam. colloquuntur, congrediuntur, aliquid postulant, vt magis placati, quàm irati esse videantur. Sed in illo genere sit sanè Placideianus aliquis hoc animo, vt narrat Lucilius: Occidam illum equidem, & vincam: si id quæritis, inquit, Verùm illud credo fore, in os prius accipiam ipse, Quàm gladium in stomacho iura, ac pulmonibus sisto, Odi hominem:iratus pugno: nec longius quicquam Nobis, quàm dextræ gladium

dum accommodet alter: Vsque adeò studio atque odio illius efferor ira. At sine hac gladiatoria iracundia videmus progredientem apud Homerum Aiacem multa cum hilaritate, cùm depugnaturus esset cum Hectore, cuius vt arma sumpsit, ingressio lætitiam attulit sociis, terrorem autem hostibus, vt ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore trementem prouocasse ad pugnam pœniteret. Atque hi collocuti inter se, priusquam manũ consererent, leniter & quietè, nihil ne in ipsa quidem pugna iracundè rabiosèue fecerunt. Tum alia exempla addit Tullius. Ego, inquit, ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen inuenit, iratum existimo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideò fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel iuuare possum, non illum iracundia tum inflammatum fuisse, cùm in acie M. Haliernum Pelignum scuto protexit, gladiúmque hosti in pectus infixit. De L. Bruto fortasse dubitarim, an propter infinitum odium tyranni effrenatiùs in Aruntem inuaserit. Video enim vtrumque comminus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huc adhibetis iram, an fortitudo, nisi insanire cœperit impetus suos non habet? quid? Herculem, quem in cœlum ista ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo, iratúmve censes conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone Nemeæo? an etiam Theseus Marathonij tauri cornua comprehendit iratus? Vide, ne fortitudo minimè sit rabiosa, sitque iracundia tota leuitatis. Neque enim est illa fortitudo, quæ rationis expers est, &c. Nam ibi adhuc plura in hoc argumentum dicuntur, quibus probat, non esse omnino necessarium, vt viri fortes iracundia inflammentur, quæ initium insaniæ ab Ennio eleganter appellatur. Hunc locum etiam Plutarchus in libello πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν enarrauit his verbis: ἔχεται δέ τινος οὐκ ἀχρήστου θεωρίας, καὶ τὸ περὶ τοὺς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα πάθος, τοῦ Αἴαντος αὐτῷ μονομαχεῖν μέλλοντος. ὁ μὲν γὰρ Αἰσχύλος Ἰσθμοῖ πύκτου πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κραυγῆς γενομένης, οἷον (ἔφη) ἡ ἄσκησίς ἐστιν, οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ. τοῦ δὲ ποιητοῦ λέγοντος, ὅτε τὸν Αἴαντα μετὰ τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρὸν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχαιρον ὁρῶντες, Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον, Ἕκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν· τίς οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τὴν διαφοράν; τοῦ μὲν κινδυνεύοντος ἡ καρδία πηδᾷ μόνον, ὥσπερ παλαίειν ἢ διὰ σταδιοδρομεῖν μέλλοντος· τῶν δὲ θεωμένων τρέμει καὶ πάλλεται τὸ σῶμα, δι' εὔνοιαν καὶ φόβον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, id est, vt interpretatur Cruserius. Insuper habet commentationem non inutilem animorum motus Troianorum & Hectoris, quando Aiax cum eo ex prouocatione dimicaturus erat. Siquidem Aeschylus ludis Isthmiis cæso in faciem pugile atque insecuto clamore: Quantum valet, inquit, exercitatio: Spectatores vociferantur, ictus silet. Poeta autem cùm dicit, Aiacem in armis progredientem splendidum gauisos, cùm viderent, Græcos. At Troianorum vehemens tremor occupat artus Córque etiam Hectoreum sub pectore palpitat ipsum, Quis non probet diuersitatem: cùm eius qui periculum adit, cor salit modò, quasi luctaturus sanè aut stadium esset cursurus: spectatorum verò tremit & concutitur corpus studio & metu de rege. Hanc autem Aiacis & Hectoris monomachiam falsam esse contendit Dio Prusæus in Troianis. Falsum quoque est, inquit, Hectoris & Aiacis singulare certamen: & illius admodum fatua est transactio, rursum Aiace vincente, donísque mutuò datis tanquam amicis, &c. Sed & historiæ aliæ, quæ de bello Troiano extant, nullam eius monomachiæ mentionem faciunt, quod sciam.

Ἕκτορ νῦν μὲν δὴ σάφα) Hoc est quod paulò ante dicebat Tullius, hos gladiatores Homericos inter se colloqui, vt eos non iratos, sed placatos existimes. Quin & rarum est, apud hunc Poetam iniri quoduis certamen, nisi mutua confabulatione præludatur: quæ plerunque comminationes continet, qualis ista Aiacis & Hectoris, nullam aliam ob causam, nisi quòd non exiguam efficacitatem habent verba ad virtutem exacuendam & excitandam, quibus, non secus ac leo caudæ stimulo, generosi & fortes viri vtuntur. Attendéda est autẽ Aiacis oratio. Cùm enim ille intelligeret, ob Achillis absentiam audaciorem factum Hectorem præter consuetudinem, vt ad singularem pugnam heroas Græcos prouocaret: docet leuem esse illam causam, neque totius exercitus robur & præsertim procerum in vno Achille consistere, adesse quoque alios, qui Hectoris virtuti & audaciæ non cedant. Quod modestè ab Aiace enunciatum est: quia non sibi soli laudem illam tribuit Hectori resistendi, quasi sibi vt præstantissimo illæ partes demandatæ sint, sed & eam sibi cum multis aliis prætereà communem, vt est etiam à Plutarcho in libello de Aud. Poëtis obseruatum. Quibus vt respondeat Hector, virtutes suas enumerat, quæ ad rem bellicam pertinent, ne se perterrefieri Aiacis magnanimitate ostendat.

ἣ οὐκ οἶδεν πολεμήϊα ἔργα) Dictum est ad differentiam mulierum, quæ bellandi peritæ sunt, quales erant olim Amazones.

οἶδα δ' ἐνὶ σταδίῃ) Ideò hoc dicit, quia talis est præsens futura pugna, in quo genere etiam excellebat Aiax.

οἶδα δ' ἐπαΐξαι) Hac parte maior est Aiace Hector. De hoc modo autem in equos insiliendi in prælio anteà iam satis diximus.

Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Αἴαντος δεινὸν σάκος ἑπταβόειον,
Ἀκρότατον κατὰ χαλκόν, ὃς ὄγδοος ἦεν ἐπ' αὐτῷ.
Ἓξ δὲ διὰ πτύχας ἦλθε δαΐζων χαλκὸς ἀτειρής·
Ἐν τῇ δ' ἑβδομάτῃ ῥινῷ σχέτο. δεύτερος αὖτε
Αἴας διογενὴς προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πριαμίδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο.
Ἀντικρὺ δὲ παραὶ λαπάρην διάμησε χιτῶνα
Ἔγχος. ὁ δ' ἐκλίνθη, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Τὼ δ' ἐκσπασσαμένω δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἅμ' ἄμφω
Σύν ῥ' ἔπεσον, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν,
Ἢ συσὶ κάπροισιν, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν.
Πριαμίδης μὲν ἔπειτα μέσον σάκος οὔτασε δουρί,
Οὐδ' ἔρρηξεν χαλκόν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμή.
γρ. διαπρὸ Αἴας δ' ἀσπίδα νύξεν ἐπάλμενος, ἡ δὲ * διὰ πρὸ
Ἤλυθεν ἐγχείη· στυφέλιξε δέ μιν μεμαῶτα,
Τμήδην δ' αὐχέν' ἐπῆλθε· μέλαν δ' ἀνεκήκιεν αἷμα·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγε μάχης κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε·
Τῷ βάλεν Αἴαντος δεινὸν σάκος ἑπταβόειον,
Μέσον ἐπομφάλιον· περιήχησεν δ' ἄρα χαλκός.
Δεύτερος αὖτ' Αἴας πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον·
Εἴσω δ' ἀσπίδ' ἔαξε βαλὼν μυλοειδέϊ πέτρῳ·

Dixit, & vibrans proiecit longam lanceam, (factum,
Et percussit Aiacis ingens scutum, ex septẽ pellibus boũ
Summã iuxta laminam æreã, quæ octaua erat in ipso,
Sex.a. per pelliũ plicas penetrauit findẽs hasta indomi-
In septima autem pelle hæsit. Secundus rursus (ta:
Aiax nobilis emisit longam hastam,
Et percussit Priamidæ ad clypeum vndique æqualem:
Clypeum quidem penetrauit lucidum fortis hasta,
Et per thoracem ingeniosè factum infixa est.
E regione autem iuxta ile discidit loricam
Hasta: is .a. inclinatus est, & vitauit mortẽ nigram.
Hi autem euellentes longas hastas manib. simul ambo,
Congressi sunt leonibus similes crudiuoris,
Vel suibus apris, quorum robur non imbecille.
Priamides quidem postea medium scutum læsit hasta,
Neque perrupit ferrum: reflexa est autem ei cuspis.
Aiax autem clypeum percussit insiliens, & penitus
Transiuit hasta, repressit autem ipsum irruentem:
Cæsim.a. ceruicem læsit, ater autem exiliebat sanguis:
Sed sic quidem cessauit à pugna galeæ motor Hector,
Sed retrocedens lapidem accepit manu forti,
Iacentem in campo, nigrum, asperumq́; magnumq́;:
Eo percussit Aiacis ingens scutum 7. pellib. boum constãs
Medium ad vmbonem: circumsonuit autem æs.
Secundus.a. Aiax multò maiorem lapidem eleuans
Misit contorquens: adhibuit autẽ vim immensam:
Intra autem scutum fregit percutiens rotundo lapide.

Labe-

Labefactauit.a.ei dilecta genua .is.a.supinus extensus
Scuto inhærens:hunc.a.statim erexit Apollo.
Etiam ensibus cominus vulnerassent (est
Nisi præcones Iouis nuncij atque virorum,
Venissent:alter quidem Troianorū,alter verò Achiuo-
Talthybiusq́; & Idæus,prudētes ambo.(rum loricatorū
In medio.a.amborum sceptra tenuerunt:dixitq́; verbū
Præco Idæus prudentia consilia sciens:
Ne amplius filij dilecti bellate,neque pugnetis,
Vtrumque enim vestrū diligit nubium coactor Iupiter,
Ambo autem bellatores:quod quidē etiā scimus omnes.
Nox verò iam adest,bonum quoque nocti parêre.
Hunc autem respondens allocutus est Telamonius
Aiax,
Idæe,Hectorem hæc iubete loqui.
Ipse enim pugna prouocauit omnes proceres.
Incipiat:& ego valdè parebo,si quidem ipse. (ctor
Hunc aūt rursus allocutus est magnus casside varia He-
Aiax,quando tibi dedit Deus magnitudinēq́; virésq́;
Et prudētiam:inter.v.Achiuos hasta præstātissimus es:
Nunc quidem cessemus à prælio & certamine
Hodie:posthac rursus pugnabimus,donec Deus
Nos dirimat,det autem alterutris victoriam.
Nox iam adest:bonum & nocti parêre:
Vt tu lætifices omnes apud naues Achiuos,
Tuósque maximè ciues,& socios qui tibi adsunt:
At ego in ciuitate magna Priami regis
Troianos lætificem,& Troianas longis vestib. ornatas.
Quæ pro me supplicantes,diuinum ingredietur tēplum.
Dona verò age mutuò inclyta demus ambo,
Vt aliquis sic dicat Achiuorumq́; Troianorúmque:
Profectò pugnabant pro cōtentione animum rodente,
Et iterum in amicitia separati sunt conciliati.
Sic vtiq. locutus dedit ensē argēteis clauis distinctū,
Cum vaginàque offerens,& artificiosè facta corrigia:
Aiax autem baltheum dedit puniceo colore splēdidum.

Βλάψε δὲ φίλα γούναθ᾽ ὁ δ᾽ ὕπτιος ἐξετανύσθη,
Ασπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ᾽ αἶψ᾽ ὤρθωσεν Απόλλων.
Καὶ νύ κε δὴ ξιφέεσσ᾽ αὐτοσχεδὸν οὐτάζοντο,
Εἰ μὴ κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν
Ηλθον,ὁ μὲν Τρώων,ὁ δ᾽ Αχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ταλθύβιός τε καὶ Ιδαῖος,πεπνυμένω ἄμφω·
Μέσσω δ᾽ ἀμφοτέρων σκῆπτρα σχέθον,εἶπέ τε μῦθον
Κῆρυξ Ιδαῖος πεπνυμένα μήδεα εἰδώς,
Μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε,μηδὲ μάχεσθον·
Αμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς.
Αμφω δ᾽ αἰχμητά· τό γε δὴ καὶ ἴδμεν ἅπαντες.
Νὺξ δ᾽ ἤδη τελέθει,ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος
Αἴας,
Ιδαῖ᾽,Εκτορα ταῦτα κελεύετε μυθήσασθαι.
Αὐτὸς γὰρ χάρμη προκαλέσσατο πάντας ἀρίστους·
Αρχέτω,αὐτὰρ ἐγὼ μάλα πείσομαι, εἴπερ ἂν οὗτος.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Εκτωρ,
Αἶαν ἐπεί τοι δῶκε θεὸς μέγεθός τε βίην τε,
Καὶ πινυτὴν· περὶ δ᾽ ἔγχει Αχαιῶν φέρτατός ἐσσι,
Νῦν μὲν παυσώμεσθα μάχης καὶ δηϊοτῆτος,
Σήμερον ὕστερον αὖτε μαχεσόμεθ᾽,εἰσόκε δαίμων
Αμμε διακρίνῃ,δώῃ δ᾽ ἑτέροισί γε νίκην·
Νὺξ δ᾽ ἤδη τελέθει,ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι,
Ως σύ τ᾽ εὐφρήνῃς πάντας παρὰ νηυσὶν Αχαιοὺς,
Σοὺς τε μάλιστα ἔτας,καὶ ἑταίρους οἵ τοι ἔασιν·
Αὐτὰρ ἐγὼ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Τρῶας εὐφρανέω καὶ Τρωϊάδας ἑλκεσιπέπλους,
Αἵ τε μοι εὐχόμεναι θεῖον δύσονται ἀγῶνα.
*Δῶρα δ᾽ ἄγ᾽ ἀλλήλοισι περικλυτὰ δώομεν ἄμφω γ. δῶρα δὲ
Οφρα τὶς ὧδ᾽ εἴπῃσιν Αχαιῶν τε Τρώων τε
Η μὲν ἐμαρνάσθην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο,
Η δ᾽ αὖτ᾽ ἐν φιλότητι διέτμαγεν ἀρθμήσαντε·
Ως ἄρα φωνήσας δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον,
Σὺν κολεῷ τε φέρων καὶ* εὐδμήτῳ τελαμῶνι· γ. ἐϋτμήτῳ
Αἴας δὲ ζωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν.

COMMENTARIVS.

ἤ ῥα καὶ ἀμπεπαλών) Iam describitur vtriusque herois congressus, ita tamen vt Aiax Hectore sit superior,adeò vt hic Apollinis auxilio indiguerit.Attendatur autem diligenter à curioso lectore hic congressus, vt vtriusque herois dexteritatem & virtutem in pugnando obseruet.Esset enim quasi περίεργον,illa nostris commentariis repetere.

εἰ μὴ κήρυκες) Quòd hîc dicitur medios interuenisse præcones, κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est, eos à cæteris heroibus missos: nisi fortè & aliter tanquam diuinum genus ad id proprio motu sint incitat.eos enim ἄγγελος διὸς appellat.vt etiam lib. I.

μηκέτι παῖδε φίλω) Certamen vtriusque herois dirimit Idæus tribus propositis. Primùm quòd vterque à Ioue æqualiter diligatur:proinde neutri victoriam esse expectandam de altero, cùm fauorem ἰσόῤῥοπον Iouis à se habeant. Deinde quòd cùm iam eorum fortitudo reliquis omnibus explorata sit,non esse præterea opus,vt eam magis in hoc certamine comprobent.Tertiò quòd idipsum nox instans suadeat,quæ quietem,non labores affert, vt mox dicemus.

νυκτὶ πιθέσθαι) Parere nocti illi dicuntur,qui ab opere cessant, quasi id nox tacitè videatur imperare:cui contrarium facit Aurora, vbi dicitur φῶς ἀγγέλλειν ἠδὲ καὶ ἐπιέργεις.Ipsa enim quiescere non iubet,sed προφέρει μὲν ὁδοῦ,προφέρει δὲ καὶ ἔργου iuxta Hesiodum.

πάντας ἀρίστους) Qui vni soli tamen impresentiarum non sufficit. Scomma eiusmodi latet in his verbis.Porrò non fuisset consentaneum, vt qui ad certamen erat prouocatus, id prior cessaret, ideo rectè monetur Idæus ab Aiace, vt Hectorem prius desistere iubeat.

δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον) Monomachiam suam terminant Aiax & Hector mutuis donis, quæ tamen vtrique perniciosa fuerunt. Aiax enim hoc gladio sese confodit, Hector cum dato baltheo currui post mortē ignominiosè alligatus est, vt ait Eustathius: quanquam infrà Iliad.χ.bouinis loris alligari dicatur Hector ab Achille. Vnde natum esse aiunt prouerbium illud, Hostium munera non munera, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Quod cùm enarrat Erasmus, refert ex aliis prouerbiorum interpretibus, Hectorem per occasionem balthei occisum esse ab Achille iuxta muros Troianos. Illam occasionem balthei videntur mihi illi omnino diuinare: nam nihil tale in Homero reperio,nisi me valde fallit memoria.Horum autem munerum meminit Epigramma Græcum: Εκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν,Εκτορι δ᾽ Αἴας ζωστῆρ᾽ ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον. Hector Aiaci ensem dedit,Hectori verò Aiax Baltheum:vtriusque munus ad mortem. Res autem ita postmodum successit, vt damnosa vtrique illa dona fierent, cùm tamen amicè ab vtroque data & accepta essent. Ideò fortasse hic locus prouerbio illi initium non fecerit: quinimò illud quasi peruulgatum vsurpauit Aiax apud Sophoclē,cùm ait,ἀλλ᾽ ἔστ᾽ ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα: id est: Quin verū id est mortalium prouerbium, Non esse dona,dona quæ veniant tibi Ab hoste, verùm inauspicata ac noxia. Quod etiam Erasmus annotat. Quibus respondet illud Virgilij de Didone: *ensémque recludit*
Dardanium,non hos quæsitum munus in vsus.

Τὼ δὲ διακρινθέντε, ὁ μὲν κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν
Ἤϊ', ὁ δ' ἐς Τρώων ὅμαδον κίε· τοὶ δ' ἐχάρησαν
Ὡς εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα προσιόντα,
Αἴαντος προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους·
γ. ἀελπτόντες Καί ῥ' ἦγον προτὶ ἄστυ, *ἀέλποντες σόον εἶναι.
Αἴαντ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον κεχαρηότα νίκῃ.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρεΐδαο γένοντο,
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἄρσενα, πενταέτηρον, ὑπερμενέϊ Κρονίωνι·
Τὸν δέρον, ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα,
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα·
γ. οὐδ' ἔτι Δαίνυντ', *οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης·
Νώτοισιν δ' Αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν·
Πολλοὶ γὰρ τεθνᾶσι καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰρροον ἀμφὶ Σκάμανδρον
Ἐσκέδασ' ὀξὺς Ἄρης, ψυχαὶ δ' Ἄϊδόσδε κατῆλθον·
Τῷ σε χρὴ πόλεμον μὲν ἅμ' ἠοῖ παῦσαι Ἀχαιῶν,
Αὐτοὶ δ' ἀγρόμενοι κυκλήσομεν ἐνθάδε νεκροὺς
γ. κατακείομεν Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν· ἀτὰρ *κατακήομεν αὐτοὺς
Τυτθὸν *ἀπὸ πρὸ νεῶν, ὥς κ' ὀστέα παισὶν ἕκαστος
γ. ἀποπρὸ Οἴκαδ' ἄγῃ, ὅταν αὖτε νεώμεθα πατρίδα γαῖαν·
Τύμβον δ' ἀμφὶ πυρὴν ἕνα χεύομεν ἐξαγαγόντες,
γ. ἐκ πεδίου Ἄκριτον *ἐν πεδίῳ· ποτὶ δ' αὐτὸν δείμομεν ὦκα
Πύργους ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν.
Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ποιήσομεν εὖ ἀραρυίας,
Ὄφρα δι' αὐτάων *ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη·
γ. ἱππηλασίη Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ὀρύξομεν ἐγγύθι τάφρον,
Ἥ χ' *ἵππους καὶ λαὸν ἐρυκάκοι ἀμφὶς ἐοῦσα,
γ. ἵππον Μή ποτ' ἐπιβρίσῃ πόλεμος Τρώων ἀγερώχων.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες.
Τρώων αὖτ' ἀγορὴ γένετ' Ἰλίου ἐν πόλει ἄκρῃ,
Δεινή, τετρηχυῖα, παρὰ Πριάμοιο θύρῃσι·
Τοῖσι δ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει·
Δεῦτ' ἄγετ', Ἀργείην Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Δώομεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν· νῦν δ' ὅρκια πιστὰ
Ψευσάμενοι μαχόμεσθα· τῷ οὔ νύ τι κέρδιον ἡμῖν
Ἔλπομαι ἐκτελέεσθαι, ἵνα μὴ ῥέξομεν ὧδε.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη
Δῖος Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ὅς μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντῆνορ, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις·
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ σπουδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.
Αὐτὰρ ἐγὼ Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω.
Ἀντικρὺ δ' ἀπόφημι, γυναῖκα μὲν οὐκ ἀποδώσω.
Κτήματα δ' ὅσσ' ἀγόμην ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ,

Hi.a.dirempti,hic quidem ad exercitum Achiuorum
Ibat,alter.v.ad Tro.multitudinem iuit.hi.a.gauisi sūt,
Postquam viderunt viuúmque & sospitem aduenientē,
Aiacis elapsum fortitudinem,& manus inuictas,
Et deduxerunt ad ciuitatem desperantes,saluū esse.
Aiacem rursus ex altera parte bene armati Achiui
Ad Agamemnonē nobilem duxerunt,lætū victoriâ.
Hi autem quando iam ad tentoria Atridæ venerunt,
Iis bouem sacrificauit rex virorum Agamemnon
Marem,quinquennem,potenti Saturnidæ.
Hūc excoriarūt, appararūtq. et ipsū dissecuerūt totum:
Minutímque inciderunt ritè, infixerúntque verubus,
Assarúntque accuratè,detraxerúntque omnia.
Sed postquā cessarunt à labore,pararúntq. conuiuium,
Epulati sunt,neque in aliquo animus indiguit conuiuio
Tergi partibus.a.Aiacem longis honorauit (æquali:
Heros Atrides latè dominans Agamemnon.
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
His senex primus omnium texere cœpit consilium
Nestor:cuius & anteà optimū apparuerat cōsilium:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est,& dixit:
Atride,& cæteri optimates Achiuorum:
Multi enim mortui sunt comati Achiui,
Quorū nūc sanguinē atrū,circa limpidū Scamander,
Diffudit asper Mars,animæ.a.in infernū descenderūt.
Itaq.te oportet bellū quidē prima luce sedare Achiuor.
Nos ipsi verò congregati aduehamus huc cadauera
Bobus & mulis,& comburamus ea
Paulò longè ante naues,vt ossa filijs quisque
Domū ducat,quādo iterū reuertemur in patriā terram:
Tumulum.a. circa pyram vnum congeramus progressi,
Indiscretū, extra campum:apud.a.ipsū ædificemus citò
Turres altas,propugnaculū nauiúmque & ipsorum.
In ipsis verò portas faciamus bene aptatas,
Vt per ipsas equestris via sit:
Exterius.a.profundam fodiamus propè fossam,
Quæ equos & populum prohibeat circùm existens,
Ne quando ingruat bellū Troianorum superborum.
Ita dixit:illi autem omnes approbarunt reges.
Troianorū itē concio facta est Troiæ in arce summa,
Formidolosa turbulenta,apud Priami fores:
His autem Antenor prudens incepit concionari:
Audite me Troiani,& Dardani,& auxiliarij,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Eia agite,Argiuam Helenam & opes cum ipsa
Reddamus Atridis abducendas:nunc.a.fœdera fida
Fallentes pugnamus: quare nihil vtile nobis
Spero profecturum iri,nisi fecerimus ita.
Hic quidem sic locutus resedit. inter autē hos surrexit
Nobilis Alexander Helenæ maritus pulchricomæ,
Qui ipsum respondens verbis alatis allocutus est:
Antenor,tu quidem non mihi grata.hæc dixisti:
Nouisti & aliū sermonem meliorem hoc excogitare.
Si autem verè hunc seriò dicis,
Certè iam demum tibi Dij mentem ademerunt ipsi.
Sed ego ad Troianos bellicosos concionabor:
Disertè verò nego:vxorem quidem non reddam:
Opes verò quascūque ab duxit ex Argo nostrā domum,

Omnes

Omnes volo dare, atque etiã ex ædibus alias adiũgere.
Hi quidẽ sic locutus consedit: inter hos .a. surrexit
Dardanides Priamus, Deo consiliarius similis,
Qui ipsis bene sentiens concionatus est & dixit:
Audite me Troiani, & Dardani, & auxiliarij,
Dum dico quæ me animus in pectoribus iubet.
Nunc quidem cœnam sumite per exercitum sicut ãtea,
Et custodiæ mementote, & excubias agite quisque
Mane autem Idæus eat concauas ad naues,
Vt dicat Atridis Agamemnoni & Menelao,
Sententiam Alexandri, cuius gratia cõtentio orta est.
Et hoc dicat prudens verbum, si velint
Cessare à bello tristi donec cadauera
Comburamus: postea iterum pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, détque alterutris victoriam.

Πάντ' ἐθέλω δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.
Ἤτοι ὅ γ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Δαρδανίδης Πρίαμος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε·
Κέκλυτέ μευ Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει·
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε *κατὰ στρατὸν ὡς τὸ πάρος περ, κατὰ πτόλιν
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος·
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἴτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Εἰπέμεν Ἀτρεΐδῃσ' Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρε.
Καὶ δὲ τόδ' εἰπέμεναι πυκινὸν ἔπος, αἴ κ' ἐθέλωσι
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
Κήομεν, ὕστερον αὖτε μαχησόμεθ', εἰσόκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.

γρ. Κείομεν. γρ. μαχεσσόμεθ'.

COMMENTARIVS.

νώτοισι δ' Αἴαντα) Hîc duo sunt notanda, primùm frugalitas veterum illorum heroum in cibis: deinde honos, qui præstantioribus viris in conuiuio defertur, vt hîc Aiaci, & aliàs Tydidæ, vt est ab Athenæo annotatum lib. 1. Dipnosoph.

Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι) Hoc consilium Nestoris duo complectitur: primùm suadet, vt cadauera concrementur, ac communi in tumulo sepeliantur: deinde vt castra Græcorum muris circumdentur & vallo aduersus Troianorum impetus. Quod ad primum attinet, veteribus illis summæ curæ fuit sepulchra, impiúmque arbitrati sunt, si inhumata cadauera relinquerentur, quod iam à nobis anteà obseruatum est. Vnde mirari satis non possum Ælianum, qui Variæ histor. lib. 12. cap. 27. sic scribit: Ἡμερώτατά φασι τὸν Ἡρακλέα προσενεχθῆναι τοῖς ἑαυτοῦ πολεμίοις. πρῶτον γὰρ τῶν ἐξ αἰῶνος νεκροὺς ἀποσπονδοὺς ἀποδοῦναι ταφησομένους· εἰωθότων τῶν τότε ἐγγρεῖν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ ἀπολείπειν αὐτοὺς κυσὶ δεῖπνον. εἶναι καὶ Ὅμηρος, ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι· καὶ, Κυσὶ μέλπηθρα γενέσθαι: id est, vt vertit Vulterius: Singulari mansuetudine ferunt Herculem in hostes suos fuisse. Primùm enim ante hominum memoriam mortuos suis ad sepeliendum reddidisse ac liberè securéque eis cadauera permisisse. cùm eo tempore parum occisos curare solerent, & canibus ad vescendum relinquere. Vnde inquit Homerus: Canibus sunt præda relicta. Et, Vt canibus fierent lanianda voluntas. Vbi videtur innuere, ipsis etiam belli Troiani temporibus neglectam fuisse sepulturam, cùm tamen hic locus & alij multi apud Homerum contrarium doceant. Sanè honesta est, & iam inde à primis seculis fuit inhumatio cadauerum, quam etiam animalia quædam prudentiora obseruant, vt de formicis de animal. Hist. lib. 6. cap. 43. & de Elephantis eiusdem Histor lib. 5. cap. 49. scribit idem Ælianus. Soli scelerati homines sepultura semper indigni habiti sunt, vt ait idem Ælianus Var. lib. 4. cap. 7. Tales autem sunt tyranni male de republica meriti, qui supplicio affecti sunt, aut qui laqueo & morte inhonesta, aut malo letho occubuerunt, quos condiri sepulchro aut humari non decebat, itaque insepulti abijciebantur, vt etiam obseruat Alexander Gen. dierum lib. 6. cap. 14. Aloqui hoc natura ferè omnibus gentibus inseruit, vt nuda cadauera sepultura honestarent, nisi si quas tam immensus Orbis complectitur adeò barbaras, quibus hoc, vt multa alia humanitatis officia, denegatum sit, quod satis docent historiæ de Illyricis & aliis quibusdam qui cadauera vulturibus & canibus exponebant. Quod ad alteram consilii Nestoris partem attinet, de ea paulò pòst dicetur, vbi docebimus, mœnia illa Græcorum commentum esse Homericum.

τύμβον δ' ἀμφὶ πυρὴν) Annotat Giphanius ex Plutarcho, communis tumuli, quo multi simul sepeliantur, primum authorem esse Homerum.

τοῖσι δ' Ἀντήνωρ) Hac in parte non recedit ab historia Poeta, nisi ratione temporis. Nam post finitum bellum suasam pacem ab Antenore, tum Dictys tum Dares scribunt. Truncat etiam negocium Poeta, quanquam neque historici inter se conueniunt. Dictys narrat, post Achillis, Hectoris, Alexandri & aliorum heroum mortem ex consilii sententia ad postremum Priamum iussisse, vt Antenor ad Græcos cum mandatis belli deponendi iret. Antenorem autem ad Græcos profectum de prodenda patria cum illis consilium inijsse. Itaque reuersum Troianis denuntiasse, Græcos paratos esse discedere, modò Helena cum auro & opibus sibi restitueretur, quod ipse longa & eleganti oratione persecutus est, quæ extat apud Dyctin lib. 5. suadens Troianis vt paci studerent. At Dares illius legationis non meminit, sed post Achillis, Alexandri, Aiacis, Penthesileæ mortem cùm exercitus Troianorum muris à Græcis concluderentur, Antenorem, Polydamantem, Æneam ad Priamum venisse Agunt cum eo, inquit, & consilium quærunt, vt deliberarent quid de fortunis futurum sit. Priamus consilium conuocat, qui postularent iubet eos dicere, & quid desiderent. Antenor memorat principes defensorésque Troiæ, cæterósque natos eius cum aduenis ductoribus interfectos: Argiuorum principes remanere fortissimos, Agamemnonem, Menelaum, Neoptolemum, non minus fortissimum quàm pater eius fuit: Diomedem, Aiacem, Locrum, cæterósque complures summæ prudentiæ, Nestorem, Vlyssem. Contrà Troianos clausos & obsessos, & penè contritos. Suadet, potius esse, vt Helena his reddatur, & ea quæ Alexander cum sociis attulerat, & pax fiat, &c. Apud vtrumque autem historicum Paris ante hoc Antenoris consilium è viuis excesserat: contrà Homerus scribit.

οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον) Apud Daretem Amphimachus: hîc Paris Antenori repugnat, sed diuerso modo. Ait ergo Paris iucundum sibi non esse hoc Antenoris consilium: scilicet, non est ausus, nec potuit dicere, isto bono publico aduersari, quæ ille suadebat, cũ omnino in eius commodum dicerentur. Quod ipse etiam comprobat cùm eorum partem se præstiturum lubenter spondet, videlicet opum à se raptarum restitutionem, alia insuper ex suis bonis addendo, quibus damnum Græcorum melius possit resarciri: Helenam tamen retinet, adeò iuri & æquitati insana libido inimicatur. Horatius Epist. lib. 1. Epist. 2. Quid Paris? Vt saluus regnet viuátque beatus, Cogi posse negat. sup. vt Antenori morem gerat. Helenámque reddat, sine qua se neque saluum neq; beatum arbitratur, tantum valet amor ille mollis in alienandis à se mentibus, vt ait ibidem Cruquius post Commentatorem.

κέκλυτέ μευ Τρῶες) Audito Antenoris consilio & Paridis responso Priamus, adijcit suam quoq; sententiam, qua, repudiato Antenore, Paridis mentem amplectitur, quam Græcis patefaciendam esse deliberat: adeò fuit facilis rex ille, alioqui prudentissimus, vt nimia erga filium indulgentia maluerit quiduis pati quàm filio non gratificari, siue hoc etiam fati necessitate contigit. Quod autem de sepultura intelligere Græcos constituit, artificiosè à Poeta confictũ est, vt hic honos Græcis deferretur potius quàm Troianis. Qui enim aliquid ab altero petit, videtur illo esse inferior & animi angustioris.

Sic dixit: hi .a. illũ valdè quidẽ audierũt, & paruerũt
Cœnã deinde sumpserunt per exercitum in ordinibus.
Manè autem Idæus iuit concauas ad naues.
Illos autẽ inuenit in cõcione Danaos ministros Martis,
Nauis apud puppim Agamemnonis, sed hic illis
Stans in medio illorũ, vociferatus est vocalis præco:

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσιν,
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἔβη κοίλας ἐπὶ νῆας.
Τοὺς δ' εὗρ' εἰν ἀγορῇ Δαναοὺς θεράποντας Ἄρηος,
Νηῒ πάρα πρύμνῃ Ἀγαμέμνονος· αὐτὰρ ὁ τοῖσι
Στὰς ἐν μέσσοισιν μετεφώνεεν ἠπύτα κῆρυξ.

Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ἠνώγει Πρίαμός τε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοὶ
Εἰπεῖν, αἴ κέ περ ὔμμι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρε.
Κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος κοίλης ἐνὶ νηυσὶν
Ἠγάγετο Τροίηνδ', ὡς πρὶν ὤφελλ' ἀπολέσθαι,
Πάντ' ἐθέλει δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.
Κουριδίην δ' ἄλοχον Μενελάου κυδαλίμοιο
Οὔ φησιν δώσειν· ἦ μὴν Τρῶές γε κέλονται.
Καὶ δὲ τόδ' ἠνώγειν εἰπεῖν ἔπος, αἴ κ' ἐθέλητε
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
γρ. Κείομεν, γρ. μαχεσσόμεθ', *Κήομεν, ὕστερον αὖτε* μαχησόμεθ', εἰσόκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί τε νίκην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Μήτ' ἄρ τις νῦν κτήματ' Ἀλεξάνδροιο δεχέσθω,
Μήθ' Ἑλένην· γνωτὸν δὲ καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστιν,
Ὡς ἤδη Τρώεσσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο·
Καὶ τότ' ἄρ' Ἰδαῖον προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ἰδαῖ' ἤτοι μῦθον Ἀχαιῶν αὐτὸς ἀκούεις,
Ὥς τοι ὑποκρίνονται· ἐμοὶ δ' ἐπιανδάνει οὕτως.
γρ. κατακαιέμεν Ἀμφὶ δὲ νεκροῖσιν *καπακηέμεν οὔ τι μεγαίρω·
Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνειώτων
Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, πυρὸς μειλισσέμεν ὦκα.
Ὅρκια δὲ Ζεὺς ἴστω ἐρίγδουπος, πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν, τὸ σκῆπτρον ἀνέσχετο πᾶσι θεοῖσιν·
Ἄψορρον δ' Ἰδαῖος ἔβη ποτὶ Ἴλιον ἱρήν.
Οἱ δ' ἕατ' εἰν ἀγορῇ Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Πάντες ὁμηγερέες, ποτιδέγμενοι ὁππότ' ἄρ' ἔλθοι
Ἰδαῖος· ὁ δ' ἄρ' ἦλθε, καὶ ἀγγελίην ἀπέειπε,
Στὰς ἐν μέσσοισιν· τοὶ δ' ὡπλίζοντο μάλ' ὦκα,
Ἀμφότερον, νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην.
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐϋσσέλμων ἀπὸ νηῶν
Ὤτρυνον νέκυάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι δὲ μεθ' ὕλην.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο
Οὐρανὸν εἰσανιών· οἱ δ' ἤντεον ἀλλήλοισιν.
Ἔνθα διαγνῶναι χαλεπῶς ἦν ἄνδρα ἕκαστον·
Ἀλλ' ὕδατι νίζοντες ἀπὸ βρότον αἱματόεντα,
Δάκρυα θερμὰ χέοντες ἀμαξάων ἐπάειραν·
Οὐδ' εἴα κλαίειν Πρίαμος μέγας· οἱ δὲ σιωπῇ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δὲ πυρὶ πρήσαντες ἔβαν ποτὶ Ἴλιον ἱρήν.
Ὣς δ' αὔτως ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δὲ πυρὶ πρήσαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας·
Ἦμος δ' οὔτ' ἄρ πω ἠώς, ἔτι δ' ἀμφιλύκη νύξ,
Τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κριτὸς ἔγρετο λαὸς Ἀχαιῶν·
Τύμβον δ' ἀμφ' αὐτὴν ἕνα ποίεον ἐξαγαγόντες
γρ. ἐν Ἄκριτον* ἐκ πεδίου· ποτὶ δ' αὐτὸν τεῖχος ἔδειμαν
Πύργους θ' ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν·
γρ. ἐπ' Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ἐνεποίεον* εὖ ἀραρυίας,
Ὄφρα δι' αὐτάων ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη.
Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ὄρυξαν,
Εὐρεῖαν, μεγάλην· ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξαν.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί·

Atridæque & alij bene ocreati Græci.
Iussit Priamúsque & alij Troiani illustres
Dicere, si quidem vobis gratum & iucundum sit,
Sententiam Alexandri, cuius gratia contentio est,
Opes quidẽ quascunque Alexander concauis in nauib.
Abduxit ad Troiam (vtinam antè perijsset)
Omnes vult dare, & item ex ædibus alias adiungere:
Iuuenum autem vxorem Menelai illustris (tantur.
Negat redditurum, atqui tamen ipsum Troiani hor-
Et hoc etiam iusserunt exponere verbum: si velitis
Cessare à bello tristi, donec mortuos
Crememus: postea iterum pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, détque alterutris victoriam.
Sic dixit: hi autem omnes compresso ore tacuerunt.
Tãdem autẽ interlocutus est in prælio fortis Diomedes,
Ne aliquis nunc opes Alexandri recipiat,
Neque Helenã: manifestum etiã ei qui valde infans est,
Quod iam Troianis interitus fines immineant.
Sic dixit: hi autẽ omnes acclamabant filij Achiuorum,
Sententiam admirantes Diomedis bellicosi:
Et tunc Idæum allocutus est rex Agamemnon:
Idæe, certè sententiam Achiuorum ipse audis,
Quemadmodũ tibi respondeãt: mihi. a. insup. placet sic:
De mortuis autẽ cremare eos nec quicquam recuso:
Neque enim aliquid lucri ex cadaueribus mortuis
Fit, postquam occuberint, igne gratificeris statim.
Fœderum. a. Iupiter testis sit altisonãs maritus Iunonis.
Sic fatus, sceptrum sustulit omnibus dijs:
Retrorsum autem Idæus iuit ad Ilium sacrum.
Ipsi verò sedebant in concione Troiani & Dardani,
Omnes congregati, expectantes quando veniret
Idæus: hic autem venit, & legationem exposuit,
Itans in medio eorum: hi. a. accingebantur valde celeri-
Ad vtrunq. cadaueraq; portanda: alij. a. ad lignum. (ter
Argiui verò ab altera parte bene tabulatis à nauibus
Hortabantur cadaueraq; vt cõportaret: alij. a. ad lignũ.
Sol verò dein recens percussit arua,
Ex leniter fluente profundo Oceano
Cœlum ascendens: hi autem obuiabant inuicem:
Tunc dignoscere difficile erat virum quenque:
Sed aqua abluentes puluerem sanguinolentum,
Lacrymas calidas fundentes curribus imposuerunt.
Neque sinebat lugere Priamus magnus: illi autẽ silẽtio
Mortuos rogo accumulabant, mœrentes corde.
Igne. v. postquã combussissent redierunt ad Iliũ sacrum.
Similiter autem ex altera parte fortes Achiui
Cadauera rogo accumulabant, tristes corde:
Ignéque combustis redierunt ad concauas naues.
Quando autẽ nondum aurora: sed adhuc dubia nox,
Tum circa pyram lectus surgebat populus Achiuorum:
Tumulum autem circa eam vnum fecerunt egressi,
Cõmunẽ, extra cãpũ: apud. a. ipsum, murũ extruxerũt
Turresq; altas, munimentum nauium & ipsorummet:
Inter ipsas verò, portas fecerunt bene aptatas,
Vt per illas equestris via esset.
Exterius autẽ profundam circa ipsum fossam foderunt
Latam, magnam, (. i. longam) & in ea palos defixerũt.
Sic hi quidem laborabant comati Achiui.

Dij verò apud Ioue sedentes fulminatorẽ (catorũ.
Cum admiratione spectabāt magnũ opus Achiu. lori-
Inter hos. a. sermonẽ incepit Neptunus quatiẽs terrã:
Iupiter pater, an quis est mortaliũ super immẽsã terrã
Qui amplius immortalib. mentẽ & cõsilium indicabit?
Non vides verò, quòd rursus capite comati Achiui
Murũ struxerunt pro nauibus, circùm autem fossam
Duxerunt, neque Dijs dederunt inclytas hecatombas?
Illius profectò gloria erit quantum spargitur aurora.
Huius. a. obliuiscentur, quem ego & lucidus Apollo
Heroi Laomedonti ædificabimus laborantes.
Hũc. a. valde cõmotus allocutus est nubicogus Iupiter
Proh terræ quassator, latè potens, quid dixisti?
Alius aliquis Deorum hoc reformidaret commentum,
Qui esset te multo inbecillior manibúsque & robore.
Imò tua tibi gloria erit quàm latè extẽditur aurora.
Agedũ, quando rursus capitibus comati Achiui
Abierint cum nauibus dilectam in patriam terram,
Murũ diruptũ, hunc quidẽ in mare totum demergito.
Rursus autem littus magnũ arenis obtegito,
Vt tibi ingens murus euanescat Achiuorum.
Sic illi quidem talia inter se colloquebantur,
Occidit verò Sol, absolutúmque est opus Achiuorum.
Boues aũt mactabant in tentorijs, & cœnã sumebant.
Naues autem è Lemno appulerunt vinum vehentes
Multæ, quas miserat Iasonides Euneus,
Quem pererit Hypsipyle sub Iasone pastore populorũ.
Seorsum autem Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Dederat Iasonides ducendas vini mille mensuras.
Illinc vinum emebant capitibus comati Achiui.
Alij quidem ære, alij autem splendido ferro:
Alij autem pellibus, alij verò ipsis bobus. (parum.
Alij etiam mancipijs: apparabant itaq. conuiuiũ opi-
Per totam noctem, dein capitibus comati Achiui
Epulabantur: Troes verò in ciuitate & auxiliarij:
Tota nocte verò ipsis mala moliebatur sapiens Iupiter,
Terribiliter tonans: hos autem pallidus timor cepit.
Vinũ. a. ex poculis humi fũdebāt, neq. aliquis sustinuit
Antè bibere quàm libasset præpotenti Saturnio.
Cubuerunt autem deinde et somni munus sumpserunt.

Οἱ δὲ Θεοὶ παρ' Ζηνὶ καθήμενοι ἀστεροπητῇ
Θηεῦντο μέγα ἔργον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τις ἐστὶ βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Ὅς τις ἔτ' ἀθανάτοισι νόον καὶ μῆτιν ἐνίψει;
Οὐχ ὁράας δ' ὅτι αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Τεῖχος ἐτειχίσαντο νεῶν ὕπερ, ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, οὐδὲ Θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἑκατόμβας;
Τοῦ δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς.
Τοῦ δ' ἐπιλήσονται ὅτ' ἐγὼ καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἥρῳ Λαομέδοντι πολίσσαμεν ἀθλήσαντε.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι ἐννοσίγαι', εὐρυσθενές, οἷον ἔειπες;
Ἄλλος κέν τις τοῦτο Θεῶν δείσειε νόημα,
Ὅς σέο πολλὸν ἀφαυρότερος χεῖράς τε μένος τε.
Σὸν δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς.
Ἄγρει μὰν ὅτ' ἂν αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Τεῖχος ἀναρρήξας, τὸ μὲν εἰς ἅλα πᾶν καταχεῦαι.
Αὖτις δ' ἠϊόνα μεγάλην ψαμάθοισι καλύψαι,
Ὥς κέν τοι μέγα τεῖχος ἀμαλδύνηται Ἀχαιῶν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δύσετο δ' ἠέλιος, τετέλεστο δὲ ἔργον Ἀχαιῶν.
Βουφόνεον δὲ κατὰ κλισίας, καὶ δόρπον ἕλοντο.
Νῆες δ' ἐκ Λήμνοιο παρέστασαν οἶνον ἄγουσαι
Πολλαί, τὰς προέηκεν Ἰησονίδης Εὔνηος,
Τόν ῥ' ἔτεχ' Ὑψιπύλη ὑπ' Ἰήσονι ποιμένι λαῶν.
Χωρὶς δ' Ἀτρείδῃσ', Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ,
Δῶκεν Ἰησονίδης ἀγέμεν μέθυ χίλια μέτρα.
Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
Ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσσιν,
Ἄλλοι δ' *ἀνδραπόδεσσι· τίθεντο δὲ δαῖτα θάλειαν. *κ. ἀνδραπόδεσσι.*
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Δαίνυντο, Τρῶες δὲ κατὰ πτόλιν ἠδ' ἐπίκουροι·
Παννύχιος δέ σφιν κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς,
Σμερδαλέα κτυπέων· τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει·
Οἶνον δ' ἐκ δεπάων χαμάδις χέον, οὐδέ τις ἔτλη
Πρὶν πιέειν πρὶν λεῖψαι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι.
Κοιμήσαντ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

COMMENTARIVS.

κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος) Dicam ex Eustathio. Videtur Idæus legationis fines transilire. Nam cùm Alexander dixisset, κτήματα ὅσ' ἀγόμην ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ Πάντ' ἐθέλω δόμεναι καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι. Idæus hîc dicit paratum esse Alexandrum omnia restituere, quæ in nauibus Troiam asportauit. At Alexander non solùm ex Argo, sed etiam ex Sidone, vt anteà dictum est, fortè etiam aliunde rapuit non pauca quæ Ilium attulit. Præterea cùm dicit, negare quidem Alexandrum se Helenam redditurum, cùm tamen id omnes Troiani iusserint: quod tamen dictum non est nisi de solo Antenore. Quod ad primum attinet, intelligendum est, Idæum loqui de iis quæ Græci repetebant, quanquam sic non definierit. Quod ad secundum, videri, Troianos Antenoris orationẽ comprobasse, cùm nemo contradixerit, vt infrà Græci fecerunt post Diomedis concionem. Vtitur etiam libertate quadã & παρρησίᾳ cùm dicit, ὡς πρὶν ὄφελλ' ἀπολέσθαι quod tamen ab eo summissa voce præ dolore enunciatum volunt antiqui, neq; ab aliis exauditum, ne alioqui κακοήθης videatur, quod in Regis filium ita apertè inueheretur. Cùm etiam dicit, Paridem nolle vxorem Menelai restituere, cùm Paris suam propriam vxorem appellarit, factum ipsum exacerbat, odio iniustitiæ, qua Græci afficiuntur.

μή τ' ἄρ τις νῦν) Dissuadet Græcis Diomedes, ne conditiones à Troianis oblatas recipiant, cùm iam instet illorum integrum excidium, quod, pace non facta, ipsi amplius euitare non possint. Quasi dicat: Debuerãt iam inde ab initio tam salutari pacis consilio sibi prouidisse, quod nos proculdubiò non eramus recusaturi, cùm à nobis quoque propositum illis fuerit: nunc verò vbi se viribus nostris & belli diuturnitate confractos & debilitatos sentiunt, vellent resipiscere: sed tardè hoc præstat. Neque enim nobis honestum aut vtile futurum est, post tam multos annos in hac obsidione contritos sola hac conditione recepta discedere: quin vlciscendi nobis sunt perfidi illi & obstinati homines, vt tantam moram cum suo dispendio miserè luant. Ecquid enim hoc stoliditatis est, nunc primùm de componendo bello cogitare? Non licuit tam longo elapso tempore hoc consilium inire, dum res adhuc erant in integro? Proinde neq; iam hoc à nobis exoranto, cùm exiguum restet ad illorum perniciem temporis interuallum, vt quilibet vel infans facile iudicare possit. Notandum est autem, hinc esse datam trito illi prouerbio ansam, quod ex Liuij Andronici Equo Troiano (id nomen fuit Tragœdiæ) refert Tullius, Serò sapiunt Phryges.

Μηδ' Ἑλένην) Sensus est, Ne ipsam quidem Helenam, etiam si reddant, à Troianis nunc recipiamus. Nam de solis opibus locutus erat Idæus, vt tamen se illas recusare doceat Diomedes, hoc quoque adiecit, quæ poterat melior videri conditio, cùm Helenæ gratia hoc bellum potissimùm geratur. Hanc porrò sententiam Diomedis dicuntur cæteri Græci & ipse Agamemnon comprobasse, adeò potens est solius viri consilium, vt ab eo reliqui omnes plerunque pendeant.

ὅρκια δ' Ζεύς) Fœdera intelligit, quibus iam inuicem ſibi permittunt libertatem cadauera ſua ſepeliendi: quæ inuiolata etiam manſerunt, adeò vt ſibi inuicem obuiarent, vt infrà dicit, οἱ δ' ὤτρυνον ἀλλήλοισιν, nimirum ſine periculo aut damno.

τεῖχος ἔδειμαν) Fictam eſſe hanc muri exædificationem docet hic locus Strabonis lib. 13. vbi aduerſus eos diſputat, qui hodiernum illum antiquum eſſe aſſerebant. καὶ μὴν τό γε Ναύσταθμον, inquit, τὸ νῦν ἔτι λεγόμενον πλησίον οὕτως ἐστὶ τῆς νῦν πόλεως, ὥστε θαυμάζειν εἰκότως ἄν τινα τῶν μὲν τῆς ἀπονοίας, τῶν δὲ τοὐναντίον τῆς ἀψυχίας. ἀπονοίας μὲν εἰ τοσοῦτον χρόνον ἀτείχιστον αὐτὸ εἶχον, πλησίον οὔσης τῆς πόλεως, καὶ τοσούτου πλήθους τοῦ ἐν αὐτῇ καὶ τοῦ ἐπικουρικοῦ. νεωστὶ γὰρ γεγονέναι φησὶ τὸ τεῖχος, ἢ οὐδ' ἐγένετο, ὁ δὲ πλάσας ποιητὴς ἠφάνισεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. ἀψυχίας δὲ εἰ γενομένου τοῦ τείχους ἐτειχομάχουν, ὡς εἰσέπεσον εἰς αὐτὸ τὸ ναύσταθμον, καὶ προσεμάχοντο ταῖς ναυσίν· ἀτείχιστον δὲ ἔχοντες οὐκ ἐθάρρουν προσιόντες πολιορκεῖν, μικροῦ τοῦ διαστήματος ὄντος: id eſt: Porrò Nauſtathmus, id eſt nauium ſtatio, quæ nunc dicitur, ita vicina eſt recenti Ilio, vt mirari ſubeat alterorum dementiam, alterorum timiditatem. Græcorum, inquam, væcordiam, ſi tanto eam tempore ſine muris tenuerunt, Ilio tam propinquo, tantáque Troianorum & ſociorum multitudine in eo verſante. nam ſub finem demum belli murus dicitur fabricatus: ſi tamen omnino factus eſt murus: quem Ariſtoteles ait ab ipſo Poeta vt factum, ita deletum fuiſſe. Timiditatem Troianorum, ſi muro demum facto irruere & oppugnare eum, ac naues aggreſſi ſunt: ſtationem autem muro nondum cinctam auſi non ſunt inuadere, non longe diſſitum, &c. Vnde conſtat, exiſtimaſſe quoſdam hoc eſſe commētum poëticum, quanquam omnino inſulſum non ſit. Cùm enim Poëta hanc tantùm poſtremam belli partem deſcribat, in qua Græci Troianis longe erant inferiores, (nam ad naues vſque propulſabantur) opus fuit illis aliquo propugnaculo, quo impetus hoſtium faciliùs ſuſtinerent: vbi ſe rei quoque bellicæ peritum indicat. Cum enim aperto campo altera pars vincitur, ſolet redacta in anguſtias ſimili muniendi ratione, id eſt vallo & muris ſibi conſulere. Proinde audiendus eſt quoque hac in parte Homerus, neque hoc figmentum abiiciendum, quod ſua etiam doctrina non caret. Nam, vt diximus, rei militaris exemplum eſt inſigne: deinde cùm huius muri diruendi cauſas exponit, docet, ſine Numine nihil eſſe homini aggrediendum. Hoc enim paulò pòſt Neptunus queritur apud Iouem, quòd extructo hoc munimine, hecatombas Diis Græci non perſoluerint. Vulgatum autem eſt etiam in iſtis fabularum ſcriptoribus, vt in eos, qui Numini in re aliqua peragenda obliuiſcuntur, grauia exundent incommoda. Vbi pietatem manifeſtè & luculenter docemur ab ipſis etiam Ethnicis, nō ſine ſumma noſtrarum gentium, quibus illa non eſt curæ, ignominia, ne quis nos in fabulis & nullius pretij rebus verſari, dum huiuſmodi ſcriptores terimus, malignè clamitet.

ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο) Annotat etiam Giphanius, quòd horum argumento verſuum Sabinus I.C. hoc negotium: Si ego togam dedi, tunicam vt acciperem, docebat eſſe emptionem, non permutationem: etſi hi verſus permutationem potiùs ſignificare videntur, inquit Paulus l. 1. D. de contrah. empt. Addo Plin. lib. 33. c. 1. qui cum Paulo ſentit: Vtinamque, inquit, poſſet è vita in totum abdicari aurum, ſacra fames, vt celeberrimi authores dixêre, proſciſſum conuiciis ab optimis quibuſque, & ad perniciem vitæ repertum quàtum feliciore æuo cùm res ipſæ permutabantur inter ſe, ſicut & Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit. Ita enim, vt opinor, commercia victus gratia inuenta. Alios coriis boum, alios ferro captiuis aliíſque rebus emptitaſſe tradit: quanquam & ipſe miratus aurum, æſtimationes rerum ita fecit, vt centum boum arma aurea permutaſſe Glaucum diceret, cum Diomedis armis nouem boum, &c. Vide Alexandrum Genial. Dierum lib. 4. cap. 15 Alciatum lib. 4. de Verborum ſignif.

Finis libri Septimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗρου Ἰλιάδος.

Ζεὺς ἀπαγορεύσας τοῖς θεοῖς μηδετέρῳ βοηθεῖν τῶν στρατῶν ἐπὶ τὴν Ἴδην κατέρχεται· καὶ πρότερον ἴσον μαχομένους τοὺς Ἕλληνας, ἐλάττονας τῶν Τρώων καθίστησιν. Ἥραν δὲ καὶ Ἀθηνᾶν ἐπὶ βοήθειαν τοῖς Ἕλλησιν ἐξιούσας ἐπέσχεν Ἶρις, Διὸς κελεύσαντος. ἑσπέρας δὲ γενομένης Ἕκτωρ ἐδημηγόρησεν ἐν τῷ πεδίῳ ὥστε στρατοπεδεύεσθαι, καὶ πῦρ δι' ὅλης νυκτὸς καίειν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Θ. Θεῶν ἀγορή, Τρώων κράτος, Ἕκτορος εὖχος.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI HOMERI Iliadis.

Ivpiter cùm interdixiſſet Diis, neutri auxiliari exercituum, in Idam deſcendit: & prius æqualiter pugnantes Græcos, inferiores Troianos ſtatuit. Iunonem autem & Mineruam in auxilium Græcis profectas cohibuit Iris, Ioue iubente. Veſpere autem facto, Hector concionatus eſt in campo, vt caſtra metarentur, & ignem per totam noctem accenderent.

Aliud argumentum: vel inſcriptio.

Θ. Deorum concio, Troum victoria, Hectoris gloriatio.

Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορὴν ποιήσατο τερπικέραυνος
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο·
Αὐτὸς δέ σφ' ἀγόρευε, *θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἄκουον,
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Μήτε τις οὖν θήλεια θεὸς τό γε, μήτε τις ἄρσην
Πειράτω διακέρσαι ἐμὸν ἔπος· ἀλλ' ἅμα πάντες
Αἰνεῖτ', ὄφρα τάχιστα τελευτήσω τάδε ἔργα·
Ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω
Ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι,
Πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε.
Ἤ μιν ἑλὼν ῥίψω ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον,
Ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδός,
Τόσσον ἔνερθ' ἀΐδεω ὅσον οὐρανός ἐς' ἀπὸ γαίης.

* ἠ. ἀγόρευε, οἱ δ' ὑπὸ πάντες

Avrora quidem crocea veſte ſpargebatur totam per terram.
Iupiter verò deorū concionē habuit gaudens fulmine
Summo vertice cacuminoſi Olympi:
Ipſe autē illis cōcionabatur, dij. v. ſimul omnes auſcultabant:
Audite me omnes dij, omnéſque deæ,
Dum dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Ne qua igitur fœmina dea hoc neque aliquis mas
Tentet reſcindere meum mandatum: ſed ſimul omnes
Probate, vt celeriter perficiam hæc opera:
Quemcunque ego deorum ſeorſum velle intellexero
Profectum vel Troianis auxiliari, aut Græcis,
Saucius indecorè redibit ad Olympum:
Aut ipſum correptum proijciam in Tartarum obſcurū,
Prout valdè vbi profūdiſſimū ſub terra eſt barathrum,
Vbi ferreæque portæ & æreum pauimentum:
Tantum ſub infernο, quantum cœlum eſt à terra.

Cogno-

Cognoſcet deinde, quantum ſum Deorũ fortiſſ. omniũ.
Eia age periculum facite, vt videatis omnes,
Catenam auream de cælo ſuſpendentes,
Omnes appendamini dij omnéſque deæ,
Sed non traxeritis ex cælo in terram
Iouẽ ſummũ conſiliariũ: neque ſi valde multum labora
Sed quãdo iã & ego cupidus voluero trahere (ueritis.
Cum ipſa terra traxero ipſóque mari.
Catenam quidem dein ad verticem Olympi
Alligauero: illa verò ſuſpenſa omnia fuerint.
Tãtum ego ſuperior ſum Dijs, ſuperiórque ſũ hominib.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt ſilentio,
Orationem admirati: valdè enim durè cõcionatus erat.
Tandem autem interlocuta eſt dea cæſia Minerua,
O pater noſter Saturnide, ſumme rex,
Bene & nos ſcimus, quòd potentia non cedit:
Attamen Danaos lugemus bellicoſos,
Qui iam malum fatum expellentes perierint.
Sed certè bello quidem abſtinebimus, ſi tu iubes:
Conſilium verò, Argiuis præbebimus quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te.
Hanc. a. arridens allocutus eſt nubicogus Iupiter,
Confide Tritonia, dilecta filia, non ſanè animo
Superbo loquor: volo autem tibi mitis eſſe.

Γνώσετ' ἔπειθ' ὅσον εἰμὶ θεῶν κάρτιστος ἁπάντων.
Εἴδ' ἄγε πειρήσασθε θεοὶ, ἵνα εἴδετε πάντες,
Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίον δὲ
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσαι,
Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ·
Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
Δησαίμην· τὰ δέ κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο.
Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἰμ' ἀνθρώπων·
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευεν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη ὕπατε κρειόντων,
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅτι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν·
Ἀλλ' ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ' αἰχμητάων;
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται.
Ἀλλ' ἤτοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ', εἰ σὺ κελεύεις,
Βουλὴν δ' Ἀργείοις ὑποθησόμεθ', ἥ τις ὀνήσει
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀδυσσαμένοιο τεοῖο.
Τὴν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Θάρσει Τριτογένεια, φίλον τέκος, οὔ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι· ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι.

COMMENTARIVS.

κέκλυτέ μευ πάντες) Cùm aliàs Poeta Iouem nobis exhibeat cum reliquis Diis de bello aut aliis negotiis deliberantem, nunc eundem alio modo proponit, videlicet cum maieſtate & authoritate regia, qua Deos non ad conſultationem, ſed ad ſui obſequium compellit: quæ vox ſupremo rerum moderatore digniſſima eſt. Interdicit ergo vniuerſæ Deorum Dearúmq; cateruæ, ne quis alterutri exercitui auxilietur: ſupplicia digna iis comminatus, qui mandata ſua violauerint. Vbi continuatur dogma illud Homericum, de quo aliàs à nobis dictum eſt, quo cenſet, aliquid eſſe in noſtra poteſtate ſitum, vt rem ſine Deorum auxilio geramus: quod vt erroneum alibi refutauimus, & piorum mentibus excuſſimus.

ἐς τάρταρον) Duo ſunt hîc loca, quæ à Poeta deſcribuntur, à cœlis remotiſſima, Tartarus & Infernum: ab hoc illud diſtat quantum à cœlis terra eſt, in qua, vel potius ſub qua eſt infernum. Et tamen nomina promiſcuè apud Poetas reliquóſque ſcriptores video vſurpari, cùm ea manifeſtè Homerus diſtinguat. Qua de re, quia ad nos quoque pertinet eius cognitio, videamus, quid ſit ſentiendum. Succurrunt mihi in præſentia quædam tantùm D. Auguſtini loca. Primùm, inferos eſſe nullus eſt, niſi planè amens, qui negare audeat: quanquam & eorum reperti ſunt nonnulli, de quibus ſic Auguſtinus lib. 12. de Geneſi ad liter. cap. 33. Nec audiendi ſunt, inquit, qui affirmant inferos in hac vita explicari, nec eſſe poſt mortem. Viderint enim, quemadmodum Poetica figmenta interpretentur. Nos ab authoritate diuinarum ſcripturarum, quibus ſolis de hac re fides habenda eſt, recedere non debemus. Quanquam poſſimus oſtendere, illorum quoque ſapientes de inferorum ſubſtantia minimè dubitaſſe, quæ poſt hanc vitam excipit animas mortuorum. Vnde autem ſub terris eſſe dicantur inferi, ſi corporalia loca non ſunt: aut vnde inferi appellantur, ſi ſub terris non ſunt meritò quæritur. Animam verò non eſſe corpoream non me putare, ſed planè ſcire audeo profiteri: tamen habere poſſe ſimilitudinem corporis, & corporalium omnino membrorum quiſquis negat, poteſt negare animam eſſe quæ in ſomnis videt vel ſe ambulare, ſedere, vel hac atque illac greſſu aut etiam volatu ferri ac referri: quod ſine quadam ſimilitudine corporis fieri non poteſt. Proinde ſi hanc ſimilitudinem etiam apud inferos gerit, non corporalem, ſed corpori ſimilem: ita etiam in locis videtur eſſe non corporalibus, ſed corporalium ſimilibus, ſiue in requie ſiue in doloribus, &c. Idem Quæſtionum ſuper Numeros quæſt. 29. ad cap. Num. 16. ad ea verba: Et deſcenderunt ipſi & omnia quæcunque ſunt eis, viuentes ad inferos. Notandum eſt, inquit, ſecundum locum terrenum dictos eſſe Inferos, hoc eſt, in inferioribus partibus terræ. Variè quippe in Scripturis, & ſub intellectu multiplici, ſicut rerum, de quibus agitur, ſenſus exigit, nomen ponitur Inferorum, & maximè in mortuis hoc accipi ſolet. Sed quoniam iſtos viuentes dictum eſt, ad inferos deſcendiſſe, & ipſa narratione quid factum fuerit ſatis apparet: manifeſtum eſt, vt dixi, inferiores partes terræ Inferorum vocabulo nuncupatas in comparatione huius ſuperioris terræ, in cuius facie viuitur: ſicut in comparatione cœli ſuperioris, vbi ſanctorum demoratio eſt angelorum, peccãtes angelos in huius aëris detruſos caliginem Scriptura dicit, & tanquã carceribus inferi puniendos reſeruauit, &c. Idem in lib. de Cognitione vitæ, cap. 40. Infernum ita deſcribit. Infernus, inquit, eſt incorporeus, ſubſtantia ſpiritalis corpori ſimilis, cuius pœna tantò eſt intolerabilior, quantò ſpiritus corpore eſt ſubtilior. Omne enim corpus vetuſtate deficit, diuturnitate diſſolutum interibit. Vnde ſi infernalis ignis eſt corporeus, reſtat, vt corporalibus inſtrumentis nutriatur, & ſequitur, vt illis conſumptis ipſe intereat. Sed conſtat, ignem gehennæ non deficere: ergo ſpiritalis eſt. Si autem eſt corporeus, ſed indeficiens creatus eſt: neceſſe eſt, vt animæ & ſpiritus, qualecunq; corpus induant, in quo ignem corporeum ſentiant, &c. Quòd autem hîc duplicem Infernum agnoſcit Homerus, quorum alter altero eſt inferior neſcio quid tale videtur ſenſiſſe idem Auguſt. in Pſalm. 85. ad illa verba: Et eruiſti animam meam ex inferno inferiori (Græca verba ſunt, καὶ ἐῤῥύσω τὴν ψυχήν μου ἐξ ᾅδου κατωτάτου) Quod dicimus, inquit, fratres, hoc ſi non vobis tanquam certus expoſuero, ne ſuccenſeatis: homo enim ſum, & quantum conceditur de Scripturis ſanctis, tantum audeo dicere, nihil ex me. Infernum nec ego expertus ſum adhuc, nec vos: & fortaſſis alia via erit, & non per infernum erit. Incerta ſunt hæc: verùm quia dicit Scriptura, cui contradici non poteſt, Eruiſti animam meam ex inferno inferiori: (Græcè, infimo vel profundiſſimo) intelligimus tanquam duo inferna eſſe, ſuperius & inferius. Etenim, fratres, propter duo iſta inferna miſſus eſt filius Dei vndique liberans. Ad hoc infernum miſſus eſt naſcendo, ad illud moriendo, &c. Tamen terras pro ſuperiori inferno accipit, cùm ſuperiorem ſub terra Homerus collocet: appellat enim ἀΐδην. Sic Lactantius de Orig. erroris lib. 2. cap. 2. terras Inferorum nomine videtur appellare. Cùm enim, inquit, vos terræ ſubmittitis, humilioréſque facitis, ipſi vos vltrò ad inferos mergitis, ad mortémque damnatis: quia nihil terra inferius & humilius, niſi mors & inferi, &c. Porrò idem de Diuino præmio lib. 7. cap. 7. dicit, Zenonem Stoicum docuiſſe eſſe inferos, & ſedes piorum ab impiis eſſe diſcretas: & illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones: hos verò luere pœnas in tenebroſis locis, atque in cœni voraginibus horrendis, &c. Fuerunt tamen, qui inferna negauerunt, qualis fuit Epicurus, vt ibidem monet Lactantius: quem Epicurum ſecutus eſt Lucretius lib. 3. cuius hæc ſunt verba:

Cerberus & Furiæ iam verò, & lucis egenus
Tartarus, horriferos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt vſquam, neque poſſunt eſſe profectò.

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Est insignibus insignis, scelerisque luela,
Carcer & horribilis de saxo iactu' deorsum
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ:
Quæ tamen etsi absunt: at mens sibi conscia facti
Præmetuens, adhibet stimulos, terrétque flagellis:
Nec videt interea, qui terminus esse malorum
Possit, nec quæ sit pœnarum denique finis.
Atque eadem metuit magis hæc, ne in morte grauescant:
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

Dixerat autem initiò eiusdem libri

Et metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo,
Omnia suffundens mortis nigrore: neque vllam
Esse voluptatem liquidam, purámque relinquit, &c. Verùm impietas huiusmodi scriptoribus iam satis olim explosa est. Noster autem Homerus, vt vides, Inferna agnoscit, eáque pro suppliciorum locis, cùm inobedientes Deos se illuc deiecturum minatur Iupiter, quò etiam ipsi Gigantes detrusi finguntur. Dixi porrò in ipso huius annotationis initio, duo hîc loca à Poeta describi τάρταρον & ᾅδην: quod manifestum est, si quis hunc locum attendat. neque alibi tamen hanc differentiam reperio, nisi etiam apud Aeschylum in Prometheo: εἰ γὰρ μ' ὑπὸ γῆν ἧκεν νέρθεν τ' ᾅδου τοῦ νεκροδέγμονος εἰς ἀπέρατον τάρταρον ἧκε δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίως πελάσας. Constituendus est ergo Infernus sub terra aliquantulum profundus, sed quo longè sit profundior Tartarus. Sed Hesiodus videtur aliud docere, quia Tartari distantiam à tellure tantùm metitur, non ab Inferis, vt Homerus. Sic ille in Theogonia:

τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.
ἶσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα.
ἐννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
οὐρανόθεν κατιὼν δεκάτῃ ἐς γαῖαν ἵκοιτο
ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιὼν δεκάτῃ ἐς τάρταρον ἵκοι. i. vt vertit Comes

——tum tartarus ipse
Nam patet in præceps tantùm, tenditque sub auras,
Quantus ad æthereum cæli suspectus Olympum,
Ferrea nam cælo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox si incus terra mittatur ab alta.
Tartara vix poterit decima contingere luce.

Quibus versibus illustratur hic locus Homericus. Iam verò (cùm tam longè simus progressi) video quæri, quo loco sint hæc Tartara. Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 11. Nonnulli, inquit antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub vtroque cardine, vt aiebat Crates, tum ob frigoris acerbitatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verùm illi, inquit Comes, meo iudicio falluntur: quia multò maiores sunt tenebræ nocturnæ sub æquante circulo habitantibus, quàm propè cardines. Nam tametsi continui sint sex menses vna nox sub Arctico cardine, dum Sol à principio Libræ vsque in finem Piscium signa meridiei percurrerit: tamen non est adeò obscura nox, vt literæ legi non possint, quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius, inquit idem, accesserim Tzetzæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit: quia vapores ibi gignantur, quare & clamores, & strepitus incerti, & tremores apparent: vnde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multæ ibi ταραχαὶ siue perturbationes existant, &c. Sanè locus est subterraneus, vbicunque ille sit, quod etiam sacri Doctores nostri fatentur: eò enim descendit Seruator noster. At Pius Mirandula in Apologia dupliciter infernum dici ait. Vno modo, inquit, dicitur infernus locus correspondens infra terram, alio modo carentia visionis diuinæ, &c. Alij generalius dicunt ibi esse inferos, vbi Deus non est: nihil enim Deo cum Satanæ regno. Acutius autem ista inquiri nefas, quæ Deus occultauit.

ἔνθα σιδήρειαι) Hesiodus in Theogonia τὸν περὶ χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ τριστοιχεὶ κέχυται. id est:

Aerea septa tenent isthac: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici. vt vertit Natalis.

σειρὴν χρυσείην) Aurea ista catena allegoricè à multis, idque variè explicata est. Plato in Theæteto Solé esse intelligit. ὡς οὐδὲν ἄλλο, inquit, ἢ τὸν ἥλιον Ομηρος λέγει, καὶ δηλοῖ χρυσῆν σειρὰν, ὅτι ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ κινουμένη, καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σώζεται τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις. εἰ δὲ σταίη τοῦτο, ὥσπερ δεθὲν πάντα χρήματα ἂν διαφθαρείη. id est: Námque nihil aliud Homerus quàm Solem dicit & ostendit esse auream catenam: quia dum Sol mundum suo cursu ambit ac lustrat, omnia salua sunt & conseruantur, tum quæ apud Deos sunt, tum quæ apud homines: si verò stet & quiescat tanquam vinctus, res omnes interierint. Macrobius autem in Somn. Scip. lib. 1. cap. 14. Cùm ergo, inquit, ex summo Deo mēs, ex mēte anima fit: anima verò & condat, & vita cōpleat omnia quę sequuntur, cūctaque hîc vnus fulgor illuminet, & in vniuersis appareat, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus, cúmque omnia continuis successionibus se sequantur, degenerantia per ordinem ad imum meandi, inuenietur pressius intuenti à summo Deo vsque ad vltimam rerum fæcem vnà se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio. Et hæc est Homeri catena aurea, quam pendere de cœlo in terris Deum iussisse ferunt, &c. Alij similiter alias confingunt interpretationes, quas commemorare videtur inutile. Satius est Giphanio nostro subscribere, qui simpliciter dicit, Homerum vires Iouis indicare voluisse. Et sic eam accepit Iustinus philosophus, & Martyr in Admonit. Gent. Vni autem, inquit, primo Deo aurea illa catena omnium imperiū & potestatem Homerus attribuit, à cuius diuinitate cæteri tantùm distarent Dij, vt haberentur digni, qui inter homines computarentur, &c. Et hic est vnus ex iis locis, in quibus Homerus bene de Deo sentit, cùm eum omnipotentem asserat, solúmque vero Dei nomine dignum: proinde impium illud, cùm alibi eū Parcis & Fato subiicit. At contrà Cyniscus ille apud ἀθέον Lucianum in Dialogo, qui Iupiter cōfutatus inscribitur: nam cùm Iupiter fateretur, se & reliquos Deos Parcis inferiores esse, hunc locum Homericum Cyniscus commemorat, docétq; malè hoc à Poeta Ioui attribui. Sed canem illū nos rabie suæ impietatis exagitari sinamus, veritatémque pro mendaciis amplectamur.

ὦ πάτερ ἡμέτερε) Sola prudentiæ Dea ausa est Iouem iratum alloqui, illiúsque sermonis comminatorij asperitatem mitigare, idque ita præstitit, vt ab eo facultatem iuuandi consilio Græcos obtinuerit. Vbi Poeta docet, non esse iræ tantum in nos potestatis concedendum, vt prudentiæ nullus locus relinquatur ad illius moderationem. Ferinum enim est, si quis aliter se gesserit, proinde tantam labem Numini non affinxit.

Ὣς εἰπὼν, ὑπ' ὄχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ' ἵππω
Ὠκυπέτα, χρυσέῃσιν ἐθείρῃσιν κομόωντε.
Χρυσὸν δ' αὐτὸς ἔδυνε περὶ χροΐ. γέντο δ' ἱμάσθλην
Χρυσείην, εὔτυκτον, ἑοῦ δ' ἐπιβήσετο δίφρου.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν,
Γάργαρον, ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις·
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Λύσας ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ἠέρα πουλὺν ἔχευεν.
Αὐτὸς δ' ἐν κορυφῇσι καθέζετο κύδεϊ γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἕλοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ῥίμφα κατὰ κλισίας, ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσοντο.
Τρῶες δ' αὖ ἑτέρωθεν ἀνὰ πτόλιν ὡπλίζοντο
Παυρότεροι. μέμασαν δὲ καὶ ὣς ὑσμῖνι μάχεσθαι
Χρειοῖ ἀναγκαίῃ, πρό τε παίδων καὶ πρὸ γυναικῶν.

Sic fatus currui adaptauit æripedes equos
Celeres, aureis iubis comantes,
Aurum autē ipse induit circa corpus: accepit. a. scuticā
Auream, artificiosè factā: suum verò ascendit currum:
Verberauit autem vt impelleret: hi. a. nō inuiti volarūt
Per medium terræque & cæli stellati.
In Idam autem venit abundantē fontibus matrē ferarū
Gargarum: ibi autem ei templum, aráque odorata:
Ibi equos stitit pater hominúmque deorúmque
Solutos ex curru: nebulam autem multam offudit.
Ipse autem in verticibus sedit, honore lætus,
Inspiciens Troianorū ciuitatē & naues Achiuorum.
Hi. a. ientaculum ceperunt capitibus comati Achiui
Raptim in tentoriis: post illud verò armabant se.
Troiani. a. rursus ex altera parte in ciuit. armabantur
Pauciores: prompti autem erant & sic pugna certare,
Necessitate necessaria, próque liberis & pro vxoribus.

Omnes

Omnes verò apertæ sunt portæ, exiuit autem exercitus,
Peditésque equitésque: multus autē tumultus coortus est:
Hi autē quando iam in locum vnū coeuntes venerūt,
Commiscerunt scuta, simul & lanceas & robora virorū
Armatorum: & clypei vmbonem habentes
Appropinquarūt inter se: multus. a. tumultus ortus est.
Tunc autem simul eiulatúsque & gloriatio erat virorum,
Perdentiúmque & pereuntiū: fluebat autē sāguine terra.
Quandiu quidem aurora erat, & augebatur sacer dies,
Tandiu valde vtrosq. tela attingebāt: cadebat a. popul'
Quum verò sol medium cœlum conscenderat,
Et tunc iam aureas pater extendebat lances,
Imponebat autē duo fata longā quietē adferētis mortis
Troianorumque equitatorū, & Achiuorum armatorum,
Traxit. a. medias accipiēs: inclinabat. a. fatalis dies A-
Græcorum quidē fata in terra multipascua (chiuorum,
Cōsidebāt: Troū autē (fata) ad cœlū latū sublata fuerūt.
Ipse autem ex Ida valdè tonabat: ardénsque
Misit fulgur ad populum Achiuorum: hi autē conspicati
Obstupuerunt: & omnes pallidus timor inuasit:
Tūc neq. Idomeneus ausus est manere, neq. Agamēnō,
Neque duo Aiaces remanserunt famuli Martis.
Nestor autē solus remāsit Gerenius, custos Achiuorū,
Minimè volēs: sed equus affligebatur, quē vulnerarat
Nobilis Alex. Helenæ maritus pulchricomæ, (sagitta
Summo in vertice, vbi primi crines equorum
Cranio innascuntur, maximè. v. lethale (vulnus) est.
Dolēs. v. resilijt (equus) telū. a. in cerebrum penetrauit:
Simul autem equos turbabat, volutās se circa ferrum.
Dum senex equi lora abscindebat
Gladio petens: interim Hectoris veloces equi
Venerunt in tumultum: audacem aurigam ferentes
Hectorem: & tunc senex vitam perdidisset,
Nisi illicò animaduertisset in bello strenuus Diomedes;
Horrendum autem clamauit, adhortans Vlyssem:
Nobilis Laertiade, abundans consilijs Vlysses,
Quò fugis terga vertens ignauus veluti in turba?
(Caue) nequis tibi fugienti tergo hastam infigat:
Quin mane, vt à sene propellamus trucem virum.
Sic dixit, neq. exaudiuit patiens nobilis Vlysses:
Sed præterijt concauas ad naues Achiuorum.
Tydides autē ipse solus licet existēs, propugnatorib. mix
Stetit autem ante equos Neleidæ senis, (tus est:
Et ipsum compellans verbis velocibus allocutus est:
O senex certè valdè iā te iuuenes premūt bellatores.
Tua autē vis soluta est, grauis. a. te senectus insequitur:
Debilis autem tibi famulus: tardi autem tibi equi.
Sed age meum currum conscende, vt videas
Quales Troiani equi, periti per campum
Velociter valde hac & illac persequi & fugere,
Quos nuper ab Aenea cepi perito fugæ.
Illos quidem famuli curent: hos vero nos
Troianos in equites dirigamus, vt & Hector
Cognoscat, si & mea hasta insaniat in manibus.
Sic dixit, neque recusauit Gerenius eques Nestor,
Nestoreos quidem postea equos famuli curabant
Fortes, Sthenelus & Eurymedon fortitudinem amans.
Hi autem ambo Diomedis currum ascenderunt.

Πᾶσαι δ' ὠΐγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαός,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἐς χῶρον ἕνα ξυνιόντες ἵκοντο,
Σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα, καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός·
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα·
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών, ῥέπε δ' αἴσιμον ἦμαρ Ἀχαιῶν.
Αἱ μὲν Ἀχαιῶν κῆρες ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ἑζέσθην, Τρώων δὲ πρὸς οὐρανὸν εὐρὺν ἄερθεν.
Αὐτὸς δ' ἐξ Ἴδης μεγάλ' ἔκτυπε, δαιόμενον δὲ
Ἧκε σέλας μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν· οἱ δὲ ἰδόντες
Θάμβησαν, καὶ πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν.
Ἔνθ' οὔτ' Ἰδομενεὺς τλῆ μίμνειν, οὔτ' Ἀγαμέμνων,
Οὔτε δύ' Αἴαντες μενέτην, θεράποντες Ἄρηος,
Νέστωρ δ' οἶος ἔμιμνε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Οὔτι ἑκών, ἀλλ' ἵππος ἐτείρετο, τὸν βάλεν ἰῷ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ἄκρην κὰκ κορυφήν, ὅθι τε πρῶται τρίχες ἵππων
Κρανίῳ ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστιν.
Ἀλγήσας δ' ἀνέπαλτο, βέλος δ' εἰς ἐγκέφαλον δῦ·
Σὺν δ' ἵππους ἐτάραξε, κυλινδόμενος περὶ χαλκῷ.
Ὄφρ' ὁ γέρων ἵπποιο παρηορίας ἀπέταμνε
Φασγάνῳ ἀΐσσων, τόφρ' Ἕκτορος ὠκέες ἵπποι
Ἦλθον ἀν' ἰωχμόν, θρασὺν ἡνίοχον φορέοντες
Ἕκτορα· καί νύ κεν ἔνθ' ὁ γέρων ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Σμερδαλέον δ' ἐβόησεν, ἐποτρύνων Ὀδυσῆα,
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Πῇ φεύγεις μετὰ νῶτα βαλὼν κακὸς ὣς ἐν ὁμίλῳ·
Μή τίς τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ·
Ἀλλὰ μέν' ὄφρα γέροντος ἀπώσομεν ἄγριον ἄνδρα.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἐσάκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ παρήϊξεν κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τυδεΐδης δ' αὐτός περ ἐὼν προμάχοισιν ἐμίχθη·
Στῆ δὲ πρόσθ' ἵππων Νηληϊάδαο γέροντος,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί·
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει·
Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι·
Ἀλλ' ἄγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι Τρώϊοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι,
Οὕς ποτ' ἀπ' Αἰνείαν ἑλόμην, μήστωρε φόβοιο.
Τούτω μὲν θεράποντε κομείτων, τώδε δὲ νῶϊ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἰθύνομεν, ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Εἴσεται εἰ καὶ ἐμὸν δόρυ μαίνεται ἐν παλάμῃσιν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Νεστορέας μὲν ἔπειθ' ἵππους θεράποντε κομείτην
Ἴφθιμοι, Σθένελός τε καὶ Εὐρυμέδων ἀγαπήνωρ·
Τὼ δ' εἰς ἀμφοτέρω Διομήδεος ἅρματα βήτην·

Νέστωρ δ' ἐν χείρεσσι λάβ' ἡνία σιγαλόεντα.
Μάστιξεν δ' ἵππους, τάχα δ' Ἕκτορος ἄγχι γένοντο.
Τοῦ δ' ἰθὺς μεμαῶτος ἀκόντισε Τυδέος υἱός·
Καὶ τοῦ μέν ῥ' ἀφάμαρτεν· ὁ δ' ἡνίοχον θεράποντα
Υἱὸν ὑπερθύμου Θηβαίου Ἠνιοπῆα,
Ἵππων ἡνί' ἔχοντα βάλε στῆθος παρὰ μαζόν·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες. τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἡνιόχοιο·
Τὸν μὲν ἔπειτ' εἴασε, καὶ ἀχνύμενός περ ἑταίρου,
Κεῖσθαι. ὁ δ' ἡνίοχον μέθεπε θρασύν, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Ἵππω δευέσθην σημάντορος. αἶψα γὰρ εὗρεν
Ἰφιτίδην Ἀρχεπτόλεμον θρασύν, ὅν ῥα τόθ' ἵππων
Ὠκυπόδων ἐπέβησε, δίδου δέ οἱ ἡνία χερσίν.
Ἔνθα κε λοιγὸς ἔην, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο·
Καί νύ κε σήκασθεν κατὰ Ἴλιον ἠΰτε ἄρνες,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Βροντήσας δ' ἄρα δεινὸν, ἀφῆκ' ἀργῆτα κεραυνὸν,
Κὰδ δὲ πρόσθ' ἵππων Διομήδεος ἧκε χαμᾶζε,
Δεινὴ δὲ φλὸξ ὦρτο θεείου καιομένοιο·
Τὼ δ' ἵππω δείσαντε καταπτήτην ὑπ' ὄχεσφιν.
γρ. φοινικόεντα Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία* σιγαλόεντα.
Δεῖσε δ' ὅ γ' ἐν θυμῷ, Διομήδεα δὲ προσέειπε,
Τυδεΐδη, ἄγε δ' αὖτε φόβον δ' ἔχε μώνυχας ἵππους.
Ἦ οὐ γινώσκεις ὅτι ἐκ Διὸς οὐχ ἕπετ' ἀλκή;
Νῦν μὲν γὰρ τούτῳ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει
Σήμερον, ὕστερον αὖτε καὶ ἡμῖν, αἴκ' ἐθέλῃσι,
Δώσει. ἀνὴρ δέ κεν οὔ τι Διὸς νόον εἰρύσαιτο,
Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερός ἐστι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει.
Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Τυδεΐδης ὑπ' ἐμεῖο φοβεύμενος ἵκετο νῆας·
Ὥς ποτ' ἀπειλήσει· τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος οἷον ἔειπες.
Εἴπερ γάρ σ' Ἕκτωρ γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φήσει,
Ἀλλ' οὐ πείσονται Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Καὶ Τρώων ἄλοχοι μεγαθύμων ἀσπιστάων,
Τάων ἐν κονίῃσι βάλες θαλεροὺς παρακοίτας.
Ὣς ἄρα φωνήσας φύγαδ' ἔτραπε μώνυχας ἵππους
Αὖθις ἀν' ἰωχμὸν ἐπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα στονόεντα χέοντο.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Τυδεΐδη, περὶ μέν σε τίον Δαναοὶ ταχύπωλοι
Ἕδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσι·
Νῦν δέ σ' ἀτιμήσουσι· γυναικὸς ἄρ' ἀντὶ τέτυξο·
Ἔρρε κακὴ γλήνη, ἐπεὶ οὐκ εἴξαντος ἐμεῖο
Πύργων ἡμετέρων ἐπιβήσεαι, οὐδὲ γυναῖκας
Ἄξεις ἐν νήεσσι, πάρος τοι δαίμονα δώσω.
Ὣς φάτο. Τυδεΐδης δὲ διάνδιχα μερμήριξεν,
Ἵππους τε στρέψαι, καὶ ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Τρὶς μὲν μερμήριξε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν·
Τρὶς δ' ἄρ' ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων κτύπε μητίετα Ζεύς,
Σῆμα τιθεὶς Τρώεσσι, μάχης ἑτεραλκέα νίκην.

Nestor autem in manus sumpsit habenas elegantes.
Flagellabat.a.equos:ocyus.a.prope Hectorem venerũt.
Rectâ.a.aduersus huc irruẽtẽ iaculatus est Tydei filius.
Et ab eo sanè aberrauit:is autem aurigam famulum
Filium magnanimi Thebæi Eniopeum,
Equorũ habenas tenẽtẽ, percussit in pect⁹ iuxta papillã,
Decidit autem è curru:regressi sunt autem ei equi
Veloces:huius autem ibi soluta est animáque robúrq;
Hectoreãut grauis dolor operuit in mẽte propter aurigã:
Hunc quidem deinde reliquit, dolẽs quamuis ob sociũ,
Iacere.isq; aurigam quærebat audacem:neque sanè diu
Equi indigebant rectore:statim enim inuenit
Iphitidem Archeptolemum audacem, quem tunc equos
Veloces ascẽdere fecit:dedit aũt ei habenas in manibus.
Tunc clades fuisset,& ardua opera facta fuissent,
Et conclusi fuissent (Troiani) in Ilium ceu agni,
Nisi citò animaduertisset pater hominũq; deorúmque:
Tonans autem horrendè emisit albicans fulmen,
Ante vero equos Diomedis demisit in terram:
Terribilis aũt flamma excitabatur sulphuris ardentis.
Equi autem territi collapsi sunt ante currum:
Nestoris autem è manibus fugerunt habenæ splendidæ.
Timuit autem hic in animo, Diomedéq; allocutus est:
Tydide, age rursus in fugã impelle vnũgulos equos.
An non cognoscis, quòd à Ioue non sequitur auxilium?
Nunc enim huic Saturnides Iupiter gloriam præbet
Hodie:postea rursus etiam nobis, si voluerit,
Dabit. vir autem nequaquam Iouis mentem coërceat,
Neque valdè fortis, quoniam multò potentissimus est.
Huic aũt respondit postea voce bonus Diomedes:
Profectò hæc omnia senex rectè dixisti:
Sed ille grauis dolor cor & animum incessit:
Hector enim aliquando dicet inter Troianos cõcionãs,
Tydides à me fugatus (v. territus) adiuit naues.
Sic aliquando gloriabitur:tũc mihi dehiscat ãpla terra.
Huic aũt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Ah Tydei fili, rei militaris periti quid dixisti?
Et si te Hector ignauum & imbellem dicat,
Tamen non credent Troiani & Dardani,
Et Troianorum vxores magnanimorum scutatorum,
Quarum in pulueres deiecisti iuuenes maritos.
Sic locutus in fugam conuertit vnungulos equos
Retrò in turbam:in eos autem Troianiq; & Hector
Cum clamore magno tela suspiriosa fundebant.
In hũc.a.altè clamauit magnus galeã mouens Hector:
Tydide, præ cæteris quidẽ te honorabãt Danai equites
Sedéque, & carnibus, & plenis poculis:
Nũc.a.te ignominia afficiẽt:mulieris ergo instar eris:
Facesse ignaua virgo, quoniam, non cedente me,
Turres nostras conscendes:neque mulieres
Abduces in nauibus:prius tibi infortunium dabo.
Sic dixit. Tydides autem bifariam deliberauit,
Equósque conuertere, & contrà pugnare.
Ter quidem cogitauit in mente & in animo:
Ter.a.ab Idæis montibus intonuit consiliarius Iupiter,
Signũ proponens Troianis, pugnæ alternantẽ victoriã.

COMMENTARIVS.

ὑπ' ἵππω) Hic notandus est apparatus Iouis in Idam proficiscentis, qui totus constat ex auro. Hinc equi aureis iubis, corpus Iouis auro

auro

auro instructum, scutica aurea, quæ omnia, vt alias docuimus, ita Ioui tribuuntur, quia præstantissimum omnium metallorũ est aurum. Notanda etiam ipsius Iouis αὐτοδιακονία, qui sibi ipse currum instruat, solus etiam aurigæ officio defungatur. Describuntur postea apparatus bellici ex vtraque parte, tum etiam paucis eorum conflictus ab aurora vsque ad meridiem, in quo sigillatim recensendo breuitatis causa non immoratur.

καὶ τότε δὴ χρύσεια) Hinc refutari potest Cyniscus ille Luciani, de quo paulò antè loquebamur, cùm Iouem fato subiicit. Nam hîc innuit Poëta fata in illius esse potestate, cùm illa ponderat, vt intelligamus nihil aliud esse fatum quàm quod Deus iam inde ab æterno decreuit, quódque necessario contingit, non quòd Deus illi alligatus sit, sed cùm iam ita apud eum statutum sit aliter euenire nõ potest. Cæterum de his Iouis lancibus alio quoque loco vidimus apud hunc Poëtam.

ἧκε σέλας) Olim creditum fuit fulgura & tonitrua aliquid portendere, ideò diligenter obseruabant, qua ex parte illa contingerent an dextra an sinistra: illa infausta, hæc fausta censebant iuxta rationem quam alibi explicamus, cùm dicimus ea quæ nobis sinistra sunt deo esse dextra. Hîc autem videtur alia quædam ratio constitui: nam ex simplici fulguris in suas partes emissione Achiui sinistrum quidpiam sibi ominantur. Nimirum tam ingentem calamitatem insignibus etiam præsagiis antè significari Poeta voluit Porrò mirum videri possit cur huiusmodi rebus portendendi facultas vlla tribuatur, cùm earum naturales reddi possint causæ, immò & superstitiosum valde arbitrantur, siquis illas adeò anxiè obseruat. Vt autem illorum hominum obiectioni respondeã, sciant illi me non negare fulgura & tonitura aliáque cœlestia πάθη suas habere causas physicas, vnde conficiãtur, de quibus satis Aristoteles in Meteoris & libro de Mundo, tamen nolo adeò stupidus esse vt eiusmodi causis & instrumentis summum illum rerum omnium authorem diuerse vti negem, etiam ad res futuras præsagiendas, alioqui bruta esset ac inutilis natura, si magistro & moderatori suo non inseruiret. Proinde non fuit vana omnino illa veterum speculatio, qua etiam ad Dei timorem deducebantur, à quo illa fieri intelligebant. Nequis tamen nouum aliquem Tagen, aut alium quempiam ex Hetrusca gente superstitiosum aruspicem exortum putet, qui hanc diuinationis partem tueatur. Simpliciter dico naturalibus causis Deum non frustra vti. Cæterum huius obseruationi vitia satis vellicauit Picus Mirandula lib.6. de rerum prænot. cap.6.

θάμβησαν) Egregiè à fulgure perterritos Græcos fingit, ne hoc simpliciter Troianorum virtuti tribueretur. Itaque præstantissimi omnes illi Heroes dicuntur effugisse Idomeneus Agamemnon, Aiaces, &c. Interserit autem narrationem de Nestore, quem in mortis periculo constitutum Diomedes eripit, vbi imbecillitas senectutis in Nestoris persona describitur.

οὐδ' ἐσάκουσε) Quidam Vlyssis ignauiæ tribui voluerunt quòd Diomedi auxilium pro Nestore aduersus Hectorem rogatus denegarit, quasi satis de sua salute esset sollicitus. Itaque illud οὐκ ἐσάκουσε pro, Non obtemperauit, accipiunt. Alij verò, Nõ exaudiuit, interpretabantur, vt nimirum Vlysses in tanto fugientium tumultu conturbatus Diomodis exhortationem exaudire non potuerit.

νύ κ' ἄρνες) Trunca est & mutila comparatio, quæ ita supplenda est, Troiani nunc à Diomede vrbe fuissent conclusi, non secus atque agni qui in septis à lupo persequente vel leone fugientes concluduntur.

δεινὴ δὲ φλὸξ ὦρτο θεείου καιομένοιο) Deest particula comparationis ὡς, inquit Eustathius. Vbi enim fulmen deciderit, ibi odor est tanquam incensi sulphuris, quod fit propter causam materialem fulminis, quæ est exhalatio sicca & fumosa: Vel non propter odorem dicit ὡς θείου, sed quòd fulmen reuerà dum supernè emittitur non accendatur, sed vbi iam depressum est, vt sulphur, inflammetur.

φόβον δ' ἔχε) Cùm Nestor currum moderetur, tamen Diomedem hortatur vt in fugam equos impellat, quod sui potius officij videbatur: sed intelligendum est, quod monet Eustathius, currus moderamen ab eo qui παραιβάτης dicitur pendere, qui τῷ ἡνιόχῳ quod faciendum esset imperaret: quin, vt idem ait, hinc factum est vt ipse παραιβάτης ἡνίοχος etiam appelletur. Cùm autem fugam Nestor hoc loco suadeat, notandum est prudentis esse interdum fortioribus cedere, præcipuè Deo cui repugnare nemini vnquam tutum fuit. Proinde obstinati illi homines quos nulla deterrent diuinæ iræ signa, humanam naturã in ferinã cõmutasse videtur: siquidẽ, vt eleganter à Nestore subiicitur, ἀνὴρ δέ κεν οὔ τι Διὸς νόον εἰρύσσαιτο Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερός ἐστι, qua de re alias plura diximus.

ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος) Cùm maximè turpe semper sit habitum in bello fugere, ideò Diomedes licet pro veris ea quæ à Nestore dicebantur agnosceret, nulláque alia via salutẽ posse peti quàm fuga, tamen dedecus hoc à se cuperet amoliri: nihilominus victus Nestoris oratione terga vertere coactus est, docet Poëta alternari in hominibus fortitudinem, quanquam hoc potiùs pietati videatur tribuendum Deo aduersanti non resistere.

ἕδρῃ τε) Vnico versu complectitur honores, quibus præstantissimi heroes afficiebatur, qua de re alibi dictum est.

γυναικὸς) Salse dictum est, quasi fieri non possit vt qui in mulierem commutatus est, præstantium virorum vxores captiuas abducat. Vel obliquè Paridem Diomedi præfert, quasi ipse Helenam & alias mulieres ex Græcia duxerit, id autem Diomedes præstare non possit. Vel etiam Nestorem latenter carpit, quòd fortè intellexisset eum Grçcis suasisse, ne priùs domum reuerterentur, quàm vnusquisque cum Troianorum vxore concubuisset.

ἵππους τε στρέψαι) Hæc duo ἵππους στρέψαι & ἀντίβιον μαχέσασθαι non sunt contraria aut diuersa, itaque altera pars τοῦ διλήμματος ab Homero prætermissa est (debuit enim addere, ἢ φεύγειν) tum propter τὸ δύσφημον, tum breuitatis ergò.

Hector autem Troianos hortabatur, altè vociferans:	Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
Troiani, & Lycij, & Dardani cominus pugnantes,	Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Viri estote amici: mementote autem strenui roboris.	Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Cognosco enim, quòd mihi beneuolus annuit Saturnius	Γινώσκω δ' ὅτι μοι πρόφρων κατένευσε Κρονίων
Victoriam & magnam gloriam: sed Græcis calamitatẽ.	Νίκην καὶ μέγα κῦδος, ἀτὰρ Δαναοῖσί γε πῆμα.
Ah stultos, qui has munitiones extruxerunt (bunt:	Νήπιοι, οἳ ἄρα δὴ τάδε τείχεα μηχανόωντο
Imbecillas, nihili æstimãdas, quæ non robur meũ arce-	Ἀβλήχρ', οὐδενόσωρα, τὰ δ' οὐ μένος ἁμὸν ἐρύξει·
Equi autem facilè fossam transilient cauatam.	Ἵπποι δὲ ῥέα τάφρον ὑπερθορέονται ὀρυκτήν.
Sed quando iam naues ad concauas venero,	Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι γένωμαι,
Memoria aliqua tum ignis combustiui sit,	Μνημοσύνη τις ἔπειτα πυρὸς δηΐοιο γενέσθω,
Vt igne naues comburam, interficiam autem & ipsos	Ὡς πυρὶ νῆας ἐνιπρήσω, κτείνω δὲ καὶ αὐτοὺς
Argiuos apud naues stupidos circa fumum.	Ἀργείους παρὰ νηυσὶν, ἀτυζομένους* περὶ καπνῷ. x. ὑπὸ
Sic fatus, equos adhortatus est, dixitque:	Ὡς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Xanthe & tu Podarge, & Aeton, Lampéque nobilis,	Ξάνθε τε, καὶ σὺ Πόδαργε, καὶ Αἴθων, Λάμπε τε δῖε,
Nunc mihi pabulum rependite, quod admodũ multũ	Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν μάλα πολλὴν
Andromache filia magnanimi Eetionis	Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος
Vobis prioribus suaue triticum (vel panem) apposuit,	Ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
Vinumq́ immiscens ad bibendũ quãdo animus iuberet	Οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι,
Quàm mihi, qui ei iuuenis maritus glorior esse.	Ἢ ἐμοὶ, ὅς πέρ οἱ θαλερὸς πόσις εὔχομαι εἶναι.
Sed insequimini & festinate, vt capiamus	Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον καὶ σπεύδετον, ὄφρα λάβωμεν
Scutum Nestoreũ, cuius nunc fama ad cœlũ peruenit.	Ἀσπίδα Νεστορέην τῆς νῦν κλέος οὐρανὸν ἵκει,
Totum aureum esse, manubriáque & ipsum:	Πᾶσαν χρυσείην ἔμμεναι, κανόνας τε καὶ αὐτήν.
Sed ab humeris Diomedis bellicosi (detrahamus)	Αὐτὰρ ἀπ' ὤμοιιν Διομήδεος ἱπποδάμοιο,

Δαιδάλεον θώρηκα, τὸν Ἥφαιστος κάμε τεύχων.
Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἐελποίμην ἂν Ἀχαιοὺς
γ. αὐτονυχὶ *Αὐτονυχὶ νηῶν ἐπιβησέμεν ὠκειάων.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη·
Σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, ἐλέλιξε δὲ μακρὸν Ὄλυμπον
Καί ῥα Ποσειδάωνα μέγαν θεὸν ἀντίον ηὔδα,
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι' εὐρυσθενές, οὐδέ νυ σοί περ
Ὀλλυμένων Δαναῶν ὀλοφύρεται ἐν φρεσὶ θυμός;
Οἱ δέ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι
Πολλά τε καὶ χαρίεντα. σὺ δέ σφισι βούλεο νίκην.
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλοιμεν, ὅσοι Δαναοῖσιν ἀρωγοὶ
γ. ζῆν', Τρῶας ἀπώσασθαι, καὶ ἐρυκέμεν εὐρύοπα *Ζῆν',
αὐτοῦ Αὐτοῦ κ' ἔνθ' ἀκάχοιτο καθήμενος οἶος ἐν Ἴδῃ.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
γ. ἀπτοεπές Ἥρη *ἀπτοεπές, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Οὐκ ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διῒ Κρονίωνι μάχεσθαι
γ. ἐπειὴ γ. φέρτερος Ἡμέας τοὺς ἄλλους, *ἐπειὴ πολὺ *φέρτατός ἐστιν.

Artificiosũ thoracẽ, quẽ Vulcanus elaborauit fabricãs,
Si hos ceperimus, sperauerim me Achiuos
Hac ipsa nocte naues conscendere coacturum veloces.
Sic dixit glorians, indignè tulit autẽ veneráda Iuno:
Cõmota est autem in solio: cõcußitque magnũ Olympũ,
Et Neptunum magnum deum coram allocuta est:
Proh dolor Neptune, latè potens, non tibi
Pereuntibus Danais tristatur in præcordijs animus?
Hi autem tibi in Helicem, & Aegas dona adducunt
Multáque & decora: tu verò ipsis cupias victoriam.
Si enim velimus quotquot Danais auxiliares (sumus)
Troianos repellere, & coercere latioculum Iouem,
Illic tunc tristaretur sedens solus in Ida.
Hãc verò indignabũdus allocutus est rex Neptunus:
Iuno temeraria (v. mordax) quale verbum dixisti?
Non quidem ego velim cum Ioue Saturnio pugnare
Nos alios, quoniam longè fortißimus est.

COMMENTARIVS.

πρώτη καὶ λύκοι) Elatus iam hoc successu Hector, cùm fugientes videat Græcos principes, ideóque Iouem à suis partibus stare magnoscat, plenam ex illis victoriam sibi pollicetur, itaque hortatur suos vt in tanta opportunitate gloriæ non remollescant, sed oblatam victoriam studiosè & acriter persequantur, hoc est, vt cum Deo manum moueant, quemadmodum est in prouerbio. Ita enim solet se Deus cum hominibus gerere, vt facientes eos adiuuet, velut est à Varrone pronunciatum. Quod patet in eo quem referunt, cum decertaturus esset, Mineruam consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est fore. Verùm cùm ille ingressus in theatrum, in certamine manibus staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Plus autem petit hoc loco Hector, vt videlicet cùm Deum sibi propitium milites animaduertant, vtantur opportunè illius auxilio.

ἀφραδέοντα) Aliter tamen continget: nam vbi illud equi peruenerint, fossæ illius amplitudine conturbabuntur.

Ξάνθε τε καὶ σὺ Πόδαργε) Antiqui duos tantùm hîc equos accipiebant, quorum cuiq; suum ascribitur epithetum, ξανθὸς & λάμπος, propria sunt nomina, πόδαργος & αἴθων adiectiua: quod vt probent, vtuntur verbis illis ἀποτίνετον, ἐφομαρτεῖτον & σπεύδετον, quæ dualis sunt numeri, & proinde dicta ad equos bijuges: aiúntque non fuisse vsos olim Heroas quadrigis sed bigis tantùm, & vnico iugali equo, vt anteà vidimus de Nestore: quod si quadrigis vsi sunt, duplici temone vsos, vt est apud Æschylum, ἐν δισμοῖσι πώλοις. Quidem ad maiorem terrorem Græcorum, & vt cæteros antecelleret, quadrigis vsum esse dicunt Hectorem, quatuórq; illa nomina pro equorum nominibus agnoscunt, ac frigidam & insipidam aiunt priorum esse sententiam, quòd duo Epitheta duobus proprijs equorũ nominibus, cùm tamen distincta sint coniunctionibus, attribuant. Sanè quadrigas quoque Homerus nouit in Odyssea, cùm nauem Phæacicam dicit currere, ὡς ἐν πεδίῳ τετράοροι ἵπποι. Herodotus verò dicit earum vsum Græcos à Lybibus didicisse. Quòd autem hoc loco Hector equos alloquatur, Plutarchus colligit Homerum existimasse rationem aliquam inesse belluis κατὰ τὴν μετεμψύχωσιν. quod plenius videbimus in Achillis equis. Fuit autẽ illa μετεμψύχωσις olim ab ipso Socrate comprobata. Existimauit enim post mortem animas indifferenter & promiscue in hominum aut belluarum corpora transire, eas animas tantùm excipit, quæ se totas Philosophiæ studiis tradiderunt, dum corpore concluderentur: eas enim prope Deum post mortem collocat: Contrà quæ se hoc cœno corporis polluerint, rebúsque corporeis tantùm fuerint intentæ, locum ait impurum esse habitaturas, & circa monumenta & sepulchra, vt dicitur oberraturas, donec consequentis corporei illius cupiditate rursum in corpus religentur, &c. Vide Platonis Dialogũ περὶ ψυχῆς, qui Phædo inscribitur, & Plotinum in lib. de proprio cuiusque Dæmone. Hoc ipsum an existimarit Homerus, affirmare non possum: vtvt sit, videtur innuere, non carere etiam bruta animantia peculiari quadam intelligentia, qua voces hominum & mãdata percipiunt, quod in equis, canibus, bobus, ouibus, &c. vulgaris docet experientia. Rationẽ aũt idcirco illis non tribuo, quia cùm Dei cognitione destituantur ea non possunt esse prædita, vt rectè apud Plutarchum Vlysses Gryllo dixit pro brutis disputanti.

ὑμῖν πὰρ προτέροισι) Duo sunt hîc obseruanda: primùm studium & cura Andromachæ, de equis sui coniugis, eos charissimè alentis, atque adeò cum potiore & maiore diligentia, quàm proprium coniugem: quod ideo factum ab ea coniicio, quia in iis positã esse Hectoris salutem aut gloriam militarem siue in euitandis siue in persequẽdis hostibus intelligeret. Sic ergo eos aluit, vt cũ ad pugnã deuenirent, robur & generositas eos non deficeret, quæ non parum incrementi ex optimis alimentis accipit. Quod ipsum nunc ab ipsis Hector exigit, cum dicit, νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, id est τὰ θρεπτήρια vel θρέπτρα: quod propriè est de hominibus: nam parentibus debentur & persoluuntur alimenta, quæ ab iis accepimus, & hoc dicitur τὰ θρέπτρα ἀποδιδόναι. Quod autem illis triticum (vel panem) & vinum exhibere Andromache dicitur variè sunt multi interpretati. Quidam enim, cum absurdum existimarent & inusitatum vt triticum & vinum equis porrigeretur, mirabilem & subtilem nimium constructionem horum vocabulorum confingebant: id quoniam inutile est, & Homeri sententiæ potius obest, quàm prodest, apage. Alij tolerabilius verba ipsa simpliciter, vt à Poëta disposita sunt, sequuntur, nonúmque non esse contendunt equos οἰνοποτεῖν vel πυροφαγεῖν, præcipuè si ad ea assuefiant, quod non mirum, si equi Diomedis illius Thracij humanis carnibus vescebantur. Ego sic statuo, his alimentis Andromachen equos animosiores reddere voluisse: tritico enim siue pane pinguescebant, vino (quod etiam equis propinari, sed macilentis, iubet Columella) alacriores & generosiores reddebantur. Vide apud Gesnerum cap. de equo.

ἀσπίδα Νεστορέην) Hanc figuram, inquit Eustathius, antiqui Allegoriam vocarunt: cùm enim vellet Poëta armatos dicere, arma dixit. Per scutum ergo Nestoreum intelligendus est Nestor, & per thoracem Diomedes paulò pòst. Quosdam tamen simpliciter arma hoc loco intellexisse testis est Didymus: & quidem mihi persuadeo, aduersus Nestorem ipsum & Diomedem nunc Hectorem contendere, vt eos interciperet: sed de illorum armis tantùm loquuntur, quia mortem armorum spoliatio sequebatur, proinde à consequenti præcedens videtur innuisse. Alioqui absurdum esset Hectorem illorum Heroum armis solùm inhiasse, quæ eorum fortitudinis mera sunt instrumenta, nulli vsui per se inseruientia. Quod autem aliter quàm ita nudè facere instituerit docent postrema verba, εἰ τούτω κε λάβοιμεν, &c.

νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη) Iuno arrogantiam & fastum Hectoris indignè fert, tum quòd in genere μισεῖ θεὸς τὰς ἄγαν προθυμίας, tum quòd ita aduersus Græcos insurgeret quibus Iuno fauebat, vt notissimum est ex causis huius belli. Porrò illius indignationem grauiter omnino describit, cùm eam Olympum dicit concussisse, quod alioqui Ioui ipsi est peculiare: tamen à sorore & coniuge Iouis non alienum, cui hæc potestas non potuit esse denegata. Hoc ergo cùm fecerit, dubium non est quin Hectorẽ statim repressisset, nisi minas Iouis præcedentes pertimuisset, itaque hoc sola non ausa est aggredi, ideò conatur Neptunum in suas partes trahere, suadétque vt Græcos aduersus Troianorum impetus protegat: hócque vtitur artificio: primùm commemorat ei pietatem, qua eum Græci colunt & venerantur tum apud Helicem, tum apud Aegas, quæ sunt vrbes in Peloponneso, vt eum ad gratiam nunc illis referendam in his angustiis incitet: quod ei sanè ex veterum mente faciendum videbatur, qui existimarunt hominum cultu & pietate Deos illis ad remunerationem obligari, vt alias etiam diximus. Quia autem obstabat superiorum Iouis comminationum recordatio, qua id omnibus Diis vetitum fuerat, ne alterutri exercitui opem ferret, vnde Neptunum deterritum à Græcis protegendis suspicabatur: ideò illa occurrit, innuens nihil esse quòd Iupiter hac in parte timeatur, cum siquidem ab omnibus Græcorum Diis auxiliaribus

bus coërceri facillimè posse. Vbi muliebris simplicitas apparet, quæ robur ex multitudine metiatur, ipsius Iouis verborum oblita, quibus se vel ipsa experientia, si voluerint, omnibus Diis potentiorem & robustiorem prædicabat, vt huius libri initio dicebamus. Itaque sapienter facit Neptunus, qui acerbè illam reprehendit, testatus se hoc aduersus Iouem non tentaturũ, quod ne omnes quidẽ Dij præstare possint, quos ille solus viribus longè antecellit. Porrò hunc Iouem alium esse videmus ab eo qui & Thetidis consilio & Briarei auxilio in dissipandis & confringendis suis vinculis, quæ illi tres Dij astruxerant, indiguit, vt primo libro vidimus. Alium esse dico non quòd existimem diuersum hunc esse ab illo, sed vt attendatur, quanta cum diuersitate nobis vnus & idem exhibeatur, nunc fortis, nunc imbecillus, nunc omnium moderator, nunc aliis etiam subditus, &c. quę passim in Poëtarum voluminib. leguntur.

Sic hi quidem talia ad se inuicem dicebant.
Quãtum autẽ spatiũ ex nauib. à turri fossa continebat,
Repletum erat equis pariter & viris scutatis
Congregatis: concluserat autem veloci similis Marti
Hector Priamides, quoniam ei Iupiter gloriam dedit.
Et concremasset igne comburenti naues æquales,
Nisi in mẽtib. posuisset Agamẽnoni veneranda Iuno,
Ipsimet laboranti, velociter incitare Græcos.
Perrexit autem ire ad tentoria & naues Achiuorum,
Purpuream magnam vestem gestans manu robusta.
Stetit autem ad Vlyssis magnam nauim nigram,
Quæ in medio erat ad clamãdum vt exaudiri posset v-
Tum ad Aiacis tentorium Telamonidæ, (trinque,
Tum ad Achillis: qui extremi naui æquales
Subduxerant, virilitate freti, & fortitudine manuum.
Clamauit autem clarè Græcos compellans. (randi:
Pudor Argiui, mala opprobria forma (tantũ) admi
Quò abierũt iactationes, cũ dicebam⁹ nos esse optimos
Quas olim in Lemno vana iactantes dicebatis,
Comedentes carnes multas boũ erecta carnua gestãtiũ.
Bibentes crateras coronatos vino?
Troianorum aduersus centenos, ducentósque quenque
Staturum in bello: nunc autẽ ne pro vno quidẽ valemus
Hectore, qui citò naues comburet igne ardenti.
Iupiter pater, ánne vllum potentium regum
Tali clade afflixisti, & ipsum magna gloria priuasti?
Non tamen vnquam assero tuam perpulchram aram
Naue trãstrata me præteriisse, cũ huc malo fato venirẽ:
Sed super omnib. boũ pinguedinẽ & femora combussi,
Desiderans Troiam benè muratam expugnare,
At Iupiter hoc mihi perfice desiderium:
Nos ipsos saltem permitte, effugere & euadere:
Neque sic à Troianis sinas interimi Achiuos.
Sic dixit, huius autem pater misertus est lacrymãtis.
Annuit verò ei populum saluum fore, neque peniturũ.
Mox autem aquilam misit perfectissimam volucrum
Hinnulum tenentem vnguibus, sobolem ceruæ velocis:
Iuxta autem Iouis aram ornatam deiecit hinnulum,
Vbi omnium oraculorũ authori Ioui sacrificabãt Achiui.

Ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Τῶν δ᾽ ὅσον ἐκ νηῶν ἀπὸ πύργου τάφρος ἔεργε,
Πλῆθεν ὁμῶς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν ἀσπιστάων
Εἰλομένων, εἶλει δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκε.
Καί νύ κεν ἐνέπρησεν πυρὶ κηλέῳ νῆας ἐΐσας
Εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκ᾽ Ἀγαμέμνονι πότνια Ἥρη,
Αὐτῷ ποιπνύσαντι, θοῶς ὀτρῦναι Ἀχαιούς.
Βῆ δ᾽ ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ.
Στῆ δ᾽ ἐπ᾽ Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
Ἥ ῥ᾽ ἐν μεσσάτῳ ἔσκε, γεγωνέμεν* ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ᾽ Αἴαντος κλισίας Τελαμωνιάδαο,
Ἠδ᾽ ἐπ᾽ Ἀχιλλῆος, τοί ῥ᾽ *ἔσχατοι νῆας ἐΐσας
Εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν·
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον, Δαναοῖσι γεγωνώς,
Αἰδὼς Ἀργεῖοι, κάκ᾽ ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί.
Πῆ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι,
Ἃς ὁπότ᾽ ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγοράασθε,
Ἔσθοντες κρέα πολλὰ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Πίνοντες κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο;
Τρώων ἀνθ᾽ ἑκατόν τε διηκοσίων τε ἕκαστος
Στήσεσθ᾽ ἐν πολέμῳ· νῦν δ᾽ οὐδ᾽ ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν
Ἕκτορος, ὃς τάχα νῆας ἐνιπρήσει πυρὶ κηλέῳ.
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τιν᾽ ἤδη ὑπερμενέων βασιλήων
Τῇδ᾽ ἄτῃ ἄασας, καί μιν μέγα κῦδος ἀπηύρας;
Οὐ μὲν δή ποτέ φημι τεὸν περικαλλέα βωμὸν
Νηῒ πολυκλήϊδι παρελθέμεν ἐνθάδε ἔρρων.
Ἀλλ᾽ ἐπὶ πᾶσι βοῶν δημὸν καὶ μηρί᾽ ἔκηα,
Ἱέμενος Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
Ἀλλὰ Ζεῦ τόδε πέρ μοι ἐπικρήηνον ἐέλδωρ·
Αὐτοὺς δή περ ἔασον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι,
Μηδ᾽ οὕτω Τρώεσσιν ἔα δάμνασθαι Ἀχαιούς.
Ὡς φάτο. τὸν δὲ πατὴρ ὀλοφύρατο δάκρυ χέοντα.
Νεῦσε δέ οἱ λαὸν σόον ἔμμεναι, οὐδ᾽ ἀπολέσθαι.
Αὐτίκα δ᾽ αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
Νεβρὸν ἔχοντ᾽ ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης·
Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρόν,
Ἔνθα πανομφαίῳ Ζηνὶ ῥέζεσκον Ἀχαιοί.

γρ. ἀμφοτέρωθεν
γρ. ἔσχατα

COMMENTARIVS.

Τῶν δ᾽ ὅσον ἐκ νηῶν) Duobus modis hoc interpretatur Didymus, ὅσον ἀπὸ τῶν νηῶν διάστημα ἦν ἐπὶ τὸ τεῖχος, καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν τάφρον ἐπληροῦτο τοῦ ὄχλου id est totum illud spatiũ, quod est à nauibus vsque ad murum: & à muro vsque ad fossam plenum erat turba militum, vel, ὅσον ἡ τάφρος ἀπεῖχε τοῦ τείχους καὶ τῶν νεῶν, τοῦτο πλῆρες ἦν πεζῶν καὶ ἵππων: ἀμφοτέρωθεν ὄντα διαστήματα ἑκατέρωθεν τοῦ τείχους. τὸ μὲν πρὸς τὴν τάφρον, τὸ δὲ πρὸς τὰς ναῦς ἐπεπλήρωτο. id est, Quantum fossa distat à muro & nauibus, totus ille locus refertus erat peditibus & equitibus. Vtrinque igitur interualla ex vtraque parte muri, alterum quod spectat ad fossam, alterum quod spectat ad naues, plenum erat illic militaribus copiis. Intelligit autem Græcorum exercitum, quem Hector, vt mox subiicit, intra hæc claustra concluserat, nimirum auxilio Iouis fretus: quod adhuc Poëta inculcat: ne existimetur hodierno die propria virtute vincere, qui iam anteà toties à Græcis erat superatus.

εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ) Quanquam aperta vi Troianis resistere non possit Iuno, tamen consilio Græcis non deest, cùm animum Agamemnonis impellit, vt oppressos & in has angustias redactos heroas & milites ad ἀντιμαχίαν Troianorum excitet, quod ille generosissimè exequitur, neque incassum, vt euentus perdocebit.

πορφύρεον μέγα φᾶρος) Didymus causam explicat, cur vestem purpuream præ manibus teneat Agamemnon, πορφυροῦν, inquit, ἱμάτιον μεταχειρίζεται ὁ βασιλεύς. ἕνεκα τοῦ εὐχερῶς ἑαυτὸν σημᾶναι τοῖς Ἕλλησιν. ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν διὰ βοῆς αὐτοὺς κατασχεῖν. Id est, Purpuream vestem gerit Rex, vt se facilè Græcis indicaret. Siquidem fieri non poterat, vt eos voce coërceret.

τῷ ἐν μεσάτῳ) Notandum est primùm, Agamemnon in medio loco nauium sese collocasse, vt nimirum æqualiter ab omnibus posset exaudiri, quod in concionibus etiam factitabatur. Deinde Vlyssis naues medium locum obtinere, Aiacis & Achillis extrema. Rationem huius alterius partis explicat ipsemet Poeta, quia cùm duo illi Heroës inter Græcos essent fortissimi, magis periculosa loca potuerunt incolere, quòd meliùs ea tueri possent. Cur auté in medio sit Vlysses aut alibi, iam diximus, aut dicere in animo habuimus: quod quia bene non memini, non grauabor meam sententiam ea de re proferre. Videtur ergo duabus de causis in medio reliquorum Vlysses versati: primùm, quòd præstantissimum heroa, qui non solum armis, sed etiam consilio & prudentia vniuersum exercitum iuuabat, oportuit locum tutiorem occupare. Habuit enim ille prudentiam fortitudini coniunctam, vnde ipsum Nestorem iam annis grauem, ideóq; imbeciliorē, videtur antecelluisse. Prouisum ergo illi est hac ratione. Id vnde colligā, si interroger, respondebo, mihi inde hoc fieri verisimile, quòd Homerus dicat Aiacem & Achillem ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν, strenuitate & manuum robore confidentes extrema nauium loca occupare. Ideò illa cùm fuerint periculo & hostium incursui magis obnoxia, sequi videtur in medio maiorem esse collocatam securitatem, cuius gratia Vlysses non solùm ipsi Agamemnoni, sed etiam toti exercitui charissimus eum obtineat. Secundam causam hanc esse puto, quòd in medio existentem facilius fuit conuenire eum, ex cuius prudentia penè omnes res exercitus pendebant. Vnde est vt conciones ibidem conuocari fuerint solitæ, quia omnibus commodius esset ad mediam nauium stationis partem se conferre, quia æqualis est omnibus ferè illuc eundi labor: deinde etiam locus consiliorum non potuit meliùs haberi, quàm apud eum qui esset prudentissimus. Quod postremum ab Eustathio, ni fallor, didici.

αἰδὼς Ἀργεῖοι) Hæc oratio Agamemnonis in duas diuiditur partes: prima ad Græcos, secunda ad Iouem conuertitur. Nos de vtraque dicemus ordine. Primum ergo Agamemnon ex impulsu Iunonis (nam ἐπὶ φρεσὶ θῆκ' Ἀγαμέμνονι πότνια Ἥρη αὐτῷ ποιπνύσαντι, θοῶς ὀτρῦναι Ἀχαιούς) Græcos ad resistendum Hectori, qui iam imminebat, exortatur, idque cū asperitate verborū, qualis in pari negotio requiritur. Obiurgatione enim excitandi sunt interdum languentes & abiecti militum animi, non secus ac calcaribus equi cessatores, quos alioqui per se satis incitatos vrgeri tam durè non oporteat. Seruat ergo Rex decorum: nam si primùm in bellum copiæ sunt educendæ, rigidus & asper nimiùm censebitur qui acerbis & contumeliosis verbis milites & duces suos officij cōmonefaciat, neq; potiùs blanda eos oratione demulceat, ne alioqui primo impetu eorum animos à se alienet. Vbi verò segniùs illos agere animaduerterit, iam pro mansuetudine & clementia feritas quasi quædam & asperitas induenda est, vt qui animo deficiunt, terrore ducis salrem excitentur, aut suæ ipsorum ignauiæ pudore: quem nunc ipsis Gręcis Agamemnon inijcit, iactationum præcedentium memoria illis refricata, quibus inter epulas & pocula fortitudinem suam venditabant, adeò vt singuli aduersus centenos vel etiam ducentos è Troianis pugnaturos sese pollicerentur: nunc verò ne vni quidem Hectori satis omnes esse possint. Quæ elegans est antithesis. Vnus ducentos erat expugnaturus, nunc verò ne omnes quidem possunt vnum Hectorem à nauibus repellere. Videtur tamen Agamemnon periculum minuere, cùm soli Hectori resistendum esse putat, quasi cęteri quoque Troiani simul nō adessent. Sed cùm militum virtus in duce maxime sit posita, mirum non est, si solius Hectoris meminerit: deinde cùm ille reliquos antecederet equorum velocitate, quos antea impulerat: fieri potuit vt antè naues aut solus appareret, aut à reliquis remotissimus. Forsan etiam ita meliùs excitari Græcos putauit, si vni tantùm resistendum esse intelligerent Et hæc quo ad primam partem huius orationis. Altera verò ad Iouem conuertitur, quæ rursum duo continet: primùm expostulationē cum ipso Ioue, quòd se hac calamitate afficiat, cum qua nulla alia quæ vlli Regum potentiorum acciderit, comparari potest: idque immeritò, cùm nullam aram ipsi dicatam inter nauigandum cùm ad Troiam proficisceretur præterlapsus sit, in qua ei honores iustos non adoleuerit, vt eius beneuolentiā sibi conciliaret, qua expugnationem Troiæ posset consequi. Diximus autem aliàs (& adhuc sæpius est dicēdum) ne q, ita pridem, existimasse illos veteres se gratiam Deorum pietate & cultu suo demereri. Et hæc de prima parte. Secunda preces ad eundem Iouem complectitur, quibus petit Agamemnon, vt quando quidem Troiam sibi expugnare non licet, saltem ipse & cæteri Achiui à Troianis non interficiantur, sed saluis & incolumibus liceat eis effugere, periculúmque imminens sine iactura deuitare. Hæc ille, quibus Iouem placauit, sibique magis propitium fecit: impetrauit enim hoc, exercitum omnino non periturum.

εἶδος ἀγητοί) Formæ præstantia in Gręcis præcipuè commendabatur, vnde omnes Heroës ferè, qui in Troiana expeditione fuerunt, eo nomine laudari solent, si vnum Thersitem excipias, qui ob deformitatem ludibrio etiam reliquis fuit. Alio autem loco diximus eam vitio solere verti ignauis, vt Paridi exprobrabat Hector, & nunc Gręcis Agamemnon. Vbi enim illa cum fortitudine coniuncta non est, pro re muliebri & molli agnoscitur, alioqui per se, vt donum Dei (quemadmodum prætexebat Paris) laudanda.

αὐτίκα δ' αἰετὸν) Hoc prodigio indicauit Agamemnoni Iupiter se preces illius exaudisse. Aquila enim Hectorē significat: hinnulus ceruę Gręcos fugientes: quod ille autē prope aram deiectus est Græcorū incolumitatē, eósq. sartos tectos ab hostibus permansuros.

Οἱ δ' ὡς οὖν εἴδονθ' ὅτ' ἄρ' ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις,	*Hi igitur postquā viderunt, quòd à Ioue venisset auis,*
Μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.	*Alacrius in Troianos ruebant: recordabanturq́, pugnæ.*
Ἔνθ' οὔ τις πρότερος Δαναῶν πολλῶν περ ἐόντων	*Tum nemo prior Danaorum multorū quāuis existētiū,*
Εὔξατο Τυδεΐδαο πάρος σχέμεν ὠκέας ἵππους,	*Gloriabatur ante Tydidem agitasse veloces equos,*
Τάφρου τ' ἐξελάσαι, καὶ ἐναντίβιον μαχέσασθαι·	*Fossáque eduxisse, & contra pugnasse:*
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν	*Sed longè primus Troianorū interfecit virum armatū*
Φραδμονίδην Ἀγέλαον· ὁ μὲν φύγαδ' ἔτραπεν ἵππους·	*Phradmonidem Agelaū: is quidē in fugā verterat eq.*
Τῷ δὲ μεταστρεφθέντι, μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν,	*Illi autem conuerso in dorso hastam infixit,*
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν.	*Humeros inter: pérque pectus transegit.*
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.	*Cecidit autē è curru resonuerunt autē arma super ipso.*
Τὸν δὲ μετ' Ἀτρεΐδαι Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος·	*Post hunc autem, Atridæ, Agamemnon & Menelaus:*
Τοῖσι δ' ἐπ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν·	*Post hos verò Aiaces (venerūt) impetuosū induti robur:*
Τοῖσι δ' ἐπ' Ἰδομενεύς, καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος	*Post hos autem, Idomeneus & comes Idomenei*
Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·	*Merione, similis Marti homicidæ:*
Τοῖσι δ' ἐπ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός.	*Post hos autem Eurypylus Euæmonis illustris filius:*
Τεῦκρος δ' εἴνατος ἦλθε παλίντονα τόξα τιταίνων.	*Teucer autē nonus venit arcus qui retrò curuātur tēdēs.*
Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκεϊ Τελαμωνιάδαο.	*Stetit autem sub Aiacis scuto Telamonij.*
Ἔνθ' Αἴας μὲν ὑπεξέφερεν σάκος, αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως	*Tum Aiax quidem submouit scutum, sed hic heros*
Παπτήνας, ἐπεὶ ἄρ τιν' ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ	*Circumspiciens postquā aliquē iaculatus in multitudine*
Βεβλήκει, ὁ μὲν αὖθι πεσὼν ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν,	*Vulnerauerat, ille quidē ibi delapsus vitā amittebat:*
Αὐτὰρ ὁ αὖτις ἰών, πάϊς ὡς ὑπὸ μητέρα δύσκεν	*Sed hic rursus profectus, puer tanquam ad matrē, ibat*
Εἰς Αἴανθ'· ὁ δέ μιν σάκεϊ κρύπτασκε φαεινῷ.	*Ad Aiacem: is autem ipsum scuto tegebat splendido.*
Ἔνθα τίνα πρῶτον Τρώων ἕλε Τεῦκρος ἀμύμων;	*Tūc quē primum Troianorū interfecit Teucer eximius?*
Ὀρσίλοχον μὲν πρῶτα, καὶ Ὄρμενον, ἠδ' Ὀφελέστην,	*Orsilochum quidē primùm, & Ormenum & Ophelestē*
	Dæto-

Datoraq́ Chromiumq́, & diuinum Lycophontem,
Et Polyæmonidem Hamapaonem, & Melanippum:
Omnes cumulatos deiecit in terram multos pascētem.
Eum.a.cōspicatus, lætatus est rex virorū Agamemnon,
Arcu forti Troianorum perdentem phalanges.
Stetit autē apud ipsum veniens, & ipsi verbum dixit:
Teucer charum caput, Telamonie dux populorum,
Feri sic, si forte aliquod lumen Danais fias,
Patriq́ tuo Telamoni, qui te educauit paruulū existen-
Et te nothum licet existentem excepit sua domo: (tem,
Hunc quamuis procul distiū bonā famam cōscēdere fac.
Tibi autem ego edico, sicut & ratum erit,
Si quidē mihi dederit Iupiter ægidē tenēs & Minerua,
Troiæ expugnare benè ædificatam vrbem,
Primo tibi post me honorarium munus in manu ponam
Vel tripodem, vel duos æquos cum ipso curru,
Vel mulierem, quæ tecum eundem lectum ascendat.
Hunc verò respondens allocutus est Teucer eximius,
Atride illustrissime, cur me properantem & ipsum
Incitas? non tamen quāta potentia quidem adest mihi,
Cesso, sed ex quo versus Troiam repulimus ipsos,
Ex eo iam arcubus excipiens viros interficio.
Octo iam emisi extensas cuspides habentes sagittas:
Omnésque in corpore fixæ sunt bellicosorum iuuenum.
Hunc verò nequeo attingere canem rabidum.

Δαίτορά τε, Χρόμιόν τε, καὶ ἀντίθεον Λυκοφόντην,
Καὶ Πολυαιμονίδην Ἀμοπάονα, καὶ Μελάνιππον,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Τόξου ἄπο κρατεροῦ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας·
Στῆ δὲ παρ' αὐτὸν ἰών, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τεῦκρε φίλη κεφαλή, Τελαμώνιε κοίρανε λαῶν,
Βάλλ' οὕτως, αἴ κέν τι φόως Δαναοῖσι γένηαι,
Πατρί τε σῷ Τελαμῶνι, *ὅς σ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα, κ. ὅς ἐ ἔτρεφε.
Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίσσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Τὸν καὶ τηλόθ' ἐόντα ἐϋκλείης ἐπίβησον·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐξερέω, ὡς καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κέν μοι δώῃ Ζεὺς αἰγίοχος καὶ Ἀθήνη
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Πρώτῳ τοι μετ' ἐμὲ πρεσβήϊον ἐν χερὶ θήσω,
Ἢ τρίποδ', ἠὲ δύω ἵππους αὐτοῖσιν ὄχεσφιν,
Ἠὲ γυναῖχ' ἥ κέν τοι ὁμὸν λέχος εἰσαναβαίνοι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε Τεῦκρος ἀμύ-
Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν (μων,
Ὀτρύνεις; οὐ μέν τοι ὅση δύναμίς γε πάρεστι,
Παύομαι, ἀλλ' ἐξ οὗ ποτὶ Ἴλιον ὠσάμεθ' αὐτοὺς,
Ἐκ τοῦ δὴ τόξοισι δεδεγμένος ἄνδρας ἐναίρω·
Ὀκτὼ δὴ προέηκα τανυγλώχινας ὀϊστούς,
Πάντες δ' ἐν χροῒ πῆχθεν ἀρηϊθόων αἰζηῶν·
Τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν κύνα *λυσσητῆρα. κ. λαβητῆρα.

COMMENTARIVS.

οἱ δ' ὡς εἶδον) Viso hoc fausto prodigio Græci dicuntur rursus alacrius pugnam in Troianos acuisse, vnde videntur non adeò profuisse Agamemnonis increpationes, quarum forsan nullam erant habituri rationem, nisi eos hoc pacto Iupiter in hac trepidatione confirmasset, vnde illi audentiores facti ora in hostes conuertunt, certatim eos expugnantes. In his primus Diomedes, qui etiam in fugiendo postremus fuerat: cui succeduntAgaménon & Menelaus fratres: his Aiacès, quibus Idomeneus & Meriones, his Eurypylus: huic Teucer, in cuius gestis describendis magis immoratur. Notandum est autem, solere Poëtam diuersis temporibus fortitudinem huic vel alteri tribuere: nunc enim ipsum Agamemnonem, nunc Vlyssem, nunc Diomedem, nunc Aiacem, nunc Idomeneum in pugna reliquos antecellere rerum gloria statuit, quasi omnes omnium laudes in vnum erogans, in quo euehendo potissimùm occupatur. Talem ergo hac pugna facit Teucrum sagittandi peritia clarissimum. Videtur tamen hic inter pedites, Diomedes verò inter equites in hac pugna, excelluisse. Plura tamen de Teucro, quàm de Diomede memorat: hic enim solùm Agelaum, ille verò octo heroas interemit.

στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος) Aiacis scutum ex hoc loco abiit in prouerbium pro tuto munimine. Vide Gilbertum CognatumAdag. Cent. 8. prou. 71. De eodē scuto sic Hom. sup. libr. præcedēti, Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος, ἠΰτε πύργον χάλκεον ἑπταβόειον ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων.

ἔνθ' ὅ γ' ἄρ' ἥρως) Implexa & intricata est hæc oratio, quæ sic est explicanda, ἐπειδὰν δὲ ὁ ἥρως παπτήνας βάλοι τινὰ ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ, ὁ μὲν βληθεὶς ἔκειτο πεσὼν, Τεῦκρος δὲ ἀναχωρήσας ἐγίνετο ὑπὸ τῷ σάκει τοῦ Αἴαντος. Hoc Eustathius, id est, Vbi heros iste circumspiciens aliquem percussisset sagitta in exercitu, ille quidem qui percussus erat concidebat, Teucer autem recedens se sub Aiacis scuto occultabat.

πάντας ἐπασσυτέρους) Hos quidem directè non petebat, sed Hectorem à quo aberrantia tela in hos heroas incidebant, vt indicat ipsemet Teucer in sequentibus, cùm dicit Agamemnoni ὀκτὼ μὲν προέηκα, &c.

τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν) Oportet, inquit Eustathius, duces necessariò omnia in pugna lustrare, & milites præliātes obseruare, vt ipsi eò magis strenuè se gerāt, cùm duces sibi instare cognouerint: vt quoque duces ipsi videāt, quis fortis, quis ignauus, quis ordinis sui derelictor: & hunc quidē munerentur, hunc excitent, hunc puniant. Debent verò præcipuè egregiis & magnificis pollicitationibus strenuè pugnantes erigere, vt illi fortitudinis suæ præmia expectent. Quæ omnia præstantissimum ducem Agamemnonem præstitisse par est & hac ratione Teucrum hunc animaduertisse.

Τεῦκρε φίλη κεφαλή) Præcedentia ab Eustathio ducibus belli tradita præcepta nunc in vsum Agamemnon reuocat: strenuè enim se gerentem Teucrum noua exhortatione ad pergendum incitat, duo illi ob oculos ponens. Primùm gloriam, quam patri suo inde cōciliaturus est. Cedit enim filiorum decus parentum gloriæ. Quod etiam ipsi Teucro decorum futurum sit, qui sua fortitudine laudi parentis velificetur. Deinde ex se etiam Agamemnon ei post Troiam dirutam dignissimum præmium pollicetur. Et licet virtus omnis per se expetatur & exerceatur propriè, vnde alienum esse videatur à studioso virtutis ad eam spe præmij excitari, vt satis in Ethicis disputat Aristoteles: nobis tamen vt ipsæ virtutes (quæ nunquam veræ & absolutæ in hominibus reperiri possunt) sic homines etiam qui illis ornantur crassiusculè, quàm à rigidis morum præceptoribus nobis sunt intelligendi & delineandi. Siquidem insitum est ferè omnibus à natura, vt non solùm laudis, quæ ipsa etiam aliqua est virtutis merces, sed etiam præmiorum & compensationum gratia ad res gerendas impellantur. Et quamuis ea honestè ab ipsis non expetantur (damus enim constare illud inuiolabile, Virtutem per se tantùm expeti) tamen alij honestè conferunt, quasi virtutum non segnes stimulos, quibus generosi animi facilè punguntur & commouentur. Sic ergo Teucer, quanquam per se iam satis anteà erat incitatus, adeò vt ante hanc Agaménonis hortationem insignia strenuitatis suæ documenta dederit: tamen sine dubio his ducis pollicitationibus potuit grauius impelli, cum sibi incassum tot labores non perire sentiret, sed expectandam sibi esse condignam mercedem: nisi mauis simpliciter gratū Regis animum intelligere: qui se hac liberalitate Teucri rebus gestis maximè oblectari testetur. voluit tamen omnino eum in hac pugnandi alacritate pergere proposito illi honorario præmio, quòd his aculeis fortium virorum animos magis excitari intelligeret, non secus ac si currentem equum stimulis vrgeas, concitatiorem facis. Vnde etiam in bene moratis Rebuspublicis vt prauis supplicia, sic bonis etiam sua præmia sūnt constituta, quasi illa non sint aspernanda, nec frigida virtutis fomenta. De quibus dici largius posset, sed nos arctis spatiis concludimur.

καί σε νόθον) Notum appellat Teucrum non dedecoris gratia (quia apud veteres, vt tradit post Didymum Eustathius, nothi non minoris fiebant quàm legitimi) sed etiam quasi adaugendi illi honorem gratia, ὅτι τῇ ἀρετῇ καὶ τοὺς γνησίους ὑπερέβαλε, vt ait Didymus. Fuit autem Teucer natus ex Hesiona sorore Priami, quam Telamon ab Hercule acceperat in præmium belli illius Troiani propter equos Laomedontis suscepti. Vnde Teucer quoque nomine Troiano appellatus. Teucri enim Troiani. Porrò νόθον non vertimus spurium, vt vulgatæ versiones, propter causas quas memorabimus in nostro Lexico.

τί με σπεύδοντα.) Quemadmodum ex officio Agamemnonis fuit Teucri fortitudini suo hortatu veluti calcaria subdere, sic Teucer æquo animo non fert se sponte currentem incitari, quasi eo priùs pacto ignauiam sibi exprobrari censeat: ac si dicat sibi aliis hortamentis opus non esse, cùm satis concitatè per se ad bellum strenue gerendum impellatur. Hinc monet Eustathius natam esse parœmiam, σπεύδοντα ὀτρύνειν: Currentem incitare. Et hunc locum videtur intellexisse Lucianus ad Nigrinum, cùm dicit, θάρρει ὦ γαθέ, τοῦτο γάρ τοι τὸ τοῦ Ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς, id est Bono esto animo, quandoquidem iuxta illud Homericum, hortaris eum qui ipse sua sponte properet. Sic Odyss. ω. incitatur Minerua per se satis prompta, ὡς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην. Vide Erasmi Adagiorùm Chil. 1. centur 2. prou. 46. & 47. & Chil. 1. cent. 5. prou. 28.

οὐ μέν τοι.) Probat Teucer se currentem incitari, cùm antequàm Agamemnonem hortãtem audisset, totis viribus in hoc incubuerit, vt se reipsa fortem præstaret: quòd satis docuerit octo iam è Troianis bellicosis iuuenibus solo prostratis, ita vt inutiles sagittas non emiserit, nisi quòd solum Hectorem (quem contumeliosè κύνα λυσσητῆρα vel λυσσητῆρα appellat. proprium eius nomen efferre nō dignatus, quasi is à quo tantùm periculi Græcis impendeat, non sit nominandus, sed conuiciis solùm proscindendus) ferire nondum potuerit.

Ἦ ῥα, καὶ ἄλλον ὀϊστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν
Ἕκτορος ἀντικρύ, βαλέειν δέ ἑ ἵετο θυμός.
Καὶ τοῦ μέν ῥ' ἀφάμαρθ'· ὁ δ' ἀμύμονα Γοργυθίωνα
Υἱὸν ἐῢν Πριάμοιο κατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ·
(Τόν ῥ' ἐξ Αἰσύμηθεν ὀπυιομένη τέκε μήτηρ,
Καλὴ Κασιάνειρα, δέμας εἰκυῖα θεῇσιν·)
Μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη νοτίῃσί τε εἰαρινῇσιν·
Ὣς ἑτέρωσ' ἤμυσε κάρη πήληκι βαρυνθέν.
Τεῦκρος δ' ἄλλον ὀϊστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν
Ἕκτορος ἀντικρύ, βαλέειν δέ ἑ ἵετο θυμός.
Ἀλλ' ὅγε καὶ τόθ' ἅμαρτε· παρέσφηλεν γὰρ Ἀπόλλων·
Ἀλλ' Ἀρχεπτόλεμον θρασὺν Ἕκτορος ἡνιοχῆα
Ἱέμενον πόλεμόνδε βάλε στῆθος παρὰ μαζόν.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένος τε.
Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἡνιόχοιο.
Τὸν μὲν ἔπειτ' εἴασε καὶ ἀχνύμενός περ ἑταίρου·
Κεβριόνην δ' ἐκέλευσεν ἀδελφεὸν ἐγγὺς ἐόντα
Ἵππων ἡνί' ἑλεῖν. ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησεν ἀκούσας·
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος
Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρί.
Βῆ δ' ἰθὺς Τεύκρου, βαλέειν δέ ἑ θυμὸς ἀνώγει·
Ἤτοι ὁ μὲν φαρέτρης ἐξείλετο πικρὸν ὀϊστόν,
Θῆκε δ' ἐπὶ νευρῇ· τὸν δ' αὖ κορυθαίολος Ἕκτωρ
Αὐερύοντα παρ' ὦμον, ὅθι κληῒς ἀποέργει
Αὐχένα τε στῆθός τε, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι·
Τῇ ῥ' ἐπὶ οἷ μεμαῶτα βάλεν λίθῳ ὀκριόεντι·
Ῥῆξε δέ οἱ νευρήν· νάρκησε δὲ χεὶρ ἐπὶ καρπῷ·
Στῆ δὲ γνὺξ ἐριπών, τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Αἴας δ' οὐκ ἀμέλησε κασιγνήτοιο πεσόντος,
Ἀλλὰ θέων περίβη, καί οἱ σάκος ἀμφεκάλυψε.
Τὸν μὲν ἔπειθ' ὑποδύντε δύω ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μηκιστεὺς Ἐχίοιο πάϊς καὶ δῖος Ἀλάστωρ,
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς φερέτην βαρέα στενάχοντα.
Ἂψ δ' αὖτις Τρώεσσιν Ὀλύμπιος ἐν μένος ὦρσεν,
Οἱ δ' ἰθὺς τάφροιο βαθείης ὦσαν Ἀχαιούς.
Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι κίε, σθένεϊ βλεμεαίνων.
Ὡς δ' ὅτε τίς τε κύων συὸς ἀγρίου ἠὲ λέοντος
Ἅπτηται κατόπισθε, ποσὶν ταχέεσσι πεποιθώς,
Ἰσχία τε γλουτούς τε ἑλισσόμενόν τε δοκεύει·
Ὣς Ἕκτωρ ὤπαζε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
Αἰὲν ἀποκτείνων τὸν ὀπίστατον· οἱ δ' ἐφέβοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν
Φεύγοντες· πολλοὶ δὲ δάμεν Τρώων ὑπὸ χερσίν,
Οἱ μὲν δὴ παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες,
Ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι θεοῖσι
Χεῖρας ἀνίσχοντες, μεγάλ' εὐχετόωντο ἕκαστος.

Dixit, & aliam sagittam è neruo emisit
Hectorē cōtra: percutere autē ipsū desiderabat animus,
Et ab hoc quidē aberrauit: hic. a. eximiū Gorgythionem
Filiū generosum Priami ad pectus vulnerauit sagitta:
(Quem ab Aesima compressa peperit mater,
Pulchra Castianira, corpore similis deabus.)
Papauer. a. veluti, in alterā partē caput inflexit, quod in
Fructu grauatum, humiditatibúsque vernis: (horto
Sic in alterā partem inclinauit caput casside depressum.
Teucer autem aliam sagittam è neruo misit
Hectorem contra: tāgere autē ipsū desiderabat animus.
Sed hic & tunc aberrauit: auertit enim Apollo.
Sed Archeptolemum audentem Hectoris aurigam
Ruentem ad pugnā percussit in pectore iuxta pupillam.
Decidit autem è curru: recesserunt autem eius equi
Veloces: huius verò ibi soluta est animáque robúrque.
Hectoris autē grauis dolor constrinxit mētē ob aurigā:
Hunc quidem deinde reliquit tristis licet ob socium:
Cebrionem autem iussit fratrem propè existentem
Equorum habenas accipere: hic. a. nō imorigerus fuit vt
Ipse autem ex curru humi desiliyt splendido, (audiu t.
Horribiliter vociferās: hic autem saxum accepit manu.
Perrexit autē recta in Teucrū: ferire. a. ipsū animus iu-
Is quidem pharetra exemit amarā sagittam, (bebat,
Posuitque in neruo: hunc autem galeæ motor Hector
Retro trahentē neruū, ad humerū vbi iūctura separat
Ceruicémque pectúsque, maximè autem lethale est:
Ea parte in se ruentem percussit lapide aspero:
Rupit autem ei neruum. torpuit autē manus in iūctura.
Cōstitit autē in genua collapsus: & arcus ei excidit ma-
Aiax autem non neglexit fratrem collapsum: (nu.
Sed currens protexit eum, & ei scutum obtendit.
Hunc quidem postea subeuntes duo fidi socij,
Mecisteus Echij filius, & diuinus Alastor,
Naues ad concauas portarunt grauiter suspirantem.
Confestim iterum Troianis Olympius robur indidit.
Hi itaque rectà in fossā profundā impulerunt Achiuos.
Hector. a. inter primos ibat fortitudine terrorē afferēs,
Sicut quando aliquis canis aprū syluestrem vel leonem
Tangit retrò, pedibus velocibus confisus,
Ad coxásque clunésque, & conuertentem se obseruat:
Ita Hector persequebatur comatos Achiuos,
Semper occidens postremum quenque, hi verò fugiebāt.
Sed postquam per palos & fossam transierunt
Fugientes, multique strati sunt Troianorū à manibus:
Hi quidem iam apud naues continebantur manentes,
Inuicémque hortantes, & omnibus Dÿs
Manus extendētes, manifestè supplicabāt vnusquisque.

Hector

Hector autẽ circũagebat pulchras iubas habẽtes equos, Ἕκτωρ δ' ἀμφιπεριστρώφα καλλίτριχας ἵππους,
Gorgonis oculos habens, & sanguinarij Martis. *Γοργοῦς*ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ Ἄρηος. γ. γοργόνος γ. ὄμματα

COMMENTARIVS.

καὶ τοῦ ῥ' ἀφάμαρτη) Quod Teucer ab Hectore aberret, non existimo ipsius iaculandi imperitiæ tribuendum, sed aut Hectoris dexteritati petitiones illas declinantis, aut Deorum maximè verò Iouis auxilio: qui, vt iam sæpius dictum est, cùm ei hodierno die decus & gloriam concedat, non patitur vt ei vulnus aliquod infligatur. Paulò pòst autem Apollo dicetur sagittam Teucri ab eo auertisse (παρέσφηλεν γὰρ Ἀπόλλων) quod fortasse etiam in omnibus præcedentibus sit intelligendum, idque non sine ratione, cùm Apollini sagittandi scientia tribuatur, quasi is cùm videret directè Teucrum collimasse ictum, sit à suo Hectore amolitus facilimè, vt cui sagittæ ipsæ & tanquam Deo & tanquam iaculatori peritissimo pareant: vel quòd ipsum Teucrum rectè in Hectorem collineare non pateretur, sic pro illo reliquos assequitur, quorum nimirum salutem Apollo sus déque habet, licet in genere Troianorum exercitui faueat, modò incolumem Hectorem tueatur, quasi plus sit tantum ducem, quàm infinitos alios perire, qui solus & Troianorum est præsidium & Græcorum terror.

μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε) Hac comparatione (vsus autem comparationum vt Poëtis familiaris, sic ad rei illustrationem commodissimus) casum istius Gorgythionis eleganter exprimit. Grauatum enim & suo fructu & imbribus papauer caput inflectit: sic Gorgythion iste à Teucro vulneratus caput inclinauit & concidit. Quod omnibus morientibus competere potest. Siquidem deficiente anima nostra solet caput prægrauari, aut potius soluta vi neruorum, à quorum compage illud erectum stat, deprimi: quod imbecillitatis est indicium. Hìc autem duo assignantur, quibus papauer grauius fit, proprius fructus, & imbres: quasi duo etiam sint de Gorgythione intelligenda, nimirum proprij corporis pondus, aut restrictiùs, capitis: & externum vulnus à Teucro inflixum, nisi hæc forsan quibusdam nimis arguta videantur.

σμερδαλέα ἰάχων) Vox ingens fortissimis heroibus ab Homero tribuitur, quam etiam Aristoteles leoni & tauro ob robur & fortitudiné inesse dicit, vt in Odyssea dicemus. Hinc βοὴν ἀγαθὸς pro forti toties apud hûc Poëtam, nunc quoque Hector horrenda voce inclamat: quod tamen non solùm illius roboris, sed etiam iræ & furoris, quo ob aurigæ sui mortem in Teucrum concitatus fertur indicium esse potest.

αὐ ἐρύοντα παρ' ὦμον) Quomodo hic versus deberet distingui, olim etiam disputatum est. Neoteles quidam ex antiquis Grammaticis, dicens Scythicam esse nerui tractionem, vt refert noster Eustathius, eum hìc tractum ait ad humerum, ibíque factum vulnus Teucro, sicque disruptum neruum, & læsam illi dexteram manũ. Ille enim distinguit post παρ' ὦμον hoc modo, αὐ ἐρύοντα παρ' ὦμον, ὅθι κλεὶς ἀποέργει. Alij distinguentes post ἐρύοντα, & τὸ παρ' ὦμον sequentibus coniungentes, dicunt lapide ad humerũ læsum Teucrum & neruum ad dexteram mammam, iuxta illud Iliad. δ. νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, trahi solitũ, lapidémque à dextra parte ab Hectore emissum rupisse, quasi ἐκ παρόδου impetu etiam neruum: incidisse autem in sinistrum Teucri humerum, ideóq; ipsi ex manu iam torpescẽte arcum excidisse, qua gestabatur. Horum autem melior est sententia, iudice Eustathio: nam & Cæsariensis Procopius & alij memorant, antiquos neruum ad mammam traxisse, quod alij posteà ad auriculam dextrã faciunt. εἰ μὴ ἄρα παίζει ὁ Νεοτέλης (verba Eustathij) τρεῖς ἐρύσεις ἑλκυσμοὺς νευρᾶς δύο μὲν παλαιὰς τὴν περὶ μαζὸν καὶ τὴν παρ' ὦμον, τρίτην ἣ τὴν ὡς εἴρηται, περὶ τὸ δέξιον ὠτίον.

Αἴας δ' οὐκ ἀμέλησε) Duo sunt hìc obseruanda primùm, quod fortissimo Hectori fortissimum Aiacem æqualem antagonistam opponat, non Tydidem aut Agamemnonem, quamuis hic satis esset Teucro vicinus, vt constat ex superiore eius oratione, aut Menelaum aut aliũ quempiã quasi eorũ nullus tã validi herois impetum sustinere potuerit. Deinde quòd fratrem fratri succurrentem faciat. Nam notum est adagium, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, de fido auxilio, propterea quòd, vt inquit Erasmus Adag Chil. 1. cent 7. prou. 92 in rebus periculosis vix vnquam solet frater fratri deesse. Eum enim humanitatem omnem exuisse oportet, qui suos in rerum angustiis deserat: proinde nullus potuit aut fidelius aut diligentius Teucro opitulari, quàm hic Aiax frater: quanquam non etiam vterinus sed consanguineus tantùm (consanguineorum autem appellatione contineri fratres ex eodem patre natos, docent Iureconsulti) minorem tamen idcirco eorum beneuolentiam hic locus indicat, cùm etiam nothi, qualis erat Teucer, non minoris quàm legitimi apud antiquos à parentibus fierent. De fratrum in periculis mutuo auxilio vide Erasmum loco iam citato.

ὡς δ' ὅτε τίς τε κύων) Elegantissima est hæc comparatio, qua & persequẽtem Hectorem & fugientes Græcos describit. Primùm enim Hectorem cani venatico comparat, cuius varia sunt genera: sed Homerus canem intelligit robustum fortésque & ingentes feras venantem. Quod omnibus canibus nõ est datum, sed quidam sunt ad id natura comparati, quales sunt Indici, qui tauros, apros, leones aggrediuntur, inter quos tamen fuerunt qui cæteras omnes feras, vno excepto leone, aspernarentur, cum quo solùm dimicare vellent, vt docet historia quædam valde memoranda apud Ælianum de animalib. lib. 8. cap. 1. Strab. lib. 15. Diodorũ Siculum lib. 17. Plutarch. in lib. Vtra animalium, &c. Quod tamen Philes (alter Ælianus de omni cane Indico in vniuersum scribit. Vt vt sit, Homerus generaliùs hìc canem magnas & robustas feras persequentem accipit: quales alibi etiam cum dicit ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δύω κύνες, οἴδ' ἐπὶ θηροῖν, &c. Eos describit Oppianus κυνηγετ. lib. 1. vasto corpore, rostro simo, laxa & horribili supra oculos inter supercilia pelle, oculis igneis, raro colore splendentibus, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato: quos non veloces, sed magno robore & animi & corporis & acerrima audacia præditos esse ait, & ab eiusmodi canibus quaslibet feras impugnari. Eidem venationi apti sunt illi Britannici, qui ferocitate simul & magnitudine insignes sunt: item quos Galli appellant, *limiers*, magni & robusti, qui feras maiores inuadunt: & apud Polonos qui *Vislij* nominantur. Tales item Molossi non pastoralis (quanquam his etiam aduersus lupos interdum certamen subeundum est) sed qui venatici & pugnaces sunt (Hæc postrema scribebamus ex fide Gesneri, sed Aristot. hist. anim. lib. 9. c. 1. Molossos pastorales aduersus feras magis laudat, εἰσὶ τὸ δ' ἐν τῇ Μολοττίᾳ γένος τῶν κυνῶν, τὸ μὲν θηρευτικὸν οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις. τὸ δ' ἀκόλουθον τοῖς προβάτοις, τῷ μεγέθει, καὶ τῇ ἀνδρίᾳ τῇ πρὸς τὰ θηρία. Quod etiã idẽ Gesnerus in sectione de cane pastorali retulit, sed tã parua repugnantia in tã magno opere parui est facienda) Tales præterea Albani, imò generosiores, vt qui cum leone tantùm aut elephanto congrediuntur, vt de quodam Plinius memorat, quem Rex Albaniæ Alexandro Magno dono dederat: cuius specie delectatus Alexander iussit vrsos, mox apros, deinde damas emitti, ad quos canis ille immotus iacuit. Eum indignatus Alexander, quòd tantam segniciem in tanto corpore videret interfici iussit. Quod cum Rex audiisset, alium ei mittit cum mandatis, ne eum in paruis experiretur, sed in leone aut in elephanto: quod Alexander fecit, leonémque fractum protinus vidit: idem in elephanto. De eiusmodi tamẽ canibus Homerus hìc nõ intelligit sed generalius de iis qui magnis feris promiscuè opponuntur, quorum generositati & audaciæ apposité Hectoris animum & impetum nunc comparat. Fugientes autem Græcos noluit cum dedecore aut ignominia exprimere, sed eos generosis etiam animalibus comparat: vt apro, vel leoni, quorum generositas etiam in ipso vitæ periculo magis eminere solet, ideò etiã hanc canis venationẽ sic exponit, vt leo vel aper non in fugam se coniiciãt sed subinde in canem conuertantur. quod ab ipso cane obseruari dicit, quasi etiam aliquantulum eum (leonem vel aprum) reformidante. Sic enim interpretor illud ἑλισσόμενόν τε δοκεύει. Quod propriè de leone dicitur, quem aliàs προτραπέσθαι fugientem, & ἐντροπαλιζόμενον appellat. Mihi sane totus hic locus comparationis omnino admirandus videtur. Rectè porrò exprimit actus ipsos canis in venatione, qui ferè femora & clunes morsibus impetit, nimirum terga vertentis: cui respondet strages illa, quam de Græcis edit Hector.

ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι) Non solùm generosos, sed etiam pios nobis Græcos proponit: Generosos, cùm in his angustiis adeò animis non concidunt, vt in desperationem salutis omnino deueniant, quin sese mutuis incitamentis & exhortationibus erigunt & confirmant, quod exprimunt illa ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι: Pios, cùm ad Deos implorandos se conuertunt, à quibus auxilium & opem præstari posse intelligunt. Eos autem omnes Deos dicit implorare, non vnicum tantum, vel quasi tanta sit hæc calamitas, vt non vnius solùm ope sarciri possit, sed omnium vires eò concurrant necesse est. Vel quod tum sibi fauentes Deos, tum sibi aduersos inuocent: illos quidem, vt fauoris & beneuolentiæ suæ signa nunc reipsa sibi exhibeant: hos verò, vt propitiores & clemẽtiores sibi eos reddãt.

μεγάλ' εὐχετόωντο) Eustathius monet, μεγάλ' εὔχεσθαι opponi τῷ σιγῇ εὐχὴν ποιεῖσθαι quod est tacitè preces concipere, quasi idem sit, cum ἀμφαδίην εὔχεσθαι. Vnde sensus erit, nunc Græcos alta voce Diis supplicare quod in publico & communi eiulatu alioqui fieri solet. Monet me hoc illius Pythagoreorum præcepti, quod extat apud Clementem Alexandrinũ στρωμ. δ'. Deos aperta & exaudita voce precãdi. Verba Alexãdrini sunt hæc: τί τοίνυν οἱ Πυθαγόρειοι, inquit, βουλόμενοι μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσιν; ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤοντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας εἶναι ἐβούλοντο τὰς εὐχὰς, ἃς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων. id est: Quid ergo sibi

volunt Pythagoræi, cùm iubent voce precari? Hoc nimirum, vt mihi videtur, non quòd Numen eos exaudire non posse qui tacitè precarentur existimarent, sed quòd iustas vellent esse preces, quas nullum pudeat pluribus conscijs facere. Sed hæc alium habent sensum, & huius non sunt loci, quia diuersa est hîc ratio cur Græci μεγάλ' ἄχνυται, videlicet publica clades, quæ altam vocem ab hominibus solet extorquere, vt iam diximus.

Τοὺς δ' ἰδοῦσ' ἐλέησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Αἶψα δ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
  Ὦ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτι νῶϊ
Ὀλλυμένων Δαναῶν κεκαδησόμεθ' ὑστάτιόν περ;
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται
Ἀνδρὸς ἑνὸς ῥιπῇ· ὁ δὲ μαίνεται οὐκέτ' ἀνεκτῶς
Ἕκτωρ Πριαμίδης, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε.
  Τὴν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Καὶ λίην οὗτός γε μένος θυμόν τ' ὀλέσειε,
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων φθίμενος ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλὰ πατὴρ οὑμὸς φρεσὶ μαίνεται οὐκ ἀγαθῇσι,
Σχέτλιος, αἰὲν ἀλιτρὸς ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς,
Οὐδέ τι τῶν μέμνηται, ὅ οἱ μάλα πολλάκις υἱὸν
Τειρόμενον σώεσκον ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων.
Ἤτοι ὁ μὲν κλαίεσκε πρὸς οὐρανόν· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Τῷ ἐπαλεξήσουσαν ἀπ' οὐρανόθεν προΐαλλεν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ τάδε ᾔδε' ἐνὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσιν,
Εὖτέ μιν εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο προὔπεμψεν
Ἐξ Ἐρέβευς ἄξοντα κύνα στυγεροῦ Ἀΐδαο,
Οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα.
γρ. δὲ μι Νῦν* δ' ἐμὲ μὲν στυγέει, Θέτιδος δ' ἐξήνυσε βουλάς,
Ἥ οἱ γούνατ' ἔκυσσε, καὶ ἔλλαβε χειρὶ γενείου,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολίπορθον·
Ἔσται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε φίλην Γλαυκώπιδα εἴπῃ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νῶϊν ἐπέντυε μώνυχας ἵππους,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ καταδῦσα Διὸς δόμον αἰγιόχοιο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήξομαι, ὄφρα ἴδωμαι,
Εἰ νῶϊ Πριάμοιο πάϊς κορυθαίολος Ἕκτωρ
γρ. προφανεῖσα Γηθήσει, *προφανείσα ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας·
Ἦ τις καὶ Τρώων κορέει κύνας ἠδ' οἰωνοὺς
γρ. ἢ προφανείσαν Δημῷ καὶ σάρκεσσι. πεσὼν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
γρ. ἢ προφανέντε Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Ἡ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ἔντυεν ἵππους
Ἥρη, πρέσβα θεά, θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οὔδει,
Ποικίλον ὅν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν.
Ἡ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἐς δ' ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο, λάζετο δ' ἔγχος
Βριθύ, μέγα, στιβαρόν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Ἥρη δὲ μάστιγι θοῶς ἐπεμαίετ' ἄρ' ἵππους.
Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανός, Οὔλυμπός τε,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα δι' αὐτάων κεντρηνεκέας ἔχον ἵππους.

Illos.a.conspicata miserta est dea albis vlnis nitēs Iuno,
Mox autem Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh dolor ægidem tenētis Iouis filia non āplius nos
Pereuntes Danaos curabimus, ad extremum saltem?
Qui iam malum fatum explentes, perierint
Viri vnius impetu: hicq́ furit non āplius tolerabiliter
Hector Priamides: & iam mala multa patrauit.
Hanc verò rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Et certè hic fortitudinem vitámque perdidisset,
A manibus Argiuorum confectus in patria terra:
Sed pater meus mentibus insanit non bonis,
Infestus, semper iniquus mearum virium impeditor:
Nec quicquā horū recordatur, quòd ei valdè sæpe filiū
Afflictatum saluaui ab Eurysthei laboribus,
Certè is quidem flebat versus cælum, sed me Iupiter
Huic auxiliaturam à cælo dimisit.
Si enim ego hæc sciuissem in mente prudenti,
Cū ipsum ad Plutonis (loca) solidas portas habētis misit
Ex Erebo ducturum canem odiosi Plutonis,
Non effugisset Stygis aquæ profunda fluenta.
Nunc autē me quidē odit: Thetidis autē perfecit cōsilia
Quæ ei genua osculata est, & prehendit manu barbam,
Supplicans vt honoraret Achillem vrbium euersorem.
Erit sanè cùm iterum dilectā Glaucopidē me appellârit:
Quin tu quidem nunc nobis instrue vnungulos equos,
Donec ego ingressa Iouis domum ægidem gestantis,
Armis ad bellum armabor, vt videam
Si nobis Priami filius galeæ motor Hector,
Lætabitur apparentibus per belli semitas.
Certè aliquis etiā Troianorū saturabit canes & aues
Pinguedine & carnibus, stratus ad naues Achiuorum.
Sic dixit: neq. immorigera fuit dea albis vlnis Iuno.
Hæc quidē profecta, aurea fascia religatos crines habētes
Iuno venerāda dea filia magni Saturni (aptauit equos:
Sed Minerua filia Iouis ægidem gestantis,
Peplum quidem diffudit subtile patris in pauimentum,
Varium quod ipsa fecerat & elaborârat manibus:
Hæc autem tunicam induta Iouis nubicogi,
Armis ad bellum armabatur lacrymosum.
In currū.v.splendidū pedib. ascendit, corripuitq́ hastā
Ponderosā, magnam, validā, qua domat turmas virorū
Fortium, quibúsque irata fuerit forti parte genita.
Iuno autem scutica velociter agitabat equos.
Suasponte.v.portæ apertæ sunt cæli, quas tenebāt Horæ:
Quibus commissum est magnum cælum Olympúsque
Vt & recludāt densā nebulā, & imponāt (i.claudant)
Eā per illas (portas) stimulis agi solitos dirigebāt equos.

COMMENTARIVS.

ὦ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς) Anteà Iuno tentauerat Neptunum ad Græcos protegendos impellere, quod cùm efficere non potuerit, ad Mineruā refugit, quā sperat id lubentiùs sibi concessuram propter idem in Troianos odium, cùm Neptunus semper aliquo Troiæ amore teneretur propter illius à se extructa mœnia, vt est in fabula. Alloquitur ergo Mineruā, sed paucis & re simpliciùs proposita quàm anteà Neptuno. Paucis quòd qui lubenter aliquid efficiunt & quasi sponte eò feruntur, longa non indigent oratione vt moueantur ac persuadeantur. Simplicius autē rem proponit (nam nec Iouis meminit, cuius mandata quidem recordabatur, proinde timendum fuerat ne illa Minerua reformidaret. Neptuno autem hunc timorem iam ipso in limine euellebat, & eum aduersus Iouem audacia quasi armabat) quia prudentem Deam alloquebatur, quidq; faciendū vel non faciendū esset apprimè intelligentem, vnde ei non oportuit graues argumentorum machinas admoueri. Ait ergo nudè, nunquid in tanto periculo Græcis opitulentur, qui tot clades

clades ab vno Hectore patiantur, quasi hoc ita accepto Minerua non minus pro suis Græcis moueri potuerit, quàm si rem prolixius audiuisset. Adde quod Iuno festinationem hîc requiri censuit: quanquam Minerua longiore oratione conqueratur: quod ipsius indignationi tribuendum puto.

ἢ λίην οὗτός γε) Respõdet Iunoni Minerua, & primùm de Ioue in hoc negocio conqueritur, deinde ad prælium se comparat. De Ioue ergo conqueritur, sed paulò asperiùs forsitan, quam filiam modestam deceat & prudentem, qualis Minerua fingitur. Eum siquidem & insanire dicit, & quicquid ipsa aggreditur impedire: à quib. poterat illa tẽperare. Sed vel iræ violentã potestatẽ voluit ostendere hoc loco Poëta quæ prudentissimos quosq; solet interdum trãsuersos abripere, vt multa effutiant, quæ pacatiores facti hiscere vereantur. Vel etiam licere aliquando putat iusta indignatione ipsos parentes ferri, cum illi prter rationẽ aut iniquè quippiam committunt, vt hoc ipsum alicuius sit prudentiæ amore & reuerentia parentum non ita excæcari, vt eorum lapsus & minus rectè facta non videamus, vt sine nulla προσωποληψίᾳ omnia ad æquitatis trutinam examinemus. Tamen nõ probo, vt illis conuicia aut contumeliosa verba dicantur, sed vt summa cum verecundia, quæ etiam impiis parentibus præstari debet, & modestia cum illis agatur. Proinde neq; hoc in Minerua laudabimus, sed eius potiùs assignabimus indignationi. Hoc autem de eo queritur, quòd ille prohibeat quo minus huius Hectoris audacia complectatur, qui sic libere, eius auxilio fretus, in Grcorum exercitum furat, nimirum ex concilio Thetidis, quæ hac ratione gloriam filio suo Achilli conciliabat, vt paulò post dicitur. Reuocanda huc autẽ est ex huius libri initio Iouis oratio, quę cęteris Diis ab hodierna pugna vt abstinerent sanxit. Nam hoc nunc intelligit Minerua. Iam verò cùm in patrem hac de causa indignetur eam grauiorem adhuc facit beneficiorum suorum erga illum commemoratione: cùm illa autem multa sint, vt satis constat ex fabulis, tamen vnius solùm meminit, vel quòd recentissimum esset, vel quod valde insigne. Illud est in persona Herculis Iouis filij, cui illa misso ad Erebum, vt Cerberum abduceret, egregie auxiliata est, vt id tutò perficere posset. Quanquam generaliùs etiam de sua illi in omnibus laboribus ope præstita anteà loquuta sit, sed leuiter id attingens, quasi huius solius recitatio sufficiat.

ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων) Eurysthei labores appellat, quos Eurystheus Herculem subire cogebat. Fabulantur enim, vt refert Lilius Gyraldus in Herculis vita, ea die qua nasciturus erat Hercules, cùm esset à Ioue, vel, vt alij, Themide prædictum, infantem nasciturum qui cæteris esset mortalibus imperaturus: Iunonem quòd partubus præest, veneficio quod pectinatim digitis fiat amplexis parenti assidendo, vt ait Plinius, anteuertisse, atq; Eurystheum Archippes & Stheneli filium in lucem prius eduxisse: qua re factum postea dicitur, vt in Herculem Eurystheus imperium habuerit: tametsi Græci, vt sunt faciles ad confingendas historias, Herculem Eurysthei amore captum, eius iussu dicant tot monstra confecisse.

κυνὸς στυγεροῦ Ἀΐδαο) Canem Plutonis appellat Homerus, quem alij post eum Cerberum vocant tricipitem, vel vt Hesiodus πεντηκοντακέφαλον quinquaginta capitum, cauda draconis, in dorso serpentum habentem capita. Quod Homerus tamen nõ indicauit, quia hoc forsan eius temporibus notum non esset, vel quòd reuera non sit, sed ita alij confinxerint. De hoc etiam dicemus Odys. λ. in fi.

Θέτιδος ἐκλαὶ) Vide initium lib. I. Iliadis. Quod autem dicit γούνατ' ἔκυσε, id pars τοῦ γονάζεσθαι intelligẽdum est, quasi supplex non solùm manu genua prehenderet, sed interdum etiam illa deoscularetur. Illud quoque ἕλλαβε χειρὶ γενείου, alibi dixit ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλεῖν, & ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέξαι. Hos porrò ritus supplicandi alibi explicuimus.

ἔσται μὰν ὅτ' ἂν αὖτε) Imitatur blandimenta Iouis patris, quibus eam affari solet, cùm aliquid ab ea postulat. Ait ergo indignabunda, Nunc ille in mei odium Troianis decus comparat: at spero me ei parpari redditurum, cum ille mei aliquando indigens Glaucopidis dilectæ nomine compellabit, quo me delinire solet, cùm meam beneuolentiam captat, vt in eius gratiam aliquid perficiam. At ego tunc huius facti meminero, hócque illi odium rependam, vt me pro filia obediente rebellem & auersam ab eius precibus aut imperiis experiatur. Hęc eloquuta Minerua velle se ad bellum contra Hectorem accingi Iunoni indicat, ideóq; Iouis domum se ingressuram, vt armis sese instruat, quorum in prliis est vsus, vt mox videbimus.

ἢ τις καὶ Τρώων) Eustatius τὸ Τρώων iungit cum sequentibus κύνας ἠδ' οἰωνούς, vt magis perspicuè sit dictum, quàm illud I. Iliad. κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσιν. Hoc enim aues distinguit & canes, nempe Troianorum. Illud autem, πᾶσιν, pluralitatem inducens eget definitione, vt quispiam adijciat οἰωνοῖς ἅπασι τοῖς περὶ Τροίαν: & auibus quidem non simpliciter omnibus, vt quæ sementem vorant, sed quæ cadaueribus delectantur. Id tamen ego probare non possum, cùm videam melius, Τρώων, cum præcedentibus iungi, vt dicat ἤ τις καὶ Τρώων κορέει. Aliquis Troianorum saturabit, &c. Nã in Troianos Pallas armabatur, quin alioqui illud, ἤ τις, indefinitè diceretur.

πέπλον μὲν κατέχευεν) Ista ferè omnia ex quinta Rhapsodia repetuntur. Nunc ex Eustathio solùm est dicendum, varietatem pepli Mineruę innuere varietatem, & τὸ πολυειδὲς prudentiæ: ideò prudens Vlysses πολύμητις, πολυμήχανος, & δόλους παντοίους εἰδὼς dicitur. Quòd ipsa sibi peplum fecerit, ostendit ipsam prudentiam sibi sufficere, id est, αὐτοτελῆ καὶ αὐτάρκη εἶναι τὴν φρόνησιν. Quòd Iouis χιτῶνα induat, ipsius ἀγχίστροφον & versatile ingenium innuitur, quæ nunc molliorem vestem induat, vnde comis & beneuolo animo esse appareat, quod & peplus habere videatur, quod muliebre est vestimentu m: nunc verò vtilior eluceat. Iouis enim lorica virilis, regia, & bellica. Quòd igneum currum habet, denotatur illius θυμεργόν, & in rebus gerendis feruor & vis operatrix. Hæc ita allegoricè ab Eustathio explicantur, quę nos huc irrepere prter nostrum institutum nescio quomodo passi sumus.

αὐτόμαται δὲ πύλαι) De Cœli portis, & earum custodibus Horis, dicemus copiosè in Lexico, Deo fauente.

Iupiter autẽ pater ab Ida vt vidit iratus est grauiter.
Irim verò excitauit aureas alas habentẽ nunciaturam:
Vade age Iri celer, retrò verte, neq; sine aduersus (me)
Venire: non enim commodè congrediemur ad bellum.
Sic enim dico, hoc & ratum erit:
Mutilabo quidem ipsis sub curribus veloces equos,
Ipsas autem ex curru deijciam, & currus confringam.
Neutiquam in decem completos annos,
Vulnera curare poterunt, quæ impresserit fulmen:
Vt cognoscat Minerua, quãdo cũ suo patre pugnauerit.
Iunoni autem non tantum indignor, neque irascor:
Sẽper enĩ mihi consueuit interrũpere quicquid cogitaro.
Sic dixit: mota est autem Iris velox nunciatura.
Iuit autem ex Idæis montibus ad magnum Olympum.
In primis autem portis multiplicis Olympi
Occurrens coercuit, Iouísque ipsis exposuit sermonem:
Quo tenditis? cur vobis in mentibus furit cor?
Non sinit Saturnides auxiliari Argiuis.
Sic enim minatus est Saturni filius, siquidem perficiet,
Mutilaturum quidẽ se vobis sub curribus veloces equos:
Vos ipsas. v. ex curru deiecturum, & currũ fracturum:

Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἴδηθεν ἐπεὶ ἴδε, χώσατ' ἄρ' αἰνῶς·
Ἶριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν,
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, πάλιν τρέπε, μηδ' ἔα ἄντην
Ἔρχεσθ'· οὐ γὰρ καλὰ συνοισόμεθα πόλεμόν δε.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Γυιώσω μὲν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους·
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέω, κατὰ θ' ἅρματα ἄξω·
Οὐδέ κεν ἐς δεκάτους περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς
Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἅ κεν μάρπτῃσι κεραυνός·
Ὄφρ' εἰδῇ Γλαυκῶπις ὅτ' ἂν ᾧ πατρὶ μάχηται.
Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζομαι, οὐδὲ χολοῦμαι·
Αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅ, ττι νοήσω.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα·
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.
Πρώτῃσι δὲ πύλῃσι πολυπτύχου Οὐλύμποιο
Ἀντομένη κατέρυκε· Διὸς δέ σφ' ἔννεπε μῦθον.
Πῇ μέματον; τί σφῶϊν ἐνὶ φρεσὶ μαίνεται ἦτορ;
Οὐκ ἐάᾳ Κρονίδης ἐπαμυνέμεν Ἀργείοισιν.
Ὧδε γὰρ ἠπείλησε Κρόνου παῖς, εἰ τελέει περ,
Γυιώσειν μὲν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέειν, κατά θ' ἅρματα ἄξειν·

Οὐδέκεν ἐς δεκάτους περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς
Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἅ κεν μάρπτῃσι κεραυνός·
Ὄφρ' εἰδῇς Γλαυκῶπι ὅτ' ἂν σῷ πατρὶ μάχηαι.
Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζεται, οὐδὲ χολοῦται.
Αἰεὶ γὰρ οἱ ἔωθεν ἐνικλᾷν ὅ,ττι νοήσῃ.
Ἀλλὰ σύγ' αἰνοτάτη κύον ἀδδεὲς, εἰ ἐτεόν γε
Τολμήσεις Διὸς ἄντα πελώριον ἔγχος ἀεῖραι.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ Ἀθηναίην Ἥρη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ὢ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτ' ἔγωγε
Νῶϊ ἐῶ Διὸς ἄντα βροτῶν ἕνεκεν πολεμίζειν·
Τῶν ἄλλος μὲν ἀποφθίσθω, ἄλλος δὲ βιώτω,
Ὅς κε τύχῃ· κεῖνος δὲ τὰ ἃ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι δικαζέτω ὡς ἐπιεικές.

Neque ad decem completos annos
Vulnera sanabitis quæ impresserit fulmen:
Vt scias Minerua, quando cum tuo patre pugnaueris,
Iunoni autem non tantùm indignatur, neque irascitur.
Semper enim ei solet interrumpere quicquid cogitarit:
Sed tu grauissima canis, intrepida, si quidem vere
Audebis Iouem contra ingentem hastam tollere.
Hæc quidem sic locuta, discessit pedibus velox Iris.
Sed Mineruam Iuno verbum allocuta est:
Eheu ægidem gestantis Iouis filia, non amplius ego
Nobis permitto cōtra Iouem mortalium causa pugnare:
Eorum alius quidem intereat, alius autem viuat,
Quicunq. cōsecutus sit: ille. a. sua cōsilia sētiēs in animo
Troianosq; & Danaos moderetur vt æquum est.

COMMENTARIVS.

Ζεὺς δὲ πατήρ) Vidimus anteà Iouem in Idam seorsim ab aliis Diis secessisse: vbi tamen non ita manet, vt ei propterea reliquorum actiones occultæ esse possint. Nam, vt hìc videmus, exeuntes cœlo Deas istas Mineruam & Iunonem statim obseruauit: quia autem ex earum apparatu iudicaui, eas in bellum prodire, ideò in iram efferbuit, tum quòd mandata sua sperni videret, tum quòd ex eorum aduentu perterritos & profligatos iri Troianos intelligebat, quorum laudi tamen & victoriæ ille hodierno die vnicè studebat. Itaque nunciaturam illis derepentè Iridem misit, quæ earum conatus & impetus remoraretur.

βάσκ' ἴθι) Sapienter omnino facit Iupiter, qui non solùm Troianis suis, sed etiam his deabus prouidet: Troianis quidem quòd Dearum aduentum amoliatur ex quo omnia erant illis infausta & calamitosa expectanda: ipsis verò Deabus, quòd earum congressum secum anteuertat. Siquidem proculdubiò non tantùm in Troianos, sed etiam aduersus Iouem qui à partibus Troianorum stabat, pugna erat illis subeunda. At quàm impare robore: longè nimirum imbecilliore: vnde duplici de causa videtur ipsarum aduentum remorari, primùm quòd malè erat illis cessurum hoc prælium: deinde quòd ex fœminarum victoria laudem non captet summus ille Orbis moderator. Primum illud designat quandam Iouis erga illas beneuolentiam, vt qui illas perire nolit, alioqui enim poterat expectare dum illæ accessissent, & tunc robur suum in illas explicare, prout se facturum paulò pòst per Iridem minatur, nisi pedem retulerint. Secundum verò generositatem animi tanto numine planè dignam. Quod autem eas in hoc periculum venire nolit, id tum ex coniugali tum ex paterno amore facit: coniugali (cui adde etiam fraternum) Iunonis respectu: paterno verò Mineruæ. Hìc porrò aliud mihi videtur obseruandum Iouem clementer se gerere, cùm harum Dearum conatus non vlciscatur, sed ipsum factum puniendum censeat, etiam cōtra suas præcedentes minas, in quibus seueriùs agebat: si quidem & ipse eum castigaturū dicebat, qui solùm vellet aut Troianis aut Danais auxiliari. verba hæc sunt,

ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι.

πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται οὔλυμπόνδε. Hoc autem nunc Iuno & Minerua tentarunt, & tamen nullis eas plagis Iupiter afficit. Illa siquidem rigidi fuerunt legislatoris, hìc ex æquitate & bono crimina ponderat, quasi non statim delictis pœna à lege instituta adhibenda sit, sed omnia priùs clementia & mansuetudine experiunda, etiam præter ipsius legis authoritatem, quæ cùm dura sit, plerunque ex circunstantiis est emollienda.

ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον) Vide quos Deos habuerit illa misera antiquitas, non quidem mortales, sed plagis & vulneribus obnoxios, qua de re nos anteà, ni fallor, diximus. ὅρα, inquit Eustathius hoc loco, ὡς λεπτύνουσα τὰ δαιμόνια ἡ ποιητικὴ ταχύνεις ποιεῖ βέλτιον, οὐχ ὥσπερ ἐχόμενα ἕλκεα πάσχουσι. καὶ καινὸν οὐδὲν τοῦτο τοῖς λογιζομένοις ὡς καὶ βάλλονται ποιητικῶς καὶ πτερώσκονται. Anteà autem vidimus Venerem & Martem vulneratos.

ὄφρ' εἰδῇς) Deest aliquid in hoc versu: quid illud autem sit non constat, potest tamen existimari tale quippiam esse, ἵνα εἰδῇ τί ἐστὶ ἄλη, vel ἵνα εἰδῇ ὅτι ἀφραίνει, vel ὅτι κρείττονι ἀντιφερίζει, quale illud est ὡς ἄτην, ibi, γνῷ δὲ καὶ ἀτρείδης ὡς ἄτην, quod Achilles de Rege dicit. Vel forsan nihil deest: & hæc erit huius loci sententia. Vt discat Minerua quando patri aduersatur, quasi consentaneum quoque sit filiam patri prudenter interdum aduersari, non verò in illis rebus quas ipse seriò fieri expetit. Hæc Eustathius.

ἥρῃ δ' οὔτι τόσον) Hoc attentè considerandum est: ait enim Iupiter se magis Mineruæ irasci quàm Iunoni, rationémque addit quòd hoc à Iunone fieri non sit nouum. Atqui hoc ideò in ipsa Minerua magis videbatur tolerandum, quòd nunc primùm patri se immorigeram exhibuisset, primos autem errores ignosci fere ab omnibus est vsitatum. Sed contrà facit Iupiter, quia hoc longè grauius est prudentissimam Mineruam semel labi quàm Iunonem, quæ iam habitum prauitatis contraxit. Itaque prouidè se gerit, qui in ipsis initiis illius proteruiæ acerrimè occurrit, ne si leniùs illam tractauerit, ea de patris beneuolentia secura alia longè grauiora aduersus eum tentare possit: vt ex parentum indulgentia liberi nequiores fieri consueuerunt. Et profectò res ita se habet: quibus summa est probitas, aut qui probitatis opinionem sustinent, cùm peccant, longè grauiùs peccare videntur quàm qui vitam sceleratam viuunt, hos enim propter consuetudinem minus animaduertimus, illos verò contrà.

τῇ μάρπτῃ)) Diximus aliàs solere Poëtam ταυτολογίαν in referendis mandatis seruare, vt iisdem penè verbis à nunciis recitentur, addatur autem nihil quod illa vitiare possit. In quibus rigidissimus fuit interdum obseruator, vt doceret quæ fides esset ab ipsis nunciis in suo officio defungendo præstanda: interdum tamen addit quædam, sed ea non solùm non superflua: sed quæ etiam maximè ad rem faciant, vt hoc loco videre licet. Neque enim has contumelias Iridi Iupiter præscripsit, vt neque quod infrà Mineruam canē impudentissimam appellabit. Forsan docet Poëta posse & seruos pro dominis, & subditos pro Principibus iustissimè indignari. Præterea videtur etiam plenam quandam loquendi & eas obiurgandi libertatem, cùm dicit μὴ δ' ἐᾶ ἄντην ἔρχεσθαι. Quasi dicat, Fac vt Deas illas tam dexterè alloquaris, vt quaqua ratione fieri poterit, earum aduentum impedias, quod Iris etiam de liberiore obiurgatione interpretatur, vt qua dignum hoc facinus intelligat. Hinc est quod aliàs dicet decere maximè, vt Nuncius prudentia non vulgari sit præditus: quam eadem quoque Iris hoc loco vsurpat, cùm dicit ὧδε γὰρ ἠπείλησε κρόνου πάϊς ᾗ τελέει περ. Nouit siquidem comminationes Iouis effectum suum non sortituras, tamen illis Deas perterrere voluit: quas si absque vlla ἀπειλῇ exposuisset, poterat illas in desperationem coniicere, quanquam videretur fideliùs officio suo defuncta, si nudè verba Iouis retulisset.

ὢ πόποι αἰγιόχοιο) Quæ Mineruam primùm excitarat, illa eandem nunc ab instituto deterret, suadétque, vt Iouis mandatis obsequentur aduersus quem pugnare tutum non sit, hac potissimùm de causa, quæ est mortalium. Quasi dicat, non esse consentaneum vt immortales inter se pro mortalibus bellum gerant, quod etiam aliàs dictum est apud hunc eundem Poëtam. Proinde omnia in ipsius Iouis arbitrio esse planè relinquenda. Vbi vides quàm mutabile sit muliebre ingenium: non quod à tam pernicioso instituto Iunonem nunc desistere rectè factum non iudicem, sed quia hoc ipsum illa anteà exploratum habebat, vt docuit eius oratio ad Neptunū, & tamen temerè aduersus Iouem progredi non dubitauit, quod illa prima quaque comminatione desertura sit. Antequàm ergo incipias, consulto opus est: vbi incœperis, non temerè desistendum, quamquam præstat à prauo consilio discedere, quàm in eo pertinaciter contra ius & fas adhærescere.

Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τρέπε μώνυχας ἵππους.
Τῇσιν δ' Ὧραι μὲν λῦσαν καλλίτριχας ἵππους·

Sic fata retrò vertit vnius vngulæ equos:
His verò Horæ quidem soluerūt pulchrè iubatos equos:

Et hos quidem ligauerunt ad immortalia præsepia.
Currus autem inclinarunt ad parietes splendidos.
Ipsæ autem aureis in thronis sederunt,
Mixtim cum alijs dijs, charo mœstæ corde.
Iupiter.a. pater ab Ida pulchras rotas habēte currū & (equos
In Olympū impulit: deorum.a. peruenit ad sedes.
Huic autem & equos soluit inclytus Neptunus:
Currus.v. super bases posuit: linea tegumenta obtēdēs.
Ipse autem aureum in thronum latè cernens Iupiter
Cōsedit: huic a. sub pedib. magnus cōcutiebatur Olymp⁹.
Hæ autem solæ à Ioue seorsim Mineruáque & Iuno
Sedebāt: neq. ipsum alloquebantur, neq. interrogabant.
Sed ille cognouit suis in mentibus, locutúsque est:
Cur sic cruciamini Minerua & Iuno?
Non tamen diu laborastis pugna in gloriosa
Perdendo Troianos, aduersus quos irā graue reposuistis.
Omnino, quantæ meæ vires & manus terribiles,
Non me in fugā verterint quotquot dij sūt in Olympo:
Vobis autem prius tremor inuasit splendida membra,
Quàm bellum videretis, bellíque curis plena opera.
Sic enim edico, hoc & ratum erit:
Non in vestris curribus, percussæ fulmine,
Retrò in Olympū redijssetis, vbi immortalium sedes est.
Sic dixit: hæ autē ringebantur Mineruáque & Iuno.
Proximè hæ sedebant, maláque Troianis moliebātur.
Minerua quidem tacita erat, neque quicquam dixit,
Irata Ioui patri, ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno autem non continuit pectore iram, sed allocuta est:
Minimè ferende Saturnide, quod verbum dixisti?
Benè & nos scimus quòd potentia tua nulli cedit:
Attamen Danaorum causa mœstæ sumus militum,
Qui iam malum fatum implentes perierint.
Sed bello quidem abstinebimus, si tu iubes:
Consilium autem Argiuis suggeremus, quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te.
Hanc autē excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Cras manè etiam magis potentissimum Saturnidem
Videbis, si velis, pulchros oculos habēs venerāda Iuno:
Perdentem Argiuorum cupiosum exercitum bellicosorū,
Non enim prius à bello cessabit fortis Hector,
Quam excitetur è nauibus velox pedibus Pelides
Die illo, quando hi quidem ad puppes pugnauerint,
Angustia in periculosissima pro Patroclo occiso:
Sic enim fatale est: te verò ego autem non curo
Iratam, neque si vltimos fines adires
Terræ & maris, vbi Iapetúsque Saturnúsque,
Sedentes, neque splendore supra gradientis solis
Fruuntur, neq. vētis. vbi profundus etiā tartarus circū.
Neq. si illuc perueneris errabunda, non te equidem
Iratam curo: quoniam non te impudentius aliud.

Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐπ᾽ ἀμβροσίῃσι κάπῃσιν·
Ἅρματα δ᾽ ἔκλιναν* πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα· γρ. φαινιόωντα
Αὐταὶ δὲ χρυσέοισιν ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον
Μίγδ᾽ ἄλλοισι θεοῖσι, φίλον τετιημέναι ἦτορ.
Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἴδηθεν εὔτροχον ἅρμα καὶ ἵππους
Οὔλυμπόνδ᾽ ἐδίωκε, θεῶν δ᾽ ἐξίκετο θώκους.
Τῷ δὲ καὶ ἵππους μὲν λῦσε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἅρματα δ᾽ ἀμβωμοῖσι τίθει, κατὰ λῖτα πετάσσας·
Αὐτὸς δὲ χρύσειον ἐπὶ θρόνον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἕζετο, τῷ δ᾽ ὑπὸ ποσσὶ μέγας πελεμίζετ᾽ Ὄλυμπος.
Αἳ δ᾽ οἶαι Διὸς ἀμφὶς Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Ἥσθην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον, οὐδ᾽ ἐρέοντο·
Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσί, φώνησέν τε,
Τίφθ᾽ οὕτω τετίησθον Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη;
*Οὐ μέν θην κάμετόν γε μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ γρ. οὐ μέν τε
Ὀλλῦσαι Τρῶας, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἔθεσθε.
Πάντως, οἷον ἐμόν γε μένος καὶ χεῖρες ἄαπτοι,
Οὐκ ἄν με τρέψειαν ὅσοι θεοί εἰσ᾽ ἐν Ὀλύμπῳ.
Σφῶιν δὲ πρίν περ τρόμος ἔλλαβε φαίδιμα γυῖα
Πρὶν πόλεμόν τ᾽ ἰδέειν πολέμοιό τε μέρμερα ἔργα.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Οὐκ ἂν ἐφ᾽ ἡμετέρων ὀχέων, πληγέντε κεραυνῷ,
Ἂψ ἐς Ὄλυμπον ἵκεσθον, ἵν᾽ ἀθανάτων ἕδος ἐστίν.
Ὣς ἔφαθ᾽· αἱ δ᾽ ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Πλησίαι αἵ γ᾽ ἥσθην, κακὰ δὲ Τρώεσσι μεδέσθην.
Ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν, οὐδέ τι εἶπε,
Σκυζομένη Διὶ πατρί, χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει·
Ἥρῃ δ᾽* οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα, γρ. οὐ χάδε
Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν,
Ἀλλ᾽ ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ᾽ αἰχμητάων,
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται.
Ἀλλ᾽ ἤτοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ᾽, εἰ σὺ κελεύεις·
Βουλὴν δ᾽ Ἀργείοις ὑποθησόμεθ᾽ ἥτις ὀνήσει,
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀδυσσαμένοιο τεοῖο·
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα (Ζεύς,
Ἠοῦς δὴ καὶ μᾶλλον ὑπερμενέα Κρονίωνα
Ὄψεαι, αἴκ᾽ ἐθέλῃσθα, βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὀλλύντ᾽ Ἀργείων πουλὺν στρατὸν αἰχμητάων.
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμου ἀποπαύσεται ὄβριμος Ἕκτωρ,
Πρὶν ὄρθαι παρὰ ναῦφι ποδώκεα Πηλείωνα
Ἤματι τῷ ὅτ᾽ ἂν οἱ μὲν ἐπὶ πρύμνῃσι μάχωνται,
Στείνει ἐν αἰνοτάτῳ, περὶ Πατρόκλοιο πεσόντος·
Ὡς γὰρ θέσφατόν ἐστι· σέθεν δ᾽ ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
Χωομένης, οὐδ᾽ εἰ καὶ τὰ νείατα πείραθ᾽ ἵκηαι
Γαίης καὶ πόντοιο, ἵν᾽ Ἰαπετός τε Κρόνος τε
Ἥμενοι οὔτ᾽ αὐγῇς ὑπερίονος ἠελίοιο (φίς·
Τέρποντ᾽, οὔτ᾽ ἀνέμοισι· βαθὺς δέ τε τάρταρος ἀμ-
Οὐδ᾽ ἢν ἔνθ᾽ ἀφίκηαι ἀλωμένη, οὔ σευ ἔγωγε
Σκυζομένης ἀλέγω, ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο.

COMMENTARIVS.

τῇσιν δ᾽ ὧραι) Describit Iunonis & Mineruę reditum ad cœlos & ministerium, quod ipsis ab horis exhibetur, quas anteà cœli custodes appellabat, nunc verò pro Dearum ancillis videtur agnoscere. Vbi etiam notandum est, seruari decorum hac in parte, cùm famulantes Deabus Horas eiusdem sexus faciat, vt etiam paulò pòst Ioui Neptunus inseruit. Exactè autem vtrobiq;, hoc est tam in Dearum, quàm in Iouis, qui statim subijcitur, famulitium tum Horarum tum Neptuni persequitur: quòd, ni fallor, diuina illa quoq; sibi explorata esse indicaret: quo respectu aliàs etiam Deorum vocabula rebus attribuit, quasi eorum linguam calluerit, vt ei exprobrat in Troianis Dion Prusæus.

Ζεὺς δὲ πατήρ) Duabus de causis videtur Olympum repetere Iupiter: primùm, quòd iā nox instaret, ac proinde finitum iri hodiernum prælium intelligebat: deinde, vt sua pręsentia reliquos Deos in officio contineret, quod ita oportere fieri nouissimum Iunonis & Mineruę factum submonuerat: vel ętiam vt eas præsens rursus verbis plecteret, quas anteà per Iridem absens castigauerat: ideóq; statim vbi aduenit, fingitur eas affatus, vt mox dicemus.

τῷ δ᾽ ὑπὸ ποσί.) Maiestatem & grauitatem supremi illius Dei his verbis exprimit, cùm sub illius pedibus Olympum dicit trepi-

dare & concuti, quod alii ex capite eius aut superciliis commotis fieri ait, quod minus videtur: proinde hoc etiam magis credibile, cùm totius corporis grauius sit pondus, quàm vnius alterius partis motus.

αἱ δ' οἴαι) Hic solet esse gestus eorum qui à potentioribus læsi sunt, nullâque ratione iniurias sibi factas vlcisci possunt: recurrunt enim ad odium, quod testatum faciunt, cum illorum potentiorum consortium & colloquium auersantur. Quod in his Deabus apparet, quas Homerus dicit seorsim à Ioue consedisse, memores nimirum recentis repulsæ, quam à Ioue passæ sunt, cùm in bellum proficisci eas vetuit. Repulsam appello quidem impropriè, si consideres eas nihil à Ioue postulasse: si verò attendas id ex Iouis voluntate dependisse, forsan ineptè loquutus non fuero. Vtut sit, ægrè id tulerunt Deæ nostræ, doloremque suum hoc Ioui testantur ad imbecillium solatium refugientes, qui iram tacitè concoquunt, vbi vindictæ locus esse non potest.

αὐ ταρ ὁ ἔγνω) Quod Iouem in mentibus suis hoc cognouisse dicit, sic intelligo, eum obseruasse Dearum gestus, ex quibus facilè intellexit, eas indignabundas sic seorsim à se recedere, idque recordatum, quod anteà ipsæ tentauerant se paulò pòst obstaculum eis suo mandato obiiciente, itaque hoc animo repetens Iupiter, iudicat ea de causa Deas istas condolere, cui etiam hoc accedit, quòd præter consuetudinem redeuntem nouissimè Iouem quasi aspernabantur.

τίφθ' οὕτω τετίησθον) Facetè Iupiter, vt etiam annotat Eustathius, Deas mœstas carpit & vellicat earum dolorem ob non initam aduersus Troianos pugnam pro labore nimio, quem ipsæ in ea subierint, interpretatur. Qua ironia mœstitiam illarum auxit, & grauius sui apud illas odium concitauit, A quo iniuriam acceperis insuper irrideri, id demũ est intolerabile, cùm maximè amicitia quædam vel commiseratio tui prætexitur, vt hîc à Ioue. Paulò pòst tamen rem manifestè aperit, easque temeritatis reprehendit, quæ ausæ sint aduersus se in prælium prodire, qui ne ab omnibus quidem Diis superari possit. Vel sanè latet ibi etiam sarcasmus, neque de illarum reditu reuerà loquitur. nam suis laudibus præmissis, quibus robur suum insuperabile commendat adeò, vt à reliquis Diis in fugam verti non possit: subiicit eas è contrà statim prælij metu, etiam antequàm illi interessent, recessisse: id falsè metui belli tribuens, quod illæ ob Iouis metum fecerant. Postremò addit, sapienter illas sibi à prælio metuisse: in quod si descendissent, suum fulmen erant experturæ.

σφῶϊν δὲ πρίν περ τρόμος) Quamuis eadẽ ironia de bello continuetur, tamen hîc illa est apertior, quàm anteà. Hîc enim non dicit, eas in bello laborasse, sed longè antequàm eò accedere eius metu consternatas: ibi autem cùm eas ita mœstas videret, laborem belli falsè causabatur, tamen ἀποφατικῶς. Nam cùm soleamus post multum laborem tristiores fieri, eúmque Deæ illæ in pugna non exantlauerint, negat debere illas remissiore esse animo aut contristari. Sciat lector, & attendat, hunc locum esse perelegantem, si quis vllus alius in Homero.

ἤτοι Ἀθηναίη ἀκέων ἦν) Duplicem affectum in his Deabus animaduertere licet: primum in Minerua, secundùm in Iunone. Minerua ergo dicitur nihil respondisse Ioui, sed iram suam animo cohibuisse: vbi proculdubiò prudentia Deæ obseruatur, siquidem, cùm ex recenti & flagrante adhuc iniuria illa exasperata esset, nõ poterat nisi cũ amarulentia summa Ioui se deridenti, vnde vulnus illud magis adhuc recrudescebat, respondere. Quod si fecisset, intelligebat eò magis infensum sibi futurum patrem, quem ob præcedens pugnæ subeundæ consilium in se magis quàm in Iunonem exarsisse recordabatur. Itaque cautè sibi moderatur, ne linguæ intemperantia Iouem etiam exulceraret: proinde quamuis ringeretur, & iniquo valde animo non solùm se à Ioue impeditam ne ad prælium accederet, sed etiam insuper ironica præcedente oratione vellicari ferret: tamen prudentius esse censuit se ipsam coërcere, quam habenis iræ remissis in grauius patris odium impingere. Hic porrò Mineruæ affectus aliquis cum ea iræ specie, quæ πικρότης appellatur, commune habet. Duo sunt enim mansuetudinis extrema, vt est apud Philosophum Ethic. 4. cap. 5. ὀργιλότης & πικρότης (si licet hoc vti vocabulo) Illa est, cùm homines citò irascuntur quibus non oportet, magísque quàm oportet: at citò desistunt, quia non detinent iram, sed reddunt, ἐπεὶ οὐ κατέχουσι τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ ἀνταποδιδόασιν. Illi autem summæ bilis sunt, vnde nomen etiam ἀκροχόλων fortiuntur. Πικρότης autem est, cùm aliquis difficilè placatur, diúque iram animo continet, quam nisi cum vltione aut tractu temporis non excutit: & hoc vocat Aristoteles ὀργὴν πέττειν: quod nunc Minerua facit. nam iram suam non effert (quam tamen in vultu expressam referebat) sed concoquit, donec se aduersus Iouem vlciscatur: tunc enim modum deponendi iram à Minerua captari arguo tum ex præcedenti illius oratione, quã cùm sua beneficia in Iouem commemoraret, eúmque ingrati animi vitio culparet, addidit se hoc tã dem aliquando vlturam, affuturúmque tempus cùm à Ioue charissimæ Glaucopidis nomine compellaretur: tũ ex iis quæ paulò antè dicit Poëta has Deas Troianis mala machinari, quæ ad vltionem etiam Iouis pertinent. Vnde etiam concludi potest, eam non ideò iram cohibere, vt lapsu temporis euanescat. In Iunone autem ὀργιλότης expressa est, quia statim efferbuit, Iouíq; respõdit: quam, seruato decoro, ei optimè tribuit, propter eius marito suo repugnandi, & eum eo altercandi perpetuam consuetudinem. De qua etiam anteà loquutus est ipse Iupiter.

αἰνότατε Κρονίδη) Respondet Ioui Iuno, & cùm valde excanduisset, à contumeliis exorditur, quibus Iouem proscindit: quæ sequuntur tamen, paulò sunt mitiora, cæterùm omnino repetita ex oratione Mineruæ, quæ extat circa initium huius libri. Quæ insignis est ταυτολογία, in tam longo opere toleranda. Quanquam eadem à diuersis diuerso animo proferuntur. Minerua enim his verbis Iouem potiùs demulcebat, & pacidè placatéq; illa efferebat: Iuno verò cum asperitate & eo consilio, vt se etiam Ioue inuito Grecis auxiliaturam testaretur, quod contrà in Minerua quasi veniæ petitionem præferebat. Iouis etiam responsa vtroq; loco id testantur: ibi enim Mineruæ clementer, hîc durè Iunoni respondet: quod non erat facturus, nisi illa acerbiùs quàm deceret, loquuta fuisset.

ἠοῦς δὲ καὶ μᾶλλον) Quasi dicat Iupiter, Ringere quantumuis Iuno, & quicquid libuerit consilij Græcis tuis impertire: ego ideò ab auxilio Troianis ferendo non deterrebor, quin hodierna pugna maioris cladis est veluti præludium, quam Græcis sequenti die Troiani infligent, vbi robur illud & potentia mea, qua tu quoque nihil maius agnoscis, sese exercet. Vbi perstringitur paucis grauissimi illius prælij argumentum, quod pluribus & sigillatim sequentibus libris persequetur.

σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω) Sensus huius loci videtur mihi talis esse: Non curo, ait Iupiter Iunoni, tuam iram, paruíque facio quòd tu mihi succenseas: etiamsi ita excandesceres, vt à me longius semoueri & recedere in Tartarum velles me derelicto: quasi nimirum Iupiter tam morosæ & proteruæ coniugis absentiam facilè & æquo animo ferre non possit: quod illa significant, ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο. de quibus paulò pòst.

Ἰαπετός) Cur hîc Iapeti fiat mentio, mihi nondum compertum est: nam Eustathius in Allegoriis occupatur. De Saturno res sic habet. Ad Septentrionem, vbi Arimaspi habitant, mare est glacie astrictum, quod Saturnium & mortuum dicitur, id est, πεπηγὼς, κρόνιος, νεκρὸς πόντος, vt est apud Dionys. Alexand. Cæteris omissis Saturnium dicitur illud mare, quòd dicatur ea loca astrum Saturni regere, quod pro frigore accipitur. Ex fabula autem dicuntur abscissa Saturni pudenda in ea loca fuisse deiecta, ait Eustathius in Dionys. comment. Afferam integrum Dionysij locum.

—αὐτὰρ ὑπέρθεν
πόντον μὲν καλέουσι πεπηγότα τε κρόνιόν τε
ἠέλιος, βεβάθιον (sic) ὑπὲρ ὕδωρ ἀλλὰ τὴν δὲ φαείνει
πρὸς βορέην, ἵνα παῖδες ἀρειμανέων Ἀριμασπῶν
ἄλλοι δ' αὖ καὶ νεκρὸν ἐφήμισαν εἵνεκ' ἀφαυροῦ
αἰεὶ σκιερῇσι παχυνόμενον (sic) ἐν νεφέλῃσι.

Ex quibus satis constat, loca illa tenebrosa & obscura, quòd perpetuis nubibus illic Sol obdensatus sit, ideóque iis in partibus Homerus Tartara collocauit.

ἐπεὶ οὐ σέο κύντερον ἄλλο) Eustathius τὸ κύντερον, vel χαλεπώτερον, vel etiam ἀναιδέστερον interpretatur. Nos posterius arripimus. Etenim hoc intelligit Iupiter, Iunonem impudentem esse, idque duabus de causis. Primùm, quod nulla coniugis reuerentia commoueatur, audeátque illi sic proteruè insultare: secundò, quòd omnia prout illi in buccam venerint, temerè effutiat, quod proprium esse impudentiæ docet Aristoteles Magnorum Moralium lib. 1. cap. 30. vbi impudentem sic definit: ὁ ἐν παντὶ καὶ εἰς πάντας λέγων καὶ πράττων ἃ ἔτυχεν: Qui vbique & in omnes loquitur, & omnia, vtcunque euenerint. At contrarium in verecundia, quæ inter stuporem & impudentiam medium est. Siquidem verecundus neque cuncta & omnino (vt impudens) aut dicit aut agit.

Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔτι προσέφη λευκώλενος Ἥρη.
Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Τρωσὶν μέν ῥ' ἀέκουσιν ἔδυ φάος· αὐτὰρ Ἀχαιοῖς

Sic dixit: huc. a. nihil allocuta est albas vlnas Iuno:
Incidit verò in Oceanum splendidum lumen solis,
Trahens noctem nigram in fertilem terram:
Troianis quidem inuitis occidit lux: sed Achiuis

Grata,

Grata multoties rogata superuenit nox atra.
Troianorũ autẽ rursus cõcionẽ habuit illustris Hect.
Seorsim à nauibus ducens fluuium apud vorticosum,
In mundo, vbi iã à mortuis (vacuus) apparebat locus.
Ex equis verò descẽdẽtes in terrã orationẽ audiebãt
Quam Hector dicebat Ioui charus: inque manu (bat
Hastã tenebat vndecim cubitorũ: ante.a. lãceæ splẽde-
Cuspis ærea: circum autem aureus ambibat annulus:
Huic innixus, verbis velocibus eos allocutus est:
Audite me Troiani & Dardani auxiliatores:
Paulò ante putabã nauib. perditis & vniuersis Græcis,
Rursus redituros (nos) ad Troiam ventis expositam.
Sed priùs caligo superuenit, quæ nunc seruauit maximè
Argiuos & naues in littore maris.
Quare nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnásque præparemus: atque pulchrè iubatos equos,
Soluite ex curribus. ipsis verò apponite pabulum:
Ex vrbe autem adducite boues & pingues oues
Properè, vinúmque suaue afferte,
Panémque ex domibus, insuper ligna multa colligite,
Vt per totam noctem vsque ad auroram manè nascẽtẽ
Accẽdamus ignes multos: splẽdor.a. in cœlũ perueniat,
Ne quo modo & per noctem comati Achiui,
Fugere properent per lata dorsa maris:
Neue facilè naues ascendant quieti.
Sed vt quis eorum telum etiam domi curet,
Vulneratus vel sagitta, vel hasta acuta,
Nauem insiliens, vt quis horreat etiam alius,
Troianis equestribus inferre lamentabile bellum,
Præcones autem per vrbem Ioui chari nuncient,
Vt pueri pubescentes & temporibus cani senes,
Cubent circa vrbem à dijs ædificatis in turribus,
Florentes ætate autem mulieres, in domibus singulæ
Ignem magnũ incendãt, custodia.a. aliqua firma sit,
Ne insidiæ intrent in ciuitatem, copijs absentibus.
Sic sit, Troiani magnanimi, vt dico.
Oratio autem quæ quidem nunc habita est, integra sit,
Aliam autem manè Troianos inter bellaces dicam:
Glorior, sperans in Iouem alióssque deos,
Expulsurum me hinc canes à fatis aduectos,
Quos fata duxerunt nigris in nauibus.
Sed in nocte custodiamus nos ipsos:
Manè autem sub aurora cum armis armati
Naues apud concauas excitemus acre prælium:
Cognoscam, si me Tydides fortis Diomedes
A nauibus ad murum repellet: an ego hunc
Ferro confodiens, spolia cruenta auferam.
Cras suam potentiam ostendet, si meam lanceam
Sustinere possit aduersus se venientẽ: sed inter primos
Iacebit vulneratus: multi aũt circa ipsum socij, (puto
Sole ascendente cras: vtinam enim ego sic
Essem immortalis & non senescens per dies omnes
Et colerer sicut colitur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum fert Argiuis.
Sic Hector cõcionatus est: Troini aũt acclamarũt.
Hi autem equos quidem soluerunt à iugo sudantes:
Ligauerunt aũt capistris apud currus suos vnusquisq.
Ex ciuitate autem adduxerunt boues & pingues oues

Ἀσπασίη *τρίλλιστος ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννή. γ. τρίλιστος
Τρώων δ' αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νόσφι νεῶν ἀγαγὼν ποταμῷ *ἐν δινήεντι, γ. ἐνὶ
Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος.
Ἐξ ἵππων δ' ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα μῦθον ἄκουον
Τόν ῥ' Ἕκτωρ ἀγόρευε Διῒ φίλος· ἐν δ' ἄρα χειρὶ
Ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης·
Τῷ ὅγ' ἐρεισάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Νῦν ἐφάμην νῆάς τ' ὀλέσας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς,
Ἄψ ἀπονοστήσειν προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν·
Ἀλλὰ πρὶν κνέφας ἦλθε, τὸ νῦν ἐσάωσε μάλιστα
Ἀργείους καὶ νῆας ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθ'· αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους
Λύσαθ' ὑπ' ἐξ ὀχέων, παρὰ δέ σφισι βάλλετ' ἐδω-
Ἐκ πόλιος δ' ἄξεσθε βόας καὶ ἴφια μῆλα (δήν.
Καρπαλίμως, οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζεσθε,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων· ἐπὶ δὲ ξύλα πολλὰ λέγεσθε,
Ὥς κεν παννύχιοι μέσφ' ἠοῦς ἠριγενείης
Καίωμεν πυρὰ πολλὰ, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ·
Μήπως καὶ διὰ νύκτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Φεύγειν ὁρμήσωνται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης·
Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε νεῶν ἐπιβαῖεν ἕκηλοι,
Ἀλλ' ὥς τις τούτων γε βέλος καὶ οἴκοθι πέσσῃ,
Βλήμενος ἢ ἰῷ ἢ ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Νηὸς ἐπιθρώσκων· ἵνα τις στυγέῃσι καὶ ἄλλος
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ Διῒ φίλοι ἀγγελλόντων,
Παῖδας πρωθήβας πολιοκροτάφους τε γέροντας
Λέξασθαι περὶ ἄστυ, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων·
Θηλύτεραι δὲ γυναῖκες ἐνὶ μεγάροισιν ἑκάστη
Πῦρ μέγα καιόντων· φυλακὴ δέ τις ἔμπεδος ἔστω,
Μὴ λόχος εἰσέλθῃσι πόλιν, λαῶν ἀπεόντων.
Ὧδ' ἔστω Τρῶες μεγαλήτορες ὡς ἀγορεύω·
Μῦθος δ' ὃς μὲν νῦν ὑγιὴς εἰρημένος ἔστω,
Τὸν δ' ἠοῦς Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω·
Εὔχομαι ἐλπόμενος Διΐ τ' ἄλλοισί τε θεοῖσιν
Ἐξελάαν ἐνθένδε κύνας κηρεσσιφορήτους,
Οὓς κῆρες φορέουσι μελαινάων ἐπὶ νηῶν.
Ἀλλ' ἤτοι ἐπὶ νυκτὶ φυλάξομεν ἡμέας αὐτούς.
*Πρωῒ δ' ὑπ' ἠοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες, γ. περὶ δ' ὑπ' ἠοῖ
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.
Εἴσομαι αἴ κέ μ' ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης
Παρ' νηῶν πρὸς τεῖχος ἀπώσεται, ἤ κεν ἐγὼ τὸν
Χαλκῷ δῃώσας, ἔναρα βροτόεντα φέρωμαι.
Αὔριον ἣν ἀρετὴν διαείσεται, αἴ κ' ἐμὸν ἔγχος
Μείνῃ ἐπερχόμενον· ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Κείσεται οὐτηθεὶς, πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἠελίου ἀνιόντος ἐς αὔριον. αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς
Εἴην ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα,
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων,
Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν φέρει Ἀργείοισιν.
Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ'· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν.
Οἱ δ' ἵππους μὲν λῦσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας,
Δῆσαν δ' ἱμάντεσσι παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξαντο βόας καὶ ἴφια μῆλα

Καρπαλίμως· οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζοντο,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων, ἐπὶ δὲ ξύλα πολλὰ λέγοντο.
Κνίσσαν δ' ἐκ πεδίου ἄνεμοι φέρον οὐρανὸν εἴσω·
γρ. γεφύρας Οἱ δὲ, μέγα φρονέοντες, ἐπὶ πτολέμοιο * γεφύρῃ
Εἵατο παννύχιοι· πυρὰ δέ σφισι καίετο πολλά.
γρ. φαεινήν Ὡς δ' ὅτ' ἐν οὐρανῷ ἄστρα * φαεινὴν ἀμφὶ σελήνην
Φαίνετ' ἀριπρεπέα, ὅτε τ' ἔπλετο νήνεμος αἰθήρ,
Ἔκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ, καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι· οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθὴρ,
Πάντα δέ τ' εἴδεται ἄστρα· γέγηθε δέ τε φρένα ποιμήν·
Τόσσα μεσηγὺ νεῶν ἠδὲ Ξάνθοιο ῥοάων
Τρώων καιόντων πυρὰ φαίνετο Ἰλιόθι πρό.
Χίλι' ἄρ' ἐν πεδίῳ πυρὰ καίετο, πὰρ δὲ ἑκάστῳ
Εἵατο πεντήκοντα, σέλας πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἵπποι δὲ κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας,
Ἑσταότες παρ' ὄχεσφιν, ἐΰθρονον ἠῶ μίμνον.

Celeriter: vinum autem suaue attulerunt,
Panémque ex ædibus: ligna autem multa collegerunt.
Nidorem autem ex campo vēti ferebāt cœlum intrò:
Hi autem valdè exultantes ad belli semitam
Sedebāt per totā noctem: ignes a. eis incēdebātur multi.
Sicut autem quando in cœlo stellæ lucidam circa lunam
Apparent illustres, quando est sine vento æther,
Apparéntque omnes speculæ & vertices summi,
Et valles: è cœlo autem disruptus est immensus æther,
Omnia autē conspiciuntur astra, lætatur a. animo pastor:
Tot inter naues & Xanthi fluenta
Troianorum incendentiū ignes apparebāt ante Ilium.
Mille itaque in campo ignes ardebant: apudq; singulos
Sedebant quinquaginta (viri) ad iubar ignis ardentis.
Equi verò hordeum album comedentes & auenam
Stantes apud currus pulchrithronā aurorā expectabāt.

COMMENTARIVS.

τοῖς δ' οὔ τι προσέφη) Quòd Iuno nihil Ioui respondeat, id vel iræ illius, vel etiam reuerentiæ & timori coniugis tribuo.

ἕλκον νύκτα μέλαιναν) Hoc eleganter dixit Poëta: siquidem cum Sol occidit, videtur secum tenebras in orbem pertrahere, quod illius lumini succedant: sic quod ex eius priuatione fit, ei vt causæ efficienti assignat: & noctem hac ratione aliquid esse fingit, cū nihil sit quàm vmbra terræ Sole splendido carentis. Philosophi autem vmbram nihil esse statuunt, quia inter priuantia numeratur. Si tamen admitteremus, cum Stoicis tenebras esse visibiles: absurdum non erit, si noctem pro re aliquantulum corporea fateamur. vide Plutarchum de placitis philosoph. lib. 4. cap. 15. Vel etiam hoc ita imaginatur Homerus propter lucis & tenebrarum vicissitudinem, adeò vt non minus tenebræ lucem, quàm lux tenebras trahere dici possint. Sic Plutarchus, & forsan ex huius loci æmulatione, in orat. consol. ad Apollon. cùm ex Heracliti sententia omnia esse in fluxu disputat, vt contrarium vnum aliud contrarium attrahat. Imò prima causa, inquit, quæ nobis solis lumen ostendit, eadem tenebricosum orcum adducit. Atque haud scio, an huius simulachrum sit circumfusus nobis aër, qui inuicem diem & noctem efficit seriem continuantes vitæ & mortis, somni & vigiliæ, &c. Sed hæc propius nō intuenti videbūtur ἀπροσδιόνυσα. Certū tamē est, ingeniose hoc Homerū cōminisci, vt Sol occidēs noctē trahat.

Τρωσὶν μέν ῥ' ἀέκουσιν) Noluissent Troiani noctem aduenisse, quia die vincebant: contrà Græci summis votis exoptatam adesse iam gaudent, qui die vincebantur. Vnde colligitur, quàm sit naturæ obseruator diligentissimus Poëta, qui hostilibus incursionibus noctis silentio, quæ prudens Natura quieti tantùm destinauit (vnde illud posteà πειθώμεθα νυκτὶ, & alias) interturbari: nam alioqui, nihil impediebat, cur Græcos etiam noctu Troiani infestarent. Vel sane huc detorquendum est, quod Eteocles apud Euripidem Phœnissis dicebat, ἴσον φέρει νὺξ, Æquale affert nox cōmodum: hoc est, nō minus vni quàm alteri parti fausta esse potest: vnde Troianus exercitus ab iniuria nunc per noctē abstinet, quia omnia cōfusè in tenebris geriat par est: in pugnando quàm sit ordo & concinnitas necessaria, sciunt eius rei periti, testantúrque satis historiæ, in quibus Barbarorum ἀταξία toties periclitatur: proinde Troiani intelligunt tam Græcis quàm sibi posse contingere, vt feliciter de nocte prælientur: tamen Græci Vlysses & Diomedes inf. lib. 10. Rhesi castra noctu inuadent, sed hoc dolo, non vi aperta aut instructa acie factum est.

ἐν καθαρῷ) Id est vbi locus erat à mortuis purus & vacuus. Construuntur enim hæc verba per hyperbaton, ἐν καθαρῷ νεκύων, ὅθι διεφαίνετο χῶρος: id est, vbi locus perspicuus erat. Alij sic, ὅθι νεκύων, id est, ἔνθα τῆς τῶν νεκρῶν πτώσεως ἡ διαφαινομένη γῆ: vbi tellus apparebat, in qua mortuorum cadauera ceciderant. quæ explicatio est τοῦ ἐν καθαρῷ. Alij audentius, τὸ διαφαίνεσθαι genitiuo iungentes, dicunt ἔνθα διεφαίνετο νεκύων ὁ χῶρος, id est, vbi repurgatus erat locus à mortuis, vt iam perspicuè videretur non amplius cadaueribus obtectus, quia iam erant inhumata. Et tamen hæc triplex syntaxis diuersam non facit sententiam.

ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ) Eustathius monet, hastam, qua in pugna nauali vtebantur, esse cubitorum duûm & viginti apud Homerum: in pedestri autem pugna, vndecim.

κέκλυτέ μευ Τρῶες) Superueniente nocte Hector à nauibus Græcorum recedit, quia eos penitus expugnare nondum potuerat: quia autem totus exercitus ex Ducis nutu & imperijs pendet, ideò conuocatis Troianis & auxiliaribus copiis, hoc est vniuerso exercitu consilium suum illis hac oratione exponit, vt sciant quid sibi imposterum faciendum sit. Primùm ergo videtur occurrere multorum calumniis, qui sibi vitio vertere potuissent, quòd tam citò deferbuisset, cùm anteà tā impetuosè & alacriter in Græcos irrueret, atq; adeò excidium illis aut saltem fugam moliturum se iactaret: nunc verò illis adhuc integris, vno excepto Telamone, quem vulnerauerat, ab eorum expugnatione derepentè pedem referat. Nam hoc ingruenti nocti tribuendum docet, quę anteà seperuenit, quàm ille conatibus suis finem posset imponere. Cùm nox igitur quietem ab omnibus laboribus suggerat, ea nunc instante à prælio esse abstinendum multis de causis, tum vt singuli cibo & potu sumpto vires suas hodierna pugna exhaustas recreent & reficiant (hoc enim sic in illis interpretor, δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα; & paulò post, ἐκ πόλιος δ' ἄξεσθε βόας, &c.) tum etiam ipsis equis ab eodem labore respirandi, & se pabulis refocillandi otium concedatur (quod in illis significatur αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους, &c.) Præterea ne cæteri existiment hæc ita se dicere, omnino à muniis bellicis quietem sibi hoc pacto indici ad custodiam nocturnam eos cohortatur, ignibus accensis, vt eo facilius Græcos animaduertant, si se in fugam conicere noctu voluerint: & si fecerint impunè, id non ferant, sed vulneribus acceptis saltem domum reuertantur, quod reliquis populis exemplo & terrori futurum sit, ne pari qua Græci temeritate Troianis bellum inferre audeant. Quia verò extra vrbem manente vniuerso exercitu restabat Troia milite vacua vnde hostium insidiis facilè potuisset: Hector dux prudentissimus & prouidus hac quoque in parte illi prospicit. Mitti enim illuc præcones iubet, qui curent tum adolescentes tum ipsos etiam senes (quę vtraque ętas ad aperta pręlia minus est habilis, ideò in vrbe etiā relicta fuerat) custodiam diligentem intra vrbem agere, in locis nimirum munitioribus (hoc enim expressum est, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων) tum verò, quia formidabiles sunt magis tenebræ, quàm lux, timidúmque est genus mulierum, eas quoque curent loculentos ignes intra ædes extruere, quibus sibi melius caueant, atque adeò insidiæ hostium siquæ aduenerint, intelligant ob aliorum, qui in castris versabantur, absentiam non minus reliquos in vrbe protegenda sedulitatis impendere, proinde periculosum esse illam inuadere: facile enim posse ignium fulgore suas irruptiones detegi. Hanc enim rationem esse arbitror, cur ignes illos intra domorum penetralia accēdi à mulieribus Troianis iubeat. Et hæc sūt quæ Hector hac oratione efficit apud Troianos quæ sequūtur, paulò pòst enarrabimus.

καιόμενα πυρὰ πολλά) Hęc ita fieri iubet Hector, ne Græci tenebris tuti insciis Troianis effugiant, fulgórque flammarum ipsos collustret, vt videri & percipi possint, ideóque plures ignes & magnos accendi iubet. Enimverò vt rectè monet Eustathius, consiliū istud videtur ἀστρατήγητον: non magis enim qui ignes accendunt, alios vident, quàm ipsos alij: καὶ μᾶλλον (vt ipsum Eustathiū loquentē audias) οἱ τὰ πυρὰ καίοντες τοὺς ἐν σκότῳ ὁρῶσιν, ἢ ὑπ' ἐκείνων ὁρῶνται. Imò contendo hoc maximè officere, si quis prope se ignē habuerit, ne remotiora cernat. Eius enim ἀντιπερίστασις fulgida quasi oculos præstringit, vt ei tenebræ adhuc tenebricosiores quàm sint, videantur. Hinc est quòd è loco splendido in obscurum minus videas, quàm ècontra: cuius rei rationes exponit Lucretius lib. 4. quia nimirum obtusus & crassus aër caliginis oculorum vias & foramina obsidat & compleat,

---ne simulachra Possint vllarum rerum conjecta moueri. vel quia, vt ex Aristotelis & Mathematicorum doctrina ibidem Lambinus scribit, nihil per se videtur præter lucem & colorem: itaque quicquid cernitur, opera & beneficio coloris, à luce illustrati

strati, cernatur necesse est, &c. Iam verò si Troiani hos ignes accendant, sibi tantùm lucem videntur conciliare: sed alio modo se res habet, quod miror neque Eustathium vidisse: siquidem non sine causa dicit Hector, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ. nam si eiusmodi ignes accendantur, qui fulgore suo ipsos etiam cœlos collustrent (quod hyperbolicè quidem, sed non frustrà aut otiosè dictum est) peruenturus est omnino vsque ad Græcorum naues, quæ eò faciliùs & clariùs ab ipsis Troianis poterunt percipi. Quod autē ipsi etiā à Græcis videbuntur, id Hector parui facit, cùm eorum impetus ac incursiones se non pertimescere satis hodierno prælio docuerit.

εὔχομαι ἐλπόμενος.) Hæc oratio Hectoris simpliciter considerata videbitur ab arrogante & superbo homine proficisci, quòd huiusmodi insolentes iactationes multorum aures offendant: eæ nimirum, quæ de re adhuc incerta fiunt, vt ista. Sed penitus & attentius intuenti & expendenti mihi, generosos ducis illius animos spirare omnino videtur diuini auxilij spe quam optimè conditos: quod adeò piè factum est, vt nihil amplius desiderari videatur: nisi pluralitatem Deorum, quæ viros Christianos hîc, vt etiam frequenter alibi, potest offendere, excipias. Neque tamen negauerim hodiernam victoriam aliquid Hectori animorum & fastus addidisse: quos in ipso initio plus satis patefacit: tamen quia illa præmisit ἐλπόμενος Διί τ' ἄλλοισι θεοῖσι. deinde in sequentibus etiam adeò modestè loquitur, vt illud μηδὲν ἄγαν rectè videatur obseruasse. Nam cùm de se & Diomede dicit, non ait simpliciter se eum victurum ac prostraturum: sed dubio & incerto sermone vtitur, Herois illius fortitudinem etiam quodammodo reformidans. Et licet audaciùs paulò pòst loquatur, ea tamen omnia ex ipsius orationis principio facillimè excusantur.

κύνας) Ob imprudentiam Græcos canes appellat, quam in hoc bello patefecerunt, quòd ausi sint potentissimæ & validissimæ genti temerè bellum inferre. Id autem fato accidisse dicit, non Troianorum respectu: sed Græcorum ipsorum, quasi ij in suam perniciē, quam ipsis Hector nunc machinatur, huc appulerint. Quanquam fortasse melius sit eo sensu Parcas hîc intelligi non simpliciter fatum: quod tam in bonam quàm in malam partem Græcorum ratione potuisset vsurpari. At Hector in malam partem accipit. Iam quòd nigras naues appellet, id videtur de industria fecisse, quòd ille color funestus esse censeatur: vt illæ Græcorum interitum portenderint, & funestam eis hanc futuram nauigationem.

εἴην ἀθάνατος) Adeò securè Iouis reliquorúmque Deorum auxilium sibi pollicetur Hector, vt de victoria Græcorū se nō amplius dubitare nunc locupletissimè testetur. Id enim tam certum esse ait, vt perinde indubitatam & ratam immortalitatem, diuinósque honores sibi exoptet. vbi sanè paulò altius videtur insurrexisse, cùm iam quasi extra hominum cœtus in Deûm catalogum referri cuperet. Id autem flagitiosum est optare, quod te Natura esse noluit, præcipuè verò Deum, nimísque arroganter facit Hector, qui in hoc tam temerarium votum impingit. Voluit tamen militum animos hac quoque ratione confirmare, quorum fortitudo ac audacia ex Ducis fortitudine & audacia planè pendet.

οἱ δ' ἵππους μὲν λῦσαν) Sequitur mandatorum Hectoris ἀπεργασία, prout ab eo anteà sunt proposita cum eleganti comparatione, qua fulgor ignium Troianorum exprimitur. Eorum autem numerus definitur millenarius, circa singulos quinquaginta viri statuuntur, vnde totius exercitus Troiani, quinquaginta millium hominum numerus colligi potest.

Finis libri octaui.

ARGVMENTVM NONI LIBRI HOMERI Iliadis.

AGAMEMNONE consulente Græcis fugere, surgunt contrariam pronunciantes sententiam, Diomedes, & Nestor. Consulente autem Nestore, ad Achillem mittuntur legati: & precantibus ipsis renuit Achilles. Hi verò renunciant: & post hæc in somnum vertuntur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Legatio ad Achillem non persuasum est, I.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ I. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΑΓΑΜΕΝΟΝΟΣ συμβουλεύσαντος τοῖς Ἕλλησι φεύγειν, ἵστανται τὴν ἐναντίαν ἀποφαινόμενοι γνώμην Διομήδης καὶ Νέστωρ. συμβουλεύσαντος δὲ Νέστορος, πρὸς Ἀχιλλέα πέμπονται πρέσβεις· καὶ δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἀπείπεν Ἀχιλλεύς, οἱ δὲ ἀπαγγέλλουσι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ὕπνον τρέπονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ἐξεσίη δ' Ἀχιλῆος ἀπειθέος ἐστὶν ἰῶτα.

ITA quidem Troiani custodias agebant, sed Achiuos
Diuinitus immissus tenebat pauor fugæ frigidæ socius:
Luctu verò intolerabili perculsi erāt omnes optimates.
Sicut autem venti duo pontum commouent piscosum,
Boreas & Zephyrus, qui è Thracia spirant
Ruentes derepentè: simul autem & vnda nigra
Attollitur: multam autem extra mare algam fundunt:
Sic scindebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Atrides autem dolore magno perculsus cor,
Obibat præconibus sonora voce præditis iubens,
Nominatim ad concionem vocarent virum vnumquemq.
Non autē clamarent: ipse autem inter primos laborabat.
Sedebant autem in concione tristes: Agamemnon autē
Surrexit lacrymas fundens, sicut fons nigræ aquæ,
Qui ab excelsa petra obscuram fundit aquam:
Sic hic grauiter suspirans verba Argiuis locutus est:
O amici Argiuorum duces & principes,
Iupiter me valde Saturnides detrimento alligauit graui
Infestus, qui antè quidem mihi promisit & annuit,
Troia destructa benè murata me rediturum:
Nunc autē perniciosam fraudē cōmetus est, & me iubet

ΩΣ οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς ἔχον· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Θεσπεσίη ἔχε φύζα, φόβου κρυόεντος ἑταίρη.
Πένθεϊ δ' ἀτλήτῳ βεβολήατο πάντες ἄριστοι·
Ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα,
Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώ τε Θρήκηθεν ἄητον
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης· ἄμυδις δέ τε κῦμα κελαινὸν
Κορθύεται, πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχευαν·
Ὡς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἀτρείδης δ' ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος ἦτορ,
Φοίτα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύων
Κλήδην εἰς ἀγορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηδὲ βοᾶν· αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πονεῖτο.
Ἵζον δ' εἰν ἀγορῇ τετιηότες. ἂν δ' Ἀγαμέμνων
Ἵστατο δάκρυ χέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ,
Ὣς ὁ βαρυστενάχων ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ
Σχέτλιος, ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι,
Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει

Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.
Οὕτω που Διῒ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδ᾽ ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽, ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες,
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Inglorium Argos reuerti, postquã multũ amisi populum.
Sic sane Ioui præpotenti gratum erit,
Qui iam multarũ ciuitatum demolitus est summitates.
Ac adhuc etiã demolietur: huius.n. potentia est maxima.
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes,
Fugiamus cum nauibus dilectam in patriam terram,
Non enim amplius Troiã capiemus latas vias habẽtẽ.

COMMENTARIVS.

ὡς οἱ μὲν Τρῶες) Vt lectores attentiùs in huius Rhapsodię diligenti examinatione versentur, id eos præscire oportet, in toto hoc Iliadis opere nullam elegantiorem extare, & in qua maius artificium Rhetoricum eluceat. siquidem, vt inquit Eustathius, πάνυ ἀγώνιος ἡ ῥαψῳδία καὶ πολλὴν ἔχουσα δύναμιν ῥητορείας δικανικῆς, ἐν οἷς οἱ μὲν πρέσβεις λέγουσιν, ὁ δ᾽ Ἀχιλλεὺς ἀντιλέγει. καὶ ἔτι πρὸ τοῦ ἀγωνιστικοῦ τὴν ἐν λόγῳ πολιτικὴν ῥητορικὴν Ὅμηρος ὑποδείκνυσι. Repetendum est autem memoria, quod antea dictum est, hæc omnia facta esse, id est felicem successum Troianis in prælio dari, vt Achillis desiderium sentiant Græci, eoq; pacto maior ei honos pro illato dedecore in ablata Briseide & eius contemptu ab ipso Agamemnone rependatur, quod hoc libro videbitur. Primùm ergo describuntur angustiæ, in quas se iam redactos Græci sentiunt: vt tamen semper meminerimus, hoc non tam Troianorum virtute, quàm Numinis voluntate accidisse, ait eos timore diuinitùs immisso conflictari, cùm θεσπεσίην φύζαν appellat. Sic enim hîc malo interpretari, vt alias docebo. Et hoc quidem in genere de vniuersis Achiuis dicit, tum verò κλιμακτικῶς ad ipsos duces, deinde ad ipsum Agamemnonem ascendit, cùm Duces & principes non solùm sui, sed etiam totius populi esse sollicitos maximè conueniat. Quod omninò hîc à Poëta exprimi censeo.

ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον) Conturbata Gręcorum pectora hac egregia comparatione exprimit, qua nulla poterat ad hanc rem commodior excogitari: quæ si cum sua ἀποδόσει componatur, omnia peroptime quadrare comperientur. Primum Troianos duobus ventis comparat, Græcos autem mari. Quemadmodum ergo venti mare, sic Troiani Græcos miserè conturbant. Quod autem duos ventos assumat, id neq; forsan otiosum est, quasi Iouem & Troianos intelligat Græcis imminere. id vt credam, fecit Didymus, qui θεσπεσίαν φύζαν sic interpretatur: ἰδίως μὲν διὰ τοὺς Τρῶας, ἰδίως δὲ διὰ τὸν πέμποντα κεραυνόν. Fulmen autem non aliunde quàm à Ioue. Deinde notum est, Iouis ope fretos Troianos vincere. Sanè hoc mihi magis arridet, quàm quod est apud Didymum, qui duos illos ventos duplici animorum affectui comparat, dolori & timori. eius verba sunt hæc: καλῶς δύο ἀνέμους παρέλαβε ταράσσοντας τὸ πέλαγος, ἐπεὶ καὶ δύο πάθη ψυχῆς παρεστήσατο ὥσπερ φησὶν, ἐοίκασι δύο ἄνεμοι ταράσσειν τὴν θάλασσαν ἐκ βυθοῦ· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες ἐταράσσοντο ὑπὸ τῶν δύο χαλεπωτάτων παθῶν, λύπης τε καὶ φόβου. Iudicium vtriusque sententiæ lectoribus relinquo, quod illi ex æquitate si lubet ferunto.

τώτε Θρήκηθεν ἄητον) Hoc videtur non posse tolerari, quod vtrumque ventum Boream & Zephyrum ex Thracia flare dicat. nã reuerà Boreas ex Septentrione, vbi Thracia, Zephyrus verò ex occidente flat. Id quomodo soluant Græci interpretes, videamus. Primùm Didymus ἐκτείνεται, inquit, ὅτι ἡ τῶν Θρᾳκῶν γῆ, ἐπὶ πολὺ διήκει. καὶ σιγματοειδὴς κεῖται τῇ θέσει μέχρι τῆς δύσεως, ἀφ᾽ ἑκατέρου δὲ μέρους τῶν ἀνέμων ἔχει ἑκάτερον. οἱ δέ φασιν, ὅτι συλληπτικῶς πέφρακε, μόνος γὰρ ὁ Βορέας ἀπὸ Θρᾴκης πνεῖ. id est: Dicendum est igitur Thracam regionem latè sese porrigere, & formam literæ σ referre vsque ad Occidentem. Ab vtraq; ergo parte vtrumq; ventum habet. Quidam autem dicunt, Poëtam collectiuè ac comprehensiuè loquutum. Solus enim Boreas flat è Thracia. Hæc ille. Noster autem Eustathius sic exponit, Θρήκηθεν δὲ, inquit, πνεῖν λέγει τὸν ζέφυρον καὶ τὸν βορρᾶν Ὅμηρος, ἢ διὰ τὸ τὴν Θρᾴκην κοινὸν οἰκητήριον ἀνέμων μυθολογεῖσθαι, ἢ διότι δι᾽ αὐτῆς τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἐμπίπτουσι θαλάσσῃ, οὐ μὴν ἐξ αὐτῆς ἐκείνης. id est: Ex Thracia autem flare Zephyrum & Boream Homerus dicit, vel quòd Thraciam commune ventorum domicilium fabulentur, vel quòd per eam in nostrum mare incidunt: non autem ex eadem ipsa. Porrò hoc Erastothenes olim vellicabat, quasi Homerus in vniuersum pronunciarit Fauoniũ è Thracia spirare, quod ille non dicit, inquit Strabo Geograph. lib. 1. sed tum demum, cùm venti hi concurrunt ad Melanem seu nigrum sinum Thracij maris, quod Ægæi pars est. Nam Thracia quã Macedonię committitur, in mare procurrens versus Austrum flectitur, eóque fit, vt Zephyri inde videantur spirare Thaso, Lemno, ac Imbro, & Samothracæ ac mari quo alluuntur: sicut & Atticæ spirare videntur à Scironiis saxis, vnde etiam Zephyri maximè Cauri. Vide plura ibidem. Ammianus Marcellinus lib. 27. de hoc loco ita scripsit: Has terras (Thracię) immensa quondam camporum placiditate, aggerúmque altitudine fuisse porrectas, Homeri perennis authoritas docet, Aquilonem & Zephyrum ventos exinde flare fingentis. Quod aut fabulosum est, aut tractus antehac diffusi latissimè, destinatique nationibus feris cuncti Thraciarum vocabulo censebantur. Hæc ille.

Ἀτρείδης δ᾽ ἄχεϊ) Agamemnonem nobis proponit Poëta vt ducem & Regem præstantissimum, cuius est calamitates militum suorum iniquissimè ferre, ob eorúmque infortunia maximè angi & cruciari: vt hoc loco Agamemnoni contingit, qui solicitudine & anxietate sua cæteris omnibus est superior, vt illa indicãt, αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πονεῖτο. Neque dubium est, quin eius doloris hæc causa sit, quòd soleãt subditorum miseriæ Regibus plerunque tribui, vt Eteocles apud Æschylum docet, ac proinde ille horum malorum causa & reus ab exercitu censeri possit: vel sanè simpliciter propter studium, quo erga suos afficiebatur, vt Iliadis primo testatus est his verbis: βούλομ᾽ ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

ἵστατο δακρυχέων) Lachrymæ heroum apud Homerum inauditæ non sunt: nullus tamen tantas effundere dicitur ac nunc Agamemnon, quod ex decoro factum est: siquidem ingens ista calamitas, quæ ad vniuersum exercitum pertinebat, ingentes etiam luctus postulabat: quales sunt hîc Agamemnonis, vt in sequentibus exprimuntur: eos enim fonti aquæ ex petra exilientis comparat. vbi rectè κρήνην μελάνυδρον & δνοφερὸν ὕδωρ appellauit. φύσει γὰρ, inquit Didymus, μέλαν τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ λαμπρύνεται ταῖς ἡλιακαῖς αὐγαῖς. id est, Natura nigra est aqua, sed solaribus radiis splendescit. Sed de his in Lexico nostro.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης) Hæc ipsa verba Agamemnon suprà secundo libro Iliadis protulit. Sed hîc alio sensu profert: nam verè, & non fictè, vt ibi loquitur. Sic, vt etiam libro præcedente monebamus, vna eadémque oratio diuersè potest vsurpari.

Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Δὴν δ᾽ ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
(μαχέσσομαι) Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα * μαχήσομαι ἀφραδέοντι,
Ἣ θέμις ἐστὶν, ἄναξ, ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς.
Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσασ᾽ Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Σοὶ δὲ διάνδιχα δῶκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω·
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων,
Ἀλκὴν δ᾽ οὔτοι δῶκεν, ὅ, τι κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Δαιμόνι᾽, οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ᾽ ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;

Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio.
Diu autem muti erant tristes filij Achiuorum:
Tãdẽ verò inter eos locutus est in bello fortis Diomedes,
Atride, tibi primùm aduersabor insipienti,
Sicut iustum est, Rex, in concione: tu autem ne irascaris.
Fortitudinẽ quidẽ mihi primũ exprobrasti inter Græcos
Dicens me esse imbellem & impotẽtem: hæc.a. omnia
Sciunt Argiuorum & iuuenes, & senes:
Tibi autem bifariam dedit Saturni filius versuti:
Sceptro quidem tibi dedit honorari supra omnes:
Fortitudinem autẽ nõ tibi dedit, quæ potẽtia maxima:
Infelix, siccine valde putas filios Achiuorum
Imbellésque esse, & impotentes vt dicis?

Si

Si autem teipsum animus monet ad redeundum,
Abi, adest tibi via: naues autem tibi prope mare
Stant, quæ te secutæ sunt ex Mycenis valde multæ.
Sed cæteri manebunt comati Achiui,
Donec Troiam euertamus. Quòd si verò & ipsi (velint)
Fugiant cum nauibus dilectam in patriam terram,
Nos autem ego Sthenelusque pugnabimus donec finem
Ilij inuenerimus: fauente enim deo venimus.
Sic dixit: hi autē omnes acclamarunt filij Achiuorū,
Sermonem admirati Diomedis equitandi periti.
Inter hos autem assurgens locutus est eques Nestor,
Tydide, supra (omnes) quidem in bello fortis es:
Et consilio inter omnes æquales es optimus.
Nemo tibi hūc sermonē vituperabit, quotquot Achiui,
Neq; in cōtrariū dicet, sed nō ad finē peruenisti cōsilio-
Certè quidem iuuenis es, meus verò & filius esses (rū.
Minimus natu, sed prudentia dicis
(Erga) Græcorum reges, quoniam decenter dixisti.
Sed age, ego qui te seniorem profiteor esse me,
Eloquar, & omnia persequar, neque aliquis mihi
Sermonem improbabit, neque rex Agamemnon.
Ciuilis societatis osor, iniustus, sine domo est ille,
Qui bellum amat intestinum, asperum.
Sed nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnasque præparemus: custodes autem singuli
Cubent ad fossam profundam, murum extra.
Iuuenibus quidem hæc præcipio, sed deinde
Atride tu quidem incipe, tu enim maximus rex es.
Præbe conuiuium senibus: decet te, nec indecens est:
Plena tibi vino tentoria, quod naues Achiuorum
Quotidianæ ex Thracia per latum pontum aduehunt.
Omnis tibi est cōmoditas excipiēdi, multisque imperas.
Multis autem congregatis, illi obedies, qui optimum
Consilium cōsuluerit, valde autē opus est omnib. Græcis
Bono & prudenti (consilio) quia hostes propè naues
Accendunt ignes multos: ecquis de his lætetur?
Nox autem hæc vel destruet exercitum, vel seruabit.

Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται ὥστε νέεσθαι,
Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδὸς, νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης
Ἑστᾶσ', αἵ τοι ἕποντο Μυκήνηθεν μάλα πολλαί.
Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Εἰσόκε περ Τροίην διαπέρσομεν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ
Φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Νῶϊ δ' ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετεφώνεεν ἱππότα Νέστωρ,
Τυδείδη, περὶ μὲν πολέμῳ ἔνι καρτερός ἐσσι,
Καὶ βουλῇ μετὰ πάντας ὁμήλικας ἔπλευ ἄριστος·
Οὔτις τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται, ὅσσοι Ἀχαιοί,
Οὐδὲ πάλιν ἐρέει· ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων.
Ἦ μὴν καὶ νέος ἐσσὶ, ἐμὸς δέ κε καὶ πάϊς εἴης,
Ὁπλότερος γενεῆφιν, ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις
Ἀργείων βασιλῆας, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγ', ἐγὼν, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Ἐξείπω, καὶ πάντα διίξομαι· οὐδέ κέ τίς μοι
Μῦθον ἀτιμήσει, οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι
Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός.
Κούροισιν μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι, αὐτὰρ ἔπειτα
Ἀτρείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ *βασιλεύτατός ἐσσι. ἢ βασιλεύτερος
Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔτοι ἀεικές.
Πλεῖαί τοι οἴνου κλισίαι, τὸν νῆες Ἀχαιῶν
Ἠμάτιαι Θρήκηθεν ἐπ' εὐρέα πόντον ἄγουσι·
Πᾶσά τοι ἔσθ' ὑποδεξίη, πολέεσσι δ' ἀνάσσεις.
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ· μάλα δὲ χρεὼ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δήϊοι ἐγγύθι νηῶν
Καίουσι πυρὰ πολλά· τίς ἂν τάδε γηθήσειε;
Νὺξ δ' ἥδ' ἠὲ διαρραίσει στρατὸν, ἠὲ σαώσει.

COMMENTARIVS.

ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα) Post orationem Agamemnonis cæteri omnes proceres obmutuerunt, præter vnum Diomedem: qui hoc loco eas partes sustinet, quas libro secundo Vlysses, cùm Agamemnon discessum Græcis persuaserat. Eadem enim ratione se Regi opponit, qui fuga nunc etiam salutem petendam esse consulebat. Primum honestè veniam petit suæ παῤῥησίας ab ipso Agamemnone, ne si liberiùs cū eo loquatur, id ægrè ferat: eā siquidē esse legē concilij, vt liceat cuiq; liberè suam sententiā proferre. Quod quidē cū aliqua acerbitate facit. nam statim ab initio conuiciis eum aggreditur, per ἀφραδέοντα: vbi Poëta videtur docere iniustis reprehensionibus permitti aliquando asperiora quædam vocabula, quibus indignitas facti aut sermonis magis castigetur, etiam non adhibito maiorum & superiorum respectu, modò id cum νεμέσει, vt dixi, fiat: non proteruè, vt lib. 1. à Thersite factum vidimus, vbi etiam docuit Homerus, aut Vlysses Homericus, quàm malè se hac in parte gesserit. At hîc potiùs laudatur Diomedis factum à tota concione, & ex illius applausu, qui paulò pòst sequitur, constat. Reliquæ porrò orationis artificium est huiusmodi. Primùm occasionem arripit Diomedes succēsendi Agamemnoni, quòd cùm anteà sibi Agamemnon ignauiam exprobrasset (nimirum sup. lib. 4. vbi tamē Diomedes nihil responderat, quia tacendi & loquendi tempus apprimè nouisset: vel quòd, ni fallor, ibi de propria persona tantùm agebatur, hîc de totius exercitus commodo aut salute, de qua cùm Agamemnon desperaret, & proinde turpem fugam Græcis suaderet, non potuit ei sese non opponere Diomedes) tamen immeritò quod eius fortitudo vniuerso exercitui satis sit perspecta (hoc enim significant illa, ταῦτα δὲ πάντα ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες) nunc tamen ipse suam ignauiam prodat. Turpe est autem ea vitia in aliis reprehendere, quibus tu ipse scateas, & eo nomine quispiam acerbiùs est castigandus, Porrò cùm hoc in Agamemnonem cadat, dignus etiam fuit qui grauissimè à Diomede increparetur. Tum eleganter docet, quàm sit pluris fortitudo quàm immensum imperium facienda: siquidem hoc quidem Agamemnoni à Ioue concessum esse dicit, vt reliquos sceptri honore antecelleret, ab eodem tamen illi fortitudinem denegatam, sine qua reliqua potentia nihili venit æstimanda: ideò addit, ὅ τι κράτος ἐστὶ μέγιστον. Eius siquidem beneficio summa retinentur & conseruantur imperia, quæ imbelles viros ac ignauos minimè postulant. Quibus verbis non tam ipsius Agamemnonis vituperium, quàm propriam laudem Diomedes complectitur: quasi se ipsum Regi eo nomine anteponat, qui ea sit virtute præditus, qua ille non sine summo dedecore destituitur. Vbi adhuc notandum est, quod alibi diximus, agnosci ab Homero virtutes esse dona Dei, quod iis Philosophis omnino aduersatur, qui eas ab hominibus ipsis proficisci statuunt. Non enim diceret, Iouem Agamemnoni fortitudinem non concessisse, nisi intelligeret eius esse largitorem Deum. Cui subscribit Pindarus Od. 5. Isthmiorum: κρίνεται δ' ἀλκὰ διὰ δαίμονας ἀνδρῶν, Fortitudo mortalium à Deo est. & Euripides in Bacchis, πιστὸν τό γε θεῖον σθένος. Certa diuina virtus. Generaliùs de omnibus virtutibus Simonides apud Theophilum lib. 2. contra gentes: οὔτις ἄνευ θεῶν ἀρετὰν λάβεν, οὐ πόλις, οὐ βροτός. θεὸς ὁ παμμήτις ἀπήμαντον δ' οὐδέν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. Nemo absque Diis (nos dicimus Deo, & Homerus, Ioue, & ipse Simonides statim, Deum dicet) virtutem accepit, neque vrbs neq; homo. Deus omnium curam habet. Nihil autem integrum inest eis. Et rursus Pindarus Od. 3. Isthm. Ζεῦ, μεγάλαι δ' ἀρεταὶ θνατοῖς ἕπονται ἐκ σέθεν. id est: ô Iupiter eximiæ virtutes mortales comi-

tantur tuo beneficio.Illud etiam hoc loco docet Diomedes,regiam dignitatem non aliunde quàm à Ioue proficisci,qua de re aliàs copiose dictum est. Tandem artificiosè Græcos ignauiæ suspicione liberat quos forsan in suam sententiam alioqui pertraxisset Agamemnon,vt totum crimen in eum melius reiiciat,& solum in tam magno exercitu ἀπτόλεμοί τε καὶ ἀνάλκιδες doceat:siquidem nullus præterea de discessu sit cogitaturus.quibus dexterè Græcorum animos occupauit , ne Regis consilio adhærescerent , hac laude fortitudinis eos in suam mentem reuocans,quòd à tanto Duce illius sententiam culpari obseruarent, qua ad ignominiosam fugã cõcitabantur.Id tamen leuiter attingit,hoc est,non ita de Græcorum voluntate pronunciat,vt eos remansuros certò sibi polliceatur. Nouit enim quanto patriæ desiderio omnes illi tenerentur,&iam supra lib. 2. experientia periculosissima id iam pro explorato habebatur:proinde non dubitauit , etiam eos facilè ad discessum posse commoueri instantis periculi ratione.ideò addit , οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. De se ergo & socio Sthenelo indubitatè loquitur : sibi vtrique non esse in animo , ex Regis sententia fugæ sese committere,sed vsq; ad integrum belli exitum permanere.Cùm autem id temerarium videretur,vt duo illi soli vniuersis copiis Troianorum opponerentur, quibus totus Græcorum exercitus non potuerit resistere: addit egregiam vocem, & pio viro dignam,σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν: nã vbi te in aliquo negotio à Deo iuuari cognoueris , immò ab eodem ad illud impulsum fuisse,turpe est infectum illud relinquere, etiamsi multis salebris ab exitu prohibearis. Ideò laudabilis est illa virtus , quæ Perseuerantia appellatur.At,vt lib.2.ex oratione Vlyssis notum est,Deorum auspiciis bellum istud est inchoatum:itaque cùm id temere factum non sit,neq; etiam temerè,ante illius finem recedendum esse putat.Quasi dicat : Fallacia essent Dei(nota etiam vnitatem Dei hîc exprimi) auspicia,si frustrà huc aduenissemus,& re infecta domum reuerteremur. Eius siquidem ope & fauore freti non possumus felicem exitum , quanquam soli ego & Sthenelus remaneamus , non expectare. Qui nos enim deduxit , is sine dubio integrum negotium conficiet.

Τυδείδη πέρι μὲν πολέμῳ) Anteà quidem orationem Diomedis ab omnibus Græcorum proceribus (ita enim est restringendum illud, οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες ἀχαιῶν : nam vt ex præcedentibus constat, colloquium istud ducum tantùm fuit,non totius exercitus) placuisse vidimus:sed id Poetæ satis non est generaliter pronunciasse,nisi speciatim aliquid amplius de ea dicat:quod nũc facit sub persona Nestoris.Quem inter omnes selegit,vt omnium prudentissimum,& cuius vox instar omnium esse possit.Hic ergo sua oratione duo facit.Primùm orationem Diomedis comprobat,deinde consilium etiam suum ad præsens negotium suggerit. Quod ad illud attinet, antequam expresse laudet , præmittit ipsius Diomedis encomia , quibus maior etiam est authoritas eius orationi accessura.Duo autem sunt,quibus Diomedem cõmendat:primùm fortitudo, deinde consilium ac prudentia. Diligenter tamen obseruandum est,quid de vtroque dicat.Nam quod ad fortitudinem, ea superiorem illum & præstantiorem reliquis omnib pronunciat,quasi nullus ei hoc nomine ex Græcis possit comparari.Id tamen vel blandiendi gratia facit,cùm alij quoque proceres essent, qui magnanimitate bellica Diomedi non cederent,etiam vnus Aiax,qui post Achillem cæteros eã antecelluit,vt ipse Homerus testatur.Vel quòd reliquis fortiorem eum esse oporteat in præsentia,cùm illis planè cõsternatis,vt Agamẽnoni fugam suadenti nullus sit refragatus,cuius speciem eorum consensus præbebat,solus Diomedes imperterritum se exhibuerit, reliquisque animos iam collapsos erigendi & confirmandi author vnus extiterit. Secundò Diomedis consilium laudat , sed attende quàm cautè. nam eum hac parte æqualibus tantùm eius ὁμήλικας anteponit : ne si generaliùs de omnibus loqueretur , hanc laudem sibi ipsi Nestor præriperet,qua se neminem nedum hunc Diomedem,præstantiorem agnoscit. Quod apertissimè in sequentibus testatur.Docebit enim reipsa,optimè quidem & prudenter loquutum Diomedem, sed mutilum & truncum esse illius consilium , quod ipse absolutius faciet. Suggerit enim, quę ipse prętermiserat,& quę ad vniuersorum commodum spectarent , nimirum quid in his angustiis rerum faciendum sit,cùm Diomedes remanendum esse tantùm sua oratione contendisset. At Nestor pergit,& cùm iam à Diomede cæteros omnes à fuga, quam forsitan ex Agamemnonis consilio moliebantur,deterritos existimet , atq; ideò sit omnib.remanendum, præcipit ea quę saluum ab hostibus exercitum præstare possint. Et nunc quidem collocandas ad fossam extra murum custodias, quæ hostium impetus detegant,& hoc quasi munimine,cæteri qui ad naues remanebunt,tutius noctem transigant.Quia tamen ista non sufficiebant, & tempus longiori deliberationi non supererat, quòd cœnæ tempus instaret , & ex prælio diurno defatigatis virium restauratione opus esset:suadet vt Agamemnon reliquis proceribus cœnam exhibeat,vbi quid faciendum sit , meliùs & maiore cum otio deliberabitur.Et hæc est secunda pars orationis Nestoreæ , prout eam in principio distribuimus, quæ consilium præsens Nestoris complectitur.

ἀφρήτωρ) Qui hęc simpliciter attendet,primo intuitu hęc esse ἀπροσδιόνυσα iudicabit.Neque enim cum præcedentibus neq; cum sequentibus cohęrent,& videntur quasi inepte hîc esse inserta.Sed interpretes Gręci docent,hęc προπαρασκευαστικῶς dici,vt Agamemnon de suo in Achillem odio decideret,quod quasi bellum in ciuile : cuius iniquitatem & iniustitiam breuiter proponit. Existimo autem hæc propter Agamemnonem præsentem dici,non propter Achillem,vt vult Didymus:quid enim hęc absenti,& non audienti profuissent?Et illud docebit sequens Nestoris oratio,qua Agamemnonem ipsum ob factum aduersus Achillem acriter increpabit,& ad placandum Achillem exhortabitur,eúmque totius negotij reum constituet Itaque nunc etiã hac γνώμη facit,vt animus Agamemnonis remollescat in Achillem:quia docet quibus criminibus se obliget,qui bella intestina concitat & fouet,nimirum vt omnia iura & vincula societatis humanæ violet & perfringat.Ea societas autem duplex est:publica,& priuata.Illa per ἀφρήτωρ , hæc per ἀνέστιος explicatur. ἀθέμιστον autem eum intelligit,qui sibi tantum iuris assumit,vt alijs iniuriam inferat:quod fit in bellis ciuilibus,vbi illi inter se bella gerunt,qui se mutuò ciuilitatis nexu complecti debuerant,quod erat æquum & iustum. Est enim æquitas societatum omnium vinculum firmissimum.Ergo peregregia est hæc Nestoris sententia,qua animum Agamemnonis Achilli tacitè conciliat,& eum ab his intestinis pręliis deterret:πολέμου nomiẽ etiam huic priuatę seditioni tribuens,siue quòd species sub genere comprehendatur,siue quòd rem exprimere nolebat in pręsentia propter ἀκαιρίαν & ἀτοπίαν:quod tamen imposterum fiet,in sequenti eius oratione post cœnam.At,Deus immortalis,quot ἀφρήτορας,quot ἀνεστίους,quot ἀθέμιστους habent hęc nostra misera secula? quos si numerauero,& Libycas arenas innumeras facilè numerauero. De sola infelici Gallia nũc loquor,in qua nullus est qui Nestorem hunc exaudiat,vt de pietatis nostrę præceptis conticescam.Sed quid peregrinos audiat,quę ad Homeri Gallici (Bartasium nostrum intelligo)carmina ante aliquot annos obsurduit,cùm ille horridus cometa in cœlo per aliquod tempus effulgeret: Cuius verba,prout mihi illa ante biennium vertere contigit,si placet,referam:vt intelligat rursus Gallia,aut Gallię pars quæ in hunc locum inciderit,si tanti nostra sunt,vt aliquando euoluantur,quantam sui commiserationem apud omnes excitet.

Quid tibi non prodesse,phrenetica Gallia,possunt
Signa,quibus suadent iam te resipiscere cæli?
An potes hunc oculis patiens,aduertere siccis
Prodigiosum ignem,diros crinésque cometæ,
Qui cælum horrendum noctes exasperat omnes,
Et terræ,tonitrus tria spicula sæua minatur,
Bella,famem,pestémque,quibus grauis ira Tonantis,
Cùm magis exardet,nostrum in caput vndique sæuit?
Sed quid inermis eheu! potis est ira horrida cæli,
Cùm tibi tot scuticæ,quæ nunc vibice flagellant
Innumera tergus nullos tibi pectore duro
Eliciant gemitus? tuus est tua pocula sanguis,
Inque tuo tua dira fames se viscere pascit.
Quę tibi sunt damnosa,placent,nullus tibi sensus
Tanquam lethargo,ipsa tui medicamina morbi
Effugis,& quo te stimulat Deus acrius,illo
Calcitrosa magis cessas,& libera curis
Vulneribus duri pinguescis ad instar aselli.
Nec secus ac cuspis candens aut lamina,quò plus
Tunderis,hoc duros mage dura resistis ad ictus.

Hæc Bartasius:sed quantò elegantius suo idiomate.At ille,quod etiam subijcit,fabulam,vt est in prouerbio,surdis cecinit.Plura in hanc rem dici possent:sed vt Psammenitus ille apud Herodotum domestica mala maiora esse dicebat, quàm vt ea posset deflere: sic patriæ nostræ tam graues sunt calamitates, vt omnem lugendi & deplorãdi facultatem superare videantur. Hunc porrò locum Homericum adumbrauit Tullius 13.Philip.his verbis:Nam nec priuatos focos,nec publicas leges videtur , nec libertatis iura chara habere,quem discordię,quem cędes ciuium,quem bellum ciuile delectat,&c.Sunt autem duo belli genera,vt est apud Plat.1.de Legib τὸ μὲν ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν,ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος: τὸ δ' ἄλλο,ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι.De primo locus hic est intelligendus , quod Nestor vocat ἐπιδήμιον , longè extraneo perniciosius , quòd in eo ciuitas sese mutuò attemerat,& vnius partis de altera victoria, victrici calamitosa non esse non possit:vt qui brachium aut aliud membrum sibi truncauerit, proprio corpori nocet:cùm si peregrinis bellum inferatur , nihil est , quòd victam partem victrix misereretur , quia sibi inuicem sunt extranei.At quis ille,quęso,furor est in suos tam rabide deseuire?Furiosos & dementes catenis ferreis alligamus,qui sibi fortè propria membra dilacerant:& hos ciuilium bellorum authores & fautores,Deus assertor ęqui,non compesceris?

κοῦροισιν) In bellis familiare est, vt in excubiis iuniores collocentur: hoc est, qui corpore sunt robustiore, qui ad laboris tolerantiam aptiores videantur, qualis in vigiliis requiritur. Hæc est autem secunda pars, vt iam anteà monebamus, orationis Nestoreæ, qua Diomedis consilio ea addit, quæ ipse conducibilia existimat. Duo autem sunt quæ proponit. Primùm, excubias esse in fossa extra murum disponendas, & hanc prouinciam iunioribus demandandam: secundò, Agamemnoni suadet vt reliquis proceribus conuiuium exhibeat: idque duobus argumentis, primùm, quòd Regem omnium supremum id maximè deceat, deinde quòd ei vini copia suppetat (vt mox repetemus) ac ei omnino nihil desit, quod ad hospites excipiendos requiratur. Eius autem conuiuij, finem explicat non tantùm epulandi gratia, sed vt omnibus simul congregatis, sententiamque suam proferentibus commodiùs de negotio statuitur, quia melior semper eligi potest: ideò dicit, πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ.

ἠμάτιαι Θρήκηθεν) Anteà Homerus dixit, ex Lemno oneratas vino naues aduenire, quod raro factum esse par est. Nunc autem laxius dicit ex Thracia, quæ est ex aduerso, cuius partes aliquas etiam Græci excolebant, vt quæ sunt circa Cherronesum, sicut memoratur. Cuius Thraciæ pars est & Thracia Samos & insulæ circa illam, quarum vnam fuisse Lemnon cõuenit. Videtur autem etiam eo tempore vini feracissima fuisse Thracia: qua de re aliàs dicetur. Quòd verò hoc loco Agamemnonis cellas refertas videamus, vt Nestor dicit, ansam Achilli præbuit, vt Regem οἰνοβαρῆ diceret primo libro: sed reuerà id erat propter frequentes epulas, quas Græciæ principibus exhibebat Agamemnon. Eustathius.

ὅς κεν ἀρίστην) Oserua, inquit Eustathius, heroum conuiuia olim semper seria extitisse, cùm ad pocula de rebus grauibus deliberarent. Vt enim dicunt antiqui, φάονες ἑαυτῶν ἐν οἴνῳ ἐσμέν. Vnde Comicus, τὸν νοῦν ὃν ἄρδω καὶ λέγω τι δέξιον. Ideò Persæ poti de rebus seriis consultant: postero die sobriis eadem à σταθμάρχῳ, domino Domus in qua deliberarunt, proponuntur: si in eadem sententia permanserint, consilio vtuntur: sin minus, prætermittunt. Quod porrò sobrij deliberarunt, id poti rursus exagitant, vt memorat Herodotus in Clione. Et lex Rhodiorum summis magistratibus iubet, præstantissimos ex illis de iis, quæ altera die facienda sunt deliberaturos simul conuiuari. Quippiam simile Tacitus de Germanis narrat libro de moribus Germanorum. Vide Plutarchum Sympos. lib. 7. quæstion. 9. & 10.

Sic dixit. hi. a. eũ libenter audierunt & obedierunt.
Custodes verò cum armis exierunt,
Circaq. Nestoridẽ Thrasymedem pastorem populorum
Et circa Ascalaphum & Ialmenum, filios Martis:
Circáque Merionem, Alphareúmque Deipyrúmque,
Et circa Creontis filium Lycomedem diuinum:
Septem erant duces custodum: centum. v. cum quolibet
Iuuenes vnà ibant, longas hastas manibus habentes.
Inque medio fossæ & muri sedebant profecti:
Ibi. a. ignẽ incenderũt, parauerũntq. cœnã vnusquisque.
Atrides autem seniores congregatos duxit Achiuorũ
In tentorium, ipsisque opposuit sufficiens conuiuium.
Hi autẽ in epulas paratas appositas manus extenderũt:
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt:
Illis senex primus texere cœpit consilium
Nestor, cuius & anteà optimum apparuerat consilium,
Qui ipsis rectè sapiens concionatus est, & dixit:
Atride illustrissimè rex virorum Agamemnon,
In te quidẽ finiam, à te autẽ incipiam, quoniã multorũ,
Populorum es rex, & tibi Iupiter dedit
Sceptrumque & iura, vt ipsis consulas.
Ideò te oportet supra (oẽs) dicere sermonem & audire:
Perficere etiam alterius quum aliquem animus iusserit
Dicere in bonũ: tibi autẽ hærebit quodcunq. prior dixerit
At ego dicam vt mihi videtur esse optimum:
Non enim quis sententiam alius meliorẽ hac cogitabit:
Qualem ego cogito, & olim & adhuc etiam nunc,
Ex eousque quum tu ô generose, Briseida puellam
Irati Achillis, iuisti ex tentorio auferens,
Non secundum nostram sententiam. valdè enim tibi
Multum dissuadebam, tu autem tuo elato animo
Sedens, virum optimum, quẽ immortales honorauerũt,
Inhonorasti, ereptum. n. habes præmiũ, sed etiã & nunc
Deliberemus quõ ipsum placantes inducere poterimus
Donisque placidis, verbisque blandis.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπί-
Ἐκ δὲ φυλακτῆρες σὺν τεύχεσιν ἐσσεύοντο, (θοντο.
Ἀμφί τε Νεστορίδην Θρασυμήδεα ποιμένα λαῶν,
Ἰδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον, καὶ Ἰάλμενον, υἷας Ἄρηος,
Ἀμφί τε Μηριόνην, Ἀφαρῆά τε, Δηΐπυρόν τε,
Ἠδ' ἀμφὶ Κρείοντος υἱὸν Λυκομήδεα δῖον·
Ἑπτ' ἔσαν ἡγεμόνες φυλάκων, ἑκατὸν δὲ ἑκάστῳ
Κοῦροι ἅμ' ἔστειχον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες,
Κὰδ δὲ μέσον τάφρου καὶ τείχεος ἷζον ἰόντες.
Ἔνθα δὲ πῦρ *κήαντο, τίθεντο δὲ δόρπον ἕκαστος. γρ. κείαντο
Ἀτρεΐδης δὲ γέροντας ἀολλέας ἦγεν Ἀχαιῶν
Ἐς κλισίην, παρὰ δέ σφι τίθει μενοεικέα δαῖτα·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι, οὕνεκα πολλῶν
Λαῶν ἐσσὶ ἄναξ, καί τοι Ζεὺς ἐγγυάλιξε
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλεύῃσθα.
Τώ σε χρὴ περὶ μὲν φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι,
Κρηῆναι δὲ καὶ ἄλλῳ, ὅταν τινὰ θυμὸς ἀνώγῃ
Εἰπεῖν εἰς ἀγαθόν· σέο δ' ἕξεται ὅ, ττι κεν ἄρχῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
Οὐ γάρ τις νόον *ἄλλος ἀμείνονα τοῦδε νοήσει γρ. ἄλλοι
Οἷον ἐγὼ νοέω ἠμὲν πάλαι ἠδ' ἔτι καὶ νῦν,
Ἐξ ἔτι τοῦ ὅτε* Διογενὲς Βρισηΐδα κούρην γρ. διογενοῦς
Χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας·
Οὔ τι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,
Ἠτίμησας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Φραζώμεσθ' ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθοιμεν
Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.

COMMENTARIVS.

ἐκ δὲ φυλακτῆρες) Breuiter in præcedenti versu dixit, consilium Nestoris reliquos omnes proceres Græcos comprobasse: id pluribus non persequutus, quemadmodum fieri poterat, si vni eorum aut alteri eius laudandi partes concessisset, vt ipsimet Nestori anteà cùm Diomedis orationem approbaret. Nimirum præstabat re ipsa illud exequi, quando quidem facto, non verbis hîc opus erat. Itaq; facit vt singuli vtramque consilij illius partem absoluant: primùm constituuntur duces septem, sub quibus excubias milites agerent non quidem vniuersi, sed qui ad eam rem electi & destinati fuerãt certo numero, qui est septingintorum. nam sub quolibet duce erant centum (ἑκατὸν δὲ ἑκάστῳ κοῦροι ἅμ' ἔστειχον) iique iuuenes, vt Nestor iusserat, quales etiam duces ipsos fuisse arbitror. Secundò apud Agamemnonem cœna proceribus instituitur, sub cuius finem Nestor rursus consilium suum explicat, vt videbimus.

ἀτρεΐδη κύδιστε) Huius orationis artificium est insigne. Primùm enim animum Agamemnonis sibi conciliat honesta reuerentia, quã illi in ipso initio exhibet, idque summa cum verborum modestia, cùm se ab eo orationis exordium sumpturum dicit, in eodémque

desiturum: quia nimirum hoc ita par sit fieri ei, cui Iupiter regiam potestatem concesserit (vbi obserua, repeti quod anteà dicebamus, Homerum agnoscere regna à Deo proficisci) id enim frustrà nõ fit: nam vt ea dignitas reliquis est superior, sic etiam decet reliquos ei subiici, & honorem eum prestare, qui testetur quantùm ei te debere fatearis, cui hoc decus inter mortales contigit. Tum, ne forsan Agamemnon inertem potestatem ac otiosam datam cogitet, addit datum ei insuper septrũ & iura, quibus subditos suos regat & moderetur. Quod diligenter notandum Regibus maximè ac Principibus, quibus nõ effrene & exlex imperium datum est, vt sibi quicquid lubet, licere putent: sed impositum sibi equitatis & legum iugum, quod non nisi impiè & cum propriæ perniciei periculo excutere possunt. Sed vt hęc accuratius intelligamus, videtur duo Agamemnoni tribuere: primùm σκῆπτρον, deinde θέμιστας. Per σκῆπτρον potestatem illam intelligo, qua Rex in sui obsequium subditos suos compellit, aut compellere potest, si se rebelles ac refractarios exhibuerint: per θέμιστας verò normam illam legum, ad quam imperium suum dirigit. Quæ duo in Rege necessaria eleganter docet Aristot. Polit. lib. 3. cap. 11. & 12. Nam regia illa potestas, inquit, (hoc ad postremam partem referendum est) qua rex omnia ex voluntate sua gubernat, non est secundum naturam. & paulò pòst: Qui legem pręesse iubent, videntur iubere Deum præesse, & leges: qui autem hominem iubet pręesse, adiungit & bestiam. Libido quippe talis est, & transuersos agit etiam viros optimos, qui sunt in potestate: ex quo mens absque appetitu lex est. At in vndecimo (& hoc ad primam partem referendum) statuit debere Regem potentia quadam instructum esse, qua leges tueri possit, & non parentes ad parendum compellere. Et hæc duo sunt quę videtur Nestor intelligere. Vnde concludit, debere Agamemnonem cæteros omnes dicendo antecellere, hoc est, par esse, vt in cuius manibus sunt leges & iura: prudentia etiã non vulgari, sed eximia sit præditus, quæ in oratione, animi indice, apparet, cuius beneficio sensã nostra explicamus. Vel de potestate etiam Regis intelligit, qui aliorum sententias vnus aut infringebat aut confirmabat sua oratione. Quo sensu ὑστερολογίαν hìc agnoscemus, cum ἐπακοῦσαι debeat præcedere τὸ φάσθαι ἔπος (qualis fuit anteà, ἐν σοὶ μὲν λήξω σέο δ' ἄρξομαι: debebat enim priùs ἄρχεσθαι, quàm λήγειν) vt sit sensus, debere Agamemnonem aliorum cõsilia attente audire, & de iis postmodùm iudicium ferre, quæ illius potestatis regiæ πρᾶξις, vt vnum aut alterum sua authoritate confirmet: & hoc est quod anteà dicebat, τῷ πείσῃ ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσῃ: quę sequentibus explicantur. nam dicit, debere eum illi se audientem præstare, qui salutare ac optimum consilium suggesserit. Porrò vbi Agamemnonis animum his monitis & præceptis sibi conciliauit, consilium suũ in hoc negocio explicat satis liberè: primùm arguens eũ, quòd adeò petulanter cũ Achille egisset, nulla consilij sui, quod ei tunc temporis suggerebat, habita ratione, eripiendo illi Briseidem, vnde ille in tentoria sua indignatus recesserit non sine summa totius exercitus pernicie: quia hoc tuto præsidio destituatur, sine quo, vt Homerus vult, vniuersæ Græcorum copiæ nihil ferè sunt, quàm numerus. Itaque suadet, vt aliqua eius placandi ratio inueniatur siue donis, siue blanda oratione. Dona eò spectant, vt iactura Briseidis Achilli resarciatur, quæ illi in prædæ locum cesserat: blanda autem oratio, vt se Agamemnon non iam amplius durum & immitem, vt anteà, sed placidum & mansuetum illi exhibeat, quasi veniam iniuriæ postulans, vnde exulceratus herois illius animus sanari & demulceri possit, vt Græcorum afflictis rebus succurrat, eósque in his angustiis à Troianis opprimi non patiatur. Et hinc iã exordietur honos, quem Achilli ob acceptum in superiore iniuria dedecus referri à Ioue impetrauit Thetis, vt primo lib. dictũ est.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ γέρον, οὔ τι ψεῦδος ἐμὰς ἄτας κατέλεξας.
Ἀασάμην, οὐδ' αὐτὸς ἀναίνομαι. ἀντί νυ πολλῶν
Λαῶν ἐστὶν ἀνὴρ ὅν τε Ζεὺς κῆρι φιλήσῃ,
Ὡς νῦν τοῦτον ἔτισε, δάμασσε δὲ λαὸν Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιθήσας,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω,
Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ ᾧ τόσσα γένοιτο,
Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
Ὅσσά μοι ἠνείκαντο ἀέθλια μώνυχες ἵπποι.
γρ. ἀμύμονα ἔργα — Δώσω δ' ἑπτὰ γυναῖκας *ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλεν αὐτὸς,
Ἐξελόμην, αἳ κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν οἱ δώσω, μετὰ δ' ἔσσεται ἣν τότ' ἀπηύρων
γρ. κούρη — *Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μή ποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἀνθρώπων πέλει ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηησάσθω,
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθω,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαϊκὸν οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν μοι ἔοι· τίσω δέ μιν ἶσον Ὀρέστῃ
Ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἐνὶ πολλῇ.
Τρεῖς δέ μοι εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις, καὶ Λαοδίκη, καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσι φίλην ἀνάεδνον ἀγέσθω
γρ. ἐπὶ μείλια δώσω — Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ἐγὼ *δ' ἐπιμείλια δώσω
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ οἱ δώσω εὖ ναιόμενα πτολίεθρα,

Hunc rursus allocutus est rex virorum Agamẽnon:
O senex neutiquã inẽdaciter meas iniurias enumerasti.
Offendi, neque ipse nego: pro multis
Populis est vir, quem Iupiter ex animo amauerit,
Vt nunc hũc honorauit: domuitque exercitũ Achiuorũ.
Sed postquam peccaui mentibus perniciosis obediens,
Iterum volo placare, daréque infinita dona.
Vos autem inter omnes inclyta dona nominabo.
Septẽ tripodas qui igni nõ imponũtur decẽq; auri talẽta,
Igni aptos. a. (v. nitentes) lebetes viginti, 12. a. equos
Bene cõpactos, victoresq;, qui præmia pedũ velocitate tulerunt:
Non mendicus esset vir, cui tanta contingeret,
Neque inops valdè preciosi auri,
Quanta mihi attulerunt præmia vnunguli equi.
Dabo item septem mulieres præstantes: opera scientes,
Lesbias, quas, quando Lesbũ benè conditam cepit ipse,
Delegi, quæ pulchritudine vincebant genera mulierũ.
Has quidem ei dabo, & inter eas erit, quam tunc eripui
Filiam Brisei: & insuper magno iureiurando iurabo,
Nunquam cubile ascendisse, neq. rem habuisse (cum ea.)
Vt mos hominum est virorum & mulierum.
Hæc quidem statim omnia aderunt: si autem rursus
Ciuitatem magnam Priami dij dederint expugnare,
Nauem abundè auro & ære oneret
Ingrediens, quando diuiserimus prædam Achiui.
Troianas autem mulieres viginti ipse deligat.
Quæ post Argiuam Helenam pulcherrimæ sint.
Si autẽ Argos redierimus Achaicum, papillam terræ
Gener mihi sit, honorabo. v. eum æquè ac Orestem,
Qui mihi vnicus nutritur delitijs in multis.
Tres autem mihi sunt filiæ in domo benè composita,
Chrysothemis, Laodice, & Iphianassa,
Harum quam velit dilectam sine dote abducat
Ad domum Pelei: ego verò dotem addam
Ingentẽ valdè, quãtam nemo vnquam suæ dedit filiæ,
Septem autem ei dabo celeberrima oppida:

Carda-

Cardamylem, Enopémque & Iram herbosam, Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,
Pherásque diuinas, & Antheam pratosam, Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,
Pulchrámque Aepeam, & Pedasum vitiferam: Καλήν τ' Αἴπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
Omnes autem prope mare vltimæ Pyli arenosi. Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται Πύλου ἠμαθόεντος·
Viri autem eas incolunt, pecore & bobus abundantes, Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Qui ipsum donis deum tanquam honorabunt, Οἵ κέ ἑ δωτίνῃσι θεὸν ὣς τιμήσουσι,
Et eius sub sceptro opima soluent tributa: Καί οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας·
Hæc ei perfecero cessanti ab ira. Ταῦτά κέ οἱ τελέσαιμι μεταλλήξαντι χόλοιο.
Mansuetus fiat. Pluto quidē implacabilis & indomitus, Δμηθήτω. Ἀΐδης τοι ἀμείλιχος, ἠδ' ἀδάμαστος.
Propterea etiā hominib. deorum odiosissimus omnium. Τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων·
Et mihi cedat, quatenus maior rex sum, Καί μοι ὑποστήτω ὅσσον βασιλεύτερός εἰμι,
Et quatenus ætate maior glorior esse. Ἠδ' ὅσσον γενεῇ προγενέστερος εὔχομαι εἶναι.

COMMENTARIVS.

ὦ γέρον οὔ τι ψεῦδος.) Duo præstat hac oratione Agamemnon. Primùm fatetur, se in culpa esse, quòd ita durè se in Achillem gesserit: deinde proponit viam, qua illum placare velit, cum enumeratione donorum, quæ illi sit oblaturus. Quod ad primum attinet, ingenuè facit, qui peccatū suum agnoscit, & quàm iniustus in Anchille offendendo anteà extitit, tam se nunc clementem & mansuetum præbet, vt qui iram suam diuturnam non habeat. Ergo quod lib. 1. de Agamemnone Calchas innuere videbatur, eum animos suos facilè non deponere: hîc Agamemnon, vt falsum tacitè conuellit, eos non imitatus maximè è potentioribus, qui hoc demum magnanimi esse hominis putant, si nihil de fastu & ira sua remiserint, licet eam iniquè omnino primùm se concepisse intelligant. Clementem autem & mansuetum hoc nomine appello Agamemnonem, quanquam impropriè, si vocabula Ethicæ doctrinæ apta consideres: huic tamen facto videntur aliquatenus conuenire, quum iniuriæ illi ira causam præbuisset, qua se vlcisci Achillem Agamemnon existimabat: clementer autem facit, qui vltionem remittit aut reparat, quod postremum addo huius loci gratia, vbi Agamemnon iniuriam Achilli illatam resarcire conatur. Est enim clemētia, inclinatio animi ad lenitatem in pœna exigenda, vel temperantia animi in potestate vlscíscendi, vel lenitas superioris aduersus inferiorē in constituendis pœnis: vt est apud Senecam lib. 2. de Clement. At iam Achilli Briseidem vel vltionis, vel pœnæ gratia Agamemnō abstulerat (pœnam autem vel vltionem propriæ iniuriæ intelligo, qualem nimirum sibi ab Achille inferri Agamemnon putauit, quod eius suasu Chryseidē restituere coactus sit, vt plenius lib. 1. vidimus) nunc cùm eius illum pœniteat, atque adeò eam locupletissimè compenset, pro remissa accipi potest. Fatetur ergo culpam suam Agamemnon, quòd Achillem iniuria illa affecerit: cuius gratia Iupiter vniuersum exercitum miserè his calamitatum fluctibus obruit, quos sedari cum Achille sedato intelligit: ideò paratum se esse docet ad eum omni ratione emolliendū, vt in gratiam cum eo redeat, neque impòsterum eius absentia Græcis sit damnosa, qualem nunc esse experiuntur. In eum igitur finem varia dona proponit, quæ illi se daturum pollicetur. Primùm, septem tripodas ἀπύρους, decem auri talenta, lebetes αἴθωνας viginti, duodecim equos præstantissimos, septem mulieres, in quibus etiam Briseidem complectitur. Et hæc quidem è vestigio donaturus erat, quod illi ad manum esset. Alia porrò addit, quæ in futurum ei daturus sit, nimirum post captam Troiam: primùm, æris & auri quantum ad onerandam nauem sufficere poterit. viginti mulieres Troianas, quas ipsemet eligat. Item post discessum in patriam vnam ex suis filiabus ei se locaturum promittit, ídq; non solum sine vlla dote, qualem viri vxoribus olim pendere solebant: sed etiam cum dote, qualem viris vxores exhibebant, tanta quanta nulli vnquam contigit. Quęnam sunt autem illa septem oppida celeberrima & pecorosa, in quibus ipsum Numinis cuiusdam loco incolæ reuerebuntur? Quę omnia sanè iniuriam illam & damnū Achilli ob Briseidem abreptam illatum, satis reintegrare videntur: & sic perficietur votū illud Thetidis, quo petebat à Ioue, vt Græci filio suo honorem adaugerent, his verbis: τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ τιμῇ.

ἀντί νυ πολλῶν) Huius γνώμης hic est sensus, vt intelligat Agamemnon, vnicum virum, quem Iupiter dilexerit, reliquis omnibus pluris esse faciendum: aut sanè fieri, quod in Achille nunc videt, cuius solius absentiam damnosam vniuersus exercitus experitur, ídque non sine Iouis consilio, qui hoc pacto honori Achillis velificatur. Intelligit Agamemnon & subodoratur, in hunc maximè finē permisisse Iouem, vt Græci nunc à Troianis vincerentur: vt fieri sępius anteà monuimus. Quod ergo vnum virum multorum esse instar, id eò refert, quòd solus Achilles id pręstare possit, quod reliqui omnes Gręci principes nequeant: nimirum Troianos à nauibus repellere: qui si affuisset Troianis, tam longè progredi minimè licuisset. Eius itaq; vnius fortitudinem omnibus proceribus atque adeò toti exercitui anteponit, vnde eum à Ioue amari concludit: quasi sine peculiari illius gratia & fauore fieri non possit, vt vnus multos antecellat. Porrò ex hoc loco meliùs efformari illud prouerbium vnus multorum instar, existimauerim, quàm ex illo, vbi dicitur ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, vt Erasmus voluit: vel vt Gilbertus Cognatus, ex Antimachi Glarij poëtæ dicto. Quum enim conuocatis auditoribus ingens recitaret volumen, quod conscripserat, & ab omnibus esset destitutus, excepto Platone: Legā, inquit, nihilominus. Plato enim mihi instar est omnium auditorum. Laërtius, εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος. Et sanè in hoc prouerbium etiā commodè potest detorqueri: sed hic locus Homericus magis mihi videtur ad eam rem expressus. Extat Emmanuelis Philiberti Sabaudię ducis, vt idem Gilbertus notat, numisma cum hoc symbolo. Instar omnium. Cicero eodem sensu, quo nunc Agamemnon, videtur dixisse, sibi vnicum Catonem esse pro centum milibus: & Democrito vnus pro populo, populus pro vno fuit. Huc pertinent etiam quę annotauit Giphanius in hunc locum, ex Sallust. in Catil. qui magnitudinem Imperij Romani paucorum ciuium egregię virtuti refert acceptum. Et Cornelius Nepos in Epaminonda extremo: ex quo intelligi potest, vnum hominem pluris quàm ciuitatem fuisse, &c. Porrò quod dicitur εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ: per hunc locum restringitur, ne adeò generaliter dictū intelligas, vt nullus reperiatur vir, cuius virtus multis hominum milibus longè sit prę̄stantior. nam hoc in solo Achille manifestè comperitur.

οὐκ ἀλήιος.) Equos illos commendat à velocitate, vt quorum beneficio in certamine equestri sæpissimè victor extiterit.

ἀνάεδνον.) Ex hoc loco, inquit Giphanius, & eo qui est infrà λ. (vbi nimirum Theano vxori dicitur Iphidamas Antenorides multa dedisse, &c.) intelligitur, apud antiquissimos non tantùm vxorem marito dotem attulisse, sed maritum vxori quoque munera dedisse, & quasi dotem, quę in libris Iuris ciuilis dicitur Donatio propter nuptias, quam velut talionem & in Galliis obseruat Cæsar lib. 6. Nam de Germanis ita Tacitus: Dotem nō vxor marito, sed vxori maritus affert, &c. Quem morem Germanicum haud scio an rectiùs sit dicere Heroici temporibus in vsu fuisse, non Gallicum, propterea quòd vxores ferè tum emerentur, teste Thucyd. & Arist. atque ita mariti tantùm velut emptores, aliquid pretij loco darent. Nam quæ hîc Agamemnon promittit ἐπιμείλια, ea velut ἐκ περιουσίας esse videntur. Verius tamen & vxores dedisse dotes, vt constat ex lib. 6. Iliad. (vbi Andromache πολύδωρος appellatur, id est ex quorundam interpretatione, quæ Hectori magnam attulit dotem) Hæc vir ille doctissimus. Constat igitur, mutuū hoc fuisse, vt viri & vxores darent & accipirent ad inuicem, quod vterque coniugij nomine erogare vellet, ídque apud Gręcos Homericis temporibus. Et vtrumq; manifestè Homerus hoc loco sub Agamemnonis persona proponit. Apud Cantabros, vt etiam apud Germanos, ceu scribit Tacitus, nisi à viro sponsæ dos fuisset soluta, nullum erat matrimonium. Quod autem dicit Giphanius, hæc ἐπιμείλια videri esse ἐκ περιουσίας, amplius inquirendum est: nam ille nititur vi præpositionis ἐπί. Vide Lexicon nostrum Homericum in voce ἐπιμείλια.

Ἀΐδης τοι ἀμείλιχος.) Pariter Æschylus: μόνος θεῶν θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ,
Οὔτ' ἄν τι θύων, οὔτ' ἐπισπένδων ναοῖς — *Nec vllus ei sacrificat aut libat in templis:*
οὐ βωμός ἐστιν οὐδὲ παιωνίζεται — *Nullam habet aram, non celebratur hymnis,*
μόνου δὲ πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ. id est: Mors sola Deûm nō amat munera, — *Sed ab ea dæmonum sola aliena est Suadela.*

Quod tamen eget animaduersione, cùm in Gadiris memoretur ara mortis. Est etiā Plutonis tēplum apud Macistios, vt ait Strab. lib. 8. Scimus prętereà Plutoni sacrificatū olim nigra pecude, & libata pocula mero & lacte mixta. Sed Poëta noster & Æschylus intelligunt, precibus nostris aut donis mortem non flecti, vt qui semel interiit, vitæ restituatur, aut vt homines leges fatorum effu-

giant. vnde Horatius Orcum auro non exorabilem dicit. Et Seneca in Hercul. fur. It cuique ratus prece non vlla Mobilis ordo. Chorus apud Euripidem rectè θάνατον ἀπαραίτητον, mortem quæ non accipit excusationes, appellat. Et Martialis:

Lanificas nulli tres exorare puellas *Contigit: obseruant quem statuêre diem.* Quò pertinet illud Flacci:
Cum semel occideris, & de te splendida Minos Fecerit arbitria. *Non, Torquate, genus, non te facundia, non te*
Restituet pietas. Et illa Propertij:
Cùm semel infernas intrarunt funera leges, *Non exorato stant adamante viæ.*

Hoc ergo ipsum est, quod nunc dicit Agamemnon, Plutonem, quem inferorum Deum credidit antiquitas, durum & implacabilem esse, eóque nomine omnibus mortalibus inter cæteros Deos odiosissimum. Vnde ipsum Achillem optat ad mansuetudinem inflectere, vt se exorari nunc patiatur: cùm durities illa & implacabilitas animi homine non sit digna, sed torui illius & immanis vmbratum Regis tantùm peculiaris: quod vitium adeò est graue & perniciosum, vt illud homines maximo odio prosequantur. Quasi innuat idem Achilli euenturum, si se talem nunc præbuerit. Quin hæc non solùm Achilli, sed sub eius persona nobis etiam dictum arbitremur. Immortales enim iras à mortalibus foueri omnino non decet, vt monet ille versiculus apud Arist. 2. Rhet. ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. Et illud Euripidis in Philoctete:

ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,
οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
ἀθάνατον ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Vt mortale est corpus nostrum, ita quoque iram non mortalem retinere conuenit hominem sapientem. Bonum ad virum, inquit Publius, citò moritur iracundia.

καί μοι ὑποστήτω) Ambitiosius quàm par sit, videtur hoc postulare Agamemnon. Multa enim honestè dantur, quæ honestè non petuntur. Quod in reuerentiæ causa videtur valere. Nam qui in suprema aliqua dignitate collocati sunt, si honorem à subditis sibi extorqueant, id cum fastu aliquo facere videri possunt. Res autem aliter se omnino habet. Moneri enim interdum officij sui subditi possunt, vt eius recordatione magistratibus suis morigeros & obedientes se præbeant, eúmque honorem ac reuerentiam, quam par est, illis exhibere meminerint, idque magistratus ipse sine vlla ambitionis culpa suggerere subditis possunt: frustrà enim dignitate illa sunt præditi, nisi conseruandæ & stabiliendæ illius desiderio teneantur: quod fieri non potest sine illius etiam interdũ commemoratione, loco tamen & tempore facta, qualis hęc Agamemnonis. Oportuit enim ita quoque Achillem quasi noua machina adhibita commoueri, ne tam diuturnam iram aduersus eum concoqueret, quem regiæ dignitatis nomine, quá illi esset longe inferior, venerari debeat. Addit etiam ætatis respectum, quod nõ leue videbatur argumentum, vt Achilles iunior Agamemnoni seniori cederet. Vbi duo sunt, quæ docet Homerus: primùm Regibus, deinde senibus etiam præstandam esse reuerentiam.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Δῶρα μὲν οὐκ ἔτ' ὀνοστὰ διδοῖς Ἀχιλῆϊ ἄνακτι·
Ἀλλ' ἄγετε κλητοὺς ὀτρύνομεν, οἵ κε τάχιστα
Ἔλθωσ' ἐς κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.
Εἰ δ' ἄγε τοὺς ἂν ἐγὼν ἐπιόψομαι, οἱ δὲ πιθέσθων.
Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα Διῒ φίλος ἡγησάσθω,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴας τε μέγας καὶ δῖος Ὀδυσσεύς·
Κηρύκων δ' Ὀδίος τε καὶ Εὐρυβάτης ἅμ' ἑπέσθων.
Φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ, εὐφημῆσαί τε κέλεσθε,
Ὄφρα Διὶ Κρονίδῃ ἀρησόμεθ', αἴκ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπεν.
Αὐτίκα κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Ὡρμῶντ' ἐκ κλισίης Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο.
Τοῖσι δὲ πόλλ' ἐπέτελλε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Δενδίλλων ἐς ἕκαστον, Ὀδυσσῆϊ δὲ μάλιστα
Πειρᾶν ὡς πεπίθοιεν ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Τὼ δὲ βάτην παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Πολλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ.
Ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην·
Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
Καλῇ, δαιδαλέῃ (ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν)
Τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων, πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας.
Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Πάτροκλος δέ οἱ οἶος ἐναντίος ἧστο σιωπῇ,
Δέγμενος Αἰακίδην ὁπότε λήξειεν ἀείδων.
Τὼ δὲ βάτην προτέρω, ἡγεῖτο δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Σταν δὲ πρόσθ' αὐτοῖο· ταφὼν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεὺς
Αὐτῇ σὺν φόρμιγγι, λιπὼν ἕδος ἔνθα θάασσεν.
Ὣς δ' αὔτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἴδε φῶτας, ἀνέστη.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Χαίρετον, ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον, ἦ τι μάλα χρεώ,
Οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστον.
Ὣς ἄρα φωνήσας προτέρω ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς.
Εἷσεν δ' ἐν κλισμοῖσι, τάπησί τε πορφυρέοισιν·

Huic autẽ respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride, illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidẽ neutiquam aspernanda das Achilli regi:
Sed agite, electos legatos excitemus, qui velocissimè
Eant in tentorium Pelidæ Achillis.
Eia agè, hos aspiciendo deligam: ipsi verò obediant.
Phœnix quidem primùm Ioui dilectus, sit dux,
Sed deinde Aiáxque magnus & nobilis Vlysses:
Præconum.a. Hodiusq́, & Eurybates simul sequantur.
Ferte aũt manib. aquam, & linguis fauere iubete,
Vt Ioui Saturnio supplicemus, si misereatur.
Sic dixit: his.a. omnibus placentem sermonem dixit.
Ilicò præcones quidem aquam in manus fuderunt.
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu,
Distribuéruntque omnibus denuò incipientes poculis.
Sed postquã libauerũt, biberũtq́, quãtũ voluit animus,
Properabant ex tentorio Agamemnonis Atridæ.
Illis autem multa mandabat Gerenius eques Nestor,
Nutu & gestu monens quenq́, Vlyssi autem maximè,
Eniti vt flectant eximium Pelidem.
Hi autem iuerunt iuxta littus multisoni maris,
Multùm valdè supplicãtes terram cingenti Neptuno,
Vt facilè inducerent magnum animum Aeacidæ.
Myrmidonum verò ad tentoria & naues venerunt:
Illũ.a. inuenerunt animũ oblectantẽ cithara dulcisona,
Pulchra, ingeniose facta, supernè.a. argẽteũ iugũ erat:
Quam ceperat è spolijs, vrbe Eëtionis destructa:
Hac is aĩm oblectabat, canebat.a. gloriosa gesta virorũ.
Patroclus autem ei solus è regione sedebat cũ silentio,
Expectans Aeacidem, quando desineret canere.
Hi verò progressi sũt vlterius: præibat.a. nobilis Vlysses,
Steterũt.a. ante ipsum: admiratus.a. surrexit Achilles
Ipsa cum cithara: relicta sede in qua sedebat.
Sic.a. eodẽ modo Patroclus, postq. vidit viros surrexit:
Hos & excipiens allocutus est pedibus celer Achilles.
Saluete, certè grati viri venistis: sanè multũ necessitas
Qui mihi irato licet Achiuorum gratiss. estis.
Sic vtique fatus vlterius duxit diuus Achilles:
Et sedere fecit in sedilibus, puluinisque purpureis.

Statim

Statim autē Patroclum allocutus est propè existentem:
Maiorem iam craterem Menœtij fili appone,
Meraciúsque misce, poculum autem para vnicuique:
Isti enim charissimi viri meo sunt sub tecto.
Sic dixit. Patroclus autem dilecto obediuit socio.
Sed is carnem ingentem posuit ad ignis iubar:
Tergum autem apposuit ouis & pinguis capræ,
Apposuit etiā suis saginati scapulā abūdātē pinguedine;
Huic autē tenebat Automedō: secabat. a. nobilis Achilles.
Ea quidē scitè in minuta secabat, & verubus affigebat:
Ignē. a. Menœtiades accendebat magnū, deo similis vir.
Sed postquā ignis deflagrauit, & flāma extincta est,
Prunas sternens verua desuper extendit:
Inspersit autem sale sacro, à lapidibus eleuans.
At postquam assauit, & in mensas culinarias fudit,
Patroclus quidem panem accipiens, distribuit in mensā
Pulchris in canistris: sed carnem distribuit Achilles.
Ipse autem è regione sedit Vlyssis diuini,
Ad parietem alterum: dijs autem sacrificare iussit
Patroclū suum socium. is verò in ignem iecit libamēta:
Hi autē in cibos paratos appositos manus immiserunt.

Αὐτίκα δὲ Πάτροκλον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενοιτίου υἱὲ καθίστα,
Ζωρότερον δὲ *κέραιρε, δέπας δ' ἔντυνον ἑκάστῳ· γρ. κέραιε
Οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ.
Αὐτὰρ ὅγε κρεῖον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῇ.
Ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκ' ὄϊος καὶ πίονος αἰγός,
Ἐν δὲ συὸς σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ.
Τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεύς
Καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρε·
Πῦρ δὲ Μενοιτιάδης δαῖεν μέγα ἰσόθεος φώς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη, καὶ φλὸξ ἐμαράνθη,
Ἀνθρακιὴν στορέσας, ὀβελοὺς ἐφύπερθε τάνυσσε·
Πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο, κρατευτάων ἐπαείρας.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὤπτησε, καὶ εἰν ἐλεοῖσιν *ἔχευε, γρ. ἔθηκε
Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο
Τοίχου τοῦ ἑτέροιο· θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
Πάτροκλον ὃν ἑταῖρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

COMMENTARIVS.

φοῖνιξ μὲν πρώτιστα) Tres legati à Nestore deliguntur, qui Achilli reconciliationis conditiones ab Agamemnone propositas referant, quorum princeps est Phœnix multis de causis, tum quòd ætate cæteros duos Aiacem & Vlyssem antecederet, tum quòd eius præsentia & authoritas aliquid amplius ab Achille discipulo extorquere posse videbatur. Quæri autem potest, quomodo Phœnix inter Græciæ proceres non fuerit, & non potiùs cum Achille suo. Eustathius ergo notat antiquos interpretes coniecisse, eum ex Achillis tentorio ad pugnam spectandam exijsse: qui cùm aliquod tempus in cæterorum Ducum tentoriis esset commoratus, nunc cum legatis redeat, suscepto vnà cum ipsis inflectendi Achillis munere.

φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ) Quam purè ad preces Deo fundendas accedendum sit, docent etiam illi veteres externo hoc lauandi manus ritu: qua de re diximus aliquid suprà lib. 6. Porrò hîc notandum est, quanta fuerit eorum pietas, qui non tam humanis fidant auxiliis, vt Deum non implorent: Deum, inquam, quem illi Iouem appellant: sed tamen solum inde videtur magis confirmari, Dei vnitatem antiquis fuisse creditam. Vel cùm intelligant Iouem peculiare auxilium nunc Troianis largiri, eum inuocant quasi ἀποτροπαίῳ θεῷ, & depellendi Deo, vt loquitur Persius.

πολλὰ μάλ' εὐχομένω) Ecce quàm frequentia sint veterum pietatis exempla. Hîc enim legati Neptuno supplicant, vt possint Achillem inflectere, quasi nullus eorum sibi aut facundiæ suæ tantùm fidat, vt diuinam opem huc aduocandam quoque non existiment, sine qua humani conatus omnino sunt irriti. Sed cur Neptunum implorant, & non Iouem, vt paulò ante? Respondeo, id videri factum, quòd cùm Neptunus Deus esset maris, & nunc ad mare esset Achilles, commodum erat vt in hoc negocio Deus ille opem suā præstaret, quia intra suæ ditionis fines peragendum esset: non quòd summus ille Iupiter, quem pro totius orbis moderatore agnouerunt, in mare quoque imperium haberet, atque in ipsius Achillis animum, de quo emolliendo nunc agitur: sed vt in vastissimo Regno fit, vbi Rex alios quoque proceres & magnates sibi subditos, partis tamen alicuius Regni moderatores habet, si ab ipso Rege aliquid impetraueris, quod in vnius aut alterius illorum regione exequendum sit, ab eo etiam auxilium implorabis: sic quoque Neptuno nunc isti legati eadem ratione videntur supplicare. Quanquam scio fingere veteres, Neptuno diuisum esse cum Ioue imperium: tamen in illis figmentis adeò sunt inconstantes, quia Iouem etiam πάντα κράτεα, vt diximus, agnoscant: vt dubium mihi non sit, quin hic quoque locus ita possit intelligi.

τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον) Cur Achilles citharam pulsans reperiatur, explicat Ælianus Var. hist. lib. 14. cap. 23. quod integrum describam, quia ad hunc locum maximè facit, ex ipsius Æliani mente: Clinias, inquit, moribus fuit honestissimus, sapientiæ studio Pythagoreus. Is si quando in iram delapsus esset, atque ad iracundiā se præcipitem ferri sensisset, confestim prius quàm prorsus inuaderetur ab ira, & elucesceret in ipso mentis affectus, cohortis adaptatis citharam pulsauit. Interrogantibus autem, ob quam causam id faceret: Quoniam, inquit, mitigor animo. Videtur autem mihi Achilles in Iliade, cùm accinit citharæ, veterúmque res gestas cantando sibiipsi memoriam accersit, furorem & indignationem sopire. Etenim cùm esset musicus, ex spoliis hosti ereptis primam arripuit citharam. Hæc ille, Iusto Velsio interprete. At Valerius Maximus lib. 8. c. 8. id relaxandi animi gratia ab Achille fieri dicit his verbis: Homerus quoque, inquit, ingenij cœlestis vates non aliud sensit, vehementissimis Achillis manibus canoras fides aptando, vt earum militare robur leni pacis studio relaxaret. Nimirum vult Maximus, vt lyra Achilli sit, quod P. Æmyliano & C. Lælio conchulæ & vmbilici, qui animi remittendi gratia eas interdum in littoribus lectitabant: quod Q. Mucio Scæuolæ pila aut alueus & calculi, aut Socrati arundo, quasi strenuis quoque viris ocium interdum sit appetendum, non quo euanescit virtus, sed quo recreatur. Et ita quidem Ælianus & Valerius. sed Plutarchus vtriusq; sententiam expressit: Vsum Musicæ, inquit, viro conuenientem bonus ille Homerus docuit. Nam vt demonstraret passim Musicam conducere, Achillem finxit iram, quam aduersus Agamemnonem conceperat, musica, quam ex sapientissimo Chirone hauserat, concoquere: τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον, &c. Disce, inquit Homerus, quemadmodum vsurpanda Musica. Canebat enim, quod iustissimi Pelei filium Achillem decebat, clarorum virorum decus & heroica facta. Præterea tempus opportunum docens vtendi Musica Homerus, negotiis vacuo exercitium inuenit vtile & iucundum. Nam cum bellator esset & strenuus Achilles, ex offensione, quam contra Agamemnonem conceperat, periculis bellicis abstinebat. Dignum igitur Heroe illo existimabat, vt animum eius optimis modulamentis exacueret: quo ad expeditionem, quam breui pòst suscepit, esset paratus. Id sanè efficiebat veterum res gestas ad memoriam reducendo. Ea erat prisca Musica, quę eò conducebat. Hæc Plutarchus in lib. de Musica, versus finem libri.

ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν) Si mea vox in Principum nostrûm aulis exaudiretur, suaderem illis non solùm vt studiū Musicæ tanti Herois exemplo amplecterentur: sed etiam & aures suas mollibus, lasciuis & eneruibus modulis circumsonare minimè paterentur, quibus iam in Sardanapalos ferè degenerant, sed quibus ad virtutem maximè inflammari possent, cuius beneficio non solùm laudem, sed etiam immortalitem sibi compararent. Ecce enim Achilles non res amatorias aut muliebres, sed fortium virorum gesta modulatur, quorum recordatione sine dubio quasi generositatis suæ fomite vtebatur. Solet enim in bene natis & gloriæ cupidis Heroibus aliorum virtus commemorata maiores virtutis igniculos accendere, vt de Themistocle legimus, quem Miltiadis trophæa placidè quiescere non sinebant. Vnde rectissimè Alexander, qui cùm Troiam lustraret, & aliquis ex prouincialibus Paridis lyram, si vellet, ei se daturum ostenderet: Nihil, inquit, illam requiro, quando Achillis lyram teneo, ad quam ille recreabatur.

— ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. Ista verò Paridis eneruem & effeminatam prorsus canebat modis amatoriis harmoniam, vt refert Plutarchus de Alex. virt. orat. I.

χαίρετον) Legatos istos Achilles humaniter dicitur excepisse, cùm tamen historia Dictys, vt lib. I. recitauimus, testetur eum nullum ad se admisisse, quia omnibus esset iratus: quòd cùm possent, iniuriam Agamemnonis à se non propulsassent. At Homerus non adeò durum Heroem nobis effingit, sed mansuetum & clementem erga eos quos decet: hoc est, qui verè sunt ἀναίτιοι & inculpabiles, qualem se anteà præconibus ipsis ab Agamemnone ad auferendam Briseidem delegatis exhibuerat.

ζωρότερον δὲ κέραιε) Cùm de voce ζωρότερον aliâs quoque scribendum sit, tamen hîc dicendum est, quid Plutarchus de huius loci sensu, ex dictionis illius notione tradat Sympos. lib. 5. quæst. 4. vbi Zoilum Amphipolitanum reprehendit, quòd meracius (ita enim interpretatur etiam Plut. τὸ ζωρότερον) Achilli non conuenire diceret. Non enim considerabat, inquit, cum cognosceret Achilles Phœnicem & Vlyssem viros ætate grauiore non delectari vino diluto: sed vt cæteros senes meraciore, intendi eum iussisse vinum, quod diffunderetur: hoc est, ἐπιτεῖναι τὴν κρᾶσιν. Deinde qui discipulus esset Chironis, nec rationis victus rudis, reputaret nimirum desidentibus & feriantibus præter morem corporibus laxiorem & molliorem victum conuenire. Siquidem equis cum reliquo pabulo obiicit apium non temerè, sed quoniam ociantium præter consuetudinem equorum pedes vitium contrahunt, cui incommodo potissimum occurrit apium. Aliis certè equis haud inuenias in Iliade apium vel alium eius generis pastum obiicientem. Verùm Achilles, qui medicus esset, cùm equorum pro temporis ratione conuenientem curam agebat, tum corpori rationem victus leuissimam, vt in ocio saluberrimam, parabat. Enimuerò quòd viros, qui totum diem in prælio & certamine fuerant, non pari existimaret accipiendos victu, plus dilui iussit vinum. Quin nec auidum vini fuisse Achillem apparet, sed immitem. Ac defendens aliquãdo seipsum, multas iactat se noctes duxisse insomnes. Contractus autem somnus non satisfacit vinosis. Iam Agamemnonem increpans, primum vocauit eum vinolentum, quasi præ cæteris vitiis temulentiam exprobrans. Quamobrem omnibus modis decebat, vt expenderet superuenientibus illis, annon vinum, vt sibi solitum erat diffundi, illis laxius & parum conueniens esset. Hæc Plutarchus, vt Hermannus Cruserius transtulit.

αὐτὰρ ὅγε κρεῖον) Notanda est hîc Heroum illorum αὐτοδιακονία: de qua etiam alibi diximus.

πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο) Plutarchus Symp. lib. 5. quæst. 10. docet cur sal diuinum appelletur, & tres causas affert: primùm propter illius vtilitatem & præstantiam in cibis, cùm illud omnium obsoniorum propemodum obsonium & condimentum sit: pari quoque ratione veteres ea quæ vsibus nostris inseruiebant, pro diuinis agnoscebant, vt aquam, lucem, horas. Terram verò non solùm diuinum quippiam, sed etiam Deam crediderunt: quorum nulli vsu cedit sal, quod corporis alimẽto pro loricatione est, adaptátque illud appetentię. Secunda causa, propter illius vim aduersus putredinem, qua animam videtur imitari, quę facit ne corpora dissoluantur: sic quoque illa sal à tabe vindicat. Ea ratione quoque fulmen diuinum appellatur, quòd icta fulmine corpora diu putredini resistant. Tertia quòd sal sit fœtificum, vnde à sale abstinent sacerdotes Ægyptij, castitatis obseruatores: quia sale libidinis pruritus excitari solet, vnde etiam Venerem Philinus ἁλιγενῆ Saligenam dici putat, fabulámque quę cõfictam de ea ex mari orta, quòd salis fœcunditatem veteres illi innuerent. Sed & omnes Deos marinos fœcundos, & numerosam prolem habere tradunt: & animalia marina tam terrestribus quàm cœlestibus sunt fœcundiora. Vnde Empedocles φῦλον ἀμουσον ἄγουσα πολυσπερέων καμασηνῶν. Hinc quoque nauigia, quibus sal subuehitur, immensum numerum murium producunt: quòd fœminæ mures vel citra coitum (vt nonnulli nolunt) vbi linxerunt saltem, impleantur. Hinc etiam qui in canibus alendis studium ponunt, quoties segniores canes sunt ad initum, cùm alio pastu salso tum carnibus sale conditis cient & extimulant genitalis eorum socordiam. Ex his ergo constat, cur sal diuinum appellatur. Plato quoque sal in Timęo θεοφιλὲς appellat, his verbis: τὸ δ' ἐνάρμοσον ἐν ταῖς κοινωνίαις ταῖς περὶ τὴν τοῦ σώματος αἴσθησιν ἁλῶν, κατὰ λόγον νόμου, θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο. id est: Tum & ita salis corpus, communis quidem vitæ vsui, in iis quę ad corporis sensum attinent, accommodatum, & ex legis etiam formula, diis amicum atque socium generatur: Pro σώματος autem legitur quoque σίματος. quæ lectio H. Stephano non displicet.

θεοῖσι δὲ θῦσαι) Deligenter notetur veterum pietas, qui cœnas à libatione Numini facta auspicabantur. Quod quamuis sępius dictum sit, sępius tamen adhuc dicendum est, vt magis innotescat, quàm sint damnandi hodierni homines licet puriorem religionem profitentes, qui tamen pietate plerunque & Numinis reuerentia à rudi illa vetustate superentur. Nec obstat, quod illi Deum verè nõ agnouerint: præstaret enim eũ non nosse, quàm notũ adeò miserè & nefarie contemnere, decúsq; illius pedibus proteruis cõculcare.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Νεῦσ' Αἴας Φοίνικι· νόησε δὲ θεῖος Ὀδυσσεύς.
Πλησάμενος δ' οἴνοιο δέπας, δείδεκτ' Ἀχιλῆα.
Χαῖρ' Ἀχιλεῦ, δαιτὸς μὲν ἐΐσης οὐκ ἐπιδευεῖς,
Ἠμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Ἠδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρα γὰρ μενοεικέα πολλὰ
Δαίνυσθ'. ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν·
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες,
Δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι
Νῆας ἐϋσσέλμους, εἰ μὴ σύ γε δύσεαι ἀλκήν.
Ἐγγὺς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὖλιν ἔθεντο
Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοί τ' ἐπίκουροι,
γρ. κειάμενοι *Κηάμενοι πυρὰ πολλὰ κατὰ στρατὸν, οὐδ' ἔτι φασὶν
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐνὶ νηυσὶ μελαίνῃσι πεσέεσθαι.
Ζεὺς δέ σφιν Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων
Ἀστράπτει· Ἕκτωρ δὲ μέγα σθένεϊ βλεμεαίνων,
Μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνος Διῒ, οὐδέ τι τίει
Ἀνέρας οὐδὲ θεούς· κρατερὴ δέ ἑ λύσσα δέδυκεν.
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα φανήμεναι ἠῶ δῖαν·
Στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκόψειν ἄκρα κόρυμβα,
Αὐτάς τ' ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρός. αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
γρ. ὀρινομένους Δῃώσειν παρὰ τῇσιν *ἀτυζομένους ὑπὸ καπνοῦ.
Ταῦτ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή οἱ ἀπειλὰς
Ἐκτελέσωσι θεοί, ἡμῖν δὲ δὴ αἴσιμον εἴη
Φθίσθαι ἐνὶ Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε καὶ ὀψέ περ υἷας Ἀχαιῶν
Τειρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, οὐδέ τι μῆχος

Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Innuit Aiax Phœnici: intellexit autẽ diuinus Vlysses,
Implénsque vino poculum, propinauit Achilli:
Salue Achil. conuiuij quidẽ æqualis nõ egeni sumus,
Siue in tentorio Agamemnonis Atridæ,
Siue & hîc nunc: adsunt enim sufficientia multa
Ad epulãdũ: at nõ cõuiuij amabilis opera nobis sunt curæ:
Sed valdè, magnã cladẽ, ô nobilis, inspicientes,
Timemus: in dubio. a. est vtrum seruentur vel pereant
Naues benè tabulatæ, nisi tu induas fortitudinem.
Prope enim naues & murum castra posuerunt
Troiani animosi, & è longinquo cõuocati auxiliares,
Accendentes ignes multos per castra, neq. amplius aiũt
Se retentos iri, sed in naues nigras irrupturos esse.
Iupiter autẽ ipsis Saturnides prospera signa ostendens
Fulgurat: Hector verò valde robore superbiens
Furit terribiliter, fretus Ioue: nec quicquam honorat
Viros neque deos: ingens autem ipsum rabies inuasit,
Precatur autem vt citissimè appareat aurora diuina.
Iactat enim nauium se abscissurum summa rostra,
Ipsásque incensurum ardenti igne. at Græcos
Interfecturum apud ipsas, turbatos à fumo.
Hæc grauiter timui in mente, ne ei minas
Perficiant dij: nobis autem iam fatale sit
Perire in Troia longè ab Argo, equis pascendis apto,
Sed surge, si velis quidẽ vel serò quãuis, filios Achiuorũ
Afflictos liberare à Troianorum tumultu.
Ipsi tibi postea dolor erit: neque aliqua facultas,

Patrato malo, erit remedium inueniẽdi: sed multò antè
Considera, vt Danais auxiliando propulses malũ diẽ.
O amice profectò tibi pater præcipiebat Peleus
Die illo, cùm te ex Phthia Agamemnoni misit:
Fili mi, victoriam quidem Mineruáque & Iuno
Dabunt si voluerint, tu autem magnum animum
Contine in pectoribus: benignitas enim melior est.
Desine autẽ à cõtentione malũ machinãte, vt te magis
Honorent Argiuorum & iuuenes & senes:
Sic præcipiebat senex: tu .v. obliuisceris, sed etiã & nũc
Cessa, remitte iram animũ cruciantẽ, tibi .a. Agamẽnõ
Digna dona dabit desinenti ab ira.
Si verò (vis audire) tu me audi: ego .a. tibi recensebo
Quanta tibi in tentorijs promisit dona Agamemnon:
Septẽ q. igni nõ imponuntur tripodes, decẽq; auri talẽta:
Igni aptos item lebetes viginti: duodecim etiam equos
Pingues, victores, qui præmia pedibus reportarunt.
Non mendicus esset vir, cui tanta contingerent,
Méque inops valdè preciosi auri,
Quanta Agamẽnonis equi præmia pedibus reportarũt.
Dabit & septẽ fœminas præstantissimas, opera sciẽtes,
Lesbias, quas quando Lesbũ bene conditã cepisti ipse,
Delegit, quæ tũc pulchritudine vincebãt genus mulierũ.
Has quidẽ tibi dabit: inter eas .a. erit, quã tunc abstulit
Filiã Brisei: & insuper magno iureiurando iurabit,
Nunquam cubile se ascendisse, neque rẽ habuisse cũ ea,
Vt mos est, Rex & virorum, & fœminarum.
Hæc quidem statim omnia aderunt: quod si rursus
Ciuitatem magnam Priami dij dederint diripere:
Naues abunde auro & ære oneres
Ingressus, quando diuiserimus prædam Achiui.
Troianas autem fœminas viginti ipse deligas,
Quæ post Argiuam Helenam pulcherrimæ fuerint.
Si autem Argos redierimus Achaicum, vber terræ,
Gener ei sis: honorabit autem te æquè ac Orestem,
Qui ei vnicus educatur delitijs in multis.
Tres autem ei sunt filiæ in domo benè compacta.
Chrysothemis, & Laodice, & Iphianassa,
Harum quancunque volueris charã sine dote abducas
Ad domum Pelei: is tamen dona dabit
Multa sanè, quanta nemo vnquam suæ addidit filiæ.
Septem autem tibi dabit celeberrima oppida.
Cardamylem, Enopémque & Hiram herbosam,
Pheiásque diuinas, & Antheam pratosam
Pulchrámque Aepeam, & Pedasum vitiferam.
Omnes autem prope mare habitantur Pyli Arenosi,
Viri .a. eas incolũt multas pecudes multósq. boues habẽ(tes
Qui te donis deum tanquam honorabunt:
Et tibi sub septro opima soluent tributa.
Hæc tibi perficiet cessanti ab ira.
Si autem tibi Atrides inuisus est in corde magis,
Ipse & eius munera: tu tamen cæteros omnes Græcos
Oppressos miserere in castris, qui te deum veluti
Honorabũt. certè n. ipsis valdè magnam gloriã tuleris.
Nunc enim Hectorem interficeres, vbi valde tibi propè venerit
Rabiẽ habens perniciosam: nã neminẽ iactat similem
Sibi esse Danaorum, quos huc naues tulerant.

Ῥεχθέντος κακοῦ ἔστ' ἄκος εὑρεῖν· ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φράζευ ὅπως Δαναοῖσιν* ἀλεξήσεις κακὸν ἦμαρ. *κ. ἀλεξήσῃς*
Ὦ πέπον, ἦ μὲν σοί γε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
Ἤματι τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
Τέκνον ἐμὸν, κάρτος μὲν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Δώσουσ', αἴκ' ἐθέλωσι· σὺ δὲ μεγαλήτορα θυμὸν
Ἴσχειν ἐν στήθεσσι. φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων.
Ληγέμεναι δ' ἔριδος κακομηχάνου, ὄφρα σε μᾶλλον
Τίωσ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Ὡς ἐπέτελλ' ὁ γέρων. σὺ δὲ λήθεαι· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Παῦε, ἔα δὲ χόλον θυμαλγέα. σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
Ἄξια δῶρα δίδωσι μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δὲ, σὺ μέν μευ ἄκουσον, ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω
Ὅσσά τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων,
Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ ᾧ τόσσα γένοιτο
(Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο)
Ὅσσ' Ἀγαμέμνονος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο·
Δώσει δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς, ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλες αὐτὸς,
Ἐξέλεθ', αἳ τότε κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσσεται ἣν τότ' ἀπηύρα
Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμεῖται
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι,
Ἡ θέμις ἐστὶν ἄναξ, ἤτ' ἀνδρῶν, ἤτε γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηήσασθαι
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθαι,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς οἱ τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ·
Τρεῖς δέ οἱ εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσθα φίλην ἀνάεδνον ἄγεσθαι
Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ὁ δ' αὖτ' ἐπιμείλια δώσει
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ τοι δώσει εὖ ναιόμενα πτολίεθρα,
Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,
Καλήν τ' Αἴπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν·
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται πύλου ἠμαθόεντος·
Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Οἵ κέ σε δωτίνῃσι θεὸν ὣς τιμήσουσι,
Καί τοι ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
Ταῦτά κέ τοι τελέσειε μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δέ τοι Ἀτρείδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
Αὐτὸς, καὶ τοῦ δῶρα· σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιοὺς
Τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατὸν, οἵ σε θεὸν ὣς
Τίσουσ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο·
Νῦν γάρ χ' Ἕκτορ' ἕλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθῃ,
Λύσσαν ἔχων ὀλοήν· ἐπεὶ οὔτινα φησὶν ὁμοῖον
Οἷ ἔμεναι Δαναῶν οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν·

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος) Notandum est, quòd demum post epulas legationis suæ munere Heroës isti defunguntur, quod in hoc tempus dilatum est propter ipsius Achillis θεραπεῖον, ad parandum illis conuiuium, in quo etiam ipsemet occupabatur, propter veterũ Heroum αὐτοδιακονίαν, vt aliàs diximus. Ait ergo Poëta, post cœnam Aiacem Phœnici nutu signum dedisse: quod cùm Vlysses animaduertisset, sermonem cum Achille inchoarit. Vbi mirũ est mihi, cur primas dicendi partes Vlysses sibi arrogarit, cùm potitùs deceret Phœnicem auspicari tribus de causis. Primùm quòd senior esset. Deinde, quòd plus videbatur momenti habitura eius oratio apud Achillem discipulum, quem sua authoritate facilius poterat permouere. Tertiò, quòd etiam ab ipso Nestore huius legationis princeps esset constitutus. his verbis: φοῖνιξ μὲν πρώτιστα διίφιλος ἡγησάσθω. Imò & ipse Aiax Vlyssem antecedebat. Sic enim Nestor: αὐτὰρ ἔπειτ' αἴας τε μέγας καὶ δῖος ὀδυσσεύς. Ergo hunc honorem vtrique præripuisse Vlysses videtur, immò astutè. nam cùm videret Aiacem nutu Phœnici significare, vt Achillem alloqueretur, prout ac decebat, eum primum locũ obtinere: Vlysses dicitur id obseruasse. & porrecto Achilli poculo statim loqui exorsum, quasi nimirum Phœnicem anteuerteret vt qui in cursu socium manu depellunt. Huius porrò facti rationem ampliùs inuestigandam puto. Mihi N. L. nisi animum Vlyssis φιλόδοξον, & honoris ac præminentiæ studiosum hac in parte fuisse existimemus: aut quia præstantissimum Oratorem voluit Poëta precedere.

χαῖρ' ἀχιλεῦ) Quantum sit huius orationis artificium, lectores diligenter oportet attendere: nec leuiter, vt alioqui in hoc Poëta fieri consueuisse scio, prætereunda sunt quæ Homerus diligentissimè scribit, vt intelligat etiam quiuis spiritus Poëtæ nostri ὑπερεχοντάτους admiraculum. Et id quidem à Plutarcho ante nos præstitum est, qui in libro de Homero tres istas orationes enarr...: sed nos id accuratiùs præstabimus. Hanc igitur nos in sex partes distribuemus. Prima, est occasio loquendi, ex re præsenti sumpta, hoc est è re nata, vt vocant Rhetores: cuiusmodi exordia Poëtæ nostro sunt vsitatissima, quæ magis commoda videntur, minúsque affectatæ industriæ, vt quasi non præmeditata, sed nunc primùm orta censeatur oratio. Ex hoc ergo Achillis conuiuio ansam dicendi arripit, quod quidem laudat & in eo Achillis τρυφερότητα, qui eiusmodi conuiuium instruxerit, cui nihil ad egregiè epulandum desit: sed hæc tempora conuiuiis non esse accommodata, in quibus & otium & animi tranquillitas requirantur, quæ duo nunc legatis deficiant: & hinc connexo iam suo argumento pergit ad secundam orationis partem, quæ Græcorum calamitates complectitur. Eas orator exponit: sed in ipso statim initio mentem suam aperit. quæ erat de implorando Achillis auxilio: tum fusiùs per ἐπεξήγησιν eas ita persequitur, vt te in rem præsentem quasi deducat: adesse Troianos cum vniuerso auxiliarium copiarum exercitu, nauibúsq; proximos cum tanta pugnandi alacritate, vt palàm & superbè dictitent instare iam tempus, quo in naues impetum faciant. Quod cùm inani iactantiæ, & quæ irrita futura sit tribui posset: addit, eos non frustra hanc spem animo concepisse, siquidem diuina ope freti sint, quibus Iupiter prosperè fulguret. Vnde magis esse metuendum ipsis Græcis, cùm Iouem quoque sibi manifestè aduersari intelligant. Quia verò iactantia illa Troianorum nihili facienda videbatur, si eorum princeps Hector non memoraretur, cũ in ducis virtute posita sit quoq; militum virtus: addit ipsius quoque Hectoris superbam arrogantiam, qua exitium Græcis omnibus minitatur, vnicéq; optat, vt aurora diem reducat, qua illucescente, ferrum & flammam nauibus iniecturũ se prædicet, ex cuius fumo turbati Græci perituri sint: quod Vlysses ne accidat timet, statutúmq; fato sit, vt in Troianis oris longè à patria ipsis occumbendum sit. Tertia pars habet exhortationem, qua Vlysses Achillem impellit, vt pro Grecorum salute dimicet, quę tantoperè periclitatur: neque auxilium diutiùs differat, cùm re iam confecta nulla eius reparandæ ratio inueniri possit. In quarta suadet Achilli, vt iram deponat, qua ab auxilio Grecis afferendo eum reuocari intelligebat: idque grauissimo argumento, nimirum recordatione præceptorum, quibus Peleus eum ad bellum Troianum proficiscentem instruxerat, quorum summa eò redibat, vt sibi à contentione Achilles temperaret. Et hoc, vt dixi, validissimum fuit argumentum, siquidem liberos parentum mandatis audientes esse deceat, alioqui impiè facere existimentur. Quintò, vt eum hoc pacto magis ab ira reuocet, commemorat dona quæ ipsi Agamemnon offerat, prout anteà vidimus: vt hîc repetendum non sit, si suam iram deposuerit. Sextò artificiosè eum cõmouet, vt si nulla ratione aduersus Agamemnonem placari possit, saltem reliquorum Græcorum gratia Troianis sese opponat, ita dextrè vniuersorum salutem vnius odio anteponendam esse docens. Et quia generosum heroem sciebat gloriæ & honoris cupidum, hoc quoque aculeo illum stimulat, cùm ei egregium fortitudinis suæ segetem hîc parari dicit in Hectore perdomando, & reprimenda illius ἀλαζονείᾳ, quo sibi nullum comparandum iactitat: in quib. videtur etiam ipse Achilles comprehendi, cùm generaliter omnes se inferiores dicat. Ita arma aduersus Hectorem capienda inflammetur, à quo iam quasi pro homine nihili censeatur.

οὐδέ τι μῆχος) In rebus humanis ita accidere solet, vt qui negotij gerendi semel occasionem amiserit, eam vix amplius reparare possit, vnde eleganter fronte crinitam, occipatio caluam eam veteres confingebant: & prouerbio Gallico ferrum dum candens est, tudendum esse admonemur. Quod ipsum hoc loco Vlysses indicat, cùm Achilli suadet, vt dum adhuc res Grecorum sunt integræ, illas aduersus Troianos tueatur, ne cùm afflictæ pessúmq; datæ fuerint, iis opitulari amplius non possit: quod tamen eidé ipsi postea molestum futurum esse intelligit, tam multa adhuc sibi de ipsius in Græcos beneuolentia pollicetur. Ergo cauendum esse, ne serò sapiat, cùm ipsi iucunda non sit ac grata Græcorum suorum, quos ipse amat, pernicies: quam cùm iam paratam, & ante pedes agnouit post sui Patrocli necem, vt postea videbimus. Vnde docet Poëta hoc exemplo, quid reliquis hominibus qui hęc legunt vel audiunt, faciendum sit. Serò sapiunt Phryges aut Cumani, inquiunt parœmiæ. Quod etiam Atheniensibus sæpe contingebat, qui, vt Demadem dicere solitum refert Plutarchus, nunquam pacem decernebant, nisi pullis vestibus induti. His adde etiam Achillis exemplum: qua de re aliàs, nimirum Iliad. π vbi illud ὀψχθὼν δὲ τι νήπιος ἔγνω.

τῷ ὅτε σ' ἐκ φθίης) Non videtur Poëta Achillem inter Lycomedis filias à Thetide occultatum, vnde ab Vlysse ad Troiam adductus sit, vt posteà fabulari sunt. Quod ex hoc loco videtur constare, cùm dicit, sub Vlyssis persona eam à patre Peleo ad Agamemnonem missum. Sed si Papinio Achilleidis lib. 2. credimus, post detectum ab Vlysse Achillem missi sunt à Lycomede, qui Peleum facti commonefacerent, & classem militémque filio ab eo impetrarent,

Mittitur Æmoniam magni qui Pelea facti Impleat, & classem comitésque in prælia poscat.

Vnde verisimile fit posteà Achillem ipsum ad Peleum profectum, vt copias instrueret: quod tamen Papinius non dicit, sed verba Homeri indicant, cùm dicit: ἐκ φθίης ἀγαμέμνονι πέμπε, quod in oratione Phœnicis etiam repetetur: vbi eum his monitis, quorum nũc Vlysses meminit, instruxerit. Illas autem Achillis latebras cur Poëta occultauerit, videbimus in sequentibus hoc ipso eodem libro.

ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας) Hæc est ταυτολογία ipsorum verborum Agamemnonis, quam in legationibus vsitatam apud hunc Poëtam alibi docuimus.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Χρὴ μὲν τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
γρ. κραίνω Ἧπερ δὴ *φρονέω τε, καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται,
γρ. τρύζοιτ Ὡς μή μοι *τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
γρ. ἐστ' ἐμὲ *Οὔτ' ἔμεγ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἴω,
γ Οὔτ' ἄλλους Δαναοὺς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.

Huc verò respondẽs allocutus est pedib. velox Achill.
Iouigena Laertiade prudentißime Vlysses,
Oportet quidem iam orationeem præciosè refutare.
Quemadmodum iam sentio, & vt ratum erit,
Vt non mihi obstrepatis aßidentes aliundè alius.
Inimicus enim mihi ille æquè ac inferni portæ,
Qui aliud quidem occultat in animo, aliud verò dicit.
Sed ego dicam, vt mihi videtur esse optimè.
Neque mihi Atridem Agamemnona persuasurũ puto.
Neque alios Græcos: quoniã nullũ meũ beneficiũ erat,
Pugnare hostibus cum viris aßiduè semper

Aequa

Aequa portio est manenti (in castris) & si valde quis
Inque eodem honore tum ignauus tum fortis (pugnet:
Occumbit aeque, & ociosius vir & qui multa fecit:
Nec aliq. mihi superest, postquã passus sũ dolores animo
Semper meam animam exponens ad pugnandum.
Sicut autem auis implumibus pullis affert
Escam postquam acquisiuerit, male autem ei est ipsi:
Sic ego multas quidem insomnes noctes traduxi:
Dies autem cruentos exegi bellum gerens
Cum viris pugnans vxorum gratiã suarum
Duodecim vtique classe ciuitates vastaui hominum:
Pedester verò vndecim, aio, circa Troiam glebosam.
His ex omnibus res preciosas multas & insignes
Diripui, & omnia ferens Agamemnoni dabam
Atridae, hic verò retrò manens apud naues veloces,
Accipiẽs pauca distribuebat, pleraq. autem retinebat.
Alia autem optimatibus dabat munera & regibus.
Istis quidem firma manent, à me verò solo Graecorum
Abstulit: habet autẽ vxorem animo gratã, cui accubens
Delectetur, quid autem oportet bellare cum Troianis
Argiuos? quid verò exercitum adduxit huc cõgregatũ
Atrides? an non Helenae causa pulchri comae?
An soli diligunt vxores diuersilinguium hominum
Atridae? nam quisquis bonus & prudens est
Suam ipsius amat & curat, vt & ego hanc
Ex animo amabam captiuam quamuis existentem.
Nũc autẽ postq. e manib. praemiũ eripuit, & me fraudauit
Ne me tentet benè sciẽtẽ: non enim mihi persuadebit,
Verum, ô Vlysses, tecúmque & alijs regibus
Deliberet à nauibus propellere ardentem ignem,
Sanè quidem iam permulta fecit sine me:
Et iam murum aedificauit & effodit fossam ad ipsum
Latam, magnam, inque ea palos defixit.
Sed neque sic potest vim Hectoris hominum occisoris
Coërcere: dũ autẽ ego inter Graecos (v. cũ Graecis) pugna-
Non voluit pugnam à moenibus mouere Hector. (bam,
Sed tantum ad Scaeasq́; portas & fagum veniebat. (petũ
Vbi aliquando me solũ expectauit, vixq́; meũ effugit im
Nũc verò quoniam nolo pugnare cum Hectore nobili,
Cras sacris Ioui factis & omnibus dijs,
Oneratas deinde naues postquam in mare deduxero:
Videbis (si volueris, & si tibi haec curae fuerint)
Mane summo Hellespontum per piscosum nauigantes
Naues meas, inque ipsis viros remigandi studiosos.
Sic. a. prosperã nauigationẽ dederit inclytus Neptunus,
Die tertio Phthiam fertilem peruenero: (veniens
Sunt aũt mihi permulta, quae reliqui, huc cũ meo dãno:
Aliud verò hinc aurum, & aes rubrum,
Et foeminas graciles, splendidúmque ferrum
Abducam; quae sũ sortitus: praemiũ autẽ qui mihi dedit,
Rursus iniuriam inferens abstulit rex Agamemnon
Atrides. Et omnia referto, vt mando
Palam, vt & alij indignentur Graeci,
Si quem Danaorum adhuc sperat se decepturum,
Semper impudentia indutus. neque me
Auderet impudens vt canis licet sit, in faciem intueri:
Nec quicquã cum eo consilia communicabo, neque opus
Nam me decepit & offendit, neque item rursus

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις *πολεμίζοι· γρ. πολεμίζοι
Ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός
Κάτθαν' ὁμῶς ὅ, τ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅ, τε πολλὰ ἐοργώς·
Οὐδέ τι μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.
Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι (τῇ
Μάστακ' ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐ-
Ὣς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀΰπνους νύκτας ἴαυον,
Ἤματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων,
Ἀνδράσι μαρνάμενος ὀάρων ἕνεκα σφετεράων·
Δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων,
Πεζὸς δ' ἕνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον.
Τάων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
Ἀτρείδῃ· ὁ δ' ὄπισθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσι,
Δεξάμενος διὰ παῦρα δασάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκε·
Ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσι·
Τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν
Εἵλετ'. ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα, τῇ παριαύων
Τερπέσθω. τί δὲ δεῖ πολεμιζέμεναι Τρώεσσιν
Ἀργείους; τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
Ἀτρείδης; ἦ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο;
Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι; ἐπεὶ ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
Τὴν αὐτοῦ φιλέει καὶ κήδεται, ὡς καὶ ἐγὼ τὴν
Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητήν περ ἐοῦσαν. (σε,
Νῦν δ' ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἵλετο, καί μ' ἀπάτη-
Μή μευ πειράτω εὖ εἰδότος· οὐδέ με πείσει.
Ἀλλ' Ὀδυσεῦ, σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι,
Φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
Καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε τάφρον ἐπ' αὐτῷ
Εὐρεῖαν, μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν·
Ἀλλ' οὐδ' ὥς δύναται σθένος Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Ἴσχειν· ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
Οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τείχεος ὀρνύμεν Ἕκτωρ,
Ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκανεν·
Ἔνθα ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δέ μευ ἔκφυγεν ὁρμήν.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμιζέμεν Ἕκτορι δίῳ,
Αὔριον ἱρὰ Διῒ ῥέξας καὶ πᾶσι θεοῖσι,
Νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἅλαδε προερύσσω,
Ὄψεαι (ἢν ἐθέλῃσθα, καὶ αἴ κέν τοι τὰ μεμήλῃ)
Ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας
Νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας.
Εἰ δέ κεν εὐπλοΐην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.
Ἔστι δέ μοι μάλα πολλά, τὰ κάλλιπον ἐνθάδε ἔρρων·
Ἄλλον δ' ἐνθένδε χρυσὸν καὶ χαλκὸν ἐρυθρὸν,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον
Ἄξομαι, ἅσσ' ἔλαχόν γε. γέρας δέ μοι ὅσπερ ἔδωκεν,
Αὖτις ἐφυβρίζων ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρείδης· τῷ πάντ' ἀγορευέμεν ὡς ἐπιτέλλω,
Ἀμφαδόν· ὄφρα καὶ ἄλλοι ἐπισκύζωνται Ἀχαιοί,
Εἴ τινά που Δαναῶν ἔτι ἔλπεται ἐξαπατήσειν,
Αἰὲν ἀναιδείην ἐπιειμένος· οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη, κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι·
*Οὐδέ τι οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον. γρ. οὐδέ τι
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις

Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
γρ. δ' Ἐῤῥέτω. ἐκ γάρ* οἱ φρένας εἵλετο μητίετα Ζεύς.
Ἐχθρὰ δέ μοι τοῦ δῶρα, τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ.
Οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη
Ὅσσα τέ οἱ νῦν ἐστι, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο,
γρ. ποτινίσσεται Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν * ποτινίσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν·
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων,
Πρίν γ' ἀπὸ πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λώβην.
Κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο·
Οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
Ἔργα δ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ἰσοφαρίζοι,
Οὐδέ μιν ὣς γαμέω· ὁ δ' Ἀχαιῶν ἄλλον ἑλέσθω
Ὅστις οἱ τ' ἐπέοικε, καὶ ὃς βασιλεύτερός ἐστιν.
Ἢν γὰρ δή με σόωσι θεοί, καὶ οἴκαδ' ἵκωμαι,
Πηλεύς θήν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεται αὐτός.
Πολλαὶ δ' Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Κοῦραι ἀριστήων οἵ τε πτολίεθρα ῥύονται,
Τάων ἥν κ' ἐθέλοιμι φίλην ποιήσομ' ἄκοιτιν·
Ἔνθα δέ μοι μάλα πολλὸν ἐπέσσυτο θυμὸς ἀγήνωρ
Γήμαντι μνηστὴν ἄλοχον, εἰκυῖαν ἄκοιτιν,
Κτήμασι τέρπεσθαι τὰ γέρων ἐκτήσατο Πηλεύς.
γρ. ἐμοὶ Οὐ γάρ* ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον
Τοπρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν·
Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει
Φοίβου Ἀπόλλωνος Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.
Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Κτητοὶ δὲ τρίποδές τε καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα·
γρ. ληϊστή Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε* λεϊστή,
Οὔθ' ἑλετή, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Μήτηρ γάρ τέ με φησὶ θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα
Διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε.
Εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
Ὤλετο μέν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται·
Εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμαι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
γρ. ὤλετο μὲν *Ὤλετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
Ἔσσεται, οὐδέ κέ μ' ὦκα τέλος θανάτοιο κιχείη.
Καὶ δ' ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἐγὼ παραμυθησαίμην
Οἴκαδ' ἀποπλείειν· ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἕθεν εὐρύοπα Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἰόντες ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
Ἀγγελίην ἀπόφασθε (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων)
Ὄφρ' ἄλλην φράζωνται ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ἀμείνω,
Ἥ κέ σφιν νῆάς τε σόῃ καὶ λαὸν Ἀχαιῶν
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇς· ἐπεὶ οὔ σφισιν ἥδε γ' ἑτοίμη,
Ἣν νῦν ἐφράσσαντο, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.
Φοῖνιξ δ' αὖθι παρ' ἄμμι μένων κατακοιμηθήτω,
Ὄφρα μοι ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω.

Imponet verbis: sat autem est sibi: sed quietus (per.
Abeat in malam rē: nā ei mentē exemit cōsiliarius Iu-
Inuisa.a.mihi huius dona: honoro.a.eū in mortis loco,
Neque si mihi decies & vicies tot opes daret,
Quot ei nunc sunt, & si alicunde alia accederent
Nec quot Orchomenon aduehuntur: nec quot Thebas
Aegyptias, vbi multa in domibus opes reconditæ iacēt:
Quæ centum portarū sunt, ducenti.a.per vnāquamq.
Viri egrediuntur cum equis & curribus.
Neq. si mihi tot daret, quantum arenæq. puluerisq. est:
Nec sic adhuc animum meum inducet Agamemnon,
Priusquā oēm mihi luat animū cruciantē contumeliā.
Filiam.a.non ducam in vxorē Agamemnonis Atridæ:
Nec si aureæ Veneri pulchritudine certaret:
Operibus.a.Mineruæ cæsiæ par esset:
Ne sic quidē ipsam ducā: ipse.v. Achiuorū aliū eligat,
Qui ei conueniat, & qui maior rex sit.
Si enim me seruent dij, & domum perueniam,
Peleus mihi tunc vxorem desponsabit ipse.
Multæ autem Achiuæ sunt in Græciáque Phthiáque
Filiæ optimatum, qui ciuitates tuentur,
Harum quam voluero dilectam faciam vxorem.
Illic autem mihi plurimùm appetit animus generosus,
Ducta legitima vxore, apta coniuge,
Possessionibus delectari, quas senex acquisiuit Peleus.
Non.n.mihi vitæ æquipollens, nec quātas (opes) aiunt
Ilium possedisse benè habitatam vrbem
Antè tēpore pacis, quàm appulissent filij Achiuorum:
Nec quantas lapideū limen iaculatoris intus continet
Phœbi Apollinis Pytho in saxosa.
Parabiles namque boues & pingues oues,
Acquisibiles & tripodes, & equorum flaua capita,
Viri autem anima, vt reuertatur neque parabilis,
Neq. acceptabilis, postquā transiuerit septū dentium.
Mater enī me dicit dea Thetis argenteis pedib. insignis.
Duo fata ferre mortis ad finem. (uero.
Si quidem hic manēs Troianorū ciuitatem circa pugna
Periit quidem mihi reditus: sed gloria immortalis erit.
Quod si domum reuertar dilectam in patriam terram,
Periit mihi gloria bona: in diuturnū tēpus.a.mihi ætas
Erit neque celeriter finis mortis deprehendet.
Et alijs quoque ego consuluero
Domum nauigare: quia non amplius inuenietis finem
Ilij excelsi: valde enim ipsum altitonans Iupiter
Manu sua protegit: audaces facti sunt autem populi.
Sed vos quidem euntes optimatibus Achiuorum
Nuncium renunciate (hoc enim munus est senum)
Vt aliud considerent in mentibus consilium melius,
Quod ipsis naues seruet & populum Achiuorum
Naues ad concauas: quoniam non ipsis hoc paratum,
Quod nunc consultauerunt, me irato.
Phœnix autem hîc apud nos manens cubet,
Vt me in nauibus charam in patriam sequatur
Cras, si voluerit: vi autem neutiquam ipsum ducam.

COMMENTARIVS.

χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον) Non minùs apparet artificium in Achillis responsione, quàm in præcedenti oratione Vlyssis, vt licet Achilles expresse apud hunc Poëtam eloquentiæ laude non effulgeat, disertíq; epithetum illi non tribuatur, vt aut ipsi Vlyssi aut Nestori: tamen hinc facillime constet, eum non minus hac parte ornatum, quàm fortitudine bellica. Scilicet vt in sequenti Phœnicis oratione videbimus: Phœnix illum nō solum πρηκτῆρα ἔργων, sed etiam μύθων ῥητῆρα esse docuit. Ita enim Vlyssis orationē refellit, causæque

suæ

ſuæ patrocinatur, vt nihil amplius aut meliùs à quoquam de hoc ipſo argumento dici poſſet. Primùm igitur in ipſo limine teſtatur ſe verè, & prout animo ſuo ſtatutum eſt reſponſurum, quòd veritatis amantiſſimus & mendaciorum inimiciſſimus ſit. Deinde manifeſtè mentem ſuam exponit, quæ eſt, ſe neque ab Agamemnone, neque à reliquis Græcis perſuaſum iri vt eis auxiliũ ferat, hác ob cauſam, quòd cùm in bellis fortiores pluris fieri quàm ignauiores, eiſque maiora tribui oporteat: contrarium tamen inter Græcos fieri conſueuerit, apud quos idem eſt fortis & ignaui honor. Quod generaliùs dictum ad ſe ipſum reſtringit, qui in eodem numero fuerit. Cùm enim plura extent ſua in Græcos beneficia in deuaſtandis Troianorum finibus, & ingenti præda in medium afferenda, vnde ſibi videbatur quiddam amplius quàm cæteris deberi, vt in qua comparanda ipſe tantoperè & vnus deſudaſſet: tamen ita ſemper ſe Agamemnon geſſerit, vt plura ſibiipſi tribuerit, reliquis pauca impertitus. Quod leue tamen adhuc videretur, ſi ipſe ſaltem portione ſua frui potuiſſet: ſed eam Agamemnonem violenter ſibi eripuiſſe, cùm cæteris tamen omnibus ſua dona integra & illibata remanſerint. Id quàm iniquum fuerit, docet tum quòd, vt iam diximus, ſemel iure donata denuò repetere ſine cauſa iniurioſum ſit, tum quòd ne ſuo quidem exemplo Agamemnon edoceri potuerit: qui cùm ob ereptã Helenam bellũ Troianis intulerit, non tamen animaduerterit, aliis quoque vxores ſuas adamari: & quod ipſe pro iniuria ducit, aliis quoque tale eſſe non exiſtimet. Cũ ergo Agamemnon ſibi tantum damnum intulerit, fruſtrà ſe rogari vt emolleſcat, quod minime ſit facturus: proinde ſuadet, vt ipſe cum reliquis Græcis Hectorem à nauibus propellere conetur, hoc ipſi εἰρωνικῶς facilè dicens ſine ſuo auxilio, ſine quo alia quoque iam aggreſſus ſit, vt ædificationem muri & alia quibus caſtra præmuniuit. Ea tamen ad remorandos Troianorum impetus ſufficere non poſſe docet, quod ex eo concludit: quia cùm anteà ſe bellum gerente ad Scæas portas & ad fagum vſque tantùm Hector egredi auſus eſſet, nunc verò ſe abſente vix eſſe vt illum ea remorentur, quem vniuerſus exercitus non compeſcuerit, opus ergo illis eſſe ſua virtute. quod ideò facit, vt magis ac magis meminerint Græci, quanto Heroë ſe ipſos priuauerint, & hinc maius ſui deſideriũ illis iniiciat, factique illos eò ampliùs pœniteat. Vt autẽ meliùs legatis perſuadeat ſe immotũ in hac animi duritie remanſurũ, teſtatur ſe craſtina die in patriam profecturum. Quod conſilium quàm ipſi ſit vtile, duobus modis docet. Primùm, quòd bona ſua quæ illic non ſine ſummo ſuo incommodo propter Troianam expeditionem deſeruerat, repetiturus ſit, non ſine aliqua prædæ bello ſibi partæ acceſſione, vno excepto præmio, quod Agamemnon abſtulit: deinde, quòd cùm certò ſciat fato ſibi ſtatutã in Troiano bello mortem, quanquam cum gloria, domi verò diuturnam, ſed ingloriam vitam ſe iam decreuiſſe hanc conditionẽ illi præponere, licet anteà minoris feciſſet. Quo facto non ſolùm ſibi, ſed etiam miſeris Troianis conſulturus ſit, quorũ ſartam tectámq; vrbem relinquat: illi verò iam Iouis tuti auxilio reliqui Græcorũ exercitus impetũ non reformident. Itaq; concludit ſe diſceſſurũ, Phœnicémq; præſentem monet vt nocte ſecum tranſigat: &, ſi quidẽ velit, vna proficiſcatur, cæterùm inuitum eum ſe minimè abducturũ.

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος) Ne forſan legati arbitrarentur Achillem diſſimulanter loqui, & ea quæ reuerà præſtiturus non ſit, hæc præmittit de ſe, vt eius mores, qui à mendacio maximè ſint alieni, eò meliùs agnoſcant, perſuadeantúrque nihil ſe dicturum, quod certum & ſtabile in animo ſuo non fuerit. Eum etenim ſe quàm maximè & ipſorum inferorum loco odio proſequi dicit, qui aliud in ore promptum, aliud in pectore clauſum habuerit. Rectè. Etenim ψεῦδος μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος: Mendacium odit, quiſquis vir eſt frugi & ſapit, vt eſt apud Menandrum: nihílque magis eſt viro probo indignum, quàm aliud in titulo, aliud in pyxide habere, vt eſt in parœmia apud Senecam. Quod cum generaliter pateat, & de omni diſſimulandi modo intelligi poſſit, vt de iis quos duplices appellant, qui cùm ore amicitiam profiteantur, corde ſimultates fouent. de quibus extat illud apud Zenodotum,

μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις:

Odi hominem duplicem, Qui ſe verbis amicum, reipſa hoſtem præbet. & quæ ſunt apud noſtrum Poëtam Odyſ. ρ.

ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. & Odyſſ. σ. οἱ δ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. & apud Lucianum in libello calumniæ non temerè credendum: οὐ δὴ ἐγὼ οὐδὲν οἶμαι ἀδικώτερον οὐδὲ δυσκολωτέρους, ἢ δακόντα τὸ χεῖλος, ὑποστρέφειν τὴν χολὴν, καὶ τὸ μῖσος ἐν τῷ αὐτῷ κατάκλειστον αὔξειν, ἕτερα μὲν κεύθοντα ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ λέγοντα καὶ ὑποκρινόμενον ἱλαρῷ καὶ κωμικῷ προσώπῳ μάλα περιπαθῆ τινὰ καὶ γέμουσαν τραγῳδίαν, tamen hoc loco alium ſenſum habet: ſiquidem ſimpliciter de vera ſententiæ mentíſque ſuæ expoſitione agit Achilles, cùm ſi generaliùs acciperemus, contrarius eſſet illis ſuperioribus ſenſus: etenim hæc dicendo quæ ſequuntur, odium, ſuum in Achillem erat proditurus, & eo pacto amicitiam reuerà in pectore clauſam cohiberet. Quod omnino non innuit: ſed vt diximus, præmonet ſe ſyncerè ſequentia eloquuturum. Ex hoc loco autem Hippias colligebat, Homerum tum Vlyſſis tum Achillis mores expreſſiſſe: hunc nimirum ſimplicem & veracem, illum verſutum mendacémque, & hoc quod fingat Achillem hos verſus proferre ad Vlyſſem (verba Græca habent εἰς τὸν Ὀδυσσέα, quæ nouiſſimus Interpres I. Serranus vertit, aduerſus Vlyſſem, quod exiſtimo Hippiam intellexiſſe: nõ quòd hæc Achilles aduerſus Vlyſſem expreſſe loquatur & directè, ſed obliquè, quaſi innuat talem eſſe Vlyſſem, qualem ſeipſum eſſe negat, quod non ita inuſitatum eſt. Sæpe enim aliquem carpimus aſtutè, cùm nobis vitium non ineſſe dicimus, quod tamen in alio eſſe intelligamus) Sed contrarium docet Socrates, & Achillem hac ipſa in parte egregiè mentitum, cùm nuſquam conſtet illum aut aliquid apparaſſe, aut conatum eſſe naues in mare deducere, aut nauigaret domum: ſed valde ſtrenuè de obſeruanda veritate ſecurum fuiſſe: immò cùm poſteà affirmet Vlyſſi, ſe ſub primam lucem abnauigaturum, Aiaci tamẽ dicet ſe remanſurum: quod leuitatis fuit, & non niſi mendacis hominis, quod Hippias eius ſimplicitati & ſtoliditati tribuit, non verò verſutiæ ac dolo malo, quæ Vlyſſi peculiaria facit: vnde familiare illi eſt mentiri, & πολύτροπος nomine eum ab Homero mendacem deſignari. Sed Socrates ibi copioſè diſputat, præſtantiorem eſſe Vlyſſem Achille ob mendacium: quòd ille ſponte, hic coactus mentiatur. Qui autem in re aliqua vltrò peccant, meliores ſunt iis, qui inuiti & præter animi ſententiam peccant. Vide integrum illum dialogum, qui eſt expreſſè περὶ ψεύδους, ex Achillis & Vlyſſis comparatione.

ἀΐδαο πύλῃσιν) Per portas inferorum totos inferos intelligit ſynecdochicè. Cùm autem illis nihil poſſit horrentius aut formidoloſius excogitari, meritò fingit Homerus ea Achillem ſummoperè odiſſe, & hoc ipſum de ſummo in aliquem odio prouerbialiter dici poteſt. Quàm ſit autem odioſus ille locus, docet ipſemet Achilles Ὀδυσ. λ. vbi ita loquitur:

βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Summũ etiam odium paulò poſt exprimet, cùm dicet: τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ.

ὡς δ' ὄρνις) Hac comparatione Achilles tum ſeipſum extollit, tũ Græcos ipſos deprimit. Eos ſiquidem pullis auium implumibus comparando imbecillitatem eorum ac ignauiam ſignificat, qui propriis viribus aut dexteritate vitæ ſuæ alimenta ſubminiſtrare nõ potuerint: ſed eius ope & induſtria indiguerint, qui illis, non ſecus atque auis pullis, tum victum tum alia quoque multa hinc inde Phrygias oras deuaſtando, ſuggeſſerit. Quæ commemorat, vt grauiorem faciat Agamemnonis erga ſe iniuriam, qui ipſam eandem prædam, quam ille bello comparauerat, & ex omnium Græcorum conſenſu poſſidebat, violenter eripuerit. Ideò ſe aui illi confert, quæ cùm pullos nutriat, ipſamet tamen vitæ detrimentum patiatur, vt cui nihil ſit eſcæ illius, quam eis acquirebat, reliquum. Sic enim interpretor illa, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ.

ὀάρων ἕνεκα σφετεράων) Ex animi perturbatione Achilles in mendacium delabitur, cùm ſe Græcorum vxorum gratia pugnaſſe dicit, quod poſteà ad ſolos Agamemnonas reſtringit, item falsò: quandoquidem ſolius Helenæ gratia pugnabatur. Veriùs infrà, cùm dicet, vnius Helenæ cauſa conflatum exercitum. Hinc autem deſumere Sophoclem, qui inducat Teucrum dicentem Agamemnoni, Aiacem illius vxoris ergò ad Troiam bellum geſſiſſe, fratris Menelai vxorem eandem cum Agamemnonis vxore facientem, ait noſter Euſtathius. Sed apud Sophoclem hæc non Agamemnoni, ſed ipſi Menelao dicit Teucer, vt facilè cuiuis conſtare poteſt, qui illius Aiacem μαστιγοφόρον legerit. Immò negatiuè ibi Teucer loquitur: nam ne Menelaus ideò gloriaretur, quòd Aiax illius vxoris gratia ad Troianum bellum veniſſet, negat id ita ſimpliciter eſſe: veniſſe enim illum, vt ſuam fidem ſacramento præſtito ſolueret (de quo aliàs dictum eſt, nam in nuptiis Helenæ, cùm Menelao omnes principes Græciæ iuramento promiſerunt ſe auxilium Menelao præſtituros, ſi fortè accideret, vt illa raperetur) Quanquam non ignoro, ita quoque Teucrum alloqui Agamemnonem:

ἐπεὶ καλόν μοι τοῦδ' ὑπερπονουμένῳ θανεῖν προδήλως μᾶλλον, ἢ τῆς σῆς ὑπὲρ γυναικὸς, ἢ τοῦ σοῦ θ' ὁμαίμονος λέγω.

Vbi ſcio, tum interpretem Græcum illa poſtrema, ἢ τοῦ σοῦ θ' ὁμαίμονος λέγω, quaſi ἐπανορθωτικῶς dicta accipi: quòd illud ἢ τῆς σῆς ὑπὲρ γυναικὸς, ex iræ impetu falsò dixerit, quod expreſsè Camerarius ibidem annotat (nam interpretem Græcum id ſentire, ex collocatione verborum ſola collegi) Sed pace illorum dixerim, id conſtare mihi videtur, etiam ſimpliciter de Agamemnonis vxore loquatur: quaſi dicat, malle ſe pro fratre, quàm pro Agamemnonis vel ipſius etiam Menelai vxore mortem oppetere, neque tamen intelligatur vxor Agamemnonis pro Menelai vxore præcipitanter obiici nam propter coniunctam vtriuſque fratris cauſam hoc etiam potuit Agamemnoni dici, ſed ſeparatim, quaſi commune illis ſit, vt pro vxoribus dimicent: Menelao, quod nunc apertè probatur, Agamemnoni, quod etiam idem ei contingere poteſt: quod ſi fiat, malit Teucer nihilominus pro fratre nunc mori, quàm vel olim,

si res ita ferat, pro vxore Agamemnonis, vel nunc pro Menelai vxore. Sed forsan ista leuiora sunt, quæ si cui non probentur, æquo animo feram. Porrò in Achille manifestè iræ feruor apparet, qui se pro Græcorum vxoribus pugnasse dicit.

δώδεκα δὴ σὺν νηυσί) Opportuno loco Homerus Achillis facta ante decimum annum obsidionis commemorat, sed breuiter, cùm dicit de se ipso Achilles, se tres & viginti Troianorum vrbes, duodecim quidem maritimo, vndecim verò terrestri prælio deuastasse. Strabo ait, Achillem, cùm videret Troianos intra muros cohiberi, exteriora depopulatum, quæ circum vrbem erant. Notanda est autem summa bellandi peritia Achillis, quæ non terris tantum aut mari quoque tantùm, sed vtroque vigeat: quod tamen veteribus illis familiare fuisse existimo & vsitatissimum, vt aliàs, ni fallor, diximus.

ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους) Prouerbium est, Non soli Atridæ amant vxores: quoties significabimus suam cuique dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quenquã impunè lædi, ait Erasmus Adag. Chil. 4. centur. 6. prou. 34. Sextus Cæcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio non minus ipsis quàm iis qui iustas vxores habent, permittatur. Vide Vlpianum l. si vxor. ff. ad legem Iuliam de adult. Vergilius lib. 9. hoc est etiam imitatus, Nec solos tangit Atridas iste dolor.

ὄφρα δ' ἐγὼ) Explicuimus iam initio Iliados pag. 1. hoc esse figmentum Homericum, vt Hector & Troiani ausi non fuerint egredi, quandiu Achilles Grecis συνεμάχησε. Quod nunc manifestè ipsemet Achilles dicit, & aliàs Homerus repetet.

μὴ δ' αὖτις αὖθις) Egregiè hoc loco veteres annotabant, vt refert Eustathius, τὸ μὲν ἅπαξ ὑπὸ φίλου ἀπατηθῆναι, εὐηθείας ἐστὶ· τὸ δὲ δὶς μωρίας. id est: Semel ab amico decipi simplicitatis est, bis autem stultitię. Itaque rectè dicit Achilles se imposterum ita cautum futurum, vt ab Agamemnone decipi non possit, cùm ex præcedenti eius iniuria sapientior sit factus. Quod omnino est prudentiæ: primus enim error imprudentiæ aut casui potest imputari, secundus verò excusationem mereri non videtur. Hoc Græci prouerbialiter dicunt. δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν εἰσκρούειν λίθον: Iterũ ad eundem turpe lapidem impingere. & simplicius, δὶς ἐξαμαρτεῖν ταυτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ: Bis errare in eodem, non est sapientis viri. Ideò rectè Publianus Mimus, Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. Et Pindarus, τὰς δύο ἀμπλακίας φερτόνως dixit: quòd iteratum facinus non oporteat impunitum esse. At dici etiam solet, συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, Venia danda primùm delinquenti. Quòd autem iteratus error stulti sit, disertè effert Gregorius in epist. seruato priore illo adagio, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσι: id est, Bis ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν) De Orchomeno aliàs in Lexico. Apparet, inquit Strabo li. 9. hanc vrbem antiquitus opibus floruisse, de quib. etiam Homerus testimonium fert: nam enumerans loca, in quibus copiosa esset pecunia, sic ait, οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσεται, &c. In ea dicit Eustathius vicinos pecunias suas deponere solitos securitatis gratia, propter munitum eius loci præsidium. De Thebis Aegyptiis vide etiam Strab. lib. 17.

κούρην δ' οὐ γαμέω) Superioribus respondit illi parti orationis Vlyssis, qua dona ei ab Agamemnone oblata, tripodes, auri talenta, lebetes, equos, & septem fœminas recensebantur. Nunc verò sequenti parti, qua ei Agamemnon filię connubium pollicebatur, respondet eamq; plane recusat: non quòd in filia quippiam reprehendat, nam etiamsi iis omnibus quæ præstantẽ fœminam deceat, ornata fuerit, eam accepturus non sit: odio nimirum Agamemnonis, cuius affinitatem refugiat, ὡς καὶ πρὸς ἄγη, vt antea præmonuit, Visitatum porrò fuit illis etiam temporibus dissidia matrimoniis componere, quasi hoc affinitatis vinculo disiuncti animi arctissime colligentur. Nostris temporibus in Gallia funestissimum fuit eiusmodi matrimonium, & animos non quidem coniugum, sed coniugij authorum potiùs dissoluit quàm conglutinauit.

ὅς βασιλεύτερός ἐστι) Respicit Achilles ad dictum superius Nestoris, εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει. Sed videtur acerbitatis quippiam in hoc dicto Achillis subesse, quasi dicat regiam potestatem rẽ pene nihili sine virtute. multos enim reperturus erat Achille opulentiores, sed fortiorem neminem.

εἰκυῖαν ἄκοιτιν) Nota, inquit Eustathius, non fuisse primum Æschylum, qui dixerit κηδεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἀριστεύει μακρῷ: hoc est, optimum esse vnicuique aptam sibi & conuenientem vxorem ducere, & superba coniugia non amare. Nam Homerus id primus hoc loco in Achille docet. Huc addo consilium Pittaci apud Laërtium, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Quod Plut. de liberis educandis repetit, sumptum à dicto veteri puerorum turbines agitantium & circumagentium flagellis. Notum est enim, Atarnitem quendam consuluisse Piteacum, vtra sibi vxor ducenda esset, duas quippe se expetete: alteram quidem opibus sibi & genere parem, alteram vtraque in re excellentem: cui Pittacus nihil aliud respondit, nisi vt ad triuium ciuitatis pergeret, quò ludendi causa pueri conueniunt, eósque consuleret quid facto opus esset, sequeretúrq; illorum monita. Sícq; factũ est, adolescénsq; ille Atarnites puerorum vocibus monitũ, ęqualem sibi duxisse. Nam pueri clamitabant, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: id est, Turbinem tibi conuenientẽ vel qui secundum te est agita. Sic enim vertendum est, nõ vt Erasmus, Æqualẽ tibi vxorem ducito, vt monuit olim H. Stephanus. Idem consilium Callimachus Dioni post narratum illud superius factũ suggessit, cuius extat in eam rem Epigramma apud Laërtium in vita Pittaci. Eò pertinet quod est apud Euripidẽ in Rheso (quam tragœdiam tamen quidam, vt Iul. Scaliger, Sophocli tribuunt.) οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω, Nolim ex potentioribus me coniugem. Sunt autem verba Dolonis, cui speculationis præmium vnã sororum pollicebatur Hector. Hoc porrò vt constat, ex hoc loco primus sub persona Achillis Homerus docuit, cùm Achilles se εἰκυῖαν ἄκοιτιν ducturum dicit.

οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς) Ditissimum fuisse Delphicum templum priscis temporibus, ex hoc loco docet Strabo lib. 9. quod Phocenses postmodum sunt deprædati, vnde Phocicum siue Sacrũ bellum exarsit, vt Onomarchus, Phayllus, & qui sub Phalæco erant, qui postremi aggressi fuerant solum templi apetire, cùm à quodam esset dictum, argenti & auri magnam vim ibi defossam esse, iamq; locum circa focum & tripodem excauare cœperant. Qui verò thesaurum indicauerat, inquit Diod. Siculus lib. 16. testimonio clarissimi & antiquissimi Poetæ nitebatur, vbi ait, οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς, &c. Sed cùm à militibus loca prope tripodem foderẽtur, magnis terræ tremoribus factis, Phocenses valde sunt perterriti: planéq; ita Deis animaduersionem in sacrilegos præmonstrantibus, ab eo negotio destiterunt. Hæc Diodorus (quæ etiam Ælianus ex parte refert Var. histor. lib. 6. cap. 9.) ex quibus cõstat, eum vocem ἀφήτορος pro thesauro accepisse. vt quoidam existimare etiam refert Strabo dicto lib. 9. neq; dubito quin Diodorum intelligat, vt quo videatur posterior. Nam Diodorus Iulij Cæsaris temporibus vixit, quanquam etiam ad Augusti tempora peruenerit: sed Strabo sub Augusto vixit, & ad Tiberium Cæsarem pertigit, vt cuius multis locis meminerit: proinde crediderim iam euulgatos fuisse Diodori libros paulò antè, quàm Strabo opus suum Geographicum inchoaret, & ex hoc ipso loco videtur comprobari. Sunt tamen qui dicant, vt idem Strabo testatur, aliam Delphici templi direptionem hac Phocensi priorem euenisse, quæ diuitias ab Homero commemoratas egesserit: quarum ne vestigium quidem ad posteriores peruenerit, & eam tempestatem, qua Onomarchus & Phayllus templum deprædati sunt.

ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες) Rationem reddit, cur tot oblata sibi ab Agamemnone dona repudiet: nimirũ quòd illis deliniri se pręuideret, vt apud Troiam remaneret, vbi moriendum sibi esse intelligebat: itaque se diuitiarũ amore tanto non teneri, vi illis diuturnam vitam suam, qua nihil sit homini charius (intelligat lector me ipsum Achillis affectum exprimere, qui nunc pote ita sentiat, cùm alias gloriam vitę diuturnitati postposuerit) velit postponere, cùm pręcipuè diuitię facile possint comparari, vita autem semel amissa nunquam reparari, cuius prorogationem, si domi se cõtinuerit, prędictam sibi à Thetide matre subiicit. Quod autem ad geminum Achillis fatum attinet, vide quę dicta sunt sup. lib. 1. pag. 10. in vocibus, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ. Est autem duplicitas faci apud Homerum vulgaris, vt quando Iupiter de Sarpedone deliberat: & cùm Corinthius vates Polydus filio Euchenori vaticinatur, eum aut domi morbo periturum, aut ad Troiam pugna superatum iri. Qua de re nos aliàs etiam disputauimus.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀπέειπεν,
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας (περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν)
Εἰ μὲν δὴ νόστον γε μετὰ φρεσὶ φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ
ἠ. βάλλεαι, οὐδέ τι *Βάλλεαι, οὐδέ τι πάμπαν ἀμυνέμεν νηυσὶ θοῇσι

Sic dixit: hi autẽ omnes quieti facti sunt silentio,
Sermonem admirãtes: admodum enim durè negabat,
Tãdẽ. a. interlocutus est senex equitator Phœnix (Achi.
Lacrymas cũ gemitu effũdẽs. valdẽ. n. timebat nauib.
Si quidem iam reditum animum clare Achilles
Inducis, neque omninò defendere à nauibus velocibus
Ignem

Ignem vis nociuum, quoniam ira incidit animo,
Quomodo postea à te, chare fili, hic relinquar
Solus? tecum verò me misit senex equitator Peleus,
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni misit
Infantem, nondum peritum cõmuniter pernitiosi belli,
Neque concionum, vbi vbi viri egregij redduntur:
Propterea me misit, vt docerem te ista omnia,
Sermonúmque elocutor vt esses, actórque operum.
Itáque à te, dilecte fili, non velim
Relinqui: neque si mihi promitteret Deus ipse
Senectutem abradẽs, effecturũ me iuuenẽ pubescentem:
Qualis (erã) cùm primũ liqui Graciã pulchras mulie-
Fugiens iurgia patris Amyn. Orimenidæ, (res habentẽ,
Qui mihi ob pellicem irascebatur pulchricomam,
Quam ipse diligebat: & contemnebat vxorem,
Matrem meã: hæc.a. semper me rogabat genib. prehẽsis
Pellici miscerer, vt odio haberet senem.
Et obediui & feci: pater autem meus statim suspicatus,
Multa imprecatus est. odiosas verò inuocabat Furias,
Ne vnquam genibus meis imponerem dilectum filium
Ex me genitum, dij autem perfecerunt imprecationes,
Iupitérque infernus & dura Proserpina.
Tunc mihi nõ amplius omnino coërcebatur in mẽtibus
Patris irati in domo vt versarer. (animus,
Certè quidem multũ familiares & cognati circùm exi-
Ibi orantes me detinebant in ædibus. (stentes
Multas.a. pingues oues & curuè gradiẽtes nigros boues
Mactabant: multi autem sues florentes pinguedine
Assati extendebantur per flammam ignis.
Multum autem ex dolijs vinum bibebatur huius senis.
Per nouem noctes.a. circa me ipsum noctes agebant.
Hi quidẽ per vices custodias habebãt: neq. vn. extingue
Ignis, alter quidem in porticu benè munitæ aulæ: (batur
Alter autem in vestibulo ante thalami fores:
Sed quando iam decima mihi aduenit nox obscura,
Et tunc ego thalami foribus densè compactis,
Ruptis, exiui, & transilij septum aulæ
Facilè, latens custodésq; viros, famulásque mulieres.
Fugi postea procul per Græciam spatiosam:
In Phthiam perueni glebosam, nutricem ouium,
Ad Peleum regem: hic autem me libens excepit,
Et me amauit vt pater suum filium amaret
Solum, extrema ætate natum, amplis in possessionibus.
Et me diuitem fecit, multũ autem mihi dedit populum.
Incolebam autẽ extremã orã Phthiæ, Dolopib. imperãs:
Et te tantum feci, ô dijs par Achilles,
Ex animo diligens: quoniam nolebas cum alio,
Neque ad conuiuium ire: neque in ædibus comedere,
Ante quàm te super meis ego genibus collocans,
Obsonióq; satiarem præincidens, & vinum adhibens.
Sæpe mihi rigasti in pectoribus vestem,
Vinum euomens, in infantia quæ cura indiget:
Sic propter te permulta passus sum, & multa laboraui,
Hæc cogitans, quæ mihi non dij prolem perfecerunt
Ex me, sed te in filium, ô dijs similis Achilles,
Adoptabã, vt à me aliquando sæuã mortẽ propulsares.
Sed, Achilles, mitiga animum magnum, neq. te oportet
Crudele cor habere: flexibiles autem sunt & dij ipsi,

Πῦρ ἐθέλεις ἀΐδηλον, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ·
Πῶς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο φίλον τέκος αὖθι λιποίμην
Οἶος; σοὶ δέ μ' ἔπεμπε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς
Ἤματι τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε
Νήπιον, οὔπω εἰδόθ' ὁμοιΐου πολέμοιο,
Οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσι·
Τοὔνεκά με προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα,
Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.
Ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ', οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα,
Οἷον ὅτε πρῶτον λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Φεύγων νείκεα πατρὸς Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο,
Ὅς μοι παλλακίδος περιχώσατο καλλικόμοιο,
Τὴν αὐτὸς φιλέεσκεν, ἀτιμάζεσκε δ' ἄκοιτιν,
Μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' αἰὲν ἐμὲ λισσέσκετο γούνων
Παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα·
Τῇ πιθόμην, καὶ ἔρεξα. πατὴρ δ' ἐμὸς αὐτίκ' ὀϊσθεὶς
Πολλὰ κατηρᾶτο, στυγερὰς δ' ἐπεκέκλετ' Ἐρινῦς, γρ. ἐφεζέσθαι
Μήποτε γούνασιν οἷσιν* ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα· θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαρὰς,
Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ* Περσεφόνεια. γρ. φερσεφόνεια
Ἔνθ' ἐμοὶ οὐκέτι πάμπαν ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
Πατρὸς χωομένοιο κατὰ μέγαρα *στρωφᾶσθαι. γρ. στροφᾶσθαι
Ἦ μὲν πολλὰ ἔται καὶ ἀνεψιοὶ ἀμφὶς ἐόντες
Αὐτοῦ λισσόμενοι κατερήτυον ἐν μεγάροισι·
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Ἔσφαζον, πολλοὶ δὲ σύες θαλέθοντες ἀλοιφῇ
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο·
Πολλὸν δ' ἐκ κεράμων μέθυ πίνετο τοῖο γέροντος.
Εἰνάνυχες δέ μοι ἀμφ' αὐτῷ* παρὰ νύκτας ἴαυον, γρ. περὶ
Οἱ μὲν ἀμειβόμενοι φυλακὰς ἔχον· οὐδέποτ' ἔσβη
Πῦρ· ἕτερον μὲν ὑπ' αἰθούσῃ εὐερκέος αὐλῆς,
Ἄλλο δ' ἐνὶ προδόμῳ, πρόσθεν θαλάμοιο θυράων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη μοι ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννὴ,
Καὶ τότ' ἐγὼ θαλάμοιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας
Ῥήξας ἐξῆλθον, καὶ ὑπέρθορον ἑρκίον αὐλῆς
Ῥεῖα, λαθὼν φύλακάς τ' ἄνδρας δμωάς τε γυναῖκας.
Φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο,
Φθίην δ' ἐξικόμην ἐριβώλακα, μητέρα μήλων,
Ἐς Πηλῆα ἄναχθ'· ὁ δέ με πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καί με φίλησ' ὡσεί τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ
Μοῦνον, τηλύγετον, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι·
Καί μ' ἀφνειὸν ἔθηκε, πολὺν δέ μοι ὤπασε λαόν·
Ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης, Δολόπεσσιν ἀνάσσων.
Καί σε τοσοῦτον ἔθηκα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ θυμοῦ φιλέων, ἐπεὶ οὐκ ἐθέλεσκες ἅμ' ἄλλῳ
Οὔτ' ἐς δαῖτ' ἴεναι, οὔτ' ἐν μεγάροισι πάσασθαι·
Πρίν γ' ὅτε δή σ' ἐπ' ἐμοῖσιν ἐγὼ γόνασι καθίσας,
Ὄψου τ' ἄσαιμι προταμὼν, καὶ οἶνον ἐπισχὼν,
Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα
Οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ·
Ὣς ἐπὶ σοὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον, καὶ πόλλ' ἐμόγησα,
Τὰ φρονέων, ὅ μοι οὔτι θεοὶ γόνον ἐξετέλειον
Ἐξ ἐμεῦ· ἀλλά σε παῖδα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ
Ποιεύμην, ἵνα μοί ποτ' ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τί σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,

Τῶν περ καὶ μεῖζον ἀρετὴ, τιμή τε βίη τε.
Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσι,
Λοιβῇ τε κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμὼ·
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' Ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο·
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ πόρε καὶ σὺ Διὸς κούρῃσιν ἕπεσθαι
Τιμὴν, ἥ τ' ἄλλων περ ἐπιγνάμπτει φρένας ἐσθλῶν.
Εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι, τὰ δ' ὄπισθ' ὀνομάζοι
Ἀτρείδης, ἀλλ' αἰὲν ἐπιζαφελῶς χαλεπαίνοι,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε μῆνιν ἀποῤῥίψαντα κελοίμην
Ἀργείοισιν ἀμυνέμεναι χατέουσί περ ἔμπης·
Νῦν δ' ἅμα τ' αὐτίκα πολλὰ δίδοῖ, τὰ δ' ὄπισθεν ὑ-
Ἄνδρας δὲ λίσσεσθαι ἐπιπροέηκεν ἀρίστους (πέστη.
Κρινάμενος κατὰ λαὸν Ἀχαιϊκὸν, οἵ τε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατοι Ἀργείων· τῶν μὴ σύ γε μῦθον ἐλέγξῃς,
Μηδὲ πόδας· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν
Ἡρώων, ὅτε κέν τιν' ἐπιζάφελος χόλος ἵκοι,
Δωρητοί τε πέλοντο, παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσι.
Μέμνημαι τόδε ἔργον ἐγὼ πάλαι, οὔτι νέον γε
Ὡς ἦν· ἐν δ' ὑμῖν ἐρέω πάντεσσι φίλοισι·
Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι
Ἀμφὶ πόλιν Καλυδῶνα, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον·
Αἰτωλοὶ μὲν ἀμυνόμενοι Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Κουρῆτες δὲ διαπραθέειν μεμαῶτες ἄρηϊ.
Καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσε
Χωσαμένη, ὅ οἱ οὔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
Οἰνεὺς ῥέξ', ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ' ἑκατόμβας,
Οἴῃ δ' οὐκ ἔρρεξε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Ἢ λάθετ', ἢ οὐκ ἐνόησεν· ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
Ἡ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα,
γρ. θρέψεν *Ὦρσεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν.
Πολλὰ δ' ὅγε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα
Αὐτῇσιν ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων. (μακρὰ
Τὸν δ' υἱὸς Οἰνῆος ἀπέκτεινεν Μελέαγρος,
Πολλέων ἐκ πολίων θηρήτορας ἄνδρας ἀγείρας,
Καὶ κύνας· οὐ μὲν γάρ κ' ἐδάμη παύροισι βροτοῖσι·
Τόσσος ἔην, πολλοὺς δὲ πυρῆς ἐπέβησ' ἀλεγεινῆς.
Ἡ δ' ἀμφ' αὐτῷ θῆκε πολὺν κέλαδον καὶ ἀϋτὴν
Ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρματι λαχνήεντι,
Κουρήτων τε μεσσηγὺ καὶ Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Ὄφρα μὲν οὖν Μελέαγρος ἀρηΐφιλος πολέμιζε,
Τόφρα δὲ Κουρήτεσσι κακῶς ἦν, οὐδ' ἐδύναντο
Τείχεος ἔκτοθεν μίμνειν, πολέες περ ἐόντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδυ χόλος (ὅστε καὶ ἄλλων
Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον πύκα περ φρονεόντων)
Ἤτοι ὁ μητρὶ φίλῃ Ἀλθαίῃ χωόμενος κῆρ

Quorum etiam maior virtus honorq́ potentiáque
Tamen hos suffimentis, & votis benignis,
Libaminéque nidoréque conuertunt homines
Precantes, cùm quis præuaricatus fuerit vel peccarit:
Etenim Litæ sunt Iouis filiæ magni,
Claudæque rugosæque strabæque oculis,
Quæ & post Aten curant euntes.
Noxa verò robustaq́ & pedibus integra: ideo omnes
Longè præcurrit: anteuertit autē omnem per terram
Lædens homines. Illæ verò medentur post modo.
Qui quidem venerabitur filias Iouis propius accedētes,
Hunc valde iuuant, & exaudiunt precantem,
Qui .a. recusauerit, & duriter negauerit, s. se velle flecti,
Precantur tunc hæ Iouem Saturnium euntes
Eum vt Noxa simul sequatur, quò læsus pœnas luat.
Quare Achilles, da & tu Iouis filias sequi
Honorem, qui aliorum flectit mentem fortium.
Si etenim nō dona ferret aliáque in posterū nominaret
Atrides, sed semper grauiter iratus esset:
Non equidem te ira abiecta, hortarer
Argiuis auxiliari indigentibus quantumlibet.
Nūc verò simul statī multa dat, aliaq́ in posterū pollice
Viros .a. ad precandū insup. misit præstātissimos, (tur.
Delectos inter exercitum Achaicum, qui tibi ipsi (nas,
Amicissimi sunt Argiuorū: horum ne tu orationem sper
Neq. pedes: antea .a. nō reprehēdēdū erat te iratū esse.
Sic & priscorum audiuimus laudes virorum
Herourm, quando aliquem vehemens ira occuparet,
Donísque placabiles erant exorabilésque verbis.
Memini hoc factum ego vetustum, neutiquam recens.
Vt acciderit: inter vos autem exponam omnes amicos.
Curetes pugnabant & Aetoli pugnaces
Circa vrbem Calydona, & se mutuo interficiebant.
Aetoli quidem defendentes Calydona amœnam,
Curetes autem deuastare cupientes bello.
Etenim in hos malum aurea sede Diana excitauit
Irata, quòd ei non primitias in vbere solo
Oeneus sacrificauerat: alij .v. dij epulati sunt hecatōbas,
Soli verò non sacrificauit Iouis filiæ magni,
Siue oblitus est, siue nō aduertit: nocuit certè multū aīo
Hæc autē irata, diuinū genus sagittis gaudens, (dētibus
Incitauit in gramine cubātem suē syluestrem candidis
Qui mala multa faciebat vastans Oenei campum.
Multas .a. hic funditus humi prostrauit arbores altas
Cum ipsis radicibus, & ipsis floribus pomorum.
Hunc autem filius Oenei occidit Meleager,
Multis ex ciuitatibus venatores viros congregans
Et canes: non enim domitus fuisset paucis hominibus:
Tantus erat, multos autem rogū ascendere fecit tristem.
Hæc autem de ipso excitauit magnū tumultū & præliū
Pro apri capite, & pelle setosa,
Curetásque inter & Aetolos magnanimos.
Quandiu quidem igitur Meleager bellicosus pugnabat,
Tamdiu Curetibus malè erat, neque poterant
Mœnia extra manere, multi quamuis essent.
Sed quando iam Meleagrū inuasit ira (quæ & aliorū
Inflat in pectoribus mētē prudenter quāuis sapientiū)
Certè hic matri dilecta Althææ iratus corde,

Iacebat

Iacebat apud legitimam vxorem pulchrã Cleopatram
Filiam Marpissæ pulchræ Eueni filiæ,
Idque qui fortissimus inter terrestres fuit viros,
Eorũ qui tunc erant,& sanè cõtra regem sumpsit arcũ
Phœbum Apollo pulchræ gratiâ nymphæ (s.Marpissæ.)
Hanc verò in ædibus pater & veneranda mater,
Alcyonem vocabant cognomine: quòd ipsius
Mater Alcionis luctuosæ casum ferens
Flebat, quando ipsam longè iaciens rapuit Phœ. Apollo.
Huic is accubabat, iram cruciantem animum digerens,
Propter imprecationes matris iratus, quæ dijs
Multùm dolens supplicabat, propter fratris cædem.
Multũ autẽ & terrã multa nutrientẽ manib. pulsabat,
Inuocans Plutonem & grauem Proserpinam,
In genua considens: rigabatur autem lacrymis sinus,
Vt filio darent mortẽ: hãc autẽ per aërẽ vagãs Erinnys
Exaudiuit ex Erebo, implacabilem animum habens:
Horũ.a. circa portas tumultus & strepitus excitabatur
Turres dum ferirentur: hunc autem orabant senes
Aetolorum, mittebántque deorum sacerdotes optimos
Vt exiret & opem ferret, polliciti magnum donum:
Vbi pinguissimus ager est Calydonis amœnæ,
Ibi ipsum iusserunt prædium amœnum eligere
Quinquaginta iugerum. dimidiũ quidẽ vitiferi soli,
Dimidium autẽ ad nudam arationem terræ diuidere.
Multũ autẽ ipsum obsecrabat senex equitator Oeneus,
Limen conscendens excelsi thalami,
Quatiens conglutinatos asseres, suppliciter rogãs filiũ:
Multum autem hunc sorores, & veneranda mater
Rogabant: hic autẽ magis recusabat: multúmque socij,
Qui sibi maximè reuerendi & amicissimi erant omniũ:
Sed neque sic huius animum in pectoribus flectebant.
Antequã iam thalamus frequẽter percutiebatur ipsiq́.
Conscẽdebãt Curetes, et incẽdebãt magnã vrbẽ: (turres
Et tum iam Meleagrum formosa vxor
Rogauit eiulans, & ei recensuit omnes (rit:
Miserias quæ hominib. cõtingũt, quorũ vrbs captafue
Viros quidẽ alij occidunt. vrbẽ.a. ignis in puluerẽ rede-
Liberos.a. alij abducunt graciléſque mulieres (git.
Huius.a. commouebatur animus audientis mala opera.
Perrexit autem ire, corporique arma induit splendida.
Hic quidem ab Aetolis propulsauit malum diem,
Cedens suæ iræ: huic autem non item dona persoluerũt,
Multáque & decora: malum tamen depulit vel sic,
Sed tu ne mihi ista cogites mentibus, neque te dæmon
Huc vertat, ô amice, vituperabilius autem esset,
Nauibus incensis auxiliari: sed propter dona
Veni: æquè te ac deum honorabunt Achiui.
Si autem sine donis pugnam viros perdentem ineas
Nõ itẽ æquè cũ honore eris, bellũ quãuis propulsaueris.

Κεῖτο παρὰ μνηστῇ ἀλόχῳ καλῇ Κλεοπάτρῃ,
Κούρῃ Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης,
Ἴδεώ θ' ὃς κάρτιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν,
Τῶν τότε, καί ῥα ἄνακτος ἐναντίον εἵλετο τόξον
Φοίβου Ἀπόλλωνος, καλλισφύρου εἵνεκα νύμφης.
Τὴν δὲ τότ' ἐν μεγάροισι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἀλκυόνην καλέεσκον ἐπώνυμον, οὕνεκ' ἄρ' αὐτῆς
Μήτηρ Ἀλκυόνος πολυπενθέος οἶτον ἔχουσα
Κλαῖ' ὅτε μιν ἑκάεργος ἀνήρπασε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Τῇ ὅγε παρκατέλεκτο, χόλον θυμαλγέα πέσσων,
Ἐξ ἀρέων μητρὸς κεχολωμένος, ἥ ῥα θεοῖσι
Πόλλ' ἀχέουσ' ἠρᾶτο κασιγνήτοιο φόνοιο.
Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρβην χερσὶν ἀλοία,
Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν,
Πρόχνυ καθεζομένη· δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι,
Παιδὶ δόμεν θάνατον· τῆς δ' ἠεροφοῖτις Ἐριννὺς
Ἔκλυεν ἐξ Ἐρέβεσφιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσα.
Τῶν δὲ τάχ' ἀμφὶ πύλας ὅμαδος καὶ δοῦπος ὀρώρει,
Πύργων βαλλομένων· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Αἰτωλῶν, πέμπον δὲ θεῶν ἱερῆας ἀρίστους
Ἐξελθεῖν καὶ ἀμῦναι, ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον,
Ὁππόθι πιότατον πεδίον Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Ἔνθα μιν ἤνωγον τέμενος περικαλλὲς ἑλέσθαι
Πεντηκοντόγυον· τὸ μὲν ἥμισυ, οἰνοπέδοιο,
Ἥμισυ δὲ, ψιλὴν ἄροσιν πεδίοιο ταμέσθαι.
Πολλὰ δέ μιν λιτάνευε γέρων ἱππηλάτα Οἰνεὺς,
Οὐδοῦ ἐπεμβεβαὼς ὑψηρεφέος θαλάμοιο,
Σείων κολλητὰς σανίδας, γουνούμενος υἱόν.
Πολλὰ δὲ τόνδε κασίγνητοι καὶ πότνια μήτηρ,
Ἐλλίσσονθ'· ὁ δὲ μᾶλλον ἀναίνετο· πολλὰ δ' ἑταῖροι,
Οἵ οἱ κεδνότατοι καὶ φίλτατοι ἦσαν ἁπάντων·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θάλαμος πύκα βάλλετο, τοὶ δ' ἐπὶ πύργων
Βαῖνον Κουρῆτες, καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ·
Καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
Λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα
Κήδε' ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει.
Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα.
Βῆ δ' ἰέναι, χροῒ δ' ἔντε' ἐδύσατο παμφανόωντα.
Ὣς ὁ μὲν Αἰτωλοῖσιν ἀπήμυνεν κακὸν ἦμαρ,
Εἴξας ᾧ θυμῷ· τῷ δ' οὐκέτι δῶρ' ἐτέλεσσαν
Πολλά τε καὶ χαρίεντα· κακὸν δ' ἤμυνε καὶ αὔτως.
Ἀλλὰ σὺ μή μοι ταῦτα νόει φρεσὶ, μηδέ σε δαίμων
Ἐνταῦθα τρέψειε φίλος· κάκιον δέ κεν εἴη
Νηυσὶν καιομένῃσιν ἀμυνέμεν· ἀλλ' ἐπὶ δώροις
Ἔρχεο· ἶσον γάρ σε θεῷ τίσουσιν Ἀχαιοί.
Εἰ δέ κ' ἄτερ δώρων πόλεμον φθισήνορα δύῃς,
Οὐκ ἔθ' ὁμῶς τιμῆς ἔσεαι, πόλεμόν περ ἀλαλκών.

COMMENTARIVS.

οὐδέ δὴ μετίειπε) Cùm omnes isti legati, inter quos etiam erat Phœnix, vt anteà vidimus, superius Achillis responsum audiuissent, adeò obstupefacti fuisse dicuntur, vt penitus obmutuerint illius duritie perculsi, quòd tantùm abest vt aliquantulum eius remollesceret animus, vt potius durior & peruicacior factus videretur: & illud ex eo indicauit, quòd se discessum parare in patriam absolutè denunciasset. Tandem verò præceptor eius Phœnix rupit silentia longâque oratione discipulum suum affatur: neque omnino sine fructu, vt posteà videbimus. Eius autem artificium retexuit iam Plutarchus in lib. de Homero paucis quidem, sed copiosè satis. Phœnix ergo, inquit, metuens ne deprecatio iusto languidior esset, lacrymas addit. Ac primùm assentitur instituto in patriam abeundi, dicens se nolle relinqui, eo nauigante: id quod erat Achilli gratũ, causámq; refert quomodo sibi eũ Peleus crediderit educãdum puerum etiamnum, docendúmque & dicere & agere. Inserit etiam narrationi peccata per ætatem à seipso cõmissa, innuens cõsilij expertem esse iuuentutẽ. In progressu orationis nihil omnino, quod faceret ad exhortandũ, prætermittit, artificiosè omnia capita tractans: honestum esse reconciliari deprecanti, ac dona mittenti, & prætereà legatos, viros præstantissimos, & maximè apud

omnes honoratos. Se quoque meritò debere impetrare quod petat quippe alumnum & præceptorem. Pœnitentia correptum iri, si præsentem dimiserit occasionem: exempli causa narrationem de Meleagro inserens, qui ipse quoque à suis rogatus, vt patriæ opitularetur, non antè assensus sit, quàm necessitas patriæ iam calamitatibus circumuentæ eò adegit. Et ita quidem Plutarchus. Sed nos rem magis expressè ob oculos ponamus. Primùm Phœnix occasionem loquendi ex postremis Achillis verbis arripuit, in quibus cùm reliquis duobus legatis suaderet, vt responsum suum optimatibus Græcorum renunciarent, Phœnicem tamen iubebat secum remanere, vt vnà crastina die proficiscerentur: relicto tamen ei arbitrio & libera voluntate vel discedendi vel remanendi apud naues, quòd eum videlicet inuitum abducere nolit. Vnde videbatur sequi, Achillem valde non curare ac sollicitum esse, vtrum Phœnix etiam discederet, séque eum non minus socium itineris optare, quàm vt inter Græcos relinqueretur: vtique enim siue ipse discedere velit, siue non, nihil se de suo consilio remissurum. Quod Phœnici ansa fuit excipiendi, nolle se, discedente Achille, solum remanere, neque id honestum esse Achilli, vt quem à patre vitæ & morum moderatorem haberet, nunc à se dimitteret. Nam hoc planè innuit tota illa commemoratio demandatæ sibi à Peleo instituendi Achillis prouinciæ, & suæ ea in parte operæ diligenter & grauiter præstitæ, vt cuius beneficio Achilles tantus euaserit. sed cùm datus ei sit ad Troianum bellũ comes, quo ipse è Phthia ad Agamemnonem à Peleo missus est rudis adhuc, & tum bellorum tum etiam concionum imperitus, quam ruditatem ac imperitiam ipse perpoliuerit & excoluerit, Achilli indecorum esse eum, à quo tam sedulò & fideliter instructus sit, desercre, firmissimo est argumento. Itaque concludit, se non posse adduci, vt ab Achille relinquatur, ne siquidem Deus ipse iuuenilem ætatem ei restituat (quæ alioqui senibus exoptari tam obnixè solet, vt eius gratia nihil non facturi esse videantur) qualis in eo vigebat tunc, cùm primùm Græciare licta ad Peleum confugit. vbi commodè altiùs repetit, & ab ipso capite quomodo Achillis institutioni & educationi præfectus sit, vt cùm Achilles intelligat se sub eo præceptore iam à teneris vnguiculis vixisse, maiore eius reuerentia tangatur, qua ratione præmunit sibi Phœnix faciliorem aditum ad Achillis beneuolentiam, his quasi cuniculis illius μεγαλοκαρδίαν imminuens, vt minus precibus suis & monitis sequentibus resistat. Non igitur authoritate sua simpliciter in discipulum vtitur, sed eam amicitiæ testimonio condit, quia intractabile eius ingenium his blanditiis erat emolliendum. Et hoc est primum argumentum huius orationis, vel potius solùm, vt diximus, quasi vestibulum & præmunitio ad validiora, nimirum conciliatio Achillis beneuolentiæ. Quo facto rem ipsam proponit, & suæ legationis munus exequitur, suadétque Achilli, vt sedata ira patiatur se exorari: idque quintuplici argumẽto. Primùm à maiori sumpto ex Deorum exemplo, quod ita concinnari potest: Si Dij qui Achille maiores sunt, flectũtur precibus, &c. Ergo Achilles, qui Diis minor est, debet flecti. Alterum est ex reuerẽtia, quæ Litis (id est precibus) exhiberi debet, in eúmque finẽ adducit earum diuinum genus, cùm eas Iouis filias appellat: deinde exitum quem sortiuntur illi, qui eas neglexerint, aut qui veneratifuerint: hos siquidem gratiam apud eas promereri, illos verò pœnas Noxæ, quam Aten vocat, luere. Proinde monet Achillem, vt earum non solùm veneratione, sed etiam formidine tangatur. Tertium argumentum est ab Agamemnonis exemplo, qui etiam iram suam deposuerit, atque adeò tot dona ipsi offerat, quibus allici eam conueniat. Quibus annectit etiam legatorum ipsorũ præstantiam, quæ non parum momenti apud eum habere debeat, vt eorum orationem flocci non faciant & aspernetur: quod quarti argumenti locum obtinet. Quintum est ab exemplo Meleagri vetusto desumptum, in quo docet, quantũ incõmodi afferre possit diuturna Achillis ira non solùm vniuerso exercitui, sed ipsi etiam Achilli: qui si auxilium Græcis tum demũ præstiterit, cùm iã ab ipso hoste profligabuntur, pœnitentia tangetur, & serius factis iã malis mederi volet, quæ nunc facilè possit præuertere. Monet ergo, ne, vt Meleager, durus adeò sit & implacabilis: sed tot donis sibi ab Agamemnone oblatis illectus, & sibi gloriã & Græcis salutẽ coparet, cùm post inflicta iã mala eũ sine dubio ipsis succurrere oporteat: quod tamen sine eius honore futurũ est, quia dona illa non sit habiturus, non secus atque ipse Meleager. Nam Phœnix, vt mox etiam videbimus, gloriam Achillis in his immensis donis collocat.

ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες) Existimo hæc verba ad vtrumque præcedentium referri posse, nimirum ad bellum & ad concionem, cùm tamen ad concionem tantùm Eustathius referat. Nam & infinitis locis apud Homerum μάχην κυδιάνειραν appellat.

μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι) Alterum ad cõciones, alterum ad bella pertinet: erat autem vtriusque imperitus Achilles anteà, nunc hic egregius magister eum in vtroque fecit præstantissimum. Vbi vides, quas partes in duce optimo requirat Vates: eas nimirum, quibus verum illius exemplar Achillem exornat. Oportet ergo eum vtrumque præstare posse & in deliberando, hoc est in cœtibus & concionibus prudens consilium suggerere (neque enim hîc μύθων ῥητὴρ is est intelligendus, qui nugas aut nescio quæ futilia in foro deblaterat, sed qui & prudenter & eleganter animi sui sensa eloquitur) & ad ipsa bellica opera, quæ maturam deliberationem debent consequi, paratum & instructum esse, vt nihil in eo, quod ad rei executionem necessarium fuerit, desiderari possit. Hæc autem duo ita sunt coniuncta, vt qui vnum ab altero separet, summum amicitiæ & societatis illorum iugum disrumpat & dissipet: nec quisquã ex vno aut altero tantum laudis sibi conciliare potest, ac ex vtriusque vnita facultate. Vnde etiam ipse Nestor identidem alterũ sibi deesse, nimirum vt esset ἔργων πρηκτήρ: facilè agnoscebat in hac ætate decrepita, quòd intelligeret illud in duce præstantissimo requiri, quod ipse etiam olim in fortiori ætate non defuisset. Summum est enim decus & ornamentum, si quis ea quæ optimè & prudentissimè consuluerit, non aliena manu, sed propriis viribus possit exequi. Qui ergo aliorum consilia in opus deducit, aut qui ea consulit, quibus agendis ipsemet non sufficiat, sed alienam opem implorat: longè est inferior eo, cui vtrunq; datum est, vt Achilli nostro, quem vtroque Phœnix luculenter informauit. Ex hoc loco idem etiam docuit Crassus apud Tullium de Orat. lib. 3. Nam vetus quidem, inquit, illa doctrina, eadem videtur & rectè faciendi, & bene dicendi magistra: neque disiuncti doctores, sed iidem erant viuendi præceptores, atque dicendi: vt ille apud Homerum Phœnix, qui se à Peleo patre Achilli iuueni comitem esse datũ dicit ad bellum, vt illum efficeret oratorem verborum actorémque rerum.

λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα) Scepsius apud Strab. lib. 9. legebat, λίπον Ὀρμένιον πολύμηλον. Ait enim Ormenium Phœnicis patriam fuisse, eúmque inde profugisse à patre Amyntore Ormenida, Phthiam ad regem Peleum, &c. Sed tamen receptam lectionem tuetur ea quæ sunt infra, φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο φθίην δ' ἐξικόμην, vt ipsemet Strabo docet.

φεύγων νείκεα πατρὸς) Hoc Phœnicis factum diligenter est considerandum: nam prima fronte videtur incestum commisisse, sed res aliter se habet, quæ à capite est arcessenda. Ergo Amyntor pater fui Phœnicis nostri, quem ex vxore Hippodamia suscepit. Vt autem solent, sed ab effrænatæ libidinis tantùm, profligatæque pudicitiæ hominibus alieni concubitus appeti, quasi suos nimium vsitatos fastidientes: factum est vt hic Amyntor neglecta vxore legitima Hippodamia, & fastidito illius consortio pellicem nomine Clytiam asciuerit, quam videlicet in eum finem aluit: cuius cùm tanto amore teneretur, vt aspernaretur Hippodamiam, malè habuit hoc fœminam, castitatis, vt credo, amantem, & conturbati coniugij causa dolentem. Itaque rationem excogitat, qua coniugis sui amorem à pellice in se conuerteret: istam videlicet, vt odiosam pellicem ei redderet: in eúmque finem suadet Phœnici, vt rem cum pellice habeat. Id Phœnix in matrem propensior fecit, quasi hac ratione parentes suos in gratiam redituros intelligeret. Quod an sequutum sit, non exprimit Poeta: sed solùm Amyntorem, re cognita, adeò Phœnici filio infensum, adeóque grauia ei imprecatum, vt eorũ horrore & indignatione in patrem permotus effugerit. Non est autem intelligendum, vt veteres monuerunt, referente Eustathio, Amyntorem vnquam rem cum hac pellice habuisse: quod & ipse Homerus indicat, cum dicit Phœnicem ei φιλήμεναι, nimirum τῷ πατρί. Notandũ præterea, non reformidasse Phœnicem patris iram, maluisséque illi displicere, quàm matri: primùm, quòd, vt fieri plerunque solet, liberi vnũ aut alterum parentem arctiùs & propensiùs amant: deinde, quòd cùm patrem hac in parte male se gerere videret, iustúmque & in bonũ finem hæc à se matrem petere. Quòd si quis quærat, an vlla re debuerit Phœnix ad rem turpem faciendam impelli. Respondebo, me Phœnici hoc in facto patrocinari, sed illud potiùs omnino damnare, authore etiam Aristotele in Ethicis, qui turpia honesti alicuius aut boni gratia non esse committenda docet. Tamen cùm finem pium, qui versatur reconciliatione dissitorum coniugum, quod per se iustum & æquum est, nescio quid excusationis ac emollitionis criminis videtur sibi vendicare, saltem plus habet prætextus, & coloris hoc factum, quam eorum qui proprio impetu & sine vllo quàm voluptatis fine rapiuntur. Sed non defuerunt, qui Phœnicem hoc crimine liberarent etiam apud Homerum: videlicet, Aristodemas, & ante illum Sosiphanes, qui pro τῇ πιθόμην καὶ ἔρεξα scribebant, τῇ οὐ πιθόμην, οὐδ' ἔρεξα (sic enim lego, non vt est apud Eustathium, οὐδ' ἔρεξα contra legem carminis) vt referebat Appion: vnde eos laudatos dicebat, quòd tam pium heroem illum censuissent. Refert etiam Eustathius, Euripidem in Phœnice (quæ Tragœdia ad nos minimè peruenit, & male sit incuriæ superiorum seculorũ, quæ tot elegantes libros interire passa sunt) ἀπαλλάξαι τὸν ἥρωα συμπράξεως, ab hoc lapsu & peccato immunem Phœnicem seruasse.

ζῶς τε κατάχθονι...) Obseruatum iam est ab eruditissimo Giphanio ex Plutarcho de aud. Poet. post hunc versum, quatuor esse ab Aristarcho detruncatos, qui ita leguntur apud Plutarchum:

τὸν μὲν

τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ
δήμου θῆκε φάτιν, καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων,
ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην, id est,

Hunc ego quidem volui interficere acuto ferro:
Sed aliquis immortalium sedauit iram, qui in animo
Vulgi posuit sermonem & opprobria multa hominum,
Ne parricida inter Achiuos nuncuparer.

Quos tempestiuè dictos ait Plutarchus, Phœnice Achillem docente quid rei sit ira, ac quæ per iram homines audeant ratione non vtentes, neque consulentibus obtemperantes.

καί με φίλησε) Hyginus Fab. 257. Peleum & Phœnicem istum inter eos connumerat, qui inter se amicitia iunctissimi fuere. Quod ex hoc loco Homerico desumptum fuisse suspicor. Sed amicitia ista non fuit æqualium, qualis Pyladis & Orestis, Achillis & Patrocli, Diomedis & Stheneli, Herculis & Philoctetæ, & aliorum: nam Phœnicem Peleus dilexit filij loco, filij, inquam, μοῦνον, τηλύγετον. Solet enim maior esse parentum amor in vnicum filium, quàm in plures simul, in quos dissipatus in se ipso quidem magnus est, cùm ad multos extendatur: sed singulorum respectu minor, vt qui non vni soli, sed aliis prætereà communicetur.

ναῖον δ' ἐσχατιὴν) Homerus quidem, inquit Strabo lib. 9. Xylandro interprete, in pugnis apud Ilium pugnatis nullibi mentionē facit Dolopicæ cohortis: non enim vt Nestorem, ita Phœnicem quoque in prælium educit. Alij autem faciunt, vt Pindarus, mentionē Phœnicis illata. ὃς Δολόπων ἄγαγε θρασὺν ὅμιλον σφενδονάταν ἱπποδάμων Δαναῶν βέλεσι πρόσφορον. id est:

Qui Dolopum duxit audaces funda cateruas *Equitum Danaorum telis vtiles.*

Atqui hoc etiam apud Homerum est κατὰ τὸ σιωπώμενον, vt vocant Grammatici, intelligendum fuisse notatum. Ridiculum enim sit Regem expeditioni interesse, qui sic dicit: ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης Δολόπεσσιν ἀνάσσων, subditos autem non adesse. Hæc Strabo.

καί σε τοσοῦτον ἔθηκα) Hæc verba summam habent emphasim attentiùs considerata. quasi dicat Phœnix: Ego sum ille Achilles, cuius beneficio tu in tantum virum euasisti, quantus nunc apud omnes iudicaris, vt eo nomine debeat te etiam quædam mei cura tangere, ne me iam pro homine nihili habeas: quod facturus videris, si me, discedens in patriam, nunc non sine insigni ingrati animi vitio deseras. Cuius facti vt etiam magis te pudeat, audi quis fuerit meus in tui educatione progressus. Primùm enim summo te amore complexus sum etiam ab ipsa infantia, ego tibi in genibus meis collocato nutricis more cibum & potum ministraui, passúsque sum sæpiùs vitia ætatis tuæ, atque adeò vomitus tuos, quibus mihi vestes madefaciebas: quæ minuta quidem sunt, & vt quispiam possit existimare, nihili facienda: significant tamen tædia innumera, quæ mihi pro te toleranda fuerunt in ipsa etiam ætate, quæ plus solet negotij facessere. Ego pro te, inquam, has molestias deuoraui, neque destiti, donec talis & tantus fieres. Hæc, vt dixi, eò quidem spectant, vt cùm hæc audiat Achilles, pudeat eum, si discessum parauerit, Phœnicā suum relinquere, à quo tot beneficiis cumulatus sit: sed etiā eò possunt pertinere, vt horum commemoratione Achillem ad sui reuerētiam, Phœnix excitet, dictísque suis ac monitis maiorem authoritatem conciliet, quæ ideò statim subiicit. hortatur enim eum ad iram suam deponendam.

στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί) Iam monuimus, Phœnicem hoc argumento vti ad faciliùs Deorum exemplo flectendum ad mansuetudinem Achillis animum. Sed videndum est, an Deitas rectè à nobis εὔστρεπτος appellari possit: neque enim res est leuis momenti, agnoscere qualis sit ille Deus, qui res humanas totúmque orbem moderatur. Iam verò si eum pro flexibili agnoscamus, nescio quid inconstantiæ & instabilitatis ei videmur affingere, certáque illum prouidentia atque æterna permanentéque iam inde ab omni initio, siquid initij fas est in hoc argumento comminisci, aut nominare, immutabili solidáque voluntate spoliamus. siquidem ad libitum precum & sacrificiorum nostrorum flecti eum dicimus, quasi quicquid post illa fecerit, statutum iam inde ab æterno & immotum apud eum non extiterit. Vnde videatur Phœnix noster minus rectè στρεπτοὺς suos Deos dixisse, nisi hoc Ethnico viro concedimus, cui integra diuinæ Maiestatis mysteria nondum planè innotuerant. Vel si Christianæ etiam locutiones ab ista non abhorreant, id dandum est hominum ruditati, qui de Deo nimis crassè in plerisque pronuntiant: hoc est, quantum fragilis ista mortalitas in re tam ardua & incomprehensa potest. neque enim precibus nostris aliud facturus est Deus, quàm quod iam ante omnia sæcula apud se decreuerit: cùm autem eius ira erga nos remollui, hoc homines flecti Deum dicunt. Ergo, dices, Deus orandus non est. Imò, inquam, maximè, cùm hoc ipse à nobis postulet, vt alibi satis docuimus.

καὶ γάρ τε λιταί) Phornutus hunc locum, quod ad Litarum siue Precū descriptionem attinet, interpretatur. Etiam Preces, inquit, Iouis esse filias, dicit Poëta, & quidem claudicantes: quòd se in genua deiiciant, qui preces faciunt. Deinde etiam eorum imbecillitati & rugas addit. Adhæc debili & obliquo esse visu, quòd ad quædam semper confugiant. Postremò supplicandi necessitate deuinctos esse. Amplius delineat Poeta Preces tanquam deas quasdam. Claudas quidem vocat, quòd tardè & vix progrediantur, & his supplices esse, quos primò iniuria læserint: rugosas certè & visu obliquo, quòd affectos iniuria ægrè & fronte neutiquam læta intueri possent, quos veniam poscunt. Adhæc Iouis esse filias, quòd venerandæ sint. Hæc ille ex nostro Didymo. Easdem Preces Q. Calaber commemorat. Orpheus etiam Argon. ἐς δ' ἄπιμοι ἱκεσίας ζῶσας κούρας λιτάς. Iouis autem filias dici ideò putat Natalis Mythol. lib. 2. cap. 1. quòd Reges & potentiores magna semper rogantium aliquid frequentia circumsistit. De Ate porrò, quam subiicit, videbimus infrà libro decimonono.

εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι) De hoc Phœnicis dicto sic Socrates apud Plat. 3. de Repub. οὐδέ, inquit, τὸν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγὸν φοίνικα ἐπαινετέον, ὡς μετρίως ἔλεγε, συμβουλεύων αὐτῷ, δῶρα μὲν λαβόντι ἐπαμύνειν τοῖς Ἀχαιοῖς· ἄνευ δὲ δώρων, μὴ ἀπαλλάττεσθαι τῆς μήνιδος. id est: Neque laudandus est Phœnix Achillis pædagogus, quasi opportunè loquutus, dum Achilli author esset, vt acceptis muneribus opem Græcis ferret: sin munera minimè darentur, ne ab ira abstineret. Ratio Socratis ea videtur esse, quòd turpe sit generosum animum pecuniæ aut munerum gratia ad aliquid agendum impelli: vel quòd hoc pacto tum auarum, tum ambitiosum Achillem esse velit. Nam, vt est apud Aristot. Rhetor. ad Theod. lib. 1. cap. 5. tam æris auidi, quàm ambitiosi cupiunt sibi donationes fieri, cùm id donatio complectatur, quod vtrique appetunt. Est enim res ipsa quam auari desiderant, & honos, cui ambitiosi inhiant. Sed Phœnix ingenio Achillis, quod & diuitiarum & honoris fuit auidissimum, consilium suum accommodauit.

καὶ γὰρ τοῖσι κακόν) Placet hæc liberiùs & dilucidius enarrare, quàm à Phœnice factum sit, saltem in quibusdam. Oeneus ergo fuit Porthaonis filius, rex Aetoliæ: qui cùm annua sacra (ita appellat Hyg. fab. 172. Homerus θαλύσια, id est, vt Didymus interpretatur, τὰ ὑπὲρ εὐθηνείας καὶ εὐφορίας τῶν καρπῶν ἀποδομένας θυσίας μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ Δήμητρι) Diis omnibus fecisset, & Dianam prætermisisset: ea irata aprum immani magnitudine, qui agrum Calydonium vastaret, misit. Quod ab Ouidio octauo Metamorphos. eleganter describitur.

Oenea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libasse Mineruæ.
Cœptus ab Argolicis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. At non impunè feremus
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ
Inquit: & Oeneos vltorem spreta, per agros
Misit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus, sed habent Sicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida ceruix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent:
Stántque velut vallum, velut alta hastilia, setæ.
Feruida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis
Fulmen ob ore venit, frondes afflatibus ardent.
Is modò crescentes segetes proculcat in herbas,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit, area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fœtus,
Baccáque cum ramis semper frondentis oliuæ:
Sæuit & in pecudes, non has pastórve, canísve,
Non armenta truces possunt defendere tauri, &c.

Hic ergo aper cùm agros Aetolûm maximè circa Calydonem, quæ erat Oenei illius regia, deuastaret, de eo expugnando cœpit cogitare Meleager Oenei filius. Aduocatis ergo delectis Græciæ ducibus, quos enumerat Hyginus fab. 173. & Ouidius memorato libro 8. Metam. inter quos erant Plexippus, Idæus, Lynceus (Ouidius vocat Toxea, & Agenorem, duos posteriores) Thestij filij fratres Althææ, quæ mater fuit Meleagri: præterea etiam Atalante virgo Schænei filia, ad illius apri venationem profectus est, tandémque ab Atalante primùm vulneratum confodit, cuius pellem Atalantæ in præmium virtutis donauit. Id Thestiadæ ægrè ferentes, conati sunt virgini munus eripere, quam iniuriam vltus Meleager eos interfecit, amorem nimirum cognationi anteponens: nam visam Atalantem dicitur statim adamasse. Id Althæa mater vbi rescivit, fratrum mortem filij morte vindicauit in hunc modum: Cùm Meleager nasceretur, dicūtur subitò in Regia Oenei apparuisse Parcæ, Meleagróque fata ita cecinisse: Clotho dixit eum generosum futurum, Lachesis fortem: Atropos titionem ardentem aspexit in foco, & ait: Tamdiu hic viuet, quandiu hic titio consumptus non

fuerit. Hoc Althæa mater cùm audisset, exiluit de lecto, atque titionem extinxit, & eum in Regia media obruit fatalem, ne ab igni obrueretur. Nunc verò quæ filio tot annos extincto, titione vitam produxerat: nunc, inquam, matris personam cùm sororis permutans eodem igni imposito, donec flammis consumeretur, ausa est summo & infando scelere decertare. Et hæc quidem scriptorum vulgus: at Poëta noster primùm fratris vnius interitum agnoscit, deinde solùm indignatam filio fuisse matrem, diráque & grauia multa illi imprecatam dicit, nulla huius mortis mentione facta (vide Apollod. lib. 1. de orig. Deorum, vbi mortem Meleagri ex Homeri sententia videtur recitare) Quod cùm Meleager à matre ægrè & iniquo animo ferret, dicitur in priuatas ædes sese cum vxore matri maximè iratum abdidisse. Erat autem iam bellum Calydoniis cum Curetibus (quos cum Aetolis enumerat Strabo lib. 9. Didymus videtur eos Pleuronios appellare) pro apri pelle & capite: quod quidem concisè dictum est, sed videtur cum aliorum narratione consentire, vt Curetes, qui & Pleuronij & Acarnanes, grauiter ferentes, exuuias illas alij à Meleagro donatas Calydoniis bellum ea de causa intulerint: quòd eò vsque processit, otioso nimirum Meleagro, vt & nunc Achilles, vt Curetes Calydoniis superiores essent, expugnatámque iam vrbem occupassent, cùm nullis precibus aut donis Meleager permoueri posset vt suis opitularetur: tandem verò Cleopatræ vxoris precibus victus, armis indutis accurrit, hostesque ex vrbe fugauit, partem etiam interfecit. Hęc Phœnix Achilli proposuit, vt eum à simili facto deterreret, nec Græcis auxilium suum denegaret, donec inflictæ iam clades à Troianis eum illuc necessariò compellerent, vt anteà etiam diximus.

ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ) Notandum esse monent Interpretes, moris fuisse antiqui, vt caput feræ venatori qui eam percussisset, in præmiũ donaretur. Sed hîc Poëta pellem addit. Porrò Strabo scribit, verisimile esse Curetas & Aetolos pro parte regionis pugnasse, & Thestium Altheæ patrem, qui Curetibus imperabat. Pleuronem obtinuisse, qui Oeneo & Meleagro bellum intulerit.

ὦρσεν ἔπι χλούνην) Eustathius testatur apud Strabonem aliter etiam legi, nempe θρέψεν: quod ego ad marginem annotaui. Sed obseruandum præterea, hemistichium & versum integrum apud eundem ex Arist. lib. 6. hist. anim. cap. 28. reperiri, qui hoc loco forsan erant interponendi. —οὐδὲ ἐῴκει θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι: id est, *neque similis erat Feræ quæ frumento pascitur, sed montis cacumini syluoso.*

ἔστι καὶ ἄλλοι) Eleganter & valde appositè hæc de ira interseruit Phœnix, vt ita Achilli suo subblandiretur: cùm si eam simpliter dãnaret, eius animum fortasse exasperaret, siquidem hominibus familiare est, vt vitia sua proscindi facilè non audiant. quasi dicat Phœnix: Tu quidem Achilles huic Meleagro similis es, quòd ira sis incensus: sed non est adeò hoc in vobis vituperandum, cùm affectus ille soleat etiam prudentissimos quosque inuadere, quod etiam nescio quem salem reconditum habere videtur quasi dicat, mirum non esse, si Achilles, quem iuuenilis ętas prudentem esse adhuc non patitur, eadem perturbatione conflictetur. Porrò videtur Phœnix iram sentire, à viro sapiente non esse alienam, neque defuerunt etiam inter Philosophos, qui ita iudicarent: sed eos refellit Seneca lib. 2. de Ira, cap. 6. Sed ille ibi disputat, quid viro sapienti faciendum sit: at Phœnix noster hîc docet quid fieri cõsueuerit, siquidẽ cùm sapientissimi quique hominem penitus non exuunt, sed eadem natura atque reliqui mortales præditi sunt: aut si eius vitia castigant, tamen fieri non potest, vt has quoque perturbationes licet damnandas non sentiant. Nec quidem qui eas tantoperè vetant aut reprehendunt, ab iis semper vacuos putauerim, licet faciliùs eas reprimant & contundant.

φοίβου ἀπόλλωνος) Res nobis altiùs est repetenda, vt hanc Apollinis & Idæ concertationem intelligamus. Euenus fuit rex Aetoliæ, qui cùm filiam haberet Marpissam formâ prȩstantissimâ, eos qui illam in vxorem ambirent, ad certamen curule prouocabat hac cõditione, vt quem ipse fugientem insequutus assequeretur, filiæ coniugio careret eius porrò caput amputabat, & super ædiũ mœnia erigebat ad aliorũ terrorem. Cùm itaque multi hoc pacto iam essent sublati, Idas vulgi quidem opinione Apharei, sed reuerà Neptuni filius, à parente equos velocissimos impetrauit, raptáque Marpissa in fugam se coniecit. Euenus eum persequutus longo relictus est post eum interuallo: cuius rei dolore motus, equis suis iugulatis, in fluuium Lycormam (quem Chrysorrhoam appellari vult Hyginus fab. 242. Strabo lib. 10. testatur posteà dictum Euenum, vbi Nessus portitor loci constitutus ab Hercule fuisse occisus fertur, cùm in transuehendo violare Deianiram esset conatus) prȩcipitem se dedit. Fugienti autem Idæ Apollo factus est obuiam, puellámque eripere illi tentauit (eripuisse tradit Apollodorus lib. 1.) eáque de causa in prælium descendentes, Iupiter Mercuriũ misit, qui iussit puellam eum eligere, quam vellet. Illa autem Idam elegit, verita ne vbi consenuisset, ab Apolline desereretur. Hæc Didymus & Apollodorus lib. 1. Ex quibus elucet huius loci interpretatio.

κασιγνήτοιο φόνοιο) Dictum est, vt monent Græci interpretes, ἀντὶ τοῦ κασιγνητικοῦ φόνου. Nam non erat vnus tantùm Althææ frater interemptus, sed plures, Iphiclus, Polyphantes, Phanes, Euryplus, Plexipypus, vt eos refert Didymus: nos anteà trium tantùm meminimus. Sed sanè plures interemit, atque adeò in ipso bello Curetũ & Aetolorũ omnes Thestiadas ab eo sublatos scribit Apollod. lib. 1.

εἰ δέ κ' ἄτερ δώρων) Huc etiam pertinent, quę suprà annotauimus ex Platone 3. de Republ. in illis verbis, εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ, διοτρεφὲς, οὔ τί με ταύτης
Χρεὼ τιμῆς· φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ,
Ἥ μ' ἕξει παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν εἰσόκ' ἀϋτμὴ
Ἐν στήθεσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Μή μοι σύγχει θυμὸν* ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· οὐδέ τί σε χρὴ
Τὸν φιλέειν, ἵνα μή μοι ἀπέχθηαι φιλέοντι·
Καλόν τοι σὺν ἐμοὶ τὸν κήδειν ὅς κέ με κήδῃ.
Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.
Οὗτοι δ' ἀγγελέουσι, σὺ δ' αὐτόθι λέξεο μίμνων
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθ' ἤ κε νεώμεθ' ἐφ' ἡμέτερ', ἤ κε μένωμεν.
Ἦ, καὶ Πατρόκλῳ ὅ γ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε σιωπῇ
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος, ὄφρα τάχιστα
Ἐκ κλισίης νόστοιο μεδοίατο. Τοῖσι δ' ἄρ' Αἴας
Ἀντίθεος Τελαμωνιάδης μετὰ μῦθον ἔειπε,
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴομεν· οὐ γάρ μοι δοκέει μύθοιο τελευτὴ
Τῇδέ γ' ὁδῷ κρανέεσθαι, ἀπαγγεῖλαι δὲ τάχιστα
Χρὴ μῦθον Δαναοῖσι, καὶ οὐκ ἀγαθόν περ ἐόντα,
Οἵ που νῦν ἕαται ποτιδέγμενοι· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἄγριον ἐν στήθεσσι θέτο μεγαλήτορα θυμὸν,
Σχέτλιος, οὐδὲ μετατρέπεται φιλότητος ἑταίρων,

γρ. ἐνὶ στήθεσσι ἀχεύων

Hunc.v.excipiẽs allocutus est pedib: velox Achilles:
Phœnix, pater senex nobilissime, non mihi hoc
Opus est honore: puto.a.me honoratũ esse Iouis volũtate
Quæ me retinebit apud naues curuis puppib. dũ spirit⁹
In pectoribus maneat, & mihi chara genua moueãtur.
Aliud verò tibi dico, tu autem animo manda tuo:
Ne mihi turba animum flens & mœrens,
Atridæ heroi gratificans: neutiquam te conuenit
Istum amare, vt ne mihi odio sis te amanti.
Honestum tibi mecum eum lædere qui me læserit.
Aeque ac ego regna, & dimidium partire honorem.
Isti autẽ renunciabunt, tu autem hîc cubator emanens
Lecto in molli: vnà cum autem aurora illucescente
Consultabimus, an redeamus ad nostra, an maneamus:
Dixit, & Patroclo hic superciliis annuit tacitè,
Phœnici vt sterneret densum lectum, vt citissimè
E tentorio reditum curarent, inter illos autem Aiax
Deo par Telamonius orationem habuit:
Nobili genere orte Laertiade, prudentissime Vlysses,
Abeamus: non enim mihi videtur sermonis finis
Hoc quidẽ itinere absolutus iri: nunciare.a. velocissimè
Oportet responsum Danais, non bonum licet existens,
Qui alicubi nunc sedent expectantes: sed Achilles
Immitem in pectoribus reposuit superbam iram:
Durus, neque rationem habet amicitiæ sociorum,

Eius

Eius qua eum apud naues honorabamus supra cæteros.
(O) immisericordem: etenim aliquis pro fratris cæde
Satisfactionem, vel pro suo filio accepit occiso:
Et is quidē in populo manet ibi multa postquā persoluit,
Alterius autem sedatur cor & animus elatus
Satisfactionē suscipientis: tibi verò incessabileq́; sæuā q́;
Iram in pectoribus dij posuerunt, gratia puellæ
Vnius. nunc autē tibi septē præbemus eximiè optimas,
Aliaq́; multa præter has. tu itaq́; placidū sume animū.
Reuerere. a. (tuam) domum, domestici enim tibi sumus
Multitudine ex Danaorum: cupimus tibi supra cæteros
Familiarissimi esse & amici. quotcumque sunt Achiui.
Hūc. a. excipiens allocutus est pedib. velox Achilles:
Aiax nobilis, Telamonie, princeps populorum,
Omnia mihi ex animo visus es dixisse.
Sed mihi tumescit cor ira, quoties illius
Recordor, qui me contemptibilem inter Argiuos fecit,
Atrides, tanquam aliquem immunem aduenam.
Quare vos abite, & legationem renunciate.
Non enim antè bellum curabo sanguinolentum,
Quàm filius Priami bellicosi Hector diuinus
Myrmidonum ad tentoria & naues veniat
Interficiens Argiuos. incendátque igne naues.
Circum verò meum tentorium & nauem nigram
Hectorem etiam alacrem, à pugna cohibitum iri puto.

Τῆς ἥ μιν παρὰ νηυσὶν ἐτίομεν ἔξοχον ἄλλων·
Νηλής· καὶ μέν τίς τε κασιγνήτοιο φόνοιο
Ποινὴν, ἢ οὗ παιδὸς ἐδέξατο τεθνειῶτος·
Καί ῥ' ὁ μὲν ἐν δήμῳ μένει αὐτοῦ πόλλ' ἀποτίσας,
Τοῦ δέ τ' ἐρητύεται κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Ποινὴν δεξαμένου· σοὶ δ' ἄληκτόν τε κακόν τε
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κούρης
Οἴης· νῦν δέ τοι ἑπτὰ παρίσχομεν ἔξοχ' ἀρίστας,
Ἄλλα τε πόλλ' ἐπὶ τῇσι· σὺ δ' ἵλαον ἔνθεο θυμὸν,
Αἴδεσσαι δὲ μέλαθρον· ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν
Πληθύος ἐκ Δαναῶν, μέμαμεν δέ τοι ἔξοχον ἄλλων
Κήδιστοί τ' ἔμεναι καὶ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀ-
Αἶαν Διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν, (χιλλεύς, χ. ἔειπ
Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν* ἐείσαο μυθήσασθαι·
Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ ὁππότ' ἐκείνου
Μνήσομαι, ὅς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Ἀλλ' ὑμεῖς ἔρχεσθε, καὶ ἀγγελίην ἀπόφασθε.
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος,
Πρίν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
Μυρμιδόνων ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθαι
Κτείνοντ' Ἀργείους, κατά τε σμῦξαι πυρὶ νῆας·
Ἀμφὶ δέ τοι τῇ ἐμῇ κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἕκτορα καὶ μεμαῶτα μάχης σχήσεσθαι ὀΐω.

COMMENTARIVS.

φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ) Respondet Phœnici Achilles, non tamen ad omnia illius orationis capita, sed ad illud tantùm, quod in postrema parte fuerat à Phœnice repetitum: in quo hortabatur Achilem, ne hunc honorem, qui ipsi ab Agamemnone conferebatur, parui faciat: Achilles verò ea se contemnere & aspernari profitetur, quasi alia ratione honori suo à Ioue prouisum fuerit: quasi dicat nolle se, qui à Ioue tanti fiat & æstimetur, hominum gratiam & honores aucupari. Vel de hoc ipso honore, quem nūc sibi ab Agamemnone oblatū videt, quasi eum non tam ab Agamemnone, quàm ab ipso Ioue proficisci sentiat: ait ergo se Iouis voluntate honorari, vnde iam decreuerit apud naues remanere, donec vita sibi suppetat: quasi dicat, impium hoc futurum, si Iouis voluntati refragetur, quæ sibi hac in parte satis amplo sit remanendi testimonio. Et hæc quidem quod ad illius responsum ad Phœnicis orationem attinet. Posteà verò Phœnicem ipsum affatur, monétq; eū primùm, ne suis luctibus & lacrymis sibi amplius obstrebat, ac in ea parte Agamemnonis fautorem se præbeat, cùm potiùs in suas partes propendere debuisset: proinde sui causa iam illum deserat, partéque regni secum fruatur, tum reliquis duobus legatis dimissis, iubet eum apud se pernoctare, vt de discessu crastino die simul possint deliberare. Vbi vides ambiguum iam proponi ab eo negotium, quod anteà pro indubitato ac irreuocabili adduxerat: neque dubium est, quin eius animos Phœnicis oratio fregerit.

οὐδέ τί σε χρὴ) Vrget Phœnicem Achilles non planè leui argumētò. Videbatur enim consentaneum, vt Phœnix potiùs Achillis partes tueretur, quàm Agamemnonis, quòd Achillem amicum haberet, nec quidem vulgarem, sed tum vetustissimum tum etiam arctissimum, quod ipsum idem Phœnix anteà luculenter testabatur. Id autem nescio quid æquitatis in se cōplectitur: qui enim amicū possidet, nō potest non eos odisse, qui amico illi inimici fuerint: vnde est illud Hesiodi παρῳδούμενον, vt legitur apud Eustathiū, τὸν φιλέοντα φιλεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν ἐᾶσαι. Sed Phœnix totius exercitus amicitiā vnius amicitiæ anteponebat, quam tamen Achilles malè ad vnum, nimirum Agamemnonem, restringit: non enim tam eum Phœnix tuebatur, quàm potiùs omnium Græcorum saluti prospiciebat. Sed Achilli hîc idem accidit, quod iratis hominibus: & his idem, quod iis quibus malè affectum est os, aut vitiosum, vnde ea amara & insipida iudicant, quæ aliis & per se dulcia & sapida sunt: ita etiam Achilles præ ista perturbatione, quod in Phœnice laudabile erat, id ipse vituperabile iudicat, priuata negotia publicis anteponens: quorum tamen rationem maiorem habebat Phœnix, eo nomine maximè commendandus.

διογενὲς λαερτιάδη) Hæc Aiacis oratio longè diuersa est à præcedentibus, & quæ non solùm indignatum eius animum, sed elatos illius spiritus significat. Est autem eiusmodi, quæ ducem plus armis & bellis gerendis, quàm eloquentiæ aptum deceat. Fuit tamen maioris efficacitatis quàm reliquæ, vt posteà videbimus. Ergo eius formam attendamus. Primùm non ad ipsum Achillem, sed ad Vlyssem dirigitur, eum non dignatus affari, quem adeò immitem & durum animaduerterat, vt eum se verbis inflexurum desperaret: quod alij præstantissimi Oratores ante se frustrà tentassent. Deinde non de sedando iterum Achille, sed de discessu agit, vt statim legationis suæ irritæ exitum Græcis renuncient, continuò in Achillem inuectus, cuius tanta fuerit animi durities, vt nullo pacto remollescere potuerit, & adduci ad Græcorum auxilium. Adiicit tamen in transcursu argumentum non inualidum, quo, quasi aliud agens, conatur eum ab ira dimouere: quam cum aliis comparat, qui cùm ob grauiores causas (quales sunt fratris aut filij mors, quod longè accerbius est quàm vnius mulierculæ raptus) in iras exarserint, tamen placari se passi sunt persoluta etiam exigua pœna, qua peccatum eluitur: at Achilles leui de causa indignatus magnas etiam pœnas, quæ illi pro iniuriæ satisfactione penduntur, repudiat, quoad omnino extremæ est immanitatis. Tandem ad eum ipsum orationem conuertit, paucísque rogat, vt si aliorum gratia nihil de sua indignatione remiserit: at sui saltem, qui illi affinitate & familiaritate coniunctus est, permoueri velit, Quod autem Aiax Achilli cognatus fuerit, testatur ipsemet apud Ouidium 13. Metam.

Frater (inquit) *erat, fraterna peto.* nimirum Achillis arma.

ποινὴν) Notandus est hic mos veterum, vt pro cæde perpetrata pecuniæ solùm penderentur, & patriæ habitatio, quæ etiam alioqui non, longiùs quàm in annum peribat, vt annotat Eustathius, nummis persolutis retineretur.

ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν) Hæc verba explicant præcedens μέλαθρον: Miserere, inquit, domus tuæ, id est, nostrū, qui tui sumus domestici.

πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν) Ecce quid potuerit illa Aiacis nostri breuiloquentia. Duro enim & immobili penè Achilli hanc vocem extorsit, vt iustam esse illius postulationem fateretur. Hoc siquidem illa significant, πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσαο μυθήσασθαι, penè dicas eum iam sedatum in auxilium Græcorum prodire: sed obstitit adhuc facti Agamemnonis indignitas, cuius recordatio ab ira sua eum deturbari non est passa. Cedit tamen aliquantulum, & se bellum quidem gesturum aduersus Hectorem pollicetur, sed ea lege, si Hector sua tentoria accesserit: quod fieri non poterat, nisi prius cæteris copiis profligatis: optat ergo per transennam, vt id prius contingat, quod animi nondū depositi fuit testimonium. Attendendi sunt porrò gradus istius emollitionis iræ Achilis. Primùm enim Vlyssis orationi cùm responderet, durum se omnino & intractabilem præbuit, qui nullis precibus aut donis commoueri pos-

ſet, itaque ſtatutum eſſe ſibi taſtatus eſt profectionem craſtina die in patriam moliri, vnde nullam ſpem ſui auxilij Græcis oſtentauit. Secundò vbi Phœnicem audiſſet, aliquantulum viſus eſt emollitus: ſed feritatis adhuc ſuæ ſigna oſtendit, cùm in ipſum Phœnicem inuectus eſt: tandem verò, quod antea de diſceſſu pro indubitato pronunciauerat, mitior factus deliberationem illam in dubium reuocauit: hoc eſt ſe ampliùs craſtina die & maturiùs deliberaturum, an ſibi diſcedendum, an verò remanendum eſſet. Nunc verò contorta, & valida Aiacis oratione concuſſus, remanſurum ſe pollicetur: auxilium tamen, quale poſtulabant legati, denegat, quòd videlicet non alios Græcos, ſed ſeipſum tantùm ſit aduerſus Hectorem defenſurus. Ex quibus patet, quàm meritò Socrates Platonicus verſutum atque adeò mendacem Achillem pronunciauerit, ſibique ipſi contrarium: quòd cùm diſertè ad Vlyſſem profiteretur, ſe eos maximè odiſſe, qui aliud clauſum pectore, aliud in ore haberent, nunc in idem vitium impingat, vt qui tam diuerſa à ſe ipſo toties extulerit.

ἀλλά μοι οἰδάνεται) Hanc vocem non eſſe ſapientis docebunt Ethici doctores, ſed expreſsè ad hunc locum Heracleotes Dionyſius, vt eſt apud Tullium Tuſc. 3. cuius integrum locum huc non grauabimur deſcribere. Qui ſit frugi igitur, vel, ſi mauis moderatus & temperans, eum neceſſe eſſe conſtantem: qui autem conſtans, quietum: qui quietus, pertubatione animi vacuum: ergo etiam ægritudine. Et ſunt illa ſapientis: aberit igitur à ſapiente ægritudo. Itaque non inſcitè Heracleotes Dionyſius ad ea diſputat, quæ apud Homerum Achilles quæritur, hoc, vt opinor, modo:

Córque meum penitus turgeſcit triſtibus iris
Cum decore, atque omni me orbatum laude recordor.

Num manus affecta rectè eſt, cùm in tumore eſt? aut num aliquod membrum tumidum ac turgidum, non vitiosè ſe habet? Sic igitur inflatus & tumens animus in vitio eſt. Sapientis autem animus ſemper vacat vitio, nunquam turgeſcit, nunquam tumet. at iratus animus eiuſmodi eſt: nunquam igitur ſapiens iraſcitur. nam ſi iraſcitur, etiam concupiſcit. Proprium eſt enim irati, cupere, à quo læſus videatur, ei quam maximum dolorem inurere: qui autem id concupierit, eum neceſſe eſt, ſi id conſecutus ſit, magnopere lætari. ex quo fit, vt alieno malo gaudeat. quod quoniam non cadit in ſapientem, ne vt iraſcatur quidem cadit. Si autem caderet in ſapientem ægritudo, caderet etiam iracundia: qua quoniam vacat, ægritudine etiam vacabit. Hæc ad verbum ex Tullio.

Ὣς ἔφαθ᾽, οἱ δὲ ἕκαστος ἑλὼν δέπας ἀμφικύπελλον, — *Sic dixit: hi verò vnuſquiſque accepto poculo rotũdo,*
Σπείσαντες, παρὰ νῆας ἴσαν πάλιν· ἦρχε δ᾽ Ὀδυσσεύς. — *Labantes ad naues iuerũt rurſus. præibat autẽ Vlyſſes,*
γρ. κέλευσε — Πάτροκλος δ᾽ ἑτάροισιν ἰδὲ δμῳῇσι *κέλευσε — *Patroclus autem ſocijs & ancillis imperauit.*
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος ὅττι τάχιστα· — *Phœnici ſternere denſum lectum quàm celerrimè.*
γρ. ἐκέλευσε — Αἱ δ᾽ ἐπιπειθόμεναι στόρεσαν λέχος ὡς *ἐκέλευσε, — *Illæ atem obedientes ſtrauerunt lectũ vt imperauerat:*
Κώεά τε, ῥῆγός τε, λίνοιό τε λεπτὸν ἄωτον. — *Pelléſque ouinas ſtragulamq́, liníque ſubtilem florem.*
Ἔνθ᾽ ὁ γέρων κατέλεκτο καὶ Ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν. — *Ibi ſenex cubuit, & auroram diuinam expectauit:*
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὗδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου· — *Sed Achilles cubuit in receſſu tentorij artificioſè facti:*
Τῷ δ᾽ ἄρα παρκατέλεκτο γυνὴ τὴν Λεσβόθεν ἦγε, — *Huic autem accubuit mulier, quam è Lesbo adduxerat,*
Φόρβαντος θυγάτηρ Διομήδη καλλιπάρῃος. — *Phorbantis filia Diomeda pulchras genas habens:*
Πάτροκλος δ᾽ ἑτέρωθεν ἐλέξατο· πὰρ δ᾽ ἄρα καὶ τῷ — *Patroclus. a. ex altera parte dormiuit: apudq́ ipſum*
Ἶφις ἐΰζωνος, τήν οἱ πόρε δῖος Ἀχιλλεύς, — *Iphis formoſa, quam ei tribuit nobilis Achilles,*
Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν Ἐνυῆος πτολίεθρον. — *Scyron cùm cepit altum Enyei oppidum.*
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρεΐδαο γένοντο, — *Illi verò poſtquam ad tentoria Atridæ venerunt,*
Τοὺς μὲν ἄρα χρυσέοισι κυπέλλοις υἷες Ἀχαιῶν — *Hos quidem aureis poculis filij Achiuorum*
Δειδέχατ᾽ ἄλλοθεν ἄλλος ἀνασταδόν, ἔκ τ᾽ ἐρέοντο· — *Excipiebant aliunde alius cõſurgendo, interrogabantq́;*
Πρῶτος δ᾽ ἐξερέεινεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων, — *Primus autem interrogauit rex virorum Agamenon:*
Εἴπ᾽ ἄγε μ᾽ ὦ πολύαιν᾽ Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, — *Dic age mihi ô laudatiſs. Vlyſſes, ingens gloria Achiu.*
Ἤ ῥ᾽ ἐθέλει νήεσσιν ἀμυνέμεναι δήϊον πῦρ, — *Ecquid vult à nauibus defendere ardentem ignem?*
Ἢ ἀπέειπε, χόλος δ᾽ ἔτ᾽ ἔχει μεγαλήτορα θυμόν. — *An recuſauit, iraq́ habet ſuperbum animum?*
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, — *Hunc. a. rurſus allocutus eſt patiens nobilis Vlyſſes:*
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον. — *Atride illuſtriſsime rex virorum Agamemnon,*
Κεῖνός γ᾽ οὐκ ἐθέλει σβέσσαι χόλον, ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον — *Ille non vult reſtinguere iram, ſed adhuc magis*
Πιμπλάνεται μένεος· σὲ δ᾽ ἀναίνεται ἠδὲ σὰ δῶρα. — *Impletur ira: te autem recuſat & tua dona.*
Αὐτόν σε φράζεσθαι ἅμ᾽ Ἀργείοισιν ἄνωγεν — *Ipſum te conſultare vna cum Argiuis iuſsit,*
Ὅππως κεν νῆάς τε σόοις καὶ λαὸν Ἀχαιῶν. — *Quomodo naues ſalues & exercitum Achiuorum.*
Αὐτὸς δ᾽ ἠπείλησεν ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένηφι — *Ipſe verò minatus eſt, ſimulatque aurora apparuerit,*
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ᾽ ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας· — *Naues bene tabulatas in mare tracturum quæ vtrinq. remis aguntur.*
Καὶ δ᾽ ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἔφη παραμυθήσασθαι — *Atque etiam alios dixit ſe hortari*
Οἴκαδ᾽ ἀποπλείειν, ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ — *Vt domũ renauigent: quia non amplius inuenietis finẽ*
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς — *Troiæ altæ. valdè enim ipſum altitonans Iupiter*
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί. — *Manu ſua protegit: animúmque ſumpſerunt populi.*
Ὣς ἔφατ᾽· εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ᾽ εἰπέμεν, οἵ μοι ἕποντο, — *Sic dixit: poſſunt & hi hæc dicere, qui me ſequuti ſunt,*
Αἴας, καὶ κήρυκε δύω, πεπνυμένω ἄμφω· — *Aiax & præcones duo, prudentes ambo,*
Φοῖνιξ δ᾽ αὖθ᾽ ὁ γέρων κατελέξατο, ὧς γὰρ ἀνώγει, — *Phœnix verò illic ſenex cubuit: ſic enim iuſsit,*
Ὄφρα οἱ ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἕπηται — *Vt ſe in nauibus dilectam in patriam ſequatur.*
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ᾽ οὔ τί μιν ἄξει. — *Cras, ſi velit: vi autem neutiquam ipſum ducet.*
Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ, — *Sic dixit: hi verò omnes quieti facti ſunt ſilentio,*
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσε. — *Sermonem admirati: valdè enim duriter dixerat:*
Δὴν δ᾽ ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν· — *Diu autem taciti erant triſtes filij Achiuorum.*
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης, — *Tandem verò locutus eſt bello clarus Diomedes:*
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον, — *Atride, illuſtriſsime rex virorum Agamemnon,*
Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλεΐωνα, — *Vtinam non oraſſes eximium Pelidem.*

Infini-

Infinita dona dans: is autem superbus est & aliàs:
Nunc rursus ipsum multo magis in superbiã impulisti.
Sed illum quidem sinamus, siue abeat,
Siue maneat: tũc verò rursum pugnabit, quando ipsum
Animus in pectoribus impulerit, & deus incitauerit.
Sed agite sicut ego dixero, obsequamur omnes:
Nunc quidem cubate, refecti charum cor
Cibo & potu (hoc enim robur est & virtus.)
Sed postquam apparuerit pulchra roseis digitis aurora
Statim ante naues tene exercitúmque & equos,
Adhortans, & verò ipse inter primos pugna.
Sic dixit: hi verò omnes approbarunt reges,
Consilium admirati Diomedis equitandi periti.
Et tũc quũ libassent, iuerũt ad tentorium vnusquisque.
Ibi autem cubuerunt, & somni donum sumpserunt.

Μυρία δῶρα διδούς· ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως,
Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,
Ἤ κε μένῃ· τότε δ' αὖτε μαχήσεται ὁππότε κέν μιν
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν* ἀνώγῃ, καὶ θεὸς ὄρσῃ. ἢ θεὸς
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Νῦν μὲν κοιμήσασθε τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο (τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.)
Αὐτὰρ ἐπεί κε φανῇ καλὴ ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καρπαλίμως πρὸ νεῶν ἐχέμεν λαόν τε καὶ ἵππους
Ὀτρύνων, καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μάχεσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Καὶ τότε δὴ σπείσαντες ἔβαν κλισίηνδε ἕκαστος·
Ἔνθα δ' ἐκοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

COMMENTARIVS.

σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν) Ex Eustathio sunt quæ sequuntur, paucis à nobis additis, Scyrus hoc loco est vrbs Scyri insulæ, cui est cognominis. Eam cum à Peleo deficere vellet ante raptum Helenæ, vt quidam volunt, vel post raptum, aut nolentem copias in exercitum contribuere, Achilles expugnauit, vbi cum Deidamia Lycomedis filia congressus filium Neptolemum suscepit. Quæ si vera sunt, & in cogendo exercitu decennium Græci consumpserint, vt viginti anni à raptu Helenæ vsque ad Troiæ excidium numerentur, non caret dubitatione, qui tam iuuenis ad Troiam Achilles accesserit νήπιος, καὶ οὔπω εἰδὼς πολέμοιο, vt dicebat Phœnix: si ante raptam etiam Helenam ex quorundam sententia, in scyri expugnatione socio Patroclo bellicæ suæ peritiæ documenta iam dedit. Alij verò dicunt (in quibus est noster Didymus) Achillem εἰρηνικῶς Scyrum percurrisse, & spolia quædam inde secum reportasse. Porrò Poëta Achillem latentem in Scyro inter virgines non agnoscit (quod consultò prætermisisse videtur propter herois infamiam, vt & multa alia, quemadmodum ad Achillis tumulum mactatam Polyxenam vide Pausan. in Atticis) neque eum ab Vlysse deprehensum coactum esse ad Troiam proficisci, sed eò à patre cum legatis missum extra etiam Agamemnonis potestatem & imperium: hoc est, οὐδὲ μὴν ὑπὸ τῷ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὄντα σκήπτρῳ. Quidam verò non eam Scyrum in insula intelligunt, sed vrbem quandam nunc Phrygiæ, olim verò Ciliciæ, quam Achilles, vt alias, expugnans, Deidamiam illinc captiuam abduxerit.

κεῖνός γ' οὐκ ἐθέλει) Solus Vlysses responsum sibi tantùm ab Achille redditum Agamemnoni reliquísque Græcis cõmemorat, quod erat omnium asperrimum, vt etiam paulò antè dicebamus: quę verò tum Phœnici tum Aiaci responsa sunt, ea nunc silentio prætermittuntur: & Aiax ipse, cùm mitius tamen responsum accepisset, conticessit, cuius rei variæ traduntur rationes ab Eustathio, vel ne Gręci ad Achillis auxilíis spem remollescerent. Sed quid erant auxilij expectaturi, quod Achilles non polliceretur? nam se solùm & sua tentoria se propugnaturum dixerat Achilles, & hoc solùm ab Aiace referri poterat? Vel Aiax fortasse, cùm adeò instabilem Achillem in consiliis suis vidisset, ad omniúmque orationes subinde mutari, ideò visus est eius παλιμβουλίαν timuisse, & nihil certi ex eius responso sibi persuasit. Quæ ratio mihi maximè omnium placet, si licet in re dubia diuinare. Nam quod ait Eustathius, iniquo animo forsan tulisse Aiacem, quòd Vlyssem sibi videret præpositum, nihil habet pensi: cùm quod ipse in legatione obeunda patienter tulerat, nunc quoque grauiter ferre non potuerit.

μὴ ὄφελες λίσσεσθαι) Cæteros Græciæ proceres animo consternatos facit post auditum Achillis responsum, vno excepto Diomede qui solus audet Acillis spreto auxilio reliquos ad prælium exhortari. Ait ergo primùm iam dolere se, quòd Agamemnon Achillem tanto sit honore dignatus, vt ei tot dona obtulerit: quia, vt exitus docuit, tantum abest vt ipse eorum vllam rationem habuerit, vt potius magis intumuerit animo. Vbi naturam Achillis optimè expressit, sed & multorum prætereà, qui ferè cùm semel excanduerint, si eorum iram extinguere moliaris, eò magis ac magis inflammari solent: pręcipue quibus natura superbus & elatus est animus, quid difficilius sanatur exulceratus. Ergo hoc male habet, Diomedem, quòd nõ solùm nihil profecerint legati apud Achillem: sed quòd factus inde sit superbior. Deinde missum illum & parui fieri eius auxilium iubet, suadétque refectis cibo & potu corporibus, vt se somno tradant, donec dies crastina aduenerit, qua purgandum illis sit, in quem finem Agamemnon exercitum educat: ipse autem, vt Regem decet, cæteros in bello antecedat, & inter primores versetur.

ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως) Achilles natura fuit superbus & animo elatiore, vnde toties à Poëtis atrox, animosus, sæuus, peruicax, immitis, indomitus, indocilis, inexorabilis, appellatur.

νῦν μὲν κοιμήσασθε) Mirum est hoc Diomedis consilium. Ecquid enim? hosténe tam vicino debuerunt proceres illi & moderatores exercitus quieti se tradere, non potiùs insomnem noctem transigere? nunquid ducibus illis in salutem tum suam tum suorum euigilandum fuerat? & tamen eos hortatur Diomedes, vt somnum captent. Respondeo, duo esse hîc consideranda: primùm, non ita in periculo versari exercitum nocte, qua vix quidquam molituros Troianos intelligebant tum, propter iã ad fossas collocata prę sidia, quibus vigilandi onus incumbebat. Deinde prospici hoc pacto in crastinum diem, quo maiores præliandi labores sustinendi veniebant: quibus minimè suffecissent, si noctem traduxissent vigiliis, quibus sine dubio multum homini de viribus & animi alacritate deperit. Nam, vt disputat Arist. lib. de Somno & vigilia, necesse est animal, quod vigilauerit, dormire, quia semper in opus incumbere nequit. & paulò pòst: Cùm asseramus, inquit, rei alicuius gratia, quæ boni rationem obtineat, naturam omnia moliri, quies vniuersis animantib. quæ ad motum conficiendum aptæ sunt: quæque id continuò cum voluptate præstare nequeunt, & necessaria & vtilis est. Atque etiam hac veritate compulsi, talem quietis tralationem ad ipsum somnum aptare consueuimus, tanquam ad laborum quietem. Idcirco salutis causa quæritur, vigilia vt finis suscipitur. Oportuit ergo corpora Procerum istorum somno & quiete refici, cùm eam sine periculi metu, & cum summo emolumento captare possent. Quod ad epulas attinet, plus satis notũ est, ex cibo & potu augeri & confirmari robur corporis: ideò eleganter hîc Diomedes, τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή, sine quibus tota hæc membrorum nostrorum compages labascit & marcescit. Hoc enim pacto sui conseruationi prospexit Natura, vt alimentis, quæ pro rerum diuersitate, diuersitatem sui generis etiam constituunt, omnia rerum genera foueat, & ab interitu vindicet. Cùm illa porrò generaliùs omnibus sint necessaria (vnde Arist. lib. de Spiritu: Alimentum, inquit, iis appositum, quæ animam habent, conseruat ipsa, & maiora reddit: & de Part. anim. In omnibus vita præditis & perfectis partes maximè necessarias duas esse ait: alteram, qua cibum capiant: alteram, qua excrementum emittant. Non enim, inquit, fieri potest vt sine cibo vel seruẽtur vel augeãtur. & Polit. lib. 1. cap. 5. Atqui species alimentandi, inquit, multæ sunt: quapropter & vitæ plures sunt animalium & hominum. Non enim fieri potest vt viuatur sine alimento) cùm inquam, omnes alimentis egeant: illi præcipuè indigent, qui laboribus & sudoribus maximè corporeis destinantur, quales sunt pręlia, de quibus iam Græci cogitant. Qua de re nos aliàs etiam in hoc opere nonnulla diximus.

καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι) Admonet officij sui Agamemnonem, quatenus pręlia attinet, in quibus eum inter primos pugnare est consentaneum, vt videlicet sua strenuitate ac fortitudine cæteros Heroas magis ac magis excitet. Vsitatum est enim vt pericula illa milites non detrectent, quibus capita sua Duces obierint, & fit nescio quomodo vt eorum virtus etiam ignauioribus stimulos virtutis subiiciat, quibus illi naturam cum meliore commutent, ne quid de fortibus dicamus, in quibus Ducum exemplis augetur fortitudo. Sed de his etiam alibi.

Finis libri noni.

P 3

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Κ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

Ἀγαμέμνων ἀγρυπνήσας ἀνίστησι τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων, αὐτός τε καὶ Μενέλαος· καὶ ἐπὶ τῆς τάφρου συμβουλευσάμενοι, πέμπουσι κατασκόπους εἰς τὸ τῶν Τρώων στρατόπεδον, Ὀδυσσέα καὶ Διομήδην, οἳ Δόλωνα μὲν συναντήσαντες ἀναιροῦσι· πυθόμενοι δὲ παρ' αὐτοῦ Ῥῆσόν τινα βασιλέα, καὶ Θρᾶκας παρεῖναι, ἔνθα τε ἐστρατοπεδεύσαντο, ἀπελθόντες δολοφονοῦσι τὸν Ῥῆσον καὶ τῶν ἑταίρων τινάς, καὶ τοὺς ἵππους ἀπελάσαντες, εἰς τὸν ναύσταθμον παραγίνονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Κάππα δὲ Ῥήσου κεφαλὴν εἷλε Τυδέος υἱός.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Κάππα δ' ἄρ' ἀμφοτέρων σκοπιαζόμενοι ἤλυθον ἄνδρες.

Ἄλλη.

Νυκτεγερσία καὶ Δολωνοφονία, ἤτοι Δολώνεια.

ΑΛΛΟΙ μὲν παρὰ νυησὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀστράπτῃ πόσις Ἥρης ἠυκόμοιο,
Τεύχων ἢ πολὺν ὄμβρον ἀθέσφατον, ἠὲ χάλαζαν,
Ἢ νιφετόν, ὅτε πέρ τε χιὼν ἐπάλυνεν ἀρούρας,
Ἠέ ποθι πτολέμοιο μέγα στόμα πευκεδανοῖο·
Ὣς πυκίν' ἐν στήθεσσιν ἀνεστονάχιζ' Ἀγαμέμνων
Νειόθεν ἐκ κραδίης· τρομέοντο δέ οἱ φρένες ἐντός.
Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειε,
Θαύμαζεν πυρὰ πολλὰ τὰ καίετο Ἰλιόθι πρό,
Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν, ὅμαδόν τ' ἀνθρώπων·
Αὐτὰρ ὅτ' ἐς νῆάς τε ἴδοι καὶ λαὸν Ἀχαιῶν,
Πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους ἕλκετο χαίτας
Ὑψόθ' ἐόντι Διΐ, μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ.
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Νέστορ' ἐπὶ πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν,
Εἴ τινά οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκτήναιτο,
Ἥ τις ἀλεξίκακος πᾶσιν Δαναοῖσι γένοιτο.
Ὀρθωθεὶς δ' ἔνδυνε περὶ στήθεσσι χιτῶνα,
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἔπειτα δαφοινὸν ἑέσσατο δέρμα λέοντος
Αἴθωνος, μεγάλοιο, ποδηνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος.
Ὣς δ' αὔτως Μενέλαον ἔχε τρόμος (οὐδὲ γὰρ αὐτῷ
Ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε) μή τι πάθοιεν
Ἀργεῖοι, τοὶ δή ἕθεν εἵνεκα πουλὺν ἐφ' ὑγρὴν
Ἤλυθον ἐς Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες·
Παρδαλέῃ μὲν πρῶτα μετάφρενον εὐρὺ κάλυψε
Ποικίλῃ, αὐτὰρ ἐπὶ στεφάνην κεφαλῆφιν ἀείρας
Θήκατο χαλκείην· δόρυ δ' εἵλετο χειρὶ παχείῃ.
Βῆ δ' ἴμεν ἀνστήσων ὃν ἀδελφεόν, ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων ἤνασσε, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ.
Τὸν δ' εὗρ' ἀμφ' ὤμοισι τιθήμενον ἔντεα καλὰ
Νηῒ πάρα πρυμνῇ· τῷ δ' ἀσπάσιος γένετ' ἐλθών.

ARGVMENTVM DECIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

AGAMEMNON vigilans excitat optimos Achiuorũ, ipséque & Menelaus: & in vallo consultantes mittunt speculatores in Troianorum exercitũ, Vlyssem & Diomedem: qui Dolonem quidem, vnà obuiam facti, interficiunt. Edocti autem ab ipso Rhesum quendã regem & Thraces adesse, & vbi castrametati erant, digressi dolo conficiunt Rhesum, eiúsque sociorum quosdam: & equos abigentes ad nauium stationem redeunt.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

K. autem Rhesi caput abscidit Tydei filius.

Aliud argumentum.

K. verò iam ex vtraque parte speculatum venerunt viri.

Aliud.

Nocturna excitatio, vel Dolonicidium, vel Dolonia.

CAETERI quidem apud naues principes omnium Achiuorum
Dormiebant per noctes molli domiti somno:
Verùm non Atridem Agamẽnonẽ pastorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem.
Veluti cùm fulgurat maritus Iunonis benè comptæ,
Parans vel magnũ imbrem immensámue grandinem,
Vel niuem quandoquidem nix dealbauit arua,
Vel alicubi belli magnum os amari:
Tam frequenter in pectoribus suspirabat Agamẽnõ
Funditus ex corde: tremebant autẽ ei præcordia intus
Cum quidem in campum Troianum respexisset,
Mirabatur ignes multos, qui ardebant ante Ilium,
Tibiarũ fistularúmq; sonum, tumultúmque hominum:
Verũ, quũ ad nauésq; respexisset & exercitũ Achiuorũ,
Multos ex capite radicitus euellebat capillos
Supernè existẽti Ioui, valdè. a. gemebat gloriosum cor.
Hæc autem et in animo optima visa est sententia,
Ad Nestorem primum Neleium accedere virorum,
Si quod secum consilium salutare fabricaret,
Quod remedium malorum cunctis Danais esset.
Erectus itaque induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem sub robustis ligauit pulchros calceos:
Deinde autem rufam induit pellem leonis
Fului, magni, demissam vsq; ad pedes: sumpsitq; hastã.
Eodem modo Menelaũ tenebat tremor (neq. enim ipsi
Somnus in palpebris insidebat) nequid paterentur
Argiui, qui vtique sui gratiã spatiosum per mare
Venerant ad Troiam, bellũ audax in animo habentes.
Pelle pardi quidem primùm tergum latum texit
Maculosa, sed galeam in capite eleuans
Posuit æream, hastámque cepit manu robusta.
Perrexit. a. ire excitaturus suũ fratrẽ qui potẽter cũctis
Argiuis præerat: & tanquã deus colebatur in populo:
Hunc. a. inuenit circũ humeros ponentẽ arma pulchra
Nauis apud puppim: hic autem gratus fuit veniens.

COM-

ἀλλ' ἐκ ἀγγείλω) Huc reuocandum est γνωμικὸν illud somnij suprà lib. 2. pag. 27. οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Vbi nos quædam non omnino pœnitenda annotauimus pag. 28. Cuius dicti praxin hoc loco in Agamemnone vides. Quanquam enim superiore libro Diomedes ad somnum captandum Græcos esset cohortatus, quod quàm esset factu vtile, nos ibi probabamus: tamen tot curæ pro salute exercitus Agamemnonem nostrum exagitarunt, vt insomnem noctem transegerit. Vbi enim trãquillo & sedato nõ fueris animo, vix est vt te quies vlla corporis occupet, non secus ac quæ fluctu & tempestate commouentur nauigia arcentur à portu. Cùm enim somnus sensus immobilitas quædam sit, hoc est, τῆς αἰσθήσεως ἀκινησία ἢ οἷον δεσμός: vigilia est contrarium, vt docet Aristot. lib. de Som. & vigil. At in cogitando maximè occupantur sensus propter eorum sedem animum, qui tunc in vehementissimo est motu: proinde soporem illum à se longè arcet, cùm motus quieti sit contrarius, & vtrumque in eodẽ subiecto simul eodémque tempore esse nequeat.

ὡς δ' ὅταν ἀστράπτῃ) Frequentia Agamemnonis suspiria fulguribus comparat, quæ nimirum crebritate subinde ingeminata è cœlo nubiloso erumpunt: sic quoque illa suspiria è corde Agamemnonis curarum caligine denso & obscurato frequenter exiliebant. Quæ omnia quàm eleganter conueniant, facilè potest lector eruditus iudicare, & vel ex hoc solo loco ingenium Homericũ explorare.

τεύχων ἢ πολὺν ὄμβρον) Scio hîc Mythologicos nostros aërem per Iouem interpretari, quòd in aëris regione fiant fulgura & huiusmodi meteora, Sed ego malo ipsum Iouem Deum supremum, ex poetarum sententia, quem etiam hîc expressè Poeta maritum Iunonis περιφράζεται, cùm Iuno pro aëre propriè sumatur secundum eosdem Mythologicos, intelligere. Ille est enim omnium tempestatum author, &, ne à contextu recedamus, ipsorum fulgurum, quibus Poeta diuersum finem tribuit: quia nimirum Deus vno eodémque instrumento in varios vsus vtatur. Nam illis Iupiter significat, se vel imbres immensos vel grandinem, vel niuem terris vel tumultus bellicos minitari. Quæ ad duo reuocari possunt. Alterum enim commune est ac vsitatũ, causísque Physicis assignatur, quo adueniente nihil amplius inuestigant homines. Cùm enim simpliciter pluuias, grandines aut niues vident post fulgura, id naturę tribuunt) quanquam vt niues fulgura consequantur, non intelligo, nisi hyeme extraordinariè accidat. Cuius rei rationem intelliges facilè ex Arist. 1. Meteor.) expensis eorum causis, si modò suo fiant tempore. Vbi verò extra tempus eueniunt, vt hyeme, tunc fulgura prodigiosa sunt, aliquídque calamitatum portendunt: propriè verò bella, propter eorum aptam inter se comparationem & similitudinem. Et hoc est, ni fallor, quod Poeta voluit.

μέγα στόμα) Os bello, vt iam annotauit quoq; post P. Vict. Var. lect. lib. 29. cap. 6. eruditissimus Giphanius, eleganter Poeta affingit, propter eius quasi voracitatem: qua ratione dicuntur etiam, vt scribit Eustathius, ξιφῶν στόματα, & σίδηρον στομοῦν dicimus. A quo non est alienum, cùm dicimus, αἵματος κορέσαι τὸν Ἄρηα. Simili ratione Tullius quoq; belli os & fauces appellat pro Arch. poeta. Populi, inquit, Romani laus est, vrbem amicissimam Cyzicenorum, eiusdem consilio ex omni impetu regio, ac totius belli ore & faucibus ereptam esse atque seruatam. Vnde vides elegantiarum parentem meritò Homerum nostrum dici posse, & alijs hanc concinnè loquendi viam longo ante tempore præiuisse.

προμένοιο ἢ) Duobus modis Agamemnonem proponit sollicitum & anxium: primùm, cùm Troianorum castra, deinde Græcorum naues intueretur. Ex illo contremiscere dicitur, ex hoc dolere à consequenti, cùm sibi crines auellat: & quod etiam verè exprimit Poeta his verbis, μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ. Vbi Stoici quidam in suas ἀπαθείας leges peccatum clamitarent, qui his perturbationibus Regem illum conflictari videant. Sed intelligant illi homines Homericos non esse saxeos aut fibris corneis, nec in rebus humanis humanam naturam exuere, quæ ab istis affectibus omnino non abhorret, vt satis alibi quoque docuimus. Nec sanè aliter affectum esse oportet βουληφόρον ἄνδρα, ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, vt alias etiam dictum est, quàm hoc loco nostrum Agamemnonem, vbi suorum vitam periclitari videt: alioqui frustra commissos sibi populos haberet, de quorum salute non esset solicitus. At, inquient Stoici, illi facilè sine his perturbationibus prouideri potest. Imò, inquam, his quasi stimulis animus excitari solet ad inuestigandas remedij periculorum vias.

Νέστορ' ἐπὶ πρῶτον) Notandum est Agamẽnonem nihil inconsultò aggredi, quod summæ est in eo prudentiæ. Illud est enim rerum gerendarum caput, μηδὲν ἄνευ βουλῆς ῥέζειν, vt ait ille, & id propriè homini donatum est, in quo viget pars illa præstantissima rationis, qua euentus & consequentiæ, deniq; omnes negotiorum περιστάσεις expenduntur. Proinde qui temerè ad res gerendas prorumpunt, brutis ipsis animantibus deteriores censendi sunt, quorum nonnulla hac quoque βουλευτικῇ (vt ita loquar) facultate non carent. Deinde obseruandum, quem sibi consiliarium asciscat Agamemnon, nimirum eum, cui sup. lib. 2. pag. 37. similes decem alios sibi tantùm optabat ad euersionem Troiæ: ergo non Aiacem, non Diomedem, non Vlyssem ipsum aut alium quemuis è Græcis proceribus accedit, sed Nestorem: neque omnes simul, quod tutius videbatur, sed vnicum Nestorẽ, quasi ille solus esset instar omnium.

αὐλῶν) Hoc tibiarum fistularúmq; sono Troiani testabantur lætitiam suam ex hesterna victoria: quod vitiosum fuit, cùm immoderatè prosperum hunc euentum ferrent, & cum contumelia: vt rectè docet Alexander apud Dionem Prusæum, si bene memini.

ὀρθωθεὶς δ' ἔνδυνε) Cùm videas hîc Agamemnonem vestimenta sua induentem, facilè concludes illum ea paulò antè exuisse, nimirum ex Diomedis consilio, somnum capturum: sed eum, vt vidimus, curæ à quiete prohibuerunt.

ἑέσσατο δέρμα λέοντος) Scholiastes Apollonij lib. 1. tradit moris fuisse apud veteres heroas, vt pellibus amicirentur, σώματι, inquit, τοῖς ἥρωσι τὸ δερματοφορεῖν. Ita enim ait Apollonius de Argo:

δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφέχετ' ὤμους — Ἄργος Ἀρεστορίδης λάχνῃ μέλαν. Et antea de Augæo: ᾗ δ' ὅγε μηλείην ἀρκτοιο δορῆς. Id etiam veteribus Germanis tribuit Tacitus, quod à Giphanio ante nos obseruatum est. De quo more quid aliàs ipse dicturus sit, vt pollicetur, auidè expectamus. Notanda sunt autẽ hæc vestimenta. Duo enim tantùm hîc memorantur: primum tunica, quæ est regendo pectori accommodata, Hesychio ὑποδύτης, ἱμάτιον ἀνδρικόν, vt aliàs docebimus, deinde pellis leonina, quæ ex humeris vsque ad talos dependebat. Aliàs tamen ei vestem pupuream tribuit. Sed vbique frugalitatem veterum illorum heroum animaduertas secus quàm hac nostra tempestate. Qua de re vide quid Alexander dicat apud Dionem orat. 2. de Regno.

ὡς δ' αὔτως Μενέλαον ἔχε τρόμος) Noluit Poeta præcipuum belli caput Menelaum, cuius nimirum gratia hæc expeditio suscepta erat, in his angustiis desidem esse, & aliorum exemplo, quos somnus iam occupauerat, eodem capi: sed vigilem eum facit, eodémque pacto de Græcis sollicitum vt fratrem Agamemnonem. Ergo accinctus tum vestibus tum armis, ea enim exuerat, vt anteà de Agamemnone diximus, ad eum pergit, testaturus nempe vigilantiam suam, & eum è somno excitaturus. At ille fratris diligentiam iam anteuerterat. In paribus ergo negotiis hic aliorum belli ducum Germani typi sunto.

ὃς μέγα πάντων) Agamemnonem περιφράζεται, cuius περιφράσεως duo sunt membra. primùm, quod eum summum Græcorum imperatorem appellat: deinde, quòd in populo vt Deus honoraretur: vbi Poeta docuit, vt & multis præterea locis, quanta sit Regum maiestas, quæ Dei imaginem referat, siquidem eundem honorem ac ipsi Deo tribuant subditi. Vnde duplex elicitur doctrina: altera Regibus ipsis, altera subditis. Illis, vt cogitent quam personam in hoc supremo dignitatis gradu sustineant: his verò, vt videant qua reuerentia & honore Reges prosequi oporteat. Quod si ab vtrisque fieret, iurare ausim sæcula aurea denuò mox reditura.

Hunc prior allocutus est in bello strenuus Menelaus:
Cur sic, frater, armaris? num quem sociorum
Impellis Troianis exploratorem? sed valde admodum
Timeo, ne vllus tibi promittat hoc opus,
Vt viros hostes exploret, solus accedens
Noctem per diuinam: valdè quispiam audax erit.
Hunc autẽ respondens, allocutus est rex Agamẽno,
Opus est consilio mihi & tibi, à Ioue nutrite ô Menelae,
Prudente, quod liberabit atque seruabit

Τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Τίφθ' οὕτως ἠθεῖε κορύσσεαι; ἦ τιν' ἑταίρων
Ὀτρύνεις Τρώεσσιν ἐπίσκοπον; ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μὴ οὔτις τοι ὑπόσχηται τόδε ἔργον,
Ἄνδρας δυσμενέας σκοπιαζέμεν οἶος ἐπελθὼν
Νύκτα δι' ἀμβροσίην· μάλα τις θρασυκάρδιος ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Χρεὼ βουλῆς ἐμὲ καὶ σὲ, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Κερδαλέης, ἥτις κεν ἐρύσσεται ἠδὲ σαώσει

Ἀργείους καὶ νῆας, ἐπεὶ Διὸς ἐτράπετο φρήν.
Ἑκτορέοις ἄρα μᾶλλον ἐπὶ φρένα θῆχ'. ἱεροῖσιν.
Οὐ γάρ πω ἰδόμην, οὐδ' ἔκλυον αὐδήσαντος,
Ἄνδρ' ἕνα τοσσάδε μέρμερ' ἐπ' ἤματι μητίσασθαι
Ὅσσ' Ἕκτωρ ἔρρεξε Διῒ φίλος υἷας Ἀχαιῶν.
Αὔτως, οὔτε θεᾶς υἱὸς φίλος, οὔτε θεοῖο·
Ἔργα δ' ἔρεξ'. ὅσα φημὶ μελησέμεν Ἀργείοισι
Δηθά τε καὶ δολιχόν. τόσα γὰρ κακὰ μήσατ' Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα κάλεσσον,
Ῥίμφα θέων ἐπὶ νῆας· ἐγὼ δ' ἐπὶ Νέστορα δῖον
Εἶμι, καὶ ὀτρυνέω ἀνστήμεναι, αἴ κ' ἐθέλῃσιν
Ἐλθεῖν ἐς φυλάκων ἱερὸν τέλος, ἠδ' ἐπιτεῖλαι.
Κείνου γάρ κε μάλιστα πιθοίατο. τοῖο γὰρ υἱὸς
Σημαίνει φυλάκεσσι, καὶ Ἰδομενῆος ὀπάων
Μηριόνης· τοῖσιν γὰρ ἐπετράπομέν γε μάλιστα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πῶς γάρ μοι μύθῳ ἐπιτέλλεαι, ἠδὲ κελεύεις;
Αὖθι μένω μετὰ τοῖσι, δεδεγμένος εἰσόκεν ἔλθῃς,
Ἦε θέω μετὰ σ' αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπιτείλω;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Αὖθι μένειν, μή πως ἀβροτάξομεν ἀλλήλοιιν
Ἐρχομένω· πολλαὶ γὰρ ἀνὰ στρατόν εἰσι κέλευθοι.
Φθέγγεο δ' ᾗ κεν ἴῃσθα, καὶ ἐγρήγορθαι ἄνωχθι
Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον,
Πάντας κυδαίνων· μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ·
Ἀλλὰ καὶ αὐτοί περ πονεώμεθα· ὧδέ που ἄμμι
Ζεὺς ἐπὶ γεινομένοισιν ἵει κακότητα βαρεῖαν.

Arginos & naues, quoniã Iouis auersa est (à nobis) mẽs.
Hectoreis sanè magis animum adiecit sacrificijs.
Non enim vnquã vidi, neque audiui (ex alio) referẽte,
Virum vnum tanta ardua opera vno die molitum esse,
Quanta Hector fecit, Ioui charus, filijs Achiuorum
Sine causa: neque deæ filius dilectus, neque dei:
Opera autem fecit, quæ puto curæ fore Græcis
Diuq; & in longũ tempus, tãtis.n. malis affecit Achiuos.
Sed i nunc, Aiacem & Idomeneum voca
Citò currens ad naues: ego verò ad Nestorem diuinũ
Vado & hortabor vt surgat, siquidem velit
Venire ad custodum sacram turmam, & mandare eis:
Illum enim potissimum audient: huius enim filius
Præest custodibus & Idomenei comes
Meriones: his enim commisimus maximè:
Huic autem respondit deinde voce bonus Menelaus,
Quomodo verò mihi sermone mandas & iubes?
Illic vt maneam inter illos, præstolans donec venias,
An curram ad te rursus, quum benè illis præcepero?
Hunc autẽ rursus allocutus est rex virorũ Agamẽnõ,
Illic mane, ne quo modo aberremus ab inuicem
Venientes: multæ enim per exercitum sunt viæ:
Clama autem quà iueris, & vigilare iube,
A maioribus ex stirpe compellans virum quemlibet,
Omnes laudans: neque superbias animo:
Sed & nosmetipsi laboremus: sic quippe nobis
Iupiter nascentibus iniecit calamitatem grauem.

COMMENTARIVS.

πῶς γὰρ αὐτός) In hac Menelai interrogatione continetur artificiosè consilium, quod in præsenti negotio omnium erat vtilissimum, ideò etiam in sequentibus videbimus id omnium consensu optimum iudicatum. Quod tamen erat periculosissimum, idcirco Menelaus timet, ne quis hoc in se velit recipere, vt illud exequatur, quià id à solo tantùm fieri oporteret, at vix est vt quispiam solus in tam numerosum exercitum velit se conijcere vitæ periculum subiturus. Si tamen vllus reperiatur, qui non recusauerit, eum animo audaci & generoso pronunciat, cùm ab ignauo & timido homine tam graue & difficile negotium confici non possit.

χρεὼ βουλῆς ἐμὲ καὶ σέ) Hic locus diligenter est obseruandus, vbi Agamemnon, aut sub eius persona Homerus, humana consilia Dei voluntati opponit: obseruandus, inquam, non laudandi, sed potius abhorrendi gratia. Ait ergo Agamemnon ad Menelaum, negotia Græcorum iam ad eas angustias esse redacta, vt optimo aliquo sit opus consilio, quo ea possint expediri & liberari prudentia illis esse subueniendum. Non dicit implorandam Dei alicuius opem. Nam quem implorent? cùm Iupiter summus Deorum stet à Troianorum partibus, an est vllus qui se illi audeat opponere? Pluris igitur humanum, quàm diuinum auxilium facit. At quale tandem consilium, Agamemnon, comminisceris, quod & tibi salutare, & Iouis auxilio ἀντίῤῥοπον esse possit? Atqui audi tuum Homerum, aut tu Homere, qui hæc per os Agamemnonis effatus es, audi te ipsum alibi dicentem,

ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος, ἠέπερ ἀνδρῶν, ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην ῥηϊδίως.
Præstantior semper est Iouis mens, quàm virorum, Qui etiam fortem terret, & victoria priuat Facillimè. Et alibi:
ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι: *Insuperabilis est Deus à mortali homine.* Et alibi:
—θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν: *Dij viris potentiores.*

Cùm ergo Iouem hostem habeatis, quid subsidij potestis, Agamemnon & Menelae, à vestra ipsa prudentia expectare? Hinc itaq; cōstat, quantùm homini homines, illi veteres tribuerint, vt eum Dijs ipsis non dubitarent opponere, atq; adeò summo deorum Deo: quod ipsimet confitentur. At potiùs præcibus flectendus videbatur, aut placandus votis vel sacrificijs pro frequenti veterum consuetudine. Hoc est igitur quod sæpius inculcamus in hoc Poeta, credidisse antiquos multa etiam præter Deorum auxilium moliri & præstare posse.

οὐ γάρ πω ἰδόμην) Amplificat hesterna Hectoris facta bellica præcedentium omnium collatione, cùm dicit, se neque visu neque auditu obseruasse aut intellige, vllum vnquam tam ardua facinora vno die confecisse. Vbi videtur solam de Græcis victoriam pluris quàm alia quæuis gesta æstimare, quasi tam bellicosam & fortissimam gentem superare operosius fuerit, quàm quicquid vel Hercules, vel Theseus vel alij quotquot antecesserunt heroes magnifici, vt loquitur Seneca, fecerint. Id autem mirari Agamemnonem contigit, quòd talia Hector gesserit, cùm tamen ab vllo Deorum aut Dearum genus non traxerit: quod si foret, minus erat admiratione dignũ ab heroe res tam difficiles & operosas confici. Iam verò cùm à mortalibus tantùm sit oriundus, vnde illi tantum animi & virtutis, vt tot heroas Græcos hesterna die fuderit, tot magnanimorum virorum copias profligarit? At mirari iam desinit Agamemnon, cùm anteà præmiserit, Hectorem Iouis ope & auxilio fretũ, qui eius sacrificia propitiore animo respexerit, quàm Græcorum, tam feliciter in bello versari. Ex his porrò constat, Hectorem reuera Priami & Hecubæ filium esse, hoc est à mortalibus parentibus genus ducere, quòd tamen Lycophron aspernatus, finxit eum à Ptoo, id est Apolline genitum.

ἀλλ' ἴθι) Docet Homerus Reges olim fuisse αὐτοδιακόνους. Fratrem enim Menelaum mittit Agamemnon ad cæteros duces & principes conuocandos (quod aliàs præcones exequũtur) ipsemet autem ad Nestorem se confert senis illius reuerentia, in quem fortasse tantum sibi non vsurpat imperij, vt eum per alium quempiam non accersat.

ἱερὸν τέλος) Quicquid tutelam hominum gerit, quasi sacrum videtur: vnde hîc dicitur, ἱερὸν τέλος φυλάκων: & alibi etiam vrbis mœnia ἱερὰ appellantur à Poeta, qua ratione etiam Sophocles terram ἱερὰν appellat.

κείνου γάρ κε μάλιστα) Hic locus diu me torsit. Nunquid enim Agamemnon omnibus Græcorum copiis imperabat? cur ergo Nestoris suasu hîc opus fuit, aut mandatis? aut cur ei potiùs quàm sibi obtemperaturos custodes dicit? Responderi posse arbitror duobus modis. Primùm Agamemnon quidem imperium in vniuersum exercitum obtinebat, sed in prælijs tantùm ordinandis. Quod me legisse alicubi memini, locum tamen nunc indicare non possum, adeò mihi fragilis est memoria: scio tamen verè me legisse, & improbato quodam authore. Hîc autem de acie instruenda non agitur. Secundò, cùm custodiis Græcorum præesset Nestoris filius, hic patris mandatis faciliùs & lubentiùs erat auditurus, quàm Agamemnonis, quod ipsum etiam quasi αἰτιολογικὸν subiicit. Præterea hoc Nestori fuit peculiare, vt eloquentia polleret, quam cum summa prudentia coniunctam habebat, cui accedebat magna rerum experientia, quibus omnibus tota ferè persuadendi facultas continetur.

πάντας

πάντας κυδαίνων) Videtur intelligere, ne cæteros heroas Menelaus increpando excitet, quasi videlicet illis socordiam aut desidiam exprobret: qua ratione futurum erat, vt eorum animos à se alienaret. Quod ipsum Menelai superbiam proderet, ideò dicit, μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ. Itaque prudenter monet, vt singulos non solùm proprio nomine, quod etiam beneuolentiæ cuiusdã est testimonium, compellet: sed omnes etiam suis laudibus exornet, cui animorum ad se pelliciendorum rationi valde est tribuendum: & hoc duces belli maxime decet, ad conciliandam sibi militum beneuolentiam.

Sic fatus: dimisit fratrem, bene postquam percepisset.
Sed hic perrexit ire ad Nestorem pastorem populorum:
Hunc verò inuenit apud tentorium & nauem nigram
Lecto in molli: iuxtaq́ eum arma variegata iacebant,
Scutum & duæ hastæ, splendidaq́ galea.
Propè etiam balteus iacebat valde varius, quo senex
Cingebatur, quando ad bellum perniciosum armaretur,
Populũ suũ duces: nã nõ permittebat se senectuti tristi.
Erectus autem super cubitum caput eleuans,
Atridem allocutus est, & rogabat sermone:
Quis autem sic ad naues per castra venis solus,
Noctem per obscuram, quãdo dormiũt mortales cæteri?
An aliquem custodem quærens, an aliquem sociorum?
Loquere, neque tacitus ad me accede: quid tibi opus est?
Huic.a. respondit rex virorum Agamemnon,
O Nestor Neleiade, ingens gloria Achiuorum,
Cognosces Atridem Agamemnona, quem supra omnes
Iupiter iniecit laboribus assiduè, quoad spiritus
In pectorib. maneat, & mihi chara genua moueantur.
Erro ita, quoniam non mihi in oculis dulcis somnus
Insidet, sed curæ est bellum & clades Achiuorum.
Vehementer enim pro Græcis timeo, neque mihi cor
Firmum, sed perpulsus sum: cor autem mihi extra
Pectora exilit, tremunt verò præclara membra.
Sed si quid facere cogitas (quoniã neq; te somnus capit)
Eia ad custodes descendamus, vt videamus.
Ne hi quidem labore defessi, vel etiam vigilia,
Dormiant, at custodiæ prorsus obliuiscantur.
Hostes autem viri propè sedent, neque scimus
An fortè etiam per noctem in animo habeant pugnare.
Huic verò respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride illustrissimè rex virorum Agamemnon,
Minimè sanè Hect. oĩa sua cogitata consiliarius Iupiter
Perficiet quæcunque sperat: sed ipsum puto
Curis laboraturum vel pluribus, siquidem Achilles
Ex ira molesta conuerterit dilectum cor:
Te verò libẽter sequar ego: insuper & excitemus alios.
Et Tydidem hasta inclytum, & Vlyssem,
Et Aiacem celerem & Phylei fortem filium.
Quin si quis & hos accedens vocaret,
Diuinumq́ Aiacem & Idomenea regem.
Horum enim naues sunt longissimè, neque valdè propè.
Sed amicum quamuis existentẽ & venerãdũ Menelaũ
Increpabo: quamuis mihi irascaris, neque celabo,
Quòd dormit, tibi verò soli commisit laborare.
Nunc debebat circa omnes principes laborare,
Suppliciter orãs: necessitas.n. vrget minimè tolerabilis.
Hũc autẽ rursus allocutus est rex virorũ Agamemnon:
O senex, alias quidem te eum accusare iussi.
Sæpe enim negligens est, nec vult laborare,
Neque pigritiæ cedens, neque insipientia mentis:
Sed me respiciens & meum expectans nutum.
Nunc autem me prior valdè surrexit, & mihi adstitit:
Hunc quidem ego præmisi vocare, quos tu quæris.

Ὣς εἰπὼν, ἀπέπεμπεν ἀδελφεὸν, εὖ ἐπιτείλας.
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰέναι μετὰ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δ' εὗρεν παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ· παρὰ δ' ἔντεα ποικίλ' ἔκειτο,
Ἀσπὶς, καὶ δύο δοῦρε, φαεινή τε τρυφάλεια.
Πὰρ δὲ ζωστὴρ κεῖτο παναίολος, ᾧ ῥ' ὁ γεραιὸς
*Ζώννυθ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα θωρήσσοιτο, γρ. ζώνυθ'
Λαὸν ἄγων, ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ.
Ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος, κεφαλὴν ἐπαείρας,
Ἀτρεΐδην προσέειπε, καὶ ἐξερεείνετο μύθῳ,
Τίς δ' *οὕτω κατὰ νῆας ἀνὰ στρατὸν ἔρχεαι οἶος, γρ. οὗτος
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι·
Ἠέ τιν' οὐρήων διζήμενος, ἤ τιν' ἑταίρων;
Φθέγγεο, μηδ' ἀκέων ἐπ' ἔμ' ἔρχεο· τίπτε δέ σε χρεώ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Εἴσεαι Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων
Ζεὺς ἐνέηκε πόνοισι διαμπερὲς, εἰσόκ' ἀϋτμὴ
Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Πλάζομαι ὧδ', ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμμασι νήδυμος ὕπνος
Ἱζάνει· ἀλλὰ μέλει πόλεμος καὶ κήδε' Ἀχαιῶν.
Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια, οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρῴσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Ἀλλ' εἴ τι δραίνεις, (ἐπεὶ οὐδὲ σέ γ' ὕπνος ἱκάνει)
Δεῦρ' ἐς τοὺς φύλακας καταβείομεν, ὄφρα ἴδωμεν
Μὴ τοὶ μὲν καμάτῳ ἀδηκότες ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Κοιμήσωνται, ἀτὰρ φυλακῆς ἐπὶ πάγχυ λάθωνται.
Δυσμενέες δ' ἄνδρες σχεδὸν εἵαται, οὐδέ τι ἴδμεν,
Μήπως καὶ διὰ νύκτα μενοινήσωσι μάχεσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Οὔ θην Ἕκτορι πάντα νοήματα μητίετα Ζεὺς
*Ἐκτελέσει ὅσα πού νυν ἐέλπεται· ἀλλά μιν οἴω γρ. ἐκτελέει
Κήδεσι μοχθήσειν καὶ πλείοσιν, εἴ κεν Ἀχιλλεὺς
Ἐκ χόλου ἀργαλέοιο μεταστρέψῃ φίλον ἦτορ,
Σοὶ δὲ μάλ' ἕψομ' ἐγώ· ποτὶ δ' αὖ καὶ ἐγείρομεν ἄλλους,
Ἠμὲν Τυδεΐδην δουρικλυτὸν, ἠδ' Ὀδυσῆα,
Ἠδ' Αἴαντα ταχὺν, καὶ Φυλέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἀλλ' εἴ τις καὶ τούσδε μετοιχόμενος καλέσειεν,
Ἀντίθεόν τ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα.
Τῶν γὰρ νῆες ἔασιν ἑκαστάτω, οὐδὲ μάλ' ἐγγύς.
Ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα καὶ αἰδοῖον Μενέλαον
Νεικέσω, εἴπερ μοι νεμεσήσεαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς εὕδει, σοὶ δ' οἴῳ ἐπέτρεψεν πονέεσθαι.
Νῦν ὄφελεν κατὰ πάντας ἀριστῆας πονέεσθαι
Λισσόμενος· χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκέτ' ἀνεκτός.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ γέρον, ἄλλοτε μέν σε καὶ αἰτιάασθαι ἄνωγα·
Πολλάκι γὰρ μεθιεῖ τε, καὶ οὐκ ἐθέλει πονέεσθαι,
Οὔτ' ὄκνῳ εἴκων, οὔτ' ἀφραδίῃσι νόοιο,
Ἀλλ' ἐμέ τ' εἰσορόων, καὶ ἐμὴν ποτιδέγμενος ὁρμήν.
Νῦν δ' ἐμέο πρότερος μάλ' ἐπέγρετο, καί μοι ἐπέστη.
Τὸν μὲν ἐγὼ προέηκα καλήμεναι οὓς σὺ μεταλλᾷς.

Ἀλλ' ἴομεν· κείνους δὲ κιχησόμεθα, πρὸ πυλάων
Ἐν φυλάκεσσ'· ἵνα γάρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Οὕτως οὔτις οἱ νεμεσήσεται, οὐδ' ἀπιθήσει
Ἀργείων, ὅτε κέν τιν' ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Sed eamus: illos autem inueniemus ante portas
Inter custodes: ibi enim ipsis indicaui, vt cõgregarentur.
Huic autẽ respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Sic nullus ei irascetur, neque immorigerus erit
Argiuorum, quando aliquẽ hortatus fuerit, & iusserit.

COMMENTARIVS.

εὐνῇ ἔνι μαλακῇ) Talia sunt senum Homericorum cubilia, vt & paulò ante Phœnicis. (Nam ibi πυκινὸν λέχος idem est, quod hic, εὐνὴ μαλακὴ) contra iuuenis Diomedes ante tentorium armis indutus recubat substrata bouili pelle. Quamuis tamen molli in lecto recubet, nihilominus Poeta eum armis circundatum dicit, quibus nimirum indueretur, si se aliqua præliandi occasio obtulisset. Ait enim, παρὰ δ' ἔντεα ποικίλ' ἔκειτο, &c. & ne quis Nestoris senectutem obiiciat, paulò pòst adiecit Poeta, ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ: quasi ingrauescentes anni nihil ei de virtute bellica imminuissent, & spiritus illi iuueniles adhuc in media senectute aliquantulum efflorescerent. Vbi tamen Poeta videtur plus ei tribuere, quam rei veritas postulet: siquidem idem alibi conqueritur, quòd robore suo & virtute pristina destituatur: ideò neque armorum, sed consilij & adhortationum militarium auxilium tantùm pollicetur, quandoquidem aliud præstare non possit. Sed & hìc intelligendum est his armis, quæ Poeta commemorat, Nestorem indui non ad præliandum: sed cùm suos tantùm ad bellum educeret, quòd expressè illa verba indicant: ᾧ ὁ γεραιὸς ζώννυθ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα θωρήσσοιτο, λαὸν ἄγων. Ducebat autem ille quidem copias suas in prælium, immò & eas instruebat, vt tertio Iliados vidimus, cæterùm ipse propria manu non depugnabat, cuius facultas solùm ei à senectute denegabatur, nimirum afflicto & euirato penè corpore, at sano & integro penitus animo, qui munia sua semper exercuit. Quod ergo Herodes in Hemiambis dicebat, τὰ λοιπὰ τῶν γερόντων ἀπαμβλύνεται τὸν νοῦν, in Nestorem non competit, sed illa potius Remuli illius Virgiliani 9. Aeneid. gentem suam mirificè prædicantis, quòd illis, *——nec tarda senectus Debilitat vires, mutatq; vigorem:* & illud sequens magis, *Caniciem galea premimus.*

ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε) Elegans loquendi modus, quasi Nestor & senectus adinuicem contendant, vt senectus imperium in Nestorem affectet: at Nestor pro libertate sua pugnans, in eius potestatem non se mancipet. Senectus enim ei vires & alacritatem animi eripere conabatur, vnde eum à bellis arceri oportebat: sed ille contrà integer & adhuc crudus viridisq; (vt Charon ille Virgilianus) conatus illos reprimit, & tyrannidis illius iugum excutit, neque se ei regendum ac moderandum committit.

ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος) Hoc ipsum testatur, quod Nestor, οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ: cùm se quieti ita non tradiderit, vt penitus sensus suos sopiuerit, siquidem venientem ad se Agamemnonem præsentiens, eius nimirum incessu percepto, leui & facili somno captum se fuisse docet: & quasi dicas, ὕπνῳ ἀΰπνῳ. Quod testatur sermone illo, in quem statim erupit: quo sciscitatur, quis ille sit qui se nocte intempesta accedat, & quæ aduentus illius causa, quæ grauis non esse non potest, cùm eo tempore potiùs somnus esset captandus: ideò hæc omnia effari eum iubet, ne tacitus accesserit, quod cautionis militaris non postremum est caput.

Ἀτρεΐδην προσέειπε) Hoc Poeta dicit, qui scit hunc quem Nestor alloquetur, esse Agamemnonem. nam Nestor ignorauit quis esset, vt constat ex eius interrogatione.

εἴσεαι Ἀτρεΐδην) Cùm duo essent, quæ sciscitabatur Nestor. Primùm, quis esset qui se accedebat: deinde, quam ob causam: iis ordine respondet Agamemnon: & se primùm Nestori significat, secundò aduentus sui finem exponit. vtrumque non nudè, sed cum elegāti ornatu. Nam primùm, cùm se esse Agamemnonem dicit, addit insuper calamitatum suarum commemorationem, quæ est quasi ad alteram partem προσθήκη: vbi affectus miserorum hominum optimè exprimuntur, qui de se ipsis nunquam sine status sui adiectione verba facere solent. Idem anteà de se & fratre Menelao dicebat Agamemnon,

ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ περ πονεώμεθα· ὧδέ που ἄμμι Ζεὺς ἐπὶ γεινομένοισιν ἵει κακότητα βαρεῖαν: sed hìc amplius ait, hos sibi labores diuturnos, & in totum vitæ spatium à Ioue immissos esse: quod inde, vt arbitror, colligit, quia iis subinde se premi & circundari videat, à quibus ne respirandi quidem locus sibi concedatur. Quòd autem causam eorum in Iouem referat, id quomodo sit intelligendum, aliàs apud hunc Poetam fusè explicuimus: quales etiam sint isti Agamemnonis labores, mox videbimus in secunda parte. In qua causam aduentus sui exponit, quòd nimirum præ sollicitudine, quam de salute Græcorum gerit, somnum captare nō possit. Hi sunt nimirum labores illi, quibus Iupiter eum subinde opprimit. vbi notandum est egregium Regis exemplum, qui de suis tantoperè angatur, & non minus, immò magis de illorum statu, quàm de propriis ac domesticis negotiis sit sollicitus. Hinc est quòd idem Agamemnon apud Euripidem in Iphigenia ait, πολλ' ἀνδρὶ βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει. neque id sine causa. Quemadmodū enim naufragij culpa nauis moderatori sæpe imputari solet: ita siquid mali in regno accidat, id solet tribui Regis socordiæ ac negligentiæ, vt eleganter de se Eteocles ille apud Aeschylum in Trag. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις docet his verbis:

Κάδμου πολῖται, χρὴ λέγειν τὰ καίρια
ὅστις φυλάσσει πρᾶγος ἐν πρύμνῃ πόλεως
οἴακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ·
εἰ μὲν γὰρ εὖ πράξαιμεν, αἰτία θεοῦ:
εἰ δ' αὖθ', ὃ μὴ γένοιτο, συμφορὰ τύχοι,
Ἐτεοκλέης ἂν εἷς πολὺς κατὰ πτόλιν
ὑμνοῖθ' ὑπ' ἀστῶν φροιμίοις πολυρρόθοις
οἰμώγμασί τε. id est:

O Thebani ciues, ea quæ ex vsu sunt dicere oportet.
Eum, qui tuetur Rempub. in puppi vrbis
Clauum regens, palpebras nunquam sopiens somno.
Nam si quid prosperè eueniat, Diis id attribuitur:
Sin autem, quod absit, calamitas quædam contingat,
Eteocles solus per vrbem frequens
Vituperabitur à ciuibus cantibus variis & maledicis.
Planctibus quinetiam.

Proinde oportet Regem, præcipuè vbi grauia impendent malorum pericula, cautè & diligenter prouidere, ne quid damni subditi eius patiatur, vel ad Homerici Agamemnonis exemplum, in quo Homerus veram veri Regis effigiem expressit. Iam verò, vbi Agamemnon causam aduentus sui exposuit, causam, inquam, efficientem, pòsteà finalem docet: nimirum, vt cum Nestore ad custodes proficisceretur, videretque ne illi laboribus & somno victi negligentius essent in officio. Vbi obseruare licet primum Homerum visitādi nocturnas custodias rationem edocuisse, quam posteriora secula sunt amplexata, sed nostra præcipuè: nam hæc in aliis non potui obseruare. Vnius tantùm Marij memini, nisi fallor, de quo Sallustius scribit in Bello Iugurthino, eum vigilias circuisse, non tam diffidentia futurorum, quæ imperauisset, quàm vti militibus exæquatus cum imperatore labos esset volētibus. Hoc Galli vocant *faire la ronde*, expressa Latina phrasi, Circuire vigilias: quia cùm illæ vndique collocētur ad maius & tutius exercitus præsidium, oportet eas etiam vndique, hoc est, ἐν κύκλῳ visitari. Ea autem cura non solet infimis hominibus demandari, sed ducibus aut præcipuis quibusdam in exercitu. Hìc Rex Græcorum Agamemnon eam sponte suscepit.

αἰνῶς γὰρ Δαναῶν) Varia circumloquutione timorem suum pro vniuerso exercitu exprimit. Primùm enim generaliter timere se indicat, deinde accuratiùs id ipsum eloquitur, cùm ait, οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, &c. vbi duo sunt consideranda. Primùm, ipsius cordis affectus: deinde membrorum, nimirum interior & exterior, cuius ille causa est. Ne credat autem lector hæc esse leuia, quæ summa egēt attentione, & quæ φιλοσοφώτατον Homerum planè edocent. Ecce enim constitutam timoris sedem ab illo in corde. Omnino rectè. Cùm enim cor principium sit eorum naturæ, quæ sanguinem habent, vim etiam sentiendi illi tribuere oportet, vt docet Aristot. de Partibus anim. libro tertio capitulo quarto, & statuere ab eo motum omnium sensuum oriri. Itaque affectus omnes & perturbationes cordi attribuentur, illæ præcipuè, quæ frigidæ sunt, vt timor, iuxta etiam ipsum Aristotelem Rhetor. ad Theodec. libro secundo, capitulo decimotertio, cùm in corde sit caloris sedes propter sanguinem, cuius ipsum est receptaculum. Ergo timor, qui hominem inuadit, in eam potissimum hominis partem agit, quæ calidissima est: in qua pugna, si frigiditas caliditate fuerit superior, concidunt virtus & audacia, quæ à calore maximè fouentur & sustentantur. Itaque refrigerata illa præcipua parte, quæ cæteris membris sanguinem & calorem impertiebatur, sequitur etiam & deriuatur in cætera membra vniuersale frigus, vnde etiam illorum tremores oriuntur. Si quidem, vt docet idem Arist. Probl. sect. 3. quæst. 5. & 25. Tremoris causa frigiditas est, & inopia caloris proprij. Calor autem proprius corrumpitur & perit vel marcore vel extinctione, id est ἢ μαράνσει ἢ σβέσει. Marcore vel indigentia nutrimenti, vt fit in lucerna & in senibus: vel ab alieno calore, vt ignis in sole, & calor hominis à nimio vini calore: extinctione verò à contrariis, hoc est à frigido & humido. Quod postremum ad hunc locum pertinet. Siquidem calor cordis à timore, qui est frigiditas, extinguitur, & inde manat tremor. τὸ γὰρ θερμὸν αἴτιον ἡ ψυχρότης, vt iam diximus. Ex iis ergo constat, quàm rectè Agamemnoni

noni ex cordis affectu membra contremuerint. Vbi etiam quippiam maius obseruandum, videlicet hic non frigus cordis, sed consequens, id est motum vehementiorem exprimi. is enim, vt præcedentia etiam docent, in ipso corde refrigerationem consequetur. Sanè hic locus est elegantissimus.

ἐθέλω ἕκτορι) Paucis consolari videtur Agamemnonē, periculū, quod ab Hectore impendebat imminuendo, si modò Achilles iram deposuerit. Vbi tacitè Agamemnonem arguit & vellicat, quasi is solus causam his calamitatibus dederit, qui belli vnicum propugnaculum Achillem alienauerit, quo Græcos defendente Hector eò audaciæ non prorupisset, vt sæpius dictum est: Videtur tamen nescio quid subimpiè loquutus cum ait Iouem non omnia effecturum Hectori, quæ sperat, si Achilles beneuolentior Græcis reddatur. Opponit enim quodammodo ipsum Achillem non solùm Hectori, sed etiam Ioui: nisi intelligat partes Achillis Iouem defensurum, alienaturúmque se ab Hectore.

ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα) Intelligit Nestor quid esset officij Menelai in his rerum angustiis, nimirum vt cùm eius res potissimum agerentur, ipse quoque non solùm somno non indulgeret, sed etiam laboris fraterni partem susciperet. Quod cùm non faciat, vt quidem Nestor existimauit, quia eum forte cum Agamemnone non videret: dicit se bona cū ipsius Agamemnonis venia eum obiurgaturū, quòd segnius & negligentius officio suo defungatur. Sed diligentiùs est illius oratio examinanda. Cùm enim duo obstarent, quominus libere Menelaum increparent. Primùm amicitia & reuerentia, qua Menelaum prosequebatur: deinde ipse Agamemnon, qui æquo animo increpari fratrem forsitan non tulisset, vtrumque iam à principio submonet, testatúrque neutrum eorum obstaturum, quominus παῤῥησιαστικώτερον in eum inuehatur. Sed quid obstabat, quæso, amicitia? An etiam Menelaus fratris animum gerit, qui reprehendi se non patiatur, vt lib. 1. pag. 6. docuimus? An non bonus amicus grauius multò irascitur? vt est in Mimographo. Quòd deueniet illud præstantissimum Euripidis in Erechteo Meropes consilium,

φίλους δὲ τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις	Amicos qui nihil tibi verbis indulgeant
κέκτησο· τοὺς δὲ πρὸς χάριν σοὶ ἡδονῇ	Comparato: qui verò vt complaceant & delectent te, verba faciunt,
τῇ σῇ πονηροὺς, κλεῖθρ' εἴργε σῶν στέγης.	Eos tanquam malos præ foribus excludito.

Atqui hoc ipsum est quod facit Nestor: nullam enim in castigando amico amicitiæ rationem habet, ne amici vitia si ferat, faciat sua, vt est apud Publium. At sunt quidam fuco amicorum tantum illiti, qui amicorum peccatis & vitiis blandiri solent, hócque vnum potissimùm cauent, ne iis vlla in re aduersentur. & eos κόλακας appellat Plutarchus, εἴπερ ἐστι ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ πρὸς χάριν εἰωθότες ὑποκρίνεσθαι, οὔτε ἔργον οἴδασιν ἀπηνὲς, οὔτε ῥῆμα λυπηρὸν, ἀλλὰ μόνῳ παρέποντα τῷ βουλομένῳ συνᾴδοντες ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενοι. Quòd non faciendum primus in literis humanioribus docet Nestor. Iam quod reuerentiam, qua Menelaum prosequitur, increpationi suæ non obstaturam dicit, ab eodem fere pendet: nisi quòd maior sit eorum ratio habenda, quos reueremur, quàm quos simpliciter amamus. Et hoc in iis videtur locum habere, qui cùm inferioris sint dignitatis, superiores tamen audent carpere & reprehendere. Tu de illis omnibus consule elegantem Plutarchi libellum de adulat. ab amicis discern.

εἴπερ μοι νεμεσήσεαι) Mirum videri cuipiam possit, cur Nestor vereatur ne Agamemnonem offenderet, si Menelaum socordiæ increparet, cùm ex sequenti Agamemnonis responso constet, illud ipsum Nestorem Agamemnonis rogatu aliàs præstitisse, proinde nihil esse videatur, cur eius iram impræsentiarum in re non absimili reformidaret. Sed ego existimo Nestorem antea ea cautione vsum, ne nimium sibi iuris in Menelaum arrogare videretur, & ipsius Agamemnonis voluntate abuti. Est enim nescio quomodo fratrum animis à natura insitum, vt quantumuis inter se dissiti sint: tamen vnius dolor aut etiam factum, quod ad vnum attinet, alterū quoque pertingat. Proinde non sine causa veritus est Nestor ne rem ingratam Agamemnoni faceret, si fratrem eius obiurgaret, quanquam meritò & de causa eadem, qua ipsius etiam petitione parem libertatem in eum sæpe aliàs vsurpauit. Quod leuiter & non auersis oculis obseruandum est, primùm, quia periculosum est se amicorum ac fratrum præcipuè rebus immiscere, cùm vix fit vt vni displiceas, quin alterius quoque odium in te concites, quòd eorum consanguinitas adeò proxima distributas & peculiares iniurias vni aut alteri esse non sinat. Deinde, quia temere non est sibi ius in aliorum facta censenda & castiganda tribuendum: quod ad odiosam illam πολυπραγμοσύνην videtur accedere. Vbi tamen id operæpretium fuerit, ita illud faciendum est, vt, arroganter id aggredi nō videâre: sed cū modestia, quā nisi humanæ actiones condiantur insipidū & insipiēs est, quicquid vsquā rerū geritur, & hac præcipuè in parte, vbi de non disglutināda amicitia agitur, ac de morositatis euitādo crimine, quæ in iucūdis societatibus valde est perniciosa.

ὦ γέρον ἄλλοτε μὲν) Hoc loco duo veniunt obseruanda. Primùm Agamemnonis factum, qui ad castigandam fratris socordiā Nestoris opera sit vsus: deinde Menelai ipsius negligentis. Quod ad primùm attinet, res est satis familiaris, vt ad tuorum reprehensionem lubentiùs alienos aduoces, quàm ipsemet eos reprehēdas: duas potissimùm ob causas. primùm, quòd ferè odium illorum pertimescas, quorum vitia, si castigaturus, si eos præcipuè aliquo nexu aut consanguinitatis aut societatis deuinctos habes, aut sane vel tantillam apud eos δυσμένειαν ac disciplinam, vt loquitur Plautus: vel displicentiū, vt Seneca. Deinde quòd visitatum plerunque sit, vt à minus familiaribus, si quid præ se authoritatis ac dignitatis ferunt, reprehensiones audiamus: à coniunctissimis verò nescio quomodo respuamus, quia eorum maleuolentiam suspicamur, & animi alienationem. Regnat enim plerumque morum quædam zelotypia inter eiusmodi homines, & propter æqualitatem alter alterius castigationes difficile audit, quòd ille imperiosum nescio quid præ se ferre videantur Quod quidem generale non est propter diuersa hominum ingenia. Id tamen verisimile est, fuisse in Menelao: aut fortasse maiorem voluit Agamemnon fratri pudorem inijcere, intelligenti sua vitia non solum ipsi, sed etiam aliis cognita, & minimé probari: proinde si non fratris, saltem aliorum, apud quos contemptum & fastidium sui concitaret, hortationibus moueretur. Neque tamen adhæc quoslibet de via aduoces, sed qui tibi ac alteri quem castigari velis, tum amicitia coniuncti sunt, tum aliqua pollent etiam authoritate, vt paulò ante dicebamus. Sic Agamemnon Nestoris, quem φιλοβασιλέα esse primo & secundo libro suprà docuimus, & qui nunc se amicum ipsius Menelai venditat: Nestoris, inquam, opera ad castigandam fratris socordiam vtitur, cùm etiam non leuis sit illius Herois prudentissimi & eloquentissimi authoritas. Quod ad secundum attinet de Menelai socordia, quam hîc Agamemnon commemorat, ea notanda est, vt noscas dissimiles fratrum mores & diuersum ingenium ac naturam. Vnde possis colligere, verum esse quod Socrates apud Plat. in Sympos. dicebat, Menelaum apud Homerum mollem bellatorem fingi: vbi fortasse hunc locum intelligebat, aliorum sponte non recordatus, vbi βοὴν ἀγαθὸς dicitur, & fortia eius facta recensentur. Qua de re v de quid nos sup lib. 2. pag. 38. & 39. diximus. Fuit ergò paulò negligentior Menelaus, vt ex fratris testimonio conuincimus, sed qui tamen nunc vrgentibus negotiis veternum illud excusserit, & ipsius adeò Agamemnonis diligentiam anteuerterit. Forsan caruit illo animi ad res tractandas impetu, & tardiore fuit ingenio: vbi tamen ita res postulabant, talem eum nobis proponit Homerus, qualis alius desiderari potest. Sic quamuis in bellis etiam longè ab aliis heroibus fortitudine vinceretur, tamen sæpe etiam egregia virtutis suę documenta dedit: vt in duello cum Paride, in defendendo Patrocli aduersus Hectorem cadauere, in Euphorbo tum interimendo tum in medio Troianorum spoliando. Hoc etiam loco alioqui ex consuetudine segnior, tamen quia vigilantiam & sedulitatem requiri intelligebat, vtramque gnauiter adhibet. Quid emolumenti hæc exempla nobis afferant, facile erit lectori nasuto subodorari.

οὔτως οὔτις οἱ νεμεσήσεται) Quisquis hæc legerit, roganti mihi audiat, neque hæc limis oculis, sed rectis, hoc est attentis aspiciat. Cum intellexerit Nestor Menelaum officio suo strenue defungi, respondet sic ei neminem succensurum, neque futurum immorigerum. Duo perstringit. Primùm, euitasse Menelaum suam reprehensionem, quam ei iam socordiæ nomine meditabatur: secundò, comparasse sibi Græcorum beneuolentiam & patientiam, id est ἀπειθείαν. Prioris causam quidem video, nimirum sublatum reprehensionis argumentum: posterioris non ita derepente vidi, sed hæc est. Videtur Menelaus animos Græcorum socordia sua & negligentia à se alienasse, ignauo siquidem duci non facile obtemperant milites, quorum virtus, facinora & laudes ab eius præstantia dependent, vt sæpius in hoc Poeta monuimus. Nunc ergo, cùm videbunt Græci diligentiorem & vigilantiorem factum Menelaum, sine dubio fient illi obedientiores, & eius mandata æquiore animo subibunt.

ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ) Hi sunt duo modi, quibus homines ad res faciendas impelluntur: aut hortando, aut imperando. Quorum alterutro vti, prudentiæ est eius qui illis præest, vt vidimus antea libro secundo in Vlysse, dum exercitum Græcorum ad naues & discessum properantem coërceret, partim lenitate, partim asperitate verborum, quod in agendo est ἐποτρύνειν καὶ ἀνώγειν. Qui enim ad aliquid cōficiendum ἐποτρύνουσι blandiùs, qui ἀνώγουσι asperius id præstare solent, illud nimirum ex quadam beneuolentia, hoc ex imperiosa authoritate proficiscitur. Sic etiam Agamemnon, quos segniores ad bellum videbat, eos increpabat: quos contrà per se satis incitatos, lenius hortabatur, vt in officio pergerent. Idem si fecerit Menelaus, vides quid sibi Nestor de illo polliceatur.

Ὣς εἰπὼν, ἔνδυνε περὶ στήθεσσι χιτῶνα,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν περονήσατο φοινικόεσσαν,
Διπλῆν, ἐκταδίην· οὔλη δ' ἐπενήνοθε λάχνη.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ.
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Πρῶτον, ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον
Ἐξ ὕπνου ἀνέγειρε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Φθεγξάμενος. τὸν δ' αἶψα περὶ φρένας ἤλυθ' ἰωή,
Ἐκ δ' ἦλθε κλισίης, καί σφεας πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τίφθ' οὕτω κατὰ νῆας ἀνὰ στρατὸν οἶοι ἀλᾶσθε
Νύκτα δι' ἀμβροσίην; ὅτι δὴ χρειὼ τόσον ἵκει;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἕπευ, ὄφρα καὶ ἄλλον ἐγείρομεν, ὅν τ' ἐπέοικε
Βουλὰς βουλεύειν, ἢ φευγέμεν ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς φάθ'· ὁ δὲ κλισίηνδε κιὼν πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Ποικίλον ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο, βῆ δὲ μετ' αὐτούς.
Βὰν δ' ἐπὶ Τυδεΐδην Διομήδεα. τὸν δ' ἐκίχανον
Ἐκτὸς ἀπὸ κλισίης σὺν τεύχεσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εὗδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας· ἔγχεα δέ σφιν
Ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο· τῆλε δὲ χαλκὸς
Λάμφ' ὥς τε στεροπὴ πατρὸς Διός. αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Εὗδ', ὑπὸ δ' ἔστρωτο ῥινὸν βοὸς ἀγραύλοιο·
Αὐτὰρ ὑπὸ κράτεσφι τάπης τετάνυστο φαεινός.
κ. παρστὰς Τὸν* παρστὰς ἀνέγειρε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Λὰξ ποδὶ κινήσας, ὄτρυνέ τε, νείκεσέ τ' ἄντην,
Ἔγρεο Τυδέος υἱέ· τί πάννυχον ὕπνον ἀωτεῖς;
Οὐκ ἀΐεις ὡς Τρῶες ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο
Εἵαται ἄγχι νεῶν, ὀλίγος δ' ἔτι χῶρος ἐρύκει;
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλα κραιπνῶς ἀνόρουσε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Σχέτλιός ἐσσι γεραιέ. σὺ μὲν πόνου οὔποτε λήγεις·
Οὐ νυ καὶ ἄλλοι ἔασι νεώτεροι υἷες Ἀχαιῶν,
Οἵ κεν ἔπειτα ἕκαστον ἐγείρειαν βασιλήων
Πάντῃ ἐποιχόμενοι; σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιέ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα φίλος κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Εἰσὶ μὲν μοι παῖδες ἀμύμονες, εἰσὶ δὲ λαοὶ
Καὶ πολέες, τῶν κέν τις ἐποιχόμενος καλέσειεν·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη χρειὼ βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Αἴαντα ταχὺν καὶ Φυλέος υἱὸν
Ἄνστησον (σὺ γάρ ἐσσι νεώτερος) εἴ μ' ἐλεαίρεις.

Sic locutus, induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem sub robustis ligauit decoros calceos:
Circum autem chlanam fibulis connexuit purpuream,
Duplicem, extensam. crispa autem inerat lanugo,
Accepit autem fortem hastam, acutam acuto ferro:
Perrexit autem ire ad naues Achiuorum armatorum
Primum: deinde Vlyssem Ioui consilio similem
E somno excitauit Gerenius eques Nestor,
Loquens: huius .a. statim circa præcordia aduenit vox:
Exiuitq; tentorio, & ipsos sermone allocutus est:
Cur sic ad naues per castra soli vagamini
Noctem per diuinam? an quia necessitas tanta aduenit?
Hunc excepit postea Gerenius eques Nestor:
Iouigena Laertiade, ingeniose Vlysses,
Ne indignare: talis enim dolor impulit Græcos.
Sed sequere, vt & alium excitemus quem decet
Consilia consultare, vel fugiendi, vel pugnandi.
Sic dixit: hic .v. ad tentorium reuersus prudēs Vlysses,
Varium circa humeros scutum posuit, iuitque ad eos:
Iuerunt autē ad Tydidem Diomedem: hūc .a. inuenerūt
Extra tentorium procul cum armis: circūmque socij
Dormiebāt: sub capitib. a. habebāt scuta: hastæ .v. ipsis
Erectæ in cuspide posteriore fixæ erant: lōge autē ferrum
Splendebat velut fulgur patris Iouis. Sed hic heros
Dormiebat: substrauerátque pellem bouis agrestis.
Sed sub capite stragulum extensum erat splendidum.
Hunc astans exitauit Gerenius eques Nestor,
Summo pede mouens, impulitque obiurgauitq; coram:
Surge Tydei fili, cur per noctem somnum carpis?
Non audis quod Troiani in tumulo campi (nobis
Sedēt prope naues: exiguus autē adhuc locus arcet eos à
Sic dixit: hic autē è somno valde celeriter surrexit:
Et ipsum, vociferans, verbis velocibus allocutus est:
Nimiū patiens es senex tu quidē à labore nunq. cessas:
An non & alij sunt iuniores filij Achiuorum,
Qui iam vnunquenque excitarent regum
Quaqua versum obeuntes? tu sane indefessus es senex.
Hunc autē rursus allocutus est Gerenius eques Nestor:
Certè iam hæc omnia, amice, decorè dixisti:
Sunt quidem mihi filij egregij, sunt & populi
Et multi, quorum aliquis percurrens accersere posset:
Sed valdè magna necessitas vrget Achiuos.
Nunc enim omnibus in nouaculæ stat acie
Vel valde triste exitium Achiuis, vel vita.
Sed i nunc, Aiacem celerem & Phylei filium
Excita (tu enim es iunior) si mei misereris.

COMMENTARIVS.

ἔνδυνε περὶ στήθεσσι) Hic ornatus Nestoris non videtur esse militaris, qualis antea Agamemnonis: quanquam eum etiam dum recubaret, armis instructum nobis proponeret, vnde mirum videri possit, cur eum iam inermem ex tentorio educat, cùm præcipuè omnia ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς, vt ipsemet in sequentibus subiiciet. Sed paulò pòst hastam ei tribuit. Sed vbi sunt prætereà scutum, galea & baltheus? cur illa nunc quoque non accepit? Videtur Poeta breuitati studuisse, & ex vnius commemoratione reliqua intelligenda indicare. Sic posteà Vlyssem solùm scuto instruxit, cùm sine dubio aliis etiam armis instructum eum fuisse oporteat. Id porrò in Nestore obseruandum, quòd ipsemet reliquos heroas excitandi officium in se recipiat: siue id sponte, siue quia hac in re ipsi quoque regi ministraret.

ἐξ ὕπνου ἀνέγειρε) Hactenus Agamemnonem, Menelaum, & ipsum Nestorem ἀΰπνους Poeta proposuit: nunc verò Vlyssem & Diomedem somno captos, eóque profundo: vt cùm ille voce, hic verò etiam ictu pedis excitetur.

περὶ φρένας ἤλυθ' ἰωὴ) Primus Homerus videtur author fuisse Heraclito siue Epicharmo, vt vult Tertullianus de anima, dicendi νοῦς ὁρῇ, νοῦς ἀκούει: vt ex hoc loco constant. vbi videtur statuere aures quasi ostium aut fenestram quandam, qua vox ad animum transfertur: neque vllus miretur quòd φρένας dicat. nam cor etiam sensuum principium, quia nimirum vitæ quoque caput esse anteà ex Aristotele docuimus: & adhuc probari potest ex eodē de Partib. anim. lib. 2. c. 10. adde, quòd illud ipsum sedes est sanguinis, in quo etiam multi animam collocarunt, vnde & ψυχὴν dici sanguinem, aliàs ostendimus. Quod autem de auribus diximus, id in cæteris quoque valet sensibus: quò spectat elegans locus Tullij. 1. Tusc. quæst. Nos enim, inquit, ne nunc quidem oculis cernimus, ea quæ vide

videmus. Neq; enim est vllus sensus in corpore: sed vt non solùm Physici docent, verùm etiam medici, qui ista aperta & patefacta viderunt, viæ quasi quædam sunt ad oculos, ad aureis, ad nareis à sede animi perforatæ. Itaque sæpe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atq; integris & oculis & auribus nec videmus, nec audimus: vt facile intelligi possit, animum & videre & audire, non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quòd eadē mente res dissimillimas comprehendimus, vt colorem, saporem, calorem, odorē, sonum? quæ nunquam quinq; nuntiis animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, vt idem omnium iudex solus esset, &c. At Lucretius hoc disertè negat lib. 3. præcipuè de oculis, his verbis:

Dicere porrò oculos nullam rem cernere posse,
Sed per eos animum, vt foribus spectare recusis
Desipere est, contrà quam sensus dicat eorum:
Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
Quod foribus non fit. neq; enim qua cernimus ipsi,
Ostia suscipiunt vllum reclusa laborem.
Præterea si pro foribus sunt lumina nostra
Iam magis exemptis oculis debere videtur
Cernere res animus sublatis postibus ipsis.

ὁ δὲ κλισίηνδε) Anteà enim vidimus Vlyssem auditâ Nestoris voce è tentorio exiuisse, vt eius aduentus causam sciscitaretur.

τὸν δ' ἐκίχανον) Notandus est primùm locus, in quo recubat Diomedes, deinde modus etiam recubandi. Extra tentorium ergo cinctus sociorum corona recubat, non in tentorio vt Vlysses, proinde induratus magis laboribus videtur proponi: & qui licet somno corpus remiserit, tamen sub aperto cœlo id faciat, vt nimirum ad omnes casus esset paratior & expeditior: adde quòd cœli nocturnam iniuriam non formidauerit, quam videtur euitasse Vlysses, cùm se sub tentorium recepit. Quod ad modum recubandi attinet, is tam in sociis Diomedis, quàm in ipso Diomede est animaduertendus. Illi capitibus scuta substrauerunt, quod est tolerantiæ militaris indicium. Hic verò corpori pellem agrestis bouis, vt mox dicemus. at capiti, vt nimirum à cæteris distingueretur, eximium stragulum substrauit loco clypei, super quo milites recumbebant.

ὀρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος) Non est otiosum, quod erectas horum militum hastas fuisse dicat: videtur enim eorum ἑτοιμότητα, vt ait Eustathius, significare: Contra paulò pòst Thracum arma reclinata describet & iacentia οὐ κατὰ κόσμον ὡς δὴ συμπεπτωκότα τοῖς ἀναπεπτωκόσιν. Porrò notat idem Eustathius, morem hunc erectas hastas collocandi exoleuisse longo pòst tempore, cùm aliquando hasta in terram decidisset vnde expauefactus totus exercitus in tumultum non exiguum fuisset concitatus.

ὑπὸ δ' ἔστρωτο) Moris fuit veteribus illis vt in militia pellibus incubarent, immò etiam domi, vt Penelopes proci in Odyssea. Cuius rei etiam meminit Virgil. lib. 7. Aen.

---Huc dona sacerdos
Cùm tulit, & Cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnósq; petiuit. & 8.
Dixit & angusti subter fastigia tecti
Ingentem Aeneam duxit, stratisq; locauit,
Effultum foliis & pelle Libystidis vrsæ.

Aliud est illud sub pellibus, apud Arrianum lib. 1. & 3. Tull. 4. Acad. Liuium lib. 5. & 37. Nam illæ erant pelles tentoriæ, sub quibus solebant milites degere. Qua de re vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 27. cap. 14. Obseruatum est à Giphanio, hodie milites Germanicos vrsinis pellibus nocte velut insutos cubare solere, metu pediculorum, qui in illis pellibus nulli nidulari solent. Borussos quoque & Polonos etiam domi his stragulis, sed interdiu vti in sedilibus.

ἀωτεῖς) Nestor Agamemnonem trepidantem & sollicitum, periculi imminutione erigebat & confirmabat, nunc verò securo Diomedi metum incutit. Siquidem, vt est apud Eustathium δεῖ τὸν ἔχοντα νοῦν τοὺς μὲν πεφοβημένους θαρσύνειν· τοὺς δὲ θαρροῦντας, συστέλλειν τῷ φόβῳ ἵνα μήτε τῷ δέει τις ἐκπλήττοιτο, μήτε τῷ θάρσει ἀπροφύλακτος γίνοιτο. id est, Prudentis est viri formidantes corroborare, & nimium intrepidos aliquantulum terrere, ne illi pauore consternantur, hi verò dum nimis audaci sunt animo, imparati à periculo corripiantur.

σχέτλιός ἐσσι γεραιέ) Diomedes Nestoris tolerantiam in laboribus admiratus, cùm eum noctu sic vagantem videret, quod propriè iuuenum est, non senum, aut quod etiam ipse per ministros & iuniores exequi possit, in hæc verba primo impetu exclamat, σχέτλιός ἐσσι γεραιέ: quibus videtur eius commiseratione tangi potius, quàm vt contumeliosè eum alloquatur, quod tamen ex voce σχέτλιος possis coniicere. Vnde posteà Nestor dicet, quasi ex Diomedis verbis, εἴ μ' ἐλεαίρεις, Si mei misereris. Sub Diomedis autem persona intelliges Poëtam iudicium suum de Nestore pronuntiare, cuius sedulitas & αὐτοδιακονία in hac tertia iam ætate non sit imminuta.

ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς) Parœmia est elegans & celebris, qua summum & extremum periculum significatur. Quam Eustathius sumptam dicit à vulneribus, quæ iam incidi nouacula oportet, ἐκ τῶν τραυμάτων, ἃ τομῆς ἤδη δέονται. Theocritus etiam vsurpauit in Dioscuris, ἀνθρώπων σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων: vbi Interpretes volunt hoc prouerbium sumptum à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis qui ferrum manu contrectant, vt refert etiam Eras. Adag. Chil. 1. cent. 1. prou. 18. Huic autem adagio similia sunt, Inter sacrum & saxum: &, Inter malleum & incudem, de quibus vide eundem Erasmum. Hoc autem loco, cùm illud ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς obscurius videretur, subiicit Homerus illustrationis gratia, ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. Vbi tamen superfluum mihi videtur, ἠὲ βιῶναι. Nam quæ spes tandem salutis in his rerum angustiis apparebat, vt eam etiam conciperet? Imò potius omnia ruinam & perniciem minitabatur: & hoc ipsum est in acie nouaculæ esse, vbi res planè sunt deploratæ. Potest tamen tolerari propter constructionem quæ id postulat.

Sic dixit: hic autem circa humeros induit pellē leonis
Fului, magni talarem: cepitque hastam:
Perrexit verò ire: illos. a. illinc excitans abduxit heros.
Hi verò quādo iam custodes inter cōgregatos venerunt,
Neque dormientes custodum duces inuenerunt,
Sed vigilanter cum armis sedebant omnes.
Ac veluti canes circum pecora ægrè custodiunt in caula
Feram audientes ferocem, quæ in sylua
Graditur per montes: multus autem tumultus in ipsam
Virorum & canum: atque ab ipsis somnus perit:
Sic horum dulcis somnus à palpebris periit
Noctem custodientium tristem: ad castra enim semper
Cōuersi erāt (atteti) quādo Troianos audirēt ingruētes.
Hos itaq. senex lætatus est vidēs, cōfirmauitq; sermone,
Et eos, emissa voce, verbis velocibus allocutus est:
Sic nūc. dilecti filii, custodias agite, neq. aliquē somnus
Capiat, ne ludibrio fiamus hostibus,
Sic locutus per fossam transiit: hi autē simul secuti sunt
Argiuorum reges quotquot vocati erant ad consilium.
Cum his verò, Meriones & Nestoris inclytus filius
Iuerunt: ipsi enim vocabant ad vnà secū cōsultandum.

Ως φάθ'. ὁ δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἑέσσατο δέρμα λέοντος
Αἴθωνος, μεγάλοιο, ποδηνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος,
Βῆ δ' ἰέναι, τοὺς δ' ἔνθεν ἀναστήσας ἄγεν ἥρως.
Οἱ δ' ὅτε δὴ φυλάκεσσιν ἐν ἀγρομένοισι γένοντο,
Οὐδὲ μὲν εὕδοντας φυλάκων ἡγήτορας εὗρον,
Ἀλλ' ἐγρηγορτὶ σὺν τεύχεσιν εἵατο πάντες.
Ως δὲ κύνες περὶ μῆλα δυσωρήσονται ἐν αὐλῇ,
Θηρὸς ἀκούσαντες κρατερόφρονος, ὅς τε καθ' ὕλην
Ἔρχηται δι' ὄρεσφι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ἐπ' αὐτῷ
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν* ἀπό τέ σφισιν ὕπνος ὄλωλεν· κ. ἀπὸ δέ
Ος τῶν νήδυμος ὕπνος ἀπὸ βλεφάροιιν ὀλώλει,
Νύκτα φυλασσομένοισι κακήν· πεδίον δὲ γὰρ αἰεὶ
Τετράφαθ', ὁππότ' ἐπὶ Τρώων ἀΐοιεν ἰόντων.
Τοὺς δ' ὁ γέρων γήθησεν ἰδὼν, θάρσυνέ τε μύθῳ,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οὕτω νῦν φίλα τέκνα φυλάσσετε, μηδέ τιν' ὕπνος
Αἱρείτω, μὴ χάρμα γενώμεθα δυσμενέεσσιν.
Ως εἰπὼν, τάφροιο διέσσυτο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἀργείων βασιλῆες, ὅσοι κεκλήατο βουλήν.
Τοῖς δ' ἅμα Μηριόνης καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Ἤϊσαν, αὐτοὶ γὰρ κάλεον συμμητιάασθαι.

Τάφρον δ' ἐκδιαβάντες ὀρυκτὴν, ἑδριόωντο,
Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος
Πιπτόντων, ὅθεν αὖτις ἀπετράπετ' ὄβριμος Ἕκτωρ
Ὀλλὺς Ἀργείους, ὅτε δὴ περὶ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ἔνθα καθεζόμενοι, ἔπε' ἀλλήλοισι πίφαυσκον·
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀνὴρ πεπίθοιθ' ἑῷ αὐτοῦ
Θυμῷ τολμήεντι μετὰ Τρῶας μεγαθύμους
Ἐλθεῖν; εἴ τινά που δηΐων ἕλοι ἐσχατόωντα,
Ἤ τινά που καὶ φῆμιν ἐνὶ Τρώεσσι πύθοιτο,
Ἅσσά τε μητιόωσι μετὰ σφίσιν· ἢ μεμάασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἦε πόλινδε
Ἂψ ἀναχωρήσουσιν, ἐπεὶ δαμάσαντό γ' Ἀχαιούς.
Ταῦτά κε πάντα πύθοιτο, καὶ ἂψ εἰς ἡμέας ἔλθοι
Ἀσκηθὴς, μέγα κέν οἱ ὑπουράνιον κλέος εἴη.
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, καί οἱ δόσις ἔσσεται ἐσθλή.
Ὅσσοι γὰρ νήεσσιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Τῶν πάντων οἱ ἕκαστος ὄϊν δώσουσι μέλαιναν,
Θῆλυν, ὑπόρρηνον. τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον.
Αἰεὶ δ' ἐν δαίτῃσι καὶ εἰλαπίνῃσι παρέσται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης;
Νέστορ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἀνδρῶν δυσμενέων δῦναι στρατὸν ἐγγὺς ἐόντα
Τρώων· ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται.
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν
Ὅπως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπέρ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις·

Vallum.a.cùm transiſſent defoſſum, conſederunt
In loco mundo. vbi tamen mortuorum apparebat locus
Qui ceciderant: à quo reuerſus erat fortis Hector
Interficiens Argiuos, quum iam nox tenebras offuderat:
Ibi conſidentes verba inter ſe loquebantur.
Inter hos autem ſermonẽ cepit Gerenius eques Neſtor:
O amici, annon iam aliquis vir confideret ſuo ipſius
Animo audaci, vt ad Troianos magnanimos
Eat? ſi quẽ forte hoſtium capiat in extremis caſtris errã
Siquẽ forte etiam rumorẽ inter Troianos audiat, (tes
Quæque conſultent inter ſe, an velint
Iſtic manere apud naues procul, an ad ciuitatem,
Iterum reuerſuri ſint quoniam domuerunt Achiuos?
Hæc omnia diſcere poſſet, & rurſus ad nos rediret
Illæſus, magna ei ſub cælo gloria eſſet
Vniuerſos apud homines: & ei præmium erit egregium.
Quotquot enim nauibus imperant optimates,
Ex his omnibus ei ſinguli ouem dabunt nigram,
Fæminã, agnũ vbere alentẽ: huic quidẽ poſſeſſio nulla eſt
Semper. a. in conuiuijs & feſtiuitatibus aderit. (ſimilis:
Sic dixit: hi autem omnes quietè facti ſunt ſilentio:
Inter eos .v. etiam locutus eſt in bello fortis Diomedes:
Neſtor me mouet cor & animus generoſus,
Virorum hoſtium ingredi caſtra propè exiſtentia
Troianorũ, ſed ſi quis me vir ſimul ſequatur & alius,
Maior mihi ſpes & audacius (i. maior fiducia) erit.
Euntibus ſimul duobus, alter ante alterum intellexit
Qualiter vtile ſit: verò etſi intelligat,
Tamen ei tardior animus eſt, debiliúſque conſilium.

COMMENTARIVS.

ὡς δὲ κύνες) Canes per antapodoſin comparationis intelliguntur cuſtodes Græcorum: pecora, ipſi Græci: cau la, ipſa caſtra: ferox fera, Hector, vt etiam Euſtathius explicat. Nota autem hoc loco, canes intelligi cuſtodes, & ſpeciatim paſtorales, quos pecuarios vocat Columella paſtoritios, Apuleius: ποιμνίτας, αἰπόλους, Pollux. ποιμνίων φύλακας. Conſtant. Geoponicis, κυνὰς ἀσβοτῆρας. Suidas. vnde canis illa apud Ouidium inter canes Actæonis pecudéſq; ſecuta Pœmenis. Quod genus ad defendenda pecora aduerſus feras, putà lupos & leones, quos hîc Homerus θῆρας καρτερόφρονας appellat, adhiberi ſolet. Eſt autem canum vigilantia celeberrima inter reliqua quadrupedia, vt non immeritò varius ſit eorum vſus ad cuſtodias tam pecorum, vt diximus, quàm etiam priuatarum ædium & publicarum. Inter quadrupedia dixi, quia anſer ſolertiorem cuſtodiam præbet quàm canis, vt ait Columella, teſtatam nimirum Capitolio defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus, authore Plinio.

οὕτω νῦν φίλα) Hic erat præcipuus ſcopus aduentus horum heroum ad cuſtodiarum locum, vt cuſtodum vigilantiam aut ſocordiam explorarent, & eos pro ratione alterutrius ad officium ſuũ vel laudando vel increpando exhortarentur & incitarent. Id autem ab Agamemnone Neſtori videbatur demandari, vt anteà diximus, & iam ille ſuo munere defungitur, ídq; paucis. Vbi egregiè temporis rationem habuit orator Pylius qui ſatis alioqui longis ſermonibus delectari, pro vitio ætatis, conſueuit.

ὡς εἰπὼν τάφροιο διέσσυτο) Optimè notat Euſtathius hoc loco, hanc audaciam tranſiliendi foſſam Neſtori tribui tum ad cuſtodes, tum ad reliquos Heroas, qui ipſum comitabantur, & eos qui explorandi partes erant ſuſcepturi, quicqui illi tandem futuri ſint, cõfirmandos & magis corroborandos, qui ſenem illum iam ætate decrepita videant periculum nullum reformidantem, vt facilè eos pudeat, qui annis vtantur florentioribus, eius virtutem non imitari: quod cùm faciant, ſatis docent plurimùm poſſe aliena exempla ad ſuſceptionem periculorum.

ἐν καθαρῷ) Hæc ſatis explicuimus ſuprà libro octauo.

ὦ φίλοι) Quia præſens negotium ὀξυλαβείας potiùs poſtulabat, quàm orationis ambages, ideò ſtatim Neſtor rem nudè proponit, cuius gratiâ hi proceres erant conuocati, ídq; inſuper contorto genere orationis, quaſi in rem ſtatim eſſet deueniendum. Habet enim interrogatio in dicendo neſcio quid ad perſuadendum & commouendum ἐνεργείας & efficacitatis, vnde eam Longinus dicit, παραπολὺ ἐμπρακτότερα καὶ σοβαρώτερα συντείνειν τὰ λεγόμενα: & Hermogenes περὶ μεθόδου δεινότητος dicit, τὸ κατὰ πεῦσιν σχῆμα eſſe ἀναντίρρητον. Nos autem ſigillatim orationem Neſtoris excutiamus, primùm honeſta & periucunda amicorum compellatione eorum animos quodammodo demulſit ac deliniuit, vt ſperarent eum nihil dicturum, quod eis non eſſet decorum & glorioſum, prout amicum amico talia ſuadere par eſt. Deinde rem proponens quæ erat de ſuſcipiendis explorandi Troianorum caſtra partibus audacem ad illud virum poſtulans, videtur omnes ad id alacriter aggrediendum excitare, vt qui hac ratione non obſcura virtutis ſuæ documenta ſint exhibituri. Cùm autem Troianos magnanimorum appellatione cohoneſtat, innuit eum etiam, qui eorum caſtra ſpeculaturus ſit, magnanimum eſſe debere: immò, quod magis eſt, θυμῷ τολμήεντι, vt ſtatim anteà dicebat. Tum exponit, quid ſit exploratori faciendum, primùm videlicet, vt videat ſi quem in extremis caſtrorum partibus poſſit intercipere: vbi eſt tacita quædam προαναφώνησις de capiendo Dolone, vt poſteà videbimus. In eum tamen finem hoc dicit Neſtor, vt ab eo quem explorator prehendere potuerit, de Troianorum ſtatu ſciſcitari poſſit. Secundò, ſi id fieri nequeat, conetur per ſe ipſe aliquid inter ipſos Troianos de eorum conſiliis certi expiſcari. Quod quanti ſit commodi & vtilitatis, norunt rei militaris periti: ſiquidem hoc eſt in bellis rei feliciter gerendæ caput, conſilia hoſtium explorare & reſciſcere. Hoc ergò ſiquis proſperè exequatur, addit Neſtor quid inde adepturus ſit, nimirum gloriam & laudem pro tam arduo & graui ſuſcepto periculo. Solent enim illa egregiis factis, & quæ multos difficultate ſua potuerint deterrere, quaſi perpetui comites ſemper adhæreſcere. Deinde præmium etiam reliquorum omnium optimatũ nomine ei pollicetur, vt ſentiat ſe non fruſtra & incaſſum hoc beneficio Græcos affeciſſe, à quibus remunerationem etiam illius ſit reportaturus, non quòd virtus magis præmiis, quàm per ſe ipſa debeat excitari: ſed quia honeſtum eſt ea plerumque offerre, atque adeò impertiri, quæ quis honeſtè aut non petat, aut etiam non accipiat, vt alibi anteà copioſè probauimus. Sed quale eſt tandem illud præmium? τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον, inquit Neſtor. Quod ille ὑπερβολικῶς dixit, οὐκ ἀληθῶς λέγων, ἀλλὰ πιθανῶς αὔξων τὸ μικρόν, vt ait Euſtathius. Nullus enim ſanæ mentis dixerit ouem, quæ agnum lactet, omnium bonorum præſtantiſſimum. Et mireris forſan,

quòd

quòd tam exiguo munere tantum negotium explorandi compensari velit Nestor: nisi dicas in summo honore & pretio habitam olim rem pecuariam, à qua etiam diuites & potentes viri denominabantur, vnde illa epitheta πολυμήλω, πολύαρνοι, ex quibus Varro lib. 2. de Re rust. cap. 1. colligebat eius rei pecuariæ dignitatem, cùm ex illis appellationibus constaret, de antiquis illustrissimum quemq; pastorem extitisse. Hinc est quòd etiam ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderũt, vt Argis Atreus, quam sibi Thyestem subduxisse queritur, vt in Colchide Aeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ: vt in Libya ad Hesperidas, vnde aurea mala, id est, secundum antiquam cõsuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Ea enim sua voce Græci appellarunt μῆλα, &c. hæc Varro. Iam verò cùm hæc ita sint, non fuit exigua illa merces, quam Nestor exploratori spondebat, siquidem ad rem pecuariam augendam non parum erat collatura ouis cum agno, ex quibus adhuc fœcundior soboles poterat propagari. Dicam generaliùs de ouibus, quod Varro ibidem notat, quadrupedium sylestriũ, quas vtilitatis causas deprehensas homines incluserunt, vt mansuescerent, primas oues assumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem: maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lac & caseum adhibitum, ad corpus vestitum & pelles attulerunt. Vnde Plinius corporum tutelam ouibus deberi, alteram illius vtilitatis partem intelligens, dixit. Proinde non immeritò ita de oue ista protulit Nestor, τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον: cùm ex eo tot commoda in possidentem redeant. Prætermitto alia etiam ex illo emolumenta, quæ ex rei rusticæ scriptoribus facilè poteris obseruare. Hanc porrò ouem Nestoris Palladius matricem appellaret, τοκάδα Florentinus, quæ agnum alit: vt hoc in transcursu sciat lector. Addit insuper quiddam tertium de conuiuiis, quibus illum exploratorem semper interfuturum pollicetur. Scimus autem ex hoc ipso Poeta, quantus honor sit ille qui in conuiuiis exhibebatur.

οἶν δώσουσι μέλαιναν) Cur colorem nigrum in hac oue commendaret Nestor, quærebam, cùm dicat Columella, colorem album in ouibus esse optimum, tum etiam vtilissimum, quòd ex eo plurimi fiunt, neq; hic ex alio. Sed addit tamẽ, suapte natura pretio commendabiles pullum & fuscum. At pullum etiam nigrum est, authore Seruio. Aliud est etiam quod obseruemus, non intelligere Nestorem singulos proceres Græcos ouem singulam esse huic exploratori daturos, sed omnes simul vnicam tantùm. Nam ἕκαστος, vt ait Eustathius, πάντας significat κατὰ διαιρετικὴν ἔννοιαν.

οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν) Quæ sit huius silentij procerum causa, non facilè dixeris. Non fuit enim pusillanimitas, quia ea etiam fuisset in Diomede, cui procul dubio hoc quoque silentium attribuitur: deinde singuli fortitudinem suam testatam facient, cùm se Diomedi socios adiungere certabant. Fuit ergo fortasse mutua quædam illorum Heroum inter se reuerentia, ne inferiores superioribus loquendi principatum præriperent, cuiusmodi etiam ratio potuit antea esse lib. 3. pag. 52. vbi post silentium tandem Menelaus quem adhuc tacere non oportebat, cùm ad eum directè totum negotium spectaret, loquutus est. Aut si hoc non fuerit, nescio quid prudentiæ in illis comminiscendum est, qui temerè & præcipitanter non loquantur: sed re, de qua agitur, diligentiùs expensa & examinata.

τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε) Primas hic loquendi partes Diomedi assignat, quòd cùm par esset cæteris ad hanc prouinciam suscipiendam alacriorem, qui eos hesterna die fortitudine antecelluerat. Ait ergo hoc explorandi munus se obiturum, cum ea tamen conditione, vt ei socius adiungatur: quòd nos etiam paulò pòst enarrabimus. Nescio autem an Eustathio assentiamur, qui dicit impulsum fuisse ad hoc subeundum periculum Diomedem, quòd nimirum esset φιλόζωος, vnde audito præmio agnæ istius matricis, alacrius hoc periculum subiit. Verba illius sunt hæc, nequis me calumniari arbitretur: σκοπητέον δὲ μήποτε φιλόζωος ὢν ὁ Διομήδης ἐγείρεται πρὸς τὸ τοιοῦτον κτῆμα· ζώοις γὰρ ἔοικε γεγηθέναι ὑπὸ κειμηλίοις· ἵπποις τε γὰρ χαίρει ὡς οἶδαμεν καὶ νῦν κλινοφρονῆς ἀριστεῖν ἀκούσας τὴν ὑπόσχεσιν ὑπόρρενον μέλαιναν τὴν ἐξ ἑκάστου τῶν ἀρίστων, θαρρεῖ καὶ δι' αὐτὴν ἴσως τὸν μέγαν κίνδυνον. Vbi multùm heroi magnanimo detrahere videtur, quia non spe lucri, sed ex spontanea quadam generositate ei à natura insita tantum aggrediatur facinus, vt ego quidem benè ominor. Quòd si Eustathio credimus, id in Diomede erit improbandum: quia sordida & spurca est illa fortitudo, si verè dici debet fortitudo) quæ spe lucri tantùm excitatur, non ipsius honesti gratia, qui omnium virtutum est finis.

ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνήρ) Ait Diomedes se cum maiore audacia hoc periculum subiturum, si socius sibi adiungatur, quàm si solus esset: cuius rei statim sententiosam rationem subijcit, σύν τε δύ' ἐρχομένω, &c. Quod etiam vsurpauit Socrates apud Platonem in Protagora, vbi ad Protagoram sic loquitur: ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαί με σοί, ἄλλο τι βουλόμενον, ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἑκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι· ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν. εὐπορώτεροι γάρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα· id est: Protagora, ne existima me alia de causa tecum disserere velle, nisi vt ea, de quibus quotidie ambigo, inter nos dispiciamus. Rectè eim Homerum dicere arbitror: Conueniant bini, melior sententia constat. Omnibus enim hominibus ita comparatum videtur, vt coniunctis operis, ad rem quamuis & efficiendam & dicendam & cogitandam maiore etiam & feliciore valeant facultate. Hæc ille. Quæ experientia satis luculenter comprobat. Vix est enim vt vllum negotium solus feliciter conficias, adeò politicum & sociabile istud animal in omnibus rebus societatem & consortium postulat. Hinc illud vulgatum, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ: cuius aliàs meminimus. Quo pertinet etiam illud Euripidis in Heraclidis, μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. Nec minus illud, εἷς ἀνὴρ οὐ πᾶν ὁρᾷ. Quibus imbecilla hominum per se & singularis virtus significatur. Virtutem autem intelligo omnem ad res gerendas quaqua ratione facultatem, siue in deliberando siue in exequendo. A quo non alienum aut absurdum contemplatione censeo, quod summus rerum omnium opifex Deus hominem solum esse iam ab ipso principio noluit, sed ei vitæ sociam & auxiliatricem adiuxit mulierem: οὐ καλὸν, inquit Deus, εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Quid quòd ipsamet Sacrosancta Deitas sola non est, personarum, quas ternas in vna essentia agnoscimus respectu? quasi ἐρημίαν illam vniuersa Natura abhorrescat, quod ex eius singulari inspectione facilè obseruari potest, ne nos in omnibus dispiciendis occupemur. Ergo quicquid geris, aduocato idoneo socio tum faciliùs tum quoque tutiùs geres, quod ipsum te Diomedes primus, in huiusmodi scriptoribus antiquis, docuit egregio isto γνωματεύματι, quod vsurpauit bis Tullius Epist. ad Att. lib. 9. Vnà fuissemus, inquit, consilium certè non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Epist. fam. lib. 9. Varroni, Vellem, inquit, alicubi esses. Siquid bona salutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Ratio Diomedis hæc est, quòd duobus de re aliqua consilium capientibus melius alter altero quid vtilius sit iudicet: siquis verò solus fuerit, etiamsi aliquid factu vtile existimarit, minus tamen illi esse audaciæ, quòd nimirum sibi ipsis satis non fidat, & certi nihil tandem possit apud se statuere: vbi si duo fuerint, alterum alter confirmare in sententia potest, siquidem rectam indicauerit. Quod ipsum non solùm in priuatis, sed etiam in publicis negotiis obtinet, vnde quodcunque politiæ ac ciuilis gubernationis genus est, modò rectè institutum, nunquam ab vno solo, sed à pluribus administrari solet. A pluribus dico, non quòd præter Diomedis sententiam binarium numerum non approbem, qui potest etiam sufficere, modò ex Diomede ac Vlysse aliquo constituatur: non etiam quòd nesciam periculosam esse interdum in rebus gerendis capitum & sententiarum pluralitatem, sed quia neque tutum est semper omnia ad duos tantùm restringi, neque ad nimis multos etiam extendi. Proinde pluralitas illa, de qua loquor, mediocris intelligatur, quæ optimè potest admitti: quia facilius inter plurium sententias aliquid sani potest statui & iudicari, si quidem illud duobus tantùm tribuitur. Quod facillimè à quouis sano homine potest intelligi. Apage ergo illas hominum monarchias, qui omnia solo suo arbitratu moderari volunt, qui in rebus gerendis se tantùm in consilium aduocant, & quocunque eos animus impulerit, illud demum amplectuntur, secundi aut tertij cuiuspiam aspernantur consilia.

Sic dixit: illi verò voluerunt Diomedem multi sequi:	Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἔθελον Διομήδεϊ πολλοὶ ἕπεσθαι.
Volebant Aiaces duo famuli Martis	Ἠθελέτην Αἴαντε δύω, θεράποντες Ἄρηος,
Volebat Meriones: valdè autẽ volebat Nestoris filius:	Ἤθελε Μηριόνης, μάλα δ' ἤθελε Νέστορος υἱός.
Volebat & Atrides hasta inclytus Menelaus,	Ἤθελε δ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος.
Volebat & audax Vlysses adire exercitum	Ἤθελε δ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς καταδῦναι ὅμιλον
Troianorũ: semper n. ei mentib. animus erat audax,	Τρώων· αἰεὶ γάρ οἱ ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἐτόλμα.
Inter hos verò dein locutus est rex virorũ Agamẽnõ:	Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Tydide Diomedes, meo charissime animo,	Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,

Τὸν μὲν δὴ ἕταρόν γ' αἱρήσεαι ὅν κ' ἐθέλῃσθα	*Hunc quidem socium eliges quem volueris*
Φαινομένων τὸν ἄριστον, ἐπεὶ μεμάασί γε πολλοί·	*Præsentiũ optimum quandoquidẽ prompti sunt multi,*
Μηδὲ σύ γ' αἰδόμενος σῇσι φρεσὶ, τὸν μὲν ἀρείω	*Neque tu reueritus tuis mentibus fortiorem quidem*
Καλλείπειν, σὺ δὲ χείρον' ὀπάσσεαι αἰδοῖ εἴκων,	*Relinque: tu. a. deteriorem comitẽ deligas pudori cedẽs,*
Ες γενεὴν ὁρόων, μηδ' εἰ βασιλεύτερός ἐστιν.	*Ad genus respiciens: neque si maior rex sit.*
Ως ἔφατ', ἔδεισεν δὲ περὶ ξανθῷ Μενελάῳ.	*Sic dixit: timuit autem de flauo Menelao.*
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.	*Inter eos. a. rursus locutus est in bello strenuus Diomedes.*
Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετέ μ' αὐτὸν ἑλέσθαι,	*Si igitur socium iubetis meipsum eligere,*
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην,	*Quomodo deinde Vlyßis ego diuini obliuisci possem,*
Οὗ πέρι μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ	*Cuius eximiè quidem alacre cor & animus virilis*
Εν πάντεσσι πόνοισι, φιλεῖ δέ ἑ Παλλὰς Ἀθήνη;	*In omnib. laboribus, amatq; e ipsum Pallas Minerua?*
Τούτου δ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο	*Hoc certè comitante etiam ex igne ardenti*
γρ. περίοιδε Ἀμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ *πέρι οἶδε νοῆσαι.	*Ambo redierimus: nam valdè nouit consulere.*
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,	*Hũc. a. vicißim allocutus est patiẽs nobilis Vlysses.*
Τυδεΐδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει.	*Tydide, neq; me nimiũ lauda, neq; quicquã vitupera.*
Εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα μετ' Ἀργείοις ἀγορεύεις.	*Scientes enim hæc inter Argiuos loqueris.*
Ἀλλ' ἴομεν, μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, ἐγγύθι δ' ἠώς·	*Sed eamus, valdè. n. nox perficitur: propè. a. est aurora:*
γρ. πλέω Ἀστρα δὲ δὴ προβέβηκε. παρῴχηκεν δὲ *πλέων νὺξ	*Stellæ. v. iam processerunt: præteryt q; maior pars noctis*
Τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.	*Nempe duæ partes: tertia. a. adhuc pars reliqua est.*

COMMENTARIVS.

οἱ δ' ἤθελον) Iam ruptum est Principum istorum silentium, & quos anteà periculum explorationis reformidasse credidisse potuisti, nunc sententiam demutes, cùm eos mutua quadam inuidia & quasi altercatione illos sese sponte offerre animaduertis. Dubium enim non est, quin audito Diomede, omnes statim sermone suo testatum fecerint, optare se quàm maximè, vt singuli per se socij ei aduiungerentur. Erant autem numero sex: Aiax Telamonius, Aiax Oileus, Meriones, Antilochus, Menelaus, & Vlysses, qui vnanimi consensu sese comites Diomedi addicebant. Poëta inter eos Antilochum Nestoris filium alacriorem omnibus fuisse obseruat: hoc enim significant illa, μάλα δ' ἤθελε Νέστορος υἱός. Vbi videtur quodammodo Nestoris gloriæ velificari: vt cùm ipsemet Nestor huic adeundo periculo non esset idoneus, filium tamen habuerit paterni animi & alacritatis successorem, vnde factum etiam fuisse anteà annotauimus, vt eidem ipsi Antilocho primas in prælio tribuerit. Post Antilochum verò in Vlyssis exprimendo desiderio magis iam moratur, in quo obseruat perpetuam audaciam: quæ cùm semper in eo viguisset, in præsentiarum etiam emicuit, nunc quoque nimirum in transcursu heroëm illum, maioris sibi operis futurum argumentum commendans fortitudinis nomine (hanc enim, quoque interdum τόλμαν appellat) ne quis existimet eum aut consilio aut dolis tantùm, sed etiam bellico robore præstitisse, qua parte ab eo vinci Nestorem, aliàs etiam obseruamus, cùm in altera ei quoque vix cederet.

Τυδεΐδη Διόμηδες) Scopus Agamemnonis in hac oratiuncula est, vt moneat Diomedem, quis ei ex tanto Heroum numero delectus sit faciendus, nimirum vt eum sibi pro socio assumat, quem reuerà fortissimum omnium iudicaret, nulla habita personarum dignitatis ratione. Sed cur hoc? Respondet Poëta, ἔδεισεν δὲ περὶ ξανθῷ Μενελάῳ: timuit Agamemnon fratri suo Menelao, siue quòd simpliciter eum amet, proinde noluit eum in vitæ discrimẽ venire, vel quòd eum etiam tanto periculo & negotio imparem existimaret. Vt vt sit, noluit à Diomede eligi Menelaum, quem poterat cæteris omnib. præferre, quòd genere esset omnium illustrissimus, & dignitate cæteros omnes post Agamemnonem antecelleret. Porrò optimè exprimit Poeta multorum hominum ingenium, qui in quolibet negotio malunt esse προσωποληπται, quàm homines eidem ipsi negotio idoneos aduocare, cùm generis claritas per se res sit futilis & inanis ad rerum confectionem, & quæ parum iuuet, si reliquis adminiculis destituatur. Et id scilicet faciunt, quia illorum hominum gratiam captant, iis quodammodo subblanditi, quibus tantùm honoris contulerint. Habet siquidem etiam nescio quid φιλοτιμίας generis splendor sub cuius specie alia quoque iure deberi sibi censent, proinde gratiam apud eos quoq; demerentur, qui multa eis attribuerint, vt si fortitudine ad rei confectionem opus sit, nobilem eò aduoces, testerísque tantùm negotium sola illius manus ope posse peragi: cùm tamen res ipsa aliter se habeat, & veritas aliam à te vocem eliceret, nisi illam placẽdi & assentandi voluntas iam extorsisset. Quod videbatur facere Diomedes, si Menelaum in hoc negotio præ cæteris sibi socium adiunxisset, cùm nullus esset inter alios, qui eo non esset aptior.

εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε) Cùm sibi datam eligendi socij libertatem videt Diomedes, ea statim vtitur, & nulla habita dignitatis ratione, eum sibi asciscit, qui consilio & fortitudine in obeundis laboribus pollebat, nimirum Vlyssem, quo socio non dubitare se testatur, quantumuis ardua adire pericula cum spe se ea facillimè euasurum. Vbi paucis Vlyssis laudes perstringuntur, quæ in eo potissimum versantur, quòd πρόφρονι καὶ ἀγήνορι θυμῷ sit præditus: quæ duo ad similia negocia conficienda multùm conferunt. Ex iis autem dicit eum à Minerua diligi, quia non solùm in deliberando & capiendo consilio, sed in rebus etiam agendis potestas illius Deæ apud veteres exeri censeretur, ideò non solùm prudentem, sed bellicosam quoque fingunt. Quod docet non esse otiosam virtutem prudentiam, sed omnium ferè πρακτικωτάτην, cùm capta consilia actus rerum necessariò consequantur.

πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος) Actius vetus Latinorum tragicus hanc νυκτηγερσίαν, quam ipse Nyctegresiam inscripsit, composuerat, ex qua reliqua sunt paullula quædam fragmenta: ex quibus facilè est iudicatu, eum quasi κατὰ πόδας Poëtam nostrum imitatum. Videbit in hoc loco Lector, sic enim hæc verba Diomedis ille transferebat, An ego Vlyssem obliuiscar vnquam, aut quenquam præponi velim? Iam verò quòd Vlyssem sibi socium asciscit Diomedes, ita interpretatur Apuleius, ex ipsius Homeri mente quod etiã Erasmus repetit, in rebus periculosis duo esse adhibẽda, consilium & opem. Vlysses enim prudens: fortis verò Diomedes. Verba Apuleij sunt hæc: Itidem cum rebus creperis & afflictis spectatores deligendi sunt, qui nocte intempesta castra hostium penetrent: nonne Vlysses cum Diomede deliguntur? veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius, &c. Esse autem coniungendam fortitudinem cum prudentia nos aliàs satis docemus, præcipuè sup. lib. 1. pag 14.

Τυδεΐδη) Vulgatum est illud Pittaci, seu vt alij volunt, Chilonis, μηδὲν ἄγαν: & illud Phocylidis, πάντων μέτρον ἄριστον. Quod non obseruatum pleraque per se laudanda vituperio subiicit. Vnde in omnia virtutum genera peccatur, excessu videlicet: quod vitiosum esse, docent Morum scriptores. Ex iustitia fit τὸ ἀκριβοδίκαιον, quod summam esse iniuriam trita monet parœmia. Ex fortitudine audacia & temeritas in adeundis periculis. Ex liberalitate prodigalitas, ex clemẽtia misericordia, & sic planè de cæteris. Hinc est quòd cùm honestum sit virtutes amicorum non solùm agnoscere, sed etiam laudibus extollere: tamen id damnandum videatur, vbi regina illa rerum omnium mediocritas abest, proinde videndum est ne nimis laudes, quod assentationis cuiusdam speciem præ se fert: adeò euitanda quoque est nimia illa amicorum & exuperans propensio, quæ in amicorum laudibus prædicandis versatur, idque potissimum illis præsentibus: quia honesti est & cordati viri, laudes suas in os suum decantantas facilè non audire, ne nimium quoque sibi ipse placere videatur, & se dignum eiusmodi encomiis arbitrari. Atque hoc ipsum est, quod Vlyssem malè habuit. Ideo ait Diomedi, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε. Quamuis enim vera de quopiam dixeris, solet tamen ille ad sui prædicationem pudore quodam suffundi, vt iam diximus. Vnde alloquutura Achillem Clytemnestra his versibus egregiè præfatur apud Euripidem in Iphigen. Aulid.

πῶς ἄν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις,	*Quomodo te laudabo neque nimium oratione*
μήτ' ἐνδεὴς, μήτ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν.	*Neque minus quàm decet, ne tuam amittam gratiam?*
αἰνούμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ	*Laudati enim boni, quodammodo*
μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἢν αἰνῶσ' ἄγαν. id est,	*Odio persequuntur laudantes, si laudent nimis.*

In his

In hac ergo quoque parte videndum est, vt mediocritas, quam non immeritò auream appellabat Flaccus, obseruetur. Iam verò quod addit Vlysses, μή τι νείκει, quò pertinet? aut quænam illud dicendi causa ipsi fuit à Diomede data? Quid enim in Vlysse vituperabat Diomedes? voluit ergo γνωμικῶς orator loqui, quasi dicat: Cùm de me sermonem iniicis, Diomedes, noli in meis laudibus recensendis esse nimius, sed neque etiam in me vituperando occupari. Illud enim vt non patiar, facit pudor meus, & tot virorum, quibus ego iam sum cognitus, præsentia: hoc verò minus etiam mihi gratum foret, quia nihil in me vituperabile agnosco, testibus etiam tot amicis præsentibus. Nam illud εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα, &c. in vtramque partem refero. Vel sanè illud, μή τι τι νείκει, habet nescio quid redundantiæ Græcanicæ in Homero aliud forsitan agente. Sed nolo Zoilum imitari.

μάλα γὰρ νύξ) Ecce quàm copiosè rem vnicam Poëta expresserit, quinque enim diuersas locutiones adhibuit ad diei aduentum significandum. Dixit quinque licet Eustathius quatuor tantùm enumeret, quia videlicet primùm illud, μάλα γὰρ νὺξ ἄνεται, non intellexit, quòd ad illud ipsum exprimendum reliquæ quatuor phrases adhibeantur.

ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε) Hinc constat Vlyssem etiam astrologiæ fuisse peritum, qui ex syderum progressu instare diem intellexerit. Quod melius in Odyssea videbimus.

παρῴχηκεν δὲ πλέων νύξ) Eustathius dicit ambiguum esse huius loci sensum. Incertum enim an intelligat, τῶν δύο μοιρῶν τὴν πλείω μοῖραν παρῴχηκεν ἡ νύξ, vt aliquid adhuc ex vtraque illa parte supersit & tertia pars integra. Vel an geminæ partes totæ transierint, & cum illis simul aliquid ex tertia, vt illa tota non supersit: vel an duæ iam partes integræ transierint, & tertia tota transeat. Ego verò postremum sensum, vt magis perspicuum, amplector.

τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα) Notandum est, quod ex veteribus monet Eustathius, intelligere Poetam noctem τριφύλακτον, hoc est, trium custodiarum, cùm eam in tres partes diuidat, vt etiam diem, cùm ait, ἔσσεται ἠὼς, ἢ δείλη, ἢ μέσον ἦμαρ. Apud Romanos cùm diem à media nocte ad mediam noctem sequentem constituerent, obseruata non fuit illa partium noctis singularis distributio: sed solùm primam facem, vel Vesperiginem, id est, noctis initium & conticinium noctis, quæ mox concubia, vel intempesta dicebatur, expresserunt: illud tamen tempus tenebrarum, quæ est altera pars diei naturalis, τετραφύλακτον fecerunt, non τριφύλακτον, vt Homerus. hoc est, quatuor constituerunt vigilias, quorum singulæ ex tribus horis constarent: hinc prima, secunda, tertia, quarta vigilia. Vnde Lucanus lib. 7. Tertia iam vigiles commouerat hora secundos. Itaq; hinc colligere licet, si noctes Homerus τριφυλάκτους fecit, vt fecisse summo est argumento hic locus, singulas vigilias quatuor horarum spatio fuisse supputatas. At memini in Euripidis Rheso πέντε μοιρῶν νυκτὸς φρουρὰν legisse sub ipsum initium. Sed posteriores illi Poetæ ab Homero sæpissimè dissentiunt. Porrò de partibus noctis cõsule Pollucem lib. 1. cap. 7. vnde hic locus poterit aliquantulum illustrari.

Sic locuti, arma grauia induerunt.
Tydidæ quidem dedit constans in prælio Thrasimedes
Ensem ancipitem (nam suus apud naues remanserat)
Et scutum & ei galeam capiti imposuit
Taurinam sine conoq; & sine crista, quæ καταῖτυξ (i. cassis)
Vocatur: tuetur autem caput pubescentium iuuenum.
Meriones autem Vlyssi dedit arcum & pharetram,
Et ensem & ei galeam capiti imposuit
Ex pelle factam: multis autem intresectis loris
Ligata erat fortiter: extrinsecus autem candidi dentes
Albi dentis suis crebri muniebant hinc atque illinc,
Bene & scitè: in media autem pileus aptatus erat.
Hanc quondam ex Eleone Amyntoris Ormenidæ
Eripuit Autolycus, solidam domum quum effregisset:
In Scandia autem dedit Cytherio Amphidamanti:
Amphidamas autem Molo dedit pro hospitali munere:
Sed hic Merioni dedit suo filio ad gestandum:
Tum verò Vlysses texit caput circumposita.
Hi verò postquàm arma grauia induerunt,
Perrexerunt ire: reliquerunt. a. illic omnes optimates.
His autem faustam misit ardeolam prope viam
Pallas Minerua: hi autem non viderunt oculis
Noctem per obscuram: sed clangentem audiuerunt.
Gauisus est. a. ob auē Vlysses, precatus est. a. Mineruam,
Audi me ægidē gestantis Iouis filia, quæ mihi sēper
In omnibus laboribus ades, neque te lateo
Quū moueor: nunc rursus maximè me dilige Minerua:
Da verò rursus ad naues nos illustres reuerti,
Patrato magno facinore, quod Troianis solicitudini sit.
Secūd⁹ deinde precatus est in bello strenu⁹ Diomedes:
Audi nunc, & me Iouis filia indomita,
Sequere me, sicut quū patrem sequebaris Tydeū diuinū
Ad Thebas, quando pro Achiuis legatus iuit:
Hos autem ad Asopum liquit loricatos Achiuos.
Sed ipse blandam orationem ferebat Thebanis
Illuc, sed retrò abiens valde ardua patrauit opera
Tecum diua Dea, quando ei prompta astitisti:
Sic nunc mihi volens adsis, & me serua,
Tibi. a. ego sacrificabo iuuencam hornam, latifrontem,

Ὣς εἰπόνθ', ὅπλοισιν ἐνὶ δεινοῖσιν ἐδύτην.
Τυδείδῃ μὲν δῶκε μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Φάσγανον ἄμφηκες. τὸ δ' ἑὸν παρὰ* νηυσὶ λέλειπτο, γ. ποτὶ
Καὶ σάκος· ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε
Ταυρείην, ἄφαλόν τε καὶ ἄλοφον, ἥτε καταῖτυξ
Κέκληται· ῥύεται δὲ κάρη θαλερῶν αἰζηῶν.
Μηριόνης δ' Ὀδυσῆϊ δίδου βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Καὶ ξίφος. ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Ῥινοῦ ποιητήν· πολέσιν δ' ἔντοσθεν ἱμᾶσιν
Ἐντέτατο στερεῶς· ἔκτοσθε δὲ λευκοὶ ὀδόντες
Ἀργιόδοντος ὑὸς θαμέες ἔχον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, μέσσῃ δ' ἐνὶ πῖλος ἀρήρει.
Τήν ῥά ποτ' ἐξ Ἐλεῶνος Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο
Ἐξέλετ' Αὐτόλυκος, πυκινὸν δόμον ἀντιτορήσας·
*Σκάνδειαν δ' ἄρα δῶκε Κυθηρίῳ Ἀμφιδάμαντι, γ. σκανδέας
Ἀμφιδάμας δὲ Μόλῳ δῶκε ξεινήϊον εἶναι·
Αὐτὰρ ὁ Μηριόνῃ δῶκεν ᾧ παιδὶ φορῆναι.
Δὴ τότ' Ὀδυσσῆος πύκασεν κάρη ἀμφιτεθεῖσα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν ὅπλοισιν ἐνὶ δεινοῖσιν ἐδύτην,
Βάν ῥ' ἰέναι, λιπέτην δὲ κατ' αὐτόθι πάντας ἀρίστους·
Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο
*Παλλὰς Ἀθηναίη· τοὶ δ' οὐκ ἴδον ὀφθαλμοῖσι γ. πολλοὶ
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ἀλλὰ κλάγξαντος ἄκουσαν.
Χαῖρε δὲ τῷ* ὄρνιθ' Ὀδυσεύς, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ, γ. ὄρνιθι ὀδυσεύς
Κλῦθί μευ αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἥτε μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι, οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος· νῦν αὖτε μάλιστά με *φίλαι Ἀθήνη· γ. φίλη
Δὸς δὲ πάλιν ἐπὶ νῆας ἐϋκλείας ἀφικέσθαι,
Ῥέξαντας μέγα ἔργον ὅ κεν Τρώεσσι μελήσει.
Δεύτερος αὖτ' ἠρᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Κέκλυθι νῦν καὶ ἐμεῖο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Σπεῖό μοι ὡς ὅτε πατρὶ ἅμ' ἕσπεο Τυδέϊ δίῳ
Ἐς Θήβας, ὅτε τε πρὸ Ἀχαιῶν ἄγγελος ᾔει,
Τοὺς δ' ἄρ' ἐπ' Ἀσωπῷ λίπε χαλκοχίτωνας Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ὁ μειλίχιον μῦθον φέρε Καδμείοισι
Κεῖσ', ἀτὰρ ἂψ ἀπιὼν μάλα μέρμερα μήσατο ἔργα
Σὺν σοί, δῖα θεά, ὅτε οἱ πρόφρασσα παρέστης.
Ὣς νῦν μοι ἐθέλουσα παρίστασο, καί με φύλασσε·
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον,

Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κέρασιν περιχεύας.
Ὣς ἔφαν εὐχόμενοι. τῶν δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἠρήσαντο Διὸς κούρη μεγάλοιο,
Βάν ῥ' ἴμεν ὥστε λέοντε δύω διὰ νύκτα μέλαιναν
γ. ἀμφόνον *Ἂν φόνον, ἂν νέκυας, διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.

Indomitam, quam nondum sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo: aurū cornibus circumfudens.
Sic dixerūt precantes: hos.a.audiuit Pallas Minerua.
Hi autem postquam precati sunt Iouis filiam magni,
Perrexerunt ire velut leones duo per noctem nigram,
Per stragē, per cadauera, pérque arma, & atrū sanguinē.

COMMENTARIVS.

ὡς εἰπόνθ' ὅπλοισι) Iam vterque Heros armis instruitur, quibus tutius susceptum explorandi munus obire possit: quia tamen vterque præcipua arma, aut ea quæ saltem in hunc finem commodiora videbantur, in tentoriis reliquerant, duo illi excubiarum duces Thrasimedes & Meriones sua illis commodant: ille Diomedi ensem, scutum & cassida; hic Vlyssi arcum & pharetram, ensem & galeam. Vbi galeam Merionis latiùs describit, tum quoad formam, tum quoad originem, docens quomodo illa in manus Merionis peruenerit, vt anteà idem in sceptro Agamemnonis præstitit.

τοῖσι δὲ δεξιὸν) Cùm hanc auem immittat Minerua, potest facilè colligi eam sacram Mineruæ existimatam à Poeta, quod & Claudium Philosophum existimasse refert Etymologus: cùm alij contrà dicant auem esse Veneream, vnde etiam ἐρῳδιὸν, quasi ἐρωτιδιὸν appellatam volunt. Quod Etymologus ita conciliari posse putat: cùm multa enim sint ardearum genera, secundum Aristotelem lib.9. Hist.anim.cap.1. possint quædam eorum Mineruæ, quædam Veneri esse sacra.

Χαῖρε δὲ) Gauisus est, inquit noster Eustathius, hac aue Vlysses, vir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nam quod ardea insidiantibus lætum auspicium faciat, Hermon testatur. Cæterùm quod illi auem audierunt tantùm, non etiam viderunt: significabat ipsos quoque non venturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos, quod hostes omnino auditu cogrituri essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuissent, quasi periclitarentur deprehendi, & non latêre, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles dicit hoc eam interdiu facere, quod etiam annotat Gesnerus) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamādrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro voce Παλλὰς scribit πελλὸν (intelligit autem ardeam, quæ pulla seu cinerea dicitur) vt rapina significantiùs designetur, quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit.

κλῦθί μευ.) Quia etiam veteres illi nihil feliciter sine Numinis auxilio confici posse existimabant, præcipuè verò noster Homerus, ideò hos Heroas Mineruæ supplicantes nobis proposuit. Primùm ergo Vlysses preces suas fundit, sed paucis: quia tam familiare ipsi erat eius auxilium & præsentia, vt pluribus illud impetrare noluerit, de quo non posset dubitare, cùm etiam ex hoc ostento iam fauere & adesse eam sibi præsensisset: cōtrà verò Diomedes prolixiori oratione eius opē implorat, commemorato patre suo, cui ipsa olim apud Thebas affuit, continuari idem in se auxilium postulans. Addit quoque in fine, se ei iuuencam immolaturum, quod ab iis fieri solet, qui minus securè opem Numinis sibi pollicentur: proinde eo non indiguit Vlysses, vt iam diximus.

Ἥτε μοι αἰεὶ) Sic etiam idem Vlysses apud Euripidem in Rheso, δέσποιν' Ἀθάνα, φθέγματος γὰρ ᾐσθόμην τοῦ σοῦ. συνήθη γῆρυν. ἐν πόνοισι γὰρ παροῦσ' ἀμύνεις τοῖς ἐμοῖς ἀεί ποτε. & apud Sophoclem, πάντα γὰρ τά τ' ἄν πάρος τά τ' εἰσέπειτα, σῇ κυβερνῶμαι χερί.

ἐς Θήβας) Hoc ipsum Agamemnon lib.3. & Minerua lib.4. anteà commemorarunt. Videndus etiam Papinius in Thebaide. Nos etiam dicemus in Lexico, vt iam sumus ibi polliciti.

βοῦν ἦνιν) Aliàs etiam docuimus Iuuencas sacrificari solitas Mineruæ, nimirum ἤνις ἀδμήτας, &c. vt hîc dicitur. Illud etiam alibi enarrauimus, quod hîc Diomedes ait se aurum cornibus victimæ circumfusurum.

ἂμ φόνον) Versus elegantissimus multa breui oratione gyro complectens, quod speculatorum celeritatem satis imitatur. Hæc Xenophon æmulatus est his verbis: ἐπεὶ δ' ἔληξεν ἡ μάχη, παρῆν ἰδεῖν, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους. δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κολεῶν. τὰ μὲν χαμαί, τὰ δὲ σώμασιν ἐμπεπηγότα. Sed hoc augustius & angustius noster Homerus. Vbi animaduerte notatum ab antiquis, κατὰ τὸ σιωπώμενον videri iam extinctos fuisse ignes Troianorum, nam illis collucentibus facillimum erat discursatores istos visu deprehendere.

Οὐδὲ μὲν οὐδὲ Τρῶας ἀγήνορας εἴασεν Ἕκτωρ
Εὕδειν, ἀλλ' ἄμυδις κικλήσκετο πάντας ἀρίστους,
Ὅσσοι ἔσαν Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Τοὺς ὅγε συγκαλέσας, πυκινὴν ἠρτύνετο βουλήν,
Τίς κέν μοι τόδε ἔργον ὑποσχόμενος τελέσειε
Δώρῳ ἔπι μεγάλῳ; (μισθὸς δέ οἱ ἄρκιος ἔσται.
Δώσω γὰρ δίφρον τε, δύω τ' ἐριαύχενας ἵππους,
Οἵ κεν ἀριστεύωσι θοῇς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν)
Ὅστις κε τλαίη, οἷ τ' αὐτῷ κῦδος ἄροιτο,
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι
Ἠὲ φυλάσσονται νῆες θοαὶ ὡς τοπάρος περ,
Ἢ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φύξιν βουλεύουσι μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλουσι
Νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδηκότες αἰνῷ.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Κήρυκος θείοιο πολύχρυσος, πολύχαλκος,
Ὅς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης·
Αὐτὰρ ὁ μοῦνος ἔην μετὰ πέντε κασιγνήτῃσιν,
Ὅς ῥα τότε Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστάς,
Ἕκτορ, ἐμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸ σκῆπτρον ἀνάσχεο, καί μοι ὄμοσσον·
Ἦ μὲν τοὺς ἵππους τε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ
Δωσέμεν, οἳ φορέουσιν ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Σοὶ δ' ἐγὼ οὐχ ἅλιος σκοπὸς ἔσσομαι, οὐδ' ἀπὸ δόξης.

Neq. quidē neq. Troianos generosos permisit Hector
Dormire. sed simul conuocabat omnes præstantissimos
Quicunque erant Troianorum duces & principes.
His ille conuocatis prudens parauit consilium,
Quis mihi hoc opus promittens perficiet
Præmium ob magnum? (merces ei sufficiens erit:
Dabo enim currumq́ duósque sublimis ceruicis equos,
Qui virtute antecellāt celeres apud naues Achiuorū)
Quisquis auderet (sibiq́ ipsi gloriam compararet)
Naues veloces prope accedere & explorare,
An custodiantur naues sicut anteà:
An iam manibus à nostris superati Græci,
Fugam consultent inter se, neque velint
Noctem custodire, labore defessi graui.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio:
Erat.a. quidam inter Troianos Dolon, Eumedis filius,
Præconis diuini, diues auri, diues æris,
Qui vtiq. specie quidē erat deformis, sed pedib. velox:
At hic solus erat inter quinque sorores:
Qui tunc Troianísque & Hectori dixit astans:
Hector, me impellit cor & animus generosus
Ad naues veloces propè ire, atque explorare.
Sed age mihi sceptrum porrige, & mihi iura:
Certè ipsos equósque & currus ornatos ære
Daturum, qui vehunt eximium Pelidem,
Tibi.a. ego nō vanus speculator ero, nec remotus ab opinione.

Tamen

Tandiu.n.per exercitũ vadã paſsim,donec perueniam
Ad nauẽ Agamẽnoneã,vbi nimirũ futuri ſunt prĩcipes
Conſilia capere,vel fugiendi vel pugnandi.
Sic dixit:hic.a.in manibus ſceptrũ iecit,& ei iurauit:
Sciat nunc Iupiter ipſe valdè ſonans maritus Iunonis.
Non profectò his equis vir inuehetur alius
Troianorũ:ſed te aſſero perpetuò ornatum iri illis.

Τόφρα γὰρ ἐς στρατὸν εἶμι διαμπερὲς, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι
Νῆ' Ἀγαμεμνονέην, ὅθι που μέλλουσιν ἄριστοι
Βουλὰς βουλεύειν, ἢ φευγέμεν, ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐν χερσὶ σκῆπτρον βάλε, καί οἱ ὄμοσσε·
Ἴστω νῦν Ζεὺς αὐτὸς ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Μὴ μὲν τοῖς ἵπποισιν ἀνὴρ ἐποχήσεται ἄλλος
Τρώων· ἀλλά σέ φημι διαμπερὲς ἀγλαϊεῖσθαι.

COMMENTARIVS.

ὣς δ' αὔτως καὶ Τρῶας.) Eodem tempore diuerſis idem conſilium eandémq; cogitationem ſolet Homerus tribuere, vt hoc loco Troianis & Græcis de mittendo in caſtra hoſtium exploratore. Quamuis enim Poeta nunc primũ ſcribat hoc de Troianis, vt neſcio quid poſterius à miſsis iam Græcorum exploratoribus imaginari poſsis, tamen nihilominus exiſtimandum eſt Troianos eodem circiter tempore de eadem re quoque cogitaſſe. Sed vtrumque ſimul ſcribi non potuit. Voluit autem Græcis primum locum tribuere, ſiue quòd etiam ipſis hanc gloriam conciliet, quòd hoc conſilium primi ſumpſerint & exequuti ſint. Euripides verò in Rheſo ſolos de mittendo exploratore deliberantes Troianos inducit, vt mox videbimus. Cæterùm non immoratur Poeta in deſcribenda ſigillatim iſta Heroum Troianorum conuocatione, vt anteà in Græcis fecit, tum quia expeditior & paratior videatur fuiſſe eorum exercitus, qui præ lætitia ex heſterna victoria hilariores & alacriores fuerint, tum ſanè, quod mihi magis placet, quòd Poeta ineptas illas περιεργείας effugiat, & ad ipſum exploratorum vtriuſq; partis concurſum deproperet.

πυκινὴν.) Quod Poeta prudens iſtud conſilium appellat, id ingenuè facit. Ad bellum enim feliciter conficiendum multum confert conſilia & res hoſtium exploratas habere, vt anteà dicebamus. Sed cùm eius conſilij authorem Hectorem pronunciat, ea in parte aſtipulatorem non habet Euripidem, qui in Rheſo illud Aeneæ tribuit, cùm Hector etiam mediis tenebris in caſtra Græcorum temerè vellet irruere, & vix ab inſtituto poſſet dimoueri. Ideò etiam tandem Aeneas coactus eſt ſic eum affari:

Εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ εὔβουλος, ὡς δρᾶσαι χερί. ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας, σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς.

Sanè & alibi Hector apud ipſum Homerum à Polydamante, ni fallor, iſtis Euripideis ſimilia planè audit. Sed placet nunc etiam Homero credere, qui nõ nudè κορυθαίολον, ſed etiam εὔβουλον Hectorem nobis exhibet, vt vtrumq; ornamentũ in eum Heroem concurrat.

τίς κέν μοι τόδε ἔργον.) Rem proponit Hector eadem orationis δεινότητι, qua anteà apud Græcos in eodem negotio Neſtor, ſimilíque penè artificio. Nam & exploratori duo proponit. Primùm præmium & mercedem laboris: Deinde etiam facti gloriam. Sed in primo obſeruare licet hominis audaciam nimium confidentem, qui ea polliceatur quæ in ſua non erant poteſtate, nimirum præſtantiſſimum Græcorum currum, quaſi poſt heſternam victoriam ſecura omnia ſibi promitteret, oblitus quam ſit Mauors ἀλλοπρόσαλλος & ἑτεραλκής. Eadem erit futilitas poſteà in Dolone cùm Achillis currum & equos, interpoſito iureiurando Hectoris, ſtipulabitur. Quantò prudentiùs Græci qui ſuis non alienis exploratores ſuos remunerantur. Sane hæc exempla luculentiſſima ſunt, illud verò Hectoris præcipuè & Dolonis, quod melius ex ipſo exitu poterit obſeruari. Neſcio quid tale mihi impræſentiarum ſuccurrit de Aurelio Antonino Commodo, qui anno primo Imperij ſui de Germanis nondum victis triumphum egit.

δώρῳ ἔπι μεγάλῳ) At nos iſtud tuum magnum præmium, Hector, quia incertum eſt, nihili planè æſtimamus, & te mente omninò deſtitutum, qui tam ſuperbè inſoleſcas, neque eius dicti memineris ----νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας.

ἠὲ φυλάσσονται) Sed quid prodiderit hæc noſſe? Docent Euripideus Aeneas, & ipſe Hector, quorum ille ſic loquitur:

κατάσκοπον δὲ πολεμίων, ὅς ἂν θέλῃ
πέμπειν δοκεῖ μοι. κἂν μὲν αἴρωνται φυγὴν
στείχοντες ἐμπέσωμεν Ἀργείων στρατῷ.
εἰ δ' εἰς δόλον τιν' ἥδ' ἄγει φρυκτωρία
μαθόντες ἐχθρῶν μηχανὰς κατασκόπου
βουλευσόμεσθα·

Hector verò tandem perſuaſus ſic:

ἐγὼ δὲ πέμψω πολεμίων κατάσκοπον.
καὶ μὲν τιν' ἐχθρῶν μηχανὴν πευσόμεσθα
σὺ (Αἰνεία) πάντ' ἀκήκοας, καὶ παρὼν εἴσῃ λόγον.
ἐὰν δ' ἀπαίρωσ' εἰς φυγὴν ὁρμώμενοι
Σάλπιγγος αὐδὴν προσδοκῶν καραδόκει,
ὡς οὐ μενοῦντά μ', ἀλλὰ προσμίξω νεῶν
ὁλκοῖσι νυκτὸς τῆσδ' ἐπ' Ἀργείων στρατόν.

πάντες ἀκὴν ἐγένοντο) Vide quid anteà de ſimili Græcorum ſilentio annotauimus.

ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι) Silentibus cæteris Troianis, ſiue illud quòd magnitudinem periculi reformidarent, ſiue alia quacunque de cauſa factum eſt, vnus Dolon auſus eſt in ſe hoc munus recipere. Eum autem nobis Homerus deſcribit, primùm quo parente ſit ortus, deinde opulentum & diuitem, tertiò deformem, quartò velocem. Quod ad parentem attinet, eum ait fuiſſe præconem: vnde concludo cum Euſtathio Dolonem etiam præconis officio defunctum fuiſſe. Nam, vt conſtat ex Herodoto, συνήθες τοῖς παλαιοῖς τὰς πατρῴας τέχνας διαδέχεσθαι. αὐλητὴς, ἐκ αὐλητὰς, καὶ μάγειρος μάγειρος, καὶ κῆρυξ κήρυκος. Addit deinde eum fuiſſe diuitem, vnde apud Euripidem in Rheſo, cùm Hector ei pro mercede pecunias offerret, his verbis, χρυσὸς ἐκ ἔστιν, εἰ τόδ' αἰτήσεις γέρας, reſpondet: ἀλλ' ἔστ' ἐν οἴκοις, οὐ βίου σπανίζομεν. Tertiò dicitur ore deformis quod Poeta memorat, vt velocitatem illius magis commendet, quæ quarto loco ponitur: quaſi dicat, eum quamuis ſpecie vultus minus eſſet decorus & amabilis, tamen compenſatam illam deformitatem altero ornamento & virtute, nimirum velociter currendi: quæ non exigua eſt laus apud Homerum, cùm etiam Achillem ſuum ea parte ſæpiſſimè commendet, & penè ad aurium faſtidium. Quòd autem quinto loco dicitur eum ſolum inter quinque ſorores eſſe, id nobis exactum rerum perſcrutatorem Homerum exhibet: ſed id leuius eſt, quàm vt alia indigeat obſeruatione.

Ἕκτορ ἐμ' ὀτρύνει) Hanc quidem alacritatem in Dolone amo & exoſculor, quia animi generoſitatem præ ſe fert: quæ verò ſequuntur, planè deſpuo & improbo: primùm, quoniam ita eſt ſordidus, vt mercedem ſui laboris poſtulet, quod liberalem & ingenuum hominem minus decet. ſicut facilè potuit in Diomede ſuprà obſeruari, qui ne oblatum quidem præmium acceptaſſe dicitur, nedum de eo ſibi iuramento cautum voluit, vt hoc loco Dolon. Vnde non malè ἀγλινὸν eum appellat Gryllus apud Plutarchum περὶ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι: vbi notandum eſt prouerbium nunquam anteà obſeruatum, quod ſciam, Δόλωνος ἀγλινέστερος, Dolone ſordidior: cuius interpretatio ex hoc loco petenda eſt, quod eius ſordes in hac lucri cupiditate ſignificetur. Oportuit eum ſiquidem non ſpe mercedis fortem eſſe, cùm omnis virtus ſit αὐταρκής. At ſanè compenſari honeſtè labores decet. Id equidem fateor, ſed non omnia quæ honeſtè accipiuntur, honeſtè quoque petuntur, vt ſæpius monui. Huc porrò pertinet eiuſdem Dolonis apud Euripidem petitio his verbis: καὶ χρὴ πονεῖν μὲν, χρὴ πονοῦντα δ' ἄξιον μισθὸν φέρεσθαι. Παντὶ γὰρ προσκείμενον Κέρδος πρὸς ἔργῳ τὴν χάριν τίκτει διπλῆν. Secundò id in hac Dolonis petitione omnino vitupero, vt & anteà attigi, quòd rem incertam ſibi dari in pręmium poſtulet, quaſi ea iam in Hectoris eſſet poteſtate. Quod adeò puerile eſt & ſtolidi ingenij ſignum, vt nihil ſuprà. Sed id adhuc magis mirari licet, quòd auſus eſt etiam Hector illam iuramento grauiſſimo polliceri, vt mox videbimus. Ab hac ſtoliditate aliena promittendi non manſit integer Virgilianus Aſcanius, qui Turni equum & arma Niſo ad Æneam noctu proficiſcenti pollicetur, cùm is tamen nondum eſſet deuictus. verba hæc ſunt: *Vidiſti quo Turnus equo, quibus ibat in armis Aureus? ipſum illum, clypeum criſtáſque rubentes Excipiam ſortis, iam nunc tua præmia Niſe.*

ἦ μὲν τοὺς ἵππους) Tam magnum præmium poſtulat, quia vt ipſemet ait apud Euripidem,
--- χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος.

ὁ δ' ἐν χερσὶ) Obſeruandus eſt hic mos antiquus iuramento aliquid alicui ſanciendi, à Rege videlicet iniiciendo ſceptrum in manus eius, cui ſit promiſsio. Quam ſit auguſtum ſceptrum in iureiurando, docuimus anteà lib. 1, pag. 13. Non poteſt autem ſatis carpi hæc dementia Hectoris, qui audeat de re incerta iuramento Doloni cauere, idque abſolutè ac ſine vlla conditione, quod etiam alioqui in futuris fieri conſueuit.

Sic dixit, & ſanè periurũ iurauit: hũc autẽ cõcitabat.
Protinus verò circa humeros aptauit curuos arcus.

Ὣς φάτο, καί ῥ' ἐπίορκον* ἀπώμοσε, τὸν δ' ὀρόθυνεν *γρ. ἐπίμορον
Αὐτίκα δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐβάλλετο καμπύλα τόξα·

Εσσατο δ' ἔκτοσθεν ῥινὸν πολιοῖο λύκοιο,
Κρατὶ δ'* ἐπὶ κτιδέην κυνέην· ἕλε δ' ὀξὺν ἄκοντα.
γρ. ἐπ' ἰκτιδέην Βῆ δ' ἰέναι προτὶ νῆας ἀπὸ στρατοῦ· οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ελθὼν ἐκ νηῶν, ἂψ Εκτορι μῦθον ἀποίσειν.
Αλλ' ὅτε δή ῥ' ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν κάλλιφ' ὅμιλον,
Βῆ ῥ' ἵπποι μεμαώς· τὸν δὲ φράσατο προσιόντα
Διογενὴς Οδυσσεύς· Διομήδεα δὲ προσέειπεν,
Οὗτός τοι Διόμηδες ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται ἀνήρ,
Οὐκ οἶδ' ἢ νήεσσιν ἐπίσκοπος ἡμετέρῃσιν,
Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων.
γρ. παρὲξ ἐλθεῖν Αλλ' ἐάσομέν μιν πρῶτα* παρεξελθεῖν πεδίοιο
Τυτθόν· ἔπειτα δέ κ' αὐτὸν ἐπαΐξαντες ἕλοιμεν
Καρπαλίμως· εἰ δ' ἄμμε παραφθαίησι πόδεσσιν,
γρ. προτὶ Αἰεί μιν* προτὶ νῆας ἀπὸ στρατόφιν προτιειλεῖν
Εγχει ἐπαΐσσων, μή πως προτὶ ἄστυ ἀλύξῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, παρὲξ ὁδοῦ ἐν νεκύεσσι
Κλινθήτην· ὁ δ' ἄρ' ὦκα παρέδραμεν ἀφραδίῃσιν.
ἐπὶ οὖρα Αλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ'* ἐπίουρα πέλονται
Ἡμιόνων (αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν
Ελκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον)
Τὼ μὲν ἐπεδραμέτην· ὁ δ' ἄρ' ἔστη δοῦπον ἀκούσας.
Ελπετο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀποστρέψοντας ἑταίρους
Εκ Τρώων ἰέναι, πάλιν Εκτορος ὀτρύναντος.
Αλλ' ὅτε δή ῥ' ἄπεσαν δουρηνεκὲς, ἢ καὶ ἔλασσον,
Γνῶ ῥ' ἄνδρας δηΐους· λαιψηρὰ δὲ γοῦνατ' ἐνώμα
Φευγέμεναι· τοὶ δ' αἶψα διώκειν ὡρμήθησαν.
Ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δύω κύνε εἰδότε θήρης,
Ἢ κεμάδ' ἠὲ λαγωὸν ἐπείγετον ἐμμενὲς αἰεὶ
Χῶρον ἀν' ὑλήενθ', ὁ δέ τε προθέῃσι μεμηκώς·
Ὣς τὸν Τυδείδης ἠδὲ πτολίπορθος Οδυσσεὺς
Λαοῦ ἀποτμήξαντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεί.
Αλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε μιγήσεσθαι φυλάκεσσιν
Φεύγων ἐς νῆας, τότε δὴ μένος ἔμβαλ' Αθήνη
Τυδείδῃ· ἵνα μήτις Αχαιῶν χαλκοχιτώνων
Φθαίη ἐπευξάμενος βαλέειν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθῃ.
Δουρὶ δ' ἐπαΐσσων προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἠὲ μέν', ἠέ σε δουρὶ κιχήσομαι· οὐδέ σε φημὶ
Δηρὸν ἐμῆς ἀπὸ χειρὸς ἀλύξειν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἦ ῥα, καὶ ἔγχος ἀφῆκεν· ἑκὼν δ' ἡμάρτανε φωτός.
Δεξιτερὸν δ' ὑπὲρ ὦμον ἐΰξόου δουρὸς ἀκωκὴ
Εν γαίῃ ἐπάγη· ὁ δ' ἄρ' ἔστη τάρβησέν τε
Βαμβαίνων· ἄραβος δὲ διὰ στόμα γίνετ' ὀδόντων
γρ. κιχείτην Χλωρὸς ὑπαὶ δείους· τὼ δ' ἀσθμαίνοντε* κιχήτην·
Χειρῶν δ' ἁψάσθην· ὁ δὲ δακρύσας ἔπος ηὔδα,
Ζωγρεῖτ', αὐτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι· ἔστι γὰρ ἔνδον
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος.
Τῶν κ' ὔμμιν χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα,
Εἴ κεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Αχαιῶν.

Induit & exterius pellem cani lupi,
Caputq; super mustelinā galeam: cepitq; acutum iaculū.
Perrexit.a.ire ad naues ab exercitu suo: neque erat
Reuersurus à nauibus rursus Hectori nūciū relaturus
Sed quando iā equorumq; & virorū reliquit cateruā,
Iuit per viam promptus: hunc.a.percepit aduenientem
Nobilis Vlysses, Diomedémque allocutus est,
Iste tibi ô Diomedes à castris (hostium) venit vir,
Haud scio an nauibus explorator nostris,
An aliquod spoliaturus cadauer mortuorum.
Sed sinamus ipsum primùm transire campum
Parumper: deinde verò ipsum insequentes capiemus
Statim: si autem nos præcurrat pedibus,
Semper ipsum ad naues à castris suis propellito,
Hasta impetens, nec quo modo ad ciuitatem refugiat.
Sic locuti extra viam inter cadauera
Declinarunt: hic.v.celeriter prætercurrit temeritate.
Sed cum iam aberat quantum interualla sunt scilcet longè
Mularum (hæ enim bobus præstantiores sunt
Ad trahendum in nauali profundo compactū aratrum)
Hi quidem accurrerunt: ille.v.constitit strepitu audito.
Putabat enim in animo, vt se reuocarent socios
Ex Troianis venire, rursus Hectore iubente.
Sed quando iam aberant ad hastæ iactū, vel etiā min⁹,
Agnouit viros inimicos: velocia autem genua mouit
Vt fugeret: illi autem confestim insequi festinarunt.
Acveluti quū serratis dentib. duo canes periti venatiōis
Aut hinnulum vel leporem vrgent incessanter semper:
Locum per syluosum: ille autem antecurrit clamans:
Sic hunc Tydides atque vrbium vastator Vlysses
Ab exercitu intercludētes persequebātur cōstāter sēper.
Sed quando iam mox erat permixturus se custodibus,
Fugiens ad naues, tum verò robur iniecit Minerua
Tydidæ, vt ne aliquis Achiuorum loricatorum
Prior gloriaretur vulnerasse, hic verò secūdus veniret.
Hasta.a.impetens allocutus est eum fortis Diomedes,
Vel mane, vel te hasta consequar: neque te puto
Diu mea à manu effugiturum duram mortem.
Dixit, & hastam emisit: volens autē aberrauit à viro.
Dexterum.v.supra humerum politæ lanceæ cuspis
In terra fixa est: hic autem constitit timuítque
Balbutiens, stridórque per os fiebat dentium
Pallidus præ timore: hi autem anhelantes assecuti sunt,
Manibúsque prehenderūt: ille.a.lacrymās verbū dixit,
Viuum capite: & ego me redimam. est.n.mihi intus
Aesque aurumq; & ad multos labores aptum ferrum.
Hæc his vobis donabit pater infinita dona redēptionis,
Si me viuum esse audiuerit apud naues Achiuorum.

COMMENTARIVS.

αὐτίκα δ' ἀμφ' ὤμοισι) Hic habitus Dolonis attendendus est. primùm arma sunt arcus & iaculum: deinde corporis integumenta, pellis lupi albi, galeáque mustellina. De armis nihil est curiosius dicendum: de integumentis verò quid obserues, nisi meram istius Dolonis stultitiam, qui candidam pellem nocte induat, qua poterat facilius dignosci? Habet enim neque solùm noctu, sed etiam interdiu color candidus nescio quid conspicui, quod magis oculos afficiat, & magis, quàm alij colores, obseruetur. Dubitare autem possis, an pellis ista ex lupo fuerit sene, an aliàs ex quouis luporum candidorum genere. Nam lupos canescere, vt & equos, ac homines in senectute, notat etiam Erasmus in illo adagio, ὁ λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει: Lupus pilum mutat, non mentem. Sed & aliàs est etiam genus luporum quoddam album, vt ex Oppiano lib. 3. κυνηγετ. constat, qui lupos quinque colorum commemorat. Primus lupus est τοξευτὴρ dictus toto corpore fuluo seu ruffo, id est ξανθῷ: Secundus, circus & harpax dictus argenteo per latera & caudam colore. Tertius, qui aureus à pulchritudine coloris dicitur. Quartus colore niger. Quintus, quem ictinum, id est miluū canum appellant. Quæ licet ita se habeant, tamen (vt etiam obseruat Gesnerus) canus color lupis magis proprius & communior existimatur: vnde Oppianus licet de diuersis etiam colore lupis dicturus, cōmuni epitheto πολιότριχα φῦλα nominat. Sed nos in Lexico vocem πολύσημον, πολιὸς, explicabimus, quæ ad huius rei cognitionem maximè pertinet. Cùm autem Poeta dicat Dolonem pelle lupi tegi: hinc videtur occasionem cepisse fingendi Euripides eum lupi speciem & gressum assumpsisse, quasi Græcos in ea forma sit

sit delusurus: quod vt intelligas, iuuabit ipsius Dolonis verba apud eum videre, quæ sunt huiusmodi.

Χο. Σοφῷ παρ' ἀνδρὸς χρὴ σοφόν τι μανθάνειν
λέξον, τίς ἔσται τοῦδε σώματος στολή;
Δο. λύκειον ἀμφὶ νῶτα θήσομαι δορὰν
καὶ χάσμα θηρὸς ἀμφ' ἐμῷ θήσω κάρᾳ
βάσιν τε χερσὶ προσθίαν καθαρμόσας
καὶ κῶλα κώλοις, τετράπουν μιμήσομαι
λύκου κέλευθον πολεμίοις, δυσεύρετον
τάφροις πελάζων, καὶ νεῶν προβλήμασιν.
ὅταν δ' ἔρημον χῶρον ἐμβαίνω ποδὶ
δίβαμος εἶμι τῇ δὲ σύγκειται δόλος.

Hinc est quòd eum etiam paulò pòst ibidem τετράπουν μῖμον appellat Chorus. Quod si verum est, Dolus ille valde fuit insipidus, quia si Græci etiam lupi speciem vidissent, iaculis eum erant petituri.

σὺν τοι Διόμηδες) Non fuit frustra, quod anteà de Vlysse dicebat Diomedes ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι: Ecce enim promptum illius consilium in Dolonis deprehensione. Sic idem Rhæsum, & eius equos primos animaduertet. Vnde verè meruit dici ἐπίσκοπος, id est explorator: nam τὸ ἐπὶ quandam ἀκρίβειαν in re gerenda significat. Ecce autem quid Vlyssi hunc Dolonem videnti in mentem venerit: Primùm dubitat, cur eum hic esse putet, an quod exploraturus sit castra Græcorum, an quòd cadauer aliquod sit spoliaturus (vnde non immeritò apud Euripidem ambiguo vocabulo φιλητὴς appellatur, quòd non solùm deceptorem, sed etiam furem significat) Prudenter autem suadet ne vrgeatur, donec campum, Scamandrium nempe, vt aliàs vidimus, pertransierit: quia eo pacto poterat se facilè in castra, vnde exierat, reuerti sine periculo insequentium. Itaque mox dicetur eo visu hos exploratores Græcos ad latus à via reflexisse: qui cùm iam transijsset campum, à tergo illi institerunt, & eum ad castra semper vrserunt, ne daretur ei regressus ad ciuitatem. quod fuit prudens Vlyssis consilium. Secundò, cùm de insequendo Dolone loquitur, operam quidem suam in ea re pollicetur: sed quia fieri poterat, (quod suspicatur Vlysses, quia in rebus dubiis sapientis est nihil sibi certi aut nimiùm tuti polliceri) vt hic Dolon celeritate polleret, qua hos Heroas insequentes anteuerteret, Diomedi hoc dat negotij, vt eum à castris Troianorum ad naues propellat: non dicit autem se eum persequuturum, quòd nimirum velocitati suæ diffideret, vt voluit Eustathius, quanquam adducar vt credam, Vlyssem hanc prouinciam Diomedi demandare non propter celeritatem, sed propter hastam, quam habebat Diomedes, qua vult vt Dolonem fugientem impetat. ait enim, ἔγχει ἐπαΐσσων: quia tamen telis idem præstare etiam Vlysses poterat, non recuso assensionem Eustathio. Sed & ipse Vlysses quoque Dolonem persequetur, vt docent illa infrà,

ὣς τὸν Τυδείδης ἠδ' ὁ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
λαοῦ ἀποτμήξαντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεί: & posteà,
τὼ δ' ἀσθμαίνοντε κιχήτην.

ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην) Hunc locum ita interpretatus est Aristarchus referente Didymo, ὅσον φησὶν ὑφ' ἓν καὶ ὁμοῦ ὑπό τινος ἀφεθέντος καὶ ἀπολυθέντος ζεύγους ἡμιόνων, καὶ ζεύγους ἄλλου βοῶν, φθάνουσι καὶ προλαβοῦσι τοὺς βοῦς αἱ ἡμίονοι. ταχύτεραι γάρ εἰσι τῶν βοῶν. τοσοῦτόν φησιν ἀποστάντες διάστημα παρελθεῖν τὸν Δόλωνα, μεταστραφέντες ἐδίωξαν. Id est: Quantum emisso simul ab aliquo tum mulorum tum boum iugo anteuertuntur à mulis boues, tantum spatium sinentes isti Heroes Dolonem progredi in via, conuersi persequuti sunt. Præuertunt autem, inquit Gesnerus, mulis boues arando, non quòd robustiores sint, sed quòd celeriores, si pariter emittantur. Ideò ait hìc Didymus, φθάνουσι δὲ ὡς ὀξύτεραι αἱ ἡμίονοι τοὺς βόας ἐν ἀρότρῳ. Eadem porrò loquendi ratione vsus est etiam Poeta Odyss. θ. his verbis:

τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων,
ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν
τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ' οἱ δ' ἐλίποντο.

Vnde Erasmus sumptum existimauit illud Prouerbium Theognidis, quod extat apud Athenæum lib. 7. γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι, Noscas quantum asinis muli præstent. Olim, inquit, bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Hinc illa lex Mosaica Deuter. 12. quæ vetat arandi gratia bouem & asinum sub idem iugum mittere. Aratrum igitur, quòd à mulis trahebatur, multò celeriùs perueniebat ad sulci finem, quum arator inuertit aratrum, quàm quod trahebatur à bubus. Hæc ille. Sed vt ex hoc loco videretur desumptum illud prouerbium, ita erat enunciandum: ὅσον βοῶν κρείσσονες ἡμίονοι, Eadem tamen est origo, ni fallor, vtriusque prouerbij.

ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε) Adhibet iam egregium illud Poetarum pigmentum, qui non solent simplici rei narratione contenti esse, sed eam comparationibus, qua in re mirus est ac frequens Poeta noster, illustrant, quibus solet meliùs ob oculos res gesta proponi. Nùc ergo aptissimè canibus comparat Vlyssem & Diomedem feram fugientem persequentibus, Dolonem verò feræ fugienti, non tamen cuilibet, sed solùm timidæ, quales sunt hinnulus & lepus.

τότε δὴ μένος) Hoc erat quod præsagiebat Vlysses, futurum vt celeriùs Dolon curreret, proinde peti eum hasta à Diomede volebat, quod nunc facit Diomedes: sed oportuit auxilium Mineruæ adesse. Ita solet Poeta in rebus paulò grauioribus θεολογεῖν, vt aliàs diximus. Monemur porrò, quod iam sæpius est repetitum, intelligere etiam Poetam, in rebus gerendis diuinam opem hominibus interuenire. Attendenda etiam Diomedis φιλοδοξία, qui hoc sibi voluit esse peculiare, nec ab alio vllo præripi, vt priores in suas manus veniret Dolon, quod etiam est feliciter assequutus.

ἑκὼν δ' ἡμάρτανε) Illa etiam est summa hastam vibrandi peritia, quâ aberratur ab eo quem petis: non quòd difficilè sit omnino aberrare, sed tunc cùm directè aliquem petis, & tamen hastam in eam partem, quam voles, emittis, eum tantùm illæsum lambens, vt hìc Diomedes Dolonem δεξιτερὸν ὑπὲρ ὦμον. Similis sagittandi dexteritas in Domitiano fuit, quæ tanta fuit, vt inter patentes digitos extentæ manus viri procul positi iacula transuolarent, vt est apud Sextum Aurelium. Talis fuit in egregio & præstantissimo illo Heluetio, cui nomen Guilielmo Tellio qui malum supra caput filij hoc illæso iaculatus est.

ὁ δ' ἄρ' ἔστη) Rectè hinc potes coniicere, pusillanimitatem adiunctum esse, quasi perpetuum sordidæ illius auaritiæ, quæ non nisi in angustos animos cadit, quales habet noster Dolon, qui non solùm se in fugam coniecit, sed etiam iam ad ictum hastæ, à qua tamen fuit illæsus, ita perterreatur, vt non immeritò lepori ac hinnulo timidissimis animalibus eum Poeta comparauerit. Hunc autem timorem eleganter περιφράζει. Primùm à vocis inconstantia, siue generaliùs tremore (nam vtrumque significat τὸ βαμβαίνειν) deinde à stridore dentium, tum à pallore, quæ omnia frigiditatis signa sunt. Est autem frigiditas timoris comes, aut si mauis effectum, vt aliàs antea docuimus ex Aristotele. Eiusdem porrò Dolonis pusillanimitas in sequentibus eius lacrymis obseruari etiam potest, quas Poeta in rebus miseris tantùm probat, quia illæ facilitatem & mansuetudinem hominis indicant: in simili autem casu, vbi fortitudo desideratur, eas solùm ignauis hominibus tribuit, vt etiam anteà in Thersite videri potuit.

ἔστι γὰρ ἔνδον) Quod anteà Poeta dicebat locupletem esse hunc Dolonẽ, nihil aliud fuit quàm προπαρασκευὴ ad hanc sui redemptionem. Quod ipsum fuit in causa cur apud Euripidem, cùm diceret ei Hector, χρυσὸς γάρ ἐστιν, εἰ τόδ' αἰτοίης γέρας: respondeat Dolon, ἀλλ' ἔστ' ἐν οἴκοις οὐ βίου σπανίζομεν.

Hunc verò excipiens, allocutus est prudens Vlysses,
Confide, neque tibi mors in animo sit.
Sed age mihi hoc dic, & verè narra:
Quoniam sic ad naues à castris vadis solus
Noctẽ per obscurã, quando dormiunt mortales cæteri?
An aliquod spoliaturus cadauer mortuorum?
An te Hector præmisit speculatum singula
Naues ad concauas, an teipsum animus impulit?
Huic dein respondit Dolon (membra autẽ tremebant)
Multis me pollicitis noxijs præter volũtatẽ induxit Hector,
Qui mihi Pelidæ illustris vnungulos equos
Daturum annuit, & currus decoros ære.
Iussit autem me euntem, velocem per noctem obscuram,

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Θάρσει, μηδέ τι θάνατος καταθύμιος ἔστω·
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πῇ δ' οὕτως ἐπὶ νῆας ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεαι οἶος
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων;
Ἦ σ' Ἕκτωρ προέηκε διασκοπιᾶσθαι ἕκαστα
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς, ἦ σ' αὐτὸν θυμὸς ἀνῆκε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δόλων ὑπὸ δ' ἔτρεμε γυῖα,
Πολλῇσί μ' ἄτῃσι παρὲκ νόον ἤγαγεν Ἕκτωρ,
Ὅς μοι Πηλείωνος ἀγαυοῦ μώνυχας ἵππους
Δωσέμεναι κατένευσε, καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἠνώγει δέ μ' ἰόντα θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,

Ἀνδρῶν δυσμενέων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι
Ἠὲ φυλάσσονται νῆες θοαὶ ὡς τὸ πάρος περ,
Ἢ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φύξιν βουλεύοιτε μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλοιτε
Νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδηκότες αἰνῷ.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ἦ ῥά νύ τοι μεγάλων δώρων ἐπεμαίετο θυμὸς,
Ἵππων Αἰακίδαο δαΐφρονος· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆϊ, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ,
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ποῦ νῦν δεῦρο κιὼν λίπες Ἕκτορα ποιμένα λαῶν;
Ποῦ δέ οἱ ἔντεα κεῖται ἀρήϊα; ποῦ δέ οἱ ἵπποι;
Πῶς δ' αἱ τῶν ἄλλων Τρώων φυλακαί τε καὶ εὐναί;
Ἅσσά τε μητιόωσι μετὰ σφίσιν ἢ μεμάασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἦε πόλινδε
Ἂψ ἀναχωρήσουσιν, ἐπεὶ δαμάσαντό γ' Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὅσοι βουληφόροι εἰσὶ,
Βουλὰς βουλεύει θείου παρὰ σήματι Ἴλου
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβου· φυλακὰς δ' ἃς εἴρεαι ἥρως,
Οὔτις κεκριμένη ῥύεται στρατὸν, οὐδὲ φυλάσσει.
Ὅσαι γὰρ Τρώων πυρὸς ἐσχάραι, οἷσιν ἀνάγκη,
Οἵδ' ἐγρηγόρθασι, φυλασσέμεναί τε κέλονται
Ἀλλήλοις. ἀτὰρ αὖτε πολύκλητοι ἐπίκουροι
Εὕδουσι· Τρωσὶ γὰρ ἐπιτραπέουσι φυλάσσειν.
Οὐ γάρ σφιν παῖδες σχεδὸν εἵαται, οὐδὲ γυναῖκες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Πῶς γὰρ νῦν Τρώεσσι μεμιγμένοι ἱπποδάμοισιν
Εὕδουσ', ἢ ἀπάνευθε, δίειπέ μοι, ὄφρα δαείω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Τοιγὰρ ἐγὼ καὶ ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πρὸς μὲν ἁλὸς Κᾶρες καὶ Παίονες ἀγκυλότοξοι,
Καὶ Λέλεγες καὶ Καύκωνες, δῖοί τε Πελασγοί·
Πρὸς Θύμβρης δ' ἔλαχον Λύκιοι, Μυσοί τ' ἀγέρωχοι
Καὶ Φρύγες, ἱππόδαμοι, καὶ Μῄονες ἱπποκορυσταί.
Ἀλλὰ τί ἢ ἐμὲ ταῦτα διεξερέεσθε ἕκαστα;
Εἰ γὰρ δὴ μέματον Τρώων καταδῦναι ὅμιλον,
Θρήϊκες οἵδ' ἀπάνευθε νεήλυδες ἔσχατοι ἄλλων.
Ἐν δέ σφιν Ῥῆσος βασιλεὺς, πάϊς Ἠϊονῆος,
Τοῦ δὴ καλλίστους ἵππους ἴδον, ἠδὲ μεγίστους·
Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.
Ἅρμα δέ οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ εὖ ἤσκηται·
Τεύχεα δὲ χρύσεια πελώρια, θαῦμα ἰδέσθαι,
Ἤλυθ' ἔχων· τὰ μὲν οὔτι καταθνητοῖσιν ἔοικεν
Ἄνδρεσσιν φορέειν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν νῦν νηυσὶ πελάσσετον ὠκυπόροισιν,
Ἠέ με δήσαντες λίπετ' αὐτόθι νηλέϊ δεσμῷ,
Ὄφρά κεν ἔλθητον, καὶ πειρηθῆτον ἐμεῖο
Ἠὲ κατ' αἶσαν ἔειπον ἐν ὑμῖν, ἦε καὶ οὐκί.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομή-(δης,
Μὴ δή μοι φύξιν γε Δόλων ἐμβάλλεο θυμῷ,
γρ. χεῖρας ἱ-μαῖο Ἐσθλά περ ἀγγείλας, ἐπεὶ ἵκεο* χεῖρας ἐς ἁμάς.
Εἰ μὲν γάρ κέ σε νῦν ἀπολύσομεν, ἠὲ μεθῶμεν,
Ἦτε καὶ ὕστερον εἶσθα θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ἠὲ διοπτεύσων, ἢ ἐναντίβιον πολεμίζων.
Εἰ δέ κ' ἐμῇς ὑπὸ χερσὶ δαμεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃς,

At viros hostes propè accedere, & explorare
An custodiantur naues veloces vt antea,
An iam manibus à nostris domiti
De fuga deliberetis inter vos, neque velitis
Noctem custodire labore defessi graui.
Hunc.v.subridens allocutus est prudens Vlysses,
Certè tibi magna dona affectabat animus,
Equos Aeacidæ bellicosi: hi autem difficiles sunt
Viris mortalibus ad domandum & equitandum
Alteri quàm Achilli, quem immortalis peperit mater,
Sed age mihi hoc dic, & verè narra:
Vbi nũc, huc veniẽs, reliquisti Hectora pastorẽ populorũ?
Vbi.n.eius arma iacent mauortia? vbi & eius equi?
Quomodo.n.aliorũ Troian. excubiæ & cubilia disposita (sunt,
Quæque cõsultent inter se, narra an cupiant
Illic manere apud naues procul, an ad vrbem
Retrò redituri sint, posteaquam domuerunt Achiuos.
Hunc autem rursus allocutus est Dolon Eumedis filius,
Equidem tibi hæc valdè verè narrabo.
Hector quidem inter eos quicunque consiliarij sunt,
Consilia init diuini apud monumentum Ili
Seorsum à strepitu: de custodijs.n.quas percõtaris heros
Nulla delecta tuetur castra, neque custodit.
Quotquot.n.Troianorum ignis foci, quibus necesse est,
Hi vigilant, excubiásque agere hortantur
Inter se, sed rursus ex multis regionib. vocati auxiliarij
Dormiunt: Troianis enim committunt custodiam:
Non enim illis liberi propè sedent, neque mulieres.
Hunc.n.excipiens, allocutus est prudens Vlysses,
Quomodo verò nunc Troianis permisti bellicosis
Dormiunt, an seorsum apertè dic mihi, vt intelligam.
Huic autem respondit deinde Dolon Eumedis filius:
Equidem & hæc valdè verè narrabo:
Apud mare quidẽ sũt Cares, & Pæones curuis arcub.v- (tentes.
Et Leleges, & Caucones, nobilésque Pelsagi:
Ad Thymbram verò sortiti sunt Lycij Misíq; superbi,
Et Phryges, equites, & Meones equis armatis vtentes:
Sed cur ex me hæc percontamini singula?
Si enim iam cupidi estis Troianorũ adire exercitum,
Thraces, hi seorsum sunt noui aduenæ extremi aliorum:
Interq; ipsos, Rhesus rex filius Eionei.
Huius pulcherrimos equos vidi & maximos:
Candidiores sunt niue, ad currendum.n.ventis similes,
Currus autem ei auróque & argento scitè fabricatus est:
Arma verò aurea, ingentia, mirabile visu,
Venit habens: quæ quidem neutiquã mortalib. cõuenit
Viris gestare, sed immortalibus dijs.
Sed me nunc ad naues adducite veloces,
Aut me ligantes relinquite hîc duro vinculo,
Interea dum redeatis, & experiamini me,
An secundum veritatem dixi nobis siue non.
Hũc.n.toruè aspiciens, allocutus est fortis Diomedes:
Ne iam mihi effugium Dolon inijce menti,
Bona quãuis nũciasti, postq. venisti manus in nostras.
Si enim te iam absoluamus, vel admittamus,
Certè & posthac venies veloces ad naues Achiuorum.
Aut speculaturus, vel contrà pugnaturus:
Si verò meis à manibus stratus vitam amiseris,

Nō ampliùs posthac tu nocumentū vnquā eris Argiuis.	Οὐκέτ' ἔπειτα σὺ πῆμά ποτ' ἔσσεαι Ἀργείοισιν.
Dixit, & is quidem ipsum erat barbā manu robusta	Ἦ, καὶ ὁ μέν μιν ἔμελλε γενείου χειρὶ παχείῃ
Tangens precaturus: hic verò ceruicē mediā percussit,	Ἁψάμενος λίσσεσθαι· ὁ δ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε,
Ense impetens, & ambos incidit neruos:	Φασγάνῳ ἀΐξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
Loquentis verò huius caput pulueribus mixtum est.	Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Huius autem mustelinam galeam à capite detraxerūt,	Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κτιδέην κυνέην κεφαλῆφιν ἕλοντο,
Et pellē lupinā, & arcus qui retrorsū flectūtur, & hastā	Καὶ λυκέην, καὶ τόξα παλίντονα, καὶ δόρυ μακρόν,
Et hæc Miner. prædatrici nobilis Vlysses (longam	Καὶ τά γ' Ἀθηναίῃ ληΐτιδι δῖος Ὀδυσσεὺς
In altum sublata dicauit manu, & precās verbū dixit:	Ὑψόσ' ἀνέσχεθε χειρὶ, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Lætare Dea istis: te enim primam in Olympo	Χαῖρε θεὰ τοῖσδεσσι· σὲ γὰρ πρώτην ἐν Ὀλύμπῳ
Omnium immortalium inuocabimus, sed & rursus	Πάντων ἀθανάτων ἐπιβωσόμεθ'· ἀλλὰ καὶ αὖτις
Prosequere nos ad Thraces viros, equósque & cubilia.	Πέμψον ἐπὶ Θρῃκῶν ἀνδρῶν ἵππους τε καὶ εὐνάς.
Sic dixit, & à se in altum eleuans,	Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕθεν ὑψόσ' ἀείρας,
Posuit super myricam: conspicuúmque insigne imposuit,	Θῆκεν ἀνὰ μυρίκην. δέελον δ' ἐπὶ σῆμά τ' ἔθηκε,
Conuellens, arundines myricæque latè frōdentes ramos,	Συμμάρψας δόνακας, μυρίκης τ' ἐριθηλέας ὄζους,
Ne lateret redeuntes præcipitantem per noctem nigrā.	Μὴ λάθοι αὖτις ἰόντε θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν.

COMMENTARIVS.

μηδέ τι τοι θυμῷ) Non dicit eum ζωγρηθήσεσθαι ac non moriturum, sed à metu mortis tantùm dehortatur, quasi à securo melius sit omnia expiscaturus: alioqui Dolon ipse à Diomede mox interficietur. Percūctatur porrò Vlysses Dolonem, quid causæ eum ad hoc iter suscipiendum impulerit. Et (quæ est Homeri consuetudo) quædam ei proponit, quorum gratia eum profectum suspicatur. Eadem anteà dixerat idem Vlysses Diomedi, οὗτός τοι Διόμηδες ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται ἀνήρ, &c. hìc autem addit illud, ἤ σ' αὐτὸν θυμὸς ἀνῆκε.

πολλῇσί μ' ἄτῃσι) Explicat causam cur hoc iter susceperit, sed iam ab ipso initio minus candidè & verè quàm ipsa res ferebat. Ait enim se inductum eò fuisse præter suam voluntatem ab Hectore, qui sibi equos Achillis & eiusdem currus in mercedē esset pollicitus. Quasi dicat, sibi quidem in animo non fuisse (& ita respondet illi Vlyssis interrogationi, ἤ σ' αὐτὸν θυμὸς ἀνῆκε;) huic itineri sponte se committere (quibus videtur captare Græcorū istorum heroum gratiam, qui intelligant Dolonē per se non esse Græcis quippiam incommodi illaturum, cùm malè affectus ipsis contrà existimari poterat, si fassus esset se hoc spōte subiisse) hoc sibi, inquam, in animo non fuisse, sed inductum se Hectoris pollicitationibus, quæ tantæ fuerunt, vt earum spe coactus sit ei obtemperare. Et vt Græci isti heroes intelligant se ob rem leuem eò non fuisse permotum, refert quidnam sibi Hector promiserit, quod tanti erat precij, vt cuiuis facilè sit persuasurum rem omnium difficillimam aggredi, nedum hoc quod nunc in se recepit Dolon: cuiuis, inquam, non ei quidem generoso, qui muneribus ac donis vix solent pellici: sed sordido cuipiam & lucri studioso, qualis est noster Dolon. Cuius hìc apparet mendax ingenium, qui culpam huius facti à se volens remouere, eam omnino in Hectorem transfert: quasi sibi inuito hoc fuerit demandatum, cùm tamen constet ex præcedenti, eum non solùm hoc sponte subiuisse, sed etiam equos illos & currum Achillis ab Hectore stipulatum.

τὸν δ' ἐπιμειδήσας) Salsè risu Dolonas institutum excepit Vlysses, quasi dicat, iam se non mirari, cur huic itineri ad eum finem se commiserit, quamuis satis esset periculosum, cùm tam magna præmia sperauerit. posteà tamen ostendit, quàm temerè ea exoptauerit, cùm Achillis equi nullius viri mortalis imperio sint obtemperaturi, eiúsque sint ingenij, vt solius domini Achillis habenas audiant: Achillis inquam, qui etiam alioqui à parte matris Thetidis diuinioris ac præstantioris sit generis, quàm reliqui mortales, qui ad mortales suos natales tantùm referant, quibúsq; res tam ardua est denegata. Achilli verò ratione matris concessa. Posteà sciscitatur statum Hectoris totiúsque Troiani exercitus, eorúmque de his rebus consilium, vbi iam exploratoris veri partibus fungitur.

μάλ' ἀτρεκέως) Atqui non omnibus Vlyssis interrogationibus satisfaciet, siue quòd ita sit timore perturbatus, vt omnia capita meminisse non potuerit, siue quòd de industria cætera prætermiserit, nimirum hæc, vbi essent arma & equi Hectoris: deinde quodnam sit Troianorum in præsenti rerum statu consilium. Id solùm respondet, vbi nam Hectorem reliquerit, & aliquid etiam de custodiis. Addit, quod Vlysses non erat percunctatus, de copiis auxiliaribus, quas excubandi munus non subire dicit, quod illud solis Troianis committant.

ὅσσαι μὲν Τρώων) Non sunt hoc loco intelligendi ignes illi, quos accendere anteà iubebat Hector, cùm ait καίωμεν πυρὰ πολλὰ, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ: sed Troianorum lares domestici, id est, familiæ, & ipsi Troiani indigenæ ac non peregrini: &, vt est alibi, Τρώων ἐφέστιοι ὅσσοι ἔασιν. Sic Porphyrius secunda quæstione Homerica. Ait ergo Dolon, quicquid custodiarum in castris Troianorum sit, id esse tantùm inter priuatos: quasi dicat Hectorem per se, Æneam per se, Paridem per se, & sic cæteros excubias cum suis agere, cæterum nullas esse generales ab vniuerso exercitu institutas. Vbi notanda est Troianorum securitas, qui sibi minus à deuictis hostibus timeāt: contrà Græci alia ratione communibus excubiis sibi prouiderunt, vt qui victorem hostem magis reformidarent. Illud etiam in sequētibus venit obseruandum, quòd peregrinæ copiæ somno se tradiderunt, vigilandíque prouinciam Troianis reliquerunt ea de causa, vt subiicit Dolon, quod extranei milites non habent hìc apud se liberos & vxores, quibus excubent: quasi dicat id optimè se habere, quia eum maiores labores tolerare sit æquum, cui maiori sint cessuri commodo.

πῶς γὰρ νῦν) Quærit an copiæ auxiliares Troianis sint permistæ, cui respondet Dolon non directè, sed obliquè, indicans loca, in quibus illæ essent dispositæ. Id tamen breuiter, quia statim Rhesum commemorat, quod dextrè à Poeta confictum est: cùm hic sit huius libri scopus, vt is tollatur de medio, nec sine causa. Nam illi datum erat oraculum, Si eius equi herbam Troiani campi ederēt, & aquam illius loci biberent, futurum eum inexpugnabilem. Quod ne accideret, factum est Diomedis & Vlyssis opera. Refert Eustathius, & videtur sequi Virgilius 1. Æneid.

Nec procul hinc Rhesi niueis tentoria velis
Agnoscit lacrymans, primo quæ prodita somno
Tydides multa vastabat cæde cruentus,
Ardentésque auertit equos in castra, priùs quàm
Pabula gustassent Troiæ, Xanthúmque bibissent.

Hoc tamen memorat quoque Eust. Pindarum alicubi scribere, Rhesum vna die pugnasse, detrimentíque multum. Græcis intulisse contrà Historia Dictys cum Homero ferè cōsentit. Per idem tempus, inquit, Rhesus de Eioneo genitus, haud alienus à Priami amicitia, pacta mercede cum magnis Thracum copiis aduentabat. Iis incidente iam vespere paulisper moratus apud Oen insulam, quæ ante positam ciuitatem continenti eius adiungitur, secundam circiter vigiliam ingressus Troianos campos, explicitísque tentoriis ibidem opperiebatur. Quod vbi Diomedes atque Vlysses, vigilias in ea parte curantes, procul animaduertêre, rati Troianos à Priamo exploratum missos, arreptis armis, mox presso gradu circunspicientes omnia, pergunt ad eum locum. Tum fatigatis ex itinere custodibus, & ob id somno pressis, iíque & interius progressi, in ipsis tentoriis Regem interficiunt. Dein nihil vltra audendum rati, currum eius, & cum egregiis insignibus equos ad naues ducunt. Ita reliquum noctis in suis quisque tabernaculis requiescentes transigunt. Hæc ille. Consulat etiam lector Rhesum Euripidis (quam tamen tragœdiam quidam Sophoclis asserunt) vbi Minerua dicit, si Rhesus in crastinum vixerit, fusos iri Græcos, atque adeò ipsum Achillem. Hæc sunt verba:

ὃς εἰ διοίσει νύκτα τήνδ' ἐς αὔριον
οὔτε σφ' Ἀχιλλέως οὔτ' ἂν Αἴαντος δόρυ,
μὴ πάντα πέρσαι ναύσταθμ' Ἀργείων, σχέθοι,
τείχη κατασκάψαντα, καὶ πυλῶν ἔσω
λόγχῃ πλατεῖαν εἰς δρόμον ποιούμενον
τοῦτον κατακτὰς, πάντ' ἔχεις, &c.

τοὺς δὴ καλλίστους) Hos etiam equos valdè laudabit posteà Nestor, cùm ad naues deducentur. Tria autem sunt, vt hinc potes colligere,

quæ eos cõmendant: primùm magnitudo, deinde color, tertiò velocitas. Minerua apud Euripidẽ in Rheso eos à solo laudat colore.

πώλας δὲ πῶλοι Θρηκίας ἐξ ἁρμάτων
λευκαὶ δέδενται, διαπρεπεῖς ἐν ὀφρόνῃ·
στίλβουσι δ' ὥστε ποταμίου κύκνου πτερόν.
ταύτας, κτανόντες, δεσπότην, κομίζετε.
Κάλλιστον οἴκοις σκῦλον. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπου
τοιόνδ' ὄχημα χθὼν κέκευθε πωλικόν.

ἐσθλὰ γὰρ ἀγγείλας) Posset videri res iniqua, vt hic Dolon, à quo Græci isti exploratores Troianorum statum expiscati sunt, id beneficij loco non reponant: immò contrà mortem ei inferant, quasi iniuria aliqua sint affecti. Sed Diomedes ait, nihil obstare quod bona nuntiarit, quo minus moriatur: siquidem si viuus relinquatur, posse eum aliàs etiam Græcis nocere. Potest etiam hæc fuisse eius mortis causa, quanquam illam Poeta non exprimit: quòd, vt ait Demosthenes, ὁ προδότης ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων μεμίσηται, οἷς τοῖς οἰκείοις προδέδωκε καί τοι ἐσθλὰ τοῖς πολεμίοις ποιήσας. Inde Cæsar proditionem amabat, proditores non item. Ergo rectè & prudenter consultum à Diomede, qui Dolonem suos perfidè prodentem interficit.

ἦ, καὶ ὁ μὲν μιν ἔμελλε γενείου) Hunc veterum supplicandi morem attigimus anteà lib 1 pag.23.

φθεγγομένου) Existimaui aliquando legi posse hunc versum sic, φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ κάρη ἐν κονίῃσιν ἐμίχθη. Nam Suidas dicit, κάρη τὴν κεφαλὴν κατὰ τὴν γλῶσσαν. Sed nihil muto, quia etiam forsan stylum Homericum non redoleret. Quidam legunt φθεγγομένη, sed male: quia κάρη non est fœmininum apud Homerum. Qua de re aliàs.

θῆκεν ἀνὰ μυρίκην) Myrica valde est ὑδροχαρής, & in paludibus arundines multæ crescunt. Vnde argumentum est, speculatores istos per paludem iter fecisse, quod & ardeola paulò ante significauerat. Porrò hoc loco trophæi speciem imitatur Poeta, quæ longe aliter apud cæteros in vsu fuit. Nam vel armorum de victorum hostium aceruo, vel lapidum & columnarum erectione constituta sunt trophæa, inquit Eustathius. Ego tamen crediderim simpliciter Vlyssem voluisse illic caput Dolonis relinquere, nõ quòd trophæum cogitaret, sed vt in reditu illud reciperet: quod manifestè docent ipsius Poetæ verba, μὴ λάθοι αὖτις ἰόντε θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν. Tamen hoc expresse non dicitur, recepisse illud caput Vlyssem: sed inde puto posse colligi, quod in fine libri dicitur, ἂν δ' ἐνὶ πρύμνῃ νηὸς βροτόεντα Δόλωνος θῆκ' Ὀδυσεύς, &c. suum tamen cuique liberum iudicium in hac re esto.

Τὼ δὲ βάτην προτέρω διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.
Αἶψα δ' ἐπὶ Θρηκῶν ἀνδρῶν τέλος ἷξον ἰόντες.
Οἱ δ' εὗδον καμάτῳ ἀδηκότες, ἔντεα δέ σφιν
Καλὰ παρ' αὐτοῖσιν χθονὶ κέκλιτο, εὖ κατὰ κόσμον
Τριστοιχεί· παρὰ δέ σφιν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι.
Ῥῆσος δ' ἐν μέσῳ εὗδε, παρ' αὐτῷ δ' ὠκέες ἵπποι
Ἐξ ἐπιδιφριάδος πυμάτης ἱμᾶσι δέδεντο. (ξεν,
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς προπάροιθεν ἰδὼν Διομήδεϊ δεῖ-
Οὗτός τοι Διόμηδες ἀνήρ, οὗτοι δέ τοι ἵπποι
Οὓς νῶϊν πίφαυσκε Δόλων, ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἄγε δὴ πρόφερε κρατερὸν μένος· οὐδέ τί σε χρὴ
Ἑστάμεναι μέλεον σὺν τεύχεσιν, ἀλλὰ λύ' ἵππους.
Ἠὲ σύγ' ἄνδρας ἔναιρε, μελήσουσι δὲ μοι ἵπποι.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἔμπνευσε μένος γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κτεῖνε δ' ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικὴς
Ἄορι θεινομένων· ἐρυθαίνετο δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δὲ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθών,
Αἴγεσιν ἢ ὀΐεσσι κακὰ φρονέων ἐνορούσῃ·
Ὣς μὲν Θρήϊκας ἄνδρας ἐπῴχετο Τυδέος υἱός,
Ὄφρα δυώδεκ' ἔπεφνεν. ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὅν τινα Τυδείδης ἄορι πλήξειε παραστάς,
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξερύσασκε
Τὰ φρονέων κατὰ θυμόν, ὅπως καλλίτριχες ἵπποι
Ῥεῖα διέλθοιεν, μηδὲ τρομεοίατο θυμῷ
γρ. ἀήθεσκον Νεκροῖς ἀμβαίνοντες· *ἀήθεσον γὰρ ἔτ' αὐτῶν.
ἠήθεσαν Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆα κιχήσατο Τυδέος υἱός,
Τὸν τρισκαιδέκατον μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα,
Ἀσθμαίνοντα· κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλῆφιν ἐπέστη
Τὴν νύκτ' Οἰνείδαο πάϊς διὰ μῆτιν Ἀθήνης. (ἵππους·
Τόφρα δ' ἄρ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς λύε μώνυχας
Σὺν δ' ἤειρεν ἱμᾶσι, καὶ ἐξήλαυνεν ὁμίλου,
Τόξῳ ἐπιπλήσσων, ἐπεὶ οὐ μάστιγα φαεινὴν
Ποικίλου ἐκ δίφροιο νοήσατο χερσὶν ἑλέσθαι,
Ῥοίζησεν δ' ἄρα, πιφαύσκων Διομήδεϊ δίῳ,
Αὐτὰρ ὁ μερμήριζε, μένων ὅ, τι κύντερον ἔρδοι,
Ἢ ὅγε δίφρον ἑλὼν ὅθι ποικίλα τεύχε' ἔκειτο,
Ῥυμοῦ ἐξερύοι, ἢ ἐκφέροι ὑψόσ' ἀείρας,
Ἦ ἔτι τῶν πλεόνων Θρηκῶν ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα, τόφρα δ' Ἀθήνη
Ἐγγύθεν ἱσταμένη προσέφη Διομήδεα δῖον,
Νόστου δὴ μνῆσαι μεγαθύμου Τυδέος υἱὲ
Νῆας ἔπι γλαφυράς, μὴ καὶ πεφοβημένος ἔλθῃς,

Hi .a.progreßi sunt vlterius per arma & atrũ cruorem.
Statim.a.ad Thracũ virorũ cohortẽ venerunt euntes:
Hi autem dormiebant labore defeßi: arma verò ipsis
Pulchra iuxta ipsos terræ acclinata erãt, pulchre decẽ-
Triplici ordine: apudq́; ipsos vnicuiq. biiuges equi (ter
Rhesus.v.in medio dormiebat, apudq́; ipsũ veloces equi
Ex parte currus vltima loris ligati erant.
Hunc autẽ Vlysses ante se conspicatus Diomedi ostẽdit,
Ecce tibi Diomedes vir, hi tibi equi,
Quos nobis narrauit Dolon, quem occidimus nos.
Sed age iam profer validum robur, neque te decet
Stare ociosum cum armis: sed solue equos:
Vel tu viros occide, eruntque curæ mihi equi.
Sic dixit, huic autem inspirauit robur cæsia Minerua.
Interficiebat.a. conuersim: horũ.a.gemitus excitabatur
Ense cæsorum: rubebat.a. sanguine terra. (fœdus
Sicut autem leo pecudibus incustoditis superueniens,
Capris vel ouibus mala machinans irruit:
Sic quidem Thraces viros aggrediebatur Tydei filius,
Donec duodecim interfecit: sed abũdãs consilijs Vlysses,
Quemcumque Tydides ense feriret astans,
Hunc Vlysses à tergo capiens pede extrahebat:
Hæc cogitans in animo, vt pulchros crines habẽtes equi
Facilè transirent, neque tremerent animo
Supra cadauera gradientes, insueti erãt .n.adhuc eorũ.
Sed quando iam regem adeptus est Tydei filius,
Hunc tertiumdecimum dulci animo priuauit
Anhelantem, malum enim somnium capiti astitit
Illa nocte Oenidæ filius per consilium Mineruæ.
Interea.a.audax Vlysses soluebat vnicã vngulã haben-
Colligabatq́; loris & educebat ab exercitu, (tes equos,
Arcu percutiens, quia nõ scuticã splendidã (verò tenuẽ)
Pulchro ex curru cogitauit manibus capere.
Sibilauit autem significans Diomedi diuino.
At hic cogitabat manens quid audacius patraret.
An ipse currum capiens, vbi variegata arma iacebant,
Per temonem extraheret, an asportaret in altũ attollẽs,
An etiam pluribus Thracibus vitam eriperet.
Dum hic hæc agitabat in animo, interim Minerua
Propè astans allocuta est Diomedem diuinum:
Reditus iam memento magnanimi Tydei fili
Naues ad concauas, ne & perterritus venias,

Ne

Ne forte quis & Troianos suscitet deus alius.
Sic dixit, hic autem intellexit deæ vocem locutæ,
Confestim autē equos ascendit: verberabat autē Vlysses
Arcu: hi verò volabant celeres ad Naues Achiuorum.
Neque cæcā speculationē habebat argēteo arcu Apollo,
Vt vidit Mineruam Tydei filium sectari:
Huic iratus Troianorum ingressus est ingentē exercitū.
Excitauit autem Thrachum cōsiliariū Hippocoontem,
Rhesi consobrinum bonum: hic autē è somno surgens
Vt vidit locum desertum, vbi stabant veloces equi,
Virósque palpitantes in sæuis cædibus,
Plorauit sanè deinde, charumq́ nomine cōpellauit sociū.
Troianorum.a. clangor & immensus ortus est tumultus
Currentium simul: admirabantur autem ardua facta,
Quæ viri cum patrassent, redierunt concauas ad naues.
Hi.a. quū iā peruenerūt vbi speculatorē Hect. occiderāt.
Vbi Vlysses continuit Ioui charus celeres equos.
Tydides verò humi desiliens, exuuias cruentas
In manibus Vlyssi posuit, conscenditque equos.
Verberabat autem equos: hi verò non inuiti volabant
Naues versus concauas: eà quippe gratum erat animo.

Μή πε τις καὶ Τρῶας ἐγείρησι θεὸς ἄλλος.
Ὣς φάθ᾽· ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Καρπαλίμως δ᾽ ἵππων ἐπεβήσατο, κόπτε δ᾽ Ὀδυσσεὺς
Τόξῳ· τοὶ δ᾽ ἐπέτοντο θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐδ᾽ ἀλαοσκοπίην εἶχ᾽ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ὡς ἴδ᾽ Ἀθηναίην μετὰ Τυδέος υἱὸν ἕπουσαν,
Τῇ κοτέων Τρώων κατεδύσατο πουλὺν ὅμιλον·
Ὦρσεν δὲ Θρῃκῶν βουληφόρον Ἱπποκόωντα,
Ῥήσου ἀνεψιὸν ἐσθλόν. ὁ δ᾽ ἐξ ὕπνου ἀνορούσας,
Ὡς ἴδε χῶρον ἐρῆμον ὅθ᾽ ἕστασαν ὠκέες ἵπποι,
Ἄνδρας τ᾽ ἀσπαίροντας ἐν ἀργαλέῃσι φονῇσιν,
Ὤμωξέν τ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα, φίλον τ᾽ ὀνόμηνεν ἑταῖρον·
Τρώων δὲ κλαγγή τε καὶ ἄσπετος ὦρτο κυδοιμὸς
Θυνόντων ἄμυδις· θηεῦντο δὲ μέρμερα ἔργα
Ὅσσ᾽ ἄνδρες ῥέξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Οἱ δ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἵκανον ὅθι σκοπὸν Ἕκτορος ἔκταν,
Ἔνθ᾽ Ὀδυσεὺς μὲν ἔρυξε Διῒ φίλος ὠκέας ἵππους·
Τυδείδης δὲ χαμᾶζε θορὼν ἔναρα βροτόεντα
Ἐν χείρεσσ᾽ Ὀδυσῆϊ τίθει· ἐπεβήσατο δ᾽ ἵππων·
Μάστιξεν δ᾽ ἵππους, τὼ δ᾽ οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Νῆας ἔπι γλαφυράς· τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο θυμῷ.

COMMENTARIVS.

ἔντεα δέ σφιν) Notandum est quod dicit Poëta, arma Thracum fuisse in terram reclinata, quia illud significat eos securos de hoste fuisse, cùm e contra erecta illa haberent socij Diomedis, vt anteà ex Eustathio annotabamus. Quanquam rem mihi diligenter consideranti alia intelliguntur hîc Thracum arma, quàm hastæ vel lanceæ: siquidem ea ἔντεα appellat, quæ dicuntur ἀπὸ τοῦ ἐντὸς περιέχειν καὶ σκέπειν τὸ σῶμα, vt lorica.

τριστοιχεὶ) Hic locus ita est intelligēdus, dispositas fuisse Rhesi copias triplici ordine, à quo ille circūdaretur maioris & tutioris custodiæ gratia: nam Poëta dicit eum fuisse in medio, vnde colligere licet difficile fuisse Rhesum interficere tot viris circumseptum, quia ad eum aditus liber non esset. ideò veteres intelligūt, vt refert Eustathius, Diomedem ex singulis ordinibus quatuor interemisse, hoc est duodecim viros, & quasi belli interualla & semitas, per quas vltro citróq; commeare licet (quas γεφύρας πολέμου appellat Homerus, latum limitem Virgilius 9. Æneid. cùm Nisus dicit Euryalo, Hæc ego vasta dabo & lato te limite ducam) conficiens ad Rhesum penetrarit, quem tertium à decimo sustulerit.

ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς) Cùm certum sit ex præcedentibus, vt notat quoque Eustathius, à solo Diomede interemptum fuisse Dolonem: non veretur tamen Vlysses facinus illud quoq; sibi tribuere, ideóq; addidit illud ἡμεῖς, vt id meliùs & significantiùs exprimeret, cùm τὸ ἐπέφνομεν suffecisset. Sic etiam paulò ante dixit ipse Diomedes Dolon, ἐπεὶ ἵκευ χεῖρας ἐς ἁμάς: id est, meas & Vlyssis. nam altera lectio, χεῖρας ἐμοῖο, minus proba est. Docet, credo, Poëta in societate rerum gerendarum nihil esse vni peculiare, quod ab eo sit gestum, quod alteri socio non communicetur.

οὗτός τοι Διόμηδες) In tota hac exploratione Vlyssi has partes dat Poëta, vt primus omnia animaduertat, & statim consilium suum quid sit gerendum, suggerat: sic nimirum constat, quod de eo prædicabat anteà Diomedes, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι. Hîc ergo primus castra Rhesi vidit, sed equos tantùm indicat Diomedi, quia eos tantoperè anteà Dolon commendauerat. Deinde alterutrum Diomedi proponit vel equos soluere, vel armis in custodias desæuire: quod postrēmum fuit arreptum à Diomede, quia maioris erat virtutis quàm illud: & Homerus in hoc laborat, vt Diomedem fortiorem Vlysse, Vlyssem verò Diomede prudentiorem & cautiorem describat.

ἠέ σύ γ᾽ ἄνδρας ἔναιρε)Hic versus olim in duos malos homines, Medicum & Veterinarium vsurpatus est iocunda & mordaci parodia. Nā Medicus ille apud Agathiū Epig. lib. 2. καὶ γὰρ ἐγὼ πολλὰς ψυχὰς ἀΐδι προΐαψα. Quod etiam malus Veterinarius in equis præstat.

τῇ δ᾽ ἐμπνεῦσε μένος) Non frustra Mineruæ soli vota conceperant Diomedes & Vlysses, sed maximè Diomedes, qui ardentiùs ei supplicasse visus est: siquidem illa etiam ei semper est auxiliata. Anteà in persequendo Dolone, nunc verò in maiore longè negotio, hoc est in interimendis custodibus Rhesi & ipso Rheso. Quòd sanè factum maius est, quàm vt à solo homine conficiatur, nisi certum quoddam & singulare diuinum auxilium accesserit.

τῶν δὲ στόνος) Hoc vnum me mouet in tota ista narratione: nam si tantus est factus gemitus Thracum, qui occidebantur, mirum quòd reliqui custodes non sint excitati, & magnus eorū numerus hos duos nocturnos grassatores compescere non potuerit. Proinde absurdum videtur, quòd gemitus eorum describat Poëta, & prudentiùs Virgilius 9. Æneid. qui talia minimè fingit in illa nocturna Nisi & Euryali expeditione. Sed hoc videtur posse solui ac dilui, si dicamus metu reliquos ita attonitos, vt cùm tantam cædem non ab vnico præstari crederent, ausi non sint sese armis huic facinori opponere. Sic quadraret hoc etiam loco illa comparatio Virgiliana lib. 9. Æneid.

In pastus ceu plena leo per ouilia turbans
(Suadet enim vesana fames) manditque trahitque
Molle pecus, mutúmque metu: fremit ore cruento.

Illud enim mutum metu his Thracibus posset hoc sensu accommodari. Repentina autem, & non præuisa pericula maiores solent metus incutere, quàm longè antè præuisa, & quæ te imparatum non offenderint.

ὄφρα δυώδεκ᾽ ἔπεφνεν) Vide superiorem annotationem in verbo τριστοιχεί.

ἀήθεσσον γὰρ ἔτ᾽ αὐτῶν)Quàm feliciter ergo se crastina die pugnaturum existimabat Rhesus, si tales haberet equos, qui visis cadaueribus expauescerent? Hinc colligo, non sequi Poëtam aliorum opiniones, qui Rhesum alia quoque bella gessisse dicunt, vt ipsemet quoque narrat apud Euripidem. Sic enim ille ad Hectorem:

ἐγὼ δὲ μεῖζον ἢ σύ, τῆσδ᾽ ἀπὼν χθονὸς
λύπῃ πρὸς ἧπαρ δυσφορῶν ἐτειρόμην·
ἀλλ᾽ ἀγχιτέρμων γαῖά μοι Σκυθῆς λεὼς
μέλλοντι νόστον τὸν πρὸς Ἴλιον περᾶν
ξυνῆψε πόλεμον. Εὐξένου δ᾽ ἀφικόμην
πόντου πρὸς ἀκτάς, Θρῇκα πορθμεύσας στρατόν.
ἔνθ᾽ αἱματηρὸς πέλανος εἰς γαῖαν Σκυθῶν
ἠντλεῖτο λόγχῃ, Θρῄξ τε συμμιγὴς φόνῳ, &c.

At, vt dixi, ista non agnoscuntur ab Homero, alioqui non erat dicturus hos Rhesi equos cadaueribus non esse assuetos: nisi forsan dicas, alios fuisse hos equos ab iis quibus in gerendis illis bellis vsus fuerit. Sed in genere istorum etiam Thracum belli imperitia ex ista custodiæ incuria videtur argui, quanquam alioqui Martem pro parente suo venditent.

κακὸν γὰρ ὄναρ) Eustathius hunc locum his verbis enarrat, ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῷ, κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλῆφιν ἐπέστη τὴν νύκτα, ἀστείως μὲν ὁ ποιητὴς καὶ γλυκέως ἔφρασεν. ἤδη δὲ καὶ ἀσφαλῶς, διὰ τὸ καὶ ὑπνοῦντα βαθὺ τὸν Ῥῆσον καὶ ἐν νυκτὶ δὲ, τῷ κακῷ ἐντυχεῖν. ἄλλως μὲν τοι αἰνιγματῶδες μὲν, τολμηρὸν καὶ οὐκ ἀσφαλές ἐστι τὸ νόημα, τὸ μὲν γὰρ ὄναρ ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ ὀνειροπολοῦντος. ἐνταῦθα δὲ ὁ ὀνειροπολούμενος Διομήδης, οὐχ ὁρᾶται, ἀλλ᾽ αὐτὸς τὸν Ῥῆσον ὁρᾷ. εἰ μὴ ἄρα ἡ Μοῦσα πάντα εἰδυῖα, οἶδεν ὅτι καὶ ἐν ὀνείρῳ ταῦτα τῷ Ῥήσῳ ἐφαίνοντο, τοῦτο δὲ λύει μὲν ἀπορίαν, ἀφανίζει δὲ χάριν τοῦ νοήματος. ἵνα οὖν εἴπῃ τις

τὸ ἀκριβὲς, ἐπιφωνηματικὸν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, ἔχον μὲν ἀσφάλειαν διὰ τὸν ὕπνον καὶ τὸ τῆς ὥρας νυκτερινὸν. ἔχον δὲ καὶ τί λαμπρὸν ὡς εἴρηται. ὅπερ ἐστὶ νόμος ἐπιφωνήματος ῥητορικοῦ. Hæc Eustathij legat attentè studiosus,& si placuerint,arripiat.Mihi sensus huius loci hic esse videtur.Facete Poëta in Rhesi morte ludit,cùm Diomedem somnio comparat, quod solet capiti hominis insistere,vt etiam antea Iliad.2. Somnium dicitur super capite Agamemnonis stetisse:cuius rei causam alicubi,ni fallor,explicamus. Iam hæc optime conueniunt, quia vt somnium capiti insistit,sic Diomedes capiti Rhesi, dum ei vitam infert: neque dubium quin ei aut caput absciderit,aut eum iugulauerit,quod genus mortis est omnium &e xpeditius & certius.Conueniunt etiam tempora,& quo somnia hominum capita inuadunt, & quo Diomes Rhesum sustulit,videlicet noctu.Sed neque valde hoc mihi displicet,quod hoc loco adhuc iunior cum essem diuinabam, subintelligi speciem illam somnij,quæ Incubus appellatur,qua videri plerunque somniantibus solet se gladius ad iugulum admotis exanimari:quod cum per se malum sit,at hoc quia verum fuit,peius est existimādum.Sed hæc sequi neminem volo,si non arrideant.& vt superflua chartis illita censeant.

νόστου δὴ μνῆσαι) Frustra fuisset Mineruam his Heroibus, maximè Diomedi, in frangendis & interficiendis Thracibus auxiliatam esse,nisi eos quoque è medio periculo eximeret,ne τραγικώτερον finem tota hæc expeditio sortiretur. Ideò nunc deliberātem aliquid etiam vlterius gerere,vnde tractaturus erat moram longiorem in Thracum exercitu: Minerua suadet illi vt de reditu tantùm ad castra cogitet,idque ne forsan aliquo Deorum Troianos aduersum se impellente & excitante perterreatur, & in maius veniat vitæ periculum. Apud Euripidem verò fingitur exercitus Troianorum iam excitatus, re nimirū detecta,strepitúque & tumultu exaudito,vnde illæ voces Chori: ἔα ἔα, βάλλε βάλλε, βάλλε βάλλε, θένε θένε,&c.Itaque eadem Minerua sic vtrunque exploratorem alloquitur:

ὑμᾶς δ' αὐτῷ τοὺς ἄγαν γ' ἐρρωμένους
Λαερτίου παῖ, θηκτὰ κοιμίσαι ξίφη.
κεῖται γὰρ ἡμῖν Θρήκιος στρατηλάτης
ἵπποι τ' ἔχονται, πολέμιοι δ' ᾐσθημένοι
χωροῦσ' ἐφ' ἡμᾶς. ἀλλ' ὅσον τάχος σ' ἐχρῆν
φεύγειν πρὸς ὁλκοὺς ναυστάθμων. τί μέλλετε,
σκηπτοῦ πεσόντος πολεμίων, σῶσαι βίον;

ὦρσεν δὲ Θρῃκῶν) Accidit quod Minerua metuebat,vt aliquis Deorum Troianis fauens factum istud detegeret,ac eos excitaret. Non excitauit tamen Troianos,sed,quod fuit longè commodius,in Thracum exercitu Hippocoontem,qui non fuit è vulgo militum,sed ipsius Rhesi consanguineus,quem magis erat affectura ista clades:ideò statim ac excitatus est,in lacrymas erupit, ad quē eiulatum & planctum,vt coniicio,accurrerunt Troiani,non quòd ab ipso Apolline fuissent excitati, vt Hippocoon. Quod autem hæc visa ab Apolline dicuntur,per Apollinem nihil aliud volunt intelligi,quàm Solem, qui statim posteà est exortus:nam illa pene sub auroram gerebantur.

φίλον τ' ὀνόμηνεν) Hoc videtur ad eam veterum consuetudinem pertinere, qua viui mortuos nomine compellabant,quam nos etiam in Odyssea fusiùs explicamus.

τῷ φίλον ἔπλετο) Hæc verba superflua & inutilia iudicat Eustathius,qui etiam notandum esse monet,duos istos Heroas hoc loco eiusdē esse sententię,eiusdémque mentis.Veteres tamen in alio negotio quod ab vtroq; communiter gerebatur malū quendam dolum Vlyssi affingebant aduersus Diomedem.Nam cùm Palladium Troianum vterque sustulissent,noctúque reuerterentur,Vlysses huius facti gloriam soli sibi vendicare volens de occidendo Diomede cogitauit:cúmq; ponè sequeretur,ensem denudatum iam in eius caput librabat,nisi Diomedes ad Lunæ radios vmbra percepta ictum elusisset. Qua re indignatus Diomedes Vlyssem comprehensum vinxit,præiréque coactum ad naues gladio eum subinde cædens deduxit:vnde prouerbium,Diomedea necessitas,cuius tamen & aliæ dantur interpretationes. Vide Suidam & Zenodotum,& post eos Erasmum Adag.Chil.1.Cent.9.Prou.4. Sed caute Homerus has labes tam præstantissimo Heroi non inussit,vt cuius laudi & decori totus velificaretur.

Νέστωρ δὲ πρῶτος κτύπον ἄϊε, φώνησέν τε,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω· κέλεται δέ με θυμός·
Ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει·
Αἲ γὰρ δὴ Ὀδυσεύς τε καὶ ὁ κρατερὸς Διομήδης
Ὧδ' ἄφαρ ἐκ Τρώων ἐλασαίατο μώνυχας ἵππους.
Ἀλλ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα μή τι πάθωσιν
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί.
Καί ῥ' οἱ μὲν κατέβησαν ἐπὶ χθόνα· τοὶ δὲ χαρέντες
γ. λεξιῇτ *Δεξιῇ ἠσπάζοντο, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.
Πρῶτος δ' ἐξερέεινε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Εἴπ' ἄγε μ' ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ὅπως τούσδ' ἵππους λάβετον καταδύντες ὅμιλον
Τρώων; ἤ τίς σφωε πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας;
Αἰνῶς ἀκτίνεσσιν ἐοικότες ἠελίοιο:
Αἰεὶ μὲν Τρώεσσ' ἐπιμίσγομαι, οὐδέ τί φημι
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ γέρων περ ἐὼν πολεμιστής·
Ἀλλ' οὔπω τοίους ἵππους ἴδον, οὐδ' ἐνόησα,
Ἀλλά τιν' ὔμμ' ὀΐω δόμεναι θεὸν ἀντιάσαντα.
Ἀμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς,
Κούρη τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ ἀμείνονας ἠέ περ οἵδε
Ἵππους δωρήσαιτ', ἐπειδὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν·
Ἵπποι δ' οἵδε γεραιὲ νεήλυδες οὓς ἐρεείνεις,
Θρηΐκιοι· τὸν δέ σφιν ἄνακτ' ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔκτανε, πὰρ δ' ἑτάρους δυοκαίδεκα πάντας ἀρίστους·
Τὸν τρισκαιδέκατον σκοπὸν εἵλομεν ἐγγύθι νηῶν,
Τόν ῥα διοπτῆρα στρατοῦ ἔμμεναι ἡμετέροιο
Ἕκτωρ τε προέηκε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοί.

Nestor autem primus sonitum audiebat dixitque,
O amici Argiuorum duces & principes,
Mentiar ,aut verum dicam:iubet.a.me animus dicere.
Equorum mihi velocium sonitus circum aures ferit.
Vtinam verò iam Vlyssésque & fortis Diomedes
Huc citò ex Troianis impellerent vnungulos equos?
Sed vehementer timeo in mente , ne quid passi sint
Argiuorum(hi præstantantissimi à Troianorū tumultu.
Nondum totū dictū erat verbū,quū aduenerūt ipsi.
Et hi quidem descenderunt in terram:hi verò gauisi
Dextra amicè excipiebant verbisq́; suauibus.
Primus .a.percontabatur Gerenius eques Nestor:
Dic agè mihi laudib.cumulate Vlysses ingens gloria
Quo hos equos cepistis,ingressi ne exercitū (Græcorū,
Troianorum?aut aliquis vobis præbuit deus obuians?
Valdè radijs similes sunt Solis.
Semper quidem Troianis immisceor :neque me puto
Manere apud naues ,senex quamuis sim bellator:
Verum nōdū tales equos vidi neq.aduerti(nimirū aud)
Sed aliquem vobis suspicor dedisse deum obuiam factū.
Ambos.n.vos diligit nebularum congregator Iupiter,
Filiaq́; ægidem gestantis Iouis cæsia Minerua.
Hunc verò,respondens,allocutus est prudens Vlysses:
O Nestor Neleide , ingens gloria Achiuorum,
Facilè deus quidem volens & meliores quàm sunt isti
Equos donaret ,quoniam multò præstantiores sunt.
Equi autē.hi ô senex ,nuper aduenietes.de quib.quæris
Threicij sunt : at ipsorum regem strenuus Diomedes
Occidit ,iuxtáque socios duodecim oēs præstantissimos:
Hūc tertiūdecimū speculatorē interfecimus propè naues
Quem vt explorator exercitus esset nostri
Hectorq́; miserat ,& alij Troiani illustres.

Sic

Sic fatus per vallum egit vnungulos equos,
Cachinnãs: simul autem cæteri ibant gaudentes Achiui.
Hi verò quũ ad Tydidæ tentoriũ benè structũ venerũt
Equos quidem alligarunt scitè sectis loris
Præsepe ad equinum, vbi Diomedis equi
Stabant veloces, dulce triticum edentes.
Nauis autem in puppi exuuias cruentas Dolonis
Posuit Vlysses, vt sacrum pararent Mineruæ.
Ipsi autem sudorem multum abluebant, mare
Ingressi, surásque & collum, circáque fœmora.
Sed postquam ipsis vnda maris sudorem multum
Abluit à corpore, & refecti sunt dilecto corde.
In labra ingressi benè polita loti sunt.
Hicque loti & vncti pingui oleo,
Ientaculo assidebant: exq; cratere Mineruæ
Pleno haurientes, libabant dulce vinum.

Ὣς εἰπὼν, τάφροιο διήλασε μώνυχας ἵππους,
Καγχαλόων· ἅμα δ' ἄλλοι ἴσαν χαίροντες Ἀχαιοί.
Οἱ δ' ὅτε Τυδείδεω κλισίην εὔτυκτον ἵκοντο,
Ἵππους μὲν κατέδησαν ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι
Φάτνῃ ἐφ' ἱππείῃ, ὅθι περ Διομήδεος ἵπποι
Ἕστασαν ὠκύποδες μελιηδέα πυρὸν ἔδοντες·
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ ἔναρα βροτόεντα Δόλωνος
Θῆκ' Ὀδυσεὺς, ὄφρ' ἱρὸν ἑτοιμασσαίατ' Ἀθήνῃ·
Αὐτοὶ δ' ἱδρῶ πολλὸν ἀπενίζοντο θαλάσσῃ
Ἐσβάντες, κνήμας τε, ἰδὲ λόφον, ἀμφί τε μηρούς·
Αὐτὰρ ἐπεί σφιν κῦμα θαλάσσης ἱδρῶ πολλὸν
Νίψεν ἀπὸ χρωτὸς, καὶ ἀνέψυχθεν φίλον ἦτορ,
Ἐς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες εὐξέστας λούσαντο.
Τὼ δὲ λοεσσαμένω καὶ ἀλειψαμένω λίπ' ἐλαίῳ,
Δείπνῳ ἐφιζανέτην· ἀπὸ δὲ κρητῆρος Ἀθήνῃ
Πλείου ἀφυσσόμενοι, λεῖβον μελιηδέα οἶνον.

COMMENTARIVS.

νέστωρ δὲ πρῶτος) Post discessum exploratorum verisimile est vnum inter cæteros Nestorem magis quàm reliquos de illis fuisse sollicitum. proinde attentis semper auribus expectasse, donec eos redeuntes audiret. Ideò etiam dicitur à Poeta strepitũ equorum primus exaudisse, quod ipse tamen ambigua oratione pronunciat, dubitans vtrum mentiturus, an vera esset eloquuturus. Quæ in huiusmodi rebus cautio à prudente homine proficiscitur: ita enim præfatus in ea quæ dicturus sis non est quod leuis ac temerarij hominis existimationem reformides, in quam alioqui facilè incurreris. Cùm autem Nestor equorum strepitum currentium intellexerit, & res illa esset generalior equos currentes audire, specialius quippiam suspicatur, idque sub voti specie, cùm optare se dicit: vt Vlysses & Diomedes à Troianorum exercitu equos illos, quos ipse currentes audiret, abigerent. Tamen eadem prudéntia, qua anteà, nihil certi pronunciat, immò plane se desperare dicit, nõ solùm ne id quod optabat accidat, sed etiam ne salui & incolumes ab illa expeditione sint redituri. Sed si forsan hoc ita contigisset, quid de istis equis currentibus cogitasset Nestor? interruptus est nimirum illius sermo & animi discursus ab horum exploratorum, de quorum salute tantopere erat sollicitus aduentu: alioqui non dubito quin cæteros proceres esset ad arma hortaturus. quia posset fieri vt hostium quispiã cum equis illis ad naues prorumperet.

κέλεται δέ με θυμός) Hic locus eleganter exprimit subitos cogitationum in varias partes impetus. Nam cùm Nestor rem dubiam sibi, & non penitus exploratam esset dicturus potuit aliquantulum vocem suspendisse: demum verò sensit impelli se ab animo ad id eloquendum: cuiusmodi interna (vt ita dicam) certamina quiuis identidem potest experiri. Sunt autem quidam animi motus, maximè in iis qui prudentia pollent, quo magis subiti, eò etiam minus suspecti, quos si quis amplectatur, errare vix potest.

εἴπ' ἄγε μ' ὦ πολύαιν' Ὀδυσσεῦ) Notandum est Vlyssem primùm à Nestore interrogari, quòd videlicet recordetur, vt ait Eustathius, οἷα ὁ Διομήδης εἶπεν εἰς ἔπαινον τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ ἅμα τιμῶν ἀφθονήτως τὸν καὶ γέροντα καὶ ἀριστέα καὶ ῥήτορα. Rogat ergo Nestor, quo pacto hos equos obtinuerint, &, vt moris est apud Homerum, vt qui interrogant, aliquot afferant, quibus sibi responderi posse suspicantur, duo affert in medium: quorum alterutrius ratione factum putat, vt eos possideant: vel quòd eos in Troianorum exercitu acceperint, vel quòd ab aliquo Deorum sibi fuerint oblati. Iam cùm vtrumque constare non possit, vnum etiam remouet Nestor, alterúmque concludit. Non potuit enim persuaderi, id quod primo loco posuerat, hos equos in Troianorum exercitu fuisse, quòd tales nunquam ibi viderit: cùm tamen alioqui satis frequenter Troianis pugnando immisceatur, neque fieri potuerit quin eos obseruasset. Itaque concludit, quempiam Deorum obuiam illis factum hoc munere eos cohonestasse: quod vt verisimilius faciat, ait vtrumque eorùm tum à Ioue tum à Minerua quoque deligi. Vnde licet colligere quam temerè de rebus incertis pronunciare etiam vir prudens possit, vir, inquam, prudens Nestor, qui paulò antè non ita leuiter de re illa minus explorata pronunciabat. Et hic, si rectè attẽdamus, error est vulgaris, & ipsis etiam cordatis hominibus familiarissimus. Solent enim plerique omnes de rerum euentibus iudicare ex proprio sensu, & ita factum fuisse quippiam, prout ipsis videtur, statuere non dubitant, quasi ipsimet negotium penitus gesserint: sic quid alij facturi sint, eadem libertate iudicant, non secus ac si ex eorum consilio tota rei administratio penderet. Istam verò audaciam emollit Nestor verbο οἴω, quo significat se non certò ea de re pronunciare, sed iudicare se aliter fieri non potuisse.

αἰνῶς ἀκτίνεσσιν) Cùm Nestor equorum candorem solaribus radiis assimilat, elegantius facere videtur quam Dolon, qui eos niue candidiores appellabat, quod est ἀδιώκτον. Hinc verò satis colligi puto, quàm rectè φοῖβος ἀργυρότοξος dicatur: radij siquidem Solis candidi sunt & argentei coloris propter splendorem. Qua de re aliàs dictum est.

ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων) Modestè & prudenter respondet Vlysses Nestori: Primũ quòd ipse suspicabatur hos equos ipsis ab aliquo Deorum donatos, id non malè quidem eum suspicatum docet, siquidem possint etiam Dij præstantiores equos istis, cùm voluerint, largiri: quod argumentum est à loco minorum. Si possunt enim meliores, ergo & hos deteriores donare vobis potuissent. Aliter autem se rem habere ostendit, cùm docet quomodo eos sibi comparauerint: in quem finem paucis repetit, quod antea prolixius à Poeta perscriptum est.

ἔκτανε) Non defraudat Diomedem sua laude, quæ tota etiam illi debebatur de interemptis Thracibus, & eorum rege Rheso: aliud tamen facinus in Dolonis cæde sibi etiam communicat. Vide in præcedenti sectione annotationem in verbis, ὅν ἐπιφρονέουσιν ἡμεῖς.

ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν) Quò referemus ista? An ad ipsos equos, vt dicamus posse præstantiores reperiri quàm isti sint? Sanè nõ est omnino ἄτοπον. Quasi dicat Vlysses, Nestor, non caret omni ratione quòd credis hos equos nobis ab aliquo Deorum donatos. Possunt enim & præstantiores quales multi reperiri queunt. An verò ad θεοὶ referemus noua quadam muneri singularis in pluralẽ immutatione, quasi θεὸς nomen sit appellatiuum? Id ego quidem violentũ iudico, sed omnia diligentiùs à curioso lectore examinẽtur.

τὸν τρισκαιδέκατον) Ex superioribus constat non decimum tertium, sed decimum quartum esse hunc Dolonem in numero eorum qui à Diomede sunt interfecti: mirum ergo videtur quòd nunc eum decimum tertium constituat. Eustathius ita videtur intelligere hunc locum, vt quemadmodum anteà, Dolone prætermisso, Rhesum in numero occisorum decimumtertiũ collocabat, sic etiam nunc Rheso non intellecto ac subaudito, Dolonem in eodem numero reponat. Sed ego ita expono. Anteà cùm Rhesum tertium & decimum esse diceret, hoc factum est quia iam erat intermissa mentio de Dolone, & continuabatur solum cædis Thracum narratio: nunc verò cùm Regem Rhesum primum interemptum meminerit, ad quem equi illi pertinebãt, alios duodecim commemorans, videtur voluisse eius cædem separatim intelligi, quasi etiam mortuum Regem à reliqua turba distingui oporteret: tum duodecim alios referens cùm iis vnum adiungit, non potuit numerum plus quàm vno adaugere, proinde consequens fuit vt post eos Dolonem tertium & decimum appellaret. Hæc diligenter inspiciat lector, & temerè non prætervolet.

καγχαλόων) Obseruanda est hæc alacritas in Heroë læto & exultante ob rem benè & feliciter gestam. Sed & reliqui proceres gaudere dicuntur, quòd omnia tam prosperè successerint. Sed lectores paulisper attendant, dum totum hoc negotium examino. Missi erant hi Heroës ad exploranda hostium consilia, hoc enim expressis verbis proponebat Nestor, vt potest ex eius præcedenti oratione repeti. Ecquid tandem illi tale præstiterunt, aut si præstiterunt quid non Græcos ea de re commonefaciunt? Cachinnantur tamen, exultant, triumphántque gaudio rebus minimè exploratis, & cùm adeò incertas habeant hostiũ deliberationes vt anteà, quòd tamen præcipuum fuit illius expeditionis caput. Credo igitur ex illo successu collegisse Græcos, nihil esse quod de rebus suis desperarent, & animis paululum resumptis ab illa formidine, qua paulò antè conflictabantur, respirasse.

ὅτι παρὰ Διομήδει ἵπποι) Siquid vnquam in Homero attentione fuit dignum, hoc maximè attendi postulo. Nam præda & spolia hostium inter se ita partiuntur spontaneè Heroës, vt non solùm obseruationem, sed etiam admirationem hæc narratio mereatur. Ecce enim Vlysses hos equos statim in Diomedis stabulum deducit, cùm in iis tamen abigendis solus dicatur laborasse, deducit, inquam, per se satis iudicans deberi eos planè Diomedi, propter exhaustum in illa Thracum internecione laborem. Ergo etiam præstantissimam ei prædam sponte concedit, ipse verò ne sit omnino ἄμοιρος exuuias Dolonis accipit, quas Mineruæ deuouet. Hoc etiam optimè enarrauit Eustathius his verbis, τοὺς ἵππους μὲν τοῦ Ῥήσου ὁ φιλέταιρος Διομήδης ἔχοι. οὐ γὰρ ἔπρεπον τῷ Ἰθακησίῳ νησιώτῃ, οὐχ ἱππευτῇ, αἰγιβότος, οὐχ ἱππήλατος. ὡς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τηλέμαχος ἐν Ὀδυσσείᾳ δηλοῖ. ὁ καὶ παραιτησάμενος ἐκεῖ διὰ τοῦτο φιλικὴν δόσιν ἵππων. Ὀδυσσεὺς δὲ τὰ τοῦ Δόλωνος ἔχει ὅπλα, οἷς ὁ Διομήδης αὐτὸν ἐδιδάξατο χαμᾶζε θορεῖν. οὕτως οἴδασιν ἀλλήλοις εἴκειν οἱ ἄριστοι, οὐ μεγαλείῳ ὕλης, ἀλλὰ πρεσβείῳ φιλίας τὸ πλέον διδόντες. μήποτε δὲ οὐδὲν οὐδόλως ἐκέρδησεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς μηδὲ φιλοκτήμων ἀλλὰ φιλότιμος. Διομήδης μὲν γὰρ ἤδη ἔχει τοὺς γενναίους Θρηικίους ἵππους. ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ τὰ τοῦ Δόλωνος λάφυρα ἀναθήσει τῇ Ἀθηνᾷ, &c.

ἀπενίζοντο θαλάσσῃ) Aqua marina sudantibus salubris, quòd in ingressu musculorum coniunctiones relaxet, posteà vnctio olei cutem læuiorem reddit, vt etiam partes corporis, quæ non vnctæ sint, indurescant & asperiora reddantur. Vide Athenæi Epitomen lib. I. Plutarchus in lib. de Homero ait, sudoris remedium à lauacris peti propter calorem & humorem, nam sudor desiccat & arefacit. Qua de re etiam alibi apud hunc eundem Poetam dictum est.

Finis Libri Decimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗρου Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ αὐτός τε ὁπλισάμενος, καὶ τοὺς ἄλλους καθοπλίσας Ἕλληνας, ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον· Ἕκτωρ δὲ Διὸς κελεύσαντος, ἀναχωρεῖ τῆς μάχης ἕως Ἀγαμέμνων ἐπὶ τὸν ναύσταθμον διασώζεται. μετὰ ταῦτα Ὀδυσσεὺς κυκλωσαμένων αὐτὸν τῶν Τρώων, ἀμύνεται αὐτούς, Αἴαντος καὶ Μενελάου βοηθησάντων αὐτῷ. τιτρώσκονται μέντοι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι, Ἀγαμέμνων μὲν ὑπὸ Κόωνος, Ὀδυσσεὺς δὲ ὑπὸ Σώκου· ὑπὸ δὲ Ἀλεξάνδρου τοξεύονται Διομήδης καὶ Εὐρύπυλος καὶ Μαχάων· ὃν ἐπανιόντα σὺν Νέστορι θεασάμενος Ἀχιλλεύς, διαπέμπεται Πάτροκλον μαθησόμενον τίς εἴη ὁ τετρωμένος. ὁ δέ, ἀφικόμενος καὶ μαθὼν Μαχάονα εἶναι, παρὰ τοῦ Νέστορος προτρέπεται ἢ τὸν Ἀχιλλέα πεῖσαι συμμαχῆσαι τοῖς Ἕλλησιν, ἢ αὐτὸς γοῦν λαβὼν τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως, ἐξελθεῖν εἰς μάχην· ἐπανερχόμενος δὲ περιτυχὼν Εὐρυπύλῳ κομίσας εἰς τὰς ναῦς θεραπεύει.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Λάμβδα δ᾽ ἐνὶ προμάχοισι βασιλεὺς Ἀγαμέμνων.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Λάμβδα δ᾽ ἀριστῆας Δαναῶν βάλεν Ἕκτορος ἀνδρες.

Ἄλλη.

Ἀγαμέμνονος ἀριστεία.

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI HOmeri Iliadis.

AGAMEMNON ipséque armatus, & alios armans Græcos educit ad prælium: Hector autē Ioue iubente, recedit à pugna, quousq; Agamemnon ad nauale se recipit. Posthęc Vlysses circundantib. ipsum Troianis vlciscitur ipsos, Aiace & Menelao auxiliantib. ei. Vulnerātur verò Græcorum optimi: Agamemnon à Coone: Vlysses à Soco: porrò ab Alexādro sagitta vulneratur Diomedes & Eurypylus, & Machaon: quem redeūtem cum Nestore conspicatus Achilles, mittit Patroclum ad cognoscendum quis esset ille vulneratus: hic verò perueniens cum didicisset Machaonem esse, à Nestore admonetur, vt vel Achilli persuadeat opem ferre Græcis, vel ipse saltem accepta armatura, Achillis exeat ad pugnam. Rediēs autem cùm incidisset in Eurypylum, portans eum ad naues, curat eum.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

ter antesignanos mixtus est rex Agamemnon.

Aliud argumentum.

Λ. Optimates Danaûm vulnerant Hectoris viri.

Aliud.

Agamemnonis strenuitas.

ΗΩΣ δ᾽ ἐκ λεχέων παρ᾽ ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ᾽, ἵν᾽ ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσι·
Ζεὺς δ᾽ Ἔριδα προΐαλλε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ἀργαλέην, πολέμοιο τέρας μετὰ χερσὶν ἔχουσαν·
Στῆ δ᾽ ἐπ᾽ Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
Ἥ ῥ᾽ ἐν μεσσάτῳ ἔσκε γεγωνέμεν ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ᾽ Αἴαντος κλισίας Τελαμωνιάδαο,
Ἠδ᾽ ἐπ᾽ Ἀχιλλῆος, τοί ῥ᾽ ἔσχατα νῆας ἐΐσας
Εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν.
Ἔνθα στᾶσ᾽ ἤϋσε θεὰ μέγα τε δεινόν τε,
Ὄρθι᾽ Ἀχαιοῖσιν, μέγα δὲ σθένος ἔμβαλ᾽ ἑκάστῳ
Καρδίῃ ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι·
Τοῖσι δ᾽ ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ᾽, ἠὲ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἀτρεΐδης δ᾽ ἐβόησεν, ἰδὲ ζώννυσθαι ἄνωγεν
Ἀργείους· ἐν δ᾽ αὐτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκόν.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε,

AVRORA autē ex lectis à splēdido Tithono
Surrexit, vt immortalibus lucem ferret atque mortalibus.
Iupiter autem Eridē misit veloces ad naues Achiuorum
Difficilem, belli signum in manibus gestantem.
Stetit autem in Vlyssis multum capaci naue nigra,
Quæ in medio erat ad clamandum vt exaudiri possit vtrobique,
Et ad Aiacis tentoria Telamonij,
Et ad Achillis: qui in extremas partes naues æquales
Subduxerant fortitudine sua confisi & robore manuum
Illic stans clamauit dea altum horribiléque
Orthiū carmē Achiuis, magnā. a. vim iniecit vnicuiq.
In corde, ad incessanter bellandum & pugnandum.
His autem statim bellum dulcius fuit, quàm redire
In nauibus concauis dilectam in patriam terram,
Atrides autem clamauit, & armari iussit
Argiuos, ipse quoque induit lucidum æs.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundò deinde thoracem circum pectora induit,

Quem

Quem olim ei Cinyres dedit in munus hospitalitatis.
Audiebatur.n.vsq.in Cyprũ magna fama: quòd Achiui
Ad Troiam nauibus nauigaturi essent.
Ideo ei illum dedit gratificans regi.
Huius quidẽ decẽ semitæ erant ex nigro Cyano metallo
Duodecim autem ex auro,& viginti ex stanno:
Cærulei autem dracones protensi erant iuxta collum
Tres,vtrinque Iridibus similes,quas Saturnius
In nube fixit prodigium distinctè loquentium hominũ.
Circa autem humeros posuit ensem,in eo verò claui
Aurei relucebant:sed vagina circumdabat
Argentea,aureis loris coaptata.
Accepit.a.vndiq.corpus tegẽs elegãs scutũ impetuosũ.
Pulchrum,circũ quod quidem circuli decem ærei erant:
Iique eo vmbones erant viginti ex stanno
Candidi:in medijs autem erat vnus ex nigro metallo.
In eo Gorgon terribili aspectu cincta erat,
Horribiliter aspiciens:circũ erat etiã Terrorq; Timorq;
Ex eo autem argenteum lorum pendebat,sed in ipso
Cæruleus circumuolutus erat draco:capita autẽ ei erant
Tria circumducta loto,vna ceruice enata. (tuor,
Capiti autẽ vndiq.conos habẽtẽ galeã imposuit nẽpe qua
Cristatã ex setis equinis:terribiliter.a.crista desup. nu-
Cepit.a.fortes hastas duas munitas ferro, (tabat
Acutas procul autem ferrum ab ipsis ad cœlum vsque.
Splendebat.instrepuerunt verò Minerua & Iuno,
Honorantes regem opulentæ Mycenes..
Aurigæ quidem deinde suo præcipiebat vnusquisque.
Equos benè decenter continere illic ad fossam.
Ipsi verò pedites cum armis armati
Ruebant:immensus verò clamor fiebat auroram ante:
Priores.a.cũ equitibus apud fossam instructi fuerunt:
Equites.v.paululũ pòst insequebantur:sed tumultum
Cõcitauit perniciosũ Saturnius,& ab alto demisit rores
Sanguine madidos ex æthere:eo quòd erat
Multa generosa capita Orco ante tempus demissurus.

Τόν ποτέ οἱ Κινύρης δῶκε ξεινήϊον εἶναι.
Πεύθετο γὰρ Κύπρονδε μέγα κλέος, οὕνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἐς Τροίην νήεσσιν ἀναπλεύσεσθαι ἔμελλον·
Τοὔνεκά οἱ τὸν δῶκε χαριζόμενος βασιλῆϊ.
Τοῦ δ' ἤτοι δέκα οἶμοι ἔσαν μέλανος κυάνοιο,
Δώδεκα δὲ χρυσοῖο, καὶ εἴκοσι κασσιτέροιο·
Κυάνεοι δὲ δράκοντες ὀρωρέχατο προτὶ δειρὴν
Τρεῖς, ἑκάτερθ' ἴρισσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
Ἐν νέφεϊ στήριξε τέρας μερόπων ἀνθρώπων.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος, ἐν δέ οἱ ἧλοι
Χρύσειοι πάμφαινον· ἀτὰρ περὶ κουλεὸν ἦεν
Ἀργύρεον, χρυσέοισιν ἀορτήρεσσιν ἀρηρός. (ριν,
Ἂν δ' ἕλετ' ἀμφιβρότην πολυδαίδαλον ἀσπίδα θοῦ-
Καλήν, ἣν πέρι μὲν κύκλοι δέκα χάλκεοι ἦσαν,
Ἐν δέ οἱ ὀμφαλοὶ ἦσαν ἐείκοσι κασσιτέροιο
Λευκοί, ἐν δὲ μέσοισιν ἔην μέλανος κυάνοιο.
Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε.
Τῆς δ' ἐξ ἀργύρεος τελαμὼν ἦν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτοῦ
Κυάνεος ἐλέλικτο δράκων, κεφαλαὶ δέ οἱ ἦσαν
Τρεῖς* ἀμφιστεφέες, ἑνὸς αὐχένος ἐκπεφυυῖαι. γ. ἀμφιστρεφέες
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο, τετραφάληρον,
Ἵππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω, κεκορυθμένα χαλκῷ
Ὀξέα· τῆλε δὲ χαλκὸς ἀπ' αὐτόφιν οὐρανὸν εἴσω
Λάμπ'. ἐπὶ δ' ἐγδούπησαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Τιμῶσαι βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος
Ἵππους εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ἐπὶ* τάφρῳ· γ. τάφ
Αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Ῥώοντ'· ἄσβεστος δὲ βοὴ γένετ' ἠῶθι πρό.
Φθὰν δὲ μεθ' ἱππήων ἐπὶ τάφρῳ κοσμηθέντες.
Ἱππῆες δ' ὀλίγον μετεκίαθον· ἐν δὲ κυδοιμὸν
Ὦρσε κακὸν Κρονίδης, κατὰ δ' ὑψόθεν ἧκεν ἐέρσας
Αἵματι μυδαλέας ἐξ αἰθέρος, οὕνεκ' ἔμελλε
Πολλὰς ἰφθίμους κεφαλὰς ἄϊδι προϊάψειν.

COMMENTARIVS.

ἠὼς δ' ἐκ λεχέων) Nõ sunt incognitæ vel inauditæ apud Poetas terẽtibus huiusmodi fabulosæ auroræ surgentis periphrases. De Tithono porrò satis Lucianus, Suidas, Natalis Comes Mitholog.lib.5.cap.4. Eras. Adag. Tithoni senecta, & alij. Nos etiã de eo alias.

ἠδ' ἀθανάτοισι) Quid ergo? Dij etiam tui. Homere, noctis tenebras patiuntur? Figmentũ est sanè nimis Poeticum. At nihil tale Orpheus in thymiamate Auroræ. Nam ille solùm κλῦθι θεὰ θνητοῖς φαεσίμβροτον ἦμαρ ἄγουσα. Et paulò pòst, ἣ χαίρει θνητῶν μερόπων γένος, &c. Eustathius ergo ἀθανάτους interpretatur elementa, quæ supra terram sunt. Forsan etiam innuit, sidera quibus Sol suam lucem fœnerat, vt ait Plinius lib.2.cap.6. Nos tamen hanc loquendi formam Homericam in Odyssea excusamus.

Ζεὺς δ' ἔριδα) Iam sæpe monuimus solere Poetam, vbi humana ope quippiam præstari non potest, diuinum auxilium aduocare. Quod hoc loco fieri vides. Cùm enim Græci per se ad bellum hodiernum inflammari non possent propter hesternam victoriæ iacturam, oportuit eos alia ratione commoueri. Vnde fingit Eridem, id est contentionem ad eos à Ioue immissam, quæ clamore suo animos pugnaces & indefatigabiles illis iniiceret. Quod etiam factum est: illico enim Agamemnon Græcos armari iussit & ad bellum instrui, adeò sunt omnia in hoc Poeta ἐνεργῆ. Agnoscit ergo Eridem pro Dea contentionis, quam Discordiam Latini vocant. Eam sequitur bellum. Vnde Virgilius 8. Aeneid.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla. *Quam consanguineo sequitur Bellona flagello.*

Eius descriptionem elegantem habes apud Aristidem sed & apud Petronium Arbitrum in Satyrico his versibus elegantissimis:

Infremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput, huius in ore
Concretus sanguis, contusáque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes.
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora
Atque intertorio laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lumina dextra.

Hæc illa est videlicet, quæ dissidia & bella funestissima accendit (ideò eam quoq; incendio eleganter comparat Plutarchus in præceptis Politicis) & quam fingunt etiam hoc Troianum bellum prima inflammasse: quia illa pomum illud, quod etiam μῆλον ἔριδος vocatur, in nuptias Pelei & Thetidis coniecit: vnde rixæ illæ & Dearum trium concertationes fluxerunt, vt copiosiùs diximus in Prolegomenis.

πολέμοιο τέρας) Id est, belli aliquod signum, vt inquit Eustathius, puta telum, gladium, in armorum nimirũ habitu, aut aliud quippiam τερατῶδες. Non enim est hic Eris ista simpliciter intelligenda, sed ἔρις ἐπὶ πολέμῳ. Nonnulli πολέμοιο τέρας periphrasticum belli esse voluerunt, vt dicerent, Eridem bellum secum habuisse. Alio etiam sensu πολέμου τέρατα intelliguntur, magni bellorum apparatus, quales sunt ducum vociferationes, & reliqua. Ideò etiam Eridi clamor posteà tribuetur. Quòd autem hîc Poeta Eridem inducit, nihil esse aliud volunt, quàm mutua Græcorum ad pugnam incitamenta. Qui enim tota nocte trepidi ferè fugam cogitabant, & ἔριδα istam prorsus abiecerant, eam nunc alacriter resumunt, totósq; se ad bellum comparant. Sed Deam, vt iam monui, hoc loco intelligi docent illa quæ infrà dicentur,

---ἔρις δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύστονος εἰσορόωσα. οἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν.

ἐν δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος) Vlyssis naues, vt iam anteà vidimus, in medio reliquarum erant collocatæ, vnde non sine causa ibi consistit Discordia, vt videlicet facilius à cæteris exaudiatur. Quòd si insanus quidam allegoriarũ amor nos teneret possemus hæc ita interpretari, vt Vlysses ex postremæ expeditionis successu confirmatus reliquis Græcis animos addiderit, vt non dubitarint iterum furori Troianorum sese opponere. Quod autem Achillis & Aiacis naues extremæ sunt ab vtraque parte, idq; propter vtriusq; Herois fortitudinem factum testatur Poeta, constat duo belli Troiani columina vtrumq; extitisse, vt etiam aliàs diximus.

ὄρθι' Ἀχαιοῖσιν) Atticè dictum est ὄρθια, pro ὄρθιον. Quid sit autem ὄρθιος νόμος, dicemus in Lexico.

μέγα δὲ δεινὸς) Ex tanto apparatu significat Poeta, quàm graue sit hodierno die futurum bellum. Primùm præconis loco Eris Græcos conuocans inducitur, deinde tubarum vice Iuno & Minerua tonantes: hinc clamor ille ἄσβεστος, tumultus ingens, sanguinei rores cœlo decidentes. Regis πανοπλία elegantissima, &c.

κνημῖδας μὲν πρῶτα) Tota ista Agamemnonis πανοπλία ex sex partibus constat, nimirum ocreis, thorace, ense, scuto, galea, & gemina hasta, quæ omnia Poeta elegantissimè describit, præcipuè verò thoracem & clypeum. In his autem diutius immoratur, quã vnquam anteà, cùm tamen non nunc primùm in aciem prodeat Agamemnon, & forsan cuipiam videri possit oportuisse hæc iam ab ipso initio commemorari: sed quamuis aliàs quoque anteà pugnæ interfuerit Agamemnon, tamen quia hodierno die eum ad egregia patranda facinora destinat, eiúsq; fortitudinem supra reliquos Heroas eminentem declaraturus est, tanto apparatu vtitur, accuratiúsque eius arma, quibus instructum eum esse oportebat, describit. Itaq; vidimus huius libri inscriptionem esse περὶ ἀγαμέμνονος ἀριστείας.

τόν ποτέ οἱ Κινύρης) Cinyres iste (cuius nomen variè scriptum reperitur) fuit Rex Cypri, qui etiam Paphum condidit, vt est apud Apollodorum lib 3. à quo quidam dicũt, vt refert Eustathius, exceptos hospitio prætereuntes Græcos, pollicente se necessaria illis ad Troiam missurum: quod cùm facere cunctaretur, execrationibus ab Agamemnone deuotus est, tandéq; cum Apolline, vt Musicæ peritus, decertans perijt: ideóq; Cyniras dictus παρωνύμως Κινύρᾳ instrumento musico. quinquaginta autem eius filias in mare desiliisse, & mutatas in Halcyonas. Alij referunt eum, cum Menelao Paphi iurasset quinquaginta naues se missurum, vnicã tantum misisse, reliquas è terra fictas hominibus terrenis intus collocatis, & sic iusiurandum elusisse. Sed hospitiũ istud Cyniræ & reliqua Homerus ignorat, inquit Eustathius. At ego ex verbis illis δῶκε ξεινήιον εἶναι contrarium posse colligi assero. Non dantur enim munera hospitalia nisi hospitibus. Locus tamen à lectore examinetur.

ἐν νέφεϊ στήριξε) Cùm Xenophanes, inquit Eustathius, de Iride in Heroicis sic dixisset,

Ἥν τ' Ἶριν καλέουσι νέφος, καὶ τοῦτο πέφυκε Πορφύρεον, καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ἰδέσθαι:

quidam ἀκριβέστεροι ex hoc loco Homerico dicebant non esse nubem Iridem, sed πάθος circa nubem. Aliud est enim omnino τὸ στηριζόμενον, & illud ἐν ᾧ στηρίζεται. De Iride dicemus aliàs.

τέρας μερόπων) iris propriè non est hominum signum, sed Dei: id est, quod Deus immittit: Vnde assentiendum est Eustathio, qui docet dictum esse μερόπων pro ἀνθρώποις, ἀντιπτωτικῶς. Sed cur dicit has Irides esse τέρας ἀνθρώπων, Vidimus alibi apud hunc Poetam duo esse Iridis genera, aliud quidem commune & vulgare, quod Plinius lib. 2. cap. 59. extra miraculum extráq; ostentũ videtur appellare: aliud verò minus assuetum, vt quod suo tempore non fit, putà æstate per meridiem, crescente die ab æquinoctio verno, circa solstitium diebus longissimis, & noctu: quanquam Aristoteles prodat aliquando noctu visum, sed tamẽ non nisi quartadecima Luna, vt scribit etiam Plinius ibidem. Hoc ergo genus quod minus est vsitatum, & cuius causas physicas ferè nequeas reddere, illud est quod Homerus appellat τέρας ἀνθρώπων, quasi videlicet aliquid portendat.

φθὰν δὲ μέγ' ἱππήων) Hic locus diligenter est annotandus, ne hæc aciei instructio confundatur, quod futurum est, si hæc per transennam legamus: quia cùm initio dicat pedites cum equitibus apud fossam esse instructos, tum subijciat equites etiam subsequi, dubitari potest, quî hæc sint intelligenda. Mihi ergo videtur equites partim cum peditibus, partim verò per se & seorsim fuisse instructos, alioquin non video quomodo possint ista conciliari.

κατὰ δ' ὑψόθεν) Vix est vt veteres scriptores aliquid memorandum & graue referant, quod prius aliquo prodigio aut ostento nõ præmuniant, vt alibi etiam me obseruasse memini. Quod hoc loco manifestè apparet. Hodiernam enim stragem Iouem hoc prodigio præsignificasse scribit Poeta, quod sine errore nihil aliud potuit, quàm ingentem sanguinis effusionem portendere. Et ita res se erit, vt etiã videri potest, præter naturam: quod tamen quidam negarunt, vt refert Eustathius post Didymũ. Nam cùm Troiani cãpi sanguine occisorum hominum iam abundarent, necessariò etiam rores qui cœlo distillabant, erant sanguinei, quod tales etiam essent exhalationes. Cui non est absimile, quod circa montes Armenios memoratur niuem illic rubicundã cœlum depluere, propter vapores illius loci rubicundos, ex terra nimirum miniata. Quod vt verum sit, tamen non dubium est quin hoc vt prodigium afferat Poeta, vt ex ipsius verbis potest colligi. Sic in probatis Romanæ historiæ scriptoribus legimus, Cerites aquas sanguine mistas fluxisse, in Sicilia scuta duo sanguinem sudasse, Romæ carnes pluere, & alia eiusmodi prodigia, quæ studiosè collegit Valerius Maximus lib. 1. cap. 7. Magnam ergo cædem vtriusque exercitus hi sanguinei rores prænunciarunt, neque absurdum est id accidisse, cũ talia etiam historiæ commemorent.

Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο,
Ἕκτορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα,
Αἰνείαν θ', ὃς Τρωσὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ·
Τρεῖς τ' Ἀντηνορίδας, Πόλυβον, καὶ Ἀγήνορα δῖον,
Ἠΐθεόν τ' Ἀκάμαντ' ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.
Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.
γρ. αὔλιος Οἷος δ' ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται *οὔλιος ἀστήρ,
Παμφαίνων, τοτὲ δ' αὖτις ἔδυ νέφεα σκιόεντα·
Ὣς Ἕκτωρ ὁτὲ μέν τε μετὰ πρώτοισι φάνεσκεν,
Ἄλλοτε δ' ἐν πυμάτοισι, κελεύων· πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ
Λάμφ' ὥστε στεροπὴ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Οἱ δ', ὥστ' ἀμητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισιν
Ὄγμον ἐλαύνουσιν ἀνδρὸς μάκαρος κατ' ἄρουραν,
Πυρῶν ἢ κριθῶν, τὰ δὲ δράγματα ταρφέα πίπτει·
γρ. θορῶντες Ὣς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι *θορόντες
Δῄουν, οὐδ' ἕτεροι μνώοντ' ὀλοοῖο φόβοιο·
Ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν· οἱ δὲ, λύκοι ὣς
Θῦνον. Ἔρις δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύστονος εἰσορόωσα.
Οἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν·
Οἱ δ' ἄλλοι οὔ σφιν πάρεσαν θεοὶ, ἀλλὰ ἕκηλοι
γρ. ἔνθα Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι καθήατο, *ἧχι ἑκάστῳ
Δώματα καλὰ τέτυκτο, κατὰ πτύχας Οὐλύμποιο.

Troiani.a.ex altera parte in tumulo cãpi instruebãtur.
Hectorẽ circa magnum & eximium Polydamãtẽ, (be,
Aeneãq;, qui inter Troianos ceu deus honorabatur in vr-
Tresq; Antenoridas, Polybum, & Agenorem diuinum,
Iuuenemq; Acamanta, similem immortalibus.
Hector autẽ inter primos ferebat scutũ vndiq. æquale,
Qualis autem ex nubibus apparet perniciosa stella
Lucens, interdum.a. rursus ingreditur nubes obscuras:
Sic Hector interdum quidem inter primos apparebat,
Interdum autẽ inter extremos imperãs totus verò ære
Splendebat, tanquam fulgor patris Iouis ægidẽ gestãtis.
Hi autem, sicut messores oppositi inter se
Seriem sulcorum impellunt viri locupletis per aruum
Tritico vel hordei, manipuli autem crebri cadunt:
Sic Troiani & Achiui in se inuicem insilientes
Cædebant. neutri verò recordabantur perniciosæ fugæ:
Aequalia.a. in pugna capita habebãt, illi.a. lupi tanquã
Ruebant. Eris autem gaudebat luctuosa aspiciens.
Sola enim deorum aderat pugnantibus.
Alij autem non illis adorant dij, sed quieti
Suis in ædibus sedebant, vbi vnicuique
Domus pulchræ fabricatæ erant per iuga Olympi.

Omnes

Omnes autem accusabant nigras nubes reddētē Saturniū:
Eo quòd Troianis volebat gloriam dare.
Illos quidē non curabat pater, hic.a.seorsum separatus,
Ab aliis remotius sedebat gloria exultans.
Inspiciens Troianorúmque vrbem & naues Achiuorū,
Aerísque fulgorem, interimentésque intereuntésque.

Πάντες δ᾽ ἠτιόωντο κελαινεφέα Κρονίωνα
Οὕνεκ᾽ ἄρα Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι·
Τῶν μὲν ἄρ᾽ οὐκ ἀλέγιζε πατήρ· ὁ δὲ, νόσφι λιασθεὶς,
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε καθέζετο κύδεϊ γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Χαλκοῦ τε στεροπὴν, ὀλλύντας τ᾽ ὀλλυμένους τε.

COMMENTARIVS.

Τρῶες δ᾽ αὖθ᾽ ἑτέρωθεν) Explicato magnificè bellico Græcorum apparatu, nunc quoque Troianorum aciei instructio describitur, id tamen angustiùs quàm illa superior: siquidem duces tantùm exercitus proponuntur, inter eos solius Hectoris alacritas & diligentia in imperando. Quinque autem sunt illi duces. Hector, Æneas, Polybus, Agenor, & Acamas, qui tres postremi filij sunt Antenoris. Videtur tamen Hector princeps omnium extitisse, eiúsque imperio cæteros fuisse obnoxios.

ὡς τρωσὶ θεὸς ὡς) Eustathius hoc ita interpretatur, Æneam apud populum quidem Troianum summo in honore fuisse, quasi nimirum ἀγαθὸν, ὀλβιον, καὶ αἰδοῖον. Apud regium autem genus minimè, quia eum zelotypia quadam prosequerentur, quòd se regnaturum post Priamidas speraret, vt in sequentibus videbitur.

οἷος δ᾽ ἐκ νεφέων) Hæc comparatio in eum finem sumpta est, vt ostendatur Hectoris sedulitas in peruagando exercitu, dum interdum inter primipilos apparet, interdum quasi nube exercitus (sic enim quoque νέφος πεζῶν appellat Poeta) abditus latitaret: quia eadem quoque ratione οὔλιος ἀστὴρ (quem nonnulli, vt Didymus, Sirium, nonnulli Cometem, nonnulli Hesperum interpretantur) nunc emicat, nunc intra nubes absconditur: neque id tamen semper fieri est intelligēdum, sed si quando accidat, tūc erit apta comparatio. Rectè autē stellæ perniciosæ Hectorem comparat, vt qui etiam Græcorum exercitui talem se præbeat. Porrò hîc officium ducis optimi describitur, quod est in prælio omnes exercitus partes perlustrandi, vt ducis præsentia milites magis ad pugnam incendantur. Quod aliàs etiam in Agamemnone obseruauimus.

πᾶς δ᾽ ἄρα χαλκῷ) Ornatum & apparatum ipsius Hectoris pluribus non persequitur, vt anteà Agamemnonis. quasi doceat, vt ait Eustathius, μὴ χρῆναι ἀεὶ γραφικῶς ἐμπλατύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπιτροχάδην ὅτε δεῖ λαλεῖν. Est autem magnifica ista comparatio, qua armorum Hectoris splendor Iouis fulguri comparatur, & quæ possit longas illas armorum Agamemnonis descriptiones æquiparare.

οἱ δ᾽ ὥστ᾽ ἀμητῆρες) Cædes ab vtraque parte exercitus perpetratas descripturus eleganti vtitur comparatione messorum, qui olim solebant, vt annotat Eustathius, ab extremis messis finibus ordiri, oppositi, & proinde quasi mutua quadam concertatione ad medium metendo pergere. Sic ergo Græci & Troiani ad inuicem oppositi stragem edebant. Cuius comparationis πρότασις & ἀπόδοσις planè inter se conueniunt. Oppositi enim inter se messores & pugnantes: & vt messores crebros sternunt manipulos, sic etiam hoc loco multa trucidantur corpora.

ἴσας δ᾽ ὑσμίνη) Id est, vno animo pugnabant, & vt est alibi, ἕνα θυμὸν ἔχον. Iam enim anteà κεφαλὴ pro ψυχὴ vsurpatum est in illo versu, πολλὰς δ᾽ ἰφθίμους κεφαλὰς ἄϊδι προϊάψειν: & aliàs τεύκρε φίλη κεφαλὴ, idque quòd animæ pars magis diuina in capite collocata sit. Hoc loco verò potest etiam translatio esse ab æquali corporum magnitudine. Sensus est, alterum ab altero strenuitate bellica non fuisse superatum.

οἱ δὲ λύκοι ὥς) Hæc breuis comparatio addita est à Poëta præter præcedentem, quòd ab ea οὐδὲν ἀγῶσι καὶ πολέμῳ οἰκεῖον exprimebat, vt ait Eustathius. Hæc ergo feritatē militum, qualis in præliis adhibetur, magis exprimit, quòd ea in lupo summa sit, vnde eos perpetuò feros dicit Aristoteles, quanquam & cicurari posse constet: saltem in fame maximè sæuiunt. nam saturi animos remittunt, & quodammodo mansuescunt, vt & leones.

οἴη γὰρ ῥα θεῶν) Vidimus anteà, quod hoc loco est repetendum, prohibuisse Iouem ne reliquorum Deorum vllus vlli parti auxiliaretur: sed ex eo numero Eris siue Discordia est excipienda, quæ nunc dicitur sola huic prælio interesse: rectè. Nam illa bellorum author & efficiens, vt anteà dicebamus. Sed cur illa sola adest, absunt verò reliqui? Respondeo, eos ab hoc bello arceri, quia vni aut alteri parti auxilium exhibuissent, siquidē tota illa primorum Deorum caterua in suas quæque partes propendebat, vt melius Iliad. φ. videbimus. At Discordia nō plus vni quàm alteri parti fauebat, sed vtramque solùm inuicem committebat, & tam ex horum quàm ex illorum excidio triumphabat. Hoc est enim ei proprium, videlicet ἐπιχαιρεκακίας vitium detestabile, de quo aliàs dictum est.

πάντες δ᾽ ἠτιόωντο) Hoc diligenter expendendum est. Primùm loquitur Poëta de Diis illis qui metu Iouis ab hoc prælio coërcebantur, quos ait ipsi indignari, quòd Troianorum victoriæ planè faueret. Sed hócne omnes Dij fecerint, quorum altera pars Troianis auxilietur, nec non ex prospero eorum successu gaudere potest, nedum in præsentia ægrè tulerit, decus eorum ac gloriam Iouē moliri? Sed Eustathius id soluit, qui illud πάντες ad eos tantùm refert, qui Græcis fauebant. Et ita oportet intelligi, siquidem hoc προσωπικῶς tantùm dicitur: nam huc vsque vterque exercitus, vt iam diximus, ἴσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχον: quia tamen præuidebant Græcos à Troianis victos iri, ideò eorum est solùm pro suis Ioui tacitè succensere. at aliis proculdubio gaudia pectus pertentarunt suorum quoque victoriam præscientibus. Quod autem Iupiter seorsum ab iis nunc dicatur habitare, anteà satis explicuimus.

Quamdiu quidem aurora erat & crescebat sacra dies,
Tādiu valde vtrorūq; tela penetrabāt, cadebatq; popul⁹
Quando. a. arborum incisor vir præparauit prandium
Montis in conuallibus, postquam saturauit manus
Incidens arbores lōgas: fastidiūq; eius occupauit animū,
Cibique dulcis circùm mentes desiderium capit:
Tunc sua virtute Danai perruperunt phalanges,
Hortantes socios per acies, itaque Agamemnon
Primus exiliit: interfecit.a. virū Bianorē pastorē populo
Ipsum, deinde & socium Oileū agitatorē equorū. (rum
Ille quidem ex equis desiliens aduersus stabat:
Hunc autem rectà irruentem in fronte acuta lancea
Percussit: nec galea hastam ei repressit ære grauis:
Sed per ipsam penetrauit & os: cerebrum autem
Intus totum fœdatum est: strauit autē ipsum ruentem.
Et hos quidem reliquit illic rex virorum Agamemnon,
Pectoribus perlucentes, posteaquam spoliauit tunicas.
Cæterum hic iuit Isumq; & Antiphum occisurus,
Filios duos Priami nothum & legitimum, ambos

Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ
Τόφρα μάλ᾽ ἀμφοτέρων βέλε᾽ ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός.
Ημος δὲ δρυτόμος περ ἀνὴρ ὡπλίσσατο δόρπον κ. δεῖπνον
Οὔρεος ἐν βήσσῃσιν, ἐπεί τ᾽ ἐκορέσσατο χεῖρας
Τάμνων δένδρεα μακρὰ, ἅδος τέ μιν ἵκετο θυμὸν,
Σίτου τε γλυκεροῖο περὶ φρένας ἵμερος αἱρεῖ·
Τῆμος σφῇ ἀρετῇ Δαναοὶ ῥήξαντο φάλαγγας,
Κεκλόμενοι ἑτάροισι κατὰ στίχας. ἐν δ᾽ Ἀγαμέμνων
Πρῶτος ὄρουσ᾽· ἕλε δ᾽ ἄνδρα Βιήνορα ποιμένα λαῶν,
Αὐτὸν, ἔπειτα δ᾽ ἑταῖρον Ὀϊλῆα πλήξιππον.
Ἤτοι ὅγ᾽ ἐξ ἵππων κατεπάλμενος ἀντίος ἔστη·
Τὸν δ᾽ ἰθὺς μεμαῶτα μετώπιον ὀξέϊ δουρὶ
Νύξ᾽, οὐδὲ στεφάνη δόρυ οἱ σχέθε χαλκοβάρεια,
Ἀλλὰ δι᾽ αὐτῆς ἦλθε καὶ ὀστέου, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.
Καὶ τοὺς μὲν λίπεν αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Στήθεσι παμφαίνοντας, ἐπεὶ περίδυσε χιτῶνας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ᾽ Ἶσόν τε καὶ Ἄντιφον ἐξεναρίξων,
Υἷε δύω Πριάμοιο, νόθον καὶ γνήσιον, ἄμφω

Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας· ὁ μὲν νόθος ἡνιόχευεν,
Αντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτὸς, ὥ ποτ' Αχιλλεὺς
Ιδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοισι λύγοισι,
Ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι λαβὼν, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων.
Δὴ τότε γ' Ατρείδης εὐρυκρείων Αγαμέμνων
Τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο κατὰ στῆθος βάλε δουρί.
Αντιφον αὖ παρὰ οὖς ἔλασε ξίφει, ἐκ δ' ἔβαλ' ἵππων.
Σπερχόμενος δ' ἀπὸ τοῖιν ἐσύλα τεύχεα καλὰ
Γινώσκων· καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσὶ θοῇσιν
Εἶδεν, ὅτ' ἐξ Ιδης ἄγαγεν πόδας ὠκὺς Αχιλλεύς.
Ως δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ρηϊδίως συνέαξε, λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν,
Ελθὼν εἰς εὐνὴν, ἁπαλόν τε σφ' ἦτορ ἀπηύρα·
Η δ' εἴπέρ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναταί σφιν
Χραισμεῖν· αὐτὴν γάρ μιν ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει·
Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην
Σπεύδουσ', ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς·
Ως ἄρα τοῖς οὔτις δύνατο χραισμῆσαι ὄλεθρον
Τρώων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὑπ' Αργείοισι φέβοντο.

In vno curru existentes.nothus quidem aurigabatur,
Antiphus verò pugnabat inclytus:quos olim Achilles
Idæ in iugis ligauit teneris viminibus.
Pascẽtes apud oues deprehẽdẽs,& dimisit pro precio re-
Tũ verò Atrides latè dominãs Agamẽnon, (demptionis.
Alterũ quidẽ supra papillã iuxta pectus fauciauit hasta:
Antiphũ.a.iuxta aurẽ percussit ense,depulitq́ ab equis.
Festinans autem ab his prædabatur arma pulchra:
Agnoscens etenim ipsos antea apud naues celeres
Viderat:quando ex Ida duxit pedibus velox Achilles.
Sicut autem leo ceruæ velocis paruulos catulos
Facilè confregit arripiens solidis dentibus,
Veniens ad lustrum,tenerúmque ipsis cor abstulit:
Illa verò quamuis adsit valde propè,non potest ipsis
Opitulari:ipsammet enim tremor vehemens subit:
Confestim autem ruit per querceta densa ad syluam
Festinans,sudans potentis feræ ab impetu:
Sic illis duobus nullus potuit arcere perniciem
Troianorum:quin & ipsi à Græcis fugiebant.

COMMENTARIVS.

ἦμος δὲ δρυτόμος) Hac periphrasi meridiem significat, vnde collige præcedentia indicare tempus illud,quod est ab aurora surgente vsque ad meridiem. Siquidem alia ratione non distinguit Homerus diei spatia,vt posteà factũ est certis quibusdam horis,in quas tempus diurnum & nocturnum partiti sunt:quod prisca illa ætate vsitatum non fuit, vt superiore libro memini me attigisse,de nocte sermone instituto. Nunc verò paulò laxius,si placet, totam rem discutiemus. Ergo sciendum est primis sæculis, rem autem altius repeto,nempe ab ipsa mundi origine,quæ rudiora in his minutioribus videntur fuisse , crassiuscule diuisa tantùm fuisse noctis & diei,hoc est tenebrarum & lucis tempora,& vtriusque primam tantùm partem significatam ac expressam verbis,quod etiam sacræ indicant paginæ.Nã Deus nulla certa hora circumscripta aut præscripta,matutina & vespertina sibi sacrificia fieri iussit:deinde sabbatismus à vespera ad vesperã fuit à Iudæis obseruatus,neq; etiam certa hora eius initio aut fini apponebatur,quod futurum proculdubio erat si moris etiam tunc fuisset in horas tempus diurnum ac nocturnum secare.Qua de re tamen dicã quod Munsterus scribit Iudæos modernos putare obseruandum esse ab hora sexta pomeridiana vsque ad sequẽtis diei horam sextam post meridiem, sabbatum atque integram cœli reuolutionem veluti incarcerantes duabus certis metis atque temporis momentis , nescientes Iudæis qui in Chaldea aut Assyria sunt,cùm hîc incipit Sabbatum,sextam Sabbati partem iam absumptam,id quod ob regionum accidere solet longitudinem. At Scriptura sacra Vesperam generalius extulit non adiecta quota hora diei id fieri oporteret, vt iã dixi.Et hæc ἀταξία,vt ita dicam,diei fuit ante diluuium,& aliquantisper etiam post:siquidem primi illi homines,vt etiam ait Munsterus in præfatione Horologiographiæ, qui multos viuebant annos, non erant tam curiosi & parci temporis expensores,vt nos,qui has minutias ob vitæ nostræ breuitatem non negligendas putamus, & rectè quidem si actio sit bona & vtilis, præsertim cùm tunc adhuc extarent multæ aliæ artes adinueniendæ,quæ hominum vitæ fouendæ magis necessariæ erant,quàm dierum noctiúmque in partes discriminatio. Nam durauit mundus mille annis & supra priusquam homines inuenissent culturam vini, contenti potu aquæ,& cibo fructuum terræ nascentium , vt constat ex 1.cap.Genes. Hæc igitur cum ita se habeant,fit mihi verisimile,à Chaldæis, longo tempore post Diluuium inuentam fuisse hanc rationem dies in horas partiendi,cùm illos sciamus Astrologiã summo studio & primos coluisse.Sunt autem illi orti,vt ait Iosephus,ab Arphaxad tertio filio Semi,filij Noæ. Dixi autem hoc longo post tempore inuentum,quia Homeri tempore ignorabatur: quod tamen potuerat ab Ægyptiis,vnde etiam eum quendam ortum volunt,didicisse. Nihil tamen certi de tempore illius inuentionis traditur. Antiquissimum illud omnium est,quod de sciroterico regis Achas extat in sacris paginis,nẽpe 4.Regũ,cuius tẽpore Roma creditur condita:& illud,vt docet Munsterus,appellãt Hebræi מעלות אחז id est ascensiones seu gradus Achas, Ionathan autem interpres Chaldæus צדרת אבן שעיא id est figuram lapidis horarum:fortassis quòd hemicyclium esset excauatum , quale Berosus Chaldæus inuenisse scribitur , aut scaphe & σκάφιον siue hemisphærium,quale Aristarchus Samius excogitauit.Quo locó Munsterus,nisi ego dormito,dormitare videtur.Quomodo enim Aristarchi Samij inuentum ad Iudæos peruenerit,quorum erat rex Achas?Priori ergo satius est adhærescere,& inde etiam colligere primũ fortasse hunc Berosum rem totã adinuenisse suo hemicyclio excauato.Fuit enim concha hemicyclea,lineis debita proportione distincta,cui prælongus ex ære aut ligno baculus soli oppositus supereminebat, & eius vmbra in lineas incidens horas ostendebat. Sed & alia postmodum inuenta sunt horologia, de quibus copiosè Munsterus suprà citato libro.Atque hæc quidem fuerunt tantùm sciroterica,id est,quæ nulli essent vsui, nisi Sol vmbram faceret, proinde nubilo die inutilia erant, aut etiam noctu: vnde excogitata est deinde horariorum ratio ex aqua,quas κλεψύδρας Græci appellant. deinde verò quod arenarium dicitur, à nobis vsitatum. Sed illud longè nobilissimum,quod miro artificio,inquit idem Munsterus,& penè diuino ingenio est adinuentum,producitúrque ex ferro, rotulis denticulatis & ponderibus libratis ad horas distinguendas, monstrandas & sonandas: quod horologium sub tecto vocant. Nam solari radio non eget,& noctu æquè vt interdiu suum complet cursum & ministerium Sic cum semper recentiores veterum inuentis addiderint,tandem consummata est illa horas signandi & distinguendi ratio, cui nihil amplius addi possit. Quã si nouisset Homerus,non erat illa periphrasi meridiei abusurus. Sed & Romani per trecentos annos hac horariorũ ratione caruerunt: partiti sunt tamen diem in horas viginti quatuor,vt satis ex Varrone & Macrobio constat: quanquam non simpliciter horam primam, secundam,tertiam & ita deinceps computabant, sed aliis nominibus distinguebant tempora. Obseruabant autem diem à media nocte in mediam, quem diem ciuilem appellarunt (vt testatur etiam Plinius lib.2.cap.77) itaque primum tempus diei,inquit Macrobius lib.1.cap.3.vnde repetit Gellius lib.2.c.3.& Censorinus lib.ad Cerel.de die natali cap.29. dicebatur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium:inde conticinium,cum & galli conticescunt,& homines etiam tum quiescunt:deinde diluculum,id est,cùm incipit dignosci dies:inde mane,cùm dies clarus est:inde meridies,hoc est media dies:inde tempus occiduum:ex mox suprema tempestas, quæ est solis occasus, vt docent duodecim Tabularum verba, Solis occasus suprema tempestas esto:deinde vespera: posteà,prima fax,deinde concubia:& inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est ergo ratio diuisionis diei ciuilis apud Romanos, quam si aduertat lector, duodecim membra reperiet. Habuerunt tamen etiam sciroterica sua & gnomonicem,cuius inuentorem Anaximenem Milesium prodidit Plinius lib.2.cap.76. nos tamen altius hoc repetebamus,anteà videlicet à Beroso Chaldæo:habuerunt,inquam,sed serius quàm Græci,quibus tamen licet caruerint,nihilominus diem suum ciuilem distinguebãt: indiscretum verò ipsum lucis tempus habuerunt,donec illa sciroterica exciperent,ante quæ,vt ex 12.Tabulis constat,non distinguebatur nisi Ortu & Occasu,quorum duorum tantùm illæ meminerunt: posteà adiecta est meridies,& hoc serenis tantùm diebus vsque ad primum bellum Punicum. Postea ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum est,L.Papyrius Censor primus horologium solarium statuit ad ædem Quirini,cùm eam dedicaret à patre suo votum,vt à Fabio Vestali proditum testatur Plinius lib.7.cap.60.qui subiicit, scriptum à M.Varrone primum horologium statutum in publico secundum Rostra in columna bello Puni-

co primo, à Valerio Messala Cos. Catana capta in Sicilia: deportatum inde post 30. annos, quàm de Papyriano horologio traditur, anno Vrbis CCCCLXXVII. nec congruebant ad horas eius lineæ, paruerunt tamen eis annis vndecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo Censor fuit, diligentiùs ordinatum iuxtà posuit: idq; munus inter Censoria opera gratissimè acceptũ est. Etiam tum tamen nubilo incertæ fuêre horæ vsq; ad proximum lustrum. Tunc Scipio Nasica collega Lænatis, primus aqua diuisit horas æquè noctium ac dierum. Idq; horologium sub tecto dicauit anno Vrbis DXCV. Hæc scripsit Plinius; ex quibus constare melius de nostro instituto potest, quantum Romanos attinet. De quibus etiam nimium multa fortasse, & diutiùs quàm par sit, ab Homero absumus, proinde abstinebimus ab alia Mathematicorum disputatione de diei sectione in horas καιρικὰς καὶ ἰσημερινάς, & de earum ad inuicem reductione: de quibus omnibus consule Copernicum Reuolut. lib. 2. & alios: nécnon ex recentioribus Scaligerum in suis [redacted] commentariis in Manilium & Bartholomæum Schœnbornium in Computo Astronomico.

σίτοιο τε γλυκεροῖο) Post laborem dulces esse cibi consueuerunt. Vnde Socrates vesperi aliquando deambulans interrogatus quid illic faceret: Opsonium, inquit, quæro.

τῇ μὲν σφῇ ἀρετῇ) Nota Græcos sua virtute dici hoc præstare, non aliquo Deorum auxilio, cum Troianis contrà hoc vix ac ne vix quidem tribuat: quod cum sæpius annotatum sit, iam longiore non eget obseruatione, nisi quòd hîc τῇ σφῇ ἀρετῇ idem est, quod alibi ὑπὲρ αἶσαν, & ὑπὲρ μόρον, id est præter fatũ. Iupiter enim Troianorũ victoriæ velificabatur, Danai verò sua ꝓpria virtute vincunt.

ἐν δ' Ἀγαμέμνων) Hîc est illa, quam huius libri argumentum pollicebatur, ἀγαμέμνονος ἀριστεία, qua cæteros omnes Græcos solus antecellit: sed tamen ad tempus tantũ, id est donec vulneretur, quòd paulò accidet, vnde cogetur prælio excedere: cęteri verò Gręci postmodũ à Troianis fugabuntur, Itaq; à prima tantùm libri parte desumpta est illa ἐπιγραφή. Porrò adeò variè & eleganter omnia hîc à Poeta describentur, vt rei dignitatem orationis maiestate longè superet. primum enim diuersa genera mortis, deinde egregia illa Poëseos lumina comparationes frequentes, quędam etiam ἐπεισόδια obseruabis, eáq; omnia ferè cum maiore & illustriore apparatu quàm vsquam alibi.

ὥ ποτ' Ἀχιλλεύς) Hoc est vnum ex illis episodiis, quorum anteà meminimus: in quo ansam arripuit Achillis mentionem faciendi, ne eius oblitus post tantam narrationis intercapedinem videretur, cùm in eius potissimum gratiam totum hoc opus instituerit.

ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι) Antiquissimam & nobilissimã olim habitam rem pastoritiam anteà satis ex Varrone probauimus: quò referes hunc locum, vbi duo potentissimi illius regis Priami filij eã exercent: quę tamen hodierno die ita euiluit, vt infimę plebis hominibus, nedum Regibus aut Regum gnatis ea demandetur.

ὡς δὲ λέων) Hęc comparatio aptissima est huic negotio, cuius etiam ἀπόδοσις τῇ προδόσει omnino quadrat. Agamemnon enim leoni, Troiani verò partim catulis ceruę eorum respectu, qui ab Agamemnone interficiebantur: partim ipsi cęruę ducum ratione, qui suos tueri non auderent, comparantur: quę lector diligentiùs examinet, si velit, & omnia conuenientia omnino iudicabit.

Sed hic Pisandrúmque & Hippolochum bellicosum
Filios Antimachi bellicosi (qui sanè maximè
Aurum ab Alexandro accipiens splendida dona,
Non permittebat Helenam reddere flauo Menelao)
Huius iam duos filios deprehendit rex Agamemnon
In vno curru existẽtes, eodẽ loco. á. agitabant veloces e
Nãque ex ipsorũ manib. fugerãt habenæ molles. (quos
Hi autem turbati sunt: ille. a. contrà ruit, leo tanquam,
Atrides: hi antè tũc ex curru supplicabãt flexis genibus,
Viuos cape, Atrei fili: tuq; digna accipe precia redẽtionis,
Multa autẽ in Antimachi ædibus opes recõditæ iacent
Aesq; aurumq; & artificiosè factum ferrum.
Ex his tibi donabit pater infinita dona redemptionis,
Si nos viuos esse audierit apud naues Græcorum.
Sic hi flentes allocuti sunt regem
Blandis verbis: immitem verò vocem audiuerunt:
Si igitur Antimachi bellicosi filij estis,
Qui quondã in Troianorũ cõcione Menelaũ suadebat
Legatum profectum cum diuino Vlysse
Ibidem interficere, neque dimittere rursum ad Achiuos
Nunc quidem iam patris fœdam luetis iniuriam.
Dixit, & Pisandrum quidẽ ab equis deiecit in humũ,
Hasta feriens ad pectus: hic. a. supinus solo stratus est,
Hippolochus autẽ desiliịt, quem rursus humi interfecit
Brachia gladio amputans, & ceruicem abscindens.
Cylindrũ autẽ tanquã, demisit volutari per turbam,
Hos quidẽ reliquit: hic. a. vbi plurimũ turbabãtur phã-
Illuc irruit, simúlque alij benè ocreati Achiui. (lãgens
Pedites quidẽ pedites interficiebãt fugiẽtes necessitate
Equites verò equites: sub autẽ ipsis cõcitatus est puluis
E campo, quem excitarant multisoni pedes equorum
Aere terram pulsantes: sed rex Agamemnon
Semper interficiens insequebatur, Argiuos adhortans.
Veluti. a. quãdo ignis perniciosus in lignosã inciderit syl
Et vndique cõuoluens. ventus fert: arbusta verò (uam,
Radicitùs cadunt agitata ignis impetu:
Sic sanè sub Atride Agamemnone cadebant capita
Troianorum fugientiũ. multique procera ceruice equi,

Αὐτὰρ ὁ Πείσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον μενεχάρμην,
Υἱέας Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος (ὅς ῥα μάλιστα
Χρυσὸν Ἀλεξάνδροιο δεδεγμένος ἀγλαὰ δῶρα,
Οὐκ εἴασχ' Ἑλένην δόμεναι ξανθῷ Μενελάῳ)
Τοῦπερ δὴ δύο παῖδε λάβε κρείων Ἀγαμέμνων
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, ὁμοῦ δ' ἔχον ὠκέας ἵππους·
Ἐκ γάρ σφεας χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα.
Τὼ δὲ κυκηθήτην· ὁ δ' ἐναντίον ὦρτο λέων ὣς
Ἀτρείδης. τὼ δ' αὖτ' ἐκ δίφρου γουναζέσθην,
Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα·
Πολλὰ δ' ἐν* Ἀντιμάχοιο δόμοις κειμήλια κεῖται, γρ. ἀφνειοῦ πατρός.
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος·
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα,
Εἰ νῶϊ ζωοὺς πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς τώγε κλαίοντε προσαυδήτην βασιλῆα
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν· ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσαν,
Εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἱέες ἐστὸν,
Ὅς ποτ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ Μενέλαον ἄνωγεν
Ἀγγελίην ἐλθόντα σὺν ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Αὐθι κατακτεῖναι, μηδ' ἐξέμεν ἂψ ἐς Ἀχαιούς·
Νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετε λώβην.
Ἦ, καὶ Πείσανδρον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν πρὸς στῆθος· ὁ δ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη·
Ἱππόλοχος δ' ἀπόρουσε, τὸν αὖ χαμαὶ ἐξενάριξε,
Χεῖρας ἀπὸ ξίφεϊ τμήξας, ἀπό τ' αὐχένα κόψας.
Ὅλμον δ' ὣς, ἔσσευε κυλίνδεσθαι δι' ὁμίλου.
Τοὺς μὲν ἔασ'· ὁ δ' ὅθι πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες,
Τῇ ῥ' ἐνόρουσ', ἅμα δ' ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
Πεζοὶ μὲν πεζοὺς ὄλεκον φεύγοντας ἀνάγκῃ,
Ἱππεῖς δ' ἱππῆας. ὑπὸ δέ σφισιν ὦρτο κονίη
Ἐκ πεδίου, τὴν ὦρσαν ἐρίγδουποι πόδες ἵππων
Χαλκῷ δηϊόωντες. ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Αἰὲν ἀποκτείνων ἕπετ' Ἀργείοισι κελεύων.
Ὣς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλῃ,
Πάντῃ τ' εἰλυφόων ἄνεμος* φέρει, οἱ δέ τε θάμνοι γρ. στρέφει
Πρόρριζοι πίπτουσιν ἐπειγόμενοι πυρὸς ὁρμῇ·
Ὣς ἄρ' ὑπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι πῖπτε κάρηνα
Τρώων φευγόντων, πολλοὶ δ' ἐριαύχενες ἵπποι

Κείν' ὄχεα κροτάλιζον ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας,
Ἡνιόχους ποθέοντες ἀμύμονας· οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν.
Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεύς, ἔκ τε κονίης,
Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.
Ἀτρείδης δ' ἕπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων·
ἴλου ᵹ. Οἱ δὲ παρ' *Ἴλου σῆμα παλαιοῦ Δαρδανίδαο,
Μέσσον καππεδίον παρ' ἐρινεὸν ἐσσεύοντο,
Ἱέμενοι πόλεος· ὁ δὲ κεκληγὼς ἕπετ' αἰεὶ
Ἀτρείδης, λύθρῳ δ' ἐπαλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκοντο,
Ἔνθ' ἄρα δὴ ἵσταντο, καὶ ἀλλήλους ἀνέμιμνον.
Οἱ δ' ἔτι μαμμέσσον πεδίον φοβέοντο, βόες ὥς,
Ἅς τε λέων ἐφόβησε μολὼν ἐν νυκτὸς ἀμολγῷ
Πάσας· τῇ δέ τ' ἰῇ ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον, ἔπειτα δέ θ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει·
Ὣς τοὺς Ἀτρείδης ἔφεπε κρείων Ἀγαμέμνων,
Αἰὲν ἀποκτείνων τὸν ὀπίστατον· οἱ δ' ἐφέβοντο.
Πολλοὶ δὲ πρηνεῖς τε καὶ ὕπτιοι ἔκπεσον ἵππων
Ἀτρείδεω ὑπὸ χερσί· περὶ πρὸ γὰρ ἔγχεϊ θῦεν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλεν ὑπὸ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Ἵξεσθαι, τότε δή ῥα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἔχε δὲ στεροπὴν μετὰ χερσίν.
Ἶριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν,
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, τὸν Ἕκτορι μῦθον ἐνίσπε·
Ὄφρ' ἂν μέν κεν ὁρᾷ Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θύνοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα στίχας ἀνδρῶν,
Τόφρ' ἀναχωρείτω, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἀνώχθω
Μάρνασθαι δηΐοισι κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ δουρὶ τυπείς, ἢ βλήμενος ἰῷ,
Εἰς ἵππους ἅλεται, τότε οἱ κράτος ἐγγυαλίξω,
Κτείνειν εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκηται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ,
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Εὗρ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον,
Ἑσταότ' ἔν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις,
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο Διῒ μῆτιν ἀτάλαντε,
Ζεύς με πατὴρ προέηκε τεῒν τάδε μυθήσασθαι.
Ὄφρ' ἂν μέν κεν ὁρᾷς Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θύνοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα στίχας ἀνδρῶν,
Τόφρ' ὑπόεικε μάχης, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἄνωχθι
Μάρνασθαι δηΐοισιν κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην·
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ δουρὶ τυπείς, ἢ βλήμενος ἰῷ,
Εἰς ἵππους ἅλεται, τότε τοι κράτος ἐγγυαλίξει
Κτείνειν εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκηαι,
Δύῃ τ' ἠέλιος. καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ἕκτωρ δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε,
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα κατὰ στρατὸν ᾤχετο πάντῃ
Ὀτρύνων μαχέσασθαι, ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν·
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας·
Ἀρτύνθη δὲ μάχη· σὰν δ' ἀντίοι· ἐν δ' Ἀγαμέμνων
Πρῶτος ὄρουσ'· ἔθελεν δὲ πολὺ προμάχεσθαι ἁπάντων.

Vacuos currus cũ strepitu vehebãt per ordinũ belli inter (ualla
Aurigas desiderantes eximios: hi autem in terra
Iacebant, vulturibus gratiores quàm vxoribus.
Hectorẽ.v. extra tela subduxit Iupiter extráq; puluerẽ
Extráque cædem, extráq; sanguinẽ, extráq; tumultum.
Atrides.a. sequebatur vehemẽter Danaos adhortans.
Hi autem apud Ili monumentu[redacted] Dardanidæ,
Medium per campum ad caprificum ruebant,
Cupidi ciuitatis: hic verò clamans sequebatur vsque
Atrides, cruore puluerulento.a. fœdabat manus duras.
Sed quando iam ad Scæásque portas & fagum venerũt,
Ibi tunc constiterunt, & alij alios expectabant.
Hi autẽ adhuc per mediũ campũ fugiebãt, boues tãquã,
Quos leo terruit adueniens nocte intempesta
Omnes: tum vni saltem apparet graue exitium:
Huius autem ceruicem fregit, correptã validis dentibus
Primum: deinde.a. sanguinẽ & viscera omnia absorbet:
Sic hos Atrides insequebatur rex Agamemnon,
Semper occidens postremum: ille autem fugiebant,
Multi autem pronique & supini excidebant equis
Atridæ à manibus, vehementer enim h asta furebat.
Sed quando iam mox erat ad ciuitatem altaq; mœnia
Peruenturus, tunc sanè pater hominúmque deorúmque
Idæ in cacuminibus resedit abundantis fontibus
E cælo delapsus: tenebat autem fulmen in manibus:
Irim autem concitauit aureis alis nunciaturam:
Eia vade Iri velox, hoc Hectori verbum dic:
Quandiu quidem videt Agamẽnonẽ pastorẽ populorũ
Furentem inter propugnatores, perimentẽ acies virorũ:
Tamdiu sedebat, ac reliquum exercitum iubeat
Pugnare cum hostibus in forti pugna.
Sed postquam vel hasta percussus, vel ictus iaculo,
In equos saliet: tunc ei robur immittam
Occidendi, donec ad naues benè tabulatas perueniat,
Occidatq; sol, & caligo sacra superueniat.
Sic dixit, nec immorigera fuit ventipes velox Iris.
Descendit autem ab Idæo monte ad Ilium sacrum:
Inuenit filium Priami bellicosi Hectorem diuinum
Stantem ad equos & currus compactos,
Propè verò astans allocuta est pedibus velox Iris:
Hector fili Priami Ioui consilio æqualis,
Iupiter me pater misit tibi hæc dicere:
Quãdiu quidem vides Agamemnonẽ pastorẽ populorũ
Furentem in propugnatoribus deuastãtẽ acies virorũ:
Tamdiu cede à pugna, reliquúmque exercitum iube
Pugnare cum hostibus in forti pugna.
At vbi vel hasta vulneratus vel ictus telo
In equos saliet tunc tibi robur inferet
Ad occidẽdũ, donec ad naues benè trãstratas peruenias
Occidátque sol & nox sacra superueniat.
Hæc quidem sic locuta, abiuit pedibus velox Iris.
Hector autem è curribus cum armis desilijt in humum,
Vibránsque acuta hastilia per exercitum obibat passim,
Incitans ad pugnandum: excitauitque pugnam granẽ.
Hi.a. conuersi sunt, & contrarij stabant Achiuis:
Argiui autem ex altera parte coroborarunt phalanges:
Instaurata est.a. pugna, steterũtq; aduersi, sed Agamẽnõ
Primus irruit: voluit autem longè pugnare ante omnes
COM-

COMMENTARIVS.

ὅς ῥα μάλιστα) Cùm Menelaus & Vlysses Græcorum legati apud Troianos essent, solus Antimachus dicitur ipsis refragatus, Alexādróq; fauisse, à quo nimirum donis & pecunia corruptus fuerit, vt hic Poëta monet, vnde non immeritò nomen etiam ἀντιμάχου ab aduersando & repugnando obtinet. Illud etiam Dictys Cretensis lib. 2. commemorat, ita tamē vt dicat eum tandem, quod vitæ legatorum insidiari vellet, à reliquis concilio eiectum quasi seditiosum & iuris æquitatísque omnis perturbatorem. Eius filij nunc ab Agamemnone interimentur, quos tamen idem Dictys lib. 4. alia ratione sublatos prodidit. Ait enim eos post mortem Alexādri adiunctos Priami rebus, ad Helenum venisse (qui iam ad Græcorum partes transierat) eumque, vt in amicitiam cum suis redeat deprecatos. Qui cùm nihil proficerent, ad suos remeantes, Diomedi atque Aiaci Oileo in itinere occurrerunt. A' quibus comprehēsi, perductique ad naues, quinam essent, & rem omnem ob quam venerant, expediunt. Tum Græci recordati patris eorum, & quæ aduersum legatos dixisset ac esset molitus, tradi eos popularibus atque ante conspectum Barbarorum produci iubent, dein lapidibus iniectis necari.

ζώγρει Ἀτρέος υἱέ) Deditiones huiusmodi Poeta nunquam Græcis, sed Troianis tātùm tribuit, vt alibi ex Plutarcho obseruauimus: quia animi sunt parum generosi, qualem vix inter Græcos vllum esse patitur, præter vnum aut alterum.

πολλὰ δ' ἐν ἀντιμάχοιο) Altera est lectio, quam in margine annotaui, ἐν ἀφνειῷ πατρὸς eleganti quidem Attica ἐλλείψει, pro ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός, sed tamen minus propria: quia hoc vult Poeta, vt ipsimet nomen patris sui prodant, & ita ab Agamemnone cognoscerentur, qui etiam hoc pacto intelligeret datam sibi opportunam vlciscendi fratris occasionem, vt mox dicemus. Quòd si illa marginalis lectio admitteretur, non quadraret responsum sequens Agamemnonis, εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἱέες ἐστόν: quia his verbis testatur se nomen eorum parentis exaudisse, quod non erat futurum ex solo ἀφνειοῦ epitheto. Addidi tamen illam lectionem, quia Eustathius admonebat de eius elegantia, & ne nostra diligentia à lectore posset desiderari.

νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς) Hîc duo sunt. Primùm enim frater fratri illatā iniuriam vlciscitur: deinde filij luunt parentum scelera. Quod ad primum attinet, res est quæ speciem recti in se continet, & amoris fraterni exemplum satis luculetum: alterum verò nescio quid iniqui ac iniusti subdolet, vt qui non deliquit, delicti tamen pœnam luat. Licèt enim Antimachus talia in Menelaum & Vlyssem esset machinatus, an id quoque in filiorum persona, qui forsan ne id quidem cogitarunt, lui meruit? Plato quidem in lib. 9. de Legibus hoc fieri vetat: sed quia ibi de politia agitur, hîc autem bellicum negotium, diuersa possunt iudicari. Iam quod Deus etiam, vt est in lege, parentum peccata in filiis etiam punit, aliud recipit interpretamentum. Hic ergo nihil aliud statuo, quàm vt vltionis mater esse dicitur iniuria, sic sororem esse iram, vt ab Antonio Sabellico in libris Exemplorum nuper per transennam legebam, qua dominante is qui iniuriam accepit, cogitur etiam in immeritos desæuire, quem affectum nunc sensit Agamemnon. Enimuerò si generalius nulli Troianorum parci voluit, vt vidimus in eo qui se Menelao dediderat: quanto minus eis parcet, qui authori tantæ in- iniuriæ fratri Menelao, idque legationis munere, quod est alioqui sanctissimum, defungenti, illatæ Antimacho, adeò sunt proximi? quasi forsan velit, quod in multis iuris capitibus fieri solet, vt etiam in hoc casu pater & filij pro vna persona censeantur.

χεῖρας ἀπὸ ξίφει) In brachia sæuitur (brachia enim interpretamur χεῖρας, vt in Lexico docebimus) tum quòd, vt ait Eustathius, ab Alexandro præmia acceperit Antimachus: tum quòd, vt ego puto, manus legatis afferre voluisset. In caput verò propter dictam ab eo sententiam contumeliosam de Helena non reddenda, vt antea docuit Poëta. Nequis autem miretur, quòd causam ad Antimachum referimus, siquidem non suam, sed parentis pœnam luunt filij, vt etiam comminatus est Agamemnon.

πεζοὶ μὲν πεζοὺς) Hic locus est obseruandus, vt intelligatur veterum illorum aciei instructio. Diuidebantur enim pedites ab equitibus, ac seorsim instruebantur: neq; hi aduersus illos pugnabant, sed equites cum equitibus, & ita quoq; cùm peditibus pedites.

ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον) Elegantissima comparatio, quam in re dissimili expressit Virgilius 2. Aeneid.

In segetem veluti cùm flammā furentibus Austris
Incidit, aut rapidus montano flumine torrens,
Sternit agros, sternit sata læta, boúmq; labores
Præcipitésq; trahit syluas.

γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι) Iocus est Poetæ non infacetus, quales tamen rari sunt in eius Poesi propter maiestatem, quam in ea consectatur. Ait ergo mortuorum cadauera gratiora esse vulturibus, quòd auis illa sit carniuora, quàm vxoribus, vt quæ maritos ademptos sibi lugeant & ægerrimè ferant.

Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων) Licèt Poeta Troianorū gloriæ minus faueat quàm Græcorum, vt iam sæpius monuimus: tamen cùm de Hectore loquitur, cauet ne eum dedecore vllo afficiat, putà angusti animi. Nam cùm à lectore posset intelligi Hectorem quoq; se cum reliquis Troianis in fugam coniecisse, hoc dedecus Poeta honestè velat hoc prætextu, quòd Iupiter eum à telis subduxerit: quasi dicat, per se quidem Hectorem Agamemnonis & Græcorum impetus non fuisse reformidaturum, nedum fugiturum, sed coactum esse Iouis imperio obsecundare, quod in sequentibus apparebit. Porrò hos duos versus sibi in somnio à Dæmone præceptum, vt eos in fine suæ historiæ scriberet, testatur Dio Nicæus ibidem, vbi sibi ipsi eos eleganter adaptauit.

τῇ δέ τ' ἴη) Tota hæc comparatio ἀπόδοσιν habebit conuenientissimam. Quemadmodum enim leo cùm armenta boum inuadit, omnes quidem boues, vt mox dicemus, exterret, vt vnicam tantùm iugulandam arripiat: sic Agamemnon cùm omnes Troianos perterrefaceret, vnde in fugam coniiciebantur, semper vnum aut alterum interimebat. Quòd autem ea sit leonis consuetudo, testatur Aelianus his verbis, vt trāslatum reperio apud Gesnerum: Cùm leo insidias bobus molitur, suo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiscens ad stabula, fortitudine sua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

πρηνέες τε καὶ ὕπτιοι) Proni iacent fugientes, supini verò qui Agamemnoni aduersabantur: sic etiam antea Pisander ad pectus vulneratus, supinus decidit. Et ita quidem Eustathius. Sed cùm Poeta manifestè dicat omnes Troianos in fugam se coniecisse, id potiùs videtur ad simplicem morientium casum, qui prout fortuna tulit, aut pronus aut supinus fuit, referendum, alioqui veritas narrationis non constaret.

τότε δή ῥα πατήρ) Quod hîc nunc à Poeta dicitur, non possum cum illis superioribus conciliare, in quibus memorat Iouem iam seorsim à reliquis Diis sedentem, & pugna vtriusque exercitus sese oblectantem, etiam antequàm tam strenuè se gereret Agamemnon, hoc est ante meridiem: nunc verò dicit eum nunc primùm in Ida considere, cùm videlicet Agamemnon ferè ad mœnia Troiæ peruenit, nisi hęc etiam sit superiorum solùm repetitio, sine vlla temporis ὑστερολογία, quæ alioqui esset intolerabilis.

βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα) Duo hîc obseruo. Primùm Iridem Ioui etiā nuncij vice ministrare, cùm alioqui magis propriè & communius illa Iunoni, Ioui verò Mercurius inseruiat: quod alias etiam nos annotasse memini. Secundò ipsum Iouis mandatum, quod huius est argumenti, vt Hector se à pugna contineat, donec Agamemnon vulneratus ad naues redierit. Sed quónam euasit quæso illud Iouis consilium, quod totum ad Hectoris gloriam, Troianorúmq; victoriam dirigebatur? Potuit etiam vnus Agamemnon tanti Dei mentem eludere ac facere irritam, vt nūc quasi iusto vnius homunculi furori cedat? Ergo non solùm homines, sed Deos etiam, Homere, Græci tui deuicerint? Hoc dū ita anxiè inquiro, ne existimet lector me veritatem rei, vt gesta est, perscrutari, cùm hęc pro figmētis agnoscam: sed ipsius Poetę mentem, & qua ratione nixus hoc ita cōfinxerit, inuestigo. Crediderim ergo alterum ex duobus. Vel enim intelligit Poeta cedere Iouem fatis, in quibus sit Agamemnonem hęc patrare hodierno die facinora: cùm autē sępè Iouem fati potestati subiiciat, hac quoque in parte eundem ipsi voluit subiici: vel simpliciter hoc ita velle Iouem putauit, vt eò grauior esset imposterum Grǽcorum calamitas, qui ex tam felici successu in miserum statum illico detruderentur, quod non longe abhinc accidet. Et sanè ea solet esse in rebus vicissitudo, vt paululum quasi ad prosperitatis fastigium euehantur, vbi tamen diu non sint constitutę: sed eo magis deplorandam ruinā passurę, quod de sceleratis Iuuenalem quoq; dicere memini---*tolluntur in altum Vt lapsu grauiore ruant.*-----Hoc ergo nunc procurat Iupiter, vt Hector Agamemnoni non resistat, quasi populum eius currenti furori cessurus, cùm & eius pręsentia potuisset Agamemnon perterreri, vnde adeò non increuisset eius audacia, quam postea retundi oportebat. Id ergo nunc fit, quòd olim periti palęstritæ aut gladiatores, qui prius vires antagonistæ sui exhauriri patiuntur, quàm ipsi suas exerant. Vnde etiam obliquè docemur non esse ad omnes impetus quanquàm viris fortissimis caput obiiciendum: sed non mediocris esse prudentię interdum cedendo eos declinare, donec repellendi tempus & occasio opportuna sese obtulerint.

ἢ βλήμενος ἰῷ) Mirum est quod dubitanter hęc à Ioue pronuncientur, quasi Deus ille qui omnia præuidet, nesciat certò vtrum hasta an iaculo Agamemnon sit vulnerandus. Sic veram suam de Deo opinionem Homerus leuibus quibusdam maculis interdum aspergit, cùm eum humano loquentem more inducit.

Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν,
Ἢ αὐτῶν Τρώων, ἠὲ κλειτῶν ἐπικούρων.
Ἰφιδάμας Ἀντηνορίδης ἠΰς τε μέγας τε,
Ὃς τράφη ἐν Θρῄκῃ ἐριβώλακι μητέρι μήλων·
Κισσῆς τόν γ᾽ ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα
Μητροπάτωρ, ὃς τίκτε Θεανὼ καλλιπάρῃον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ᾽ ἥβης ἐρικυδέος ἵκετο μέτρον
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε. δίδου δ᾽ ὅγε θυγατέρα ἥν.
Γήμας δ᾽, ἐκ θαλάμοιο μετὰ κλέος ἵκετ᾽ Ἀχαιῶν
Σὺν δυοκαίδεκα νηυσὶ κορωνίσιν, αἵ οἱ ἕποντο.
Τὰς μὲν ἔπειτ᾽ ἐν Περκώτῃ λίπε νῆας ἐΐσας·
Αὐτὰρ ὁ πεζὸς ἐὼν, εἰς Ἴλιον εἰληλούθει.
Ὅς ῥα τότ᾽ Ἀτρείδεω Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν.
Οἳ δ᾽ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἀτρείδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δέ οἱ ἐτράπετ᾽ ἔγχος.
Ἰφιδάμας δὲ κατὰ ζώνην, θώρηκος ἔνερθε
Νύξ᾽· ἐπὶ δ᾽ αὐτὸς ἔρεισε βαρείῃ χειρὶ πιθήσας·
Οὐδ᾽ ἐτόρησε ζωστῆρα πανάιολον, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἀργύρῳ ἀντομένη, μόλιβος ὥς, ἐτράπετ᾽ αἰχμή.
Καὶ τόγε χειρὶ λαβὼν εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἕλκ᾽, ἐπὶ οἷ, μεμαὼς ὥστε λίς· ἐκ δ᾽ ἄρα χειρὸς
Σπάσατο· τὸν δ᾽ ἄορι πλῆξ᾽ αὐχένα, λῦσε δὲ γυῖα.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον,
Οἰκτρὸς, ἀπὸ μνηστῆς ἀλόχου, ἀστοῖσιν ἀρήγων,
Κουριδίης, ἧς οὔτι χάριν ἴδε, πολλὰ δ᾽ ἔδωκε·
Πρῶθ᾽ ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι᾽ ὑπέστη
Αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄϊς, τά οἱ ἄσπετα ποιμαίνοντο.
Δὴ τότε γ᾽ Ἀτρείδης Ἀγαμέμνων ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ φέρων ἀν᾽ ὅμιλον Ἀχαιῶν τεύχεα καλά.
Τὸν δ᾽ ὡς οὖν ἐνόησε Κόων ἀριδείκετος ἀνδρῶν,
Πρεσβυγενὴς Ἀντηνορίδης, κρατερόν ῥά ἑ πένθος
Ὀφθαλμοὺς ἐκάλυψε κασιγνήτοιο πεσόντος·
Στῆ δ᾽ εὐρὰξ σὺν δουρὶ λαθὼν Ἀγαμέμνονα δῖον·
γρ. ὑφαρθεῖ Νύξε δέ μιν κατὰ χεῖρα μέσην, ἀγκῶνος* ἔνερθεν.
Ἀντικρὺ δὲ διέσχε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ῥίγησέν τ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς ἀπέληγε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο·
Ἀλλ᾽ ἐπόρουσε Κόωνι, ἔχων ἀνεμοτρεφὲς ἔγχος.
Ἤτοι ὁ Ἰφιδάμαντα κασίγνητον καὶ ὄπατρον
Ἕλκε ποδὸς μεμαὼς, καὶ ἀΰτει πάντας ἀρίστους.
Τὸν δ᾽ ἕλκοντ᾽ ἀν᾽ ὅμιλον ὑπ᾽ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρει, λῦσε δὲ γυῖα.
Τοῖο δ᾽ ἐπ᾽ Ἰφιδάμαντι κάρη ἀπέκοψε παραστάς,
Ἔνθ᾽ Ἀντήνορος υἷες ὑπ᾽ Ἀτρείδῃ βασιλῆϊ
Πότμον ἀναπλήσαντες, ἔδυν δόμον Ἄϊδος εἴσω.

Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domus habitantes,
Quisnam tum primus Agamemnoni obuius venit,
Vel ipsorum Troianorum, vel inclytorum auxiliatorũ.
Iphydamas Antenorides amplúsque magnúsque
Qui educatus est in Thracia glebosa matre ouium.
Cisseus hunc educauit domi paruulum existentem,
Auus maternus, qui genuit Theano pulchrigenam.
Sed postquam pubertatis gloriosæ peruenit ad mensurã,
Illic eum detinuit: tradidit autem hic filiam suam:
Vtq; duxit, è thalamo ad famã venit Achiuorum (tur.
Cũ 12. nauib. curuas puppes habentib. quæ eũ sequebã-
Has quidem deinde in Percope reliquit naues æquales:
At ipse pedes existens ad Troiam venerat:
Qui tunc Atridæ Agamemnoni obuius venit:
Hi autẽ quando iã cominus erant inter se cõgredientes,
Atrides quidem errauit, auersa enim ei est hasta:
Iphydamas autem ad balteum, thoracem subter,
Percussit: & ipse incubuit graui manu confossus.
Neque perforauit balteũ artificiosè factũ, sed multò priꝰ
Argento occurrens, plumbum tãquã retusa est cuspis.
Et hãc manu prehensam latè dominans Agamemnon,
Traxit ad se promptus veluti leo: atque è manu
Extorsit: illũ. a. ense percussit ad ceruicẽ. soluit. a. mẽbra.
Sic is quidem illic lapsus, dormiuit æreum somnum,
Miser, procul à desponsata vxore, ciuibus auxilians,
Iuuene, cuius nullã voluptatẽ vidit: multa. a. dederat,
Primũ centũ boues dedit, deinde quoque mille promisit
Capras simul & oues, quæ ei multæ pascebantur:
Sanè tunc Atrides Agamemnon expoliauit eum.
Recessit. a. portans per turbam Achiuorũ arma pulchra:
Hunc autem postquam cognouit Coon illustris vir,
Maior natu Antenorides, grauis ipsum dolor
In oculis cooperuit, ob fratrem prostratum:
Stetit autẽ ex obliquo cũ hasta latẽs Agamẽnona nobilẽ.
Percussitq; ipsum in brachium medium cubitum infra:
Ex altera parte autem transiit splendidæ hastæ cuspis:
Horruit verò tum rex virorum Agamemnon.
Sed neque sic cessauit à pugna atque bello,
Sed irruit in Coonem tenens validam hastam.
Hic quidem Iphidamanta fratrem & eodẽ patre natũ
Trahebat pede festinans, & inclamabat oẽs fortissimos.
Hunc autem trahentem per turbam, sub scuto rotundo
Vulnerauit hastili ærato, soluitque membra:
Huius autem super Iphidamanto caput abscidit astans.
Ibi Antenoris filij sub Atrida rege
Fatum complentes, iuerunt domum Plutonis intro.

COMMENTARIVS.

ἔσπετε νῦν μοι) Huc pertinet quod anteà lib.2.pag.46.dicebamus, solere Poetas non solùm in operum initiis Musas inuocare, sed
etiam in medio, vbi quædam grauis & ardua narratio exoritur, aut vbi quippiam memorabile sese offert: quale est, quod nunc di-
cetur de Agamemnone, cuius duo insignia facinora describet. Quæ ex hac sola inuocatione extollit plus, quã per se extollenda vi-
deantur: siquidem non est res tanta duos heroas interfecisse, vt ad eam commemorandam Musarum auxilium accersendum sit pecu
liari ista inuocatione, quam operi interseri non leui de causa iam diximus. Enimuerò id iam ab initio faciendum fuit, cùm res ho-
dierno die ab Agamemnone gestas aggrederetur, potius quàm in ipsa catastrophe, quæ etiamnũ ipsi funesta fuit, vt paulò post vi-
debimus. Sed cùm ita placuerit Poetæ, in quem iam non Aristarchi aculeos contorquemus, nobis amplius ea de re non est inquiré-
dum, aut pressiùs ac morosiùs omnia in eo resecanda. Id ergo Musarum auxilio narrare instituit, quod post instructam recèns ex v-
traq; parte pugnam (nam fugientes Troianos Hector & diuino cõsilio repressit, & ad prælium exacuit, vt paulò antè vidimus) ge-
stum est ab Agamemnone, nimirum cædem duorum fratrum & filiorum Antenoris, Iphidamantis scilicet & Coontis.

ἰφιδάμας ἀντηνορίδης) In huius Iphidamantis generè, educatione, & ad Troiam aduentu explicando paululùm immoratur pro
more solito, quo consueuit historicas quoque narrationes ac genealogias hominum Poëmati suo interserere. Ait ergo Iphidamã-
tem filium fuisse Antenoris & Theanûs: quæ Theano filia fuit Cissei regis Thraciæ, ad quem missus est adhuc infans Iphidamas e-
ducandus, idq; donec ex ephebis excederet, quo tempore Cisseus auus maternus filiam suam ei despondit, ei, inquam, cuius erat a-
uus. Vbi habes exemplum illegitimi coniugij apud illos veteres, vsitati: illegitimi, inquam, quoad nos hoc tempore. nam ipsis ni-
hil in ea re non videtur fuisse legitimum & concessum, excepto parentum & liberorum matrimonio, quod planè damnarunt. Qua

de re Odyssææ lib.7.& alibi diximus. Huic autem Iphidamantis coniugio simile est illud Diomedis. vterque enim matrum sorores in vxorem duxerunt, vt hic obseruasse veteres annotat Eustathius.

ἵκετο μέτρον) Mensura pubertatis, inquit Eustathius, tempus illud nuptiis tempestiuum, id est, κύριον γάμον significat, ὅτι δηλαδὴ φίλτατος αὖ εἴη τῇ νύμφῃ ὁ γαμέτης, καὶ ἡ δὺς ἐν τοῖς γράμμασιν, ὥσπερ κατὰ τὸν ὅμηρον χαριεστάτη ἡ ἥβη καὶ ἡ δίκη. Et paulò pòst dicit, ἥβης ἵκετον μέτρον, esse periphrasin τῆς ἥβης. Quæ postrema prioribus illis dederunt lucem, alioqui obscurius tempus illud nuptiarum describebatur. Itaque intelligit Homerus huic Iphidamanti & ephebis egresso sororem matris desponsatam: hoc est, statim ab anno decimoquarto, quem natura pubertatis initio constituit in viris, in fœminis verò duodecimo. Quod cùm ita se habeant, assentitur Iureconsultis nostris Homerus, qui eodem spatio nubilem ætatem circumscribunt, vt cuiuis ex eorum scriptis constat. At Plato 6. de Legibus nuptiarū terminum fœminis à decimo sexto ad vicesimum: masculo à tricesimo ad tricesimum quintum. Sed hæc alius sunt loci.

μόλιβος ὥς) Id hastæ, quæ non probè esset acuminata, tribuit Eustathius: sed peruium aciei & στομώματι quantumuis valido esse non potuisse credendum est: aut si esset, vires ipsius vibrantis potiùs accusauero. quanquam quin Eustathio assentiamur, non repugno: siquidem ei fauent illa, quibus dicitur retusam fuisse cuspidem, quod aut ipsi hastæ secundum illum imputari potest: aut etiam ipsius argenti soliditati, vt nos existimamus. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

ἕλκ' ἐπὶ οἷ) Idem noster Eustathius intelligit hunc Iphidamantem, cum Agamemnonem percussit, hastam è manibus non dimisisse, vnde Agamemnon ea apprehensa facile potuit eum quoque ad se pertrahere. Ac nequis me ei imponere clamitet, referā ipsa verba, καὶ τοῦτο δηλοῦν φαίνεται καὶ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ εἰπεῖν πάνυ γοργῶς, ὅτι καθὰ λέων ἕλκει δόρυ, οὕτω καὶ τὸ Ἰφιδάμαντι ἐπισπασθὲν εἰς ὄλεθρον τὸ οἰκεῖον δόρυ γέγονεν· ἀφαιρεῖται γὰρ ὁ ῥηθεὶς πρὸ ὀλίγου ἥβης μὴ ἀφεὶς τὸ δόρυ, ἀλλ' ἐφελκόμενος δι' αὐτοῦ εἰς θάνατον. Atqui hoc nullo modo innuit Poëta: nam illud, ἕλκ' ἐπὶ οἷ, plane ad hastam refertur, quam Agamemnon arripuit, & ad se traxit, de ipso Iphidamante tracto, ne κόκκος quidem apud Homerum. Ecquid enim eum trahi oportuit, cum tam longè non distaret, vt ense non posset percuti. immò quod sequitur, perspicuè meæ interpretationi astipulatur: ait enim Poeta Agamemnonem huic Iphidamanti hastam è manibus eripuisse. ἐκ δ' ἄρα χειρὸς σπάσατο. Porrò sequentem comparationem, ὥστε λίς, idem Eustathius cum verbo ἕλκεν iungit, & ita interpretatur, fecisse Agamemnonem vt leo, qui solet venatorum tela arripere, & gladium (intelligo autem partem illam ferream, quæ est in acumine iaculi) occulte conuellere: quod hic à veteribus Interpretibus annotatum idem admonet. Id vt fatear (quanquam & hoc mihi suspectum esse potest, cùm à nullo, quod sciam, probato authore tradatur) nego tamen eum sensu hoc loco conueniri nam manifestè illud ὥστε λίς cū μεμαώς coniungitur: de agilitate ac prompta & alacri leonis audacia nemo est qui dubitet: cùm vel ex hoc loco satis constet, vt ego quidem interpretor.

οἰκτρός) Miseros eos existimabant illi veteres, qui ex hac vita excedebant, mortis scilicet cum ea comparatione quæ per se infelix est etiam quoad nos, nisi quod pios ad præstantiorem longè vitam traducit. Hinc est quòd Achilles in Odyssea dicit malle se miseri agricolæ inter viuos seruum esse, quàm inter mortuos principem locum obtinere. Hoc tamen loco non solùm ea de causa miserū hunc Iphidamanta pronunciat: sed quòd moriendo, vt statim subiicit, recens sibi desponsatam vxorem deserat, quàm iacturam eo grauiorem facit, quòd locupletem & amplam dotem ei dedisset, sed præcipue quod ex ea nullā percepisset voluptatem, & ita domum ἡμιτελῆ, vt est aliàs de Protesilao dictum, iam relinquat. Hoc enim significant illa, ἧς οὔ τι χάριν ἴδε.

πρόσθ' ἑκατὸν βοῦς) Hoc de Iphidamante est intelligendum, qui hanc dotem sponsæ suæ dedit. Ea fuit autem duplex, vel iam data vel promissa. Dati enim sunt centum boues, promissæ verò mille capræ & oues simul. Vbi notandum est olim virginibus formosis à sponsis solere dari boues in dona sponsalia, siue iugalia, vt loquitur Ouidius. Vnde illæ dicebantur ἀλφεσίβοιαι, vt hic etiam annotat Eustathius. Qua de re alibi dicetur commodiùs. Porrò primis illis temporibus præcipuas diuitias in pecudibus & armentis fuisse docet Pausanias in Messeniacis: quod etiam annotauit Giphanius.

ἕλκε ποδὸς μεμαώς) Non possum hoc loco quin vocem rumpam. Notat Victorius, & post eum Giphanius, ex hoc loco manasse prouerbiale illud Ciceroni notum, Pedibus trahere: pro contemnere & non curare. Sed lector curiosus huius loci sensum expendat, & an ποδὸς ἕλκειν sit contemptus vllius indicium. Poëta dicit Coönem fratrem Iphidamantis, dolore fraternę mortis commotum voluisse eum hosti eripere, quod vt faceret pede correptum traxisse. Quis est hoc loco contemptus? annon potius germani in germanum studium & amor? Aliunde ergo prouerbium illud vsurpatum est, forsan à Vulcani historia, quem pedibus tractum è cœlo deiecit Iupiter: vel ab Hectore, quem Achilles pedibus circum Troiam traxit, vt etiam docet Erasmus Chil. 1. Cent. 1. Prou. 18.

At hic aliorum obibat acies virorum,	Αὐτὰρ ὁ, τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν,
Hastáque, enséque magnísque saxis,	Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν,
Quādiu ei sanguis adhuc calidus subsiliebat è vulnere:	Ὄφρα οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς·
Sed postquā vulnus quidem siccatū est, cessauitq́; sāguis,	Αὐτὰρ ἐπεὶ τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα,
Acuti dolores subierunt robur Atridæ.	Ὀξεῖαι ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρείδαο.
Veluti quando parturientem tenet telū acutū mulierē	Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα,
Acerbū, quod emittūt dolorē parturientib. afferētes Lucinæ	Δριμύ, τό, τε προϊεῖσι μογοστόκοι Εἰλείθυιαι
Iunonis filiæ, amaros dolores habentes:	Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι·
Sic acuti dolores penetrarunt robur Atridæ.	Ὣς ὀξεῖ' ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρείδαο.
In currum autem conscendit, & aurigæ præcepit	Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Naues ad concauas currum agere, tristabatur enī corde.	Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν. ἤχθετο γὰρ κῆρ.
Clamauit.a.clarè vt exaudiri posset, Danais vociferās:	Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς,
O amici Argiuorum duces & principes,	Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Vos quidem nunc à nauibus arcete pontigradis	Ὑμεῖς μὲν νῦν νηυσὶν ἀμύνετε ποντοπόροισι
Pugnā molestam: quoniam non me consiliarius Iupiter	Φύλοπιν ἀργαλέην, ἐπεὶ οὐκ ἐμὲ μητίετα Ζεὺς
Permisit cum Troianis toto die permanentem pugnare.	Εἴασε Τρώεσσι πανημέριον πολεμίζειν.
Sic dixit: auriga.a. flagellauit pulchreiubatos equos	Ὣς ἔφαθ'· ἡνίοχος δ' ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Naues versus concauas. hi autem non inuiti volarunt:	Νῆας ἔπι γλαφυράς· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Spumabāt.a. in pectorib.: aspergebātur.a. infrà puluere,	Ἄφρεον δὲ στήθεα, ῥαίνοντο δὲ νέρθε κονίῃ,
Laborantem regem à pugna seorsim portantes.	Τειρόμενον βασιλῆα μάχης ἀπάνευθε φέροντε.
Hector.v. postquā intellexit Agamēnona seorsī profectū	Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησ' Ἀγαμέμνονα νόσφι κιόντα,
Troianósque & Lycios hortabatur altè clamans:	Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
Troiani, & Lycij, & Dardani comminus pugnantes,	Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Viri estote amici: recordamini autē strenuæ fortitudinis.	Ἀνέρες ἔστε φίλοι· μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Abit vir fortissimus: mihi verò magnam gloriam dedit	Οἴχετ' ἀνὴρ ὤριστος, ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκε
Iupiter Saturnides: sed rectā impellite solidūgulos equos	Ζεὺς Κρονίδης· ἀλλ' ἰθὺς ἐλαύνετε μώνυχας ἵππους
In robustos Danaos, vt excellentiorē gloriam referatis.	Ἰφθίμων Δαναῶν, ἵν' ὑπέρτερον εὖχος ἄρησθε.

Ὡς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ὡς δ' ὅτε πού τις θηρητὴρ κύνας ἀργιόδοντας
Σεύῃ ἐπ' ἀγροτέρῳ συῒ καπρίῳ, ἠὲ λέοντι·
Ὡς ἐπ' Ἀχαιοῖσιν σεῦε Τρῶας μεγαθύμους
Ἕκτωρ Πριαμίδης, βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ.
Αὐτὸς δ' ἐν πρώτοισι μέγα φρονέων ἐβεβήκει·
Ἐν δ' ἔπεσ' ὑσμίνῃ, ὑπεραεῖ ἶσος ἀέλλῃ,
Ἥτε καθαλλομένη ἰοειδέα πόντον ὀρίνει.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν;
Ἀσαῖον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον καὶ Ὀπίτην,
Καὶ Δόλοπα Κλυτίδην, καὶ Ὀφέλτιον, ἠδ' Ἀγέλαον,
Αἴσυμνόν τ', Ὦρόν τε, καὶ Ἱππόνοον μενεχάρμην·
Τοὺς ἄρ' ὅγ' ἡγεμόνας Δαναῶν ἕλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Πληθὺν, ὡς ὁπότε ζέφυρος νέφεα στυφελίξῃ,
Ἀργεστᾶο νότοιο βαθείῃ λαίλαπι τύπτων,
Πολλὸν δὲ τρόφι κῦμα κυλίνδεται, ὑψόσε δ' ἄχνη
Σκίδναται ἐξ ἀνέμοιο πολυπλάγκτοιο ἰωῆς·
Ὡς ἄρα πυκνὰ καρήαθ' ὑφ' Ἕκτορι δάμνατο λαῶν·

Sic locutus, concitauit robur & animum cuiusque
Veluti quãdo alicubi aliquis venator canes acutis dẽtib.
Irritet in syluestrem suem aprum, vel leonem:
Sic in Achiuos instiganit Troianos magnanimos
Hector Priamides, pernicioso similis Marti.
Ipse autem inter primos valdè confidens iuit.
Irruit autem in prælium desuper flanti similis turbini,
Qui desiliens purpureum pontum commouet.
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hector Priamides, quando ei Iupiter gloriam dedit?
Assæum quidem primùm & Antonoum & Opitem,
Et Dolopem Clyti filium, & Opheltium, & Agelaum.
Aesymnúmque Orumq́, & Hipponoum bellicosum.
Hos iste principes Danaorum interfecit: ac deinde
Multitudinem, veluti quum Zephyrus nubes agitarit,
Velocis Noti vehementi procella verberans,
Multúsque & timidus fluctus voluitur, in altũ. a. spuma
Spargitur propter venti multiuagum flatum:
Sic crebra capita ab Hectore sternebantur populorum.

COMMENTARIVS.

μογοστόκοι εἰλείθυιαι) Non existimo quenquam alium Poetam plures Ilithyias nominasse præter Homerum, quanquam & aliàs vnicam agnoscit, cùm dicit, ὅτι ποτὶ εἰλείθυια. Nam vnicam esse fictam Lucinam scimus, quæ parturientibus opitularetur. Aliud tamen videtur noster Vates sensisse, cum Ilithyas dicit dolores ipsis parturientibus emittere. Sed Horatius Lenem Ilithyiam ritè maturos aperire partus, & Orpheus in hymnis, λεχῶν ἢ λύσαι πρόσοψι, ὠδίνων ἐπαρωγὴ appellant. Idem Orpheus paulò pòst:

μούνην γάρ σε καλοῦσι λεχοὶ ψυχῆς ἀνάπαυμα. — *Solam animi requiem te clamant parturientes,*
ἐν γάρ τοι τοκετῶν λυσιπήμονές εἰσιν ἀνῖαι. — *Sola potes diros partus placare dolores.*

Quid illa Antigones filia apud Theocritum, quæ βεβαρυμένα ὠδίνεσσιν εἰλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον; Rem ergo Homerus inspexit, non officium Deæ: & nouitate peculiari, quæ sæpe gaudet, vsus, tempus partus per Deas auxiliatrices indicauit. Quòd autem Iunonis filias Ilithyas dicit, præter alios est qui Lucinam Iouis & Latonæ filiam dicunt: excepto Pausania in Atticis. Porrò dolores qui ex accepto vulnere Agamemnonem inuaserunt, eleganter parturientium doloribus comparat, eorum videlicet magnitudinis ratione.

ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον) Hoc si quis attendat, mirum ac penè incredibile existimabit: talem enim anteà ex dolore vulneris Agamemnonem descripsit, vt tantũ illi vocis restare non possit colligi, vt clamando ab omnibus Achiuis exaudiretur. Et sanè id mihi non fieret verisimile, nisi scirem priscos illos Heroas longè fortiore fuisse animo, quàm hodie esse possint, vt ex aliis multis exẽplis patet. Itaq; ex eo nobis animus Agamemnonis est obseruandus, qui neque vulnere neque vulneris dolore ita potuerit cõsternari, vt βοὴν ἀγαθὸς esse cessaret. Hortatur autem Grecos ad rem strenuè gerendam, cùm ipse diutius in pugna consistere non possit: cuius rei causam Ioui tribuit, non ipsi Cooni, à quo fuerat vulneratus. Quod leuiter non est obseruandum, sed attẽtè, quia docet Poeta eius Herois exemplo, quicquid hominibus accidat, ex Dei voluntate fieri, sine qua nihil est hominibus concessum: adeò etiam non solùm generalium rerum, vt Aristoteles, sed etiam particularium administratorem & moderatorem Deum agnoscit. Itaque pergit ad naues Agamemnon, de quo quidam in Epigrammatis Græcis Achillem hæc verba dixisse refert, quæ ego recreandi lectoris gratia ascribam:

Ἔγνως νῦν Ἀγάμεμνον ἐμὸν φθισήνορα θυμόν;
ἔγνως ἐν σταδίῃσιν ὅσον σθένος Ἕκτορός ἐστι;
νῦν γὰρ πάντες ὄλοντο τεῇ πολυπήμονι λώβῃ
σοὶ δ' αὐτῷ μέγα πῆμα ἢ καὶ θανάτοιο χέρειον.
ἀφροσύνης κακὰ ἔργα, καὶ ἄχθεα πήματα πάχεις,
ὃς πᾶσιν Δαναοῖσιν ἀμείνων ἕρκος ἐτύχθης.

Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησε) Iam exequitur mandatum Iouis Hector sibi ab Iride denunciatum, vt demum Agamemnone à bello recedente, ipse Græcis instaret. Ergo limites suos habuit & Troianorum virtus bellica atque adeò potissimùm huius Troianorum columinis, & Deus etiam ille qui Troianorum partibus fauebat, quibus quidem finibus non remotis nihil Græcis dãni inferri potuerit. Quod si attentè consideretur, non exiguam laudem suæ genti Homerus affinxit, vt in qua deuincenda tanta fuerit difficultas, vt illud Virgilianum possis hoc loco exclamare, παρῳδισμόν: Tantæ molis erat Danaûm peruincere gentem Sed quid laudis ex hoc facinore in Hectorem redundabit? Scilicet quòd eius virtus tunc demum eluceat, cum parem ac æqualem sibi hostem se minimè habiturum intelligebat. Atqui hę non sunt leges fortitudinis, quæ in grauissimis periculis obeundis versatur, etiam quæ ex hominum opinione superari non posse credantur. Sed duabus de causis hoc à Poeta scriptum est. Primùm, vt doceret Hectorem à Ioue deligi, qui eum è periculo eripuerit: deinde, vt Agamemnonis strenuitati hodiernæ locum daret, in cuius gratiam tota hęc pugna hactenus erat instituta, vt anteà attigimus.

εἰπὼν ὤτρυνε μένος) Hic est effectus orationis Hectoreę, vt militum animos magis excitarit ac inflammarit: quod in re simili aliàs exposuimus. Est autem hic locus valde elegans, & comparationibus concinnatus: prima est huic ipsi rei accommodata, nimirum Hectoris orationi, quam venatoribus comparat, canes in aprum syluestrem vel leonem irritantibus: per canes, Troianos: per aprũ syluestrem vel leonem κατ' ἀπόδοσιν, Græcos intelligens: vbi vides semper glorię Grecorum Poetam velificari, cùm ne in ipso quidẽ infelici successu prelij quicquam illi detrahat, cùm tam generosis animalibus eos comparat: quod vix, cùm de Troianis agitur, obseruari ab eo videbis. Secundò ipsum Hectorem ad prelium ruentem, eleganter turbini mare conturbanti comparat: postmodum verò eandem comparationem de eodem Hectore augustiùs & latiùs enarrat, vt claritatem gestorum Hectoris oris orationis maiestate non solùm æquare, sed etiam longè superare videatur.

Ἔνθά κε λοιγὸς ἔην, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο,
Καί νύ κεν ἐν νήεσσι πέσον φεύγοντες Ἀχαιοί,
Εἰ μὴ Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ κέκλετ' Ὀδυσσεύς,
Τυδεΐδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον, παρ' ἔμ' ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
Ἔσσετ' εἴ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἤτοι ἐγὼ μενέω καὶ τλήσομαι· ἀλλὰ μίνυνθα

Tũc exitium fuisset, & incurabilia opera facta fuissent,
Et sanè naues incidissent fugientes Achiui,
Nisi Tydidem Diomedem hortatus fuisset Vlysses,
Tydide, quid passi obliti sumus strenuæ virtutis?
Sed age huc chariss. apud me sta iam enim opprobrium
Erit, siquidem naues capiat varia galea insignis Hector.
Hunc verò excipiens allocutus est fortis Diomedes:
Profectò ego manebo & tolerabo: sed breuis

Nostri erit voluptas, quoniã nebularũ cõgregator Iupi
Troianis mauult dare victoriam quàm nobis. (ter
Dixit & Thymbreũ quidem ab equis depulit in terrã,
Hasta assecutus ad papillam sinistram, sed Vlysses
Diuinum famulum Moliona huius regis. (rant:
Hos quidẽ deinde missos fecerũt, postquã à bello remoue
Hi autẽ per turbã eũtes tumultuabãtur, sicut quãdo apri
In canes venaticos valdè audaces inciderint: {duo
Sic perdebant Troianos conuersi à fuga: sed Achiui
Libenter fugientes, respirabant, Hectorem diuinum.
Tunc ceperunt currumq. & viros plebeios fortissimos,
Filios duos Meropis Percosij, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neque suos filios sinebat
Proficisci in bellum mortiferum: hi autem ei non
Obedituerunt: fata enim eos ducebant atræ mortis.
Hos quidem Tydides hasta inclitus Diomedes
Anima & vita quum priuasset, inclyta arma abstulit:
Hippodamum verò Vlysses & Hypirochum occidit,
Tunc eis ex æquo pugnam prorogauit Saturnius,
Ex Ida despiciens. hi verò sese inuicem occidebant.
Tydei quidem filius Agastrophum vulnerauit hasta
Pæonidem heroem ad coxendicem: non enim ei equi
Propè erant ad effugiendũ: dolebat autẽ valdè animo.
Hos enim famulus seorsum tenebat: sed hic pedestris
Currebat per propugnatores, donec dilectã perdidit vitã
Hector verò Ilico sensit per acies, irruitque in ipsos
Vociferans, simulq; Troianorum sequebantur phalãges.
Hũc.a.cõspicatus, horruit in bello strenuus Diomedes.
Continuò verò Vlyssem allocutus est propè existentem.
In nos autem hoc malum voluitur, sæuus Hector.
Sed agè iam stemus, & arceamus vim eius manentes.
Dixit & vibrans emittit longam hastam,
Et assecutus est (neque errauit intendens capiti)
Summam iuxta galeam: repulsa est autẽ ab ære cuspis,
Neque penetrauit in cutẽ pulchrã inhibuit enim galea
Triplex acuta, quam ei præbuit Phœbus Apollo.
Hector verò citò longè recurrit, mistúsque est turbæ.
Stetit.a.in genua prolapsus, & innixus est manu forti
Terræ: circum verò oculos nigra nox obtexit:
Interea verò dum Tydides post hastæ ibat impetum
Longè per antesignanos, vbi ei delata erat in terram:
Interea Hector recreatus est & rursus in currũ cõscẽdens
Egit ad multitudinem, & euitauit mortem nigram.
Hasta autem insequens allocutus est fortis Diomedes:
Rursum iam effugisti mortẽ, ô canis certè tibi propè
Venit malum: nũc iterum te liberauit Phœbus Apollo,
Cui debes vota facere profectus ad sonitum iaculorum.
Certè te expediam & pòst occurrens,
Si nimirùm aliquis & mihi deorum adiutor est.
Nunc etiam alios aggrediar quemcunque deprehẽdero.
Dixit & Pæonidem hasta inclytum interfecit:

Ἡμέων ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τρωσὶν δὴ ἐθέλει δοῦναι κράτος ἠέ περ ἡμῖν.
Ἦ, καὶ Θυμβραῖον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν κατὰ μαζὸν ἀριστερόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀντίθεον θεράποντα Μολίονα τοῖο ἄνακτος.
Τοὺς μὲν ἔπειτ' εἴασαν, ἐπεὶ πολέμου ἀπέπαυσαν·
Τὼ δ' ἀν' ὅμιλον ἰόντε κυδοίμεον, ὡς ὅτε κάπρω
Ἐν κυσὶ θηρευτῇσι μέγα φρονέοντε πέσητον·
Ὣς ὄλεκον Τρῶας παλινορμένω, αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπασίως φεύγοντες ἀνέπνεον Ἕκτορα δῖον.
Ἔνθ' ἑλέτην δίφρον τε καὶ ἀνέρε δήμου ἀρίστω,
Υἷε δύο Μέροπος Περκωσίου, ὃς περὶ πάντων
Ἤδεε μαντοσύνας, οὐ δὲ οὓς παῖδας ἔασκε
Στείχειν εἰς πόλεμον φθισήνορα· τὼ δέ οἱ οὔτι
Πειθέσθην· κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Τοὺς μὲν Τυδεΐδης δουρικλυτὸς Διομήδης,
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς κεκαδὼν, κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα:
Ἱππόδαμον δ' Ὀδυσεὺς καὶ Ὑπείροχον ἐξενάριξεν:
Ἔνθά σφιν κατὰ ἶσα μάχην ἐτάνυσσε Κρονίων,
Ἐξ Ἴδης καθορῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ἤτοι Τυδέος υἱὸς Ἀγάστροφον οὔτασε δουρὶ
Παιονίδην ἥρωα κατ' ἰσχίον. οὐ γάρ οἱ ἵπποι
Ἐγγὺς ἔσαν προφυγεῖν. ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ·
Τοὺς μὲν γὰρ θεράπων ἀπάνευθ' ἔχεν, αὐτὰρ ὃ, πεζὸς
Θῦνε διὰ προμάχων, εἷως φίλον ὤλεσε θυμόν.
Ἕκτωρ δ' ὀξὺ νόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτοὺς
Κεκληγώς· ἅμα δὲ Τρώων εἵποντο φάλαγγες·
Τὸν δ' ἰδὼν* ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης, γρ. ὀλίσαι
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Νῶϊν δὴ τόδε πῆμα κυλίνδεται, ὄβριμος Ἕκτωρ·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος·
Καὶ βάλεν (οὐδ' ἀφάμαρτε τιτυσκόμενος κεφαλῆφιν)
Ἄκρην κὰκ κόρυθα. πλάγχθη δ' ἀπὸ χαλκόφι χαλ-
Οὐδ' ἵκετο χρόα καλόν· ἐρύκακε γὰρ τρυφάλεια (κὸς,
Τρίπτυχος, αὐλῶπις, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἕκτωρ δ' ὦκ' ἀπέλεθρον ἀνέδραμε, μίκτο δ' ὁμίλῳ·
Στῆ δὲ γνὺξ ἐριπὼν, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης· ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ὄφρα δὲ Τυδεΐδης μετὰ δούρατος ᾤχετ' ἐρωὴν,
Τῆλε διὰ προμάχων, ὅθι οἱ καταείσατο γαίης.
Τόφρ' Ἕκτωρ ἄμπνυτο, καὶ ἂψ ἐς δίφρον ὀρούσας,
Ἐξέλασ' ἐς πληθὺν, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Δουρὶ δ' ἐπαΐσσων προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες θάνατον, κύον. ἦ τέ τοι ἄγχι
Ἦλθε κακὸν, νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὦ μέλλεις εὔχεσθαι ἰὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων.
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
Εἴ πού τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ἐπιτάρροθός ἐστι·
Νῦν, αὖ τοὺς ἄλλους ἐπιείσομαι, ὅν κε κιχείω.
Ἦ, καὶ Παιονίδην δουρικλυτὸν ἐξενάριξεν.

COMMENTARIVS.

ἔνθά κε λοιγὸς ἔην)) Quanquam effugere non potest Homerus, quin suos Græcos iam ab Hectore profligatos ac fusos describat, cauet tamen ne integram iacturam faciant: ideò duos istos Heroas Troianis, & ipsi potissimum Hectori opponit, qui eorum impetus remòrentur, vt eò faciliùs nimirum reliqui Græci tutò se in naues possent recipere. Duos, inquam, Heroas ipsis opponit, Vlyssem videlicet ac Diomedem: quorum facinora coniunctim describuntur, præcedente tamen Diomede, quem fingit ab Vlysse hortatum vt prælium instauraret. Vbi notandum est perpetuam seruari à Poeta laudem Vlyssis in consilio dando, vt etiam in Nyctegresia vidimus, & Diomedis virtutem in prælio, quam etiam primam hoc loco proposuit.

ἤτοι ἐγὼ μενέω) Ne timidus nimium Diomedes Vlyssi videretur, ac θεύγεσθε ἀλκῆς λελασμένος, vt ipse Vlysses anteà pronunciabat, ait se quidem ex Vlyssis consilio substituturum, vt quantum fieri poterit, Troianorum impetus compescatur: id tamen ferè frustra

futurum docet, cùm intelligat Iouem Troianorum gloriæ ac victoriæ maximè studere. Vbi videre est Diomedis pietatem, qui Deo non esse resistendum aut resisti non posse existimat: hoc edoctus nimirum in superiore pugna, quæ ab eo lib. 5 gesta est, vt nos ibi quoque annotauimus. Quærat tamen aliquis, cur igitur prælium iam instituat, nec potius cedendum sibi putet? Respondeo, non directè ipsum hoc aduersus Iouem moliri, sed experiendæ fortunæ belli gratia, an penitus auersum quoque eundem Iouem habeat Græcorum exercitus. Quod autem ei omnino malè animi sententia non cesserit, constabit ex sequentibus, vbi quosdam è Troianis interimet, atque adeò ipsum Hectorem feriet. Imò hoc ipsum ex Iouis voluntate fieri testantur verba illa quæ sequuntur, ἴσ' ἄρα σφιν κατὰ ἶσα μάχην ἐτάνυσσε κρονίων, &c.

ὡς ὅτε κάπρω) Notet hoc diligenter lector φιλόμηθες. Siquidem ab ea comparatione non recedit Poeta, quam anteà in discribenda fuga Græcorum adhibuerat. Dicebat enim Græcos apris esse similes, quos canes venatici prosequerentur: nunc verò conuersos à fuga & paululum in hostem subsistentes iisdem apris comparat, cùm interdum in canes venaticos se contorquent. Norunt autem qui hoc genus venationis exercent, quàm sit illa periculosa eo nomine, quòd aliquādo sæuum & rabidum illud animal tam in canes quàm in ipsos venatores miserè desæuit. Vnde verè de eo hæc scripta à Polluce legimus: τραχὺς δὲ πρὸς ὀργὴν, ἀπαράδεκτος τὸν θυμὸν, δύσμαχος, δυσάλωτος, δυσαγώνιστος, προσπεσὼν, περιρρηγνύμενος, ἐμπίπτων, ἀπαγέστων, &c. vbi feritas & difficilis eius venatio exprimitur. Hanc porò comprrationem quodammodo vsurpauit etiam Orpheus Argonaut.

ἴθυσαν δ' ἐπὶ νῶτον ἴσοι κάπρῳ ... ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐν τοῖσιν ἑλίξεται ἄλκι πεποιθώς
βλημένος ἀΐξασι περὶ κνέφας θηρητῆρσιν. ... ἄψ τ' ἀνεχάσσατο δὴ δ' ἑτέρας ἄλλοτε ἄλλος.
ἕως μὲν γάρ τε θέουσι διαρραῖσαι μεμαῶτες

Sed & Homerus noster alibi eandem exprimit. Infrà Iliad. ρ.

ὡς δ' ὅταν ἐν τε κύνεσσι καὶ ἀνδράσι θηρευτῇσι ... κάπριος ἠὲ λέων στρέφεται σθένεϊ βλεμεαίνων. Item Iliad μ.

κῆρες γὰρ ἄγον) Potuit quidem ex artis suæ peritia Merops filios suos de futura eorum morte præmonere, sed illi euitare eam non potuerunt. Atqui sapientem astris dominari vulgatum est verbum: & illud, astra inclinare, sed non vrgere. Nunquid ergo licuit his Meropis filiis prædictam illam mortem euitare? Minimè licuit, si Homerum audias: quia prædictionem illam cum fato, quod est & ineluctabile & ineuitabile, coniungit. Vnde ait eos à fatis ductos, κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο. Proinde quod vulgò iactatur de declinandis prædictionibus, id Homerus non videtur agnoscere. Qua de re aliàs dicemus copiosiùs.

ἔνθα σφιν κατὰ ἶσα) Hoc ego non possum concoquere. Quomodo enim æqualis est hæc pugna Diomedis ac Vlyssis & Troianorum, cùm multi ex Troianis cadant, illi autem Heroes ne minimum quidem damnum adhuc patiantur? Imò planè est inæqualis, quòd duo soli heroes tantam stragem edant in tam numeroso Troianorum exercitu. Quò pertinent igitur illa, οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον: Quínam Græcorum à Troianis interficiuntur? Nodus est mihi difficillimus, quem qui dissolnerit, Oedipus per me esto.

τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς) Rectè monet Eustathius hæc duo appositè coniungi, vt intelligas non exhorruisse Diomedem præ timore & ignauia, nam erat βοὴν ἀγαθὸς: sed quòd sciret, vt anteà monuit, hanc esse Iouis voluntatem, vt iam Græci à Troianis vincerentur, his verbis: ---ἀλλὰ μίνυνθα

ἡμέων ἔσσεται ἦδος ἐπεὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς ... Τρωσὶν δὴ ἐθέλει δοῦναι κράτος, ἠέπερ ἡμῖν.

Sed alia est lectio, inquit idem Eustathius, ἐνόησε pro ῥίγησε: quasi dicat, A Diomede priùs animaduerti Hectorem irruentem non ex timore, sed ex opportuna attentione: quemadmodum neque Vlysses ideò timidus existimatus est, quòd priùs Dolonem & Rhesum obseruasset. Ego verò τὸ ῥίγησε retineo, & ita interpretor, reuera Hectorē terrorem Diomedi incussisse, cùm neque timor à viro forti sit alienus, vt aliàs ex Aristotele satis docuimus: non ita tamen, vt ideò in fuga sibi præsidium quærat. Nihil enim formidare, hominis est insani: ita verò formidare, vt planè animo concidas, id verò angusti est animi & ignaui. Proinde Diomedes iam se ad ipsi Hectori resistendum comparat, quod præsentissimi ac fortissimi animi fuit.

ἕκτωρ δ' ὦκ' ἀπέλεθρον) Plus extulit robur Diomedis, cùm fingit ex eius hastæ solo ictu Hectorem concidisse, quàm si eum vulneratum esse dixisset: & hoc ipsum magis est admirandum ipsius Hectoris respectu, quem & vasto & forti corpore fuisse ex Homero constat, & nihil tale de Diomede sit proditum. Sed tribui etiam potest ipsi parti, in qua percussus fuit Hector, quæ vel in fortissimis quibusque valde est periculosa, & lædi facilis. vt vt sit, remanet sua laus Diomedi de consternato Hectore. Quam ego furore poetico abreptus nunc primùm insubidè hoc Epigrammate decanto, ex ipsius Diomedis prosopopœia:

Eccui nam Danaûm cedit mea gloria laudi?
Quæue mea non est gloria laude minor?
Mortales alij vincunt, ego Numina vinco.
Vis me etiam Heroas vincere, Troia, tuos?
En mihi Priamides solo cadit Hector ab ictu.
Quæris cur nostra non perit ille manu?
Scilicet obstabat Iouis inuiolanda voluntas.
Pars ea me fortem prædicat, ista pium.
Sedisses tantùm, Saturni, neuter in Ida,
Græcia Pelidæ non eguisset ope.

ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες) Elatus hac victoria Diomedes insultat Hectori, in cuius salute opem diuinam agnoscit, nimirum Phœbi: in quo miror quòd Ioui illud non potius attribuerit, cùm etiam anteà disertè sit testatus Iouem hodierno die Græcis fauere. Intelligo igitur istud auxilium, Phœbi, intelligi de ipsa galea, quam Hectori Phœbus dederat. Cùm enim eius galeæ beneficio nihil ei Diomedis hasta nocuerit, galeam autem illam à Phœbo acceperit, meritò id ipsi Phœbo tribuitur. Et hæc interpretatio huic loco maximè conuenire mihi videtur, licèt ipsum Phœbum Hectori adesse in hoc Poeta aliquando videamus: quod si cui hîc etiam placeat, per me si volet amplectatur.

εἴπερ τις καὶ ἔμοιγε) Moderata est illa Diomedis iactantia, qua non ita se effert, vt proprio robore nitatur, aut ob præsentem successum insolescat, vt nihil aliud sibi imposterum deesse ad profligandum Hectorem existimet. Nam cùm eum diuina ope adiutum & communitum videat, ea quoque lege se eius victorem aliàs fore minitatur, si Deum aliquem etiam præsentem habuerit, quasi humanæ vires aduersus Deum planè sint imbecillæ. Vbi vides mutatum esse hunc Diomedē ab illo Diomede, qui fuit suprà lib. 5 qualem nos etiam præcedenti Epigrammate describebamus, nempe de læso Marte & Venere superbientem.

Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Τυδεΐδῃ ἐπὶ τόξα τιταίνετο ποιμένι λαῶν,
Στήλῃ κεκλιμένος ἀνδροκμήτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἴλου Δαρδανίδαο, παλαιοῦ δημογέροντος.
Ἤτοι ὁ μὲν θώρηκα Ἀγαστρόφου ἰφθίμοιο
Αἴνυτ' ἀπὸ στήθεσφι παναίολον, ἀσπίδα τ' ὤμων,
Καὶ κόρυθα βριαρήν· ὁ δὲ τόξου πῆχυν ἀνέλκε,
Καὶ βάλεν (οὐδ' ἄρα μιν ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρὸς)
Ταρσὸν δεξιτεροῖο ποδός· διὰ δ' ἀμπερὲς ἰὸς
Ἐν γαίῃ κατέπηκτο, ὁ δὲ μάλα ἡδὺ γελάσσας,
Ἐκ λόχου ἀμπήδησε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Βέβληαι, οὐδ' ἅλιον βέλος ἔκφυγεν· ὡς ὄφελόν τοι,
ἡ. φλίσυκ. Νείατον ἐς κενεῶνα βαλὼν, ἐκ θυμὸν *ἑλέσθαι·
Οὕτω κεν καὶ Τρῶες ἀνέπνευσαν κακότητος,
Οἵ τέ σε πεφρίκασι, λέονθ' ὡς μηκάδες αἶγες.
Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερὸς Διομήδης,

Sed Alexander Helenæ maritus pulchricomæ
In Tydidem arcus tendebat pastorem populorum,
Pilæ innixus propter virū defunctum facto super monumento,
Ili Dardanidæ, antiqui senioris:
Profectò ille quidem thoracem Agastrophi robusti
Auferebat à pectore varium, clypeúmque ab humeris,
Et galeam solidam: hic autem arcus cornu reduxit,
Et percussit (neque ipsius vana saggitta effugit manu)
Plantam dextri pedis, penitus autem sagitta
In terram defixa est: hic autem valdè suauiter ridens
Ex insidijs exilijt, & glorians verbum dixit:
Vulneratus nec in cassum telum effugit: vtinā ita tibi
Infimum in ventrem iaculatus vitam eripuissem.
Sic enim etiam Troiani respirassent à calamitate,
Qui te horrent, leonem veluti balantes capræ.
Hunc verò impauidus allocutus est fortis Diomedes.

Sagit-

Sagittarie damnose, coma splẽdide puellarũ obseruator:
Siquidem iam contra cum armis experiaris,
Non te iuuabit arcus & crebræ sagittæ. frustra.
Nunc.a.quũ me perstrinxeris in planta pedis, gloriaris
Nõ curo, ac si me mulier percussisset aut puer imprudẽs.
Obtusum enim telum viri imbellis, vilis.
Certè aliter à me, nam etsi paululum tantum tangat.
Acutum telum est, & exanimem statim reddit:
Illius autẽ vxoris quidẽ vtrinque laceratæ sunt genæ,
Pueri autem orbi: hic .a. sanguine terram rubefaciens
Marcescit: auésque circùm plures sunt quàm mulieres.
Sic dixit: hũc autẽ Vlysses hasta inclytus propè veniẽs
Stetit ante: ille verò à tergo sedens, iaculum velox
Ex pede traxit: dolor autem per corpus venit grauis.
In currum autem ascendit, & aurigæ præcipiebat
Naues ad concauas dirigere currum dolebat.n. corde.
Destitutus est.a.Vlyss. hasta inclytus, nec quis apud ipsũ
Argiuorum manebat, quoniã timor occupauerat omnes
Ingemiscens verò dixit ad suum magnum animum:
Hei mihi quid patior? ingens enim malum, si fugiam
Multitudinem metuens: illud verò peius, si capiar
Solus: cæteros autẽ Danaos in fugam vertit Saturnius.
Sed cur mihi hæc charus disputat animus?
Scio enim quòd ignaui quidem recedunt à pugna:
Qui verò strenuus est in prælio, hunc omnino opportet
Consistere firmiter, siue feriatur, siue feriat alium.

Τοξότα λωβητὴρ, κέρᾳ ἀγλαὲ, *παρθενοπῖπα· γ. παρθενοπῖπα
Εἰ μὲν δὴ ἀντίβιον σὺν τεύχεσι πειρηθείης,
Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃσι βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί·
Νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως.
Οὐκ ἀλέγω, ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι ἢ πάϊς ἄφρων.
Κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο,
Ἦτ' ἄλλως ὑπ' ἐμεῖο, καὶ εἴ κ' ὀλίγον περ ἐπαύρῃ,
Ὀξὺ βέλος πέλεται, καὶ ἀκήριον αἶψα τίθησι·
Τοῦ δὲ, γυναικὸς μέν τ' ἀμφίδρυφοί εἰσι παρειαὶ,
Παῖδες δ' ὀρφανικοί· ὁ δέ θ' αἵματι γαῖαν ἐρεύθων
Πύθεται, οἰωνοὶ δὲ *περὶ πλέες ἠὲ γυναῖκες. (θων γ. περιπλέες
Ὡς φάτο· τοῦ δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλ-
Ἔστη πρόσθ'· ὁ δ' ὄπισθε καθεζόμενος, βέλος *ὠκὺ γ. ὀξὺ
Ἐκ ποδὸς ἕλκ'· ὀδύνη δὲ διὰ χροὸς ἦλθ' ἀλεγεινή.
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· ἤχθετο γὰρ κῆρ·
Οἰώθη δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, οὐδέ τις αὐτῷ
Ἀργείων *παρέμεινεν, ἐπεὶ φόβος ἔλλαβε πάντας· γ. παρέμιμνεν
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
Ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω; μέγα μὲν κακὸν αἴκε φέβωμαι,
Πληθὺν ταρβήσας, τὸ δὲ ῥίγιον αἴκεν ἁλώω
Μοῦνος· τοὺς δ' ἄλλους Δαναοὺς ἐφόβησε Κρονίων.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Οἶδα γὰρ ὅ, ττι κακοὶ μὲν ἀποίχονται πολέμοιο·
Ὃς δέ κ' ἀριστεύῃσι μάχῃ ἔνι, τόνδε μάλα χρεὼ
Ἑστάμεναι κρατερῶς, ἤ τ' ἔβλητ', ἤ τ' ἔβαλ' ἄλλον.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἀλέξανδρος) Ex tam numeroso exercitu, qui Hectorem circumstabat, solum Paridem fratris casum vlciscentem facit: sed id tamen non aperto Marte, sed ex insidiis, id est loco occultò, vt mox docebimus. Præterea non hasta, quæ propriè in statiua pugna adhibetur: sed telo, quo adhuc infeliciter vtitur: non enim lethale vulnus Diomedi infliget.

ἐκ λόχου) Citãtur à Giphanio post Victorium, ni fallor, ex vetere Scholiaste ista, ὡς τὸν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τοξεύσαντα ἐκ λόχου ἀναπηδῆσαί φησι. Quasi ἐκ λόχου nihil sit aliud, quàm ex occulto. Porrò obseruandum est, iactantiam quandam muliebrem effœminato isti iaculatori à Poeta eleganter tribui. Primùm illud ἡδὺ γελάσσας planè potiùs de muliercula dictum videtur, quàm de viro quodam strenuo ac magnanimo: deinde quòd de hoc vulnere gloriatur, planè ἀνάνδρως facit, cùm illud non apertè & oppositus hosti, sed ex loco occulto, quod est ignaui proprium, inflixerit. Sic apud Terentium Gnatho Thrasioni: *Fundam tibi nunc nimis vellem dari, Vt tu illos procul hinc ex occulto cæderes, facerent fugam.* Vide Victor. lib. 26. Var. lect. cap. 20.

οἵ τέ σε πεφρίκασι) Egregia est ea laus, quæ ab ipso etiam hoste proficiscitur, qualis nunc Diomedi contingit, qui à Paride dicitur ipsis Troianis adeò esse formidabilis, vt capris esse solet leo. vbi capris Troianos, leoni Diomedem assimilat: huius virtutem, illorum terrorem ac pauorem significans.

τὸν δ' οὐ ταρβήσας) Vide præsentiam animi Diomedis, qui ne læsus quidem perterreatur: quod ideò factum existimo, quia hoc sibi dedecus nollet inuri, vt ab imbelli viro timorẽ sibi incussum quispiã arbitraretur. Ea siquidem est mediocritas in timendo adhibẽda. Nam siquis virum fortem timuerit, vituperandus non est, vt anteà vidimus in ipso Diomede, qui Hectorem aduẽtantem reformidabat: siquis verò imbellem quempiam terrori sibi esse patiatur, omnino ignominia afficiendus videtur. Hoc ergo iam præcauet Diomedes, & non solùm ad hoc vulnus non consternatur: sed Paridem conuiciis excipit eum deludendo, ac ipsam etiam vulneris grauitatem eleuando, nequid haberet quod ex ea re gloriaretur ac superbiret. In quo se prudentissimè gessit: posteà verò paulò ἀλαζονικώτερον, cùm suam ipsius fortitudinem ac robur prædicat, neque tamen omnino sine causa, quandoquidem ita quoque poterat illa Paridis inanis iactantia retundi.

τοξότα λωβητήρ) Ista, vt docet Eustathius, vel coniunctim à quibusdam, vel separatim olim legebantur. Qui coniunctim legebant, aiebant non dari vituperio nomen τοξότου simpliciter. Nam & Apollo talis, talis Diana, heroésq; fortissimi Hercules, Idas, Eurytus, Philoctetes, Teucer, Meriones. Vnde notam ὑφὲν his vocabulis subscribebant, vt dicatur Alexandro eum malum esse & irritũ, id est, ἀχρειοῦντα τὴν τοξικήν. Qui diuisim legebant, dicebant generosum non esse iaculandi officium in bello. Vnde periti quidem iaculandi erant viri fortes, sed potiùs statiuam pugnam pugnabant, ac ipse Vlysses in tota Iliade semel tantùm in Nyctegregia arcu vtitur. Mihi tamen prior sententia magis arridet, sed neque omnino displicet altera.

κέρᾳ ἀγλαέ) Hæc verba quoque duplicem sortita sunt interpretationem. Nam quidam de arcus cornibus intelligebant, quæ anteà πηχεῖς dicta sunt. Alij de coma non simpliciter (cùm ea per se non sit ex Poetæ sententia vituperabilis: nam & Græci καρηκομόωντες & Apollo ἀερσικόμης, & mulierum τὸ εὔκομον, laudatur) sed quæ ad fraudem & decipulas virginum est comparata. nam illud παρθενοπῖπα coniunctim legunt, dicúntque τὸ κέρας esse capillorum plicaturam, qualis Atheniensibus erat κρωβύλος, vt est apud Thucyd. lib. 1. Iuuenalis Satyr. 13.------*& madido torquentem cornua cirro.* Quæ nos copiosiùs aliàs excutiemus. Cæterùm hîc rectè exprimit effœminatum Paridis animum, vt qui in decipulis virginibus struendis tantùm occupetur, vbi tacitè factum Helenæ illi exprobrat.

νῦν δέ μ' ἐπιγράψας) Dextrè. vt diximus, Diomedes vulnus suum oratione minuit, vt iactantia illa Alexandri minueretur: cùm enim telum pedem eius penitus cõfixisset, vt etiam pòst in terram desigeretur, quî poterat leuiter perstrictus esse & quasi delibatus?

ἦτ' ἄλλως ὑπ' ἐμεῖο) Dixit obtusum esse telum Paridis, quod ab imbelli & nullius pretij homine emissum esset. In eo enim vis teli maximè constat, vt ab homine forti & valido emittatur. Nunc verò contra se ipsum hac in parte dissentaneè ipsi comparat, robúrque suũ iactat ab effectis: quæ tanta sunt, vt non solùm emissa à se tela leuiter homines non perstringant, ceu illud quod nunc est eiaculatus in se Paris, vt etiam si tantùm hominem delibent, tamen eũ penitus confodiant & interimant, quod longo orationis anfractu περιφράζων exaggerat. Quamuis autem hæc tam animosè à Diomede sint dicta, tamen cogitur præ dolore vulneris, quod ipse tantopere eleuabat, è prælio discedere, vbi Vlyssem solum relinquere coactus est.

τοῦ δ' ὀδυσεύς.) Attendenda est hæc opera, quam socio Diomedi Vlysses præstat: neque enim statim in ipsum iaculatorem Paridẽ vlciscendi Diomedis gratia irruit, sed prius sagittam qua trãsfixus erat, illius pedi eruit. Quod nescio an semper tutum sit in re simili præstare: siquidem circa socium occupato potuit aut telum emitti, aut ab aliquo hostium in eum impetus fieri. Sed Homerus etiam cum periculo vitæ auxiliantem socio mauult Vlyssem fingere, quàm eum deserentem. Neq; id malè, siquidem si Paridem es-

ſet perſequutus, videbatur quidem Diomedis caſum vindicaturus, ſed curam illius tamen abieciſſet, atqui oportuit prius eum ab illo teli nexu liberari, quod officium propius Diomedis commodum attingit.

ὀχθήσας δ' ἄρ εἶπε) Illud ὀχθήσας ad primam ſequentis orationis partem eſt referendum. Nam in ſecunda animos reſumpſit, vnde non propriè ὀχθεῖν illic diceretur.

ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω) Affectum illum viris etiam fortiſſimis communem Vlyſſi nunc tribuit, nempe timorem in tantis anguſtiis, quibus premebatur. Cogita enim ſolum hominem à tot hoſtium millibus opprimi, quid ei quæſo animi reliquum eſſe poteſt? credas eum nullo terrore perculſum iri; Talis ergo eſt Vlyſſes impreſentiarum. Cùm autem timor in periculis fugam eorum maximè ſuadeat, deliberat an in illa vitæ præſidium ſibi ſit quærendum, quia nulla ſpes aliunde ſibi affulgeat. Deliberat, inquam, nõ quòd eã amplecti velit, ſed quia ex altera parte metuebat ne ſolus in hoſtium manus incideret. Nam iam ab ipſo initio dicit, id ſe pro ingẽti malo æſtimare, ſi ſe in fugam dederit, tantùm abeſt vt ei ſe velit committere. Dubitanter tamen id videbatur proponere, ideò paulò pòſt quaſi ſibi ipſi indignatur, quòd hæc animo ſuo ambiguè diſcutiat. Tandem ſtatuit egregia γνώμῃ ſatius eſſe ſubſiſtere, quàm fuga ſalutem petere.

μέγα μὲν κακὸν) Magnum appellat malum dedecus, quod fugientes in bello conſequitur: vt contrà decus, gloria & honeſta exiſtimatio magnum bonum appellari poſſit.

Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον ἀσπιστάων·
Ἔλσαν δ' ἐν μέσσοισι μετὰ σφίσι πῆμα τιθέντες.
Ὡς δ' ὅτε κάπριον ἀμφὶ κύνες θαλεροί τ' αἰζηοὶ
Σεύωνται, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
Θήγων λευκὸν ὀδόντα μετὰ γναμπτῇσι γένυσσιν,
Ἀμφὶ δέ τ' ἀΐσσονται, ὑπαὶ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται, οἳ δὲ μένουσιν ἄφαρ δεινόν περ ἐόντα·
Ὥς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα Διῒ φίλον ἐσσεύοντο
Τρῶες· ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀμύμονα Δηϊοπίτην
Οὔτασεν ὦμον ὕπερθεν, ἐπάλμενος ὀξέϊ δουρί.
Αὐτὰρ ἔπειτα Θόωνα καὶ Ἔννομον ἐξενάριξε,
Χερσιδάμαντα δ' ἔπειτα καθ' ἵππων ἀΐξαντα,
Δουρὶ κατὰ πρότμησιν ὑπ' ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης
Νύξεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν, ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Τοὺς μὲν ἔασ'· ὁ δ' ἄρ' Ἱππασίδην Χάροπ' οὔτασε δου-
Αὐτοκασίγνητον εὐηγενέος Σώκοιο. (ρὶ,
Τῷ δ' ἐπαλεξήσων Σῶκος κίεν, ἰσόθεος φώς.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ὦ Ὀδυσεῦ πολύαινε, δόλων ἆτ' ἠδὲ πόνοιο,
Σήμερον ἢ δοιοῖσιν ἐπεύξεαι Ἱππασίδῃσι,
Τοιώδ' ἄνδρε κατακτείνας, καὶ τεύχε' ἀπούρας,
γρ. ὀλέσσεις Ἤκεν ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν *ὀλέσσης,
γρ. πάντοσ' ἐΐσην Ὣς εἰπὼν, οὔτησε κατ' ἀσπίδα *πάντοσε ἴσην·
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο·
Πάντα δ' ἀπὸ πλευρῶν χρόα ἔργαθεν, οὐδέ τ' ἔασε
Παλλὰς Ἀθηναίη μιχθήμεναι ἔγκασι φωτός.
Γνῶ δ' Ὀδυσεὺς ὅ οἱ οὔ τι βέλος κατακαίριον ἦλθεν·
Ἂψ δ' ἀναχωρήσας Σῶκον πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἆ δεῖλ', ἦ μάλα δή σε κιχάνεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ἤτοι μὲν ῥ' ἐμὲ ἔπαυσας ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι,
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐνθάδε φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἤματι τῷδ' ἔσεσθαι· ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ δαμέντα,
Εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ἦ καὶ ὁ μὲν φύγαδ' αὖτις ὑποστρέψας ἐβεβήκει,
Τῷ δὲ μεταστρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασε.
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ Σῶχ' Ἱππάσου υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Φθῆ σε τέλος θανάτοιο κιχήμενον, οὐδ' ὑπάλυξας.
Ἆ δεῖλ', οὐ μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι περ, ἀλλ' οἰωνοὶ
γρ. ὠμησταὶ *Ὠμησταὶ ἐρύουσι, περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες·
Αὐτὰρ ἐπεί κε θάνω κτεριοῦσί με δῖοι Ἀχαιοί.
Ὣς εἰπὼν, Σώκοιο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγχος
Ἔξω τε χροὸς εἷλκε, καὶ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης·

Dum is hæc verſabat in mente & in animo,
Interim Troianorum cohortes ſuperuenerũt ſcutatorũ:
Concluſerunt. a. in medio ſui, intra ſe malũ collocantes
Veluti. a. quando circa aprũ canes florentéſque iuuenes
Ruunt: hic autem prodit profunda ex ſylua,
Acuens album dentem in curuis mandibulis,
Circa. a. impetum faciunt, ſub maxillis. v. ſtridor dẽtiũ
Fit: hi. a. expectant tamen, horrendum licet exiſtentẽ:
Sic ſanè tum circa Vlyſſem Ioui dilectum ſæuiebant
Troiani: hic verò primum quidẽ inculpatum Deiopiten
Vulnerauit ſuper humerum inſiliens acuta haſta.
Sed deinde Thoonem & Ennomum interfecit:
Cherſidamantem verò deinde ab equis deſilientem,
Haſta ad vmbilicum ſub clypeo rotundo, (ma manu,
Percuſſit: hic. a. in pulueribus lapſus prehendit terrã pal
Hos quidẽ reliquit. is. v. Hippaſidẽ Charopẽ læſit haſta,
Germanum fratrem nobilis Soci.
Huic autẽ auxiliaturus Socus veniebat deo ſimilis vir:
Stetit. a. valdè propè profectus, & ipſũ verbo allocut' eſt
O Vlyſſes, clariſſ. fraudum inſatiabilis & laboris.
Hodie aut de duobus gloriaberis Hippaſi filÿs,
Tales viros occidiſſe & arma abſtuliſſe.
Aut meo ab haſtili verberatus, vitam perdes.
Sic locutus vulnerauit eum ad ſcutum vndiq. æquale
Per ſcutum quidem tranſiuit ſplẽdidum valida haſta,
Et per thoracem ingenioſè factum tranſacta eſt:
Omnem autem à lateribus cutẽ abſtulit, neq. permiſit.
Pallas Minerua miſceri viſceribus viri.,
Cognouit. a. Vlyſſes quòd ei nõ telum lethiferũ veniſſet:
Retróque cedens Socum verbo allocutus eſt:
Ah miſerum ſanè valde iã te apprehendit grauis mors.
Certè quidem mihi vetaſti contra Troianos pugnare,
Tibi verò ego hîc aſſero cædem & mortem nigram
Die hoc fore: meáque ſub haſta domitum, (habenti.
Gloriam mihi daturũ, animã. a. Plutoni inclytos equos
Dixit, & hic quidem in fugam retro cõuerſus abierat:
Huic autem conuerſo in tergo haſtile fixit
Humeros, inter pérque pectora traiecit:
Inſonuit autem lapſus: hic verò inſultauit diuus Vlyſſes
O Soce, Hippaſi fili rei militaris periti equitis,
Priorem te finis mortis aſſecutus eſt, neque effugiſti.
Ah miſer, non quidem tibi pater & honoranda mater
Oculos claudent mortuo, ſed aues
Crudiuoræ euellent, alas denſas circumdantes.
Sed vbi ego mortuus fuero, funerabũt me diuini Achiui
Sic fatus, Soci rei militaris periti validam hactam
E corpore traxit, & Scuto vmbonem habente:

San-

Sāguis.a.ei extracta hasta exiliebat:affligebat.a.aīm.
Troiani.a.magnanimi postquā viderūt sāguinē Vlyssis.
Cohortantes sese per multitudinem in ipsū oēs ruerūt.
Sed hic retrocedebat,inclamabātque socios.
Ter quidē deinde clamauit quātū caput capiebat viri,
Terque audiuit clamantem bellicosus Menelaus:
Confestim autem Aiacem allocutus est propè existētē:
Aiax nobilis,Telamonie princeps populorum,
Circum me Vlyssis patientis venit clamor,
Et similis,ac si ipsi vim afferrent soli existenti
Troiani intercludentes in forti pugna.
Quare eamus per turbam:iuuare enim melius.
Timeo ne quid patiatur inter Troianos solus relictus,
Strenuus existens:magnum .a.desiderium Danais fiat

Αἷμα δέ οἱ ἀνασχόντος ἀνέσσυτο,κῆδε δ' ἐ θυμόν.
Τρῶες δ' ἐ μεγάθυμοι ἐπεὶ ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος,
Κεκλόμενοι καθ' ὅμιλον ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο,αὖε δ' ἑταίρους·
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἤϋσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε φωτὸς,
Τρὶς δ' ἄϊεν ἰάχοντος ἀρηΐφιλος Μενέλαος·
Αἶψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Αἶαν Διογενὲς Τελαμώνιε,κοίρανε λαῶν,
Ἀμφί μ' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος* ἵκετ' ἀϋτὴ, γ. ἵκετο φωνὴ
Τῷ ἰκέλη ὡς εἴ ἑ βιῴατο μοῦνον ἐόντα
Τρῶες ἀποτμήξαντες ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ.
Ἀλλ' ἴομεν καθ' ὅμιλον·ἀλεξέμεναι γὰρ ἄμεινον.
Δείδω μή τι* πάθῃσιν ἐνὶ Τρώεσσι μονωθεὶς, γ. πάθησι μὲ
Ἐσθλὸς ἐὼν,μεγάλη δ' ἐ ποθὴ Δαναοῖσι γένηται·

COMMENTARIVS.

πῆμα πεθέντες) Ambiguè dictum ait Eustathius:vel vt intelligas Troianos Vlyssi malum inferre:vel,quod ipse magis probat,vt ipse Vlysses malum fuerit Troianis inclusus,quia multi eorum ab eo cæduntur. Sed præstat ipsius verba audire: τὸ δὲ μετὰ σφίσι πῆμα πεθέντες ἀμφίβολον ἔχει ἔννοιαν. δηλοῖ γὰρ,ἢ ὅτι ἔλσαν ἐν σφίσι τὸν Ὀδυσσέα πῆμα πεθέντες αὐτῷ,ἢ ὅτι ἔλσαν αὐτὸν πῆμα πεθέντες σφίσιν αὐτοῖς. καὶ ἔστι σεμνὸς ὁ λόγος οὗτος καὶ ὑψηλός. ὡς κρεῖττον ὂν τοῖς Τρωσὶν ἀφεῖναι αὐτὸν ἀκωλύτως εἰς διέκδυσιν,ἢ περὶ κύκλῳ περιλαβεῖν καὶ κακὸν ἑαυτοῖς ἐπίσπαστον φυλάξαι ἄφυκτον.πολλοὺς γὰρ ἀνεῖλε τῶν κυκλωσάντων.

ὡς δ' ὅτε κάπριον) Adeò couueniens est his rebus ista comparatio,vt nunquā ab ea recedat:sed hîc paulò est luculentior quā anteà.

θήγων λευκὸν ὀδόντα) Ælianus de Animal.lib.5.cap.45. τὸν συῶν τὸν ἄγριον, inquit, φασὶ μὴ πρότερον ἐπί τινα φέρεσθαι, πρὶν ἢ τοὺς χαυλιόδοντας ὑποθῆξαι,μαρτυρεῖ δὲ ἄρα καὶ ὅμηρος τοῦτο,λέγων θήξας (apud Hom.legitur θήγων) λευκὸν ὀδόντα,&c. id est: Aprum priusquam in aliquem inuadit,dentes exacuere ferunt: cui rei testimonio est Homerus, cùm ait album acuens dentem.Acuit porrò dentes ad lapides læues & politos, vt ipse Ælianus dicit lib.6.cap.1.in hæc verba: δέονται μὲν ἄνθρωποι λόγου τοῦ προτρέποντος καὶ ἀναπείσοντος ἀγαθοὶ εἶναι,καὶ τῶν μὲν δεινίαν διαζόντος, τὸ δὲ θάρσος παρασκευάσοντος, ἀθληταὶ μὲν εἰς τὰ στάδια,στρατιῶται δὲ εἰς τὰ ὅπλα,τὰ δὲ ζῷα οὐ δέονται τῆς ἔξωθεν ἐπιρρώσεως.ἑαυτοῖς δὲ παρορμῶσι τὴν ἀλκὴν,καὶ ἑαυτὰ ἀνιστᾶσι καὶ ἐγείρει. Ὁ γοῦν σῦς μέλλων εἰς μάχην ἰέναι, πρὸς ταῖς λείαις πέτραις τοὺς ὀδόντας ὑποθήγει,τοῦτο τοι καὶ ὅμηρος τῷ ζῴῳ μαρτυρῶν δῆλός ἐστι. id est: Homines vt boni ac fortes sint hortatione egent, & oratione suasionis plena, quæ & metum tollat & addat animos. Athletæ quidem ad stadia hortandi sunt, milites ad arma. Robore non item extrinsecus assumpto bestiæ egent: at ex sese potius vires incitant ac se confirmant. Aper quidem pugnaturus,ad lapides læues ac politos dentes exacuit,quod Homerus etiam testatur.Hunc autem locum intelligit.At Plinius lib.18.cap.1.in arbore etiam ab apris dentes acui scribit.Arbore, inquit,exacuunt limántque cornua Elephanti ex saxo Rhinocerotes,& vtroque apri dentium sicas.

ὁ δὲ πρῶτον) Cùm tot milites Troiani Vlyssis manu concidant,rectè se habebat anteà illa explicatio vocabuli πῆμα,vt ad Vlyssem nimirum actiuè referretur, quod & ab Eustathio nostro comprobatum vidimus. Sex igitur Heroas interficit,tandem verò ipse vulneratus à prælio recedet.

τῷ δ' ἐπαλεξήσων) Studiosè ac diligenter hoc obseruat Homerus,vt in præliis frater fratri opituletur,quasi doceat huiusmodi exemplis quid aliis in re simili sit faciendum. Sic anteà Paris,quanquam alioqui ignauus miles,Hectori auxilium tulit.Sic infrà lib. 16.Glaucus Sarpedonem vlciscitur.Sed omnium ea in parte coniunctissimi sunt Aiaces,vt videbimus lib.13.

ὦ Ὀδυσσεῦ πολύαινε) Hic versus duplicem sensum recipit ex duplici τοῦ πολύαινε, & δόλων ἆτος significatione. Vel enim ad vituperium vel ad laudem Vlyssis dicta esse videntur.Sed nos hæc alibi examinabimus.Intereà obseruet lector hunc morem,qui frequenter occurrit inter se colloquendi,antequam pugnam hostes committant. Quod tamen non fit,nisi vbi aliquid insigne perpetrabitur:vt hoc loco vulnus Vlyssis & ipsius Soci,quem egregium Heroa fuisse oportuit.

παλλὰς ἀθηναίη) Anteà Phœbus dicebatur Hectorem seruasse:sic enim Diomedes νῦν αὖτ' ἐσ' ἐρύσατο φοῖβος ἀπόλλων:nunc verò Minerua in casu simili Vlyssem protegit, dum auertit Soci telum ab intimis eius visceribus. Et hæc est,de qua aliàs diximus,Homerica τερατολογία in rebus quæ aliquid stupendi habent, quasi id Deorum auxilio non hominum dexteritati tribuat,nec minus fortunæ ac casui temerario.Hæc nimirum doctrina latet in his exemplis,quod cùm vulgus parum attendat,non dubito quin hoc meum opus calumnietur quasi impium:sed illi per me silento,aut ineptire desinunto,donec illud integrum perlegerint.

ἤ τοι μὲν ἐ' ἐμ' ἔπαυσας)Hoc intelligit Vlysses de vulnere quod à Soco accepit,vt anteà vidimus,vnde cogetur excedere prælio Cætera quæ sequuntur,à nobis aliàs sunt explicata,nempe quòd Vlyssi dicit daturum sibi Socum gloriam,Plutoni verò animam.Nota tamen Homerum animæ immortalitatem credidisse.

τῷ δὲ μετατρεφθέντι) Indecorum fuit hoc vulnus à tergo inflixum non ipsius quidem Vlyssis respectu,sed Soci,vt ex Tyrtæi authoritate docuimus sup.lib.5.pag.96.ex qua ista huc pertinent:

αἰσχρὸν δ' ἐστὶ νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσιν νῶτον ὄπισθ' αἰχμῇ δουρὸς ἐληλαμένος.

ἆ δείλ') Hæc ab Vlysse non dicuntur commiserationis causa, sed potius Soco proterue insultat,quod indicauit etiam Homerus, cùm dicit ὁ δ' ἐπευξάμενος δῖος Ὀδυσσεύς. Obiicit Soco igitur infelicitatem, quòd morienti illi parentes oculos non claudent, ac sepulchro destituetur .At contrà vt rem grauiorem hosti faciat (nam vt hostium infortunio lætamur, sic eorum felicitatem iniquo ferimus animo,cùm nobis ea præcipuè sit denegata) se hac in parte eo feliciorem futurum obiicit.Quod autem pertinet ad illum ritum oculos claudendi vel suggillandi,vt loquitur Marcellus, aliàs memini nos scripsisse. Hîc tantùm illud repetendum, quod ex Plutarcho refert Gyrald.in lib. de Varro sepeliendi ritu,eos vulgò infelices vocari, quorum oculos propter absentiam non potuerunt parentes obtegere. Deinde hunc eundem morem Romanis fuisse vsitatum: quem tamen longè ante ipsos aliæ gentes habuerunt De sepultura aliàs quoque à nobis copiosè dictum est.

ἐπεὶ ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος) καλῶς εἶπεν,inquit Eustathius in hunc locum, φασὶ Λυκοῦργον νομοθετῆσαι λακεδαιμονίοις, ἐσθῆτα φοινικῆν ἐν πολέμῳ φορεῖν, ὡς ἄν εἰ τρωθείη τις λανθάνῃ διὰ τὸ τῆς τοιαύτης χλαμύδος ὁμόχρουν πρὸς αἵματος ἐρυθρότητα. Quod tamen Plutarchus inter Rhetras Lycurgi non commemorat.

τῷ ἰκέλη)Nescio an ex hoc loco videatur constare varias fuisse in bello clamandi rationes, ex quibus intelligeretur, quid singulæ significarent.Et sanè adducor vt ita credam.Nam id manifestè indicat hoc loco Menelaus,cùm dicit vocem Vlyssis, qua nūc inclamat,ei esse similem, qui si ab hostibus concluderetur. Fortasse illud fuit,cùm ter clamarent: quod ex superioribus videor posse colligere,vbi τρὶς μὲν ἔπειτ' ἤϋσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε φωτός.Porrò hinc etiam constat quàm fuerit bellicosus,hoc est βοὴν ἀγαθὸς Vlysses.

Sic fat⁹. hic quidē præibat,ille.v.vnà sequebatur diuin⁹.
Inuenerūt deinde Vlyssē Iouis charū.circū.v.ipsū (vir,
Troiani sequebantur sicut funesti thoes in montibus
Circa ceruū cornutū vulneratum,quem vulnerauit vir

Ὣς εἰπὼν,ὁ μὲν ἦρχ',ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διῒ φίλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτὸν
Τρῶες ἕπονθ',ὡσεί τε δαφοινοὶ θῶες ὄρεσφιν
Ἀμφ' ἔλαφον κεραὸν βεβλημένον,ὅν τ' ἔβαλ' ἀνὴρ

Ἰὸς ἀπὸ νευρῆς. τὸν μέν τ' ἤλυξε πόδεσσι
Φεύγων, ὄφρ' αἷμα λιαρὸν καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε δαμάσσεται ὠκὺς ὀϊστός,
Ὠμοφάγοι μιν θῶες ἐν οὔρεσι δαρδάπτουσιν,
γρ. λιν Ἐν νέμεϊ σκιερῷ· ἐπί τε* λῖν ἤγαγε δαίμων
Σίντην· θῶες μέν τε διέτρεσαν, αὐτὰρ ὁ δάπτει·
γρ. ποικιλόμητιν Ὥς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα* ποικιλομήτην
Τρῶες ἕπον πολλοί τε καὶ ἄλκιμοι· αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ἀΐσσων ᾧ ἔγχει ἀμύνετο νηλεὲς ἦμαρ.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον·
Στῆ δὲ παρέξ. Τρῶες δὲ διέτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος.
Ἤτοι τὸν Μενέλαος ἀρήϊος ἔξαγ' ὁμίλου
Χειρὸς ἔχων, εἵως θεράπων σχεδὸν ἤλασεν ἵππους·
Αἴας δὲ Τρώεσσιν ἐπάλμενος εἷλε Δόρυκλον
Πριαμίδην, νόθον υἱόν· ἔπειτα δὲ Πάνδοκον οὖτα·
Οὖτα δὲ Λύσανδρον, καὶ Πύρασον, ἠδὲ Πυλάρτην.
Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ,
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ'* ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βάλλει·
γρ. ἀφύσγετον Ὡς ἔφεπε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας,
Δαΐζων ἵππους τε καὶ ἀνέρας· οὐδέ πω Ἕκτωρ
Πεύθετ', ἐπεί ῥα μάχης ἐπ' ἀριστερὰ μάρνατο πάσης
Ὄχθας πὰρ ποταμοῖο Σκαμάνδρου, τῇ ῥα μάλιστα
Ἀνδρῶν πῖπτε κάρηνα, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει,
Νέστορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀρήϊον Ἰδομενῆα.
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὁμίλει μέρμερα ῥέζων
Ἔγχεΐ θ' ἱπποσύνῃ τε, νέων δ' ἀλάπαζε φάλαγγας.
Οὐδ' ἄν πω χάζοντο κελεύθου δῖοι Ἀχαιοί,
Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο
Παῦσεν ἀριστεύοντα Μαχάονα ποιμένα λαῶν,
Ἰῷ τριγλώχινι βαλὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον.
Τῷ ῥα περίδεισαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Μήπως μιν πολέμοιο μετακλινθέντος ἕλοιεν.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενεὺς προσεφώνεε Νέστορα δῖον,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ἄγει, σῶν ὀχέων ἐπιβήσεο· πὰρ δὲ Μαχάων
Βαινέτω· ἐς νῆας δὲ τάχιστ' ἔχε μώνυχας ἵππους·
Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων,
Ἰούς τ' ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν.
Ὡς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Αὐτίκα δ' ὧν ὀχέων ἐπεβήσετο· πὰρ δὲ Μαχάων
Βαῖν' Ἀσκληπιοῦ υἱὸς ἀμύμονος ἰητῆρος·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην
Νῆας ἔπι γλαφυράς· τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο θυμῷ.

Sagitta à neruo: hunc quidem euasit pedibus
Fugiens, quandiu sanguis tepidus & genua moueantur:
Sed postquam hunc domuerit velox sagitta,
Crudiuori ipsum thoes in montibus dilaniant
In nemore vmbroso: leonem .a. superinduxit fortuna
Nociuum, lupi quidem territi diffugiunt, sed hic vorat:
Sic tunc circa Vlyssem prudentem, versutum,
Troiani sequebantur multique & fortes: sed hic heros
Ruens sua hasta arcebat durum diem:
Aiax verò propè accessit ferens scutum velut turrim:
Stetitq; cominus: Troiani autẽ diffugerunt aliorsũ alius
Hunc quidem Menelaus bellicosus multitudine
Manu tenens donec famulus prope egit equos:
Aiax autem Troianis insiliens interfecit Doryclũ (uit,
Priamidem, spuriũ filiũ, deinde quoq; Pandocũ vulnera
Vulnerauitque Lysandrum & Pyrasum & Pylartem.
Veluti .a. quando innundans fluuius in campũ descẽdit
Torrens de montibus, auctus Iouis imbre:
Multas verò quercus aridas multásque piceas
Secum fert, multásque sordes in mare voluit:
Sic insequebatur pulsans campum illustris Aiax
Cædens equósque & viros. neque dum Hector
Audierat, nam pugnæ in sinistra parte pugnabat totius,
Ripas iuxta fluuij Scamandri, quâ sanè maximè
Virorum cadebant capita. pugna .a. ingens excitata erat
Nestoráque circa magnum & bellicosum Idomeneum:
Hector quidem inter hos versabatur ardua patrans,
Hastáque equitandiq; peritia iuuenũ destruebat phalã-
Neque dum cessissent via diuini Achiui, (ges
Nisi Alexander Helenæ maritus benè comptæ,
Cõpescuisset strenuè pugnantẽ Machaonẽ pastorẽ popu
Sagitta trisulca iaculatus in dextrũ humerũ. (lorum,
Huic certè timuerunt vires spirantes Achiui,
Ne quo modo ipsum pugna inclinata interficerent.
Statim autẽ Idomeneus allocutus est Nestora diuinum
O Nestor Nelide, magna gloria Achiuorum,
Agè, tuos currus ascende, iuxtáque Machaon (equos.
Ascendat: versus naues .a. celerrimè dirige vnungulos
Medicus .n. vir multis anteponendus alijs (genda.
Ad sagittásque excindendas et lenia pharmaca insper-
Sic dixit neq; immorigerus fuit Gereni⁹ eques Nestor,
Statim autem suos currus ascendit: iuxtáque Machaon
Ascendit Aesculapij filius eximij medici.
Flagellabat autẽ equos: hi verò nõ inuiti volabant (re-)
Naues versus cõcauas: eò .n. gratũ erat animo (peruenì-

COMMENTARIVS.

ὡσεί τε δαφοινοὶ θῶες) Hac comparatione vtitur Homerus, vt exprimat auxilium, quod Aiax Vlyssi à Troianis iam circumsepto & penè obruto præstitit: προτάσεις autem & ἀποδόσεις ita conueniunt. Primùm thoes (de quo animali copiosè dicemus in Lexico) ad Troianos referuntur: Ceruus vulneratus, &c. ad Vlyssem, Leo superueniens ad Aiacem. Sed in hoc magna est dissimilitudo: nam leo quidem ceruum illum vulneratum dilaniat, Aiax verò potiùs hunc Vlyssem seruat & eripit periculo. Sed præstat in hunc locum Eustathij nostri verba audire, quæ illum maximè illustrabunt. Describemus autem in eorum gratiam, quibus integrum illius volumen fuerit denegatum, cæteri quibus erit præ manibus, fidelitatem meam testabuntur, ὅρα δὲ, inquit, τὴν παραβολὴν μὴ μόνον οὐ δι' ὅλου ἡρμοσμένην τῷ πράγματι, οὐ χάριν παρελήφθη, ἀλλὰ καὶ πάντη ἐναντιουμένην ἐν μέρει· τουτέστι κατὰ τὸ ἀκροτελεύτιον αὐτῆς τὸ, αὐτὰρ ὁ δάπτει· τὰ μὲν γὰρ λοιπὰ καλῶς ἔχει. ἔλαφος μὲν γάρ ἐστι, ὁ βληθεὶς Ὀδυσσεύς. θῶες δὲ περὶ αὐτὸν, οἱ Τρῶες. λέων δὲ ὁ Αἴας οὗ ἐλθόντος, οἱ θῶες φεύγουσι καὶ σώζεται Ὀδυσσεύς, οὐ μὴν ὑπὸ τοῦ λέοντος, δάπτεται, οὐκοῦν διὰ τὸ τῆς ἱστορίας ἐντελὲς ἐνταῦθα πρὸς αἱ ἀπλήρωσιν συνῆψε παραβολικῆς ἐννοίας κεῖται περιττῶς τὸ, αὐτὰρ ὁ δάπτει. ἐπεὶ οὐ πᾶσα παραβολὴ ὅλη δι' ὅλου κολλᾶται τῷ πράγματι, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καί τινα ἔχοι ἀνόμοια ἂν ἀμελητέον ἐπιλεγομένους μόνα τὰ ὅμοια. ὡς καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν αὐτὰρ ὁ δάπτει, οὐ προσλογιστέον τῷ πράγματι, μόνον δὲ συμβιβαστέον τὸ ὡς θῶας ἀπελαύνει λέων ἐπιφανεὶς οὕτω τοὺς Τρῶας Αἴας. Ibidem etiam paulò pòst soluit illud, quod obiici poterat, videri Poetam nescio quid timiditatis Vlyssi tribuere, cùm eum ceruo comparat (quod animal scimus esse timidissimum) δῆλον δὲ, inquit, ὡς οὐ διὰ δειλίαν ἐλάφῳ εἰκάζεται Ὀδυσσεὺς ὥς που Ἀλέξανδρος ἀλλὰ διὰ πάθους ὁμοιότητα, καθ' ἣν περὶ βραχίων ὁ αὐτὸς καὶ κάπρῳ εἰκάσθη ὃν κυκλοῦσι κυνές τε καὶ θαλεροὶ αἰζηοὶ, ὅτι οὔπω τρωθεὶς κατεπονεῖτο τῇ ῥύσει τοῦ αἵματος.

τὸν μέν τ' ἤλυξε) Hunc locum eleganter est imitatus Oppianus lib. 2. ἁλιευτικῶν his verbis:

οὐδὲ καὶ ἐν ξυλόχοισιν ἔχει φάτις ἀγρευτήρων · θῶας ὑπερφιάλους ἐλάφοι περιπιτνύσασθαι

ἀγρευθεῖς. οἱ μὲν γὰρ ἐπαΐγδην γενύεσσι
σάρκας ἀναρπάζουσι. καὶ ἀφ' πχύτοιο φόνοιο
θερμὸν ὕδωρ λάπτουσιν. ὁ δ' αἰ μάσσων ὀδύνῃσι
βεβρυχὼς ὀλοῇσι περίπλεως ὠτειλῇσιν
ἄλλοτ' ἐπ' ἀλλοίων ὀρέων διαπάλλεται ἄκρας
οἱ δέ μιν οὐ λείπουσιν ἀεὶ δ' οἱ ἐγγὺς ἕπονται
ὠμησταὶ ζωὸν δὲ διαρταμέοντες ὀδοῦσιν
ῥινὸν ἀποξύουσι πάρος θανάτοιο κυρῆσαι, &c.

θῶες μέν τε διέτρεσαν) Inimicitias naturales gerũt inter se thoes & leones, vt scribit Aristoteles de Histor. animal. lib. 9. ca. 1. πολέμιοι δ', inquit, καὶ ὁ λέων καὶ ὁ θὼς ἀλλήλοις. ὠμοφάγοι γὰρ ὄντες ἀπὸ τῶν αὐτῶν ζῶσι. Vbi Gaza vertit τὸν θῶα, lupum ceruarium: quanquam aliud est lupus ceruarius, vt olim docebimus. Intereà vide Hermolaum Barbarum in Plinium lib. 8. cap. 19.

ἠΰτε πύργον) Benè exprimit magnitudinem illius clypei, cùm eum turri comparat, vbi etiam tacitè ipsius Aiacis robur subindicatur. De hoc porrò scuto diximus alibi. Huc refert ea quæ sup. lib. 7.

αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον χάλκεον, ἑπταβόειον, &c.

ὡς δ' ὁπότε πλήθων) Non erat satis gesta Aiacis narrare, nisi ea pigmentis Poeticis exornaret, nimirum comparatione elegantissima, qua impetus illius Herois in Troianos optimè exprimitur: impetus, inquam, cum insigni strage, quæ ab vnico perpetrata multam de se admirationem concitat, immò & ipsis Troianis formidinem. At hunc impetum mox Alexander, & ipse Iupiter qui Aiaci metum incutiet.

εἰ μὴ ἀλέξανδρος) Hodierna pugna fauet aliquantulum Alexandro Homerus: anteà enim Diomedem læsit, & illum prælio coëgit excedere: nunc Machaonem, cuius gratia copiæ Græcorum, quæ adhuc sinistra parte impetus hostium remorabantur, ad naues se contulerunt: vt videlicet ei etiam aliquid de sua salute deberet Troia, à quo in hos belli œstus coniecta fuerat.

τῷ ῥα περίδεισαν) Obseruandam est quanti plerunque vir vnus fiat, vt cuius solius iactura grauior quàm aliorum multorum censeatur. Quod hoc loco in Machaone fieri videmus, de quo à Paride vulnerato Græci illi duo principes Idomeneus & Nestor tantopere sunt soliciti, vt non vereantur turpiter hosti cedere, vt eum in locum tutum collocent. Virtus autem ac præstantia, quæ eum adeò charè ipsis commendauit, fuit rei medicæ peritia. Vbi Poeta docuit, quanti sint eius rei gnari faciendi, propter vsum videlicet ac emoulmentum, quòd cæteris præstare possunt. Et sanè nihil est post sacrosanctam animæ medicinã ars, vlla inter homines, quæ cum maiore fructu exerceatur, quàm medicina illa, cui subiectum est humanum corpus, modò id sine fuco & cum omni sinceritate ac probitate fiat. De cuius dignitate cùm satis illius professionis viri scribant, ad eos remittendus est lector. Nos de eius antiquitate ex Homero constare dicimus, nec minus de excellentia, cùm illius peritus nunc à Græcis tanti æstimetur, vt mox etiam meliùs dicemus.

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ) Antequàm legissem Eustathij παρεμβολάς, locum hunc expendebam: & cùm γνωμικῶς à multis adduci vidissem, damnabam eorum temeritatem. Nam quanquam sententiosè potest vsurpari, huius loci tamen non esse contenderim. Sed dum ita mecum disputo, iuuat me idem Eustathius, multósque in mea esse opinione ex eo didici: licèt nõ defuerint etiam, qui γνωμικὸν arbitrarentur. Nihil ominus ego ad Machaonem referri volo. nam statim hæc in communem sententiam erupisse non credo: sed cùm Idomeneus dixisset Nestori, vt in suum currum Machaonem reciperet iam vulneratum, & de vita periclitatem, rationem qua magis Nestor incitetur subiungit. Est enim, inquit, vir Medicus, qui pluribus aliis solus est præferendus. Veruntamen apud Platonem in Sympos. ab Alcibiade de Eryximacho vsurpatur. Vide Eras. Chil. 3. cent. 8. Videtur etiam prouerbialiter vsurpari in Politico ab Hospite illo Platonico: sed hoc fit, quemadmodum alij quoque versus Homeri vsurpati sunt, de quibus peculiarem fecit centuriam Erasmus in Adag.

ἰούς τ' ἐκτάμνειν) Ex his verbis potest colligi, Machaonem τὸ χειρουργικὸν exercuisse, necnon τὸ φαρμακευτικόν cùm τὸ διαιτητικὸν primus sit auspicatus Hipocrates, quem subsecuti sunt Herodicus, Praxagoras & Chrysipus & alij, illámque Medicinæ partem locupletiorem reddiderunt. Quidam tamen volunt Machaonem chirurgum fuisse, Podalirium verò exercuisse τὰ περὶ τὴν δίαιταν. Quam partem decori gratià Homerus reliquerit. Et id quidem ex iis versibus, quos in hanc rem Eustathius memorat, videtur confirmari. Distinguuntur enim vtriusque fratris officia in hunc modum:

τῷ μὲν κουφοτέρας χεῖρας πόρεν ἔκ τε βέλεμνα
σαρκὸς ἑλεῖν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι
τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντ' ἐνὶ τοῖς στήθεσσιν ἔθηκεν
ἄσκοπά τε γνῶναι καὶ αἰαλθέα οἴσασθαι
ὅς ῥα καὶ αἴαντος πρῶτος μάθε χωομένοιο
ὄμματά τ' ἀστράπτοντα βαρυνόμενόν τε νόημα·

Quibus manifestè diuersum vtriusque fuisse munus intelligitur. Quintus autem Calaber Podalirium quoq; chirurgum facit lib. 4.

τῷ δ' ἀμφιτετρημένα τύμματα πάντα
ἠκέσατ' ἐνδυκέως Ποδαλείριος, &c. paulò pòst:
---ἠκέσατ' ἐσσυμένως Ποδαλείριος ἕλκεα πάντα
ὅσσα περιδρύφθησαν. & alibi.

Ego priori sententiæ lubenter adhæresco, & vtrumque fratrem τὸ χειρουργικὸν καὶ τὸ φαρμακευτικὸν exercuisse puto. Vide Cornelium Celsum in Præfatione. Illud autem φαρμακευτικὸν intelligo tantùm de medicamentis, quæ vulneribus inspergebantur, qualia sunt quæ hodie vel vnguẽta vel balsama, vel generalius amplastra appellantur. Nam non videntur in vsu fuisse potiones illæ, quas postea ægris propinarunt, vt nostra tempestate faciunt duo medicorum genera. Vnum quidem eorum, qui se totos Hippocratis & Galeni dogmatibus astrinxerunt, & ab iis ne latum quidem vnguem discedunt, denique Asclepiadarum nomen sibi solum vsurpãt. Alterum eorum, qui Chymici vulgò appellantur, vel Spagyrici: & hi artem suam Theophrasto Paracelso [redacted] acceptam referunt: quanquam alij antiquiorem illam esse fateãtur, quod etiam mihi fit verisimile. Addam tertium eorum, qui vtrumq; superius amplectuntur, qui nimirum & dogmata principum illorum Hippocratis, inquam, & Galeni insistunt, & praxim Spagyricam adhibent: & hoc quò purius faciunt, eò felicius omnia penè morborum genera sanant. Quod ad τὸ χειρουργικὸν attinet, id hodie à medicis vulgaribus abest, & penè in indoctos homines cadit: quanquam illud Paracelsus exercuerit, saltem monumenta eius de hac parte extât [redacted] vt eum lubenter aut cum hoc Machaone aut potius cũ Pœone comparare audeam. Creditur habuisse præstantissimum illud vellus aureum, quod Iason apud Colchos conquisiuit (intelligunt me qui Suidam legerũt) quo desperatos morbos sanauit, vnde Magi etiam opinionem apud vulgus, immò apud quosdam percelebres viros, quod magis miror, est consequutus. Sed quæ (malum) est ista insania, vt dona illa præstantissima à Diabolo potiùs, qui non ad salutem, sed ad perniciem mortalitatis est comparatus, quàm à Deo Opt. Max. deriuari credamus? Cur non eius potiùs hac in parte clementiam & beneficentiam agnoscimus, qui nobis arcana illa prodere dignatur? Sed ego hæc surdis, & Non nostrum inter eos tantas componere lites. Extorsit tamen rei veritas [redacted] Conr. Gesnero hoc de Theophrasto [redacted] testimonium in lib. 3. Epistol. & in ea Epistola quæ ad Dydymum Obrechtum Argentinensem medicum scripta est: quod non grauabor scribere, vt hoc nostrum opus tam magni viri laudibus non careat. Ait ergo Gesnerus, Mitto ad te, clarissime Obrechte, libellum Paracelsi recens excusum, in quo si pleraq; forte tibi displiceant, pleraq; etiam ita sint obscura, vt Oedipo, Delioue natatore opus habeant: erunt tamen aliqua forte, quæ placeant, aut saltem quæ admireris. Fuit is Paracelsus nostra memoria Magus (non dubito quin hoc nomen Magi sanè intelligat, vt apud Persas vsurpatum fuit) [redacted] homo, notus amicis quibusdam meis, à vicinis nostris Heluetiis oriundus, peruagatus magnam orbis partem. Chymica arte, quam ipse puto Spagyricam vocat, [redacted] ita vt per eam metalla immutaret, argentum ac aurum faceret (quod nuper audio quendam testatum esse in libello Chrysocheæ titulo Coloniæ excuso, & morbos inueteratos ac aliis omnibus Medicis incurabiles, breui & facilè curaret, lepram, hydropes, epilepsias, vlcera cacoëthe: id quod mihi discipuli quidam eius testati sunt, & amici ex Polonia scripserunt. Libros complures scripsit, siquis aliquot, ordine præsertim legerit, facilè intelligi aiunt. Sed de his hactenus. Nos ad Homericum Machaonem reuertamur. Hic ergo ab Alexandro vulneratus, nũc à Nestore currui impositus ad naues deducitur, quasi in eius viri salute tota Græcorum salus esset collocata.

Cebriones autem Troianos turbatos animaduertit,
Iuxta Hectore in curru sedens & ipsũ verbo affat' est:
Hector, nos quidem hic versamur cùm Danais,
In extremitate belli tristis: sed iam cæteri
Troiani turbantur promiscuè equique & ipsi.

Κεβριόνης δὲ Τρῶας ὀρινομένους ἐνόησεν,
Ἕκτορι παρβεβαώς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Ἕκτορ νῶϊ μὲν ἐνθάδ' ὁμιλέομεν Δαναοῖσιν,
Ἐσχατιῇ πολέμοιο δυσηχέος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Τρῶες ὀρίνονται ἐπιμὶξ ἵπποι τε καὶ αὐτοί.

Αἴας δὲ κλονέει Τελαμώνιος· εὖ δέ μιν ἔγνων·
Εὐρὺ γὰρ ἀμφ' ὤμοισιν ἔχει σάκος. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς
Κεῖσ' ἵππους τε καὶ ἅρμ' ἰθύνομεν, ἔνθα μάλιστα
Ἱππῆες πεζοί τε κακὴν ἔριδα προβαλόντες,
Ἀλλήλους ὀλέκουσι, βοὴ δ' ἄσβεστος ὄρωρεν.
Ὡς ἄρα φωνήσας ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Μάστιγι λιγυρῇ· τοὶ δὲ πληγῆς ἀΐοντες,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὸν ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Στείβοντες νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας. αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ ἄντυγες αἳ περὶ δίφρον,
Ἃς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον,
Αἵ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων· ὁ δὲ ἵετο δῦναι ὅμιλον
Ἀνδρόμεον, ῥῆξαί τε μετάλμενος· ἐν δὲ κυδοιμὸν
Ἧκε κακὸν Δαναοῖσι, μίνυνθα δὲ χάζετο δουρός.
Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν
Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο.
Ζεὺς δὲ πατὴρ Αἴανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον ὦρσε·
Στῆ δὲ ταφών, ὄπιθεν δὲ βάλεν σάκος ἑπταβόειον.
Τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὁμίλου, θηρὶ ἐοικώς,
Ἐντροπαλιζόμενος ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείβων.
Ὡς δ' αἴθωνα λέοντα βοῶν ἀπὸ μεσσαύλοιο
Ἐσσεύαντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται,
Οἵ τέ μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι.
Πάννυχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων
Ἰθύει, ἀλλ' οὔ τι πρήσσει· θαμέες γὰρ ἄκοντες
Ἀντίοι ἀΐσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Καιόμεναί τε δεταί, τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ·
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ·
Ὣς Αἴας τότ' ἀπὸ Τρώων τετιημένος ἦτορ
Ἤϊε πόλλ' ἀέκων· περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον· οἱ δέ τε παῖδες
γρ. δή τι Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη* δέ τε νηπίη αὐτῶν.
Σπουδῇ τ' ἐξήλασαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς·
Ὣς τότ' ἔπειτ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱὸν
Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοί τ' ἐπίκουροι
γρ. μέγα Νύσσοντες ξυστοῖσι* μέσον σάκος αἰὲν ἕποντο.
Αἴας δ' ἄλλοτε μὲν μνησάσκετο θούριδος ἀλκῆς,
Αὖτις ὑποστρεφθείς, καὶ ἐρητύσασκε φάλαγγας
Τρώων ἱπποδάμων· ὁτὲ δὲ τρωπάσκετο φεύγειν,
Πάντας δὲ προέεργε θοὰς ἐπὶ νῆας ὁδεύειν.
Α[redacted]ον καὶ Ἀχαιῶν θῦνε μεσηγὺ
Ἱστάμενος· τὰ δὲ δοῦρα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Ἄλλα μὲν ἐν σάκεϊ μεγάλῳ πάγεν ὄρμενα πρόσσω,
γρ. χαλκὸν Πολλὰ δὲ καὶ μεσσηγύ, πάρος χρόα* λευκὸν ἐπαυρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσταντο, λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησ' Εὐαίμονος ἀγ[redacted]
Εὐρύπυλος πυκινοῖσι βιαζόμενον βελέεσσι,
Στῆ ῥα παρ' αὐτὸν ἰών, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλε Φαυσιάδην Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Εὐρύπυλος δ' ἐπόρουσε, καὶ αἴνυτο τεύχε' ἀπ' ὤμων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Τεύχε' ἀπαινύμενον Ἀπισάονος, αὐτίκα τόξον
Ἕλκετ' ἐπ' Εὐρυπύλῳ, καί μιν βάλε μηρὸν ὀϊστῷ
Δεξιόν· ἐκλάσθη δὲ δόναξ, ἐβάρυνε δὲ μηρόν.

Aiax autē turbat Telamonius: bene autem ipsum noui:
Latum enim circa humeros gerit scutum: quare & nos
Illuc equósque & currum dirigamus, vbi maximè
Equites peditésque pernicioso certamine sibi proposito
Mutuo se occidunt: pugna autem ingens coorta est.
Sic fatus, verberauit pulchros crines habentes equos
Flagello stridulo: hi autem verbera sentientes,
Celeriter ferebāt velocē currū ad Troianos & Achiuos,
Calcantes cadaueráq; & scuta: sanguine autem axis
Infra totus pollutus erat, & orbes qui circa sellā currus
Quos ab equinis vngulis guttæ aspergebant, (erant,
Et acanthus: hic autem cupiebat ingredi turbam
Virilem, perrumpereq́; adsiliens: tumultum autem
Immisit malum Danais. parum autē cædebat ab hasta:
Sed is aliorum obibat ordines virorum
Hastáque, enséque, magnísque saxis:
Aiacis autem vitabat pugnam Telamonidæ.
Iupiter autem pater Aiaci altijugus metum incussit.
Stetit .v. attonitus: in tergū .a. reiecit scutū 7. boū pellib.
Expauit .a. circumspiciens in turbā feræ similis, (cōstans
Couertēdo se respectās, paululū genu ante alterū genu
Sicut autem fuluū leonem boum à stabulo (alternans.
Abigunt canésque & viri rustici,
Qui ipsum non sinunt boum pinguedinem accipere,
Tota nocte vigilantes: hic autem carnium cupidus
Rectà irruit sed nihil proficit: frequentia enim iacula
Contrà feruntur audacibus à manibus,
Incensæque faces, quas horret violentus quamuis:
Manè autem seorsum discedit mœsto animo:
Sic Aiax tum à Troianis tristis corde
Abijt admodū inuitus: timebat .n. de nauib. Achiuorū.
Sicut .a. quū asinus in aruū profect⁹ vim intulit pueris
Piger, circa quem iam multi fustes fracti sunt,
Depascitq́; ingressus altam segetem: pueri autem
Verberant baculis: vis autem infirma ipsorum est,
Vixq́; expulerunt postquàm saturatus est pabulo:
Sic tunc deinde Aiacem mag[redacted]
Troiani magnanimi, & è lōginquo cōuocati auxiliarij
Ferientes iaculis medium scutum, semper sequebantur.
[redacted]*utē modo quidem reuocabat impetuosas vires*
Retrò conuersus, & cohibebat phalanges
Troianorū equitū: modò autē conuertebatur ad fugiēdū,
Omnes autem prohibebat celeres ad naues ire.
[redacted]*erò Troianōrum & Achiuorū ruebat in medio*
[redacted],
Alia quidem in scuto magno figebantur iacta antè:
Multa .v. & in medio priusquā corpus albū attingerēt,
In terra stabant, conantia corpore se saturare.
[redacted]*c postquam igitur aduertit Euæmonis illustris filius*
Eurypylus densis premi iaculis, (dida,
Stetit apud ipsū profectus, & iaculatus est hasta splen-
Et percussit Phausiadē Apisaonem pastorem populorū,
Ad hepar subter præcordia, continuò autē genua soluit
Eurypylus autem accurrit, & dempsit arma ab humeris,
Hunc verò postquam vidit Alexander diuinus
Arma auferentem, Apisaonis statim arcum
Traxit in Eurypylū, & ipsū percussit in fœmore sagitta
Dextro: fracta est autē arundo grauauit autem fœmur.

Retrò

Retrò autem sociorum ad agmen cessit mortem euitans:
Exclamauit.a.vt exaudiri posset, Danais vociferans:
O chari Argiuorum duces & principes,
State conuersi & arcete sæuum diem
Aiaci, qui telis obruitur, neque ipsum opinor
Euasurum ex bello tristi: quare valdè ex aduerso
State circum Aiacem magnum Telamonium filium.
Sic dixit Eurypilus vulneratus: hi autē apud ipsum
Propinqui steterunt, scuta ad humeros inclinantes,
Hastásque eleuantes: his autem obiusvenit Aiax
Stetit autem conuersus postquā venit ad agmē sociorū.
Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.

Αψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Στῆτ' ἐλελιχθέντες, καὶ ἀμύνετε νηλεὲς ἦμαρ
Αἴανθ', ὃς βελέεσσι βιάζεται· οὐδέ ἑ φημὶ
Φεύξεσθ' ἐκ πολέμοιο δυσηχέος· ἀλλὰ μάλ' ἄντην
Ἵστασθ' ἀμφ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύπυλος βεβλημένος· οἱ δὲ παρ' αὐτὸν
Πλησίοι ἔστασαν σάκε' ὤμοισι κλίναντες,
Δοῦρατ' ἀνασχόμενοι· τῶν δ' ἀντίος ἤλυθεν Αἴας
Στῆ δὲ μεταστρεφθεὶς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.

COMMENTARIVS.

ἐποτρυνει) His verbis Cebriones Hectorem hortatur ad auxilium Troianorum copiis, quæ in dextra parte(nam in sinistra conflixisse Hectorem anteà vidimus)ab Aiace premebantur, ferendum. Facit autem Poëta, vt Hector moneri hac de re ab alio debuerit: vt tacitè significaret, eum adeò fuisse prælio intentum, vt ipsemet hoc animaduertere non posset. Præterea cum hæc dixisset Cebriones Hectori, nullum responsum affinxit Poëta, quia nimirum præsens negotium manum, non verba postulabat: ita rigidissimus est temporis Homerus obseruator. Deinde etiam in illa festinatione Hectoris quædam adiicit, quæ magis narrationem illustrant, vt de fœdato curru sanguine: quod ita exprimit, vt lectorem penè in medias pugnas cogitatione pertrahat, adeò ὑποτυπωτικῶς omnia recenset, qua virtute à nullo adhuc Poetarum est deuictus, neque spes est eum deuictum iri.

αἴαντος δ' ἀλέεινε) Rectè hoc à Poeta scriptum est, vt Hector Aiacis congressum reformidarit. Nam vidimus anteà vtriusque duellum, in quo hic illum superauit, probatámque ei longè maiorem suam virtutem fecit, vide sup.lib.7. Neque dubium est mihi, quin hoc Poeta hic subintellexerit: quasi dicat, Hectorem cùm antea cum suo periculo Aiacis virtutem sit expertus, eam denuò experiri noluisse: vt solemus ex nostris malis fieri imposterum cautiores. Nihilominus tamen dicitur Aiax aduentu Hectoris perterritus, quod tamen pudenter Poeta maiori causę tribuit, ne hanc timiditatis maculā Aiaci suo inurat. Itaque dicit, ei metū à Ioue iniectū, idque ex more suo in similibus negotiis. nam vbi aliquid insolitum aut admirandū proponit, tum illam τερατολογίαν diuinam inducit. Erat autem mirum & præter consuetudinem, vt Hectoris timore Aiax percelleretur. Ex timore illo porrò in fugam se coniecit, non eam tamen qua se penitus consternatum proderet, quod effecit fugiendo ἐντροπαλιζόμενος: vel vt hîc dicit, ἐντροπαλιζόμενος ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείβων, ad exemplum videlicet leonis(quem per vocem, θηρίον, intelligit, ex genere videlicet speciem, eadem peneratione epithetum Latini pro ipso substantiuo vsurpat: sic sæuum pro leone, ferrum pro equo)qua de re alias diximus. Solet enim leo cum à venatoribus vrgetur, donec ab iis conspicitur, ita pedem referre ac fugere, vt tamen terga non vertat, & rapido cursu salutem sibi comparet: sed pedetentim, id est βάδην, vel κατὰ σκέλος, vt mox dicemus. Plin.lib.8.cap.16. Illa, inquit, nobilior animi significatio, quamlibet magna canum & venantium vrgente vi, conteptim restitánsque cedit in campis, & vbi spectari potest, &c. Ita quoque Aiax nunc fugam capessit. Cùm autem id fortitudini eius sit tribuendum, tamen non est valde alienum vt eius etiam naturali tarditati tribuatur. Fuit enim præuasto corpore, vnde illi ποδώκεια illa denegata fuit, ac ideò in statiua pugna magis excelluit.

γόνυ γουνὸς ἀμείβων) His vocabulis lentus incessus significatur, qualis est leonis, nimirum κατὰ σκέλος, vt scribit Aristoteles de Hist. anim.lib.9 cap.44. quod Plinius & Gaza pedatim vertunt. id autem fit, inquit Aristot. cùm pes sinister non transit dextrū, sed subsequitur: & illud ipsum est γόνυ γουνὸς ἀμείβειν. Eūdem incessum autem idem Aristot. in Physiognom. ἀνδρικὸν, id est strenuum appellat.

ὡς δ' αἴθωνα) Hæc comparatio est præcedentis ἐπεξηγητική: qua illam quodammodo ex angustiis in loci amplitudinem educit. Cōparat ergo Aiacem leoni, quem rustici & canes ex bonum stabulo, quibus inhiabat, propellunt & arcent, ídque tota nocte: quem cùm nihilominus abigerę non possint, & ille semper in eos impetum faciat: tamen id frustra fit, cùm & iaculis obruatur & perterreatur accensis facibus, vnde ille tandem mane tristior discedere cogitur: vt sit hæc integra ἀπόδοσις: ita quoque Aiacem vrgeri & impelli in fugam à Troianis, eum tamen subinde restitare, atque adeò in eos irruere: sed nihil proficiendo, cùm tandem vi hostium superetur, vnde tandem salurem fuga petere(hoc est, vt anteà diximus, ἐντροπαλιζόμενος)cogatur. At Homerus postremam partem hic exprimit: quam adhuc sequenti comparatione meliùs illustrabit. Priorem autem in sequentibus exponit, ad illa verba: αἴας δ' ἄλλοτε μὲν μνησάσκετο θούριδος ἀλκῆς, &c.

καιόμεναί τε δεταί) Vulgatum est ac plus satis notum, leones flammis perterreri, vnde eorum moderatores iis maximè vtuntur ad eorum animos compescendos. Id quoque, vt vides, Homerus intelligit. Vnde sumpsit Aristoteles. cùm Hist.anim.lib. 9. cap. 44. ita de eo scribit: ἀληθῆ δὲ καὶ τὰ λεγόμενα τό, τε φοβεῖσθαι μάλιστα τὸ πῦρ. ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε καιόμεναί τε δεταί) ibi vitiose legitur δᾶδές τε) τάς τε περὶ ἑσσύμενός περ. Id quoque Aelianus de animal.lib 12.cap.8.prodit, & simul causam his verbis: διάπυρον δέ ἐστι τὸ ζῷον ἰσχυρῶς, καὶ ἐντεῦθεν καὶ Ἡφαίστῳ ἀνῆψαν αὐτὸ Αἰγύπτιοι. τὸ δὲ ἔξωθεν πῦρ δυσωπεῖται καὶ φεύγει, πλήθει τοῦ ἔνδοθέν φασιν ἐπεὶ δὲ ἄγαν πυρῶδές ἐστι καὶ αὐτὸν οἶκον ἡλίου φασὶν εἶναι. καὶ ὅταν γε ᾖ ἑαυτοῦ θερμότατος καὶ θερειότατος ὁ ἥλιος, λέοντι αὐτὸν πελάζειν τῷ οὐρανίῳ φασί. id est: Animal illud valde est igneum: & ea est causā, cur illud Aegyptij Vulcano cōsecrarunt: Exteriorem autē ignē timet ac fugit, vt aiunt, propter magnā copiam interioris. Porrò cùm valde sit igneum Solis domum esse dicunt: ac cùm Sol in æstate est calidissimus, ad cœlestem leonem dicunt eum accedere. Gesnerus tamen ex Aphrodisiensi aliam causam affert his verbis: Leones per solem ingredi acriorem non patiuntur: sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu iidem ob eandem causam fugiunt. Ex hoc porrò flammarum timore factum est, vt eas quoque nonnulli in eorum venatione adhibeant, quæ altera est ex tribus, quas Oppianus recenset libro 4. κυνηγετ. Vnde ista sunt huius loci:

ἔξοχα γὰρ δείδοικε πυρὸς μένος οὔκομος λίς, οὐδ' ἐσιδεῖν τλαίη κ' ἀσκαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς.

Quæ sequuntur aut antecedunt, ex ipso authore petat lector. Porrò hic ipse ignis timor leoni cum Elephanto communis est, vt scribit idem Ælianus de animal.lib.7.cap.6. δεδίασι δὲ πῦρ οὐ μεῖον τῶν λεόντων οἱ ἐλέφαντες. Sunt & qui tradant, lupos etiam ignem ex silicibus excussum reformidare. Addam corollarij vice alia quædam, quibus etiam leo solet perterrefieri. Primùm ergo galli cantu, quod ipsi cum Basilisco est commune: itidem cum miluis, vt scribit Ælianus. Vide eum Histor.anim.lib.3.cap.31.lib.5.cap.50.lib.6.c.22.lib.8.c.vlt.& Plin.lib.8.c.16.& lib.10.c.21. Præterea rotarum strepitu, Plin.d.lib.8.cap.16. Insuper etiam tympanorum pulsu(quod ei cum lupis est commune)vt docent Alcæi & Antipatri Epigrammata in Anthologia. Habet etiam alias antipathias, vt cùm ilicis foliis, quibus calcatis torpet, idem calcatis scillæ herbæ folijs patitur, & quercus cortice. De adamantide herba, qua admota leones resupinantur, vide Plinium: de reliquis Ælianum.

ὡς δ' ὅτ' ὄνος) Hanc comparationem, vt iam monuimus, assumit ad maiorem præcedentis illustrationem, id est ad tardum Aiacis incessum, dum fugit, significandum, in quo totus esse videtur Poeta: vt nimirum illum graphicè exprimat, ac lectori persuadeat non solum cunctanter, sed etiam tardissimè Aiacem recedere: itaque eum asino, quo nullum est segnius animal, comparat: neque tamen asino simpliciter, sed fruges ac segetem in campo depascentem, à qua abigi non possit, donec planè sit exaturatus: vt hic etiam sit ἀπόδοσις in Aiace, quod à Troianis propelli non potuerit, nisi priùs cæde illorum satur. Eustathius hoc etiam enarrat his verbis(attexam autem explicationem præcedentis, quam ipse etiam coniungit) σημείωσαι δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς εἴκασε τὸν αἴαντα λέοντι, ἀλλὰ πεινῶντι. τὸ γὰρ κρέιον ἐρατίζων, ταυτόν ἐστι τῷ πεινῶν. ὃν ἀνδρῶν πολυχειρία μόλις ἐξεφόβησε· καὶ ὅτι σωτήριος ἀχαιοῖς ἡ τοῦ αἴαντος ἀναχώρησις, φεύγουσιν ἐν ἀδείᾳ. ἦν γὰρ τότε ὡς ὀνηθήσεται, τοὺς μὲν τρῶας κωλύων ἐμπιπλᾶν ταῖς ναυσί. τοὺς δὲ ἕλληνας ἀναχωρεῖν προτρεπόμενος. καὶ ὅτι δευτέραν ἐπιφέρει παραβολὴν, τὸν λέοντα αἴαντα ὄνῳ εἰκάζει ὃν λήϊῳ ἐπιθέμενον, μόλις παῖδες πολλὰ τύψαντες ἐξήλασαν μετὰ κόρον παρείληπται δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς, ὁ μὲν λέων πρὸς τὸ γενναῖον τῆς πράξεως, ὁ δὲ πληγῶν ἐθὰς ὄνος, πρὸς τὴν ὑπομονὴν· φεύγει μὲν γὰρ ὁ αἴας, ὡς λέων ὑποχωρεῖ δὲ ὀκνῶν ὡς ὄνος

διαφέρουσι τὰς χεῖρας ὡς παῖδας. ὥστε παραλαμβανομένων ὡς ἐπὶ πολὺ τῶν παραβολῶν, ὡς φασιν οἱ παλαιοί, πλειόνων ἕνεκεν, αὐξήσεως, ἐνεργείας, σαφηνείας, ἡ μὲν τοῦ λέοντος παραβολή, δι' αὔξησιν παρείληπται. ἡ δὲ τοῦ ὄνου, καὶ τὴν ἠρεμαίαν ἐνέργειαν παρασημαίνει, καὶ διασαφεῖ δὲ τὸ τοῦ ἥρωος βέβαιον καὶ ἀνένδοτον. καὶ ἄλλως δέ, ἡ μὲν προτέρα παραβολή, λέοντι τὸν αἴαντα εἰκάζουσα ἐπιθυμοῦντι μὲν κρεῶν, οὐδὲν δὲ πρᾶξαι τι. ἡ δὲ δευτέρα ὄνῳ ἐξελαθέντι μέν, πλὴν ἐπειδὰν ἐκορέσατο. Hæc Eustathius, quæ nos non conuertimus, ne omnia lectori in os præmansa indere videamur, cùm etiam per se facilè possint intelligi.

αἴας δ' ἄλλοτε) Vide suprà ad illa verba, ὡς δ' αἴθωνα.

θρασειάων ἀπὸ χειρῶν) Non videtur sibi constare Homerus, qui antea Troianos imbecillibus pueris comparauerit, nunc verò dicat hæc tela quæ à Troianis in Aiacem coniiciebantur, à robustis manibus emitti. Sed hoc ita est intelligendum. Anteà Troianos pueris comparabat, quòd vix tantum virium ipsis adesset vt Aiacem expellerent. nunc verò fugientem Aiacem (sponte nimirum: nam illud, quod anteà vidimus, retineo, Aiaci à Ioue iniectum timorem, ergo non à Troianis) valide iaculis impetunt. Vires eis igitur anteà denegebat ipsius Aiacis respectu, qui vix ac ne vix quidem ab illis posset abigi: nunc illas iisdem tribuit, quod ad telorum emissionem attinet, quam acrem & violentam fuisse oportet, qui summo impetu in cedentem hostem ferrentur. Tamen non omnes eodem robore iaculabantur: nam nonnulli Aiacis clypeum quidem assequebantur, sed nullo inflicto ei vulnere: nonnulli ne ipsum quidem attingebant, ac in medio itinere sagittas suas defigebant, ita vt hoc ipsum non tam robori, quàm audaciæ tribuendum videatur, quod etiam sonat vox θρασειάων. Et ita difficultatem non habebit hic locus, qualem initiò proponebamus.

Εὐρύπυλος) Duo sunt hîc attendenda. Primùm Aiacem, quamuis his angustiis premeretur, nullum Græcorum ad auxilium suum aduocasse, vt anteà tamen facere Vlyssem vidimus: & aliàs Menelaum· οὐ γὰρ αἴαντι, inquit Eustathius, πρέπει προσκαλέσασθαί τινα ἐπικουρήσοντα. Deinde officium ipsius Eurypyli, qui sponte ad Aiacis liberationem accurrit. in qua tamen parum profecit. nam vnico ex hostibus interempto ipse mox vulnerabitur, & ita re infecta cogetur recedere: hoc vnum præcipuum fecit, quòd cæteros Græcos ad Aiacis auxilium accersiuerit.

Νέστορα δ' ἐκ πολέμοιο φέρον Νηλήϊαι ἵπποι
Ἱδρῶσαι. ἦγον δὲ Μαχάονα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δὲ ἰδὼν ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Εἱστήκει γὰρ ἐπὶ πρύμνῃ μεγακήτεϊ νηΐ,
Εἰσορόων πόνον αἰπὺν ἰωκά τε δακρυόεσσαν.
Αἶψα δ' ἑταῖρον ἑὸν Πατρόκλῆα προσέειπε,
Φθεγξάμενος παρὰ νηός. ὁ δὲ κλισίηθεν ἀκούσας
Ἔκμολεν ἶσος Ἄρηϊ. κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.
Τὸν πρότερος προσέειπε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,
Τίπτέ με κικλήσκεις Ἀχιλεῦ, τί δέ σε χρεὼ ἐμεῖο;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
γρ. τῷ ἐμῷ Δῖε Μενοιτιάδη *τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Νῦν ὀΐω περὶ γούνατ' ἐμὰ στήσεσθαι Ἀχαιοὺς
Λισσομένους. χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτός.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Πάτροκλε Διῒ φίλε Νέστορ' ἔρειο,
Ὅν τινα τοῦτον ἄγει βεβλημένον ἐκ πολέμοιο·
Ἤτοι μὲν τά γ' ὄπισθε Μαχάονι πάντα ἔοικε
Τῷ Ἀσκληπιάδῃ, ἀτὰρ οὐκ ἴδον ὄμματα φωτός·
Ἵπποι γάρ με παρήϊξαν, πρόσσω μεμαυῖαι.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ·
Βῆ δὲ θέειν παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίην Νηληϊάδεω ἀφίκοντο,
Αὐτοὶ μέν ῥ' ἀπέβησαν ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν·
Ἵππους δ' Εὐρυμέδων θεράπων λῦε τοῖο γέροντος
Ἐξ ὀχέων· οἱ δ' ἱδρῶ ἀπεψύχοντο χιτώνων,
Στάντε ποτὶ πνοιὴν παρὰ θῖν' ἁλός. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἐς κλισίην ἐλθόντες, ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Τοῖσι δὲ τεῦχε κυκειῶ ἐϋπλόκαμος Ἑκαμήδη,
Τὴν ἄρετ' ἐκ Τενέδοιο γέρων ὅτε πέρσεν Ἀχιλλεύς,
Θυγατέρ' Ἀρσινόου μεγαλήτορος, ἥν οἱ Ἀχαιοὶ
Ἔξελον οὕνεκα βουλῇ ἀριστεύεσκεν ἁπάντων·
Ἥ σφωϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐηλε τράπεζαν
Καλὴν, κυανόπεζαν, ἐΰξοον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
γρ. ἐπὶ Χάλκειον κάνεον, *ἐπὶ δὲ, κρόμυον ποτῷ ὄψον,
γρ. ἱεροῦ Ἠδὲ μέλι χλωρόν, πὰρ δ' ἀλφίτου *ἱεροῦ ἀκτήν·
Πὰρ δὲ δέπας περικαλλές, ὃ οἴκοθεν ἦγ' ὁ γεραιός,
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, οὔατα δ' αὐτοῦ
Τέσσαρ' ἔσαν, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον
γρ. πυθμένες καὶ ὑποπυθμένες Χρύσειαι νεμέθοντο, δύω δ' ὑπὸ* πυθμένες ἦσαν.
Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης,
Πλεῖον ἐόν. Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν.
Ἐν τῷ ῥά σφι κύκησε γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν,
Οἴνῳ Πραμνείῳ, ἐπὶ δ' αἴγειον *κνῆ τυρὸν

Nestorem autem ex bello ferebant Neleiæ equæ
Sudantes, ducebant.a. Machaonē pastorem populorū,
Hunc.a. intuitus, cognouit pedib. velox diuus Achilles,
Steterat enim in puppi super valde capacem nauem.
Inspiciens laborem durum insecutionemq́ lacrymosam.
Mox verò socium suum Patroclum allocutus est,
Vocans è naui: hic autem ex tentorio, vt audiuit,
Prodijt similis Marti. Mali autem ei fuit principium.
Hunc prior allocutus est Menœtij fortis filius:
Cur me vocas Achilles, quid autem tibi opus est me?
Hunc.a. mutua oratiōe allocutus est pedib. velox Achi.
Diuine Menœtiade, meo charissime animo,
Nunc spero circa genua mea staturos Achiuos
Supplicantes, necessitas.n. vrget minimè tolerabilis.
Sed i nunc Patrocles, Ioui dilecte, Nestorem interroga,
Quemnam hunc ducit vulneratum è prælio.
Certè quidē posteriorib. partib. Machaoni omnib. similis (videtur
Asclepidæ, sed non vidi oculos viri:
Equi enim me præterierunt vlteriùs properantes.
Sic dixit: Patroclus autem dilecto obediuit socio:
Cœpit autem currere ad tentoria & naues Achiuorum.
Hi.a. quando iam ad tentorium Neleidæ peruenerūt:
Ipsi quidem descenderunt in terram multos pascentem:
Equos autem Eurymedon famulus soluit senis
E curribus: hi autem sudorem exsiccabant à tunicis,
Stantes ad ventum apud littus maris: sed deinde
In tentorium venientes in sedilibus sederunt.
His autē præparabat potionem pulchricoma Hecamede,
Quā accepit è Tenedo senex, quando euertit Achilles,
Filiam Arsinoi magnanimi, quam ei Achiui
Elegerant, quoniam consilio præstabat omnibus.
Quæ ipsis primùm quidem apposuit mensam (per eam
Pulchrā, pedes ex cyano metallo habentē, politā: at su-
Aeream lancem: insuperq́ cepam, potioni obsonium,
Atque mel recens: iuxtaq́ue farinæ sacræ fructū (i. panē)
Iuxta etiā poculū perpulchrū, quod domo tulerat senex,
Aureis clauis transfixum: ansæ autem ipsius
Quatuor erant: binæ autem columbæ circumquamlibet
Aureæ pascebant: duo autem subter pedes erant:
Alius quidem laborans submouisset à mensa,
Plenum existēs: Nestor autē senex sine labore tollebat.
In hoc ipsis potionem confecit mulier similis deabus,
Ex vino Pramnio, & super vinum caprinū rasit caseū
Cul-

Cultro æreo: ad hæc verò farinas albas inspersit.	Κνήστι χαλκείῃ, ἐπὶ δ᾽ ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε·
Bibere autem iussit postquàm præparauit potionem:	Πινέμεναι δ᾽ ἐκέλευσεν ἐπεί ῥ᾽ ὥπλισσε κυκειῶ,
Hi.a.postquam bibentes exemerūt multum aridā sitim,	Τὼ δ᾽ ἐπεὶ οὖν πίνοντ᾽ ἀφέτην πολυκαγκέα δίψαν,
Sermonibus delectabantur inter se colloquentes.	Μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες.

COMMENTARIVS.

νέστορα δ᾽ ἐκ πολέμοιο) Repetit intermissam illam narrationem de Nestoris cum Machaone ad naues ex prælio discessu: quod non est ad tempus referendum, hoc est vt etiam adhuc in itinere esset Nestor ab eo tempore, quo primùm currum inscēdit: sed potius, quia superior illa de Aiacis prælio narratio commodè non poterat intermitti. Itaque lector hunc locum superioribus illis, vnde dependet, annectet.

ἐΐσκω) Tamen ita cognouit, vt illud in sequentibus affirmare non audeat, quia à posteriori tantùm parte Machaonem esse iudicauit: itaque vt certior fieret, Patroclum delegauit, qui meliùs id rescisceret.

κακοῦ δ᾽ ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή) Hæc oratio est προπαρασκευὴ copiosioris narrationis de Patroclo ad bellum exeūte, & ibi ab Hectore interfecto. Dicit autem, quòd hîc ab Achille accersitur, principium ei mali extitisse, re nimirū altiùs repetita & reuocata ad suum caput. Neque tamen hoc ita est intelligendum, vt hæc causa sit princeps, nisi respectu progressus ipsius negotij: quia nunc primùm incipiet Patroclus sibi ipsi malum suum machinari, non per se, sed κατὰ συμβεβηκός: id est, non quòd talis sit aut sua aut ipsius Achillis cogitatio, sed quia nisi hoc fuisset exordium, non erat futurum vt in mortis periculum veniret. Et hoc solet in rebus humanis considerari, minus tamen propriè: quia remota causa ita petitur, cùm potius propinqua sit expendenda. Sed de hoc nos aliàs, ni fallor, diximus, & ex Dialecticis plura peti possunt.

τίπτε με κικλήσκεις) Non est frustrà quòd priorem inducit Patroclum cum Achille loquentem, quia voluit intelligi eum non solùm amicum esse Achillis simpliciter, sed amicum officiosum, qui operam suam amico non recusaret. Horum autem duorum amicitia tanta fuit, vt abierit in prouerbium.

δῖε Μενοιτιάδη) Hæc Achillis oratio duas habet partes primùm ipsum exordium, in quo tum blandis verbis testatam facit Patroclo amicitiam, qua eum complectitur, tum generaliùs eum de præsenti rerum statu affatur, exponens illi casus hodiernos, sed paucis Grecorum: vnde ipse ad suam gloriam argumentatur, futurum nimirum vt iam Greci ad sua genua procumbant, hoc est reparatam iri iniuriam superiorem sibi ab Agamemnone illatam. Secundò Patroclo dat in mandatis, vt Nestorem accedat, ac roget quis sit ille, quem ex prælio vulneratum deducat: se enim suspicari eum esse Machaonem, quod tamen, tum quòd illum tantum à tergo viderit, tum quòd velocitas currus impedierit, quominus defixis & attentis oculis eum potuerit obseruare, certum ac exploratum non habeat. Fecit ergo amor Achillis in Machaonem, vt ob minimam de eius damno suspicionem anxiè de eo sit sollicitus, & maluit in curiosam percunctationem, quàm in negligentiam peccare.

βῆ δὲ θέειν) Celeritatem in mandatis exequendis diligenter obseruat Poeta, tam apud Deos quàm apud homines. Et licet in Patroclo & Achille nihil aliud quàm nomen amicitiæ agnoscam, omni videlicet imperij atque authoritatis vnius in alterum prærogatiua dempta: tamen est etiam mutua quædam inter amicos officiorum, vt ita dicam, necessitudo, quam sibi inuicem rogati denegare non possint, sine maleuolentiæ aut minus candidi animi suspicione. Ideò Patroclus dicitur Achilli quoq; paruisse omni abiecta cunctatione. Vnde etiam tardum amicum improbat Plautus in Pœnulo,

Ita me dij ament, inquit, *tardo amico nihil est quicquam iniquius*: quasi nimirum & ad eandem exequendi mandata celeritatem amici adinuicem, vt diximus, obligentur.

τὴν ἄρετ᾽ ἐκ Τενέδοιο) Interserit hanc historiam de Hecamede, vt maiori diuersitate refertum opus habeat. Hanc ergo Hecamedem dicit fuisse oriundam ex Tenedo, & Arsinoi regis, ni fallor, Tenedi filiam. Cùm autem Achilles Tenedum euertisset (scimus enim Achillem omnia loca Troiam circumiacentia depopulatum) ac omnem prædam, vt moris fuit eo tempore, in medium exercitus attulisset: factum est, vt Græcorum consensu hæc sorti in Nestoris gratiam exciperetur: idq; eam solùm ob causam, quòd consilio reliquos omnes antecelleret: hoc est, in rebus deliberandis prudentia, siquidē robur in bello iam seni Heroi erat denegatum. Vbi notandum est tamen, quantus honos ei sit tributus, qualem etiam accipiet in funebri Patrocli certamine, quanquam in arenam non descendet. Sed magis est attendenda causa, cur eo sit honore affectus, nimirum prudentia, qua vel solus totius exercitus negotia penè administrauit.

ἐπὶ δὲ κρόμυον) Vt ista per transennam non inspiciat lector, quàm maximè possum moneo. Agitur potissimum de Machaone vulnerato & sanando & refocillando, in eum finem propinatur ei vinum Pramnium admixta farina, melle & caseo, sed & cepe potionis obsonio. Ecquid verò, exclamarent hodie medici nostri, illa ferè omnia perniciosa sunt vulneratis, vt quæ potius vulnera inflammarent adhibita, quàm dolores mitigarent: saltem vinum & cepe, quibus etiam vulgò solent sic affectis interdici. Sed miseros nos homunciones, qui tantùm à robusta illa & sincera veterum istorum heroum εὐκρασίᾳ desciuimus, vt ea nobis iam damnosa censeantur, quæ illis salutaria fuisse intelligimus. Nam ea solùm est causa, cur Machaon ab his rebus, quas nos iam nocere existimamus, minimè abstineat, nimirum quòd tanta fuit illi in reliqua vita temperantia, & circa victum frugalitate, vt κακοχυμίαν nullam contraxerit, ideò metus non fuit vitiosos humores vino ac cepe in corpore conturbari aut irritari, quod vulneri damnosum erat futurum: quia solent illi ad imbecilliorem partem concurrere, & ita magis ac magis affecta loca labefactare. Hæc ita quoque ferè annotauit Athenæus lib. 1. his verbis: ἐνδεικνύμενος οὖν, inquit, καὶ τὴν εὐταξίαν ὡς ὑγιεινὸν ὂν εὐχρηστον καὶ κοινὸν τὸν σοφώτατον Νέστορα πεποίηκε Μαχάονι τῷ ἰατρῷ τετρωμένῳ τὸν δεξιὸν ὦμον προσφέροντα οἶνον ταῖς φλεγμοναῖς ἐναντιώτατον ὄντα, καὶ τοῦτον Πράμνειον ὃν ἴσμεν παχὺν καὶ πολύτροφον οὐ δίψους ἄκος, ἀλλ᾽ ἐμφορήσεως ἕνεκα. πεποίηκε γοῦν ἀναλαμβάνεσθαι συνεχῶς τοῦτο ποιεῖν, &c. Plato quoque 3. de Repub. idem attigit, sed insigni μνημονικῷ ἁμαρτήματι, cùm id Eurypylo & Patroclo tribuit, quod Homerus de Machaone & Nestore scripsit: quale tamen non fuit apud eundem in Ioue. quia verò, eo dempto, locus est nostro isti accommodatissimus, verba eius referam. τὸ δὲ ἰατρικῆς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων προσπεσόντων, ἀλλὰ δι᾽ ἀργίαν τε καὶ δίαιταν οἵαν διήλθομεν ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων, ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Καὶ μάλ᾽, ἔφη, ὡς ἀληθῶς καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα. Οἷα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὡς οἶμαι, οὐκ ἦν ἐπ᾽ Ἀσκληπιοῦ. τεκμαίρομαι δὲ ὅτι αὐτοῦ οἱ υἱεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ (hîc est Platonis peccatum μνημονικὸν) ἐπ᾽ οἶνον Πράμνειον ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπλασθέντα καὶ τυρὸν ἐπιξυσθέντα (ἃ δὴ δοκεῖ φλεγματώδη εἶναι) οὐκ ἐμέμψαντο τῇ δούσῃ πιεῖν, οὐδὲ Πατρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπετίμησαν. Καὶ μὲν δὴ (ἔφη) ἄτοπόν γε τὸ πῶμα οὕτως ἔχοντι. Οὐκ, εἴ γ᾽ ἐννοεῖς (εἶπον) ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιάδαι οὐκ ἐχρῶντο, ὥς φασι, πρὶν Ἡρόδικον γενέσθαι, &c. Plutarchus verò in libro de Homero duas videtur causas reddere cur minus moderato victu vtentem Machaonem inducat Poeta: vel quòd non adeò esset magnum aut periculosum vulnus vt ei nocere posset: vel quòd hac quoque in parte Machaonis peritiam significet: nam quacunque vteretur victus ratione, seipsum nimirum curare poterat.

ἐπὶ δὲ μέλι χλωρὸν) Placet quædam de mellis vsu, delectandi varietate rerum lectionis gratia, nonnulla conscribere. Democritus Abderites, vt refert Athenæus lib. 1. mellis beneficio vitam in Cerealium diem produxit, & eo vescens vixit: vbi abstinuit, viuere desiit. Vnde interrogatus quomodo quispiam sanus viuere posset: Si exteriora oleo, inquit, interiora melle irriget. Erat etiam Pythagoricorum cibus panis cum melle. Aristoxenus eos sine morbo viuere posse asserebat, qui illud semper in prandiis comederint. Lycus multum Cyrnios viuere scripsit, qui apud Sardonem habitantes melle semper vescuntur, quod plurimum apud illos nascitur. Vide de melle (præter Aristotelē) Plinium lib. 11. cap. 12. & lib. 22. cap. 24. Nos tamen hodie perfectius melle vti possumus, quàm illi veteres. Siquidem mel per se crassum & terrestre, vt etiam agnouit Plinius, vires planè obtusas habet, nisi à suo corpore terreo & sordido repurgetur, & ad absolutissimum quoddam quintum esse deducatur. Quid dicam, intelligent qui nobilissimam illam Physicæ partem, vulgo nimis odiosam, tractant & exercent.

πὰρ δὲ δέπας) Nestoreum hoc poculum antiqui suis enarrationibus variè illustrarunt, qua de re potest legi Athenæus lib. 11. vbi inter varia poculorum genera hoc quoque recensetur, singillatímque illius partes explicantur. Nos aliàs commodiore loco ea de re scribemus.

κνήστι χαλκείῃ) Hic versus à Platone in Ione ita refertur, κνήστι χαλκείῃ· ἐπὶ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον. Sed vereor ne sit μνημονικὸν ἁμάρτημα quale fuit superius. Nam illud ἐπὶ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον antea fuit in illo versu, χάλκειον κάνεον, &c.

Πάτροκλος δὲ θύρῃσιν ἐφίστατο, ἰσόθεος φώς.
Τὸν δὲ ἰδὼν ὁ γεραιὸς ἀπὸ θρόνου ὦρτο φαεινοῦ,
Ἐς δ' ἄγε χειρὸς ἑλὼν, κατὰ δ' ἑδριάασθαι ἄνωγε·
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἀναίνετο, εἶπέ τε μῦθον,
Οὐχ ἕδος ἐστὶ γεραιὲ διοτρεφὲς, οὐδέ με πείσεις.
Αἰδοῖος, νεμεσητὸς, ὅ με προέηκε πυθέσθαι
Ὅντινα τοῦτον ἄγεις βεβλημένον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Γινώσκω, ὁρόω δὲ Μαχάονα ποιμένα λαῶν·
Νῦν δὲ ἔπος ἐρέων, πάλιν ἄγγελος εἶμ' Ἀχιλῆϊ.
Εὖ δὲ σὺ οἶσθα γεραιὲ διοτρεφὲς, οἷος ἐκεῖνος
Δεινὸς ἀνήρ. τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τίπτε τ' ἄρ' ὧδ' Ἀχιλεὺς ὀλοφύρεται υἷας Ἀχαιῶν,
γρ. οὐδ' ἔτι Ὅσσοι δὴ βελέεσσι βεβλήαται,* οὐδέ τι οἶδε
Πένθεος ὅσσον ὄρωρε κατὰ στρατόν; οἳ γὰρ ἄριστοι
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδεΐδης κρατερὸς Διομήδης.
Οὔτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων·
Βέβληται καὶ Εὐρύπυλος κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ.
Τοῦτον δ' ἄλλον ἐγὼ νέον ἤγαγον ἐκ πολέμοιο,
Ἰῷ ἀπὸ νευρῆς βεβλημένον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐσθλὸς ἐὼν Δαναῶν οὐ κήδεται, οὐδ' ἐλεαίρει.
Ἦ μένει εἰσόκε δὴ νῆες θοαὶ ἄγχι θαλάσσης
Ἀργείων ἀέκητι πυρὸς δηΐοιο θέρωνται,
Αὐτοί τε κτεινώμεθ' ἐπισχερώ; οὐ γὰρ ἐμὴ ἲς
Ἔσθ' οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὁπότ' Ἠλείοισι καὶ ἡμῖν νεῖκος ἐτύχθη
γρ. βοηλασίῃ Ἀμφὶ* βοηλασίην, ὅτ' ἐγὼ κτάνον Ἰτυμονῆα
Ἐσθλὸν Ὑπειροχίδην, ὃς ἐν Ἤλιδι ναιετάασκε,
Ῥύσι' ἐλαυνόμενος· ὁ δ' ἀμύνων ᾗσι βόεσσιν,
Ἔβλητ' ἐν πρώτοισιν ἐμῆς ἀπὸ χειρὸς ἄκοντι·
Κὰδ δ' ἔπεσεν, λαοὶ δὲ περίτρεσαν ἀγροιῶται·
Ληΐδα δ' ἐκ πεδίου συνελάσσαμεν ἤλιθα πολλὴν,
Πεντήκοντα βοῶν ἀγέλας, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν·
Ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,
Πάσας θηλείας, πολλῇσι δὲ πῶλοι ὑπῆσαν.
Καὶ τὰ μὲν ἠλασάμεσθα Πύλον Νηλήϊον εἴσω
Ἐννύχιοι προτὶ ἄστυ· γεγήθει δὲ φρένα Νηλεὺς,
Οὕνεκά μοι τύχε πολλὰ νέῳ πόλεμόνδε κιόντι·
Κήρυκες δ' ἐλίγαινον ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Τοὺς ἴμεν οἷσι χρεῖος ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ·
Οἳ δὲ συναγρόμενοι Πυλίων ἡγήτορες ἄνδρες
Δαίτρευον. πολέσιν γὰρ Ἐπειοὶ χρεῖος ὄφειλον.
Ὡς ἡμεῖς παῦροι κεκακωμένοι ἐν Πύλῳ ἦμεν.
Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη,
γρ. ἔκτανεν Τῶν προτέρων ἐτέων· κατὰ δ' * ἔκταθεν ὅσσοι ἄριστοι.
Δώδεκα γὰρ Νηλῆος ἀμύμονος υἱέες ἦμεν,
Τῶν οἶος λιπόμην, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ὄλοντο.
Ταῦθ' ὑπερηφανέοντες Ἐπειοὶ χαλκοχίτωνες,
Ἡμέας ὑβρίζοντες, ἀτάσθαλα μηχανόωντο.
Ἐκ δ' ὁ γέρων ἀγέλην τε βοῶν καὶ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Εἵλετο κρινάμενος τριηκόσι', ἠδὲ νομῆας.
Καὶ γὰρ τῷ χρεῖος μέγ' ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ,
Τέσσαρες ἀθλοφόροι ἵπποι αὐτοῖσιν ὄχεσφιν
Ἐλθόντες μετ' ἄεθλα. περὶ τρίποδος γὰρ ἔμελλον
Θεύσεσθαι· τοὺς δ' αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Αὐγείας

Patroclus autem foribus astitit diuinus vir.
Hunc verò intuitus senex à sede surrexit splendida,
Introque duxit manu prehensum, & sedere iussit.
Patroclus.a.ex altera parte renuebat, dixitq; verbum:
Non sessio est, senex nobilis, neque mihi persuadebis.
Reuerendus, iracundus est qui me misit sciscitari,
Quémnam hunc ducas vulneratum: sed & ipse
Cognosco, videóque Machaonem pastorem populorum.
Nunc autē verbum dicens, rursus nuncius ibo Achilli,
Benè verò tu scis senex diuine, qualis ille
Morosus vir citò & insontem culpauerit.
Huic autem respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Cúrnam verò sic Achilles miseratur filios Achiuorum,
Quotquot iam telis vulnerati sunt? ac nescit
Luctus quantū excitatum sit per exercitū (nā fortissimi
In nauibus iacent percussi, vulneratique. (quique
Læsus est enim Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est & Vlysses hasta inclytus, & Agamēnō:
Ictus est autem & Eurypylus in fœmore sagitta.
Hunc autem alium ego modò adduxi ex bello,
Sagitta à neruo (emissa) percussum, sed Achilles
Strenuus existens Danaos non curat neque miseratur.
An expectat, donec iam naues, veloces prope mare
Argiuis inuitis igne sæuo comburantur,
Ipsiq; interficiamur ordine vnus post aliū? nō.n.mea vis
Est, qualis antea fuit in agilibus membris.
Vtinam sic ætate florerē, robur verò mihi firmum esset,
Sicut quando Elidensibus & nobis contentio accidit
Pro abactione boum, quando ego interfeci Itymoneum
Fortem Hypirochidem qui in Elide habitabat,
Pignora abigens: hic verò auxilians suis bobus,
Vulneratus est inter primos mea à manu iaculo,
Et cecidit: populi verò circū trepidi aufugerunt agrestes.
Prædam autem ex campo abegimus valdè multam,
Quinquaginta boum armenta, totidem greges ouium:
Tot suum greges, tot greges amplos caprarum:
Equas autem flauas centum & quinquaginta,
Omnes fœminas, multis autem pulli suberant:
Et hæc quidem abegimus Pylum Neleium intra
Nocturni ad ciuitatem. lætabatur autē animo Neleus,
Eò q̄ mihi cōtigissent multa iuueni ad militiā profecto.
Præcones autem edixerunt simul ac aurora oriretur,
Illos accedere quib. debitū debebatur in Elide generosa.
At congregati Pyliorum principes viri
Diuidebant prædam: multis enim Epei debitū debebāt:
Adeò nos pauci malis affecti in Pylo eramus.
Veniens enim afflixerat vis Herculea
Prioribus annis: interfecti sunt autem quique optimi.
Duodecim enim Nelei egregij filij eramus,
Ex his solus relictus sum: alij autem omnes perierunt.
Et ob hæc superbientes Epei loricati,
Nos iniuria afficientes iniqua moliebantur:
Senex autē armentumq; boum & gregē magnū ouium
Exemit deligens trecentas, & pastores:
Etenim huic debitū ingens debebatur in Eleide nobili,
Quatuor præmijferi equi cum ipsis curribus
Venientes ad certamina: pro tripode enim erant
Cursuri: hos verò illic rex virorum Augeas

De-

Detinuit: auriga autem dimisit tristem equorum causa.
Ob hæc senex dicta iratus ac etiam facta,
Exemit admodum multa: alia autem in populum dedit
Diuidere, ne quis sua defraudatus iret æquali portione,
Nos quidẽ hæc singula administrabamus circaq; vrbẽ
Faciebamus sacra dijs: hi autem tertio die omnes
Venerunt simul & ipsi multi & vnica vngula equi
Cateruatim: cumq; ipsis Moliones duo armabantur,
Pueri adhuc existẽtes, nõdũ valde periti strenui robo- (ris.
Est.a.quędã Thryoessa ciuitas, altus tumulus:
Longe ad Alpheum, extrema Pyli arenosi:
Hanc obsidebant expugnare cupientes.
Sed quando omnes campos transierant, nobis Minerua
Nuncia venit, delapso ab Olympo, vt armaremur,
Nocturna, neq. inuitum per Pylũ populum cõgregauit:
Sed valde paratos ad bellandum: neque me Neleus
Sinebat armari. abscondit autem mihi equos:
Nondum enim me existimabat scire bellica opera.
Sed & sic inter equites lucebam nostros, (Minerua.
Quanuis pedes existens, quia sic me ducebat ad pugnã
Est autem quidam fluuius Minycius in mare currens,
Prope arenam, vbi expectauimus auroram diuinam
Equites Pyliorum & confluxerunt agmina peditum:
Inde omnibus copijs cum armis armati,
Sub meridiem peruenimus ad sacrum fluxum Alphei:
Ibi Ioui quum fecissemus potenti sacra pulchra,
Taurumq; Alpheo, taurumque Neptuno,
Sed Mineruæ glaucos oculos habẽti iuuencã gregalem:
Cœnam deinde sumpsimus, per exercitum in ordinibus.
Et cubuimus in armis suis quisque
Circum fluenta fluuij: sed magnanimi Epeij
Circumstabant, ciuitatem euertere parati.
Sed ipsis ante apparuit magnum opus Martis.
Quando enim sol lucidus extulit caput supra terram,
Congrediebamur pugnæ, Ioui supplicãtes & Mineruæ,
Sed quando iam inter Pylios & Epeios esset certamen,
Primus ego occidi virũ (abstuli vero vnungulos equos)
Mulium bellatorem: gener autem erat Augeæ:
Maximam natu.a filiã habebat flauam Agamedam,
Quæ tot pharmaca sciebat, quot alit lata terra.
Hunc quidem ego accedentem percussi ærata hasta:
Cecidit aũt in pulueres: ego autem in currum insiliens
Steti inter propugnatores: sed magnanimi Epeij
Territi fugerũt, alius aliorsum, vt viderũt virũ lapsum
Ductorem equitum, qui præstans erat in pugnando.
At ego incurri atræ procellæ similis:
Quinquaginta .a. accepi currus, duo vero circa quẽque
Viri mordicus prehẽderunt terrã, mea hasta interfecti.
Et sane Actoriones Moliones pueros interfecissem,
Nisi ipsos pater late dominans Neptunus
E bello seruasset cooperiens nebula multa.
Tum Iupiter Pylijs magnam victoriam præbuit.
Tantisper .n. insequebamur per late patentem campũ,
Interficientésque ipsos, armaque pulchra colligentes,
Donec in Buprasium frugum ferax egimus equos,
Petramq; Oleniam & Alesium (qui locus Colone
Vocata est) vnde rursum cõuertit exercitum Minerua.
Ibi virum interficiens extremum reliqui: sed Achiui

Κάσχεθε· τὸν δ᾽ ἐλατῆρ᾽ ἀφίει ἀκαχήμενον ἵππων.
Τῶν ὁ γέρων ἐπέων κεχολωμένος ἠδὲ καὶ ἔργων,
Ἐξέλετ᾽ ἄσπετα πολλά, τὰ δ᾽ ἄλλ᾽ ἐς δῆμον ἔδωκε
Δαιτρεύειν, μή τις οἱ ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν, ἀμφί τε ἄστυ
Ἔρδομεν ἱρὰ θεοῖς· οἱ δὲ τρίτῳ ἤματι πάντες
Ἦλθον ὁμῶς αὐτοί τε πολεῖς καὶ μώνυχες ἵπποι
Πασσυδίῃ· μετὰ δέ σφι Μολίονε θωρήσσοντο,
Παῖδ᾽ ἔτ᾽ ἐόντ᾽, οὔπω μάλα εἰδότε θούριδος ἀλκῆς.
Ἔστι δέ τις Θρυόεσσα πόλις αἰπεῖα κολώνη,
Τηλοῦ ἐπ᾽ Ἀλφειῷ, νεάτη Πύλου ἠμαθόεντος·
Τὴν ἀμφεστρατόωντο διαρραῖσαι μεμαῶτες.
Ἀλλ᾽ ὅτε πᾶν πεδίον μετεκίαθον, ἄμμι γ᾽ Ἀθήνη
Ἄγγελος ἦλθε θέουσ᾽ ἀπ᾽ Οὐλύμπου θωρήσσεσθαι
Ἔννυχος, οὐδ᾽ ἀέκοντα Πύλον κάτα λαὸν ἄγειρεν,
Ἀλλὰ μάλ᾽ ἐσσυμένους πολεμίζειν· οὐδέ με Νηλεὺς
Εἴα θωρήσσεσθαι, ἀπέκρυψεν δέ μοι ἵππους.
Οὐ γάρ πώ τί μ᾽ ἔφη ἴδμεν πολεμήϊα ἔργα·
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἱππεῦσι μετέπρεπον ἡμετέροισι,
Καὶ πεζός περ ἐών, ἐπεὶ ὣς ἄγε νεῖκος Ἀθήνη.
Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινύκιος εἰς ἅλα βάλλων,
Ἐγγύθεν Ἀρήνης, ὅθι μείναμεν ἠῶ δῖαν
Ἱππῆες Πυλίων, τὰ δ᾽ ἐπέρρεον ἔθνεα πεζῶν.
Ἔνθεν πασσυδίῃ σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες, γρ. ἔνθα πανσυδίη
*Ἔνδιοι ἱκόμεσθ᾽ ἱερὸν ῥόον Ἀλφειοῖο· γρ. ἵσαν
Ἔνθα Διῒ ῥέξαντες ὑπερμενεῖ ἱερὰ καλά,
Ταῦρον δ᾽ Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι,
Αὐτὰρ Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι βοῦν ἀγελαίην.
Δόρπον ἔπειθ᾽ ἑλόμεσθα κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι
Καὶ κατεκοιμήθημεν ἐν ἔντεσιν οἷσιν ἕκαστος
Ἀμφὶ ῥοὰς ποταμοῖο. ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἀμφίσταντο δὴ ἄστυ διαπραθέειν μεμαῶτες.
Ἀλλά σφιν προπάροιθε φάνη μέγα ἔργον Ἄρηος,
Εὖτε γὰρ ἠέλιος φαέθων ὑπερέσχεθε γαίης,
Συμφερόμεσθα μάχῃ, Διῒ εὐχόμενοι καὶ Ἀθήνῃ
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Πυλίων καὶ Ἐπειῶν ἔπλετο νεῖκος,
Πρῶτος ἐγὼν ἕλον ἄνδρα, κόμισσα δὲ μώνυχας ἵπ- (πους,
Μούλιον αἰχμητήν· γαμβρὸς δ᾽ ἦν Αὐγείαο,
Πρεσβυτάτην δὲ θύγατρ᾽ εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην,
Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών.
Τὸν μὲν ἐγὼ προσιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρί.
Ἤριπε δ᾽ ἐν κονίῃσιν· ἐγὼ δ᾽ ἐς δίφρον ὀρούσας,
Στῆν ῥα μετὰ προμάχοισιν· ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος, ἐπεὶ ἴδον ἄνδρα πεσόντα
Ἡγεμόν᾽ ἱππήων, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐνόρουσα κελαινῇ λαίλαπι ἶσος·
Πεντήκοντα δ᾽ ἕλον δίφρους, δύο δ᾽ ἀμφὶς ἕκαστον
Φῶτες ὀδὰξ ἕλον οὖδας, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Καί νύ κεν Ἀκτορίωνε Μολίονε παῖδ᾽ ἀλάπαξα,
Εἰ μή σφωε πατὴρ εὐρυκρείων Ἐνοσίχθων
Ἐκ πολέμου ἐσάωσε, καλύψας ἠέρι πολλῇ.
Ἔνθα Ζεὺς Πυλίοισι μέγα κράτος ἐγγυάλιξε·
Τόφρα γὰρ οὖν ἑπόμεσθα *δι᾽ ἀσπιδέος πεδίοιο, γρ. διὰ σπιδέος
Κτείνοντές τ᾽ αὐτούς, ἀνά τ᾽ ἔντεα καλὰ λέγοντες,
Ὄφρ᾽ ἐπὶ Βουπρασίου πολυπύρου βήσαμεν ἵππους,
Πέτρης τ᾽ Ὠλενίης καὶ *Ἀλησίου, ἔνθα Κολώνη γρ. Ἀλεισίου
Κέκληται· ὅθεν αὖτις ἀπέτραπε λαὸν Ἀθήνη.
Ἔνθ᾽ ἄνδρα κτείνας πύματον λίπον· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ

Αψ ἀπὸ Βουπρασίοιο Πύλονδ' ἔχον ὠκέας ἵππους.
Πάντες δ' εὐχετόωντο θεῶν Διὶ, Νέστορί τ' ἀνδρῶν.
Ως ἔον, εἴποτ' ἔον γε μεθ' ἀνδράσιν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Οἶος τῆς ἀρετῆς ἀπονήσεται· ἦ τέ μιν οἴω
Πολλὰ μετακλαύσεσθαι ἐπεί κ' ἀπὸ λαὸς ὄληται.
Ω πέπον, ἦ μὲν σοί γε Μενοίτιος ὧδ' ἐπέτελλεν
Ηματι τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
Νῶϊ δέ τ' ἔνδον ἐόντες ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς,
Πάντα μάλ' ἐν μεγάροις ἠκούομεν ὡς ἐπέτελλε·
Πηλῆος δ' ἱκόμεσθα δόμους εὖ ναιετάοντας,
κ. καλλιγύναικα Λαὸν ἀγείροντες κατ' Ἀχαιΐδα* πουλυβότειραν.
Ενθα δ' ἔπειθ' ἥρωα Μενοίτιον εὕρομεν ἔνδον,
Ηδὲ σε, πὰρ δ' Ἀχιλῆα· γέρων δ' ἱππηλάτα Πηλεὺς
Πίονα μηρί' ἔκηε βοὸς Διῒ τερπικεραύνῳ,
Αὐλῆς ἐν χόρτῳ· ἔχε δὲ χρύσεον ἄλεισον,
Σπένδων αἴθοπα οἶνον ἐπ' αἰθομένοις ἱεροῖσι.
Σφῶϊ μὲν ἀμφὶ βοὸς ἕπετον κρέα, νῶϊ δ' ἔπειτα
Στῆμεν ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλ.
Ες δ' ἄγε χειρὸς ἑλὼν, κατὰ δ' ἑδριάασθαι ἄνωγε,
κ. τὰ παρέκειτο Ξείνιά* τ' εὖ παρέθηκεν ἅτε ξείνοις θέμις ἐστίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπημεν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ηρχον ἐγὼ μύθοιο, κελεύων ὔμμ' ἅμ' ἕπεσθαι.
Σφὼ δὲ μάλ' ἠθέλετον, τὼ δ' ἄμφω πόλλ' ἐπέτελλον.
Πηλεὺς μὲν ᾧ παιδὶ γέρων ἐπέτελλ' Ἀχιλῆϊ
Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων·
Σοὶ δ' αὖθ' ὧδ' ἐπέτελλε Μενοίτιος Ἄκτορος υἱὸς,
Τέκνον ἐμὸν, γενεῇ μὲν ὑπέρτερός ἐστιν Ἀχιλλεὺς,
Πρεσβύτερος δὲ σύ ἐσσι· βίῃ δ' ὅ γε πολλὸν ἀμείνων.
κ. ἠδ' ἐπακοῦσαι Αλλ' εὖ οἱ φάσθαι πυκινὸν ἔπος,* ἠδ' ὑποθέσθαι,
Καί οἱ σημαίνειν· ὁ δὲ πείσεται εἰς ἀγαθόν περ.
Ως ἐπέτελλ' ὁ γέρων, σὺ δὲ λήθεαι. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Ταῦτ' εἴποις Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι, αἴ κε πίθηται.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κέν οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίναις,
Παρειπών; ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου.
Εἰ δέ τινα φρεσὶν ᾗσι θεοπροπίην ἀλεείνει,
Καί τινά οἱ πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Αλλὰ σέ περ προέτω· ἅμα δ' ἄλλος λαὸς ἑπέσθω
κ. γίνωμαι Μυρμιδόνων, αἴ κέν τι φόως Δαναοῖσι* γένηαι.
Καί τοι τεύχεα καλὰ δότω πόλεμόνδε φέρεσθαι,
Αἴ κέ σε τῷ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο.
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι· ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο.
Ρεῖα δέ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ
Ωσαισθε προτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.

Retrò à Bufrasio, Pylū versus impellebāt veloces equos.
Oēs.a.gratias agebāt ex dijs Ioui, Nestoriq́; ex hominibus:
Talis fui, si quando erā inter viros: sed Achilles
Salus sua virtute fruetur: certè ipsum puto
Multùm post deploraturum, vbi exercitus perierit.
O amice, sanè quidem tibi Menœtius sic præcepit
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni misit,
Nos autem intus existentes ego & diuinus Vlysses,
Omnia facilè in ædibus audiebamus sicut præcipiebat.
Pelei autem venimus ad domos benè habitatas,
Exercitum congregantes per Achaidem fœcundam.
Illic verò deinde heroem Menœtium inuenimus intus:
Atque te, iuxta & Achillem: senexq́; equitator Peleus
Pinguia fœmora adolebat bouis Ioui gaudenti fulmine,
Aulæ in septo: tenebat autem aureum cyathum,
Libans nigrum vinum super ardentia sacra,
Vos quidem bouis apparabatis carnes: nos verò tum
Stetimus in vestibulo: perculsus aūt surrexit Achilles:
Introque duxit manu prehendens, atq. cōsidere iussit,
Hospitaliaq́; benè apposuit quæ hospitib. apponere fas est:
Sed postquam saturati fuimus cibo & potu,
Ordiebar ego sermonem, hortans vos simul sequi:
Vos.a. libēter volebatis: hi verò ambo multa præceperūt
Peleus quidem suo filio senex præcepit Achilli,
Semper benè rem gereret, & eximius esset præ cæteris:
Tibi verò sic præcepit Menœtius Actoris filius:
Fili mi, stirpe quidem superior est Achilles,
Maior natu verò tu es: viribus .a. hic multò præstātior.
At benè ei loquere prudēs cōsiliū, & admone, (ret.
Et ei impera: hic.a. parebit in eo saltem.q. bonū visū fue
Sic præcepit senex: tu autem oblitus es: sed saltem nūc
Hæc dicas Achilli bellicoso, si fortè pareat.
Quis verò sit si ei, fauente Deo, animum commoueris
Admonens? Bona autem admonitio est amici.
Si autem aliquod mentibus suis oraculum vitat,
Et aliquod ei à Ioue retulit veneranda mater,
Saltem te mittat: simul & reliqua copiæ sequantur
Myrmidonum, si fortè aliqua salus Danais fias:
Et tibi arma decora det ad pugnandum gestare,
Si fortè te huic assimulantes abstineant à bello
Troiani; respirent autem bellicosi filij Achiuorum
Afflicti: modica autem respiratio belli.
Facilè autem integri defessos viros prælio
Repuleritis ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.

COMMENTARIVS.

ἀπὸ θρόνου) Hoc à seniore erga iuniorem præstitum, collati honoris argumentum est non leue: nam quod iunioribus erga seniores facere conuenit, id hoc loco senior Nestor erga iuniorem Patroclum facit, cùm ipsi assurgit.

οὐχ ἕδος) Defectiua oratio, & hominis festinantis: quasi dicat Patroclus, Non est mihi iam opportunum vt considam, quia diutius hìc apud te commorari non licet, propter eius qui me ad te delegauit asperitatem: quam vt deuitem, satius est vt de plano rem totam à te intelligam, cuius gratia huc missus sum, & statim ad Achillem reuertar.

αἰδοῖος, νεμεσητὸς) Multis locis talis Achilles describitur, morosus nimirum & difficilis, vt in fine Iliad. ω. quo loco in Priamum exasperatur. Vel forsan hoc prætextu vtitur Patroclus, vt se faciliùs à Nestore expediat, & citiùs reuertatur. Qui tamen sensus sequenti oratione refellitur, cùm dicet Patroclus ad Nestorem, εὖ δὲ σὺ οἶσθα, &c. Quî enim mentiretur (inquit Eustathius) cùm sciente Nestore loquatur, à quo poterat mendacij & falsæ criminationis redargui? Quare potior est prima interpretatio. Porrò obseruandum qua libertate Patroclus, quanquam Achillis amicus charissimus, eius austeros mores describat: quod plerique minus consentaneum iudicare possent, quasi non deceat amicum amici, absentis præcipuè, vitia detegere. quod potius mali animi quàm candidi significationem præ se ferre videtur: & id ferè dictat ratio, vt honorificè de amico minimè præsente pronunciemus, ne si secus faciamus, maleuolentiæ nostræ aut minùs integræ mentis suspicionem in nos concitemus. Quò respexit igitur Homerus, cùm ita παρρησιαστικῶς de Achille amico loquentem Patroclum inducit? Nimirum vt significet, neque id omnino esse indecorum, ni fallor, de amicis, ídque potissimùm apud amicos, quid sentias liberè pronuntiare: itaque reprehendi non potest iure Patroclus, qui apud Nestorem amicum Achillis eius vitia explicet, cùm id non calumniandi, sed celeriorem sibi reditum præmuniendi gratia faciat. Id ergo non est in eo damnandum, vt neque in vllo alio qui ea lege taciturnitatis sese exoluerit, cùm præcipuè nullum inde amico dedecus accedat. Oportet enim amici quoque vitia nosse, odisse tamen minimè: iuxta illud in Monostichis, φίλου τρόπους γίγνωσκε, μισήσῃς δὲ μή: quin & de

& de iis interdum apud amicos verba facere licet. Differt enim hoc longè à Calumnia, quæ etiam nescio quid tale facit, sed longè diuersa & ratione & instituto. Quod diligenter à lectore attendi volo.

δεινὸς ἀνήρ) Aliàs etiam tales Achillis mores descripsimus. Fuit enim morosus, asper & difficilis admodum: sed illud in eo longè grauissimum, quod de eo Patroclus subiicit, solere eum etiam insontem quempiam facilè culpare, quod tamen ex ea ipsa morositate ac asperitate deriuatur: sed vt factum intolerabile omnino censeas, quod etiam æquitatis leges omnes excedat. Sed discipulum Centauri, agrestis nimirum & feri præceptoris, alium nobis Poeta exhibere non potuit: adeò nemo sine vitiis, vt ait ille, nascitur.

τίπτε τ' ἄρ ὧδ' Ἀχιλλεὺς) In hac interrogatione notat Eustathius prudentiam & sagacitatem (σύνεσιν) Nestoris ostendi, qui hoc de Achillis ingenio diuinarit, vt Græcorum misertus Patroclum ad explorandum dimiserit. Docet autem, cætera quæ Achilles nescit, de Græcorum calamitatibus, longè maiora esse præsentibus, quorum gratia ipse misericordia commotus est: quasi dicat Nestor, Quid nostri Achilles miseretur, cum minimam eorum partem nesciat, quæ per nostrum exercitum contigerunt? Nam quid faciat, si intelligat fortissimos Heroas Diomedem Vlyssem, Agamemnonem & Eurypylum vulneratos, si ob vnum tantum, quem ipse obseruauit (is autem est Machaon) ita animo affectus est, vt te, Patrocle, ad rei explorationem delegarit? Ideò quadrabit hic in Achillem illud Tragici, τῶν πεπραγμένων τὰ μὲν ἄλγη' ἀπεστιν, ἡ δὲ ὄψις οὐ πάρα. Et hæc quidem ferè Eustathius. Ego verò existimabam alium esse huius loci sensum, nimirum conqueri Nestorem in genere de Achille, qui Græcorum curam ita abiecisse videatur: immò reuerà abiecerit, vt calamitates eorum aspernetur, sinatque eos tot malis sciens volens opprimi, cùm ab eius fortitudine eorum salus vnicè pendeat. Quod vt grauius esse ostendat, enumerat Heroas qui in hodierno conflictu à Troianis sunt vulnerati, quod vnum sufficere videatur ad commouendum Achillis animum, vt tandem eorum defensionem acriter suscipiat: siquidem maiorum quæ suis contingunt, commiseratione tangitur. Nam quod de Machaone sollicitum Achillem intelligit, id tanti non facit Nestor, vt ideò quippiam sibi de eius auxilio polliceatur: immò de industria id in eo expressis verbis non laudat, quod patet in ipsa commemoratione de casu Machaonis: imò contrà, postquam vulneratos Heroas recensuit, querimoniam de Achille adhuc repetit negatiuè, & non affirmatiuè: quod ex eius dictis colligi vllo modo non potest, vt tamen volebat Eustathius. Porrò totius huius Nestoreæ orationis scopus est duplex. Conatur enim Nestor persuadere Patroclo vel vt Achillem inducat ad opem Græcis ferendam: vel, siquidem hoc apud eum efficere non potuerit, vt ipsemet indutus Achillis armis & eius milite instructus, in aciem prodeat.

εἴ γὰρ ἐμοὶ ἴς) Antequam vnum aut alterum orationis suæ scopum aggrediatur Nestor, longa narratione & explicatione veteris suæ virtutis & gestorum vtitur, quam non est quod simpliciter senili cuidam loquacitati aut iactantiæ tribuamus: siquidem multùm habet momenti ad Patroclo persuadendum quod instituit. Solent enim exemplis aliorum homines maximè affici & inflammari: proinde etiam Nestor ea facta commemorat, quæ aliquid simile habent cum præsentibus, tam quod ad ea quæ iam sunt gesta, quàm ad ea quæ à Patroclo postulabit, pertinet. Et primùm hæc verba, quibus deesse sibi vim & robur pristinum dicit, non leue est argumentum in Achillem & Patroclum quibus cùm sit adhuc integra virium præsentia, pudeat eos necesse est, quòd ad hæc negotia bellica remollescant, patianturque robur suum inutile ac torpidum languere: quod ipse proculdubio facturus non sit, si ad florem illum ætatis, quo ante multos annos viguit, fuerit rediturus. Et vt de sua fortitudine certiorem Patroclum faciat, narrat quid olim à se cum summa laude gestum sit. Tota autem narratio quæ præpostero, hoc est Poetico ordine à Nestore tractatur, eò redit, Herculem ita Pylios afflixisse, vt inde superbientes Epei vicini contempto ob senectutem & orbitatem Neleo, Pyliis contumeliosè insultauerint: se verò (nam Nestoris verba exponimus) contracta suorum, quantam licuisset, manu in Eleam impressionem fecisse, vnde maximam prædam abegerit: hoc est, quinquaginta armenta boum, totidem greges ouium, totidem suum, totidem & caprarum, & centum quinquaginta fuluas equas, quarum plerasque pulli sequerentur. Tertio pòst die cùm ipse & sui in partitione prædæ & sacrificiis essent occupati, ait Epeos multitudine conducta equitum peditúmque exercitum eduxisse, ac circa Thyum super Alpheum positum castra locauisse. Pylios re statim intellecta ad profligandum hostem profectos, prope Arenam ad Minyeium flumen pernoctasse, inde sub meridiem ad Alpheum peruenisse, operatósque sacris, cùm ad amnem ibi pernoctassent, sub auroram prælium commisisse, fusisque hostibus, occidendi & persequendi finem non ante fecisse, quàm Buprasium peruenissent, & ad Oleniam petram, atque Alesij tumulum: inde enim Mineruam Pylios retrò auertisse, itaque Achæos à Buprasio equos Pylum versus flexisse. Atque his concluditur longa illa Nestoris oratio, prout etiam à Strabone lib. 8. coarctata est.

νύκτωρ πρὸς τὸ ἄστυ) ὡς μεθ' ἡμέραν μὲν (inquit Strabo ibidem) τῆς λεηλασίας γεγενημένης, καὶ τῆς τροπῆς τῶν ἐκβοηθησάντων, ὅτε κτανεῖν λέγει τὸν Ἰτυμονῆα· νύκτωρ δὲ τῆς ἐφόδου γενομένης, ὥστ' ἐννύχιος πρὸς τὸ ἄστυ γενέσθαι· quasi dicat, ideò Nestorem hanc temporis nocturni circumstantiam in reditu obseruare, vt ostenderet interdiu prædam abactam fuisse, fusósque qui ad defensionem boum venerant, quando etiam interfectum à se Itymonem dicit: noctu autem se cum suis rediisse. Et hoc quidem Strabonis instituto inseruit, ad designandam nimirum regionem, in qua hæc Pylus Nestorea erant sita: quod nos in Lexico commodiùs referemus.

ἐλθὼν γὰρ ῥ' ἐκάκωσε) Præpostere, vt iam monui, meminit Herculis Nestor, cùm iniuria Pylo illata ab Hercule superius negotium præcessisset, & hoc genere narrandi delectari Poeta aliàs satis docuimus. Quod Homero etiam familiare est, vt etiam testatur Eustathius. φιλεῖ γάρ, inquit, ἐξ ὑστερογενῆς αὖ κάτω τιθέναι τὰ πράγματα, καὶ ἐμβάλλειν εἰς τὸ μέσον τὴν ἀρχὴν· καί φασιν οἱ τεχνικοί, ὅτι τὸ ἐν τοῖς διηγηματικοῖς ἐξ ἀρχῆς τῶν διηγημάτων ἀπ' ἀρχῆς ὅλα τὰ πάντα ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἰέναι, ἀμβλυτέραν καθίστησι τὴν ἀκρόασιν· τὸ δὲ ἐκ τῶν προσεκτικωτέρων ἄρχεσθαι, ἡδύτερον τε καὶ ἐναγωνιώτερον· ὡς καὶ ἐνταῦθα ἐκ τῆς μονομαχίας ἤρξατο καὶ τῆς βοηλασίας ὁ Νέστωρ, οἷς τὸ τῆς διηγήματος ἐστὶ σφραγίσιον. Et hęc quidem ille eleganter, à quo nobis porrò discendum est, cur Hercules Pylum deuastarit. Ac ex pluribus quidem causis quas affert, eam, vel ipsius iudicio, vt absurdam reiiciemus, quam nonnulli Iphiti morti assignarunt, probabiliores afferemus. Quidam ergo dicunt id accidisse propter superbiam, qua Periclymenus vnus ex duodecim filiis Nelei in Herculem vsus est. Alij verò, quia Orchomeniis Pylij vt affines contra Thebanos Herculis conterraneos essent auxiliati. Agias verò dicebat causam huius deuastationis esse, quòd Neleus Herculi boues Geryonis, quas ipse Hercules summo cum labore cōpararat, abstulisset. Telesarchus autem, quia cùm Hercules aurea mala, & Hippolytæ Amazonis baltheum, ac Diomedis equos ageret, eum Neleus vrbem accedere prohibuisset. Quam ex iis omnibus causis arripiamus, tuto non possumus affirmare.

πολέσιν γὰρ χρεῖος) Hoc debitum Epeorum ita interpretor, vt ipsi illis è numero Pyliorum debeant, quibus bona antea vi eripuerunt, quasi rerum sibi ablatarum dominium ad eos voluntate possidentium translatum non sit, sed velut à repetituris ad tempus commodatum: & videtur hoc à Nestore festiue debitum, vel χρεῖος appellari. Conuocati ergo sunt Pylij ad prædæ Epeorum diuisionem, & quibus plus fuit ab Epeis ablatum plus etiam ex prędа tributum fuit, & iacturam suarum facultatum alio genere compensarunt. Sic infrà Neleus pro ablatis sibi quatuor ἀθλοφόροις equis armentum boum & gregem ouium ac pastores sortitus est, & ita acceptum illud in equis damnum alio genere animalium resarciuit.

τοῦθ' ὑπερηφανέοντες) Hoc exemplum Epeorū est illustre ad indicandā hominū superbiam, qua in afflictos vtuntur, & eos eò audacius opprimunt, quò imbecilliores vident. Quòd cùm per se in omnibus damnandū est, tum maximè in vicinis, quales fuerūt Epei Pyliis.

ἐκ δ' ὁ γέρων ἀγέλην τε βοῶν) Hîc repetendum est, quod aliàs obseruauimus, in prædæ partitione solitos veteres Regibus aut Ducibus partem primariam & præcipuum quippiam tribuere honoris gratia: quod nunc fit in Neleo, qui ante omnes prædæ exemit ac sorti excepit (vt loquitur Virgilius) suum debitum, hoc est reparationem damni sibi ab Epeis inflicti.

τέσσαρες ἀθλοφόροι) Secundum quosdam nullus est quadrigarum vsus apud Homerum, ideò hîc non τέθριππον, sed duas ξυνωρίδας intelligunt, quarum vnaquæque suum aurigam habuerit, vt monet Eustathius.

μετ' ἄεθλα) Duplex est de his certaminibus sententia, vt idem Eustathius retulit. Quidam enim volunt hîc à Poeta Olympica certamina intelligi, quòd eorum mentionem expressam non fecerit, sed potiùs certaminis cuiusdam pecuniarij hîc meminerit: non autem eius in quo corona in præmium sit proposita, quale fuit Olympicum. Neque enim hîc neque alibi, aiunt, coronam cognoscit Poeta, neque in victoria, neque in sacrificio, neque in conuiuio. Et hæc quidem illi. Alij verò contrà volunt hîc Poetam certamen Olympicum innuere, licet expressè non nominet. Siquidem Herculem agnoscat, vt cuius sępe meminerit, & quem Pindarus & alii memorent, certamen illud instituisse.

περὶ τρίποδος) Non est res absurda pro tam leui pręmio decertare, siquidem victoriæ magis, quàm pecuniarum scopum sibi huiusmodi decertatores proponunt, vt etiam ex iis agonibus constat, qui στεφανῖται appellantur.

οὐδέ μ' ἔα Νηλεὺς) Miror quid Nestori in mentem venerit, vt dicat Neleum sibi noluisse concedere vt ad bellum proficisceretur, quia non existimaret se eius peritum esse. Oblitus ergo est ea quæ antea memorabat, in quibus hoc quoque inseruit, Neleum post suum à bello Epeorum reditum gauisum fuisse, quòd se tam feliciter pugnasse intelligeret. ipsa verba sunt: γεγήθει δέ φρένα Νηλεὺς εὑρὼν μοι

τύχῃ πολλὰ νέῳ πολεμιστὴ κίοντι. Hanc repugnantiam videtur ſubodoratus Euſtathius, ideò ſic hunc locum enarrauit: κωλύει δὲ, inquit, ὁ Νηλεὺς θωρήσσεσθαι τὸν Νέστορα, οὐ μόνον ὡς μήπω εἰδότα πολεμεῖν, καὶ κατὰ τοῦτο ἐοικότα τοῖς μωλύουσιν, οἱ παῖδας ἐπιόντες, ὅπω μάλα εἰδότες, ἥρωα εἰδήμονες εἶναι ἀλκῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φθάσασαν δυστυχίαν ἐν τῇ βουλασίᾳ. ἐδεδίει γὰρ τὸ σφαλερὸν τῆς εἰς ἄγαν δὲ πιπτούσης τύχης. ἢ καὶ αὐτὴ σφαλερὰ κατὰ τὰς ἄγαν ἀξίας ἐστί. Sed hoc ego diuinare appello, & mala fide in explicando authore verſari, cùm illi quippiam contra ipſis mentem affingimus. Nã Neſtor ait manifeſtè de patre Neleo, οὐ γάρ πώ τί μ' ἔφη ἴδμεν πολεμήϊα ἔργα. Quod δυσυχίαν eius in bello timuerit, nulla apparet veſtigia, quæ nos ad illud indagandum deducant. Ego rem indeciſam relinquo, donec Delius quidem natator aut Oedipus accedat.

ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι) Cur taurus Neptuno immoletur, aliàs quoque diximus, frementi ſcilicet & turbulento Deo ferox & furibundum animal. Cùm autem è mari fluant reliqui omnes fluuij, Alpheo quoq; hoc loco taurus immolatur. οἱ δὲ παλαιοί, inquit Euſtathius, λέγουσιν, οὕτω συντόμως, ὡς οἰκεῖος ὁ ταῦρος ποταμίῳ ῥεύματι πάντα ἄλλα, καὶ ὅτι βίαιος ἐστὶ τοῖς κέρασιν ἀναβάλλων τὴν γῆν. ἐξ οὗ καὶ ταυρηδὸν ἐπίρρημα ἐπὶ τοῦ κα... αἰτί τοῦ ἀγρίως, &c. De Mineruæ quoque ſacrilegiis aliàs ſatis annotauimus.

ἣ τόσα φάρμακα) Medicinæ munus videtur olim etiam à fœminis exerceri ſolitum, tum ex huius Agamedæ exemplo, tum ex aliis quibuſdam apud hunc Poetam, vt in Odyſſea lib. 4. de Helena ipſa videbimus & Polydamna Aegyptia, à qua ſua medicamina didicerat Helena. Talis fuit Medea, talis Circe, talis Crocodice apud Aelianum.

ὅθεν αὖτις ἀπέτραπε) Rectè Mineruam inducit, quæ reducat exercitum, cùm ea etiam illum eduxiſſet, vt anteà vidimus: ἄμμι γ' ἀθήνη ἄγγελος ἦλθε θέουσα, &c.

αὐτὰρ ἀχιλλεὺς) Explicita narratione ſuorum facinorum geſtorum, nunc docet quàm ſit ab Achille diſſimilis, vt qui poteſtuam virtutem dum florerent ſibi anni, otioſam eſſe non ſit paſſus: contra verò Achilles ſolus ſua virtute fruatur, neque eam ſuis dignetur impertire. Prudenter autem Neſtor cauſam, qua Achilles id faciebat, intactam relinquit: ſciebat enim ſatis grauem eſſe illam & legitimam, quod Agamemnoni anteà non diſſimulauit.

πολλὰ μετακλαύσεσθαι) Intelligit quidem Neſtor Achillem caſibus Græcorum ac periculis non delectari ſimpliciter, ideò ait futurum, vt ipſe poſt interitum totius exercitus dolores immenſos contrahat: quia ob eius abſentiam clades illa infligetur, ſiue etiam poſtea ademptam ſibi liberati exercitus gloriam ægrè ſit laturus, cùm re adhuc magis integra tutum ſit ei mature honori ſuo & ſaluti ſuorum conſulere. Paucis autem hanc querimoniam de Achille perſtringit, quia ad vtrunq; narrationis ſuæ ſcopum deproperat.

ὦ πέπον ἦ μέν σοί γε μενοίτιος.) Cùm Neſtor inſtituerit Patroclo perſuadere, vt Achillem inducat ad Græcis ferendas ſuppetias, prudenter & artificioſe admodùm id facit. Repetit enim ab ipſo initio ea quæ vim maximam habebant ad ipſum ei perſuadendum, dum ei in memoriam reuocat patris Menœtij mandatum, quo ei iniungebat, vt iuniori Achilli conſiliis & admonitionibus, cùm res ita poſtularet præeſſet. Quæ ad duplicem finem pertinent. Primùm, vt Patroclum minus diligenter hac in re præſtiti officij arguat, cùm dicit, σὺ δὲ λήθεαι: Secundò, vt eum in hoc negotio alium faciat, hoc eſt ſedulum in Achille commonefaciendo. Quod etiam à Patroclo impetrabit, vt inf. Iliad. π. videbimus.

ὃς δ' ἐπέτελλεν) Quid iuſſerit Menœtius, poſt aliquot verſus intelliges: amat enim Neſtor Homericus hyperbata.

πρεσβύτερος) Ex hoc loco poteſt colligi, Patroclum Achille fuiſſe ſeniorem: quod Plato in Sympoſio eſt ſequutus. Statius tamen in Achilleide eum Achilli annis æqualem facit, Martialis iuniorem, vt eſt quoq; à Giphanio obſeruatum. Sed nos Homero ſubſcribemus, & cum Platone Aeſchylum explodemus, dicentem Patroclum fuiſſe ab Achille amatum, cùm Patroclus potiùs Achillem amarit.

ἤματι) Hoc Epiſodium initiorum congregati exercitus Græcorum Poeta interſerit, vt conſtet illud quod ex Ariſtotele initio Iliados monuimus.

ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν) Nunc ſcopum orationis ſuæ attingit, ſcopum, inquam, primum, in quo nititur perſuadere Patroclo, vt Achillem ab indignatione ſua ad Græcorum partes contra Hectorem defendendas impellat. Idque duobus potiſſimùm argumentis videtur vrgere. Primùm ex mandato patris Menœtij, cuius memoriam illi antea refricuit: & hoc magni fuit momenti, ſiquidem filium parenti obedientem eſſe oportet, proinde hoc Patroclus non potuit niſi impiè denegare. Quamuis autem mandatum patris fuerit generale, tamen illud ad præſens negotium opportunè reſtringit, in quo Achilles ſano & vtili conſilio opus habet. Secundò vrget ex amicitia, quæ ipſi cum Achille intercedit, cuius propoſitio eſt in iis verbis, ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου: vnde Patroclo bene ſit ſperandum, ſi hoc erga Achillem aggrediatur, quod ipſe haud dubiè æquo animo ſit amici ſui cohortationes & conſilia accepturus. Et hæc quidem quod ad primum ſcopum attinet: quæ tamen ſecundo inſeruiunt, in quo petit Neſtor, vt ſi primum illud ab Achille impetrare non poſſit, hoc ſaltem poſtulet, vt ſe illius armis & copiis inſtructum dimittat. Et hîc ſanè illud meritò poſſis inculcare, quod anteà dixit Poeta, κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.

ἀγαθὴ δὲ παραίφασις) Hîc Euſtathius vult in voce ἑταίρου τὸ ἀγαθοῦ ſubaudiri. Non enim cuiuſlibet amici, inquit, admonitio bona eſt, ſed boni tantùm. Simile illud, ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι πατρός: ibi enim quoque ait eſſe intelligendum ἀγαθοῦ. Sed vt de hoc exemplo nil dicam, hoc loco quidem intelligendum eſſe fateor, ſed ex voce ἑταίρου ſatis colligi poteſt: ſimulatas enim iſtas amicitias inter Græcos non agnoſcit Poeta, quod ſciam. Inter Græcos dixi, quia perfidiam in Troianis ſatis notauit, vt in Paride ob raptum Helenæ. Valeat tamen (ſi vult lector) Euſtathij ſententia, quam indicauit ei Didymus, & per me cuilibet eam amplecti liceat.

ῥεῖα δὲ κ' ἀκμῆτες) Perſuadet Patroclum Neſtor à rei facilitate, quia nimirum ipſe & Myrmidones, cùm integris ſint & illibatis viribus, Troianos iam longa defeſſos pugna facilè ſint deuicturi. Eſt autem hoc argumentum in huiuſmodi negotiis momenti non exigui, quanquam propriè vera fortitudo in grauiſſimis, non leuibus periculis occupatur, vt docet Ariſtot. in Ethicis.

Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Βῆ δὲ θέειν παρὰ νῆας ἐπ' Αἰακίδην Ἀχιλῆα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κατὰ νῆας Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἷξε θέων Πάτροκλος, ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε
Ἦεν, τῇ δὴ καί σφι θεῶν ἐτετεύχατο βωμοί·
Ἔνθα οἱ Εὐρύπυλος βεβλημένος ἀντεβόλησε
Διογενὴς Εὐαιμονίδης κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ,
Σκάζων ἐκ πολέμου, κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρὼς
Ὤμων καὶ κεφαλῆς, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἀργαλέοιο
Αἷμα μέλαν κελάρυζε· νόος γε μὲν ἔμπεδος ἦεν.
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δειλοὶ Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Ὣς ἄρ' ἐμέλλετε τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ἄσειν ἐν Τροίῃ ταχέας κύνας ἀργέτι δημῷ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ διοτρεφὲς Εὐρύπυλ' ἥρως,
Ἤ ῥ' ἔτι που σχήσουσι πελώριον Ἕκτορ' Ἀχαιοί,
Ἦ ἤδη φθίσονται ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμέντες;
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,

Sic dixit: huic a. animum in pectoribus commouit:
Perrexit autẽ currere ad naues ad Aeacidem Achillẽ.
Sed quando iam ad naues Vlyſſis diuini
Peruenit currẽs Patroclus, vbi ipſis forumq́; iudiciumq́;
Erat, qua parte etiam ipſis deorũ extructæ erant aræ:
Illic ei Eurypylus vulneratus obuiauit
Generoſus Euæmonides, in fœmore ſagitta,
Claudicans rediens è bello, at humidus defluebat ſudor
Humeris & capite: eique vulnere graui
Sanguis niger ſcaturiebat: mens tamen firma erat:
Hunc autem intuitus miſeratus eſt Menœtij fortis filius,
Et lugens, verbis velocibus eum allocutus eſt,
Ah miſeri Danaorum duces & principes,
Siccine eratis procul ab amicis & patria terra
Satiatur in Troia veloces canes alba pinguedine?
Sed agè, mihi hoc dic nobilis Eurypyle heros,
An ne adhuc ſuſtinebunt immanem Hectorem Achiui,
An iam conficientur ab ipſo haſta interfecti?
Huic vero rurſus Eurypylus prudens reſpondit:

Non

Non amplius diuine Patrocle, defensio Achiuorum
Erit, sed in naues nigras incumbent.
Illi enim iam omnes quotquot antè erant fortissimi
In nauib. iacēt percussi (eminus) vulneratiq́ (comin.)
A manibus Troianorū, horū autē robur augetur sēper:
Sed me quidem tu serua ducens ad nauem nigram:
E fœmore.a. excinde sagittam: ab ipso.a. sanguinē nigrū
Ablue aqua tepida: & lenia medicamenta insperge
Bona: quæ te aiunt ab Achille doctum esse,
Quem Chiron docuit iustissimus Centaurorum.
Medici enim Podalirius & Machaon:
Hunc quidem in tentorijs puto vulnus habentem,
Indigentem & ipsum inculpato medico,
Iacere: alter.a. in campo Troianorū sustinet acerbā pugnā.
Hunc.a. rursus allocutus est Menœtij robustus filius:
Quomodo erūt hæc opera? quid agemus Eurypyle heros?
Eo vt Achilli bellicosi sermonem dicam,
Quem Nestor præcepit Gerenius, custos Achiuorum:
Attamen ne sic quidem te dimittam afflictum. (pulorū
Dixit, & sub pectore, prehensū ducebat pastorē po-
Ad tentoriū: famulus.a. cōspicatus substrauit pelles bo-
Ibi ipso extenso, è fœmore excidit cultro (uinas.
Acutum telum acerbum: ab ipso autem sanguinē atrum
Abluit aqua tepida: & radicem imposuit amaram,
Manibus contritam, mitigatoriā, quæ ei cunctos (quis.
Sedauit dolores. vulnus quidē siccatū est, cessauit.a. sā-

Οὐκέτι Διογενὲς Πατρόκλεις ἄλκαρ Ἀχαιῶν
Ἔσσεται, ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέονται,
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε
Χερσὶν ὑπὸ Τρώων· τῶν δὲ σθένος ὄρνυται αἰέν.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν σὺ σάωσον ἄγων ἐπὶ νῆα μέλαιναν·
Μηροῦ δ' ἔκταμ' ὀϊστὸν ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δ' ἤπια φάρμακα πάσσε,
Ἐσθλά, τά σε προτί φασιν Ἀχιλλῆος δεδιδάχθαι,
Ὃν Χείρων ἐδίδαξε δικαιότατος Κενταύρων.
Ἰητροὶ μὲν γὰρ Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων,
Τὸν μὲν ἐνὶ κλισίῃσιν ὀΐομαι ἕλκος ἔχοντα,
Χρηΐζοντα καὶ αὐτὸν ἀμύμονος ἰητῆρος,
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἐν πεδίῳ Τρώων μένει ὀξὺν ἄρηα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,
Πῶς τ' ἄρ ἔοι τάδε ἔργα; τί ῥέξομεν Εὐρύπυλ' ἥρως;
Ἔρχομαι ὄφρ' Ἀχιλῆι δαΐφρονι μῦθον ἐνίσπω
Ὃν Νέστωρ ἐπέτελλε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' οὐδ' ὥσπερ σεῖο μεθήσω τειρομένοιο.
Ἦ, καὶ ὑπὸ στέρνοιο λαβὼν ἄγε ποιμένα λαῶν
Ἐς κλισίην· θεράπων δὲ ἰδὼν ὑπέχευε βοείας.
Ἔνθα μιν ἐκτανύσας, ἐκ μηροῦ τάμνε μαχαίρῃ
Ὀξὺ βέλος περιπευκές· ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν,
Χερσὶ διατρίψας, ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας
Ἔσχ' ὀδύνας· τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα.

COMMENTARIVS.

τῷ δ' ἄρα θυμὸν) Diligenter est notandum, quod silentium Patroclo affingit Poëta post longam Nestoris orationem, siue quòd voluit Patroclum hoc silentio testari pudorem suum ob minus rectè factum in hoc negotio officium, refricata sibi præcipuè parentis mandatorum memoria: siue quòd persuasus iam Patroclus rem celeritate, non verbis egere intellexit. Et ita nouit Poeta pro ratione circumstantiarum quis sit orationis vsus & locus. Proinde festinantem iam facit Patroclum, vt consiliorum Nestoris alterutrum exequatur, & hæc iam explicabit Homerus. Multa autem interiiciet, antequam Patroclum cum Achille colloquentem inducat, nimirum vsque ad librum decimumsextum.

ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε) Ad naues Vlyssis forum & aræ Græcorum collocantur, ὡς ἂν ὁ σοφὸς, inquit Eustathius, πᾶσιν ἐπιστατοῖ τοῖς τε ἀνθρωπίνοις τοῖς τε θείοις.

νόος γε μὲν ἔμπεδος ἦεν) Non sunt hæc otiosa, inquit Eustathius, aut ad versus tantùm complementum addita, sed magni sunt momenti. Cùm enim multus sanguinis fluxus animi deliquium conciliet, vnde quodammodo quædam ἀλλοφροσύνη ac mentis alienatio consequitur: Poeta vult Eurypylum sana nihilominus & integra mente ostendere, idque ex sequenti eius oratione constabit.

ἆ δειλοὶ Δαναῶν ἡγήτορες) Duæ sunt partes huius orationis: primùm exclamat Patroclus in Græcorum calamitates, cùm videat præter Machaonem nunc etiam Eurypylum vulneratum, doleréque se testatur quòd tot præstantissimi Heroës (nam aliorum etiam meminit, quos anteà ipsi Nestor commemorabat) procul ab amicis & patria in solo hostili mortem oppetant. Id autem grauissimum olim est habitum, siquis longè à patria moreretur, quasi ea morientes excipere debeat, quæ primùm viuentes tulit. Eadem ratio de amicis, quorum nomine, ni fallor, parentes & affines intelligit: qua de re nos alibi satis diximus. Secundò quærit ab Eurypylo Patroclus, an res ita sint deploratæ, vt Græci ampliùs Hectoris impetus sustinere non possint. Vbi Eustathius scribit videri Patroclum suspectam habuisse Nestoris δεινότητα, μήποτε οὐκ ἀληθῶς, ἀλλὰ πιθανῶς τὸν περὶ Ἑλλήνων ὡς κινδυνευόντων λόγον μεταχειρίσατο: ideò enim id ipsum, quod iam ex Nestore audierat de his Græcorum calamitatibus nunc ab Eurypylo sciscitatur. Ego tamen hoc Patroclo nolim affingere, vt de Nestoris fidelitate dubitauerit: sed vt certiùs omnia exploraret, voluisse quoque insuper Eurypylum, re ita potissimùm commonente, percontari.

τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος) Respondet Patroclo Eurypylus, hoc est secundæ illius orationis parti, docétq; desperatas esse res Græcorum, vt nihil aliud sit quàm eorum integra pernicies expectandum ex Troianorum impetu. Rationem addit, quia iam fortissimi quique ex Græcis, in quorum nimirum fortitudine potuit sita esse illorum salus, iaciant vulnerati, & ad sustinendum hostile robur impares, cùm è contra Troianorum vires magis ac magis adaugeantur, vbi Græcorum potestas collabascit. Intereà se ipsum Patroclo commendat, vt ab eo suo vulneri remedium aliquod possit applicari, idque maximè reipsa vrgente, destituto ipso nimirum omni aliena ope: cùm iam è duobus medicis, qui soli in vniuerso erant exercitu, alter quidem vulneratus iaceat, alter in medio prælio adhuc versetur. Nequis autem posset mirari, quòd in hac parte Eurypylus Patrocli opem imploret, cùm Patroclus medici officio alioqui non defungatur: addit Eurypylus, edoctum esse illum varia & salutaria medicamenta ab Achille, qui rursus illa à peritissimo huius artis Chirone Centauro acceperit.

μηροῦ δ' ἔκταμ' ὀϊστὸν) Nouit quoque Eurypylus, forsan ex aliena experientia, quo pacto esset Patroclo in huius vulneris curatione procedendum: tria enim illi quasi præscribit, primùm vt sagittam exscindat, deinde sanguinem è vulnere manantem aqua tepida abluat: tertiò, vt vulneri lenia inspergat medicamenta. Quæ etiam Patroclus præstitit, excepto quòd non lenibus, sed asperis vsus est medicamentis. ait enim, ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρήν: nisi illud nolis de medicamenti asperitate intelligi, sed de ipsius tantùm amaritudine, quæ potuit etiam cum lenitate coniungi, nec minus vulneri amica esse etiam sine doloribus. Vnde etiam paulò pòst, ὀδυνήφατον, ἥ οἱ ἁπάσας ἔσχ' ὀδύνας, appellabit. Qui sensus postremus si recipiatur à lectore, prior, quem ex Eustathio hausimus, igitur erit explodendus.

δικαιότατος) Id est, vt annotat quoque Giphanius, idque ex Eustathio, ni fallor, ex Centauris omnibus quidem iniustis & feris, hic minimè fuit iniustus & ferus.

χρηΐζοντα καὶ αὐτὸν) Hic locus videtur dedisse initium illi adagio, ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

ἀλλ' οὐδ' ὥσπερ) Hîc exemplum est propensi in amicum animi: quamuis enim Patroclus pro salute communi Græcorum festinaret, vt facilè potuerit ac sine culpa priuati Eurypyli commoda publicis postponere: tamen ne inhumanus planè iudicaretur, hoc etiam amico suo dedit, vt tantillum temporis publica negotia intermitteret, sperans se hanc moram apud omnes etiam Græcos ex tam pio officio probaturum, quasi nimirum non parum interesset totius exercitus hūc Heroem in pristinam valetudinem restitui.

νίζ' ὕδατι λιαρῷ) Cur aqua tepida vulnus abluat, rectè explicat Eustathius. τὸ μὲν γὰρ θερμὸν, inquit, εἰ καὶ πραΰνει τὰς ἀλγηδόνας, ἀλλ' αἵματός ἐστιν ἀγωγόν. τὸ δ' αὖ ψυχρὸν φρίκην ἐμποιεῖ, ἄριστον οὖν καὶ ἐνταῦθα τὸ μέσον. Id est: Calida enim aqua quamuis dolores leniat, tamen sanguinem prouocat: frigida, rigorem conciliat. Optimum ergo medium hac in parte fuit.

ῥίζαν) Quæ nam fuerit hæc radix certò non constat: alij vocant Achilleiam, alij verò Aristolochiam, quæ etiam ἴσχαιμος dicitur à sistendo sanguine. Nam & Poeta dicit non solum sedatos inde dolores, sed & cohibitum fuisse sanguinis fluxum. Porrò nota veteres etiam τὴν ῥιζοτομικὴν exercuisse, καὶ ὅτι συνετοῦ ἀνδρός ἐστιν ἀεὶ προχειρότατον οἷον ἔχειν τὸ χρήσιμον. ἰδοὺ γὰρ καὶ Πάτροκλος συμπεριφέρει τὴν ῥίζαν εἰς χρησιμεύουσαν εἴπου ἐξαπίνης προστύχοι τραυματίᾳ τινὶ ὁποῖος αὐτῷ συνέκυρσεν ὁ Εὐρύπυλος. vt est in Eustathio.

Finis libri vndecimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΑΝΑΒΑΝΤΕΣ οἱ Τρῶες τῶν ἵππων, διαβαίνουσι τὴν τάφρον, καί τοι ἀπαισίου αὐτοῖς φανέντος οἰωνοῦ· καὶ εἰς πέντε τάξεις διαιρεθέντες, προσβάλλουσι τῷ τείχει τῶν Ἑλλήνων. ἔνθα Σαρπηδὼν ἔπαλξιν κατασπᾷ, Ἕκτωρ δὲ λίθῳ βαλὼν τὰς πύλας, ἐπιβαίνει ταῖς ναυσὶ, καὶ οἱ ἄλλοι σὺν αὐτῷ πάντες Τρῶες.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Μῦ δὲ μάχη πρὸς τεῖχος· ὁ δ' ἔκθορε φαίδιμος Ἕκτωρ.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Μῦ Τρώων παλάμῃσι κατήριπε τεῖχος Ἀχαιῶν.

Ἄλλη.

Τειχομαχία.

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI Homeri Iliadis.

DESCENDENTES Troiani ab equis, transeunt fossam, quamuis infausta ipsis visa aue: & in quinque ordines diuisi adoriuntur murum Græcorum: Ibi Sarpedon propugnaculum demolitur: Hector autem saxo effractis portis, conscendit naues, & cæteri cum eo omnes Troiani.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

M. autem pugna ad murum: irrupítque clarus Hector.

Aliud argumentum.

My Troianorum manibus euertit murum Achiuorum.

Aliud.

Muralis pugna.

ΩΣ ὁ μὲν ἐν κλισίῃσι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Ἰᾶτ' Εὐρύπυλον βεβλημένον· οἱ δ' ἐμάχοντο
Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες ὁμιλαδὸν, οὐδ' ἄρ' ἔμελλε
Τάφρος ἔτι σχήσειν Δαναῶν καὶ τεῖχος ὕπερθεν
Εὐρὺ, τὸ ποιήσαντο νεῶν ὕπερ, ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, οὐδὲ θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἑκατόμβας,
Ὄφρα σφιν νῆάς τε θοὰς καὶ ληΐδα πολλὴν
Ἐντὸς ἔχον ῥύοιτο· θεῶν δ' ἀέκητι τέτυκτο
Ἀθανάτων, τὸ καὶ οὔτι πολὺν χρόνον ἔμπεδον ἦεν.
Ὄφρα μὲν Ἕκτωρ ζωὸς ἔην, καὶ μήνι' Ἀχιλλεὺς,
Καὶ Πριάμοιο ἄνακτος ἀπόρθητος πόλις ἔπλε,
Τόφρα δὲ καὶ μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν ἔμπεδον ἦεν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μὲν Τρώων θάνον ὅσσοι ἄριστοι,
Πολλοὶ δ' Ἀργείων, οἱ μὲν δάμεν, οἱ δὲ λίποντο·
Πέρθετο δὲ Πριάμοιο πόλις δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
Ἀργεῖοι δ' ἐν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἔβησαν,
Δὴ τότε μητιόωντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Τεῖχος ἀμαλδῦναι, ποταμῶν μένος εἰσαγαγόντες
Ὅσσοι ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων ἅλαδε προρέουσι,
Ῥῆσός θ', Ἑπτάπορός τε, Κάρησός τε, Ῥόδιός τε,
Γρήνικός τε, καὶ Αἴσηπος, δῖός τε Σκάμανδρος,
Καὶ Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια καὶ τρυφάλειαι
Κάππεσον ἐν κονίῃσι, καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν.
Τῶν πάντων ὁμόσε στόματ' ἔτραπε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἐννῆμαρ δ' ἐς τεῖχος ἵει ῥόον· ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Συνεχὲς, ὄφρα κε θᾶσσον ἁλίπλοα τείχεα θείη.
Αὐτὸς δ' Ἐννοσίγαιος ἔχων χείρεσσι τρίαιναν
Ἡγεῖτ'. ἐκ δ' ἄρα πάντα θεμείλια κύμασι πέμπε
Φιτρῶν καὶ λάων, τὰ θέσαν μογέοντες Ἀχαιοί.
Λεῖα δ' ἐποίησεν παρ' ἀγάρροον Ἑλλήσποντον.

SIC quidem in tentorijs Menœtij fortis filius
Curabat Eurypylum vulneratū: hi verò pugnabant
Argiui & Troiani cateruatim, neq. certè futura erat
Fossa amplius arcere Danaorum, & murus suprà
Latus: quem fecerant ante naues: circùm autē fossam
Effoderant, neque dijs dederant inclytas hecatombas,
Vt ipsis nauésque veloces, & prædam multam
Intus cōtinens custodiret. Dijs. a. inuitis extructus erat
Immortalib. quo circa & nō ad multū tēp' integer fuit:
Qamdiu quidē Hector viuus erat, & irascebatur Achilles,
Et Priami Regis incolumis ciuitas erat:
Tamdiu & magnus murus Achiuorum integer erat.
At postquam Troianorum mortui sunt quique optimi,
Multiq; Argiuorum, hi quidē domiti sunt, illi. a. relicti.
Euersa est autem Priami ciuitas decimo anno:
Argiui autem in nauibus dilectam ad patriam abierūt:
Iam tunc consultabant Neptunus & Apollo
Murum euertere, fluuiorum violentiam inducentes,
Quicunque ab Idæis montibus in mare profluunt,
Rhesúsque, Heptaporúsque, Caresúsque, Rhodiúsque,
Grenicúsque, & Aesepus, diuinúsque Scamander,
Et Simois, vbi multa scuta & galeæ
Deciderunt in pulueres, & semideorum genus virorū:
Horū omnium simul hostia conuertit Phœbus Apollo:
Nouē dies. a. in murū misit fluxum: pluebat. a. Iupiter
Continuè, vt citius in mari natantia mœnia efficeret.
Ipse autem Neptunus tenens manibus tridentem
Præibat, & omnia fundamenta vndis amouit
Stipitum & lapidum, quas iecerant laborātes Achiui.
Plana autem fecit ad rapidum Hellespontum:

Rursus autem litus magnum arenis cooperuit, Αὖτις δ' ἠϊόνα μεγάλην ψαμάθοισι κάλυψε,
Muro subuerso, fluuiosq; vertit vt redirent Τεῖχος ἀμαλδύνας· ποταμοὺς δ' ἔτρεψε νέεσθαι
Per alueũ, quà antea demittebant pulchrifluã aquam. Καῤῥόον, ᾗπερ πρόσθεν* ἵεν καλλίῤῥοον ὕδωρ. γρ. ἵον

COMMENTARIVS.

ὡς ὁ μὲν ἐν κλισίῃσι) Duo facit in hoc principio Homerus. Primùm paucis repetit superiora, quæ in præcedente libro copiosiùs narrauerat, de Patrocli medicina facta Eurypyli vulneri, ac de Græcorum pugna. Secundò sequentium rerum narrationem instituit de muri Græcorum expugnatione.

τὸ ποιήσαντο) Hanc muri extructionem vidimus Iliad η. de qua cùm apud Iouem conquereretur Neptunus, ab eo potestatem accepit illum in mare demergendi, quod ab eo factum mox videbimus.

οὐδὲ θεοῖσι) Pietatis optimus est præceptor Poeta, docétq; vel hoc loco, omnia cum Deo gerenda & facienda esse: vt si secus fiat, iusta quoque à Deo supplicia, ac omnia nostra opera irrita futura expectemus, quod ipsi quoque Græci experti sunt. Sed de hoc etiam anteà lib. 7. ad finem nonnulla diximus.

τὸ καὶ οὔ τι πολὺν) Rationem reddit, quam nos iam attigimus, cur hic murus Græcorum sit dirutus, quæ est προπαρασκευὴ ad sequentem narrationem. Quia ergo hic murus inuitis Diis erat extructus, oportuit tandem illum ruere: quid sit autem illud inuitis Diis, exposuit anteà, cùm dicit Græcos non persoluisse Diis hecatombas. Mirum autem est, cur Poeta hanc insignem impietatis labem Græcis suis inusserit, & aliud potiùs commentus non sit, quod ruinæ illi causam præbere potuisset, cùm eos potissimum aliàs satis pios & Deorum cultores proposuerit. Enimuerò in re tam insigni potuit vllus caput illud omnium negotiorum prætermittere, & quod in minimis præstitit, in grauissimis obliuisci? Atqui Nestore tuo, Homere, hoc planè indignum, quem tu nobis penè omnis virtutis exemplar depingebas, vt impræsentia de cæteris Heroibus, ac potissimùm de tuo Vlysse conticescam. Crassus est nimis hic error, & in tuis ferè non ferendus. Quia tu tamen hoc voluisti, sacrosanctæ tuæ authoritati per me quidem nihil detrahetur: id tantum testor, me hoc commentum de tuis non probare, nisi quod in eo diuinæ vltionis exemplum non vulgare exhibuisti.

ὄφρα μὲν Ἕκτωρ) Hîc explicat verba illa præcedentia πολὺν χρόνον, docétq; quomodo sit tempus illud intelligendum: sic nimirum, vt murus iste à Græcis extructus tandiu durauerit, donec Græci in patriam redierunt post excisum Ilium & interfectum Hectorem. Et hoc quidem quod ad tempus attinet. Præterea rationem etiam indicat, qua dirutus est: vbi repetendum quod paulò antè etiam inculcauimus, ex libro septimo, datam esse Neptuno facultatem illius euertendi, quod nunc ipsum exequutum testatur Poeta. Vbi etiam notabis, quemadmodum superiore libro quædam interseruit Poeta, quæ hoc bellum antecesserunt, videlicet exercitus instructionem, & quæ eam sequuta sunt: sic etiam hîc finem totius belli breuiter complecti, cui insuper addit nonnulla per transennã de reditu Græcorũ. Ita tota hæc Poesis variis & luculentis Episodiis est referta, vt initio Iliadis docuimus. Aduerte etiam partes diruendi huius muri Neptuno & Apollini datas, idq; rectè: quia vt illi dicuntur Troiam primùm condidisse, oportuit etiam eos à Troianorum partibus stare, & in odium eorum excidij in opera quoque Græcorum sæuire. Hoc ego tamen miror, & forsan quispiam mecum demiretur, cur Dij illi socij in condenda illa vrbe, & futuri in eius ruina vlciscenda in pugna Deorum, quæ inf. lib. φ. describetur, Neptunus à partibus Græcorum stet, Apollo verò solus Troianis auxilietur: nisi hoc dicas, Neptunum Achillis, nempe nepotis sui causa præstitisse.

ἐννῆμαρ) Quidam per simplex ν, & spiritu aspero in prima litera scribebant ἑνῆμαρ, è quorum numero fuit Crates quidam Mallotes: quasi absurdum esset Græcos quidem murum vna die extruxisse, Deos verò istos in eo demoliendo nouem dies integros desudare. Hanc autem sententiam sæpius euerterunt veteres, quod ex Eustathio nostro iam olim obseruauit H. Stephanus. Sed non videtur superfluus nouem dierum numerus, vt nimirum ἀλίπλοα τείχεα efficerentur, quod subiungit. Porrò in hac muri subuersione notandum est, Deos istos quamuis alioqui potentissimos, istis fluminibus in eum finem vti: quod maximè accedit ad id quod de Numine dicitur, illud post creatum mundum vix quicquam absolutè facere, nisi per causas secundas, quę sunt instrumenta illius voluntatis & potestatis.

Sic sanè erant in posterum Neptunus & Apollo Ὣς ἄρ' ἔμελλον ὄπισθε Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Facturi: tunc autem circa pugna clamórque exarserat Θησέμεναι· τότε δ' ἀμφὶ μάχη ἐνοπή τε δεδήει
Murum benè ædificatum: crepabant autẽ ligna turrium Τεῖχος ἐΰδμητον, κανάχιζε δὲ δούρατα πύργων
Percussa. Argiui autem Iouis flagello domiti, Βαλλόμενα. Ἀργεῖοι δὲ Διὸς μάστιγι δαμέντες,
Naues ad concauas conclusi detinebantur, Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν* ἐελμένοι ἰσχανόωντο, γρ. εἰργμένοι.
Hectorem timentes fortem magistrum timoris: Ἕκτορα δειδιότες, κρατερὸν μήστωρα φόβοιο.
Sed hic, sicut priùs pugnabat similis turbini. Αὐτὰρ ὅγ' ὡς τὸ πρόσθεν ἐμάρνατο ἶσος ἀέλλῃ.
Veluti quando inter canes & viros venatores Ὡς δ' ὅταν ἔν τε κύνεσσι καὶ ἀνδράσι θηρευτῇσι,
Aper siue leo versatur, fortitudine superbiens: Κάπριος ἠὲ λέων στρέφεται σθένεϊ βλεμεαίνων,
Hi autem instar turris seipsos præparantes, Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
Aduersi stant, & iaculantur crebra * Ἀντίοι ἵστανται, καὶ ἀκοντίζουσι θαμειὰς γρ. αὐτίον
Spicula de manibus: huius autẽ nunquã gloriosum cor Αἰχμὰς ἐκ χειρῶν· τοῦ δ' οὔποτε κυδάλιμον κῆρ
Pauet neque terretur, audacia autem ipsum occidit: Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται· ἀγηνορίη δέ μιν ἔκτα·
Frequenterq; vertitur cateruas virorum tentans: Ταρφέα τε στρέφεται στίχας ἀνδρῶν πειρητίζων,
Quàque irruerit, hàc cedunt cateruæ virorum: Ὅππῃ τ' *ἰθύσῃ, τῇ τ' εἴκουσι στίχες ἀνδρῶν·
Sic Hector per turbam profectus vertebatur, socios Ὣς Ἕκτωρ ἀν' ὅμιλον ἰὼν* εἰλίσσεθ', ἑταίρους γρ. ἰθύσῃ. γρ. ἐλίσσεθ'.
Vallum adhortans transcendere, nec ipsi equi Τάφρον ἐποτρύνων διαβαινέμεν· οὐδέ οἱ ἵπποι
Audebant veloces: valdè autem hinniebant in summo Τόλμων ὠκύποδες· μάλα δὲ χρεμέτιζον ἐπ' ἄκρῳ
Labro stantes: nam deterrebat fossa *Χείλει ἐφεσταότες· ἀπὸ γὰρ δειδίσσετο τάφρος γρ. χείλεϊ ἑσταότες.
Lata, neq; ad trãsiliendũ cominus, neq. ad transeundũ Εὐρεῖ', οὔτ' ἄρ' ὑπερθορέειν σχεδὸν, οὔτε περῆσαι
Facilis: præcipitia enim alta circa totam Ῥηϊδίη· κρημνοὶ γὰρ ἐπηρεφέες περὶ πᾶσαν
Stabant vtrinque: desuper autem palis Ἕστασαν ἀμφοτέρωθεν· ὕπερθεν δὲ σκολόπεσσιν
Acutis munita erat: quos statuerant filij Achiuorum Ὀξέσιν ἠρήρει, τοὺς ἵστασαν υἷες Ἀχαιῶν
Densos & magnos, hostilium virorum propulsionem. Πυκνοὺς καὶ μεγάλους, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρήν.
Illuc non facilè equus volubilem currum trahens Ἔνθ' οὔ κεν ῥέα ἵππος* ἐΰτροχον ἅρμα τιταίνων γρ. εὔξοον
Intrasset: pedites autem cupiebant si perficere possent. Ἐσβαίη, πεζοὶ δὲ μενοίνεον εἰ τελέουσι.
Tum verò Polydamas audaci Hectori dixit astans: Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
Hectorq; & alij Troianorum duces & sociorum, Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ἐπικούρων,

Ἀφραδέως διὰ τάφρον ἐλαύνομεν ὠκέας ἵππους·
Ἡ δὲ μάλ' ἀργαλέη περάαν· σκόλοπες γὰρ ἐν αὐτῇ
Ὀξέες ἑστᾶσιν, ποτὶ δ' αὐτοὺς τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ἔνθ' οὔπως ἐστὶν καταβήμεναι, οὐδὲ μάχεσθαι
Ἱππεῦσι· στεῖνος γὰρ ὅθι τρώσεσθαι ὀΐω·
Εἰ μὲν γὰρ δὴ πάγχυ κακὰ φρονέων ἀλαπάζει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δὲ βούλετ' ἀρήγειν.
Ἦ τ' ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι καὶ αὐτίκα τοῦτο γενέσθαι,
χ. νωνύμνους *Νωνύμους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς·
Εἰ δέ χ' ὑποστρέψωσι, παλίωξις δὲ γένηται
Ἐκ νηῶν καὶ τάφρῳ ἐνιπλήξωμεν ὀρυκτῇ.
Οὐκέτ' ἔπειτ' οἴω οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Ἄψορρον ποτὶ ἄστυ, ἑλιχθέντων ὑπ' Ἀχαιῶν·
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼν εἴπω πειθώμεθα πάντες
Ἵππους μὲν θεράποντες ἐρυκόντων ἐπὶ τάφρῳ,
Αὐτοὶ δὲ πρυλέες σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Ἕκτορι πάντες ἑπώμεθ' ἀολλέες, αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Οὐ μενέουσ', εἰ δή σφιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.

Imprudenter per fossam impellimus veloces equos:
Illa verò admodum difficilis est transitu: pali.n.in ipsa
Acuti stant, propè.a.ipsos murus Achiuorum.
Illic nullo modo licet descendere, neque pugnare
Equitibus: angustia.n.est, vbi nos vulneratum iri puto:
Siquidem.n. iam omnino malo cogitans euertit Græcos
Iupiter altitonans. Troianis autem vult auxiliari:
Sanè equidem vellem vel statim hoc fieri,
Inglorios perire procul ab Argis hîc Achiuos.
Quòd si conuertantur, & viceuersa insecutio fiat
Ex nauibus, & fossæ impingamus profundæ,
Non postea puto neque nuncium reuersurum
Retrogradum ad ciuitatem, conuersis ab Achiuis.
Sed agite, sicut ego dixero obediamus omnes
Equos quidem famuli contineant ad vallum.
Ipsi autem pedites cum armis armati
Hectorem omnes sequamur conferti, at Achiui
Non sustinebũt, siquidẽ ipsis exitij termini impendẽt.

COMMENTARIVS.

ὡς ἄρ' ἔμελλον) In præcedenti narratione, quâ huius muri subuersionem exposuit, orationem ita instituebat Poeta, quasi res iam esset perfecta: nunc verò recordatus, se alia quæ factum illud præcedebant tractare, alia temporis circunstantia vtitur, & quasi rem futuram tantùm indicat. Repetit deinde intermissum huius pugnæ ad murum Græcorum contextum, quem iam fuerat exorsus, paucisque ac summariè præmittit (idq; generaliter) illius magnitudinẽ: intereà tamen cauet ne dicat Græcos à Troianis intra hæc claustra concludi, sed tantùm à Ioue, à quo solo eos peruinci posse confiteri videtur, vt sæpius monuimus. Neque obstat, quòd eos Hectorem timuisse subiungit. nam id non est simpliciter de Hectore intelligendum, sed de Hectore illo nimirum, cui hodierna die Iupiter gloriam & victoriam conciliat: ideóque etiam in primis ipsius alacritatem & generositatem in hoc prælio describit geminata comparatione, turbinis videlicet, & apri siue leonis: quæ duo animalia licet diuersa sunt, tamen hîc vt coniunctim intelligãtur, planè est commodum propter eosdem effectus, eundémque finem.

ἀγινοεῖν δέ μιν ἔκτα) Hîc est inculcandum, quod aliàs suis locis interdum diximus, & nunc repetit Eustathius, ἀπαιτεῖ τῶν παραβολῶν, ὅλας δὲ ὅλῳ προσαρμόζειν τῷ πράγματι. Nam ista, ἀγινοεῖν δέ μιν ἔκτα, superflua sunt in hac comparatione, neque cum sua ἀποδόσει conueniunt: nam Hector sua fortitudine non interit. Sic anteà cùm Aiacem Vlyssi auxilium ferentem inducit, leoni comparauit: Vlyssem verò ceruo, quem fugantibus & insequentibus lupis ceruariis, leo dilaniat, quod ipsum fuit superfluum. nam non proinde Vlyssem Aiax dilacerauit, &, vt ait Eustathius, παρέῤῥιπται διὰ μόνον τὸ πλῆρες τοῦ λόγου καὶ τὸ τῆς ἱστορίας ἐντελές, εἰ καὶ τῇ παραβολῇ ἐστὶν ἀσυμπλεκ.

ὡς Ἕκτωρ ἀν' ὅμιλον) His verbis totius comparationis præcedentis ἀπόδοσις continetur, cætera quæ sequuntur, effecta sunt Hectoris extra illam comparationem consideranda. Describitur autem boni ducis officium in his bellicis negotiis, quod in eo maximè consistit, vt sua oratione milites ad rem strenuè agendam incitet.

οὐδέ οἱ ἵπποι) Hîc fit irrita iactantia illa Hectoris, qua se fossam istam transiliturum anteà prædicabat, vt nos etiam suo loco annotauimus. Mirum est autem, quòd Hector rei militaris peritissimus ἀδύνατον istud aggrediatur, nisi hoc illius superbiæ & arrogantiæ tribuas, quæ nonnunquam sapientiorum mentes solet præstringere, vt etiam impossibilia quæuis tentare non dubitent: qualis fuit, sed longè grauior istâ, Gigantum audacia, qui in cœlos viam sibi moliebantur, quod difficillimum erat, facillimum rati.

μάλα δὲ χρεμέτιζον) An hinnitus nunc his equis propriè tribuatur, mihi sanè dubium fit. propriè enim, ni fallor, equi χρεμετίζειν γαυριῶντες: hîc verò Homerus vult equos hinnire quasi perterritos, quòd fossam illam transire non possent: id enim indicat quod subiicit, ἀπὸ γὰρ δειδίσσετο τάφρος: subiicit enim quasi αἰτιολογικὸν τοῦ χρεμετίζειν. Examinet accuratus lector, si tanti hoc est, vt exactiorem diligentiam postulet.

Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι) Hæc oratio Polydamantis eò tendit, vt suadeat Troianis dimittendos esse equos & currus cis fossam Græcorum, (quandoquidem res ita est comparata, vt cum equis illa transiri non possit) vt pedites, quibus id longè erat facilius, transirent. Id aũt vt persuadeat, artificiosè progreditur: nam primùm docet quid difficultatis sit in ea fossa cum equis transeunda, propter acutos palos in ea defixos, vnde colligere licuit non futurum equis solum, in quo tuto pedes figerent: quòd si se in illam conicerent, futurum vt equites, quanquam etiam descenderent, ad angustias maximas redigerẽtur pressi tum equorum & curruum, tum ipsorum etiam militum frequentia. Hinc consequutura erat & ignominia & pernicies Troianis: ignominia quidem, quia cùm certum sit hodierna die illos Iouis præsidio esse subnixos, tamen à Græcis, de quibus victoriam tam splendidè sibi pollicebantur, profligarentur: perniciem, quia sine dubio nullus sit manus Græcorum euitaturus, adeò locus ille nec ad pugnam nec etiam ad fugam sit vlla ratione accommodatus. Cùm ergo illa ratione tutum non sit vallo isti se committere, tandem consilium suum de hoc negotio proponit, quod est eiusmodi, vt derelictis curribus pedites Hectorem omnes sequuti in Græcos erumpant.

ἐλαύνομεν) Communicatione personæ emolliit conuicium illud imprudentiæ, cùm se quoque ipsum id imprudenter facere confitetur, quod de aliis fortasse tantùm intelligebat.

οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι) παροιμιῶδές ἐστιν, inquit Eustathius, ὅτι πανωλεθρίας οὔσης γινομένης, οὐδ' ὁ μηνύσων τὰ σκυθρωπὰ ὑπολέλειπται. ὅθεν μεθ' Ὅμηρον καὶ σκυθρωπότατος ἄγγελον τὸν τοιοῦτόν φασιν· οἱ δ' αὐτοὶ ἐφ' ὁμοίοις δεινοῖς παροιμιάζονται καὶ τό, μηδὲ πυρφόρον ὑπολείπεσθαι. Ergo prouerbium est hoc, οὐδ' ἄγγελος ὑπελείφθη, quando ingens clades ac internecio significatur. Cui simile est illud quod docet Eustathius, Ne ignifer quidem est reliquus factus: quod ita est intelligendum. Veteribus mos erat, vt scribit quoque Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5. prou. 26. vt vates aciem præcederet lauro coronatus, ac facem gestans: à quo vtriq; pugnantes abstinebant, quod nefas arbitrarentur in virum sacrum ferrum stringere: proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Thucydides quoque lib. 7. πανωλεθρίᾳ prouerbialiter vsurpauit in eundem sensum. Quò videtur etiam pertinere quod est apud Lucianum in Vocalium iudicio, μηδὲ πάσσαλος καταλείπεσθαι, Ne paxillus quidem relictus. cui simile illud apud Plautum in Truculento, Auferre cum puluisculo, vt annotauit Gilbertus Cognatus in suis Adagiorum Centuriis. Vt ad Homericum autem prouerbium redeamus, solet alioqui nuncius quidam relinqui ad cladem denuntiandam, vt videtur etiam indicare Eustahius: vt Tydeus facit apud Papinium, & Achilles apud Homerum alicubi, & alia huiusmodi exempla apud historicos.

Ὣς φάτο Πουλυδάμας· ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπή-(μων.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Οὐδὲ μὲν ἄλλοι Τρῶες ἐφ' ἵππων ἠγερέθοντο,
Ἀλλ' ἀποβάντες ὄρουσαν, ἐπεὶ ἴδον Ἕκτορα δῖον,
Ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος

Sic dixit Polydamas: placebat.a. Hectori cõsiliũ salu-(tare.
Statim.a. ex curru cũ armis desilijt in terram:
Neque quidem cæteri Troiani in equis congregabãtur,
At descendentes ruerunt, vt viderunt Hectorem diuum
Aurigæ quidem deinde suo præcepit quisque

Equos

Equos bene in ordine coercere illic ad fossam,
Hi autem separati, seipsos instruentes, (tur.
In quinque agmina cōstituti simul suos duces sequeban-
Hi quidem cū Hectore iuerunt & eximio Polydamāte,
Qui plurimi & optimi erant, cupiebant autē maximè
Muro rupto concauas apud naues pugnare.
Et ipsos Cebriones tertius sequebatur: apud autē currus
Alium Cebrione deteriorem reliquit Hector.
Alteris autē Paris præfuit, & Alcathous & Agenor:
Tertijs autem Helenus & Deiphobus diuinus,
Filij duo Priami: tertius autem erat Asius heros,
Asius Hyrtacides, quem ex Arisba vexerunt equi
Rufi, magni, fluuio à Selleente.
At quartorum ductor erat bonus filius Anchisæ
Aeneas: cum hoc duo Antenoris filij,
Archelochusq́ Acamasq́, pugnæ bene periti omnis:
Sarpedon autem dux erat inclytorum sociorum:
Assumpsit autem Glaucum, & mauortiū Asteropæum.
Isti enim visi sunt eximiè esse optimi
Aliorū post se quidē: hic enim excellebat inter omnes.
Hi autem postquam sese aptarunt fabrefactis corijs,
Iuerūt rectà ad Danaos cupidi: neque amplius putabāt
Sustentaturos esse, sed in naues nigras præcipitaturos.
Tum cæteri Troiani & procul euocati socij,
Consilio Polydamantis inculpati paruerunt:
Sed non Hyrtacides voluit Asius præfectus virorum
Illic relinquere equos & aurigam famulum,
Sed vnà cum ipsis accessit naues veloces,
Stultus: neque erat, malo fato euitato,
Equis & curribus exultans, ex nauibus
Retrò reuersurus ad Ilium excelsum.
Prius enim ipsum fatum triste circumtexit
Hasta Idomenei clari Deucalidæ.
Irruit enim nauium ad sinistram partem, qua Achiui
Ex campo redibant cum equis & curribus:
Hâc equósque & currus egit, neque portis
Inuenit acclinatas tabulas, & longum vectem.
Sed apertas tenebant viri, si quem socium
E bello fugientem saluum perducerent ad naues. (tur
Hâc rectâ exultās equos dirigebat: hi. a. simul sequebā-
Acriter clamantes: dicebant. n. non amplius Achiuos
Sustenturos esse, sed intra naues nigras præcipitaturos.
Stulti: atque in portis duos viros inuenerūt fortissimos,
Filios animosos Lapitharum bellatorum:
Alterum quidem, Pirithoi filium fortem Polypœtem:
Alterum verò Leonteum, pernicioso parem Marti.
Hi vtique ante portas altas
Stabant: sicut quando quercus stant in montib. proceræ,
Quæ ventum sustinent & pluuiam per dies omnes,
Radicibus magnis latè diffusis firmatæ:
Sic sanè hi duo manibus freti atque viribus,
Sustinebant aduenientem magnū Asiū, neq. fugiebant.
Hi autem rectà ad murum bene ædificatum scuta arida
In altum eleuantes, ibant cum magno clamore,
Asius imperator, & Iamenus, & Orestes,
Asiadésque Acamas, Thoönque, Oenomausq́.
Illi autem interim quidem fortes Græcos
Hortabantur, intus existentes, defendere naues.

Ἵππους εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ἐπὶ τάφρῳ·
Οἱ δὲ διαστάντες, σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
Πένταχα κοσμηθέντες, ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕποντο.
Οἱ μὲν ἅμ' Ἕκτορ' ἴσαν καὶ ἀμύμονι Πουλυδάμαντι,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δὲ μάλιστα
Τεῖχος ῥηξάμενοι κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχεσθαι.
Καί σφιν Κεβριόνης τρίτος εἵπετο, πὰρ δ' ἄρ' ὄχεσφιν
Ἄλλον Κεβριόναο χερείονα κάλλιπεν Ἕκτωρ.
Τῶν δ' ἑτέρων Πάρις ἦρχε, καὶ Ἀλκάθοος, καὶ Ἀγήνωρ·
Τῶν δὲ τρίτων Ἕλενος καὶ Δηΐφοβος θεοειδής,
Υἷε δύω Πριάμοιο, τρίτος δ' ἦν Ἄσιος ἥρως,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος.
Τῶν δὲ τετάρτων ἦρχεν ἐῢς πάϊς Ἀγχίσαο
Αἰνείας· ἅμα τῷγε δύω Ἀντήνορος υἷε,
Ἀρχέλοχός τ' Ἀκάμας τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
Σαρπηδὼν δ' ἡγήσατ' ἀγακλειτῶν ἐπικούρων,
Πρὸς δ' ἕλετο Γλαῦκον καὶ ἀρήϊον Ἀστεροπαῖον.
Οἱ γάρ οἱ εἴσαντο διακριδὸν εἶναι ἄριστοι
Τῶν ἄλλων μετά γ' αὐτόν· ὁ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους ἄραρον τυκτῇσι βόεσσι,
Βὰν ῥ' ἰθὺς Δαναῶν λελιημένοι, οὐδ' ἔτ' ἔφαντο
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Ἔνθ' ἄλλοι Τρῶες * τηλέκλητοί τ' ἐπίκουροι, γρ. πηλεκλη τοί τ'
Βουλῇ Πουλυδάμαντος ἀμωμήτοιο πίθοντο·
Ἀλλ' οὐχ Ὑρτακίδης ἔθελ' Ἄσιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Αὖθι λιπεῖν ἵππους τε καὶ ἡνίοχον θεράποντα,
Ἀλλὰ σὺν αὐτοῖσιν πέλασεν νήεσσι θοῇσι,
Νήπιος, οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξας,
Ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν ἀγαλλόμενος παρὰ νηῶν
Ἂψ ἀπονοστήσειν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.
Πρόσθεν γάρ μιν μοῖρα δυσώνυμος ἀμφεκάλυψεν
Ἔγχεϊ Ἰδομενῆος ἀγαυοῦ Δευκαλίδαο.
Εἴσατο γὰρ νηῶν ἐπ' ἀριστερά, τῇ περ Ἀχαιοὶ
Ἐκ πεδίου νίσοντο σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι.
Τῇ ῥ' ἵππους τε καὶ ἅρμα διήλασεν, οὐδὲ πύλῃσιν
Εὗρ' ἐπικεκλιμένας σανίδας καὶ μακρὸν ὀχῆα·
Ἀλλ' ἀναπεπταμένας ἔχον ἀνέρες, εἴ τιν' ἑταίρων
Ἐκ πολέμου φεύγοντα σαώσειαν μετὰ νῆας.
Τῇ ῥ' ἰθὺς φρονέων ἵππους ἔχε· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ὀξέα κεκλήγοντες· ἔφαντο γὰρ οὐκέτ' Ἀχαιοὺς
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι,
Νήπιοι· ἐν δὲ πύλῃσι δύ' ἀνέρας εὗρον ἀρίστους,
Υἷας ὑπερθύμους Λαπιθάων αἰχμητάων,
Τὸν μὲν, Πειριθόου υἷα κρατερὸν Πολυποίτην,
Τὸν δὲ Λεοντῆα βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ.
Τὼ μὲν ἄρα προπάροιθε πυλάων ὑψηλάων
Ἕστασαν, ὡς ὅτε τε δρύες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι,
Αἵ τ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα,
Ῥίζῃσιν μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι·
Ὣς ἄρα τὼ χείρεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίηφι,
Μίμνον ἐπερχόμενον μέγαν Ἄσιον, οὐδ' ἐφέβοντο.
Οἱ δ' ἰθὺς πρὸς τεῖχος ἐΰδμητον βόας αὔας
Ὑψόσ' ἀνασχόμενοι, ἔκιον μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἄσιον ἀμφὶ ἄνακτα, καὶ Ἰαμενὸν, καὶ Ὀρέστην,
Ἀσιάδην τ' Ἀκάμαντα, Θόωνά τε, Οἰνόμαόν τε.
Οἱ δ' ἤτοι εἵως μὲν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ὄρνυον ἔνδον ἐόντες ἀμύνεσθαι περὶ νηῶν·

ἐπεὶ ἴδον ἐκ δίφρον) Diligenter solet obseruare Poeta, vt Duces magnanimitate sua suis militibus viam ad rem benè gerendã præmonstrent: quod nunc in nostro Hectore satis apparet. Vbi etiam notanda ipsius Hectoris εὐπειθεία, qui cùm vtile consilium Polydamantis agnouerit, ei statim se obsequentem præbet, & ad idem faciendum cæteros suo exemplo incitat. Refractarium & immorigerum eidem se præstabit in sequentibus, vt nos etiam suo loco obseruabimus.

πένταχα κοσμηθέντες) Attendenda est harum copiarum instructio: & primùm repetendum memoria, quantus fuerit earum numerus, vt nos anteà in fine libri octaui collegimus: fuit enim quinquaginta millium hominum. Iam verò totus ille exercitus sic instruitur, vt in quinq; partes diuidatur: singulis verò partibus tres præponuntur duces. Quod ad generalem illam distributionem attinet, putat Eustathius factam ἢ διότι πέντε ἦσαν ἴσως αἱ τοῦ ἑλληνικοῦ τείχους πύλαι, ἢ μάλιστα ἵνα φασὶν ἀνὰ δύο ἡγεμονίαι μέσον δορυφορῶσιν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τὸν Ἕκτορα: id est, vel quòd quinque essent portæ in muro Græcorum, vel maximè vt duo vtrinque agmina Hectorem in medio cum vno agmine collocatum circumsepirent ac stiparent. Quod ad duces spectat, eos ordine paulò pòst commemorat. Primum ergo agmen duxerunt Hector, Polydamas, Cebriones. Secundum Paris, Alcathous, & Agenor. Tertium Helenus, Deiphobus, & Asius. Quartum Aeneas, Archelochus, & Acamas. Quintum Sarpedon, Glaucus, Asteropæus. His ducibus erumpent grauissimi illi Troianorum cum Græcis conflictus.

Σαρπηδὼν) Dubitarunt nonnulli, vt testis est Eustathius, cur Sarpedon Lyciorum copias duceret, cùm Glaucus, cuius fit mentio sequenti versu, videretur præferendus, quòd è masculis descendisset, erat enim filius Hippolochi: Sarpedon verò Laodameiæ sororis Isandri & Hippolochi filiorum Bellerophontis. Soluunt, dicúntq; hoc in Laodameiæ honorem factum: cùm enim fratres de regno decertarent, & conditio inter eos vel prouocatio facta esset, vt qui annulum pectori pueri resupini impositum iaculo feriret, is ex asse regnum possideret, Laodameia eorum soror in eam rem filium dicitur concessisse. Quid verò, bone Eustathi, si hòc ipsius Sarpedonis præstantiæ tribuendum sit? an non hoc tibi videtur innuere ipse Homerus in sequentibus, cùm dicit, ὁ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων, quibus si præcedentia addideris, fiet id quoq; manifestius.

ἀλλ' οὐχ Ὑρτακίδης) Fieri non potest vt in magna hominum frequentia oẽs penitus rectũ sequantur, cùm vix in parua id præstari possit. De priore habes hîc exemplũ luculentissimũ, cui addes, si velis, illud Thersitis sup. lib. 2. cõmemoratum. Sed, vt quod in præsentia adest tantùm agamus, Homerus hîc nobis Hyrtacidem Asiũ proponit solũ, Polydamantis consilio non audientem: adeò præfractũ est multorũ ingenium; vt non solùm recta vnius mente non permoueantur, sed nequidem multitudine rectum quippiam comprobantium, quod alioqui solet interdum non leuis esse momenti: interdum, dico, quia illud καθολικῶς dici non potest. Sed vt rem benè intelligamus, distinguenda est multitudo imperita ab ea quæ ex maxima parte peritis & prudentibus viris constat. Illi enim temerè non est adhærescendum, hanc verò siquis amplectatur, nihil est quod minùs sapientis viri opinionem pertimescat: immò siquis ab ea recedat, non potest non mentis sanæ impos iudicari. Est quidem nonnunquam in magna multitudine cùm quispiam peculiare neque perniciosum planè consilium sequitur: quod ego omnino non damno, sed vbi sana est totius multitudinis sententia, insanum est ab ea recedere. Quis verò, inquies, talem eam iudicare poterit? Si non iudicet, inquam, iam se ipse satis prodit, vt si anteà id non viderit, at re saltem factâ tandem visurus sit, vt de eo id iactetur, quod aliàs apud Homerum legimus, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Talis est hic noster Asius, qui quanquam viderit Hectorem aliósq; duces, denique vniuersum exercitum vnius Polydamantis consilium, vt rectum & salutare amplecti & exequi: solus tamen ad illud noluit adhærescere, quasi scilicet reliqui omnes, se vno excepto, insanirent. Sed νήπιος ille, vt eum appellat Homerus, qui suo exitu temeritatem suam ac νηπιότητα, serò tamen, prodidit. Iam animaduertar lector quanto cum fructu Homerica Poësis legi possit, cùm talia in rebus humanis exempla apud eum reperiantur.

πέλασεν νήεσσι) Intelligendum est irruisse Asium in illam partem muri, in qua erat porta ἐπιπύλατος secundùm Aristarchum. Quo facto videtur posse illius audacia excusari, quandoquidem non fossam transire conatus sit: quod fieri non posse, & ipsa experientia & ipsius Polydamantis consilium docuerant, sed illac iter fecerit, quà tutum fuit. Sed nihilominus factum istud culpa non caret, tum quia satius fuit comitem se toti reliquo exercitui addere, tum quòd solus aggressus sit Græcos, ad quorum expugnationem tam numerosus exercitus adhibebatur. Solum autem dico, non ipsius personæ (nam & comites alios habuit, quos infrà Poeta enumerat, Iamenum, Orestem, Acamãtem, Thoonem & Oenomaum) sed reliquarum copiarum, quas deseruerat, respectu. Sed & ipsum temeritatis suæ pœnas luentem moxmox videbimus.

ὡς ὅτε τε δρύες) Stabilitatem & constantiam duorum illorum Heroum quercubus comparat, quæ cùm radices habeant altissimas, facilè ventorum & pluuiarum impetus patiantur: sic etiam illi nimirum Troianos irruentes sustinent: vnde & violenta Troianorum incursio, & firmitas Græcorum heroum satis magna potest intelligi.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησαν
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,
Ἐκ δὲ τὼ ἀΐξαντε, πυλάων πρόσθε μαχέσθην,
Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότε, τώ τ' ἐν ὄρεσσιν
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν δέχαται κολοσυρτὸν ἰόντα,
Δοχμώ τ' ἀΐσσοντε, περὶ σφίσιν ἄγνυτον ὕλην,
Πρυμνὴν ἐκτάμνοντες, ὑπαὶ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται, εἰσόκε τίς τε βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται·
Ὣς τῶν κόμπει χαλκὸς ἐπὶ στήθεσφι φαεινὸς.
Ἄντην βαλλομένων. μάλα γὰρ κρατερῶς ἐμάχοντο,
Λαοῖσι καθύπερθε πεποιθότες ἠδὲ βίηφι.
Οἱ δ' ἄρα χερμαδίοισιν ἐϋδμήτων ἀπὸ πύργων
Βάλλον ἀμυνόμενοι σφῶν τ' αὐτῶν καὶ κλισιάων,
Νηῶν τ' ὠκυπόρων· νιφάδες δ' ὡς πῖπτον ἔραζε,
Ἅς τ' ἄνεμος ζαὴς, νέφεα σκιόεντα δονήσας,
Ταρφειὰς κατέχευεν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ·
Ὣς τῶν ἐκ χειρῶν βέλε' ἔρρεον ἠμὲν Ἀχαιῶν,
Ἠδὲ καὶ ἐκ Τρώων· κόρυθες δ' ἀμφ' αὖον ἄϋτευν,
Βαλλόμεναι μυλάκεσσι, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.
Δή ῥα τότ' ᾤμωξέν τε καὶ ὢ πεπλήγετο μηρὼ
Ἄσιος Ὑρτακίδης, καὶ ἀλαστήσας ἔπος ηὔδα,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥάνυ καὶ σὺ φιλοψευδὴς ἐτέτυξο
Πάγχυ μάλ'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωας Ἀχαιοὺς
Σχήσειν ἡμέτερόν γε μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους.

Sed postquam murum adorientes animaduerterunt
Troianos, Danaorum.a.factus est clamorq́; fugáq;.
Tum verò hi duo ruentes ante portas pugnabant,
Agrestibus suibus similes, qui in montibus
Virorum & canum excipiunt strepitum venientem,
Obliquique impetũ faciẽtes circa se ipsos, frãgũt arbusta,
Radicitus euellentes: sub uero stridor dentibus
Fit, donec aliquis iaculatus vitam eripuerit:
Sic horum resonabat æs in pectoribus lucidum
Ex aduerso percussorũ: valdè enim fortiter pugnabant
Copijs quæ superna erant fidentes, atque viribus:
Illi enim lapidibus bene ædificatis ex turribus,
Iaciebant defendentes & se ipsos & tentoria,
Nauésque veloces: grana niuis.a.velut cadebãt in terrã
Quæ ventus vehemens, nubes atras agitans,
Densa defudit in terram multos pascentem:
Sic horum è manibus fluebant tam Achiuorum
Quàm etiã ex Troianorũ: galeæ autẽ circa siccum quid sonabant,
Percussæ saxis, & scuta vmbilicata.
Iam tunc plorabátque & sua percutiebat fœmora
Asius Hyrtacides: & indignatus verbum dixit,
Iupiter pater, certè & tu amans mendacij factus es
Omnino admodum: non.n.ego putabã heroas Achiuos
Laturos nostrum robur & manus duras:

Hi

Hi autem sicut vespæ in medio pictæ atque apes
Nidos faciunt via in prærupta,
Neque relinquunt concauam domum, sed expectantes
Viros venatores, defendunt fœtus suos:
Sic hi nolunt à portis quanquam duo existentes
Recedere, antequam vel occidantur vel capiantur.
Sic dixit, neque Iouis persuasit menti hæc dicens:
Hectori enim eius animus volebat gloriam præbere.
Alij autem circa alias pugnam pugnabant portas.
Difficile.a.est me hæc deum tanquam omnia recensere.
Passim.n.circa murũ excitatꝰ est diuinitus accensus ignis
Lapideum: Argiui autem quamuis dolentes necessario
Pro nauibus pugnabant: dij verò tristes erant animo
Omnes quotquot Danais in prælio adiutores erant.
Commiserunt autem Lapithæ bellum & pugnam.
Tum verò Pirithoi filius fortis Polypœtes
Hasta percussit Damasum per galeam æreas malas habentem.
Neque verò (ærea galea prohibuit, sed penitus trãsacta
Cuspis ærea rupit os: cerebrum autem
Intus totum fœdatum est: domuitq́; ipsum animosum.
At deinde Pylonem & Ormenum interfecit,
Filius autem Antimachi Leonteus, ramus Martis,
Hippomachum percussit hastili ad balteum assecutus:
Rursum autem è vagina extracto ense acuto,
Antiphatem quidem primùm irruens per multitudinẽ
Percussit cominus: hic autem supinus solo stratus est.
Sed deinde Menonem & Iamenum & Orestem.
Omnes cumulatos admouit terræ multos pascenti.

Οἱ δ' ὥστε σφῆκες μέσον αἰόλοι ἠδὲ μέλισσαι
Οἰκία* ποιήσονται ὁδῷ ἔπι παιπαλοέσσῃ, ἠ. ποιήσωνται
Οὐδ' ἀπολείπουσιν κοῖλον δόμον, ἀλλὰ μένοντες
Ἄνδρας θηρητῆρας, ἀμύνονται περὶ τέκνων
Ὣς οἵγ' οὐκ ἐθέλουσι πυλάων καὶ δύ' ἐόντε
Χάσσασθαι, πρίν γ' ἠὲ κατακτάμεν, ἠὲ ἁλῶναι.
Ὣς ἔφατ', οὐδὲ Διὸς πεῖθε φρένα ταῦτ' ἀγορεύων·
Ἕκτορι γάρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.
Ἄλλοι δ' ἀμφ' ἄλλῃσι μάχην ἐμάχοντο πύλῃσιν.
Ἀργαλέον δέ με ταῦτα θεὸν ὥς πάντ' ἀγορεῦσαι.
Πάντῃ γὰρ περὶ τεῖχος ὀρώρει θεσπιδαὲς πῦρ
Λάϊνον. Ἀργεῖοι δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ, ἀνάγκῃ
Νηῶν ἠμύνοντο· θεοὶ δ' * ἀκαχείατο θυμῷ ἠ. ἀκαχήατο θυμόν ἠ. καὶ θυμόν
Πάντες ὅσοι Δαναοῖσι μάχης ἐπιτάρροθοι ἦσαν.
Σὺν δ' ἔβαλον Λαπίθαι πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα·
Ἔνθ' αὖ Πειριθόου υἱὸς κρατερὸς Πολυποίτης
Δουρὶ βάλεν Δάμασον κυνέης διὰ χαλκοπαρῄου·
Οὐδ' ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ διὰ πρὸ
Αἰχμὴ χαλκείη ῥῆξ' ὀστέον, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.
Αὐτὰρ ἔπειτα Πύλωνα καὶ Ὄρμενον ἐξενάριξεν.
Υἱὸς δ' Ἀντιμάχοιο Λεοντεὺς, ὄζος Ἄρηος,
Ἱππόμαχον βάλε δουρὶ κατὰ ζωστῆρα τυχήσας.
Αὖτις δ' ἐκ κολεοῖο ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Ἀντιφάτην μὲν πρῶτον ἐπαΐξας δι' ὁμίλου,
Πλῆξ' αὐτοσχεδίην· ὁ δ' ἄρ' ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη·
Αὐτὰρ ἔπειτα Μένωνα καὶ Ἰάμενον καὶ Ὀρέστην,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

COMMENTARIVS.

ἀγχιστῖνοι σὺν) Hos heroës anteà propter firmitatem, qua irruentes Troianos excipiebant solidis & immotis à tẽpestate quercubus comparabat: sed ex illa sola similitudine otiosa & stupida quasi firmitas tantùm poterat intelligi: proinde nunc aliam vsurpat, vt ostendat quanta cum alacritate venientes hostes repulerint: neque enim sufficere videbatur immotos illos stare, vt loco moueri non possent, nisi vim hostium & irruptionem retunderent.

οὐδ' ἀπολείπουσιν) Hæc sunt superflua in hac comparatione, quod ad eius ἀπόδοσιν spectat. nullus enim Lapitharum cadit, vt etiam notat Eustathius.

νιφάδες δ' ὡς πίπτον) Præcedens apri comparatio fuit ad Herouin illorum alacritatem innuendam, hoc est, vt ait Eustathius, τὴν αὐτῶν ὁρμήν τε καὶ πρὸς τὰ βέλη καρτερίαν: hæc verò ad frequentiam lapidum ex vtraq; parte missorum significandam. Ex vtraq; parte dixi, iuxta illa quæ huic comparationi Homerus subiicit, ὣς τῶν ἐκ χειρῶν βέλε' ἔρρεον ἠμὲν Ἀχαιῶν, ἠδὲ καὶ ἐκ Τρώων. alioqui ex præcedentibus videbatur de solis Græcis posse intelligi. Comparatio ergo desumpta est ex magna niuis copia, quæ venti vehementis impetus in terram defundit: illius niuis copiæ telorum frequentia, ventorum impetui Græcorum & Troianorum robur ἀνταποδίδοται.

Ζεῦ πάτερ) Indicatus est anteà stultus hic Asius, quòd cum equis in castra Græcorum irruperit: iam verò impius iudicetur, qui spei suæ frustrationem in Iouem reiiciat, adeò vt ipsum mendacij insimulet, quasi oportuerit temeritatem illam inconsultã Iouis nutu felicitari, vel infelix vnius aut alterius successus ad vniuersitatem sit in argumentum trahendus, quod vitium est in Dialecticis: aut potius contrà, quod Iupiter vni Hectori hodierno die est pollicitus, de omnibus Troianis sit accipiendum. Quòd autem vnius Hectoris gloriæ studeat Iupiter, & iam anteà patuit, & mox ipse Homerus repetet. Itaq; & impia αἰτιολογία est hæc Asij oratio: adde etiam impudentem, quæ summum rerum omnium moderatorem conuiciis audeat proscindere.

οἱ δ' ὥστε σφῆκες) Vespæ prolem suam acriter tuentur, inde prouerbiũ illud quod refert Eustathius, σφηκιὰν ἐρεθίζειν: de eo qui damnum sibi conciliauit, καὶ βλάβην ἤγειρε καθ' αὑτοῦ. Videndus Erasmus in Adagio Crabrones irritare. Vbi tamen hic locus Homericus videbatur addendus, quod non factum est. Obserua porrò de apibus etiam poetam in hac comparatione loqui, quibus etiam τὸ περὶ τέκνων ἀμύνειν tribuit, vnde etiam ait Eustathius manasse prouerbium, εἰς μελίττας ἐκώμασας: de iis qui præter opinionem & insperatò malo quodam afficiuntur, id est ἐπὶ τῶν παραδόξως κακωθέντων. Hoc, ni fallor, Erasmus prætermisit. Porrò sunt etiam alia quæ eiusdem sunt cum istis sẽtẽtiæ: vt, Capra gladium: Cornis Scorpium: Leonem stimulas: Octipedem excitas: Moues Camarinam: Anagyrum commoues. De quibus omnibus Erasmus Adag. Chil. I. Centur. I. Addam quod ad σφηκιὰν attinet, locum Xenophontis ab isto Homerico non omnino dissimilem: ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. id est, Et ego, inquit, video etiam eos quicunq; crabrones excipere volunt, siquidem euolantes conentur venari, à multis feriri (crabonibus Homerus & Xenophon eundem habent finem, τὸ τύπτειν: rationem verò non eandem, quia Homerici crabrones suæ prolis gratia, Xenophontei verò simpliciter pro se depugnant.

οὐδὲ Διὸς πεῖθε φρένα) Hæc verba indicant sub illa mendaci exprobratione, & deniq; non præstiti auxilij Troianis à Ioue querimonia, Asium tacitè Iouem officij sui voluisse commonefacere: vt nimirum id sibi præstaret, quod generalius erat Troianis pollicitus, posset q; eius fretus ope Græcos iam profligare. Nam hoc omninò significat, quod Poeta dicit Iouem non esse ab Asio persuasum, additq; rationem, quam nos etiam anteà attigimus, quod non tam omnium Troianorum, nedum huius Asij, quàm solius Hectoris gloriæ velificari. ἕκτορι γὰρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.

ἀργαλέον δέ με ταῦτα) Cùm alias Poeta in graui & ardua quadam narratione Musas soleat inuocare, nunc contrà difficultatem in iis commemorandis, quæ in hac pugna gesta sunt, tantam testatur, vt ad eam non mortalem Numine afflatum, sed Numen ipsum requiri significet: proinde à se hoc onus amouet, quia Deo soli id facilè futurum sit, sibi verò ad illud sustinendum vires denegatas. Et hac ratione lectori cogitandum reliquit, quanta & quàm varia fuerint ista facinora, vt quæ mortalium oratione maiora ab illo censeantur. Sic plerunq; tali silentio, quod tamen in rei difficultatem præfatur, solet magis negotij grauitas augeri, quàm si totum eloquentiæ Oceanum in eam explicandam effuderis. Porrò vide quæ infrà ad illas voces, σὺν δ' ἔβαλον, annotabimus.

ὀρώρει θεσπιδαὲς πῦρ) Cur ignem circa murum lapideum accensum dicat Poeta, noster Eustathius sic explicat: λέγει δὲ πάντῃ περὶ τὸ λάϊνον τεῖχος πῦρ εἶναι, ἢ διὰ τὸ τοὺς λίθους τοῦ τείχους τῇ συγκρούσει πῦρ ἀποσπινθηρίζειν ἐν τῷ βάλλεσθαι σώμασι στερεοῖς τοῖς τῶν βελῶν, καὶ ἔχει ὁ λόγος ἔμφασιν. συλλογιστέον γὰρ εἶναι καὶ ὅσαι βολαὶ, ὧν ὡς διὰ πυρσῶν τινῶν πῦρ ἐξάπτεται. ἢ ἐπεὶ καὶ ἐκόμιζέ τι πῦρ κατὰ τῶν νηῶν ὡς πρὸ ὁ Ἕκτωρ ἐγκαλέσειτας

καὶ ἔοικεν ἐπιμυκᾶσθαι παροιμιωδῶς τοῖς νέοις κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ ποιητής, εἰ οὕτω θυμομαχοῦσιν, ὡς καὶ λάϊνον ὂν τὸ τεῖχος ἐπιχειρεῖν ἐμπρῆσαι. ἔπειτα δὲ πῦρ ἐν ταῦθα τὸ θερμὸν εἶπον τῆς μάχης τῆς ἀσβέστου καὶ καυστειρᾶς. οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀμφὶ μάχη ἐνοπή τε δεδήει τεῖχος ὃ περὶ ὀλίγον ἔφη ὁ ποιητής, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐμάχοντο δέμας πυρός. ὡς εἶναι σχῆμα καὶ τοῦτο ἐπιφωνηματικόν, ἔχον μὲν καὶ τόλμαν κατ' ἰδιότητα τοῦ κυρίως ἐπιφωνήματος. πῶς γὰρ ἂν εἴη πῦρ αὐτόχρημα, ἡ κατὰ μάχην ἔνθερμον. ἔχον δὲ καὶ ἀσφάλειαν ἤτοι παραμυθίαν τινὰ ἐκ τῆς κατὰ τὸ αἷμα θυμικῆς ζέσεως. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ πάντα δεινά, ἐν ὀλίγῳ διὰ τοῦ πυρός, ὅπου ἡ σφοδρότης αὐτῆς τῆς πανταχοῦ τοῦ τείχους βολῶν. εἰ δέ τις μὴ κατ' ὑπέρθεσιν ἐρεῖ τεῖχος λάϊνον, κατ' εὐθὺ συντάξας ἐπὶ τὸ δεσπάσαι τὸ πῦρ λάϊνον, ἤγουν μὴ ἀπὸ ὕλης ὀξεξάπτου ἀλλ' ἐκ λίθων ἀποπεπλασμένον κατὰ λόγον μὲν ἐπιφωνήματος νοεῖ τι καὶ αὐτός. σαφέστερον μὲν τοι καὶ πραγματικώτερον. Hæc ille, quæ nos integra descripsimus explendæ eorum sitis gratia, qui omnia perspicuè volunt in Homerò intelligere; cùm nostram diligentiam nihil in præsentia melius liceret excogitare: quod raro tamen nobis contigit.

σὺν δ' ἐὸν λαπίθαι) Atqui dicebas, Homere, non posse te facilè hæc omnia, ac si Deus esses, recensere, & tamen conflictus istos describis. Notandum est autem lectori qui hoc posset obiicere, testatum esse illam difficultatē Homerum, non quasi penitus eam nollet attingere: sed vt eò magis attentum lectorem haberet, qui intelligat quod sit iam suscepturus scribendi argumentum, quandoquidem ea solemus lubentius audire, quæ minus facilè possunt recenseri: quia arduum & operosum quippiam, & proinde magnum etiam auditu, præ se ferunt, quam quæ studium ac diligentiam scriptoris vel narratoris minimè desiderant. Hîc porrò notandum est, quanto studio gentis suæ Poeta teneatur, vt cui primùm hanc particulam victoriæ assignet, licèt intelligat Troianis melius hodierno die res cessuras, quàm Græcis, quorum tamen inuictam fortitudinem his initiis testatur cum magna Asij & eius sociorum ignominia.

Ὄφρ' οἱ τοὺς ἐνάριζον ἀπ' ἔντεα μαρμαίροντα,
Τόφρ' οἱ Πουλυδάμαντι καὶ Ἕκτορι κοῦροι ἕποντο,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δὲ μάλιστα
Τεῖχός τε ῥῆξαι, καὶ ἐνιπρῆσαι πυρὶ νῆας.
Οἵ ῥ' ἔτι μερμήριζον ἐφεσταότες παρὰ τάφρῳ.
Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα· καὶ οὔπω λήθετο χάρμης.
* παρὰ ἢ ποτὶ Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος* παρὰ δειρὴν,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε,
Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ·
Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο.
Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν
Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.
Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
Ἕκτορ, ἀεὶ μέν πως μοι ἐπιπλήσσεις ἀγορῇσιν
Ἐσθλὰ φραζομένῳ. ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν,
Δῆμον ἐόντα παρὲξ ἀγορευέμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Οὔτέ ποτ' ἐν πολέμῳ, σὸν δὲ κράτος αἰὲν ἀέξειν.
Νῦν δ' αὖτ' ἐξερέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Μὴ ἴομεν Δαναοῖσι μαχησόμενοι περὶ νηῶν.
Ὧδε γὰρ ἐκτελέεσθαι ὀΐομαι, εἰ ἐτεόν γε
Τρωσὶν ὅδ' ὄρνις ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον
Ζωόν· ἄφαρ δ' ἀφέηκε πάρος φίλα οἴκι' ἱκέσθαι,
Οὐδ' ἐτέλεσσε φέρων δόμεναι τεκέεσσιν ἑοῖσιν.
Ὣς ἡμεῖς εἴ πέρ τε πύλας καὶ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥηξόμεθα σθένεϊ μεγάλῳ, εἴξωσι δ' Ἀχαιοί,
Οὐ κόσμῳ παρὰ ναῦφιν ἐλευσόμεθ' αὐτὰ κέλευθα.
Πολλοὺς γὰρ Τρώων καταλείψομεν, οὕς κεν Ἀχαιοὶ
Χαλκῷ δῃώσωσιν ἀμυνόμενοι περὶ νηῶν.
Ὧδέ χ' ὑποκρίναιτο θεοπρόπος, ὃς σάφα θυμῷ
Εἰδείη τεράων, καί οἱ πειθοίατο λαοί.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Πουλυδάμα, σὺ μὲν οὐκέτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις·
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ σπουδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.
Ὃς κέλεαι Ζηνὸς μὲν ἐριγδούποιο λαθέσθαι
Βουλέων, ἅς τέ μοι αὐτὸς ὑπέσχετο καὶ κατένευσε·
Τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
Πείθεσθαι, τῶν οὔ τι μετατρέπομ', οὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοί γε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

Dum ij hos spoliabant armis splendidis,
Interea Polydamantē & Hectorē iuuenes sequebātur,
Qui plurimi & fortissimi erant: gestiebant.a. maximè
Murúmque perrumpere, & incendere igne naues.
Hi adhuc deliberabant stantes apud vallum:
Auis enim ipsis superuenit transire volentibus,
Aquila altiuolans ad sinistram populum retinens,
Cruentatum draconem gestans vnguibus immanem,
Viuum adhuc palpitātē: & nondū oblitus est pugnæ:
Percussit enim ipsam tenentem ad pectus apud collum,
Reuolutus retrò: hæc autem à se dimisit in terram,
Dolens doloribus, medium.a. deiecit in multitudinem,
Ipsa autem clangens auolauit flatibus venti:
Troiani.a. horruerunt postquā viderūt variū serpentē
Iacentē in medio ipsorū, Iouis portentū ægidē habentis,
Iam tū Polydamas audacē Hectorē allocutus est assis:
Hector semper quidē quodāmodo me increpas in concionib.
Rectè monentem: quoniam neque quidem neque decet
Popularem existentem aliter dicere, neque in Curia,
Neq. vnquam in bello: tuam.v. potentiā sēper augere:
Nunc autem rursus dicam, vt mihi videtur esse optimè:
Ne eamus cum Græcis pugnaturi pro nauibus.
Sic enim euenturum esse puto, si verè quidem
Troianis hæc auis aduenit transire volentibus
Aquila altiuolans, ad læuam populum coercens,
Cruentum serpentem portans vnguibus ingentem,
Viuum: citò tamē dimisit antequā ad charos nidos perueniret,
Neque perfecit portans vt daret pullis suis:
Sic nos, etiamsi portas & murum Achiuorum
Ruperimus robore magno, cedántque Achiui,
Non decenter à nauibus veniemus per easdem vias.
Multos enim Troianorum relinquemus, quos Achiui
Ferro interficient, pugnantes pro nauibus.
Sic certè exposuerit augur, qui manifestè animo
Norit prodigia: & ipsi paruerint populi.
Hūc.a. toruè intuitus allocutus est galea ornata Hector:
Polydama, tu quidem necdum mihi grata hæc dicis:
Nosti & aliud consilium melius hoc excogitare.
Si autem verè iam hoc de industria dicis.
Sanè iam tibi deinceps dij mentes perdiderunt ipsi,
Qui iubes Iouis quidem altitonantis obliuisci
Consiliorum, quæ mihi ipse promisit & annuit:
Tu verò auibus alas expandentibus iubes
Obedire, quas minimè moror, neque curo
Siue ad dextram vadant, versus auroramq; solémque,
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

Nos

Nos autem magni Iouis pareamus consilio,
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat.
Vnum auspicium optimum, pugnare pro patria,
Cur tu times bellum & pugnam?
Etsi enim alij circùm occidamur omnes
Naues ad Argiuorũ: tibi tamen non timor est pereũdi.
Non enim tibi cor audax in hostem, neque pugnax
Si verò tu à pugna abstinebis, vel alium
Clàm dehortans verbis auertes à bello,
Protinus mea ab hasta percussus vitam amittes.
Ita fatus præcessit: hi autem vnà sequebantur,
Clamore immenso: insuper.a. Iupiter gaudens fulmine,
Excitauit ab Idæis montibus venti procellam,
Quæ rectà in naues puluerem ferebat: sed Græcorum
Stupefaciebat animũ: Troianis.a. & Hectori gloriã dabat.
Huius iam prodigijs confisi, atque robore,
Perfringere magnum murum Achiuorum tentabant:
Pinas quidẽ turriũ detrahebãt, & diruebãt propugnacula
Pylásque prominentes vectibus auellebant, quas Græci
Primas in terra posuerãt, vt essent sustentacula turriũ.
Has illi abstrahebant sperabant.a. murum Achiuorum
Rupturos esse, nondum tamen Danai cedebant via:
Sep hi pellibus boum præmunientes propugnacula,
Feriebant ab ipsis hostes sub murum euntes,
Ambo autem Aiaces hortantes in turribus,
Quaqua versum ibant robur concitantes Achiuorum:
Alium blandis, alium duris verbis
Increpabãt, quẽcũq. omnino à pugna cessantem vidisset:
O amici Argiuorum, quique eximius quiq. mediocris,
Quique deterior est, quoniam non omnes similes
Viri in bello, nunc est opus omnibus,
Et verò ipsi hoc cognoscitis: nequis retrò
Vertatur ad naues minacem Hectora audiens,
Sed anterius procedite, & inuicem hortamini,
Si forsan Iupiter det Olympius fulminator
Pugnam, cum repulerimus hostes ad ciuitatem abigere.

Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ.
Ὃς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος* ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, — γρ. ἀμύνασθαι.
Τίπτε σὺ δείδοικας πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα;
Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε περικτεινώμεθα πάντες
Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων, σοὶ δ' οὐ δέος ἔστ' ἀπολέσθαι.
Οὐ γάρ τοι κραδίη μενεδήϊος, οὐδὲ μαχήμων.
Εἰ δὲ σὺ δηϊοτῆτος ἀφέξεαι, ἠέ τιν' ἄλλον
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις πολέμοιο,
Αὐτίκ' ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσεις.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο,
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, ἐπὶ δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Ὦρσεν ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων ἀνέμοιο θύελλαν,
Ἥ ῥ' ἰθὺς νηῶν κονίην φέρεν· αὐτὰρ Ἀχαιῶν
Θέλγε νόον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζε,
Τοῦπερ δὴ τεράεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίηφι,
Ῥήγνυσθαι μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν πειρήτιζον.
Κρόσσας μὲν πύργων ἔρυον, καὶ ἔρειπον ἐπάλξεις.
Στήλας τε προβλῆτας ἐμόχλεον, ἃς ἄρ' Ἀχαιοὶ
Πρώτας ἐν γαίῃ θέσαν ἔμμεναι ἔχματα πύργων.
Τὰς οἵγ' αὖ ἔρυον, ἔλποντο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥήξειν. οὐδέ νύ πω Δαναοὶ χάζοντο κελεύθου,
Ἀλλ' οἵγε ῥινοῖσι βοῶν φράξαντες ἐπάλξεις,
Βάλλον ἀπ' αὐτάων δηΐους ὑπὸ τεῖχος ἰόντας.
Ἀμφοτέρω δ' Αἴαντε κελευτιόωντ' ἐπὶ πύργων,
Πάντοσε* φοιτήτην μένος ὀτρύνοντες Ἀχαιῶν· — γρ. φοιτείτην
Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκεον, ὅντινα πάγχυ μάχης μεθιέντα ἴδοιεν,
Ὦ φίλοι Ἀργείων, ὅς τ' ἔξοχος, ὅς τε μεσήεις,
Ὅς τε χερειότερος, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμοῖοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, νῦν ἔπλετο ἔργον ἅπασι·
Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε που γινώσκετε, μήτις ὀπίσσω
Τετράφθω ποτὶ νῆας ὁμοκλητῆρος ἀκούων·
Ἀλλὰ πρόσσω ἵεσθε, καὶ ἀλλήλοισι κέλεσθε,
Αἴκεν Ζεὺς δώῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
Νεῖκος ἀπωσαμένους δηΐους προτὶ ἄστυ δίεσθαι.

COMMENTARIVS.

ὄφρ' οἱ τοὺς ὑπέριζον) Redit Homerus ad quinque illa agmina, in quæ Troianum exercitum distributum vidimus, & à quibus se hic Asius cum suis temere seiunxerat, docétq; qualis sit eorum status: impresentia tamen Hectoris & polydamantis meminit, quasi nimirum eorum, quibus præcipuæ copiæ erant commissæ, & à quibus cura totius exercitus pendebat: ab Hectore quidem quoad arma, à Polydamante verò quoad consilium. Repetit ergo Poeta illam narrationem ita, vt inde exordiatur, vbi anteà desierat: instructas enim copias tantùm anteà memorauit, nunc progredientes simpliciter, quibus in ipso progressus initio prodigium illud, de quo posteà videbimus, apparuerit. Facit autem omnes alacriter pergentes tum ad murum perrumpendum, tum ad naues comburendas: sed paulum tamen consistentes propter inopinatũ illum prodigij euentum, itaq; ad ipsius valli oram commorati, quasi nimirũ attoniti quodammodo rem in dubium ac deliberationem vocant, vtrum fossam traiiciant, quandoquidem contrarium suadere prodigium videbatur. Illud autem fuit huiusmodi: Aquila à sinistra volans vnguibus ingentem draconem prehensum tenebat, eúmque adhuc palpitantem, nec pugnæ oblitum, sed qui aquilam ad pectus prope ceruicem momorderit: vnde illa eo abiecto auolauit. Hoc cùm viderent Troiani, sine dubio malum sibi illud portendere iudicabant: quia per aquilam Troianos, per Draconem Græcos interpretabantur: vt ita proinde in hac pugna futurum esset, vt cùm ipsi iam à se deuictos Græcos sperarent, & quasi vnguibus suis prehenderent, insigne ab illis vulnus ac cladem acciperent, vnde illi re infecta & cum dedecore aufugere cogerentur, vt etiam Polydamas in sequentibus significabit: vbi nos etiam plura dicemus.

ὄρνις ἦλθ') Non pigebit simile isti prodigium recitare, quod extat apud Cic. 1. de Diuinat.

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles
Arboris è trunco serpentis saucia morsu
Subbigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum, & varia grauiter ceruice micantem.
Quem se intorquentem lanians, rostróq; cruentans
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
Abijcit efflantem, & laceratum affigit in vnda,
Séq; obitu à solis nitidos conuertit ad ortus.

Apud Virgilium Aeneid. lib. 11. extat comparatio hinc tracta in hunc modum:

Vtq; volans altè raptum cùm fulua draconem
Fert aquila, implicuítq; pedes, atque vnguibus hæsit.
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectísq; horret squamis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

Quæ comparans Macrobius cum Homerico prodigio, Virgilius, inquit, solam aquilæ prædam refert, nec Homericæ aquilæ omen aduertit, quæ & sinistra veniens vincentium prohibebat accessum: & accepto à captiuo serpente morsu, prædam dolore deiecit: factóque tripudio sollistimo, cum clamore dolorem testante præteruolat. Quibus omnibus victoriæ præuaricatio significabatur.

καὶ οὔπω λήθετο χάρμης) Aristot. hist. Anim. lib. 9. cap. 1. testatur, aquilæ cum dracone naturale esse dissidium: Vescitur enim, inquit, aquila anguibus: ac ipsum dissidium tantum est, vt vbi primum draco aquilæ alarum crepitum auribus perceperit, in latebras statim se abdat, vt Aelianus scribit. De eodem ac simul vtriusque pugna Plin. lib. 10. cap. 4. in hunc modum prodit: Nec vnus hostis illi

(aquilæ)ſatis eſt(dixerat autem proximè de primi & ſecundi generis,hoc eſt Melanæeti & Pygargi aduerſus ceruum pugna: ſed quia hic aduerſus draconem deſcribitur pugna, aquilæ ſimpliciter tribuenda eſt,quod & alij authores faciunt, inquit Geſnerus. Albertus tamen non omnem aquilam cum dracone pugnare:ſed quoddam aquilæ genus eſſe paruum, quod venatur ſerpentem quendam, qui draco generali vocabulo nominatur.)Acrior eſt cum dracone pugna,multóque magis anceps, etiamſi in aëre. Oua hic conſectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ab hoc rapit vbicunq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidat. Aquila, inquit Nicander,interprete Gillio, infeſto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et intereà dum hic cum aquila pugnat,lepus ſeſe in fugam dat: & draco fruſtra oculos in aquilam retorquens, eam perſequitur,quod in ſublime elatam attingere non poſſit. Pugnam iſtam etiam ex Virgilio in præcedenti annotatione commemorauimus. Porrò quod ad hoc prodigium attinet, ſciendum eſt aquilam auem diuinam cenſeri, ac Ioui ſacram, quòd auſpiciis ſit accommodatiſſima. Quorum exempla varia poſſunt adduci. Fingitur Ioui aduerſus Titanas pugnanti proſperum auſpicium feciſſe, vt ſcribit Acron in Horatium,& Seruius in 9. Aneid. ſed hic paulùm diuerſe ab illo. Aquilā, inquit, fingunt in bello Giganteo Ioui arma miniſtraſſe: Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerunt:ſed dum iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem,ortum bellum eſt:ad quod egrediens Iupiter,aquilæ vidit augurium: cuius cùm viciſſet auſpicio,fictum eſt quòd ei pugnanti tèla miniſtraſſet:vnde etiam à felice augurio natum eſt,vt aquilæ militum ſigna comitentur. Aquila, inquit Feſtus, volatu auſpicium facit. habes apud Suetonium in Auguſto exempla duo: Octauius Auguſtus,inquit, cum luſtrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum ſæpius circumuolauit, tranſgreſſáque in vicinam ædem,ſuper nomen Agrippæ ad primam literam ſedit. Et ibidem: Contractis, inquit,ad Bononiam triumuirorum copiis,aquila tentorio Octauij Auguſti ſuperſedens, duos coruos hinc & inde infeſtantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas diſcordiam talem, qualis ſecuta eſt,ac exitum præſagiēte.Ex illa porrò auſpicia faciendi facultate Grammatici Græci αἰετὸν dictum aiunt ab α particula intenſiua, & ἐτεὸς, quod valdè & ſemper vera ſit ales ac felix in auſpiciis. Qua de re alibi. Vt autem ad Homerum redeamus, quæritur, inquit Dydimus, cur cùm Iupiter victoriam Troianis conceſſurus ſit,infauſta nunc illis auſpicia immittat:infauſta enim ſunt ſiniſtra,dextra verò fauſta.Quod ipſe ita ſoluit, vt hoc in Græcorum gratiam fecerit, hoc eſt demendi illis timoris gratia: non enim volens eos odit, ſed vt Thetidi gratificaretur, vel ſi mauis Græca, νίκην μὲν ἐβούλετο τοῖς τρωσὶν, ἐξελεῖν δὲ τὸ δέος τῶν ἑλλήνων δι' ὃ κατὰ θεσμὸν αὐτοῖς ἐμίσει ἀλλὰ χαριζόμενος θέτιδι. Geſnerus verò hunc locum interpretatur in cap. de Aquila:Troianis,inquit,feliciter pugnantibus apud Homerum,& iam foſſam ac vallum Græcorum tranſituris, aquila ſiniſtra apparet,nòn tanquam infauſta auis (vt Scholiaſtes interpretatur)cùm alioqui aues ſiniſtræ infortunatæ ſint.ſed ad decipiendos Græcos, quo minus illi ſibi cauerent,tanquam Troianorum deſiderio non ſucceſſuro. Quam ſententiam nos paulò pòſt examinabimus.

ἕκτορ, αἰεὶ μέν πως) Polydamas viſo illo prodigio ſtatim coniecit quid portenderet: fuit enim augur præſtantiſſimus ex ſucceſſione paterna, vt aliàs docebimus. Cùm ergo intelligat infauſta portendi Troianis,rem Hectori exponit, ac eum reliquáſq; copias à pugna deterret. Vtitur autem exordio commodiſſimo:antequàm enim prodigium explicet,inſinuat ſe Hectori, vt facilius perſuadetur. ſiquidem intelligebat, bellicoſum & generoſum Heroem ab inſtituto iam pugnandi conſilio facilè non poſſe dimoueri. Itaque ſic eum affatur, vt nos enarramus:Non eſt nouum,Hector,me in concionibus ſententiam meam,rectámq; illam explicare:ſed neq; tibi etiam nouum eſt mihi inſultare, quaſi eas mihi dicendi partes ſuſcipiam, quæ virum popularem non deceant. Cùm ergo ſana mea conſilia ſoleas plerunque aſpernari,poſſem mihi hac quoq; in parte iam temperare,ne mentem meā tibi aperiam, vt paréprӕcedentibus repulſam non feram. Quia tamen negotium magni eſt momenti, dicam liberè quod ſentio, &c. Et hîc notanda eſt viri boni παῤῥησία,qui nihil reformidet,quominus ſenſa animi ſui explicet, communem vtilitatem vnius aut alterius δυναστείᾳ anteponens.Habemus nos in Galliis pleroſq; ſanè eiuſmodi Polydamantas, ſed proh dolor,quamplurimos etiam Hectoras,qui ἐθέλουσι ἀγορεύειν ἐν ἀγορῇς ἐπιπλήσσειν. Et vix locum in humanioribus literis reperias, qui ſtatui Gallico meliùs accommodari poſſit, quā iſte. Atq; vtinam Belgicis rebus quomodo nunc geruntur, minimè reſpondeat,& dracones aquilam non mordeant, aut à leonibus lilia minimè diſcerpantur. Deus opt.Max.meliora ominari nos ſinat:quicunque autem huic Hectori,qualem nunc depingit Polydamas, ſimiles ſunt,malè concutiat & diſperdat,ſceptróq; illo ferreo potentiſſimè conterat.

ἐπ' ἀριστερά) Ex Geſneri ſententia, quam anteà obſeruabamus, videtur Polydamas malè colligere hoc auſpicium eſſe infauſtum, ex eo argumento, quòd ſiniſtrum ſit. Sed vt illud Geſneri interpretamentum ingenioſè excogitatum fateor,ita prudentem coniectorē hunc Polydamantem agnoſco,& ex artis ſuæ peritia peritè de hoc negotio iudicantem,cuius veritas etiam ex ipſo euentu comprobabitur. Neque hîc refert quem in finem Iupiter hoc fecerit: cùm enim res ipſa manifeſta ſit, in recondita non eſt anxius inquirendum. hoc eſt enim verè hariolari. Porrò moueor vt in partes Didymi tranſeam,& hunc ſenſum ex hoc loco ſtatuo. Quamuis Iupiter hodierno die Hectoris gloriæ maximè faueat, tamen id quaſi cum moderamine facit:hoc eſt, non ad Græcorum internecionem, ſed quantùm ad Achilli honorem conciliandum, ex pacto ſuo cum Thetide anteà inito, ſufficiat. In eum ergo finem Hectori cæteriſq; Troianis,ſed potiſſimùm Hectori habenas laxat, & ſinit ipſum irruptione in Græcos facta eos in illas anguſtias redigere, in quas redactos illos poſteà videbimus: cæterum gentem Græcam funditus perire non ſinet, propter etiam ipſum eundem Achillem, cuius gratia tanta ſtrages hominum oritur. Et hoc eſt quod aquila draconem vncis vnguibus arreptum tenet: at Græci tandem Hectorem repellent,& hoc eſt quod Draco aquilam momordit,& libertati reſtituitur. Proinde conſtat,quàm temere plenam de Græcis victoriam Ttoiani ſibi promitterent. Quin etiam ſine dubio monitos de euentu huius pugnæ voluit Troianos Iupiter, & hoc ipſum agnouit Polydamas: ſed fata, vt Poeticè iam in hoc Poeta loquamur,aliud ſtatuerant,quod ratum & immotum fuit. Hîc ſe mihi diſputandi campus latiſſimus aperit,ſed nolumus ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν.

ὧδε χ' ὑποκρίναιτο) Ne exiſtimaret Hector Polydamantem aliam ob cauſam hæc eloqui, quàm quia ita verè ſe res haberet, ſententiam ſuam omnium iudicio, qui in auguriis explicandis verſati fuerint, ſubiicit: id tamen non dubitanter, ſed affirmatiuè. quaſi dicat: Ne putes Hector, me iſta ſiue quod periculum belli ſimpliciter reformidem, aut quòd etiam Græcis faueam, à quibus hanc cladem velim amoliri: ſed quod hoc mihi verè coniiciendum ex hoc prodigio relinquitur, quod ſine errore quilibet peritus augur eſt facilè coniecturus.

καὶ οἱ πειθοίατο λαοί) Quaſi dicat: Quanquam hoc ita expoſiturus ſit augur quilibet,quid tamen proderit, ſi durum & non audientem populum habuerit? dicit ergo Polydamas,requiri in huiuſmodi negotio auditores,qui credant auguri hoc modo exponenti, alioqui enim nullus eſt expoſitionis illius futurus fructus, ſicut neque tibi me hoc expoſuiſſe proderit, ſi te morigerum & audientem non præbueris.

πουλυδάμα, σὺ μὲν) Quo animo Polydamanti Hector reſpondeat,docuit anteà Poeta,cùm eum ὑπόδρα ἰδόντα fecit,& mox eius orationis aſperitas docebit. Primùm iam in ipſo limine teſtatur gratum ſibi non eſſe Polydamantis conſilium, quaſi malum & pernicioſum. Quod illud autem tale cenſeat,indicant ſatis illa, οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι. Tum paulò progreſſus dementem eum appellat,qui à pugna recedere ſuadeat contra ipſius Iouis voluntatem:vbi vitioſè argumentatum Polydamanta voluit.Hoc enim confeſſum,credendum eſſe Ioui iubenti naues accedere. At illud prodigium recedendum eſſe monet,vt vult quidem Polydamas.Ergo Ioui non credendum. Atque ita concluſiſſe Polydamantem ſtatuit Hector,falsò tamen,cùm potiùs contrà Ioui credendum eſſe velit,ſiquidem illud prodigium ſit διὸς τέρας αἰγιόχοιο,vt anteà dixit Poeta.At Hector non de præſenti augurio loquitur,ſed de prӕcedentibus ſignis,quibus agnouit Iouem ſibi perſpicuè fauere.Equidem fateor,ſed nihil obſtabat,quominus & hîc etiam Iupiter aliud faciendum ſuadere videretur: ac ſine dubio per hoc prodigium indicauit, quis eſſet futurus huius pugnæ exitus, neque tam in eum finem vt abſtineret à prælio Hector, quàm vt intelligeret non adeò feliciter omnia ſucceſſura ac ſibi pollicebatur, vt non adeò directè ipſius Hectoris quàm Achillis gratia à Græcis auxilium ſuum ad Troianos transferat. Hoc enim tantùm inſtrumento vtitur Iupiter ad conciliandum Achilli ſuo honorem debitum,prout ſexcenties monuimus.Proinde habuit quidem Hector cauſam fidendi Ioui,de cuius beneuolentia tot ſignis erat confirmatus: ſed Polydamas etiam ſuis rationibus, & quidem grauiſſimis ac certiſſimis non caruit, & quarum maior debuit eſſe apud Hectorem authoritas quàm fuerit, ſiquidem in his rebus poſteriora prioribus quodammodo,immò planè derogant,vt Iuriſconſultorum formulas vſurpemus. Ita poterat primùm exiſtimari impulſiua Iouis voluntas, quæ iam mutata reditum ab inſtituta via ſuadeat. Sed Mauortij Hectoris; ſpiritus prudenter monenti auſcultare non potuerunt. Eo ſiquidem ille argumento nitebatur,non eſſe temerè Ioui non credendum,qui cùm huius negotij princeps quodammodo & author ſit,vix nunc ab illo deſiſtere iubeat,quaſi id ſummæ futurum eſſet incōſtantiæ. Quod vt magis ſtabiliat & confirmet,eleuat auguriorum authoritatem, ac deprimit, quaſi illa nimirum fortuita ſint, & quibus fides nulla proinde ſit adhibenda.Hoc enim planè intellexiſſe videtur,cùm ſe illa non curare teſtatur,vnde conſtat eum ipſa quaſi à Ioue miſſa minimè agnoſcere.

gnoſcere. Qui enim Iouis conſilio adhærere cupit, eum non eſt veriſimile illa aſpernaturũ, quæ à Ioue proficiſci intellexerit. Quod ad autem velit maximè Hector, docent illa, ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ, &c. Iam verò hæc diligenter ſunt attendenda, & cui potiùs hac in parte credendũm, an Hectori an verò Polydamanti, & cuius loquentis perſonam ex vtroque ſuſtineat Homerus: Et vt ὕστερον πρότερον ſoluamus, quod Homerum ſpectat, non dubito quin ipſe magis Polydamanti aſſentiatur, quàm Hectori, cùm ille etiam auguriis ſoleat rerum euentus deſignare: vt Troiani belli tempus & exitum ex illo augurio, quod anteà Calchas in Græcorum concione memorauit, vt alia prætermittam, quæ in tota Poeſi Homerica obſeruari à diligente lectore poſſunt. Fuit enim illa antiquitas his rebus addictiſſima, quibus inſtrumentis, ni fallor, vtebatur Diabolus, vt à verò Numinis cultu hominum animos auerteret. hoc eſt, vt his præſtigiis occupati illi, in ſecretiora cognitionis Dei adyra non penetrarent. Vt autem quid illud fuerit intelligamus, tota diuinatio veterum paucis nobis eſt perſtringenda. Duo ſunt ergo, teſtè Tull. 1. de Diuin. diuinandi genera: quorum vnum naturæ eſt, alterum artis. Naturale ſunt, Somnia & vaticinationes: artis, aruſpicina, quæ & eadem extiſpicina appellatur, auguria, aſtrologia, ſortes. Aruſpicinæ inuentionem Plin. lib. 7. cap. 56. Delpho, auguriorum Tireſiæ Thebano, Aſtrologiæ Atlanti Lybiæ filio tribuit. Sortium verò inuentionem idem Tullius de Diuin. 2. cuidam Suffeno. Ita non vnica tantùm ratione Serpens ille callidus miſeræ mortalitati illuſit, idq; per tot ſecula, vt Cimmerias gentis illius tenebras, nos qui iam ſub Sole viuimus ſatis admirari, vel etiam deplorare non poſſimus. Videamus tamen exactiùs quantus fuerit ſtupor hominum in his diuinationibus, ex quibus tamẽ Ethnici ipſi Deos eſſe agnouerunt, adeò etiam in illa mendaciorum caligine Deus veritatis vmbram percipi voluit, ne penitus de mundo Veterator ille triumpharet. Primùm Somniorum interpretatio pro genere diuinationis eſt habita. cuius inuentorem Amphictyona tradit Plin. dicto lib. 7. cap. 56. Exiſtimarunt ſiquidem veteres vt animam diuinum quippiam agnoſcebant, ſic poſſe etiam quieſcente corpore & ſopito ſomno res futuras præuidere: quia tunc temporis liberè functionibus ſuis vtatur, ac quaſi cum cœleſtibus etiam corporibus in antiqua ſua domo communicet, & ibi omnia aperta videat. ſiue quòd illi ſeſe rerũ offerant in ſomnio imagines, ſiue quòd etiam quæ iam præſentit euentura ipſamet diſcurrendo apud ſe informet, interdúmq; obſcurè quaſi adhuc his corporeis cõpedibus ac tenebris impedita minus liberè ac perſpicuè omnia videat, & id quaſi per ſpeculum, quod non ita ſæpe eſt διαφανές, vt vera omnia corpora referat. Quod cùm illi animaduerterent, quicquid in iis obſcuri eſſet, illuſtrandi ac explicandi ſcientiam inſtituerunt.. Atque illa quidem cæteris diuinationibus minus eſt reiicienda, quòd ea ſanctiſſimos etiam viros præditos fuiſſe locupletiſſimè teſtentur ſacræ paginæ. Noſtris tamen temporibus eam temere non admittimus, quia ſine dubio illa quoque in ſuperſtitionem degenerauit, vt promiſcuè omnia ſomniorum genera ſint veteres interpretati, vt ferè plus illis fidei quàm ipſius Numinis voci haberetur: tũ etiam quòd nihil ad generis humani ſalutem aut vtilitatem declarãdum reſtat, ſiue generatim ſiue ſpeciatim omnia examines, ac proinde neceſſarium nõ ſit ea admittere, quorum vſus tanti momenti non ſit, immò qui vana religione homines alligare poſſet: quia cùm in illis delectus eſſet adhibendus vt diuina ab humanis, & inter humana vana ac friuola à veris & certis, aut è quibus veritas ac certitudo quædam poſſet elici, diſtinguerentur: tamen ſine dubio id futurum non eſſet, quin ad quaſuis ineptias homines quaſi attoniti conſiſterent de rebus ſuis anxij & ſolliciti. Porrò non eſt hoc hominum curioſitati dandum, vt huiuſmodi ſcientiam publico calculo comprobemus. Neque tamen inficias ibo, poſſe interdum aliquid fructus ac emolumenti ex illa ſpeculatione manare, quod & exempla & frequens experientia docet: ſed hîc auream mediocritatem aduoco, & ſingularem illam hominum modeſtiam, ne ea pro veris & indubitatis haberi velint, quæ tam incerta & inſtabilia eſſe poſſunt, ne contingentium perinde ac neceſſariorum ſcientiam vllam ſtatuamus. Quid de vaticiniis? Hîc verò illuſiſſe humano generi Serpentem illum veteratorem manifeſtè conuincas. Furore enim concitatos vates (vt Sibyllas & ſacerdotes) habuit illa antiquitas, qui in eo dementiæ ſtatu rerum euentus prædicebant: adde his oracula Appollinis, Ammonis & alia eiuſmodi: quibus tamdiu occæcatum mundum non tam mirari quàm lugere poſſum. Aliud eſt, ſi de veris prophetis ſermo inſtituatur, quorum nimirum Diabolus quoque ſimias & vmbras habuit. Deo Opt. Max. laudes agimus immortales, cuius beneficio totus penè Orbis has nugas iam faſtidiuit: penè dixi, quia reſtant adhuc quædam partes, quibus nondum Sol ille æternus illuxit, quem tamen oramus vt radios quoque ſuos, & veritatis lumen impertiatur. Sed Aruſpicina forſan plus ſtuporis in antiquis prodet: quam Tages neſcio quis (Diabolus ni fallor, aut inſtrumentum Diaboli) arantem quendam in agro Tarquinienſi edocuit, à quo illa in vniuerſam Hetruriam deriuauit, vt ſcribit Tull. 2. de Diuin. Ea continet in ſe exta, fulgura & oſtenta, vt annotat Polydorus de Inuent. rerum lib. 1. cap. 24. mactata enim hoſtia ad aram, eáque aperta quomodo cor, hepar & reliqua ſe haberent, inſpiciebant, ex eorúmque habitu atque colore futura coniectabant: vt, quo die primùm in ſella aurea ſedit Cæſar, in boue quem immolauit, cor non apparuit: quòd Cicero & Appianus lib. 2. de Bellis ciuilibus ſcribunt, ex quo futuram infelicitatem prædixerunt aruſpices. Oſtenta autem ſunt, cùm aliquid præter naturam accidit, vt equa leporem pariens authore Herod. lib. 7. Hîc etiam adduntur fulmina, fulgura & tonitrua. Virg. *De cœlo tactas memini prædicere quercus.* Auſpicia verò vel auguria (quorum illa ab auibus inſpiciendis; hæc ab auium garritu dicta ſunt) introducta ſunt, vt in hoc etiam genere animantium fraudem & dolos ſuos Diabolus experiretur: quod feliciter præſtitit iam inde à Chaldæis, à quibus creditur ad Græcos, & ab iſtis ad Latinos ſcientia iſta dimanaſſe. Per quam tria fuerunt diuinandi genera: primùm ex volatu auium, quas præpetes vocabant: & hoc genus Phrygibus primis obſeruatum à Clemente dicitur. Deinde ex earum cantu, quæ oſcines dicebantur. Tertiò earum guſtu. Et hoc tertium genus tripudio ſoliſtimo futura prædicebat: ſunt autem tripudia ſoliſtima, quoties offa quæ pullis dabatur, aliquo modo cadebat in ſolum, vnde à ſolo ſoliſtimum. In quibus futilibus nugis pudet diutius immorari, proinde cachinnis tantùm illas excipiemus, ſicut etiam aſtrologiam (quam nos hodie Iudiciariam vocamus: nam hæc tantùm pars aſtrologiæ à viris piis exploditur) & ſortes: quorum omnium copioſas refutationes qui videre volet, conſulat doctiſſimos Pici Mirandulæ ea de re commentarios. Nos iſta omnia in gratiam minus prouecti lectoris nudè delibauimus, & digitum ad fontem, vt dicitur, intendimus.

εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι) Hoc videtur fuiſſe in auſpiciis obſeruatum, quam in partem volarent, vel ad dextram nimirum, vel ad ſiniſtram: & hoc innuit hoc loco Hector. Manifeſtum eſt autem duas tantum partes hic nominari, dextram nimirum & ſiniſtram: quod tamen nonnulli non probabant. dicebant enim per δεξιὰ intelligi meridiem, per ἀριστερὰ ſeptentrionem. deinde orientem per illa, πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε: occidentem per hæc, ποτὶ ζόφον ſignificari. Quod tamen Homeri ſententiæ, vt ego iudicio, repugnat. Illud enim τὸ δεξιά, hoc τὸ ἀριστερὰ explicat, vt dextra pars ſit oriens, ſiniſtra verò occidens. Quæ fuit ſummorum etiam hominum opinio, vt diligenter obſeruat Hadrianus Iunius Animad. lib. 3. cap. 3. in hæc verba (non grauor enim loca authorum ſæpe integra deſcribere, vt lectoribus quibus minor eſt librorum ſupellex conſulerem) In ſiderum curſu, inquit, oriẽtem nominari dextram cœli partem, occiduam verò plagam, læuam ſiniſtrámve, ex Hygini obſeruatione annotandum eſt. Vnde & Plinius lib. 2. cap. 8. Natur. hiſt. errantia ſidera læuum curſum mundi vertigini contrarium ſcribit. Illo ſemper in dexteram præcipitis: cui conſentit & Ptolemæus. Eòdem ſpectat & Orphei vetuſtiſſimi Poetæ dictum, ſolum dextrum auroram producere, læuum noctem, dicentis: hoc eſt in oriente diem proferre, in occaſu noctem. Quid quod apud Græcos σκαιὰ, id eſt læua dici τὰ δυτικὰ ſiue occidua, annotat diligẽtiſſimus Euſtathius? Quin & ex Ariſtotelis ſententia Chalcidius Timæi Platonici interpres, orientem dextram mundi partem ſtatuit. Atteſtatur item Plutarchus lib. 2. de Philoſ. placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Ariſtoteles, dextram mundi plagam orientalem eſſe dixerunt, vnde motus initium exiſtat: occiduam verò læuam. At Empedocles dextram ſtatuit ab ea parte, qua ſolſtitium æſtiuum eſt: ſiniſtram, quâ brumale. Similiter & Cleomedes, Græcus author, cuius opus nuper in lucem exiit, ſeptentrionem pro dextra ponit. Similiter Hetruſci aruſpices dextram nominabat ſeptentrioni ſubiectam, ſiniſtram meridiei expoſitam, quomodo & Poetæ accipiunt. Contrà apud T. Liuium in Numa, augur regiones ab oriente ad occaſum determinans, dextras ad meridiem partes, læuas ad ſeptentrionem eſſe dixit. Sed hanc diſtinctionem ridet Arnobius libro aduerſus Gentes quarto, ſcribítque pro ratione ſitus corporis, variare mundi partes, vel læuas vel dextras: nam quicquid teres eſt, & ex omni parte rotunditate ſolida connexum, definiri aliqua finis aut initij portione non poteſt. Itaque cùm dicimus, inquit, hæc regio dextera eſt, illa læua, non ad mundi habitum dicimus: quia ſui ſimillimus totus eſt, ſed ad poſitionem noſtram ſitúmque reuocamus. Hæc ille, quibus addi poterat hic locus Homericus, qui etiam lucem ex præcedentibus accipit. Eandem porrò diſtinctionem partium in cœlo vellicat Picus Mirandula lib. 6. Exam. doct. vanit. Gent. cap. 9. Io. Scotus in ſecundo Sententiarum commentario cenſet in cœlo ex natura rei non eſſe dextrum ſiue ſiniſtrum.

ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο) Pia quidem eſt Hectoris ſententia, qua ſtatuit Iouis conſilio parendum: ſed ſi ad veterum illorum normam pietatem exigimus, nimis piè aut non ſatis piè fecit, qui hoc etiam prodigium à Ioue immiſſum planè eſt aſpernatus. Et hic locus docet, pleroſque pietatis prætextu in impietatem contrà ſæpiſſimè impingere, & tunc verè eſt exceſſus pietatis, vt hodierno die, [redacted]. Quorum quidem opinio videtur ſpeciem pietatis præ ſe ferre, quia pium eſt de Deo honorificè & magnificè ſentire: ſed tamen reuerà ὑπερέχουσαι habent, immò, nequid grauius

dicam, impiam pietatem. Sic etiam Hector, dum nimis Iouis consilio addictus esse cupit; quod pij erat hominis, errat, quod ne nunc quoq; hoc prodigium pro diuino agnoscat.

εἷς οἰωνὸς ἄριστος) Hunc versum Aristot. lib. 2. Rhet. inter sententias enumerat. Abiit autem in prouerbium, quo vtuntur Tullius & Plinius in Epistolis. Porrò, vt annotat Erasmus Chiliad. 3. Cent. 1. prou. 57. hanc Hectoris sententiam expressisse videtur Q. Fabius Maximus apud Tullium lib. de Senectute. Is enim cùm esset augur, dicere ausus est, optimis auspiciis ea geri, quæ pro reip. salute gererentur: quæ contra Rempub. ferrentur, contra auspicia ferri. Placet addamus (quod non erit ἄτοπον) exemplum Mossolami Iudæi, vt videat lector quanti auspicia sint facienda? Is ergo, vt scribit Iosephus in 1. Antiq. contra Appionem ex Hecatæo, cùm in bello esset, & vates quidam dum iter facerent, statim iussisset omnes eatenus consistere, quoad ex aue, quæ in proximo erat, augurium aperet: tacitus sumpto raptim arcu, ac emissis sagittis, auē interemit: ac vati & nonnullis aliis id iniquo animo ferentibus, Quid furitis, inquit, mali Dæmones? hæc enim auis suæ ipsius salutis nesciens, vestri itineris euentum nobis potuit prædicere? si enim præscire futura potuisset, in hunc locum nequaquam venisset, metuens vt sagittis à Mossolamo Iudæo peteretur.

τίπτε σὺ δείδικας) Polydamanti accidit, quod iis qui cùm ex prudentia iudicant, periculum aliquod non esse subeundum, ignauiæ suspicionem incurrunt. Illud enim ei Hector exprobrat, quod timore tātùm perculsus à pugna reliquos deterreat. Sed exitus negotium probabit, & Hectoris calumnia innotescet, ac sincerus Polydamantis animus.

εἴπερ γάρ τ᾽ ἄλλοι) Sarcasmus est satis acerbus, qui ita est concipiendus. Cur, inquit Hector ad Polydamantem, bellum ac pugnam reformidas? an quòd te illic moriturum metuis? Atqui ignauis & timidis, qualem ego te sentio, id minimè accidit: siquidem illi periculum illud mortis non subeunt; quod te etiam detrectantem iam video. Sine ergo nos pugnam inire, quandoquidem tibi, vt potè timenti, res erit salua & integra, cui in hostes irruendi animus non suppetat. Subiicit tamen imperiosè Hector, iubere se vt Polydamas pugnet: alioqui si à prælio abstinuerit, aut quenquam alium clanculum dehortetur, mortem illi minitatur. Quod ex eius sententia fuit grauissimum: cùm enim arbitraretur id sponte non optare Polydamantem, longè grauius ei futurum putat hoc imperium, vt qui hoc inuitus præstare cogatur.

ὣς ἄρα φωνήσας) Hic terminatur colloquium illud Hectoris & Polydamantis, sed ita tamē, vt nescias qualis fuerit exitus, nisi præreptam ex festinatione Hectoris Polydamanti respondendi potestatem, vel Hectori Polydamantem assensisse: siue id minarum illius metu, siue quòd timidi & ignaui opinionem detrectaret.

ἐπὶ δὲ Ζεύς) Si iam Iupiter Troianis manifestè fauet, quid profuit deterrere illos præcedenti prodigio? Scilicet, vt iam monuimus, noluit eos illa ratione deterreri, sed tantùm de huius pugnæ exitu moneri, ne se planè Græcorum hostem profiteretur: nunc verò maiores addit Hectori reliquisq; Troianis animos, ne ab incœpto desistant, cùm nouo hoc diuinæ beneuolentiæ testimonio confirmentur. Quod etiā accidit, mox enim à Poeta expugnatio muri Græcorū & vtriusq; hostis conflictus in ea admissus describitur.

ἠδὲ βίηφι) Hoc ambiguitatem habet, quia potest & de Ioue & de Troianis intelligi: vt dicas confisos Iouis robore Troianos, vel suo proprio, sic Græcorum murum aggredi. Existimo tamen meliùs de Troianis dici ex illo loco qui sequitur,

---τοὶ δὲ καὶ αὐτοὺς   Ἱστάμενοι πειρῶντο βίῃ ῥήξαντες ἐσελθεῖν.

ἀμφοτέρω δ᾽ Αἴαντε) Cur has partes Aiacibus defendendi murum tribuat, duplicem esse causam puto: primùm, quod ad maiorem natu attinet, quia eum talem nobis proponit Poeta, vt in statiua pugna quàm in campestri sit præstantior, proinde hîc quoq; eum consentaneum fuit alacriùs se reliquis omnibus gerere. Quod ad minorem Aiacem, qui Oileus dicitur, attinet, eum etiam in hoc officio principem locum tenentem facit, quia fratrem deserere non potuit: vnde eos semper in præliis ita coniungit, vt mutuas auxilij operas inuicem sibi præstent: quod peroptimè describetur inf. lib. v.

ἄλλον μειλιχίοις) Aliàs, neque id rursus ita pridem, similia loca explicauimus. Ea lector, si velit, consulet: ne nos ad fastidium omnia repetamus. Vid. sup. pag. 179. ad finem.

ὦ φίλοι Ἀργεῖοι) Hæc Aiacis oratio valde est præsenti negotio accommodata. primùm, quòd non ita prolixa sit: deinde, quod optimè sermonem vniuersaliter ad omnes milites dirigat, nulla præstantiorū habita ratione, quandoquidē in hac statiua pugna omnium auxilia requirantur: hoc est in ista statiua pugna, cùm aliàs ἐν πολέμῳ soleat esse meliorum militum delectus: quod apparuit in Græci exercitus instructione, ideò dicit, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμοῖοι ἐν πολέμῳ. Quasi πόλεμον & σταδίην opponat.

	Ὣς τώ γε προβοῶντε μάχην ὤτρυνον Ἀχαιῶν.	*Sic hi proclamantes pugnam excitabant Achiuorum.*
	Τῶν δ᾽ ὥστε νιφάδες χιόνος πίπτωσι θαμειαί	*Horum autem, sicut grumi niuis cadunt crebri*
	Ἤματι χειμερίῳ, ὅτε τ᾽ ὤρετο μητίετα Ζεύς	*Tēpore hyemali, quando motus est consiliarius Iupiter*
	Νιφέμεν ἀνθρώποισι, πιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆλα,	*Ad ningendum hominibus, ostentans sua tela.*
γρ. κοιμίσσας	*Κοιμήσας δ᾽ ἀνέμους χέει ἔμπεδον, ὄφρα καλύψῃ	*Sopitis verò ventis fundit firmiter, donec operiat*
	Ὑψηλῶν ὀρέων κορυφὰς καὶ πρώονας ἄκρους,	*Celsorum montium vertices & prominentias summas,*
	Καὶ πεδία λωτεῦντα, καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα,	*Et campos herbosos, & virorum læta opera:*
	Καί τ᾽ ἐφ᾽ ἁλὸς πολιῆς κέχυται, λιμέσιν τε καὶ ἀκταῖς,	*Et super maris cani funduntur portubus & littoribus:*
	Κῦμα δέ μιν προσπλάζον ἐρύκεται. ἄλλα τε πάντα	*Fluctus autē ipsam niuē allidens prohibet, aliaq; omnia*
γρ. εἰλῦται	*Εἴλυται καθύπερθ᾽ ὅτ᾽ ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.	*Operiuntur desuper, quando ingruit Iouis imber:*
	Ὣς τῶν ἀμφοτέρωσε λίθοι πωτῶντο θαμειαί,	*Sic horum vtrinque lapides volitabant frequentes,*
	Αἱ μὲν ἄρ᾽ ἐς Τρῶας, αἱ δ᾽ ἐκ Τρώων ἐς Ἀχαιούς	*Hi quidem ad Troianos, illi autē à Troianis ad Græcos*
	Βαλλομένων. τὸ δὲ τεῖχος ὕπερ πᾶν δοῦπος ὀρώρει.	*Iacientibus: murum autē supra omnem strepitus ortus.*
	Οὐδ᾽ ἄν πω τότε γε Τρῶες καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ	*Neque dum Troiani & illustris Hector*
	Τείχεος ἐρρήξαντο πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα,	*Muri perrupissent portas & longum vectem,*
	Εἰ μὴ ἄρ᾽ υἱὸν ἑὸν Σαρπηδόνα μητίετα Ζεύς	*Nisi filium suum Sarpedona consiliarius Iupiter*
	Ὦρσεν ἐπ᾽ Ἀργείοισι λέονθ᾽ ὣς βουσὶν ἕλιξιν.	*Mouisset in argiuos, vt leonē in boues curuē gradiētes.*
γρ. πάντοσ᾽ εἴσην	Αὐτίκα δ᾽ ἀσπίδα μὲν πρόσθ᾽ ἔσχετο *πάντοσε ἴσην,	*Statim autē scutū quidem antè tenebat vndiq; æquale,*
	Καλήν, *χαλκείην, *ἐξήλατον, ἣν ἄρα χαλκεὺς	*Pulchrū, æneū, lamina ærea extrinsec' obductū, quod fa-*
γρ. χρυσείην ἐξήλατον	*Ἤλασεν, ἔντοσθεν δὲ βοείας ῥάψε θαμειάς.	*Parauerat: intus autem pelles bouinas assuit spissas, (ber*
	Χρυσείοις ῥάβδοισι διηνεκέσιν περὶ κύκλον.	*Aureis virgis longis circa orbem (clypei)*
	Τὴν ἄρ᾽ ὅγε πρόσθε σχόμενος, δύο δοῦρε τινάσσων	*Hoc hic antè tenens, duo hastilia quatiens*
	Βῆ ῥ᾽ ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ὅς τ᾽ ἐπιδευής	*Perrexit ire, sicut leo in montib. nutritus, qui indigens*
	Δηρὸν ἔῃ κρειῶν, κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ,	*Diu sit carnium, impellit autem ipsum animus superbus*
	Μήλων πειρήσοντα, καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν.	*Oues tentaturum, etiam in densam caulam ire:*
	Εἴπερ γάρ χ᾽ εὕρῃσι παρ᾽ αὐτόφι βώτορας ἄνδρας	*Etsi enim inuenerit apud ipsas pastores viros,*
	Σὺν κυσὶ καὶ δούρεσσι φυλάσσοντας περὶ μῆλα,	*Cum canibus & hastis custodiam agentes circa oues,*
	Οὔ ῥά τ᾽ ἀπείρητος μέμονε σταθμοῖο δίεσθαι·	*Haud tamen non facto periculo sustinet à stabulo pelli:*

Sed

Sed is aut rapuit transiliens, aut & ipse
Vulneratus est inter primos veloci à manu iaculo.
Sic tunc diuinum Sarpedonem animus impulit
Murum inuadere, perque rumpere propugnacula.
Statim autem Glaucum allocutus filium Hippolochi:
Glauce, cur autem nos honoramur maximè
Sessionéque carminibúsque & plenis poculis
In Lycia, omnes autem, deos tanquam, nos inspiciunt,
Et prædium incolimus magnum Xanthi iuxta ripas,
Amœnum, soli arboribus consiti, & arui frugiferi?
Quare nunc oportet Lycios inter primos existentes
Stare, & pugnæ ardenti interesse,
Vt aliquis sic dicat Lyciorum accuratè armatorum:
Nequaquam inglorij Lyciam administrant
Nostri reges: eduntq́; pingues oues,
Vinumq́; electum dulce: sed antè & vires sunt illis
Validæ, quoniam Lycios inter primos pugnant.
O amice siquidem enim bellum hoc deuitantes,
Perpetuò iam essemus expertésque senij immortalesq́;
Futuri, neque ipse quidem inter primos pugnarem,
Neque te mitterem pugnam ad illustrem:
Nunc verò quandoquidem fata instant mortis
Infinita, quæ non licet effugere hominem neque euitare:
Eamus, vel alicui gloriam dabimus, vel aliquis nobis.

Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἢ ἥρπαξε μετάλμενος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
Ἔβλητ' ἐν πρώτοισι θοῆς ἀπὸ χειρὸς ἄκοντι.
Ὥς ῥα τοῦ ἀντίθεον Σαρπηδόνα θυμὸς ἀνῆκε
Τεῖχος ἐπαΐξαι, διά τε ῥήξασθαι ἐπάλξεις.
Αὐτίκα δὲ Γλαῦκον προσέφη παῖδ' Ἱππολόχοιο,
Γλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεσθα μάλιστα
Ἕδρῃ τε, κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν,
Ἐν Λυκίῃ, πάντες δὲ θεοὺς ὣς εἰσορόωσι,
Καὶ τέμενος νεμόμεσθα μέγα Ξάνθοιο παρ' ὄχθας,
Καλὸν, φυταλιῆς καὶ ἀρούρης πυροφόροιο;
Τὼ νῦν χρὴ Λυκίοισι μετὰ πρώτοισιν ἐόντας,
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστειρῆς ἀντιβολῆσαι,
Ὄφρα τις ὧδ' εἴπῃ Λυκίων πύκα θωρηκτάων,
Οὐ μὰν * ἀκλεέες Λυκίην κατακοιρανέουσιν γρ. ἀκλειεῖς
Ἡμέτεροι βασιλῆες, ἔδουσί τε πίονα μῆλα,
Οἶνον δ' ἔξαιτον, μελιηδέα, ἀλλ' ἄρα καὶ ἴς
Ἐσθλὴ, ἐπεὶ Λυκίοισι μετὰ πρώτοισι μάχονται.
Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ', οὔτέ κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτέ κε σὲ στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι,
Ἴομεν, ἠέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν.

COMMENTARIVS.

τῶν δ' ὥστε νιφάδες) Ex hoc loco facilè obseruare licet, quàm sit fœcundum Homericum ingenium & locuples Poësis. Siquidem hanc eandem comparationem anteà in simili negotio vsurpauit, sed ibi longè angustius, hîc verò fusiùs. Tota autem vis comparationis in eo solo vocabulo θαμειαὶ cõsistit: cætera sunt tantùm ornamenta. nam huic grumorum niualium crebritati multitudo lapidum vtrinque iactatorum comparatur.

ἤματι χειμερίῳ) Non est otiosa hæc temporis circunstantia, quia visus est quidem vere & autumno etiam niuosus aër interdum, sed sine magna niuis copia.

εἰ μὴ ἄρ' υἱόν) Ergo non solius Hectoris gloriam procurat hodierno die Iupiter, immò ei multum iam detrahit, vt pote cuius auxilium solum ad perrumpendum hunc murum sufficiat. vnde Sarpedonis opera fuit adhibenda. Quid nos ad hæc? Ego quidem nihil aliud habeo quod respondeam, nisi non esse restringendum illud ad solum Hectorem, sed etiam ad omnes Troianos, atque adeò ad reliquas copias auxiliares, quibus Sarpedonem præesse anteà videbamus. Deinde non obstare, quin cæteri quoque duces ac milites præter Hectorem fortiter se in hac pugna gerant, & tamen eorum facta ad Hectoris gloriam redundent, quasi nimirũ principem locum in exercitu obtinentis: quæ μετωνυμικὴ loquendi formula satis est vulgaris, vt militum gesta Ducis virtuti tribuantur. Præterea causam etiam habet Iupiter, cur Sarpedoni decus & laudem conciliet, quòd eius nimirum sit pater: quin fortasse dicas plus illi quàm Hectori fauere ea ratione, quòd ex paterno affectu Sarpedonem diligat, Hectorem verò ascititia quadam, & non natiua beneuolentia ad alium videlicet finem, quàm vt directè ei benè velit. Addam posse hoc etiam ita intelligi, vt Hectori nondum gloriam illam, quam molitur Iupiter, tribuat: proinde cùm tempus illud nondum accesserit, nihil referre quominus aliis quoque, præcipue verò suis faueat Iupiter. Id potest probari ex verbis quæ postmodùm subiecit Poeta,

ὡς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε
πρίν γ' ὅτε δὴ Ζεὺς κῦδος ὑπέρτερον Ἕκτορι δῶκε.

ὥστε λέων) Hîc rursus fœcunditas Homerica apparet, quod hanc leonis comparationem amplificat, quam anteà paucis complectebatur, ἄρσιν ἐπ' ἀργέσσι λέων ὡς βουσὶν ἐλέξεν: nisi quòd ibi boues, hîc verò oues sunt leonis subiectum.

ὅς τ' ἐπιδευής) Similes comparationes alibi habet Poeta de leone, in quibus docet, eum impastum esse crudelissimum: quod nos etiam alibi illustrauimus.

γλαῦκε τίη δὴ νῶϊ) Non fuit satis Sarpedoni, si ipse solus in Græcos faceret impetum, nisi eòdem quoque fratrem Glaucum impelleret: quòd non minus illius quàm suæ propriæ laudi inhiet, propter coniunctos vtriusque fratris animos. Itaque vbi se repentina quadam ad pugnandum alacritate inflammatum sensit (quod fuit Iouis opus, vt potest, ni fallor, colligi ex præcedẽtibus) Glaucum affatur, hortatúrque illum, vt iisdem stimulis gloriæ pungi se sinat. Quem ad finem duo argumenta, quantum obseruare possum, adhibet. Primùm præcedentis vitæ commemorationem, qualem illi anteà in Lycia vixerunt, honorificam nimirum, vt mox dicemus. Eius argumenti vis ita contorquetur, decere vt qui cæteris in rebus honoribus afficiuntur, pacis videlicet tempore: in rebus quoq; bellicis principem laudem & gloriam rerum gestarum splendore aucupentur. Turpe enim ibi in primis, hîc in postremis esse. Quales verò tandem illi honores extiterunt? Vt in epulis primi consideant, maiori & præstantiori carnium portione, plenioribúsque poculis donentur, à populo Deorum vice suspiciantur, frugifera denique prædia incolant. Itaque Sarpedon hoc captat, vt obiici sibi & Glauco à militibus non possit, se diuitiis immensis ad placitum frui, cæterùm imbelles & ignauos esse. Atque hoc quidem primum fuit argumentum Secundum ita concipitur: Etiam si, inquit Sarpedon, à pugna abstinuerimus, non sumus tamen immortales futuri: hoc enim si mihi esset exploratum, non obiturum me mortem extra bellum, sanè & ego domi me continerem, neq; his me immiscerem præliis: cùm tamen ea simus conditione, vt nos infinita mortis pericula circumstent, frustra præsens istud effugerimus. Vbi nota quàm sit diuersus Sarpedon ab Achille Homerico, qui cùm se domi diutissimè victurum certò sciret: tamen in bello maluerit occumbere gloriam scilicet vitæ anteponens.

πάντες δὲ θεούς) Quasi dicat: Turpe est nos quasi in Deorum numero collocari, nunc viros fortes esse nolle. Sunt porrò Reges non solùm ἀγχίθεοι, διογενεῖς, καὶ διὶ φίλοι, sed & θεοί: quod Reges subinde commonefacere debet, vt se dignos appellatione tanta præstent. Præstabunt autem, si pietatem, si iustitiam reipsa, non solùm anagrammate exercuerint.

ἠέ τῳ εὖχος) Modestè facit Sarpedon qui ambiguè de pugnæ exitu pronunciet, quasi non minus ipsemet occumbere possit quàm alios propria manu perimere. Gloriæ autem caput in eo ponit, videlicet eius respectu qui hostem profligat, & mori alicuius manu, hoc interficienti dare gloriam appellat Poeta hoc loco & alibi sæpissimè.

Sic dixit: neque Glaucus auersus est, neque nõ obediuit.

Ὣς ἔφατ', οὐδὲ Γλαῦκος ἀπείθησε, οὐδ' ἀπίθησε.

Τὼ δ' ἰθὺς βήτην Λυκίων μέγα ἔθνος ἄγοντε,
Τοὺς δὲ ἰδὼν ῥίγησ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς.
Τοῦ γὰρ δὴ πρὸς πύργον ἴσαν κακότητα φέροντες.
Πάπτηνε δ' ἀνὰ πύργον Ἀχαιῶν, εἴ τιν' ἴδοιτο
[γρ. ἀμύνῃ] Ἡγεμόνων, ὅστις οἱ ἀρὴν ἑτάροισιν* ἀμύναι·
Ἐς δ' ἐνόησ' Αἴαντε δύω πολέμου ἀκορήτω
Ἑσταότας, Τεῦκρόν τε νέον κλισίηθεν ἰόντα
Ἐγγύθεν· ἀλλ' οὔπως οἱ ἔην βώσαντι γεγωνεῖν·
Τόσσος γὰρ κτύπος ἦεν, ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκε,
Βαλλομένων σακέων τε καὶ ἱπποκόμων τρυφαλειῶν,
[γρ. ἐπῴχετο] Καὶ πυλέων· πάσας γὰρ* ἐπῴχατο· τοὶ δὲ κατ' αὐτὰς
Ἱστάμενοι πειρῶντο βίῃ ῥήξαντες ἐσελθεῖν.
Αἶψα δ' ἐπ' Αἴαντα προΐει κήρυκα Θοώτην,
Ἔρχεο δῖε Θοῶτα, θέων Αἴαντε κάλεσσον
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον (ὁ γάρ κ' ὄχ' ἄριστον ἁπάντων
Εἴη, ἐπεὶ τάχα τῇδε τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ὧδε γὰρ ἔβρισαν Λυκίων ἀγοί, οἳ τὸ πάρος περ
Ζαχρηεῖς τελέθουσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δέ σφι καὶ κεῖθι πόνος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά περ οἶος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων εὖ εἰδώς.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἄρα οἱ κῆρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας,
Βῆ δὲ θέειν παρὰ τεῖχος Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
[γρ. δ' ἄφ' ἰπ'] Στῆ* δὲ παρ' Αἰάντεσσι κιών, εἶθαρ δὲ προσηύδα,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων,
Ἠνώγει Πετεῶο διοτρεφέος φίλος υἱὸς
Κεῖσ' ἴμεν, ὄφρα πόνοιο μίνυνθά περ ἀντιάσητον·
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον (ὁ γὰρ κ' ὄχ' ἄριστον ἁπάντων
Εἴη, ἐπεὶ τάχα κεῖθι τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ὧδε γὰρ ἔβρισαν Λυκίων ἀγοί, οἳ τὸ πάρος περ
Ζαχρηεῖς τελέθουσι κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δὲ καὶ ἐνθάδε περ πόλεμος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά περ οἶος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων εὖ εἰδώς.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
Αὐτίκ' Ὀϊλιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἶαν, σφῶϊ μὲν αὖθι σὺ καὶ κρατερὸς Λυκομήδης
Ἑσταότες Δαναοὺς ὀτρύνετον ἶφι μάχεσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ ἀντιόω πολέμοιο·
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπαμύνω.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ἀπέβη Τελαμώνιος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἦε κασίγνητος καὶ ὄπατρος·
Τοῖς δ' ἅμα Πανδίων Τεύκρου φέρε καμπύλα τόξα.
Εὖτε Μενεσθῆος μεγαθύμου πύργον ἵκοντο,
Τείχεος ἐντὸς ἰόντες, ἐπειγομένοισι δ' ἵκοντο.
Οἱ δ' ἐπ' ἐπάλξεις βαῖνον, ἐρεμνῇ λαίλαπι ἶσοι,
Ἴφθιμοι Λυκίων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Σὺν δ' ἐβάλοντο μάχεσθαι ἐναντίον, ὦρτο δ' ἀϋτή.
Αἴας δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα
Σαρπήδοντος ἑταῖρον Ἐπικλῆα μεγάθυμον,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών, ὅ ῥα τείχεος ἐντὸς
Κεῖτο μέγας παρ' ἔπαλξιν ὑπέρτατος· οὐδέ κε μιν ῥέα
[γρ. χερσὶν καὶ ἀμφοτέρῃς ἔχοι] Χείρεσσιν* ἀμφοτέρῃσι φέροι ἀνὴρ οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δ' ἄρ' ὑψόθεν ἔμβαλ' ἀείρας.
[γρ. καὶ, χειρί γε τῇ ἑτέρῃ φέροι] Θλάσσε δὲ τετράφαλον κυνέην, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Παντ' ἄμυδις κεφαλῆς· ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικώς,
Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, λίπε δ' ὀστέα θυμός.
Τεῦκρος δὲ Γλαῦκον κρατερὸν παῖδ' Ἱππολόχοιο.

Hi autem rectà ibant, Lyciorū magnū agmen ducentes.
Hos autem conspicatus, horruit filius Petei Menestheus:
Huius enim iam ad turrim ibant calamitatem ferentes.
Lustrauit .a. oculis per munitionē Achiuorū, si quē vide(ret
Ducū, qui suis miseriam à socijs arceret.
Aduertit autem Aiaces duos belli insatiabiles,
Stantes, Teucrumq́; modo è tentorio profectum
Propè: sed nullo modo licebat ei clamanti exaudiri,
Tantus enim strepitus erat, clamorq́; ad cœlum ibat
Percussorum scutorum, & setis equi cristatarū galearū,
Et portarū, oēs enim claustris munieerāt: hi a. per ipsas
Stantes nitebantur vi perrumpentes ingredi.
Statim autem ad Aiacem misit præconem Thootam:
I diuine Thoota, currens Aiaces voca,
Ambos quidē magis (hoc enim præcipuè optimū omniū
Esset. nam citò hac parte fiet grauis cædes:
Huc enim ingruerunt Lyciorum duces: qui antea etiā
Valdè acres existunt in validis prælijs.)
Si verò ipsis etiam illic labor & certamen mouetur,
Attamen solus veniat Telamonius fortis Aiax.
Et eum Teucer simul sequatur arcuum benè peritus.
Sic dixit: neque ei præco non paruit postquā audiuit.
Perrexit autem currere ad murum Achiuorū loricatorū,
Stetitq́; iuxta Aiaces profectus: statim .a. allocutus est:
Aiaces Argiuorum duces loricatorum,
Iubet Petei nobilis dilectus filius
Illuc ire, vt labori paululum occurratis:
Ambo quidem magis (hoc enim præcipuè optimū omniū
Esset nam ocyus ea parte parabitur grauis cædes.
Eò enim impetum fecerunt Lyciorū duces, qui antea etiā
Valdè acres existunt in validis prælijs)
Si autem & hic bellum & contentio surgit,
Saltem solus veniat Telamonius fortis Aiax.
Et eum Teucer simul sequatur arcuum bene peritus.
Sic dixit: neque immoriger' fuit magnus Telamonius (Aiax.
Statim Oiliadē verbis velocibus allocutus est
Aiax, vos quidem hic tu & fortis Lycomedes
Stantes Danaos vrgete fortiter pugnare.
Cæterùm ego illuc ibo, & occurram bello.
Protinus autē reuertar, postquā bene ipsis auxiliatus fue(ro.
Sic vtique fatus, abijt Telamonius Aiax
Et cum eo Teucer ibat frater, & eodem patre natus:
Vnà cū istis verò Pandion Teucri ferebat curuos arcus.
Quando Menesthei magnanimi ad turrim venerunt,
Murum intra euntes, laborantibus venerunt:
Hi .a. pinnas murorū ascēderūt, obscuro turbini similes,
Fortes Lyciorum duces & principes:
Cōgressi sunt .a. ad pugnādū ex aduerso, ortusq́; est cla(mor.
Aiax autē primus Telamonius virum interfecit,
Sarpedonis sodalem, Epiclem magnanimum,
Marmore aspero percutiens. qui munitionem intra
Iacebat magnus apud pinnaculū muri supremus: nec cū
Manib. ambab. ferret vir neq. valde iuuenis, (facilè
Quales nūc homines sūt: hic autē ex alto iniecit eleuās:
Fregit autem quatuor conorum galeam: & ossa cōfregit.
Omnia simul capitis: hic autem vrinatori similis
Decidit ab excelsa turri: liquitq́; ossa animus:
Teucer autem Glaucum fortem filium Hippolochi

Sagitta percuſsit irruentem in murum altum: ἰῷ ἐπεσσύμενον βάλε τείχεος ὑψηλοῖο,
Qua vidit nudatum brachiũ: ceſſaréque fecit à pugna: Ἧ ῥ' ἴδε γυμνωθέντα βραχίονα, παῦσε δὲ χάρμης.
Retrò.a.à muro deſiliјt furtim, vt ne quis Achiuorum Ἂψ δ' ἀπὸ τείχεος ἆλτο λαθών, ἵνα μή τις Ἀχαιῶν
Vulneratum videret & inſultaret verbis. Βλήμενον ἀθρήσειε, καὶ εὐχετόωτ' ἐπέεσσι.
Sarpedoni autem dolor fuit Glauco abeunte, (pugnæ: Σαρπήδοντι δ' ἄχος γένετο Γλαύκου ἀπιόντος·
Statim poſtquã animaduertit: attamen non oblitus eſt Αὐτίκ' ἐπεί τ' ἐνόησεν, ὅμως δ' οὐ λήθετο χάρμης·
Sed hic Theſtoridem Alcmaonem haſta aſſecutus Ἀλλ' ὅ γε Θεστορίδην Ἀλκμάονα δουρὶ τυχήσας
Percuſsit: extraxit.a.haſtã: ille autẽ ſequẽs haſtã cecidit Νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος· ὁ δ' ἑσπόμενος πέσε δουρὶ
Pronus: circa autẽ ipſum crepuerunt arma decora ære. Πρηνής, ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Sarpedõ.a.murorum pinnã apprhenſã manib. validis, Σαρπηδὼν δ' ἄρ' ἔπαλξιν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν,
Traxit, illa.a.ſequebatur tota prorſus, ſed deſuper Ἕλχ', ἡ δ' ἕσπετο πᾶσα διαμπερές· αὐτὰρ ὕπερθε
Murus denudatus eſt: multis autem fecit viam. Τεῖχος ἐγυμνώθη, πολέεσσι δὲ θῆκε κέλευθον.
Hũc autẽ Aiax & Teucer ſimul obuiã facti, alter quidẽ Τὸν δ' Αἴας καὶ Τεῦκρος ὁμαρτήσανθ', ὁ μὲν ἰῷ
Percuſsit ad lorũ circa pectora ſplendidum (ſagitta Βεβλήκει τελαμῶνα περὶ στήθεσφι φαεινόν
Scuti totum corpus circumdãtis (ſed Iupiter fata depulit Ἀσπίδος ἀμφιβρότης· (ἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε
A filio ſuo, ne nauium apud puppes interficeretur.) Παιδὸς ἑοῦ, μὴ νηυσὶν ἔπι πρύμνῃσι δαμείη)
Aiax autem ſcutum percuſsit inſiliens, atque penitus Αἴας δ' ἀσπίδα νύξεν ἐπάλμενος, ἡ δὲ διαπρὸ
Intrauit haſta: repreſsit autem ipſam irruentem: Ἤλυθεν ἐγχείη, στυφέλιξε δέ μιν μεμαῶτα,
Ceſsit autem paululùm à pinna, neque is omnino Χώρησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἐπάλξιος, οὐδ' ὅ γε πάμπαν
Receſsit: quoniam ei animus ſperabat gloriam referre. Χάζετ', ἐπεί οἱ θυμὸς ἐέλπετο κῦδος ἀρέσθαι.
Adhortatus eſt autem diuinos conuerſus Lycios, Κέκλετο δ' ἀντιθέοισιν ἑλιξάμενος Λυκίοισιν,
O Lycij, cur ſic remittitis ſtrenuam virtutem? Ὦ Λύκιοι, τί τ' ἄρ' ὧδε μεθίετε θούριδος ἀλκῆς;
Difficile autem mihi eſt & fortiſsimo exiſtenti Ἀργαλέον δέ μοί ἐστι, καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
Soli perrumpenti murum, facere ad naues aditum. Μούνῳ ῥηξαμένῳ, θέσθαι παρὰ νηυσὶ κέλευθον·
Sed ſimul ſequimini: multorum autem opus melius. Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτε. πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον.

COMMENTARIVS.

ἰδὲ γλαῦκος) Frequentiſſimum eſt in noſtro Poeta vt cùm quiſpiam alterum adhortatur ad aliquid gerendum, ſiquidem alter paruerit, tacentem eum introducat, vbi potiſſimùm ἐξυλάζεια deſideratur, vt hoc loco.

Λυκίων μέγα ἔθνος) Ideò ipſorum Lyciorum tanquam populi potentiſſimi nomine cæteras copias auxiliares complectitur, quibus omnibus duces Sarpedonem & Glaucum, & Aſteropæum præpoſuit, vt anteà vidimus.

δύω αἴαντε κάλεσσον) Ad eos recurrit Meneſtheus, quos principes in hac ſtatiua pugna intelligebat, nimirũ ad Aiaces qui hoc munus propugnandi murum ſuſcepiſſe ſoli iam videntur. Petit ergo Meneſtheus vt vterque ſibi ſuppetias ferant: quòd ſi in ea parte vnde ipſos aduocabat, grauitas prælij præſentiam eorum poſtularet, ſaltem alterum accedere cupit: nempe Aiacem Telamonium, maiorem natu, qui fratre præſtantior erat (vt alibi docet Poeta) adiuncto fratre notho, cui nomen eſt Teucro, propter illius nimirum ſagittandi peritiam. Hanc legationem ſibi demandatam exequitur Thoos, fitque è duabus petitionibus Meneſthei altera, & Lyciorum copiis fortiſſimè reſiſtitur.

χείρεσσιν ἀμφοτέρῃσι) Quod veteribus illis Heroibus maiores vires quàm iis qui erant ſuo ſæculo, tribuat Poeta, non eſt iam nouum: & id ipſum nos aliàs explanauimus.

ὅμως δ' οὐ λήθετο χάρμης) Sarpedon quidem fratris vicem dolet, tamen potior fuit illi ſiue gloria propria, cuius ſtudio ſe tangi paulò antè ipſemet teſtatus eſt: ſiue ſalus totius exercitus, quam ipſe ex parte, immò ferè iam ſolus tuebatur, quàm vt fratrem vulneratum comitaretur. Immò credo fraternum illud vulnus acriores illi ſtimulos ſubdidiſſe ad alacriùs pugnandum, vt ipſum vlciſceretur. Neque ipſi malè res tota ſucceſſit. Nam ſtatim Alcmaona ſolo proſtrauit: ſed tamen ipſe mox à Teucro & Aiace reprimetur.

ἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε) Hic locus attentionem poſtulat. Si enim ex ipſius Poetæ veterúmque omnium ſententia Iupiter ipſe fatis ſubiicitur, quod multis exemplis doceri poteſt: quid eſt quod nunc dicit Poeta, Iouem à filio ſuo Sarpedone fata repuliſſe? Ego hæc ita concilio, vt non exactè hîc fata accipiamus pro immoto illo decreto, quod fati nomine intelligimus, ſed nudè pro mortis periculo: in quod hoc vulnere Sarpedon adductus videbatur.

μούνῳ ῥηξαμένῳ) Ergo verum illud prouerbium, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. In his autem bellicis negotiis proculdubio collata multorum virtus potentior ac efficacior eſt quàm vnius. Nec obſtat quòd tota multitudo ſæpè ab vno homine cæditur: nam illud primùm eſt ἐκ τῶν συμβεβηκότων, proinde neceſſarium aut generale quiddam non conſtituit. Deinde ſententia noſtra ibi valet, vbi vnius robur ſufficere non poteſt: Eò ſiquidem tunc plures erunt aduocandi, vt negotium conficiatur. Hinc Copreus, cùm videret ſe ſolum eſſe imbecilliorem ad abducendum ab ara Heraclidas, abire ſe dicebat: μιᾶς γὰρ χειρὸς, inquit, ἀσθενὴς μάχη. Eurip. in Heraclid. Nos quoque aliàs ſimilia notauimus. Eſt tamen vbi illud Antiphidis commodè poſſit vſurpari, ---χρυσοῦν ἐστι φθέγμ' ἐρημία. Aurea res eſt ſolitudo: aut illud Philemonis, τὸν μονοῦν ὄντα καὶ κακὴ τύχη τρέφει. Hominem ſolum quantumuis anguſta fortuna alit: aut illud Menandri in Hydria, ὡς ἡδὺ τῷ μισοῦντι τοὺς φαύλους τρόπους ἐρημία: O quàm ſuauis eſt ſolitudo ei, qui malos odio proſequitur: Et ſæpe verum illud apud Strab. ἐρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. At nos de his nunc non agimus, ſed in aciem & campum & in mediam negotiorum arenam neminem ſolum volumus deſcendere.

Sic dixit: hi autem regis ſubueriti increpationem, Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,
Magis ingruerunt prudentem circa regem. Μᾶλλον ἐπέβρισαν βουληφόρον ἀμφὶ ἄνακτα.
Argiui autem ex altera parte muniebant phalanges Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας
Murum intra magnum autem ipſis apparebat opus. Τείχεος ἔντοσθεν, μέγα δέ σφισι φαίνετο ἔργον.
Neque enim fortiſsimi Lycij Danaorum poterant Οὔτε γὰρ ἴφθιμοι Λύκιοι Δαναῶν ἐδύναντο.
Muro rupto parare ad naues viam: Τεῖχος ῥηξάμενοι θέσθαι παρὰ νηυσὶ κέλευθον·
Neque vnquam bellatores Danai Lycios poterant Οὔτε ποτ' αἰχμηταὶ Δαναοὶ Λυκίους ἐδύναντο
A muro retrò repellere, poſtquam primùm acceſſerant: Τείχεος ἂψ ὤσασθαι, ἐπεὶ τὰ πρῶτα πέλασθεν.
Sed ſicut de finibus duo viri contendunt Ἀλλ' ὥς τ' ἀμφ' οὔροισι δύ' ἀνέρε δηριάασθον,

Μέτρ᾽ ἐν χερσὶν ἔχοντες ἐπιξύνῳ ἐν ἀρούρῃ,
Ὥ τ᾽ ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ ἐρίζητον ἐπὶ ἴσης·
Ὣς ἄρα τοὺς διέεργον ἐπάλξιες· οἱ δ᾽ ὑπὲρ αὐτέων
γ. δῄουν *Δῄουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας
Ἀσπίδας, εὐκύκλους, λαισήϊά τε πτερόεντα.
Πολλοὶ δ᾽ οὐτάζοντο κατὰ χρόα νηλέϊ χαλκῷ,
Ἠμὲν ὅτῳ στρεφθέντι μετάφρενα γυμνωθείη
Μαρναμένων, πολλοὶ δὲ διαμπερὲς ἀσπίδος αὐτῆς.
Πάντῃ δὴ πύργοι καὶ ἐπάλξιες αἵματι φωτῶν
Ἐρράδατ᾽ ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν.
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς ἐδύναντο φόβον ποιῆσαι Ἀχαιῶν·
Ἀλλ᾽ ἔχον ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθής.
Ἥτε σταθμὸν ἔχουσα καὶ εἴριον ἀμφὶς ἀνέλκει
Ἰσάζουσ᾽, ἵνα παισὶν ἀεικέα μισθὸν ἄρηται.
Ὣς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε·
Πρίν γ᾽ ὅτε δὴ Ζεὺς κῦδος ὑπέρτερον Ἕκτορι δῶκε
Πριαμίδῃ, ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Τρώεσσι γεγωνώς,
Ὄρνυσθ᾽ ἱππόδαμοι Τρῶες, ῥήγνυσθε δὲ τεῖχος
Ἀργείων, καὶ νηυσὶν ἐνίετε θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὣς φάτ᾽ ἐποτρύνων· οἱ δ᾽ οὔασι πάντες ἄκουον,
Ἴθυσαν δ᾽ ἐπὶ τεῖχος ἀολλέες. οἱ μὲν ἔπειτα
Κροσσάων ἐπέβαινον ἀκαχμένα δούρατ᾽ ἔχοντες.
Ἕκτωρ δ᾽ ἁρπάξας λᾶαν φέρεν, ὅς ῥα πυλάων
γ. ἑστήκει *Εἱστήκει πρόσθεν, *πρυμνὸς, παχύς. αὐτὰρ ὕπερθεν
γ. πρυμνός, παχύς Ὀξὺς ἔην· τὸν δ᾽ οὔ κε δύ᾽ ἀνέρε δήμου ἀρίστω
γ. ὀχλίσσει Ῥηϊδίως ἐπ᾽ ἄμαξαν ἀπ᾽ οὔδεος* ὀχλίσσαν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ᾽· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Τόν οἱ ἐλαφρὸν ἔθηκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω.
Ὣς δ᾽ ὅτε ποιμὴν ῥεῖα φέρει πόκον ἄρσενος οἰός
Χειρὶ λαβὼν ἑτέρῃ, ὀλίγον δέ μιν ἄχθος ἐπείγει·
Ὣς Ἕκτωρ ἰθὺς σανίδων φέρε λᾶαν ἀείρας,
Αἵ ῥα πύλας εἴρυντο πύκα στιβαρῶς ἀραρυίας,
Δικλίδας, ὑψηλάς· δοιοὶ δ᾽ ἔντοσθεν ὀχῆες
Εἶχον ἐπημοιβοί, μία δὲ κληῒς ἐπαρήρει.
Στῆ δὲ μάλ᾽ ἐγγὺς ἰών, καὶ ἐρεισάμενος βάλε μέσσας
Εὖ διαβάς, ἵνα μή οἱ ἀφαυρότερον βέλος εἴη.
Ῥῆξε δ᾽ ἀπ᾽ ἀμφοτέρους θαιρούς· πέσε δὲ λίθος εἴσω
Βριθοσύνῃ, μέγα δ᾽ ἀμφὶ πύλαι μύκον· οὐδ᾽ ἄρ᾽ ὀχῆες
Ἐσχεθέτην, σανίδες δὲ διέτμαγεν ἄλλυδις ἄλλη
γ. ὑπὸ Λᾶος *ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ᾽ ἄρ᾽ ἔκθορε φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νυκτὶ θοῇ ἀτάλαντος ὑπώπια· λάμπε δὲ χαλκῷ
γ. σμερδαλέον *Σμερδαλέῳ, τὸν ἕεστο περὶ χροΐ· δοιὰ δὲ χερσὶ
Δοῦρ᾽ ἔχεν· οὐκ ἄν τίς μιν ἐρύκακοι ἀντιβολήσας,
Νόσφι θεῶν, ὅτ᾽ ἐσᾶλτο πύλας· πυρὶ δ᾽ ὄσσε δεδήει.
Κέκλετο δὲ Τρώεσσιν ἑλιξάμενος καθ᾽ ὅμιλον,
Τεῖχος ὑπερβαίνειν. τοὶ δ᾽ ὀτρύνοντι πίθοντο.
Αὐτίκα δ᾽ οἱ μὲν τεῖχος ὑπέρβασαν, οἱ δὲ κατ᾽ αὐτὰς
Ποιητὰς ἐσέχυντο πύλας· Δαναοὶ δ᾽ ἐφόβηθεν
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς. ὅμαδος δ᾽ ἀλίαστος ἐτύχθη.

Mensuras in manibus tenentes communi in aruo,
Quique exiguo in loco litigant de æquali portione.
Sic quidẽ hos distinebãt pinnæ murorum, hi.v. pro ipsis
Vastabant alij aliorum circa pectora bubulos
Clypeos, ingentem orbem habentes, parmásque leues:
Multi autem vulnerabantur ad corpus sæuo ferro:
Et si cui verso terga denudabantur
Pugnantium. multi autem penitus trans scutum ipsum:
Vbique verò turres & pinnæ murorũ sanguine virorũ
Aspersæ erant vtrinque, à Troianis & à Græcis.
Sed neque sic poterant fugã facere Achiuorum: (iusta,
Sed se habebant, vt lances mulier nendo victũ quæritãs
Quæ pondus tenens & lanam vtrinque appendit
Exæquans, vt liberis tenuem mercedem ferat:
Sic quidẽ horũ in pares partes pugna extẽsa est bellũq;
Antequam Iupiter gloriam excellentiorẽ Hectori dedit
Priamidæ, qui primus insilijt in murum Achiuorum.
Clamauit autẽ vt exaudiri posset, Troianis vociferãs:
Mouemini equites Troiani, perrumpiteq́; murum
Argiuorũ, & manib. immittite immẽsum ardẽtẽ ignẽ.
Sic dixit incitans: hi autem auribus oẽs audiuerunt:
Directè ibant autem ad murũ conferti: hi quidẽ postea
Scalas ascenderunt, acutas hastas tenentes.
Hector autem correptum lapidem portabat, qui portas
Stabat ante extremus, crassus, sed desuper
Acutus erat: eum .a. neque duo viri populares fortissimi
Facilè super plaustrum à terra submouerent,
Quales nunc homines sunt: hic .a. facilè ipsum vibrabat
Hũc ei leuẽ faciebat Saturni filius versuti. (& solus.
Sicut .a. quando opilio facilè portat vellus masculæ ouis,
Manu accipiens altera: paruũ .a. ipsum pondus vrget:
Sic Hector recta ad tabulas portabat lapidẽ sublatum,
Quæ portas muniebant valdè fortiter coniunctas,
Bifores, altas: duo autem intus vectes
Firmabant mutui: vna autem clauis accomodata erat.
Stetit autẽ valdè propè iẽs, & adnixus percussit medias
Bene transiens, vt ne ei imbecille telum esset.
Rupit autem ambos cardines: cecidit autem lapis intra
Cũ grauitate. valdè .a. circa portæ crepabãt neq. vectes
Tenebant: tabulæ autem disruptæ dissilierunt aliò alia
Lapidis ab ictu: insilijt autem illustris Hector,
Nocti veloci similis aspectu, splendebat autem ære
Terribili quo indutus erat circa corpus, duo .a. manib.
Hastilia tenebat. nec quis ipsum repressisset occurrens,
Præter deos, quãdo insilijt portis: igne .a. oculi ardebãt.
Imperabat autẽ Troianis conuersus ad multitudinem,
Murũ transcendere. hi autem hortanti obediuerunt.
Protinus .a. hi quidẽ murũ transcẽderunt, illi .a. per ipsas
Factas influxerunt portas: Danai autem diffugerunt
Naues ad concauas, tumultus .a. ingens consecutus est.

COMMENTARIVS.

ἀλλ᾽ ὥς τ᾽ ἀμφ᾽ οὔροισι) Admiranda & penè inimitabilis comparatio, cuius tota virtus in his verbis consistit, ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ: quod in omnibus comparationibus semper est obseruandum, vt sæpe monuimus: quia alioqui multa sunt superflua, quæ nullam possunt ad rem habere ἀνταπόδοσιν. Ideò vulgò dicitur, similitudines vno pede claudicare.

ἀλλ᾽ ἔχον ὥστε τάλαντα) Laudatur hæc comparatio ad æqualitatem rei significandam: nam alio modo non potest accuratiùs exprimi. In qua tamen Poeta mirè accuratus est: non enim mulierem dominam inducit ponderatam, ipsa enim fortasse tenue quiddam in leuitate ponderis non curaret: neque ancillam, ipsa enim non ita se fideliter fortè gestura est, vt exquisitè ponderet: sed operatricem fidam, quæ fallere non potest. nam additur, ἀληθής: neque ipsa falli, quia pauper.

ἀεικέα μισθὸν) Eustathius putat Homerum hoc loco generaliter mercedem eleuare, quasi quæstum facere res sit illiberalis: vnde Athenienses, inquit, mercedem in admirationem transferentes (μεταλαβόντες τὸν μισθὸν εἰς θαῦμα (mercedem dare vocant) θαυμάζειν, vt apud

apud Comicum χρὴ γὰρ ἀποθαυμάσαι τι τὸν διδάσκαλον: quod ἀφηρίμως dictum est, pro μισθὸν δοῦναι. Qua de re aliàs dicemus. Sanè Didymus per ἀεικέα μισθὸν, τὸν εὐτελῆ καὶ οἰκτρὸν intelligit, quod versio nostra sequitur. Sed ex priore sententia sunt, vt testatur idem Eustathius, qui matrem Poetæ ab ipso volunt intelligi, quam quidem laudet vt iustam, id est ἀληθῆ: vituperat quasi indecẽter viuentem, hoc est, mercenariè. Nam Herodotus in vita Homeri recitat Chretheida sic solitam ipsum alere ex opificio suo. Ipsius verba Græca, si quis malit, hæc sunt: παῖς μὲν οὖν ἡ Κρηθηὶς ἐοῦσα παρὰ τῷ Ισμηνίῳ. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ ἐργασίης χειρῶν ὁρμωμένη ἔτρεφε τὸ παιδίον καὶ ἑαυτὴν, ἄλλοτε παρ' ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα, καὶ ἐπαίδευσε τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἠδύνατο, &c. Nam subiungit etiam in hoc opificium ipsam à Phemio Smyrnæ conductam, à quo etiam ad sui matrimonium tandem est sollicitata.

τὸν δὲ καὶ οὐ' αἰέρι) De robore veterum heroum satis alibi. Tamen videtur obseruandum, non tam robur Hectoris hoc loco describi, quàm Iouis auxilium, sine quo neque Hector tantum saxum tollere potuisset. id docent illa, τὸν δ' οἱ ἐλαφρὸν ἔθηκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω: vt facilè notes, plus Græcis semper Poetam quàm Troianis tribuere: siquidem Græcos id sine vllo negotio facientes inducit, quod Hector nunc Iouis ipsius ope facere dicitur.

ῥῆξε δ' ἀπ' ἀμφοτέρους) Hîc est gloria & decus illud quod Hectori Iupiter erat conciliaturus, vt nimirum murum Græcorum perrumperet, idque solus sine suorum adminiculo, præter quàm Iouis, vt anteà dicebamus.

πυρὶ δ' ὄσσε δεδήει) Oculorum ardor iram significat, vt ex Seneca docuimus lib. 1. pag. 7. vnde igneam illam esse constat, vt sequenti libro ostendemus.

Finis libri duodecimi.

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Homeri Iliadis.*

NEPTVNVS victos miserans Græcos, assimulatur Chalcanti, & ambos Aiaces concitat: deinde verò & alios. Posthæc Idomeneus fortiter se gerit, & interficit Othryoneũ, & quosdam alios. Multi autẽ ipsorum interficiuntur. Vulnerantur verò Deiphobus & Helenus: At subiectos suos congregans Hector ducit in hostes, & magna vtrinque strages editur.

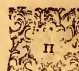
Aliud argumentum: vel inscriptio.

N. autem, Neptunus Danais robur præbuit clàm.

Aliud.

Pugna ad naues.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ιλιάδος.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ νικωμένους ἐλεῶν τοὺς Ἕλληνας, ὁμοιοῦται Κάλχαντι, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας παρορμᾷ, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. μετὰ ταῦτα Ἰδομενεὺς ἀριστεύει, καὶ ἀναιρεῖ Ὀθρυονέα, καί τινας ἄλλους. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἀναιροῦνται. τιτρώσκονται δὲ Δηίφοβος καὶ Ἕλενος. τοὺς δὲ ὑπηκόους συναγαγὼν Ἕκτωρ ἐπάγει τοῖς πολεμίοις, καὶ μεγάλως ἀμφοτέρωθεν ἀναιροῦνται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Νῦ δὲ Ποσειδάων Δαναοῖς κράτος ὤπασε λάθρη.

Ἄλλη.

ἡ ἐπὶ ταῖς ναυσὶ μάχη.

IVPITER autem postquam Troianósque & Hectorẽ nauib. admouit-
Hos quidem sinebat apud eas laborẽ,
quæ sustinere & ærumnam
Indesinenter. ipse autem retrò vertit
oculos splendidos
Seorsim ad equitum Thracum despiciens terram,
Mysorũq́; comin⁹ pugnantiũ, & illustriũ Hippemolgorũ
Lacte vescentium, Abiorum, iustissimorum hominum:
Versus Troiam. a. nõ oĩno ãplius vertebat oculos splẽdi-
Nõ. n. hic immortaliũ quẽq. sperabat suo in animo (dos:
Venientem, vel Troianis auxiliaturum, vel Danais
Neque vanam speculationem agebat rex Neptunus.
Etenim hic spectans sedebat bellumq́; pugnámque
Altè super summum verticem Sami syluosæ
Threiciæ: inde enim conspiciebatur tota quidem Ida:
Apparebat etiam Priami ciuitas & naues Achiuorum.
Illic is è mari sedebat egressus, miserebatur. a. Achiuos.
A Troianis domitos: Ioui autem grauiter irascebatur.
Protinus verò de monte descendit aspero,
Citò pedib. progressus. tremebãt. a. mõtes magni & sylua
Pedib. sub immortalib. Neptuni euntis: (destinatum
Ter quidẽ passũ fixit eundo, quartò. a. peruenit ad locũ
Aegas. illic. a. & inclytæ ædes in profunditatibus maris
Aureæ, nitentes ædificatæ sunt, incorruptæ semper.
Illuc cum venisset sub curru iunxit æreis pedib. equos
Celeriter volantes aureis iubis comantes:
Aurum. a. ipse induit circum corpus: accepit. a. scuticã
Auream eleganter factam: suúmque ascendit currum:
Cepit autẽ agitare per vndas, exultabãt. a. cete sub ipso
Vndiq. è latebris: neque ignorauerunt regem
Præ lætitia verò mare diducebatur. hi autem volabant

ΖΕΥΣ δ' ἐπεὶ οὖν Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε,
Τοὺς μὲν ἔα παρὰ τῇσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀϊζὺν
Νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ,
Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν,
Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
Γλακτοφάγων, Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.
Ἐς Τροίην δ' οὐ πάμπαν ἔτι τρέπεν ὄσσε φαεινώ.
Οὐ γὰρ ὅγ' ἀθανάτων τιν' ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμὸν
Ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηξέμεν ἢ Δαναοῖσιν·
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε κρείων Ἐνοσίχθων.
Καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἧστο πόλεμόν τε μάχην τε
Ὑψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑληέσσης
Θρηϊκίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη,
Φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγ' ἐξ ἁλὸς ἕζετ' ἰὼν, ἐλέαιρε δ' Ἀχαιοὺς
Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσατο παιπαλόεντος,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη
Ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
Τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰὼν, τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ
Αἰγὰς, ἔνθα δέ οἱ κλυτὰ δώματα βένθεσι λίμνης
Χρύσεα μαρμαίροντα τετεύχαται ἄφθιτα αἰεί.
Ἔνθ' ἐλθὼν, ὑπ' ὄχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ' ἵππω,
Ὠκυπέτα, χρυσέοισιν ἐθείρῃσιν κομόωντε.
Χρυσὸν δ' αὐτὸς ἔδυνε περὶ χροΐ. γέντο δ' ἱμάσθλην
Χρυσείην, *εὔτυκτον. ἑοῦ δ' ἐπεβήσετο δίφρου. χρύτυκτο
Βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ' ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ
Πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, οὐδ' ἠγνοίησεν ἄνακτα·
Γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα διΐστατο. τοὶ δ' ἐπέτοντο

Ῥίμφα μάλ', οὐδ' ὑπένερθε διαίνετο χάλκεος ἄξων·
Τὸν δ' ἐς Ἀχαιῶν νῆας ἐΰσκαρθμοι φέρον ἵπποι.
Ἔστι δέ τι σπέος εὐρὺ βαθείης βένθεσι λίμνης,
Μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης·
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Λύσας ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαρ
Ἔδμεναι· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδας ἔβαλε χρυσείας,
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν
Νοστήσαντα ἄνακτα· ὁ δ' ἐς στρατὸν ᾤχετ' Ἀχαιῶν.
Τρῶες δὲ φλογὶ ἶσοι ἀολλέες, ἠὲ θυέλλῃ,
Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτες ἕποντο,
Ἄβρομοι, αὐΐαχοι, ἔλποντο δὲ νῆας Ἀχαιῶν
Αἱρήσειν, κτενέειν δὲ παρ' αὐτόθι πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος, ἐννοσίγαιος,
Ἀργείους ὄτρυνε βαθείης ἐξ ἁλὸς ἐλθών,
Εἰσάμενος Κάλχαντι δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν.
Αἴαντε πρώτω προσέφη μεμαῶτε καὶ αὐτώ,
Αἴαντε, σφὼ μέν τε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν,
Ἀλκῆς μνησαμένω, μηδὲ κρυεροῖο φόβοιο.
Ἄλλῃ μὲν γὰρ ἔγωγ' οὐ δείδια χεῖρας ἀάπτους
Τρώων, οἳ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλῳ.
(Ἕξουσιν γὰρ ἅπαντας ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί)
Τῇ δὲ δὴ αἰνότατον περιδείδια μή τι πάθωμεν,
Ἧ ῥ' ὅγ' ὁ λυσσώδης φλογὶ εἴκελος ἡγεμονεύει
Ἕκτωρ, ὃς Διὸς εὔχετ' ἐρισθενέος πάϊς εἶναι.
Σφῶϊν δ' ὧδε θεῶν τις ἐνὶ φρεσὶ ποιήσειεν
Αὐτώ θ' ἑστάμεναι κρατερῶς, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους·
Τῷ κε καὶ ἐσσύμενόν περ ἐρωήσαιτ' ἀπὸ νηῶν
Ὠκυπόρων, εἰ καί μιν Ὀλύμπιος αὐτὸς ἐγείρει.
Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
γρ. κεκοφὼς Ἀμφοτέρω *κεκοπὼς πλῆσεν μένεος κρατεροῖο,
γρ. δὲ θῆκεν Γυῖα *δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Αὐτὸς δ' ὥς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς,
Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο·
Ὣς ἀπὸ τῶν ἤϊξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Τοῖιν δ' ἔγνω πρόσθεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας.

Celeriter admodū, neque subter madescebat æreus axis:
Hunc verò ad Achiuorum naues agiles ferebant equi.
Est autem quoddā specus latū profūdi in gurgitib. maris
Inter Tenedum & Imbrum asperum,
Illic equos stitit Neptunus quatiens terram,
Solutos ex curribus, iuxtaq; diuinum posuit pabulum
Ad edendum, circa autem pedes pedicas posuit aureas,
Infragibiles, insolubiles, vt firmiter illic expectarent
Redeuntem regem: hic autē ad exercitū ibat Achiuorū.
Troiani autem flammæ similes conferti, siue procellæ,
Hectorē Priamidem insatiabiliter alacres sequebantur,
Valdè strepentes, valdè resonātes: sperabant.n. naues Achiuorum
Capturos esse, occisurosq; apud ipsas oēs Achiuos.
Sed Neptunus terram cingens, quatiens terram,
Argiuos concitabat profundo è mari veniens,
Assimulatus Calchanti corpore & indefessa voce.
Aiaces primus allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces vos quidem seruabitis populum Achiuorum,
Fortitudinis memores, non autem lethalis fugæ.
Alibi quidem ego non timeo manus duras
Troianorū, qui magnum murū trāscēderūt suo agmine,
(Sustinebant enim omnes fortes Achiui)
Hac parte verò grauissimè extimui nequid patiamur,
Quā hic rabiosus flammæ similis imperat
Hector, qui Iouis iactat præpotentis filium se esse:
Vobis autem sic deorum aliquis in mentibus faciat,
Vt & ipsi persistatis, & hortemini alios:
Itaque quantumuis alacrem repelleretis à nauibus
Velocibus, etsi eum Iupiter ipse incitet.
Dixit & sceptro, terram continens, terræ quassator,
Ambos feriens impleuit robore forti,
Membra autem fecit leuia, pedes & manus supernè.
Ipse autem, vt accipiter pernix concitatur ad volandū,
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi autem aliud generis:
Sic ab his digressus est Neptunus quatiens terram.
Ex ipsis duobus autē sensit prius Oilei filius celer Aiax.

COMMENTARIVS.

ζεὺς δ' ἐπεὶ οὖν τρῶας) Præcedentis libri finis docuit, irrupisse Hectorem, reliquásque Troianorum copias in Græcorum murum coniecisse illos in fugam vsque ad Nausthathmum: quo facto successit Iouis institutum, quod erat de Hectore honorādo, vt eo maius videlicet desiderium Achillis Græcis excitaret. Nunc verò ait Poeta ab hac pugna Iouem oculos reflexisse, quod artificium est Poetæ, vt Græcis rem suam superiore pugna deperditam in integrum restituat. Id autem commodiùs præstare non poterat, quàm si Troianos auxilio Iouis destitueret. vidimus enim aliàs, cùm Poeta per se solùm confligentes vtrasque copias inducit (nam si diis placet, voluit enim etiam vir bonus ille, vt sine diuina ope ac præsentia homines aliquid possint) Græcos superiores Troianis fieri. Quod cùm ita sit, opportunè Iouem retrò ab vtroque exercitu vertentem oculos fingit. Quia tamen res Græcorū ita erant afflictæ ac desperatæ, eorúmque animi tam profligati & humiles propter recentes Troianorum impetus, diuina hortatione atque auxilio incitat eos & confirmat. Nolumus tamen hîc in nobis repugnantiam obseruari, qnod anteà per se solùm dimicare Græcos intellexisse videamur. nam hîc, vt dixi, propter miserum eorum statum admiranda eos erigi ratione oportuit, vt esset ὡς θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, quod veteri iactatur prouerbio, huic loco accommodatissimum.

ἐς Τροίην δ' οὐ πάμπαν) Hoc à Poeta sic confictum est præter superiores rationes, vt faciliùs & tutiùs Ioue non vidente Neptunum suum inducat. Ipsi autem Ioui causam aduertendi oculos assignat securitatem, quam de reliquis Diis sibi pollicebatur, neminem videlicet ausurum alterutri parti auxilium ferre, quòd ipse anteà graui addita comminatione prohibuerat. Sic enim lib. 8. ait,

ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα νοήσω
ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι
πληγεὶς οὐ κατὰ κόσμον ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε, &c.

Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα) Iudicium est Homeri, quasi non frustrà ac immeritò Ioui Neptunus succenseat: sed κατὰ νέμεσιν, quæ est iusta reprehensio. Mirari autem subit, cur Neptunus iam Græcis faueat, cùm tamen lib. 12. circa initium docuerit Poeta ipsum Græcorum murum cum Apolline euertisse, quod fuit hostilis animi testimonium. Sed nos ibidem quod ea de re sentiebamus, scripsimus: ad voces ὄφρα μὲν Ἕκτωρ. Illud verò penè ἀσύστατον, quòd cùm anteà lib. 8. Neptunus Iunoni aduersus Troianos pro Græcis auxilium denegarit, quia intelligeret se Ioui rem ingratam facturum, immò difficillimam, cùm tutò potentissimo Deorum Ioui non resistatur. Sic enim ille,

οὐκ ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι
ἡμέας τοὺς ἄλλους, ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐστιν:

nunc verò sponte illud ipsum quod recusauit, aggrediatur. An non eadem Iouis potentia illum coercere potuit aut debuit? Nos in Poetæ voluntate acquiescamus, cui hæc audere placuit pro sacrosancta Poetarum in his figmentis potestate.

τὸ δὲ τέτρατον) Cùm corpora Diis suis assignauerit antiquitas, corporeásque penè omnes actiones tribuerit: ne tamen eos mortalibus adæquaret, cauit vt in re simili dissimilitudo maxima videretur. Quod hoc loco licet obseruare in Neptuni incessu, qui omnium mortalium facultatem longè superat. Quarto enim passu à Samothracia ad Ægas peruenit, quorum locorum magna sine dubio fuit distantia, quam nos in Lexico in voce αἰγαί, explicabimus. Nam dubitatur quænam Ægæ hoc loco intelligi debeant: pre-

probabiliùs tamen eſt vt Ægæ ciuitas Achaiæ in Peloponneſo, vbi colitur Neptunus, intelligatur. Porrò quæri ait Didymus, cur ſtatim ad Troiam Neptunus non proficiſcatur, ſed tempus conſumat Ægas accedens, quaſi nimirum moras nectat? Soluit ipſe, ὅτι δυοῖν ἕνεκα πραγμάτων μεμηχάνηται ἡ ἀποδημία. πρῶτον μὲν ἵνα ἀποπλανήσῃ τὸν Δία ὡς ἀπολελοιπὼς τὸν πόλεμον. δεύτερον δὲ ἵνα καθοπλισθῇ εἰς τὸν Διὸς πόλεμον, ἐὰν ἄρα φωραθεὶς εἰς τὴν συμμαχίαν κινδυνεύσῃ. Sed forſan quoque Poeta figmentum huius aduentus tam repentini veriſimilitudine aduerſus ἀπιστίαν præmunire voluit, ne omnino τερατολογεῖν videretur.

χαλκόποδ' ἵππω) Equi meritò Neptuno attribuuntur: nam ipſe primus artem equitandi inuenit, vt ſcribit Pauſanias in Achaïcis. Qua de re vide copioſiùs Gyrald hiſt. Deorum Syntag. 5. Horum autem equorum numerus eſt quaternus, vnde Orpheus in hymnis κυμοθαλῆς, χαιτῶπα, τετράορον ἅρμα διώκων: quanquam non deſint, qui Neptuni currum à vitulis marinis & cete trahi malunt, quàm ab equis, quod tamen non videtur Homeri ſententiæ aſtipulari.

χρυσείοισιν) Solet Homerus res Deorum auro exornare, materia ſcilicet apud nos precioſiſſima, incorruptibili nimirum & rubiginem non patiente, proinde quæ Deorum etiam apparatibus & ornamentis digna facile credi potuit.

γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα) Senſum rebus inanimatis tribuere noſtro Poeta non eſt nouum. Quod autem hîc de mari dicitur præ lætitia ſeſe diſcindente minùs abſurdum eſſe videri poteſt: ſiquidem Calliſthenes, vt notat Euſthatius, Pamphylium pelagus trãſeunte Alexandro non ſolùm diffindi, ſed etiam aſſurgere dixerit, quaſi ſentiens ipſum tranſeuntem, & Regem non ignorans, vt cùm demitteretur & incuruaretur, ipſum quaſi genu inflexo colere & adorare videretur. Cæterùm affectus humanos rebus inanimatis, vt dixi, aſſignare Poeticam ſubolet licentiam: quanquam & hoc ſibi interdum proſa oratio concedat.

Τρῶες δὲ φλογὶ ἶσοι) Hac comparatione confuſus & inordinatus impetus, clamórque Troianorum ſignificatur, ideò neq; leonibus neque lupis, aut eiuſmodi ferarum vlli comparat, ſed flammæ & procellæ: quorum vtrique reſpondent etiam ſequentia, ἄβρομοι αὐΐαχοι. Nam βρόμος, eſt flammæ: ἰαχὴ verò, procellæ.

εἰσάμενος Κάλχαντι) Hic Calchas, cui Neptunus aſſimilatur, à quibuſdam præco eius nominis eſſe coniiciebatur: ſed ij, mea quidem ſententia, decipiuntur, quia poſteà dicet Aiax, οὐδ' ὅγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής, ἀλλὰ θεός. Vnde conſtat Neptunum Calchantis Vatis ſpeciem induiſſe, quam tamen adulterinam ex veſtigiis agnouit Aiax: vt ibi dicemus.

Αἴαντε σφὼ μὲν) Neptunus hac oratione hunc finem ſibi proponit, vt quo iure quàq; iniuria Græcos in Troianos exaſperet. Ideò vt eorum odium maius excitet, maximè verò Hectoris, opportuno mendacio dicit Hectorem ſe filium Iouis eſſe gloriari, vt & ipſi reſiſtentes Græci non minores ſe Deorum filiis gerant. Calumniatur ergo Hectorem Neptunus, forſan quòd alibi Hector dicit, τοίμην ὡς τίεται Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων. Quod tamen mihi non poſſum planè perſuadere Sed ita per αὔξησιν loquutus eſt Neptunus de Hectore, ὅς Διὸς εὔχετ' ἐρισθενέος παῖς εἶναι. quòd ita videbatur ex recenti victoria elatus, vt iam ſe diuino ortum genere prædicare non dubitaret: quod κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum relinquat Poeta: vel ſimpliciter, vt diximus, ſuperbum & arrogantem Heroem in odium vehementius vocat. Imò potiùs (eſt enim nobis ab Euſtathij ſententia etiam hoc loco recedendum) tota hæc Neptuni oratio ita eſt concinnata, vt magis optare fortitudinem Aiacibus, quàm ipſos hortari videatur. Primùm enim docet ſe perterrefactum ex Troianorum impetu (loquitur autem ſub Calchantis imagine) ac metuiſſe nequid grauius Græci patiantur ab iſto Hectore, qui flammæ inſtar efferbuerit & furat: mox optat, vt Deus etiam aliquis Aiacibus faueat quod ſi fiat, non dubitat quin etiam Hectori ab ipſis reſiſti poſſit, atque is etiam à nauibus propelli. Non ergo tam odium Hectori apud Græcos concitat (quid enim opus erat eum odioſum reddere, quem iam ſatis oderant?) quàm periculi magnitudinem explicat, ex qua ipſe adeò ſit perculſus ac attonitus. Directè autem eos non hortatur, ſed docet tantùm hîc magis diuino quàm humano eſſe opus auxilio. Res eſt plana, & proinde facilis intellectu lectori futura.

ἡ καὶ σκηπανίῳ) Virgæ diuinæ apud Homerum ſemper aliquid magni præſtant, vt illa Mineruæ Odyſſ. π. quæ

ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα ῥάβδῳ ἐπιπληγυῖα πάλιν ποίησε γέροντα.

Sic virga Mercurij, qua *---animas ille euocat Orco Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit,*
Dat ſomnos adimítque, & lumina morte reſignat: Illâ fretus agit ventos, & turbida tranat Nubila---
vt eſt apud Virgilium, vel vt apud Homerum Odyſſ. & Iliad. ω.

τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει, ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Sic Circe Odyſ. κ. virga vtitur ad transformationem ſociorum Vlyſſis. Et iam hic Neptunus ſceptro ſuo percuſſos Aiaces fortiores & audentiores in hac pugna facit.

ὄρνεον ἄλλο) Aliam auem intelligit alius generis, quàm ſit accipiter: indicat enim, accipitrem in ſui generis aues non inuolare. Res nobis in tranſenna diligenter notanda Natura enim (hoc eſt Deus) ita omnia animantia condidit, vt nullum in ſuum genus ſæuiat: ac, vt ait Theocritus τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ, ἴρηκες δ' ἴρηξιν, &c. præter ipſorum hominum, quod tamen animal omnium eſt longè præſtantiſſimum, ingenio, qui ſe ipſos crudeliter euiſcerant ac diſcerpunt. Quæ res etiam illos videtur cæteris animantibus deteriores hac in parte reddere. Hoc argumentum Plinius paucis eleganter tractauit lib. 7. in præfat. Denique, inquit, cætera animantia in ſuo genere probè degunt: congregari videmus, & ſtare contra diſſimilia: leonum feritas inter ſe non dimicat: ſerpentum morſus non petit ſerpentes: ne maris quidem belluæ ac piſces, niſi in diuerſa genera, ſæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine ſunt mala. Hæc ille: poterat etiam addere hoc exemplum Homericum de auibus rapacibus, quæ diuerſas tantùm aues venantur. Et hic nobis eſt fructus ex hoc loco colligendus, vt acriùs ſtylum in nos ipſos ſtringamus. Velocem autem diſceſſum Neptuni accipitris volatui eleganter comparat, qui tam celer & feſtinus eſt, vt prouerbio locum dederit, de quo aliàs dictum eſt.

Protinus.a. Aiacem allocutus eſt Telamonium filium,	Αἶψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσέφη Τελαμώνιον υἱόν,
Aiax, quoniã aliquis nobis Deorũ, qui Olympũ habitant	Αἶαν, ἐπεί τις νῶϊ θεῶν οἱ Ὄλυμπον ἔχουσι
Vati aſſimilatus, iubet apud naues pugnare,	Μάντεϊ εἰδόμενος κέλεται παρὰ νηυσὶ μάχεσθαι,
Neque hic Calchas eſt vates, augur:	Οὐδ' ὅγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής.
Veſtigia enim retrò pedum & tibiarum	Ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ κνημάων
Facilè cognoui abeuntis: faciles cognitu.a. dij ſunt.	Ῥεῖ' ἔγνων ἀπιόντος· ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ.
Atque mihi ipſi animus in pectoribus dilectis	Καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Magis concitatur ad bellandum & pugnandum,	Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Prompti ſunt autem ſubter pedes & manus ſuprà.	Μαιμώωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθεν.
Hunc.a. excipiens, allocutus eſt Telamonius Aiax:	Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας,
Sic nunc & mihi circa haſtam manus duræ	Οὕτω νῦν καὶ ἐμοὶ περὶ δούρατι χεῖρες ἄαπτοι
Geſtiunt: & mihi robur mouetur: ſubter autem pedib.	Μαιμῶσιν, καί μοι μένος ὤρορε, νέρθε δὲ ποσσὶν
Impellor ambobus, paratus ſum autem & ſolus	Ἔσσυμαι ἀμφοτέροισι· μενοινώω δὲ καὶ οἶος
Cum Hectore Priamide inexplebiliter alacri pugnare.	Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτι μάχεσθαι.
Dum hi quidem talia inter ſe dicebant,	Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Pugnæ ſtudio læti, quod ipſis Deus immiſerat animo,	Χάρμῃ γηθόσυνοι, τήν σφιν θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.
Interim.a. retrò exiſtẽtes Neptunus concitauit Achiuos,	Τόφρα δὲ τοὺς ὄπιθεν γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς,
Qui apud naues veloces reficiebant dilectum cor:	Οἳ παρὰ νηυσὶ θοῇσιν ἀνέψυχον φίλον ἦτορ.
Quorum cum moleſto labore chara mẽbra ſoluta erant,	Τῶν ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέῳ καμάτῳ φίλα γυῖα λέλυντο,

Καί σφιν ἄχος κατὰ θυμὸν ἐγίνετο, δερκομένοισι
Τρῶας, τοὶ μέγα τεῖχος ὑπὲρ κατέβησαν ὁμίλῳ·
Τοὺς οἵ γ' εἰσορόωντες, ὑπ' ὀφρύσι δάκρυα λεῖβον·
Οὐ γὰρ ἔφαν φεύξεσθαι ὑπ' ἐκ κακοῦ, ἀλλ' Ἐνοσίχθων
Ῥεῖα μετεισάμενος κρατερὰς ὤτρυνε φάλαγγας.
Τεῦκρον ἔπι πρῶτον καὶ Λήϊτον ἦλθε κελεύων,
Πηνέλεών θ' ἥρωα, Θόαντά τε Δηΐπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς ὅ γ' ἐποτρύνων, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἰδὼς Ἀργεῖοι κοῦροι νέοι· ὔμμιν ἔγωγε
Μαρναμένοισι πέποιθα σαωσέμεναι νέας ἁμάς·
Εἰ δ' ὑμεῖς πολέμοιο μεθήσετε λευγαλέοιο,
Νῦν δὴ εἴδεται ἦμαρ ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι,
Δεινόν, ὃ οὔ ποτ' ἔγωγε τελευτήσεσθαι ἔφασκον,
Τρῶας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἳ τὸ πάρος περ
Φυζακινῇς ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν, αἵ τε καθ' ὕλην
Θώων, παρδαλίων τε, λύκων τ' ἤϊα πέλονται,
Αὔτως ἠλάσκουσαι, ἀνάλκιδες, οὐδ' ἐπιχάρμη·
Ὣς Τρῶες τὸ πρίν γε μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν
Μίμνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐναντίον οὐδ' ἠβαιόν.
Νῦν δ' ἕκαθεν πόλιος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται,
Ἡγεμόνος κακότητι, μεθημοσύνῃσί τε λαῶν,
Οἳ κείνῳ ἐρίσαντες ἀμυνέμεν οὐκ ἐθέλουσι
Νηῶν ὠκυπόρων, ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς.
Ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἴτιός ἐστιν
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Οὕνεκ' ἀπητίμησε ποδώκεα Πηλεΐωνα,
Ἡμέας γ' οὔπως ἐστὶ μεθιέμεναι πολέμοιο.
Ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον· ἀκεσταί τοι φρένες ἐσθλῶν.
Ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς,
Πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν· οὐδ' ἂν ἔγωγε
Ἀνδρὶ μαχεσσαίμην ὅστις πολέμοιο μεθείη,
Λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.
Ὦ πέπονες, τάχα δή τι κακὸν ποιήσετε μεῖζον
Τῇδε μεθημοσύνῃ· ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
Αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
Ἕκτωρ δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴν ἀγαθὸς πολεμίζει,
Καρτερός· ἔρρηξεν δὲ πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα.

Et ipsis dolor in animo fiebat aspicientibus
Troianos, qui magnũ murũ transcenderãt suo agmine.
Hos illi inspicientes sub superciliys lacrymas fundebant:
Non.n.putabant se effugituros è clade, sed Neptunus
Facilè interueniens fortes concitauit phalanges.
Ad Teucrum prius & Leitum venit adhortans,
Peneleúmque heroem, Thoantémque Deipyrumq́,
Merionémque & Antilochum, peritos belli:
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:
Pudor Argiui adolescentes iuuenes, in vobis equidẽ
Pugnantibus confidebam, saluas fore naues nostras.
Si autem vos bellum negligetis perniciosum,
Nunc sanè apparet dies à Troianis domari.
Proh dolor, magnum miraclum hoc oculis video,
Terribile, quod nunquam equidem euenturum putabã,
Troianos ad nostras accedere naues: qui prius
Fugacibus ceruis similes erant, quæ in sylua
Luporum ceruariorũ, leopardorũq́, luporumq́ esse fiunt,
Temerè errantes, imbelles, neque ad pugnam:
Sic Troiani prius robur & manus Achiuorum
Expectare nolebant ex aduerso, ne paululum quidem.
Nunc verò procul ab vrbe concauas ad naues pugnant
Ducis ignauia, negligentiâque militum,
Qui cum illo contendentes, defendere nolunt
Naues veloces, sed interficiuntur in ipsis.
Sed si iam & omnino verè reus est
Heros Atrides latè regnans Agamemnon,
Eò quòd contumelia affecit pedibus celerem Pelidem,
Nobis quidem nullo modo licet negligere bellum,
Sed medeamur citò: medicabiles sũt mentes bonorum.
Vos.a, minimè honestè remittitis strenuam virtutem,
Omnes fortissimi existentes per exercitum, nec equidem
Cum viro litigarem qui à pugna cessaret,
Imbellis existens: vobis autem indignor ex animo.
O molles: mox iam aliquod malum facietis maius
Hac cessatione, sed in mentibus ponite singuli
Pudorẽ & reprehensionẽ. iã enĩ ingẽs certamẽ ortũ est.
Hector iam apud naues in prælio strenuus pugnat,
Fortis: effregit verò portas, & longum vectem.

COMMENTARIVS.

αἶαι ἐπεί τις νῶϊ) Hæc Aiacis Oilei oratio non est quidem ἀκέφαλος, sed μείουρος. Nihil enim subiicitur, quod sit huius initij ἀπόδοσις: siue quòd perturbatum hominem Poeta significare voluerit, siue quòd finem additurum Aiax Telamonius interruperit.

ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ) Hic locus nobis est diligenter attendendus: pertinet enim ad veterum illorum Deorum cognitionem. Ergo Poeta (nam hîc de illo tantùm nobis erit sermo, vt qui putà antiquissimus sit horum omnium scriptor) vt persuaderet suæ tempestatis hominibus esse Deos, non tantùm hoc ita nudè scriptis prodidit: sed etiam eos oculis hominum subiecit, quòd ea quæ videmus, certiùs credere soleat mortalitas. Id tamen moderatè fecit. Videbatur enim absurdum, vt faciem Deorum agnoscerent homines, quasi fulgor & maiestas illa diuini vultus ab iis non debeat crasso visu percipi, aut etiam percipi non possit. Ergo posteriores tantùm partes videri ab ipsis voluit, anterioribus aliam putà mortalem speciem assumentibus, quâ sese conspiciendos exhiberent. Hoc loco venit examinandus in eam rem locus Virgilij .1. Æneid. Cùm enim Venus Æneæ apparuisset Virginis os habitúmque gerens, & virginis arma Spartanæ: tamen non potuit vultum diuinum dissimulare, vnde in eam vocem erupit Æneas,

O quam te memorem virgo? námque haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem sonat. O dea certè:
An Phœbi soror? an nympharum sanguinis vna?

Et hinc quasi Deæ sacrificia pollicetur:

Multa tibi ante aras nostrâ cadet hostia dextrâ.

Sed ibi Poeta id de industria fecit, quia formosissimæ Deæ κάλλος illud diuinum vix potuit adimere. & tamen ita texit, vt vix certò posset illius Numen argui. Hinc est quòd certiùs eam postea Æneas agnouit: & ipsemet Poeta à parte posteriore & ex incessu Deæ signa exhibuisse scribit his verbis:

Dixit (Venus) & auertens rosea ceruice refulsit,
Ambrosiæque comæ diuinum vertice odorem
Spirauere: pedes vestis defluxit ad imos,
Et verè incessu patuit Dea.

Sic quoque ex auersi Neptuni vestigiis Oileus hic Numen illius colligit, at confusè, hoc est non agnito ipsomet Neptuno, sed generaliùs de diuinitate illius pronuncians. Ergo Deos suos noluit à facie verè videri Homerus pro ratione iam à nobis assignata. Non dubitabo res sacras & veras profanis & fictis miscere, vt meliùs videamus, non planè ineptè hanc ἀορασίαν Diis quoque suis Homerum tribuisse. Moses Exod. cap. 33. à Deo petebat, vt se ipsi manifestaret, ac gloriam suam patefaceret: at Deus negauit ipsi fieri posse vt faciem suam Moses videret: οὐ δυνήσῃ, inquit, ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. Vt tamen paruo suo sanctissimo aliquid magni concederet, & eum beneuolentiæ suæ luculentissimo testimonio confirmaret, permisit se ei à parte posteriore videndum. Verba Prophetæ sunt hæc, vt à Septuag. Interp. versa sunt: καὶ εἶπε κύριος, ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας, ἡνίκα δ' ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου ἐπὶ σέ, ἕως ἂν παρέλθω, καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ τό-

ψει

ὄψει τὰ ὀπίσω μου, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι. Quod ſcio viros doctos interpretari de Chriſto, qui Moſis tempore non erat apparituruſ, & Moſes eum tamen venientem poterat credere & annunciare, quod eſt quaſi partem poſteriorem illius tantùm videre. Sed hæc allegoricè ſumpta videntur, & mihi ſimplex explicatio hoc loco perplacet: quãdoquidem Deus ibi nudé faciem ſuam Moſi denegat, quod ille ad maiorem fiduciam in adminiſtratione Iſraelitis populi flagitauerat. Quid ergo? inquies, non conſtabit catholicum illud axioma, Deum eſſe ἀόρατον? Maximè, inquam: & id ipſum hic locus luculenter probat. Sed & quomodo illa ἀορασία intelligenda ſit, docere videtur, nimirum à parte interiori: vt ſe Deus, cùm vult, videndum à poſteriori exhibeat, vt nunc Moſi. Quid verò, Deo etiam, inquies, anteriora & poſteriora tribuis? Immò heus tu, inquam, qui me alio modo loqui iubes, quàm Spiritus S. ſit in his myſteriis locutus: ſed hoc in ſacroſancta Theologorum ſchola diligentiùs & accuratiùs excutiatur ac expendatur, ſatis ſit ſacri & profani ſcriptoris loca inter ſe contuliſſe: quod non erit, vt opinor, piis lectoribus ingratum, à quibus & fidem & modeſtiam in his rebus poſtulo. Quod autem ab Homericum epiphonema ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ attinet, huc eſt aduocandum quod Calaſiris ille apud Heliod. Æthiop. hiſt. lib. 3. dicit. Ille cum ſe Apollinem & Dianam (Deos) vidiſſe dixiſſet, rogauit Cnemon, quomodo hoc factum fuerit: Eodem modo, inquit, quem ſapiens Homerus quaſi ænigmate ſignificat, multi autem ænigma prætereunt ἴχνια γὰρ μετόπισθε, vt idem alicubi dicit, ποδῶν ἠδὲ κνημάων ῥεῖ' ἔγνων ἀπιόντος. ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ. Tum poſteà cùm ſe horum verſuum ſenſum percipere Cnemon fateretur, ſubiicit Calaſiris: θεοὶ καὶ δαίμονες, inquit, (iuuabit autem elegantiſſimi ſcriptoris, qui minus hodierno die in manibus iuuenum teritur, verba referre) ἐπιφοιτῶντες τε εἰς ἡμᾶς καὶ ἀποφοιτῶντες, εἰς ἄλλο μὲν ζῶον ἥκιστα, εἰς ἀνθρώπους δὲ τὰ πλεῖστον ἑαυτοὺς εἰδοποιοῦσι, τῷ ὁμοίῳ πλέον ἡμᾶς εἰς τὴν φαντασίαν ὑπαγόμενοι. τοὺς μὲν δὴ βεβήλους καὶ διαλάθοιεν, τὴν δὲ σοφοῦ γνῶσιν, οὐκ ἂν διαφύγοιεν. ἀλλὰ τοῖς τε ὀφθαλμοῖς ἂν γνωσθεῖεν ἀτενὲς διόλου βλέποντες, καὶ τὸ βλέφαρον οὔποτε ἐπιμύοντες (malè vulgo ἐπιμύοντες) καὶ τῷ (malè in excuſis τὸ) βαδίσματι πλέον, οὐ κατὰ διάστασιν τοῖν ποδοῖν οὐδὲ μετάθεσιν ἀνυομένῳ, ἀλλὰ κατά τινα ῥύμην ἀέριον, καὶ ὁρμὴν ἀπαράποδιστον τεμνόντων μᾶλλον τὸ περιέχον ἢ διαπορευομένων. διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν Αἰγύπτιοι τὼ πόδε ζευγνύντες καὶ ὥσπερ ἑνοῦντες ἱστᾶσιν. ἃ δὴ καὶ Ὅμηρος εἰδὼς ἅτε Αἰγύπτιος καὶ τὴν ἱερὰν παίδευσιν ἐκδιδαχθεὶς, συμβολικῶς τοῖς ἔπεσιν ἐνατίθετο, τοῖς δυναμένοις συνιέναι γνωρίζειν καταλιπὼν ἐπὶ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς, δεινὼ δὲ οἱ ὄσσε φάανθεν εἰπών. ἐπὶ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ (malè vulgo ἠδὲ) κνημάων ῥεῖ' ἔγνων. ἀπιόντος, οἷον ῥέοντος ἐν τῇ πορείᾳ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ῥεῖ' ἀπιόντος, οὐχ ὥς τινες ἠπάτηνται ῥαδίως ἔγνων ὑπολαμβάνοντες. id eſt, vt interpretatur Staniſlaus Vvaſchevuizki Polonus, Dij & numina venientia ad nos, & à nobis recedentia, in alia animalia rariſſimè, in homines autem vt plurimùm ſeſe transformant, ſimilitudine magis, vt viſum inſomnij eſſe opinemur, nobis imponentes. Quamuis igitur prophanos homines latuerit, tamen quin à ſapiente cognoſcantur, effugere non poſſunt: ſed ex oculis notari non poſſunt, cùm continuo obtutu intueantur, & palpebras nunquam concludant, effugere non poſſunt: ſed ex oculis notari poſſunt, cùm continuo obtutu intueantur, & palpebras nunquam concludant (hoc ego rariſſimè accidere contendo, deinde etiam non apud omnes niſi apud ſapientes, vt etiam docet Calaſiris) & magis etiam in exceſſu, qui non ex dimotione pedum, neque tranſpoſitione exiſtit, ſed ex quodam impetu aerio, & vi expedita, ſidentium magis auras quàm tranſeuntium. Quamobrem ſtatuas quoque Deorum Ægyptij ponunt, coniungentes illis pedes, & quaſi vnientes. Quæ etiam Homerus ſciens, vt Ægyptius & doctrina ſacra inſtructus, occultè & inuolutè verſibus reddidit, relinquens intelligenda iis, qui poſſent. De Pallade quidem, Atque truces oculi fulſere tuenti. De Neptuno autem: Namque pedum crurúmque ſimul veſtigia pone Perfacilè agnoui remeante, tanquam fluente in inceſſu. Hoc enim eſt, Perfacilè remeante: non, vt quidam decepti, perfacilè agnoui, putarunt. Hæc ille apud Heliodorum, quæ hunc locũ maximè explanabunt. Porrò vt ad Oileum redeamus, is iam dicitur, diuinam maieſtatem in eo, qui ſe Calchantem ſimulauerit, deprehendiſſe: quia, vt ait Didymus, φαντασίαν παρέχει τὸ θεῖον ἑαυτοῦ: quod quamuis ex veſtigiis potuerit, vt iam dicit, tamen vbi auctam ſibi alacritatem bellicam ſenſit, in ea ſententia magis eſt confirmatus. In quo poſtremò aſſenſorem habuit fratrem Telamonium.

αἰδὼς Ἀργεῖοι) Non ſatis fuit Neptuno, duces illos Aiaces (eos enim principes in hac pugna fecit Poeta, vt anteà videbamus) excitare, ſi idem apud cæteros Græcos præſtaret: quod iſta fecit oratione, cuius hoc eſt artificium. Primùm docet, quid ipſe hactenus de eorum virtute ſenſerit, in cuius nimirum præſidio ſalutem exercitus collocatam eſſe exiſtimarit, quam ille adhuc mentem retineat, ſi modò prælium iam non detrectauerint, alioqui paratum ſe videre Græcis exitium: quod exaggerando, præſentem ſtatum demiratus, comparat eum cum eo, qui iam eſt elapſus: cùm videlicet Græci Troianos fugarent, ac ipſis tantum terrorem ſuæ magnanimitatis incuterent, vt reſiſtere nunquam auſi ſint: nunc verò contrà accidit, vt Græci confligere cum Troianis verẽatur. Hîc autem ſupponendum eſſe videtur, ſeceſſiſſe Græcos in naues, vbi otioſi eſſent ac abſtinerent à bello, indignati nimirum Agamemnoni, quòd iam agnoſcerent, ni fallor, quàm peſſimè ſecum ageretur, Achille abſente, quem offenderat Agamemnon. Id manifeſtè docet Neptunus, cùm dicit: Troianos iam ad naues pugnare, ἡγεμόνος, nempe Agamemnonis,

κακότητι μεθημοσύνῃσί τε λαῶν οἳ κείνῳ ἐριδήσαντες ἀμυνέμεν οὐκ ἐθέλουσι νηῶν ὠκυπόρων.

Quid etiam poſteà Neptunus in Græcis improbat, quaſi vnius Agamẽnonis, licet reus hac in parte exiſtat, cauſa, nihil ſit eis de bellica fortitudine remittendum, vt propriam etiam ſalutem aſpernentur. Tandem eos ad illam tuendam exhortatur. Porrò nos ſingula orationis membra mox enucleabimus.

κοῦροι νέοι) In horum duorum repetitione videtur περισσολογεῖν: ſatis enim fuerat dixiſſe κοῦροι, νέοι. Aut forſan ſic duplicantur κατ' ἐπιμονὴν, vt meliùs meminerint iuuentutis ſuæ Græci, aut potiùs adoleſcentiæ, in qua ſolet eſſe flos roboris ac virtutis, (vnde poſteà Idomeneus de Ædea Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον) quam ipſi nimium turpiter langueſcere nunc patiuntur in tanto rerum diſcrimine, in quo ſatius eſſet fortiter cum ſui propugnatione mori, quàm cum puſillanimitatis iſtius, à Neptuno ipſis exprobratæ, crimine diutiùs viuere.

οὔποτ' ἔγωγε τελευτήσεσθαι) Nunquam credidiſſem, inquit Neptunus, ſic à Troianis propulſatos iri Græcos, vt in has anguſtias detruderentur, cùm ipſi ſemper Troianos fugarint, non ſecus ac ceruos lupi (qui appoſito nomine ceruarij appellantur) & leopardi. Quid fugarint? immò vt ipſi iidem cerui ab iiſdem feris in cibos dilaniantur: ſic à Græcis Troiani anteà trucidabantur, vt eorum robur ne tantillum quidem poſſent ſuſtinere. Quæ commemoratio proculdubiò languentes illas Græcorum turmas recreauit & excitauit, vt huc illud Virgilij poſſit detorqueri: Tum pudor incendit vires. Nam, vt eſt apud Euripidem in Temeno, αἰσχύνεται δέ τοι ἀγαθὸς ἀσκήσας ἀνὴρ κακὸς κεκλῆσθαι πρός τινος: id eſt, Pudet virum fortem, ſi ignauus ſegníſque vocetur.

ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν) Nouit Neptunus ex Achillis abſentia tot damna Græcis incumbere, ideò tamen nihil de diligentia & ſolertia militari remittendum eſſe monet: intereà verò conſiliũ ſubiicit de Achillis reconciliatione. Sic enim accipio illa verba: ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον, &c. niſi malis de præſentis periculi remedio intelligi, quod videtur voluiſſe Didymus, vt ſit hic ſenſus: Veſtra culpa, inquit Neptunus ad Græcos, factum eſt vt Troianis tantum licuerit, at nunc obteſtor vos vt virtutis priſtinæ memores, & odij quod aduerſus Agamemnonem concepiſtis immemores, veſtris rebus afflictis ſuccurratis, quod vos facturos ſecurè mihi ſpondeo, ſiquidem ea eſt bonorum natura, vt facilè perſuaderi poſſint, ac exulcerati illorum animi demulceri ac ſanari. Exulcerantur autem ira animi, placida verò & manſueta oratione placantur τῷ γὰρ λόγῳ (Sic enim apud Didymum eſt legendũ, non ὁ λόγος, vt ibi vitioſè excuſum eſt) αἱ τῶν ἀγαθῶν φρένες, ῥᾳδίως πρὸς τὸ κρεῖττον μετατίθενται διὰ θεραπευθεῖσαι οὖσαι. Idem tamen ἀκεσταί etiam per θεραπευτικαί interpretatur, hoc eſt actiuè, non paſſiuè: nimirùm intelligantur animi bonorum, qui aliis mederi poſſint, iiſque ſubuenire. Sed illud mihi minus probari poteſt.

ὅστις πολέμοιο μεθείη) Quem virum, quæſo intelligit Neptunus? An Agamemnonem? Id quidem ſermonis cohærentia poſtulat, & ſanè hoc tempore pugnæ non interfuit Agamemnon, quia erat vulneratus, ſimul etiam Vlyſſes, Diomedes, & Machaon, quibus etiã adde Neſtorem, non vulneratum quidem illum, ſed Machaoni aſſiſtentem. Hanc autem Agamemnonis abſentiam appoſitè timori ius ac ἀναλκείᾳ tribuit, cùm tamen honeſtiùs facturus videbatur, ſi eum vulnere impeditum, vt res ſe habebat, cauſatus eſſet. Sic & illius gloriæ conſuluiſſet, & Græcis gratiorem reddidiſſet. Sed ſanè quamuis illa cauſa abſentiæ legitima fuerit, tamen intelligemus etiam ſequenti libro eum ita ex hoc rerum ſtatu perculſum, vt fugam capeſſendam eſſe reliquis Heroibus ſuaderet, vt meritò hic λυγρὸς appelletur. Ex quibus conſtat, Giphanium, niſi ego maximè fallor, hunc locum non intellexiſſe, dicentem, Cum viris non obſcuris, ſed cum præſtantibus eſſe certandum. &c. Prætereà videtur adulari Græcis Neptunus, quaſi eorum ſententiæ de Agamemnone aſtipulari velit, vt eam tamen doceat illorum virtuti obſtaculo eſſe non debere. Tali adulationis genere in ſequentibus vtitur, cùm Græcos omnes fortes appellat, his verbis, ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατὸν, &c. cùm tamen lib. præcedenti dicat Aiax, ὦ φίλοι Ἀργείων ὅς τ' ἔξοχος, ὅς τε μεσήεις

ὅς τε χερειότερος, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμοῖοι ἀνέρες ἐν πολέμῳ.

κακὸν μεῖζον) Fugam intelligit, & incendium nauium.

αἰδῶ καὶ νέμεσιν) αἰδὼς, inquit Euſtathius, eſt ex nobis ipſis: νέμεσις verò ex aliis πρὸς ὃς τὴν αἰδῶ ἔχομεν, cuius quidem pudoris ſedes eſt

in oculis:iuxta illud: αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, vt est in prouerbio. At hîc Neptunus suadet poni pudorem in mente, id est, in ipso bonorum affectuum receptaculo, in quo pudor est primario, in oculis verò secundariò. De illo autem prouerbio vide Erasinum Chil.1. Cent.1.prou.70.

Ὣς ῥα κελευτιόων Γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' Αἴαντας δοιοὺς ἵσταντο φάλαγγες
Καρτεραὶ, ἃς οὔτ' ἄν κεν Ἄρης ὀνόσαιτο μετελθὼν,
Οὔτε κ' Ἀθηναίη λαοσσόος· οἱ γὰρ ἄριστοι
Κρινθέντες Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα δῖον ἔμιμνον,
Φράξαντες δόρυ δουρὶ, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλησι
Νευόντων, ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν·
Ἔγχεα δ' ἐπτύσσοντο θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Σειόμεν'· οἱ δ' ἰθὺς φρόνεον, μέμασαν δὲ μάχεσθαι.
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ
Ἀντικρὺ μεμαὼς, ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης,
γρ. ὤσῃ Ὅντε κατὰ στεφάνης ποταμὸς χειμάρροος *ὤσῃ,
Ῥήξας ἀσπέτῳ ὄμβρῳ ἀναιδέος ἔχματα πέτρης,
Ὕψι τ' ἀναθρώσκων πέτεται, κτυπέει δέ θ' ὑπ' αὐτοῦ
Ὕλη· ὁ δ' ἀσφαλέως θέει ἔμπεδον, ὄφρ' ἂν ἵκηται
Ἰσόπεδον, τότε δ' οὔτι κυλίνδεται, ἐσσύμενός περ·
Ὣς Ἕκτωρ, εἵως μὲν ἀπείλει μέχρι θαλάσσης
Ῥεῖα δ' ἐλεύσεσθαι κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Κτείνων, ἀλλ' ὅτε δὴ πυκινῇς ἐνέκυρσε φάλαγξι,
Στῆ ῥα μάλ' ἐγχριμφθείς· οἱ δ' ἀντίοι υἷες Ἀχαιῶν,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ, χασσάμενος πελεμίχθη,
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Τρώεσσι γεγωνὼς,
Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταὶ
Παρμένετ'· οὔτι δηρὸν ἐμὲ σχήσουσιν Ἀχαιοὶ,
Καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες·
Ἀλλ' (ὀΐω) χάσσονται ὑπ' ἔγχεος, εἰ ἐτεόν με
Ὦρσε θεῶν ὤριστος ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν, ὄτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Δηΐφοβος δ' ἐν τοῖσι μέγα φρονέων ἐβεβήκει
γρ. πάντοσ' Πριαμίδης, πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα *πάντοσε ἴσην
εἴσην, Κοῦφα ποσὶ προβιβὰς, καὶ ὑπασπίδια προποδίζων·
Μηριόνης δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν, οὐδ' ἀφάμαρτε κατ' ἀσπίδα πάντοσε ἴσην
Ταυρείην· τῆς δ' οὔτι διήλασεν, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἐν καυλῷ ἐάγη δολιχὸν δόρυ· Δηΐφοβος δὲ
Ἀσπίδα ταυρείην σχέθ' ἀπὸ ἕο, δεῖσε δὲ θυμῷ
Ἔγχος Μηριόναο δαΐφρονος, αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ἂψ ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, χώσατο δ' αἰνῶς
Ἀμφότερον, νίκης τε καὶ ἔγχεος ὃ ξυνέαξε·
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Οἰσόμενος δόρυ μακρὸν ὅ οἱ κλισίηφι λέλειπτο.
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Τεῦκρος δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα
Ἴμβριον αἰχμητὴν, πολυΐππου Μέντορος υἱόν·
Ναῖε δὲ Πήδαιον πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν,
Κούρην δὲ Πριάμοιο νόθην ἔχε Μηδεσικάστην·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,
Ἂψ εἰς Ἴλιον ἦλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσι·
Ναῖε δὲ πὰρ Πριάμῳ· ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι.
Τὸν ῥ' υἱὸς Τελαμῶνος ὑπ' οὔατος ἔγχεϊ μακρῷ
Νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος· ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὣς:
Ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ ἕκαθεν περιφαινομένοιο

Sic sanè adhortans Neptunus concitauit Achiuos.
Circum autem Aiaces duos stabant phalanges
Firmæ, quas non Mars vituperasset interueniens,
Neque Minerua populos impellens, nam præstantissimi
Delecti Troianosque & Hectorem diuinum expectabãt,
Munientes hastam hasta, scutum alio scuto opposito:
Clypeus itaq. clypeum firmabat, galea galeam, virũ vir:
Tangebãt se cristatæ ex setis equinis cassides splẽdẽtib.
Nutantium: adeò densi steterunt inter se. (conis.
Lanceæ. a. flectebantur audacibus à manibus (re.
Cõcussæ hi. a. rectà aĩum intẽdebãt, cupiebant. a. pugna-
Troiani. a. priùs verberarũt cõferti: præibat. a. Hector
Cõtrà ruens: lapis rotũdus velut. i. à petrà (conuulsus)
Quem à summo montis fluuius torrens impulerit
Abruptis immenso imbre asperæ retinaculis petræ,
Altaque subsiliens volat resonatque sub ipso (niat
Sylua: hic. a. sine impedimento currit cõtinuò donec ve-
In planitiẽ, tũc. a. nequicquam voluitur impuls⁹ quãuis:
Sic Hector hactenus quidem minabitur vsque ad mare
Facilè se peruenturum ad tentoria & naues Achiuorũ
Occidentem, sed quando iam densis incidit aciebus,
Stetit valdè implicitus: hi verò aduersi filij Achiuorum
Percutientes ensibusq. & hastis ancipitibus
Repulerunt eum à se: is verò cedens repulsus est.
Clamauit autem altè, Troianis vociferans,
Troiani & Lycij, & Dardani bellicosi,
Perstate, non diu me sustinebunt Achiui,
Quamuis valdè instar turris sese instruxerint.
Sed (puto) cedent ob hastam meam, si verè me
Incitauit deorum optimus altitonans maritus Iunonis.
Sic fatus, commouit robur & animum vniuscuiusque.
Deiphobus autem inter hos valde animosus iuit
Priamides: ante autem tenebat scutum vndique æquale,
Leuiter pedibus procedens, & sub clypeo progrediens.
Meriones autem in eum collimabat hasta lucida,
Et assecutus est (neq. aberrauit) ad scutũ vndique æquale
Taurinum, id. a. minimè penetrauit: sed multò prius
In summitate fracta est longa hasta. Deiphobus autem
Scutum taurinum remouit à se: timuit autem animo
Hastam Merionis bellicosi, sed hic heros
Retrò sociorũ ad agmẽ recessit, indignatus est. a. grauiter
Propter vtrumque victoriamque & hastam, quam fregit.
Perrexit autem ire ad tentoria & naues Achiuorum,
Allaturus hastã lõgam, quæ sibi in tẽtorijs reliqua erat.
Alij verò pugnabant: clamor autẽ immensus ortus est.
Teucer autem primus Telamonius virum interfecit
Imbrium bellatorem, diuitis equorum Mẽtoris filium,
Habitabat. a. Pedasum antequã venisset filij Græcorũ:
Filiam autem Priami spuriam habebat Medesicasten.
Sed postquam Danaorũ naues venerũt vtrinq. impulsæ,
Rursus ad Ilium venit, & excellebat inter Troianos:
Habitabat. a. apud Pr. hic. a. eum honorabat æquè ac fi-
Hunc filius Telamonis sub aurem hasta longa (lios,
Læsit, euulsitque hastam: hic. a. ibi cecidit, fraxinus tãquã,
Quæ montis in vertice procul apparentis

Aere

Aere incisa, tenera terræ folia admouit:
Sic cecidit::circū.a.ipsum sonuerunt arma insignia ære,
Teucer autem accurrit cupiens arma exuere:
Hector autem in accurrentē iaculatus est hasta lucida.
Sed hic.q.ex aduerso conspicatus, declinauit æreā hastā
Paululum:hic.a.Amphimachū Cteati filium Actorionis
Venientem ad pugnam in pectore percussit hasta:
Insonuit autem lapsus, sonuerunt verò arma super ipso.
Hector.a.accurrit vt galeam temporibus aptatam
De capite raperet magnanimi Amphimachi:
Aiax autem ruentem petijt hasta lucida
Hectore:sed nulli parti corporis adacta est:totus.n.ære
Horrendo tectus erat. hic autē scuti vmbonē percussit:
Retrusit autē ipsum robore magno, ille verò cessit retrò,
Ab vtroque cadauere:hæc autem extraxerunt Achiui:
Amphimachū quidē Stichius diuinúsque Menestheus,
Principes Atheniensium, portauerūt ad exercitum Achi-
Imbrium verò Aiaces cupidi impetuosæ pugnæ. (uorū:
Sicut duo capra leones à canib.asperos dentes habentib.
Rapientes ferunt per virgulta densa,
Altè supra terram in maxillis tenentes:
Sic hunc altè tenentes duo Aiaces armati
Arma spoliarunt:caput autem tenera à ceruice
Amputauit Oiliades iratus propter Amphimachum
Iecit autem ipsum instar globi contorquens per turbam:
Hectori autem ante pedes cecidit in pulueribus.

Χαλκῷ τεμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσσῃ
Ὡς πέσεν. ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Τεῦκρος δ' ὡρμήθη μεμαὼς ἀπὸ τεύχεα δῦσαι·
Ἕκτωρ δ' ὁρμηθέντος * ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ. γρ. ὀρέξατο
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Τυτθόν· ὁ δ' Ἀμφίμαχον Κτεάτου υἷ' Ἀκτορίωνος,
Νισσόμενον πόλεμόνδε κατὰ στῆθος βάλε δουρί.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἕκτωρ δ' ὡρμήθη κόρυθα κροτάφοις ἀραρυῖαν
Κρατὸς ἀφαρπάξαι μεγαλήτορος Ἀμφιμάχοιο·
Αἴας δ' ὁρμηθέντος * ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ γρ. ὀρέξατο
Ἕκτορος· ἀλλ' οὔ πῃ χροὸς εἴσατο, πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ
Σμερδαλέῳ κεκάλυφθ'. ὁ δ' ἄρ' ἀσπίδος ὀμφαλὸν οὔ-
Ὦσε δέ μιν σθένεϊ μεγάλῳ. ὁ δὲ χάσσατ' ὀπίσω (τα,
Νεκρῶν ἀμφοτέρων. τοὺς δ' ἐξείρυσαν Ἀχαιοί.
Ἀμφίμαχον μὲν ἄρα Στιχίος δῖός τε Μενεσθεὺς
Ἀρχοὶ Ἀθηναίων κόμισαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἴμβριον αὖτ' Αἴαντε μεμαότε θούριδος ἀλκῆς,
Ὥστε δύ' αἶγα λέοντε κυνῶν ὕπο καρχαροδόντων
Ἁρπάξαντε φέρητον ἀνὰ ῥωπήϊα πυκνά,
Ὑψοῦ ὑπὲρ γαίης μετὰ γαμφηλῇσιν ἔχοντε·
Ὥς ῥα τὸν ὑψοῦ ἔχοντε δύω Αἴαντε κορυστὰ
Τεύχεα συλήτην, κεφαλὴν δ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς
Κόψεν * Οἰλιάδης κεχολωμένος Ἀμφιμάχοιο· γρ. Οἰλιά-δης
Ἧκε δέ μιν σφαιρηδὸν ἑλιξάμενος δι' ὁμίλου,
Ἕκτορι δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν ἐν κονίῃσι.

COMMENTARIVS.

ἀμφὶ δ' ἄρ' αἴαντας) Ad huius loci iudicium omnes sanæ mentis homines aduoco, vt Panœdem illum, qui victorem Hesiodū pronunciauit, damnent, & pro Homero nostro aduersus illum sententiam ferant. Memorant enim, vt est in illo libello, quem H.Steph. primus luce donauit ann.73. de Homeri & Hesiodi certamine, eo tempore, quo Gānyctor epitaphium patris Amphidamantis Regis Eubœæ celebraret, viros quosque præstantissimos non solùm robore & velocitate, sed etiam sapientia ac eruditione, ad certamen magnis præmiis inuitasse. Itaque eò etiam Homerum & Hesiodum certaturos accessisse, vbi post interiectos alternatim versus, idq; varijs modis, vnde iam victoria omnium consensu Homero tribuebatur, tandem Panœdes, frater mortui Amphidamantis, vnúsque ex iudicibus certaminis iussit vtrunq; partem suorum operum præstantissimam in medium proferre. Tum exorsus Hesiodus, illa recitauit, πληϊάδων ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο τε δυσομενάων, &c. At Homerus noster hunc locum pronunciauit. Vnde victoriam erat vno omnium ore relaturus, nisi Panœdes pacificum argumentum bellico, hoc est, Hesiodeum Homerico prætulisset. Atqui, bone vir, tu non id anteà iusseras, sed τὸ κάλλιστον εἰπεῖν. An ego te Midæ cōparauero, qui Pana vel Marsyam Apollini simili in casu præposuit. At ego Tmolus esse hac in parte voluissem, volóque: id est iudex non περιπτολίτης:, sed synceri & non fucati iudicij. Quid enim ornatius, quid pulchrius, quid elegantius omnes quotquot vlla tulēre sæcula Poetæ fingere hoc loco Homerico potuerunt? Hoc lectores attendere volo, vt Homeri nostri decus & gloria sarta tecta relinquatur.

ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι) Ideò paulò pòst Poeta de Hectore dixit, πυκινῇς ἐνέκυρσε φάλαγξι. Porrò hæc ordinatio phalangium in turris modum erat disposita. Vnde posteà Homerus dicit, καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες: hoc est, tutò propter densitatem. Hæc autem ordinatio turri assimilatur vel propter cohærentem vicissitudinem & compositionis armorum & militum stationis compositioni lapidum similem. ex quibus turris construitur: vel quia fortasse in laterculi formam instructa erat. Sic enim erant dispositi, vt aiunt veteres. Protostatæ vel Antistites ad frontem obiectas habebant hastas, à tergo verò ἐπιστάται vel substites ad dextrum latus antistitum hastas duplici cubito maiores obiiciebant. Tertij verò qui secundos ordine sequebantur, maioribus adhuc hastis ipsum ordinem implebant, vt triplicem mucronum ordinem frontis eminentes hastæ haberent. Quarti verò & quinti cuspides rectas habebant, vt si aliqua ex parte ordo deficeret, ipsi explerent: & sic erat, vt aiunt, instructio ista ἀμφίστομος. Cæterùm πύκνωσις ista & condensatio fieri solet, quando dux phalangem contra hostes educere voluerit, inquit Ælianus περὶ στρατηγικῶν τάξεων. Hoc loco tamen fit etiam ad hostium impetum sustinendum. Est autem condensatio, vt idem ait, quando ex latioribus interuallis minora interualla aliquis faciens condensarit phalangem secundum longitudinem & latitudinem, adeò vt & astites & substites coarctentur quidem, verùm tantùm relinquatur spacij inter ipsos, vt mutationi sit locus.

ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ') Hic est συνασπισμὸς & clypeorum cohærentia, cùm magis adhuc quàm in condensatione priore, de qua diximus, se coarctarit phalanx secundum Antistites, adeò vt propter continuationem non recipiant milites vllam declinationem neque in dexteram neque in læuam. Hæc fit, vt Phalanx quasi eodem & toto corpore ab omni parte armata impetum hostium sustinere possit. Hæc Ælianus lib. iam laudato cap.11. Porrò vt idem ait cap.12. armatura phalangis constat clypeis & hastis. Quod ex hoc Homeri loco comprobatur.

ἰθὺς φέρειν) Hoc quasi postea interpretatur, cum dicit, μέμασαν δὲ μάχεσθαι: sed meliùs in sequentibus per ἄντικρυ μεμαώς, quod de Hectore dicitur. Vnde ex vtraque parte consurgit pugna ἀντιπρόσωπος.

ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης) Apposita & comparatio. Nam barbarum & inordinatum Hectoris impetum rei inanimatę confert. Deinde vt lapis iste à torrente, sic à Ioue quodammodo Hector impellitur. Cęterùm deest in ὀλοοίτροχος τὸ λίθος, quod intelligendum est κατὰ κοινοῦ ex sequentibus ἀπὸ πέτρης. Quod enim petra abscinditur, id omnino lapis est. Sed tamen per πέτρην saxosum montem intelligit potius quàm saxum ipsum.

ὑπασπίδια προποδίζων) Hoc est, incedens numerosè intra clypeum, neque vestigia extra proferens, sed sub ea corpus tegens. Vnde colligebant antiqui, Deiphodum non habuisse ἀσπίδα ἀμφιβρότην, id est illud clypei genus, quo totus homo potest circumtegi: deinde clypeum suum obliquè non tenuisse, quem duobus in locis posteà ἀσπίδα ταυρείην appellabit. Alij verò ἐνόπλια ὀρχούμενον, saltationem armatam saltantem Deiphodum per hæc verba ὑπασπίδια προποδίζων intelligunt. Sed prior interpretatio mihi magis arridet.

ναῖε δὲ Πήδαιον) Elegantiæ & varietatis gratia de more suo historiam Imbrij istius interserit.

ἥτ' ὄρεος κορυφῇ) Rectè fraxinum in montis cacumine collocat. Rarum enim est, vt in planitie nascatur fraxinus: accidit tamen, vt est apud Plin. lib.16 cap.18.

ὥστε δύ' αἶγα) Zenodotus videtur ineptè multis in locis Homerum reprehendisse. Hanc enim Poetæ comparationem ipse reprehendebat eo prætextu, quòd leones inter se non decertant: ideóq; non αἶγα, sed αἶγ' scribebat, vt leo vterque capram singularem ra-

pere intelligeretur. Sed imperitè videtur postulare, vt res comparatæ vndiquaq; consentiant: quod rarò fit. Porrò non est hîc vlla συμμαχίας similitudo necessaria, sed elationis tantùm vnius corporis à duobus factæ. Dicúntq; veteres intelligendum, vno leone rapiente, alterum simul rapere subsidio venientem, sic vt vterq; prædam sibi adducat, nimirum vtrique communem futuram, vt ego interpretor. Sic Aeschylus istud Homericum æmulatus alicubi dixit, ἄλλων αἶγω λυκηδὸν ὥστε δίπλοοι λύκοι νεβρὸν φέρουσι. Cæterùm hîc per αἶγα capram syluestrem intellige.

κόψεν Οϊλιάδης) Crudelitatem istam iuniori Aiaci tribuit Homerus, quia seniorem non deceret, eiúsve magnanimitati consentanea non esset, neque sanè omnino Græci hominis fuerat sic cadaueri hostili insultare. Hoc ergo tum ætate iunioris feruidiore, tum eiusdem dolore, quem ob amicum Amphimachum interemptum contraxerat, vnde in tam immanem vindictam sese profudit, excusari aliquatenus potest: id est, quantum humanitus iræ furentis impetui concedi potest. Hos enim affectus ratio inexcusabiles facit, cuius imperio non se submiserint.

Καὶ τότε δὴ περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη,
Υἱωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ὀτρυνέων Δαναούς, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἔτευχεν.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα οἱ δουρικλυτὸς ἀντεβόλησεν,
Ἐρχόμενος παρ' ἑταίρου, ὅ οἱ νέον ἐκ πολέμοιο
Ἦλθε, κατ' ἰγνύην βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ.
Τὸν μὲν ἑταῖροι ἔνεικαν, ὁ δ' ἰητροῖς ἐπιτείλας
Ἤϊεν ἐκ κλισίης· ἔτι γὰρ πολέμοιο μενοίνα
Ἀντιάαν. τὸν δὲ προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
Εἰσάμενος φθογγὴν Ἀνδραίμονος υἷι Θόαντι,
Ὃς πάσῃ Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ,
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαὶ
Οἴχονται, τὰς Τρωσὶν ἀπείλεον υἷες Ἀχαιῶν;
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Θόαν, οὔ τις ἀνὴρ νῦν γ' αἴτιος, ὅσον ἔγωγε
Γινώσκω. πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα πολεμίζειν.
Οὔτε τινὰ δέος ἴσχει ἀκήριον, οὔτε τις ὄκνῳ
Εἴκων, ἀνδύεται πόλεμον κακόν· ἀλλά που οὕτω
Μέλλει δὴ φίλον εἶναι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι,
*Νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
γρ. νωνύμους
Ἀλλὰ Θόαν, καὶ γὰρ τὸ πάρος μενεδήϊος ἦσθα,
Ὀτρύνεις δὲ καὶ ἄλλον ὅθι μεθιέντα ἴδηαι.
Τῷ νῦν μήτ' ἀπόληγε, κέλευέ τε φωτὶ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἰδομενεῦ, μὴ κεῖνος ἀνὴρ ἔτι νοστήσειεν
Ἐκ Τροίης, ἀλλ' αὖθι κυνῶν μέλπηθρα γένοιτο,
Ὅς τις ἐπ' ἤματι τῷδε ἑκὼν μεθίῃσι μάχεσθαι.
Ἀλλ' ἄγε τεύχεα δεῦρο λαβὼν ἴθι. ταῦτα δ' ἅμα χρὴ
Σπεύδειν, αἴ κ' ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δύ' ἐόντε.
Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν, καὶ μάλα λυγρῶν.
Νῶϊ δὲ καί κ' ἀγαθοῖσιν ἐπισταίμεσθα μάχεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς ἂμ πόνον ἀνδρῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ὅτε δὴ κλισίην εὔτυκτον ἵκανε,
Δύσετο τεύχεα καλὰ περὶ χροΐ, γέντο δὲ δοῦρε·
Βῆ δ' ἴμεν ἀστεροπῇ ἐναλίγκιος, ἥν τε Κρονίων
Χειρὶ λαβὼν ἐτίναξεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Δεικνὺς σῆμα βροτοῖσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί·
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος,
Μηριόνης δ' ἄρα οἱ θεράπων ἐῢς ἀντεβόλησεν,
Ἐγγὺς ἔτι κλισίης· μετὰ γὰρ δόρυ χάλκεον ᾔει
Οἰσόμενος. τὸν δὲ προσέφη σθένος Ἰδομενῆος·
Μηριόνη, Μόλου υἱὲ, πόδας ταχὺ, φίλταθ' ἑταίρων,
Τίπτ' ἦλθες πόλεμόν τε λιπὼν καὶ δηϊοτῆτα;
Ἠέ τι βέβληαι, βέλεος δέ σε τείρει ἀκωκή;
Ἦέ τευ ἀγγελίης μετ' ἔμ' ἤλυθες; οὐδέ τι αὐτὸς
Ἧσθαι ἐνὶ κλισίῃσι λιλαίομαι, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε χαλκοχιτώνων,

Et tunc iam in animo Neptunus iratus est,
Nepote cæso in graui pugna.
Perrexit autem ire ad tentoria & naues Achiuorum,
Impulsurus Danaos. Troianis autem dolores parabat,
Idomeneus autem ei hasta inclytus occurrit,
Rediens à socio, qui ei nuper è bello
Venerat in poplite vulneratus acuto ferro.
Hūc quidē socij asportarūt: hic.a. medicis postq. præcepisset,
Ibat ex tentorio, adhuc enim pugnæ cupiebat
Obuiare: hunc autem allocutus est rex Neptunus,
Assimulatus voce Andræmonis filio Thoanti,
Qui in tota Pleurone & excelsa Calydone
Aetolis imperabat, deúsque tāquā honorabatur vulgo:
Idomeneus Cretensium princeps, vbinam tibi minæ
Abierunt, quas Troianis minabantur filij Achiuorum?
Hūc rursus Idomeneus Cretēsiū dux cōtrà allocutus est:
O Thoa nullus culpandus, quantum equidem
Intelligo: omnes enim scimus præliari.
Neq. quemquā timor detinet exanimās, neq. aliquis pigritia
Cedens recusat bellum malum, sed nimirum ita
Iam gratum futurum est præpotenti Ioui,
Inglorios perire procul à Peloponneso hîc Achiuos.
Sed Thoa etenim ante bellicosus fuisti,
Hortari soles autem & alium, vbi negligentem videris:
Quare nunc nec desine, & hortare virum quemque.
Huic.a. respondit postea Neptunus quatiens terram:
Idomeneu, vtinam non ille vir amplius reuertatur
E Troia, sed illic canum ludibrium fiat,
Quicunque in die hoc voluntarius cessat pugnare.
Sed agè armis huc sumptis veni. hæc autē simul oportet
Studere, si vtilitas aliqua fiamus quāuis duo existētes.
Vtilis enim virtus est virorum, etiam valdè timidorū.
Nos.a. & cum fortibus nouerimus pugnare.
Sic fatus, hic quidem rursus abijt deus ad pugnā virorum:
Idomeneus.a. quando iam ad tentorium pulchrū venit,
Induit arma pulchra circa corpus: sumsitque duo hastilia.
Perrexit autem ire fulguri similis, quod Saturnius
Manu accipiens concussit à splendido Olympo,
Ostendens signū hominibus: conspicui autem eius radij:
Sic huius æs splendebat circa pectora currentis.
Meriones autem ei famulus bonus obuiauit,
Propè adhuc tentorium: nam hastam æream ibat
Allaturus. hunc autem allocuta est potentia Idomenei:
Merione Moli fili, pedibus celer amicissime sociorū,
Cur venisti, prælióque deserto & pugna?
An quid vulneratus es, telique te affligit cuspis?
An alicuius rei nuncius ad me venisti? neque certè ipse
Desidere in tentorijs cupio, sed pugnare:
Hunc .v. rursus Meriones prudens cōtrà allocutus est:
Idomeneu Cretensium princeps loricatorum,

Venio si qua tibi hasta in tentorijs relicta est,
Allaturus: eam .n. iam confregimus quā prius habebā,
Scutum Deiphobi feriens superbi. (est:
Hunc .v. rursus Idom. Cretensiū dux cōtrà allocutus
Hastas quidem si volueris & vnā & viginti inuenies,
Stantes in tentorio ad parietes lucentes,
Troianas, quas à cæsis abstuli: non enim puto
A viris hostibus longè stantem me pugnare.
Ideo mihi hastæ sunt & scuta vmbilicata,
Et galeæ, & thoraces splendidè nitentes.
Hūc. a. rursus Meriones prudens cōtra allocutus est:
Et mihi apud tētorium & nauem nigram sunt (sim.
Multa spolia Troianorū: sed nō propè sunt vt capere pos
Neque enim neque me puto oblitum esse fortitudinis.
Sed inter primos in pugna illustres viros reddente
Sto, quando certamen motum est belli.
Alium fortè aliquem potius Achiuorum loricatorum
Lateo pugnans: te verò scire ipsum puto.
Hūc verò Idomeneus Cretensiū dux cōtrà allocutus est:
Noui virtute qualis sis: quid te neceß. est hæc enumerare?
Si enim nunc apud naues deligeremur oēs fortißimi,
Ad insidias (vbi maximè virtus perficitur virorum
Vbi & timidus vir, & qui fortis est, apparuit:
Nam ignaui mutatur color aliter aliàs:
Neq. ei quietè vt sedeat cōtinetur in mētibus animus.
Sed mutat sedes, & super vtrumque pedem sedet:
Inque ei cor valdè pectoribus pulsat
Mortem suspicanti, stridor autem fit dentium:
Strenui autem, neque mutatur color, neque valdè
Timet, postquā primū ingressus fuerit insidias virorū:
Optat autem citò misceri in prælio acri)
Neque tum tuum robur & manus quis vituperarit,
Siquidē .n. læderis emin⁹, pugnās, vel verbereris comin⁹
Non in ceruicē à tergo cadat telum, neque in dorsum:
Sed vel pectoribus vel ventri obuiaret
Vlterius ruentis ad propugnatorum turbam.
Sed agè, ne hæc dicamus infantes tanquam
Stantes, ne aliquis supra modum indignetur.
Sed tu ad tentorium profectus cape validam hastam.
Sic dixit: Meriones autem veloci par Marti,
Celeriter è tentorio sustulit æream hastam.
Iuit autem ad Idomeneum valdè belli curam habens.
Qualis autem perniciosus Mars ad bellum accedit,
Ipsúmque Terror clarus filius simul validus & impaui-
Comitatur, qui terret fortem licet bellatorem: (dus
Hi quidem è Thracia in Ephyros armantur,
Vel in Phlegyas magnanimos: neque hi quidem
Exaudierunt vtrosque, alteris verò gloriam dederunt:
Tales Merionésque & Idomeneus duces virorum
Ibant in bellum, armati splendenti ære.
Hunc & Meriones prior verbo allocutus est:
Deucalide, qua parte cupis ingredi multitudinem?
An ad dextram totius exercitus, an per medios,
An ad sinistram? quoniam nullibi existimo adeò
Indigere bello capite comatos Achiuos.
Hūc autem rursus Idom. Cretensium dux allocut⁹ est:
Nauib. quidem in medijs qui auxilientur sunt & alij,
Aiacésque duo Teucerq́; qui præstantiß. Achiuorum est,

Ἔρχομαι, εἴ τί τοι ἔγχος ἐνὶ κλισίῃσι λέλειπται,
Οἰσόμενος· τό νυ γὰρ κατεάξαμεν ὃ πρὶν ἔχεσκον,
Ἀσπίδα Δηϊφόβοιο βαλὼν ὑπερηνορέοντος.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Δούρατα* γ' αἴκ' ἐθέληθα, καὶ ἓν καὶ εἴκοσι δήεις, κ. δ'
Ἑσταότ' ἐν κλισίῃ* πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα, κ. προσε-νώπια
Τρώϊα, τὰ κταμένων ἀποαίνυμαι. οὐ γὰρ ὀΐω
Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν.
Τῷ μοι δούρατά ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Καί τοι ἐμοὶ παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Πόλλ' ἔναρα Τρώων· ἀλλ' οὐ σχεδόν ἐστιν ἑλέσθαι.
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐμέ φημι λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς·
Ἀλλὰ μετὰ πρώτοισι μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν
Ἵσταμαι, ὁππότε νεῖκος ὀρώρηται πολέμοιο.
Ἄλλόν πού τινα μᾶλλον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λήθω μαρνάμενος, σὲ δὲ ἴδμεναι αὐτὸν ὀΐω.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Οἶδ' ἀρετὴν οἷός ἐσσι· τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι;
Εἰ γὰρ νῦν παρὰ νηυσὶ λεγοίμεθα πάντες ἄριστοι,
Ἐς λόχον, (ἔνθα μάλιστ' ἀρετὴ διαείδεται ἀνδρῶν,
Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ, ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη.
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει·
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει
Κῆρας ὀϊομένῳ· πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων·
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτέ τι λίην
Ταρβεῖ ἐπειδὰν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν,
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα μιγήμεναι ἐν δαῒ λυγρῇ)
Οὐδέ κεν ἔνθα τεόν γε μένος καὶ χεῖρας ὄνοιτο·
Εἴπερ γάρ κε βλεῖο πονεύμενος, ἠὲ τυπείης,
Οὐκ ἂν ἐν αὐχέν' ὄπισθε πέσοι βέλος, οὐδ' ἐνὶ νώτῳ·
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε
Πρόσσω ἱεμένοιο μετὰ προμάχων ὀαριστύν.
Ἀλλ' ἄγε, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὣς
Ἑσταότες, μή πού τις ὑπερφιάλως νεμεσήσῃ.
Ἀλλὰ σύ γε κλισίηνδε κιὼν ἕλευ ὄβριμον ἔγχος.
Ὣς φάτο. Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Καρπαλίμως κλισίηθεν ἀνείλετο χάλκεον ἔγχος·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.
Οἷος δὲ βροτολοιγὸς Ἄρης πόλεμόνδε μέτεισι,
Τῷ δὲ Φόβος φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀταρβὴς
Ἕσπετο, ὅς τ' ἐφόβησε ταλάφρονά περ πολεμιστήν·
Τὼ μὲν ἄρ' ἐκ Θρῄκης Ἐφύρους μέτα θωρήσσεσθον,
Ἠὲ μετὰ Φλεγύας μεγαλήτορας· οὐδ' ἄρα τώγε
Ἔκλυον ἀμφοτέρων, ἑτέροισι δὲ κῦδος ἔδωκαν·
Τοῖοι Μηριόνης τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀγοὶ ἀνδρῶν
Ἤϊσαν ἐς πόλεμον, κεκορυθμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τὸν καὶ Μηριόνης πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δευκαλίδη, πῆ τ' ἂρ μέμονας καταδῦναι ὅμιλον;
Ἢ ἐπὶ δεξιόφιν παντὸς στρατοῦ, ἢ ἀνὰ μέσσους,
Ἢ ἐπ' ἀριστερόφιν; ἐπεὶ οὔποθι ἔλπομαι οὕτω
Δεύεσθαι πολέμοιο καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα·
Νηυσὶ μὲν ἐν μέσσῃσιν ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἄλλοι,
Αἴαντές τε δύω, Τεῦκρός θ' ὃς ἄριστος Ἀχαιῶν

Τοξοσύνῃ ἀγαθὸς δὲ καὶ ἐν σταδίῃ ὑσμίνῃ·
Οἵ μιν ἅδην ἐλόωσι καὶ ἐσσύμενον πολέμοιο,
Ἕκτορα Πριαμίδην, καὶ εἰ μάλα καρτερός ἐστιν,
Αἰπύ οἱ ἐσσεῖται μάλα περ μεμαῶτι μάχεσθαι,
Κείνων νικήσαντι μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Νῆας ἐνιπρῆσαι, ὅτε μὴ αὐτός γε Κρονίων
Ἐμβάλοι αἰθόμενον δαλὸν νήεσσι θοῇσιν.
γρ. ἦ ἂν Ἀνδρὶ * δέ κ' οὐκ εἴξειε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὃς θνητός τ' εἴη καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτὴν,
Χαλκῷ τε ῥηκτὸς μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
Οὐδ' ἂν Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι χωρήσειεν
Ἔν γ' αὐτοσταδίῃ· ποσὶ δ' οὔπως ἔστιν ἐρίζειν.
Νῶϊν δ' ὧδ' ἐπ' ἀριστερ' ἔχε στρατοῦ, ὄφρα τάχιστα
Εἴδομεν ἠέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν, ἦέ τις ἡμῖν.

Arte iaculandi strenuus autem & in stataria pugna.
Qui ipsum satis depellent etiam studiosum belli
Hectorem Priamidem: etsi valdè fortis est,
Arduum ei erit valdè licet cupido pugnandi,
Illorum vbi vicerit fortitudinem & manus duras,
Naues incendere: modò non ipse Saturnius
Iniiciat ardentem torrem nauibus velocibus.
Viro autem non cesserit magnus Telamonius Aiax,
Qui mortalis sit & edat Cereris munus:
Ferróque violabilis magnísque saxis:
Neque Achilli impetuoso cederet
In stataria pugna quidẽ, pedib. a. nullo modo potest con-(tendere.
Nobis. a. huc ad sinistrã cursũ dirigere exercit⁹, vt citiss.
Videamus, an alicui gloriam præbeamus, an quis nobis.

COMMENTARIVS.

ἐρχόμενος παρ' ἑταίρου) Variè torsit Grammaticos olim hic locus, & inquirebant quis hic esset socius Idomenei, à quo ipsum redeuntem offenderit Neptunus. Sed vbi Poeta ipse tacuit, silendum quoque nobis est.

ἰητροὶ ἐπιτέλλας) Hic locus videtur ostendere non solos Podalyrium aut Machaonem in exercitu Græcorum medicinam exercuisse, sed in singulis nationibus, vt par est alios quoque præterea extitisse. Dixit autem & alibi Poeta, ἰατροὶ πολυφάρμακοι ἀμφεπένοντο.

ὃς πάσῃ Πλευρῶνι) Non dicuntur ista de Thoante quasi incognita. nam antea in Catalogo dicta sunt: sed quia multa multoties dicere consueuit Poeta ad memoriam refricandam, & ad loquendi profluentiam & diuersitatem dictionis amplificandam.

θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ) De hac Regum & Principum diuinitate antea à nobis in hoc eodem libro & alibi satis dictum est.

ποῦ τοι ἀπειλαί) Hoc κατὰ σιωπώμενον intelligendum est, Troianis Græcos comminatos, puta in insula Lemno: qua de re Iliad. θ. dictum est. Nam illud ipsum exprobrat Græcis Agamemnon. sic enim ille, πῇ ἔβαν εὐχωλαί ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι, ἃς ὁπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγοράασθε, &c.

πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα) Nota quàm rectè Poeta hoc loco omnes causas explicet, quibus pericula facilè non propulsamus. Sunt autem tres: ἀπειρία, δέος, καὶ ὄκνος: id est, Imperitia vel inscitia, Timor, & Negligentia. Ideo hoc loco Idomeneus, cum videat periculum imminens à capite Græcorum non propelli, quanta licet ipsi peritia, quanta audacia, quanta sedulitate pugnent, altius quippiam excogitat, nempe Iouis voluntatem, per quam ipsi in has angustias redigantur, vt nulla spes sit reliqua, nisi mortis.

συμφερτὴ δ' ἀρετή) A minori. Virtus, inquit, ignauorum hominum, qui collati sunt & in vnum quasi compacti, strenua fit: quanta itaq; debebit esse nostra, qui singuli cum viris fortibus pugnandi tenemus peritiam: quanta, inquam, debebit esse nostra virtus, si simul & in vnum conferamur? Magna nimirum & longe timidorum hominum virtute præstantior. Sanè (vt iam sæpius à nobis dictum est, maximè cùm de Vlysse & Diomede loqueremur Iliad. κ. vera est illa parœmia, quæ solum hominem nihili facit. Possit autem aliquis dicere, meliùs à Poeta hanc sententiam enuntiari potuisse hoc modo, Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλ' ἐσθλῶν: vt argumento à maiori dicatur, etiam ipsos strenuos & fortes viros strenuè se gerere non posse, nisi in vnum conferantur, quasi ex alia lectione hic sensus eliceretur. quòd si virorum fortium virtus συμφερτή, eò magis timidorum. Nunc è conuerso dicens, quod καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀρετὴ συμφερτὴ ἐστι, videtur propter coniunctionem καὶ, ridiculum quippiam dicere. Sed contra erit, si de viris fortibus loquatur, καὶ μάλ' ἐσθλῶν scribendo: tunc enim rectè coniunctio καὶ apponetur. Sed si Poetæ sensus attendatur, omnia rectissimè cohærebunt. Ait enim, Timidos homines planè & simpliciter solitarios virtute defici: quæ tamen non est planè nihili, quando ex multis componitur. sic ἀρετὴ intelligenda est sine articulo: & sic dicendum, ἀρετὴ πέλει καὶ τῶν λυγρῶν πάνυ συμφερτή. Id est, Timidorum hominum est quidem virtus, sed quando collata est. Alij ἀπὸ κοινοῦ intelligunt ἀρετὴ hoc sensu, ὅτι καὶ ἡ τῶν λυγρῶν ἀρετὴ συμφερτὴ γενομένη ἀρετὴ ὄντως ἐστὶν ἢ ὅτι πολλῷ πλέον ἡ τῶν ἀγαθῶν: id est, virtutem timidorum hominum quando conferta est, verè esse virtutem. Quod si ita est, multò magis id de fortium virorum virtute dici potest. Ideo subiungi, νῶϊ δὲ καὶ κ' ἀγαθοῖσιν ἐπιστάμεθα μάχεσθαι. Porrò ἀρετὴν, hoc loco ἀνδρίαν & fortitudinem appellat.

καὶ μάλα λυγρῶν) Aliàs intelligimus timidorum hominum multitudinem paucis fortibus postponendam. Sic Euripydes in Erechteo, ὀλίγους ἐπαινῶ μᾶλλον, ἢ πολλοὺς κακούς. Et in Archelao apud Stobeum, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν. Elegantius Sositheus, ὡς μυρίας ὄρνιθας αἰετὸς σοβεῖ λαῶν τι δειλῶν πλῆθος εὖ ταφεὶς ἀνήρ. Rursum Euripides de viris timidis: δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ ἀριθμόν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως.

τό νυ γὰρ κατεάξαμεν) Nouum est loquendi genus, ἔγχος κατεάξαμεν ὃ πρὶν ἔχεσκον. Debebat enim dicere, aut κατέαξα aut ἔχομεν. Eius nouitatis causa est, quòd videatur Meriones iactum hastæ confractæ cum Idomeneo communicare, amicitiæ nomine videlicet: cuius etiã lege, qua omnia sunt amicis communia, ex ipsius tentorio mox hastã accipiet. vel illud κατεάξαμεν, de se & de Deiphobo dixit, Meriones: hic enim iecit hastam, ille clypeo excepit, in quo confracta est. Sic vtriq; communis videtur illa ruptura.

παμφανόωντα) Hoc participium potest vel cum ἔντεα, vel cum δόρατα construi: vt in illo versu, ἅρματα δ' ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα.

τὸν δ' αὖ Μηριόνης) Neuter horum hac virtutis suæ commemoratione existimandus est ineptè φλυαρεῖν: sed ab æstu pugnæ, dum tantillum istud otij nanciscuntur, animos mutuo colloquio refocillare.

λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς) λελῆσθαι ἀλκῆς vsitata est loquendi formula Homero, quæ paulo honestior est, quàm si δειλιᾶν diceret. Nam qui timet, fortitudinis priuationem patitur: qui vero roboris obliuiscitur, potest eius aliquando recordari.

ἀλλὰ μετοκλάζει) Pindarus videtur hoc imitatus Nem. Od. 3. cum de viro timido dicit, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί. Locus est elegans, & huic Homerico accommodatus, adeò vt ab Interpr. Pindari hic quoq; locus laudetur.

οὔτε λίην ταρβεῖ) Illud λίην quidam pro οὐδόλως intelligunt, simile ad οὐ πάμπαν, id est omnino non: quidam simplicius pro non valde iuxta fortitudinis regulam. Nam vir fortis turbatur quidem, sed non multum: iuxta illud, Nequid nimis. Sic Arist. 3. Ethicorum ad Nicom. cap. 7. fortem ab omni metu non eximit. Nam qui & ea quæ oportet, inquit, & gratia cuius oportet, & vt oportet, & quando oportet, fert & metuit, & identidem confidit, is homo est fortis. Vide eundem Aristot. (nam doctorum quorundam consensus voluit, vt is liber quoque Aristoteli tribueretur) Ethicorum ad Eudemum lib. 3. circa principium: vbi disserit, quatenus timor in virum fortem cadat.

καὶ χεῖρας ἐσσεύοιτο) Sic festinanter se ad pugnam accingit Idomeneus, vt hoc loco defectiua oratio ipsi elapsa sit. Nam deest in ἐσσεύοιτο, vel πῇς, vel ὁ θέλων ὁνόσασθαι.

τῷ δὲ φόβος φίλος υἱός) Hoc loco φόβος fingitur Martis filius, quanquã alibi cum Poeta dicit ἵππους κέλετο δεῖμόν τε φόβον τε ζευγνύμεν, Antimachus Grammaticus equos Martis δεῖμον καὶ φόβον intelligat. Hic autem φόβος actiuus intelligendus, non passiuus, vt constat ex Epitheto ἀταρβής. Duplex enim est fuga, nimirum fugientis, & fugantis: illius quidem vt fugam patientis propter terrorem, huius vt facientis, & intrepidi sempérque fugantis, nunquam fugientis. De hac ergo hic est intelligendum, quod vel illa verba docent, ὅς τ' ἐφόβησε ταλάφρονά περ πολεμιστήν.

τὼ μὲν ἄρ' ἐκ Θρῄκης) Thraces, populi erant bellicosi: vnde Mars, belli Deus Geticus, Odrysius & Thracius dicitur.

Ὣς φάτο. Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ

Sic dixit: Meriones autem veloci similis Marti

Cœpit ire donec peruenerũt ad exercitũ, quò ipsũ iusserat.
Hi.a.postq. Idomeneũ viderũt flãmæ similẽ fortitudine,
Ipsum & famulum cum armis decoris,
Hortantes per turbam in ipsum omnes iuerunt:
Horum autẽ par ortum est certamẽ ad puppes nauium.
Velati.a.quãdo à stridulis vẽtis agitatæ festinãt procellæ
Die illo, quum plurimus puluis est per vias,
Qui simul pulueris magnam excitant caliginem:
Sic sanè horum simul venit pugna: cupiebat.ã.in animo
Inuicem per turbam interficere acuto ferro.
Horruit autem pugna corruptrix hominum hastis
Longis, quas tenebãt incidẽtes corpora: oculos.a.perstringebat
Splendor æris, galeis à lucentibus,
Thoracibusq́; nuper politis, scutisque splendidis
Congredientium simul: valdè animosus esset,
Qui tunc gauderet videns laborem, neque tristaretur.
Hi duo autem discordantes duo Saturni filij fortes.
Viris heroibus fecerunt dolores graues.
Iupiter quidem Troianis & Hectori volebat victoriã,
Honorans Achillem pedibus celerẽ: neq.v.hic omnino
Volebat populum perdere Achaicum, Ilium ante:
Sed Thetin honorabat, & filium magnanimum.
Argiuos autem Neptunus excitabat interueniens,
Clàm emersus è cano mari: dolebat enim certè
A Troianis domari: Ioui autẽ vehementer iratus erat.
Verè quidem vtriusque idem genus, eadémque patria:
Sed Iupiter prior natus fuerat, & plura nouerat,
Quocirca etiam palàm quidem auxiliari cauebat,
Clàm.v.sẽper concitabat eos per exercitũ viro similis.
Illi autem pugnæ validæ & æqualiter perniciosi belli
Vinculum implicantes super vtrosque distenderunt,
Infrãgibileq́; insolubileq́;, quod multorum genua soluit.
Tunc semicanus quamuis existens, Danaos hortans,
Idomeneus Troianis insiliens in fugam impulit:
Interfecit enim Othryoneum ex Cabeso, qui aderat,
Qui sanè nuper belli ad famam venerat.
Petebat autem Priami filiarum forma optimam
Cassandram, indotatam: pollicebatur autẽ magnũ opus,
Ex Troia inuitos expulsurum se filios Achiuorum.
Huic verò senex Priamus, promisit & annuit
Daturum esse: ille verò pugnabat promissionibus fretus.
Idomeneus autem in ipsum intendebat hasta lucida,
Et percussit sublimiter incedentẽ assecut⁹, nec iuuit thorax
Aereus quẽ gestabat: medio autem in ventre fixit:
Sonuit autem lapsus: hic.a. insultabat: exclamabatq́;
Othryoneu supra iam te mortales laudo omnes,
Si verò iam omnia perficies, quæ pollicitus es
Dardanidæ Priamo: is verò promisit filiam suam:
Et ibi nos hæc quidem polliciti perficeremus,
Daremusq́; Atridæ filiarũ formâ præstantissimam,
Ex Argis adducentes vt in vxorẽ ducas si quidẽ nobiscũ
Ilium destruxeris bene habitatam vrbem.
Sed sequere vt in nauibus paciscamur pontigradis
De nuptijs, quoniam non tibi soceri mali sumus..
Sic fatus, pede traxit per fortem pugnam
Heros Idomeneus: huic autem Asius venit vindex,
Pedester ante equos: hos autem spirantes ad humeros
Sẽper tenebat aurigæ famulus: hic autẽ cupiebat animo

Ηρχ' ἴμθρ, ὄφρ' ἀφίκοντο κτ̃ στρατὸν, ᾗ μιν ἀνώγει.
Οἱ δ' ὡς Ἰδομθρῆα ἴδον φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισι,
Κεκλόμθροι καθ' ὅμιλον, ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Τῶν δ' ὁμὸν ἵστατο νεῖκος ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσιν.
Ως δ' ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι
Ηματι τῷ ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθους,
Οἵ τ' ἄμυδις κονίης μεγάλην ἱστᾶσιν ὁμίχλην·
Ως ἄρα τῶν ὁμόσ' ἦλθε μάχη, μέμασαν δ' ἐνὶ θυμῷ
Αλλήλους καθ' ὅμιλον ἐναιρέμθρ ὀξέϊ χαλκῷ.
Εφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείῃσι
Μακρῇς, ἃς εἶχον ταμεσίχροας· ὄσσε δ' ἄμερδεν
Αὐγὴ χαλκείη κορύθων* ἀπὸ λαμπομθράων, γρ. ἀπολαμ-πομθράων
Θωρήκων τε νεοσμήκτων, σακέων τε φαεινῶν,
Ερχομθρων ἄμυδις· μάλα κεν θρασυκάρδιος εἴη
Ος τότε γηθήσειεν ἰδὼν πόνον, οὐδ' ἀκάχοιτο.
Τὼ δ' ἀμφὶς φρονέοντε δύω κρόνου υἷε κραταιὼ
Ανδράσιν ἡρώεσσι τετεύχατον ἄλγεα λυγρά.
Ζεὺς μθρ ἄρα Τρώεσσι καὶ Εκτορι βούλετο νίκην,
Κυδαίνων Αχιλῆα πόδας ταχὺν, οὐδ' ὅ γε πάμπαν
Ηθελε λαὸν ὀλέσθαι Αχαιϊκὸν Ιλιόθι πρὸ,
Αλλὰ Θέτιν κύδαινε, καὶ υἷα καρτερόθυμον.
Αργείους δὲ Ποσειδάων ὀρόθυνε μετελθὼν.
Λάθρη ὑπεξαναδὺς, πολιῆς ἁλός· ἤχθετο γάρ ῥα
Τρωσὶν δαμναμθρους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα.
Η μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη,
Αλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ᾔδη.
Τῷ ῥα καὶ ἀμφαδίην μθρ ἀλεξέμθραι ἀλέεινε,
Λάθρη δ' αἰὲν ἔγειρε κτ̃ στρατὸν, ἀνδρὶ ἐοικώς.
Τὼ δ' ἔριδος κρατερῆς καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο
Πεῖραρ ἐπαλλάξαντες, ἐπ' ἀμφοτέροισι τάνυσσαν,
Αρρηκτόν τ' ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ' ἔλυσεν.
Ενθα μεσαιπόλιός περ ἐὼν Δαναοῖσι κελεύσας
Ιδομθρεὺς, Τρώεσσιν ἐπάλμθρος ἐν φόβον ὦρσε.
Πέφνε γὰρ Οθρυονῆα Καβησόθεν ἔνδον ἐόντα,
Ος ῥα νέον πολέμοιο μτ̃ κλέος εἰληλούθει
Ητεε δὲ Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην,
Κασσάνδρην, ἀνάεδνον· ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον,
Εκ Τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμθρ υἷας Αχαιῶν.
Τῷ δ' ὁ γέρων Πρίαμος ὑπέσχετο καὶ κατένευσε
Δωσέμθραι· ὁ δὲ μάρναθ' ὑποσχεσίῃσι πιθήσας.
Ιδομθρεὺς δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ.
Καὶ βάλεν ὕψι βιβάντα τυχών· οὐδ' ἤρκεσε θώρηξ
Χάλκεος ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ' *ἐν γαστέρι πῆξε· γρ. ἐνὶ
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο, φώνησέν τε,
Οθρυονεῦ, περὶ δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων,
Εἰ ἐτεὸν δὴ πάντα τελευτήσεις ὅσ' ὑπέστης
Δαρδανίδῃ Πριάμῳ· ὁ δ' ὑπέσχετο θυγατέρα ἥν·
Καί κέ τοι ἡμεῖς ταῦτά γ' ὑποσχόμθροι τελέσαιμθρ,
Δοῖμθρ δ' Ατρεΐδαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην,
Αργεος ἐξαγαγόντες, ὀπυιέμθρ, εἴ κε σὺν ἄμμιν
Ιλίου ἐκπέρσῃς* εὖ ναιόμθρον πτολίεθρον. γρ. εὐναιό-μθρον
Αλλ' ἕπευ, ὄφρ' ἐπὶ νηυσὶ συνώμεθα ποντοπόροισιν
Αμφὶ γάμῳ, ἐπεὶ οὔ τοι ἐεδνωταὶ κακοί εἰμθρ.
Ως εἰπὼν ποδὸς εἷλκε κτ̃ κρατερὴν ὑσμίνην
Ηρως Ιδομθρεύς· τῷ δ' Ασιος* ἦλθεν ἀμύντωρ γρ. ἦλθ' ἐπα-μύντωρ
Πεζὸς πρόσθ' ἵππων· τὼ δὲ πνείοντε κατ' ὤμων
Αἰὲν ἔχ' ἡνίοχος θεράπων· ὁ δὲ ἵετο θυμῷ

Ἰδομενῆα βαλεῖν, ὁ δέ μιν φθάμενος βάλε δουρὶ
γρ. λαιμὸν Λαιμὸν ὑπ' ἀνθερεῶνα,* διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν.
γρ. ἀχερωΐς Ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ *ἀχερωΐς,
Ἠὲ πίτυς βλωθρὴ, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι, νήϊον εἶναι·
Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθεὶς,
Βεβρυχὼς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.
Ἐκ δέ οἱ ἡνίοχος πλήγη φρένας ἃς πάρος εἶχεν,
Οὐδ' ὅγε τόλμησεν, δηΐων ὑπὸ χεῖρας ἀλύξας,
Ἂψ ἵππους στρέψαι. τὸν δ' Ἀντίλοχος μενεχάρμης
Δουρὶ μέσον περόνησε τυχών· οὐδ' ἤρκεσε θώρηξ
γρ. ἐνὶ Χάλκεος ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ' *ἐν γαστέρι πῆξεν.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀσθμαίνων εὐεργέος ἔκπεσε δίφρου·
Ἵππους δ' Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Ἐξέλασε Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Δηΐφοβος δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθεν Ἰδομενῆος,
Ἀσίου ἀχνύμενος, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Ἰδομενεὺς, κρύφθη γὰρ ὑπ' ἀσπίδι πάντοσ' ἐΐσῃ,
Τὴν ἄρ' ὅγ' ἐν ῥινοῖσι βοῶν καὶ νώροπι χαλκῷ
Δινωτὴν φορέεσκε, δύω κανόνεσσ' ἀραρυῖαν·
Τῇ ὕπο πᾶς ἐάλη, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος·
Καρφαλέον δέ οἱ ἀσπὶς ἐπιθρέξαντος ἄϋσεν
Ἔγχεος· οὐδ' ἅλιόν ῥα βαρείης χειρὸς ἀφῆκεν,
Ἀλλ' ἔβαλ' Ἱππασίδην Ὑψήνορα ποιμένα λαῶν,
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσε.
Δηΐφοβος δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Οὐ μὰν αὖτ' ἄτιτος κεῖτ' Ἄσιος· ἀλλά ἕ φημι
Εἰς Ἄϊδος περ ἰόντα πυλάρταο κρατεροῖο
Γηθήσειν κατὰ θυμὸν, ἐπεί ῥά οἱ ὤπασα πομπόν.
Ὣς ἔφατ'· Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο,
Ἀντιλόχῳ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
Ἀλλ' οὐδ' ἀχνύμενός περ ἑοῦ ἀμέλησεν ἑταίρου,
Ἀλλὰ θέων περίβη, καί οἱ σάκος ἀμφεκάλυψε.
Τὸν μὲν ἔπειθ' ὑποδύντε δύω ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μηκιστεὺς Ἐχίοιο πάϊς καὶ δῖος Ἀλάστωρ,
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς φερέτην, βαρέα στενάχοντε.
Ἰδομενεὺς δ' οὐ λῆγε μένος μέγα, ἵετο δ' αἰεὶ
Ἠέ τινα Τρώων ἐρεβεννῇ νυκτὶ καλύψαι,
Ἢ αὐτὸς δουπῆσαι ἀμύνων λοιγὸν Ἀχαιοῖς.
Ἔνθ' Αἰσυήταο διοτρεφέος φίλον υἱὸν
Ἥρω Ἀλκάθοον· γαμβρὸς δ' ἦν Ἀγχίσαο·
Πρεσβυτάτην δ' ὤπυιε θυγατρῶν Ἱπποδάμειαν,
γρ. περὶ Τὴν *πέρι κῆρι φίλησε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἐν μεγάρῳ· πᾶσαν γὰρ ὁμηλικίην ἐκέκαστο
Κάλλεϊ καὶ ἔργοισιν, ἰδὲ φρεσί· τοὔνεκα καί μιν
Γῆμεν ἀνὴρ ὤριστος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ·
Τὸν τόθ' ὑπ' Ἰδομενῆϊ Ποσειδάων ἐδάμασσε,
Θέλξας ὄσσε φαεινὼ, ἔδησε δὲ φαίδιμα γυῖα.
γρ. ἐξοπίσω Οὔτε γὰρ *ἐξοπίσω φυγέειν δύνατ', οὔτ' ἀλέασθαι·
Ἀλλ' ὥστε στήλην ἢ δένδρεον ὑψιπέτηλον,
Ἀτρέμας ἑσταότα, στῆθος μέσον οὔτασε δουρὶ
Ἥρως Ἰδομενεὺς, ῥῆξεν δέ οἱ ἀμφὶ χιτῶνα
Χάλκεον, ὅς οἱ πρόσθεν ἀπὸ χροὸς ἤρκει ὄλεθρον.
Δὴ τότε γ' αὖον ἄϋσεν ἐρεικόμενος περὶ δουρί·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, δόρυ δ' ἐν κραδίῃ ἐπεπήγει,
Ἥ ῥά οἱ ἀσπαίρουσα καὶ οὐρίαχον πελέμιζεν
Ἔγχεος· ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης.

Idomeneũ percuttere: is autẽ ipsum prior percussit hasta
Ad iugulum sub mento: penitus autẽ hastã transegit.
Cecidit.a. sicut quando aliqua quercus cecidit, vel popu
Vel pinus alta, quam in montibus opifices viri (lus,
Amputarũt securib. recenter acutis, nauale lignũ vt sit:
Sic ille ante equos & currum iacebat extensus,
Fremens, puluerem apprehendens cruentum.
Ipsius.a. auriga perculsus est mentib. quas antè habebat,
Neque is audebat, hostium manus vitans,
Retrò equos vertere: hunc autem Antilochus bellicosus
Hasta mediũ transfixit assequutus: neque iuuit thorax
Aereus quem gerebat, medio autem in ventre fixit,
Sed hic anhelans affabrè facto excidit curru.
Equos autem Antilochus magnanimi Nestoris filius
Abegit à Troianis ad bene ocreatos Achiuos.
Deiphobus autem valdè propè venit Idomeneum,
Propter Asium tristatus, & iaculatus est hasta lucida.
Sed hic quidem ex aduerso cõspicatus vitauit æreã hastã
Idomeneus: occultatus est enim sub scuto vndiq. æquali,
Quod hic in corijs boum & splendido ære.
Rotundum portabat, duobus manubrijs aptatum:
Hoc sub, totus captus est, idq́. superuolauit ærea hasta.
Aridum autem eius clypeus attingente resonuit
Hasta: neque incassum sanè graui manu emisit,
Sed percussit Hippasidem Hypsenorẽ pastorem populorũ
In hepar sub præcordijs: mox autem genua soluit.
Deiphobus autem mirificè gloriabatur, altè clamans,
Non vtiq. inultus iacet Asius, sed ipsum dico
Ad Plutonis (loca) euntem, portarum validarum, fortis,
Gauisurum esse in animo, quoniam ei dedit comitem.
Sic dixit: Argiui autem dolor factus est iactãtis causa:
Antilocho autẽ maximè bellicoso animum commouit:
Sed neque tristatus quamuis, suum neglexit socium,
Sed currens circumiuit, & ei scutum obtexit.
Hunc quidem deinde subeuntes duo amabiles socij
Mecisteus, Echij filius, & nobilis Alastor,
Naues ad concauas portabant, grauiter gementes.
Idomeneus.a. non cessauit à robore magno: cupiebat.a.
Vel aliquẽ Troianorum obscura nocte tegere, (semper
Vel ipse cadere, depellens exitium Achiuis.
Tunc Aesyetæ à Ioue nutriti charum filium
Heroem Alcathoum: gener autem erat Anchisæ
Maximamq́. natu duxit filiarum Hippodamiam,
Quam valde animo dilexit pater & veneranda mater
In domo: supra oẽm enim æqualium cœtum ornata erat
Pulchritudine & operib. & mentibus: quare & ipsam
Duxit vir optimus in Troia lata.
Hunc tunc sub Idomeneo Neptunus domuit,
Decipiens oculos lucidos: ligauit autẽ illustria membra,
Neque enim retrò fugere poterat, neque declinare:
Sed tanquam columnam vel arborem altam
Intrepidè stantem, ad pectus medium vulnerauit hasta
Heros Idomeneus: fregit autem ei circùm loricam
Aeream, quæ ei ante à corpore arcebat mortem.
Iam tunc aridum sonuit fissa ab hasta:
Resonuit autem lapsus, hasta autem in corde fixa est,
Quod ipsi palpitans & extremam cuspidem quassauit
Hastæ: tunc.a. deinde remisit impetum eius fortis Mars.

Idome-

Idomeneus.a.terribiliter gloriabatur,altè clamans
Deiphobe,num putamus æquipolens esse
Tres pro vno occisos esse?quoniam tu gloriaris inaniter.
Infelix,at & ipse contrarius consiste mihi,
Vt videas qualis Iouis soboles huc venio,
Qui primus Minoa genuit Cretæ custodem:
Minos.a.rursus genuit filium inculpatum Deucalionē:
Deucalio autem me genuit multis viris regem
Creta in lata:nunc verò huc naues vexerunt,
Tibique malum & patri & alijs Troianis

Ἰδομενεὺς δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
Δηΐφοβ', ἦ ἄρα* δή τι ἐΐσκομεν ἄξιον εἶναι
Τρεῖς ἑνὸς ἀντὶ πεφάσθαι, ἐπεὶ σὺ περ εὔχεαι* αὔτως. γρ. δὴ πι. γρ. δή πο. γρ. αὐτως δαίμονι
Δαιμόνι', ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐναντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Ὄφρα ἴδῃς οἷος Ζηνὸς γόνος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Ὃς πρῶτος Μίνωα τέκε Κρήτῃ ἐπίουρον·
Μίνως δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Δευκαλίωνα·
Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε, πολέεσσ' ἄνδρεσσιν ἄνακτα,
Κρήτῃ ἐν εὐρείῃ· νῦν δ' ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν,
Σοί τε κακὸν καὶ πατρὶ καὶ ἄλλοισι Τρώεσσιν.

COMMENTARIVS.

φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν) Fortitudinem cur flammæ comparet, non explicat Eusthathius. Nos dicemus. Et primum illam Stoicorum ἀπάθειαν, qua virum fortem ira planè destituunt, Poetæ non admittunt. Hinc illa apud Homerum, θῦνος ἔμβαλε θυμῷ, & μένος καὶ θυμὸν ἔγειρε, & δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος, & ἔζεσεν αἷμα, quæ ab Aristotele Nicomac.Eth.lib.3.cap.8. recensentur. Porrò abutuntur fortitudinis nomine, si velis Philosophicè loqui. Neque tamen semper viris fortibus iram tribuunt, vt Aiacem apud hunc nostrum Poetā progredientem videmus multa cum hilaritate,cùm depugnaturus esset cum Hectore, &c.vt refert ipse Tull. 4. Tusc. quo loco multa in hanc rem disseruntur. Tamen subtilibus illis disputationibus relictis, nos Poetæ mentem aperiemus. Ira cos est fortitudinis, vt ipsi etiam Peripatetici dixerunt,teste Cicerone,ibidem:adeò vt etiam iuxta Nas.1.de Arte: *Quaslibet imbelles adiuuet ira manus.* Hinc illud Lyrici Romani lib.4.Od.15 *——ira procudit enses. Et miseras inimicat vrbes.* Et sexcenta eiusmodi Poetarum exempla. Porrò ira ex feruore sanguinis excitatur. Feruor ille non potest meliùs quàm flammæ comparari, quod effectui tamen tribuit Homerus, non causæ: id est, fortitudini, non feruori sanguinis. Simili atq; comparatione vtitur inf. lib. 15. μαίνετο δ' ὡς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος ἢ ὀλοὸν πῦρ.

ἔφριξεν δὲ μάχη) Non est noua Homero hæc elegans metaphora in verbo φρίσσειν, quod de hastis in bello erectis dicitur, de spicis in segete, de pilis in corpore: in quorum etiam numero est apri dorsum, quod inhorrescit perinde ac spinis echinus, leo iuba, & mare fluctibus.

αὐγὴ χαλκείη) Audaciusculè ab Homero dictum hoc loco αὐγή, aiebant veteres. Non enim per similitudinem dixit, vt alibi, χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ Πυρός, aut tale quippiam: sed simpliciter ipsis armis splendorem proprium attribuit, quasi corpora essent lucida vt Sol, aut eiusmodi. Cæterùm alibi quoque dictum est, non leue esse ornamentum generosi militis in armorum splendido apparatu.

πείρατ' ἐπαλλάξαντες) Superiore comparatione confusionem pugnæ innuebat simpliciter, hac verò sic confusam, vt iam strictè & nodo indissolubili colligata sit. Vnde æquale vtrinque bellum consurgit. Nam licet Iupiter Troianis faueat, tamen nollet Græcos funditùs perire: quia hac solùm ratione Achillis decus & gloriam procurat iuxta preces Thetidis, quas Iliados primo pro filio suo ad illius genua profudit exorata. Neque minus Neptunus Troianorum integrum excidium machinatur, quia tangit eum adhuc studium Troiæ, quam ipse cum Apolline exædificasse dicitur. Itaque ex ista, vt ita dicam, voluntatum contrarietate bellum pendet in æquilibrio: cuius etiam causa esse potest metus fraterni dissidij, quod alterius partis victoria concitasset.

εἶδος ἀρίστην) Quidam ex veteribus εἶδος ἀρίστην, intelligebant ἀρίστην κατὰ σοφίαν εἶδος interpretantes, vaticinij scientiam. Vnde & celebrem illum vatem Polyidum, de quo infrà sic appellatum volunt. Quod autem dicit ἀνάεδνον, quidam ad ipsum Othrygoneum referebant, quasi ipse adeò esset sordidus vel forsan pauper, vt Cassandram eo pacto vellet: vt ipse tamen à donationibus, quæ vxoribus fieri consueuerunt, à maritis immunis esset. Alij referunt ad Helenam, vt ipsam ἀνάεδνον, id est ἀπροίκον & indotatam præ amore, quo eam deperibat, sibi dari idem Othrygoneus postularit. Quod mihi magis probatur. De vocis autem illius significatione alibi dicetur.

Ὀθρυονεῦ περὶ δή σε βροτῶν) Rarum quidem est, vt in Iliade Homerus risum excitet, quod in Odyssea frequentius facit. Ilias autem tota ferè est grauis & heroica, plena bellorum sonitu, in quibus risui non est locus. Hic tamen vrbanitates quasdam intermiscet in Idomenei oratione. Ridet enim & subsannat Othryoneum Idomeneus de reciprocis ipsius & Priami pollicitationibus, ipsius fugandi Græcos: huius ei filiam desponsandi. Hos autem sarcasmos iam meliùs expresserat sup.lib.2.de Thersite. Cuius generis quædam etiam posteà occurrent.

Ἴλιον ἐκπέρσαι) Vrbanè. Quasi dicat: Rem magnam & impossibilem Troianis eras pollicitus, nimirum te Græcos è finibus Troianorum propulsurum. Nos verò faciliorem petimus, vt nobiscum videlicet Ilium euertas.

ἀλλ' οὐδ' ἀχνύμενος) Solemus plerunque præ mœrore & tristitia in rerum cura diligentiam nostram remittere. Hîc verò contrarium obseruatur in Antilocho, cui dolor curam socij mortui non adimit.

νυκτὶ καλύψαι) Hic loquitur pro interficere, quod alibi dixit, ἀΐδι πεμψέμεν. Quod verò sequitur, δαμῆναι à consequenti etiam pro mori in bello dictum est.

ἄριστος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ) Post hæc verba testatur Eusthathius subiecisse quosdam hos tres versus, qui sequuntur:

Πρὶν Ἀντηνορίδας τραφέμεν καὶ Πανθόου υἷας
Πριαμίδας θ' οἳ Τρωσὶ μετέπρεπον ἱπποδάμοισιν
Ἕως ἔτ' ἥβην εἶχεν, ὄφελλε δὲ κύδιον αἰδώς.

Vt intelligatur Alcathous præstantissimus in Troia extitisse, antequam illi nascerentur. Sanè iam illi veteres plerique plurimos versus Homericos in multis exemplaribus defecisse aiebant & demonstrabant. Hos autem versus cùm iam scripsissem, obseruatos etiam ab H.Stephano inueni, sed ex eodem isto Eusthathij loco desumptos.

δαιμόνι') Idem Henricus Stephanus diligenter hunc locum enodauit, quod ego lubenter amplector. Nam iungit, ἐπεὶ σὺ περ εὔχεαι αὔτως cum sequentibus, nempe cum δαιμόνι: vt hic sit sensus, Equidem Deiphobe, nos abundè vicem retulisse (vel iniuriam vltos esse) putamus in eo quòd tres pro vno à nobis occisi sint: quia (tamen) te ita iactas, vir præclare, tu quoque mecum congredere: vt si non satis est tres occidisse pro vno, tu quartus numerum expleas. Hæc ille, quæ si quis non probet, det, siquidem potest, meliora. Cæterùm pro αὔτως, legi οὕτως: & ἐναντίον, pro ἐναντίος idque non planè malè idem vir obseruauit. Cui pro istis, vt & pro multis præterea, debet illi multùm res literaria.

ὄφρα ἴδῃς οἷος Ζηνὸς γόνος) Pulchrum est quidem egregiis ortum esse parentibus, pulchrius re ipsa degenerem ab eorum virtute non esse, vel secundum illud Euripidis:

Δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς
Ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
Τῆς εὐγενείας τοὔνομα τοῖσιν ἀξίοις

Præclara nota & insignis inter mortales
E bonis natum esse, magisq; illustratur
Nobilitatis nomen ab ijs qui dignos illo se præbent.

Et quidem siquis virtute pollet, generis etiam obscuritatem illustrat suam, maximè siquis fortis est: iuxta illud Accij:

Non genus virum ornat generi fortis vir: sed est loco.
Indignus genere & præclaro nomine tantum
--perit omnis in illo

Nam—*quis generosum dixerit hunc, qui*
Insignis?—inquit Iuuenalis. Immò
Nobilitas, cuius laus est in origine sola.

inquit vel Ouidius, vel, vt alij malunt, Lucanus ad Pisonem: Atqui noster Idomeneus, cùm generis sui præstantiam in medium affert, illa se dignum iam rebus antè gestis comprobauit, meliúsq; comprobaturus, si cum illo velit Deiphobus congredi.

Sic dixit Deiphobus autem bifariam deliberauit,

Ὣς φάτο· Δηΐφοβος δὲ διάνδιχα μερμήριξεν,

Ἤ τινά που Τρώων ἑταρίσσαιτο μεγαθύμων,
Ἀψ ἀναχωρήσας, ἢ πειρήσαιτο καὶ οἶος.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Αἰνείαν· τὸν δ' ὕστατον εὗρεν ὁμίλου
Ἑσταότ'· αἰεὶ γὰρ Πριάμῳ ἐπεμήνιε δίῳ,
Οὕνεκ' ἄρ' ἐσθλὸν ἐόντα μετ' ἀνδράσιν, οὔ τι τίεσκεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, νῦν σε μάλα χρὴ
Γαμβρῷ ἀμυνέμεναι, εἴπερ τι σε κῆδος ἱκάνει·
Ἀλλ' ἕπευ, Ἀλκαθόῳ ἐπαμυνέμεν, ὅς σε πάρος περ
Γαμβρὸς ἐὼν ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα·
Τὸν δέ τοι Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἐξενάριξεν.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα, μέγα πτολέμοιο μεμηλώς,
Ἀλλ' οὐκ Ἰδομενῆα φόβος λάβε τηλύγετον ὥς,
Ἀλλ' ἔμεν', ὡς ὅτε τις σῦς οὔρεσιν ἀλκὶ πεποιθώς,
Ὅς τε μένει κολοσυρτὸν ἐπερχόμενον πολὺν ἀνδρῶν
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, φρίσσει δέ τε νῶτον ὕπερθεν·
Ὀφθαλμὼ δ' ἄρα οἱ πυρὶ λάμπετον· αὐτὰρ ὀδόντας
Θήγει, ἀλέξασθαι μεμαὼς κύνας ἠδὲ καὶ ἄνδρας.
Ὣς μένεν Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς (οὐδ' ὑπεχώρει)
Αἰνείαν ἐπιόντα βοηθόον. αὖε δ' ἑταίρους,
Ἀσκάλαφόν τ' ἐσορῶν, Ἀφαρῆά τε, Δηΐπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς ὅγ' ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Δεῦτε φίλοι, καί μ' οἴῳ ἀμύνατε· δείδια δ' αἰνῶς
Αἰνείαν ἐπιόντα πόδας ταχύν, ὅς μοι ἔπεισιν,
Ὃς μάλα καρτερός ἐστι μάχῃ ἔνι φῶτας ἐναίρειν·
Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅ, τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Εἰ γὰρ ὁμηλικίη γε γενοίμεθα τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Αἶψά κεν ἠὲ φέροιτο μέγα κράτος, ἠὲ φεροίμην.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἕνα φρεσὶ θυμὸν ἔχοντες,
Πλησίοι ἔστησαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Αἰνείας δ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισι,
Δηΐφοβόν τε Πάριν τ' ἐσορῶν, καὶ Ἀγήνορα δῖον,
Οἵ οἱ ἅμ' ἡγεμόνες Τρώων ἔσαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Λαοὶ ἕπονθ', ὡσεί τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα
Πιόμεν' ἐκ βοτάνης, γάνυται δ' ἄρα τε φρένα ποιμήν·
Ὣς Αἰνείᾳ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει,
Ὡς ἴδε λαῶν ἔθνος ἐπισπόμενον ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀλκαθόῳ αὐτοσχεδὸν ὡρμήθησαν
Μακροῖσι ξυστοῖσι· περὶ στήθεσσι δὲ χαλκὸς
Σμερδαλέον κονάβιζε τιτυσκομένων καθ' ὅμιλον
Ἀλλήλων· δύο δ' ἄνδρες ἀρήϊοι ἔξοχοι ἄλλων
Αἰνείας τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀτάλαντοι Ἄρηϊ,
Ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέϊ χαλκῷ.
Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀκόντισεν Ἰδομενῆος·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος·
Αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης,
Ὤχετ', ἐπεί ῥ' ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Οἰνόμαον βάλε γαστέρα μέσσην·
Ῥῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς
Ἤφυσ'· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Ἰδομενεὺς δ' ἐκ μὲν νέκυος δολιχόσκιον ἔγχος
Ἐσπάσατ', οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλὰ
Ὤμοιιν ἀφελέσθαι· ἐπείγετο γὰρ βελέεσσιν.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα ποδῶν ἦν ὁρμηθέντι,
Οὔτ' ἄρ' ἐπαΐξαι μεθ' ἑὸν βέλος, οὔτ' ἀλέασθαι·

An aliquē alicubi Troianorū sociū assumeret magnanimorum
Retrò regressus, an experiretur & solus.
Sic autem ei cogitanti visum est vtilius esse
Ire ad Aeneam. hunc. a. postremum inuenit in turba
Stantem: semper enim Priamo iratus erat diuino,
Quod sanè strenuū existentē inter viros, nihil honorabat.
Propè autem stans, verbis velocibus eum allocutus est:
Aenea, Troianorum Princeps, nunc te planè oportet
Socero auxiliari, si quid te gloria tangit.
Sed sequere, Alcathoo auxiliemur, qui te olim
Socer existens, nutriuit in ædibus paruulū existentem.
Hunc verò tibi Idomeneus hasta inclytus interfecit.
Sic dixit: huic verò animum in pectoribus concitauit:
Iuit autem ad Idomeneum valdè pugnæ cupidus.
Sed non Idomeneum fuga corripuit puerulum veluti,
Sed mansit, vt quū quis aper in montib. robore fretus,
Qui expectat tumultum venientem multum virorum
Loco in deserto: horret autem dorso supernè,
Oculi verò ei igne lucent, ac dentes
Acuit, repellere promptus canes, atque etiam viros:
Sic manebat Idomeneus hasta inclytus (neq. retrocessit)
Aeneā aduenientē in prælio agilem: vocabat. a. socios,
Ascalaphum q; aspiciens, Aphareumq;, Deipyrumq;,
Merionémque & Antilochum peritos belli.
Hos hic adhortans, verbis velocibus allocutus est,
Adeste amici, & mihi soli succurrite: timeo. a. grauiter
Aeneā acedētē pedibus celerem, qui me aggreditur,
Qui valdè fortis est in pugna, ad viros interficiendum.
Atq. obtinet iuuentæ florē, quæ res robur est maximū:
Si enim eadem ætate essemus, eodemq; in animo,
Statim vel referret magnam gloriam, vel referrem.
Sic dixit: hi. a. oēs vnum mentibus animū habentes.
Propinqui steterunt, clypeos humeris acclinantes.
Aeneas autem ex altera parte hortatus est suos socios,
Deiphobúmque, Parimq; aspiciens, & Agenorē diuinū,
Qui cum eo duces Troianorum erant: at deinde
Copiæ sequebantur, vt post arietem sequuntur pecudes
Bibituræ, ex herba: lætatur autem mente pastor:
Sic Aeneæ animus in pectoribus lætatus est,
Vt vidit copiarum agmen sequens seipsum,
Hi autem pro Alcathoo cominus conflixerunt
Longis hastilibus, circa pectora verò ferrum
Horrendum resonabat, petentium in turba
Se inuicem duo autem viri bellicosi præter cæteros,
Aeneásque & Idomeneus, similes Marti,
Cupiebant alter alterius vulnerare corpus sæuo ferro,
Aeneas autem primus iaculatus est in Idomeneum.
Sed hic quidem ex aduerso cōspicatus, euitauit æreā hastam.
Cuspis autem Aeneæ vibrata in terram
Abijt, quoniam vana forti à manu ruit.
Idomeneus. a. Oenomaum percussit ad ventrē medium:
Rupit autem thoracis concauitatem, intestina autem æs
Diffidit: hic. a. in puluerib. lapsus prehēdit terrā palma
Idomeneus autē ex mortuo quidē longā hastā (manus.
Euulsit: neque item alia potuit arma pulchra
Humeris auferre: vrgebatur enim telis.
Non enim amplius firma membra pedū erāt incitato,
Neque ad currendū ad suam lanceam, neq. euitandū:
Ideóque

Ideoq; in stataria pugna quidem arcebat sæuum diē:(lo
Ad effugiēdū.a.nō amplius facilè pedes eū ferebāt è bel
Hunc.a.pedetentim abeuntē iaculatus est hasta lucidā
Deiphobus:etenim ei retinebat iram perpetuò semper.
Sed hic & tūc aberrauit:is.a. Ascalaphū percussit hasta
Filium Martis:per humerum autem valida hasta
Penetrauit:hic.a.in pulueres lapsus prædēdit terrā pal-
Neq. dum quid audiuerat clamosus fortis Mars.(ma
De filio suo lapso in forti pugna:
Sed is summo in Olympo sub aureis nubibus
Sedebat, Iouis consilijs conclusus, ubi cæteri
Immortales dij erant prohibiti à bello.
Hi autem circa Ascalaphum propè ruerunt.
Deiphobus quidem ab Ascalapho galeam lucidam
Rapuit, Meriones verò veloci similis Marti,
Hasta brachium verberauit insiliens, exq; manu
Acuta galea humi resonuit prolapsa.
Meriones autem denuò insiliens vultur tanquam,
Extraxit imo brachio validam hastam
Retrò autem sociorum ad agmen cessit:hunc.a. Polites
Germanus frater circum medijs manibus extensis,
Eduxit bello tristi, donec peruenit ad equos
Veloces, qui ei post pugnam & bellum
Stabant, aurigamq; & currus ornatos habentes.
Qui hunc ad ciuitatem vehebāt grauiter lamentantē,
Afflictū:ex verò sanguis modò vulnerata fluebat manu.
At cæteri pugnabant:pugna.a. impensa est excitata.
Aeneas autem Aphareum Caletoridem irruens
Ad iugulum ferijt contra se versum acuta hasta.
Inclinatum est.a.in alterā partē caput:clipeusq; secutus
Et galea:circa.a.eum mors fusa est exitialis. (est,
Antilochus autē Thoonem terga vertētem obseruās,
Vulnerauit impetens:venam autem totam abscidit,
Quæ per dorsum currēs, perpetuò ad ceruicem peruenit,
Hanc totam abscidit:hic autem supinus in pulueres
Decidit, ambas manus dilectis socijs extendens.
Antilochus autē accurrit & abstulit arma ab humeris,
Circumspiciens. Troiani autē circumstādo aliūde alius
Pulsabant scutum latum, pulchrum, neque poterant
Intro perstringere tenerum corpus sæuo ferro
Antilochi, diligenter.n. Neptunus quatiens terram
Nestoris filium tuebatur etiam inter multa tela.
Nō enim vnquā seorsum ab hostib. erat, sed circa ipsos
Versabatur, neq. ei hasta stabat quietè, sed valdè semper
Quassata flectebatur:obseruabat autem mentibus suis
Aut quenquam iaculari, vel propè inuadere.
Sed non latuit Adamanta obseruans in multitudine
Asiadem, qui ei percussit scutum medium acuto ære
Cominus impetū faciens:debilitauit autē eius cuspidē
Cæruleis crinibus Neptunus vitæ inuidens:
Et dimidiū quidē illic mansit tāquā sudes igne præusta
In scuto Antilochi:alterū.v. dimidiū iacebat super terrā:
Retrò autem sociorum ad agmen cessit mortem fugiens:
Meriones porrò abeuntem insequens vulnerauit hasta
Pudenda inter & vmbilicum:vbi maximè
Est Mars grauis ærumnosis hominibus,
Illic ei hastam infixit:hic autem sequens circa hastam
Palpitabat, velut quū bos, quem in montib. bubulci viri

Τῷ ῥα καὶ ἐν σταδίῃ μὲν ἀμύνετο νηλεὲς ἦμαρ,
Τρέσσαι δ' οὐκέτι ῥίμφα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο.
Τοῦ δὲ βάδην ἀπιόντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Δηΐφοβος· δὴ γάρ οἱ ἔχεν κότον ἐμμενὲς αἰεί.
Ἀλλ' ὅ γε καὶ τόθ' ἅμαρτεν, ὁ δ' Ἀσκάλαφον βάλε δουρὶ
Υἱὸν Ἐνυαλίοιο, δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἔσχεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Οὐδ' ἄρα πώ τι πέπυστο βριήπυος ὄβριμος Ἄρης
Υἷος ἑοῖο πεσόντος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσέοισι νέφεσσιν
Ἧστο, Διὸς βουλῇσιν ἐελμένος, ἔνθά περ ἄλλοι
Ἀθάνατοι θεοὶ ἦσαν ἐεργόμενοι πολέμοιο.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀσκαλάφῳ αὐτοσχεδὸν ὁρμήθησαν·
Δηΐφοβος μὲν ἀπ' Ἀσκαλάφου πήληκα φαεινὴν
Ἥρπασε· Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Δουρὶ βραχίονα τύψεν ἐπάλμενος, ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Αὐλῶπις τρυφάλεια χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὣς,
Ἐξέρυσε πρυμνοῖο βραχίονος ὄβριμον ἔγχος·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο. τὸν δὲ Πολίτης
Αὐτοκασίγνητος περὶ μέσσῳ χεῖρε τιτήνας,
Ἐξῆγεν πολέμοιο δυσηχέος, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους
Ὠκέας, οἵ οἱ ὄπισθε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο
Ἕστασαν ἡνίοχόν τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ τόν γε προτὶ ἄστυ φέρον βαρέα στενάχοντα,
Τειρόμενον· κατὰ δ' αἷμα νεουτάτου ἔρρεε χειρός·
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Αἰνείας δ' Ἀφαρῆα Καλητορίδην ἐπορούσας
Λαιμὸν τύψ' ἐπὶ οἱ τετραμμένον ὀξέϊ δουρί.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε κάρη, ἐπὶ δ' ἀσπὶς ἑάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Ἀντίλοχος δὲ Θόωνα μεταστρεφθέντα δοκεύσας
Οὔτασ' ἐπαΐξας· ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν,
Ἥ τ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς αὐχέν' ἱκάνει·
Τὴν ἀπὸ πᾶσαν ἔκερσεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσσας.
Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε, καὶ αἴρετο τεύχε' ἀπ' ὤμων,
Παπταίνων. Τρῶες δὲ περισταδὸν ἄλλοθεν ἄλλος
Οὔταζον σάκος εὐρὺ παναίολον, οὐδὲ δύναντο
Εἴσω ἐπιγράψαι τέρενα χρόα νηλέϊ χαλκῷ
Ἀντιλόχου· περὶ γάρ ῥα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Νέστορος υἱὸν ἔρυτο καὶ ἐν πολλοῖσι βέλεσσιν.
Οὐ μὲν γάρ ποτ' ἄνευ δηΐων ἦν, ἀλλὰ κατ' αὐτοὺς
Στρωφᾶτ'· οὐδέ οἱ ἔγχος ἔχ' ἀτρέμας, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Σειόμενον ἐλέλικτο, τιτύσκετο δὲ φρεσὶν ᾗσιν,
Ἢ τεῦ ἀκοντίσαι, ἠὲ σχεδὸν ὁρμηθῆναι.
Ἀλλ' οὐ λῆθ' Ἀδάμαντα τιτυσκόμενος καθ' ὅμιλον
Ἀσιάδην, ὅς οἱ οὖτα σάκος μέσον ὀξέϊ χαλκῷ.
Ἐγγύθεν ὁρμηθεὶς· ἀμενήνωσεν δέ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων, βιότοιο μεγήρας.
Καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μεῖν' ὥστε σκῶλος πυρίκαυστος
Ἐν σάκεϊ Ἀντιλόχοιο, τὸ δ' ἥμισυ κεῖτ' ἐπὶ γαίης·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων·
Μηριόνης δ' ἀπιόντα μεταισσόμενος βάλε δουρὶ
Αἰδοίων τε μεσηγὺ καὶ ὀμφαλοῦ, ἔνθα μάλιστα
Γίνετ' Ἄρης ἀλεγεινὸς ὀϊζυροῖσι βροτοῖσιν·
Ἔνθά οἱ ἔγχος ἔπηξεν· ὁ δ' ἑσπόμενος περὶ δουρί,
Ἤσπαιρ', ὡς ὅτε βοῦς τόν τ' οὔρεσι βουκόλοι ἄνδρες

Ἰλλάσιν οὐκ ἐθέλοντα βίῃ δήσαντες ἄγουσιν. — *Vinculis nolentem vi ligantes ducunt:*
Ὣς ὁ τυπεὶς ἤσπαιρε μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν, — *Sic iste verberatus palpitabat paululū, nec valdè diu,*
Ὄφρα οἱ ἐκ χροὸς ἔγχος ἀνέσπασεν ἐγγύθεν ἐλθὼν — *Donec ei ex corpore hastile euulsit propè accedens*
Ἥρως Μηριόνης· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε. — *Heros Meriones: hunc verò tenebræ in oculis texerunt,*

COMMENTARIVS.

οὔ τι τίεσκεν) Suspectum Æneam habebat Priamus, ne regnum affectaret. Nam redditum erat oraculū, Post captam Troiam Æneam regnaturum: vt & Poeta dicet in sequentibus. Alij dicunt, inuidiæ causa sic in Æneam malè affectum fuisse Priamum, quia maximè à populo diligeretur, ἶσα θεῷ τίετο δήμῳ. Alij, quòd eius mater Venus Alexandrum ad Helenæ amorem impulisset.

ἀλλ' οὐκ Ἰδομενῆα φόβος) Si φόβον hîc pro metu acciperes, vt vulgò verterunt, contrarius esset ipsi Idomeneo: qui paulo post dicit, se Æneam timere, δείδια δ' αἰνῶς Αἰνείαν ἐπιόντα, &c. Ergo pro fuga accipiendum. Itaque Ἰδομενῆα φόβος οὐκ ἔλαβε, id est οὐκ ἐθέλησε φυγεῖν, noluit se in fugam coniicere. Τηλύγετον etiam vertunt puerulum, sed si solum interpreteris, nihil absurdi facies. Vnde & postea dicet δεῦτε φίλοι καί μ' οἴῳ ἀμύνετε metaphoricè sic dicta τηλύγετος à liberis vnicis.

αὐτὰρ ὀδόντας θήγει) Solent apri priusquam in aliquem inuadant, dentes acuere, ad lapides nimirum læues & politos. Vide Ælianum de Animal. lib. 6. cap. 1. & lib. 5. cap. 45. & Plin. lib. 18. cap. 1. Idem etiam Homerus sup. Iliad. λ. de apro θήξας λευκὸν ὀδόντα, &c.

καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος) Idomeneus Æneæ metu percellitur non quòd ipsi animo, sed viribus esset inferior, propter ingrauescentem iam senectutem, quæ viuida iuuentute solet esse imbecillior. At si iuuentuti animus desit, nihil habet senectus quod pertimescat, [illegible] quidem [illegible] κρεῖσσον ἀκμαίων νέων, vt ait apud Stobæum Hippothoon. Adde illud Euripidis in Andromache,

πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ κρείσσων. — τί γὰρ δεῖ δειλὸν ὄντ' εὐσωματεῖν;

Porrò hîc metus in Idomeneo nihil eius fortitudini detrahit, cum metum in fortem etiam cadere iam monuerimus.

Αἰνείας δ' ἑτέρωθεν) Æneas incertum pugnæ euentum timens, solus cum Idomeneo, cui iam varij aderant comites, non congreditur: sed aduocatis quoque sociis, quod fortis viri, non temerariè pericula adeuntis, exemplum est.

ἀκόντισεν Ἰδομενῆος) Deest propositio κατ', sic supra πυκνοὶ ὁμιλ[illegible] καθ' ὅμιλον ἀλλήλων: pro, κατ' ἀλλήλων defectiuè.

ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν) Venam intelligit, quæ caua appellatur, aut dorsalis, ex spinæ dorsi dextra parte ab hepate surgentem, & per diaphragma venientem ad cor, inde ad ceruicem. Hæc est quæ vena maior ab Aristot. hist. Anim. lib. 2. cap. 3. appellatur, quæ sua radice cor transigit, cùm se promit: vbi hic idem locus Homeri adducitur.

αἰδοίων τε μεσηγὺ) Illud vocatur ἦτρον vel ὑπογάστριον à Polluce, & Suida ἔλυτρον, pars corporis neruosa, & doloris impatientissima.

Δηΐπυρον δ' Ἕλενος ξίφει σχεδὸν ἤλασε κόρσην — *Deipyrum .a. Helenus ense propè læsit in tempus*
Θρηϊκίῳ, μεγάλῳ, ἀπὸ δὲ τρυφάλειαν ἄραξεν. — *Thracio, magno: galeam autem diffidit.*
Ἡ μὲν ἀποπλαγχθεῖσα, χαμαὶ πέσε, καί τις Ἀχαιῶν — *Hæc quidē excussa in terrā decidit, & quidam Achiuorum*
Μαρναμένων μετὰ ποσσὶ κυλινδομένην ἐκόμισσε. — *Pugnantium inter pedes deuolutam sustulit.*
Τὸν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν. — *Hunc autem in oculus obscura nox cooperuit.*
Ἀτρείδην δ' ἄχος εἷλε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον. — *Atridē porrò dolor cepit in prælio strenuū Menelaum.*
Βῆ δ' ἐπαπειλήσας Ἑλένῳ ἥρωϊ ἄνακτι, — *Iuit autem minitans Heleno heroi regi,*
Ὀξὺ δόρυ κραδάων· ὁ δὲ τόξου πῆχυν ἄνελκε. — *Acutam hastā vibrans: hic autē arcus vlnā trahebat,*
γρ. ἁμαρτήδην, ἢ ὁμαρτήδην — Τὼ δ' ἄρ' * ὁμαρτήτην, ὁ μὲν ἔγχεϊ ὀξυόεντι — *Hi verò simul emiserunt: alter quidem hasta acuta*
Ἵετ' ἀκοντίσσαι, ὁ δ' ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ. — *Cupiebat iaculari, alter verò à neruo emissa sagitta.*
Πριαμίδης μὲν ἔπειτα κατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ, — *Priamides quidem deinde ad pectus percussit sagitta*
Θώρηκος γύαλον, ἀπὸ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός. — *Thoracis conuexum: auolauit autem acerba sagitta.*
Ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ πλατέος πτυόφιν μεγάλην κατ' ἀλωὴν — *Sicut autem quādo à lato ventilabro magnā per aream*
γρ. θρώσκουσι — * Θρώσκωσιν κύαμοι μελανόχροες ἢ ἐρέβινθοι, — *Saliunt fabæ nigræ vel cicera,*
Πνοιῇ ὕπο λιγυρῇ καὶ λικμητῆρος ἐρωῇ. — *Flatu à stridulo & ventilatoris impetu:*
Ὣς ἀπὸ θώρηκος Μενελάου κυδαλίμοιο — *Sic à thorace Menelai illustris*
Πολλὸν ἀποπλαγχθεὶς, ἑκὰς ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός. — *Multum reiecta longè volauit acerba sagitta.*
Ἀτρείδης δ' ἄρα χεῖρα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος — *Atrides autem manum in prælio strenuus Menelaus*
Τὴν βάλεν ᾗ ῥ' ἔχε τόξον ἐΰξοον, ἐν δ' ἄρα τόξῳ — *Eam percussit, quæ tenebat arcum politum: inque arcu*
Ἀντικρὺ διὰ χειρὸς ἐλήλατο χάλκεον ἔγχος. — *E regione per manum adacta est ærea hasta.*
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων, — *Retro .a. sociorū in multitudinem cessit, mortem vitans,*
γρ. μέλινον — Χεῖρα παρακρεμάσας· τὸ δ' ἐφέλκετο * μείλινον ἔγχος. — *Manu suspensa, illam .a. attrahebat fraxineam hastam,*
Καὶ τὸ μὲν ἐκ χειρὸς ἔρυσεν μεγάθυμος Ἀγήνωρ, — *Et hanc quidem è manu traxit magnanimus Agenor.*
Αὐτὴν δὲ ξυνέδησεν ἐϋστρόφῳ οἰὸς ἀώτῳ, — *Ipsam verò colligauit pulchrè circumuoluta ouis lana,*
Σφενδόνῃ, ἣν ἄρα οἱ θεράπων ἔχε ποιμένι λαῶν. — *Funda, quam ei minister tenebat pastori populorum.*
Πείσανδρος δ' ἰθὺς Μενελάου κυδαλίμοιο — *Pisander autem rectā in Menelaum illustrem*
Ἤϊε· τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε, — *Ibat: hunc .a. ducebat fatū funestum mortis ad finem,*
Σοὶ Μενέλαε δαμῆναι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι, — *A te Menelae vt sterneretur in graui pugna.*
Οἳ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες, — *Hi autem quando iam propè erant in se profecti,*
Ἀτρείδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δέ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος· — *Atrides quidem aberrauit, ipsique auersa est hasta:*
Πείσανδρος δὲ σάκος Μενελάου κυδαλίμοιο — *Pisander verò scutum Menelai illustris*
γρ. διαπρὸ — Οὔτασεν, οὐδὲ * διὰ πρὸ δυνήσατο χαλκὸν ἐλάσσαι. — *Percussit, neque penitus potuit æs traijcere.*
Ἔσχετο γὰρ σάκος εὐρύ, κατεκλάσθη δ' ἐνὶ καυλῷ — *Prohibuit enim scutū latū: fracta est .a. in summa cuspide*
γρ. ἔλπετο — Ἔγχος· ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι χάρη καὶ * ἐέλπετο νίκην. — *Hasta: hic .a. mentibus suis gauisus est, & sperabat victoriam*
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον, — *Atrides .a. extracto ense argenteis clauis insigni,*
Ἆλτ' ἐπὶ Πεισάνδρῳ· ὁ δ' ὑπ' ἀσπίδος εἵλετο καλὴν — *Insilijt in Pisandrum: hic .a. sub scuto accepit pulchram*
Ἀξίνην εὔχαλκον, ἐλαΐνῳ ἀμφὶ πελέκκῳ, — *Bipennem ex bono ferro factā, oleaginū per manubriū*

Longum,

Longum, bene politum: simul.a. inter se cōgrediebātur.
Certè hic quidē galeæ conū percuss. equinis setis hirsutæ
Summa sub crista ipsa: alter, v. accedentem, in fronte
Naso super extremo: crepuerunt autem ossa: at ei oculi
Ante pedes sanguinolenti humi deciderūt in pulueres.
Incuruatus est .a. lapsus: hic autē calce in pectora ruēs
Armáque exuit, & glorians verbum locutus est:
Relinquetis demū sic naues Danaorum celerib. equis
Troiani perfidi, grauis insatiabiles pugnæ: (vtentium
Alio quidem flagitio & probro non carentes estis,
Quo me violastis improbi canes, neque quid animo
Iouis valde tonantis difficilem veriti estis iram
Hospitalis, qui aliquando vobis destruet vrbem altam:
[redacted]i meam virgin[redacted]em, & opes m[redacted]
Sine causa venistis adducētes postquā amicè tractati fuis
Nūc rursus in naues cupitis pontigradas (stis apud ipsā:
Ignem perniciosum iacere, occideréque heroas Achiuos.
Sed aliquando coercebimini, cupidi quamuis à bello
Iupiter pater, profectò te aiunt sapiētia superare cæteros
Homines atque deos, ex te autem hæc omnia fiunt:
Qualiter iam viris gratificaris iniustis.
Troianis, quorum animus sēper impius est, neq. possūt
Pugna satiari ex æquo molestia belli.
Omnium quidem satietas est, & somni & amoris,
Cantúsque dulcis, & egregiæ saltationis:
Quorū quidē quis etiā magis appetit desideriū eximere
Quàm belli: Troiani verò pugnæ insatiabiles sunt.
Sic locutus, arma quidem à corpore cruenta
Diripiens socijs dedit Menelaus inculpatus:
Ipse verò retrò iterum iens propugnatoribus mistus est:
Tunc ei filius insilijt Pylæmenei regis
Harpalion, qui patrem dilectum sequebatur bellans
Ad Troiam, neque rursus venit in patriam terram:
Qui tunc Atridæ medium scutum læsit hasta
Cominus, neque penitus potuit æs traijcere:
Retrò.a. sociorum in multitudinem cessit, mortē euitās,
Vndique circumspiciens ne quis corpus ære contingeret.
Meriones.a. in abeuntium misit æream sagittam,
Et vulnerauit coxam ad dextram, ac sagitta
E regione per vesicam sub os penetrauit:
Residens autem illic charorum inter manus sociorum
Animam efflans, tanquam vermis super terrā (terrā.
Iacebat extensus: sanguisq́ niger effluebat, tingebat.a
Hunc quidem Paphlagones magnanimi curabant:
In currum verò collocantes ducebant ad Ilium sacrum,
Dolentes: cumq́ ipsis pater ibat lacrymas fundens:
Vltio autem nulla filij fiebat mortui.

Μακρῷ, εὐξέστῳ· ἅμα δ' ἀλλήλων * ἐφίκοντο· ἢ· ἀφίκοντο
Ἤτοι ὁ κόρυθος φάλον ἤλασεν ἱπποδασείης,
Ἄκρον ὑπὸ λόφον αὐτόν· ὁ δὲ προσιόντα, μέτωπον,
Ῥινὸς ὕπερ πυμάτης· λάκε δ' ὀστέα, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Πὰρ ποσὶν * αἱματόεντα χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν. ἢ αἱματόεντι
Ἰδνώθη δὲ πεσών· ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων,
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Λείψετέ θην οὕτω γε νέας Δαναῶν ταχυπώλων
Τρῶες ὑπερφίαλοι, δεινῆς ἀκόρητοι ἀϋτῆς.
Ἄλλης μὲν λώβης τε καὶ αἴσχεος οὐκ ἐπιδευεῖς,
Ἣν ἐμὲ λωβήσασθε κακαὶ κύνες· οὐδέ τι θυμῷ
Ζηνὸς ἐριβρεμέτεω χαλεπὴν ἐδδείσατε μῆνιν
Ξεινίου, ὅς τε ποτ' ὔμμι διαφθέρσει πόλιν αἰπήν.
Οἵ μευ κουριδίην ἄλοχον καὶ κτή[redacted]
Μὰψ οἴχεσθ' ἀπάγοντες, ἐπεὶ φιλέεσθε παρ' αὐτῇ,
Νῦν αὖτ' ἐν νηυσὶν μενεαίνετε ποντοπόροισι
Πῦρ ὀλοὸν βαλέειν, κτεῖναι δ' ἥρωας Ἀχαιούς·
Ἀλλά ποτε σχήσεσθε (καὶ ἐσσύμενοί περ) Ἄρηος.
Ζεῦ πάτερ, ἦ τέ σέ φασι περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων
Ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν, σέο δ' ἐκ τάδε πάντα πέλονται.
Οἷον δὴ ἄνδρεσσι χαρίζεαι ὑβριστῇσι
Τρωσίν, τῶν μένος αἰὲν ἀτάσθαλον, οὐδὲ δύνανται
Φυλόπιδος κορέσασθαι ὁμοιΐου πτολέμοιο.
Πάντων μὲν κόρος ἐστί, καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο,
Τῶν πέρ τις καὶ μᾶλλον ἐέλδεται ἐξ ἔρον εἶναι, ἢ· δὲ
Ἢ πολέμου· Τρῶες δὲ μάχης ἀκόρητοι ἔασιν.
Ὣς εἰπών, τὰ μὲν ἔντεα ἀπὸ χροὸς αἱματόεντα
Συλήσας, ἑτάροισι δίδου Μενέλαος ἀμύμων·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη·
Ἔνθα οἱ υἱὸς ἐπᾶλτο Πυλαιμένεος βασιλῆος
Ἁρπαλίων, ὅ ῥα πατρὶ φίλῳ ἕπετο πτολεμίζων
Ἐς Τροίην, οὐδ' αὖτις ἀφίκετο πατρίδα γαῖαν·
Ὅς ῥα τότ' Ἀτρεΐδαο μέσον σάκος οὔτασε δουρὶ
Ἐγγύθεν, οὐδὲ * διαπρὸ διώνησατο χαλκὸν ἐλάσσαι. ἢ· διαπρὸ
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων,
Πάντοσε παπταίνων, μή τις χρόα χαλκῷ ἐπαύρῃ.
Μηριόνης δ' ἀπιόντος ἵει χαλκήρε' ὀϊστόν.
Καί ῥ' ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἐξεπέρησεν,
Ἑζόμενος δὲ κατ' αὖθι, φίλων ἐν χερσὶν ἑταίρων
Θυμὸν ἀποπνείων ὥστε σκώληξ ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο ταθείς· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τὸν μὲν Παφλαγόνες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο·
Ἐς δίφρον δ' ἀνέσαντες ἄγον προτὶ Ἴλιον ἱρήν
Ἀχνύμενοι. μετὰ δέ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων·
Ποινὴ δ' οὔτις παιδὸς ἐγίνετο τεθνειῶτος.

COMMENTARIVS.

θρηϊκίῳ μεγάλῳ) Soli inter barbaros magnis vtebantur gladiis Thraces, vt veteres obseruant. Quidam porrò hoc ξίφος μεγάλου frameam fuisse existimabant. Rectè autem magnum Heleno ensem tribuit, vt credibilius fiat ipsum galeam illo diffidisse.

αὐτῇ δὲ ξὺν σφενδόνῃ ἐϋστρόφῳ) Notabatur hîc à Scholiaste, olim lana solere complicari fundæ, vt ita dicam, brachia (Græci vocant κῶλα, quæ sunt τὰ τῆς σφενδόνης ἑκάτερα μέρη, vt ait Suidas) non neruis, vt posteà, vt lana cōcedente, id est facilè se extendente: vel si græcè mauis, εἴκου ὑποχωρούσης, ipsa in iactu extenderentur. Porrò nota funditores etiam in bello Troiano extitisse, eos tamen seruos vel famulos (vt puto) vt hoc loco minister Agenoris.

λείψετέ θην) Facundiam Menelai cum acumine antea prædicauit Homerus, cuius hîc luculentum exemplum habes. Vehemens autē est eius hoc loco oratio, vt qui iniuriarum sibi à Troianis in vxoris raptu illatarum recordetur, quas præsens eorundē in Græcos impetus exacerbauit. Primùm itaque in Troianos inuehitur, & eorum furorem tandem aliquando cohibitum iri comminatur. Deinde per Apostrophem ad Iouem conqueritur de inexplebili pugnandi ardore, quibus Troiani vehementer inflammantur.

κακαὶ κύνες) Ionicū est quod genere fœminino κύνες dixerit. Cæteris porrò interpretationibus relictis, ideò canes à Menelao mihi videntur dici Troiani propter impudentiam, qua in Helenæ raptu vsi sunt, quasi nulla verecundia, nullo pudore à tanto facinore deterriti sint. Proinde canis impudens est animal. Vnde solet ab hostibus hostis ita appellari: & apud Homerum pro graui contumelia in aduersarium dicitur, vt etiam obseruauit Donatus in Eunucho Terentij. Hinc illa apud hunc Poetam ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες θά-

κατὸν κύων,& alibi ἐξελάω ἐκ θυμὸν κύνας κηρεσσιφορήτους.Canum etiam impudentiam Oppian.de Venat. notat. Hinc κυνὸς ὄμματ' ἔχων A-gamemnon ab Achille 1.Iliad.dictus est.Sed de his alias.Vel forsan impudentes Troiani,quos nulla pudoris repagula Vrbe conclu-dunt,& cum eos raptus Helenæ coërcere debuisset præ verecundia & rubore:tamen impudentius egressi iniuriam iniuria cumulare conniuntur tam acriter & indefatigate ad Pelasgas rates dimicantes.

χαλεπὴν δ' ἔδεισαν μῆνιν)Auget Troianorum scelus.quasi dicat: Creditis mihi soli illatam à vobis iniuriam, cùm vxorem & opes meas rapuistis?Atqui in superos etiam à vobis fœdissimè peccatum est,nimirum in Iouem hospitalem,cuius saltè iræ metu debueta-tis à tanto scelere perpetrando deterreri,in quo iura hospitalitatis perfide violastis.Sed neque hoc ille inultum patietur, impiæque huius vestræ impudentiæ debitas pœnas aliquando vobis rependet in vrbis vestræ excidio.ItaqueMenelaus paulò pòst ad Iouem o-rationem suam conuertet,& fauorem,quo Troianos hodierno die prosequitur,exprobrabit. quasi dicat,eum violati sui iuris in hos-pitalitate non amplius recordari,cùm Numen tamen deceat iniustorum & impiorum scelera vindicare:Numen,inquam,supremũ, sapientiáque homines deósque longè antecellens.

κουριδίην ἄλοχον)Ergo,vt aiunt antiqui,nescit Homerus quæ sequens ætas de Helena à Theseo rapta commemorat (cuius rei me-minit copiosè Plutarchus in vita Thesei)neque ex iis duobus natam Iphigeniam,si virgo sit Menelao vxor.Porrò hìc Virginem in-terpretor,nulli præterea vnquam matrimonio iuncta est:id est,quæ Virgo integra primo coniugi traditur.

μάψ οἴχεσθ')Illud μάψ ad differentiam Græcorum dictum fuisse videri potest. Nam redibunt aliquando in patriam quoque Græ-ci Troianorum spoliis onusti,sed iusta erit illa præda,cuius fundamentum in iniuriæ vltione positum est.

ἠδ' ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο)Duplex est saltationis genus: aliud quidem bonum ,aliud malum:vel si mauis,aliud honestum, aliud inhone-stum & indecorum.Posterius intellexit Priamus,cum filiis suis quod ψεῦσται & ὀρχησταί sint,exprobrat.Prioris honestas extra reprehen-sionis & vituperij aleam posita est,cuius inuentrix dicitur fuisse Minerua, vel Dioscuri , vt quidam malunt: posterioris verò Pan vel Dionysius,quæ lasciuior est & Satyrica.Prius genus intelligebat [redacted] Iulius Scaliger, [redacted] Iosephi Scaligeri, [redacted],pater Poetices lib.1.cap.18.Saltandi,inquit , non vulgare studium,non obscœnum , quippe quod à sua dignitate neutiquam alienum Heroës arbitrati sunt.Sane saltarunt & Theseus,& Achilles & Pyrrhus,& Socrates ipse.Hæc ille:vbi de saltatio-ne caput illud luculentissimum est. Duo saltationis honestæ genero belli & pacis , videlicet commendat in sua Repub. diuinus ille Plat.de Legib.lib.7.Socrati saltationem exercitationem fuisse non iniucũdam,scribit Plutarchus de tuenda valetudine. Vide eundẽ symp.7. q. 8. Et ne nimius sim,multa possunt adduci,quæ hoc saltationis genus honestum , quod Homerus ἀμύμονα ὀρχηθμὸν ap-pellauit,comprobent:abstineo tamen propter susceptam mihi imposterum breuitatem.Dicam solùm,morosos mihi nimium Cato-nes quosdam & rigidiores ὑπὲρ αἶσαν videri,qui vtilem illam corporibus exercendis etiam ad belli munia componendis , vt dicebat Plato,saltationem finibus suis eliminant:cuius si abusum prætexunt,vini tamen vsum non prohibeant,ex cuius abusu tot subinde e-xoriuntur incommoda:quod tamen si facerent,eandem subirent reprehensionem,quam Lycurgus ille atrox , quem sana non vsum mente dicit Plut.lib.de aud.Poet.quòd multis vino captis ac per temulentiam peccantibus,vites passim excidit:cum debuisset po-tius fontes propius adducere , insanúmque,vt ait Plato,Deum alio sobrio castigare,scilicet vinum aqua diluere. Nequis tamen pu-tet me turpi & obscœnæ rei,quod non paucos susurrantes audire mihi iam videor,velificari:improbo ego Fescennina illa tripudia, Lupercaliáque Romanorum ῥικνώματα vel crissationes Hispanorum vel Batriasmos,Igdias,Mactrismos,Cnisinos, Sabadas, Mor-phasmos & si qua hodie illis sunt similia & deteriora.Ea solùm cõmendo,quæ salua pietate & honestate facillimè retineri possunt, summo emolumento corporis valetudini,vt in eum etiam finem à Galeno saltatio commendatur.

τρῶες δὲ μάχης) Argumentum est à maiori: Honestarum, inquit, & vtilium rerum suauiúmque satietas hominibus interdum solet obrepere,(cui respondet illud apud Pindarum,hinc fortè desumptum,κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι,καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια,) quid ergo opor-teret Græcos facere in re tam inutili & iniucunda,vt bellum est:à quo ipsi nullo modo dimoueri possunt, immo tã multo iam pro-fuso sanguine sanguinem adhuc spirant,neque denique pugnando defatigantur. Quasi dicat,Deberet eos etiã belli capere satietas.

ὥστε σκώληξ)Ecce comparationis humilitatem,qua videtur etiam cadentis ignobilitas significari. Alias enim de heroibus magna-nimis morientibus dicit,σφαδάζειν,βρύχειν,&c.hic verò vermi tantum assimilaturHarpilion,homo fortasse non tanti,vt rei grandio-ri cadens conferretur. Eius sanè imbecillitas in eo fuit manifesta, quòd læso Atridæ scuto hasta comminus, transfigere tamen illud non potuerit.

μετὰ δέ σφι πατήρ) Supple Pylæmenes, cuius filium fuisse Harpalionem,dictum est antea. Quis autem sit hic Pylæmenes,in dubio est.Quidam intellexerunt illum(de quo suprà dictum est lib.5.)ducem Paphlagonum interemptum:dixerúntque hìc intelligẽdam animam Pylæmenis patris,quasi nondum sepulti , ideóque adhuc super terram existentis , iuxta opinionem Græcorum:de qua in Odyssea ,quam etiam iudicat Euripideus Polydorus,cadauer filij cum alijs sequi:Zenodotus verò pro πολυμήδου,substituebat Κυλαι-μήδου diuersum nomen,quod non placuit. Alij homonymiam hoc loco causantur , quasi alius sit hic Pylæmenes ab illo iam perem-pto,cuiusmodi homonymiæ apud Homerum non paucæ reperiuntur: vt Schedij duo , Eurymedontes duo.Adrasti tres, Opheleste duo & alia eiusmodi.

Τοῦ δὲ Πάρις μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην πολέσιν μετὰ Παφλαγόνεσσι.
Τοῦ ὅγε χωόμενος προΐει χαλκήρε' ὀϊστόν·
Ἦν δέ τις Εὐχήνωρ Πολυΐδου μάντιος υἱός,
Ἀφνειός τ' ἀγαθός τε, Κορινθόθι οἰκία ναίων,
Ὅς ῥ' εὖ εἰδὼς κῆρ' ὀλοήν, ἐπὶ νηὸς ἔβαινε·
Πολλάκι γάρ οἱ ἔειπε γέρων ἀγαθὸς Πολύϊδος,
Νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν,
Ἢ μετ' Ἀχαιῶν νηυσὶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
Τῷ ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέην θωὴν ἀλέεινεν Ἀχαιῶν,
γρ. πάθη Νοῦσόν τε στυγερήν, ἵνα μὴ* πάθοι ἄλγεα θυμῷ·
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος· ὦκα δὲ θυμὸς
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων. στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλεν,
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἕκτωρ δ' οὐκ ἐπέπυστο Διῒ φίλος, οὐδέ τι ᾔδη
Ὅττι ῥά οἱ νηῶν ἐπ' ἀριστερὰ δηϊόωντο
Λαοὶ ὑπ' Ἀργείων. τάχα δ' ἂν καὶ κῦδος Ἀχαιῶν
Ἔπλετο· τοῖος γὰρ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ὤτρυν' Ἀργείους, πρὸς δὲ σθένει αὐτὸς ἄμυνεν·
Ἀλλ' ἔχεν ᾗ τὰ πρῶτα πύλας καὶ τεῖχος ἐσᾶλτο;
Ῥηξάμενος Δαναῶν πυκινὰς στίχας ἀσπιστάων.
Ἔνθ' ἔσαν Αἴαντός τε νέες καὶ Πρωτεσιλάου,
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς εἰρυμέναι· αὐτὰρ ὕπερθε

Ob hunc.a.interfectum Paris valdè animo iratus est,
Hospes enim ei erat multos inter Paphlagonas.
Propter hunc is iratus emisit æratam sagittam.
Erat autem quidam Euchenor Polyidi vatis filius,
Diuésque fortísque Corinthi domos habitans:
Qui bene sciens fatum perniciosum in nauem ascendit.
Sæpè enim ei dixerat senex bonus Polyidus,
Morbo à molesto mori suis in ædibus,
Aut inter Achiuorum naues à Troianis domari.
Ideo simul grauem mulctam declinabat Græcorum,
Morbúmque molestũ,vt non pateretur dolores animo:
Huc percussit sub maxilla & aure: protinus.a.animus
Abijt à membris:horrenda autem ipsũ caligo occupauit,
Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.
Hector autem non audierat Ioui dilectus,neq.norat
Quod eius nauium in sinistra parte profligabantur
Populi ab Argiuis(propemodum etiã victoria Achiuorũ
Erat: talis enim Neptunus terræ quassator
Impellebat Argiuos:insup.a.robore ipse auxiliabatur)
Sed perstabat vbi primùm portas & murũ insilierat,
Perruptis Danaorum densis ordinibus scutigerorum,
Vbi erant Aiacisque naues & Protesilai
Littus ad maris canis subductæ:at supernè

Murus

Murus ædificatus erat, humillimus, vbi maximè
Acerrimi fuerint pugna ipsiq; & equi.
Illic autem Bœotij, & Iaones longis vestibus vtentes,
Locri, & Phthij, & clari Epeij,
Alacriter irruentem in naues arcebant: neque poterant
Repellere à se flammæ similem Hectorem diuinum:
Alij quidem ante Athenienses lecti erant: inter.a.eos
Præerat filius Petei Menest. ipsū autē simul sequebatur
Phidasq;, Stichusq;, Biásque magnus: sed ante Epeios,
Phylidésque Meges, Amphionque, Draciúsque:
Ante Phthios autē Medonq; Meneptolemúsque celer:
Certè alter quidem nothus filius Oilei diuini
Erat Medon, Aiacis frater & habitabat
In Phylace, terra procul à patria, virum cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Sed alter Iphicli filius Phylacidæ erat.
Hi quidem ante Phthios magnanimos armati
Nauibus auxiliantes cum Bœotijs pugnabant.
Aiax autem non procul omnino Oilei velox filius
Stabat ab Aiace Telamonio, ne paululum quidem:
Sed sicut in nouali boues nigri compactum aratrum
Aequalem animum habentes trahunt, circa autē ipsorū
Ima cornua multus erumpit sudor:
Hos quidem iugū solum bene politum vtrinq. distēdit
Vadentes per sulcū: inciditur autem fundus arui:
Sic hi congressi valdè stabant inter se.
Sed Telamoniadem quidem multique & strenui
Populi sequebantur socij, qui ei scutum excipiebant,
Quando ipsum labórque & sudor genibus occupasset.
Neque verò Oiliadem magnanimum Locri sequebātur.
Non enim ipsis in stataria pugna manebat dilectū cor:
Non enim habebāt galeas æreas equinis setis hirsutas,
Neque habebant scuta rotunda, & fraxineas hastas,
Sed arcubus & bene torta ouis lana
Ad Troiam simul secuti sunt confisi: quibus deinde
Frequenter iacientes, Troianorum rūpebant phalāges:
Iam tunc illi quidem antè cum armis pulchris
Pugnabant, cōtra Troianosq; & Hectorem ære armatū.
Hi autem post iacientes latebant. neque quid pugnæ
Troiani recordabantur, conturbabant enim sagittæ.
Tum sanè miserè à nauibus & tentorijs
Troiani recessissent ad Ilium altum.
Nisi Polydamas audacem Hectorē allocutus esset astās:
Hector impossibilis es monitorijs verbis flecti.
Quoniam tibi excellenter dedit Deus bellica opera,
Ideo & consilio vis præcellere cæteris?
At nullomodo simul omnia poteris tu solus deligere.
Alij enim tribuit Deus bellica opera,
Alij.a. in pectorib. posuit animū latè prospiciēs Iupiter
Prudentem eóque multi fruuntur homines:
Et Respu. seruauit: præcipuè.a. ipse cognoscit vtilitatem
Sed ego dico vt mihi videtur esse optimum. (prudentiæ:
Vndique igitur te circum corona belli flagrat.
Troiani autē magnanimi postquā trans murū iuerunt,
Hi quidem cessant cum armis, alij verò præliantur
Pauciores cum pluribus, dissipati circa naues:
Sed retrocedens voca huc omnes proceres?
Hic autem totum deliberauerimus consilium,

Τεῖχος ἐδέδμητο χθαμαλώτατον, ἔνθα μάλιστα
Ζαχρηεῖς γίνοντο μάχῃ αὐτοί τε καὶ ἵπποι·
Ενθα δὲ Βοιωτοὶ καὶ Ἰάονες ἑλκεχίτωνες,
Λοκροὶ καὶ Φθῖοι, καὶ φαιδιμόεντες Επειοὶ,
Σπουδῇ ἐπαΐσσοντα νεῶν ἔχον· οὐδ' ἐδύναντο
Ωσαι ἀπὸ σφείων φλογὶ ἴκελον Εκτορα δῖον.
Οἱ μὲν Ἀθηναίων προλελεγμένοι· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
Ηρχ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο,
Φείδας τε Στιχίος τε βίας τ' ἐΰς· αὐτὰρ Επειῶν,
Φυλεΐδης τε Μέγης, Ἀμφίων τε Δρακίος τε.
Πρὸ Φθίων δὲ, Μέδων τε, *Μενεπτόλεμός τε ποδάρκης· γ. φυλεΐδης τε μέγης τ' γ. μενεπτόλεμος τε ποδάρκης
Η τοι ὁ μὲν, νόθος υἱὸς Οἰλῆος θείοιο
Εσκε Μέδων Αἴαντος ἀδελφεὸς, αὐτὰρ ἔναιεν
Εν Φυλάκῃ γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς,
Γνωτὸν μητρυιῆς Εριώπιδος ἣν ἔχ' Οἰλεύς.
Αὐτὰρ ὁ, Ἰφίκλοιο πάϊς τοῦ Φυλακίδαο.
Οἱ μὲν πρὸ Φθίων μεγαθύμων θωρηχθέντες,
Ναῦφιν ἀμυνόμενοι, μετὰ Βοιωτῶν ἐμάχοντο.
Αἴας δ' οὐκέτι πάμπαν Οἰλῆος ταχὺς υἱὸς
Ιστατ' ἀπ' Αἴαντος Τελαμωνίου, οὐδ' ἠβαιόν.
Αλλ' ὥς τ' ἐν νειῷ βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον
Ισον θυμὸν ἔχοντε τιταίνετον, ἀμφὶ δ' ἄρα σφι
Πρυμνοῖσιν κεράεσσι πολὺς ἀνακηκίει ἱδρὼς,
Τὼ μέν τε ζυγὸν οἶον ἐΰξοον ἀμφὶς ἐέργει,
Ιεμένω κατὰ ὦλκα, τέμνει δέ τε τέλσον ἀρούρης·
Ως τὼ,* παρβεβαῶτε μάλ' ἕστασαν ἀλλήλοιιν γ. παρβεβαῶτε
Αλλ' ἤτοι Τελαμωνιάδῃ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Λαοὶ ἕπονθ' ἕταροι, οἵ οἱ σάκος ἐξεδέχοντο
Οππότε μιν κάματός τε καὶ ἱδρὼς γούναθ' ἵκοιτο·
Οὐδ' ἄρ' Οἰλιάδῃ μεγαλήτορι Λοκροὶ ἕποντο
Οὐ γάρ σφι σταδίῃ ὑσμίνῃ μίμνε φίλον κῆρ.
Οὐ γὰρ ἔχον κόρυθας χαλκήρεας ἱπποδασείας,
Οὐδ' ἔχον ἀσπίδας εὐκύκλους καὶ μείλινα δοῦρα·
Αλλ' ἄρα τόξοισιν καὶ ἐϋστρόφῳ οἰὸς ἀώτῳ
Ιλιον εἰς ἅμ' ἕποντο πεποιθότες, *οἷσιν ἔπειτα γ. οἷσι μάλιστα
Ταρφέα βάλλοντες, Τρώων ῥήγνυντο φάλαγγας.
Δή ῥα τόθ' οἱ μὲν πρόσθε σὺν ἔντεσι δαιδαλέοισι
Μάρναντο Τρωσίν τε καὶ Εκτορι χαλκοκορυστῇ.
Οἱ δ' ὄπιθεν βάλλοντες ἐλάνθανον, οὐδέ τι χάρμης
Τρῶες μιμνήσκοντο· συνεκλόνεον γὰρ ὀϊστοί.
Ενθά κε λευγαλέως νηῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Τρῶες ἐχώρησαν προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Εἰ μὴ Πουλυδάμας θρασὺν Εκτορα εἶπε παραστάς,
Εκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι πέρι δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις *περιίδμεναι ἄλλων; γ. περιίμμεναι
Αλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Αλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα·
Αλλῳ δ' ἐν στήθεσσι *τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς γ. τιθεῖ
Εσθλὸν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι,
Καί τε *πόλεις ἐσάωσε, μάλιστα δὲ κ' αὐτὸς ἀνέγνω. γ. πολέας
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι *ἄριστα. γ. ἄριστον
Πάντῃ γάρ σε περὶ στέφανος πολέμοιο δέδηε·
Τρῶες *δὲ μεγάθυμοι *ἐπεὶ κατὰ τεῖχος ἔβησαν, γ. δὲ γ. ἐπεὶ καὶ τάχος
Οἱ μὲν, ἀφεστᾶσιν σὺν τεύχεσιν, οἱ δὲ μάχονται
Παυρότεροι πλεόνεσσι, κεδασθέντες κατὰ νῆας.
Αλλ' ἀναχασσάμενος κάλει ἐνθάδε πάντας ἀρίστους.
Ενθεν δ' ἂν μάλα πᾶσαν ἐπιφρασσαίμεθα βουλὴν

Ἤ κεν ἐνὶ νήεσσι πολυκλήϊσι πέσωμεν,
(Αἴ κ' ἐθέλῃσι θεὸς δόμεναι κράτος) ἤ κεν ἔπειτα
Πὰρ νηῶν ἔλθοιμεν ἀπήμονες, ἦ γὰρ ἔγωγε
ἀποτίσον ται. Δείδω μὴ τὸ χθιζὸν *ἀποτίσωνται Ἀχαιοὶ
Χρεῖος, ἐπεὶ παρὰ νηυσὶν ἀνὴρ ἆτος πολέμοιο
Μίμνει, ὃν οὐκέτι πάγχυ μάχης σχήσεσθαι ὀΐω.
Ὣς φάτο Πουλυδάμας. ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπήμων
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πουλυδάμα, σὺ μὲν αὐτοῦ ἐρύκακε πάντας ἀρίστους·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ ἀντιόω πολέμοιο
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπιτείλω.

An in naues multa transtra habentes irruamus,
(Si quidem velit Deus largiri victoriam) an deinde
A nauibus abeamus illæsi: certè enim equidem
Timeo ne hesternum exoluant Achiui
Debitum: quoniam apud naues vir insatiabilis belli
Manet, quẽ nõ amplius omnino à pugna cessaturũ puto,
Sic dixit Polyda. placuit autẽ Hectori consiliũ salubre.
Continuò autem è curru cum armis desiliit in terram,
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus est,
Polydama, tu quidem hìc & contine omnes proceres,
At ego illuc ibo, & occurram prælio,
Mox verò reuertar rursũ, postquã bene iis imperauero.

COMMENTARIVS.

ἀφνειός τ' ἀγαθός) Hic Euchenor diuitias cum probitate coniunctas habet; quod non semper accidit. Nam vt plurimùm qui magis magisque accumulandæ pecuniæ dediti sunt, quò maioris eam faciunt, eò minoris virtutem, vt ait Plat. 5. de Legib. Et incertus quidam apud Stobeum Ser. 91. virtutem diuitiis contrariam docet.

νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ) Duplicitas harum prædictionum alibi à nobis anteà enarrata est. Hìc notanda Euchenoris magnanimitas, (qualis Poetarum, non qualis Philosophorum) qui maluerit in bello pro patria occumbere, quàm domi morbo conflictatus mori, quæ laus etiam in patre Polydo vate est, qui filium ad bellum accedere non prohibuerit. at Euchenor iste Achille longè inferior. Nam Achilles cum sibi vitam longissimam domi futuram sciret, moriturum se verò in bello, citius ad bellum nihilominus profectus est. At Euchenor si domi remansisset, morbo erat moriturus grauissimo. Ideo ex duobus mortis generibus gloriosius arripuit, & cum laude in illo Græciæ theatro, quàm obscure domi mori maluit.

τῷ ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέην) Et hoc loco notamus antiquissimum Græcorum morẽ, quo qui non militarent, multarentur: idque nõ multa simplici, sed grauissima: quanquam si propter metum huius mulctæ Euchenor bene se in bello gerit, verè fortis non sit existimandus. Miror autem in vulgatis θωὴν cædem dici, cùm sit mulcta: id est, ἡ καταποθεῖσα ζημία, aut aliàs dicetur.

αὐτοί τε καὶ ἵπποι) Illud αὐτοί posset quidem de Græcis intelligi: sed melius erit, si ad Troianos referatur. quanquam manifesta illorum mentio facta non sit, vt intelligamus sic eos illic acriter pugnasse tum propter impedimentum muri, tum quòd de gloria vicissim cum Aiacibus contenderent.

φλογὶ εἴκελοι) Rationem huius comparationis ex superiore nostra annotatione potes petere, vbi disseruimus, cur φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν dixisset hoc eodem libro Poeta.

ἤτοι ὁ μὲν) Hos quatuor versus repetet iisdem verbis Poeta in sequenti Rhapsodia, non veritus opportunè ταυτολογεῖν.

ἀλλ' ὥς τ' ἐν νειῷ) Hæc comparatio προσόδοιν. habet ad triplicem ἀπόδοσιν. Nam significantur heroum istorum idem animus, laboris societas, & pauca inter vtrosque distantia: quæ intelligenda est iuxta condensationem, vel potius clypeorum cohærentiam, de qua anteà diximus ex Æliano. Quod autem ἶσον θυμὸν dicit, metaphoricum est à lance cùm proprium alioqui fuisset ὅμοιον.

ὡς τὼ παρβεβαῶτε) Vidimus anteà collectam multorum virtutem fortiorem esse, cuius rei exemplum hìc habes in Aiacibus. Habes etiam mutui fratrum auxilii documentum in ipso vitæ periculo, deinde in Græcorum propugnatione studium, quod erat præsentis pugnæ caput.

ἐϋστρόφῳ οἰὸς ἀώτῳ) Dictum est anteà & aliàs quoque dicetur, hanc esse fundæ definitionem, vel potiùs periphrasticã descriptionem, Porrò obserua quàm sit rei militaris peritus Homerus, qui in hac stataria pugna Locros funditores & iaculatores à tergo collocet, quia leuis armaturæ milites hostium impetui sustinendo non sufficerent. Discursionibus enim ipsi potiùs apti sunt, vt & omnes qui telis eminus pugnant, id est τοῖς ἀκροβολιστικοῖς χρώμενοι, quos Velites appellant Romani, Græci ψιλούς. Illi eminus tantùm feriunt, non comminus. Itaque hoc loco funditores & iaculatores, longè ab hostibus recedunt, vt ictibus interuallum sit. Omnis siquidem exercitus armis instructus, aptus est ad pugnam, vel comminus faciendam, vel eminus. Comminus quidem est omnis πληκτικὴ καὶ ἡ δορατοφόρος ἐν ἱππικῇ, percussoria & lanceas gerens equestris: eminus verò, & ex interuallo pugnans est omnis sagittaria, iaculatoria & funditoria, id est τοξικὴ καὶ ἀκοντικὴ καὶ σφενδονητική vt est in illa appendice librorum Æliani.

Ἕκτορ ἀμήχανος) Veritus Polidamas ne rursus Hectorem consilio suo irritaret vt anteà, Rhetoricè valdè ipsum affatur, primùmque increpat leuiter, quòd persuaderi se non patiatur. deinde adulatoriè ipsum demulcet, eius virtutem in bello prædicans: subiungit tamen rursus increpationem, qua docet Hectorem non ideò consilio præstare cæteris, etiamsi eos belli laude antecedat.

ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε) Mirari satis non possum quid Homero in mentem venerit, vt prudentiam à re bellica separet vel distinguat, maximè in duce. quod etiã Euripides in Rheso (siue alius est eius tragœdiæ author, vt vult Iul. Scaliger) fecit. Sic enim ille: Εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ σύμβουλος (vel εὔβουλος) ὡς δρᾶσαι χερί. Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι ἀνὴρ Πέφυκεν· ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας. Σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς. Ducis enim in consilio posita est virtus militum, inquit ille Publius. Hinc est quod Euripides in Supplicibus σφαλερὸν ἡγεμόνα θρασύν, dixit: id est, periculosam esse rem ducem audacem, qui consilio caret, vt equidem subintelligendum puto. Porrò separationem istam vtriusque de industria à Polydamante induci sentio ad innuendum illud Hectoris φρόνημα, ne sibi quoque vim consiliariam vt rei bellicæ peritiam arrogaret, & proinde ipsi esset audientior, quod contigit. Cæterùm alterum ab altero seiungendum non esse, docet Creon ille apud Euripidem in Phœnissis. Cùm enim Eteocles rogasset, θρασεῖ προσκεῖνας, ἢ φρονοῦσι δεξιά; respondet ille, ἀμφότερον, ἀπολειφθὲν δὲ οὐδὲν θάτερον. Eodem modo coniungit Homerus ipse inf. Iliad. π ἐν γὰρ χερσί, inquit, τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. Pind. quoque Od. 9. Nemeorum χεῖρας καὶ ψυχὴν coniungit. Et si separare voles Consilium præstantius esse viribus reperies, σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, vt est apud Plut. In bono etiam consilio victoriæ spem totam ponit idem Creon apud Euripidem his verbis: καὶ μὴν τὸ νικᾶν ἐστι πᾶν εὐβουλία.

ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν) Hunc versum in mea editione vix esse passus sum, fretus ipsius Eustathii consilio, & ipsa sanè potius ratione, ipso etiam H. Stephani vetusto codice refragante. Eum Zenodotus intercalauerat, sed ineptè. Id enim solùm hoc loco Homerus facit, vt Hectoris bellandi peritiam cum Polydamantis consilio componat. quasi dicat Polydamas: Aliis bellicam peritiam largitur Deus, vt tibi Hector: aliis prudentiam, vt mihi.

μάλιστα δὲ καὐτὸς ἀνέγνω) Admitte, quod Eustathius τὸ ἀνέγνω pro ἔγνω positum esse dicit: cæteras interpretationes nullo modo admitto. Ego simpliciter exponam sensum, quia non parum obscuritatis habet. Pertinent igitur ista ad laudem prudentiæ, cúmque dixerit ipsius beneficio tum homines frui, tum Respublicas cõseruari: addit, ipsam cognitione præpollere, quasi cætera sine istius auxilio & ope præstari non possint, quasi (inquam) ipsum robur in bello (de cuius comparatione cum prudentia nunc agitur) cæcũ sit sine huius prudentiæ lumine. Verùm enim est illud Epicharmi secundum Plutarchũ, vel Cercidæ secundum Stobæum νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει τἄλλα δὲ τυφλὰ καὶ κωφὰ τυγχάνει λόγου δίχα. Illa igitur cognitio vel notitia prudentis animi effectus illos parit conseruationis Rerumpublicarum, cuius etiam fructus reliqui homines percipiunt, vt iam hoc loco prudentiam non otiosam & intellectualem, sed πρακτικὴν intelligam, qualis in illo Phocylidis versu ἀγρούς καὶ πόλιας σοφία καὶ νῆα κυβερνᾷ. porrò ista cognitio generaliter patet, putà in prouidentia periculorum, eorúmque euitatione diligenti, deníque quicquid in actus rerum politicos tum pacis tũ belli tempore cadit, isti γνώσει subiicio, qua animus prudens instructus virum, qui bellica tantum virtute est præditus, longissimè antecellit: qui videtur Polydamantis scopus, vt Hectorem se inferiorem ostendat, quippe qui non consilio, sed viribus tantùm bellica peragat negotia. Ergo illud ἀνέγνω absolutè positum esto, neque quippiam aliud subintelligatur, vt σωτηρίαν voluit Eustathius: præterea ἀναλλαγὴ quoque temporis notetur præteriti pro præsenti, ἀνέγνω pro ἀναγινώσκει, denique, vt initio quoque diximus, compositum pro simplici vsurpatum est.

ἀλλ'

δέδηε) Elegans metaphora, quam non propter τὸ στέφανος, sed propter τὸ πολέμοιο vsurpat. Nam & δηῒς καυστειρὰ pugna ardens alibi dicta est, & hæc loquendi formula innumera est in hoc Poeta.

μὴ τὸ χθιζὸν ἀποτίσωνται) Hæc lectio iam in vulgatis exemplaribus inualuit, quæ tamen non est à veteribus approbata, maluerúntq; τὸ ἀποστήσωνται, quod ad marginem annotaui, pro ἀποσταθμήσωσιν, id est σταθμῷ ἀποδώσουσι ἢ λήψονται, libræ pondere rependent vel accipient: & quantum nos heri accepimus, tantum ipsi hodierno die sibi restituent, sic vtriusque partis æqualitas iustum examen cōficiet, quod totum est allegoricum. Innuit enim, Græcos victoriam hesternam Troianorum hodie exæquaturos. Vox est παρὰ τὸ ἱστᾶν, quod de iugo dicitur, vt alibi copiosiùs explicabimus.

παρὰ νηυσὶν ἀνὴρ) Achillem intelligit, cuius nomen Polydamas subticuit Hectoris gratia. Nam illa erant gemina huius belli contraria fulmina, vt alter alterius virtutem solùm reformidaret, quanquam Achilles minus. De Hectore constat, quod ante iram Achillis Troia egressus non sit, vt primo Iliados monuimus, secundùm opinionem Homeri: nam historia aliud narrat.

ἅδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπήμων) Nestor sup. Iliad. θ. dixerat, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην βουλὴν βουλεύσει. Quod hoc loco Hector præstat, sibi tamen ipsi contrarius: nam anteà Polydamantis consilio repudiato ad pugnam perrexerat.

Dixit, & digressus est monti niuali similis,
Inclamans, pérque Troianos volabat & auxiliatores.
Hi autem ad Panthœdem benignum Polydamanta
Omnes accelerabāt, postquā Hectoris audierunt vocē.
Sed hic Deiphobúmque, vimq́; Heleni regis,
Asiademq́; Adamanta, & Asium Hyrtasi filium
Ibat per propugnatores quærens sicubi inueniret.
Hos. a. inuenit nullo modo prorsus illæsos nec viuos.
Sed hi quidem iam ad naues & puppes Achiuorum,
Manibus ab Argiuorum iacebant animabus amissis:
Alij. a. intra murū erāt percussi eminus, sauciatiq́; propè
Hunc. v. protinus inuenit pugnæ ad sinistrā lachrimosæ
Nobilem Alexandrum, Helenæ maritum pulchricomæ,
Animantem socios, & incitantem ad pugnandum.
Propè autem stans allocutus est contumeliosis verbis,
Infelix Pari, forma optime, mulierose deceptor,
Vbi tibi Deiphobus, vísque Heleni regis,
Asiadesq́; Adamas, & Asius Hyrtaci filius?
Vbi & Othryoneus? nunc perijt totum à summo
Ilium altum: nunc tibi integra grauis pernicies.
Hunc autem rursus allocutus est Alexander diuinus:
Hector, quoniam tibi est animus insontem culpare:
Aliâs fortè magis cessasse à prælio
Debeo, quoniā neque me prorsus imbellē genuit mater.
Ex quo enim apud naues pugnam suscitasti sociorum,
Ex eo hîc existentes congredimur cum Græcis
Indesinenter: socij autem cæsi sunt, quos tu requiris.
Duo soli Deiphobúsque visq́; Heleni regis
Abierunt longis socij hastilibus
Ambo in manu: cædem autem auertit Saturnius.
Nunc autem duc quà te cor animúsque iubet:
Nos autem vsque prompti simul sequemur: neq. puto
Vires nos desideraturos, quanta quidē vis adest nobis.
Vltra vires. a. nō licet quantumuis cupidum, pugnare.
Sic fatus, flexit fratris animum heros.
Cœperunt autē ire vbi maximè pugna & prælium erat,
Circúmque Cebrionem, & eximium Polydamanta,
Phalcen, Orthæúmque & diuinum Polyphœtem,
Palmúmque Ascaniūq́; Morumq́; filios Hippotionis,
Qui ex Ascania fructifera venerant successores,
Die præcedenti: tunc verò Iupiter impulit pugnare.
Hi autem ibāt molestorum ventorum similes turbini,
Qui à tonitruo patris Iouis vadit per campum.
Magno. a. cum strepitu mari miscetur, insúntque multæ
Vndæ æstuantes multisoni maris
Turgidæ, spuma albicantes, āte quidē aliæ, & post aliæ:
Sic Troiani antè quidem alij stipati, & post alij
Ferro fulgentes vnà cum ducibus sequebantur:
Hector autem præibat pernicioso similis Marti

Ἦ ῥα, καὶ ὡρμήθη ὄρεϊ νιφόεντι ἐοικώς,
Κεκληγώς, διὰ δὲ Τρώων πέτετ' ἠδ' ἐπικούρων.
Οἱ δ' ἐς Πανθοΐδην ἀγαπήνορα Πουλυδάμαντα
Πάντες ἐπεσσεύοντ', ἐπεὶ Ἕκτορος ἔκλυον αὐδήν.
Αὐτὰρ ὁ Δηΐφοβόν τε βίην θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδην τ' Ἀδάμαντα, καὶ Ἄσιον Ὑρτάκου υἱὸν
Φοίτα ἀνὰ προμάχους διζήμενος εἴ που ἐφεύροι.
Τοὺς δ' εὗρ' οὐκέτι πάμπαν ἀπήμονας, οὐδ' ἀνολέθρους·
Ἀλλ' οἱ μὲν δὴ νηυσὶν ἔπι πρυμνῇσιν Ἀχαιῶν,
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες·
Οἱ δ' ἐν τείχει ἔσαν βεβλημένοι, οὐτάμενοί τε.
Τὸν δὲ τάχ' εὗρε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ δακρυοέσσης
Δῖον Ἀλέξανδρον, Ἑλένης πόσιν ἠϋκόμοιο,
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
Δυσπάρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανὲς, ἠπεροπευτὰ,
Ποῦ τοι Δηΐφοβός τε, βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδης τ' Ἀδάμας, ἠδ' Ἄσιος Ὑρτάκου υἱός;
Ποῦ δέ τοι Ὀθρυονεύς; νῦν ὤλετο πᾶσα * κατ' ἄκρης
Ἴλιος αἰπεινή· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος. γρ. κὰκ κρῆς, ἢ κατάκρης
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ἕκτορ, ἐπεί τοι θυμὸς ἀναίτιον αἰτιάασθαι,
Ἄλλοτε δή ποτε μᾶλλον ἐρωῆσαι πολέμοιο (τηρ
Μέλλω, ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ πάμπαν ἀνάλκιδα γείνατο μή-
Ἐξ οὗ γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχην ἤγειρας ἑταίρων,
Ἐκ τοῦδ' ἐνθάδ' ἐόντες ὁμιλέομεν Δαναοῖσι
Νωλεμέως· ἕταροι δὲ κατέκταθεν οὓς σὺ μεταλλᾷς.
Οἴω Δηΐφοβός τε βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος
Οἴχεσθον μακρῇσι τετυμμένω ἐγχείῃσιν
Ἀμφοτέρω κατὰ χεῖρα· φόνον δ' ἤμυνε Κρονίων.
Νῦν δ' ἄρχ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει·
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', * οὐδέ τε φημὶ γρ. οὐδέ τι
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι·
Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν.
Ὣς εἰπὼν παρέπεισεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως·
Βὰν δ' ἴμεν ἔνθα μάλιστα μάχη καὶ φύλοπις ἦεν,
Ἀμφί τε Κεβριόνην καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα,
Φάλκην, Ὀρθαῖόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολυφοίτην,
Πάλμυν τ', Ἀσκάνιόν τε, Μόρυν θ', υἷε Ἱπποτίωνος·
Οἵ ῥ' ἐξ Ἀσκανίης ἐριβώλακος ἦλθον ἀμοιβοὶ
Ἠοῖ τῇ προτέρῃ, τότε δὲ Ζεὺς ὦρσε μάχεσθαι.
Οἱ δ' ἴσαν ἀργαλέων ἀνέμων ἀτάλαντοι ἀέλλῃ,
Ἥ ῥά θ' ὑπὸ βροντῆς πατρὸς Διὸς εἶσι πέδονδε,
Θεσπεσίῳ δ' ὁμάδῳ ἁλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλὰ
Κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κυρτὰ, φαληριόωντα, πρὸ μέν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα·
Ὣς Τρῶες πρὸ μὲν ἄλλοι ἀρηρότες, αὐτὰρ ἐπ' ἄλλοι
Χαλκῷ μαρμαίροντες ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕποντο.
Ἕκτωρ δ' ἡγεῖτο βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ

Πριαμίδης· πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην
Ῥινοῖσιν πυκινὴν· πολλὸς δ' ἐπελήλατο χαλκός·
Ἀμφὶ δέ οἱ κροτάφοισι φαεινὴ σείετο πήληξ.
Πάντη δ' ἀμφὶ φάλαγγας ἐπειρᾶτο προποδίζων
Εἴ πως οἱ εἴξειαν ὑπ' ἀσπίδα προβιβάντι·
Ἀλλ' οὐ σύγχει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αἴας δὲ πρῶτος προκαλέσσατο μακρὰ βιβάζων,
Δαιμόνιε σχεδὸν ἐλθὲ, τίη δειδίσσεαι οὕτως
Ἀργείους; οὔ τοί τι μάχης ἀδαήμονες εἰμὲν,
Ἀλλὰ Διὸς μάστιγι κακῇ ἐδάμημεν Ἀχαιοί·
Ἦ θήν πού τοι θυμὸς ἐέλπεται ἐξαλαπάξειν
Νῆας, ἄφαρ δέ τε χεῖρες ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἡμῖν.
Ἦ κε πολὺ φθαίη εὖ ναιομένη πόλις ὑμὴ
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.
Σοὶ δ' αὐτῷ φημὶ σχεδὸν ἔμμεναι ὁππότε φεύγων
Ἀρήσῃ Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι,
Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους,
Οἵ σε πόλιν δ' οἴσουσι κονίοντες πεδίοιο.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις.
Αἰετὸς ὑψιπέτης· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν,
Θάρσυνος οἰωνῷ· ὁ δ' ἀμείβετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Αἶαν ἁμαρτοεπὲς,* βουγάϊε, ποῖον ἔειπες;
γ. βουκαΐε, ἢ βουγήϊε. Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω γε Διὸς πάϊς αἰγιόχοιο
Εἴην ἤματα πάντα, τέκοι δέ με πότνια Ἥρη,
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων·
γ. φέρει. Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν* φέρει Ἀργείοισι
Πᾶσι μάλ'· ἐν δὲ σὺ τοῖσι πεφήσεαι, αἴ κε ταλάσσῃς
Μεῖναι ἐμὸν δόρυ μακρὸν, ὅ τοι χρόα λειριόεντα
γ. κορέσεις. Δάψει· ἀτὰρ Τρώων* κορέεις κύνας ἠδ' οἰωνοὺς
Δημῷ καὶ σάρκεσσι, πεσὼν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο. τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὄπισθεν·
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐπίαχον, οὐδ' ἐλάθοντο
Ἀλκῆς, ἀλλ' ἔμενον Τρώων ἐπιόντας ἀρίστους.
Ἠχὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς.

Priamides: ante se autē habebat scutū vndiq. aequal
Pellibus densum: multum autem adaptatum erat aes:
Circum autem eius tēpora splendens mouebatur galea:
Vndique autem circum phalanges tentabat procedēs,
Si quo modo sibi cederent sub clypeo tectè progredienti,
Sed non confudit animum in pectoribus Achiuorum.
Aiax autem primus prouocauit latè incedens:
Infelix, propius accede, cur terres ita
Argiuos? nequaquam profectò pugnae imperiti sumus:
Sed Iouis flagello malo profligati sumus Achiui:
Profectò tibi quidem animus sperat direpturum esse
Naues, attamen mox manus ad repellēdū sūt & nobis.
Profectò multò praeueniet bene habitata ciuitas vestra
Manibus à nostris captáque euersáque.
Tibi verò ipsi dico propè esse (tempus) quando fugiens
Supplicabis Ioui patri, & alijs immortalibus,
Vt velociores accipitribus sint pulchrè iubati equi tui,
Qui te ad ciuitatem ferēt puluerē excitātes per cāpum.
Sic ei locuto aduolauit dextra auis
Aquila altiuolans, acclamauit autē populus Achiuorū
Confirmatus augurio: at respondit illustris Hector:
Aiax, nugator, iactator, quid dixisti?
Vtinam enim ego sic Iouis filius aegidem gestantis
Essem dies omnes, peperissétque me veneranda Iuno,
Honorarer autem sicut honoratur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies haec malum affert Argiuis
Omnibus valdè. inter verò tu hos occideris, si audeas
Expectare meam hastā longā, qui tibi corpus tenerum
Lacerabit, ac Troianorum saturabis canes & aues
Pinguedine & carnib. prostratus apud naues Graecorū.
Sic vtique locutus praecessit: hi autē simul sequebātur
Clamore immenso: acclamauit autem populus à tergo.
Argiui .a. vicissim acclamabant, neque obliuiscebantur
Roboris, sed expectabāt Troianorū inuadētes optimos.
Clamor .a. vtrorūq; peruenit ad aethera & Iouis splēdores.

COMMENTARIVS.

ὄρεϊ νιφόεντι ἐοικώς) Monti niuali Hectorem comparat propter magnitudinem corporis. De eodem posteà πέτετο dixit, ad eius celeritatem designandam.

πᾶσα κατ' ἄκρης) Quidam hoc loco deesse dicunt τὸ πόλεως, vt dicatur κατ' ἄκρης πόλεως, vt & in Odyssea κῦμα τὸν Ὀδυσσεὺς ἤλασε κατ' ἄκρης sup. κεφαλῆς. Quidam tamen hic κατὰ κρῆς scribebant, vt κρῆς esset monosyllabum, pro κάρης. Caput autem vrbis est ἀκρόπολις. Hoc ab aliis post Homerum dictum est κατάκρας, qua voce vtitur etiam Thucydides.

αἴτιον αἰτιάασθαι) Rectè se non esse in culpa dicit Alexander, quasi eam in ipsum Hectorē reiiciat, qui eos murum superare coēgerat. Id etiam veluti indicant illa paulò post, ἐξ οὗ γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχην ἤγειρας ἑταίρων.

παρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι) Huic Paridis γνώμῃ respondet illa Euripidis in Helena, τὸ γὰρ τολμᾶν ἀδύνατον, ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ. & illud non absimile in Iphigenia Aulidense, τὰ δ' ἀδύναθ' ἡμῖν, καρτερεῖν οὐ ῥᾴδιον. Sapientis ergo est vires suas metiri. Quod cùm in bellis vsurpetur, tū ad alias res hominū traduci potest. quò pertinebūt illa. οἰκείῳ μέτρῳ γνῶθι σεαυτὸν, & Latinū illud, Intra tuam pelliculā te contine.

πρὸ μὲν ἄλλοι) Huic respondent illa in comparatione, πρὸ μέν τ' ἄλλ' αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα vnde τὸ κυρτὸν κυμάτων conficiebatur. Quod autem Troianos χαλκῷ μαρμαίροντας dicit, ἀπόδοσις est τοῦ κύματα φαληριόωντα.

φαεινὴ σείετο πήληξ) Hinc est fortasse quòd Hector κορυθαιόλος dicitur &, κορυθάϊξ.

ἀλλ' οὐ σύγχει θυμὸν) Hoc est animi praesentis indicium repentino casu non conturbari, quod eleganter σύγχυσιν θυμοῦ appellat Poeta, idest confusionem animi: cui contraria est κοσμιότης, εὐκρίνεια, ac εὐταξία. De Achille imperturbato alibi Homerus, Ἀχιλλεὺς στήθεσσιν ἐνὶ κέρ..., dixit.

θάσσονας ἰρήκων) Prouerbiale hoc posteà factum est ad exprimendam velocitatem, vt obseruauit Erasmus. Venustius tamen fiet, inquit, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium aut eiusmodi quippiam detorqueatur. De hac porrò accipitris velocitate alibi copiosiùs dicetur.

δεξιὸς ὄρνις) Illud δεξιὸς pro fausto accipiendum est. De aquilae porrò auspiciis non ita pridem à nobis quaedam annotata sunt, vbi & hunc eundem versum laudauimus.

Αἶαν ἁμαρτοεπὲς) Duo hîc sunt notanda in Hectore. Primùm, quod cùm in monomachia Aiacem laudibus quibusdam affecisset, his verbis, Αἶαν ἐπεί τοι δῶκε θεὸς μέγεθός τε βίην τε καὶ πινυτὴν, &c. nunc eum contrà vituperet, indignatus nimirum arroganti Aiacis orationi. Secundò, quod auspicium illud aquilae contemnat, vt etiam anteà fecerat, spreto quoq; Polydamantis ea de re consilio. In βουγάϊε autem diuersas lectiones adscripsi, βουκαΐε & βουγήϊε, quod postremum idem est cum βουγάϊε, sed alterum agrestem & rusticum significat βουκαΐε aūt scribo, cum vitiosè semel apud Eustathium legatur, βουκάϊος. si βουγάϊον vel βουγήϊον legas, idem erit quod γάλοφος secundum Aelium Dionisium, quo vir crassus & ἀναίσθητος significabatur apud antiquos.

ἤματα πάντα) Periphrasis est τοῦ ἀεὶ, vnde videtur immortalitatem Hector exoptare, qualem Deorum quoque filij assequi credebantur. Ex hoc autem voto conuincitur Neptuni superius mendacium, dicentis Hectorem se Ioue natum gloriari, vt ibidem quoque diximus.

Finis libri decimitertij.

ARGVMENTVM
DECIMIQVARTI LIBRI
Homeri Iliadis.

GAMEMNON secum assumptis vulneratis & Nestore cũ ipsis, exit ad bellũ: Iuno aũt Cesto accepto, à Venere descẽdit, & Somno psuaso soporat Iouẽ. Neptunus aũt Græcis auxiliatur, & magna cædes fit Troianorũ: Aiax aũt lapide iacto Hectorẽ percutit: hic.a. excreãs sanguinẽ exanimatur. Et strenuè etiã se gerit Aiax Locrẽsis.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ξ. Iouem lectis, somnóque decepit Iuno.

Aliud.

Iouis dolus.

ESTOREM autem non latuit clamor bibentem quamuis tamen,
Sed Aesculapiadẽ velocibus verbis allocutus est:
Considera diue Machaõ, quomodo erunt hæc opera:
Maior iam apud naues clamor florentium iuuenum.
Sed tu quidem nunc bibe sedens ardens vinum,
Donec calida lauacra pulchricoma Hecameda
Calefaciat, & obluat saniem sanguinolentam:
At ego iens actutum cognoscam in speculam.
Sic fatus, clypeum accepit scitè fabricatum filij sui,
Iacentem in tentorio Thrasymedis bellicosi,
Aere splendentẽ: hic autem tenebat scutum, patris sui.
Accepit autem fortem hastam acutam acuto ære:
Stetitq́; extra tentorium, protinusq́; inspexit rẽ indignã:
Hos quidem turbatos: illos verò turbantes retrò, nempẽ
Troianos magnanimos: dirutus.a. erat murus Achiuorũ
Veluti quum nigrescit pelagus magnum vnda surda.
Præsentiens stridulorum ventorum celeres motus
Temere, neque sanè prouoluitur in neutram partem,
Antequam aliquis certus superueniat ex aëre ventus:
Sic senex consultabat distractus in animo
Bifariam, vtrum per multitudinẽ iret Danaorũ equitũ,
An ad Atridem Agamemnonẽ pastorem populorum.
Sic autem ei cogitanti visum est vtilius esse,
Proficisci ad Atridem. Illi autem alij alios interficiebant
Pugnantes: resonabat autem eis circa corpus æs solidum
Dum ferirentur ensibusque & hastis ancipitibus.
Nestori autem obuiam facti sunt nobiles Reges
A nauibus venientes, quotquot vulnerati fuerant ære,
Tydides, Vlyssesque, & Atrides Agamemnon.
Multùm enim procul à pugna subducta erant naues
Littore in maris cani: nam primas in terram
Traxerant: sed murum ad puppes ædificarant.
Minimè enim latum quamuis esset, poterant omnes
Littus naues capere: arctabantur autem copiæ:
Ideo seriatim more scalarum subduxerant, & implerãt
Littoris sinum longũ, quãtum cõplectebãtur promõtoria.
Quocirca hi cupientes videre clamorem & bellum,
Hastæ nixi ibant conferti: tristabatur autem ipsis
Animus in pectoribus, hic verò obuiauit senex
Nestor: terruit autem animum in pectoribus Achiuorũ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗ-
ρου Ἰλιάδος.

ΓΑΜΕΜΝΩΝ συμπαραλαβὼν τοὺς τραυματίας καὶ Νέστορα σὺν αὐτοῖς, ἔξεισιν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἥρα δὲ τὸν κεστὸν λαβοῦσα παρὰ τῆς Ἀφροδίτης κατέρχεται, καὶ τὸν ὕπνον πείσασα, κοιμίζει τὸν Δία. Ποσειδῶν δὲ τοῖς Ἕλλησι βοηθεῖ. καὶ πολὺς φόνος γίνεται τῶν Τρώων. Αἴας δὲ λίθῳ βαλὼν Ἕκτορα πλήττει· ὁ δὲ ἀναγαγὼν αἷμα λειποψυχεῖ, ἀριστεύει δὲ καὶ Αἴας ὁ Λοκρός.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ξῖ, Κρονίδην λεχέεσσι καὶ ὕπνῳ ἤπαφεν Ἥρη.

Ἄλλη.

Διὸς ἀπάτη.

ΕΣΤΟΡΑ δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ, πίνοντά περ ἔμπης,
Ἀλλ' Ἀσκληπιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Φράζεο δῖε Μαχάον ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
Μείζων δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴ θαλερῶν αἰζηῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν πῖνε καθήμενος αἴθοπα οἶνον,
Εἰσόκε θερμὰ λοετρὰ ἐϋπλόκαμος Ἑκαμήδη
Θερμήνῃ, καὶ λούσῃ ἀπὸ βρότον αἱματόεντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐλθὼν τάχα εἴσομαι ἐς περιωπήν.
Ὣς εἰπὼν, σάκος εἷλε τετυγμένον υἷος ἑοῖο,
Κείμενον ἐν κλισίῃ Θρασυμήδεος ἱπποδάμοιο,
Χαλκῷ παμφαῖνον. ὁ δ' εἶχ' ἀσπίδα πατρὸς ἑοῖο.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Στῆ δ' ἐκτὸς κλισίης, τάχα δ' εἴσιδεν ἔργον ἀεικὲς,
Τοὺς μὲν, ὀρινομένους, τοὺς δὲ κλονέοντας ὄπισθε
Τρῶας ὑπερθύμους· ἐρέριπτο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ,
Ὀσσόμενον λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα
Αὔτως, οὐδ' ἄρα τε προκυλίνδεται * οὐδετέρωσε,
Πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον·
Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε, δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
Διχθάδι', ἢ μεθ' ὅμιλον ἴοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Ἠὲ μετ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Ἀτρείδην. οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον,
Μαρνάμενοι· λάκε δέ σφι περὶ χροῒ χαλκὸς ἀτειρὴς
Νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Νέστορι δὲ ξύμβληντο διοτρεφέες βασιλῆες
Πὰρ νηῶν ἀνιόντες, ὅσοι βεβλήατο χαλκῷ,
Τυδείδης, Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρείδης Ἀγαμέμνων.
Πολλὸν γάρ ῥ' ἀπάνευθε μάχης εἰρύατο νῆες
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς· τὰς γὰρ πρώτας πεδίονδε
Εἴρυσαν, αὐτὰρ τεῖχος ἐπὶ πρύμνῃσιν ἔδειμαν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδ' εὐρύς περ ἐὼν ἐδυνήσατο πάσας
Αἰγιαλὸς νῆας χαδέειν· στείνοντο δὲ λαοί.
Τῷ ῥα προκρόσσας ἔρυσαν, καὶ πλῆσαν ἁπάσης
Ἠϊόνος στόμα μακρὸν, ὅσον συνεέργαθον ἄκραι.
Τῷ ῥ' οἵγ' * ὀψείοντες ἀϋτῆς καὶ πολέμοιο,
Ἔγχει ἐρειδόμενοι κίον ἀθρόοι· ἄχνυτο δέ σφιν
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν. ὁ δὲ ξύμβλητο γεραιὸς
Νέστωρ, * πτῆξε δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·

γρ. οὐδ' ἐκάτερωσε

γρ. ὀψάοντες

γρ. πῆξε

Τὸν καὶ φωνήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Τίπτε λιπὼν πόλεμον φθισήνορα δεῦρ' ἀφικάνεις;
Δείδω μὴ δή μοι τελέσῃ ἔπος ὄβριμος Ἕκτωρ,
✱ ὅπποτ' Ὥς ποτ' ἐπηπείλησεν ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Μὴ πρὶν πὰρ νηῶν προτὶ Ἴλιον ἀπονέεσθαι
Πρὶν πυρὶ νῆας ἐνιπρῆσαι, κτεῖναι δὲ καὶ αὐτούς.
Κεῖνός θ' ὡς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ὢ πόποι, ἦ ῥα καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ βάλλονται ἐμοὶ χόλον, ὥσπερ Ἀχιλλεύς,
Οὐδ' ἐθέλουσι μάχεσθαι ἐπὶ πρυμνῇσι νέεσσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἦ δὴ ταῦτά γ' ἑτοῖμα τετεύχαται, οὐδέ κεν ἄλλως
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης αὐτὸς παρατεκτήναιτο.
Τεῖχος μὲν γὰρ δὴ κατερήριπεν, ᾧ ἐπέπιθμεν
Ἄρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
Οἱ δ' ἐπὶ νηυσὶ θοῇσι μάχην ἀλίαστον ἔχουσι
Νωλεμές· οὐδ' ἂν ἔτι γνοίης, μάλα περ σκοπιάζων,
Ὁπποτέρωθεν Ἀχαιοὶ ὀρινόμενοι κλονέονται·
Ὡς ἐπιμὶξ κτείνονται, ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἵκει.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Εἴ τι νόος ῥέξει. πόλεμον δ' οὐκ ἄμμε κελεύω
Δύμεναι· οὐ γάρ πως βεβλημένον ἐστὶ μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Νέστορ, ἐπεὶ δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρυμνῇσι μάχονται,
Τεῖχος δ' οὐκ ἔχραισμε τετυγμένον, οὐδέ τι τάφρος,
Ἣ ἔπι πόλλ' ἔπαθον Δαναοί, ἔλποντο δὲ θυμῷ
Ἄρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
Οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
καὶ νωνύμας Νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
Ἤδεα μὲν γὰρ ὅτε πρόφρων Δαναοῖσιν ἄμυνεν,
Οἶδα δὲ νῦν ὅτε τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοῖσι
Κυδάνει, ἡμέτερον δὲ μένος καὶ χεῖρας ἔδησεν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες·
Νῆας ὅσαι πρῶται εἰρύαται ἄγχι θαλάσσης,
Ἕλκωμεν, πάσας δὲ ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν·
Ὕψι δ' ἐπ' εὐνάων ὁρμίσσομεν, εἰσόκεν ἔλθῃ
Νὺξ ἀβρότη, ἢν καὶ τῇ ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἔπειτα δέ κεν ἐρυσαίμεθα νῆας ἁπάσας.
Οὐ γάρ τις νέμεσις φυγέειν κακὸν οὐδ' ἀνὰ νύκτα.
χ. ἠὲ Βέλτερον, ὃς φεύγων προφύγῃ κακόν, *ἤπερ ἁλώῃ.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ἀτρεΐδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Οὐλόμεν'; αἴθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου
Σημαίνειν, μηδ' ἄμμιν ἀνασσέμεν, οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Ἐκ νεότητος ἔδωκε καὶ ἐς γῆρας τολυπεύειν
Ἀργαλέους πολέμους, ὄφρα φθιόμεσθα ἕκαστος.
Οὕτω δὴ μέμονας Τρώων πόλιν εὐρυάγυιαν
Καλλείψειν, ἧς εἵνεκ' ὀϊζύομεν κακὰ πολλά;
Σίγα, μή τις τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ
Μῦθον, ὃν οὔ κεν ἀνήρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο
Ὅς τις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν,
Σκηπτοῦχός τ' εἴη, καί οἱ πειθοίατο λαοὶ
Τόσσοι ὅσοισιν σὺ μετ' Ἀργείοισιν ἀνάσσεις.
Νῦν δέ σευ ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες,
Ὃς κέλεαι πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀϋτῆς
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ' ἑλκέμεν, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται, ἐπικρατέουσί περ ἔμπης·

Hunc & vociferans allocutus ex rex Agamemnon:
O Nestor Neleide, magna gloria Achiuorum,
Cur relicto prælio pestifero huc venis?
Timeo ne iam mihi perficiat verbum fortis Hector,
Vt quondam minatus est inter Troianos concionans:
Non prius à nauibus ad Ilium rediturum esse (nos.
Quàm igne naues accẽdisset, interfecissetq; etiam ipsos
Is sic concionabatur: illa verò nunc omnia perficiuntur.
Proh malum, certè & alij bene ocreati Græci
In animo ponunt mihi iram, sicut Achilles,
Neque volunt pugnare ad puppes nauium.
Huic autem respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Certè hæc manifesta facta sunt: neque sanè aliter
Iupiter altitonans ipse moliri posset.
Murus etenim iam decidit, cui confidebamus.
Inuiolabile nauiumq; & nostri ipsorum munimen fore.
Hi autẽ ad naues veloces pugnã ineuitabilem sustinẽt
Incessanter, nec amplius cognosceres, diligẽter licet spe (culans.
Vtra ex parte Achiui commoti turbantur:
Adeò permistè cæduntur: clamor autẽ cœlum peruenit,
Nos verò deliberemus, quomodo erunt hæc opera,
Siquid consilium proficiet: at bellum non nos suadeo
Ingredi, nullo enim modo vulneratum licet pugnare.
Hũc .a. rursus allocutus est rex virorũ Agamẽnon,
Nestor, quoniam iam nauium ad puppes pugnant,
Murus verò non profluit structus, neque fossa,
Quã propter multa passi sunt Danai, sperabãtq; animo
Inuiolabile nauiumq; & sui ipsorum munimẽtum fore:
Sic nimirum Ioui futurum præpotenti gratum est,
Inglorios perire longè à Pelopõneso hic Achiuos.
Nouerã enim quando promptus Danais auxiliabatur:
Scio etiam nunc quòd hos quidem æquè ac beatos deos
Honorat, nostrũ verò robur & manus ligauit.
Sed agè quemadmodum ego dixero, pareamus omnes,
Naues quæcunque primæ subductæ sunt prope mare,
Trahamus, omnes autẽ deducamus in mare diuinum.
Altè verò in anchoris statuamus donec veniat
Nox intempesta, si & in ea abstineant à bello
Troiani: deinde verò deducere poterimus naues omnes
Non.n.vlla reprehensio, fugere malum, neq. per noctẽ.
Melius fecerit, q. fugiens effugerit malũ, quã si capiatur.
Hũc .a. toruè intuitus allocutus est prudens Vlysses:
Atride, quale à te verbum fugit è septo dentium
Perniciose? Vtinam ignauo exercitus alteri
Præesses: non autem nobis imperares, quibus Iupiter
A iuuentute dedit & vsque ad senium conficere
Ardua bella, vt pereamus singuli.
Siccine iam cupis Troianorum ciuitatem latiuiam
Derelinquere, cuius gratiâ toleramus ærũnas multas?
Tace, ne quis alius Achiuorum hanc audiat
Sententiam, quã ne vir quidẽ per os omnino proferret,
Quicunque sciret suo animo recta dicere,
Princépsque esset, & ei obedierunt populi
Tot quot tu inter Græcos imperas.
Nunc .a. tuam dãno omnino sẽtentiam, qualem dixisti,
Qui iubes prælio concito & clamore
Naues bene tabulatas in mare deducere: vt etiã magis
Troianis quidẽ optata contingãt vincentib. licet tamẽ:

Nobis

Nobis autē grauis internecio impendeat: nō.n. Achiui
Sustinebunt pugnam nauibus in mare deductis:
Sed respicient ad naues, cedéntque pugna.
Tunc quidem tuum consiliū nocebit, princeps populorū.
Huic autem respōdit deinde rex virorū Agamēnon,
O Vlysses, valdè meū penetrasti animum increpatione
Graui, sed neutiquam ego inuitos iussi
Naues bene tabulatas in mare deducere filios Achiuo-
Nunc vtinam sit, qui hoc melius consilium dicat, (rum.
Vel iuuenis, vel senex: mihi autem lubenti fuerit.
Inter hos a. etiā locutus est in bello strenu⁹ Diomedes:
Propè adest vir, non diu inquiremus, si velitis
Obedire: & nequid ira vituperetis vnusquisque,
Quoniam tam natu minimus sum inter vos:
Patre autem ex nobili & ego quo ad genus glorior esse
Tydeo, quem Thebis offusa sepulchro terra cooperuit.
Ex Portheo enim tres filij egregij procreati sunt:
Habitabant autem in Pleurone & excelsa Calydone,
Agrius & Melas: tertius verò erat eques Oeneus,
Patris mei pater: virtute autem erat præstantior illis:
Ast hic quidē illic māsit: pater a. meus Argis habitauit,
Actus erroribus. ita. n. nimirū Iupiter voluit, & dij cæteri:
Adrasti autē duxit vnā è filiabus: habitabatq́ domum
Abundantem victu: abundè autem ei erant arua
Frugifera. multi autem plantarum erant horti circùm:
Multaq́ ei oues erant. ornatus erat. a. inter oēs Achiuos
Hasta. hæc etiam debetis audisse, vtpote vera:
Ideò non me ex genere ignauum & imbecillū putātes,
Sententiam contemnatis dictā, quā quidē bene dixero
Age eamus ad pugnam, etsi vulnerati necessitate.
Tunc autem deinde ipsi quidem abstineamus à prælio
Extra tela, ne forte quis ad vulnus aliud vuln⁹ accipiat,
Cæteros autē impellentes accendamus, qui iampridem
Animo gratificantes cessant, nec pugnant.

Ἡμῖν δ' αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιρρέπῃ. οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
Σχήσουσιν πόλεμον, νηῶν ἅλαδ' ἑλκομενάων,
Ἀλλ' ἀποπταμένουσιν, ἐρωήσουσι δὲ χάρμης.
Ἔνθα κε σὴ βουλὴ δηλήσεται ὄρχαμε λαῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ Ὀδυσεῦ, μάλα πώς με καθίκεο θυμὸν ἐνιπῇ
Ἀργαλέῃ· ἀτὰρ οὐ μὲν ἐγὼν ἀέκοντας ἄνωγα
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλα δ' ἑλκέμεν υἷας Ἀχαιῶν.
Νῦν δ' εἴη ὃς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἠὲ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Ἐγγὺς ἀνήρ, οὐ δηθὰ ματεύσομεν, αἴ κ' ἐθέλητε
Πείθεσθαι· καὶ μή τι *κότῳ ἀγάσησθε ἕκαστος, γρ. χόλῳ
Οὕνεκα δὴ γενεῆφι *νεώτατός εἰμι μεθ' ὑμῖν· γρ. νεώτερος
Πατρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ καὶ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι
Τυδέος, ὃν Θήβῃσι χυτὴ κατὰ γαῖα κάλυψε.
Πορθεῖ γὰρ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ὤκεον δ' ἐν Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Ἄγριος ἠδὲ Μέλας, τρίτατος δ' ἦν ἱππότα Οἰνεύς,
Πατρὸς ἐμεῖο πατήρ· ἀρετῇ δ' ἦν ἔξοχος αὐτῶν.
Ἀλλ' ὁ μὲν αὐτόθι μεῖνε, πατὴρ δ' ἐμὸς Ἄργεϊ νάσθη,
Πλαγχθείς· ὣς γάρ που Ζεὺς ἤθελε καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀδρήστοιο δ' ἔγημε θυγατρῶν, ναῖε δὲ δῶμα
Ἀφνειὸν βιότοιο, ἅλις δέ οἱ ἦσαν ἄρουραι
Πυροφόροι, πολλοὶ δὲ φυτῶν ἔσαν ὄρχατοι ἀμφίς·
Πολλὰ δέ οἱ πρόβατ' ἔσκε, κέκαστο δὲ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐγχείῃ· τὰ δὲ μέλλετ' ἀκουέμεν ὡς ἐτεόν περ.
Τῷ οὐκ ἄν με γένος γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φάντες,
Μῦθον ἀτιμήσητε πεφασμένον ὅν κεν ἐῢ εἴπω.
Δεῦτ' ἴομεν πόλεμόνδε, καὶ οὐτάμενοί περ ἀνάγκῃ.
Ἔνθα δ' ἔπειτ' αὐτοὶ μὲν ἐχώμεθα δηϊοτῆτος,
Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκει ἕλκος ἄρηται.
Ἄλλους δ' ὀτρύνοντες ἐνήσομεν, οἳ τὸ πάρος περ
Θυμῷ ἦρα φέροντες ἀφεστᾶσ', οὐδὲ μάχονται.

COMMENTARIVS.

Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν) Egregia est laus Nestorei animi, qui in conuiuio nō ita obtorpescat, vt ideò belli curā penitus abiecerit. Quod exemplum si Reges insequātur, negligentia sua dignitatem vt minuant, nihil est quod reformident, si seria iocosis semper commiscuerint, & in mediis voluptatibus (siquas ipsis honestas concedit) sui nunquam obliuiscantur. Sed locus hic peculiare quippiam de conuiuiis videtur præcipere, contra eos qui vino rationem & ratiocinationem totam obrui patiuntur, vnde socordia veternúmq; mētis obrepit. Et si quis bene aduertat, vix potest exemplū reperiri luculentius, quo ab immoderato vini vsu rerū moderatores deterreantur, siquidé virtutis æmulandæ tenebuntur desiderio. Quæritur autem, quî fieri possit vt tandiu inter pocula fuerit Nestor, cum iam inde à fine libri vndecimi bibere incœpisset. Respondemus tamen id narrationis intercalatæ longitudine factum: cum autem Homerus memoriam Nestoris refricare voluerit, non potuit aliunde commodiùs quàm vbi mentio præcedens de Nestore desierat, auspicari.

θερμῄνῃ) De hoc modo vulnera aqua abstergendi diximus iam ad finem libri vndecimi: vnde collige hoc loco, tepidam aquam intelligendam, non calidam omnino: θερμήνῃ porrò dixit ratione aquæ frigidæ, quæ vt tepescat, calefacienda est.

διχθάδια) Ad hoc solum designandū adducta est præcedens comparatio: in qua tamen cùm dicit, πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον, videtur tertium quendam ventum constituere, qui in certam quandam partem fluctus impellat: cùm tamen satius fuisset, si alterum ex duobus ventis superiorem factum dixisset, vt ex duplici actione alteram Nestor suscipit. Hoc solues, si intelligas alterum ex duobus, non diuersum quēdam ventum, qui propriè κεκριμένος dicetur, id est ab aliorum omnium pugnā separatus, cui similes sunt apud Hesiodum διακρινέες αὖραι, quibus αἱ συγκεχυμέναι καὶ ἄτακτοι opponuntur.

ἄκραι) Possunt intelligi & promontoria, & nauium etiam stationis cornua, id est, τὰ τοῦ ναυστάθμου κέρατα. Sed melius puto promontoria intelligi, siue spatium quod inter Rhæteum & sigæum Troiæ promontoria intercedit, vt explicat Didymus.

ὀψείοντες) Ptolemæus, cui cognomen Epitheto, τὸ ὀψείοντες respuens, legebat, οὐ ψαύοντες, vt nos margini ascripsimus. quod etiā antiquis placuisse testatur Eustat. Sensus erit, hos heroas prælium non attingere post accepta vulnera. Tamen videtur mihi τὸ ὀψείοντες satis hoc loco conuenire propter illud quod sequitur, ἔγχει ἐρειδόμενοι κίον ἀθρόοι: Heroes illi, inquit, pergebant pugnæ videndæ desiderio. Quod autem sequitur ἀϋτῆς, videtur impropriè iunctum, vt vtvis, vel cum ὀψείοντες vel cum ψαύοντες, quia propriè clamor exauditur, non videtur: sed ἀϋτὴ & πόλεμος hoc loco sunt, [illegible] eiusdem significationis, vt alibi quoque dictum est.

τίπτε λιπὼν πόλεμον) Erat quod Nestoris à prælio absentiam demiraretur Agamemnon, quem ipse idem antea σχέτλιον, γήραϊ λυγρῷ ἐπιτέροντα, καὶ πόνου οὔποτε λήγοντα appellabat. Cum ergo eum à prælio abesse Agamemnon videat, quippiam sinistri toti exercitui accidisse suspicatus est, desperaréque de salute Græcorum incipit.

ὥς ποτ' ἐπηπείλησεν) Illud ποτὲ ad hesternum diem referendum est. Sic alibi, cum Diomedes dicere voluisset se paulò antè equos ab Aenea cepisse, dixit ὥς ποτ' ἀπ' Αἰνείαο ἑλόμην. Hoc autem loco præterea obserua, consilia & sermones hostium hostes non latuisse. Ea enim iam Agamemnon resciuit, quæ Hector hesterno die dixerat.

οὐδέ κεν ἄλλως) Nequis impiè Nestorem loquētem putet, quòd ἀδυναμίαν Ioui tribuat siquidem, vt est apud Homerum sup. Iliad. θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται; quid ergo dicendum erit de Ioue, cùm sit καρτιστὸς ἁπάντων, vt est. Iliad. intelligendum est eum de præteritis loqui: quasi dicat, sic esse res Græcorum profligatas, vt in Iouis ipsius potestate situm non sit infecta eorum damna reddere. Vnde est illud Agathonis apud Aristotelem 5. Moralium, Eadem. μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πε-

ἀφραδμῶν.) Quæ interpretatio ficui nimium videbitur violenta, poteſt ille homini Ethnico in tanta rerum deſperatione ἀλισφαλί- iſtam ignoſcere: quanquam non videtur Neſtor de Iouis poteſtate diffidere, cùm rem in deliberationē paulò pòſt vocet, experiri vult an aliquid poſſit conſilio profici. Num verò plus ſibi quàm Numini virium exiſtimet, vt iacturæ Græcorum reſarciantur?

ἡμεῖς δὲ φραζώμεθα) Sanum ſenis conſilium, quo de præſenti belli negotio deliberandum ſuadet. Quanquam autem videretur potius armis in tantis anguſtiis ſuccurrendum, quàm in tarda deliberatione: tamen verum eſt illud Publij, Deliberare vtilia mora tutiſſima eſt. & illud Creontis apud Euripidem, vt aliàs quoque retulimus, καὶ μὴν τὸ νικᾶν ἐστὶ πᾶν εὐβουλία. Ergo rectè etiā ſuadet Pythagoras, λογίζου δὲ πρὸ ἔργου & Ephicarmus, ——οὐ μετανοεῖν ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν. Quam elegans ergo illud Apollonij, μή πως αὖ τὸ κακὸν πρὶν ἔπαισι γε φραζώμεσθα, quod huius loci etiam eſt.

νέστορ ἐπειδὴ νηυσὶν) Hæc oratio quâ conſilium ſuum explicat Agamemnon, eò tendit, vt Græcos ad fugam capeſſendam concitet, cū nulla ſalutis ſpes ipſis relicta videatur. Quod factum ab eo dicunt, vel quòd ita reuerà animo eſſet perturbato, cum Græcos in eas anguſtias redactos ex Neſtore intellexiſſet: vel quòd ſic erat herouṁ iſtorum animos tentaturus, vt aliàs ſimili conſilio vniuerſum exercitum. Rectiſſimè Didymus: Dicendum, inquit, Agamemnonem cùm exploratum haberet, illos fugæ non ſe mandaturos, tum propter eorum virtutem, tum quòd hoc inſciis Troianis fieri non potuiſſet, ſuadet nihilominus vt fugiant, ne videatur ipſe eos illic tandiu proprij commodi cauſa detinere, moraq́; longiſſima excidium ipſorum procurare, vt nimirum ſua ſponte, non autē coacti imperio eius ac authoritate remaneant: quod vt faciant, non dubitant dedecus iſtud fugæ ſubire, quam ipſe eorum ſalutis cauſa tamen ſuſcipit. Iſta Didymus αὐφήμως.

οὕτω που Διὶ) Non eſſe Ioui reſiſtendum, ac ipſius voluntari certum eſt, & vt quis velit, tamen reſiſti non poſſe. Hoc colore quaſi iam à Græcis alienatus ſit Iouis fauor, & ad Troianos conuerſus magis vrget conſilium ſuum fugiendi Agamemnon.

φυγέειν κακὸν) Non dixit πόλεμον, quia erat ignaui hominis, belli euentum reformidare, cùm victoria ſit ἐπιμιξίας, & Mars ἀλλοπρόσαλλος: ſed quaſi certum & indubitatum malum, cuius nullum ſit aliunde quàm ex fuga ſperandum remedium. Illud autem euitare non eſt timidi, ſed ſapientis viri. Nota autem illud προφύγειν, quo ſignificat euitandum malum, antequam aduenerit: alioqui ſerò ſapiunt, qui μετανοοῦσι, non προνοοῦσι, vt anteà dicebamus.

τὸν δ᾽ ἄρ ὑπόδρα ἰδὼν) Eundem hoc loco aduerſarium habet Agamemnon, quem antea quoque habuerat lib. 2. in fugæ conſilio, ſic vt non immeritò glorietur Vlyſſes de euerſa Troia, cuius nimirum ſuaſu & hortatu mora ante Troiam tamdiu diſtracta eſt, vt eſt apud Ouid 13. Metamorph. qua de re alibi dictum eſt.

σίγα μή τις ἄλλος) Silentium Agamemnoni Vlyſſes indicit, ne ſi hoc conſilium intellexerint cæteri Græci, Regem irrideant, ex cuius ore tam inſulſa oratio exciderit, indigna viro integro, idque populi Principe. Monuit iam porrò Victorius lib. 30. cap. 7. & poſt eum Giphanius in ſuis Scholiis, ſimili prudentia vſum eſſe Fabium in ſententia Caruilij opprimenda apud Liuium lib. 23. Propter vtriuſque igitur loci affinitatem locum integrum afferamus. S. Carbilius, inquit, cum longa oratione non ſolùm inopiam, ſed paucitatem etiam ciuium, ex quibus in patres legerentur, conqueſtus eſſet explendi Senatus cauſa, & iungendi arctiùs Latini nominis: quum pro magna re ſe ſuadere dixiſſet, vt ex ſingulis populis Latinorum binis ſenatoribus; ſi Patres Romani cenſuiſſent, ciuitas daretur, atque in demortuorum locum in Senatum legerentur: eam ſententiam haud æquioribus animis, quàm ipſorum quondam poſtulatum Latinorum Patres audiuerunt, & quum fremitus indignantum totâ curiâ eſſet, & præcipuè Manlius, eſſe & nunc ſtirpis eius virum diceret, qui quondam in Capitolio Coſ. minatus eſſet, quem Latinum in curia vidiſſet, eum ſua manu ſe interfecturum. Q. Fabius Maximus nunquam rei vllius alieniore tempore mentionem factam in Senatu dixit, quàm inter tam ſuſpenſos ſociorum animos, incertámq; fidem id tactum, quod inſuper ſollicitaret eos, eam vnius hominis temerariam vocem ſilentio omniū extinguendam eſſe, & ſiquid vnquam arcani ſanctíve ad ſilendum in curia fuerit, id omnium maximè tegendum, occulendum, obliuiſcendum, pro non dicto eſſe habendum. Ita eius rei oppreſſa mentio eſt. Hæc Liuius.

ὄρχαμε λαῶν) Sarcaſmum habet hoc Epithetum in fine additum, quaſi indignum eum iſta authoritate eſſe iudicet. Tota enim Vlyſſis oratio σκωπτική eſt.

ἀτὰρ οὐ μὲν ἐγὼν) Cùm Rex eſſet Agamemnon, & vniuerſo exercitui Græcorum imperaret, poterat abſoluta poteſtate iubere eos in fugam ſe conijcere: id tamen non fecit, ideò aduerſus Vlyſſem excipit. Non fuit, inquit, illud imperium meum violentū, quo vos fugam capeſſere cogamini: ſed nudum tantùm conſilium, quod vobis amplecti aut relinquere libitum eſt, non habes ergo quod me tam aſperè increpes.

νῦν δ᾽ εἴη) Docet Agamemnon in periculis cuiuſlibet conſilium eſſe admittendum, inquit Euſtathius. Ego verò aliter cēſeo. Spectandæ enim ſunt huius Concilij perſonæ, quia ex viris prudentibus & bellicoſiſſimis conflatum eſt: vnde concludendum fuerit, ab eiuſmodi viris conſilium etiam eſſe capiendum, non à quolibet indifferenter. Alterius porrò eſt doctrinæ argumentum. Monentur enim hoc exemplo Reges, propriæ ſententiæ nunquam ita confidere, vt aliorum tamen idcirco, quibus item clauus rerum demandatus eſt, conſilia reſpuant, quæ audita non tam numerēt, quàm ponderent, & meliori adhæreſcant. Præterea perſonarum ætatem non diſtinguant, dicta ſingulorum tantùm attendant & examinent. Quanquam enim

——τὸ γῆρας φιλεῖ χ᾽ ὁ νοῦς ὁμαρτεῖν, καὶ τὸ βουλεύειν ἃ δεῖ, vt eſt apud Soph. in Thyeſte: poteſt tamen & ſapientia in iuuentutem concurrere, quod admiratione dignum eſt, vt ait Euripid. in Archelao apud Stob. ſerm. 50.

ὁπλότατος δ᾽ ἐμὶ γενεῆφιν) Non eſt Diomedis feſtinationi intempeſtiuæ tribuendùm, quòd cùm iunior eſſet, inter reliquos tamen conſilium ſuum primus aperiat. Nam id faciendi anſam illi præbuerunt Agamemnonis verba, ἢ νέος ἠὲ παλαιός. Nihilominus tamē factum hoc videri poteſt, quòd audax Diomedes Neſtori verba præripuerit.

ὡς γάρ που ζώει) Fugam Tydei artificioſè reticet Diomedes. Ille enim cum Lycopea & Alcathum interfeciſſet, effugit ad Adraſtum, vt copioſius in eius hiſtoria dicetur. Quòd autem claritatem generis ſui Diomedes afferat, ratio eſt, quod in conſiliis dandis id erat neceſſarium, vt acceptius eſſet illius conſilium. Solent ſanè clarorum hominum orationes plus authoritatis, quàm vulgarium ſortiri.

καὶ οὐτάμενοί περ ἀνάγκη) Putat Euſtathius hoc quaſi repugnare illis verbis Neſtoris, οὐ γάρ πως βεβλημένον ἐστὶ μάχεσθαι, ego contrà, vt conſtat ex ſequentibus Diomedis verbis. Non ideò enim hortatur alios ad prælium pergere vt ipſi pugnent, ſed vt alios tantùm ad arma capeſſenda hortarentur, nimirum deſides & otioſos quos voluptates propriæ à prælio auocabant.

ἐκ βελέων) Hinc facta eſt parœmia ἔξω βελῶν. Cui ſunt ſimilia illa alibi, ἐκ τῶν ἀδρομαχιῶν, ἐκ τῶν αἱμάτων, ἐκ τε κυδοιμοῦ. Vide Eraſ. in Adag.

Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ᾽ ἐπίθοντο·	*Sic dixit: hi. n. ſanè hunc libenter audiebāt & parebāt.*
Βὰν δ᾽ ἴμεν, ἦρχε δ᾽ ἄρα σφιν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.	*Perrexerūt. a. ire præibat q́; ipſi rex virorum Agamēnō.*
Οὐδ᾽ ἀλαοσκοπιὴν εἶχε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,	*Neq. vanam ſpeculationem habuit inclytus Neptunus,*
Ἀλλὰ μετ᾽ αὐτοὺς ἦλθε παλαιῷ φωτὶ ἐοικώς·	*Sed poſt ipſos venit ſeni viro ſimilis:*
Δεξιτερὴν δ᾽ ἕλε χεῖρ᾽ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,	*Dexteram autē prehēdit manū Agamēnonis Atridæ,*
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,	*Et ipſum emiſſa voce, verbis alatis allocutus eſt:*
Ἀτρείδη, νῦν δή που Ἀχιλλῆος ὀλοὸν κῆρ	*Atride nunc fortaſſis Achillis pernicioſum cor*
Γηθεῖ ἐνὶ στήθεσσι, φόνον καὶ φύζαν Ἀχαιῶν	*Lætatur in pectoribus, cædem & fugam Achiuorum*
Δερκομένῳ· ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι φρένες οὐδ᾽ ἠβαιαί.	*Aſpicientis: quoniam nō ei inſūt mētes, ne quidē paruæ.*
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ὡς ἀπόλοιτο, θεὸς δέ ἑ σιφλώσειε·	*Verū is quidē ſic pereat: Deus autē ipſū turpem reddat:*
Σοὶ δ᾽ οὔπω μάλα πάγχυ θεοὶ μάκαρες κοτέουσιν·	*Tibi autē nōdum admodū omnino dij beati iraſcūtur.*
Ἀλλ᾽ ἔτι που Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,	*Sed adhuc fortaſſe Troianorum duces & principes*
Εὐρὺ κονίσουσιν πεδίον· σὺ δ᾽ ἐπόψεαι αὐτοὺς	*Latum puluere implebunt campū: tu autē videbis ipſos*

Fugi-

Fugientes ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Sic locutus, altum exclamauit, ruens per campum
Quantum nouies mille exclamant, vel decies mille
Viri in bello, contentionem committentes Martis
Tantam ex pectoribus vocem rex Quassator terræ
Emisit: Achiuis autem ingens robur iniecit vnicuique
In cor, desinenter ad bellandum & pugnandum.
Iuno autem inspexit aureum thronum habens oculis,
Stans ex Olympo à vertice, statim autem cognouit
Hunc quidem occupatum pugnam circa gloriosam
Fratrem Germanũ & leuirum, gaudebat verò animo,
Iouem autem in summo cacumine fontosæ Idæ
Sedentem vidit: odiosus autem ei erat animo.
Cogitauit autem postea pulchris oculis veneranda Iuno
Quomodo deciperet Iouis mentem ægidem gestantis.
Hoc autem ei in animo optimum visum est consilium,
Ire in Idam bene vbi concinnasset seipsam,
Si quo modo desideraret concumbere amore
Suæ pulchritudini, huic autẽ somnũ innoxiũq́ mollẽq́
Funderet in palpebris, & mentibus prudentibus,
Perrexit.a. ire in thalamũ, quem ei charus filius fecerat
Vulcanus: solidas autem ianuas postibus aptauerat
Cum claue occulta, quam nec deus alius aperuisset,
Illuc hæc ingressa fores clausit fulgentes
Ambrosia quidem primùm à corpore amabili
Sordes omnes purgauit: vncta est autem pingui oleo,
Diuino, suaui: quod quidem ei odoriferum erat.
Huius & agitati Iouis ad solidam domum,
Tamen ad terrámque & cœlum peruenit odor.
Eo hæc sanè corpus pulchrum vngens, & crines
Pectens, manibus capillos nexuit nitidos,
Pulchros, diuinos, ex capite immortali.
Circum .a. diuinam chlamydem induit, quã ei Minerua
Expoliuit elaborans: intexuit autem ingeniosa multa:
Aureis autem fibulis ad pectus connexuit.
Cinxit autem cingulum centum fimbrijs concinnatum:
Ac sanè inaures apposuit bene perforatis auriculis,
Instar 3 pupillarũ factas, elaboratas: venustas.a. resplẽ-
Vittâ.a. desup. velata fuit diua virorum (debat multa
Pulchra. nouiter facta: candida autem erat sol veluti
Pedibus autem sub formosis ligauit pulchros calceos.
Sed postquàm omnem circum corpus posuit ornatum,
Perrexit ire ex thalamo: vocatámque Venerem
Ab alijs seorsum dijs, verbum allocuta est:
Num mihi quid obedieris dilecta filia, siquid dixero,
An negaueris? irata ob id animo,
Quoniam ego Danais, tu autem Troianis auxiliaris.
Huic autem respondit dein Iouis filia Venus:
Iuno antiqua Dea filia magni Saturni,
Loquere quod cupis: perficere autem me animus iubet,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Hanc.a. dolũ cogitans allocuta est veneranda Iuno:
Da nunc mihi Amorem & Desiderium, quo tu omnes
Domas immortales, & mortales homines:
Vado enim visura multa nutrientes fines terræ,
Oceanúmque deorum originem, & matrem Tethyn,
Qui me in suis ædibus bene nutrierunt & educarunt,
Suscipientes à Rhea, quando Saturnũ latè vidẽs Iupiter

Φεύγοντας προτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Ὣς εἰπὼν, μέγ' ἄϋσεν, ἐπεσσύμενος πεδίοιο·
Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος.
Τόσσην ἐκ στήθεσφιν ὄπα κρείων Ἐνοσίχθων
Ἧκεν· Ἀχαιοῖσιν δὲ μέγα σθένος ἔμβαλ' ἑκάστῳ
Καρδίῃ, ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ἥρη δ' εἰσεῖδε χρυσόθρονος ὀφθαλμοῖσι,
Στᾶσ' ἐξ Οὐλύμποιο ἀπὸ ῥίου, αὐτίκα δ' ἔγνω
Τὸν μὲν ποιπνύοντα μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν
Αὐτοκασίγνητον καὶ δαέρα, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Ζῆνα δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακος Ἴδης
Ἥμενον εἰσεῖδε, στυγερὸς δέ οἱ ἔπλετο θυμῷ.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη
Ὅππως ἐξαπάφοιτο Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ἐλθεῖν εἰς Ἴδην εὖ ἐντύνασαν ἑαυτήν,
Εἴπως ἱμείραιτο παραδραθέειν φιλότητι
Ἧ χροιῇ, τῷ δ' ὕπνον ἀπήμονά τε λιαρόν τε
Χεύῃ ἐπὶ βλεφάροισιν ἰδὲ φρεσὶ πευκαλίμῃσι.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς θάλαμον τόν οἱ φίλος υἱὸς ἔτευξεν
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσε
Κληῖδι κρυπτῇ, *τὴν δ' οὐ θεὸς ἄλλος ἀνῷγεν. κ. τῇ δ'
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα, θύρας ἐπέθηκε φαεινάς·
Ἀμβροσίῃ μὲν πρῶτον ἀπὸ χροὸς ἱμερόεντος
Λύματα πάντα κάθηρεν, ἀλείψατο δὲ λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἑδανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν·
Τοῦ καὶ κινυμένοιο Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
Ἔμπης ἐς γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἵκετ' ἀϋτμή.
Τῷ ῥ' ἥγε χρόα καλὸν ἀλειψαμένη, ἰδὲ χαίτας
Πεξαμένη, χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς,
Καλοὺς, ἀμβροσίους, ἐκ κράατος ἀθανάτοιο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ἑανὸν ἕσαθ', ὅν οἱ Ἀθήνη
Ἔξυσ' ἀσκήσασα, τίθει δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά·
Χρυσείης δ' ἐνετῇσι κατὰ στῆθος περονᾶτο.
Ζώσατο δὲ ζώνην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν,
Ἐν δ' ἄρα ἕρματα ἧκεν ἐϋτρήτοισι λοβοῖσι,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.
Κρηδέμνῳ δ' ἐφύπερθε καλύψατο δῖα θεάων,
Καλῷ, νηγατέῳ· λευκὸν δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροῒ θήκατο κόσμον,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο, καλεσσαμένη δ' Ἀφροδίτην
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε θεῶν, πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο φίλον τέκος, ὅ, ττι κεν εἴπω,
Ἦέ κεν ἀρνήσαιο; κοτεσσαμένη τό γε θυμῷ,
Οὕνεκ' ἐγὼ Δαναοῖσι, σὺ δὲ Τρώεσσιν ἀρήγεις.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἥρη πρέσβα θεὰ θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Αὔδα ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.
Τὴν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη,
Δὸς νῦν μοι Φιλότητα καὶ Ἵμερον, ᾧ τε σὺ πάντας
Δαμνᾷ ἀθανάτους ἠδὲ θνητοὺς ἀνθρώπους.
Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰ τρέφον ἠδ' ἀτίταλλον,
Δεξάμενοι Ῥείης, ὅτε τε Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς

Γαίης νέρθε καθεῖσε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
Τοὺς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω.
Ἤδη γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονται
Εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.
Εἰ κείνω γ' ἐπέεσσι παραιπεπιθοῦσα φίλον κῆρ,
Εἰς εὐνὴν ἀνέσαιμι ὁμωθῆναι φιλότητι,
Αἰεί κέ σφι φίλη τε καὶ αἰδοίη καλεοίμην.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
Ζηνὸς γὰρ τοῦ ἀρίστου ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαύεις.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,
Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,
Πάρφασις ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων·
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται· οὐδέ σέ φημι
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ, τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς.

Terram subter iecit & infructuosum mare:
Hos vado visura, & ipsi acerbas contētiones dissoluā.
Iam enim diuturno tempore inter se abstinent
Cubili & congressu, quoniam ira incidit animo
Si ipsos duos, verbis persuadens charo animo,
In lectum reduxero vt coeant amore:
Semper quidem eis dilectáque & veneranda vocarer.
Hanc autem rursus allocuta est amans risum Venus:
Non licet, neque decet tuum verbum negare.
Iouis enim optimi in vlnis cubas.
Dixit & à pectoribus soluit acu pictum cingulum,
Varium. in eo autem ei illecebræ omnes factæ sunt:
Ibi inest quidē amor, inest. a. desideriū, inest colloquiū,
Blandiloquētia quæ decipit mētē valdè etiā prudētiū.
Hoc ei imposuit manib. verbúmque dixit & cōpellauit,
Accipe nunc hoc cingulum, tuóque impone sinui
Contextū variè, in quo omnia facta sunt: neq. te puto
Irritam redituram in eo quodcunq. mētibus tuis cupis.

COMMENTARIVS.

ἀτρείδη) Neptunus hac oratione Agamemnonem (& sub eius persona reliquos etiam Heroas, qui Agamemnonem comitabantur) consolatur, dum eum non planè à Diis in his rerum angustiis desertum asserit: etiamsi Achillis gratia eò sit detrusus, ac ille idem Achilles ex eius infortuniis summum gaudium, id est ἐπιχαιρεκακίαν contraxerit. Primùm igitur in ipsum Achillē aculeos orationis suæ contorquet, eiq; perniciem pro tam diuturna ira & inclementia imprecatur. Quod artificiosè, id est simulatè fecit, quia sine dubio nepotem suum misere perire noluit: verba tamen sua ad animum Agamemnonis composuit. Deinde spem illi quandam victoriæ obiicit, cùm eum Diis adhuc dilectum ait, vt diximus.

ἔσσον τ' ἐννεάχιλοι) Neptunus tanquam nimirum Deus vocem emittit, quantam nouem aut decem millia hominum possent: quod tamen Aristarchus aliter intelligebat, quia ἐννεάχειλοι & δεκάχειλοι scribit, id est nouem aut decem labiorum, ex parte totum os innuens. Sed hoc modo nihil grande de Deo isto diceretur, cùm alias Stentor tam fortiter clamet, ac quinquaginta homines possent.

συγερὸς δέ οἱ ἔπλετο θυμῷ) Videtur hoc exemplo innuere, mulieres solere viros suos odio prosequi, cum animi propositum non assequuntur, ait Eustathius: sed mihi hoc nimis videtur violentum, vt à specie sola genus concludatur. Sanè ipsa Iuno Iouem odit, cùm alias ob causas, puta ob adulteria & coniugium violatum, vt alibi dicitur: tum quòd eum Troianis fauere videret, cum ipsa tamen in Græcorum partes animo inclinaret.

ὅππως ἐξαπάφοιτο) Tria sunt, quib. solemus vinci: Viribus, Suadela, & dolo. Iupiter robore erat Iunoni inexpugnabilis, Suadela itidem cùm iam semel de Achille annuisset. Tertium ergo arripit Iuno, & dolosæ voluptatis illecebra Iouem aucupatur, cuius beneficio fortiores imbecillioribus plerunque cedunt: qua etiam sapientes sæpe stultescunt. Hinc illud Q. Calabri lib. I. ἡ γὰρ πέρ πολλῆς ὀλοώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. Ἐς λέχος ἱεμένης, ἥ τ' ἄφρονα φῶτα τίθησι, Καὶ πινυτόν περ ἐόντα.

εὖ ἐντύνασα) Arma mulierum in viros, sunt ornamenta corporis, & venustas. Ideò lepidus ille Teius Deos fœminis concessisse dicit τὸ κάλλος Ἀντ' ἀσπίδων ἁπασῶν Ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων. quibus subiungit: Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα. Pigmentis igitur siue natiuis siue adulterinis solēt sæpe mulieres viros suos delinire & fallere, quæ omnia hoc loco Poeta χροΐας appellat. Cùm aūt in Iunone pauca esset natiua pulchritudo, ideò ornamenta, quibus Iouē decipiat, putā vestes elegantes, cestū & odores aliunde aduocat.

τῶν δ' οὐ θεὸς) Malim lectionem alteram sequi τὸν, pro τῶν: nō enim propriè dicitur clauis aperiri, sed thalamus, quē articulus masculinus τὸν indicat. κληῖδα κρυπτὴν autem dicit, vel quæ à parte interiori fores claudit, & ideò iis qui foris sunt, occulta est: vel quæ insidiantibus sit intractabilis, qualia sunt apud Comicum κακονδέστατα κλεῖδια.

πείρατα γαίης) Per fines terræ Oceanum intelligit, quēm πέρμα φίλον γαίης. Orpheus quoque dicit. Vnde videtur satis impropriè alias ἀπείρονα γαῖαν dixisse Homerus: sed illud hyperbolicè, propter immensitatem. Est autem reciprocum, vt quemadmodum terram Oceanus, sic Oceanum terra terminet: vnde quod infinitum pelagus à multis dicitur, id ratione nostri intelligendum, quia nihil vltra Oceanum videatur nobis quod ipsum finiat.

ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν) De Oceano posteà dicet, ὅς γένεσις πάντεσσι τέτυκται: vnde Oceanum intelligere existimatur, pro aquæ elemento, ex quo antiquitas omnia nata censuit. Hinc Thales Milesius aquam omnium rerum initium dixit, vt est apud Laert. in eius vita. quod si verum sit, τὸ θεῶν hoc loco intelligendum erit pro πάντων, quasi à parte mundi, nimirum Dijs, siue elementa siue astra intelligas, totus mundus sit accipiendus. Sed quid eius mater Thetys? Terram interpretātur, quod mihi tamen nimis violentū hoc loco videtur. Nam terra vix vsquam appellatur Thetys, immò illa Vestæ, id est Terræ filia dicitur, quemadmodum & Oceanus. Quanquam tamen in his satis sunt inconstantes Poetæ. Si verò post Didymum terram volueris significari, idem expresserit Orpheus in terræ Thymiamate, quod hoc loco Homerus, cum deorum matrem hîc Thetydē appellat. Sic enim ille, γαῖα θεὰ, μῆτερ μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων. Eadem ergo erit Cybele, quam in sequente Thymiamate matris Deorū apud Orpheum intelligo, quæ etiam vulgò sic appellatur. Sed hoc cum Homero non conuenit, quia eo modo Thetys non esset filia, sed vxor Cœli, si Cybele eadem est cū Vesta, id est Terra, vt dicunt. Tutius igitur erit neque Didymo neq; aliis, qui Thetydem pro terra intelligunt, assentiri. Recentiorum enim commenta non curo, cùm ab antiquioribus recedunt. Porrò Thetydem cum Oceano idem puto, quod etiam Socrates in Cratylo docuit, vbi de Heracliti sententia, Omnia χωρεῖν, nihilq; manere fluuij instar, quem eundem bis adire non potes, agitur. De his tamen accuratiùs alibi disputabitur.

ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν) Hoc idem quidam, siue is primus, siue secūdus Orpheus, siue Proclus Lycius philosophus, dixit, in Oceani thymiamate. sic enim ille:

ὠκεανὸν καλέω πατέρ' ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων, &c.

ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια) Cùm aliàs de Veneris cesto dicturi simus, sufficiat in præsentia Plutarchi lib. de audiend. Poet. huius loci moralem sensum afferre. In Veneris fabula, inquit, eos qui animum aduertunt, docet, musicam prauam & cantilenas malas, sermonésq; de rebus vitiosis, facere ad corrumpendos mores, efficeréque vitam effœminatam, & viros luxum, mollitiem consuetudinémque mulierum amantes.

Ὀαριστὺς πάρφασις) Quidam hæc duo separatim legunt: quidam, vt Didymus, coniungunt, & ὁμιλίαν παραινετικὴν interpretantur.

Ὣς φάτο. μείδησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
γρ. μίσῳ Μειδήσασα δ' ἔπειτα* ἑῷ ἐγκάτθετο κόλπῳ.
Ἡ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

Sic dixit, risit autem magnis oculis veneranda Iuno,
Vtq; risit deinde suo imposuit sinui.
Hæc quidem iuit ad domum Iouis filia Venus:

Iuno autem festinans liquit summitatem Olympi:
Pieriam autem ingressa & Emathiam amœnam,
Properabat ad equitum Thracum montes niuosos,
Summa cacumina, neque terram carpebat pedibus:
Ex Athoo autem ad pontum descendit fluctuantem:
Lemnum autem peruenit ciuitatem diuini Thoantis,
Vbi somno obuiauit fratri mortis.
Inque eius manu, verbúmque dixit & compellauit:
Somne, rex omniúmque deorũ, omniumq́ hominũ,
Si quidem iam olim meum verbũ audisti, atq. etiã nunc
Pare: ego autem tibi habeo gratiam dies omnes:
Sopito mihi Iouis sub palpebris oculos splendidos
Confestim, postquam ego accubuero in amore.
Dona autẽ tibi dabo, elegans solium, incorruptũ sẽper,
Aureũ. Vulcanus autẽ meus filius vtroq. pede claudicãs
Fabricabit elaborans: sub autẽ scabellũ pedibus mittet,
Super quo tenerẽ poteris decoros pedes dum conuiuaris.
Tunc autem, respondens: allocutus est dulcis Somnus:
Iuno, veneranda dea, filia magni Saturni,
Alium quidem ego deorum sempiternorum
Facilè soporauerim. etiam fluuij fluenta
Occeani, qui quidem parens omnibus est.
Iouem autem non ego Saturnium propè adiuero,
Neque soporauero, quando non ipse quidem iusserit.
Iam enim me & aliàs tuum admonuit præceptum,
Die illo quando ille magnanimus Iouis filius
Nauigauit ex Ilio Troianorum ciuitate destructa.
Certè ego quidem demulsi Iouis mentẽ ægide gestãtis
Dulcis circũfusus: tu autẽ ei mala machinabaris animo,
Excitans sæuorum ventorum per mare flatus:
Et ipsum postea Coum bene habitatam asportasti
Seorsũ ab amicis omnib. hic. a. experrectus indignabatur
Iactans per domum deos: me autem maximè omnium
Quærebat, & me perditum ab æthere iniecisset ponto,
Nisi Nox domitrix deorum seruasset & hominum,
Quã supplex adiui fugiẽs: ille. a. cessauit iratus quãuis.
Verebatur enim ne Nocti celeri ingrata faceret.
Nunc rursus hoc me iubes periculosum aliud perficere,
Hũc autẽ rursus allocuta est pulchris oculis venerãda
Somne, cur autẽ tu hæc in mentibus tuis cogitas? (Iuno:
An putas ita Troianis auxiliari latè videntem Iouem,
Sicut Herculem propter iratus est filium suum?
Sed vade, ego autem tibi Gratiarum vnam iuniorum
Dabo ducere in vxorem, & tuam vocari coniugem
Pasitheam, quam semper desideras dies omnes
Sic dixit: gauisus est. a. Sõnus: respõdensq́ allocutus est,
Age nunc mihi iura inuiolabilem Stygis aquam:
Manu verò altera quidem cape terrã multipascuam,
Altera autem mare marmoreum: vt nobis omnes
Testes sint inferi dij, Saturnum circa existentes,
Certè te mihi daturum esse Gratiarum vnam iuniorum
Pasitheam, quam ego desidero dies omnes.
Sic dixit, neq. immorigera fuit dea cãdidis vlnis Iu-
Iurabat autẽ vt iubebat: deos. a. nominabat omnes (no
Subtartareos, qui Titanes appellantur.

Ηρη δ' ἀΐξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
Πιερίην δ' ἐπιβᾶσα καὶ Ἠμαθίην ἐρατεινὴν,
Σεύατ' ἐφ' ἱπποπόλων Θρῃκῶν ὄρεα νιφόεντα,
Ἀκροτάτας κορυφάς, οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῖιν.
Ἐξ Ἀθόω δ' ἐπὶ πόντον ἐβήσατο κυμαίνοντα.
Λῆμνον δ' εἰσαφίκανε πόλιν θείοιο Θόαντος,
Ἐνθ' Ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο,
Ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων,
Εἰ μὲν δή ποτ' ἐμεῦ ἔπος ἔκλυες, *ἠδ' ἔτι καὶ νῦν — ἢ. ἢ μὲν ἢ. ἠδ' ἔτι
Πείθευ, ἐγὼ δέ κέ τοι εἰδέω χάριν ἤματα πάντα·
Κοίμησόν μοι Ζηνὸς ὑπ' ὀφρύσιν ὄσσε φαεινώ.
Αὐτίκ' ἐπεί κεν ἐγὼ *παραλέξομαι ἐν φιλότητι. — ἢ. παραλέξομαι φιλότητι
Δῶρα δέ τοι δώσω, καλὸν θρόνον, ἄφθιτον αἰεὶ,
Χρύσεον· Ἥφαιστος δέ κ' ἐμὸς πάϊς ἀμφιγυήεις
Τεύξει ἀσκήσας, ὑπὸ δὲ θρῆνυν ποσὶν ἥσει,
Τῷ κεν ἐπισχοίης λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε νήδυμος Ὕπνος,
Ἥρη, πρέσβα θεὰ, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἄλλον μέν κεν ἔγωγε θεῶν αἰειγενετάων
Ῥεῖα κατευνήσαιμι, καὶ ἂν ποταμοῖο ῥέεθρα
Ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται·
Ζηνὸς δ' οὐκ ἂν ἔγωγε Κρονίονος ἄσσον ἱκοίμην,
Οὐδὲ κατευνήσαιμ', ὅτε μὴ αὐτός γε κελεύοι.
Ἤδη γάρ με καὶ *ἄλλο τεὴ ἐπίνυσσεν ἐφετμὴ, — ἢ. ἄλλοτε ἢ ἐπίνυσσεν ἐφετμή
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐκεῖνος ὑπέρθυμος Διὸς υἱὸς
Ἔπλεεν Ἰλιόθεν, Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξας.
Ἤτοι ἐγὼ μὲν ἔθελξα Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Νήδυμος ἀμφιχυθείς· σὺ δέ οἱ κακὰ μήσαο θυμῷ,
Ὄρσασ' ἀργαλέων ἀνέμων ἐπὶ πόντον ἀήτας.
Καί μιν ἔπειτα Κόων δ' εὖ ναιομένην ἀπένεικας
Νόσφι φίλων πάντων· ὁ δ' *ἐπεγρόμενος χαλέπαινε, — ἢ. ἀνεγρόμενος
Ῥιπτάζων κατὰ δῶμα θεούς· ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
Ζήτει, καί κέ μ' ἄϊστον ἀπ' αἰθέρος ἔμβαλε πόντῳ,
Εἰ μὴ Νὺξ *δμήτειρα θεῶν ἐσάωσε καὶ ἀνδρῶν, — ἢ. μήτειρα
Τὴν ἱκόμην φεύγων· ὁ δ' ἐπαύσατο χωόμενός περ·
Ἅζετο γὰρ μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ἔρδοι.
Νῦν αὖ τοῦτό μ' ἄνωγας ἀμήχανον ἄλλο τελέσσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὕπνε, τίη δὲ σὺ ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς;
Ἦ φὴς ὡς Τρώεσσιν ἀρηξέμεν εὐρύοπα *Ζῆν — ἢ. Ζῆν', ὡς
Ὡς Ἡρακλῆος *περὶ χώσατο παιδὸς ἑοῖο; — ἢ. περιχώσατο
Ἀλλ' ἴθ', ἐγὼ δέ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων
Δώσω ὀπυιέμεναι, καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν,
Πασιθέην, ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα.
Ὣς φάτο. χήρατο δ' Ὕπνος, ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα
Ἄγρει νῦν μοι ὄμοσσον ἀάατον Στυγὸς ὕδωρ.
Χειρὶ δὲ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἕλε χθόνα πουλυβότειραν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ ἅλα μαρμαρέην, ἵνα νῶϊν ἅπαντες
Μάρτυροι *ὦσ' οἱ ἔνερθε θεοὶ Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες, — ἢ. ὦσιν ἐνερθε. ἢ. καὶ ὅσ[οι]...
Ἦ μὲν ἐμοὶ δώσειν Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων,
Πασιθέην, ἧς αὐτὸς ἐέλδομαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ὤμνυε δ' ὡς ἐκέλευε, θεοὺς δ' ὀνόμηνεν ἅπαντας
Τοὺς ὑποταρταρίους, οἳ Τιτῆνες καλέονται.

COMMENTARIVS.

Πιερίην δ' ἐπιβᾶσα) Iter Iunonis ordinatim & serie, qua confici oportebat, describit, non confusis & perturbatis locis, vt in Catalo. go fecerat.

Λῆμνον δ' εἰσαφίκανε πόλιν) Duo hîc sunt. Primum, λῆμνον nomen generale totius insulæ pro particulari vrbe Thoantis, quæ Myri-

nua appellatur. Deinde πόλιν pro νῆσον, cùm Lemnos non sit vrbs, sed insula. Sic paulò pòst, ἴδην ἵκοντο λεκτὸν dixit: vbi τὸ ἴδην totum est, pars autem Lectum, nempe promotorium. Porrò duæ sunt in Lemno vrbes, Hephœstias & Myrinna.

ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο) Quidam fortuitum hoc esse dicebant, quod Somnum in Lemno insula Iuno repererit, scilicet iam ad homines proficiscentem: credo propter noctem, quæ iam aduentabat. Alij dicunt Vulcanum insulæ Lemni dominū, cuius vxor est Gratia: huius Gratiæ sororem Pasitheam amabat Somnus, ideò in Lemno insula tunc morabatur. Eam Pasitheam ipsi Iuno mox in vxorem pollicebitur. Alij dicunt, Somnū in Lemno fuisse Philoctetis gratia, vt illius nimirum dolores sopiret, in quem finem apud Sophoclem inuocatur. Alij melius hoc ita fictum ab Homero dicebant, vt Somnus apud Lemnios habitaret: quorum vinositatem hoc pacto vellicauerit, qui à Thoante Dionysij filio descendebant. Nota est parœmia, Lemnia mala quòd Lemnij somno ex ebrietate, vt verisimile est, contracto sopiti ab vxoribus interfecti sunt. Vinum enim & Somnus quasi conterranei sunt.

κασιγνήτῳ θανάτοιο) Idem dixit author hymnorum, qui Orphei nomine circumferuntur. Sic enim ille, Καὶ θανάτου μελέτην ἐπάγεις, ψυχὰς διασώζων Αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς λήθης θανάτου τε. Hinc Menander, ὕπνος θανάτου προμελέτησις πέλει. & alibi, ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια. Fratrem duræ languidum Mortis Seneca appellauit, gelidæ mortis imaginem Ouidius. Non est hinc alienum, quod Aristo dicere solebat, Somnum tanquam atrocissimum publicanum dimidium ætatis nostræ ad se rapere. Inf. lib. 16. Homerus ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν vocat. Hinc Cynicus ille Diogenes, vt refert Plut. de consolatione ad Apollonium, quum ante exitum vitæ obruisset ipsum somnus, medicúsque excitasset, & an grauius aliquid accidisset quæreret. respondit nihil esse mali: fratrem enim à fratre anteuerti, somnum à morte. Vel si maius Græca, οὐδὲν, ἔφη, ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει, ὁ ὕπνος τὸν θάνατον. Homerus etiam alicubi χάλκεον ὕπνον, mortem appellauit.

ὕπνε ἄναξ πάντων) Sic Orpheus, siue alius eorum hymnorum author, ὕπνε ἄναξ μακάρων πάντων θνητῶν τ' ἀνθρώπων. Hinc Sophocles in Aiace Somnum παγκρατῆ appellat.

δώσω δέ τοι δῶρα) δῶρα pro δῶρον synecdochicè. Hinc porrò orta est parœmia, δῶρα καὶ θεοὺς πείθει. cuius meminit Euripides in Medea & Plat. lib. 3. Politiæ.

ὅσπερ γένεσις) Meminerimus superioris loci, vbi ὠκεανὸν θεῶν γένεσιν appellauit. Nam & ea per hunc locum illic interpretati sumus.

Ζηνὸς δ' οὐκ ἂν ἔγωγε) Rectè Iouem somni expertem facit, quasi totius orbis moderatorem vigilare deceat: tum etiam quia diuina natura Somno non indiget, vt per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cùm nullum vel laborem vel incommodum patiatur, vt est à Natali Myth. lib. 3. cap. 4. annotatum. Allegorias in hanc rem quoque excogitati sunt, sed illæ, vt & aliæ multæ, alius erunt loci. Iupiter autem hoc loco Imperatorum & Regum, & omnium quibus rerum aliqua demandata est prouincia, exemplum quod sequantur, esto non vt penitus somno abstineant, quia mortales non possunt, sed vt plus vigiliæ quàm quieti tribuant. Nam quod etiam paulò pòst dicit Somnus non audere se, nisi aduocatus ab ipso eodem fuerit, Iouem sopire: docet oportere illos Somno imperare, non Somni tyrannidi subiici. Quod autem somno Iupiter sopiatur, potest videri impium: sacra tamen pagina dormientem etiam Deum aliquando inducit, cùm suorum curam videtur abiecisse, eorúmq; res sus déque ferri patitur.

εἰ μὴ νὺξ) Noctis filius Somnus ab aliis fingitur, ideò rectè ipsa filij sui tutelam hoc loco suscipit, quia naturalior est somnus nocturnus, quàm diurnus. Deorum autem domitricem appellat, (quidam autem pro δμήτειρα μήτειρα scribunt, vt ad marginem scripsi: sed prior lectio veteribus placuit, quam autor hymnorum, qui Orphei nomine circumferuntur, θεῶν γενέτειραν appellare quoque non dubitauit) quasi ipse superueniente non solùm inferna, sed etiam superna tenebris obscurentur. Vnde alibi Solem exorientem dicit lumen Diis & hominibus afferre.

γήθησε δ' ὕπνος) Hi sunt effectus Cesti illius venerei. Nam quem dono sedilis oblato, non demulsit, eum spe vxoris flectit. Sic Voluptates malorum & impietatis causæ.

ἀάατον στυγὸς ὕδωρ) De hac aqua Homerus Iliad. ο. καὶ τὸ κατειβόμενον στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι. Adeò autem sacrum erat illud iusiurandum, vt qui ex superis violassent, ab omni Deorum consortio aliquandiu depellerentur, vt copiosè docet Hesiodus in Theogonia. Hîc porrò forma Deorum iurisiurandi obseruanda est. Nam per grauissima elementorum terram & aquam, deinde per Deos tam inferos quàm superos sancitur. Iupiter autem in sequenti Iliad. terram tantùm & cœlum aduocabit.

Τιτῆνες καλέονται) Post hunc versum addebant quidam sequentem versum, ὄμνυε δ' ἐκ πέτρης τε κατειβόμενον στυγὸς ὕδωρ: quasi necessarium sit Iunonem omnino iuramentum concipere, vt Somnus postulabat.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε, τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Τὼ βήτην Λήμνου τε καὶ Ἴμβρου ἄστυ λιπόντε.
Ἠέρα ἑσσαμένω, ῥίμφα πρήσσοντε κέλευθον·
Ἴδην δ' ἱκέσθην πολυπίδακα μητέρα θηρῶν,
Λεκτὸν, ὅθι πρῶτον λιπέτην ἅλα· τὼ δ' ἐπὶ χέρσου
Βήτην· ἀκροτάτη δὲ ποδῶν ὑπεσείετο ὕλη.
Ἔνθ' Ὕπνος μὲν ἔμεινε πάρος Διὸς ὄσσε ἰδέσθαι,
Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
Μακροτάτη πεφυυῖα δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν,
Ἔνθ' ἧστ' ὄζοισιν πεπυκασμένος εἰλατίνοισιν,
Ὄρνιθι λιγυρῇ ἐναλίγκιος, ἥντ' ἐν ὄρεσσι
Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν.
Ἥρη δὲ κραιπνῶς προσεβήσατο Γάργαρον ἄκρον
Ἴδης ὑψηλῆς· ἴδε δὲ νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ὡς δ' ἴδεν, ὥς μιν ἔρως πυκινὰς φρένας ἀμφεκάλυ-
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐμισγέσθην φιλότητι, (ψεν,
Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας. (ζεν,
Στῆ δ' αὐτῆς προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμα-
Ἥρη, πῆ μεμαυῖα κατ' Οὐλύμπου τόδ' ἱκάνεις;
Ἵπποι δ' οὐ παρέασι καὶ ἅρματα, τῶν κ' ἐπιβαίης.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη
Ἔρχομαι ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰ τρέφον ἠδ' ἀτίταλλον.
Τοὺς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω.
Ἤδη γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονται
Εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.

Sed pòst quam iurauitque & absoluit iuramentum,
Illi ibant Lémnique & Imbri oppidum relinquentes,
Aëre induti, citò conficientes iter.
Ad Idam .a. venerunt fontib. abundantē, matrē ferarū,
Lecton vbi primùm liquerunt mare: hi autē in terram
Ibant: summa autem pedibus submouebatur sylua.
Illic somnus quidē mãsit, antequã Iouis oculi viderēt eū
In abietē ascendēs procerã admodum, quæ tunc in Ida
Altißima nata per aërem ad æthera ibat.
Illic sedit ramis opertus abiegnis,
Aui argutæ similis, quam in montibus
Chalcidem nominant dij, homines autem Cymindim.
Iuno autem celeriter ascenderat Gargarum summum
Idæ excelsæ: vidit autē eam nubium cōgregator Iupiter:
Vtq; vidit subitò ipsū amor dēsis mentib. cōplexus est,
Perinde ac quando primùm misti sunt amore,
In cubile ascendentes, dilectis clàm parentibus.
Stetit autē ipsam ante, verbumq; dixit & elocutus est:
Iuno, quò festinans ab Olympo huc venis?
Equi autem non adsunt & currus quos conscendas.
Hunc .a. dolum meditata allocuta est veneranda Iuno
Venio visura multa nutrientes fines terræ,
Occeanúmque deorum ortum, & matrem Tethyn,
Qui me in suis ædibus accuratè nutrierūt & educarunt:
Hos vado visura & ipsis inextricabiles cōtētiones solua
Iam enim lōngo tempore inter se abstinent
Lecto & congreßu, quoniam ira incidit animo.

Equi autem in radice multifontis Idæ
Stant qui me ferent supra terram & mare:
Nunc autem tui gratia huc ab Olympo ob hoc venio,
Neque modò mihi posthac irascaris, si cum silentio
Abeam ad domum profundi Oceani.
Hāc autē excipiēs allocutus est nubiū coactor Iupiter
Iuno, illuc quidem licet & post proficisci:
Nos autem in amore conuertamus nos cubantes.
Non enim vnquam mihi sic deæ amor neque mulieris
Animum pectoribus circumfusus domuit:
Neque quando captus fui amore Ixioniæ vxoris,
Quæ peperit Peirithoum dijs prudentem similem:
Neque quando Danaës formosæ Acrisij filiæ,
Quæ peperit Perseum, omnium clarissimum virorum:
Neque quando captus sui amore Phœnicis filiæ inclyti,
Quæ peperit mihi Minoaq; & diuinū Rhadamāthem:
Neque quando Semeles, neque Alcmenes, in Thebis,
Qui Herculem fortem peperit filium:
At Bacchum Semele peperit, gaudium mortalibus:
Neq. quādo captus fui amore Cereris pulchricomæ regi-
Nec quādo Latonæ valde illustris, neq. tui ipsius (næ:
Vt tui nūc amore teneor, & me dulce desiderium capit.
Hunc autem dolosa allocuta est venerabilis Iuno:
Minimè ferende Saturnie quale verbum dixisti?
Si nunc in amore concupiscis cubare
Idæ in verticibus: hæc autem loca patentia sunt omnia.
Quomodo esset, si quis nos deorum semper existentium
Dormientes videret, dijsq; omnibus interueniens
Indicaret? non ego tuam ad domum redirem
E cubili consurgens: vituperabile autem esset:
Sed si sanè vis & tibi charum est animo,
Est tibi thalamus, quem tibi dilectus filius fecit
Vulcanus, solidásque fores postibus admouit,
Illuc eamus dormituri, quandoquidē tibi placet cubile.
Hanc autem excipiens allocutus est nubicogus Iupiter
Iuno, nec deorum hoc metuo nec quenquam hominum
Visurum esse, talem tibi ego nebulam circumfundam
Auream: neque nos per eam consiceret sol etiam,
Cuius & acutissimum est lumen ad intuendum (vorem.
Dixit sanè, & vlnis complexus est Saturni filius suam
Hos .a. subter, tellus diuina produxit recentem herbam,
Lotúmq; roscidum, & crocum & hyacinthum
Densum & mollem, qui à terra in altum eleuabat eos.
Hoc thoro indormierunt: insuper .a. nebulam induerunt
Pulchram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sed hic quidē quietè dormiebat pater in Gargaro summo,
Somno & amore domitus: tenebat .a. in vlnis vxorem.
Perrexit .a. currere ad naues Achiu. dulcis Somnus,
Nuncium dicturus terram continenti Neptuno:
Propè autem stans, verbis velocibus eum allocutus est,
Alacris nunc Græcis Neptuno auxiliare,
Et ipsis gloriam præbe parūper saltē, dum adhuc dormit
Iupiter, quoniam ipsi ego mollem saporem offudi:
Iuno autem in amore decepit eum vt dormiret.

Ἵπποι δ' ἐν πρυμνωρείῃ πολυπιδάκου Ἴδης
Ἑστᾶσ', οἵ μ' οἴσουσιν ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρήν,
Νῦν δὲ σεῦ εἵνεκα δεῦρο κατ' Οὐλύμπου τόδ' ἱκάνω,
Μήπως μοι μετέπειτα χολώσεαι, αἴ κε σιωπῇ
Οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ηρη, κεῖσε μὲν ἔστι καὶ ὕστερον ὁρμηθῆναι,
Νῶϊ δ' ἄγ' ἐν φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν,
Οὐδ' ὁπότ' ἠρασάμην Ἰξιονίης ἀλόχοιο,
Η τέκε Πειρίθοον, θεόφιν μήστωρ' ἀτάλαντον,
Οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ἀκρισιώνης,
Η τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν·
Οὐδ' ὅτε Φοίνικος κούρης τηλεκλειτοῖο,
Η τέκε μοι Μίνω τε καὶ ἀντίθεον Ῥαδάμανθυν·
Οὐδ' ὅτε περ Σεμέλης, οὐδ' Ἀλκμήνης ἐνὶ Θήβῃ,
Ηρ' Ἡρακλῆα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα·
Η δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε, χάρμα βροτοῖσιν.
Οὐδ' ὅτε Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο ἀνάσσης·
Οὐδ' ὁπότε Λητοῦς ἐρικυδέος, οὐδὲ σεῦ αὐτῆς·
Ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ηρη,
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Εἰ νῦν ἐν φιλότητι λιλαίεαι εὐνηθῆναι
Ἴδης ἐν κορυφῇσι, τὰ δὲ προπέφανται ἅπαντα,
Πῶς κ' ἔοι εἴ τις νῶϊ θεῶν αἰειγενετάων
Εὕδοντ' ἀθρήσειε, θεοῖσι δὲ πᾶσι μετελθὼν
Πεφράδοι; οὐκ ἂν ἔγωγε τεὸν πρὸς δῶμα νεοίμην
Ἐξ εὐνῆς ἀνστᾶσα· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη.
Ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ,
Ἔστιν τοι θάλαμος, τόν τοι φίλος υἱὸς ἔτευξεν,
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσεν·
Ἔνθ' ἴομεν κείοντες, ἐπεί νύ τοι εὔαδεν εὐνή.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ηρη, μήτε θεῶν τό γε δείδιθι μήτε τιν' ἀνδρῶν
Ὄψεσθαι· τοῖόν τοι ἐγὼ νέφος ἀμφικαλύψω,
Χρύσεον· οὐδ' ἂν νῶϊ διαδράκοι ἠέλιός περ,
Οὗ τε καὶ ὀξύτατον πέλεται φάος εἰσοράασθαι.
Η ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν·
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε·
Τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο
Καλὴν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε πατὴρ ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ καὶ φιλότητι δαμείς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν.
Βῆ δὲ θέειν ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν νήδυμος Ὕπνος,
Ἀγγελίην ἐρέων γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πρόφρων νῦν Δαναοῖσι Ποσείδαον ἐπάμυνε,
Καί σφιν κῦδος ὄπαζε μίνυνθά περ, ὄφρ' ἔτι εὕδει
Ζεύς, ἐπεὶ αὐτῷ ἐγὼ μαλακὸν περὶ κῶμα κάλυψα,
Ηρη δ' ἐν φιλότητι παρήπαφεν εὐνηθῆναι.

COMMENTARIVS.

τὼ βήτην) Genus masculinum fœminino dignius esse hoc loco animaduertitur, vt & alibi μοῦσαι καλαὶ καὶ ἀπόλλων, οἷς ἐγὼ φίλτατος: nisi quis neutrius esse generis dicat illud τὼ, quæ syntaxis aliquando etiam vsurpatur: vt eo loco, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας.

πρίν γε Διὸς ὄσσε ἰδέσθαι) Eleganter pro πρὶν τὸν Δία κοιμῆσαι, antequam Iouem sopiret. Quod enim oculi somnum vident, nihil aliud est quàm indormiscere, quanquam illud ἰδέσθαι an de Somno intelligendum, an de Iouis ipsius oculis actiuè, an de alterutro passiuè, incertum est.

ἡ ὕπ' ἀ[ν]ίδη) Non est otiosum illud ὕπ,sed ad probabilitatem, & contra eos qui sequentibus temporibus abietes in Ida non reperierunt. Si tamen illic fuerunt,mirum est quòd pauco abhinc tempore esse desierint. Fortasse figmentum est Poeticum.

ἤδ' ὅτε πρώτιστον) Adeò fuit in Venere flagitiosus Iupiter,vt sorori propriæ non pepercerit. Eius enim nuptias nefandas cum ambiret,clandestino primùm concubitu illam vitiasse dicitur(vt Apollodorus quoque retulit)siue in forma cuculi,vt quidam volunt siue etiam ex matris voluntate, à qua impetrauit vt sororem comprimeret, modò eam in vxorem vellet ducere, vt est apud Pausan.in Corinthiacis. De huiusmodi autem nuptiis inter consanguineos aliàs diximus.

νοῖ δ' ἀγέ) Ecce alterum Cesti Venerei effectum, vt statim visa Iunone eius amore Iupiter corripiatur, quem ipse auget aliorum comparatione. Siquid porrò in Deorum fabulis damnandum est,hoc maximè pij viri exhorrescant,quòd quem ipsi Deorum Principem constituebant,adulteriis delectetur,& ipsa patefacere non erubescat. Quod etiam veteres Ethnici obseruarunt. Lucianus in dialogo Mercurij & Solis,Iouem vt adulteriorum autorem exagitat, cùm ante illum Saturni tempora casta essent & pudica, quod etiam Iuuenalis satyra sexta annotat. De eo sic Apollonius Rhodius lib.4.Argon. οὕνεκεν οὐκ ἔτλης εὐνῆς Διὸς ἱμείροντος λέξασθαι, κεῖνος γὰρ ἀεὶ τάδε ἔργα μέμηλεν ἠὲ σὺν ἀθανάταις, ἠδὲ θνητοῖσιν ἰαύειν.

Quod flagitium etiã in sororẽ propriã exercuit,vt anteà vidimus. Sequẽtia autem Iouis adulteria aliàs sigillatim interpretabimur.

Ἰξιονίης ἀλόχοιο) Hæc Dia appellata est filia Deionei,siue Ionei,quam cum primùm Iupiter stuprasset,Ixioni desponsata est.

πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν) Adeò vt non dubitarint quidam eum Herculi præponere,inter quos est Herodotus referẽte Eustathio.

χάρμα βροτοῖσιν) Plus dixit Hesiodus in Aspide: nam & gaudium & dolores Bacchum afferre dicit, —Διώνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα καὶ ἄχθος. quibus Athen.lib.10.sequentia adiungit, ὅστις ἄδην πίνει, οἶνος δέ οἱ ἔπλετο μάργος σὺν δὲ πόδας χεῖράς τε δέει γλῶσσάν τε νόον τε δεσμοῖς ἀφράστοισι, φιλεῖ δέ ἑ μαλθακὸς ὕπνος. quæ mala ex abusu vini docent. Quod ad hunc Homeri locum attinet, respondet id quod Pindarus apud Plutar.de Iside Διόνυσον πολυγηθῆ appellat,& Simonides apud Athen.lib.10. ἀμύντορα δυσφροσυνάων. Hinc Silenus apud Euripidem in Cyclope, ὅς γε πίνων μὴ γέγηθε μαίνεται. Quare optimè post istos Maro 1.Æneid.Bacchum lætitiæ datorem appellauit. De quibus suo loco.

Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο) Hos Cereris crines allegoricè intelligamus spicas,quibus ipsam coronari tradunt.

προτιόσσεται ἅπαντα) Apud Pindarum Pyth.od.9. Apollo Chironem rogat, quomodo posset Cyrene venatrice potiri: cui ille, ——κρυπταὶ, inquit, κλαΐδες ἐντὶ σοφᾶς Πειθοῦς ἱερᾶν φιλοτάτων Φοῖβε, καὶ ἔν τε θεοῖς τοῦτο κἀνθρώποις ὁμῶς αἰδέοντ' ἀμφανδὸν ἁδείας τυχεῖν τὸ πρῶτον εὐνᾶς, id est: Occultæ claues sunt sapientis persuasionis sacris de amoribus,ô Phœbe. Et apud Deos similiter & homines nemo ita impudenter agit, vt se palàm in dulcem thorum coniiciat. Cùm ergo hic pudor tam in Diis quàm in hominibus sit, vt patentes concubitus diffugiant: Iuno hoc loco,dissimulatè tamen,Ioui copiam sui recusat,quasi turpe sit in propatulo loco Veneris officia exercere: quæ etiam vt legitima sint,tamen pudor naturalis & honestas occultari iubet. Volebat itaque in thalamum Iouis secedere: sed Homerus eos in Ida remansisse fingit, vt propior esset Troiæ Iupiter,& cum maiori probabilitate eum clamore belli excitatum introduceret. Vt tamen decorum seruet, vtrumque nebulà infusa tegit: mollem etiam thorum substernit ex herbis repentè natis,qua in re diuinitatis vires significari voluit,quas humus præsentieas statim germinauerit.

χρυσείην) Sic etiam ex aurea nebula aurum pluit in insula Rhodiorum Iupiter Minerua nata,vt ait ex Pindaro Strab.lib.14.

ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε) Anteà cum vellet Homerus remissionem fati Troianorum significare,Iouem finxit oculos aliò auertentem: nunc eandem vt magis exprimat & augeat,eum dormientem facit,omni cura nimirum & sollicitudine sopita.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ᾤχετ' ἐπὶ κλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων·
Τὸν δ' ἔτι μᾶλλον ἀνῆκεν ἀμυνέμεναι Δαναοῖσιν.
Αὐτίκα δ' ἐν πρώτοισι μέγα προθορὼν ἐκέλευσεν,
Ἀργεῖοι, καὶ δ' αὖτε μεθίεμεν Ἕκτορι νίκην
Πριαμίδῃ, ἵνα νῆας ἕλῃ καὶ κῦδος ἄρηται;
Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτω φησὶ καὶ εὔχεται, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσι μένει κεχολωμένος ἦτορ·
Κείνου δ' ἔτι λίην ποθὴ ἔσσεται, εἴ κεν οἱ ἄλλοι
Ἡμεῖς ὀτρυνώμεθ' ἀμυνέμεν ἀλλήλοισιν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες,
Ἀσπίδας ὅσσαι ἄρισται ἐνὶ στρατῷ ἠδὲ μέγισται
Ἑσσάμενοι, κεφαλὰς δὲ παναίθῃσιν κορύθεσσι
Κρύψαντες, χερσίν τε τὰ μακρότατ' ἔγχε' ἑλόντες
Ἴομεν· αὐτὰρ ἐγὼν ἡγήσομαι, οὐδέ τι φημὶ
Ἕκτορα Πριαμίδην μενέειν, μάλα περ μεμαῶτα.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ μενέχαρμος, ἔχει δ' ὀλίγον σάκος ὤμῳ,
Χείρονι φωτὶ δότω, ὁ δ' ἐν ἀσπίδι μείζονι δύτω.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Τοὺς δ' αὐτοὶ βασιλῆες ἐκόσμεον οὐτάμενοί περ,
Τυδεΐδης, Ὀδυσεύς τε, καὶ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων·
Οἰχόμενοι δ' ἐπὶ πάντας, ἀρήϊα τεύχε' ἄμειβον,
ἢ δόσκον Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρεια δὲ χείρονι* δόσκεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
Βάν ῥ' ἴμεν· ἦρχε δ' ἄρα σφι Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινὸν ἄορ τανύηκες ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ,
Ἴκελον ἀστεροπῇ· τῷ δ' οὐ θέμις ἐστὶ μιγῆναι
Ἐν δαῒ λευγαλέῃ, ἀλλὰ δέος ἰσχάνει ἄνδρας.
Τρῶας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκόσμεε φαίδιμος Ἕκτωρ·
Δή ῥα τότ' αἰνοτάτην ἔριδα πτολέμοιο τάνυσσαν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἤτοι ὁ μὲν Τρώεσσιν, ὁ δ' Ἀργείοισιν ἀρήγων.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα ποτὶ κλισίας τε νέας τε
Ἀργείων· οἱ δὲ ξύνισαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ.
ἢ προτὶ Οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοάᾳ* ποτὶ χέρσον

Sic fatus,hic quidẽ abijt ad inclytos cœtus hominum:
Illum autem magis impulit auxiliari Danais,
Statim autem inter primos altè prosiliens hortabatur,
Argiui, & rursus concedimus Hectori victoriam
Priamidæ vt naues capiat & gloriam auferat?
At is quidem sic existimat, & gloriatur,quia Achilles
Naues ad concauas manet iratus corde:
Illius autem non magnum desiderium erit,siquidẽ alij
Nos excitemur ad defendendum inuicem.
Sed agite,sicut ego dixero, assentiamur omnes:
Scuta quotquot optima in exercitu & maxima
Induti,capitáque splendentibus galeis
Tecti,manibúsque longissimas hastas tenentes
Eamus: ast ego præibeo,neque quid opinor
Hectorẽ Priamidem expectaturum,valdè licet alacrẽ.
Quicũq. vir.a.strenuus,habétque paruũ scutũ humero,
Deteriori viro det, ipse verò scutum maius subeat.
Sic dixit: hi.a.hũc libẽter quidẽ audierũt & paruerũt.
Hos autem ipsi reges instruebant,vulnerati quamuis,
Tydides,Vlyssésque & Atrides Agamemnon:
Euntes autem ad omnes,martia arma commutabant,
Bona quidẽ fortis induebat: peiora aũt deteriori dabat.
Sed postquam induti sunt circũ corpus splendidum æs,
Perrexerunt ire: præibat.v.eis Neptunus,quatiẽs terrã
Horrendum ensem longum habens in manu forti,
Similem fulguri,huic autem non fas est congredi
In pugna perniciosa,sed timor detinet viros. (Hector.
Troianos autẽ rursus ex altera parte instruxit illustris
Itaque tunc grauissimã contentionem belli intenderunt,
Cæruleam comã habens Neptunus & illustris Hector,
Scilicet hic quidem Troianis,ille .a. Achiuis auxilians.
Inundauit autem mare ad tentoriáque nauésque
Argiuorum: hi autem congrediebãtur magno clamore,
Neque maris vnda tantum boat ad terram

E ponto impulsa flatu Boreæ graui.
Neque ignis tantus crepitus ardentis,
Montis in cōcauitatibus, quando properat vrere syluā:
Neque ventus tantum in quercubus excelsis
Sonat, qui maximè valdè fremit sæuiens:
Quātus profectò Troianorum & Achiuorū erat clamor
Vehementer vociferantium: quādo in se inuicē ruerunt.
In Aiacem verò primus iaculatus est illustris Hector
Hasta, quoniam versa erat rectā ad se: neque aberrauit
Quā duo lora circa pectora extensa erant,
Nēpe hoc quidē scuti. illud. a. ensis argēteis clauis decori,
Quæ ei defenderunt tenerū corpus: ægrè. a. tulit Hector,
Quod ei telum velox irritum euolasset è manu.
Retrò. a. sociorū in multitudinē cessit, mortem fugiens
Hūc quidē deinde abeuntē magnus Telamonius Aiax,
Saxo, quæ sanè multa velocium retinacula nauium
Inter pedes pugnantiū voluebantur: horū vnū tollens,
In pectus percuss. super (scuti) circūferētiā propè iugulū:
Trochū autē sicut concussit feriens, rotatusq́; est vndiq.
Veluti autem quādo ex ictu patris Iouis cōcidit quercus
Radicitus: teter autem sulphuris fit odor
Ex ea: hunc autem non habet audacia qui viderit
Propè existens: durum enim Iouis magni fulmen:
Sic cecidit Hectoris celeriter humi robur in pulueres:
Manu autem eiecit hastā: ipsū autem scutum secutū est
Et galea: circa autem ipsum sonuerunt arma decora ære.
Hi autē valdè exclamantes accurrerunt filij Græcorum
Sperantes trahere ad se: iaculabantur autem crebra
Specula: sed nemo potuit pastorem populorum
Vulnerare, neq. percutere: prius enim protexerūt fortiss.
Polydamásque & Aeneas & diuinus Agenor.
Sarpedónque princeps Lyciorum & Glaucus eximius:
Cæterorúmque nullus ipsum neglexit, sed ante
Scuta rotunda tenebant ipsum: hunc autem socij
Manib. eleuantes asportarūt ex labore, donec peruenit
Veloces, qui ei post pugnam & bellum (ad equos
Stabant, aurigámque & currus decoros habentes,
Qui hunc ad vrbem portarunt grauiter gementem:
Sed quando iam ad vadum peruenerunt placidi fluuij
Xanthi verticosi, quem immortalis genuit Iupiter:
Ibi ipsum ex equis admouerunt terræ, inque ei aquam
Fuderunt: hic autem recreatus & inspexit oculis:
Sedens autem in genua, atrum sanguinem euomuit:
Iterum autem retro lapsus est in terram: eiúsque oculos
Nox obtexit nigra: telū enim adhuc animū domabat.
Argiui igitur vt viderunt Hectorem seorsum euntem,
Alacrius in Troianos insilierūt, memineruntq́; pugnæ.
Tunc longè primus Oilei filius celer Aiax
Satnium vulnerauit hasta insiliens acuta
Enopidem, quem nympha peperit Naïs inculpata
Enopi armenta pascenti apud ripas Satnioentis
Hunc quidem Oiliades hasta inclytus propè ascendens
Læsit ad ventrem: hic autem cōuersus est, circaq́; ipsum
Troiani & Danai commiserunt validam pugnam.
Ad hūc. a. Polydamas hastā vibrās accessit vindex (rū
Pāthœdes. vulnerauit. a. Prothoënorē ad dextrū hume
Filiū Areilyci per humerū autem fortis hasta (ma.
Penetrauit: hic. a. in pulueres lapsus prehēdit terrā pal-

Ποντόθεν ὀρνύμενον πνοιῇ Βορέω ἀλεγεινῇ·
Οὔτε πυρὸς τόσος γε* ποτὶ βρόμος αἰθομένοιο, γρ. ποτί
Οὔρεος ἐν* βήσσῃς ὅτε τ' ὤρετο καιέμεν ὕλην· γρ. βήσσῃ
Οὔτ' ἄνεμος τόσον γε ποτὶ δρυσὶν* ὑψικόμοισιν γρ. ὑψικόμοισι
Ηπύει, ὅστε μάλιστα μέγα βρέμεται χαλεπαίνων·
Οσση ἄρα Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἔπλετο φωνὴ
Δεινὸν ἀϋσάντων, ὅτ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Αἴαντος δὲ πρῶτος ἀκόντισε φαίδιμος Εκτωρ
Εγχει, ἐπεὶ τέτραπτο πρὸς ἰθύ οἱ, οὐδ' ἀφάμαρτε.
Τῇ ῥα δύω τελαμῶνε περὶ στήθεσσι τετάσθην, γρ. τῇ ῥα
Ητοι ὁ μὲν σάκεος, ὁ δὲ φασγάνου ἀργυροήλου·
Τώ οἱ ῥυσάσθην τέρενα χρόα· χώσατο δ' Εκτωρ
Οττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Αψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἀπιόντα μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χερμαδίῳ, τά ῥα πολλὰ θοάων ἔχματα νηῶν
Πὰρ ποσὶ μαρναμένων ἐκυλίνδετο· τῶν ἓν ἀείρας,
Στῆθος* βεβλήκει ὑπὲρ ἄντυγος, ἀγχόθι δειρῆς· γρ. βεβλήκει
Στρόμβον δ' ὣς ἔσσευε βαλών, περὶ δ' ἔδραμε πάντῃ
Ως δ' ὅθ' *ὑπαὶ ῥιπῆς πατρὸς Διὸς ἐξερίπῃ δρῦς γρ. ὑπὸ
Πρόρριζος, δεινὴ δὲ θεείου γίνεται ὀδμὴ
Εξ αὐτῆς, τὸν δ' οὔπερ ἔχει θράσος ὅς κεν ἴδηται
Εγγὺς ἐών, χαλεπὸς δὲ Διὸς μεγάλοιο κεραυνός·
Ως ἔπεσ' Εκτορος ὦκα χαμαὶ μένος ἐν κονίῃσι.
Χειρὸς δ' ἔκβαλεν ἔγχος, ἐπ' αὐτῷ δ' ἀσπὶς ἐάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Ελπόμενοι ἐρύεσθαι, ἀκόντιζον δὲ θαμειὰς
Αἰχμάς· ἀλλ' οὔτις ἐδυνήσατο ποιμένα λαῶν
Οὐτάσαι, οὐδὲ βαλεῖν· πρὶν γὰρ περίβησαν ἄριστοι,
Πουλυδάμας τε καὶ Αἰνείας καὶ δῖος Ἀγήνωρ,
Σαρπηδών τ' ἀρχὸς Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων·
Τῶν δ' ἄλλων οὔτις εὖ* ἀκήδησ', ἀλλὰ πάροιθεν γρ. τῶν τ' γρ. ἀκήδησεν
Ασπίδας εὐκύκλους σχέθον αὐτοῦ· τὸν δ' ἄρ' ἑταῖροι
Χερσὶν ἀείραντες φέρον ἐκ πόνου, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους
Ωκέας, οἵ οἱ ὄπισθε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο
Εστασαν, ἡνίοχόν τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ τόν γε προτὶ ἄστυ φέρον βαρέα στενάχοντα.
Αλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ενθα μιν ἐξ ἵππων πέλασαν χθονί, κὰδ δέ οἱ ὕδωρ
Χεῦαν· ὁ δ' ἀμπνύνθη, καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Εζόμενος δ' ἐπὶ γοῦνα, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπέμεσεν·
Αὖτις δ' *ἐξοπίσω πλῆτο χθονί,* κὰδ δέ οἱ ὄσσε γρ. ἐξ ὀπίσω γρ. τὼ δέ οἱ ὄσσε
Νὺξ ἐκάλυψε μέλαινα, βέλος δ' ἔτι θυμὸν ἐδάμνα.
Αργεῖοι δ' ὡς οὖν ἴδον Εκτορα νόσφι κιόντα,
Μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Ενθα πολὺ πρώτιστος Οϊλῆος ταχὺς Αἴας
Σάτνιον οὔτασε δουρὶ μετάλμενος ὀξυόεντι
Ηνοπίδην, ὃν ἄρα νύμφη τέκε Νηῒς ἀμύμων
Ηνοπι βουκολέοντι παρ' ὄχθας Σατνιόεντος·
Τὸν μὲν Οϊλιάδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
Οὖτα κατὰ λαπάρην· ὁ δ' ἀνετράπετ', ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ γρ. οὔτασε κατὰ λαπάρην
Τρῶες καὶ Δαναοὶ σύναγον κρατερὴν ὑσμίνην.
Τῷ δ' ἐπὶ Πουλυδάμας ἐγχέσπαλος ἦλθεν ἀμύντωρ
Πανθοΐδης· βάλε δὲ Προθοήνορα δεξιὸν ὦμον,
Υἱὸν Αρηϊλύκοιο· δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος
Εσχεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ·

Πουλυδάμας δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας,
γρ. οἴω Οὐ μὰν αὖτ' * ὀΐω μεγαθύμου Πανθοΐδαο
Χειρὸς ἄπο στιβαρῆς ἅλιον πηδῆσαι ἄκοντα,
Ἀλλά τις Ἀργείων κόμισε χροΐ· καί μιν ὀΐω
Αὐτῷ σκηπτόμενον κατίμεν δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὣς ἔφατ'. Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο·
Αἴαντι δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε
Τῷ Τελαμωνιάδῃ· τοῦ γὰρ πέσεν ἄγχι μάλιστα.
Καρπαλίμως δ' ἀπιόντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Πουλυδάμας δ' αὐτὸς μὲν ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν,
Λικριφὶς ἀΐξας· κόμισεν δ' Ἀντήνορος υἱὸς
Ἀρχέλοχος· τῷ γάρ ῥα θεοὶ βούλευσαν ὄλεθρον·
Τόν ῥ' ἔβαλεν κεφαλῆς τε καὶ αὐχένος ἐν συνεοχμῷ,
Νείατον ἀστράγαλον, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
Τοῦ δὲ πολὺ πρότερον κεφαλὴ, στόμα τε, ῥῖνές τε
Οὔδει πλῆντ', ἤπερ κνῆμαι καὶ γοῦνα πεσόντος.
Αἴας δ' αὖτε γέγωνεν ἀμύμονι Πουλυδάμαντι,
Φράζεο Πουλυδάμα, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπες,
Ἦ δὴ οὐχ οὗτος ἀνὴρ Προθοήνορος ἀντὶ πεφάσθαι
Ἄξιος· οὐ μέν μοι κακὸς εἴδεται, οὐδὲ κακῶν ἐξ,
Ἀλλὰ κασίγνητος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο,
Ἢ πάϊς· αὐτῷ γὰρ γενεὴν ἄγχιστα ἐῴκει·
Ἦ ῥ' εὖ γινώσκων. Τρῶας δ' ἄχος ἔλλαβε θυμόν.
Ἔνθ' Ἀκάμας Πρόμαχον Βοιώτιον οὔτασε δουρὶ,
Ἀμφὶ κασιγνήτῳ βεβαώς· ὁ δ' ὕφελκε ποδοῖιν.
Τῷ δ' Ἀκάμας ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀΰσας.
Ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἀπειλάων ἀκόρητοι,
Οὔ θην οἴοισίν γε πόνος τ' ἔσεται καὶ ὀϊζὺς
Ἡμῖν, ἀλλά ποθ' ὧδε κατακτανέεσθε καὶ ὔμμες.
Φράζεσθ' ὡς ὑμῖν Πρόμαχος δεδμημένος εὕδει
Ἔγχει ἐμῷ, ἵνα μή τι κασιγνήτοιό γε ποινὴ
Δηρὸν ἄτιτος ἔῃ· τῷ καί κέ τις εὔχεται ἀνὴρ
γρ. ἀρῆς Γνωτὸν ἐνὶ μεγάροις * Ἄρεως ἀλκτῆρα λιπέσθαι.
Ὣς ἔφατ'· Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο·
Πηνελέῳ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
Ὁρμήθη δ' Ἀκάμαντος· ὁ δ' οὐχ ὑπέμεινεν ἐρωὴν
Πηνελέοιο ἄνακτος. ὁ δ' οὔτασεν Ἰλιονῆα,
Υἱὸν Φόρβαντος πολυμήλου, τόν ῥα μάλιστα
Ἑρμείας Τρώων ἐφίλει, καὶ κτῆσιν ὄπασσε.
Τῷ δ' ἄρ' ὑπὸ μήτηρ μοῦνον τέκεν Ἰλιονῆα·
Τὸν τόθ' ὑπ' ὀφρύος οὖτα κατ' ὀφθαλμοῖο θέμεθλα,
γρ. διαπρὸ Ἐκ δ' ὦσε γλήνην, δόρυ δ' ὀφθαλμοῖο * διὰ πρὸ
Καὶ διὰ ἰνίου ἦλθεν. ὁ δ' ἕζετο χεῖρε πετάσσας
Ἄμφω. Πηνέλεως δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Αὐχένα μέσσον ἔλασσεν, ἀπήραξεν δὲ χαμᾶζε
Αὐτῇ σὺν πήληκι κάρη· ἔτι δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἦεν ἐν ὀφθαλμῷ. ὁ δὲ φὴ κώδειαν ἀνασχὼν,
Πέφραδέ τε Τρώεσσι, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα·
Εἰπέμεναί μοι Τρῶες ἀγαυοῦ Ἰλιονῆος
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρὶ, γοήμεναι ἐν μεγάροισιν·
Οὐδὲ γὰρ ἡ Προμάχοιο δάμαρ Ἀλεγηνορίδαο,
Ἀνδρὶ φίλῳ ἐλθόντι γανύσσεται, ὁππότε κεν δὴ
Ἐκ Τροίης σὺν νηυσὶ νεώμεθα κοῦροι Ἀχαιῶν.
γρ. ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας * ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε·
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος * ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
γρ. ὅποι Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος βροτόεντ' ἄνδραγρ' Ἀχαιῶν
γρ. ἤρατ' * Ἥρατ', ἐπεί ῥ' ἔκλινε μάχην κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.

Polydamas .a. insolenter gloriatus est valde clamans:
Nequaquam rursus puto magnanimi Panthœdæ
Manu à robusta vanum exiliisse telum,
Sed aliquis Argiuorum excepit corpore, & ipsum puto
Eò innitentem descendere domum Plutonis intra.
Sic dixit: Argiuis autē dolor factus est ob gloriatem,
Aiaci autem maximè bellicoso animum commouit
Telamonidæ: hunc enim cecidit propè maximè.
Statim autē in abeuntem iaculatus est hasta splendida.
Polydamas autem ipse quidem vitauit mortem nigrā
Obliquè declinando: excepit autem Antenoris filius
Archelochus: huic enim dij destinauerant mortem.
Hunc percussit capitisque & ceruicis ad iuncturam
Summam vertebram spinæ: ambos .a. amputauit neruos
Huius autem multò priùs caput, ósque naresque
Solo adhæserunt, quàm tibiæ & genua cadentis.
Aiax autem rursus clamauit inculpato Polydamanti:
Animaduerte Polydama, & mihi verum dic,
Annon est hic vir pro Prothoenore vt occisus sit
Dignus? nō quidē mihi ignauius videtur, neq. ex ignauis:
Sed frater Antenoris equorum domitoris,
Vel filius: ipsi enim genere proximè similis est.
Dixit bene cognoscēs: Troianos .a. dolor cepit animo.
Tunc Acamas Promachū Bœotium vulnerauit hastā,
Circa fratrem stans: is autem subtrahebat per pedes.
Ob hunc Acamas mirificè gloriatus est, altè clamans.
Argiui telis destinati, minarum insatiabiles,
Non quidem solis labórque erit & luctus
Nobis, sed aliquando sic occidemini & vos:
Videte vt vobis Promachus cæsus dormit
Hasta mea, vt non fratris vindicta
Diu inulta sit: ideo & quilibet aptat vir
Fratrem in ædibus belli vindicem restare.
Sic dixit: Argiuis autē dolor obortus est ob iactātē:
Peneleo autem maximè bellicoso animum commouit:
Ruit autem in Acamantem. hic .a. non sustinuit impetū
Penelei regis: hic autem vulnerauit Ilionem
Filum Phorbantis pecorosi: quem maximè
Mercurius Troianorū diligebat & possessionem dederat
Sub hoc autem mater solum peperit Ilioneum,
Quē tūc sub palphebra vulnerauit iuxta oculi radices,
Excussitq́ pupillam, hasta verò per oculum penitus
Et per ceruicis neruū venit: hic .a. resedit manus tendēs
Ambas: Peneleus autem extrahens ensem acutum,
Ceruicem mediam amputauit deiecitque humi
Ipsa cum galea caput: adhuc autem fortis hasta
Erat in oculo: hic autem dixit capite sublato,
Denunciauitq́ Troianis, & glorians verbū locutus est:
Renunciate mihi, Troiani, illustris Ilionei
Patri charo & matri, vt lugeant in ædibus.
Neque enim ipsa Promachi vxor Alegenoridæ
Ob virum charum redeuntem lætabitur, quando iam
Ex Troia cū nauibus reuertemur iuuenes Achiuorum.
Sic dixit: hos autem omnes pallidus timor occupauit:
Circūspiciebat .a. vnusquisq. quà fugeret graue mortē.
Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domos habitantes,
Quis iam primus cruenta spolia Achiuorum
Sustulit, postquam inclinauit pugnā inclytus Neptunus.

Aiax

Aiax primus Telamonius Hyrtium vulnerauit
Gyrtiadem, Mysorum ducem strenuorum.
Phalcem autem Antilochus & Mermerum spoliauit:
Meriones autem Morymq; & Hippotionem interfecit.
Teucer autem Prothoonaq; peremit, & Periphetem.
Atrides autem deinde Hyperenorem pastorē populorū
Vulnerauit ad ile: intestina verò æs lacerauit
Incidens: anima autem per inflictum vulnus
Erupit coacta, huiúsque caligo oculos texit.
Plurimos autem Aiax interfecit Oilei celer filius,
Non enim ei aliquis par ad insequendum pedibus erat
Viros fugientes, quando Iupiter fugam immisisset.

Αἴας ῥα πρῶτος Τελαμώνιος Ὕρτιον οὖτα
Γυρτιάδην, Μυσῶν ἡγήτορα καρτεροθύμων·
Φάλκην δ' Ἀντίλοχος καὶ Μέρμερον ἐξενάριξε·
Μηριόνης δὲ Μόρυν τε καὶ *Ἱπποτίωνα κατέκτα· γ. ἱπποτίωνα
Τεῦκρος δὲ Προθόωνά τ' ἐνήρατο καὶ Περιφήτην·
Ἀτρείδης δ' ἄρ' ἔπειθ' Ὑπερήνορα ποιμένα λαῶν
Οὖτα *κατὰ λαπάρην, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς ἄφυσσε γ. οὔτασε κατὰ λαπάρην.
Δηώσας· ψυχὴ δὲ κατ' οὐταμένην ὠτειλὴν
Ἔσσυτ' ἐπειγομένη. τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψε.
Πλείστους δ' Αἴας εἷλεν Ὀϊλῆος ταχὺς υἱός·
Οὐ γάρ οἵ τις ὁμοῖος ἐπισπέσθαι ποσὶν ἦεν,
Ἀνδρῶν τρεσσάντων, ὅτε τε Ζεὺς ἐν φόβον ὄρσε.

COMMENTARIVS.

ἀργέσι) Ioue dormiente liberum fuit Neptuno Græcis palàm auxiliari: priùs enim non potuit, nisi sub persona simulata, quòd Iouem reformidaret adhuc vigilantem.

ἀλλ' ὁ μὲν ἔστω) Aliàs quoque explicatum est, tum primùm fortiter se extra Troiæ muros gessisse Hectorem, cùm iratum Achillem in tentoriis desidem intellexit: quem idcirco tantopere Græci bello interesse exoptabant, vt faciliùs Hectori ferocienti resisteretur. Iam verò præsente se docet Neptunus Deus, hominem non esse desiderandum, itaque cæteros Græcos ad fortitudinē cohortatur.

ὃς δὲ κ' ἀνὴρ) Habes hìc exemplum iustitiæ ex proportione Geometrica, secundum videlicet qualitatem & dignitatem personarum. Præstantioribus enim arma quoq; præstantiora, sed deterioribus deteriora distribuuntur.

χείρονι δόσκεν) Testis est Eustathius hìc ab accuratioribus δόσκον scribi, vt ad Reges referatur, quasi eorum fuerit fortes ab ignauis discernere: neque par sit existimare, quenquam peculiariter hoc sibi arrogasse, vt fortitudinis sua opinione ei quem ipse ignauiorem arbitraretur, arma eriperet. Cùm tamen præcedat τὸ ἔδυνε, non video cur absurdum sit, δόσκεν etiam de eodem dici, qui arma aliena induerit, vt illi sua idem tradere intelligatur, etiamsi hoc ex ducum & Regum iudicio factum sit. Annotauimus tamen ad marginem variam lectionem, quia potest etiam tolerari.

ὑπὸ θαλάσσης) Dicebant antiqui has non propriè dici παραβολάς, sed ὑπερβολάς, quasi bellici clamoris immensitas, cum maris boatu, cum ignis crepitu, cum ventorum sonitu non possit conferri. Et hæc comparatio ex earum est numero, quæ negatiuè afferuntur: vt aliquando in libro comparationum Poeticarum, quem affectum iam apud me habeo, explicabitur.

περὶ δρυσὶν ὑψικόμοισιν) Agathocles, vt ex antiquorum relatu accepimus, pro ὑψικόμοις scribebat ἐξοφόροισι, quasi dicas visciferis, quod est proprium fructiferarum quercuum: sed cur hoc loco potiùs admittatur, quàm vulgata, ego non video. Eam tamen ad marginem annotaui, vt eruditi lectores iudicarent.

τῇ ῥα Τελαμωνίου) Ex hoc loco videtur constare, ad pugnam sine thorace Aiacem accessisse. Non erat enim mentionem thoracis prætermissurus Homerus, si à thorace iactus hastæ Hectoris factus esset irritus, vt lora memorat paulò pòst, τώ οἱ ῥυσθην τέρενα χρόα. Deinde videtur etiā Aiax fuisse vulnerabilis toto corpore, nō in sola axilla, vt voluit Aeschylus. Hìc enim nisi lora illa obstitissent, proculdubio vulneratus fuisset: quin infrà Iliad. ψ in certamine Aiacis cum Diomede dicetur, Græcos Aiaci valdè timere ne vulneraretur à Diomede: qui timor in eos non cecidisset, si eum inuulnerabilem existimassent. Quod à quibusdam tamen existimatum est, quia apud Homerum nullum vnquam Aiaci vulnus inflictum est.

τέρενα χρόα) Non minuit Aiacis robur hoc vocabulo τέρενα Homerus, sed communi tantùm est vsus corporis Epitheto: quanquam hoc loco malim χρόα cutem, quàm corpus interpretari. Alio sensu dixit de Aiace Hectore anteà λειριόεντα χρόα.

θεείου γίνεται ὀδμή) Plinius lib. 35. cap. 15. Fulmina & fulgura, inquit, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est.

χαλεπὸς δὲ Διὸς μεγάλοιο κεραυνός) Ioui fulmina tribuit antiquitas, quæ illi Vulcanus fabricaret, vt describit Virgil. lib. 8. Insula Sicanium iuxta latus, &c. Qua de re Plinius lib. 2. cap. 20. Latet plerosq;, inquit, magna cœli affectatione compertum à principibus doctrinæ viris, superiorum trium siderum ignes esse, qui decidui ad terras fulminum nomen habeant, sed maximè ex iis medio loco siti: fortassis quoniam contagiem nimij humoris ex superiore circulo, atq; ardoris ex subiecto per hunc modum egerat. Ideóque dictum Iouem fulmina iaculari, &c.

ὡς ἔπεσ' ἕκτορος) Nota dignitatem & maiestatem comparationis, cui Hectoris casus assimilatur: de quo toties posteà gloriabitur Aiax, vt apud Ouid. lib. 13.

Hunc ego(Hectorem)*sanguineæ successu cædis ouantem* *Eminus ingenti resupinum pondere fudi.*

Et paulò pòst generaliùs de protectione nauium, quam ipse sibi arrogat:

Nempe ego mille meo protexi pectore puppes, *Spem vestri reditus.*

κὰδ δέ οἱ ὕδωρ χεῦαν) Aquam frigidam in animi deliquiis prodesse, præter vulgarem experientiam testis est etiam Hippocrates lib. de Humidorum vsu, Aphor. 7. διὰ τοῦτ' ἄρα, inquit, καὶ ἐπὶ ἀκρέων ἐν λειποθυμίαις τὸ ψυχρὸν καταχεόμενον ὠφελέει. Vbi Zuingerus, vir ille λογικώτατος, φιλοσοφώτατος, ἰατρικώτατος, de quo dic multa, & pauca dices: Id deliquiis animi, inquit, non quibusuis, sed ex caloris dissipatione ortis, putà ex gaudio, extrema perfundere aqua gelida, repulsionis ergò, vt sanguis & spiritus concentrentur, & ad interna redeant. At quibus animus deficit ex concentratione caloris & spirituum, iis aqua gelida, in faciem cum impetu proiecta, reuellendi erunt spiritus. Hæc ille. Sed & per aquæ frigidæ infusionem lethargum repentè excitari, dicit Cornel Celsus de Remed. lib. 3. ca. 20. Sed cur animo deficientibus aqua frigida prodest? Quia obuians refrigeratio, inquit Arist. Prob. sect. 9. q. 9. calorem prohibet educi è sanguine qui per ictum ad summa confluere corporis, atque concrescere solet, vbi calor decesserit. Fit enim vt perinde, ac si extrà sit, congeletur, cùm sub cute est, propéque abest, vt extrà sit. At verò cum calori exitus negatur, non concressit, sed se rursum diffundit, & sedem vnde effluxit, repetit. Hæc omnia superius eleganter expressit doctissimus ille Hippocratis interpres. Vtinam eundem in reliqua diuini illius Asclepiadę opera laborem nobis impertiatur. Sed ad rem. Non ignorauit ergo omniscius Homerus noster, animi deliquio frigidam aquam opitulari, qua animum Hector penè exanimato recreat & reficit. Sic etiam apud Plautum in Amphit. Bromia illa loquitur, *Væ miseræ mihi, Animo malè 'st, aquam velim, corrupta sum atque absumpta sum.*

αἷμ' ἀπέμεσσεν) Hæc ab interpretibus, vt & superiora, intacta nos attingamus. Post recreatum animum dicitur Hector sanguinem vomuisse. Vnde hoc? Ea vomitum mouent, inquit Arist. Probl. sect. 3. q. 18. quæ fastidiosa sunt. Sanguis autem vitiatus ex ictu ingentis illius lapidis, prope illam maximè partem, in qua sanguinem Arist. de Partib. anim. lib. 3. cap. 4. collocat, nempe prope cor (Nam στῆθος βεβλήκει, ἀγχόθι δειρῆς, vt anteà vidimus) puro sanguini & ipsi cordi fastidiosus fuit: ideò ex conflictu vtriusq; pauculum illud roboris, quod recreato Hectori excitatum est, corruptum foras expulit sanguinem, id est κελαινεφές, quod non sine causa dictum est. Siquidem quandiu sanguis integer est, rubescit: sed vitiatus, quacunq; ex causa atrior cernitur, vt est apud eundem Arist. Hist. anim. lib. 3. cap. 19. Sed hanc vomitionem cur sequutum est rursum deliquium? Rationem Homerus subiungit. Dolore enim, inquit, ex ictu adhuc conficiebatur. Nam τὸ βέλος hoc loco commodiùs quàm telum interpretor, vel dolorem ex ictu, vel vulnus. Et ex hoc loco puto dixisse Suidam βέλος καὶ τὸ τραῦμα. ὁμωνύμως τῷ πιτράσκοντι παρ' ὁμήρῳ: qua de re aliàs. quod si, Telum malis, vt retinui in textu, eadem erit significatio, quæ Græcæ vocis. Telum enim & de lapide dici potest, vt etiam Iurisconsulti exponunt. Hanc rationem autem nisi Homerus explicasset, dixissem ego deliquium illud ex vomitione nimia, quæ lassationem párere generaliter solet, vt exponit Arist. Probl. sect. 5. q. 7. tantò magis, cùm sanguis eiicitur, promanasse.

Finis Libri Decimiquarti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗρου Ἰλιάδος.

ΕΥΣ ἐγερθεὶς, καὶ θεασάμενος τοὺς Τρῶας νικωμένους, Ἥρᾳ ἐπιπλήττει, καὶ Ἶριν μὲν μεταπέμπει πρὸς Ποσειδῶνα, κελεύων ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου· Ἀπόλλωνα δὲ, ὅπως ἀναφρώσῃ τὸν Ἕκτορα. ὃς ἀναλαβὼν Αἰγίδα, τοὺς Ἕλληνας εἰς φυγὴν τρέπει. καὶ μέχρι τῶν νεῶν συνδιωχθέντων, Αἴας ὁ Τελαμώνιος πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων τοὺς ταῖς ναυσὶ πῦρ ἐπιφέροντας.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ο Κρονίδης κεχόλωτο Ποσειδάωνι καὶ Ἥρῃ.

Ἄλλη.

Παλίωξις.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν
Φεύγοντες, πολλοὶ δὲ δάμεν Δαναῶν ὑπὸ χερσίν,
Οἱ μὲν δὴ παρ' ὄχεσφιν ἐρητύοντο μένοντες,
Χλωροὶ ὑπαὶ δείους, πεφοβημένοι· ἔγρετο δὲ Ζεὺς
Ἴδης ἐν κορυφῇσι παρὰ χρυσοθρόνου Ἥρης·
Στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, ἴδε δὲ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Τοὺς μὲν ὀρινομένους, τοὺς δὲ κλονέοντας ὄπισθεν
Ἀργείους· μετὰ δέ σφι Ποσειδάωνα ἄνακτα.
Ἕκτορα δ' ἐν πεδίῳ ἴδε κείμενον· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵαθ', ὁ δ' ἀργαλέῳ ἔχετ' ἄσθματι κῆρ ἀπινύσσων,
Αἷμ' ἐμέων, ἐπεὶ οὔ μιν ἀφαυρότατος βάλ' Ἀχαιῶν.
Τὸν δὲ ἰδὼν ἐλέησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Δεινὰ δ' ὑπόδρα ἰδὼν Ἥρην πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦ μάλα δὴ κακότεχνος ἀμήχανε σὸς δόλος Ἥρη
Ἕκτορα δῖον ἔπαυσε μάχης, ἐφόβησε δὲ λαούς.
Οὐ μὰν οἶδ' εἰ αὖτε κακορραφίης ἀλεγεινῆς
Πρώτη ἐπαύρηαι, καί σε πληγῇσιν ἱμάσσω.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
Ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα
Χρύσεον, ἄρρηκτον; σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
Ἐκρέμω· ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον.
Λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο παρασταδόν· ὃν δὲ λάβοιμι,
Ῥίπτασκον τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ, ὄφρ' ἂν ἵκηται
γρ. θυμὸν Γῆν ὀλιγηπελέων· ἐμὲ δ' οὐδ' ὧς *θυμὸς ἀνίει
Ἀζηχὴς ὀδύνη Ἡρακλῆος θείοιο,
Τὸν σὺ ξὺν Βορέῃ ἀνέμῳ πεπιθοῦσα θυέλλας,
Πέμψας ἐπ' ἀτρύγετον πόντον, κακὰ μητιόωσα,
Καί μιν ἔπειτα Κόων δ' εὖ ναιομένην ἀπένεικας.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἔνθεν ῥυσάμην, καὶ ἀνήγαγον αὖτις
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον, καὶ πολλά περ ἀθλήσαντα.
Τῶν δ' αὖτις μνήσω, ἵν' ἀπολλήξῃς ἀπατάων,
γρ. ἔγεχ' ἴδῃς ὥ π Ὄφρ' εἰδῇς ἤν τοι χραίσμῃ φιλότης τε καὶ εὐνή,
Ἣν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο, καί μ' ἀπάτησας.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
Σή θ' ἱερὴ κεφαλή, καὶ νωΐτερον λέχος αὐτῶν
Κουρίδιον (τοῦ μὲν οὐκ ἂν ἐγώ ποτε μὰψ ὀμόσαιμι)

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

Vpiter experrectus, & videns Troianos victos, Iunonem increpat: & Irim mittit ad Neptunum, iubens absistere bello: Apollinem autem vt animum iniiciat Hectori: qui assumta Ægide, Græcos in fugam conuertit, & ipsis tam ad naues vsque compulsis, Aiax Telamonius multos interficit hostium, qui nauibus ignem inferebant.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

O, Saturnius iratus est Neptuno & Iunoni.

Aliud.

Mutua fuga.

SED postquam transíq; palos & fossam iuerunt
Fugiētes, multiq; prostrati sūt Danaorum à manibus:
Hi quidem iam apud currus coërcebantur manentes,
Pallidi præ timore, fugati: experrectus est autē Iupiter
Idæ in verticicib. apud habentē thronū aureū Iunonē.
Stetit autem exurgens, viditq; Troianos & Achiuos:
Hos quidem turbatos, illos autem turbantes à tergo
Argiuos, inter verò ipsos Neptunum regem.
Hectorem autē in campo vidit iacentem: circum.a. socij
Sedebāt. hic.a. graui angebatur anhelitus mēte alienus,
Sanguinē mouēs, quia nō eū vilissimus læserat Græcorū.
Hunc.a. inuitus miseratus est pater hominumq; deorūq;.
Grauiter autē toruè intuitus Iunonē verbo allocutus est,
Certè valdè iam malignus, ô calida, tuus dolus Iuno,
Hectora nobilē cessare fecit à pugna, fugauit & copias.
Non quidem scio, si rursus insidiarum tristium
Prima fructum percipias, & te verberibus cædam.
An nō meministi quando pepēdisti ex alto, sub.a. pedib.
Incudes posui duas, circum manus .a. vinculum ligaui
Aureum, firmum? tu autem in æthere & nubibus
Pepēdisti. ægrè ferebāt autē dij per magnū Olympum:
Soluere.a. nō potuerunt circūstātes, quē .a. apprehēdissē
Proijciebam correptum de cælo, donec perueniret
In terram vix spirans: me autem neque sic ira remisit
Acerba propter cruciatum Herculis diuini,
Quem tu cum borea vento inducens procellas
Misisti in infrugiferum pontum, mala machinans,
Et ipsum postea Coum bene habitatam adduxisti:
Hunc quidem ego inde liberaui & reduxi iterum
Argos in aptum equis, & multa licet perpessum.
Hæc tibi rursus in memoriā reducā vt desistas à fraudibus,
Vt scias an tibi profuerit congressúsque & cubile
Quo mista es veniens seorsum à dijs, & me decepisti.
Sic dixit. horruit autem bouinis oculis venerāda Iuno
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocuta est:
Sciat nunc hoc terra & cælum latum supernè,
Et subter labens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimúmque est beatis dijs)
Tuúmque sacrum caput, & noster lectus ipsorum
Iuuenilis (quem quidē nō ego nunquā temerè iurarim)

Non

Non per meum consilium Neptunus terræ quassator
Lædit Troianósque & Hectorē. his autem auxiliatur.
Sed nimirum ipsum animus impellit & instigat:
Afflictos a apud naues videns miseratus est Achiuos:
Sed sanè & illi ego consuluerim (ris.
Eâ ire, quâ quidē tu, ô Iupiter atras nubes cogēs duxe-
Sic dixit: risit autem pater hominúmque deorúmque.
Et ipsam respondens, verbis velocibus allocutus est:
Si quidē iam tu nunc bouinis oculis veneranda Iuno
Idem mecum sentiens inter immortales sederes,
Propterea Neptunus, etsi valdè velit aliò,
Confestim cōuerteret mentē ad tuā & meā voluntatē.
Sed si iam quidem ex animo, & verè loqueris,
Vade nunc ad cœtus deorum, & huc voca
Irimque accedere, & Apollinem inclytum arcu,
Vt hæc quidem ad exercitum Achiuorum loricatorum
Eat & dicat Neptuno regi,
Vt cessans à pugna, suas ad ædes redeat:
Hectorem verò incitet ad pugnam clarus Apollo:
Iterum autem inspiret robur, obliuiscatúrque dolorum,
Qui nunc ipsum affligunt in mentibus: sed Achiuos
Iterum auertat, imbellem fugam immittens.
Fugientes autem in naues transtratas cadant
Pelidæ Achillis: hic verò excitabit suum socium
Patroclum, huncq́; interficiet hasta illustris Hector,
Ilium ante, multos vbi perdiderit iuuenes
Alios: post autem filium meum Sarpedona diuinum:
Ob hūc autē iratus, interficiet Hectorē nobilis Achilles
Ex hoc autē certè deinceps cōuersā insecutionē à nauib.
Semper ego faciam perpetuò, vsque dum Achiui
Ilium excelsum capiant, Mineruæ per consilia:
Prius autē neq. ego cessabo ab ira, neq. quempiā aliorū
Immortalium Danais auxiliari hîc sinam,
Priusquam Pelidæ compleatur desiderium,
Sicut ei promisi prius, meóque annui capite,
Die illo, quando mea, Dea Thetis complexa est genua,
Supplicans vt honorarē Achillem vrbium vastatorem.

Μὴ δι' ἐμὴν ἰότητα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Πημαίνει Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα, τοῖσι δ' ἀρήγει·
Ἀλλά που αὐτὸν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει,
*Τειρομένους δ' ἐπὶ νηυσὶν ἰδὼν ἐλέησεν Ἀχαιούς. γ. κλαιομένους δ'.
Αὐτάρ τοι καὶ κείνῳ ἐγὼ παραμυθησαίμην
Τῇ ἴμεν ᾗ κεν δὴ σὺ κελαινεφὲς ἡγεμονεύοις.
Ὣς φάτο. μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ μὲν δὴ σύ γ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἶσον ἐμοὶ φρονέουσα μετ' ἀθανάτοισι καθίζοις,
Τῷ κε Ποσειδάων γε, καὶ εἰ μάλα βούλεται ἄλλη,
Αἶψα μεταστρέψειε νόον μετὰ σὸν καὶ ἐμὸν κῆρ·
Ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐτεόν γε καὶ ἀτρεκέως ἀγορεύεις,
Ἔρχεο νῦν μετὰ φῦλα θεῶν, καὶ δεῦρο κάλεσσον
Ἶρίν τ' ἐλθέμεναι, καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
Ὄφρ' ἣ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἔλθῃ, καὶ εἴπησι Ποσειδάωνι ἄνακτι,
*Παυσάμενον πολέμοιο, τὰ ἃ πρὸς δώμαθ' ἱκέσθαι. γ. παυσαμένῳ
Ἕκτορα δ' ὀτρύνῃσι μάχην ἐς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Αὖτις δ' ἐμπνεύσῃσι μένος, λελάθῃ δ' ὀδυνάων
Αἳ νῦν μιν τείρουσι κατὰ φρένας· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Αὖτις ἀποστρέψῃσιν, ἀνάλκιδα φύζαν ἐνόρσας·
Φεύγοντες δ' ἐν νηυσὶ πολυκλήϊσι πέσωσι
Πηλείδεω Ἀχιλῆος. ὁ δ' *ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον γ. αἰσήσει
Πάτροκλον, τὸν δὲ κτενεῖ ἔγχεϊ φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἰλίου προπάροιθε, πολεῖς ὀλέσαντ' αἰζηοὺς
Τοὺς ἄλλους, μετὰ δ' υἱὸν ἐμὸν Σαρπηδόνα δῖον·
Τοῦ δὲ χολωσάμενος κτενεῖ Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἐκ τοῦ δ' ἄν τοι ἔπειτα παλίωξιν παρὰ νηῶν
Αἰὲν ἐγὼ τεύχοιμι διαμπερές, εἰσόκ' Ἀχαιοὶ
Ἴλιον αἰπὺ ἕλοιεν, Ἀθηναίης διὰ βουλάς.
Τοπρὶν δ' οὔτ' ἄρ' ἐγὼ παύσω χόλον, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων Δαναοῖσιν ἀμυνέμεν ἐνθάδ' ἐάσω,
Πρίν γε τὸ Πηλείδαο τελευτηθῆναι ἐέλδωρ·
Ὥς οἱ ὑπέστην πρῶτον, ἐμῷ δ' ἐπένευσα κάρητι
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐμεῖο θεὰ Θέτις ἥψατο γούνων,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολίπορθον.

COMMENTARIVS.

τοὺς μὲν ὀρινομένους) Hunc eundem versum vidimus præcedenti libro, sed hîc alio modo vsurpatur. Nam quod ibi de Troianis, hîc contrà de Græcis dicitur. Ibi ὀρινόμενοι Græci, & κλονέοντες Troiani: hîc Troiani ὀρινόμενοι, & Græci κλονέοντες.

ἦ μάλα δὴ κακότεχνος) Nota, inquit Eustathius, plerosque, cùm errarint, in propinquos culpam referre. Quod vt verum sit, tamen non videtur huius loci esse, vt ego quidem arbitror. Nam quod idem Eustathius ait, Iouem debuisse potius seipsum accusare, qui se ita in amoris potestatem tradiderit, quàm Iunonem, alium habet sensum. Nam reuera hic causa huius facti Iunoni rectè tribuitur, quæ sic blanditiis & lenociniis suis Iouem fefellit, vt ob eius amorem somno correptus sit? tamen illud Eustathij constabit, si alia ratione hæc interpreteris, nempe potiùs ipsum Iouem esse accusandum, qui se ita decipi passus sit: siquidem in eius fuerit potestate, dolum illum euitare. At inquies, dolum nullum illic est suspicatus. Immò, inquam, suspectam habere debuit Iunonis fidem, in his potissimum negotiis, vbi magni illius interest, ne Troiani à Græcis reprimantur. Deinde Deus ille prouidentissimus, qualem summum Deorum esse oportuit, nunquid has etiam fraudes longè antè subodorari debuit? Vt ergo ebriosi, cùm à vino superantur, falsò vinum, nec potius suam intemperantiam accusant: sic pro seipso Iunonem Iupiter.

οὐ μὰν οἶδ' εἰ) Vbi est nunc cestus ille Venereus, quo tutam esse Iunonem oportebat, si per eum gratia ipsi conciliabatur? Suos sanè vsus hoc loco etiam habet, quippe ea quidem facti grauitas fuit, vt ab ira Iupiter cohiberi non potuerit, abstinuit tamen à verberibus: quod tunc tamen non fecit, cùm aliàs à Iunone deceptus est. Memorat autem hoc loco idem, quod libro superiore Somnus de dolo Iunonis, vt inscio Ioue, Herculem tempestate oborta in mari agitaret: sed illud hîc copiosius paulò narratur. additur enim illud Iunonis suspendium.

ἐμὲ δ' οὐδ' ὡς θυμὸς) Alia est lectio, quam ego annotaui, nempe vt pro θυμὸς legatur θυμόν. Quod si admittas, primùm illud, ἐμὲ δ' οὐδ' ὡς θυμὸν ἀνίει, sic construes vel ἐμὲ κατὰ τὸν θυμόν, vel ἀντιπτωτικῶς erit ἐμὲ pro ἐμοῦ. Nam non probo illud tertium Eustathij, vt ἐμὲ sit pro τὴν ἐμὴν ψυχήν: sic enim superfluum esset illud sequens θυμόν. Eodem porrò genere loquendi vsus est alibi, cum dicit: περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε φύλλα. Deinde illud ὀδύνη non erit datiui, sed nominatiui casus, coniungetúrque cum ἀζηχής. Erat autem datiui casus ὀδύνῃ cùm aliam lectionem sequebaris: id est, cum θυμὸς legebas: subaudiendúmque erat, τὸ ἐν, sic, ἐν ὀδύνῃ.

ἄργος ἐς ἱππόβοτον) Eustathius quidem admonet duos versus à quibusdam in hunc contextum inseri, sed proprium eorum locum non assignat. H. Stephanus autem eos post hunc collocari rectè posse putat. Versus illi sic se habent:

πρίν γ' ὅτε δή σ' ἀπέλυσα ποδῶν μύδρους δ' ἐνὶ Τροίῃ
Κάββαλον, ὄφρα πέλοιτο καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Per μύδρους autem eos intelligit, quos anteà ἄκμονας appellauit, id est incubes quæ pedibus Iunonis erant appensæ: eos adhuc in illa regione videri testantur quidam Geographi, vt ait Eustath.

σή θ' ἱερὴ κεφαλή) Hoc iusiurandum locupletius est eo, quod præcedente Iliade vidimus, his duabus partibus: nempe Iouis capite, & lecto Iunonis & Iouis iuuenili, vt videlicet sanctius sit & magis persuasiuum.

μὴ δι᾽ ἐμὴν ἰότητα) Obliquè se à fraudis crimine purgat Iuno. Nam cùm de ipso respondere debuisset, negat illa solùm ex suo consilio Neptunum Græcis auxiliatum: quod quidem omnino verum erat. Vidimus enim superiore libro id à Somno præstitum, qui Ioue iam somno sopito Neptunum ad pugnam cohortatus est. At hoc vxori Iupiter non obiiciebat, sed tantùm dolos, quibus ipse delinitus ab illa fuerat, vt somnum captaret: quæ fuit Græcorum victoriæ causa, cùm ipsius Troianis præstitum antea auxiliū hac occasione relanguisset.

αὐτάρ τοι κἀκείνῳ) Muliebris animi, id est, ficti exemplum. Hoc enim Iuno inuita, & non ex libero animi impulsu dicit, tantùm vt iram mariti placare possit.

ὄφρ᾽ ἂν μὲν) Hos sequentes viginti duos versus quidam expungebant, multis moti rationibus, inter quas sunt, quòd falsum esse dicerent illud φεύγοντες ἐν νηυσὶν Ἀχιλλῆος πίπτωσιν: non enim ad Achillis vsque naues recesserunt Græci. Item illud, ὁ δ᾽ ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον Πάτροκλον. Non enim Patroclum Achilles ad pugnandum, sed ipse Patroclus Achillem exorauit. Præterea inusitatum dicebant apud Homerum, vt ἴλιον neutro genere efferretur, sed fœminino tantùm. Insuper quid est illud (aiebant) Ἀθηναίης διὰ βουλάς? quasi Mineruæ, non etiam Iunonis consilio Troia esset peritura. Sed & Achilles hoc loco πτολίπορθος dicitur præter morē loquendi Homeri. qui eum ποδάρκη, ποδώκη, & πόδας ὠκὺν appellare consueuit, & Vlyssem tantum πτολίπορθον. Has ego rationes ex omnibus selegi, quæ hunc locum infirmare videbantur, quòd, meâ quidem sententia, reliquis validiores sint, & dignæ quæ refutentur. Primùm ergo videntur Græci vsque ad Achillis naues fugisse, quia eos illuc vsque Troiani propulsassent sine dubio, nisi impediti fuissent. Quæ tamen solutio nimis mihi videtur frigida. Dixissem ego hoc fuisse Iouis consilium, vt significaret quanto studio Achillis honorē procuraret, iuxta fidem iam Thetidi iuratam: vel sanè non sit intelligēdum id prope naues Achillis accidisse ratione propinquitatis loci, sed quia reliqua tota classis hoc periculum subiit exceptis Achillis nauibus. Quidam tamen illud πίπτωσιν accipiunt non de morte, sed de precibus, quibus Achillis opem Græci implorabunt, genua inflectentes. Quod ad Pátroclum attinet eū potest dici Achilles excitasse, quia sine ipsius cōsensu in pugnam non prodiisset. Et hæc est secundæ rationis dilutio. Tertiò Mineruæ consilio dicitur Troia capta iri, hoc est prudentiæ Durici equi ope, quem Epeus cum Minerua fabricatus est, vt alicubi dicit Homerus, & noster Virgilius: *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant.* Quartò ἴλιον αἰπὺ ex iis est, quæ semel tantùm apud Homerum reperiuntur. Quintò Achilles dicetur πτολίπορθος, non propter Ilij euersionem, cuius respectu sic est Vlysses appellatus: sed propter viginti tres vrbes, quas ipse πολιμαρχῶν cepit.

Ὡς ἔφατ᾽ οὐδ᾽ ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Βῆ δὲ κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.
γρ. αἰ ἀΐξῃ Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ *ἀναΐξῃ νόος ἀνέρος ὅς τ᾽ ἐπὶ πολλὴν
γρ. νοήσει Γαῖαν ἐληλουθὼς φρεσὶ πευκαλίμῃσι *νοήσῃ
γρ. ἤλω, καὶ εἴη Ἔνθ᾽ *εἴην ἢ ἔνθα, μενοινήσῃ τε πολλά·
Ὡς κραιπνῶς μεμαυῖα διέπτατο πότνια Ἥρη·
Ἵκετο δ᾽ αἰπὺν Ὄλυμπον, ὁμηγερέεσσι δ᾽ ἐπῆλθεν
Ἀθανάτοισι θεοῖσι Διὸς δόμῳ, οἱ δὲ ἰδόντες,
Πάντες ἀνήϊξαν, καὶ δεικανόωντο δέπασσιν.
Ἡ δ᾽ ἄλλους μὲν ἔασε, Θέμιστι δὲ καλλιπαρήῳ
Δέκτο δέπας· πρώτη γὰρ ἐναντίη ἦλθε θέουσα·
Καί μιν φωνήσασ᾽ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἥρη, τίπτε βέβηκας, ἀτυζομένῃ δὲ ἔοικας;
Ἦ μάλα δή σε φόβησε Κρόνου πάϊς ὅς τοι ἀκοίτης;
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Μή με θεὰ Θέμι ταῦτα διείρεο, οἶσθα καὶ αὐτὴ
Οἷος ἐκείνου θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπηνής·
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἄρχε θεοῖσι δόμοις ἔνι δαιτὸς ἐΐσης·
Ταῦτα δὲ καὶ μετὰ πᾶσιν ἀκούσεαι ἀθανάτοισιν,
Οἷα Ζεὺς κακὰ ἔργα πιφαύσκεται· οὐδέ τι φημὶ
Πᾶσιν ὁμῶς θυμὸν κεχαρησέμεν, οὔτε βροτοῖσιν,
Οὔτε θεοῖς, εἴπερ τις ἔτι νῦν δαίνυται εὔφρων.
Ἡ μὲν ἄρ᾽ ὣς εἰποῦσα καθέζετο πότνια Ἥρη·
Ὤχθησαν δ᾽ ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί· ἡ δ᾽ ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ᾽ ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἰάνθη· πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα,
Νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες,
Ἦ ἔτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν ἆσσον ἰόντες,
Ἢ ἔπει, ἠὲ βίῃ· ὁ δ᾽ ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει,
Οὐδ᾽ ὄθεται· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Κάρτεΐ τε σθένεΐ τε διακριδὸν εἶναι ἄριστος.
Τῷ ἔχεθ᾽ ὅ, ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ·
Ἤδη γὰρ νῦν ἔλπομ᾽ Ἄρηΐ γε πῆμα τετύχθαι·
Υἱὸς γάρ οἱ ὄλωλε μάχῃ ἔνι φίλτατος ἀνδρῶν
Ἀσκάλαφος, τόν φησιν ὃν ἔμμεναι ὄβριμος Ἄρης·
Ὡς ἔφατ᾽. αὐτὰρ Ἄρης θαλερὼ πεπλήγετο μηρὼ
γρ. δ᾽ ἔπος ηὔδα Χερσὶ καταπρηνέσσ᾽, ὀλοφυρόμενος *δὲ προσηύδα,
Μὴ νῦν μοι νεμεσήσετ᾽ Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες
Τίσασθαι φόνον υἷος, ἰόντ᾽ ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Εἴπερ μοι καὶ μοῖρα, Διὸς πληγέντι κεραυνῷ

Sic dixit: neque immorigera fuit dea albis vlnis Iuno:
Descendit autē ab Idæis montibus in altum Olympum.
Sicut autem quando discurrit mens vir, qui per multā
Terram profectus, mentibus prudentibus considerarit,
Huc ineram vel illuc, cogitaritque multa:
Sic citò properans peruolauit veneranda Iuno:
Peruenit autē in altū Olympū, cōgregatis. a. superuenit
Immortalibus dijs Iouis in domo, hi verò conspicati
Omnes assurrexerunt, & excipiebant poculis
Hæc autē alios quidē dimisit, à themide. a. pulchrigena
Suscepit poculum: prima. enim obuia venit currens,
Et ipsam edita voce verbis velocibus allocuta est:
Iuno cur ascendisti, turbatæ autem similis es?
Nū valdè iā te terruit Saturni filius qui tibi maritus est:
Huic autem respondit deinde dea albis vlnis Iuno:
Ne ex me, dea Themis, hæc interroga, scis & ipsa
Qualis illius animus superbus & sæuus.
Sed tu præsis inter deos in ædibus conuiuio æquali:
Hæc autem & inter omnes audies immortales,
Qualia Iupit. mala opera machinatur: nec quicquā puto
Omnibus pariter animum gauisurū, neque mortalibus,
Neque dijs, etsi quis nunc conuiuatur hilaris.
Hæc quidem sic locuta consedit veneranda Iuno.
Molestè tulerunt autē per domum Iouis dij, illa. a. risit
Labijs: non tamen frons super supercilia nigra
Exhilarata est: inter omnes autem indignata locuta est:
Ah stultos nos qui Ioui irascimur insipientes,
Aut etiam ipsum cupimus reprimere propius accedentes
Vel verbo, vel vi: hic verò longè sedens non curat,
Neque mouetur: dicit enim inter immortales deos
Fortitudinéque. potentiáque eximiè se esse optimum.
Ideo tolerate quodcunque vobis malum mittat cuique.
Iam enim nunc opinor Marti infortunium factum esse.
Filius enim ei interijt in pugna, dilectissimus virorum
Ascalaphus, quem ait suum esse potens Mars.
Sic dixit: sed Mars virentia feriebat fæmora
Manibus demissis: lugens autem allocutus est:
Ne nunc mihi succenseatis cælestes domos incolētes,
Vlcisci cædem filij, profecto ad naues Achiuorum,
Etiam si mihi quoque fatum sit, Iouis percusso fulmine,
Iacere

Iacere vnà cum mortuis inter sanguinem & pulueres.
Sic dixit: & equos iussit Metúmque Fugámque
Iungere: ipse autem arma induebat præfulgentia,
Tunc quædam maiorq; & grauior alia
A Ioue immortalibus ira & indignatio parata fuisset,
Nisi Minerua cunctis timens dijs
Exilijsset è vestibulo: liquit autem solium vbi sedebat:
Huius quidem à capite galeã dempsit & scutũ humeris:
Hastámque firmauit valida è manu rapiens
Aeream: hæc.a.verbis corripuit impetuosum Martem,
Furiose, mentibus stolide, perijsti: an verò tibi frustrà
Aures ad audiendum sunt, mens autẽ perijt & pudor?
Non audis quæ dicit dea albas vlnas habens Iuno?
Quæ iam nunc à Ioue Olympio venit?
An velis ipse quidem perpessus mala multa
Reuerti ad Olympum quamuis dolens necessitate?
Cæterùm hic alijs malum magnum omnibus fecerit.
Continuò.n. Troianos quidẽ magnanimos & Achiuos
Linquet: hic.a. vos veniet cõturbaturus in Olympum:
Corripiet autẽ ordine, quiq. in culpa est, quiq. etiã non.
Ideò te rursus nunc iubeo sedare iram filij tui:
Iam enim aliquis eo potentia & manibus fortior
Vel interfect⁹ est, vel etiã postea interficietur. Difficile.a.
Omnium hominum liberare generationem & partum.
Sic locuta, firmauit in solio impetuosum Martem.

Κεῖσθαι ὁμοῦ νεκύεσσι μεθ' αἵματι καὶ κονίῃσιν.
Ὣς φάτο· καί ῥ' ἵππους κέλετο Δεῖμόν τε Φόβον τε
*Ζευγνύμεν· αὐτὸς δ' ἔντε' ἐδύσετο παμφανόωντα· γρ. ζευγνύμεν
Ἔνθα κέ τις μείζων τε καὶ ἀργαλεώτερος ἄλλος
Πὰρ Διὸς ἀθανάτοισι χόλος καὶ μῆνις ἐτύχθη,
Εἰ μὴ Ἀθήνη πᾶσι περιδδείσασα θεοῖσιν
Ὦρτο δ' ἐκ προθύρου, λίπε δὲ θρόνον ἔνθα θάασσε.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κεφαλῆς κόρυθ' εἵλετο, καὶ σάκος ὤμων
Ἔγχος δ' ἔστησε στιβαρῆς ἐκ χειρὸς ἑλοῦσα
Χάλκεον· ἡ δ' ἐπέεσσι καθάπτετο θοῦρον Ἄρηα,
Μαινόμενε, φρένας ἠλὲ, διέφθορας· ἦ νύ τοι αὔτως
Οὔατ' ἀκουέμεν ἐστὶ, νόος δ' ἀπόλωλε καὶ αἰδώς;
Οὐκ ἀΐεις ἅτε φησὶ θεὰ λευκώλενος Ἥρη;
Ἣ δὴ νῦν παρ' Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰλήλουθεν.
Ἦ ἐθέλεις αὐτὸς μὲν ἀναπλήσας κακὰ πολλὰ,
Ἂψ ἴμεν Οὔλυμπόνδε καὶ ἀχνύμενός περ ἀνάγκῃ;
Αὐτὰρ τοῖς ἄλλοισι κακὸν μέγα πᾶσι φυτεῦσαι.
Αὐτίκα γὰρ Τρῶας μὲν ὑπερθύμους καὶ Ἀχαιοὺς
Λείψει, ὁ δ' ὑμέας εἶσι κυδοιμήσων ἐς Ὄλυμπον.
Μάρψει δ' ἑξείης ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί,
Τῷ σ' αὖ νῦν κέλομαι μεθέμεν χόλον υἷος ἑοῖο.
Ἤδη γάρ τις τοῦ γε βίην καὶ χεῖρας ἀμείνων
Ἢ πέφατ', ἢ καὶ ἔπειτα πεφήσεται. ἀργαλέον δὲ
Πάντων ἀνθρώπων ῥῦσθαι γενεήν τε τόκον τε.
Ὣς εἰποῦσ', ἵδρυσε θρόνῳ ἔνι θοῦρον Ἄρηα.

COMMENTARIVS.

ὡς δ' ὅταν ἀΐξῃ νόος) Aliâs cùm celeritatem exprimit Homerus, vtitur auis & cogitationis comparatione, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα: quod postremum hoc loco longè copiosius expressit. Porrò nihil potest ipsa cogitatione velocius fingi ne ab ipsa quidem mente, quod inter entia possit numerari: ipsis autem Diis, qui toti sunt animæ, toti animi, vt est apud Pliniũ, velocitas ista satis propriè conuenit.

ἀλλὰ σύ γ' ἄρχε) Themis allegoricè est Iustitia, eam conuiuijs Deorum præesse iubet hoc loco Iuno, docens in ipsis etiam compotationibus iustum esse conseruandum. Illud nimiam castigat intemperantiam, & intra omnis officij limites conuiuas retinet. Cùm enim Iustitia virtus sit politica, quatenus actionis habetur respectus: in ea maximè societate seruari debet, in qua propter intemperantiam periculum est, ne ius omne fásque violetur, quod in suæ etiam Reipub. legibus diligenter cauet diuinus ille Plato. Hanc autem conuiualem Iustitiam Temperantiæ sororem statuo.

ἡ δ' ἐγέλασσε χείλεσιν) Hic Iunonis risus labellis tantùm restrictis, vt loquitur Apuleius, risus est Sardonius, vel Sardanius, vt est apud Hom. Odyss. υ. id est fictus, simúlq; amarulentus. Talis est caninus vel equinus. Indicium autem illius fictionis & amarulentiæ est, quod frons non exhilaretur: quod alioqui illis contingit, qui ex animo rident: causam eius rei autem expendamus. Risus ex calore præcordiorum proficiscitur, vnde ictu etiam traiecta præcordia in præliis risum attulisse proditum est, scilicet calore, quem moueat vulnus, vt est apud Philosophum de Partibus anim. lib.3.cap.10. Dolor autem refrigeratio est pectoris, vt est apud eundem Prob. sect. 11. quæst. 13. Hinc est quod flentes frigidum emittant spiritum, ridentes verò calidiorem, vt ibidem disputatur. Itaque dolore conflictata Iuno hilaritatem risu & fronte testari non potuit, quam præcordiis non concepisset.

νήπιοι οἳ Ζηνὶ) Vera est illa Senecæ sententia, Nemo potentes aggredi tutus potest. Vnde duram seruitutem seruiunt, qui potentiorum subditi sunt imperio, maximè tyrannorum, ad quorum crudelitatem miserum illud imbecillioribus relinquitur præsidium nudæ patientiæ, adeò vt si quippiam aduersus eos moliantur, illud nihil sit quàm conatus ille vanus auicularum, quæ pennis destitutæ πτερυγίζουσι. Itaque Iuno frustrà Ioui resisti à cæteris diis dicit, cùm illi ab eo viribus longè superentur. Quare ad tolerantiam hortatur. Cui non est absimile, quod de Diis tolerandis aliàs hominibus præcipitur, vt ab Euryp. apud Stob. ser. 22. σὺ δ' εἴκ' ἀνάγκῃ, καὶ θεοῖσι μὴ μάχου. Item à Menandro apud eundem ser. 106. μὴ θεομάχει, μηδὲ προστίθει τῷ πράγματι χειμῶνας ἑτέρους, τοὺς δ' ἀναγκαίους φέρε. Vnde pendet illud Archilochi, quod est apud eundem Stob. ser. 123. ——θεοὶ γὰρ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν ὦ φίλ' ἐπὶ κρατερὴν τλημοσύνην ἔθεσαν φάρμακον. Videtur tamen Iuno astutè hoc loco ista proposuisse, ne allato Ascalaphi mortis nuncio, Marti, qui eius pater ferebatur, ansam bellici consilij præbuisse videretur, cùm alioqui ipsa tumultum illum excitari æquo animo fuisset inspectura, vt Iouis indignationem vlcisci posset.

δεῖμόν τε φόβον τε) Non sunt isti Martis equi, sed tantùm comites, quibus apparandi currus bellici cura à Marte iniungitur, vt alibi quoque, ni fallor, dictum est.

μαινόμενε, φρένας ἠλὲ) Sic Prudentia in affectus imperium vsurpare debet, vt ipsos castiget & coërceat, quemadmodum hoc loco Mars à Minerua increpatur & cohibetur.

ἀργαλέον δὲ) Difficile est, inquit Minerua omnes homines à morte liberare. Omnes dixit, quia inter homines quidam reperti sunt, qui immortalitatem sunt assecuti: vt Tithonus ille Auroræ maritus, Centaurus Chiron, Glaucus marinus ille Deus & alij. Cæterùm interitui obnoxia est humana proles, nisi quibus hoc peculiari Deorum munere concessum est, vt Enoho & Eliæ in sacris paginis. ——γνῶθι μὲν, inquit Pythagoras, ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι. Et Euripid. apud Stob. τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι κατθανεῖν μένει. Hæc ergo fati societas totum genus humanum pertingens, argumentum fuit Mineruæ aduersus Martem, vt in bellum non prodiret vlciscendæ Ascalaphi filij mortis gratia: quippe cui non solùm moriendum fuerit, sed etiam aliis ipso fortioribus.

Iuno autem Apollinem vocauit domum extra,
Irimq;, quæ dij internuncia est immortalibus;
Et ipsos compellans verbis velocibus allocuta est:
Iupiter vos in Idam iubet venire quàm celerrimè,
At postquam veneritis, Iouisq; conspectum aspexeritis,
Facite quicquid ille iniunxerit & præceperit.

Ἥρη δ' Ἀπόλλωνα καλέσσατο δώματος ἐκτὸς,
Ἶρίν θ', ἥτε *θεοῖ μετάγγελος ἀθανάτοισι, γρ. θεοῖσιν μετ' ἄγγελος
Καί σφεας φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ζεὺς σφὼ εἰς Ἴδην κέλετ' ἐλθέμεν ὅττι τάχιστα,
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθητε, Διός τ' εἰς ὦπα ἴδησθε,
Ἕρδειν ὅττι κε κεῖνος ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Ἡ μὲν ἄρ᾽ ὣς εἰποῦσα, πάλιν κίε πότνια Ἥρη·
Ἕζετο δ᾽ εἰνὶ θρόνῳ· τὼ δ᾽ ἀΐξαντε πετέσθην,
Ἴδην δ᾽ ἵκανον πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν·
Εὗρον δ᾽ εὐρύοπα Κρονίδην ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ
Ἥμενον, ἀμφὶ δέ μιν θυόεν νέφος ἐστεφάνωτο·
Τὼ δὲ πάροιθ᾽ ἐλθόντε Διὸς νεφεληγερέταο
Στήτην. οὐδὲ σφῶϊν ἰδὼν ἐχολώσατο θυμῷ,
Ὅττι οἱ ὦκ᾽ ἐπέεσσι φίλης ἀλόχοιο πιθέσθην.
Ἶριν δὲ προτέρην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βάσκ᾽ ἴθι Ἶρι ταχεῖα, Ποσειδάωνι ἄνακτι
Πάντα τάδ᾽ ἀγγεῖλαι, μὴ δὲ ψευδάγγελος εἶναι·
Παυσάμενόν μιν ἄνωχθι μάχης ἠδὲ πτολέμοιο,
Ἔρχεσθαι μετὰ φῦλα θεῶν, ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ μοι οὐκ ἐπέεσσ᾽ ἐπιπείσεται, ἀλλ᾽ ἀλογήσει,
Φραζέσθω δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Μή μ᾽ οὐδὲ κρατερός περ ἐὼν ἐπιόντα ταλάσσῃ
Μεῖναι· ἐπεί ἑο φημὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γενεῇ πρότερος· τοῦ δ᾽ οὐκ ὄθεται φίλον ἦτορ
Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι.
Ὣς ἔφατ᾽. οὐδ᾽ ἀπίθησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ δὲ κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Ὡς δ᾽ ὅταν ἐκ νεφέων πτῆται νιφὰς ἠὲ χάλαζα
Ψυχρὴ ὑπαὶ ῥιπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο·
Ὣς κραιπνῶς μεμαυῖα διέπτατο ὠκέα Ἶρις,
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱσταμένη προσέφη κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Ἀγγελίην τινά τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Ἦλθον δεῦρο φέρουσα παραὶ Διὸς αἰγιόχοιο.
Παυσάμενόν σ᾽ ἐκέλευσε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο,
Ἔρχεσθ᾽ ἢ μετὰ φῦλα θεῶν ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ οἱ οὐκ ἐπέεσσ᾽ ἐπιπείσεαι, ἀλλ᾽ ἀλογήσεις,
Ἠπείλει κἀκεῖνος ἐναντίβιον πολεμίζων,
Ἐνθάδ᾽ ἐλεύσεσθαι· σὲ δ᾽ ὑπεξαλέασθαι ἀνώγει
Χεῖρας, ἐπεὶ σέο φησὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γενεῇ πρότερος· σὸν δ᾽ οὐκ ὄθεται φίλον ἦτορ
Ἶσόν οἱ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι.
Τὴν δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας προσέφη κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ὢ πόποι, ἦ ῥ᾽ ἀγαθός περ ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπεν,
Εἴ μ᾽ ὁμότιμον ἐόντα βίῃ ἀέκοντα καθέξει.
γρ. τι κρόνε Τρεῖς γάρ τ᾽ ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοί,* οὓς τέκε Ῥεία,
γρ. οὓς τέκετο ῥέα, οὓς Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ᾽ Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσων·
τίκτε ῥέα Τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ᾽ ἔμμορε τιμῆς.
Ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
Παλλομένων, Ἀΐδης δ᾽ ἔλαχε ζόφον ἠερόεντα·
Ζεὺς δ᾽ ἔλαχ᾽ οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι,
Γαῖα δ᾽ ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὄλυμπος·
Τῷ ῥα καὶ οὔ τι Διὸς βέομαι φρεσίν, ἀλλὰ ἕκηλος,
Καὶ κρατερός περ ἐών, μενέτω τριτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ·
Χερσὶ δὲ μή τί με πάγχυ κακὸν ὣς δειδισσέσθω,
Θυγατέρεσσιν γάρ τε καὶ υἱάσι κέρδιον εἴη
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν ἐνισσέμεν, οὓς τέκεν αὐτός,
Οἵ ἑθεν ὀτρύνοντος ἀκούσονται καὶ ἀνάγκῃ.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Οὕτω γὰρ δή τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Τόνδε φέρω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε;
Ἦ τι μεταστρέψεις; στρεπταὶ μέν τε φρένες ἐσθλῶν.
Οἶσθ᾽ ὡς πρεσβυτέροισιν Ἐριννύες αἰὲν ἕπονται.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων;
Ἶρι θεά, μάλα τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες·

Hæc quidem sic locuta, retrò cessit veneranda Iuno,
Sedebátque in solio: hi autem properantes volauerunt.
Idam.a.peruenerunt multifontem, matrem ferarum:
Inuenerunt aũt latè videntẽ Iouem in Gargaro summo
Sedẽtem, circum.a.ipsum odorifera nubes voluta erat.
Hi autem coram vt venerunt Ioue nubicogo
Steterunt, neque ipsis videns iratus est animo,
Quoniam ei celeriter verbis dilectæ uxoris paruerãt.
Irim autem priorem verbis velocibus allocutus est:
Vade age Iri velox Neptuno regi
Omnia hæc nuncia, neque falsa nuncia sis:
Vbi destiterit, ipsum iube à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum vel in mare diuinum.
Si autem meis non verbis obediet, sed spernet,
Consideret verò deinde in mente & in animo,
Ne me neq. fortis quãuis existens, inuadentẽ sustineat
Expectare: quoniã eo dico virib. multò prestãtiorẽ me esse
Et natu maiorẽ: huius.a.non veretur dilectum cor
Aequalem mihi se dicere quem metuunt & cæteri.
Sic dixit, neque immorigera fuit ventipes velox Iris,
Descendit.a.ab Idæis montibus ad Ilium sacrum.
Veluti autem cum ex nubibus volat nix, aut grando
Gelida ab impetu serenifici Boreæ:
Sic celeriter festinans deuolauit velox Iris,
Propè autem stans allocuta est inclytum Neptunum:
Nuncium aliquod tibi Neptune nigris crinib. decore,
Veni huc afferens à Ioue ægidem gestante:
Cessantem te iubet à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum, aut in mare amplum.
Si autem eius verbis non obtemperabis, sed spernes,
Minatus est & ille ex aduerso pugnantem
Huc se venturum: te autem euitare iubet.
Manus: quoniam te ait viribus multò fortiorem esse,
Et natu maiorem. tuum autem non curat charum cor
Aequalẽ te ei dicere, quẽ pertimescunt & alij.
Hũc.a. valdè indignatus affatus est inclytus Neptunus:
Proh malũ, certè bonus quãuis existẽs superbè locut9 est,
Si me paris honoris existentem vi inuitum prohibebit.
Tres.n.ex Saturno sumus fratres, quos peperit Rhea,
Iupiter & ego, tertius autem Pluto inferis imperans.
Trifariã.a.omnia diuisa sunt: quisq;.v.nactus est honorem,
Quippe ego sortitus sum canũ mare habitare sẽper
Motis sortibus: Pluto.a.sortitus est caliginem obscuram:
Iupiter.a.sortitus est cœlum latũ in æthere & nubibus.
Terra aũt adhuc communis omnium, & altus Olympus.
Ideò sanè nequaquã Iouis sequar mentes, sed quietus,
Quamuis fortis existens, maneat tertia in portione:
Manibus.v.ne quid me omniũ ignauũ veluti terreat.
Filias enim & filios vtilius esset
Asperis verbis increpare, quos genuit ipse:
Qui eum impellentem audient vel necessitate.
Huic autem respondit deinde ventipes velox Iris:
Itáne iam à te, Neptune cærulea coma decore,
Hoc referam Ioui responsum sæuumq́ durumq́?
An quid mutabis? Mutabiles quidem mẽtes bonorum.
Scis quòd eos q maiores natu sũt Erinn. sẽper sequũtur.
Hæc.a.rursus alloquutus est Neptunus quatiens terrã
Iris dea, valdè hoc verbum opportunè dixisti:

Bonum & hoc est, quando nuncius decentia nouit,
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando parem dignitate & pari decretum fato
Obiurgare vult iracundis verbis:
Sed certè nunc quidem quamuis indignatus cedam:
Aliud verò tibi dicam & minabor illud animo:
Siquidem sine me & Minerua prædatrice,
Iunone, Mercurioque & Vulcano rege,
Ilio excelso parcet, neque volet
Destruere, daréque magnam victoriam Argiuis,
Sciat hoc, quod nobis insanabilis iracundia erit.

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ.
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει,
Ὁππότ' ἂν ἰσόμορον καὶ ὁμῇ πεπρωμένον αἴσῃ
Νεικείειν ἐθέλῃσι χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μέν κε νεμεσσηθεὶς ὑποείξω·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, καὶ ἀπειλήσω τόγε θυμῷ,
Αἴ κεν ἄνευ ἐμέθεν καὶ Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥρης, Ἑρμείω τε, καὶ Ἡφαίστοιο ἄνακτος,
Ἰλίου αἰπεινῆς πεφιδήσεται, οὐδ' ἐθελήσει
Ἐκπέρσαι, δοῦναι δὲ μέγα κράτος Ἀργείοισιν,
Ἴστω τοῦθ', ὅτι νῶϊν ἀνήκεστος χόλος ἔσται.

COMMENTARIVS.

θυόεν νέφος) Odor ille non à nube proficiscebatur, sed ex ipsis floribus, quos paulò antè tellus Ioui & Iunoni dormituris effuderat: deinde etiam ex ipsius Iunonis vnguentis odoriferis, vt est apud Didymum.

ὅτι οἱ ὦκα) Solet enim dominis celeritas seruorum in obediendo esse gratissima, contrà verò negligentia & moræ.

μηδὲ ψευδάγγελος εἶναι) Hoc nominatim prohibere videtur Iupiter, quia suspicio erat ne Iris, quæ propriè in Iunonis est mancipio, aliquid mandatorũ peruerteret studio placendi dominæ vel etiam ipsis Græcis, quibus Neptunus auxiliabatur, & Iuno fauebat.

ἐπεὶ ἑο φημί) Duo sunt in Ioue, quæ reformidanda Neptuno proponuntur, Illius robur, & ætas, de robore anteà quoq; dictum est à Iunone: de ætate, cuius priuilegio reuerentiam sibi à iuniore Neptuno exhiberi postulat Iupiter, inter Saturni prolem primus solet ille numerari, quem Rhea mariti crudelitatem effugiens in insula Creta peperit. Huic tamen non propter ætatem, sed sorte cœlorum regnum obtigisse fabulantur. Porrò eum pro patre hominum & Deorum omnes agnouerunt, sed id non de omnibus Diis intelligendum est. Nam Neptunus ipse hoc loco eius frater est, vt posteà ipsemet explicabit.

ἶσον ἐμοὶ φάσθαι) Argumentatur à minori, & maius significat. Nam si non est audendum paria cum aliquo dicere, multò magis reipsa præstare audendum non est.

τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας) Ætati & potentiæ Iouis, quam Iris allegat, Neptunus opponit quam habet cum illa naturæ & generis æqualitatem, cuius prærogatiua ipse quoque in partem distributi inter ipsum, Plutonem & Iouem mundi venerit. Quòd si Iupiter spectet, & Neptunum quippiam iuris in sui imperij portionem vsurpare, aut in ea aliquid moliri videat, iustum existimaret, si de eo Iupiter apud eum conqueratur. Iã verò distributo inter illos tres fratres mundo, cœlum & æther Ioui, Inferi Plutoni, mare ipsi contigit. Remansit terra, quæ omnium Deorum esset communis: cùm ergo in terra bellum exerceat, iniustè secum agi putat, quòd eum secedere Iupiter iubeat. Qua iustitia facti sui fretus audet superbè Ioui respõsare cum minarum illius contemptu. Hunc tamen fastum prudenter Iris depressit, hoc solo argumento, quòd maioribus natu felicius soleant omnia succedere, itaque non esse quòd ipse felicem rixarum suarum aut contentionis cum seniore fratre euentum expectet.

τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται) Huius loci explicationem iubet ex Lactantij de Fals. relig. lib. 1. cap. 11. describere. Non igitur, inquit, totum à Poetis fictum est: aliquid fortasse traductum, & obliqua figuratione obscuratum, quo veritas inuoluta legeretur: sicut illud de sortitione regnorum. Aiunt enim Ioui cœlum obtigisse, Neptuno mare, inferna Plutoni. Cur non terra potius in sortem tertiam venit? nisi quòd in terra gesta res est. Ergo illud in vero est, quòd regnum orbis ita partiti sortitique sunt, vt Orientis imperiũ Ioui cederet, Plutoni (cui cognõmen Agesilao fuit) pars Occidentis obtingeret, eò quòd plaga Orientis, ex qua lux mortalibus datur, superior, Occidentis autem inferior esse videatur. Et paulò post: De Neptuni sorte, inquit, manifestum est, cuius regnum tale fuisse dicimus, quale Cn. Pompeij fuit infinitum illud imperium, cui totius oræ maritimæ potestatem Senatus decreuerat, vt prædones persequeretur, ac mare omne pacaret. Sic Neptuno maritima omnia cum suis insulis obuenerunt. Quomodo id probari potest? Nimirum veteres historiæ docent. Hæc Firmianus, quæ longè æquiore animo accipimus, quàm reliquas mythologorum nugas.

γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ) In terram tamen plus iuris cæteris Diis habere videtur Neptunus, vnde etiam γαιήοχος, ἐννοσίγαιος, σεισίχθων passim appellatur. Præterea Plutonem terram gubernare dicit Orpheus hic verbis: πλωτῶν, ὃς κατέχεις γαίης κληῖδας ἁπάσης. Eum etiam Euripides in Phœn. χθόνιον θεὸν vocat, τοῖς γὰρ θανοῦσι, inquit, χρὴ τὸν οὐ τεθνηκότα Τιμὰς διδόντα χθόνιον εὐσεβεῖν θεόν. Imperij autem quod in terram Neptunus habet, testimonio est, quòd eius tridente percussa illa frementem equum fudit. Vnde poterat etiam Neptunus ex hac potestate aduersus Iouem excipere: sed sola communione Deorum contentus est, ne forsan illorum inuidiam in se concitet.

οὕτω γὰρ δή τοι) Illud γὰρ vide ne superfluum sit: nam nihil αἰτιολογεῖ. Cæterùm obseruanda est hoc loco Iridis prudẽtia, quæ irati Neptuni verba vt audiuit, illa statim Ioui referre noluit: sed proposito orationis vitio (appellat enim μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε) dat illi adhuc amplius deliberandi spatium, adiecto etiam suo ea de re consilio, in illo versu, οἶσθ' ὡς πρεσβυτέροισιν, &c. quasi dicat: Neptune, aduerte quid dicas, Iupiter natu est te maior. Atqui in duorum contentione fortuna plus solet grandioribus fauere. Periculum hinc erit, ne tu quoque in hoc cum Ioue dissidio longè ipso sis futurus inferior. Suadeo igitur vt sententiam immutes, quod à boni viri officio non abhorrescit, στρεπταὶ μέν τε φρένες ἐσθλῶν. Etenim vt est apud Homerum Latinum,

Vertuntur species animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,
Concipiunt.

Sed hoc specialius in homine irato videtur, siquidem vt ille ait, siue is Menander siue Philemo est,

ἅπανθ' ὅσ' ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ποιεῖ,
ταῦθ' ὕστερον λάβοις ἂν ἡμαρτημένα.

& ---- qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suas erit aut mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto: vt est apud Flaccum. Quod in nostro Neptuno perspicitur, siquidem statim eum dictorum pœnituit, & Iridis consilio à cœtu Græcorum se recepit: quanquam non sine indignatione, vt mox videbitur. Sic, μέγιστον ὀργῆς φάρμακον λόγος, vt est apud Menandrum: id est, Maximum iræ remedium oratio.

ὁππότ' ἂν ἰσόμορον) Æqualitas inter æquales iustum est, inquit Arist. Polit. lib. 3. cap. 6. Ea vbi violatur, iam desinit iustum esse. Hoc prætextu indignatur Neptunus, quòd cùm se Ioui æqualem agnoscat, eius imperio nolit subiici, egreq; idcirco fert, quòd contumeliosis verbis secum egerit Iupiter, cum quo parem dignitatem pari fato gerere se existimat, quasi in cœlo tantùm Iouis imperium debeat contineri. Cedit tamen ex Iridis consilio, comminatus anteà Ioui iram implacabilem (ἀνήκεστον, dicit Homerus, quasi ira animi sit morbus) nisi Troiam euerti patiatur.

Sic fatus, liquit populum Achaicum Neptunus,
Subijtq; potũ profectus, desiderabãt.a.eũ heroes Achiui,
Et tunc Apollinem allocutus est nubicogus Iupiter,
Vade nunc dilecte Phœbe ad Hectorẽ ære armatum:
Nunc etenim Neptunus quatiens terram
Abit in mare humidum, fugiens iram grauem
Nostrã. nam (alioqui) valde pugnam audijsset & alij
Qui quidem inferi sunt dij, Saturnum circa existentes.

Ὣς εἰπὼν λίπε λαὸν Ἀχαιϊκὸν Ἐννοσίγαιος·
Δῦνε δὲ πόντον ἰών, πόθεσαν δ' ἥρωες Ἀχαιοί.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἔρχεο νῦν φίλε Φοῖβε μεθ' Ἕκτορα χαλκοκορυστήν.
Ἤδη μὲν γάρ τοι Γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Οἴχεται εἰς ἅλα δῖαν, ἀλευάμενος χόλον αἰπύν
Ἡμέτερον. μάλα γάρ κε μάχης ἐπύθοντο καὶ ἄλλοι,
Οἵπερ* νέρτεροί εἰσι θεοί, Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες. * ἢ ἐνέρτεροι

Ἀλλὰ τόδ' ἠμὲν ἐμοὶ πολὺ κέρδιον ἠδέ οἱ αὐτῷ
Ἔπλετο, ὅττι πάροιθε νεμεσσηθεὶς ὑπόειξε
Χεῖρας ἐμάς· ἐπεὶ οὔ κεν ἀνιδρωτί γ' ἐτελέσθη.
Ἀλλὰ σύ γ' ἐν χείρεσσι λάβ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Τῇ μάλ' ἐπισσείων, φοβέειν ἥρωας Ἀχαιούς.
Σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω ἑκατηβόλε φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τόφρα γὰρ οὖν οἱ ἔγειρε μένος μέγα, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
Φεύγοντες νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκωνται.
Κεῖθεν δ' αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι ἔργόν τε ἔπος τε,
γ. π Ὥς *κε καὶ αὖτις Ἀχαιοὶ ἀναπνεύσωσι πόνοιο.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἄρα πατρὸς ἀνηκούστησεν Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς ὤκιστος πετεηνῶν,
Εὗρ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
Ἥμενον, οὐδ' ἔτι κεῖτο, νέον δ' ἐσαγείρετο θυμόν,
Ἀμφὶ ἓ γιγνώσκων ἑτάρους· ἀτὰρ ἆσθμα καὶ ἱδρὼς
Παύετ', ἐπεί μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων
Ἧσ' ὀλιγηπελέων; ἦ πού τί σε κῆδος ἱκάνει;
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε θεῶν, ὅς μ' εἴρεαι ἄντην;
Οὐκ ἀΐεις ὅ με νηυσὶν ἔπι πρυμνῇσιν Ἀχαιῶν
Οὓς ἑτάρους ὀλέκοντα, βοὴν ἀγαθὸς βάλεν Αἴας
Χερμαδίῳ πρὸς στῆθος, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλκῆς;
Καὶ δὴ ἔγωγ' ἐφάμην νέκυας καὶ δῶμ' Ἀΐδαο
Ἤματι τῷδ' ὄψεσθαι, ἐπεὶ φίλον ἄϊον ἦτορ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Θάρσει νῦν, τοῖόν τοι ἀοσσητῆρα Κρονίων
Ἐξ Ἴδης προέηκε παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν,
Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὅς σε πάρος περ
Ῥύομ', ὁμῶς αὐτόν τε καὶ αἰπεινὸν πτολίεθρον.
Ἀλλ' ἄγε, νῦν ἱππεῦσιν ἐπότρυνον πολέεσσι,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν ὠκέας ἵππους·
Αὐτὰρ ἐγὼ προπάροιθε κιὼν, ἵπποισι κέλευθον
Πᾶσαν λειανέω, τρέψω δ' ἥρωας Ἀχαιούς.
Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν.
Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο κροαίνων,
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο.
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται, ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθὼς,
Ῥίμφά ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
Ὣς Ἕκτωρ λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ' ἐνώμα,
Ὀτρύνων ἱππῆας, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν.
Οἱ δ' ὥς τ' ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Ἐσσεύοντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται·
Τὸν μέν τ' ἠλίβατος πέτρη καὶ δάσκιος ὕλη
Εἰρύσατ', οὐδ' ἄρα τέ σφι κιχήμεναι αἴσιμον ἦεν.
Τῶν δέ θ' ὑπαὶ ἰαχῆς ἐφάνη λὶς ἠϋγένειος
Εἰς ὁδόν· αἶψα δὲ πάντας ἀπέτραπε καὶ μεμαῶτας·
Ὣς Δαναοὶ, εἵως μὲν, ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδον Ἕκτορ' ἐποιχόμενον στίχας ἀνδρῶν,
Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.
Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀγόρευε Θόας Ἀνδραίμονος υἱός,
Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστος, ἐπιστάμενος μὲν ἄκοντι,
Ἐσθλὸς δ' ἐν σταδίῃ· ἀγορῇ δέ ἑ παῦροι Ἀχαιῶν

Sed hoc tum mihi multò vtilius tum sibi ipsi
Fuit, quod antè indignatus euitauit
Manus meas: quoniã nõ sine sudore perfecta fuisset res.
Sed tu quidem manibus accipe ægidem fimbriatam,
Quã valdè quassans terreto heroas Achiuos: (ctor.
Tibi. v. ipsi curæ sit ò Apollo procul feriens, illustris He-
Tantisper itaque ei excita robur magnum, dum Achiui
Fugientes ad nauesq; & Hellespontum perueniant.
Illinc autem ipse ego consultabo opusq; verbumq;,
Vt & rursus Achiui respirent à labore.
Sic dixit: neq. sanè patri immorigerus fuit Apollo:
Descendit verò ab Idæis montibus, accipitri similis
Celeri columbarum occisori, quiq; celerrimus volucrum,
Inuenit filium Priami prudentis Hectorem nobilem
Sedẽtẽ, neq. amplius iacebat, modo. a. collegerat animũ
Circum se agnoscens socios: sed anhelitus & sudor
Cessarat, postquã ipsũ excitauit Iouis animus Aegiochi:
Propè autẽ stans, eum allocutus est longè operãs Apollo:
Hector fili Priami, cur autem tu seorsum ab alijs
Sedes infirmus? num aliquis te dolor occupat?
Hunc. a. languidus allocutus est galeæ motor Hector:
Quis verò tu es optime deorũ qui me interrogas corã?
Non audis quòd me nauium ad puppes Achiuorum,
Suos socios perdentem, in bello strenuus percussit Aiax
Saxo ad pectus: cessare fecit autẽ à strenua fortitudine?
Et certè equidẽ putabam mortuos & domum Plutonis
Die hoc me visurum, quoniã charã expirabã animam.
Hũc autẽ rursus allocutus est rex longè operãs Apollo:
Confide nunc, talem tibi adiutorem Saturnius
Ex Ida emisit astare & auxiliari
Illustrẽ Apollinẽ aureo gladio conspicuum, qui te antea
Protego simul ipsumq; & altam vrbem.
Sed agè, nunc equites hortare multos,
Naues & concauas impellere veloces equos.
Sed ego antè iens, equis viam
Omnẽ complanabo, & vertã in fugam heroas Achiuos.
Sic locutus, inspirauit robur magnũ pastori populorũ.
Vt. a. quũ quis q diu stetit equ⁹ hordeo past⁹ ad præsepe,
Vinculo perrupto, currit per capũ strepẽs pulsãdo terrã
Assuetus lauari pellucido fluuio,
Exultans: altè autem caput tenet, circa autem iubæ
Humeros motantur: hic autem splendore fretus,
Facilè eũ genua ferunt atq. cõsueta loca & pascua equo-
Sic Hector celeriter pedes & genua mouebat (rum:
Concitans equites, postquam Dei audiuit vocem.
Hi verò, vt vel ceruũ cornutum vel syluestrem capram
Insequuntur canesq; & viri agrestes:
Hunc quidem alta petra & vmbrosa sylua
Seruauit, neque adeò ipsis adipisci fatale erat:
Horum autem ob clamorem apparet leo bene iubatus
Ad viã: statim autẽ omnes auertit quamuis animosos:
Sic Danai hactenus quidẽ cateruatim sẽper sequebãtur,
Ferientes ensibus & hastis ancipitibus:
Sed postquã viderunt Hectorẽ abeuntẽ ordines virorũ,
Timuerunt: omnibus autem in pedes decidit animus.
His verò dein cõcionatus est Thoas Andræmonis filius,
Aitolorũ lõgè præstantiss. peritus quidẽ iaculo pugnãdi,
Strenuus etiã in statariа: cõcione. v. ipsũ pauci Achiu.

Vi n-

Vincebant quando iuuenes contenderent circa verba:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit,
Proh malu, certe magnum miraculu hoc oculis video:
Qualiter aute rursus de integro surrexit morte vitata
Hector: atqui ipsum valde sperabat animus cuiusque
Manibus sub Aiacis moriturum esse Telamonij,
Sed aliquis rursus deorum liberauit & seruauit
Hectorem: qui iam multorum Danaoru genua soluit:
Quemadmodum & nunc fore puto: non enim sine
Ioue valde tonante propugnator stat sic exultans.
Sed agite, sicut ego dixero, obediamus omnes:
Multitudinem quidem ad naues iubeamus redire,
Ipsi vero quicunque optimi in exercitu gloriamur esse,
Stemus, siquidem primum prohibeamus obuiantes
Hastas eleuantes: hunc autem puto etiam alacrem
Animo veriturum Danaorum ingredi multitudinem.

Νικῶν, ὁππότε κοῦροι ἐρίσσειαν περὶ μύθων·
Ος σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ω πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι,
Οἷον δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἀνέστη κῆρας ἀλύξας
Εκτωρ· ἦ θήν μιν μάλα ἔλπετο θυμὸς ἑκάστου
Χερσὶν ὑπ' Αἴαντος θανέειν Τελαμωνιάδαο·
Αλλά τις αὖτε θεῶν ἐρρύσατο καὶ ἐσάωσεν
Εκτορ', ὃ δὴ πολλῶν Δαναῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν,
Ως καὶ νῦν ἔσσεσθαι ὀΐομαι. οὐ γὰρ ἄτερ γε
Ζηνὸς ἐριγδούπου πρόμος ἵσταται, ὧδε μενοινῶν.
Αλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
Πληθὺν μὲν ποτὶ νῆας ἀνώξομεν ἀπονέεσθαι·
Αὐτοὶ δ', ὅσσοι ἄριστοι ἐνὶ στρατῷ εὐχόμεθ' εἶναι,
Στείομεν, εἴ κε πρῶτον ἐρύξομεν ἀντιάσαντες,
Δούρατ' ἀνασχόμενοι· τὸν δ' οἴω καὶ μεμαῶτα
Θυμῷ δείσεσθαι Δαναῶν καταδῦναι ὅμιλον·

COMMENTARIVS.

ἔρχεο νῦν φίλε) Remoto iam Neptuno, vt antea vidimus, hoc Ioui non satisfecit: quia forsan intelligebat, Græcos Troianis per se & à nullo prætereà adiutis superiores futuros esse. Ideò Apollinem nunc excitat, dátque ei in mandatis, vt sese pro Troianis prælio immisceat, ac Græcis opponat, vt eos tantisper terreat, donec ad naues vsque ad pedem referant. Tunc verò, nequid altiùs Apollo de Troianorum victoria conciperet, se de salute Græcorum prospecturum esse pollicetur.

χεῖρας ἐμάς) Hoc mauult Eustathius cum ἱδρώθεις, quàm cùm ὑπόειξε coniungere. Id mihi tamen duriusculum videtur.

ἴρηκι ἐοικώς) De Accipitris celeritate anteà aliquid dictum est, & olim dicetur accuratius. Hoc loco sciamus, accipitrem ab Homero nominari eum, qui φασσοφόνος est: cuius cùm multa sint genera, difficile est hoc loco genus proprium statuere: nisi eum intelligas, qui volantem columbam capit. Vid. Arist. anim. lib. 9. cap. 36.

ὡς δ' ὅτε) Hæc comparatio repetita est ex Iliad. ζ. in fine. Vbi quoque commodius vsurpari putatur propter ἀπόδοσιν, quæ est illic de Alexandro, cùm hîc satis propriè τῇ προδόσει respondere non videatur. Quinetiam antiqui solos duos primos versus illius retinebant, reliquos quatuor & obelo & asterisco simul notabant, quibus significabatur eos ad alium locum meliùs pertinere (Dicam per transennam Aristarchi fuisse propriam illam notam asterisci cum obelo, qua vtebatur in iis versibus, qui non suo loco positi erant, vt monuit Isidoros Orig. lib. 1. cap. 30. Vnde petenda est illius notæ forma) Sed illis ego non possum assentiri. Etenim iam per illos cõstat, ad celeritatem Hectoris significandam comparatione ista Poetam esse vsum, an non eleganter ex illis verbis ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει, exprimitur? Cætera, vt multa alibi, ad ornamentum addita sunt.

πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός) Abiit hoc in prouerbium, de iis, qui vehementer consternantur atque expauescunt. Vnde forsan Demosthenes de Atheniensibus dixit, eos καταπεπατημένον φέρειν ἐν πτέρναις τὸν ἐγκέφαλον. Potest tamen illud intelligi de animi, id est fastus præcedentis ob victoriam in Troianos à Græcis contracti depressione, ob inuersam, Hectoris impetu, eorum fortunam. Quę interpretatio à quodam in suo Lexico accepta est. ait enim, Id est, in re præsenti concidit animus.

ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν) Periphrasis est, pro ἐθανάτωσε. Quod autem sequitur, ὡς καὶ νῦν ἔσσεσθαι ὀΐομαι: idem est ac si diceret, ᾗ δὴ ἔτι λύσει, quod ibi dixit, πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα ἠδ' ἔτι λύσει.

πληθὺν μὲν ποτὶ νῆας) Mirum videri cuipiam possit, cur hoc consilium Thoas proposuerit, quasi omnes simul Hectori meliùs non restitissent, quàm soli heroës. Eadem me sanè adhuc tenet admiratio, nisi fortè dicendum sit, hoc propter populi consternationem, in quam eum repentinus & insperatus Hectoris aduentus coniecit: à quo populo non erat ideò multum auxilij expectandum Thoantem suasisse. Illud enim Euripidis in Meleagro verum est δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ Αριθμόν, ἀλλ' ἄπεισι, κἂν παρῶσ' ὅμως. Satius ergo fuit hoc loco totam illam perterrefactam multitudinem dimittere, quàm si per eorum præsentiam aliorum fortitudo impediretur, licet eorum minor esset numerus. Non solent enim multitudine hominum victoriæ æstimari, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν, vt est apud eundem Euripidem in Archelao.

Sic dixit: hi .a. huc facilè .q. audiuerut & paruerunt:
Qui quidem erant circa Aiaces, & Idomeneum regem,
Teucrum, Merionemq, Megemq, similem Marti,
Pugnam apparabant, optimates conuocantes,
Hectorem & Troianos contra, sed retro
Multitudo ad naues Achiuorum redibant.
Troiani .a. priores verberarut cõferti: prehedit .a. Hector
Latè incedens: antè autem ibat ipsum illustris Apollo,
Indutus humeris nebulam tenebat q. ægide impetuosam
Grauem, vndique villosam, insigne, qua faber ferrarius
Vulcanus Ioui dedit gestare ad terrorem hominum:
Hanc vtiq. hic in manibus tenens duxit copias.
Argiui .a. expectabant cõferti: excitatus est aute clamor
Acutus vtrinque: à neruis autem sagittæ
Exiliebant: multáque hastilia fortibus à manibus,
Alia quide in corpore figebantur bellicosorum iuuenum:
Multa .v. & in medio, antequa corpus pulchru tagerent
In terra figebantur, cupientia corpus lædere: (lo,
Quoad .q. ægida manib. tenebat intrepide illustris Apol
Tadiu valde vtrosq. tela attingebant. cadebat .a. popul.

Ως ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Οἱ μὲν ἄρ' ἀμφ' Αἴαντα καὶ Ιδομενῆα ἄνακτα, (Το-
Τεῦκρον, Μηριόνην τε Μέγην τ' ἀτάλαντον Αρηϊ,
Υσμίνην ἤρτυνον ἀριστῆας καλέσαντες,
Εκτορι καὶ Τρώεσσιν ἐναντίον· αὐτὰρ ὀπίσσω
Η πληθὺς ἐπὶ νῆας Αχαιῶν ἀπονέοντο.
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Εκτωρ
Μακρὰ βιβάς, πρόσθεν δὲ κί' αὐτοῦ Φοῖβος Απόλλων,
Εἱμένος ὤμοιιν νεφέλην, ἔχε δ' αἰγίδα θοῦριν, καὶ ἀσπίδα
Δεινήν, ἀμφιδάσειαν, ἀριπρεπέ', ἣν ἄρα χαλκεὺς
Ηφαιστος Διῒ δῶκε φορήμεναι ἐς φόβον ἀνδρῶν·
Τὴν ἄρ' ὅγ' ἐν χείρεσσιν ἔχων, ἡγήσατο λαῶν.
Αργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες· ὦρτο δ' ἀϋτὴ
Οξεῖ' ἀμφοτέρωθεν· ἀπὸ νευρῆφι δ' ὀϊστοὶ
Θρῷσκον· πολλὰ δὲ δοῦρα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Αλλὰ μὲν ἐν χροῒ πήγνυντ' ἀρηϊθόων αἰζηῶν·
Πολλὰ δὲ καὶ μεσσηγύ, πάρος χρόα λευκὸν ἐπαυρεῖν,
Εν γαίῃ ἵσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Οφρα μὲν αἰγίδα χερσὶν ἔχ' ἀτρέμα Φοῖβος Απόλλων,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός·

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατενῶπα ἰδὼν Δαναῶν ταχυπώλων
Σεῖσ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἄυσε μάλα μέγα, τοῖσι δὲ θυμὸν
Ἐν στήθεσσιν ἔθελξε, λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Οἱ δ' ὥς τ' ἠὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Θῆρε δύω κλονέωσι μελαίνης νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, σημάντορος οὐ παρεόντος·
Ὣς ἐφόβηθεν Ἀχαιοὶ ἀνάλκιδες. ἐν γὰρ Ἀπόλλων
Ἧκε φόβον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης·
Ἕκτωρ μὲν Στιχίον τε καὶ Ἀρκεσίλαον ἔπεφνε,
Τὸν μὲν Βοιωτῶν ἡγήτορα χαλκοχιτώνων·
Τὸν δὲ Μενεσθῆος μεγαθύμου πιστὸν ἑταῖρον.
Αἰνείας δὲ Μέδοντα καὶ Ἴασον ἐξενάριξεν.
Ἤτοι ὁ μὲν νόθος υἱὸς Ὀϊλῆος θείοιο
Ἔσκε Μέδων, Αἴαντος ἀδελφεός· αὐτὰρ ἔναιεν
Ἐν Φυλάκῃ γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς
Γνωτὸν μητρυιῆς Ἐριώπιδος, ἣν ἔχ' Ὀϊλεύς.
Ἴασος αὖτ', ἀρχὸς μὲν Ἀθηναίων ἐτέτυκτο,
Υἱὸς δὲ Σφήλοιο καλέσκετο Βουκολίδαο.
Μηκιστῆ δ' ἕλε Πουλυδάμας, Ἐχίον δὲ Πολίτης
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ, Κλονίον δ' ἕλε δῖος Ἀγήνωρ.
Δηΐοχον δὲ Πάρις βάλε νείατον ὦμον ὄπισθε
Φεύγοντ' ἐν προμάχοισι, διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν.
Ὄφρ' οἳ τοὺς ἐνάριζον ἀπ' ἔντεα, τόφρα δ' Ἀχαιοὶ
Τάφρῳ καὶ σκολόπεσσιν ἐνιπλήξαντες ὀρυκτῇ,
Ἔνθα καὶ ἔνθα φέβοντο· δύοντο δὲ τεῖχος ἀνάγκῃ·
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀΰσας,
Νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι, ἐᾶν δ' ἔναρα βροτόεντα,
Ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω,
Αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, οὐδέ νυ τόν γε
Γνωτοί τε γνωταί τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα,
Ἀλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο.
Ὣς εἰπὼν, μάστιγι κατωμαδὸν ἤλασεν ἵππους,
γρ. τρώεσσιν Κεκλόμενος *Τρώεσσι κατὰ στίχας· οἱ δὲ σὺν αὐτῷ
ἐπὶ Πάντες ὁμοκλήσαντες, ἔχον ἐρυσάρματας ἵππους,
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· προπάροιθε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ῥεῖ' ὄχθας καπέτοιο βαθείης ποσσὶν ἐρείπων
Ἐς μέσσον κατέβαλλε· γεφύρωσεν δὲ κέλευθον
Μακρὴν ἠδ' εὐρεῖαν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωὴ
Γίνεται, ὁππότ' ἀνὴρ σθένεος πειρώμενος ἧσει.
Τῇ ῥ' οἵ γε προχέοντο φαλαγγηδὸν, πρὸ δ' Ἀπόλλων
Αἰγίδ' ἔχων ἐρίτιμον· ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης,
Ὅς τ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν,
Ἂψ αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν, ἀθύρων.
γρ. ἤϊε Ὣς ῥα σὺ* ἤϊε Φοῖβε πολὺν κάματον καὶ ὀϊζὺν
Σύγχεας Ἀργείων, αὐτοῖσι δὲ φύζαν ἐνῶρσας.
Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες,
Ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι θεοῖσι
Χεῖρας ἀνίσχοντες, μεγάλ' εὐχετόωντο ἕκαστος.
Νέστωρ αὖτε μάλιστα Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
γρ. ἤ ἔτι Ζεῦ πάτερ, εἴ ποτέ τις τοι ἐν Ἄργεϊ περ πολυπύρῳ,
Ἢ βοὸς, ἢ οἰὸς κατὰ πίονα μηρία καίων,
Εὔχετο νοστῆσαι, σὺ δ' ὑπέσχεο καὶ κατένευσας·
Τῶν μνῆσαι, καὶ ἄμυνον Ὀλύμπιε νηλεὲς ἦμαρ.
Μηδ' οὕτω Τρώεσσιν ἔα δάμνασθαι Ἀχαιούς.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. μέγα δ' ἔκτυπε μητίετα Ζεύς,

Sed postquam in vultum intuitus Danaorum equitum
Cõcussit, ipséque inclamauit valdè admodũ, illis animũ
In pectorib. eneruauit, obliuiscebãturq; strenui roboris.
Hi. a. sicut vel boũ armentum vel gregẽ magnum ouium
Feræ duæ turbant nigræ noctis intempestæ tempore,
Venientes repentè, custode non præsente:
Sic timuerunt Achiui impotentes: in eos enim Apollo
Misit fugam: Troianis. a. & Hectori gloriam dedit.
Tunc vir interfecit virum dissipata acie,
Hector quidem Stichiumq; & Arcesilaum occidit,
Hunc quidẽ Bœotiorum ducem æreas tunicas habẽtiũ:
Illum autem Menesthei magnanimi fidum socium:
Aeneas autem Medonta, & Iasum spoliauit.
Scilicet hic quidem nothus filius Oilei diuini
Erat Medon, Aiacis frater, sed habitabat
In Phylaca, terra procul à patria, virum cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Iasus autem dux quidem Atheniensium erat,
Filius autem Speli vocabatur Bucolidæ.
Mecisteum. v. sustulit Polydamas Echiumq; Polites
Primo in conflictu: Clonium. a. interemit nobilis Agenor
Deiochũ. a. Paris percussit in extremo humero retrò
Fugientẽ: inter propugnatores. penitus. a. ferrũ trãsegit.
Dum hi illos spoliabant armis: interim verò Achiui
In fossam & palos delapsi effossam,
Huc & illuc fugiebant ingrediebãtur. a. murum necessi- (tate.
Hector autem Troianis imperabat, altè clamans,
In naues ruere: omittere autem spolia cruenta,
Quẽ vero ego remotũ à nauibus alibi animaduertero,
Ibi ei mortem struam, neque sanè hunc
Fratrésque sororésque rogo imponent mortuum:
Sed canes distrahent ante vrbem nostram.
Sic fatus, scutica per humeros impulit equos,
Adhortans Troianos per ordines: hi verò cum ipso
Omnes minaciter clamãtes, agebãt trahẽtes currum e-
Clamore immenso: ante autem illustris Apollo (quos
Facilè labra fossæ profundæ pedibus proruens,
In medium deiecit: muniuit autem viam
Longam & latam, quantum hastæ iactus
Progreditur, cùm vir roboris periculum faciens mittet,
Hàc illi profundebantur turmatim: antè ibat. a. Apollo
Aegidẽ gestãs valdè pretiosã: diruit. a. murũ Achiuorũ
Facilè admodũ, vt cùm quis arenam puer propè mare.
Qui postquã igitur fecerit opera lusoria per infantiam,
Post iterum destruit pedibus & manibus, ludens:
Sic tu arcitenens Phœbe multum laborem & ærumnã,
Conturbasti Argiuorum: ipsis autem fugam immisisti.
Sic hi quidem apud naues detinebantur manentes,
Inuicémque adhortantes, & omnibus dijs
Manus eleuantes, valdè vota faciebant vnusquisque.
Nestor autem maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precabatur manus porrigens in cœlum stellatum:
Iupiter pater, si vnquã aliquis tibi in Argo frugifero
Vel bouis vel ouis pinguia fœmora comburens,
Precatus est vt rediret, tu aũt promisisti & annuisti:
Horum memẽto, & expelle, ô Cœlestis, crudelem diem,
Neque sic à Troianis sinas domari Achiuos.
Sic dixit orãs: valdè. a. intonuit consiliarius Iupiter,

Preces audiens Neleidæ ſenis.
Troiani.a.vt intellexerunt Iouis mẽtẽ ægidẽ geſtantis
Magis in Argiuos ruebant:recordabantur pugnæ.
Hi autem veluti magna vnda maris latiuadi
Nauis ſupra latera tranſcendit,quando vrget
Vis venti,hæc enim maximè vndas auget:
Sic Troiani magno clamore per murum ſcandebant:
Equos autẽ vbi intromiſiſſent,ad puppes pugnabant:
Haſtis vtrinque acutis cominus:hi quidem ab equis,
Illi autem à nauibus ex alto nigris quas conſcenderãt,
Longis contis,qui eis in nauibus iacebant
Ad nauale prælium compacti,circum os muniti ferro.

Ἀράων ἀΐων Νηληϊάδαο γέροντος.
Τρῶες δ' ὡς ἐπύθοντο Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Οἱ δ' ὥστε μέγα κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Νηὸς ὑπὲρ τοίχων καταβήσεται, ὁππότ' ἐπείγῃ
Ἲς ἀνέμου, ἡ γάρ τε μάλιστά γε κύματ' ὀφέλλει.
Ὡς Τρῶες μεγάλῃ ἰαχῇ κατὰ τεῖχος ἔβαινον.
Ἵππους δ' εἰσελάσαντες, ἐπὶ πρύμνῃσι μάχοντο,
Ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν αὐτοσχεδόν, οἱ μὲν ἀφ' ἵππων,
Οἱ δ' ἀπὸ νηῶν ὑψοῦ μελαινάων ἐπιβάντες,
Μακροῖσι ξυστοῖσι, τά ῥά σφ' ἐπὶ νηυσὶν ἔκειτο
Ναύμαχα, κολλήεντα, κατὰ στόμα εἱμένα χαλκῷ.

COMMENTARIVS.

μεσσηγὺ) Malo vt illud μεσσηγὺ, ad locum potius referatur, quàm ad haſtam, vt quibuſdm veteribus Scholiaſtis placuiſſe refert Euſtathius.

τοῖσι δὲ θυμὸς) Hinc diſce quàm difficulter vel potiùs nullo modo Deo reſiſti poſſit, ſiqudem Troianis Græci, cùm fortiter ſeſe oppoſuiſſent: vbi tamen Apollo apparuit, in fugam ſtatim conuerſi ſunt. Sic verum eſt illud Æſchyli, καλῶς τοι πλείω πολεμεῖ ἐκ θεῶν χωρεῖ. Illi etenim ſunt φέρτεροι αἰδεῶν, vt dicet ipſe Homerus inf. Il. φ.

ἦκε φόβον) Solent etiam viri fortiſſimi non ſolùm timere, ſed etiam fugere in illis potiſſimùm terroribus, qui diuinitùs incutiuntur, vt hoc loco ab Apolline & anteà à Neptuno fugam illam Deorum etiam filiis tribuit Pindarus Neme. od. 10. ἐν δὲ, inquit, δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν.

ἐσὺν δ' ἔναρα βροτόεντα) Solet in fundendo hoſte hoc à prudentibus ducibus præcaueri, ne vulgus militum in ſpoliandis cadaueribus occupetur. Sæpe enim contingit, vt hac ratione victores imprudentes à victis alterna viciſſitudine fundantur aut proſternantur, quaſi minus ad eos excipiendos inſtructi & parati.

ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν) Diuinum robur proculdubio innuit, ſiquidem Apollo murum Græcorum facillimè euertit, in quo diruendo fruſtrà tantùm laborarant Troiani. Porrò ad illud exprimendum eleganti vtitur comparatione, & omnino inimitabili, ὡς ὅτε τις ψάμαθον, &c.

φόβον ἐνῶρσας) Idem anteà dixerat de ipſo Apolline, ἐν δὲ Ἀπόλλων ἧκε φόβον: vbi vide quæ nos annotauimus.

χεῖρας ἀνίσχοντες) Prudentiùs fecit Neſtor, vt ſtatim ſequitur, qui ſoli Ioui ſupplicat, ignara autem multitudo omnes Deos inuocat: atqui Apollinem habebant præſentem hoſtem. Vt vt ſit, docet Poeta, cùm aduerſis rebus conflictaris, Numen eſſe implorandũ, etiam in rebus bellicis, quarum ſucceſſus ex illius voluntate dependet, adeò vt etiam Sophocles dixerit, εἴ τι θεῶν βλάπτοι, φύγοι δ' ἂν χὠ κακὸς τὸν κρείσσονα. Itaque proprium robur aut fortitudo militum, Deo minimè auxiliante, caſſum & inane quiddam eſt.

εἴ ποτέ τις) Sic Chryſes primo libro ſua in Apollinem merita commemorabat, quaſi voti ſui perfectionẽ pro remuneratione impetraturus. Cuiuſmodi preces viri quoque ſancti vſurparunt, pietatem & cultum ſuum obſeruantiámque Deo obiicientes, vt eorum recordatione ipſis opem ferat. Sed illa humanæ ſunt ruditatis & balbutiei teſtimonia, quæ in mortalibus clementia illa diuina tolerat. Nam quis ita purus ſit & integer, vt auxilium Numinis demereri poſſit? Sanctius omnino facturi ſumus, ſi beneficia Dei non dignitati noſtræ, ſed illius ſoli bonitati & munificentiæ accepta penitus referamus, & eo ſolum nomine expoſcamus.

μέγα δ' ἔκτυπε) Cùm Iupiter mortalium preces exaudiret, notauit antiquitas ipſum intonare, vt hoc loco, ἀράων ἀΐων Νηληϊάδαο γέροντος. Quod tamen Troianis impoſuit, exaudito enim illo tonitru alacrius pugnare incœperunt, quaſi illud ipſis fauſtum eſſet. Porrò iſta diuina tonitrua ſine cauſa fiunt, vt cætera quæ à flatu, vt voluit Anaximander: vel, vt magis ad rem accedamus, ex nubium alliſione (nam ſpiritus in nubibus diſploſio in conglobationes nubium impacta tonitru ciet) Deus ſiquidem cœlo etiam ſereno tempeſtatem excitat, vt ait Thraſybulus apud Xenoph ἑλλην. lib. 2. Ita ſecundis cauſis non eſt alligata diuina potentia.

Patroclus autem dum quidẽ Achiuique Troianique
Murum circa pugnabant veloces extra naues:
Tamdiu hic in tentorio humani Eurypili
Sedebat, & hunc oblectabat ſermonib. inq; vulnere graui
Pharmaca medelas ſpargebat nigrorum dolorum.
Sed poſtquam murum inuadentes percepit
Troianos, at Danaorum factus eſt clamórque fugáque
Eiulauit vtique deinde, & ſua percuſſit fœmora
Manibus pronis, lugénſque verbum dixit:
Eurypyle, nõ amplius apud te poſſũ, indigetẽ quãuis
Hic manere: iam. n. magnũ certamẽ ortũ eſt, (tamen:
Sed te quidem famulus conſoletur: cæterùm equidem
Feſtinabo ad Achillem, vt eum adhorter pugnare.
Quis autem ſcit ſi fortè ei cum deo animum mouero
Admonens? BONA autem admonitio eſt ſocij.
Hũc quidem ſic locutũ pedes ferebant: ſed Achiui
Troianos accedentes ſuſtinebãt cõſtanter, neq. poterãt
Pauciores quamuis exiſtentes repellere à nauibus,
Neque vnquam Troiani Danaorum phalanges
Rumpentes, tentorijs miſceri, neque nauibus.
Sed veluti amuſsis lignum nauale dirigit
Fabri in manibus periti qui omnem
Bene ſcit ſapientiã (ſ. artis fabrilis) præceptis Mineruæ:

Πάτροκλος δ' εἷος μὲν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Τείχεος ἀμφεμάχοντο θοάων ἔκτοθι νηῶν,
Τόφρ' ὅ γ' ἐνὶ κλισίῃ ἀγαπήνορος Εὐρυπύλοιο
Ἧστό τε, καὶ τὸν ἔτερπε λόγοις, ἐπὶ δ' ἕλκεϊ λυγρῷ
Φάρμακ' ἀκήματ' ἔπασσε μελαινάων ὀδυνάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησε
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,
Ὤιμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ', ὀλοφυρόμενος * δ' ἔπος ηὔδα, κ.τ. [illegible]
Εὐρύπυλ', οὐκέτι τοι δύναμαι χατέοντί περ ἔμπης,
Ἐνθάδε παρμενέμεν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν·
Ἀλλὰ σὲ μὲν θεράπων ποτὶ τερπέτω· αὐτὰρ ἔγωγε
Σπεύσομαι εἰς Ἀχιλῆα, ἵν' ὀτρύνω πολεμίζειν.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κεν οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίνω
Παρειπών; ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου.
Τὸν μὲν ἄρ' ὣς εἰπόντα πόδες φέρον· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τρῶας ἐπερχομένους μένον ἔμπεδον, οὐδὲ δύναντο
Παυρότερους περ ἐόντας ἀπώσασθαι παρὰ νηῶν,
*Οὔτε ποτε Τρῶες Δαναῶν ἐδύναντο φάλαγγας γρ. οὐδέ ποτε
Ῥηξάμενοι, κλισίῃσι μιγήμεναι, * οὐδὲ νέεσσιν. γρ. οὐδὲ
Ἀλλ' ὥστε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης.

Ὣς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε.
Ἄλλοι δ' ἀμφ' ἄλλῃσι μάχην ἐμάχοντο νέεσσιν·
Ἕκτωρ δ' ἀντ' Αἴαντος ἐείσατο κυδαλίμοιο.
Τὼ δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον, οὐδ' ἐδύναντο
Οὔθ' ὁ τὸν ἐξελάσαι, καὶ ἐνιπρῆσαι πυρὶ νῆας,
Οὔθ' ὁ τὸν ἂψ ὤσασθαι, ἐπεί ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.
Ἔνθ' υἷα Κλυτίοιο Καλήτορα φαίδιμος Αἴας
Πῦρ ἐς νῆα φέροντα κατὰ στῆθος βάλε δουρί·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, δαλὸς δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησεν ἀνεψιὸν ὀφθαλμοῖσιν
Ἐν κονίῃσι πεσόντα νεὼς προπάροιθε μελαίνης,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας.
Τρῶες καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Μὴ δή πω χάζεσθε μάχης ἐν στείνεϊ τῷδε·
Ἀλλ' υἷα Κλυτίοιο σαώσατε, μή μιν Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα.
Ὣς εἰπὼν, Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ·
Τοῦ μὲν ἅμαρθ'· ὁ δ' ἔπειτα Λυκόφρονα Μάστορος υἱὸν
Αἴαντος θεράποντα Κυθήριον, ὅς ῥα παρ' αὐτῷ
Ναῖ', ἐπεὶ ἄνδρα κατέκτα Κυθήροισι ζαθέοισι·
Τόν ῥ' ἔβαλεν κεφαλὴν ὑπὲρ οὔατος ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἑσταότ' ἄγχ' Αἴαντος. ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Νηὸς ἄπο πρύμνης χαμάδις πέσε· λῦντο δὲ γυῖα.
Αἴας δ' ἐρρίγησε, κασίγνητον δὲ προσηύδα,
Τεῦκρε πέπον δὴ νῶϊν ἀπέκτατο πιστὸς ἑταῖρος
Μαστορίδης, ὃν νῶϊ Κυθηρόθεν ἔνδον ἐόντα,
Ἶσα φίλοισι τοκεῦσιν ἐτίομεν ἐν μεγάροισι.
Τὸν δ' Ἕκτωρ μεγάθυμος ἀπέκτανε· ποῦ νύ τοι ἰοὶ
Ὠκύμοροι καὶ τόξον ὅ τοι πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων;
Ὣς φάθ'. ὁ δὲ ξυνέηκε· θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη
Τόξον ἔχων ἐν χειρὶ παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον· μάλα δ' ὦκα βέλη Τρώεσσιν ἐφίει.
Καί ῥ' ἔβαλε Κλεῖτον Πεισήνορος ἀγλαὸν υἱὸν,
Πουλυδάμαντος ἑταῖρον ἀγαυοῦ Πανθοΐδαο,
Ἡνία χερσὶν ἔχοντα. ὁ μὲν πεπόνητο καθ' ἵππους·
Τῇ γὰρ ἔχ' ᾗ ῥα πολὺ πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος· τάχα δ' αὐτῷ
γρ. ἱεμένῳ Ἦλθε κακὸν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν* ἱεμένῳ περ.
περ Αὐχένι γάρ οἱ ὄπισθε πολύστονος ἔμπεσεν ἰός·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ὑπερώησαν δέ οἱ ἵπποι,
Κεῖν' ὄχεα κροτέοντες. ἄναξ δ' ἐνόησε τάχιστα
γρ. ἀντίος Πουλυδάμας, καὶ πρῶτος * ἐναντίον ἤλυθεν ἵππων.
Τοὺς μὲν ὅγ' Ἀστυνόῳ Προτιάονος υἱέϊ δῶκε·
Πολλὰ δ' ἐπώτρυνε σχεδὸν ἴσχειν εἰσορόωντα
Ἵππους· αὐτὸς δ' αὖτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη.
Τεῦκρος δ' ἄλλον ὀϊστὸν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Αἴνυτο, καί κεν ἔπαυσε μάχης ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν,
Εἴ μιν ἀριστεύοντα βαλὼν ἐξείλετο θυμόν·
Ἀλλ' οὐ λῆθε Διὸς πυκινὸν νόον, ὅς ῥ' ἐφύλασσεν
Ἕκτορ'· ἀτὰρ Τεῦκρον Τελαμώνιον εὖχος ἀπηύρα,
Ὅς οἱ ἐϋστρεφέα νευρὴν ἐν ἀμύμονι τόξῳ
Ῥῆξ' ἐπὶ τῷ ἐρύοντι. παρεπλάγχθη δέ οἱ ἄλλῃ
Ἰὸς χαλκοβαρὴς, τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τεῦκρος δ' ἐρρίγησε, κασίγνητον δὲ προσηύδα,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ πάγχυ μάχης ἐπὶ μήδεα κείρει
Δαίμων ἡμετέρης, ὅ, τέ μοι βιὸν ἔκβαλε χειρός·
γρ. ἣν ἐνέδησα Νευρὴν δ' ἐξέρρηξε νεόστροφον, * ἣν οἱ ἔδησα
σα Πρώϊον, ὄφρ' ἀνέχοιτο θαμὰ θρῴσκοντας ὀϊστούς.

Sic .q. horũ inæquales partes pugna porrecta erat præ-
Alij.a.circa alias pugnam pugnabãt naues:(liũmque.
Hector verò contra Aiacem venit illustrem.
Hi.a.vnam circa nauẽ habebãt laborẽ,neque poterãt,
Neque hic hunc expellere & incendere igni naues:
Neque his illũ repellere: quoniã eum admouerat deus:
Tunc filium Clytij Caletorem illustris Aiax
Ignem ad nauem ferentem in pectus vulnerauit hasta.
Sonuit autem lapsus,torris verò ei excidit manu.
Hector autem postquam vidit consobrinum oculis
In pulueres procubuisse nauem ante nigram,
Troianósque,& Lycios adhortatus est,altè clamans.
Troiani,& Lycij,& Dardani cominus pugnantes,
Nedum cedatis à pugna in angustia hac:
Sed filium Clytij seruate,ne ipsum Achiui
Armis expolient nauium in certamine lapsum.
Sic fatus,in Aiacem iaculatus est hasta splendida:
Ab hoc quidẽ errauit: hic.a.deinde Lycop. Mast.filium
Aiacis famulum Cytherium,qui apud ipsum
Habitabat,quoniã virũ interfecerat Cytheris diuinis:
Hunc vulnerauit in capite super aurem acuta hasta,
Stantem prope Aiacem:hic autem supinus in pulueres,
Nauis à puppe humi cecidit: soluta sunt autem mẽbra.
Aiax autem exhorruit,fratrémque allocutus est:
Teucer amice,iam nobis interfectus est fidus socius
Mast.quẽ nos ex Cytheris intus existentẽ(al.profectũ,)
Aequè ac charos parentes honorabamus in ædibus:
Hunc.a.Hector magnanimus occidit. vbi tibi sagittæ
Lethiferæ,& arcus quem tibi dedit illustris Apollo?
Sic dixit: hic.a.intellexit:currens propè eum astitit
Arcum tenens in manu recuruum, atque pharethram
Sagittiferã: valdè.a.citò sagittas Troianis immittebat:
Et percussit Clitum Pisenoris splendidum filium,
Polydamantis socium clari Panthœdæ,
Frena manib.tenentẽ. hic quidẽ laborabat circa equos.
Eã.n.dirigebat quã multò plurimæ turbabãtur phalan-
Hectori & Troianis gratificans:protinus.v.ei (geis,
Venit malũ: quod ei nullus prohibuit cupienti quãuis.
Ceruici.n.eius à tergo multi gemitus incidit sagitta:
Decidit autem ex curru:retrocesserunt autem ei equi
Vacuum currum pulsantes. Rex autẽ intellexit citissimè
Polydamas,& primus obuiam venit equis.
Hos quidem hic Astinoo Protiaonis filio dedit,
Diligenter.a.admonebat,propè se tenere inspicientem
Equos:ipse.a.rursus profectus,propugnatorib.mistus est.
Teucer autem aliam sagittam in Hectorem armatum
Depromebat,& repressisset à pugna apud naues Achiu.
Si eum egregiè pugnantẽ vulnerans, eripuisset animũ:
Sed non latuit Iouis prudentẽ mentem, qui custodiebat
Hectorem: sed Teucrum Telamonium gloria priuauit:
Qui ei pulchrè tortum neruum in optimo arcu
Rupit contra hunc trahenti:aberrauit autem ei aliò
Sagitta ære grauis,arcus autem ei excidit manu.
Teucer verò exhorruit,fratrémque allocutus est,
Papæ,certè iam omnino pugnæ consilia præcidit
Deus nostræ,qui mihi arcum excussit manu:
Neruum autem disrupit recens tortum, quẽ ei illigaui
Manè vt sustineret frequenter exilientes sagittas.

Huic

Huic.a.respondit deinde magnus Telamonius Aiax
O amice, quin arcum quidem sine & crebras sagittas
Iacere quoniam confregit deus Danais inuidens:
Sed manibus sumens longam hastā & scutum humero
Pugna contra Troianos & cæteras excita copias:
Ne quidē sine labore saltē, quāuis vicerint nos, capiāt
Naues bene transtratas, sed recordemur pugnæ.
Sic dixit: hic autē arcum quidē in tentorijs posuit:
At hic circum humeros scutum posuit quadruplex:
Capitéque in generoso galeam benefactam posuit
Equinis setis cristatā: horrēdè.a.conus supernè nutabat:
Accepit autem robustam hastam præfixam acuto ære.
Perrexit autem ire, valdeq́; citò currens Aiaci astitit.
Hector autem postquam vidit Teucri fractas sagittas,
Troianosq́; & Lycios hortabatur altè clamans:
Troiani, & Lycij, & Dardani bellicosi,
Viri estote, dilecti: mementote autem strenuæ virtutis.
Naues per concauas: iam enim vidi oculis
Viri primarij à Ioue fractas sagittas.
Facilè autem perspicua Iouis viris fit potentia,
Tum quibus gloriam præstantiorem dederit,
Tum quos minuerit, & quibus non velit auxiliari,
Sicut nūc Argiuorum minuit robur: nobis.a.auxiliatur.
Sed pugnate ad naues conferti: qui autem vestrūm
Vulneratus vel percussus mortē & fatū assecutus fuerit,
Moriatur. NON *est indecorum pugnanti pro patria*
Mori, sed vxor salua erit & liberi in posterum,
Et domus & patrimonium integrum, si Achiui
Abeant cum nauibus dilectam in patriam terram.
Sic fatus, excitauit robur & animum vniuscuiusque.
Aiax.v. rursus ex altera parte hortatus est suos socios,
Pudor, Argiui, nunc vtile vel perire
Vel seruari & auertere mala à nauibus.
An speratis, si naues occuparit galea decorus Hector
Pedibus peruenturos esse in suam patriā terrā singulos?
An non incitantem auditis exercitum omnem
Hectorem, qui iam naues incendere paratus est?
Non certè ad tripudium iubet venire, sed pugnare:
Nobis autem nulla hoc sententia & consilium melius,
Quàm cominus miscere manúsque robúrque:
Melius aut perire vno tempore, aut viuere:
Quàm diu consumi in graui pugna
Sic temerè apud naues à viris deterioribus.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ω πέπον, ἀλλὰ βιὸν μὲν ἔα καὶ ταρφέας ἰοὺς
Κεῖσθαι, ἐπεὶ συνέχευε θεὸς Δαναοῖσι μεγήρας·
Αὐτὰρ χερσὶν ἑλὼν δολιχὸν δόρυ καὶ σάκος ὤμῳ,
Μάρναό τε Τρώεσσι, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς.
Μὴ μὰν ἀσπουδί γε δαμασσάμενοί περ, ἕλοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης.
Ως φάθ'. ὁ δὲ τόξον μὲν ἐνὶ κλισίῃσιν ἔθηκεν.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον·
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ιππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Βῆ δ' ἰέναι, μάλα δ' ὦκα θέων Αἴαντι παρέστη.
Εκτωρ δ' ὡς εἶδεν Τεύκρου βλαφθέντα βέλεμνα,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ανέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· δὴ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Ανδρὸς ἀριστῆος Διόθεν βλαφθέντα βέλεμνα.
Ρεῖα δ' ἀρίγνωτος Διὸς ἀνδράσι γίνεται ἀλκή,
Η μὲν ὅ τοισιν κῦδος ὑπέρτερον *ἐγγυαλίξῃ, γ. ἐγγυαλίξει
Η δ' ὅ τινας *μινύθῃ τε, καὶ οὐκ ἐθέλῃσιν ἀμύνειν· γ. μινύθει
Ως νῦν Ἀργείων μινύθει μένος, ἄμμι δ' ἀρήγει.
Αλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶν ἀολλέες· ὃς δέ κεν ὑμέων
Βλήμενος ἠὲ τυπεὶς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Τεθνάτω, οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης
Τεθνάμεν, ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ παῖδες ὀπίσσω,
Καὶ οἶκος καὶ κλῆρος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοὶ
*Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. γ. ὀἴχονται
Ως εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισιν,
Αἰδώς, Ἀργεῖοι, νῦν ἄρκιον ἢ ἀπολέσθαι,
Ηὲ σαωθῆναι, καὶ ἀπώσασθαι κακὰ νηῶν.
Η ἔλπεσθ', ἢν νῆας ἕλῃ κορυθαιόλος Ἕκτωρ,
Εμβαδὸν ἵξεσθαι ἣν πατρίδα γαῖαν ἕκαστος;
Η οὐκ ὀτρύνοντος ἀκούετε λαὸν ἅπαντα
Εκτορος, ὃς δὴ νῆας ἐνιπρῆσαι μενεαίνει;
Οὐ μὰν ἔς γε χορὸν κέλετ' ἐλθέμεν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ημῖν δ' οὔτις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων
Η αὐτοσχεδίῃ μῖξαι χεῖράς τε μένος τε·
Βέλτερον, ἢ ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον, ἠὲ βιῶναι,
Η δηθὰ στρεύγεσθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι
Ω δ' αὔτως παρὰ νηυσὶν *ὑπ' ἀνδράσι χειροτέροισιν. γ. ἐν ἀνδράσι

COMMENTARIVS.

ἀμφότερον ἐκεῖ τοι δυνάμεις) Patroclus suo exemplo docet, priuata amicorum negotia publicis postponenda. Ille enim, quamuis Eurypylo vulnerato lubenter affuisset, vt ei mederetur: tamen cùm Græcorum exercitum à Troianis videret profligari, vnáq; Achillis præsentia eos liberari posse, ad eum pergit, vt illum ad prælium ineundum exhortetur.

τίς δ' οἶδ' εἰ κεν) Hos duos versus, immutata tantùm persona secunda in primam, repetit Patroclus ex Iliad.λ. vbi Nestor eos cum ipso colloquens protulit.

ἀλλ' ὥστε στάθμη) Æqualitatem prælij eleganti comparatione significat, cui similis est etiam illa libro 12, ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα γυνή, &c.

πανυστέρους περ ἐόντας) Hinc animaduertitur, bellicam victoriam non in virorum multitudine consistere, sed solùm in diuino auxilio: quod si ab exercitu alterō recesserit, planè de illius victoria desperandum est. Sic tot centena millia Persarum parua manu fudit Themistocles omnino σὺν δαίμονι. E contrà verò pauci Troiani à tota multitudine Græcorum propelli non possunt; quanquam æqualitas prælij suam etiam laudem Græcis non adimit: immò & sola Aiacis manus, quæ Troianis resistit, inferiores eos & numero & virtute constituit. Illud tamen semper est σὺν θεῷ quia post Nestoris preces Iupiter in Græcorum partes conuersus est. Neque enim hoc erat illius consilij, vt eos omnino disperderet: sed vt hac insigni calamitate de reuocando Achille cogitarent, cuius honorem cum illorum iactura procurat.

ἐπεὶ ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων) Cæcitas illa Homerica non vidit suis Diis hoc modo infligi dedecus, quòd Apollinis (hic enim est ille δαίμων) auxilio nauem Aiacis Hector non potuerit perrumpere: quāquam excusari illa possit ab ope quam Iupiter, cęterorum Deorum fortissimus, iam Græcis exhibebat, quæ tamen non omnino fuit manifesta. Nam & infrà dicetur Hectori fauisse Iupiter, & Aiacem gloria priuasse, cùm sagittam in Hectorem deprompsisset.

μηδ' ἐπὶ τῷ ἐρύοντι) Quamuis Iupiter Græcis iam fauere incœpisset, tamen non penitus ab Hectore recedit, quem ipse ad pugnam per Apollinem excitauerat: forsan ne illum in exitium coniecisse videretur, vnde fides Numini veniebat detrahenda. Itaque Aiacis

arcum confringit. Quid quæso de vero Deo expectent pij hodie homines, si talia de falso commemorauit antiquitas?

ῥεῖα δ' ἀρίγνωτος) Vitiosa fuit ista Hectoris coniectura. Solet enim plerunque Deus eos initio derelinquere, quos postea studiosè protegit. Non est proinde istud γνωμάτιον pro vero accipiendum. Ita enim enunciatum est à superbo & nimium confidente Hectore. Scilicet generosum ducem diuina latuit voluntas, & ex vno casu male in reliquum belli exitum argumentatus est.

οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ) Patriæ studiosissimus fuit Hector, quod etiam alibi docuerat his verbis: εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Hîc verò plus dicit, honestum esse pro patria mortem oppetere. Quæ honestas ex eo pendet, quòd patria nos sibi arctissimis vinculis astringat, vt eius charitas vna omnes omnium charitates superare dicatur, quod apud Platonem in dialogo περὶ πράκτου copiosè docuit Socrates, his verbis: ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέ σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς, καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστι πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ, καὶ μᾶλλον ὑπείκειν, καὶ θωπεύειν, πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα καὶ μητέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον ποιητέα ταῦτα, &c. Itaq; innumeri heroës virique fortissimi patriæ causa mortem non dubitarunt oppetere, quin & propria commoda illius vtilitati longè postposuerunt, suorúmque amorem, id est coniugis & liberorum patriæ amore inferiorem constituerunt. Hinc eleganter Tyrtæus, τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον. Iam mors quæ simpliciter in bello oritur, semper præclara & honesta existimata est, vnde illa apud Virgil. *pulchrámq; petunt per vulnera mortem*. cuius rei causam explicat Socrates, ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ: Καὶ μὴν, inquit, πολλαχῇ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει. καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, &c. Sic Aristoteles Eth lib.3. cap.6. pulcherrimam esse mortem statuit, quæ in bello accidit. ἐν μεγίστῳ γὰρ, καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμόλογοι δὲ τούτοις εἰσὶ καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. Quanto igitur honestior erit mors, quæ pro patria in bello oppetitur? In eam sententiam multa quoque dixit Tyrtæus. Enimuerò mors per se neque honesta est, neque turpis, sed causæ vel turpis vel honestæ respectu alterutra, vt docuit Xenophon in epistola ad Sotiram. Atque honesta est causa defensionis soli patrij.

ἀλλ' ἄλοχός τε σόη) Consolatio est eorum, qui pro patria moriuntur, quòd morte sua vxori liberísq; suis vitam & salutem pariant: cùm si vitæ propriæ studio ignauiùs se gesserint, miserum illud spectaculum visuri sint, vt ille cum suis in hostium potestatem veniat.

Αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν) Ex virtute ducis pendet virtus quoque militum, & sub leone cerui quoque animosi sunt: contrà sub ceruo leones ignauissimi. Itaque receptum est militari consuetudine, vt ante prælium milites ducum exhortatione ad virtutem incendantur. Id Hector paulò antè, nunc Aiax præstat: sed illius oratio videtur paulò augustior propter Numinis, & patriæ mentionem, è quibus alterius fauor, alterius amor Troianos alacriores & audentiores efficiebat. Aiacis verò incitamentum πολιτικώτερον est & ἐπιχειρηματικώτερον, adeò vt efficaciora ad persuadendum videantur, quæ hic memorat. sed tamen ex vtraque parte, siquis attentè consideret, paria sunt fortitudinis incentiua, quod subieci, ab Eustathio dissentiens, cuius erant præcedentia: cætera quæ scripsit in eandem rem, neglexi, quia λεπτότατα.

Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθ' Ἕκτωρ μὲν ἕλε Σχεδίον Περιμήδεος υἱὸν,
Ἀρχὸν Φωκήων· Αἴας δ' ἕλε Λαοδάμαντα,
Ἡγεμόνα πρυλέων, Ἀντήνορος ἀγλαὸν υἱόν·
Πουλυδάμας δ' Ὦτον Κυλλήνιον ἐξενάριξε,
Φυλείδεω ἕταρον, μεγαθύμων ἀρχὸν Ἐπειῶν.
Τῷ Μέγης ἐπόρουσεν ἰδών· ὁ δ' ὕπαιθα λιάσθη
Πουλυδάμας· καὶ τοῦ μὲν ἀπήμβροτεν (οὐ γὰρ Ἀπόλλων
Εἴα Πάνθου υἱὸν ἐνὶ προμάχοισι δαμῆναι.)
Αὐτὰρ ὅγε Κροίσμου στῆθος μέσον οὔτασε δουρί.
Δούπησεν δὲ πεσών, ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Τόφρα δὲ τῷ ἐπόρουσε Δόλοψ αἰχμῆς εὖ εἰδὼς
Λαμπετίδης, ὃν Λάμπος ἐγείνατο φέρτατος ἀνδρῶν
Λαομεδοντιάδης, εὖ εἰδότα θούριδος ἀλκῆς,
Ὅς τότε Φυλείδαο μέσον σάκος οὔτασε δουρὶ,
Ἐγγύθεν ὁρμηθείς. πυκινὸς δέ οἱ ἤρκεσε θώρηξ,
Τόν ῥ' ἐφόρει γυάλοισιν ἀρηρότα· τόν ποτε Φυλεὺς
Ἤγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔδωκεν ἄναξ ἀνδρῶν Εὐφήτης,
Ἐς πόλεμον φορέειν, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρήν,
Ὅς οἱ καὶ τότε παιδὸς ἀπὸ χροὸς ἤρκεσ' ὄλεθρον
Τοῦ δὲ Μέγης κόρυθος χαλκήρεος ἱπποδασείης
Κύμβαχον ἀκρότατον νύξ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Ῥῆξε δ' ἀφ' ἵππειον λόφον αὐτοῦ· πᾶς δὲ χαμᾶζε
Κάππεσεν ἐν κονίῃσι, νέον φοίνικι φαεινός.
Ἕως ὁ τῷ πολέμιζε μένων, ἔτι δ' ἤλπετο νίκην,
Τόφρα δέ οἱ Μενέλαος ἀρήϊος ἦλθεν ἀμύντωρ.
Στῆ δ' εὐρὰξ σὺν δουρὶ λαθών, βάλε δ' ὦμον ὄπισθεν·
Αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα,
Πρόσσω ἱεμένη· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐλιάσθη.
Τὼ μὲν ἐεισάσθην χαλκήρεα τεύχε' ἀπ' ὤμων
κ. κέλευσε Συλήσειν· Ἕκτωρ δὲ κασιγνήτοισι * κέλευε
Πᾶσι μάλα, πρῶτον δ' Ἱκεταονίδην ἐνένιπεν,
Ἴφθιμον Μελάνιππον. ὁ δ' ὄφρα μὲν εἰλίποδας βοῦς
Βόσκ' ἐν Περκώτῃ δηΐων ἀπονόσφιν ἐόντων·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,

Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusque.
Tunc Hector quidē sustulit Schediū Perimedei filium
Ducem Phocensiū: Aiax aūt interfecit Laomedontem
Ductorem peditum, Antenoris clarum filium:
Polydamas autem Otum Cillenium interemit
Phydæ socium, magnanimorum ducem Epeiorū: (tus est
Huc. a. Meges inuasit intuitus, hic. a. obliquum incurua-
Polydamas: & ab hoc quidem errauit (non. n. Apollo
Siuit Panthi filium inter primos pugnatores sterni:)
Sed hic Cræsmi pectus medium vulnerauit hasta.
Insonuit. a. lapsus, hic. a. ab humeris arma detrahebat.
Interea aūt in hunc irruit Dolops hasta bene peritus
Lampedites, quem Lampus genuit optimus virorum
Laomedontiades, bene gnarum strenuæ fortitudinis:
Qui tunc Phylidæ medium scutum percussit hasta
Cominus impetu facto: dēsus autem ei profuit thorax
Quē portabat concauitatib. aptatū, quē quondā Phy-,
Duxit ex Ephyro fluuio à Selleente. (leus
Hospes enim ei dedit rex virorum Euphetes,
In bellum ferre, hostilium virorum munimen.
Qui ei & tunc filij à corpore defendit mortem,
Huius autem Meges galeæ æratæ equisetæ
Conum summum percussit hasta acuta: (mi
Rupit. a. ex equinis setis factam cristā ab eo. totus. a. hu-
Decidit in pulueres, recēter puniceo colore splendidus.
Dum hic in hūc pugnabat perstās, adhúcq; sperabat vi-
Interim ei Menelaus bellicosus venit adiutor: (ctoriam,
Stetitq; à latere cū hasta latēs: percussit, a. humerū retrò:
Cuspis autem pectus peruasit alacris,
Vltrà tendens: hic autem pronus prolapsus est,
Hi quidem iuerunt ærea arma ab humeris
Prædaturi: Hector autem cognotos adhortatus est
Omnes valdè: primùm autē Hicetaonidem increpauit
Fortē Melanippum. is. a. interea quidē curuipedes boues
Pascebat in Percota dum inimici remotè abessent: (tur,
Sed postquā Danaorū naues venerūt quæ vtrinq. agitā-

Iterum

Iterũ ad Iliũ veniet:excellebatq́; inter Troianos: (lios
Habitabat.a.apud Pri.hic.a.ipsũ honorabat æquè ac fi-
Hunc Hector obiurgauit,verbumq́; dixit & cõpellauit:
Itáne iam Menalippe negligemus? neque tibi
Mouetur dilectum cor ob consobrinum occisum?
Non vides qualiter Dolopis circum arma curant?
Sed sequere:non enim amplius licet eminus cũ Argiuis
Pugnare,priusquã vel occidamus eos,vel funditus
Ilium excelsum capiant poßideantq́ ciues. (vir
Sic fatus,hic.q.præibat:usq́; simul sequebatur deo par
Argiuos.a.hortabatur magnus Telamonius Aiax:
O amici,viri estote,& pudorem ponite in animo,
Inuicemq́; reueremini in fortibus pugnis:
Verecũdãtiũ.a.virorũ plures salui,quàm occisi sunt
Fugientium.a.neq. gloria paratur,neq. vlla fortitudo.
Sic dixit:hi autem & ipsi auxiliari prompti erant:
In animo.a.posuerunt verbum:vallauerũt verò naues
Vallo æreo cõtrà autem Iupiter Troianos excitabat,
Antilochum.a.instigabat in bello strenuus Menelaus:
Antiloche,nullus te iunior alius Achiuorum,
Neq.pedib.velocior,neq.robustus sicut tu ad pugnãdũ.
Vtinam aliquẽ alicubi Troian.exiliens virũ vulneres.
Sic fatus,hic.q.rursus discesßit:illũ autem concitauit.
Extra.v.saliit propugnatores,& iaculat⁹ est hasta splẽ-
Circum se respectans,Troiani verò secesserunt (dida,
Viro iaculante:hic autem non vanum telum emisit,
Sed Hicetaonis filium animosum Menalippum
Procedẽtem ad pugnã percußit ad pectus apud papillã.
Insonuit autem lapsus,crepuerũtq́; arma super ipso.
Antilochus autem irruit,canis tãquã, qui in hinnulum
Vulneratum accurrit:quem ex lustro prosilientem
Venator adeptus est percutiens:soluit autem membra:
Sic in te Menalippe insiliit Antilochus bellicosus
Arma spoliaturus,sed non latuit Hectorem diuinum,
Qui ei obuius venit currens per prælium. (tor,
Antilochus.a.nõ expectauit,velox quãuis exiſtẽs bella
Sed is fugit,feræ quæ malum patrauit similis:
Quæ canem vbi interfecerit,vel bubulum circa boues,
Fugit antequàm multitudo congregetur virorum:
Sic fugit Nestorides, cõtrà autem Troianiq́; & Hector
Clamore magno tela luctuosa fundebant.
Stetit autem cõuersus postquã venit ad agmen sociorũ:
Troiani autem,leonibus similes crudiuoris,
In naues ruebant:Iouis autem proficiebant mandata:
Qui ei sẽper excitabat robur magnũ,fallebatq́; animũ
Argiuorum,& gloriã auferebat:illos autem instigabat.
Hectori.n.eius animus volebat gloriã præbere (ignem
Priamidæ,vt nauib.curuas puppes habentib. flagrantẽ
Iniiceret indefessũ:Thetidis.a.indecentẽ supplicantem
Omnẽ perficeret:hoc enim perficiebat cõsiliarius Iupiter,
Nauis ardentis splendorem oculis vt videret:
Ex enim iam illo erat repulsam à nauibus
Facturus Troianorũ:Danais autẽ gloriam præbiturus.
Hæc cogitans,naues in concauas suscitauit
Hectorẽ Priamidem,quamuis promptum & ipsũ.(ignis
Ferebat.a.veluti cũ Mars hastã vibrãs vel perniciosus
In montibus furit profundæ in densitatibus syluæ:
Spuma autem circum os fiebat,at ei oculi

Ἂψ εἰς Ἴλιον ἦλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσι.
Ναῖε δὲ πὰρ Πριάμῳ· ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι·
Τόν ῥ' Ἕκτωρ ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Οὕτω δὴ Μελάνιππε μεθήσομεν; οὐδέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ ἀνεψιοῦ κταμένοιο;
Οὐχ ὁράᾳς οἷον Δόλοπος περὶ τεύχε' ἕπουσιν;
Ἀλλ' ἕπευ. οὐ γὰρ ἔτ' ἐστὶν ἀποσταδὸν Ἀργείοισι
Μάρνασθαι, πρίν γ' ἠὲ κατακτάμεν, ἠὲ κατ' ἄκρης
Ἴλιον αἰπεινὴν ἑλέειν, *κτάσθαί τε πολίτας. γρ. κτάσθαι
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς·
Ἀργείους δ' ὄτρυνε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστὲ, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας·
Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται,
Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή.
Ὣς ἔφαθ', οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον·
Ἐν θυμῷ δὲ βάλοντο ἔπος, φράξαντο δὲ νῆας
Ἕρκεϊ χαλκείῳ. ἐπὶ δὲ Ζεὺς Τρῶας ἔγειρεν,
Ἀντίλοχον δ' ὄτρυνε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', οὔτις σεῖο νεώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Οὔτε ποσὶν θάσσων, οὔτ' ἄλκιμος ὡς σὺ μάχεσθαι,
Εἴ τινά που Τρώων ἐξάλμενος ἄνδρα βάλησθα.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἀπέσσυτο, τὸν δ' ὀρόθυνεν·
Ἐκ δ' ἔθορε προμάχων, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἓ παπτήνας· ὑπὸ δὲ Τρῶες κεκάδοντο
Ἀνδρὸς ἀκοντίσαντος. ὁ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλ' Ἱκετάονος υἱὸν ὑπέρθυμον Μελάνιππον,
Νισσόμενον πόλεμόνδε βάλε στῆθος παρὰ μαζόν·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ·
Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε, κύων ὥς, ὅς τ' ἐπὶ νεβρῷ
Βλημένῳ ἀΐξῃ. τόν τ' ἐξ εὐνῆφι θορόντα
Θηρητὴρ ἐτύχησε βαλὼν, ὑπέλυσε δὲ γυῖα·
Ὣς ἐπὶ σοὶ Μελάνιππε θόρ' Ἀντίλοχος μενεχάρμης,
Τεύχεα συλήσων. ἀλλ' οὐ λάθεν Ἕκτορα δῖον,
Ὅς ῥά οἱ ἀντίος ἦλθε θέων ἀνὰ δηϊοτῆτα·
Ἀντίλοχος δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἔτρεσε, θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικὼς,
Ὅς τε κύνα κτείνας ἢ βουκόλον ἀμφὶ βόεσσι,
Φεύγει πρίν περ ὅμιλον ἀολλισθήμεναι ἀνδρῶν.
Ὣς τρέσε Νεστορίδης· ἐπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα στονόεντα χέοντο.
Στῆ δὲ μεταστρεφθεὶς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων.
Τρῶες δὲ, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισι.
Νηυσὶν ἐπεσσεύοντο· Διὸς δ' ἐτέλειον ἐφετμὰς,
Ὅς σφισιν αἰὲν ἔγειρε μένος μέγα, θέλγε δὲ θυμὸν
Ἀργείων, καὶ κῦδος ἀπαίνυτο. τοὺς δ' ὀρόθυνεν.
Ἕκτορι γάρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι
Πριαμίδῃ, ἵνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ
Ἐμβάλῃ ἀκάματον· Θέτιδος δ' ἐξαίσιον ἀρὴν
Πᾶσαν ἐπικρήνειε. τὸ γὰρ μένε μητίετα Ζεὺς,
Νηὸς καιομένης σέλας ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
Ἐκ γὰρ δὴ τοῦ ἔμελλε παλίωξιν παρὰ νηῶν
Θησέμεναι Τρώων, Δαναοῖσι δὲ κῦδος ὀρέξαι.
Τὰ φρονέων, νήεσσιν ἐπὶ γλαφυρῇσιν ἔγειρεν
Ἕκτορα Πριαμίδην, μάλα περ μεμαῶτα καὶ αὐτόν.
Μαίνετο δ', ὡς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ
Οὔρεσι μαίνηται βαθέης ἐνὶ τάρφεσιν ὕλης·
Ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γίνετο, τὼ δέ οἱ ὄσσε

Λαμπέσθην βλοσυρῇσιν ὑπ' ὀφρύσι· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κροτάφοισι τινάσσετο μαρναμένοιο
Ἕκτορος. αὐτὸς γάρ οἱ ἀπ' αἰθέρος ἦεν ἀμύντωρ
Ζεύς, ὅς μιν πλεόνεσσι μετ' ἀνδράσι μοῦνον ἐόντα
Τίμα καὶ κύδαινε· μινυνθάδιος γὰρ ἔμελλεν
Ἔσσεσθ'· ἤδη γάρ οἱ ἐπώρνυε μόρσιμον ἦμαρ
Παλλὰς Ἀθηναίη ὑπὸ Πηλεΐδαο βίηφι.
Καί ῥ' ἔθελεν ῥῆξαι στίχας ἀνδρῶν, πειρητίζων
Ἡ δὴ πλεῖστον ὅμιλον ὅρα καὶ τεύχε' ἄριστα·
Ἀλλ' οὐδ' ὡς δύνατο ῥῆξαι, μάλα περ μενεαίνων.
Ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥ τε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
γρ. ἐρεύγεται Κύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται* αὐτήν.
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.
γρ. αὐτῇ Αὐτὰρ ὃ λαμπόμενος πυρὶ πάντοθεν ἔνθορ' ὁμίλῳ·
γρ. ἠλάκτει Ἐν δ' ἔπεσ', ὡς ὅτε κῦμα θοῇ ἐν νηῒ πέσῃσι
Λάβρον ὑπαὶ νεφέων ἀνεμοτρεφές, ἡ δέ τε πᾶσα
Ἄχνῃ ὑπεκρύφθη, ἀνέμοιο δὲ δεινὸς ἀήτης
Ἱστίῳ ἐμβρέμεται· τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται
Δειδιότες· τυτθὸν γὰρ ὑπ' ἐκ θανάτοιο φέρονται·
Ὣς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ὅ γ', ὥστε λέων ὀλοόφρων βουσὶν ἐπελθών,
Αἵ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο νέμονται
Μυρίαι, ἐν δέ τε τῇσι νομεὺς οὔπω σάφα εἰδὼς
γρ. χειρὶ μαχ. Θηρὶ μαχέσσασθαι ἕλικος βοὸς ἀμφὶ φονῇσιν,
Ἤτοι ὁ μὲν πρώτῃσι καὶ ὑστατίῃσι βόεσσιν
Αἰὲν ὁμοστιχάει, ὁ δέ τ' ἐν μέσσῃσιν ὀρούσας
Βοῦν ἔδει, αἱ δέ τε πᾶσαι ὑπέτρεσαν· ὣς τότ' Ἀχαιοὶ
Θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' Ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ
Πάντες· ὁ δ' οἶον ἔπεφνε Μυκηναῖον Περιφήτην
Κοπρῆος φίλον υἱόν, ὃς Εὐρυσθῆος* ἄνακτος
γρ. ἀέθλων Ἀγγελίης οἴχνεσκε βίῃ Ἡρακληείῃ.
Τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς πολὺ χείρονος υἱὸς ἀμείνων
Παντοίας ἀρετάς, ἠμὲν πόδας ἠδὲ μάχεσθαι,
Καὶ νόον ἐν πρώτοισι Μυκηναίων ἐτέτυκτο.
Ὅς ῥα τόθ' Ἕκτορι κῦδος ὑπέρτερον ἐγγυάλιξε·
Στρεφθεὶς γὰρ μετόπισθεν, ὑπ' ἀσπίδος ἄντυγι πάλτο,
Τὴν αὐτὸς φορέεσκε, ποδηνεκέ' ἕρκος ἀκόντων·
Τῇ ὅγ' ἐνιβλαφθεὶς πέσεν ὕπτιος· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κονάβησε περὶ κροτάφοισι πεσόντος.
Ἕκτωρ δ' ὀξὺ νόησε, θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη,
*Στήθει δ' ἐν δόρυ πῆξε, φίλων δέ μιν ἐγγὺς ἑταίρων
γρ. στήθεσι Κτεῖν'· οἱ δ' οὐκ ἐδύναντο καὶ ἀχνύμενοί περ ἑταίρου
Χραισμεῖν· αὐτοὶ γὰρ* μάλ' ἐδείδισαν Ἕκτορα δῖον.
γρ. μάλα δείδισαν Εἰσωποὶ δ' ἐγένοντο νεῶν, περὶ δ' ἔσχεθον ἄκραι
Νῆες ὅσαι πρῶται εἰρύατο· τοὶ δ' ἐπέχυντο.
Ἀργεῖοι δὲ νεῶν μὲν ἐχώρησαν καὶ ἀνάγκῃ
Τῶν προτεράων, αὐτοῦ δὲ παρὰ κλισίῃσιν ἔμειναν
γρ. οὐδ' ἐκίδνασθεν Ἀθρόοι, *οὐδ' ἐκέδασθεν ἀνὰ στρατόν· ἴσχε γὰρ αἰδὼς
Καὶ δέος· ἀζηχὲς γὰρ ὁμόκλεον ἀλλήλοισι.
Νέστωρ δ' αὖτε μάλιστα Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
γρ. τοκήων Λίσσεθ' ὑπὲρ* τοκέων γουνούμενος ἄνδρα ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ
Ἄλλων ἀνθρώπων· ἐπὶ δὲ μνήσασθε ἕκαστος
Παίδων, ἠδ' ἀλόχων, καὶ κτήσιος, ἠδὲ τοκήων,
Ἡμὲν ὅτεῳ ζώουσι, καὶ ᾧ κατατεθνήκασι.
Τῶν ὕπερ ἐνθάδ' ἐγὼ γουνάζομαι οὐ παρεόντων,

Splendebant toruis sub supercilijs: circum autem galea
Horrendum tempora motabatur pugnantis
Hectoris. ipse enim ei ab æthere erat auxiliator
Iupiter, qui ipsum plures inter viros solum existentem
Honorabat & glorificabat: breuis vitæ enim erat
Futurus: iam enim parabat ei fatalem diem
Pallas Minerua sub Pelidæ violentia.
Et volebat perrumpere ordines virorum, tentans
Quà iam plurimam turbam videbat & arma optima:
Sed neque sic poterat perrumpere, valdè licet cupiens.
Prohibebat enim turris, instar coniuncti, veluti petra
Alta, magna, canum mare propè existens,
Quæ sustinet stridulorum ventorum celeres meatus,
Vndasq; ingentes, quæ eructant in ipsam.
Sic Danai Troianos sustinebāt firmiter, neq. fugiebāt.
Sed hic splendens igne, vndique insiliebat turbæ.
Incidit. a. veluti cùm vnda velocem in nauem ingruerit
Vehemens è nubibus, ventis aucta: hæc autem tota
Spumâ operta est: venti autem grauis flatus
In velo fremit: trepidant autem animo nautæ
Timentes: paululum enim à morte distant.
Sic diuidebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Sed is tanquam leo perniciosus bobus superueniens,
Quæ in prato paludis magnæ pascuntur
Infinitæ: inter autem has pastor nondum rectè sciens
Cum fera pugnare nigræ bouis pro cæde,
Nempè hic quidem cum primis & postremis bobus
Vsque simul graditur: ille autem in medias insiliens
Bouem deuorat: hæ verò oēs suffugerunt: sic tunc Achiui
Diuinitus in fugā cōiecti sunt ab Hectore & Ioue patre
Omnes: hic autem solum occīdit Mycenæū Periphetem
Cyprei dilectum filium, qui Eurysthei regis
Nuncius ibat robori Herculeo.
Hoc genitus erat ex patre multò deteriore filius melior
Omnigenis virtutibus, & pedibus & pugnando,
Et prudentia in primis Mycenæorum fuit præstantior:
Qui tunc Hectori gloriam superiorem præbuit.
Conuersus enim retrò, in scuti extremam oram offendit
Quod ipse gestabat, talare septum iaculorum:
Et hic impeditus cecidit supinus: circum autem galea
Terribiliter resonabat circum tempora prolapsi.
Hector. a. protinus cognouit: currens. a. ei propè astitit.
Pectori verò hastā infixit, charosq; ipsum propè socios
Interfecit: illi. a. non poterant, & tristes licet ob socium,
Opē ferre: ipsi enim valdè timebant Hect. diuinū: (ma
In conspectu. a. venerāt nauiū: circū. a. tibebant extre-
Naues quotquot primæ subductæ erāt: hi. a. infundebā(tur.
Argiui autem à nauibus quidem cesserunt, etiā vi
Prioribus: illic autem apud tentoria manserunt
Cōgregati, nec dissipabātur per castra. detinebat. n. pu-
Et metus: continuè. n. stimulabant se inuicem. (dor
Nestor autem maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precatus est per parentes obtestans virum quenque,
O amici, viri estote & pudorem ponite in animo
Aliorum hominum: insuper memineritis quisque
Filiorum & vxorum, & possessionis, & parentum,
Tum cui viuunt, tum cui mortui sunt.
Per hos hîc ego obtestor non præsentes,

Vt stetis fortiter, neque vertamini in fugam.
Sic fatus, accendit robur & animum cuiusque.
His autē ab oculis nebulam caliginis remouit Minerua
Diuinitus delapsam: valdè .a. ipsis lux facta est vtrinq.
Tàm ex parte nauium quàm æquè omnib. molesti belli:
Hectorem autem viderunt in bello strenuum & socios,
Tum quotquot retrò absistebant, neque pugnabant:
Tum quotquot apud naues pugnā pugnabant veloces.
Neque amplius Aiaci magnanimo placuit animo
Stare, vbi alij consistebant filij Achiuorum:
Sed hic nauium foros obibat latè incedens:
Mouebat autē contum magnum naualem in manibus
Compactum ligneis clauis, duodecim cubitorum.
Vt autem quum vir equis desultorijs vti bene sciens,
Qui postquam ex multis quatuor congregauit equos,
Impellens ex campo magnam ad ciuitatem agitat
Publicam per viam, multiq́ eum admirando spectarunt
Viri & mulieres: hic autem firmiter securè semper
Saliens, aliquando in alium alternat: illi autem volant:
Sic Aiax per multa velocium tabulata nauium
Obibat latè incedēs, vox .a. eius ad æthera perueniebat,
Semper autem terribiliter clamans Græcos hortabatur
Naues & tentoria tutari. Neque quidem Hector
Manebat in Troianorum turba bene armatorum,
Sed sicut auium volatilium aquila fulua
Multitudinem inuadit fluuium iuxta pascentium
Anserum, vel gruum, vel cygnorū longa colla habentiū:
sic Hector tendebat ad nauem nigrā prorā habentem
Obuius festinans: hunc autem Iupiter impulit à tergo
Manu valdè magna, concitabat autē populum cum ipso.
Iterum autem acris pugna apud naues facta est:
Dixisses indefessos & indomitos inter se
Occurrere bello: adeò alacriter pugnabant.
His .a. pugnantibus hic erat animus: Achiui quidem
Non putabant se euasuros è clade, sed perituros:
Troianis autem sperabat animus in pectoribus cuiusque
Naues incensuros esse se, occisurosq́ heroas Achiuos.
Hi quidem hæc cogitantes instabant sibi inuicem.
Hector autē puppim nauis apprehendit pontigradæ,
Pulchræ, velocis, quæ Protesilaum aduexerat
Ad Troiam, neque rursum abduxit in patriam terrā:
Huius iam pro naue Achiuique Troianique
Occidebant alij alios cominus: neque sanè vtrique
Arcuum impetus eminus excipiebant, neq. iaculorum:
Sed hi cominus stantes, vnum animum habentes,
Acutis iam securibus & bipennibus pugnabant,
Et ensibus magnis, & hastis vtrinque acutis.
Multi verò gladij pulchri, nigris manubrijs, capulati,
Alij quidē è manu in terrā cadebāt: alij .v. ab humeris
Virorum pugnantiū: fluebat autē sanguine terra nigra.
Hector .a. puppim postquam prehendit, non dimittebat,
Summā oram cū manibus tenēs: Troianis autem iussit,
Ferte ignem, simul & ipsi conferti tollite clamorem:
Nunc nobis omnibus Iupiter æquiualentem diem dedit
Ad naues capiendas, quæ huc dijs inuitis profectæ
Nobis calamitates multas intulerunt, ignauia seniorum
Qui me volentem pugnare ad puppes nauium
Ipsumque detinebant, coërcebántque exercitum:

Ἑστάμεναι κρατερῶς, μηδὲ* τροπάασθε φόβονδε, γρ. τρωπᾶσθε
Ὡς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν νέφος ἀχλύος ὦσεν Ἀθήνη
Θεσπέσιον· μάλα δέ σφι φόως γένετ' ἀμφοτέρωθεν,
Ἠμὲν πρὸς νηῶν καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο.
Ἕκτορα δ' ἐφράσαντο βοὴν ἀγαθὸν καὶ ἑταίρους,
Ἠμὲν ὅσοι μετόπισθεν ἀφέστασαν, οὐδ' ἐμάχοντο,
Ἠδ' ὅσοι παρ' νηυσὶ μάχην ἐμάχοντο θοῇσιν.
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' Αἴαντι μεγαλήτορι ἥνδανε θυμῷ
Ἑστάμεν ἔνθα περ ἄλλοι ἐφέστασαν υἷες Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ὅγε νηῶν ἴκρι' ἐπῴχετο μακρὰ βιβάσθων.
Νώμα δὲ ξυστὸν μέγα ναύμαχον ἐν παλάμῃσι,
Κολλητὸν βλήτροισι, δυωκαιεικοσίπηχυ,
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὖ εἰδὼς,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας *συναγείρεται ἵππους, γρ. συναείρεται
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ* δίωκει γρ. δίηται
Λαοφόρον καθ' ὁδὸν, πολέες τέ ἑ θηήσαντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται·
Ὡς Αἴας ἐπὶ πολλὰ θοάων ἴκρια νηῶν
Φοίτα μακρὰ βιβάς, φωνὴ δέ οἱ αἰθέρ' ἵκανεν·
Αἰεὶ δὲ σμερδνὸν βοόων Δαναοῖσι κέλευε
Νηυσί τε καὶ κλισίῃσιν ἀμυνέμεν. οὐδὲ μὲν Ἕκτωρ
Μίμνεν ἐνὶ Τρώων ὁμάδῳ πύκα θωρηκτάων,
Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων
Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν* πάρα βοσκομενάων γρ. παραβοσκομενάων
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων·
Ὡς Ἕκτωρ ἴθυσε νεὸς κυανοπρῴροιο
Ἀντίος ἀΐξας· τὸν δὲ Ζεὺς *ὦσεν ὄπισθε γρ. ὦρσεν
Χειρὶ μάλα μεγάλῃ, ὤτρυνε δὲ λαὸν ἅμ' αὐτῷ.
Αὖτις δὲ δριμεῖα μάχη παρὰ νηυσὶν ἐτύχθη·
Φαίης κ' ἀκμῆτας καὶ ἀτειρέας ἀλλήλοισιν
Ἄντεσθ' ἐν πολέμῳ, ὡς ἐσσυμένως ἐμάχοντο.
Τοῖσι δὲ μαρναμένοισιν ὅδ' ἦν νόος· ἤτοι Ἀχαιοὶ
Οὐκ ἔφασαν φεύξεσθαι ὑπ' ἐκ κακοῦ, ἀλλ' ὀλέεσθαι·
Τρωσὶν δ' ἤλπετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσιν ἑκάστου
Νῆας ἐνιπρήσειν, κτενέειν θ' ἥρωας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν τὰ φρονέοντες ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν·
Ἕκτωρ δὲ πρύμνης* νεὸς ἥψατο ποντοπόροιο, γρ. νηὸς
Καλῆς, ὠκυάλου, ἣ Πρωτεσίλαον ἔνεικεν
Ἐς Τροίην, οὐδ' αὖτις ἀπήγαγε πατρίδα γαῖαν·
Τοῦ περ δὴ περὶ νηὸς Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Δῄουν ἀλλήλους αὐτοσχεδόν· οὐδ' ἄρα τοίγε
Τόξων ἀϊκὰς ἀμφὶς μένον οὐδέ τ' ἀκόντων,
Ἀλλ' οἵγ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
Ὀξέσι δὴ πελέκεσσι καὶ ἀξίνῃσι μάχοντο,
Καὶ ξίφεσιν μεγάλοισι, καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Πολλὰ δὲ φάσγανα καλὰ μελάνδετα, κωπήεντα,
Ἄλλα μὲν ἐκ χειρῶν χαμάδις πέσον, ἄλλα δ' ἀπ' ὤμων
Ἀνδρῶν μαρναμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ἕκτωρ δὲ πρύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθίει,
Ἄφλαστον μετὰ χερσὶν ἔχων· Τρωσὶν δ' ἐκέλευεν,
Οἴσετε πῦρ, ἅμα δ' αὐτοὶ ἀολλέες ὄρνυτ' ἀϋτήν.
Νῦν *ἡμῖν πάντων Ζεὺς ἄξιον ἦμαρ ἔδωκε γρ. ὑμῖν
Νῆας ἑλεῖν, αἳ δεῦρο θεῶν ἀέκητι μολοῦσαι,
Ἡμῖν πήματα πολλὰ θέσαν, κακότητι γερόντων,
Οἵ μ' ἐθέλοντα μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσιν,
Αὐτόν τ' ἰσχανάασκον, ἐρητύοντό τε λαόν·

Ἀλλ' εἰ δή ῥα τότ' ἔβλαπτε φρένας εὐρύοπα Ζεὺς
Ἡμετέρας, νῦν αὐτὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισιν ὄρουσαν.
Αἴας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε (βιάζετο γὰρ βελέεσσιν)
Ἀλλ' ἀνεχάζετο τυτθόν, ὀϊόμενος θανέεσθαι,
Θρῆνυν ἐφ' ἑπταπόδην, λίπε δ' ἴκρια νηὸς ἐΐσης·
Ἔνθ' ἄρ' ὅ γ' ἑστήκει δεδοκημένος ἔγχεϊ δ' αἰεὶ
Τρῶας ἄμυνε νεῶν, ὅστις φέροι ἀκάματον πῦρ·
Αἰεὶ δὲ σμερδνὸν βοόων, Δαναοῖσι κέλευεν,
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,
Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Ἠέ τινας φαμὲν εἶναι ἀοσσητῆρας ὀπίσσω;
Ἠέ τι τεῖχος ἄρειον ὅ κ' ἀνδράσι λοιγὸν ἀμύναι;
Οὐ μέν τι σχεδόν ἐστι πόλις πύργοις ἀραρυῖα,
Ἧ κ' ἀπαμυναίμεσθ', ἑτεραλκέα δῆμον ἔχοντες·
Ἀλλ' ἐν γὰρ Τρώων πεδίῳ πύκα θωρηκτάων,
Πόντῳ κεκλιμένοι, ἑκὰς ἥμεθα πατρίδος αἴης.
Τῷ ἐν χερσὶ φόως, οὐ μειλιχίῃ πολέμοιο.
Ἦ, καὶ μαιμώων ἔφεπ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι.
Ὅς τις δὲ Τρώων* κοίλης ἐπὶ νηυσὶ φέροιτο,
Σὺν πυρὶ κηλείῳ, χάριν Ἕκτορος ὀτρύναντος,
Τὸν δ' Αἴας οὔτασκε δεδεγμένος ὀξεῖ* δουρί.
Δώδεκα δὲ προπάροιθε νεῶν αὐτοσχεδὸν οὖτα.

γρ. κοίλας ἐπὶ νῆας ἔγοι τὸ
γρ. χαλκῷ

Sed si tum lædebat mentes latè perspiciens Iupiter
Nostras, nunc ipse impellit & instigat.
Sic dixit: hi.a.alacrius in Græcos impetum fecerunt:
Aiax.a.non amplius sustinuit (vrgebatur enim telis)
Sed retrocessit paululum, putans se moriturum esse,
Scabellum ad septẽpedale. liquit.a.foros nauis æqualis:
Ibi sanè hic stetit obseruans, hasta autem semper
Troianos arcebat à nauib. quicũq. ferret indefessũ ignẽ:
Semper autem horrendũ clamans Danaos hortabatur:
O amici heroës Danai ministri Martis,
Viri estote dilecti, recordamini autem strenuæ virtutis.
An aliquos putamus esse adiutores à tergo?
Aut aliquem murum fortiorẽ, qui viris mortẽ auertat?
Non quidem aliqua propè est ciuitas turribus munita,
Qua propulsemus hostes, fauẽtem populum habentes:
Sed enim in Troianorum campo bene armatorum
Mari circundati longè sedemus à patria terra:
Quare in manibus salus, non mansuetudine belli.
Dixit, & furens insectabatur hasta acuta.
Quicunque.a. Troianorum cõcauas ad naues ferretur,
Cum igne vrenti in gratiam Hectoris concitantis,
Hunc Aiax vulnerabat excipiens acuta lancea:
Duodecim autem ante naues cominus vulnerauit.

COMMENTARIVS.

οὐδ' Ἀπόλλων) Polydamantem protexisse Apollo dicitur, quia Polydamas arte vaticinandi præditus erat, at Vaticiniorum Deus Apollo, vt imaginata est antiquitas.

οὐ γάρ τ' ἐστιν ἀποσταδόν) Illud etiam anteà dixerat Aiax, ἡμῖν δ' οὔτις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων Ἢ αὐτοσχεδίῃ μῖξαι χεῖράς τε μένος τε. Iam verò pugna quæ fit comminus, plus roboris & audaciæ postulat: ludicra enim penè est illa, quæ eminus committitur.

κτάσθαι τε πολίτας) Approbo Eustathij lectionem κτάσθαι accentu acuto in penultima, cum vulgò penanflexum sit κτᾶσθαι, à κτάομαι possidere. Est autem κτάσθαι idem quod φονευθῆναι: vt tamen liberum cuiq; sit iudicium, alteram lectionem etiam reliqui.

ὦ φίλοι ἀνέρες ἔστε) Eadem alibi vidimus, sed tamen ne pede sicco transeamus, Aiax Græcos adhortatur ad strenuè pugnandum. Iubet autem inuicem eos verecundari, hoc est vt alter alterius pudore fortiter se gerat, effugiátq; dedecus ignauiæ, quod sibi mutuò possunt inurere, si videantur tam graue periculum detrectare, vnde timiditatis nota semper insignientur. Et quamuis à pugna recedentes mortem euitare se existiment, quod fieri equidem solet: tamen egregio laudis & fortitudinis ornamento ipsos destitui, quod ipsi vitæ proculdubio anteponendum est.

ἐπὶ δὲ Ζεὺς Τρῶας ἔγειρεν) Hinc videtur falsum, quod suprà dicebamus, Iouem in Græcorum partes à Nestoris precibus aliquantulum propendisse, cùm hîc dicatur Troianos excitare. Sed quod anteà dictum fuit, intelligendum est generaliter Iouem hoc Nestori concedere, Græcos à Troianis hodierno die deuictos non iri: sed tamen adhuc conflictantur ingenti ista calamitate, quam tamen Numen illud mox auxilio suo leniet & subleuabit.

οὔτις σεῖο νεώτερος) Laudata virtus excitari & inflammari solet, vnde laudabilis quoque fuit illa semper consuetudo, vt virorum fortissimorum encomia celebrarentur, quod modò adulationis speciem non habeat, fortiores eos reddit, & ad facinora excitatiores. Hinc illud, ni fallor, aurei illius Chrysostomi, ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἔπαινος σφοδροτέραν τοῖς κατορθώμασι τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιθυμίαν προξενεῖ. Solent tamen aliquando ij qui laudantur, remollescere: vnde rectè Theodoritus, οἶδε γὰρ πολλοὺς πολλάκις καὶ λωβᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος χαυνοῖ γὰρ τὴν προθυμίαν, καὶ τὸν δρόμον λυμαίνεται. καὶ ἡγούμενός τις αὐτὸ κατειληφέναι τοῦ δρόμου τὸ τέρμα (τοῦτο γὰρ ὁ ἔπαινος ὑπαγορεύει) παύεται τοῦ τρέχειν, καὶ τὴν νίκην ἀπόλλυσι. Sed secus in nostro Antilocho accidit, qui cùm à Menelao laudaretur, laudum illarum veritatem reipsa illico comprobauit.

Ἀντίλοχος δ' οὐ μεῖνε) Forsan dicas, Ergo adulatoriè locutus est anteà Menelaus, qui huius Antilochi virtutem sic laudibus extulit. Immò aliter sentiendum. Nam temerarij fuisset hominis Hectoris & Troianæ manus impetus vnum sustinere, vnde peccatum esset in nimia confidentia ab Antilocho. Vel etiam fortè nimiæ fuit audaciæ, sic in periculum prorumpere, quod posteà detrectauerit: quanquam illud egregium facinus satis Antilochum fortitudinis nomine commendare possit.

θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικώς) Illud animal leonem κατ' ἐξοχὴν Eustathius interpretatur. Aiunt enim, inquit hoc leonis reliquorúmque animalium peculiare, cùm aut ouili insidiata sunt aut bubulcum aut canem interfecerunt, aut tale quippiam perpetrauerunt, metu pœnæ contrahi, & fugere antequam ab hominibus prehendantur, quasi damni aut pauperiei factæ, vt loquuntur Iuris sacerdotes, sibi conscia. Quanquam, mea quidem sententia, leoni fugiendi vocabulum minus conuenit, vt huic Antilocho quadret, qui in conspectu Troianorum fugit. Atqui generositas leonis ea est, vt cùm à canibus premitur aut venatoribus contemptim restitánsque cedat, vbi spectari potest: vbi tamen virgulta syluásq; penetrauit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco, vt est apud Arist. de Hist. anim. Plinium, & Solinum. Sed illa non obstant, quo minus locus iste de leone intelligatur: cùm, vt olim monuimus, comparationes nunquam vndequaque sint similes cum re comparata. Oppianus leones etiam θῆρας appellauit in Κυνηγετικῷ: θῆρες δ' οὐ μίμνουσιν ἐπιστροφάδην δὲ στρέφονται.

μινυνθάδιος γὰρ ἔμελλεν) Videtur hac προαναφωνήσει consolari τὸν φιλέλληνα, qui ex præcedentibus Græcorum deuictorum misereatur, cùm is per quem tot mala infliguntur, breui sit periturus. Vbi diligenter notandum est, breuitatem vitæ Hectoris causam esse, cur eius gloriam tam studiosè Iupiter promoueat. Cuius rei exempla non ita rara sunt, vt res noua & inaudita censeatur. Porrò prudenter sic Hectorem Iouis auxilio suffultum finxit Poeta, vt victi Græci minus dedecoris hinc conciperent, vt quos mirum non fuerit turpe profligari, quibus supremum illud Numen aduersatus sit. Itaq; paulò pòst ab Hectore & Ioue Græcos in fugam cõuersos dicet: ὡς τότ' ἀχαιοὶ θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' Ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ Πάντες. Iam quod περὶ τῆς ὀλιγοχρονιότητος Hectoris dictum, cuius causam eum Iupiter πλεόνεσσι μετ' ἀνδράσι μοῦνον ἐόντα Τίμα καὶ κύδαινε, simile est, quod etiam de Achille primo Iliadis vidimus: vbi ille apud matrem Thetidem conqueritur, quòd cùm μινυνθάδιος sit, tamen se ἄτιμον esse patiatur, quasi breuitatem vitæ multo honore compenset Deus.

ἥ τε πέτρη) Hæc pars istius libri miris comparationibus luxuriat, vt nihil suprà non solùm imposterum, sed etiam anteà, quod monitum volui, vt ornamenta illa leuiter & perfunctoriè non prætereantur.

αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ) Sic refulget igne Hector vel propter armorum splendorem, vt anteà de Diomede vidimus, & de Achille posthac videbimus. Vel ignem forsan intelligit, qui ad incendendas naues Græcorum à Troianis afferebatur, ex quibus Aiax duodecim perimit. Vel πυρὶ λάμπεσθαι dicitur, διὰ τὸ αὐτὸν δίκην πυρὸς μάχεσθαι, καὶ διὰ τὸ πανταχόθεν περὶ αὐτὸν καυστειρὴν μάχην εἶναι. iux-

illud loquendi genus quod alibi Poeta vsurpauit: πάντη δή σε περὶ στέφανος πολέμοιο δέδηε. Quæ omnia Eustathius annotauit, & vt omnino respuenda non sint, tamen possum etiam ego quartum addere, vt dicatur πυρὶ λαμπόμενος Hector: qualis etiam anteà descriptus est, τὼ δέ οἱ ὄσσε λαμπέσθην βλοσυρῇσιν ὑπ' ὀφρύσι.

τυτθὸν δὴ ὑπ' ἐκ θανάτοιο φέρονται) Expressit Poeta periculum, in quo nauigantes versantur: quod eiusmodi est, vt parum à morte distent. vnde Calaber, ναύταις δὴ αἰεὶ σχεδὸν ἐστιν ὄλεθρος. Distant autem solo ligno, vt dixit Aratus in Phœnomenis, ---- ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον ἄϊδ' ἐρύκει. κολυμβῶσιν αἰθυίῃσι Πολλάκις ἐκ νηῶν πέλαγος περιπαπταίνοντες, Ηιθ' ἐπ' αἰγιαλοῖς τετραμμένοι οἱ δ' ἔτι πόρρω Κλύζονται, ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον ἄϊδ' ἐρύκει. Hinc est quòd infelicissimam nautarum vitam omnes prædicarint, vt rectè dixerit Antiphanes, ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον, ἢ πλουτοῦντα πλεῖν, & in Scyriis Sophocles appellat ποντοναύτας τοὺς ταλαιπώρους βροτῶν, οἷς οὔτε δαίμων, οὔτε τις θεῶν νέμων πλοῦτον ποτ' ἂν νείμειεν ἀξίαν χάριν.

τῶ γένετ' ἐκ πατρὸς) De filiis, qui patribus sunt præstantiores, alio loco diximus: cuius rei si causam à Protagora Platonico exquiras, illud ex naturæ aptitudine fieri, quæ maior sit in liberis, quàm in parentibus, ad rei alicuius applicationem respondebit.

ἀμητοῖο ἄωτος) Legitur etiam, vt ego ex Eustathio ad marginem annotaui, pro ἄωτος, ἄεθλον: quæ spica mihi legenda post aliorum messem superfuit.

ἴσχε γὰρ αἰδὼς καὶ δέος) Pudor erat, si fugerent, & per castra dissiparent, id est magnum sibi conciliabant dedecus: deinde timebant ne naues amitterent, aut etiam vitam, si in hostium potestatem deuenissent: quæ duo tamen à viro forti abesse debent, hoc est neutrius horum causa rem strenuè gerere.

τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν) Minerua hoc loco dicitur caliginem ex oculis Græcorum remouere, id est consternatos eorum animos excitare: forsan quia ipsa εἰς τὴν φρόνησιν ἀλληγορεῖται, vel etiam exhortationis illius Nestoreæ beneficio. Est ergo, vt ait Eustathius, in præsentia φῶς ἰδεῖν, τὸ ζῆσαι ἀπαλλαγέντας ἀχλύος ἣν ὁ φόβος ἐπάγει, καὶ ἐλπίδος τοῦ μέλανος θανάτου καὶ ὡς εἰπεῖν τοῦ σκότου. Vnde & alibi Poeta dixit, αἴκέ τι φόως ἑτάροισι γένηαι, vincens nimirum: & rursus, ἐν χερσὶ φόως, id est salus per victoriam. Sunt enim quasi tenebris obruti, qui vincuntur. Vnde paulò pòst Patroclo moriente Achiui in tenebris erunt, & lucem Solis videre exoptabunt. Metaphoricum itaque est istud loquendi genus à corpore ad animum translatum.

πίσυρας συναγείρεται ἵππους) Nota genus illud γυμνάσματος, quod etiam Eustathius indicat, quatuor equorum sine curru, quos oportuit non solùm celeres esse: sed etiam faciles & obedientes: ne si refractarij fuissent, desultor ab vno in alium subitò transiliens periculum cadendi incurrisset. Ideò dicit, συναγείρεται ἐκ πολλῶν, vt qui electi tales fuerint. Nihil refert autem, vtrum συναγείρεται vel συναείρεται legas. Equi autem eo modo iuncti vocabantur, vt monuerũt antiqui, ἄμιπποι. Porrò Demetrius, vt est apud veterem Scholiastem, scriptum reliquit, se equitem talem vidisse, qualem hìc Homerus proponit. Eos desultores appellant Romani, & equi illi desultorij appellantur, quibus Romani in prælio vtebantur, vt sudante altero transirent in siccum. Erant autem pares, id est duo tantum, vt est apud Sextum Pompeium, cùm hìc quatuor proponantur à Poeta. Credo autem illud exercitij genus militię vmbram fuisse, cùm de Numidis sic referat Liuius lib. ab Vrb. cond. 23. Numidis, inquit, desultorum in modum binos trahentibus equos, inter acerrimam sępe pugnam in recentem equum ex fesso armatis transultare mos erat, tanta velocitas ipsis, támque docile equorum genus erat, &c. Illos aurigas appellauit Vertumnos quidam hoc versu:

Est etiam aurigæ species Vertumnus, & eius Traÿcit alterno qui leue pondus equo.

Vt est apud Rhod. lib. 21. Sed de his copiosiùs in verbo κελητίζειν, olim dicetur. Cęterùm eleganti ista comparatione alacrem & agilem in pugna ducem ad suos milites obeundos & cohortandos docuit, tum etiam militum ipsorum προθυμίαν.

ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων) Aptissima vtitur cõparatione. Nam per aquilam significatur Hector, qui ventosam & in sublimi collocatam Troiam habitabat aquilarum more, quę loca etiam ardua incolunt: per aues autem fluuiatiles innuit Gręcos, qui etiam ad aquas tunc temporis consederant.

τὸν δὲ Ζεὺς) Non est superfluum quòd toties ista inculcat Poeta de Iouis auxilio erga Troianos, vt minus sit mirum, si ab illis ita Gręci profligentur. Quod & infrà Hector dicet.

πρύμνης νεὼς) Adscripsi alteram lectionem νεὼς, quam pro germana videtur Eustat. agnoscere. Nam si νεὼς scripseris, inquit, ratio satis aperta reddi non potest illius scripturę: nisi ναῦς confingas inusitatum nominatiuum, cuius genitiuus Ionicus sit νεὸς. Quod si νεὼς legas, vt in antiquis exemplaribus scriptum erat, facienda erit συνίζησις in scandendo, vt νεὼς vna syllaba censeatur.

θεῶν ἀέκητι) Ergo aliquid pręter Deorum voluntatem, Homere, fieri autumas? neque potuêre illi appulsum Gręcorum ad Troiam impedire? Cur aliàs igitur Deorum potentiam sic prędicasti? Meo itaque calculo nunquam hoc impietatis crimine absoluerêris, nisi illud ἀέκητι non de impotentia Deorum te intellexisse arbitrarer, quibus iam per Poetas nihil est difficile: sed vt innueres infaustam fuisse illam nauigationem, & malis Deorum signis iam iniquam iudicatam, vt quidem vult Hector, cui tamen illi assenserint, vt hac tandem calamitate, quę ipsis per Hectorem infligatur, eorum temeritatem multarent.

κακότητι γερόντων) Amolitur Hector honestè à se dedecus, quod ex pręcedenti ignauia contraxerat, cùm donec Achilles Græcorum partes armis palàm tutatus est, Vrbe non sit ausus egredi, culpam in Optimates Troianos reiiciendo, qui se non passi sint exire, vnde eos timidos appellat & ignauos: quod planè contra ipsius Homeri mentem dictum est, vt in ipso primi libri initio vidimus. Felicitatem pugnę autem piè admodum Ioui tribuit & in ipso orationis principio, & in fine, quod de industria factum est à Poeta, vt paulò ante obseruabamus.

τῷ ἐν χερσὶ φόως) Aristarchus sic accipiebat hanc γνώμην, quasi Poeta diceret, ἐν τῷ δρᾶν δεῖν ἡ νίκη, καὶ οὐκ ἐν τῇ μειλιχίᾳ τοῦ πολέμου. Dionysius autem Thracius τὸ μειλιχίῃ in nominandi casu ponebat, dicens: ἐν χερσὶν ἡμῖν ἡ σωτηρία, ---- προσθετέον δὲ οὐκ ἔστι πολέμου. Mihi si detur optio, Aristarcho subscribam, quia minus violenta sit illius interpretatio.

Finis libri decimiquinti.

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

PATROCLO deprecanti Achilles suã ipsius armaturam concedit accipere, & Myrmidonas educere ad bellum. Hi verò egressi verterunt in fugam Troianos. Patroclus autem Sarpedonem Iouis filiũ occidit: qui extremum in curru equum Achillis interfecerat Pedasum. Postea autem Patroclum Hector interemit vulneratum priùs ab Euphorbo, cùm Apollo abstulisset armaturam ipsius.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

π, Patroclum interfecit strenuum Hectoris lancea.

Aliud.

Patroclina.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΠΑΤΡΟΚΛΩ δεηθέντι Ἀχιλλεὺς τὴν ἑαυτοῦ πανοπλίαν ἐπιτρέπει ἀναλαβεῖν, καὶ τοὺς Μυρμιδόνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον· οἱ δὲ ἐξελθόντες ἔτρεψαν τοὺς Τρῶας. Πάτροκλος δὲ Σαρπηδόνα τὸν Διὸς ἀναιρεῖ, τὸν παρήορον ἵππον τοῦ Ἀχιλλέως ἀνελόντα Πήδασον. ἔπειτα δὲ Πάτροκλον Ἕκτωρ ἀναιρεῖ πληγέντα πρότερον ὑπὸ Εὐφόρβου, Ἀπόλλωνος ἀφελομένου τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

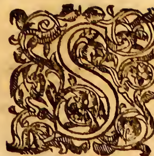
Πῖ Πάτροκλον ἔπεφνεν ἀρήϊον Ἕκτορος αἰχμή.

Ἄλλη.

Πατρόκλεια.

Σ οἱ μὲν περὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μάχοντο·
Πάτροκλος δ' Ἀχιλῆϊ παρίστατο ποιμένι λαῶν,
Δάκρυα θερμὰ χέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ.
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίπτε δεδάκρυσαι Πατρόκλεις, ἠΰτε κούρη
Νηπίη, ἥ θ' ἅμα μητρὶ θέουσ' ἀνελέσθαι ἀνώγει,
γρ. ἐσσυμένη Εἰανοῦ ἁπτομένη, καί τ' *ἐσσυμένην κατερύκει,
Δακρυόεσσα δέ μιν ποτιδέρκεται, ὄφρ' ἀνέληται.
Τῇ ἴκελος Πάτροκλε τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβεις.
Ἠέ τι Μυρμιδόνεσσι πιφαύσκεαι, ἠὲ ἐμοὶ αὐτῷ;
Ἠέ τιν' ἀγγελίην Φθίης ἐξέκλυες οἶος;
Ζώειν μὰν ἔτι φασὶ Μενοίτιον Ἄκτορος υἱόν,
Ζώει δ' Αἰακίδης Πηλεὺς μετὰ Μυρμιδόνεσσι,
γρ. ἀκαχήμεθα Τῶν κε μάλ' ἀμφοτέρων *ἀκαχοίμεθα τεθνειώτων.
Ἠέ σύ γ' Ἀργείων ὀλοφύρεαι, ὡς ὀλέκονται
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν, ὑπερβασίης ἕνεκα σφῆς;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
Τὸν δὲ βαρυστενάχων προσέφης Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
Μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι οὐτάμενοί τε.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδεΐδης κρατερὸς Διομήδης·
Οὔτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων·
Βέβληται δὲ καὶ Εὐρύπυλος κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ.
Τοὺς μέν τ' ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται,
Ἕλκε' ἀκειόμενοι· σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ·
Μὴ ἐμέ γ' οὖν οὗτός γε λάβοι χόλος, ὃν σὺ φυλάσσεις,
γρ. αἶν' ἀρε- *Αἰναρέτη· τίς σευ ἄλλος ὀνήσεται ὀψίγονός περ,
τῆς ἢ αἰναρέ- Αἴ κε μὴ Ἀργείοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς;
της Νηλεές· οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεύς,
γρ. δέ σ' ἔτι- Οὐδὲ Θέτις μήτηρ γλαυκὴ* δέ σε τίκτε θάλασσα,
κτε Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.
Εἰ δέ τινα φρεσὶ σῇσι θεοπροπίην ἀλεείνεις,
Καί τινά τοι πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Ἀλλ' ἐμέ περ πρόες ὦχ', ἅμα δ' ἄλλον λαὸν ὄπασσον
Μυρμιδόνων, ἤν πού τι φόως Δαναοῖσι γένωμαι·
Δὸς δέ μοι ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι,
γρ. αἴ κέ με *Αἴκ' ἐμὲ σοὶ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
σοὶ Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι. ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο.
Ῥεῖα δέ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ
Ὤσαιμεν ποτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Ὣς φάτο λισσόμενος μέγα νήπιος· ἦ γὰρ ἔμελλεν
Οἷ αὐτῷ θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα λιτέσθαι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Ὤ μοι Διογενὲς Πατρόκλεις, οἷον ἔειπες;
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι ἥν τινα οἶδα,
Οὔτε τί μοι πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει,
Ὁππότε δὴ τὸν ὁμοῖον ἀνὴρ ἐθέλῃσιν ἀμέρσαι,
Καὶ γέρας ἂψ ἀφελέσθαι, ὅ,τε κράτεϊ προβεβήκει·
Αἰνὸν ἄχος τό μοι ἐστὶν, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ.

IC hi quidem pro naui bene tra̅strata pugnabant:
Patroclus aute̅ Achilli astitit pastori populorum,
Lacrymas calidas fundens ta̅quam frons nigram aquam habens,
Quæ ab alia petra atram fundit aquam.
Hu̅c.a.conspicatus misertus est celer diuinus Achilles,
Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:
Cur autem lacrymatus es Patrocle, tanquam puella
Paruula? quæ cum matre currens eleuari efflagitat,
Vesti adhærens, & properantem detinet,
Lacrymabunda autem ipsam aspicit dum suscipiatur:
Huic similis Patrocle humidam lacrymam profundis.
An aliquid Myrmidonibus nuncias, aut mihi ipsi?
Aut aliquod nuncium ex Phthia audiuisti solus?
Viuere quidem adhuc aiunt Menœtium Actoris filium,
Viuit & Aeacides Peleus inter Myrmidonas,
Quibus valde ambobus tristaremur mortuis:
An tu Argiuorum causa luges, quia pereunt
Naues apud concauas iniustitiæ gratiâ suæ?
Eloquere, ne cela mente, vt sciamus ambo.
Hu̅c.a.grauiter suspira̅s allocutus es Patrocle eques:
O Achilles Pelei fili, multò fortissime Achiuorum,
Ne indigneris: talis enim dolor inuasit Achiuos.
Hi etenim iam omnes quicunq. antè erant fortissimi,
In nauibus iacent percussi eminus vulneratiq́. cominus:
Sauciatus est quidem Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est.a.Vlysses hasta inclytus & Agame̅non,
Percussus est etiam Eurypylus in fœmore sagitta:
Hos.q.medici multa pharmaca scientes curant,
Vulnera sanantes: tu.a.implacabilis es Achilles:
Non me igitur talis capiat ira, quàm tu seruas,
Inutili virtute prædite: quis à te alius iuuabitur serò nat'
Si non ab Argiuis indignum exitium auertas (quidem
O immitis: non vtique tibi pater erat eques Peleus,
Nec Thetis mater: cæruleum autem te peperit mare,
Petræque altæ, quia tibi mens est sæua.
Si verò aliquod mentibus tuis vaticinium vitas,
Et aliquod tibi à Ioue retulit veneranda mater,
At me salte̅ mitte citò: simulq́. reliquu̅ exercitum præbe
Myrmidonum, si fortè aliquod lumen Danais fiam:
Da autem mihi humeris tua arma armari.
Si me tibi assimilantes abstineant à bello
Troiani, respirent autem bellicosi Achiuorum
Afflicti: exigua autem respiratio belli fiat.
Facilè autem recentes nos, defessos viros prælio
Repellemus ad vrbem à nauibus & tentorijs.
Sic dixit supplicans valdè demens: certò enim erat
Sibi ipsi mortémque malam & fatum rogaturus.
Hu̅c.a.valdè ingemens allocutus est pedib. celer Achilles,
Hei mihi nobilis Patrocle, quid dixisti?
Neque oraculum curo quid sciam,
Neque quid mihi à Ioue retulit veneranda mater:
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando iam æqualem vir vult priuare portione,
Et præmiu̅ rursus auferre, qui potentia antecellit: (mo.
Grauis dolor hic mihi est, quonia̅ passus su̅ dolores ani-

Puellam

Puellam, quam mihi præmium elegerant filij Achiuorũ,
Hastaq́; mea acquisiueram, vrbe bene murata euersa:
Hanc rursus ex manibus rapuit rex Agamemnon
Atrid. tanquã ab aliquo magistratuũ experte inquilino.
Sed hæc quidẽ ante acta esse sinamus: neque .n. liceret
Perpetuò iratũ esse in mentib. verùm enimverò dixi
Non prius iram depositurum, nisi cùm iam
Ad naues meas peruenisset clamórque bellúmque.
Tu autem humeris quidem mea inclyta arma indue:
Duxesto aũt Myrmidonibus pugnacib. ad pugnãdum:
Siquidem obscura Troianorum nubes circumiuit
Naues fortiter: hi autem in littore maris
Conclusi sunt, loci paruam adhuc portionem habentes
Argiui: Troianorum ãutem ciuitas contra tota venit
Audax. non enim meæ galeæ vident frontem
Propè splendentis, mox fugientes fossas campestres
Impleuissent cadaueribus suis, si mihi rex Agamemnon
Lenis fuisset: nunc autem castra oppugnant.
Non enim Tydidæ Diomedis in manibus
Furit hasta, à Græcis mortem vt arcere possit.
Neque dum Atridæ vocem audiuit clamantis
Inimico ex capite, sed Hectoris homicidæ vox
Troianos adhortãtis circũ circa frãgitur: illi .n. clamore
Totum campum obtinent, prælio vincentes Achiuos.
Sed & sic, Patrocle, à nauibus pestem propulsans
Irrue strenuè, ne tandem igne ardenti
Naues incendant: dulcem autem reditum auferant.
Pare .n. sicut tibi ego sermonis sũmã in mẽtib. posuero,
Vt mihi honorem magnum & gloriam referas
Apud omnes Danaos, ac illi perpulchram puellam
Iterum reddant, insuper autẽ splendida dona præbeãt.
Ex nauibus vbi repuleris, reuertere: si autẽ rursus tibi
Det gloriam auferre valdè sonans maritus Iunonis,
Ne tu sine me appete pugnare
Cum Troianis bellicosis ignominiosiorem aũt me facies
Néue exultans bello & pugna
Troianos occidens, ad Ilium ducas exercitum:
Ne quis ab Olympo deorum sempiternorum
Ingruat in te: valdè hos dilige longè operans Apollo.
Sed retrò reuertaris postquam salutem in nauibus
Feceris: illos autem mitte per campum pugnare.
Vtinam enim ô Iupitérque, & Minerua, & Apollo,
Neq. quis igitur Troian. mortẽ effugeret quotquot sũt,
Neque quis Argiuorum: nos verò vitemus mortem,
Vt soli Troiæ sacra mœnia diruamus.

Κούρην, ἣν ἄρα μοι γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Δουρὶ δ' ἐμῷ κτεάτισσα, πόλιν εὐτείχεα πέρσας,
Τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν· οὐδ' ἄρα πως ἦν
Ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν. ἤτοι ἔφην γε
Οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπόταν δὴ
Νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀϋτή τε πτόλεμός τε.
Τύνη δ' ὤμοιιν μὲν ἐμὰ κλυτὰ τεύχεα δῦθι,
Ἄρχε δὲ Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι μάχεσθαι,
Εἰ δὴ κυάνεον Τρώων νέφος ἀμφιβέβηκε
Νηυσὶν ἐπικρατέως· οἱ δὲ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Κεκλίαται, χώρης ὀλίγην ἔτι μοῖραν ἔχοντες,
Ἀργεῖοι· Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε,
Θάρσυνος. οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον
Ἐγγύθι λαμπομένης· τάχα κεν φεύγοντες, ἐναύλους
Πλήσειαν νεκύων, εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων
Ἤπια εἰδείη· νῦν δὲ στρατὸν ἀμφιμάχονται.
Οὐ γὰρ Τυδείδεω Διομήδεος ἐν παλάμῃσι
Μαίνεται ἐγχείη, Δαναῶν ἄπο λοιγὸν ἀμῦναι·
Οὐδέ πω Ἀτρείδεω ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος
Ἐχθρῆς ἐκ κεφαλῆς, ἀλλ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Τρωσὶ κελεύοντος περιάγνυται· οἱ δ' ἀλαλητῷ
Πᾶν πεδίον κατέχουσι, μάχῃ νικῶντες Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ καὶ ὥς, Πάτροκλε, νεῶν ἄπο λοιγὸν ἀμύνων
Ἔμπεσ' ἐπικρατέως, μὴ δὴ πυρὸς αἰθομένοιο
Νῆας ἐνιπρήσωσι, φίλον δ' ἀπὸ νόστον ἕλωνται.
Πείθεο δ' ὥς τοι ἐγὼ μύθου τέλος ἐν φρεσὶ θείω,
Ὡς ἄν μοι τιμὴν μεγάλην καὶ κῦδος ἄροιο
Πρὸς πάντων Δαναῶν, ἀτὰρ οἱ περικαλλέα κούρην
Ἂψ ἀπονάσσωσιν, ποτὶ δ' ἀγλαὰ δῶρα πόρωσιν.
Ἐκ νηῶν ἐλάσας ἰέναι πάλιν· οἱ δέ κεν αὖ τοι
Δώῃ κῦδος ἀρέσθαι ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Μὴ σύγ' ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ἀτιμότερον δέ με θήσεις·
Μὴ δ' ἐπαγαλλόμενος, πολέμῳ καὶ δηϊοτῆτι,
Τρῶας ἐναιρόμενος, ποτὶ Ἴλιον ἡγεμονεύειν.
Μή τις ἀπ' Οὐλύμποιο θεῶν αἰειγενετάων
Ἐμβήῃ· μάλα τούς γε φιλεῖ ἑκάεργος Ἀπόλλων·
Ἀλλὰ *πάλιν ζωπᾶσθαι, ἐπὴν φάος ἐν νήεσσι
*Θείης, τοὺς δὲ δ' ἐᾶν πεδίον κάτα δηριάασθαι.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Μήτε τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι ὅσσοι ἔασι,
Μήτε τις Ἀργείων, νῶϊν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον,
Ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν.

γρ. πάλιν τρωπᾶσθαι.
γρ. θείης

COMMENTARIVS,

δάκρυα θερμὰ χέων) Hîc festiuum illum Luciani in morte peregrini Oratorem risu effusissimo Theagenis lacrymosam orationem excipientem optarem: vt ille etiam pari festiuitate Patrocli nostri fletus subsannaret. Sed & nos agamus Democritum. Ridiculum enim est, & heroica maiestate indignum sic lacrymari, vt alibi ex Platone monuimus. Auget porrò risum Poeta noster comparatione illa aquæ desilientis planè hyperbolica. Sed tamen quia res est ista, quæ aliquando accidat, habet quã nos Homerus excipiat, cum potissimùm illud in persona Achillis damnet. Etenim statim Achilles illud Patroclo exprobrabit docebítq; indignũ esse heroë, vnde eum eleganter puellulæ comparabit. Quamuis enim vitiosos mores aliquando nobis obtrudat, solet tamen illos derepentè castigare: vt intelligamus, non ideò eum ista imitandi gratia proponere, sed ad humanæ imbecillitatis documẽta. Itaque antequàm sapientissimo Vati insultes, omnia tibi diligenter circunspicienda sunt: qua in re peccasse olim Zoilum autumo.

ἤ τι Μυρμιδόνεσσι) In hoc genere interrogationum solet Poeta fingere interrogantem, qui omnes causas disquirat, quibus aliquid contigisse potuerit. Postremo autem loco eam plerunque collocat, quæ magis ad veritatem accedit, vt hoc loco videmus.

ὑπερβασίης ἕνεκα σφῆς) ὑπερβασία illa fuit iniuria, quæ Achilli illata est in Briseide repudianda. Culpam autem in omnes Græcos refert, non quòd illi re ipsa iniuriosi fuerint, sed quia Agamemnoni iniurioso non obstiterint, vt aliàs vidimus.

μὴ νεμέσα) Fatetur Patroclus se indignam rem Heroë facere, qui sic lacrymetur, itaque non immeritò ab Achille obiurgari. Illius tamen nihilominus indignationem deprecatur, habita ratione causæ, cuius gratia fleuerit, quæ adeò miseranda est, vt à quouis mansueto & bene cordato homine, quantumuis inuito, lacrymas extorquere possit. Ecquid enim tristis illa belli facies non possit, in qua tot duces ab hostibus vulnerati sunt Diomedes, Vlysses, Agamemnon (sic enim prudenter neque primum neque vltimum Regẽ col-

locauit, ne si primum Achilli minus grata foret narratio, si vltimum memor Achilles postremæ partis orationis indignaretur hostis sui refricata memoria, vt indicauit Eustathius) & Eurypylus, quorum alij comminus, alij eminus vulnera acceperunt? Quis ad ista non commoueatur? Itaque Patroclus ista facilitatis laude se commendat, contrà Achilli duritiem animi obiicit, quàm eleganter exaggerat & illustrat à causis procreantibus: quasi is qui in his Græcorum angustiis eorum non misereatur, humano se oriundum genere venditare non possit, immò potius aut mare aut saxa pro parentibus habuisse credendus sit.

αἰναρέτη) Sic legebat Aristarchus, vt impressum est in contextu, sicut Herodotus & Appion tradiderunt. Fuerunt tamen qui legerent, ὦ ἀρετῆς τῆς σου ἄλλος ὀνήσεται; quasi dicat Patroclus Achilli, οὐκ ἄν τις ἄλλος τῆς σῆς ἀνδρίας ὀνήσεται. Quidam etiam, αἰναρέτης, in nominandi casu scribebant, referendo ad χόλος, vt intelligatur, κακῶν ταῖς ἀρεταῖς. Et ista nolui negligenter, vt alij prætermittere.

εἰ δέ τινα φρεσί) De hoc vaticinio satis primo libro diximus. Quod autem ad Patrocli postulatum attinet, illud est eiusmodi, vt se verè malis Græcorum affici comprobet, qui se ad eos pro virili parte defendendos in periculum lubenter coniiciat: sed dissimulata tantùm Achillis forma, eius arma pro suis induendo, quia illa hostibus maiori futura terrori intelligebat. Quod stratagema imitatos fuisse Messenios, voluit Pausanias lib. 4. non satis rectè, nisi fallor, propter facti vtriusque dissimilitudinem. Illorum factum sic se habet. In vrbe Elide duplex erat factio: altera in Lacedæmonios, altera in Missenios propendens. Res ad ciuile bellum deducta est. Hoc vbi Lacedæmonij resciuerunt, auxilia statim partium suarum studiosis mittunt. Ac dum illi quidem delectu habendo & ordinibus describendis tempus terunt, intereà è Misseniis lectissimi quiq; ad mille fermè homines raptim, clypeis Laconica insignia præferentes, Elidem veniunt. Eos intra mœnia Spartanorum factio, rati auxiliares suos adesse, receperunt. Oppido potiti Messenij, eos qui Lacedæmoniis studuerant, malè mulctarunt: iis qui suarum erant partium, vrbem tradidêre. His subiungit Pausanias: Vsurparunt illi quidem opportunè commentum Homericum: nam & ille in Iliade Patroclum memorauit arma Achillis indutum in hostium se aciem intulisse: cùmque Troiani ad pugnam rediisse Achillem putassent, conturbatis ordinibus omnes in fugam versos. Hæc Pausanias. sed studiosus lector aduertat, &, si fas est, in Pausania iudicium desideret. Nam vtrumque factum longè est inuicem dissimile. Quid enim? Messenij hostium arma ementiuntur, Patroclus armis amici hostibus imponit. Elei Lacedæmoniis fauentes, Messenios istos pro amicis excipiunt. Troiani Patroclum pro hoste, immò etiam insigni nimirum Achille agnoscút. An, rogo, ista similia sunt? Vmbram tamen similitudinis habent propter armorum mutationem.

πρόες ὦκα) Citò mitti vult ad pugnam Patroclus, quum in tam graui periculo mora sit periculosissima. Vnde θρύλημα illa apud Euripidem, — καὶ μάλιστ' ἀρκεῖ συγγνῶναι μέλλοντας.

μέγα νήπιος) Stultum appellat Patroclum Homerus, quia, vt subiicit, nihil aliud ab Achille postulabat, quàm mortem suam, cùm sub illa armorum specie moriturus esset. Verùm satis magnanimi viri esse videtur pro suorum defensione, morti quantumuis certæ caput obiicere: quanquam fortè pusillanimitatem quandam præ se ferat sub alia specie, non sub propria pugnare: quo facto virtutem suam depressit, Achillem simulando quod in eius sola potestate Græcorum salus sita esse credebatur. Voluit ergo Achilles apud hostes videri, id est fortis, cùm tamen ipse exitus Patroclum re verà ostenderit, id est Achillis virtute longè inferiorem. Quod ego prouerbialiter vsurpari posse puto, in eum qui sub habitu alieno sese pro illo venditare voluerit: cuiusmodi sunt illa, Aliud in titulo, aliud in pyxide: Personam, non faciem gerit, &c.

οὔτι θεοπροπίης) Sic aliàs Hector auguria omnia contemnebat, sed minus prudenter quàm Achilles. Hic enim non ita loquitur, quasi nihili faciat Deorum monita & vaticinia, sed vt se eò fortiorem esse doceat, quò illi mors certiùs destinata est: & cùm hoc bello se sciret periturum, tamen metu mortis se bello non abstinere, sed potius iusta quadam indignatione, quàm breuiter commemorat: breuiter, inquam, quia scienti Patroclo.

παρ Ζηνός) Quidam dicebant ista dicta fuisse Thetidi à Nereo, vt monuimus libro primo Iliadis. Sed & lib. 9. suprà fatum illud ipse Achilles recitauit.

τὸν ὁμοῖον) Hîc se Agamemnonis æqualem dicit Achilles, cùm statim Regem præstantiorem, id est κρατίει προβεβηκότα appellet Quæ per me sic conciliantur. Aequalis erit Agamemnoni virtute bellica Achilles, sed dignitate longè inferior, vt dicebat olim etiam Nestor.

ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην) Aristoteles Polit. 3. ex hoc loco docuit, eum ciuem dici, qui muneribus in Republica fungi possit: & contra inquilinum. Probat etiam ciuium pluralitatem in quibusdam Rebuspub. id est, in vrbes sæpe admitti quoque peregrinos: & illud tum maximè, cum ciuium paucitas est. Sed illius verba ista sunt: ὅτι μὲν οὖν εἴδη πλείω πολίτου, φανερὸν ἐκ τούτων· καὶ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν. ἀλλ' ὅπου τὸ τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστίν, ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων ἐστίν, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην. ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων.

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι) Ecce quid possint amicorum obiurgationes. Nam ad vnius Patrocli verba relanguit & emollit Achillis ira, quæ à superioribus legatis frangi non potuerat. Itaque verum est illud iam bis scriptum, ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἐστὶν ἑταίρου vel forsan non tam propter Patrocli preces id accidit, quàm ex commiseratione Græcorum, qui iam in mediis nauibus profligabantur: immò etiam non propter ipsos Græcos, sed propter naues tantùm fortè sic sedatus est, vt posteà videbimus. Atqui eo vsque se iram prorogaturum Achilles anteà dixerat, vt & idem subiicit, donec ad naues suas pugnaretur. Videbatur itaq; ad finem perducta illius ira. Cùm autem ipse egredi in prælium posset, maluit tamen Patroclum præmittere, vt eò meliùs & commodiùs honoribus meritis afficeretur, vt & negotium illud Patroclo studiose commendauit.

Τρώων νέφος) Hinc potest colligi, quàm eleganter dicatur posteà Patroclus Græcis φόως φέρειν. Ingens enim illa Troianorum multitudo (Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε θάρσυνος, vt mox dicetur) nauibus quasi tenebras offundebat, & totam stationem densitate sua obscurabat. Itaque Patroclus, qui eos dissipaturus est, rectè lucem afferre dicetur, non secus atque cùm densatas & fuscas nubes suo iubare Sol discutit, suúmq; mundo splendorem restituit.

οὐ γάρ τοι Τυδείδεω) Rectè Diomedis & Agamemnonis tantùm Achilles meminit: quorum vterq; quasi huius calamitatis authores viderentur. Etenim Agamemnon iam proteruia sua heroëm expulerat, vt copiosè primo libro vidimus, & hic duobus locis: Diomedes verò Achillem contempserat, adeò vt etiam superbum eum appellauerit, belli negotia in se securè recipiens, ac si Achille non opus esset, vbi Diomedes aderat. Locus est Iliad. 9. in fine. vbi sic Diomedes:

Ἀτρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλείωνα,
Μυρία δῶρα διδούς· ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως·
Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν, Ἤ κε μένῃ, &c.

ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος) Quòd Achilles Agamemnonis vocem se non exaudisse dicat, innuit eum vel timidum vel etiam fugisse: quæ cognata sunt, cùm ex timore fuga promanet, per quem etiam veluti fauces præcluduntur, vt ad clamorem vox homini non suppetat, cùm alioqui in generosis meatus ille aëris contentiorem vocem emittat, siue id propter pulmonum robur, vel propter calorem fiat: quanquam vt per calorem, non est omnino necessarium ex Galeni sententia. Sed de his Physici copiosiùs. Vide Rhodig. lib. 19. cap. 12. Porrò βοὴν ἀγαθοὺς apud Homerum dici viros fortes, sæpe dictum est. Siquidem grauitas vocis naturæ est generosæ, vt docet Arist. de Gener. anim. lib. 5. cap. 7. vbi etiam docet, caliditatem vel frigiditatem grauem aut acutam vocem reddere. Spiritus enim calidus crassitudine sua grauitatem vocis efficit, frigidus præ sua tenuitate contrarium. Iam verò in generosis spiritus ille calidus proculdubio regnat, timor verò siquid illius in homine est, conglaciat & extinguit, vt nimirum non sit præ formidine multos obmutescere.

ἐκ νηῶν ἐλάσας) Militiæ Patrocli limites ponit & terminos, quos transilire non audeat: nimirùm vt cùm à nauibus Troianos propulsauerit, vlterius non progrediatur. Sed quare? Quòd hac ratione periculum erat, ne si ad Troiam vsque hostem persequeretur, Deorum manus Patroclus incurreret, qui Troianas partes tutabantur. Cur autem dicit hoc sibi ignominiosum fore? An quòd illius armis indueretur Patroclus. & illa tam temerario homini commisisse dedecus illi futurum erat? An quòd etiam in Græcorum contemptum sic venturus erat, & priori ignominiæ ex raptu Briseidis contractæ, hæc insuper fuerat accessura? An quòd illius consortio destitutus rem non tam strenuè gesturus erat? quod videtur innuisse Pindarus in Olymp. od. 9. vbi narrat pulsis Græcis à Telepho solum Achillem cum Patroclo perstitisse: tum addit, ὡς ἐμφανὲς Θέτιος γ' ἶνον ἀρείῳ πεφράδοι μή ποτε σφετέρας ἄτερθε ταξιοῦσθαι δαμασιμβρότου αἰχμᾶς.

τὰς δ' ἐάαν πεδίον) Ergo naues liberari, quàm ipsos Græcos malebat Heros, vt suprà monebamus. Quod etiam magis indicant sequentia, quibus vtriusque exercitus perniciem & internecionem precatur, vt sibi soli subactæ & dirutæ Troiæ superesset gloria. Quatuor

tuor illos versus tamen, qui sequuntur, multi ex antiquis expungebant: quia indigni videbantur, quos Heros pronunciasset, διά τε ἄλλα καὶ διὰ τὸ ὑπερβολικόν φασι καὶ παραδιαρρήδην τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ἀδύνατον καὶ τὸ τοῦ ἤθους φθονερόν. Et sane nisi iam longa lectione recepti essent, meo calculo lituram acciperent: nisi hoc quoque inter illa referamus, quæ male Heroibus Poeta tribuit.

Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Aiax autē non amplius manebat. premebatur .n. telis.
Superabat eum Iouisque mens & Troiani illustres
Iacientes, magnum autem circa tempora splendida
Galea percussa sonū edebat: percutiebatur aūt semper
Ad phaleras bene factas: hic .a. sinistro humero labora-
Firmiter usque tenens scutū variū, neque poterāt (bat,
Circa ipsum dimouere loco, iacientes telis.
Semper .a. molesto tenebatur anhelitu: deq; ei sudor
Vndiq; ex membris multus fluebat: neque usq. poterat
Respirare: passim autem malum malo firmabatur.
Dicite nunc mihi Musæ cælestes domos habitantes,
Quomodo iam primò ignis incidit nauibus Achiuorum.
Hector .a. Aiacis hastam fraxineam propè astans
Percussit ense magno, cuspidis iuxta commissurā retrò:
Penitus autē amputauit: hunc quidē Telamonius Aiax
Vibrabat frustrà in manu mutilā hastā: procul .a. ab ipsa
Cuspis ærea in terram sonuit lapsa:
Agnouit autem Aiax in animo inculpato, exhorruitq;
Opera deorum: quod omnino pugnæ cōsilia præcidebat
Iupiter altitonans: Troianisque volebat victoriam.
Cessit .a. è telis: hi autem iniecerunt irrequietum ignem
Naui veloci: per hāc .a. statī inextinguibilis diffusa est
Sic quidē puppim ignis circūdedit: at Achilles (flamma:
Coxas percutiens Patroclum allocutus est,
Concitare generose Patrocle, equo viam faciens
Video iam apud naues ignis ardentis impetum.
Ne iā naues capiat, & non amplius potestas aufugiendi
Indue arma ocyus, ego .a. exercitum congregabo. (sit.
Sic dixit, Patroclus .a. armabatur splendido ære.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundo rursus thoracem circum pectora induit
Discolorem, stellatum, velocis Aeacidæ:
Circum .a. humeros iecit ensē argēteis clauis distinctum,
Aereum: at deinde scutum magnumq; validúmque:
Capite autem in generoso galeam benefactam posuit
Equinis setis cristatā: at horrendū crista desup. nutabat.
Accepit .a. robusta hastilia, quæ ei manib. quadrabant:
Hastam autem non accepit solùm egregij Aeacidæ
Graue: magnā, solidā, quā quidē non potuit alius Græc.
Vibrare: sed ipsam solus sciebat concutere Achilles:
Peliadem hastam, quam patri charo dedit Chiron
Pelij ex vertice, vt cædes esset heroibus:
Equos autem Automedontem confestim iungere iussit,
Quem, post Achillem fortem honorabat maximè:
Fidelissimus .a. ei erat in pugna ad sustinendas minas:
Quapropter & Automedō duxit sub iugū veloces equos
Xanthū & Balium, qui duo similiter vētis volabant:
Hos peperit Zephyro vento harpyra Podarge,
Pascens in prato iuxta fluxum Oceani:
Adq; lora exteriora eximium Pedasum admouit,
Quem quondā Eetionis capta vrbe, abduxit Achilles,
Qui & mortalis existēs sequebatur equos immortales.
Myrmidonas autem adiens armauit Achilles,

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἴας δ᾽ οὐκέτ᾽ ἔμιμνε. βιάζετο γὰρ βελέεσσι·
Δάμνα μιν Ζηνός τε νόος καὶ Τρῶες ἀγαυοί,
Βάλλοντες. δεινὴν δὲ περὶ κροτάφοισι φαεινὴ
Πήληξ βαλλομένη καναχὴν ἔχε. βάλλετο δ᾽ αἰεὶ
Κὰπ φάλαρ᾽ εὐποίηθ᾽. ὁ δ᾽ ἀριστερὸν ὦμον ἔκαμνεν,
Ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος αἰόλον· οὐδ᾽ ἐδύναντο
Ἀμφ᾽ αὐτῷ πελεμίξαι, ἐρείδοντες βελέεσσιν·
Αἰεὶ δ᾽ ἀργαλέῳ ἔχετ᾽ ἄσθματι· *κὰδ δέ οἱ ἱδρὼς γρ. καὶ δέ οἱ
Πάντοθεν ἐκ μελέων πολὺς ἔρρεεν· οὐδέ πῃ εἶχεν
Ἀμπνεῦσαι, πάντῃ δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο.
Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι,
Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ἕκτωρ δ᾽ Αἴαντος δόρυ μείλινον ἄγχι παραστὰς
Πλῆξ᾽ ἄορι μεγάλῳ, αἰχμῆς παρὰ καυλὸν ὄπισθεν·
Ἀντικρὺ δ᾽ ἀπάραξε. τὸ μὲν Τελαμώνιος Αἴας
Πῆλ᾽ αὔτως ἐν χειρὶ κόλον δόρυ· τῆλε δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ
Αἰχμὴ χαλκείη χαμάδις βόμβησε πεσοῦσα.
Γνῶ δ᾽ Αἴας κατὰ θυμὸν ἀμύμονα, ῥίγησέν τε
Ἔργα θεῶν, ὅ ῥα πάγχυ μάχης ἐπὶ μήδεα *κεῖρε γρ. κάρη
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· Τρώεσσι δὲ βούλετο νίκην.
Χάζετο δ᾽ ἐκ βελέων. τοὶ δ᾽ ἔμβαλον ἀκάματον πῦρ
Νηῒ θοῇ· τῆς δ᾽ αἶψα κατ᾽ ἀσβέστη κέχυτο φλόξ.
Ὣς τὴν μὲν πρύμναν πῦρ ἄμφεπεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μηρὼ πληξάμενος Πάτροκλον προσέειπεν,
Ὄρσεο διογενὲς Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε,
Λεύσσω δὴ παρὰ νηυσὶ πυρὸς δηΐοιο ἐρωήν.
Μὴ δὴ νῆας ἕλωσι, καὶ οὐκέτι φυκτὰ πέλωνται,
Δύσεο τεύχεα θᾶσσον, ἐγὼ δέ κε λαὸν ἀγείρω.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δὲ κορύσσετο νώροπι χαλκῷ.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε,
Ποικίλον, ἀστερόεντα, ποδώκεος Αἰακίδαο.
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον, αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε·
Κρατὶ δ᾽ ἐπ᾽ ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκε,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ᾽ ἄλκιμα δοῦρα, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.
Ἔγχος δ᾽ οὐχ ἕλετ᾽ οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ᾽ ἄλλος Ἀχαιῶν
Πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς·
Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.
Ἵππους δ᾽ Αὐτομέδοντα θοῶς ζευγνύμεν ἄνωγε,
Τὸν μετ᾽ Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα τῖε μάλιστα·
Πιστότατος δέ οἱ ἔσκε μάχῃ ἔνι μεῖναι ὁμοκλήν.
Τῷ δὲ καὶ Αὐτομέδων ὕπαγε ζυγὸν ὠκέας ἵππους,
Ξάνθον καὶ Βαλίον, τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην·
Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ ἅρπυια Ποδάργη,
Βοσκομένη λειμῶνι *παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. γρ. παραὶ ῥόον ὠκεανοῖο
Ἐν δὲ παρηορίῃσιν ἀμύμονα Πήδασον ἵει·
Τόν ῥά ποτ᾽ Ἠετίωνος ἑλὼν πόλιν ἤγαγ᾽ Ἀχιλλεύς·
Ὃς καὶ θνητὸς ἐὼν ἕπεθ᾽ ἵπποις ἀθανάτοισι.
Μυρμιδόνας δ᾽ ἄρ᾽ ἐποιχόμενος θώρηξεν Ἀχιλλεὺς,

Πάντας ἀνὰ κλισίας σὺν τεύχεσιν. οἱ δὲ λύκοι ὣς
Ὠμοφάγοι, τοῖσίν τε περὶ φρεσὶν ἄσπετος ἀλκή,
Οἵ τ' ἔλαφον κεραὸν μέγαν οὔρεσι δῃώσαντες
Δάπτουσιν· πᾶσιν δὲ παρήϊον αἵματι φοινόν,
Καί τ' ἀγεληδὸν ἴασιν ἀπὸ κρήνης μελανύδρου,
Λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ
Ἄκρον, ἐρευγόμενοι φόνον αἵματος· ἐν δέ τε θυμὸς
Στήθεσιν ἄτρομός ἐστι, περιστένεται δέ τε γαστήρ·
Τοῖοι Μυρμιδόνων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Ἀμφ' ἀγαθὸν θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο
Ῥώοντ'· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν ἀρήϊος ἵστατ' Ἀχιλλεύς,
Ὀτρύνων ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.
Πεντήκοντ' ἦσαν νῆες θοαί, ᾗσιν Ἀχιλλεὺς
Ἐς Τροίην ἡγεῖτο Διῒ φίλος· ἐν δὲ ἑκάστῃ
Πεντήκοντ' ἔσαν ἄνδρες ἐπὶ κληῖσιν ἑταῖροι.
Πέντε δ' ἄρ' ἡγεμόνας ποιήσατο, τοῖς ἐπεποίθει
Σημαίνειν, αὐτὸς δὲ μέγα κρατέων ἤνασσε.
Τῆς μὲν ἰῆς στιχὸς ἦρχε Μενέσθιος αἰολοθώρηξ,
Υἱὸς Σπερχειοῖο Διϊπετέος ποταμοῖο,
Τὸν τέκε Πηλῆος θυγάτηρ καλὴ Πολυδώρη
Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνὴ θεῷ εὐνηθεῖσα·
Αὐτὰρ ἐπίκλησιν Βώρῳ, Περιήρεος υἷι,
Ὅς ῥ' ἀναφανδὸν ὄπυιε, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Τῆς δ' ἑτέρης Εὔδωρος ἀρήϊος ἡγεμόνευε
Παρθένιος, τὸν ἔτικτε χορῷ καλὴ Πολυμήλη
Φύλαντος θυγάτηρ. τῆς δὲ κρατὺς Ἀργειφόντης
Ἠράσατ', ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν μετὰ μελπομένῃσιν
Ἐν χορῷ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς·
Αὐτίκα δ' εἰς ὑπερῷ' ἀναβὰς, παρελέξατο λάθρῃ
Ἑρμείας ἀκάκητα· πόρεν δέ οἱ ἀγλαὸν υἱὸν
Εὔδωρον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε μογοστόκος Εἰλείθυια
γ. πρὸ φόωσ δε Ἐξάγαγε* πρὸ φόωσδε, καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγάς,
Τὴν μὲν Ἐχεκλῆος κρατερὸν μένος Ἀκτορίδαο
Ἠγάγετο πρὸς δώματ', ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα·
Τὸν δ' ὁ γέρων Φύλας εὖ ἔτρεφεν ἠδ' ἀτίταλλεν,
Ἀμφαγαπαζόμενος ὡσεὶ θ' ἑὸν υἱὸν ἐόντα.
Τῆς δὲ τρίτης Πείσανδρος ἀρήϊος ἡγεμόνευε
Μαιμαλίδης, ὃς πᾶσι μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσιν
Ἔγχεϊ μάρνασθαι, μετὰ Πηλείωνος ἑταῖρον.
Τῆς δὲ τετάρτης ἦρχε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ.
Πέμπτης δ' Ἀλκιμέδων Λαέρκεος υἱὸς ἀμύμων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντας ἅμ' ἡγεμόνεσσιν Ἀχιλλεὺς
Στῆσεν εὖ κρίνας, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε,
Μυρμιδόνες, μή τίς μοι ἀπειλάων λελαθέσθω
Ἃς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἀπειλεῖτε Τρώεσσι,
Πάνθ' ὑπὸ μηνιθμόν· καί μ' ἠτιάασθε ἕκαστος,
Σχέτλιε Πηλέος υἱὲ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ·
Νηλεὲς, ὃς παρὰ νηυσὶν ἔχεις ἀέκοντας ἑταίρους.
Οἴκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα ποντοπόροισιν
Αὖτις, ἐπεί ῥά τοι ὧδε κακὸς χόλος ἔμπεσε θυμῷ.
Ταῦτά μ' ἀγειρόμενοι θάμ' ἐβάζετε· νῦν δὲ πέφανται
Φυλόπιδος μέγα ἔργον, ἕης τὸ πρίν γ' ἐράασθε.
Ἔνθα τις ἄλκιμον ἦτορ ἔχων Τρώεσσι μαχέσθω.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Μᾶλλον δὲ στίχες ἄρθεν, ἐπεὶ βασιλῆος ἄκουσαν.
Ὡς δ' ὅτε τοῖχον ἀνὴρ ἀράρῃ πυκινοῖσι λίθοισι
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων·

Omnes per tentoria cum armis: hi verò, lupi tanquam
Crudiuori, quibusq. circa mentes immensum robur,
Qui ceruum cornutum magnum in montibus cæsum
Vorant: omnibus autem maxilla sanguine cruentata,
Et gregatim vadunt à fonte nigram aquam habente,
Hausturi linguis tenuibus nigram aquam
Sūmam, eructantes cruorē sanguinis. in autem animus
Pectorib. intrepidus est vndiq. arctatur autem venter:
Tales Myrmidonum duces & principes
Circum strenuum famulum velocis Aeacidæ
Ruebant: inter autem hos bellicosos stabat Achilles,
Vrgens equósque & viros scutatos.
Quinquaginta erant naues veloces, quas Achilles
Ad Troiā duxerat Ioui dilectus. in autem vnaquaq.
Quinquaginta erant viri in transtris socij.
Quinque autem duces fecerat, quibus fidebat,
Vt imperarent. ipse autem multum potens regnabat.
Vnius quidem ordinis dux erat Menesthus vario thora
Filius Sperchij ex Ioue fluentis fluuij (ce ornatus
Quem peperit Pelei filia pulchra Polydora
Sperchio indefesso mulier deo concubans:
Sed cognomento Boro, Perieris filio,
Qui palàm eam vxorem duxerat, data ingenti dote.
Alterius autem Eudorus mauortius dux erat
Clàm susceptus, quē peperit in chorea pulchra Polymela
Phylantis filia: hanc verò fortis Argicida Mercur.
Amauit, oculis conspicatus inter cantantes
In choro Dianæ aureum arcum gestantis, tumultuosæ,
Statim autem in cœnaculum ascendens, accubuit clàm
Mercurius innocuus: dedit autem ei illustrem filium
Endorum: in currendo celerem, atque pugnacem:
Sed postquā hanc parientibus dolorē afferens Lucina
Eduxit in lucem, & solis vidit splendores,
Hanc quidem Echecles validum robur Actoridæ
Duxit ad ædes, postquam dedit infinita dona sponsalia.
Hunc autē senex Phylas diligēter nutriuit, & educauit.
Valdè diligens tanquam suum filium existentem.
Tertij autem Pisandrus bellicosus dux erat
Mæmalides, qui inter omnes excellebat Myrmidonas,
Hasta pugnando, post Pelidæ socium,
Quarti autem dux erat senex equitator Phœnix:
Quinti autem Alcimedon Laërci filius eximius,
Sed postquam omnes cum ducibus Achilles
Collocasset bene ordinans, acrem sermonem præcepit:
Myrmidones, ne quis mihi minarum obliuiscatur
Quas in nauibus velocibus minabamini Troianis
Toto tempore iræ, & me criminabamini vnusquisque:
Dure Pelei fili, bile sanè te nutriuit mater:
Immitis, qui apud naues tenes inuitos socios:
Domum saltem cum nauib. reuertamur pontigradis
Rursus, quoniam iam tibi adeò sæua ira incidit animo,
Hæc mihi cōgregati frequenter dicebatis: nūc apparet
Cōflictus magnū opus, cuius antea quidē cupidi eratis.
Ibi aliquis generosū cor habēs aduersus Troiā pugnet.
Sic fatus, concitauit robur & animum vniuscuiusque
Magis. a. cateruæ densatæ sunt, postquā regē audierunt.
Sicut autē quādo murum vir coagmētarit dēsis lapidib.
Domus altæ, quæ incursus ventorum vitans:

Sic densatæ erat galeaq́ & scuta vmbonem habentia:	Ὡς ἄραρον κόρυθές τε καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.
Scutū autē scutū fulciebat: galea galeā, virū autem vir:	Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Cōtingebāt se inuicē.a. cristatæ galeæ fulgentibus conis,	Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Nutantibus ipsis, adeò densi astabant inter se.	Νευόντων· ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.
Omnes autem ante duo viri armabantur	Πάντων δὲ προπάροιθε δύ' ἀνέρε θωρήσσεσθον,
Patroclusq́, & Automedon, vnum animū habentes,	Πάτροκλός τε καὶ Αὐτομέδων, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
Ante Myrmidonas ad bellandum: sed Achilles	Πρόσθεν Μυρμιδόνων πολεμιζέμεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Perrexit ire in tentorium: ab arca.a. operculum abstulit	Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς κλισίην· χηλοῦ δ' ἀπὸ πῶμ' ἀνέῳγε
Pulchra, affabrè facta, quam ei Thetis argentipes	Καλῆς, δαιδαλέης, τήν οἱ Θέτις ἀργυρόπεζα
Posuit in naue ducendam, bene implens tunicis,	Θῆκ' ἐπὶ νηὸς ἄγεσθαι, ἐῢ πλήσασα χιτώνων,
Chlænisq́ arcentibus ventum, villosisq́ tapetibus.	Χλαινάων τ' ἀνεμοσκεπέων, οὔλων τε ταπήτων.
Illic.a. ei poculum erat elaboratum, neq. aliquis alius	Ἔνθα δέ οἱ δέπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλος
Neque virorum bibebat ex eo ardens vinum,	Οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ αἴθοπα οἶνον,
Neque alicui libabat deorum nisi Ioui patri.	Οὔτέ τεῳ σπένδεσκε θεῶν ὅτε μὴ Διὶ πατρί.
Hoc vtiq. tunc ex arca sumens purgauit sulphure	Τό ῥα τότ' ἐκ χηλοῖο λαβὼν ἐκάθηρε θεείῳ — γρ. πέρρα
Primùm, posteà autem lauit aqua amœnis fluxibus:	Πρῶτον, ἔπειτα δ' ἔνιψ' ὕδατος καλῇσι ῥοῇσι.
Lauitq́ ipse manus, hausit autem ardens vinum.	Νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον,
Precabatur deinde in medio stās septo: libauit .a. vinū,	Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ· λεῖβε δὲ οἶνον,
Cœlū suspiciens: (Iouē.a. non latuit fulmine gaudētem)	Οὐρανὸν εἰσανιδών (Δία δ' οὐ λάθε τερπικέραυνον)
Iupiter rex Dodonæe, Pelasgice, longè habitans	Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε, *Πελασγικὲ, τηλόθι ναίων, — γρ. Πελαργικὲ
Dodonæ præsidens frigoribus expositæ: circū autem Selli	Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· ἀμφὶ *δὲ Σελλοὶ — γρ. δέ σ' ἐλλοὶ
Te habitant vates, illoti pedibus, humi dormientes.	Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι.
Certè quidē olim meum sermonem exaudisti precantis;	Ἠ μὲν δή ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες εὐξαμένοιο,
Honorasti quidem me: valdè.a. læsisti populū Achiuorū.	Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·
Atque adhuc etiam nunc mihi hoc perfice desiderium:	Ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ.
Ipse quidem ego manebo nauium in congregatione,	Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐγὼ μενέω νηῶν ἐν ἀγῶνι,
Sed socium mitto multos inter Myrmidonas	Ἀλλ' ἕταρον πέμπω πολέσι μετὰ Μυρμιδόνεσσι
Pugnare: huic gloriā simul cōcede ô latè prospiciēs Iupi-	Μάρνασθαι· τῷ κῦδος ἅμα πρόες εὐρύοπα Ζεῦ.
Confirma autē ei cor in mentibus, vt & Hector (ter:	Θάρσυνον δέ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Intelligat, num etiam solus sciat pugnare	Εἴσεται ἤ ῥα καὶ οἶος ἐπίσηται πολεμίζειν
Noster famulus, an ei tunc manus inaccessæ	Ἡμέτερος θεράπων, ἤ οἱ τότε χεῖρες ἄαπτοι
Insaniant, quando ego eo ad stragem Martis.	Μαίνονθ', ὁππότ' ἐγώ περ ἴω μετὰ μῶλον Ἄρηος.
Sed postquā à nauibus pugnam clamoremq́ amouerit;	Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἀπὸ ναῦφι μάχην ἐνοπήν τε δίηται,
Incolumis mihi postea veloces ad naues redeat,	Ἀσκηθής μοι ἔπειτα θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκοιτο,
Armisque cum omnibus, & pugnacibus socijs:	Τεύχεσί τε ξὺν πᾶσι καὶ ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.

COMMENTARIVS.

ὥς δ' οὐκ ἔτ' ἔμιμνε) Non potest meliùs exprimi militis aut ducis labor in præliando, & hostium impetu sustinendo, quàm hîc Aiacis, cui multum eo nomine debuerunt reliqui Græci. Siquidem non solùm illi cum Hectore aut reliquis Troianis erat negotium, sed cum ipso Ioue: quod iterum inculcat Poeta, vt nihil habeant Troës quod de Græcis glorientur, cùm eos non proprio, sed ascititio Numinis robore profligabant, vt aliàs etiam dictum est. Sic infrà Aiacem non Hectoris, sed Deorum facta perterrebunt.

πάντη δὲ κακόν) Ad hoc solùm epiphonema exprimendum tot sunt anteà dicta sigillatímque enumerata, tanta est Vatis nostri eloquentia.

οὐκέτι φυκτὰ πέλωνται) Ista vel Græcorum gratia dicit, quasi illorum tandem commisertus, vel sui & Myrmidonum. Nauibus enim combustis nullus erat reditus sperandus, sed cùm terra pugnandum fuisset, at terra patrium solum repeti non posset, ex solo prælij euentu salus restabat expectanda, eóque adhuc incerto ex lege belli.

ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον) Hunc locum in comparationem traxit Plutarchus in dialogo, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. cuius hæc sunt verba: ταῦτα μὲν οὖν ἀπόχρη περὶ τούτων. ἐφεξῆς δὲ τὸ τῆς παρρησίας ἴδωμεν. ἔδει μὲν γάρ, ὡς ὁ Πάτροκλος τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα περιβαλλόμενος καὶ τοὺς ἵππους ἐξελαύνων ἐπὶ τὴν μάχην, μόνης οὐκ ἐτόλμησε τῆς πηλιάδος θιγεῖν, ἀλλ' ἀφῆκεν, οὕτω τὸν κόλακα, τοῖς τοῦ φίλου ἐνδυόμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ἐπισήμοις καὶ συμβόλοις μόνην τὴν παρρησίαν, ὥσπερ ἐξαίρετον βάσταγμα φιλίας βριθύ, μέγα, στιβαρὸν καταλιπεῖν ἄθικτον καὶ ἀμίμητον. Hanc autem Achillis hastam Pausan. in Laconicis testatur Phaselide in templo Mineruæ positam, ex qua & Memnonis ense apud Nicomedenses in Æsculapij, & bipenni Pisandri, & Merionæ sagittis probat docuisse Homerum heroum arma fuisse olim ex ære. Porrò sciendum est, olim duplex fuisse hastarum genus vnum cominus, alterum eminus. Illo vtebantur Euboënses, vt dixit Homerus sup. Iliad. 2. Hoc vsus est Achilles, & ista huius est generis. Sed de vtroque sic Strabo lib. 10 Geogr. διττὴ γάρ, inquit, ἡ τῶν δοράτων χρῆσις· ἡ μὲν ἐκ χειρός, ἡ δ' ὡς παλτοῖς. καθάπερ καὶ ὁ κοντὸς ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἀποδίδωσι. καὶ γὰρ συστάδην χρώμεθα, καὶ κοντοβολοῦντες, ὅπερ καὶ ἡ σάρισα δύναται, καὶ ὁ ὑσσός. οἱ δ' Εὐβοεῖς ἀγαθοὶ ὑπῆρξαν πρὸς μάχην τὴν σταδίαν ἣ καὶ συστάδην λέγεται καὶ ἐκ χειρός· δόρασι δὲ χρῶνται τοῖς ὀρεκτοῖς, ὥς φησιν ὁ ποιητής· αἰχμηταὶ μεμαῶτες ὀρεκτῇσιν μελίῃσι θώρηκας ῥήξειν. ἀλλοίων ἴσως ὄντων τῶν παλτῶν οἷαν εἰκὸς εἶναι τὴν Πηλιάδα μελίην, ὥς φησιν ὁ ποιητής, οἷος ἐπίσταται πῆλαι Ἀχιλλεύς, &c.

τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων) Antiqui dicunt Peleum à Chirone hastam illam & eius vsum accepisse, quam Peleus posteà cum eiusdem vsu Achilli filio tradiderit, Achilles verò nulli. Fuit autem Peleus Chironis discipulus, vt à Xenophonte in κυνηγετικῷ memoratur, & cum eo item multi alij, inter quos postremus est hic noster Achilles: quem vbi Chiron instituit, mortuus est, vt aliàs dicemus.

Ξάνθον καὶ Βαλίον) Quæ de equis Achilleis ab Homero narrantur, videri possunt homini rerum imperito fabulosa. Atqui res est verissima, & hoc intellexit, meo periculo, Homerus, quod posteà Varro obseruauit de Re rust. lib. 2. cap. 1. In fœtura, inquit, res est incredibilis, in Hispania sed est vera: quòd in Lusitania ad Oceanum in ea regione, vbi est oppidum Olysippo, monte Sacro (sic enim pro Tagro in vulgatis legendum docuit Iosephus Scaliger, ex ipso etiam Columella, qui huius rei meminit) quædam è vento concipiunt certo tempore equæ: vt hîc gallinæ quoque solent, quarum oua ὑπηνέμια appellantur. Sed ex his equis, qui nati pulli non plus triennium viuunt. Illud repetiit Plinius lib. 4. cap. 22. lib. 8. cap. 42. & lib. 16. cap. 25. Aristot. Hist. anim. lib. 6. cap. 18. equas dicit

ἐξανεμοῦσθαι: quod tamen non possum intelligere de hoc ventoso conceptu, vt voluit Scaliger apud Varronem, cùm alia sit illius verbi significatio, & exinanire potius quàm concipere indicet. Sic apud Theophrastum segetes dicuntur ἐξανεμοῦσθαι, hoc est ξηραίνεσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι, quod Plinius exinaniri dixit lib. 18. cap. 17. Scio tamen ἐξανεμοῦσθαι etiam apud Suidam explicari per ἐμπνευματοῦσθαι, & apud Hesychium per μετεωρίζεσθαι, vt possis intelligere equas ἐξανεμοῦσθαι, quæ vento concepto turgeant. Sed non videtur hoc voluisse Aristoteles. Peruicax tamen non ero, siquis me secus docuerit: Sed ad rem. Hunc conceptum ventosum equarum eleganter expressit Poeta in Georg.

Continuóque auidis vbi subdita flamma medullis,
Verè magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptántq; leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugijs vento grauidæ (mirabile dictu)
Saxa per, & scopulos, & depressas conualles
Diffugiunt non Eure tuos, neq; solis ad ortus
In Boream, Caurúmq;, aut vnde nigerrimus Auster
Nascitur & pluuio contristat frigore cœlum.

Hæc ille. quæ cùm recitasset Columella, subiecit illud etiam, quod suprà memorauimus. Obstat tamen Iustinus lib. 44. In Lusitania, inquit, iuxta fluuium Tagum, equas vento concipere multi authores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallecia ac Lusitania, ac tam pernices visuntur, vt non immeritò ipso vento concepti videantur, &c. Hunc tamen Brodæus ex eorum qui aliter opinantur turba, cui etiam Augustinus ascribi potest, eludi arbitrabatur. Res sic se habeat, vt velit. Multa fiunt, quæ si credibilia per se essent, nullam sui admirationem concitarent, quod tamen miraculorum est proprium. Quicquid sit, Homerus omnino illinc equos Achillis deducit, vt docent illa etiam de Zephyro & Oceano, quæ cum Plinio & Varrone consentiunt. Obstare videtur quod de illo equorum genere traditur, eos non vltra triennium viuere, cùm per totum ferè decennium ante Troiam fuisset Achilles. Sed aut hoc ignorasse Homerum puto, aut fingendi licentia, qua nonnihil audent Poetæ, hoc illi concedendum est. Quod porrò ad alteram lectionem παρὰ ῥόον Ἠριδανοῖο attinet, non placet. Ille enim Eridanus nullibi est terrarum, vt docet Strabo lib. 5. & hoc nomen ab aliquo Poetarum confictum dicit Herodotus lib. 3. quanquam Eridanum Pausanias inter fluuios Atticæ recenseat, & vulgaris illius Eridani meminerit quoq; Dionysius de Situ orbis. Sin verò admittis, res fiet fabulosior, quàm anteà: fabulosam dico antea fuisse, quia vera falsis Poeta commiscuit.

ὃς καὶ θνητὸς ἐών) Eustathius hoc ita interpretatur, vt Pedasus ideò mortalis dicatur, quòd fuerit ἐκτομίας, vnde sobolem suam propagare non potuerit: contrà verò Xanthus & Balius immortales, διὰ τὸ δυναμένους εἶναι σπείρειν καὶ τῇ διαδοχῇ ὥσπερ ἀθανατίζεσθαι. Itaque hi non possunt ἀμύμονες dici, vt Pedasus. Sed illud mihi nō placet, neque vlli puto placiturum, quin potiùs eos immortales dixit, quia diuino sati genere, nimirum Zephyro, & Harpygia Podarge, quos inter numina etiam antiquitas illa referre non dubitauit. Vel immortales appellat eo sensu, quo inf. lib. sequenti arma Achillis ἄμβροτα dicet, quòd illa Deorum dono possideret. Videndum etiam eodem libro sequenti, quid de iisdem equis dicat Iupiter. vnde mea corroborabitur sententia. In nuptiis Pelei & Thetidis dicuntur Thetidi omnes Dij munera cōtulisse, inter quos Neptunus ei equos Xanthum & Baliam dederit, & ipsa postea Peleo.

πεντηκόντ' ἔσαν ἄνδρες) Copias Achillis describit opportunè Poeta, quas in Bœotia prætermiserat, ea, credo, de causa, quòd non simul cum reliquis Græcis Troiam appulerit, aut eodem tempore quo reliqui exercitum conscripserit: sed postea à Peleo ad Agamemnonem sit missus, vt vult Poeta. nam aliud sensit Dares Phrygius, vt & aliàs obseruauimus. Ergo quinquaginta naues habuit Achilles, quarum singulæ quinquaginta milites complectebantur, vnde fit totus numerus duûm millium & quingentorum militum. Deinde recensentur illorum duces quinque (quibus omnibus Achilles imperitabat. Qui si æquales habuerunt copias, vt puto, habuerunt singuli decem naues & quingentos viros. Collocat autem primo loco Menestheum, Eudorum secundo, Pisandrum tertio, eorum videlicet virtutis bellicæ prærogatiua: Phœnicem verò quartum, cum hic alioqui sapientia & consilio, ætatis grandioris respectu; præstaret: cæteros autem commendat tum à genere tum à fortitudine, Phœnicem non item, quia de illo satis alibi. Sed & Alcimedontem penè intactum relinquit, forsan quia ad reliquorum præstantiam non accederet.

μή τίς μοι ἀπειλάων λελαθέσθω) Intelligendum est κατὰ τὸ σιωπώμενον ista accidisse. Notatur autem Myrmidonū pugnandi studium, immò etiam libera oratio, qua Ducem suū increparūt, adeò vt contumeliosis verbis non abstinuerint, qualia sunt illa, σχέτλιε Πηλέος υἱέ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ, Νηλεές, &c. quibus nihil ferè potest dici durius, modestius poterat & debebat. Expressit tamen auidos præliandi animos Poeta, minus tamen Achilleæ maiestatis obseruantes, vt eos tamen esse par & consentaneum omnino fuit, ne nos ista vitiosè in exemplum fortasse traducamus.

χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ) Acerbius hoc dictum est, quàm vllum Patrocli verbum, & tamen pereleganter: quasi ille qui tam peruicaci & obstinato in ira animo sit, non alio cibo nutritus, quàm ipsa bile, quæ iræ causa est, videatur. Sed qualis erit ista bilis, qua nutritus Achilles fuerit? Atra nimirum, quæ propter suam frigiditatem & siccitatem crassioremq; materiam, non ita facilè dissoluitur, & diutius perseuerat. Vel etiam bilem hanc atram flauæ permiscebimus, quæ viros facit πικροὺς & amarulentos, qui difficulter placantur, vt Achilles fuit. quanquam fortè melior erit prior sententia, quia non nisi viso inimicorum sanguine iram deposuit.

ἐκάθηρε θεείῳ) De hoc ritu aliàs copiosè satis loquuti sumus, vt hìc illa rursus inculcare superfluæ sit operæ. Apparet autem ex hoc loco, vt & ex infinitis aliis, quantus sit pietatis doctor Poeta noster: quam etsi impietatibus non paucis inuoluat, tamen facile est homini attentius consideranti verum à falso discernere, vt hìc cùm Achilles Ioui Deorum summo, vt illi quidem voluerunt, libat felicem pugnæ exitum Patroclo imprecans. Porrò malè videtur doctissimus Giphanius in suis Scholiis hanc purgationem de vestibus intelligere. nam Poeta manifestè ad poculum refert.

Δωδωναῖε Πελασγικέ) De hoc loco agit Strabo libro quinto, vbi docet Pelasgos antiquam gentem per vniuersam Græciam extitisse, maximè inter Aeoles Thessaliæ incolas claram, &c. tum subiicit, Καὶ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἡ Θετταλία λέγεται τὸ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, ἕως τῆς ὀρεινῆς τῆς κατὰ Πίνδον, διὰ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων Πελασγούς. τόν τε Δία τὸν Δωδωναῖον αὐτὸς ὁ ποιητὴς ὀνομάζει Πελασγικόν----Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Idem autem lib. septimo plura de oraculo Dodonæo. ἔστι δὲ, inquit, ὥς φησιν Ἔφορος Πελασγῶν ἵδρυμα· οἱ δὲ Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων, ἀρχαιότατοι λέγονται. καὶ ὁ Ποιητὴς φησιν οὕτω· Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Ὁ δ' Ἡσίοδος, Δωδώνην, φηγόν τε Πελασγῶν ἕδρανον ἦεν, &c. Quidam autem scribunt τηλαργικέ, διότι, vt inquit Eustathius, ἐν τῷ τεμένει φασὶ τοῦ Δωδωναίου Διὸς, λευκὸς λόφος ἦν οὕτω καλούμενος. Appellat autem Iouem τηλόθι ναίοντα, nimirum in cœlis habitantem, qui longè à terris sunt dissiti.

ἀμφὶ δὲ Σελλοί) Diuersitatem lectionis huius loci memorat idem Strabo, eod. lib. 7. cuius verba ascribamus, eorum gratia, quibus illius non est semper copia, & ille non solùm præsentia, sed etiam sequentia illustrabit. Περὶ δὲ Δωδώνης, inquit, τοὺς μὲν περιοικοῦντας τὸ ἱερὸν, διότι βάρβαροι διασαφεῖ καὶ ὁ Ὅμηρος ἐκ τῆς διαίτης ἀνιπτόποδας χαμαιεύνας λέγων. Πότερον δὲ χρὴ λέγειν Ἑλλοὺς, ὡς Πίνδαρος, ἢ Σελλοὺς ὡς ὑπονοοῦσι παρ' Ὁμήρῳ κεῖσθαι ἡ γραφὴ ἀμφίβολος οὖσα οὐκ ἐᾷ διισχυρίζεσθαι. Φιλόχορος δέ φησι καὶ τὸν περὶ Δωδώνην τόπον ὥσπερ τὴν Εὔβοιαν Ἑλλοπίαν κληθῆναι. καὶ γὰρ Ἡσίοδον οὕτω λέγειν: Ἔστι τις Ἑλλοπίη πολυλήϊος ἠδ' εὐλείμων· Ἔνθάδε Δωδώνη τις ἐπ' ἐσχατιῇ πεπόλισται, &c. Paulò post autem de istis vatibus loquens ait, à multis eos Tomaros appellari, à Tomaros monte Thesprotiæ, sub quo fanum iacebat. Prætereà ex hoc loco concludit, in eo templo Dodonęo primùm viros fuisse, qui futura prędicerent, cùm posteà tres anus ad hoc ministerium designatæ sunt, postquàm Dione etiam in societatem Iouis recepta est. Sed de his aliàs dicemus plura.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε·
Νηῶν μέν οἱ ἀπώσασθαι πόλεμόν τε μάχην τε
Δῶκε· σόον δ' ἀνένευσε μάχης ἐξαπονέεσθαι.
Ἤτοι ὁ μὲν, σπείσας τε καὶ εὐξάμενος Διῒ πατρὶ,
Ἂψ κλισίην εἰσῆλθε, δέπας δ' ἀπέθηκ' ἐνὶ χηλῷ.
Στῆ δὲ πάροιθ' ἐλθὼν κλισίης· ἔτι δ' ἤθελε θυμῷ
Εἰσιδέειν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἅμα Πατρόκλῳ μεγαλήτορι θωρηχθέντες

Sic dixit precans: hūc autē audiuit cōsiliarius Iupiter:
Huic alterum quidem dedit pater, alterū verò abnuit.
A nauibus quidem ei arcere bellúmque pugnámque
Dedit: saluum autem abnuit è pugna reuerti.
Certè hic quidē quū libasset ac supplicasset Ioui patri,
Rursus tētoriū ingressus est: poculum reposuit in arcam.
Stetit. a. ante profectus tentoriū: ampliusq; voluit animo
Inspicere Troianorum & Achiuorum pugnam grauē,
Hi verò cum Patroclo magnanimo armati

Ordine

Ordine ibāt, donec in Troianos valde exultantes irruerunt.
Protinus autem vespis similes effundebantur
In via habitantibus, quas pueri irritant consueti,
Semper vexantes, in via domicilia habentes
Stulti, commune autem malum multis faciunt:
Has si præter aliquis iens homo viator
Mouerit inuitus, hæ verò generosum cor habentes,
Vltra quæque volat, & defendit suos fœtus:
Harum tunc Myrmidones cor & animum habentes,
Ex nauibus fundebantur: clamorq́; immensus ortus est.
Patroclus autem socios hortatus est altè clamans:
Myrmidones socij Pelidæ Achillis,
Viri estote amici, recordamini.a. impetuosæ virtutis,
Vt Pelidem honoremus, qui longè fortissimus est
Argiuorum apud naues, & bell. cosi famuli.
Cognoscat autem & Atrides latè dominans Agamēnō
Suam offensam, quòd fortissimum Achiu. non honorauit.
Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusque.
Irruerunt.a. in Troianos conferti: circū autem naues
Terribiliter resonuerunt clamantibus ab Achiuis.
Troiani.a. postquàm viderunt Menœtij fortem filium,
Ipsum & famulum cum armis resplendentes,
Omnib. cōmotus est animus: turbabantur.a. phalanges,
Suspicantes apud naues velocem Plidem
Iram quidem abiecisse, amicitiam verò recepisse.
Circūspexit.a. vnusquisq. quā fugeret graue perniciem.
Patroclus.a. primus iaculatus est hasta splendida
E regione in medium, vbi plurimi tumultuabantur
Nauis circa puppim magnanimi Protesilai.
Et percussit Pyræchmen, qui Pæonas galeatos
Duxit ex Amydone, ab Axio latè fluente:
Hūc percussit ad dextrū humerū: is.a. supinus in puluere(s)
Cecidit gemēs, socij.a. circa ipsum in fugam coniecti sūt
Pæones. Patroclus enim in fugam immisit omnibus.
Ductore occiso quos antecellebat in pugnando.
A nauibus.a. repulit, & extinxit ardentem ignem:
Semiusta.a. nauis relicta est illic. hi.a. in fugā versi sunt
Troiani magno tumultu: Danai autem infundebantur
Naues per concauas: tumultus autem ingens ortus est.
Sicut autem quando à summo cacumine montis magni
Dimouet densam nubem fulgurator Iupiter:
Apparuerunt.a. oēs speculæ, & vertices prominentes,
Et saltus, cœlitus autem erupit ingens serenitas:
Sic Danai à nauibus quidem expellentes hostilē ignē,
Paululum respirarunt: belli autem non fiebat cessatio.
Non enim dum quid Troiani bellicosis ab Achiuis
Conuersim fugiebant nigris à nauibus,
Sed adhuc resistebant. à nauibus.a cedebant necessitate.
Tum verò vir interfecit virum. dissipata acie
Ducum: primus autem Menœtij fortis filius
Statim auersi Areilyci percussit femur
Hasta acuta: penitus verò ferrum transegit:
Fregit autem os hasta: hic autem pronus in terram
Decidit, sed Menelaus mauortius vulnerauit Thoātē
Pectore nudatum iuxta scutum: soluit autem membra.
Phylides autem Amphiclum irruentem obseruans
Præuenit iaculatus vltimum crus, vbi pinguissimus
Musculus hominis est: circa autem hastæ cuspidem

Ἔστιχον, ὄφρ' ἐν Τρωσὶ μέγα φρονέοντες ὄρουσαν.
Αὐτίκα δὲ σφήκεσσιν ἐοικότες ἐξεχέοντο
Εἰνοδίοις, οὓς παῖδες* ἐριδμαίνωσιν ἔθοντες, γρ. ἐριδμαίνουσιν
Αἰεὶ κερτομέοντες ὁδῷ ἔπι οἰκί' ἔχοντας
Νηπίαχοι· ξυνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι τιθεῖσι·
Τοὺς δ' εἴπερ παρά τίς τε κιὼν ἄνθρωπος ὁδίτης
Κινήσει ἀέκων, οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες,
Πρόσσω πᾶς πέτεται καὶ ἀμύνει οἷσι τέκεσσι.
Τῶν τότε Μυρμιδόνες κραδίην καὶ θυμὸν ἔχοντες,
Ἐκ νηῶν ἐχέοντο· βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Πάτροκλος δ' ἑτάροισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Μυρμιδόνες ἕταροι Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὡς ἂν Πηλείδην τιμήσομεν, ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες·
Γνῷ δὲ καὶ Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἣν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισεν.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Ἐν δ' ἔπεσον Τρώεσσιν ἀολλέες· ἀμφὶ δὲ νῆες
Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν.
Τρῶες δ' ὡς εἴδοντο Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ἔντεσι μαρμαίροντας,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμὸς, ἐκίνηθεν δὲ φάλαγγες,
Ἐλπόμενοι παρὰ ναῦφι ποδώκεα Πηλείωνα
Μηνιθμὸν μὲν ἀπορρῖψαι, φιλότητα δ' ἑλέσθαι·
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Πάτροκλος δὲ πρῶτος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Ἀντικρὺ κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο,
Νηῒ παρὰ πρυμνῇ μεγαθύμου Πρωτεσιλάου·
Καὶ βάλε Πυραίχμην, ὃς Παίονας ἱπποκορυστὰς
Ἤγαγεν ἐξ Ἀμυδῶνος ἀπ' Ἀξίου εὐρὺ ῥέοντος·
Τὸν βάλε δεξιὸν ὦμον· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν οἰμώξας· ἕταροι δέ μιν ἀμφεφόβηθεν
Παίονες. ἐν γὰρ Πάτροκλος φόβον ἧκεν ἅπασιν,
Ἡγεμόνα κτείνας ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Ἐκ νηῶν δ' ἔλασεν, κατὰ δ' ἔσβεσεν αἰθόμενον πῦρ.
Ἡμιδαὴς δ' ἄρα νηῦς λίπετ' αὐτόθι. τοὶ δ' ἐφόβηθεν
Τρῶες θεσπεσίῳ ὁμάδῳ· Δαναοὶ δ' ἐπέχυντο
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· ὅμαδος δ' ἀλίαστος ἐτύχθη.
Ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
Κινήσει πυκινὴν νεφέλην στεροπηγερέτα Ζεύς,
Ἐκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι, οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθήρ·
Ὣς Δαναοὶ νηῶν μὲν ἀπωσάμενοι δήϊον πῦρ,
Τυτθὸν ἀνέπνευσαν· πολέμου δ' οὐ γίνετ' ἐρωή.
Οὐ γάρ πώ τι Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Προτροπάδην φοβέοντο μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρ' ἀνθίσταντο, νεῶν δ' ὑπόεικον ἀνάγκῃ.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης
Ἡγεμόνων· πρῶτος δὲ Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Αὐτίκ' ἄρα στρεφθέντος Ἀρηϊλύκου βάλε μηρὸν
Ἔγχεϊ ὀξυόεντι, *διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε. γρ. διαπρὸ
Ῥῆξεν δ' ὀστέον ἔγχος· ὁ δὲ πρηνὴς ἐπὶ *γαίης γρ. γαίῃ
Κάππεσ'· ἀτὰρ Μενέλαος ἀρήϊος οὖτα Θόαντα,
Στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα· λῦσε δὲ γυῖα.
Φυλείδης δ' Ἄμφικλον ἐφορμηθέντα δοκεύσας,
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρυμνὸν σκέλος, ἔνθα πάχιστος
Μυὼν ἀνθρώπου πέλεται. περὶ δ' ἔγχεος αἰχμῇ

Νεῦρα διεσχίσθη· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Νεστορίδαι δ', ὁ μὲν οὔτασ' Ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρὶ
Ἀντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος·
Ἤριπε δὲ προπάροιθε. Μάρις δ' αὐτοσχεδὰ δουρὶ
Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε, κασιγνήτοιο χολωθεὶς,
Στὰς πρόσθεν νέκυος· τοῦ δ' ἀντίθεος Θρασυμήδης
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι, οὐδ' ἀφάμαρτεν
Ὦμον ἄφαρ· πρυμνὸν δὲ βραχίονα δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων, ἀπὸ δ' ὀστέον ἄχρις ἄραξε.
Δούπησεν δὲ πεσὼν, κατὰ δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν.
Ὣς τὼ μὲν δοιοῖσι κασιγνήτοισι δαμέντε
Βήτην εἰς ἔρεβος Σαρπηδόνος ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Υἷες ἀκοντισταὶ Ἀμισωδάρου, ὅς ῥα Χίμαιραν
Θρέψεν ἀμαιμακέτην, πολέσιν κακὸν ἀνθρώποισιν.
Αἴας δὲ Κλεόβουλον Ὀϊλιάδης ἐπορούσας
Ζωὸν ἕλε βλαφθέντα κατὰ κλόνον· ἀλλά οἱ αὖθι
Λῦσε μένος, πλήξας ξίφει αὐχένα κωπήεντι·
Πᾶν δ' ὑπεθερμάνθη ξίφος αἵματι. τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Πηνέλεως δὲ Λύκων τε συνέδραμον· ἔγχεσι μὲν γὰρ
Ἤμβροτον ἀλλήλων, μέλεον δ' ἠκόντισαν ἄμφω.
Τὼ δ' αὖτις ξιφέεσσι συνέδραμον· ἔνθα Λύκων μὲν
Ἱπποκόμου κόρυθος φάλον ἤλασεν· ἀμφὶ δὲ καυλὸν
Φάσγανον ἐρραίσθη, ὁ δ' ὑπ' οὔατος αὐχένα θεῖνε
Πηνέλεως, πᾶν δ' εἴσω ἔδυ ξίφος, ἔσχε δὲ οἶον
Δέρμα· παρηέρθη δὲ κάρη, ὑπέλυντο δὲ γυῖα.
Μηριόνης δ' Ἀκάμαντα κιχεὶς ποσὶ καρπαλίμοισι,
Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς.
Ἰδομενεὺς δ' Ἐρύμαντα κατὰ στόμα νηλέϊ χαλκῷ
γρ. αἰσπτέρυσε Νύξε· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον *ἐξεπέρησε
Νέρθεν ὑπ' ἐγκεφάλοιο. κέασσε δ' ἄρ' ὀστέα λευκά.
Ἐκ δὲ τίναχθεν ὀδόντες. ἐνέπλησθεν δέ οἱ ἄμφω
Αἵματος ὀφθαλμοί· τὸ δ' ἀνὰ στόμα καὶ κατὰ ῥῖνας
Πρῆσε χανών. θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν ἕλον ἄνδρα ἕκαστος.
Ὡς δὲ λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι
Σίνται, ὑπ' ἐκ μήλων αἱρεύμενοι, αἵ τ' ἐν ὄρεσσι
Ποιμένος ἀφραδίῃσι διέτμαγεν· οἱ δὲ ἰδόντες
Αἶψα διαρπάζουσιν ἀνάλκιδα θυμὸν ἐχούσας·
Ὣς Δαναοὶ Τρώεσσιν ἐπέχραον. οἱ δὲ φόβοιο
Δυσκελάδου μνήσαντο, λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Ἵετ' ἀκοντίσσαι· ὁ δὲ ἰδρείῃ πολέμοιο,
Ἀσπίδι ταυρείῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους,
Σκέπτετ' ὀϊστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων.
Ἦ μὲν δὴ γίνωσκε μάχης ἑτεραλκέα νίκην·
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἀνέμιμνε, σάω δ' ἐρίηρας ἑταίρους.
Ὡς δ' ὅτ' ἀπ' Οὐλύμπου νέφος ἔρχεται οὐρανὸν εἴσω,
Αἰθέρος ἐκ δίης, ὅτε τε Ζεὺς λαίλαπα τείνει·
Ὣς τῶν ἐκ νηῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε.
Οὐδὲ κατὰ μοῖραν πέραον πάλιν· Ἕκτορα δ' ἵπποι
Ἔκφερον ὠκύποδες σὺν τεύχεσι· λεῖπε δὲ λαὸν
Τρωϊκὸν, οὓς ἀέκοντας ὀρυκτὴ τάφρος ἔρυκε.
Πολλοὶ δ' ἐν τάφρῳ ἐρυσάρματες ὠκέες ἵπποι
Ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων·
Πάτροκλος δ' ἕπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων,
Τρωσὶ κακὰ φρονέων· οἱ δὲ ἰαχῇ τε φόβῳ τε

Nerui disrupti sunt. eũ. a. tenebræ in oculis cooperuerũt.
Nestoridæ. a. hic quidẽ vulnerauit Atymniũ acuta ha-(sta
Antilochus: per ile autem traiecit æream hastam:
Cecidit autem coram. Maris autem cominus hasta
Antilochum inuasit, ob fratrem iratus,
Stans ante cadauer: hunc autẽ diuinus Thrasymedes
Præuenit iaculatus antè vulnerare (neque aberrauit)
Humerum protinus: extremũ. a. brachium hasta cuspis
Amputauit à musculis: os. a. omnino abscidit:
Sonuit autem lapsus: caligo autem oculos cooperuit.
Sic hi quidem à duobus fratribus interfecti
Iuerunt ad inferos Sarpedonis strenui socij,
Filij iaculatores Amisodari, qui Chimæram
Nutriuit indomitam, multis malum hominibus.
Aiax verò Cleobulum Oiliades impetens
Viuum cepit impeditum in turba: sed ei illic
Soluit robur, percutiens ense ceruicem capulato:
Totus. a. incaluit ensis sanguine: hunc autem in oculis
Occupauit nigra mors, & fatum violentum.
Peneleus autem Lyconq́; concurrerunt: hastis enim
Errarunt à se inuicem, incassum. a. iaculati sunt ambo:
Hi autẽ rursus ensibus concurrerunt: tunc Lycon quidẽ
Equinis setis cristatæ galeæ conũ percussit: iuxta aũt cau(lon
Ensis fractus est: hic. a. sub aure ceruicem percussit
Peneleus: totus. a. intra penetrauit ensis: tenebat. a. sola
Pellis, pendebatq́; caput, solutáque sunt membra.
Meriones. a. Acamanta assecutus pedibus velocibus
Percussit equos ascendentem in dextero humero:
Cecidit autem ex curru: ob oculos autem fusa est caligo.
Idomeneus autem Erymanta in ore sæuo ferro
Percussit: ipsa autem ex aduerso hasta ærea penetrauit
Subtus sub cerebro: secuit autem ossa alba.
Excussi sunt autem dentes. impletique sunt ei ambo
Sanguine oculi, quem quidem per os & per nares
Flauit hians, mortis autem nigra nebula obtexit.
Hi itaq. duces Danaorũ interfecerunt virũ vnusquisq.
Sicut autem lupi agnos inuadunt vel hœdos
Noxij, ex ouibus surripientes, quæ in montibus
Pastoris stultitia disiunctæ sunt: hi autem conspicati
Statim diripiunt, impotentem animum habentes:
Sic Danai Troianos inuadebant: hi autem fugæ
Horrisonæ meminerunt: obliti sunt. a. strenuæ virtutis,
Aiax autem magnus semper in Hectorem ære armatũ
Cupiebat iaculari: hic autem scientia belli
Scuto taurino coopertos latos humeros
Obseruabat sagittarumq́; stridorem, & sonitũ iaculorũ.
Certè quidẽ iã intelligebat pugnæ alternãtem victoriã:
Sed & sic remanebat, seruabatq́; amabiles socios.
Sicut. a. quando ab Olympo nebula vadit cœlum vsque,
Aethere ex sereno cùm Iupiter procellam excitat:
Sic horum à nauibus factus est clamórque fugáque.
Neque decenter transierunt rursus: Hectorem. a. equi
Efferebant veloces cum armis: deseruit autem populum
Troicum, quos inuitos depressa fossa coërcebat.
Multi autem in fossa trahentes currum veloces equi
Ruptos in primo temone liquerunt currus regum.
Patroclus. a. sequebatur vehementer Danaos hortans.
Troianis mala cogitans: hi autem clamoréque fugáque

Oẽs impleuerũt vias postq. dissipati sũt: in altũ.a.procella
Spargebatur sub nubes: tendebãt autem vnungili equi
Retro ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Patroclus.a.quà plurimũ turbatum videbat populum,
Eà tendebat minaciter clamãs: sub axib.a.viri cadebãt
Proni ex curribus: currus.a.resonabant subsultantes:
E regione autem per fossam transilierunt veloces equi
Immortales: quos Peleo dij dederunt, præclara dona,
Vlterius cupientes: cõtra.a.Hectorẽ instigabat animus.
Cupiebat.n.eũ percutere: hũc.a.efferebãt veloces equi,
Sicut autem à turbine omnis nigra grauata est terra
Tempore autumnali: quando creberrimã fundit aquã
Iupiter, quando iam viris iratus sæuit,
Qui violentia in foro obliquas iudicant leges,
Iustitiã.a.expellunt, deorũ reuerentiam non curantes.
Propter hos.a.omnes quidem fluuij inundant fluentes,
Multas autem conualles tunc abscindunt torrentes,
In autem mare nigrum valde strepunt fluentes,
Ex montibus in præceps: minuuntur.a.opera virorum:
Sic equæ Troianæ valde ingemiscebant currentes.
Patroclus autem postquã primas dissipauit phalanges,
Rursus ad naues depulit retrorsum, neque ciuitatem
Sinebat cupientes conscendere, sed inter
Naues & fluuium, & mœnia alta
Occidebat insequens: multorum autẽ reddebat vltionẽ.
Tunc quidem Pronoũ primùm percussit hasta splẽdida
Pectore nudatum iuxta scutum: soluit autem membra
Sonuit autem lapsus. hic verò Testorem Enopis filium
Secundo impetens: hic quidẽ bene polita in sella (nib.
Sedebat cõtractus: perculsus erat.n.animo, adeóq. ex ma
Habenæ defluxerant. hic autem hasta percussit astans
Maxillam dextram, per autem ipsius transegit dẽtes:
Traxit.a. cũ hasta prehensum super curru, sicut quãdo
Petra in prominenti sedens sacrum piscem (aliquis vir
Ex ponto foras trahit lino, & splendido ferro:
Sic traxit ex curru hiantem hasta lucida.
In os autem excussit: lapsum autem ipsum liquit anima.
Sed postea Eryalum irruentem percussit saxo.
Medio in capite: illud verò in duas partes totũ scissũ est
In galea forti: hic autem pronus in terram
Decidit: circum.a.ipsum mors fusa est animum perdẽs.
At deinde Erymanta, & Amphoterum, & Epaltẽ:
Tlepolemumq. Damastoridem, Echiumq. Pyremq.
Ipheáque Euippumq., & Argeadem Polymelum,
Omnes coarceruatos admouit terræ multipascuæ.
Sarpedon autem postquam vidit armis spoliatos socios,
Manibus Patrocli Menœtiade prostratos,
Hortatus est eximios obiurgans Lycios,
Pudor, ô Lycij quo fugitis? nunc celeres estote.
Occurram enim ego huic viro, vt intelligam,
Quisnam iste vincit, & iam malis multis affecit
Troianos, quoniam multorũq. & fortium genua solui.
Dixit, & ex curru cum armis saltauit humi.
Patroclus.a. altera ex parte vt vidit, desilijt è curru:
Hi autem sicut vultures vnguib. curuis & rostris aducis
Scopulo in excelso valde clangentes pugnant:
Sic hi clamantes inter se irruebant.
Hũc aũt intuitus miseratus est Saturni filius versuti:

Πάσας πλῆσαν ὁδούς, ἐπεὶ ἂρ τμάγεν. ὕψι δ' ἄελλη
Σκίδναθ' ὑπαὶ νεφέων, τανύοντο δὲ μώνυχες ἵπποι
Ἄψοῤῥον προτὶ ἄστυ, νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Πάτροκλος δ' ᾗ πλεῖστον ὀρινόμενον ἴδε λαὸν,
Τῇ ῥ' ἔχ' ὁμοκλήσας. ὑπὸ δ' ἄξοσι φῶτες ἔπιπτον
Πρηνέες ἐξ ὀχέων, δίφροι δ' ἀνεκυμβαλίαζον.
Ἀντικρὺ* ἀνὰ τάφρον ὑπέρθορον ὠκέες ἵπποι, γρ. δ' ἄρα
Ἄμβροτοι, οὓς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Πρόσσω ἱέμενοι. ἐπὶ δ' Ἕκτορι κέκλετο θυμός.
Ἵετο γὰρ βαλέειν. τὸν δ' ἔκφερον ὠκέες ἵπποι.
Ὡς δ' ὑπὸ λαίλαπι πᾶσα κελαινὴ βέβριθε χθὼν
Ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε* λαβρότατον χέει ὕδωρ γρ. λαυρότατον
Ζεὺς, ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ,
Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Τῶν δέ τε πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Πολλὰς δὲ* κλιτῦς τότ' ἀποτμήγουσι χαράδραι, γρ. κλειτῦς
Ἐς δ' ἅλα πορφυρέην μεγάλα στενάχουσι ῥέουσαι
Ἐξ ὀρέων ἐπὶ κάρ. μινύθει δέ τε ἔργ' ἀνθρώπων.
Ὡς ἵπποι Τρωαὶ μεγάλα στενάχοντο θέουσαι.
Πάτροκλος δ' ἐπεὶ οὖν πρώτας ἐπέκερσε φάλαγγας,
Ἂψ ἐπὶ νῆας ἔεργε παλιμπετὲς, οὐδὲ πόληος
Εἴα ἱεμένους ἐπιβαινέμεν, ἀλλὰ μεσηγὺ
Νηῶν καὶ ποταμοῦ καὶ τείχεος ὑψηλοῖο
Κτεῖνε μεταΐσσων, πολέων δ' ἀπετίνυτο ποινήν.
Ἔνθ' ἤτοι Πρόνοον πρῶτον βάλε δουρὶ φαεινῷ,
Στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα. λῦσε δὲ γυῖα.
Δούπησεν δὲ πεσών. ὁ δὲ Θέστορα Ἤνοπος υἱὸν
Δεύτερον ὁρμηθείς. ὁ μὲν εὐξέστῳ ἐνὶ δίφρῳ
Ἧστο ἀλείς. ἐκ γὰρ πλήγη φρένας, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία ἠΐχθησαν. ὁ δ' ἔγχεϊ νύξε παραστὰς
Γναθμὸν δεξιτερὸν, διὰ δ' αὐτοῦ πεῖρεν ὀδόντων.
Εἷλκε δὲ δουρὸς ἑλὼν ὑπὲρ ἄντυγος, ὡς ὅτε τις φὼς
Πέτρῃ ἐπὶ προβλῆτι καθήμενος, ἱερὸν ἰχθὺν
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ.
Ὡς ἕλκ' ἐκ δίφροιο κεχηνότα δουρὶ φαεινῷ.
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ στόμ' ἔωσε. πεσόντα δέ μιν λίπε θυμός.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύαλον ἐπεσσύμενον βάλε πέτρῳ
Μέσσην κακκεφαλήν. ἡ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη
Ἐν κόρυθι βριαρῇ. ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κάππεσεν. ἀμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύμαντα, καὶ Ἀμφοτερὸν, καὶ Ἐπάλτην.
Τληπόλεμόν τε Δαμαστορίδην, Ἐχίον τε, *Πύρην τε, γρ. πυρείτω
Ἰφέα τ', Εὔιππόν τε, καὶ Ἀργεάδην Πολύμηλον,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Σαρπηδὼν δ' ὡς οὖν ἴδ' ἀμιτροχίτωνας ἑταίρους
Χέρσ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμέντας,
Κέκλετ' ἄρ' ἀντιθέοισι καθαπτόμενος Λυκίοισιν,
Αἰδὼς ὦ Λύκιοι, πόσε φεύγετε; νῦν θοοὶ ἔστε.
Ἀντήσω γὰρ ἐγὼ τοῦδ' ἀνέρος, ὄφρα δαείω
Ὅστις ὅδε κρατέει, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε
Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἐπεὶ ἴδεν, ἔκθορε δίφρου.
Οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται.
Ὣς οἱ κεκλήγοντες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Τοὺς δὲ ἰδὼν ἐλέησε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω,

Ἥρην δὲ προσέειπε κασιγνήτην ἄλοχόν τε,
Ὤ μοι ἐγών, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν
Μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι.
Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν, ὁρμαίνοντι
Ἤ μιν ζωὸν ἐόντα μάχης ἄπο δακρυοέσσης
Θείω ἀναρπάξας Λυκίης ἐνὶ πίονι δήμῳ,
Ἦ ἤδη ὑπὸ χερσὶ Μενοιτιάδαο δαμάσσω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
χ. εἴρηκας Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον *ἔειπες;
Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
Ἕρδ'· ἀτὰρ ἔτοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Αἴκε ζωὸν πέμψῃς Σαρπηδόνα ὅνδε δόμονδε,
Φράζεο μή τις ἔπειτα θεῶν ἐθέλῃσι καὶ ἄλλος
Πέμπειν ὃν φίλον υἱὸν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης.
Πολλοὶ γὰρ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο μάχονται
Υἱέες ἀθανάτων, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἐνήσεις.
Ἀλλ' εἴ τοι φίλος ἐστὶ, τεὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ,
Ἤτοι μέν μιν ἔασον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χέρσ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι·
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τόν γε λίπῃ ψυχή τε καὶ αἰών,
Πέμπειν μιν Θάνατόν τε φέρειν καὶ νήδυμον Ὕπνον,
Εἰσόκε δὴ Λυκίης εὐρείης δῆμον ἵκωνται·
Ἔνθά ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε
Τύμβῳ τε στήλῃ τε. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Iunonem autem allocutus est sororem vxorémque:
Hei mihi, quādo mihi Sarpedonem charissimū virorū
Fatum est à Patroclo Menœtiade interfici.
Bifariam autē mihi cor deliberat mentibus, cogitanti,
An ipsum viuum existentem pugna à lacrymosa
Collocem raptum Lyciæ in diuite populo,
An iam sub manibus Menœtiade domabo.
Huic.a.respōdit deinde oculis decora venerāda Iuno
Molestissime Saturnie, quale verbum dixisti?
Virum mortalem existentem diu destinatum fato,
Iterum vis à morte tristi liberare?
Fac: tamen non te omnes approbabimus dij alij:
Aliud autem tibi dicam: tu verò in mentibus pone tuis:
Si viuum miseris Sarpedonem suam ad domum,
Considera ne quis postea deorum velit & alius
Mittere suum dilectum filium è forti pugna,
Multi enim circum vrbem magnam Priami pugnant
Filij immortalium, quibus iam iram grauem inijcies.
Sed si tibi dilectus est, tuúmque dolet cor,
Sanè quidem ipsum sinito in forti pugna
Manibus sub Patrocli Menœtiadæ interfici.
At postquam iam hunc relinquerit animaq́; & vita,
Mitte ipsum mortémque ferre, & suauem Somnum,
Donec Lyciæ latæ ad populum peruenient:
Ibi ipsum sepelient fratrésque ciuésque,
Monumentóque columnaq. hic.n. honor est mortuorū.

COMMENTARIVS.

τὸν δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε) Diximus olim nullas inefficaces esse apud Homerum preces, si modò iustæ fuerint. Hîc autem cum duo à Ioue Achilles petat, alterum dicitur ab ipso tantùm impetrasse, nihilominus tamen constat veritas illius generalis sentētiæ quandoquidem inexoratus omnino non recesserit Heros, sed tantùm ex parte. Obtinuit ergo, vt à nauibus Troiani propulsarentur: vt autem incolumis Patroclus rediret, non obtinuit, forsan vt illius morte intellecta ad eius vltionem paritérq; ad Græcorum propugnationem animosius sese accingeret, vt quoque factum est. Hoc fuisse Numinis consilium Homerum intellexisse puto.

ἤθελε θυμῷ εἰσιδέειν) Sic Poeta facultatem videndi propriè animo tribuit, non sensui oculorum exteriori: tamen existimo eum significare voluisse Achillem non perfunctoriè, sed cum magna diligentia & sollicitudine propter amicum, ideóque toto animo prælium illud intueri.

αὐτίκα δὲ σφήκεσσιν) Non credo elegantiorem, concinniorem & accommodatiorem rei præsenti comparationem à cætera Poetarum caterua confingi posse: quod idem sentiet lector, si voluerit illam sigillatim examinare diligenti cum attentione.

ὡς ἂν πηλείδην) Amicos docuit Patroclus amicorum potiùs honori quàm suo velificari: siquidem hortatur iam Myrmidonas, vt strenuè se gerant: non vt sibi decus & laudem pariant, sed ipsi Pelidæ: quasi ipse satis se decoratum putet, modò illius honorem procurauerit, qui ex præsentis pugnæ exitu pendebat. Attende enim quanto dedecori Achilli futurum fuisset, si Myrmidones bello illo concidissent, restabat enim copiis suis nudatus: aut si partem recuperasset aliquam, pariter summa illi infligebatur ignominia, quasi non adeò esset à reliquis Græcis exoptandus, vt ipse prælio interesset, qui tam ignauos haberet milites. Contra ex illorum militum strenuitate iudicaret Agamemnon, quanta cum exercitus sui iactura Achillem à pugna abesse pateretur, vnde subitura erat illum facti sui pœnitentia, quo tam indignè illum exceperat, vt iam sæpius dictum est.

ὡς Δαναοὶ) Hæc ἀπόδοσις non videtur τῇ προτάσει prima fronte respondere, sed tamen reuerà respondet. Perseuerat enim Poeta in illo loquendi genere φόως φέρειν, pro salutem dare, & periculis eripere: quod hoc loco Patroclus fecit. Sensus est ergo: Quemadmodum fulgura tenebras discutiunt, quas densæ nubes obduxerant, ita vt non solùm speculæ & loci eminentiores, sed etiam ipsæ valles, quæ alioqui δυσφάνστοι sunt, collustrentur: sic Achilleæ copiæ Græcos auxilio suo liberant à Troianis, id est densam illam Troianorum nubem (vt etiam anteà loquebamur) dissipauit, vnde Græcis sua lux est reddita, quum anteà veluti nocte nigra obscurarétur.

ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα) Designat generaliter pugnam, quam mox particulatim persequitur magna orationis copia, & locutionum diuersitate ad mortem singulorum exprimendam, quam variis modis enunciat, vt & alibi. Orditur autem à Patroclo, de quo etiam dixerat anteà, interemisse illum Phyræchmem, satis commode: quasi eum primum oporteret strenuè se gessisse, qui cæteros anteiret.

ἕκτορα δ' ἵπποι) Honestè fugam Hectoris exprimit, quasi inuitum eum equi auexerint. Ita victoria alternatiua est, vt etiam Poeta dixit anteà Hectorem agnouisse. Cuius rei exemplum est hic luculentum. Sed, Homere, vbi est tuus nunc Iupiter, cuius auxilio freti Troiani paulò ante triumphabant? An idem quoque cum Troianis aufugit? aut eius potentia infirmata est? Non dices, sed exaudisse illum fortasse Achillis preces, quod & nos anteà vidimus. Iam verò quod de Troianorum fuga hîc dicitur, fuerat anteà à Polydamante eodem modo prædictum, vt postea accidit.

Πάτροκλος δ' ἢ πλεῖστοι) Ducis generosi exemplum contra minores ac imbecilliores copias non præliantem, sed contra & maiores & fortiores.

οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ) Docet Poeta nullum esse discendo inopportunum locum. Nam cum hanc comparationem ad alium finem instituisset, tamen, vt moris ipsi est, interserit documenta quædam ad iustitiæ administrationem pernecessaria, vt qui illius curam gerunt ad officium probè faciendum magis ac magis incitentur, cùm intellexerint iniquos & prauos illius administratores sic à Deo vindicari. Magni porrò interest probos & incorruptos Iudices in Rebuspub. præfici, cùm earum salus ex recta illorum administratione pendeat. Solet enim Deus Principum & Magistratum causa in reliquum populum sæuire: quod iniustum non est, cùm eorum etiam scelerum particeps populus censeatur, qui illa non prohibeat pluris æstimans homines quàm Deum. τὰ τῶν ἀρχόντων κακὰ, συμφορὰ τοῖς ἀρχομένοις γίνεται, inquit Sapiens Hebræus. Audiant ergo illi loquentem etiam Deum, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν: & item, κρίνατε πρωῒ, καὶ κατευθύνατε καὶ ἐξέλεσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτὸν, ὅπως μὴ ἀναφθῇ ὡς πῦρ ἡ ὀργή μου, καὶ καυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων, & sexcenta eiusmodi in sacris paginis. Quòd autem aquarum inundatione sic istas ἀδικίας Deus vlciscatur, nouum non est. Testis illa generalis aquarum congeries, qua ipse olim totum orbem obruit.

ἱερὸν ἰχθὺν) Quis piscis sit iste, variè à multis dictum est, quorum opiniones recitat Athenæus lib. ζ. Sed nos Aristotelis authori-

ta ti

tati tantùm tribuimus,vt ei assentiendum esse censeamus,qui Histor.anim.lib.9.cap.37.Anthiam intelligit:qui ideò sacer piscis appelletur,quòd vbi ille est,nulla sit bellua,quo indicio secure spongiatores vrinantur:quanquam hoc etiam casu euenire putet,quomodo & vbi sit limax, neque sus est neque perdix omnes enim limaces ab his eduntur.Qui volet tamen,reliquorum etiam opiniones examinet: nobis hoc loco inopportunum videtur ista longius persequi:qui autem magnum piscem significari volunt,ab huius loci sensu planè non abhorrent.

ἀφ' ὅτι νῆας εἴργε) Non est oblitus ea quæ Achilles monuerat,vbi Troianos à nauibus expulisset,caueret ne vlterius progrederetur. ἐκ πεδίον ἐλάαν, ἰέναι πτόλιν,&c.Sed postea cum suo damno obliuiscetur.

ὤ μοι ἐγὼν ὅτε μοι) Hic locus à Clemente Alexandrino vellicatur in Oratione adhortatoria ad Gentes, quòd dicatur voluntas Iouis à fato superata. Et sanè indignum est tanto Numine,vt illo potentiora & efficaciora Parcarum consilia ab impia ista Poetarum natione existimentur.Atque hoc inter næuos Poeseos Homericæ numeretur. Erat autem Sarpedon Iouis filius, ideò tam est de eo hoc loco Iupiter sollicitus,paterno nimirum animo.

ἤ μιν ζωὸν ἐόντα) Deliberabat Iupiter an immortalem filium statueret: ita enim intelligendum est τὸ ζωόν, vt responsum Iunonis docebit.

ἄνδρα θνητὸν ἐόντα) Docet Iuno non licere Ioui præter fata quippiam moliri,vt nimirum qui iam morti essent destinati immortales illius beneficio fierent. Est autem vnicuique hominum fatum, vt morte nullus se eripiat:de quibus apud Comicum, φύσιν ἀνδρὸς ἀμωρόσιοι φῦλλων ὁμοῖοι, προτὶ μοῖροι, ὀλιγοδρανέες, πλάσματα πηλοῦ, σκιοειδέα φῦλ' ἀμενηνά, ἀπτῆνες, ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοὶ ἀνέρες, εἰκελόνειροι. Non est ergo fas,secundum Iunonem,vt Sarpedonem rata illa moriendi lege liberet Iupiter: quia illud pessimo exemplo futurum esse,cùm cæteri quoque Dij idem ius in suam sobolem vsurpaturi forent. Poterat tamen ex veterum sententia ἀπαθανατίζειν largiri,id est vt vita humana exacta inter Deos censeretur, qualem Herculi & reliquis Heroibus concessit. At nos puriore mente & saniore homines credimus posse Deum non quidem nobis ἀπαθανατίζειν dare, quia non vult, quod profanus ille Iupiter non potuit, licet voluerit: sed nos peculiari gratia à communi mortem obeundi obligatione liberare,quod olim Henocho & Eliæ tribuit. Finxit tamen flagitiosa illa antiquitas hoc etiam à Ioue præstitum in Ganymede,qui in cœlum viuus elatus est ab aquila Iouis ministra,vt Deorum esset pincerna:sic Aurora Tithonum quoque suum viuum è terris locauit cœlo.Sed illa fabulosa sunt,nostra veris veriora.

τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων) Multi interfuisse olim antiquitas existimauit corpora inhumare, & honorem exhiberi mortuo non minimum in illius procuranda sepultura:qua de re nobis aliàs in sequentibus dicẽdum erit loco commodiore.Hîc autem obserua quod de tumulo & columna dicitur.Prius commune fuit,sed posterius indicium fuit,illic sepultos supra cæteros mortales esse, vt dixit Plinius.Columnarum siquidem vsus nobilioribus tantùm concessum fuit Itaque meritò illa Sarpedonis tumulo tribuitur.

Sic dixit:neq.immorigerus fuit pater hominũq; deo-
Cruentas autem guttas defudit in terram, (rúmque
Filium dilectum honorans,quem ei Patroclus erat
Interempturus in Troia fertili,longè à patria.
Hi autem cùm iam propè erant inter sese profecti:
Tũc certè Patroclus quidẽ valdè inclytũ Thrasymedẽ,
Qui bonus auriga Sarpedonis erat regis,
Hunc percussit imum ad ventrẽ:soluit autem membra,
Sarpedon verò ab illo quidem aberrauit hasta splẽdida
Secundò ruẽs:hic autem Pedasum vulnerauit equum
Hastili in dextrũ humerũ:hic.a.sonuit animã expirãs.
Decidit .v.in pulueres hinniens,auolauit autẽ anima.
Hi autem diuisi sunt:stridit autem iugum habenæq; ipsis
Cõfudẽbãtur,postquã iacebat extraiugalis in puluerib.
Huius rei quidem Automedõ hasta strennus inuenit finẽ
Extracto,longo ense crasso à fœmore,
Insurgens abscidit extraiugalem equum neque errauit.
Hi autem rectà iuerunt:inque habenis directi sunt.
Hi autẽ rursus coibãt cõtentionem propter perniciosã,
Tunc rursus Sarpedon quidem aberrauit hasta lucida,
Patrocli autem super humerum sinistrum venit cuspis
Hastæ,neq. percussit ipsũ, hic autẽ posterior ruebat ære
Patroclus :huius verò non vanum telum effugit manu:
Sed vulnerauit,vbi præcordia cõclusa sũt circa solidũ cor
Cecidit.a.veluti cũ aliqua quercus cecidit,vel populus,
Vel pinus alta,quam in montibus fabri viri
Exciderũt securib.recẽs acutis,lignum nauib.aptũ vt es
Sic is ante equos & currum iacebat extensus, (set:
Fremens puluerem carpens sanguinolentum:
Veluti taurum interfecit leo armentum adortus
Fuluum magnanimum, inter curuè gradientes boues,
Perijtq; gemens, sub maxillis leonis:
Sic sub Patroclo Lyciorum dux scutatorum
Dum trucidaretur gemebat : charũ.a.appellabat sociũ:
Glauce amice,bellator in viros,nũc te valdè oportet
Pugnacémque esse,& audacem bellatorem.
Nunc tibi cordi sit bellum perniciosum, si agilis es.
Primùm quidem adhortare Lyciorum duces viros

Ὡς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Αἱματοέσσας δὲ ψιάδας κατέχευεν ἔραζε,
Παῖδα φίλον τιμῶν, τόν οἱ Πάτροκλος ἔμελλε
Φθίσειν ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι τηλόθι πάτρης.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἔνθ' ἤτοι Πάτροκλος μὲν ἀγακλειτὸν Θρασυμήδην,
Ὅς ῥ' ἠῢς θεράπων Σαρπηδόνος ἦεν ἄνακτος,
Τὸν βάλε νείαιραν κατὰ γαστέρα· λῦσε δὲ γυῖα.
Σαρπηδὼν δ' αὐτοῦ μὲν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ
Δεύτερος ὁρμηθείς· ὁ δὲ Πήδασον ἔτασεν ἵππον
Ἔγχεϊ δεξιὸν ὦμον· ὁ δ' ἔβραχε θυμὸν ἀΐσθων·
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τὼ δὲ διαστήτην· κρίκε δὲ ζυγόν, ἡνία δέ σφι [κρίκε]
Σύγχυτ', ἐπεὶ δὴ κεῖτο παρήορος ἐν κονίῃσι.
Τοῖο μὲν Αὐτομέδων δουρικλυτὸς εὕρετο τέκμωρ,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος πάρα μηροῦ,
Ἀΐξας ἀπέκοψε παρήορον· οὐδ' ἐμάτησε.
Τὼ δ' ἰθυνθήτην, ἐν δὲ ῥυτῆρσι τάνυσθεν·
Τὼ δ' αὖτις συνίτην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο.
Ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μὲν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ,
Πατρόκλου δ' ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ' ἀκωκὴ
Ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὤρνυτο χαλκῷ
Πάτροκλος· τοῦ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός,
Ἀλλ' ἔβαλ' ἔνθ' ἄρα τε φρένες ἔρχαται ἀμφ' ἁδινὸν κῆρ.
Ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ ἀχερωΐς,
Ἠὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι, νήϊον εἶναι·
Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς,
Βεβρυχώς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.
Ἠΰτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθών,
Αἴθωνα, μεγάθυμον ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,
Ὤλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῇσι λέοντος·
Ὣς ὑπὸ Πατρόκλῳ Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων
Κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι, νῦν σε μάλα
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι, καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν. (χρὴ
Νῦν τοι ἐελδέσθω πόλεμος κακός, εἰ θοός ἐσσι.
Πρῶτα μὲν ὄτρυνον Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,

Παντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι·
Αὐτὰρ ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἐμεῦ πέρι μάρναο χαλκῷ.
Σοὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα κατηφείη καὶ ὄνειδος
Εσομαι ἤματα πάντα διαμπερὲς, εἴ κέ μ' Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα.
Αλλ' ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
Ως ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν
Οφθαλμοὺς ῥῖνάς θ'. ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων,
Εκ χροὸς ἕλκε δόρυ, προτὶ δὲ φρένες αὐτῷ ἕποντο·
Τοῖο δ' ἅμα ψυχήν τε καὶ ἔγχεος ἐξέρυσ' αἰχμήν.
Μυρμιδόνες δ' αὐτοῦ σχέθον ἵππους φυσιόωντας,
Ιεμένους φοβέεσθαι, ἐπεὶ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.
Γλαύκῳ δ' αἰνὸν ἄχος γένετο φθογγῆς ἀΐοντι.
Ωρίνθη δέ οἱ ἦτορ ὅτ' οὐ δύνατο προσαμῦναι.
γρ. αὐτὸν Χειρὶ δ' ἑλὼν ἐπίεζε βραχίονα. τεῖρε γὰρ* αἰνῶς
Ελκος ὃ δή μιν Τεῦκρος ἐπεσύμενον βάλεν ἰῷ,
Τείχεος ὑψηλοῖο ἀρὴν ἑτάροισιν ἀμύνων.
Εὐχόμενος δ' ἄρα εἶπεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι,
Κλῦθι ἄναξ, ὅς που Λυκίης ἐν πίονι δήμῳ
Εἴς, ἢ ἐνὶ Τροίῃ· δύνασαι δὲ σὺ πάντοσ' ἀκούειν
Ανέρι κηδομένῳ, ὡς νῦν ἐμὲ κῆδος ἱκάνει.
Ελκος μὲν γὰρ ἔχω τόδε καρτερὸν, ἀμφὶ δέ μοι χεὶρ
Οξείῃς ὀδύνῃσιν ἐλήλαται, οὐδέ μοι αἷμα
Τερσῆναι δύναται· βαρύθει δέ μοι ὦμος ὑπ' αὐτοῦ·
Εγχος δ' οὐ δύναμαι σχεῖν ἔμπεδον, οὐδὲ μάχεσθαι
Ελθὼν δυσμενέεσσιν. ἀνὴρ δ' ὤριστος ὄλωλε,
Σαρπηδὼν Διὸς υἱός· ὁ δ' οὐδ' ᾧ παιδὶ ἀμύνει.
Αλλὰ σύ πέρ μοι ἄναξ τόδε καρτερὸν ἕλκος ἄκεσσαι
γρ. κοίμησον *Κοίμισον δ' ὀδύνας, δὸς δὲ κράτος, ὄφρ' ἑτάροισι
Κεκλόμενος Λυκίοισιν ἐποτρύνω πολεμίζειν·
Αὐτός τ' ἀμφὶ νέκυϊ κατατεθνειῶτι μάχωμαι.
Ως ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων
Αὐτίκα παῦσ' ὀδύνας, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἀργαλέοιο
Αἷμα μέλαν τέρσηνε, μένος δέ οἱ ἔμβαλε θυμῷ.
Γλαῦκος δ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, γήθησέν τε,
Οττι οἱ ὦκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο.
Πρῶτα μὲν ὤτρυνεν Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,
Παντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἔπειτα μετὰ Τρῶας κίε μακρὰ βιβάσθων,
Πουλυδάμαντ' ἐπὶ Πανθοΐδην καὶ Ἀγήνορα δῖον·
Βῆ δὲ μετ' Αἰνείαν τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστὴν,
Αγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Εκτορ, νῦν δὴ πάγχυ λελασμένος εἰς ἐπικούρων,
Οἳ σέθεν εἵνεκα τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Θυμὸν ἀποφθινύθουσι· σὺ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐπαμύνειν.
Κεῖται Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ος Λυκίην εἴρυτο δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ.
Τὸν δ' ὑπὸ Πατρόκλῳ δάμασ' ἔγχεϊ χάλκεος Ἄρης.
Αλλὰ φίλοι πάρστητε, νεμεσσήθητε δὲ θυμῷ,
Μὴ ἀπὸ τεύχε' ἕλωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρὸν
Μυρμιδόνες Δαναῶν κεχολωμένοι ὅσσοι ὄλοντο,
Τοὺς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνομεν ἐγχείῃσιν.
γρ. κατὰ κρῆθεν Ως ἔφαθ', Τρῶας δὲ *κατακρῆθεν λάβε πένθος
Αχετον, οὐκ ἐπιεικτὸν, ἐπεί σφισιν ἕρμα πόληος
Εσκε καὶ ἀλλοδαπός περ ἐὼν, πολέες γὰρ ἅμ' αὐτῷ
Λαοὶ ἕποντ', ἐν δ' αὐτὸς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Βὰν δ' ἰθὺς Δαναῶν λελιημένοι. ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Εκτωρ χωόμενος Σαρπηδόνος, αὐτὰρ Ἀχαιοὺς

Vndique lustrans, ut pro Sarpedone pugnent.
Ac deinde & ipse pro me pugna ære.
Tibi enim ego & deinceps mæstitia & infamia
Ero dies omnes perpetuò, si me Achiui
Armis spolient nauium in certamine lapsum.
Sed consiste fortiter, excita verò populum omnem.
Sic ipsi locutum finis mortis texit
Oculos naresq́ue: hic autem calce in pectus scandens,
E corpore traxit hastã, præcordia autẽ ipsã cõsequebãtur
Huius. a. simul animamq́ue & hastæ extraxit cuspidem.
Myrmidones autẽ illius detinuerunt equos anhelãtes,
Cupientes fugere postquam deseruerunt currus regum.
Glauco autem grauis dolor accidit vocem audienti,
Commotum est autem ei cor, quòd nõ potuit auxiliari:
Manu. a. tenẽs premebat brachiũ, affligebat. n. grauiter
Vulnus, quod iam ipsi Teucer irruẽti inflixerat sagitta
E muro excelso nocumentum à socijs propulsans:
Precans autem dixit longè iacienti Apollini:
Audi rex, qui fortasse Lyciæ in diuite populo
Es, vel in Troia: potes autem vndique audire
Virum dolentem, sicut nunc me dolor inuadit.
Vulnus quidẽ sustineo hoc durum: circa. a. mihi manus
Acutis doloribus confixa est: neque mihi sanguis
Siccari potest: grauatur autem mihi humerus ab ipso.
Hastam autem non possũ tenere firmiter, neq. pugnare
Cõgressus cum hostibus: vir autẽ prestantissimus perijt,
Sarpedon Iouis filius, hic. a. neq. suo filio auxiliatur:
Sed tu mihi ô rex, hoc violentum vulnus cura:
Mitiga autem dolores, & da mihi robur, vt socios
Hortando Lycios concitem ad pugnandum,
Ipséque de cadauere mortuo pugnem.
Sic dixit precans: hunc. a. audiuit Phœbus Apollo.
Statim sedauit dolores: ab autem vulnere molesto
Sanguinẽ atrũ abstersit: vires autem ei iniecit animo:
Glaucus autem agnouit suis in mentibus, lætatúsque est,
Quòd eum citò audiuit magnus deus precantem.
Primùm quidem concitauit Lyciorum ductores viros,
Vndique lustrans, vt pro Sarpedone pugnarent.
Sed deinde ad Troianos ibat latis passibus incedens,
Polydamantem ad Panthœdem, & Agenora diuinum:
Iuit verò ad Aeneamq́ue, & Hectorem ære armatum:
Propè autem stans verbis velocibus allocutus est:
Hector, nunc iam omnino oblitus es auxiliatorum,
Qui tui gratiã procul ab amicis, & à patria terra
Animam perdunt, tu autem non vis auxiliari.
Iacet Sarpedon Lyciorum ductor scutigerorum,
Qui Lyciam tuebatur iustitijs & virtute sua.
Hunc autem sub Patroclo interfecit hasta æreus Mars.
Sed amici adeste, indignemini autem animo,
Ne arma auferant, dedecorentque cadauer
Myrmidones, ob Græcos irati quotquot perierunt,
Quos apud naues veloces trucidauimus hastis.
Sic dixit: Troian. autem super capite cepit dolor
Intolerabilis, non coërcibilis: quoniam eis præsidiũ vrbis
Erat, alienigena quãuis existens: multi enim cum ipso
Populi sequebãtur: inter quos ipse excellebat inpugnãdo.
Ibãt autẽ rectà in Danaos, ardẽtes: dux verò erat ipsis
Hector iratus ob Sarpedonem, sed Achiuos

Exci-

Excitabat Menœtiadæ Patrocli prudens cor:
Aiaces primos allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces, nunc vobis auxiliari charum sit,
Quales quidē antea eratis inter viros vel & meliores.
Iacet vir qui primus insiliijt murum Achiuorum
Sarpedon, sed si ipsum deturpemus accipientes,
Armáque ab humeris auferamus, & aliquē sociorū
Ipsum defendentium interfecerimus sæuo ære.
Sic dixit, hi autem & ipsi auxiliari prompti erant.
Hi autem postquam vtrinque instruxerunt phalanges,
Troiani, & Lycij, & Myrmidones & Achiui,
Concurrebant pro cadauere mortuo ad pugnandum,
Horrendū clamātes: valdè. a. sonuerunt arma virorū.
Iupiter, a. noctē perniciosam extēdit super forti pugna,
Dum dilecto pro filio pugnæ perniciosus labor esset.
Repulerunt. a. priores Troiani nigris oculis Achiuos.
Occisus erat. n. neutiquā pessimus vir inter Myrmidonas
Filius Aiaclei magnanimi diuinus Epigeus,
Qui in Budeo bene habitata imperabat
Antea, sed tunc strenuum consobrinum cùm occidisset,
Ad Peleū venit supplex, & ad Thetin cādidis pedibus.
Hi autem simul cum Achille virili miserunt sequi
Ilium ad pulchros equos habens, vt Troianis pugnaret:
Hunc tunc tangentem cadauer percussit illustris Hector
Saxo ad caput: illud verò bifariam totum discissum est
In galea forti: hic autem pronus super cadauer
Decidit: circa autem ipsum mors fusa est perniciosa.
Patroclo autem dolor factus est interfecto socio.
Iuit autem rectà per propugnatores, accipitri similis
Veloci, qui terruit graculósque, sturnósque:
Sic recta in Lycios Patrocle equis viam faciens,
Ruisti & in Troianos: iratus erat autē corde ob socium,
Et percussit Stenelaum Iæmeni dilectum filium
Ad ceruicem saxo: abrupit autem eius neruos:
Cesserunt. a. retrò primi pugnatores, & illustris Hector:
Quantus autem iaculi iactus longi est,
Quod quidē vir emiserit prouocatus vel in certamine,
Vel & in bello, ab hostibus animam destruentibus
Tantum recesserunt Troiani: impulerunt autē Achiui,
Glaucus autem primus Lyciorum ductor scutatorum
Conuersus est, interfecit. a. Bathycleum magnanimum
Chalconis dilectum filiū, qui in Hellade domos habitās
Opibúsque diuitijsq; illustris erat inter Myrmidonas:
Hunc quidē Glaucus in pectore medio vulnerauit hasta
Cōuersus repentè, quando ipsum assecutus est insequēs:
Sonuit autē lapsus. densus autē dolor inuasit Achiuos,
Vt cecidit strenuus vir: valdè verò Troiani gauisi sunt.
Steterunt. a. circa ipsū euntes frequentes, neque Achiui
Roboris obliti sunt: vires autem rectà ferebant in eos.
Tūc rursus Meriones Troianorū sustulit virū armatū
Laogonum audacē, filium Onetoris, qui Iouis sacerdos
Idæi factus erat: deúsque veluti honorabatur in populo:
Hunc percussit sub maxilla & aure, statim autem anima
Discessit à membris: odiosa autem ipsum caligo inuasit.
Aeneas autem in Merionem hastam æream misit:
Sperabat. n. se assecuturum illū sub scuto procedentem.
Sed hic quidem cōtrà intuitus euitauit ferream hastam
Antrorsum enim procubuit: at retrò hasta longa

Ὦρσε Μενοιτιάδαο Πατρόκλου λάσιον κῆρ·
Αἴαντε πρώτω προσέφη, μεμαῶτε καὶ αὐτώ,
Αἴαντε, νῦν σφῶϊν ἀμύνεσθαι φίλον ἔστω,
Οἷοί περ πάρος ἦτε μετ' ἀνδράσιν, ἢ καὶ ἀρείους.
Κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν
Σαρπηδών· ἀλλ' εἴ μιν ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες,
Τεύχεά τ' ὤμοιϊν ἀφελοίμεθα, καί τιν' ἑταίρων
Αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασαίμεθα νηλέϊ χαλκῷ.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Μυρμιδόνες καὶ Ἀχαιοί.
Σύμβαλον ἀμφὶ νέκυϊ κατατεθνειῶτι μάχεσθαι,
Δεινὸν ἀΰσαντες. μέγα δ' ἔβραχε τεύχεα φωτῶν
Ζεὺς δ' ἐπὶ νύκτ' ὀλοὴν τάνυσε κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Ὄφρα φίλῳ περὶ παιδὶ μάχης ὀλοὸς πόνος εἴη.
Ὦσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἑλίκωπας Ἀχαιούς.
Βλῆτο γὰρ οὔ τι κάκιστος ἀνὴρ μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Υἱὸς Ἀγακλῆος μεγαθύμου δῖος Ἐπειγεύς,
Ὅς ῥ' ἐν Βουδείῳ εὐναιομένῳ ἤνασσε
Τὸ πρίν· ἀτὰρ τότε γ' ἐσθλὸν ἀνεψιὸν ἐξεναρίξας
Ἐς Πηλῆ' ἱκέτευσε καὶ ἐς Θέτιν ἀργυρόπεζαν.
Οἱ δ' ἅμ' Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι πέμπον ἕπεσθαι
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο.
Τόν ῥα τόθ' ἁπτόμενον νέκυος βάλε φαίδιμος Ἕκτωρ
Χερμαδίῳ κεφαλήν· ἡ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη
Ἐν κόρυθι βριαρῇ· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ νεκρῷ
Κάππεσεν, ἀμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Πατρόκλῳ δ' ἄρ' ἄχος γένετο φθιμένου ἑτάροιο.
Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, ὅς τ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε·
Ὣς ἰθὺς Λυκίων Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε
Ἔσσυο καὶ Τρώων *κεχόλωσο δὲ κῆρ, ἑτάροιο. γρ. κεχόλωτο
Καί ῥ' ἔβαλε Σθενέλαον Ἰθαιμένεος φίλον υἱὸν
Αὐχένα χερμαδίῳ, ῥῆξεν δ' ἀπὸ τοῖο τένοντας.
Χώρησαν δ' *ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ. γρ. ὑπό γε
Ὅσσην δ' αἰγανέης ῥιπὴ ταναοῖο τέτυκται,
Ἥν ῥά τ' ἀνὴρ ἀφέῃ πειρώμενος ἢ ἐν ἀέθλῳ,
Ἠὲ καὶ ἐν πολέμῳ, δηΐων ὕπο θυμοραϊστέων·
Τόσσον ἐχώρησαν Τρῶες, ὦσαντο δ' Ἀχαιοί.
Γλαῦκος δὲ πρῶτος, Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ἐτράπετ', ἔκτεινεν δὲ Βαθυκλῆα μεγάθυμον,
Χάλκωνος φίλον υἱόν, ὃς Ἑλλάδι οἰκία ναίων,
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσι.
Τὸν μὲν ἄρα Γλαῦκος στῆθος μέσον οὔτασε δουρί
Στρεφθεὶς ἐξαπίνης, ὅτε μιν κατέμαρπτε διώκων·
Δούπησεν δὲ πεσών. πυκινὸν δ' ἄχος ἔλλαβ' Ἀχαιούς
Ὡς ἔπεσ' ἐσθλὸς ἀνήρ, μέγα δὲ Τρῶες κεχάροντο.
Σταν δ' ἀμφ' αὐτὸν ἰόντες ἀολλέες· οὐδ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Ἀλκῆς ἐξελάθοντο, μένος δ' ἰθὺς φέρον αὐτῶν.
Ἔνθ' αὖ Μηριόνης Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Λαόγονον θρασύν, υἱὸν Ὀνήτορος, ὃς Διὸς ἱρεὺς
Ἰδαίου ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὣς τίετο δήμῳ.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος· ὦκα δὲ θυμὸς
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλεν.
Αἰνείας δ' ἐπὶ Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον ἧκεν·
Ἔλπετο γάρ τε τεύξεσθαι ὑπασπίδια προβιβάντος.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος.
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε, τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν

Οὔδει ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη
Ἔγχεος, ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης.
Αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης
Ὤχετ', ἐπεί ῥ' ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.
Αἰνείας δ' ἄρα θυμὸν ἐχώσατο, φώνησέν τε,
Μηριόνη τάχα κέν σε, καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα,
Ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε διαμπερές, εἴ σ' ἔβαλόν περ.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης δουρικλυτὸς ἀντίον ηὔδα,
Αἰνεία, χαλεπόν σε καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα,
Πάντων ἀνθρώπων σβέσαι μένος, ὅς κέ σοι ἄντα
Ἔλθῃ ἀμυνόμενος· θνητὸς δέ νυ καὶ σὺ τέτυξαι.
Εἰ καὶ ἐγώ σε βάλοιμι τυχὼν μέσον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἶψά κε, καὶ κρατερός περ ἐὼν καὶ χερσὶ πεποιθώς,
γρ. δοίης Εὖχος ἐμοὶ* δώης, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἐνένιπτε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός,
Μηριόνη, τί σὺ ταῦτα καὶ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις;
Ὦ πέπον, οὔτι Τρῶες* ὀνειδίοις ἐπέεσσι
γρ. ὀνειδείοις Νεκροῦ χωρήσουσι, πάρος τινὰ γαῖα καθέξει.
Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ.
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἰσόθεος φώς.
Τῶν δ' ὥστε δρυτόμων ἀνδρῶν ὀρυμαγδὸς ὀρώρει
Οὔρεος ἐν βήσσης, ἕκαθεν δέ τε γίνετ' ἀκουή·
Ὣς τῶν ὤρνυτο δοῦπος ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
γρ. εὖ ποιητάων Χαλκοῦ τε, ῥινοῦ τε, βοῶν τ'* εὐποιητάων,
Νυσσομένων, ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
Οὐδ' ἂν ἔτι φράδμων περ ἀνὴρ Σαρπηδόνα δῖον
Ἔγνω, ἐπεὶ βελέεσσι καὶ αἵματι καὶ κονίῃσιν
Ἐκ κεφαλῆς εἴλυτο διαμπερὲς ἐς πόδας ἄκρους.
Οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, ὡς ὅτε μυῖαι
γρ. ἐνιβρομέωσι Σταθμῷ* ἔνι βρομέωσι περιγλαγέας κατὰ πέλλας
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει·
Ὣς ἄρα τοὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον. οὐδέ ποτε Ζεὺς
Τρέψεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης ὄσσε φαεινώ,
Ἀλλὰ κατ' αὐτοὺς αἰὲν ὅρα, καὶ φράζετο θυμῷ
Πολλὰ μάλ' ἀμφὶ φόνῳ Πατρόκλου, μερμηρίζων
Ἢ ἤδη κἀκεῖνον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Αὐτοῦ ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι φαίδιμος Ἕκτωρ
Χαλκῷ δῃώσῃ, ἀπό τ' ὤμων τεύχε' ἕληται,
Ἢ ἔτι καὶ πλεόνεσσιν ὀφέλλειεν πόνον αἰπύν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Ὄφρ' ἠῢς θεράπων Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Ἐξαῦτις Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστὴν
Ὤσαιτο προτὶ ἄστυ. πολέων δ' ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο.
Ἕκτορι δὲ πρωτίστῳ ἀνάλκιδα θυμὸν ἐνῶρσεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς φύγαδ' ἔτραπε, κέκλετο δ' ἄλλους
Τρῶας φευγέμεναι. γνῶ γὰρ Διὸς ἱρὰ τάλαντα.
Ἔνθ' οὐδ' ἴφθιμοι Λύκιοι μένον, ἀλλ' ἐφόβηθεν
Πάντες, ἐπεὶ βασιλῆα ἴδον βεβλαμμένον ἦτορ,
Κείμενον ἐν νεκύων ἀγύρει. πολέες γὰρ ἐπ' αὐτῷ
Κάππεσον, εὖτ' ἔριδα κρατερὴν ἐτάνυσσε Κρονίων.
Οἱ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμοιιν Σαρπηδόνος ἔντε' ἕλοντο,
Χάλκεα, μαρμαίροντα, τὰ μὲν κοίλας ἐπὶ νῆας
Δῶκε φέρειν ἑτάροισι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Εἰ δ' ἄγε νῦν φίλε Φοῖβε κελαινεφὲς αἷμα κάθηρον
γρ. ἀπὸ προφέρων Ἐλθὼν ἐκ βελέων Σαρπηδόνα, καί μιν ἔπειτα
Πολλὸν* ἀπὸ προφέρων, λοῦσον ποταμοῖο ῥοῇσι,

Terræ infixa est: posterior autem pars concussa est
Hastæ: ibi autem remisit vim fortis Mars,
Cuspis autem Aeneæ vibrata in terram
Iuit, quoniam frustra forti à manu ruit.
Aeneas autem animo iratus est, dixitque:
Merione citò te, saltatorem quamuis existentem,
Hasta mea compescuisset perpetuò, si te attigissem.
Hunc autē rursus Meriones lācea inclytus cōtrà affatus est:
Aenea, arduum est te fortem licet existentem,
Omnium hominum extinguere robur, quicunq. te cōtra
Venerit repugnans: mortalis certè & tu factus es.
Si & ego te tetigero nactus. medium acuto ære,
Statim fortis quamuis existens & manibus fidens,
Gloriam mihi dederis, animā.a. Plutoni inclyto equis.
Sic dixit. hunc.a. obiurgauit Menœtij fortis filius,
Merione, cur tu hæc quamuis strenuus existens loqueris
O amice, neutiquam Troiani contumeliosis verbis
A cadauere cedent, antequam aliquē terra detinebit:
IN.n. manibus finis belli: verborum autem in consilio.
Ideò non oportet sermonem augere, sed pugnare.
Sic fatus, hic quidē præcessit: ille.a. secutus est diuin' vir
Horum.a. vt ligna incidentium virorum tumultus fit
Montis in conuallibus: procul autem facta est auditio:
Sic horum excitabatur strepitus à terra spatiosa
Et ab ære, pelléque, scutisque benefactis
Quæ feriebātur, ensibúsque & hastis vtrinq. incidentib.
Neque amplius solers quāuis vir Sarpedonē diuinum
Cognouisset, quoniam telis & sanguine & pulueribus
A vertice obuolutus erat vsque ad pedes extremos.
Hi.a. semper circū cadauer versabantur, vt quū muscæ
In tugurio susurrant lacte plenas ad mulctras,
Tempore in verno, quando lac vasa madefacit:
Sic sanè hi circū cadauer versabantur: nunquam autem Iupiter
Flectebat à forti pugna oculos splendidos:
Sed in ipsos semper aspiciebat, & consultabat animo,
Multa valdè de cæde Patrocli cogitans,
Num iam etiam illum in forti pugna
Illic supra diuinum Sarpedonem illustris Hector
AEre cederet, deq; humeris arma tolleret,
An adhuc pluribus augeret iam prælium acre.
Sic autem ei cogitanti, visum est melius esse,
Vt bonus famulus Pelidæ Achillis
Denuò Troianósque & Hectorem armatum
Repelleret ad vrbem, multorum autē animā eriperet:
Hectori autem primò imbecillem animum immisit:
In currū autē cōscendēs in fugā vertit se: hortatus est.a. alios
Troianos fugere, cognouit.n. Iouis sacras lances.
Tunc neque generosi Lycij māserūt, sed in fugā versi sūt
Omnes, postquam regem viderunt vulneratum corde,
Iacentem in cadauerum aceruo. multi enim super ipso
Deciderunt, quādo certamē asperum intēdit Saturnius,
Hi autem ab humeris Sarpedonis arma ceperunt,
AErea, splendentia, quæ quidem concauas ad naues
Dedit portare socijs Menœtij fortis filius:
Et tūc Apollinē allocutus est nebularū cōgregator Iupiter.
Eia age nunc dilecte Phœbe, atro sanguine purga
Iens ex iaculis Sarpedonem, & ipsum deinde
Valdè procul exportans laua fluminis fluctibus,

Inun-

Inungitóque ambrosia,& immortales vestes induito. χρῖσόν τ' ἀμβροσίῃ, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσον.
Mitte autem ipsum comitibus cum velocibus ferri, Πέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι
Somno & Morte gemellis, qui ipsum sanè illicò Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἵ ῥά μιν ὦκα
Statuent Lyciæ latæ in diuite populo. Θήσουσιν Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.
Illic ipsum sepelient fratrésque amicique, Ἔνθά ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε,
Monumentoq; pilaq; hic enim honor est mortuorum. Τύμβῳ τε στήλῃ τε. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Sic dixit, neque patri immorigerus fuit Apollo. Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἄρα πατρὸς ἀνηκούστησεν Ἀπόλλων.
Descendit autē ab Idæis montibus ad pugnam grauem: Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς φύλοπιν αἰνήν.
Statim autem è telis Sarpedonem generosum tollens Αὐτίκα δ' ἐκ βελέων Σαρπηδόνα δῖον ἀείρας,
Valdè procul ferens lauit fluminis vndis, Πολλὸν * ἀπὸ προφέρων λοῦσεν ποταμοῖο ῥοῇσι, *χ. ἀποπροφέρων*
Vnxitque ambrosia: & immortalibus vestibus induit: Χρῖσέν τ' ἀμβροσίῃ, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσε·
Misit autem ipsum comitibus cum celeribus portari Πέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι,
Somno & Morte gemellis, qui ipsum statim Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἵ ῥά μιν ὦκα
Deposuerunt in Lyciæ latæ diuite populo. Κάτθεσαν ἐν Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.

COMMENTARIVS.

αἱματοέσσας δὲ ψιάδας) De hac sanguinea pluuia Iliad. λ. quædam dicta sunt. Hic porrò testis est illa vel doloris, quem ante ipsam Sarpedonis mortem de ea instante Iupiter conceperat, vel signum erat datum Troianis ingentis illius cladis, quam mox erant accepturi in præcipui illorum ducis interitu. Prior tamen sententia melior est, quia Homerus subiicit, παῖδα φίλον τιμῶν, quasi Iupiter his lacrymis funus filij sui dilectissimi decoraret: & sanè honorem eum eximium fuisse oportet, si pro mortali summū illud Numen lacrymatus sit. Sed illud à piorum auribus longè abesto.

θυμὸν ἀΐσθων) Erat enim mortalis, vt anteà dixit, ἐν δὲ παρηορίῃσιν ἀμύμονα Πήδασον ἵει, Ὅς καὶ θνητὸς ἐὼν, ἕπεθ' ἵπποις ἀθανάτοισιν: Equos autem immortales dicit Xanthum & Balium, de quibus ibidem.

ὅς που Λυκίης) Videtur sibi non constare Homerus, vt qui dubitet, vbi gentium nunc Apollo sit, cum antea eum Troianorum pugnæ ad naues agitatæ non solùm immixtum, sed etiam ducem dixisset: neque scio ab eo tempore quonam euaserit, quod Homerus reticuit, nisi ex hoc loco subintelligas, eum statim illinc secessisse:

πάντοσ' ἀκούειν) Nihil refert, inquit, meo quidem respectu, Apollo, vbi nunc moreris: quia quocunq; in loco fueris scio, Deum, qualis tu es, omnia exaudire posse non solùm propinquum (esses tu autem mihi proximus, si Troiæ esses) sed etiam remotum, quod tu fores, si Lyciorum oræ te detinerent. Audis ergo meos luctus, quorum commiseratione oro te vt hunc Sarpedonem vulneratū, quandoquidem pater illius Iupiter curam filij abiecit, tu pro medendi facultate, cuius tu princeps & author es, sanare digneris. Neque sufficit, da præterea tantum roboris mihi, vt eius mortem vlcisci possim.

μένος δ' οἱ ἔμβαλε θυμῷ) Dubito ad quem ista referam, an ad Sarpedonem, an verò ad Glaucum, quod satius videtur: quia orauerat Apollinem Glaucus, vt sibi robur concederet. ---δὸς δὲ κράτος, ὄφρ' ἑτάροισι Κεκλόμενος Λυκίοισιν ἐποτρύνω πολεμίζειν, &c.

νῦν δὴ πάγχυ) Commoti & perturbati hominis oratio. Malè enim Troianis exprobrat, eos segniter & quasi ingratè se gerant aduersus eos, qui ipsorum causa aliunde aduocati præliantes in bello occidissent, qualis est hoc loco Sarpedon. Nam eius mortem nondum illi resciuerant, vt ex sequentibus patet: quia vbi illam intellexerunt, ait Homerus eos ægrè illam tulisse. Ignoscimus autem iusto Glauci dolori ob fratris interitum.

δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ) Duobus verbis eleganter Lycium Sarpedona commendauit: duplicem enim illi virtutem tribuit, Iustitiæ nimirum rectam administrationem, & Fortitudinem: illâ ciuilia regebat negotia, hac salutem patriæ tuebatur. Vtraque porrò Regibus & reliquis Rerumpub. magistratibus pernecessaria est, vt ille illarum præsidio corruentem statum breui non sustineant.

ἐπεί σφισιν ἕρμα πόληος) Eximio titulo donatur Sarpedon, quasi illi Troiæ propugnatio debeatur, cum tamen id alibi Hectori tributum sit. Sed commune habebant istud duo illi heroes, neq; tamen quod soli essent, sed quia suas copias virtute & rei bellicæ peritia antecellerent: vnde meritò alter indigenis, alter extraneis militibus præficeretur. Itaque Troianis insigne damnum inflictum est in istius ducis auxiliaris manus interitu, ideóque non sine graui causa tam acerbo dolore perculsi fuisse dicūtur, quem etiam Dictys lib. 3. descripsit, cuius verba si placet, audiamus. At in alia belli parte, inquit, Patroclus & Lycius Sarpedon locati in cornibus, nullis propinquorum præsentibus, signo inter se dato solitarij certaminis extra aciem processere. Mòxq; telis aduersum iactis, vbi vterque intactus est, curru desiliunt, atque arreptis gladiis pergunt obuiam. Iámque crebris aduersum se ictibus congressi, neq; vulneratus quisquam, multum diei consumpserant. Tum Patroclus amplius audendum ratus, colligit in arma sese: & cautius contectus, ingressúsque hostem complectitur, manu dextra poplitem succidens. Quo vulnere debilitatum, atque exactis neruis inualidum propulsat corpore, ruentémq; interficit. Quod vbi animaduertēre Troiani, qui iuxtà steterant gemitu magno clamorē tollunt: Relictisq; ordinibus signo dato, arma in Patroclum conuertunt: scilicet Sarpedonis interitum publicam cladem rati, &c. Paulò pòst autem: Tum apud Troiam, inquit, circa Sarpedonis cadauer cunctis deflentibus, ac præcipuè fœminis, luctu atque gemitu omnia completa sunt, queis non alij casus acerbissimi ne interitus quidem Priamidarum præ desiderio eius cordi insederat: tantum in eo viro præsidium, & interfecto spes ablata credebatur. Hæc ille, ex quibus constat, quàm grauiter mortem tanti viri tulerint Troiani.

Ζεὺς δ' ἐπὶ νύκτ' ὀλοὴν) Non abiecit curam filij Iupiter, vt nuper autumabat falsò Glaucus, cùm hoc loco immissa nocte, id est aëris densitate & caligine quadam ex puluere concitato Græcis quasi tenebras offundat, ne ad Sarpedonis cadauer possint accedere.

βλῆτο γὰρ οὔ τι κάκιστος) Tanti est aliquando solus vir in exercitu, vt illo deficiente cæteri exanimentur & recedant, quemadmodum hoc loco dicuntur Achiui repulsi à Troianis propter vnius Epigei inter Myrmidonas non pessimi, id est præstantissimi (Sic enim loquitur Homerus, vt cum Aiacem οὐκ ἀφαυρότατον ἀχαιῶν appellat, pro ἀνδρειότατον) cuius genus paucis interserit ex fertilitate illa ingenij, qua Poeta noster luxuriare solet, & πολυιστορίᾳ rerum etiam minutiorum. Videtur autem hac ratione genti Græcæ scriptis suis consuluisse, vt familiarum & gentium origines longa temporis diuturnitate non obscurarentur, eorum præcipuè hominum, quos in tam insigni bello mors honesta nobilitauit.

καὶ ῥ' ἔβαλε) Mutatio personarum lepórem habet in Homero, vt hîc cum Patroclum affatus esset, in secunda persona eum compellans: nunc redit ad tertiam, narratiuè exponens reliqua, & eodem filo orationis quo præcedentia.

καὶ ὀρχηστὴν περ ἐόντα) Vellicat Merionem Aeneas propter saltationem, cuius beneficio telum eius effugerat: illud est enim, quod antea dicebatur ὑπασπίδια προβιβάζων. Existimo autem genus illud saltationis, quo vtebatur Meriones, fuisse militare: forsan etiam Pyrrichica, quam apud Cretas maximè vsitatam tradit Eustathius, qua de alibi dicemus. De saltatione vide Lucianum.

ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε) Videretur ridiculus hic Aeneæ sermo, nisi rem attentiùs inspiciamus. Innuit ergo sibi tantum esse roboris, vt si hasta ab eo emissa Merionem attigisset, non leue & tenue quoddam vulnus inflictum fuisse: qualia sunt illa, quæ faciunt viri imbecilliores sæpe apud Homerum, sed ipsum hoc ictu extremum vitæ diem clausurum. Quod ab Aenea dictum est, vt se ab ignominia non tacti Merionis vindicaret: quò pertinuit etiam illa saltationis exprobratio, quasi dixerit non mirum, si telū declinarit Meriones, cùm hoc non imperitia iaculani Aeneæ factum sit, sed potiùs agili quodam corporis motu, quo ille vtitur, quódque Aeneas nihili faciat: cùm si res virtute peragatur, incolumis manus illius non sit euasurus Meriones, qui generosè tamen respondit, vt se Aenea minorem non censeat, immò virtute etiam ipsa & robore, quo se Aeneas venditat illi ἰσόρροπον, & æqualem.

ὑπὸ πᾶσιν ὀνειδείοις ἐπέεσσι) Eleganter loquacem Merionem tempore in opportuno castigat & comprimit Patroclus, cùm prælia non verbis probrosis, sed manuum robore perficiantur. Vnde videtur ipse etiam Homerus reprehendendus, qui semper antea verbosas orationes ducibus præliantibus tribuit & affinxit, quibus solùm pronuntiandis dies integer non sufficiat, quo nomine etiam à Criticis vellicatus est, atque adeò ab hodiernis. Eustathius tamen contrarium sentit, & hac Patrocli oratione Poetam ipsum breuita-

ti suæ, quâ sit anteà vsus tacitè patrocinari. Sed hæc ille φιλομηρος magis quàm φιλαληθὴς, vt mea quidem fert sententia, & res ipsa indicat. Sed nos meliùs Homerum tuebimur, si cum Philemone dixerimus, Τὸν δ' εὖ λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μακρόν, Μηδ' αὖ σφόδρ' εἰπόντα πολλὰ καὶ πολλῷ χρόνον. Τεκμήριον δὲ τῶνδε τὸν Ὅμηρον λάβε, Οὗτος γὰρ ὑμῖν μυριάδας ἐπῶν γράφει, Ἀλλ' οὐδεὶς Ὅμηρον εἴρηκεν μακρόν. Vt vt sit, egregia & vera est illa Patrocli sententia, prælia & pugnas non prolixis comminationibus aut iurgiis, sed manu ipsa cõfici. Vsus autem verborum propriè est in consiliis & deliberationibus, vbi negotia disputatione & oratione agitantur. Potuerat enim dicere, muliebre esse sic hostem verbis, non robore propulsare, & eum præcipue qui ita contortè & breuiter loquutus fuerat. Cùm autem ita Patroclus suadeat, non etiam deprehenditur in toto hoc certamine verbosior in ipsos hostes, præterquam suos cohortando, quod tamen fuerat necessarium.

ὡς τῶν ἄρνυτο δοῦπος) Sic horribiles fingit hos Heroas, vt probabilius sit Troianos sic ad eorum aduentum perculsos, vt salutem fuga petierint: quanquam accedet Iouis ipsius voluntas, qua timorem ipsi Hectori incutiet. Mira est autem Poetæ solertia, qui sic derepentè viris animos iniiciat, vt in momento penè commutentur ab altero habitu in alterum, aut in maiorem excrescant. Itaque nihil est huic scriptorum generi nefas.

ὡς δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον) Acriter pro cadauere Sarpedonis depugnasse dicuntur Troiani: quia si in Græcorum potestatem deuenisset, vtrisque, id est & ipsi Sarpedoni & Troianis ignominiosum futurum erat. Illi, quia spoliatus ab hostibus fuisset, quod auidè hostes ad inuicem in præliis expetiuisse testis est sexcentis locis Poeta: deinde quia honore sepulchri caruisset, quippe qui canibus & auibus dilaniandus futurum erat vt exponeretur. Sic etiam de Patroclo infrà erit dicendum. His verò quòd pro tam insigni viro studiosè non dimicassent. Neque tamen ita se fortiter gesserunt, vt Græcos potuerint prohibere, cùm ipsi paulò post in fugã se coniecerint. Itaque fingit eximius Poeta cadauer Sarpedonis ab Apolline de medio stragis ereptum ex Iouis mandato: qui cùm mortem filij omnino amoliri non potuerit, fecit tamen ne penitus de sua prole Græci triumpharent.

Ἕκτορι δὲ πρωτίστῳ) Sic Deus idem fortes facit, idem ignauos, prout ipsi libitum est, quemadmodum Homerus etiam paulò pòst docet. Videtur autem Hectori suo fugæ studium immisisse, vt illo recedente Græcísque persequentibus vacuus fieret locus, in quo cadauera prostrata iacebant, faciliúsque Sarpedonem illinc Apollo eximeret.

γνῶ γὰρ Διὸς ἱρὰ τάλαντα) Concisè & festinanter, prout res ipsa postulat, loquutus est. Reuocanda sunt autem in memoriam, quæ suprà dicta fuerant lib. 8. de lancibus Iouis, in quibus Græcorum & Troianorum fata pendebant. Hîc tamen locus illi est contrarius: quia ibi Græcorum fata ponderosiora dicebantur, hîc verò Troiana grauiora Hector iudicat.

ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν) Diximus alibi quanta sit Mortis & Somni consanguinitas. Rectè autem his duobus cadauer Sarpedonis committitur in Lyciam transportãdum, quia reliquis Diis non potuit commodè officium istud imponi, cùm illi non solùm immortales sint, sed & mortuos attingere, atque adeò intueri metuant, vt ait Euripides in Hippolyto, & recitat Eustathius: cui tamen aduersari videtur hic idem locus, vbi Apollo è Deorum cœlestium numero vnus Sarpedonem & tangit, & illi corpus ad sepulturam adornat.

κάτθεσαν ἐν Λυκίης) Dubitat idem noster Eustathius, an verè & reipsa in Lyciam translatus sit. Dubitandi causam faciebat, quòd Mors & Somnus inania sint quædam, id est, ὑστερήματα πρόσωπα, ἀλλ' ἀνυπόστατα πάθη, quæ nihil ferre possint. Itaque existimabat κενήριον quoddam Herois illius fuisse in Lycia. Vel, inquit, quod ab ipsis Lyciis est præstitum diligenter & festinanter, in Somnum & Mortem res inanimatas προσωποποιΐᾳ translatum est. quod mihi quidem verè accidisse videtur: sed figmentum Poeticum nudè malim interpretari, propter concessam his scriptoribus licentiam & authoritatem dicendi quicquid in buccam venerit.

Πάτροκλος δ' ἵπποισι καὶ Αὐτομέδοντι κελεύσας,	*Patroclus autem eques & Automedontem hortatus*
Τρῶας καὶ Λυκίους μετεκίαθε, καὶ μέγ' ἀάσθη.	*Troianos & Lycios insequebatur & valdè læsus est,*
Νήπιος· εἰ δὲ ἔπος Πηληϊάδαο φύλαξεν,	*Stultus: si autem mandatum Pelidæ obseruasset,*
Ἦτ' ἂν ὑπέκφυγε κῆρα κακὴν μέλανος θανάτοιο.	*Certè euitasset fatum malum nigræ mortis.*
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἠέπερ ἀνδρῶν,	*SED semper Iouis potentior mens quàm hominum,*
Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην	*Qui & fortem virum terret, & abstulit victoriam*
κ. ὅτ' Ῥηϊδίως, *ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι.	*Facilè, cùm tamen ipse iubeat pugnare:*
Ὅς οἱ καὶ τότε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἀνῆκεν.	*Qui ei & tunc animum in pectoribus induxit.*
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξας	*Tum quem primum, quem & postremum interfecisti*
Πάτροκλεις, ὅτε δή σε θεοὶ θάνατόνδε κάλεσσαν·	*Patrocle, quando te dij ad mortem vocauerunt:*
Ἄδρηστον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον, καὶ Ἔχεκλον,	*Adrestũ quidem primùm, & Autonoum & Echeclum,*
Καὶ Πέριμον Μεγάδην, καὶ Ἐπίστορα, καὶ Μελάνιππον·	*Et Perimum Megadem, & Epistora, & Menalippum:*
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἔλασον, καὶ Μούλιον, ἠδὲ Πυλάρτην·	*At posteà Elasum & Mulium & Pylartem.*
Τοὺς ἕλεν· οἱ δ' ἄλλοι φύγαδ' ἐμνώοντο ἕκαστος·	*Hos interfecit: at alij ad fugam cogitarunt singuli.*
Ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν	*Tunc altam Troiam cepissent filij Achiuorum*
Πατρόκλου ὑπὸ χερσί (περὶ πρὸ γὰρ ἔγχεϊ θῦεν)	*Patrocli sub manibus (valdè enim hasta proruebat,*
Εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐϋδμήτου ἐπὶ πύργου	*Nisi Apollo illustris bene ædificata in turri*
Ἔστη, τῷ ὀλοὰ φρονέων, Τρώεσσι δ' ἀρήγων.	*Stetisset, huic pernicosa cogitans, Troianis.a. auxilians:*
κ. ἐπ' ἀγκῶνος Τρὶς μὲν *ἐπ' ἀγκῶνος βῆ τείχεος ὑψηλοῖο	*Ter quidem in prominentiam ascendit muri alti*
Πάτροκλος, τρὶς δ' αὐτὸν ἀπεστυφέλιξεν Ἀπόλλων,	*Patroclus: ter autem ipsum deturbauit Apollo,*
Χείρεσσιν ἀθανάτῃσι φαεινὴν ἀσπίδα νύσσων.	*Manibus immortalibus lucidum scutum feriens:*
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,	*Sed quando iam quartò irruit deo similis,*
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,	*Grauiter cõminatus, allocutus est longè operans Apollo,*
Χάζεο διογενὲς Πατρόκλεις· οὔ νύ τοι αἶσα	*Recede Patrocle generose, non tibi fatum*
Σῷ ὑπὸ δουρὶ πόλιν πέρθαι Τρώων ἀγερώχων,	*Tua sub hasta vrbẽ expugnari Troianorũ magnanimorum:*
Οὐδ' ὑπ' Ἀχιλλῆος, ὅσπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.	*Neque sub Achille: qui te multò præstantior est.*
Ὡς φάτο. Πάτροκλος δ' ἀνεχάζετο πολλὸν ὀπίσσω,	*Sic dixit: Patroclus autem cessit longè retrò,*
Μῆνιν ἀλευάμενος ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.	*Indignationem deuitans longè iaculantis Apollinis.*
Ἕκτωρ δ' ἐν Σκαιῇσι πύλῃς ἔχε μώνυχας ἵππους.	*Hector.a. in Scæa porta tenebat vnungulos equos.*
Δίζε γὰρ ἠὲ μάχοιτο κατὰ κλόνον αὖτις ἐλάσσας,	*Dubitabat.n. an pugnaret in turmã iterum impellens,*
Ἢ λαοὺς ἐς τεῖχος ὁμοκλήσειεν ἀλῆναι.	*An copias intra murum iuberet se concludere.*
Ταῦτ' ἄρα οἱ φρονέοντι παρίστατο Φοῖβος Ἀπόλλων,	*Hæc ei cogitanti astitit illustris Apollo,*

Vire

Viro similis iuuenique fortique
Asio, qui auunculus erat Hectoris equitatoris,
Frater germanus Hecubæ, filius autem Dymantis:
Qui Phrygiam habitabat fluenta ad Sangarij.
Huic ipsum similis allocutus est clarus Apollo:
Hector, cur pugna abstines? neque te oportet.
Vtinam quanto deterior sum, tanto te fortior essem,
Propterea forte odiose à bello recederes.
Sed age, in Patroclum impellito solidungulos equos:
Si quo modo interficias, detq́; tibi gloriam Apollo.
Sic fatus, hic quidē rursus iuit Deus in laborē virorū.
Cebrioni autem iussit bellicoso illustris Hector
Equos ad bellum flagellare, sed Apollo
Ingressus est multitudinē iens: tumultū autem Argiuis
Immisit malum: Troianis .a. & Hectori gloriā præbuit.
Hector .a. cæteros quidē Danaos omittebat, neq. occide-
Sed hic in Patroclum dirigebat solidungulos equos: (bat
Patroclus .a. ex altera parte ab equis desilijt in terram,
Sinistrâ hastam tenens, alterâ autem cepit saxum
Marmoreum, asperum, quod eius manus obtexit:
Misit verò annixus, neque diu veritus est virum,
Neque frustra misit telum, percussit .a. Hectoris aurigam
Cebrionem, nothum filium illustris Priami,
Equorum habenas tenentem in fronte acuto lapide:
Ambo autē supercilia cōfregit lapis, neque eū impediuit
Os: oculi autem humi cadebant in pulueres
Ipsius ante pedes: ille verò vrinatori similis
Decidit ab artificiosè facto curru: liquit .a. ossa animus.
Hūc iocosè perstringēs allocutus es Patrocle equitator:
Papæ, certè valde agilis vir quàm facilè vrinatur.
Sicubi & in mari piscoso esset,
Multos satiaret vir hic ostrea quærens,
Naue desiliens, etsi tempestuosum esset:
Ita nunc in campo ex equis facilè vrinatur:
Certè & inter Troianos vrinatores sunt.
Sic locutus in Cebrionem heroëm tetendit,
Impetum leonis habens qui stabula vastans,
Vulneratus est ad pectus, suáque ipsū perdidit fortitudo
Sic in Cebrionem Patrocle insilijsti alacer,
Hector .a. rursus ex altera parte ab equis desilijt humi.
Hi duo de Cebrione, sicut leones, contendebant,
Qui in montis vertice de interempta cerua
Ambo esurientes valdè animati pugnant:
Sic pro Cebrione duo artifices bellici clamoris
Patroclúsque Menœtiades, & illustris Hector,
Cupiebant inuicem incidere corpus sæuo ferro:
Hector quidem capite postquam prehendit, nō dimisit:
Patroclus .a. ex altera parte tenebat pede: at iam alij
Troiani & Danai commiserunt acre prælium.
Sicut autem Eurúsque Notúsque certant inter se
Montis in conuallibus altam concutere syluam,
Fagumq́; fraxinúmque corticosámque cornum,
Quæ inter se quatiunt extensos ramos
Sono magno, fragor autem fit dum franguntur:
Sic Troiani & Achiui inter se prosilientes
Bellabant, neutri verò meminerant perniciosæ fugæ.
Multæ autem Cebrionem circa acutæ lanceæ fixæ sunt,
Sagittæq́; alatæ à neruis salientes:

Ἀνέρι εἰσάμενος αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Ἀσίῳ, ὃς μήτρως ἦν Ἕκτορος ἱπποδάμοιο,
Αὐτοκασίγνητος Ἑκάβης, υἱὸς δὲ Δύμαντος,
Ὃς Φρυγίῃ ναίεσκε ῥοῇς ἔπι Σαγγαρίοιο.
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφωνεε Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τι σε χρή.
Αἴθ' ὅσον ἥσσων εἰμὶ, τόσον σέο φέρτερος εἴην·
Τῷ κε τάχα στυγερῶς πολέμου ἀπερωήσειας.
Ἀλλ' ἄγε, Πατρόκλῳ ἔφεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Αἴκέν πως μιν ἕλῃς, δώῃ δέ τοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη Θεὸς *ἂμ πόνον ἀνδρῶν· γρ. αἰ πόνον γρ. ἠχῆις πόνον
Κεβριόνῃ δ' ἐκέλευσε δαΐφρονι φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἵππους ἐς πόλεμον πεπληγέμεν· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Δύσεθ' ὅμιλον ἰών· ἐν δὲ κλόνον Ἀργείοισιν
Ἧκε κακὸν, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἕκτωρ δ' ἄλλους μὲν Δαναοὺς ἔα, οὐδ' ἐνάριζεν,
Αὐτὰρ ὁ Πατρόκλῳ ἔπεχε κρατερώνυχας ἵππους.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἀφ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε,
Σκαιῇ ἔγχος ἔχων· ἑτέρηφι δὲ λάζετο πέτρον
Μάρμαρον, ὀκριόεντα, τόν οἱ περὶ χεὶρ ἐκάλυψεν.
Ἧκε δ' ἐρεισάμενος, οὐδὲ δὴν χάζετο φωτός.
Οὐδ' ἁλίωσε βέλος· βάλε δ' Ἕκτορος ἡνιοχῆα
Κεβριόνην, νόθον υἱὸν ἀγακλῆος Πριάμοιο,
Ἵππων ἡνί' ἔχοντα, μετώπιον ὀξέϊ λᾶϊ,
Ἀμφοτέρας δ' ὀφρῦς σύνελεν λίθος, οὐδέ οἱ ἔσχεν
Ὀστέον· ὀφθαλμοὶ δὲ χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν· ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς,
Κάππεσ' ἀπ' εὐεργέος δίφρου· λίπε δ' ὀστέα θυμός.
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Ὢ πόποι, ἦ μάλ' ἐλαφρὸς ἀνὴρ, ὡς ῥεῖα κυβιστᾷ.
Εἰ δή που καὶ πόντῳ ἐν ἰχθυόεντι γένοιτο,
Πολλοὺς ἂν κορέσειεν ἀνὴρ ὅδε τήθεα διφῶν.
Νηὸς ἀποθρώσκων, εἰ καὶ δυσπέμφελος εἴη,
Ὡς νῦν ἐν πεδίῳ ἐξ ἵππων ῥεῖα κυβιστᾷ.
Ἦ ῥα καὶ ἐν Τρώεσσι κυβιστητῆρες ἔασιν,
Ὣς εἰπὼν, ἐπὶ Κεβριόνῃ ἥρωϊ βεβήκει,
Οἶμα λέοντος ἔχων, ὅστε σταθμοὺς κεραΐζων,
Ἔβλητο πρὸς στῆθος, ἑή τέ μιν ὤλεσεν ἀλκή·
Ὣς ἐπὶ Κεβριόνῃ Πατρόκλεις ἆλσο μεμαώς.
Ἕκτωρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀφ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε.
Τὼ περὶ Κεβριόναο λέονθ' ὣς δηρινθήτην,
Ὥ τ' ὄρεος κορυφῇσι περὶ κταμένης ἐλάφοιο,
Ἄμφω πεινάοντε, μέγα φρονέοντε μάχεσθον.
Ὣς περὶ Κεβριόναο δύω μήστωρες ἀϋτῆς,
Πάτροκλός τε Μενοιτιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέϊ χαλκῷ.
Ἕκτωρ μὲν κεφαλῆφιν ἐπεὶ λάβεν. οὐχὶ μεθίει·
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἔχεν ποδός· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Τρῶες καὶ Δαναοὶ σύναγον κρατερὴν ὑσμίνην.
Ὡς δ' Εὖρός τε Νότος τ' ἐριδαίνετον ἀλλήλοιϊν
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, βαθέην πελεμιζέμεν ὕλην·
Φηγόν τε, μελίην τε, τανύφλοιόν τε κράνειαν,
Αἵ τε πρὸς ἀλλήλας ἔβαλον τανυήκεας ὄζους
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, πάταγος δέ τε ἀγνυμενάων·
Ὣς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες
Δῄουν, οὐδ' ἕτεροι μνώοντ' ὀλοοῖο φόβοιο.
Πολλὰ δὲ Κεβριόνην ἀμφ' ὀξέα δοῦρα πεπήγει,
Ἰοί τε πτερόεντες ἀπὸ νευρῆφι θορόντες·

Πολλὰ δὲ χερμάδια μεγάλ' ἀσπίδας ἐστυφέλιξε
Μαρναμένων ἀμφ' αὐτόν· ὁ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
Κεῖτο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων.
Ὄφρα μὲν ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός.
Ἦμος δ' ἠέλιος μετενείσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δή ῥ' ὑπὲρ αἶσαν Ἀχαιοὶ φέρτεροι ἦσαν·
Ἐκ μὲν Κεβριόνην βελέων ἥρωα ἔρυσαν,
Τρώων ἐξ ἐνοπῆς, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Πάτροκλος δὲ Τρωσὶ κακὰ φρονέων ἐνόρουσε·
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Σμερδαλέα ἰάχων· τρὶς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
γρ. πάτροκλ' ἐφάνη Ἔνθ' ἄρα τοι* Πάτροκλε φάνη βιότοιο τελευτή.
Ἤντετο γάρ τοι Φοῖβος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Δεινός. ὁ μὲν τὸν ἰόντα κατὰ κλόνον οὐκ ἐνόησεν·
(Ἠέρι γὰρ πολλῇ κεκαλυμμένος ἀντεβόλησε)
Στῆ δ' ὄπιθε, πλῆξεν δὲ μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω
Χειρὶ καταπρηνεῖ· στρεφεδίνηθεν δέ οἱ ὄσσε. (λων·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κρατὸς κυνέην βάλε Φοῖβος Ἀπόλ-
Ἡ δὲ κυλινδομένη καναχὴν ἔχε ποσσὶν ὑφ' ἵππων
Αὐλῶπις τρυφάλεια· μιάνθησαν δὲ ἔθειραι
Αἵματι καὶ κονίῃσι. πάρος γε μὲν οὐ θέμις ἦεν
Ἱπποκόμον πήληκα μιαίνεσθαι κονίῃσιν·
Ἀλλ' ἀνδρὸς θείοιο κάρη χαρίεν τε μέτωπον
Ῥύετ' Ἀχιλλῆος· τότε δὲ Ζεὺς Ἕκτορι δῶκεν
Ἧ κεφαλῇ φορέειν· σχεδόθεν δέ οἱ ἦεν ὄλεθρος.
Πᾶν δέ οἱ ἐν χείρεσσιν ἄγη δολιχόσκιον ἔγχος,
Βριθύ, μέγα, στιβαρόν, κεκορυθμένον· αὐτὰρ ἀπ' ὤμων
Ἀσπὶς σὺν τελαμῶνι χαμαὶ πέσε τερμιόεσσα.
Λῦσε δέ οἱ θώρηκα ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ἄτη φρένας εἷλε, λύθεν δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Στῆ δὲ ταφών· ὄπιθεν δὲ μετάφρενον ὀξέϊ δουρὶ
γρ. μεσσηγὺς Ὤμων* μεσσηγὺς σχεδόθεν βάλε Δάρδανος ἀνήρ,
Πανθοΐδης Εὔφορβος, ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο
Ἔγχεΐ θ' ἱπποσύνῃ τε, πόδεσσί τε καρπαλίμοισι·
Καὶ γὰρ δή ποτε φῶτας ἐείκοσι βῆσεν ἀφ' ἵππων
Πρῶτ' ἐλθὼν σὺν ὄχεσφι διδασκόμενος πολέμοιο,
Ὅς τοι πρῶτος ἐφῆκε βέλος Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Οὐδὲ δάμασσ'· ὁ μὲν αὖθις ἀνέδραμε, μίκτο δ' ὁμίλῳ,
Ἐκ χροὸς ἁρπάξας δόρυ μείλινον, οὐδ' ὑπέμεινε
Πάτροκλον γυμνόν περ ἐόντ' ἐν δηϊοτῆτι.
Πάτροκλος δὲ θεοῦ πληγῇ καὶ δουρὶ δαμασθείς,
Ἂψ ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Ἕκτωρ δ' ὡς εἶδεν Πατροκλῆα μεγάθυμον
Ἂψ ἀναχαζόμενον, βεβλημένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀγχίμολον ῥά οἱ ἦλθε κατὰ στίχας, οὖτα δὲ δουρὶ
Νείατον ἐς κενεῶνα· διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε·
Δούπησεν δὲ πεσών, μέγα δ' ἤκαχε λαὸν Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε σῦν ἀκάμαντα λέων ἐβιήσατο χάρμῃ,
Τώ τ' ὄρεος κορυφῇσι μέγα φρονέοντε μάχεσθον
Πίδακος ἀμφ' ὀλίγης, ἐθέλουσι δὲ πιέμεν ἄμφω·
Πολλὰ δέ τ' ἀσθμαίνοντα λέων ἐδάμασσε βίηφι·
Ὡς πολέας πεφνόντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Ἕκτωρ Πριαμίδης σχεδὸν ἔγχεϊ θυμὸν ἀπηύρα·
Καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε,
Πάτροκλ', ἦ που ἔφησθα πόλιν κεραϊζέμεν ἁμήν,
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας,

Multa etiam saxa magna clypeos quatiebant
Pugnantium circa ipsum: hic. a. in vertigine pulueris
Iacebat ingens latè porrectus, oblitus aurigationis.
Quandiu quidem sol medium cœlum circumibat,
Tādiu valdè vtrosq́ tela tangebāt: cadebat. a. populus:
Quando autem sol vergebat ad vesperam,
Et tunc quidem supra modum Achiui fortiores erant.
Ex quidem Cebrionem telis heroëm traxerunt
Troianorū ex strepitu, & ab humeris arma ademerūt.
Patroclus autem Troianis mala cogitans irruit:
Ter quidem deinde irruit veloci similis Marti,
Horrendè vociferans: ter autem nouē viros interfecit.
Sed quando iam quartò irruit Deo similis,
Tunc tibi Patrocle apparebat vitæ finis.
Occurrebat enim tibi Phœbus in forti pugna
Terribilis: hic quidē hunc euntem per turbā non vidit:
(Caligine enim multa coopertus obuiauit:)
Stetit. a. à tergo: percussit. a. dorsum, latesq́ humeros
Manu procliui. vertigine correpti sunt autem ei oculi:
Huius. a. quidem à capite galeā deiecit Phœbus Apollo:
Hacq́ prouoluta, crepitum edidit pedibus sub equorum
In tibiæ formam facta galea: fœdatæ sunt autem tubæ
Sanguine & pulueribus: antea quidem non fas erat
Cristatam galeam fœdari pulueribus,
Sed viri diuini caput venustúmque frontem
Protegebat Achillis: tunc autem Iupiter Hectori dedit
Suo capite ferendam: propè verò ei erat mors.
Tota autem ei in manibus fracta est longa hasta
Grauis, magna, valida, ferrata: sed ab humeris
Scutum cum loro humi decidit pedum tenus demissum:
Soluit autem ei thoracem rex Iouis filius Apollo.
Huius. a. stupor mētem cepit, debilitatiq́ sunt egregij ar-
Stetit. a. attonitus. à tergo. a. dorsum acuta hasta (tus,
Humeros inter cominus confixit Dardanus vir,
Panthœdes Euphorbus, qui æquales superabat
Iaculóque, equitandiq́ peritia, pedibúsque velocibus.
Etenim olim viros viginti deturbauit ab equis,
Primò veniens cum curribus discens artem præliandi:
Qui tibi primus immisit telum, Patrocle equitator,
Neq. domuit. hic quidē iterū recurrit, mistusq́ est turbæ,
E corpore extracta hasta fraxinea, neque sustinuit
Patroclum, nudum quamuis existentem in pugna:
Patroclus autem Dei plaga & hasta domitus,
Retrò sociorum in multitudinem cessit, mortem fugiens:
Hector autem postquam vidit Patroclum magnanimū
Retrò recedentem vulneratum acuto ferro,
Cominus ad eum venit per cateruas vulnerauitq́ hasta
Extremum in latus, penitus. a. ferrum traiecit: (chiu.
Insonuit. a. lapsus: valdè. a. tristitia affecit populum A-
Sicut autem quando aprum fortem leo superauit pugna,
Hiq́ montis in verticibus valdè acres pugnant
Fonte de paruo, volunt autem bibere ambo:
Multum autem anhelantē aprū leo domuit violētia:
Sic multos occidentem Menœtij fortem filium
Hector Priamides cominus hasta anima priuauit,
Et ei gloriando insultans verba velocia dixit:
Patrocle, sanè putabas vrbem euertere nostram:
Troianas verò mulieres libero die erepto

Du-

Ducturũ eſſe in nauibus dilectam in patriam terram,
Stulte: pro his.a.Hectoris veloces equi
Pedibus extenduntur ad pugnandum:haſta verò ipſe
Inter Troianos bellicoſos excello:qui ab ipſis arceo
Diem neceſſarium.te autem hîc vultures comedent.
Ah miſer,neq. tibi ſtrenuus exiſtens profuit Achilles,
Qui fortaſſe tibi valdè multa remanẽs præcepit abeũti
Non mihi antè reuertere,Patrocle bellicoſe,
Naues in concauas,quàm Hectoris homicidæ
Sanguinolentam loricam circa pectora conſcideris.
Si fortè te allocutus eſt,tibiq́ mẽtes dementi perſuaſit.
Hunc autem languidus allocutus es Patrocle eques,
Iam nunc Hector valdè gloriator:tibi enim dedit
Victoriam Saturnides,& Apollo,qui me domuerunt
Facilè:ipſi enim ab humeris arma detraxerunt.
Tales verò etiamſi mihi viginti occurriſſent,
Omnes illic periiſſent mea ſub haſta ſtrati.
Sed me fatum pernicioſum & Latonæ interfecit filius,
Ex viris.a. Euphorbus:tu verò me tertius occidis.
Aliud autem tibi dicam,tu.a.in mentibus pone tuis,
Non ſanè neque tu ipſe diutius viues,ſed tibi iam
Propè adeſt mors,& fatum violentum,
Manibus necando Achillis inculpati Aeacidæ.
Sic ipſum locutum finis mortis obtexit:
Anima.a.è membris volans ad infernum deſcendit,
Suam ſortẽ lugens,linquẽs virilem ætatẽ & iuuentam
Hunc & mortuum allocutus eſt illuſtris Hector:
Patrocle,cur mihi vaticinaris grauem mortem?
Quis autẽ ſcit ſi Achilles Thetidis filius pulchricomæ,
Præueniat haſta mea percuſſus animum perdere?
Sic ſanè locutus haſtam æream è vulnere
Traxit,calce innixus:hunc.a.ſupinũ pepulit ab haſta.
Statim autem cum haſta in Automedontem iuit
Diuinum famulum velocis Aeacidæ.
Cupiebat.n.vulnerare:hũc.v. extulerũt veloces equi
Immortales,quos Peleo dij dederant ſplendida dona.

Ἄξειν ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Νήπιε· τάων δὲ πρόσθ' Ἕκτορος ὠκέες ἵπποι
Ποσσὶν ὀρωρέχαται πολεμίζειν· ἔγχεϊ δ' αὐτὸς
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισι μεταπρέπω, ὅ σφιν ἀμύνω
Ἦμαρ ἀναγκαῖον· σὲ δέ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἆ δείλ', οὐδέ τοι ἐσθλὸς ἐὼν χραίσμησεν Ἀχιλλεύς,
Ὅς πού τοι μάλα πολλὰ μένων ἐπετέλλετ' ἰόντι,
Μή μοι πρὶν ἰέναι Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς, πρίν γ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Αἱματόεντα χιτῶνα περὶ στήθεσσι δαΐξαι.
Ὥς πού σε προσέφη, σοὶ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθε.
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφης Πατρόκλεις ἱππεῦ,
Ἤδη νῦν Ἕκτορ μεγάλ' εὔχεο· σοὶ γὰρ ἔδωκε
Νίκην Ζεὺς Κρονίδης καὶ Ἀπόλλων, οἵ μ' ἐδάμασσαν
Ῥηϊδίως· αὐτοὶ γὰρ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Τοιοῦτοι δ' εἴπερ μοι ἐείκοσιν ἀντεβόλησαν,
Πάντες ἂν αὐτόθ' ὄλοντο, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός,
Ἀνδρῶν δ' Εὔφορβος· σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Οὔθην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή,
Χερσὶ δαμέντ' Ἀχιλῆος ἀμύμονος Αἰακίδαο.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε.
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἄϊδος δὲ βεβήκει,
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ'* ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην. *ἢ ἁδροτῆτα
Τὸν καὶ τεθνειῶτα προσηύδα φαίδιμος Ἕκτωρ,
Πατρόκλεις, τί νύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὄλεθρον;
Τίς δ' οἶδ' εἴ κ' Ἀχιλεὺς Θέτιδος πάϊς ἠϋκόμοιο
Φθήῃ ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι;
Ὣς ἄρα φωνήσας δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἴρυσε, λὰξ προσβάς· τὸν δ' ὕπτιον ὦσ' ἀπὸ δουρός.
Αὐτίκα δὲ ξὺν δουρὶ μετ' Αὐτομέδοντα βεβήκει,
Ἀντίθεον θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο.
Ἵετο γὰρ βαλέειν· τὸν δ' ἔκφερον ὠκέες ἵπποι
Ἄμβροτοι, οὓς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα.

COMMENTARIVS.

εἰ δ' ἔπος πηλεΐαδαο) Sic eſt in rebus humanis comparatum, vt ſalutaria nobis ſuggeſta conſilia exitum ſuum non ſortiantur:cuius rei cauſa planè cœleſtis eſt. Et certum eſt,quod vulgò noſtrates dictitant:Proponit homo,diſponit Deus. Solet enim ille ſtatuta mortalium non rarò refringere, vt diſcat noſtra imbecillitas non tam ingenio ſuò,quàm ſummi illius moderatoris voluntate niti, in cuius poteſtatem deliberationes omnes noſtræ iure veniunt. Exemplum habes luculentiſſimum in hac narratione, vbi Poeta & euentu & γνωμικῶς iſta ſic edocet,vt nihil præterea deſiderandum ſit.

ὅστε καὶ ἄλκιμον) Teſtatur Euſtathius in quibuſdam exemplaribus olim duos iſtos verſus defuiſſe,& ſtatim poſt κρείσσων υἱὸς ἠέπερ ἀνδρῶν, ſequi ὅς οἱ καὶ πρὶν, &c.Tolerari tamen poſſe puto, & quamuis H. Stephanus dicat, fieri potuiſſe vt ex altero loco ſequentis libri) vitiosè enim apud eum ſcriptum eſt Iliad.π.cum dicendum eſſe Iliad.ρ.qui error eſt operarum) hi duo verſus tranſlati ſint,tandem ex margine,cui adſcripti erant,in contextum irrepentes: tamen non obſtat quin ab ipſo Homero hîc inſerti credantur, neque nouum eſt illum ταυτολογεῖν. Probarem autem quod idem annotat, in ſequenti verſu legendum eſſe, ἐπὶ τρωσὶ μαχέσασθαι, vt eſt citato loco ſequentis libri,vbi hæc ſententia ad verbum penè integra repetitur,niſi Euſtathius ibidem agnoſceret hanc lectionem.

εἰ δὴ που καὶ πόντῳ) Ex hoc loco conſtat, antiquum illud Ilium à mari longè fuiſſe diſſitum, alioquin fruſtrà putant hæc à Patroclo dicta fuiſſe quod ipſe Euſtathius commemorat.Ego tam frigidæ hoc arbitror eſſe obſeruationis,quia cùm hæc à Patroclo dicebantur,longe à mari diſtabant,& præterea ipſum mare Græci poſſidebant, vt Troianis vrinandi facultas non eſſet. Ait ergo, Si Cebrió iſte(qui ſpurius erat Priami, vt meminit Strabo lib.13.)in mari forſan eſſet, doceret re ipſa quàm peritus ſit vrinator,cùm in terra etiam exiſtens peritiæ illius præbeat ſpecimen.Scio tamen verum illud eſſe,veterem illam Troiam, quæ hoc bello expugnata eſt,remotam à mari fuiſſe,vt probat copiosè item Strabo citato iam libro: ſed ſolùm ad eius rei probationem infirmum hinc trahi argumentum contendo.

τήθεα διφῶν)Hic patet,non ſolùm piſcium, ſed etiam oſtreorum apud veteres vſum fuiſſe. Hic autem Patrocli ſarcaſmus non minus intempeſtiuus videtur,quàm ille Merionis,quem idem ipſe quoque reprehenderat: tamen excuſari magis poteſt, quia iam interfecto hoſte ſuperbiat,Meriones verò virtutem ſuam ante factum prædicabat. Erat autem moris,vt alibi quoque dictum eſt,proſtratos hoſtes ab hoſtibus proſternentibus riſu & ſubſannatione excipi.

ἤντετο γάρ τοι Φοῖβος) Patroclum Homerus non ſolùm tam egregiis facinoribus, quibus anteà inter pugnandum inclaruit,illuſtrari vult:ſed etiam ex ipſa morte maiorem,vt ita dicam, laudis illi ſplendorem conciliat. Quantùm enim, quæſo,heroem illum creditis,qui non alia ratione profligari potuit, quàm Deorum ipſorum manu? Exarmari illum enim oportuit cædi & conſternari ab Apolline, antequam mortales illum interimere valuerint: immò adhuc ab Euphorbo non ad pectus(periculoſum enim erat) ſed ad tergus dolo vulnerari. Magno itaque apparatu tam generoſi & magnanimi viri mortem concinnat. Hiſtoria tamen quæ rerum non fucos,ſed veritates conſectatur,ſimpliciter eam enarrauit partim vt Poeta. Ait ergo Dictys, poſtero die quàm Sarpedon occidit(in quo diuerſum ait ab Homero)Patroclum fortunam belli vincere aggreſſum(præceſſit autem Barbarorum & Græcorum gra-

ue satis prælium) Dum hortatur suos, inquit, atque instat hostibus, promptior quàm bellandi mos est, telo Euphorbij ictus ruit. Statimque Hector aduolans eum opprimit, ac desuper vulneribus multis confodit: moxq; nititur abstrahere prælio, scilicet insolentia gentis suæ illudere cupiens, per vniuersa genera dehonestamenti, &c.

ὅς κλείνω ἐκέκαστο) Non vult ab ignauo homine percuti Patroclum Poeta: itaq; Euphorbum istum breuiter commendat, à iaculandi equitandique peritia, ac pedum velocitate (quam laudi militi dari non est huic vati nouum) quanquam decus illud videtur hac dolosa hostis vulneratione perimi.

ἤδη νῦν Ἕκτωρ μεγάλ᾽ εὔχεο) Eludit optimè Hectoris arrogantiam & iactantiam Patroclus, docens se iam non illius sola manu cadere, sed duplicis Dei robore: à quibus nisi armis suis spoliatus foret, non erat non solùm ipsum Hectorem, sed viginti Hectoras prostraturus, tanta est morienti Heroi viua adhuc generositas. Itaque paulo pòst dicit Hectori, σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις: id est, Tu tertius à Ioue & Apolline me interimis. Bella scilicet gloria & laudis seges, in qua demetẽda Numina etiam affuisse oportuerit. Maior itaque Hectoris hac morte, quàm ipsi Patroclo conciliata est ignominia. Dicit autem se à Ioue quoque armis spoliatum, cùm tamen vnius Apollonis anteà meminisset Poeta. At verò in hanc etiã partem venit ipse Iupiter, cùm generaliùs animo concipimus hodierno die Troianis auxiliari Iouem, & propensiùs in illos quàm in Græcos ferri, vt acta comprobarunt.

οὔ θην οὐδ᾽ αὐτὸς δηρὸν βέῃ) Vaticinium est à moriente homine manans, vnde statim dicet, Πατρόκλεις τί νύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὄλεθρον; Prædicendi autem quædam facultas morientibus tribuitur, quod animi diuinitatem proculdubio arguit, siquidem moribundo corpore expeditus ille paulò meliùs à sensuum vinculis, loco suæ originis propinquior, creditur acutius intelligere, vt indicasse arbitrabatur Philosophus quidam nostri temporis de Rerum prænot. lib. 2. cap. 6. Platonem de Repub. Locus est autem lib. 1. de Legib. vbi dicitur, animum in ipsa senectute, cùm appropinquat morti, meliùs percipere illa quæ post hanc vitam mala ipsum cõsequutura sunt. Idem Philosophus loco iam laudato rem istam attigit, sed paucis. Eius oratio tota eò redit, posse quidem animã proximam morti (id est dissolutioni & discessui à suo corpore: sic enim sana mente locus intelligendus est) subtilitate suæ naturæ, in ipso suo transitu, vel antè paululum, vt potè vinculis corporis non omnino obnoxia reuelationes nec difficulter percipere: sicuti & in vigilia & in somnis: quæ & à malis spiritibus se immiscentibus turbari potest, & à bonis iuuari. Negat tamen idcirco Prophetiam illud dici posse, si virtutem naturæ ea cognitio non superet. Diuina autem reuelatio, inquit, non nisi à bonis Angelis & Deo prouenit: nullo autem modo, aut à malis aut à natura, &c. Tullius de Diuinat. 1. morte appropinquãte multò esse diuiniorem animum docet. Vident enim, inquit, qui sunt morbo graui & mortifero affecti, instare mortem. Itaq; his occurrunt plerunque imagines mortuorum: túmq; vel maximè laudi student, eósque qui secus quàm decuit vixerunt, peccatorum suorum tum maximè pœnitet. (Hoc autem adumbratum est ex loco Platonis suprà citato) Diuinare autem morientes etiam illo exemplo confirmat Posidonius: quo affert, Rhodium quendam morientem sex æquales nominasse, & dixisse, qui primus eorũ, qui secundus, qui deinceps moriturus esset, &c. Ergo summi isti viri docent animos instante morte facilius futura augurari, vt hoc loco vides, & postea in ipso Hectore videbitur, qui Achilli mortem quoque prædicet. Itaque Socrates apud Xenophontem in Apologia, ἀλλὰ μὴν τοι, inquit, αἰσθάνομαι μὴν, καὶ ὁμηρικός τις, οἷς τὸν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προγιγνώσκειν τὰ μέλλοντα, βούλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησμῳδῆσαί τι, &c. Vereor autem vt hoc ab Aristotele concedatur, si quidem diuinationem omnem tollit, vt author est Chalcidius in Timæo Platonis. Sed insuper Socrates in Apologia, quam illi Plato affingit, contrarium sensit, cuius hæc sunt verba: τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι.

Finis libri decimisexti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΠΕΡΙ τοῦ Πατρόκλου σώματος καρτερὰ συνίσταται μάχη, καθ᾽ ἣν καὶ Εὔφορβος μὲν ἀναιρεῖται ὑπὸ Μενελάου, Ἕκτωρ δὲ τὴν Ἀχιλλέως ἐνδύεται πανοπλίαν, καὶ ἀνθίσταται τοῖς Ἕλλησιν. οἱ δὲ περὶ Μενέλαον Ἀντίλοχον διαπέμπονται πρὸς Ἀχιλλέα, τὸν Πατρόκλου θάνατον ἀγγέλλοντα. ὑποδύντες δὲ καὶ ἀράμενοι τὸ σῶμα τοῖς ὤμοις, ἐκφέρουσι τῆς μάχης. οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι, καὶ ἀπείργουσι τοὺς πολεμίους.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ρῶ, Δαναοὶ Τρῶές τε νέκυν πέρι χεῖρας ἔμισγον.

Ἄλλη.

Μενελάου ἀριστεία.

Οὐδ᾽ ἔλαθ᾽ Ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον Μενέλαον
Πάτροκλος Τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηϊοτῆτι.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ αὐτῷ βαῖν᾽, ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ
Πρωτοτόκος, κινυρή, οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.
Ὣς περὶ Πατρόκλῳ βαῖνε ξανθὸς Μενέλαος.
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ᾽ ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ᾽ ἐΐσην,
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅστις τοῦ γ᾽ ἀντίος ἔλθοι.
Οὐδ᾽ ἄρα Πάνθου υἱὸς ἐϋμμελίης ἀμέλησε
Πατρόκλοιο πεσόντος ἀμύμονος· ἄγχι δ᾽ ἄρ᾽ αὐτοῦ
Ἔστη, καὶ προσέειπεν ἀρηΐφιλον Μενέλαον,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε, διοτρεφὲς ὄρχαμε λαῶν.

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

DE Patrocli corpore acris committitur pugna, in qua & Euphorbus occiditur à Menelao: Hector autem Achillis induitur armatura, & resistit Græcis. Qui autem circa Menelaum, Antilochum mittunt ad Achillem Patrocli mortem nunciantem: subeuntes autem & tollentes corpus humeris exportant prælio: Aiaces verò propugnant & arcent hostes.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

R, Danai Troianíque circa cadauer manus commiserunt.

Aliud.

Menelai strenuitas.

NEQVE latuit Atreifilium bellicosum Menelaum
Patroclus à Troianis interfectus in prælio.
Iuit autẽ per primos pugnatores armatus fulgenti ære:
Circa autẽ ipsum iuit, sicut aliqua circa vitulum mater
Primo enixa, querula, non ante experta partum:
Ita circa Patroclum iuit flauus Menelaus,
Ante autẽ se hastilia tenebat, & scutũ vndiq. æquale,
Eum interficere paratus quicunq. sibi obuius veniret,
Neq. sanè Pãthi filiũ tractãdæ lanceæ peritus neglexit
Patroclum collapsum egregium: propè autem ipsum
Stetit & allocutus est bellicosum Menelaum:
Atride Menelae, generose dux populorum,

Recede

Recede, & linque mortuum, & mitte spolia cruenta.
Non .n. aliquis prior Troianorũ, illustriũq; auxiliatorũ
Patroclum vulnerauit hasta in forti pugna:
Quare me sine gloriã bonã inter Troianos reportare:
Ne te vulnerem, & dulcem vitam eripiam.
Hunc valdè indignatus allocutus est flauus Menela⁹,
Iupiter pater, non. q. honestum est supra vires gloriari.
Neque igitur pardi tanta vis, neque leonis
Neque suis apri perniciosi (cuius maximus
Animus in pectoribus magno robore furit)
Quantum Panthi filij pugnaces superbiunt.
Neque verò vel vis Hyperenoris equitis (uit.
Sua iuuentute fruebatur, cũ me despexit & me expecta
Et me dicebat inter Danaos ignauissimum bellatorem
Esse: neque ipsum puto pedibus suis reuersum
Oblectasse uxoremq; dilectam, venerandosq; parentes:
Si quidem & tuum ego soluam robur, si me contra
Steteris, sed te ego recedentem moneo
In multitudinem ire: neq. aduersus consistas mihi, (uit.
Anteq. aliquod malũ patiaris. factũ. a. demũ stult⁹ cogno
Sic dixit: hũc. a. nõ flectebat, sed respondens inquit:
Nũc quidẽ iã Menelae generose, certè valdè dabis pœnas
Pro fratre meo quẽ interfecisti: iactabũdus. a. prædicas.
Viduasti autem vxorem in conclaui thalami noui:
Perniciosum verò parentib. luctum & dolorem fecisti.
Profectò ipsis miseris luctus repressio fierem,
Siquidem ego capútque tuum & arma ferens
Pantho in manus dedero & Phrontidi nobili:
Sed non quidem adhuc diu intentatus labor erit,
Neque sine pugna, neque robore, aut terrore vtriusque.
Sic fatus, vulnerauit eum ad scutũ vndiq. rotundum,
Neque perrupit æs: incuruata est autem eius cuspis
Scuto in forti: hic verò secundus impetum fecit ferro
Atrides Menelaus, supplicans Ioui patri:
Retrò autem cedentis illius, in gulæ imas partes
Vulnerauit: ipse verò nixus est, forti manu fretus.
E regione autẽ tenerã per ceruicem penetrauit cuspis:
Insonuit autem lapsus, crepuerúntque arma super ipso.
Sanguine ei madefactæ sunt comæ Gratijs similes,
Capillíque, qui auróque & argento reuincti erant.
Qualem autem nutrit plantam vir virescentem oliuæ
Loco in deserto, vbi abundè scaturit aqua
Limpida, virescens, illámque flatus mouent
Variorum ventorum, & scatet flore albo:
Veniens autem repentè ventus cum turbine multo
Fossáque euulsit, & extendit in terram:
Talem Panthi filium bellicosum Euphorbum
Atrides Menelaus postquã interfecit, armis spoliabat.
Vt autem quando quis leo montanus robore fisus,
Pascentis armenti bouem rapuit quæ optima est,
Huius aũt ceruicem fregit correptam validis dentibus
Primùm: deinde verò sanguine & viscera omnia sorbet
Dilanians: circa autem hunc canesq; viriq; pastores
Multùm valdè exclamant procul, neque volunt
Contra ire, valdè enim pallidus timor tenet eos:
Sic horum nulli animus in pectoribus audebat
Contra ire Menelaum gloriosum.
Tunc facilè abstulisset elegantia arma filij Panthi

Χάζεο, λεῖπε δὲ νεκρόν, ἔα δ' ἔναρα βροτόεντα.
Οὐ γάρ τις πρότερος Τρώων κλειτῶν τ' ἐπικούρων
Πάτροκλον βάλε δουρὶ κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην·
Τῷ με ἔα κλέος ἐσθλὸν ἐνὶ Τρώεσσιν ἀρέσθαι,
Μή σε βάλω, ἀπὸ δὲ μελιηδέα θυμὸν ἕλωμαι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ζεῦ πάτερ, οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι.
Οὔτ' οὖν πορδάλιος τόσον μένος, οὔτε λέοντος,
Οὔτε συὸς κάπρου ὀλοόφρονος (οὗ τε μέγιστος
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι* περὶ σθένεϊ βλεμεαίνει) γρ. μέγα
Ὅσον Πάνθου υἷες ἐϋμμελίαι* φρονέουσιν. γρ. φορέουσι
Οὐδὲ μὲν οὐδὲ βίη Ὑπερήνορος ἱπποδάμοιο
Ἧς ἥβης ἀπόνηθ', ὅτε μ' ὤνατο, καί μ' ὑπέμεινε·
Καί μ' ἔφατ' ἐν Δαναοῖσιν ἐλέγχιστον πολεμιστὴν
Ἔμμεναι· οὐδέ ἑ φημὶ πόδεσσί γε οἷσι κιόντα,
Εὐφρῆναι ἄλοχόν τε φίλην κεδνούς τε τοκῆας.
Ὣς θην καὶ σὸν ἐγὼ λύσω μένος, εἴ κέ μευ ἄντα
Στήῃς. ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω
Ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.
Ὣς φάτο, τὸν δ' οὐ πεῖθεν, ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα,
Νῦν μὲν δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ἦ μάλα τίσεις
Γνωτὸν ἐμὸν τὸν ἔπεφνες ἐπευχόμενος δ' ἀγορεύεις.
Χήρωσας δὲ γυναῖκα μυχῷ θαλάμοιο νέοιο,
* Ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας. γρ. Ἄῤῥητον
Ἦ κέ σφιν δειλοῖσι γόου κατάπαυμα γενοίμην,
Εἴ κεν ἐγὼ κεφαλήν τε τεὴν καὶ τεύχε' ἐνείκας,
Πάνθῳ ἐν χείρεσσι βάλω καὶ Φρόντιδι δίῃ.
Ἀλλ' οὐ μὰν ἔτι δηρὸν ἀπείρητος πόνος ἔσται,
Οὐδέ τ' ἀδήριτος, οὔτ' ἀλκῆς οὔτε φόβοιο.
Ὣς εἰπὼν, οὔτησε κατ' ἀσπίδα πάντοσε ἴσην.
Οὐδ' ἔρρηξεν *χαλκόν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδι ἐν κρατερῇ. ὁ δὲ δεύτερος ὤρνυτο χαλκῷ γρ. χαλκὸς
Ἀτρείδης Μενέλαος ἐπευξάμενος Διῒ πατρί.
Ἂψ δ' ἀναχαζόμενος κατὰ στομάχοιο θέμεθλα
Νύξ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε, βαρείῃ χειρὶ πιθήσας.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι,
Πλοχμοί θ' οἳ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο.
Οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅθ' ἅλις* ἀναβέβρυχεν ὕδωρ, γρ. ἀναβέβροχεν
Καλὸν, τηλεθάον, τὸ δέ τε πνοιαὶ δονέουσι
Παντοίων ἀνέμων, καί τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ·
Ἐλθὼν δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ,
Βόθρου τ' ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίῃ·
Τοῖον Πάνθου υἱὸν ἐϋμμελίην Εὔφορβον
Ἀτρείδης Μενέλαος ἐπεὶ κτάνε, τεύχε' ἐσύλα.
Ὡς δ' ὅτε τίς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθὼς,
Βοσκομένης ἀγέλης βοῦν ἁρπάσῃ ἥ τις ἀρίστη·
Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον, ἔπειτα δέ θ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει
Δῃῶν, ἀμφὶ δὲ τόν γε κύνες τ' ἄνδρες τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἰΰζουσιν ἀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἐλθέμεναι· μάλα γὰρ χλωρὸν δέος αἱρεῖ·
Ὣς τῶν οὔ τινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐτόλμα
Ἀντίον ἐλθέμεναι Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἔνθα κε ῥεῖα φέροι κλυτὰ τεύχεα Πανθοΐδαο

Ἀτρείδης, εἰ μή οἱ ἀγάσσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὅς ῥά οἱ Ἕκτορ' ἐπῶρσε θοῷ ἀτάλαντον Ἄρηϊ,
Ἀνέρι εἰσάμενος Κικόνων ἡγήτορι Μέντῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἕκτορ νῦν σὺ μὲν ὧδε *θέεις, ἀκίχητα διώκων
γρ. θέεις ἀκίχητα, διώκων
Ἵππους Αἰακίδαο δαΐφρονος· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆϊ, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ.
Τόφρα δέ τοι Μενέλαος ἀρήϊος Ἀτρέος υἱός,
Πατρόκλῳ περιβὰς, Τρώων τὸν ἄριστον ἔπεφνε
Πανθοΐδην Εὔφορβον, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλκῆς.

Atrides, nisi ipsi inuidisset Phœbus Apollo,
Qui in eum Hectorem incitauit veloci similem Marti,
Viro similis Ciconum ductori Mentæ,
Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:
Hector nunc tu quidem sic curris, temerè persequens
Equos Aeacidæ bellicosi, ipsi autem difficiles
A viris quidem mortalibus domari & currui subdi
Ab alio quàm Achille, quē immortalis peperit mater.
Interim autem Menelaus bellicosus Atrei filius,
Patroclum protegens, Troianorum fortissimum occîdit
Panthœdē Euphorbū: cohibuit.a. ab impetuoso robore.

COMMENTARIVS.

βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος) Inducitur à Poeta Menelaus, actiter depugnans pro Patrocli cadauere, quòd consentaneum videbatur: vt cùm illius causa Patroclus lubens in mortis periculum se coniecisset, ille etiam hoc officium Patroclo meritò rependeret. Porrò notandum est, Menelaum quidem alioqui satis imbellem ferè vbique describi: nisi vbi illud rei postulat occasio, aut necessariò vel pudore ad fortiter se gerendum incitatur, vt hoc loco, vt & ipsiusmet oratio paulò pòst indicabit, cum Hectori cedet.

Ἀτρείδη Μενέλαε) Opponitur Menelao Euphorbus ille Pãthoides, de quo dictum est superiore libro, qui sibi Patroclus corpus vindicat eo potissimum argumēto, quod à se primùm Patroclus vulneratus sit, vnde reliquos etiam Troianos forsan, & ipsum etiam Hectorem à parte prædæ istius excludit. Iurisconsulti nostri ex hoc loco suam illam disputationē de rerum acquirendo dominio videntur posse illustrare, in illo capite, vbi quæritur, Vtrum qui prior belluam aut auem læserit, illius dominus dicatur: an qui posteà vel planè interfecit, vel læsam iam mortifero ictu cepit. Diximus enim anteà Patroclum ab Euphorbo prius læsum, quàm ab Hectore: ipsum autem Hectorem posteà penitus interemisse, & tamen cadauer ipsum sibi putat acquisitum Euphorbus prioris vulneris nomine.

Ζεῦ πάτερ) Rectè sermonem ad Iouem conuertit γνωμάτευμα sequens enunciaturus, οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι: quia iactantiam illam odit Deus, vt ait Sophocles, Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους ὑπερεχθαίρει. & Chæremon, ὅλως τὸ κρεῖσσον οὐκ ἐᾷ φρονεῖν μέγα. Item Menander, ὁ Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων. Ideò quasi testem appellat Iouem iactantiæ, qua sibi Euphorbus insultat, vt eam vlciscatur, aut etiam hominem derideat: vel quasi dicat, Iupiter audis hæc? Vidésne hominem iactabundum & superbum, qui præ suæ virtutis confidentia audet sibi de me victoriam polliceri, quasi res illi cum ignauo homine sit, aut quasi nullus sit, qui cum eo valeat comparari? Audis quidem & vides. Cùm ergo id genus hominum odiosum tibi sit, fac vt ille etiam sentiat quàm temerè superbiatur. Hæc mea est sententia, quæ si alicui non placuerit, huic eidem nolo Eustathij interpretationes arridere, quas insulsiores, vt arbitror, comperiet. Tripliciter enim hoc explicat, vt sic locutus sit Menelaus: vel quasi Euphorbum irrideat, qui mortem sibi minetur, quam ipse ex oraculo quodam sciat apud Troiam sibi non euenturam: vt sit, ô Iupiter, id est fatum, aduersus cuius statutum superbit Euphorbus, &c. vel (quæ explicatio adhuc magis est ridicula) vt Ζεῦ πάτερ communis dictum sit cùm Iupiter hominum & Deorum pater sit, Menelaus autem homo: vel vt Iouem compellet Menelaus, κατὰ γένους οἰκείωσιν. Nam ille ex Ioue est, & διογενὴς, διοτρεφὴς, καὶ διῒ φίλος tanquam Rex: ideò illum inuocat, persuasus ipsum pariter secum aduersus hunc iactabundum, indignatum iri. Hæc Eustathius quæ ego planè repudio.

οὔτ' ἂρ παρδάλιος) Videntur ista à Menelao superfluè adiecta fuisse, exaggerante illam Euphorbi iactantiam: quasi ille suum robur, pardi, leonis, aut apri robori anteposuerit, quod tamen non fecit. Sed forsan hæc olim ab ipso Hypenore dicta fuerant generaliter de prole Panthæi. Erat enim & ille Hypenor frater Euphorbi item & Polydamas, quasi dicat Menelaus, Scilicet isti Panthoidæ tam generosi & fortes sunt, vt reliquos omnes antecellant. Atqui tuus ille Hypenor, Euphorbe, qui se etiam perinde ac tu iactitabat, sensit virtutem meam cum suo dispendio. Nunquid enim ille à me interemptus est? (Illud enim significat illa ἀπόφασις, οὐδέ ἑ φημὶ πόδεσσί γ' οἷσι κιόντα, &c.) Atqui si illo ego præstantior fui, credis mihi robur decreuisse, vt parem fortunam fratri à me non subiturus sis? Immò præstat vt saluti tuæ consulens, in multitudinem te referas, à qua non potes, nisi cum damno tuo abesse.

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω) Sapientiæ est & prudentiæ, sibi ita prouidere, & tam cautè rem suam gerere, vt nullus sit post factum pœnitentiæ locus, alioqui sera est illa cautela, qua tùm demum instruare, cùm res confecta est. Sic Epimetheus post apertam Pandoræ pyxidem sapuisse dicitur, vnde ἁμαρτίνοος & ὀψίνοος appellatur. Sic quoque Phryges, vt est apud Andronicum. Sic piscator ille apud Sophoclem, vt retulit Zenodotus, læsus à pisce scorpione. Itaque euentum stultorum magistrum, Fabius apud Liuium appellauit. Primus autem Homerus hæc omnia edocuit, hac sententia, quam item Hesiodus paululum immutatam enuntiauit,

----δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει εἰς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Repetit Homerus ipse infrà Iliad. υ.

ἐπευξάμενος Διῒ πατρὶ) Aliàs ipse verba exponit, quibus supplicatur à pugnantibus: hîc tatùm rem indicat. Nescio autem quo pacto fiat, vt magis pios & Dei meminentes facit Græcos Poeta, nisi hoc studio gentis factum est. Hîc enim Menelaum inducit cum Euphorbo pugnaturum, Deo primùm supplicantem, Barbarum verò minimè. Illius autem exemplo monendi sunt ij, qui in pari negotio versantur, Numinis semper meminisse, ex cuius solo nutu victoriæ dependet exitus, vt sæpius monuimus. Sed ista satis nunquam dici possunt & inculcari, tam rudis hac parte est mortalitas.

οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ) Eleganti & concinnæ rei elegantem & concinnum Euphorbum prostratum à Menelao, comparat. descripsit autem illius comas Gratiis similes, capillósque auro & argento renodatos: quibus similis est virescens perpetuò oleæ surculus in locis humectis, illa etenim amat genus illud arborum, item & ipse flos oleæ candidus. Ventis autem vsque ab radice oleam extirpantibus comparatur Menelaus, cuius manu Euphorbus cecidit.

οἱ δ' ἀλεγεινοὶ) Commendantur adhuc hi Achillis equi, quos ait Apollo à mortalibus equitari non posse, vt Hectorem ab illorum persequutione deterreat: sed ab Achille tantùm, cuius genus diuinum est à Thetide. Hinc etiam elici puto, quod superiorem meam sententiam de equorum Achillis immortalitate confirment, quasi ideò mortalibus ipsi subiici nolint.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς *ἂμ πόνον ἀνδρῶν·
γρ. αὖ πόνον
Ἕκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας *ἀμφὶ μελαίνας·
γρ. ἀμφιμελαίνας
Πάπτηνεν δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ στίχας· αὐτίκα δ' ἔγνω
Τὸν μὲν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείμενον· ἔρρει δ' αἷμα κατ' οὐταμένην ὠτειλήν.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Ὀξέα κεκληγὼς, φλογὶ εἴκελος Ἡφαίστοιο
Ἀσβέστῳ· οὐδ' υἱὸν λάθεν Ἀτρέος ὀξὺ βοήσας·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,

Sic fatus, hic quidē rursus iuit deus in certamē virorū.
Hectorem.a. grauis dolor cepit præcordia circa nigra:
Circumspexit.a. deinde per turmas: statim.a. cognouit
Hunc quidem auferētē inclyta arma: illū autē in terra
Iacentem: fluebat verò sanguis per inflictum vulnus.
Iuit autem per primos in acie armatus splendenti ære,
Acutè proclamans flamma similis Vulcani
Inextinguibili: neque filiū latuit Atrei acutè vociferās:
Ingemiscens.a. dixit erga suum magnanimū animum:
Hei

Hei mihi si quidem deseruero arma pulchra,
Patroclumq́, qui iacet meum propter hic honorem,
Vereor ne quis mihi Danaorũ succẽseat quicũq. viderit:
Si. a. cum Hectore solus existens, & Troianis pugnem
Reueritus, timeo ne quo modo me circumdẽt vnũ multi:
Troianos autẽ huc omnes ducit ornatus galea Hector.
Sed cur mihi hæc charus deliberat animus?
Quando vir velit aduersus deum cum viro pugnare,
Quem deus honoret, statim ei magna calamitas infer-
Ideò me nemo Danaorum arguet, qui viderit tur.
Hectori cedentem, quoniam à deo (instigatus) pugnat.
Sicubi autem Aiacem in prælio fortem audirem,
Ambo rursus euntes reminisceremur pugnæ,
Quãuis aduersus deũ, si quo modo eriperemus cadauer
Pelidæ Achilli: è malis verò sanè melius esset.
Dum hæc cogitabat in mente & in animo,
Interim Troum turmæ superuenerũt: præibat. a. Hect.
Sed hic retrocessit, reliquitque cadauer,
Subinde sese conuertens vt leo bene iubatus,
Quem canesque & viri à stabulo abigant
Hastis & clamore: huius autem in præcordijs forte cor
Turbatur: inuitus autem abit à caula:
Sic à Patroclo discessit flauus Menelaus:
Stetit autem conuersus postquã venit ad agmẽ sociorũ:
Lustrãs oculis Aiacem magnum Telamonium filium,
Hunc autem valdè citò agnouit pugnæ ad læuã totius,
Hortantem socios, & concitantem ad pugnandum:
Ingentem. n. eis formidinem iniecerat Phœbus Apollo.
Perrexit autem currere: statim. a. astans verbum dixit,
Aiax, huc amice pro Patroclo mortuo
Festinemus: si cadauer saltem Achilli feramus
Nudum. at arma habet galeæ motor Hector.
Sic dixit: Aiaci verò bellandi perito animũ commouit:
Iuit autẽ per primos pugnatores, simulq́ flauus Menela⁹
Hector quidẽ Patroclũ postquã inclytis armis exuisset,
Trahebat vt ab humeris caput abscinderet acuto ære,
Et cadauer Troianis trahens canibus daret.
Aiax autẽ propè venit gestans scutum velut turrim.
Hector. a. retrò in multitudinem iens recedebat sociorũ:
In currum autem ascendit, deditq́ hic arma pulchra
Troianis ferenda ad vrbẽ, magna gloria vt essent ipsi.
Aiax autem circum Menœtiadẽ scutum latũ obtegẽs,
Stetit, sicut aliquis leo circa suos catulos
Cui quidem catulos ducenti occurrerint in sylua
Viri venatores, hic autem fortitudine superbit,
Totúmq́ supercilium deorsum trahit, oculos tegens:
Sic Aiax circa Patroclum heroëm iuit:
Atrides autem ex altera parte bellicosus Menelaus
Stabat magnum luctum in pectoribus augens.
Glaucus autem Hippolochi filius Lyciorũ dux virorum
Hectorem toruè intuitus graui obiurgauit sermone:
Hector, ô specie præstãtissime, pugnã sanè multũ deserui
Certè te frustrà fama bona tenet fugax cum sis: (sti.
Considera nunc quomodo ciuitatem & oppidum serues
Solus cum populis qui in Ilio nati sunt.
Non enim quis Lyciorũ saltẽ pugnaturus cum Danais
Ibit pro vrbe: quoniam nulla vtiq. gratia esset
Pugnare hostes inter viros indesinenter vsque.

Ω μοι ἐγών, εἰ μέν κε λίπω κατὰ τεύχεα καλὰ,
Πάτροκλόν θ', ὃς κεῖται ἐμῆς ἕνεκ' ἐνθάδε τιμῆς,
Μή τίς μοι Δαναῶν νεμεσήσεται ὅς κεν ἴδηται.
Εἰ δέ κεν Ἕκτορι μοῦνος ἐὼν καὶ Τρωσὶ μάχωμαι
Αἰδεσθεὶς, μήπως με περιστείωσ' ἕνα πολλοί·
Τρῶας δ' ἐνθάδε πάντας ἄγει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη.
Τῷ μ' οὔτις Δαναῶν νεμεσήσεται ὅς κεν ἴδηται
Ἕκτορι χωρήσαντ', ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμίζει.
Εἰ δέ που Αἴαντός γε βοὴν ἀγαθοῖο πυθοίμην,
Ἄμφω κ' αὖτις ἰόντες ἐπιμνησαίμεθα χάρμης,
Καὶ πρὸς δαίμονά περ, εἴ πως ἐρυσαίμεθα νεκρὸν
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ· κακῶν δέ κε φέρτερον εἴη.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, λεῖπε δὲ νεκρὸν
Ἐντροπαλιζόμενος, ὥστε λὶς ἠϋγένειος,
Ὅν ῥα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῖο δίωνται
Ἔγχεσι καὶ φωνῇ· τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ
Παχνοῦται, ἀέκων δέ τ' ἔβη ἀπὸ μεσσαύλοιο·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο κίε ξανθὸς Μενέλαος.
Στῆ δὲ μεταστρεφθεὶς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων,
Παπταίνων Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν.
Τὸν δὲ μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης,
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι.
Θεσπέσιον γάρ σφιν φόβον ἔμβαλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ θέειν, εἶθαρ δὲ παριστάμενος ἔπος ηὔδα,
Αἶαν, δεῦρο πέπον περὶ Πατρόκλοιο θανόντος
Σπεύσομεν, αἴ κε νέκυν περ Ἀχιλῆϊ προφέρωμεν
Γυμνόν· ἀτὰρ τάγε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ'· Αἴαντι δὲ δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε·
Βῆ δὲ διὰ προμάχων, ἅμα δὲ ξανθὸς Μενέλαος,
Ἕκτωρ μὲν Πάτροκλον, ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,
Ἕλχ', ἵν' ἀπ' ὤμοιιν κεφαλὴν τάμοι ὀξέϊ χαλκῷ,
Τὸν δὲ νέκυν Τρῳῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον.
Ἕκτωρ δ' ἂψ ἐς ὅμιλον ἰὼν ἀνεχάζεθ' ἑταίρων·
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε· δίδου δ' ὅγε τεύχεα καλὰ
Τρωσὶ φέρειν προτὶ ἄστυ, μέγα κλέος ἔμμεναι αὐτῷ.
Αἴας δ' ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ σάκος εὐρὺ καλύψας,
Εἱστήκει ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν,
Ὧ ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσονται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες, ὁ δέ τε σθένεϊ βλεμεαίνει,
Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων·
Ὣς Αἴας περὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει.
Ἀτρείδης δ' ἑτέρωθεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Εἱστήκει μέγα πένθος ἐνὶ στήθεσσιν ἀέξων.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἕκτορ' ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
*Ἕκτορ εἶδος ἄριστε, μάχης ἄρα πολλὸν ἐδεύεο· γρ. Ἕκτορ ἆ εἶδος
Ἦ σ' αὔτως κλέος ἐσθλὸν ἔχει *φύξηλιν ἐόντα· γρ. φύλιξιν
Φράζεο νῦν ὅπως κε πόλιν καὶ ἄστυ σαώσῃς
Οἶος σὺν λαοῖσι τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Οὐ γάρ τις Λυκίων γε μαχησόμενος Δαναοῖσιν
Εἶσι περὶ πτόλιος· ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.

Πῶς κε σὺ χείρονα φῶτα σαώσειας μεθ' ὅμιλον
Σχέτλι', ἐπεὶ Σαρπηδόν' ἅμα ξεῖνον καὶ ἑταῖρον
Κάλλιπες Ἀργείοισιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι·
Ὅς τοι πόλλ' ὄφελος γένετο πόλεΐ τε καὶ αὐτῷ
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' οὔ οἱ ἀλαλκέμεναι κύνας ἔτλης·
Τῷ νῦν εἴ τις ἐμοὶ Λυκίων ἐπιπείσεται ἀνδρῶν,
Οἴκαδ' ἴμεν, Τροίῃ δὲ πεφήσεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Εἰ γὰρ νῦν Τρώεσσι μένος πολυθαρσὲς ἐνείη
Ἄτρομον, οἷόν τ' ἄνδρας ἐσέρχεται οἳ περὶ πάτρης
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πόνον καὶ δῆριν ἔθεντο,
Αἶψά κε Πάτροκλον ἐρυσαίμεθα Ἴλιον εἴσω.
Εἰ δ' οὗτος προτὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Ἔλθοι τεθνειώς, καί μιν ἐρυσαίμεθα χάρμης,
Αἶψά κεν Ἀργεῖοι Σαρπηδόνος ἔντεα καλὰ
Λύσειαν, καί κ' αὐτὸν ἀγοίμεθα Ἴλιον εἴσω.
Τοίου γὰρ θεράπων πέφαται ἀνέρος ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσί, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες.
Ἀλλὰ σύ γ' Αἴαντος μεγαλήτορος οὐκ ἐτάλασσας
Στήμεναι ἄντα, κατ' ὄσσε ἰδὼν δηΐων ἐν ἀϋτῇ.
Οὐδ' ἰθὺς μαχέσασθαι, ἐπεὶ σέο φέρτερός ἐστι.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαιόλος Ἕκτ.
Γλαῦκε, τίη δὲ σὺ τοῖος ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπες;
γ. ὀπίποι *Ὢ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων
ἔτ Τῶν ὅσοι Λυκίην ἐριβώλακα ναιετάουσι.
Νῦν δέ σευ ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες·
Ὅς τέ με φῂς Αἴαντα πελώριον οὐχ ὑπομεῖναι.
Οὔτοι ἐγὼν ἔρριγα μάχην, οὐδὲ κτύπον ἵππων·
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος αἰγιόχοιο,
Ὅστε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
γ. ὅτε καὶ πο Ῥηϊδίως· *ὅτε δ' αὐτὸς *ἐποτρύνει μαχέσασθαι.
πι Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον·
χαί ποτε γ' ὖν πι μάχεσθ. Ἠὲ πανημέριος κακὸς ἔσσομαι, ὡς ἀγορεύεις,
Ἤ τινα καὶ Δαναῶν, ἀλκῆς μέγα περ μεμαῶτα,
Σχήσω ἀμυνέμεναι περὶ Πατρόκλοιο θανόντος.

Quomodo tu deteriorem virū seruares inter turbam
Crudelis, postquā Sarpedonē simul hospitem & socium
Reliquisti Argiuis direptionem & prædam fieri?
Qui tibi magno commodo fuit vrbiq́; & ipsi,
Viu' exsistens, nūc autē nō ab eo arcere canes sustinuisti:
Itaq. nunc si quis mihi Lyciorum obsequetur virorum,
Domū ibimus, Troiæ verò exorietur grauis pernicies.
Si enim nunc Troianis robur audax inesset
Intrepidum, quale viros inuadit qui pro patria
Aduersus viros inimicos laborē & pugnā instituerūt,
Statim Patroclum traheremus Ilium intra.
Si autem hic ad vrbem magnam Priami regis
Veniret mortuus, & ipsum traxissemus è pugna,
Illico Argiui Sarpedonis arma pulchra
Redderent, & ipsum duceremus Ilium intra.
Eius enim famulus interfectus est viri, qui longè fortiss.
Argiuorū apud naues, & cuius cominus pugnantes fa-
Si tu Aiacem magnanimum non sustinuisti (muli.
Stare contra, oculos intuitus hostium in pugna,
Neque ex aduerso pugnare: quoniam te præstantior est.
Hūc. a. toruè inspiciens alloquutus est bellicosus Hect.
Glauce, curnam tu talis existēs superbè locutus est?
O amice, certè putabam te prudentia superare cæteros,
Eos quotquot Lyciam glebosam habitant:
Nunc autem tuam arguo omnino mētem, quale dixisti:
Qui me ais Aiacem magnum non tulisse,
Nequaquam ego horrui pugnā, neq. strepitum equorū:
Sed semper Iouis melior mens ægidem gestantis,
Qui & fortem virum terret, & aufert victoriam
Facile: quando vtique ipse compellit pugnare,
Sed agè huc amice prope me sta, & vide opus,
An tota die ignauus ero, vt dicis.
An aliquē etiā Danaorū à robore admodum quamuis
Reprimā defendendi Patroclum mortuum. (promptum,

COMMENTARIVS.

ὤ μοι ἐγὼν εἰ μέν κε λίπω) Hic rursus aliud est exemplum pietatis Menelai. nam maluit Hectori, qui Apolline excitante & auxiliante præliabatur, cedere, quàm pertinaciter resistere, ne videlicet esset θεόμαχος: quasi illi quoque Deo bellum inferant, qui illud cum iis gerunt, quos ille sua dextera protegit. Quod vtinam hostes nostri intelligerent. Sed expectandum illis est insigne damnum, quod aduersum se pugnantibus struere Deum dicit Poeta, egregia illa sequenti γνώμῃ. Qua de re etiam aliàs dictum est. Mirum tamen est, quid nunc in mentem Menelao veniat, cum totum hoc prælium aduersus Deos conficiatur, vnde videbantur melius Græci facturi, si iam inde ab initio à pugna destitissent. Sed ista adeò conturbata sunt, & tam temerè dicta, vt quid statuas, certum non sit. Id verò nobis præstandum est, vt à prauis recta discernamus, ne nos malè factorum exempla in documenta ac præcepta torqueamus. Hic locus porrò ex eorum est numero, qui nobis amplectendi sunt.

κακῶν δέ κε φέρτερον εἴη) Electio etiam in malis est, non quatenus mala sunt per se, at quatenus malum altero malo minus est: quod in bonis etiam censetur respectu maioris. Alioqui electio propriè boni est, non mali.

αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω) Fugientem introducit Menelaum non quasi timidum sed generosum. Comparat enim eum leoni, quem vbi venatores persequuntur, lento gradu recedit: &, vt ait Poeta, ἐντροπαλιζόμενος, semper ad tergus oculos conuertens, vt superiore libro ex Aristotele, Plinio & Solino diximus. Nunc addamus id ab Alberto negari. nam leones raro aspicere retrorsum scribit: quem authoritates tot virorum eludant, quibus addimus Ælianum de Animalib. lib. 4. cap. 34. vbi idem repetit ex Arist. Hist. lib. 9. cap. 44.

ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα) Hîc semel dicendum, ne alibi repetendum sit, quod ex veteribus Eustathius refert, fictum esse à Poeta, vt Hector armis Achillis induerit, vt vtrunque olim pari genere armorum tutos committeret, ne Hector imbecillitatis suorum prætextu malè se ab Achille superatum diceret, quasi ab eo cui armis esset inferior: &, vt verba Interpretis audias, ἵνα εἰς ἴσον αὐτὸν ἀγάγῃ τῷ ἀχιλλεῖ, ἡφαιστοτεύκτοις ὅπλοις ἀμφοτέρους κοσμήσας· μὴ καὶ δόξῃ ὁ ἕκτωρ διὰ τὸ ἀχρεῖον τῶν αὐτοῦ ὅπλων, πεσεῖν ὑπὸ τῷ ἀχιλλεῖ.

εἱστήκει ὥστε τις τε λέων) Dubitatur quid per hanc comparationem intelligatur, leo, an leæna. Antiqui ergo, vt etiam Eustathius noster annotat, leænam volebant intelligi, οἷα τοῦ ποιητοῦ μὴ εἰδότος εἰπεῖν λέαιναν. vt etiam de Diana alicubi dicit, ἐπεί σε λέοντα γυναιξὶν ἔθηκε Ζεύς: id est, leænā. Qui autem ita sentiebant, dicebant leonē marē catulos non ducere: id est, οὐ σκυμναγωγεῖν. At Zenodotus ea de causa hos versus non recipiebat, quòd leonem marem intelligeret, & eum sciret non σκυμναγωγεῖν. Antimachus & alij σκυμναγωγεῖν dicebant. Hæc ille, & post eum etiam Varinus. Nos autem aliàs ex Gesnero docebimus nomen λέων, epicœni esse generis apud Homerum: quod Gellius etiam dixit lib. 13. cap. 7. nunc moneo, hoc leænis magis tribui, vt ab Oppian. lib. 3. de Venat. refertur. Idem Gesnerus: Mihi certè, inquit, leonem marem, tam forte & generosum animal, vt maris ideam maximè omnium repræsentet: quòd fœminæ etiam venando se adiungere non solet, fœmineum catulos circunducendi officium subire, verisimile non sit.

πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον) Magnum est leoni supercilium, inquit Aristoteles. Hoc dicitur oculos contegere, cùm pro catulis depugnat, ab Homero. De leæna dixit Plinius: Cùm pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expauescat. Id Solinus simpliciter de leonibus & in masculino genere proferés dixit: Septi, inquit, à venātibus obtutu terrā cōtuentur, quo minus conspectis venabulis terreantur. Porrò quod Homerus hoc loco de leone pro catulis dimicante dicit, simile est quod Gellius ex Oppiani de Piscat. lib. 1. transferens scripsit. Pastor sæpe in pastionibus, leonem aspicit pro catulis acerrimè propugnantem, & præclarè contemnentem factam saxorum lapidationem & crebram missionem telorum, neque vel infinitis vulneribus confectus, inuicto robore animi prius omittit eos tueri, quàm omnino moriatur: neque enim tantopere sua morte mouetur, quàm vt ne ab antro sui catuli abripiantur. ἔκτορ

Ἕκτορ εἶδος ἄριστε) Hac oratione Glaucus Hectorem ignauiæ increpat, quæ dupliciter euenit. Primùm in deserto Sarpedone, deinde in Patrocli cadauere è Græcorum manibus non erepto, metu nimirum Aiacis, qui illud scuto suo protexerat. Hinc indignatus Glaucus discessum auxiliarium copiarum comminatur, quia priuatis militibus magnum sit ab Hectore sperandum subsidium, qui duces sic impudenter deserat. Vbi etiam ingrati animi vitio accusatur Hector Sarpedonis respectu, cui Troiæ propugnatio tribuitur, vnde quoque ἱμαπόλιος nuper appellabatur. Artificiosè autem & cautè admodum facinora Hectoris reticuit Glaucus: neque enim commemorare vult, quàm generosè & fortiter ipsius Sarpedonis, de quo Glaucus conqueritur, mortem vindicarit occiso Patroclo, à quo Sarpedon prostratus erat, quo solo videtur se ἀχαριστίας labe repurgare potuisse. Quod si illud fortiter gestum neget, at feliciter eius beneficio tam celebrem vindictam contigisse fatebitur. Sed voluit pudorem Hectori ignauiæ sola commemoratione offundere, vt suis proscissus conuiciis (acris enim est & vehemens oratio) à fuga ad pugnam conuertatur. Itaque validum & generosum Heroëm facilè & sine vllo negotio persuasit, vnde ille erumpit, & graue illud circa Patrocli cadauer prælium excitat, vt mox videbimus.

εἶδος ἄριστε) Eodem conuicio Paridem proscindebat nuper ipse Hector, non quòd forma etiam viros dedeceat; quin vt ibi respondit Paris, donum est illud Iouis minimè indecorum, aut vitio vertendum: sed quòd illi fortitudo adiuncta non sit, quæ propriè virorum est: speciosa autem forma mulierum, sub qua plerunque ignauus & imbellis latitat animus. Quæ duo difficillimum est vni inesse. Pulchritudo enim homines maximè mollit, persuadétque deliciari, vt nullius alterius gloriæ indigos, &c. vt est apud Dionem Prusæum orat. 30. Accidit tamen vt vtrumque in eodem subiecto concurrat, puta vt in ipso Hectore: vnde manifestò constat, hoc à Glauco ipsi obiectum, merum esse & putidum cauillamentum: quòd autem ex præsenti fuga illius ansam arripuerit, docebit Hector postea, se non virorum metu fugere, sed quia Ioue nolente nefas esset præliari.

πέφατ' αὐτός) Hoc est quod modò dicebam, reticere Glaucum hoc Hectoris facinus, vt vides. nam Patrocli mortem commemorans non eam illi tribuit, sed tantùm accidisse eam dicit, ne eundem laudet, quem obiurgandum susceperit.

νῦν δέ σευ ὠνοσάμην) Tuetur sese Hector, & illam ignauiæ calumniam longè à se amolitur, primúmque insipientem appellat Glaucum: quasi minimè intelligat, se non quòd timidus ac formidolosus per se sit, & cuiusquam Græcorum, nedum ipsius Aiacis, quem ipsi anteponebat Glaucus, pugnam detrectet, fuga salutem petere: sed quòd diuinitùs illi hoc fugæ studium incussum est. Nouit enim Hector, Iouis lances, vt anteà à Poeta dictum est: id est, iam in Græcorum partes victoriam propendere. Tamen ne Glauco sententiam corroboret, si fugere pergat, adeò est honoris cupidus, & fugiens ignominiæ & dedecoris, vt etiam Ioue ipso non probante, quod illi omnino exploratum est, in illos dimicationum æstus denuò se coniicit, vnde nunquam emersurus est.

Sic locutus, Troianos hortabatur altè clamans:
Troiani & Lycij, & Dardani pugnaces,
Viri estote, ô amici, recordamini autem bellicæ virtutis:
Dum ego Achillis fortissimi arma induam,
Pulchra, quæ à Patroclo vi detraxi interficiens.
Sic locutus abijt galeam mouens Hector
Hostili è bello: currensque assecutus est socios
Citò admodũ, nõdum procul pedib. velocib. insequutus,
Qui ad vrbem portabant inclyta arma Pelidæ:
Stans verò seorsum à prælio lacrymoso, arma mutauit.
Quippe hic quidem sua dedit portare ad Ilium sacrum
Troianis pugnacibus: hic aũt immortalia arma induit
Pelidæ Achillis, quæ ipsi dij cœlestes
Patri dilecto dederant: hic autem suo filio dederat
Senescens: sed non filius in armis patris consenuit.
Hunc. a. postquam seorsum vidit nubicogus Iupiter
Armis Pelidæ armatum diuini,
Moto vtique capite erga suum locutus est animum:
O miser, neque tibi mors in animo est,
Quæ iã tibi propè est. tu autẽ immortalia arma induis
Viri fortissimi, quem horrent & alij,
Cuius socium interfecisti mitémque fortémque:
Arma autem non decenter à capitéque & humeris
Abstulisti: verùm tibi nunc magnum robur præbebo,
Horũ cõpẽsationẽ, quod à te neutiquã, è pugna reuerso,
Excipiet Andromache inclyta arma Pelidæ.
Dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter:
Hectori. a. aptauit arma ad corpus, subijtque eum Mars
Terribilis, bellicus: impletaque sunt eius membra intus
Fortitudine & robore. & ad inclytos auxiliatores
Iuit valdè clamans: similis videbatur. a. ipsis omnib.
Armis resplendens magnanimi Pelidæ.
Hortatus est autem vnumquenque obambulans verbis,
Mesthlemque, Glaucumque, Medontemque, Thersilochumque,
Asteropæumque, Desinorémque, Hippothoúmque,
Phorcynque, Chromiúmque, & Ennomum augurem.
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:
Audite innumeræ gentes finitimorum auxiliariorũ:
Non enim ego multitudinem quærens, neque egens ea,

Ὣς εἰπὼν, Τρώεσσι ἐκέκλετο μακρὸν ἀΰσας,
Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταὶ,
Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς·
Ὄφρ' ἂν ἐγὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἔντεα δύω,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξα κατακτάς.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ
Δηΐου ἐκ πολέμοιο· θέων δ' ἐκίχανεν ἑταίρους.
Ὦκα μάλ', οὔπω τῆλε ποσὶ κραιπνοῖσι μετασπὼν,
Οἳ περὶ ἄστυ φέρον κλυτὰ τεύχεα Πηλείδαο. (βεν.
Στὰς δ' ἀπάνευθε μάχης πολυδακρύου, ἔντε' ἀμεί-
Ἤτοι ὁ μὲν τὰ ἃ δῶκε φέρειν περὶ Ἴλιον ἱρὴν
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ὁ δ' ἄμβροτα τεύχε' ἔδυνε
Πηλείδεω Ἀχιλῆος, ἅ οἱ θεοὶ οὐρανίωνες
Πατρὶ φίλῳ ἔπορον. ὁ δ' ἄρα ᾧ παιδὶ ὄπασσε
Γηρὰς· ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἀπάνευθεν ἴδεν νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τεύχεσι Πηλείδαο κορυσσόμενον θείοιο,
Κινήσας ῥα κάρη περὶ ὃν μυθήσατο θυμὸν,
Ἆ δεῖλ', οὐδέ τι τοι θάνατος καταθύμιός ἐστιν,
Ὃς δή τοι σχεδὸν ἐστι· σὺ δ' ἄμβροτα τεύχεα δύνεις
Ἀνδρὸς ἀριστῆος, τόν τε τρομέουσι καὶ ἄλλοι.
Τοῦ δὴ ἑταῖρον ἔπεφνες ἐνηέα τε κρατερόν τε.
Τεύχεα δ' οὐ κατὰ κόσμον ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων
Εἵλευ· ἀτάρ τοι νῦν γε μέγα κράτος ἐγγυαλίξω,
Τῶν ποινὴν, *ὅ τοι οὔτι μάχης ἐκνοστήσαντι κ. ὅτ
Δέξεται Ἀνδρομάχη κλυτὰ τεύχεα Πηλείωνος.
Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἕκτορι δ' ἥρμοσε τεύχε' ἐπὶ χροΐ· δῦ δέ μιν Ἄρης
Δεινὸς, ἐνυάλιος. πλῆσθεν δ' ἄρα οἱ μέλε' ἐντὸς
Ἀλκῆς καὶ σθένεος. μετὰ δὲ κλειτοὺς ἐπικούρους
Βῆ ῥα μέγα ἰάχων· ἰνδάλλετο δέ σφισι πᾶσι,
Τεύχεσι λαμπόμενος μεγαθύμου Πηλείωνος.
Ὤτρυνεν δὲ ἕκαστον ἐποιχόμενος ἐπέεσσι,
Μέσθλην τε, Γλαῦκόν τε, Μέδοντά τε, Θερσίλοχόν τε,
Ἀστεροπαῖόν τε, Δεισήνορά θ', Ἱππόθοόν τε,
Φόρκυν τε, Χρόμιόν τε, καὶ Ἔννομον οἰωνιστήν.
Τοὺς ὅ γ' ἐποτρύνων, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Κέκλυτε μυρία φῦλα περικτιόνων ἐπικούρων·
Οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν διζήμενος, οὐδὲ χατίζων,

Ἐνθάδ' ἀφ' ὑμετέρων πολίων ἤγειρα ἕκαστον·
Ἀλλ' ἵνα μοι Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα
Προφρονέως ῥύοισθε φιλοπτολέμων ὑπ' Ἀχαιῶν.
Τὰ φρονέων δώροισι κατατρύχω καὶ ἐδωδῇ
Λαούς, ὑμέτερον δὲ ἑκάστου θυμὸν ἀέξω.
Τῷ τις νῦν ἰθὺς τετραμμένος, ἢ ἀπολέσθω,
Ἠὲ σαωθήτω. ἣ γὰρ πολέμου ὀαριστύς.
Ὃς δέ κε Πάτροκλον καὶ τεθνειῶτά περ, ἔμπης
Τρῶας ἐς ἱπποδάμους ἐρύσει, εἴξει δέ οἱ Αἴας,
Ἥμισυ τῷ ἐνάρων ἀποδάσσωμαι, ἥμισυ δ' αὐτὸς
Ἕξω ἐγώ· τὸ δέ οἱ κλέος ἔσσεται ὅσον ἐμοί περ.
Ὡς ἔφαθ'. οἱ δ' ἰθὺς Δαναῶν βρίσαντες ἔβησαν,
Δούρατ' ἀνασχόμενοι· μάλα δέ σφισιν ἔλπετο θυμὸς
Νεκρὸν ὑπ' Αἴαντος ἐρύειν Τελαμωνιάδαο.
Νήπιοι· ἦ τε πολέεσιν ἐπ' αὐτῷ θυμὸν ἀπηύρα.
Καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε διοτρεφὲς, οὐκέτι νῶϊ
Ἔλπομαι αὐτώ περ νοστησέμεν ἐκ πολέμοιο.
γρ. περιδείδια Οὔτι τόσον νέκυος *πέρι δείδια Πατρόκλοιο,
Ὅς κε τάχα Τρώων κορέσει κύνας ἠδ' οἰωνούς,
γρ. περιδείδια Ὅσον ἐμῇ κεφαλῇ *πέρι δείδια, μή τι πάθῃσι,
Καὶ σῇ· ἐπεὶ πολέμοιο νέφος περὶ πάντα καλύπτει
Ἕκτωρ, ἡμῖν δ' αὖτ' ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Ἀλλ' ἄγ', ἀριστῆας Δαναῶν κάλει, ἤν τις ἀκούσῃ.
Ὡς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵ τε παρ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Δήμια πίνουσιν καὶ σημαίνουσιν ἕκαστος
Λαοῖς· ἐκ δὲ Διὸς τιμὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ·
Ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ διασκοπιᾶσθαι ἕκαστον
Ἡγεμόνων· τόσση γὰρ ἔρις πολέμοιο δέδηεν.
Ἀλλά τις αὐτὸς ἴτω, νεμεσιζέσθω δ' ἐνὶ θυμῷ,
Πάτροκλον Τρῳῇσι κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι.
Ὡς ἔφατ'· ὀξὺ δ' ἄκουσεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας·
Πρῶτος δ' ἀντίος ἦλθε, θέων ἀνὰ δηϊοτῆτα.
Τὸν δὲ μετ' Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ.
Τῶν δ' ἄλλων τίς ἂν ᾗσι φρεσὶν οὐνόματ' εἴποι,
Ὅσσοι δὴ μετόπισθε μάχην ἤγειραν Ἀχαιῶν;
Τρῶες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
Ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προχοῇσι Διϊπετέος ποταμοῖο
Βέβρυχεν μέγα κῦμα ποτὶ ῥόον, ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι
γρ. ἠϊόνες *Ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω·
γρ. τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν *Τόσση ἄρα Τρώων ἰαχὴ γένετ'· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
Φραχθέντες σάκεσιν χαλκήρεσιν, ἀμφὶ δ' ἄρα σφιν
γρ. πουλὺν Λαμπρῇσιν κορύθεσσι Κρονίων ἠέρα *πολλὴν
Χεῦ'. ἐπεὶ οὐδὲ Μενοιτιάδην ἤχθηρε πάρος γε,
Ὄφρα ζωὸς ἐὼν θεράπων ἦν Αἰακίδαο·
Μίσησεν δ' ἄρα μιν δηΐων κυσὶ κύρμα γενέσθαι
Τρῳῇσιν. τῷ καί οἱ ἀμυνέμεν ὦρσεν ἑταίρους.
Ὦσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἑλίκωπας Ἀχαιούς.
Νεκρὸν δὲ προλιπόντες ὑπέτρεσαν, οὐδέ τιν' αὐτῶν
Τρῶες ὑπέρθυμοι ἕλον ἔγχεσιν, ἱέμενοί περ·
Ἀλλὰ νέκυν ἐρύοντο· μίνυνθα δὲ καὶ τοῦ Ἀχαιοὶ
Μέλλον ἀπέσσεσθαι. μάλα γὰρ σφέας ὦκ' ἐλέλιξεν
Αἴας, ὃς περὶ μὲν εἶδος, περὶ δ' ἔργα τέτυκτο

Huc à vestris ciuitatibus congregaui quenque:
Sed vt mihi Troianorum vxores & paruos pueros
Alacriter tueremini bellicosis ab Achiuis.
Hæc cogitans donis exhaurio & commeatu
Populos, vestrum autem cuiusque animum augeo:
Idcircò aliquis nunc rectà conuersus aut pereat.
Aut seruetur: hoc enim belli est commercium.
Qui autem Patroclum, etiam mortuum tamen
Troian. ad equorũ domitores traxerit, cesseritq; ei Aiax,
Dimidium huic spoliorum partiar: dimidium verò ipse
Habebo ego: gloria autem ei erit quanta mihi.
Sic dixit: hi. a. rectà cõtra Danaos ingruẽtes iuerunt,
Hastilia protẽdentes, admodum. a. ipsis sperabat animus
Cadauer ab Aiace trahere Telamonide.
Stulti, certè multis super ipso cadauere animam eripuit.
Et tunc Aiax allocutus est in prælio strenuũ Menelaum:
O amice: ô Menelae generose, non amplius nos
Spero ne ipsos quidem redituros è bello:
Nec sanè tantum de cadauere timeo Patrocli,
Qui quidem mox Troianorũ saturabit canes, & aues,
Quantum meo de capite timeo, ne quid patiatur,
Et tuo: quoniam belli nebula omnia obtexit
Hector: nobis autem rursus imminet grauis interitus.
Sed age optimates Danaorum voca: si quis audiat.
Sic dixit, neq. immorigerus fuit in prælio strenu⁹ Menelaus.
Clamauit. a. longè lateq; Danais vociferans:
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Quique apud Atridas Agamemnonem & Menelaum
Publicè vescuntur, & imperant singuli
Copijs: ab verò Ioue dignitas & gloria procedit:
Difficile autem mihi est speculari vnumquenque
Ducum, tanta enim contentio belli exarsit.
Sed aliquis sponte sua veniat, indigneturq; in animo
Patroclum Troianis canibus ludibrium fieri.
Sic dixit: continuò. a. audiuit Oilei filius velox Aiax.
Primus verò obuius venit currens per prælium:
Hunc verò post, Idomeneus & minister Idomenei
Meriones, similis Marti homicidæ.
Cæterorum verò quisnam sua mente nomina diceret,
Quotquot iã postea pugnam instaurarunt Achiuorum?
Troiani. a. prius cõflixerunt cõferti, duxq; erat Hector.
Veluti autem cùm in ostijs à Ioue fluentis fluuij
Resonat ingens vnda ad fluxum: circa autem extrema
Littora resonant, eructante mari extrà:
Tantus Troianorum clamor erat: sed Achiui
Stabant circa Menœtiadem, vnum animum habentes
Septi scutis æreis: circa autem ipsis
Splendidas galeas Saturnius caliginem multam
Fundebat: quoniam neque Menœtiadem oderat anteà,
Quamdiu viuus existens famulus erat Aeacidæ.
Nolebat autem ipsum hostium canibus prædam fieri
Troianis. ideòque & ei auxiliari impulit socios.
Repulerunt autem priores Troiani nigroculos Græcos.
Cadauer. a. relinquentes fugerũt, neque aliquẽ ipsorum
Troiani magnanimi interfecerũt hastis, cupiẽtes quãuis:
Sed cadauer trahebãt: parũper tamen etiã ab eo Achiui
Abfuturi erant, valdè enim ipsos citò concitauit
Aiax, qui forma quidem atque factis superabat

Alios

lios Danaos post inculpatum Pelidem:
uit autē per primos pugnatores, sui similis fortitudine,
pro, qui in montibus canes florentésq; iuuenes
Facilè dissipauit, circumactus per loca peruia:
Sic filius Telamonius clari illustris Aiax
Facilè intergrediens, Troianorū dissipauit phalanges,
Qui circa Patroclum ierāt: cogitabant autem maximè
Oppidum versus suum trahere, & gloriam reportare,
Certè hunc Lethi Pelasgi illustris filius
Hippothous pede trahebat in forti pugna,
Cùm alligasset loro iuxta talum circa tendones,
Hectori & Troianis gratificans: repentè autem ipsi
Venit malū, quod ab eo nullus auertit quāuis cupiētiū.
Hūc autē filius Telamonius irruens per multitudinem,
Percussit cominus per galeam æneas malas habentem:
Scissa est .a. equinas setas habens galea circa hastæ cuspi
Percussa hasta magna & manu crassa: (dem.
Cerebrum .a. iuxta ferrum hastæ subsiluit ex vulnere
Sanguinolentū: hui⁹ aūt ibi solutū est robur: è .v. manib.
Patrocli pedem magnanimi remisit in terram
Iacere: ipse .a. prope ipsum cecidit cernuus super mortuū
Longè à Larissa feraci: neque parentibus
Educationis præmia dilectus reddidit: breuis tēporis .a. ei
Fuit, ab Aiace magnanimo hasta interfectus. (æuum
Hector .a. rursus in Aiacem iaculatus est hasta splēdida,
Sed hic quidē ex aduerso intuitus euitauit æreā lāceam
Paululum: hic autē Schediū magnanimum Iphiti filium
Phocensium longè præstātissimū, qui inclyto Panopeo
Domos habitabat, multis viris imperans
Hunc percussit sub iugulum mediū: & penitus summa
Cuspis ærea prope summum humerum euasit:
Sonuit autem lapsus: resonuerunt autem arma sub ipso.
Aiax .a. rursus Phorcynæ bellicosum Phænopis filium
Hippothoum defendentem medio in ventre percussit.
Rupit .a. thoracis concauum, viscera autem ferrum (ma.
Dilacerauit: hic .a. in pulueres lapsus prēdit terram pal-
Cesserāt .a. sensim primi pugnatores & illustris Hector:
Argiui autem valdè clamabāt: trahentes autē mortuos
Phorcymq́. Hippothoūq́., soluerúntq; arma ab humeris.

Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα·
Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, συῒ εἴκελος ἀλκὴν
Καπρίῳ, ὅς τ' ἐν ὄρεσσι κύνας θαλερούς τ' αἰζηοὺς
Ῥηϊδίως ἐκέδασσεν, ἑλιξάμενος διὰ βήσσας·
Ὣς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυοῦ φαίδιμος Αἴας,
Ῥεῖα μετεισάμενος Τρώων ἐκέδασσε φάλαγγας,
Οἳ περὶ Πατρόκλῳ βέβασαν, φρόνεον δὲ μάλιστα
Ἄστυ ποτὶ σφέτερον ἐρύειν· καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἤτοι τὸν Λήθοιο Πελασγοῦ φαίδιμος υἱὸς
Ἱππόθοος ποδὸς εἷλκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Δησάμενος τελαμῶνι παρὰ σφυρὸν ἀμφὶ τένοντας,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος. τάχα δ' αὐτῷ
Ἦλθε κακὸν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν ἱεμένων περ.
Τὸν δ' υἱὸς Τελαμῶνος ἐπαΐξας δι' ὁμίλου,
Πλῆξ' αὐτοσχεδίην, κυνέης διὰ χαλκοπαρήου·
Ἤρικε δ' ἱπποδάσεια κόρυς περὶ δουρὸς ἀκωκῇ,
Πληγεῖσ' ἔγχεΐ τε μεγάλῳ καὶ χειρὶ παχείῃ·
Ἐγκέφαλος δὲ παρ' αὐλὸν ἀνέδραμεν ἐξ ὠτειλῆς,
Αἱματόεις· τοῦ δ' αὖθι λύθη μένος· ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Πατρόκλοιο πόδα μεγαλήτορος ἧκε χαμᾶζε
Κεῖσθαι. ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῖο πέσε πρηνὴς ἐπὶ νεκρῷ
Τῆλ' ἀπὸ Λαρίσης ἐριβώλακος. οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν
Ἔπλεθ', ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι.
Ἕκτωρ δ' αὖτ' Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος
Τυτθόν· ὁ δὲ Σχεδίον μεγάθυμον Ἰφίτου υἱὸν
Φωκήων ὄχ' ἄριστον, ὃς ἐν κλειτῷ Πανοπῆϊ
Οἰκία ναιετάασκε, πολέσσ' ἄνδρεσσιν ἀνάσσων·
Τὸν βάλ' ὑπὸ κληῖδα μέσην· διὰ δ' ἀμπερὲς ἄκρη
Αἰχμὴ χαλκείη παρὰ νείατον ὦμον ἀνέσχε·
Δούπησεν δὲ πεσὼν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἴας δ' αὖ Φόρκυνα δαΐφρονα Φαίνοπος υἱὸν
Ἱπποθόῳ περιβάντα μέσην κατὰ γαστέρα τύψε.
Ῥῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς
Ἤφυσ'. ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἐρύσαντο δὲ νεκροὺς,
Φόρκυν θ' Ἱππόθοόν τε, λύοντο δὲ τεύχε' ἀπ' ὤμων

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἤδη τοι θάνατος) Res mira, vt cùm saluum vellet Iupiter Hectorem, hic tamen, quasi eo inuito, in mortem ruat: quasi crediderit Homerus, liberas esse hominibus voluntates faciendi quodcunque animus suggesserit, qui error etiam hodie regnat. vel etiam peccat Homerus, quia Iouem fato subiicit, vt nuper videbamus, vt decretum Hectoris interitum non magis prohibere potuerit, quàm suprà Sarpedonis. Sed prius ab Homero intellectum puto.

ἀτὰρ τοι νῦν) Sic infortunium istud felicitate altera compensabit Iupiter, quasi ipse dicat: Erat mihi quidem in animo Hectorem istum à periculo mortis liberare, quandoquidem autem ipse lubens in illud ruit, & quasi munus vitæ longioris, quod ipsi largiebar, recusat: tamen non abibit sine præmio tam immensi laboris, quem, me impulsore, anteà pertulit. Antequam enim diem suum obeat, faciam vt virtutis suæ insignia exhibeat documenta, quæ illi fœcunda erit seges gloriæ pro tam citò resecato illi vitæ flore. Dion Prusæus in Oratione 28. Hectorem inter eos heroas commemorat, qui cùm Diis dilecti fuerint, citò defūcti sunt: quibus Patroclū, Sarpedonem, Achillem & Memnonem annumerat. Hoc loco tamen videtur miseriæ & infelicitati mortem Hectoris deputare, cùm illam tamen ægrè ferat: & compensari debere tantam iacturam illo laudis bono existimet, vt & suprà in Sarpedone. Sed Poetarum Dij homines sunt.

ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων) Vellicat Hectorem Iupiter, quasi ea arma induat, quæ ille honestè & generosè sibi non comparauit. Vidimus enim Patroclum ab Apolline fuisse exarmatum. Vana ergo fuit illa Hectoris ostentatio, vel ipso Ioue teste.

ἕκτορι δ' ἥρμοσε) Illud ἥρμοσε quidam ad Iouem referunt, vt ille dicatur hæc arma Hectori adaptasse: alij passiuè intelligunt de ipsis armis, vt sit ἥρμοσε pro ἡρμόσθησαν passiuè. Prior interpretatio mihi videtur melior. Quid si legeretur, ἕκτωρ δ' ἥρμοσε τεύχεα, &c.

ἰνδάλλετο δ' σφισι πᾶσι) Duobus modis hoc intelligunt, vt refert Eustathius. Quidam enim dicunt, Hector speciem & imaginem sui exhibuit aspicientibus: neque tamen pro Hectore agnosci bene potuit, cùm sua non gestaret, sed Achillis arma. Alij dicunt, μεγαθύμῳ ἀχιλλεῖ ἰνδάλλετο, illum datiuum casum ἐκ κοινοῦ repetentes. Est autem vrbana satis hæc armorum immutatio, qua ipsi Græci eluduntur. Nam illis indutus Patroclus terrori fuit Troianis, nunc sub iisdem Hector Græcis varia damna inferet.

κέκλυτε μυρία) Seruat morem illum sexcenties iam in hoc Poeta vsurpatum Hector milites cohortandi, antequam ad prælium accedant & manus conserant: quia solent audaci ducum oratione veluti stimuli quidam in animos militum iniici, qui virtutem illorum excitent, cùm intelligent sub animoso quoque duce sese præliaturos. Alloquitur ergo auxiliares Troianorum copias in genere sub nomine περικτιόνων, remotas quoque non minus intelligens: duóque præstat. Primùm monet, vt fortiter Troianos tueantur, vt ad eum finem etiam conuocati fuerant. Deinde statuit etiam præmium eius virtuti, qui Aiacem expugnasset, in cuius debellatione tota vertebatur victoria.

οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν) Hoc est primum orationis caput,vbi docet se socios istos non augendi ciuium suorum muneri,sed propugnandæ tantùm ciuitatis gratia conuocasse.Docet autem Aristoteles Polit.3.In multis Rebuspublicis attrahi lege ad ciuitatem etiã peregrinos:quod Homerus hoc loco indicat.

δώροισι κατατρύχω) Nihil habet ergo,quod ἀχαριστίας Hectorem Glaucus insimulet: qui paulò antè dicebat, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν μάρνασθαι δηΐοισιν ἐπ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί. Profitetur enim Hector se nullis parcere sumptibus, vt Lyciis & reliquis copiis nihil desit,adeò vt eos ex ipso Troiano populo eroget,vt in eum vsum impẽdat.Quare hoc etiam in beneficiorum albo reponit, & eorum gratiam sibi ab illis re ipsa reddi postulat.

ἡ γὰρ πολέμου ὀαριστύς)Alterutrum in bello euenit, vt aut vincas,aut vincaris:neque certò de illa aut altera parte statuere licet,&,vt ait Pindarus,ἔστι δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων,Πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι.Et hoc est quod Hector significat. quasi dicat: Non est eo animo ad pugnam procedendum, vt existimetis vos victos fore, vel victuros: sed Martem ἀλλοπρόσαλλον esse non ignorantes ruite in periculum,quæque vos fortuna consequatur,& qualem tandem exitum tota res sortitura sit.

ἐπεί τι νῶϊ ἔλπομαι) Mirum quanta diuersitate hoc prælium describat Poeta, prout ipsi libitum: in qua ingenium illius adeò ferax apparet,vt nihil suprà. Nunc enim Troianos redeuntes timeri ab Aiace fingit, à quo tamen ipsi anteà propulsi fuerant:adeò vt non amplius de Patrocli cadauere sit sollicitus, sed de sui ipsius tuitione,cùm videat tãtam Troianorum nubem ingruere.Sic apud Poetam idem fortis & ignauus variis est temporibus.

ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος(Eleganti vtitur antithesi.quasi dicat:Quanquam nubes illa Troianorum,quæ capiti nostro ferè impendet, obscuritatem & tenebras causatura videatur, tamen ex illa apparet manifestò & splendide satis noster interitus.Hinc iubet Menelaum cæteras copias accersere, vt nimirum nubes illa nube quoque elidatur.

κυσὶν μέλπηθρα) Vide quæ superiore libro in pugna pro Sarpedonis cadauere annotauimus. Vnde etiam debet intelligi locus ille primo Iliados,αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι Quæ enim in hostium potestatẽ veniebant cadauera,eá sepulturæ honore non afficiebantur,sed canibus & auibus dilanianda exhibebantur.

τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν) De clamore huiusmodi sæpius iam vidimus. Notandum est autem,eum propriè illis tribui in bello,qui in hostes primi faciunt impetum: credo vt hoc animi significatione, (nam vocis intentio hoc habet, vt aliàs diximus)& tam vasto tumultu & confusione clamantium,aduersarij perterreantur. Itaque hoc loco Troiani in Græcos irruentes inclamasse ingenter dicuntur, vt exprimit illa maris elegans comparatio: at Græci dicuntur stetisse immobiles circa Patrocli cadauer,quibus aliàs taciturnitatem quoque attribuit. Et barbaris sane peculiare magis fuisse videtur, quàm Græcis, vt etiam aliæ indicant historiæ. Porrò quod ad illam similitudinem attinet, notandum est,quod noster Eustathius scribit,Solonis,vel secundum quosdam,Platonis imitationes illius causa periisse. Narratur enim alterutrum eorum,cùm ad Homericam Poesin sua informaret carmina,& illa imitaretur: & illud βοόων reperisset, quod alia voce tam significanter exprimere non posset,suos labores combussisse,ne longè à secundis Homeri recederet,quò aspirabat. carmen ideò Homericum parodizans.Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε,Πλάτων (vel Σόλων)νύ τι σεῖο χατίζει. Hæc ille,& item Victorius & Vet. Scholiaste,vt in suis Scholiis etiam Giphanius meminit.Cùm autem de Platone vel Solone dubitetur, dicam ego quid de vtroque comperiam.Et primùm quidem Plato cùm in primis annis poësim studiosè coluisset,tandem ad Philosophiam animum applicuisse dicitur, poëmatáque sua concremasse.Sed alio modo,quàm Eustathius.Scripserat Tragœdias,& præterea alia quædam:quæ omnia cùm recitaturus in Dionysij Theatrum ingressus Socratem audiuisset,vel,vt alij dicunt, ab eo monitus,igne cremasse proditur,hæc identidem verba repetens,Hîc,ô Vulcane,Plato tua ope indiget.cuius rei meminit Apuleius præter Diog.Laërt. in illius vita.Iam Solonem ita commendant omnes ob Poeticam facultatem,vt eum Homero aut Hesiodo inferiorem non futurum prædicet Critias apud Platonem in Timæo:εἴ γε μὴ παρέργῳ,inquit,τῇ ποιήσει κατεχρήσατο, ἀλλ' ἐσπουδάκει καθάπερ ἄλλοι,τόν τε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτου δεῦρο ἠνέγκατο ἀπετέλεσε, καὶ μὴ διὰ τὰς στάσεις ὑπὸ κακῶν τε ἄλλων,ὅσα εὗρεν ἐνθάδε ἥκων,ἠναγκάσθη καταμελῆσαι κατά γε ἐμὴν δόξαν, οὔτε Ἡσίοδος οὔτε Ὅμηρος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν ποιητῶν, εὐδοκιμώτερος ἐγένετο ἄν ποτε αὐτοῦ. Operam autem multam in Homerum contulisse, testis est Plutarchus,& post eum Pausanias,qui etiam à plerisque Catalogi Homerici partem quampiam ipsi tributam referunt:à plerisque author Poeseos Homericę,potiùs quàm Pisistratus,in ordinem redigendæ censeatur:vt mihi verisimile fiat æmulatum fuisse illum Homerici carminis granditatem,& hoc loco à suo incœpto deterritum,vt iam diximus.Sed de re incerta nihil statuo,in qua tot præstantes,NON LIQVET,scripserunt.

οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε)Per transennam videtur monere liberos, vt parentibus alimenta eadem rependant, quæ ipsi ab illis acceperunt,& vocantur θρεπτήρια. Nam τὸ ἀποδιδόναι, χαριστικὴν κυρίας δηλοῖ ἀπόδοσιν,ait Eustathius.Nos de hac filiorum in parentes gratitudine fuse diximus sup.lib.4.pagin.76.

Ἔνθά κεν αὖτε Τρῶες ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες·
Ἀργεῖοι δέ κε κῦδος ἕλον, καὶ ὑπὲρ Διὸς αἶσαν,
Κάρτεϊ καὶ σθένεϊ σφετέρῳ· ἀλλ' αὐτὸς Ἀπόλλων
Αἰνείαν ὤτρυνε, δέμας Περίφαντι ἐοικὼς
Κήρυκι Ἠπυτίδῃ, ὅς οἱ παρὰ πατρὶ γέροντι
Κηρύσσων γήρασκε, φίλα φρεσὶ μήδεα εἰδώς·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Αἰνεία, πῶς ἂν καὶ ὑπὲρ θεὸν εἰρύσαισθε
Ἴλιον αἰπεινήν; ὡς δὴ ἴδον ἀνέρας ἄλλους
Κάρτεΐ τε σθένεΐ τε πεποιθότας, ἠνορέῃ τε,
Πλήθεΐ τε σφετέρῳ, καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντας·
Ἡμῖν δὲ Ζεὺς μὲν πολὺ βούλεται ἢ Δαναοῖσι
Νίκην· ἀλλ' αὐτοὶ τρεῖτ' ἄσπετον, οὐδὲ μάχεσθε.
Ὣς ἔφατ'· Αἰνείας δ' ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα
Ἔγνω ἐσάντα ἰδών· μέγα δ' Ἕκτορα εἶπε βοήσας,
Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ἐπικούρων,
Αἰδὼς μὲν νῦν ἥδε γ' ἀρηϊφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσαναβῆναι ἀναλκείῃσι δαμέντας.
Ἀλλ' ἔτι γάρ τις φησὶ θεῶν ἐμοὶ ἄγχι παραστὰς,
Ζῆν' ὕπατον μήστωρα μάχης ἐπιτάρροθον εἶναι.
Τῷ ῥ' ἰθὺς Δαναῶν ἴομεν, μηδ' οἵ γε ἕκηλοι
Πάτροκλον νηυσὶν πελασαίατο τεθνειῶτα.
Ὣς φάτο· καί ῥα πολὺ προμάχων ἐξάλμενος ἔστη·
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν,

Tunc rursus Troiani bellicosis à Græcis
In Ilium ascendissent,propter impotentiã suã superati:
Argiui.a.gloriam accepissent,etiã præter Iouis cõsilium,
Robore & fortitudine propria:verùm ipse Apollo
Aeneam excitauit corpore Periphanti similis
Præconi Epytidæ,qui ei apud patrem senem
Præconẽ agẽs cõsenuit beneuola mẽtibus cõsilia doctus:
Huic se assimulans ipsum allocutus est Iouis filius:
Aenea,quomodo & præter Deum seruaretis
Ilium altum? siquidem vidi viros alios
Fortitudinéque potentiáque confisos,virtutéque,
Multitudineq́ sua,& intrepidum populum habentes:
Nobis.a.Iupiter quidem multò mauult quàm Danais
Victoriam,sed ipsi timetis valdè,neq; pugnatis.
Sic dixit: Aeneas autem longè iaculantem Apollinẽ
Cognouit corã intuitus:valdè.a.Hectorẽ allocut⁹ est cla(mãs:
Hectorq́ & cæteri Troianorũ duces & sociorũ,
Dedecus quidem nunc hoc est,nos bellicosis ab Achiuis
In Ilium regredi ob ignauiam victos.
Sed adhuc aliquis dicit deorum mihi propè astans,
Iouem summum consultorem,pugnæ auxiliatorem esse.
Quare rectà in Danaos eamus,neque hi quieti
Patroclum nauibus appropinquent mortuum.
Sic dixit,& multò ãte propugnatores prosiliẽs stetit:
Hi autem conuersi sunt,& aduersi steterunt Achiuis,

Ibi rursus Aeneas Leocritum vulnerauit hasta,
Filium Arisbantis Lycomedis fortem socium.
Hunc autē lapsū miseratus est bellicosus Lycomedes.
Stetit.a. admodū propè iēs,& iaculatus est lācea lucida:
Et percussit Hippasidem Apisaonē pastorē populorum,
In hepate sub praecordijs,statim autem genua soluit:
Qui ex Paeonia foecunda venerat,
Et post Asteropaeum primas ferebat in pugnando.
Hūc autē lapsum miseratus est bellicosus Asteropaeus.
Irruit autem & hic promptus cum Danais pugnare,
Sed nullo modo adhuc poterat,scutis.n.ob[ ]ti erāt vn-
Stantes circa Patroclum:ante.a.hastas tenebāt.(dique
Aiax enim valdè omnes adierat,multùm adhortans:
Neque aliquē retrò à cadauere recedere iubebat,
Neq.quēq.procurrere ad pugnādū Achiuos supra alios:
Sed valde circa ipsum adesse,cominus autem pugnare.
Sic Aiax iubebat magnus:sanguine autem terra
Madescebat purpureo:hi autem densi cadebant
Mortui simul Troianorū,& fortissimorū auxiliatorum,
Et Danaorū,neq.hi enim sine sanguine pugnabant:
Pauciores.a.multò peribant:recordabantur enim sēper
A se mutuò per turbam depellere laborem grauem.
Sic hi quidem pugnabant instar ignis:neque dixisses
Neque vnquam solem saluum esse,neque lunam.
Caligine.n.detinebātur in praelio,quotquot fortissimi
Stabant circa Menoetiadem mortuum.
Alij autem Troianiq; & bene ocreati Achiui,
Quieti pugnabant sub aere sereno:expāsus erat.a.splē-
Solis acutus:nubes autē non apparebat per totam (dor
Regionē,neq. in montibus:inter quiescētes.a.pugnabāt
Suam inuicem fugientes tela luctuosa,
Longè dissiti:qui autē in medio erāt,dolores patiebātur
Caligine & bello:affligebantur autem saeuo aere,
Quotquot fortissimi erāt.duo.a.nōdū viri audierant,
Viri gloriosi,Thrasymedes Antilochusq;,
De Patroclo mortuo eximio,sed adhuc putabant
Viuum in primo tumultu cum Troianis pugnare:
Hi autem,intuiti mortem & fugam sociorum
Separatim pugnabant:quoniam sic iusserat Nestor,
Concitans ad bellum nigris à nauibus. (erat
His.a.per totū diē,cōtentionis magnū certamē mōtum
Molestae:labore autem & sudore indesinenter semper
Genuaq; tibiaeq; pedesq; subtus vniuscuiusque
Manusq; oculiq; foedebantur pugnantium
Circa fortem ministrum velocipedis Aeacidae,
Sicut autem quando vir tauri bouis magni pellem
Populis dederit distendendam temulētā pinguedine:
Accipientes autem vtique hi dispositi extendunt
In orbem,statim autem humor exijt,penetratq; adeps,
Multis trahentibus:tenditur autem tota vndique:
Sic hi huc & illuc cadauer paruo in spacio
Trahebant vtrique:valde enim ipsis sperabat animus,
Troianis quidem trahere ad Ilium,sed Graecis,
Ad naues concauas:pro autē ipso tumultus cōcitabatur
Crudelis,neq.Mars copiarū concitator,neque Minerua
Hūc vidēs,vituperasset,neq.si valde ipsā ira cepisset.
Talem Iupiter super Patroclo virorumq; & equorum
Die illo extendit noxium certamen,neq.verò tū quid

Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Λειώκριτον οὔτασε δουρὶ,
Υἱὸν Ἀρίσβαντος, Λυκομήδεος ἐσθλὸν ἑταῖρον·
Τὸν δὲ πεσόντ' ἐλέησεν ἀρηΐφιλος Λυκομήδης·
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἱππασίδην * Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν, γ. ἀμυθάο
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων· εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
Ὅς ῥ' ἐκ Παιονίης ἐριβώλακος εἰληλούθει,
Καὶ δὲ μετ' Ἀστεροπαῖον ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Τὸν δὲ πεσόντ' ἐλέησεν ἀρήϊος Ἀστεροπαῖος,
Ἴθυσεν δὲ καὶ ὁ πρόφρων Δαναοῖσι μάχεσθαι·
Ἀλλ' οὔπως ἔτι εἶχε· σάκεσσι γὰρ ἔρχατο πάντη
Ἑσταότες περὶ Πατρόκλῳ, πρὸ δὲ δούρατ' ἔχοντο.
Αἴας γὰρ μάλα πάντας ἐπῴχετο, πολλὰ κελεύων·
Οὔτε τιν' ἐξοπίσω νεκροῦ χάζεσθαι ἀνώγει,
Οὔτε τινα προμάχεσθαι Ἀχαιῶν ἔξοχον ἄλλων·
Ἀλλὰ μάλ' ἀμφ' αὐτῷ βεβάμεν, σχεδόθεν δὲ μάχεσθαι.
Ὡς Αἴας ἐπέτελλε πελώριος, αἵματι δὲ χθὼν
Δεύετο πορφυρέῳ· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον
Νεκροὶ ὁμοῦ Τρώων καὶ ὑπερμενέων ἐπικούρων,
Καὶ Δαναῶν· οὐδ' οἳ γὰρ ἀναιμωτί * γ' ἐμάχοντο· γ. μάχοντο
Παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον· μέμνηντο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις * ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν. γ. καθ'
Ὡς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρός· οὐδέ κε φαίης
Οὔτε ποτ' ἠέλιον σόον ἔμμεναι, οὔτε σελήνην.
Ἠέρι γὰρ κατέχοντο μάχης * ἔπι, ὅσσοι ἄριστοι γ. ἔπι
Ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ κατατεθνειῶτι.
Οἱ δ' ἄλλοι Τρῶές τε καὶ εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ,
Εὔκηλοι πολέμιζον ὑπ' αἰθέρι· πέπτατο δ' αὐγὴ
Ἠελίου ὀξεῖα, νέφος δ' οὐ φαίνετο πάσης
Γαίης, οὐδ' ὀρέων· μεταπαυόμενοι δὲ μάχοντο,
Ἀλλήλων ἀλεείνοντες βέλεα στονόεντα,
Πολλὸν ἀφεσταότες· τοὶ δ' ἐν μέσῳ, ἄλγε' ἔπασχον
Ἠέρι καὶ πολέμῳ· τείροντο δὲ νηλέϊ χαλκῷ
Ὅσσοι ἄριστοι ἔσαν. δύο δ' οὔπω φῶτε πεπύσθην
Ἀνέρε κυδαλίμω, Θρασυμήδης Ἀντίλοχός τε,
Πατρόκλοιο θανόντος ἀμύμονος, ἀλλ' ἔτ' ἔφαντο
Ζωὸν ἐνὶ πρώτῳ ὁμάδῳ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Τὼ δ', ἐπιοσσομένω θάνατον καὶ φύζαν ἑταίρων,
Νόσφιν ἐμαρνάσθην, ἐπεὶ ὡς ἐπετέλλετο Νέστωρ,
Ὀτρύνων πόλεμόνδε μελαινάων ἀπὸ νηῶν·
Τοῖς δὲ, πανημερίοις ἔριδος μέγα νεῖκος ὀρώρει
Ἀργαλέης. καμάτῳ δὲ καὶ ἱδρῷ νωλεμὲς αἰεὶ
Γούνατά τε κνῆμαί τε πόδες θ' ὑπένερθεν ἑκάστου,
Χεῖρές τ' ὀφθαλμοί τε παλάσσετο μαρναμένοιιν,
Ἀμφ' ἀγαθὸν θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο,
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ταύροιο βοὸς μεγάλοιο βοείην
Λαοῖσιν δώῃ τανύειν μεθύουσαν ἀλοιφῇ·
Δεξάμενοι δ' ἄρα τοίγε διαστάντες τανύουσι
Κυκλόσ', ἄφαρ δέ τε ἰκμὰς ἔβη, δύνει δέ τ' ἀλοιφὴ
Πολλῶν ἑλκόντων, τάνυται δέ τε πᾶσα διαπρό·
Ὡς οἵγ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυν ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Εἵλκεον ἀμφότεροι. μάλα γάρ σφισιν ἔλπετο θυμὸς,
Τρωσὶν μὲν, ἐρύειν προτὶ Ἴλιον, αὐτὰρ Ἀχαιοῖς,
Νῆας ἔπι γλαφυράς. περὶ δ' αὐτοῦ μῶλος ὀρώρει
Ἄγριος· οὐδέ κ' Ἄρης λαοσσόος, οὐδέ κεν Ἀθήνη
Τόνγε ἰδοῦσ' ὀνόσαιτ', οὐδ' εἰ μάλα μιν χόλος ἵκοι,
Τοῖον Ζεὺς ἐπὶ Πατρόκλῳ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων
Ἤματι τῷ ἐτάνυσσε κακὸν πόνον, οὐδ' ἄρα πώ τι

Ἤδεε Πάτροκλον τεθνηότα δῖος Ἀχιλλεύς.
Πολλὸν γὰρ ἀπάνευθε νεῶν μάρναντο θοάων
Τείχει ὑπὸ Τρώων· τό μιν οὔποτε ἔλπετο θυμῷ,
Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν ἐνιχριμφθέντα πύλῃσιν,
Ἂψ ἀπονοστήσειν. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
Ἐκπέρσειν πτολίεθρον ἄνευ ἕθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ.
Πολλάκι γὰρ τό γε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
Ἥ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.
Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσον ἐτύχθη
Μήτηρ, ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ἀκαχμένα δούρατ' ἔχοντες,
Νωλεμὲς ἐγχρίμπτοντο, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
γρ. ἡμῖν ἀκλειές Ὦ φίλοι, οὐ μὰν* ἧμιν ἐϋκλεὲς ἀπονέεσθαι
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
Πᾶσι χάνοι. τό κεν ἧμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη,
Ἢ τοῦτον Τρώεσσι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν
Ἄστυ ποτὶ σφέτερον ἐρύσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ὧδε δέ τις Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν·
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' ἀνέρι τῷδε δαμῆναι
Πάντας ὁμῶς, μήπω τις ἐρωείτω πολέμοιο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, μένος δ' ὄρσασκεν ἑταίρου.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυμαγδὸς
Χάλκεον οὐρανὸν ἷκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο·
Ἵπποι δ' Αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπεὶ δὴ πρῶτα πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Ἦ μὰν Αὐτομέδων Διώρεος ἄλκιμος υἱὸς
Πολλὰ μὲν ἂρ μάστιγι θοῇ ἐπεμαίετο θείνων,
Πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ·
Τὼ δ' οὔτ' ἂψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺν Ἑλλήσποντον
Ἠθελέτην ἰέναι, οὔτ' ἐς πόλεμον μετ' Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὥστε στήλη μένει ἔμπεδον, ἥτ' ἐπὶ τύμβῳ
Ἀνέρος ἑστήκει τεθνηότος, ἠὲ γυναικός·
Ὣς μένον ἀσφαλέως περικαλλέα δίφρον ἔχοντες,
γρ. ἐνισκίμψαντε Οὔδει* ἐνισκήψαντε καρήατα· δάκρυα δέ σφιν
Θερμὰ κατὰ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν,
γρ. ποθῇ. Ἡνιόχοιο* πόθῳ· θαλερὴ δὲ μιαίνετο χαίτη,
γρ. ἀμφοτέρωθεν Ζεύγλης ἐξεριποῦσα παρὰ ζυγὸν* ἀμφοτέροισι.
Μυρομένω δ' ἄρα τώ γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων·
Κινήσας δὲ κάρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Ἆ δειλώ, τί σφῶϊ δόμεν Πηλῆϊ ἄνακτι
Θνητῷ; ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε·
Ἦ ἵνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον.
Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.
Ἀλλ' οὐ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἅρμασι δαιδαλέοισιν
γρ. οὐδέ τις ἄλλος Ἕκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσεται.* οὐ γὰρ ἐάσω.
Ἦ οὐχ ἅλις ὡς καὶ τεύχε' ἔχει καὶ ἐπεύχεται αὔτως;
Σφῶϊν δ' ἐν γούνασσι βαλῶ μένος, ἠδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς. ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω,
Κτείνειν, εἰσόκε νῆας ἐϋσσέλμους ἀφίκωνται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐνέπνευσεν μένος ἠΰ·
Τὼ δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην οὖδάσδε βαλόντε,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὸν ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ', ἀχνύμενός περ ἑταίρου,

Sciebat de Patroclo interfecto diuus Achilles.
Multùm enim procul à nauibus pugnabant velocibus
Muro sub Troian. ob id ipsũ nũquã existimabat animo
Mortuum esse, sed viuum vbi appropinquasset portis,
Reuersurum: quoniam neque hoc sperabat animo
Euersurum oppidum sine se, neque cum ipsomet.
Sæpe enim hoc ex matre didicerat seorsum audiens,
Quæ ei referebat Iouis magni mentem.
Tamẽ tũc nõ ei dixerat malũ tantũ, quantũ factũ erat
Mater, quòd scilicet ei multò dilectissimus perierat socius.
Hi. a. semper circa mortuum acutas hastas tenentes
Indesinẽter hærebãt inter se, & se inuicẽ interficiebãt.
Sic autem aliquis dicebat Achiuorum loricatorum,
O amici, non quidem nobis gloriosum est redire
Naues ad concauas, sed hic terra nigra
Omnibus dehiscat. hoc. q. nobis statim multò vtilius esset,
Quàm si istum mortuum Troianis sinamus bellicosis
Ciuitatem ad suam trahere, & gloriam referre.
Si. a. aliquis Troianorum magnanimorum dixit:
O amici, etsi fatum est iuxta virum hunc prosterni
Omnes pariter, nequo modo quis recedat à bello.
Sic sanè aliquis dicebat: robur. a. excitabat socij sui.
Sic hi quidem pugnabant: ferreus autem strepitus
Aereum ad cœlum ibat per aërem infrugiferum:
Equi autem Aeacidæ à pugna seorsum existentes
Flebant, postquam primum senserunt aurigam
In pulueribus lapsum ab Hectore homicida.
Certè quidem Automedon Diorei fortis filius
Sæpius quidem scutica cita concitabat verberans:
Sæpius verò blandis allocutus est, sæpius etiam minis:
Hi autem non retrò ad naues ad latum Helespontum
Volebant ire, neque in bellum ad Achiuos:
Sed veluti cippus firmiter qui super tumulo
Viri stat mortui, aut mulieris:
Sic manebant immotè pulcherrimũ currũ habentes,
Solo inclinantes capita: lacrymæ autem ipsis
Calidæ ex palpebris in terram fluebant plorantibus,
Aurigæ desiderio: florida autem fœdebatur coma
Circulo excidens iuxta iugum, ambobus.
Lugentes autem hos cõspicatus miseratus est Saturnius:
Mouens autem caput, ad suum locutus est animum,
Ah miseri, cur vos dedimus Peleo regi
Mortali? vos autem estis senij expertes immortalesque?
An vt infelices inter homines dolores habeatis?
Non enim quicquam alicubi est ærumnosius homine
Omnium animantiũ quæ super terrã spirãtque & serpũt.
Sed non quidem vobis & curribus variegatis
Hector Priamides vehetur: neque enim permittam.
Annon satis quòd & arma habet & gloriatur vanè?
Vobis autem in genua mittam robur, & in animum,
Vt & Automedontem seruetis è bello
Naues ad concauas. adhuc enim ipsis gloriam dabo
Interficiendi, donec ad naues transtratas perueniant,
Occideritque sol, & super caligo sacra veniat.
Sic loquutus, equis inspirauit robur magnum:
Hi autem à iubis puluerem in terram excutientes
Rapidè ferebant citum currũ ad Troianos & Achiuos:
His. v. super Automedõ pugnabat, dolẽs quãuis ob sociũ,
Equis

Equis impetum faciens, tanquam vultur in anseres.
Facilè quidem enim fugiebat è Troianorum tumultu:
Facilè autem irruebat confertam per turbã insequens.
Sed nõ interficiebat viros, quãdo cõcitabatur persequi:
Non enĩ vllo modo licebat soli illi vecto sacro in curru
Hasta ruere, & inhibere veloces equos.
Tandem autem iam ipsum socius vir vidit oculis
Alcimedon filius Laërcei Aemonidæ:
Stetit autẽ pone currũ, & Automedontem allocutus est:
Automedon, quis tibi deorum inutile consilium.
In pectoribus posuit, & abstulit mentem sanam?
Vt contra Troianos pugnes prima in acie
Solus, cæterũ tibi socius intereptus est: arma .a. Hector
Ipse gerens humeris exultat Aeacidæ.
Hũc autẽ rursus Automedõ allocutus est Diorei filius:
Alcimedon, quisnam tibi Achiuorum alius similis
Equorũ immortaliũ ad tendendã domitionem robúrque
Nisi Patroclus dijs artifex similis
Viuus existens? nunc autem mors & fatũ deprehẽdit:
Sed tu quidem flagellum & habenas splendidas
Accipe: ego verò ab equis descendam ad pugnam.
Sic dixit: Alcimedon .a. celerem currum ascendens,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Automedon .a. desilijt: intellexit autẽ illustris Hector:
Statim verò Aeneam allocutus est propè astantem:
Aenea Troianorum consiliarie loricatorum,
Equos hos duos vidi velocis Aeacidæ
In bellum prodeuntes cum aurigis ignauis:
Quocirca sperarem me capturum si modò tu animo
Tuo velis: siquidem nequaquam irruentes in nos
Sustinerent aduersum stantes decernere Marte.
Sic ait: neq. immorigerus fuit bonus filius Anchisæ.
Hi autem rectà iuerunt coriis contecti humeros
Aridis, firmis: multum verò superinductum erat æs.
His autem vnà cum, Chromiusq́; & Aretus deo similis
Iuerunt ambo: valdè autẽ illis sperabat animus (quos.
Ipsosq́; interficere, & abigere latam ceruicẽ habentes e-
Stulti, neque sanè erant sine sanguine reuersuri
Rursus ab Automedonte: hic .v. precatus Iouem patrem
Fortitudine & robore replet⁹ est pcordia vndiq. nigra:
Statim autem Alcimedontem affatus est fidum socium,
Alcimedon, nequaquam à me longè detineas equos:
Sed proximè inspirãtes tergo nostro, neq. enim equidem
Hectorem Priamidem à robore imperaturum puto
Antequam Achillis pulchrè iubatos conscendat equos,
Nobis interfectis & in fugam vertat turmas virorum
Argiuorum: aut ipse inter primos capiatur.
Sic fatus, Aiaces vocauit & Menelaum:
Aiaces Argiuorum duces & Menelae,
Certè .q. hoc cadauer cõmittite ijs quotquot fortiss. sunt
Vt illud defendant, & propulsent acies virorum:
A nobis verò viuis auertite crudelem diem.
Huc nam ingruerunt per bellum lacrymosum
Hector Aeneasq́; qui Troianorum sunt fortissimi.
Sed quidem hæc Deorum in genibus posita sunt.
Iaculabor enim & ego: hæc autẽ Ioui omnia curæ erunt.
Dixit, & vibrans emisit longam hastam,
Et iecit Areti contrà clypeum vndique æqualem:

Ἵπποις ἀΐσσων, ὡς αἰγυπιὸς μετὰ χῆνας.
Ῥεῖα μὲν γὰρ φεύγεσκεν ὑπ' ἐκ Τρώων ὀρυμαγδοῦ,
Ῥεῖα δ' ἐπαΐξασκε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων:
Ἀλλ' οὐχ ᾕρει φῶτας, ὅτ' ἐσσεύετο διώκειν:
Οὐ γάρ πως ἦν οἶον ἐόνθ' ἱερῷ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἔγχει ἐφορμᾶσθαι, καὶ ἐπίσχειν ὠκέας ἵππους.
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἑταῖρος ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Ἀλκιμέδων, υἱὸς Λαέρκεος Αἱμονίδαο·
Στῆ δ' ὄπιθεν δίφροιο, καὶ Αὐτομέδοντα προσηύδα,
Αὐτόμεδον, τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς;
Οἷον πρὸς Τρῶας μάχεαι πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ
Μοῦνος, ἀτάρ τοι ἑταῖρος ἀπέκτατο. τεύχεα δ' Ἕκτωρ
Αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται Αἰακίδαο·
Τὸν δ' αὖτ' Αὐτομέδων προσέφη Διώρεος υἱός,
Ἀλκίμεδον, τίς γάρ τοι Ἀχαιῶν ἄλλος ὁμοῖος
Ἵππων ἀθανάτων ἐχέμεν δμῆσίν τε μένος τε,
Εἰ μὴ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ζωὸς ἐών; νῦν δ' αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι ὄφρα μάχωμαι.
Ὣς ἔφατ'. Ἀλκιμέδων δὲ βοηθόον ἅρμ' ἐπορούσας,
Καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν·
Αὐτομέδων δ' ἀπόρουσε. νόησε δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Αὐτίκα δ' Αἰνείαν προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,
Ἵππω τώδ' ἐνόησα ποδώκεος Αἰακίδαο
Ἐς πόλεμον προφανέντε σὺν ἡνιόχοισι κακοῖσι·
Τώ κεν ἐελποίμην αἱρησέμεν, εἰ σύ γε θυμῷ
Σῷ ἐθέλεις· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐφορμηθέντε γε νῶϊν
Τλαῖεν ἐναντίβιον στάντες μαχέσασθαι Ἄρηϊ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησεν ἐῢς πάϊς Ἀγχίσαο·
Τὼ δ' ἰθὺς βήτην βοέης εἰλυμένω ὤμους.
Αὔῃσι, στερεῇσι· πολὺς δ' ἐπελήλατο χαλκός.
Τοῖσι δ' ἅμα Χρομίος τε καὶ Ἄρητος θεοειδής,
Ἤϊσαν ἀμφότεροι. μάλα δέ σφισιν ἔλπετο θυμὸς
Αὐτώ τε κτενέειν, ἐλάαν τ' ἐριαύχενας ἵππους.
Νήπιοι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον ἀναιμωτί γε νέεσθαι
Αὖτις ἀπ' Αὐτομέδοντος· ὁ δ' εὐξάμενος Διὶ πατρί,
Ἀλκῆς καὶ σθένεος πλῆτο φρένας ἀμφιμελαίνας·
Αὐτίκα δ' Ἀλκιμέδοντα προσηύδα πιστὸν ἑταῖρον,
Ἀλκίμεδον, μὴ δή μοι ἀπόπροθεν ἰσχέμεν ἵππους,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμπνείοντε* μεταφρένῳ· οὐ γὰρ ἔγωγε — ἢ μετάφρενον
Ἕκτορα Πριαμίδην μένεος σχήσεσθαι ὀΐω
Πρίν γ' ἐπ' Ἀχιλλῆος καλλίτριχε βήμεναι ἵππω,
Νῶϊ κατακτείναντα, φοβῆσαι δὲ στίχας ἀνδρῶν
Ἀργείων, ἤ κ' αὐτὸς ἐνὶ προτοῖσιν ἀλώη.
Ὣς εἰπών. Αἴαντε καλέσατο καὶ Μενέλαον,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε καὶ Μενέλαε,
Ἤτοι μὲν τὸν νεκρὸν* ἐπιτράπεθ' ὅσοι ἄριστοι, — ἢ ἐπιτράπεθ' οἵπερ
Ἀμφ' αὐτῷ βεβάμεν, καὶ ἀμυνέμεν στίχας ἀνδρῶν·
Νῶϊν δὲ ζωοῖσιν ἀμύνετε νηλεὲς ἦμαρ.
Τῇδε γὰρ ἔβρισαν πόλεμον κάτα δακρυόεντα
Ἕκτωρ Αἰνείας θ', οἳ Τρώων εἰσὶν ἄριστοι.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται·
Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ· τὰ δέ κεν Διῒ πάντα μελήσει.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Ἀρήτοιο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.

Η δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δὲ εἴσατο χαλκός, — Hic autem hastam non prohibuit, pertransiit autem as:
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ διὰ ζωστῆρος ἔλασσεν. — Intimum autem in ventrem per balteum intorsit.
Ὡς δ' ὅταν ὀξὺν ἔχων πέλεκυν αἰζήϊος ἀνήρ, — Quemadmodu.v. quando acutã habẽs securim iuuenis (vir
Κόψας ἐξόπιθεν κεράων βοὸς ἀγραύλοιο, — Cedens post cornua bouis agrestis
Ἶνα τάμῃ διὰ πᾶσαν, ὁ δὲ προθορὼν ἐρίπῃσιν· — Neruum vt incidat totum, hic verò prosiliens cadit:
Ὡς ἄρ' ὅγε προθορὼν πέσεν ὕπτιος· ἐν δέ οἱ ἔγχος — Ita hic prosiliens cecidit supinus, inque illi hasta
Νηδυίοισι μάλ' ὀξὺ κραδαινόμενον λῦε γυῖα. — Visceribus valde acutè vibrata labefactauit membra.
Ἕκτωρ δ' Αὐτομέδοντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ· — Hector verò Automedontem petijt hastili lucido.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος· — Sed is.q.ex aduerso conspicatus vitauit æream hastam.
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε· τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν — Antrorsum enim procubuit, retrò autem longa hasta
Οὔδει ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη — Solo infixa est: extrema pars autem concussa est
Ἔγχεος. ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὄβριμος Ἄρης. — Hastæ, tum deinde laxauit robur fortis Mars.
Καί νύ κε δὴ ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν ὁρμηθήτην, — Et sanè iam ensibus cominus dimicassent,
Εἰ μή σφω Αἴαντε διέκριναν μεμαῶτε, — Nisi ipsos Aiaces diremissent alacres,
Οἵ ῥ' ἦλθον καθ' ὅμιλον, ἑταίρου κικλήσκοντος. — Qui venerunt per turmam, socio vocante.
Τοὺς δ' ὑποταρβήσαντες ἐχώρησαν πάλιν αὖτις — Hos autem subueriti cesserunt rursus retrò
Ἕκτωρ Αἰνείας τ', ἠδὲ Χρόμιος θεοειδής· — Hector Aeneásque & Chromius dijs par:
Ἄρητον δὲ κατ' αὖθι λίπον δεδαϊγμένον ἦτορ, — Aretum verò illic dereliquerunt conscisso corde
Κείμενον· Αὐτομέδων δὲ θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ — Iacentem: Automedon autem veloci æqualis Marti
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα, — Armísque eum spoliauit, & glorians verbum dixit:
Ἦ δὴ μὰν ὀλίγον γε Μενοιτιάδαο θανόντος — Profectò paululũ saltẽ propter Menœtiadẽ mortuum
Κῆρ ἄχεος μεθέηκα, χερείονά περ καταπέφνων. — Cor dolore leuaui, deteriorem licet interfecerim.

(margin: Νηδυίοισι)

COMMENTARIVS.

καὶ ὑπὲρ Διὸς αἶσαν) In bene dicendo Homerus inconstans est, maximè de Deo: cùm enim aliàs potentissimum faciat, hîc non pudet eum dicere, Græcos propria virtute nixos etiam præter Iouis ipsius consilium ac voluntatem, decus sibi victoriã comparaturos fuisse, nisi Apollo Aeneam excitasset, &c. Neque est quod hic per Iouem fata intelligamus, cùm illa anteà ipso Ioue potentiora dixerimus.

Αἰνεία, πῶς ἂν καὶ ὑπὲρ θεὸν) Illud ὑπὲρ θεὸν dictum est antea, ὑπὲρ Διὸς αἶσαν, vnde error est continuatus: sed & hîc maior, quia ab vno Deorum proficiscitur. Sensus est verborum Apollinis, sub Epytidæ specie huiusmodi: Ænea, quo pacto Deo vobis auxilium non exhibente, ac præter illius mentem & consilium vrbem vestram tueremini, quod tamen à multis viris fortibus præstari solet, si Deo vobis opitulante adhuc ignauia vestra tanta sit, vt à Græcis superemini? quasi dicat: Possunt homines & præter Dei voluntatem sese tueri, quantò ergo magis cum illius ope & auxilio? Sed, vt dixi, impiæ sunt istæ Poetarum voces.

χεῖρές τ' ὀφθαλμοί τε πάλλεται) Notanda est constructio verbi singularis numeri cum nomine pluralis. Cui similia exempla adducit Eustathius ex Hesiodo, τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί & ex Epicharmo, ἦν δ' ἐρῳδιοὶ μακροκαμπυλαύχενες. &, ἦν δὲ νάρκαι ἦν δὲ πύγαιναι, πετραῖοι τ' ἀστερματολόγοι κήγλααί συκαλλίδες. Sed illud nostrum πάλλεται potest construi cum γούνατα & analogicè cum duobus sequentibus generibus, vt docet Eustathius. Illud autem μαρναμένοιιν, intelligendum est de vtroque exercitu.

ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ) Noua & minus vsitata comparatione vtitur. qualis fuit illa anteà de celeribus equis. Eò autem tendit, vt distractum hinc & inde Patrocli cadauer significet. quod corio comparat à pellariis, siue mauis, coriariis (per λαοὺς enim non quoslibet, sed eos, quorum est officij intelligendum puto) extenso & dilatato, vbi primum illud pinguedine vel oleo madefactum est. Sicca enim minus facilè distenduntur.

ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν) Videtur aliud debuisse suspicari Achillem de Patroclo ad Troiam appropinquante, cùm ipsemet hoc illi prohibuisset: metu nimirũ alicuius Dei. nam cur ita securè de eius reditu nunc sibi pollicetur? quia, inquit Poeta, non sperabat euersam iri Troiam sine sua præsentia: atqui metuisse eum oportuerat, quod antea, μή τις ἀπ' Οὐλύμποιο θεῶν αἰειγενετάων ἐμβήῃ: ideóque dicebat Patroclo, μὴ σύ γ' ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν Τρωσὶ φιλοπτολέμοισι, &c. vbi etiam hoc expressè dicitur, ne ad Ilium accederet. Sed huius loci sensus hic est: Poeta dicit Achillem bene sperasse de socij reditu, qui iam hoc pro explorato habebat, Troiam captam sine se non iri. quid tum? neque igitur excitatam iri idcirco pugnam, quòd Patroclus eam aggrederetur capere, cùm fato iam ipso videretur illi hoc decus reseruari, vt ipse rem tantam tentaret: proinde si vsque ad Troiam etiam Patroclus perrexisset, factum iri vt se intra Vrbem Troiani recepissent, quasi qui tam longè à nauibus fugati essent, ante Vrbem non essent constituti. Huic accedebat, quod necessariò superioribus est annectendum, illud à Thetide Achilli non fuisse denunciatum de morte Patrocli: quod facturam matrem proculdubio rebatur, siquidem id contingere debuisset. Vnde non intellexit multa amicos ab amicis plerunque celari incommoda, quæ ipsi euentura sunt. Itaque Achillem falli res ipsa comprobauit.

ἵπποι δ' Αἰακίδαο) Cùm multa licentiosè ac fabulosè Poeta noster scripserit, tum etiam de equis aliquot dixit, quæ multis falsa videbuntur. Sed illa propiùs inspecta, quanquam præter consuetudinem sint, tamen à veritate omnino non abhorrent. De sermone quem equis Achillis cum diuina intelligentia commemorat, dicemus suo loco, id est inf. lib. 19. in fine. Nunc de lacrymis eorundem equorum dicendum nobis est. Multi absurdam esse rem dicent. Ego contrà Homeri nostri defensor, quanquam aliquando iustus illius reprehensor, verisimilem esse censeo. Scio enim & pictam & fictam esse ferè totam hanc narrationem. Non est quòd pluribus de equorum ingenio disputemus, vt illis Adamantius Physiognomon μεγαλαυχίαν & φιλοτιμίαν tribuerit, quod Virgilius, Ouid. Plinius, Ælianus confirmant: vt eos vocem quoque equorũ, cum quibus pugnant, agnoscere (quod omnino magni est ingenij) scripserit Aristoteles, vt eos tela humi collecta equiti porrigere Plinius memoret, vt saltandi peritos apud Sybaritas & Cardianos Athenæus & alij: quæ tamen omnia viam nobis eò faciliorem sternunt, vt has lacrymas credamus, quas confirmant aliorum quoque authorum loci. Equos præsagire pugnam, & amissos lugere dominos, lacrymásque interdum desiderio fundere scribit Plin. lib. 8 cap. 42. & affectum equinum lacrymis probari Solinus. cap. 47. Virgilius lib. 11. Pallantis equum Æthonem lacrymantem quoque inducit:

Post bellator equus, positis insignibus Aethon
It lacrymans, guttísque humectat grandibus ora, &c.

Tranquillus in vita Cæsaris sic loquitur: Proximus, ait, diebus, equorum greges, quos in traiiciendo Rubicone Marti consecrauerat, ac sine custodibus vagos dimiserat, competit pabulo pertinacissimè abstinere, vbertímque flere. Id etiam de equis Caligulæ scribit Niphus, sed sine vllo authore. Quæ omnia mihi satis probant facti istius equorum Achillis verisimilitudinem. Addam quod Ælianus de animalibus lib. 10. cap. 17. Elephantos scribit cùm patria priuantur, tantam lacrymarum copiam profundere, vt oculorum sensibus capiantur. Quæ similitudo probabiliorem faciet Homeri narrationem.

οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς) Audite mortales, quid de vobis Numen illud supremum sentiat. Fastus vester, vestrum supercilium hac vna voce deprimitur, aut deprimi debet, cum vobis ærumnosius nullum sit animalium genus, ipso Deo & teste & iudice: adeò vt rectè exclamarit Empedocles, ὦ πόποι, ὦ δειλὸν θνητῶν γένος ὦ δυσάνολβον. & huic respondent illa Solonis, οὐδὲ μάκαρ οὐδεὶς πέλεται βροτὸς, ἀλλὰ πονηροὶ πάντες ὅσους θνητοὺς ἠέλιος καθορᾷ. Sed & Simonides, πολὺ γ' ἐστὶ πάντων ζῷον ἀθλιώτατον ἄνθρωπος. Itaque monstrum esse perpetuam felicitatem dicebat Batho, ----- ἐν δὲ τῷ βίῳ τί σας ἐστὶν εἴ τις εὐτυχεῖ διὰ βίου. Quæ eiusmodi apud hoc scriptorum genus infinita sunt.

ἀλλ᾽ οὐχ ἥρει φῶτας) Distinctum erat τοῦ παραιβάτου & τοῦ ἡνιόχου officium. Ille depugnabat, hic verò currum moderabatur: itaque hic ægrè præliari poterat, quia satis esset occupatus in equis regendis. Vnde hoc loco Automedon, quamuis currui insideat, & satis feliciter hostium cateruas perfringat: tamen neminem vulnerat, nedum occidit. Ideò temeritatis arguitur paulò pòst ab Alcimedonte: sed tamen hic fuit equorum impetus diuinitùs illis immissus, non consilium ipsius aurigæ, qui mox tamen officium παραιβάτου & aurigæ Alcimedon defungetur.

Αὐτομέδων δ᾽ ἀπόρουσε) Sic etiam pugnaturos Heroas, qui παραιβάται essent, desilire vidimus sæpius. Desiliebant autem in terram, vnde commodius essent cum pedestribus copiis pugnaturi: quod si ita intelligendum non est, res videbitur absurdissima. nam & ita aliis Homericis locis exprimitur. Sed ita videntur etiam superflui fuisse currus, verùm ex curribus etiam aliquando pugnabant: vt de illis Alexandri equitibus memoratur, quos à duplici genere pugnæ vocabant διμάχας, qui in regione ἀφίππῳ, vt pedites congrediebantur. Non recedebant autem à desilientibus nimis longè currus. Ideò monet paulò pòst Automedon Alcimedontem aurigam suum, μὴ δή μοι ἀποπρόθεν ἵππους, Ἀλλὰ μάλ᾽ ἐμπνείοντε κατὰ φρένα, &c.

τάδε κεν Διὶ πάντα μελήσει) Monemus identidem pietatem Græcis tribui à Poeta, sed & illud semper inculcandum est, quia non potest odiosa esse tam vtilis rei repetitio. Cùm autem inconstanter de Deo & ipsius de mortalibus cura scripserit, videndum est vt ea quæ veritatis normam sequuntur, amplectamur, vt aliàs quoque diximus. Ex hoc loco tribuisse Deo prouidentiam Homerum constat. Itaque pius noster Automedon suprà Ioui supplicasse dicitur: ----ὁ δ᾽ εὐξάμενος Διὶ πατρὶ Ἀλκῆς καὶ σθένεος πλῆτο φρένας ἀμφιμελαίνας.

κῆρ ἄχεος μεθέηκα) Hoc proprium est hominis, vlcisci sese aut amicos, quærentis, animo semper afflictari, donec desiderium suum expleuerint: vt hoc loco Automedon, mactato vno ex hostibus, in Patrocli vltionem subleuatum se magno doloris pondere profitetur. Pariter Theognis loquitur, αἰδρὸς τοι κραδίη μινύθει, μέγα πῆμα παθόντος Κυρν᾽ ἀποτινυμένου δ᾽ αὔξεται ἐξοπίσω. & illud Publij: Inimicum vlcisci, vitam est accipere vltimam.

Sic fatus, in currum capiens spolia cruenta
Posuit: ipseq́; conscendit pedes & manus desuper
Sanguinolentus, ceu quis leo taurum qui vorauerit.
Sursus autem super Patroclo aucta est fortis pugna,
Molesta lacrymosa: excitauit certamen Minerua
E cœlo descendẽs, præmiserat. n. latè prospiciens Iupiter
Concitare Danaos. namq; mens mutata est eius,
Veluti purpuream Irim mortalibus cùm extenderit
Iupiter cœlitus, signum vt sit vel belli,
Vel etiam tempestatis frigidæ, quæ quidem ab operibus
Homines quiescere facit in terra pecoribus verò nocet:
Sic hæc cærulea nebula euoluens seipsam
Ingressa est Achiuorum gentem: excitauit. a. virũ quẽq.
Primùm verò Atrei filium cùm excitasset, affata est
Fortem Menelaum (hic enim illi propè aderat)
Assimilata, Phœnici forma & indefessa voce,
Tibi quidem Menelaë mœror & dedecus
Erit, siquidem Achillis clari fidum sodalem
Muro sub Troianorum celeres canes dicerpserunt.
Sed gere te fortiter, incita verò exercitum totum.
Hanc. a. rursus affatus est in prælio fortis Menelaus:
Phœnix nutrite, senex antique, vtinam Minerua
Dederit robur mihi, telorum verò depulerit impetum:
Ideo equidem vellem adesse & opem ferre
Patroclo: vehementer. n. moriens offendit animum:
Sed Hector ignis graue habet robur. neque desistit
Ferro trucidans. huic enim Iupiter gloriam præbet.
Sic dixit: gauisa est autem cæsijs oculis Minerua,
Quia ipsam ante deos precatus erat omnes:
Vim autem in humeris & genibus posuit:
Et ei muscæ audaciam in pectoribus immisit,
Quæ, quamuis depulsa frequenter à corpore humano,
Appetit mordere, dulcisq́; illi sanguis hominis est:
Tali eum audacia repleuit in præcordijs atris.
Iuit autem ad Patroclũ, & iaculatus est hasta fulgenti.
Erat autem inter Troianos Podes filius Eëtionis
Diuesq́; strenuusq́, maximeq́; ipsum honorabat Hector
Inter populares, quoniã Ilei sodalis erat charus conuiua:
Hunc ad balteum percussit flauus Menelaus,
Properantem in fugam: penitus autem ferrũ intorsit.
Insonuit verò lapsus: at Atrides Menelaus
Cadauer à Troianis subtraxit ad agmen sociorum:
Hectorem autem propius stans instigauit Apollo,

Ὣς εἰπὼν, ἐς δίφρον ἑλὼν ἔναρα βροτόεντα
Θῆκ᾽, *ἂν δ᾽ αὐτὸς ἔβαινε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν — γρ. αὖ
Αἱματόεις, ὥς τίς τε λέων κατὰ ταῦρον ἐδηδώς·
Ἂψ δ᾽ ἐπὶ Πατρόκλῳ τέτατο κρατερὴ ὑσμίνη,
Ἀργαλέη, πολύδακρυς· ἔγειρε δὲ νεῖκος Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· προέηκε γὰρ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὀρνύμεναι Δαναούς· δὴ γὰρ νόος ἐτράπετ᾽ αὐτοῦ·
Ἠΰτε πορφυρέην Ἶριν θνητοῖσι τανύσσῃ
Ζεὺς ἐξ οὐρανόθεν, τέρας ἔμμεναι ἢ πολέμοιο,
Ἢ καὶ χειμῶνος δυσθαλπέος, ὅς ῥά τε ἔργων
Ἀνθρώπους ἀνέπαυσεν ἐπὶ χθονὶ, μῆλα δὲ κήδει· — γρ. ἑαυτήν
Ὣς ἣ, πορφυρέῃ νεφέλῃ πυκάσασα *ἑαυτὴν,
Δύσετ᾽ Ἀχαιῶν ἔθνος, ἔγειρε δὲ φῶτα ἕκαστον.
Πρῶτον δ᾽ Ἀτρέος υἱὸν ἐποτρύνουσα προσηύδα,
Ἴφθιμον Μενέλαον (ὃ γάρ ῥά οἱ ἐγγύθεν ἦεν)
Εἰσαμένη Φοίνικι δέμας καὶ ἀτειρέα φωνὴν,
Σοὶ μὲν δὴ Μενέλαε κατηφείη καὶ ὄνειδος
Ἔσσεται, εἴ κ᾽ Ἀχιλῆος ἀγαυοῦ πιστὸν ἑταῖρον
Τείχει ὕπο Τρώων ταχέες κύνες ἑλκύσωσιν·
Ἀλλ᾽ ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
*Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, — γρ. τῇ
Φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ παλαιγενές. εἰ γὰρ Ἀθήνη
Δοίη κάρτος ἐμοὶ βελέων δ᾽ ἀπερύκοι ἐρωήν.
Τῷ κεν ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Πατρόκλῳ* μάλα γάρ με θανὼν ἐσεμάσσατο θυμόν. — γρ. μέγα
Ἀλλ᾽ Ἕκτωρ πυρὸς αἰνὸν ἔχει μένος. οὐδ᾽ ἀπολήγει
Χαλκῷ δηϊόων· τῷ γὰρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὅττι ῥά οἱ πάμπρωτα θεῶν ἠρήσατο πάντων·
Ἐν δὲ βίην ὤμοισι καὶ ἐν γούνασιν ἔθηκε·
Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥτε καὶ ἐργομένη περ χροὸς ἀνδρομέοιο,
Ἰσχανάᾳ δακέειν, λαρὸν* τέ οἱ αἷμ᾽ ἀνθρώπου. — γρ. λίη
Τοίου μιν θάρσευς πλῆσεν φρένας ἀμφιμελαίνας.
Βῆ δ᾽ ἐπὶ Πατρόκλῳ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἔσκε δ᾽ ἐνὶ Τρώεσσι Ποδῆς υἱὸς Ἠετίωνος,
Ἀφνειός τ᾽ ἀγαθός τε· μάλιστα δέ μιν τίεν Ἕκτωρ
Δήμου, ἐπεί οἱ ἑταῖρος ἔην φίλος εἰλαπιναστής·
Τόν ῥα κατὰ ζωστῆρα βάλε ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀΐξαντα φόβονδε· διὰ πρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσών· ἀτὰρ Ἀτρείδης [illegible] ἔλαος
Νεκρὸν ὑπ᾽ ἐκ Τρώων ἐρυ[illegible] ἔθνος ἑταίρων.
Ἕκτορα δ᾽ ἐγγύθεν ἱστάμενος ὤτρυνεν Ἀπόλλων,

Φαίνοπι Ἀσιάδῃ ἐναλίγκιος, ὅς οἱ ἁπάντων
Ξείνων φίλτατος ἔσκεν, Ἀβυδόθι οἰκία ναίων·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ, τίς κέ σ' ἔτ' ἄλλος Ἀχαιῶν ταρβήσειεν;
Οἷον δὴ Μενέλαον ὑπέτρεσας, ὃς τὸ πάρος περ
Μαλθακὸς αἰχμητὴς, νῦν δ' οἴχεται οἶος ἀείρας
Νεκρὸν ὑπ' ἐκ Τρώων. σὸν δ' ἔκτανε πιστὸν ἑταῖρον,
Ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι, Ποδῆν υἱὸν Ἠετίωνος.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ·
Καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης ἕλετ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Μαρμαρέην, Ἴδην δὲ κατὰ νεφέεσσι κάλυψεν·
Ἀστράψας δὲ, μάλα μεγάλ' ἔκτυπε· τὴν δ' ἐτίναξε.
Νίκην δὲ Τρώεσσι δίδου, ἐφόβησε δ' Ἀχαιούς.
Πρῶτος Πηνέλεως Βοιώτιος ἦρξε φόβοιο.
Βλῆτο γὰρ ὦμον δουρὶ, πρόσω τετραμμένος αἰεὶ,
Ἄκρον ἐπιλίγδην· γράψεν δέ οἱ ὀστέον ἄχρις
Αἰχμὴ Πουλυδάμαντος· ὃς γάρ ῥ' ἔβαλε σχεδὸν ἐλθών.
Λήϊτον αὖθ' Ἕκτωρ σχεδὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ,
Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου· παῦσε δὲ χάρμης·
Τρέσσε δὲ παπτήνας, ἐπεὶ οὐκέτι ἔλπετο θυμῷ
Ἔγχος ἔχων ἐν χειρὶ μαχήσεσθαι Τρώεσσιν.
Ἕκτορα δ' Ἰδομενεὺς μετὰ Λήϊτον ὁρμηθέντα
Βεβλήκει θώρηκα κατὰ στῆθος παρὰ μαζόν·
Ἐν καυλῷ δ' ἐάγη δολιχὸν δόρυ· τοὶ δ' ἐβόησαν
Τρῶες, ὁ δ' Ἰδομενῆος ἀκόντισε Δευκαλίδαο
Δίφρῳ ἐφεσταότος· τοῦ μὲν ῥ' ἀπὸ τυτθὸν ἄμαρτεν·
Αὐτὰρ ὁ Μηριόναο ὀπάονά θ' ἡνίοχόν τε.
Κοίρανον, ὅς ῥ' ἐκ Λύκτου ἐϋκτιμένης ἕπετ' αὐτῷ·
Πεζὸς γὰρ τὰ πρῶτα λιπὼν νέας ἀμφιελίσσας
Ἤλυθε, καί κε Τρωσὶ μέγα κράτος ἐγγυάλιξεν,
Εἰ μὴ Κοίρανος ὦκα ποδώκεας ἤλασεν ἵππους·
Καὶ τῷ μὲν φάος ἦλθεν, ἄμυνε δὲ νηλεὲς ἦμαρ·
Αὐτὸς δ' ὤλεσε θυμὸν ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος, ἐκ δ' ἄρ' ὀδόντας
Ὦσε δόρυ πρυμνὸν, διὰ δὲ γλῶσσαν τάμε μέσσην·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ἡνία χεῦεν ἔραζε.
Καὶ τάγε Μηριόνης ἔλαβεν χείρεσσι φίλῃσι,
Κύψας ἐκ πεδίοιο, καὶ Ἰδομενῆα προσηύδα,
Μάστιε νῦν εἵως κε θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκηαι·
Γινώσκεις δὲ καὶ αὐτὸς ὅτ' οὐκέτι κάρτος Ἀχαιῶν.
Ὣς ἔφατ'· Ἰδομενεὺς δ' ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· δὴ γὰρ δέος ἔμπεσε θυμῷ.
Οὐδ' ἔλαθ' Αἴαντα μεγαλήτορα καὶ Μενέλαον
Ζεὺς, ὅτε δὴ Τρώεσσι δίδου ἑτεραλκέα νίκην.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὢ πόποι, ἤδη μέν γε καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστι,
Γνοίη ὅτι Τρώεσσι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
ἢ ἀφίει. Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται ὅστις* ἀφείη,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθός· Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει·
Ἡμῖν δ' αὔτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε.
Ἀλλ' ἄγετ', αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἠμὲν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
ἢ χαροίμεθα. Χάρμα φίλοις ἑτάροισι* γενώμεθα νοστήσαντες·
Οἵ που δεῦρ' ὁρόωντες ἀκηχέδατ', οὐδ' ἔτι φασὶν
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους
Σχήσεσθ'. ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Εἴη δ' ὅστις ἑταῖρος ἀπαγγείλειε τάχιστα

Phænopi Asiadæ similis qui illi omnium
Hospitum amicissimus erat, in Abydo ædes habitans:
Huic similis factus ipsũ affatus est longè iaculãs Apollo,
Hector, quis te amplius alius Achiuorum formidet?
Vt iam Menelaum timuisti, qui antè quidem
Mollis bellator: nunc autem abit solus subtrahens
Cadauer ex Troianis: tuúmq; interfecit fidum socium,
Strenuum inter propugnatores, Podẽ filium Eëtionis.
Sic dixit: hunc verò doloris nebula obtexit nigra.
Ibat autem per primam aciem armatus fulgenti ære:
Et tunc sanè Saturnius sumpsit ægidem fimbriatam
Splendentem, Idam verò nubibus cooperuit.
Fulgurans. a. valdè grauiter insonuit: hanc. v. cõcussit,
Victoriam Troianis dedit: in fugã vertit verò Achiuos,
Primus Peneleus Bœotius cepit fugam:
Vulneratus. n. erat ad humerum hasta, antrorsum cõuer(sus vsque,
Summũ leuiter: perstrinxit. a. ei ad os vsque
Cuspis Polydamantis. hic enim percussit propè accedẽs.
Leitũ rursus Hector cominus percussit in manu aduolã,
Filium Alectrionis magnanimi, cessare fecit. a. à pugna.
Territus est. v. circũspiciẽs, quoniã nõ amplius sperabat
Hastã tenẽtẽ manu se pugnaturũ cum Troianis. (ato
Hectorem autem Idomeneus in Leitum irruentem
Percussit ad thoracem in pectus iuxta papillam,
In summo autẽ fracta est longa hasta: hi. v. clamarunt
Troiani. hic. v. in Idomeneum iaculatus est Deucalidẽ
In curu stantem ab hoc quidem paululum aberrauit,
Cæterùm hic Merionis comitem aurigamq;
Cæranum, qui è Licto bene habitata sequebatur ipsum:
Pedester enim primò linquẽs naues vtrinque agitatas
Venit: & Troianis magnam victoriam præbuisset,
Nisi Cæranus confestim celeres impulisset equos.
Et huic quidem salus venit, depulitq; crudelem diem:
Ipse autem perdidit animum sub Hectore homicida.
Hunc percussit sub maxillam & aurem: at sanè dentes
Excussit hasta extrema linguamq; discidit mediam:
Cecidit. a. è curru, at habenas deiecit in terram:
Et has Meriones accepit manibus charis
Procumbens è campo, & Idomeneum allocutus est:
Flagella nũc, quousque veloces ad naues peruenias:
Cognoscis. a. & ipse quod nõ ãplius victoria est Græcorũ.
Sic dixit: Idomeneus. a. flagellauit pulchrè iubatos e-(quos
Naues ad concauas. iã. n. timor inciderat animo,
Neque latuit Aiacem magnanimum & Menelaum
Iupiter, quum iam Troianis dedit alternam victoriam.
Inter hos, a. sermonẽ incepit magnus Telamonius Aiax,
Pape, iam quidem & qui valdè stultus est, (bet.
Cognosceret quod Troianis pater Iupiter gloriam præ-
Horum. n. omnium tela tangunt, quicunq; ea emittit,
Seu ignauus seu fortis: Iupiter. a. tamen omnia tela diri-
Nobis. v. incassum omnibus irrita cadunt humi. (git.
Sed agite, ipsi saltem excogitemus consilium optimum,
Tum vt cadauer trahamus, tum etiam ipsi
Gaudio dilectis socijs simus, reuersi:
Qui fortè huc respicientes tristantur, neque putant
Hectoris homicidæ robur & manus inaccessas
Laturos, sed in naues nigras precipitaturos esse.
Vtinam. v. esset aliquis socius qui nunciet citissimè

Peli

Pelidæ: quoniam non ipsum puto ne quidem intellexisse
Triste nuncium, quòd ei dilectus periit socius.
Atqui nondum possum videre talem inter Græcos:
Caligine enim septi sunt simul ipsiq; & equi.
Iupiter pater, sed tu libera à caligine filios Achiuorum:
Facq; serenitatem, daq; oculis videre:
Inque luce etiā perde nos, quandoquidē tibi placuit ita.
Sic dixit: hūc autē pater miseratus est lacrymantem.
Statim autem caliginem dispersit, & amouit nebulam,
Sol verò effulsit, acies autem omnis apparuit.
Et tunc Aiax allocutus est in prælio fortem Menelaum:
Circumspice nunc Menelae generose, an videas
Viuum adhuc Antilochum magnanimū Nestoris filiū.
Incita autem vt ad Achillem bellicosum ocyus profectꝰ
Nunciet, quòd sanè ei multò charissimus periit socius.
Sic dixit: neq. immorigerꝰ fuit in bello strenuꝰ Mene-
Perrexit autem ire, veluti aliquis leo à caula, (laus.
Qui postquam fatigatus fuerit canésque virósq; irritās,
Qui ipsum non sinunt boum adipem auferre,
Totam noctem vigilantes: hic .v. carnium cupidus
Rectà irruit, sed nihil proficit: crebra enim iacula
Aduersa prouolant audacibus à manibus,
Ardentésque faces quas formidat, concitatus licet sit:
Manè autem seorsum iuit afflicto animo,
Sic à Patroclo bello strenuus Menelaus
Ibat valdè inuitus: admodū .n. timebat ne ipsū Achiui
Graui pro timore dilaniationē hostibus relinquerent:
Multum autem Merionemq; & Aiaces hortabatur:
Aiaces Argiuorum duces Merionesq.
Nunc aliquis mansuetudinis Patrocli miseri
Recordetur: omnibus enim norat mitis esse
Viuus existens: nunc verò mors & fatum occupat.
Sic fatus abiit flauus Menelaus,
Vndiq. circumspiciens veluti aquila, quam aiunt
Acutissimè cernere inter aërias volucres,
Quam etiam altè existentē pedib. velox nō latuit lepꝰ
Arbusto sub frondoso iacens, sed in ipsum
Fertur & ipsum confestim capiens exemit animam:
Sic tunc tibi Menelaë generose oculi lucidi
Vndique vertebantur multorum per agmen sociorum,
Si fortè Nestoris filium adhuc viuentem videres.
Hunc verò citissimè cognouit pugnæ in sinistra totius,
Animantemq́ socios & excitantem ad pugnandum.
Propè verò astans allocutus est flauus Menelaus,
Antiloche, eia agè huc generose, vt audias
Triste nuncium, quod vtinam nunquam euenisset.
Iam quidem te & ipsum puto videntem
Cognoscere, quod cladem deus Danais aduoluit:
Victoria autē est Troianorū: occisꝰ est autē optimꝰ Achiu.
Patroclus: magnum autē desiderium Danais contigit.
Sed tu mox Achilli, currens ad naues Græcorum
Nuncia, si fortè celerrimè cadauer ad nauem seruet
Nudum: namque arma habet galeam mouens Hector.
Sic dixit: Antiloch. a. perculsus est, verbū vt audiuit.
Diu .a. ipsū obmutescentia verborū corripuit, eiq; oculi
Lacrymis impleti sunt: florida .a. eius hæsit vox:
Sed neque sic Menelai mandatum neglexit,
Perrexit .a. currere, suaq; arma eximio dedit amico

Πηλείδῃ· ἐπεὶ οὔ μιν ὀΐομαι οὐδὲ πεπύσθαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ὅτι οἱ φίλος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Ἀλλ'* οὔπῃ δύναμαι ἰδέειν τοιοῦτον Ἀχαιῶν. γρ. οὔπω
Ἠέρι γὰρ κατέχονται ὁμῶς αὐτοί τε καὶ ἵπποι.
Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἠέρος υἷας Ἀχαιῶν·
Ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεί νύ τοι εὔαδεν οὕτως.
Ὣς φάτο· τὸν δὲ πατὴρ ὀλοφύρατο δακρυχέοντα·
Αὐτίκα δ' ἠέρα μὲν σκέδασεν, καὶ ἀπῶσεν ὀμίχλην
Ἠέλιος δ' ἐπέλαμψε, μάχη δ' ἐπὶ πᾶσα φαάνθη·
Καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον.
Σκέπτεο νῦν Μενέλαε διοτρεφὲς αἴ κεν ἴδηαι
Ζωὸν ἔτ' Ἀντίλοχον, μεγάθυμον Νέστορος υἱόν·
Ὄτρυνον δ' Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι θᾶσσον ἰόντα
Εἰπεῖν ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Βῆ δ' ἰέναι, ὥς τίς τε λέων ἀπὸ μεσσαύλοιο,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμῃσι κύνας τ' ἄνδρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τε μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
Πάννυχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων γρ. ἰθὺς ὦσα
Ἰθύει, ἀλλ' οὔ τι πρήσσει· θαμέες γὰρ ἄκοντες γρ. αἰπύν
Ἀντίοι ἀΐσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν,
Καιόμεναί τε δεταί, τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ·
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ἤϊε πόλλ' ἀέκων· περὶ γὰρ δίε μή μιν Ἀχαιοὶ
Ἀργαλέου πρὸ φόβοιο ἕλωρ δηΐοισι λίποιεν.
Πολλὰ δὲ Μηριόνῃ τε καὶ Αἰάντεσσι κέλευεν,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε, Μηριόνη τε,
Νῦν τις ἐνηείης Πατροκλῆος δειλοῖο
Μνησάσθω· πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη ξανθὸς Μενέλαος,
Πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τε φασὶν
Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν,
Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ
Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ'
Ἔσσυτο, καί τε μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμόν. (αὐτῷ
Ὣς τότε σοὶ Μενέλαε διοτρεφὲς ὄσσε φαεινὼ
Πάντοσε δινείσθην πολέων κατὰ ἔθνος ἑταίρων,
Εἴ που Νέστορος υἱὸν ἔτι ζώοντα ἴδοιο.
Τὸν δὲ μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης
Θαρσύνονθ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', εἰ δ' ἄγε δεῦρο διοτρεφὲς, ὄφρα πύθηαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
Ἤδη μέν σε καὶ αὐτὸν ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν ὅτι πῆμα θεὸς Δαναοῖσι κυλίνδει,
Νίκη δὲ Τρώων· πέφαται* δ' ὤριστος Ἀχαιῶν· γρ. δ' ἄριστος
Πάτροκλος, μεγάλη δὲ ποθὴ Δαναοῖσι τέτυκται.
Ἀλλὰ σύ γ' αἶψ' Ἀχιλῆϊ, θέων ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Εἰπεῖν, αἴ κε τάχιστα νέκυν ἐπὶ νῆα σαώσῃ
Γυμνόν· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίλοχος δὲ κατέστυγε μῦθον ἀκούσας·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ἀλλ' οὐδ' ὧς Μενελάου ἐφημοσύνης ἀμέλησε.
Βῆ δὲ θέειν, τὰ δὲ τεύχε' ἀμύμονι δῶκεν ἑταίρῳ

Λαοδόκῳ, ὅς οἱ σχεδὸν ἔστρεφε μώνυχας ἵππους.
Τὸν μὲν δακρυχέοντα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο,
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ κακὸν ἔπος ἀγγελέοντα.
Οὐδ' ἄρα σοὶ Μενέλαε διοτρεφὲς ἤθελε θυμὸς
Τειρομένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν, ἔνθεν ἀπῆλθεν
Ἀντίλοχος, μεγάλη δὲ ποθὴ Πυλίοισιν ἐτύχθη·
Ἀλλ' ὅγε τοῖσιν μὲν Θρασυμήδεα δῖον ἀνῆκεν,
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐπὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' Αἰάντεσσι κιών, εἶθαρ δὲ προσηύδα,
Κεῖνον μὲν δὴ νηυσὶν ἐπιπροέηκα θοῇσιν
Ἐλθεῖν εἰς Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· οὐδέ μιν οἴω
Νῦν ἰέναι, μάλα περ κεχολωμένον Ἕκτορι δίῳ.
Οὐ γάρ πως ἂν γυμνὸς ἐὼν Τρώεσσι μάχοιτο,
Ἡμεῖς δ' αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἠμὲν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Τρώων ἐξ ἐνοπῆς θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
Πάντα κατ' αἶσαν ἔειπες, ἀγακλεὲς ὦ Μενέλαε·
Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ Μηριόνης ὑποδύντε μάλ' ὦκα,
Νεκρὸν ἀείραντες φέρετ' ἐκ πόνου· αὐτὰρ ὀπίσσω
Νῶϊ μαχησόμεθα Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι δίῳ,
Ἶσον θυμὸν ἔχοντες ὁμώνυμοι, οἳ τὸ πάρος περ
Μίμνομεν ὀξὺν ἄρηα παρ' ἀλλήλοισι μένοντες.
Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα νεκρὸν ἀπὸ χθονὸς ἀγκάζοντο
Ὕψι μάλα μεγάλως· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὄπισθε
Τρωϊκός, ὡς εἴδοντο νέκυν αἴροντας Ἀχαιούς·
Ἴθυσαν δὲ κύνεσσιν ἐοικότες, οἵ τ' ἐπὶ κάπρῳ
Βλημένῳ ἀΐξωσι πρὸ κούρων θηρητήρων·
Ἕως μὲν γάρ τε θέουσι, διαρραῖσαι μεμαῶτες·
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐν τοῖσιν ἑλίξεται ἀλκὶ πεποιθώς,
Ἄψ τ' ἀνεχώρησαν, διά τ' ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος.
Ὡς Τρῶες, εἵως μὲν ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν·
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' Αἴαντε μεταστρεφθέντε κατ' αὐτοὺς
Σταίησαν, *τῶν δὲ τράπετο χρώς, οὐδέ τις ἔτλη
Πρόσσω ἀΐξας, περὶ νεκροῦ *δηριάασθαι.
Ὡς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· ἐπὶ δὲ πτόλεμος τέτατό σφιν
Ἄγριος, ἠΰτε πῦρ, τό τ' ἐπεσσύμενον πόλιν ἀνδρῶν
Ὀρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δὲ οἶκοι
Ἐν σέλαϊ μεγάλῳ· τὸ δ' ἐπιβρέμει ἲς ἀνέμοιο·
Ὡς μὲν τοῖς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν αἰχμητάων
Ἀζηχὴς ὀρυμαγδὸς ἐπήϊεν ἐρχομένοισιν.
Οἱ δ' ὥσθ' ἡμίονοι κρατερὸν μένος ἀμφιβαλόντες,
Ἕλκωσ' ἐξ ὄρεος κατὰ παιπαλόεσσαν ἀταρπὸν,
Ἢ δοκὸν, ἠὲ δόρυ μέγα νήϊον· ἐν δέ τε θυμὸς
Τείρεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν·
Ὡς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον· αὐτὰρ ὄπισθεν
Αἴαντ' ἰσχανέτην, ὥσπερ πρὼν ἰσχάνει ὕδωρ
Ὑλήεις πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς·
Ὅς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ῥέεθρα
Ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ῥόον πεδίονδε τίθησι
Πλάζων, οὐδέ τί μιν σθένεϊ ῥηγνῦσι ῥέοντες·
Ὡς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω
Τρώων· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα

ἢ. τῶν δ' ἐτρέπετο.
γρ. δηειάασθαι, δηιόασθαι.

Laodoco, qui iuxta eum flectebat vnungulos equos.
Hunc quidem lacrymantem pedes referebant e prælio,
Pelidæ Achilli infaustum verbum nunciaturum.
Neque tibi Menelaë generose voluit animus
Afflictis socijs auxiliari, vnde discessit
Antilochus, ingénsque desiderium Pylijs fuit:
Sed ille his Thrasymedem diuinum immisit:
Ipse verò rursus ad Patroclum heroëm profectus est.
Constitit.a.cũ ad Aiaces venit, & subitò allocutus est,
Illum quidem iam ad naues, præmisi veloces
Vt iret ad Achillem pedibus velocem: neq. ipsum puto
Nũc venturũ, vehemẽter quãuis iratũ Hectori diuino.
Nõ.n.aliquo pacto nudus existẽs cõtra Troian. pugnaret:
Nos.a.ipsi saltem cogitemus consiliũ optimum.
Tum vt cadauer trahamus, tum etiam ipsi
Troianorũ ex vociferatione mortẽ & fatum fugiamus.
Hunc.a.excepit dein magnus Telamonius Aiax,
Omnia pro decoro dixisti, admodũ inclyte ô Menelaë:
Sed tu quidem & Meriones subeuntes valdè citò
Cadauer sublatum forte è prælio: sed à tergo
Nos pugnabimus aduersus Troianósq; & Hectorẽ diuinum,
Aequalem animũ habentes, eiusdẽ nominis, qui prius
Excipimus acre prælium prope inuicem manentes.
Sic dixit: hi verò cadauer à terra vlnis extulerunt
Altè admodum valde: acclamauitque populus retro
Troianus, vt viderunt cadauer tollentes Achiuos:
Irruerunt autem canibus similes, qui in aprum
Vulneratum festinant ante iuuenes venatores.
Aliquantisper enim currunt vastare cupidi:
Sed cùm iam in illos conuertitur fortitudine fisus,
Retróque cedunt diffugiúntque aliò alius:
Sic Troiani aliquantisper quidẽ turmatim sequebantur
Ferientes ensibúsque & hastis ancipitibus:
Cæterum vbi Aiaces conuersi contra ipsos
Cõstitissẽt, eorũ mutabatur color, neque quis sustinebat,
Procurrens pro mortuo pugnare.
Sic hi alacres cadauer extulerunt è bello
Naues ad concauas: bellum verò intensum est ipsis
Infestum, velut ignis, qui inuadens ciuitatem virorum
Excitatus subitò comburit, minuuntur autem domus
In flamma magna, illum.a.cum fremitu agit vis vẽti:
Sic quidem hos, equorúmque & virorum bellicosorum
Indesinens tumultus insequebatur abeuntes.
Hi autem tanquam multi validas vires assumentes
Trahunt ex monte per asperam viam
Vel trabem vel lignũ ingẽs nauale: intus verò animus
Affligitur simul laboréque & sudore festinantibus:
Sic hi prompti cadauer ferebant: at à tergo
Aiaces arcebant Troianos, sicut collis amouet aquam
Syluosus, campum longè latéque assecutus,
Qui rapidorum fluminum difficilia fluenta
Arcet, statim.a. omnibus fluxum ad campum ponit
Amouens, neque ipsum vi sua perrumpunt fluentia:
Sic vsque Aiaces pugnam reprimebant retrò
Troianorum: hi.v.simul sequebãtur, duo autẽ inter hos maximè
Aeneasq;, Anchisiades & illustris Hector:
Horum.a.sicut sturnorum agmen venit vel graculorũ
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Acci-

Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:	Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν·
Sic ab Aeneáque & Hectore iuuenes Achiuorum	Ὣς ἄρ' ὑπ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κοῦροι Ἀχαιῶν
Acutè clamantes ibant, obliuiscebanturq́; dimicationis,	Οὖλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης·
Multa verò arma pulchra ceciderũt circũq́; inq́; fossam	Πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ πέσον περί τ' ἀμφί τε τάφρον,
Fugientium Danaorum: belli.a.non fiebat cessatio.	Φευγόντων Δαναῶν· πολέμου δ' οὐ γίνετ' ἐρωή.

COMMENTARIVS.

ἥν τε πορφυρέην ἶριν) Ista non sunt intelligenda de vulgari Iride, quæ non solet tam grauia portendere, vt de ista Homerus scribit. De qua sic Eustathius: σημείωσαι δὲ ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἶρις, ἀλλὰ καὶ τι μέγα σημαίνουσα, ἢ πόλεμον, ἢ μέγαν χειμῶνα. οὐκοῦν μόνον φυσικῶς εἶδεν ὁ ποιητὴς τὴν ἐν τοῖς νέφεσιν ἶριν ἐπὶ δηλώσει ὑετοῦ, ἀλλὰ καὶ τερατώδη ἐστὶν ὅτε, μάχης οὖσαν σημαντικήν. οὕτω καὶ ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ, ἀστέρα τὴν φωσφόρον Ἀθηνᾶν εἴκασεν, ὅς καὶ αὐτὸς ἢ ναύταις σημεῖον ἐστὶ ἀέρος γίνεται, ἢ στρατιαῖς πολέμου μεταβολῆς. Quod videbatur à Mythologis nostris obseruandum, sed Natalis ne γρῦ quidem Ergo hæc Iris Homerica tam noua est & ominosa, quàm Cometæ esse solent.

ἀλλ' Ἕκτωρ πυρός) Prudentissimus est bellator Menelaus (hoc enim illi vitio vertere non ausim, quanquam fortè possim, si rem propius examinem) qui temerè in periculum ruat, aut cum fortiore congrediatur, nisi se Deorum auxilio tutum certissimè sciat: quanquam videatur viri magnanimi non esse, mortis metu pugnam detrectare, in qua præcipua fortitudinis pars versatur. Habet tamen & hoc pietatis graue documentum, quòd robur & audaciam præliandi à Numine pendere fateatur, quod ei etiam benè vertit.

καὶ οἱ μυίης θάρσος) Lucianus in illo lepido encomio Muscæ, hunc locum oblitus non est. Sic enim ait: τὴν μὲν γὰρ ἀνδρίαν καὶ τὴν ἀλκὴν αὐτῆς, οὐχ ἡμᾶς χρὴ λέγειν· ἀλλ' ὁ μεγαλοφωνότατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, τὸν γὰρ ἄριστον τῶν ἡρώων ἐπαινέσαι ζητῶν, οὐ λέοντι ἢ παρδάλει ἢ ὑὶ τὴν ἀλκὴν αὐτοῦ εἰκάζει, ἀλλὰ τῷ θάρσει τῆς μυίας, καὶ τῷ ἀτρέστῳ, καὶ λιπαρεῖ τῆς ἐπιχειρήσεως. οὐδὲ γὰρ θράσος, ἀλλὰ θάρσος φησὶν αὐτῇ προσεῖναι· καὶ γὰρ εἰργομένη φησὶν, ὅμως οὐκ ἀφίσταται ἀλλ' ἐφίεται, τοῦ δήγματος. Eustathius tamen illud θάρσος, per θράσος videtur interpretari. ait enim, ὅτι δὲ κατ' ἀναλογίαν φύσει πάντων ζώων ἡ μυῖα θρασυτάτον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. At Didymus in voce θάρσος, τὸ ἐπίμονον, inquit, τοῦ ἥρωος λέγει. οὕτως γὰρ ἀποτρεπομένη εἰς ἄλλον τόπον ἐπέχει εἰς τὸν αὐτόν. Quicquid sit, sanè Lucianus nimis hunc locum detorsit ad suam mentem. Nam proculdubiò non indicauit robur aut fortitudinem Herois hac comparatione, quia ridiculum esset, vt ait Eustathius. deinde falsum est illud, quod Menelaum ἄριστον τῶν ἡρώων appellat, nam quid de Aiace? A Didymo porrò dissentio, malóque intelligere continuam illam inuadendi hostes proteruiam, quam Menelao Minerua dicitur indidisse, vt quamuis subinde repelleretur, subinde rursus in medios hostes irrumperet: vt muscæ solent, quia paululùm fugantur, statim audacissimè reuolant. Sic Eustathio assentimur, qui θάρσος pro θράσος accipit. Hoc vespis in Eryxia Platonis tribuitur. Nam mihi, inquit, Syracusani erga nos non aliter affecti esse videntur, quàm sint vespæ: quæ si leuiter irritatæ prouocentur, fiunt inuictæ, donec eas aliquis aggressus funditùs extinguat. Et forsan generali muscæ vocabulo Poeta intellexit.

ὅς τὸ πάροσπερ μαλθακός) Tanti est, Deo auspice præliari, qui validis robur adimit, imbecillibus addit, vt sine stupefactione hominum accidat, illos ab istis sæpissimè superari. Nam, Quid faciant homines, dicant cùm talia Diui? Est autem subamara hæc Apollinis obiurgatio, qua Hectorem vellicat, quòd ipse qui verè fortis nomen mereatur, & hactenus in hoc certamine validè se gesserit, adeò vt ipse Menelaus illius congressum reformidaret: nunc illius aduentu perturbetur & passus sit cadauer, pro quo tam cruentè depugnatur, ante oculos sibi eripi non sine cum magno dedecore & ignominia. Huc accedit mors Podis socij eius, qui ab eodem Menelao interemptus est.

καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης) Nimis maturè igitur videtur dixisse anteà Homerus, cùm ait: ἤθελε γὰρ νίκην ἐθέλειν αὐτοῦ. Nam si mutata esset illius voluntas, non fugassent tam repentè Achiuos Troiani, adeò vt iocus fuerit illa Mineruæ legatio, qua Menelao dicitur animos adiecisse, quasi nihil aliud exoptaret Iupiter, quàm vt Græci vincerent. Sed credo illud debere intelligi de solo Patrocli cadauere, vt tantisper Iupiter Græcis auxiliatus sit, dum illud arriperet Menelaus (cui grande hoc facinus tribuitur à Poeta, propter rationes, quas aliàs diximus, vbi Menelaus ipse dedecori sibi futurum ait, si eum, qui sui causa trucidatus est, non defenderit) vidimus enim alibi sollicitum de Patroclo fuisse Iouem, vt eius cadauer in manus Græcorum rediret, quo facto pergit Iupiter in cumulando laude facinorum Hectore.

ὢ πόποι ἤδη μέν γε) Hæc ab Aiace dicta sunt, vbi ipsi Troiani, cùm à cadauere aduentu Menelai recessissent, rursum in Græcos impetum fecerunt. Magnanimè autem facit, qui victoriam Troianorum non ipsorum virtuti tribuit, sed ab ipso Ioue deriuat, vt moris est apud Poetam: immò & piè omninò, qui nolit θεομαχεῖν, ideóque cedendum esse suadet: qualia anteà vidimus.

αὐτίκα δ' ἠέρα μὲν σκέδασεν) Meminisse nos oportet cõsilij Iouis, quod eò tendit, vt Achilles honoretur. Itaque cùm nosset cur tenebras illas discuti optaret Aiax, nimirum ad perquirendum quempiam, qui Patrocli mortem Achilli denunciaret: ac illa ratio erat, qua via ad decus Achillis sternebatur, facilè id dicitur concessisse, non facturus, puto, si præliandi causa lucem rogasset.

παννύχιοι ἐγρήσσοντες) Rectè dixit. Nam, vt ait Ælianus, cùm leo insidias bubus molitur, suo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiscens ad stabula, fortitudine sua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

καιόμεναί τε δεταί) Mirum est tam generosum, tam forte animal flammæ aspectu perterreri: sed verum, quod Arist. ex hoc Homerico loco confirmauit de Histor. anim. lib. 9. cap. 44. quod leoni cùm elephanto commune est, vt scribit Ælian. de Anim. lib. 7. cap. 6. Eius rei causam cùm quæro, incido in eundem Ælianum eod. volumine lib. 12. cap. 7. sic loquentem: διάπυρον δέ ἐστι τὸ ζῶον (leo) ἰσχυρῶς, καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἡφαίστῳ ἀνῆψαν αὐτὸ Αἰγύπτιοι· τὸ δὲ ἔξωθεν πῦρ δυσωπεῖται καὶ φεύγει, πλήθει τοῦ ἔνδοθεν φασίν. ἐπεὶ δὲ ἄγαν πυρώδης ἐστὶ καὶ αὐτὸν οἶκον ἡλίου φασὶν εἶναι. καὶ ὅταν γε ᾖ ἑαυτοῦ θερμότατος καὶ θερειότατος ὁ ἥλιος λέοντι αὐτὸν πελάζειν τοῦ οὐρανίου φασί. Id repetiit Philes, dicitque: Ignem metuit leo, vt pote natura feruidum animal. Græcum exemplar ad manus non fuit. Placet insuper, quia spatij nobis satis est, audire quo pacto etiam exterriti flammis capiantur, vt ex Oppiano efformauit Gillius, οὐδεὶς καιρὸς τῆς μαθήσεως ἄκαιρος. Alter venationis modus (tres enim commemorat Oppianus) per ignem, hic est: Qui accolunt Euphratem, leones hoc modo venantur, Venatores partim in equis fortibus & charopis (id est rauis ac fuluis, vt Gaza interpretatur apud Aristotelem. Vide Rhodig. lib. 13. cap. 8. Gesn. de quadrup. cap. de leone) vt qui tum celerrimi sint, tum soli audeant obuiam leonibus ire, cùm cæteri equi leonum aspectum non sustineant: partim pedites retia tendunt. Eorum tres in insidiis collocati ad retia frequentibus pedamentis suffulta manent, vnus in medio, alij singuli in vtroque retium cornu, ita vt is qui in medio est vtrinque extremos alios audire possit: alij more bellico circumsedentes, piceas faces ardentes in dextra, in sinistra clypeos habent: nam & iis concrepant, & incredibilem facium obiectarum metum feris iniiciunt. Itaque cum omnes pariter equites circumfusi inuadunt, & pedites cum strepitu sequuntur: leones vociferatione venatorum territi, non audentes resistere cedunt: & tum ignis metu, tum virorum in retia incurrunt, ac comprehenduntur: similiter nimirum, vt pisces noctu à piscatoribus igne in retia adiguntur. Hæc eadem aliàs quoque nos obseruasse memini.

ὥς τ' αἰετός) Hunc locum citat Aelianus de Animal. lib. 1. ca. 42. αἰετὸς δὲ, inquit, ὀρνίθων ὀξυωπέστερος. καὶ Ὅμηρος αὐτῷ συνοίδε καὶ τοῦτο, καὶ μαρτυρεῖ ἐν τῇ Πατροκλείᾳ εἰκάζων τὸν Μενέλεων τῷ ὄρνιθι, ὅτε ἀνεζήτει Ἀντίλοχον ἵνα ἄγγελον ἀποστείλῃ τῷ Ἀχιλλεῖ, πικρὸν μὲν, ἀναγκαῖον δὲ ὑπὲρ τοῦ πάθους τοῦ κατὰ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ: ὁ δὲ ἐξέπεμψε μὲν οὐχ, ὑπεδέξατο δὲ καίτοι πυθῶν ἐκεῖνος τοῦτο. Eum authorem cùm nos aliquando legeremus, edituri fortassis olim, annotauimus, Aquilam sexti generis esse intelligendam, quæ dicitur Haliæetos, clarissima oculorum acie, quæque partus suos ad Solem examinat, vt refert Plinius lib. 10. cap. 3. post Aristotelem Hist. anim. lib. 9. cap. 32. qui tamen Haliæetum quinti generis facit, quanquam textus Græcus αἰετὸν simpliciter habeat: sed legendum esse, vt Plinius & Gaza transtulerunt, docuit olim Gesnerus. Horatius, Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum, Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius? Ex sensibus ante cetera homini tactus, deinde gustus: reliquis superatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. inquit Plinius. Vnde constat, fortasse visus acumen non magis Haliæeto tribui debere, quàm omni Aquilarum generi, cum ea de re ferè omnes generaliter scribant. Immò si omnia ita exactè distinguenda sunt, fortasse Homerus aquilam tertij generis intelligat, quæ Melanæetus seu Valeria Aquila appellatur, & ab Aristotele propriè λαγωφόνος, id est leporaria, vt vertit Gaza. Subiicit enim quomodo ipsa lepores venetur.

Finis libri decimiseptimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ιλιάδος.

Ἀχιλλεὺς τὸν Πατρόκλου θάνατον ἐπιγνοὺς, ὀδύρεται· ἀνελθοῦσα δὲ ἡ Θέτις ἐκ τῆς θαλάσσης, παρηγορεῖ αὐτὸν, καὶ παραινεῖ ἀπέχεσθαι τοῦ πολέμου, ἕως ἂν αὐτῷ ὅπλα κομίσῃ παρὰ τοῦ Ἡφαίστου. κελευσάσης δὲ Ἥρας, * ἄοπλος προσελθὼν ἐπὶ τὴν τάφρον, ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις, καὶ αὐτὸν ἐκπλαγέντες φεύγουσι· καὶ κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὶ διαφθείρονται. τὸ δὲ τοῦ Πατρόκλου σῶμα διασώσαντες οἱ Μυρμιδόνες λούουσιν. Ἥφαιστος δὲ Ἀχιλλεῖ πανοπλίαν κατασκευάζει.

γρ. αὔοπλις

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Σίγμα, πύχεα τεῦξε καμὼν Ἥφαιστος Ἀχιλλεῖ.

Ἄλλη.

Ὁπλοποιΐα.

Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἀντίλοχος δ' Ἀχιλῆϊ πόδας ταχὺς ἄγγελος ἦλθε.
Τὸν δ' εὗρε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων,
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν ἃ δὴ τετελεσμένα ἦεν.
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼ, τί τ' ἄρ' αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Νηυσὶν ἐπικλονέονται, ἀτυζόμενοι πεδίοιο;
Μὴ δή μοι τελέσωσι θεοὶ κακὰ κήδεα θυμῷ,
Ὥς ποτέ μοι μήτηρ διεπέφραδε, καί μοι ἔειπε,
Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον, ἔτι ζώοντος ἐμεῖο,
Χερσὶν ὕπο Τρώων λείψειν φάος ἠελίοιο.
Ἦ μάλα δὴ τέθνηκε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς,
Σχέτλιος· ἦ τ' ἐκέλευον ἀπωσάμενον δήϊον πῦρ,
γρ. νῆας ἴτ' ἂψ ἴμεν *Ἂψ ἐπὶ νῆας ἴμεν, μηδ' Ἕκτορι ἶφι μάχεσθαι.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθε ἀγαυοῦ Νέστορος υἱὸς,
Δάκρυα θερμὰ χέων, φάτο δ' ἀγγελίην ἀλεγεινήν,
Ὤ μοι Πηλέος υἱὲ δαΐφρονος, ἦ μάλα λυγρῆς
Πεύσεαι ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
Κεῖται Πάτροκλος· νέκυος δὲ δὴ ἀμφιμάχονται
Γυμνοῦ· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα·
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν,
Χεύατο κὰκ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ᾔσχυνε πρόσωπον·
Νεκταρέῳ δὲ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη·
Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωστὶ τανυσθεὶς
Κεῖτο, φίλῃσι δὲ χερσὶ κόμην ᾔσχυνε δαΐζων.
Δμωαὶ δ' ἃς Ἀχιλεὺς ληΐσσατο Πάτροκλός τε,
Θυμὸν ἀκηχέμεναι μεγάλ' ἴαχον, ἐκ δὲ θύραζε
Ἔδραμον ἀμφ' Ἀχιλῆα δαΐφρονα· χερσὶ δὲ πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο, λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης.
Ἀντίλοχος δ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο, δάκρυα λείβων,
Χεῖρας ἔχων Ἀχιλῆος· ὁ δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξειε σιδήρῳ.
Σμερδαλέον δ' ᾤμωξεν· ἄκουσε δὲ πότνια μήτηρ,
Ἡμένη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι,
Κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα· θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν·

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Homeri Iliadis.*

Achilles Patrocli mortem resciens, luget: ascendens autem Thetis è mari consolatur ipsum, & suadet abstinere à bello, donec ei arma afferat à Vulcano. Iubente autem Iunone inermis procedens ad fossam apparet hostibus, & ipsum perculsi fugiunt, & in fuga multi extinguuntur: Patrocli autem corpus saluum perductum Myrmidones lauant: Vulcanus autem Achilli armaturam præparat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Σ. Thetis Achilli à Vulcano attulit arma.

Aliud.

Armorum fabricatio.

SIC hi quidẽ pugnabant instar ignis ardentis:
Antilochus autẽ Achilli pedib. celer nuncius venit:
Hũc.a.inuenit ãte naues erectas antennas habentes,
Ea cogitantem animo quæ iam perfecta erant.
Ingemiscens verò dixit erga suum generosum animum,
Hei mihi, cur rursus comati Achiui
Ad naues tumultuosæ pellũtur turbati per campum?
Ne iam mihi perficiant dij tristes curas animo,
Vt olim mihi mater narrauit & mihi dixit,
Myrmidonum fortißimum, adhuc viuente me,
Manibus sub Troianorum deserturum esse lucem solis,
Profectò omnino iam mortuus est Menœtij fortis filius,
Misercertè iubebam, cum repulisset hastilem ignem
Ad naues redire, neque cum Hectore fortiter pugnare:
Dum hic hæc voluebat in mente & in animo,
Interim ad eum propè accesit illustris Nestoris filius,
Lacrymas calidas fundens, dixitq; nuncium triste:
Heu Pelei fili bellicosi, certè valdè triste
Audies nuncium, quod vtinam non accidisset.
Iacet Patroclus: de cadauere autem iam pugnant
Nudo: cæterùm arma tenet galeam mouens Hector.
Sic dixit: hunc verò doloris nebula obtexit nigra:
Ambabus autem manibus capiens puluerem atrum
Fudit super caput, gratiosam autem deturpabat faciem:
Diuinæ autem tunicæ niger circum hæsit cinis:
Ipse verò in pulueribus magnus latè extensus
Iacebat, charisq; manibus comam deturpabat euellens:
Ancillæ autẽ quas Achilles prædatus erat Patroclusq;
Animo afflictæ vehementer eiulabant & foras
Excurrerunt circa Achillem bellicosũ: palmis.v. omnes
Pectora plangebant: soluta sunt.a. subtus mẽbra cuiusq;
Antilochus.a. ex altera parte lugebat, lacrymas stillãs,
Manus tenẽs Achillis: hic.a. suspirabat glorioso corde:
Timebat enim ne iugulum abscinderet ferro.
Terribiliter.a. plorabat, audiuit autem venerãda mater
Sedens in gurgitibus maris apud patrem senem:
Lamẽtataq; est deinde: Dea.a. circa ipsã cõgregabantur
Omnes, quotquot in imo vado maris Nereides erant:

Illis

Illic erat Glaucéque, Thaliaq́, Cimodocéque
Nesæa, Spioq́, Thoaq́, Haliaq́, magnis oculis decora,
Cymothoáque, & Actæa, Limnoria,
Et Melita, & Iæra, & Amphithoë, & Agaue,
Dotóque, Protóque, Pherusáque, Dynamenéque,
Dexamenéque & Amphinome, Calianira,
Doris, & Panope, & inclyta Galatea,
Nemeritésque, & Apseudes, & Callianassa:
Illic etiam erat Clymene, Ianiráque & Ianassa.
Mæra, & Orithya, & crinibus decora Amathia,
Aliæq́, quæ in profundo maris Nereides erant:
Istis verò argēteus implebatur specus: hæ. a. simul omnes
Pectora tundebant: Thetis verò incepit luctum,
Audite sorores Nereides, vt bene omnes
Sciatis audientes quanti meo insint dolores animo:
Hei mihi miseræ, hei mihi infeliciter optimum enixæ,
Quæ postquam peperi filium eximiumq́, fortémque,
Præstantissimū heroum, hic autem creuit plantæ similis:
Hunc quidē ego educatum, plātā velut in fertili terra,
In nauibus præmisi curuas puppes habentibus ad Ilium
Contra Troianos pugnaturū: hūc. a. non recipiam iterū
Domum reuersurum, domum Peleiam intra.
Quoad verò mihi viuit, & videt lumen solis,
Tristatur, neque quid ei possum auxiliari profecta.
Sed vado vt visamq́ dilectum filium, & audiam
Quinam ipsum occupet luctus à bello cessantem.
Sic locuta reliquit speluncam: hæ autem cum ipsa
Lacrymabundæ ibant: circa autem ipsas vnda maris
Discindebatur. hæ. a. vbi iam Troiam fœcundā venerūt,
Littus conscenderunt ordine, vbi frequentes
Myrmidonum subducta erāt naues celerē circū Achillē.
Huic. a. grauiter suspiranti astitit veneranda mater:
Acriter autem plorans caput prehendit filij sui
Et lugens verbis velocibus eum allocuta est:
Fili, quid fles? quisve tuam mentem inuasit dolor?
Eloquere, ne cela. hæc quidem iam tibi perfecta sunt
A Ioue, sicut iam prius orasti manibus sublatis,
Omnes ad puppes concludi filios Achiuorum
Tui indigentes, patique molestas res.
Hāc. a. valdè suspirās allocutus est pedi. velox Achil-
Mater mea, hæc quidem mihi Olympius perfecit: les:
Sed quæ mihi ex his voluptas, quū charus perierit soci
Patroclus? quem ego præter cæteros honorabam socios,
Aequè ac meipsum, hunc perdidi: arma verò Hector
Postquam trucidasset, exuit ingentia, mirabile visu,
Pulchra: quæ quidē Peleo dij dederunt, splendida dona
Die illo, quando te mortalis viri collocarunt in cubili.
Vtinam tu quidem illic inter deas marinas
Habitares: Peleus verò mortalem duxisset vxorem:
Nunc autem, vt & tibi luctus in animo immensus sit
Filio interfecto, quem non suscipies rursus
Domum reuersum: quoniam neque me animus impellit
Viuere: neque viris interesse, nisi Hector
Primus mea hasta verberatus animam amittat,
Patrocli autem dilaniationem Menœtiades luat.
Hūc. v. rursus allocuta est Thetis lacrymas demittēs:
Citò moriturus mihi fili eris, vt dicis:
Illico enim tibi dein post Hectorem mors parata.

Ἔνθ' ἄρ' ἔην Γλαύκη τε, Θάλειά τε, Κυμοδόκη τε,
Νησαίη, Σπειώ τε, *Θόη θ', Ἁλίη τε βοῶπις, γρ. Θοή θ'
Κυμοθόη τε, καὶ Ἀκταίη, καὶ Λιμνώρεια,
Καὶ Μελίτη, καὶ Ἴαιρα, καὶ Ἀμφιθόη, καὶ Ἀγαυή,
Δωτώ τε, Πρωτώ τε, Φέρουσά τε, Δυναμένη τε,
Δεξαμένη τε, καὶ Ἀμφινόμη, καὶ Καλλιάνειρα,
Δωρίς, καὶ Πανόπη, καὶ ἀγακλειτὴ Γαλάτεια,
Νημερτής τε, καὶ Ἀψευδής, καὶ Καλλιάνασσα.
Ἔνθα δ' ἦν Κλυμένη, Ἰάνειρά τε, καὶ Ἰάνασσα,
Μαῖρα καὶ Ὠρείθυια, ἐϋπλόκαμός τ' Ἀμάθεια·
Ἄλλαι θ' αἳ κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν.
Τῶν δὲ καὶ ἀργύφεον πλῆτο σπέος· αἳ δ' ἅμα πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο· Θέτις δ' ἐξῆρχε γόοιο;
Κλῦτε κασίγνηται Νηρηΐδες; ὄφρ' εὖ πᾶσαι
Εἴδετ' ἀκούουσαι ὅσ' ἐμῷ ἔνι κήδεα θυμῷ·
Ὤ μοι ἐγὼ δειλή, ὤ μοι δυσαριστοτόκεια,
Ἥ τ' ἐπεὶ ἂρ τέκον υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Ἔξοχον ἡρώων, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος;
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὣς γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ἐπιπροέηκα κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα δόμον Πηλήϊον εἴσω.
Ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἄχνυται, οὐδέ τί οἱ δύναμαι χραισμῆσαι ἰοῦσα.
Ἀλλ' εἶμ' ὄφρα *ἴδω τε φίλον τέκος, ἠδ' ἐπακούσω γρ. ἴδωμι
Ὅ,ττι μιν ἵκετο πένθος ἀπὸ πτολέμοιο μένοντα.
Ὣς ἄρα φωνήσασα λίπε σπέος· αἳ δὲ σὺν αὐτῇ
Δακρυόεσσαι ἴσαν, περὶ δέ σφισι κῦμα θαλάσσης
Ῥήγνυτο· ταὶ δ' ὅτε δὴ Τροίην ἐρίβωλον ἵκοντο,
Ἀκτὴν εἰσανέβαινον ἐπισχερώ, ἔνθα θαμειαὶ
Μυρμιδόνων εἴρυντο νέες ταχὺν ἀμφ' Ἀχιλῆα.
Τῷ δὲ βαρυστενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ·
Ὀξὺ δὲ κωκύσασα κάρη λάβε παιδὸς *ἑοῖο· γρ. ἑῆος
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε. τὰ μὲν δή τοι τετέλεσται
Ἐκ Διός, ὡς ἄρα δὴ πρίν γ' εὔχεο χεῖρας ἀνασχών,
Πάντας ἐπὶ πρύμνῃσιν ἀλήμεναι υἷας Ἀχαιῶν,
Σεῦ ἐπιδευομένους, παθέειν τ' ἀεκήλια ἔργα.
Τὴν δὲ βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ἄρ μοι Ὀλύμπιος ἐξετέλεσσεν·
Ἀλλὰ τί μοι τῶν ἦδος, ἐπεὶ φίλος ὤλεθ' ἑταῖρος
Πάτροκλος, τὸν ἐγὼ περὶ πάντων τῖον ἑταίρων
Ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ, τὸν ἀπώλεσα· τεύχεα δ' Ἕκτωρ
Δῃώσας ἀπέδυσε πελώρια θαῦμα ἰδέσθαι,
Καλά· τὰ μὲν Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα,
Ἤματι τῷ ὅτε σε βροτοῦ ἀνέρος ἔμβαλον εὐνῇ.
Ὡς ὄφελες σὺ μὲν αὖθι μετ' ἀθανάτῃς ἁλίῃσι
Ναίειν, Πηλεὺς δὲ θνητὴν ἀγαγέσθαι ἄκοιτιν.
Νῦν δ', ἵνα καὶ σοὶ πένθος ἐνὶ φρεσὶ μυρίον εἴη
Παιδὸς ἀποφθιμένοιο· τὸν οὐχ ὑποδέξεαι αὖτις,
Οἴκαδε νοστήσαντ'· ἐπεὶ *οὐδ' ἐμὲ θυμὸς ἄνωγε γρ. οὐδέ με
Ζώειν, οὐδ' ἄνδρεσσι μετέμμεναι, αἴ κε μὴ Ἕκτωρ
Πρῶτος ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃ,
Πατρόκλοιο δ' ἕλωρα *Μενοιτιάδεω ἀποτίσῃ· γρ. ἑλώρια ἀποτίσῃ
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα,
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις·
Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος.

Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. ὁ μὲν μάλα τηλόθι πάτρης
γρ. ἄρης, ἢ ἀρεω Ἔφθιτ'· ἐμεῖο δὲ δῆσεν* ἀρῆς ἀλκτῆρα γενέσθαι.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Οὐδέ τι Πατρόκλῳ γενόμην φάος, οὐδ' ἑτάροισι
Τοῖς ἄλλοις, οἳ δὴ πολέες δάμεν Ἕκτορι δίῳ·
Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης,
Τοῖος ἐὼν οἷος οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἐν πολέμῳ· ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.
Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο,
Καὶ χόλος, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι·
Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠΰτε καπνός·
Ὡς ἐμὲ νῦν ἐχόλωσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' εἶμ' ὄφρα φίλης κεφαλῆς ὀλετῆρα κιχείω
Ἕκτορα· κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα,
Ὅσπερ φίλτατος ἔσκε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι·
Ἀλλά ἑ μοῖρα δάμασσε καὶ ἀργαλέος χόλος Ἥρης.
Ὡς καὶ ἐγών, εἰ δή μοι ὁμοίη μοῖρα τέτυκται,
Κείσομ', ἐπεί κε θάνω· νῦν δὲ κλέος ἐσθλὸν ἀροίμην,
Καί τινα Τρωϊάδων καὶ Δαρδανίδων βαθυκόλπων,
Ἀμφοτέρῃσιν χερσὶ παρειάων ἁπαλάων
Δάκρυ' ὀμορξαμένην, ἁδινὸν στοναχῆσαι ἐφείην.
Γνοῖεν δ' ὡς δὴ δηρὸν ἐγὼ πολέμοιο πέπαυμαι.
Μηδέ μ' ἔρυκε μάχης, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
γρ. ταῦτα Ναὶ δὴ* τοῦτό γε τέκνον ἐτήτυμον, οὐ κακόν ἐστι,
Τειρομένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλά τοι ἔντεα καλὰ μετὰ Τρώεσσιν ἔχονται,
Χάλκεα, μαρμαίροντα· τὰ μὲν κορυθαίολος Ἕκτωρ
Αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται· οὐδέ ἕ φημι
Δηρὸν ἐπαγλαϊεῖσθαι, ἐπεὶ φόνος ἐγγύθεν αὐτῷ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μήπω καταδύσεο μῶλον Ἄρηος
Πρίν γ' ἐμὲ δεῦρ' ἐλθοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδηαι.
Ἠῶθεν γὰρ νεῦμαι ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι,
Τεύχεα καλὰ φέρουσα παρ' Ἡφαίστοιο ἄνακτος.
Ὡς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τράπεθ' υἷος ἑοῖο·
Καὶ στρεφθεῖσ', ἁλίῃσι κασιγνήτῃσι μετηύδα,
Ὑμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
Ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἅλιον καὶ δώματα πατρός,
Καί οἱ πάντ' ἀγορεύσατ'· ἐγὼ δ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον
Εἶμι παρ' Ἥφαιστον κλυτοτέχνην, αἴ κ' ἐθέλῃσιν
Υἱεῖ ἐμῷ δόμεναι κλυτὰ τεύχεα παμφανόωντα.

Hæc .a. valde ingemiſcens allocut' eſt pedibus velox A
Ilicò moriar, quoniam non debebam ſocio (chilles,
Dũ interficeretur auxiliari. ille quidem procul à patria
Interijt: me verò opus erat, iniuriæ propulſator eſſem.
Nũc quoniam non redeo dilectam in patriam terram,
Neque aliquid Patroclo factus ſum lumen, neque ſocijs
Alijs, qui iam multi interfecti ſunt ab Hectore diuino,
Sed ſedeo apud naues inutile pondus terræ,
Talis exiſtens, qualis nullus Achiuorum loricatorum
In bello: in concione autem meliores ſunt etiam alij,
Vtinam contentio ex Dijs, & ex hominibus pereat,
Et ira, quæ cogit prudentem licet ſæuire:
Quæque multò dulcior melle liquido
Virorum in pectoribus augetur velut fumus:
Sicut me nũc ad iram prouocauit rex virorũ Agamẽnõ,
Sed illa quidẽ antè facta eſſe ſinamus, dolentes quãuis,
Animum pectoribus charum cohibentes neceſſitate:
Nũc autem eo vt chari capitis perditorem inueniam
Hectorem: mortẽ autẽ ego tũc recipiam quandocũque iã
Iupiter voluerit perficere & immortales dij alij.
Neque enim, neque vis Herculis effugit mortem,
Qui dilectiſſimus erat Ioui Saturnio regi,
Sed eum fatum domuit & difficilis ira Iunonis:
Ita & ego ſi iam mihi ſimile fatũ paratũ eſt, (quar
Iacebo vbi mortuus fuero: nũc .a. gloriã bonã vtinã aſſe-
Et aliquẽ Troiadũ & Dardanidũ mulierũ profũdũ ſinũ
Ambabus manibus genarum tenerarum (habentium,
Lacrymas abſtergentem, miſerè ſuſpirare cogam,
Intelligant verò quod diu ego à bello ceſſaui (ſuaſeris
Neque me arceas à pugna, diligẽs quãuis: nec, n. mihi
Huic autem reſpondit dein dea Thetis argentipes,
Sanè iam hæc, fili, verè dicis, non malum eſt
Ab afflictis ſocijs auertere graue exitium:
Sed tibi arma pulchra inter Troianos detinentur,
Aerea ſplendida, quæ quidem ſæuus Hector
Ipſe gerens humeris gloriatur, neque ipſum puto
Diu gauiſurum eſſe: quia cædes propè ei adeſt.
Sed tu quidem nondum ingredere ſtragem Martis,
Antequam me huc profectam in oculis videris.
Manè enim reuertar ſimul cum ſole aſcendente,
Arma pulchra ferens à Vulcano rege.
Sic fata, retrò verſa eſt à filio ſuo:
Et conuerſa, marinas ſorores allocuta eſt:
Vos quidem nunc ſubite maris latum ſinum,
Viſuræque ſenem marinum, & ædes patris,
Et ei omnia dicite: ego autem ad magnum Olympum
Vado ad Vulcanum inclytum fabrum, ſi velit
Filio meo inclyta arma dare vndique lucida.

COMMENTARIVS.

ὥς ποτέ μοι μήτηρ) Atqui contrarium dictum eſt ab ipſo Poeta præcedenti libro, nimirum ideò bene de Patroclo Achillem ſperaſſe, quod ſibi Thetis mortem illius non denuntiaſſet, cùm alioqui cætera omnia quæ ad ſe pertinere videbantur, manifeſtò declaraſſet, verba ipſa non grauabimur repetere: --- οὐδ' ἄρα πώ τι ᾔδεε Πάτροκλον τεθνηότα δῖος Ἀχιλλεύς. Πολλὸν γὰρ ἀπάνευθε νεῶν μάρναντο θοάων τείχει ὕπο Τρώων, τό μιν οὔποτε ἔλπετο θυμῷ τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν ἐνιχριμφθέντα πύλῃσιν ἂψ ἀπονοστήσειν. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν ἐκπέρσειν πτολίεθρον ἄνευ ἕθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ. Πολλάκι γὰρ τό γε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων Ἥ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.. Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσον ἐτύχθη μήτηρ, ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος Vbi verò vide quid nos annotauimus. Sed iſta ſic puto poſſe conciliari, vt ibi ideò non exiſtimarit moriturum Patroclum, quòd illi à matre expreſſè de Patroclo dictum non eſſet, ac nominatim, ſed generaliter tantum Myrmidonum præſtantiſſimum mortem in bello obiturum: quod ille non poterat de Patroclo interpretari donec tumultum apud naues fugientium Græcorum exaudiuit, vbi ſuſpicari primùm incœpit ſiniſtrum quippiam de ſocio, quo viuente non eſſent nimirum in fugam ſe coniecturi Græci.

ἢ μάλα λυγρῆς) Si nos vnquam breues eſſe decet, tum maximè decet, cum triſtia cuipiam denunciamus. Dolor enim alioqui dolori infligitur. Primùm exaudita re triſti ſolemus dolere, deinde ſi illa longa oratione explicetur, grauior fit longè mœſtitia, quia hos luctus ſubinde illa prolixitas refricat & adauget. Itaque prudenter Antilochus paucis hoc nuncium Achilli refert, adeò vt nihil breuius dici potuerit.

κόττι

κόνιν αἰθαλόεσσαν) Notandus est mos priscorum illorum hominum in luctu. Inspergebantur enim atro puluere, & manibus comas euellebant:quod etiam infrà Iliad.ω.repetetur.Hunc morem apud Lacedæmonios in obitu Regum fuisse,obseruauit Genial.dierum. lib.12.Alexander.De Ægyptiis & Assyriis constat.Sed de his alibi plura.Sed Socrates in sua Repub.Achillem lugentem subsannabit, & Poetam nostrum mulctabit,quòd tam indecora viro illi magnanimo affinxerit. Patiatur ille tamen homines humana pati, & qui ad luctus maximè natus est lugere. Modum sanè adhiberi oportebat,nec ita Achillem furentem præ animi mœrore inducere,vt sibi manus inferret,quod Antilochum prohibuisse,mox dicet:δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξειε σιδήρῳ.

ἀμφὶ δ' ἐκλόεντο) Laudem Achillis ob captiuas Patroclo communicat tanquam τῷ Ἀχιλλεῖ συναγωνισάντι: vt Theseo etiam gloriæ fuit, quòd in quibusdam gestis Herculi adfuerit,vnde illud Prouerbium, οὐκ ἄνευ Θησέως: in eos qui in aliorum societate præclarè quippiam gerunt.Eustath.

δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν) Idem Eustathius refert illud δείδιε, à quibusdam ad ipsum Achillem referri: vt dicatur ipse timere,ne Hector Patroclum iugulasset: quod ita concisè & defectuosè à Poeta dictum ex natura doloris,qui loquacitatem amputat. vt etiam in Antilochum suprà visum est,cùm dixit,νέκυος δ' ἀμφιμάχονται.Quemadmodum enim ille eos qui circa Patroclum pugnabant, subticuit: sic hoc loco Achilles Hectorem.hic enim non Achilles,sed Poëta ipse loquitur:potiórq; est aliorum sententia, qui ad Antilochum referunt,vt ille timeat vt sibi manus proprias Achilles inferret.

θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο) Enumerantur hoc loco à Poeta triginta tantum Nereides, cùm alioqui quinquaginta sint apud Hesiodum & Pindarum in Isthmiis Od.6.Vid.Girald.in Nymphis,Natalem lib.8.& hoc loco Eustathium,qui singularum nomina explicat,nos fortè etiam olim in Lexico. Addo centum Nereidum mentionem fieri apud Platonem in Atlantico. Sed quia hæc fabulosa existimantur,videamus an veri aliquid contineant. Sanè cùm Poetarum figmenta accuratiùs expendo,illa non carere veri cuiusdã specie, videor mihi obseruare etiam hoc loco. Constat enim grauissimorum virorum authoritate hæc monstra in mari conspici non vbiq; neque semper,sed vspiam & aliquando.Scimus quid Plinius scripserit lib.9.cap.5. Locum transcribamus studiosorum gratia quibus libri omnes semper ad manus non sunt.Tiberio Principi,inquit nunciauit Olyssiponensium legatio ob id missa,visum auditúmque in quodam specu concha canentem Tritonem,qua noscitur forma: & Nereidum falsa non est, squamis modò hispido corpore,etiam quà humanam effigiem habent. Namque hæc in eodem spectata littore est, cuius morientis etiam gannitum tristem accolæ audiuere lõgè.Et Diuo Augusto legatus Galliæ complures in littore apparere exanimes Nereidas scripsit.Authores habeo in equestri ordine splendentes,visum ab his Gaditano Oceano marinum hominem,toto corpore absoluta similitudine:ascendere eum nauigia nocturnis temporibus,statímque degrauari,quas insederit,partes:etsi diutius permaneat etiam mergi.Tiberio Principe,contra Lugdunensis Prouinciæ littus in insula simul trecentas amplius beluas reciprocans destituit Oceanus, miræ varietatis & magnitudinis,nec pauciores in Santonum littore:interque reliquas Elephantos & arietes,candore tantùm cornibus assimulatis. Nereidas verò multas Turanius prodidit,&c.cætera videntur malè excusa fuisse in meo exemplari,ideò reliqui & forsan post *multas*,interpungendum est,vt *Turanius* ad sequentem clausulam pertineat.Sed alij de hoc viderint.Ex eo loco constat veritas Nereidum.Adferam & ea quæ Alexander ab Alexandro Iurisperitus Neapolitanus Genial.dier.lib.2.cap.8.scriptũ reliquit,vbi ex authoritate Draconeti Bonifacij cuiusdam,Theodori Gazæ,Georgij Trapezontij, quos αὐτόπτας & inculpatos etiam testes esse ait, docet eiusmodi monstra, tritones nimirum & Nereidas existere.Germani appellant *meer wunder.* Quod si mauis Dæmonas aqueos appellare, per me quidem licet:sic enim à Zoroastre dici scribit Rhodig.lib.2.& ab Orpheo Nereidas,viderique in Perside atque Aphrica. Sed cum Dæmones sint,videntur proinde inuisibiles [redacted] Quæ omnia in suas lectiones transtulit Cælius.

ὤ μοι ἐγὼ δειλὴ) Eadem querela fuit suprà lib.1. Quod autem paulò pòst dicit Thetis se filio non posse auxiliari, hoc est quod aliàs notauimus, Deos Homericos fato & Parcarum decretis imbecilliores esse, immò nefas existimare quippiam aduersus aut præter illa moliri.

ἀλλὰ τί μοι τῶν ἦδος) Achilles & Patroclus amici fuerunt arctissimi, vt copiosius in sequentibus dicemus. Eius rei exemplum dedit hoc loco Heros,docétque se pluris Patrocli amicitiam facere,quàm se ipsum,itaque delectari se malis Achiuorum non posse:quanquam illa ad honorem illi viam sternerent,cum diremptum à se morte socium intelligat: socium, inquam,non vulgarem, sed quem ipse pari quo se ipsum amicitia prosequutus sit. Hinc est quòd se lubenter mortis oblaturus est periculo, vt tantam cladem vlciscatur,qua maiorem nullam sibi contingere potuisse credit: & quanquam metu propriæ mortis à congressu Hectoris poterat deterreri (sciebat enim post illius necem se breui quoque interiturum,vt etiam Thetis ipsi denuntiat)tamen adeò alto pectore infixam amici memoriam retinet, vt facilè & æquo animo suæ vitæ iacturam subiturum sese profiteatur, modò amicum ante extremum diem vlcisci potuerit. Vbi luculentum est generositatis & fortitudinis exemplum & animi mortem contemnentis, vt statim videbimus.

ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον) Ait Achilles, Lubens sum moriturus:turpis enim mihi esset vita & multo cum dedecore, quod meum auxilium in eius mortem distuli:id est,tum demum me illi opitulandi incessit cupiditas,cùm ipsum eripere morte amplius nõ possum. Oportebat cladem præuertere, & me ipsum amici causa in medios hostes conijcere, dum res adhuc erat in tuto. Iam verò cùm ego illo animæ meæ dimidio priuatus sim, quanto cum mœrore, immò quanta cum ignominia reliquum vitæ me exacturum arbitraris,si inuito amico superuixero?Illud post Hectoris mortem,quod me expectat,fatum longè mihi suauius futurum est.

νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαι) Sensus est alioqui rudioribus satis inuolutus. quasi dicat Heros: Quid profuit mihi rixari, quid tandiu irasci, si tamen nihilominus stat mihi fati certa hora,non declinanda, si idcirco dulcedo illa mea, illud delicium meum Patroclus, cùm ope mea destitueretur,quam ego iratus reliquis Græcis recusauerã, & innumeri alij ex meis socijs (intelligit autem, arbitror, Myrmidonas) miserè interfecti sunt? An non maiore me ipsum affeci incommodo, quàm cæteros,in quorum perniciem solùm sic indignabar? Enimuerò quid rerum apud naues gero? Sedeo ac otiosus sum, & terræ solùm pondus sum inutile,cùm tamen reliquos omnes fortitudine longè antecellam:nam non curo præstantiam & eminentiam illam in concionibus, in quibus multis me inferiorem candidè fateor. Iam verò cùm mihi illa omnia contigerint ob solam iram,quam meo tandiu pectore concoxi: nunquid, rogo, illam execrer & abominer,longéque tam à Deorum quàm hominum cœtibus exulare velim:quæ cùm tamen dulcis homini, quem illa possidet,videatur,tamen has amaritudines malorum sui fructus nobis tandem parit?

ὅς τε πολὺ γλυκίων) Arist.Rhet.ad Theod.lib.1. docet iram etiam inter res iucundas, his verbis: τὰ δ' ἐν ἐλπίδι, ὅσα παρόντα ἢ εὐφραίνειν ἢ ὠφελεῖν φαίνεται μεγάλα, ὃ ἄνευ λύπης ὠφελεῖν, ὅλως δ' ὅσα φαινόμενα ἢ ἀναμιμνησκόμενα εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας ἢ μεμνημένους, ὡς ἐπίπαν, διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ. ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίησε περὶ τοῦ θυμοῦ, ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο. οὐδεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυχεῖν, οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ ἧττον. Quod autem Achilles noster paulò antè dixit, ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο, vellicabat Heraclitus (vt refert Eustathius) qui existimabat omnia per contentionem, id est pugnam & contrarietatem, vt sic loquar, qualitatum (quam illius opinionem sic refert Laertius: γίνεσθαί τε πάντα κατ' ἐναντιότητα.& paulò pòst, τῶν δ' ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν. τὸ δ' ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω)quasi Poëta confusionem totius mundi optet. Sed illi facilè responsum est, ἔριν alio sensu hic accipi, quàm ipse voluerit, nimirum pro rixa illa, quæ iram & animorum dissidium conciliat, qualis Achillis & Agamemnonis fuit, & illæ Deorum, puta inter Iouem & Iunonem fabulosè, non mythologicè. Vel etiam voluerunt antiqui, hoc indignanti & perturbato Heroi concedendum. Sed melior est altera sententia: ideo subiungit, καὶ χόλος.

κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι) Non solùm generosi, sed etiam pij hominis est hæc oratio, qui tum è vita discedere velit, cùm Deus iusserit, neque longiorem vitam optet,quàm ipse illi constituerit. Par enim est, vt qui nobis vitam vsurariam tantùm largitus est, pe-

pes eum illam quoque repetendi ius remaneat, cui nos submittere nihil est, quàm Deo obsequentem & audientem esse. Ille igitur mortem vnicuiq; constituit, ac proinde illa ineuitabilis est. & rectè hoc Epicurus, πρὸς μὲν τἆλλα δυνατὸν ἀσφάλειαν πορίσασθαι, χάριν δὲ θανάτου πάντες ἄνθρωποι πόλιν ἀτείχιστον οἰκοῦμεν. Hinc mortem inexorabilem esse indicauit his verbis Aeschylus, Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ, οὔτ' ἄν τι θύων οὔτ' ἐπισπένδων ναοῖς. οὐ βωμός ἐστιν, οὐδὲ παιωνίζεται. Μόνου δὲ πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ. & Sophocles, ὅταν γὰρ ὁ καιρὸς τοῦ θανεῖν ἐλθὼν τύχῃ, οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγῃ μολών. Qua de re aliás quoque diximus. Hæc animo reuoluens Heros seipsum hoc argumento ad mortem bene comparat, quasi illi vtique moriendum sit: tum exemplo ipsius Herculis, qui hanc legem moriendi pariter euitare non potuit, eadem quoque se teneri patitur.

Ὣς ἔφαθ'· αἳ δ' ὑπὸ κῦμα θαλάσσης αὐτίκ' ἔδυσαν·
Ἡ δ' αὖτ' Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἤϊεν, ὄφρα φίλῳ παιδὶ κλυτὰ τεύχε' ἐνείκοι.
Τὴν μὲν ἄρ' Οὔλυμπόνδε πόδες φέρον, αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Θεσπεσίῳ ἀλαλητῷ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Φεύγοντες, νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο.
Οὐδέ κε Πάτροκλόν περ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐκ βελέων ἐρύσαντο νέκυν, θεράποντ' Ἀχιλῆος.
Αὖτις γὰρ δὴ τόν γε κίχον λαός τε καὶ ἵπποι,
Ἕκτωρ τε Πριάμοιο πάϊς, φλογὶ εἴκελος ἀλκήν·
Τρὶς μέν μιν μετόπισθε ποδῶν λάβε φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἑλκέμεναι μεμαώς, μέγα δὲ Τρώεσσιν ὁμόκλα·
Τρὶς δὲ δύ' Αἴαντες θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλκήν,
Νεκροῦ ἀπεστυφέλιξαν· ὁ δ' ἔμπεδον ἀλκὶ πεποιθώς,
Ἄλλοτ' ἐπαΐξασκε κατὰ μόθον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Στάσκε μέγα ἰάχων· ὀπίσω δ' οὐ χάζετο πάμπαν.
Ὡς δ' ἀπὸ σώματος οὔ τι λέοντ' αἴθωνα δύνανται
Ποιμένες ἄγραυλοι μέγα πεινάοντα δίεσθαι·
[redacted]
Ὄρσεο Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν·
Πατρόκλῳ ἐπάμυνον, οὗ εἵνεκα φύλοπις αἰνὴ
Ἕστηκε πρὸ νεῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ὀλέκουσιν,
Οἱ μὲν, ἀμυνόμενοι νέκυος πέρι τεθνειῶτος,
Οἱ δὲ ἐρύσασθαι ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Τρῶες ἐπιθύουσι· μάλιστα δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ
γρ. αἰνωγ' Ἑλκέμεναι μέμονεν· κεφαλὴν δέ ἑ θυμὸς* ἀνώγει
Πῆξαι ἀνὰ σκολόπεσσι, ταμόνθ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς.
Ἀλλ' ἀνὰ, μηδ' ἔτι κεῖσο· σέβας δέ σε θυμὸν ἱκέσθω
Πάτροκλον Τρῳῇσι κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι·
γρ. ἔλθοι Σοὶ λώβη, αἴ κέν τι νέκυς ᾐσχυμμένος* ἔλθῃ.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
γρ. τ' ἄρ σε Ἶρι θεὰ, τίς* γάρ σε θεῶν ἐμοὶ ἄγγελον ἧκε;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Ἥρη με προέηκε Διὸς κυδρὴ παράκοιτις.
Οὐδ' οἶδε Κρονίδης ὑψίζυγος, οὐδέ τις ἄλλος
Ἀθανάτων οἳ Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἀμφινέμονται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Πῶς τ' ἄρ' ἴω μετὰ μῶλον; ἔχουσι δὲ τεύχε' ἐκεῖνοι·
Μήτηρ δ' οὔ με φίλη πρίν γ' εἴα θωρήσσεσθαι
Πρίν γ' αὐτὴν ἐλθοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι.
Στεῦτο γὰρ Ἡφαίστοιο πάρ' οἰσέμεν ἔντεα καλά.
γρ. οἶδα Ἄλλου δ'* οὔ τοι οἶδα τεῦ ἂν κλυτὰ τεύχεα δύω,
Εἰ μὴ Αἴαντός γε σάκος Τελαμωνιάδαο.
γρ. πρώτοισιν Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὅγ' (ἔλπομ') ἐνὶ* προμάχοισιν ὁμιλεῖ,
Ἔγχεϊ δηϊόων περὶ Πατρόκλοιο θανόντος.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·

Sic dixit: hæ verò vndam maris statim subierunt:
Ipsa verò iterum ad Olympum dea Thetis argentipes
Iuit, vt dilecto filio inclyta arma afferret.
Hanc quidem in Olympum pedes tulerunt, sed Achiui
Ingenti tumultu ab Hectore homicida
Fugientes ad nauésq; & Hellespontum venerunt.
Nec Patroclum quidem bene ocreati Græci
Ex telis traxissent mortuum ministrum Achillis.
Rursus enim iā hūc consecuti erant populúsque & equi,
Hectorq; Priami filius flammæ similis fortitudine:
Ter quidē ipsum retrò pedib. apprehēdit illustris Hector
Trahere cupiens: valdè autem Troianos hortabatur:
Ter autem duo Aiaces impetuosum induti robur
A cadauere, retulerunt: hic autē firmiter robore fretus,
Interdum irruebat in turbam, interdum verò rursus
Cōsistebat valdè clamitans: retrò.a.nō cedebat omnino.
Sicut autem à corpore minimè leonem fuluum possunt
Pastores agrestes valdè esurientem abigere:
[redacted]
Patroclo auxiliare, cuius gratiā conflictus grauis
Constitit ante naues: hi autem se inuicem perdunt,
Hi quidem pugnantes pro cadauere demortui:
Hi autem trahere ad Ilium ventis expositum
Troiani rectā irruunt: maximè autem illustris Hector
Ad trahēdū prōptus est: caput.a.ipsū animus impulit
Affigere palis abscissum tenero à iugulo: (tangat
Sed surge, nec amplius iaceas: reuerentia .a.tuū animū
Patroclum Troianis canibus ludibrium fieri:
Tibi contumelia, si cadauer fœdatum venerit.
Hanc verò excepit, deinde agilis diuus Achilles:
Iri dea, quis te deorum mihi nuncia misit?
Hunc.a.rursus allocuta est ventipes velox Iris:
Iuno me præmisit Iouis gloriosa vxor,
Neque scit Saturnides sublimis, neque quis alius
Immortalium, qui Olympum niuosum circum habitant.
Hāc.a.respōdēs allocutus est pedibus celer Achilles:
Quomodo sanè ibo ad stragem? habēt enim arma illi:
Mater autem non me chara antè sinit armari,
Quàm ipsam venientem oculis conspiciam:
Spopondit enim à Vulcano allaturam arma pulchra:
Alteris.a.nō sanè scio cuius inclyta arma induere possim,
Nisi Aiacis scutum Telamonidæ:
Sed & ipse hic (credo) inter primos versatur,
Hasta trucidans hostes circa Patroclum mortuum.
Hunc rursus allocuta est ventipes velox Iris:

Rectè

Rectè sanè, & nos scimus quòd tibi inclyta arma detinẽtur:
Sed sic saltẽ ad fossam profectus Troianis aptare,
Siquidem subueriti abstineant à bello
Troiani, respirent autem martij filij Achiuorum
Confecti: exigua respiratio belli (multum prodest.)
Hæc sic effata abijt pedibus velox Iris,
At Achilles motus est Ioui dilectus: circum.v. Minerua
Humeros validos posuit ægida fimbriatam:
Circúmque eius caput nubem sepsit diua dearum
Aureã, exq; ipso incendebat flammam vndiq; lucentẽ.
Veluti.a. quũ fumus iens ex vrbe in ætherem assurgit,
Procul ab insula quam hostes oppugnant,
Qui tota die horrendo decernunt Marte
Vrbe ex sua, simul verò sole occidente,
Ignésque ardent crebri: in altum autem splendor
Fit assurgens, vicini vt videant,
Si fortè cum nauibus Martis propulsatores veniant:
Sic ab Achillis capite splendor ad æthera pertingebat.
Constitit autem ad fossam iens à muro, neque Achiuis
Immixtus est: matris.n. prudẽs obseruabat præceptum.
Ibi stans clamauit: procul etiam Pallas Minerua
Insonuit, & inter Troianos immẽsũ excitauit tumultũ.
Vt autem cum cognitu facilis vox est, cùm clangit tuba,
Vrbem obsidentes hostes propter perniciosos:
Sic tunc clara vox fuit Aeciadæ.
Hi.a. postquã igitur audiuerunt vocẽ ferream Aeciadæ,
Omnibus commotus est animus: sed pulchrè iubati equi
Retrò currus vertebant, præsagiebãt.n. dolores animo.
Aurigæ.a. perculsi sunt, vbi viderunt indefessum ignem
Horrendum super caput magnanimi Pelidæ
Ardentem illum autem accenderat dea cæsia Minerua:
Ter.q. super fossam valdè clamauit diuus Achilles:
Ter autem turbati sunt Troiani, inclytiq; auxiliatores.
Illic.v. & tunc perierunt duodecim viri fortissimi
A suis curribus & lanceis: sed Achiui
Alacriter Patroclum è iaculis subtrahentes
Collocârunt in lectis: chari autem circumstabant socij
Lugentes. cum ipsis.a. velocipes sequebatur Achilles,
Lacrymas calidas fundens, postquã vidit fidum socium
Iacentem in feretro, perfossum acuto ære,
Quem quidem miserat cum equis & curribus
Ad bellum, neque rursum excepit reuersum.
Solem.a. indefatigatum oculis decora veneranda Iuno
Misit ad Oceani fluenta inuitum ire.
Sol quidem occidit, cessabantq; diuini Achiui
A conflictu forti & omnibus peræquè molesto bello.
Troiani verò rursus ex altera parte à forti pugna
Cedentes soluerũt à curribus veloces equos.
Inque cõcionem congregabãtur, antequã cœnã curarẽt:
Erectis.a. stantibus cõcio fiebat, neq. aliquis sustinebat
Sedere. omnes enim habebat tremor, eò quòd Achilles
Apparuisset, diu.v. à pugna cessauerat tristi.
His autem Polydamas prudens cœpit concionari
Pãthœdes: hic.n. solus videbat antrorsum & retrorsũ:
Hectori.a. erat amicus, eadémque nocte nati erant:
Sed hic quidẽ verbis. ille.a. hasta multùm superabat,
Qui ipsis bene consulens, concionatus est & ait:
Diligenter considerate amici: iubeo enim ego

Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν* ὅτι κλυτὰ τεύχε' ἔχονται· κ. ὅ τοι
Αλλ' αὔτως ἐπὶ τάφρον ἰὼν, Τρώεσσι φάνηθι,
Αἴκέ σ' ὑποδείσαντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Αχαιῶν
Τειρόμενοι. ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο.
Η μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ιρις·
Αὐτὰρ Αχιλλεὺς ὦρτο Διῒ φίλος· ἀμφὶ δ' Αθήνη
Ωμοις ἰφθίμοισι βάλ' αἰγίδα θυσανόεσσαν·
Αμφὶ δέ οἱ *κεφαλῇ νέφος ἔστεφε δῖα θεάων γ. κεφαλὴν
Χρύσεον, ἐκ δ' αὐτοῦ δαῖε φλόγα παμφανόωσαν.
Ως δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται
Τηλόθεν ἐκ νήσου τὴν δήϊοι ἀμφιμάχονται,
Οἵ τε πανημέριοι στυγερῷ κρίνονται Αρηϊ
Αστεος ἐκ σφετέρου, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ' αὐγὴ
Γίγνεται ἀΐσσουσα, περικτιόνεσσιν ἰδέσθαι,
Αἴκέν πως σὺν νηυσὶν* Αρεως ἀλκτῆρες ἵκωνται· γ. ἄρεος, καὶ ἄρεω
Ως ἀπ' Αχιλλῆος κεφαλῆς σέλας αἰθέρ' ἵκανε.
Στῆ δ' ἐπὶ τάφρον ἰὼν ἀπὸ τείχεος· οὐδ' ἐς Αχαιοὺς
Μίσγετο. μητρὸς γὰρ πυκινὴν ὠπίζετ' ἐφετμήν.
Ενθα στὰς ἤϋσ'· ἀπάτερθε δὲ Παλλὰς Αθήνη
Φθέγξατ'· ἀτὰρ Τρώεσσιν ἐν ἄσπετον ὦρσε κυδοιμόν.
Ως δ' ὅτ' ἀριζήλη φωνὴ, ὅτε τ' ἴαχε σάλπιγξ
Αστυ περιπλομένων δηΐων ὑπὸ θυμοραϊστέων.
Ως τότ' ἀριζήλη φωνὴ γένετ' Αἰακίδαο.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἄϊον ὄπα χάλκεον Αἰακίδαο,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμός· ἀτὰρ καλλίτριχες ἵπποι
Αψ ὄχεα τρόπεον· ὄσσοντο γὰρ ἄλγεα θυμῷ.
Ηνίοχοι δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ
Δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μεγαθύμου Πηλείωνος,
Δαιόμενον· τὸ δ' ἔδαιε θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη.
Τρὶς μὲν ὑπὲρ τάφρου μεγάλ' ἴαχε δῖος Αχιλλεύς·
Τρὶς δ' ἐκυκήθησαν Τρῶες κλειτοί τ' ἐπίκουροι.
Ενθα δὲ καὶ τότ' ὄλοντο δυώδεκα φῶτες ἄριστοι
Αμφὶ σφοῖς ὀχέεσσι καὶ ἔγχεσιν· αὐτὰρ Αχαιοὶ
Ασπασίως Πάτροκλον ὑπὲκ βελέων ἐρύσαντες,
Κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι. φίλοι δ' ἀμφέσταν ἑταῖροι
Μυρόμενοι· μετὰ δέ σφι ποδώκης εἵπετ' Αχιλλεὺς,
Δάκρυα θερμὰ χέων, ἐπεὶ εἴσιδε πιστὸν ἑταῖρον
Κείμενον ἐν φέρτρῳ, δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τόν ῥ' ἤτοι μὲν ἔπεμπε σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν
Ες πόλεμον, οὐδ' αὖτις ἐδέξατο νοστήσαντα.
Ηέλιον δ' ἀκάμαντα βοῶπις πότνια Ηρη
Πέμψεν ἐπ' Ωκεανοῖο ῥοὰς ἀέκοντα νέεσθαι.
Ηέλιος μὲν ἔδυ, παύσαντο δὲ δῖοι Αχαιοὶ
Φυλόπιδος κρατερῆς καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης
Χωρήσαντες, ἔλυσαν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.
Ες δ' ἀγορὴν ἀγέροντο πάρος δόρποιο μέδεσθαι·
Ορθῶν δ' ἑσταότων ἀγορὴ γένετ', οὐδέ τις ἔτλη
Εζεσθαι. πάντας γὰρ ἔχε τρόμος, οὕνεκ' Αχιλλεὺς
Εξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τοῖσι δὲ Πουλυδάμας πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν
Πανθοΐδης. ὁ γὰρ οἶος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω·
Εκτορι δ' ἦεν ἑταῖρος, ἰῇ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο·
Αλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα.
Ος σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Αμφὶ μάλα φράζεσθε φίλοι· κέλομαι γὰρ ἔγωγε

Αστυ δὲ νῦν ἰέναι, μὴ μίμνειν ἠῶ δῖαν
Εν πεδίῳ παρὰ νηυσίν· ἑκὰς δ' ἀπὸ τείχεος εἰμέν.
Οφρα μὲν οὗτος ἀνὴρ Αγαμέμνονι μήνιε δίῳ,
Τόφρα δὲ ῥηΐτεροι πολεμίζειν ἦσαν Αχαιοί.
Χαίρεσκον γὰρ ἔγωγε θοῇς ἐπὶ νηυσὶν ἰαύων,
Ελπόμενος νῆάς γ' αἱρησέμεν ἀμφιελίσας·
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα ποδώκεα Πηλείωνα·
Οἷος ἐκείνου θυμὸς ὑπέρβιος, οὐκ ἐθελήσει
Μίμνειν ἐν πεδίῳ, ὅθι περ Τρῶες καὶ Αχαιοὶ
Εν μέσῳ ἀμφότεροι μένος ἄρηος δατέονται,
Αλλὰ περὶ πτόλιός τε μαχήσεται ἠδὲ γυναικῶν.
Αλλ' ἴομεν προτὶ ἄστυ. πίθεσθέ μοι· ὧδε γὰρ ἔσται.
Νῦν μὲν νὺξ ἀπέπαυσε ποδώκεα Πηλείωνα
Αμβροσίη· εἰ δ' ἄμμε κιχήσεται ἐνθάδ' ἐόντας
Αὔριον ὁρμηθεὶς σὺν τεύχεσιν, εὖ νύ τις αὐτὸν
Γνώσεται. ἀσπασίως γὰρ ἀφίξεται Ιλιον ἱρὴν
Ως κε φύγῃ· πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται
Τρώων. αἲ γὰρ δή μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο.
Εἰ δ' ἂν ἐμοῖς ἐπέεσσι πιθώμεθα κηδόμενοί περ,
Νύκτα μὲν εἰν ἀγορῇ σθένος ἕξομεν, ἄστυ δὲ πύργοι
Υψηλαί τε πύλαι, σανίδες τ' ἐπὶ τῇς ἀραρυῖαι
Μακραί, ἐΰξεστοι, ἐζευγμέναι εἰρύσσονται.
Πρῶϊ δ' ὑπηοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Στησόμεθ' ἂμ πύργους. τῷ δ' ἄλγιον αἴ κ' ἐθέλῃσιν
Ελθὼν ἐκ νηῶν περὶ τείχεος ἄμμι μάχεσθαι.
Αψ πάλιν εἶσ' ἐπὶ νῆας, ἐπεί κ' ἐριαύχενας ἵππους
Παντοίου δρόμου ἄσῃ ὑπὸ πτόλιν ἠλασκάζων.
Εἴσω δ' οὔ μιν θυμὸς ἐφορμηθῆναι ἐάσει·
Οὐδέ ποτ' ἐκπέρσει· πρίν μιν κύνες ἀργοὶ ἔδονται.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαιόλος Εκτωρ·
Πολυδάμα, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις,
Ος κέλεαι κατὰ ἄστυ ἀλήμεναι αὖτις ἰόντας.
Η οὔπω κεκόρησθε ἐελμένοι ἔνδοθι πύργων;
Πρὶν μὲν γὰρ Πριάμοιο πόλιν μέροπες ἄνθρωποι
Πάντες μυθέσκοντο πολύχρυσον, πολύχαλκον·
Νῦν δὲ δὴ ἐξαπόλωλε δόμων κειμήλια καλά.
Πολλὰ δὲ δὴ Φρυγίην καὶ Μηονίην ἐρατεινὴν
Κτήματα περνάμεν' ἵκει, ἐπεὶ μέγας ὠδύσατο Ζεύς,
Νῦν δ' ὅτε πέρ μοι ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
Κῦδος ἀρέσθ' ἐπὶ νηυσί, θαλάσσῃ τ' ἔλσαι Αχαιούς,
Νήπιε, μηκέτι ταῦτα νοήματα φαῖν' ἐνὶ δήμῳ.
Οὐ γάρ τις Τρώων ἐπιπείσεται. οὐ γὰρ ἐάσω.
Αλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες.
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι,
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε, καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος·
Τρώων δ' ὃς κτεάτεσσιν ὑπερφιάλως ἀνιάζει,
Συλλέξας, λαοῖσι δότω καταδημοβορῆσαι,
Τῶν τινα βέλτερόν ἐστιν ἐπαυρέμεν ἤπερ Αχαιούς.
Πρῶϊ δ' ὑπηοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.
Εἰ δ' ἐτεὸν παρὰ ναῦφιν ἀνέστη δῖος Αχιλλεύς,
Αλγιον αἴ κ' ἐθέλῃσι, τῷ ἔσσεται· οὔ μιν ἔγωγε
Φεύξομαι ἐκ πολέμοιο δυσηχέος, ἀλλὰ μάλ' ἄντην
Στήσομαι, ἤ κε φέρῃσι μέγα κράτος, ἤ κε φεροίμην.
Ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα.

Ad vrbem nunc ire, neque expectare auroram diuinā
In campo apud naues, procul enim à muro sumus.
Quamdiu quidē hic vir Agamemnoni irascebatur diuo,
Tamdiu faciliores ad bellandum erant Achiui.
Lætabar enim & ego veloces apud naues excubans,
Sperās naues capturos esse, quæ vtrinque remis agitur;
Nunc autem valdè timeo velocem Pelidem,
Qualis illius animus inuictus, non volet
Manere in campo, in quo Troiani & Achiui
In medio vtrique robur Martis decernunt:
Sed de vrbe pugnabit atque vxoribus.
Itaque eamus ad vrbem, parete mihi, sic enim erit:
Nunc quidem nox cessare fecit velocem Pelidem
Intempesta: si autem nos offenderit hîc existentes,
Cras impetum faciens cum armis probè quis ipsum
Sentiet, libenter enim veniet in Ilium sacrum, (dent
Quicunq. effugerit: multos.v. canes & vultures come-
Troianorum: vtinam enim iā mihi procul ab aure esset.
Si verò meis verbis paruerimus, afflicti licet,
Noctu.q. in concione robur habuimus: vrbem.a. turres,
Altæq; portæ, foresq; ad has aptatæ
Longè bene politæ, coniunctæ tutabuntur.
Mane autem sub aurora armis instructi
Stabim^9 super turres, huic autē grauius erit si voluerit
Profectus à nauibus pro muro nobiscum pugnare.
Retro iterū ibit ad naues; postquā ingētis ceruicis equos
Variæ cursitatione satiarit sub ciuitatē discurrens:
Intro verò non ipsum animus irruere sinet,
Nec vnquā vastabit. prius ipsū canes celeres comedēt.
Hunc.a. toruè intuitus allocutus est galeatus Hector.
Polydama, tu quidē nō adhuc mihi grata hæc cōcionaris,
Qui iubes in vrbem nos concludi reuersos.
An nondū satiati estis clausi intra turres?
Anteà enī Priami vrbē diuersis linguis vtētes homines
Omnes prædicabant auro abundantem, diuitem æris,
Nunc autem iam perierunt ex ædibus thesauri preciosi:
Multa.a. in Phrygiam & Mæoniam amabilem
Possessiones vēditæ venerūt, postquā magn^9 irat^9 est Iu.
Nunc autem quando mihi dedit Saturni filius versuti
Gloriam referre prope naues, mariq; concludere Græcos,
Stulte, ne amplius hæc consilia declara in populo:
Non.n. quis Troianorum obtemperabit. neq. enim sinā.
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes:
Nunc quidem cœnam sumite per castra in ordinibus,
Et excubiarum recordamini, & vigilate singuli.
Troianorum.a. qui de opibus nimium solicitus est,
Collectas populis det vt publicè consumantur:
Horum aliquem melius est illis frui quam Achiuos.
Manè.v. sub auroram cum armis armati
Naues ad concauas excitemus acre prælium.
Si autem reuera apud naues surrexerit nobilis Achilles.
Durius, si voluerit, ipsi erit: non ipsum equidem
Fugiam è bello lamentabili, sed audenter contra
Stabo: vel feret magnam victoriam, vel feram.
Communis Mars est & cupientem occidere interfecit.

COMMENTARIVS.

ὡς δ' ἐπὶ σώματι) Leo famelicus ferocissimus est, summóque periculo ei occurritur: vnde cum ingentem, audaciam exprimere volunt Poetæ, leonis esurientis comparati one vtuntur. Sic Virgilius Aeneid. 10.

Impa-

Impastus stabula alta leo seu sæpe peragrans
(Suadet enim vesana fames) si fortè fugacem
Conspexit capream, aut surgentem in cornua ceruum:
Gaudet hians immane, comásq; arrexit: & hæret
Visceribus super accumbens, lauit improba teter
Ora cruor, &c. Sic 9. Aeneid.
Impastus ceu plena leo per ouilia turbans
(Suadet enim vesana fames) manditq; trahitque
Molle pecus, mutúmq; metu: fremit ore cruento, &c.

& idem noster Homerus supra Iliad. 3.
ὥστε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας
εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
πεινάων· μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴ περ ἂν αὐτὸν
σεύωνται ταχέες τε κύνες θαλεροί τ' αἰζηοί. & alibi:
βῆ ῥ' ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ὅς τ' ἐπιδευὴς
δηρὸν ἔῃ κρειῶν· κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ
μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν, &c.

Notandum est autem quid hoc loco per σῶμα intelligat, quod Iliad. γ. explicuimus.

κεφαλὴν δέ ἑ θυμὸς ἄνωγε.) Ex hoc loco videtur posse confirmari eorum sententia, qui illud, δείδω γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξει σιδήρῳ, de Achille intelligebant: vt esset, Achillem timere ne Hector Patroclo iugulum abscinderet, tanquam videlicet Hector abscissum Patrocli caput esset palis posteà affixurum, dedecoris illi inferendi gratia. Sed illud tamen mihi violentum videbatur, & hoc forsan tunc ignorabat Achilles, donec Iris indicauit. Siquis tamen amplecti velit, faciat, dum modò non sine ratione. Neque in hoc sanè sitæ sunt opes Græciæ, vt de illis pertinaciter dimicemus. Quicquid sit, hoc Achilli denunciat Thaumantias, vt cum eo magis exci- tet, cùm intelligat præcipuè dedecus & infamiam, quam ea ratione Patrocli cadauer sentiet, ad ipsum quoque deriuari.

οὐδ' οἶδε Κρονίδης) En adhuc næuus Homericus, cùm Iouem supremum Numen fingit ignorasse Iridé à Iunone demissam, quasi rerum omnium moderatorem deceat quippiam fallere aut latere, cui etiam ipsi animi recessus & latebræ occultiores patent & referantur, cui nihil est abditum, nihil quod ipse non rescifcat. Longè itaq; meliùs Hesiodus, πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας, &c. & Epicharmus, οὐδὲν ἐκφεύγει τὸ θεῖον. & Menander, πάντη γάρ ἐστι, πάντα τε βλέπει θεός. & alibi, ὀξὺς θεῶν δ' ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πᾶν δ' ὁρᾷν.

ἔχων δέ τοι χ' ἐκεῖνοι) Hinc videre licet verè magnanimum fuisse Achillem, non temerarium, qui noluerit inermis in prælium prodire μεγαλοψυχίαν enim cum prudentia iunctam esse oportet. Quod verò de Aiace subiicit, docet quid ipse de illo senserit, cùm non dubitat quin ipse in prima collocatus acie pro Patroclo depugnet? deinde etiam quanti illius arma faciat, cùm nullius præterea induere se posse existimet, quàm Aiacis scutum.

ἀμφὶ δ' Ἀθήνη) Quia indecorum erat & omnino periculosum in aciem prodire inermem Achillem, atque adeò temerarij animi, vt modò diximus: ideo diuina aduocat Homerus, cùm humana nihil videbantur πιθανὰ habitura. Itaque Minerua dicitur Achilli ægidem dedisse, qua nimirum terrorem hostibus incuteret: non est siquidem ista αἰγὶς πλαστική, sed φοβητική, vt annotat Eustathius, & qualis anteà fuit illa Iouis, de qua libro superiore. Accedit fulgor capitis immensus, quo etiam grauiter hostes percellentur: tum denique vox illa horribilis, qua attoniti Troiani in fugam se dabunt.

ἀμφὶ δέ οἱ κεφαλῇ νέφος) Existimo ὕστερον πρότερον hæc à Poeta dici, quippe per nubem globos fumi, ex igne illo assurgentes, & in cœlum sese glomerantes interpretor: eo argumẽto, quòd idem factum est in comparatione, vbi prius fumos nominat, quàm ignes. Vnde forsan sic poterit elidi Aristarchus, qui illa, ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται τηλόθεν ἐκ νήσου, sic scribebat, ὡς δ' ὅτε πῦρ ἐπὶ πόντον ἀμαρτῆ αἰθέρ' ἵκηται: dicens absurdum esse ignem fumo assimilare. Neque obstat, quòd auream nubem illam appellet, quippe fumus etiam talis esse debuit, qualis ignis: qui cùm aureus esset, fumos etiam dedit eiusmodi. neque enim vulgaris fuit ignis, sed diuinus, proinde nouitatem etiam habebit color in fumo. Scimus enim fumos croceos ex igneis rebus multis oriri. Vel potius, vt eligendi copiam ex diuersitate faciamus, nubes illa talis erit, qualis in aere fulgura eiaculans, vt sit Achilles quodammodo ἀστεροπητής.

μηδ' ἐς γὰρ πυκινόν) Hoc præceptum de eo intelligo, quod vetuerat mater sine armis, quæ à Vulcano illa erat impetratura Græcis pugnandi gratia permisceri.

ὡς δ' ὅτε ἀριζήλη φωνή) Sic Vlysses apud Sophoclem in Aiace lorario vocem Mineruæ agnoscit, hac eadem vsus comparatione, sed breuius: ὦ φθέγμ' Ἀθάνας φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν ὡς εὐμαθές σου, κἂν ἄποπτος ᾖς, ὅμως φώνημ' ἀκούω, καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλκοστόμου κώδωνος ὡς Τυρσηνικῆς. quòd à nullo Interpretum vtriusque authoris obseruatum est. Itaque tubarum sonum militarem intelligi facilè dicit Poeta. Apud Romanos hoc qui factum sit, melius intelligimus. Erat enim mos militaris, vt obseruauit Alexander, vt quoties mouenda erant signa castráve, & ad reliqua belli munia, soli cornicines signum darent: excubias verò, somníque & vigiliarum tempora, buccina designarent. Si autem legiones ducendæ in hostes, & acie decernendum foret, aut receptui canendum, & cornua & tubæ eodẽ concentu canerent. Si conciones aduocarent, aut silentium indicerent, per tibicinem fiebat. Hoc an ita apud illos veteres aut simili quodam modo vsurpatum sit, nescio. Videntur autem fuisse marina concha vsi, non tuba: quanquam huius meminerit hîc Homerus, (nimirum κατὰ πρόληψιν, quod Gellius Poetis familiare esse docet lib. 10. cap. 16. vt obseruauit Didymus his verbis, in voce σάλπιγξ: ἀπὸ τῶν ἰδίων χρόνων, inquit, ὁ Ποιητὴς ὀνόμασι τὴν σάλπιγγα. ἐπειδὴ οὔπω εὕρητο παρὰ τοῖς παλαιοῖς· κόχλῳ γὰρ θαλασσίῳ ἐσάλπιζον. De tubis in Lexico.

κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι) Numero plurali rem singularem enuntiauit. Per lectum autem intelligit feretrum, quod sequentia omnino indicant, κείμενον ἐν φερέτρῳ.

ὁ γὰρ οἶος ὅρα) De Polydamante aliàs dictum est, vt ipse vates fuit, & homo prudentissimus, qui non solùm præterita, sed etiam futura nosset: quod hîc Poeta noster repetit, de eo alia subiungens, quæ anteà subticuerat. Ait enim eum Hectoris fuisse socium, vnde videtur debuisse Hector ab illo persuaderi, cogitans nihil ipsi damnosum à socio obiici posse: vt autẽ diuersitatem vtriusque ostendat, quod etiam aliàs Polydamas ipse dixerat, ait Polydamantem consilio, Hectorem virtute bellica antecelluisse, quanquam vna nocte vterque natus fuisset: vnde colligebat Heraclytus, vt refert Eustathius, Homerum fuisse astrologiæ peritum, qui intellexerit ex diuersitate horæ ortus, diuersos quoque mores contrahi.

ἀμφὶ μάλα φράζεσθε) Polydamas sibi & suis consulens hortatur Troianos, vt de reditu ad vrbem cogitent, cùm non sine periculo in aperto campo depugnetur Achille prodeunte: tantus erat illius terror, & contrà facilè aduersus eum vrbem ipsam tueri possent. Quæ duo sic exponit, vt artificiosius ferè nihil posse esse putem.

πολυδάμα) Rarissimum est vt sana consilia momentum suum & authoritatem apud homines obtineant, quod in Polydamante tum aliàs tum hîc nouissimè obseruari potest. Cùm enim salutaris esset ad reditum in vrbem Polydamantis exhortatio, tamen superbum illud & indocile Hectoris ingenium persuaderi non potuit, vt illam amplecteretur. Quod à Poeta prudenter confictum est, vt esset hæc quædam παρασκευὴ ad Græcorum vltionem, & Troianorum perniciem.

πρὶν μὲν γὰρ Πριάμοιο) Priamus non solùm potentissimus fuit populorum sibi subditorum multitudine & amplitudine regionis, sed etiam ditissimus: qui diuitias illas dicitur ex auri fodinis, quæ apud Abydum sunt in Astyris, collegisse quidam existimabant, vt refert Strab. lib. 14.

εἰ νῦν φέρεσθαι μέγα κράτος) Modestè loquitur Hector, neque tam validum aduersarium sese Achilli futurum putat, vt certò illius victoriam sibi spondere possit: neque idcirco tamen adeò se deprimit, vt illi se parem non futurum dicat, sed subiturum Martis instabilitatem, qua ἑτεραλκὲς committitur prælium. Verum est enim illud Pindari, ἐστὶ δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. Porrò & Poeta paulò pòst & ipse euentus docebunt, quàm temerè hoc ab Hectore sit factum, spreto vtili Polydamantis consilio. Itaque monebuntur hac in parte & duces & imperatores, bellum magis prudentia quàm inconsulta vi armorum conficere: ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης, vt est apud Euripidem in Phœnissis.

Sic Hector concionatus est: Troiani. a. applauserunt
Stulti: nam ipsorũ mentes abstulerat Pallas Minerua.
Hectori. n. assenserunt malè consulenti:
Polydamanti. v. nullus, qui tamẽ bonũ dixerat cõsiliũ.
Cœnam deinde sumpserunt per castra, sed Achiui
Tota nocte circa Patroclum suspirabant lugentes:

Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ'· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν,
Νήπιοι· ἐκ γάρ σφεων φρένας εἵλετο Παλλὰς Ἀθήνη.
Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν, κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατόν. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Παννύχιοι Πάτροκλον ἀνεστενάχοντο γοῶντες.

Τοῖσι δὲ Πηλείδης ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσιν ἑταίρου,
Πυκνὰ μάλα στενάχων ὥσπερ λῖς ἠϋγένειος,
Ὧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
Ὕλης ἐκ πυκινῆς· ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών·
γρ. ἴχνι Πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος * ἴχνι' ἐρευνῶν,
Εἴποθεν ἐξεύροι· μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ.
Ὣς ὁ βαρυστενάχων μετεφώνεε Μυρμιδόνεσσιν,
Ὢ πόποι, ἦ ῥ' ἅλιον ἔπος ἔκβαλον ἤματι κείνῳ,
Θαρσύνων ἥρωα Μενοίτιον ἐν μεγάροισι·
Φῆν δέ οἱ εἰς Ὀπόεντα περικλυτὸν υἱὸν ἀπάξειν.
Ἴλιον ἐκπέρσαντα, λαχόντα τε ληΐδος αἶσαν
Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ.
Ἄμφω γὰρ πέπρωται ὁμοίην γαῖαν ἐρεῦσαι
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ. ἐπεὶ οὐδέ με νοστήσαντα
Δέξεται ἐν μεγάροισι γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,
Οὐδὲ Θέτις μήτηρ, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα καθέξει.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν Πάτροκλε σεῦ ὕστερος εἶμ' ὑπὸ γαῖαν,
Οὔ σε πρὶν κτεριῶ πρίν γ' Ἕκτορος ἐνθάδ' ἐνεῖκαι
Τεύχεα καὶ κεφαλὴν μεγαθύμου σεῖο φονῆος·
Δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσω
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.
Τόφρα δέ μοι παρὰ νηυσὶ κορωνίσι κείσεαι αὔτως·
Ἀμφὶ δέ σε Τρῳαὶ καὶ Δαρδανίδες βαθύκολποι
Κλαύσονται, νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσαι·
Τὰς αὐτοὶ καμόμεσθα βίηφί τε δουρί τε μακρῷ,
Πιείρας πέρθοντε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων.
Ὣς εἰπὼν, ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος Ἀχιλλεὺς,
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα τάχιστα
Πάτροκλον λούσειαν ἄπο βρότον αἱματόεντα.
Οἱ δὲ λοετροχόον τρίποδ' ἵστασαν ἐν πυρὶ κηλέῳ,
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ἑλόντες·
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε, καὶ ἤλειψαν λίπ' ἐλαίῳ·
Ἐν δ' ὠτειλὰς πλῆσαν ἀλείφατος ἐννεώροιο·
Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς· καθύπερθε δὲ, φάρεϊ λευκῷ.
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα πόδας ταχὺν ἀμφ' Ἀχιλῆα
Μυρμιδόνες Πάτροκλον ἀνεστενάχοντο γοῶντες.
Ζεὺς δ' Ἥρην προσέειπε κασιγνήτην ἄλοχόν τε,
Ἔπρηξας καὶ ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἀνστήσασ' Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· ἦ ῥά νυ σεῖο
Ἐξ αὐτῆς ἐγένοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Καὶ μὲν δή πού τις μέλλει βροτὸς ἀνδρὶ τελέσσαι,
Ὅσπερ θνητός τ' ἐστὶ, καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδε·
Πῶς δὴ ἔγωγ', (ἥ φημι θεάων ἔμμεν ἀρίστη,
Ἀμφότερον, γενεῇ τε, καὶ οὕνεκα σὴ παράκοιτις
Κέκλημαι, σὺ δὲ πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσεις)
Οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κοτεσσαμένη κακὰ ῥάψαι;
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἡφαίστου δ' ἵκανε δόμον Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἄφθιτον, ἀστερόεντα, μεταπρεπέ' ἀθανάτοισι,
Χάλκεον, ὅν ῥ' αὐτὸς ποιήσατο κυλλοποδίων.
Τὸν δ' εὗρ' ἱδρώοντα ἑλισσόμενον περὶ φύσας,
Σπεύδοντα. τρίποδας γὰρ ἐείκοσι πάντας ἔτευχεν,

His.a. Pelides miserandum incœpit luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus socijs,
Crebrò admodum suspirans: sicut leo pulchrè iubatus,
Cuique catulos venaticus surripuerit vir
Sylua ex densa: hic autem tristatur posterior veniens:
Multas autē cōualles subintrat post viri vestigia scrutās
Sicubi inueniat: valdè enim acris ira eum corripit:
Sed hic grauiter suspirans allocutus est Myrmidones:
Proh malum, certè vanum verbum emisit die illo,
Animum addens heroi Menœtio in ædibus:
Dicebam enim ei in Opunta clarum filium reducturum
Ilio euerso, nactúmque prædæ portionem.
SED minimè Iupiter hominib. cogitationes omnes perficit:
Ambos.n. destinatum est eandē terram rubefacturos
Hîc in Troia, quoniam neque me reuersum
Suscipiet in domibus senex eques Peleus,
Neque Thetis mater, sed hîc terra detinebit.
Nunc a. postquam Patrocle te posterior subeo terram,
Non te antè sepeliam quàm Hectoris huc attulero
Arma & caput magnanimi tui interfectoris:
Duodecim verò ante rogum obtruncauero
Troianorum inclytos filios, ob te interfectum iratus.
Interea aūt mihi apud naues curuis puppibus iacebis sic:
Circum autem te Troianæ, & Dardanides amplo sinu
Plorabunt, noctésque & dies lacrymas fundentes,
Quas ipsi labore acquisiuimus vique lanceaq́; longa,
Opulentas destruētes ciuitates diuersis loquentiū hoīm.
Sic fatus, socijs iussit diuinus Achilles
Ad ignem statuere tripodem magnum, ut celerrimè
A Patroclo abluerent saniem cruentam:
Hi.v. aptū ad lauacra tripodē statuerunt in ignē ardētem,
In ipsū. a. aquā suderūt: subtus. a. ligna accēdebāt capiētes:
Ventrē. q. lebetis ignis ambibat, calefiebatq́; aqua.
Sed postquam ferbuit aqua in nitido lebete,
Et tunc quidem lauarunt, & vnxerunt pingui oleo:
Vulnera autem impleuerunt vnguento nouennali,
In lectis verò componentes linteo subtili texerunt
Ad pedes à capite, desuper. a. veste alba:
Tota nocte quidem pedib. celerem circa Achillem
Myrmidones Patroclum gemebant lugentes.
Iupiter. a. Iunonem allocutus est sororem & coniugem.
Perfecisti etiam tādē pulchris oculis venerabilis Iuno
Excitato Achille pedibus celere: nunquid te
Ex ipsa nati sunt comati Achiui?
Huic. a. respōdit deinde pulchris oculis venerāda Iuno:
Grauissime Saturnie, qualem orationem dixisti?
Et quidē iam etiā aliquis potest homo homini perficere,
Qui tamen mortalis est, & non tot consilia nouit:
Quomodo iā ego, quæ dico dearū me esse præstātissimā,
Ob vtrūque, generéque scilicet, & quoniam tua vxor
Vocor, tu autem omnes inter immortales regnas:
Non debebam Troianis irata mala machinari?
Sic hic quidem talia inter se loquebantur:
Vulcani autem peruenit ad domū Thetis argentipes,
Incorruptam, stellatam, decoram inter immortales,
Aeream, quam quidem ipse fecit claudus.
Hunc autē inuenit sudantē, motantem sese circa folles
Properantē, tripodes enim viginti omnes fabricabat,
Vt sta-

Vt starent ad parietem bene ædificatæ domus:
Aureas.a.ipsis rotulas vnicuique fundo supposuerat,
Vt ei sponte sua diuinum ingrediantur cœnaculum,
Ac rursus iterum domum redirent,mirabile visu:
Hi verò tantum quidem habebant finem:ansæ.a.nōdū
Variæ additæ erant,quas sanè apparabat,incidebat.a.
Dū ille hæc elaborarat peritus artificijs, (clauos.
Interim eum prope accessit dea Thetis argentipes.
Hanc autem vidit progressa Charis bene compta,
Pulchra,quam vxorem duxerat inclitus Vulcanus:
Inq.eius hæsit manu,verbumq; dixit & compellauit,
Cur Theti extensū peplū gerēs,accedis domū nostrā
Venerandaq; amicáque? antea.q.nequicquā frequētas.
Sed sequere vlterius,vt tibi hospitales epulas apponā.
Sic locuta,vlterius duxit nobilissima dearum:
Hāc.q.deinde sedere fecit in sede argenteis clauis distin
Pulchra,artificiosa:scabellum.a.pedibus suberat: (cta,
Vocauit.a.Vulcanū inclytum fabrum,dixitq; verbum,
Vulcane,ades huc,Thetis aliqua in re tui indiget.
Huic verò respondit deinde inclytus Vulcanus:
Certè mihi potensq; & veneranda dea intus,
Quæ me seruauit,quādo me dolor cepit,procul delapsū
Matris meæ voluntate inuerecundæ,quæ me volebat
Occultare claudū existentem:tunc passus fuissē dolores
Nisi me Eurynomeq; Thetisq; excepisset sinu: (animo,
Eurynome filia refluentis Oceani.
Apud istas per nouennium fabricaui artificiosa multa,
Fibulasq; tortilesq; armillas,fistulasq;,& torques
In specu concaua:circum autem fluctus Occeani
Spuma murmurant flebat immensus:neque quis alius
Norat,neque deorum, neque mortalium hominum,
Sed Thetisq; & Eurynome aderant,quæ me seruarant,
Hæc nunc nostram domū venit:ideò me admodū decet
Omnia Thetidi pulchricomæ præmia salutis soluere.
Sed tu quidē nunc ei apponito epulas hospitales lautas,
Dum ego folles deponam,instrumentáque omnia.
Dixit,& ab incudis loco monstrum ingens surrexit
Claudicans:subtus autē suræ validæ incedebāt distortæ.
Folles quidem seposuit ab igne,instrumentaq; omnia
Arculam in argenteam cōposuit,quibus laborauerat,
Spongia autē circum faciem & ambas manus abstersit,
Ceruicémque solidam,& pectora villosa:
Induitq; tunicam,accepitq; sceptrū crassū,& exijt foras
Claudicans:ancillæ.v.validis ibant passibus sub Rege
Aureæ,viuis adolescentulis similes:
Quibus.q.prudentia inest in mentibus,inestq; & vox,
Et virtus:ab immortalibus.a.dijs opera sciunt.
Hæ.a.corā rege opus faciebāt,sed hic difficulter gradiēs
Propè vbi sedebat Thetis in Trono sedit lucido,
Inque eius hæsit manu,verbūq; dixit,ac elocutus est,
Cur Theti longū peplū gerēs accedis nostram domum
Reuerendaq; & chara? anteà sanè non frequentas:
Loquere quod sentis,perficere verò me animus iubet,
Si possum perficere modò, & si perfectibile est.
Huic autem respondit deinde Thetis lacrymabūda:
Vulcane,an verò aliqua quotquot deæ sūt in Olympo,
Tot in mentibus suis pertulit curas molestas,
Quot mihi præ cæteris Saturnides Iup. dolores dedit?

Ἑστάμεναι περὶ τοῖχον ἐϋσταθέος μεγάροιο·
Χρύσεα δέ σφ' ὑπὸ κύκλα ἑκάστῳ πυθμένι θῆκεν,
Ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον* δυσαίατ' ἀγῶνα, γρ. δύσωνται ἢ δύσοιντο
Ἠδ' αὖτις πρὸς δῶμα νεοίατο, θαῦμα ἰδέσθαι.
Οἱ δ' ἤτοι τόσον μὲν ἔχον τέλος, οὔατα δ' οὔπω
Δαιδάλεα προσέκειτο, τά ῥ' ἤρτυε, κόπτε δὲ δεσμούς·
Ὄφρ' ὅγε ταῦτ' ἐπονεῖτο ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
Τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα.
Τὴν δὲ ἴδε προμολοῦσα Χάρις λιπαροκρήδεμνος
Καλή, τὴν ὤπυιε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις.
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πρόσω ἄγε δῖα θεάων·
Τὴν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Κέκλετο δ' Ἥφαιστον κλυτοτέχνην, εἶπέ τε μῦθον,
Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Θέτις νύ τι σεῖο χατίζει.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Ἦ ῥά νυ μοι δεινή τε καὶ αἰδοίη θεὸς ἔνδον,
Ἥ μ' ἐσάωσ' ὅτε μ' ἄλγος ἀφίκετο τῆλε πεσόντα,
Μητρὸς ἐμῆς ἰότητι κυνώπιδος, ἥ μ' ἐθέλεσκε
Κρύψαι χωλὸν ἐόντα.* τότ' ἂν πάθον ἄλγεα θυμῷ, γρ. τότ' ἄρ'
Εἰ μή μ' Εὐρυνόμη τε Θέτις θ' ὑπεδέξατο κόλπῳ·
Εὐρυνόμη θυγάτηρ ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Τῇσι παρ' εἰνάετες χάλκευον δαίδαλα πολλά,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε, καὶ ὅρμους,
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ· περὶ δὲ ῥόος Ὠκεανοῖο
Ἀφρῷ μορμύρων ῥέεν ἄσπετος· οὐδέ τις ἄλλος
Ἤδεεν οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων,
Ἀλλὰ Θέτις τε καὶ Εὐρυνόμη ἴσαν αἵ μ' ἐσάωσαν.
Ἡ νῦν ἡμέτερον δόμον ἵκει· τῷ με μάλα χρεὼ
Πάντα Θέτι καλλιπλοκάμῳ ζωάγρια τίνειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν οἱ παράθες ξεινήϊα καλά,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ φύσας ἀποθείομαι, ὅπλα τε πάντα.
Ἦ, καὶ ἀπ' ἀκμοθέτοιο πέλωρ αἴητον ἀνέστη
Χωλεύων· ὑπὸ δὲ κνῆμαι ῥώοντο ἀραιαί.
Φύσας μέν ῥ' ἀπάνευθε τίθει πυρός, ὅπλα τε πάντα
Λάρνακ' ἐς ἀργυρέην συλλέξατο, τοῖς ἐπονεῖτο·
Σπόγγῳ δ' ἀμφὶ πρόσωπα καὶ ἄμφω χεῖρ' ἀπομόρ- (γνυ,
Αὐχένα τε στιβαρὸν καὶ στήθεα λαχνήεντα.
Δῦ δὲ χιτῶν', ἕλε δὲ σκῆπτρον παχύ· βῆ δὲ θύραζε
Χωλεύων· ὑπὸ δ' ἀμφίπολοι ῥώοντο ἄνακτι
Χρύσειαι ζωῇσι νεήνισιν εἰοικυῖαι.
Τῇς ἐν μὲν νόος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐδή,
Καὶ σθένος, ἀθανάτων δὲ θεῶν ἄπο ἔργα ἴσασιν.
Αἱ μέν, ὕπαιθα ἄνακτος ἐποίπνυον· αὐτὰρ ὁ ἔρρων,
Πλησίον ἔνθα Θέτις περ, ἐπὶ θρόνου ἷζε φαεινοῦ,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Αὔδα ὅ,τι φρονέεις, τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα,
Ἥφαιστ', ἦ ἄρα δή τις ὅσαι θεαί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Τόσα δ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀνέσχετο κήδεα λυγρά,
Ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ πασέων Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν;

Ἐκ μέν μ' ἀλλάων ἁλιάων ἀνδρὶ δάμασσεν,
Αἰακίδῃ Πηλῆϊ, καὶ ἔτλην ἀνέρος εὐνὴν,
Πολλὰ μάλ' οὐκ ἐθέλουσα· ὁ μὲν δὴ γήραϊ λυγρῷ
Κεῖται ἐνὶ μεγάροις ἀρημένος· ἄλλα δέ μοι νῦν.
Υἱὸν ἐπεί μοι δῶκε γενέσθαι τε τραφέμεν τε,
Ἔξοχον ἡρώων, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνει ἶσος,
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὣς, γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ἐπιπροέηκα κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω,
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα, δόμον Πηλήϊον εἴσω.
Ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἄχνυται, οὐδέ τί οἱ δύναμαι χραισμῆσαι ἰοῦσα.
Κούρην ἣν ἄρα οἱ γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἤτοι ὁ τῆς ἀχέων, φρένας ἔφθιεν. αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Τρῶες ἐπὶ πρύμνῃσιν ἐείλεον, οὐδὲ θύραζε
Εἴων ἐξιέναι· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Ἀργείων, καὶ πολλὰ περικλυτὰ δῶρ' ὀνόμαζον.
Ἔνθ' αὐτὸς μὲν ἔπειτ' ἠναίνετο λοιγὸν ἀμῦναι·
Αὐτὰρ ὁ Πάτροκλον περὶ μὲν τὰ ἃ τεύχεα ἕσσε,
Πέμπε δέ μιν πόλεμόνδε, πολὺν δ' ἅμα λαὸν ὄπα-
Πᾶν δ' ἦμαρ μάρναντο περὶ Σκαιῇσι πύλῃσι. (σσε.
Καί νύ κεν αὐτῆμαρ πόλιν ἔπραθον, εἰ μὴ Ἀπόλλων
Πολλὰ κακὰ ῥέξαντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Ἔκταν' ἐνὶ προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδος ἔδωκε.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα
γρ. υἱεῖ ἐμ' Υἱ' ἐμῷ ὠκυμόρῳ δόμεν ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν,
Καὶ καλὰς κνημῖδας ἐπισφυρίοις ἀραρυίας,
Καὶ θώρηχ'. ὃ γὰρ ἦν οἱ, ἀπώλεσε πιστὸς ἑταῖρος,
Τρωσὶ δαμείς. ὁ δὲ κεῖται ἐπὶ χθονὶ θυμὸν ἀχεύων.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Αἲ γάρ μιν θανάτοιο δυσηχέος ὧδε δυναίμην
Νόσφιν ἀποκρύψαι, ὅτε μιν μόρος αἰνὸς ἱκάνοι·
Ὥς οἱ τεύχεα καλὰ παρέσσεται, οἷά τις αὖτε
Ἀνθρώπων πολέων θαυμάσσεται, ὅς κεν ἴδηται.

Vnam quidē me ex alijs marinis nymphis viro subiecit,
Aeacidæ Peleo, & sustinui viri cubile
Admodum repugnans: hic quidem iam senio tristi
Iacet in ædib' cōfectus. alia .a. mihi nūc infortunia de-
Filiū postquā mihi dedit nasciq́; educareq́; (dit Iupiter.
Præstantissimum heroum, hic .a. creuit plantæ similis:
Quē quidē ego postquā educaui vt plantā in fertili solo
Super nauibus misi curuas puppes habentib. Iliū versus,
Contra Troianos pugnaturum: hūc .v. nō suscipiam iterū
Domum reuersum, domum Peleiam intra:
Quandiu autem mihi viuit, & videt lumen solis
Tristatur, neque ei possum auxiliari accedens.
Puellam quam ei præmium elegerant filij Achiuorum,
Hanc rursus è manibus rapuit rex Agamemnon:
Nēpe hic ob hācdolens animo tabescebat, sed Achiuos
Troiani apud naues concluserant, neque foras
Sinebant exire: hunc autem precabantur senes
Argiuorum, & multa inclyta dona nominabant:
Tum ipse quidem deinde abnuit pestem arcere:
Sed hic Patroclum suis ipsius armis induit,
Misitq́; ipsum ad bellū: multumq́; simul populum dedit:
Tota autem die pugnarunt ad Scæas portas.
Et sanè eadem die vrbem euertissent, nisi Apollo
Multa mala qui fecerat, Menœtij fortem filium
Interemisset inter propugnatores, & Hectori gloriā dedis-
Huius gratia nūc tua genua amplector, si volueris (set.
Filio meo breui morituro dare scutum & galeam,
Et pulchras ocreas fibulis aptatas,
Et thoracem. eum enim qui erat ei, perdidit fidus socius
A Troianis interfectus. hic .v. iacet in terra animo mæ-
Huic .v. respondit deinde inclytus Vulcanus: (rens
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Vtinam enim ipsum à morte lamentabili sic possem
Seorsū abscondere, quando ipsum fatū graue occupabit:
Vt ei arma pulchra aderunt, qualia quis rursus
Hominum multorū admirabitur, quicunq. ea viderit.

COMMENTARIVS.

ὥστε λῖς ἠϋγένειος) Vide quæ libro præcedenti annotauimus in verbis ἑστήκει ὥς τίς τε λέων, &c. Nam hic locus perinde est intelligendus ac ille. Animaduerte autem quàm magnificè luctum herois exprimat Poeta, leonis animalis generosi vsus comparatione. Dicitur porrò Achilles luctui fecisse exordium, quasi cæteris silentibus: quod apud Romanos præficarum erat officium, aut etiam tubicinum, aliquando etiam mimorum: de quibus alibi erit accuratiùs dicendum.

ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι) Sic est nimirum in rebus humanis comparatum, vt consilia & deliberationes nostræ finem suum semper non consequantur, vt aliàs quoque annotauimus. Et tamen genus est hominum sic sui securum, vt multa audeat sibi in futurum polliceri, nulla Dei habita ratione, in cuius potestate sola & sola voluntate euentus omnes sunt positi. Itaque prudenter alij qui ea conditione deliberant, vt, si Deo placuerit, tantùm exitum mentis suæ statuta sortiri expetant.

ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι) Obseruandus est mos veterum Græcorum adornandi cadauera ad sepulturam. Primùm itaque lauabantur aqua calida, deinde vngebantur oleo, tum vnguentis preciosis imbuebantur: postea tegebantur à capite ad pedes subtili linteo, cui vestis alba superimponebatur. Quæ omnia ad Romanos quoque deriuata sunt. Vide Gyrald. in lib. de vario sepel. ritu. Alex. lib. 3. c. 8.

ἦ ῥά νυ σεῖο) Quasi dicat Iupiter: Nunquid Græci proles tua sunt, quòd eos tam amanter complectaris, & studiosè illis auxilium feras? Si quærit autem lector, quid hoc Iouis & Iunonis colloquium interserat: respondemus, docere Poetam non resciuisse Iouem consilia Iunonis, antequam Iris ad Achillem ab ipsa demitteretur, ideo fuisse inopportunum alibi ista commemorare, id est antequam hæc contingerent: quæ cùm viderit Iupiter, Iunonis auxilium suspicatus est, & proinde commodè hoc illi exprobrat: cui pro sua id est regia dignitate respondet Iuno, quasi illa tantum sibi arrogare potuerit, quæ Dea sit, atque adeò ipsius Iouis coniux, vt hoc in gratiam Græcorum molita sit, quòd etiam quispiam è mortalibus, qui dijs alioqui sunt inferiores, facilè aggrediatur.

τρίποδας γὰρ ἐείκοσι) Videndum est, quid hoc loco per tripodas istos intelligatur. Nam vocabulum illud varias recipit significationes. Est itaque τρίπους vas vel æneum vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, ansásque siue aures haberet, quibus capiebatur: quorum vasorum vsus erat in sacrificiis. Horum alij erant ab igne intacti, atque τρίποδες ἀπυρωτικοὶ dicebantur: alij ἐμπυριβῆται. Non desunt qui tripodes mensas intelligant, vt est apud Athenæum lib. 2. Quidam, sellam esse dicunt tribus pedibus suffultam: quæ omnia copiose à multis enarrantur, maximè ab Eustathio nostro infra Iliad. ψ. à Cælio lib. 8. à Natali lib. 4. ab Athen. lib. 2. Ex illis omnibus videamus tantùm quid hoc loco conueniat. Eustathius apertè explicat lebetas: ego clariùs dicam. Sunt illi tripodes ἀναθηματικοὶ, quos in Deorum templa erat immissurus Vulcanus, vt docent illa, ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δυσοίατ' ἀγῶνα. &c. quod Didymus sic interpretatur, εἰς τὰ τῶν θεῶν καταλύσονται τεμένη καὶ ἀθροίσματα. Et sic intelligendi sunt illi tripodes, quos aliàs ipse Poeta ἀπύρους appellauit, qui ornatus gratia domibus vel templis dicabantur, suspensi nimirum ad parietes, vt innuunt illa, ἑστάμεναι περὶ τοῖχον. Porrò admirandum est hîc Vulcani artificium, qui αὐτομάτους hos tripodas fabricarit, subiectis nimirum rotulis, quibus illi innixi facilè per se mouebantur. Nam aliud hîc imaginor, quàm in vulgaribus curribus, cùm alioqui nihil esset à Vulcano nouum & singulare factum. Fuit ergo motus hic tripodum spontaneus, qualis in sphæra illa cœlesti, quæ nostro tempore visa est vtroque motu se mouente, nimirum violento & naturali, cuius artificium videtur exhibere Philosophus Mediolanensis de Rerum variet. lib. 12. Ta-

11. Talis fuit columbæ simulachrum Archytæ Tarentini, ita libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum, vt volasse feratur: quod ex Phauorino Gellius lib. 10. cap. 12. refert, cuius etiam fabricandæ rationem præscribit Cardanus ibidem. Eodem artificio memorantur fuisse facta simulacra Dædali, quæ per se mouerentur, illud tamen alio modo explicant, nempe, cùm ante Dædalum sine pedibus, manibus & oculis statuæ fierent, posteà Dædalum partes deficientes addidisse. vnde Hecuba apud Euripidem, εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι, Καὶ χερσὶ, καὶ κόμαισι, καὶ ποδῶν βάσει ἢ Δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν τινος, &c. & Plato Comicus τὰ Δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ βλέπειν τ' ἀγάλματα. Idem memoratur de Rhodiis, qui primi dicuntur vagantia fecisse simulacra: quod Eustathius noster refert his verbis, σημείωσαι δὲ, inquit, ὅτι τὰ τοιαῦτα ὑποπτεύονται καὶ λαλοῦνται οὕτως, διὰ τὸ τὴν χαλκουργῶν τεχνικώτατον, ὡς μικροῦ δοκεῖν τὰ εἴδωλα ἔμψυχα εἶναι, ὁποῖόν τι καὶ περὶ Ῥοδίων ἱστόρηται· οἷς ἐγγεγένητό ποτε τοιαύτης τέχνης ἡ νῆσος. καὶ τὰ ζῴδια ἐδόκει μικροῦ καὶ κινηθήσεσθαι αὐ. διὸ καὶ ἁλύσεσιν ἐξεδέσμουν αὐτὰ, ἵνα δῆθεν μὴ κινηθέντα φύγωσιν. ἢ ἐγένοντο δὲ ἄρα οἱ νησιῶται διὰ τὸ πεῖσαι δεσμοῦ τὸ παρ' ὀλίγον αὐτοκίνητον τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, ὁποῖα τινα καὶ Δαίδαλος ποιεῖν μυθεύεται. Loci autem Homerici meminit Aristoteles primo Polit. cap. 3. cuius hæc sunt verba: εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὐτοῦ ἔργον. ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, &c.

μητρὸς ἐμῆς ἰότητι) Monuimus primo Iliadis bis de cœlo Vulcanum præcipitatum: primùm à Iunone, deinde à Ioue. Ille hoc loco attingitur, quem etiam Iuno ipsa apud Homerum in hymno in Apollinem commemorat his verbis: παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὅν τίκτον αὐτὴ ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν, ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ. Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμιζεν. Eius autem hoc loco meminit ipse Vulcanus, memor tanti beneficij, quod à Thetide accepit, cùm ab ea exceptus est, cui se optare ζωάγρια, ac vitæ seruatæ præmia rependere profitetur. Diuersè verò narrat istud Vulcanus à Iunone. Illa enim ex hoc casu factum claudum filium Vulcanum dixit, hic se à matre eiectum, indignante & fastidiente se quòd claudum peperisset. Vnde constat illum hymnographum non esse Homerum nostrum, vt docet etiam Athenæus libro primo.

ζωάγρια τίνειν) Qui animo sunt ingrato aduersus eos, à quibus beneficiis sunt affecti, non possunt satis vellicari: tam horrendum est illud vitium, & non hominibus, sed belluis ipsis etiam indignum. Quod ita abominatos credendum est veteres Romanos, vt illi ne nomen quidem imposuerint, & quo nullum possis excogitare immanius. Proinde omni genere suppliciorum profligandum videtur. Itaque omnes viri grauissimi eam vitandam esse aut præceptis aut exemplis docuerunt. Postremum hoc loco Poeta præstat, vbi Vulcanus paratissimum se esse dicit gratiæ Thetidi referendæ obseruatæ vitæ beneficium: qua si nihil charius aut preciosius habemus, quo tandem munere eos compensari putas, quibus illam acceptam aut seruatam refers? Re autem ipsa studium istud suum paulò pòst Vulcanus comprobabit.

εἰ δύναμαι τελέσαι) In exoranda alicuius petitione virum bonum hæc diligenter decet obseruare. Primùm an in sua potestate situm sit rem illam perficere: stulti enim ac inconsulti hominis est, ea polliceri, quæ posteà exequi non possis. Deinde an fas & iustum sit illam præstare. Improbi enim & iniqui est, rem iniquam quacunque de causa stipulari & promittere. Hæc duo præcauet prudenter Vulcanus, non adeò gratiæ referendæ studiosus, vt virium & probitatis suę rationem habeat, non passus illo desiderio suam animi synceritatem abripi.

ἡ φαῖτ' ἐξ ἀρχῆς) Exponit Thetis Vulcano cur ad eum venisset, orditúrq; à suæ calamitatis commemoratione: quę duplex. primùm in nuptiis Pelei, quarum causam in Iouem refert: de qua copiosiùs dicendum est. Apollodorus de ea re sic scribit: Δία καὶ Ποσειδῶνα μόνους φασὶν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς Θέτιδος. Θέτιν δὲ ὡς τραφεῖσαν ὑφ' Ἥρας μὴ θέλειν τῷ Διῒ συνελθεῖν, ὅθεν ὀργισθέντα τὸν Δία, θνητῷ συζεῦξαι αὐτήν. Inquiunt enim Iouem ac Neptunum solos de Thetidis nuptiis contendisse, Thetidem autem noluisse cum Ioue congredi, quòd à Iunone esset educata: vnde iratum Iouem mortali illam copulasse. Quod illa tamen ægre tulit, quasi turpe esset solam eam inter Deas homini nubere: itaque cum Pelei nuptias fugeret & deuitaret, dicitur in varias formas sese transmutasse, donec tandem illa meridiano calore sopita in antro quiescens ab eo illigata est, ex consilio Protei: vbi illa quidem rursus varias figuras est mentita, sed ita compressa est strictè, vt in pristinum reuersa statum tota in Pelei venerit potestatem. quod exponit Ouidius lib. 11. Metamorph. Itaque inuita contraxit illa hoc coniugium: quod hoc loco ipsamet conqueritur. Sunt tamen qui aliter scripserint, vt ex Pythaneto in primo rerum Aeginetarum refert Natalis, aiunt siquidem Thetidem vxorem Pelei fuisse non coactam, neque sub variis formis deludentem compressam: sed sponte se in eius matrimonium concessisse, cuius nuptiæ in Pelio monte celebratæ sunt Diis omnibus præsentibus, præter Discordiam. Sed nos, si placet, in re non magni momenti Poetam sequamur. Matri autem Achilles hoc etiam infortunij loco accidisse dicebat nuper. Secunda calamitas Thetidis est in partu Achillis, quem infortuniis eam obruere non cessans Iupiter, subinde videtur in eius perniciem conspirare. Nuper enim passus est illum ab Agamemnone iniuria affici, nunc iactura etiam amici charissimi eum afflixit, cui iuncta est armorum illius priuatio, quæ in hostem transierunt. Est autem breuissima præcedentium omnium, quæ ad præsentis negotij illustrationem facere videbantur, narratio: vbi ingenium Poetæ elucescit, qui possit res, cùm velit, fusissimè explicare: cum velit rursus, easdem in arctissimum locum contrahere. Tum demum petit Thetis arma pro filio à Vulcano, à quo id facillimo negotio impetrauit.

ἔξοχον ἡρώων) Hi versus ab eadem Thetide suprà dicti sunt vsque ad eum, κούρην ἣν ἄρα: vbi incipiet breuis illa ἀνακεφαλαίωσις, de qua in superiore annotatione dicebamus.

ὁ δὲ κεῖται) Achillis luctum sic describit historia, sed postquam vtrinque reductæ acies, & iam in tuto miles noster erat, cuncti Reges ad Achillem conueniunt, deformatum iam lacrymis, atque omni supplicio lamentandi. Qui modò prostratus humi, nunc cadaueri superiacens, adeò reliquorum animos perturbauerat, vt Aiax, qui solandi causa astiterat, nihil luctui remitteret.

Sic locutus, hanc quidem liquit ibi: iuit aût ad folles.
Illas a. ad ignem admouit, iussitque operari.
Folles a. in foraminib. fornacis viginti omnes spirabat,
Omnigenam facilè accendentem statū emittentes: (trà,
Interdū vt properanti adesset vehemens, interdū. v. cō
Quemadmodū Vulcanus vellet & opus perfici posset.
Aes autem in ignem iecit prædurum stannúmque,
Et aurum preciosum, & argentum. at deinde
Posuit in trunco magnam incude: accepit autem manu
Malleum grauem: altera verò accepit forcipem.
Fecit autē primum clypeum magnúmque firmúmque,
Vndique variegans, circúmque iecit lucidum,
Triplicem, splendentē: extra autem argenteum lorum.
Quinque autem ipsius erant clypei plicæ, sed in ipso
Fecit varia multa sapienti mente.
In eo quidem terram effinxit, inq; cœlum, inq; mare,
Solémque infatigabilem, lunámque plenam:
Inque sydera omnia, quibus cœlum coronatum est,
Pleiadásque, Hyadásque, robúrque Orionis,

Ὣς εἰπὼν, τὴν μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δ' ἐπὶ φύσας·
Τὰς δ' ἐς πῦρ ἔτρεψε, κέλευσέ τε ἐργάζεσθαι·
Φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων,
Παντοίην εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι,
Ἄλλοτε μὲν σπεύδοντι παρέμμεναι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὅπως Ἥφαιστός τ' ἐθέλοι καὶ ἔργον ἄνοιτο.
Χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα, κασσίτερόν τε,
Καὶ χρυσὸν τιμῆντα, καὶ ἄργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα
Θῆκεν* ἐν ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα· γέντο δὲ χειρὶ
Ῥαιστῆρα* κρατερὸν, ἑτέρηφι δὲ γέντο πυράγρην.
Ποίει δὲ πρώτιστα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε,
Πάντοσε δαιδάλλων· περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαεινὴν
Τρίπλακα, μαρμαρέην, ἐκ δ' ἀργύρεον τελαμῶνα.
Πέντε δ' ἄρ' αὐτοῦ ἔσαν σάκεος πτύχες· αὐτὰρ* ἐν αὐτῷ
Ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.
Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν
Ἐν δὲ τὰ τείρεα πάντα τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται,
Πληϊάδας θ', Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος.

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Ἐν δὲ δύω ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων
Καλάς. ἐν τῇ μέν ῥα γάμοι τ' ἔσαν εἰλαπίναι τε,
Νύμφας δ' ἐκ θαλάμων, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων,
Ἠγίνεον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει.
Κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον. ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
Αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἱστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη.
Λαοὶ δ' εἰν ἀγορῇ ἔσαν ἀθρόοι· ἔνθα δὲ νεῖκος
Ὠρώρει· δύο δ' ἄνδρες ἐνείκεον εἵνεκα ποινῆς
Ἀνδρὸς ἀποφθιμένου· ὁ μὲν εὔχετο πάντ' ἀποδοῦναι,
Δήμῳ πιφαύσκων· ὁ δ' ἀναίνετο μηδὲν ἑλέσθαι.
Ἄμφω δ' ἱέσθην ἐπὶ ἴστορι πεῖραρ ἑλέσθαι.
Λαοὶ δ' ἀμφοτέροισιν ἐπήπυον, ἀμφὶς ἀρωγοί·
Κήρυκες δ' ἄρα λαὸν ἐρήτυον. οἱ δὲ γέροντες
Εἵατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις, ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ·
Σκῆπτρα δὲ κηρύκων ἐν χέρσ' ἔχον ἠεροφώνων·
Τοῖσιν ἔπειτ' ἤϊσσον, ἀμοιβηδὶς δ' ἐδίκαζον.
Κεῖτο δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι δύο χρυσοῖο τάλαντα,
Τῷ δόμεν ὃς μετὰ τοῖσι δίκην ἰθύντατα εἴπῃ.
Τὴν δ' ἑτέρην πόλιν ἀμφὶ δύο στρατοὶ εἵατο λαῶν,
Τεύχεσι λαμπόμενοι· δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή,
Ἠὲ διαπραθέειν, ἢ ἄνδιχα πάντα δάσασθαι
Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς *ἔεργει.
γρ. εἴργει Οἱ δ' οὔπω πείθοντο, λόχῳ δ' ὑπεθωρήσσοντο.
Τεῖχος μέν ῥ' ἄλοχοί τε φίλαι καὶ νήπια τέκνα
Ῥύατ' ἐφεσταότες, μετὰ δ' ἀνέρες οὓς ἔχε γῆρας.
Οἱ δ' ἴσαν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἄμφω χρυσείω, χρύσεια δὲ εἵματα ἕσθην,
Καλὼ καὶ μεγάλω σὺν τεύχεσιν, ὥς τε θεώ περ
Ἀμφὶς ἀριζήλω· λαοὶ δ' ὑπολίζονες ἦσαν.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι σφίσιν εἶκε λοχῆσαι,
Ἐν ποταμῷ, ὅθι τ' ἀρδμὸς ἔην πάντεσσι βοτοῖσιν·
Ἔνθ' ἄρα τοί γ' ἵζοντ' εἰλυμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι· δόλον δ' οὔ τι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἐπύθοντο πολὺν κέλαδον παρὰ βουσὶν,
Ἱράων προπάροιθε καθήμενοι, αὐτίκ' ἐφ' ἵππων
Βάντες ἀερσιπόδων μετεκίαθον· αἶψα δ' ἵκοντο.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην ποταμοῖο παρ' ὄχ-
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν· (θας,
Ἐν δ' Ἔρις, ἐν δὲ Κυδοιμὸς ὁμίλεον, ἐν δ' ὀλοὴ Κήρ,
Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον·
Ἄλλον τεθνειῶτα κατὰ μόθον ἕλκε ποδοῖιν.
Εἷμα δ' ἔχ' ἀμφ' ὤμοισι δαφοινεὸν αἵματι φωτῶν·
Ὡμίλευν δ' ὥστε ζωοὶ βροτοί, ἠδ' ἐμάχοντο,
Νεκρούς τ' ἀλλήλων ἔρυον κατὰ τεθνειῶτας.
γρ. ἐνθ' *Ἐν δ' ἐτίθει νειὸν μαλακήν, πίειραν ἄρουραν,
Εὐρεῖαν, τρίπολον· πολλοὶ δ' ἀροτῆρες ἐν αὐτῇ
Ζεύγεα δινεύοντες ἐλάστρεον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Οἱ δ' ὁπότε στρέψαντες ἱκοίατο τέλσον ἀρούρης,

Vrsamq;, quam & Plaustrum cognomine vocant,
Quæ ibidem vertitur & Oriona obseruat:
Sola autem expers est vndarum Oceani:
Inque eo duas fecit ciuitates variæ linguæ hominum
Pulchras: in vnã q. nuptiæq; erant, conuiuiaq; solẽnia:
Sponsas autem ex thalamis, tædis subaccensis
Ducebãt per vrbẽ, multusq; hymeneus excitatus fuerat.
Iuuenes. a. saltatores in orbem agebant se: interq; hos
Tibiæ citharæq; sonum edebant, sed matronæ
Stantes admirabantur in vestibulis singulæ.
Populi. a. in concione erant frequentes: illic. a. contẽtio
Orta erat. duo autem viri contendebant gratiã mulctæ
Viri interfecti, alter quidẽ affirmabat omnia reddidisse
Populo declarans: alter verò negabat quicquã accepisse:
Ambo verò cupiebant apud arbitrum finem accipere.
Ciues. a. vtrisq. acclamabant, hinc inde auxiliatores:
Præcones autem populum continebant. at seniores
Sedebant in politis lapidibus sacro in circulo:
Sceptra. v. præconum in manibus gestabant vocalium:
His septris dein incedebant, alternatimq; sẽtẽtiam fere
Iacebant autem in medio duo auri talenta, (bant:
Huic ad dãdũ qui inter hos sententiã rectissimè diceret:
Alterã autẽ ciuitatẽ duo exercitus obsidebãt populorũ
Armis fulgentes: bifariam. a. ipsis placebat consilium
Aut euertere, aut in duas partes omnia diuidere,
Possessionẽ scilicet, quãtã oppidũ amœnũ intus cõtinet.
Hi. v. nõdũ parebãt: ad insidias. a. clàm armabantur,
Murũ. q. coniugésque dilectæ, & infantes filij. (ctos.
Custodiebãt suprà stãtes: interq; viri quos habebat sene
Hi. v. ibãt: dux erat. a. ipsis Mars & Pallas Minerua,
Ambo aurei, aureas & vestes induti erant
Pulchri & magni cum armis: sicut dij scilicet.
Vtrinq. conspicui: populi autem humiliores erant,
Hi. v. quãdo peruenerũt vbi ipsis cõmodũ erat insidiari
Apud fluuium, vbi potatio erat omnibus armentis,
Ibi hi consederunt tecti splendenti ære.
His. a. deinde procul duo speculatores sedebãt populorũ,
Obseruãtes quãdo oues viderẽt & curuè incedẽtes boues
Illi. v. citò procedebãt, duoq; simul sequebãtur pastores,
Oblectantes sese fistulis: insidias. n. neutiquã præsẽserãt.
Illi quidẽ hæc prouidentes incurrerunt, moxq; deinde
Cædebant vndiq. boum armenta & greges pulchros
Candidarũ ouium: interficiebãt autẽ insuper pastores.
Illi. a. postquã audierunt multum strepitũ apud boues,
Conciones ante sedentes, confestim equos
Ascendentes celeres insecuti sunt: moxq; peruenerunt:
Consistentes verò pugnabant pugnã fluuij apud ripas:
Feriebant autem se inuicem æratis hastis: (tiale fatum,
Intérq. Cõtẽtio. intérq. Tumult⁹ versabatur, interq; exi
Alium viuum detinens recẽs vulneratum, aliũ illæsũ:
Alium interfectum per stragem trãhebat pedibus.
Vestem. a. gestabat circa humeros valdè cruẽtã sãguine
Versabãtur. a. tanquã viui hoĩes, & pugnabãt. (virorũ:
Cadaueráque mutua trahebant interempta.
In eo etiam ponebat nouale molle, pingue solum,
Latum, ter aratum: multi verò aratores in ipso
Iuga vertentes terram agitabant huc & illuc.
Hi autem quando verso solo venerunt ad finem arui,

Illis

Illis tum in manibus poculum dulcis vini
Dabat vir accedens. hi autem vertebant per sulcos,
Cupientes noualis profundi ad terminum peruenire.
Ipsa autem nigrescebat à tergo: aratro.a.simile erat,
Aureū quamuis esset: hoc autem ingens miraculū erat.
In eo etiā ponebat campū altæ segetis: ibi.a.messores
Metebant acutas falces in manibus habentes:
Manipuli.a.alij.q.in sulcum densi cadebant in terram:
Alios .v. mergitum ligatores vinculis cōstringebant.
Tres autem mergitum ligatores astabant, sed ponè
Pueri mergites colligentes, in vlnis ferentes
Festin inter porrigebant. Rex autem inter hos silentio
Sceptrum tenens stabat ad sulcum lætus corde.
Præcones.a.procul sub quercu conuiuiū præparabant:
Bouē.a.postquā mactasset magnā curabāt: mulieres.a.
Cœnam operarijs, albas farinas multas miscebant.
In eo etiam ponebat vuis valde oneratam vineam.
Pulchram, auream: nigri autem per eā racemi erant:
Stabat autem palis per totum argenteis:
Circùm autem, cœruleam fossam, circā etiā sepem duxit
Ex stanno: vna autem sola semita erat in ipsam,
Quā ibant bainli, quando vindemiarent vineam.
Virgines autē, & iuuenes innupti pueriliter sapientes
Textis in calathis portabant dulcem fructum:
Hos autem inter medios, puer cithara sonora
Suauiter citharizabat: chorda autem bellè resonabat
Tenella voce: hi autem pulsantes terram simul
Cantúque sibiloq́, pedibus tripudiantes sequebantur.
In eo etiā armentū fecit boū erecta capita habētium.
Ipsæ autem boues auro factæ erant, stannoque:
Mugitu.a.ex stercore (i. stabulo) ruebant ad pascua
Apud fluuium resonantem, valde rapidū, cannis abun-
Aurei autem pastores vnà ibant cum bobus (dantem.
Quatuor: nouē.a.ipsos canes pedib. celeres sequebātur.
Horrendi verò leones duo inter primas boues
Taurum valdè mugientē tenebant: hic aūt altè mugiēs
Trahebatur: hunc a.canes consequebantur & iuuenes:
Illi quidem discerpta bouis magni pelle,
Viscera & atrum sanguinem sorbebant: pastores verò
Frustrà immittebant veloces canes incitantes:
Hi nempe mordere quidem abstinebant à leonibus.
Stantes autem valdè propè latrabant & euitabant.
In eo etiam pascuum fecit inclytus Vulcanus
In amœna valle magnum ouium candidarum,
Stabuláque tuguriáque tecta atque ouilia.
In eo etiam choream variè finxit inclytus Vulcanus,
Ei similem qualem olim in Cnossa lata
Dædalus elaborauit pulchricomæ Ariadnæ.
Ibi quidem adolescentes & virgines formosissimæ
Tripudiabant, inuicem in vola manus tenentes.
Horū.a. hæ quidē tenues vestes gerebāt: illi.v.tunicas
Induti erāt bene textas, sensim splēdētes tāquam oleo:
Et hæ quidem pulchras coronas habebant: illi.a.gladios
Gestabant aureos ab argenteis cingulis.
Hi.a.quandoque in orbem cursitabant doctis pedibus
Agiliter admodum, sicut quū quis rotā aptatā manib.
Sedens figulus tentauerit si currat. (se:
Quandoq.a.rursus cursitabāt per ordines dispositi inter

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἐν χερσὶ δέπας μελιηδέος οἴνου
Δόσκεν ἀνὴρ ἐπιών· τοὶ δὲ στρέψασκον ἀν' ὄγμους,
Ἱέμενοι νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθαι.
Ἡ δὲ μελαίνετ' ὄπισθεν, ἀρηρομένῃ δὲ ἐῴκει,
Χρυσείη περ ἐοῦσα. τὸ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκτο.
*Ἐν δ' ἐτίθει τέμενος βαθυλήϊον· ἔνθα δ' ἔριθοι κ. Ενὶ
Ἤμων ὀξείας δρεπάνας ἐν χερσὶν ἔχοντες. (ζε,
Δράγματα δ' ἄλλα μετ' ὄγμον ἐπήτριμα πῖπτον ἔρα
Ἄλλα δ' ἀμαλλοδετῆρες ἐν ἐλλεδανοῖσι δέοντο·
Τρεῖς δ' ἄρ' ἀμαλλοδετῆρες ἐφέστασαν· αὐτὰρ ὄπισθε
Παῖδες δραγμεύοντες, ἐν ἀγκαλίδεσσι φέροντες,
Ἀσπερχὲς πάρεχον. βασιλεὺς δ' ἐν τοῖσι σιωπῇ
Σκῆπτρον ἔχων ἑστήκει ἐπ' ὄγμου γηθόσυνος κῆρ.
Κήρυκες δ' ἀπάνευθεν ὑπὸ δρυὶ δαῖτα πένοντο·
Βοῦν δ' ἱερεύσαντες μέγαν ἄμφεπον· αἱ δὲ γυναῖκες
Δεῖπνον ἐρίθοισιν, λεύκ' ἄλφιτα πολλὰ πάλυνον.
*Ἐν δ' ἐτίθει σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωὴν, κ. Ενὶ
Καλὴν, χρυσείην· μέλανες δ' ἀνὰ βότρυες ἦσαν·
Ἑστήκει δὲ κάμαξι διαμπερὲς ἀργυρέῃσιν.
Ἀμφὶ δὲ, κυανέην κάπετον, περὶ δ' ἕρκος ἔλασσε
Κασσιτέρου· μία δ' οἴη ἀταρπιτὸς ἦεν ἐπ' αὐτὴν,
Τῇ νίσσοντο φορῆες, ὅτε τρυγόῳεν ἀλωήν.
Παρθενικαὶ δὲ καὶ ἠΐθεοι ἀταλὰ φρονέοντες
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισι φέρον μελιηδέα καρπόν.
Τοῖσιν δ' ἐν μέσσοισι πάϊς φόρμιγγι λιγείῃ
Ἱμερόεν κιθάριζε· λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδε
Λεπταλέῃ φωνῇ. τοὶ δὲ ῥήσσοντες ὁμαρτῇ
Μολπῇ τ' ἰυγμῷ τε, ποσὶ σκαίροντες ἕποντο.
Ἐν δ' ἀγέλην ποίησε βοῶν ὀρθοκραιράων·
Αἱ δὲ βόες χρυσοῖο τετεύχατο κασσιτέρου τε,
Μυκηθμῷ δ' ἀπὸ κόπρου ἐπεσσεύοντο νομόνδε
Πὰρ ποταμὸν κελάδοντα, περὶ *ῥοδανὸν δονακῆα. κ. ῥαδαλὸν
Χρύσειοι δὲ νομῆες ἅμ' ἐστιχόωντο βόεσσι
Τέσσαρες, ἐννέα δέ σφι κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο·
Σμερδαλέω δὲ λέοντε δύ' ἐν πρώτῃσι βόεσσι
Ταῦρον ἐρύγμηλον ἐχέτην· ὁ δὲ μακρὰ μεμυκὼς
Ἕλκετο· τὸν δὲ κύνες μετεκίαθον ἠδ' αἰζηοί.
Τὼ μὲν ἀναρρήξαντε βοὸς μεγάλοιο βοείην,
Ἔγκατα καὶ μέλαν αἷμα λαφύσσετον· οἱ δὲ νομῆες
Αὔτως ἐνδίεσαν, ταχέας κύνας ὀτρύνοντες.
Οἱ δ' ἤτοι δακέειν μὲν ἀπετρωπῶντο λεόντων,
Ἱστάμενοι δὲ μάλ' ἐγγὺς ὑλάκτεον, ἔκ τ' ἀλέοντο.
Ἐν δὲ νομὸν ποίησε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις
Ἐν καλῇ βήσσῃ μέγαν οἰῶν ἀργεννάων,
Σταθμούς τε, κλισίας τε, κατηρεφέας ἰδὲ σηκούς.
Ἐν δὲ χορὸν ποίκιλλε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Τῷ ἴκελον οἷόν ποτ' ἐνὶ Κνωσσῷ εὐρείῃ
Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμῳ Ἀριάδνῃ.
Ἔνθα μὲν ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Ὠρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.
Τῶν δ' αἱ μὲν λεπτὰς ὀθόνας ἔχον, οἱ δὲ χιτῶνας
Εἵατο* ἐϋννήτους, ἦκα στίλβοντας ἐλαίῳ· κ. εἶχον ἐϋννήτους
Καί ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας
Εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων.
Οἱ δ' ὅτε μὲν θρέξασκον ἐπισταμένοισι πόδεσσι
Ῥεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις τροχὸν ἄρμενον ἐν παλάμῃσιν
Ἑζόμενος κεραμεὺς πειρήσεται αἴ κε θέῃσιν·
Ἄλλοτε δ' αὖ θρέξασκον ἐπὶ στίχας ἀλλήλοισι.

Πολλὸς δ' ἱμερόεντα χορὸν περιΐσταθ' ὅμιλος
Τερπόμενοι· δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς
Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσσους.
Ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
Ἄντυγα πὰρ πυμάτην σάκεος πύκα ποιητοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε σάκος μέγα τε στιβαρόν τε,
Τεῦξ' ἄρα οἱ θώρηκα φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς·
γρ. κυνέην Τεῦξε δέ οἱ* κόρυθα βριαρὴν κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Καλὴν, δαιδαλέην· ἐπὶ δὲ χρύσεον λόφον ἧκε.
Τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάνθ' ὅπλα κάμε κλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μητρὸς Ἀχιλλῆος θῆκε προπάροιθεν ἀείρας.
Ἡ δ' ἴρηξ ὡς, ἆλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος,
Τεύχεα μαρμαίροντα παρ' Ἡφαίστοιο φέρουσα.

Plurima.v. delectabilem choreã circũstabat multitudo
Oblectantes sese: duo autem saltatores inter ipsos
Cantum incipientes versabant se per eos medios.
In eo etiam posuit fluminis magnũ robur Oceani,
Ora in extrema scuti affabre facti.
At postquã fabricauit scutum magnum solidúmque,
Fecit ei thoracem splendidiorem ignis fulgore,
Fecit etiam ei galeam fortem temporibus aptatam,
Pulchram, variegatam: suprà que aureã cristam posuit.
Fecit etiam ei ocreas ex ductili stanno.
At postquã omnia arma elaborauit inclytus Vulcanus,
Coram matre Achillis posuit atollens.
Hæc verò velut accipiter desilijt ab Olympo niuoso,
Arma splendentia à Vulcano afferens.

COMMENTARIVS.

ποίει δὲ πρώτιστα) Huc omnes omnium literatorum hominum cohortes appello spectatrices tam elegantis artificij, & non humanam, sed diuinam, & Vulcano ipso planè dignam, manum intueantur. Si vnquam Poetæ nostri ingenium apparuit, hîc luculentissimè inclarescit: quanquam Momo suo non careat vir tantus: sed qua fide & iudicio, viderit sua proles, & illius Manes, si possunt. Enimuerò quid factum ab artifice nostro existimatis, nisi vniuersum Orbem, quem tam spaciosum & pene immensum clypei orbiculus complectitur & repræsentat? Ibi cœlum voluitur, ibi sydera rutilant, ibi terra complanatur, ibi mare intumescit, ibi stant vrbes, quarum altera pace amabilis, altera bello aperto & insidiis formidabilis: ibi agricolarum, ibi messorum labor & solatium: ibi vinitores & reliqua sic ingeniosè efformata, vt nihil ingeniosius excogitari posse existimem, vnde non sine causa videntur olim credidisse nonnulli hæc omnia spontaneè quodammodo moueri, non secus ac Vulcanij illi tripodes, & Venus illa Dædali αὐτοκίνητος, & nescio an satis rectè eorum sententia ab Aristonico refutata sit. Sic enim à Poeta omnia describuntur, vt nô ex duro & solido metallo constare putes, sed ex verè viuente & mouente anima. Neque nego arma Æneæ apud Virgilium summo quoque ingenio fabricata, sed illa ad Homerum minimum. Habeo quem illi ex nostris viris comparem, qui Poeta vnus mihi hodie instar omnium est: & nisi Homeri interpres essem, ipso etiam Homero longè superior, adeò diuinum illi dedit opus condere illius argumenti diuinitas, & meliore spiritu concitatum, quam cæteros omnino mihi fit credibile. Sed Bartasi noster, πῶς ἄν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις μήτ' ἐνδεῶς μήτ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν; αἰνούμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοί, τρόπον τινὰ μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν. Hic est igitur ille noster C. Sallustius celebri illo Heptamero celeberrimus, cuius elegantissimam picturam libri septimi eius operis, in ipso initio, Poetæ nostro iure me opponere posse arbitror. Quod exteris nationibus dictum volo, vt intelligant, quarto lumine & splendore nouissimis his temporibus Aquitania nostra refulgeat, breui hoc suum iubar in peregrinos transmissura, si doctissimum, vt audio, illius interpretem Deus fortunauerit. Meditabar ego nescio quid tale paucos ante annos, sed in hoc curriculo me tam citis hominis quadrigis anteuersum maximo cum gaudio intellexi, cui ego palmam hanc, quæ proculdubio laurea futura est, concedens felicem metæ flexum imprecor: quod si sensero meam quoque in ea re operam placere, eam tam sancto operi non recusabo. In hæc ego cum bona lectoris venia diuertero. Sed vt ad Homerum redeamus, moneo eos quicunque tanti Poetæ lectione delectantur, hunc locum diligenter animaduertant, ne sicco pede tantos opum & diuitiarum fontes, quibus scatet, pertranseant. Videamus igitur qua ratione singula explicentur, vt nos referimus ex Eustathio, prout ipsa ex Dæmone nescio qua (mulier enim fuit Philosophiæ, & ipsius Poeseos studiosa) retulit. Dicebat illa itaque per rotundum clypeum mundi quoque rotunditatem significari, per illa quatuor metalla quatuor elementa: nimirum per aurum ignem, per æs terram, propter duritiem, per stannum aquam propter mollitiem & facilitatem fluendi per argentum aërem propter illius metalli sordes & quasi obscuritatem, antequam repurgatum fuerit. Tum paulò pòst dicit Poetam ipsum vsum esse propriis elementorum nominibus. Terram enim, cœlum & aquam nominat. Ignis autem est ipsemet artifex Vulcanus (vel potiùs, vt ego sentio, ipse ignis, in quo Vulcanus operatur) Quod autem ἄντυγα τρίπλακα μαρμαρέην appellauit intelligi Zodiacum, qui triplex dicatur propter eius latitudinem, per quem duodecim mouentur signa: & splendēs, propter solis perpetuum in illo circulo iter. Per ἀργύρεον τελαμῶνα axem intelligit, circa quem cœlum voluitur. Per quinque plicas, quinque circulos parallelos vel æqui distantes: nimirum Septentrionalem, Solstitialem, Æquatorem, Brumalem, Antarcticum, &c. In quibus forsitan possis aliquid vellicare, sed nos proponere illa voluimus, quanquam breuissimè: & si cui minus arrideant, rogo obnixè lectorem, *vt Goropium* lib. 4. Francicorum audiat: Goropium, inquam, quem ego authorem vnicè amo & amplector. Sic ergo ille, vbi de insignibus loquitur non longè à principio: Homerus, inquit, ille Poetarum Apollo, animaduertens studiosè à plerisque generis claritatem in armis præferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quidnam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac diis ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetidis, non à Pelei, non à Iouis, à quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit, tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani animi supputans decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi opificis rapitur contemplationem: quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim Vulcanus omnem siderum varietatem in scuto depingit, deinde pacis & belli artes omnes & officia addit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus bene gubernandos spectant, omissa: quo quid aliud voluit indicatum, quàm illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armarit, atque etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam quam ab ordinatis astrorum motionibus ad Rempub. gubernandam detraxit: vnà & exemplar & finem rerum gerendarum proponens, vnà ipsius exemplaris inter homines vsum exponens: videant modò qui notam nobilitatem cædibus & sanguine metiũtur, quàm longè ab Homerica nobilitate absint, quámque nihil habeant cum ea communionis pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent, quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ, &c. Reliqua poterunt perlegere, quibus erit ad manus Goropius Becanus noster.

πληϊάδας θ' ὑάδας τε) Plutarchus in vita Homeri ex hoc loco obseruat, peritum etiam Astrologiæ fuisse Poetam his verbis: καὶ τῶν ἄλλων, ἣ κατὰ τὸν οὐρανὸν ἀστέρων, ὅτι οὐκ ἄπειρος ὅμηρος ἦν, φανερόν ἐστιν ἐξ ὧν πεποίηκε Πληϊάδας θ' ὑάδας τε τό τε σθένος ὠρίωνος, καὶ τὴν ἄρκτον ... ὅτι ὁ μικρότατος κύκλος ἐν ᾧ τὴν ἀεὶ στρεφομένην περὶ τὸν ἀειφανῆ πόλον τὸν βόρειον, καὶ διὰ τὸ μετέωρον μὴ ἀπολαύειν τοῦ ὁρίζοντος, ὅτι ἐν ἴσῳ χρόνῳ ὅ τε μικρότατος κύκλος ἐν ᾧ ἐστιν ἄρκτος, καὶ ὁ μέγιστος, ἐν ᾧ ὠρίων στρέφεται ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιφορᾷ· καὶ τὸν βραδέως δυόμενον βοώτην, ὅτι πολυχρόνιον ποιεῖται τὴν κατάδυσιν οὕτω ... θέσει, ὥστε ὀρθὸν καταφέρεσθαι, καὶ συγκαταδύεσθαι τέσσαρσι ζῳδίοις τῶν πάντων εἰς ὅλην νύκτα μεριζομένων ἓξ ζῳδίων. εἰ δὲ μὴ πάντα τὰ περὶ τῶν ἀστέρων θεωρούμενα διεξῆλθεν, ὡς ἄρατος ἢ ἄλλος τις, οὐ χρὴ θαυμάζειν· οὐ γὰρ τοῦτο προέκειτο αὐτῷ. id est: Quòd verò nec aliorum astrorum imperitus fuerit Homerus, ex iis quæ finxit palàm est, πληϊάδας θ' ὑάδας τε, &c. Ad hæc vrsam describit, quo pacto subinde iuxta polum Arcticum nobis semper apparentem versetur, & propter sublimitatem horizontem non attingat, eò quòd & æquali tempore & minimus circulus, in quo vrsa est, & maximus, in quo Orion, in mundi circunferentia vertitur. Prætereà & Bootem tardè occidentem, quia diuturnum faciens occasum, eiusmodi situm habet, vt rectus deferatur, & vnà cum quatuor signis occidat, quæ sunt ex cunctis illis sex, quæ toti nocti attribuuntur. Quod verò non omnia, quæ ad siderum contemplationem pertinent, vt Aratus seu alius quispiam persecutus est, nemini videatur mirum. neque enim hoc ipsius institutum fuit. Hæc ille breuiter: nos singula examinemus. Arbitror itaque Pleiadum, Hyadum & Orionis tantùm meminisse, vt nimirum signa septentrionalia & meridionalia subintelli-

telligenda per illa indicaret. Sunt enim Pleiades & Hyades ad Boream, illæ nimirum in tauri dorso, hæ in capite: illarum sex tantum visuntur, vt est apud Proclum in Sphæra, cùm tamen septem sint: Hyades verò quinque. Hygino lib.3. septem. Has tantùm cùm nominet, id fecisse existimandum est Poetam propter breuitatem, non quòd reliqua signa ignorarit: quin & de Arcto statim loquitur, quanquam Cynosuram potuit nescisse, quæ pòst eum inuenta à Thalete dicitur. Et cùm Orionem nominat, non est verisimile ignorasse illum Procyona, Lupum, Argo, Hydram, Cratera, Coruum, Centaurum & reliqua signa Austrina. Obtulit tamen ex vtraq; parte aliquot tantùm, videlicet ex prima duodecim, ex secunda vnicum. Orionis autem robur appellat, quia Orion sydus est maximum. Dicunt porrò Orionem tantæ fuisse magnitudinis, vt nulla esset tanta profunditas, è qua non humeri saltem extarent è mari, vnde Virg. lib. 10. Æneid. *---quam magnus Orion,*

Cùm pedes incedit medij per maxima Nerei Stagna viam scindens, humero supereminet vndas.

Quod autem de Arcto subiungit Poeta, eam dictam etiam ἅμαξαν: sciendum est, quòd Hyginus lib.2. notat, initiò qui sidera perniderunt, & numerum stellarum in vnaquaque specie corporis constituerunt, quod non arctum, sed plaustrum nominarunt: ex septem stellis duas, quæ pariles, & maximè in vno loco viderentur, pro bobus habitas fuisse, reliquas verò quinque plaustri figuram simulasse. Itaque & quod proximum huic est signum, Bootem nominari voluisse, qui postea dictus est Arctophylax: eadem arctos dicta Homeri temporibus, vt ex hoc loco constat, & ita Hyginus exposuit. Posteriores autem distinxerunt Arctophylacem, qui & Boötes, ab Arcto. Sic Aratus: ἐξόπιθεν δ' ἑλίκης φέρεται ἐλάοντι ἐοικὼς Ἀρκτοφύλαξ, τόν ῥ' ἄνδρες ἐπικλείουσι Βοώτην. Illud porrò Plaustrum nunquam occidit, ideò dicitur à Poeta αὐτοῦ στρέφεσθαι: id est, vt interpretatur Didymus, περὶ τὸν αὐτὸν τόπον ὡς μὴ καταδυομένη: quod Poeta melius in sequenti versu exponit, οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο: Solam porrò non occidere dicit habita ratione Pleiadum, Hyadum & Orionis, quæ occidunt: sunt tamen & quæ non occidunt præterea in circulo Arctico, Cynosura, Draco inter duas Arctos collocatus, manus Bootæ sinistra, & Cepheus à pectore ad pedes. Porrò de hac vrsa vide Strab. lib.1. & ibi Xylandrum. Quod autem dicit Arctum Ὠρίωνα δοκεύειν, alludit ad fabulam, Calysto filia Lycaonis à Ioue compressa, vel ab ipso vel à Diana, quam ad venationem sequebatur, in vrsam mutata est, & in cœlum relata. Orion autem venator fuit eximius, proinde cùm Diana venationem exercens, vt ait Euphorion, illius virginitatem attentauit, quem Dea serpente excitato perdidit (vnde Orion serpente oriente occidit) Orionem Iupiter miseratus inter sidera collocauit. Itaque dicitur vrsa Orionem quasi venatorem spectare, quasi timens ne ab illo capiatur. Sed hoc vere ad ἀστρονομίαν spectat: quippe vrsa ad Orionem spectat, & pariter cum illo mouetur. Iam fabulæ Pleiadum, Hyadum ipsius Orionis, & Arcti, copiosius in Lexico exponentur.

ἐν δὲ δύω πόλεις) Didymus & Eustathius interpretes nostri referunt, Agalliam Cercyræum hunc locum sic enarrasse. Duas itaque ciuitates istas esse, Athenas & Eleusinem. Primùm, quòd Athenæ prima sit totius mundi vrbs, quæ post elemēta à Deo muris sit circundata & exædificata, in qua nuptiæ primùm inuentæ sunt, nimirum sub Cecrope (quem vt omnis antiquitas, inquit Iustinus lib. 2. fabulata est biformem prodidere, quia primus marem fœminæ matrimonio iunxit) Tibias Athenis prima reperit Pallas in nuptiis. Quod autem περὶ δίκης φονικῆς loquitur Poeta, id etiam Athenis accommodat, quòd ibi primùm factum est iudicium de Halirrhothio Neptuni filio: quod ego ex Pausaniæ Atticis illustro, vbi refert in Æsculapij æde fontem esse, ad quem Halirrhothium Neptuni filium à Marte, cuius filiæ Alcippæ vitium obtulerat, interfectum tradunt: deq; ea cæde primùm capitis iudicium factum. Porrò cùm mercedem Athenis capiant Iudices, ideò dixisse Poetam in medio stare duo auri talenta, mercedem illi qui recte iudicium tulerit. Per ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ autem intelligere Areopagum, qui locus est iudicij Atheniensium. Et hæc de Athenis. Alteram autem vrbem dicebat esse Eleusinem, circa quam duo exercitus illi sunt Phorbantis ex Acarnania, & Eumolpi Posidonis filij ex Thracia: vbi auxilium ferūt Mars & Minerua: ille, quòd in Areopago solutus est cædis illius Halirrhothij crimine, hæc, quòd vrbs Athenarum nomen ab illa haberet. Cætera quæ sequuntur, propria sunt, ait, Eleusinæ: nimirum ager ille noualis νεῖον, quod nimirum in Eleusine primùm fruges dedisse Ceres dicatur: item vuas propter Icarij & Dionysij illac iter. Illud autem clariùs Eustathius, quòd ibi nimirum Triptolemum dicant primùm frumentum seuisse, quem etiam Regem fuisse dicunt, vt & hic Poetæ messi Regem præponit, & aratrum ibi primùm iunctum est. Ideò quidam post ἡμῶν ὀξέας δρέπανα ἐν χερσὶν ἔχοντες, hunc versum interferebant, καρπὸν ἐλευσινίης Δημήτερος ἀγλαοδώρου. Ibidem præterea mactatur bos, quia dicunt primùm illic sacrificatum bouem à Thalone exule & fugitiuo. Porrò dicebat paulò pòst etiam Poetam Thesei regis Atheniensium meminisse. Sic Cercyreus ille in gratiam ciuitatis suæ hæc Homerica interpretabatur, quo sensu etiam illa præcedentia explicabat, vt refert Eustathius. vnde etiam colligebat Poetam ipsum Atheniensem fuisse, quod quidam scripserunt. Maximus autem Tyrius Orat. 16. has duas ciuitates interpretatur esse: alteram Phæacum, Ithacensium alteram: in altera, inquit, verecundia, in altera regnat petulantia: altera habet legitimos Reges, altera impudentissimos procos. Hi quidem ingredientem Regem, perinde ac aliquem Deum, intuentur: illi regio thalamo insidias tendunt. Exitus verò quis est propositus vtrisque? Nimirum hos perpetua habet delectatio, iucunda vita, peregrinorum hospitalitas, maritimæ classes, terræ fructus: pernicies illos, ipsis voluptatibus ingruens, qui quidem exitus contumeliosam improbitatem atque incastigatam licentiam protinus manet. Hæc ille.

ἔνθα δὲ νεῖκος ὀρώρει) Iudicium inducit duorum quorundam hominum: è quibus qui accusatur, dicit se capitis sui redemptionem persoluisse pro homine à se interempto, accusans verò negat. Intelligit autem ea quæ Attici vocant ὑποφόνια, quæ domesticis interempti homicida persoluebat, ne illi in eum iure experirentur. qua de re alias nobis dictum est. Fuisse olim moris, vt qui cædis esset reus, pecunia liberari posset. Cui simile fuit illud apud Trallianos, vbi qui Minyam aut Lelegeu occidisset, si leguminis modium defuncti cognatis exoluisset, expiabatur è cæde.

λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδε) Quidam per λίνον chordas lineas intelligebant, quòd olim neruis non vterentur, existimantes illos Diis displicere. Sed alij Linum Poetam, qui à canibus discerptus est, vt ait Didymus: vel ab ipso Apolline, vt Pausanias in Bœoticis, cuius verba hunc locum in hanc sententiam interpretantur. λέγεται δὲ ὡς ὁ Λίνος ἐπὶ παῖς μὲν Οὐρανίας εἴη, καὶ Ἀμφιμάρου τοῦ Ποσειδῶνος· μεγίστην δὲ τῶν τε ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ὅσοι πρότερον ἐγένοντο λάβοι δόξαν ἐπὶ μουσικῇ· καὶ ὡς Ἀπόλλων ἀποκτείνειεν αὐτὸν ἐξισούμενον κατὰ τὴν ᾠδήν. ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λίνου τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος διῆλθεν ἄρα καὶ ἄχρι τῆς βαρβάρου πάσης ὡς καὶ Αἰγυπτίοις ᾆσμα γενέσθαι Λίνον, καλοῦσι δὲ τὸ ᾆσμα Αἰγύπτιοι τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ Μανερῶν. οἱ δὲ Ἕλληνες ἔπη ποιήσαντες Ὅμηρος μὲν ἅτε ἄσματα Ἑλληνικοῦ ἐπιστάμενος ἐς λίνου τὰ παθήματα, ἐπὶ τῆ Ἀχιλλέως ἔφη τῇ ἀσπίδι ἄλλα τε ἐργάσασθαι τὸν Ἥφαιστον καὶ κιθαρῳδὸν παῖδα ᾄδοντα τὸν λίνον, τοῦτον δ' ἐν μέσσοισι, &c. Ex quibus verbis patet Linum poetam hoc loco intelligi.

δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε) Duo proponit saltandi genera: vnum Pyrrhichium & ὁπλιτικόν, alterum ἴλιγγον, quod vtrunque ad illius choreæ modum factum esse dicit, quem Dædalus Ariadnæ monstrauit, & quem ipsa Ariadna Theseo etiam manifestauit, vt se cum iuuenibus illis Atheniensium labyrintho eriperet: vnde constat flexuosam variè fuisse hanc impositam scuto choream à Vulcano in illius labyrinthi modum. Pausanias in Arcadicis dicit, Homerum chorum in Achillis clypeo à Vulcano fabricatum, idcirco cum Ariadnæ choro, quem fecerat Dædalus, comparasse, quia nullum solertioris artificij opus viderat. Historia autem illa seu fabula de Theseo scripta est apud Plutarchum in illius vita, & apud Didymum hoc loco, & Eustathium. Pleni sunt ea de re Poetarum libri.

ἐν δ' ἐτίθει) Docet terram ab Oceano in orbem ambiri, vt etiam ex hoc loco annotauit Strabo lib.1. vbi etiam explicat cur flumen Oceanus iste appelletur ab Homero. quæ possem & multa alia in hunc locum describere, vt etiam pleraque minutiora ad præcedentium illustrationem: sed nolo diligentia mea lectores negligentiores fieri. quibus si omnia præmansa ingerantur in os, vereor vt ne ipsi victum sibi postea quæritent. Deinde iniquum est ab vno omnia postulare, tum breuitatis me subinde typographus admonebat, veritus ne in nimiam molem volumen istud increſceret.

Finis libri decimioctaui.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

Θετιδος κομισάσης Ἀχιλλεῖ τὰ ὅπλα παρὰ Ἡφαίστου, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἕλληνας ὁ ἥρως, ἀπόρρησιν ποιεῖται τῆς μήνιδος, καὶ λαμβάνει τὰ δῶρα ἃ παρ' αὐτῷ Ἀγαμέμνων δώσειν ὑπέσχετο. Τροφὴν δὲ αἱρουμένων ἐκείνων, αὐτὸς ἄσιτος διαμείνας ὁπλίζεται, καὶ στρατιὰν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ ὕστερος τῶν ἵππων αὐτοῦ Ξάνθος τὴν ἐσομένην αὐτῷ ἀναίρεσιν καταμαντεύεται, ὃν καὶ ἐπιπλήττει.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ταῦ δ' ἀπέληγε χόλοιο, καὶ ἔκθορε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Μήνιδος ἀπόρρησις.

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Homeri Iliadis.*

Thetis cùm attulisset Achilli arma à Vulcano, cogens in concionem Græcos *Achilles* heros, renunciationem facit iræ, & accipit dona, quæ ipsi Agamemnon se daturũ promiserat. Cibum autem sumentibus illis, ipse ieiunus permanens, armat se: & exercitum educit ad bellum. Alter autem equorum ipsius Xanthus futurum ei interitum vaticinatur, quem & *ob hoc* increpat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

T, autem cessauit ab ira, & excurrit nobilis Achilles.

Aliud.

Iræ depositio.

Ὡς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων
Ὄρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν.
Ἡ δ' ἐς νῆας ἵκανε θεοῦ πάρα δῶρα φέρουσα·
Εὗρε δὲ Πατρόκλῳ περικείμενον ὃν φίλον υἱὸν,
Κλαίοντα λιγέως· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Μύρονθ'. ἡ δ' ἐν τοῖσι παρίστατο δῖα θεάων,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον ἐμὸν, τοῦτον μὲν ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ
Κεῖσθαι, ἐπειδὴ πρῶτα θεῶν ἰότητι δαμάσθη·
Τύνη δ' Ἡφαίστοιο πάρα κλυτὰ τεύχεα δέξο,
Καλὰ μάλ', οἷ' οὔπω τις ἀνὴρ ὤμοισι φόρησεν.
Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ κατὰ τεύχε' ἔθηκε
Πρόσθεν Ἀχιλλῆος· τὰ δ' ἀνέβραχε δαίδαλα πάντα.
Μυρμιδόνας δ' ἄρα πάντας ἕλε τρόμος, οὐδέ τις ἔτλη
Ἄντην εἰσιδέειν, ἀλλ' ἔτρεσαν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ὡς εἶδ', ὥς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος. ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δεινὸν ὑπὸ βλεφάρων ὡσεὶ σέλας ἐξεφάανθεν.
Τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ φρεσὶν ᾗσιν ἐτάρπετο δαίδαλα λεύσσων,
Αὐτίκα μητέρα ἣν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μῆτερ ἐμὴ, τὰ μὲν ὅπλα θεὸς πόρεν, οἷ' ἐπιεικὲς
Ἔργ' ἔμεν ἀθανάτων, μηδὲ βροτὸν ἄνδρα τελέσσαι.
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλὰς
Εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν·
Ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπείη.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Τέκνον, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Τῷ μὲν ἐγὼ πειρήσω ἀλαλκεῖν ἄγρια φῦλα
Μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἤν περ γὰρ κεῖταί γε τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν,
Αἰεὶ τῷδ' ἔσται χρὼς ἔμπεδος, ἢ καὶ ἀρείων·
Ἀλλὰ σύ γ' εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς,
Μῆνιν ἀποειπὼν Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Αἶψα μάλ' ἐς πόλεμον θωρήσσεο, δύσεο δ' ἀλκήν.
Ὡς ἄρα φωνήσασα, μένος πολυθαρσὲς ἐνῆκε·
Πατρόκλῳ δ' αὖτ' ἀμβροσίην καὶ νέκταρ ἐρυθρὸν
Στάξε κατὰ ῥινῶν, ἵνα οἱ χρὼς ἔμπεδος εἴη.
Αὐτὰρ ὁ βῆ παρὰ θῖνα θαλάσσης δῖος Ἀχιλλεὺς,

AVRORA quidem crocea ob Oceani fluctibus
Oriebatur, vt immortalibus lucẽ ferret & mortalibus.
Illa verò ad naues peruenit à deo dona ferens:
Inuenit.a. Patroclo circumiacentem suum charũ filium,
Flentem acriter: multi autem circa ipsum socij
Lugebant: hæc verò inter hos astitit nobilis dea,
Inque eius hæsit manu, verbumq́ dixit & elocuta est:
Fili mi, hunc quidem sinamus dolentes quamuis
Iacere, postquã primũ Deorũ voluntate interfectus est:
Tu verò à Vulcano inclyta arma accipe
Pulchra admodum, qualia nõdũ quispiã vir humeris gestauit.
Sic locuta Dea, arma deposuit
Ante Achillẽ: hæc.v. insonuerunt artificiosa omnia,
Myrmidonas.v. omnes cepit tremor, neq. quis sustinuit
Contrà aspicere, sed timuerunt: at Achilles
Vt vidit, statim ipsum magis subijt ira: inque ei oculi
Terribiliter sub palpebris tanquam iubar apparebant,
Oblectabatur.a. in manibus tenens dei splendida dona:
At postquã mẽtib. suis delectatus est artificiosa aspiciẽs,
Continuò matrem suam verbis velocibus allocuta est:
Mater mea, hæc.q. arma deus dedit, qualia par est
Opera esse immortalium, neque mortalẽ virũ perfecisse.
Nunc certè quidem ego armabor: sed valdè grauiter
Timeo, ne mihi interea Menœtij fortem filium
Muscæ ingressæ in impressa ære vulnera,
Vermes generent, deturpentq́ cadauer
(Vita autem interfecta est) inq́ corpore toto putrescat.
Hunc autem excepit deinde dea Thetis argentipes,
Fili, non tibi hæc mentibus tuis sint curæ.
Ab hoc quidem ego conabor arcere improba examina
Muscas, quæ viros bello necatos comedunt.
Etsi enim iaceret solidum per annum,
Semper huic erit corpus integrum, vel etiam melius.
Sed tu in concionem vocans heroas Achiuos,
Iram renuncians Agamemnoni pastori populorum,
Continuò valdè ad bellũ armeris, indueq́ fortitudinẽ.
Sic fata robur audax immisit:
Patroclo autem rursus ambrosiam & nectar rubrum
Instillauit in nares, vt ei corpus integrum esset.
Sed hic iuit ad littus maris nobilis Achilles,

Horrendè vociferans: excitauit autē heroas Achiuos,
Et quicunque antea nauium in cœtu manebant,
Quiq; gubernatores, & qui tenebant clauos nauium,
Et quæstores apud naues erant cibi distributores:
Et quidem hi tunc in concionem ibāt, eo quòd Achilles
Apparuisset: diu enim à pugna cessauerat molesta.
At duo claudicantes ibant Martis famuli,
Tydidésque bellicosus, & nobilis Vlysses,
Hastæ innixi (adhuc enim habebant vulnera grauia)
Inque prima concione sederunt profecti:
Sed hic vltimus venit Rex virorum Agamemnon,
Vulnus habens: etenim hunc in forti pugna
Vulnerauerat Coon Antenorides ærea lancea.
Verùm postquam omnes congregati sunt Achiui,
Inter hoc consurgēs locutus est pedibus celer Achilles:
Atride, an verò hoc ambobus vtilius
Fuit tibi & mihi, quando nos dolentes corde
Animum consumente lite irati fuimus gratiâ puellæ?
Quam vtinam in nauibus occidisset Diana iaculo,
Die illo quum ego cepi eam, Lyrnesum populatus:
Ideo nō tot Achiui mordic⁹ arripuissēt immēsam terrā
Hostium sub manibus, me irato:
Hectori quidē & Troianis hoc vtilius fuit: sed Achiuos
Diu meæ & tuæ contentionis memores fore puto.
Sed ea quidē antè facta esse sinamus, dolentes quamuis
Animum in pectoribus dilectum subigentes necessitate:
Nunc quidē profectò ego depono iram, neq; me oportet
Indesinenter semper irasci: sed agè ocyus
Impelle ad bellum comatos Achiuos,
Vt adhuc quoque Troianos tentem obuius profectus,
Si velint apud naues pernoctare: sed aliquem puto
Libenter ipsorum genu flexurum esse, qui effugerit
Hostili ex bello ab hasta nostra.
Sic dixit: lætati autem sunt bene ocreati Achiui,
Iracundiæ renunciante magnanimo Pelide.
Inter hos.a. etiā deinde locut⁹ est rex virorū Agamēnō
Illinc à solio, neque inter medios surgens:
O dilecti heroës Danai, famuli Martis,
Stantem quidem honestum est audire, neque conuenit
Impedire: difficile enim, peritum licet existentem.
Virorum.a. in multa turba quomodo quis audiret
Vel diceret? impeditur.a. sonorus licet existēs concionator.
Pelidæ quidem ego indicabo, sed vos cæteri
Aduertite animū Argiui, sermonemq; bene cognoscite.
Sæpe iam mihi hunc Achiui sermonem dixerūt (quisq;.
Et me obiurgarunt: ego autem non autor sum,
Sed Iupiter, & Fatum, & in tenebris agens Furia:
Qui mihi in cōcione mētibus iniecerunt sæuam noxam,
Die illo, quando Achillem præmio ipse priuabam.
Sed quid facerem? Dea omnia perficit
Veneranda Iouis filia Ate, quæ omnes offendit.
Perniciosa; huius quidē molles pedes: non enim ad terrā
Appropinquat, sed hæc per virorum capita incedit,
Lædens homines: itaque alterum quidem irretiuit.
Etenim iam olim Iouem læsit, quem præstantissimum
Hominum & deorū dicunt esse: sed sanè etiam hunc
Iuno fœmina existens, dolis decepit
Die illo, quando erat vim Herculeam

Σμερδαλέα ἰάχων, ὦρσεν δ' ἥρωας Αχαιούς.
Καί ῥ' οἵπερ τὸ πάρος γε νεῶν ἐν ἀγῶνι μένεσκον,
Οἵ τε κυβερνῆται, καὶ ἔχον οἰήϊα νηῶν,
Καὶ ταμίαι παρὰ νηυσὶν ἔσαν σίτοιο δοτῆρες·
Καὶ μὴν οἳ τότε γ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν, οὕνεκ' Αχιλλεύς
Εξεφάνη· δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην Αρεος θεράποντε,
Τυδείδης τε μενεπτόλεμος καὶ δῖος Οδυσσεύς,
Εγχει ἐρειδομένω· ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά.
Κὰδ δὲ μετὰ πρώτῃ ἀγορῇ ἵζοντο κιόντες.
Αὐτὰρ ὁ δεύτατος ἦλθεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων,
Ελκος ἔχων. καὶ γὰρ τὸν ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Οὖτα Κόων Αντηνορίδης χαλκήρεϊ δουρί.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀολλίσθησαν Αχαιοί,
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Αχιλλεύς,
Ατρείδη, ἦ ἄρ, τι τόδ' ἀμφοτέροισιν ἄρειον
Επλετο, σοὶ καὶ ἐμοί, ὅτε νῶΐπερ ἀχνυμένω κῆρ
Θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης,
Τὴν ὄφελ' ἐν νήεσσι κατακτάμεν Αρτεμις ἰῷ,
Ημάτι τῷ ὅτ' ἐγὼν ἑλόμην Λυρνησσὸν ὀλέσσας·
Τῷ κ' οὐ τόσσοι Αχαιοὶ ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας,
Δυσμενέων ὑπὸ χερσίν, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.
Εκτορι μὲν καὶ Τρωσὶ τὸ κέρδιον· αὐτὰρ Αχαιούς
Δηρὸν ἐμῆς καὶ σῆς ἔριδος μνήσεσθαι ὀΐω.
Αλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, οὐδέ τι με χρὴ
Ασκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν· ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
Οτρυνον πόλεμόνδε καρηκομόωντας Αχαιούς,
Οφρ' ἔτι καὶ Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών,
Αἴ κ' ἐθέλωσ' ἐπὶ νηυσὶν ἰαύειν· ἀλλά τιν' οἴω
Ασπασίως αὐτῶν γόνυ κάμψειν, *ὅς κε φύγῃσι   γρ. ἀνὰ
Δηΐου ἐκ πολέμοιο ὑπ' ἔγχεος ἡμετέροιο.
Ως ἔφαθ'. οἱ δ' ἐχάρησαν ἐϋκνήμιδες Αχαιοὶ
Μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλείωνος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων
Αὐτόθεν ἐξ ἕδρης, οὐδ' ἐν μέσσοισιν ἀναστάς,
Ο φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Αρηος,
Εσταότος μὲν καλὸν ἀκουέμεν, οὐδὲ ἔοικεν
Υββάλλειν· χαλεπὸν γάρ, ἐπιστάμενόν περ ἐόντα.
Ανδρῶν δ' ἐν πολλῷ ὁμάδῳ πῶς κέν τις ἀκούσαι,
Η εἴποι; βλάβεται δὲ λιγύς περ ἐὼν ἀγορητής.
Πηλείδῃ μὲν ἐγὼν ἐνδείξομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σύνθεσθ' Αργεῖοι μῦθόν τ' εὖ γνῶτε ἕκαστος.
Πολλάκι δή μοι τοῦτον Αχαιοὶ μῦθον ἔειπον,
Καί τε με νεικείεσκον· ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι,
Αλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα, καὶ ἠεροφοῖτις Εριννύς,
Οἵ τέ μοι εἰν ἀγορῇ φρεσὶν ἔμβαλον ἄγριον ἄτην,
Ηματι τῷ ὅτ' Αχιλλῆος γέρας αὐτὸς ἀπηύρων.
Αλλὰ τί κεν ῥέξαιμι; θεὸς διὰ πάντα τελευτᾷ.
Πρέσβα Διὸς θυγάτηρ Ατη, ἣ πάντας ἀᾶται,
Οὐλομένη, τῆς μέν θ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει
Πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥγε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει,
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· κατὰ δ' οὖν ἕτερόν γε πέδησε.
Καὶ γὰρ* δή νύ ποτε Ζῆν' ἄσατο, τόν περ ἄριστον   γρ. δή ποτε Ζῆν' ἀάσατο.
Ανδρῶν ἠδὲ θεῶν φασ' ἔμμεναι· ἀλλ' ἄρα καὶ τὸν
Ηρη θῆλυς ἐοῦσα δολοφροσύνῃς ἀπάτησεν.
Ηματι τῷ ὅτ' ἔμελλε βίην Ηρακληείην

Ἀλκμήνη τέξεσθ' ἐϋστεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ.
Ἤτοι ὅγ' εὐχόμενος μετέφη πάντεσσι θεοῖσι,
Κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσιν ἀνώγει.
Σήμερον ἄνδρα φόως δὲ μογοστόκος Εἰλείθυια
Ἐκφανεῖ, ὃς πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξει,
Τῶν ἀνδρῶν γενεῆς οἵ θ' αἵματος ἐξ ἐμεῦ εἰσί.
Τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη,
Ψευστήσεις, οὐδ' αὖτε τέλος μύθῳ ἐπιθήσεις.
Εἰ δ' ἄγε νῦν μοι ὄμοσσον Ὀλύμπιε καρτερὸν ὅρκον,
Ἦ μὲν τὸν πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν
Ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷδε πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικὸς
Τῶν ἀνδρῶν, οἳ σῆς ἐξ αἵματός εἰσι γενέθλης.
Ὣς ἔφατο· Ζεὺς δ' οὔτι δολοφροσύνην ἐνόησεν,
Ἀλλ' ὄμοσεν μέγαν ὅρκον· ἔπειτα δὲ πολλὸν ἀάσθη·
Ἥρη δ' ἀΐξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
Καρπαλίμως δ' ἵκετ' Ἄργος Ἀχαιϊκόν, ἔνθ' ἄρα ᾔδη
Ἰφθίμην ἄλοχον Σθενέλου Περσηϊάδαο·
Ἡ δ' ἐκύει φίλον υἱόν, ὁ δ' ἕβδομος ἑστήκει μείς.
Ἐκ δ' ἄγαγε πρὸ φόως δε, καὶ ἠλιτόμηνον ἐόντα.
Ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε τόκον, σχέθε δ' Εἰλειθυίας·
Αὐτὴ δ' ἀγγελέουσα, Δία Κρονίωνα προσηύδα,
Ζεῦ πάτερ ἀργικέραυνε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω.
Ἤδη ἀνὴρ γέγον' ἐσθλὸς ὃς Ἀργείοισιν ἀνάξει,
Εὐρυσθεύς, Σθενέλοιο πάϊς Περσηϊάδαο,
Σὸν γένος· οὔ οἱ ἀεικὲς ἀνασσέμεν Ἀργείοισιν.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἄχος ὀξὺ κατὰ φρένα τύψε βαθεῖαν·
Αὐτίκα δ' εἷλ' Ἄτην κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο,
Χωόμενος φρεσὶν ᾗσι, καὶ ὤμοσε καρτερὸν ὅρκον,
Μήποτ' ἐς Οὔλυμπόν τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
Αὖτις ἐλεύσεσθαι Ἄτην, ἣ πάντας ἀᾶται.
Ὣς εἰπών, ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Χειρὶ περιστρέψας· τάχα δ' ἵκετο ἔργ' ἀνθρώπων.
Τὴν αἰεὶ στενάχεσχ', ὅθ' ἑὸν φίλον υἱὸν ὁρῷτο
Ἔργον ἀεικὲς ἔχοντα ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων·
Ὣς καὶ ἐγών, ὅτε δ' αὖτε, μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Ἀργείους ὀλέεσκεν ἐπὶ πρυμνῇσι νέεσσιν,
Οὐ δυνάμην λελαθέσθ' ἄτης ἣ πρῶτον ἀάσθην.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, καί μου φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ἀλλ' ὄρσευ πόλεμόνδε, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς·
Δῶρα δ' ἐγὼν ὅδε πάντα παρασχεῖν, ὅσσά τοι ἐλθὼν
Χθιζὸς ἐνὶ κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ Ἄρηος·
Δῶρα δέ τοι θεράποντες ἐμῆς παρὰ νηὸς ἑλόντες,
Οἴσουσ', ὄφρα ἴδηαι ὅτι μενοεικέα δώσω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Δῶρα μὲν αἴκ' ἐθέλῃσθα παρασχέμεν, ὡς ἐπιεικές,
η. Εἴτ' ἐχέμεν παρὰ σοί *Ἤ τ' ἐχέμεν, παρὰ σοί· νῦν δὲ μνησώμεθα χάρμης
Αἶψα μάλ'· οὐ γὰρ χρὴ κλοτοπεύειν ἐνθάδ' ἐόντας,
Οὐδὲ διατρίβειν· ἔτι γὰρ μέγα ἔργον ἄρεκτον·
Ὥς κέ τις αὖτ' Ἀχιλῆα μετὰ πρώτοισιν ἴδηται
Ἔγχεϊ χαλκείῳ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας.
Ὧδέ τις ὑμείων μεμνημένος ἀνδρὶ μαχέσθω.

Alcmena paritura bene munitis in Thebis.
Certè hic iactabundus locutus est inter omnes deos,
Audite me omnésque dij, omnésque deæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus hortatur.
Hodie virũ in lucẽ parturientibus dolorem afferẽs Lu-
Edet, qui omnibus vicinis imperabit, (cina
Eorum hominũ ex genere, qui sanguine ex meo sunt.
Hunc.v.dolum meditans allocuta est veneranda Iuno:
Mentieris, neque rursus finem sermoni impones.
Eia nunc mihi iura Olympie firmum iusiurandum,
Sanè quidẽ hunc omnibus vicinis imperaturum
Quisquis die hoc ceciderit intra pedes mulieris
Virorum, qui tui ex sanguine sunt generis.
Sic dixit, Iupiter autẽ neutiquam astutiam intellexit,
Sed iurauit magnũ iuramẽtũ: postea.v. multũ læsus est:
Iuno autem delapsa liquit summitatem Olympi:
Statim.a. peruenit Argos Achaicum, vbi vtique norat
Præclaram vxorem Stheneli Perseidæ:
Hæc.a. gestabat vtero charũ filium, hicq; septimus erat
Eduxitq; in lucem, licet immaturũ existentem: (mẽsis.
Alcmenæ.a. cohibuit partũ, repressit & dolores partus:
Ipsa verò renũciatura factũ, Ioue Saturniũ allocuta est:
Iup. pater lucidũ fulmẽ habẽs verbũ aliquod tibi in mẽte
Iã vir natus est nobilis, qui Argiuis imperabit (ponã:
Eurystheus Stheneli filius Perseidæ,
Tuum genus: non ei indecens imperare Argiuis.
Sic dixit: hũc.v. dolor acut' in mẽte verberauit profũdà:
Ilicò.a. corripuit Aten capite nitẽtibus capillis ornato,
Iratus animo suo, & iurauit firmum iuramentum,
Nunquam in Olympumq; & cœlum stellatum
Redituram Aten, quæ omnes infortunio afficit.
Sic fatus, iecit à cœlo stellato
Manu rotãs: mox autem peruenit ad opera hominum
Ob hanc semper ingemiscebat, quando suũ charũ filium
Opus iniquũ sustinẽtem sub Eurystei laboribus. (videret
Sic & ego, quando rursus magnus bellicosus Hector
Argiuos perdebat ad puppes nauium,
Non poteram obliuisci noxæ qua semel læsus fueram.
At postquam offendi, & mihi mentem abstulit Iupiter,
Iterum volo placare, daréque infinita dona:
Sed concita te ad bellum, & cæteras incita copias:
Dona.a. ego ipse omnia præbebo, quicũq; tibi adueniens
Hesternus in tentorijs promisit diuinus Vlysses.
Si autem vis, expecta, festinans quamuis ad album:
Dona autem tibi ministri mea ex naue accipientes
Ferent, vt intelligas quòd tibi animũ placantia dabo,
Hũc aũt respõdẽs allocutus est pedibus velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidem si vis præbere, vt æquum est,
Vel retinere, est in te: nunc.v. recordemur dimicationis
Statim valdè: nõ.n. oportet subterfugere hîc existẽtes,
Neque morari. adhuc enim magnum opus infectum:
Vt sanè quis rursus Achillem inter primos videat
Hasta ærea Troianorum perdentem phalanges.
Si verò aliquis vestrûm memor cum viro pugnet.

COMMENTARIVS.

Θεῶν ἰότητι δαμάσθη) Prohibet à longiore Patrocli luctu Achillem Thetis hoc argumento, quòd illius mors Deorũ voluntate contigerit, cuius commemoratio non leuem habet apud probos homines consolandi vim, & lacrymas ipsas reprimendi, si in mentem illis venerit; cùm nos Dei potestati & imperio subiiciamur, non esse iustam causam eorum interitum deplorandi, quos ipse interire vo-

re voluerit: alioqui videntur homines huic voluntati aduersari, & ea improbare, cùm doleant, quæ Numinis sapientia comprobauit. Sed illinc videtur sequi omnino mortuis illacrymandum non esse. Verùm alius est Thetidis verborum sensus, quibus moderatum tantùm lugendi modum commendat. Cæterùm humanum est ex aliorum interitu condolere: vnde Solon dicebat, μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι Καλλείποιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. Volebat Philosophus se tanti fieri, vt desiderium sui amicis lacrymas exprimeret: quod etiam optaturus non erat, si rem indignam mortalitate esset arbitratus. Quin & hoc à natura nobis insitum, vt docet ille apud Euripidem in Phryxo: Καὶ τὸ πέφυκε τοῦτ' ἐν ἀνθρώπου φύσει ἢν καὶ δίκη θνήσκῃ τις, οὐχ ἧσσον ποθεῖ Πᾶς τις δακρύειν τοὺς ἀφεστῶτας φίλους. Cui respondet illud Obnimi (aliàs Obrici) ἐστι δ' ἀνθρώποις καὶ θρήνων χάρις, καὶ ταύτην ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις ἐν ταῖς τύχαις. Sed neque homo diuinus hos luctus omnino prohibet. Τέκνον, inquit ille, ἐπὶ νεκρῷ κατάγαγε δάκρυα, καὶ πολίνειν πένθος κρ τὴν τάξιν (aliàs ἀξίαν) αὐτοῦ ἡμέραν μίαν καὶ δύο, χάριν διαβολῆς. Vbi vides ex numero dierum diuturnitatem nimiam lugendi comprimi, sed meliùs sequentia ibidem, καὶ παρακλήθητι λύπης ἕνεκα. γινώσκε γὰρ ὅτι ἐκ ἔστιν ἐπάνοδος, καὶ τοῦτον γὰρ οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σεαυτὸν κακώσεις. ἀπὸ γὰρ λύπης ἐκβαίνει θάνατος. Itaque prudenter Plato lib. 12. de Legibus id solùm à legislatore prohiberi posse existimauit, ne nimium lugerentur mortui, aut immoderatè luctus ille exprimeretur, in hæc verba: δακρύειν μὲν τὸν τετελευτηκότα ἐπιτάττειν, ἢ μὴ ἄμορφον, θρηνεῖν δὲ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν, ἀπαγορεύειν. καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν προάγειν τῶν ὁδῶν, κωλύειν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. Ergo in lugendo hoc sancitum est, Nequid nemis. Rectè enim illud Euphorionis, καὶ τόκα μέτρια μὲν τις ἐπὶ φθιμένῳ ἀκάχοιτο μέτρια καὶ κλαύσειεν. ἐπεὶ καὶ πάμπαν ἀδάκρυον μοῖραι ἐπεμήσαντο: & dicendum cùm Phileta, οὐ κλαίω ξεῖνόν σε φιλαίτατε. πολλὰ γὰρ ἔγνως Καλά. κακῶν δ' αὖ σοι μοῖραν ἔνειμε θεός. Quæ postrema Thetidis verbis ferè respondent. Agnoscit enim ille, à Dijs esse quòd morimur, vt & ille apud Euripidem, παῦσαι δὲ λύπης τῶν τεθνηκότων ὕπερ· πᾶσιν γὰρ ἡμῖν θανεῖν ὀφείλεται, κατθανεῖν τ' ὀφείλεται.

ἀεικέα ἐγείνωνται) Muscæ cadauerum sunt appetentissimæ, & adeò fœtidum & spurcum est insectum, vt illa vermibus impleat, quos ex sese generat, vt docet hoc loco Poeta, & Arist. 1. de Gener. cap. 16. vbi cùm insectorum alia coire dicit, atque ex animalibus eiusdem generis oriri modo eorum, quibus sanguis est: vt sunt locustæ, cicadæ, phalangiæ, vespæ, formicæ: aliqua coire quidem & generare, sed non sui generis animal, sed vermiculos tantùm: neque ex animalibus procreari, sed ex putrescente humido vel sicco, vt pulices, muscæ, scarabei, &c. Quod autem ad vermiculantia cadauera pertinet, memorat Lucretius, primos homines, cùm aliquando vulnerarentur, & remedia ignorarent, sic interire solitos ex vermium multitudine, qui plagis innascebantur:

At, quos effugium (nimirum à feris) *seruarat, corpore adeso*
Posterius tremulas super vlcera tetra tenentes
Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum.
Donec eos vita priuarant vermina sæua
Expertes opis, ignaros quid vulnera vellent.

Ergo videntur muscæ vulneribus maximè delectari, quia puto humidis nutriuntur, & lubentissimè viuo cruore & carnibus pascuntur: vnde paulò pòst Thetis appellat μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.

ἀπειπὼν ἀρ) Oratio est Achillis, qua Græcis ostendit se iam iram deponere, vt ipsis aduersus Troianos sit auxilio. Præfatur autem commodè ab ipsius iræ detestatione, cuius gratia non solùm Græcis, sed sibi ipsi tot aduersa contigerunt cum gloria ipsius Hectoris, quam lucrum appellat. Sed meliùs cum primariam iræ istius causam deuouet & execratur: tum exponit suam sententiam de ira deponenda, tandem hortatur Agamemnonem ad exercitus instructionem.

κατακτάμεν ἰοχέαιρα) Alias quoque annotauimus virorum mortes maturas in Apollinem, mulierum in Dianam referri. Ego per Dianam hoc sensu Hecatem puto intelligi, quæ eadem Proserpina Plutonis vxor, & forsan Pluto ipse per Apollinem quoque intelligendus sit, eadem ratione.

αὐτόθεν ἐξ ἕδρης) Non assurrexit concionaturus Agamemnon (vt ipse idem fecit libro primo, & nos ibi fieri obseruabamus) cùm tamen hoc moris esset, excusationem tamen habet vulneris ab Antenoride accepti, vt alias vidimus, & paulò ante Poeta ipse in memoriam reuocauit. Quæ sententia tamen accuratioribus Interpretibus non placuit, vt refert Eustathius: sed dicebant Regem assurrexisse quidem, sed non in medio omnium: & hoc esse quod dicitur, αὐτόθεν ἐξ ἕδρης οὐδ' ἐν μέσσοισιν ἀναστάς, quasi in ipso solij loco assurrexerit, & illinc verba fecerit.

ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί) Sciebat Agamemnon excitatos iri tumultus murmura Græcorum in se, quòd ipse tanti detrimenti causa videretur ob iniuria affectum Achillem, itaque captat multitudinis attentionem: quasi non possit exaudiri quàm iustè cum Achille sit contracturus, & quàm moderatè facti sui pœnitentiam indicaturus, nisi placidè & sine vlla populi conturbatione perorandi facultas ipsi concedatur.

ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι) Cautè accusationem, quam in Agamemnonem congerebat tota multitudo Græcorum, ipse à se amolitur, prætexens triplicem facti sui, quo Achillem exulcerauit, causam: nimirum Iouem, Fatum & Erinnyn. Iouis est voluntas, Fati potestas, Erinnys agitatio, vnde facta est Ate illa, id est, Noxa, si placet sic interpretari: qua in tantos furores coniectus est, vt sui commodi maiorem, quàm totius exercitus rationem habuerit, præcipuúmque belli columen Achillem irritauerit. Sic peruersa est hominum natura, vt quod illa per se facit, non vereatur in ipsum Numen referre. Si calamitatibus conflictamur, id Deum fecisse oportet: si malè à nobis quippiam gestum, id Deus voluit: & si flagitiorum omne genus à nobis perpetratum est, ecquis, aiunt, illud præter Deum? vnde impia vox illa Dianæ ad Theseum, cùm inscius, Venere ita volente, perdiderit filium Hippolytum apud Euripidem—ἀνθρώποισι δέ, θεῶν διδόντων, εἰκὸς ἐξαμαρτάνειν: Hominibus licet, Diis authoribus, peccare: quasi viriorum & scelerum nostrorum causa sit Deus. Quod licet à fanatico hominum genere sæpe vsurpari scio: tamen cum illos tot grauissimi viri refellant: operæprecium non puto in illorum impietate profliganda diutius immorari: monemus solùm pias mentes, vt ab hac veritate non recedant, si quid ab homine peccatur, id à solo homine peccari, Deo quidè non prohibente, boni videlicet alicuius gratia, quod ipse iam à sæculis meditatus est, neque tamen culpæ reo: ac proinde impiè causam facti sui in Iouem referre Agamemnonem: neq; moramur reliquorum portenta, quæ licet fuco non careat, nos tamen genuinam veritatis speciem potiùs amplectimur. Sed nobis, si velint, non credant, audiant ex ipsis Ethnicis Pindarum apud Clem. lib. 5 Strom. τίς ὁ μὴ μάταιον, ὅς ἅπαντα διέρκεται, οὐκ αὐτὸς θνατοῖς μεγάλων ἄξιον: ἀλλ' ἐν μέσῳ κεῖται κοινὸν πᾶσιν ἀνθρώποισι δίκαια ὁσία ἀγνάν, ἀνομίας ἀκόλουθον, καὶ πινυτᾶς θέμιδος ὅλβιον παῖδες ὦ τῶν ἀεργίας συνοικοι aut ipsum Socratem lib. 2. de Repub. ἕσαι μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) εἷς ἂν εἴη τῶν περὶ θεῶν νόμων τε καὶ τύπων ἐν ᾧ δέησει τοὺς λέγοντας, λέγειν, καὶ τοὺς ποιοῦντας, ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεόν, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν. Neque credendum est Homerum nostrum aliter sentire, sed cùm μιμητικῶς loquatur, orationem conuenientem Agamemnoni tribuisset qui non poterat maiore cum ratione factum suum Græcis probare, quàm si illis persuaderet illud diuinitùs contigisse, quasi secus non potuerit: cum iam hoc Numen decreuisset: proinde ipsum culpa liberaret, quam alioqui subiturus erat. Hinc ait, ἀλλὰ τί κεν ῥέξαιμι: θεὸς διὰ πάντα τελευτᾷ, &c. Hoc de Ate intelligens, vt eam statim nominat: quod vt probabilius faciat, subnectit exemplum potestatis, quam Dea illa in ipsum Iouem habuerit: à quo tamen postea è cœlo in terram præcipitata est, vbi eam nunc plenum dicit imperium obtinere: Aten verò generali vocabulo appellat Poeta, meo iudicio, furorem illum hominum, quo illi in scelera & vitia abripiuntur, atq; adeò in omne crudelitatis & immanitatis genus, ideò Erinnydis etiam paulò ante meminit. Hanc tamen licentiosè Lucianus in Tragopodagra fingit esse podagram, vbi sic ista loquitur: Ἄτην δέ με ὠνόμασεν Ὅμηρος, ἥ δ' εἰμι ἐγὼ Βαίνω γὰρ ἀνδρῶν κρᾶτα καὶ βάσεις ποδῶν Ἁπαλὰ δ' ἔχουσα ποσσὶ τοῖς πολλοῖς βροτῶν Ποδάγρα καλοῦμαι γιγνομένη ποδῶν ἄγρα. Quod autem paulò pòst Poeta dicit Aten de cœlo à Ioue præcipitatam, lubet referre quomodo illud recentiores quidam intellexerint. Cælius ergo Rhodig. lib. 2. cap. 6. sic loquitur, Verùm & illud, inquit, singulari dignum admiratione, Poetarum principem Homerum, Bessarionis calculo, dignitate Cardinalis, doctrina vetò classici & eminentissimi, Ates nomine, quam interpretamur Noxam vel detrimentum, Luciferi de cœlo lapsum, vel naturæ eminetioris sublimitate, vel quod Mosaica introspexisset modo aliquo sacraria, nescientibus præmonstrasse, &c. Tam ingentem porrò hoc loco confingit, quæ capite cœlum tangat, pedibus capita hominum conculcet licentiosè & poeticè, vt docet Dion Prusiæus Orat. 12. De Ate etiam vidimus suprà lib. 9.

ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε) Pausanias in Bœoticis refert, Iunonem odio pellicis Alcmenæ commotam, cùm sciret instare tempus pro pariendi, mulieres veneficas immisisse, quæ partum impedirent. fertur autem eo tempore Historis Tiresiæ filia veneficas illas astutia elusisse: nam è loco quodam, vnde illæ facile audire possent, exclamauit, Alcmenam peperisse: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ statim abierunt, quare Alcmena illico enixa est. Quod refero, vt intelligamus quàm diuersè res plerunque scribantur. Porrò in tota hac narratione notandum est primùm, quàm moderatè nobis gaudia nostra ferenda sint, vt ob illa insolèter nimium ne attollamur, vt Iupiter, qui iactabundus ortum Herculis filij sui prædicabat: maximè verò hoc in rebus futuris præstandum, vt ob illa quæ euentura speras, præter modum non superbias, immò prudenter exitum expectes, alioqui solent præcoces istæ gloriolæ citò marcescere. Deinde, vt cautè maximè cum mulierum genere contrahamus, nè illorum astutia decipiamur, vt hoc loco à Iunone Iupiter villius Plautini memores.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cum etiam cauet, *Etiam cùm cauisse ratu'st, sæpi is cautor captus est.*

τὴν αἰεὶ στενάχεσκε) Ait Agamemnon, vt Iouem iuriusiurandi sui pœnituit (vbi adhuc nobis obseruandum est, quàm rigidè nobis iuramenta præstanda sint, quanquam non sine distinctione) & ob dolores & pericula, quibus subinde filium obiici ab Eurystheo videbat (intelligit autem duodecim labores Herculis) identidem animo afflictabatur: sic cum à Troianis Græcos videbam profligari, pœnitebat me facti mei, & dolebam Achilli nostro à me tam grauem illatam esse iniuriam. Tandem dona quæ antea pollicebatur, nunc nouissimè ipsi Achilli offert, eúmq; ad prælium exhortatur.

ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην) Dioscorides Isocratis discipulus post hunc versum, alium subiunxit, ἢ οἴνῳ μεθύων, ἤ μ' ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί, vt refert Eustathius. Sed is mihi valde absurdus videtur, quòd indignum sit, vt Agamemnon se ipsum temulentiæ arguat: deinde illud, ἤ μ' ἔβλαψαν θεοὶ αὐτοί, superfluum est, quia iam in præcedenti dixerat, καί μευ φρένας ἐξέλετο Ζεύς.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
Μηδ' οὕτως ἀγαθός περ ἐὼν θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ, (δυσ.
Νήστιας ὄτρυνε προτὶ Ἴλιον υἷας Ἀχαιῶν
Τρωσὶ μαχεσσομένους. ἐπεὶ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἔσται
Φύλοπις, εὖτ' ἂν πρῶτον ὁμιλήσωσι φάλαγγες
Ἀνδρῶν, ἐν δὲ θεὸς πνεύσῃ μένος ἀμφοτέροισιν·
Ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῇς ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοὺς
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.
Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς,
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζει,
Θαρσαλέον, νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο.
Ἀλλ' ἄγε, λαὸν μὲν σκέδασον, καὶ δεῖπνον ἄνωχθι
Ὅπλεσθαι· τὰ δὲ δῶρα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Οἰσέτω ἐς μέσσην ἀγορήν, ἵνα πάντες Ἀχαιοὶ
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδωσι, σὺ δὲ φρεσὶν ᾗσιν ἰανθῇς.
Ὀμνυέτω δέ τοι ὅρκον ἐν Ἀργείοισιν ἀναστάς,
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἠδὲ μιγῆναι,
η. ἠδὲ Ἣ θέμις ἐστὶν ἄναξ ἤτ' ἀνδρῶν* ἤτε γυναικῶν·
Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ φρεσὶν ἵλαος ἔστω·
Αὐτὰρ ἔπειτά σε δαιτὶ ἐνὶ κλισίῃς ἀρεσάσθω
Πιείρῃ, ἵνα μή τι δίκης ἐπιδευὲς ἔχῃσθα.
Ἀτρεΐδη, σὺ δ' ἔπειτα δικαιότερος καὶ ἐπ' ἄλλῳ
Ἔσσεαι. οὐ μὲν γάρ τι νεμεσσητὸν, βασιλῆα
Ἄνδρ' ἀπαρέσσασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Χαίρω σεῦ Λαερτιάδη τὸν μῦθον ἀκούσας·
Ἐν μοίρῃ γὰρ πάντα διίκεο καὶ κατέλεξας.
Ταῦτα δ' ἐγὼν ἐθέλω ὀμόσαι, κέλεται δέ με θυμός,
Οὐδ' ἐπιορκήσω πρὸς δαίμονος· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μιμνέτω αὐτόθι τέως γε, ἐπειγόμενός περ Ἄρηος,
Μίμνετε δ' ἄλλοι πάντες ἀολλέες, ὄφρα κε δῶρα
Ἐκ κλισίης ἔλθωσι, καὶ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν.
Σοὶ δ' αὐτῷ τόδ' ἐγὼν ἐπιτέλλομαι ἠδὲ κελεύω,
Κρινάμενος κούρητας ἀριστῆας Παναχαιῶν,
η. δῶρ' ἐμῆς *Δῶρα ἐμῆς παρὰ νηὸς ἐνεικέμεν, ὅσσ' Ἀχιλῆϊ
Χθιζὸν ὑπέστημεν δώσειν, ἀγέμεν τε γυναῖκας·
Ταλθύβιος δέ μοι ὦκα κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Κάπρον ἑτοιμασάτω ταμέειν Διί τ' Ἠελίῳ τε.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἄλλοτέ περ καὶ μᾶλλον ὀφέλλετε ταῦτα πένεσθαι,
Ὁππότε τις μεταπαυσωλὴ πολέμοιο γένηται,
Καὶ μένος οὐ τόσον ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσι.
Νῦν δ' οἱ μὲν κέαται δεδαϊγμένοι, οὓς ἐδάμασσεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν·

Hũc.a.excipiẽs allocutus est abũdãs consilijs Vlysses:
Non sic strenuus quamuis existens, ô deo par Achilles
Ieiunos impelle ad Ilium filios Achiuorum
Cõtra Troianos pugnatores: quia nõ exiguo tẽpore erit
Conflictus, quum semel congressæ fuerint phalanges
Virorum, inq; Deus spirauerit robur vtrisque.
Sed vesci iube velocibus in nauibus Achiuos
Pane & vino, hoc enim robur est fortitudo.
Neque enim vir toto die vsque ad solem occidentem
Expers cibi poterit contrà pugnare.
Etiamsi enim animo promptus sit ad pugnandum,
Tamen latenter membra grauantur, & occupant
Sitisque & fames: læduntúrque genua eunti.
Quisquis autem vir vino satiatus & cibo,
Cum viris hostibus tota die pugnat,
Audens ei animus in præcordiis, neq. quicquã membra
Prius defatigantur, quàm omnes recedant à bello,
Sed age populum quidem dimitte, & ientaculum iube
Instrui: dona autem rex virorum Agamemnon
Ferat in mediam concionem, vt omnes Achiui
Oculis videant: tu.v.in præcordijs proprijs læteris.
Iuret autem tibi iusiurandum inter Argiuos surgens,
Nunquã huius cubile ascendisse & rem habuisse,
Quatenus mos est, Rex, & virorum & mulierum:
Atque tibi ipsi animus in præcordijs mansuetus sit.
Ac deinde te conuiuio in tentorijs oblectet
Opiparo, vt ne quid iuris mutilum habeas.
Atride, tu verò deinde æquior in alium
Eris: non quidẽ enim quicquam vituperabile est, regem
Virũ priuatum placare, quãdo quis prior iniuriã fecerit.
Hũc verò allocutus est Rex virorũ Agamemnon:
Gaudeo tuum, Laertiade, verbum audiens:
Conuenienter enim omnia persecutus es & enumerasti:
Hæc sanè ego volo iurare, suadet enim mihi animus
Neque peierabo apud deum: sed Achilles
Maneat hîc interea, cupidus licet sit belli:
Manete etiam alij omnes congregati, dum dona
Ex tentorijs veniant, & fœdera rata feriamus.
Tibi verò ipsi hoc ego præcipio & iubeo,
Delectis iuuenibus præstantissimis omnium Achiuorũ,
Dona mea à naue afferre, quæcunque Achilli
Heri promisimus daturos esse, adducerêque mulieres.
Talthybius autẽ mihi ocyus per castra lata Achiuorum
Suem præparet mactandum Iouique Solique.
Hũc.a.excipiẽs allocutus est pedibus velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Aliàs quidem & magis debetis hæc curare,
Quando aliqua cessatio à bello fuerit,
Et indignatio non tanta sit in pectoribus meis.
Nunc verò hi quidem iacent confossi, quos interfecit
Hector Priamides, dum ei Iupiter gloriam præbuit:
Vos

Vos autem ad cibum festinate, certè equidem
Nunc iuberem pugnare filios Achiuorum
Ieiunos, impastos simul verò sole occidente,
Parare magnã cœnã, postquã vlti erimus contumeliam.
Ante. v. nullo modo mihi charum per guttur descẽdet
Nec potus neque cibus, amico mortuo.
Qui mihi in tentorio confossus acuto ære
Iacet, in vestibulo pedibus cõuersus: circum. a. socij
Lugent. ideò mihi neutiquã in mentibus hæc curæ sunt,
Sed cædes, & sanguis, & grauis gemitus virorum.
Hũc. v. excipiẽs allocutus est abũdãs consilijs Vlysses:
O Achilles Pelei fili, longè fortissime Achiuorum,
Præstantior es me, & potentior non parum quidem
Hasta: ego verò te prudentia superauero
Multùm, quoniam prior natus sum, & plura noui.
Itaque tibi acquiescat animus tuus verbis meis.
Mox pugnæ fit satietas hominibus,
Cuius plurimam quidem stipulam ad terram æs fudit:
Messis autem parua, postquam inclinat lances
Iupiter, qui hominum dispensator belli est:
Ventre verò neutiquã licet mortuum lugere Achiuos.
Admodum enim multi & crebri diebus omnibus
Cadunt: quando quis respiraret à labore?
Sed oportet eum quidem sepelire quicunq. mortuus sit,
Patiẽtem animũ habentes in diem lacrymantes:
Quotquot verò è bello odioso reliqui fuerint,
Meminisse potus & cibi, vt adhuc magis
Viris cũ hostibus pugnemus indesinenter vsque,
Induti corpus ære indomito, neque quis aliam
Populorũ cohortationem expectans subsistat.
Hæc. n. cohortatio malè ei cedet quicunq. remanserit
Apud naues Argiuorum sed densi impetum facientes
In Troianos equorum domitores excitemus acre præliũ.

Υμεῖς δ᾽ ἐς βρωτὺν ὀτρύνετον. ἦ τ᾽ ἂν ἔγωγε
Νῦν μὲν ἀνώγοιμι πτολεμίζειν υἷας Ἀχαιῶν
Νήστιας, ἀκμήνους· ἅμα δ᾽ ἠελίῳ καταδύντι
Τεύξεσθαι μέγα δόρπον, ἐπὴν τισαίμεθα λώβην.
Πρὶν δ᾽ οὔπως ἂν ἔμοιγε φίλον κατὰ λαιμὸν ἰείη
Οὐ πόσις, οὐδὲ βρῶσις, ἑταίρου τεθνειῶτος,
Ὅς μοι ἐνὶ κλισίῃ δεδαϊγμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Κεῖται, ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος, ἀμφὶ δ᾽ ἑταῖροι
Μύρονται. τό μοι οὔτι μετὰ φρεσὶ ταῦτα μέμηλεν,
Ἀλλὰ φόνος τε καὶ αἷμα, καὶ ἀργαλέος στόνος ἀνδρῶν.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀ-
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέως υἱὲ μέγα φέρτατ᾽ Ἀχαιῶν, (δυσσ.
Κρείσσων εἰς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ
Ἔγχει, ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί κεν προβαλοίμην
Πολλόν· ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα·
Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν.
Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
Ἧς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔχευεν,
*Ἄμητος δ᾽ ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα
Ζεὺς, ὅς ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται·
Γαστέρι δ᾽ οὔπως ἔστι νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς.
Λίην γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα
Πίπτουσιν· πότε κέν τις ἀναπνεύσειε πόνοιο;
Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνησι,
Νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ᾽ ἤματι* δακρύσαντας. ἢ δακρυ-χέοντας.
Ὅσσοι δ᾽ ἂν πολέμοιο περὶ στυγεροῖο λίπωνται,
Μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος, ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεὶ,
Ἑσσάμενοι χροῒ χαλκὸν ἀτειρέα· μηδέ τις ἄλλην
Λαῶν ὀτρυντὺν ποτιδέγμενος ἰσχαναάσθω.
Ἥδε γὰρ ὀτρυντὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται
Νηυσὶν ἐπ᾽ Ἀργείων· ἀλλ᾽ ἀθρόοι ὁρμηθέντες
Τρωσὶν ἐφ᾽ ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν ἄρηα.

COMMENTARIVS.

ἀλλὰ πάσασθαι ἀνώχθι) Cum ciborum vsus naturalis sit & valde necessarius, vt sine illo vita hominum constare non possit, vt etiam apud Platonem 8. de Repub. dicitur, tum eo maximè nobis vtendum est in laboribus tolerandis: vnde Aristot. Oeconom. lib. 1. cap. 5. opificibus à dominis cibum abundè vult tribui. Itaque rectè hoc loco Vlysses vetat ieiunos Græcos in aciem prodire, cùm vacui ab alimentis si diutius ita perstiterint, defectum virium sentiant, & proinde pugnæ sufficere non possint: vbi, si vsquam, robore & multa opus est firmitate. Duo autem proponit vitæ sustentacula, tantùm panem & vinum: quia frugifera illa antiquitas, luxurias sæculorum sequentium ignorauit, iis solùm contenta, quæ ad vires conciliandas sufficerent: vnde addit, τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή. Quod autem de vino dicit, contrarium factum est apud Carthaginenses: quos dum militarent, vino abstinuisse refert Aristot. loco iam citato. Certum tamen est, illius vsum ad fortitudinem excitandam non parum conferre, vt est etiam apud Platonẽ primo de Legibus.

κορεσσάμενος) Videtur peccare Vlysses, cùm cibo & vino repletos pugnæ tolerantiores esse dicit: excessus enim ille contrà languidiores facit hominum neruos & imbecilliores, vnde de Argiuis, qui semper ebrij pugnabant, dixit rectè Ephippus, τοιγαροῦν φεύγουσ᾽ ἀεί: hæc nimirum causa est, cur ipsi etiam in bello fugiant. Sed præstat intelligere verba Vlyssis de moderata repletione, vt neque excessus sit neque etiam defectus: opponit enim τὸ κορέσασθαι τῷ ἀκμήνῳ σίτοιο.

τὰ δὲ δῶρα ἄναξ) Vidimus anteà quàm modestè Achilles, quod ad dona spectabat, Agamemnoni responderit, neque illa nimirum exposcens: quasi φιλοκτέανος sit, aut illius mercedis gratia pugnaturus; illa potiùs inuitatus quàm studio amici vlciscendi: neque etiam recusans, sed id libero Regis arbitrio relinquens, illa dandi, vel non. Vlysses verò prudentissimus hoc dissidium iam compositum firmiore nexurus vinculo, ne quid desit, iubet Agamemnonem dona illa iam promissa Achilli pendere cum Briseide restituta eo pacto & conditione, quam explicat. denique ab eo petit, vt omni officij genere Achilli satisfaciat, neque hoc regia sua maiestate indignum putet, qua Achille ipso erat eminentior, cùm eum iniuriam resarcire oporteat, qui primus intulit, vt illo eleganti γνωματεύματι pronunciat: cuius si inter homines vsus agnoscatur, citò fumus sopita & penitus extincta illorum odia & sanguinolentas discordias visuri, nisi hoc fatum nobis est, vt illarum causa pereamus.

ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος) Mos antiquus obseruandus est, cadauera collocandi ad fores spectantia, διὰ τὸ ἐξερχομένους τοὺς αἰτεωπίνους δὶν μηκέτι ἀναστρέφειν εἰς τοὺς οἴκους, vt ait Didymus. Quem morem enarrauit Iustus Lipsius, ingeniosissimus nostri temporis scriptor, Electorum cap. 6. quem locum huc transcripsi, quia non tractat vulgaria, & Poetam nostrum maximè illustrabit. Mos funebris fuit, inquit, vt post efflatam animam cadauer cubiculo efferrent, & in vestibulo ædium collocarent ad ianuam ipsam. Id proprio verbo dicebatur Collocatio. Glossæ priscæ, *Conlocatio* ἔκθεσις νεκροῦ. Suetonius in Augusto cap. 100. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bouillas vsque deportarunt, noctibus, propter anni tempus: cùm interdiu in Basilica cuiusque oppidi, vel in ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, vrbíq; intulit, atque in vestibulo domus collocauit. Illustris locus, & quod interpretes adhuc fugit, clarum vestigium huius moris. Corpus enim ablutum, vnctum, coronatum ad ianuam deponebant, donec post legitimos dies efferretur ad bustum. Lucianus περὶ πένθους: μετὰ ταῦτα δὲ λούσαντες αὐτοὺς καὶ μύρῳ τῷ καλλίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα, καὶ στεφανώσαντες τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι προτίθενται. Bene προτίθενται. Nam quod Collocatio Latinis πρόθεσις in hac re Græcis, & Collocare προτίθεσθαι. Dio lib. de Liuiæ excessu, καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὔτε νοσοῦσαν ἐπεσκέψατο, οὔτε ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθετο. Ita enim eum locum emendauit Scaliger, ille nostri Senatus meritò princeps: & bene colligit, eam collocationem à filiis aut certè hæredibus solitam fieri. Hunc morem tangit, vt solet, occultè vates magnus lib. 11.

— receptiq; ad limina gressum *Corpus, vbi exanimi positum Pallantis Acetes* *Seruabat Senior. —*

Nam quod ad limina cadauer Pallantis posuit, non dubiè intelligi voluit solennem hanc ad ianuam positionem. In hoc ritu collo-
candi, cærimonia quædam adiuncta fuit & cantus. Seruabant enim, vt corpus mortui foras spectaret, & facie pedibúsque esset in pu-
blicum versis: fortasse eo situ obitionem illam postremam significantes (quod dubitanter dicit Lipsius, id poterat affirmare ex ver-
bis Didymi initiò citatis & ipsius Eustathij hoc loco: οἷα ἔθους ὄντος, οὕτω προτιθέναι τοὺς νεκροὺς, ὡς ἐπὶ ἐξόδῳ τοῦ βίου γεγονότας) Eleganter Per-
sius ---- *tandémque beatulus alto Compositus lecto, crassisque lutatus amomis In portam rigidos calces extendit.* ---- Hæc Lipsius.

κρείσσων εἰς ἐμέθεν) Suum consilium tuetur Vlysses aduersus Achillem, qui Græcis in aciem ieiunis prodeundum esse arbitrabatur:
quod facundus orator eleganter refutat: ac in ipso initio Achillem deprimendo, quod ad consiliorum facultatem se eo nomine ex-
tolli ætatis & experientiæ multæ ratione qua Achille sit superior, cui eminentiam tamen bellicæ laudis tribuit. Sic antea Polyda-
mas Hectorem alloquebatur. Vnde constat, verum esse quod ipse Homerus alibi dicit, diuersa esse Deorum dona, nullíque omnia
tribui, vt etiam aliàs vidimus.

ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα) De his Iouis lancibus aliàs dictum est. Sensus autem huius loci, propter allegoriam qua efflorescit, perple-
xus admodum est & intricatus: nos hunc elicimus cum Eustathio, sed duplicem propter diuersitatem lectionis vocis ἄμητος. Nam
ἀμητός etiam scribitur: illo modo significat tempus messis: hoc verò messem ipsam. Si priore modo accipias, dicet Vlysses, facta con-
uersione (hoc enim significat illa lancium Iouis inclinatio) multi quidem decident calami vel spicæ, hoc est corpora: sed ἄμητος, id
est, tempus metendi, nimirum interficiendi & persequendi hostes, breue erit. Metentes siquidem, & hostem profligantes, animus de-
ficiet, & præ fame citò pugna satiabuntur: vt dicat, nisi nos prius cibo & potu instruamus, quamuis ex hostibus multos disperda-
mus: tamen non est hoc diu duraturum, statímque saturati præliando à cede abstinebimus. Si posteriore modo interpreteris ἀμητός
accentu in vltima acuto, sic dicendum erit: Multos quidem interficiemus hostes, sed tamen parua illa messis, si famelici ac pro-
inde minimo labore defatigati futuri, præliemur, respectu illius stragis, quam sumus edituri, si vires nostras elimentis quibusdam
reparemus. Demus ergo, inquit Vlysses, iam inclinari lances Iouis & Troianarum fata nostris grauiora in terram ponderando de-
primi: quod proculdubio futurum est, si tu Achilles pugnaueris, at frustra ingens illa victoriæ seges nobes exhibebitur, si inter me-
tendum languidi fame deficiamus. Nunquid igitur præstat corpora nostra cibis & potu sustentare, vt fortiores & robustiores, ad
messem istam accedamus, cuius ingens planè labor futurus est, proinde sufficientes sibi vires expostulat. Sic ego cum Eustathio lo-
cum illustro. Sed Didymus antiquior interpres ab Eustathio differt in illorum vocabulorum interpresatiode. Siquidem ἄμητος scri-
ptum προπαροξυτόνως significare ait messem, id est, τὸν ἀμώμενον καὶ θεριζόμενον καρπὸν τοῦ σίτου: ἀμητὸς verò ὀξυτόνως tempus messis τὸν τοῦ θέρους
καιρόν. Suidas verò cum Eustathio sentit, ἀμητός, inquit. αὐτὰ τὰ τεθερισμένα ὀξυτόνως: προπαροξυτόνως δὲ ἄμητος ὁ καιρὸς τοῦ θέρους. Vide vulgata
Lexica. Quicquid sit, nihil vetat: nam sensus quoquo modo ad vocis significationem permutabitur. Et ista quidem Lexici erant
Homerici, sed non poterat aliter locus intelligi.

ἐπ' ἤματι δακρύσαντες) De moderando luctu anteà diximus, in prima videlicet annotatione huius libri. Dicit autem Vlysses ad A-
chillem: Non est quòd ita Patroclum perlugeas, vt cibi capiendi tamen obliuiscaris. Satis enim in diem vnum luctus tempus exten-
ditur: proinde videndum est, vt eorum qui mortui sunt, sepulturam procuremus: qui verò superstites è bello remanserunt, illi videant
vt se lacrymis & planctu non macerent & frangant, sed resumptis cibo & potu viribus alacriores & fortiores in hostes exiliant.

Ἦ, καὶ Νέστορος υἷας ὀπάσσατο κυδαλίμοιο,
Φυλείδην τε Μέγητα, Θόαντά τε, Μηριόνην τε,
Καὶ Κρειοντιάδην Λυκομήδεα, καὶ Μελάνιππον·
Βὰν δ' ἴμεν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο.
Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον.
Ἑπτὰ μὲν ἐκ κλισίης τρίποδας φέρον, οὕς οἱ ὑπέστη,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους·
Ἐκ δ' ἄγον αἶψα γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας
Ἑπτ', ἀτὰρ ὀγδοάτην Βρισηΐδα καλλιπάρηον.
Χρυσοῦ δὲ στήσας Ὀδυσεὺς δέκα πάντα τάλαντα,
Ἦρχ', ἅμα δ' ἄλλοι δῶρα φέρον κούρητες Ἀχαιῶν·
Καὶ τὰ μὲν ἐν μέσσῃ ἀγορῇ θέσαν· ἂν δ' Ἀγαμέμνων
Ἵστατο. Ταλθύβιος δὲ θεῷ ἐναλίγκιος αὐδὴν,
Κάπρον ἔχων ἐν χερσὶ, παρίστατο ποιμένι λαῶν·
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν,
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
Κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος, Διὶ χεῖρας ἀνασχὼν,
Εὔχετο· τοὶ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτόφιν εἵατο σιγῇ
Ἀργεῖοι κατὰ μοῖραν ἀκούοντες βασιλῆος.
Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἰδὼν ἐς οὐρανὸν εὐρὺν,
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Γῆ τε, καὶ Ἥλιος, καὶ Ἐρινύες, αἵθ' ὑπὸ γαῖαν
Ἀνθρώπους τίνυνται, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ·
γρ. ἐπινεί- Μὴ μὲν ἐγὼ κούρῃ Βρισηΐδι χεῖρ' *ἐπενεῖκα,
κα. Οὔτ' εὐνῆς πρόφασιν κεχρημένος, *οὔτε τευ ἄλλου·
γρ. Εἴτ' ἄλ. γρ. κεχρ. ἀ- Ἀλλ' ἔμεν' ἀπροτίμαστος ἐνὶ κλισίῃσιν ἐμῇσιν.
πιτυ. Εἰ δέ τι τῶνδ' ἐπίορκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
Πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σφ' ἀλίτηται ὀμόσσας.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλέϊ χαλκῷ·
Τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιῆς ἁλὸς ἐς μέγα λαῖτμα
Ῥῖψ' ἐπιδινήσας, βόσιν ἰχθύσιν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἀνστὰς Ἀργείοισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα·
Ζεῦ πάτερ, ἦ μεγάλας ἄτας ἄνδρεσσι διδοῖσθα·
Οὐκ ἂν δήποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἀτρείδης ὤρινε διαμπερὲς, οὐδέ κε κούρην

Dixit, & Nestoris filios comites assumpsit clari,
Phylidémque Megeta, Thoantáque, Merionémque,
Et criontiadem Lycomedem, & Melanippum.
Perrexerunt autem ire ad tentorium Agamenonis Atridæ:
Statim deinde simul atque verbū perfectū quoque op'
Septē.q.è tentorio tripodas ferebāt, quos ei promiserāt,
Splendentésque lebetis viginti, duodecim quoque equos:
Eduxerunt autem statim mulieres egregias, opera edoctas
Septem: sed octauam Briseida pulchras genas habēté.
Auri verò ponderans Vlysses decem omnia talenta,
Præibat: simúlque alij dona ferebāt iuuenes Achiuorū:
Et ea quidē in mediā cōcionē posuerunt. ast Agamemnō
Surrexit: Talthybius deo similis vocem,
Suem tenens manibus astitit pastori populorum.
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei iuxta ensis magnā vaginam semper pendebat,
Suis setas delibās (.i.abscindens) Ioui manibus sublatis
Vota faciebat: hi verò omnes ibidem sedebant tacitè
Argiui, conuenienter audientes regem.
Supplicans autem dixit suspiciens in cælum latum:
Sciat nunc Iupiter primum deorū summus & præstā-
Terráque, & Sol & Furiæ quæ sub terram (tiss.
Homines puniunt, quicunq. periurium iurarit,
Quòd nequaquam ego puellæ Briseidi manum intuli,
Neque cubilis occasione vsus, neq. alicuius alterius rei:
Sed erat intacta in tentorijs meis:
Si verò quid horum periurium est, mihi dij mala dent
Multa admodū, quæcūq. dāt ei qui ipsos offēderit iurādo
Dixit, & iugulum suis abscidit sæuo ferro:
Hunc quidē Talthybius cani maris in magnum fluctū
Iecit rotans, escam piscibus: sed Achilles
Assurgens inter Argiuos bellicosos locutus est:
Iupiter pater, certè magna damna viris das,
Non sanè vnquam animum in pectoribus meis
Atrides mouisset, prorsus, neque puellam

Abdu-

Abduxisset me inuito, mala strues: sed nimirū Iupiter,
Voluit Achiuis mortem multis contingere.
Nunc aūt ite ad ientaculum, vt committamus praliū.
Sic dixit: soluit autem concionem celerem (.i. citò)
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem singuli:
Dona verò Myrmidones magnanimi curabant:
Ierúntque ad nauem Achillis diuini,
Eaq; in tentorijs posuerunt, ac sedere fecerunt mulieres.
Equósque ad armentum egerunt famuli clari.
Briseis autem deinde similis aureæ Veneri,
Vt videt Patroclum socium acuto ferro,
Circa ipsū fusa stridulè lamētabatur: manib. a. laniabat
Pectoraq; & tenerum collum & pulchram faciem:
Dixit autem flens puella similis deabus:
Patrocle, mihi miseræ plurimùm grate animo,
Viuum quidem te reliqui ego ex tentorio discedens:
Nunc autem tè mortuum inuenio, princeps populorum,
Iterum rediens: vt me excipit malum ex malo semper.
Virum. q. cui collocarant me pater & venerāda mater,
Vidi ante ciuitatem confossum acuto ære,
Trésq; fratres, quos mihi eadem peperit mater,
Amabiles, qui omnes exitialem diem assecuti sunt.
Minimè. q. me sinebas, quādo virū meū velox Achilles
Interfecit, euertitque ciuitatem diuini Mynetis,
Flere: sed me dicebas Achillis diuini
Iuuenilē vxorē te facturū esse, abducturumq; in nauib.
In Phthiam, instructurumq; epulas nuptiales inter Myr.
Ideò te insatiabiliter fleo mortuum, iucundum semper.
Sic dixit flens: ingemiscebántque puellæ (bant.
Patrocli pretextu: sui. a. ipsarum miserias singulæ defle-
Ipsum. v. circum senes Achiuorum congregabantur,
Precātes, vt ientaculū sumere: hic. a. negabat suspirans,
Obsecro, si quis mihi charorum paret sociorum,
Non me antè cibo iubete, neque potu
Satiare dilectum cor: quoniam me dolor grauis inuadit.
Ad occidentē vsque solem permanebo & patiar tamē.
Sic fatus, alios quidem dimisit reges:
Duo autem Atridæ remanserunt, & nobilis Vlysses,
Nestor Idomeneúsque senexq; eques Phœnix,
Oblectantes assiduè tristem, neque quicquam animo
Recreabatur, antequam belli aciē subiret sanguinolenti.
Recordatus. a. grauiter edidit gemitus exclamauitq;:
Certè mihi olim & tu infelix charissime sodalium,
Ipse in tentorio suaue prandium opposuisti.
Properè & diligenter, quando festinarent Achiui
Troianis equorū domitorib. inferre lacrymabile bellū:
Nunc autē tu quidē iaces confossus, sed meum cor
Expers potus & cibi intus existentium,
Tui desiderio. nō enim aliquid peius aliud pati possem.
Non si vel patrem interfectum audirem,
Qui fortè nunc in Phthia tenerā lacrymam distillat
Priuatione talis filij, hic. a. externo in populo
Gratiâ odiosæ Helenæ aduersus Troianos bellum gero:
Vel hunc, qui in Scyro mihi educatur dilectus filius,
Si forsan adhuc viuit quidē Neoptolemus deo similis.
Antea quidē enim mihi animus in pectoribus sperabat
Solum me moriturum esse longè ab Argo apto equis
Hic in Troia: te autem ad Phthiam rediturum esse,

Ἦγεν ἐμεῦ ἀέκοντος, ἀμήχανος· ἀλλά ποθι Ζεὺς
Ἤθελ' Ἀχαιοῖσιν θάνατον πολέεσσι γενέσθαι.
Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος·
Δῶρα δὲ Μυρμιδόνες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο,
Βὰν δ' ἐπὶ νῆα φέροντες Ἀχιλλῆος θείοιο·
Καὶ τὰ μὲν ἐν κλισίῃσι θέσαν, κάθισαν δὲ γυναῖκας·
Ἵππους δ' εἰς ἀγέλην ἔλασαν θεράποντες ἀγαυοί.
Βρισηῒς δ' ἄρ' ἔπειθ' ἰκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ
Ὡς ἴδε Πάτροκλον δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀμφ' αὐτῷ χυμένη, λίγ' ἐκώκυε, χερσὶ δ' ἄμυσσε
Στήθεά τ' ἠδ' ἁπαλὴν δειρὴν, ἰδὲ καλὰ πρόσωπα·
Εἶπε δ' ἄρα κλαίουσα γυνὴ εἰκυῖα θεῇσι,
Πάτροκλέ μοι δειλῇ πλεῖστον κεχαρισμένε θυμῷ,
Ζωὸν μέν σε ἔλειπον ἐγὼ κλισίηθεν ἰοῦσα,
Νῦν * δέ σε τεθνειῶτα κιχάνομαι ὄρχαμε λαῶν, γ. δ' ἤν
Ἂψ ἀνιοῦσ'. ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί.
Ἄνδρα μὲν ᾧ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Εἶδον πρὸ πτόλιος δεδαϊγμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Τρεῖς τε κασιγνήτους, τούς μοι μία γείνατο μήτηρ,
Κηδείους, οἳ πάντες, ὀλέθριον ἦμαρ ἐπέσπον·
Οὐδὲ μὲν * οὐδ' ἔμ' ἔασκες, ὅτ' ἄνδρ' ἐμὸν ὠκὺς Ἀχιλλ. γ. οὐδέ μ'
Ἔκτεινεν, πέρσεν δὲ πόλιν θείοιο Μύνητος,
Κλαίειν, * ἀλλ' ἔμ' ἔφασκες Ἀχιλλῆος θείοιο γ. ἀλλά μ'
Κουριδίην ἄλοχον θήσειν, ἄξειν τ' ἐνὶ νηυσὶν
Ἐς Φθίην, δαίσειν δὲ γάμον μετὰ Μυρμιδόνεσσι·
Τῷ σ' ἄμοτον κλαίω τεθνηότα, μείλιχον αἰεί·
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες,
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.
Αὐτὸν δ' ἀμφὶ γέροντες Ἀχαιῶν ἠγερέθοντο
Λισσόμενοι δειπνῆσαι· ὁ δ' ἠρνεῖτο στεναχίζων,
Λίσσομαι, εἴ τις ἔμοιγε φίλων ἐπιπείθεθ' ἑταίρων,
Μή με πρὶν σίτοιο κελεύετε μηδὲ ποτῆτος
Ἄσασθαι φίλον ἦτορ, ἐπεί μ' ἄχος αἰνὸν ἱκάνει·
Δύντα δ' ἐς ἠέλιον μενέω, καὶ τλήσομαι ἔμπης.
Ὣς εἰπὼν, ἄλλους μὲν ἀπεσκέδασεν βασιλῆας·
Δοιὼ δ' Ἀτρεΐδαι μενέτην καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς,
Νέστωρ, Ἰδομενεύς τε, γέρων θ' ἱππηλάτα Φοῖνιξ,
Τέρποντες πυκινῶς ἀκαχήμενον· οὐδέ τι θυμῷ
Τέρπετο πρὶν πολέμου στόμα δύμεναι αἱματόεντος.
Μνησάμενος δ' ἀδινῶς ἀνενείκατο φώνησέν τε,
Ἦ ῥά νύ μοί ποτε σὺ δύσαμμορε φίλταθ' ἑταίρων,
Αὐτὸς ἐνὶ * κλισίῃ λαρὸν παρὰ δεῖπνον ἔθηκας γ. κλισίηφι
Αἶψα καὶ ὀτραλέως, ὁπότε σπερχοίατ' Ἀχαιοὶ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα·
Νῦν δὲ σὺ μὲν κεῖσαι δεδαϊγμένος, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἄκμηνον πόσιος καὶ ἐδητύος ἔνδον ἐόντων,
Σῇ ποθῇ. οὐ μὲν γάρ τι κακώτερον ἄλλο πάθοιμι,
Οὐδ' εἴ κεν τοῦ πατρὸς ἀποφθιμένοιο πυθοίμην,
Ὅς που νῦν Φθίηφι τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβει
Χήτεϊ τοιοῦδ' υἷος· ὁ δ' ἀλλοδαπῷ ἐνὶ δήμῳ
Εἵνεκα ῥιγεδανῆς Ἑλένης Τρωσὶν πολεμίζω·
Ἠὲ τὸν ὃς Σκύρῳ μοι ἐνιτρέφεται φίλος υἱὸς,
Εἴ που ἔτι ζώει γε Νεοπτόλεμος θεοειδής.
Πρὶν μὲν γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Οἶον ἐμὲ φθίσεσθαι ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ, σὲ δέ τε Φθίηνδε νέεσθαι,

Ὡς ἄν μοι τὸν παῖδα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ
Σκυρόθεν ἐξαγάγοις, καί οἱ δείξειας ἕκαστα,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμῶάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ἤδη γὰρ Πηλῆά γ' οἴομαι ἢ κατὰ πάμπαν
Τεθνάμεν, ἤ που τυτθὸν ἔτι ζώοντ' ἀκάχησθαι,
γρ. προτιδέγμενον Γήραΐ τε στυγερῷ, καὶ ἐμὴν *ποτιδέγμενον αἰεὶ
Λυγρὴν ἀγγελίην, ὅτ' ἀποφθιμένοιο *πύθοιτο.
γρ. πύθηται Ὣς ἔφατο κλαίων· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γέροντες,
Μνησάμενοι τὰ ἕκαστος ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπον.
Μυρομένους δ' ἄρα τούς γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Αἶψα δ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. ἐῆος Τέκνον ἐμὸν δὴ πάμπαν ἀποίχεαι ἀνδρὸς *ἑῆος·
Ἦ νύ τοι οὐκέτι πάγχυ μετὰ φρεσὶ μέμβλετ' Ἀχιλλεύς;
Κεῖνος ὅγε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων,
Ἧσται ὀδυρόμενος ἕταρον φίλον· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Οἴχονται μετὰ δεῖπνον, ὁ δ' ἄκμηνος καὶ ἄπαστος.
Ἀλλ' ἴθι, οἱ νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξον ἐνὶ στήθεσσ', ἵνα μή μιν λιμὸς ἵκηται.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Ἡ δ', ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ,
Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Αὐτίκα θωρήσσοντο κατὰ στρατόν· ἡ δ' Ἀχιλῆϊ
Νέκταρ ἐνὶ στήθεσσι καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξ', ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούναθ' ἵκηται.
Αὐτὴ δὲ πρὸς πατρὸς ἐρισθενέος πυκινὸν δῶ
Ὤχετο. τοὶ δ' ἀπάνευθε νεῶν ἐχέοντο θοάων.
Ὡς δ' ὅτε ταρφειαὶ νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται
γρ. ὑπὸ Ψυχραὶ *ὑπαὶ ῥιπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο·
Ὣς τότε ταρφειαὶ κόρυθες λαμπρὸν γανόωσαι
Νηῶν ἐκφορέοντο, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Θώρηκές τε κραταιγύαλοι, καὶ μείλινα δοῦρα·
Αἴγλη δ' οὐρανὸν ἷκε, γέλασσε δὲ πᾶσα *περιχθὼν
γρ. περὶ χθὼν Χαλκοῦ ὑπὸ στεροπῆς, ὑπὸ δὲ κτύπος ὤρνυτο ποσσὶν
Ἀνδρῶν. ἐν δὲ μέσοισι κορύσσετο δῖος Ἀχιλλεύς·
Τοῦ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Λαμπέσθην ὡσεί τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
Δῦν' ἄχος ἄτλητον· ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων,
Δύσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
Εἵλετο, τοῦ δ' ἀπάνευθε σέλας γένετ' ἠΰτε μήνης.
γρ. φανήῃ Ὡς δ' ὅταν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι *φανείῃ
Καιομένοιο πυρὸς, τὸ δὲ καίεται ὑψόθ' ὄρεσφι
Σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φίλων ἀπάνευθε φέρουσιν·
Ὣς ἀπ' Ἀχιλλῆος σάκεος σέλας αἰθέρ' ἵκανε
Καλοῦ, δαιδαλέου· περὶ δὲ τρυφάλειαν ἀείρας,
Κρατὶ θέτο βριαρήν· ἡ δ' ἀστὴρ ὣς ἀπέλαμπεν
Ἵππουρις τρυφάλεια· περισσείοντο δ' ἔθειραι
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
γρ. δ' οἱ Πειρήθη* δ' ἓο αὐτοῦ ἐν ἔντεσι δῖος Ἀχιλλεύς,
γρ. δοῦρα Εἴ οἱ ἐφαρμόσσειε, καὶ ἐντρέχοι ἀγλαὰ *γυῖα.
Τῷ δ' ἠΰτε πτερὰ γίνετ', ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν.
Ἐκ δ' ἄρα σύριγγος πατρώϊον ἐσπάσατ' ἔγχος,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν

Vt mihi filium veloci cum naui nigra
E Scyro educeres, & ei ostenderes singula,
Possessionem meã, seruósq; & altũ tectũ habẽtẽ magnã (domum.
Nunc enim Peleũ puto vel omnino
Interijsse, vel paululum adhuc viuentem affligi,
Senióq; molesto, & meum expectantem semper
Triste nuncium, quando extinctum audiat.
Sic dixit flens, post autem ingemuerunt seniores
Reminiscentes quæ quisque in ædibus reliquerat.
Lugentes verò hos videns miseratus est Saturnius:
Cõfestim autẽ Mineruã verbis velocibus allocutus est:
Filia mea, iam omnino deseris virum fortem.
An tibi non amplius in mentibus curæ est Achilles?
Ille quidem ante naues erectas antennas habentes
Sedet lugens socium dilectum: alij autem
Abeunt ad cœnam: is verò ieiunus & impastus est.
Sed vade, ei nectar & ambrosiam amabilem
Instilla in pectoribus, vt ne ipsum fames occupet.
Sic dicens, impulit antea per se promptam Mineruam:
Hæc.a. harpæ similis extẽsas pẽnas habẽti, argutæ vocis,
E cœlo desilijt per æthera: sed Achiui
Continuò armabantur per castra: hæc autem Achilli
Nectar in pectoribus & ambrosiam desiderabilem
Instillauit, vt ne ipsum fames iniucũda in genibus occu-(pet.
Ipsa autem ad patris præpotentis solidam domum
Redijt. hi autẽ longè à nauibus fundebantur velocibus.
Sicut autem quando densæ niues ex aëre volant
Frigidæ, propter impetum sudifici Boreæ:
Sic tunc densæ casides clarè splendentes
E nauibus ferebantur & scuta vmbilicata,
Thoracésque solidi, & fraxineæ lanceæ:
Splendor autẽ ad cœlũ ibat: ridebat.a. omnis circũ terra
Propter æris splẽdorẽ. sub.a. strepitus excitabatur pedib.
Virorum. in autem medijs armabatur diuus Achilles:
Huius & dentium quidem stridor erat: at ei oculi
Ardebant velut ignis flamma: eiúsque cor
Inuasit dolor intolerabilis: is itaque Troianis iratus
Induit dona Dei, quæ ei Vulcanus elaborauit faciens.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit,
Pulchras argenteis fibulis aptatas:
Secundò rursus, thoracem circa pectora induit:
Circũ verò humeros posuit ensem argenteis clauis distin-(ctum,
Aereum: at deinde clypeum magnum firmũq;
Cepit: huius autem procul splendor fiebat vt luna.
Vt autem quando ex ponto fulgor nautis apparet
Ardentis ignis: ille.a. ardet altè in montibus
Stabulo in solitario: hos autem non volentes procella
Pontum in piscosum ab amicis procul deferunt:
Sic ab Achillis scuto splendor in æthere ibat
Pulchro affabrè facto: cassidem verò tollens
Capiti imposuit grauem: hæc autem vt stella lucebat
Cristata galea: circùm.a. mouebantur crines
Aurei, quod Vulcanus posuerat cristã circũ frequentes:
Tentabat.a. seipsum in armis nobilis Achilles,
An ei apta essent & congruerent clara dona.
Ei .v. tanquã alæ erãt, attollebãtq; pastorẽ populorum.
Ex autem armamentario patriam extraxit hastam,
Grauẽ, magnã, firmã, quã quidẽ nõ poterat alius Achiu.
Tra-

Tractare, sed ipsam solus sciebat vibrare Achilles,
Peliadem hastam, quam patri charo inciderat Chiron
Pelij ex vertice, cædam esse heroibus.
Equos autem Automedonque & Alcimus curantes
Iungebant: pulchrasque antilenas induerunt: in .a. frena
Faucibus iecerunt, & habenas extenderunt retrò
Compactum ad currum: hic verò scuticam lucidam
Manui prehendens habilem, in equos insilijt
Automedon: retrò verò armatus inscendit Achilles,
Armis totus fulgens tanquam lucidus sol:
Terribiliter autem equis imperitabat patris sui,
Xanthéque & Balie, incliti pulli Podarges,
Aliter iam considerate vt seruetis aurigam
Retro Danaorum ad turbã, vbi satiati fuerimus bello:
Méque vt Patroclum relinquatis illic mortuum.
Hunc autem à iugo allocutus est pedibus celer equus
Xanthus (statim verò nutauit capite: omnisque iuba
Circulo colli excidens iuxta iugum, ad terram peruenit.
Vocalem .a. eum fecit Dea albiulna Iuno)
Et valdè te adhuc nũc saltẽ seruabimus fortissime A-
Sed tibi propè dies est exitialis, neque quid nos (chil.
Culpandi: sed deúsque magnus, & fatum præpotens.
Neque enim nostra tarditate segnitiéque
Troiani ab humeris Patrocli arma ceperunt:
Sed deorum optimus, quẽ pulchricoma peperit Latona,
Interfecit inter propugnatores, & Hectori gloriã dedit.
Nos sanè etiam cum spiritu Zephyri curreremus,
Quem leuissimum dicunt esse, sed tibi ipsi
Fatale est à deóque & viro forti occidi.
Sic sanè loquuti Furiæ inhibuerunt vocem. (les:
Hũc .a. valdè indignat⁹ allocutus est pedib. velox Achil
Xãthe, quid mihi mortẽ vaticinaris? neq. quid te de-
Benè noui & ipse quod mihi fatum est hîc perire, (cet.
Procul à dilecto patre & matre: attamen
Nõ cessabo, anteq. Troas abũdè abegero è prelio (equos.
Dixit, & inter primos clamãs direxit vnica vngula

Πάλλειν· ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς,
Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ τάμε Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.
Ἵππους δ' Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ἀμφιέποντες
*Ζεύγνυσαν, ἀμφὶ δὲ καλὰ λέπαδν' ἔσαν· ἐν δὲ χαλι- γρ. Ζεύγνυον
Γαμφηλῇς ἔβαλον, κατὰ δ' ἡνία τεῖναν ὀπίσσω (νοὺς
Κολλητὸν ποτὶ δίφρον. ὁ δ' ἂρ μάστιγα φαεινὴν
Χειρὶ λαβὼν ἀραρυῖαν, ἐφ' ἵπποιιν ἀνόρουσεν
Αὐτομέδων· ὄπιθεν δὲ κορυσσάμενος βῆ Ἀχιλλεὺς,
Τεύχεσι παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ Ὑπερίων,
Σμερδαλέον δ' ἵπποισιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο,
Ξάνθε τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης,
Ἄλλως δὴ φράζεσθε σαωσέμεν *ἡνιοχῆα γρ. ἡνιοχῆας
Ἂψ Δαναῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεί χ' *ἕωμεν πολέμοιο· γρ. ἕωμεν
Μηδ' ὡς Πάτροκλον λίπετ' αὐτόθι τεθνειῶτα. (πος
Τὸν δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφιν προσέφη πόδας αἰόλος ἵπ
Ξάνθος (ἄφαρ δ' ἤμυσε καρήατι, πᾶσα δὲ χαίτη (πος
Ζεύγλης ἐξεριποῦσα παρὰ ζυγὸν οὖδας ἵκανεν·
Αὐδήεντα δ' ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη)
Καὶ λίην σ' ἔτι νῦν γε σαώσομεν ὄβριμ' Ἀχιλλεῦ·
Ἀλλά τοι ἐγγύθεν ἦμαρ ὀλέθριον, οὐδέ τι ἡμεῖς
Αἴτιοι, ἀλλὰ θεός τε μέγας καὶ μοῖρα κραταιή.
Οὐδὲ γὰρ ἡμετέρῃ βραδυτῆτί τε νωχελίῃ τε
Τρῶες ἀπ' ὤμοιιν Πατρόκλου τεύχε' ἕλοντο·
Ἀλλὰ θεῶν ὤριστος, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητὼ,
Ἔκταν' ἐνὶ προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδος ἔδωκε.
Νῶϊ δὲ καί κεν ἅμα πνοιῇ Ζεφύροιο θέοιμεν,
Ἥνπερ ἐλαφροτάτην φάσ' ἔμμεναι· ἀλλά σοι αὐτῷ
Μόρσιμόν ἐστι θεῷ τε καὶ ἀνέρι ἶφι δαμῆναι.
Ὣς ἄρα φωνήσαντος Ἐρινύες ἔσχεθον αὐδήν.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Ξάνθε, τί μοι θάνατον μαντεύεαι; οὐδέ τι σε χρή.
Εὖ νύ τοι οἶδα καὶ αὐτὸς ὅ μοι μόρος ἐνθάδ' ὀλέσθαι,
Νόσφι φίλου πατρὸς καὶ μητέρος· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Οὐ λήξω πρὶν Τρῶας ἄδην ἐλάσαι πολέμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν πρώτοις ἰάχων ἔχε μώνυχας ἵππους.

COMMENTARIVS.

κάπρον ἔχων ἐν χερσί) Sanè imperitè fieri videtur, quod hoc loco & suprà & paulò post, Aprum vulgata versio reddat. Nam sus domesticus omnino est intelligendus, vt ipsius Eustathij verba docent: quin & tam ferum animal Ioui immolari absurdum est, cui neq; taurus animal furibundum immolari vnquam consueuerit. Cõfirmat Natalis lib. 1. cap. 17. Homerus, inquit, in Iliad. τ. suem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal sanè non immite est, neque ferum: sic autem inquit, κάπρον ἑτοιμασάτω ταμέειν Διί τ' ἠελίῳ τε (qui versus paulò antè legitur) Sic & Theocritus in paruo Hercule, Ζηνὶ δ' ἐπιρρέξαι καθυπερτέρῳ ἄρσενα χοῖρον. Cur autem hic sus immoletur, causam dat Eustathius, quod nimirum sus animal sit salax: proinde cum mulieris gratia fiat hoc iusiurandum, commodè suem immolari, innuit porrò tale quippiam de muliere. Sed ridiculè ille, nisi ego toto fallor cœlo. Nam apud Theocritum valebítne eadem ratio. Nam ibi Herculis gratia præcipitur illud sacrificium suis à Tyresia: sed forsan quæras quid ego sentiam? Nihil, inquam, in præsentia: Scio quidem quid de suis immolatione litteris mandatum sit, sed illud hîc est ἀπροσδιόνυσον. Nisi velis exectum suem domesticum intelligi, quasi innuat Agamemnon: quemadmodum hic sus à Venere integer est, sic se nunquam Briseidis attentasse pudicitiam, & fortè nihil possis meliùs excogitare.

κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος) Solebant illi veteres villos è fronte victimæ euellere, quos postea cum molarum parte in ignem super aram tunc accensum coniiciebant, & illa vocabantur prima libamina, vel ἀπαρχαί. Homerus sup. Il. ξ. ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων Ἀργιόδοντος ὑὸς, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι. Sic Odyss. 3. ---πολλὰ δ' Ἀθήνῃ Εὔχετ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων. Virgil. 6. Aeneid. *Et summas carpens media inter cornua setas, Ignibus imponit sacris libamina prima.*

ἦ καὶ ἀπὸ στομάχους) Ex hoc loco Pausanias docet, vt est in scholiis à Giphanio quoque annotatum, primùm moris fuisse in sacrificiis, guttura pecudum incidere: deinde vt quæcunque in iureiurando adhibuerant homines, eorum prorsus esu abstinerent.

Ζεῦ πάτερ) Idem peccat Achilles quod Agamemnon, vt anteà monuimus, in verbis, ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι: quia malorum, quæ Græcis contigerunt, causam esse dicat Deum, hoc pacto suam culpam eluens. Illa quidem Deo non prohibente euenerunt, sed inculpatus ille tamen manet. Aut si velit Achilles à Ioue facta, quo instigante & mouente fecit, quàm Achille, qui hæc damna vt Græcis inferret sui honoris procurandi gratia per matrem, ab ipso Ioue petiuit?

νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον) Vides non tantùm sibi arrogasse Heroem, vt Vlyssis senioris & prudentioris consilio parêre recusauerit: sed tamen dolore nimio confectus cibum non potuit capere vt cæteri, vt melius in sequentibus patet. Itaque eleganter finget Poeta eum ambrosia & nectare Mineruæ beneficio refocillatum.

Πάτροκλέ μοι δειλῇ) Visum Patroclum luget Briseis, cuius mortem magnæ sibi deputat calamitati, propter amicitiam, qua viuum illum complectebatur. Hac autem lugendi arrepta occasione cæteras præcedentes suas miserias deplorat & lamentatur Πάτροκλον nimirum πρόφασιν, vt mox dicemus.

Πάτροκλον πρόφασιν) Puellæ Troianæ nimirum & Dardanides (nam ita etiam dixerat præcedenti libro Achilles, deploraturas illas simul Patrocli mortem) dicuntur luxisse sub prætextu & specie lamentandi Patroclum, proprias calamitates, seruitutem videlicet suam, absentiam à patria & parentibus vel coniugibus, suorum etiam tum fata tum infortunia. Hinc prouerbialiter vsurpatur

hoc hemystichium in eos, qui cum ob metum non ausint deplorare calamitates, deflent eas sub prætextu luctus alieni, vt ostendit Diogenianus, & ex illo Erasmus Chiliad.3.Centur.5.prouerb.53. Vbi miror tam insignem virum non recordatum huius loci Homerici, vnde diceret captum esse illud prouerbium: quod si fecisset, nō erat tam temere opinaturus sumptum illud esse à Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Aristophanes. Quod etiam [redacted] est ante me ab Adriano Iunio in Centur.6.prou.57. animaduersum. Non dissimulabo tamen, neque probari mihi quod idem Iunius πάτροκλον πρόφασιν, vertat Patroclum sub specie: nam procul dubio id obscurum est, vertendúmque, Patrocli prætextus. Non enim lugebant puellæ Patroclum sub specie, sed sub Patrocli prætextu proprias miserias. sic paulò pòst seniores, ob ea quæ domi reliquerant lamentabantur, Patroclū se lugere obtendentes. Apud Heliod. in Æthiop. hist. li.1. Theagenes & Chariclea prætextu illius calamitatis, quæ Cremoni acciderat, suos quoque casus lugent.

ἦ ῥά νύ μοί ποτε δυσάμμορε) Arripit denuò occasionem lamentandi Achilles Patroclum satis commodam. Inuitatus enim à sex illis heroibus ad edendum erupit in querelas, à re præsenti exorsus: quasi dicat, non est fas me in edendo occupari, cui Patroclus deest amicus ille meus, qui mihi sæpius prandium adornabat simili tempore, videlicet si quandò nobis in prælium erat prodeundum. Hinc pergit & domesticos præterea luctus commemorat, patris nimirum, quem ante mortuum aut morti proximum sua fata lugentem miseratur, & cætera quæ sequuntur.

ἠὲ τὸν ὃς σκύρῳ) Peleus cùm intellexisset cæteros Græcos in Troiam expeditionem adornare, dicitur filium Achillem ad Lycomedem regem Scyri insulæ vnius ex Cycladibus, misisse, vt illic habitu muliebri inter virgines occultaretur, & sic fatum effugeret, quod illi impendebat, si ad Troiam cum reliquis proficisceretur. Apud eum Regem quandiu fuit, dicitur illius filiam Leidamiā compressisse, ex qua Neoptolemum istum, de quo in præsentia Achilles meminit, suscepit. Ista aliàs quoque, ni fallor, diximus, & olim repetemus. Vide interea Statij Achilleidem.

πῦ δ' ὅ γε πτερὰ γίνετ') Huius loci meminit Lucianus περὶ οἴκου· ἢ τῷ μὲν Ἀχιλλεῖ (inquit) πιστεύομεν τὴν ὄψιν τῶν ὅπλων ἐπιτεῖναι κατὰ τῶν φρυγῶν τὴν ὁρμὴν, καὶ ἐπειδὴ ἐνέδυ αὐτὰ πειρώμενος, ἐπαρθῆναι, καὶ πτερωθῆναι πρὸς τὴν τοῦ πολέμου ἐπιθυμίαν, ὁ λόγος δὲ αὐτὸν μὴ ἐπιτείνεσθαι πρὸς κάλλη χωρίων. id est: An verò Achilli credimus, visum armorum intendisse illum contra Troianos impetum, & postquam illa experiendi tantùm gratia induisset, elatum fuisse, & veluti sublimem ad belli desideria abreptum, orationis autem atque dicendi studium non eodem modo pulchritudine locorum intendi?

πηλιάδα μελίην) De hasta Piliade vide nostram annotationem suprà lib.16. ad illa verba ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον.

τὸν δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφιν) Suprà lib.17. quædam de equis singularia vidimus, vt illos intelligentia quadam Natura subornasse videatur. Nunc maius est quod Poeta dicit, sed neque omnino incredibile: non quòd ita reuera acciderit, sed quòd accidere potuerit, vt ego ex similibus mox docebo. Primùm videamus elegantes Oppiani versus, in quibus loquentium equorum meminit lib.1. κυνηγετ.

ἵπποις δὲ περίαλλα φύσις πόρε τεχνήεσσα
Ἡμερίων κραδίην, καὶ στήθεσιν αἰόλον ἦτορ
Αἰὲν γιγνώσκουσιν ἑὸν φίλον ἡνιοχῆα·
Καὶ χρεμέθουσιν ἰδόντες ἀγακλυτὸν ἡγεμονῆα·
Καὶ πολέμοισι πεσόντα μέγα στενάχουσιν ἑταῖρον.
Ἵππος ἐν ὑσμίνῃ ῥῆξεν ποτὲ θέσμια σιωπῆς
Καὶ φύσιν ἐξέδραμε, καὶ λάβεν αὐδὴν
Ἀνδρομέην, γλώσσαν ὁμοίιον ἀνθρώποισι.

vbi nescio an Xanthum istum intelligat, an verò alium quempiam. Scio loquendi facultatem quadrupedibus denegatam, vt docet Aristot. Histor. anim. lib.4. cap.9. & Probl. sect.11. (qua tamen caret etiam illud genus hominum in Æthiopia, quibus pro sermone nutus motúsque membrorum est, Plin. lib.6. cap.30.) sed voluit aliquando Deus illa etiam loqui, vt potentiam ea in re suam mortalitati manifestaret: testis ipsa sacra pagina de asella Balaami pseudoprophetæ, quam locutam esse nemo sanæ mentis dubitat. Locutam bouem his verbis memorat Liuius de bell. Maced. & Asiat. lib. 5. Priusquam Cos. Prætorésq; in prouincias proficiscerentur, supplicatio fuit prodigiorum causa. Capram sex hœdos vno fœtu edidisse ex Piceno nuntiatum est, & Arretij puerum vnū natum vnimanum, Amiterni terram pluisse, Formiis portam murúmque de cœlo tacta, & (quod maximè terrebat Conf. Cn. Domitium) bouem locutam, Roma caue tibi. Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: bouem cum cura seruari aliquot aruspices iusserunt. Idem ab Vrb. cond. lib.3. refert anno, quo P. Volumnius, Seruius Sulpitius Coss. erant, visa fuisse multa prodigia: nam cœlum (inquit) ardere visum, terra ingenti concussa motu est, bouem locutam, cui rei priore anno fides non fuerat, credatum est. Idem de boue locuto in agro Romano meminit secund. bell. Pun. lib.8. Sed & Plinius lib.8. cap.45. Est frequens, inquit, in prodigiis priscorum, bouem locutum: Quo nuntiato, Senatum sub dio haberi solitum. Ex quibus videtur constare, non esse tam absurdum vt hic Xanthus loquutus fuerit: quanquam, vt dixi, non contendo factum, sed fieri posse, quod tamen inter prodigia esset numerandum. Deinde cùm istius equi genus Poetæ credatur diuinum, vox illa articulata ipsi rectè potest conuenire, vt figmenta fictè etiam persuadeamus: sed & ipse Poeta cùm sciret se rem inusitatam dicere, hanc loquendi facultatem equo isti à Iunone datam præfatus est, vt duritiem fictionis hoc commento emolliret. Tota ergo Xanthi oratio in eo versatur, vt primùm Achilli polliceatur operam suam in pugna ingruente: deinde tamen mortem etiam ipsi iamiam instantem prædicit, cuius culpam à se amolitur, quòd nulli Dei voluntati & fato aduersari possit. tertiò respondet Achillis criminationi, quia eos deserti Patrocli accusabat (eos dico Xanthum & Balium, quibus illi tantùm loquutio tribuitur) quod sua segnitie non accidisse dicit, sed imbecilles se aduersus diuinum robur fuisse, nimirum Apollinis, qui eum exarmarat, vnde Hectori illum interimendi melior fuit copia.

θεῷ τε καὶ ἀνέρι) Memorant enim Achillem ab Apolline & Paride interfectum, quò spectat hoc Xanthi vaticinium. Dicuntur autem ipsi vocem Erinnyes compescuisse, quòd prodigiosa omnia videantur à Furiis fieri: vel si mauis ipsa Didymi verba, πάντα τὰ παράλογα καὶ τεράστια δοκεῖ ὑπὸ ἐριννύων γίγνεσθαι.

εὖ νύ τοι οἶδα) Commendauimus alibi Achillis fortitudinem eo nomine, quòd cum moriturum se apud Troiam certò sciuerit, tamen intrepidè semper in aciem prodiit. Iam verò profitetur se non ideò cessaturum, & impunè quicquid illud mortis est, aut inultum se non subiturum: quod rē ipsa comprobat, siquidem statim primis permixtus in hostes erumpit.

Finis libri deciminoni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

Θεοὶ διατρέψαντες, κατέρχονται βοηθήσοντες οἱ θεοὶ ἑκατέροις· τοῖς μὲν Ἕλλησιν Ἥρα τε, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ποσειδῶν, καὶ Ἥφαιστος, καὶ Ἑρμῆς· τοῖς δὲ Τρωσὶν Ἀφροδίτη, καὶ Ἀπόλλων, ἔτι δὲ καὶ Ἄρτεμις, καὶ Λητὼ, Ἄρης τε, καὶ Σκάμανδρος. Αἰνείαν δὲ ἀντιστάντα Ἀχιλλεῖ σώζει Ποσειδῶν νεφέλῃ καλύψας. Ἀχιλλεὺς δὲ ἄλλους τε ἀναιρεῖ, καὶ Πολύδωρον τὸν Πριάμου παῖδα. Ἕκτορα δὲ ἀντιστάντα αὐτῷ, φθάνει, Ἀπόλλων σώσαντος αὐτόν. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τὴν πόλιν φεύγοντας κατοπτεύει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Υ, Μακάρων ἔρις ὦρτο, φέρει δ' ἐπὶ κάρτος Ἀχαιοῖς.

Ἄλλη.

Θεῶν μάχη.

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

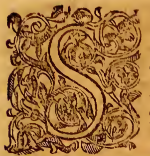
Iove permittente descenderunt auxiliatum dij omnes: Græcis quidē, Iuno & Minerua, & Neptunus, & Vulcanus, & Mercurius: Troianis autem Venus & Apollo: insuper etiā Diana, & Latona, Marsq; & Scamāder. Aeneam aūt resistentē Achilli seruat Neptunus nebula cooperiens. Achilles aūt aliósq; interficit, tum etiā Polydorū Priami filiū. Hector verò postquā ei restitisset, fugit Apolline seruante ipsum. Cæteros aūt Achilles ad vrbem fugientes vrget.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

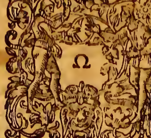
Y, Deorum lis orta est: affert autem victoriam Achiuis.

Aliud.

Deorum pugna.

SIc hi quidē apud naues curuis puppibus armabantur.
Circum te, Pelei fili, pugnæ insatiabiles Achiui:
Troiani.a.rursus ex altera parte in loco editiore campi,
Iupiter autem Themidem iussit deos ad cōcionē vocare
Vertice ab Olympi multiplicis: hæc igitur passim
Obiens imperauit Iouis ad domum ire
Neq. aliquis igitur fluuiorum aberat, præter Oceanū,
Neque sanè Nympharū, quæ nemora pulchra habitāt
Et fontes fluuiorum, & prata herbosa.
Venientes autem ad domum Iouis nubicogi
Politis sedibus insederunt, quas Ioui patri
Vulcanus fecerat peritis artificijs.
Sed hi.q. Iouis intra ædes cōgregabātur, neq. Neptunus
Obaudiuit deæ, sed è mari venit ad illos:
Sedit autē in medijs, Iouisq; interrogabat sententiam,
Cur rursus fulminator, deos ad consilium vocasti?
Aut quid de Troianis & Achiuis deliberas?
Horum enim nunc proximè pugna bellúmque flagrat.
Hunc autē excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Nosti Neptune meum in pectore consilium, (quamuis.
Quorum gratiā congregaui. curæ sunt mihi pereuntes.
Sed profectò ego quidem manebo in cacumine Olympi
Sedens, inde cōspiciens mente oblectabo. at iā vos cæteri
Abite donec perueniatis ad Troianos & Achiuos.
Vtrisq.v. auxiliū ferte, vbicunq. anim. est vniuscuiusq.
Si enim Achilles solus contra Troianos pugnet,
Ne paulisper quidem sustinebunt velocem Pelidem.
Etenim ipsum etiam anteà tremebant videntes:
Nunc verò quū iā et animo ob sociū irascitur grauiter,
Vereor ne & murum præter fatum euertat.
Sic dixit Saturnides, bellumq; ineluctabile suscitauit:
Perrexerúntq. ire ad bellū dij diuisum animū habētes.
Iuno.q. ad stationem nauium & Pallas Minerua,
Et Neptunus terræ cinctor, & perutilis
Mercurius, qui præcordijs prudentibus ornatus erat:
Vulcanus autem cum his ibat ad robur superbiens,
Claudicans: subtus verò tibiæ validæ incedebāt distortæ:
Ad verò Troianos Mars mobilis in armis: sed cum ipso
Phœbus intonsus, Diana sagittis gaudens,
Latonáque, Xantúsque, amánsq. risum Venus.
Quandiu quidem seorsum dij à mortalibus erant viris,
Tamdiu Achiui quidem valdè exultabāt, quòd Achilles
Apparuisset, diu enim à pugna abstinuerat molesta:
Troianos.a. tremor grauis inuasit in membris quenque,
Timentes quum viderunt pedibus velocem Pelidem
Armis conspicuum, pernicioso similem Marti.
Sed postquam ad turbam dij venerunt virorum,
Mota est cōtētio acris, populi cōmotrix, clamauitq. Mi-
Stans interdū.q. ad fossā cauatā extra murum, (nerua,
Interdū super littorib. valdè sonātibus valdè clamabāt:
Clamabat & Mars ex alia parte obscuræ procellæ similis
Acutè à summa vrbe Troianos adhortans.
Interdum apud Simoēntē currens prope Callicolonem
Sic vtrosque beati excitantes
Cōmiserunt, intérq. ipsos cōtentionem ruperunt grauē.

Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο
Ἀμφὶ σὲ Πηλέος υἱὲ μάχης ἀκόρητοι Ἀχαιοί.
Τρῶες δ' αὖτ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο.
Ζεὺς δὲ Θέμιστα κέλευσε θεοὺς ἀγορήνδε καλέσσαι
Κρατὸς ἀπ' Οὐλύμποιο πολυπτύχου· ἡ δ' ἄρα πάντη
Φοιτήσασα κέλευσε Διὸς πρὸς δῶμα νέεσθαι.
Οὔτε τις οὖν ποταμῶν ἀπέην, νόσφ' Ὠκεανοῖο,
Οὔτ' ἄρα Νυμφάων, ταί τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ *πίσεα ποιήεντα. γρ. πείσεα
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα Διὸς νεφεληγερέταο,
Ξεστῇς αἰθούσῃσιν ἐφίζανον, ἃς Διὶ πατρὶ
Ἥφαιστος ποίησεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.
Ὣς οἱ μὲν Διὸς ἔνδον ἀγηγέρατ'· οὐδ' Ἐνοσίχθων
Νηκούστησε θεᾶς, ἀλλ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε μετ' αὐτούς.
Ἷζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι, Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν,
Τίπτ' αὖ ἀργικέραυνε θεοὺς ἀγορήνδ' ἐκάλεσσας;
*Ἦ τι περὶ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μερμηρίζεις; γρ. ἦ π
Τῶν γὰρ νῦν ἄγχιστα μάχη πόλεμός τε δέδηε.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἔγνως Ἐννοσίγαιε ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν,
Ὧν ἕνεκα ξυνάγειρα· μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο
Ἥμενος, ἔνθ' ὁρόων φρένα τέρψομαι· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ἔρχεσθ', ὄφρ' ἂν ἵκησθε μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς.
Ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγεθ' ὅπῃ νόος ἐστὶν ἑκάστου.
Εἰ γὰρ Ἀχιλλεὺς οἶος ἐπὶ Τρώεσσι μαχεῖται,
Οὐδὲ μίνυνθ' ἕξουσι ποδώκεα Πηλείωνα.
Καὶ δέ τέ μιν καὶ πρόσθεν ὑποτρομέεσκον ὁρῶντες·
Νῦν δ' ὅτε δὴ καὶ θυμὸν ἑταίρου χώεται αἰνῶς,
Δείδω μὴ καὶ τεῖχος *ὑπὲρ μόρον ἐξαλαπάξῃ. γρ. ὑπέρμορον
Ὣς ἔφατο Κρονίδης, πόλεμον δ' ἀλίαστον ἔγειρε.
Βὰν δ' ἴμεναι πόλεμόνδε θεοὶ δίχα θυμὸν ἔχοντες·
Ἥρη μὲν μετ' ἀγῶνα νεῶν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἠδὲ Ποσειδάων γαιήοχος, ἠδ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ὃς ἐνὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσι κέκαστο·
Ἥφαιστος δ' ἅμα τοῖσι κίε σθένεϊ βλεμεαίνων,
Χωλεύων· ὑπὸ δὲ κνῆμαι ῥώοντο ἀραιαί·
Ἐς δὲ Τρῶας Ἄρης κορυθαίολος· αὐτὰρ ἅμ' αὐτῷ
Φοῖβος ἀκερσεκόμης, ἠδ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Λητώ τε, Ξάνθος τε, φιλομμειδής τ' Ἀφροδίτη.
Εἷως μὲν ῥ' ἀπάνευθε θεοὶ θνητῶν ἔσαν ἀνδρῶν,
Τέως Ἀχαιοὶ μὲν μέγ' ἐκύδανον οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς
Ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς·
Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον,
Δειδιότας ὅθ' ὁρῶντο ποδώκεα Πηλείωνα
Τεύχεσι λαμπόμενον, βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μεθ' ὅμιλον Ὀλύμπιοι ἤλυθον ἀνδρῶν,
Ὦρτο δ' Ἔρις κρατερὴ, λαοσσόος· αὖε δ' Ἀθήνη,
Στᾶσ' ὅτε μὲν παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός,
Ἄλλοτ' ἐπ' ἀκτάων ἐριδούπων μακρὸν ἄυτει.
Αὖε δ' Ἄρης ἑτέρωθεν, ἐρεμνῇ λαίλαπι ἶσος,
Ὀξὺ κατ' ἀκροτάτης πόλεως Τρώεσσι κελεύων,
Ἄλλοτε πὰρ Σιμόεντι *θέων ἐπὶ Καλλικολώνῃ. γρ. θεῶν
Ὣς τοὺς ἀμφοτέρους μάκαρες θεοὶ ὀτρύνοντες,
Σύμβαλον, ἐν δ' αὐτοῖς ἔριδα ῥήγνυντο βαρεῖαν.

Δεινὸν δὲ βρόντησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ὑψόθεν· αὐτὰρ ἔνερθε Ποσειδάων ἐτίναξε
Γαῖαν ἀπειρεσίην, ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα.
Πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπίδακος Ἴδης,
Καὶ κορυφαὶ, Τρώων τε πόλις, καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
Ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεὺς,
γρ. ὑπὸ θρόνου Δείσας δ' ἐκ θρόνου ἆλτο, καὶ* ἴαχε, μή οἱ ὕπερθε
Γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη
Σμερδαλέ', εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ.
Τόσσος ἄρα κτύπος ὦρτο θεῶν ἔριδι ξυνιόντων.
Ἤτοι μὲν γὰρ ἔναντα Ποσειδάωνος ἄνακτος
Ἵστατ' Ἀπόλλων Φοῖβος ἔχων ἰὰ πτερόεντα·
Ἄντα δ' Ἐνυαλίοιο θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἥρῃ δ' ἀντέστη χρυσηλάκατος κελαδεινὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, κασιγνήτη ἑκάτοιο·
Λητοῖ δ' ἀντέστη σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς·
Ἄντα δ' ἄρ' Ἡφαίστοιο μέγας ποταμὸς βαθυδίνης,
Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.
Ὣς οἱ μὲν θεοὶ ἄντα θεῶν ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἕκτορος ἄντα μάλιστα λιλαίετο δῦναι ὅμιλον
Πριαμίδεω· τοῦ γάρ ῥα μάλιστά ἑ θυμὸς ἀνώγει
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν.
Αἰνείαν δ' ἰθὺς λαοσσόος ὦρσεν Ἀπόλλων
Ἀντία Πηλείωνος, ἐνῆκε δέ οἱ μένος ἠΰ,
Υἱέϊ δὲ Πριάμοιο Λυκάονι εἴσατο φωνήν,
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαὶ
Τὰς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπέσχεο οἰνοποτάζων,
Πηλείδεω Ἀχιλῆος ἐναντίβιον πολεμίζειν;
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
Πριαμίδη, τί με ταῦτα καὶ οὐκ ἐθέλοντα κελεύεις,
Ἀντία Πηλείωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι;
Οὐ μὲν γὰρ νῦν πρῶτα ποδώκεος ἄντ' Ἀχιλῆος
Στήσομαι, ἀλλ' ἤδη με καὶ ἄλλοτε δουρὶ φόβησεν,
Ἐξ Ἴδης, ὅτε βουσὶν ἐπήλυθεν ἡμετέρῃσι·
Πέρσε δὲ Λυρνησσὸν καὶ Πήδασον. αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Εἰρύσαθ', ὅς μοι ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα.
Ἦ κ' ἐδάμην ὑπὸ χερσὶν Ἀχιλλῆος καὶ Ἀθήνης,
Ἥ οἱ πρόσθεν ἰοῦσα τίθει φάος, ἠδ' ἐκέλευεν
Ἔγχεϊ χαλκείῳ Λέλεγας καὶ Τρῶας ἐναίρειν.
Τῷ οὐκ Ἀχιλῆος ἐναντίον ἄνδρα μάχεσθαι·
Αἰεὶ γὰρ πάρα εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει.
Καὶ δ' ἄλλως τοῦ γ' ἰθὺ βέλος πέτετ', οὐδ' ἀπολήγει
Πρὶν χροὸς ἀνδρομέοιο διελθέμεν. εἰ δὲ θεός περ
Ἶσον τείνειεν πολέμου τέλος, οὔ με μάλα ῥεῖα
Νικήσῃ, οὐδ' εἰ παγχάλκεος εὔχεται εἶναι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἥρως, ἀλλ' ἄγε καὶ σὺ θεοῖς αἰειγενέτῃσιν
Εὔχεο· καὶ δέ σε φασὶ Διὸς κούρης Ἀφροδίτης
Ἐκγεγάμεν, κεῖνος δὲ χερείονος ἐκ θεοῦ ἐστίν.
Ἡ μὲν γὰρ Διός ἐσθ'. ἡ δ' ἐξ ἁλίοιο γέροντος.
Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ.

Grauiter autem intonuit pater hominumq́ deorumq́
Ex alto: sed subter Neptunus concussit
Terram immensam montiumq́ alta cacumina:
Omnes.a.mouebantur radices fontosæ Idæ
Et vertices, Troianorumq́ vrbs & naues Achiuorum.
Timuit verò subtus rex inferorum Pluto:
Territus.a.ex Throno desilijt, & clamauit ne ei desup.
Terram rescinderet Neptunus quassator terræ,
Domus.a.ipsius mortalibus & immortalib. apparerent
Horrendæ, squalidæ, quásque horrent dij etiam.
Tantus adeò sonitus ortus est deorũ cõtentione cõgredientiũ.
Etenim quidem contra Neptunum regem
Stabat Apollo Phœbus, habens sagittas pennatas:
Contraq́ Martem dea cæsia Minerua:
Contra Iunonem.v.stabat, aurea tela gerens sonora
Diana sagittis gaudẽs, soror procul iaculãtis Apollinis:
Cõtra Latonam.a.stabat seruator perutilis Mercurius:
Contra .a. Vulcanũ magnus fluuius altos vortices habẽs,
Quem Xanthum vocant dij, homines.a. Scamandrum.
Sic quidem dij contra deos ibant: sed Achilles
Hectorem contra maximè cupiebat ire per turbam
Priamidem: huius enim fortissimum animus suadebat
Sanguine satiare Martem fortissimum bellatorem.
Aeneam.a.rectà populi excitator mouit Apollo
Contra Pelidem: immisit autem ei robur ingens:
Filio autem Priami Lycaoni similis erat voce.
Huic se ipsũ assimilans allocutus est Iouis filius Apollo.
Aenea Troianorum consiliarie, vbinam minæ,
Quas Troianorum regibus promisisti conuiuans,
Pelidem Achillem contra pugnare?
Hunc verò rursus Aeneas respondens allocutus est:
Priamide, cur me hæc & non volentem iubes
Contra Pelidem superbum pugnare?
Non sanè iam primùm velocipedem contra Achillem
Stabo, sed iam me & aliàs hasta terruit
Ex Ida, quando boues inuasit nostras,
Diruit autem Lyrnessum & Pedasum: sed me Iupiter
Liberauit, qui mihi indidit robur velociaq́ genua.
Certè occubuissem sub manibus Achillis & Mineruæ,
Quæ ei antè iens ponebat lumen: & iubebat
Hasta ærea Lelegas & Troianos interficere.
Ideò non potest contra Achillem vir pugnare.
Semper enim adest vnus deorũ qui perniciem auertat:
Imò alioqui rectà huius telum volat, neque desinit
Antequam corpus humanum peruadat. si verò Deus
Aequalẽ præberet pugnæ sortem, non me valdè facilè
Vincet, neque si totus æreus glorietur esse.
Hunc.a.rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo,
Heros, quin & tu deos sempiternos
Precare: nam te aiunt Iouis filia Venere
Satum esse, ille autem inferiore ex dea est:
Hæc etenim Iouis filia est, illa autem ex marino sene.
Sed rectà fer æs indefessum, neque te omnino
Sæuis verbis auertat & minis.

COMMENTARIVS.

Ζεὺς δὲ θέμιστα) Deorum concilium Iupiter conuocat, in quo exponit suam de bello sententiam, facítque reliquis potestatem sui Partibus opitulandi: itaque illi dimissa concione bifariam diuiduntur, & alij in Græcos, alij in Troianos transibunt, vnde tã cruenta & funesta excitabitur pugna, in qua Troianorum columen Manibus Patrocli immolabitur. Sed quæ, malùm, est ista Deorum discordia, quam Homerus confingit? Sanè egregium fuit illud Atheniensium iudicium, quo Homerus insanus pronunciatus est, qui Deos

Deos cum hominibus belligeraſſe deſcripſerit, vt refert Cornelius Nepos. Proinde explodendus ille Euthyphro Platonicus, qui iſtas inter deos diſſenſiones eſſe concedebat: audiendus verò Socrates 2. de Repub. Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος, καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρὸς, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμυνεῖν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας, οὔτ' ἄνευ ὑπονοιῶν. ὁ γὰρ νέος οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅ,τι τε ὑπόνοια καὶ ὃ μή, &c. Tamen ſi fas eſt hac in re Poetæ patrocinari, videtur ille innuiſſe ſtatum Monarchiæ ſecuriorem & pacaciorem eſſe eo, in quo multi dominantur: illorum enim vix eſt vt ſemper animi conſentiant, proinde confuſio illa & diſſenſio Deorum exemplo erit perturbati multorum ſtatus, quanquam omnino Deorum hac in re mentionem improbo. Quæritur autem, cur ab hoc concilio abſint Oceanus & omnia Nympharum genera. Scio quid Didymus, quid Euſtathius reſpondeant: ſed illi nugas, vel ego. Aio itaque hic Deos illos tantùm conuocari, quorum intereret ſcire quale exitum bellum iſtud Troianum eſſet ſortiturum: cæteros abeſſe, quia peculiarem animi propenſionem in alterutram partem non demonſtrarunt.

ἵζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι) In medio ſedere Neptunus dicitur, non quia is eſt aquæ cum terra ſitus, vt vult Euſtathius: ſed quia eum interrogaturum ſic oportuerat, Ioui eſſe proximiorem cæteris. Porrò non ignoramus eos qui verba in cõcione facerent, in medio fuiſſe, ſed ſtantes: exceptis Diis, quorum maieſtati ſedere conuenit.

μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ) Propenſior erat Iupiter in Troianorum partes, vt alibi vidimus, & ex hoc ipſo loco patet: tamen nunquam eorum defenſionem ita ſuſcepiſſe dicitur, vt eos ab extremo excidio eripere tentauerit: quod ſciebat eſſe ineuitabile, propter fati decretum, cui ſubiectum eſſe Iouem voluit craſſa illa antiquitas. Ocioſum autem hoc in loco ipſum Poeta fingit, quia primariam illam cauſam non per ſe, ſed per ſecundas operari ſtatuebant.

βὰν δ' ἴμεναι) Factâ ſibi pro ſuis bellandi poteſtate, prodeunt iam Dij, ſeq; in ſuas partes bifariam recipiunt: nimirum quinque ad Græcos, ſex ad Troianos migrant. Illi ſunt, Iuno, Minerua, Neptunus, Mercurius, Vulcanus: cui opponuntur ex aduerſo, vt ipſe Poeta in ſequentibus exponit, Diana, Mars, Apollo, Latona, Xanthus. Sexta autẽ numero Venus; numerus tantùm eſt: nam ad bellica munia inepta, vt olim ipſi obiecit Iupiter, vnde lepidè in illam ſequẽti libro iocabitur Minerua cum Iunone, quod Marti voluerit auxiliari.

θεῶν ἐπὶ καλλικολώνῃ) Lectio quam in margine annotaui, pro primaria ab Euſtathio in commentariis accipitur: illa verò quæ in contextu eſt, pro diuerſâ. Dicetur porrò θεῶν καλλικολώνη, quaſi locus ille fuerit quædã Deorum διατριβὴ, & paruus quidam Olympus.

γαῖαν ἀπειρεσίην) Timæus Locrus ex quadrangulo cubum generari docet omnium corporum firmiſſimum, & maximè ſtatarium, vt nullam in partem moueri poſſit: vtpote quod ſex latera, octo verò habeat angulos. Qua conſtitutione Terram etiam eſſe dicit elementum βαρύτατον καὶ δυσκινητότατον, grauiſſimum & difficulter mobile. Vnde prodigioſum eſt, ſiquando moueatur, quia præter naturã eſt: habet enim ab illa firmitatem, quam Deus tamen concutit per cauſas ſecundarias, non niſi inſtante graui aliqua calamitate. Neque obſtet quòd id per naturales cauſas fieri diximus, quia hoc illæ ordinariè non faciunt: proinde aliud maius eſſe oportet, quod illas ſic extraordinariè agere impellat. Hoc loco autem cauſas illas intelligit Homerus, cum Neptunum terram concuſſiſſe dicit, per quem aquæ elementum interpretantur. Coërciti ergo venti in terræ viſceribus, cùm erumpendi viam non inueniunt liberam, vi faciunt ſibi exitum. Spiritus autem illi ideò putant concludi, quòd mare nonnunquam meatum exitus obſtruat: quando autem illud recedit, quaſdam terræ partes ſubuertit, vt ait Plutarchus in Homeri vita, cuius hæc ſunt verba: οὐκ ἀγνοεῖ δὲ τὰς αἰτίας (Homerus ſcilicet) τῶν περὶ τὰ στοιχεῖα συμπτωμάτων, οἷον σεισμῶν καὶ ἐκλείψεων. ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ σύμπασα μετέχει ἐν ἑαυτῇ ἀέρος τε, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος ὑφ' ὧν καὶ περιέχεται κατὰ τὸ εἰκὸς ἐν βάθει αὐτῆς συνίστανται ἀτμοὶ πνευματώδεις, τούτους φασὶν ἔξω μὲν φερομένους κινεῖν τὸν ἀέρα. εἰρχθέντας δὲ αἰφνιδίως εἰς τὸ ἔξω βιαζομένους. τοῦ δ' ἀνειλεῖσθαι τὸ πνεῦμα ἐντὸς τῆς γῆς τὴν θάλασσαν αἰτίαν εἶναι νομίζουσιν, ἐμφράττουσαν ἐνίοτε τὰς εἰς τὸ ἔξω διόδους. ἔστι δὲ ὅτε ὑποχωροῦσαν αὐτὴν καταρρείπτειν τῆς γῆς τινὰ μέρη καὶ τοῦτο εἰδὼς Ὅμηρος, τὴν αἰτίαν τῶν σεισμῶν τῷ Ποσειδῶνι ἀνατίθησι γαιήοχόν τε αὐτὸν καὶ ἐννοσίχθονα προσαγορεύων. Ergo aquæ terræ motum tribuit Homerus, quod Thales & Democritus ſequuti ſunt, & alij quidam, vt Plutarchus de Placitis Philoſ. lib. 3. cap. 15. qui terram dicebat innare aquæ, platani in modum aſſamentorúmve: quæ cauſa eſt vt moueatur. Quod alij aeri, vt Anaxagoras: alij frigoris antiperiſtaſi tribuunt, vt Ariſtoteles: alij terræ raritati, vt Plato: alij ventis, qui cauernas terræ ſubeant, vt Epicurus. Stoici ad Homerum magis accedebant, cùm terræ motum definiant eſſe humorem in terra in aërem diſſipatum & erumpentem. De variis terræ motuum generibus vide Pauſan. in Achaicis.

ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν) Ad terræ motum contremuiſſe Plutona inferorum deum dicit Poeta, non quòd ad illum transferat, quod de hominibus intelligendum, vt volebat bonus noſter Euſtathius, οἱ γὰρ αἰσθόμενοι, inquit, ἐφοβήθησαν μήποτε καὶ ἀναρραγείη ἡ γῆ ὑπὸ τοῦ δεδιέναι τὴν ἀϊδωνέα φησίν: ſed Poetica omnino fictione quaſi timuerit ille, ne hoc motu terra dehiſceret, & proinde pateret obſcurus & tenebricoſus locus inferorum, quod maximè perhorreſcit, quia noctis & caliginis amantiſſimus eſt, lucémque odit tanquam contrarium. Vnde eſt illud Virgil. 8. Æneid.

Non ſecus ac ſi qua penitus vi terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes, & regna recludat
Pallida, diis inuiſa, ſupérq; immane barathrum
Cernatur, trepidéntq; immiſſo lumine Manes.

ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί) De hac duplicitate nominis alias diximus ex Cratylo Platonis.

πινυσμένος, ἀλλ' ἤδη) Æneas congreſſum Achillis recuſat, quanquam hortante & ipſo impellente Apolline, idque quoniam proprio ſapuit periculo: ſenſit enim alias difficulter iniri pugnã cum illo, quem Deus ſemper aliquis comitetur, qualis Achilles, qui Mineruæ præſidio innixus alias feliciter rem aduerſus illum geſſerit. Veretur itaque Æneas, θεομαχεῖν: nam ipſum Achillem, ſi modò ſolus fuerit, nullo pacto reformidat, quanquam alioqui rei bellicæ peritia præſtantiſſimum eſſe ipſum confiteatur. Æneam tamen ſic animauit Apollo, & generis eminentia (cum ipſe à Venere, Achilles ſolùm à Thetide ſit oriundus) ſic confirmauit, vnde ſibi quoque Deos adeſſe poſſe perſuaderetur, vt cum Achille cõgreſſus ſit, quanquam imparem ſe illi eſſe cognoſcet. vbi vide quàm leuiter animos Æneas aſſumpſerit, generis claritate ſuperbiẽs, quaſi robur ea ſola præberet aduerſus Achillem ſufficiens: ſed, vt iam per tranſennam attigimus, hæc ideò ab Apolline dicuntur, vt Æneas de auxilio Deorum etiam non diffideret, quod illi paratiùs erat propter maiorem generis cum illis affinitatem. Nam ille à Venere, Venus à Ioue: ſed Achilles à Thetide, Thetis à Nereo ortum ducit. quaſi dicat Phœbus: Cùm tu Ænea ad Deos proximiùs ſanguine accedas, de eorum etiam præſidio dubites, & hac parte qua te Achillem reformidare dicis, eo te inferiorem exiſtimes?

Sic fatus, inſpirauit robur magnũ paſtori populorum:
Iuit itaq. inter primos pugnatores armatus fulgẽti ære,
Nec latuit Anchiſæ filius albiulnam Iunonem
Contra Pelidem pergens per turmas virorum:
Hæc.a.in vnum conuocans deos, verbum dixit,
Conſiderate iam vos Neptune & Minerua
In mentibus veſtris, vt ſe habebunt hæc negocia,
Aeneas ille iuit armatus fulgenti ære
Contra Pelidem, impulit autem Phœbus Apollo.
Sed agite nos ipſum auertamus retrò
Illinc: aut aliquis deinde etiam noſtrûm Achilli
Aſſiſtat, détque robur magnum, neque quid animo
Deficiat, vt ſciat, quod ipſum diligunt potentiſſimi
Immortalium, hi.v. contrà inanes, qui antea quidem
Troianis auxiliantur in bello & pugna:
Omnes autem de cœlo deſcendimus obuiantes

Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Οὐδ' ἔλαθ' Ἀγχίσαο πάϊς λευκώλενον Ἥρην
Ἀντία Πηλείωνος ἰὼν ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν.
Ἡ δ' ἄμυδις καλέσασα θεοὺς μετὰ μῦθον ἔειπε,
Φράζεσθον δὴ σφῶϊ Ποσείδαον καὶ Ἀθήνη
Ἐν φρεσὶν ὑμετέρῃσιν, ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Αἰνείας ὅδ' ἔβη κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ
Ἀντία Πηλείωνος· ἀνῆκε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς πέρ μιν ἀποτρωπῶμεν ὀπίσσω
Αὐτόθεν· ἤ τις ἔπειτα καὶ ἡμείων Ἀχιλῆϊ
Παρσταίη, δοίη δὲ κράτος μέγα, μηδέ τι θυμῷ
Δευέσθω· ἵνα εἰδῇ ὅ μιν φιλέουσιν ἄριστοι
Ἀθανάτων· οἱ δ' αὖτ' ἀνεμώλιοι οἳ τὸ πάρος περ
Τρωσὶν ἀμύνουσιν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα.
Πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν ἀντιόωντες

Τῆσδε μάχης, ἵνα μή τι μετὰ Τρώεσσι πάθῃσι
Σήμερον· ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἅσσα οἱ Αἶσα
Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δ' Ἀχιλεὺς οὐ ταῦτα θεῶν ἐκπεύσεται ὀμφῆς,
Δείσετ' ἔπειθ' ὅτε κέν τις ἐναντίβιον θεὸς ἔλθῃ
Ἐν πολέμῳ, χαλεποὶ δὲ θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
γρ. οὐδέ τι Ἥρη, μὴ χαλέπαινε παρὲκ νόον* οὐδέ τί σε χρή.
γρ. ξυνελάσσαι Οὐκ ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι θεοὺς ἔριδι* ξυνελάσσαι
γρ. ἀλλ' ἡμεῖς Ἡμέας τοὺς ἄλλους, ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἔπειτα καθεζώμεσθα κιόντες,
Ἐκ πάτου ἐς σκοπιήν, πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει.
γρ. ἄρχωσι Εἰ δέ κ' Ἄρης* ἄρχησι μάχης, ἢ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἢ Ἀχιλῆ' ἴσχωσι, καὶ οὐκ εἰῶσι μάχεσθαι,
γρ. ὄρηται Αὐτίκ' ἔπειτα καὶ ἄμμι παρ' αὐτόφι νεῖκος* ὀρεῖται
Φυλόπιδος· μάλα δ' ὦκα διακρινθέντας ὀΐω
Ἂψ ἴμεν Οὔλυμπόνδε θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἄλλων,
γρ. ἀναγκαίηφι Ἡμετέρης ὑπὸ χερσὶν* ἀνάγκῃ ἶφι δαμέντας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο κυανοχαίτης
Τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον Ἡρακλῆος θείοιο,
Ὑψηλόν, τό ῥά οἱ Τρῶες καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
γρ. ἀλέαιτο Ποίεον, ὄφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφυγὼν *ἀλέοιτο,
Ὁππότε μιν σεύαιτο ἀπ' ἠϊόνος πεδίονδε.
Ἔνθα Ποσειδάων κατ' ἄρ' ἕζετο καὶ θεοὶ ἄλλοι,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄρρηκτον νεφέλην ὤμοισιν ἕσαντο·
Οἱ δ' ἑτέρωσε κάθιζον ἐπ' ὀφρύσι Καλλικολώνης,
Ἀμφὶ σὲ ἤϊε Φοῖβε καὶ Ἄρηα πτολίπορθον.
Ὣς οἱ μέν ῥ' ἑκάτερθε καθείατο μητιόωντες
Βουλάς· ἀρχέμεναι δὲ δυσηλεγέος πολέμοιο
Ὤκνεον ἀμφότεροι, Ζεὺς δ' ἥμενος ὕψι κέλευε.
Τῶν δ' ἅπαν ἐπλήσθη πεδίον, καὶ ἐλάμπετο χαλκῷ
Ἀνδρῶν ἠδ' ἵππων· κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν
Ὀρνυμένων ἄμυδις· δύο δ' ἀνέρες ἔξοχ' ἄριστοι
Ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι,
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ δῖος Ἀχιλλεύς·
Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀπειλήσας ἐβεβήκει,
Νευστάζων κόρυθι βριαρῇ· ἀτὰρ ἀσπίδα θοῦριν
Πρόσθεν ἔχε στέρνοιο· τίνασσε δὲ χάλκεον ἔγχος.
Πηλείδης δ' ἑτέρωθεν ἐναντίον ὦρτο, λέων ὣς
Σίντης, ὅν τε καὶ ἄνδρες ἀποκτάμεναι μεμάασιν,
Ἀγρόμενοι πᾶς δῆμος· ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀτίζων,
Ἔρχεται, ἀλλ' ὅτε κέν τις ἀρηϊθόων αἰζηῶν
Δουρὶ βάλῃ, ἐάλη τε χανών, περί τ' ἀφρὸς ὀδόντας
Γίγνεται, ἐν δέ τέ οἱ κραδίῃ στένει ἄλκιμον ἦτορ,
Οὐρῇ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
Μαστίεται, ἑὲ δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι·
Γλαυκιόων δ' ἰθὺς φέρεται μένει, ἤν τινα πέφνῃ
Ἀνδρῶν, ἢ αὐτὸς φθίεται πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ·
Ὣς Ἀχιλῆ' ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἀντίον ἐλθέμεναι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Αἰνεία, τί σὺ τόσσον ὁμίλου πολλὸν ἐπελθὼν,
Ἔστης; ἦ σέ γε θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγει,
Ἐλπόμενον Τρώεσσιν ἀνάξειν ἱπποδάμοισι
Τιμῆς τῆς Πριάμου; ἀτὰρ εἴ κεν ἔμ' ἐξεναρίξῃς,
Οὔτοι τούνεκά γε Πρίαμος γέρας ἐν χερὶ θήσει.
Εἰσὶ γάρ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἔμπεδος, οὐδ' ἀεσίφρων·

Huic prælio, ut nequid à Troianis patiatur
Hodie in posterum. v. ea patietur quæcunq. ei Parca
Nascenti neuit lino, quando ipsum peperit mater.
Si verò Achilles non hæc ex deorum didicerit oraculo,
Timebit postea, quando quis contrà deus venerit
In bello, graues autẽ dij quum apparent manifesti.
Huic respondit deinde Neptunus terræ quassator:
Iuno ne irascaris præter rationem, neque. n. te decet.
Non ego velim deos in certamen concurrere
Nos alios, quoniam multò fortiores sumus:
Sed nos quidem deinceps sedeamus euntes
Ex via in speculam, bellum autem viris curæ erit.
Si autem Mars incœperit, pugnã aut Phœbus Apollo,
Vel Achillem impedierint, & non siuerint pugnare,
Statim tum etiam nobis iuxta ipsos contentio orietur
Conflictus: valdè autem celeriter diremptos puto
Redituros ad cœlum deorum ad cœtum aliorum,
Nostris sub manibus necessitate fortiter domitos.
Sic sanè loquutus præibat cærulea cæsarie Neptunus
Ad murum aggere cinctum Herculis diuini,
Altum, quem utiq. ei Troiani & Pallas Minerua
Condiderant, ut cetum fugiens euitaret,
Quando ipsum abigeret à littore ad planiciem:
Illic Neptunus considebat & dij cæteri:
Circumq; densam nebulam humeris induerunt.
Hi. v. ex altera parte sedebant in iugis Callicolones,
Circũ te, ô iaculator Apollo, & Martẽ urbiũ euersorẽ.
Sic hi quidem utrinque sedebant consultantes
Consilia: incipere autem per molestam pugnam,
Pigritabant utriq. Iupiter. a. sedens, altè hortabatur.
Iis. a. totus impletus erat campus, & fulgebat ære
Virorum & equorum: sonitum dedit. a. terra pedibus
Concurrentium simul: duoq; viri longè fortissimi
In medium utrorũq; congrediebantur parati pugnare,
Aeneasq; Anchisiades, & diuinus Achilles.
Aeneas autem primùm minatus processerat,
Nutans galea firma, sed clypeum violentum
Ante habebat pectus: vibrabat autem ferreã hastam.
Pelides autẽ ex altera parte contra ruebat, leo veluti
Noxius, quem viri interficere parant
Congregati omnis populus: hic. a. primũ. q. cõtemnens
Incedit, sed quando quis in bello velocium iuuenum
Hasta petierit, conuertitur hians: circũq. spuma dentes
Oritur, inque ei pectore gemit validum cor
Cauda. v. lateráque & lumbos utrinque
Verberat: sed ipsum excitat ad pugnandum:
Oculis splendẽs. a. rectà fertur robore, si quẽ interficiat
Virorum, vel ipse trucidetur prima in turba:
Sic Achillem incitabat robur & animus superbus
Contrà ire magnanimum Aeneam:
Hi autem quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est agilis diuus Achilles:
Aenea, cur tu tam extra turbam multùm egressus
Constitisti? an te animus mecum pugnare hortatur,
Sperantem Troianis imperaturum equûm domitoribus
Dignitate qua Priamus? sed si me interfeceris,
Nõ tibi propterea Priamus præmiũ in manibus ponet:
Sunt enim ei filij: ipseq; sanus est, neque amens:

An

An aliquem tibi Troiani agrum diuiserunt eximiū præ
Commodum consiti soli & satiui, vt fruaris (cæteris
Si me interfeceris? difficulter.a.te spero hoc facturum.
Iam enim te (puto) & aliàs hasta terrui.
An non recordaris, quando te à bobus solum existentē
Repuli ab Idæis montibus, velocibus pedibus
Celeriter? tunc verò non conuertebaris fugiens:
Indeq́; & Lyrnesum euasisti, sed ego hanc
Euerti aggressus cum Minerua & Ioue patre:
Captiuas autem mulieres libero die priuans
Abduxi: sed te Iupiter liberauit & dij cæteri.
Sed non nunc te seruaturos puto, vt in animum
Inducis, sed te ego recedentem iubeo (gnouit:
In multitudinem regredi: neque cōtrarius stes mihi (co-
Antequā aliquòd malū patiaris, cōmissā rem.a. stultus.

Ἤ νύ τι τοι Τρῶες τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμηαι
Αἴκεν ἐμὲ κτείνῃς; χαλεπῶς δέ σ' ἔολπα τὸ ῥέξειν.
Ἤδη μὲν σέ γε (φημὶ καὶ ἄλλοτε δουρὶ φοβῆσαι.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε πέρ σε βοῶν ἄπο μοῦνον ἐόντα
Σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων ταχέεσσι πόδεσσι
Καρπαλίμως; τότε δ' οὔτι μεταστροπαλίζεο φεύγων.
Ἔνθεν δ' ἐς Λυρνησσὸν ὑπέκφυγες· αὐτὰρ ἐγὼ τὴν
Πέρσα, μεθορμηθεὶς σὺν Ἀθήνῃ καὶ Διὶ πατρί.
Ληϊάδας δὲ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας,
Ἦγον· ἀτὰρ σὲ Ζεὺς ἐρρύσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀλλ' οὐ νῦν σ' ἐρύεσθαι ὀΐομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ
Βάλλεαι· ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω
Ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

COMMENTARIVS.

φράζεσθον δὴ σφῶϊ) Hæc Iunonis oratio eò spectat, vt reliquos Deos qui erant à Græcis, ad auxilium Achillis excitaret, aduersus quem Aeneam Apollo ex altera parte commouisset, quasi nimirum æquum sit, vt idem ipsi præstent pro suis, quod pro suis etiam alij aggressi sunt.

γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ) En quanta sit nostra vita, quæ netur in lini modum. Quàm tenuis est hæc hominum gloria, quod animam ducunt. Ecquid verò illud tandem est? filum & gracile stamen, quod nobis fata (ego Deum intelligo) inconstanti ducunt pollice. Quid est ergo illud supercilij, quod è re tam fragili pendens tantopere extolleris & insuperbis? Ingeniosè sanè bona illa antiquitas hoc commentum effinxit, vt neri vitam nostram, quasi nimirum rem tenuem & fragilem admodum dicerent. Malè tamen peculiare Numen huic rei præposuerunt, quod necessitatem rebus eueniendi imponeret, quæ nulla ratione, aut hominis prudentia, ne quidem ipso Ioue volente, deuitari posset. Hoc autem Parcam Latini, Græci μοίρας vel αἴσας appellarunt, quæ εἱμαρμένη & πεπρωμένη quoque diximus. Nunc verò mirum mihi videtur, cur de Achille tam sit sollicita, si fatum illi non sit hodierno die interire: sed id illa potuit ignorare, & in omnem euentum voluisse ipsi opem ferre, nequid incommodi pateretur. Vel si sciuit, ergo potuit fati decretum vel anticipare vel etiam impediri.

Ἥρη μὴ χαλέπαινε) Prudenter Iunoni respondet Neptunus non esse æquum vt ipsi se pugnæ immisceant, cùm ab altera parte ipsi quoque Dij quiescant, neque in aciem prodeant, hoc pro facto hostili non reputans, quòd ab Apolline Aeneas excitatur: pollicitus insuper si quid ipsimet Dij alterius partis manu propria aggrediantur, non esse sui consilij vt ociosi sedeant Græcorum auxiliares: sed vt acriter & fortiter ipsis resistatur, quod non infeliciter successurum esse sibi pollicetur & sperat. Vbi notandum prudentiæ esse iniuriam expectare, vt te vlciscendi occasionem habeas, in tui ipsius defensione: temeritatis verò, si primus eam intuleris, adeò vt eo modo felicius rem gesturus sis, quàm posteriore.

τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον) Res altius paulò repetenda prout à Didymo memoratur, vt ista facilius intelligantur. Neptunus & Apollo dicuntur ex Iouis voluntate vrbis Troianæ muros Laomedonti condidisse, à quo certam mercedem pacti sunt, iuramento ab ipso interposito. Vbi opus absolutum est, Laomedon peierauit, & pactam mercedem Diis recusauit. Neptunus itaque indignatus cetum è mari in terram emisit, quod Phrygium solum depopulabatur, oraculóque Laomedonti responsum est, monstrum illud virgine Troiana oblata vt dilaceraretur, abigi tantùm posse: & cum in illius filiam Hesionem sors cecidisset, renunciauit ille se equos ei donaturum, qui filiam à ceto liberaret, quos Iupiter in Ganymedis locum Troi dederat. Illac igitur cùm Hercules iter faceret, huic rei peragendæ sese obtulit: tum Minerua dicitur hoc propugnaculum extruxisse, in quod se reciperet, cetum deuitans. Homerus autem à Troianis & Minerua illud extructum fuisse dicit.

λέων ὣς σίντης) Eleganti comparatione indicat, quàm generosè & fortiter aduersus hostem Achilles irruerit: illa ab animalium omnium generosissimo leone desumpta est: vbi illius natura quoad fortitudinem, egregiè indicatur, in qua videamus quid sit notatū dignum. Primùm ergo dicit, πρῶτον μὲν ἀτίζων. Solet enim leo, cùm à venatoribus vrgetur, primò quasi illos contemnere, & ideò restitans cedit, crebróque subsistens, vt aliàs quoque annotauimus, quod Homerus aliàs appellauit ἐκστροπαλίζεσθαι, Oppianus ὑποστροφάδην νέεσθαι. Irritari autem solet, si vulnus acceperit, & à fuga rictu oris amplissimo (nam, vt ait Aristoteles, leo στόμα ἔχει εὐμέγεθος) & spumante (ἐξαφρίζειν αὐτὸν συχνὸν δηλεῖ, ὁποῖά τις καὶ ἐπὶ σύων γίνεται, ait Eustathius) in vulneratorem conuertitur, quem ipse dignoscere creditur, quod etiam Aristoteles scribit, & eius interpres Plinius his verbis: Vulneratus obseruatione mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine appetit. & ad illud allusit Horatius, in Epodo scribens, Quid vt nouerca me intueris, aut vt petita ferro bellua? Tunc verò dicitur cauda sese stimulare ad fortitudinem, quod Aristot. Plinius, & Aelianus scribunt. Quo pacto autem id fiat, videndum est. Eustathius ait, φασὶ δὲ κέντρον εἶναι μέλαν τῇ τοῦ λέοντος ἀλκαίᾳ ἤγουν οὐρᾷ, ὡς κεράτινον· ᾧ μαστίζει τὰς πλευρὰς ἐν καιρῷ μάχης ἐρεθίζων ἑαυτόν. id est: Dicunt autem spiculum inesse nigrum leonis caudæ, quæ Alcæa appellatur, quasi corneum, quo flagellat latera, pugnæ tempore se ipsum excitans. Didymus autem dicit, leonem cùm se eo stimulo pungit, præ dolore magis irritari. ἔχει δέ τι ἐν τῇ οὐρᾷ ἀναμέσον τῶν τριχῶν κέντρον μέλαν ὡς κεράτιον (Eustathius dicit. κερατινὸν fortè melius: κεράτιον siliquæ genus est) ὑφ' οὗ νυττόμενος, πλέον ἀγριοῦται ἐκ τῆς ὀδύνης. Alij simpliciter dicunt, leonem se cauda verberare, illiúsque stimuli cornei nullus præter hos interpretes Græcos, quod sciam, meminit. Aelianus tamen dicit, caudæ verberibus quasi subditis stimulis se excitare, τῇ γοῦν ὄπισθεν αἰθύσσεται, τὴν ἀλκαίαν ὀπισθίων, καὶ ἑλίττων κατὰ τῶν πλευρῶν. εἶτα ἐγείρει αὐτὸν ὥσπερ οὖν ὑποθῆγαι μύωπι. Sed, vt vides, illud comparatiuè dictum est. Porrò ἀλκαίαν idcirco dici leonis caudam volunt, quòd per eam se εἰς ἀλκὴν stimulet, id est ad fortitudinem & robur: quanquam & alio modo interpretentur, & de aliis etiam animalibus intelligant. Hoc autem leonis factum ad Cæsarem etiam transtulit Lucanus libro primo, his verbis:

Inde moras soluit belli, tumidúmq; per amnem
Signa tulit properè: sicut squallentibus aruis
Æstiferæ Libyes, viso leo comminus hoste
Subsedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi se sæuæ stimulauit verbere caudæ,
Erexitq; iubas, vasto & graue murmur hiatu
Infremuit: tum torta leuis si lancea Mauri
Hæreat, aut latum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti securus vulneris exit.

Quæ proculdubio ex hoc loco Homerico adumbrata sunt. Sed ne prætereamus Alexandri Aphrodisei hac de re sententiam. Is Problem. 149. quærit, cur quàm plurima animantia caudas motant, cùm notos agnoscunt: leo verò etiam latus verberat, cùm irascitur, eodémque modo taurus? Respondet autem: Quia, inquit, tergi medullam ad caudam vsque pertinentem habent, quæ in se motiuam animalémque vim continet. Igitur cùm animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior & promptior est. Leonum verò & Taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura, sic eandem naturam propterea moueri vehementiùs cogit: vt etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. Cùm enim illico vlcisci animus nequeat, alio quodammodo feruorem suum extinguit, id est ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eius remedio. Hæc Aphrodisæus, quamuis illius esse Problemata illa negabat olim Theodorus Gaza.

Αἰνεία τί σὺ τόσσον ὁμίλου) Solet in monomachiis Poeta inducere Heroas primùm verbis, deinde re ipsa disceptantes. Vnde tam lōga

oritur inter Achillem & Aeneam confabulatio. Primùm Achilles Aeneæ audaciam demiratus, quòd aduersum se non vereretur cō-
gredi, suspicatus rei alicuius ingentis proposito præmio eum sic fuisse incitatum, rogat an aliquod è duobus sit, vt ei nimirum spem
regni fecerit ea conditione Priamus, vt secum congrederetur, vel agrum illi in mercedem Troiani idcirco sint polliciti. Ea sic ἐξυ-
θνίζει Achilles: Ne crede, inquit, Aenea, tam vacuum à mente futurum Priamum, vt tot sibi superstitibus filiis, quibus iure regni de-
betur hæreditas, sceptro se in tui gratiam spoliet. Proinde vana & futilis est illa tua expectatio, & malè omnino illud tibi euenturum
speras, hoc etiam dato, vt me viceris. Idem de agro tibi sentiendum est. Ecquid enim ab eo victoriam te reportaturum confidis, cu-
ius tu fortitudinem iam semel expertus es, cùm me fugeres, & tamen nisi te Iupiter seruasset, mea manu concidisses? quasi dicat: De-
beres ex alieno periculo fieri sapientior & cautior, quanto magis ergo ex proprio oporteret? Hæc cùm ita sint, iubeo vt saluus &
incolumis ad tuos redeas, antequam cum tuo incommodo meum robur experiaris. Re autem iam confecta sapere stulti est planè
hominis, & imprudentis.

ἢ οὐ μέμνη ὅτε πέρ σε βοῶν ἄπο) Hoc etiam commemorat Aeneas suprà cum Apolline verba faciens. Hanc Aeneæ fugam Demetrius Scepsius ad suā patriam referebat, dicens eam fuisse Aeneæ regiā medio sitam loco inter Aeneæ ditionē & Lyrnessum, in quā dicatur fugisse Achille persequente. Sic enim loquitur Achilles, ἢ οὐ μέμνη, &c. nam integrum hūc locum citat apud Strab. lib. 13. Fuit autem Aeneæ ditio in agro Dardanio, vt docetur ibidē, quem ad Idam fuisse ex hoc loco cōiicio: ait enim Achilles, σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων, &c.

Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσί γε νηπύτιον ὣς
Ἔλπεο δειδίξεσθαι· ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς,
Ἠμὲν κερτομίας, ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι.
Ἴδμεν δ' ἀλλήλων γενεὴν, ἴδμεν δὲ τοκῆας,
Πρόκλυτ' ἀκούοντες ἔπεα θνητῶν ἀνθρώπων·
Ὄψει δ' οὔτ' ἄρ πω σὺ ἐμοὺς ἴδες, οὔτ' ἄρ' ἐγὼ σούς.
Φασί σε μὲν Πηλῆος ἀμύμονος ἔκγονον εἶναι,
Μητρὸς δ' ἐκ Θέτιδος καλλιπλοκάμου ἁλοσύδνης·
Αὐτὰρ ἐγὼν υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχομαι ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ μοί ἐστ' Ἀφροδίτη.
Τῶν δὴ νῦν ἕτεροί γε φίλον παῖδα κλαύσονται
Σήμερον· οὐ γάρ φημ' ἐπέεσσί γε νηπυτίοισιν
Ὧδε διακρινθέντε, μάχης ἐξαπονέεσθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Ἡμετέρην γενεὴν (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασι)
Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς·
Κτίσσε δὲ Δαρδανίην, ἐπεὶ οὔπω Ἴλιος ἱρὴ
Ἐν πεδίῳ πεπόλιστο πόλις μερόπων ἀνθρώπων·
Ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾤκεον πολυπιδάκου Ἴδης.
Δάρδανος αὖ τέκεθ' υἱὸν Ἐριχθόνιον βασιλῆα,
Ὃς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
γρ. κατεβουκολέοντο Τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος *κάτα βουκολέοντο
Θήλειαι, πώλοισιν ἀγαλλόμεναι ἀταλῇσι·
Τάων καὶ Βορέης ἠράσσατο βοσκομενάων,
Ἵππῳ δ' εἰσάμενος παρελέξατο κυανοχαίτῃ.
Αἱ δ' ὑποκυσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πώλους·
Αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἁλὸς πολιοῖο θέεσκον.
Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα.
Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἶλός τ', Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης,
Ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
Τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διῒ οἰνοχοεύειν,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Ἶλος δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Λαομέδοντα·
Λαομέδων δ' ἄρα Τιθωνὸν τέκετο, Πρίαμόν τε,
Κάμπον τε, Κλυτίον θ', Ἱκετάονά τ' ὄζον Ἄρηος·
Ἀσσάρακος δὲ Κάπυν· ὁ δ' ἄρ' Ἀγχίσην τέκε παῖδα.
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀγχίσης· Πρίαμος δ' ἔτεχ' Ἕκτορα δῖον.
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.
Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,
Ὅπως κεν ἐθέλῃσιν· ὁ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὣς,
Ἑσταότ' ἐν μέσσῃ ὑσμίνῃ δηϊοτῆτος.

Huic autem rursus Aeneas respondit, dixitque,
Pelide, ne iam me verbis puerulum tanquam
Speres te territurum: quoniam planè scio & ipse
Et conuitia & indecentia etiam loqui,
Nouimus quidē alter alterius genus, scimus & parētes,
Paßim diuulgata audientes verba mortalium hominū:
Visu tamen minimè tu meos vidisti, neque vicißim ego tuos.
Aiunt te quidem Pelei præclari prolem esse:
Matre verò ex Thetide pulchricoma marina nympha:
At ego filius magnanimi Anchisæ
Glorior prognatus esse: mater autem mihi est Venus.
Horum iam nunc alterutri. q. charum filium plorabūt
Hodie: non enim puto verbis puerilibus
Sic diremptos à pugna redituros esse,
Quòd si autem vis & hæc intelligere, vt bene scias
Nostrum genus (multi sanè ipsum viri norunt)
Dardanum primùm genuit nubigogus Iupiter:
Conditiq; Dardaniam, quoniā nondum Ilium sacrū
In campo conditū erat oppidū diuersilinguiū hominū,
Sed adhuc submontana habitabant fontosæ Idæ.
Dardanus rursus genuit filium Erichthonium regem,
Qui tum ditißimus erat mortalium hominum:
Huius ter mille equæ paludem circa pascebantur
Fæminæ, pullis exultantes teneris:
Has autem Boreas amauit pascentes,
Equoq; aßimilatus cōdormiuit cæruleas iubas habenti.
Hæ verò grauidæ factæ pepererunt duodecim pullos:
Istæ autem quando saltarent in fertili aruo,
Per summū spicarū fructum currebant, neque frāgebāt:
At quum iam saltarent super lata dorsa maris.
In summitate littoris maris albentis currebant.
Troëm autem Erichthonius genuit Troianis Regem:
Ex Troë autem rursum tres filij inculpati geniti sunt,
Ilusque Assaracúsque, & diuinus Ganymedes,
Qui tum pulcherrimus fuit mortalium hominum,
Quem etiam rapuerunt dij, Ioui vt pocillator esset,
Pulchritudinem ob suam, vt immortalibus interesset.
Ilus autē rursus genuit filiū præclarum Laomedonta:
Laomedon autem Tithonum genuit, Priamúmque,
Lampumq;, Clytiumq;, Hicetaonemq; ramum Martis:
Assaracus autem Capym: hic. a. Anchisem genuit filiū.
Sed me Anchises: Priamus. a. genuit Hectorem diuinū.
Et hoc sanè genere & sanguine glorior esse.
Iupiter autem virtutem viris augétque minuitque,
Prout voluerit, ille enim potentißimus est omnium.
Sed agè, ne amplius hæc dicamus puerulí veluti,
Stantes in medio conflictu pugnæ:

Lice

Licet enim ambobus opprobria loqui
Multa valdè, neque nauis centiremis onus portaret.
Volubilis.n.lingua est hominũ, multiq́; insunt sermones
Omnigeni: verborum.a.multa profusio hinc atq. inde:
Quale dixeris verbum, tale etiam audies.
Sed quid rixis & opprobrijs nobis necesse est
Contendere mutuò contrà, vt mulieres,
Quæ iratæ contentione pro perniciosa
Contendunt mutuò, mediam in viam euntes,
Multa vera & non: ira autem & ista iubet.
A virtute.a.non me verbis auertes alacrem,
Priusquam ære pugnes contrà: sed age ocyus
Experiamur mutuò æreis lanceis,
Dixit vtiq. & in graue clypeũ impegit æreã hastam
Vehementer.valdè.a.circa clypeũ crepuit hastæ cuspis.
Pelides autem scutum quidem à se manu crassa
Tenuit perterritus.putabat enim longam hastam
Facilè penetraturam esse magnanimi Aeneæ:
Stultus: neque cogitabat in mente & in animo,
Quòd non facilè possunt deorum gloriosa dona
A viris mortalibus perrumpi, & cedere eis.
Neque tunc Aeneæ bellicosi fortis hasta
Rupit clypeum: aurum enim exhibuit, dona Dei:
Sed duas quidem adegit per plicas: hæ autẽ adhuc tres
Erant, quoniã quinq. plicas superinduxerat. Vulcanus.
Duas æreas, duásque intus stanni:
Vnam verò auream: qua detenta est ærea hasta.
Secundò autem rursus Achilles emisit longam hastam,
Et iaculatus est Aeneæ ad scutum vndique æquale,
Oram sub primam, vbi tenuissimum currebat æs
Tenuissimũ etiã inductũ erat coriũ bouis, ipsaq́; penit⁹
Pelias trãsiuit fraxinus: resonuit.a.scutum sub ipsa:
Aeneas autem contractus est, & à se scutum tenebat
Timens: hasta autem supra dorsum in terra
Stetit emissa. nam vtrosque disruperat orbes
Clypei cingentis hominẽ: hic.a. deuitans lãceã longam
Constitit: dolor autem illi offusus est plurimus oculis:
Tertius quòd prope eum fixum erat telũ: sed Achilles
Promptus irruit distringens ensem acutum,
Terribiliter clamans: at saxum accepit manu
Aeneas magnum pondus, quod non duo viri ferrent,
Quales nũc hões sunt: is autẽ ipsum facilè versabat so-
Tum Aeneas quidem irruentem petijsset saxo, lus.
Vel ad galeã vel ad scutum, quod ab eo defendisset tristẽ
Hũc.a.Pelides propè ense anima priuasset, (perniciem:
Nisi mox animaduertisset Neptunus quassator terræ:
Statim autem inter immortales deos verbũ locutus est,
Heu certè mihi dolor ob magnanimum Aeneam,
Qui citò à Pelide domitus ad infernum descendet,
Persuasus verbis Apollinis longè iaculantis,
Stultus: neque eum iuuabit aduersus triste exitium.
Sed cur hic nunc innocens dolores patitur
Frustrà ob alienas miserias, grata autem semper
Munera dijs exhibet, qui cœlum latum habitant?
Sed agite, nos saltem ipsum à morte subducamus,
Ne fortè & Saturnides irascatur, sed Achilles
Hunc interimat, fatale autem ei est euitare,
Vt me sine semine genus & prorsus extinctum pereat

Ἐστὶ γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι· ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.
Ἀλλὰ* τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶϊν ἀνάγκη γρ. πῆ
Νεικεῖν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥστε γυναῖκας,
Αἵ τε χολωσάμεναι ἔριδος πέρι θυμοβόροιο
Νεικεῦσ' ἀλλήλῃσι μέσην ἐς ἄγυιαν ἰοῦσαι,
*Πόλλ' ἐτεά τε καὶ οὐκί· χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει. γρ. πολλά τε οὐ κ(ἐ)όντα
Ἀλκῆς δ' οὔ μ' ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις μεμαῶτα,
Πρὶν χαλκῷ μαχέσασθαι ἐναντίον· ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
Γευσόμεθ' ἀλλήλων χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν* δεινῷ σάκει ἤλασε χάλκεον ἔγχος, γρ. δινωτῷ
*Σμερδαλέῳ· μέγα δ' ἀμφὶ σάκος μύκε δουρὸς ἀκωκῇ. γρ. Σμερδαλέον
Πηλείδης δὲ σάκος μὲν ἀπὸ ἕο χειρὶ παχείῃ (καὶ
Ἔσχετο ταρβήσας· φάτο γὰρ δολιχόσκιον ἔγχος
Ῥεῖα δ' ἐλεύσεσθαι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Νήπιος, οὐδ' ἐνόησε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Ὡς οὐ ῥηΐδι' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, οὐδ' ὑποείκειν.
Οὐδὲ τότ' Αἰνείαο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγχος
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο·
Ἀλλὰ δύω μὲν* ἔλασσε διὰ πτύχας, αἱ δ' ἄρ' ἔτι τρεῖς γρ. ἔλασε
Ἦσαν· ἐπεὶ πέντε πτύχας ἤλασε Κυλλοποδίων,
Τὰς δύο, χαλκείας, δύο δ' ἔνδοθι κασσιτέροιο,
Τὴν δὲ μίαν, χρυσῆν, τῇ ῥ' ἔσχετο* χάλκεον ἔγχος. γρ. μείλινον
Δεύτερος αὖτ' Ἀχιλεὺς προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
Ἄντυγ' ὑπὸ πρώτην, ᾗ λεπτότατος θέε χαλκός·
Λεπτοτάτη δ' ἐπέην ῥινὸς βοὸς, ἡ δὲ* διὰ πρὸ γρ. διαπρὸ
Πηλιὰς ἤϊξεν μελίη, λάκε δ' ἀσπὶς ὑπ' αὐτῆς.
Αἰνείας δ' ἐάλη, καὶ ἀπὸ ἕθεν ἀσπίδ' ἀνέσχε
Δείσας· ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτου ἐνὶ γαίῃ
Ἔστη ἱεμένη, διὰ δ' ἀμφοτέρους ἕλε κύκλους
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης. ὁ δ' ἀλευάμενος δόρυ μακρὸν
Ἔστη, κὰδ δ' ἄχος οἱ χύτο μυρίον ὀφθαλμοῖσι,
Ταρβήσας ὅ οἱ ἄγχι πάγη βέλος· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσεν ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Αἰνείας, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Ἔνθα κεν Αἰνείας μὲν ἐπεσσύμενον βάλε πέτρῳ,
Ἢ κόρυθ', ἠὲ σάκος, τό οἱ ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον.
Τὸν δέ κε Πηλείδης σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι θεοῖς μετὰ μῦθον ἔειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος μεγαλήτορος Αἰνείαο,
Ὃς τάχα Πηλείωνι δαμεὶς ἄϊδός δε κάτεισι,
Πειθόμενος μύθοισιν Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Νήπιος· οὐδέ τί οἱ χραισμήσει λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλὰ* τίη νῦν οὗτος ἀναίτιος ἄλγεα πάσχει, γρ. πῆ
Μὰψ ἕνεκ' ἀλλοτρίων ἀχέων, κεχαρισμένα δ' αἰεὶ
Δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς πέρ μιν ὑπ' ἐκ θανάτου ἀγάγωμεν.
Μήπως καὶ Κρονίδης κεχολώσεται, αἴκεν Ἀχιλλεὺς
Τόνδε κατακτείνῃ. μόριμον δέ οἱ ἔσ' ἀλέασθαι,
Ὄφρα μὴ ἄσπερμος γενεὴ καὶ ἄφαντος ὄληται

Δαρδάνου, ὃν Κρονίδης περὶ πάντων φίλατο παίδων,
Οἳ ἕθεν ἐξεγένοντο γυναικῶν τε θνητάων.
Ἤδη γὰρ Πριάμου γενεὴν ἤχθηρε Κρονίων.
Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει
Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἐννοσίγαι', αὐτὸς σὺ μετὰ φρεσὶ σῇσι νόησον
Αἰνείαν, ἤ κέν μιν ἐρύσσεαι, ἦ κεν ἐάσεις
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ δαμήμεναι ἐσθλὸν ἐόντα.
Ἤτοι μὲν γὰρ νῶϊ πολέας ὠμόσσαμεν ὅρκους
Πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Μήποτ' ἐπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπότ' ἂν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Δαιομένη, δαίωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων,
Ἷξε δ' ὅθ' Αἰνείας ἠδ' ὁ κλυτὸς ἦεν Ἀχιλλεύς·
Αὐτίκα τῷ μὲν ἔπειτα κατ' ὀφθαλμῶν χέεν ἀχλὺν
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ· ὁ δὲ μελίην εὔχαλκον
Ἀσπίδος ἐξέρυσεν μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Καὶ τὴν μὲν προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἔθηκεν,
Αἰνείαν δ' ἐπέσσευεν ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀείρας·
Πολλὰς δὲ στίχας ἡρώων, πολλὰς δὲ καὶ ἵππων
Αἰνείας ὑπερᾶλτο, θεοῦ ἀπὸ χειρὸς ὀρούσας·
Ἷξε δ' ἐπ' ἐσχατιὴν πολυάϊκος πολέμοιο·
Ἔνθα δὲ Καύκωνες πόλεμον μεταθωρήσσοντο·
Τῷ δὲ μάλ' ἐγγύθεν ἦλθε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἰνεία, τίς σ' ὧδε θεῶν *ἀτέοντα κελεύει
Ἀντί' Ἀχιλλῆος πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Ὃς σεῦ ἅμα κρείσσων καὶ φίλτερος ἀθανάτοισιν;
Ἀλλ' ἀναχωρῆσαι, ὅτε κεν συμβλήσεαι αὐτῷ,
Μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἄϊδος εἰσαφίκηαι·
Αὐτὰρ ἐπεί κ' Ἀχιλεὺς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Θαρσήσας δ' ἤπειτα μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι.
Οὐ μὲν γάρ τίς σ' ἄλλος Ἀχαιῶν ἐξεναρίξει.
Ὣς εἰπὼν, λίπεν αὐτόθ', ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα·
Αἶψα δ' ἔπειτ' Ἀχιλῆος ἀπ' ὀφθαλμῶν σκέδασ' ἀχλὺν
Θεσπεσίην. ὁ δ' ἔπειτα μέγ' ἔξιδεν ὀφθαλμοῖσιν·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἔγχος μὲν τόδε κεῖται ἐπὶ χθονὸς, οὐδέ τι φῶτα
Λεύσσω τῷ ἐφέηκα, κατακτάμεναι μενεαίνων.
Ἦ ῥα καὶ Αἰνείας φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἦεν, ἀτάρ μιν ἔφην μὰψ αὔτως εὐχετάασθαι.
Ἐρρέτω· οὔ οἱ θυμὸς ἐμεῦ ἔτι πειρηθῆναι
Ἔσσεται, ὃς καὶ νῦν φύγεν ἄσμενος ἐκ θανάτοιο.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Δαναοῖσι φιλοπτολέμοισι κελεύσας,
Τῶν ἄλλων Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών.

Dardani, quem Saturnides præ omnibus dilexit liberis
Qui ex se nati sunt mulieribúsque mortalibus.
Iam enim Priami genus odit Saturnius:
Nunc autem iam Aeneæ vis Troianis imperabit:
Et filij filiorum, qui quidem in posterum nati fuerint.
Huic.a.respõdit deinde pulchris oculis veneräda Iuno:
Neptune, ipse tu in mentibus tuis respice
Aeneam, an ipsum seruabis, an sines
A Pelide Achille interfici fortem existentem.
Nam sanè nos multa iurauimus iuramenta
Omnes inter deos, ego & Pallas Minerua,
Nunquam à Troianis auersuras esse malum diem,
Neque si quando Troia infesto igne tota flagraret
Incensa, incendant autem bellicosi filij Achiuorum.
Sed postquã hoc audiuit Neptunus quassator terræ,
Perrexit ire pérque pugnam, & per strepitum hastarũ,
Peruenit autem vbi Aeneas, & inclytus erat Achilles:
Confestim.v.huic quidẽ deinde ob oculos fudit caliginẽ
Pelidæ Achilli: hic autem lanceam bene ferratam
Scuto extraxit magnanimi Aeneæ,
Et hanc quidem ante pedes Achillis posuit:
Aeneam autẽ agilẽ reddidit à terra in altum tollens:
Multos autem ordines Heroum, multosq́; etiã equorũ
Aeneas supersiliebat dei à manu actus,
Peruenit.a.ad extremam partem impetuosi belli:
Ibi verò Caucones ad bellum armabantur:
Huic.a.valdè propè venit Neptunus quassator terræ,
Et ipsum vociferans verbis velocibus allocutus est,
Aenea quis te sic deorum tui negligentem iubet,
Contra Achillem præliari & pugnare,
Qui te simul melior, & charior immortalibus?
Sed recede quandocunque obuiaueris ipsi,
Ne & præter fatum domum Plutonis ingrediaris.
Sed postquã Achilles mortẽ & fatum assecutus fuerit,
Audens deinceps inter primos pugna.
Non enim aliquis te alius Achiuorum interficiet.
Sic fatus, reliquit illic postquã significauit omnia:
Mox verò deinde Achillis ab oculis dispersit nebulam
Densam: hic autem deinde clarè vidit oculis:
Indignabundus autem dixit erga suum elatũ animum:
Papæ, certè magnum miraculum hoc oculis video:
Hasta quidem hæc iacet in terra, neque virum
Video in quem emisi, interficere cupiens.
Certè & Aeneas dilectus immortalibus dijs
Erat, sed ipsum putabam frustrà sic gloriari.
Valeat, non ei animus me amplius experiri
Erit, qui & nunc fugit lubens à morte.
Sed agè, iam Danaos bellicosos adhortatus,
Alios Troianos experiar obuius veniens.

COMMENTARIVS.

πηλείδη μὴ δή μ' ἐπέεσσι) Achillis orationem altera oratione retundit Æneas, eóque se inferiorem non esse docere conatur, sed indirecto, vt credo, argumento, in quo anteà ab eodem peccatum fuisse monebamus. Etenim à generis splendore se commendat, à quo tamen fortitudo non descendit: quæ propria & insita nobis non est, non habemus quòd ob alienam gloriemur.

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi
Vix ea nostra voco.----

Hac autem occasione arrepta inserit Poeta Troianæ historiæ partem præcipuam, quod ad regnum & ipsum tandem Aeneam pertinebat. Docet enim regum Troianorum successionem vsque ad Priamum, cui nos aliunde lucem clariorem faciemus. Res itaque sic se habet. Dardanus, vt ex Lycophronis interprete, Tzetze & alijs collegit Canterus Nou. lect. lib. 1. cap. 1. è Samothracia proficiscens, siue diluuio territus, siue fratris infortunio commotus fuit, ad oppositum ex altera ripa collem enatauit: vbi cùm sedem vellet figere, Apollinis oraculo, ne id faceret, monitus est, quòd iste collis Atæ seu Noxæ sacer esset, ideóque eius incolas infortunium maneret. Inde Dardanus ad alium collem, qui Scamandrius dicebatur, concessit, & in eo Dardaniam vrbem extruxit. Posterioribus deinde temporibus Ilus, cùm in certamine victoriam obtinuisset, assumptis iuuenibus quinquaginta & totidem puellis, vaccam quandam vagantem secutus est; quoniam ita iusserat oraculum, vt, vbi ill primùm

primùm procubuisset, vrbem conderet. Tandem ad Noxæ collem, à quo Dardanus abactus fuerat, deuenit, ibíque Ilium extruxit. Hæc se de antiquitate Troiana reperisse dicit Canterus. Sed tota historia in studiosorum gratiam altius est repetenda. Atlas ex Pleione Oceani filia septem suscepit filias, quæ Pleiades cognominatæ sunt, inter quas Electra fuit, quam Iupiter compressit, & ex ea nati sunt Iasion & Dardanus. Iasion cùm Cererem deperiret, eíque vim inferret, fulmine ictus interiit. At Dardanus fratris interitu (vulgatum Lexicon Poeticum tradit à Dardano Iasium interemptum, nescio vnde) mœstus Samothrace relicta in obiectam continentem tranauit, vbi Teucer Scamandri fluminis, Idææque Nymphæ filius regnabat: ab eo etiam qui regionem illam incolebant, Teucri vocabantur. A quo Dardanus accepturus hospitio, atque in regni partem admissus, Bateam eius filiam in matrimonium duxit, ac vrbem Dardanum condidit. Mortuo Teucro vniuersam prouinciam Dardaniam appellauit: filios habuit duos, Ilum & Erichthonium: quorum ille sine liberis decessit, hic ducta Astyoche Simoentis filia Troëm suscepit: qui regnum adeptus regionem sui nominis Troiam fecit: ductáque Callirrhoe Scamandri filia, Cleopatram ex ea filiam sustulit: mares autem tres, Ilum, Assaracum, & Ganymedem. Ilus cùm in Phrygiam peruenisset, atque inibi ab Rege propositum certamen nactus esset, palæstra vicit, deditque illi rex præmij loco pueros quinquaginta & totidem puellas. Ad hæc ex oraculi sententia discolorem bouem adiecit, monuítque, vt vbi ea procubuerit, vrbem conderet. Hic bouem ipsam insequitur. Ea verò, simul atque ad Ates Phrygiæ tumulum (vel collem) peruenit, humi procumbit: quo in loco Ilus vrbem ab se conditam, Ilium nominauit. Hic Eurydicem Adrasti filiam vxorem cepit, ex qua Laomedontem genuit: cui Strymo Scamandri filia, secundum quosdam, secundum alios Placia Atrei, & ex aliorum opinione Leucippi filia nupsit: ex qua Tithonum, Lamponem, Clytum, Icetaonem & Podarcem, qui postea dictus est Priamus: fœminas autem Hesionem, Cillámque & Astyochem procreauit. Assaracus verò ex Hieromneme Simoentis filia Capyn suscepit: cuius, & Themidis Ili filiæ Anchises filius fuit: ex hoc & Venere Aeneas & Lycus, qui sine liberis decessit, nati sunt. Ganymedes verò ob corporis formam raptum per Aquilam Iupiter Deorum pincernam in cœlo constituit. Quæ omnia Apollodorus scribit lib. 3. de orig. Deorum. Lubenter autem in hunc locum transcribi voluimus, vt hæc origo Troianorum & ipsius Aeneæ melius illustraretur. Neque grauabimur ipsum Diodorum Siculum Rerum antiq. lib. 4. audire, eadem scribentem, in eorum gratiam, quibus semper libri ad manus non sunt. Prouinciæ Troadi, inquit, prout vertit Pogius Florentinus, primus imperauit Teucrus, ex fluuio Scamandro atque Idæa Nympha genitus: vir quidem egregius, & qui populos subditos Teucros ab se nominauit. Teucro nata est filia, quam Dardanus Iouis filius vxorem sumpsit: regnóque succedens, gentem de suo nomine Dardaniam dixit. Vrbem præterea sui nominis iuxta littus condidit. Huius Erichthonius filius primùm felicitate excelluit, & fortunis, quem & Homerus (hoc loco) scribit ditissimum hominem fuisse, cui tres mille erant equi pascentes prata. Erichthonio natus est Tros, qui à se populos Troadas appellauit. Hic tres suscepit filios, Ilum, Assaracum, Ganymedem. Ilus campestria loca ad habitandum eligens, vrbem insignem in Troade condidit, à se Ilium appellatam. Huius filius Laomedon Tithonum genuit, ac Priamum. Tithonus in Asiam orientem versus vsque in Aethiopiam militans, dicitur genuisse ex Ida filium nomine Memnonem: qui cum Troianis auxilium tulisset, postea ab Achille est interfectus. Priamus ex Hecuba vxore cùm alios multos tum Hectorem genuit: qui vir præclarus Troiano in bello fuit. Assaracus Dardanis imperans Capym genuit, ex quo Anchises natus est, éxque eo & Venere Aeneas Troianorum clarissimus. Videndus est Dionys. Halic. antiq. Rom. lib. 1. Ganymedes omnium formosissimus à Diis raptus est in pincernam Iouis. Hæc Diodorus pariter cum Homero, nisi quòd duos tantùm Laomedontis filios dicat, & Homerus quinque enumeret, vt itidem Apollodorus. Porrò hanc generis sui narrationem Aeneæ tribuit satis intempestiuo tempore, vt videtur: quod & ipsemet agnoscens paulò post dicit, ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα. quasi dicat: Age verò Achilles, superfluum & intempestiuum est hoc nostrum colloquium: re nobis est demonstrandum, nos à tanta generis nobilitate factis non discrepare, quod ego hodierno die comprobabo. Ideò etiam prolixæ illi narrationi subiunxit: Hæc est origo generis mei, sed virtus à Ioue est. quasi dicat: Noli existimare hæc ideò à me commemorata, vt fortiorem me idcirco tantùm putem: noui enim non esse hoc à parentibus, sed Dei munus, quod ipse cuilibet largiri potest: proinde ne crede tam prolixa me oratione vsum, vt congressum tuum subterfugerem, & verbis solùm negotium istud peragetur. Hoc enim muliebre est, & res admodum facilis. Ecquis enim opprobriis se inuicem proscindendi finem fecerit. Quare age, & experiamur quid vterque nostrûm possit.

αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν) Eleganter leuitatem, agilitatem & celeritatem horum pullorum expressit, sed hyperbolicè & conuenienter tamen propter ortum, quem à Borea vento deducunt. Idem de Camilla scripsit Virg. 7. Æneid.

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ) A Diis raptum quoque fuisse Ganymedem, simpliciter dixit Diodorus Homerum sequutus: sed alij, vt Apollodorus, ab Aquila Iouis iussu cum in Ida monte venaretur, quod Fulgentius Mythol. 1. de bellica præda intelligit: ait enim Iouem aquilæ insignibus pugnasse. Vide Hyg. Poët. Astron. lib. 2. cap. de aquila Porrò cùm hoc loco filium Trois faciat Ganymedem Homerus, mirari satis non possum, quid Hyginus diuersa & Homero & sibiipsi duobus locis scribat. Primùm in opusculo fabularum ca. 224. ait eum esse Assaraci filium: sed cap. 271. Erichthonij filium. Rei veritas ex Homero & aliis, quos suprà laudauimus, petenda est. Alia de Ganymedis raptu circumferunt, vt ex nostro Eustathio discimus. Nam alij dicunt raptum eum à Tantalo, mortuúmque in venatione, & sepultum in Olympo Mysio: alij dicunt à Minoe, & raptus locum Harpagen appellari: dicunt etiam eum, cùm vis ipsi illata fuisset, de rupe præcipitem se dedisse: quod vt patrem lateret, renunciarunt patri factum commentitium, illum nube & cœli tempestate ac turbine quodam subreptum, vt Iouis esset pincerna.

νήπιος, οὐδ' ἐνόησε) Stultum appellat Achillem, quod tam fragilem clypeum sibi esse arbitraretur, vt ab Æneæ hasta penetrari posset, neque cogitaret ea quæ diuina sunt, à mortalibus perfringi non posse. Enimuerò adeò est imbecilla mortalitas, vt ne quidem iuuante Deo satis sibi tuta plerunque videatur, vnde cum fortitudine sua timorem etiam aliquem coniunctum habuit Achilles, quod à Poëta confictum est, vt intelligeremus rem Achilli cum fortissimo etiam heroë, cuius robur extimuerit, fuisse: & hoc pacto Æneam quoque commendat, cui etiam regnum ipsum Troianum paulò pòst tribuit.

ὢ πόποι ἦ μοι ἄχος) Cùm Neptunus à Græcorum parte esset, mirum videri potest, cur iam Troiano homini auxilietur, quod præuaricatoris esse videtur: quin & reliquos etiam Deos in suam sententiam pellicit. Sed ille oratione sua docet factum istud, quod ipse molitur, culpa carere. primùm, quòd si moriatur, iniustè & sine causa sit moriturus. nam segnius paulò se in hoc bello ideò gerebat Æneas, quòd illius iniquitatem videret. Iniquum ergo esse arbitratur Neptunus, vt Æneas propter Paridis scelus occumbat. Deinde, quia pij hominis commiseratione moueatur: tertiò quòd fatum Æneæ non sit, hodierno die interire. Diuinus est igitur affectus ille, Deum piis & sanctis viris opitulari, vbi notandum est, intellexisse etiam Poetam præmia probitatis & sanctitatis suæ homines apud Deum nancisci, quod ipsis in media periculorum turba confidentiæ argumentum non exiguum suppeditat. Quod autem ad secundum spectat, vbi Neptunus ait opem esse Æneæ ferendam, quòd ei fatum non sit adhuc mori: idem demiror, quod antea aliquando demiratus sum. Ecquid enim opus est alio auxilio? An potest fatum vllo modo anteuerti? Sed hoc sic interpretor, nimirum vt fatum est Æneæ hodie Achillis manu non cadere: sic idem esse fatum, vt ipsi Neptunus auxiliaretur, itaque quod ipse facit, non est præter fatum, sed cum ipso fato coniunctum. Videbatur autem vtriusque herois animositate vtrique paratam mortem, & quasi decretum fati præuersum iri, quod ex rei simplici specie dictum est, & prout ignorantes fati iudicant. Ecquis enim aliud sentiat, si duos congredi fortiter viderit? Solius ergo Dei est de statuto cuique interitus die decernere, vnde quod plerunque homines in eo casu statuunt, solet ipse peruertere. Itaque Neptunus hoc loco inducitur fati Æneæ gnarus & conscius, proinde ex eodem Æneæ fert opem.

ἤδη γὰρ Πριάμου) Ostendit Neptunus cur seruatum Æneam velint fata & ipse Iupiter, quia videlicet exosum est iam ipsi genus Priami, credo propter parentis Laomedontis perfidias, & ipsius Priami filiorúmq; eius iniustitiam, quam in retinenda Helena exercent. Itaq; docet reseruari Æneam ad ipsum regnum, ex quo Priami gens decidet. Quod nobis examinandum est. Hoc itaque vaticinium quidam interpretati sunt de Romani Imperij ortu & diuturnitate, vt in suis etiam Scholiis annotauit Giphanius: quod etiam intellexerit Apollo apud Virg. 3. Æneid. vbi Æneæ sic vaticinatur, hunc locum perspicuè adumbrans:

Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum & qui nascentur ab illis.

Sed vt dicam quod sentio, ista Virgilius ad suam detorsit mentem, legisséque videtur pro γεγάασι, πάντεσσι. Nam Homerus omnino regnum istud Æneæ in Troianorum finibus concludit, vt docet Strabo lib. 13. vbi aliæ quoque huius loci interpretationes memo-

rantur, quas huc transcribere è re nostra est. Τὸν δ' Αἰνείαν φασὶν, inquit, μετ' Ἀγχίσου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ παιδὸς Ἀσκανίου λαὸν ἀθροίσαντα πλεῦσαι· καὶ οἱ μὲν οἰκῆσαι περὶ τὸν Μακεδονικὸν Ὄλυμπον φασίν· οἱ δὲ περὶ Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας, κτίσαι Καπύας, ἀπὸ Κάπυος θέμενον τοὔνομα τῷ πολίσματι. οἱ δ' εἰς Αἴγεσταν κατᾶραι τῆς Σικελίας σὺν Ἐλύμνῳ (Xylander vellet legi Ἐλύμῳ) Τρωῒ, καὶ Ἔρυκα, καὶ Λιλύβαιον κατασχεῖν, καὶ ποταμοὺς περὶ Αἴγεσταν προσαγορεῦσαι, Σκάμανδρον καὶ Σιμόεντα, ἔνθεν δ' εἰς τὴν Λατίναν ἐλθόντα μεῖναι κατά τι λόγιον τὸ κελεῦον μένειν ὅπου ἂν τὴν τράπεζαν καταφάγοι. συμβῆναι δὲ ἐν τοῖς Λατίνοις (sic enim legendum docet Xylander) περὶ τὸ Λαουΐνιον τοῦ τοῦ ἄρτου μεγάλου τεθέντος ἀντὶ τραπέζης κατ' ἀπορίαν (malè in vulgatis ἀπειρίαν, vt docuit idem Xylander) καὶ ἅμα καταναλωθέντος τοῖς ἐπ' αὐτῷ κρέασιν. Ὅμηρος μὲν τοι συνηγορεῖν οὐδετέροις ἔοικεν, οὐδὲ τοῖς περὶ τῆς ἀρχηγεσίας τῆς Σκήψεως λεχθεῖσιν. Ἐμφαίνει γὰρ μεμενηκότα τὸν Αἰνείαν ἐν τῇ Τροίᾳ, καὶ διαδεδεγμένον τὴν ἀρχὴν, καὶ παραδεδωκότα παισὶ παίδων τὴν διαδοχὴν αὐτῆς ἠφανισμένου τοῦ τῶν Πριαμιδῶν γένους. Ἤδη γὰρ Πριάμου, &c. οὕτω δ' οὐδ' ἡ τοῦ Σκαμανδρίου διαδοχὴ σώζοιτ' ἄν. Πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς ἱστορουμένοις διαφωνεῖ τοῖς μέχρι καὶ Ἰταλίας αὐτοῦ τὴν πλάνην λέγουσι, καὶ αὐτόθι ποιοῦσι τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου. Τινὲς δὲ γράφουσι: Νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο γένος πάντεσσιν ἀνάξει, τοὺς Ῥωμαίους λέγοντες. Quæ postrema sententia à Strabone quidem non refellitur, & res olim fuit in ambiguo, an in Italiam Aeneas venerit. Sed Titus Liuius id satis constare dicit, & vt rem indubitabilem refert: quod & Heraclydes confirmabat, vt refert Solinus cap. I. Sed Manetho Aegyptius scribit, anno Dynastiæ Diapolitanorum tertio venisse Aeneam in Italiam ad Latinum & Euandrum Tyrrhenos: vbi Ascanius anno septimo Latinis imperauerit. Optimè & copiosissimè omnium id probat Dionysius Halicarnas. lib. I. antiq. Roman. vbi post longam narrationem, qua Aeneæ nauigationem in Italiam descripsit. In hanc aūt nauigationē, inquit, vt vertit Gelenius, describendā necessariò digressus sum, quandoquidē scriptores partim negant Aeneā cum Troianis venisse in Italiā, partim aliū quendā venisse dicunt, non Anchisæ ac Veneris filiū: quidā Ascaniū Aeneæ filiū, alij quosdā alios. Sunt qui Veneris filium Aeneā dicunt deducta manu suorū in Italiam, domū reuersum apud Troiam regnasse, & post obitum reliquisse regni successorē Ascanium, eiúsque progeniē tenuisse id regnū longo tempore: vt opinor decepti, non rectè intellectis versibus Homericis. nam is Poeta in Iliade sua facit Neptunum Aeneadum fata prædicentem in hanc sententiam: νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται. Intelligentes igitur Homerum sciuisse horum virorum imperium in Phrygia, quasi verò non possent in Italia regnum Troianorum tenere, reditum Aeneæ commenti sunt. Sed quid vetabat, ne Aeneas Rempub. sociorum administraret, vel apud exteros? &c. nam hoc argumentū pluribus author ille persequitur. Vnde vides diuersitatem in Strabone & Dionysio, quod ad huius loci explicationem. Deus nouit vtrum sit verius, vt ipsius Halicarnassæi verba eodem libro vsurpem. Siue ergo apud Troiam, siue alibi, regnum Aeneæ fato promittitur: sciendum est, quod ex Acusilao refert Didymus, Venerem cùm resciuisset (θρησμὸ ἐκπεσόντος) Priamidarum dissipato imperio, Anchisæ posteros regnaturos, Anchisæ iam ætate prouecto & senescente concubuisse: vnde cum Aeneam peperisset, & prætextum euertendæ Priamidarum potestatis quæreret, dicitur Paridem Helenæ desiderio inflammasse: qua rapta specie quidem externa Troianis auxiliabatur, sed reuera eorum victoriam quasi mercata est, ne omnino desperantes Helenam restituerent, id est, sub vmbra sui præsidij, quod ipsis specie tenus exhibebat, rem ita protraxit & distulit, vt hac spe obstinatiores facti Priamidæ tandem à Græcis profligarentur, saluo & superstite Aenea cui sceptrum sciebat reseruari. Vt autem varietate etiam placeamus, sunt qui scribant, vt est apud Natalem lib. 4. Aeneam post captam Troiam obtinuisse libertatem, & facultatem quicquid vellet efferendi, qui patrem, vxorem, filium, deos penates capiens Atho montem conscendit, ibíque vrbem condidit, quam de suo nomine Aeneadem appellauit. Alij dicūt Aeneam captiuum vnà cum Andromache datum fuisse Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Thessaliam deportatum, vt scriptum fuit à Lesche, qui paruam Iliada composuit. Versus breuitatis causa omittimus, quos apud Natalem leges.

ἐννοσίγαι' αὐτὸς σὺ μετὰ φρεσί) Respondet Neptuno Iuno cæterorum Deorum nomine, maximè verò Mineruæ & suo, astrictas se iuramento Troianis non auxiliandi, relinquere se tamen ipsius Neptuni arbitrio Aeneæ opitulari, vel non. vbi docet Poeta, quàm tenaces iuramenti nos esse oporteat.

αὐτίκα τοῦ μὲν ἔπειτα) Sic Aeneam seruauit Neptunus, vt ipsi Achilli tamen iniuriam non fecerit. nam hastam, quam in Aeneam erat iaculatus, ipsi restituit, nequid sibi subreptum aut ablatum dolo conquereretur. Apparet autem hoc loco ingeniosa confictio, quam Poeta commentus est in Aenea eripiendo.

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν) Quid sit ὑπὲρ μοῖραν mori, initio Iliadis diximus: vnde huius loci etiam interpretatio petenda est.

Ἦ, καὶ ἐπὶ στίχας ἆλτο, κέλευε δὲ φωτὶ ἑκάστῳ.
Μηκέτι νῦν Τρώων ἑκὰς ἕστατε, δῖοι Ἀχαιοὶ,
Ἀλλ' ἄγ', ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς ἴτω, μεμάτω δὲ μάχεσθαι,
Ἀργαλέον δέ μοί ἐστι, καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
Τοσσούσδ' ἀνθρώπους ἐφέπειν, καὶ πᾶσι μάχεσθαι·
Οὐδέ κ' Ἄρης, ὅσπερ θεὸς ἄμβροτος, οὐδέ κ' Ἀθήνη
Τοσσῆσδ' ὑσμίνης ἐφέποι στόμα, καὶ πονέοιτο·
Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε,
ἢ. οὔ μέ τι Καὶ σθένει, *οὔ μ' ἔτι φημὶ μεθησέμεν, οὐδ' ἠβαιόν.
Ἀλλὰ μάλα στιχὸς εἶμι διαμπερὲς, οὐδέ τιν' οἴω
Τρώων χαιρήσειν, ὅστις σχεδὸν ἔγχεος ἔλθῃ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων. Τρώεσσι δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ
Κέκλεθ' ὁμοκλήσας, φάτο δ' ἴμεναι ἀντ' Ἀχιλῆος·
Τρῶες ὑπέρθυμοι, μὴ δείδιτε Πηλείωνα.
Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχεϊ δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν·
Οὐδ' Ἀχιλεὺς πάντεσσι τέλος μύθοις ἐπιθήσει,
Ἀλλὰ τὸ μὲν τελέει, τὸ δὲ καὶ μεσσηγὺ κολούει.
Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων· οἱ δ' ἀντίοι ἔγχε' ἄειραν
Τρῶες· τῶν δ' ἄμυδις μίχθη μένος, ὦρτο δ' ἀϋτή·
Καὶ τότ' ἄρ' Ἕκτορα εἶπε παραστὰς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ, μηκέτι πάμπαν Ἀχιλλῆϊ προμάχιζε,
Ἀλλὰ κατὰ πληθύν τε καὶ ἐκ φλοίσβοιο δέδεξο,
Μήπως σ' ἠὲ βάλῃ, ἠὲ σχεδὸν ἄορι τύψῃ.
Ὣς ἔφαθ'· Ἕκτωρ δ' αὖτις ἐδύσετο οὐλαμὸν ἀνδρῶν,
Ταρβήσας, ὅτ' ἄκουσε θεοῦ ὄπα φωνήσαντος.

Dixit, & in ordines saliyt imperauitq́; viro cuique,
Ne amplius nunc à Troianis procul state diui Achiui:
Sed agè, vir contra virum eat, paratúsque sit pugnare:
Difficile autem mihi est, & forti licet existenti,
Tot homines insequi & cum omnibus pugnare:
Ne Mars quidē qui deus immortalis est, neq. Mineruæ
Tanti prælij insequeretur aciem, & pugnaret:
Sed quantum quidē ego possum manibúsque pedibúsq́;
Et robore, nō amplius puto remissurū esse me ne q. paulū
Sed valdè per cateruā ibo penitus, neq. aliquē puto (lū:
Trouū gauisurū esse, quicunq. propè hastā meā venerit.
Sic dixit incitans. Troianos verò illustris Hector
Hortabātur minatus (affirmabat .a. ire se cōtra Achille)
Troiani magnanimi, ne timete Achillem.
Etenim ego verbis vel cum immortalibus pugnarem,
Hasta verò arduum est, quoniam multò fortiores sunt.
Neque Achilles omnibus finem sermonibus imponet:
Sed hoc quidē perficiet. hoc .a. in medio infectum sinet:
Huic .a. ego cōtrarius vado, etsi igni manibus similis est,
Etsi igni manibus similis est: robore .a. ardenti ferro.
Sic dixit incitans: hi .a. aduersi hastas tollebant
Troës: horū .a. simul mistū est robur, ortúsq́; est clamor.
Et tunc Hectorem allocutus est astans Phœbus Apollo,
Hector, ne amplius omnino cū Achille cōgrediare ante
Sed per multitudinē & ex tumultu excipe illū, (aciem,
Ne te vel iaculetur eminus, vel cominus ense feriat.
Sic dixit: Hector .a. rursus ingressus est globum virorum
Territus, quando audiuit dei vocem loquentis:

Inq;

Inq; Achilles Troianos insilijt mētibus indutus robur,
Horrendè vociferans: primùm autē interfecit Iphitiona
Strenuum, Otryntidem, multorum ductorē populorum,
Quē nympha peperit Nais Otrynteo vrbium euersori,
Tmolo sub niuoso, Idæ in opulento populo. (i. ciuitate,)
Hūc.q. rectà ruentē percussit hasta diuus Achilles (est.
Medium per caput: id autē in duas partes totum fissum
Insonuitq; cadens: hic autē gloriabatur diuus Achilles,
Iaces Otryntide, omnium terribilissime virorum:
Hîc sanè tibi mors: genus autem tibi est ad lacum
Gygæum, vbi tibi ager paternus est
Hyllum ad piscosum, & Hermum vorticosum.
Sic dixit iactabūdus: hūc.v. caligo in oculis obtexit:
Hūc quidē Achiuorum equi canthis rotarū contriuerūt
Prima in acie: hic verò post hunc Demoleontem
Strenuum auersorem pugnæ Antenoris filium
Pupugit in tempus per galeam æreas genas habentem:
Nec sanè ærea galea prohibuit, sed per ipsam
Cuspis acta rupit os: cerebrúmque
Intus omne fœdatum est: interfecit.v. ipsum ruentē in se.
Hippodamantem verò deinde ab equis desilientem,
Ante se fugientem in dorso vulnerauit hasta:
Sed hic animam efflabat & mugiebat, vt quum taurus
Mugijt tractus Heliconium circū regē. (i. Neptun. arā)
Adolescentibus trahentibus: gaudétque his Neptunus:
Sic vtique huius mugientis reliquit ossa animus elatus.
Sed hic iuit cum hasta in diuinum Polidorum
Priamidem, quem neutiquam pater sinebat pugnare:
Eo quod ipsi inter omnes minimus erat natu.
Et ei charissimus erat, pedibus verò omnes vincebat.
Iam tum iuuenili inscitia pedum virtutem ostentans,
Currebat per propugnatores, quousq. charū perdidit ani
Hūc percussit mediū iaculo velocipes diu⁹ Achilles (mū.
In tergum, dum prætercurreret, vbi balteum fibulæ
Aureæ colligabant, & duplex concurrebat thorax:
E regione.a. penetrauit iuxta vmbilicum hastæ cuspis
Et in genua procidit eiulans: nebula.a. ipsum obtexit:
Nigra: ad se.v. collegit intestina manibus inclinatus.
Hector autem postquam vidit fratrem Polydorum
Viscera manibus tenentem aduolutum terræ.
Eius oculis offusa est caligo, neque amplius sustinuit
Diu procul versari, sed contrarius venit Achilli
Acutam hastam vibrans flammæ similis: sed Achilles
Vt vidit, statim exilijt, & iactabundus verbum dixit:
Propè est vir qui meum maximè confecit animum,
Qui mihi amicū interfecit honoratum, neq. sanè diuti⁹
Inuicem subterfugitabimus per belli semitas,
Dixit & toruè intuitus allocutus est Hectorē nobilē:
Propiùs accede, vt celeriter mortis fines consequaris.
Hūc autem non territus allocutus est bellicosus Hector,
Pelide, ne me verbis puerulum veluti
Speres perterrefacturum te: quoniā propè noui & ipse
Et conuicia & dicta superba loqui:
Scio.a. quod tu quidem fortis, ego.v. te multò inferior,
Sed certè quidem hæc Deorum in genibus sita sunt:
Si tibi inferior quamuis existens, animam exemero
Hasta iaculatus, quoniam & meum telū acutū antè est.
Dixit, & quatiens emisit hastam, & hanc Minerua

Εν δ' Αχιλεὺς Τρώεσσι θόρε φρεσὶν εἱμένος ἀλκήν,
Σμερδαλέα ἰάχων· πρῶτον δ' ἕλεν Ιφιτίωνα
Εσθλὸν, Οτρυντείδην, πολέων ἡγήτορα λαῶν,
Ον νύμφη τέκε νηῒς Οτρυντῆϊ πτολιπόρθῳ,
Τμώλῳ ὑπὸ νιφόεντι, Ιδης ἐν πίονι δήμῳ·
Τόν ῥ' ἰθὺς μεμαῶτα βάλ' ἔγχεϊ δῖος Αχιλλεὺς,
Μέσσην κακκεφαλήν· ἡ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη·
Δούπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Αχιλλεὺς,
Κεῖσαι Οτρυντείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
Ενθάδε τοι θάνατος, γενεὴ δέ τοι ἔστ' ἐπὶ λίμνη
Γυγαίῃ, ὅθι τοι τέμενος πατρώϊόν ἐστιν,
Υλλῳ ἐπ' ἰχθυόεντι, καὶ Ερμῳ δινήεντι.
Ως φάτ' ἐπευχόμενος. τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε·
Τὸν μὲν Αχαιῶν ἵπποι ἐπισσώτροις δατέοντο
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ· ὁ δ' ἐπ' αὐτῷ Δημολέοντα,
Εσθλὸν ἀλεξητῆρα μάχης, Αντήνορος υἱὸν,
Νύξε κατὰ κρόταφον κυνέης διὰ χαλκοπαρήου·
Οὐδ' ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ δι' αὐτῆς
Αἰχμὴ ἱεμένη ῥῆξ' ὀστέον, ἐγκέφαλος δὲ
Ενδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.
Ιπποδάμαντα δ' ἔπειτα καθ' ἵππων ἀΐσσοντα,
Πρόσθεν ἕθεν φεύγοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρί.
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄϊσθε καὶ ἤρυγεν, ὡς ὅτε ταῦρος
Ηρυγεν ἑλκόμενος Ελικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα,
Κούρων ἑλκόντων· γάνυται δέ τε τοῖς Ενοσίχθων·
Ως ἄρα τόν γ' ἐρύγοντα λίπ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ·
Αὐτὰρ ὁ βῆ σὺν δουρὶ μετ' ἀντίθεον Πολύδωρον
Πριαμίδην. τὸν δ' οὔ τι πατὴρ εἴασκε μάχεσθαι,
Οὕνεκά οἱ μετὰ πᾶσι νεώτατος ἔσκε γόνοιο,
Καί οἱ φίλτατος ἔσκε, πόδεσσι δὲ πάντας ἐνίκα.
Δὴ τότε νηπιέῃσι ποδῶν ἀρετὴν ἀναφαίνων,
Θῦνε διὰ προμάχων, εἵως φίλον ὤλεσε θυμόν.
Τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι ποδάρκης δῖος Αχιλλεὺς,
Νῶτα παραΐσσοντος ὅθι ζωστῆρος ὀχῆες
Χρύσειοι σύνεχον, καὶ διπλόος ἤντετο θώρηξ·
Αντικρὺ δὲ διέσχε παρ' ὀμφαλὸν ἔγχεος αἰχμή·
Γνὺξ δ' ἔριπ' οἰμώξας· νεφέλη δέ μιν ἀμφεκάλυψε
Κυανέη, προτὶ οἷ δ' ἔλαβ' ἔντερα χερσὶ λιασθείς.
Εκτωρ δ' ὡς ἐνόησε κασίγνητον Πολύδωρον
Εντερα χερσὶν ἔχοντα λιαζόμενον ποτὶ γαίῃ,
Κάρ ῥά οἱ ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Δηρὸν ἑκὰς στρωφᾶσθ', ἀλλ' ἀντίος ἦλθ' Αχιλῆϊ,
Οξὺ δόρυ κραδάων, φλογὶ εἴκελος· αὐτὰρ Αχιλλεὺς
Ως εἶδ', ὡς ἀνέπαλτο, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα·
Εγγὺς ἀνὴρ ὃς ἐμόν γε μάλιστ' ἐσεμάσσατο θυμὸν,
Ος μοι ἑταῖρον ἔπεφνε τετιμένον. οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Αλλήλους πτώσσοιμεν ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας.
Η, καὶ ὑπόδρα ἰδὼν προσεφώνεεν Εκτορα δῖον,
Ασσον ἴθ' ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι.
Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κορυθαίολος Εκτωρ,
Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε, νηπύτιον ὣς,
Ελπεο δειδίξεσθαι, ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ημὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι·
Οἶδα δ' ὅτι σὺ μὲν ἐσθλὸς, ἐγὼ δὲ σέθεν πολὺ χείρων.
Αλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Αἴ κέ σε χειρότερός περ ἐὼν ἀπὸ θυμὸν ἕλωμαι,
Δουρὶ βαλὼν· ἐπεὶ ἦ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν.
Η ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δόρυ, καὶ τό γ' Αθήνη

Πνοιῇ Ἀχιλλῆος πάλιν ἔτραπε κυδαλίμοιο,
Ἦκα μάλα ψύξασα· ἡ δ' ἂψ ἵκεθ' Ἕκτορα δῖον,
Αὐτοῦ δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Σμερδαλέα ἰάχων. τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων
Ῥεῖα μάλ', ὥστε θεὸς, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἔγχεϊ χαλκείῳ, τρὶς δ' ἠέρα τύψε βαθεῖαν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. νῦν δ' Ἐξ αὖ* νῦν ἔφυγες θάνατον κύον· ἦ τέ τοι ἄγχι
Ἦλθε κακὸν, νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὧ μέλλεις εὔχεσθαι ἰὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων·
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
Εἴ πού τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ἐπιτάρροθός ἐστι·
Νῦν δ' ἄλλους Τρώων ἐπιείσομαι, ὅν κε κιχείω.
Ὡς εἰπὼν, Δρύοπ' οὖτα κατ' αὐχένα μέσσον ἄκοντι·
Ἤριπε δὲ προπάροιθε ποδῶν. ὁ δὲ τὸν μὲν ἔασε,
Δημοῦχον δὲ Φιλητορίδην ἠΰν τε μέγαν τε
Καγ γόνυ δουρὶ βαλὼν ἠρύκακε· τὸν μὲν ἔπειτα
Οὐτάζων ξίφεϊ μεγάλῳ, ἐξαίνυτο θυμόν.
Αὐτὰρ ὁ Λαόγονον καὶ Δάρδανον, υἷε Βίαντος,
γρ. ὁρμηθεὶς Ἄμφω *ἐφορμηθεὶς ἐξ ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Τὸν μὲν δουρὶ βαλὼν, τὸν δὲ σχεδὸν ἄορι τύψας.
Τρῶα δ' Ἀλαστορίδην· ὁ μὲν ἀντίος ἤλυθε γούνων,
γρ. εὖ Εἴ πως *εὖ πεφίδοιτο λαβὼν, καὶ ζωὸν *ἀφείη,
γρ. ἀφήῃ Μηδὲ κατακτείνειεν, ὁμηλικίην ἐλεήσας,
Νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδη ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν.
Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς· ὁ μὲν ἥπτετο χείρεσι γούνων,
Ἱέμενος λίσσεσθ', ὁ δὲ φασγάνῳ οὖτα καθ' ἧπαρ·
Ἐκ δέ οἱ ἧπαρ ὄλισθεν, ἀτὰρ μέλαν αἷμα κατ' αὐτοῦ
Κόλπον ἐνέπλησεν, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε
Θυμοῦ δευόμενον· ὁ δὲ Μούλιον οὖτα παραστὰς
Δουρὶ κατ' οὖς· εἶθαρ δὲ δι' οὔατος ἦλθ' ἑτέροιο
Αἰχμὴ χαλκείη· ὁ δ' Ἀγήνορος υἱὸν Ἔχεκλον
Μέσσην κακκεφαλὴν ξίφει ἤλασε κωπήεντι.
Πᾶν δ' ὑπεθερμάνθη ξίφος αἵματι· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Δευκαλίωνα δ' ἔπειθ' ἵνα τε ξυνέχουσι τένοντες
Ἀγκῶνος, τῇ τόν γε φίλης διὰ χειρὸς ἔπειρεν
Αἰχμὴ χαλκείη· ὁ δέ μιν μένε χεῖρα βαρυνθεὶς,
Πρόσθ' ὁρόων θάνατον. ὁ δὲ, φασγάνῳ αὐχένα θείνας,
Τῆλ' αὐτῇ πήληκι κάρη βάλε, μυελὸς αὖτε
Σφονδυλίων ἔκπαλθ'· ὁ δ' ἐπὶ χθονὶ κεῖτο τανυσθείς.
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰέναι μετ' ἀμύμονα Πείρεω υἱὸν
Ῥίγμον, ὃς ἐκ Θρήκης ἐριβώλακος εἰληλούθει.
Τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι, πάγη δ' ἐν νηδύϊ χαλκός·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων. ὁ δ' Ἀρηΐθοον θεράποντα
Ἂψ ἵππους στρέψαντα, μετάφρενον ὀξέϊ δουρὶ
Νύξ', ἀπὸ δ' ἅρματος ὦσε· κυκήθησαν δέ οἱ ἵπποι.
Ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ
Οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη,
Πάντῃ τε κλονέων ἄνεμος φλόγα εἰλυφάζει·
Ὡς ὅγε πάντῃ θῦνε σὺν ἔγχεϊ δαίμονι ἶσος,
Κτεινομένους ἐφέπων, ῥέε δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἄρσενας εὐρυμετώπους
γρ. ἐϋκτιμένῃ Τριβέμεναι κρῖ λευκὸν *εὐτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ,

Flatu ab Achille retrorsum conuertit glorioso
Sensim admodũ spirãs: illaq; reuersa est ad Hectorẽ no-
Ipsiúsque ante pedes cecidit: sed Achilles (bilem;
Furens irruit occidere cupiens,
Horrendùm clamans: illum.v.eripuit Apollo
Facilè admodum, vtpote Deus: operuitq; nebula multa.
Ter quidem deinde irruit velocipes diuus Achilles
Hasta ærea, terque nebulam percussit profundam:
Sed quando iam quartò impetijt dæmoni similis,
Grauiter clamans verbis velocibus allocutus est:
Rursus nunc effugisti mortem canis: certè tibi propè
Venit exitiũ: nunc rursus te liberauit clarus Apollo,
Cui debes vota facere receptus intra sonitum iaculorũ.
Attamen te conficiam & imposterum obuiam factus,
Si fortè aliquis etiam mihi deorum adiutor est. (ro.
Nũc autẽ alios Troianos aggrediar quẽcũq. assecut⁹ fue-
Sic locutus Dryopẽ vulnerauit.p.ceruicẽ mediã iaculo:
Cecidit autẽ ante pedes: ille.a.hunc quidem reliquit,
Demochum verò Philetoridem amplumq; magnumq;
In genu hasta pecutiens detinuit: hunc quidem deinde
Vulnerans ense magno, abstulit animam.
Sed hic Laogonum & Dardanum filios Biantis,
Ambos adortus ex equis depulit in terram,
Hũc.q.lancea iaculatus, illũ.v.cominus ense verberãs.
Troëm.a. Alastoridem, hic.q.obuius venit, genua,
Si quo modo sibi parceret, prehẽdẽs, & viuũ dimitteret,
Neque interficeret, coæqualem ætatem misertus.
Stultus, neque hoc nouerat quod non persuasurus erat.
Non enim quid mitis vir erat, neque benignus,
Sed valdè ferox. hic quidem tangebat manibus genua,
Cupiens precari. ille autẽ ense vulnerauit eũ ad hepar.
Eius autem hepar excidit, & ater sanguis ex ipso
Sinum impleuit: huncq; caligo in oculis texit
Animo deficientẽ. ille.v.rursus Muliũ vulnerauit astãs
Hasta ad aurem: mòxque per aurem iuit alteram
Cuspis ærea: ille.a. Agenoris filium Echeclum
Medium per caput gladio percussit manubriato:
Totus autem incaluit ensis sanguine: hunc.v.in oculis
Cepit nigra mors & fatum potens.
Deucalionem autem deinde, vbi connectunt se nerui
Cubiti, hâc illum charam per manum confodit
Cuspis ærea, hic verò ipsum expectauit manu grauatus,
Præ se videns mortem. ille.a.gladio ceruicem verberãs
Procul cum ipsa galea caput proiecit, medulla rursus
Vertebris exilijt: hic.a.in terra iacuit extensus.
At ipse perrexit ire in strenuum Pirei filium
Rhigmum. qui è Thracia fertili venerat,
Hunc percussit mediũ telo: fixúmq. est in ventre ferrũ:
Decidit autem è curru. hic autem Areithoum famulum
Retrò equos conuertentem in dorso acuta hasta
Pupugit, éq. curru depulit, turbati sunt autem eius equi.
Quemadmodum.a.furit p profundas valles ingẽs ignis
Montis aridi: profunda autem accenditur sylua,
Et vbique quatiens ventus flammam circumuoluit:
Sic hic vbique currebat cum lancea dæmoni similis,
Occisos insequens: fluebat autem sanguine terra nigra.
Vt autẽ quando quis subiugauit boues mares latifrõtes
Ad terendum hordeum album rotunda in area,
Citóque

Citoq; tenuia fiūt b oū sub pedib. vehementer mugietiū:
Sic sub Achille magnanimo vnica vngula equi
Calcabāt simul mortuósq; & clypeos: sanguine .a. axis
Infrà totus fœdebatur, & orbes qui circa currum erant,
Quos ab equorum vngulis guttæ aspergebant,
Quæq; à canthis subsiliebāt. is .a. cupiebat gloriā referre
Pelides: tabe verò maculabat manus inaccessas.

Ῥίμφα τε λέπτ' ἐγένοντο βοῶν ὑπὸ ποσσ' ἐριμύκων·
Ὡς ὑπ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου μώνυχες ἵπποι
Στεῖβον ὁμοῦ νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας· αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ ἄντυγες αἳ περὶ δίφρον,
Ἃς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον,
Αἵ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων. ὁ δὲ ἵετο κῦδος ἀρέσθαι
Πηλεΐδης· λύθρῳ δὲ παλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἄλλῳ δὲ φωτὶ ἑκάστῳ) Præcedunt, ex consuetudine militari, ducum exhortationes ad milites, quibus eos ad fortiter pugnandum incitant. Primùm ergo Achilles suos, Aenea sibi sublato ope diuina, vt ipsemet agnouit, id est leui illa velitatione præmissa ad acrius certamen impellit, quod comminus peragitur, in quo optimi & strenui ducis munere se defuncturum pollicetur: quod in eo vertitur, vt suæ fortitudinis & strenuitatis exemplo ad parem operam milites concitet. Poterat autem quispiam ipsi obiicere, Ecquid tibi, Achilles, opera nostra opus est, cuius tanta est virtus in bello, vt adminiculo alieno egere non videatur? Minime verò, inquit ille: prælium tam operosum & arduum cum gente numerosa ab vno solo confici non potest: ne siquidem Mars aut Minerua susceperint, nedum ego qui Diis longè sum inferior. Conferat ergo quisque vestrûm operam suam in præsens negotium, nullus sibi adinuicem desit: ego pro virili mea parte, neque vt spero, infeliciter, non deero.

Τρῶας ὑπέρθυμοι) Exauditum Achillem ab Hectore verisimile est: nam & illud ipse idem innuit sua cohortatione, qua in milites vtitur. Eleuat enim Achillis iactantiam, quâ se non sine Troianorum pernicie & strage pugnaturum confidebat. Etenim, inquit ille, facilè est Achilli hæc dicere, nullum est negotium sic se venditandi: eo enim pacto cum Diis ipsis pugnauero: (& hoc est quod Aeneas antea dicebat, στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, &c.) sed vbi ad rem ventum est, ea manu exequi, quæ ore profuderis, hoc opus, hic labor est. Proinde non est quòd illius iactantia perterreamini. Etenim vt ipse quædam faciat quæ dixerit, at infectam partem etiam non exiguam relinquet. Quin & inueniet ille parem sibi cum quo congrediatur: siquidem & si totus ignis sit, fortiter ipsi pro vestra defensione me opponam. Feruor tamen ille Hectoris paululùm restinguetur ab Apolline, qui eum in media turba præliari iubebit, neque Aeneam imitari, qui seorsim ab exercitu & in prima acie Achilli sese ausus est opponere.

Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα) Multi existimarunt, vt refert Strabo lib. 8. Poetam hoc loco Panionici sacrificij mentionem facere, quod in agro Prienensi Iones Neptuno conficiunt, quando & Prienenses ab Helica se ortos aiunt: augétque iis coniecturæ fidem id, quod de tauro dicitur: tum enim se perlitare eo sacrificio Iones putant, cùm taurus inter operandum mugit. Vnde colligebant, Poetam deductione Ionicæ coloniæ posteriorem fuisse. Alij verò hoc ad ipsam Helicem transferunt, quòd etiam ipse Strabo probare videtur, & Pausan. in Achaicis. Fuit autem Helice vrbs ab Aegio 40. stadiis distans, vt ibidem ait Pausan. in qua fuit Ionibus religiosissimum Neptuni Heliconij templum: apud quem vide in hanc rem plura. & apud Strab. eodem lib. 8. Porrò sciendum est, taurum vt animal furibundum Neptuno immolari, cuius mugitu delectari creditur propter maris impetum & vndarum boatum, cui assimilatur. Sed & Apollini, cùm ob nimium calorem excitaret pestem, Marti, & Plutoni solitus est taurus immolari. Hinc Virg. Aen. 6.

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo,
Tum regi Stygio nocturnas inchoat aras.
Et solida imponit taurorum viscera flammis.

μετ' ἀντίθεον Πολύδωρον) Nequis homonymia Polydori fallatur, sciendum est hunc qui ab Achille interfectus est, Priami fuisse filium, ex Laothoe Altai regis Lelegum filia: eum verò quem Euripides & Virgilius memorant filium quidem Priami, sed ex Hecuba.

ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα) Egregiè facit Hector, qui Achillem se longè præstantiorem non reformidat, cùm in Dei manu victoria posita sit, non in solo hominis robore. Hinc est quòd fortiores ab imbecillioribus plerunque superantur: quod si illi animo reuoluerint, cauebunt ne roboris & fortitudinis audacia nimis exultent, qua nihil potest esse incertius aut instabilius. Illa autem Hectoris confidentia aduersus Achillem, Apollinis eguit auxilio.

ἀλλ' ὅτ' ἐξαῦτις) Est quædam προαναφώνησις ad Hectoris mortem. Vt autem Hectorem ope diuina ereptum sibi fuisse agnoscit, sic etiam Dei alicuius auxilio aliàs se cum illo pugnaturum minatur, ne hoc præsidio se nimis tutum fore confidat Hector, vt se etiam Diis charum perinde ac ipsum esse ostendat. Atqui & idem in hoc ipso certamine expertus est. Dicitur enim Minerua ab ipso hastam Hectoris auertisse, retrorsum ipsam impellens flatu: id est ab ipso Achille, in quem iacta erat, in ipsum Hectorem, qui illam proiecerat.

ὡς δ' ἀναμαιμάει) Hæc ignis comparatio ad pugnandi alacritatem designandam in hoc nostro Poeta frequentissima est, sed hoc loco elegantissimè omnium effertur. Sic antea Achillem Hector similem igni dicebat, & candenti ferro.

ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ) Notandus est mos triturandi veterum cum bobus iunctis, quem apud Iudæos fuisse constat ex illis verbis, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. Hinc est quod legimus apud Ælianum lib. 4. cap. 25. remedium, ne boues in triturando spicas edant. Locus insignis, & non vulgaris: ὅταν ἀλοητὸς ᾖ, inquit, καὶ στρέφονται περὶ τὸν δῖνον οἱ βόες, καὶ πιλνῶσι τὰς δράγματα ἢ ἅλως ᾖ, ὑπὲρ τὰς τοῦ βοὸς μὴ ἀπογεύεσθαι τῶν σταχύων, βολίτῳ τὰς ῥῖνας ἐπιχρίουσιν αὐτῶν· σόφισμα ἐπινοοῦσιν τοῦτο καὶ μάλα γε ἐπιτήδειον. τὸ γὰρ ζῷον μυσαττόμενον τὴν προσβολὴν χρίσεως, οὐ μή τινος ἀπογεύσεται, οὐδ' εἰ τῷ βαρυτάτῳ λιμῷ πιέζοιτο. Id est: Ne boues in area ad trituram accommodata spicas interim edant, dum proculcant, eorum bubulo fimo nares illinendæ sunt. Quæ astuta machinatio perficit, ab illarum vt sese esu abstineant. Hoc nimirum animal huiusmodi tetri odoris aspersione deterritum, nihil, ne si fame quidem acerrima premeretur, vnquam ederet. Quod per transennam scripsi, ne mancum & mutilum tam breue potissimum caput laudarem.

Finis libri vigesimi.

ARGVMENTVM VIGESIMIPRIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS in duas diuisis partes, hos quidé ad ciuitatem, illos autem ad Scamandrum, Achilles persequitur: & duodecim iuuenes viuos capit in vltionem Patrocli: Lycaonem autem filium Priami, & Asteropæum interficit. Posteà fluuio inundante periclitantem ipsum seruat Vulcanus, incendens fluuium & campum. Post hæc deorum pugna fit inter ipsos. Achillem autem Apollo impedit Agenori assimulatus: & fugiens decipit, donec Troiani salui perueniunt ad ciuitatem.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΤΡΩΩΝ Τρώων εἰς δύο διαιρεθέντων μέρη, τοὺς μὲν εἰς τὴν πόλιν, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκάμανδρον Ἀχιλλεὺς διώκει, καὶ λαμβάνει δυοκαίδεκα νεανίας ζωγρεῖ εἰς ποινὴν Πατρόκλου· τὸν δὲ Λυκάονα τὸν Πριάμου καὶ Ἀστεροπαῖον ἀναιρεῖ. Ἔπειτα τοῦ ποταμοῦ πλημμύραντος, κινδυνεύοντα αὐτὸν σώζει Ἥφαιστος, ἐμπρήσας τὸν ποταμὸν καὶ τὸ πεδίον. Μετὰ ταῦτα θεῶν μάχη γίνεται πρὸς ἀλλήλους. Ἀχιλλέα δὲ Ἀπόλλων εἴργει Ἀγήνορι ὁμοιωθείς, καὶ φεύγων ἐξαπατᾷ, ἕως οἱ Τρῶες διασώζονται εἰς τὴν πόλιν.

ΑΛΛΗ

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Φῖ, μόγος Αἰακίδαο παρ' ἠϊόνας ποταμοῖο.

Ἄλλη.

παραποτάμιος μάχη.

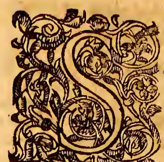
ΛΛ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋῤῥεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἔνθα διατμήξας, τοὺς μὲν πεδίον δ' ἐδίωκε
γρ. Ἀχαιοὶ ἀτυζ. Πρὸς πόλιν, ᾗπερ* οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι φοβέοντο
Ἤματι τῷ προτέρῳ, ὅτε μαίνετο φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῇ ῥ' οἵ γε προχέοντο πεφυζότες· ἠέρα δ' Ἥρη
Πίτνα πρόσθε βαθεῖαν, ἐρυκέμεν· ἡμίσεες δὲ
Ἐς ποταμὸν εἰλεῦντο βαθύῤῥοον ἀργυροδίνην·
Ἐν δ' ἔπεσον μεγάλῳ πατάγῳ· βράχε δ' αἰπὰ ῥέεθρα,
Ὄχθαι δ' ἀμφὶ περὶ μεγάλ' ἴαχον. οἱ δ' ἀλαλητῷ
Ἔννεον ἔνθα καὶ ἔνθα, ἑλισσόμενοι κατὰ δίνας.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπαὶ ῥιπῆς πυρὸς ἀκρίδες ἠερέθονται
Φευγέμεναι ποταμόνδε, τὸ δὲ φλέγει ἀκάματον πῦρ
Ὀρμενον ἐξαίφνης, ταὶ δὲ πτώσσουσι καθ' ὕδωρ·
Ὡς ὑπ' Ἀχιλλῆος Ξάνθου βαθυδινήεντος
Πλῆτο ῥόος κελάδων ἐπιμὶξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν·
γρ. ὄχθη Αὐτὰρ ὁ Διογενὴς δόρυ μὲν λίπεν αὐτοῦ ἐπ'* ὄχθῃς,
γρ. ἔθορε Κεκλιμένον μυρίκῃσιν· ὁ δ'* ἔνθορε δαίμονι ἶσος,
Φάσγανον οἶον ἔχων, κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Τύπτε δ' ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικὴς
Ἄορι θεινομένων· ἐρυθαίνετο δ' αἵματι ὕδωρ.
Ὡς δ' ὑπὸ Δελφῖνος μεγακήτεος ἰχθύες ἄλλοι
Φεύγοντες, πιμπλᾶσι μυχοὺς λιμένος εὐόρμου,
Δειδιότες· (μάλα γάρ τε κατεσθίει ὅν κε λάβῃσιν)
γρ. δινοῖο Ὡς Τρῶες ποταμοῖο κατὰ* δεινοῖο ῥέεθρα
Πτῶσσον ὑπὸ κρημνούς. ὁ δ' ἐπεὶ κάμε χεῖρας ἐναίρων,
Ζωοὺς ἐκ ποταμοῖο δυώδεκα λέξατο κούρους,
Ποινὴν Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
γρ. τοὺς δ' *Τοὺς ἐξῆγε θύραζε τεθηπότας, ἠΰτε νεβρούς.
Δῆσε δ' ὀπίσσω χεῖρας ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι,
Τοὺς αὐτοὶ φορέεσκον ἐπὶ στρεπτοῖσι χιτῶσι·
Δῶκε δ' ἑταίροισιν κατάγειν κοίλας ἐπὶ νῆας.
γρ. δαϊζέμεναι Αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε,* κατακτάμεναι μενεαίνων·
Ἔνθ' υἷι Πριάμοιο συνήντετο Δαρδανίδαο
Ἐκ ποταμοῦ φεύγοντι Λυκάονι, τόν ῥά ποτ' αὐτὸς
Ἦγε λαβὼν ἐκ πατρὸς ἀλωῆς οὐκ ἐθέλοντα,
Ἐννύχιος προμολών· ὁ δ' ἐρινεὸν ὀξέϊ χαλκῷ
Τάμνε νέους ὄρπηκας, ἵν' ἅρματος ἄντυγες εἶεν.
Τῷ δ' ἄρ' ἀνώϊστον κακὸν ἤλυθε δῖος Ἀχιλλεύς.
γρ. ἐπέρνασε Καὶ τότε μέν μιν Λῆμνον ἐϋκτιμένην* ἐπέρασσε
Νηυσὶν ἄγων· ἀτὰρ υἱὸς Ἰήσονος ὦνον ἔδωκε.
Κεῖθεν δὲ ξεῖνός μιν ἐλύσατο, πολλὰ δ' ἔδωκεν
Ἴμβριος Ἠετίων, πέμψεν δ' ἐς δῖαν Ἀρίσβην·
Ἔνθεν ὑπεκπροφυγὼν, πατρώϊον ἵκετο δῶμα.
Ἕνδεκα δ' ἤματα θυμὸν ἐτέρπετο οἷσι φίλοισιν,
Ἐλθὼν ἐκ Λήμνοιο· δυωδεκάτῃ δέ μιν αὖτις
Χερσὶν Ἀχιλλῆος θεὸς ἔμβαλεν, ὅς μιν ἔμελλε
Πέμψειν εἰς Ἀΐδαο, καὶ οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος,

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Φ, labor Aeacidæ ad ripas fluuij.

Aliud.

Pugna ad flumen.

*ED postquam ad alueum peruenerunt pulchrè fluentis fluuij
Xanthi vorticosi, quē immortalis genuit Iupiter,
Ibi diuidens eos, hos quidē per campum insequebatur
Ad urbem, quà alij turbati fugerant
Die superiori, quando furebat illustris Hector:
Illac hi profundebantur in fugam versi: caliginē .a. Iuno
Offudit antè densam vt inhiberet. dimidij .v. (habētem,
In fluuij voluebantur profundifluū, argenteos vertices
Incideruntq́; magno strepitu: insonuerūt. alta fluenta,
Ripæ .a. circum circa valdè resonuerūt: hi verò clamore
Innatabant huc & illuc euoluti per vortices.
Sicut autem quando ab iniectu ignis locustæ euolant
Vt fugiant ad fluuium: ardetq́; indefatigatus ignis
Excitatus repentè: hæ .v. subeunt præ timore aquam:
Sic ab Achille Xanthi profundos vortices habentis
Implebatur fluxus resonans mixtim equisq́; & viris.
Sed hic nobilis hastam quidem reliquit illic ad ripas,
Abditam myricis: ipse verò insilijt dæmoni similis
Gladiū solū habens: mala .v. mentibus cogitabat opera:
Verberabat .a. circū circa: horū .a. gemitus excitabatur
Ense cæsorū: rubescebatq́; sanguine aqua. (fœdus
Sicut autem à Delphino ingenti pisces alij minores (tes:
Fugientes, implēt cauernas portus tutas stationes habē-
Formidantes (mox enim deuorat quemcunq. ceperit.)
Sic Troiani fluuij per impetuosi fluenta
Abdebāt sese ad rupes: is .a. vt fatigauit manus cædēdo,
Viuos è fluuio duodecim delegit iuuenes,
Pœnam Patrocli Menœtiadæ mortui:
Hos eduxit foras è fluuio pauidos tanquam hinnulos,
Ligauit autem à tergo manus bene scissis loris,
Quæ ipsi ferebant super bene tortas tunicas:
Tradidit autē socijs deducere concauas ad naues.
At ipse iterum irruit interficere cupiens:
Illic filio Priami obuiam factus est Dardanidæ
Ex fluuio fugienti Lycaoni: quem olim ipsemet
Duxit arreptum ex patris horto non volentem,
Per noctem accedens: is verò caprifici acuto ære
Incidebat nouellos ramos, vt currus orbes essent.
Huic autem inopinatum malum venit nobilis Achilles.
Et tunc quidē ipsum in Lemnū bene conditā vendidit
Nauibus abducens, sed filius Iasonis precium dedit.
Illinc autem hospes ipsum redemit, multa autem dedit
Imbrius Eetio: misit autem ad nobilem Arisbem.
Inde clàm suffugiens paternam venit in domum:
Vndecim autem dies animū oblectabat cū suis amicis,
Reuersus ex Lemno: duodecimo .v. ipsum rursus
Manibus Achillis Deus iniecit, qui ipsum erat
Missurus ad Plutonis domū, etiam non volentem ire.
Hunc igitur vt agnouit velocipes nobilis Achilles
Nudum sine galeàque & scuto, neque habebat hastam,
(Nam-*

(*Nāque hæc.q.oīa in terrā abiecerat:cōficiebat.n.sudor*
Fugientem è fluuio:labor .a.subtus genua lassabat)
Indignabundus dixit erga suum magnanimū animū:
Papæ,certè magnum miraculum istud oculis video,
Profectò iā Troiani magnanimi,quos quidem interfeci,
Rursus resurgent à caligine obscura:
Qualiter iam & hic venit vitato infausto die,
Lemnum in clarā venundatus:neque ipsum detinuit
Profunditas maris cani,quæ multos inuitos coërcet.
Sed agè iam & hastæ spiculum nostræ
Gustabit,vt videam in mentibus & intelligam.
An similiter & illinc euadet,an ipsum retinebit
Terra alma,quæ fortem etiam coërcet.
Sic cogitabat manens:is.v.prope eū venit trepidus,
Genua contingere cupiens:valdè .n.desiderabat animo
Effugere mortémque malam & fatum nigrum.
Certè hic quidem hastā longam sustulit diuus Achilles,
Vulnerare cupiens.hic.a.accurrit & prehendit genua
Procumbens:hasta verò supra dorsum in terra
Stetit cupiens corpore satiari virili. (*genua:*
Cæterùm hic altera manu quidem capiens supplicabat
Altera verò tenebat lanceam acutam,neq. demittebat,
Et eum supplicans verbis velocibus allocutus est,
Genua tua tāgo Achilles,tu.a.me venerare,& mei mi
Loco tibi sum supplicis,ô nobilis,venerandi. (*serere.*
Aput te enim primùm degustaui Cereris donum
Die illo quando me cepisti bene culto in horto,
Vt me vendidisti procul abducens à patreq́ amicis q́;
Lemnum in claram:centum boum preciū.a.tibi inueni.
Nunc verò redimerer ter tantū dans : dies.n.mihi est
Hæc duodecima,ex quo in Ilium appuli
Multa perpessus:nūc rursum me tuis in manib.posuit
Fatum crudele.debeo fortaßis odio esse Ioui patri,
Qui me tibi rursus tradidit : breuis æui autē me mater
Peperit Laothoë filia Altæ senis,
Altæ,qui Lelegis bellicosis præest,
Pedasum altam obtinens prope Satnioëntem fluuium.
Huius.a.habuit filiam Priamus:multas quoque alias:
Ex hac autē duo nati sumus:tu.v.vtrūque obtrūcabis:
Illum quidem primos inter pedites domuisti
Dijs parē Polydorum,postquā iaculatus est acuta hasta.
Nunc .v.sanè hîc mihi malum erit:non enim puto
Tuas manus effugiturum,postq.me tibi appropinquauit
Aliud.a.tibi dico:tu verò in mentibus pone tuis, (*deus.*
Non me interfice,quoniā nō vterinus frater Hectoris sū,
Qui tibi socium interemit mitemq́ fortemq́.
Sic igitur ipsum Priami allocutu est illustris filius,
Supplicans verbis:immite autem responsum audiuit:
Stulte,ne mihi precia redemptionis recēse,neq.narra:
Antequam.n.Patroclus assecutus esset fatalem diem,
Interea aliquid mihi parcere in mētibus gratus erat
Troianis,& multos viuos cepi,& vendidi:
Nūc autem non est qui mortē effugiat:quęcūque Deus
Ilium ante,meas in manus coniecerit
Omnium Troianorum:precipuè.v.Priami filiorum.
Sed amice morere & tu: quid ingemis frustra?
Occubuit & Patroclus,qui te multò præstantior erat.
Nonne vides qualis & ego pulchérque magnúsque?

Ἀλλὰ τὰ μὲν ῥ' ἀπὸ πάντα χαμαὶ βάλε.τεῖρε γὰρ ἱδρὼς
Φεύγοντ' ἐκ ποταμοῦ,κάματος δ' ὑπὸ γοῦνατ' ἐδάμνα,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὢ πόποι,ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἦ μάλα δὴ Τρῶες μεγαλήτορες,οὕσπερ ἔπεφνον,
Αὖτις ἀναστήσονται ὑπὸ ζόφου ἠερόεντος·
Οἷον δὴ καὶ ὅδ' ἦλθε φυγὼν ὕπο νηλεὲς ἦμαρ,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην πεπερημένος·οὐδέ μιν ἔσχε
Πόντος ἁλὸς πολιῆς,ὃ πολέας ἀέκοντας ἐρύκει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ δουρὸς ἀκωκῆς ἡμετέροιο
Γεύσεται,ὄφρα ἴδωμαι ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ δαείω
Ἢ ἄρ' ὁμῶς καὶ κεῖθεν ἐλεύσεται,ἤ μιν ἐρύκει
Γῆ φυσίζοος,ἥ τε κατὰ κρατερόν περ ἐρύκει.
Ὣς ὥρμαινε μένων·ὁ δέ οἱ σχεδὸν ἦλθε τεθηπὼς,
Γούνων ἅψασθαι μεμαώς·περὶ δ' ἤθελε θυμῷ
Ἐκφυγέειν θανατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἤτοι ὁ μὲν δόρυ μακρὸν *ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεὺς, γρ. ἀνέσχε
Οὐτάμεναι μεμαώς.ὁ δ' ὑπέδραμε καὶ λάβε γούνων
Κύψας.ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτου ἐνὶ γαίῃ
Ἔστη,ἱεμένη χροὸς *ἄμμεναι ἀνδρομέοιο. γρ. ἄμμεναι
Αὐτὰρ ὁ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἑλὼν ἐλίσσετο γούνων,
Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔχεν ἔγχος ἀκαχμένον,οὐδὲ μεθίει·
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ἀχιλεῦ,σὺ δέ μ' αἴδεο,καί μ' ἐλέησον·
Ἀντί τοι εἰμ' ἱκέταο διοτρεφὲς αἰδοίοιο.
Πὰρ γὰρ σοὶ *πρώτῳ πασάμην Δημήτερος ἀκτὴν, γρ. πρώτη
Ἤματι τῷ ὅτε μ' εἷλες ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Καί μ' ἐπέρασσας,ἄνευθεν ἄγων πατρός τε φίλων τε,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην·ἑκατόμβοιον δέ τοι ἦλφον·
Νῦν δὲ λύμην τρὶς τόσσα πορών·ἠὼς δέ μοί ἐστιν
Ἥδε δυωδεκάτη ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα,
Πολλὰ παθών,νῦν αὖ με τεῇς ἐν χερσὶν ἔθηκε
Μοῖρ' ὀλοή·μέλλω που ἀπεχθέσθαι Διὶ πατρὶ,
Ὅς με σοὶ αὖτις ἔδωκε μινυνθάδιον δέ με μήτηρ
Γείνατο Λαοθόη,θυγάτηρ Ἄλταο γέροντος,
Ἄλτεω,ὃς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει,
Πήδασον αἰπήεσσαν ἔχων *ὑπὸ Σατνιόεντι· γρ. ὑπὸ Σατνιόεντι
Τοῦ δ' ἔχε θυγατέρα Πρίαμος,πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας·
Τῆς δὲ δύω γενόμεσθα,σὺ δ' ἄμφω δειροτομήσεις,
Ἤτοι τὸν πρώτοισι μετὰ πρυλέεσσι δάμασσας
Ἀντίθεον Πολύδωρον,ἐπεὶ βάλες ὀξέϊ δουρί·
Νῦν δὲ δὴ ἐνθάδε μοι κακὸν ἔσσεται·οὐ γὰρ ὀΐω
Σὰς χεῖρας φεύξεσθαι,ἐπεί ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω,σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Μή με κτεῖν',ἐπεὶ οὐχ' ὁμογάστριος Ἕκτορός εἰμι,
Ὅς τοι ἑταῖρον ἔπεφνεν ἐνηέα τε κρατερόν τε.
Ὣς ἄρα μιν Πριάμοιο προσηύδα φαίδιμος υἱὸς,
Λισσόμενος ἐπέεσσιν.ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσε,
Νήπιε,μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο,μηδ' ἀγόρευε.
Πρὶν μὲν γὰρ Πάτροκλον ἐπισπεῖν *μόρσιμον ἦμαρ, γρ. αἴσιμον
Τόφρα τί μοι πεφιδέσθαι ἐνὶ φρεσὶ φίλτερον ἦεν
Τρώων,καὶ πολλοὺς ζωοὺς ἕλον ἠδ' ἐπέρασσα·
Νῦν δ' οὐκ ἔσθ' ὅς κεν θάνατον φύγῃ,ὅν κε θεός γε
Ἰλίου προπάροιθεν ἐμῇς ἐν χερσὶ βάλῃσι,
*Συμπάντων Τρώων,περὶ δ' αὖ Πριάμοιό γε παίδων. γρ. καὶ πάντων
Ἀλλὰ φίλος,θάνε καὶ σύ.τίη ὀλοφύρεαι αὔτως;
Κάτθανε καὶ Πάτροκλος,ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων·
Οὐχ' ὁρᾷας οἷος κἀγὼ,καλός τε μέγας τε,

Πατρὸς δ' εἰμ' ἀγαθοῖο, θεὰ δέ μ' ἐγείνατο μήτηρ.
Ἀλλ' ἔπι τοι καὶ ἐμοὶ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή
γρ. δείλη Ἔσσεται, ἢ ἠώς, ἢ* δείλης, ἢ μέσον ἦμαρ,
γρ. ἄρῃ Ὁππότε τις καὶ ἐμεῖο* ἄρει ἐκ θυμὸν ἕληται,
Ἢ ὅγε δουρὶ βαλών, ἢ ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ.
Ὣς φάτο, τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Ἔγχος μέν ῥ' ἀφέηκεν, ὁ δ' ἕζετο χεῖρε πετάσσας
Ἀμφοτέρας. Ἀχιλλεὺς δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ
Τύψε κατὰ κληΐδα παρ' αὐχένα· πᾶν δέ οἱ εἴσω
Δῦ ξίφος ἄμφηκες· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο ταθείς· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τὸν δ' Ἀχιλλεὺς ποταμόνδε λαβὼν ποδὸς ἧκε φέρεσθαι,
Καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν,
Ἐνταυθοῖ νῦν κεῖσο μετ' ἰχθύσιν, οἵ σ' ὠτειλῆς
Αἷμ' ἀπολιχμήσονται ἀκηδέες· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ἀλλὰ Σκάμανδρος
Οἴσει δινήεις εἴσω ἁλὸς εὐρέα κόλπον·
γρ. ὑπαλύξει Θρώσκων τις κατὰ κῦμα μέλαιναν φρῖχ'* ὑπαΐξει
γρ. ὅς Ἰχθύς, *ὥς κε φάγῃσι Λυκάονος ἀργέτα δημόν.
Φθείρεσθ', εἰσόκεν ἄστυ κιχείομεν Ἰλίου ἱρῆς,
Ὑμεῖς μὲν φεύγοντες, ἐγὼ δ' ὄπιθεν κεραΐζων·
Οὐδ' ὑμῖν ποταμός περ ἐΰρροος ἀργυροδίνης
Ἀρκέσει, ᾧ δὴ δηθὰ πολέας ἱερεύετε ταύρους.
Ζωοὺς δ' ἐν δίνῃσι καθίετε μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ καὶ ὥς ὀλέεσθε κακὸν μόρον, εἰσόκε πάντες
Τίσετε Πατρόκλοιο φόνον καὶ λοιγὸν Ἀχαιῶν,
Οὓς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνετε νόσφιν ἐμεῖο.

Ex patre.a.natus sum nobili: Dea.v.me peperit mater
Sed post te etiam mihi mors & fatum violentum
Erit, vel aurora, vel crepusculum, vel meridies,
Quando quis & mihi ferro animum auferet,
Siue is hasta iaculatus, siue à neruis sagitta.
Sic dixit. huius.v.ibi soluta sunt genua & charũ cor.
Hastam quidem emisit: hicq́; sedebat manus tendens
Ambas: Achilles.a.distringens ensem acutum,
Percussit iuxta compagem ad ceruicem: totusq́; intrò
Penetrauit ensis anceps: ille.v.pronus in terra (terram.
Iacebat extẽsus: extraq́; sanguis ater fluebat, rigabatq́.
Hunc.a.Achilles in fluuium arreptum pede ferri,
Et ei insultans verba velocia loquutus est:
Istic nunc iace cum piscibus, qui tibi vulneris
Sanguinem lambent securi, neque te mater
Impositum lectis deflebit: sed Scamander
Feret verticosus in maris latum sinum:
Saltans aliquis per vndã, sub nigrum horrorẽ percurret
Piscis, quo deuoret Lycaonis album adipem.
Pereatis, donec vrbe potiamur Ilij sacri.
Vos quidem fugientes, ego verò à tergo cedens
Neque nobis filius pulchrifluus, claris vorticibus
Proderit, cui iam diu multos sacrificatis tauros,
Viuos.a.in vorticibus immittitis vnungulos equos.
Sed & sic peribitis dira morte, quoad omnes
Luatis Patrocli cædem & interitum Achiuorum,
Quos apud naues citas interfecistis, absente me.

COMMENTARIVS.

ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς) Quæritur, cur cùm omnes fluuij ex Oceano oriantur, & fluant (quod ego ex Orpheo doceo, vbi de Oceano sic loquitur in hymnis, ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα quod etiam paulò pòst dicit ipse Homerus) cur, inquam, hoc loco Poeta Xanthum filium Iouis appellet? Soluit Didymus: quia, inquit, imbres à Ioue, Xanthus autem imbribus augetur. Hinc est nimirum quòd fluuij dicuntur διϊπετέες. Sed & hoc ad aliam historiam idem Interpres refert. cùm Hercules aliquando siti premeretur, Iouem patrem orauit vt laticem sibi ostenderet: qui eùm nollet diutius confici, deiecto fulmine guttulam ipsi exhibuit: eam cùm vidisset Hercules, & altius defodisset, vt aquarum maiorem reperiret copiam, appellauit Scamandrum, quasi κάμανδρον, quòd ipsi laborem leuasset: id est, quasi γενόμενον καμάτου ἄκος ἑαυτῷ. Est autem appellatus Xanthus, quòd Troianæ huius fluminis aqua lotæ comis flauescebant. Aristoteles autem de hist. anim. lib. 3. cap. 12. vt vertit Gaza: Scamander amnis, inquit, flauas reddere oues creditur: quam ob rem Xanthũ pro Scamandro ab Homero appellatum autumant. Nos autem vidimus Xanthi nomẽ vetustius esse quàm Scamandri: nam illud à Diis vsurpari dixit Homerus libro præcedenti, id est ab antiquis: hoc autem ab hominib. id est à nuperis & nouitiis.

ἔνθα διατμήξας.) Rectè copias Troianorum dissipatas fingit Poeta, vt facilius sit Achilli partem alteram perdere: nam si coniunctæ fuissent, non poterant ab Achille ita sine negotio cædi: vt & ipse libro præcedenti dicebat, ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι τόσσους δ' ἀνθρώπους ἐφέπειν, καὶ πᾶσι μάχεσθαι. Eos autem qui Xanthum subibant potiùs persequitur, veritus fortasse matris prædictionem, quam ipse anteà retulit, & quæ illi sub mœnibus Troianis, interitum prædicebat.

ὡς δ' ὑπὸ δελφῖνος) Præcedenti locustarum comparatione Troianos exprimebat, in aquam fugientes metu ignis, cui Achilles assimilatur: hîc verò cùm vtrique, nimirum Troiani & Achilles iam in medio aquæ versentur, commoda similitudine hũc persequentem, illos fugientes exprimit. Illa à Delphino sumpta est, pisces (minores) insequente, qui fugientes in cauernas sese abdunt. Sciendum autem est, quomodo ipsos persequatur. Facilè enim se à Delphino eripiunt, non propter celeritatem, qua à Delphino longè superantur, sed hoc pacto: Cæteri pisces à fronte capiunt minores, vt etiam meare solent: at cartilaginei, & Delphini, & omnes cetacei generis resupinati corripiunt: vnde fit, ait Arist. Hist. anim. lib. 8. cap. 2. vt periculum minores faciliùs possint euadere, alioqui pauci admodum seruarentur: quippe cùm Delphini celeritas atque edendi facultas esse videatur. Sed illis ea fuga non prodest, vbi à Delphino corripiuntur, quemadmodum neque Troianis istis profuit fuga sibi salutem ante Achillem petere.

ἐπέρασσε) Hoc est quod Iurisconsulti nostri dicunt, Bella orta sunt & captiuitates sequutę. Hinc est factum vt cum omnes iure naturali liberi nati simus, iure gentium in seruitutem reducamur. Quod tamen conuellit Arist. 1. Politicorum, vbi docet seruos à natura fieri, sunt enim relata imperare & parere: cùm autem illud naturale sit, vt patet ex ipsa hominis constitutione, in qua animus dominicum habet in corpus imperium: mens verò in appetitum, ciuile & regium: item ex aliis animalibus quæ homini parent: item ex masculo & fœmina, quorum alter melior secundum naturam, altera deterior & hæc parens, ille verò imperãs: cùm, inquam, hoc naturale sit, prætereà etiam vtile (nam seiuncta vtilitate nihil facit Natura) proinde constat à natura esse seruos non secus atque dominos. Et quamuis bello etiam liberi homines in potestatem victorum deueniant, tamen verè ea non est seruitus, quia hoc pacto qui indigni sunt seruire, serui fierent: tamen illud sapientibus quibusdam contrarium placuisse, idem Philosophus dicit: neque alterutram amplectitur sententiam, eorum nimirum qui dicunt bello seruos nos fieri, vel eorum qui negant: illud intereà pro certo & indubitato refert, natura alios seruos, alios liberos nasci. Quod per occasionem monuimus. Videtur autem Poeta noster hanc seruitutem bellicam agnouisse. cùm hic Lycaon, quanquam regio genere oriundus ab Achille captus diuenditur, quasi qui in hostis manum venit, in illius etiam ius transeat libertate propria & naturali amissa. Sed id solùm disputari potest, an ea seruitus quæ bello acquiritur, iusta sit vel non: quòd alius est loci.

ὢ πόποι ἦ μάλα δὴ τόδε) Miratur Heros quòd hunc Lycaonem videat, quem à se distractum Iasoni meminerat, & quasi re noua quæ fide etiam hominum superet (reditum enim tam repentinum Lycaonis non poterat animo complecti) exclamat obstupefactus. Ecquid hoc est, inquit, miraculi, quod Lycaonem istum video? An non ego illum in Lemnium deducendum vendidi, vbi illum mare coercebat & diuidebat à suis? Ecquid non eos resurrecturos credam, qui iam mea dextera ceciderunt? quasi dicat: Tam facilè fieri potest vt mortui illi resurgant, quàm hoc, vt Lycaon hîc modò adsit.

γουνοῦμαί σ' Ἀχιλεῦ) Videtur hoc moris fuisse apud antiquos, vt supplices ad genua accidentes, clementer exciperentur, & in gratiam: ideò Lycaon ἱκέτας αἰδοίους appellat: & Achilli dicit, σὺ δέ μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον.

μοῖρ' ὀλοή) Hoc loco Poeta docet se per fatum nihil aliud intelligere, quàm Iouem ipsum: subiungit enim, μέλλω που ἀπήχθεσθαι Διὶ πατρί, ὅς με σοὶ αὖτις ἔδωκε. quod anteà dixerat, νῦν αὖ με τεῆς ἐν χερσὶν ἔθηκε μοῖρ' ὀλοή.

ἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος) Sciebat Lycaon inflammatum Achillem in Hectorem, ac in eos proinde qui Hectori sanguine erant coniuncti ad Patrocli mortem vindicandam. Itaque monet Achillem ne se interficiat, cùm illius frater non sit vterinus, quod illi subterfugium angustiæ in quas se redactum videbat, & desiderium viuendi, suppeditauit: quanquam inualidum sit, cùm patrem communem Hectori habeat, in Priamidas autem omnes Achillis indignatio redundet. Sic anteà existimabat precio ingenti oblato redempturũ sese ab hoste, sed Achilles potiorem habuit Patrocli vindictam, quo extincto immisericorditer & inhumane se cum omnibus Troianis pugnaturum, quanquam præter suum morem, comminatur: vt videre est in sequenti illius oratione, qua Lycaoni respondet.

πὴν ἀλοτύρεα) Hostem de patienter toleranda morte commonefacit, adducto ipsius Patrocli exemplo & sui ipsius, quem etiam eadem lex moriendi incerto tempore expectat. Argumentum autem est à maiori: Si Patroclus, qui Lycaone præstantior est, & Achilles tantus vir moriendi legem non effugiunt: ecquid eius deuitandę occasioné quęrere Lycaoné oportet, vt præsens fatum deprecetur?

ἐνταυθοῖ νῦν κεῖσο) Hæc Achillis iactantia super Lycaonis cadauere, iuncta est impietati, quia indignè & irreuerenter de fluuio Scamandro Iouis filio loquutus est. Vnde in sequentibus dicetur, eum animo valde indignatum in Achillem: vbi tamen alia narratur occasio, nimirum ob fœdatum sanguine fluuium, & duritiem Achillis, qui commiseratione non tangeretur. Possunt ista videri hodiernis nostris viris ridicula: sed quamuis fabulosa sint, habent tamen præcepta pietatis non pœnitenda, quę veteribus illis summæ quoque fuit commendationi.

Sic dixit: fluuius autẽ indignatus est animo magis,
Agitabatq; animo, quomodo coërceret à cæde
Nobilem Achillem: à Troianis verò pestem auerteret.
Interea autem Pelei filius habens longam hastam,
Asteropæo insilijt, interficere cupiens,
Filio Pelegonis: hunc autem Axius latifluus
Genuit & Peribœa Acesameni filiarum (habens.
Natu maxima: huic.n. mistus est fluuius altos vortices
Hunc Achilles adortus est: hic autẽ contrarius è fluuio
Stetit tenens duas hastas, robur.a.ei in mentibus posuit
Xanthus, quia iratus erat ob in pugna cæsos iuuenes,
Quos Achilles interfecerat in fluctu, neque misertus e-
Hi autem quando iã propè erant inter se profecti, (rat.
Hunc prior allocutus est velocipes diuus Achilles:
Quis, vnde es virorũ, qui mihi audes obuius venire?
Infelicium autem filij meo robori occurrunt.
Hunc.a. rursus Pelegonis allocutus est illustris filius:
Pelide magnanime, cur genus quæris?
Sum ex Pænia fertili procul distante,
Pæonas viro duces longas hastas gestantes: hæc.a. mihi
Dies vndecima, quando in Ilium veni: (nunc
Sed mihi genus ex Axia latè fluente,
Axio, qui lympidißimam aquam per terram fundit,
Qui genuit Pelegonem inclytum lancea: hunc.a. me aiũt
Genuisse, nunc autem pugnemus illustris Achilles.
Sic dixit minitans: sustulit autem diuus Achilles
Peliadem hastã, hic.a. simul geminis hastis vtraq. manu
Heros Asteropæus iecit, quia ambidexter erat:
Atque altera.q. lancea scutum percußit, neque penitus
Rupit scutum, aurum enim prohibuit, dona Dei:
Altera autem ipsum in lacerto leuiter attigit manus
Dextræ: exilijt autẽ sanguis ater, illa verò supra ipsum
Terra infixa est, cupiens corpore satiare se.
Secundus verò Achilles lanceam rectà volantem
In Asteropæum immisit, occidere cupiens:
Et ab hoc quidem aberrauit: hic a. altam tetigit ripam,
Medio tenus autem impegit ripæ fraxineam hastam:
Pelides autem ensem acutum extrahens à femore
Salijt in eum cupidus: hic autem hastam Achillis
Non poterat è præcipitio euellere manu valida:
Ter quidem ipsam concußit extrahere cupiens:
Ter autem defecit vis: quartò autem parabat animo
Frangere incuruando hastam fraxineam Aeacidæ,
Sed ante Achilles cominus ense animam abstulit:
In vẽtre.n. ipsum verberauit apud vmbilicum, omniaq;
Effusa sunt humi intestina: hũc.a. caligo ad oculos obte-
Expirantem: at Achilles in pectora irruens, (xit

Ὣς ἄρ' ἔφη· ποταμὸς δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Ὥρμηνεν δ' ἀνὰ θυμὸν ὅπως παύσειε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν* ἀλάλκοι. γρ. ἀμύνοι
Τόφρα δὲ Πηλέος υἱὸς ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος,
Ἀστεροπαίῳ ἐπᾶλτο, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Υἱεῖ Πηλεγόνος· τὸν δ' Ἄξιος εὐρυρέεθρος
Γείνατο, καὶ Περίβοια Ἀκεσσαμενοῖο θυγατρῶν
Πρεσβυτάτη· τῇ γάρ ῥα μίγη ποταμὸς βαθυδίνης.
Τῷ δ' Ἀχιλλεὺς ἐπόρουσεν· ὁ δ' ἀντίος ἐκ ποταμοῖο
Ἔστη ἔχων δύο δοῦρε· μένος δέ οἱ ἐν φρεσὶ θῆκε,
Ξάνθος, ἐπεὶ κεχόλωτο δαϊκταμένων αἰζηῶν,
Τοὺς Ἀχιλλεὺς ἐδάϊζε κατὰ ῥόον, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Τίς, πόθεν εἶς ἀνδρῶν, ὅ μευ ἔτλης ἀντίος ἐλθεῖν;
Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι.
Τὸν δ' αὖ Πηλεγόνος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
Πηλείδη μεγάθυμε, τί ἡ γενεὴν ἐρεείνεις;
Εἴμ' ἐκ Παιονίης ἐριβώλου τηλόθ' ἐούσης,
Παίονας ἄνδρας ἄγων δολιχεγχέας· ἥδε δέ μοι νῦν
Ἠὼς ἐνδεκάτη ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα·
Αὐτὰρ ἐμοὶ γενεὴ ἐξ Ἀξίου εὐρὺ ῥέοντος,
Ἀξίου ὃς κάλλιστον ὕδωρ ἐπὶ γαῖαν ἵησιν,
Ὃς τέκε Πηλεγόνα κλυτὸν ἔγχεϊ· τὸν δ' ἐμέ φασι
Γείνασθαι· νῦν αὖτε μαχώμεθα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ.
Ὣς φάτ' ἀπειλήσας· ὁ δ' ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεὺς
Πηλιάδα μελίην· ὁ δ' ἁμαρτῇ δούρασιν ἀμφὶς
Ἥρως Ἀστεροπαῖος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦε·
Καί ῥ' ἑτέρῳ μὲν δουρὶ σάκος βάλεν, οὐδὲ* διὰ πρὸ γρ. διαπρὸ
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο·
Τῷ δ' ἑτέρῳ μιν πῆχυν ἐπιγράβδην βάλε χειρὸς
Δεξιτερῆς, σύτο δ' αἷμα κελαινεφές· ἡ δ' ὑπὲρ αὐτοῦ
Γαίῃ ἐνεστήρικτο, λιλαιομένη χροὸς ἆσαι.
Δεύτερος αὖτ' Ἀχιλλεὺς μελίην* ἰθυπτίωνα γρ. ἰθυκτίωνα
Ἀστεροπαίῳ ἐφῆκε, κατακτάμεναι μενεαίνων·
Καὶ τοῦ μέν ῥ' ἀφάμαρτεν· ὁ δ' ὑψηλὴν βάλεν ὄχθην,
*Μεσσοπαγὲς δ' ἄρ' ἔθηκε κατ' ὄχθης μείλινον ἔγχος. γρ. μεσσοπαλὲς
Πηλείδης δ' ἄρ' ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Ἆλτ' ἐπί οἱ μεμαώς· ὁ δ' ἄρα μελίην Ἀχιλῆος
Οὐ δύνατ' ἐκ κρημνοῖο ἐρύσαι χειρὶ παχείῃ.
Τρὶς μέν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσασθαι μενεαίνων,
Τρὶς δὲ μεθῆκε βίης· τὸ δὲ τέτρατον ἤθελε θυμῷ
Ἆξαι ἐπιγνάμψας δόρυ μείλινον Αἰακίδαο,
Ἀλλὰ πρὶν Ἀχιλλεὺς σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα.
Γαστέρα γάρ μιν τύψε παρ' ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν
Ἀσθμαίνοντ'. Ἀχιλλεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ στήθεσσιν ὀρούσας,

Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὔδα,
Κεῖσ' οὕτω· χαλεπόν τοι ἐρισθενέος Κρονίωνος
Παισὶν ἐριζέμεναι, ποταμοῖό περ ἐκγεγαῶτι.
Φῆσθα σὺ μὲν ποταμοῦ γένος ἔμμεναι εὐρὺ ῥέοντος.
Αὐτὰρ ἐγὼ γενεὴν μεγάλου Διὸς εὔχομαι εἶναι·
Τίκτε μ' ἀνὴρ πολλοῖσιν ἀνάσσων Μυρμιδόνεσσι,
Πηλεὺς Αἰακίδης· ὁ δ' ἄρ' Αἰακὸς ἐκ Διὸς ἦεν·
Τῷ κρείσσων μὲν Ζεὺς ποταμῶν ἁλιμυρηέντων·
Κρείσσων δ' αὖτε Διὸς γενεὴ ποταμοῖο τέτυκται.
Καὶ γάρ σοι ποταμός γε πάρα μέγας, εἰ δύναταί τι
Χραισμεῖν· ἀλλ' οὐκ ἔστι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι·
Τῷ οὔτε κρείων Ἀχελώϊος ἰσοφαρίζει,
Οὐδὲ βαθυρρείταο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα,
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν·
Ἀλλὰ καὶ ὃς δείδοικε Διὸς μεγάλοιο κεραυνὸν,
Δεινήν τε βροντήν, ὅτ' ἀπ' οὐρανόθεν σμαραγήσῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ κρημνοῖο ἐρύσατο χάλκεον ἔγχος.
Τὸν δὲ κατ' αὐτόθι λεῖπεν, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
Κείμενον ἐν ψαμάθοισι, δίαινε δέ μιν μέλαν ὕδωρ·
Τὸν μὲν ἄρ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες ἀμφεπένοντο,
Δημὸν ἐρεπτόμενοι ἐπινεφρίδιον κείροντες.
Αὐτὰρ ὃ βῆ ῥ' ἰέναι μετὰ Παίονας ἱπποκορυστὰς,
Οἵ ῥ' ἔτι πὰρ ποταμὸν πεφοβήατο δινήεντα,
Ὡς εἶδον τὸν ἄριστον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χέρσ' ὕπο Πηλεΐδαο καὶ ἄορι ἶφι δαμέντα.
Ἔνθ' ἕλε Θερσίλοχόν τε, Μύδωνά τε, Ἀστύπυλόν τε,
Μνῆσόν τε, Θρασίον τε, καὶ Αἴνιον, ἠδ' Ὀφελέστην.
Καί νύ κ' ἔτι πλέονας κτάνε Παίονας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Εἰ μὴ χωσάμενος προσέφη ποταμὸς βαθυδίνης,
Ἀνέρι εἰσάμενος, βαθέης δ' ἐφθέγξατο δίνης,
Ὦ Ἀχιλεῦ, περὶ μὲν κρατέεις, περὶ δ' αἴσυλα ῥέζεις
Ἀνδρῶν· αἰεὶ γάρ τοι ἀμύνουσιν θεοὶ αὐτοί.
Εἴ τοι Τρῶας ἔδωκε Κρόνου πάϊς πάντας ὀλέσαι,
Ἐξ ἐμέθεν γ' ἐλάσας πεδίον κάτα μέρμερα ῥέζειν.
Πλήθει γὰρ δή μοι νεκύων ἐρατεινὰ ῥέεθρα,
Οὐδέ τί πῃ δύναμαι προχέειν ῥόον εἰς ἅλα δῖαν,
Στεινόμενος νεκύεσι· σὺ δὲ κτείνεις ἀϊδήλως.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ ἔασον, ἄγη μ' ἔχει ὄρχαμε λαῶν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Ἔσται ταῦτα Σκάμανδρε διοτρεφὲς, ὡς σὺ κελεύεις·
Τρῶας δ' οὐ πρὶν λήξω ὑπερφιάλους ἐναρίζων
Πρὶν ἔλσαι κατὰ ἄστυ, καὶ Ἕκτορι πειρηθῆναι
Ἀντιβίην, ἤ κέν με δαμάσεται, ἤ κεν ἐγὼ τόν.
Ὣς εἰπὼν, Τρώεσσιν ἐπέσυτο δαίμονι ἶσος.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη ποταμὸς βαθυδίνης,
Ὢ πόποι ἀργυρότοξε Διὸς τέκος, οὐ σύ γε βουλὰς
γρ. εἴρυσσας Εἰρύσαο Κρονίωνος, ὅ τοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλε
Τρωσὶ παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν, εἰσόκεν ἔλθῃ
Δείελος ὀψὲ δύων, σκιάσῃ δ' ἐρίβωλον ἄρουραν.
γρ. δουρὶ κλυτὸς Ἦ, καὶ Ἀχιλλεὺς μὲν * δουρίκλυτος ἔνθορε μέσσῳ,
Κρημνοῦ ἀπαΐξας· ὁ δ' ἐπέσυτο οἴδματι θύων.
Πάντα δ' ὄρινε ῥέεθρα κυκώμενος· ὦσε δὲ νεκροὺς
Πολλοὺς, οἵ ῥα κατ' αὐτὸν ἅλις ἔσαν, οὓς κτάν' Ἀχιλλεύς·
Τοὺς ἔκβαλλε θύραζε, μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος,
γρ. δὲ σάω Χέρσονδε· ζωοὺς * δ' ἐσάω κατὰ καλὰ ῥέεθρα,
Κρύπτων ἐν δίνῃσι βαθείῃσιν μεγάλῃσι.
Δεινὸν δ' ἀμφ' Ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα,

Armáque detraxit, & glorians verbum dixit:
Iaceas sic, difficile tibi præpotentis Saturnij
Cum filijs contendere, è fluuio licet natus sis.
Dicebas tu quidem fluuij genus te esse latè fluentis:
At ego genus magni Iouis glorior esse.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus,
Peleus Aeacides: Aeacus.v.ex Ioue erat: (irrũpentib.
Quare præstantior.q.Iup.fluuijs in mare cum strepitu
Præstantius etiam Iouis genus quàm fluuij est.
Etenim tibi fluuius adest magnus, si potest quid
Prodesse, sed non licet cum Ioue Saturnio pugnare:
Quapropter neque rex Achelous comparat se Ioui:
Neque profundi magna potentia Oceani,
Ex quo omnes fluuij & totum mare
Et omnes fontes, & putei alti oriuntur:
Sed & is timet Ioui magni fulmen,
Horrẽdumq; tonitru, quando è cœlo fragorem ediderit.
Dixit certè, & è ripa euulsit æream hastam:
Hunc autẽ illic reliquit, postquam charo corde priuauit,
Iacentem in arenis. alluebat autem ipsum nigra aqua.
Hunc igitur quidem anguillæque & pisces circumdabãt.
Adipem comedentes renibus obtensum rodentes.
Sed hic contendit ire ad Pæonas equites,
Qui etiam apud fluuium in fugã acti, erant verticosum,
Postquam viderunt fortissimum in atroci pugna
Manibus sub Pelidæ, & ense fortiter interemptum.
Tunc interfecit Thersilochumq; Mydonaq;, Astypylũq;,
Mnesumq; Thrasiumq; & Aenium, & Ophelestem.
Et adhuc plures interemisset Pæonas velox Achilles,
Nisi iratus allocutus fuisset fluuius profũdos vortices ha
Viro similis: profundo autem affatus est vortice: (bens
O Achilles, supra cæteros quidẽ fortis es, supraq; idigna
Viros cæteros: sẽper.n.tibi auxiliantur dij ipsi. (patras
Siquidẽ tibi Troianos cõcessit Saturni filius oẽs perdere,
Ex me saltem expellens, in campo ardua patra:
Plena sunt enim iam mihi cadaueribus amœna flueta,
Neq. aliquò possum effundere fluxum in mare diuinum
Obstructus cadaueribus: tu autem interficis perniciosè.
Sed agè iã desiste, stupor me occupat, princeps populorũ,
Hũc.a.excipiens allocutus est pedibus celer Achilles:
Erunt hæc Scamandre diuine vt tu iubes:
Troianos tamen non antè desinã superbos interficiẽs,
Quã conclusero intra ciuitatẽ, & cũ Hectore tentauero
Contrà, an me interficiet, an ego ipsum.
Sic fatus in Troianos irruit dæmoni similis. (cibus:
Et tũc Apollinem allocutus est fluuius profundis vorti-
Pròh malũ, argẽteum arcũ gestãs Iouis fili, nõ tu cõsilia,
Obseruasti Saturnij, qui tibi admodũ diligenter præcepit
Troianis vt adesses & opem ferres, donec veniat
Crepusculũ serò ingrediẽs, obumbrétque fertilem terrã
Dixit, & Achilles quidem hasta inclytus insilijt medio
Ripa desiliẽs, ille autem irruit æstu feruens.
Omnia.a.mouit fluẽta turbatus, impulit autẽ cadauera
Multa, quæ in ipso abundè erant, quæ cõfecerat Achilles:
Hæc eiecit foras mugiens tanquam taurus,
In terram: viuos autem seruauit per pulchra fluenta
Ocultans in verticibus profundis, magnis:
Horrenda.a.circum Achillem turbata constitit vnda:
Repelle-

Repellebat.a.eũ in scutũ ingruens æstus, neque pedib.
Potuit firmus stare: ille.v.vlmum prehendit manibus
Pulchram, proceram: hæc verò à radicibus prolapsa
Crepidinem totam dispulit: detinuit.a.pulchra fluenta
Ramis densis: ponte iunxit autem illam ipsam.
Intus tota prolapsa: hic autem ex alueo exiliens,
Properabat per campum pedibus velocibus volare,
Territus: neque cessauit magnus deus, mot.est.a.in ipsũ
In summo nigricans, vt ipsum cohiberet à bello
Diuinum Achillem: à Troianisque exitum auerteret,
Pelides autem aufugit quantum est hastæ iactus,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis,
Quæ simul fortissimáque & celerrima alitum est:
Huic similis ruit: in pectoribus autem æs
Horrendè insonabat: rectà autem ab hoc declinans
Fugiebat: hic.a.à tergo fluẽs sequebatur magno strepi- (tu:
Sicut autẽ quando vir aquæ ductor à fonte nigro
Per plantas & hortos aquæ fluxum deducit,
Manibus ligonem habens, & riui obices amouens:
Hac quidem profluente subtus calculi omnes
Prouoluuntur: hæc autem citò defluens immurmurat
Loco in decliui: præuenit autem & ipsum deductorem:
Sic semper Achillem vrgebat vnda fluxus,
Quanquam alacrẽ existentem: Dij.n.præstãtiores viris
Quoties autem parabat agilis nobilis Achilles
Stare contrà, & cognoscere, si ipsum omnes
Immortales terrerent, qui cœlum latum habitant,
Toties ipsum magna vnda diuini fluminis
Obruebat humeros desuper. hic.a.in altũ pedib. saliebat
Animo mœstus: fluuius autem subtus genua debilitabat
Vehemẽs, obliquè fluens: puluerẽ.a.subtrahebat pedib.
Pelides autem eiulauit intuitus in cœlum latum.
Iupiter pater quã nullus me deorũ miserabilẽ sustinet
Ex fluuio liberare: in posterum.v.etiã quiduis patiar.
Alius autem nullus mihi adeò culpandus cœlestium,
Quàm dilecta mater, quæ me mendacijs decepit,
Quæ me dicebat Troianorum sub muro armatorum
Velocibus periturum esse Apollinis iaculis.
Vtinã me Hector occidisset qui hic educatus est fortiss.
Itaque fortis quidem occidisset, fortẽ.a.me interfecisset:
Nunc autem me ingloria fato decretum est corripi,
Oppressum in magno fluuio tanquam puerũ subulcum,
Quem torrens opprimit per tempestatem transeuntem.
Sic dixit, hunc .a. valdè citò Neptunus & Minerua
Steterũt prope accedẽtes, forma.a.hominib. similes facti
Manuq; manum prehẽdẽtes cõfirmarũt verbis.(erant,
Inter hos a. sermonẽ orsus est Neptunus terræ quassator,
Pelide, ne quicquã trepidè fugias neq. amplius formi- (des:
Tales enim tibi nos ex dijs auxiliatores sumus,
Ioue approbante, ego & Pallas Minerua:
Quoniam minimè tibi in fluuio mori fatale est.
Sed hic quidem citò desinet: tu autem videbis ipse:
Sed te prudenter admonebimus, si pareas
Ne prius abstineas manus ab omnib. æquè molesto bello
Quàm in Ilij inclytos muros populũ concluseris
Troianũ, quicũque fugerit: tu.a.Hectori anima erepta
Iterum ad naues ito: damus autem tibi gloriam referre.
Hi sanè sic loquuti, ad immortales concesserunt,

Ὦθει δ' ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόος, οὐδὲ πόδεσσιν
Εἶχε στηρίξασθαι· ὁ δὲ πτελέην ἕλε χερσὶν
Εὐφυέα, μεγάλην· ἡ δ' ἐκ ῥιζῶν ἐριποῦσα
Κρημνὸν ἅπαντα διῶσεν, ἐπέσχε δὲ καλὰ ῥέεθρα
Ὄζοισιν πυκινοῖσι, γεφύρωσεν δέ μιν αὐτὸν,
Εἴσω πᾶσ' ἐριποῦσ'· ὁ δ' ἄρ', ἐκ* λίμνης ἀνορούσας, γρ. δίνης
Ἤϊξεν πεδίοιο ποσὶ κραιπνοῖσι πέτεσθαι,
Δείσας· οὐδ' ἔτ' ἔληγε μέγας θεὸς, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτὸν
Ἀκροκελαινιόων, ἵνα μιν παύσειε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλκοι.
Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς* ἐρωή, γρ. ἐρωῇ,
Αἰετοῦ οἴματ' ἔχων* μέλανος τοῦ θηρητῆρος, γρ. μέλανος τοῦ, καὶ μελανόσου, καὶ μελανόσσου.
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν.
Τῷ εἰκὼς ἤϊξεν· ἐπὶ στήθεσσι δὲ χαλκὸς
Σμερδαλέον κονάβιζεν· ὕπαιθα δὲ τοῖο λιασθεὶς
Φεῦγ', ὁ δ' ὄπισθε ῥέων ἕπετο μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ·
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου
Ἀμφυτὰ καὶ κήπους ὕδατος ῥόον ἡγεμονεύει, (λων·
Χερσὶ μάκελλαν ἔχων, ἀμάρης δ' ἐξ ἔχματα βάλ-
Τοῦ μέν τε* προρέοντος, ὑπὸ ψηφῖδες ἅπασαι γρ. [illegible]
Ὀχλεῦνται, τὸ δέ τ' ὦκα κατειβόμενον κελαρύζει
Χώρῳ ἐνὶ προαλεῖ, φθάνει δέ τε καὶ τὸν ἄγοντα.
Ὡς αἰεὶ Ἀχιλῆα κιχήσατο κῦμα ῥόοιο,
Καὶ λαιψηρὸν ἐόντα. θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Στῆναι ἐναντίβιον, καὶ γνώμεναι εἴ μιν ἅπαντες
Ἀθάνατοι φοβέουσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Τοσσάκι μιν μέγα κῦμα διϊπετέος ποταμοῖο
Πλάζ' ὤμους καθύπερθεν. ὁ δ' ὑψόσε ποσσὶν ἐπήδα,
Θυμῷ ἀνιάζων. ποταμὸς δ' ὑπὸ γούνατ' ἐδάμνα
Δάβρος, ὕπαιθα ῥέων, κονίην δ' ὑπέρεπτε ποδοῖιν·
Πηλείδης δ' ᾤμωξεν ἰδὼν, ἐς οὐρανὸν εὐρὺν,
Ζεῦ πάτερ, ὡς οὔτις με θεῶν ἐλεεινὸν ὑπέστη
Ἐκ ποταμοῖο σαῶσαι· ἔπειτα δὲ καί τι πάθοιμι·
Ἄλλος δ' οὔτις μοι τόσον αἴτιος οὐρανιώνων,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ με ψεύδεσσιν ἔθελγεν,
Ἥ μ' ἔφατο Τρώων ὑπὸ τείχεϊ θωρηκτάων
Λαιψηροῖς ὀλέεσθαι Ἀπόλλωνος βελέεσσιν.
Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι, ὃς ἐνθάδε τέτραφ' ἄριστος·
Τῷ κ' ἀγαθὸν μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸς δέ κεν ἐξενάριξε.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι,
Ἐρχθέντ' ἐν μεγάλῳ ποταμῷ, ὡς παῖδα συφορβὸν,
Ὅν ῥά τ' ἔναυλος ἀποέρσῃ χειμῶνι περῶντα.
Ὡς φάτο. τῷ δὲ μάλ' ὦκα Ποσειδάων καὶ Ἀθήνη
Στήτην ἐγγὺς ἰόντε, δέμας δ' ἄνδρεσσιν ἐΐκτην·
Χειρὶ δὲ χεῖρα λαβόντες ἐπιστώσαντ' ἐπέεσσι·
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πηλείδη, μήτ' ἄρ τι λίην τρέε,* μήτε τι τάρβει. γρ. μήτ' ἔτι
Τοίω γάρ τοι νῶϊ θεῶν ἐπιταρρόθω εἰμὲν,
Ζηνὸς ἐπαινήσαντος, ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη·
Ὡς οὔ τοι ποταμῷ γε δαμήμεναι αἴσιμόν ἐστιν·
Ἀλλ' ὅδε μὲν τάχα λωφήσει, σὺ δὲ εἴσεαι αὐτός·
Αὐτάρ τοι πυκινῶς ὑποθησόμεθ', αἴκε πίθηαι·
Μὴ πρὶν παύειν χεῖρας ὁμοιΐου πολέμοιο
Πρὶν κατὰ Ἰλιόφιν κλυτὰ τείχεα λαὸν ἐέλσαι
Τρωϊκὸν, ὅς κε φύγῃσι. σὺ δ' Ἕκτορι θυμὸν ἀπούρας
Ἂψ ἐπὶ νῆας ἴμεν· δίδομεν δέ τοι εὖχος ἀρέσθαι.
Τὼ μὲν ἄρ' ὣς εἰπόντε μετ' ἀθανάτους ἀπεβήτην,

Αὐτὰρ ὁ βῆ (μέγα γάρ ῥα θεῶν ὤτρυνεν ἐφετμή)
Ἐς πεδίον· τὸ δὲ πᾶν πλῆθ' ὕδατος ἐκχυμένοιο·
Πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ δαϊκταμένων αἰζηῶν
Πλῶον, καὶ νέκυες· τοῦ δ' ὑψόσε γούνατ' ἐπήδα
Πρὸς ῥόον ἀΐσσοντος ἀν' ἰθύν· οὐδέ μιν ἴσχε
Εὐρὺ ῥέων ποταμός· μέγα γὰρ σθένος ἔμβαλ' Ἀθήνη.
Οὐδὲ Σκάμανδρος ἔληγε τὸ ὃν μένος, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Χώετο Πηλείωνι, κόρυσσε δὲ κῦμα ῥόοιο
Ὑψόσ' ἀειρόμενος· Σιμόεντι δὲ κέκλετ' ἀΰσας,
Φίλε κασίγνητε σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν, ἐπεὶ τάχα ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Ἐκπέρσει, Τρῶες δὲ κατὰ μόθον οὐ μενέουσιν.
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, καὶ ἐμπίπληθι ῥέεθρα
Ὕδατος ἐκ πηγέων, πάντας δ' ὀρόθυνον ἐναύλους·
Ἵστη δὲ μέγα κῦμα· πολὺν δ' ὀρυμαγδὸν ὄρινε
Φιτρῶν καὶ λάων, ἵνα παύσομεν ἄγριον ἄνδρα.
Ὃς δὴ νῦν κρατέει, μέμονεν δ' ὅγε ἶσα θεοῖσι.
Φημὶ γὰρ οὔτε βίην χραισμησέμεν οὔτέ τι εἶδος,
Οὔτε τὰ τεύχεα καλά, τά που μάλα νειόθι λίμνης
Κείσεθ' ὑπ' ἰλύος κεκαλυμμένα· κὰδ δέ μιν αὐτὸν
Εἰλύσω ψαμάθοισιν, ἅλις χεράδος περιχεύας
Μυρίον, οὐδέ οἱ ὀστέ' ἐπιστήσονται Ἀχαιοὶ
Ἀλλέξαι· τόσσην οἱ ἄσιν καθύπερθε καλύψω.
γρ. οὐδέ τι χρειώ. καὶ οὐδέ τι Αὐτοῦ οἱ καὶ σῆμα τετεύξεται, *οὐδέ τι μιν χρεὼ
Ἔσται τυμβοχοῆς, ὅτε μιν θάπτωσιν Ἀχαιοί.
Ἦ, καὶ ἐπῶρτ' Ἀχιλῆϊ κυκώμενος ὑψόσε θύων,
Μορμύρων ἀφρῷ τε καὶ αἵματι καὶ νεκύεσσι.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα διιπετέος ποταμοῖο
Ἵστατ' ἀειρόμενον, κατὰ δ' ᾕρεε Πηλείωνα.
Ἥρη δὲ μέγ' ἄϋσε, περιδείσασ' Ἀχιλῆϊ,
Μή μιν ἀποέρσειε μέγας ποταμὸς βαθυδίνης·
Αὐτίκα δ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Ὄρσεο Κυλλοπόδιον, ἐμὸν τέκος· ἄντα σέθεν γὰρ,
Ξάνθον δινήεντα μάχῃ ἠΐσκομεν εἶναι.
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, πιφαύσκεο δὲ φλόγα πολλήν·
Αὐτὰρ ἐγὼ Ζεφύροιο καὶ ἀργεστᾶο Νότοιο
Εἴσομαι ἐξ ἁλόθεν χαλεπὴν ὄρσουσα θύελλαν,
Ἥ κεν ἀπὸ Τρώων κεφαλὰς καὶ τεύχεα κήαι,
Φλέγμα κακὸν φορέουσα· σὺ δὲ Ξάνθοιο παρ' ὄχθας
Δένδρεα καῖ', ἐν δ' αὐτὸν ἵει πυρί· μηδέ σε πάμπαν
γρ. ἢ ἀρειῇ Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω* καὶ ἀρειῇ·
Μηδὲ πρὶν ἀπόπαυε τεὸν μένος, ἀλλ' ὁπόταν δὴ
Φθέγξομ' ἐγὼν ἰάχουσα, τότε σχεῖν ἀκάματον πῦρ.
Ὣς ἔφαθ'· Ἥφαιστος δὲ τιτύσκετο θεσπιδαὲς πῦρ·
γρ. δαῖε Πρῶτα μὲν ἐν πεδίῳ πῦρ δαίετο, *καῖε δὲ νεκροὺς
Πολλούς, οἵ ῥα κατ' αὐτὸν ἅλις ἔσαν, οὓς κτάν' Ἀχιλλεύς·
Πᾶν δ' ἐξηράνθη πεδίον, σχέτο δ' ἀγλαὸν ὕδωρ.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
Αἶψ' ἂν ξηράνῃ· χαίρει δέ μιν ὅστις ἐθείρει·
Ὣς ἐξηράνθη πεδίον πᾶν, κὰδ δ' ἄρα νεκροὺς
Κῆεν, ὁ δ' ἐς ποταμὸν τρέψε φλόγα παμφανόωσαν.
Καίοντο πτελέαι τε καὶ ἰτέαι, ἠδὲ μυρῖκαι,
γρ. τε, ἰδὲ Καίετο δὲ λωτός* τ', ἠδὲ θρύον, ἠδὲ κύπειρον,
Τὰ περὶ καλὰ ῥέεθρα ἅλις ποταμοῖο πεφύκει·
Τείροντ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες, οἳ κατὰ δίνας,
Οἳ κατὰ καλὰ ῥέεθρα κυβίστων ἔνθα καὶ ἔνθα,
Πνοιῇ τειρόμενοι πολυμήτιος Ἡφαίστοιο.
Καίετο δ' ἲς ποταμοῖο, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν,

At hic iuit (valdè.n.deorum impellebat eum præceptū)
In campum: hic verò totus plenus erat aqua effusa:
Multa autem arma pulchra bello cæsorum iuuenum
Fluitabāt, & cadauera: huius.a.sursū genua subsultabāt
Aduersus fluxum ruentis rectà: neque ipsum retinuit
Latè fluēs fluuius: magnū.n.robur iniecerat Minerua.
Neque Scamander remisit suam vim, sed adhuc magis
Succensuit Pelidæ: extulit autem vndam aquæ
In altū sublatus. Simoëntem verò hortabatur clamās,
Chare frater, robur viri ambo saltem
Cohibeamus, quoniā citò ciuitatem magnā Priami regis
Euertet: Troiani verò in pugna non manebunt.
Sed auxiliare celerrimè & imple fluenta
Aqua ex fontibus, omnésque concita torrentes:
Erige itaque magnam vndā, multumq́; fragorem excita
Truncorū & lapidum, vt compescamus immanē virū,
Qui iam nunc præualet, audetque hic paria dijs.
Affirmo enim, neque vim profuturam neq. ipsā formā
Neque arma pulchra, quæ alicubi in imo alueo
Iacebunt sub luto tecta: sed eum ipsum
Inuoluam arenis, satis colluuiei circumfundens
Infinitè, neque eius ossa poterunt Achiui
Colligere: tanta eum colluuie desuper operiam:
Illic ei & sepulchrum erit, neque amplius ei opus
Erit humatione, cū ipsum sepelire velint Achiui.
Dixit, & irrruit in Achillem æstuās in altum furēs,
Murmurans spumáque, & sanguine, & cadaueribus.
Purpurea verò vnda à Ioue fluentis fluuij
Stetit eleuata, ac Pelidem corripuit.
Iuno autem multùm clamauit admodū timens Achilli,
Ne ipsum opprimeret magnus fluuius vorticosus
Statim verò Vulcanū allocuta est suum charum filium,
Moue te Vulcane, mi fili: contra te enim
Xanthū vorticosū pugna conijcimus esse (i.stare,)
Proinde opē fer citissimè, accendeq́; flammam multam:
Ego verò Zephyri & procellosi Noti
Ibo è mari grauem excitatura procellam,
Quæ Troianorum capita & arma comburat,
Incendium malum ferens: tu autem Xanthi apud ripas
Arbores vre, ipsumq́; immitte igni, neque te prorsus
Blandis verbis auertat, aut minis:
Neque antè cohibeas tuam vim, nisi quando iam
Loquar ego clamans, tunc compesce indefessum ignem.
Sic dixit: Vulcanus autem parabat ingentem ignem:
Primùm.q.in cāpo ignis ardebat, combussitq́; cadauera
Multa, quæ in ipso abūdè erant, quæ cōfecerat Achilles.
Totus verò siccatus est cāpus, coërcitáque est clara aqua.
Vt autē quando autumnalis Boreas nuper rigatū hortū
Statim exiccat, gaudet.v.ipsum quisquis colere solet:
Sic exiccatus est campus omnis, atque cadauera
Cōburebat. hic verò in fluuium vertit flāmā præfulgētē,
Vrebantur vlmique, & salices, & myricæ:
Ardebat iam lotúsque, & vlua, & cyperus,
Quæ circum amœna fluenta abundè fluuij natæ erant:
Cōsumebātur anguillæq́; & pisces qui in verticib. versa
Qui perpulchra fluenta natabant huc & illuc, (bantur.
Spiritu confecti sapientis Vulcani:
Ardebatq́; vis fluuij, verbumq́; dixit & elocutus est:

Vulcane, nullus tibi deorum potest aduersari,
Quare neque ego tecũ sic igne flagranti pugnauerim.
Desine à contẽtione: Troianos. a. & mox diuus Achilles
Vrbe expellat, quid mihi cũ contentione & auxilio?

Ἥφαιστ᾽, οὔτις σοί γε θεῶν δύνατ᾽* ἀντιφερίζειν, γρ. ἰσοφαρίζειν
Οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ σοί γ᾽ ὧδε πυρὶ φλεγέθοντι μαχοίμην.
Λῆγ᾽ ἔριδος· Τρῶας δὲ καὶ αὐτίκα δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστεος ἐξελάσειε, τί μοι ἔριδος καὶ ἀρωγῆς;

COMMENTARIVS.

εἰμ᾽ ἐκ παιονίης) Virorum illustrium genus semper ferè exponit Poeta, vt alibi docuimus: quod quamuis inoportuno tempore fieri videatur, nimirum in medio pugnę æstu, tamen discere volenti intempestiuum nihil est.

ἐπεὶ περιδέξιος ἦε) Celeberrimus est hoc nomine Asteropæus, quòd ambidexter fuerit, vt etiam in prouerbium abierit, pro homine ingenio expromto ad obeunda quæcunque munia: sic Athenæus initio primi libri Antoninum Cæsarem Asteropæum quendam appellauit vtriusque linguæ iuxtà antistitem. Sic & Libanus Proconsulem Montiem. Vide Andr. Iun. Prouerb. cent. 8. prou. 29. Mirum autem cuipiam videri possit, cur se hoc loco Pæonum ductorem dicat hic Asteropæus, cùm in catalogo nulla eius facta sit mentio, & illis Pyræchmes præponatur. Quod, cùm quibusdam absonum etiam videretur, locum illum in Catalogo, vbi Pæones memorantur, sic legebant, αὐτὰρ πυραίχμης ἄγε παίονας ἀγκυλοτόξους Πηλεγόνος θ᾽ υἱὸς περιδέξιος Ἀστεροπαῖος.

Κεῖσ᾽ οὕτω) Non existimauit Achilles Asteropæo verbis respondendum, à quo etiam statim post verba hasta petitus fuerat, donec eum confodisset. Eum itaque iam intereptum sic affatur: En claritas & splendor tui generis, quem paulò ante venditabas, & cuius præsidio malè aduersus nobiliores & fortiores tutus extitisti: illustrior siquidem mihi est sanguis, nimirum ab ipso Ioue. At Iupiter fluuiis est præstantior, immò & ipso Acheloo & Oceano, à quo tamen vestri fluuij omnes deriuantur. Enimuerò si fluuiale tibi genus est, quid non tibi hîc Scamander opitulatur? Nimirum scit & ille, quàm omnino difficile sit Ioui pugnare: vbi quanquam Scamandrum vellicet, in præcipuo tamen pietatis capite stat, quod ad supremi Numinis potestatem attinet, quam agnoscit in cætera omnia extendi: qua de re aliàs ex ipsorum veterum sententia dictum est.

ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοί) Ea fuit veterũm sententia, vt existimarent omnes fluuios ab Oceano deriuari, vnde Hesiodus in Theogonia tria millia filiorũ ipsi & Thetidi attribuit: quia videlicet vapores, quos ex Oceano sursum Sol attollit, in aquam vertuntur, & decidentes in terram fontes & fluuios faciunt, cùm alioqui si non pluat, maximam illorum partem videmus arescere. Quæ opinio an vera sit, fusius examinandum est apud Aristot. 1. Meteororum. Eustathius hoc sic interpretatur, vt dicantur fluuij ab Oceano deriuari propter communem aquæ appellationem, pro qua sumitur Oceanus. τὸ δὲ ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πάντας ποταμοὺς εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς, inquit, ἀλληγορίᾳ συμβιβάζει. λέγουσι τὸ δ᾽ οὕτως ἔχειν διὰ τὸ γενικῷ ὀνόματι, ὕδωρ τὰ τοιαῦτα πάντα εἶναι εἰς ὅπερ ὁ ὠκεανὸς ἐκλαμβάνεται. Sed hoc ipsis aquis, nisi fallor, frigidius. Vide Natalem Mythol. lib. 8. cap. 1.

βαθείης δ᾽ ἐφθέγξατο δίνης) Non puduit antiquos illos homines rebus inanimatis vocem tribuere, vt fluminibus ipsis (nam de animantibus id minus absurdum est) quibus nulla sunt loquendi instrumẽta, tantùm abest vt loqui possint. Sic apud Virg. 8. Æneid. Tybris fluuius Æneam fingitur in somno alloqui. Sed quibus diuinitatem, immò Deitatem tribuebant, perfractis pudoris cancellis poterant etiam iisdem loquendi facultatem non denegare.

ἄνθορε μέσσῳ) Monitus à fluuio Scamandro Achilles, vt se cadaueribus onerando desisteret, parere tamen noluit, quanquam Deum illum esse sciret: quod ipsi in summum vitæ vertit periculum, vt describitur in sequentibus. Monemur nos hic quoque, vt perturbationibus nostris adeò nos non concedamus, vt Dei monitis intereà non obsecundemus.

μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος) Ex hoc loco, ait Didymus, poetæ, qui Homerum secuti sunt, fluuios dicunt esse ταυρομόρφους, taurina specie, quoniam, inquit Natalis lib. 7. cap. 2. cum impetu irrumpentes tauris similem edant mugitum (quod ex hoc loco Homerico videtur colligi) vel, vt Hellanicus sensit, quia terram sulcare tanquam boues apparent: vel, vt aliis placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora pascua audiantur.

Πηλείδης δ᾽ ἀπόρουσεν) Insana hyperbole saltum Achillis exposuit, ecquis enim vno saltu hastæ iactum æquare possit? Sed forsan hoc veteribus illis heroibus peculiare voluit Poeta, quod hodierni præstare nequeant, vt sæpe vidimus, cùm eos saxa immania iactare dicit. Quod autem in sequenti versu legitur, μέλανος τοῦ, addidi in margine diuersas lectiones, quas Didymus & Eustathius referunt. Omnium autem longè probatissima est ea, quæ in contextu legitur.

θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν) Hoc gnomateumate castigatur superior Achillis iactantia, qua vsus est supra, cùm Asteropęum alloqueretur: ibi enim & Axium auum Asteropæi, & ipsum Scamandrum irridebat, quasi illorum virtus Iouis virtute minor esset, ac proinde ipse eorum progenie longe esset superior: pessima tamen ratione & argumento, vt hoc loco experitur Achilles in Scamandro, qui cum Deus sit, Achille homine fortior est: quod Diis generatim Poeta tribuit.

ἀλλὰ φίλη μήτηρ) Matrem incusat mendacij, quod falsò sibi prędixisset moriturum se sub muro Troianorum, quod ipse tamen malè existimat ex præsenti periculo, quo sibi mortem instare verebatur. Ex hoc porrò loco confirmatur, quod anteà dicebamus, ideò ad Xanthum pugnasse Achillem, quòd sciret sub mœnibus interiturum.

ὥς μ᾽ ὄφελ᾽ Ἕκτωρ) Conqueritur magnanimus Heros, quòd sine gloria sibi moriendum sit, eam gloriosam tantùm mortem ratus, quæ in bello à viro quodam forti infertur, ideò optaret potiùs Hectoris fortissimi inter Troianos manu occidere. Cui consentit ille apud Accium in armorum iudicio qui sic loquitur: Nam trophæum ferre me à forti viro pulchrum est: si autem & vincar, vinci à tali nullum est probrum.

φίλε κασίγνητε) Fratrem Simoenta appellat Xanthus vel propter vicinitatem vel propter ortum eundem ex Oceano, vt Poeta vult. Eum autem ad resistendum Achilli excitat, quia duorum virtus coadunata fortior est: vbi vides quantus sit hic Heros, cui propulsando Deus vnus non sufficiat, & aduocato Simoente opus sit: adeò multum est Dei auxilio tutum esse, vt hoc loco Achilles, cui Minerua robur & animos inspirasse dicitur. Porrò hũc locum vsurpauit Socrates apud Platonem in Sophistis, vbi Prodicum vt secum Protagorę se opponat vellicanti Simonidis carmina. δοκῶ οὖν μοι ἐγώ, inquit, παρακαλεῖν σε, ὥσπερ ἔφη Ὅμηρος, τὸν Σκάμανδρον πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν Σιμόεντα παρακαλεῖν: φίλε κασίγνητε σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ σχῶμεν. ἀτὰρ καὶ ἐγὼ σε παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρσῃ. Vbi vides Socratem multi etiam fecisse Homerica carmina, quæ in Republica tamen damnauit.

ὄρσεο κυλλοπόδιον) Vulcanus ex hoc loco intelligitur fuisse ignis Deus, quem opponit aquis Iuno: quę cum etiam aeris Dea sit, ac proinde ventorum causa, hoc loco se procellam excitaturam pollicetur, qua ingnis impulsus facilius totum fluuium, qui iam in cã pum Troianum exundarat, siccaret. Denique totus hic locus docet, posse etiam allegorias tolerari in hoc Poeta enarrando: sed nos iam inde ab initio hoc onus à nobis sumus amoliti.

Ζεφύροιο) Quid de ventis senserit Poeta, tarde à quibusdam pronunciatum est, quorum opiniones refert Strabo lib. 1. Constat Poetẽ quatuor ventos agnoscere, Eurũ, Notum, Zephyrum & Boream, quos in Odyssea nominauit, σὺν δ᾽ εὖρός τε νότος τε πέσον ζέφυρός τε δυσαὴς καὶ βορέης. Quidnam tamen duos præcipuos ventos fecerunt, Boream & Austrum, à quibus reliqui parua differunt inclinatione: Eurus ab æstiuo ortu, Subsolanus ab hyberno. Fauonius ab occasu æstiuo, ab hyberno Caurus. atque duos esse ventos, confirmat cum Thrasyalcis cuiusdam (eum Geographum quendam fuisse suspicor) testimonio, tum ipsius Poetæ, qui Caurum (ἀργέστην) Austro (νότῳ) adscribit, vt Iliad. λ. ἀργεστᾶο νότοιο. Fauonium autem Boreæ, vt Ιλ. ι. βορέης καὶ ζέφυρος τώ τε Θρῄκηθεν ἄητον. Sed eos docuit iam olim Posidonius malè de ventis differere, & secus, quàm probatissimi authores Aristoteles, Timosthenes, Dio Astrologus, qui ventum ob ortu æstiuo flantem appellant Cæciam: eum qui è regione illi est oppositus, & ab occasu flat hyberno Africum: qui ab ortu hyberno Eurum, & ei oppositum, Caurum (ἀργέστην) medios Subsolanum (ἀπηλιώτην) & Zephyrum. Sed ille mancam etiam ventorum tradit doctrinam. Nam Aristoteles copiosius ea de re loquitur in lib. de Mundo, & 2. Meteor. cap. 6. siquidem duodecim ventos esse docet, vt & post eum Plin. lib. 2. cap. 47. Isiodor. Orig. lib. 13. cap. 11. Hodie triginta duo numerantur à nautis: sed omnes à quatuor illis Homericis dependent. & sanè si velis, infiniti erunt pro regione, ex qua flant. verùm nos à Poeta ne recedamus. Is ergo hoc loco Zephyri & Argestæ Noti meminit. Posidonius apud Strab. eodem loco dicit, eum intelligere per Zephyrum, eum qui à nobis Caurus dicitur: per ἀργέστην νότον autem eum, quem nos Leuconotum appellamus. Eustathius dicit, καὶ σημείωσαι ὅτι αἱ πνοαὶ ἐνταῦθα εἰλήφειν ἀνέμους ὁ ποιητής. ζεφύρου μὲν, ὥστε ἁπλῶς ξηραίνειν καὶ συστέλλειν καὶ ἀναψύχειν· νότου δὲ, ἵνα καὶ φλέγμα ποιῇ ὁμηρικῶς εἰπεῖν.

ἐξ ἁλόθεν) Ventorum causam ex aquis esse, docet Homerus: nam hîc etiam Iuno ex mari procellam excitat: quod etiam Plutarch.

in vita Homeri annotat: καὶ ἀνέμων δὲ φύσιν, inquit, ἀκριβῶς κατενόησεν, ὧν τὴν μὲν γένεσιν ἐκ τῶν ὑγρῶν ἐστί· τοῦ μὲν γὰρ ὕδατος ἡ μεταβολὴ εἰς ἀέρα γίγνεται. ὁ δ' ἄνεμος ἐστὶν ἀὴρ ῥέων. τοῦτο δὲ ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς ἐμφαίνει, καὶ ἐν οἷς φησίν, ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων. id est: Et ventorum naturam accuratè perpendit, quorum ortum ex humidis esse ait. Aquę enim commutatio fit in aerem. Ventus autem, est aer fluens. Hoc verò cum in aliis multis ostendit, tum in quibus ait, Ventorum vim humectam spirātium. Arist. Meteor. lib. 1. ex sicca exhalatione conflati vētos dicit, vt & in lib. de Mundo, vbi illa copiosè disquiruntur. Metrodorus Homerum videtur sequutus, nam dicit humido expiramento à sole efferuefacto flatus impetum cieri, vt est apud Plut. de placit. Philos. lib. 3. c. 7. Rectè autem procellam excitat Iuno, vt cicius ignis impellatur. Est enim θύελλα violentus quidā spiritus, qui repentino allidat motu, vt definit Philosophus in libro de Mūdo. ὀπωρινὸς βορέης) Etesias intelligit, qui post biduum exortus caniculæ constanter perflant diebus quadraginta: naturam habent desiccandi, prætereà etiam Solis vaporem geminatum ardore sideris molliendi, vt est apud Plin. lib. 2. cap. 47.

Φῆ πυρὶ καιόμενος· ἀνὰ δ' ἔφλυε καλὰ ῥέεθρα·
Ὡς δὲ λέβης ζεῖ ἔνδον ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ,
Κνίσην μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο,
Πάντοθεν ἀμβολάδην· ὑπὸ δὲ ξύλα κάγκανα κεῖται·
Ὡς τοῦ καλὰ ῥέεθρα πυρὶ φλέγετο, ζέε δ' ὕδωρ.
Οὐδ' ἔθελε προρέειν, ἀλλ' ἴσχετο· τεῖρε δ' ἀϋτμὴ,
Ἡφαίστοιο βίηφι πολύφρονος. αὐτὰρ ὅ γ' Ἥρην
Πολλὰ λισσόμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἥρη, τίπτε σὸς υἱὸς ἐμὸν ῥόον ἔχραε κήδειν
Ἐξ ἄλλων; οὐ μέν τοι ἐγὼ τόσον αἴτιός εἰμι
Ὅσσον οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοί.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ἀποπαύσομαι, εἰ σὺ κελεύεις.
Παυέσθω δὲ καὶ οὗτος· ἐγὼ δ' ἐπὶ καὶ τόδ' ὀμοῦμαι,
Μήποτ' ἐπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπόταν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Καιομένη, καίωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' ἄρ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱὸν,
Ἥφαιστε, σχέο τέκνον ἀγακλεές· οὐ γὰρ ἔοικεν
Ἀθάνατον Θεὸν ὧδε βροτῶν ἕνεκα στυφελίζειν.
Ὡς ἔφαθ'. Ἥφαιστος δὲ κατέσβεσε θεσπιδαὲς πῦρ·
Ἄψορρον δ' ἄρα κῦμα κατέσσυτο καλὰ ῥέεθρα,
Αὐτὰρ ἐπεὶ Ξάνθοιο δάμη μένος, οἱ μὲν ἔπειτα
Παυσάσθην· Ἥρη γὰρ ἐρύκακε χωομένη περ·
Ἐν δ' ἄλλοισι θεοῖσιν ἔρις πέσε βεβριθυῖα,
Ἀργαλέη, δίχα δέ σφιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἄητο· (χθὼν·
γρ. πατάγῳ Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ* ὁμάδῳ, βράχε δ' εὐρεῖα
Ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανὸς, ἄϊε δὲ Ζεὺς
Ἥμενος Οὐλύμπῳ, ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ
γρ. ὁρῷτο Γηθοσύνῃ, ὅθ' * ὁρᾶτο θεοὺς ἔριδι ξυνιόντας.
Ἔνθ' οἵ γ' οὐκ ἔτι δηρὸν ἀφέστασαν· ἦρχε γὰρ Ἄρης
Ῥινοτόρος, καὶ πρῶτος Ἀθηναίῃ ἐπόρουσε,
Χάλκεον ἔγχος ἔχων· καὶ ὀνείδειον φάτο μῦθον,
γρ. κυνάμυια Τίπτ' αὖ ὦ* κυνόμυια θεοὺς ἔριδι ξυνελαύνεις,
Θάρσος ἄητον ἔχουσα; μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε Τυδεΐδην Διομήδε' ἀνῆκας
γρ. δ' ὑπονόσφιον Οὐτάμεναι; αὐτὴ * δὲ πανόψιον ἔγχος ἑλοῦσα,
Ἰθὺς ἐμεῦ ὦσας, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψας.
Τῷ σ' αὖ νῦν ὀΐω ἀποτισέμεν ὅσσα μ' ἔοργας.
γρ. κατ' ἀσπίδα Ὡς εἰπὼν, οὔτησε* κατ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Σμερδαλέην, ἣν οὐδὲ Διὸς δάμνησι κεραυνὸς,
Τῇ μιν Ἄρης οὔτησε μιαιφόνος ἔγχεϊ μακρῷ·
Ἡ δ' ἀναχασσαμένη λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε,
Τόν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης·
Τῷ βάλε θοῦρον Ἄρηα κατ' αὐχένα, λῦσε δὲ γυῖα·
Ἑπτὰ δ' ἐπέσχε πέλεθρα πεσὼν, ἐκόνισε δὲ χαίτας·
Τεύχεά τ' ἀμφαράβησε. γέλασσε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Καί οἱ ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νηπύτι', οὐδέ νύ πω περ ἐπεφράσω ὅσσον ἀρείων

Dixit igne æstuans: ebulliebántque limpida fluenta,
Sicut autē lebes feruet intus dum vrgetur igne multo.
Aruinam liquefaciens bene saginati suis,
Vndique feruenter, súbque ligna sicca iacent:
Sic huius amœna flueta igne vrebātur, bulliebatq; aqua
Neq. poterat profluere, sed detinebatur: premebat. n. aura (ignea
Vulcani vi valdè prudentis: at ille Iunonem
Multum precans, verbis velocibus allocutus est:
Iuno, cur tuus filius meū fluxū inuadit vt torqueat
Præ cæteris? non sanè ego tantum tibi culpandus sum,
Quantū cæteri oēs dij quotquot Troianis auxiliatores (sunt.
Sed certè quidem ego desistam si tu iubes:
Desistat autem & hic: ego autem insuper & hoc iuro,
Nunquam à Troianis auersurum esse exitialem diem:
Ne quidē quando Troia combustiuo igne tota flagraret
Incensa: vrerent autem bellicosi filij Achiuorum.
At postquam hoc audiuit dea albiulna Iuno:
Confestim Vulcanū allocuta est suum charū filium:
Vulcane, abstine fili inclyte: non enim decet
Immortalem Deum adeò mortalium gratia torquere.
Sic dixit: Vulcanus autem extinxit immēsum ignē:
Retrogradáque vnda redijt ad amœna fluenta.
At postquā Xāthi domita est violentia, hi quidē postea
Cessarunt. Iuno enim coërcuit, irata quamuis:
Inter. v. alios deos contentio cecidit grauis,
Difficilis: diuisim. v. ipsis in mētibus animus spirabat:
Concurrerunt. a. magno strepitu, insonuitq; lata terra
Circúmque resonuit magnum cœlum. audiuit. a. Iupiter
Sedens in Olympo: risitque ei charum cor
Lætitia, quòd videbat deos contentione cōgredientes.
Tū ij nō amplius diu abstinuerūt: incepit enim Mars
Clypeos tundens, & primus Mineruam inuasit,
Aeream hastam tenens: & probrosum dixit verbum:
Cur rursus ô canina musca deos prælio committis,
Audaciā insatiabilē habēs? magnus. v. te animus induxit
Annon recordaris quando Tydidē Diomedē immisisti
Ad me vulnerandū? ipsaq; in omniū cōspectu hastā ca- (piēs
Rectà in me impulisti, corpusq; pulchrū sauciasti?
Ideò te nunc puto luituram esse quæcunq. mihi fecisti.
Sic fatùs pulsauit ad ægidem fimbriatam,
Horrendam, quam neque Iouis domat fulmen.
In hac ipsā Mars vulnerauit pollutus cæde hasta lōga.
Hæc. v. retrò cedens, lapidem accepit manu forti,
Iacentem in campo nigrum, asperúmque, magnúmque:
Quē viri antiquiores posuerāt vt esset terminus agri.
Hoc percussit fortē Martē iuxta collū soluit. a genua:
Septēq; occupauit iugera lapsus, & puluere fœdauit cri- (nes.
Armáq. circumsonuerunt: risit autē Pall. Minerua,
Et ei gloriando insultās verbis velocibus eū allocuta est:
Stulte, neq. adhuc saltē considerasti quāto præstātior

Glo-

Glorior ego esse, quòd mihi robur tuum opponis?
Sic matris furias exolueris,
Quæ tibi irata mala machinatur: quoniam Achiuos
Reliquisti, ac Troianis periuris auxiliaris.
Sic igitur loquuta conuertit oculos splendidos.
Hunc verò abduxit manu prehendēs Iouis filia Venus,
Crebrò admodum suspirantē: vixque recollegit animū.
Hanc igitur vt agnouit dea albiulna Iuno,
Mox Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Papè, Aegiochi Iouis filia Minerua:
En rursus illa impudētissima ducit perniciosum Martē
Hostili è prælio per tumultum: sed accede, (al. vlciscere)
Sic dixit: Minerua autē irruit, gaudebat ..v. animo:
Et adorta in pectus manu forti (cor
Impegit: huius autē illic debilitata sūt genua & dilectū
Illi itaque ambo iacebant in terra multipascua.
Hæc autem insultans verba velocia dixit:
Tales nunc omnes, quotquot Troianis auxiliatores,
Vtinam sint, quandò cum Argiuis pugnant armatis:
Támque audaces & tolerantes, vt Venus
Venit Marti auxiliatrix, meo robori obuians.
Hoc pacto iam pridē nos cessassemus à prælio
Ilij depopulati munitissimam vrbem.
Sic dixit. risit autē dea candidis vlnis Iuno.
Sed Apollinem allocutus est rex quassator terræ:
Phœbe, cur iam nos separati stamus? neque decet
Cùm cœperint alij: hoc quidem turpius erit, si sine pugna
Eamus in cœlum, Iouis ad æream domum.
Incipe: tu autem natu iunior: non enim mihi quidem
Honestum: quoniam prior natus sum & plura noui.
Stulte, quàm obliuiosum cor habes, nec verò horum
Recordaris, quæcunque iam passi sumus mala ad Ilium
Soli nos duo ex dijs, quando superbo Laomedonti
A Ioue profecti seruiuimus in annum,
Mercede certa: hic autem imperans mandabat?
Ego quidem Troianis ciuitatē muro circumdedi, (set.
Latóque & valdè pulchro, vt inexpugnabilis ciuitas es
Phœbe, tu. a. distortè gradientes & lunatis cornib. boues
Idæ in iugis multos colles habentis syluosæ. (pascebas
Sed cum iam mercedis terminum gratissimæ Horæ
Attulerunt, tunc nos vi fraudauit mercede tota
Laomedon terribilis, minatúsque dimisit.
Tibi quidem is minabatur pedes & manus desuper
Ligaturum, & venditurum insulis in longinquis,
Affirmatbátque idem vtriusque abscissurū aures ferro.
Nos autem retrogradi iuimus irato animo
Ob mercedem irati, quam pollicitus non persoluit.
Ideo iam nunc populis refers gratiam? neque nobiscum
Tentas, vt Troiani fœdifragi pereant
Funditùs malè cum filijs & pudicis vxoribus?
Hunc .a. rursus allocutus est rex longè operās Apollo:
Neptune, haud me prudentem dixeris
Esse, si iam tecum hominum gratiā dimicem
Miserorum, qui folijs similes interdum quidem
Florentes sunt, terræ fructum comedentes:
Aliquando. a. rursus pereunt excordes: sed citissimè
Desistamus à pugna: hi autem ipsi pugnent.
Sic igitur loquutus retrò versus est: verebatur enim

Εὔχομ' ἐγὼν ἔμμεναι, ὅτι μοι μένος *ἀντιφερίζεις; (γρ. ἰσοφαρίζεις)
Οὕτω κεν τῆς μητρὸς ἐριννύας ἐξαποτίνοις,
Ἡ τοι χωομένη κακὰ μήδεται, οὕνεκ' Ἀχαιοὺς
Κάλλιπες, αὐτὰρ Τρωσὶν ὑπερφιάλοισιν ἀμύνεις.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινώ·
Τὸν δ' ἄγε χειρὸς ἑλοῦσα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Πυκνὰ μάλα στενάχοντα· μόγις δ' ἐσαγείρατο θυμόν.
Τὴν δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὢ πόποι, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα
Δηΐου ἐκ πολέμοιο κατὰ κλόνον· ἀλλὰ μέτελθε.
Ὣς φάτ'. Ἀθηναίη δὲ μετέσσυτο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Καί ῥ' ἐπιεισαμένη, πρὸς στήθεα χειρὶ παχείῃ
Ἤλασε, τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τὼ μὲν ἄρ' ἄμφω κεῖντο ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ·
Ἡ δ' ἄρ' ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε,
Τοιοῦτοι νῦν πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοὶ
Εἶεν, ὅτ' Ἀργείοισι μαχοίατο θωρηκτῇσιν,
Ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη
Ἦλθεν Ἄρει ἐπίκουρος, ἐμῷ μένει ἀντιόωσα·
Τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πολέμοιο,
Ἰλίου ἐκπέρσαντες ἐϋκτίμενον πτολίεθρον.
Ὣς φάτο. μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Αὐτὰρ Ἀπόλλωνα προσέφη κρείων ἐνοσίχθων,
Φοῖβε τί ἢ δὴ νῶϊ διέσταμεν; οὐδὲ ἔοικεν,
Ἀρξάντων ἑτέρων. τὸ μὲν αἴσχιον αἴ κ' ἀμαχητὶ
Ἴομεν Οὔλυμπόνδε Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
Ἄρχε· σὺ γὰρ γενεῆφι νεώτερος. οὐ γὰρ ἔμοιγε
Καλὸν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα.
Νηπύτι', ὡς ἄνοον κραδίην ἔχες· οὐδέ νυ τῶν περ
Μέμνηαι ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ
Μοῦνοι νῶϊ θεῶν, ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι
Πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν
Μισθῷ ἔπι ῥητῷ, ὁ δὲ σημαίνων ἐπέτελλεν;
Ἤτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν καὶ τεῖχος ἔδειμα
Εὐρύ τε καὶ μάλα καλὸν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη·
Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἕλικας βοῦς βουκολέεσκες
Ἴδης ἐν κνημοῖσι πολυπτύχου ὑληέσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μισθοῖο τέλος *πολυγηθέες Ὧραι (γρ. πολυγήθεος)
Ἐξέφερον, τότε νῶϊ βιήσατο μισθὸν ἅπαντα
Λαομέδων ἔκπαγλος, ἀπειλήσας δ' ἀπέπεμπε.
Σοὶ μὲν ὅγ' ἠπείλησε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθε
Δήσειν, καὶ περάαν νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
Στεῦτο δ' ὅγ' ἀμφοτέρων *ἀποκοψέμεν οὔατα χαλκῷ. (γρ. ἀπολεψέμεν)
Νῶϊ δέ τ' ἄψορροι κίομεν κεκοτηότι θυμῷ,
Μισθοῦ χωόμενοι, τὸν ὑποστὰς οὐκ ἐτέλεσσε.
Τοῦ δὴ νῦν λαοῖσι φέρεις χάριν· οὐδὲ μεθ' ἡμέων
Πειρᾷ ὥς κεν Τρῶες ὑπερφίαλοι ἀπόλωνται
Πρόχνυ κακῶς, σὺν παισὶ καὶ αἰδοίῃς ἀλόχοισι;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἐννοσίγαι', οὐκ ἄν με σαόφρονα μυθήσαιο
Ἔμμεναι, εἰ δὴ σοί γε βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ἀλλὰ τάχιστα
*Παυσώμεθα μάχης, οἱ δ' αὐτοὶ δηριαάσθων. (γρ. παυώμεσθα)
Ὣς ἄρα φωνήσας πάλιν ἐτράπετ'. αἴδετο γάρ ῥα

Πατροκασιγνήτοιο μιγήμεναι ἐν παλάμῃσι.
Τὸν δὲ κασιγνήτη μάλα νείκεσε πότνια θηρῶν
Ἄρτεμις ἀγροτέρη, καὶ ὀνείδειον φάτο μῦθον,
Φεύγεις δὴ Ἑκάεργε; Ποσειδάωνι δὲ νίκην
Πᾶσαν ἐπέτρεψας; μέλεον δέ οἱ εὖχος ἔδωκας;
Νήπιε, τί νυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως.
Μή σευ νῦν ἔτι πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἀκούσω
Εὐχομένου, ὡς τὸ πρὶν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἄντα Ποσειδάωνος ἐναντίβιον πολεμίζειν.
Ὣς φάτο· τὴν δ' οὔ τι προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀλλὰ χολωσαμένη Διὸς αἰδοίη παράκοιτις,
Νείκεσεν ἰοχέαιραν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,
Πῶς δὲ σὺ νῦν μέμονας κύον ἀδδεὲς ἀντί' ἐμεῖο
γρ. στήσεσθαι. *Στήσεσθαι; χαλεπή τοι ἐγὼ μένος* ἀντιφέρεσθαι
γρ. ἀντιφερίζειν Τοξοφόρῳ περ ἐούσῃ· ἐπεί σε λέοντα γυναιξὶ
Ζεὺς θῆκεν, καὶ ἔδωκε κατακτάμεν ἥν κ' ἐθέλῃσθα.
Ἤτοι βέλτερόν ἐστι κατ' οὔρεα θῆρας ἐναίρειν,
Ἀγροτέρας τ' ἐλάφους, ἢ κρείσσοσιν ἶφι μάχεσθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις πολέμοιο δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Ὅσσον φερτέρη εἴμ', ὅτι μοι μένος ἀντιφερίζεις.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρας ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔμαρπτε
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμων αἴνυτο τόξα·
Αὐτοῖσιν δ' ἄρ' ἔθεινε παρ' οὔατα μειδιόωσα
Ἐντροπαλιζομένην· ταχέες δ' ἔκπιπτον ὀϊστοί.
Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια,
Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
Χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν·
Ὣς ἣ δακρυόεσσα φύγεν, λίπε δ' αὐτόθι τόξα.
Λητὼ δὲ προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Λητοῖ, ἐγὼ δέ τοι οὔτι μαχήσομαι, ἀργαλέον δὲ
Πληκτίζεσθ' ἀλόχοισι Διὸς νεφεληγερέταο·
Ἀλλὰ μάλα προφρέασσα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Εὔχεσθαι ἐμὲ νικῆσαι κρατερῆφι βίηφι.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Λητὼ δὲ συναίνυτο καμπύλα τόξα,
Πεπτεῶτ' ἄλλυδις ἄλλα μετὰ στροφάλιγγι κονίης·
Ἡ μὲν τόξα λαβοῦσα πάλιν κίε θυγατέρος ἧς·
Ἡ δ' ἄρ' Ὄλυμπον ἵκανε, Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ·
Δακρυόεσσα δὲ πατρὸς ἐφέζετο γούνασι κούρη,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιος ἑανὸς τρέμε· τὴν δὲ προτὶ οἷ
Εἷλε πατὴρ Κρονίδης, καὶ ἀνήρετο, ἡδὺ γελάσσας,
Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὡσεί τι κακὸν ῥέζουσαν ἐνωπῇ;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἐϋστέφανος Κελαδεινή,
Σή μ' ἄλοχος στυφέλιξε πάτερ λευκώλενος Ἥρη,
Ἐξ ἧς ἀθανάτοισιν ἔρις καὶ νεῖκος ἐφῆπται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αὐτὰρ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐδύσετο Ἴλιον ἱρήν·
Μέμβλετο γάρ οἱ τεῖχος ἐϋδμήτοιο πόληος,
Μὴ Δαναοὶ πέρσειαν ὑπὲρ μόρον ἤματι κείνῳ·
Οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Οἱ μὲν χωόμενοι, οἱ δὲ μέγα κυδιόωντες·
Κὰδ δ' ἵζον παρὰ πατρὶ κελαινεφεῖ· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Τρῶας ὁμοῦ αὐτούς τ' ὄλεκεν καὶ μώνυχας ἵππους·
Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν εἰς οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ἄστεος αἰθομένοιο, θεῶν δέ ἑ μῆνις ἀνῆκε,
Πᾶσι δ' ἔθηκε πόνον, πολλοῖσι δὲ κήδε' ἐφῆκεν·
Ὣς Ἀχιλεὺς Τρώεσσι πόνον καὶ κήδε' ἔθηκεν.
Εἱστήκει δ' ὁ γέρων Πρίαμος θείου ἐπὶ πύργου,

Cum patruo conserere manus.
Hunc autẽ soror valdè obiurgauit veneranda, ferarum
Diana venatrix, & probrosum dixit sermonem:
Fugis ô Apollo: Neptuno autem victoriam
Omnem concedis? nauémque ei gloriam dedisti?
Stulte cur arcum gestas vanum frustra?
Non te nunc amplius patris in domibus audiam
Gloriantẽ sicut anteà inter immortales deos gloriaba- (ris
Contra Neptunum aduersis viribus te pugnare.
Sic dixit: hæc verò neutiquã allocutus est longè iaculãs
Sed irata Iouis venerabilis uxor, (Apollo:
Increpauit iaculis gaudẽtẽ Dianã, contumeliosis verbis,
Quomodo tu nunc audes, canis intrepida, contra me
Consistere? difficilis tibi ego robore conferri
Sagittatrici licet existenti: quoniam te Leonẽ mulierib.
Iupiter constituit, & dedit interficere quamcũq. velis:
Profectò facilius est per montes feras interficere,
Agrestésque ceruas, quã cũ potentiorib. fortiter pugnare
Sed si vis pugnæ periculum facere, ut bene scias
Quanto fortior sim, quandoquidẽ mihi robore cõfers te
Dixit, & ambas ad primã palmæ partẽ manus præ-
Sinistra, dextra. a. ab humeris abstulit arcum: (hendit
Ipsósque verberauit eam ad aures, ridens,
Huc illucq; se versantem veloces autẽ deciderũt sagittæ:
Lacrymabunda autẽ deinde dea fugit velut columba,
Quæ quidem ab accipitre in cauam volauit petram,
In latebram (neq. enim illi capi fatale erat)
Sic hæc lacrymabunda fugit: reliquítque illic arcus.
Latonam autem allocutus est nuncius Mercurius:
Latona, ego verò tecum minimè pugnabo, arduũ autẽ
Configere cum uxoribus Iouis nubicogi:
Sed valdè prompta inter immortales deos
Iactato te me vicisse firmo robore.
Sic dixit Latona. v. collegit incuruos arcus & sagittas
Lapsas aliò alias in vertigine pulueris.
Hæc quidem tela capiens filiæ suæ, iterum recessit:
Illa. v. ad Olympum peruenit Iouis ad æream domum.
Lacrymabunda autem patris insedit genibus puella:
Circumq; incorruptibile peplum tremebat: hancq; ad se
Cepit pater Saturnides & interrogauit dulcè ridens:
Quis tibi talia fecit, chara filia, superũm
Temere, tanquam aliquid mali patranti palàm?
Huc verò rursus allocuta est bene coronata Diana,
Tua me coniunx percussit pater, albiulna Iuno:
Ex qua inter immortales contentio & lis imminet.
Sic hi quidem talia inter se colloquebantur:
Sed Apollo illustris subijt Ilium Sacrum.
Curæ erat enim ei murus bene ædificatæ vrbis,
Ne Danai euerterent præter fatum die illo.
At cæteri ad Olympum ibant dij sempiterni,
Alij quidem irati: alij verò valdè exultantes:
Assederunt autem patri nubifero: sed Achilles
Troianis simul ipsósque perdebat, & vnungulos equos.
Velut autẽ quando fumus vadens in cœlũ latũ peruenit
Vrbe flagrante: Deorum autem ipsum ira immisit:
Cunctisq; attulit laborem, multísque dolores immisit:
Sic Achilles Troianis laborem & dolores imposuit:
Stabat autem senex Priamus diuina turri:

Agno-

Agnouitque Achillem immanem, atque ab ipso
Troiani confestim turbabantur in fugã acti, neq. ulla re
Erat: hic. a. eiulans à turri descendit in terram, (sistentia
Adhortans apud murum inclytos custodes portarum:
Apertas in manibus portas tenete, dum copiæ
Venerint ad urbem in fugam actæ: certè enim Achilles
Propè iste perturbans adest: nũc existimo exitialia fore.
Sed postquã intra murum respirauerint conclusæ,
Rursus obserate tabulas (i. ualuas) densè compactas.
Metuo enim ne perniciosus vir in murum irrumpat.
Sic dixit: illi. a. aperuerũt portas, & amouerũt obices:
Hæ verò apertè attulerunt salutem. sed Apollo
Obuius exiliit, à Troianis ut exitium arceret.
Hi verò rectà ad ciuitatem & murum altum
Siti aridi, puluerulenti ex campo
Fugiebãt, hic. v. acriter insequebatur hasta rabiesq; eius
Semper habebat grauis: cupiebat enim gloriã referre (cor
Tum sanè altiportam Troiam cepissent filij Achiuorũ,
Nisi Apollo clarus Agenorem diuinum excitasset,
Virum Antenoris filium eximiúmque fortémque.
In quidẽ eius corde audaciam iniecit iuxtaq; eum ipse
Stetit, ut mortis graues manus arceret,
Fago innixus, tectúsque erat caligine multa.
At ille postquam agnouit Achillẽ urbium expugnatorẽ,
Constitit: multa verò ei cor voluebat manenti.
Indignabundus igitur dixit ad suum virilem animum,
Hei mihi, siquidem à forti Achille
Fugero, quã etiam alij perterriti fugiunt:
Capiet me etiam sic, & imbellem obtruncabit.
Si autem ego hos quidem turbari sinam
A Pelide Achille pedibúsque à muro aliò
Fugero per campum Iliacum, donec perueniam
Idaque ad saltus, densáque virgulta ingrediar.
Vespertinus autem deinde lotus fluuio
A sudore refrigeratus, ad Ilium reuerterer.
Sed cur mihi hæc charus ratiocinatur animus?
Ne me discedentem ab urbe ad campum persentiscat,
Et me persequens prehendat velocibus pedibus:
Non amplius deinde licebit mortem & fatum fugere,
Valdè enim fortis supra omnes est homines,
Quòd si ipsi ante urbem obuiam venero:
Etenim sanè huic vulnerabile corpus est acuto ære:
Inéstque una anima: mortalémque ipsũ dicunt homines
Esse: sed ei Saturnides Iupiter gloriam præbet.
Sic fatus, Achillẽ cõuersus expectabat: inq. eo animus
Fortis concitabatur ad bellum & pugnam.
Veluti panthera venit profunda ex sylua
Virum venatorem contra, neque quicquam animo
Timet, neque formidat, postquam latratum audiuit:
Etsi enim præueniens ipsã aut vulnerarit aut iaculetur,
Tamen & ab hasta transfixa non cessat
A robore, antequã vel cominus cõgrediatur vel sternatur:
Sic Antenoris filius clari nobilis Agenor
Non voluit fugere, antequam experiretur Achillem.
Verum hic clypeum quidem ante se tenebat rotundũ.
Hastã autem in eum collimabat, & valdè clamabat:
Certè iã nimiùm sperasti in mentibus clare Achilles,
Die hoc urbem exscindere Troianorum, strenuorum:

Ἐς δ' ἐνόησ' Ἀχιλῆα πελώριον· αὐτὰρ ὑπ' αὐτοῦ
Τρῶες ἄφαρ κλονέοντο πεφυζότες, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίνεθ'· ὁ δ' οἰμώξας ἀπὸ πύργου βαῖνε χαμᾶζε,
Ὀτρύνων παρὰ τεῖχος ἀγακλειτοὺς πυλαωρούς·
Πεπταμένας ἐν χερσὶ πύλας ἔχετ', εἰσόκε λαοὶ
Ἔλθωσι προτὶ ἄστυ πεφυζότες· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐγγὺς ὅδε κλονέων· νῦν οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἐς τεῖχος ἀναπνεύσωσιν ἀλέντες,
Αὖτις ἐπ' ἂψ θέμεναι σανίδας πυκινῶς ἀραρυίας.
Δείδια γὰρ μὴ οὗλος ἀνὴρ ἐς τεῖχος ἅληται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄνεσάν τε πύλας, καὶ ἀπῶσαν ὀχῆας·
Αἱ δὲ πετασθεῖσαι τεῦξαν φάος. αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ἀντίος ἐξέθορε, Τρώων ἵνα λοιγὸν ἀλάλκοι.
Οἱ δ' ἰθὺς πόλιος καὶ τείχεος ὑψηλοῖο,
Δίψῃ *καρχαλέοι κεκονιμένοι ἐκ πεδίοιο — γρ. καρφαλέοι
Φεῦγον· ὁ δὲ σφεδανὸν ἔφεπ' ἔγχει· λύσσα δέ οἱ κῆρ
Αἰὲν ἔχε κρατερή, μενέαινε δὲ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν,
Εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος Ἀγήνορα δῖον ἀνῆκε,
Φῶτ' Ἀντήνορος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε.
Ἐν μέν οἱ κραδίῃ θάρσος βάλε, πὰρ δέ οἱ αὐτὸς
Ἔστη, ὅπως θανάτοιο βαρείας χεῖρας ἀλάλκοι,
Φηγῷ κεκλιμένος. κεκάλυπτο δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.
Αὐτὰρ ὅγ' ὡς ἐνόησεν Ἀχιλλῆα πτολίπορθον,
Ἔστη, πολλὰ δέ οἱ κραδίη πόρφυρε μένοντι·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
Ὤ μοι ἐγών, εἰ μέν κεν ὑπὸ κρατεροῦ Ἀχιλῆος
Φεύγω, τῇπερ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι *φοβέονται, — γρ. κλονέονται.
Αἱρήσει με καὶ ὥς, καὶ ἀνάλκιδα δειροτομήσει.
Εἰ δ' ἂν ἐγὼ τούτους μὲν ὑποκλονέεσθαι ἐάσω
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ, ποσὶν δ' ἀπὸ τείχεος ἄλλῃ
Φεύγω πρὸς πεδίον *Ἰλήϊον, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι — γρ. Ἰδήϊον
Ἴδης τε κνημούς, κατά τε ῥωπήϊα δύω,
Ἑσπέριος δ' ἂν ἔπειτα λοεσσάμενος ποταμοῖο,
Ἱδρῶ ἀποψυχθεὶς, ποτὶ Ἴλιον ἀπονεοίμην.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μ' ἀπαειρόμενον πόλιος πεδίονδε νοήσῃ,
Καί με μεταΐξας μάρψῃ ταχέεσσι πόδεσσιν·
Οὐκέτ' ἔπειτ' ἔσται θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξαι.
Λίην γὰρ κρατερὸς περὶ πάντων ἔστ' ἀνθρώπων.
Εἰ δέ κεν οἱ προπάροιθε πόλιος κατεναντίον ἔλθω·
Καὶ γάρ θην τούτῳ τρωτὸς χρὼς ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἐν δὲ ἴα ψυχή, θνητὸν δέ ἑ φάσ' ἄνθρωποι
Ἔμμεναι· αὐτάρ οἱ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Ὣς εἰπὼν, Ἀχιλῆα ἀλεὶς μένεν· ἐν δέ οἱ ἦτορ
Ἄλκιμον ὡρμᾶτο πτολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι·
Ἠΰτε πάρδαλις εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
Ἀνδρὸς θηρητῆρος *ἐναντίον, οὐδέ τι θυμῷ — γρ. ἀντίον
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται, ἐπεί κεν ὑλαγμὸν ἀκούσῃ·
Εἴπερ γὰρ φθάμενός μιν ἢ οὐτάσῃ, ἠὲ βάλῃσιν,
Ἀλλά τε καὶ περὶ δουρὶ πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει
Ἀλκῆς, πρίν γ' ἠὲ ξυμβλήμεναι, ἠὲ δαμῆναι·
Ὣς Ἀντήνορος υἱὸς ἀγαυοῦ δῖος Ἀγήνωρ
Οὐκ ἔθελεν φεύγειν, πρὶν πειρήσαιτ' Ἀχιλῆος.
Ἀλλ' ὅγε ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχετο πάντοσε ἴσην,
Ἐγχείῃ δ' αὐτοῖο τιτύσκετο, καὶ μέγ' ἀΰτει,
*Ἦ δή που μάλ' ἔολπας ἐνὶ φρεσὶ φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ — γρ. ἦ μάλα
Ἤματι τῷδε πόλιν πέρσειν Τρώων ἀγερώχων.

Νηπύτι', ἦ τ' ἔτι πολλὰ τετεύξεται ἄλγε' ἐπ' αὐτῇ.
Ἐν γάρ οἱ πολέες τε καὶ ἄλκιμοι ἀνέρες εἰμὲν,
Οἵ κεν πρόσθε φίλων* τοκέων, ἀλόχων τε καὶ υἱῶν,
γρ. ἀλόχων τε κίαν τε
Ἴλιον* εἰρυόμεσθα· σὺ δ' ἐνθάδε πότμον ἐφέψεις
γρ. εἰρυόμεσθα
Ὧδ' ἔκπαγλος ἐὼν καὶ θαρσαλέος πολεμιστής.
Ἦ ῥα, καὶ ὀξὺν ἄκοντα* βαρείης χειρὸς ἀφῆκε.
γρ. παχείης
Καί ῥ' ἔβαλε κνήμην ὑπὸ γούνατος, οὐδ' ἀφάμαρτεν·
Ἀμφὶ δέ μιν κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο
Σμερδαλέον κονάβησε· πάλιν δ' ἀπὸ χαλκὸς ὄρουσε
Βλημένου, οὐδ' ἐπέρησε, θεοῦ δ' ἠρύκακε δῶρα.
Πηλεΐδης δ' ὡρμήσατ' Ἀγήνορος ἀντιθέοιο
Δεύτερος· οὐδ' ἔτ' ἔασεν Ἀπόλλων κῦδος ἀρέσθαι,
Ἀλλά μιν ἐξήρπαξε, κάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ,
Ἥσυχον δ' ἄρα μιν πολέμου ἐκπέμπε νέεσθαι·
Αὐτὰρ ὁ Πηλεΐωνα δόλῳ ἀποέργαθε λαοῦ·
Αὐτῷ γὰρ ῥ' Ἑκάεργος Ἀγήνορι πάντα ἐοικὼς,
Ἔστη πρόσθε ποδῶν, ὁ δ' ἐπέσσυτο ποσσὶ διώκειν·
Ἕως ὃ τὸν πεδίοιο διώκετο πυροφόροιο,
Τρέψας πὰρ ποταμὸν βαθυδινήεντα Σκάμανδρον,
Τυτθὸν ὑπεκπροθέοντα, δόλῳ* δ' ἄρ' ἔθελγεν Ἀπόλ-
γρ. δόλῳ
Ὡς αἰεὶ ἔλποιτο κιχήσεσθαι ποσὶν οἷσι· (λων
Τόφρ' ἄλλοι Τρῶες πεφοβημένοι ἦλθον ὁμίλῳ
Ἀσπάσιοι προτὶ ἄστυ. πόλις δ' ἔμπλητο ἀλέντων·
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἔτλαν πόλιος καὶ τείχεος ἐκτὸς
Μεῖναι ἔτ' ἀλλήλους, καὶ γνώμεναι ὅς τε πεφεύγοι,
Ὅς τ' ἔθαν' ἐν πολέμῳ· ἀλλ' ἀσπασίως ἐσέχυντο
Ἐς πόλιν, ὅν τινα τῶν γε πόδες καὶ γοῦνα σαώσαι.

Stulte: adhuc multi fient dolores ob ipsam.
Intus enim multique & fortes viri sumus,
Qui pro charissimis parentibus vxoribúsque & liberis
Ilium defendimus: tu verò fatum hic consequeris,
Adeò terribilis quamuis existens & audax bellator.
Dixit sanè, & acutum telum forti manu emisit,
Et percussit tibiam sub genu, neque aberrauit:
Circáque ipsam ocrea nuper facti stanni
Grauiter insonuit: ferrum autem resultauit à
Percusso, neque peruasit: dei enim obstiterunt dona.
Pelydes autem inuasit Agenorem diuinum
Secundus neque siuit Apollo ipsum gloriam referre,
Sed ipsum eripuit, texítque, caligine multa:
Quietum verò ipsum à certamine misit vt abiret.
At hic Pelidem dolo auertit à populo.
Ipsi enim Apollo Agenori per omnia similis
Stetit ante pedes: hic autē properabat pedibus persequi:
Dum ille hunc per campū persequebatur frumentiferum
Conuertens se ad fluuium verticosum Scamandrum,
Paululū præcurrentē fugiēdo: dolo.n. decipiebat Apollo.
Vt semper speraret se assecuturum pedibus suis:
Interim alij Troiani territi venerunt cum multitudine
Læti ad vrbem: vrbs verò implebatur conclusis.
Neque verò hi sustinebant vrbem & murum extra
Expectare se inuicem, & cognoscere quique fugisset,
Quique occubuisset in bello, sed cupidè infundebantur
In vrbem, quemcūque horum pedes & genua seruarāt.

COMMENTARIVS.

σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ ὁμάδῳ) Primus Vulcanus Deorum pugnam auspicatus est, instigante Iunone: eam reliqui nunc persequuntur. Vbi non leuis impietatis macula Homericæ Poësi aspergitur, quod initio libri 20. copiosè satis monuimus.

ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ) Delectari reliquorum Deorum pugna dicitur Iupiter: causam adhuc mihi incompertam exquiro. An quia, vt dicit Eustathius, quemadmodum in Odyssea Agamemnon dicitur Achillis & Vlyssis contentionibus gaudere, quòd illæ nimirum essent honestæ & vtiles: sic etiam hoc loco gaudeat illud Numen, quod ad bonum spectet finem tota ista concertatio? Nam allegorias illius repudio. An, vt ego puto, quòd malignus sit adeò Iupiter, & contentionum amantissimus, vt hoc inter illius vitia quoque reponendum sit? (Hoc autem de Ioue illo falso veterum Deo tantùm intelligitur, nequid durius piis auribus dixisse videamur. Probamus enim illud Lactantij, qui Deum nostrum Iouis nomine appellari non patitur.) Quod si non arrideat, quòd ipse Iupiter Martem eo nomine odio prosequi se dicat suprà lib. 5. respondebo inconstantem esse in Deorum descriptione Poetam, ac proinde omnino absurdum non esse, vt de Ioue sic in præsentia statuamus.

τίπτ' αὖ, ὦ κυνάμυια) Petulanti & inconsulto Marti conuenientem orationem attribuit: sui enim confidentissimus non veretur bellicosam Deam conuiciis in ipso pugnæ vestibulo proscindere, quam tamen ob ipsum factum quod ille commemorat, debuerat reformidasse. Nam sup. lib. 5. Mars à Diomede vulneratur Mineruæ auxilio: illa enim Diomedis hastam in ventrem infimum Martis adegerat. Hoc se nunc vlturum Mars minatur, sed frustra, potentior enim illo Minerua: quæ si allegoricè prudentia & consilium intelligitur, fructus huius loci qualis sit, iam constat.

οὕτω κεν τῆς μητρὸς) Per matrem Martis Iunonem intelligit, ex qua Iupiter illum suscepisse dicitur apud Hesiodum in Theog. λοισθοτάτην δ' Ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν· ἣ δ' Ἥβην καὶ Ἄρηα καὶ Εἰλείθυιαν ἔτικτε. Tangitur autem hoc loco Martis perfidia, cuius explicatio petenda est ex lib. 5. vbi Minerua dicit Martem sibi & Iunoni stipulantibus pollicitum aduersus Troianos pro Græcis auxilium, ὅς (ἀρτίως) πρώην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ στεῦτ' ἀγορεύων Τρωσὶ μαχήσεσθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν, νῦν δὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλεῖ, τῶν δὲ λέλασται.

Φοῖβε τίη δὴ νῶϊ) Videtur ad pugnam prima facie à Neptuno prouocari Phœbus, sed processus contrarium docebit. Nam recordatione communis iniuriæ, quæ illorum veteris societatis argumentum est, à manuum consertione abstinebunt: tum etiam patrui reuerentia commotus Apollo fuisse dicetur.

ἄρχε σύ γ') Neptunus Apollinem iubet, quòd iunior sit, pugnam primùm inchoare: quasi res inconsultò & temerariè aggredi propriè iuniorum est, in quibus feruor æstúsque animi ad iniuriam inferendam procliuior est quàm seniorum, quos longa experientia cautiores fecit.

νηπύτι' ὡς ἄνοον) Coniicio, temerè Neptuno Apollinem credidisse, & persuasum vt in Neptunum primus faceret impetum: quem idcirco Neptunus his verbis à facto inconsulto deterrens castigat, νηπύτι' ὡς ἄνοον, &c. quasi dicat: Hem Apollo, siccine repentinus est animus tuus, & ad pugnam mecum conserendam facilis, vt veteris nostræ societatis oblitus sis, in qua communem à Laomedonte, huius generis Troiani capite, iniuriam perpessi sumus? An non illius recordatione iustior tibi esset occasio contra Troianos, quàm Græcos meo exemplo præliandi?

ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι) Hoc diuersè paulùlum à cæteris commemorat Neptunus, cùm à se solo condita Troiana mœnia asserit. Deinde causam cur ipsi, cùm Dij fuerint, homini inseruierint opera mercenaria. Illa autem causa talis fuisse à quibusdam perhibetur. Conspirarunt aliquando Dij in Iouem, & eum vincire compedibus moliebantur: quod cùm à Thetide Ioui fuisset declaratum, vt est dictum lib. α, ille reliquos Deos sua pœna affecit hos autem duos Neptunum & Apollinem iussit Laomedonti seruire, dum Troiam ædificaret. Quidam dicunt Apollinem diuinis honoribus à Laomedōte exceptum, Neptuno verò promissam mercedem denegasse, quam ob rem indignatus ille cœtum emisisse in vniuersam regionē Laomedontis dicitur, vt est alibi obseruatum. At Herodotus (vt refert Natalis lib. 2. cap. 8.) non verum esse, inquit, quod Laomedonti Neptunus & Apollo seruierint, sed datum esse locum fabulę, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificiis dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. Quicquid sit, altera narratio receptior est vulgato scriptorum consensu. Quòd autem soli sibi Troiani muri extructionem Neptunus tribuit, expressit etiam Virg. 9. Aeneid.

——An non viderunt mœnia quondam
Neptuni fabricata manu considere in ignes.

At Ouidius hoc Apollini tribuit in Epist. Paridis:

Ilion aspicies firmatáque turribus altis Mœnia Phœbeæ structa canore lyræ.

Quidam dicunt, vt refert Eustathius, hos Deos non coactos, sed sponte peregrinorum personam induisse, vt Laomedontis iniuriam tentarent, quòd Diis consuetum in Odyssea Poeta docet. Vnde aiunt Apollinem extincto iniuriæ illatore Laomedonte Troianis auxiliari, rependentem illis gratiam, quòd se honoribus prosequetentur: colebatur enim variis in locis, vt in vrbe Chrysa, Cilla & Tenedo, prætereà etiam in ipsa Troia: Neptunum autem immunem debitis honoribus, veteris illius iniuriæ memoriam in Laomedontis posteros perpetuasse. Sunt etiam qui dicunt ad Deos referri, quod in opifices quosdam qui hanc seruitutem sine mercede seruierant, competebat.

οἳ φύλλοισιν ἐοικότες) Docet Appollo non decere immortales Deos pro mortalibus, quorum tam fragilis est conditio, sic ad inuicem dimicare. quod idem leuiter à Iunone anteà dicebatur -----οὐ γὰρ ἔοικεν ἀθανάτους θεοὺς ὧδε βροτῶν ἕνεκα στυφελίζειν. Eleganter autem imbecillis mortalitas hoc loco describitur: quibus similia olim ex Aristophane protulimus.

τὴν δ' οὔτι προσέφη) Sic ineptis interrogationibus non respondere prudentiæ est non vulgaris, qualem hoc loco Apollo vsurpauit.

ἐπεί σε λέοντα γυναιξὶν) Illud λέοντα pro λέαιναν dictum est. Didymus autem interpretatur ἐπίφοβον ὡς λέοντα, vt dicatur Diana inter mulieres sic à Ioue formidabilem & terribilem collocatam, vt leo inter animantia, quemadmodum ego expono. Ait prǽtereà Poeta, datam esse Dianæ potestatem, mulierem quam voluerit, interficiendi, quod Eustathius de morte mulierum repentina intelligit quam Dianæ tribui vt hominum Apollini, olim etiam obseruauimus. Notanda est autem hæc Iunonis oratio, quæ iram illius & feruorem testatur, maximè in fine, vbi defectiuè locuta est, & interrupto sententiæ filio pugnam inchoauit.

αἴσιμον ἦεν) Homerus fato etiam ipsa animantia volucrésque subiicit, vt vides hoc loco de columba, quæ accipitrem effugit, quod ipsi nondum sit fatale mori. Videtur autem eam columbam intelligere, quæ cùm ab accipitre humipeta fugit, in altum euolare dicitur. Et ita esse intelligendum, docet similitudinis ἀπόδοσις: nam Diana in cœlum fugit. Sciendum autem est, accipitres omnes modo venandi inter se diffidere. Alij enim columbam humi confidentem rapiunt, volantem non appetunt. Alij super arborem, aut tale quid conscendentem venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur, sed volantem capere conantur. Fertur etiam, à columbis quodque accipitrum genus cognosci. Itaque cum accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant, vt legitur apud Philosophum Hist. anim. lib. 9. cap. 36.

αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς) Absoluta Deorum pugna, quod impium fuit somnium, vt & ferè hæc omnia, quod ad rei veritatem spectat, vt in Troianis docet Dio, refert se ad mortalia, vt tamen diuina etiam illis intermisceat, quale erit mox illud de Apolline. Persequitur ergo intermissam narrationem de Achille Troianos persequente, quod cùm adeò feliciter gereret, vt captam iri eo die Troiam nullus non posset credere: commentus est factum, quod sequitur, Agenoris, qui Achillem dicitur remoratus, elusum postea ab ipso Apolline, qui Agenoris illius speciem induerat. Omnia sunt facilia, proinde longa non egent expositione. Aduertenda solùm est ingenij Homerici feracitas.

ἠΰτε πάρδαλις) Cùm inter animantium genera mares sint fortiores, vt scribunt Arist. & Plinius: hoc in pantheris & vrsis non valet, in quibus fœminæ maribus sunt præstantiores, vnde rectè hoc loco Homerus πάρδαλιν ad comparationem assumit (πάρδαλιν autem Græci pro mare enunciant) cuius generositas est maxima, vt ex hoc loco Homeri constat, & ex altero Oppiani, vbi scribit, Pardalin in spectaculis sponte irruere in venabulum, opponentis se ei hominis. Tamen illud animal hoc habet peculiare, vt citò fatigetur & exhauriatur: natura enim infirmum est, & in primos impetus, quodcunque habet virium & roboris, insumit, vt scribit Scholiastes in Alexipharmaca Nicandri. quod huic nostro Agenori optimè competit.

Finis libri vigesimiprimi.

ARGVMENTVM VIGESIMISECVNDI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS inclusis in ciuitatem, solus Hector expectans Achillem, primùm quidem fugit: postea autem resistit Minerua ipsi suadente: & interficitur. Alligans autem ipsum currui Achilles, per campum ad stationem nauium trahit. Hi autem in ciuitate lugét hæc videntes inclusi.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

X, ter circa murum agens interfecit Hectorem Achilles.

Aliud.

Mors Hectoris.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΤΩΝ Τρώων ἐγκλεισθέντων εἰς τὴν πόλιν, μόνος Ἕκτωρ ὑπομείνας Ἀχιλλέα, τὸ μὲν πρῶτον φεύγει· ἔπειτα δὲ ἀνθίσταται, Ἀθηνᾶς αὐτὸν πεισάσης· καὶ ἀναιρεῖται. ἐξάψας δὲ αὐτὸν τοῦ ἅρματος Ἀχιλλεὺς, διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ τὸν ναύσταθμον ἕλκει· οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὀδύρονται ταῦτα ὁρῶντες ἐγκλεισμένοι.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Χῖ δ' ἄρα τρὶς περὶ τεῖχος ἄγων κτάνεν Ἕκτορ' Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἕκτορος ἀναίρεσις.

SIC hi quidē in vrbem fuga acti velut hinnuli,
Sudorem refocillando abstergebāt,
bibebántque ac sedabant sitim,
Innixi pulchris propugnaculis: caterùm Achiui
Murum prope ibant, clypeos humeris inclinantes::
Hectorem .v. ibi manere exitiosum fatum coēgit
Ilium ante, portásque Scæas.
Sed Pelidem allocutus est lucidus Apollo:
Cur me Pelei fili pedibus velocibus persequeris,
Ipse mortalis existens deum immortalem? nec dum me
Agnouisti quòd Deus sum: tu autem indesinenter furis.

ΩΣ οἱ μὲν κατ' ἄστυ πεφυζότες ἠΰτε νεβροὶ,
Ἱδρῶ ἀπεψύχοντο, πῖόν τ', ἀκέοντό τε δίψαν,
Κεκλιμένοι καλῇσιν ἐπάλξεσιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τεῖχος ἆσσον ἴσαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Ἕκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι ὀλοὴ μοῖρ' ἐπέδησεν,
Ἰλίου προπάροιθε, πυλάων τε Σκαιάων.
Αὐτὰρ Πηλείωνα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τίπτε με Πηλέος υἱὲ ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με
Ἔγνως ὡς θεός εἰμι, σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.

Ηὗ τοι οὔτι μέλει Τρώων πόνος οὓς ἐφόβησας,
γ. δεῦρ' ἐλιάσθης Οἳ δή τοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ* δεῦρο λιάσθης.
γ. κτενέεις Οὐ γάρ με* κτανέεις, ἐπεὶ οὔτοι μόρσιμός εἰμι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
γ. ὀλοώτατε Ἔβλαψάς μ' Ἑκάεργε, θεῶν* ὀλοώτατε πάντων,
Ἐνθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος. ἦ κ' ἔτι πολλοὶ
Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
Νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας
Ῥηϊδίως, ἐπεὶ οὔτι τίσιν γ' ἔδδεισας ὀπίσσω.
Ἦ σ' ἂν τισαίμην εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Ὣς εἰπὼν, προτὶ ἄστυ μέγα φρονέων ἐβεβήκει,
Σευάμενος ὥσθ' ἵππος ἀεθλοφόρος, σὺν ὄχεσφιν
Ὅς ῥά τε ῥεῖα θέῃσι τιταινόμενος πεδίοιο.
Ὣς Ἀχιλεὺς λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ' ἐνώμα.
Τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι,
Παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρ' ἐπεσσύμενον πεδίοιο,
Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν· ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ·
Ὅν τε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι·
Λαμπρότατος μὲν ὅγ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος.
Ὤμωξεν δ' ὁ γέρων, κεφαλὴν δ' ὅγε κόψατο χερσὶν,
Ὑψόσ' ἀνασχόμενος, μέγα δ' οἰμώξας ἐγεγώνει,
Λισσόμενος φίλον υἱόν· ὁ δὲ προπάροιθε πυλάων
Εἱστήκει, ἄμοτον μεμαὼς Ἀχιλῆϊ μάχεσθαι·
Τὸν δ' ὁ γέρων ἐλεεινὰ προσηύδα, χεῖρας ὀρεγνὺς,
Ἕκτορ, μή μοι μίμνε φίλον τέκος ἀνέρα τοῦτον
Οἶος, ἄνευθ' ἄλλων· ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπῃς
Πηλείωνι δαμεὶς· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερός ἐστιν.
Σχέτλιος, αἴθε θεοῖσι φίλος τοσόνδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί· τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται
Κείμενον· ἦ κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι.
Ὅς μ' υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκε,
Κτείνων, καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
Καὶ γὰρ νῦν δύο παῖδε Λυκάονα καὶ Πολύδωρον
Οὐ δύναμαι ἰδέειν, Τρώων εἰς ἄστυ ἀλέντων,
Τούς μοι Λαοθόη τέκετο κρείουσα γυναικῶν.
γ. στρατοῦ Ἀλλ' εἰ μὲν ζώουσι μετὰ* στρατῷ, ἦτ' ἂν ἔπειτα
Χαλκοῦ τε χρυσοῦ τ' ἀπολυσόμεθ'· (ἔστι γὰρ ἔνδον·
Πολλὰ γὰρ ὤπασε παιδὶ γέρων ὀνομάκλυτος Ἄλτης)
Εἰ δ' ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ἄλγος ἐμῷ θυμῷ τε καὶ μητέρι, τοὶ τεκόμεσθα.
Λαοῖσιν δ' ἄλλοισι μινυνθαδιώτερον ἄλγος
Ἔσσεται, ἢν μὴ καὶ σὺ θάνῃς Ἀχιλῆϊ δαμασθείς.
Ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρῳὰς, μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλείδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς.
γ. πρὸς δ' ἐμέ *Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέαιρε,
Δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα,
Υἷάς τ' ὀλλυμένους, ἑλκυσθείσας τε θύγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Ἑλκομένας τε νυοὺς ὀλοῇς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.
Αὐτὸν δ' ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
Ὠμησταὶ ἐρύουσι, ἐπεί κέ τις ὀξέϊ χαλκῷ
Τύψας ἠὲ βαλὼν ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται,

An tibi nequicquã est curæ Troum labor quos fugasti,
Qui iam in vrbem conclusi sunt: tu verò huc diuertisti?
Non tamen me interficies, quoniam non mortalis sum.
Hũc autẽ valdè indignatus allocutus est pedib. velox (Ach.
Læsisti me Apollo Deorum pernitiosissime omniũ,
Huc nunc auertens me à muro: sanè adhuc multi
Terrã mordicùs cepissent, antequã in Iliũ peruenissẽt.
Nũc autẽ mihi magnã gloriã eripuisti: illos verò seruasti
Facilè, quoniam non vltionem formidasti in posterum.
Profectò te vlciscerer, si mihi potentia adesset.
Sic fatus, ad ciuitatem valdè elatus iuit,
Ruens velut equus victor, cum curribus
Qui facilè currit extensus per campum.
Sic Achilles celeriter pedes & genua mouebat.
Hunc verò senex Priamus primus vidit oculis
Vndique fulgentem, vt stellam, irruentem per campum,
Quæ autumno oritur: valdè lucidi autem eius radij
Apparent multa inter astra noctis medio,
Quam canem Orionis cognomine vocant:
Splendidissima quidem hæc est: malum verò signum est
Et affert multam febrem miseris mortalibus:
Sic huius æs splendebat circa pectora currentis:
Eiulabat verò senex: capútque pulsabat manibus,
In altum tendens: valdè autem plorans clamabat,
Orans dilectum filium: is enim ante portas
Stabat, indesinenter cupiens cum Achille pugnare.
Hũc v. senex miserabiliter allocutus est, manus exten-(dẽs
Hector, ne mihi expecta, dilecte fili, virum hunc,
Solus, absque alijs, vt ne mox mortem assequaris,
Ab Achille interfectus, quoniam multo fortior est.
Infelix, vtinam dijs charus tantum esset,
Quantum mihi: citò eum canes & vultures vorarent,
Iacentem: certè mihi grauis ex præcordijs, dolor abiret:
Qui me liberis multisque strenuis orbum fecit
Interficiens, deportatos vendẽs insulas in longinquas:
Etenim nunc duos filios Lycaonem & Polydorum
Non possum videre, Troianis in ciuitatem conclusis,
Quos mihi Laothoë peperit regina mulierum.
At siquidem viuunt in castris, certè postmodùm
Aeréque auróque redimemus (est enim intus:
Multa enim dedit filiæ senex fama celebris Altes)
Quòd si iam mortui sunt, & in Plutonis domibus,
Dolor meo animo & matri, qui genuimus:
Populis autem alijs breuior dolor
Erit, modò non & tu moriaris ab Achille domitus.
Sed subitò murum mi fili, vt serues
Troianos & Troianas, neque magnam gloriã præbeas
Pelidæ, ipséque dilecta vita priueris:
Adhæc verò mei infelicis adhuc viuentis miserere:
Infausti, quem pater Saturnides in senectutis limine
Fortuna in acerba perdet, multa mala conspicatum,
Filiósque interemptos, raptásque filias,
Et thalamos euersos, & infantes filios
Illisos ad terram in graui conflictu,
Tractásque nurus perniciosis manibus Græcorum.
Ipsum verò extremum me canes in primis foribus
Crudiuori lacerabunt, postquam aliquis acuto ære
Verberãs, vel iaculatus, ex membris animam eripuerit,
Quos

Quos nutriui in ædibus mensarios ianitores,
Qui meum sanguinem bibentes grauati in animo
Iacebunt in vestibulis: iuuenem autem omninò decet,
In bello interfectum, confossum acuto ære,
Iacere: omniáque decora morienti, quodcunq. appareat:
Sed quum iam canum caput, canámque barbam,
Pudendáque deturpant canes interempti senis,
Hoc vtique miserrimum est miseris mortalibus.
Dixit senex: canos verò capillos extrahebat manibus
Vellens è capite, neque Hectori animum flectebat.
Mater autem rursus ex alia parte lugebat, lacrymans,
Sinum denudans, altera.a.manu mammillā exhibuit,
Et ipsum lacrymans verbis velocibus allocuta est:
Hector, fili mi, hæc reuerere, & me miserare
Ipsā, si vnquā tibi vagitus sedatricem māmā præbui,
Horum reminiscere chare fili, fuge .v. inimicum virum
Mœnia introiens: neque propugnator stes huic,
Infelix: si enim te interemerit, neutiquam te equidem
Plorabo in lectis charum germen, quem peperi ipsa,
Neque vxor diues: seorsum autem te longè à nobis
Argiuorum apud naues canes veloces comedent.
Sic hi plorantes alloquebantur dilectum filium,
Multa precantes: neque Hectori animum flectebant:
Sed hic expectabat Achillē ingētem proprius accedētē.
Vt autem draco in lustro montanus virum expectat
Pastus mala venena, subijtq́; ipsum ira grauis,
Tornumq́; tuetur conuoluens se circa latibulum:
Sic Hector inextinguibile habens robur, non cessit,
Turrim ad prominentem lucido scuto acclinato.
Indignabundus verò dixit ad suum elatū animum
Hei, mihi, siquidem portas & mœnia ingressus fuero,
Polydamas mihi primus vitio verterit,
Qui me hortabatur Troianos ad ciuitatem ducere,
Noctē sub hāc exitiosam, quando excitabatur diuus A-
At ego non parui, certè multò vtilius fuisset: chilles.
Nunc verò postquam amisi populum stultitia mea,
Vereor Troianos, & Troianas trahentes longas vestes,
Ne quando quis dicat deterior alius me:
Hector suis viribus fretus perdidit populum.
Sic dicent. mihi autem tunc vtilius esset,
Contrà aut Achille interfecto redire,
Aut ab ipso interfici gloriosè pro ciuitate.
Quòd si scutum quidem deposuero vmbilicatum,
Et galeam fortem, hastamq́; ad murum acclinans,
Ipse profectus Achilli strenuo obuius iuero,
Et ei pollicear Helenam, & opes cum ipsa
Omnes prorsus quascunque Paris concauis in nauibus
Duxit in Troiam (quæ fuit contentionis origo)
Daturū Atridis abducēdas, simulq́; separatim Achiuis
Alia distributurū quæcunque ciuitas hæc occultat:
A Troianis .v. rursus honorabile iusiurandum capiam
Nihil occultaturos sed bifariam omnia diuisuros,
Possessionē quātācumq. vrbs desiderabilis intus cōtinet.
Sed cur mihi hæc dilectus disseruit animus?
Non ipsi equidē supplicabo iens is .n. non miserebitur.
Neq. quid me reuerebitur, interficietq́; me nudū existētē
Temerè vt fœminam, postquam arma exuero.
Non quidem vllomodo nunc licet à quercu, neq. à petra

Οὓς τρέφον ἐν μεγάροισι τραπεζῆας* πυλαωροὺς, γρ. θυραωροὺς
Οἵ κ' ἐμὸν αἷμα* πίοντες,* ἀλύσσοντες περὶ θυμῷ, γρ. πιόντες
Κείσοντ' ἐν προθύροισι. νέῳ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν γρ. λυσσῶντες
*Ἀρηϊ κταμένῳ, δεδαϊγμένῳ ὀξέϊ χαλκῷ, γρ. ἀρηῒ κταμένῳ
Κεῖσθαι, πάντα δὲ καλὰ θανόντι περ ὅττι φανείη·
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη, πολιόν τε γένειον,
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἴκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ἦ ῥ' ὁ γέρων, πολιὰς δ' ἄρ' ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσὶ,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθε.
Μήτηρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο δακρυχέουσα,
Κόλπον ἀνιεμένη, ἑτέρηφι δὲ μαζὸν ἀνέσχε,
Καί μιν δακρυχέουσ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἕκτορ τέκνον ἐμὸν, τάδε τ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον
Αὐτήν, εἴ ποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν* ἐπέσχον, γρ. αἴσχον
Τῶν μνῆσαι φίλε τέκνον, ἄμυνε δὲ δήϊον ἄνδρα
Τείχεος ἐντὸς ἰών. μηδὲ πρόμος ἵστασο τούτῳ,
Σχέτλιος. εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτή,
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος· ἄνευθε δέ σε μέγα νῶϊν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.
Ὣς τώ γε κλαίοντε προσαυδήτην φίλον υἱὸν,
Πολλὰ λισσομένω· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθον·
Ἀλλ' ὅγε μίμν' Ἀχιλῆα πελώριον ἆσσον ἰόντα.
Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ', ἔδυ δέ τε μιν χόλος αἰνὸς,
Σμερδαλέον δὲ δέδορκεν ἑλισσόμενος περὶ χειῇ·
Ὣς Ἕκτωρ ἄσβεστον ἔχων μένος οὐχ ὑπεχώρει,
Πύργῳ ἔπι προὔχοντι φαεινὴν ἀσπίδ' ἐρείσας·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼν, εἰ μέν κε πύλας καὶ τείχεα δύω,
Πουλυδάμας μοι* πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, γρ. πρῶτος ἐλεγχ. καταχεύει
Ὅς μ' ἐκέλευσε Τρωσὶ ποτὶ πτόλιν ἡγήσασθαι
Νύχθ' ὕπο τήνδ' ὀλοὴν, ὅτε τ' ὤρετο δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην· ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν·
Νῦν δ' ἐπεὶ ὤλεσα λαὸν ἀτασθαλίῃσιν ἐμῇσιν,
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Μήποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος ἐμεῖο,
Ἕκτωρ ἧφι βίηφι πιθήσας ὤλεσε λαόν·
Ὣς ἐρέουσιν· ἐμοὶ δὲ τότ' ἂν πολὺ κέρδιον εἴη
Ἄντην ἢ Ἀχιλῆα κατακτείναντα νέεσθαι,
Ἠέ κεν αὐτῷ ὀλέσθαι ἐϋκλειῶς πρὸ πόληος.
Εἰ δέ κεν ἀσπίδα μὲν καταθείομαι ὀμφαλόεσσαν,
Καὶ κόρυθα βριαρήν, δόρυ δὲ πρὸς τεῖχος ἐρείσας,
Αὐτὸς ἰὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἀντίος ἔλθω,
Καί οἱ ὑπόσχωμαι Ἑλένην, καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Πάντα μάλ' ὅσσα τ' Ἀλέξανδρος κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν
Ἠγάγετο Τροίηνδ', ἥ τ' ἔπλετο νείκεος ἀρχὴ,
Δωσέμεν Ἀτρείδῃσιν ἄγειν, ἅμα τ' ἀμφὶς Ἀχαιοῖς
Ἄλλ' ἀποδάσσεσθαι ὅσσα πτόλις ἥδε κέκευθε·
Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὅρκον ἕλωμαι,
Μή τι κατακρύψειν, ἀλλ' ἄνδιχα πάντα δάσασθαι,
Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μιν ἐγὼ μὲν ἵκωμαι ἰών· ὁ δέ μ' οὐκ ἐλεήσει,
Οὐδέ τί μ' αἰδέσεται, κτενέει δέ με γυμνὸν ἐόντα,
Αὔτως ὥστε γυναῖκα, ἐπεί κ' ἀπὸ τεύχεα δύω.
Οὐ μέν πως νῦν ἐστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης

Τῷ ὀαριζέμεναι ἅτε παρθένος ἠΐθεός τε,
Παρθένος ἠΐθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοισιν.
Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν, ὅττι τάχιστα·
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ.
Ὣς ὅρμαινε μένων· ὁ δέ οἱ σχεδὸν ἦλθεν Ἀχιλλεὺς,
Ἶσος Ἐνυαλίῳ κορυθάϊκι πτολεμιστῇ,
Σείων Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Δεινήν· ἀμφὶ δὲ χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ
Ἢ πυρὸς αἰθομένοιο, ἢ ἠελίου ἀνιόντος.
Ἕκτορα δ' ὡς ἐνόησεν ἕλε τρόμος, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Αὖθι μένειν· ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, βῆ δὲ φοβηθείς.
Πηλείδης δ' ἐπόρουσε ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς·
Ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν·
Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται· ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λεληκὼς
γρ. δέ Ταρφέ' ἐπαΐσσει, ἑλέειν *τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἐμμεμαὼς ἰθὺς πέτετο· τρέσε δ' Ἕκτωρ
Τεῖχος ὑπὸ Τρώων, λαιψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα.
Οἱ δὲ παρὰ σκοπιὴν καὶ ἐρινεὸν ἠνεμόεντα
γρ. ὑπὲρ Τεῖχος αἰὲν *ὑπ' ἐκ κατ' ἀμαξιτὸν ἐσσεύοντο·
Κρουνὼ δ' ἵκανον καλλιρρόω, ἔνθα δὲ πηγαὶ
Δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.
Ἡ μὲν γάρ θ' ὕδατι λιαρῷ ῥέει, ἀμφὶ δὲ καπνὸς
Γίνεται ἐξ αὐτῆς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἡ δ' ἑτέρη θέρεϊ προρέει εἰκυῖα χαλάζῃ,
Ἢ χιόνι ψυχρῇ, ἢ ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ.
Ἔνθα δ' ἐπ' αὐτάων πλυνοὶ εὐρέες ἐγγὺς ἔασι
Καλοὶ, λαΐνεοι, ὅθι εἵματα σιγαλόεντα
Πλύνεσκον Τρώων ἄλοχοι καλαί τε θύγατρες
Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν.
Τῇ ῥα παραδραμέτην, φεύγων, ὁ δ' ὄπισθε διώκων·
Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμεί-
Καρπαλίμως· ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην (νων
Ἀρνύσθην, ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίνεται ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ὡς δ' ὅτ' ἀεθλοφόροι περὶ τέρματα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι, τὸ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον,
Ἢ τρίπος, ἠὲ γυνὴ, ἀνδρὸς κατατεθνειῶτος·
Ὣς τὼ τρὶς Πριάμοιο πόλιν πέρι δινηθήτην
Καρπαλίμοισι πόδεσσι· θεοὶ δέ τε πάντες ὁρῶντο.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ὢ πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος
Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ
Ἕκτορος, ὅς μοι πολλὰ βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηεν,
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἐν πόλει ἀκροτάτῃ· νῦν αὖτέ ἑ δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστυ περὶ Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκει.
Ἀλλ' ἄγετε, φράζεσθε θεοὶ καὶ μητιάασθε
Ἠέ μιν ἐκ θανάτοιο σαώσομεν, ἦέ μιν ἤδη
Πηλείδῃ Ἀχιλῆϊ δαμάσσομεν ἐσθλὸν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἀργικέραυνε κελαινεφὲς, οἷον ἔειπες·
Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ,
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Θάρσει Τριτογένεια φίλον τέκος· οὔ νύ τι θυμῷ (Ζεὺς,
Πρόφρονι μυθέομαι, ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι·

Huic confabulari, ceu virgo adoleſcénſque,
Virgo adoleſcénſque colloquuntur inter ſe.
Satius igitur prælio confligere, vt quam celerrimè
Videamus vtri Olympius gloriam præbeat.
Sic cogitabat expectãs: at ei cominus venit Achilles
Similis Marti impetuoſo bellatori,
Vibrans Peliam haſtam ad dextrum humerum
Terribilem: circúmque ſplendebat æs ſimile fulgori,
Vel ignis ardentis, vel ſolis orientis. (ſtinuit
Hectorẽ.a.poſtquã agnouit, cepit timor, neq. amplius ſu
Illic manere, à tergo.a.portas liquit: iuitque perterritus,
Pelides verò irruit, pedibus celeribus fretus.
Veluti accipiter in montibus leuiſsimus volucrum
Facilè ruit in timidam columbam,
Hæc autem obliquè fugit. ille verò propè acutè ſtrepens
Crebrò irruit, caperéque ipſam animus iubet: (ctor
Sic hic promptus rectà volabat: trepidus fugiebat.a.He-
Muro ſub Troianorum, leuia autem genua mouebat.
Hi verò iuxta ſpeculam & caprificum altam,
Murum vſque ſubter, per curulem viam currebant,
Adfluentum autem venerunt pulchrifluum: vbi fontes
Duo ſcaturiunt Scamandri vorticoſi:
Alter quidem aqua tepida fluit: circum autem fumus
Fit ex ipſo velut ignis ardentis:
Alter verò æſtate defluit ſimilis grandini,
Vel niui frigidæ, vel ex aqua concreto cryſtallo:
Illic autem ad ipſos labra lata propè ſunt
Pulchra, lapidea, vbi veſtes ſplendidas
Lauabant Troianorum vxores pulchræq; filiæ,
Antea, tẽpore pacis, priuſquã veniſſent filij Achiuorũ:
Hãc prætercurrerũt, alter fugiẽs, alterq; à tergo perſequẽs:
Antè.q.fortis fugiebat: perſequebatur.v.ipſũ multo for-
Celeriter: quoniã nõ victimã, neque tergus bouis (tior
Captabant: qualia pedibus præmia ſunt virorum:
Sed pro anima currebant Hectoris equorum domitoris.
Veluti.a.quando certatores ad metas vnunguli equi
Leuiter valde currunt, & magnũ propoſitũ eſt præmiũ,
Vel tripus, vel mulier, viri in honorem defuncti:
Sic hi ter Priami ciuitatem circum acti ſunt
Velocibus pedibus: dij autem omnes videbant:
Inter hos.a.ſermonem cœpit pater hominumq; deorũq;
Proh malũ, certè dilectũ virum fugatũ circa murum
Oculis video: meum autem angitur cor
Ob Hectorem, qui mihi multa boum fœmora adoleuit,
Idæ in verticibus cacuminoſi, nonnunquam etiam
In vrbe ſumma: nunc autem ipſum diuus Achilles
Vrbem circa Priami pedibus velocibus inſequitur.
Sed agite conſiderate dij & conſultate,
An ipſum à morte liberabimus, an ipſum iam
Sub Pelide Achille domabimus fortem exiſtentem.
Hunc.a.rurſus allocuta eſt dea cæſia Minerua,
O pater fulminator nubifer quale dixiſti?
Virum mortalem exiſtentem iam diu deſtinatũ morti,
Rurſus vis à morte lugubri eripere?
Fac: ſed neutiquam omnes approbamus dij alij:
Hanc autẽ excipiens allocutus eſt nubicogus Iupiter,
Confide Tritonia dilecta filia: non certè animo
Serio loquor, volo enim tibi blandus eſſe.

Fac

Fac prout iam tibi animus est, neque cessa.
Sic fatus, impulit ante per se promptam Mineruam:
Venit autem ab Olympi verticibus festinans,
Hectorē.v.incessāter vrgens sequebatur celer Achilles.
Vt.a.quū hinnulū in mōtibus canis ceruæ insequitur,
Excitans ex lustro, per valles & per saltus,
Hunc quamuis lateat trepidans sub frutice,
Verumtamen vestigia legens currit perpetuò donec in-
Sic Hector non latebat velocipedem Pelidem:(ueniat.
Quoties autem nitebatur portas Dardanias
Contra ruere bene ædificatas ad turres,
Si quo modo ei desuper auxiliarentur sagittis:
Toties ipsum antè auertebat accurrens
In campum: ipse autem ad vrbem volabat semper.
Quemadmodum in somno non potest fugientē insequi.
Neque hic hunc potest fugere, neque is insequi:
Sic hic illū nō poterat assequi pedibus neq. ille effugere.
Quo tamen pacto Hector fata euasisset mortis,
Nisi ei vltimóque & extremò obuiasset Apollo
Propè, qui ei indidit robur velociáque genua?
Populis autem innuebat capite diuus Achilles,
Neq. sinebat mittere in Hectorem lethiferas sagittas;
Ne quis gloriā auferret iaculatus, ipse.v.posterior veni
Sed quando iam quartò ad fontes peruenerunt, ret.
Et tunc sanè aureas pater extendit lances,
Imposuitque duo fata asperæ mortis,
Hoc.q.Achillis, illud.a.Hectoris bellicosi.(fatalis dies.
Traxit.v.medias prehēdēs, inclinatúsque est Hectoris
Descenditq; in infernū: reliquit.v.ipsum clarus Apollo.
Ad Pelidem .a.accessit dea cæsijs oculis Minerua:
Cominúsque stans verbis velocibus eum allocuta est:
Nunc demū nos spero, Ioui dilecte illustris Achilles,
Relaturos magnā gloriam Achiuis apud naues,
Hectorē interficientes pugnæ insatiabilē licet existētē.
Non ei nunc amplius licet effugere à nobis,
Neque si valdè multa patiatur longè iaculans Apollo,
Aduolutus ante patrem Iouem ægidem gestantem.
Sed tu quidem nunc sta & respira: huic verò ego tecum
Accedens persuadebo contrà pugnare.
Sic dixit Minerua: hic.v.persuasus est gauisusq; est a-
Stetit verò fraxineæ hastæ æratæ innixus, (nimo:
Hæc igitur hūc.q.reliquit, assecutáque est Hectorē diuū,
Deiphobo assimulata corpore & infracta voce.
Propè autem stans verbis velocibus allocuta est:
O frater, certè admodum te vrget velox Achilles,
Vrbem circa Priami pedibus velocibus persequens.
Sed agè iam stemus & arceamus hostē manētes.(ctor:
Hanc autē vicissim allocutus est magnus galeatus He-
Deiphobe, certè mihi anteà multò charissimus eras
Fratrum, quos Hecubas & Priamus genuit filios:
Nunc verò adhuc etiā magis habeo in animo honorare,
Qui sustinuisti mei gratiā, postquam vidisti oculis,
Murum egredi: alij verò intus manent.
Hūc autē rursus allocuta est dea cæsijs oculis Minerua,
O frater profectò.q.multùm pater & veneranda mater
Precabantur ordine genibus aduoluti: circúmque socij,
Illic vt manerem (adeò enim tremunt omnes)
Sed meus intus animus conficiebatur mœrore graui:

Ἔρξον ὅπη δή τοι νόος ἔπλετο, μηδ' ἔτ' ἐρώει.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα,
Ἕκτορα δ' ἀσπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο δίηται,
Ὄρσας ἐξ εὐνῆς, διά τ' ἄγκεα καὶ διὰ βήσσας,
Τὸν δ' εἴπερ τε λάθῃσι καταπτήξας ὑπὸ θάμνῳ,
Ἀλλά τ' ἀνιχνεύων θέει ἔμπεδον, ὄφρα κεν εὕρῃ·
Ὣς Ἕκτωρ οὐ λῆθε ποδώκεα Πηλείωνα.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε πυλάων Δαρδανιάων
Ἀντίον ἀΐξασθαι ἐϋδμήτους ἐπὶ πύργους,
Εἴπως οἱ καθύπερθεν ἀλάλκοιεν βελέεσσι·
Τοσσάκι μιν προπάροιθεν ἀποστρέψασκε* παραστὰς γρ. παραφθὰς
Πρὸς πεδίον· αὐτὸς δὲ ποτὶ πτόλιος πέτετ' αἰεί.
Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.
Πῶς δέ κεν Ἕκτωρ κῆρας ὑπεξέφυγεν θανάτοιο,
Εἰ μή οἱ πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤντετ' Ἀπόλλων
Ἐγγύθεν, ὅς οἱ ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα.
Λαοῖσιν δ' ἀνένευε καρήατι δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδ' *εἴα ἱέμεναι ἐπὶ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα, γρ. ἔα ἱέμεναι
Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο,
Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο·
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ·
Ὤχετο δ' εἰς ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.
Πηλείωνα δ' ἵκανε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δὴ νῶϊ γ' ἔολπα Διῒ φίλε φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Οἴσεσθαι μέγα κῦδος Ἀχαιοῖσι προτὶ νῆας,
Ἕκτορα δηϊώσαντε, μάχης ἆτόν περ ἐόντα.
Οὔ οἱ νῦν ἔτι γ' ἐστὶ πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι,
Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ* πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων, γρ. κάμοι
Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν στῆθι καὶ ἄμπνυε· τόνδε δ' ἐγώ τοι
Οἰχομένη πεπιθήσω ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη· ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπὶ μελίης χαλκογλώχινος ἐρεισθείς.
Ἡ δ' ἄρα τὸν μὲν ἔλειπε, κιχήσατο δ' Ἕκτορα δῖον,
Δηϊφόβῳ εἰκυῖα δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε βιάζεται ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Ἄστυ πέρι Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκων·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Δηΐφοβ', ἦ μέν μοι τὸ πάρος πολὺ φίλτατος ἦσθα
Γνωτῶν, οὓς Ἑκάβη ἠδὲ Πρίαμος τέκε παῖδας·
Νῦν δ' ἔτι καὶ μᾶλλον νοέω φρεσὶ τιμήσασθαι,
Ὃς ἔτλης ἐμεῦ εἵνεκ', ἐπεὶ ἴδες ὀφθαλμοῖσι,
Τείχεος ἐξελθεῖν· ἄλλοι δ' ἔνδοθι μένουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἠθεῖ', ἦ μὲν πολλὰ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Λίσσονθ' ἑξείης γουνούμενοι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι,
Αὖθι μένειν (τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἅπαντες)
Ἀλλ' ἐμὸς ἔνδοθι θυμὸς ἐτείρετο πένθεϊ λυγρῷ·

γρ. μηδέ τι Νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαχώμεθα,* μηδ' ἔπι δούρων
Ἔστω φειδωλή, ἵνα εἴδομεν εἴ κεν Ἀχιλλεὺς
Νῶϊ κατακτείνας ἔναρα βροτόεντα φέρηται
Νῆας ἔπι γλαφυράς, ἦ κεν σῷ δουρὶ δαμείη.
Ὣς φαμένη, καὶ κερδοσύνῃ ἡγήσατ' Ἀθήνη.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Οὔ σ' ἔτι Πηλέος υἱὲ φοβήσομαι ὡς τὸ πάρος περ.
Τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' ἔτλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον· νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στήμεναι ἀντία σεῖο. ἕλοιμί κεν ἤ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων·
Οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε' Ἀχιλλεῦ,
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ.
Ἕκτορ, μή μοι ἄλαστε συνημοσύνας ἀγόρευε.
Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν·
Ὣς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὔτε τι νῶϊ
Ὅρκια ἔσσονται, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.
Παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. νῦν σε μάλα χρὴ
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Οὔ τοι ἔθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Ἀθήνη
Ἔγχει ἐμῷ δαμάα· νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οὓς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος·
Καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἕζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος,
Ἐν γαίῃ δ' ἐπάγη· ἀνὰ δ' ἥρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἂψ δ' Ἀχιλῆϊ δίδου, λάθε δ' Ἕκτορα ποιμένα λαῶν.
Ἕκτωρ δὲ προσέειπεν ἀμύμονα Πηλείωνα,
Ἤμβροτες, οὐδ' ἄρα πώ τι θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλ.
Ἐκ Διὸς ἠείδεις τὸν ἐμὸν μόρον, ἤτοι ἔφης γε.
γρ. μύθοις καὶ μύθῳ Ἀλλά τις ἀρτιεπὴς καὶ ἐπίκλοπος ἔπλεο* μύθων.
Ὄφρα σ' ὑποδείσας μένεος ἀλκῆς τε* λάθωμαι.
γρ. λαθοίμην Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον,
γρ. ἀλύξαι Εἴ τοι ἔδωκε θεός· νῦν αὖτ' ἐμὸν ἔγχος* ἀλεῦαι
Χάλκεον· ὡς δή μιν σῷ ἐν χροῒ πᾶν κομίσαιο.
Καί κεν ἐλαφρότερος πόλεμος Τρώεσσι γένοιτο
Σεῖο καταφθιμένοιο· σὺ γάρ σφισι πῆμα μέγιστον.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πηλεΐδαο μέσον σάκος, οὐδ' ἀφάμαρτε·
Τῆλε δ' ἀπεπλάγχθη σάκεος δόρυ. χώσατο δ' Ἕκτωρ
Ὅττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Στῆ δὲ κατηφήσας, οὐδ' ἄλλ' ἔχε μείλινον ἔγχος·
Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα, μακρὸν ἀΰσας.
Ἤτεέ μιν δόρυ μακρόν· ὁ δ' οὔ τί οἱ ἐγγύθεν ἦεν.
Ἕκτωρ δ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσί, φώνησέν τε,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με θεοὶ θάνατόνδε κάλεσσαν
Δηΐφοβον γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωα παρεῖναι·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τείχει, ἐμὲ δ' ἐξαπάτησεν Ἀθήνη.
Νῦν δὲ δή ἐγγύθι μοι θάνατος κακός, οὐδ' ἔτ' ἄνευθεν,
Οὐδ' ἀλέη. ἦ γάρ ῥα πάλαι τό γε φίλτερον ἦεν

Nunc.v.rectà cupidi pugnemus,neque amplius hastarũ
Sit parsimonia,vt videamus an Achilles
Nobis interfectis spolia sanguinolenta referat
Naues ad concauas: an tua hasta dometur.
Sic loquuta,& per fraudem præcessit Minerua.
Hi verò quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est magnus galeatus Hector:
Non te amplius Pelei fili fugiam vt anteà:
Ter circũ vrbẽ magnã Priami fugi,nec vnquã ausus fui
Expectare te ingruentem:nũc autẽ me animus impellit
Stare contra te:siue interimam,siue interimar.
Sed agè hic deos respiciamus.hi enim optimi
Testes erunt,& custodes pactorum.
Non enim ego te immaniter deturpabo,si mihi Iupiter
Dederit singularem victoriam,tuamq́ animam auferã.
At postquam te spoliauero pulchris armis Achilles,
Cadauer Achiuis reddam:sic & tu fac.
Hũc.v.toruè intuitus est allocutus pedib.velox Achil.
Hector, ne mihi,acerbissime hostis,pacta recense.
Vt non sunt leonibus & viris fœdera fida,
Neque lupi & agni concordem animum habent,
Sed mala cogitant perpetuò sibi inuicem:
Sic nõ possibile est me & te diligere,neq. quicquã nobis
Fœdera erunt, antequam alter stratus
Sanguine satiet Martem fortem bellatorem.
Omnigenæ virtutis recordare:nunc te valdè oportet
Bellatorem esse,& audacem pugnatorem.
Non tibi est effugium:mox enim te pallas Minerua
Hasta mea domabit:nunc verò simul omnes lues
Dolores meorum sociorum,quos interfecisti hasta furẽs.
Dixit & vibrans proiecit longam hastam. (ctor:
Et hãc quidẽ ex aduerso intuitus euitauit illustris He-
Residebat.n.præuidens:superuolauitque ærea hasta,
In terra autẽ fixa est.iterumq́ euulsit Pallas Minerua:
Rursuq́ Ach. dedit:latuitq́ Hectorẽ pastorẽ populorũ.
Hector autem allocutus est strenuum Pelidem:
Errasti,nec dum sanè quid ô dÿs par Achilles,
Ex Ioue noueras meum fatum:atqui dicebas.
Sed quidem loquax & subdolus es verbis,
Vt te veritus,roboris virtutisque obliuiscerer.
Non sanè mihi fugienti tergo lanceam infiges,
Sed rectà ruenti per pectora adige,
Si tibi dedit deus,nunc rursus meam hastam euita
Aeream.vtinam iam ipsã tuo in corpore totam recipias
Et sanè leuius bellum Troianis fieret
Te interfecto:tu enim ipsis es detrimẽtum maximum.
Dixit, & vibrans proiecit longam hastam,
Et percussit Pelidæ medium scutum,nec aberrauit:
Longè verò detorta est à scuto hasta:iratusq́ est Hector,
Quod ei telum velox incassum effugerat è manu:
Stetit.a.mœstus,neque aliam habebat fraxineã hastã:
Deiphobũ.v.vocabat albo scuto vtẽtem,valdè clamãs:
Petebat ab ipso hastam longã:hic.v. neutiquã propè eũ
Hector.a.cognouit in sua mente,dixitque: (erat:
Eheu,profectò iam me dÿ ad mortem vocarunt.
Deiphobum enim ego putabam heroëm adesse,
Deiphobum enim ego putabam heroëm adesse,
Sed hic quidẽ intra murũ est:me verò decepit Minerua.
Nũc.a.iã proxima mihi mors mala,neq.amplius procul
Neq.effugiũ est:certè quidẽ olim hoc chari⁹ erat,(abest,
Iouique

Iouique & Iouis filio Apollini, qui me anteà
Cupidi liberarunt: nunc verò me fatum assequitur.
Ne certè ignauiter & ingloriè peream,
Sed magnum faciens aliquid, & posteris audiendum.
Sic fatus, distrinxit ensem acutum,
Qui ei ad latus pendebat, magnúsque grauísque:
Iuit autē conuersus, velut aquila altè volans,
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel agnam teneram, vel timidum leporem.
Sic Hector irruit quatiens ensem acutum:
(Irruit & Achilles, roboréque impleuit animum
Feroci: antè verò scutum pectus prætendit
Pulchrum, artificiosum: galea autem nutabat lucida
Quatuor conorum, pulchræque circum mouebātur iubæ
Aureæ, quas Vulcanus posuit circa conum densas.
Qualis autem stella oritur inter astra noctis vespera
Hesperus, quæ pulcherrima in cœlo stat stella:
Sic ex cuspide fulgor splendebat bene acuta, quā Achil-
Vibrabat dextera, cogitans malum Hectori diuino, (les
Inspiciens corpus pulchrum vbi cederet maximè
Huius.a.alioqui tantundē.q.tegebāt corpus ærea arma
Pulchra, quibus Patrocli vim exuit occidens.
Apparebat.a.quā iunctura ab humeris ceruicē dirimūt
Colli, vbique animæ citissima mors.
Ea parte in ipsum ruens ferijt hasta diuus Achilles,
Penitus autem teneram per ceruicem venit cuspis,
Neque guttur hasta abscidit ære grauis,
Vt aliquid ipsū alloquerētur excipiēs alternatim verbis.
Cecidit autē in puluerib: at gloriat⁹ est diuus Achilles:
Hector, sed fortè putabas Patroclum interficiens
Saluum te fore: me.a.nihil curasti absentem,
Stulte, huius autem seorsum vltor multò melior
Nauibus in cancauis ego retrò relictus eram,
Qui tibi genua solui. te quidem canes & aues
Lacerabunt turpiter: hunc autem sepelient Achiui.
Hūc autē parū potēs allocutus est galeā mouēs, Hector:
Precor per animam & genua tua, tuósque parentes,
Ne me sinas apud naues canes dilaniare Achiuorum.
Sed tu quidem æsq; abundè aurúmque sume,
Dona, quæ tibi dabunt pater & veneranda mater:
Corpus autem domum meum reddito, vt rogo me
Troiani & Troianorum vxores dignentur mortuum.
Hūc.a. toruè intuitus allocutus est pedib. velox Achil-
Ne me canis, per genua precare, neque per parētes. (les.
Vtinā.n. aliquo modo ipsum me robur & animus sinat
Crudas dissecātē carnes comedere: qualia mihi fecisti:
Adeò non est qui à tuo canes capite arceret,
Neque si deciésque & vicies tanta dona
Statuant huc afferentes, promittant etiam & alia:
Neque si te ipsum auro redimere velit
Dardanides Priamus, neq. sic te quidē honorāda mater
Imponens lectis lugebit, quem peperit ipsa:
Sed canésque & aues totum te discerpent.
Hunc autē moriens allocutus est galeā mouēs Hector:
Certè te benè noscens præuidebam: neque sanè eram
Persuasurus: certè enim tibi ferreus intus animus:
Considera nunc ne quo pacto tibi deorum vltio fiam
Die illo, quando te Paris & Phœbus Apollo

Ζηνί τε καὶ Διὸς υἱεῖ Ἑκηβόλῳ, οἵ με πάρος γε
Πρόφρονες εἰρύατ᾽· νῦν αὖτέ με μοῖρα κιχάνει.
Μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, εἰρύσσατο φάσγανον ὀξύ,
Τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε·
Οἴμησεν δ᾽ ἀλεὶς, ὥς τ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅς τ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἁρπάξων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν·
Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε τινάσσων φάσγανον ὀξύ·
Ὡρμήθη δ᾽ Ἀχιλεύς, μένεος δ᾽ ἐμπλήσατο θυμὸν
Ἀγρίου· πρόσθεν δὲ σάκος στέρνοιο κάλυψε
Καλὸν, δαιδάλεον· κόρυθι δ᾽ ἐπένευε φαεινῇ
Τετραφάλῳ· καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
Οἷος δ᾽ ἀστὴρ εἶσι μετ᾽ ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ·
Ὣς αἰχμῆς ἀπέλαμπ᾽ εὐήκεος, ἣν ἄρ᾽ Ἀχιλλεὺς
Πάλλεν δεξιτερῇ, φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ,
Εἰσορόων χρόα καλὸν, ὅπῃ εἴξειε μάλιστα.
Τοῦ δὲ καὶ ἄλλο τόσον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
Φαίνετο δ᾽ ᾗ κληῗδες ἀπ᾽ ὤμων αὐχέν᾽ ἔχουσι
*Λαυκανίης, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος. γρ. λαυκανίης,
Τῇ ῥ᾽ ἐπὶ οἷ μεμαῶς ἔλασ᾽ ἔγχεϊ δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀντικρὺ δ᾽ ἁπαλοῖο δι᾽ αὐχένος ἤλυθ᾽ ἀκωκή.
Οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἀπ᾽ ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλκοβάρεια,
Ὄφρα τι μιν προτιείποι ἀμειβόμενος ἐπέεσσιν.
Ἤριπε δ᾽ ἐν κονίῃσ᾽· ὁ δ᾽ ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἕκτορ, ἀτάρ που *ἔφησθα Πατροκλῆ᾽ ἐξεναρίζων, γρ. ἔφης
Σῶς ἔσσεσθ᾽, ἐμὲ δ᾽ οὐδὲν ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα·
Νήπιε, τοῖο δ᾽ ἄνευθεν ἀοσσητὴρ μέγ᾽ ἀμείνων
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
Ὅς τοι γούνατ᾽ ἔλυσα· σὲ μὲν κύνες ἠδ᾽ οἰωνοὶ
*Ἑλκήσουσ᾽ αἰκῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί. γρ. Ἑλκύσουσ᾽ ἀεικῶς
Τὸν δ᾽ ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ᾽ ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας καταδάψαι Ἀχαιῶν·
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Σῶμα δὲ οἴκαδ᾽ ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Α-
Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων. (χιλλ.
Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνήη
Ὤμ᾽ ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷά μ᾽ ἔοργας·
Ὡς οὐκ ἔσθ᾽ ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι·
Οὐδ᾽ εἴκεν δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ᾽ ἄποινα
Στήσωσ᾽ ἐνθάδ᾽ ἄγοντες, ὑπόσχωνται δὲ καὶ ἄλλα·
Οὐδ᾽ εἴ κέν σ᾽ αὐτὸν χρυσῷ ἐρύσασθαι ἀνώγοι
Δαρδανίδης Πρίαμος· οὐδ᾽ ὧς σέ γε πότνια μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ὃν τέκεν αὐτή,
Ἀλλὰ κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατὰ πάντα δάσονται.
Τὸν δὲ καταθνήσκων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἦ σ᾽ εὖ γινώσκων προτιόσσομαι, οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔμελλον
Πείσειν· ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός.
Φράζεο νῦν μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι
Ἤματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων

Ἐσθλὸν ἐόντ' ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε·
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἄϊδος δὲ βεβήκει,
γρ. ἁδροτῆτα
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ'* ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνειῶτα προσηύδα δῖος Ἀχιλλεύς,
Τέθναθι· κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ νεκροῖο ἐρύσατο χάλκεον ἔγχος.
Καὶ τόγ' ἄνευθεν ἔθηχ', ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα
Αἱματόεντ'· ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος· οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμφαφάασθαι
Ἕκτωρ, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησεν πυρὶ κηλέῳ.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ ἐξενάριξε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Στὰς ἐν Ἀχαιοῖσιν ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν,
γρ. ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,
Ὦ φίλοι* Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐπειδὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν, ὅσ' οὐ σύμπαντες οἱ ἄλλοι·
Εἰ δ' ἄγετ' ἀμφὶ πόλιν σὺν τεύχεσι πειρηθῶμεν,
Ὄφρα κέ τι γνῶμεν Τρώων νόον ὅντιν' ἔχουσιν,
Ἢ καταλείψουσιν πόλιν ἄκρην, τοῦδε πεσόντος,
Ἦε μένειν μεμάασι καὶ Ἕκτορος οὐκ ἔτ' ἐόντος.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Κεῖται πὰρ νήεσσι νέκυς ἄκλαυτος, ἄθαπτος
Πάτροκλος· τοῦ δ' οὐκ ἐπιλήσομαι ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Εἰ δὲ θανόντων περ καταλήθοντ' εἰν Ἀΐδαο·
Αὐτὰρ ἐγὼ κἀκεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου.
Νῦν δ' ἄγ' ἀείδοντες παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν.
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι νεώμεθα, τόνδε δ' ἄγωμεν·
Ἠράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἕκτορα δῖον,
Ὧ Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῷ ὣς εὐχετόωντο.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα·
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
Μάστιξέν ῥ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην·
Τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δὲ χαῖται
γρ. πίμπλαντο
Κυάνεαι* πίλναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσι
Κεῖτο, πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσι
Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν· ἡ δέ νυ μήτηρ
Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην
Τηλόσε· κώκυσεν δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα.
Ὤμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ·
Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον ὡσεὶ ἅπασα
Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης.
Λαοὶ μέν ῥα γέροντα μόλις ἔχον ἀσχαλόωντα,
Ἐξελθεῖν μεμαῶτα πυλάων Δαρδανιάων.
Πάντας δ' ἐλλιτάνευε κυλινδόμενος κατὰ κόπρον,
Ἐξονομακλήδην ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον,
Σχέσθε φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε κηδόμενοί περ,
Ἐξελθόντα πόληος ἱκέσθ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·

Strenuum existentem perdent in Scæis portis.
Sic igitur ipsum locutum finis mortis cooperuit:
Anima autem è membris volans, ad infernum iuit,
Suum casum lugens, linquens vigorem & iuuentutem,
Hunc & exanimem allocutus est diuus Achilles:
Morere: fatum verò ego tunc suscipiam, quandocũque
Iupiter voluerit perficere & immortales dij cæteri:
Dixit & è cadauere traxit æream hastam.
Et hanc seorsim posuit: atque ab humeris arma spoliauit
Cruenta: alij autem accurrerunt filij Achiuorum,
Qui & admirati sunt staturam & speciem admirabilẽ
Hectoris, neque ei quis non vulnerans eum astitit.
Sic verò quis dicebat, respiciens in proximum alium:
Pape, certè valdè iam mollior tactu est
Hector, quàm quando naues incendit igne infesto.
Sic quispiam dicebat, & vulnerabat astans.
Hunc autem vbi spoliauit velocipes diuus Achilles,
Stans inter Achiuos verba velocia dixit:
O amici Argiuorum duces, atque principes,
Postquam hunc virum dij occidendum dederunt,
Qui mala multa patrauit, quanta non vniuersi alij,
Eia agite, circa ciuitatem cum armis experiamur,
Vt quid intelligamus Troianorũ mentẽ, quamnã habẽt,
An deserent vrbem summam, hoc interempto,
An manerere velint etiã Hectore nõ ãplius existẽte.
Sed cur mihi hæc dilectus disseruit animus?
Iacet apud naues mortuus, indefletus, inhumatus
Patroclus. huius autem non obliuiscar quoad ego
Viuis interero, & mihi chara genua moueantur.
Et quamuis mortuorum obliuiscuntur in inferno:
Tamen ego & illic dilecti recordabor socij.
Nunc autem agè canentes Pæana iuuenes Achiuorum.
Naues in concauas redeamus: hunc autem ducamus:
Retulimus magnã gloriam, interfecimus Hectora diuũ,
Cui Troiani in vrbe velut deo vota faciebant.
Dixit: & in Hectorẽ diuũ indigna molitus est opera.
Amborum ponè pedum perforauit neruos,
Ad talum vsque à calcaneo: bouináque appendit lora.
Ex curru autem ligauit, caputq́ trahi siuit:
In currum. a. ascendens, supráque inclyta arma eleuãs,
Flagellabat vt impelleret, hi autem nõ inuiti volabant
Is cũ traheretur, oriebatur turbo pulueris, circũque capilli
Flaui implebantur, caputq́ totum in pulueribus
Iacebat, olim gratiosum, tunc verò Iupiter hostibus
Dedit deturpandum sua in patria terra:
Sic huius. q puluere fœdatum est caput totũ. mater autẽ
Euellebat comam, molléque abiecit velamen
Procul eiulabat autem magnopere filium inspiciens,
Plorauit etiam miserè pater dilectus: circúmque populi
Eiulatu tenebantur & ploratu per vrbem,
Huic autem maximè erat simile, ac si totum
Ilium altum igne arderet à vertice.
Populi quidem senem vix tenebant afflictantem sese,
Exire volentem portas Dardanias:
Omnes autem precabatur volutatus per fimum,
Nominatim nominans virum quemque,
Quiescite dilecti, & me solum sinite sollciti licet,
Egressum vrbe ire ad naues Achiuorum:
Pre-

Precabor virum hunc impium: horrenda patrantem,
Si fortè ætatem reuereatur & misereatur
Senectutis: & huic pater talis est
Peleus, qui ipsum genuit & nutriuit nocumentũ ut esset
Troianis: præcipuè.v. mihi præ cæteris dolores imposuit.
Tot enim mihi filios interemit florentes, (uis,
Quorum omniũ causa non tantum lugeo afflictus quã-
Quantũ unius (cuius me dolor acris deferet ad inferos)
Hectoris: utinam mortuus fuisset in manibus meis.
Sic enim satiati fuissemus flentésque lugentésque,
Materque quæ ipsum peperit infelix, & ego ipse.
Sic dixit flens: simulq; ingemiscebant ciues,
Inter Troadas, autẽ Hecuba abũdãtem orsa est luctũ,
Fili, ego misera curnam viuo grauia patiens
Te mortuo? qui mihi noctésque & dies
Gloria per urbem eras, omnibúsque utilitas
Troianísque & Troadibus per urbẽ, qui te deũ tãquam
Excipiebant. Certè enim ipsis magnopere gloria eras
Viuus existens: nunc autem mors & fatum occupat.
Sic dixit flens: uxor autem nondũ aliquid audierat
Hectoris, non enim ei aliquis verax nuncius veniens
Nunciarat, quod ei maritus extra mansisset portas;
Sed hæc telam texebat in conclaui domus altæ,
Duplicem, splendidam: inq. flores varios intertexit.
Iusserat autem ancillis pulchricomis in domo;
Circa ignem statuere lebetem magnum, ut essent
Hectori calida lauacra è pugna reuerso,
Stulta, neq. intellexerat quod ipsis valdè longè à laua-
Manibus Achillis interfecerat cæsia Minerua. (cris
Lamentationem.v. audiuit & ululatum à turri:
Huius aũt cõcussa sunt mẽbra: humi.a. ei excidit radius,
Hæc autem rursus ancillis pulchricomis locuta est:
Adeste, duæ me sequimini, ut videã quænã opera sint,
Venerandæ socrus vocem audiui: inque mihi ipsi
Præcordijs salit cor ad os: infra autem genua
Hærent: propè iam aliquod malum Priami filijs.
Vtinam.v. ab aure sit meum verbũ, sed valdè grauiter
Timeo, ne iam mihi audacem Hectorẽ diuus Achilles
Solum intercludens ab urbe per campum insequatur,
Et iam ipsum cohibeat à virilitate molesta,
Quæ ipsũ tenebat: nã nũquã in cœtũ manebat virorũ,
Sed longè procurrebat, suo robore nulli cedens.
Sic locuta, domo exijt furenti similis,
Commota animo: simul autẽ ancillæ ibant cum ipsa.
Sed postquã ad turrimq; & virorum venit cœtum,
Stetit circumspiciens in muro: hunc autem cognouit
Tractum ante ciuitatem: celeres autem ipsum equi
Trahebãt inhumaniter concauas ad naues Achiuorũ:
Hanc autem in oculis obscura nox texit.
Decidit autem retrorsum, & animam expirauit:
Longè autem à capite fudit ligamina splendida,
Reticulum, vittamque & implexum redimiculum;
Velúmque quod ei dedit aurea Venus,
Die illo quando ipsam bellicosus duxit Hector
Ex domo Eëtionis, postquam præbuit ingentem dotem.
Circúmque ipsã glorésque & fratriæ multæ satis stabãt,
Quæ ipsam inter se tenebant de vita periclitantem.
Sed hæc ut respirauit, & ad mẽtẽ animus collectus est,

Λίσσομαι ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον, ὀβριμοεργόν,
Ἤν πως ἡλικίην αἰδέσσεται, ἠδ' ἐλεήσῃ
Γῆρας· καὶ δέ νυ τῷδε πατὴρ τοιὸς δὲ τέτυκται
Πηλεύς, ὅς μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε πῆμα γενέσθαι
Τρωσί· μάλιστα δ' ἐμοὶ περὶ πάντων ἄλγε' ἔθηκε·
Τόσσους γάρ μοι παῖδας ἀπέκτανε τηλεθάοντας·
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνός, οὗ μ' ἄχος ὀξὺ κατοίσεται Ἄϊδος εἴσω,
Ἕκτορος· ὡς ὄφελεν θανέειν ἐν χερσὶν ἐμῇσι·
Τῷ κε κορεσσάμεθα κλαίοντέ τε μυρομένω τε,
Μήτηρ θ', ἥ μιν ἔτικτε δυσάμμορος, ἠδ' ἐγὼ αὐτός.
Ὣς ἔφατο κλαίων· ἐπὶ δὲ στενάχοντο πολῖται.
Τρωῇσιν δ' Ἑκάβη ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Τέκνον, ἐγὼ δειλή· τί νυ βείομαι αἰνὰ *παθοῦσα, γρ. πάσχουσα
Σεῦ ἀποτεθνειῶτος; ὅ μοι νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Εὐχωλὴ κατὰ ἄστυ πελέσκεο, πᾶσί τ' ὄνειαρ
Τρωσί τε καὶ Τρωῇσι κατὰ πτόλιν, οἵ σε θεὸν ὥς
Δειδέχατ'· ἦ γὰρ καί σφι μάλα μέγα κῦδος ἔησθα
Ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἄλοχος δ' οὔπω τι πέπυστο
Ἕκτορος· οὐ γάρ οἵ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθὼν
Ἤγγειλ' ὅττι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων·
Ἀλλ' ἥ γ' ἱστὸν ὕφαινε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Δίπλακα μαρμαρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσε·
Κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοις κατὰ δῶμα
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο
Ἕκτορι θερμὰ λοετρὰ μάχης ἐκ νοστήσαντι·
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν ὅ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν
Χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασεν γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κωκυτοῦ δ' ἤκουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου,
Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς·
Ἡ δ' αὖτις δμωῇσιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Δεῦτε, δύω μοι ἕπεσθον, *ἴδωμ' ὅτιν' ἔργα τέτυκται· γρ. ἴδω μ'
Αἰδοίης ἑκυρῆς ὀπὸς ἔκλυον, ἐν δέ μοι αὐτῇ
Στήθεσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα, νέρθε δὲ γοῦνα
Πήγνυται· ἐγγὺς δή τι κακὸν Πριάμοιο τέκεσσιν.
Αἲ γὰρ ἀπ' οὔατος εἴη ἐμεῦ ἔπος· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μὴ δή μοι θρασὺν Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεὺς
Μοῦνον ἀποτμήξας πόλιος, πεδίονδε δίηται·
Καὶ δή μιν καταπαύσῃ ἀγηνορίης ἀλεγεινῆς,
Ἥ μιν ἔχεσκ'· ἐπεὶ οὔποτ' ἐνὶ πληθυῖ μένεν ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων.
Ὣς φαμένη, μεγάροιο διέσσυτο μαινάδι ἴση,
Παλλομένη κραδίην· ἅμα δ' ἀμφίπολοι κίον αὐτῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργον τε καὶ ἀνδρῶν ἷξεν ὅμιλον,
Ἔστη παπτήνασ' ἐπὶ τείχεϊ, τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑλκόμενον πρόσθεν πόλιος, ταχέες δέ μιν ἵπποι
Ἕλκον ἀκηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τὴν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν·
Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσε.
Τῆλε δ' ἀπὸ κρατὸς χέε δέσματα σιγαλόεντα,
Ἄμπυκα, κεκρύφαλόν *τ', ἠδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην, γρ. ἠδ'
Κρήδεμνόν θ', ὅ ῥά οἱ δῶκε χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἤματι τῷ ὅτε μιν κορυθαίολος ἠγάγεθ' Ἕκτωρ
Ἐκ δόμου Ἠετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.
Ἀμφὶ δέ μιν γαλόῳ τε καὶ εἰνατέρες ἅλις *ἔσταν, γρ. ἔσαν
Αἵ ἑ μετὰ σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα *θυμὸς ἀγέρθη, γρ. θυμῷ

Ἀμβλήδην γοόωσα, μετὰ Τρῳῇσιν ἔειπεν,
γρ. γινόμεθ' Ἕκτορ, ἐγὼ δύστηνος· ἰῇ ἄρα* γεινόμεθ' αἴσῃ
Ἀμφότεροι, σὺ μὲν ἐν Τροίῃ Πριάμου κατὰ δῶμα,
Αὐτὰρ ἐγὼ Θήβῃσιν, ὑπὸ Πλάκῳ ὑλήεσσῃ,
Ἐν δόμῳ Ἠετίωνος, ὅ μ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσαν,
Δύσμορος αἰνόμορον· ὡς μὴ ὤφελλε τεκέσθαι.
Νῦν δὲ σὺ μὲν Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης
Ἔρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῷ ἐνὶ πένθεϊ λείπεις
Χήρην ἐν μεγάροισι, πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὔτως,
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι· οὔτε σὺ τούτῳ
Ἔσσεαι Ἕκτορ ὄνειαρ, ἐπεὶ θάνες· οὔτε σοὶ οὗτος.
Ἤν περ γὰρ πόλεμόν γε φύγῃ πολύδακρυν Ἀχαιῶν,
Αἰεί τοι τούτῳ γε πόνος καὶ κήδε' ὀπίσσω
Ἔσσοντ'· ἄλλοι γάρ οἱ ἀπουρίσσουσιν ἀρούρας.
Ἦμαρ δ' ὀρφανικὸν, παναφήλικα παῖδα τίθησι,
Πάντα δ' ὑπεμνήμυκε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Δευόμενος δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς πατρὸς ἑταίρους,
Ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλον δὲ χιτῶνος·
Τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἐπέσχε,
Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε.
Τὸν δὲ καὶ ἀμφιθαλὴς ἐκ δαιτύος ἐστυφέλιξε,
γρ. ὀνειδίοισιν Χερσὶν πεπληγὼς, καὶ *ὀνειδείοισιν ἐνίσσων,
Ἔρρ' οὕτως· οὐ σός γε πατὴρ μεταδαίνυται ἡμῖν.
Δακρυόεις δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς μητέρα χήρην
Ἀστυάναξ, ὃς πρὶν μὲν ἑοῦ ἐπὶ γούνασι πατρὸς
Μυελὸν οἶον ἔδεσκε, καὶ οἰῶν πίονα δημόν·
Αὐτὰρ ὅθ' ὕπνος ἕλοι, παύσαιτό τε νηπιαχεύων,
Εὕδεσκ' ἐν λέκτροισιν, ἐν ἀγκαλίδεσσι τιθήνης,
Εὐνῇ ἔνι μαλακῇ, θαλέων ἐμπλησάμενος κῆρ.
Νῦν δ' ἂν πολλὰ πάθῃσι φίλου ἀπὸ πατρὸς ἁμαρτὼν
Ἀστυάναξ ὃν Τρῶες ἐπίκλησιν καλέουσιν.
Οἶος γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά.
Νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
Αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,
Γυμνόν. ἀτάρ τοι εἵματ' ἐνὶ μεγάροισι κέονται,
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα, τετυγμένα χερσὶ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἤτοι τάδε πάντα καταφλέξω πυρὶ κηλέῳ,
Οὐδὲν σοί γ' ὄφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσεαι αὐτοῖς,
Ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωϊάδων κλέος εἶναι.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.

Altè eiulans inter Troianas dixit:
Hector, ô me infelicem, eodem nati sumus fato
Ambo: tu quidem in Troia Priami in domo:
At ego Thebis vrbe sub Placo monte sita, nemorosa,
In domo Eëtionis, qui me educauit paruulā existētem,
Infelix infelicem: vtinam non genuisset me:
Nunc tu quidem ad Plutonis domos sub latebris terræ
Vadis: at me tristi in luctu linquis
Viduam in ædibus: puer autem infans prorsus
Quem genuimus tuq́ egóque infelices: neque tu huic
Eris Hector vsui, quoniam occubuisti, neque tibi iste.
Siquidem enim bellum fugerit lacrymosum Achiuorū,
Semper huic quidem labor & dolores in posterum
Erunt. alij enim ei auferent agros:
Dies autem orbatiuus omnib. æqualibus filiū destituit,
In omnibus tristis est: lacrymis madent genæ:
Egens autem procedit filius ad patris socios:
Alium quidem sago trahens, alium verò tunica:
Horū autē miserantiū cyathū aliquis tātillū admouit,
Labráque quidem proluit: palatū. a. non madefecit, (lit
Hūc. a. & iuuenis vtrūque parentē habēs è cōuiuio repu
Manibus verberans, & contumeliosis verbis insectās,
Abi sic: non tuus pater conuiuatur nobiscum.
Lacrymabundus autem redit filius ad matrem viduam
Astyanax, qui antè quidem sui super genua patris
Medullam solā comedebat, & ouium pinguē adipem:
At quando somnus occuparet, desijssētque vagire,
Dormiebat in lectis, in vlnis nutricis,
Lecto in molli: delicijs repletus corde:
Nunc autem multa patietur charo à patre seiunctus
Astyanax. quem Troiani cognomine vocant.
Solus enim ipsis defendebas portas & muros longos.
Nunc te quidē apud naues rostratas procul à parentib.
Mobiles vermes edēt, postquā canes saturati fuerint
Nudum: atqui tibi tot vestimenta in ædibus iacent
Tenuiáque & venusta, facta manibus mulierum:
Sed certè hæc omnia cremabo igne infesto,
Quæ nihil tibi vsui erunt, quoniam non iacebis in ipsis:
Sed ad Troianorum, & Troianarum gloriam sint.
Sic dixit flens: simúlque suspirabant mulieres.

COMMENTARIVS.

ἕκτορα δ' αὐτοῦ) Vbi moriendi statuta dies aduenit, oblatas etiam salutis occasiones negligere solemus, quod in Hectore videre licet: qui cùm se intra murum Troianum tutò posset recipere, Achille deuitato, à quo illi erat solùm periculum, tamen obstinatè extra vrbem moratur. congressum Achillis auidè exoptans: adeò vt ne patris aut matris consilio, quod illi imperij loco esse debuerat, obtemperauerit. Quod fato tribuit Poeta, id est diuinæ necessitati, qua omnes certo tempore vitam coguntur exuere, nullo effugiendi remedio.

οὐ δέ με κτενέεις) Superiore libro vidimus Apollinem Agenoris specie Achillem fefellisse, cùm eum itaque Achilles Agenorem esse ratus persequeretur ardentius, diuinitatis suæ reuerentia heroem repressit: qui cum Apollinem agnouisset, præ ira à conuiciis non abstinuit, quibus illum excepit, vltionem huius doli comminatus, si mortalibus in Deos ius esset. Mirum autem, cur hîc Achilli hoc denegetur, quod olim Diomedi in Venerem & Martem concessum est. Sed notandum est, illud sine alterius Dei auxilio & impulsu non contigisse, siquidem Minerua Diomedi affuisse dicitur: alioqui simpliciter hominibus datum non est, vt Deos vulnerent aut lædant, nedum interficiant: quod vides hîc in Achille. Itaque rectè Apollo, οὐ δέ με κτενέεις, ἐπεὶ οὔτι μόρσιμός εἰμι. Idem est Achilles antea expertus cum Scamandro, vbi ipsemet cum sibi aduersus Deum illum vires deesse agnosceret, pronunciauit generatim, θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.

παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρα) Sic suprà Iliad. ε. armorum splendorem huic astro autumnali comparauit, δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος ὠκεανοῖο. Hîc autem copiosius omnia exprimuntur Astrum autem illud canis Orionis hîc ab Homero appellatur, quem alij tamen nō Orionis, sed Erigones canem esse dixerunt, vt refert ex Erastothene Didymus, his verbis, vt ego exposui: Icarius Atheniensis erat, filiámque habuit Erigonem, quæ caniculam aluit.
Cùm autem Icarius Dionysium hospitio excepisset, hic ei vinum & palmitem (ἀμπέλου κλῆμα, quidam dicunt vtrem vini) dedisse dicitur. Icarius ex Bacchi iussu itineri se commisit, canicula illa Erigones comitante. Cùm ergo vrbem egressus esset, bubulcis quibusdam vinum propinauit: quo largius epoto, illi in profundum somnum se conuerterunt, tandem excitati, & venenum sibi exhibitum ab Icario existimantes, eum interfecerunt. Canicula autem reuersa ad Erigonem, locum ei dicitur indicasse: quæ cum rē intellexisset, suspendio vitam finiit. Cùm autem morbus in Atheniensium regione grassaretur, oraculo moniti sunt, Icarium & Erigonē annuis honoribus decorare. Illi verò in sidera relati sunt. Icarius Bootes appellatus est, Erigone virgo, Canis nomen non commutauit. Idem sensit Lucianus in Dialogo, qui Deorum concilium vocatur, vbi Momus conqueritur, quòd Bacchus Erigonem Icari agricolæ

gricolæ filiam,& illius canem inter sidera retulerit. Alij dicunt,vt refert Hyginus lib.2.hunc fuisse canem,qui à Ioue custos Europæ appositus sit,sed eum in fine narrationis in lapidem conuersum ab ipso Ioue dicit:refert etiam aliorum opiniones, qui hunc canem Orionis & Icarij fuisse volunt. Sed Germanicus in Aratum dicit, vulpem quam canis ille persequeretur, in lapidem quidem conuersam, sed canem inter sidera relatum. Apud eundem aliud scribitur de hoc cane: Amphianus,inquit Germanicus,Tragœdiarum scriptor refert, quòd cùm hominibus stellæ relinquerent locum, missus est legatus canis ad Doloram: quam, vt vidit; tempore tempestiuo adamauit: qui cùm flagraret amore, nec posset frui, magis & asperius vrebatur,calamitate accepta, & Deos adiutores inuocare cœpit. Tunc Aquilo misit filios suos adolescentes, qui operam cani traderent, & ipse flatu suo canis ardorem sedauit,qui flatus Etesiæ dicitur, amoris autem memoria remansit. Hæc ille. Sed quod de Icario diximus, confirmat etiam idem Hyginus fabula 130. à quo tamē aliter refertur,quàm ab Eratosthene: vt item ab ipso Germanico.Fabulis autem relictis, vt nucibus, ad Homerum redeamus. Is hoc loco Orionis canem appellat, conuenienter satis, quòd venator fuerit eximius Orion, vt alias annotauimus. Oritur autem sydus illud,vt ait Poeta, autumno,vnde ἀστέρ᾽ ὀπωρινὸν appellat, scilicet post dies à solstitio viginti tres, sed interlunio accidente, vt ait Germanicus: quod tamen Astrologis exquirendum relinquo. Est autem feruentissimum omnium syderum, ideò cum in eo Sol versatur,dicitur calores suos ingeminare,quod eleganter expressit Manilius lib.5.

Cùm verò in vastos surgit Nemeæus hiatus,
Exoriturq; Canis,latrátq; canicula flammans,
Et rabit igne suo geminans incendia Solis:
Qua subdente facem terris,radiósq; mouente
Dimicat in cineres Orbis,fatúmq; supremum
Sortitur,languétq; suis Neptunus in vndis,
Et viridis nemori sanguis decedit,& herbis,
Cuncta peregrinos orbes animalia quærunt,
Atque eget alterius Mundus. Natura suismet
Aegrotat morbis nimios obsessa per æstus,
Inq; rogo viuit,tantus per sidera feruor
Funditur,atq; vno ceu sint in lumine cuncta.

Quod ille pluribus,sed Poeta noster vno versu arctauit, καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.Et Anacharsis apud Lucianum, ἡ δὲ ὥρα inquit, τοῦ ἔτους, ὅτι περ τὸ πνιγωδέστατόν ἐστι τοῦ ἀστέρος ὃν ὑμῶν κύνα φασὶ πάντα καταφλέγοντος, καὶ τὸν ἀέρα ξηρὸν τιθέντος, ὅτε ἥλιος κατὰ μεσημβρίαν ἤδη ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπικείμενος φλογμὸν τοῦτον τὸ φορητὸν ἐπάγει τοῖς σώμασιν. Eleganter igitur fulgorem hunc Armorum Achillis huic canis ardori comparat Homerus,vt & de Aenea Virgilius:

Ardet apex capiti,cristisq; à vertice flamma
Funditur,& vastos vmbo vomit aureus ignes:
Non secus ac liquida,si quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent,aut Sirius ardor:
Ille sitim morbósque ferens mortalibus ægris
Nascitur,& læuo contristat lumine cælum.

Ἕκτορ μή μοι μίμνε) Prudens Priamus de salute suorum, vt par est,sollicitus, cùm videat Hectori ab Achille instante perniciem ingruere,deterret eum ab illius congressu his argumentis.Primùm docet,Achillem longè Hectore esse fortiorem,proinde nō esse sperandum,vt tutò illi aduersetur.Deinde vt eius maiorem horrorē ipsi incutiat, docet quanto Achillem odio prosequatur, qui ipsum tam strenuis liberis orbauerit. Præterea cùm in Hectore posita sit Troianæ vrbis salus,hortatur eum vt se ad illius propugnationem reseruet,quam inclusus mœnibus tutius exhibere potest. Denique, quod tanquam fortius ad postremum locum reseruauit, filium ad patris iam decrepiti commiserationem mouet, qui, interfecto Hectore, nihil aliud quàm miserum vitæ finem, quem reliquum populi proculdubio consequetur, expectare potest. Calamitatem autem illam varia oratione exprimit,vt animum quemuis durissimum emollire possent,nisi aliter fata disposuissent.

νέῳ δέ τε πάντ᾽ ἐπέοικεν) A turbato Priamo hoc manauit, quia magis ad excitandum Hectorem, vt pulchram per vulnera mortem peteret(si quidem vt vult Priamus,honestum est iuuenem in armis occidere)quàm ad deterrendum valent.

ὡς δὲ δράκων) Intrepidissima serpentium est Draco, vt ait Aelian. Hist.anim lib.2.cap.26.quanquā generalius videtur dixisse, cum eum appellat τῶν θηρίων ἀτρεπτότατον. Sed eo modo legitur in editione Gesneri. Is Draco, cum homini aut feræ insidias facturus est, mortiferas radices & herbas edit:earum enim vires nosse creditur,quod Ælian.Hist.anim.lib. 6.cap.4.annotat,vbi huius etiam loci Homerici meminit,proinde huc transcribemus: Οἱ δράκοντες,inquit,ὅταν ὀπώρας μέλλωσι γεύεσθαι τῆς πικρίδος καλουμένης ῥοφοῦσι τὸν ὀπόν. ὀνίνησι δὲ ἄρα αὐτοὺς αὕτη πρὸς τὸ μὴ φύσης τινὸς ὑποπίμπλασθαι. Μέλλοντες δέ τινα ἐλλοχᾶν ἢ ἄνθρωπον ἢ θηρίον τὰς θανατηφόρους ῥίζας ἐσθίουσι καὶ τὰς πόας μέντοι τὰς τοιαύτας. οὐκ ἦν δὲ ἄρα οὐδὲ Ὅμηρος αὐτῶν τῆς σοφίας ἀμαθής. λέγει γοῦν ὅπως ἀναμένει περὶ τὸν φωλεὸν εἱλούμενος, περιπλησθεὶς σιτίων πολλῶν φαρμακωδῶν καὶ κακῶν, id est: Cùm poma Dracones comesuri sunt (quod etiam obseruat Aristot.)syluestris intybi succum idcirco exorbent: quòd hæc illis,ne inflatione impleantur,magnum adiumentum affert. Cùm verò homini aut feræ cuipiam insidias facturi sunt,mortiferas radices & herbas edunt. Id quod Homerum quoque non latuit.meminit enim Draconis,qui ante suum latibulum immorando,séque volutando noxias herbas vorarit. Hæc ille.Hunc autem locum intelligit. Eustathius autem dupliciter hoc à quibusdam explicari tradit.Nam alij intelligunt,Draconem herbam quandam iræ effectricem, χολῆς ποιητικὴν edere,vnde ille nimirum ad iram solet se irritare. Alij verò aiunt,Draconem formicas & cantharidas edere, quibus comestis ad rabiem excitari solet:quod à Didymo dictum est.Quod ad formicas attinet,venenosas eas esse volunt, vnde μυρμηκιᾶν, & in formicarum nidos inspirare dicuntur, qui malum sibi imprudenter accersunt: vt etiam annotauit Adrianus Iunius Adag.cent.3.prou.46. Natum,inquit,inde, quòd qui inspirant, aut aperto ore loquuntur, in formicarum antra seu cauernulas,his lingua vlcere intumescit atque inflatur:cuius rei causam assignant venenatum aërem,quo illarum antra imbuuntur è pastu serpentum. Formicas namq; mortuis anguibus vesci libenter,inter confessa habetur. Hæc ille(quod Eustathius ex Lexico rhetorico) ex Eustathio retulit. Addo Hesychium in voce μυρμηκιᾶν, ὁ δὲ λόγος, inquit, ὡς ὁ πνεύσας εἰς μυρμηκιὰν οἰδεῖ τὰ χείλη.quod paulò diuersum est à superioribus. Plinius lib.29.cap.4. genus formicarum esse dicit venenatum: non fere in Italia. Solpugas,inquit,Cicero appellat,Salpugas Bœtica. Eas tamen videtur solifugas appellasse, idem Plin.lib.22.cap.fin.vbi ad finem capitis sic legitur: Et leguminibus innascuntur bestiolæ venenatæ,quæ manus pungunt,& periculum vitæ afferunt solifugarum generis. De cantharidibus eas esse venenatas constat,in qua autem parte non item. Vide Plin.libr.29.capit.4.vt ad Draconem redeamus, is venenum aliunde arcessit, vt eo irritetur ad furorem. Est enim per se innoxius à venenis, vt docet Isidorus Orig.lib.12.cap.4. Vnde etiam tictu oris non lædit,sed potius caudæ verbere,in qua robur habere dicitur:non autē in dentibus vt reliqui serpentes.Draco non habet venena,inquit Plin.li.29.c.3.

ὤ μοι ἐγὼν εἰ μέν κε πύλας)Hæc ab Hectore animo tantùm sunt agitata,non elocuta,vt coniicio,& ipse Poeta videtur indicare,cum dicit,εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν:quibus tamen poterat Priamo & Hecubæ satisfacere. Primùm ergo de fuga cogitat, sed illū pudor deterret Polydamantis,cui hesterna die non audierat consilium danti, vt in orbem se reciperet:quod ille nimiùm confidenter recusauerat. Itaque honestè mori mauult,quàm indecorè viuere. Deinde deliberat, vtrùm tutò possit cum Achille positis armis pacem inire restituendo Helenam, & cætera quæ Paris Menelao abstulerat: sed Achillis crudelitatem exhorruit.Denique ancipiti prælio potius se committit,quàm vt in manus hostis duri & implacabilis incidat.

ἅμα τ᾽ ἀμφὶς Ἀχαιοῖς)Morem antiquum per transennam notat,inquit noster Eustathius,qui fuit vt sæpe ciues hostibus dimidiā bonorum suorum partem darent pacis ineundæ causa. Quod etiam docetur suprà lib.σ. in clypeo Achillis, vbi alteram è duabus ciuitatibus,qui obsident,duplex capere dicuntur consilium,vt alterutrum eligant obsessi, nimirum vel patiantur ciuitatem suam euerti,vel in duas partes sua bona diuidant. Verba Poetæ sunt: τὴν δ᾽ ἑτέρην πόλιν ἀμφὶ δύο στρατοὶ εἵατο λαῶν τεύχεσι λαμπόμενοι, δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή Ἠὲ διαπραθέειν ἢ ἄνδιχα πάντα δάσασθαι κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει.

ἀπὸ δρυὸς οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης) Eustathius rectè ista explicauit.quasi dicat Hector:Non est Achilles vir simplex ac mansueto ingenio,vt homines illi qui à quercubus & saxis olim oriebantur: proinde non est mihi sperandum,vt humaniter me supplicem excipiat,aut vt mihi otium cum eo colloquendi concedat Porrò illud de ortu hominum ex quercubus & saxis,sic se habet. Veteres & prisci illi homines, qui montes incolebant, cauas rupes & arbores pro domibus inhabitabant: cùm autem mulieres parerent,solebant fœtus ante illas cauitates exponere,quos cùm alij reperirent, illac transeuntes existimarunt à saxis & arboribus nasci homines,vnde etiam fortasse tam simplicibus moribus esse credebantur Recitat Didymus.Vide Eras.Adag.Cent.8.prouer.87.

δοιαὶ ἀναΐσσουσι) Strabo hunc locum enarrat lib 13. vbi docet fontem Scamandri non esse, vbi Poeta assignat,sed in monte Ida:atque eum vnum fontem,non duos:probabiléque esse dicit,calidas aquas defecisse:frigidas autem,quia è Scamandro per alueum subterraneum effluentes,illic emergant, aut etiam quia vicinæ sint Scamandro, eius fontes dici potuisse. Paulò antè ex Demetrio,homine locorum perito.vt inquit,quippe ibi natum,collē esse ait Idæ nomine Cotylum,supra Scepsin stadia circiter 120. situm.ex eo manare Scamandrum, Granicum & Æsepum:hos quidem versus Septentrionem & Propontidem è pluribus fontibus cōfluentes: Scamandrum verò ex vnico,versus occasum.Hæc ille. Quod autem Poeta narrat, si verum est,inter aquarum miracula referendum

est. Herodotus in Melpomene narrat, Theari amnis Scythici duodequadraginta fontes esse, ex eadem petra manantes, partim calidos, partim frigidos.

περιδινηθήτην) Non frustrà hoc dictum est: nam hinc probatur aliud fuisse antiquum Ilium à nouo, quod ambiri non potest ob continens montis dorsum. Strabo lib.13. οὐδ' ἡ τοῦ Ἕκτορος, inquit, περιδρομὴ ἡ περὶ τὴν πόλιν ἔχει τι εὔλογον· οὐ γάρ ἐστι περίδρομος ἡ νῦν, διὰ τὴν συνεχῆ ῥάχιν, ἡ δὲ παλαιὰ ἔχει περιδρομήν.

ἠέ μιν ἐκ θανάτοιο) Ex hoc loco adhuc conuinco, Poetam per fatū aliud intellexisse, quàm ipsius Iouis decretum. nam & hoc idem ipsa Mineruæ verba paulò post perdocebunt, cùm dicet Hectorem fato iam destinatum morti: proinde non esse fas, vt illud Iupiter rescinderet: quod idem in Sarpedonis morte vidimus. Sed inconstans est in hoc argumento Poesis Homerica.

ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ) Conciſè dicit, quod Vergilius copiosiùs vt mox dicemus. Intelligit autem eos, qui in somno premuntur incubone, qui Ephialtes Græcis dicitur, de quo Paulus Ægineta lib.3.cap.15. Macrob.lib.1.in Somnium Scipionis. Lucret.lib.4. Ad præsentem locum facit Virgilius:

Ac velut in somnis oculos vbi languida pressit
Nocte quies, nequicquam auidos extendere cursus
Velle videmur, & in mediis conatibus ægri
Succidimus, &c.

Vides autem quàm fuerit arduum & operosum Achilli Hectorem vincere. vt etiam dolis tandem illi opus fuerit, vt dicemus.

κερδοσύνῃ ἡγήσατ' Ἀθήνη) Vt nunc dicebamus, vincendo Hectori arcessendī fuerunt doli. quod Poetam finxisse puto, quòd veritatem rei non potuerit dissimulare. Nam historia narrat Achillem insidiatum Hectori, & fraude illum interemisse. Nec multi, inquit Dictys lib.3. de bello Troiano transacti sunt dies, quum repentè nunciatur, Hectorem obuiam Penthesileæ cum paucis profectum. Quæ regina Amazonum, incertum precio, an bellandi cupidine auxiliatum Priamo aduentauerat, Gens bellatrix, & ob id à finitimis indomita, specie armorum inclyta per mortales. Igitur Achilles paucis fidis adiunctis secum, insidiatum properè pergit, atque hostem securum iam sui præuertit. Tum ingredi iam flumen incipientem, circumuenit ita eum, & omnes qui comites regulo, dolos huiuscemodi ignorauerant, ex improuiso interficit. At Dares Phrygius in prælio occisum Hectorem ab Achille memorat, cùm Hector Polybœtem, ducem Græcorum fortissimum, à se interfectum spoliare inciperet, immò & ipsum Achillem ab Hectore ad fœmur læsum fuisse. Sed & Dion Prusæus in Troianis, memorat, post Onuphitum illum Ægyptium, à quo belli Troiani veritatem se didicisse ait, Achillem fuisse ab Hectore interfectum, proinde hoc etiam Homeri commentum miserè vellicat. Cuius verba, quia rem nouam plerisque hoc esse scio propter illius authoris raritatem, huc transcribemus, vt à Naogeorgo translata sunt. Vix porrò tandem, inquit, Troianis in vrbem fugientibus, Hectorem scripsit ante mœnia animosissimè illum expectasse, & neque patri obsecranti, neque matri paruisse: deinde fugisse circum ciuitatem, quum licuisset ingredi, atque ab Achille, qui semper ferè velocissimus ab ipso dictus est, non potuisse comprehendi. Achiuos autem vidisse omnes, tanquam adessent spectaculo: & neminem opem tulisse Achilli, quum tanta essent ab Hectore passi, eúmque oderant, vt etiam mortuum vulnerarent. Deinde Deiphobum exisse extra mœnia, immò Mineruam assimilatam Deiphobo, illúmque decepisse, atque in pugna Hectoris hastam furto abstulisse: neque inuenire potuit, quomodo Hectorem interficeret, vertigine capitis laborans circa mendacium, & reuerà pugnam tanquam in somnis denarrans. Maximè enim absurdis somniis similia videntur, quæ in ea pugna acciderūt. Quum autem huc processisset, cætera transsiliit silentio, non habens quidnam poesi vteretur: simul & infensus mendaciis, certamen quoddam sepulchrale apposuit, ídque valde ridiculè: & regis Priami aduentum ad Achillem, nemine Achiuorum sentiente, & precia redemptionis Hectoris allata. Et neque Memnonis auxilia, neque Amazonum, tam admiranda magnáque ausus est dicere: neque Achillis mortem, neque Troiæ expugnationem. Non enim sustinuit (opinor) olim mortuum Achillem, fingere denuò interfectum, neque vicisse qui succubuissent, & fugissent: neq; victricem ciuitatem vastatam esse. Posteri verò, vtpote in errorem ducti, & mendacio præualente, iam confidenter ea scripserunt. Res autem in veritate sic habuerunt. Achille interfecto ab Hectore, quum nauibus ferret auxilium, Troiani castra, sicut & prius, prope naues habuerunt, vt Achiuos custodirent: metuebant enim ne noctu profugerent, &c. Hæc Prusæus. Vtut autem res se habeat, fassus est Poeta non potuisse Hectorem, nisi dolis & fraude vinci: & ne quidem à solo Achille, nisi Minerua ipsi auxiliatrix affuisset, qua re superior fuit Hectore, quem ipse Apollo, cuius anteà semper, immò & in ipsa fuga præsidio nitebatur, vt ipse Hector paulò pòst agnoscet.

λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς) Plutarchus in lib. de aud. Poetis, vbi loquitur de iis quæ nobis in Poetis obseruanda sunt, hoc etiam annumerat, nimirum discrimina gentium, vt videamus quid Græcis, quid barbaris sit peculiariter à Poeta attributum. Inter illa, hoc est Troianorum, multos in potestatem hostium viuos peruenisse, neminem Græcorum: & quòd illorum multi supplices facti sunt hostibus, vt Adrastus, Antimachi filij, Lycaon, ipséque Hector pro sepultura Achillem deprecans: horum nullum, quippe barbaricum esse, in pugna supplicare: Græcanicum, pugnando vincere aut mori.

μή με κύνας δάψαι) Indignam videtur rem heroë magnanimo facere, quem tam crudelem & inhumanum effinxerit. Sed hoc amici vlciscendi, quo flagrabat desiderio, temperari potest, vt omni excusatione Achilles non careat: modum tamen seruasse non videtur.

ἤματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις) Diuinatio morituro Hectori tribuitur, qualis etiam suprà Patroclo ttributa est, qui Hectori hoc idem fatum augurabatur: qua de re vide quid illic diximus. Porrò finxit Homerus ab Apolline & Paride Achillem interemptum: quod ridet Dion loco iam laudato. Historia narrat, eum à Paride in templo Apollinis Thymbræi, quò dolo erat accersitus, ab Hecuba sub spe ducendæ Polyxenæ interfectum. Dissident tamen in aliquot narrationis partibus Dictys & Dares, sed de loco modóque mortis consentiunt. Ea referre longum esset. Pausanias in Atticis ab Apolline etiam interfectum Achillem admittit. Mirari enim se ait, omnes ex gente & Aeacidarum nomine, diuinitùs oblata nece occubuisse: Achillem enim, inquit, vt Homerus memoriæ prodidit, ab Alexandro Priami filio & Apolline: Pyrrhum verò eius filium à Delphis iussu oraculi occisum.

ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν) Idem memoratur à Dicty lib. 3. Ipse (Achilles) inquit, cùm cæde inimicissimi, tum memoria doloris ferox, spoliatum armis hostem mox constrictis in vnum pedibus, vinculo currui postremò adnectit. Dein vbi ascendit ipse, Automedonti imperat, daret lora equis. Ita concito currui per campum, quà maximè videri poterat, peruolat, hostem mirandum in modum circumtrahens. Genus pœna nouum miserandúmque. At apud Troiam, vbi spolia Hectoris desuper è muris animaduertêre, quæ Græci præcepto Regis, ante ora hostium prætulerant, tantus per totam ciuitatem luctus atque clamor editur, vt aues etiam consternatæ vocibus, ex alto decidisse crederentur, nostris cum insultatione reclamantibus. Mox ex omni parte cunctis clamantibus, vrbs clauditur. Fœdatur regni habitus, atque in modum lugubrem funestúmque, obducta facies ciuitatis: quum, sicut in tali negotio assolet, repentè concursus trepidantium fieret in eundem locū: ac statim sine vlla certa ratione per diuersum fuga, nunc planctus crebri, modò tota vrbe silentium ex incerto, &c. Hæc ille. Sed Dares hæc omnia non agnoscit, videlicet sic tractum Hectorem ab Achillis curru. Hos autem luctus Poeta præcipuè in Priamo, Hecuba & Andromache describit. Cætera facilia sunt, longioremq; nostram explicationem non requirunt. Quod autem ad hunc locum pertinet, quæritur apud Scholiastem Græcum, cur Achilles sic Hectorem trahat. Non quòd ita crudelis sit, inquit, cùm & ipsum Eëtionem cum interfecisset, non spoliauerit, sed cum ipsis armis inhumauerit. Idcirco igitur fieri dicit, quòd indignè etiam anteà Patrocli cadauer deturparit, adeò vt non qui vlciscuntur, sed qui iniuriam primi inferunt propriè ius violare dicantur: Callimachus autem ait, patrium esse morem Thessalis gentilium suorum occisores circa sepulchra mortuorum trahere. Simonem enim ait, genere Thessalum, Eurydamantem Midiæ filium, qui fratrem suum Thrasynum interfecerat, primùm traxisse, atque isti consuetudini fecisse primùm initium. Vnde & hoc Achillem ex patria consuetudine fecisse.

Finis libri vigesimisecundi.

ARGVMENTVM VIGESIMITERTII LIBRI *Homeri Iliadis.*

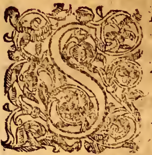
ACHILLES iusta exequiarum exhibet Patroclo, tyrannizans & mactans propter ipsum duodecim Troianos adolescentes, & canes & equos, & alias victimas. Postea & certamen funebre instituit, in quo vincit quidem equis Diomedes, cursu autem Vlysses: alij autem aliter: & sic certamen dimittitur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ψ, Danais certamen exhibens perfecit Achilles.

Aliud.

Funebris.

IC hi quidem suspirabāt per vrbē, at Achiui
Postquam ad naues & Hellespontū peruenerunt,
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem quisque:
Myrmidonas autem non siuit dispergi Achilles,
Sed hic suis sociis bellicosis locutus est: (socij,
Myrmidones veloces equos habētes mihi amabiles
Nondū à curr.b. soluamus vnicā vngulā habētes equos,
Sed cum ipsis equis & curribus propius accedentes:
Patroclum defleamus: hic enim honor est mortuorum.
At postquam tristi delectati fuerimus luctu,
Equos soluentes cœnabimus hic omnes.
Sic dixit: hi.a. plorabant frequentes, incœpit.v. Achil.
Hi autē ter circa cadauer pulchrè crinitos egerūt equos
Lugētes: interq; ipsos Thetis luctus desideriū excitauit.
Madescebant arenæ, madescebantq; arma virorum
Lacrymis, talem desiderabant artificem fugæ.
Inter hos.a. Pelydes miserabilem orsus est luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus amici:
Gaude mihi ô Patrocle, & in Plutonis ædibus.
Omnia enim iam tibi perago, quæ anteà pollicitus sum:
Hectorē huc tractū daturum canib. in frusta cruda dis-
Duodecim.a. ante pyram obtruncaturum (cerpendum:
Troianorum nobiles filios, ob te interfectum iratus.
Dixit & in Hectorē nobilē indignissima molitus est
Pronum apud lectum Menœtiadæ extendens (rem,
In pulueribus: hi verò arma exuerunt singuli,
Aerea splendida: soluerūntque altisonantes equos.
Discubuerunt autē apud nauem, velocipedis Aeacidæ
Infiniti: at hic illic epulum funebre lautum instruxit.
Multi quidem boues candidi mugiebant circa ferrum,
Dum iugularentur: multæ etiā oues & balantes capræ,
Multi etiam albis dentibus sues florentes pinguedine
Vsti extendebantur per flammam ignis,
Vndique autem circū cadauer multus fluebat sanguis:
At hunc regem velocipedem Pelidem
Ad Agamemnonem diuum duxerunt reges Achiuorū,
Vix flectentes, causa socij iratum corde:
Hi autem cum iā ad tentoriū Agamēnonis peruenerūt,
Statim præconibus argutis imperauit (profecti
Ad ignem statuere lebetem magnū, si inducere possent

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΧΙΛΛΕΥΣ τὰ νενομισμένα ἐπὶ τοῖς νεκροῖς μεταδίδωσι Πατρόκλῳ, τυραννήσας καὶ σφάξας ὑπ᾽ αὐτῷ δυοκαίδεκα Τρωϊκοὺς νεανίσκους, καὶ κύνας καὶ ἵππους, καὶ ἄλλα ἱερεῖα. ἔπειτα καὶ ἀγῶνα ἐπιτάφιον ποιεῖ, ἐν ᾧ νικᾷ ἵπποις μὲν Διομήδης, δρόμῳ δὲ Ὀδυσσεὺς, ἄλλοι δὲ ἄλλοις· καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν διαλύεται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ψῖ, Δαναοῖσιν ἀγῶνα διδοὺς ἐτέλεσσεν Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἐπιτάφιος.

Ὣς οἱ μὲν στενάχοντο κατὰ πτόλιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἐπειδὴ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἐσκίδναντο ἑὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος·
Μυρμιδόνας δ᾽ οὐκ εἴα ἀποσκίδνασθαι Ἀχιλλεὺς,
Ἀλλ᾽ ὅγε οἷς ἑτάροισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα,
Μυρμιδόνες ταχύπωλοι, ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μὴ δήπω ὑπ᾽ ὄχεσφι λυώμεθα μώνυχας ἵππους,
Ἀλλ᾽ αὐτοῖς ἵπποισι καὶ ἅρμασιν ἆσσον ἰόντες,
Πάτροκλον κλαίωμεν. ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Αὐτὰρ ἐπεί κ᾽ ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο,
Ἵππους λυσάμενοι δορπήσομεν ἐνθάδε πάντες.
Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ᾤμωξαν ἀολλέες· ἦρχε δ᾽ Ἀχιλλ.
Οἱ δὲ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐΰτριχας ἤλασαν ἵππους
Μυρόμενοι, μετὰ δέ σφι Θέτις γόου ἵμερον ὦρσε.
Δεύοντο ψάμαθοι, δεύοντο δὲ τεύχεα φωτῶν
Δάκρυσι· τοῖον γὰρ πόθεον μήστωρα φόβοιο.
Τοῖσι δὲ Πηλείδης ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ᾽ ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου,
Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι·
Πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην,
Ἕκτορα δεῦρ᾽ ἐρύσας, δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι·
Δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσειν
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,
Πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας
Ἐν κονίῃς· οἱ δ᾽ ἔντε᾽ ἀφωπλίζοντο ἕκαστος,
Χάλκεα, μαρμαίροντα* λῦον δ᾽ ὑψηχέας ἵππους. *γρ. λύοντο δὲ μώνυχας ἵπ.*
Κὰδ δ᾽ ἷζον παρὰ νηῒ ποδώκεος Αἰακίδαο
Μυρίοι· αὐτὰρ ὁ τοῖσι τάφον μενοεικέα δαίνυ.
Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι, πολλοὶ δ᾽ ὄϊες καὶ μηκάδες αἶγες·
Πολλοὶ δ᾽ ἀργιόδοντες ὕες θαλέθοντες ἀλοιφῇ,
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο·
Πάντῃ δ᾽ ἀμφὶ νέκυν* κοτυλήρυτον ἔρρεεν αἷμα. *γρ. κοτυλήρυτον*
Αὐτὰρ τόν γε ἄνακτα ποδώκεα Πηλείωνα
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες ἑταίρου χωόμενον κῆρ.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ κλισίην Ἀγαμέμνονος ἷξον ἰόντες,
Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι* κέλευσεν *γρ. κέλευον*
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, εἰ πεπίθοιεν

Πηλείδην λούσασθαι ἄπο βρότον αἱματόεντα.
γρ. συνεχέως. Αὐτὰρ ὅγ' ἠρνεῖτο *στερεῶς, ἐπὶ δ' ὅρκον ὄμοσεν,
Οὐ μὰ Ζῆν' ὅστις τε θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατος ἆσσον ἱκέσθαι,
Πρίν γ' ἐνὶ Πάτροκλον θέμεναι πυρὶ, σῆμά τε χεῦσαι
Κείρασθαί τε κόμην, ἐπεὶ οὔ μ' ἔτι δεύτερον ὧδε
Ἵξετ' ἄχος κραδίην ὄφρα ζωοῖσι μετείω.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν νῦν στυγερῇ πειθώμεθα δαιτί·
Ἠῶθεν δ' ὄτρυνον ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον
Ὕλην τ' ἀξέμεναι παρά τε σχεῖν, ὡς ἐπιεικὲς
Νεκρὸν ἔχοντα νέεσθαι ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα·
Ὄφρ' ἤτοι τοῦτον μὲν ἐπιφλέγῃ ἀκάματον πῦρ
Θᾶσσον ἀπ' ὀφθαλμῶν, λαοὶ δ' ἐπὶ ἔργα τράπωνται.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο
Ἐσσυμένως δ' ἄρα δόρπον ἐφοπλίσαντες ἕκαστοι
Δαίνυντ'· οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν κλισίην δὲ ἕκαστος·
Πηλεΐδης δ' ἐπὶ θινὶ πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κεῖτο βαρυστενάχων πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Ἐν καθαρῷ, ὅθι κύματ' ἐπ' ἠϊόνος κλύζεσκον,
Εὖτε τὸν ὕπνος ἔμαρπτε, λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Νήδυμος ἀμφιχυθείς (μάλα γὰρ κάμε φαίδιμα γυῖα
Ἕκτορ' ἐπαΐσσων προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.)
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πατροκλῆος δειλοῖο,
Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνὴν· καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὕδεις, αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμένος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ·
Οὐ μέν μευ ζώοντος ἀκήδεις, ἀλλὰ θανόντος·
Θάπτε με ὅττι τάχιστα, πύλας Ἀΐδαο *περήσω.
γρ. περῆσαι *Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων,
γρ. Τῆλέ με εἴργ. Οὐδέ μέ πως μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν·
Ἀλλ' αὔτως ἀλάλημαι ἀν' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Καί μοι δὸς τὴν χεῖρ', ὀλοφύρομαι· οὐ γὰρ ἔτ' αὖτις
Νίσομαι ἐξ Ἀΐδαο, ἐπήν με πυρὸς λελάχητε.
Οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπάνευθεν ἑταίρων
Βουλὰς ἑζόμενοι βουλεύσομεν· ἀλλ' ἐμὲ μὲν κὴρ
Ἀμφέχανε στυγερὴ, ἥπερ λάχε γεινόμενόν περ.
Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τείχει ὑπὸ Τρώων εὐηγενέων ἀπολέσθαι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω καὶ ἐφήσομαι, αἴ κε πίθηαι,
Μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευθε τιθήμεναι ὀστέ' Ἀχιλλεῦ·
Ἀλλ' ὁμοῦ, ὡς ἐτράφημεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν,
Εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος
Ἤγαγεν ὑμέτερόνδ', ἀνδροκτασίης *ὑπὸ λυγρῆς,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,
γρ. ἀλεγεινῆς. Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' *ἀστραγάλοισι χολωθείς.
Ἔνθα με δεξάμενος ἐν δώμασιν ἱππότα Πηλεὺς,
γρ. ἀστραγάλησι Ἔτρεφέ τ' ἐνδυκέως, καὶ σὸν θεράποντ' ὀνόμηνεν.
Ὣς δὲ καὶ ὀστέα νῶϊν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι,
Χρύσεος ἀμφιφορεὺς, τόν τοι πόρε πότνια μήτηρ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλ.
Τίπτε μοι ἠθείη κεφαλὴ δεῦρ' εἰλήλυθας,
Καί μοι ταῦτα ἕκαστ' ἐπιτέλλεαι· αὐτὰρ ἐγώ τοι
Πάντα μάλ' ἐκτελέω, καὶ πείσομαι, ὡς σὺ κελεύεις.
Ἀλλά μοι ἆσσον στῆθι· μίνυνθά περ ἀμφιβαλόντε
Ἀλλήλους, ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο.

Pelidem vt ablueret tabem cruentam.
At hic recusabat cõstanter, insuperq́ iuramẽtũ iurauit:
Non per Ioue, qui deorũ summus & prætãtissimus est,
Non fas est lauacra ad caput propè accedere,
Antequã Patroclũ imposuero rogo, tumulumq́ erexero,
Secueroq́ comam: quoniam nõ mihi amplius iterum sic
Inuadet dolor animum, quamdiu viuis interero.
At sanè nunc inuiso pareamus epulo.
Diluculo autem impera Rex virorum Agamemnon,
Materiamq́ comportare, præberéque quantum par est
Mortuum habere subeuntem tenebras obscuras:
Vt certè hunc quidem comburat indefessus ignis
Ocyus ab oculis, populi autem ad opera reuertantur.
Sic dixit: illi autẽ hũc libẽter. qui audierũt & peruerũt
Sedulo autem cœnam parantes singuli
Cõuiuabãtur, neq. quidẽ animus egebat cõuiuio æquali.
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt:
Hi quidem dormiturientes iuerunt ad tentoriũ singuli,
Pelides autem in littore multisoni maris
Iacebat grauiter ingemens, multos inter Myrmidones
In loco puro, vbi fluctus littus alluebant.
Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Dulcis circũfusus (valde .n. lassauerat formosa mẽbra,
Hectorem persequens circum Ilium altum:)
Superuenit anima Patrocli miseri,
Omnibus ipsi magnitudinéque & oculis pulchris similis
Et voce, & tales circa corpus vestes induta erat.
Astitit autem supra caput, & ipsum verbo allocuta est:
Dormis, & mei oblitus es Achilles?
Non quidem me viuentem negligebas, sed mortuum.
Sepeli me quàm citissimè, portas Plutonis vt intrem.
Longè me abigunt animæ, vmbræ defunctorum:
Neq. me aliquo modo misceri alijs trans flumen sinũt.
Sed incassum erro per latas portas habentẽ Ditis domũ,
Et mihi da manũ, lamentor: non enim amplius iterum
Veniam ab inferis postquam me rogo tradideritis.
Non etenim viui dilectis seorsim à socijs
Consilia sedendo consultabimus: sed me quidem fatum
Absorbuit odiosum, quod me sortitum est etiã nascẽtem:
Atque etiam tibi ipsi fatum, ô dijs par Achilles,
Muro sub Troianorum generosorum perire.
Aliud autem tibi dicam, & mandabo, si fortè obedieris,
Ne mea à tuis seorsum condas ossa Achilles:
Sed simul, sicut nutriti sumus in vestris ædibus,
Quando me paruulũ existẽtem Menœtius ex Opoẽnte
Duxit ad vestram dõmum, cædem ob perniciosam,
Die illo quando filium interfeci Amphidamantis,
Stultus, non volens, in ludo talorum iratus.
Tum me excipiens in ædibus eques Peleus,
Nutriuit accuratè, & tuum famulum nominauit:
Sic etiam & ossa nobis vna vrna contegat,
Aurea amphora, quam tibi dedit veneranda mater.
Hũc autẽ excipiens allocutus est pedib. velox Achilles:
Cur mihi ô charum caput, huc venisti,
Et mihi hæc singula mandas? at ego tibi
Omnia diligenter perficiam, & obediam, vt tu iubes:
Sed me prope sta, vt paulum saltem complexi
Inuicem miserabili delectemur luctu.

Sic

Sic fatus extendit manus amicas,
Neque prehendit: anima.n.sub terram tanquam fumus
Abijt murmure stridẽs. stupefactus .a. surrexit Achilles,
Manibusq́; complosit, sermonemq́; lugubrem dixit,
Papæ, certè aliqua est etiam in inferni domibus
Anima & simulachrũ, sed præcordia non insunt oĩo.
Pernox enim mihi Patrocli infelicis
Animæ astitit plorãnsque lamentánsque.
Et mihi singula præcepit: similisquè erat mirè ipsi.
Sic dixit: illis .a. omnib. desiderium excitauit luctus:
Lugentibus autem ipsis apparuit rosea aurora,
Circa cadauer miserabile: at rex Agamemnon
Mulásq; exciuit, & viros ad conuehendam materiam
Vndiq. è tentorijs: simul .a. vir strenuus excitabatur
Meriones, minister fortitudinem amantis Idomenei:
Hi verò ibant lignisecas secures in manibus habentes,
Vinculáq. bene implexa: ante autem ipsos muli ibant:
Multáq. accliuia, decliuia, præruptáq. trãsuersáq. tran-
At quũ iã ad iuga venerunt fontosæ Idæ, (sierunt.
Protinus quidem quercus alticomas lato ferro
Incidebant festinantes: hæ .a. magnum sonum dantes
Cadebant: has quidem postea præcidentes Achiui
Alligabant mulis hi .v. terram pedibus partiebantur,
Gestientes campi per arbusta densa.
Omnes .a. colones truncos ferebant (sic enim iusserat
Meriones famulus amantis viros Idomenei)
Atque in littore deiecerunt ordine, vbi Achilles
Designauerat Patroclo magnũ sepulchrum, & sibijpsi.
At postquã vndiq. apposuerunt immensam materiem,
Sederunt illic manentes conferti: at Achilles
Confestim Myrmidonibus pugnacibus iussit
Armis indui, iungeréque sub curribus vnumquemque
Equos: hi verò festinabant & arma induerunt,
Conscenderuntq́; currus pugnatores aurigæq́;:
Ante quidẽ equites, ponè autẽ nubes sequebatur peditũ
Infiniti, inque medijs ferebant Patroclum socij:
Capillis autẽ totũ mortuum tegebant quos inijciebant
Tondentes: ponè autem caput tenebat diuus Achilles
Mæstus: sociũ enim strenuũ mittebat ad inferos. (chilles
Hi .v. quãdo ad locũ peruenerũt, vbi ipsis indicauerat A
Deposuerũt: statimq́; ei sufficientẽ accumularũt materiã:
Ibi rursus alia cogitauit pedibus valẽs diuus Achilles.
Stans seorsum à pyra flauam abscidit comam,
Quam Sperchio fluuio nutriebat florescentem.
Indignabundus autem dixit, inspiciens nigrum pontũ:
Sperchie, frustra tibi pater vouit Peleus,
Illuc me reuersum dilectam in patriam terram,
Tibi comã tõsurũ, sacrificaturúmq; sacram hecatõben:
Quinquaginta .a. masculas illic oues sacrificaturum
Ad fontes, vbi tibi fanum, altaréque odoratum.
Sic vouit senex: tu .v. ei desiderium non perfecisti.
Nunc .a. quoniam non redibo dilectã in patriã terram,
Patroclo heroi comam præbebo asportandam.
Sic fatus, comam in manibus dilecti socij
Posuit: his autem omnibus desiderium mouit luctus.
Et sanè lugentibus occidisset lumen solis,
Nisi Achilles protinus Agamemnoni dixisset astans:
Atride (tibi enim maximè populus Achiuorum

Ὣς ἄρα φωνήσας ὠρέξατο χερσὶ φίλῃσιν,
Οὐδ᾽ ἔλαβε· ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἠΰτε καπνὸς
Ὤχετο τετριγυῖα. ταφὼν δ᾽ ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς,
Χερσί τε * συμπλατάγησεν, ἔπος δ᾽ ὀλοφυδνὸν ἔειπεν. γρ. συμπα-γησεν.
Ὦ πόποι, ἦ ῥά τίς ἐστι καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι
Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν.
Παννυχίη γάρ μοι Πατροκλῆος δειλοῖο
Ψυχὴ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε,
Καί μοι ἕκαστ᾽ ἐπέτελλεν· ἔικτο δὲ θέσφελον αὐτῷ.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν * ὑφ᾽ ἵμερον ὦρσε γόοιο· γρ. ἐφ
Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς
Ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν. ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Οὐρῆάς τ᾽ ὤτρυνε καὶ ἀνέρας ἀξέμεν ὕλην
Πάντοθεν ἐκ * κλισιῶν· ἐπὶ δ᾽ ἀνὴρ ἐσθλὸς ὀρώρει γρ. κλισιέων.
Μηριόνης, θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος·
Οἱ δ᾽ ἴσαν ὑλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες,
Σειράς τ᾽ εὐπλέκτους· πρὸ δ᾽ ἄρ᾽ οὐρῆες κίον αὐτῶν· (θον
Πολλὰ δ᾽ ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε, δόχμιά τ᾽ ἦλ-
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ κνημοὺς προσέβαν πολυπίδακος Ἴδης,
Αὐτίκ᾽ ἄρα δρῦς ὑψικόμους ταναήκεϊ χαλκῷ
Τάμνον ἐπειγόμενοι· ταὶ δὲ μεγάλα κτυπέουσαι
Πίπτον. τὰς μὲν ἔπειτα * διαπλήσσοντες Ἀχαιοὶ γρ. διαρρήσ-σοντες
Ἔκδεον ἡμιόνων· ταὶ δὲ χθόνα ποσσὶ δατεῦντο,
Ἐλδόμεναι πεδίοιο διὰ ῥωπήϊα πυκνά.
Πάντες δ᾽ ὑλοτόμοι φιτροὺς φέρον· (ὣς γὰρ ἀνώγει
Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος)
Κὰδ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ ἀκτῆς βάλλον ἐπισχερώ, ἔνθ᾽ ἄρ᾽ Ἀχιλλ.
Φράσσατο Πατρόκλῳ μέγα ἠρίον, ἠδὲ οἷ αὐτῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντῃ παρακάββαλον ἄσπετον ὕλην,
Εἵατ᾽ ἄρ᾽ αὖθι μένοντες ἀολλέες· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτίκα Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι κέλευσε,
Χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεῦξαι δ᾽ ὑπ᾽ ὄχεσφιν ἕκαστον
Ἵππους· οἱ δ᾽ ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσσιν ἔδυνον·
Ἂν δ᾽ ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνίοχοί τε.
Πρόσθε μὲν ἱππῆες, μετὰ δὲ νέφος εἵπετο πεζῶν,
Μυρίοι· ἐν δὲ μέσοισι φέρον Πάτροκλον ἑταῖροι.
Θριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον, ἃς ἐπέβαλλον
Κειρόμενοι· ὄπιθεν δὲ κάρη ἔχε δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἀχνύμενος· ἕταρον γὰρ ἀμύμονα πέμπ᾽ ἄϊδόσδε.
Οἱ δ᾽ ὅτε χῶρον ἵκανον ὅθι σφίσι πέφραδ᾽ Ἀχιλλεύς,
Κάτθεσαν· αἶψα δέ οἱ μενοεικέα νήεον ὕλην·
Ἔνθ᾽ αὖτ᾽ ἄλλ᾽ ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην,
Τήν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν·
Ὀχθήσας δ᾽ ἄρα εἶπεν ἰδὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
Σπερχεῖ᾽, ἄλλως σοί γε πατὴρ ἠρήσατο Πηλεύς,
Κεῖσέ με νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σοί τε κόμην κερέειν, ῥέξειν θ᾽ ἱερὴν ἑκατόμβην·
Πεντήκοντα δ᾽ ἔνορχα παρ᾽ αὐτόθι μῆλ᾽ ἱερεύσειν
Ἐς πηγάς, ὅθι τοι τέμενος βωμός τε θυήεις.
Ὣς ἠρᾶθ᾽ ὁ γέρων, σὺ δέ οἱ νόον οὐκ ἐτέλεσσας.
Νῦν δ᾽ ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο
Θῆκεν· τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ᾽ ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Καί νύ κ᾽ ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αἶψ᾽ Ἀγαμέμνονι εἶπε παραστάς,
Ἀτρείδη (σοὶ * γάρ τε μάλιστά γε λαὸς Ἀχαιῶν γρ. μέν το

Πείσονται μύθοισι· γόοιο μὲν ἔστι καὶ ἄσαι·
Νῦν δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς σκέδασον, καὶ δεῖπνον ἄνωχθι
Ὁπλέσθαι· τάδε δ' ἀμφιπονησόμεθ' οἷσι μάλιστα
Κήδεός ἐστι νέκυς· παρὰ δ' οἱ ταγοὶ ἄμμι μενόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Αὐτίκα λαὸν μὲν σκέδασεν κατὰ νῆας ἐΐσας,
Κηδεμόνες δὲ παρ' αὖθι μένον, καὶ νήεον ὕλην.
γρ. ἑκατόμπεδον Ποίησαν δὲ πυρὴν *ἑκατόμποδον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν ἀχνύμενοι κῆρ.
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς (τῶν
Πρόσθε πυρῆς ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον· ἐκ δ' ἄρα παν-
Δημὸν ἑλὼν ἐκάλυψε νέκυν μεγάθυμος Ἀχιλλεὺς
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, περὶ δὲ δρατὰ σώματα νήει.
γρ. δ' ἐπὶ Ἐν *δὲ τίθει μέλιτος καὶ ἀλείφατος ἀμφιφορῆας,
Πρὸς λέχεα κλίνων· πίσυρας δ' ἐριαύχενας ἵππους
γρ. στεναχίζων Ἐσσυμένως ἐνέβαλλε πυρῇ, μεγάλα *στοναχίζων.
Ἐννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆες κύνες ἦσαν,
Καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρῇ δύο δειροτομήσας·
Δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
Χαλκῷ δηϊόων. κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον, ὄφρα νέμοιτο.
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι·
Πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην.
Δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
Τοὺς ἅμα σοὶ πάντας πῦρ ἐσθίει. Ἕκτορα δ' οὔτι
Δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.
Ὣς φάτ' ἀπειλήσας. τὸν δ' οὐ κύνες ἀμφεπένοντο·
Ἀλλὰ κύνας μὲν ἄλαλκε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἤματα καὶ νύκτας· ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων·
Τῷ δ' ἐπὶ κυάνεον νέφος ἤγαγε Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὐρανόθεν πεδίονδε. κάλυψε δὲ χῶρον ἅπαντα
Ὅσσον ἐπεῖχε νέκυς, μὴ πρὶν μένος ἠελίοιο
Σκήλῃ ἀμφὶ περὶ χρόα ἴνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν.
Οὐδὲ πυρὴ Πατρόκλου καίετο τεθνειῶτος.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς, δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισι,
Βορέῃ καὶ Ζεφύρῳ, καὶ ὑπέσχετο ἱερὰ καλά·
Πολλὰ δὲ καὶ σπένδων χρυσέῳ δέπαϊ, λιτάνευεν
γρ. νεκροί. Ἐλθέμεν, ὄφρα τάχιστα πυρὶ φλεγεθοίατο *νεκρὸν,
Ὕλη τ' ἐσσεύαιτο καήμεναι· ὠκέα δ' Ἶρις
γρ. μετ' ἄγγελος Ἀράων ἀΐουσα *μετάγγελος ἦλθ' ἀνέμοισιν.
Οἱ μὲν ἄρα Ζεφύροιο δυσαέος ἀθρόοι ἔνδον
Εἰλαπίνην δαίνυντο· θέουσα δὲ Ἶρις ἐπέστη
Βηλῷ ἔπι λιθέῳ. τοὶ δ' ὡς ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Πάντες ἀνήϊξαν, κάλεόν τέ μιν εἰς ἓ ἕκαστος.
Ἡ δ' αὖθ' ἕζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε δὲ μῦθον,
Οὐχ ἕδος· εἶμι γὰρ αὖθις ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥέεθρα,
Αἰθιόπων ἐς γαῖαν, ὅθι ῥέζουσ' ἑκατόμβας
Ἀθανάτοις, ἵνα δὴ καὶ ἐγὼ μεταδαίσομαι ἱρῶν.
Ἀλλ' Ἀχιλεὺς Βορέην ἠδὲ Ζέφυρον κελαδεινὸν
Ἐλθεῖν ἀρᾶται, καὶ ὑπίσχεται ἱερὰ καλά,
Ὄφρα πυρὴν ὄρσητε καήμεναι, ἧ ἔνι κεῖται
Πάτροκλος, τὸν πάντες ἀναστενάχουσιν Ἀχαιοί.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπεβήσετο. τοὶ δ' ὀρέοντο
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, νέφεα κλονέοντε πάροιθεν.
γρ. ἀήμμεναι Αἶψα δὲ πόντον ἵκανον *ἀήμεναι· ὦρτο δὲ κῦμα

Parebunt dictis) luctu quidem licet etiam alias satiari:
Nunc autem à pyra dimitte, & cœnam iube
Parari: hæc autem curabimus quibus maximè
Curæ dignus est mortuus: apud nos .a. duces maneant.
At postquam hoc audiuit rex virorũ Agamemnon,
Confestim populum quidẽ dimisit ad naues æquales:
Funeratores .a. illic manebant, & accumulabant ligna.
Fecerunt autem pyram centum pedum quoquouersus:
Inq; pera suprema cadauera posuerunt tristes corde.
Multas .a. pingues oues, & errabundas camuras boues
Ante pyram excoriarunt & disposuerunt: exq; omnibus
Adipem accipiẽs, obtexit cadauer magnanim. Achilles
Ad pedes à capite: circũmque excoriata corpora accu-
Imposuitque mellis & olei amphoras, (mulabat:
Ad feretrũ acclinans: quatuor .a. procera ceruice equos
Festinans iniecit pyræ, grauiter suspirans.
Nouem huic regi mensarij canes erant,
Et quidem ex his iniecit pyræ duos obtruncatos:
Duodecim etiam Troianorum magnanim. filios fortes
Ferro mactans: mala. autem mente meditabatur opera:
Inque ignis robur proiecit ferreum, vt depasceretur,
Luxitq. deinde, dilectum autem nominauit amicum:
Gaude mihi ô Patrocle, etiam in inferni domibus.
Omnia enim iam tibi perficio, quæ antea pollicitus sum:
Duodecim .q. Troianorum magnanimorũ filios nobiles,
Quos vnà tecũ omnes ignis absumit: Hect. a. neutiquã
Dabo Priamidem igni deuorandum, sed canibus.
Sic dixit minatus: hũc .v. non canes circũlaniabant:
Nam canes quidem abegit Iouis filia Venus
Dies & noctes: rosaceoq; vnxit oleo
Diuino, vt non ipsum laceraret trahens.
Huic verò nigram nubem induxit clarus Apollo
Cœlitus ad campum: operuitq; locum totum
Quantum occupabat cadauer, ne prius vis solis
Siccaret circũm circa corpus neruis & membris:
Neque pyra Patrocli ardebat mortui.
Tunc rursus alia cogitauit pedibus valens diuus Achil-
Stans seorsim à pyra duos orabat ventos, (les
Boream & Zephyrũ, & promittebat sacrificia preciosa:
Multa etiam libans aureo calice supplicabat
Vt venirent, vt citissimè igne comburerent cadauer,
Lignumq; festinaret ardere: velox autem Iris
Preces audiens, internuncia venit ventis:
Hi quidẽ Zephyri grauiter spirantis frequentes in domo
Conuiuium celebrabant: currens .a. Iris astitit
Limine in lapideo: hi .v. vt viderunt oculis,
Omnes surrexerũt, vocaruntq; ipsum ad se quisq;.
Hæc .a. illic sedere quidem negabat: dixit .a. verbum,
Non sedi est locus: redeo .n. rursus in Oceani fluenta
Aethiopum ad terram, vbi sacrificant hecatombas
Immortalibus: vt iam & ego particeps sim sacrificiorũ.
Verùm Achilles Boream & Zephyrum sonorum
Venire orat, & pollicetur sacra pulchra,
Vt pyram suscitetis ad comburendum, in qua iacet
Patroclus, quem omnes deplorant Achiui.
Hæc quidem sic loquuta abijt: hi verò ruebant
Sonitu immenso, nubes tumultuariè agentes præ se:
Statim .a. ad põtũ peruenerũt ad stãdũ. elata .a. est vnda
Flatu

Flatu à vehementi: ad Troiam. a. fœcũdã peruenerunt,
Inq. ignem inciderunt: valdè. a. crepitauit ingens ignis:
Tota nocte. a. hi ex rogo simul flammam sursũ iecerunt.
Flantes stridulè. at tota nocte velox Achilles
Aureo ex cratere, habens poculum rotundum,
Vinum exhauriens humi fudit, rigauitque terram,
Animam vocans Patrocli miseri.
Vt pater. a. sui filij lamentatur ossa cremans
Adolescẽtis, qui moriens miseros tristitia affecit parẽtes:
Sic Achilles socij lamentabatur ossa comburens,
Reptans propè rogum, frequenter ingemiscens.
Quando verò lucifer venit lumen nunciãs super terrã,
Quem post, crocea super mare spargitur aurora:
Tunc rogus emarcebat, cessabátque flamma.
Venti. a. retrò iterum abierunt domum vt redirent
Thracium per pontũ: hic autem ingemebat æstu feruẽs.
Pelides autem à rogo aliò seiunctus,
Procubuit fessus, & in eum dulcis somnus irruit.
Qui verò circa Atridẽ stare solẽt, crebri cõgregati sũt:
Quorum ipsum accedentiũ tumultus & strepitus excita
Sedit verò erectus, & ipsos verbo allocutus est, (uit:
Atridéque, & alij optimates omnium Achiuorum,
Primùm quidem rogum extinguite nigro vino
Omnem, quantum occupauit ignis robur: at deinde
Ossa Patrocli Menœtiadæ colligamus
Benè discernentes (cognitu facilia enim sunt:
In media namq; iacebat pyra, alij verò seorsum
In extrema ora vrebantur promiscuè equique & viri)
Et ea quidem in aurea phiala, & duplici adipe
Ponamus, donec ipse ego apud inferos condar.
Sepulchrum. a. non adeò magnum ego fieri iussi,
Sed mediocre tale, postmodum autẽ & hoc Achiui
Latumq; altumq; facite, qui post me
Posteri in nauibus transtratis superfueritis.
Sic dixit: hi. a. paruerunt veloci Achilli:
Primùm quidem rogum extinxerunt nigro vino,
Quantũ flãma penetrauerat: profundus. a. decidit cinis
Flentes autem socij pij ossa alba.
Collegerunt in auream phialam, & duplicem adipem:
In tentorijsq; ponentes lenteo subtili operuerunt:
Torno designabãt. a. sepulchrũ, fundamentáque iecerũt
Circa pyram, moxq; effossam terram infuderunt.
Aggesto. v. tumulo redierunt. at Achilles (locum.
Illic populũ detinuit, & sedere fecit ad latũ certaminis
E nauibus. a. afferebat præmia lebetésque tripodasq;,
Equosq; mulosq;, boumq; fortia capita,
Et fœminas benè cinctas, candensq; ferrum.
Equitibus. q. primùm velocibus præclara præmia
Posuit mulierẽ vt ducerent inculpatam, opera doctam,
Et tripodem ansatum duarum & viginti mensurarum
Primo: at secundo equam posuit
Sexennẽ, indomitam: fœtum multum vtero gestantem:
At tertio, nouum deposuit lebetem
Pulchrum, quatuor mensuras capiẽtẽ albũ etiamnũ ita:
At quarto posuit duo auri talenta:
Quinto. a. vtrinque sidentem phialam nouam posuit:
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit:
Atridéque & alij fortissimi Achiui,

Πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ. Τροίην δ' ἐρίβωλον ἵκοντο,
Ἐν δὲ πυρὶ πεσέτην, μέγα δ' ἴαχε θεσπιδαὲς πῦρ·
Παννύχιοι δ' ἄρα τοί γε πυρῆς ἄμυδις φλόγ' ἔβαλλον,
Φυσῶντες λιγέως, ὁ δὲ πάννυχος ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Χρυσέου ἐκ κρητῆρος, ἔχων δέπας ἀμφικύπελλον,
Οἶνον ἀφυσσόμενος χαμάδις χέε, δεῦε δὲ γαῖαν,
Ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.
Ὡς δὲ πατὴρ οὗ παιδὸς ὀδύρεται ὀστέα καίων
Νυμφίου, ὅς τε θανὼν δειλοὺς ἀκάχησε τοκῆας·
Ὡς Ἀχιλεὺς ἑτάροιο ὀδύρετο ὀστέα καίων,
Ἑρπύζων παρὰ πυρκαϊὴν, ἀδινὰ* στοναχίζων. ἢ στοναχῶν
Ἦμος δ' ἑωσφόρος εἶσι φόως ἐρέων ἐπὶ γαῖαν,
Ὅν τε μέτα κροκόπεπλος ὑπεὶρ ἅλα κίδναται ἠώς,
Τῆμος πυρκαϊὴ ἐμαραίνετο, παύσατο δὲ φλόξ.
Οἱ δ' ἄνεμοι πάλιν αὖτις ἔβαν οἶκόνδε νέεσθαι,
Θρηΐκιον κατὰ πόντον· ὁ δ' ἔστενεν οἴδματι θύων.
Πηλεΐδην δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἑτέρωσε λιασθεὶς,
Κλίνθη κεκμηὼς, ἐπὶ δὲ γλυκὺς ὕπνος ὄρουσεν.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Τῶν μιν ἐπερχομένων ὅμαδος καὶ δοῦπος ἔγειρεν·
Ἕζετο δ' ὀρθωθεὶς, καί σφεας πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες παναχαιῶν,
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσατ' αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο λέγωμεν,
Εὖ διαγινώσκοντες (ἀριφραδέα δὲ τέτυκται).
Ἐν μέσσῃ γὰρ ἔκειτο πυρῇ, τοὶ δ' ἄλλοι ἄνευθεν
Ἐσχατιῇ καίοντ' ἐπιμὶξ ἵπποι τε καὶ ἄνδρες)
Καὶ τὰ μὲν ἐν χρυσέῃ φιάλῃ καὶ δίπλακι δημῷ
Θείομεν, εἰσόκεν αὐτὸς ἐγὼ ἄϊδι* κεύθωμαι· ἢ κεύθωμαι
Τύμβον δ' οὐ μάλα πολλὸν ἐγὼ πονέεσθαι ἄνωγα,
Ἀλλ' ἐπιεικέα τοῖον· ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἀχαιοὶ
Εὐρύν θ' ὑψηλόν τε τιθήμεναι, οἵ κεν ἐμεῖο
Δεύτεροι ἐν νήεσσι πολυκλήϊσι λίπησθε.
Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἐπίθοντο ποδώκεϊ Πηλεΐωνι·
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ,
Ὅσσον ἐπὶ φλὸξ ἦλθε, βαθεῖα δὲ κάππεσε τέφρη·
Κλαίοντες δ' ἑτάροιο ἐνηέος ὀστέα λευκὰ
Ἄλλεγον ἐς χρυσέην φιάλην, καὶ δίπλακα δημόν·
Ἐν κλισίῃσι δὲ θέντες, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν·
Τορνώσαντο δὲ σῆμα, θεμείλιά τε προβάλοντο
Ἀμφὶ πυρήν· εἶθαρ δὲ χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν·
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα, πάλιν κίον. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτοῦ λαὸν ἔρυκε, καὶ ἵζανεν εὐρὺν ἀγῶνα·
Νηῶν δ' ἔκφερ' ἄεθλα, λέβητάς τε τρίποδάς τε,
Ἵππους θ', ἡμιόνους τε, βοῶν τ' ἴφθιμα κάρηνα,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον·
Ἱππεῦσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλά' ἄεθλα
Θῆκε, γυναῖκα ἄγεσθαι ἀμύμονα ἔργ' εἰδυῖαν,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα δύω καὶ εἰκοσίμετρον,
Τῷ πρώτῳ· αὐτὰρ αὖ τῷ δευτέρῳ ἵππον ἔθηκεν
Ἑξέτε', ἀδμήτην, βρέφος ἡμίονον κυέουσαν·
Αὐτὰρ τῷ τριτάτῳ ἄπυρον κατέθηκε λέβητα,
Καλὸν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λευκὸν ἔτ' αὕτως·
Τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα·
Πέμπτῳ δ' ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον ἔθηκε,
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.

Ἱππῆας τάδ' ἄεθλα δεδεγμένα κεῖτ' ἐν ἀγῶνι,
Εἰ μὲν νῦν ἐπὶ ἄλλῳ ἀεθλεύοιμεν Ἀχαιοί,
Ἦτ' ἂν ἐγὼ τὰ πρῶτα λαβὼν κλισίηνδε φεροίμην.
Ἴστε γὰρ ὅσσον ἐμοὶ ἀρετῇ περιβάλλετον ἵπποι.
Ἀθάνατοί τε γάρ εἰσι· Ποσειδάων δ' ἔπορ' αὐτοὺς
Πατρὶ ἐμῷ Πηλῆϊ, ὁ δ' αὖτ' ἐμοὶ ἐγγυάλιξεν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μένεω, καὶ μώνυχες ἵπποι.
γρ. κλέος Τοίου γὰρ *σθένος ἐσθλὸν ἀπώλεσαν ἡνιόχοιο
Ἠπίου, ὅς σφωϊν μάλα πολλάκις ὑγρὸν ἔλαιον
Χαιτάων κατέχευε, λοέσσας ὕδατι λευκῷ.
Τὸν τώγ' ἑσταότες πενθείετον, οὔδεϊ δέ σφιν
Χαῖται ἐρηρέδαται, τὼ δ' ἕστατον ἀχνυμένω κῆρ.
Ἄλλοι δὲ στέλλεσθε κατὰ στρατὸν, ὅς τις Ἀχαιῶν
Ἵπποισίν τε πέποιθε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
Ὣς φάτο Πηλείδης· ταχέες δ' ἱππῆες ἄγερθεν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Εὔμηλος,
Ἀδμήτου φίλος υἱὸς, ὃς ἱπποσύνῃ ἐκέκαστο·
Τῷ δ' ἐπὶ Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης,
Ἵππους δὲ Τρωοὺς ὕπαγε ζυγὸν, οὕς ποτ' ἀπηύρα
Αἰνείαν, ἀτὰρ αὐτὸν ὑπεξεσάωσεν Ἀπόλλων.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρείδης ὦρτο ξανθὸς Μενέλαος
Διογενὴς, ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν ὠκέας ἵππους,
Αἴθην τὴν Ἀγαμεμνονέην, τὸν ἑόν τε Πόδαργον·
Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπωλος
Δῶρ', ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων· μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖεν δ' ὅγ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι·
Τὴν ὅγ' ὑπὸ ζυγὸν ἦγε μέγα δρόμου ἰσχανόωσαν.
Ἀντίλοχος δὲ, τέταρτος ἐΰτριχας ὡπλίσαθ' ἵππους,
Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς ὑπερθύμοιο ἄνακτος
γρ. Πυλοιγενέες Τοῦ Νηληϊάδαο, *Πυληγενέες δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες φέρον ἅρμα, πατὴρ δέ οἱ ἄγχι παραστὰς
Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ,
Ἀντίλοχ' ἤτοι μέν σε νέον περ ἐόντ' ἐφίλησαν
Ζεύς τε Ποσειδάων τε, καὶ ἱπποσύνας ἐδίδαξαν
Παντοίας· τῷ κέν σε διδασκέμεν οὔτι μάλα χρεώ.
Οἶσθα γὰρ εὖ περὶ τέρμαθ' ἑλισσέμεν· ἀλλά τοι ἵπποι
Βάρδιστοι θείειν, τῷ τ' οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.
Τῶν δ' ἵπποι μὲν ἔασιν ἀφάρτεροι, οὐδὲ μὲν αὐτοὶ
Πλείονα ἴσασιν σέθεν αὐτοῦ μητίσασθαι.
Ἀλλ' ἄγε δὴ σὺ φίλος μῆτιν ἐμβάλλεο θυμῷ
Παντοίην, ἵνα μή σε παρεκπροφύγῃσιν ἄεθλα.
Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίηφι·
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι.
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο.
Ἀλλ' ὃς μέν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν οἷσι πεποιθὼς,
Ἀφραδέως ἐπὶ πολλὸν ἑλίσσεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἵπποι δὲ πλανόωνται ἀνὰ δρόμον, οὐδὲ κατίσχει·
Ὃς δέ κε κέρδεα εἰδῇ ἐλαύνων ἥσσονας ἵππους,
Αἰεὶ τέρμ' ὁρόων, στρέφει ἐγγύθεν, οὐδέ ἑ λήθει
Ὅππως τὸ πρῶτον τανύσῃ βοέοισιν ἱμᾶσιν·
Ἀλλ' ἔχει ἀσφαλέως, καὶ τὸν προὔχοντα δοκεύει.
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδὲς, οὐδέ σε λήσει·
Ἕστηκε ξύλον αὖον ὅσον τ' ὄργυι' ὑπὲρ αἴης,
Ἢ δρυὸς, ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ·
Λᾶε δὲ τοῦ ἑκάτερθεν ἐρηρέδαται δύο λευκὼ,
Ἐν ξυνοχῇσιν ὁδοῦ· λεῖος δ' ἱππόδρομος ἀμφίς·

Equites hæc præmia expectantia iacent in circo.
Siquidem nunc ob aliud certaremus Achiui:
Certè ego prima capiens ad tentorium portarem.
Scitis enim quantum mei virtute superent equi:
Immortales enim sunt: Neptunus autem dedit ipsos
Patri meo Peleo: hic autem rursus mihi tradidit.
Sed certè quidem ego manebo, & vnunguli equi.
Talis enim robur eximium amiserunt aurigæ
Mansueti, qui ipsis admodum sæpè humidum oleum
Iubis superfudit, quum lauisset aqua alba.
Hunc hi stantes lugent, & ad terram ipsis
Iubæ profusæ sunt. hi autem stant tristes corde:
Vos verò alij accingimini per exercitũ, quicunq. Achiuorum
Equis fidit, & curribus compactis.
Sic dixit Pelides: veloces. a. equites concitati sunt.
Motus est multò primus quidẽ rex virorum Eumelus,
Admeti charus filius, qui equitandi arte ornatus erat:
Hunc verò post Tydides surrexit fortis Diomedes:
Equos. a. Troianos duxit sub iugum, quos quondã abstulit
Aeneæ, tamen ipsum liberauit Apollo.
Hunc autem post, Atrides motus est flauus Menelaus
Ioue satus, subq́; iugum duxit veloces equos
Aethen Agamemnoniam suumq́; Pordargum:
Illam Agamemnoni dedit Anchisiades Echepolus
Muneri, vt ne ipsum sequeretur ad Ilium altum,
Sic illic delitijs frueretur manens: magnas. n. ei dederat
Iupiter diuitias: habitabat. n. hic in ampla Sicyone.
Hanc iste sub iugum duxit valdè cursus cupidam.
Antilochus. a. quartus formosos parauit equos,
Nestoris clarus filius magnanimi regis
Neleidæ: Pylij autem ei equi
Velocipedes portabãt currũ: pater verò ipsi propè astãs
Cõsulebat ad honesta, prudens intelligenti & ipsi,
Antiloche certè. q. te iuuenẽ quamuis existẽtẽ dilexerunt
Iupiterq́; Neptunúsque, & equitandi artificia docuerũt
Omnigena: ideò te docere non multùm opus est.
Nosti enim rectè circa metas currũ flectere: sed tibi equi
Tardißimi in currendo: ideo puto perniciosa fore.
Horum. a. equi quidem sunt celeriores, neque quidẽ ipsi
Plura sciunt te ipso considerare.
Sed agè iam tu amice consilium impone animo
Omnigenum, vt non te effugiant præmia.
Arte. q. carpentarius multò præstantior quàm viribus:
Artéque rursus gubernator in nigro ponto
Nauem celerem dirigit iactatam ventis:
Artéque auriga superat aurigam:
Sed qui tamen equis & curribus suis fidens
Ineptè multùm vagatur huc & illuc,
Equi autem vagantur in stadio, neque detinet:
Qui autem & vtilia nouit agitans deteriores equos
Semper metam inspiciens flectit propè, neque eũ latet
Quo pacto primùm extendat bouinis loris,
Sed continet diligenter & præcedentem obseruat:
Metam. a. indicabo tibi valde manifestã, neq. te latebit.
Stat lignum aridum quantum vlna supra terram
Vel quercus, vel piceæ (quod quidẽ nõ putrefit imbre:)
Lapides. a. eius ex vtraq́; parte appositi sunt duo albi
In angustijs viæ: planus. a. hippodromus circùm:

Aut

Aut cuiusdam monumentum hominis iā pridē defūcti
Aut meta fuit tempore priscorum hominum,
Et nunc metam posuit pedibus valens diuus Achilles:
Huic tu valdè appropinquans impelle propè currū & equos
Ipse verò incumbe benefacto in curru
Paululum in sinistram horum: at dextrum equum
Punge vociferans, laxaq́ ei habenas manibus:
Ad metam autē tibi equus sinister appropinquet,
Vt tibi modiolus videatur summum attigisse
Rotæ benefactæ: in lapidem .v. vites impingere,
Ne quo modo equosq́ vulneres, & currus confringas:
Gaudium .a. alijs, probrum verò tibi ipsi
Erit: proinde dilecte prudens cautus esto.
Si etenim ad metam præteruehaaris persequens,
Non erit qui te assequatur transiliens, neque prætereat:
Non si à tergo Arionem diuinum impelleret
Adrasti velocem equum, qui ex deo genere satus erat:
Aut illos Laomedontis, qui hic nutriti sunt eximij.
Sic loquutus Nestor Neleius, iterum in loco
Sedit, postquam suo filio vniuscuiusq́ finem dixit.
Meriones autē quintus pulchrè iubatos parauit equos.
Conscenderunt .a. currus: sortes verò iniecerunt.
Mouebat Achilles, & sors exilijt Nestoridæ
Antilochi: post hunc .a. sortitus est rex Eumelus:
Hunc verò post Atrides inclytus hasta Menelaus: (aut
Post hūc .a. Meriones sortitus est vt agitaret: postremus
Tyd. longè præstantiss. existēs sortitus est vt impelleret e-
Steterunt .a. ex ordine, signauitq́ metas Achill. (quos
Procul in plano campo: iuxtaq́ speculatorem collocauit
Diuum Phœnicem, assectatorem patris sui,
Vt consideraret cursum, & veritatem referret.
Hi autē simul omnes super equos flagella sustulerunt,
Percusseruntq́ flagellis, hortatiq́ sunt verbis
Studiosè: hi autem ocyus peruadebant campum
Procul à nauibus celeriter: sub .v. pectoribus puluis
Stabat eleuatus tanquam nubes, vel procella:
Crines verò mouebantur auris venti:
Currus .v. interdū quidē terræ appropinquabant almæ:
Interdū autē attollebantur sublimes: at auriga
Stabat in sellis: palpitabat autem animus vniuscuiusq.
Victoriæ cupidorum: imperitabat autē suis vnusquisq.
Equis, hi autem volabant puluerē excitantes per cāpū.
Sed quū iā extremum peragebant cursum veloces equi
Iterum ad mare canum, tunc vtiq. virtus cuiusque
Apparebat. statim autē equis tēsus est cursus: citò .a. dein
Pharetiadæ veloces efferebantur equi:
Has .v. post præteruecti sunt Diomedis mares equi
Troiani, neque valdè procul erant, sed valde prope.
Semper enim currum ascensuris similes erant:
Flatu .a. Eumeli dorsum latiq́ humeri
Calefiebant: in ipsum .n. capita ponentes volabant.
Et certè præuertisset, vel ambiguum fecisset certamen,
Nisi Tydei filio iratus fuisset clarus Apollo,
Qui ei è manibus excussit flagellum splendidum:
Huius verò ab oculis fundebantur lacrymæ irati,
Quoniam has quidem videbat etiā multò magis euntes:
Sui verò retardati fuerant sine stimulo currentes.
Neque verò Mineruam deijciens latuit Apollo

Η τοῦ σῆμα βροτοῖο πάλαι κατατεθνειῶτος,
Η τό γε νύσσα τέτυκτο ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων,
Καὶ νῦν τέρματ' ἔθηκε ποδάρκης δῖος Αχιλλεύς·
Τῷ σὺ μάλ' ἐγχρίμψας, ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους
Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ,
Ηκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν· ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τε οἱ ἡνία χερσίν·
Εν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
Ως ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν,
Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ' ἅρματα ἄξῃς·
Χάρμα δὲ τοῖς ἄλλοισιν, ἐλεγχείη δὲ σοὶ αὐτῷ
*Εσσεται· ἀλλὰ φίλος φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι. γρ. Ἔσσεται
Εἰ γάρ κ' ἐν νύσσῃ γε παρεξελάσῃσθα διώκων,
Οὐκ ἔσθ' ὅς κέ σ' ἕλῃσι μετάλμενος, οὐδὲ παρέλθῃ·
Οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν Αρείονα δῖον ἐλαύνοι
Αδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν,
Η τοὺς Λαομέδοντος, οἳ ἐνθάδε τέτραφεν ἐσθλοί.
Ως εἰπὼν Νέστωρ Νηλήϊος ἂψ ἐνὶ χώρῃ
Εζετ', ἐπεὶ ᾧ παιδὶ ἑκάστου πείρατ' ἔειπε.
Μηριόνης δ' ἄρα πέμπτος ἐΰτριχας ὡπλίσαθ' ἵππους.
Αν δ' ἔβαν ἐς δίφρους, ἐν δὲ κλήρους ἐβάλοντο·
Πάλλ' Αχιλεύς, ἐκ δὲ κλῆρος θόρε Νεστορίδαο
Αντιλόχου· μετὰ τὸν δ' ἔλαχε κρείων Εὔμηλος·
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ατρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος·
Τῷ δ' ἐπὶ Μηριόνης λάχ' ἐλαυνέμεν· ὕστατος αὖτε
Τυδείδης ὄχ' ἄριστος ἐὼν λάχ' ἐλαυνέμεν ἵππους.
Σταν δὲ μεταστοιχεί· σήμηνε δὲ τέρματ' Αχιλλεύς,
Τηλόθεν ἐν λείῳ πεδίῳ· παρὰ δὲ σκοπὸν εἷσεν
Αντίθεον Φοίνικα ὀπάονα πατρὸς ἑοῖο,
Ως μεμνέῳτο δρόμους, καὶ ἀληθείην ἀποείποι.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἐφ' ἵπποισιν μάστιγας ἄειραν,
Πέπληγόν θ' ἱμᾶσιν, ὁμόκλησάν τ' ἐπέεσσιν
Εσσυμένως· οἱ δ' ὦκα διέπρησσον πεδίοιο,
Νόσφι νεῶν ταχέως. ὑπὸ δὲ στέρνοισι κονίη
Ιστατ' ἀειρομένη ὥστε νέφος ἠὲ θύελλα·
Χαῖται δ' ἐρρώοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο.
Αρματα δ' ἄλλοτε μὲν χθονὶ πίλνατο πουλυβοτείρῃ
Αλλοτε δ' ἀΐξασκε μετήορα· τοὶ δ' ἐλατῆρες
Εστασαν ἐν δίφροισι· πάτασσε δὲ θυμὸς ἑκάστου
Νίκης ἱεμένων· κέκλοντο δὲ οἷσιν ἕκαστος
Ιπποις, οἱ δ' ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Αλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον ὠκέες ἵπποι
Αψ ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, τότε δὴ ἀρετή γε ἑκάστου
Φαίνετ', ἄφαρ δ' ἵπποισι τάθη δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα
Αἱ Φηρητιάδαο ποδώκεες ἔκφερον ἵπποι
Τὰς δὲ μετεξέφερον Διομήδεος ἄρσενες ἵπποι
Τρώϊοι· οὐδέ τι πολλὸν ἄνευθ' ἔσαν, ἀλλὰ μάλ' ἐγγύς·
Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην.
Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω
Θέρμετ'· ἐπ' αὐτῷ γὰρ κεφαλὰς καταθέντε πετέσθην.
Καί νύ κεν ἢ *παρέλασσ' ἢ ἀμφήριστον ἔθηκεν. γρ. παρέλασσεν
Εἰ μὴ Τυδέος υἷι κοτέσσατο Φοῖβος Απόλλων,
Ος ῥά οἱ ἐκ χειρῶν ἔβαλεν μάστιγα φαεινήν.
Τοῖο δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χύτο δάκρυα χωομένοιο,
Οὕνεκα τὰς μὲν ὅρα ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἰούσας,
Οἱ δέ οἱ ἐβλάφθησαν ἄνευ κέντροιο θέοντες.
Οὐδ' ἄρ' Αθηναίην ἐλεφηράμενος λάθ' Απόλλων

Τυδείδην μάλα δ' ὦκα μετέσσυτο ποιμένα λαῶν·
Δῶκε δέ οἱ μάστιγα, μένος δ' ἵπποισιν ἐνῆκεν.
Ἡ δὲ μετ' Ἀδμήτου υἱὸν κοτέουσ' ἐβεβήκει,
Ἵππειον δέ οἱ ἦξε θεὰ ζυγὸν· αἱ δέ οἱ ἵπποι
Ἀμφὶς ὁδοῦ δραμέτην, ῥυμὸς δ' ἐπὶ γαῖαν ἐλύσθη,
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη,
Ἀγκῶνάς τε περιδρύφθη, στόμα τε ῥῖνάς τε·
Θρυλλίχθη δὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Τυδείδης δὲ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους,
Πολλὸν τῶν ἄλλων ἐξάλμενος· ἐν γὰρ Ἀθήνη
Ἵπποις ἧκε μένος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκε.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρείδης εἶχε ξανθὸς Μενέλαος.
Ἀντίλοχος δ' ἵπποισιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο,
Ἔμβητον καὶ σφῶϊ· τιταίνετον ὅττι τάχιστα·
Ἤτοι μὲν κείνοισιν ἐριζέμεν οὔτι κελεύω
Τυδείδεω ἵπποισι δαΐφρονος, οἷσιν Ἀθήνη
Νῦν ὤρεξε τάχος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκεν·
Ἵππους δ' Ἀτρείδαο κιχάνετε, μηδὲ λίπησθον,
Καρπαλίμως, μὴ σφῶϊν ἐλεγχείην καταχεύῃ
Αἴθη θῆλυς ἐοῦσα. τίη λείπεσθε φέριστοι;
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται·
γρ. βιοτή. Οὐ σφῶϊν* κομιδὴ παρὰ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Ἔσσεται· αὐτίκα δ' ὔμμε κατακτενεῖ ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἴ κ' ἀποκηδήσαντε φερώμεθα χεῖρον ἄεθλον·
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον, καὶ σπεύδετον ὅττι τάχιστα·
Ταῦτα δ' ἐγὼν αὐτὸς τεχνήσομαι, ἠδὲ νοήσω,
Στεινωπῷ ἐν ὁδῷ παραδύμεναι, οὐδέ με λήσει.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,
Μᾶλλον ἐπιδραμέτην ὀλίγον χρόνον· αἶψα δ' ἔπειτα
Στεῖνος ὁδοῦ κοίλης ἴδεν Ἀντίλοχος μενεχάρμης·
Ῥωχμὸς ἔην γαίης, ᾗ χειμέριον ἀλὲν ὕδωρ
Ἐξέρρηξεν ὁδοῖο, βάθυνε δὲ χῶρον ἅπαντα·
Τῇ ῥ' εἶχεν Μενέλαος, ἁματροχιὰς ἀλεείνων.
Ἀντίλοχος δὲ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους
Ἐκτὸς ὁδοῦ, ὀλίγον δὲ παρακλίνας ἐδίωκεν.
Ἀτρείδης δ' ἔδδεισε, καὶ Ἀντιλόχῳ ἐγεγώνει,
Ἀντίλοχ', ἀφραδέως ἱππάζεαι· ἀλλ' ἀνέχ' ἵππους.
Στεινωπὸς γὰρ ὁδὸς, τάχα δ' εὐρυτέρη παρελάσσεις,
Μήπως ἀμφοτέρους δηλήσεαι, ἅρματι κύρσας.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς·
Ὅσσα δὲ δίσκου οὖρα κατωμαδίοιο πέλονται,
Ὅν τ' αἰζηὸς ἀφῆκεν ἀνὴρ πειρώμενος ἥβης,
Τόσσον ἐπιδραμέτην· αἱ δ' ἠρώησαν ὀπίσσω
Ἀτρείδεω· αὐτὸς γὰρ ἑκὼν μεθέηκεν ἐλαύνειν,
Μήπως συγκύρσειαν ὁδῷ ἔνι μώνυχες ἵπποι,
Δίφρους τ' ἀνστρέψειαν ἐϋπλεκέας, κατὰ δ' αὐτοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν, ἐπειγόμενοι περὶ νίκης.
Τὸν καὶ νεικείων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', οὔτις σεῖο βροτῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Ἔρρ', ἐπεὶ οὔ σ' ἔτυμόν γε φάμεν πεπνῦσθαι Ἀχαιοί.
Ἀλλ' οὐ μὰν οὐδ' ὡς ἄτερ ὅρκου οἴσῃ ἄεθλον.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Μή μοι ἐρύκεσθον, μηδ' ἕστατον ἀχνύμενοι κῆρ·
γρ. φθίσονται *Φθήσονται τούτοισι πόδες καὶ γοῦνα καμόντα,
Ἢ ὑμῖν· ἄμφω γὰρ ἀτέμβονται νεότητος.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ ἄνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,

Tydidem: valdè.a.citò accessit ad pastorem populorum:
Dedit autem ei flagellũ roburq; equis immisit.
Ipsa.a.ad Admeti filium indignata iuit:
Equinum.a.ei fregit dea iugum: atque ei equæ
In vtrâque partẽ viæ currebãt: temo.a.in terrã deuolutus est;
Ipse.v.ex curru iuxta rotam excussus est,
Cubitus autem laceratus est, oreq; naribúsque:
Collisus est etiam ad frontem in superciliis: eiq; oculi
Lacrymis impleti sunt, florida autẽ ei cohibita est vox.
Tydides autem præuertens, dirigebat vnũgulos equos
Multum præ aliis emicans: etenim Minerua
Equis immisit robur, & gloriam præbuit.
Hunc verò post Atrides agebat currũ flauus Menelaus.
Antilochus.a.equis imperitabat patris suis:
Incumbite, & vos extendite quàm celerrimè:
Certè quidem cum illis contendere neutiquam iubeo
Tydidæ equis bellicosi, quibus Minerua
Nunc præbuit celeritatem & ipsi gloriam attulit:
Equos autem Atridæ assequimini, neque deficiatis,
Statim, ne vobis dedecus offundat
Aetha fœmina existens, cur deficitis optimi?
Sic enim dico, & certè perfectum erit:
Nõ vobis cura iam apud Nestorem pastorem populorũ
Erit: statim enim vos interficiet acuto ære,
Si negligentes referamus vilius præmium.
Sed insequimini, & festinate, quam citissimè:
Hæc autem ego ipse machinabor & despiciam,
Angusta in via aggredi metam, neque me fallet.
Sic dixit: hi.v.regis subueriti vociferationem,
Magis currebant exiguo tempore: mox verò deinde
Angustiam viæ cauæ vidit Antilochus bellicosus:
Hiatus erat terræ, quã hyemalis collecta aqua
Ruperat viæ partẽ: profundum fecerátq; locum omnem:
Hàc dirigebat Menelaus, curuum concursum vitans:
Antilochus.a.auertens impellebat vnungulos equos
Extra viam: parumper autem declinans agebat illos.
Atrides.v.extimuit, & Antilocho locutus est,
Antiloche, temerè equos regis: quare retine equos.
Angusta enim via, mox verò latiore via agitabis,
Ne quo modo ambos offendas, currui meo impingens.
Sic dixit: Antilochus.a.adhuc & multò magis impellebat,
Stimulo vrgens, tanquam non audiẽti similis:
Quantus autem disci impetus ab humeris iacti est,
Quem iuuenis emisit vir experiens pubertatem,
Tantum præcurrerunt: illæ verò recesserunt retro
Atridæ: ipse enim volens remisit agitare,
Ne aliquo modo colliderentur in via vnunguli equi,
Currúsque euerterent benè connexos & ipsi
In pulueres caderent festinantes pro victoria.
Hunc & obiurgans allocutus est flauus Menelaus,
Antiloche, nullus te hominum perniciosior alius:
Abi quia non te verè putabamus sapientem esse Achiui.
Enimuerò neque sic sine iuramento auferes præmium.
Sic locutus, equos hortabatur, vociferatusq; est,
Ne mihi moremini neue stetis tristes corde,
Deficient istis pedes & genua fessa,
Potius quàm vobis: ambo enim priuati sunt iuuentute.
Sic dixit: hi autem regis subueriti vocem,

Magis

Magis currebant: statim autem ipsis propiores facti sunt.
Argiui verò in stadio sedentes inspiciebant
Equos, hi. a. volabant puluerem excitantes per campū.
Primus. a. Idomeneus Cretensiū dux cōsiderabat equos.
Sedebat enim extra stadium sublimis in specula:
Hunc. a. procul existentem aurigam audiens
Sensit, videbátq; equum conspicuum præeuntem
Qui. q. cætero corpore totus rufus erat: inq; fronte
Album signum erat, rotundum tanquam luna:
Stetit verò rectus, & verbum inter Argiuos dixit,
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Solus ne ego equos video, an & vos?
Alij mihi videntur priores esse equi,
Alius etiam auriga videtur: illæ verò fortè illic
Læsæ sunt in campo, quæ illic præstantiores erant.
Profectò enim has primò videram metā circūflexisse,
Nūc verò nequaquā possū videre, vndiq; autē mihi oculi
Troianorum per campum lustrant inspicienti:
Aut aurigæ elapsæ sunt habenæ: neque potuit
Bene sistere circa metam, & non feliciter circumflexit:
Illic ipsum cecidisse reor & currus confregisse:
Ipsæq; excurrerūt, postquam furor occupauit animum:
Sed intuemini & vos stantes: non enim equidem
Benè discerno: videtur autem mihi esse vir
Aetolus genere: interq; Argiuos imperas,
Tydei equorum domitoris filius fortis Diomedes.
Hunc. a. turpiter obiurgauit Oilei filius velox Aiax
Idomeneu, quid coràm garris? hæ autem adhuc longè
Equæ æripedes latum per campum insequuntur:
Neque minimus natu est inter Argiuos tantum,
Neque tibi acutissimè ex capite cernunt oculi:
Sed semper verbis garris: neutiquam te decet
Loquacem esse: adsunt enim & præstantiores alij.
Equæ autem rursus sunt priores, quæ ante quidem
Eumeli: nam ipse tenens frena inscendit.
Hunc autē iratus Cretensium dux contrà locutus est,
Aiax, cōtentione optime, maledice, in cæteris vero omnib.
Inferior es Argiuis, quoniam tibi mens est immitis,
Age vel tripodem deponamus vel lebetem,
Arbitrum autē Atridē Agamemnonē faciamus ambo:
Vtri antè equi: vt noris cùm solueris.
Sic dixit: motus est. a. protinus Oilei filius celer Aiax
Iratus asperis vt exciperet verbis:
Et iam vlterius adhuc contentio facta fuisset vtrisque,
Nisi Achilles surrexisset, & habuisset orationem,
Ne amplius nunc molestis contendatis verbis
Aiax Idomeneuq; malis: quoniam non conuenit.
Atqui aliū reprehendere deberetis, quicūq; talia faceret:
Sed vos in certamine sedentes inspicite
Equos: hi autem citò ipsi festinantes pro victoria
Huc venient: tunc autem cognoscetis singuli
Equos Argiuorum, qui secundi, qui priores.
Sic dixit: Tydides autē valde propè venit impellens.
Flagello. a. semper agitabat per humeros: ipsiq; equi
In altum tollebantur leuiter, percurrentes viam:
Semper autem aurigam pulueris gutta percutiebant:
Currus autem auro ornati stannóque
Equos veloces sequebantur, neque profunda

Μᾶλλον ἐπιδραμέτην, τάχα δέ σφισιν ἄγχι γένοντο.
Ἀργεῖοι δ' ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσορόωντο
Ἵππους, τοὶ δὲ πέτοντο κονίοντες πεδίοιο·
Πρῶτος δ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἐφράσαθ' ἵππους·
Ἧστο γὰρ ἐκτὸς ἀγῶνος ὑπέρτατος ἐν περιωπῇ.
Τοῖο δ' ἄνευθεν ἐόντος, ὁμοκλητῆρος ἀκούσας
Ἔγνω· φράσσατο δ' ἵππον ἀριπρεπέα προὔχοντα,
Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ
Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περίτροχον ἠΰτε μήνη·
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἶος ἐγὼν ἵππους αὐγάζομαι ἦε καὶ ὑμεῖς;
Ἄλλοι μοι δοκέουσι παροίτεροι ἔμμεναι ἵπποι,
Ἄλλος δ' ἡνίοχος ἰνδάλλεται. αἱ δέ που αὐτοῦ
Ἔβλαβεν ἐν πεδίῳ, αἳ κεῖσέ γε φέρτεραι ἦσαν.
Ἤτοι γὰρ τὰς πρῶτα ἴδον περὶ τέρμα βαλούσας,
Νῦν* οὔπω δύναμαι ἰδέειν, πάντη δέ μοι ὄσσε κ. δ. οὔπω
Τρωϊκὸν ἂμ πεδίον παπταίνετον εἰσορόωντι·
Ἠὲ τὸν ἡνίοχον φύγον ἡνία, οὐδὲ δυνάσθη
Εὖ σχεθέειν περὶ τέρμα, καὶ οὐκ ἐτύχησεν ἑλίξας·
Ἔνθα μιν ἐκπεσέειν ὀΐω, σύν θ' ἅρματα ἆξαι·
Αἱ δ' ἐξηρώησαν, ἐπεὶ μένος ἔλλαβε θυμόν·
Ἀλλὰ ἴδεσθε καὶ ὕμμες ἀνασταδόν· οὐ γὰρ ἔγωγε
Εὖ διαγιγνώσκω· δοκέει δέ μοι ἔμμεναι ἀνὴρ
Αἰτωλὸς γενεήν, μετὰ δ' Ἀργείοισιν ἀνάσσει,
Τυδέος ἱπποδάμου υἱὸς κρατερὸς Διομήδης.
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Ἰδομενεῦ, τί πάρος λαβρεύεαι; αἱ δέ τ' ἄνευθεν
Ἵπποι ἀερσίποδες πολέος πεδίοιο δίενται·
Οὔτε νεώτατός ἐσσι μετ' Ἀργείοισι τοσοῦτον,
Οὔτε τοι ὀξύτατον κεφαλῆς ἐκδέρκεται ὄσσε·
Ἀλλ' αἰεὶ μύθοις λαβρεύεαι· οὐδέ τί σε χρὴ
Λαβραγόρην ἔμεναι· πάρα γὰρ καὶ ἀμείνονες ἄλλοι.
Ἵπποι δ' αὐταὶ ἔασι παροίτεροι, αἳ τὸ πάρος περ
Εὐμήλου· ἐν δ' αὐτὸς ἔχων εὔληρα βέβηκε.
Τὸν δὲ χολωσάμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Αἶαν νεῖκος ἄριστε κακοφραδὲς, ἄλλα τε πάντα
Δεύεαι Ἀργείων, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Δεῦρό νυν ἢ τρίποδος περιδώμεθον, ἠὲ λέβητος·
Ἵστορα δ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα θείομεν ἄμφω,
Ὁππότεραι πρόσθ' ἵπποι, ἵνα γνοίης ἀποτίνων.
Ὣς ἔφατ'· ὤρνυτο δ' αὐτίκ' Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας
Χωόμενος, χαλεποῖσιν ἀμείψασθαι ἐπέεσσι·
Καί νύ κε δὴ προτέρω ἔτ' ἔρις γένετ' ἀμφοτέροισιν,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ φάτο μῦθον,
Μηκέτι νῦν χαλεποῖσιν ἀμείβεσθον ἐπέεσσιν
Αἶαν Ἰδομενεῦ τε κακοῖς, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε·
Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι·
Ἀλλ' ὑμεῖς ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσοράασθε
Ἵππους· οἱ δὲ τάχ' αὐτοὶ ἐπειγόμενοι περὶ νίκης
Ἐνθάδ' ἐλεύσονται· τότε δὲ γνώσεσθε ἕκαστος
Ἵππους Ἀργείων, οἳ δεύτεροι, οἵ τε πάροιθεν.
Ὣς φάτο· Τυδείδης δὲ μάλα σχεδὸν ἦλθε διώκων,
Μάστιγι δ' αἰὲν ἔλαυνε κατωμαδόν· οἱ δέ οἱ ἵπποι
Ὑψόσ' ἀειρέσθην ῥίμφα πρήσσοντε κέλευθον.
Αἰεὶ δ' ἡνίοχον κονίης ῥαθάμιγγες ἔβαλλον·
Ἅρματα δὲ χρυσῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον, οὐδέ τι πολλὴ

Γίνετ' ἐπισσώτρων ἁρματροχιὴ κατόπισθεν
Ἐν λεπτῇ κονίῃ· τὼ δὲ σπεύδοντε πετέσθην.
Στῆ δὲ μέσῳ ἐν ἀγῶνι, πολὺς δ' ἀνεκήκιεν ἱδρὼς
Ἵππων ἔκ τε λόφων καὶ ἀπὸ στέρνοιο χαμᾶζε.
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος,
Κλῖνε δ' ἄρα μάστιγα ποτὶ ζυγόν· οὐδὲ μάτησεν
Ἴφθιμος Σθένελος, ἀλλ' ἐσσυμένως λάβ' ἄεθλον·
Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν ὑπερθύμοισι γυναῖκα,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν· ὁ δ' ἔλυεν ὑφ' ἵππους.
Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀντίλοχος Νηλήϊος ἤλασεν ἵππους,
Κέρδεσιν, οὔ τι τάχει γε παραφθάμενος Μενέλαον·
Ἀλλὰ καὶ ὣς Μενέλαος ἔχ' ἐγγύθεν ὠκέας ἵππους·
Ὅσσον δὲ τροχοῦ ἵππος ἀφίσταται, ὅς ῥά τ' ἄνακτα
Ἕλκῃσιν πεδίοιο τιταινόμενος σὺν ὄχεσφιν,
Τοῦ μέν τε ψαύουσιν ἐπισσώτρου τρίχες ἄκραι
γρ. οὐδέ τι Οὐραῖαι· ὁ δέ τ' ἄγχι μάλα τρέχει,* οὐδέ τι πολλὴ
Χώρη μεσσηγύς, πολέος πεδίοιο θέοντος·
Τόσσον δὴ Μενέλαος ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο
γρ. δίσκ' οὖ- [illegible] Λείπετ'· ἀτὰρ τὰ πρῶτα καὶ ἐς* δίσκουρα λέλειπτο,
Ἀλλά μιν αἶψα κίχανεν· ὀφέλλετο γὰρ μένος ἠῢ
Ἵππου τῆς Ἀγαμεμνονέης καλλίτριχος Αἴθης·
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω γένετο δρόμος ἀμφοτέροισι,
Τῷ κέν μιν παρέλασσ', οὐδ' ἀμφήριστον ἔθηκεν.
Αὐτὰρ Μηριόνης θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος
Λείπετ' ἀγακλῆος Μενελάου δουρὸς ἐρωήν.
Βάρδιστοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι·
Ἥκιστος δ' ἦν αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἅρμ' ἐν ἀγῶνι.
Υἱὸς δ' Ἀδμήτοιο πανύστατος ἤλυθεν ἄλλων,
γρ. προέσσαθ' Ἕλκων ἅρματα καλά, ἐλαύνων* πρόσσοθεν ἵππους·
Τὸν δὲ ἰδὼν ᾤκτειρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Στὰς δ' ἄρ' Ἀργείοις ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε,
Λοῖσθος ἀνὴρ ὤριστος ἐλαύνει μώνυχας ἵππους·
Ἀλλ' ἄγε δή οἱ δῶμεν ἀέθλιον, ὡς ἐπιεικές,
Δεύτερ'· ἀτὰρ τὰ πρῶτα φερέσθω Τυδέος υἱός.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον ὡς ἐκέλευε.
Καί νύ κεν οἱ πόρεν ἵππον (ἐπῄνησαν γὰρ Ἀχαιοί)
Εἰ μὴ ἄρ' Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Πηλεΐδην Ἀχιλῆα δίκῃ ἠμείψατ' ἀναστάς,
Ὦ Ἀχιλεῦ, μάλα τοι κεχολώσομαι, αἴ κε τελέσσῃς
Τοῦτο ἔπος. μέλλεις γὰρ ἀφαιρήσεσθαι ἄεθλον,
Τὰ φρονέων ὅτι οἱ βλάβεν ἅρματα καὶ ταχέ' ἵππω,
Αὐτός τ' ἐσθλὸς ἐών· ἀλλ' ὤφελεν ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι, τό κεν οὔ τι πανύστατος ἦλθε διώκων·
Εἰ δέ μιν οἰκτείρεις, καί τοι φίλος ἔπλετο θυμῷ,
Ἔστι τοι ἐν κλισίῃ χρυσὸς πολύς, ἔστι δὲ χαλκός,
Καὶ πρόβατ'· εἰσὶ δέ τοι δμῳαί, καὶ μώνυχες ἵπποι·
Τῶν οἱ ἔπειτ' ἀνελὼν δόμεναι καὶ μεῖζον ἄεθλον,
Ἠὲ καὶ αὐτίκα νῦν, ἵνα σ' αἰνήσωσιν Ἀχαιοί·
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ δώσω· περὶ δ' αὐτῆς πειρηθήτω
Ἀνδρῶν ὅς κ' ἐθέλῃσιν ἐμοὶ χείρεσσι μάχεσθαι.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Χαίρων Ἀντιλόχῳ, ὅτι οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος·
Καί μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχ', εἰ μὲν δή με κελεύεις οἴκοθεν ἄλλο
γρ. δὴ καὶ Εὐμήλῳ ἐπιδοῦναι, ἐγὼ* δέ κε καὶ τὸ τελέσσω·
γρ. ἀπηύρων, Δώσω οἱ θώρηκα τὸν Ἀστεροπαῖον* ἀπηύρων,
Χάλκεον, ᾧ πέρι χεῦμα φαεινοῦ κασσιτέροιο
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιος ἔσται.

Fiebat canthorum orbita retro
In tenui puluere: hi autem properantes volabant:
Stetit autem medio in stadio, multusq; exilijt sudor
Equorũ, exq; summis ceruicibus & à pectore in terram:
Ipse autem è curru humi desilijt nitido,
Acclinauit igitur flagellum ad iugum, neq. impiger fuit
Fortis Sthenelus, sed studiosè accepit præmium:
Dedit autem ducendam socijs magnanimis mulierem,
Et tripodem ansatum ferẽdum: ipse verò soluit equos.
Hunc autem post, Antilochus Neleius impulit equos,
Dolis, non velocitate, præueniens Menelaum.
Sed & sic Menelaus dirigebat propè veloces equos:
Quantum verò à rota equus distat, qui quidem regem
Vehit per campum extensus cum curribus,
Huius quidem tangunt canthum pili extremi
Caudæ: is.a. propè admodum currit, neque magnum
Spatium in medio, per ingentem campum currente eo:
Tantum iam Menelaus fortis Antilocho
Posterior erat: quãquã prius ad disci iactũ relictus esset,
Tamen ipsum statim assecutus est (augebatur enĩ robur
Equæ Agamemnoniæ pulchrijubæ Aethes) (ingens
Si verò adhuc vlterius fuisset cursus ambobus,
Sic ipsum præterijsset, neque dubiam rem posuisset,
Sed Meriones famulus bonus Idomenei
Posterior erat inclyto Menelao hastæ iactu.
Tardissimi etenim eius erant pulchrijubi equi:
Infimus autem erat ad agendum currum in certamine.
Filius autem Admeti vltimus venit aliorum,
Vehens currus pulchros, impellens ante equos:
Hũc.a. vt vidit miseratus est pedib. valẽs diuus Achill.
Stans autẽ inter Græcos verba velocia concionatus est,
Vltimus vir optimus impellit vnungulos equos:
Quare age iam ei demus præmium, vt par est,
Secundum: at primum auferat Tydei filius.
Sic dixit: atque omnes consenserunt vt iussit.
Et ei sanè dedisset equam (approbabant enim Achiui)
Nisi Antilochus magnanimi Nestoris filius
Pelidi Achilli iure respondisset surgens,
O Achilles, valdè tibi irascar, si perfeceris
Hoc verbum: debes enim auferre præmium,
Hæc cõsiderãs, quòd ei læsi sunt currus & veloces equi,
Ipseque bonus existens: sed debuit immortalibus
Supplicare, vt neutiquam vltimus veniret impellens:
Si autem ipsum misereris, & tibi gratum est animo,
Est tibi in tentorio aurum multum, est etiam æs,
Et oues: sunt & tibi ancillæ, & maius præmium:
Ex ijs ipsi postea sumens da etiam maius præmium,
Siue etiam iam iamque, vt te laudent Achiui:
Hanc equidem non dabo: déque ipsa experiatur
Virorum quicunque vult mecum manibus pugnare.
Sic dixit: risit autem pedibus fortis diuus Achilles,
Gratulans Antilocho, quòd ei dilectus erat socius:
Et ipsum excipiens verbis velocibus allocutus est,
Antiloche, siquidem iam me iubes è domo aliud
Eumelo dare, ego quoque id perficiam:
Dabo ei ei thoracem quem ab Asteropæo abstuli
Aureum, quem ei circumferentia fulgentis stanni
Circumuoluitur: valdè sanè eo dignus erit.

Dix-

Dixit,& Automedonti dilecto iussit socio
Vt ferret è tentorio: is verò iuit,& ei attulit.
Eumelo autem in manibus ponebat: hac.a.accepit lætus.
Inter hos autem & Menelaus surrexit animo dolens,
Antiloco grauiter iratus, in q. præco
Manibus sceptrum posuit, tacereque iussit
Argiuos, ipseque deinde locutus est diuinus vir:
Antiloche, ante prudens, quid egisti?
Dedecorasti quidem meã virtutem: læsisti.a.mihi equos,
Tuos antè ponens, qui multò inferiores erant.
Sed agite, Argiuorum duces & principes,
Communiter vtrisque iudicate, non ad auxilium,
Ne quando quis dicat Achiuorum loricatorum,
Antilochum mendacijs opprimens Menelaus
Iuit equum ducens, quod ei longè peiores erant
Equi, ipse autem melior virtutéque potentiáque.
Eia verò ego ipse iudicabo,& me nullum puto
Alium increpaturũ Danorũ: recta.n.erit mea sẽtẽtia:
Antiloche, eia huc ades generose, vt æquum est:
Stans ante equos,& currum,& flagellum
Manibus tenens mobile, quo antea agitabas
Equos tangens: terram ambientem Neptunum
Iurato, an non volens meum dolo currum impedieris.
Huic autem Antilochus prudens contrà locutus est,
Patere nunc: multò enim ego iunior sum
Te rex Menelaë tu autem senior & præstantior.
Scis qualia iuuenis viri peccata sunt:
Acutior namque mens, imbecille verò consilium.
Ideò ferat tibi animus: equam verò tibi ipse
Dabo quam accepi:& si è domo aliud
Maius requiras: mox sanè quamprimùm dare
Mallem quàm tibi ô nobilis, diebus omnibus
Ex animo cecidisse,& dijs esse execrandus.
Dixit,& equam ducens magnanimi Nestoris filius
In manibus posuit Menelai: huius autem animus
Lætatus est, velut circa spicas ros
Segetis crescentis, quando horrent arua:
Sic tibi Menelaë in mentibus animus lætatus est.
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus es:
Antiloche, nunc quidem tibi ego cedam ipse
Iratus, quoniam non leuis neque stolidus
Eras antea: nunc sanè mentem vicit iuuentus:
Satius autem fuerit cauere præstantiores decipere:
Non enim me citò alius quispiam mitigasset Achiuorũ:
Verùm tu iam multa passus es,& multa sustinuisti,
Tuusq́; pater bonus,& frater gratiâ mei.
Ideò tibi precanti obsequar, atque equam
Dabo, meam licet existentem, vt intelligant & hi,
Quod meus nunquam animus superbus & sæuus.
Dixit vtique & Antilochi Noëmoni dedit socio
Equã abducere, hic.a.posteà lebetem accepit splendẽtẽ:
Meriones autem sustulit duo auri talenta
Quartus, vt ipulit: quintum.v.relinquebatur præmiũ,
Vtrinque sidens phiala, quam Nestori dedit Achilles.
Argiuorum per cœtum ferens, dixitq́; astans,
Accipe nunc,& tibi hoc senex munus sit,
Patrocli sepulturæ monimentũ vt sit: nõ.n.amplius ipsũ
Videbis inter Argiuos: do autem hoc tibi præmium

Ἦ ῥα, καὶ Αὐτομέδοντι φίλῳ ἐκέλευσεν ἑταίρῳ
Οἰσέμεναι κλισίηθεν. ὁ δ' ᾤχετο, καί οἱ ἔνεικεν·
Εὐμήλῳ δ' ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δὲ δέξατο χαίρων.
Τοῖσι δὲ καὶ Μενέλαος ἀνίστατο θυμὸν ἀχεύων,
Ἀντιλόχῳ ἄμοτον κεχολωμένος· ἐν δ' ἄρα κῆρυξ
Χερσὶ σκῆπτρον ἔθηκε, σιωπῆσαί τ' ἐκέλευσεν
Ἀργείους· ὁ δ' ἔπειτα μετηύδα ἰσόθεος φώς,
Ἀντίλοχε πρόσθεν πεπνυμένε, ποῖον ἔρεξας;
Ἤσχυνας μὲν ἐμὴν ἀρετήν, βλάψας δέ μοι ἵππους
Τοὺς σοὺς πρόσθε βαλών, οἵ τοι πολὺ χείρονες ἦσαν.
Ἀλλ' ἄγετ' Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐς μέσον ἀμφοτέροισι δικάσσατε, μηδ' ἐπ' ἀρωγῇ·
Μήποτέ τις εἴπῃσιν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἀντίλοχον ψεύδεσσι βιησάμενος Μενέλαος
Οἴχεται ἵππον ἄγων, ὅτι οἱ πολὺ χείρονες ἦσαν
Ἵπποι, αὐτὸς δὲ κρείσσων ἀρετῇ τε βίῃ τε.
Εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς δικάσω, καί μ' οὔτινα φημὶ
Ἄλλον ἐπιπλήξειν Δαναῶν· ἰθεῖα γὰρ ἔσται.
Ἀντίλοχ', *αἲ δ' ἄγε δεῦρο διοτρεφές, ἣ θέμις ἐστί, κ.π.δ.
Στὰς ἵππων προπάροιθε καὶ ἅρματος, αὐτὰρ ἱμάσθλην
Χερσὶν *ἔχων ῥαδινήν, ᾗπερ τὸ πρόσθεν ἔλαυνες, κ. ἴχ.
Ἵππων ἁψάμενος, γαιήοχον Ἐννοσίγαιον
Ὄμνυθι, μὴ μὲν ἑκὼν τὸ ἐμὸν δόλῳ ἅρμα πεδῆσαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίλοχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄνσχεο νῦν· πολλὸν γὰρ ἔγωγε νεώτερός εἰμι
Σεῖο ἄναξ Μενέλαε, σὺ δὲ πρότερος καὶ ἀρείων.
Οἶσθ' οἷαι νέου ἀνδρὸς ὑπερβασίαι τελέθουσι.
Κραιπνότερος μὲν γάρ τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.
Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη· ἵππον δέ τοι αὐτὸς
Δώσω τὴν ἀρόμην. εἰ καί νύ κεν οἴκοθεν ἄλλο
Μεῖζον *ἀπαιτήσειας, ἄφαρ κέ τοι αὐτίκα δοῦναι κ. ἐπαιτήσει-ας
Βουλοίμην, ἢ σοί γε διοτρεφὲς ἤματα πάντα
Ἐκ θυμοῦ πεσέειν, καὶ δαίμοσιν εἶναι ἀλιτρός.
Ἦ ῥα, καὶ ἵππον ἄγων μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Ἐν χείρεσσι τίθει Μενελάου· τοῖο δὲ θυμὸς
Ἰάνθη, ὡσεί τε περὶ σταχύεσσιν ἐέρση
Ληΐου ἀλδήσκοντος, ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι·
Ὡς ἄρα σοι Μενέλαε μετὰ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχε, νῦν μέν τοι ἐγὼν ὑπείξομαι αὐτὸς
Χωόμενος· ἐπεὶ οὔτι παρήορος οὐδ' ἀεσίφρων
Ἦσθα πάρος, νῦν αὖτε νόον νίκησε νεοίη.
Βέλτερον αὖτ' ἀλέασθαι ἀμείνονας ἠπεροπεύειν.
Οὐ γὰρ κέν με τάχ' ἄλλος ἀνὴρ παρέπεισεν Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ γὰρ δὴ πόλλ' ἔπαθες καὶ πόλλ' ἐμόγησας,
Σός τε πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀδελφεὸς, εἵνεκ' ἐμεῖο.
Τῷ τοι λισσομένῳ ἐπιπείσομαι, ἠδὲ καὶ ἵππον
Δώσω ἐμήν περ ἐοῦσαν· ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε
Ὡς ἐμὸς οὔποτε θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπηνής.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντιλόχοιο Νοήμονι δῶκεν ἑταίρῳ
Ἵππον ἄγειν· ὁ δ' ἔπειτα λέβηθ' ἕλε παμφανόωντα.
Μηριόνης δ' ἀνάειρε δύο χρυσοῖο τάλαντα
Τέτρατος, ὡς ἔλασεν· πέμπτον δ' ὑπελείπετ' ἄεθλον,
Ἀμφίθετος φιάλη, τὴν Νέστορι δῶκεν Ἀχιλλεύς,
Ἀργείων ἀν' ἀγῶνα φέρων. καὶ ἔειπε παραστάς,
Τῆ νῦν, καί σοι τοῦτο γέρων κειμήλιον ἔστω,
Πατρόκλοιο τάφου μνῆμ' ἔμμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' αὐτὸν
Ὄψει ἐν Ἀργείοισι. δίδωμι δέ τοι τόδ' ἄεθλον

γρ. πὺξ μα- Αὔτως· οὐ γὰρ* πύξ γε μαχήσεαι, οὐδὲ παλαίσεις,
χήσεαι Οὐδέ τ' ἀκοντιστὺν ἐνδύσεαι, οὐδὲ πόδεσσι
γρ. ἐπείγει καὶ ἱκάνει Θεύσεαι, ἤδη γὰρ χαλεπὸν κατὰ γῆρας* ἐπείγει.
Ὡς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα, φίλος, πόδες, οὐδέ τε χεῖρες
γρ. ἀπαΐσσονται Ὤμων ἀμφοτέρωθεν* ἐπαΐσσονται ἐλαφραί.
Εἴθ' ὣς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὁπότε κρείοντ' Ἀμαρυγκέα θάπτον Ἐπειοὶ
Βουπρασίῳ, παῖδες δ' ἔθεσαν βασιλῆος ἄεθλα·
Ἔνθ' οὔτις μοι ὁμοῖος ἀνὴρ γένετ', οὔτ' ἄρ' Ἐπειῶν,
Οὔτ' αὐτῶν Πυλίων, οὔτ' Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Πὺξ μὲν ἐνίκησα Κλυτομήδεα Ἤνοπος υἱόν·
Ἀγκαῖον δὲ πάλῃ Πλευρώνιον, ὅς μοι ἀνέστη·
Ἴφικλον δὲ πόδεσσι παρέδραμον ἐσθλὸν ἐόντα·
Δουρὶ δ' ὑπειρέβαλον Φυλῆά τε καὶ Πολύδωρον.
Οἴοισίν μ' ἵπποισι παρήλασαν Ἀκτορίωνε,
Πλήθει πρόσθε βαλόντες, ἀγασσάμενοι περὶ νίκης,
Οὕνεκα δὴ τὰ μέγιστα παρ' αὐτόφι λείπετ' ἄεθλα.
Οἱ δ' ἄρ' ἔσαν δίδυμοι· ὁ μὲν ἔμπεδον ἡνιόχευεν,
Ἔμπεδον ἡνιόχευ', ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν.
Ὡς ποτ' ἔον, νῦν αὖτε νεώτεροι ἀντιοώντων
Ἔργων τοιούτων· ἐμὲ δὲ χρὴ γήραϊ λυγρῷ
Πείθεσθαι, τότε δ' αὖτε μετέπρεπον ἡρώεσσιν.
Ἀλλ' ἴθι καὶ σὸν ἑταῖρον ἀέθλοισι κτερέϊζε.
Τοῦτο δ' ἐγὼ πρόφρων δέχομαι, χαίρει δέ μοι ἦτορ,
Ὡς μευ ἀεὶ μέμνησαι ἐνηέος, οὐδέ σε λήθω.
Τιμῆς ἧς τέ μ' ἔοικε τετιμῆσθαι μετ' Ἀχαιοῖς.
Σοὶ δὲ θεοὶ τῶνδ' ἀντὶ χάριν μενοεικέα δοῖεν.
Ὡς φάτο· Πηλεΐδης δὲ πολὺν καθ' ὅμιλον Ἀχαιῶν
Ὤχετ', ἐπεὶ πάντ' αἶνον ἐπέκλυε Νηλεΐδαο.
γρ. ἄεθλον Αὐτὰρ ὃ πυγμαχίης ἀλεγεινῆς θῆκεν* ἄεθλα·
Ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κατέδησ' ἐν ἀγῶνι
γρ. ἀγμήτην Ἑξέτε', *ἀδμήτην, ἥ τ' ἀλγίστη δαμάσασθαι·
Τῷ δ' ἄρα νικηθέντι τίθει δέπας ἀμφικύπελλον.
Στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ἄνδρε δύο περὶ τῶνδε κελεύομεν ὥσπερ ἀρίστω
Πὺξ μάλ' ἀνασχομένω πεπληγέμεν· ᾧ δέ κ' Ἀπόλλων
Δώῃ καμμονίην, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί,
Ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κλισίηνδε νεέσθω·
Αὐτὰρ ὁ νικηθεὶς δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον.
Ὡς ἔφατ'· ὤρνυτο δ' αὐτίκ' ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Εἰδὼς πυγμαχίης, υἱὸς Πανοπῆος Ἐπειός·
Ἅψατο δ' ἡμιόνου ταλαεργοῦ, φώνησέν τε,
Ἆσσον ἴτω ὅς τις δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον,
Ἡμίονον δ' οὔ φημί τιν' ἀξέμεν ἄλλον Ἀχαιῶν,
Πυγμῇ νικήσαντ', ἐπεὶ εὔχομαι εἶναι ἄριστος.
Ἦ οὐχ ἅλις ὅττι μάχης ἐπιδεύομαι; οὐδ' ἄρα πως ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Ἀντικρὺ χρόα τε ῥήξω, σύν τ' ὀστέ' ἀράξω.
Κηδεμόνες δέ οἱ ἐνθάδ' ἀολλέες αὖθι μενόντων,
Οἵ κέ μιν ἐξοίσουσιν ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δαμέντα.
Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Εὐρύαλος δέ οἱ οἶος ἀνίστατο ἰσόθεος φώς,
Μηκιστῆος υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος,

Gratis, non enim cæstibus pugnabis neque luctaberis,
Neque iaculorum certamen inibis, neque pedibus
Curres: iam enim difficilis senectus occupat.
Sic fatus in manibus ponebat: hic. a. accepit gaudens,
Et ipsum inclamans verbis velocibus allocutus est:
Sane hæc omnia fili, pro decoro dixisti.
Non. n. amplius firma mēbra ô chare, pedes, neq. manus
Ab humeris vtrinque mouentur agiles.
Vtinam ita pubescerem, robur'q; mihi firmum esset,
Vt quum regem Amaryncea sepelierunt Epeij
In Buprasio: filij autem posuerunt regis præmia.
Vbi nullus mihi similis vir erat, neque Epeiorum,
Neq. ipsorū Pyliorū, neque Aetolorum magnanimorū,
Pugnis quidem vici Clydomedea Enopis filium:
Ancæum verò lucta Pleuronium: qui in me surrexit:
Iphiclum autem pedibus præcurri fortem existentem:
Hasta autem superaui Phileumq; & Polydorum
Solis me equis præuerterunt Actoris filij
Multitudine superantes inuadentes ob victoriam,
Eò quòd iam maxima ab ipsis relicta erant præmia:
Hi verò erant gemini: hic quidem firmiter aurigabatur,
Firmiter aurigabatur: ille verò flagello imperitabat.
Sic quondam eram: nunc autem iuniores subeant
Opera eiusmodi: me verò oportet senectæ tristi
Parere, tunc autem excellebam inter heroas.
Sed abi ad socium certaminibus inferias fac.
Hoc autem ei libens accipio gaudetq. mihi cor,
Quòd mei semper recordaris beneuoli, neque te lateo
Honore, quo me decet honorari inter Achiuos:
Tibi autem dij pro his gratiam pulchricomam ferant.
Sic dixit: Pelides. a. ingentem per cœtum Achiuorum
Iuit postquā omnem laudationem audiuit Neleidæ.
Cæterùm ille pugilatus difficilis proposuit præmia:
Mulam laboriosam ducens ligauit in circo,
Sexennē, indomitam, quæque difficillima ad domādū:
Atque victo posuit poculum rotundum.
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit
Atrideq; & cæteri bene ocreati Achiui.
Viros duos pro his præmijs qui quidem præstantissimi
Pugnis altè elatis percutere: cui autem Apollo (sunt
Dederit victoriam, sciantq; omnes Achiui,
Mulam patientem operum ducens ad tentorium eat:
At victus poculum feret rotundum.
Sic dixit, prodijt autē statim vir amplusq; magnusq;
Sciens pugillaris pugnæ filius Panopei Epeus,
Attigit autem mulam operosam, dixitque
Prope veniat: quicunque poculum feret rotundum:
Mulam autem non puto aliquem abductur ū Achiuorū
Pugilatu vincētem, quoniam glorior esse præstātissimus.
An nō satis qui in prælio inferior sū? neq. n. vllo modo
In omnibus operibus peritū virum effici. (possibile est
Sic enim dicam, quòd certè & perficietur,
Ex aduerso corpus disrumpam, & ossa confringam,
Curatores. a. ei hîc frequentes hoc loco maneant,
Qui ipsum efferant meis sub manibus prostratum.
Sic dixit, hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Eurialus verò ei solus restitit insignis vir,
Mecistei filius Talaionidæ regis,

Qui quondam in Thebas venit, mortui Oedipodis
Ad exequias: illic autem omnes superabat Thebanos.
Hunc quidem Tydides hasta inclytus circumcurabat
Adhortans verbis. valde. a. ipsi volebat victoriam:
Cingulum autem ei primùm circumposuit: at postea
Dedit lora affabrefacta bouis agrestis:
Hi autem accincti iuerunt in medium certamen:
Ex aduerso. a. eleuatis manibus validis simul ambo
Congressi sunt, atque ipsis graues manus commixtæ sũt:
Grauisq́; crepitus maxillarum factus est: fluebatq́; sudor
Vndique ex membris: irruit autem diuus Epeus:
Percussitq́; circumspectantem in malã, neq. amplius diu
Stetit: ipsius enim succiderunt nitida membra.
Ac veluti quando à stridore Boreæ resilit piscis
Littore in algoso, nigra autem ipsum unda aperit:
Sic percussus resiliit: at magnanimus Epeus
Manimus prehendens erexit: dilecti. a. circũsteterũt socij
Qui ipsum ducebant per cœtum labantibus pedibus,
Sanguinem crassum expuẽtẽ, caput reiectãtẽ in alterã
Alienatum mente. a. apud se collocarũt ducentes: (partẽ
Ipsiq́; euntes portabant poculum rotundum
Pelides autem mox alia tertia posuit præmia
Ostentans Danais palestræ difficilis:
Nempe vincenti magnum tripodem ad ignem aptum
Hunc. v. 12. boum precio inter se æstimabant Achiui,
Viro autem victo mulierem in medium posuit,
Multa autem sciebat opera, æstimabãtq́ ipsã quatuor bo-
Stetit autẽ rectus, & verbũ inter Argiuos dixit, (bus.
Surgite qui & eius præmij periculum facietis.
Sic dixit: prodiit autem magnus Telamonius Aiax,
Vlysses autem astutus surrexit dolos sciens,
Accincti autem hi iuerunt in medium certamen,
Vlnis verò inuicem corripuerunt manibus validis
Sicut. a. quãdo crepãt trabes, quas inclytus coaptauit ar
Domus altæ, impetus ventorum vitans: (chitectus
Sic crepuerunt dorsa validis à manibus
Tracta fortiter: atque humidus defluebat sudor:
Densi autem vibices per lateraq́; & humeros
Sanguine rubentes percurrebant: hi autẽ valdè semper
Victoriam desiderabant tripode pro fabrefacto:
Neque Vlysses poterat dimouere, terræque admouere,
Neq. Aiax poterat: fortis autem prohibebat vis Vlyssis.
Sed quãdo iam tædio afficiebãt bene ocreatos Achiuos,
Tu verò ipsũ allocutus est magnus Telamonius Aiax:
Generose Laertiade sapientissime Vlysses,
Vel me sursum tolle, vel te: hæc. a. Ioui oĩa curæ erunt.
Sic fatus sustulit: doli. a. non oblitus est Vlysses.
Percussit ponè coxam nactus, labefactauitq. membra:
Deiecitq́; retro, inque pectus Vlysses
Decidit: populi verò mirabanturq́ stupebantq́.
Secundò. a. sustulit multa patiens diuus Vlysses:
Mouit autem paululum à terra, neque leuauit.
Genu verò implicuit: inque terram ceciderunt ambo
Propè inuicem, fœdabanturque puluere.
Et tertiò rursus surgentes luctati fuissent,
Nisi Achilles ipse surrexisset & cohibuisset,
Ne amplius incumbite inuicẽ, neque cõterimini malis:
Victoria ambobus: præmia autem æqualia accipientes

Ὅς ποτε Θήβας ἦλθε δεδουπότος Οἰδιπόδαο
Ἐς τάφον· ἔνθα δὲ πάντας ἐνίκα Καδμείωνας.
Τὸν μὲν Τυδείδης δουρικλυτὸς ἀμφεπονεῖτο,
Θαρσύνων ἔπεσιν, μέγα δ' αὐτῷ βούλετο νίκην.
Ζῶμα δέ οἱ πρῶτον παρακάββαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Δῶκεν ἱμάντας ἐϋτμήτους βοὸς ἀγραύλοιο.
Τὼ δὲ ζωσαμένω βήτην ἐς μέσσον ἀγῶνα·
Ἄντα δ' ἀνασχομένω χερσὶ στιβαρῇσιν ἅμ' ἄμφω,
Σύν ῥ' ἔπεσον, σὺν δέ σφι βαρεῖαι χεῖρες ἔμιχθεν·
Δεινὸς δὲ χρόμαδος γενύων γένετ', ἔρρεε δ' ἱδρὼς ἢ δῖος
Πάντοθεν ἐκ μελέων· ἐπὶ δ' ὄρνυτο * θεῖος Ἐπειός,
Κόψε δὲ παπτήναντα παρήϊον, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
* Εἱστήκειν· αὐτοῦ γὰρ ὑπήριπε φαίδιμα γυῖα. ἢ Εἰσήκ.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ φρικὸς Βορέω ἀναπάλλεται ἰχθὺς
Θῖν' * ἐπὶ φυκιόεντι, μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν· ἢ ἐν φυκ.
Ὡς πληγεὶς ἀνέπαλτ'· αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε· φίλοι δ' ἀμφέσταν ἑταῖροι
Οἵ μιν ἄγον δι' ἀγῶνος ἐφελκομένοισι πόδεσσιν,
Αἷμα παχὺ πτύοντα, κάρη βάλλονθ' ἑτέρωσε·
Κὰδ δ' ἀλλοφρονέοντα μετὰ σφίσιν εἷσαν ἄγοντες·
Αὐτοὶ δ' οἰχόμενοι κόμισαν δέπας ἀμφικύπελλον.
Πηλείδης δ' αἶψ' ἄλλα κατὰ τρίτα θῆκεν ἄεθλα,
Δεικνύμενος Δαναοῖσι, παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς,
Τῷ μὲν νικήσαντι, μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,
Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί.
Ἀνδρὶ δὲ νικηθέντι γυναῖκ' ἐς μέσσον ἔθηκε·
Πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα, τίον δέ ἑ τεσσαράβοιον.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὄρνυσθ' οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε.
Ὡς ἔφατ'· ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ἂν δ' Ὀδυσσεὺς πολύμητις ἀνίστατο κέρδεα εἰδώς·
Ζωσαμένω δ' ἄρα τώ γε βάτην ἐς μέσσον ἀγῶνα,
Ἀγκὰς δ' ἀλλήλων λαβέτην χερσὶ στιβαρῇσιν·
Ὡς δ' ὅτ' ἀμείβοντες * τούς τε κλυτὸς ἤραρε τέκτων, ἢ τούς γε
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων,
Τετρίγει δ' ἄρα νῶτα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Ἑλκόμενα στερεῶς, κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρώς·
Πυκναὶ δὲ σμώδιγγες ἀνὰ πλευράς τε καὶ ὤμους
Αἵματι φοινικόεσσαι ἀνέδραμον. οἱ δὲ μάλ' αἰεὶ
Νίκης ἱέσθην τρίποδος πέρι ποιητοῖο·
Οὔτ' Ὀδυσεὺς δύνατο σφῆλαι, οὔδει τε πελάσσαι,
Οὔτ' Αἴας δύνατο· κρατερὴ δ' ἔχεν ἲς Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀνίαζον ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Δὴ τότε μιν προσέειπε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἤ μ' ἀνάειρ', ἢ ἐγὼ σέ· τὰ δ' αὖ Διῒ πάντα μελήσει.
Ὡς εἰπὼν, ἀνάειρε. δόλου δ' οὐ λήθετ' Ὀδυσσεύς·
Κόψ' ὄπιθεν κώληπα τυχὼν, ὑπέλυσε δὲ γυῖα·
Κὰδ δ' ἔβαλ' ἐξοπίσω· ἐπὶ δὲ στήθεσσιν Ὀδυσσεὺς
Κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ θηεῦντό τε θάμβησάν τε.
Δεύτερος αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Κίνησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἀπὸ χθονὸς, οὐδέ τ' ἄειρε·
Ἐν δὲ γόνυ γνάμψεν. ἐπὶ δὲ χθονὶ κάππεσον ἄμφω
Πλησίοι ἀλλήλοισι, μιάνθησαν δὲ κονίῃ.
Καί νύ κε τὸ τρίτον αὖτις ἀναΐξαντ' ἐπάλαιον,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ κατέρυκε,
Μηκέτ' * ἐρείδεσθον, μηδὲ τρίβεσθε κακοῖσι· ἢ ἐρείδεσθε
Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἄεθλια δ' ἶσ' ἀνελόντες

Ἔρχεσθ', ὄφρα καὶ ἄλλοι ἀεθλεύωσιν Ἀχαιοί. (τ

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο·

Καί ῥ' ἀπομορξαμένω κονίην, δύσαντο χιτῶνας.

Πηλείδης δ' αἶψ' ἄλλα τίθει ταχυτῆτος ἄεθλα,

Ἀργύρεον κρητῆρα τετυγμένον· ἓξ δ' ἄρα μέτρα

Χάνδανεν· αὐτὰρ κάλλει ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἶαν

Πολλὸν, ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι εὖ ἤσκησαν,

Φοίνικες δ' ἄγον ἄνδρες ἐπ' ἠεροειδέα πόντον,

Στῆσαν δ' ἐν λιμένεσσι, Θόαντι δὲ δῶρον ἔδωκαν·

Υἷος δὲ Πριάμοιο Λυκάονος ὦνον ἔδωκε

Πατρόκλῳ ἥρωϊ Ἰησονίδης Εὔνηος.

Καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς θῆκεν ἀέθλιον οὗ ἑτάροιο,

Ὅς τις ἐλαφρότατος ποσὶ κραιπνοῖσι πέλοιτο.

γρ. αὖ Δευτέρῳ* αὖ βοῦν θῆκε μέγαν καὶ πίονα δημῷ·

Ἡμιτάλαντον δὲ χρυσοῦ λοισθήϊ' ἔθηκε·

Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,

Ὄρνυσθ' οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε.

Ὣς ἔφατ'· ὤρνυτο δ' αὐτίκ' Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,

Ἂν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις, ἔπειτα δὲ Νέστορος υἱὸς

Ἀντίλοχος (ὃ γὰρ αὖτε νέους ποσὶ πάντας ἐνίκα)

Σταν δὲ μεταστοιχεί· σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεύς.

Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα

Ἔκφερ' Ὀϊλιάδης· ἐπὶ δ' ὤρνυτο δῖος Ὀδυσσεὺς

Ἄγχι μάλ', ὡς ὅτε τίς τε γυναικὸς ἐϋζώνοιο

γρ. χεῖ Στήθεός ἐστι κανὼν, ὅν τ' εὖ μάλα* χερσὶ τανύσῃ,

Πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτον, ἀγχόθι δ' ἴσχει

Στήθεος· ὣς Ὀδυσεὺς θέεν ἐγγύθεν· αὐτὰρ ὄπισθεν

Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι.

Κὰδ δ' ἄρα οἱ κεφαλῆς χέ' ἀϋτμένα δῖος Ὀδυσσ.

Αἰεὶ ῥίμφα θέων· ἴαχον δ' ἐπὶ πάντες Ἀχαιοὶ

γρ. ἱεμένων Νίκης* ἱεμένῳ, μάλα δὲ σπουδόντι κέλευον.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον, αὐτίκ' Ὀδυσσ.

Εὔχετ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ὃν κατὰ θυμὸν,

Κλῦθι θεὰ, ἀγαθή μοι ἐπίρροθος ἐλθὲ ποδοῖϊν.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη·

Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.

Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλον ἐπαΐξεσθαι ἄεθλον,

Ἔνθ' Αἴας μὲν ὄλισθε θέων· βλάψεν γὰρ Ἀθήνη·

Τῇ ῥα βοῶν κέχυτ' ὄνθος ἀποκταμένων ἐριμύκων,

Οὓς ἐπὶ Πατρόκλῳ πέφνεν πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Ἐν δ' ὄνθου βοέου πλῆτο στόμα τε ῥῖνάς τε.

Κρητῆρ' αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,

Ὡς ἦλθε φθάμενος· ὃ δὲ βοῦν ἕλε φαίδιμος Αἴας·

Στῆ δὲ κέρας μετὰ χερσὶν ἔχων βοὸς ἀγραύλοιο,

Ὄνθον ἀποπτύων, μετὰ δ' Ἀργείοισιν ἔειπεν,

Ὢ πόποι, ἦ μ' ἔβλαψε θεὰ πόδας, ἣ τὸ πάρος περ

Μήτηρ ὣς, Ὀδυσῆϊ παρίσταται, ἠδ' ἐπαρήγει.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.

Ἀντίλοχος δ' ἄρα δὴ λοισθήϊον ἔκφερ' ἄεθλον,

Μειδιόων, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,

Εἰδόσιν ὔμμ' ἐρέω πᾶσιν φίλοι, ὡς ἔτι καὶ νῦν

Ἀθάνατοι τιμῶσι παλαιοτέρους ἀνθρώπους·

Αἴας μὲν γὰρ ἐμεῖ' ὀλίγον προγενέστερός ἐστιν·

Οὗτος δὲ προτέρης γενεῆς, προτέρων τ' ἀνθρώπων,

Ὠμογέροντα δέ μιν φάσ' ἔμμεναι· ἀργαλέον δὲ

Ποσσὶν ἐριδήσασθαι Ἀχαιοῖς, εἰ μὴ Ἀχιλλεῖ.

Ὣς φάτο· κύδηνεν δὲ ποδώκεα Πηλείωνα.

Τὸν δ' Ἀχιλεὺς μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

Abite, vt & cæteri certent Achiui.

Sic dixit: hi.a. hûc libenter q. audierunt & paruerũt,

Et abstersó puluere induerunt vestes.

Pelides autem mox alia ponebat velocitatis præmia,

Argenteum cratera fabrefactum: sex autem mensuras

Capiebat: at pulchritudine superabat omnẽ supra terrã

Longè, quoniam Sidones ingenuosi scitè elaborarant.

Phœnices.a. abduxerunt viri per cæruleum pontum:

Steterúntque in portubus: Thoanti autem dederunt:

Pro filio autem Priami Lycaone precium dedit

Patroclo heroi Iasonides Euneus:

Et hoc Achilles posuit præmium sui socij,

Quicunque leuissimus pedibus velocibus esset:

Secundo.a. bouem posuit, magnum & pinguem adipe:

Semitalentum autem auri vltimo posuit.

Stetit autem erectus, & verbum inter Argiuos dixit,

Surgite qui & huius certaminis periculum facietis.

Sic dixit: prodijt.a. statim Oilei filius velox Aiax,

Surrexit etiam Vlysses vafer, deinde autẽ Nestoris filius

Antilochus. (hic enĩ etiã iuuenes pedibus oẽs vincebat)

Steterunt.a. ordine, ostenditq́ metam Achilles.

His.a. à carceribus extensus est cursus: celeriter.a. posteà

Exiuit Oiliades: post verò ruit diuus Vlysses

Propè admodũ, vt quum aliquis mulieris pulchræ

Ad pectus est radiolus, quẽ scitè admodũ manib. expli-

Stamẽ extrahens extra licium: propeq́ admouet (cet

Pectori: sic Vlysses currebat propè, atque à tergo

Vestigia premebat pedib. antequã puluis circũfũderetur,

Inq́ eius caput fundebat halitum diuus Vlysses,

Semper facilè currens: acclamabant.v. omnes Achiui

Victoriæ cupido: valdè autẽ festinantem hortabantur.

Sed cũ iam extremũ peragebant cursum, mox Vlysses

Precatus est Mineruam cæsiam suo in animo:

Exaudi Dea felix mihi auxiliatrix venit pedibus,

Sic dixit precans: hunc.a. exaudiuit Pallas Minerua:

Membraq́ fecit leuia, pedes, & manus supernè.

Sed cum iam mox erant assecuturi præmium,

Tunc Aiax quidẽ lapsus est currens, læsit.n. Minerua:

Vbi boũ fusus erat fimus interfectorũ, valdè mugientiũ,

Quos ob Patroclum mactarat pedib. velox Achilles.

Ibi fimo bouino impletus est osq́ narésque,

Cratera autem abstulit patiens diuus Vlysses,

Vt venerat præuertens: at bouẽ accepit illustris Aiax.

Stetit autem cornu manibus tenens bouis agrestis,

Fimum expuens, interq́ Argiuos dixit,

Proh malum, certè mihi læsit Dea pedes, quæ iãdudũ

Veluti mater Vlyssi astat, & auxiliatur.

Sic dixit, hi .a. omnes super ipso suauiter riserunt.

Antilochus.v. iam extremum abstulit præmium

Ridens, & verbum inter Argiuos dixit,

Scientib. vobis dico omnibus, amici, quod aduc & nũc

Immortales honorant ætate prouectiores homines:

Aiax enim me paulo natu grandior est:

Hic autem prioris generationis, priorumq́ hominum,

Crudæ senectæ autem ipsum dicunt esse: difficile autem

Pedibus cũ eo contendere Achiuis, præterquam Achilli.

Sic dixit: ornauitq́ velocipedem Pelidem,

Hunc autem Achilles verbis respondens allocutus est:

Anti-

Antiloche, non quidē tibi inanis dicetur laus de me,
Sed tibi semitalentum ego auri addam.
Sic fatus, in manibus posuit, hic verò accepit lætus,
At Pelides quidem longam hastam
Deposuit in certamen proferens, scutum & galeam
Arma Sarpedonis, quæ ei Patroclus abstulerat.
Stetit.a. erectus, & verbum inter Argiuos dixit,
Viros duos de his iubemus, qui præstantissimi sunt,
Arma indutos, incidens corpus æs sumentes,
Inuicem coram multitudine experiri:
Vter præoccupauerit appetens corpus pulchrum,
Attigeritq; intestina, perque arma & nigrum sāguinē,
Huic quidē ego dabo hūc ensē argenteis clauis distinctū
Pulchrum, Threicium, quo quidē Asteropæum priuaui:
Arma autem ambo communia hæc ferant,
Et eis conuiuium lautum apponam in tentorijs.
Sic dixit, prodijt.a. postea magnus Telamonius Aiax:
Post autem Tydides prodijt fortis Diomedes. (ti sunt,
Hi autē postq. igitur ex vtraq. parte multitudinis arma
In medium vtrorumq. congressi sunt prompti pugnare.
Horrende aspiciētes: stupor.a. tenebat omnes Achiuos.
Sed quum iam propè fuerunt inter se progressi,
Ter quidem irruerunt: terq; cominus impetum fecerūt:
Tunc Aiax quidē deinde per scutum vndique æquale
Percussit: neque corpus attigit, tutabatur.n. int° thorax:
Tydides autem deinde supra scutum magnum
Semper ceruicem adeptus est splendidæ hastæ cuspide.
Et tunc iam Aiaci timentes Achiui
Cessantes iusserunt præmia paria referre.
At Tydidæ dedit magnum ensem heros
Cum vagina proferens & artificiosè facto loro.
Cæterùm Pelides posuit discum tantùm conflatum
Quem prius iactabat ingens robur Eetionis:
At hunc quidē interfecit pedibus fortis diuus Achilles:
Illum verò duxerat ad naues cum alijs possessionibus:
Stetit autem rectus, & verbū inter Argiuos dixit,
Surgite, qui & hoc etiam certamen experiemini:
Si ei etiam valdè admodum procul pingues agri sunt,
Habebit ipsum etiam quinque circumuolutos annos
Vtens: non enim ille indigens ferro
Pastor: neque arator ibit ad vrbem, sed discus præbebit.
Sic dixit: prodijt autem postea bellicosus Polypœtes,
Surrexit etiam Leontei forte robur diuini:
Surrexit etiam Aiax Telomonides, & diuus Epeus:
Ordine autem stabant: discumq; accepit diuus Epeus:
Misitq; rotans: riserunt autem omnes Achiui.
Secundus autem emisit Leonteus ramus Martis:
Tertio verò proiecit magnus Telamonius Aiax
Manu à valida, & vltra iecit notas omnes:
Sed quum iam discum accepit bellicosus Polypœtes,
Quantum quis proijcit pedum bubulcus vir:
Quod contortum volat per boues gregales,
Tantum omne spatium superauit: hi verò clamauerunt.
Surgentes autem socij Polypœtæ fortis,
Naues in concauas retulerunt regis præmium.
At hic sagittarijs posuit spiculis conficiendis aptum fer-
Proposuit.a. decē quidē bipēnes, decēq; securiculas. (rū,
Malum autem statuit nauis nigram proram habentis,

Ἀντίλοχ', οὐ μέν τοι μέλεος εἰρήσεται αἶνος,
Ἀλλά τοι ἡμιτάλαντον ἐγὼ χρυσοῦ ἐπιθήσω.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Αὐτὰρ Πηλείδης κατὰ μὲν δολιχόσκιον ἔγχος
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων, κατὰ δ' ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν,
Τεύχεα Σαρπήδοντος, ἅ μιν Πάτροκλος ἀπηύρα·
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἄνδρε δύω περὶ τῶνδε κελεύομεν ὥπερ ἀρίστω,
Τεύχεα ἑσσαμένω, ταμεσίχροα χαλκὸν ἑλόντε,
Ἀλλήλων προπάροιθεν ὁμίλου πειρηθῆναι·
Ὁππότερός κε φθῇσιν ὀρεξάμενος χρόα καλὸν,
Ψαύσῃ δ' ἐνδίνων, διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα,
Τῷ μὲν ἐγὼ δώσω τόδε φάσγανον ἀργυρόηλον,
Καλὸν, Θρηΐκιον, τὸ μὲν Ἀστεροπαῖον* ἀπηύρων· γρ. ἀπηύρα
Τεύχεα δ' ἀμφότεροι ξυνήϊα ταῦτα φερέσθων.
Καί σφιν δαῖτ' ἀγαθὴν παραθήσομαι ἐν κλισίῃσιν.
Ὣς ἔφατ', ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
Ἂν δ' ἄρα Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν,
Ἐς μέσσον* ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι, γρ. ἀμφοτέρω
Δεινὸν δερκομένω· θάμβος δ' ἔχε πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν †ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες, γρ. ἴσαν
Τρὶς μὲν ἐπήϊξαν, τρὶς δὲ σχεδὸν ὡρμήθησαν·
Ἔνθ' Αἴας μὲν ἔπειτα κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην
Νύξ', οὐδὲ χρό' ἵκανεν· ἔρυτο γὰρ ἔνδοθι θώρηξ·
Τυδείδης δ' ἄρ' ἔπειτα ὑπὲρ σάκεος μεγάλοιο,
Αἰὲν ἐπ' αὐχένι κῦρε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκῇ.
Καὶ τότε δή ῥ' Αἴαντι περιδδείσαντες Ἀχαιοὶ
Παυσαμένους ἐκέλευσαν ἄεθλια ἶσ' ἀνελέσθαι.
Αὐτὰρ Τυδείδῃ δῶκεν μέγα φάσγανον ἥρως
Σὺν κολεῷ τε φέρων καὶ εὐτμήτῳ τελαμῶνι.
Αὐτὰρ Πηλείδης θῆκεν σόλον αὐτοχόωνον,
Ὃν πρὶν μὲν ῥίπτασκε μέγα σθένος Ἠετίωνος,
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ἔπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς,
Τὸν δ' ἄγετ' ἐν νήεσσι σὺν ἄλλοισι κτεάτεσσι·
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὄρνυσθ', οἳ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε·
Εἴ οἱ καὶ μάλα πολλὸν ἀπὸ προθι πίονες ἀγροὶ,
Ἕξει μιν καὶ πέντε περιπλομένους ἐνιαυτοὺς
Χρεώμενος· οὐ μὲν γάρ οἱ ἀτεμβόμενός γε σιδήρου
Ποιμὴν οὐδ' ἀροτὴρ εἶσ' ἐς πόλιν, ἀλλὰ παρέξει.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δ' ἔπειτα μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
Ἂν δὲ Λεοντῆος κρατερὸν μένος ἀντιθέοιο,
Ἂν δ' Αἴας Τελαμωνιάδης, καὶ δῖος Ἐπειός·
Ἑξείης δ' ἵσταντο· σόλον δ' ἕλε δῖος Ἐπειὸς,
Ἧκε δὲ δινήσας· γέλασαν δ' ἐπὶ πάντες Ἀχαιοί·
Δεύτερος αὖτ' ἀφέηκε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρηος·
Τὸ τρίτον αὖτ' ἔρριψε μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χειρὸς ἀπὸ στιβαρῆς, καὶ ὑπέρβαλε σήματα* πάντα, γρ. πάντων
Ἀλλ' ὅτε δὴ σόλον εἷλε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
Ὅσσον τίς τ' ἔρριψε καλαύροπα βουκόλος ἀνήρ·
Ἡ δέ θ' ἑλισσομένη πέτεται διὰ βοῦς ἀγελαίας,
Τόσσον παντὸς ἀγῶνος ὑπέρβαλε· τοὶ δ' ἐβόησαν.
Ἀνστάντες δ' ἕταροι Πολυποίταο κρατεροῖο,
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς ἔφερον βασιλῆος ἄεθλον.
Αὐτὰρ ὁ τοξευτῇσι τίθει ἰόεντα σίδηρον,
Κὰδ δ' ἐτίθει δέκα μὲν πελέκεας, δέκα δ' ἡμιπέλεκ-
Ἱστὸν δ' ἔστησεν νηὸς κυανοπρῴροιο, (κα.

Τηλοῦ ἐπὶ ψαμάθοιο· ἐκ δὲ τρήρωνα πέλειαν
Λεπτῇ μηρίνθῳ δῆσεν ποδός, ἧς ἄρ' ἀνώγει
Τοξεύειν. ὃς μέν κε βάλῃ τρήρωνα πέλειαν,
γρ. φέρεσθ. Πάντας ἀειράμενος πελέκεας, κλισίηνδε* φερέσθω·
Ὃς δέ κε μηρίνθοιο τύχῃ, ὄρνιθος ἁμαρτὼν·
(Ἥσσων γὰρ δὴ κεῖνος) ὁ δ' οἴσεται ἡμιπέλεκκα.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δ' ἔπειτα βίη Τεύκροιο ἄνακτος,
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης, θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος·
Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες·
Τεῦκρος δὲ πρῶτος κλήρῳ λάχεν· αὐτίκα δ' ἰὸν
Ἧκεν ἐπικρατέως, οὐδ' ἠπείλησεν ἄνακτι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην·
Ὄρνιθος μὲν ἅμαρτε (μέγηρε γάρ οἱ τόγ' Ἀπόλλων)
Αὐτὰρ ὁ μήρινθον βάλε πὰρ πόδα τῇ δέδετ' ὄρνις·
Ἀντικρὺ δ' ἀπὸ μήρινθον τάμε πικρὸς ὀϊστός·
Ἡ μὲν ἔπειτ' ἤϊξε πρὸς οὐρανόν, ἡ δὲ παρείθη
Μήρινθος ποτὶ γαῖαν· ἀτὰρ κελάδησαν Ἀχαιοί.
Σπερχόμενος δ' ἄρα Μηριόνης ἐξείρυσε χειρὸς
Τόξον· ἀτὰρ δὴ ὀϊστὸν ἔχεν πάλαι ὡς ἴθυνεν.
Αὐτίκα δ' ἠπείλησεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην·
γρ. ἴδε τὴν Ὕψι δ' ὑπαὶ νεφέων* εἶδε τρήρωνα πέλειαν,
γρ. τῇ ῥ' *Τὴν ῥ' ὅ γε δινεύουσαν ὑπὸ πτέρυγος βάλε* μέσσην.
γρ. μέσσης. Ἀντικρὺ δὲ διῆλθε βέλος· τὸ μὲν ἂψ ἐπὶ γαίῃ
Πρόσθεν Μηριόναο πάγη ποδός· αὐτὰρ ἡ ὄρνις
Ἱστῷ ἐφεζομένη νηὸς κυανοπρῴροιο,
Αὐχέν' ἀπεκρέμασεν, σὺν δὲ πτερὰ πυκνὰ λίασθεν·
Ὠκὺς δ' ἐκ μελέων θυμὸς πτάτο, τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ
Κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ θηεῦντό τε, θάμβησάν τε.
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης πελέκεας δέκα πάντας ἄειρε,
Τεῦκρος δ' ἡμιπέλεκκα φέρεν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Αὐτὰρ Πηλεΐδης κατὰ μὲν δολιχόσκιον ἔγχος,
Κὰδ δὲ λέβητ' ἄπυρον βοὸς ἄξιον ἀνθεμόεντα
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων· καί ῥ' ἥμονες ἄνδρες ἀνέσταν·
Ἂν μὲν ἄρ' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἂν δ' ἄρα Μηριόνης, θεράπων ἐῢς Ἰδομενῆος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἀτρεΐδη, ἴδμεν γὰρ ὅσον προβέβηκας ἁπάντων,
Ἠδ' ὅσον δυνάμει τε καὶ ἥμασιν ἔπλευ ἄριστος·
Ἀλλὰ σὺ μὲν τόδ' ἄεθλον ἔχων κοίλας ἐπὶ νῆας
Ἔρχευ, ἀτὰρ δόρυ Μηριόνῃ ἥρωϊ πόρωμεν,
Εἰ σύ γε σῷ θυμῷ ἐθέλοις· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Δῶκε δὲ Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον· αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ταλθυβίῳ κήρυκι δίδου περικαλλὲς ἄεθλον.

Longè in arena, ex quo eo timidam columbam
Tenui funiculo ligauit ex pede, in quam iussit
Iaculari: qui sanè percusserit timidam columbam,
Omnes tollens bipennes ad tentorium ferat:
Qui verò funiculum attigerit ab aue aberrans:
(Inferior nempe is) hic ferat securiculas.
Sic dixit: prodijt.a.postea vis Teucri regis,
Surrexit item Meriones comes bonus Idomenei:
Sortes.a.in galea ærata mouebant accipientes:
Teucer.v.primus sorte sortitus est: statim.a.sagittam
Misit fortiter, neque vouit regi (crificium:
Agnorum primogenitorum sacrificaturum inclytum sa-
Ab aue quidem aberrauit (inuidit enim ei hoc Apollo)
At hic funem attigit iuxta pedem, quo ligata erat auis:
Prorsus autem funiculum abscidit amara sagitta:
Illa quidem dein tendebat ad cœlum: hic.a.demissus est
Funiculus in terram: at clamauerunt Achiui.
Festinans autem Meriones extraxit manu
Arcum: at iam sagittam tenebat dudum, vt direxerat:
Statim.a.vouit procul iaculanti Apollini (tomben:
Agnorum primogenitorum sacrificaturum inclytā heca-
Altè autem sub nubibus vidit timidam columbam:
Hanc hic huc illuc se vertētem sub ala percussit mediā:
Penitus.a.transiuit telum: hoc.a.retrorsum in terram
Ante Merionis fixum est pedem: at auis
Malo insidens nauis nigram proram habentis,
Collum suspendit, simul.a.pennæ densæ dispersæ sunt:
Velox.a.ex membris anima volauit, longè.a.ab illo
Decidit: populi.a.rursus admirati stupefactiq; sunt.
Itaque Meriones bipennes decem omnes sustulit,
Teucer.a.securiculas portauit concauas in naues.
At Pelides quidem longam hastam,
Lebetemq; nouum boue dignū, variegatum (xerunt:
Deposuit in certamen ferens, & iaculatores viri surre-
Surrexit quidem Atrides latè dominās Agamemnon,
Surrexit etiam Meriones famulus bonus Idomenei.
His autem & locutus est agilis diuus Achilles,
Atride, scimus enim quantum antecellis omnibus,
Et quantum viribusq; & iaculis es præstantissimus:
Quare tu quidē hoc præmiū habens, concauas in naues
Vade: at hastam Merioni heroi demus,
Si tu tuo animo vis: volo enim equidem.
Sic dixit: neque immorigerus fuit rex virorū Agam.
Dedit autem Merioni hastam æream: sed hic heros
Talthybio præconi dedit perpulchrum præmium.

COMMENTARIVS.

τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων) De luctu mortuorum diximus satis copiosè suprà lib. 19. in principio, vnde multa ad hunc locum possunt referri. Addimus solùm, summo esse dedecori ei qui mortuus est, si à suis superstitib. non defleatur: quanquā enim vitam istam cum meliore commutarint, vnde videtur gaudium nobis ob illorum felicitatem conciliari: tamen humanum est, vt cùm nostri ab hac nostra societate diuelluntur, aliquo illorum desiderio perculsi lacrymas etiam in eorum gratiam effundamus. Quin & dolorum leuamen est luctus, idcircò quædam etiam in illo delectatio, vt subiicit Achilles, αὐτὰρ ἐπεί κ' ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο. vt est enim apud Euripidem, ἀλλ' ἔστι γὰρ δὴ καὶ ἐν κακοῖσιν ἡδονὴ θνητοῖς. ὀδυρμοί, δακρύων τ' ἐπιρροαί· ἀλγηδόνας δὲ ταῦτα κουφίζει φρενῶν· καὶ καρδίας λύουσι τοὺς ἄγαν πόνους. id est, Est etiam in malis aliquid voluptatis hominibus: nempe luctus & lacrymarum defluxiones. Hæc enim leuant animi dolores & nimios pectoris labores soluunt. Sic Demosthenes, ἀλλ' ἔχει τινὰ τοῖς ἀδικουμένοις ῥαστώνην, τὸ λέγειν ἃ πάσχουσιν, ὥσπερ τοῖς ἀλγοῦσι τὸ στένειν. Sentiunt se leuari, qui iniuriis affecti sunt ex illorum narratione, quæ patiuntur: quemadmodum dolentes per suspiria leuantur. Quod ad moderationem luctus attinet, videndus est Plato in Menexemo, Plutarch. in lib. de consolat. ad Apollon.

δεύοντο ψάμαθοι) Dion Prusæus in Melancoma, quæ oratio est 29. sic hunc locum attigit, vt quidem vertit Naogeorgus. Defunctum verò, inquit, memoria honorate, non lacrymis. Non enim decet hic honor generosos à generosis: neque Homerum laudauerim, quod dicit irrigatam esse arenam & arma Achiuorum lacrymis. Sed ille quidem poeticam sequutus est voluptatem, lamentorum excellentiam ostentans: vos autem ferte id quod accidit, moderatè. Hæc ille. Consentiet etiam ipse Socrates 3. de Repub. vbi omnino à lugendis huiusmodi casibus abstinere debet. Sed nos ista anteà moderati sumus etiam ex ipsius Platonis authoritate.

χαῖρέ μοι) Sensum etiam mortuis tribuerunt antiqui, vnde ipse Achilles in inferis delectari dicetur, cùm facta sui filij intelligit. Ille autem sensus, cùm in anima sit, quæ vbi à corpore exiit, liberius actionibus suis fruitur: absurdum esse non videtur, si vigere etiam

tiam in mortuis dicatur: an autem ex loco, vbi animæ post interitum hominis collocantur, ad mortales vsque perueniat illarum intellectus aut sensus, Theologis exquirendum est.

πρηνέα πὰρ λεχέεσσι) Mos erat qui & hodie, vt cadauera defunctorum supine collocarentur, & verso in cœlum vultu, non prono: itaque hoc pacto dicitur Achilles hic Hectorem indignis modis tractasse, quòd eum supinum extenderit.

βόες ἀργοί) Quid per hos boues ἀργοὺς intelligendum sit, dubitabant antiqui. Nam candidos interpretari non decet, cùm mortuis atri soleant cædi, itaque candidos appellabant, quibus excoriatis videlicet pinguedo alba appareret, quales & apud Pindarum ἀργῆτες. Alij τὸ ἀργοὶ sequentibus iungebant sic, ἀργοὶ ὀρέχθεον: & exponebant celeres, id est celeriter iugulabantur boues.

λούσασθαι ἄπο βρότον) De lauacris veterum diximus quædam supra Iliad κ. in fine: quia autem locus Athenæi, quem ibi indicamus, ad hunc etiã facit: hîc eũ transcribemus, quod ibi nõ præstitimus. ἴσασι δὲ, inquit, καὶ λουτρὰ ἀκμὴν πόνων παντοῖα κόπων μὲν θαλάττῃ λούοντες, ἣ μάλιστα τοῖς νεύροις ἐστὶ προσφορος. ἀναχαλῶντες δὲ τὰς ἐμβάσεσι τὰς τῶν μυῶν συντάσεις, ἔτι ἐπαλείφοντες λίπος, πρὸς τὸ μὴ ῥαγέντος τοῦ ὕδατος ἀποσκληρυνθῆναι γίνεσθαι τὰ σώματα, οἱ γοῦν ἀπὸ τῆς σκοπιῆς ἐπανελθόντες ἱδρῶ πολλὸν ἀπονίζοντο θαλάσσῃ κνήμας ἠδὲ λόφον ἀμφί τε μηρούς. καὶ οὕτως ἀναψύξαντες, ἐς ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο καὶ ἀλειψάμενοι λίπ᾽ ἐλαίῳ δείπνῳ ἐφιζανέτην. ἔστι δὲ τρόπος ἕτερος καμάτων λύσεως ἐκ τῶν κατὰ κεφαλῆς καταιονήσεων, δυνάμεως καθ᾽ὅσα κατὰ κέρατος τι καὶ ἀμφ᾽ ἁμον αἱ γὰρ ἐμβάσεις, περιεχόμεναι πανταχόθεν τοῖς πόροις τοῦ ὕδατος φράττουσι τὴν τῶν ἱδρώτων ἔκκρισιν, καθάπερ αἱ εἰς ὕδωρ εἰς ὕδωρ βληθεῖσαι, &c. Vnde duplex genus lauacrorum colligitur, vt nos in Athenæo ipso, cuius editionem molimur, breui, Deo fauente docebimus. Hoc autem loco illud lauacrum intelligendum est, quod fiebat infusa aqua in caput & humeros: quod ostendit ipse Achilles, cum dicit, οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατος ἆσσον ἱκέσθαι. Idem intelligendum erat libro præcedenti, quod Andromache Hectori redituro adornabat.

δαίνυμι) Cœna ista non fuit propriè exequialis cœna, quæ post inhumatum cadauer solebat celebrari, nisi moris apud illos veteres fuerit ante inhumationem cœnare: aut id promiscuè fieri consueuerit. Eustathius, τάφος, inquit, οὐ κατὰ τινας ὁ μετὰ τὸ ταφῆναι τινα περίδειπνος. ἀλλ᾽ ἁπλῶς ὁ ἐπὶ νεκρῷ ἐπὶ γοῦν Πατρόκλῳ μήπω ταφέντος τάφος τοιοῦτος νῦν γίνεται. Quod ab Alexandro Genial. Dierum lib. 3. cap. 7. vbi cæremonias exequiarum recenset, obseruatum non est. Viscerationum enim tantùm & cœnæ exequialis post iusta funeris absoluta me minit. Quę omnia irridentur apud Lucianum in Charonte, & de luctu.

μάλα γάρ κάμε) Aristoteles lib. de Somno & vigilia, ex aliqua lassitudine somnum conciliari dicit, quòd ea vim liquandi obtinet. Colliquamentum verò quasi crudum alimentum est, nisi vehementiore teneatur frigore.

ψυχὴ Πατροκλῆος) Ex hoc loco constat, nihil aliud de anima sensisse Homerum, quàm illam esse immortalem, quod in illius vita Plutarchus quoque obseruauit, vnde Pythagoras & Plato suam sententiam desumpserint. Quod autem hanc animam Patrocli ipsi Patroclo similem fuisse dicit, inde colligebat Antisthenes, vt refert Eustathius, animas esse corpori similes forma & specie, id est, τοῖς σώμασι ὁμοιοσχήμονας. Chrysippus tamen dicebat, eas post mortem fieri σφαιροειδεῖς. Plato, inquit Plutarchus in Homeri vita, & Aristoteles animam incorpoream esse putauerunt, semper autem circa corpus versari, atque hoc tanquam vehiculo indigere, propterea quòd etiam dum à corpore liberatur, sæpenumerò veluti imaginem spiritualem eius formæ induit, quæ corpori fuerat. Quæ eò sunt etiam referenda, vbi animas εἴδωλα appellat, vt paulò pòst.

θάπτε με ὅττι τάχιστα) Quàm studiosè sepulturam obseruarint illi veteres, aliàs quoque scripsimus: vnde possit intelligi, cur eã nunc anima Patrocli exigat. Credebant enim insepultorum animas fluuium infernalem transire non posse, & citra ripam manere cogi, vbi torqueri miris modis existimabãtur, nimirum vago errore agitatę, vt de anima Palinuri dixit quoque in sexto Virgilius. Sed eam sepulturam contempsit Diogenes, qui dicebat, si canes cadauer suum lacerarent, Hyrcanam sepulturam fore: sin vultures, Iberam. (sic legitur in versione Latina, cùm Græcus codex sit corruptus) At si nullum animal accederet, ipsum tempus pulcherrimam sibi fore sepulturam, corpore à preciosissimis rebus, sole, inquam, & imbribus absumpto. Socrates, vt est in Phædone, voluit sepeliri, vt legibus esset consentaneum.

οὐ γάρ ἔτ᾽ αὖτις) Ex hoc loco conuincere licet, παλιγγενεσίαν Pythagoricam non agnosci ab Homero. Tota autem petitio Patrocli tria continet. primum sepulturam poscit, quia se insepulto anima ad Elysias sedes transire non posset: Deinde vaticinatur ipsi Achilli mortem. Tertiò locum sui sepulchri indicat, quem iungi ipsius Achillis sepulcro petit, vt quos vita societate iunxit, mors, quę omnia tamen alioqui separat, eosdem non disiungat. Per occasionem autem meminit Patroclus cædis à se per iram perpetratæ, quam etiam supra Iliad. μ. vidimus.

χρύσεος ἀμφιφορεὺς) Hęc amphora donata est primùm Dionysio à Vulcano, cùm in insula Naxo ab eo esset exceptus hospitio. Dionysius verò cùm eum postea Lycurgus insequeretur, & is in mare fugisset, vbi eum Thetis humaniter excepit, dedit eam Thetidi: hęc filio, vt post mortem illius ossa in ea reconderentur.

κειρόμενοι) Diximus etiam anteà, moris fuisse apud veteres, in luctu tonderi: hîc amplius dicitur, comas detonsas ab illis supra cadauer proiici, hunc honorem defuncto impartientibus. Has consuetudines pluribus persequutus est Adrianus Iunius in commentario de Coma, cap. 5.

τὴν ῥα Σπερχειῷ) Achillea coma celebris est & peruulgata, tum quòd ad prolixitatem & densitatem, tum quòd ad venustatem: vt & apud Philostratum legimus, τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτοῦ (Ἀχιλλεῖ) φησιν εἶναι, καὶ χρυσοῦ ἡδίω, καὶ εὐσχήμονα ὅπῃ καὶ ὅπως κινοίη αὐτὴν ἢ ἄνεμος, ἢ αὐτός, id est: comam illi attribuit spissam & vtraque manu prehensibilem, auro venustiorem gratioremque quocunque aut vtcunque agitaretur vel à vento vel ab ipso. Idem rursus alibi sparsam & prolixam cęsariem illi adhuc iuueni attribuit, ἐπισκιῶόν τι καὶ θυμοειδὲς φρύαγμα. Eam autem Sperchio fluuio Thessalię Peleus pater Achillis hoc loco dicitur deuouisse pro illius reditu. Mos enim antiquus fuit, vt obseruant interpretes, vt iuuenes ad ætatem vsque consistentem comam nutrirent, subsequente deinde tempore patriis eam fluminibus consecrabant, (quod etiam refert Pausanias in Atticis) tribuentes hunc honorem aquæ, vt alimonię parenti, vitęque conseruatrici. vnde factum est, vt etiam fluuij κουροτρόφοι dicerentur: hinc liquidis tantùm rebus solent infantes ali: & esurientibus, si aquam biberint, fames sedari solet. Apud Philostratum etiam legimus, Memnonem Auroræ filium, Nilo comam suam vouisse. Statius in coma Farini lib. 3. Syluarum huius etiam Achilleæ comę Sperchio sacratæ meminit. Hoc autem Achillis factum imitatus est Alexander in funere Hephæstionis, vt refert Plutarchus. Antoninus hoc stultè etiam voluit æmulari, quum ad Ilium Achillem ementiretur, vt Herodianus memorat.

ποίησαν δὲ πυρήν.) Notandus est mos cremandi corpora, quod Græcis cum Aethiopibus fuit cõmune, vt item sequentia, boues videlicet, equos & canes, vinum & mel in rogum etiam imponere. Crudeliter autem fecit, & præter consuetudinem Achilles, qui duodecim hos iuuenes ad pyram mactauit: quod etiam damnauit Poeta, cùm dicit, κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα. quod tamen Achilles humanitati reputat, vt partim etiam erat, quòd eos saltem rogo & sepultura non destituisset: itaque Hectorem se non rogo impositurum, sed canibus dilaniandum præbiturum comminatur. Cæterùm quod ad morem comburendi cadauera pertinet, is etiam Romanis fuit vsitatus: cur autem cadauera comburerentur, retulimus iam libro primo ex Eustathio & Rhodigino. Nunc notandum est quod Herodotus lib. 3. refert, Persas & Aegyptios nefas putauisse mortuos comburere. Nam Persæ, inquit, ignem Deum existimant. Quare non iustum esse dicunt humanum cadauer offerrę Deo. Aegyptij verò persuasum habent, ignem animatam quandam esse belluam, quæ omnia quæ nancisci tur, deuorat & consumit: at cùm est expleta, ipsam, & quæ ab ea vorata sunt, vnà emori, & propterea nec cremare, nec beluis offerre corpora, vt aliæ pleræque nationes, Aegyptij statuerunt: sed ea condire, ne à vermibus consumi possent. Hæc ille. Sed Heraclitus contrà dicet, in ignem resolui debere omnia corpora, quem omnium rerum constituit initium: sed Thales adobrui illa volet, quo possint humiditate resolui. nam aquæ principium rerum tribuit.

ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ) Intellexit etiam Homerus olea ex corporibus extrahi, vt hoc loco ex rosa: quod, vt & insignia multa alia, docet hodie ars Chymicorum. Vtinam illa tot careret frudulentis artificibus, & æquius paulò de ea iudicium homines nostri ferrent, vt à genuina facie laruas distinguerent.

εὐρὺν ἀγῶνα) Post funus absolutum Græcis fuit moris gymnica certamina & equestria celebrare in defuncti memoriam: vt hoc loco vides, vbi Achilles illa instituit omni generè præmij pro genere certaminis proposito. His comparanda sunt diligenter ea quæ Virgilius Aeneid. 5. scribit, & Papinius 6. Thebaidos, Aeneidi non cedentis. Romani hoc etiam obseruarunt, funebrésque ludos appellabant, qui plerunque erant gladiatorij: sed & munera etiam populo distribuebant, vt notat Alex. lib. 3.

Ἀντίλοχ᾽ ἤτοι μέν σε νέον) Non sine causa Nestor ἱππηλάτης dicitur, vt qui eorum moderationem apprimè calleat: quod hac oratione docet, qua filio suo Antilocho currum in hoc equestri certamine regendi modum præcipit. Is in cauta metæ flexione consistit, quam describit, ad eámque non tam celeritatem equorum, quàm industriam requiri docet.

μήτι τοι δρυτόμος) Hinc videre licet, quantò pluris sit faciendum consilium, quàm robur. qua de re aliàs à nobis satis copiosè dictum est, quanquam hoc loco non tam intelligamus consilium illud, quod in rerum deliberatione nuda versatur, quàm de practica prudentia, quâ rectè quilibet artifex, quod suæ est artis, facit, puta lignarius vel carpentarius in lignorum dolatione aut expolitione prudenter magis quàm robustè versatur: sic nautę in nauis moderatione, & aurigæ in equorum regimine. Ouidius:

Arte citæ velóque rates, remóque reguntur, *Arte leues currus*, &c.

Cætera quæ sequuntur, longa non egent explicatione. Notandum autem erit in contentione Idomenei & Oilei, quàm celebres eiusmodi conuentus vix dissidiis careant, quod item in Menelao & Antilocho meliùs videbitur: vbi adhuc obseruatione digna Antilochi prudentia, qua patrem retulit. Cùm enim iunior esset Menelao, quem tamen ipse in equestri certamine præuerterat, pręmium illi lubenter cedit: quo facto digniorem se eodem pręmio reddidit, adeò vt illud Menelaus recusarit, iuuenis prudentiam admiratus, quę annos anteuertebat: proindę ne superbus existimaretur, Antilochum præmio non defraudat. Veniet etiam in partem pręmiorum Nestor, licèt non certarit, quo labore illum senectus eximebat, tantus est illius sapientiæ honor habitus: vbi per occasionem Nestor iuuenilia sua facinora recensebit. Illud etiam erit obseruandum, quo victis etiam præmia fuerunt distributa, sed inferiora illis quæ victoribus donabantur. Illud etiam Epei prætereundum non erit, qui cùm pugil esset præstantissimus, tamen ad bellum cæteris erat deterior. In sagittarum autem certamine, vbi de sortibus Poeta loquitur, videndum erit quod nos suprà lib. 3. de earum vsu annotauimus. Cæterùm sequentia satis erunt Lectori facilia, & nos breuitatem consectari multis de causis cogimur: quam aliàs, Deo dante, prolixitate non omnino pœnitenda pensabimus.

Finis libri vigesimitertij.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ κηδόμενος Ἕκτορος Θέτιν πρὸς Ἀχιλλέα πέμπει, ὅπως ἀποδῷ τοῦ Ἥρωος τὸ σῶμα· Ἶριν δὲ πρὸς Πρίαμον, ὅπως λύτρα κομίσας Ἀχιλλεῖ, τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς ἀπολάβοι. ὁ δὲ προπεμφθεὶς ὑπὸ Ἑρμοῦ, κοιμίσαντος τοὺς Ἑλληνικοὺς φύλακας, παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἱκετεύσας αὐτὸν ἀπολαμβάνει τὸν υἱὸν καὶ ἀνακομίσας εἰς τὴν πόλιν, θάπτει, καὶ ἐπ' αὐτῷ δεῖπνον ἄγει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ω, Πρίαμος νέκυν υἷα λαβών, γέρα δῶκεν Ἀχιλλεῖ.

Ἄλλη.

Ἕκτορος λύτρα.

ΛΥΤΟ δ' ἀγών, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι
Ἐσκίδναντ' ἰέναι. τοὶ μὲν δόρποιο μέδοντο
Ὕπνου τε γλυκεροῦ ταρπήμεναι· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος
Ἥρει πανδαμάτωρ, ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
γρ. ἀνδροτῆτά τε Πατρόκλου ποθέων* ἀδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ·
Ἠδ' ὁπόσα τολύπευσε σὺν αὐτῷ, καὶ πάθεν ἄλγεα,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους, ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Τῶν μιμνησκόμενος, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἶβεν,
Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηνής· τότε δ' ὀρθὸς ἀναστὰς
Δινεύεσκ' ἀλύων παρὰ θῖν' ἁλός· οὐδέ μιν Ἠὼς
Φαινομένη λήθεσκεν ὑπεὶρ ἅλα τ' ἠϊόνας τε·
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ ζεύξειεν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Ἕκτορα δ' ἕλκεσθαι δησάσκετο δίφρου ὄπισθεν·
Τρὶς δ' ἐρύσας περὶ σῆμα Μενοιτιάδαο θανόντος,
γρ. τὸν δὲ Αὖτις ἐνὶ κλισίῃ παυέσκετο,* τὸν δέ τ' ἔασκεν
Ἐν κόνι ἐκτανύσας προπρηνέα. τοῖο δ' Ἀπόλλων
Πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχε χροΐ, φῶτ' ἐλεαίρων
Καὶ τεθνειότα περ· περὶ δ' αἰγίδι πάντα κάλυπτε
Χρυσείῃ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.
Ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων·
Τὸν δ' ἐλεαίρεσκον μάκαρες θεοὶ εἰσορόωντες,

ARGVMENTVM VIGESIMIQVARTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IVPITER curam habens Hectoris, Thetim ad Achillē mittit, vt reddat Herois corpus. Irim autē ad Priamum, vt redemptionis pręmia portans Achilli, cadauer filij recipiat. Hic autem deductus à Mercurio, qui sopiuerat Græcos custodes, accedit ad Achillem, & precans ipsum, accipit filium, & reportans ad ciuitatem, sepelit, & super ipso epulum constituit.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ω, Priamus mortuum filium recipiens munera dedit Achilli.

Aliud.

Hectoris redemptoria munera.

DIMISSVM est autem certamen: populi aūt veloces in naues singuli
Dispergebantur vt irent. hi.q. cœnæ curam habebant,
Somnóque dulci vt fruerentur: at Achilles
Flebat, dilecti amici memor, neque ipsum somnus
Cepit omnia domans: sed vertebatur huc & illuc,
Patrocli requirens vigorem & robur ingens:
Et quod peregerat cum ipso, & passus erat dolores,
Virorúmque bella periculosasq́; vndas emensus:
Horum memor teneram lacrymam fundebat:
Aliquando in latera iacens, aliquando autem rursus
Supinus, aliquando.a. pronus: interdū.a. rectus surgens
Volutabat sese mœrēs ad littus maris: neq. ipsum Aurora
Apparens latebat supra marēque littoraq́;
Porrò hic postquā iunxisset sub curribus veloces equos,
Hectorem, vt traheretur, ligabat post currum:
Ter autem raptans circa sepulchrū Menœtiadæ mortui,
Rursus in tentorio quiescebat, illum verò sinebat
In puluere extendens pronum. huius autem Apollo
Omnem turpitudinē semouit à corpore, virū miseratus
Etiam mortuum: circúmque ægide totum operuit
Aurea, vt non ipsum laniaret raptans.
Adeò hic quidem Hectorem indignè tractabat furens:
Hunc autem miserabantur beati dij inspicientes,

Vt

Vt furaretur.a.hortabatur bonū speculatorē Mercur.
Tunc aliis .q.omnibus placuit,nequaquā tamen Iunoni
Neque Neptuno,neque cæsiis oculis puellæ:
Sed sic affecti erant,vt ipsis primū odio erat Ilium sacrū,
Et Priamus,& populus, Alexandri propter damnum,
Qui cōtempsit deas,quando eius ad tugurium iuerant,
Hancq; laudauit quæ ei præbuit libidinem tristem.
Sed quando iam ab illo duodecima erat aurora,
Tum inter immortales locutus est illustris Apollo,
Improbi estis dii,noxii,nónne quondam vobis
Hector crura cremauit boum,caprarumq; integrarum?
Hunc iam nō sustinetis etiā mortuum existentē seruare,
Suæq; vxori ad videndum,& matri,& filio suo,
Et patri Priamo,populisq;,qui sanè ipsum mox
Igne vrerent,& iusta exequiarum persoluerent:
Sed pernicioso Achilli Dii vultis opitulari,
Cui neque mens est laudabilis,neque animus
Flexibilis in pectoribus:leo autem veluti,agrestia sapit,
Qui postquam magno robori & superbo animo
Paruit,it ad oues hominum vt dapes accipiat:
Sic Achilles misericordiam.q.perdidit,neque ei pudor
Est,qui viros valdè lædit,atque iuuat.
Potest enim fortè quis & chariorem alium amisisse.
Vel fratrem vterinum,vel etiam filium:
At profectò postquam fleuit & luxit,negligit.
Patientem.n.Fata animum indiderunt hominibus,
At hic Hectora diuinum postquā charo corde priuauit,
Equis appendens circum sepulchrum socii dilecti
Trahit:non sanè ei hoc honestum,neque vtile,
Caueat ne forti quamuis existenti succēseamus ei nos:
Insensibilem enim terram contumelia afficit furens.
Hunc autem irata allocuta est albiulna Iuno,
Esto & hoc tuum verbum Arcitenens,
Si iam parem Achilli & Hectori tribuitis honorem.
Hector.q.mortalisq; mulierisq; succit mammam:
Cæterùm Achilles est deæ proles,quam ego ipsa
Nutriuiq; & delicatè educaui,& viro dedi vxorem
Peleo,qui in animo charus fuit immortalibus.
Omnes autem interfuistis dii nuptiis:interq; tu hos
Epulabaris,gestās citharā,ômalorū sodalis sēper perfide.
Hanc.a.excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Iuno,ne iam omnino irascere diis,
Non quidem.n.honor idem erit,attamen etiā Hector
Dilectissimus erat diis inter homines qui in Ilio sunt.
Sic enim mihi quidē:nā nūquā chara prætermisit dona:
Non enim vnquam ara caruit conuiuio æquali,
Libaminéq; nidoréq. hunc.n.sortiti sumus honorē nos.
Sed certè furari.q.omittamus,neque vllo modo licet
Clam Achille audacem Hectora: profectò.n.ei semper
Mater adest simul noctésque & dies.
Sed si quis vocet deorum Thetim prope me,
Vt aliquod ei dicam prudens verbum,vt Achilles
Dona à Priamo accipiat,atque Hectora reddat.
Sic dixit:mota est verò Iris turbinipes nunciatura.
Inter autem Samumq; & Imbrum asperam
Insiliit nigro ponto,ingemuitq; stagnum.
Ipsa.a.glandulæ plūbeæ similis in profundū delapsa est,
Quæ in agrestis bouis cornu posita,

Κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην.
Ἔνθ' ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἑήνδανεν, οὐδέ ποθ' Ἥρῃ,
Οὐδὲ Ποσειδάων', οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ·
Ἀλλ' ἔχον ὥς σφιν πρῶτον ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρή,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαός, Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἄτης,
Ὃς νείκεσσε θεάς, ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο,
Τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἀθανάτοισι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Σχέτλιοί ἐστε θεοί, * δηλήμονες, οὔ νύ ποθ' ὑμῖν [γ. ζηλήμονες,]
Ἕκτωρ μηρί' ἔκηε βοῶν αἰγῶν τε τελείων;
Τὸν νῦν οὐκ ἔτλητε νέκυν περ ἐόντα σαῶσαι,
Ἥ τ' ἀλόχῳ ἰδέειν, καὶ μητέρι, καὶ τεκέϊ ᾧ,
Καὶ πατέρι Πριάμῳ, λαοῖσί τε, τοί κέ μιν ὦκα
Ἐν πυρὶ κήαιεν καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσαιεν·
Ἀλλ' ὀλοῷ Ἀχιλῆϊ θεοὶ βούλεσθ' ἐπαρήγειν,
Ὧι οὔτ' ἂρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὔτε νόημα
Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι· λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἂρ μεγάλῃ τε βίῃ καὶ ἀγήνορι θυμῷ
Εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβῃσιν·
Ὣς Ἀχιλεὺς ἔλεον μὲν ἀπώλεσεν. οὐδέ οἱ αἰδὼς
Γίνεται, ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται, ἠδ' ὀνίνησι.
Μέλλει * γάρ πού τις καὶ φίλτερον ἄλλον ὀλέσσαι, [γρ. ...]
Ἠὲ κασίγνητον ὁμογάστριον, ἠὲ καὶ υἱόν·
Ἀλλ' ἤτοι κλαύσας καὶ ὀδυράμενος μεθέηκε.
Τλητὸν γὰρ μοῖραι θυμὸν θέσαν ἀνθρώποισιν.
Αὐτὰρ ὅγ' Ἕκτορα δῖον, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
Ἵππων ἐξάπτων, περὶ σῆμ' ἑτάροιο φίλοιο
Ἕλκει· οὐ μήν οἱ τό γε κάλλιον, οὐδέ τ' ἄμεινον,
Μὴ ἀγαθῷ περ ἐόντι νεμεσσηθῶμέν οἱ ἡμεῖς·
Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.
Τὸν δὲ χολωσαμένη προσέφη λευκώλενος Ἥρη,
Εἴη κεν καὶ τοῦτο τεὸν ἔπος Ἀργυρότοξε,
Εἰ δὴ ὁμὴν Ἀχιλῆϊ καὶ Ἕκτορι θήσετε τιμήν.
Ἕκτωρ μὲν θνητός τε γυναῖκά τε θήσατο μαζόν·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ἐστι θεᾶς γόνος· τὴν ἐγὼ αὐτὴ
Θρέψα τε καὶ ἀτίτηλα, καὶ ἀνδρὶ πόρον παράκοιτιν
Πηλεῖ, ὃς περὶ κῆρι φίλος γένετ' ἀθανάτοισι·
Πάντες δ' ἀντιάασθε θεοὶ γάμου. ἐν δὲ σὺ τοῖσι
Δαίνυ', ἔχων φόρμιγγα, κακῶν ἕταρ', αἰὲν ἄπιστε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἥρη μὴ δὴ πάμπαν ἀποσκύδμαινε θεοῖσιν.
Οὐ μὲν γὰρ τιμή γε μί' ἔσσεται· ἀλλὰ καὶ Ἕκτωρ
Φίλτατος ἔσκε θεοῖσι βροτῶν οἳ ἐν Ἰλίῳ εἰσίν·
Ὣς γὰρ ἔμοιγ'· ἐπεὶ οὔτι φίλων ἡμάρτανε δώρων·
Οὐ γάρ μοί ποτε βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε κνίσσης τε. τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἤτοι κλέψαι μὲν ἐάσομεν· οὐδέ πῃ ἔστι
Λάθρῃ Ἀχιλλῆος θρασὺν Ἕκτορα· ἦ γάρ οἱ αἰεὶ
Μήτηρ παρμέμβλωκεν ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Ἀλλ' εἴ τις καλέσειε θεῶν Θέτιν ἆσσον ἐμεῖο,
Ὄφρα τί οἱ εἴπω πυκινὸν ἔπος, ὥς κεν Ἀχιλλεὺς
Δώρων ἐκ Πριάμοιο λάχῃ, ἀπό θ' Ἕκτορα λύσῃ.
Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα.
Μεσσηγὺς δὲ Σάμου τε καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης
Ἔνθορε μείλανι πόντῳ, * ἐπεστονάχησε δὲ λίμνη, [γ. ἐπεστονάχησε]
Ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν,
Ἥ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα,

Ἔρχεται ὠμηστῇσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα.
Εὗρε δ' ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ Θέτιν, ἀμφὶ δέ τ' ἄλλαι
Εἵαθ' ὁμηγερέες ἅλιαι θεαί. ἣ δ' ἐνὶ μέσσῃς
Κλαῖε μόρον οὗ παιδὸς ἀμύμονος, ὅς οἱ ἔμελλε
Φθίσεσθ' ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι τηλόθι πάτρης·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις,
Ὄρσο Θέτι, καλέει Ζεὺς ἄφθιτα μήδεα εἰδώς.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Τίπτέ με κεῖνος ἄνωγε μέγας θεός; αἰδέομαι δὲ
Μίσγεσθ' ἀθανάτοισιν, ἔχω δ' ἄχε' ἄκριτα θυμῷ.
Εἶμι μὲν οὐδ' ἅλιον ἔπος ἔσσεται ὅ,ττι κεν εἴποι.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, κάλυμμ' ἕλε δῖα θεάων
Κυάνεον, τοῦ δ' οὔ τι μελάντερον ἔπλετο ἔσθος.
Βῆ δ' ἰέναι, πρόσθεν δὲ ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Ἡγεῖτ'· ἀμφὶ δ' ἄρα σφι λιάζετο κῦμα θαλάσσης,
Ἀκτὴν δ' εἰσαναβᾶσαι, ἐς οὐρανὸν ἀϊχθήτην·
Εὗρον δ' εὐρύοπα Κρονίδην, περὶ δ' ἄλλοι ἅπαντες
Εἵαθ' ὁμηγερέες μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες.
Ἡ δ' ἄρα πὰρ Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη,
Ἥρη δὲ χρύσεον καλὸν δέπας ἐν χειρὶ θῆκε,
Καί ῥ' εὔφρην' ἐπέεσσι. Θέτις δ' ὤρεξε πιοῦσα.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἤλυθες Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτι κηδομένη περ,
Πένθος ἄλαστον ἔχουσα μετὰ φρεσίν· οἶδα καὶ αὐτός·
Ἀλλὰ καὶ ὧς ἐρέω τοῦ σ' εἵνεκα δεῦρο κάλεσσα·
Ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν
Ἕκτορος ἀμφὶ νέκυϊ, καὶ Ἀχιλλῆϊ πτολιπόρθῳ·
Κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην,
γρ. περιάπτω· Αὐτὰρ ἐγὼ τόδε κῦδος Ἀχιλλῆϊ* προτιάπτω,
Αἰδῶ καὶ φιλότητα τεὴν μετόπισθε φυλάσσων.
Αἶψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ, καὶ υἱεῖ σῷ ἐπίτειλον·
Σκύζεσθαί οἱ εἰπὲ θεούς, ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχει παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδ' ἀπέλυσεν·
Αἴ κέν πως ἐμέ τε δείσῃ, ἀπὸ θ' Ἕκτορα λύσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἶριν ἐφήσω,
Λύσασθαι φίλον υἱόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ.
Ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Ἷξεν δ' ἐς κλισίην οὗ υἱέος, ἐν δ' ἄρα τόν γε
Εὗρ' ἁδινὰ στενάχοντα· φίλοι δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἐσσυμένως ἐπένοντο, καὶ ἐντύνοντο ἄριστον·
Τοῖσι δ' ὄϊς λάσιος μέγας ἐν κλισίῃ ἱέρευτο.
Ἡ δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτοῖο καθέζετο πότνια μήτηρ,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον ἐμόν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
γρ. οὔ τί τε Σὴν ἔδεαι κραδίην, μεμνημένος* οὐδέ τι σίτου,
Οὔτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι
Μίσγεσθ'. οὐ γάρ μοι δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ἀλλ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Σκύζεσθαί σοι φησὶ θεούς, ἓε δ' ἔξοχα πάντων
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχεις παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδ' ἀπέλυσας.
Ἀλλ' ἄγε δὴ λῦσον, νεκροῖο δὲ δέξαι ἄποινα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ.
γρ. ἄροιτο, Τῇδ' εἴη ὅς ἄποινα φέροι, καὶ νεκρὸν* ἄγοιτο,

Descendit crudiuoris piscibus mortem ferens
Inuenit autem in specu caua Thetim, circumq; aliæ
Sedebant frequentes marinæ deæ: hæc autem in medijs
Flebat fatum sui filij eximij, qui ei debebat
Perire in Troia fœcunda, longè à patria:
Propè verò stans, allocuta est pedibus velox Iris,
Surge Thetis, vocat te Iupiter incorrupta cōsilia sciēs:
Huic autem respondit deinde dea Thetis argentipes:
Curnam me illi iubet venire magnus Deus? vereor autē
Misceri immortalib. habeo .a. dolores innumeros animo
Ibo quidē, neq. vanū verbū erit quodcunque dixerit.
Sic fata, velum accepit diua dearum
Nigrum, hoc autem nullum nigrius erat vestimentum
Perrexit autem ire: antè verò ventipes velox Iris
Ibat, circumq; ipsas dimouebatur vnda maris,
Littus autem ascendentes in cœlum festinarunt:
Inuenerunt .a. latè vidētē Saturnidē: circūq; cæteri oēs
Sedebant simul congregati beati dij semper existentes.
Hæc .a. apud Iouem patrem sedit, cessitq; Minerua,
Iuno .v. aureum pulchrum poculum in manu posuit,
Et exhilarauit verbis: Thetis .v. reddidit post quā bibit.
Inter hos .a. sermonē orsus est pater hominūq;. deorūq.
Venisti ad Olympum dea Thetis mœsta quamuis,
Luctū intolerabilem habens in mentibus, noui & ipse:
Veruntamen & sic dicam, cuius de gratia huc vocaui:
Nouem dies iam contentio inter immortales orta est
Hectoris propter cadauer, & Achillem vrbiū euersorem:
Vt furaretur .a. hortabantur bonū speculatorem Mercurium,
Verùm ego hanc gloriam Achilli defero,
Reuerentiam & amicitiam tuam deinceps conseruans.
Confestim valdè ad exercitum ito, & filio tuo præcipe:
Irasci ei dic Deos, me autem præcipuè omnium
Immortalium iratum esse, quòd mentibus iracundis
Hectorē detinet apud naues curuis puppib. neque reddidit:
Si quo modo me vereatur, Hectorémque soluat.
Cæterùm ego Priamo magnanimo Irim mittam,
Vt redimat dilectum filiū profectus ad naues Achiuorū:
Dona autem Achilli ferat, quæ animum recreent.
Sic dixit, neque renuit dea Thetis argentipes.
Descendit autem ab Olympi cacuminibus properans,
Peruenitq;. ad tentorium sui filij, intus vtique hunc
Inuenit abundè suspirantem: dilecti .a. circum ipsū socij
Certatim laborabant, & parabant prandium.
Illis verò ouis lanigera magna in tentorio mactata est:
Ipsa verò valdè prope ipsum sedit veneranda mater,
Manúq. ipsū demulsit, verbúmque dixit & cōpellauit,
Fili mi quò vsque flens & dolens
Tuum arrodes cor, memor neque cibi
Neque cubilis? bonum verò mulieri in amore
Misceri: non enim mihi diu viues, sed tibi iam
Propè adest mors & fatum præpotens.
Sed me intellige ocyus, Iouis enim tibi nuncia sum:
Irasci tibi ait deos: séque maximè omnium
Immortalium iratum esse: quòd mentibus furibundis
Hectorem tenes apud naues rostratas, neque dimisisti.
Sed age iam dimitte, cadauerísque accipe præmia.
Hanc verò excipiēs allocutus est leuipes Achilles:
Huc veniat qui dona ferat, & cadauer abducat,
Siqui-

Si quidem volenti animo Olympius ipse iussit.
Sic hi in nauium congregatione materque & filius
Multa inter se verba velocia dicebant.
Irim verò impulit Saturnides ad Ilium sacrum,
Vade age Iri velox linquens sedem Olympi,
Nuncia Priamo magnanimo Ilium intra,
Vt redimat charum filium iens ad naues Achiuorum:
Donáque Achilli ferat quæ animum recreent,
Solus, neque quis alius vnà Troianorum eat vir:
Præco aliquis eum sequatur senior, qui dirigat
Mulos & currum volubilem, atque rursus
Cadauer reducat ad vrbẽ, quod interfecit diuus Achill.
Non autem ei mors curæ sit mentibus, neque terror:
Ipsum enim ei ducem viæ dabimus Mercurium,
Qui ducet donec ducendo Achilli appropinquet.
At postquam duxerit intra tentorium Achillis,
Neque ipse interficiet, aliósque omnes prohibebit.
Non.n.est insipiens, neque incõsideratus, neq; scelestus:
Sed valdè accuratè supplici parcet viro.
Sic dixit: ruitque Iris turbinipes nunciatura.
Venit.a.ad Priami ædes, reperitq. clamoremq; luctũq;.
Filij quidem patrem circumsedentes in aula,
Lacrymis vestes rigabant, ipse verò in medijs senex
Obuolutim toga tectus: circumq; multæ
Sordes erant capútque & ceruicem huius senis,
Quas volutans superiecerat manibus suis.
Filiæ verò per ædes & nurus lamentabantur,
Illorum reminiscentes, qui tum multi & strenui
Manibus sub Argiuorum iacebant vita priuati.
Stetit.a.apud Priamum Iouis nuncia, & allocuta est,
Paucis dicens (huius enim tremor occupabat artus)
Cõfide Dardanide Priame mentibus, neque formida:
Non enim tibi ego malum nunciatura huc venio,
Sed bona cogitans: Iouis autem tibi nuncia adsum,
Qui tui procul existens magnã curã habet & miseretur.
Redimere te iussit Olympius Hectora diuum:
Dona autem Achilli ferre quæ animum exhilarent,
Solum, neque aliquis simul Troianorum eat vir:
Præco aliquis te sequatur senior qui regat
Mulos & currum volubilem, atque
Mortuũ reducat ad vrbẽ, quẽ interfecit diuus Achilles:
Neque tibi mors curæ sit mentibus, neque metus.
Talis enim te dux viæ comitabitur Mercurius,
Qui te ducet, quousque ducendo Achilli appropinquet.
At postquàm duxerit intra tentorium Achillis,
Neque interficiet, atque alios omnes inhibebit.
Neq. enim est demens, neque inconsideratus, neq. ĩpius,
Sed valdè studiosè supplici parcet viro.
Hæc quidem sic fata abijt pedibus velox Iris:
At hic filios currum aptè se voluentem mulorum
Apparare iubet: alueumq; ligare in ipso:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum,
Cedrinum, excelsum, qui visu digna multa continebat,
Intro.a.vxorem Hecubam vocauit, dixitq;,
Infelix, à Ioue mihi Olympius nuncius venit,
Vt liberem charum filium profectus ad naues Achiuorũ:
Donaq; Achilli feram, quæ animum oblectent.
Sed age mihi hoc dic, quid tibi in mentib. videtur esse?

Εἰ δὴ πρόφρονι θυμῷ Ὀλύμπιος αὐτὸς ἀνώγει.
Ὣς οἵ γ' ἐν νηῶν ἀγύρει μήτηρ τε καὶ υἱὸς
Πολλὰ πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
Ἶριν δ' ὄτρυνε Κρονίδης εἰς Ἴλιον ἱρήν,
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, λιποῦσ' ἕδος Οὐλύμποιο,
Ἄγγειλον Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἴλιον εἴσω
Λύσασθαι φίλον υἱὸν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
Κῆρυξ τίς οἱ ἕποιτο γεραίτερος, *ὅς κ' ἰθύνοι γρ. κ' ἰθύνῃ
Ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐΰτροχον, ἠδὲ καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς.
Μηδέ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος.
Τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν Ἀργειφόντην,
Ὃς ἄξει εἵως κεν ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσῃ.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
Οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ὣς ἔφατ', ὦρτο δ' Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα·
Ἷξεν δ' ἐς Πριάμοιο· κίχεν δ' ἐνοπήν τε γόον τε·
Παῖδες μὲν πατέρ' ἀμφὶ καθήμενοι ἔνδοθεν αὐλῆς,
Δάκρυσιν εἵματ' ἔφυρον· ὁ δ' ἐν μέσσοισι γεραιὸς
Ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος, ἀμφὶ δὲ πολλὴ
Κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος,
Τήν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἑῇσι·
Θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματ' ἰδὲ νυοὶ ὠδύροντο,
Τῶν μιμνησκόμεναι οἳ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες·
Στῆ δὲ παρὰ Πρίαμον Διὸς ἄγγελος, ἠδὲ προσηύδα,
Τυτθὸν φθεγξαμένη (τὸν δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα)
Θάρσει Δαρδανίδη Πρίαμε φρεσί, μηδέ τι τάρβει.
Οὐ μὲν γάρ τοι ἐγὼ κακὸν ὀσσομένη τόδ' ἱκάνω,
Ἀλλ' ἀγαθὰ φρονέουσα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει·
Λύσασθαί σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπιος Ἕκτορα δῖον,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ·
Κῆρυξ τίς τοι ἕποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνοι
Ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐΰτροχον, ἠδὲ καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς·
Μηδέ τί τοι θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος.
Τοῖος γάρ τοι πομπὸς ἅμ' ἕψεται Ἀργειφόντης,
Ὅς σ' ἄξει εἵως κεν ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσῃ·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει.
Οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ ὅ γ' υἷας ἅμαξαν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Ὁπλίσαι ἠνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς·
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Κέδρινον, ὑψόροφον, ὃς γλήνεα πολλὰ κεχάνδει,
Ἐς δ' ἄλοχον Ἑκάβην ἐκαλέσσατο, φώνησέν τε,
Δαιμονίη, Διόθεν μοι Ὀλύμπιος ἄγγελος ἦλθε
Λύσασθαι φίλον υἱὸν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, τί τοι φρεσὶν εἴδεται εἶναι;

Αἰνῶς γάρ μ' αὐτόν γε μένος καὶ θυμὸς ἀνώγει,
Κεῖσ' ἰέναι, ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν.
Ὣς φάτο· κώκυσεν δὲ γυνή, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Ὤ μοι, πῇ δή τοι φρένες οἴχονθ' ᾗς τὸ πάρος περ
Ἔκλε' ἐπ' ἀνθρώπους ξείνους ἠδ' οἷσιν ἀνάσσεις;
Πῶς ἐθέλεις ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἱέας ἐξενάριξε; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ·
Εἰ γάρ σ' αἱρήσει καὶ ἐσόψεται ὀφθαλμοῖσιν
Ὠμηστὴς καὶ ἄπιστος ἀνὴρ ὅδε, οὔ σ' ἐλεήσει,
Οὐδέ τί σ' αἰδέσεται. νῦν δὲ κλαίωμεν ἄνευθεν
Ἥμενοι ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ὥς ποθι Μοῖρα κραταιὴ
Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκον αὐτή,
Ἀργίποδας κύνας ἆσαι ἑῶν ἀπάνευθε τοκήων,
Ἀνδρὶ παρὰ κρατερῷ, τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι
Ἐσθέμεναι προσφῦσα· τότ' ἄντιτα ἔργα γένοιτο
γρ. ἀντι κακ. Παιδὸς ἐμοῦ· ἐπεὶ* οὐ ἑ κακιζόμενόν γε κατέκτα,
Ἀλλὰ πρὸ Τρώων καὶ Τρωϊάδων βαθυκόλπων
Ἑσταότ', οὔτε φόβου μεμνημένον οὔτ' ἀλεωρῆς.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε, μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ· οὐδέ με πείσεις.
Εἰ μὲν γάρ τίς μ' ἄλλος ἐπιχθονίων ἐκέλευεν,
γρ. οἳ οἱ Ἢ* οἳ μάντιές εἰσι, θυοσκόοι, ἢ ἱερῆες,
Ψεῦδός κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
Νῦν δ', αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεοῦ καὶ ἐσέδρακον ἄντην,
γρ. ἅλιον ὅ. ἔσσεται. Εἶμι, καὶ οὐχ* ἅλιον ἔπος ἔσσεται. εἰ δέ μοι αἶσα
Τεθνάμεναι παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Βούλομαι· αὐτίκα γάρ με κατακτείνειεν Ἀχιλλεύς,
Ἀγκὰς ἑλόντ' ἐμὸν υἱόν, ἐπὴν γόου ἐξ ἔρον εἵην.
Ἦ, καὶ φωριαμῶν ἐπιθήματα κάλ' ἀνέῳγεν.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν περικαλλέας ἔξελε πέπλους,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας.
Χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερεν δέκα πάντα τάλαντα·
Ἐκ δὲ δύ' αἴθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας,
Ἐκ δὲ δέπας περικαλλὲς, ὅ οἱ Θρῆκες πόρον ἄνδρες
γρ. ἐξεσίην *Ἐξεσίην ἐλθόντι, μέγα κτέρας· οὐδέ νυ τοῦ περ
Φείσατ' ἐνὶ μεγάροις ὁ γέρων· περὶ δ' ἤθελε θυμῷ
Λύσασθαι φίλον υἱόν. ὁ δὲ Τρῶας μὲν ἅπαντας
Αἰθούσης ἀπέεργεν, ἔπεσσ' αἰσχροῖσιν ἐνίσσων,
Ἔρρετε λωβητῆρες, ἐλεγχέες· οὔ νυ καὶ ὑμῖν
Οἴκοι ἔνεστι γόος, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες.
Ἦ οὔνεσθ' ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκε,
Παῖδ' ὀλέσαι τὸν ἄριστον; ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ὔμμες.
Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε
Κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν· αὐτὰρ ἔγωγε,
Πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν κεραϊζομένην τε
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, βαίην δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ἦ, καὶ σκηπανίῳ δίεπ' ἀνέρας· οἱ δ' ἴσαν ἔξω,
Σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἱάσιν οἷσιν ὁμόκλα,
Νεικείων, Ἕλενόν τε, Πάριν τ', Ἀγάθωνά τε δῖον,
Πάμμονά τ', Ἀντίφονόν τε, βοὴν ἀγαθόν τε Πολίτην,
Δηΐφοβόν τε, καὶ Ἱππόθοον, καὶ δῖον Ἀγαυόν·
Ἐννέα τοῖς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευε, (πάντες
Σπεύσατέ μοι κακὰ τέκνα κατηφόνες· αἴθ' ἅμα
Ἕκτορος ὠφέλετ' ἀντὶ θοῇς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.
Ὤ μοι ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους

Valdè enim me ipsum quidem robur, & animus iubet
Illuc ire ad naues in exercitum latum Achiuorum.
Sic dixit: lamẽtabatur .a. mulier & respondit verbo,
Hei mihi, quò iam tibi prudentia abijt, quæ ante quidẽ
Clarebas inter homines hospites & quibus imperas?
Quomodo vis in naues Achiuorum ire solus
Viri in conspectum, qui tibi multósque & fortes
Filios interfecit? ferreum sanè tibi cor:
Si enim te capiet & inspiciet oculis
Crudelis & infidus vir iste, non te miserabitur,
Neque te reuerebitur: nunc autem ploremus seorsum
Sedentes in regia: huic autem sic olim Parca potens
Nascenti neuit in lino, quando eum peperi ipsa,
Velocipedes canes vt satiaret suis procul à parentibus,
Virũ apud violentũ: cuius ego mediũ hepar vtinã possẽ
Comedere inhærens, tunc repensa opera fierent
Pro filio meo, quia non ipsum mala agentem occidit,
Sed pro Troianis & Troiadibus amplissimis
Stantem, neque timoris memorem, neque fugæ.
Hanc .a. rursus alloquutus est senex Priamus diuinus:
Ne me volentem ire retine, neque mihi ipsa
Auis in ædibus mala sis: neque mihi persuadebis.
Siquidem aliquis alius terrestrium iuberet
Seu qui vates sunt aruspices, vel sacerdotes,
Mendacium .q. dicemus & abalienaremur magis:
Nunc autem, ipse enim audiui deam & inspexi corãm,
Vado & non vanus sermo erit: si autem mihi fatum
Mori apud naues Achiuorum ære tunicatorum,
Volo, mox enim me interficiet Achilles (exemero.
Vlnis complectentẽ meũ filiũ postquã luctus desiderium
Dixit, & scriniorum opercula pulchra reserauit:
Hinc duodecim quidem perpulchros exemit peplos,
Duodecim etiam simplices chlænas: totidemq; tapetas,
Totidémque pallia pulchra: totidem adhæc tunicas:
Auri autem ponderans tulit decem integra talenta,
Extulitq. duos fulgentes tripodes, quatuorq. lebetes:
Extulitq; poculũ perpulchrũ quod ei Thraces dederũt viri
In legationem profecto, magnum donum: neque certè illi
Pepercit in ædibus senex: apprimè .n. cupiebat animo
Redimere dilectũ filiũ: hic autẽ Troianos quidẽ omnes
A porticu prohibuit, verbis contumeliosis increpans,
Abite perditi, flagitiosi, nónne & vobis
Domi inest luctus? quid me venistis curaturi?
An paruipẽditis quod mihi Saturnides Iupiter dolores de-
Filium vt perderẽ optimũ? sed cognoscetis & vos. (dit
Faciliores enim magis Achiuis iam eritis
Illo mortuo ad capiendum. ast equidem
Antequam depopulatam vrbem euersámque
Oculis videam, descendero domum Plutonis intrà.
Dixit, & sceptro insequebatur viros: hi autẽ exibãt
Vrgente sene, isq; filios suos minaciter appellabat
Obiurgans Helenumq;, Parimq;, Agathonémque diuũ,
Pammonémq. Antiphonúmq., in belloq. fortè Politem.
Deiphobúmque & Hippothoum, & diuum Agauum:
Nouem his senex vociferans imperabat,
Festinate mihi mali filij infames: vtinam simul oẽs
Pro Hectore debuissetis velocibus in nauib. occubuisse
Heu me miserum: quoniam genui filios optimos

Troia

Troia in lata quorum nullum puto reliquum esse,
Nestoráq; pulchrum & Troilum equis pugnantem,
Hectoráq; qui deus erat inter viros, neque videbatur
Viri mortalis filius esse, sed Dei.
Hos quidem perdidit Mars: hi. v. culpandi oẽs superfũt
Mendaces, saltatorésq; choreis optimi,
Agnorum & hædorum publici raptores.
An ne tandem mihi currum apparaueritis celerrimè,
Hæcque omnia imponetis vt perficiam iter?
Sic dixit: hi verò patris timentes minas,
Currum. q. extulerunt bene rotatum, mulis actum,
Pulchrũ, nuper compactum, arcamq; ligarunt in ipso:
Atque à paxillo iugum abstulerunt mulinum,
Buxinum, vmbilicosumq; benè clauis aptatum:
Extuleruñtq; lorũ temonis simul cũ iugo nouem cubitorũ,
Et hoc bene deposuerunt perpolito in temone
Parte in prima, atque annulum paßillo iniecerunt:
Ter verò vtrinque ligarunt ad vmbilicum: at posteà
Ordine alligarunt, subq; angulum flexerunt:
E cubiculo autem ferentes pulchrum ad vehiculum,
Accumularunt pro Hectoreo capite infinita dona:
Iunxerunt autem mulos validungulos subiugales,
Quos quondam Priamo Mysij dederãt splẽdida dona:
Equos autem Priamo duxerunt sub iugum, quos senex
Ipse habens nutriebat polito in præsepi:
Hi quidem iungebantur in ædibus altis
Præco & Priamus prudentia mentib. cõsilia habentes:
Prope autem ipsos accessit Hecuba afflicto animo,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aureo in poculo, vt libantes abirent.
Stetit autem ante equos, verbumq; dixit & cõpellauit:
Cape, liba Ioui patri, & precare vt domũ redeas
Postliminiò ab inimicis viris, quoniam te animus
Impellit ad naues, me quidem non volente:
Sed supplica tu nigrarum nubium coactori Saturnio
Ideo, qui Troiam per totam conspicitur:
Pete autem alitem velocem nuncium (qui ipsi
Gratißimus inter alites, & cuius robur est maximum)
Dextrum: vt eum ipse oculis percipiens
Hoc fretus ad naues eas Danaorum equitum.
Si autem tibi non dabit suũ nũciũ latesonans Iupiter,
Non equidem te tum impellens iuberem
Naues ad Argiuorum ire, valdè licet cupidum.
Hanc. v. excipiens allocutus est Priamus diuiformis:
O vxor, non quidem tibi hoc præcipienti negabo.
Bonum enim Ioui manus eleuare, si fortè miserebitur.
Dixit, & ancillam penus custodem iußit senex
Manibus aquam infundere puram: hæc. a. astitit
Peluim ancilla gutturniumq; simul manibus tenens.
Lotus verò poculum accepit suæ vxoris,
Precatus est posteà stans in medio atrio, libauitq; vinũ
Cælum inspiciens, & vociferans verbum locutus est,
Iupiter pater, ex Ida imperans, gloriosißime, maxime,
Da me ad Achillis gratũ venire & miseratione dignũ:
Mitte autem alitem velocem nuncium, qui tibi ipsi
Dilectißimus inter alites, cuius fortitudo est maxima,
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens,
Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum.

Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ᾽ οὔ τινά φημι λελεῖφθαι·
Μήστορά τ᾽ ἀντίθεον, καὶ Τρωΐλον ἱππιοχάρμην,
Ἕκτορά θ᾽, ὃς θεὸς ἔσκε μετ᾽ ἀνδράσιν, οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο·
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ᾽ Ἄρης, τὰ δ᾽ ἐλέγχεα πάντα λέλειπται.
Ψεῦσταί τ᾽ ὀρχησταί τε, χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ᾽ ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες.
Οὐκ ἂν δή μοι ἅμαξαν *ἐφοπλίσαιτε τάχιστα, — κ. ἐφοπλίσητε
Ταῦτά τε πάντ᾽ ἐπιθεῖτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο;
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἄρα πατρὸς ὑποδδείσαντες ὁμοκλὴν,
Ἐκ μὲν ἅμαξαν ἄειραν ἐΰτροχον ἡμιονείην,
Καλὴν, *πρωτοπαγῆ, πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ᾽ αὐτῆς, — κ. πρωτοπαγέα,
Κὰδ δ᾽ ἀπὸ πασσαλόφιν ζυγὸν ᾕρεον ἡμιόνειον,
Πύξινον, *ὀμφαλόεν τ᾽, εὖ οἰήκεσσιν ἀρηρός· — κ. ὀμφαλόεν, εὖ.
Ἐκ δ᾽ ἔφερον ζυγόδεσμον ἅμα ζυγῷ *ἐννεάπηχυ, — κ. ἐννεάπηχυν,
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκαν ἐϋξέστῳ ἐπὶ ῥυμῷ,
Πέζῃ ἐπὶ πρώτῃ, ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον·
Τρὶς δ᾽ ἑκάτερθεν ἔδησαν ἐπ᾽ ὀμφαλόν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑξείης κατέδησαν, ὑπὸ γλωχῖνα δ᾽ ἔκαμψαν.
Ἐκ θαλάμου δὲ φέροντες ἐϋξέστου ἐπ᾽ ἀπήνης,
Νήεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι᾽ ἄποινα·
Ζεῦξαν δ᾽ ἡμιόνους κρατερώνυχας *ἐντεσιεργοὺς, — κ. ἐντεσιεργούς,
Τούς ῥά ποτε Πριάμῳ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Ἵππους δὲ Πριάμῳ ὕπαγον ζυγὸν, οὓς ὁ γεραιὸς
Αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν *ἐϋξέστῳ ἐπὶ φάτνῃ· — κ. ἐϋξέστῃ
Τὼ μὲν ζευγνύσθην ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσι
Κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε᾽ ἔχοντες·
Ἀγχίμολον δέ σφ᾽ ἦλθ᾽ Ἑκάβη τετιηότι θυμῷ,
Οἶνον ἔχουσ᾽ ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην· (μαζε,
Στῆ δ᾽ ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνό-
Τῆ, σπεῖσον Διῒ πατρὶ, καὶ *εὔχεο οἴκαδ᾽ ἱκέσθαι — κ. εὔχου
Ἂψ ἐκ δυσμενέων ἀνδρῶν. ἐπεὶ ἄρ σέ γε θυμὸς
Ὀτρύνει ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελούσης·
Ἀλλ᾽ *εὔχου σύ γ᾽ ἔπειτα κελαινεφεῖ Κρονίωνι — κ. εὔχου
Ἰδαίῳ, ὅστε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὁρᾶται·
Αἴτει δ᾽ οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ οἱ αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὖ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
Δεξιόν· ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴῃς Δαναῶν ταχυπώλων.
Εἰ δέ τοι οὐ δώσει ἑὸν ἄγγελον εὐρύοπα Ζεὺς,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σ᾽ ἔπειτα ἐποτρύνουσα κελοίμην
Νῆας ἐπ᾽ Ἀργείων ἰέναι μάλα περ μεμαῶτα.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής·
Ὦ γύναι, οὐ μέν τοι τόδ᾽ ἐφιεμένῃ ἀπιθήσω·
Ἐσθλὸν γὰρ Διῒ χεῖρας ἀνασχέμεν, αἴκ᾽ ἐλεήσῃ·
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὤτρυν᾽ ὁ γεραιὸς
Χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον. ἡ δὲ παρέστη
Χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ᾽ ἅμα χερσὶν ἔχουσα·
Νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἧς ἀλόχοιο·
Εὔχετ᾽ ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ, λεῖβε δὲ οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδὼν, καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα,
Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δός μ᾽ ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἐλθεῖν ἠδ᾽ ἐλεεινόν·
Πέμψον δ᾽ οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅστε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὖ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
Δεξιόν· ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
Μόρφνον, θηρητῆρ', ὃν καὶ Περκνὸν καλέουσιν,
Ὅσση δ' ὑψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται
Ἀνέρος ἀφνειοῖο ἐϋκληῒς ἀραρυῖα·
Τόσσ' ἄρα τοῦ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά. εἴσατο δέ σφιν
γρ. δ' ἀΐ. Δεξιὸς ἀΐξας* ὑπὲρ ἄστεος· οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Σπερχόμενος δ' ὁ γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου·
Ἐκ δ' ἔλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου·
Πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἕλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
Τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων· αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἵπποι, τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευε
Καρπαλίμως κατὰ ἄστυ. φίλοι δ' ἅμα πάντες ἕποντο,
Πόλλ' ὀλοφυρόμενοι, ὡσεὶ θάνατόνδε κιόντα.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἐκ πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο,
γρ. Ζῆ. Ν' χές πόδ. Παῖδες καὶ γαμβροί· τὼ δ' οὐ λάθον εὐρύοπα* Ζῆν,
Ἐς πεδίον προφανέντε. ἰδὼν δ' ἐλέησε γέροντα,
Αἶψα δ' ἄρ' Ἑρμείαν υἱὸν φίλον ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν
Ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ᾧ κ' ἐθέλῃσθα)
Βάσκ' ἴθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ὣς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδῃ, μήτ' ἄρ τε νοήσῃ
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, πρὶν Πηλείωνάδ' ἱκέσθαι.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει· τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει·
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης·
Αἶψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανε.
Βῆ δ' ἰέναι κούρῳ αἰσυμνητῆρι ἐοικὼς,
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦπερ χαριεστάτη ἥβη,
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρὲξ Ἴλοιο ἔλασσαν,
Στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν
Ἐν ποταμῷ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν·
Τὸν δ' ἐξ ἀγχιμόλοιο ἰδὼν ἐφράσσατο κῆρυξ
Ἑρμείαν, προτὶ δὲ Πρίαμον φάτο, φώνησέν τε,
Φράζεο Δαρδανίδη, φραδέος νόου ἔργα τέτυκται·
Ἄνδρ' ὁρόω, τάχα δ' ἄμμε διαρραίσεσθαι ὀΐω.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φεύγωμεν ἐφ' ἵππων· ἤ μιν ἔπειτα
Γούνων ἁψάμενοι λιτανεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο. σὺν δὲ γέροντι νόος χύτο, δεῖδε δ' αἰνῶς·
Ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Στῆ δὲ ταφών· αὐτὸς δ' Ἐριούνιος ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Χεῖρα γέροντος ἑλὼν, ἐξείρετο καὶ προσέειπε,
Πῇ πάτερ ὧδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Οὐδὲ σύ γ' ἔδδεισας μένεα πνείοντας Ἀχαιοὺς,
Οἵ τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγὺς ἔασιν.
Τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
Τοσσάδ' ὀνείατ' ἄγοντα, τίς ἂν δή τοι νόος εἴη;
Οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσὶ, γέρων δέ τοι οὗτος ὀπηδεῖ,
γρ. ἀπαμύνεσθαι. Ἄνδρ'* ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν σε ῥέξω κακὸν, *ἀλλά κεν ἄλλον
γρ. ἤδικεν Σεῦ ἀπαλεξήσαιμι. φίλῳ δέ σε πατρὶ ἐΐσκω.

Sic dixit precans: hũc autẽ audiuit cõsiliarius Iupiter:
Illico verò aquilam misit perfectißimam volucrum,
Nigram venaticam, quam & Percnon vocant:
Quanta autem alti ianua cubiculi est
Viri diuitis, bene serata affabrè aptata:
Tantæ huius viri vtrinque erant alæ. visaq; est ipsis
Dextera ruens supra vrbem: hi autem videntes
Lætati sunt, & omnib. in præcordijs anim⁹ gauisus est.
Festinans .a. senex politum conscendit currum,
Exegitque vestibulo & porticu valdè reboante:
Ante quidem muli trahebant quatuor rotarum currũ,
Quas Idæus agebat peritus: sed ponè
Equi, quos senex regens flagello vrgebat
Statim per vrbem: amici autẽ simul omnes sequebãtur,
Multùm lugentes, tanquam ad mortem euntem.
Illi .a. postquã vrbe descenderũt, ad cãpũq; peruenerũt,
Hi quidem retrogradi ad Ilium redierunt
Filij & generi: hi .v. non latuerunt latè videntem Iouẽ
In campo conspicui: vidensq́ue misertus est senis.
Cõf: stim. a. Mercurium filiũ dilectũ cõtrà allocutus est:
Mercuri, tibi enim præcipuè gratißimum est
Virum comitari, & potes exaudire quemcũq. volueris)
Vade agè & Priamum cauas ad naues Achiuorum
Sic ducas, vt ne quis videat neque animaduertat
Aliorum Danaorũ, antequam ad Pelidem perueneris.
Sic dixit, neque non paruit internuncius Mercurius:
Moxq; sub pedibus ligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant & supra mare,
Et supra immensam terram simul cum flatu venti:
Accepit & virgam qua virorum oculos demulcet
Quorum vult: hos .a. rursus & dormientes excitat:
Hanc in manibus tenens volauit fortis Mercurius:
Statim autem ad Troiam & Hellespontum peruenit.
Perrexit .a. ire iuueni regio similis
Primùm pubescenti, cuius gratißima pubertas:
Hi verò postquam magnum sepulchrum Ilij præterierũt,
Stiterunt mulosq́. & equos vt biberent
In fluuio, iam enim & crespusculũ venerat super terrã:
Hunc ex propinquo videns percepit præco
Mercurium: & ad Priamum locutus est, dixitque:
Cõsidera Dardanide, prudentem animũ res requirũt,
Virum video: citò autem nos perituros existimo.
Sed agè iam fugiamus in equis, vel ipsum posteà
Genua prehendentes rogabimus, si fortè miserebitur.
Sic dixit: seni autem animus cõfusus est timuitq; valdè:
Rectæ autem comæ steterunt in languentibus membris,
Stetitq́ attonitus: ipse autem Mercurius propè veniens,
Manum senis accipiens, interrogauitq; & allocutus est,
Quò pater, sic equos & mulos dirigis
Noctem per solitariam, quando dormiũt homines alij?
Neque tu timuisti robur spirantes Achiuos,
Qui tibi hostes & inimici propè sunt?
Quorum si quis te videat velocem per noctem nigram
Tot opes ducentem, quæ iam tibi mens esset;
Neque ipse iuuenis es: senex autem te hic sequitur,
Virum ad arcendum, quando aliquis prior infestarit
Sed ego te non afficiam malo: imò alium
A te propulsarem: dilecto enim te patri adæquo.

Huic

Huic autem respondit senex Priamus diuiformis:
Sic nimirùm hæc sunt dilecte fili, vt dicis:
Sed adhuc aliquis & me deorum protegit manu,
Qui mihi talem misit viæ ducem obuiam fieri
Faustum. qualis iam tu corpore & specie admirabilis
Sapisque animo, beatisque es ex parentibus.
Hunc a. rursus allocutus est internuntius Mercurius,
Næ iam hæc omnia senex pro decoro dixisti:
Sed age mihi hoc dic & verè recense,
An aliquò mittis thesauros multos & preciosos
Viros ad alienigenas, vbi ij tibi salui maneant?
An iam omnes relinquitis Ilium sacrum
Timentes? tam enim vir optimus perijt (chiuis.
Tuus filius: non enim pugna quicquam inferior erat A-
Huic, a. postea respondit senex Priamus diuinus,
Quis. v. tu es optime? quibusque ex parentibus,
Qui mihi perfectè mortem infelicis filij dixisti?
Hûc autem rursus allocutus est nuncius Mercurius:
Tentas me senex, & interrogas super Hectore diuino:
Hunc quidem ego valdè sæpe in pugna gloriosa
Oculis vidi, & quando ad naues impellens
Argiuos interficiebat disrumpens acuto ære,
Nos verò stantes mirabamur. non enim Achilles
Sinebat nos pugnare iratus Atridæ.
Huius. n. ego famulus, eadéq; duxit nauis affabrè facta:
Ex Myrmidonibus. n. sum: pater. a. mihi est Polyctor:
Diues quidem hic est, senex autem iam sicut tu hîc,
Sex autem ei filij sunt, ego autem septimus sum:
Cum his sortè iaciens, sorte assequutus sum huc sequi.
Nunc autem veni in campum à nauibus, manè enim
Facient circum vrbem pugnam fusci Achiui.
Dolent enim hi desidentes, neque possunt
Continere cupidos belli reges Achiuorum.
Huic autē respondit postea senex Priamus diuiformis:
Siquidem iam famulus Pelidæ Achillis
Es, age iam mihi omnem veritatem narra,
An adhuc apud naues est meus filius, an ipsum iam
Suis canibus membratim incidens proposuit Achilles.
Hûc. a. rursus allocutus est internuncius Mercurius:
O senex, nondum hunc canes ederunt, neque aues,
Sed adhuc ille iacet Achillis apud nauem,
Neglectim in tentorijs: duodecimus autem ei dies
Iacenti, neq. in aliquo ei corpus putrescit, neq. ipsū ver-
Edūt, qui viros in bello interfectos cōsumūt. (mes
Certè quidē ipsum circa sepulchrum sui amici dilecti
Trahit immisericorditer, aurora quādo diuina apparet,
Non tamē ipsū deturpat: mirareris & ipse superueniēs,
Qualiter roscidus iaceat: circū autē sanguis ablutus est,
Neque alicubi pollutus: at vulnera omnia cōclusa sunt,
Quæcūq. inflicta fuerāt: multi enim ipsi ferrū impegerūt.
Sic tibi curant beati dij filium tuum, (mo.
Et mortuū licet existentē, quoniā ipsis charus est ex ani
Sic dixit: gauisus est autem senex, & respōdit verbo,
O fili, sanè bonū est & decentia dona dare
Immortalib. quoniā nūquā meus filius si quādo licebat,
Oblitus est in ædib. suis deorum qui Olympū habitant.
Ideo eius recordati sunt, & in mortis licet fato.
Sed age iam hoc accipe à me pulchrum poculum:

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Οὕτω πη τάδε γ' ἐστὶ φίλον τέκος, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα,
Ὅς μοι τοιόνδ' ἧκεν ὁδοιπόρον ἀντιβολῆσαι,
Αἴσιον, οἷος δὴ σὺ δέμας καὶ εἶδος ἀγητός,
Πέπνυσαί τε νόον, μακάρων δ' ἐξ ἐσσὶ τοκήων,
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν *ἔειπας. γρ. ἔειπες
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἠέ πη ἐκπέμπεις κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνῃ,
Ἢ ἤδη πάντες καταλείπετε Ἴλιον ἱρὴν
Δειδιότες; τοῖος γὰρ ἀνὴρ ὤριστος ὄλωλε
Σὸς παῖς. οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπεδεύετ' Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Τίς δὲ σύ ἐσσι φέριστε, τέων δ' ἐξ ἐσσὶ τοκήων,
*Ὅς μοι καλὰ τὸν οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες; γρ. ὥς
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Πειρᾷ ἐμεῖο γεραιὲ, καὶ εἴρεαι Ἕκτορα δῖον·
Τὸν μὲν ἐγὼ μάλα πολλὰ μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ
Ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπα, καὶ εὖτ' ἐπὶ νηυσὶν ἐλάσας
Ἀργείους κτείνεσκε, δαΐζων ὀξέϊ χαλκῷ·
Ἡμεῖς δ' ἑσταότες θαυμάζομεν. οὐ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Εἴα μάρνασθαι, κεχολωμένος Ἀτρείωνι.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ θεράπων, μία δ' ἤγαγε νηῦς εὐεργής·
Μυρμιδόνων δ' ἔξειμι, πατὴρ *δέ μοί ἐστι Πολύκτωρ. γρ. δέ μοι
Ἀφνειὸς μὲν ὅδ' ἐστὶ, γέρων δὲ δὴ ὡς σύ περ ὧδε.
Ἓξ δέ οἱ υἷες ἔασιν, ἐγὼ δέ οἱ ἕβδομός εἰμι·
Τῶν μέτα παλλόμενος, κλήρῳ λάχον ἐνθάδ' ἕπεσθαι·
Νῦν δ' ἦλθον πεδίονδ' ἀπὸ νηῶν· ἠῶθεν γὰρ
Θήσονται περὶ ἄστυ μάχην ἑλίκωπες Ἀχαιοί.
Ἀσχαλόωσι γὰρ οἵγε καθήμενοι, οὐδὲ δύνανται
Ἴσχειν ἐσσυμένους πολέμου βασιλῆες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Εἰ μὲν δὴ θεράπων Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Εἶς, ἄγε δή μοι πᾶσαν ἀληθείην κατάλεξον,
Ἢ ἔτι πὰρ νήεσσιν ἐμὸς πάϊς, ἦέ μιν ἤδη
Ἧσι κυσὶν μελεϊστὶ ταμὼν προὔθηκεν Ἀχιλλεύς.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὦ γέρον, οὔπω τόνδε κύνες φάγον, οὐδ' οἰωνοί·
Ἀλλ' ἔτι κεῖνος κεῖται Ἀχιλλῆος παρὰ νηῒ
*Αὔτως ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτη *δέ οἱ ἠὼς γρ. οὕτως γρ. δέ οἱ ἤδε
Κειμένῳ, οὐδέ τί οἱ χρὼς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαὶ
Ἔσθουσ', αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἦ μέν μιν περὶ σῆμα ἑοῦ ἑτάροιο φίλοιο
Ἕλκει ἀκηδέστως, ἠὼς ὅτε δῖα φανείη·
Οὐδέ μιν αἰσχύνει. θηοῖό κεν αὐτὸς ἐπελθὼν,
Οἷον ἐερσήεις κεῖται, περὶ δ' αἷμα νένιπται,
Οὐδέ ποθι μιαρός· σὺν δ' ἕλκεα πάντα μέμυκεν,
Ὅσσ' ἐτύπη. πολέες γὰρ ἐπ' αὐτῷ χαλκὸν ἔλασσαν.
Ὥς τοι κήδονται μάκαρες θεοὶ υἷος ἑῆος,
Καὶ νέκυός περ ἐόντος· ἐπεί σφι φίλος περὶ κῆρι.
Ὣς φάτο· γήθησεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Ὦ τέκος, ἦ ῥ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα *διδοῦναι γρ. διδόναι
Ἀθανάτοις· ἐπεὶ οὔποτ' ἐμὸς πάϊς, εἴποτ' ἔην γε,
Λήθετ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι·
Τῷ οἱ *ἀπεμνήσαντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴσῃ. γρ. ἐπεμνήσαντο
Ἀλλ' ἄγε δὴ τόδε δέξαι ἐμεῦ πάρα καλὸν ἄλεισον·

Αὐτόν τε ῥῦσαι, πέμψον δέ με σύν γε θεοῖσιν,
Ὄφρά κεν κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκωμαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Πειρᾷ ἐμεῖο γεραιὲ νεωτέρου, οὐδέ με πείσεις,
γρ. ἀχιλῆος ἱκέσθαι Ὅς με κέλῃ σέο δῶρα παρὲξ* Ἀχιλῆα δέχεσθαι.
Τὸν μὲν ἐγὼ δείδοικα καὶ αἰδέομαι περὶ κῆρι
γρ. γένοιτο. Συλεύειν, μή μοί τι κακὸν μετόπισθε* γένηται.
Σοὶ δ' ἂν ἐγὼ πομπὸς καί κε κλυτὸν Ἄργος ἱκοίμην,
Ἐνδυκέως ἐν νηῒ θοῇ ἢ πεζὸς ὁμαρτέων·
Οὐκ ἄν τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενος μαχέσαιτο.
Ἦ, καὶ ἐπαΐξας Ἐριούνιος ἅρμα καὶ ἵππους,
Καρπαλίμως, μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν·
Ἂν δ' ἔπνευσ' ἵπποισι καὶ ἡμιόνοις μένος ἠΰ.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν καὶ τάφρον ἵκοντο·
Οἱ δὲ νέον περὶ δόρπα φυλακτῆρες πονέοντο,
Τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε διάκτορος Ἀργειφόντης
Πᾶσιν· ἄφαρ δ' ὤϊξε πύλας, καὶ ἀπῶσεν ὀχῆας,
Ἐς δ' ἄγαγε Πρίαμόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀπήνης,
Ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκοντο
Ὑψηλήν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι,
Δοῦρ' ἐλάτης κέρσαντες· ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν,
Λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες.
Ἀμφὶ δέ οἱ μεγάλην αὐλὴν ποίησαν ἄνακτι
Σταυροῖσιν πυκινοῖσι· θύρην δ' ἔχε μοῦνος ἐπιβλὴς
γρ. ἐπιρρήσσεσκον. Εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν* ἐπιρρήσεσκον Ἀχαιοί,
Τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῗδα θυράων,
γρ. ἐπιρρήσσεσκε. Τῶν ἄλλων. Ἀχιλεὺς δ' ἄρ'* ἐπιρρήσεσκε καὶ οἶος.
Δή ῥα τόθ' Ἑρμείας ἐριούνιος ὦξε γέροντι,
Ἐς δ' ἄγαγε κλυτὰ δῶρα ποδώκεϊ Πηλεΐωνι·
Ἐξ ἵππων δ' ἀπέβαινεν ἐπὶ χθόνα, φώνησέν τε,
Ὦ γέρον, ἤτοι ἐγὼ θεὸς ἄμβροτος εἰλήλουθα
Ἑρμείας· σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν·
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ πάλιν εἴσομαι, οὐδ' Ἀχιλῆος
Ὀφθαλμοὺς εἴσειμι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη
Ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπαζέμεν ἄντην·
Τύνη δ' εἰσελθὼν λαβὲ γούνατα Πηλεΐωνος,
Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠϋκόμοιο
Λίσσεο, καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνῃς.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον
Ἑρμείας· Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἆλτο χαμᾶζε,
Ἰδαῖον δὲ κατ' αὖθι λίπεν· ὁ δὲ μίμνεν ἐρύκων
Ἵππους ἡμιόνους τε. γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου
Τῇ ῥ' Ἀχιλεὺς ἵζεσκε Διῒ φίλος, ἐν δέ μιν αὐτὸν
γρ. καθήατο τὼ Εὗρ', ἕταροι δ' ἀπάνευθε* καθείατο· τὼ δὲ δύ' οἴω
Ἥρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ὄζος Ἄρηος
Ποίπνυον παρεόντ' (νέον δ' ἀπέληγεν ἐδωδῆς
Ἔσθων καὶ πίνων, ἔτι καὶ παρέκειτο τράπεζα) (στὰς,
Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας, ἄγχι δ' ἄρα
Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας
Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας,
Ὡς δ' ὅταν ἄνδρ' ἄτη πυκινὴ λάβῃ, ὅς τ' ἐνὶ πάτρῃ
Φῶτα κατακτείνας, ἄλλων ἐξίκετο δῆμον
γρ. ἔχε Ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δ'* ἔχει εἰσορόωντας·
Ὣς Ἀχιλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα·
Θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι, ἐς ἀλλήλους δὲ ἴδοντο·
Τὸν καὶ λισσόμενος Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Μνῆσαι πατρὸς σεῖο θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τηλίκου ὥσπερ ἐγὼν ὀλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ.

Ipsumq́ serua, & deduc me cum dijs,
Dum ad tentorium Pelidæ perueniam.
Huc.a.rursus allocutus est internuncius Mercurius:
Tentas me senex iuniorem, neque mihi persuadebis:
Qui me iubes tua dona clam Achille suscipere:
Hunc quidem ego timeo & vereor in animo
Prædari, ne mihi malum in posterum fiat:
Tibi.a.ego comes etiam vsque inclytum Argos irem
Studiose in naui veloci, aut pedester sequens:
Non aliquis tecum ducem me comtemnens pugnaret,
Dixit, & irruens Mercurius in currum & equos,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Inspirauit autem equis & mulis robur magnum.
Sed cũ iã ad turresq́ nauium & fossam peruenerunt:
Hi autem tum primum circa cœnas custodes laborabãt:
Illis somnum infudit internuncius Argicida
Omnibus, moxq́ aperuit portas & amouit vectes,
Introduxit Priamumq́ & splendida dona in vehiculo,
Sed quando iam ad tentorium Pelidæ peruenerunt
Altum, quod Myrmidones fecerant regi,
Ligna abietis secantes: sed desuper cooperuerant.
Lanuginosum culmen ex prato metentes.
Circum autem ei magnam aulam fecerant regi
Fuscis frequentibus: ianuam.a.continebat vnus obex
Abiegnus, quem tres quidem claudebant Achiui,
Tres.v.aperiebant magnum claustrum ianuarum,
Aliorũ nempe hominũ. Achill.v.claudebat etiã solus:
Iam tum Mercurius perutilis aperuit seni,
Introq́ duxit inclyta dona pedibus veloci Achilli:
Ex equis verò descendit in terram, dixitque;
O senex, certè ego deus immortalis veni
Mercurius: tibi enim me Iupiter simul ducem prabuit:
Sed certè equidem iterum discedam, neque Achillis
Oculos subibo, inuidiosum enim esset
Immortalem deum, sic mortales amare palàm:
Tu autem ingressus, prehende genua Pelidæ,
Et ipsi per patrem & matrem benè comptam
Supplica & filium, vt ei animum commoueas.
Sic igitur fatus, abijt ad altum Olympum
Mercurius: Priamus autem ex equis desilijt humi,
Idæum autem illic reliquit: hic verò mansit retinens
Equos mulósque: senex autem rectà iuit domum.
Vbi Achilles sedebat Ioui charus, intúsq́ eum ipsum
Inuenit: socij autem seorsim sedebant: huicq́ duo soli
Heros Automedonq́ & Alcimus ramus Martis,
Ministrabant astantes (iamdudum.a.abstinuerat cibo
Edens & bibens: adhuc etiam apposita erat mensa)
Hos latuit ingressus Priamus magnus: propè.v.stans
Manibus Achillis accepit genua: & osculatus est manus
Graues, homicidas, quæ ei multos interfecerant filios:
Vt quãdo aliquem damnũ magnũ ceperit, qui in patria
Viro interfecto, ad alium exiuit populum
Viri ad diuitis domum: stupor autè habet inspicientes:
Sic Achilles stupuit videns Priamum diuiformem:
Stupueruntq́ & alij, ad inuicémque aspiciebant.
Huic & supplicans Priamus verbum dixit,
Recordare patris tui, ô dijs par Achilles,
Eiusdem ætatis vt ego in graui senectutis limine:

Et

Et quidē fortè illum alicubi vicini, procul te existente,
Infestant, neq. quis est qui damnum & pestem arceat:
Sed certè ille te viuere audiens,
Gaudet in animo, atque sperat dies omnes
Visurum dilectum filium à Troia redeuntem.
Verùm ego omnino infelix, postquā genui filios optimos
Troia in lata: horum autem nullum puto reliquum esse.
Quinquaginta mihi erāt quādo venerūt filij Achiuo-
Nouendecim quidē mihi vno ex ventre erant, (rum:
Alios autem mihi pepererunt in domibus mulieres:
Horū quidē multorū impetuosus Mars genua dissoluit.
Qui.n.mihi vnicus erat custodiebatq. vrbem & ipsos,
Hunc tu nuper interfecisti pugnantem pro patria
Hectorē, huius nūc gratia venio ad naues Achiuorum
Redempturus à te: fero autem infinita dona.
Sed reuerere deos Achilles, meique ipsius miserere,
Recordatus tui patris: ego autem miserabilior:
Sustinui.n. qualia nondū quidē terrestris homo alius,
Viri filiorum interfectoris ad os manum porrigere.
Sic dixit: huic.v. patris mētione desideriū cōmouit lu
Attingens verò manu remouit modestè senem. (ctus,
Hi verò reminiscentes, hic quidem Hectoris homicidæ
Flebat abunde ante pedes Achillis prouolutus:
At Achilles plorabat suū patrem: interdum.a. rursus
Patroclum: horúmque gemitus in ædibus excitabatur.
At postquam luctu satiatus est diuus Achilles,
Et ei è præcordiis abiit desiderium atque è membris;
Protinus è sede surrexit: senem autem manu erexit,
Miseratus canúmque caput, canámque barbam:
Et ipsum, edita voce verbis velocibus allocutus est:
Ah miser, certè iā multa mala tolerasti tuo in animo.
Quomodo sustinuisti ad naues Achiuorū venire solus,
Viri ante oculos, qui tibi multósque & strenuos
Filios interfeci? ferreus tibi animus.
Sed age iam conside in sede, dolores tamen
In animo residere sinamus tristes licet.
Non enim aliqua vtilitas est frigidi luctus.
Sic enim destinârunt dij miseris mortalibus,
Vt viuant tristes: ipsi verò sine cura sunt.
Duo quippe dolia iacent in Iouis limine
Munerū, qualia dat, alterū malorū: alterū.v. bonorū.
Cui quidem miscens dederit Iupiter fulminator,
Interdū quidē malū ille consequitur: interdū.v. bonū:
Cui autem ex tristibus dederit, iniuria expositi:
Et ipsum mala fames in terra alma exagitat:
Versatúrque nec diis honoratus, nec hominibus.
Sic quidem Peleo dij dederunt illustria dona
A natiuitate. omnes enim supra homines ornatus est
Felicitate diuitiisque imperabat.v. Myrmidonibus,
Et ei mortali existenti deam fecerunt vxorem.
Sed huic imposuit deus malum, quòd ei nulla
Filiorum in manibus soboles fuit imperantium.
Sed vnū filiū genuit breui moriturū, neque certè hunc
Senescentem foueo: quoniam valdè procul à partria
Sedeo in Troia, téque affligens & tuos filios.
Et te, senex quondā quidē audiebamus beatum esse,
Quantū Lesbus superius Macaris sedes, intus cōtinet,
Et Phrygia desuper, & Hellespontus immensus.

Καὶ μέν που κεῖνον περιναίεται* ἀμφὶς ἐόντες — γρ. ἀμφὶς ἰόντος
Τείρουσ', οὐδέτις ἐστὶν ἀρὴν καὶ λοιγὸν ἀμῦναι·
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνός γε σέθεν ζώοντος ἀκούων,
Χαίρει τ' ἐν θυμῷ, ἐπί τ' ἔλπεται ἤματα πάντα
Ὄψεσθαι φίλον υἱὸν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντα·
Αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὔτινα φημὶ λελεῖφθαι.
Πεντήκοντά μοι ἦσαν, ὅτ' ἤλυθον υἷες Ἀχαιῶν·
Ἐννεακαίδεκα μέν μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,
Τοὺς δ' ἄλλους μοι ἔτικτον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες·
Τῶν μὲν πολλῶν θοῦρος Ἄρης ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Ὃς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δὲ ἄστυ καὶ αὐτούς,
Τὸν σὺ πρῴην κτεῖνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης
Ἕκτορα· τοῦ νῦν εἵνεχ' ἱκάνω νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενος παρὰ σεῖο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ἀλλ' αἰδεῖο θεοὺς Ἀχιλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον,
Μνησάμενος σοῦ πατρός· ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ,
Ἔτλην δ' οἷ' οὔπω τις ἐπιχθόνιος βροτὸς ἄλλος,
Ἀνδρὸς παιδοφόνοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,
Ἁψάμενος δ' ἄρα χειρός, ἀπώσατο ἦκα γέροντα.
Τὼ δὲ μνησαμένω, ὃ μὲν Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο,
Κλαῖ' ἀδινά, προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἐλυσθείς.
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς κλαῖεν ἑὸν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὖτε
Πάτροκλον. τῶν δὲ στοναχὴ κατὰ δώματ' ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥα γόοιο τετάρπετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Καί οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυίων,
Αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, γέροντα δὲ χειρὸς ἀνίστη,
Οἰκτείρων πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δείλ', ἦ δὴ πολλὰ κάκ' ἄνσχεο σὸν κατὰ θυμόν.
Πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἱέας ἐξενάριξα; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἕζευ ἐπὶ θρόνου· ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
Ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένους· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων·
Ὧ μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ·
Ὧ δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε·
Καί ἑ κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει·
Φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.
Ὣς μὲν καὶ Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα
Ἐκ γενετῆς. πάντας γὰρ ἐπ' ἀνθρώπους ἐκέκαστο
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε, ἄνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσι,
Καί οἱ θνητῷ ἐόντι θεὰν ποίησαν ἄκοιτιν·
Ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ θῆκε θεὸς κακόν, ὅττι οἱ οὔτι
Παίδων ἐν μεγάροισι γονὴ γένετο κρειόντων,
Ἀλλ' ἕνα παῖδα τέκεν παναώριον· οὐδέ νυ τόν γε
Γηράσκοντα κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης
Ἧμαι ἐνὶ Τροίῃ, σέ τε κήδων ἠδὲ σὰ τέκνα.
Καὶ σὲ γέρον τοπρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι,
Ὅσσον Λέσβος ἄνω Μάκαρος ἕδος ἐντὸς ἐέργει,
Καὶ Φρυγίη καθύπερθε, καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων.

γρ. τῷ σε *Τῶν σε γέρον πλούτῳ τε καὶ υἱάσι φασὶ κεκάσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πῆμα τόδ' ἤγαγον οὐρανίωνες,
Αἰεί τοι περὶ ἄστυ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε.
Ἄνσχεο, μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.
Οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος,
Οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθησθα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Μή με πω ἐς θρόνον ἵζε Διοτρεφές, ὄφρά κεν Ἕκτωρ
Κεῖται ἐνὶ κλισίῃσιν ἀκηδής. ἀλλὰ τάχιστα
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω. σὺ δὲ δέξαι ἄποινα
γρ. φέρομαι Πολλὰ, τά τοι *φέρομεν· σὺ δὲ τῶνδ' ἀπόναιο, καὶ ἔλθοις
γρ. πρῶτος Σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν, ἐπεί με *πρῶτον ἔασας
Αὐτόν τε ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ.
Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε
Μήτηρ, ἥ μ' ἔτεκεν, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος·
Καὶ δέ σε γινώσκω Πρίαμε φρεσὶν, οὐδέ με λήθεις,
Ὅττι θεῶν τις ἦγε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐ γάρ κεν τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ἐς στρατόν. οὐ δὲ γὰρ ἂν φύλακας λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆας
Ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων.
Τῷ νῦν μή μοι μᾶλλον ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὀρίνῃς,
Μή σε γέρον οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
Καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Πηλείδης δ' οἴκοιο λέων ὣς ἆλτο θύραζε·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω θεράποντες ἕποντο,
Ἥρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος, οὕς ῥα μάλιστα
Τῖ' Ἀχιλεὺς ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα·
Οἳ τόθ' ὑπὸ ζυγόφιν λύον ἵππους ἡμιόνους τε,
Ἐς δ' ἄγαγον κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος.
Κὰδ δ' ἐπὶ δίφρου εἷσαν· ἐϋξέστου δ' ἀπ' ἀπήνης
Ἥρεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
Κὰδ δ' ἔλιπον δύο φάρε', ἐΰννητόν τε χιτῶνα.
Ὄφρα νέκυν πυκάσας δοίη οἶκόνδε φέρεσθαι.
Δμῳὰς δ' ἐκκαλέσας λοῦσαι κέλετ', ἀμφί τ' ἀλεῖ- (ψαι,
Νόσφιν ἀειράσας, ὡς μὴ Πρίαμος ἴδοι υἱόν.
Μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο
Παῖδα ἰδὼν, Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καί ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Αὐτὸς τόν γ' Ἀχιλεὺς λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας,
Σὺν δ' ἕταροι ἤειραν ἐϋξέστην ἐπ' ἀπήνην.
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Μή μοι Πάτροκλε σκυδμαινέμεν, αἴ κε πύθηαι
Εἰν Ἄϊδός περ ἐὼν, ὅτι Ἕκτορα δῖον ἔλυσα
Πατρὶ φίλῳ. ἐπεὶ οὔ μοι ἀεικέα δῶκεν ἄποινα.
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ καὶ τῶνδ' ἀποδάσσομαι ὅσσ' ἐπέοικεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐς κλισίην πάλιν ἤϊε δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ πολυδαιδάλῳ, ἔνθεν ἀνέστη,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο μῦθον,
Υἱὸς μὲν δή τοι λέλυται γέρον, ὡς ἐκέλευες·
Κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ', ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ὄψεαι αὐτὸς ἄγων· νῦν δὲ μνησώμεθα δόρπου.
Καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
Τῇπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,

Horũ te, senex, diuitiisq́; & insuper filiis aiũt ornatũ fu(isse.
At postquã tibi damnũ hoc adduxerunt superi,
Semper tibi circa vrbem pugnaq́; virorũmque cædes:
Patere, néque rem ineuitabilem doleas tuo in animo:
Non enim aliquid ages mœrens ob filium tuum.
Neq. ipsũ resuscitabis: quin potius malũ aliud patieris.
Huic. a. respondit postea senex Priamus diuiformis:
Ne me adhuc in sedẽ colloca Iouis alumne, quãdiu He(ctor
Iacet in tentoriis insepultus, sed citissimè
Solue, vt oculis videam: tu autem suscipe dona
Multa, quæ tibi ferimus: tu. a. his fruaris, & peruenias
Tuam in patriam terram, quoniam me primùm siuisti
Ipsúmque viuere & videre lumen solis.
Hũc. a. toruè aspiciẽs allocutus est pedib. velox Achil.
Ne amplius nunc me irrita senex: scio & ipse
Hectorem tibi soluere: à Ioue. n. mihi nuncia venit
Mater, quæ me peperit filia marini senis:
Et te cognosco, Priame, mentibus: neque me lates
Quòd deorũ aliquis duxit veloces in naues Achiuorũ:
Non. n. ausus esset homo venire, ne valdè. q. pubescens
Ad exercitum, neque custodes latuisset, neque obices
Facilè reserasset portarum nostrarum:
Ideo nunc ne mihi magis in doloribus animũ moueas,
Nec te senex, neque ipsum in tentoriis sinam,
Et supplicẽ licet existentem, Iouísque fallam mandata:
Sic dixit: timuit autem senex, & paruit verbo:
Pelides autem è domo tanquam leo saltauit foras,
Non solus, simul hunc duo famuli secuti sunt,
Heros Automedónque & Alcimus, quos maximè
Honorabat Achilles inter socios post Patroclũ mortuũ:
Hi tunc à iugo soluerunt equos, mulósque:
Intrò. a. duxerunt præconem vocalem illius senis:
Et de sella demiserunt, benepolito. a. à vehiculo
Portarunt Hectorei capitis infinita dona:
Reliqueruntq́; duo pallia, benè contextamq́; tunicam,
Vt cadauer tectum daret domum ferendum.
Ancillas. a. euocans lauare iussit, circúmque vngere
Seorsim tollentes, vt ne Priamus videret filium,
Ne is quidem tristi corde iram non contineret
Filium videns: Achilli. a. moueretur dilectus animus,
Et ipsum interficeret, Iouísque falleret mandata.
Hũc. a. postquã igitur ancillæ lauerũt & vnxerũt oleo:
Circa ipsum pallium pulchrum iecerunt, & tunicam,
Ipse hunc Achilles lectis imposuit eleuans:
Simúlque socii eleuarunt bene politum in vehiculum,
Eiulauitque deinde: dilectúmque nominauit socium:
Ne mihi Patrocle irascere, siquidem audias
In Plutonis existens, quòd Hectora diuinum dimiseri(m)
Patri charo, quoniam non mihi indecẽtia dedit dona:
Tibi. a. rursus ego & hæc impartiam quantũ conuenit.
Dixit & in tentorium rursus iuit diuus Achilles:
Sedit autem in sede affabrefacta vnde surrexerat
Pariete ex aduerso, adq́; Priamum dixit verbum:
Filius quidẽ iam tibi dimissus est, senex, vt iussisti,
Iacet autem in lectis: simul cum aurora apparente
Videbis ipse abducens: nunc autem recordemur cœnæ,
Etenim pulchricoma Niobe recordata est cibi:
Cui duodecim liberi in domibus perierunt:
Sex

Sex quidem filiæ, sex autem filij pubescentes:
Hos quidem Apollo interfecit argenteo arcu,
Iratus Niobæ: illas verò Diana sagittis gaudens:
Quoniam Latonæ se æquiparauerat pulchrigenæ,
Dixit duos peperisse: ipsa autem pepererat multos:
Hi sanè & duo existentes omnes perdiderunt.
Qui quidem nouē dies iacebāt in cæde. neq. quis erat
Ad sepeliēdū: populos enim lapides fecerat Saturnius.
Hos verò decimo die sepelierunt superi.
Hæc itaq. cibi recordata est, postq. fatigata fuerat lacry-
Nunc autē alibi in saxis, in montib. desertis, (mando:
In Sipylo, vbi dicunt Dearum esse cubilia
Nympharum, quæ circa Acheloium tripudiant,
Vbi lapis licet existens, à dijs dolores coquit.
Sed agè iam & nos curemus diuine senex
Cibum: deinde autem charum filium defleas,
In Ilium adducens: lacrymosúsque tibi erit.
Dixit, & surgens ouem albam velox Achilles
Mactauit: socij.a. excoriarūt, & disposuerūt propè ex de
Secueruntque scitè, infixeruntque verubus, (coro,
Assaueruntque ritè, extraxeruntque omnia:
Antomedon autem cibum capiens distribuit in mensa
Pulchris in canistris: at carnes distribuit Achilles,
Hi autē ad cibaria parata apposita manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt:
Certè Dardanides Priamus admirabatur Achillem,
Quantus erat, qualisque: dijs.n. coràm similis erat,
At Dardanidem Priamum admirabatur Achilles,
Inspiciciens aspectumq; bonum, & sermonem audiens.
At postquam satiati sunt inuicem inspiciendo,
Hunc prior allocutus est senex Priamus speciosus:
Cubare fac nunc me citissimè Iouis alumne, vt & iā
Somno dulci oblectemur dormientes.
Nondum enim clausi sunt oculi sub palbebris meis,
Ex quo tuus sub manibus meus filius amisit animam:
Sed semper suspiro, & dolores infinitos digero,
Aulæ in septis prouolutus in fimo.
Nunc iam & cibum gustaui, & ardens vinum
Per guttur demisi, anteà quidem nihil comedi.
Dixit: Achilles autem socijs & ancillis iussit
Lectos in cubiculo ponere, & stragula pulchra
Purpurea inijcere, sternereque desuper tapetas,
Chlænásque imponere pilosas desuper ad induendum:
Hæ autem iuerunt è domo lumen in manibus habētes.
Statim autem strauerunt duos lectos, festinantes.
Hunc autē cauillans allocutus est pedib. velox Achilles:
Extrà.q. iam dormi senex dilecte, ne quis Achiuorū
Huc adueniat consiliarius, qui mihi semper
Consilia consulunt assidentes, vt fas est:
Horum si quis te videret celerem per noctem nigram,
Statim referret ad Agamemnonē pastorem popnlorū,
Et dilatio redemptionis cadaueris fieret.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Quot dies cupis sepelire Hectora diuum,
Vt interea ipseque maneam, & populum contineam?
Huic autē respōdit tūc senex Priamus specie diuinus,
Siquidem iam me vis persoluere iuxta Hectori diuino:
Sic mihi faciens Achilles, grata facies.

Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες,
Τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο,
Χωόμενος Νιόβῃ, τὰς δ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὕνεκ' ἄρα Λητοῖ ἰσάσκετο καλλιπαρήῳ.
Φῆ δοιὼ τεκέειν, ἡ δ' αὐτὴ γείνατο πολλούς·
Τὼ δ' ἄρα καὶ δοιώ περ ἐόντ' ἀπὸ πάντας ὄλεσσαν.
Οἳ μὲν ἄρ' ἐννῆμαρ κέατ' ἐν φόνῳ, οὐδέ τις ἦεν
Κατθάψαι· λαοὺς δὲ λίθους ποίησε Κρονίων·
Τοὺς δ' ἄρα τῇ δεκάτῃ θάψαν θεοὶ οὐρανίωνες.
Ἡ δ' ἄρα σίτου μνήσατ', ἐπεὶ κάμε δακρυχέουσα.
Νῦν δέ που ἐν πέτρῃσιν ἐν οὔρεσιν οἰοπόλοισιν,
Ἐν Σιπύλῳ, ὅθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνὰς
Νυμφάων, αἵ τ' ἀμφ' Ἀχελώϊον ἐρρώσαντο,
Ἔνθα λίθος περ ἐοῦσα θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶϊ μεδώμεθα δῖε γεραιὲ
Σίτου, ἔπειτά κεν αὖτε φίλον παῖδα κλαίοισθα,
Ἴλιον εἰσαγαγών· πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀναΐξας ὄϊν ἄργυφον ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Σφάξ'. ἕταροι δ' ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον εὖ κατὰ κόσμον,
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτομέδων δ' ἄρα σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Οἳ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Ἤτοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Ἀχιλῆα,
Ὅσσος ἔην, οἷός τε· θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐῴκει.
Αὐτὰρ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεύς,
Εἰσορόων ὄψιν τ' ἀγαθὴν, καὶ μῦθον ἀκούων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής·
Λέξον νῦν με τάχιστα διοτρεφές, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Οὐ γάρ πω μύσαν ὄσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
Ἐξ οὗ σῆς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς πάϊς ὤλεσε θυμόν·
Ἀλλ' αἰεὶ στενάχω καὶ κήδεα μυρία πέσσω,
Αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον.
Νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην, καὶ αἴθοπα οἶνον
Λαυκανίης καθέηκα· πάρος γε μὲν οὔτι πεπάσμην.
Ἦ ῥ'. Ἀχιλεὺς δ' ἑτάροισιν ἰδὲ δμῳῇσι κέλευσε
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἳ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Αἶψα δ' ἄρ' ἐστόρεσαν δοιὼ λέχε' ἐγκονέουσαι,
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἐκτὸς μὲν δὴ λέξο γέρον φίλε, μή τις Ἀχαιῶν
Ἐνθάδ' ἐπέλθῃσιν βουληφόρος, οἵ τε μοι αἰεὶ
Βουλὰς βουλεύουσι παρήμενοι, ἣ θέμις ἐστί·
Τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,
Αὐτίκ' ἂν ἐξείποι Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Καί κεν ἀνάβλησις λύσιος νεκροῖο γένηται.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ποσσῆμαρ μέμονας κτερεϊζέμεν Ἕκτορα δῖον,
Ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής,
Εἰ μὲν δή μ' ἐθέλεις τελέσαι τάφον Ἕκτορι δίῳ,
Ὧδέ κε με.* ῥέζων Ἀχιλεῦ κεχαρισμένα θείης. γρ. ῥέξας

Οἶσθα γὰρ ὡς κατὰ ἄστυ ἐέλμεθα, τηλόθι δ' ὕλη
Ἀξέμεν ἐξ ὄρεος. μάλα δὲ Τρῶες δεδίασιν.
Ἐννῆμαρ μέν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν,
Τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαίνυτό τε λαός·
Ἑνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν,
Τῇ δὲ δυωδεκάτῃ πολεμίξομεν, εἴπερ ἀνάγκη.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἔσται τοι καὶ ταῦτα γέρον Πρίαμ' ὡς σὺ κελεύεις.
Σχήσω γὰρ τόσον πόλεμον χρόνον ὅσον ἄνωγας.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ἐπὶ καρπῷ χεῖρα γέροντος
Ἔλλαβε δεξιτερὴν, μήπως δείσῃ ἐνὶ θυμῷ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὗδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου·
Τῷ δ' ἄρ Βρισηῒς παρελέξατο καλλιπάρηος.
Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν,
Ὁρμαίνοντ' ἀνὰ θυμὸν ὅπως Πρίαμον βασιλῆα
Νηῶν ἐκπέμψειε, λαθὼν ἱεροὺς πυλαωρούς.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Ὦ γέρον, οὔ νύ τι σοί γε μέλει κακόν. οἷον ἔθ' εὕδεις
Ἀνδράσιν ἐν δηΐοισιν, ἐπεί σ' εἴασεν Ἀχιλλεύς.
Καὶ νῦν μὲν φίλον υἱὸν ἐλύσαο, πολλὰ δ' ἔδωκας·
Σεῖο δέ κεν ζωοῦ καὶ τρὶς τόσα δοῖεν ἄποινα
γρ. παῖδές *Παῖδες τοὶ μετόπισθε λελειμμένοι, αἴκ' Ἀγαμέμνων
τ' Γνοίη σ' Ἀτρεΐδης, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Ὣς ἔφατ'. ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, κήρυκα δ' ἀνίστη·
Τοῖσι δ' ἄρ' Ἑρμείας ζεῦξ' ἵππους ἡμιόνους τε.
Ῥίμφα δ' ἄρ' αὐτὸς ἔλαυνε κατὰ στρατὸν, οὐδέ τις ἔγνω.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ἠὼς δὲ κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Οἱ δ' εἰς ἄστυ ἔλων οἰμωγῇ τε στοναχῇ τε
Ἵππους, ἡμίονοι δὲ νέκυν φέρον. οὐδέ τις ἄλλος
Ἔγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν,
Ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρη ἰκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
Πέργαμον εἰσαναβᾶσα, φίλον πατέρ' εἰσενόησεν
Ἑσταότ' ἐν δίφρῳ, κήρυκά τε ἀστυβοώτην·
Τὸν δ' ἄρ' ἐφ' ἡμιόνων ἴδε κείμενον ἐν λεχέεσσι·
Κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα, γέγωνέ τε πᾶν κατὰ ἄστυ,
γρ. Τρωιά-δες Ὄψεσθε Τρῶες καὶ *Τρῳάδες Ἕκτορ' ἰόντες,
Εἴποτε καὶ ζώοντι μάχης ἐκνοστήσαντι
Χαίρετ'. ἐπεὶ μέγα χάρμα πόλει τ' ἦν παντί τε δήμῳ.
Ὣς ἔφατ'. οὐδέ τις αὐτόθι εἰνὶ πόλει λίπετ' ἀνὴρ,
Οὐδὲ γυνή. πάντας γὰρ ἀάσχετον ἵκετο πένθος·
Ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι.
Πρῶται τόν γ' ἄλοχός τε φίλη καὶ πότνια μήτηρ
Τιλλέσθην ἐφ' ἄμαξαν ἐΰτροχον ἀΐξασαι,
Ἁπτόμεναι κεφαλῆς· κλαίων δ' ἀμφίσταθ' ὅμιλος.
Καὶ νύ κε δὴ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἕκτορα δακρυχέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,
Εἰ μὴ ἄρ' ἐκ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα,
Εἴξατέ μοι οὐρεῦσι διελθέμεν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἄσεσθε κλαυθμοῖο, ἐπὴν ἀγάγοιμι δόμονδε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δὲ διέστησαν, καὶ εἶξαν ἀπήνῃ.
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα

Scis enim vt intra vrbẽ concludimur, procul verò sylua
Cædenda est ex monte. valdè autem Troiani timent;
Nouem dies, quidem ipsum in ædibus lugeremus,
Decima autem & sepeliremus cõuiuaretúrque populus:
Vndecima autem tumulum super ipso faceremus,
Duodecima autem pugnabimus, siquidem necessitas:
Hũc autẽ rursus allocutus est pedib. valẽs diuus Achilles,
Erunt tibi & hæc senex Priame vt tu iubes.
Tenebo enim tanto bellum tempore quanto iubes.
Sic vtique affatus, in vola manum senis
Accepit dextram, ne quo modo timeret in animo.
Hi quidem in vestibulo domus illic dormierunt
Præco & Priamus, prudentia mentib. cõsilia habentes.
At Achilles dormiuit in penetrali tẽtorij benè cõpacti;
Huic autem Briseis accubuit pulchrigena;
Alij quidem dijque & viri galeati
Dormierunt tota nocte, molli domiti somno:
Sed non Mercurium perutilem somnus apprehendit;
Cogitantem in animo quomodo Priamum regem
Nauibus emitteret, latens sacros portarum custodes,
Astitit autem supra caput, & ad ipsum verbũ dixit:
O senex, nõ tibi curæ est malũ, quomodo adhuc dormis
Viros inter hostes, postquam te dimisit Achilles?
Et nunc quidẽ dilectũ filiũ redemisti, multaq́; dedisti:
Pro te autem viuo & ter tot darent dona
Filij tibi superstites, siquidem Agamemnon
Agnosceret te Atrides: agnoscántque omnes Achiui.
Sic dixit: timuit autẽ senex, præconẽ. a. surgere iussit.
His autem Mercurius iunxit equos mulósque:
Leuiter. v. ipse egit per exercitum: neque quis agnouit.
Sed quãdo iã ad alueũ venerunt pulchriflui fluminis:
Xanthi vorticosi (quem immortalis genuit Iupiter)
Mercurius quidem posteà abiit ad altum Olympum:
Aurora. a. crocea spargebatur super omnem terram.
Hi. a. ad vrbem impellebant fletúque gemitúque
Equos: muli. a. cadauer ferebant, neque aliquis alius
Agnouit antè virorum pulchrecinctarúmq. mulierũ:
Sed Cassandra similis aureæ Veneri
Pergamon asendens, dilectum patrem persensit
Stantem in curru, præconémque vocalem:
Hunc autem super mulis vidit iacentem in lectis,
Plorauitq. deinde, clamauitq. totam per vrbem:
Aspicite Troiani & Troianæ Hectorem venientes,
Si quando & viuo è pugna redeunti
Gratulabamini: nã magnũ gaudiũ vrbi erat, oĩq. populo.
Sic dixit: neq. aliquis illic in ciuitate relictus est vir
Neq. mulier, omnes enim irretẽtibilis occupauit luctus:
Propeq. portas occurrerunt cadauer ducenti.
Primæ super hoc vxórq. dilecta & veneranda mater
Laniabant crines, ad currum volubilem ruentes,
Tangẽtes caput: flens autem circumstabat multitudo.
Et certè toto die ad solem occidentem
Hectora flentes eiulassent ante portas,
Nisi è curru senex populos allocutus fuisset:
Cedite mihi vt mulis transeam: at postea
Satiabimini fletu, postquam duxero domum.
Sic dixit: hi autem diuisi sunt, & cesserũt vehiculo.
Hi. a. postquã duxerunt ad inclytas domos: hũc. q. tum
Pensi-

Pensilib. in lectis posuerunt: iuxtaq; collocarũt cantores
Luctus principes: hi flebile carmen,
Hi quidẽ lamentabantur: insuperq; gemebãt mulieres.
His autem Andromache albiulna cœpit luctum,
Hectoris hominũ interfectoris caput in manib. tenens:
Vir, ætate iuuenis perijsti: me verò viduam
Reliquisti in ædibus: filius autem infans prorsus,
Quem genuimus tuq; egoq; infelices, neque ipsum puto
Ad pubertatẽ peruẽturũ. prius.n. ciuitas hæc à culmine
Euertetur. certè enim perijsti custos, qui illam ipsam
Custodiebas: seruabas.a. vxores sedulas & infantes li-
Quæ breui nauibus auehentur concauis, (beros:
Et sanè ego cum his: tu autem fili, vel me ipsam
Sequeris, vbi opera indecentia operaberis,
Laborans corã domino immiti. vel aliquis Achiuorum
Rotabit manu corripiens à turri tristem ad interitum
Iratus, cui fortè fratrem interfecit Hector.
Aut patrem, aut etiã filium. nam valdè multi Achiuorũ
Hectoris in manib. mordicus carpserũt immẽsum solũ:
Non enim mitis erat pater tuus in pugna tristi,
Ob id & ipsum populi lugent per vrbem.
Funestum.a. parentibus luctum & mœrorẽ imposuisti
Hector: mihi autẽ maximè relicti sunt dolores graues.
Non enim mihi moriens è lectis manus porrexisti,
Neq. aliquod mihi dixisti prudens verbũ, cuius semper
Recordarer noctésque & dies lacrymas fundens.
Sic dixit plorans, simulq; ingemuerunt mulieres.
Inter has rursus Hecuba vehementem orsa est luctum:
Hector, me animo omniũ multò dilectissime filiorũ,
Certè quidem mihi viuus existens charus eras dijs,
Qui tui curam habuerunt & in mortis fato.
Alios enim filios meos pedibus celer Achilles
Vendidit, quemcunq. accepit, trans mare indomitum
In Samum, inq; Imbrum, & Lemnum infidi portus:
Tuam autem postquam exemit animam acuto ære,
Sæpe raptauit sui circa sepulchrum socij
Patrocli, quem interfecisti: suscitauit.a. ipsum neque sic.
Nũc.a. mihi roscidus & recenter interfectus in ædibus
Iaces, illi similis quem arciger Apollo
Suis diuinis sagittis superueniens occidit.
Sic dixit flens: luctum.a. vehementem mouit:
Inter has.a. posteà Helena tertia incœpit luctum:
Hector, meo animo leuir multò dilectissime omnium,
Certè mihi maritus est Alexander speciosus,
Qui me duxit ad Troiam. vtinam anteà perijssem.
Iam enim nunc mihi hic vigesimus annus est,
Ex quo huc veni, & à mea decessi patria:
Sed nunquã à te audiui malum verbum, neque durum.
Verùm si quis me etiam alius in ædibus increparet
Leuirorum vel glorum, vel fratriarum stolatarum,
Vel socrus (socer.v. pater quàm mitis semper:)
Sed tu hunc verbis admonens cohibebas,
Tuaq; lenitate & tuis blandis verbis:
Quocirca te simul fleo & me infelicem dolens corde.
Non enim quisquam mihi amplius alius in Troia lata
Benignus neque amicus: omnes autem me horrent:
Sic dixit flens: insuper.a. gemuit populus multus:
Ad populos autem senex Priamus verbum dixit:

Τρητοῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, παρὰ δ' εἷσαν ἀοιδοὺς
Θρήνων ἐξάρχους, *οἵ τε στονόεσσαν ἀοιδὴν [γρ. οἱ δὲ]
Οἱ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.
Τῇσιν δ' Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἦρχε γόοιο,
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα,
Ἆνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὤλεο, κὰδ δέ με χήρην
Λείπεις ἐν μεγάροισι· πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὔτως,
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι, οὐδέ μιν οἴω
Ἥβην ἵξεσθαι. πρὶν γὰρ πόλις ἥδε κατ' ἄκρης
Πέρσεται. ἦ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος, ὅς τέ μιν αὐτὴν
Ῥύσκευ, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνὰς καὶ νήπια τέκνα·
Αἳ δή τοι τάχα νηυσὶν ὀχήσονται γλαφυρῇσι,
Καὶ *δὴ ἐγὼ μετὰ τῇσι, σὺ δ' αὖ τέκος ἢ ἐμοὶ αὐτῇ [γρ. μὲν]
Ἕψεαι, ἔνθά κεν ἔργα ἀεικέα ἐργάζοιο,
Ἀθλεύων πρὸ ἄνακτος ἀμειλίχου· ἤ τις Ἀχαιῶν
Ῥίψει χειρὸς ἑλὼν ἀπὸ πύργου λυγρὸν ὄλεθρον,
Χωόμενος ᾧ τινι δή που ἀδελφεὸν ἔκτανεν Ἕκτωρ,
Ἢ πατέρ', ἠὲ καὶ υἱόν. ἐπεὶ μάλα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας·
Οὐ γὰρ μείλιχος ἔσκε πατὴρ τεὸς ἐν δαῒ λυγρῇ·
Τῷ καί μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ.
Ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας
Ἕκτορ, ἐμοὶ δὲ μάλιστα λελείψεται ἄλγεα λυγρά.
Οὐ γάρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χεῖρας ὄρεξας·
Οὐδέ τί μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὗ τέ κεν αἰεὶ
Μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσα.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες·
Τῇσιν δ' αὖθ' Ἑκάβη ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ, ἐμῷ θυμῷ πάντων πολὺ φίλτατε παίδων,
Ἦ μέν μοι ζωός περ ἐὼν, φίλος ἦσθα θεοῖσιν,
Οἱ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴσῃ.
Ἄλλους μὲν γὰρ παῖδας ἐμοὺς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Πέρνασχ', *ὅντιν' ἕλεσκε, πέρην ἁλὸς ἀτρυγέτοιο, [γρ. ὧν τι]
Ἐς Σάμον, ἔς τ' Ἴμβρον, καὶ Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν·
Σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκεϊ χαλκῷ,
Πολλὰ ῥυστάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο
Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες, ἀνέστησεν δέ μιν οὐδ' ὥς.
Νῦν δέ μοι ἑρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
Κεῖσαι, τῷ ἴκελος ὅν τ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε.
Ὣς ἔφατο κλαίουσα, γόον δ' ἀλίαστον ὄρινε.
Τῇσι δ' ἔπειθ' Ἑλένη τριτάτη ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολὺ φίλτατε πάντων,
Ἦ μέν μοι πόσις ἐστὶν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ὅς μ' ἄγαγε Τροίηνδ'· ὡς πρὶν *ὤφελλον ὀλέσθαι. [γρ. ὤφελλ' ἀπολέσθαι]
Ἤδη γὰρ νῦν μοι τόδε εἰκοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης·
Ἀλλ' οὔπω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος, οὐδ' ἀσύφηλον.
Ἀλλ' εἴ τίς με καὶ ἄλλος ἐνὶ μεγάροισιν *ἐνίπτοι [γρ. ἐνίσσοι]
Δαέρων, ἢ γαλόων, ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
Ἢ ἑκυρή (ἑκυρὸς δὲ πατὴρ ὣς ἤπιος αἰεί)
Ἀλλὰ σὺ τόνγ' ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες,
Σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ καὶ σοῖς ἀγανοῖς ἐπέεσσι.
Τῷ σέ θ' ἅμα κλαίω καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἀχνυμένη κῆρ.
Οὐ γάρ τίς μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἤπιος, οὐδὲ φίλος, πάντες δέ με πεφρίκασιν.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων.
Λαοῖσιν δ' ὁ γέρων Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπεν,

Ἄξετε νῦν Τρῶες ξύλα ἄστυδε, μηδέ τι θυμῷ
Δείσητ' Ἀργείων πυκινὸν λόχον· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Πέμπων μ' ὧδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Μὴ πρὶν πημανέειν πρὶν δωδεκάτη μόλῃ ἠώς.
Ὡς ἔφαθ'. οἱ δ' ὑφ' ἁμάξῃσιν βόας ἡμιόνους τε
Ζεύγνυσαν· αἶψα δ' ἔπειτα πρὸ ἄστεος ἠγερέθοντο.
Ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἐξέφερον θρασὺν Ἕκτορα δακρυχέοντες·
Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ,
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Ἕκτορος ἔγρετο λαός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὁπόσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοι ἕταροί τε
Μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατείβετο δάκρυ παρειῶν.
Καὶ τά γε χρυσείην ἐς λάρνακα θῆκαν ἑλόντες,
Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν·
Αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν· αὐτὰρ ὕπερθε
Πυκνοῖσιν λάεσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι.
Ῥίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν, περὶ δὲ σκοποὶ εἵατο πάντῃ,
Μὴ πρὶν ἐφορμηθεῖεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα, πάλιν κίον· αὐτὰρ ἔπειτα
ἢ, συναγειρόμενοι, Εὖ* συναγειράμενοι, δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Δώμασιν ἐν Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὡς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.

Ducite nūc Troiani ligna ad vrbē, neq. aliquid animo
Timeatis Argiuorū densas insidias, certè enim Achilles
Dimitteus me sic promisit nigris à nauibus:
Non prius infestaturum quàm duodecima veniret aurora.
Sic dixit: hi.a. sub curribus boues mulósque
Iunxerunt: statim.a. dein ante vrbem congregati sunt.
Nouem dies quidē hi adducebāt immensam materiā.
Ast cùm iam decima apparuit lucēs mortalib. aurora,
Tunc extulerunt audacem Hectora lacrymas fundētes:
Pyræq́ summæ cadauer imposuerūt, iniecerūtq́ ignem.
Quādo.a. mane genita apparuit roseis digitis aurora,
Tūc circū pyrā inclyti Hectoris cōgregatus est populus.
Sed postquam congregati sunt, collectique fuerunt:
Primùm quidem pyram extinxerunt nigro vino
Totam, quantum occuparat ignis robur: at deinde
Ossa alba collegerunt fratres sociiq́
Lugentes: teneræ autem distillabāt lacrymæ per genas,
Et hæc auream in vrnam posuerunt sumentes,
Purpureis peplis obtegentes mollibus:
Mox autem in concauam fossam posuerunt, at desuper
Crebris lapidibus obfirmarunt magnis:
Leuiter.a. tumulū fuderunt: circū.v. speculatores sedebant passim,
Ne prius irruerent bellicosi Achiui:
Aggesto autem tumulo redibant: at deinde
Bene collecti cōuiuabantur valdè splendidū conuiuiū.
Aedibus in Priami à Ioue nutriti regis.
Sic hi quidē curabāt funus Hectoris equûm domitoris.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα) Hinc videre licet, quanto sit amore Patroclum Achilles persecutus. Licet enim reliqui luctum peregerint, & in quietem conuersi sint: at amicus amici etiam mortui non potest obliuisci, dolorémque quem de eo contraxit, tam facilè consopire. Recrudescit subinde vulnus illud, & ægrè cicatricem inducit. Res aliquantulū tolerabilis, nisi hæc inhumanitas grauissimæ foret inhumanitati coniuncta, quam in deturpando Hectoreo cadauere exercet. Ecquid verò magnanimitatis istud indicat? an non poterant dari heroes fortes, Homere, nisi simul etiam sæui, cruenti & ferini fingerentur? Itaque vitiosæ sunt hæ Achillis iteratæ immanitates, generosóque viro penitùs indignæ. Quod monitum esto, nequis fama tanti herois permotus ad eius vitiorum æmulationem perducatur. Vnde colligere licet quàm sint cautè legendi Poetæ, quantóque cum iudicio.

κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον) Etiam furta deerant, Homere, vt nullo ornatu Dij tui carerent? Non puduit hæc scelera Numini attribuere? Sed prudenter consilia tantùm furti perpetrandi suggeris, furtum ipsum perpetratum non admittis. Deinde impotentes & imbecillos facis Deos, qui propria virtute mortalibus non opitulentur, sed dolis. Accedit aliud tertium tibi familiare, de Deorum inter se dissidio.

ὃς νείκεσσε θεάς) Ex Plutarcho constat, vt in ipso Iliadis initio monuimus, Homerum nunquam de Dearum trium iudicio locutum, itaque hos duos versus expungi meritò dicit. τοῦ δὲ Τρωϊκοῦ πολέμου, inquit, καθ' Ὅμηρόν τινές φασιν ἀρχὴν εἶναι τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἥρας, καὶ ἀθηνᾶς καὶ ἀφροδίτης περὶ κάλλους ὑπ' ἀλεξάνδρου γενομένην· λέγειν γὰρ τὸν ποιητὴν ὃς νείκεσσε θεάς, &c. ἀλλ' ὡς οὐ πρέπον ὑπολαμβάνειν θεοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κρίνεσθαι, ὅτι ὑπὸ Ὁμήρου δι' ἄλλων παρίσταται τοῦτο, ὅθεν εὐλόγως ἠθέτηνται οἱ προειρημένοι στίχοι, &c. id est: Troiani autem belli occasionem quidam hanc fuisse perhibent, quòd Alexander de tribus Deabus, Iunone, Minerua & Venere, de formæ elegantia inter se contendentibus, sententiam dixerat. Sic enim Poëtam canere, ὃς νείκεσσε θεάς, &c. Sed profectò indecorum esset suspicari, Deos ab hominibus iudicari, presertim cùm nusquam alibi Homerus id asserat. Quo fit vt predicti versus meritò reiecti sint, &c. Eustathius refert, Aristarchum deleuisse sequentem versum, τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινὴν propter vocem, μαχλοσύνην, quæ non fuerit in vsu Homeri temporibus: sed primùm vsurpata ab Hesiodo, qui eam de filiis Præti dixerit. Quidam verò versum eundem sic legebant, τὴν δ' ᾔνησ' ἥ οἱ κεχαρισμένα δῶρ' ὀνόμηνε: quod Paridi Venus nō μαχλοσύνην ἀλεγεινὴν, sed τὴν καλλίστην ἑλένην dederit. Quod autē Plutarchus dicit, hoc alibi à Poëta non dictum, responderi vult Eustathius, multa eiusmodi apud eum reperiri semel tantum dicta, proinde non sequi, hæc Homerum non scripsisse. Nos rem dubiam relinquamus. Quoniam autem illa iam à longo tempore recepta sunt, temerè expungemus, cùm præcipue ea sit vulgaris ferè omnium sententia de tribus Deabus, quæ se Paridis subiecerunt iudicio: quod à nobis in Prolegomenis satis fuse scriptum est.

σχέτλιοί ἐστε θεοί) Apollo qui semper Troianis fauit, & præcipuè ipsi Hectori, vt anteà sæpe vidimus, cùm videat tam indignis modis ab Achille cadauer illius tractari ipsis diis patientibus, apud eos hac libera oratione conqueritur: primùm quòd obliti pietatis Hectoris dum viueret, eum nunc mortuum deserant: deinde quòd tam crudelem Achillem ferant, & ei potius opitulentur: crudelitatē autem eius exponit, tum denique indignabundus vindictam facti comminatur. Iuno verò Achilli ob generis diuinitatem patrocinatur, plurísque faciendum esse contendit quàm Hectorem, qui ex mortalibus traxerit originem. Adeò rixosi sunt dij Homerici. Vtriusque autem animos commodo consilio temperabit.

κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν) Arist. Rhet. ad Theod. lib. 2. cap. 3. multa genera recenset sedandæ iræ, inter quæ hoc etiam est, cùm is qui irascitur, se in eum qui sensu caret, sæuire intelligit.

πάντες δ' ἀντιάασθε) Diximus aliàs de Pelei & Thetidis nuptiis, quas nunc Iuno commemorat, vt testatum faciat genus diuinum Achillis.

ἀλλ' εἴ τις καλέσειε) Regium est rem vni aliquid faciendum designatim imperare, quasi omnes ad iussa exequenda prompti & alacres esse debeant: quod tamen secus à Cyro fieri consuêrat, nisi fallor, vt est apud Xenophontem. Intellexit tamen Iris huius imperij onus ad se pertinere, quia ad Thetidem erat commigrandum: ea autem allegoricè aquas amat, & ebibit.

Ἥρη δὲ χρύσεον καλὸν) Venienti Thetidi primùm Iuno poculum exhibet. Videtur Homerus humana ad cœlestia transtulisse, vt hîc mos inter Græcos fuerit, vt accedentes poculis exciperentur, quod in aliquot Germaniæ partibus fieri etiam hoc nostro tempore solet: appellántque, prosperi & boni aduentus craterem, qui capacissimus est. Neque tamen hoc promiscuè ab omnibus fit, sed tantùm inter Nobiles.

οὐ μοι πῇ δή τοι φρένες) Consilium istud Hecubæ satis est insulsum, cùm Iouis mandatis ne obtemperet, Priamo dissuadet ea sola ratione

ratione, quod nulla videbatur ſpes eũm ab Achille tam inhumano & crudeli homine leniter exceptũ iri, vt pote cuius feritas iam tot exemplis innotuiſſet. Stultè. cùm Deo, quippiam iubente cum ſecuritate, nihil eſt quod mortales reformident. Prudenter ergo ſenex ille Priamus, qui Deo potiùs quàm mulieri auſcultauit, vxorios homines non imitatus, qui ab vxorum mandatis in ſeriis etiam rebus nè tranſuerſum, quòd aiunt, vnguem audent diſcedere.

Hîc autem labores noſtros Homericos ſegniùs fortaſſe quàm in ipſis initijs & longo etiam progreſſu, terminamus. Sed cùm in hunc finem inciderem, exortæ mihi ſunt variæ occupationes, quæ animum meum, prioribus vigilijs & lucubrationibus ſatis exhauſtum fregerunt; adeò vt vires meæ quodammodo collabaſcerent, neque huic oneri ampliùs ſuſtinendo ſufficerem. Spero tamen æquum lectorem hos Cõmentarios, qualeſcunque tandem illi ſunt, aut per ſe aut hominum opinione, facilè probaturum, ſi paruitatem operis, voluntatis meæ, quæ in ſtudioſorum vtilitatem collimauit, magnitudine compenſet. Quid verò me prolixiorem eſſe oportuit? Aut enim placui, aut non. Si placui, gaudeo mihi ob aſſequutum, quem conſequebar, finem: iucundior autem eſt bonorum breuis voluptas, quàm nimis diuturna ſatietas. Sin verò minimè placui, habeo etiam quod gaudeam, qui breuiter ſaltem diſplicui, neque longius noſtri faſtidium lectoribus concitaui. Intereà tu Deus Opt. Max. cuius auſpiciis opus hoc inchoaui, & ad aliquem tandem finem perduxi, ſanctæ illius tuæ benedictionis cornu in has vigilias defunde, ſine qua aridum & exangue eſt, quicquid exarat mortalitas. Et vt paſſim in illo operam nauaui, quàm potui, ſedulam, vt ſacroſanctum tuum nomen ex antiquis illis tenebris, in quibus tu quoque radiare aliquantulum voluiſti, in apricum eruerem: fac vt impoſterum ego à ſemitis tuis ne tranſuerſum quidem vnguem deflectam, ac iſtis Ethnicorum profanorúmque ſcriptorum mæandris euripíſque non abripiar, ſed ſolidam illam pietatem vnicè proſequar & amplectar. Cùm autem ex hac ſtatione, in qua tu me collocaſti, decedere iubebis, fac Deus, Deus Opt. Max. vt in eorum aſciſcar numerum, quibus tu ante iacta mundi fundamenta æternam felicitatem in cœlis adornaſti, per eum verum Deum verúmque hominem, filium tuum vnigenitum, redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum, qui tecum ante ſecula & in ſecula viuit & regnat cum Spiritu ſancto ineffabili Trinitate. Amen.

QVÆDAM VERBA ET RES, QVÆ IN HOMERO NON REPERIVNTVR.

VERBA.

τύχη, ὀργὴ, πλοῖον, τύραννος, νόμος, δακτύλιον, ἀλεκτρύων. Euſt. 1182. Macrobius lib. 5. Satur. cap. 16. Porphyrius quæſt. 15. Euſtathius in Odyſſ. M. in fin. Scholiaſt. Sophocl. in Oed. tyran. Plut. de Homero. Plin. etſi τύχης vocabulum in Hymnis Cereris reperiri monuit Pauſan. in Arcad.

RES.

Carnes elyxæ, nuſquam heroibus apponuntur, vt nec piſces nec condimenta. Plato 3. de Repub. Athenæus lib. 4. & Porphyr. in lib. de abſtin. Annulorum vſus, Plin. Fontes calidi, Plin. Sellarum curulium vſus. Teſtamentorum vſus. Elephantorum mentio. Pauſan. in Attic.

Libri vigeſimiquarti & vltimi finis.

EPITOME AC SVMMA VNIVERSAE ILIADOS HOMERI,

PINDARO THEBANO *auctore.*

Ram pande mihi Pelidæ diua superbi,
Tristia qui miseris iniecit funera Graiis,
Atque animas fortes heroũ tradidit orco,
Latrantúmque dedit rostris volucrúmq; trahẽdos
Illorum exangues inhumatis ossibus artus.
Conficiebat enim summi sententia regis,
Ex quo contulerant discordi pectore pugnas
Sceptriger Atrides,& bello clarus Achilles.
Quis Deus hos fato tristi contendere iussit?
Latonæ & magni proles Iouis. iste Pelasgûm
Infestam,regis pestem in præcordia misit,
Implicuítque graui Danaorum corpora morbo,
Nam quondam Chryses solenni tempora vitta
Implicitus,raptæ fleuit solatia natæ,
Inuisósque dies inuisáque tempora noctis
Egit,& assiduis impleuit questibus auras.
Postquam nulla dies animum mœrore leuauit,
Nulláque lenibant,patrios solatia fletus,
Castra petit Danaûm,genibúsque affusus Atridæ
Per superos regníque decus miserabilis orat
Vt sibi causa suæ reddatur nata salutis:
Dona simul profert.vincuntur fletibus eius
Myrmidones, reddíque patri Chryseida censent.
Sed negat Atrides,Chrysénque excedere castris
Despecta pietate iubes.ferus ossibus imis
Hæsit amor,spreuítque preces damnosa libido.
Contemptus repetit Phœbeia templa sacerdos,
Squallidáque infœstis mœrens secat vnguibus ora,
Dilacerátque comas,annosáque tempora plangit.
Mox vbi depositi gemitus,lacrymæque quierunt,
Vatidicis sacras compellat vocibus aras:
Quid coluisse mihi tua numina Delphice prodest,
Aut castam vitam multos duxisse per annos?
Quídve iuuat sacros posuisse altaribus ignes,
Si tuus externo iam spernor ab hoste sacerdos?
En hæc defectæ redduntur dona senectæ.
Si gratus tibi sum,sim te sub iudice tutus.
Aut si quam vt luerem sub acerbo crimine pœnam
Inscius admisi,cur ô tua dextera cessat?
Posce sacros arcus,in me tua dirige tela:
Autor mortis eris certè Deus.ecce merentem
Fige patrem:cur nata luit peccata parentis,
Atque hostis duri patitur miseranda cubile:
Dixerat,ille sui vatis prece motus,acerbis
Luctibus infestat Danaos,pestémque per omnes
Immittit populos. vulgus ruit vndique Graiûm,
Víxque rogis superest tellus,vix ignibus æther,
Deerat ager tumulis, iam noctis sidera nouæ
Transierant,decimúsque dies patefecerat orbem:
Tunc Danaûm proceres in cœtum clarus Achilles
Conuocat,& causas hortatur pestis iniquæ
Edere Testoridem.tunc Chalcas numina diuûm
Consulit,& causas pariter finémque malorum
Inuenit,effaríque verens,ope tutus Adhillis
Hæc ait:Infesti placemus numina Phœbi,
Reddamúsque pio castam Chryseida patri,
Si volumus Danai portus intrare salutis.

Dixerat,exorsit subito violentia regis.
Testoridem dictis primùm compellat amaris,
Mendacémque vocat,magnúmque incusat Achillem,
Inque vicem ducis inuicti conuicia suffert.
Confremuêre omnes.tandem clamore represso
Cogitur inuitos æger dimittere amores,
Intactámque pio reddit Chryseida patri,
Multáq; dona*(simul)* super:quam cunctis notus Vlysses
Impositam puppi patrias deuexit ad arces,
Atque iterum ad classes Danaûm suâ vela retorsit.
Protinùs infesti placantur numina Phœbi,
Et propè consumptæ vires redduntur Achiuis.
Non tamen Atridæ Chryseidis excidet ardor:
Mœret,& amissos deceptus luget amores.
Mox rapta magnum Briseide priuat Achillem,
Solatúrque suos alienis ignibus ignes.
At ferus Æacides nudato protinùs ense
Tendit in Atriden,& nî sibi reddat honestæ
Munera militiæ,lethum crudele minatur.
Nec minus ille parat contrà defendere sese,
Et nisi casta manu Pallas tenuisset Achillem,
Turpem cæcus amor famam liquisset in æuum
Gentibus Argolicis.contempta voce minísque,
Inuocat æquoreæ Pelides numina matris,
Ne se plus Thetis contrà patiatur inultum.
At Thetis audita nati prece,deserit vndas,
Castráque Myrmidonum præteruolat,inde per auras
Emicat æthereas,& in aurea sidera fertur.
Tunc genibus regis sparsis affusa capillis,
Pro nato vni genitrix en ad tua supplex
Numina,summe parens; vlciscere méque meúmque
Corpus ab Atride.quòd si permittitur illi,
Vt flammas impunè mei violaret Achillis:
Turpiter occiderit superata libidine virtus.
Iuppiter, huic *(contrà)* dixit,tristes depone querelas
Magni diua maris,mecum labor iste manebit.
Tu solare tui mœrentia pectora nati.
Dixit & illa leuis cœli delapsa per auras
Littus adit patrium gratásque sororibus vndas.
Offensa est Iuno,Tantúmque (ait) optime coniunx
Dorida nata valet,tantum debetur Achilli,
Vt mihi,quæ coniunx dicor tua,quæque sororis
Dulce fero nomen,dilectos fundere Achiuos,
Et Troûm renouare velis in prælia vires?
Hæc ita dona refers nobis? sic diligor à te?
Talibus incusat dictis irata Tonantem,
Inque vicem summi patitur conuicia regis.
Tandem interposito lis omnipotente resedit,
Conciliúmque simul genitor dimittit ab aula,
Interea Ioli immenso descendit Olympo,
Et dapibus largis curant sua corpora diui,
Inde petunt thalamos iucundáque dona quietis.
Nox erat,& toto fulgebant sidera cœlo,
Humanúmque genus requies diuúmque tenebat.
Tunc pater omnipotens somnum vocat, ac ita fatur:
Vade agè per tenues auras lenissime diuûm,
Argolicíque ducis celeri pete castra volatu,
Dúmque tuo premitur sopitus pondere dulci,
Hæc illi mandata refer: cùm crastina primùm
Extulerit Titana dies,noctémque fugarit,

Cogat in arma viros, incautúmque occupet hostem.
Nec mora, somnus abit, leuibúsque per aëra pennis
Deuolat in thalamos Agamemnonis: ille sopore
Corpus inundatum leni prostratus habebat:
Ad quem sic loquitur curarum operúmque leuator:
Rex Danaûm Atrida vigila, & mandata Tonantis
Quæ tibi missa simul delapsus ab æthere porto,
Accipe: cùm primùm Titan emerserit vndis,
Fortibus arma iube socios aptare lacertis,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Dixit, & has repetit per quas descenderat auras.
Interea lucem terris dedit ignea lampas,
Conuocat attonitus iussis Pelopeius heros
In cœtum proceres, rémque omnibus ordine pandit.
Cuncti promittunt socias in prælia vires,
Hortantúrque ducem: quorum rex fortia dictis
Pectora collaudat, grates agit omnibus æquas.
Hic tum Thersites (quo non deformior alter
Venerat ad Troiam, linguáque proteruior alter)
Bella gerenda negat, patrias hortatur ad oras
Vertere iter: quem consiliis illustris Vlysses
Correptum dictis sceptro percussit eburno.
Tunc verò ardescit conceptis litibus ira,
Vix telis caruêre manus, ad sidera clamor
Tollitur, & cunctos pugnandi corripit ardor.
Tandem solertis prudentia Nestoris æuo
Compressam miti sedauit pectore turbam,
Admonuítque duces dictis, responsa recordans
Temporis illius, quo visus in Aulide serpens
Consumpsit volucrum bis quatuor arbore fœtus,
Atque ipsam valido pugnantem pectore contrà
Addidit extremo natorum funere matrem.
Inquit deinde senex, maneo remanetéque Achiui,
In decimo labor est quem Calchas dixerat anno,
Quo caderet Danaûm victricibus Ilion armis.
Assensere omnes, laudatur Nestoris ætas,
Conciliúmque simul dimittitur, arma parari
Dux iubet atque animos aptari & pectora pugnæ.
Postera lux tacitas vt primum depulit vmbras,
Et nitidus Titan radiis patefecerat orbem,
Protinus armari socios iubet acer Atrides,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Vos mihi nunc Musæ (quid enim non ordine nostis?)
Nomina clara ducum clarósque referte parentes,
Et dulces patrias, nam sunt hæc munera vestra:
Dicamus quot quisque rates ad Pergama duxit,
Et cœptum peragamus opus, sitque autor Apollo,
Aspirétque libens operi per singula nostro.
Peneleus princeps, bello Laertius acer,
Arcesilaus atrox, Clonius dux, atque Protenor
Boetes decies quinas duxêre carinas,
Et tumidos valido pulsarunt remige fluctus.
Inde Mycenæis Agamemnon finibus ortus,
Quem sibi delegit bellatrix Græcia regem,
Centum egit plenas armato milite puppes.
Et bis tricenis Menelai nauibus ardor
Insequitur, totidémque ferox Agapenoris ira.
Quos iuxtà fidus solerti pectore Nestor,
Consilióque potens, gemina cum prole suorum
It cum ter denis munitus in arma carinis.
Ascadius virtute potens & Epistrophus ingens,
Gloria Myrmidonum, sæui duo robora belli,
Grandia ter denis pulsarunt æquora proris.
At bis vigenas Polybetes atque Leontes
Instruxêre rates ornatas milite forti.
Eurypylus Stelenúsque ferox, & fortis in armis
Tidides, valido pulsarunt remige pontum,
Bísque quadragenas onerarunt milite puppes
Ascalaphúsque potens, & Telamus acer, vterque
Ter denas valido complerunt milite naues.
At bis vigenas equitum fortissimus Aiax
Instruxit puppes, totidémque Abantore natus,
Quos iuxta Graium ductor comitatur Achilles.
Cum quinquaginta materna per æquora vectus
Thessalici iuuenes Pedippus & Antipus ibant.
Altáque ter denis sulcarunt æquora proris
Et tribus assumptis ratibus secat æquora Teucer,
Triptolemúsque nouem, Rhodius quos viribus acer
Emenelus sequitur minus vna naue profectus,
Quam duxit Telamone satus Salaminius Aiax.
Ascropus, & magno Thestoride natus, & vna
Eubocea, ac magnis Helpenor finibus ortus,
Dulichiúsque Meges, animísque insignis & armis,
Et clarâ de gente Thoas Andromene natus,
Hi quadragenas omnes duxêre carinas.
Et bis sex Ithaci naues solertia duxit:
Quam sequitur totidem ratibus Telamonius Aiax
Egregia virtute potens, simul ordine Phineus
Ire bis vndenis tentabat in arma carinis
Idomeneus & Meriones, Cretæus vterque,
Bis quadragenis muniti nauibus ibant,
Et totidem puppes clara de gente Menetes
Duxit Athenæus, quos viribus ambit Achilles.
Amphimachúsque ferox Alpinus & Elide nati,
Et clari virtute Polixenus atque Ciares.
Hi bis vigenas onerarunt milite naues.
Protesilaus agit totidem fortísque Podartes
Instructas puppes, quas duxit Oileus Aiax.
At septem Vetonte satus tulit arma carinis,
Quem sequitur iuxta Podalirius atque Machaon,
Altáque ter denis sulcarunt æquora proris.
His ducibus Graiæ Troiana ad littora puppes
Bis septem venêre minus, quàm mille ducentæ:
Iámque citò appulerant classes campósque tenebant,
Tunc pater ad Priamum misit Saturnius Irim,
Quæ doceat fortes venisse ad bella Pelasgos,
Nec mora, continuò iussu capit arma parentis
Priamides Hector, totámque in prælia pubem
Festinare iubet, portísque agit agmen apertis.
Cui fulgens auro cassis iuuenile tegebat
Omni parte caput, munibat pectora thorax,
Et læuam clypeus, dextram decorauerat hasta,
Ornabátque latus mucro, simul alta nitentes
Crura tegunt, ocreæ, quales decet Hectoris esse.
Hunc sequitur forma melior, non fortis in armis,
Belli causa Paris, patriæ funesta ruina,
Deiphobúsque Helenúsque simul, fortísque Poletes,
Et sacer Æneas Veneris certissima proles.
Archilochúsque Athamásque ferox Antenore nati.
Necnon & proles generosa Lycaonis ibat
Pandarus, & magnæ virtutis Glaucus in armis,
Amphiónque, Adrastus, & Austius atque Phialtes.
Ibat & Amphimachus Mariúsque insignis vterque,
Magnanimíque duces Rhodius & Epistrophus ingens
Euphoriúsque ferox, clarúsque ætate Pyragmes,
Cum quibus Enesteus ac Amphius, & bonus armis
Ipothus atque Othamas venêre, Pigerius vnà
Ixionéque sati, Crontúsque & Emonius, ambo
Florentes ætate viri, quos fortis & ingens
Ascanius sequitur, simul & Iouis inclyta proles
Sarpedon, claráque satus tellure Chorœbus.
His se defendit ducibus Neptunia Troia,
Vicissentque dolo Danaûm, nisi fata vetassent.
Iámque duæ stabant acies fulgentibus armis,
Cum Paris exitium Troiæ & funesta ruina,
Armatum aduerso Menelaum ex agmine vidit,

Séque velut viso perterritus angue recepit
Ad socios amens.quem postquam turpiter Hector
Confusum terrore videt,Proh dedecus,inquit,
Æternum patriæ,generísque infamia nostri,
Terga refers?at non dubitabas hospitis olim
Expugnare toros,cuius nunc defugis arma
Vímque times,vbi nunc vires,vbi cognita nobis
Ludorum quondam vario certamine vis est?
Hîc animos ostende tuos,nil adiuuat alma
Nobilitas formæ,duro Mars milite gaudet.
Dum iaceas in amore tuo,nos bella geremus,
Scilicet,vt nostrum fundamus in hoste cruorem.
Æquius aduersis tecum concurrat in armis
Impiger Atrides.spectet Danaúmque Phrygúmque
Dopositis telis populus,vos fœdere iuncto
Aduersas conferte manus,decernite ferro,
Vestrûm nunc Helenã sumat quis rectius ipsam.
Dixit,quæ contrà paucis Priameius heros,
Quid minus indignis (inquit) me vocibus vrges,
O patriæ germane decus? nam nec mihi coniunx
Pronáque luxuria est, fungor virtutis amore,
Nec vires dextrámque viri tentare recuso,
Dummodo victorem coniunx cum pace sequatur.
Dicta refert Hector,placuit sententia Graiis.
Protinus accitur Priamus,sacrísque peractis
Fœdera iunguntur:post hæc discedit vterque
Depositis telis,populus campúsque parescit.
Interea toto discedit ab agmine Troum
Pulcher Alexander clypeóque insignis & hasta,
Quem contra paribus fulgens Menelaus in armis
Constitit, & tecum mihi sunt certamina,dixit,
Nec longum nostra lætabere coniuge,quæ te
Mox rapuit regem,tantummodo Iuppiter assit.
Dixit,& aduersum se concitat acer in hostem.
Ille virum forti venientem reppulit ictu,
Séque gradu celeri recipit,longéque frementem
Hastam deinde iacit,quam deuitauit Atrides.
Inque vicem misso fixisset pectora telo
Prædonis Phrygij,nisi vastum ferrea corpus
Texisset lorica viri septemplice tergo.
Insequitur iuxtà clamor,tum aduersus vterque
Constitit,& galeam quatiens terit,& pede plantam
Coniungit,stridet mucro mucrone corusco,
Corpus collectum tegitur fulgentibus armis.
Non aliter fortes nitida pro coniuge tauri
Bella gerunt,vastísque replent mugitibus auras:
Atque diu rigido captabant corpora telo,
Tunc memor Atrides raptę sibi coniugis,instat,
Dardaniúmque premit iuuenem mox ense rigenti,
Cedentémque retro dum desuper appetit hostem,
Splendidus extremas galeæ percussit ad oras.
Desiluit mucro:gemuerunt agmina Graiûm.
Tunc verò ardescit,quamuis manus ense carebat,
Et iuuenem arrepta prosternit casside victor,
Ad socios traherétque,nisi ealigine cæca
Texisset Citherea virum,subiectáque mento
Fortia rupisset laxatis vincula nodis.
Vltimus ille dies Paridi foret. abstrahit auro
Fulgentem galeam secum Menelaus,& ardens
In medios mittit proceres,rursúmque recurrit,
Et magnam validis contorsit viribus hastam
In cladem Phrygij,sua quem Venus eripit hosti,
Et secum in thalamos defert testudine structos,
Ipsa dehinc Helenam muris accersit ab altis,
Dardanióque suos Paridi deducit amores.
Quem tali postquam conspexit voce locuta est:
Venisti mea flamma Paris,superatus ab armis
Coniugis antiqui.vidi,puduítque videre,
Arreptum cum te traherèt violentus Atridès,
Iliacóque tuos fœdaret puluere crines:
Nostráque(me miseram)timui ne Doricus ensis
Oscula discuteret,totus mihi mente relicta
Fugerat ore color,sanguísque reliquerat artus,
Quis tecum sæuo contendere iussit Atrida?
An vaga fama tuas nondum peruenit ad aures
De virtute viri? moneo ne rursus iniquæ
Illius tua fata velis committere dextræ
Dixerat,& largis perfudit fletibus ora.
Tristis Alexander,non me superauit Atrides
O meus ardor,ait,sed castæ Palladis ira.
Mox illum nostris succumbere turpiter armis
Aspicies,aderítque meo Cytherea labori.
Post hæc amplexu per mutua corpora iuncto,
Incumbit membris Cygneidos,illa soluto
Accepit flammis gremio Troiæque suásque.
Interea toto Menelaus in agmine Troum
Quærit Alexandrum,victórque huc fertur & illuc.
Quem frater socias acuens in bella cateruas
Adiuuat,& forti populos Phryges increpat ore,
Et seruare iubet leges,Helenámque reposcit.
Cúmque inter sese proceres certamen haberent,
Concilium omnipotens habuit regnator Olympi:
Fœderáque intento turbauit Pandarus arcu
Te Menelae petens,laterique volatile telum
Incidit,& tunicam ferro squammísque rigentem
Desecat. excedit bello gemebundus Atrides,
Castráque tuta petit. quem doctus ab arte paterna
Pæoniis curat iuuenis Podalirius herbis,
Atque iterum in cædes horrendáque prælia mittit.
Armauit fortes Agamemnonis ira Pelasgos,
Et dolor in pugnam cunctos communis agebat.
Bellum ingens oritur,multúmque vtrinque cruoris
Funditur,& totis sternuntur corpora campis,
Inque vicem Troúmque cadunt Danaúmque cateruę,
Nec requies datur vlla viris,sonat vndique Mauors,
Telorúmque volant ex cunctis partibus imbres
Occidit Antilochus vanas demersus in vmbras
Ense Calestiadis,optatáque lumina linquit.
Inde manu forti Graiorum terga prementem
Occupat Amphione satum Telamonius Aiax,
Et prædurato transfixit corpora telo.
Purpuream vomit ille animam cũ sanguine mixtam,
Ora rigat moriens. tunc maximus Antiphus hastam
Viribus aduersis conatus corpore toto
Torquet in Aiacem,telúmque errauit ab hoste,
Inque hostem cadit, ictus in inguine Leucon
Concidit infelix prostratus vulnere forti,
Et carpit virides moribundus dentibus herbas,
Impiger Atrides casu commotus amici,
Demophoonta petit,telóque aduersa trabali
Tempora transfixit,vagináque horridus ensem
Eripit.ille suis moriens resupinus in armis
Occidit,& terram moribundus vertice pulsat.
Post hæc Ægæum saxi deiecerat ictu
Impiger Vmbrasides,dederátque silentibus vmbris:
Túncque auidus prædæ iuuenem spoliare parabat,
Desuper hasta venit dextra vibrata Thoantis,
Pérque viri scapulas animosáque pectora transit.
In vultus ruit ille suos,calidúmque cruorem
Ore vomit,stratúsque super sua palpitat arma.
Sanguine Dardanij manabant vndique campi,
Manabant amnes passim,pugnabat vbique
Immixtis ardens amborum exercitus armis,
Et modò Troianis virtus,modò crescit Achiuis,
Lætáque per varios petitur victoria casus.
Hic postquam Danaûm longè cedentia vidit

Agmina Tydides,tumidúmque increſcere Martem,
In medias acies quâ plurimus eminet hoſtis
Irruit.aduerſas proſternit cæde phalanges,
Huc illuc volat enſe ferox,haſtámque coruſcat.
Bellica Pallas adeſt,flagrantiáque ignibus arma
Adiuuat,atque animos iuueni viréſque miniſtrat.
Ille(boum veluti viſo grege ſæua leæna
Quam ſtimulat ieiuna fames,ruit agmina contra
Et proſtrata necat veſano corpora dente)
Sic ruit in medios hoſtes Calydonius heros,
Virginis armigeræ monitis & numine tutus.
Conuerſi dant terga Phryges,fugientibus ille
Inſtat,& extinctos morientum calcat aceruos.
Dúmque furit ſternítque viros,videt ecce Thoantis
Aduerſo ſtantes furibundus in agmine natos,
Ægæum Idæúmque ſimul,quem cuſpide præceps
Occupat antè graui,ſed vulnera depulit vmbo,
Vibratúmque ſolo ferrum ſtetit,haud mora,totis
Ingentem torquet Tydides viribus haſtam,
Transfodítque viri pectus:pars cuſpidis antè
Eminet,& prodit ſcapulis pars altera foſſis.
Hunc vbi fundentem calidum de pectore flumen,
Verſantémq; oculos, animámque per ora vomentem
Conſpexit frater,ſtricto celer aduolat enſe,
Germaníque cupit fatorum exiſtere vindex.
Sed neque vim ſæui nec fortia ſuſtinet arma
Tydidæ,contráque tamen defendere tentat.
Vt volucris,decerpta ſui cum corpora nati
Accipitrem laniare videt,nec tendere contrà,
Auxilium nec ferre ſuo valet anxia nato,
Quódque poteſt leuibus plangit ſua pectora pennis:
Sic hoſtem Idæus germani cæde ſuperbum
Spectat atrox,miſeróque nequit ſuccurrere fratri:
Et niſi ceſſiſſet,dextra cecidiſſet eadem.
Nec minus in Teucros armis furit acer Atrides,
Inſequitúrque acies,& ferro vulnera miſcet.
Obuius huic fatis ductus occurrit iniquis
Infelix Rhodius,quem vaſto cuſpidis ictu
Sternit,& ingenti ſcapulas tranſuerberat haſta.
Hinc petit Idomenum de aduerſa parte ruentem
Nerione natum.cuius poſt funera lætus
Aſtropio gemitum Stygias dimittit ad vmbras.
Merionis puerum vibrata percutit haſta,
Pergellúmque necat.vaſtíſque horrendus in armis
Eurypylus gladio venientem Herpedona fundit,
Et pariter iuuenem vita ſpoliauit & armis.
Parte alia volitat ſinuoſo Pandarus arcu,
Tydidémque oculis aduerſa per agmina quærit:
Quem poſtquam vidit ſternentem corpora Troum,
Horrida direxit contento ſpicula cornu,
Et ſummas humeri diſtrinxit acumine partes.
Tunc verò ardeſcit iuuenis Calydonius ira,
In medias acies animoſi more leonis
Fertur,& Aſcroneum magnúmque Alpenora fundit,
Comminus hunc gladio iaculo ferit eminus illum.
Inde premit Polydona Abathánque cuſpide forti,
Et notum bello Xanthum,vaſtúmque Thoantum.
Poſt hos infeſtus Croniúmque & Scemona telo
Perturbat celeri,paritérque ad tartara mittit.
Tu quoque Tydidæ proſtratus Pandare dextra
Occidis infelix accepto vulnere triſti:
Dextera quâ naris fronti coniungitur imæ,
Diſſipat,& cerebrum galeæ cum parte reuulſum,
Oſſáque confoſſa ſpargit Tydideus enſis.
Iámque manus Æneas & Calydonius heros
Contulerant iactis inter ſe comminus haſtis,
Vndique rimabant inimico pectora ferro,
Et modò cedebant retrò,modò deinde coibant.
Poſtquam vtrique diu ſteterant,nec vulnera magnus
Quâ daret infeſto Tydides enſe videbat,
Saxum ingens medio quod forte iacebat in agro,
Biſſeni quod vix iuuenes tellure leuabant,
Suſtulit,& magno conamine miſit in hoſtem.
Ille ruit proſtratus humo cum fortibus armis,
Quem Venus æthereas genitrix delapſa per auras
Accipit,& nigra corpus caligine condit.
Non tulit Oenides animo,nebuláſque per ipſas
Fertur,& in Venerem flagrantibus irruit armis:
Et neque quem demens ferro petat inſpicit antè
Cœleſtémque manum mortali vulnerat enſe.
Icta petit cœlum terris Citherea relictis,
Atque ibi ſidereo queritur ſua vulnera Marti.
Dardanium Æneam ſeruat Troianus Apollo,
Accendítque animos,iterúmque ad bella reduxit.
Vndique conſurgunt acies,& puluere cœlum
Conditur,horrendíſque ſonat clamoribus æther.
Hic alius rapido deiectus in æquora curru
Conteritur,pedibúſque ſimul calcatur equorum.
Atque alius volucri traiectus corpora telo,
Quadrupedis tergo pronus ruit illius enſe
Deiectum longè caput à ceruice cucurrit.
Hic iacet exanimis fuſo ſuper arma cerebro.
Sanguine manat humus,campi ſudore madeſcunt.
Emicat interea Veneris pulcherrima proles,
Denſáque Graiorum premit agmina,nudáque late
Terga metit gladio,funeſtáque prælia miſcet.
Nec ceſſat ſpes vna Phrygum fortiſſimus Hector
Sternere cæde viros atque agmina vertere Graiûm,
Vt lupus in campis pecudes cum cernit apertis,
Non ductor gregis ipſe comes, non horrida terret
Turba canum,premit eſuriens,& negligit omnes,
In medióſque greges auidus ruit: haud ſecus Hector
Inuadit Danaos,& territat enſe coruſco.
Deficiunt Graiorum acies Phryges acriùs inſtant,
Attollúntque animos:geminat victoria vires.
Vt vidit ſocios infeſto cedere Marti
Rex Danaûm,ſublimis equo volat agmina circum,
Hortatúrque duces,animóſque in prælia firmat.
Mox ipſe in medios audax ſe proripit hoſtes,
Oppoſitáſque acies ſtricto diuerberat enſe.
Vt Libycus cum forte leo procul agmina vidit
Læta boum paſſim virides errare per herbas,
Attollit ceruice iubas,ſitiénſque cruoris
In mediam erecto contendit pectore turbam:
Sic ferus Atrides aduerſos fertur in hoſtes,
Infeſtáſque Phrygum perturbat cuſpide turmas.
Virtus clara ducis vires accendit Achiuûm,
Et ſpes exacuit,languentia militis arma.
Funduntur Teucri,Danai lætantur ouantes.
Tandem hîc Æneam immiſſo contendere curru
Conſcipit Atrides,ſtrictóque occurrere ferro
Apparat,& iaculum quantum furor ipſe mouebat,
Viribus intorquet,quod depulit error ab illo
pectus in aurigæ,ſtomachóque infigitur alto.
Ille ruens ictu media inter lora rotáſque
Voluitur,& vitam calido cum ſanguine fundit.
Ingemit Æneas,currúque animoſus ab alto
Deſilit,& valido Cretheona comminus ictu
Terſilochúmque ferit.quorum poſt funera victor
Paphlagonum ductor Menelai concidit armis,
Antilochúmque Miſon.poſt hos Iouis inclyta proles
Sarpedon bello funeſto prælia miſcet.
Quem contra infelix non æquis,dimicat armis
Triptolemus magno ſatus Hercule,ſed neque vires
Hunc ſeruare patris,nec tot potuêre labores,
Quin caderet,tenuémque daret de corpore vitam.

Saucius egreditur medio certamine belli
Sarpedon,fraudísque subit commentor Vlysses,
Et septem iuuenum pulcherrima corpora fundit.
Hinc pugnat patriæ culmen Mauortius Hector,
Illinc Tydides,sternuntur vtrinque virorum
Corpora per campos,& sanguine prata rigantur.
Pugnat bellipotens casta cum Pallade Mauors,
Ingentémque mouet clypeum,quem sancta virago
Egit,& extrema percussum cuspide cædit,
Attonitúmque simul cœlum petere ipsa coegit.
Hic ille æthereo queritur sua vulnera regi
Saucius,& magni genitoris iurgia suffert.
Interea magnis Atamantem viribus Aiax
Interimit,magnúmque petit Menelaus Adrastum,
Et trahit ad classes manibus post terga reuinctis,
Ex hinc deducit lætos ex hoste triumphos.
Incumbunt Danai,cedit Troiana iuuentus,
Tergáque nuda tegit sensit Mauortius Hector
Pro Danais pugnare deos,validásque suorum
Virginis armigeræ subduci numine vires.
Continuóque petit muros,Hecubámque vocari
Imperat,& diuæ placari numina suadet.
Protinus armatas innuptæ Palladis arces
Iliades subeunt,festísque altaria sertis
Exornant,cædúntque sacras ex more bidentes.
Dúmque preces Hecube supplex ad templa Mineruæ
Pro charis natis genitrix & coniuge fundit:
Interea Glaucus stricto contendere ferro
Cum Diomede parat,noménque genúsque roganti
Quis sit & vnde foret,magnis cum viribus hastam
Mittere tentabat.tentanti Ætholius heros,
Quò ruis? exclamat,quæ te scelerate furentem
Mens agit imparibus mecum concurrere telis?
Hospitis arma vides,Veneris quæ vulnere dextram
Perculit,& summo repulit certamine Martem.
Pone truces animos,infestáque tela coerce.
Post hæc inter se posito certamine pugnæ
Commutant clypeos inimicáque prælia linquunt.
Colloquium petit interea fidissima coniunx
Hectoris Andromache,paruúmque ad pectora natum
Astyanacta tenet,cuius dum maximus heros
Oscula parua petit,subitò perterritus infans
Conuertit timidos materna ad pectora vultus.
Terribilémque fugit galeam,cristámque micantem.
Vtque caput iuuenis posito detexerat ære,
Protinus infantem geminis amplectitur vlnis:
Attolléns que manus,precor ô pater optime,dixit,
Vt meus hic pro quo tua numina natus adoro,
Virtutes patrias primis imitetur ab annis.
Hæc ait,& portis acies petit acer apertis,
Vnà deinde Paris.postquam in certamina ventum est,
Protinus in medium procedit maximus Hector,
Graiorúmque duces inuictis prouocat armis.
Nec mora,continuo fraudis commentor Vlysses,
Et ferus Idomeneus,& notus gente paterna
Meriones,Graiûmque simul dux acer Atrides,
Aiacésquo duo clari,speciosus in armis
Eurypylus,magnóque Thoas Andromene natus,
Quique manum Veneris violauit vulnere tristi,
Procedunt:aberat nam Troum terror Achilles,
Et dulci cithara diuûm lenibat amores.
Sortes miserunt quis eorum in bella valeret.
Ergo vbi deiectis auratam regis Atridæ
Sortibus in galeam,magnus processerat Aiax,
Concurrunt armis Aiax crudelis & Hector,
Principio iactis committunt prælia telis,
Mox rigidos stringunt enses,& fortibus armis
Decertant,partésque oculis rimantur apertis,
Et modò terga petunt,duros modò fortibus ictus
Depellunt clypeis.ingens ad sidera clamor
Tollitur,& vastis impletur vocibus æther.
Non sic setigeri exacuunt feruoribus iras,
Pectoribúsque petunt vastis,modò dentibus vncis
Alternos vibrant gladios,& vulnera miscent,
Fortia terga premunt,spumántque per ora vicissim,
Fumigeræ nubes concretáque fulgura & ignes
Iactantur,magnóque impletur murmure syluæ:
Talis Priamides simul Aiax fortis in armis.
Tandem animis armísque furens Telamonius Aiax
Insignem bello petit Hectora, quáque patebat
Nuda viri ceruix,fulgentem dirigit ensem.
Ille ictum celeri præuidit callidus astu,
Tergáque submittit,ferrúmque vmbone repellit.
Sed leuis extremas clypei dilabitur oras
Ensis,& exiguo ceruicem vulnere libat.
Acrius aduersum rursus consurgit in hostem
Priamides,nec iam ferro Telamone creatum,
Sed magno saxi iactu petit.at ferus Aiax
Ingentem clypeo septemplice reppulit ictum.
Et iuuenem saxo percussum sternit eodem.
Quem leuat exemptum Graiis inimicus Apollo,
Integrátque animum. iam rursus ad arma coibant,
Stringebant iterum gladios,cum fessus in vndas
Cœperat igniferos Titan immergere currus,
Nóxque subire polum:iuxta mittuntur vtrósque
Qui dirimant à cæde viros,nec segnius illi
Deponunt animos. tunc bello maximus Hector,
Quæ te terra virum? qui te genuêre parentes?
Viribus es proles generosa atque inclyta,dixit.
At contrà referre parat Telamonius Aiax,
Hesiona de matre vides Telamone creatum,
Nobilis illa domus fama,& generosa propago.
Hector & Hesionæ nomen casúsque recordans,
Absistamus ait,sanguis communis vtrique est,
Aiacémque prior aurato munerat ense.
Inque vicem,quo se bellator cinxerat Aiax
Accepit baltheum vario celamine sculptum.
Post hoc extemplo Troûm Danaûmque cateruæ
Discedunt, cœlúmque tegit nox atra tenebris.
Implentur dapibus largis Bacchíque liquore
Atque auidè placido tradunt sua corpora somno.
Postera cum primum stellas aurora fugârat
In cœtum venêre Phryges,tunc maximus Hector
Cum sociis memorans hesternæ funera noctis
Suadet vt inuictis Helene reddatur Achiuis,
Prædáque quæ duros Menelai mulceat ignes.
Idque placet cunctis. cum sæuo missus Atridæ
Pertulit Idæus Troum mandata,neque ille
Aut animum precibus,nec dictis porrigit aures.
Vltrò etiam castris Idæum excedere iussit.
Paruit hic monitis,iterúmque ad castra reuersus
Troiæ, contemptum duro se narrat ab hoste.
Interea Danai confusi cæde suorum
Ingentes struxêre pyras,collectáque passim
Fortia tradiderant sociorum corbora flammis.
Tunc remouent fossas,& vallum robore cingunt.
Vt nitidum Titan radiis patefecerat orbem,
Conuocat in cœtum superos pater,& monet omnes
Ne contra sua fata velint contendere diui.
Ipse per æthereas cœli delabitur auras,
Vmbrosísque simul concedit montibus *Idæ:*
Inde acies videt Iliacas,dextráque potenti
Sustinet auratas æquato pondere lances,
Fatáque dura Phrygum,casúsque expendit Achiuûm,
Et Graium clades grauibus præponderat armis.
Interea Danaos ingenti concitus ira

Priamides agit,& totis supereminet armis,
Vnum quippe decus Phrygiæ.turbantur Achiui,
Doricaque ingenti complentur castra tumultu.
Hortatur socios muris inclusus Atrides,
Languentésque animos iuuenum in certamina firmat.
Princeps Tydides ardentibus emicat armis,
Per mediósque, hostes immani turbine fertur.
Hîc illi occurrit fatis Aegæus iniquis
Telum immane manu quatiens,quem maximus heros
Occupat & duro medium transuerberat ense.
Hinc Phrygias acies vastis protectus in armis
Teucer agit,spargitque leues in terga sagittas
Corisione ferum letali vulnere fundit.
Mox alias acies petit,aurigámque superbi
Hectoris obtruncat quem saxo Troius heros
Occupat,excussóque incautum proterit arcu.
Ast illum fidei rapiunt de cæde sodales,
Prostratúmque leuant. ruit vndique turbidus Hector,
Aduersásque acies infesta cuspide terret.
Sed rursus Danai turbati cæde suorum
Concurrunt,iterúmque leues in castra cateruæ
Confugiunt,portásque obiecto robore firmant.
At Phryges obsidunt inclusos aggere Graios,
Excubiisque premunt muros, flammisque coruscant.
Cætera per campos sternit sua corpora pubes,
Indulgéntque mero,curas animósque resoluunt.
Attoniti Danaûm proceres discrimine tanto
Nec dapibus releuant animos,nec corpora curant,
Sed miseri sua fata gemunt.mox hoste repulso
Legatos mittunt,dextrámque hortantur Achillis,
Vt ferat auxilium miseris. Theteius heros
Nec Danaûm capit aure preces,nec munera regis
Vlla referre cupit.non illum redditus ignis,
Aut intacta suo Bryseis corpore mouit,
Irrita legati referunt responsa Pelasgis,
Et dapibus curant animos,leníque sopore
Alterius noctis tardè labentibus astris.
Restabátque super tacitæ pars altera noctis,
Tunc Danaûm iussu castris Aetholius heros
Egreditur,sociúmque sibi delegit Vlyssem,
Qui secum tacito sublustri noctis in vmbra
Scrutetur studio quæ sit fiducia Troum.
Quidve agitent,quantásue parent in prælia vires.
Dúmque iter horrendum loca per montana vagantes
Carpebant,venit ecce Dolon quem Troica pubes
Miserat,vt Danaûm solerti pectore vires
Adspiceret,sensúsque ducum plebísque referret.
Quem procul vt vidit socius Diomedis Vlysses,
Abdiderant occultantes sua corpora furtim
In densos frutices,vt spe percussus inani
Troianus iuuenis cursu præcederet illos,
Ne facilè oppressus gressum in sua castra referret.
Pòst vbi transierat fidens animóque manúque,
Prosiluêre viri,iuuenémque euadere cursu
Conantem capiunt,ferróque manúque minantur.
Ille timore pauens,vitam concedite,dixit,
Hoc vnum satis est.quòd si perstatis in ira,
Quanta ex morte mea capietis præmia laudis?
At si cur veniam tacitis exquiritis vmbris,
Maxima Troia mihi currum promisit Achillis,
Si vestras cepisset opus. hæc dona secutus,
In dubios casus,coràm quos cernitis ipsi,
Infelix cecidi,nunc vos per numina diuûm,
Per mare,per Ditis fluctus obtestor opaci,
Ne rapere hanc animam crudeli cæde velitis.
Hæc pro concessa referetis dona salute,
Consilium Priami regis,rém que ordine,gentis
Expediam Phrygiæ postquam quid Troia pararet
Cognouêre viri,fauces mucrone recluso
Detrundunt iuueni.post hæc tentoria Rhœsi
Intrant,átque ipsum somno vinóque sepultum
Obtruncant,spoliántque viros,fusósque per herbam
Exanimant socios.tunc tristi cæde peracta
Præda humeros onerant,multo candore nitentes
Rhœsi ventigenas secum adduxêre iugales.
Thraces equos rapiunt,quos nec præcedere ventus,
Nec posset volucri cursu superare sagitta.
Inde iterum Argolicas primæ sub tempore lucis
Ad classes redeunt,quos Nestoris accipit ætas,
Ac recipit portis.postquam sua castra tenebant,
Facta duci referunt:laudat Pelopeius heros,
Fessáque iucundæ tradunt sua membra quieti.
Lux exorta viros in pristina bella remisit,
Instaurántque animos recreato milite pugnæ
Dardanium Danaûmque duces,volat vndique nubes
Telorum,& ferro ferrum sonat.vndíque mixtis
Inter se strident mucronibus,instat vtrinque
Densa acies mixtúsque fluit cum sanguine sudor.
Tandem feruenti Danaûm rex concitus ira
Antiphonem ingenti prostratum vulnere fundit,
Tessandrúmque simul,fratrémque ad bella ruentem
Hippolytum, post hos gladio petit Amphimedonta.
Is fratris dextram gladio ferit,ille dolore
Acrior accepto fugientem Anthenore natum
Persequitur,traxítque ferox cum vulnere pœnas,
Hector tunc pugnæ subit acri concitus ira
Priamides,mox perculsos agit vndique Graios,
Nec Paris hostiles cessat prosternere turmas,
Eurypylíque femur contento vulnerat arcu.
Incumbunt Troes,fugiunt in castra Pelasgi
Viribus exhaustis,& vastis vndique firmant
Obicibus muros,saxo Mauortius Hector
Perfringit portas,ferratáque robora laxat.
Irrumpunt aditus Phryges,atque in limine primò
Restantes sternunt Graios, vallóque cateruas
Disturbant,alij scalas in mœnia ponunt,
Et iaciunt ignes:geminat victoria vires.
De muris pugnant Danai,turrésque per altas
Saxa volant,subeunt facta testudine Troes,
Ascendúntque aditus,& totis viribus instant.
Turbati fugiunt omnes in castra Pelasgi,
Et scandunt puppes,instat Troiana iuuentus
Teláque crebra iacit,resonat clamoribus æther.
Neptunus vires Danais animúmque ministrat,
Pugna ingens oritur furit isthinc hostis & illinc,
Dextráque Idumenei cadit Asius.Hector atrocem
Amphimachum obtruncat,nec non incumbit in armis
Anchisæ gener Achatius,quem fuderat ense
Magnanimus ductor Rhodius,tunc feruidus irâ
Deiphobus ferit Ascalaphum mergítque sub vndas.
Hector vbique ferus violento pectore sæuit,
Quem saxo ingenti percussum maximus Aiax
Depulit,& toto prostratum corpore fudit.
Concurrit Troiana manus,iuuenémque vomentem
Sanguineos fluctus, Xanthi lauere fluentis.
Inde iterum ad pugnam redeunt,fit maxima cædes
Amborum,& manat tellus infecta cruore.
Polydamus valido Protenora percutit ictu,
Amphilocúmque Antenoriden Telamonius Aiax,
Bethæúmq; Athamas,Promachũ quoq; sternit atrocẽ
Penelei dextra,inde cadit Priameia pubes.
Acriùs insurgunt Troes ad Achaica bella,
Instaurántque manus,cedit Pelopeia virtus
Pulsa metu,vallúmque & muros aggere septos
Transiliunt,alij fossas voluuntur in ipsas.
Aduolat interea Danaûm metus impiger Hector,
Confugiunt iterum ad classes Agamemnonis alæ,
Atque inde aduersis propellunt viribus hostem.

Fit pugna ante rates.sæuit Mauortius Hector,
Et poscit flammas,totámque incendere classem
Apparat huic validis obsisti viribus Aiax
Stans celsa in puppi,clypeóque incendia sæua
Sustinet,& solus defendit mille carinas.
Hinc iaciunt Danai robustæ cuspidis hastas,
Illinc ardentes tædas Phryges vndique iactant.
Per vastos sudor pugnantum defluit artus.
Non valet vlterius cladem spectare suorum
Patroclus,subitóque armis munitus Achillis
Aduolat,& falsa conuertit imagine Troas;
Qui modo turbabant Danaos animóque fremebant,
Nunc trepidi fugiunt:fugientibus imminet ille,
Perturbat velox acies,vastúmque per agmen
Fertur,& ingenti Sarpedona vulnere fundit.
Et nunc hos gladio,nunc illos proterit arcu,
Præliáque horrendi sub imagine versat Achillis.
Quem postquam socias miscentem cæde cateruas,
Turbantémque acies respexit feruidus Hector,
Tollit atrox animos,vastísque immanis in armis
Occurrit contrà,magnóque hunc increpat ore:
Huc agè nunc conuerte gradus fortissime Achilles,
Iam nosces vltrix quid Troiæ dextera possit.
Et quantum in bello possit fortissimus Hector.
Nam licet ipse suis Mauors te protegat armis,
Inuito tamen hæc perimet te dextera Marte.
Ille silet,spernítque minas animosáque dicta,
Vt quem mentitur verus credatur Achilles.
Tunc prior intorquet collectis viribus hastam
Priamides,quam prolapsam celeri excipit ictu
Patroclus,reddítque vices & mutua dona.
Obijcit & saxum multo cum pondere missum,
Quod clypeo excussum viridi tellure resedit.
Tunc rigidos stringunt enses,& comminùs arma
Inter se miscent,donec Troianus Apollo
Mentitos vultus simulati pandit Achillis,
Denudátque virum,quem bello maximus Hector
Pugnantem falsis postquam deprendit in armis
Irruit,& iuuenem,nudato pectore,ferro
Traijcit,& victor Vulcania detrahit arma.
Vendicat extinctu corpus Telamonius Aiax,
Oppositóque tegit clypeo.Priameia pubes
Lætitia exultat,Danai dum funera mœrent.
Interea iuuenis tristi cum pube suorum
Testorides in castra gerit miserabile corpus.
Tunc vt Pelistæ rumor diuerberat aures,
Palluit infelix iuuenis,calor ossa reliquit,
Tristia membra simul materno nectit amictu
Deflens Aeacides tristi de cæde sodalis,
Vuguibus ora secat,comptos in puluere crines
Deformat,scindit firmas de pectore vestes,
Et super extincti prostratus membra sodalis
Crudeles fundit questus,atque oscula figit.
Mox vbi depulsi gemitus lacrymæque quierunt,
Tristis ait, iam iámque meo cruciabere ferro,
Non impune mei lætabere cæde sodalis,
Hector,ait,magnóque meo violente labore
Persolues pœnas,atque istis victor in armis,
In quibus exultas,fuso moriêre cruore.
Post hoc accensus furijs decurrit ad æquor,
Fortiáque arma Thetim supplex rogat.illa relictis
Fluctibus auxilium Vulcani protinus orat.
Excitat Aethnæos calidis fornacibus ignes
Mulciber,& validis fuluum domat ignibus aurum.
Mox effecta ferens diuinis artibus arma
Euolat ad Thetidem.quæ postquam magnus Achilles
Induit,in clypeum vultus conuertit atroces.
Illic ignipotens mundi cælauerat axem,
Sideráque,& liquidas redimitas vndique Nymphas,
Fecerat & mira liquidas Nereidas arte,
Oceanum,terras & cinctum Nerea circum,
Annorúmque vices,diuersáque tempora noctis,
Quattuor & mundi partes, quantũ Arcton ab Austro,
Et quantum occasus roseo distaret ab ortu,
Lucifer vnde suis,vnde Hesperus,vnus vterque
Exoriatur equis,quantum vel in orbe mearet
Luna caua,& nitida lustraret lampade terras.
Addiderátque freto suo numina,Nerea magnum.
Oceanumq; senẽ,(*nec eundem*)vertẽtẽ Prothea semper,
Tritonésque feros,& amantem Dorida fluctus.
Terra gerit syluas,horrendáque monstra ferarum,
Flumináque,& montes,cúmque altis oppida muris,
In quibus exercent leges animosáque iura
Certantes populi.sedet illic æquus vtrique
Iudex,& litem discernit fronte serena.
Parte alia castæ resonant Pæana puellæ,
Dántque choros molles,hæc dextra tympana pulsat,
Illa lyræ graciles extenso pollice chordas
Percurrit,septémque modis modulatur auenis.
Carmina componunt mundi resonantia motum,
Rura colunt alij sulcant grauia arua iuuenci,
Maturásque metit robustus messor aristas,
Et gaudet pressis immundus vinitor vuis.
Tondent prata greges,pendent in rupe capellæ,
Hic intermedius stabat Mars aureus armis,
Atropos hunc circumstabat,reliquæque sorores
Sanguineis mœstæ Cloto Lachesísque capillis.
Talibus ornatus donis Thetideius heros,
In medias acies immani turbine fertur.
Cui vires præbet casta cum Pallade Iuno,
Dántque animos iuueni.videt hunc Cithereius heros,
Occurrítque viro,sed non cum viribus æquis,
Aeacidæ nec erat compar,tamen ira coegit
Conferre inuictis iuuenem cum viribus arma.
Quem nisi seruasset magnarum rector aquarum,
Vt profugus lætis Troiam repararet in armis,
Augustúmque genus claris submitteret astris,
Non claræ gentis nobis mansisset origo.
Inde agit Aeacides infesta cuspide Teucros,
Ingentémque manum prosternit cæde virorum
Sanguinis Hectorei sitiens.at Dardana pubes
Confugit ad Xanthi rapidos perterrita fluctus,
Auxiliúmque petit diuini fluminis.ille
Instat,& in me diis pugnatur gurgitis vndis.
Ira dabat vires,tinguntur sanguine ripæ,
Sparsáque per totos voluuntur corpora fluctus.
At Venus & Phrygiæ gentis tutatur Apollo,
Cogunt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
Vt fera terribili miscentem prælia dextra
Obruat Aeacidem,qui protinus vndique totis
Impediatur aquis.sed vasto gurgite præceps
Voluitur,atque virum torrentibus impedit vndis,
Prætendítque gradus.ille omni corpore sæuus
Contra pugnat aquas,aduersáque flumina rumpit,
Et modò disiectis humeris,modò pectore vasto
Propellit fluctus,quem longè prouida Iuno
Admonuit rapidæ quo cederet ictibus vndæ,
Sanctáque pugnarunt inter se numina diuûm.
Rursus agit Phrygias ingenti cæde cateruas
Horridus Aeacides,bellíque ardore resumpto
Funereas acies horrendáque prælia miscet.
Non illum vis vlla tenet,non sæua fatigant
Pectora pugnando,vires successus adauget.
Perculsi dubitant trepida formidine Troes,
Atque inter muros exhausta penè salute
Confugiunt,portásque obiecto robore firmant.
Vnus tota salus in quo Troiana manebat,
Hector adest,quem non duri timor vndique Martis,

Nec

Nec patriæ tenuêre preces, quin obuius iret
Et contra magnum contendere vellet Achillem.
Ante oculos subitò visa est Tritonia Pallas.
Quem procul vt vidit tectum cœlestibus armis,
Pertimuit, clausísque fugit sua mœnia circum
Infelix portis. sequitur Thetideius heros
In somnis veluti cum pectora terruit ira.
Hic rursus super insequitur, fugere ille videtur,
Festinántque ambo: gressum labor ille moratur,
Alternis poterant insistere cœpta periclis,
Nec requies aderat, furor vndique concitat iras.
Spectant de muris miseri sua fata parentes,
Pallentémque vident supremo tempore natum,
Quem iam summa dies suprema luce premebat.
Huic subito ante oculos similis Tritonia fratri
Occurrens iuuenem simulato decipit ore:
Nam nunc Deiphobi tutum se credidit armis.
Transtulit ad Danaos iterum sua numina Pallas.
Concurrunt iactis inter se comminus hastis
Inuicti iuuenes, hic vastis intonat armis,
Ille hostem validum nequicquam vmbone repellit,
Alternísque ferox mutat congressibus ictus.
Sudor agit riuos, ensem terit horridus ensis.
Collatúsque hæret pede pes, & dextera dextræ.
Interea validam Thetideius extulit hastam,
Inque virum magnis emissam viribus egit.
Quam post elapsam vitauit callidus Hector.
Exclamant Danai. contrà Priameius heros
Vibratum iaculum Vulcania torquet in arma:
Nec successus adest, nam duro inflectitur auro:
Dissiluit mucro, gemuerunt agmina Troum.
Concurrunt iterum collatis fortiter armis,
Inque vicem strictos commutant comminus enses.
Nec sufferre valet vltra fortémque supremam
Horruit instantem defectis viribus Hector.
Dumque retrocedit fraternáque fessus in armis
Respicit auxilia, & nullam videt esse salutem,
Sensit adesse dolos. quid agat? quæ numina supplex
Inuocet? in toto languescunt corpore vires
Auxiliúmque negant, retinet vix dextera ferrum,
Nox oculos inimica tegit, nec subuenit vllum
Defenso auxilium, pugnat moriturus, & altos
Corde premit gemitus. instat Nereius heros,
Turbatúmq; procul premit vndiq;: tunc iacit hastam,
Et medias rigida transfixit cuspide fauces.
Exultant Danai, Troes sua funera deflent.
Tunc sic amissis infelix viribus Hector,
Et concede meos miseris genitoribus artus,
Quos pater infelix multo mercabitur auro:
Dona feres victor. Priami nunc filius oro,
Te Priamus dux ille ducum, quem Græcia solum
Pertimuit. si nec precibus, nec munere victus,
Nec lacrymis miseri, nec clara gente moueris,
Adflicti miserere patris, moueat tua Peleus
Pectora, pro Priamo: pro nostro pignore, Pyrrhus,
Talia Priamides. contra quem durus Achilles,
Quid mea supplicibus tentas inflectere dictis
Pectora? quem possem discerptum more ferarum,
Si sineret natura, meis absumere malis.
Te verò tristésque feræ, cunctæque volucres
Diripient, auidíque canes tua viscera pascent.
Hæc ex te capient Patrocli gaudia manes,
Si capiunt vmbræ. dum talia magnus Achilles
Ore truci iactat, vitam miserabilis Hector
Reddidit hunc animo nondum satiatus Achilles
Alligat ad currum. pedibúsque exanguia membra
Ter circum muros victor trahit, altius ipsos
Fert domini successus equos. tunc maximus heros
Detulit ad Danaos fœdatum puluere corpus.
Lætantur Danai, plangunt sua funera Troes,
Et pariter captos deflent cum funere muros.
Interea victor defletum corpus amici
Funerat Æacidas, pompásque ad funera ducit.
Ter circa tumulum miseros rapit Hectoris artus,
Et varios cineri ludorum indicit honores.
Tydides Tirisum cursu, pedibúsque ferocem
Merionem superat, luctando vincitur Aiax.
Cuius decepit vires Laertius astu.
Cæstibus aduersis cunctos superauit Ephœbus,
Et disco fortis Polibœtes depulit omnes,
Merionésque arcu. tandem certamine misso
In sua castra redit turbis comitatus Achilles,
Flent miseri amissum Phryges Hectora, totáque mœsto
Troia sonat planctu, fundit miseranda querelas
Infelix Hecube, sænísque arat vnguibus ora,
Andromachéque suas scindit de pectore vestes,
Heu tanto spoliata viro, ruit omnis in vno
Hectore causa Phrygum, cecidit defecta senectus
Adflicti miseranda patris, quem nunc sua coniunx
Turbáque natorum, nec magni gloria regni
Oblitum tenuit vitæ, quin iret inermis
Et solum inuicti castris se redderet hostis.
Mirantur Danaûm proceres, miratur & ipse
Aeacides animum miseri senis. ille trementes
Affusis genibus tendens ad sidera palmas,
Hæc ait: O Graiæ gentis fortissime Achilles,
O regnis inimice meis, te Dardana solum
Victa tremit pubes, te sensit nostra senectus
Crudelem nimium. nunc sis mitissimus oro,
Et patris adflicti genibus miserere precantis,
Donáque quæ porto miseri pro corpore nati,
Accipias: si nec precibus, nec flecteris auro,
In senis extremos tua dextera sæuiat annos,
Saltem sæua pater comitabor funera nati.
Nec iam vita mihi magnos concedit honores,
Sed funus crudele meum, miserere parentis,
Et pater esse mitis de (*corpore*) funere disce.
Hectoris interitu vicisti Dardana regna,
Vicisti Priamum. fortis reminiscere victor
Humanæ, varióśque ducum tu respice casus.
His tandem precibus motus grandæuus Achilles
Alleuat à terra, corpúsque exangue parenti
Reddidit Hectoreum. post hæc sua dona reportat
In Patriam Priamus, tristésque ex more suorum
Comparat exequias, supremáque funera ducit.
Tunc pyra construitur, qua bis sex corpora Troum,
Quadrupedes adduntur eis, currúsque tubæque,
Et clypei galeæque graues (*Argiuáque*) argutáque tela.
Hæc super ingenti gemitu componitur Hector.
Stant circum Iliados matres, manibúsque decoros
Abrumpunt crines, laniatáque pectora tundunt:
Illo namque rogo natorum funera cernunt.
Tollitur & iuuenum magno cum murmure clamor
Flebilis ardebat flamma namque Ilion illa.
Inter quos gemitus laniato corpore coniunx
Aduolat Andromache, medióśque immittere in ignes
Se cupit Astyanacta tenens, quam iussa suorum
Tristis turba rapit. contrà tamen vsque resistit,
Donec collapsæ ceciderunt robora flammæ,
Inque leues abiit tantus dux ille fauillas.
Tu iam siste gradum, finémque impone labori
Calliope, vatísque tui moderare carinam,
Quem cernis paucis stringentem littora remis.
Iámque tenens portum metámque patentis Homeri
Pieridum comitata cohors, submitte rudentes.
Sanctáque virgineos lauro redimita capillos,
Ipsa tuas depone lyras, ades inclyta Pallas.
Túque faue cursu vatis iam Phœbe peracto.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET HISTORICORVM OMNIVM PRIMI, DE BELLO TROIANORVM LIBRI sex, Latino carmine à CORNELIO NEPOTE eleganter redditi.

LIBER PRIMVS.

HYPOTHESIS.

Protinus in Colcho primus liber expedit arma
Argonautarum, rapiunt qui velleris aurum.
Et parat Aesoniti redeunti prandia lauta.
Excidium Troiæ sub Laomedonte videbis,
Inde statum & formam graphicè depingier vrbis.

ILIADVM lacrymas, concessáque Pergama fatis,
Prælia bina ducum, bis adactam cladibus vrbem
In cineres, querimur: flemúsque quòd Herculis ira,
Hesiones raptus, Helenæ fuga fregerit arcem,
Impulerit Phrygios, Danaas exciuerit vrbes.
Vt quid ab antiquo vatum proscripta tumultu
Veri sacra fides longum syluescis in æuum?
An quia spreta lates? mundóque infensa priori
Nos etiam noscenda fugis? mecum inclyta, mecum
Exorere, & vultum ruga leuiore resumens
Phœbeam dignare tubam, sterilísque vetustas
Erubeat, dum culta venis, dum libera frontem
Exeris. en aureis blandas, en pectus amicum
Mulces, vulgarem leuius passura cachinnum.
Si nostris nil dulce nouum, nil vtile visum
Quod teneri pariunt anni, si secula tantum
Aurea Saturni memorant, & nulla recentis
Gratia virtutis: aude tamen ardua, pubes.
Mento canescant alij, nos mente: capillo,
Nos animo: facie, nos pectore. Tempora certè
Virtutem non prima negant, non vltima donant.
Qúumque duplex ætas varios contendat in vsus,
Hæc viget, illa iacet: hæc pullulat, illa fatiscit.
Mira quidem dictu, sed vera (aduertite) pandam.
Nam vati Phrygio Martem certissimus index
Explicuit præsens oculus, quem fabula nescit.
Hunc vbi combiberit auidæ spes ardua mentis,
Quos superos in vota vocem? mens (*æmula*) conscia veri
Proscripsit longè ludentem ficta poetam.
Quin te Cecropij mentita licentia pagi
Et lædant figmenta pater, quo præside floret
(*Pontia*) Tantia, & in priscas respirat libera leges.
Felices quos non trahit ambitus, ardua nactus
Non in se descendit honos, non cæca potestas
Quid possit fortuna videt: non perfida sentit
Prosperitas, fleuisse humilem, qui ridet in altis.
Parcite sacrilega superos, incessere præda,
Parcite. venales quisque venatur honores,
Vnde ruat, tabulata struit. Premit vltio noxas
Tunc grauior, cum tarda venit: tunc plena timoris,
Quum terrore caret: blanda nil sæuius ira,
Quum floret miseri felix iniuria voti.
At tu dissimilis longè, cui fronte serena
Sanguinis egregij lucrum, pacémque litata
Emptam anima pater ille pius, summúmque cacumen
In curam venisse velit, cui cederet ipse
Prorsus, vel proprias lætus sociaret habenas.
Hactenus hæc, túque (oro) tuo da maxime vati
Ire iter inceptum, Troiámque aperire iacentem.
Te sacræ assument acies, diuináque bella.
Tunc dignum maiore tuba, tunc pectore toto
Nitar, & immensum mecum spargêre per orbem.

Luserat omnificæ quondam solertia curæ,
Ignotas molita rates, aurique cupido
Audendi transgressa modum, trans æquora misit
Qui caperent thalamos, spoliarent templa metallis.
Siccine mortalis finem metitur hiatus?
Egestæ sic Ditis opes, quas ambitus audax,
Quas prædo pallens Stygiis extorquet ab antris
Sufficiunt? cui iam satis est quòd regna, quòd vrbes
Ipsáque quòd pateant rapiendis tartara gazis?
Itur in ignotos fluctus, vltróque procellis
Insultare iuuat, & soli viuere fato.
Aesonides primus vndas assumpsit in vsus,
Phrixeam rapturus ouem: cui laudis alumnus
Alcides socias indulsit in ardua vires.
His Peleus, Telamónque duces, his cætera pubes
Emathiæ, casus pelagi coniurat in omnes.
Pars (*munita*) inuita ratem, pars famæ prona petendæ,
Pars mundum visura nouum, gentésque remotas.
Ergo sequi docilis quas nondum nouerat vndas,
Thetyos in gremium migrat, prærepta Dianæ
Pinus, & è ramis remos habet. ínque profundum
Ornatu contenta rudi, plus robore, cultu
Fisa minus, paucis exul peregrinat in armis.
Nondum sæua deos ponto obiectare natantes
Relligio, non fluxa sinu tumuêre (*recuruo*) secundo
Carbasa: delicias dat fastiditior vsus,
Exornátque suum nouitas operosa periclum.
Prima inopem pinus cultum, quo stabat in Hemo,
Detulit in fures. autor ratis Argus & Argo
Nauis erat, sed vterque rudis: nil illa superbè,
Non auro superos læsit non rupibus aurum.
Stat dubius nouus hospes aqua, reditúmq; fugámq;
Ludentis pelagi miratur, & æquora visu
Metitur, patriæque pium consulat amorem.
Virtuti nutu facili cessurus, & vndis.
Sed rapit aura ratem. quónam, quò naufraga tendis?
Quò populos in fata trahis? téne angue vel armis
Patrandum fastidit opus? scio tædia tollis,
Delicias lethi quæris. nunc vtere saxo
Terra potens, atque iniectæ Symplegadis ictu.
Nulla prius (*cecidisse*) cõsumpta refer. ferat ipsa cruentũ
Quod peperit fatum, primáque superbiat ira.
Fata obstant, hominum prædatrix Atropos arcet.
Plus superi quàm fata queunt. trabs Thessala diuos
Præsentes quos fecit habet. contemptus in antris
Hippotades, in aquis Triton, in carcere Corus,
Hac rate prærepta summos senuisset in annos.
Quippe deum genitore metu mens cæca creauit
Ditem vmbris, cœlo superos, & numina ponto,
Vix pelagi sensere minas, iámque Aeole clamant,
Aeole, túque dato mulces qui cœrula sceptro
Vndarum Neptune potens. date numen ituris.
Si reduces, meritis nomen sacrabitur aris.
Mox gerant in vota dei, gaudéntque (*vocari*) vocati.
Hic faciles proclinat aquas, hic euocat antro

Qui

Qui vela imprægnet zephyrum,qui purget abacta
Nube diem. cursu tandem producta sereno
Labitur in portus Phrygios ratis. improba pubes
Emicat,& vetita certant tellure potiri.
Fama nocens subitum Sygea in regna tumultum
Spargit,& insidias populo regíque minatur,
Dardana si coeant peregrinæ ad littora classes.
Plebs excita furit,nec abest qui Laomedontem
Intentet Danais,vltro ni littore cedant.
O superis inuisa manus,sic pignora cœli
Crescentésque deos in syrtes cogis? an vnam
Extimeas gens tanta ratem? sed cæca quid horres?
Huc hospes,non hostis adest,cui monstra potenti
Debentur frangenda manu.reuerere tonantem,
Vel saltem cognosce hominem.Si pendimus æquum,
Si rerum iustis metimur partibus vsum,
Omne homini commune solum.sed iura perosus
Publica sacrilegis naturam barbarus ausis
Contrahit,& proprios Phrygiam pharisçat in vsus.
O Asiæ pollentis opes,ô Pergama nulli
Tranquillo cessura deo.nil dura sororum
Licia nil superi peccant,gens incola fatum
Ipsa facit,cœlo Phrygius parcente meretur
Exilium,gladios,incendia.Pellitur Argo,
Armatúmque Iouem mediis exorat in vndis.
Ac Danai flagrant animis poscentibus arma
Quò rapit ira sequi,gladióque vltore pudendam
Excusare fugam. contrà,prudentia turbæ
Rara comes,raro Phrygiam cum milite pendit.
Excipit ancipites docti tuba Nestoris aureis,
Suspensósque regit,iratáque pectora mulcet.
O qui magnanimo domuistis remige fluctus,
Qui freta,qui ventos primi libastis,& astra
Iratum didicistis iter non nota sequuti,
Discite dura pati.sola est quæ conterit hostem,
Virtutésque regit Patientia : sola triumphis
Militat innocuis,& honestæ consulit iræ.
Est tempus quando locus est vbi lædimur omnes,
Lædimur immeriti,patimúrque indigna priores,
Vt causa meliore frui superísque secundis
Marte dato liceat.non hîc iniuria nobis,
Sed Danais facta est:veniet qui probra suorum
Ense pio redimat.Sic fatur,& accipit omnes
Delinita Thetys,gremiúmque exponit ituris.
Iam fluctus emensa vagos in Phasidis vndas
Declinat Pegasæa ratis : pelagóque relicto,
Pauperiore sinu,sed liberiore potita,
Multa prius metuenda tulit,dum littore in alto
Discordes agerent vndarum prælia motus.
Improbus audaci suspendit gurgite pontum
Phasis,& obnitens castigat in arua ruentem,
Cessuram miseratus humum.furit ille,feróxque
Potandas incestat aquas,bilémque refundit
In vada blanda suam,dedignatúrque teneri.
Ipsa etiam clausísque notis,cœlóque sereno,
Continuas hyemes portus angustia voluit.
Nec spacio laxum languet mare. crescit arena
Consumptura rates,tellúsque occulta vadosas
In cumulum suspendit aquas,mentita profundum.
Fluctuat ambiguus Tiphys,prope littora spectat:
Suspectam formidat humum,discitque timere
Quo tutum sperabat iter.timor elicit artem
Consultura vadum medias minor alnus in vndas
Pellitur,& conto metitur iudice pontum.
Littoris insidiæ postquam patuêre,coacto
Inter vtrunque solum decurrens limite puppis
Arua petita premit,fractásque offendit arenas.
Quid(*moror*)memorē Aesonidæ duras incūbere leges
Oeetæ imperio? quid femina iacta? quid hostes
Terrigenas,Martísque boues,sæuíque draconis
Excubias? ignis virtuti cedit & ensis.
Eripitúrque emptum summo discrimine vellus.
Neptunum sensisse putes,fugientibus æquor
Altius intumuit,fractíque in littore fluctus
Intonuêre simul. Procul ô procul ite prophani,
Non licet in sanctum cum præda tendere pontum.
Has notus haud passus causas instare timoris,
Præripuit voces,nec iter concessit in aures.
Nauigat auricomo spoliatis vellere Colchis
Prædo potens:culpem ne ratē quæ prima per vndas
Ad facinus molita vias,atque Atropon auxit?
An causa potiore probem? sine remigis vsu
Non nosset Memphis Romam,non Indus Hiberum,
Non Scytha Cecropidem,nō nostra Britannia Gallū,
Primus ab excubiis montes proreta pelasgos
Anticipat saluere iubens:at cætera pubes
Remorum assurgit studio,victríxque carina
Thessalicis reddit quos in freta duxerat aruis.
Quis varios memoret plausus,quis gaudia vulgi?
Si parcus meminisse velim,vel nolle fateri,
Vel seriem non nosse putent:si prodigus,auris
Fastidita neget faciles ad singula nutus.
Pelea miratur reducem Larissa,Pylónque
Nestor habet,Telamone suo Salamina superbit,
Leda Ceramneis & fratribus Orithyia
Hysmariis.laudátque suum Calydonia mater
Oeniden,nondum tantùm soror, Orphea Thraces,
Archades Admetum,Talaúmque & Thesea & Idam
Anthæúmque vrbes variæ,sua mœnia quenque,
At Peloponnesum cum præda diuite Iason
Occupat,insigni lasciuit regia cultu,
Victoríque suo gratas plebs obuia voces
Elicit,& vero dispensant gaudia vultu.
Solus inexplicita Pelias sub fronte serena
Inuidia ægrescit,sese causatur,in omnes
Vota deos consumpta gemit.Martémque lacessit
Qui gratis domitos tulerit deseruere tauros.
Eluctata diu rapidis(*singultibus*) impulsibus ira
In verbum singultat atrox,questúsque superbos.
O superi,quò tura meant? ô fata,quis error
Imperat,ô hominum casus,paucósne reseruat,
Vt multos fortuna premat? iam sentio,traxi
Inuito mea regna deo cape maxime tandem
Quorum fastidit vsus regnare negantem,
Quæ longo emisti voto:tumeásque relictis,
Non raptis.tenui certè non sponte deorum,
Hísque velim regnis emptum vicisse tonantem.
Me magè(si qua fides)votorum offensa lacessit,
Quàm sceptri iactura mei voluí(q;)ne sub Arcton
Proscripsisse virum? regnat.fregisse? superbit.
Extinxisse?viget.titulos minuisse? triumphat.
Ergo deos dico ingratos datura tonanti:
Quum dederis,sperata neget,donísque retentis
Rideat elusum.melius fortuna pianda est,
Quæ pacem,quæ fulmen habet,quæ prima tyrannis
Imperium partita tribus concessit,abegit.
Mutato lusit cœlo, rursúsque iubebit
Quos fecit reges mecum migrare sub vmbras,
Et Ioue proscripto Saturni leniat iras.
Sic fatur,diróque animam depascitur æstu.
Has tamen has cordis rugas,hęc pręlia mentis
Frontis oliua domat, faciésque dolosa sophistam
Mendicat vultum,& blandos peregrinat in vsus.
Gaudia prima ducum,solenni mensa tumultu
Excipit. At cœli prędo terręque marísque
Ambitus acceptas venatur regibus escas.

Iuno lyram volucrum langueſcere ſentit,alumnos
Aequoris emungi Thetys dolet.aſpera Phœbe
Indignata ſui numerum rareſcere ciuis,
Excubat,vltorémque humeris accommodat arcum,
Venantes venatâ viros,prædámque petentes
In prædam petit,& lucos vigilantiùs ambit.
Ergo thoros conuiua premit,donúmque dearum
Interpres blandus hilarat deus,humida ſiccis
Mirè concilians comptos diſcreta clientes
Cura agit,hi Cererem cumulant,hi fercula mutant:
Illi hilares iterant calices.at rege ſuperbo
Emeritum libante merum menſalibus hærent.
Summiſsíſque hauſtum Bacchi regalis adorant.
Has menſæ genialis opes.hæc ocia curæ
Dapſilis,hoc grati certatum dulce laboris
Incolumi virtus delibat ſobria guſtu.
Non ignaua graui peperêre obliuia menti
Deliciæ,non in ſomnos elanguit ira
Amphitrioniadæ.Troiam bis térque reſumens
Se vultu referat,animúmque his aſperat ægrum.
Ergo Iouem meritus cunali Marte parentem
Cœleſtes docui mecum vagire dracones,
Præueníque minas? pudet heu.vir,victor,adultus
Barbaricis ceſſit,non viſo milite,iuſſus.
Ergo minis frangendus eram? proh fata pudenda,
Proh crimen ſuperũ fató(*quæ immanior*) Iunonior omni
Neſcio quis famæ meritum ſcidit:arma tenebam
Nec deerant hoſtes. i nunc,& priſca reuoluens
Priuignum mirare tuum,Iouis inclyta coniunx.
Viciſti,fateor,fugi,victoria ſumma
Alcidem fugiſſe fuit rurſúsne ſeuerum
Dignere artificem noſtris Euryſtea pœnis?
Si Lernam edomui,ſi Cerberus ore trifauci
In ſcopulos Dodona tuos aconita refudit?
Si grauis Anthæus,gratam ſuſpenſus arenam
Dedidicit mirante Rhea:ſi cætera mundi
Monſtra triumphali potui conſumere dextra,
In Phrygios dicámne viros? humanáque bella
Depoſuiſſe pudet. ſed cur clarè acta reuoluo?
Degeneri grauiùs accedit gloria facto.
Quin potiùs feris gladius quid conferat auſis
Monſtrorum domitor reminiſcere,Pergama pœnas
Pendant,& meritis periuros perde ruinis.
Sic Phœbo liquidóque Ioui ducture triumphum,
Sic tibi,ſic Danais,dociléſque inſtare Pelaſgos,
Non fugiſſe ſciant.qui quum potuêre minari,
Et potuêre pati.Tacitis ſic quæſtibus iram
Exacuens,ſummos animum procudit in auſus.
Haud ſecus exilium gratæ dequeſtus arenæ.
Armenti princeps lunatum robur in ornos
Aſperat obiectas,& ſe præmenſus in hoſtem
Ocia dura gerit,& prælia pulchra figurat,
Fronte furens,pulſáſque pudet non frangere ſyluas,
Inde thoro meliore redit,veterémque repulſam
Excuſans,victor regnat,lauróque ſuperbit.
Vix primos belli motus librauerat heros,
Et iam fama loquax rapiens ex aure potentum
Quod ferat in vulgus,pauidas quod ſpargat in vrbes
Prælia mota canit. illámne nocentis Auerni
Progeniem,cœlíne rear? quæ murmura rerum
Occulta extenebrat,reddítque latentia luci.
Immò quis è ſupera contendat pace creatam
Turbatricem hominum? quæ ſancta ſilentia regum
In mundi perfert aures,& plebis in ora
Diſſipat,arcanum curæ furata ſilentis.
Haud mora,non iuſſi lituis,non ære vocati
Conſpirant ad bella viri,ſed & arma tumultu
Plebs rapit,& vibrans quos non bene nouerat enſes,
Ingenuè iraſci diſcit,multúmque minatur,
Sed factura parum.terit hic in frena iugales,
Non longum manſurus eques,rapta ille ſuperbis
Caſſide,& impatiens captos decreſcere viſus.
Hi ſuras riguiſſe ſtupent,hi pondere victi
In clypeos nutant,pars barbara regna laceſſit
Litigiis audax & citra prælia fortis,
Obiecto ſecura freto.gemit anxia matrum
Turba.nec infauſtis ſolatia mœſta querelis
Ire negant lacrymæ,lacrymis certatur,& omnem
Exceſſiſſe putat flendi parciſſima luctum.
Hæc inter medios enſes timet,illa Charybdim
Incurrit,pietas nunquam ſecura quieſcit.
Mens ô prona virûm,non hæc ſuſpiria virtus
Infracta admittit,non dant complexibus artus,
Oſcula non iterant, ne vel ſic bella morentur.
Vix memores dixiſſe vale,mulcetur alumnus
Fatorum Alcides,& ſpe meliore ſuperbis
Aſſidet inceptis,fremitu naualia feruent,
Ægæóſque ſinus ter quino remige frangit
Lecta cohors,totidémque mouet per cærula pinus
At notus incumbens humeris,puppíque ſequaci
Ducit inoffenſam Simoentis in oſtia claſſem.
Puppibus emigrat primus Telamone ſecundo
Lariſſæ pollentis honos,cui cœrula nupſit
Nereis,amplexus non aſpernata minores,
Mortalémque thorum,quo principe gloria ſpirat
Myrmidonum,quem tota ſuis obnoxia fatis
Dorica caſtra(*tonant*)canunt.Danais hic debet Achillē,
Aiacem Telamon,æqualem in(*Pergama*)prelia fulmen.
Diuidit ergo acies æqui libraminis inſtar
Alcides,pars in Phrygios armata penates
Iam dictos ſortita duces,pars cura relictæ
Claſſis diſponit cum Neſtore,párſque ſequuta
Amphitryoniadem,ſociis partitur vtriſque
Excubias hinc inde ſuas.ſic agmine trino
Conſulitur bello,patriúmque armauerat orbem
Principis edictum Phrygij.ruit omnis in arma
Barbaries:flammíſque rates conſumere fiſus,
Et Danaos ſparſurus aquis,ad littora Martem
Dux migrare iubet.paretur,& ocyus omnes
Fluctibus inſiliunt. ſolitæ nil tale timere
Nereides viſa arma ſtupent,horréntque tumultum.
Hi telis inſtant,alij face:pectora telum,
Fax puppes iniecta petit,cunabula Mauors
Cypridis infeſtat armis,& Lemnius igne.
Tunc primum bellis rubuit mare.ſanguinis illas
Murex hauſit opes,quas nondum oblitus in annos
Præſentes meminit,regúmque expendit in vſum,
Scyllæos noua præda canes ad funera mœſti
Gurgitis inuitat,coeunt latrantibus vndis
Monſtra ſinus Siculi,dehinc hauſto nectare diro
In freta ſparguntur ſimilem venantia potum.
At fremitu accepto Nereus excuſſus ab antris,
Mutatis horreſcit aquis:fontíque relapſus
Naſcentem explorat lunam.viſóque meatu
Quem genitrix natura dedit,ſecurior exit.
Immò agitè,immiſſo bellum conſumite ponto,
Dij ſi qui vndarum:raptæque Athlante repulſo
Euoluantur aquæ.fatis iniuria prima
Excuſanda fuit,an & hos impunè furores
Ferre iuuat? miſero completus ſanguine pontus
Spumat & incenſum fumat mare,Scylla Charibdim
Excitat,& noſtris pingueſcunt monſtra ruinis.
Si neutros ſupereſſe ratum,ſi iudice pœna
Elicitis pœnas,Phrygios periuria mergent,
Exemplum ſceleris Danaos quæ iam mora ſegnes,
Pronius in facinus tardis vltoribus itur,

At-

Ardua iam trepidis murorum septa cateruis
Iliacæ traxère manus. stat Dardana pubes
Pro iugulis armata suis. nec enim inuida regni
Ambitio ludit pugnas, sed & ira, minæque,
Et non extorti per vulnera cruda furores
Bella cient, hinc inde odiis flammata superbis:
Primus in aduersos vibrata cuspide muros
Torquet equum Peleus, fractáque accenditur hasta.
Hâc (ait) hospitiis aditus, & inhospita tecta
Pulsanti reseranda manu nos vrbe fruamur,
Portu alij, dixit. cunctíque instare Pelasgi
Ceu Lelli tunc causa recens nec tempore longo
Ira minor, minus accendant in prælia mentes
Iussa, tubæ, promissa, preces: asperrima cernas
Bella geri, non precipites telluris hiatus,
Non vndas timuêre viri: sibi quisque videri
Dux aliis, milésque sibi. pars cratibus instat
Continuas molita vias, vallémque profundam
Molibus iniectis vincunt: pars aspera cliui
Impatiens hæsisse subit: iam copia muri,
Iam silices laxare licet. sed desuper vrgent
Dardanidæ, incussásque trabes, & saxea voluunt
Fragmina: pars iaculis audax, pars aspera flammis
Flagrātes (*immergit*) inuergit aquas. septū arbore Dimus
Affectabat iter, fixóque in mœnia vultu
Hæserat: hunc latices decaluauêre profusi,
Flumineíque imbres, nudum spoliatur vtroque
Crine caput, penetrátque fluens in viscera vulnus,
At testudineo Telamon defensus amictu
Occultum furatur iter, silicúmque tenorem
Ære domat, iámque in præceps pendente ruina
Cedit, & effracta tandem prior vrbe potitur.
Interea flammis populari vela parantem
Percellit vox dira ducem: Cui strenue ductor
Dardanidum, cui bella geris? ciuésne perosus
Monstripari pacem pelagi sancire laboras?
An pauidis profugísque instas? & ne qua superstes
Sit fuga, consumis classes? propioribus ausis
Intendêre manus hostes, huc lumina flecte,
Atque vrbem miserare tuam: vix credulus hæret
Laomedon, cernítque tamen iam Pergama rumpi,
Stare hostes, nutare Phryges: rapit ocyus agmen
Attonitum, bellíque rudis non colligit alas,
Sed sparsis properat signis. quem præpete gaudens
Excipit occursu Tirynthius: hísque, ait, olim
Quum premerent portus optatáque littora fessi,
Exilem telluris opem tenuémque negasti
Sæue moram spreta pacis cum fronde Minerua.
Sume vices, rediit hostis, qui venerat hospes.
Sic fatur, strictóque ducem transuerberat ense:
Thoracísque moras, clypeíque vmbramina raptim
Dissipat, atque animam tot defensoribus vsam
Elicit, & Stygios iubet irrupisse penates.
Fit fuga Dardanidum mactato principe. at hostis
Ciuiles prædatur opes, pars cædibus iras
Innumeris explere sitit. vox regia tandem
Castigat rapidos Danao grassante tumultus.
Parcite victores Danai, compescite dextras.
Labe pari peccat, paritérque crudelis vterque,
Qui cunctis parcit, & nulli nobilis iræ est,
Citra iram punire reos. iam copia regni,
Vrbs cecidit, cessit hostis. cæsóque tyranno
Vt miseris faciles Graiorum exempla secuti
Esse Phryges discant, damus vltro rura colono,
Castra viris, pontum nautis, & ciuibus vrbem.
At pereat dira si quis de stirpe superstes,
Hanc quoniam delere iuuat. Sic fatur, & ecce
Amphitus, Hysiphilus, Volcontus, & inclyta vultu
Hesione, sæuis vincti post terga catenis
Traduntur ducibus. hi dira in funera rapti,
Hæc Telamon tibi præda datur, quòd Pergama victor,
Quòd prior effractis facilem das hostibus vrbem.
Ilicet, Argolici præda Hesionéque potiti
Incumbunt pelago, laurúmque insigne triumphi
Puppibus exponunt. penetrántque ad sidera plausu.
His aberat Priamus, aliam seruatus in iram
Fatorum, casúsque alios: cui Marte secundo
Eoos populata Phryges victoria læta
Fauerat, & reduci comites plausêre triumphi.
Dura hominum Lachesis, sors perfida, luditur anceps
Imperium. Priamus natales ampliat agros,
Troia ruit: sceptróque nouus dum quæritur orbis,
Sceptri nutat honos. faustos in regna meatus
Fata dabant reduci: sed dira, sed aspera donis
Inuidit fortuna suis, quæ quum ardua donet,
Gustatos grauiore fauos vlciscitur ira.
Iámque vrbis trepido conspectum pectore ductor
Hauserat, occurrit luctus, visúmque salutat
E muris manuum plausus lacrymabilis, horror
Aggreditur, turbátque ducem, totámque pererrat
Infelix planctus aciem, stant vndique ciues,
Soluuntúrque suam Priamo spirante ruinam.
Ille autem licet interno complura dolore
Corda gemant, vultu lacrymas castigat adultas,
Vt saltem speret ducis ad solatia vulgus.
Nam summè miser est, cui nec sperare relictum est.
Nec mora diffusam spaciis maioribus vrbem
Integrat, ac potior constructio barbara Græcam
Excludit Nemesim. medicati vulnera muri
Respirant meliore manu, contemptáque moles
In sæuum patuisse aditum: & quâ saxa recedunt,
Continuant valuæ duplices. hæc cardine laxo
Alternos pandit aditus, hæc robur acernum
Pectine ferrato tacitos suspendit in vsus.
Iámque arces cecidisse iuuat, iam machina maior:
Et lucro iactura fuit. muralia primas
Propulsura manus pinnarum culmine denso
Conspicuos tollunt apices, nec mœnia munit
Rarior excubias turris factura secundas.
Celsior in superas contendens vertice nubes
Ilios, æquaret gemini discrimina mundi,
Si spacio contenta suo, minus improba cœlo
Parceret, atque alium iam non præsumeret orbem,
Si Phlegram conferre velis, si virginis arces
Assyriæ, feret hæc potiùs discrimina linguæ,
Tela Iouis. nulli spaciosior æthere tractus
Contigit: aut tantum patiens indulsit Olympus.
Penè pares totam turres sparguntur in vrbem,
Cyclopum fassæ studium, ciuísque superbus
Celsa petens, fastidit humum: surgentia passim
Exhalant piceas incensa pyralia flammas.
Ingenti Vcalegon consumens aera tecto
Arduus alt⁻ petit, Anthenor mœnibus æquis
Certat. at inconstans, nec maior, nec minor, ægris
Anchises parcit pedibus gressúmque perosus
E speculis videt vrbis opes, plausúsque viarum.
Haud procul incumbens vrbi mediantibus aruis
Idæus consurgit apex, vetus incola montis
Slyua viret, vernat abies procera, cupressus
Flebilis. interpres laurus, vaga pinus, oliua
Concilians, cornus venatrix, fraxinus audax,
Stat comitis patiens vlmus, nunquámque senescens
Cantatrix buxus: paulò procliuius aruum
Ebria vitis habet, & dedignata latêre
Canicolam (*Canocolam*) poscit Phœbū, vicinus aristas
Prægnantes fœcundat ager, nec plura Phalernus

Vina bibit, non tot pascit Campania messes.
Proxima rura rigans, alio peregrinat ab orbe
Visurus Troiam Simois,longóque meatu
Emeruisse velit,vt per tot regna,tot vrbes,
Exeat æquoreas tandem Troianus in vndas.
Dúmque indefesso miratur Pergama visu
Lapsurum suspendit iter,fluuiúmque moratur
Tardior,& totam complecti destinat vrbem.
Suspensis infensus aquis violentior instat
Nereus,atque amnem cogens procul ire minorem
Proximus accedit vrbi.contendere credas
Quis propior:sic alternis concurritur vndis,
Sic crebras iterant voces,sic iurgia miscent.
Vndíque siderei maiestas conflua mundi
Iliacum dignata solum,iuga,mœnia,pontum
Vestit,& astrifero dat respiramina collo.
Idæos Cybele colles colit,ipsa superbis
Regnatura iugis,reliquos tibi Delia saltus
Donat,& Idæis pensant venatibus orbem.
Pampineum te Bacche nemus,te spicea cingit
Sylua Ceres Neptunus aquas,naualia Phœbus,
Arces Pallas habet,& habetur Pallade fatum.
Est sacer vrbe locus media, modicúmque laborat
In cumulum Pygmæus apex, quem surgere plenè,
Quem planè residere neges.hic celsa superbi
Fulgurat ara Iouis,non sceptro & fulmine nudi,
Non qualem Tyrius,non qualem prædicat Indus.

LIBRI PRIMI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SECVNDVS.

HYPOTHESIS.

Mittitur à Priamo legatio sancta secundò
Ad proceres Danaum,repetant qui pace sororem
Hesionam,magna vi nuper ab Hercule raptam.
Iudicium Paridis sequitur,quo iudice disces,
An Venus,an Iuno, vicitve decore Minerua.

IAM floret Priamus populoso pignore felix,
Felix coniugio,felix natalibus(*armis*)aruis,
Si superi,si fata sinant,si stare beatis
Permissum videt Alecto quas fregerat arces
Fortuna meliore frui:videt,ardet,& hydris
Irascens circúmque genas & tempora crebris,
Méne, inquit,reginam Herebi, mundíque potentem
Atque vtinam cœli,regnum mortale lacesset
Æternum?pudet heu.lasciuit terra superstes
Post Danaos quibus vsa fui,nostrísne triumphis
Contendit,vincíque negat:ruat ocyus ergo
A cunis concessa mihi.Sic questa, quietem
Inuidet exiguam Priamo,raptúmque sororis,
Seruilémque colum,& lacrymas obiectat inultas.
O hominum superúmque pater.si numina curas,
Cur hominem plectis? miseræne quod incola terræ
Despicitur?certè lacrymis noctíque dedisti
Proscriptas à luce animas.pater optime tandem
Flectere,redde polo reduces,vel funera saltem
Exilij tutare tui.quur impia sæuit
Alecto in miseros?cur Pergama dîa fatigat
Tot superis confisa suis?tolle inclyta,tolle
Virgo moras, nec passa premi quas incolis arces
Gorgone prætenta Stygias perstringe Medusas.
En aras,en turá(*sibi*)tibi communia poscunt
Nutrices scelerum Furiæ:noctísque tyrannos
Exorare iubent,cœlum inter mœnia clausum,
Conciues habuisse deos.hem liquet inultum
Tisiphone:regíque suo cultore negato
Quam dedit inuidiam Phrygius luet.Ecce profundis
Curarum furiis,vigilíque impulsa dolore
Mens Priamum in diuersa trahit,nec Marte reposcit
Hesionen, nunc bella timet:sententia tandem
Fortior,inniti precibus,tentare Pelasgos
Blandiciis voce hac legatum Antenora demum
Instruit,& paruo claudit mandata libello.
Hactenus inuicti gens imperiosa Pelasgi,
Libertas Asiæ,nullis concussa vigebat
Casibus:inuidit solitum fortuna fauorem,
Et rerum decreuit apex.verùm Hercule vinci
Turpe minus,tantóque leues autore ruinæ.
Nunc quia conciliat humiles fauor,exuo regem,
In miseras descendo preces.sic India Bacchum,
Sic Cyrum Crœsus,Thamirin sic Cyre rogabas.
At si parca prior quâ cœperat ire mearet,
Ipse orandus eram,geminúmque impensus in vsum,
Aut pacem regerem iudex,aut prælia princeps.
Proh superi, quæ dira orbem deludit Erynnis?
Exieram miles,tractabam prælia ductor,
Victor eram:sed quur eoo blanda triumpho,
Si mœstos læto reditus fortuna parabas?
Hæccine post tantos mihi debita pompa labores?
Sic metui tibi Troia dari,quæ læta parabas
Quum redij?sæua illa dies sempérque gemenda,
Qua reduci primùm patriæ mœstissima clades
Visa audita simul.melius quem fecimus hostis,
Aut cui factus eram,vitam hanc tot tristia passam
Rupisset gladio.sceptróne & culmine regni
Dulce frui? sic sic fratrum patrísque perempti,
Sic raptæ memor Hesiones? miserescite magni
Myrmidonum proceres.cæsum lugere parentem,
Exhaustam vidisse domum lapsósque penates,
Sit satis:Hesionen lacrymis solatia tantis
Reddite.parua quidem posco,sed muneris instar
Maioris,vitæ pariter,paritérque saluti
Exanimem dabitis. Sic postquam questus,& ipsi,
Et cui charta datur,tepidus fluit humor in ora.
Antenor zephyris blandum spondentibus æquor
Haurit iter:rapiénsque ducis mandata,per vndas
Magnesij fines,Sparten præteruolat altam,
Fatidicámque Pylon,paucis vbi tracta diebus
Ocia dequestus cedit:non Pelea magnum,
Tyndaridas geminos Pyliam flexêre senectam
Verba ducis.læti tandem Telamonis ad vrbem
Flectit iter.Lachesísque fugam vestigat in omnes.
Regia celsa nitet,complutáque murice multo
Purpura Sidonios dispergit in atria luxus,
Solennem confessa diem,qua iungit herilem
Iuno thorum.læto cuncti connubia plausu
Concelebrant,populóque suo certamina prima
Ventripotens ponit genius.cœnare decorum,
Et mensas variare iuuat:nunc pocula desunt
Fœcundam factura sitim.repetisse voluptas,
Et vires conferre libet,ciuiliter ipsi
Indulgent proceres cyathis,bibulíque clientes
Heus Hymenæe sonant, & in aurea pocula fusi

Inuitant sese pateris,plebs mixta Britanni
Certatura siti,longíque potentior haustus
Plebeios gaudet calices & sobria vina
Regali mutasse mero,redimítque voluptas
Rara moras,nec cessat hians,dum pectore victo
Lingua fluat,crescant lychni,vestigia nutent.
Cætera multiplici lasciuit curia plausu,
Pars syrtis,pars grata lyris,pars ore canoro
Natiuas ostentat opes, contentáque neruis
Arteriæ non artis opem,non carmina nerui
Ad vocis mendicat opus:se quælibet ornat
Musa libens,quæ voce placet,quæ dote superbit.
Non tamen indulgent studiis communibus omnes.
Aetatum parium similis concordia:narrat
Cum sene canicies.ludit cum pube iuuentus,
At moduli alternat libamina prima choraules
Præuius,& dociles hoc explicat ore choreas:
Plaudite conciues,Salaminæ ditis alumni
Plaudite:victori nubit Priameia nostro
Hesione,clamant vnà feliciter omnes,
Congeminántque iterum feliciter.Ille canoros
Concilians in plectra modos,his exit in aures:
Quid gentis Danaæ proauos,quid prisca stupemus
Prælia? miremur potius quem protulit ætas
Qua fruimur,rerum patrem,mundíque patronum
Amphitrioniadem,axis quem laudat vterque,
Cuius opem sæuos debellatura Gigantes
Astra petunt,geminóque armari fulmine poscunt.
Hunc non Iuno ferox,non accusator iniquus,
Non labor exhausit.redolent cunabula primum
Vix ortę virtutis opus.Nemeæus adultos
Expauit terror humeros.Erymanthus abacto
Respirauit apro.victricis victima clauæ
Absoluit Creten taurus, dux flebat Hiberus
Damnatis quas Caccus opes absconderat antris.
Non angues Lernæ reduces,non Cerberus ingens,
Non Lapithæ domuêre virum.vigilata draconi
Poma tulit.pestem Libycam librauit in auras,
Edocuítque hostem nocituris artibus astra,
Qui quondam geometer erat,Achelous in armis,
Nessus in effugio nimis effugisse queruntur.
Othrisios mactauit equos,reuocauit ab armis
Hippolyten,domuítque fero Stymphalidas arcu.
Nec solùm tibi se tellus.sed sidera debent.
Vector eras,& vector eris.da maxime felix
Auspicium,lætum tribuas nubentibus omen,
Et prosit cecinisse tibi.si iusseris,ibunt
Monstra procul,ridebit Hymen,vinóque fauebit.
Iam tua sic Hebe pariat Saturnia cœlo,
Et nostro noua nupta duci.Plaudentia rursus
Tecta sonant,festóque fauet plebs læta tumultu.
Sola tamen(*tristi*)duro turbat conuiuia(*luctu*)vultu
Hesione,spernit plausus,odítque fauentes,
Nil titulis permota suis non dote superba,
Non cultus mirata nouos.sibi capta videri,
Mœsta queri,& quotiens sibi plaudit regia,nomen
Reginæ captiua pauet,nec libera fidit,
Sed iussa in thalamos timidè ventura coactos.
Cúmque aliis modulentur aues,quæ coniuga fata
(*Exhilarant*)Expirant meliore lyra,sibi credula fingit
Noctiuagas vlulasse striges,bubone sinistro
Tecta premi,Stigióque satas Acheronte sorores
Funestas gessisse faces.heu cæca futuri,
Quàm sæuum patris paritura nepotibus hostem.
Quinetiam oblatos calices,oblata recusat
Cymbia:nunc tacito perfundit pocula luctu,
Et lacrymas bibit ipsa suas,segníque morantes
Crescentésque cibos gustu ieiuna fatigat.

Tristior interea Phrygius delabitur hospes
In portus Salamina tuos,ramóque verendus
Palladio,celsas subit arces.cætera nosse
Curia cunctatur,conciuem sola Phrygémque
Agnoscit noua nupta virum,pudibundáque vultum
Flectit,& orantem miratur talibus illum:
Inclyta sceptrigeri proles Iouis,& minus vno
In natum perducte gradu,reuerende Pelasgis
Iustitia,bellóque potens,tibi supplicat omnis
Cum duce Troia suo Telamon.miserescite ciues,
Túque prior:non tot terráque maríque labores
Incassùm fluxisse sinas,post aspera multa
Huc tandem huc veni.cerno quam quærere iussus
Iuno probat:victore suo captiua fruetur,
Hesionem,cerno:non hæc commercia certè
Flens hilari famulans domino,vel barbara græco.
Redde magis.tot vestra nurus Europa superbas,
Tot celebres illa faces:melioribus ortam
Quære aliam fatis:hæc edita sidere diro
In raptus damnata fuit,facilísque vel omni
Præda venit,sempérque suis rapienda minatur.
Nouerat Argolicas Alcides,nouerat alter
Cum Polluce error,nouit cum Nestore Peleus,
Quum leuis ascensu facili tibi præda daretur
Hesione,méque haud fines trusisset in istos
Infelix Priamus,si quid de gente superstes
Cognata,patriæ pensaret damna ruinæ,
Hanc tibi,non superis,animam debere fatetur
Quam sibi seruatam gaudet(*non*)sibi,sed Telamoni.
Dic potius subicit Telamon,inuitáque flentis
Oscula prædatur & in hos ait ire lacertos
Emerui gladio.Sic interfatur,& illud
Dircæum memorat:Teneo longúmque tenebo.
Pulsus abit Pgrygius,relegésq; quod hauserat ęquor
In patrios delatus agros,iter explicat omne
Ciuibus,Hesiones thalamos,&nulla Pelasgos
Iura sequi,bellúmque hortantur.At æger iniqua
Suspicione Paris,Ne credite,ludimur(inquit)
Dardanidæ,miror hilarem.sibi commodus vni
Non sperata refert,non quod commune decorum,
Molitus speciale bonum malè publica curat
Qui sua pluris habet gelidóque haud vtitur ense
Saucia proximitas.mihi classem ac vela parate,
Ibo,ibo.non me pauidus quas obijcit Hector
Terruerint Syrtes,non arma aduersa vel hostes,
Non aditus in regna graues:mihi numen ab alto
Indulget,dictátque vias,spémque addit ituro.
Mira quidem,sed vera(duces aduertite)pandam.
Desertura virum flebat Pallantias ortum
Processisse diem,sed iam maturior æstus
Soluerat algentes lacrymas.me dulce trahebat
Certamen nemorum,populari lustra,fugaces
Indagare feras,facilíque instare molosso,
Ocyus exciti qui casse,vel ore,vel aure,
Fraude,sono,sensu,ludentes prælia casse
Fallunt,ore cient,vestigant aure,simúlque
Inuadunt saltus.me nutu numinis error
Deuius in spacium seductius,in nemus altum
Egit,venaríque dedit secreta dearum.
Idæi regina sinus dignissima Phœbo
Laurus in offenso frondosum vertice crinem
Explicat,& nemoris proscripta plebe minoris
Sola viret,nullíque suas communicat vmbras.
Cætera Cyrrheam veneratur sylua iuuentam
Celsum submittens apicem,longéque reducta
Maiorem temerè poscentes aera frondes
Castigat,metuítque sacris occurrere ramis.
Huc deus aut casus,certè gratissimus error,

Pertulit ereptum sociis. hac lætus in vmbra
Mirabar laurum viuacis lege iuuentæ
Nil Ioue mutato passam. mirabar & Eurum
Murmure adulantem foliis,& frondibus auram
Secretum spirare suum, quum languida sensim
Fur oculi somnus inuitans ocia blandum
Pectoris elusit studium, curásque fefellit.
Sic caput herboso proiectum cespite fultus,
Delicias hausi superûm: nec friuola suetus
In plebem lusisse sopor, sed somnia regum
Dignatus subiit, magni mox nupta tonantis,
Et Venus,& Pallas, sese languentibus vltro
Ingessere oculis: quarum quæ maxima, fando
Vix bene maturam visa est soluisse quietem.
Venimus in saltus Phrygios ô Dardane, veni
Magni nupta Iouis, venit Mauortia Pallas,
Venit blanda Venus. gratare, en noster alumnus,
Quod dare Parca neget, timeat promittere votum.
Sidereæ libram formæ dedit ipsa tonantis
Vnica, quæ trini dispenso fœdera regni,
Cui parent vndæ Neptuni, tartara Ditis,
Astra Iouis non si laudor censore caduco,
Indignor, non grata minus reditura tonanti
Si nostro dubius hæsit mortalis in ore.
Quod longum est mirantis erit. neu forte putetur
Mendax, quem debet famulatrix fama fauorem,
Quod rarum superis, nudos en aspice vultus:
Talis in amplexus venio Iouis. ergo quis ausus
Pallada Gorgoneam bellatricémque Medusam
His conferre genis? non sic pudor exulat omnis,
Vt populi terror, vulgi fuga, baiula lethi.
Quod terret, placuisse velit, vis dira doceri,
Diua tamen dictura fui. non hic opus ense,
Angues tolle tuos, armatos exue vultus,
Da facilem visu faciem, frontem exere, cedat
Cassis,& inclusum sine respirare cerasten:
Detege quod galea horrendum, quod parma pudendũ
Occulit, atque aude præconia vera mereri.
Hicne nitor calybis, hic aurum hostile, decoris
Extorquebit opem? nescis sæuissima, nescis.
In calybe horror inest. in casside fulgurat aurum,
In capulo crudescit ebur. sic docta minaces
Delicias adfert,& vult placuisse Mineruа.
Tunc Iouem mentita patrem? qua pellice nostra
In luctus audente suos? Sed matre carere
Creditur. ô superûm pudor, hæcne animosa superbit
Solius meminisse viri? dicique virago
Emeruit? certe superos inuisa fatigat.
Mortales consumit. At est Mauortia, dicunt
Ergo mares vorat. At Pallas sit: sed quia pallet,
Vel quia Pallanti iugulum scidit: hinc color, inde
Dextra nocens nomen alterno iure meretur.
Túque sed ô facinus, túne, inquam, prodiga sexus
Fœmina plus quàm iura sinant,& mollior æquo,
Túne ergo Venus ausa venis in præmia formæ?
An nescis cui iura petis communia? sed quis
Credet? tot Iuno similes habet. vnica quondam
Et nullis æquanda fui, quum prouida mundum
Digereret natura suum, sine coniuge coniunx
Stabat,& in florem vultu crescente seuerum
Stabat adhuc, cum sic mater Natura, quid hæres
Cœli hæres? quod poscis habes. hæc sanguine iuncta
Iunctior amplexu: soror est, coniunx erit, vna
E numero selecta tibi, vna, sed vnica, cuius
Nec similem memoret tellus, nec sidera norint.
Absque pari parit illa tibi. sic fata negantem
In fratris cupidi dedit oscula. conscius ille
Optati sceptrum tribuit commune sorori.

Ergo eat,& vultus nostros Erycina lacessat.
Nuptum iui selecta Ioui: sed fallitur, isset
Diua Paphi potius: quoniam ortus nacta serenos
Concreuit spumante freto, cæsísque pudendis.
Hæc patrem factura Iouem, tibi bellice Mauors
Et populo pareret: hac anceps ætheris hæres
Aurea degeneri violaret regna metallo.
Quíque nec indicio Phœbi, nec vindice textu
Securam potuit noctémque fidémque mereri
Lemnius, vltum iret alieni probra pudoris
Lemnius,& proprios non suspiraret amores.
Vt Phrygium sileam, qui vulgatissima nescit
Furta deæ? sed blanda, sed alma, sed aurea, nectit
Blanda dolos. alit alma malum, petit aurea donum.
Olim (nam memini) certandi sola potestas
Cum Ioue nostra fuit. vbi tunc Venus? illáne venit
Tertia? vbi Pallas? an quarta vt iussa veniret?
Tiresia certè steterat sub iudice Iuno.
Sed taceo. tu Phryx potior, tu disce mereri
Iunonem, quæ sceptra ferat, quæ commodet aurum.
Tot mundus miratur opes, tot regna cometæ
Dispensant: quæ sceptra velis, quas elige terras
Quidquid agas, quacunque fluat sententia, nosti
Iunonem placuisse Ioui. (*iustißime*) Iunonie iudex
Censorem ne sperne Iouem. Sic alta profando,
Reginæ multum meminit, vultúmque superbum
Vocibus ingessit, contempta fronte precantis.
Prodit in aspectum Pallas, fandíque secundas
Nacta vices, propriæ fidens & conscia causæ,
Irriguo sacras haurit de pectore voces.
Magna parens superũ, nec enim nego: magna tonãtis
Nupta, nec inuideo: meritum Phryx inclyte nostrum
Si quod erat, carpit. testor freta, testor olympum,
Testor humum, non armatas in prælia linguæ
Crediderām venisse deas: hac parte loquacem
Erubeo sexum, minus hic quam fœmina possum.
Martem alium didici. victoria fœda, vbi victus
Plus laudis victore feret. nostrísque triumphis
Hic haud totus honos, sed quo regina decoro
Effatu tendit? dea sit cedo, immò dearum
Maxima: non dextræ sortiri sceptra potentis,
Partirive Iouem certatim venimus: illa,
Illa habeat quæ se ostentat, nos gloria saltem,
Quum titulis opus est, ornat minor,& quia cogor
In laudes ire, haud omni sine, dote Minerua,
Si gena, si generis autor, si denique mores
Quærendi, in curis regnat pudor, à Ioue sanguis,
Censori facies oculo patet. hæccine forma,
Hoc genus, hic mentis cultus? si coniuga diuæ
Gaudia, nuptarum dotes,& pignora iactant:
Virgnitas me sola iuuat, nil passa pudendum,
Non læsura toros, non deprensura maritos,
Macte Paris, mea bella viri, mea pensa puellæ,
Et mea laurigeri meditantur carmina Vates:
Sic populis vtrísque fruor, sic grata per omnes.
Sed quid ego hæc? quid ad hæc subnectere plura labo-
Moribus indignum, fateor, studiísque pudicis, (rem:
Ostentare suum: propriæ nam venditor artis
Detitulat titulos, quos ingerit. at quia præsens
Viribus & vitiis armatur causa, Mineruam
Accipe plus tacitè meritam, quàm voce sequutam.
Quum vetus efflueret in regnum mobile mundus,
Terrarúmque notas vltrix detergeret vnda,
Emersit cum sole fides. mox cætera dudum
Nacta fugam virtus terris offensa profanis,
Iam mundo meliore redit, prudentia nunquam
Velox, indulgens pietas, patientia victrix,
Strenua simplicitas, hilaris pudor, ardor agendi

So-

Sobrius,& nullo nutans constantia casu,
Non vaga pax aderat,rerum concordia custos,
Iustitiæ rectique tenor,sine iudice stabant
Visuræ populos & Deucaliona sorores,
Poscebántque: nec enim secura meandi
Copia,nec prorsus furiis in tartara pulsis
Cessauêre metus.tandem genitura Mineruam
Contremuit frons celsa Iouis,totúsque rotatu
Intonuit maiore polus nec gratior vnquam
Lux superis,hoc patre fluens,hoc edita partu
Diuûm pandit inter,diras & monstra relegat
Virtutum custos,virtutum præuia Pallas-
Hæc illa est quam Iuno notat,quam Dardane cernis,
Marte Minerua potens,hæc cuius dextra minacem
Exhausit Phlegram.vidi,dicamne?sed omnes
Nouimus,Enceladi consumpsit flamma cyclopes.
Centimanus pharetras, centum Niobésque sagittas
Spreuit,anhelanti iam maior Marte Typhoeus
Cœlum poscebat.vbi tunc Mauortia Iuno
Iuuisset numero saltem,propiórque stetisset
Pro sceptris armata suis? iam penè supernos
Persephone thalamos,Ditem complexa tenebat:
Quum tandem exiliens trepidis Saturnia stratis,
Exclamat Pallas,Pallas,proh fata moraris?
Pellimur.accessi,sensus valuisse Medusam
Gorgoneámque deam,sensit quod fulgurat aurum
Plus splendore potens,cùm cœlum,sceptra,penates
Reddidimus trepidæ. sit nunc ingrata, sit hostis:
Nostrũ est quod regnat,nostrũ quod cum Ioue somno
Securo fruitur.at curam imbellis Olympi
Quum subij,tunc diua fui,tunc dicta virago.
Vos superos testor,quantis sudauerit ausis
Hoc caput, hoc pectus nostrum(ac ostendit vtrumque
Cœlum suspiciens)pudor hic,hic callidis horror
Et parmæ quam Iuno notat genuitne cerastas
Iuppiter? aduertat cuius conuitia tractat
Diua memor,parcátque suis. parit illa potentem
Vulcanum,pariátque velim non quòd pede molli
Militat inuideo.nectitve quòd arte catenas.
Sic fatur, Venerémque obliquo figit ocello,
Atque iterat.Res ô vatum dignissima risu.
En generat voces,euoluit nomina,nugas
Pieridum,& nostras dignatur noscere frondes.
Sed malè vel didicit,meminit vel mollius æquo:
Vera voce fluit à Polleo,Pallas & alti
Splendorem meriti vix gloria nominis æquat.
Macte Paris,quid enim numerandis improba veris
Effluo,& in titulos suspiro prodiga? læsi
Forte deos,exempla sequor,veniámque coactus
Error habet,nosti Iunonem indigna locutam.
Sed taceo,prompsi(fateor doleóque)superba,
Vera tamen,sed molle decus formæque triumphum
Non hac mente peto,viles vt soluat in vsus
Vulgarésque iocos.hac fronte,hoc oris honore
Venatrix hominum vernet Venus,ô fuga morum,
Diis vtinam libranda forem.Nunc Cypris in omnes
Bella ciet,victríxque placet,mundúmque superbit
Imperiis cessisse suis.heu rara securis
Aurea,ratus amor morum,quippe ardua frangit
Virus eulce,piæ syrtes,amentia supplex,
Molle malum,morbus hilaris.sic vendicat orbem
Exitium venale Venus,sic exit in omnes
Teligerum complexa suum:exemplúmque datura,
Vulcano Martíque parit.moderantior olim
Mortali contenta iugo non astra coegit
In(*numerum*)numẽ laqueúmq; suũ,non flumine blando
Fulminis autorem fregit,non Cynthius ignes
Maiores miratus erat.non cura tridentis
In mediis feruebat aquis,sed nomine vero
Bacchus liber erat.pudet,Aegæonis alumna,
Sera vltrix superos vexat,cœlúmque reposcit
Cum patrio proiecta gelu,cúmque exule mentu.
E rubeo vlteriora loqui.me strenua certè
Omnipoténsque Venus tentabat flectere,cessit,
Sensi etenim,mecúmque vtinam deprehénderet orbis
Quàm fallax & blanda venit.nil hoste polito
Sæuius.omnifico vultu mentita fauorem
Amplexum in luctus soluit,Marte omnia miscens.
Quum ventum in cædes,cedit:quum prælia feruent,
Frigescit: tunc arma iuuant,tunc Pallas in vsu,
Et Venus in probris,commercia turpia,molles
Exacuit,duros emasculat,& rapit orbem
In prædam,cui præda venit.sic mutuus error
Inuenit alterni solatia digna pudoris.
Non cogo in certos numerosum Prothea vultus,
Non Venerem semper variam morésque pererro
Implicitos,satis est aliquo si cognita casu
Non trahat incautum prorsus.sed voce monentis,
Exemplum cui mundus erit,quis dicat egere?
Maxime Priamidum,nostra est si gloria quicquid
Mars audet,quod Clio docet,quod certat Arachne
Si tibi mixta manus & partitura Mineruam,
Si tutoris egent arces,& in arce triumphat
Palladium,formæ titulum si virgo meretur,
Annue,& Iliacum iudex nec despice fatum.
Desierat, vultúque animum vocémque sequuto
In girum flectens aciem,sedet.emicat axe
Idalio prouecta Venus,tandémque profatur
Mœsta parum,sed blanda oculis,& fronte serena.

Heu quibus exilium populis positura relinquar,
Libera Saturni proles? cui grata vel æqua,
Si superis inuisa vagor,si transfuga cæli
Fata sequor?vos ô spirat quibus orbe secundo
Indefessa fides,quos non liuescere certum est,
Si pia,si facilis,si nulli dura Dione,
Pendite quis causam casus premat,vnde tumultus,
Vnde minæ,cùm prima meos lux extulit ortus,
Foui hominem ,duros tenerè solata labores,
Et casus miserata graues: sic publica grati
Templa mihi struxêre viri, sic thura merebar.
Hinc iræ,hinc odij causæ.miserescite saltem
Vos quibus exul agor,cœli rea deprecor orbem,
Quem colui,vestram populi defendite ciuem.
Flos iuuenum,spes nostra Paris,non vexo locutas,
Non incuso deas: quis enim vel carpere possit,
Vel sacros æquare modos? at si qua fatendi
Libertas veri,nosti puer inclyte,nosti
Quæ rerum series,steterit quo cardine causa.
Quam bene rem sermo degesserit indice vultu,
Eloquio frontis,oculo censore secanda
Lis erat.vnde igitur armata licentia fandi
Infremuit,si dura minus reueréensque pudoris.
Et Ioue progenita,& virgo Tritonia credi
Posset? At emeruit Musarum maxima dici,
Non nego,fingit enim,nullique hac parte secunda
Falsigraphos commenta docet,docet auribus vti
Mollibus,& cæcos per friuola ducere sensus.
Cúmque per ambages nugis pomposa venustis
Phillidas,Hysiphilas,& prælia nostra retractet,
Lucratur sacram venalis fabula laurum.
At si militiam fingendi fœda facultas
Hanc habitura fuit,saltem discrimen habendum
In quam,quid,quare.nec enim se nata cerebro
Nostri plena Iouis,gelidæ nil improba fando
Virginis elidit titulum doctissima virgo.
Illa virûm titulos raptis mendicet ab armis,

Sit sese contenta Venus:tumidè illa minetur.
Nos humiles facilésq. pati:rorantia tabo
Signa ferat victrix,nostri sine cæde triumphi,
An quia naturæ non obluctata,fatigor?
Anchisæ si blanda fui,sexúmne refelli?
Si reperi,cui facta nocens?meus astra Cupido,
Aeneas Phrygiam vester colet.hæccine culpa?
Hoc Venus exitium superis molitur & orbi?
His homines,his dono deos.ergo inenba Pallas
Sic meritæ mores Veneris notet illáne grata.
Grata viris,quos Marte vorat?placanda puellis,
Quarum fastidit sexum? diis digna serenis,
Quos residos timidósque vocat?sic exit in omnes,
Sic telis placitura suis,sic omnibus æqua.
At virgo est negat Aglauros,negat anguis opertus
Attaceo:At facie pollet:consulta reclamat
Vnda,tumórque genæ gladiis at strenua sumptis:
Non proprium quod fingat habet,mentita potestas
Læta breui,probrosa diu:post pauca serena,
Spuria perpetuo sordescit gloria luctu.
Quondam certa fides,bella imperiosa deorum,
Non vna confecta manu,laurúsque per omnes
Dicta dari. at victrix Perseæ Gorgonis vmbra
Extorsit titulos,palmámque imbellis Olympi.
Sic de se meminit Pallas,sic credere oportet.
Crede Paris,res digna fide,tradendáque fastis,
Plus Ioue,plus Phœbo potuit,plus fœmina Marte,
Marte vtinámque meo:nec enim tibi Iuno nepotes
Inuideo,si digna tamen:nec turpe Mineruam
Vt socium numerare genus.tot freta Dione
Vindicibus potuit saltem, si fata tulissent,
Serpentum non esse parens, miserique per vrbem
Exulis explicito raperet vestigia giro.
Hermione Martis,vidi,vidi ipsa nefandè
Cæsum quem peperit populum.Sic fata,madentem
Inclinat vultum,rursúsque accensa profatur:
De fatis nil læsa queror,metuenda deorum
Inuidia est. blando Semele conceperat astro,
Plena deo paritura dum,denúsque tumebat
Mensis,quum Iuno vultum mentita seuerum
Accedit'persuadet,abit:quid credula,simplex,
Inscia:iurato premitur Ioue:si tua longis
Cadme fides perfecta viis, sic annuus error
Emeruit,cum rapta soror,viduámque parares
Iunonem sancire Ioui,te luctibus ecce
Munerat,inque tuos flammis armatur alumnos.
Gaudeat,en quali deietas rugosa triumpho
Molitur titulos,tremula dum militat hasta
Altricis mentita fidem:nam cætera nullus
Confinxisse labor,faciles ad tempora cani,
Ad faciem rugæ veniunt.fallenda senectus,
Non fingenda fuit.ô si ad certamina formæ
Illa potens Beroe staret socienda Dionæ,
Incuteret celebrem simulatrix simia risum.
Stulte quid Europem genero Ioue quæris Agenor?
Illa rapi meruit,raptorem excusat egestas,
Et thalami potioris amor.sibi maxima debet,
Quod totiens vidua & coniunx Iouis : alite fausto
Nupsisset stabilíque thoro,si prima tulissent
Fœdera plus formæ,linguæ minus,improba,turpis,
Aarrula,legitimi mores incestat amantis.
Gt soror est coniúnxque Iouis:bene cessit in vno
Coniugis offensam redimit soror.ardua regnat:
At patris in solio:fruitúrque iugalibus astris,
Stirpis non thalami merito.fuit aureus olim
Ille senex,quo nata feror,fuit vnicus hæres:
Nec dum sortilegam mundus nutabat in vrnam,
Cum pia Saturni proles,æquanda Mineruæ,
Vel saltem non exul erat, regnóque tyrannis
Concedente tribus,triplicem processit in orbem
Communis regina Venus.quod cum Ioue Iuno,
Cum Ioue,cum Tritone fuit,cum Dite Dione.
Non mea sideribus famulis contenta potestas,
Tartara solatur,mulcet freta:vos pia ponti
Turba dei,vestræ scelus excusate sororis,
Si scelus hinc traxisse genus:túque optima vindex
Imperio Thetys cœlum Iunone fugata
Posce tuum, raptásque faces.iam pellice pulsa,
Iam non sollicito venies paritura tonanti.
Fatis nulla fides,precium Saturnia formæ
Perdet opes,perdet.non hunc emptura decorem
Venisset,si pulcra domi malè Dardane mores
Consuluit dare prompta tuos.non flectitur auro,
Qui titulum paritatis habet victricibus olim
Armentis impensa fides,librantis habenæ
Non vendit nutum,veteris non immemor æqui,
Illáne blande Paris vultu victore fruetur,
Cui gemit Hesione,sanguis cui fluxit auitus,
Alcide quæ tela sui librauit in arces
Bellica virgo tuas?vbi tunc quæ prælia iactas?
Fatum vbi?plus actum est rapto Phryge,pocula natæ
Eripuit,thalamúmque deæ sic molliter vltus
Aspera miscet adhuc superis dotatus Olympo
Flos Asiæ veneranda deûm regúmque propago.
Non meus instabilis labor est,aut gloria versus
Texere,non trepidas pensis vrgere puellas.
Non mecum Phœbus mecum certauit Arachne:
Hos Pallas tibi pacta pedes, hæc stamina nectat
Plurima.dij(fateor)faciles & summa pacisci
Et dare:sed quid opes,quid regna, quid arma potenti
Adiiciunt?cuius sceptrum pars amplior orbis,
Cuius opes Phrygiæ,cuius gens Dardana vires.
At si solanda est thelami regalis egestas,
Si vires si sceptra nihil sine coniugis vsu,
Munus habe Veneris,munus quo Sparta superbit,
Munus quod dici Iuno velit,esse Minerua.
Quid moror?interniam propiùs riuare Dionem.
Res agitur tractanda palam:iam pectora nuda
Pandimus hac facie Phœbo duce metior astra,
Hoc vultu produco diem.formose merenti
Gratare & similem iudex ne despice vultum.
Sic effata,genas rapto depromit amictu,
Nuda humeros,exerta sinus,totóque diescit
Ore pudet diuas Veneri cessisse triumphum.
Consulite vltores Phrygij,Venus excitat ægros.
Hac constat mihi visa fide:vel somnia certè
Pondus habent,hic fata sequor.parete Dionæ,
Quæ ciui lacrymas,risus quæ terminet hosti.

FINIS SECVNDI LIBRI.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER TERTIVS.

PERIOCHA.

Tertius extremum Troiæ diuinat,& inde
Ad raptus Helenæ Paridem transmittit ad Argos,
Qui prius Hesionem captiuam reddere nollent.
Agmina Græcorum conspirant illicò ad arma,
Et duo nymboso merguntur in æquore fratres
Tyndaridæ,tumido extendunt in gurgite palmas.

SOLVVN-

SOLVVNTVR vario consulta silentia plausu:
Idalium Pęana canunt, plebs, aula, senatus.
Hic fatis vouet, ille deis, vna omnibus vna
Voce animóq; frequēs plaudit Venus, altus
Sanguis obit, sacris vltro cessantia cedunt (vbique
Arua, coronato luget spoliata marito
Inachis, & raptos gemebunda reposcit alumnos.
Illustres superis epulas molita potestas,
Sacrificis bibulos lictoribus instruit ignes,
Totáque thuricremis Panchaia spirat in aris
Venales emptura deos. at pauper acerra
Principe digna deo, nostro placitura tonanti,
Mente litat pura, votis exorat honestis.
Celsior explicitas rapturus in ardua flammas,
Regius extruitur comestis floribus ignis,
Perstringítque aciem. procul his expirat ab aris
Hostia dira cruor, Veneri quod dulce propinat
Ductor, Aristæos latices, Melibœa fluenta,
Icarios haustus, fracti phœnicis odores.
Fronde comas nexæ, sanctóque astare parenti
Iliades iussæ, spumantia lacte serenis
Cymbia deuoluunt flammis: rex ipse ministrans
Idaliam delibat auem, sic antè precatus:
Diua potens hominum, diuûm imperiosa voluptas,
Vera deûm soboles, nostri Tritonis alumna
Alma Venus, seu te conuiuam Thetyos vrna
Poscit, seu nectar superûm, seu fortè papauer
Elysium, flecte hæc teneros ad dona iugales,
Hos dignare fauos: nec enim mactante securi
Grata minus pia sacra tibi, si digna litamus,
Exorata veni, partémque haustura recumbe.
Celsa licet caleant centeno thure Cithæra,
Idalium modulos vectat nemus, ardua Cypri
In flores crescant varios: incensa Cithæra,
Idalias volucres, Cypri thyma, Pergama vincent.
His mentis, his (si qua tamen) veneranda Dione
Adde fidem visis, sponsi memor adde fauorem,
Solatam solare domum non improbus oro,
Vt tuus Inachias prędo prędetur alumnas:
Hesione contentus eat, Tritonia certe
Non neget, hósque velit melior Saturnia raptus.
Olim Asię (sed quid vulgata ac flenda reuoluo?)
Claruit imperium, formidandúsque Pelasgis
Phryx erat: inuersa est vetus alea. respicé Diua,
Aeneadas miserare tuos. Sic fatus in ignes
Hyblęas inclinat opes, ieiunáq; spirans
Nidor odorifero solatur sidera fumo.
Iam votis sacrísque modus, iam fessa reclinat
Flamma apices: alios Helenus prorumpit in æstus,
Bacchantémque deum flagranti pectore nactus,
Vocales tripodum furias augustat in vsus,
Orsus ita: Heu Phrygij gens non præmensa futuri,
Quò noster spoliator abit? quęnam illa carina,
Quę Troiam mensura venit? iam littora tangit.
Ite duces contrà. sic interrupta profatus,
Plus dubios vrit, pleno tamen arguit ore
Deiphobum, cui summa fides & sola medendi
Copia, iussa sequi Veneris, raptum ire Lacęnas,
Autores sperare deos. Quæ nam ista nefanda
Spes? inquit. superúmne fides, cœlíque potestas
Incestum dispensat iter? prædantibus adsit?
Macte Paris sceleris, alios molite ministros,
Et somnum tibi finge nouum. non fallere norunt,
Qui falli nequeunt: orantem haud sustinet vltrà
Troilus, vtque animo præceps, bellíque sititor
Et gladio consultor erat: Timidissime fratrum
Vade (ait) ô tenebris antri damnate loquacis:
Vade, inquam, & quotiens visum tibi fallere plebem,
Finge deum: nobis alius iam constat Apollo.
Ibit Alexander. non si Cumana senectus
Aut aries Libycus, aut Chaonis obstrepat ales,
Iussum flectet iter: ibit, miserámque reducet
(Quod nolles tamen) Hesionem. conclamat herilem
Præceps ad nutum plebes, excire tumultus
Quos nequeat sopire potens, nec mensa futurum,
Audet, cùm pręsens metuat nihil. omnibus arma
Arma animis, mentíque frequens illabitur Argo,
Laomedónque iacens, & inultæ dedecus vrbis.
Conclamántq; iterum: Quó nam vsque ô libera pubes
Dardanio cognata Ioui, patiemur inultum,
Tot iugulos rubuisse senum? tot colla parentum
Argiua nutasse manu? non impia sanxit
Atropos, hoc etiam nostris imcumbere fatis,
Vltorem non posse dari. si numinis iram
Troia merens sensit, pœnam quoque iudice Phœbo
Dira Mycenęę debent conuiuia mensę.
Ite duces, Venus hæc, hæc certior augur Apollo
Bella iubet, fratrúmque exhausta funditùs vrbe
Poscit inoffensos Phrygio ductore meatus.
Vnde metus, metus vnde viri? concessit in ignes
Indutus Nessum Tirynthius, ecce timoris
Causa prior cessit. spirat par Herculis Hector,
Ecce animos gens nostra dabit: si prima Pelasgis
Laurea, fas Phrygibus palmam sperare secundam,
Et nostros rediisse deos. vos inclyta saltem
Pignora, cæsorum iugulos lugete parentum.
Vos quibus vberior lacrymas iniuria nectit,
Vos pietas armata vocat. Sic voce precantur,
Intendúntque manus: ægras quum Panthus in aures
Priscos fatorum monitus serit, & quod ab ipsis
Extorsit genitor aditis Euphoribus index,
In medium pandit proles. Lapsura sub (*Argis*) armis
Pergama. si Phrygias Helene conscendat in vrbes.
His iam facta fides ducibus, vulgíque tumultus
Flectitur, ô quanto priscis noua mollius vrgent.
Plus superi constant Pantho memorante futura,
Quàm dicente Heleno: Priami tamen ægra lacessit
Concilia Hesione superos premit: audit & audet
Dux falli: fatísque fauet, quum fata recuset.
Atque ita, dic (inquit) alio dic ordine fata
Antenor, memora iam facta. necesse peractum
Constat: venturum, mutabile transit. habemus
Iam cunctis grauiora minis perfusa cruore
Pergama, nuptarum lacrymas, planctúsque parentum
Tu quoque visa refer Phrygiæ repetitor alumnæ,
Atque ita quę passus, obiter tot cladibus adde.
His saltem cedat bacchantis fabula fani,
Et moneat potiora fides. prius esse negabit
Vnda fluens, ignis vrens, spirabilis aer,
Quàm dictet facienda furor. sic fatur. At ille,
Ergo (ait) ô ciues, rerum testanda priorum
Historia? an lapsa est nondum vetus? indice questu
Non opus est, vbi regna dolos, & bella loquuntur.
Vidimus emeritis fœcundam ciuibus vrbem,
Atque alium regnare ducem: nondum Ilios Argis
Cesserat. hásne vices velox obliuio transit
Immemor, & longi præcidi tædia luctus
Impatiens languere diu? quin inclyta pubes,
Si iuuat inuiso mentes absoluere questu,
Armata decurre diu. fortuna sequenda est,
Dum præclarum aliquid dolor indecoctus anhelat.
Nil grande & longum: segnem timor obruit iram.
Hæretis, quia (*fana*) fata vetant. hęc scilicet angit
Cura deos, qui tacitos vexare recessus.
Et rerum librare vices. stant fata tenore
Fixa suo. certam miseris si Parca ruinam

Indixit Phrygibus,moriendum Marte triumphum
Si pepigit,meritum minuit victoria segnis.
O falli facilis si fas depromere verum,
Deprendi insidias superûm. Lernæus Apollo
Nostras vexat aues:& quæ metuenda minatur,
Dardanidis timet ipse suis. Six ficta loquutus.
Accinctos ad bella Phryges præuertere tentat.
Vos contrà cunctis potiora euenta futuris
Pendite.donatos Tirynthius induit ignes,
Aeacidæ senuêre duo,nullísque timendus
Aut puer,aut virgo quem fata minantur Achilles,
Ipse viri, vidi ipse viros & mœnia, vidi
Vrbes:sed gelidos nil excitat.ite potentes,
Et iugulos aptate iugo,sprétoque triumpho
Reddite fatidicis victores ensibus enses.
His virtus accensa viris,procul omnis abacta
Religio cedit Helenus,vittásque minaces
Abiicit,& lachrymas incusat fata sequutis.
Dux cœpti legitur pastor Paris,aduena quondam
Regni nunc regis hæres:nec proficit vrbi
Fatalem damnare facem quum læderet ardens
Prægnantem somnus Cisseida. pullulat altè
Flamma vetus, reuehûntque fidem præsagia plena.
It fati imperio Danaûm rapturus alumnam
Dardanus,& blandè debellaturus Achiuos
Præuelat fraudes. cæsas non induit alnos,
Pinnarum suspecta strues. numerosa vagatur
Tranquillo classis cultu: regalis oliuam
Prætendit pinus,tandémque erepta furori
Semimaris galli,non aduersante Cybele,
Miratur similes bacchari ad littora voces.
Hanc decor insigni,qualem progressior vsus
Post longum lucratur opus,tabulata superbis
Præradiant inscripta notis,vestitur herili
Prora Tyro,puppísque Tago,nitor erigit Indus
Antemnam,spargítque in transtra cupressus odorem
Vela regens:certant venti quîs lintea tendat.
Purpureos discincta sinus:at lene fluentes
Arcessit zephyros puppi præscripta Dione.
Instabat iam dicta dies,qua classis in altas
Propulsum poscebat aquas, cùm lecta iuuentus
Priamiden sortita ducem per littora ferri
Discursu rapido,qualísque abeuntibus ardor,
Certatim fremere & varios miscere tumultus.
Haud mora,succinctos Nabatæos agmine ducens
Hector in arma Phryges,comites per cœrula fratri
Ire iubet,certántque rates stipare secuti
Pæonidæ Duce Deiphobo. quin ipse Diones
Spes Anchisiades cum Polydamante secundo
Iungit opes:iámque effractas rapiebat arenas
In pelagus classis,humerósque manúsque secuta,
Cùm tandem exclamans adytis Cassandra relictis
Fata aperit,turbátque Phryges. at sæua morantes
Impellit Lachesis pinus,vncósque tenaces
Rumpit,& intento percellit flamine vela.
Vltimus in socias fatalis prædo carinas
Prouehitur:multum Priamo frustráque rogatus
Ne quicquam temerè:victori supplicet hosti,
Hesione contentus eat. sin reddere raptam
Velle negent,bellum intentet:sic format iturum,
Venturósque Phryges accepta interprete spondet.
Vix in conspectu Paridi patuêre Cythæra,
Cùm patrias permensus aquas,ad Nestora casu
Atrides molitus iter,Simountide pinu
Aspecta secum voluit cur,quò,vnde:stupéntque
Alternis reges figentes lumina velis.
En qua fata fide rerum discrimina nectant.
Hostis adest,Menelaus abest,geminósque Lacones
Hermione sibi nacta duces Agamemnonis vrbem
Visum ierat,matrem cupidè visura secundam.
Plebs quoque Iunoni celebrem confluxerat Argos
Ludificum ductura diem,pontúsque vacabat
Et tellus exuta viris. sic omnia casus
Expedij ventura potens,victríxque Dione.
Prodit in abruptum prætentis insula saxis
Myrtigeræ sacrata deæ,pars vna recessu
Abditiore latens refugos falcatur in artus
Deprensos furata sinus. huc littore blando
Freta Phrygum pubes,puppes agit ipse propinquas
Sanguine sacrifico Latoidos irrigat aras
Princeps,& larga cumulat promissa securi.
Ergo Cytheriacas præceps it fama per vrbes
Priamidem venisse Parim,plebs vndique portus
Decursu complet:ac pollens ore Lacæna
Ignotos visura viros ad littora gressus
Dirigit,accliuémque freto defertur Helæam.
Postquam Helenes Paridi patuit præsentia classem
Deserit:ac formæ fidens,& conscius oris,
Huc illuc gressum librans,qua Tyndaris ibat,
Indefessa vagis incessibus ocia texit,
Certantésque offert vultus, incẽdia nutrit
Mutua,captatúmque breui lucratur amorem
Quippe nec ad cursum præceps,nec segnior æquo
Librato gestu formam iuuat,actus in armos,
In caput erectus,tenero delibat arenam
Incessu,figítque oculo mirante Lacænam.
Oblitósque gradus sistit:suspectus haberi
Mox metuens,transfert celeres ad cætera visus,
Ceu stupeat quicquid spectat. moderantius illa
Obliquos vultus,& non ridentia plenè
Ora gerit totásque velit cum pectore nudo
Ostentare genas:sed castigator adultos
Comprimit excessus animi pudor,ægráque mixtus
Pulsat corda metus. sentit Paris,ardet & audet:
Promissórque ingens facilis præsagia prædæ
Ducit,dum signa iuuant,dum nutus oberrat
Interpres, cordísque vagi præsentior index
Leno oculus taciti garrit præludia voti.
Vt verò explicitas peregrini Tyndaris auri
Blanditias hausit,compultáque murice vela
Conspexit,quid agat hæret,præbere rogatas
Prompta manus cogíque volens:ac turba precandi
Stipatrix,iuueni fas inuidet, inclyte prædo
Ne propera.dabit illa manus,manus aurea vincet:
Plus opibus,minus ore potes. Cicerone secundo
Non opus est,vbi fantur opes. quin ipsa rapinis
Blanditur fortuna tuis,vrbs,aura,Lacœne
Nuda fauens,facilis,ceptum iuuat,vrbis Helæa
Nomen in hanc pelagus vndis decliuibus actum
Proxima littoreis delambit tecta procellis,
Et medias impingit aquas, clauditque profundo.
Hic Latonigenis cognatas struxerat aras
Prisca fides:iubet hic noctem regina propinquam
Excubiis hilarare sacris,templum ipsa superbum
Prima petit,solitóque deos implorat honore.
Res cupido perlata Phrygi,temeraria sancit
Consilia,indulgétque aditus in vota secundos
Pollicito maiore Venus:rapere haud mora nuptam
Victor,& imbelles populari destinat aras.
Tantáque præcipitem pulsat lasciuia mentem,
Vix noctem expectat,suspenso vespere credens
Zelotypum Titana suis liuere secundis.
Fregerat Hesperias radiis languentibus vndas
Phœbus,& astrorum medio poscebat in alto
Nauta diem:tellus,aer,mare,celsa remenso
Consopita deo,strepitu defuncta silebant

Vndique,& in teneros nutabant ocia somnos,
At Paris obsequio noctis præsentius audet
Impatiens differre,deos Veneremque secutus.
Primus ad imbelles thyasos,& debile vulgus
Armatum maturat iter,ludentia turbat
Phana ferox,non hospes Hymen,non coniuga sacra,
Hospitij non obstat honos, non vltor iniqui
Asperior tutela deus. temerè omnia præceps
Aspernata Venus,nil respectura decorum,
In facinus votúmque ruit. rapit ergo Lacænam
Tendentémque manus,& læta fronte vocantem
Dardanus:aut rapitur potius. gratare trophæis
Prædo tuis,agnosce deos. post aspera multa
Excidium luctatus abis,reuehísque parenti
Quas nollet peperisse faces. heu perdite nescis
Quas tecum clades,quantos fugiente tumultus
Classe refers. túque Herculea corruptior vnda,
Bellerophontæo flagrantior igne,sereno
Certa minus,thalamos linquis Ledæa iugales:
Et spreto totiens iterum querenda marito,
Nunquam rapta fugis:nunc ô Lilybæa vorago,
Latratus Syculi,Libycus tenor,& quod in omni
Sæuit triste mari,mixtis huc confluat vndis,
Has infestet aquas,primósque vltrice procella
Amplexus medium soluat mare:multa nocentes
Mutat,si vetitis velox occurrerit ausis.
Postquam exempta quies,& mœsto pulsa fragore
Inscia turbatas hausere silentia voces,
Aure prius mensi fremitus,vbi & vnde tumultus,
Armati cognata petunt oracula ciues.
Hic tritas stridere lyras,hic pocula cernunt
Effuso calcata deo,funalia lucem
Ponere,& effracto lacrymari lampada vitro.
Mirati qua clade noua iucunda sileret
Relligio,quæ causa pios inopina tumultus
Flexerit aduertunt alias ad littora(*voces*)lites
Et toto sonuisse mari:Quò perfide leno
Hospitij temerator abis? sic digna rependis
Regales prædate thoros? his nobile vulgus
Excitum,arma fremit,raptáque superstite turba
Inuadunt Phrygios.illi nec pandere vela
Molirique fugam cessant,nec iungere bello
Dignantur dextras:contenta paupere pugna.
Sola tamen tumidos pertentat gloria,captis
Iniectare manus,proprium quum quisque trophæum
Ostentare parat,aut ciue aut virgine rapta.
Ecce redit Paphiæ meritus virgulta coronæ
Victrices vinctura comas,Tenedóque potitus
Iam minus audentem solatur prædo Lacænam
Iam tandem patriæ memorem,sed gnarus adulter
Pollicitis fluxis mœchæ sancire fauorem
Et fictos lenire metus,ebur aggerat Indum,
Tura Sabæa,Midæ fluuios,& vellera Serum
Ac mundi maioris opes,quódque educat aer
Iucundum,pontus clarum,vel fertile tellus,
Hæc faciles emere thoros,domuere rebelles
Amplexus,pepigere fidem. non iam oscula reddit:
Non reddenda negat Helene,sed pectore toto
Incumbens,gremium soluit,premit ore latentem
Furatur Venerem:iámque expirante Dione,
Conscia secretos testatur purpura rores.
Proh scelus,an tantis potuisti pessima votis
Indulsisse moras? expectabátque voluptas
Emptorem? ô teneri miranda potentia sexus,
Præcipitem in lucrum suspendit fœmina luxum,
Nec nisi conducto dignatur gaudia risu.
Res hilarat vulgata Phryges,Priamóque sereni
Clarescunt vultus,rugas rarescere sentit

Infelix animi morbus,dolor.improba paulum
Cedit hyems mentis,voto dux angere sperat
Reddenda Hesionen,Helenam si reddat Achiuis.
Nondum Sygæas portu digressus arenas
Dardanus attigerat meritos mentita triumphos
Obuia(*turba*)pompa subit,pars curru vecta superbo
Aerium suspendit iter,pars cætera casum
Haud metuens,gressu vestigia paupere rexit
Obsequio contenta pedum:& quæ cura nouorum,
Inachiam visura nurum plebs currit anhela
Contemptrix operæ nutricis,& immemor artis,
Nec lucri meminit,prædam dum spectat amœnam.
At cui sublimes humeros proceráque colla
Inuidit natura breuis,vel desuper altis
Incumbit tectis,vel recto calce fatigat
Articulos,humilésque gradus suspendit in altum.
Hoc populo dederat vulgati fama decoris
Certamen mirandi Helenam. subit illa pudicè
Ora gerens,oculis nusquam vaga voce fauenti
Spectantum pudibunda parum,mixtóque nitore
Sidereas *neutrata genas.At regia vates
Vt venisse Parim certo Cassandra relatu
Audit,& adductam monstrum fatale Lacænam,
Ad tripodas questura fugit,ramósque loquaces
Ore premit,poscénsque deum non irrita longum
Fatis plena redit. claret interprete vultu
Extorti vindicta dei furiosa potestas
Imbelles vexat artus,ceruice rotata,
Crine vmbrante humeros,oculis spargentibus ignem,
Et(*facit*)facula prodente,fidem,nunc liuida vitrum.
Nunc flammata facem superat,nunc pallida buxum.
Tali se mediis procerum tot millibus infert.
Ore ferens,tremulóque gradus vix ebria figit,
Atque ita Tyndaridem cernens:Túne illa iuuenca
Quæ saltus ingressa nouos,præsepe paternum
Incesta liquisse fuga taurúmque iugalem
Diceris,& nostros petis importuna penates?
Ite viri,deus ire iubet,pontóque vel igne
Maternas abolete faces,ne dura sequatur
Quam cecini clades. sic paucis questa quiescit.
Expediúntque deum suspiria longa relictum.
His hilares hærent animi,totúsque fauentum
Sopitur strepitus,fauissent agmina vatis
Imperio,motas reuerentia principis iras
Obruit,indignísque datur Cassandra catenis.
Rex Helenam lenit,inopináque probra gementis
Solatur blandus:suspiria vatis,anhelas
Excusat furias,celerésque ad iurgia voces,
Et vitio capitis solitos sæuire tumultus.
Nec mora,lasciuit solenni regia cultu
Imperiis ornata ducis,tædásque pudendas
Tollit adulter Hymen. melius caligo profunda
Pollutum mersisset opus:quid nomine sacro
Incestum phalerare iuuat? prætendit operta
Bracteolam caries,agnum lupus,vlcera byssum.
Sed famam fraus nulla latet. non vna duorum
Esse potest:nam prima fidem dum fœdera seruant.
Alterius non vxor erit,sed præda cubilis.
Interea Graium præceps perlabitur orbem
Luctus,& Europæ dotatas nomine terras
Armato rumore quatit. læduntur in vno
Vnà omnes,seu quòd populos iniuria regum
Acriùs incendit,seu regnis prælia liuor
Inducit,seu quisque suas præsumit in iras
Quod fieri sibi triste potest:quod flere peractum
Quódque pati potuere,gemunt. hinc omnibus idem,
Idem animus,similes scelerum præcidere motus,
Et thalamos sancire metu,ruit ocyus ergo,

Non iussa expectat populus,belli ardor incerti
Nascitur,augetur forti.sic prælia vulgus
Præcipit:at viduos it solatura penates
Clara ducum series;Maleæ quos erigit vmbo,
Quos Larissa fouet,quos Græcia cætera nutrit.
Enumerem? facilesq; fide dictante meatus
Victrices Danaûm certo sequar ordine vires?
Quæ loca, qui reges,pelagus quod quisque fatiget
Classibus?ac celebres hac noui parte camœnas
Fraudari titulis,auresque offendere molles.
Pauca tamen studio non ægrescente fauentum
Succinctè dixisse velim,numerique sigillo
Iuratas signasse rates.fert bella bis vna
Bis centum & decies centum,quas vndique raptas
Cecropij vocat vnda sinus,& Apollinis æquor,
Huc acies,huc arma meant.hinc bellica classis
Ordiri disponit iter,sic culmen herile
Imperij iussit,statuit consulta potestas.
Ast vbi gesta Phrygum geminos vulgata Lacones
Concussere,fremunt ambo,dolor excitat ambos,
Ambos ira quatit. non sic orbata leones
Lustra indignati lugent,non fulminis ales
Sic gemit elinguis inopina silentia nidi.
Haud mora,conscendunt classem,Lesbóque relicta
Dum præceps animus,& nil decoctius audet
Ira recens,nullos expectatura sequentes
Haurit iter fluidum pietas memor:alta tenebat
Castor, & Iliacas iamiam poscebat arenas
Excidium latura ratis,nox obuiat atra
Defensura Phryges,armatique aeris ira
Instrepit,& geminis expugnat vela procellis.
O pietas,qua nulla deum præsentior ambit
Virtus: ô mitis fraterni candor amoris.
Sola hæc in geminos cessit discordia fratres,
Discordes habuisse metus:hic illius,ille
Huius fata timet:quotiénsque illabitur æquor,
Inuergitque latus puppis subitura profundum,
Aequoris occursum certatim vertice prono
Anticipare parant:& sic proclamat vterque:
In me dira Thetys,in me sæuissime Triton
Has intende minas,tantos molire tumultus,
Hunc serues,huic parce precor:tandem acrius acto
Incumbente Noto,nil iam sperante carina,
Ledæi iuuenes nexis per colla lacertis,
Nata simul simili deponunt corpora fato.
Desine Cecropij funesta licentia pagi
Incestos generare deos:non fabula cœlum,
Sed virtus non ficta dabit. quos cæcus ab alto
Mersit in ima furor,in summos erigis axes,
Et similes Iouis esse iubes:quos ignis in auras,
In scopulos sparsit fluctus,mentiris adeptos
Sidera,gentilisque preces deludis acerræ.
Tyndaridis quos hausit hyems,dans Attica cœlum
Fabula,Castoreos casus Pollucis in ortum
Fingit,& alterni redimit dispendia fati.
Ac neutrum testata deum feralis vtrique
Atropos iniecit laqueum,quo fortibus ægros,
Quo sontes placidis,inopes quo regibus æquat,
Sola tamen fatis Ledæum Lesbos amorem
Concessisse negat captósque secuta Lacones
Quos nec apud Phrygios,mediis nec repperit vndis,
Credidit esse deos:sterilique reuersa fauore,
Diis vrbes auxit,thure aras,marmore templa.
Sic Britonum ridenda fides & credulus error
Arturum expectat,expectabítque perenne.

LIBRI TERTII FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVARTVS.

HYPOTHESIS.

Argolicos Phrygiósque duces locat ordine Quartus.
Dira canunt iri destructum oracula Troiam.
Barbarica cum gente manus:mox Græcia pugnax
Conserit,& Teuthras exspirat vulnere tactus,
Mandat ad Elysios campos quem pompa celebris.

POstquã Mygdonias bellatrix fama per vrbes
Armorum vulgauit opus,concussa minaci
Barbaries motu,trepidis coniurat in arma
Viribus,& totos Priamo Mars excitat ortus.
Primus opes Phrygibus Zelia tradente sequaces
Commodat Amphion,socium cui Pandarus arcum,
Consortem Adrastus gladium rapit.hospes iturum
Instruit Amphimachum Colophonia. ducit alumnam
In bellum Lyciam socio Sarpedone Glaucus,
Marticolæ Thraces Xantippum,Memnona Mauri,
Pæonidæ Phorcum,sequitur Zizonia Remum.
Ephemus & Capesus,& quorum nomina longum
Æquato sermone sequi,stipare cohortes
Certant,& sese numero vel robore vincunt.
Dat Ganges Arabem,Syrium largitur Orontes,
Dat Scythicos Tanais:geminóque obnoxia mundo
Ripa duplex,bellis populum partitur vtrumque,
Nacta ducem geminum,migrátq; in prælia, quicquid
Prima dies,orbis oriens,cunabula Phœbi,
Gentis alunt,quicquid Asiæ dispendia quicquid
Hermus aquis,Taurúsque iugis includit,& omnis
Iliacos legio tendit munire penates,
Hos inter fremitus,certantúmque ardua regum
Robora,pugnaces iactantius armat alumnos
Troia potens;nulloq; locum sperante priorem,
Indigenæ vires cognatáq; celsius arma
Consurgunt:toto sed Troilus agmine princeps,
Fulmineúsq; Hector,par bellis impetus,æqua
Vulgi tempestas titulis præcellere certant,
Et dubia alterno contendit fama fauore.
Cætera fraterni Martis numerosa potestas,
Ductu quemque suo discretis fulminat ausis.
Vt quot Priamidas,tot iurent Hectoras esse:
Quot Troes,tot Marte pares tibi Troile dicant.
Nunc vtinam, quo quisque animo,quo fulserit ore
Quis membris inscriptus honos,quis pectora motus
Extulerit,meminisse queam,vultúsque peremptos
Suscitet eloquij virtus,oculísque sepulti
Pectoribus viuant scripto præcone tyranni.
Sic olim positos populis mirantibus offert
Elinguis pictura viros sic culta profatur
Charta duces:oculis hæc blandior.auribus illa.
Celsa duci Priamo latè surgentibus armis
Effulsit roseum ceruix caput, ardua scribunt
Membra virum,blandóque genas terrore minaces
Regius ornat honos:placidæ vox nuncia mentis
Nil tumidum nil triste sonat,propiórque precanti
Mollibus imperiis famulantes instruit aures.
Hector magnanimum librato culmine pectus
Erigit,intorto candet coma crispa capillo,

Succinctum complexa caput:blandéque recisos
Furatur vox(*blesa*)blanda sonos,pernicia membra,
Mens placida in ciues,faciem lanugo serenam
Induit,ac visus acies obliqua cadentes
In geminas spargit partes,sempérque supina
Occiduo stabilem contristat lumine vultum.
Ore pares,patrémque genis(*vultúq;*)matrémq;secuti
Priamidæ gemini studio certante Mineruam
Partiti,colit hic artes,hic arma fatigat:
Deiphobum Mauors,Helenum demulcet Apollo.
Troilus in spacium surgentes explicat artus,
Mente gigas,ætate puer,nullíque secundus
Audendo virtutis opus,mixtóque vigore
Gratior illustres insignit gloria vultus.
Imperij cupidus,habiles prolatus in armos,
Siderea vernat acie Paris, ore serenus,
Eloquio lenis,pede præceps,strenuus armis,
Vertice flauescens,frontémque auctura superbam
Præreferat tonsura genas,in summa recurrens
Tempora:neue vagans formæ furetur honorem
Cæsareis , vtranque comam sua detinet auris.
Crine minax,vultu placidus, sermone serenus,
Affatu facilis,oculo nigrante venustus,
Consiliísque pius,stabiles libratur in artus
Aeneas,fusis humeris,& lumine grandis.
Antenor tenui productus corpore,sura
Succincta,motu facili,quo nemo suorum
Insidias vel nosse prior,vel nectere maior.
Regius incendit Hecubam decor,ardua pingit
Gloria,nec partu species effœta frequenti
Marcida vectoris vteri dispendia sentit.
Mens victrix nil molle monet,nil debile dictat,
Sonti difficilis,at miti blanda rigorem
Exuit,afflictis clemens,& ciuibus æqua.
Forma,modus,pietas sensus, pudor,auctiùs ornant
Andromachen erectam humeris,visúque serenam.
Non membris egressa modum,non cæca futuri,
Fulta gena tereti,suspecto crine cruorem
Mentitur,flagrátque acie Cassandra micanti.
Iliadum populo victore Polyxena vultu
Præradiat,solíque decus speciale meretur
Lactea membrorum series,ridentis ocelli
Blandiciæ,pede fulta breui,procera venustas
Poplitis,erecto librans vestigia gressu.
Articulos non æquat ebur,non lilia colli
Ardua,non rutilum pauonis fimbria crinem.
Ipsa humilis,simplex,facilis,nil turget herile,
Nil varium fingens , nunquam frustrata petentes.
Martius ornat honos Agamemnona,fusa vigorem
Celsáque membra fouent,vultu præcone potestas
Enitet,& regem species armata profatur.
Mixta virum phalerant cirrho candente,decora
Virtus,nobilitas diues,facundia prudens.
Gratior æquato Menelaum forma venustat
Fulta statu,virúsque comæ geniale rubentis
Mens domat:ipse actu mentitos iudice crines
Arguit,acceptus noto gratúsque merenti.
Audax magnificus,hilaris,plus æquat Achilles
Vultu Phœbum,animo Gradiuum,Pelea membris:
In pectus laterum laxatur culmen,in arctos
Crispatur cirrhos coma myrtea,crinis in armos
Deprimitur,poplésque gradus consurgit in altos.
Actorides acie grandi,vernánsque decoris
Artubus,eloquio leni,cui cura iuuare
Muneribus,constare sibi,disponere cunctis.
Vox teneris discincta iocis,mens ardua,fusi
Artus,Locrensis titulos Aiacis opimant.
Aiacem Telamone satum coma pulla venustat
In torquem collecta leuem,modulata serenis
Lingua sonis,mens fraudis hebes,sed strenua bellis.
Ore hilaris,modicéque humiles collectus in armos
Dux Ithacus,prudens consultum pendere,gnarus
Obliquare dolos,doctus captare loquendo.
Voce ferox,animo præceps,feruente cerebro,
Audentíque ira validos quadratur in artus
Tydides,plenísque meretur Tydea factis,
Sic animo,sic ore fero,sic fulminat armis.
Nestora magnificat morum prudentia,custos
Consilij librata fides,& sobria dandi
Gloria:porrectóque humeris,senióque nitenti
Nasi grata minus breuitas incurua sedentis.
Phyllacides vernante gena candente capillo,
Alite mobilior,Scythica torrentior aura,
Ardua nulla timens,animum non viribus æquans,
Nil graue,nil durum censet,nil linquit inausum.
Ore virum fassus,indignaríque minaces
Suspendens ceruice genas,liuore superbo
Obliquat socios Pyrrhus,scribúntque ferocem
Ardua membra,teres oculus,proiectior aluus,
Texendis vox ægra sonis, teneróque laborans
Eloquio lingua blesos frustratur hiatus.
Naupliaden tenui progressum corpore,lenem,
Magnanimum,prudens animi moderatur honestas.
Arduus in fastum,pingues demensus in artus,
Crispanti vestit humeros Podalirius vmbra.
Cæsaries ceu ruffa iacens,patientia supplex,
Vis temerè ausa nihil,pietásque Machaona pingunt.
Impia præcipitem natura Meriona mergit
Inuidiæ cinctum stimulis,curæque tenacis
Defessum excubiis,teretes cumulatur in artus
Carnea massa tumens,animíque ebullit Erinnys,
In caput,in corpus reliquum liuescit inustum
Sanguineis pectus maculis,gena disputat hydris,
Indicio peiore virens:& mentis anhelas,
(*Incusant*)Accusant furias flammati incendia crinis.
In medium librata statum Briseis heriles
Promit in affectum vultus,nodatur in æquos
Planicies crinita sinus,vmbræque minoris
Delicias oculus iunctos suspendit in artus:
Diuitiis formæ certant insignia morum,
Sobria simplicitas,comis pudor,arida nunquam
Poscenti pietas,& fandi gratia lenis.
Tyndaridis geminis geminum nihil vnicus ambos.
Oris honos ambit,similis flauescit vtrique
Crinis,par hilares augescit risus in orbes:
Æquus membra modus, concordes pectora motus
Conciliant. spirántque vnum gena,lumina,mores.
Sola pares variis præsumunt nomina formas
Distinxisse notis,at victor vindice vultu
Eludit dubios error,vocúmque repugnans
Dissidio,alterno confundit nomine nomen.
Inclyta cognatos æquat Spartana Lacones
Vultu,crine,genis:sociæ cunabula stirpis
Par oris testatur honos,at plenius haurit
Sidereum Ledea Iouem,totósque per artus
Lactea materni spirant mendacia cygni.
Natiuum frons fundit ebur,caput exerit aurum
Æquatis crinale comis,gena candida byssum
Æquat, dextra niuem,dens lilia,colla ligustrum.
Auris inexpleto crispata volumine,visus
Excubitor,nasúsque vagi venator odoris,
Poscunt alternum titulo certante triumphum.
Productum modicè mentum candescit,& alta
Leniùs vt pressis incidant basia labris,
Parciùs in roseum consurgunt ora tumorem.
Fundit apex humeros,pressum tegit vbera pectus,

Ilia succingit leuitas,tractúsque lacertos:
Pes breuis incessu terram libante supino
Lasciuum suspendit iter,currúmque decora
Mobilitas compto libramine ponderat artus.
Sola superfiliis labes interflua raris,
Audaci macula tenues discriminat artus.
At nimis insignes latebras secretius ornat,
Vitalésque colit thalamos,& digerit vrbem
Interior natura suam.cor principe motu
Libratum disponit opus,modulamina linguæ
Limat pulmo loquax,modico dispensat hiatu
Splen risum,facili fel castigatius ira
Vritur,ac teneri scintillat mollius æquo
Pruritus iecoris,meritæque insignia famæ
Mergens,natiui titulos incestat amoris.
Hoc monstrum non ales edax,non labile saxum,
Non axis torquens,non mendax vicerit vnda.
Cùm bene fracta tepet,moritúrque sepulta libido,
Respirant plenis incendia pristina fibris.
Sic Helenem totam pars vnica mergit,& ipsum
Excitat in cladem regnis certantibus orbem.
Iam Pandionios collato robore portus
Argiuæ tenuêre rates,spaciúmque negabat
Terra viris,velis aer,& puppibus æquor,
Quum tandem licitos poscebant bella meatus,
Et iussas libare vias,ac Delphica missum
Fata explorabant,refugásque euoluere Parcas
Actoride socio Phœbum prælibat Achilles.
Mira fides,quos præcipites in prælia traxit
Impetus,atque omnis nocuit mora,sponte quietis
Pigrescunt votis,placidéque oracula poscunt
Ægra dolor differt suspiria,gloria palmam,
Ira minas;hærent suspensis agmina bellis.
Expectat antri veniam Mars ipse loquacis.
O variis delusa modis gens credula curæ
Gentilis.risu,an lacrymis,an flente cachinno
Ægypti portenta querar? Memphitica sulcos
Religio vestit,in cortice marcet in hortis
Crescit,nunc terra serpens,nunc aera sulcans.
Plus errant responsa tamen,plus spiritus ille.
Quem miseræ poscunt animæ,quem nomine pulcro
Præsumunt censere deum.At non mugit in antro,
Quem suus autorem mundus sonat:ista priorum
Noxia simplicitas in nostros defluit annos,
Incestátque fidem. nam ceu Balearicus augur
Gentiles distinguit aues,vel voce,vel alis,
Vel gestu vario venturis omina ducens,
Ridentem sic odit anus præsaga soporem,
Sic oris vacui casum timet:augure plausu
Pieriæ volucris aut indice nunciat aure,
Hospitibus numerum discessurisne recessum.
Multa quidem captata diu fortuna secuta
Expedit,insidiánsque hosti malè credula fallit
Pectora,vt in fatuum decliuent pronius vsum.
At melius.ne labe leui mens casta labaret,
Augurium nescisse fuit veterúmque sepulti
Cessassent ritus:quorum decreta secuti
Graiugenæ summis oracula Delphica votis
Implorant prior Aeacides lictoribus aras
(*Imbuit,&*)Ambit,& has donis tandam solênib.emptas
Inachidis voces pandit venalis Apollo.
Vincitis vltores Danai,graue Marte bilustri
Hæret opus. decimum sequitur victoria bellum.
Talibus Æacides fatis excitus,in omnes
Secretum tripodum socios partitur:& ecce
Testorides Calchas mediis congressus in antris,
Concordésque deos & consona fata reuoluit.
Hic patriæ & propriis scitatum oracula regnis
Venerat,hósque adytis monitus effudit eisdem
Numen idem. Non ô superis gratissime vates
Vana petis,dabitur patriis clementior aer
Sulcis,ieiuni populator Syrius anni
Occidet,& plenis pinguescent messibus agri.
Tolle moras.te bella vocant,pete Cecropis vrbem,
Vltrices dispone acies:tibi bellica cedet
Turba manu,Mopsus oculis & pectore Nestor,
Sera quidem,sæuísque virûm mercanda ruinis
Inachidas lustro ditabit palma secundo
Ergo hilares socias iungunt in fœdera dextras
Æacides Calchásque pares quippe altus vtrique
Gentis honos,regni æquus apex:at maior Achilli
Spirat amor belli,Calchas tranquillior extis
Euoluisse deos & cœli nosse meatus.
Treis vnit iurata,fides consortia prima
Tertius auget amor,nec iam partitus amicum
Inuidet Actorides,sed pontum(*lætior*)lenior haurit
Et reducem torquet socio Calchante carinam.
Vt tripodum vulgata fides per castra,per vrbem,
Per puppes,certo iam claruit indice,cunctos
Bella iuuant,cunctis iam pulcrum vincere,tardum
Marte frui:munit eques armis,nauta ceruchis
Ciuis messe rates.pauci quos debile pectus,
Mens plebeia,iacens animus,nescire triumphos
Iussit, & abiecti mersit caligine fati,
Aut acies metuunt,aut lentè vincere damnant
Longa decennalis mensi dispendia belli,
Quum casus cedant varij,cum prælia nulli,
Sanguine cum multo paucorum gloria vincat.
Hos tamen hos etiam regum reuerentia flectit.
Et passura pares consors vicinia motus.
Ergo animos hebetes mendax audacia frontis
Dissimulat clamórque minax despumat inausus.
Haud mora,corripiunt classes,his pendula pandit
Dextra sinus,ceruix alios defixa fatigat
In fluctus latura rates,hi robore textas
Ædificant in transtra vias,mordacis habenæ
Nexibus indulgent alij,laxántque carinas.
Quum subitò egressos inopino turbine turbat
Nimborum pincerna Notus:nóxq; imbribus haustis
Ebria tela,viros,puppes,humentibus vmbris
Inuoluit,cogítque ipsos dubitare magistros.
Errat cæca freti classis,solitósque procella
Egressus obiecta negat,fluitantia pinum
Percellunt mediam repetito verbere vela.
Primus vt à prora surgentes conspicit imbres
Testorides,frustráque duces contendere.diuos
Præsago iubet ore sequi nolentibus austris
Cedere,& armatos ordiri ex Aulide cursus.
Parent Æolios nutus vatémque secuti
Graiugenæ,& flexis repetentes Aulida(*proris*)velis
Montiuagæ Phœbes pacem implorantibus aris
Conciliant,largóque exorant thure meatum.
Ilicet irato bibulæ Tamanthidos arcu
Cœruleum(*mutante*)mirante iubar,ventóque sereno,
In risum redeunte polo detersa meretur
Iuno Iouem,atque hilari solatur flentia vultu
Nubila,proscriptóque Noto,lenique susurro
Dante vias,maiora petit suspiria classis.
Ergo deûm nutu libratis flatibus vsa
Euboicas numerosa ratis descendit in vndas.
Consumptura fretum,totum sub puppibus æquor
Ire stupet,certat perplexis nauita remis
Quis prior,& iunctis confligunt ictibus æra.
Sic geminas miratus Athos Xerxeius vmbras
Ignotum velis texit mare,sic tua syluæ
Voce potens Orpheu modulantia plectra secutæ
Bisto-

Bistonios longis clauscere amplexibus agros.
Dum mediis spaciantur aquis, securáque fandi
Ocia sopitus pelagi non inuidet æstus,
Iasonium relegens Philoctetes præuius æquor,
Has, inquit, passi syrtes, his hæsimus vndis,
Hos Cyanas tulimus scopulos, Phrixæa secuti
Vellera, Lemniacis domus hæc, Thracensibus illa,
Hæc Paros, hæc Naxos. sic cuncta rogantibus heros
Explicat, agnoscens veteris vestigia cursus
Æsonias que vias: sic quæ subeunda, magistrat:
Quæ vitanda, docet quum tandem hostilis arenæ
Allapsi gremio, sæuis clangoribus vrunt
Aera, & iratis impingunt littora contis.
Protinus effuso per castra, per arma tumultu,
Littoreas populantur opes, & proxima ponto
Mœnia Dardanij titulo malè tuta tyranni.
Tandem comestis spoliis & diuite præda,
Consumunt inopes flamma victrice penates,
Ac classes repetunt & quas fecêre fauillas
Illabi mediis gaudent per cœrula velis.
Prima tulit Tenedos grauiores militis iras,
Non solas dequesta faces, non rapta metalli
Pondera, sed prorsus gladij consumpta furore
Expirasse gemit, iugulum puer ensibus affert
Imberbem, tremulúmque senex, & tyro comantem,
Hic ducibus strepitu sedet expectare sepulto
Iliaci responsa ducis. Calydonius heros
Decreto procerum socio legatus Vlysse
Deligitur, qui dicta ferat, qui pace sequestra
Res Danaum, Spartæ spolium, raptámque reposcat.
Interea Aeacidem stimulantibus excitat ausis
Impatiens languere, animus, furor intima pulsat
Martius, & residem mens arguit effera dextram.
Consorti studio similis præconia famæ
Telephus affectans, it iuncto robore Mœsos
Prædaturus agros: venientia bella Caycus
Horret, & in voces cantu stridente remissas
Plangit alumnus olor: peregrinum Naiades hostem
Non ausæ vidisse timent, tutásque sub vndis
Venantur lacrymas: pecudum lasciuia cessat,
Iam studiosa minus & floris, & amnis, & vmbræ.
Quippe ferox vrbes, fluuios, & pabula turbat
Æacides: rapitur quicquid vel dulce, vel vsu
Egregium, vel Marte iuuans, vel pace decorum.
Cultores iuga questa boues, fugiente colono
Decisum mirantur opus, mirantur abactum
Septa gregem: quacunq; vagum fert impetus hostem,
Castra, casæ, fulci, syluæ testantur Achillem.
At Teuthras postquam bella increbrescere sentit,
Ciuiles miseratus opes, & numina ruris
In prædam cessisse nouam, parat arma, cohortes
Excitat, & totis occurrit viribus hosti.
Æacides oblata nouæ præconia palmæ
Lætatus, variis intentas raptibus alas
Colligit, hostilémque addens in verba cachinnum,
Sistite, ait, defensor adest, nec plura, feróxque
Fertur in obiectum nimbis torrentior hostem,
Ense metens medios, prostratámque impete primo
Calcat equo victore aciem. res plena stupore,
Turba fugit. solúsque fugat: sic igne trisulco
Tota pauet percussa domus, pars ætheris iram
Sentit, at in cunctos spargit sua fulmina terror.
Haud aliter diræ furiis exterrita dextræ
Barbaries, dat terga viro. fugientia primus
Indice deprendit curru vestigia regis
Æacides, quippe æris apex radiantis inertes
Accusat latebras. ô noxia gloria rerum:
Tuta inopes fatis adimit fuga, notus in auro
Dux timet, & vitæ discrimina ditia gestans,
Cùm vellet latuisse, perit. iam sæua cruores
Hasta alias hausura fluit, primúsque tepebat
Mucro, cùm parma repetitum Telephus ictum
Depulit obiecta, dextrámque elusit inanem.
Missilis innocui mixta pudor asperat ira
Æaciden, frendet, atque ignescentia torquens
Lumina: Túne meos (ait) ausus fallere nisus,
Et steriles quassare minas? sic fatus in ipsum
Vibrasset iaculum timido cùm Telephus ore,
Heu parce exclamat: procul hæc fortissime gentis
Myrmidonum, auertant superi probra: tune bis vllum
Percuties hostem? quisquis vel sensit Achillem,
Sufficiat cecidisse semel: tua fulmina passus,
Alterius non mortis eget: cur torua minaris?
Non tegimus meruítque tamen, scis ipse tumultus
Et Diomedæi furias gregis. atra nefandi
Septa ducis, longis hominum satiata ruinis,
Herculea cecidêre manu: stratóque tyranno
Tutior in patriam reducem Teuthranta regressus
Post crebras acies & equorum bella recepit.
Ipse triumphanti satus Hercule, Mœsa subisse
Regna, ducísque hospes blandos coluisse penates
Gratulor, ac memini gratus: sed dicere longum
Quæ mecum gessit, patris memor. hinc mihi lapsum
Erigere, & gladios tutari cura timentem,
Et tardum venisse pudet quin Martia magnum
Si manus Æaciden vt non sensura fatiget
Membra trahit, facilíque animo noua suadet Erinnys
Vltra velle nihil, nil citra posse, ferendum est,
(*Credimus*) Cedimus, hósq; artus gelidos, hæc reddimus, (exta
Vltrici calcanda rotæ. sic fatus, in altum
Sublato clypeo, pauidè tamen, vltima questum
Fata ducem monstrat, friget cruor, oráque pallent
Eluctante anima. tandem miseratur Achilles,
Agnoscítque manum. sic multa fera furorem
Temperat, & pœnis tandem satiata supremis
Illaudata feros differt clementia motus.
At Teuthras vbi dura ægris insidere fibris
Altius, & certam minitantia vulnera mortem
Sentit: Habe Mœsos, inquit, te Telephe noster
Poscit honos, quis enim propior, quis dignior hæres?
Me tuus Alcides Thracensi vrgente tyranno
Edomitis absoluit equis, sceptríque quietem
Sanxit, & armatos in pacem reddidit annos.
His meritis tibi regna damus, quæ perfida fati
Ira negat prædata mihi. te lenius astrum
In senium seróśque dies & summa reseruet
Tempora, regno hilarem. vix hæc & frigida fessis
Atropos inserpit labris, turbata rigescunt
Lumina, hebent sensus, viuóque exuta calore
Membra gelu letale subit: mens libera tandem
Euolat, & socios redit inspectura Triones,
Telephus vt vacuos spiranti sanguine vultus
Conspicit, effuso miseranda in vulnera fletu
Funus herile struit. quicquid vel mulcet odore,
Vel virtute ligat neruos, artúsque fluentes
Continet aggeritur busto. compescit hiantem
Dextra premens ictum, fluxum domat arcta cruorem
Fascia, & obstrusos frustra negat ire meatus.
Regia conspicuis moles inscripta figuris,
Exceptura ducem, senis effulta columnis
Tollitur, electro vernat basis, arduus auro
Ardet apex, radióque stylus candescit eburno.
His excepta silex artus clausura verendos
Iaspide vestitur. gemmæ quas littoris Indi
Diues arena gerit, aurum quod parturit Hermus,
In varias viuunt species, ditíque decorum

Materiæ contendit opus. quod nobile ductor,
Quod clarum gessit,ars explicat,ardua pandit
Moles,& totum referat sculptura tyrannum
Prima ducis facies nascenti vagit in ære
Sidoniis variata togis,cunalis in altum
Surgit honos trepidæ circum nutrixque parensque
Alterno teneros demulcent vbere fletus.
Proxima lasciuis inhians discursibus ætas
Nunc labente pila,nunc se voluente fatigat
Buxo,nunc arcu credas curuata coire
Cornua , & excussam neruo stridere sagittam.
Tertia magnanimi loquitur primordia regis
Accingens pictura virum,regale verendas
Accendit diadema comas,sublime sedentem
Fulcit ebur,sceptróque manus radiante superbit.
Ipse noua vultum pictus lanugine,regni
Maturum dispensat opus bellóque togáque
Alternus,rerum vario poscente meatu.
Commodat aut fremitus armis,aut ocia paci.
In serum perducta senem pars vltima canos
Colligit,& raris sulcantur tempora rugis
Progressos testata dies:procul exitus æui,
Mors longè,& Lachesis stamen vitale ministrat
Nondum fessa soror.at fato maior Erinnys
Præcipitat festina ducem. tres ære propinquo
Hærent,irata Pelides fronte,precanti
Telephus,exanimi Teuthras.pallere videres
Ora,genas,aurúmq; mori,cruor altus in auras
Exilit,& minio rorant tabulata fluenti.
Hæc super exiguo breuiter collecta sigillo
Fata viri,quis regis honos,quis funeris autor,
Quod fatum,quæ causa,paténtq; hoc singula scripto:
Dux Teuthras Mœsis,decus aruis passus Achillem
Ense necem sensit,sceptri defensor auiti.
Postquam busta ducis nigro deplanxit honore
Fida manus,mœstáque vlulatum voce quieuit
Supremo ian fine vale,redeuntia ducit
Agmina Pelides,vrbes inuitus amicas
Telephus & socios recturus linquitur agros:
Ipse quidem plus pace acies,minus ocia bellis
Poscat,& armatæ malit discrimina vitæ,
Spe palmæ.at populi dilecto principe nudi
Mœrentes vicêre preces,vt regis iniret
Excubias,molémque datam:monet ipse futuri
Prouidus Æacides cultis insidere regnis,
In sulcos laxare solum,producere fruges.
Et missa socias solari messe cohortes.
Sic paribus vincet titulis,cùm ad prælia donet
Ille dies,ipsique manus.hæc fatus Achilles
Ad Danaos maturat iter, sed venerat antè
Dux Ithacus bellum referens,pacémque negatam
Nunciat,ægrescunt indignantúrque Pelasgi.
Bella petunt,hæsisse dolent,& frondibus hostes
Palladiis tentasse pudet,iam libera maior
Laxat frena furor,stimulat Bellona volentes,
Mars cogit dubios,lugens per castra furentis
Interpres animi clamor tonat,arma capessunt,
Arma fremunt, augent lituíque tubæque tumultum,
Et responsuris inuitant vocibus Echo.
Isset in Iliacos classis Pelopeia portus
Non expectata venia ducis.at nocituras
Nox nectit vicina moras,humilémque soporat
Decrepitus Titana dies,& anhela sub vndas
Admittunt radios Atlantia littora fessos.

LIBRI QVARTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVINTVS.

HYPOTHESIS.

Prælia sub Priamo,sub rege Agamemnone Quintus
Conuocat,& primo cadit audax Protesilaus,
Patroclúsque armis mendax,& Merion acer.
Tum Paris aggreditur,Spartæ cum rege duellum,
Et latus Hectoreum Pelides perforat hasta.

ARDVA iam medium pulsans Latonia cœlũ
Noctiuagos librabat equos,somnóq; pro-
Exarmata quies facilè spõdebat ituris(fũdo
Portum,suadebátq; dolos dux ille Pelasgis,
Nocturnum disponit iter. non verbere pontus
Erigitur,non voce sonat,iussósque silere
Sulcat inoffensos tacito sub remige fluctus
Incessum furata ratis.sic cæde suorum
Exigua,innocuum lucrari fortè triumphum
Grauigenis fortuna dabas:at Martia Naupli
Proles erubuit fraudes,& furta negauit.
Vltimus hic Danaûm terdena classe secutus
Signa ducum longáque exustus febre moratas
Inachidis excusat opes , séque obice morbi
Tentum,quàm primùm licuit venisse fatetur.
Hanc ipsa ad vocem facies facit,aspera passo
Coniurat pallor & vultu teste merentur
Verba fidem:at sospes animus,nullóque dolore
Fractior,imbelles artus nerũósque negantes
Exigit,& Martem manifestum suadet Achiuis.
Ocyus audentem virtus animatur in iram,
Iámque dolis vicisse negant. sua quælibet angit
Gloria,qui iaculis longè,qui comminus ense,
Qui pede,qui curru fidit,vt classe mereri
Promptior,agnosci petit,expectátque videntem
Percussura manus,& si quid nobile possit,
In tenebris sepelire pudet sic Martia pubes
Mutatis hæret animis,longíque soporis
Impatiens noctem vigiles expendit in vsus,
In somnum non fracta leuem,seséque vicissim
Excitat: hi tensos librant in bella lacertos,
Intendúntque gradus,pugiles pars plurima vultus
Exertat,partem vestis furatur ahena
In summos perducta pedes,ac denique iussi
Armantur pariter galea caput,ægide pectus,
Ense latus,pharetris humeros,& stipite dextras.
His instructa fremit in lucem turba,morantem
Vix passura diem.noctis dispendia damnant,
Et Venerem Tithone tuam,cùm præuia Phœbi
Amplexu gelido & sterili tardetur amore.
Vota virûm valuisse putes,intensior orbem
Spiritus astriferum torquet,sempérque negatis
Elidens modulis stupidas nouus impetus aures
Phœbeum maturat iter.sensere Pelasgi,
Sensit & ipse ducum princeps Argæus Atrides
Aduentare diem . mox nectens ordine puppes,
In mediis alnósque breues & vela minora
Claudit aquis:at turrigeras pelagíque potentes
Et bellare auidas primos disponit in ictus.
Cúmque metu prædone animi perculsa labarent
Agmi-

Agmina,& horrorem præsens instantia Martis
Incuteret,dux orsa mouet,quis integrat iras,
Spem sancit, firmátque animos,& roborat ausus.
Vltores Danai,non nectere verba necesse
Et longas cumulare preces:sese excitat vltro
Virtus,at quisquis pauidus,timor obstruit aures,
Et precibus mens tarda negat.quin aspera rerum
Ni longum meminisse foret,sibi publica bellum
Caussa daret:patimur cuncti,nec sola maritos
Vrit hyems.taceo veniales hospitis ausus,
Et castum prædonis opus nec numina læsa
Conqueror:at solus in nostras sufficit iras
Laomedonteæ pacis rigor.hæccine regum
Et pietas,& clara fides? ô barbara verè
Sæuitia,exemplóque carens,& cognita nulli
Asperitas. quis nam nudæ clausisset arenæ
Hospitium miseris,quos obuia Scylla,secuta
Tellus,& socio fregit Thetys hospita fluctu?
At Peleus Telamónque illic,genitúsque tonante
Amphitryoniades, & quos habuisse superstes
Græcia gaudet auos:minus haud tamen ausa profana
Barbaries,spreuítque deos. generósque deorum.
Dij melius,nec se lenta Tyrinthius ira
Et superos vltus,paucis in bella secutis
Accessit,vicit,rediit:bellum Hercule nullo
Nunc erit,& nullum sensit prior hostis Achillem.
Quòd si gentiles animos cognoscere certum
Certantésque ausus,dignetur nemo priorem,
Erubeat sibi quisque parem,quare inclyta pubes
Tende per imbellem gladiis vltoribus hostem,
Tende agè.iuro deos,facilem sine Marte triumphum,
Ignauúmque queror:quid virtus alta,quid arma
Bellica?terga dabunt omnes,& pectora nullus.
Periurúmne viri pœnas soluisse tyrannum
Sufficiat? cecidit non exorabilis hostis,
Infestus superest hospes:violentior ille,
Hic peior gladios igitur nec tela recondas
Debita,terrarum quisquis commertia,quisquis
Integrare thoros(*castósq; impune sopores*) castásq; impune
Iungere securus curat.quid plura? volúntas (sorores
Omnis in effectum causas habet ite volentes,
Ite duces,arces nullæ,nulla arma morentur:
Et quos ter quina fregit Tyrinthius alno,
Innumerata calcate manu.sic fatur,& ortum
Nox aperit proscripta diem,periuráque labi
Pergama visuros vigiles properantior axes
Sol rapit,ipsi etiam lentas causantur habenas
Quadrijugi,voluíque rogant intensius orbem.
Mira fides,ortus velox,& vespera nulla,
Luciferíque sui Solis rota præuenit ignes.
Vtque hilaris grato lux omine firmet Achiuos
Non oriens Titana rubor,non pallor Eous
Inficit:at puro,qualíque in luce superbit,
Cum sine nube dies & se confractior vmbra
Colligit in conum,tali pater ore serenos
Orditur cursus. miratur Achæa iuuentus,
Dúxque iterum:Superisne manus & tela negemus
Inachidæ? vocat ecce deus,Sol lætus anhelis
Instat equis,Neptunus aquas ac perusa mollit
Cœrula,credo equidem,vires à gentibus istis,
Laomedonteo poscunt ex hoste triumphum.
Sed moror,exclamant Danai,totóque resultat
Vox animosa freto. non sic insibilat Auster
Frondibus hybernis,non tanto verna fragore
Flumina præcipitant montes,non flumina cautes.
Senserat Iliacæ custos Tritonidis Astus
Aduentare rates,celeríque incerta per vrbem
Discursu rapiens vestigia,nunciat arma,
Arma iterat. Quónam vsque viri torpebitis? inquit.
Ecce hostes,vidi ratibus tectum mare,iámque
Littus habent. querulas tollit plebs credula voces,
Ac pueri lacrymis matres & voce secuti
Contendunt, gemitúsq; æquant, acuúntq; tumultum,
Hector vt Europam totis adnare carinis
Audiit,extimuit paulùm:mox mente reducta
Colligit in vires animum,seséque,quòd ardens
Ausa fugam virtus,peregrino pulsa timore
Cesserit,incusat:rapit ilicet arma,nec agmen
Expectat,solúsque effracto cardine,solus
Euolat:exiliunt pariter,longéque secuti
Stipantur Phrygij, sæuos diffibulat vrbem
Murus in egressus. aut vix iter vnda meantum
Expedit angustum. tot millibus arua secundis
Troilus anticipat spaciis,hos tertius acer
Aequat Alexander,reliquos fert impetus idem,
Sed minor aut pedibus virtus,aut curribus ardor.
Primus vt Argolicos tonsis certantibus Hector
Densius allabi cernit,Quónam impetus? inquit.
Sistite Tantalidæ,mediis concurrimus vndis
Tutores habet vnda suos. Sic fatus,anhelos
In fluctus admittit equos,propiúsque minantem
Phillacidæ puppim torta transuerberat hasta,
Affigítque Lycum clauo,paucísque cachinnum
Asperat,I pelago tutus,non te æquor & Eurus
Excutient,stabili pinum moderabere dextra,
Phasiacas dum quæris opes. turbantur Achiui,
Intendunt animos Phrygij, ferit astra tumultus
Dissonus:ast Echo dedignans barbara Græcum,
Frangit inexpletas iterato murmure voces.
Ocyus Hysiphides vacuas rectoris habenas
Intuitus,subit ipse,& toto robore pinum
Præcipitat:volat illa,& sese infringit arenis
Iratæ similis,ac sicco naufraga portu
Explicat Hæmonidas mox cum periura teneret
Littora,& inuisas primus calcaret arenas,
Prothesilaus,ait,Iter hac,hac ibimus(inquit)
O socij,non tota Phrygum quam poscimus Ide,
Communes partimur agros.hæc fatus,in enses
Irruit,& qua acies instat densissima,durum
Extorquet violentus iter:treis littoris Indi,
Quinque Arabes,septem Nabathææ gentis alumnos
Consumit victrice manu.dabat obuia Phorbas
Pectora,& intenta veniebat turbidus hasta.
At ferus Hysiphides præciso stipite ferrum
Decutit,ac maculis ruptis & casside fracta,
Pectora diuiduo perducit in ilia telum.
Stabat in occursu pelagi Chaldæus Orontes,
Dúmque rates inhibere parat suspensus in ictum,
Fallit arena pedes,& inanes excipit ausus
Præcipitem mersura Thetys.premit Inacha pubes
Desuper,ille pauens in gyros brachia spargit
In mediis se librat aquis,nunc exerit vltro,
Nunc caput immergit pelago,varióque timore
Aut longos haustus aut tela prementia vitat.
Tandem dum fluctus grauior rimatur opacos,
Incidit in puppes; frontémque infigitur vncis.
Acrius incumbunt Phrygij,contra ira furentes
Et pudor Argolicos armat,nunc littora perdunt,
Nunc dubiam lucrantur humum, bibit vnda cruorem
Alternum:at Phrygio Græcus sociare superbit
Emicat immodicus animi,metuénsque priorem
Solus in extremum iamiam proruperat agmen
Turbidus Hysiphides.populum vaga turba secutum,
Non vnam sæuire manum credítque pauétque,
Ceu Mars ipse premat.acies præuectus vtrasque
Liquerat,ardebátque arces calcare,relicti

Contemptor belli. sed anhelo feruidus Hector
Obiicitur: Quónam vsq; ? hic terminus, inquit, & ensem
Nudat atrox, conúmque nihil tutante pyropo
In pectus consedit ebur: mox intonat orsis,
Quisquis es, i felix, reliquísque superbior vmbris
Hectorea mactate manu. ruit vnicus ille
Laodomia tuus, fidæque oblitus amantis
Non timidas in bella preces non mollia iussa
Pertulerat primos teneri respectus amoris
Cessit ad armorum fremitus. at nescia fati
Hemonis absentem suspirat mœsta maritum,
Et non sensuros vultus premit, oscula figens
Cerea, difficiléque deos in vota fatigat
Nequicquam iacet ille quidem, lapsúsque iugales
Impedit, & curru non agnoscente fatiscit.
Hunc vbi præcipitem volui videre Pelasgi,
Pennificat formido gradus, stimulátque volucres
Ire pedes: cunctis iter est ad littora longum,
Et tardum repetisse rates. At fulminis instar
Prosilit Aeacides, & formidabile frendens.
Proh pudor Inachidæ, vixdum præsensimus hostes,
Et iam terga damus, inquit: syluæque trabalis
Robur, in obliquas quæ carbasa porrigit auras,
Corripit, atque iterat, Nunc ô nunc nemo sequatur,
Solus eam, vincam solus. fugit ilicet omnis
Turba Phrygum: non arua modò, non littora nudant,
Sed quicquid pontum Phrygiásque interiacet arces,
Accessu vacuo Danais patet vltimis Hector
Tanquam instans, cedit, indignatúsque moranti
Arua legit gressu. cogit moderantius ipse
Æacides, flectítque gradum, & quia neuter in armis
Dissimilem sperat, hærent, audéntque pauéntque
Alternóque truces obliquant lumine vultus.
Ilicet in patulos acies diffunditur agros
Argolica, & quo castra situ, quo milite tuta,
Qui teneant portus, belli moderator Atrides
Digerit. ille iterum raptis ad classica turmis
Orditur pugnas, iámque æmula prodit in arua
Bellatura cohors: contra (sic impetus vrget)
Non defensuri properant Phryges, atque ope spreta
Quam turres muríque dabant, sese hostibus vltro
Dardanidûm pubes æquat, bellúmque lacessit
Ipsa prior, nulli iam responsura vocanti.
Vt sibi distitiis acies vicina propinquis
Et campo propiore stetit, non ignibus Æthna
Ruptis, non geminis Isthmos lacerata procellis,
Non sic Hippotades antris fremit, omnibus ausus
Auget, & accendit iram fragor: improba nullum
Frustratur belli virtus. auriga iugales,
Séque pedes stimulat iam dextras vndique miscent,
Et quærit sibi quisque parem: sæpe impare pugna
Aut vni plures, aut pluribus obuiat vnus.
Aspera iam cunctis calet ira, bipennibus enses
Contendunt, hastæ iaculis, glandésque sagittis.
Ecce Meneciades Chironis cura secunda,
Alter amor, similémque animis indutus Achillem
Prosilit in medios. stabant tres pectore iuncto,
Aptabántque manus in vulnera. præuenit ausus
Impactis Patroclus equis, vmbone Diarcem,
Hysiphilum curru proturbans, Hyphiton ense.
Hector in obliquas reuocato lumine turmas,
Indignans cecidisse Phryges, ruit impiger hastam
Fulmineam quatiens, iuuenémque * *
Vectori collidit equo, consuta regenti
Membra refert sonipes. at festinantior instat
Priamides, prensóque iugo violentus in auras
Contorquet plenum galea caput ipsa supremis
Vox nondum defuncta sonis, exile susurrat,
Vltor vbi Æacide? tandem super agmina longè
Labitur in Dorylam cassis, reliquóque potitus
Corpore Priamides, spoliis auróque superbus
Isset: at audentem contrà ire Merione præceps
Persequitur. túque & vita spoliabere & armis,
Quisquis es, exclamat: sed cúmq; post vulnera multa
Incubuisset ouans rapturus opima, Menestes
Aduolat, & socias animo indignante ruinas
Hectoreum ferit ense femur. fremit inscius ille,
Nec dolor in sensum vires habet. ac iuga spectans
Crurum tincta notis, dubius tamen vnde, suúsne
Fluxerit an cædis Danaæ cruor, emicat axe
Infensus, poscítque faces, atque hoste repulso
Igne rates populante premit: subit obuius Aiax
Iam tandem erupens, & apertis Hectora campis
Irato mucrone petit. trux ridet Erinnys,
Cognatum lucrata nefas,: at concita cæcos
Errores aperit pietas, nec passa furentes
Communes declarat auos. illi arma facésque
Sponte relicturi, galeas ad mutua laxant
Oscula, mutatísque petunt tentoria parmis.
Interea stragis sociæ concessa sepulcris
Pax erat. Æacides cæsum lugere sodalem,
Hemonij Hysiphidem, te Creta paterna Merion,
Quisque suos. iámque in geminos processerat annos
Fœdus: at in tanta populus quam sanxit vterque
Pace, alia Inachios turbat discordia reges,
Et regni dubium culmen quatit altera semper
Iura premens Liuor, & nil insigne cupido
In socios cessisse ferens, cogúntque premúntque
Naupliadam. ille queri, cæcis quod nutet habenis
Imperium, quòd non tantis inscitia curis
Plistinia accedat, quòd bellis segnior vsus,
Quódque alio miles egeat duce singula texens
Obliquat proprium meriti decus, arma, paratus,
Excubias, consulta, fidem: sic anxius ambit
Imperium, cæcus nimium, cui sola iubendi
Gloria & innumeræ veniant cum principe pestes.
Dissensu vario certat fauor, his noua semper
Grata magis, veterísque iugi fastigia tolli
Clamant: ast aljis notos mutasse molestum,
Et longum didicisse nouos sententia nondum
Certa ducum, redeunt enses, & pace sepulta
Arma iterum rapiunt: coniectis vndique signis
Collidit Bellona viros, hinc Troilus audax,
Fulmineúsque Hector, & formidandus in armis
Aeneas proles: contrà suspecta tonanti
Aeacides, gemini Atridæ, Calydonis alumnus.
Certantes acuunt iras. sic auster in Arcton
Irruit, in Zephyros Eurus, sic Aeolus armat
Hybernas acies, Aethnæáque fulmina vincit.
Hector continuò treis fundit Marte, Boeten
Saxis, Archilochum gladio, Prothenora telo.
Indignata ducum virtus coit omnis in vnum,
Vnum omnes contísque premunt, gladiísq lacessunt
Et quicquid cupidis Mars vsu, Mulciber arte
Ingessit fatis, cumulant, tortoris Iberi
Iactus, insidias Parthi, libramina Daci.
Ille, velut Siculis insurgens vmbo procellis,
Instantésque premit, atque iras ridet inanes.
Parte alia Paridem Phrygios in bella vocantem
Infestat Menelaus agens, paucísque profatus
Increpat: Agnoscísne hospes? reminiscere tandem
Spartanos coluisse lares: ad mutua veni
Hospitia, heus agè redde vices, duc Pergama tecum
Siqua domi rapienda tibi. quò nam vsque moraris?
Iunge manus. nūm terga paras? Ille arte Cydonum
Fretus, Icirea delibat cuspide frontem

Prin-

Principis:atque addit,I nunc, accedo petitis:
Sic Helenam visure,veni.crudescit in iram
Plistinides.non sic frendunt rapta vbera tigres.
Hyrcanæ,Scythicique sues,Mauríque leones,
Astiterat socias Aiax Locrensis in iras,
Hortatúrque ducem.Iouis igne citatius ambo
Obiectã(*spargunt*)rũpũt turbam, mediósque per enses
Accelerant. prior alipedes Menelaus ituros
Anticipat,prensisque iubis,Simul ibimus, inquit,
Sed iam Troia procul. dixítque,& stare negantes
Infrenos impengit equos.pallere videres
Priamiden,cùm iam celeres moderatus habenas
Hector adest,parmámque comes Cythereius heros
Obiicit,ereptúmque hosti Troiámque reductum
Restituit thalamis,& bellis mollibus aptat.
Macte Paris,sic terga paras?sic prælia linquis
Atque hostes ignaue tuos?at Martius Hector
Fraternas acies & bella vicaria tractans,
Vulnerat,interimit,fugat,indefensáque mutat
Spicula vbique potens & ad omnes integer ictus.
Labitur Horcomenes iaculo,sude Schedius,ense
Helpenor,Dorius conto,Polyxenus arcu.
His addens(*socium*) saxo Palamenen,Opistriphon axe
Protritum,septem mortes manus explicat vna,
Hausisset Phimachus Phegiæ latus,at ferienti
Successisse timens,victor dat tergu fugacem
Aeneas oculis,& arundinis arte secutus
Traiicit,& fixæ (Moriêre) immurmurat auri.
Haud minus Æacides dextra stomachante Sileum
Hyppolitúmque metit,fatis Eufenius hisdem
Asteriúsque ruunt,téque ô Xanthippe metenti
Tydides socium letho dedit atque ita cedes:
Alternant hinc inde pares, & funera librant.
Rarior Argolicas ferro populante cateruas
Agmina laxabat miles,sociósque superstes
Quærebat iam turba suos:cum tempore rapto
Imperiale tonans,acies Agamemno labantes
Increpat,hortatur,iubet,instruit,atque obit omnes
Oebalio sublimis equo,citiúsque futuras
Spondet opes:nec enim Mœsas armare cohortes
Telephus,& plenas Danais dare differet alnos.
Haud mora,præcipitem faciles repetisse tumultum
Ictibus indulgent omnes:iam quærere longum
Quæ feriant,tardúmque dari:manus omnis in hostem
Fulminat,& nulli fuit irrita gaudia Martis
Horrida,deliciásque truces,efferuere passim.
Aspiceres.fluit huic in vultus pulchra genarum
Rapta dies,mento huic linguáque & nare recisa
Informes aperit rictus , his auris adempta,
His manus,his nutat humerus,par viscera lapsa
Labitur,ac manibus nitens sese eripit hosti.
Hinc capitum largus stagnat cruor,inde relicti
In cumulum surgunt trunci,currúsque retardant.
Ipse nec hybernis niuibus,nec grandine verna,
Nec riguo pastus Symois Thaumantidos arcu
Maiores minatur aquas,& sanguine rapto
Dissimilis redit in pelagus.venientia Triton
Funera,& expallens horret Thetys,omnia lustrat,
Omnibus incumbit,centenáque millia voluit:
Et non inuentum totiens lucratur Achillem.
Presserat occiduum Phœbus iubar,astra vicissim
Aere deterso,lucémque stupentibus vmbris
Sidereum pepigêre diem:consulta vocati
Argolidæ tenuêre duces,iámque ibat Vlysses
Tydide sociante gradus,Priamóque ferebat
Vota ducum,vulgíque preces.videt Inacha longè
Arma Dolon,credítque dolos:mox acer ab ipsis
Desilit excubijs,& Quò properabitis?inquit.
State viri contrà. pacémne huc fertis an arma?
Illi Palladia legatos arbore pandunt,
Exorántque aditus:iam regis copia,iam res
Edita,iam redeunt,treis suspenduntur in annos
Dextris bella datis. at fœdera Martius Hector
Incusat,pacísque moras,fractísque nouandas
Inachidis tanto coniectat tempore vires.
Incutiunt alias cunctis belli ocia curas,
Hi muris illi castris,vtrique sepulchris
Inuigilant. vix flore solum laxauerat æstas
Tertia,desueti rabida in discrimina campi.
Prosiliunt hinc inde duces:rotat efferus ensem
Hector,& ingentes animos fortuna ministrat
Supremos speculata dies,obitúsque decoros
Factis illustrat insignibus.Antiphus antè,
Pòst Philibus clausere virum,libratur vtrique
Fraxinus, & medium suspendant Hectora:at ille
Obliquam reuocans hastam,sic excipit ambos,
Lugeat vt primus oculos, cerebrúmque secundus.
Euphorbum premit Aeacides,dúmque ille recedens
Hastile incussum dextra obnitente retardat,
In turbam offendit,sociúmque Lycaona præceps
Obruit:insequitur victor,prolapsáque transit
Pectora,consortes mittens ad tartara manes.
Troilus Ideam rapiens per prælia clauam,
Myrmidonas septem solo consumit in ictu,
Atque alios septem,si septem fortè fuissent,
Proturbasset agens,ipsúmque ardebat Achillem
Ferre manus contra:sed tot centena cadentum
Millia,tam varios gemitus, tam dissona fata
Indoluit Phœbus,celerésque immersit habenas
Mœstior,& subitis conterruit agmina bellis.
Nox erat,& longo defessum Marte iacebat
Andromache complexa virum,cúmque aspera belli
Quæsisset,genus vtra prior,quæ nomina regum,
Qui vultus,quid Dardanidæ,quid gesserit ipse
Egregium,passúsne metus,sopita marito
Incubat,& primi nebula cessante soporis
In veras matura quies purgata figuras
Dira monet. Stabat thalamis iunctissima laurus,
Secretos amplexa lares:inimica securis
Hanc à stirpe metit,rorantes sanguine rami
In stratum geniale cadunt. plura ingerit horrens
Monstra sopor:iacet interdum sine coniuge, toto
Fusa thoro,nudos rursus videt oris hiatus
Sanguineos fœdare sinus. Tandem ægra soporem
Rumpit,& horrendis iterat clamoribus Hector,
Hector vbi?timidáque manu scrutata cubile,
Ingeminat , Meus hic ne meus? lenire pauores
Ille,& adhuc segnes paulatim demere somnos
Cœperat. illa fidem visis nunc credula donat,
Nunc negat,amissúmque putans complexa maritum,
Omnia certa timet,& nil tamen ausa fateri
Armatum prohibere parat:muliebribus ille
Nil monitis motus,timidi præsagia sexus
Spernit,& impatiens bellantibus acer abesse
Poscit equos:tunc verò amens:tunc anxia vocem
Tollit,& occursus omnes rogat,exit & intrat
Incerta,ac paruum matris lamenta stupentem
Astyanacta trahens,calcandum in limine patri
Obiicit. induerat galeam,currúque sedebat
Celsior:Andromache Priamo prænuncia clamat,
Heu morimur,succurre pater. vix principe iussus
Tandem hæret patitúrque moras,moderante cateruas
Memnone:sed nusquam Phrygia sub casside viso
Hectore,mens Danais maior,fiducia maior,
Maior in arma manus,maiórque licentia campi
Audaces proferre gradus:iam Pergama iuxta

Effugiunt Phryges,exclamant matrésque senésque
Queis pulcrum vel triste fuit de mœnibus arma
Conspicere,& miseris quatiunt vlulatibus vrbem,
Hector in Andromachen oculorum fulmina torquens
Ergo iterum prohibebis? ait stimulísque iugales
Præcipitat.non sic Ossæa per ardua Mauors
Armigero terrore ruit,mucrone Gelonos
Fracturus,vel falce Getas, vel cuspide Thraces.
Illum vbi fraxineum rapientem in prælia telum
Agnouêre duces.dant illico terga,retróque
Suadet iter custos animæ timor:at ferus Hector
Anticipat celeri fugientia pectora cursu,
In terga irasci spernens,telóque trabali
Hydomenea petit, cui strage Leontius æqua
Concidit.at Sthelenus fugiens,atque Hysidus instans,
Spiranti certam referunt in vulnere mortem.
Vltimus Hectoreum Polybetes senserat ensem
Altiùs impressum iugulo, non defuit augens
Supremam fortuna manum,transegerat armos
Armáque, & in geminos discreto corpore truncos
Solus inoffensus clypeus restabat, & illum
Dum victor mutare parat, læuámque superbus
Argolica Iunone onerat,fremit acrius illa
Marte suo,facibúsque Iouis:sic pronus in iram
Sexus,sic priscus suadet dolor.excitat ergo
Aaciden. non ille quidem certamine,tanto
Tentasset conferre viro,sed Iuno negantem
Sollicitat,stimulat Pallas,pariterque precantes
Præbent hæc animos,hæc iras,vtraque vires.
Postquam peruentum propius,fisúsque dearum
Robore,fulmineum præceps nudauerat ensem
Aeacides,trepidi coeunt hinc inde manipli,
Ipsáque sponte hærent retrò data prælia regum
In campi maioris opus:mox sæuus vtrinque
Clamor,vtrinque metus. cupiunt vidisse furentes,
Et vidisse timent:facibus confligere iactis
Fulmina bina putes.prior occupat Hector Achillem,
Fraxineámque trabem vibrat:volat illa,femúrque
(Heus humili nimis acta manu , nimis inuida cœptis
Letiferis)hostile ferit. pudor aggerat iram,
Frustratæque manus.at stricto dedecus hastæ
Purgasset gladio,quum vulneris acrior ira
Aeacides ensem librat,diuûmque suáque
Proturbat virtute virum:vix Martia tandem
Indignante anima,gelidos mens deserit artus.
Extemplo turbata Phrygum laxatur inerti
Turba fuga:trepidis violentior instat Achilles,
Ac dextra maiore furit. mactantur in ipsis
Millia bellantum portis.Tithonius heros
Obliquum pectus & respectantia terga
Obiicit Aeacidæ,læditque ac læditur ipse,
Seráque vix tenebris dirimit nox bella secutis.
Heu heu quàm tenui nutant mortalia filo,
Nil homini fixum. Fortunæ munera blandæ
Insidias non dona reor:sempérque timebis
Sirenum turbæ simileis,sub sole sereno
Nubem,sub risu lachrymas,sub melle venenum.
Si tibi res,fallit casus:si forma,senectus:
Si vires,morbus:si nomen grande,litura
Postera:& in nullis fati constantia donis.
Ipse etiam has inter tenui virtute procellas
Fretus homo.aut languet moriens,aut mortuus aret.
Horum si neutrum,certè mortalis,& imos
Fraudatura dies medios metit Atropos annos.
Occidit heu spes vna Phrygum,Mauortius Hector
Occidit,æternos cui si natura dedisset
Artus,ipse suos iaculandos Iuppiter ignes
Ocia tracturus vltrò mandasset,at illum
Imperiis sensere suis obsistere Parcæ,
Sensere,& viridis crescentia fila iuuentæ
Collata rapuêre manu,tutore perempto
Facturæ Phrygiam licito maiore ruinam.

LIBRI QVINTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SEXTVS.

HYPOTHESIS.

Anxia Sextus habet dubio certamina Marte,
Læduntúrque duces,Sarpedon,Deiphobúsque,
Troilus & sequitur Palameden,Memnona Achilles,
Et Paris. vrbs capitur,Priamus rex mittitur vmbris.
Fléque Hecuba,ac Danaum reditum complectitur idem.

SEgnior explicitis mœrentia signa cateruis
Troia mouet,rotāt clypei,cristæq; grauan-
Luctib.angustū crebris singultib.aurū(tur
Rūpitur,arma nocēt,toto nil agmine lætū,
Dulce nihil:signa ipse minus pugnantia vento
Mentitas laxant animas,morituráque tardis
Flatibus inclinant faciles languere Dracones,
At sonipes,animi non argumenta superbi
Iratas iterat voces,non puluere capto
Multiplicat suspensa leui vestigia gyro.
Non fremit incertum,sed tota immergitur aruis
Vngula,submittítque equitem,aurigámque perosus
Auertit collo venientia frena reflexo.
Stridentem litui gemitum,stridentia reddunt
Iussa tubæ,nullíque sonant non triste tumultus.
Talis in aduersas trahitur duce Memnone turmas
Mœsta Phrygum pubes,poscunt remeare,negántque.
Venturúsque Hector semper post terga videtur.
Qualiter Hyblæi mellita pericula reges
Si signis iniêre datis,labente tyranno
Alterutro,viduos dant agmina stridula questus,
Et subitum vix nacta ducem metuentia vibrant
Spicula,& imbelli remeant in prælia rostro.
Iámque Argiua phalanx,lætis iactantior armis
Prodierat,tollítque animos,celerémque triumphum
Hectore deiecto sperat,dux digerit arma
Naupliades voti compos,curásque timendas
Induit,& duro fruitur miserandus honore.
Atrides regis insignia ponit,& vltrò
Exuit imperium:nec enim venisse fatetur
Iure ducis,fieríque satis,si principe quouis
Freta cohors,redeat post diruta Pergama victrix.
Nil refert,quis vbi.quando,sed qualiter,& quid
Factum:durabunt actus,& transiet autor.
His addit,se iure frui potiore Mycenis,
Et stabilem regnare domi:nec signa priora
Sic ambire cupit,vt fesso pectore malit
Et vigiles Lunas,& duros ducere Soles.
Martius Aeacides mutatas solus habenas
Arguit,at rapto Palamedes Marte superbus
Vincere contendit titulis,regémque mereri.
Ergo iterum coeunt acies, properatur vtrinque
Et me-

Et medius decrescit ager, rapit agmina cuncta
Sarpedon Lyciósque enses, & turbine primo
Hostibus inuehitur: qualis vexilla Gigantum
Centimanus Briareus Phlegræo in vertice tollens,
Imbelles risit Iouis ignes, tela Dianæ
Martis equos, Phæbi pharetras, & Palladis angues.
Haud minor insurgens heros Ioue patre superbus,
Iunonem Argolicam congressáque signa deorum
Spernit atrox: quacunque vagos raptatur in hostes,
Millia multa manu proturbat, millia multa
Axe superiecto, fulmen sæuire paternum
Credas, & tonitrus curru stridente minores.
Occidit infelix Gobius, nec lætior illo
Triptolemus, suetúsque feras incessere telis
Mœnalius Cormas, quartus tot funera Perses
Vltus obit. læuos misso Sarpedonis armos
Transierat iaculo, sed vix tamen ille coactus
Tandem vertit iter, vultúque in terga reiecto
Ad cunctos hæret gressus, sempérque redire
Ardet, non posse indignans, pulsátque vetantes.
At iam caligat acies, sparsóque cruore
Deficiunt quamuis victuro vulnere vires.
  Interea Mœsas properat laturus aristas
Demophoon, Garamas, & te Thesida volentem,
Tertia cura vocat. Danaas hebetauerat iras
Belligerę messis viníque audacis egestas,
Et vires depasta fames. pax arma soporat
Inque annum iurata fides: vtrique cohorti
Vtraque casta patent, fas ciui Graia videre
Carbasa, fas hosti Phrygios lustrare penates.
Dum sic alternos aditus, alterna pererrant
Mœnia, natarum sacra comitante caterua
Hectoreos manes Tymbreæ in limine portæ
Placat vterque parens: cinis annuus, vmbra laborans
Solantes epulas lamentáque festa reposcit
Et tumuli lugubre decus. stant crine soluto
Iliades, hæc quæsta virum, natum altera, fratrem
Multæ, nunc pariter lugent, nunc singula plangunt.
Cúmque aliis in pallorem candore sepulto
Febricitent vultus, sola ore Polyxena floret
Sospite, & in faciem nil audent nubila mentis;
Hanc videt, hánc optat, & acuto Cypridis arcu
Saucius Æacides subitos suspirat amores.
Vtque vsu maiore Venus producta tenellos
Spondæo stabilit animos pede. sic noua voti
Causa, pares stimulos similésque immobilis ignes
Haurit, & in thalamos periturum emollit Achillem.
  Ergo nec armorum meminit, nec prælia curat,
Iámque redire velit patrióque reducere cœtus,
Et totam turbare aciem, si regia detur
Virgo sibi, consórsque thori, preciúmque recessus.
Instruit his Phryga Sergestũ, cui proxima in omne
Arcanum regale fides, pacémque futuram
Asserit, & totum cogendum in fœdera Martem,
Si reduces sua Myrmidones præcepta sequantur.
Audierat Priamus, remeat Sergestus Achilli
Pacta placent, sed bella nocent, facilíque repulsa
Crescit amor. lex hæc: Virgo si publica cessent
Arma, viro patrias nuptum tradetur in oras.
Haud mora, cõmunes reditus mouet, & graue frustrà
Discrimen passos queritur, nec iudicat æquum,
Vnius in thalamum & muliebria prælia tantos
Coniurasse duces, Spartanáque damna medendo
Et populum & reges longis consumere bellis.
Grata quies vulgo, Martísque remissius ardens
Dignatur consulta furor: sibi crastina quisque
Vela parat, sed mox accepto tempore, partæ
Maturant cum messe rates, quas donat Achiuis
Telephus, infensúsque tamen quòd signa sequantur
Altera ductorésque nouos, Agamemnone pulso.
Vixdum contigerant portus, mutata tumultu
Agmina crudescunt alio, gladiósque reposcunt.
  Torserat astriuagum pacta in vestigia Phœbum
Annua mobilitas bissenos passa labores.
At iam mixtæ acies solus non prodit in arma
Æacides: solus non militat, obice belli
Vota hærere dolens. alios in prælia cogit
Naupliades, faustúmque suis comitantibus omen
Impetu Deiphobum primo petit, vtraque iacto
Tempora transadagit iaculo, funúsque secundum
Dat Phrygio lugere duci. rotat obuia tela
Sarpedon, quantáque cruor virtute relictus
Sufficit in vulnus, vires expendit in ictus
Prodigus instandi, nec iuncta potentia fati
Prorsus abest, clypeum transit, læuúmque cruentat
Obliquo mucrone latus. felicior ensis
Naupliadæ, casúque manum meliore secutus
Iratis flendum superis Sarpedona fundit.
His hilaris, multóque aliis iactantior, Ecce
Ecce, iterat, quantos dextra victrice negantes
Ense palàm sterno: quid plus testabitur ausum
Phlegra Iouem? Libycus Alcidem? Thesea Minos?
Talis erat Danaum princeps. vix ista nec ista
Fas plenis iactasse sonis, venit ecce sagitta
In iugulum stridens. Paris hanc excussit in auras
Assyriis melior, æquaturúsque Gelonos.
Dux ruit, & tenues iactatrix gloria fructus
Cum luctu lucrata perit: cunctique iacentem
Mixtis confodiunt hastis. at rege perempto
Non se turba regit. cæso duce tota sequentum
Debilis ægrescit virtus, arma ipsa videntur
Posse minus. sic si ruptis moderator habenis
Deciderit, turbantur equi, leuiora stupentes
Imperia, & subita iam libertate potiti,
Ceu timeant, incerta vago vestigia cursu
Præcipitant. lege hac fugiunt, hoc ordine fusi
Graiugenæ: iam castra procul, iam littora longè,
Séque terunt vicibus, & qui prior, esse supremus
Atque hosti propior metuit: mox pectore nudo
Terga tegunt, armántque fugam: sed nulla tueri
Tela queunt; classes nullæ, munimina nulla:
Incendunt, sternunt, face carbasa, contis
Arces, ense viros. strages vulgatur, Achilles
Dissimulat: sed tot tedas, tot tela secundus
Sistinet Æacides, & defensore laborat
Iam fessus clypeo. tandem miseratur anhelum
Altius attollens pontum Thetys, & venienti
Occurrit Phœbo, radios mersura morantes.
  Postera vix vmbras lux soluerat, vndique in iras
Surgunt, armatóque acclinia tela cubili
Corripiunt: pars in clypeos ceruice recepta,
Non madidum mucronis ebur, non cassidis vmbram
Soluerat, ast ipsis audax sopor incidit armis.
It tuba præceptrix Phrygiis, it tibia Graiis,
Et litis litui testes. at promta vocantes,
Anticipat virtus modulos, crudescit vtrinque
Pugna ferox: instant, cedunt, minitantur, & horrent.
Alternánsque vices fortuna ferénsque triumphos
Exiguásque fugas populis permutat vtrisque.
Vrget eques pedites, illi inclinantur in ictum
Arduus, hi tollunt humiles in vulnera dextras.
Ibat Abas. cúmque aurigam turbare Melampum
Sublato mucrone parat, sensisse putares
Cornipedes, suspensa truces in pectora surgunt,
Implicitúmque terunt pedibus, stratísque relinquunt.
Lætior euentu, fisúsque Melampus equorum

Auxilio,per & arma virum,pérque ora superbo
Feruidus axe velat,calcandáque corpora quærens
Non vacuam dignantur humũ. tandem Anxuris hasta
Dictæi ruit incuruus,propriísque fatiscit
Interceptus equis:clamantémque ore supino
Parcite,nil miserans surdi rota præterit axis.
Anceps pugna ducum palmæque incerta fluebant
Bella diu,donec medios prorumpit in hostes
Troilus,horrificísque comes victoria signis.
Qualis Pellæus,qualis Calydonius exul
Fulmineas habuêre manus. prior ille,secutus
Alter:at hic superat vtroque potentior ambos,
Vtique omnes claudam titulos breuis,Hectore maior.
Mirati cedunt Danai,grauiore procella
Corda pauent,secura prius:pluresque renasci
Hectoras attoniti censent,sic Troilus ardens
Fraternas renouat cædes:insignia dextræ
Victricis sensisse dolor,spectasse voluptas.
Eminus Alcesten Nisæum,cominus Idam,
Hunc iaculis,hunc ense metit,tantóque sub hoste
Nulli turpe mori:pars tanquam occumbere certet,
Inflictis gaudet iaculis,& morte superbit.
Exierant Ithacus,Tydides,Nestor,Achillem
Flectere:is in tantis vnus te Troile dignus.
Sed steriles redire preces,stat linquere fixum
Bella duci,validáque ipsos ratione rogantes
Arguit:ac bellum pendit,quòd causa pudori,
Congressus damnis,& commoda nulla triumphis.
Facta fides ducibus,hortantur fœdus,at obstat
Cui thalami propior spirat dolor,obstat Erynnis,
Obstat Parca tenax,fatóque potentior omni
Bella refert Danais scrutatus numina Calchas.
Haud mora,prosiliunt ductore Agamemnone læti
Oebalidæ,contrà non segnius æquor anhelis
Priamides transmittit equis,vectore superbus
Magnanimo sulcos suspendit in aëre currus.
Et rarò defigit agros,vt tardior anguis
Triptolemi,Veneris ales,Panthera Lyæi.
Puluere crescit ager,putríque in nube sepultam
Prætexit caligo diem,nec ciuibus hostes
Internosse datum,donec reuocante serenum
Cuspide sanguineos campus consedit in imbres.
Strauerat Alcidamas Teucrũ Leoconta,trabalem
Eminus intorquens hastam,missámque secutus
Extrahere ardebat,vt teli laude madentis
Vt formidandus Phrygiis,aut gratus Achiuis
Iret ouans. at glandiflua præuentus habena
Occidit,& iuncto solatur funere Teucrum.
Transfigit Eurypylum iaculabilis hasta Menalcæ
Occiduas ingressa comas,læuúmque per orbem
Exit,& excussum defert in cuspide lumen.
Lernæa Lycidam transfigit arundine Glaucus,
Qua ceruix connexa humeris iugulo illa patenti
Insidians,galeæ clypeíque interuenit oras
Herculeis imbuta vadis:duplicique fatigat
Morte animam,furit hinc virus,cruor inde secutus
Missile,& inciso tandem de stamine certant
Tersilochum Cromius,Xerses Creteona,Nisus
Fundit Alym:iacet hic iaculo,iacet ille bipenni,
Tertius intento districtus palpitat arcu.
Rhetea Rhesus agit,Lybicam proturbat Aconteus.
Stemona sternit Ion,Tessandrum vulnerat Argus,
Mactat Achonta Pholus,Pholõ Ebalus,Ebalõ Actor,
Actora Thyodamas,& Thyodamanta Lycæus.
Eminet asperior dextra,maiore lacessens
Troilus Argolico,& quanquam Antenoris ensem,
Æneæ iaculum,prædonis tela tremiscant,
Hic tamen hic vincit,& lautos obruit omnes
Omniáque in proprios lucratur facta triumphos.
Miratur Bellona virum,stimulátque furentem
Parciùs,& docilem gaudet vicisse magistrum.
Ipse alias discis iras maioráque Mauors
Prælia,& exemplum diuus mortale secutus,
Dum Scythicis instat visos reminiscitur(*ausus*) actus.
Ibat fulmineo Phrygios mucrone fatigans
Feruidus Vmbrasides,hinc nudo Troilus ense
Disputat,& mortem,menti quà cella secunda,
Attonito concludit atrox:frustra ille laborat
Soluere,cùm nequeat fatale necesse refelli.
Mox premit Ascalaphum,ruit ille in terga,nec hastam
Expectat,fallítque manum,sed fraxinus ictum
Sicca redire negans reperit,figítque iugalem
Implicitum domino:trahitur retinentibus ille
Scansilibus,potóque perit in sanguine mersus.
Contentus cecidisse virum,premit agmina victor,
Cætera Priamides,& terna tricuspide claua
Funera continuat. fossos gemit Astilus armos,
Pectus Itys,vacuámque excussis ilibus aluum
Antiphates:sed sæua licet,tamen inguine nunquam
Inferius grassata manus,tumidúsque superbit
Poplitibus cæsis humilem infamare triumphum.
Iam magis ardentem tenues consumere pugnas
In populum tædet,vulgari tela cruore
Immensus violare pudor,nec paupere fraudat
Plebem anima,furit in iugulos regúmque ducúmque
Acrior,& quà acies stipat gemmata cohortes,
Irruit,Atridásque ambos,sed dispare telo
Sauciat,hunc iaculis,illum sude:tertius ensem
Vulnificum passus plangit Calydonis alumnus.
Hos quoque fudisset,sic nunquam debilis ira,
Sic præsens semper virtus:at turba profundo
Interiecta grauem frustratur vulnere dextram.
Ipsa etiam ceu nulla deis,sic rara tyrannis
Atropos,inque ànimas inopes audacia maior.
Nutabant Danai,iámque his spes nulla triumphi,
Nulla fugæ fati fraudes,commenta deorum,
Et falsum Calchanta dolent,reditúsque susurrant,
Si nulli post terga metus. mox Nestor & ipse
Peliden Agamemno rogant:negat ille suósque
Myrmidonas in bella tamen concedit agendos.
Hos vbi conspexit rapido prodire tumultu
Troilus,Huc tendamus,ait, quænam hęc noua pubes?
Quis nouus hic puluis? an & hos huc destinat Argos
Nunc primum,& totas properat consumere vires,
(At superi melius)deerant quos perdere possem,
Et Stygio mandare Ioui gladiúsque timebat
Ocia:saxo igitur post fulmina Dardana discant
Vtilius latuisse domi.Sic fatus Hypartum
Ductorem cunei,quà flammeus vmbo coruscat,
Robore fraxineo figit,telóque moranti
Præcipitem perturbat equo:celer ille receptis
Gressibus,abiectáque hasta,clypeóque relicto,
Acrius instantem fugit hostem:in castra recedens
Argolica, illic ante ipsum mactatus Achillem
Concidit,& fuso tentoria sanguine signat.
Frendit atrox,quantúmque ingens dabat ira,lacertum
Erigit Æacides,ac toto robore nisus
Iam responsuros parat ictus. venerat antè
Lancea Priamidæ,læuósque inuaserat armos
Hostis:at innocuum fallit Tritonia telum.
Sentit,& aduersos incusat Palladis astus
Troilus. at iaculo melior fortuna secundo:
Lædit enim libátque humeros,& morte petita
Inuenit indignans vulnus sine funere cuspis.
Tertia maiorem cornus potura cruorem
Rapta manu venit ecce abies,& stridula certos

Molitur iactus. celsos præsagus in armos
Erigitur sonipes:dubium,defendere tenet,
An timeat,gaudétque tamen perculsus herilem
Anticipare necem. flexo tunc poplite fusum
Inuitus proculcat herum,fatúmque ruentis
Heu iuuat.ille quidem nolit,sed dum grauis vrget,
Occupat Æacides,& iam surgentia ferro
Colla metit:longéque licet decurrere iussa
Cæsa viri ceruix,truncus manet,ipsáque nondum
Exarmata manus bellum factura mouetur.
Quos casus,quæ fata querar? quos Troile diuos?
Troile,cuius opem gemit Ilios orba sepultam:
Troile,cui meritæ spirant præconia famæ:
Troile,quem solum dignatur laudibus Argos,
Macte iaces:quíque ante Phrygi spes publica vitæ,
Vix vnum obsessæ tutorem Memnona mortis
Stratus habes:funus lacerum spoliare parabat
Æacides,prohibet Memnon,miseræque parenti
Pignoris egregij lugendos destinat artus:
Ipse aliis lacrymas,sibi bella:aliisque tumultus
Fœmineos,sibi tela mouet,raptáque superbum
Cuspide victorem vindex premit:inguina telo.
Pectora libârat gladio. respexit Achilles,
Atque indignatus furialibus intonat oris:
Et te fata vocant; Stygia prior hospes in alno
Expectat, Stygias pariter transnâbitis vndas.
Dixit,& Eoo iamdudum viscera regi
Fraxineo perfossa stylo. niger emicat altè
Sanguis,& exutos mulcet styx frigida manes.
Fit fuga Persarum fuso duce. sæuior instat
Myrmidonum princeps,sic mens acceptáque suadent
Vulnera:iam trepidos longum quæsisse tyrannos,
In vulgi iugulum violens furit,impetus iram
Mutat,& vltricem cogit plebescere dextram.
Ergo fugat pauidos,audentes fundit,inertes
Proculcat,redimítque breui longa ocia bello.
Viderat Iliacos fremere in certamina campos
Iuppiter,& quanquam tardari puluere visus,
Arma tamen cernit Vulcania,sæuit in hostes
Sæuire Æaciden,gaudet cùm talia spectet
Nupturam pepulisse Thetim:pallore minori
Phlegræos montes,Phlegræáque bella timeret.
Ipsa virum strages numerat,natóque superbit
Immemor heu fati,mater:sic gloria vincit,
Charáque suspendit mirantem prælia fluctus.
Quippe videre iuuat,& fas sperare triumphum,
Cùm manus vna fuget,fugiátque exercitus omnis.
Haud aliter,cùm canet ager,cùm messis adulta,
Cedunt æstiuo fugientia iugera vento.
Vltimus effracti tardatus vulnere currus
Cardine iam clauso socios poscebat Iolas
Ingressum,periêre preces,en Pelias hasta
Transfactum affigit foribus,portæque maritat.
Tandem,castra licet longè,paucíque sequantur,
Vrbs iuxtà,cedit vix exorante Minerua.
Crastina luctificos mœsto Thernone iugales
Vix aurora mouet:nunquam tam prodiga roris,
Tam largè satiauit agros,stupet ebria tellus
Hos imbres non passa prius,sic vbere fletu
Natum questa parens.huic adgemit axis vterque
Lux pallens,laceræ nubes,& socia cœli
Forma,nec Idalio spirat decor integer astro.
Titonum superesse piget,poscénsque sepulcrum
Odit victuram per secula longa cicadam.
Legerat in tumulos Nabathææ messis odores
Ambitiosa parens natóque suprema parabat
Funera:mox volucrum famulantibus astitit alis
Exequias factura phalanx,auis vnica phœnix;
Et Progne non vna venit,cauat Ardea rostro
Marmoreum fossore solum,Luscinia planat,
Psittacus inscribit apices,philomena precatur,
Plangit olor,turtur tinnit. Iunonius ales
Lustrales sparsurus aquas,properabat:at omni
Dura Phrygi,reuocat motas Saturnia pennas.
Fortè Ioui referens Telchinum tela,redibat
Rex auium:ac viso cunctatur funere,fulmen
Deponens,aliásque faces,incensáque thura
Corripit,& sacris solatur odoribus aras.
Iam flammæ sopita fames,iam plena soluto
Vrna viro,redeunt volucres,mulcéntque parentem,
Annua Memnonio pactæ solennia busto.
Parte alia natis flendos instaurat honores
Infelix Hecuba,heu quantos enixa dolores.
Iam tumulos numerare licet,iam tertia plangit
Funera:sic Niobæ geminis orbata pharetris,
Quem peperit populum fleuit,nec parcior irá
Iunonis:grauis huic Saturnia,Delius illi.
Aruerant lacrymæ.deploratúsque sepulcri
Iam tacitus,iam siccus honos.at solus in altas
Maternus crescit curas dolor,excitat ægrum
Anxietas animum,fraudésque in vota ministras
Vltor habet gemitus:stabant radiantia Phœbo
Templa suburbano,noménque auctura tegebat
Lanugo Thymbræa deum,circúmque supráque
Vmbrabat dominas foliis ornantibus aras.
Huc Hecuba in facinus audax,inuitat Achillem
Coniugii factura fidem. venit ille,sed arma,
Sed comites nulli,solum sibi Nestore natum
Iungit,vix gladio cingi memor:omnia linquit,
Dum miser optatos properat visurus amores.
Quin vetat insidias credi fraudésque timeri
Ipse locus templíque fides. at matris,adulter
Dardanus imperio,post læsa cubilia fæuum
Nil reputans,pacémque deûm delubráque turbans,
Occulit armatas post ipsa altaria turmas.
Vix fallunt animi præsagia,venerat heros
Martius,ínque ipso trepidus ter limine gressus,
Fixit,ter rediit atque alternante pauore
Erectæ sedêre comæ:ter præscia fati
Effigies lacrymata dei,stupet ipse timorem,
Ter timuisse negat:ruit ecce inuisa iuuentus
Voce minax,dextráque ferox,mediúmque coronant
Armata statione virum. prior occupat acer
Priamides,Ne flecte gradum. sponsæ ne petitæ
Amplexus habiturus abis? venit ecce. sed illam
Ornatu studiosa parens,iussísque moratur
Mollibus,& trepidam primæ docet oscula noctis.
Dixerat,& gladium vibrans,& vulnera præceps
Prima petens:Nunc,nunc,addit,nunc si qua iacentum
Gratia,si quis amor lapsis,hoc sanguine,ciues,
Expectant Phrygij suprema piacula manes.
Ille quid? vnde animi? vel quò fuga? turpe precari,
Et veniæ spes nulla:tamen mox veste lacertum
Multiplici munit,ac rapta cuspide,quantum
Nuda potest virtus & vis obsessa,repugnat,
Et populum manus vna metit,nec segnior ira
Antilochi premit,instat,agit,laudísque supremæ
Ambitus,& præceps dat desperatio vires.
Sic quercus geminas certat pagana bipennis
Centena truncare manu,vix vulnere multo
Exhaustæ tandem nutant,lapsásque sequuntur
Immensæ pariter nemorúmque virúmque ruinæ.
Haud secus heroes perstant,nec vincere pronum
Teucris,mille licet mortes hinc inde fatigent,
Nec iam vulneribus pateat locus,improba donec
Ipsa virum virtus fractos consumpserat enses.

Mox Phryges incumbunt propius,prolapsáq; nondum
Congestis clypeis casura cadauera,fisi
Quos nequeunt armis,armorum pondere vincunt.
Vidit,& vltorem Phoebus curuauerat arcum,
Tela dabat Pallas,vetuit pater igne,sagittis
Obuius intentis,& pacem fulmine sanxit.
Gaudet Alexander,faueant ceu numina factis
Et placeat fraus illa deis:auibúsque ferísque,
Proh scelus,extorres artus & funera nuda
Proiecisset atrox,melior ni iusta moneret
Frater,& infandas Helenus compesceret iras.
Heu quas lugendi facies,quos vndique vultus
Communis Danaûm dolor induit,inde querelæ,
Hinc lacrymæ,cùm bina ducum ceruice redirent
Funera,mortalíque rogo duo numina belli
Relligio permissa daret:nec se pare luctu
Myrmidones Piliive dolent,certamine pulcro
Fletur,& æquanti iamiam latet agmine Nestor.
Sic si destituat superûm pater,orba querantur
Sidera,& ignoto contendant funera fletu.
Vincendi iam nulla fides:nec fata,nec ipsi
Spem præstant superi. perstant tamen ire,deósque
Consultare libet,redeántne,an prælia firment.
Sed redeant potius,nec enim fiducia bellis
Æacide fuso. Calchas it,quærit,& audit,
Audit Achillea vincendum prole Pelasgis.
Pyrrhus erat quem fata dabant,hunc Scyrius hospes
Seruat fœminei quondam nutritor Achillis.
Nec mora,decreto procerum, Menelaus ituras
Disponit classes. nouíque & dicere pronum
Quas remo lassauit aquas,quos legerit olim
Portus,quæ freta,quas vrbes, Calydonia virtus
Dulichiis adiuta dolis:cum puppe propinqua
Te Delos,te celsa Samos,te Bacchica Naxos
Raderet,at residem rursus Bellona fatigat,
Armato modulanda stylo. produxerat ardens
Mygdonios in bella Paris,iámque agmine toto
Maximus innumeris fratres æquare triumphis
Destinat,augescunt animi,maiórque videtur
Ipse sibi. laxat arcus, & tela superbit
Spargere morte alia,maioribus vtitur armis:
Nunc gladij pugiles,longo nunc fraxinus ictu
Fulminat,hi propius audent,hic eminus vrget
Hac non arte citat contum Scytha,gesa Sycamber,
Pila Ligur,iaculum Medus,Persésque sarissas,
Ense Thoanta,Lamun telo,sude Dorcea fundit.
Ora Thoas plangit,Lamus inguina,pectora Dorceus
Hunc Pylos,hunc Pleuron,illum misêre Celenæ.
Parte furens alia cognatos impiger hostes
Turbabat Telamone satus,septena coruscans
Terga boum. hasta viro quercus iaculabilis vni,
Vnam passa manum,non ferrea suta superbum
Velauêre latus,siue has bellare proterua
Non tulit ira moras,seu lato pectoris orbe
Se totum latuisse ratus. sic sæuit inermis,
Sic premit armatos: maturat fata cadentum
Terror,& ignauis mors est vidisse furentem
Hunc Paris intuitus paulùm hæret,an ense sequatur,
An iaculo:tandem Cortinia tela resumens,
His quia certa manus,& nunquam surda volenti
Corython viduat arcu,pharetrámque sagittis,
Arcum læua premit,intendit dextera neruum,
Vtráque suspendit telum. insidénsque sagittæ
Ductor in angustum visus coit. ibat arundo
Hinc pennis pectus tangens,hinc cuspide læuam.
Iámque emensa fugam lateri insidiata sinistro,
Ipsa morte madet,sed iuncti frigora leti
Ira ardens nescit,donec fuso hoste furentis
Vltrix tempestas animi satiata quiescit.
Sic dextros in vota deos,alternáque fata
Felices habuêre manus,felicior illa,
Quæ cædis scelerúmque faces,bellíque tyrannum
Abstulit,& mœchos dedit ire in tartara manes.
Vade nocens,quò noxa trahit:te sexta meretur
Tenariæ spelunca domus,si quartus amores
Tractus habet,quintúsque viros.at adultera vitant
Funera,& incesto congressos Marte tyrannos.
Te plaga sulfureas Titanum amplexa catenas
Demerso clausura sinu,nox vltima,& ima
Poscit humus:tibi Styx odium,Phlegethónq; vapores;
Cocytus lacrymas, Acheron lamenta propinat.
Te portu procul ire Charon,& limine cogat
Cerberus:at tandem cùm iam transmissus abibis,
Occurrant Herebi pestes,mors omnis in vnum
Acceleret iurata caput:tibi Tantalus vndas,
Ixion radios,saxum remeabile reddat
Sisyphus,ac Tityus volucres:hæc gaudia sumas,
Dum mare sorbet aquas,imbres dùm nunciat Iris.
Postquam Helenen trepidas exurens nuncius aures
Perculit,ingenti longum suspensa dolore
Vox pariter lacrymæque herent:fugitiuáque fallit
Mens,subitam mentita necem,vix rore medenti
Frigidus in sensum remeat dolor. ilicet ori
Et laceris irata comis,circumspicit enses,
Et caulas iam mortis habet,tacitéque volutat
Cuius furetur gladium,quem tela precetur
Ipsa sua moritura manu. sensere furentem
Iliades,nimiúmque ausos lenire dolores
Aggressæ vicibus. dux blandior ipse furenti,
Quòd spretis nunquam Phrygiis optasset Achiuos.
Finis erat lacrymis,paritérque exhausta latebat
In noctem progressa dies. at feruidus ira
Tydides,quamuis fractos & in ipsa fugatos,
Mœnia turbat Adis hostes,clausósque lacessit
Nocturna statione Phryges. non tessera sortem
Elicit excubiis,vltro vigilantibus instant
Ignibus,& nullo pulsantur pectora vento.
Vix emensa dies,redit armis impetus,vrbem
Inuadunt,tormenta rotant,dat vinea vireis,
Et silices balista vomens,testudo viatrix
Subdola,fossorémque aries suspensus in ictum.
At Phryges instantes prohibent, nūc *grandine saxi:*
Nunc ferri nimbo,nunc *sparsæ fulmine massæ.*
Nulla tamen pauidis nudo fiducia Marte
Campestres iterare manus,séque vrbe tuentur:
Virgineas donec Priamo peltata bipennes
Penthesilea mouet,hæc integrat arma,cohortes
Firmat,bellatríxque viris dat fœmina vires.
Panduntur portæ,refugósque in castra Pelasgos
Pellit agens,iugulis gladios,incendia velis
Destinat. excutiens Tydides vnus vtrunque
Clarius in nullis expressit Tydea bellis.
Ecce Neoptolemus dena subit hostia pinu
Ægæas permensus aquas. quis prælia fatis
Fortunam miscere neget? dant fata Pelasgis
Pyrrhum,dat Scythycas Phrygiis fortuna cateruas.
Prodierant in bella pares,stetit inde Pelasgûm
In cuneos collecta acies,hinc virgine mixta
Troia frequens,vtrinque dei. sua quisque coruscat
Numina,Palladiæ pacem mentitur *oliuæ*
Cecropidum clypeus,gentili *Marte minatur*
Bistonidum cassis:Mars vndique,& vndique Iuno
Plurima,fraxineo nunc verberat aera peplo,
Nunc sedet in parmis,capitum nunc surgit in arces
At Phryx Idæa Cybele,Idaliáque superbit
Cypride,fulminei Tyrias pars alitis alas

Inceſtat Ganimede ſuo ſic ire decorum
Certantes,ſic dulce viris confligere diuos.
Eminet horrificas rapiens poſt terga ſecures
Virginei regina chori,non prouida cultus
Cura trahit,non forma iuuat,frons aſpera,veſtis
Diſcolor.inſertúmque armis iraſcitur aurum.
Si riſum,ſi verba notes,ſi lumina pendas,
Nil leue,nil fractum,latet omni fœmina facto.
Obuius vltrices accendit in arma cohortes,
Myrmidonáſque ſuos curru præuectus anhelo
Pyrrhus,non ducibus miles,non vltor Atridis,
Sed ſibi bella gerit,meritóſque offenſus in hoſtes
Arma patris,patris vltor habet,ſed tanta recuſant
Pondera creſcentes humeri,maioráque caſſis
Colla petit,breuiórque manus vix colligit haſtam.
Prima Mycenæum dextra flagrante Menetum
Pentheſilea petit. dabat hic conuitia cunctis
Ore leo,ſed corde lepus,frendénſque ſtupebat.
Cum pauidæ & nullis vſæ Pelopeides armis,
Fœmineas audire tubas.at frigore neſcit
Natiuo geminum crudeſcere vulgus,& axem
Sarmaticum generare animis gentilibus iram.
Tunc ſic increcitans,Pudeat Mars inclyte,dixit:
En tua ſigna gerit,& noſtra effœminat arma
Staminibus vix apta munus:nunc ſtabitis hercle
Periuræ turres.calathos & penſa puellæ
Plena rotant,ſpargúntque colos:hoc milite Troia,
His fidit telis.at non patiemur Achiui:
Etſi turpe viris timidas calcare puellas,
Ibo tamen contrà.ſic ille,at virgo loquacem
Tarda ſequi ſexum,velox ad prælia,ſolo
Reſpondet iaculo.fatum miſerabile,lapſum
Haſta ſolo figit.pendent veſtigia,præceps
Ire laborat equus,cuſpis vetat,atque ita carptim
Infelix diro lacerant certamine corpus.
Haud minus Adraſtum Pyrrhus premit,ille deorum
Proles,mortali vitam ſed reddidit hoſti.
Mox alias vtrinque manus,dextráſque minores
Accendunt exempla ducum.quis ſingula pandat?
Si fluctus Siculos,Libycæ ſi meſſis ariſtas,
Hyblæas ſi ſecter apes,tot vulnera,tantas
Haud tamen expediam cædes. nunquã antè Machaon,
Pluribus,aut tantis eguit Podalirius herbis.
Iámque humiles populata manus concurrere binos
Molitur fortuna duces,nec longa morati
Arma parant,paréntque alacres.audentibus olim
Acceſſum nunc turba dabat,nunc largior vſus
Camporum numerúſq; minor. prior improba Pyrrhũ
Pentheſilea premit,Mars hunc,hanc implet Enyo
Ad ſexum non tarda ſuum.Tritonia neutri,
Neutri Iuno fauet,Pyrrhum nec vincere malint.
In ſpacium iam creſcit ager,porrectus vterque
Contus,vtérque enſis, admiſſos calce fatigant
Cornipedes,primas perdis ſed fraxinus iras,
Pars clypeis immenſa ſedet,pars ſpargitur aruis,
Partem dextra tenet, mox certior enſe propinquo
Crudeſcit ferri rabies.prima erigit ictum
Virgo,ſed raptis obliquo vulnere criſtis
In clypeum deſcendit ebur,medióque retentum
Vix perfert vmbone moras:dúmque elicit enſem
Altius impreſſum,læuam mucrone papillam
Tranſadigit Pyrrhus,ſic imperioſa virago
Degladiata ruit.tanta eſt reuerentia ſexus,
Sidonias in crura togas,ſinuoſáque texta
Colligit & multum fatis irata fatiſcit.
Fit fuga Dardanidum,turbantur Amazones,æger
Ad ſexum facilis rediit timor:vndique terror
Palantúmque metus,diſcors ignauia pugnat
Præceptura fugam:nulli ſuccurrere lapſis
Fratribus,aut notos mens reſpexiſſe vocantes.
Pars iam nacta vrbem,Danao pars præda ſequenti
Linquitur:at pauci cum certa pericula cernant,
In portus redeunt,& fata decòra merentur.
Venerat extremi reuoluto ſtamine penſi
Fatorum promiſſa dies,decimúſque rotabat
Speratum Titana labor.præſagia mille,
Mille mali micuere minæ, metuenda cometæ
Sanguineis cecinère comis,ac Phœbus vterque
Nunc duplex,nunc nullus erat:non crebrior vnquam
Ira Iouis,non plura nouis portenta figuris
Viſa prius,ſilicum lacrymis,ſudore deorum,
Latrantum gemitu,partúque in monſtra ſoluto
Venturi iam clara fides:accendit Achiuos
Teſtorides,panditque deos.illi vndique muris
Inſultant,quà terra patet:pars nectere claſſes
Deſtinat,& cunctos vrbis tentare receſſus.
At Phrygij reditus Ledæos pace paciſci,
Et tandem longis hortantur fœdera bellis.
Suadet idem Antenor,ſuadet facundior illo
Polydamas,ſuadet leni mitiſſimus ore
Dux Anchiſiades.reges cecidiſſe queruntur
Et raras ſupereſſe manus:nec ſola gemiſcit
Ilios aut Phrygij fines,ac quicquid Idaſpem
Gemmiferum, Scythicíque interiacet æquoris algas,
Belli damna dolet:nec par fortuna Pelaſgis.
Pugnat Achilleides,conſultat Neſtor,Vlyſſes
Fallit,& Atridas vltrix exaſperat ira.
Haud tulit Amphimachus,pacẽ negat,arma repoſcit,
Edicit laxare fores,Phrygibúſque triumphum
Deſtinat aut pulcro victuram funere famam:
Ipſe æquaturus fratres,verùm Hectore maior,
Si cedat puer,& pugiles vir ſurgat in annos.
Quin Priamo licet in ſenium deiectior ætas,
Algentéſque negent onerari caſſide cani,
In ſene non marcet princeps,in principe vernat
Miles,& imbelles audent certamina rugæ.
At ducis offendunt auſus,cogúntque timere,
Mobilitas ſuſpecta Phrygum,bellum autor agendum
Iuſſerat Antenor,nunc ſuadet fœdera:Sparten
Æneas populatum ierat,nunc reddere prædam
Cenſet,& hoſtilem cupiat meruiſſe fauorem,
Ergo dolis ceſſare dolos,& tollere fraudem
Fraude parat,formátque artes hoc ordine ductor.
Fingere ſacra vouet,feſtæque ad fœdera menſæ
Inuitare duces,dúmque vnà procula tractant,
Irruat Amphimachus, armatis acer inermes
Occupet inſidiis,ſic tuti libera Martis
Copia & hærebit nullis victoria cauſſis.
Interea queſtíque diu,bellúmque peroſi
In fædus coiere Phryges.iuratur in vſum
Perfidiæ periura fides, Antenore dirum
Parturiente nefas.huius conſulta ſecuti
Vcalegon,atque Amphimadas,nec iuſtior ipſo
Polydamante Dolon,patriæque in damna ruentis
Impius,& tantis Æneas conſonus auſis.
Nuncius Argolicis prodendas indicat arces
Polydamas,pacémque in pactum fraudis habendam
Iuratis poſcit,tacitúmque in mænia furto
Poſcit iter Danais. Neſtor timet,hæret Vlyſſes,
Furta negat Pyrrhus:illos incerta morantur
Pollicita,& falli metuunt:hic vincere certus,
Nocturnis refugit bellis fœdaſſe triumphum.
Res turbat ſuſpecta duces,Phrygióque retento
Traditur Inachio legati cura Sinoni.
Promiſſis(*audenda*)addenda fides.petit ille penates
Iliacos,dubióſque Anchiſa teſte timores

Soluit,& acceptas iurante Antenore voces.
Ergo fidem ducibus testati numina pangunt
Inachidæ,lætique iubent,sua,séque,suósque,
In nullos nutare metus:dona insuper addunt,
Et firmant promissa datis.nec Pergama tantum,
Innumeras Asiæ spondent cum ciuibus vrbes,
His hilaris Phryx certus,abit,quídque hostis in vrbe
Capitet iter,quando veniat,quæ signa mouendi
Militis,& cauto dispensat singula nutu.
Porta latens tacitósque dolis furata meatus
Inscriptum Pegasi tollit caput:hæc iter Argis,
Huc iussi venêre duces.Sol merserat axem,
Venturis hoc tempus erat:fax igne sereno
Visa viris,hæc signa dabat.sic milite iuncto
Securi dubiique meant.Phryx indice flamma
Pandit iter,laxátque fores.ô dira nocentum
Consilia,ô cunctis incognita crimina fastis.
Florebant Asiæ fines,florebat opimis
Troia suis,& rege potens,& milite tuta.
Nec superos,nec fata timens.victoria Graium
Mentito Calchante breui cessisset.at hostis
Indigena,& (quo nil grauius) priuata nocendi
Copia Testoriden vatem facit.inuidet ipse,
Ipse vrbem ciuis aperit.non cardo susurrat,
Non clypei,non tela sonant,scit turba silere.
Omnia clàm,clarúmque nihil.prior vrbe potitus
Impatiens sæuire dolis & vincere furto,
Exclamat Pyrrhus,Nunc obuia tela parate,
Ite Phryges contrà.quónam vsque in somnia torpor?
Nil tuti superest,postes laxamus,& ecce
Irruimus Danai.si quos concurrere mecum
Ira trahit,non egregium damnabitur vmbris
Martis opus,facient ignes spectacula vestri.
Fatur,& incendit rapta face Pergama primus,
Ipse sibi patuisse volens.pars cætera ferro
Certatim,flammáque furit:populator oberrat
Ignis,& in medios gladij venêre sopores.
Nox fera,nox verè nox,nox noxia,turbida,tristis,
Insidiosa,ferox,Tragicis vlulanda cothurnis,
Aut Satyra rodenda graui,tu,sola triumphas,
Tantorum nisus steriles lucrata dierum.
Si mihi Carpathias linguis æquare figuras
Detur,& innumero crescant mihi pectora Phœbo,
Non tamen expediam cædes,incendia,luctus,
Quos Phrygiis nox vna parit.pars ignibus enses
Pars gladijs vitant ignes.casúsque gemendo
Incurrit fatum,fati fuga:sola timetur,
Quæ prior in sensum mors germinat:vtráque passis
Funera,fas multis geminos conferre delores.
Dira mali facies,æuóque ignota priori.
Hinc somnus vigil,inde odium:nullóque rebelles
Obiectante manus,ferienti copia dextræ
Delegisse necem,iugulúmne,an pectus,an ora
Occupet,aut cunctos in vulnera computet artus.
At quibus in mensas noctis productior,vsus,
Aut verbis vigilata quies,vulgante tumultu
Vrbe frui Dauaos,aut visis ignibus,arma
Defensura parant,sed flammis vndique septi
Præreptum mirantur iter,frustráque parantes
Incensos exire lares,asperrima questi
Funera.consumptis pariter moriuntur in armis.
Expediam cædes?& singula fata reuoluam?
Sed tenebris latuêre manus,sed nocte perempti,
Sed premit vmbratam nocturna inscitia Musam.
Fugerat amplexus aras & templa tonantis
Infelix Priamus,nec enim fiducia dextræ:
Cesserat ira metu.magno tamen arduus ore,
Non prece,non lacrymis,non vultu supplice regem
Dedecorat.cui Pyrrhus atrox,reddísne pelasgis
Spartanas,reddísne nurus?an prælia mauis?
Et nondum bellare times?cur stringis eburnos
Diis inuise deos?læsisti numina sponte,
Cogor in exemplum.cecidit pater hostia Phœbo,
Túque Ioui.dixit,indignatúsque iacentis
Cæde frui,trepidum prensis à vertice canis
Erigit in vulnus gladiúmque in viscera condit
Non longum cunctata manus.leuis ire sub vmbras
Vita hebes:ipse tamen membrorum pondere ferrum
Permissus cecidisse iuuat,tandémque dierum
Plenus obit,felix senio,lætúsque iuuenta,
Si stabili fortuna fide,si fixa maneret.
Post zephyros plus lædit hyems,post gaudia luctus:
Vnde nihil melius quam nil habuisse secundum.
Postquam Hecubæ iam certa mali vulgata recentis
Fama,rapit gressus,vt nil cunctata per enses
Audet iter,lacerísque comis & pectore cæso
It quærens & questa virum. Quis nam, inquit,Achiui
Lugendos miserè secat artus?reddet?an illum
Prædam auibus, prædámq; feris sparsistis,ademptum
Quærendúmque mihi?cedunt turbata furenti
Agmina,dántque viam,regi illa instrata reperto,
Heu meus,ingeminat,longo pòst tempore muta:
Heu iterat repetítque meus:sic sæpe diúque
In voces diffuta breues,vix denique questus
Continuos nectit,& sic exorsa,profatur.
Quos gemitus,quæ digna satis lamenta rependes
In lacrymas simulate dolor?non arguo luctus.
Defecêre genæ,fletúque exhausta profundo
Lumina caligant,acies hebet,insita dudum
Plaga sed elingues siluêre huc vsque dolores.
O cælum,ô superi,quibus irritata peperci
Fœmineis nil ausa modis,quo crimine tantis
In pœnas damnata malis?si digna necari.
Cur vixi? heu miseris longo nil tristius æuo.
Num thalamos,partus ne querar?sæuissima nupsi,
Infelix peperi.potuit ditione serena
Iste frui,mecum Parcæ nupsêre nocentes,
Et pariter stetit ira deum.quin pignore multo
In partus fæcunda fui,fatóque sinistro
Et coniunx & mater eram:nunc orba creatis,
Nuda viro,gemino didici contendere planctu,
Claudendis lassata genis,& funere multo.
At te chare Hector,te tuta superstite dudum
Troile Troia fuit:nec enim pars impia nostri
Fax vteri memorandus erit.sic fatur,& ignes
Quos Phaëtontææ nequeant æquare fauillæ,
Quósque neget tibi Roma Nero,miratur,& addit,
Hasne faces peperi?peperíne,& fulmina cessant?
Hæc vteri fœtura mei,nec,soluit hiatum
Terra vorax? peste hac tumui,parcúntque minaces
Deucalionis aquæ?vos ô,quos impia læsi,
Vos potius quibus hæc peperi lamenta,nocentem
Certatim laniate Phryges,sed serior ira,
Tunc tempus,cum somnus erat,túq; inclyte coniunx,
Tu thalami tumulíque comes,tecum ibo sub vmbras.
Me miseram deerítne hostis?vbi bella furentum?
Pyrrhus vbi?date tela viri,date tela,seniles
Sufficient in fata manus.discámme vereri
Argolicas captiua nurus?sic fatur,& omnes
In luctum Danaos pietas extorta resoluit.
Et iam rorificas noctis nudauerat vmbras
Sed nondum detersa dies.vltro ipse latebat
Phœbus,& euersis,quæ struxit mœnibus,hostem
Ingemuisse putes.præda omnis in arce Mineruæ
Congeritur,noctísque lucrum:Troiæque iacentis
Metiri iam fata licet.tot ditia spectes

Arma

Arma, deos, cultus, gemmas, ebur, æra, nec vnquam
Pluribus intumuit victrix fortuna tropæis.
Postquam iusta ducum suffecit copia, vulgo
Spésque auidas tribuens vicit manus, vndique lætos
Conclamant reditus: tandémque sed exule bello,
In sese natura redit. dat tempora vates,
Dat lucem qua vela parent, súntque ocia Graiis
Interea, lustrare vago fumantia gressu
Pergama, pars odiis nondum furiísque peractis,
Rheteos spoliat colles, latura cupressum
Funeribus, laurum sacris, & puppibus alnum.
Iam votis tumulísque modus, classísque nouata
Æquoreum sulcabat iter, rotat obuius ecce
Auster aquas, geminásq; hyemes & flamina & imbres
Tempestas inopina mouet. monet augur ituros
Nondum placatis iterare piacula diuis.
Iussa duces obeunt, memorísque Polyxena Pyrrho
Non inuenta subit: frendit, Phrygiósque lacessit
Efferus. hanc thalamis, Hecuba tradente, paternis
Dux Anchisiades absconderat. ô scelus ingens,
Redditur inuisis infelix præda Pelasgis.
At licet haud æquas, seruata virgine pœnas
Exul agi iussus Æneas pendit, & vsus
Puppe bis vndena, quas prædo duxerat alnos
Dardanus, exilij comites habet. vrbe potitur
Antenor, regníque decus rex lectus adauget,
Astrictus sociis in fœdera læta Gabinis.
Hunc tamen extorto cupiens euertere sceptro,
Menalias mendicat opes, Dircæa pererrat
Oppida, digressis audax bellare Pelasgis
Æneas: sed cassa noui molimina belli
Questus, in Hadriacas exul delabitur vndas.
Hic vrbi Corcyra nouæ: quam struxerat ipse.
Nomen, & exiguo regnat contentus agello,
Romanis olim permissus mœnibus autor.
At regina gemens, & nunquam credita Teucris,
Cernusium Cassandra petit, comitémque secutus
Andromachen Helenus. sic Iios vnica damno
Vbere regna, vrbes populis & gentibus implet.
Iámque Phoronæi post diruta Pergama reges
Ægæum tenuere fretum, spoliísque superbi
Iliacis, nulla cursus turbante procella,
Concordes secuere vias, quum carcere fracto
Effreni fremuere Noti, cœlíque tumultus
Dispulit aut pelago puppes, aut fluctibus hausit.
At vaga Locrorum classis, dum turbine fertur,
In scopulos proiecta, perit: quin fulmine quassa
Regia, qua vectus Aiax, ratis ipse profundis
Corporis obsequio frustra libratur in vndis.
Mox vbi victores audit remeare Pelasgos
Aiax Naupliades, titulos Palamede perempto
Fraternos obiisse dolens, liuore maligno
Saucius, Argolicas ad bella nefanda puellas
Prouocat, & sceleris causas molitur iniqui,
Heu miseræ quid sacra (inquit) quid vota tot annis
Deplorata iuuant, seruatáque iura maritis
Et nunquam temerata fides? rediere, sed ecce,
Fama nurus Phrygias simul aduentare, premétque
Barbara seruitio thalamos captiua priores.
Immo agè, Lemniadum memores audete Pelasgæ
Par factum caussis paribus. trepidatis inertes:
Imperat indignis pellex regina puellis.
Vix hæc, & subitos vulgauit fama tumultus
Argolicos venisse duces. ô rara deorum
In finem producta fides. sis tempore longo
Faustus, sis quouis maior, quid stulte superbis?
Vltima felices ætas facit. en habet Argos
Nil bellis quæstus, nil æquora passus Atrides:
Victorem iugulum coniunx secat, audet adulter
Insidiis mactare ducem. tristísque reuerso
Egiale Diomede suo, non oscula, risus,
Blanditias, sed bella mouet, similésque tumultus
Molidæ Argolides aliæ, vel fraude maritos
Excipiunt, vel Marte negant venientibus vrbes,
Ergo vbi Graiugenæ pulsi ciuilibus armis
Cessere exiliis, & deuenere Corinthum,
Singula collatis vltum conuitia bellis
Ire parant: prohibet Nestor, pacémque suorum
Consultu potiore petit: prece flectere ciues,
Non armis tentare monet, ne publica damna
Et regno pariat lis intestina ruinam.
Sic damnis bellum nullis ciuile soporat
Maiestas dignata preces, & Marte sepulto
Fœmineas non passa tubas, pietásque fidésque
In dominos antiqua redit, sua cuilibet vltro
Regna patent, patriámque Samon delatus Vlysses
Syrenum modulos, Siculum mare, Monycha passus
Hospitia, Antiphatis mensas & pocula Circes.
Dulichios tandem fines tenet, inque pudicas
Penelopes post multa redit connubia tędas.
At fati præsaga quies horrendáque visa,
Telegoni gladios cognatáque tela minantur.
Sic Circes despector obit, sic victima nati:
Sed senio validus, Asiæ sed victor opimæ.
Postquam Tyndaridem patrias remeasse Mycenas
Claruit, occurrit densis Europa cateruis
Plistiniam mirata nurum, flagrántque videre
Euersorem Asiæ vultum. quin ipsa superbit
Accendisse duces, lacerasse in prælia mundum,
Infamem famæ titulum lucrata pudendæ.
Hactenus Iliacæ questus lamenta ruinæ
Confusa explicui veteris compendia veri.
Viue liber, libérque vige: sed si qua nocebunt,
Disce libens liuore nihil sublimius esse.
Cum tibi mordaces obliquent læua cachinnos
Murmura, cum cupiant linguis lacerare prophanis,
Sis vtinam inuidia dignus, quæ summa lacessit,
Quam pascit præsens, extremáque terminat ætas.

FINIS.

INDEX IN ILIADA
NOVVS.

FINIS.

A

D

N

O

T

V

X

Z

FINIS.

HOMERI
ODYSSEA

Iusto IOANNIS SPONDANI
Mauleonensis COMMENTARIO
illustrata,

& PRAEFATIONE
exornata.

Item BATRACHOMYOMACHIA, HYMNI,
& POEMATIA *aliquot, quæ Homero*
adscribuntur.

PRAEFATIO IOANNIS SPONDANI IN ODYSSEAM CVM ILLIVS ARGVMENTO.

LCIDAMAS grauis Philoſophus Odyſſeam vitæ ſpeculum pulcherrimum appellauit: quod dictum miror ab Ariſtrotele(ſi tamen Ariſtotelis ſunt illi libri)Rhet.lib.3.inter frigida numerari.Iudiciũ potiùs in Ariſtotele,aut quiſquis eſt eorũ autor,ſũmoperè deſidero & elegantiã illius apophthegmatis ſuſpici & laudari volo. Primùm.n. verè dictum eſt,deinde tranſlatio illa ſpeculi non ita eſt remota vt facilè tolerari non poſsit.In Vlyſſe enim Homerus virum nobis depingit qualem eum eſſe oportet,qui prudenter tranſigere vitam exoptat. Hoc enim innuunt illa epitheta ποικιλόμητις,πολύτροπος,κερδαλεόφρων,& cætera huiuſmodi. Neque enim vafritiem illam in eo fingit,qua aliis iniuſtè noceat,ſed qua ſibi tantùm proſit, vt varij Commentariorum noſtrorum loci indicabunt. Non eſt neceſſarium ſigillatim eius facta recenſere, quæ ex huius voluminis lectione facilè innoteſcent.Breuiter tantum totam hiſtoriam perſtringemus, vt Plutarchus fecit in Iliade. Hæc eſto ergo totius operis Synopſis.

Integrã narrationem Homerus Poeticè ab ipſo quaſi fine eſt auſpicatus,vt ſuo loco exponemus.Diuerſabatur Vlyſſes apud Calypſo , vnde conſilio Deorum in patriam dimitti à Dea iubetur Mercurio nuntiante.(interea Telemachus ad Neſtorem & Menelaum, vt aliquid de patre expiſcaretur, proficiſcitur)Dimittitur, dum nauigat à Neptuno obſeruatur,qui tempeſtate immiſſa naufragium eum facere coegit:excipitur tandem à Leucothea, à qua arrepto natandi adminiculo, ad Phæacum terram peruenit Ibi nudus per noctem integram delituit.Poſtera die Nauſicaa Alcinoi Phæacum Regis filia,Minerua ita negotium diſponente,ad flumen accedit, Vbi Vlyſſes ab ea excipitur,in vrbémq; deducitur.Ibi Alcinous hoſpitio eum excipit,tum in conuiuio errorum ſuorum ordine narrationem perſequitur, inde omni genere humanitatis ab Alcinoo aliiſquè proceribus cohoneſtatus,comites & nauem ad reditum in Ithacam accipit,vbi ſomno ſopitus deponitur.Excitatus,à Minerua quid facto opus ſit monetur: tuguriolum ſubulci peruenit,& ignotus apud eum diuerſatus eſt,ſe Vlyſſem eſſe diſſimulans.Intereà redit Telemachus, & ſubulcum accedens,poſt ſermones vltro citroque habitos , Telemachus ſubulcum in vrbem ad Penelopem,vt eam de ſuo reditu commonefaceret,ablegat. Eo profecto prodit ſe Telemacho Vlyſſes,de interimendis procis conſilium capiunt,& illud poſtmodum feliciter exequuntur. Interemptis procis fit in Vlyſſem ab Ithacenſibus tumultus, manu coacta in eum,qui iam in agro apud Laertem patrem,ad quem clàm erat poſt illam cædem profectus, verſabatur, irruunt, pugna commiſſa paucos Ithacenſes deſiderant,bellum tandem Iouis fulmine potiſſimùm dirimitur,ſuóque regno,pacto cum ciuibus fœdere,Vlyſſes Mineruæ beneficio reſtituitur. Hoc eſt paucis argumentum totius Odyſſeæ,ad cuius lectionem ſatius eſt accedere,quàm nimis longa oratione lectores remorari, quandoquidem abundè Iliadis Prolegomena ea,quæ ad Homerum pertinent,indicant. Hîc ergo eò breuiores eſſe volumus quò ibi prolixiores fuimus. Quædam tantum de Homero παραλειπόμενα certis de cauſis in primis Prolegomenis omiſſa, hîc referemus. Primùm qualis fuerit Homerus docet eius ſtatua,quam deſcribit Cedrenus.Locum integrum autem deſcribemus,vt melius cohęreat oratio,ex Xilandri verſione.Tunc & Octagonũ(ſup.Conſtantinopoli)incendio eſt abſumptum:& balneum Seueri quod Zeuxippi nomen geſſit,in quo varium inerat ſpectaculum, artiúmque ſplendor,quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ex marmore,ſaxis,lapidibus,& æreæ imagines:quibus hoc vnum deerat quòd animæ non inerant eorum,quos eæ referebant.Inter præcipua illa & ingenium ſuperantia opera ſtabat & HOMERVS,qualis fuerat,cogitabundus,manibus conſertis infra pectus,barba ſine cultu demiſſa:capilli capitis æquales, rari ab vtraque ſincipitis parte, facies præ ſenio hirſuta ac curis de vniuerſo, naſus ad reliquas partes proportione æquali:oculi palpebris affixi,ita vt cæci formam præ ſe ferrent,qualem eum fuiſſe fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus,& ad baſin infra pedes eius lorum quoddam æneum erat ſubiectum. Hæc eſt ſtatua Homerica,quę etiam in illo incendio periit.Lucianus in Encomiis Demoſthenis meminit ſtatuę Homericę, quæ erat in templo Ptolemæi ad dextram collocata,prolixa coma inſignis,Memorat prætereà alibi idem Cedrenus fuiſſe Conſtantinopoli in Baſilica bibliothecam librorum M.C.XX. continentem:inter quos fuerit etiam Draconis inteſtinum pedes cetum & viginti longum,cui Homeri Poemata Ilias & Vlyſſea aureis literis inſcripta:quod miraculum abſumpſit incendium creato Imperatore Baſiliſco.Manaſſes hoc Leonem 3.feciſſe memorat in Annalibus,ac ſolius inteſtini Draconis meminit non etiam literarum aurearum.Quàm ſit autem antiquus ſcriptor Homerus,teſtatur Ioſephus libro primo contra Appionem his verbis:Conſtat autem,quod apud Græcos nulla inuenitur cõſcriptio,poemate Homeri vetuſtior: & hunc etiam poſt bella Troiana fuiſſe manifeſtum eſt. Quod autem ſubiicit:Et aiunt neq; hunc literis ſuum Poema reliquiſſe,ſed cantibus memoria reſeruatum,poſteà fuiſſe compoſitum,& propterea multam in eo comperiri diſſonantiam. hoc,inquam, arguit parum diligenter in Homero verſatum Ioſephum. Nam quę eſt rogo illa diſſonantia in Homero? Mihi ſanè hactenus nulla eſt obſeruata,quod ſciam.Quanti hunc Poetam fecerit Plato ex locis ſequentibus conſtabit. In Phædone appellat eum θεῖον ποιητὴν diuinum Poëtam.in Ione ἄριστον καὶ θειότατον τῶν ποιητῶν Poëtarũ omnium & pręſtantiſſimum & diuiniſſimum,de quo multa in eodem Dialogo.In Theæteto adductis Poëtarum quorundam locis & tandẽ Homeri,reliquos exercitum:Homerum verò Imperatorem appellat, τίς οὖν ἂν ἔτι inquit, πρός γε τοσοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτο ἀμφισβητήσας μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι.Decimo lib.de Rep. Socrates fatetur Homerũ eſſe ποιητικώτατον καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν. Scio tamẽ in libris de Rep. damnari Homerũ à Socrate quòd multa habeat in ſua Poëſi minus cõuenientia,ſed ei facilè reſponderi poteſt,quod patrociniũ ſuſcepit Maximus Tyrius,& Dion Pruſæus libris quatuor,vt teſtatur Suidas, qui nobis perierunt. Tamen non eum

indecorè è sua Rep. eiicit, sed honestè & valde pacificè lana coronatum, perfusúmq; vnguento dimittit ad alios, vt hinc constet quàti eum fecerit in multis, quem in plerisq; damnaret. Quin & Homeri discipulum esse Socratem manifestè docet Dion orat. 56. Sed & ipse Plato honorificè semper eius meminit, & carmina Homerica suis scriptis tanquam preciosas gemmas dissseminat. Ælianus Var. hist. lib. 2. testatur eum primùm omnium ad artem Poëticam animum adiecisse, & Heroica carmina cœpisse cōdere. Posteà verò combussisse, cum ad Homeri versus examinans longe deteriora esse videret. Aristoteles etiam passim Poëtam istum prædicat. Quid quod apud Barbaros etiam non solùm nomen, sed etiam poëmata Homeri innotuerunt? Indi, ait Ælianus Var. hist. lib. 12. cap. 48. Vernacula lingua descripta Homeri poëmata cantare solent, neq; ij tantùm, sed etiam Persarum Reges. De indis idem testatur Prusæus Orat. 54. Idē Ælianus Var. lib. 9. cap. 15. Argiui, inquit, poëticæ totius primā Homero palmam tribuebant, ab eo reliquos omnes secundos ponebant: & si quando rem diuinam facerent ad hospitij consuetudinem, inuitabāt Apollinem & Homerum. Lucianus in Demosthenis Encomio docet, solitū celebrari à Poëtis Homeri natalē, & illi primitias versuum offerri. Hoc enim se facere respōdet ibi Luciano Thersagoras. Idem Lucianus multa de Homero, quem apud inferos viderit, narrat: vt Babylonium fuisse, & à ciuibus suis Tigranem appellatum. Iliadem priorem Odyssea, cæcum nō esse, &c. Sed eorum suspectam fidem ipse Lucianus primō lib. Ver. hist. fecit. Eum autē verè ἄριστον ποιητὴν in Ioue Tragœdo nominat. Alexander Paphius (inquit Eustathius) tradit, Homerū Ægyptiis parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse Prophetin quandā, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit: vnde is noctu voces nouem diuersas ediderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, luscinię, & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmē effudisse, cuius initium Δμασαγόρα πολύνικε: in quo Dmasagoram etiā μεγακλεῆ & στεφανίτην appellarit, & templū nouem Pegridarum, hoc est Musarū, cōdere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; Poëtam in honorē auium, quibus cum infans collusisset finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes. Locus est Odyss. 12. Homeri elogium luculentissimum exhibet Strabo initio Geograph. Id rectè, inquit Xylandro Interp. rectè & à nobis, & à maioribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographiæ peritię autorem esse Homerum, qui non modò poëtica virtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus nō in hoc modo operam dedit, vt actiones plurimas cognosceret, eásq; ad posteritatem transmitteret, sed & in locorum, cùm quæ singularum sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis marísq; explorationem ac descriptionem idem impendit industriæ: absq; enim hoc fuisset, nunquam ille in Orbem rediens commemorando terræ situ, ad extremos vsq; eius fines pertigisset, &c. Videndus est de Homero etiam Philostratus in Achillis imagine & in Protesilao. Isocrates in encomio Helenę tantam venustatem Homerico poëmati accessisse dicit, quia illi in somnis Helena apparuerit. Eum ad Ægyptios profectum scribit Diodorius lib. 1. multáq; ab eorum sacerdotibus percepisse. Eius præceptorem idem lib. 3. appellat Pronopidem virum ingenio Musicáq; egregium. Alij vocant Aristeam, quorum tamen opinio nō est verisimilis, vt docet Lilius Poët. hist. lib. 2. Alij etiam magistrum ei dant Creophilum, quem tamen alij dicunt eius generum fuisse, alij amicum, Apuleius hospitem, & canendi ęmulatorem. Herodotus Phemiū appellat Homeri magistrum, qui pueros Smyrnæ publicè literas doceret. Sed de his plus satis. Antequam autem Odysseam Homericam accedamus, lubet hîc Goropianos loculos recentes excutere. Is in Hispanicis contendit, Vlyssem hūc Homericum omnino esse fabulósum, ad quem Poëta veteres illas Elysę Mosaici narrationes retulerit. Est autem Elysa filius Iauani (vel vt legi vult Becanus, Ionis, à quo Ionia) nepos Iapeti. Genes. 10. à quo & Tarsi fratre conditam Hispania docet, & acerrimè contendit Goropius. Eum ergo celeberrimum Heroem inducit, de quo cùm seculis voluentibus historia propagaretur, Homerus ex eo suum Vlyssem finxit. Sed præstat eum ipsum videre in Hispanicis, cuius sententiam si quis exuto affectu maleuolo inspiciat, fortasse veram, aut saltem non omnino absurdam iudicabit. Nos ad Vlyssem Homericum animos conuertamus, quem tam splendidè Musa Homerica concelebrat.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI *Odyssea.*

DEORVM consilium fit de Vlysse in Ithacam mittendo à Calypsûs insula. Post quod Pallas in Ithacã proficiscitur ad Telemachum, similis facta Mentæ regi Taphiorum. Facto autem colloquio, Pallas adhortata Telemachum, vt proficisceretur ad patris inquisitionem: ad Pylum quidem, ad Nestorem: in Spartam verò ad Menelaum, euanuit, indicio dato quòd dea esset. Et procorum fit conuiuium.

Aliud.

In primo lib. est deorum concio, Vlyssæ Palladi confidentia.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΘΕΩΝ ἀγορὰ γίνεται περὶ τοῦ τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην πεμφθῆναι ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς νήσου. μεθ' ἣν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς Ἰθάκην παραγίνεται πρὸς Τηλέμαχον, ὁμοιωθεῖσα Μέντῃ βασιλεῖ Ταφίων. γενομένης δὲ ὁμιλίας, παραινέσασα ἡ Ἀθηνᾶ Τηλεμάχῳ παραγενέσθαι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ζήτησιν, εἰς Πύλον μὲν, πρὸς Νέστορα, εἰς Σπάρτην δὲ πρὸς Μενέλαον, ἀπαίρει, ἔμφασιν δοῦσα ὡς θεὸς εἴη. καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται εὐωχία.

Ἄλλη.

Ἄλφα, θεῶν ἀγορή, Ὀδυσῆϊ δὲ Παλλάδι θάρσος.

VIRVM dic mihi Musa versutum, qui valde multum
Errauit, postquam Troiæ sacrum oppidum diripuit:
Multorum autem hominum vidit vrbes & mentem nouit. (mo,
Plurimos verò ille in mari passus est dolores suo in ani-
Magna cura seruans suamq́ animã & reditũ sociorũ:
Sed neque sic eripuit socios tametsi cupidus.
Suis enim ipsorum nequitijs perierunt
Stulti, qui boues supergradientis solis
Comederunt: ast is his abstulit reditus diem.
Horum partem aliquam dea filia Iouis dic & nobis.
Iam alij quidẽ omnes quotquot effugerant sæuã mortẽ
Domi erant, belloque elapsi & mari,
Hunc solum reditus indigentem atque vxoris
Nympha veneranda detinebat Calypso diua dearum
In specub. cauis, illũ in primis cupiens sibi maritũ esse.
Sed quando tempus venit circummeantibus annis,
Quo ei destinarunt dij domum redire
In Ithacam, neque tum expers erat certaminum,
Etiam inter suos amicos: dij verò miserebantur omnes,
Præter Neptunum: ille indesinenter irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam in terram veniret.

ΑΝΔΡΑ μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.
Πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμὸν,
Ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἑτάρους ἐρρύσατο ἱέμενός περ.
Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Τῶν ἁμόθεν γε θεὰ θύγατερ Διὸς εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν.
Τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
Νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι
Εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων,
Καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες,
Νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

COMMENTARIVS.

ἄνδρα μοι ἔννεπε) Eodem modo Odysseam exorditur Poeta, ac Iliadem. Tamen notanda est vocum diuersitas, qua vtrumq; initium concinnauit, vt sigillatim obseruauit Eustathius. Quod enim in Iliade dictum est, ἄειδε, hîc ἔννεπε dicitur. Deinde cùm paulò obscurius ibi, θεὰ, inuocasset, vnde dubitatum fuit, quid per θεὰ intelligeret: hîc quasi quæstionem soluens, μοῦσαν se interpretari videtur innuere, quæ specialior est appellatio quàm illa latiùs patens & pluribus accommodata. Quæ tamen ex nouem Musis apud Homerum in inuocationibus sit intelligenda, in ipso Iliadis principio à nobis explicatum est, vt hîc eadem rursus non sint inculcãda. Porrò in ipso huius libri vestibulo pro more suo exponit Poeta, quid imposterum scripturus sit, vt eo pacto in narrationis fluctus prorumpens lector non nesciat, quod sidus nauigationis sibi sequendum sit. Itaque hanc Cynosuram Homerus ostendit, animos legentium ad sui lectionem pelliciens, & studio tantæ rei intelligendæ, quam se persequuturum pollicetur, inuitans. Quod etiam præstandũ in exordiis, maximè Poeticis, docet Aristoteles tertio Rhetor. ad Theod. cap. 14. cuius verba in Iliadis exordio adduximus. Sed tamen cautio est adhibenda: nam si res patet, aut exigua sit, non est vtendum exordio, inquit ille: proinde constat, necessariò vatem nostrum narrationem incognitam & grauem hoc initio præmuniuisse. Itaque nos ad eam audiendam & intelligendam, quam studiosè fieri poterit, accingamur: & siquid ea luminis desideret, illud ei impertiamur, vt hoc altero beneficio manes Homericos nobis deuinciamus. Ait ergo Poeta scripturum se errores, quos post dirutam Troiam per decennium integrum Vlysses subiuerit, cum proprio periculo & sociorum suorum iactura: cuius causam perstringit, nouem versibus tam immensum scribendi argumentum ingeniosè complexus. Animaduertendum est autem, in hoc exordio reticuisse Poetam proprium Vlyssis nomen, secus atque in Iliade, vbi statim Achillis nomen inseruit. Hic autẽ videtur ἐμφατικώτερον locutus, cùm Vlyssem solo epitheto πολυτρόπε indicauit: quod ita voluit intelligi, vt nullus prætereà designari per illud posset, quàm solus Vlysses, cui illud propriè conuenit. Post viginti autem versus nomen illius proprium extulit, ne suspensos lectores diutius remoraretur.

ἱερὸν Τροίης) Euersæ Troiæ gloriam & laudem Vlyssi tribuere solet Homerus, atque idcirco eum sæpe appellat πτολίπορθον. Quod mirum videri possit. Nam quid igitur præstitit Achilles, sine quo Troiam capi non posse etiam diuino oraculo exauditum est? Quid Aiax fortissimus, quid Diomedes, quid Idomeneus, quid reliqui, quorum in expugnanda Troia diligentiam & operam satis luculenter Ilias testatur & comprobat? Sed quid Nestor ille cum Agamemnone? quorum huic totius exercitus principi, eo nomine tota gloria iure deberi videbatur, quod maximè militis gesta in ducem referri vsitata loquendi formula soleant: ille verò prudentia & consilio suo plus in ea præstitisse credi possit, vel ipsius Agamemnonis testimonio suffragante, vt in Iliade vidimus; cùm decem Nestores tantùm ad Troianum excidium sibi exoptat. Sed vt natura nihil frustra, sic neque Homerus. Nam, vt ex factorum Vlyssis commemoratione constat, ille omnia præstitit, quæ ad Troiæ expugnationem facere videbantur. Ille Achillem ad bellum perduxit: ille sagittas Herculis à Philoctete exoratas ad Troiam tulit: ille cinerem Laomedontis, qui super Scæa porta Ilij seruabatur, clàm sustulit, Palladiúmq; vnà cum Diomede ex Troia, cæsis custodibus, rapuit: ille explorator cum eodem Diomede

midius Rhesum Thraciæ regem occidit, equósq; eius abduxit, antequàm Xanthum fluuiū degustassent. Hæc, inquam, omnia Vlysses exequutus est, quæ in Troianorum erant fatis, sine quibus Troia non poterat expugnari. Sed & ille præterea discedentes re infecta Græcos repressit, vt in Iliade vidimus: ille denique equum Troianum in arcem deduxit, vt ipse de se infrà lib. 8. prædicabit, assentiente ipso Demodoco. Proinde satis patet, quàm meritò πτολιπόρθου titulo Vlysses insigniatur.

πολλῶν δ' ἀνθρώπων) Prudentissimi heroës apud veteres sunt existimati, qui in longinquas regiones peregrinati fuissent, vt scribit Strab. lib. 1. Itaque idcirco prudentissimum Vlyssem fuisse indicat Homerus, quòd multorum prouidus vrbes & mores hominum inspexit, vt est interpretatus Flaccus. Hinc est quod eum πολύτροπον idem Homerus appellet, quasi ex diuersorum morum obseruatione ad maiorem prudentiam animus noster informetur. Vnde adeò celebrantur Hercules (qui idcirco, vt censet Strab. lib. 1. μεγάλων ἐπίιστωρ ἔργων dictus est inf. Ody. φ.) Dionysius & reliqui apud antiquos ob varias & longinquas peregrinationes. Sunt tamen nō pauci, qui eas magnopere non probent, quasi per eas nulla fieri possit probitatis accessio (vt vulgari etiam Gallorum iactatur prouerbio) tum quòd sæpe externos induamus ritus, & eos patriis anteferamus, quod Scythæ Anacharsidi contigit. Proinde gloriari solebat Aelianus, vt scribit Philostratus, quòd fines Italiæ nunquam esset egressus, nauem nunquam inscendisset, neq; nouisset mare: quare in magna dicitur fuisse authoritate, veluti patrij moris studiosè obseruans. Nos verò aliud sentimus, & non mediocre ad prudentiam comparandam auxilium variarum gentium mores cognitos arbitramur. Neque enim aut nobis ipsis aut patriæ nostræ tantum est tribuendum, vt nusquam præterea scientię eruditioni ac prudentiæ vllus locus relinquatur: immò ab exteris regionibus optimi Rerum publicarum moderatores in patriam suam elegantes mores ac leges inuexerunt, vt Lycurgus, Solon, ipsique adeò Romani, vt docent satis historiæ. Ingenium tamen peregrinantis sanum & integrum desidero, quia vbique tam vitia quam virtutes patent vt has amplecti, illa verò respuere possit. Et hoc ad probitatem spectat. Cæterùm vt in vno solo omnia fructuum genera non pullulant, quantumuis pingui & culto: sic vnica patria omnium rerum sufficientem notitiam suppeditare non potest, quæ proinde nobis est aliunde comparanda. Et hoc ipsum agnouit noster vates, vt de eo testatur Herodotus in ipsius vita. Scribit enim, facilè persuasum fuisse illum à Mente, vt cum eo proficisceretur, quòd sibi conueniens arbitraretur etiam adhuc iuueni χώρας καὶ πόλιας θεήσασθαι. Alioqui solet etiam diuturna proprij soli habitatio αὐθάδειαν nescio quam in animis hominum generare, vt dum sibi solis placent, alios contemnant: quorum si vsi fuissent consuetudine, aliter sentiant. Vtut sit, Homeri grauissimi scriptoris, authoritate constat, quàm sit vtilis longinqua peregrinatio: quæ, si Menandro credimus, βίον τίθησι συμφερέστερον. Quanquam nunquam possumus rectè dici peregrinari, si Socratem dicentem audimus, se neque Atheniensem neque Græcum, sed mundanum esse: quod Plutarch. lib. de exilio probat qua de re nos in sequentibus nonnulla insuper dicemus.

καὶ νόον ἔγνω) Addit hæc postrema non frustra, quia solent plerique non solùm corpore, sed animis etiam in exteris terris peregrinari: vt cùm apud se nunquam sint, ne in eo etiam loco, vbi sunt, commorentur. Itaque licet vrbes & gentes alienas videant, inani tamen aspectu aciem oculorum pascunt: cæterùm mores, & consuetudines & ingenia populorū non intuentur ac inspiciunt, vt segnes mercatores qui latentes gazas per transennam strictim obseruant prætereuntes. Aliter ergo se gessit Vlysses, qui non solùm vrbes, sed etiam mores ac ingenia hominum multorum nouit, vnde factus dicitur longè prudentior.

ὃν κατὰ θυμόν) Hic locus aliter vulgò interpungitur, quàm à Didymo, qui iubet post ἄλγεα distinguere, vt ὃν κατὰ θυμὸν ad ἀρνύμενος referatur hoc sensu: τὸ ἐφ' ἑαυτῷ φειδόμενος καὶ σώζων ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἑταίρους. id est: sui curam habens seipsúmque & socios conseruans. vel pro καταλλασσόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὴν εἰς τὸν οἶκον τιμωρίαν, ὑπὲρ τῶν ἑταίρων, vt in Lexico nostro olim exponetur. Hic autem animaduertendum est, Vlyssis non solùm in seipso, sed etiam in amicis conseruandis studium. ἐκεῖνο μὲν inquit Eusthathius, ὅτι φίλαυτοι καὶ φιλόζωοι ἐν τοῖς καιροῖς σπουδαῖοι ἄνθρωποι· τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι οὐ προλείπει ἐν κινδύνοις τοὺς φίλους ὁ σοφός. Illud, quòd vir circunspectus & solers seipsum amat & tuetur in angustiis rebus: hoc, quòd viri est sapientis, amicos in periculis non deserere. Quod postremum cæteris etiam imitandum proponitur, qui parem laudem atque Vlysses consectari voluerint. Neque enim satis est, si te ipsum periculo eripias, derelictis iis quos in securitate socios habuisti, quasi tunc extingui debeant illi amicitiæ igniculi, qui paulò ante inter vos præfulgebant. Id verò potissimum à ducibus exerceri par est, qui non solùm pacatæ, sed etiā conturbatæ & periculosæ vitę comites suos habent. Quod autem sequitur de sociis Vlyssis, quos suis nequitiis periisse dicit Poeta, suo loco explicabitur imposterum: illud verò specialiter, quod eorum exitium propriæ ipsorum improbitati tribuit, mox in sequenti Iouis oratione enarrabitur.

εἰπὲ καὶ ἡμῖν) Illud καὶ vel otiosum est, inquit Eusthath. vt non ita rarò fieri solet: vel ratione futuri dicitur, quasi par sit multos hoc idem opus post Homerum aggressuros: vel forsan ratione præteriti, siquis ex historia intelligat Homerum huius narrationis argumentum ex Ægyptiis desumpsisse. quasi dicat, ὡς ἑτέροις ἐφράσαντο ἅπαξ, εἰπὲ καὶ ἡμῖν. vt aliis anteà dixisti, dic etiam nobis.

ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες) In scribenda Odyssea aliter se gessisse Poetam, quàm in Iliade, ingenuè fatendum est: videlicet exordium narrationis hîc fecisse ab ipso penè fine, cùm ab ipso discessu ex Troia naturali ordine incipiendum esse videretur. Itaque huc est reuocandum, quod alij de Iliade dicebant, me non probante, vt in illius initio demonstraui. Integra tamen narratio ab ipso principio contexetur ab ipso Vlysse infrà lib. 9. Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν Ἰσμάρῳ· ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς, &c.

καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι) Auget labores Vlysses, quòd ij perpetui fuerint, etiam cum inter amicos suos versaretur, quasi hoc magis sit quàm ab hostibus infinita pati. Quos autem amicos intelligat, mihi satis non liquet, nisi de Calypso loquatur, à qua inuitus detinebatur sub spe oblati matrimonij, quod ille tamen patriæ suæ postponebat: vnde perpetuo illi cum Calypso, quæ se amicam alioqui ostendebat, perpetuum fuerit certamen. At verò Eusthathius, certandum illi fuisse cum fortuna dicit, his verbis πρός τινα δὲ ἀπήλαυσεν ἦν ἀεθλεύων ὁ Ὀδυσσεὺς. ἢ πάντως πρὸς τὴν ἀντικειμένην αὐτῷ τύχην, id est: Cum quonam aduersario fuit Vlyssi certandum? An omnino cum opposita illi fortuna?

νόσφι Ποσειδάωνος) Solus Neptunus ex Diis Vlyssi infensus dicitur, nimirum propter excæcatum Vlysse Polyphemum Neptuni filium, vt paulò pòst dicetur à Ioue. ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰὲν Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν Ἀντίθεον Πολύφημον, &c. Itaque Vlysses infelici vsus est semper nauigatione, quia propitium maris Deum non habuerit.

Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
(Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος)
Ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
Ἔνθ' ὅγ' ἐτέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀθρόοι ἦσαν.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
Τόν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης·
Τοῦ ὅγ' ἐπιμνησθεὶς, ἔπε' ἀθανάτοισι μετηύδα,
Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται.
Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.
Ὡς καὶ νῦν Αἴγισθος ὑπὲρ μόρον, Ἀτρείδαο
Γῆμ' ἄλοχον μνηστὴν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
Εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς,

Sed ille quidem Aethiopas accesserat longè semotos,
(Aethiopas qui bifariā diuisi sunt, vltimi hominum,
Alij quidem occidentalis solis, alij verò orientalis)
Communicans taurorúmque & agnorum hecatombas.
Ille delectabatur conuiuio assidens: cæterùm dij alij
Iouis in regia Olympij congregati erant.
His autem sermones cœpit pater hominumq; deorumq;.
Recordabatur enim in animo inculpati Aegisthi,
Quem Agamemnonides inclytus occidit Orestes:
Huius ille memor his verbis immortales affatus est,
Papæ, vt scilicet deos mortales culpant.
Ex nobis enim inquiunt mala esse, qui verò ipsi
Suis stultitijs præter fatum angores patiantur.
Quemadmodum & nūc Aegisthus præter fatū Atridis
Duxit vxorem sponsam, ipsum verò occidit reuersum,
Veritus grauē mortem, quoniam illi prædiximus nos.
Mer-

Mercurio misso speculatore Argicida:
Neque ipsum occide, nec duc vxorem.
Ex Oreste enim erit vltio Atridæ,
Postquam pubuerit, & suam desiderabit ditionem.
Sic ait & Mercurius: sed non mentem Aegisthi
Persuasit bona consulens: nunc simul omnia luit.
Huic respondit posteà dea cæsia Pallas,
O pater noster Saturnie summe regum
Et valde ille quidem merita periijt morte:
Sic pereat & alius, quicunque talia fecerit.
Verùm mihi pro Vlysse bellicoso cruciatur cor
Infelice, qui sanè diu ab amicis calamitates patitur
Insula in circumflua, vbi vmbilicus est maris,
Insula syluosa: dea verò intra domum habitat
Atlantis filia maleficij, quique maris
Omnes profunditates nouit, sustinet autem colūnas ipse
Longas, quæ terrámque & cœlum amplectuntur:
Eius filia infortunatum lugentem detinet.
Semper enim mollibus & dulcibus sermonibus
Demulcet, vt Ithaces obliuiscatur: cæterùm Vlysses
Cupiens vel fumum exilientem videre
Suæ terræ, mori desiderat. at non tibi tandem
Conuertitur charum cor, Olympie. nonne Vlysses
Græcorum apud naues gratificabatur sacrificando
Troia in lata? quid illi tantum irasceris, ô Iupiter?
Huic respondens allocutus est nubiū cōgregator Iup.
Mea filia, qualis sermo excidit septum dentium?
Quomodo vnquā ego Vlyssis diuini obliuiscerer? (Dijs
Qui longè superat prudētia homines, plurima. v. sacra
Immortalibus persoluit, qui cœlum latum inhabitant?
Sed Neptunus terram continens assiduò semper
Ob Cyclopem irascitur, quem oculo priuauit
Diuinum Polyphemum, cuius robur est maximum
Inter omnes Cyclopas: Thoosa autem eum peperit nym-
Phorcynis filia maris indomiti regis (pha
In specubus cauis Neptuno mixta.
Ex eo tempore Vlyssem Neptunus terræ quassator
Neutiquam occidit errabūdū, arcet. a. à patria terra.
Sed agite nos ipsi verò dispiciamus omnes
Reditū, quo pacto contingat, Neptunus autem deponat
Suā iram: neque enim quicquā poterit contra oēs vnus
Immortales inuitis Dijs contendere
Huic respondit deinde dea cæsia Minerua,
O pater noster Saturnie, supreme regnantium,
Siquidem nunc hoc gratum beatis dijs,
Redire Vlyssem prudentem ad suam domum,
Mercurium tum internuncium Argicidam
Insulam in Ogygiam celeriter mittamus, vt celerrimè
Nymphæ pulchricomæ edicat firmam voluntatem
Reditum Vlyssis prudentis, uti redeat.
Porrò ego in Ithacam proficiscar, vt ei filium
Magis excitem, & ipsi robur in mente ponam,
In concionem vocando comatos Græcos,
Omnibus procis interdicere, qui eius semper (ues
Pecora pinguia mactāt, & flexipedes sinuosis cornib. bo-
Mittam autem in Sparten & in Pylum arenosam
Reditum sciscitaturum patris sui, sicubi audiret,
Atque vt eum gloria insignis inter homines habeat.

Ερμείαν πέμψαντες ἐΰσκοπον Αργειφόντην.
Μήτ᾽ αὐτὸν κτείνειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.
Εκ γὰρ Ορέςαο τίσις ἔσσεται Ατρείδαο.
Οππότ᾽ * ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἧς ἱμείρεται αἴης. γρ. ἂρ ἡβή-σει
Ως ἔφαθ᾽ Ερμείας. ἀλλ᾽ οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
Πεῖθ᾽ ἀγαθὰ φρονέων. νῦν δ᾽ ἀθρόα πάντ᾽ ἀπέτισε.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη,
Ω πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·
Ως ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
Αλλά μοι ἀμφ᾽ Οδυσῆϊ δαΐφρονι δαίεται ἦτορ
Δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχει,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ᾽ ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης,
Νῆσος δενδρήεσσα· θεὰ δ᾽ ἐν δώμασι ναίει
Ατλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
Μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι·
Τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει·
Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Θέλγει, ὅπως Ιθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Οδυσσεὺς
Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
Ης γαίης, θανέειν ἱμείρεται, οὐδέ νυ σοί περ
Εντρέπεται φίλον ἦτορ Ολύμπιε. οὔ νύ τ᾽ Οδυσσεὺς
Αργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ; (Ζεὺς
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς ἂν ἔπειτ᾽ Οδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;
Ος περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ᾽ ἱρὰ θεοῖσιν
Αθανάτοισιν ἔδωκε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Αλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰὲν
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
Αντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον
Πᾶσι Κυκλώπεσσι· Θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη,
Φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
Εν σπέεσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα.
Εκ τοῦ δὴ Οδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Οὔτι κατακτείνει, πλάζει δ᾽ ἀπὸ πατρίδος αἴης.
Αλλ᾽ ἄγεθ᾽, ἡμεῖς οἵδε περιφραζώμεθα πάντες
Νόστον, ὅπως ἔλθῃσι, Ποσειδάων δὲ μεθήσει
Ον χόλον. οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
Αθανάτων, ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽, ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη,
Ω πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι,
Νοστῆσαι Οδυσῆα δαΐφρονα ὅνδε δόμονδε,
Ερμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον Αργειφόντην
Νῆσον ἐς Ωγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέα βουλήν,
Νόστον Οδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται·
Αὐτὰρ ἐγὼν Ιθάκην δ᾽ ἐσελεύσομαι, ὄφρα οἱ υἱὸν
Μᾶλλον ἐποτρύνω, καί οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω.
Εἰς ἀγορὴν καλέσαντα καρηκομόωντας Αχαιοὺς,
Πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ
Μῆλ᾽ ἀδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Πέμψω δ᾽ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσῃ,
Ηδ᾽ ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

ἀλλ' ὁ μὲν αἰθίοπας) Hoc de Neptuno est intelligendum, qui ad Æthiopas profectus dicitur propter festum fortaſſe illius ibi celebratum, aut honores diuinos illi alioqui habitos. Vnde constat piam fuiſſe gentem illam Æthiopum cultúſque diuini amantiſſimam, cùm iis delectata etiam Numina videamus. Idem visum est in Iliade, cùm Iupiter ad eoſdem populos commigrauerit. Vbi vide quid nos annotauimus.

αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται) Æthiopum Homerus duo facit genera: alios in Oriente, alius in Occidente collocat. quod à Plinio his verbis comprobatur lib.5.cap.8. Interiori autem, inquit, ambitu Africæ ad meridiem versus, ſupérque Getulos interuenientibus deſertis, primi omnium Libyægyptij deinde Leucæthiopes habitant. Super eos Æthiopum gentes Nigritæ, à quo dictum est, flumine: Gymnetes, Pharuſi, & iam Oceanum attingentes, quos in Mauritaniæ fine diximus, Peroſi. Ab his omnibus vaſtæ ſolitudines Orientem verſus, vſque Garamantes, Augyláſque & Troglodytas: veriſſima opinione eorum, qui deſertis Africæ duas Æthiopias ſuperponunt, & ante omnes Homeri, qui bipertitos tradit Æthiopas ad Orientem occaſúmque verſos. Hæc ille. Ptolomæus quoq; duplicem Athiopiam eſſe dicit: vnam quæ ſub Ægypto eſt, alteram interiorem appellat De prima cap.7. de ſecunda cap.8. lib.4. tab. 4. Africæ. Sed expreſſè & copioſiſſimè omnium Strab. lib.1. Geogr. hanc ipſam diuiſionem Homericam enarrat, & calumniantibus defendit, maximè contra Grammaticos Ariſtarchum & Cæterem. Quæ omnia breuitatis cauſa apud Strabonem legenda ſtudioſis relinquimus. Nam duplex pagina illis deſcribendis vix ſufficeret.

εἰλαπίνῃ) Athenæus lib.8. circa finem obſeruat ex hoc Homeri loco & aliis, ſolitos Deos ab antiquis inter conuiuas ordinari. Nam cùm virorum impetū ad voluptates cognouiſſent, neque homines ab his abſtinere poſſe intelligeret, vtile verò maximéq; conducens his arbitrarentur, ſi cōpoſitè ornatéq; aſſueſcerent; tēpus quoddam certum determinarunt, deiſq; prius ſacrificantes ſic ipſos ad relaxationem animi dimittebant, vt Deos omnes ad primitiarū oblationes accedere exiſtimantes, & ad ſacrificia cū verecundia quadā ac timore conuenirent. Et paulò pòſt: Cùm igitur Deos præſentes eſſe arbitrarentur, feſtiuitates & ornatè & tēperanter præteribāt, &c.

ἐξ ἡμέων γάρ φασι) Elegans eſt hic locus, & non Ethnico, ſed Chriſtiano homine planè dignus. Agnoſcit enim Poeta ſub Iouis loquentis perſona, malorum quæ hominibus contingunt, cauſam non eſſe in Deum, ſed in ipſas hominum nequitias & improbitates referendam. Quod qualiter ſit intelligendum, optimè expoſuit Maximus Tyrius Orat.25. Qua de re à nobis quoque ſatis copioſè alicubi in Iliade dictum eſt. Sed quia hic locus expreſſus eſt ad eam rem, lubet aliqua ratione eum illuſtrare, quia res eſt alioqui perplexa, & etiam hodierno tempore in dubium à multis reuocata. Primùm non eſt cēſendum, quicquam ſiue boni ſiue mali inſcio aut inuito Deo contingere. Iam verò cùm ille boni ſit amantiſſimus, malum autem odio ineffabili proſequatur: mirum eſt quòd ille ſciente & permittente malum ab homine perpetretur. Quod ad veteres attinet, ſcio eos exiſtimaſſe actiones in hominum eſſe poteſtate, quaſi hoc illi à Deo ſeparatum munus obtinerent. Et hoc innuit Tyrius, cùm dicit, animam corpori humano vt curru impoſitam à Deo aurigæque fungentem officio, eum ἀτεχνίας tamen facultate, hoc eſt, vt aurigandi arte etiam abuti poſſit. Itaq; poſtquam inſcenderit currū, & habenas acceperit, ſiquidem fœlix beatáq; ſit anima, meminerítque ſe iuſſu Dei ſublatam in currum, validéque aurigationem regere debere, nimirum habenas moderatur, regítq; currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuerſum appetunt curſum, temeréq; huc atq; illuc rapiunt currum: hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam ille ad temeritatem atq; ferociam: alius verò tarditatem, mollitiem, ſeruitutem, fatuitem, atque humilitatem ſectatur, cuiuſmodi ſeditionibus diſtractus currus aurigam conturbat, & ſi equorum vnius impotens vis cæteros vincat, fertur currus pro libidine equi vectoris. Quo fit vt victrice interdum petulentia, vnà currus & auriga ad contumelias, conuicia, impuritates atque alias nefarias, minimé q; ſinceras voluptates: interdum verò dominante iracundia, in multas variáſque calamitates, vterq; feratur in præceps. Hæc ille. In quibus veterum ſententiæ hac de re comprehenduntur. Et ſanè fatendum eſt, propria & libera ac innata voluntate homines ad malum ferri, quod ita Deus conſtituit ad maiorem ſui Nominis gloriam: quia ſplendidiùs eo pacto clementia illius erga nos elucet, cùm noſtri miſeretur. Libera voluntate homines peccare dixi, quia pars illa integri illius arbitrij quod primùm homini inſitum eſt, in homine reſtat. Et hoc ſentiunt Eccleſiaſtici noſtri Doctores D. Auguſtinus contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium, lib.1. cap.2. Quis autem, inquit, noſtrûm dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum: ſed illa quæ in Paradiſo fuit, habendi plenam cum immortalitate iuſtitiam, propter quod humana natura diuina indiget gratia, dicente Domino (Ioan. 8.) Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis: vtique liberi ad benè iuſtéque viuendum. Nā liberum arbitrium vſque adeò in peccatore non periit, vt per illud peccent, maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet, &c. Itaque nihil eſt quòd Deum accuſemus, cùm peccamus. Si nos ipſi peccati cauſa ſumus ſoli, hoc eſt ſine Deo: nam alioqui à Diabolo eſt omnis mali auxilium. Sed iſta θεολογικώτερα ſunt, & tamen hìc fuerunt dicenda, quia etiam hodierno die cum eiuſmodi fanaticis hominibus nobis eſt negotium, quibus lib.19. Iliadis circa initium reſpondimus, etiam ex ipſorum Ethnicorum authoritate: quibus tanta lux veritatis non defuit, quod iam in Homero, ſub Iouis perſona, animaduertimus, ſed & ipſe αὐτοπροσώπως anteà dixerat de ſociis Vlyſſis, αὐτῶν δὲ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο νήπιοι, &c. Iam verò præcedentia eò pertinent, vt doceamus, malorum, id eſt peccatorum cauſam Deum non eſſe, & ad ea Iouis verba referenda ſunt, σφῇσιν ἀτασθαλίῃσι: quibus hoc etiam à Dijs videtur remouere velle, ne ipſi τῶν ἀτασθαλιῶν humanarum authores exiſtimentur. Cæterùm hoc præcipuè agit Iupiter, vt calamitatum cauſam in ipſam hominum improbitatem referat. Nam hoc loco κακὰ, calamitates interpretari decet. Senſus loci eſt: Dicit Iupiter, falsò nos Dij ab hominibus accuſamur, quaſi nos illis iniuſtè & immeritò damna & calamitates creemus, cùm tamen eas ob flagitia & ſcelera, quæ perpetrant, optimè ſint promeriti. Sed cùm Deus ſine omni dubio author ſit pœnæ mali, mirum eſt quòd ita Iupiter authores calamitatum, quæ hominibus contingunt, Deos eſſe neget. Intelligendum puto, propriū eſſe Deitatis, bona & felicitatem largiri, itaque malis hominum eam non gaudere: proinde non ei cauſam calamitatum tribuendam, quæ à noſtris ipſis vitiis promanant. nam iſta illæ vt corpus vmbra ſequuntur. Quod autē Deum authorē pœnę mali dixi, orthodoxè dixi cum Auguſtino lib.1. de Lib. arb cap.1. Si Deum, inquit, bonum eſſe noſti, vel credis (neq; aliter fas eſt) malum non facit. Rurſus, ſi Deum iuſtum fatemur (nam & hoc negare ſacrilegum eſt) vt bonis præmia, ita ſupplicia malis tribuit quæ vtique ſupplicia, patientibus mala ſunt. Quamobrem ſi nemo iniuſtè pœnas luit, quod neceſſe eſt credamus, quandoquidē diuina prouidentia hoc vniuerſum regi credimus: illius primi generis malorum nullo modo, huius autem ſecundi author eſt Deus. Hæc ille. Aliud autem videtur velle Iupiter, qui calamitatum cauſam ipſis vitiis hominum attribuit, vt homines minus liberè Deū accuſent ob mala quæ patiuntur, cùm potius proprias eos nequitias incuſare oporteat: quod & nos piè dictum exiſtimamus. Porrò quæ nos mala dicimus, ea ita ſunt noſtri habita ratione: Dei verò reſpectu, ſupplicia ſunt bona & iuſta, vt dicit Auguſtinus: immò ad ſalutem vniuerſi, vt ait Maximus Tyrius. Enimuerò, inquit, vt vertit Coſmus Paccius, quæ apud nos opinionem malorum corruptioniſq; habent, pro quibus etiam angimur, ea profectò ipſe artifex ad ſalutem vult eſſe vniuerſi. Nam cùm vniuerſi curam intendat, partes nimirum ipſas oportet pro vniuerſi ſalute laborare. Premuntur fame Athenienſes, terræ motu laborant Lacedæmonij, inūdatur Theſſalia, vritur Ætna. Et quando vnquam Iupiter aut immortalitatē Athenienſibus ſpopondit (à quibus ſi abierit fames, Alcibiades tamen claſſem in Siciliam perditum eat) aut Lacedæmoniis immobilem terram, aut Theſſalis terram non inundatam, aut Siculis incendij compreſſionem? cum ſequentibus, quæ breuitatis cauſa relinquo: vbi dicit ſe hæc ſalutem appellare, quod futurarum rerum ſucceſſionem ob eam eſſe coniectetur. Sed hæc aliquantulum πάρεργα, qui non expreſſè de malis ob peccata loquitur, ſed generalius de partibus vniuerſi quibuſdam labefactatis: quæ affectio eſt materiæ, non culpa ipſius artificis. Itaq; mala noſtra, ſunt reſpectu Dei ſolùm ſupplicia. quod meliùs intelligi poteſt, ſi hæc humana contemplemur. cùm enim Iudex reum capite plectit, iuſtè facit, qui ſcelera puniat: & tamen ſupplicium illud reo malum eſt, ſic de tormentis & aliis puniendi vitia generibus dicendum eſt. Quanquam autem Iudex ea reis infligat, quis tamen eum illorum cauſam proferat: ac non potius reos, qui ea promeruerunt? Porrò de hoc ipſo loco cōſule Chryſippum apud Gelliū Noct. Attic. lib.6. cap.2. & Cicer. lib. de Fato. Et ſi vis, Auguſt. lib.5. de ciuit. Dei, cap.8. & ſequentibus, vbi de fato copioſa eſt diſputatio.

ὑπὲρ μόρον) Cur præter fatum homines malis plecti dicit Iupiter? An eſt quippiam in rebus mortalibus, quod non ex fati decreto, cur etiam ipſos Deos alibi Poeta ſubiicit, eueniat? Sciendum eſt, diuerſis modis vſurpari hanc locutionem, vt initio Iliadis ſatis monuimus. Hìc intelligimus, dicere Poetam ea præter fatum hominibus contingere, quæ violenta ſunt, & præter naturæ ordinem, quo videtur ſecurus vitæ ſtatus vſque ad legitimi temporis viuendi ſpatium ſponderi ſine vlla malorum aut calamitatum tempeſtate.

ἀλλά μοι ἀμφ᾽ Ὀδυσῆϊ) Siquis orationem istam, quam Ioui affingit Poeta, consideret, mirari eum subibit, cur à proposito suo dimoueatur: & cùm de Vlysse animus illi sit scribendi, Ægisthum aduocet. Ego verò respondeo, hoc eleganter à Poeta sic institutum, vt cùm ita de hominibus conquerentem Iouem etiam cum indignatione audiret Pallas, occasionem arriperet de Vlysse sermoné faciendi, vt ad illius commiserationem patrem permoueret. Giphanius verò: Dicendum fortasse, inquit, Iouis orationé à Minerua nimio iuuandi Vlyssis studio interruptam esse, eaque re factum vt exemplum Ægysthi non sit Vlyssi accommodatum: vt igitur Agamemnonis vxor Clytæmnestra longa mariti mora, Ægistho tamen nupsit, qua ex re multæ calamitates euenerint: ita & de Penelope metuendum, ne longa Vlyssis mora tandem flectatur, & procis nubat, qua ex re similes calamitates sequantur.

γῆμ᾽ ἄλοχον μνηστήν) Historia Ægisthi tertio libro à Nestore exponitur. Nunc verò notandum est, quod Iupiter dicit, monitum à se fuisse Ægisthum per Mercurium, ne vel vxorem Agememnonis duceret, vel eum interficeret, quia illi periculum idcirco ab Oreste impendebat. Vnde constat, existimasse illos veteres hominibus actiones esse liberas tam bonas quàm malas, adeò vt cum oblatam bonam non amplectantur, propria eorum culpa id contingat, quasi in eorum fuerit potestate, & per se illud amplecti valuerint. Itaq; cùm malis conflictantur, nihil est, quæ Iouis est sententia, quòd nos Deos accusent, cùm ipsi illa sibi soli creent. Annon enim possunt à flagitiis abstinere, cùm à nobis moneantur vt abstineant? Agnoscite, mortales, quanta sit vestra imbecillitas ad probitatem, quãta contrà ad vitium procliuitas, vt vestris viribus diffisi in Deo solo nitamini, monentémque attentè audiatis: nõ quòd in vobis facultas sit boni vlla, sed quia sine vobis in vobis gratia Dei ad bonum operari non potest, sine qua neque vos quicquam efficere potestis, quod virtutem & probitatem sapiat. Cùm ergo vos Deus ad vitam rectam exhortatur, & à praua deterret, cauete ne Ægisthi exemplum insequamini, sed Mercurium, hoc est diuinam vocem placidis excipite auribus, alioqui culpa tota vestra est, cùm vos ita refractarios Numini exhibetis.

καὶ λίην κεῖνός γε) Exorditur orationem suam Minerua ἀπὸ καιροῦ, & ex re nata. Hoc enim est, quod anteà dicebamus, ex illa Iouis querela arripuisse occasionem Mineruam de Vlysse verba faciendi, quod cõmodè & opportunè præstat. Nam cùm dixerit Iupiter Ægisthum propria culpa periisse, quòd anteà à Mercurio monitus esset, ne scelera illa nefaria perpetraret: opponit nũc ei Vlyssem Minerua, quasi nimirum Ægisthus mortem suam meruerit, qui tam flagitiosus & perditus esset, Vlysses verò pius & religiosus iniquè & sine vlla causa tot laboribus exerceatur, antequã in patriam suam peruenire possit. Itaq; si Agisthus tam grauem exitum meritò sortitus sit, contrà Vlyssem mereri, vt ei ob pietatem & integritatem gratia à Diis habeatur, maximè à Ioue, ad quem dirigitur oratio, & tandem aliquando Ithacæ suæ restituatur, à qua tam longo tempore diuellitur, vnius Calypsûs blanditiis: quibus tamen neque ipse Vlysses permoueri possit, quo minus animum semper in patriam retorqueat, cuius desiderio tantoperè tenetur, vt solo Ithacæ fumo viso lubenter mortem illico sit oppetiturus.

ἔχει δέ τε κίονας αὐτός) De Atlante satis Natalis Comes lib. 4. Myth. cap. 7. & nos alibi dicemus. Hic fingitur à Poeta vir scientissimus adeò, vt etiam eum maris profundos gurgites nosse dicat: quòd immensæ scientiæ argumentum est, cum res adeò latentes, & nulli ferè hominum peruiæ illi pateant. Quod autem etiam cœli & terræ columnas sustinere dicit, planè fabulosum est, & proinde allegoricè intelligendum. Itaque vel ob illius hominis scientiam id confictum est, quemadmodum de Ægyptio Atlãte scribit Tzetzes hist. 1. 5. Chiliad. quem ait dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Ægyptios: quod posteà Græci ad hunc Libycum Atlantem transtulerunt. Vel intelligendum est, id ei tributum propter montem Mauritaniæ ei cognominem, qui quòd cœlum penè vertice feriat, creditus est ab incolis cœlum sustinere. Atlas autem in Mauritania regnauit, de quo idem dixit Oceanus apud Æschylum in Prometheo, quod hîc Homerus. Sic ille:

> οὐ δῆτ᾽, ἐπεί με καὶ κασιγνήτου τύχαι
> τείρουσ᾽ Ἄτλαντος, ὃς πρὸς ἑσπέρους τόπους
> ἕστηκε κίον᾽ οὐρανοῦ τε καὶ χθονός
> ὤμοις ἐρείδων, ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον.

Sed de his copiosiùs aliàs dicendi erit locus. Notanda est autem Poetæ nostri diligentia, qui res insignes, si quæ minima occasio se obtulerit, leuiter non præterit, vt hîc de Atlante, cùm alioqui narratio hoc non postularet.

ἱέμενος καὶ καπνὸν) Habemus hoc à natura, vt in eum locum propensiores simus, cui ortum nostrum acceptum referimus. Itaque quantumuis ab eo distemus, tamen mentis oculos semper eò reflectimus: neque potest eò redeundi desiderium in nobis deleri, neque etiam post multos annos, quibus solet rerum aliqua induci obliuio. Res admiratione planè digna, si tam vulgaris & vsitata non esset. Diximus quidem anteà, Socratem non magis vni loco, quàm toti mundo sese alligasse, vnde se mundanum esse prædicabat: sed hæc vox aut rara est, aut sapientissimi omnino viri, & eius præcipuè, cui patria ingrata sit, vt fuit ipsi Socrati. Deinde illud eò pertinet, vt agnoscat homo liberum se esse, cuius habitationi totus Orbis terrarum pateat, vnde ipsi vbique futurum est bene, si voluerit: & hoc in eorum gratiam potissimum dici solet, qui patrio solo expulsi exteras regiones incolunt, vt se eo pacto consolentur. Restant tamen in singulis radices illi amoris, quo natale solum prosequimur. Quod in Vlysse docet Poeta. Nam ille oblatam etiam immortalitatem pro patriæ reditu repudiauit, vt infrà lib. 5. videbimus. Quod egregiè Aristoteles Oecon. lib. 2. cap. 3. explicat: si libri tamen illi sunt Aristotelis. Sanè multùm debemus solo, quod nos primùm tulit nascentes, vnde manant arctissima illa officia, quibus patria nos sibi deuincit, adeò vt nostra propria commoda publicis anteferre iubeamur, quod Socrates apud Platonem in Critone disputat. Vnde Hierocles apud Stobæum, ἔστι γὰρ, inquit, ὡσπερεὶ δεύτερός τις θεὸς αὐτὴ (πατρὶς) νὴ Δία, πρῶτος καὶ μείζων γονεύς. παρ᾽ ὃ δὴ καὶ ὁ τοὔνομα τῷ πράγματι τιθέμενος, οὐκ ἀσκόπως ἐπέθετο παραχηματίσας μὲν τῷ πατρί, θηλυκῶς δ᾽ ἐξενεγκών, ἵν᾽ οἷον μίγμα τυγχάνοι τῆς τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀξίας. καὶ δὴ ἐστὶ μὲν ὁ λόγος ὑπαγορεύων πατρίδα τιμᾶν ἐπίσης τοῖς δυσὶ γονεῦσι τὴν μίαν, &c. Id est: Est enim patria, per Iouem, velut alter quidam Deus, & primus maximúsque parens. Quare qui nomen ei imposuit à re ipsa, non temerè patriam nominauit, vocabulo quidem à patre deducto, pronunciato tamen fœminina terminatione, vt ex vtroque parente mixtum esset. Atque hæc ratio insinuat patriam vnam ex æquo duobus parentibus colendam esse. Hæc ille. Iam verò siquis parentũ adeò obliuiscatur, vt ab illis abesse possit, non credas eum naturam humanam cum bruta commutasse? Idem ergo de iis dicendum esset, qui à patria remoti, de reditu ad illã non sunt solliciti: si modò talia monstra tellus alit, quæ pluris alienum solum faciunt, quàm natale: quod tamen Zaleucus in Procemio legum (quod extat in fragmentis Politicis Pythagoreorum, quæ nos nuper conuertimus & emendauimus) vetat his verbis πόλιν δὲ φιλαιτέραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρῴων νεμεσώντων. ἀρχὴ δὲ προδοσίας φύεται τοῖς τοιαῦτα βουλομένοις. ἔστι δὲ χαλεπώτερον τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον, ζῆν ἐπ᾽ ἀλλοτρίας. οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Itaque optimè sapientissimum Vlyssem idcirco appellauit Tullius 2. de Legib. vide infrà lib. 9. circa ipsum principium.

οὔ νύ τ᾽ Ὀδυσσεύς) Credidit antiquitas, sacrificiis suis homines Deos sibi deuincire, vnde, modò ritè illa fierent, gratiam & remunerationem ab ipsis non poterant non expectare, quam sibi debitam arbitrabantur. Itaq; Minerua Vlyssis sacrificia, quæ apud Troiam celebrauit, commemorat, vt eorum recordatione eo magis ad eius commiserationem Iupiter permoueatur. Quæ ex eo pendent, quòd probos & pios per se esse posse homines censebant, vnde Diis suas placere actiones. Nos verò qui meliore viuimus seculo, nostra Deo grata arbitramur non ex nobis, sed ex ipsius Numinis clementia.

ποῖόν σε ἔπος) Respondet Palladi Iupiter, in ipsoq; initio leuiter illius temeritatem in loquendo castigat, quasi immeritò obliuionis erga Vlyssem ab ipsa accusetur: sed & plus dixerat Minerua, nimirum Iouem iratum esse Vlyssi, quod (vt credo) pariter sequentibus verbis refutat, πῶς ἂν ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος, &c. Eleganter autem ἕρκος ὀδόντων appellauit Poeta, quasi innuat naturam loquacitatem illo septo obstruxisse. Quod Eustathius noster rectè enarrat: αἰνίττεται δὲ, inquit, ὁ ποιητής, ὡς ἡ φύσις, ἵνα μὴ πτερόεντες ὄντες οἱ λόγοι προπετῶς ἔχοιεν τοῦ στόματος ἐξίπτασθαι, διπλοῦν ἕρκος τὴν αὐτῶν διέξοδον ἐστοιχίσατο, τῷ τε τῶν ὀδόντων, καὶ τῷ τῶν χειλέων. καὶ τείχει τοῦτο ἐμηχανήσατο, καὶ ὡς δεσμώταις τοῖς λόγοις ἐγκατέκλεισεν. id est: Innuit Poeta, naturam, ne sermones veloces alioqui facilè ac temerè ex ore possint euolare, duplici septo eorum exitum obturasse, septo nimirum dentium & labiorum, ac murum muro quasi superædificasse, & quasi captiuos sermones inclusisse. Gellius lib. 1. cùm obseruasset linguam debere non esse liberam nec vagam, sed vinculis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari: vnde Vlysses vir sapienti facundia præditus, vocem mittere ab Homero dicitur non ex ore, sed ex pectore, quo scilicet non ad sonum magis habitúmque vocis, quàm ex sententiarum penitus conceptarum altitudine pertineret: subiicit hoc etiam, quòd petulantiæ verborum coërcendæ, vallum esse oppositum dentium luculentè Homerus dixerit, vt loquendi temeritas, non cordis tantùm custodia atque vigilia cohibeatur, sed & quibusdam quasi excubiis in ore positis sepiatur. Theognis etiam dentes & labra portas appellat. Sic enim ait,

> πολλοῖς ἀνθρώποις γλώσσῃ θύραι οὐκ ἐπίκεινται
> ἁρμόδιαι, καί σφιν πόλλ᾽ ἀμέλητα μέλει.

Id est: Multis hominibus linguæ portæ non adiacent Congruæ, & ipsis multa non curandà curæ sunt.

ὃς περὶ μὲν νόον) A duplici virtute Vlyssem commendat, Prudentia & Pietate: illa homines spectat, hæc verò Deos. Quæ duo, vera sunt hominum ornamenta. Primam autem Iupiter addidit, cum secundæ tantùm Minerua meminisset, vt doceat ille quanti Vly-

sem æstimet: tantùm abest vt illius potuerit obliuisci, aut illi succensere.

ἀλλὰ Ποσειδάων) Iouem aliquando Homerus tanquam summum Deorum, & potentissimum proponit, sine quo cæteri nihil audeant vel possint aggredi, vt satis in Iliade vidimus. Aliquando verò æquales cæteros ei facit, & seorsim exequentes quæcunque voluerint, vt hoc loco Neptunum: qui solus, præter Iouem & reliquam Deorum turbam, Vlyssem tot laboribus marinis exercet. Causam autem statim exponit, cur adeò Vlyssi infensus sit Neptunus, nimirum ob excæcatum ab Vlysse Cyclopem Polyphemum eius filium. Vnde constat, ab ipsis extremis exorsum esse hanc narrationem Poetam. Illa autem historia de excæcato Polyphemo infrà lib. 10. videbitur.

οὔτι κατακτείνει) Qui mortem supplicium omnium grauissimum existimant, allucinari mihi videntur, vt ex hoc ipso loco constat. Nam Neptunus excæcationem filij vlciscens Vlyssem morte non plectit, sed vitam ei acerbam & molestam facit tot errorum agitationibus. Et hoc est quod obseruat Iupiter, nimirum Neptuni crudelitatem, cũ mitius vna morte posset Vlyssem de medio tollere. Quod cùm non fecerit, sine dubio existimandum non est voluisse Neptunum hoc pacto clementiùs cum Vlysse agere, quia magis est in medio calamitatum viuere, & longè grauiùs quàm semel mori. Hinc ille apud Plautum in Rudente,

Neq; est melius morte in malis rebus miseris. Et Euripid. ταχὺς γὰρ ᾅδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Itaque in medio malorum plures mortem exoptant. Sed & Tiberius (vt est apud Suetoniũ) mori volentibus, vim adhibuisse dicitur. Nam mortem adeò leue supplicium putabat, vt quum audisset vnum ex reis Carnulium nomine anticipasse eam, exclamauerit: Carnulius me euasit. Et in recognoscendis custodiis precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit: Nondum tecum in gratiam redij. Hinc Lycus apud Senecam in Hercul. fur. ait, *Qui morte cunctos luere supplicium iubet*

Nescit tyrannus esse diuersa irroga: Miserum veta perire, felicem iube.

Et ea fuit olim Cæsaris in Senatu sententia: De pœna, inquit ille apud Sallustium, possum equidem dicere id quod res habet, in luctu atque miseriis, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum esse, eam cuncta mortalium mala dissoluere, vltrà neq; curæ, neque gaudio locum esse, &c. Quibus Cato quidem acutè respondit, hoc ideò dici fortè à Cæsare, quòd pœnas inferorum negaret. Sed nos de præsentibus suppliciis loquimur, quę in hac vita tolerari possunt: Catoni autem, si Christianus esset, responderem, sceleratis etiam pœnitentibus viam ad cœlos pro Dei misericordia patere. Sed hîc de simplici vindicta quęstio est, quam Neptunus grauiorem existimauit, si Vlyssem ita miserè vndique exagitaret, quàm si vno impetu de medio virorum sustulisset.

ἀλλ' ἄγε) Aduertenda est ista Iouis oratio, qua se non superiorem reliquis Dijs, sed quasi eorum socium prębet, cum iis initurus consilium de Vlysse liberando: nisi hîc Poeta exemplum summi illius Dei proponat, qui nihil inconsultè aggrediatur. Vide annotationem præcedentem in verbis, ἀλλὰ Ποσειδάων.

ὦ πάτερ ἡμέτερε) Cùm Iupiter consilium de Vlysse liberando rogasset omnes Deos, Minerua, quasi omnium prudentissima mythicè & allegoricè, has partes in se recepit, neq; re longiùs distracta (mora enim in huiusmodi rebus periculosissima est) è re nata duo proponit. Primùm suadet, vt Mercurius ad Calypso proficiscatur, firmam Deorum voluntatem de Vlyssis reditu illi nunciaturus, ne videlicet ab ea inuitis Diis coërceatur. Deinde ipsa suam operam hac in re offert, nimirum ituram se ad Telemachum, cui animos addat, tum ad prohibendam & coërcendam Procorum insanam luxuriam & libidinem, tum ad iter suscipiendum Pylum & Sparten versus, vt aliquid de patre suo à Nestore & Menelao sciscitetur. Sed notanda est hysterologia, nam hæc posteriora prius fient: nisi intelligamus illa simul fieri, quæ tamen Homerus inuerso narret ordine: quia æquius est præcessisse illam Telemachi operam, post tam longam patris absentiam.

ἠδ' ἵνα μιν κλέος) Ambigua videtur oratio. nam illud μιν non facile dictu est, quò referatur, an ad Vlyssem, an ad Telemachum. Si ad Vlyssem referatur, sensus erit: Sicubi Telemachus audiat, Vbi gentium famã sit Vlysses. si ad Telemachum, intelligendum est, hac diligentia & officio Telemachum laudem & famam sibi esse comparaturum.

Ὣς εἰποῦσ', ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα·
Στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ, ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
Οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
Εἰδομένη ξείνῳ Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ.
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας· οἱ μὲν ἔπειτα
Πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον,
Ἥμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν οὓς ἔκτανον αὐτοί.
Κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες,
Οἱ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ,
Οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
Νίζον, καὶ πρότιθεντο, ἰδὲ κρέα πολλὰ δατεῦντο.
Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδής·
Ἧστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Ὀσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσὶν, εἴποθεν ἐλθὼν
Μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
Τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχοι, καὶ κτήμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
Τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἴσιδ' Ἀθήνην.
Βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
Ξεῖνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν· ἐγγύθι δὲ στὰς
Χεῖρ' ἕλε δεξιτερὴν, καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε ξεῖνε· παρ' ἄμμι φιλήσεαι, αὐτὰρ ἔπειτα
Δείπνου πασσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρή.
Ὣς εἰπὼν ἡγεῖθ', ἡ δ' ἕσπετο Παλλὰς Ἀθήνη.

Sic fata pedibus subligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsam ferebant super mare,
Et super rotundam terram simul cum flatu venti.
Accipit autem fortem hastam, acuminatam acuto ære,
Graue, magnam, validam, qua domat acies virorum
Herôum, quibus vtiq; irascitur forti patre nata.
Descendit a. ab Olympi verticib. impetu ruẽs præcipitã- (ter,
Stabat autem Ithacæ in populo ad vestibulum Vlyssis,
Limine in aulæ, in manu aũt gerebat ferream hastam,
Similis hospiti Taphiorum duci Mentæ.
Inuenit autem procos superbos, qui quidem tum
Calculis ante ianuam animum oblectabant.
Sedentes in pellibus boum quos occiderant ipsi:
Præcones autem ipsis & seduli famuli,
Alij quidem vinum miscebãt in crateribus & aquam,
Alij quidem spongijs foraminosis mensas
Abstergebãt & proponebãt, & carnes multas diuidebãt.
Hanc verò longè primus vidit Telemachus deo similis.
Sedebat enim inter procos suo mœrens corde,
Repræsentans patrem probũ in mente, si alicunde veniẽs
Procorum quidem dispersionem per ædes faceret,
Honorem autem ipse haberet, & bonis suis imperaret:
Hæc cogitans, procis assidens vidit Palladem.
Ibat autem rectà foris: indignabatur autem animo
Hospitam diu ad ianuam stare: propè autem stans,
Manu prehendit dextrã, & suscepit ferream hastam,
Et ipsam allocutus verba alata dicebat,
Salue hospes, à nobis amicè tractaberis, cæterũ dein- (de
Cœna fartus loquere quæcunq; opus sit.
Sic fatus præibat, atque sequebatur Pallas Minerua.

Illi verò quidem intra domum erant excelsam,
Hastam quidem statuit ferens ad columnam longam,
Intra armarium bene politum, vbi vtique aliæ
Hastæ Vlyssis prudentis stabant multæ.
Ipsam verò in thronum collocauit, stragulo substrato
Pulchro, ingeniosè facto: sub. a. pedibus scabellum erat.
Ipsi autem lecticam apposuit variegatam ab alijs
Procis, ne hospes offensus strepitu,
In conuiuio turbaretur, cum superbis congressus,
Atque vt ipsam de patre absente interrogaret,
Aquam verò ancilla ex gutto profundebat ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauandum: iuxtà autem politam strauit mensam.
Panem verò veneranda cellæ custos apponebat,
Fercula multa apponens de præsentibus,
Coquus autem carnium lances apposuit sumens
Omnigenûm, ipsis autem apponebat aurea pocula.
Præco autem eos sedulò obibat vinum fundens.
Ingressi autem sunt proci superbi, qui quidem continuò
Ordine sedebant per sedilia thronósque:
His verò præcones quidem aquã manibus infundebãt,
Panem verò ancillæ expediebant è canistris:
Illi. a. ad cibos paratos & antè appositos manus proten-
Pueri verò crateres coronarunt potus. (debant:
Sed postquam potus & escæ desiderium exemerunt
Proci, ipsis verò alia in mente curæ erant.
Cantus saltatioq́; (hæc enim sunt ornamenta conuiuij)
Præco autem in manus citharam perpulchram posuit
Phemio, qui quidem cecinit inter procos, vi. i. coactus,
Videlicet ille cithara cœpit pulchrè canere,

Οἱ δ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
Ἔγχος μὲν ῥ᾽ ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Δουροδόκης ἔντοσθεν ἐϋξόου, ἔνθά περ ἄλλα
Ἔγχε᾽ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά·
Αὐτὴν δ᾽ ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας
Καλὸν, δαιδάλεον, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Πὰρ δ᾽ αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
Μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ,
Δείπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθὼν,
Ἠδ᾽ ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο.
Χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ᾽ αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ᾽ ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Κῆρυξ δ᾽ αὐτοῖσι θάμ᾽ ἐπῴχετο οἰνοχοεύων.
Ἐς δ᾽ ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες· οἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Σῖτον δὲ δμωαὶ παρενήεον ἐν * κανέοισιν,
Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο
Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
Μολπή τ᾽ ὀρχηστύς τε (τὰ γάρ τ᾽ ἀναθήματα δαιτός)
Κῆρυξ δ᾽ ἐν χερσὶ κίθαριν περικαλλέα θῆκε
Φημίῳ, ὅς ῥ᾽ ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ·
Ἤτοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

COMMENTARIVS.

ὡς εἰποῦσ᾽ ὑπὸ ποσσὶν) Nihil est optimè de rebus consulere, si consilia exitum suum non sortiantur. Quod cùm intelligat Minerua, statim exequitur, quod ipsamet proposuerat, quasi mora & procrastinatio damnosa hac in parte videretur: quia hoc illa maximè exoptabat, vt quàm citissimè Vlysses patriis suis finibus redderetur. Est tamen vbi cunctatio requiritur, celeritásque periculosa est. Sed hoc prudentis est examinare, & pro negotij qualitate alterutrum eligere.

ἀΐξασα) Hoc sic oportuit intelligi, ne mirum aut incredibile videretur, Mineruam tam repentè sese ad Vlyssis aulæ limen in Ithaca stitisse. Quam celeritatem Numinibus solet tribuere Poeta, vt alibi de Mercurio, Iride, Neptuno, Ioue, Iunone, Venere, Somno, & aliis vidimus.

εἰδομένη) Herodotus in vita Homeri meminit huius Mentæ nauicularij cuiusdam, qui multa beneficia in Homerum contulerit. Hic ergo illi hanc gratiam retulit, quòd eius tam honorificè hac in parte Poëseos meminerit, cùm Mineruam illi assimilatã scribit. Quod non exiguæ laudi ducendum est, quia verisimile est Deam illam prudentiæ nullius, quàm prudentis etiam viri speciem induisse. Sed de hoc Mente plura infrà.

πεσσοῖσι) Vitam procorum leuiter describit luxuriosam & inertem tantùm, vt qui ludis & comessationibus eam transigant ociosi. Ludunt autem talis, quod non ita vulgariter intelligendum: nam alius fuit & peculiaris eorum modus, vt ab Athenæo lib. I. describitur ex Apionis Alexandrini relatu, qui se hoc ex Ctesone Ithacensi intellexisse dicebat. Talis ergo fuit ille procorum ludus. Octo supra centum cum essent proci, disposuerunt calculos inter se contrarios, pares paribus, tot numero, quot ipsi erãt, opponentes: atque sic quinquaginta & quatuor ex vtraque parte statuebantur: spatium quod in medio erat, vacuum relinquebatur, in quo vnum ponebant calculum, quem vocabant Penelopen: hanc scopum faciebant, siquis calculo percuteret, posteà cui sors accidisset, is ictum in hanc intendebat: siquis verò illam attigisset, vlteriúsque propulisset suum calculum in loco proiectæ expulsæq; Penelopes, & in quo illa prius steterat, deponere oportebat: atque rursus cùm Penelopen, in quo loco secundò commorata est, firmarit, secundum proiicere calculum: quòd siquis aliis intactis solam illam sæpius consequeretur, erat victor, multámque habere spem iubebatur se Penelopen esse ducturum. Eurymachus sæpe vicerat hoc ludo, quare maximè omnium Penelopes coniugium sperabat. Hæc ille, vt transtulit Natalis à Comitibus. Nouissimus autem Interpres Athenæi, locum aliter reddidit quibusdam in locis. Quod placet oculis lectorum subiicere, vt videant nihil esse in mortalibus ab omni parte integrum. Verba Athenæi priùs referemus. Ἀπίων δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀκηκοέναι φησὶ παρὰ τοῦ Ἰθακησίου Κτήσωνος τὴν τῶν μνηστήρων πεττείαν. οἵα ἦν. ὀκτὼ γάρ φησι, καὶ ἑκατὸν ὄντες οἱ μνηστῆρες, διετίθεσαν ψήφους ἐναντίας ἀλλήλαις, ἴσας πρὸς ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι περ ἦσαν καὶ αὐτοί. γίνεσθαι οὖν ἑκατέρωθεν τέσσαρας καὶ πεντήκοντα. τὸ δ᾽ ἀνὰ μέσον τούτων διαλιπεῖν ὀλίγον κενόν. ἐν δὲ τῷ μεταιχμίῳ τούτῳ μίαν τιθέναι ψῆφον, ἣν καλεῖν μὲν αὐτοὺς Πηνελόπην. σκοπὸν δὲ ποιεῖσθαι, εἴ τις βάλοι ψήφῳ ἑτέρᾳ. καὶ κληροῦν μὲν τὸν λαχόντα στοχάζεσθαι ταύτης. εἰ δέ τις τύχοι καὶ ἐκκρούσειε πρόσω τὴν Πηνελόπην, ἀποτίθεσθαι τὴν αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς βληθείσης καὶ ἐξωσμένης χώραν, ἐν ᾗ πρότερον ἦν. καὶ πάλιν στήσαντα τὴν Πηνελόπην, ἐν ᾧ δεύτερον ἐγένετο χωρίῳ, ἐντεῦθεν βάλλειν τὴν ἑτέραν. εἰ δὲ τύχοι, ἄνευ τοῦ μηδεμιᾶς τῶν ἄλλων ψαῦσαι, νικᾶν, καὶ ἐλπίδας ἔχειν πολλὰς, γαμήσειν αὐτήν. Τὸν δὲ Εὐρύμαχον πλείστας εἰληφέναι ταύτῃ τῇ παιδιᾷ, καὶ εὔελπιν εἶναι τοῦ γάμου. Hæc ita transfert nouus Interpres: Apion Alexandrinus se ab Ithacensi Ctesone audiuisse memorat, qualis esset apud procos ille latrunculorum ludus. Centum enim ac octo fuisse procos, qui totidem quot essent ipsi, calculos inter se contrarios, numero pares statuerint, vt ex vtraque parte quinquaginta quatuor essent, intermedio quodam relicto spacio, quod vacuum esset. In ea quæ acies & ordines discernebat area, calculum vnum collocasse, quem Penelopen nominabant. Pro signo ac scopo is erat, siquis altero calculo ferire posset. Cui faciendi sors obuenerat, in illum collimans dirigebat calcem: &, si fortè attigisset Penelopen, antrórsumq; è sua sede propulisset, calculus eius qui miserat, in eiecti ac protrusi locum deponebatur. Et cum denuò Penelopen in eam sedem quam obtinebat prius, restituissent, secundò alterum calculum rursum mittebat: ac, si percussisset, nullo ex cæteris calculis icto, vincebat, optimámque spem concipiebat de Penelopes coniugio. Hoc lusu pluries Eurymachus victoriam adeptus, Penelopes nuptias sibi magna spe pollicebatur. Hæc ille. In hac autem versione hoc habeo quod reprehendam, quia dicit calculum Penelopes in priorem locum, vnde deiectus erat, restitui: cum aliud sonent verba Græca, vt mihi persuadeo. Sed nos locum integrum cum

maiore otio alias examinabimus in nostra editione Athenæi Græca & Latina, quam breui dabimus Deo annuente. Intereà non pœnitebit nos hunc ludum procorum ex Apione intellexisse.

ὡς ἔκπαιον αὐτοί) Nimirum ex boum Vlyssis numero. nam anteà sic loquuta est Pallas: πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τε οἱ αἰεὶ Μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς, &c.

καὶ ὕδωρ) Attendenda est εὐτέλεια & frugalitas huius procorum conuiuij, procorum (inquam) alioqui σπαταλώντων, vt loquitur Eustathius, lasciuientium, quorum tota vita erat voluptuaria. Etenim nihil hic superfluum animaduertas, ne quidem ἀκρατοποσίαν: dicuntur enim procis famuli vinum aqua temperare, quanquam alibi Achilles dicat, ζωρότερον δὲ κέραιρε. Vide Athenæum lib. 1. cap. 4. vbi hanc frugalitatem conuiuiorum Homericam copiosè persequitur.

τετιημένος ἦτορ) Non discedit à proposito Vates: ipsum enim Telemachum finxit anxium & sollicitũ de Vlyssis reditu, quo præsente sperabat domum suam sic indignis modis tractatam non iri. Poterat autem alia etiam cogitatione Telemachum implicare: sed placuit illi omnia ad præsentem narrationem disponere, vt par etiam est hoc sæpissime à Telemacho animo agitatum.

εἶσε δ' Ἀθήνην) Hæc ex Poetæ sententia dicuntur. Nam Telemachus ignorabat hospitem hunc esse Palladem, quod docent sequentia. Notanda est autem veterum ad hospitalitatem gratuitam propensio, quæ in Telemacho ad patris exemplum fuit. Nam de Vlysse dicet paulò pòst filius, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.

χεῖρ' ἕλε δεξιτερήν) Dextram apprehendere, signum fuit olim beneuolentiæ, vt etiam hodierno die vsurpari solet, inter Germanos præcipuè, qui hoc vestigium antiquitatis adhuc retinent. Hinc appellati sunt boni viri, δεξιοί, & δεξιοῦσθαι dicitur τὸ φιλοφρονεῖσθαι. Qua de re etiam in Iliade dictum est. Porrò sinistra manus ad hos vsus non est recepta, quin res lææ ac sinistræ pro infelicibus acceptæ sunt: nisi in rebus sacris, vt in auspiciis, prodigiis, fulminibus. Sed illa quoque tamen dextra sunt, respectu numinis: sinistra verò, nostri.

αὐτὴν δ' ἐς θρόνον) Qui ritus antiquorum intelligere cupiunt, ista debent sigillatim obseruare, quod ad conuiuia pertinet: vt sedilia, stragula, substrata, κλισμοί, ciborum apparatus & reliqua, quæ etiam apud Athenæum lib. 1. annotata reperiuntur.

παρὰ δ' ἐξ ἑτέρων) Ex hoc loco quidam colligebant, singulis conuiuarum viritim mensam apponi olim solitam. Sed hoc non sufficit, inquit Athenæus lib. 1. ad huius confirmationem: poterat enim Pallas ex Telemachi mensa comedere.

δαιτρὸς) Athenæus lib. 5. monet, hunc versum esse superfluum. εἰ γὰρ inquit, εἴδατα παρέθηκεν ἡ ταμίη, δῆλον ὡς κρεῶν τῶν λείψανα τυγχάνοντα τὸν δαιτρὸν οὐκ ἔδει παρεισφέρειν. διόπερ τὸ δίστιχον ἀπαρκεῖ. Intelligit autem duos versus præcedentes.

ἐπεστέψαντο ποτοῖο) Obseruandus est hic mos antiquorum pocula vino coronari solita, quod ex augurio faciebant, vt ait Athenæus lib. 1. ἐπιστέφονται δὲ, inquit, πότοιο οἱ κρατῆρες, ἤτοι ὑπερχειλεῖς οἱ κρατῆρες ποιοῦνται ὥστε διὰ τοῦ ποτοῦ ἐπιστεφανοῦσθαι καὶ ταῦτα ἐπράσσον πρὸς οἰωνὸν τιθέμενοι. Quale autem fuerit hoc οἰώνισμα, coniicit noster Eustathius, nimirum ad plenum & perfectum felicitatis indicium: quod vasorum inanitati, id est, τῇ κενεαγγείῃ contrarium est. Nam coronatio illa crateris similis est orbi sphærico τῷ κυκλώματι σφαιροειδεῖ. Illæ autem figuræ perfectæ sunt, & multi captus, ideóq; illi augurio felicitatis conuenientes.

μολπή τ' ὀρχηστύς τε) Cantum & choream conuiuiorum ἀναθήματα ac ornamenta appellat, quæ Diogenianus apud Plutarchum Symposia. lib. 7. cap. 8. vocat ἀκροάματα. Quod ad cantum attinet, obseruauimus lib. 1. Iliadis, quantus eius olim fuerit vsus in conuiuiis: nunc ex Athenæo id rursus docebimus, vt res hac quoque authoritate innotescat. Sic ergo ille lib. 14. ἦν δ', ὡς ἔοικε, τοῦτο νενομισμένον, πρῶτον μὲν ὅπως ἕκαστος τῶν εἰς μέθην καὶ πλήρωσιν ὁρμημένων ἰατρὸν λαμβάνῃ τῆς ὕβρεως, καὶ τῆς ἀκοσμίας τὴν μουσικήν· εἶθ' ὅτι τὴν αὐθάδειαν πραΰνει. περιαιρουμένη γὰρ τὴν σκυθρωπότητα ποιεῖ πρᾳότητα, καὶ χαρὰν ἐλευθέριον, &c. Sed de Musica, & eius vtilitate vide plura ibidem. Quod ad saltationem eã eleganter Simonides tacitam Poësim appellauit (à pictura hoc traducens) contrà Poësim, loquentem saltationem. Quare, inquit, nihil habet cum Poësi pictura germanitatis, neq; Poësis cum pictura, neq; habent quicquã inter se commercij. At inter artem saltandi & Poeticam omnis societas & communio intercedit, &c. vt refert Plutarch. Symp. lib. 9. cap. vlt. Videmus autem eam in conuiuia etiam veterum, vt rem honestam videlicet admissam, quam Diogenianus quoque apud eundem Plut. loco antea recitato tanquam decorum acroama conuiuiorum recipit. Cùm tamen vitiosa sint ac turpia infinita saltationum genera, delectus est adhibendus honestorum, vt satis in Iliade quoque docuimus. Illa genera vide apud Athenæum lib. 14. cap. 12.

κίθαριν) Diogenianus Plut. loco supra dicto: ἀλλ' ἥγε κιθάρα, inquit, πάλαι τε καὶ καθ' Ὅμηρον ἔτι τοῖς χρόνοις γνωρίμη τῆς δαιτὸς ἑταίρα. καὶ μακρᾶς ἕως φιλίας καὶ συνηθείας, οὐ πρέπει διαλύειν, ἀλλὰ δεῖ δεῖσθαι τῶν κιθαρῳδῶν μόνον, ὅπως τὸν πολὺν θρῆνον καὶ γόον ἐξαίρωσι τῶν ᾠδῶν, εὔφημα δὲ πρέποντα διαλιάζουσιν ἀνθρώποις ᾄδοντες. id est: Enimuerò cithara olim Homeri etiam temporibus cognita erat conuiuiorum socia. Hanc tam diuturnam amicitiam & familiaritatem, non decet abrumpere: sed orandi sunt solùm citharœdi, vt nimiam illam lamentationem & luctũ cantibus suis eximant, lætáq; & conuiuantibus hominibus conuenientia cantitent. Athenæus lib. 14. cap. 11. πολλοὶ δὲ καὶ, inquit, τῶν βαρβάρων τὰς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρων, καταπραΰνοντες τῶν ἐναντίων τὰς ψυχάς. Θεόπομπος δ' ἐν τεσσαρακοστῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν, Γέται φησὶ κιθάρας ἔχοντες, καὶ κιθαρίζοντες τὰς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται, ὅθεν ἔοικε καὶ Ὅμηρος διατηρῶν τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἑλλήνων κατάστασιν, λέγει φόρμιγγός θ' ἣν δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην, ὡς καὶ τοῖς εὐωχουμένοις χρησίμης οὔσης τῆς τέχνης. id est: Multi etiam Barbari legationes cum tibiis & citharis obeunt, hoc pacto aduersariorum animos deliniendo. Theopompus verò 46. historiarum: Getæ, inquit, citharas habentes, & eas pulsantes, officio legationis defunguntur. Vnde videtur Homerus antiquam Græcorum constitutionem obseruasse, cùm dicit: Citharæ quam conuiuio Dij fecerunt sociam, quasi epulantibus illa etiam ars vtilis sit. Hæc ille. Quid autem Phemius cithara cecinerit, infrà dicitur, nimirum reditum Achiuorum è Troia.

Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,	*Porrò Telemachus allocutus est glaucis oculis Palladẽ,*
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,	*Propè habens caput, vt non audirent alij:*
Ξεῖνε φίλ', ἦ καί μοι νεμεσήσεαι, ὅττι κεν εἴπω;	*An hospes chare, ob id mihi irasceris quod dixero?*
Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,	*His quidem hæc curæ sunt, cithara & cantus,*
Ῥεῖ' ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν	*Faciliter sanè: quoniã alienũ cibum impunè absumunt*
Ἀνέρος οὗ δή που λεύκ' ὀστέα πύθεται ὄμβρῳ,	*Viri, cuius certè alicubi alba ossa putrescunt imbre*
Κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἢ εἰν ἁλὶ κῦμα κυλίνδει.	*Iacentia in continenti, vel illa in mari versat.*
Εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκην δὲ ἰδοίατο νοστήσαντα,	*Atqui si illum in Ithacam viderint reuersum,*
Πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι	*Omnes optarint celeriores pedibus esse,*
Ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε.	*Quàm instructiores auro vestéque*
Νῦν δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, οὐδέ τις ἡμῖν	*Nunc verò ille sic obijt malam mortem, neq. vlla nobis*
Θαλπωρὴ, εἴπερ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων	*Spes est, etiam si quis terrestrium hominum*
Φῆσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὤλετο νόστιμον ἦμαρ.	*Qui dicat rediturum esse: huius verò perijt reditus dies.*
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,	*Sed age, mihi hoc dic, & verè enarra:*
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;	*Quis? vnde es hominum? vbi tibi ciuitas atq. parẽtes?*
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; πῶς δέ σε ναῦται	*Quali autem in naui aduenisti? quo pacto te nautæ*
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο;	*Duxerunt in Ithacam? quoniam se esse prædicant?*
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.	*Neque enim vllo pacto te peditẽ existimo huc venisse.*
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,	*Et mihi hoc dic verè, vt benè cognoscam,*
Ἠὲ νέον μεθέπεις, ἢ καὶ πατρώϊός ἐσσι	*An recens venisti, aut paternus es*

Hospes.

Hospes, quoniā multi frequentabant viri nostrā domū
Alij, quoniam etiam ille hominibus erat gratiosus.
Hunc rursus allocuta est dea cæsia Minerua,
Enimuero ego tibi hæc valde verè narrabo,
Mentes Anchiali prudentis præ me fero esse
Filius: cæterum Taphijs nauigandi studiosis impero.
Nunc verò huc cum naui atque socijs
Nauigās per obscurū pōtum ad alienæ linguæ homines.
Ad Temesen propter æs: duco autem splendidū ferrū,
Nauis autem mihi stat ad agrum seorsim ab vrbe,
In portu Rhethro sub Neio syluoso.
Hospites autem inuicem paterni gloriamur esse
Ab initio, siquidem senem interroges accedens
Laërtem heroëm, quem non amplius aiunt in vrbem
Venire, sed seorsum in agro dolores pati
Vetula cum ancilla, quæ illi cibúmque potúmque
Apponit, quoties ipsum labor circa membra inuaserit
Repentem per fertile solum planitiei vitibus consitæ:
Nunc autem veni, sed ipsum aiunt peregrè esse
Tuum patrem, verùm huic dij impediunt iter.
Non enim adhuc mortu⁹ est super terrā diuinus Vlysses,
Sed adhuc alibi viuus detinetur in lato ponto,
Insula in circumfluā: sæui autem ipsum viri tenent.
Feri, qui alicubi illum inuitum detinent.
Porrò nūc tibi ego vaticinabor, queadmodum in animo
Immortales suggerūt, & queadmodū profectū iri puto.
Non quasi vates sim neque auspiciorum clarè peritus:
Neque adhuc diu chara à patria terra
Erit, neque si etiam ferrea vincula illum detineant:
Cogitabit quî redeat, quoniam callidus est.
Sed age mihi hoc & verè enarrato.
Si certè ex ipso tantus filius es Vlysse.
Vehemēter enim & capite & oculis pulchris similis es
Illi, quoniam frequēter ad eū modū versabamur inuicē
Antequam in Troiam conscenderet, quò vtique alij
Græcorum optimates ierant cauis in nauibus:
Ex hoc tempore neque Vlyssem ego vidi, neque me ille.
Hanc rursus Telemachus prudens alloquebantur,
Certè enim ego tibi hospes valdè verè enarrabo,
Mater quidem me inquit eius esse: cæterum ego
Nescio. nō enim vllo pacto aliquis semē ipsius cognouit.
At ego vtinam felicis cuiusdam forem filius
Viri, quem in facultatibus suis senium deprehendisset:
Nunc verò ille infelicissimus est mortalium hominum.
Ex hoc me inquiūt natū esse: quoniā tu me hoc interro-
Hūc autē rursus allocuta est dea cæsia Minerua, (gas.
Non sanè tibi genus vtique dij ignobile in posterum
Dederunt, quandoquidem te talem peperit Penelope.
Sed age mihi hoc dic, & verè enarrato, (vrget?
Quod epulū, quæ verò hæc turba est, quod verò te opus
An splendidū cōuiuiū? an nuptiæ? quoniā non symbolū
Vt quæ mihi supra modū cōtumeliosè videtur (hæc sunt:
Conuiuari per domū, indignè ferat vtique vir
Flagitia multa vidēs, quicunque cordatus interuenerit.

Ξεῖνος ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
Ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλυθον ἠδ' ἑτάροισι.
Πλέων οἴνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους,
Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν· ἄγω δ' αἴθωνα σίδηρον.
Νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἐν λιμένι Ῥείθρῳ, * ὑπὸ Νηίῳ ὑλήεντι. ὑπονηΐῳ.
Ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι
Ἐξ ἀρχῆς, εἴπερ τε γέροντ' εἴρηαι ἐπελθὼν
Λαέρτην ἥρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
Ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πήματα πάσχειν
Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἥ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε
Παρτιθεῖ, εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσι,
Ἑρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
Νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι
Σὸν πατέρ'· ἀλλά νυ τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ· χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
Ἄγριοι, οἵ που κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
Αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω.
Οὔτι τι μάντις ἐών, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς·
Οὔτι ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
Ἔσσεται, οὐδ' εἴπερ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι·
Φράσσεται ὥς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος πάϊς εἰς Ὀδυσῆος·
Αἰνῶς γὰρ κεφαλήν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
Κείνῳ, ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισι
Πρίν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν·
Ἐκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον, οὔτ' ἐμὲ κεῖνος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοὶ γὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι· αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
Ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γῆρας ἔτετμε·
Νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
Τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι, ἐπεὶ * σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις: καὶ σύ
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὐ μέν τοι γενεήν γε θεοὶ νώνυμον ὀπίσσω
Θῆκαν, ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον.
Τίς δαίς, τίς δ' ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο; τίπτε δέ σε χρεώ;
Εἰλαπίνη, ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
Ὥς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
Δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνὴρ
Αἴσχεα πόλλ' ὁρόων, ὅς τις πινυτός γε μετέλθοι.

COMMENTARIVS.

ξεῖνε φίλε) Obseruanda est antiqua hospitalitatis ratio, vt prius extranei hospites cibum caperent, posteà qui essent ipsi interrogarentur: quod etiam posteà in Telemacho Menelaus exercebit. Iam ergo Telemachus & Minerua inter se colloquuntur. Ille autē sermonem exorditur ex rei præsentis occasione. Perstringit enim procorum hilarem vitam, quasi hanc illi impunè nimis viuant in ædibus alienis. præcipuo domino Vlysse absente, cuius bona illi sic temerè dilapidant & consumunt. Deinde opportunè facta Vlys-

sis mentione (quem quidem proprio nomine non indicat: sed ita tamen designat, vt alius non possit intelligi) deflet illius casum & mortem, hanc quasi pro re comperta tenens, sine vlla spe illius reditus. Quod de industria sic est à Poeta confictum, vt locus daretur Mineruæ de Vlysse verba faciendi. Tum rogat hospitem de sua conditione pro more antiquo, vt diximus.

μάλ' ἀτρεκέως) Tamen ficta sunt ea, quæ paulò pòst dicet, se Menten esse Anchiali filium, totúmque illud de susceptæ nauigationis fine: sed illud ἀτρεκέως ad sequentia de Vlysse referenda sunt, vt constet veritas, quem adhuc esse superstitem Telemacho nunciabit. Alioqui officiosum est àc opportunum mendacium, quod de se Minerua dicit, vt cùm se Deus in sacris paginis sub hominis specie exhibet.

πήματα πάσχει) Laërtes adeò grauiter filij Vlyssis absentiam tulit, quòd eum mortuum arbitraretur, vt hominum consortia fugiens in agrum priuatum recesserit, vbi solitariam vitam transegit, quæ doloribus maximè est accommodata. In illa tamen ociosus non fuisse dicitur, sed in decrepita etiam senectute rusticis laboribus occupatus, vt monet Homerus in sequentibus. Nam illi, postquam satis illis defatigatus esset, ancilla cibum & potum exhibebat.

σὸν πατέρα) Cùm manifestè Vlyssem Telemachi patrem pronunciet, cur posteà à Telemacho quærit, an ipse Vlyssis sit filius? Nescio, nisi hoc maioris ἐπεξηγήσεως gratia factum sit.

θεοὶ βλάπτουσι) Atqui initio vidimus solum Neptùnum à reditu Vlyssem arcere, quin & aduersus eum reliqui Dij consilium inierunt, vt Vlyssi opitularentur. Dicendum est itaque omnino veritatem historiæ Mineruam non persequi, ne si omnia ita sigillatim exponeret, Deam se esse proderet. Quod ipsa diligenter cauet, ideóque posteà cùm Vlyssis reditum prædiceret, ne Vatis quidem aut Auguris opinionem captauit. Porrò non erat absurdum ista de Vlysse Mentem resciuisse, vt qui nauigando in varias Orbis partes, quo pacto remotiora explorantur, potuisset fama isthæc exaudiuisse.

αὐτῷ γὰρ κεφαλὴν) Conijcit ex vultu Minerua, Telemachum Vlyssis esse filium, quo pacto etiam Menelaus de eodem posteà argumentabitur, non leui omnino coniectura, quia amat natura simile sibi procreare: & hoc valde consentaneum, vt eorum referas imaginem, à quibus ortum ducis. Arist. de Gener. anim. lib. 1. cap. 19. καὶ τὸ ὅμοια γίγνεσθαι τοῖς γεννήσασι τὰ ἔκγονα, εὔλογον· ὅμοιον γὰρ τὸ προσελθὸν πρὸς τὰ μέρη, τῷ ὑπολειφθέντι. ὥστε τὸ σπέρμα ἐστὶ τὸ τῆς χειρὸς ἢ τὸ τοῦ προσώπου ἢ ὅλου τοῦ ζώου, ἀδιορίστως χεὶρ ἢ πρόσωπον, ἢ ὅλον ζῶον. καὶ οἷον ἐκείνων ἕκαστον ἐνεργείᾳ, τοιοῦτον τὸ σπέρμα δυνάμει ἢ κατὰ τὸν ὄγκον τὸν ἑαυτοῦ ἢ ἔχει τινὰ δύναμιν ἐν ἑαυτῷ. id est: Et vt filij parentibus similes sint, ratio exigit. Simile est enim, quod ad partes accesserit, ei quod remanet. Itaque semen manus aut faciei, aut totius animalis est manus indefinita, aut facies aut animal totum indefinitum. Et quale quodcunque illorum est actu, tale semen potentia est, aut corpulentia sua, aut facultate, siue virtute, quam in seipso contineat. Hæc ille. Non est tamen necessarium argumentum, ideo idem Aristoteles eodem lib. 1. cap. 18. eos refellit, qui propter similitudinem prolis & progenitorum semen ex toto corpore excerni existimarunt. Nam & maioribus plerunque, qui tamen non generarunt, assimilantur liberi, vt in Helide contigit: quæ cum Æthiope concubuerat, non filiam forma Æthiopis peperit, qui autem ex filia natus est, erat Æthiops, ita redditur post plura genera similitudo. Dissimilitudinem autem Physici & Medici parentum cogitationibus & animi impressionibus tribuunt. Hieronymus Cardanus lib. de Hominis natura & temperamento, rationem eius rei ita tradit. Cùm semen, inquit, paternum materno dominatur, filij animo similes sunt patri: si contrà, matri. Si autem paternum semen sanguini menstruo imperet, corpore similes patri efficiuntur si vincatur, matri: propter hæc animo quidem filij patribus similes sunt, corpore autem matribus, &c. Sed quid dices, Cardane, de liberis, qui neque patrem neque matrem referunt? aut quid etiam de iis, quod maius est, qui ne quidem consanguineis, sed etiam extraneis similes existunt. Huc exemplum illud rustici, qui Augustum referebat, omnino aduocare esset commodum. Sed nos ista Physicis enucleanda relinquamus.

μήτηρ μέν τ' ἐμέ) Mirum est illud Telemachi responsum, & quod vix in pios liberos cadere credideris. Hoc enim pacto videtur de matris castitate dubitare, quæ tamen satis per viginti annos probata est integra & inexpugnabilis: sed & sibi ipsi facit iniuriam, & in spurij suspicionem venit, cùm patrem suum verè non agnoscit. Sic ille apud Menandrum, qui dicit: ἔστι δὲ μήτηρ φιλότεκνος μᾶλλον πατρός, ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς οἶδεν υἱὸν, ὁ δ' οἴεται. Mater magis amat liberos, quàm pater. Suum enim ipsa filium certò cognoscit, ille putat. Dubitanter etiam de patre pronunciabat ille apud Sophoclem ἐν Ἀλεάδαις: Παῦσαι· καταρκεῖ τῷδε κεκλῆσθαι πατρὸς Εἶπερ πέφυκας γ'. εἰ δὲ μή, μεῖζον (quidam μεῖον) βλάβη. Τό τοι νομισθὲν τῆς ἀληθείας κρατεῖ id est Desine. Sufficit huius filius patris dici, si modò sum: sin verò maius nocumentum (vel parum incommodi fuerit) Nam opinio pro veritate obtinet. Sic ille apud Euripidem in Menalippe, αὐτὸς γὰρ οὐδεὶς οἶδε πῶς ἐγένετο, Nullus nouit quomodo natus sit. Sed ego has voces probæ sobolis esse pernego. Itaque iura Romana optimè liberis prouiderunt, vt eorum patres censerêtur, quos nuptiæ demonstrant, vt est in l. 5. ff. de in ius vocando. Alioqui spurium esse illum oportet, qui patrem suum ignorat. Et si hoc in dubium reuocetur à singulis ex legitimo coniugio procreatis: quò deueniêt præcepta illa sacrosancta, quibus parentes reuereri iubemur? Neque poterat igitur Agaue illo laudari, quæ Cadmum senem patrem humeris gestabat, exemplo pietatis luculentissimo, vt est in Iulij carminibus apud Stob.

Κάδμον δ' ἀραμένη τλήμων ἐξῆλθεν Ἀγαυή Ον πατέρα τρομέοντα. φέρεν δέ μιν ὤμων ὕπερ ἄμων
Γήραϊ κεκμηῶτα· καλῷ δ' ἐβαρύνετο φόρτῳ. Quid illa quæ patri alimenta lacte pio restituit, vt memorauit Gellius? Quid Æneas, qui patrem tam religiose ac piè humeris extulit? Sed tam absurda sententia longiore non indiget refutatione. Itaque rectè Eustathius hunc sermonem Telemachi puerilis & simplicis esse ait μειρακιώδους καὶ ἀφελοῦς, qui sit ab Homero μιμητικῶς tantùm scriptus. Tamen excusat idem Eustathius Telemachum, vel quòd intellexerit neminem per se ortum suum agnoscere, nisi hoc à matre intelligat, cui ipse idcirco credat, dicenti se Vlyssis esse filium: vel quòd ita præ dolore loquutus sit, quasi dicat, Non possum persuaderi me ab Vlysse procreatum esse, nimirum à tanto & tam inclyto viro, cum iam talia à procis patiatur, vt subaudiendum esse puto.

εἰλαπίν', ἠὲ γάμος) Tria proponit genera conuiuiorum, de quibus Athenæus lib. 8. cap. 12. Vide in nostro Lexico Homerico.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	*Hanc rursum Telem. prudens contrà alloquutus est,*
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,	*Hospes, quādo certè me hæc interrogas atq. percōtaris:*
Μέλλεν μέν ποτε οἶκος ὅδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων	*Futurū quidē erat vt aliquādo domus hæc locuples et re*
Ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν·	*Esset, quādiu adhuc ille vir præsēs erat. (phēsione carēs*
Νῦν δ' ἑτέρως ἐβάλοντο θεοὶ, κακὰ μητιόωντες,	*Nunc verò aliter statuerunt dij mala cogitantes.*
Οἳ κεῖνον μὲν ἄϊστον ἐποίησαν περὶ πάντων	*Qui illum quidem ignobilem fecerunt supra omnes*
Ἀνθρώπων. ἐπεὶ οὔ κε θανόντι περ ὧδ' ἀκαχοίμην,	*Homines, quoniā nō ob mortuū vtiq. sic lugere possem,*
Εἰ μετὰ οἷς ἑτάροισι δάμη Τρώων ἐνὶ δήμῳ,	*Si inter suos socios occisus fuisset Troianorū in populo,*
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε·	*Aut amicorū in manib. postquā bellū egregiè admini-*
Τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοὶ,	*Cui ipsi tumulum fecissent omnes Græci, (strasset.*
Ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·	*Atq. etiā suo filio ingentē gloriā retulisset in posterum:*
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο.	*Nunc verò ipsumingloriè Harpyæ discerpserunt:*
Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε	*Perijt obscurus, inglorius, mihi verò dolores luctumq;*
Κάλλιπεν. οὐδ' ἔτι κεῖνον ὀδυρόμενος στεναχίζω	*Reliquit, neque amplius illum lugens defleo*
Οἶον, ἐπεί νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν.	*Solū, quoniā certè mihi alia dij mala incommoda fece-*
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,	*Quotquot enim insulis dominantur optimates (runt.*
Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,	*Dulichióque Samóque, & nemorosa Zacyntho,*
Ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατακοιρανέουσι,	*Atque quotquot asperam Ithacam regunt,*

Tot

Tot matrem meam ambiunt, destruunt autem domũ.
Illa vero neque abnuit odiosas nuptias, neque finem
Facere potest: hi vero dilapidant epulantes
Domum meam: fortassis me malè perdent & ipsum.
Hunc gemebunda alloquebatur Pallas Minerua,
Pape, sanè vero plurimum absentis Vlyssis
Indiges ut qui quidem procis impudentib. manus inij-
Si enim nunc veniens, domus in primis foribus (ciat.
Staret, habens galeam & scutum & duo hastilia,
Talis qualem ipsum ego primùm vidi
Domo in nostra bibentémque oblectantémque se,
Ex Ephyre reuersum ab Ilo Mermerida.
(Profectus enim erat illuc celeri in naui Vlysses,
Venenum mortiferum inquirens, ut ipse esset
Ad sagittas vngẽdas ære acuminatas: sed ille quidẽ non
Dedit: quoniam deos verebatur sempiternos. (illi
Sed pater ille dedit meus, amabat enim vehementer)
Talis existens procis si obseruaretur Vlysses.
Omnes & breuis fati fierent & amaris nuptijs.
Verùm enimvero hæc deorum in genibus posita sunt,
Siue reuersus vlciscatur, siue non
Suis in ædibus: te enim considerare iubeo
Quonam modo procos expelles ex ædibus.
Sed age nunc intellige, & meam aduerte orationem
Cras in concionem vbi vocaueris Græcos,
Orationem edissere omnibus: dij verò testes sunto:
Procos quidem ad propria abire iube:
Matrem autem si ipsi animus incessit nubere,
Redeat in domum patris multùm potentis,
Hi nuptias conficient & apparabunt dotem
Sanè eximiã, quantam decet charam filiam comitari.
Tibi a. ipsi prudenter consulam, siquidem perueneris,
Naui instructa remigibus viginti quæ sit optima,
Proficiscere interrogaturus de patre diu absente,
Si quis tibi dicat mortalium, aut famam audieris
Ex Ioue, quæ potissimum gloriam adfert hominibus.
Primùm quidẽ ad Pylum abi, & interroga Nestorẽ diui
Illinc in Sparten ad flauum Menelaum, (num
Hic enim nouissimus venit Græcorum loricatorum.
Si forte patris vitam & reditum audieris,
Sanè tristis quantumuis adhuc perdurabis annum.
Si vero mortuum audieris, neque amplius viuentem,
Reuersus posteà charam in patriam terram,
Monumentum illi erige & parentalia perfice
Eximia valde, qualia decet & viro matrem dare.
Porrò postquam quidem hæc fineris, & perfeceris.
Considera deinde in mente & in animo,
Quo pacto procos intra ædes tuas
Interficias, siue dolo, siue palàm: minimè te conuenit
Puerilia consectari, quoniam non amplius talis es.
An nõ audisti qualẽ gloriã cõsecutus fuerit diu' Orestes
Omnes per homines, postquam interfecit patricidam
Aegisthum dolosum, qui illi patrem inclytũ interemit?
Et tu amice (te enim video eximiúmque magnúmque.)
Strenu' esto, vt aliquis te etiã posterorũ eximiè laudet.
Cæterum ego ad nauem celerem descendam iam
Atque ad socios, qui ibi me plurimũ expectant manẽtes.
Tibi autem ipsi curæ sit, & meos aduerte sermones.

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος
Δεύῃ, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη.
Εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν, δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσι
Σταίη, ἔχων πήληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
Τοῖος ἐὼν οἷόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
Ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο,
Ὤχετο γὰρ κἀκεῖσε θοῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεύς,
Φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη
Ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας· ἀλλ' ὁ μὲν οὔ οἱ
Δῶκεν, ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας·
Ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἐμός· φιλέεσκε γὰρ αἰνῶς)
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἤ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἠὲ καὶ οὐκί,
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα
Ὅππως κεν μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο.
Εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων,
Αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιούς,
Μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.
Μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι.
Μητέρα δ' εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι,
Ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνοῦσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴ κε πίθηαι,
Νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν ἥτις ἀρίστη,
Ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς
Ἐκ Διός, ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ, καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον.
Κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον·
Ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς,
Ἦ τ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνειῶτος ἀκούσῃς, μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τέ οἱ χεῦσαι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξαι
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε. καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
Φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ὅπως κεν μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς, ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν· οὐδέ τί σε χρὴ
Νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τηλίκος ἐσσί. 25. Νηπιάχειν
Ἢ οὐκ ἀΐεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν κατελεύσομαι ἤδη,
Ἠδ' ἑτάρους, οἵ πού με μάλ' ἀσχαλόωσι μένοντες.
Σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν' ἤτοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
Ὥστε πατὴρ ᾧ παιδί, καὶ οὔποτε λήσομαι αὐτῶν·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ,
Δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίῃς, χαίρων ἐνὶ θυμῷ,
Τιμῆεν, μάλα καλόν, ὅ τοι κειμήλιον ἔσται
Ἐξ ἐμεῦ· οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μή μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο·
Δῶρον δ' ὅττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,
Αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἶκόνδε φέρεσθαι,
Καὶ μάλα καλὸν ἑλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς:

Hanc rursus Telemachus prudēs cōtra allocutus est,
Hospes profectò hæc amicè sentiens dixis,
Perinde atque pater suo filio:& nunq.obliuiscar illorū.
Sed age nunc expecta,accelerans licet iter,
Vt & lotus & oblectatus amicum pectus
Donum habens ad nauem eas gaudens in animo,
Preciosũ,valdè eximiũ, quod tibi recōditi muneris loco (erit
Ex me,qualia amici hospitibus dant.
Huic respondebat deinde dea cæsia Minerua,
Ne me amplius detine cupidum nimirum itineris,
Donum.a.quodcunq.mihi dare charum pectus iubet,
Rursus redeunti da vt domum feram,
Etiā eximio accepto.tibi.v.dignū erit remuneratione.

COMMENTARIVS.

μάλα μέν ποτε) Cùm hospes à Telemacho peteret, quid sibi vellet tam tumultuarium conuiuium, videtur Telemachus minus appositè respondere. Nam repetit adhuc incommoda,quæ ob absentiam Vlyssis sibi contigerunt:deinde conqueritur de patris fato,quòd in gloria morte occubuerit.Sed Homerus nouit ingenia calamitosorum hominum,qui miserias suas omni occasione semper solent obtrudere.In fine autem respondebit quæstioni Telemachus.

ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο) Quod ab Harpyis Vlyssem discerptum ait, id puto prouerbiali quadam ratione dictum, pro eo qui incerta & incognita morte periit.Vel cùm redeunti Vlyssi iter esset per mare,sintque Harpyiæ volucres insulas habitantes:conicit Telemachus,ab iis eum potuisse discerpi,quòd illa animalia hominibus infesta essent,ideóq; & Furiæ dicuntur.Vnde Virg.3.Æneid.

Tristius haud illis monstrum,nec sæuior vlla Pestis & ira Deûm Stygiis sese extulit vndis,&c.

φάρμακον ἀνδροφόνον) Non possumus expressè diuinare, quo tempore hæc venena quæsierit Vlysses:tamen existimo hoc ante bellum Troianum contigisse, vel etiam sub ipsius expeditionis tempus. Eustathius tamen dicit sagittis apud Troiam non esse vsum Vlyssem,qui cùm illic sagitta indigeret,illam Merionę accepit.Hic autem Ilus(filius Mermeri,filij Pheretis,filij Iasonis & Medeæ) à quo venenum Vlysses petiit,ea parabat in Ephyre vrbe Thesprotiorum,venenis abundantissima.Quidam tamen Ephyren Corinthiorum intelligunt,in qua est Selleis fluuius, quæ venena etiam tulerit olim propter Medeæ in illis locis habitationem: vnde filia Augeæ regis Epeorum,vt est in Iliade,dicta Agamede,venefica erat.Noluit autem Ilus,illa venena Vlyssi concedere:quia inquit Poeta, Deos timebat. Existimauit vir bonus non esse illa homini committenda, cuius ille exploratam non haberet probitatem,vt illis abuti non posset.Contrà verò Anchialus,qui non solùm Vlyssi amicus erat,sed eius mentem perspectam habebat, ea illi præbet:quòd etiam sciret,inquit Eustathius,eum illa ad venationem desiderare,non ad ἀνδροφονίας.Quod ego vt dubium relinquo.

οἱ δὲ γάμον τεύξουσι) Oratio videtur esse σολοικοφανής. nam cùm de vno patre præmiserit, subiungit de multis relatiuè: cùm hæc etiam sequentia de solo patre debuissent enunciari, cuius est dotem filiæ constituere. Eustathius hoc soluens, ait, ὁ δὲ ποιητής, inquit οὐ πρὸς ἕνα τὸν πατέρα τὴν σύνταξιν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ πρός τινας πολλοὺς τοὺς ἀμφὶ τὸν πατέρα, οἵ τινες, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἱστορεῖται, τὴν Πηνελόπην ἐκέλευον γήμασθαι: id est,Poeta constructionem retulit non ad solum patrem,sed ad multos alios qui cum patre erant,quíque, vt in sequentibus dicetur,Penelopen iusserunt nubere.Vide infrà,lib.19.

ἥ τε μάλιστα φέρει) Famam vulgarem ex Ioue dicit esse:illam nimirum pro re diuina agnoscens.Vnde Martialis:

Crede mihi verum dicere fama solet. Hesiodus lib.2.Operum:

φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ λαοὶ φημίξουσι· θεός νύ τις ἐστι καὶ αὐτή.

id est: Non planè nulla est fama multorum sermone agitata: cum Dea quædam & ipsa sit. Hinc etiam inualuit,vt vox populi,vox Dei diceretur.Solet tamen illa sæpissimè mendaciis commisceri.Apud Ouid.9.Metam. *----fama loquax peruenit ad aures Deianira tuas,quæ veris addere falsa Gaudet,& à minimo sua per mendacia crescit.*

Virgil.4.Æneid.Tam ficti prauíq; tenacem,quàm veri nunciam appellauit.Silius lib.6. *Vera ac ficta simul spargebat fama per vrbes.*

εἰ μέν κεν πατρὸς) Dubias proponit Telemacho conditiones Minerua,cùm tamen rem certissimam esse sciret,videlicet Vlyssem esse adhuc superstitē.Sed hæc ambiguè proposuit,ne si aliter fecisset,aliud videretur quā homo,cuius animo omnia certò non constāt.

ἢ οὐκ ἀΐεις) Ab exemplo Orestis, Telemachum ad se ipsum ab iniuriis procorum vindicandum excitat. Cùm enim ille ob Ægisthum,qui Agamemnonem perfidè interfecerat,occisum tantùm sibi laudis comparauerit:non est dubitandū Telemacho,quin eandē gloriam cōsequatur,si se strenuè ac fortiter in procis necādis gesserit,quò eū maximè Pallas exhortatur,addita ipsius Telemachi non vulgari laude præstantis & eximij corporis. Quod autem Minerua suadet ei, vt procos siue dolo seu vi aperta vlciscatur:consilium est salutare,si hoc spectes, vt te hostibus tuis quàm celerrimè expedias. de dolo loquor (Nam de vi aperta, dubium non est eam non prohiberi)si verò fidem hospitij attendas,culpari omnino debet:nisi omnino ita iniuriosi tibi sint hospites,vt à te præmoniti,molesti tibi esse non desinant.Itaque verbis prius experiundum est negotium,quod etiam anteà prudenter Minerua suasit.

δῶρον ἔχων) Non fuit res vilis olim hospitalitas & mercenaria,vt hodierno die:sed magna & gratuita,quantū ex multis locis Homericis conicere licet,ac ex hoc præcipuè, in quo donum hospiti Mineruæ offert Telemachus. Quin etiam & ab ipso Deo missos hospites, qui essent honesti,veteres arbitrati sunt,ideóq; muneribus eos prosequuti sunt.Vnde infrà Odys.ζ.dicetur---- πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε. A Ioue sunt omnes hospites & mendici.Itaq; appellatus est Iupiter Xenius,qui hospitum iniurias vlcisceretur: quod paulò pòst in hoc eodem libro indicabitur, Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ. id est:Iupiter Xenius defensor est atque censor supplicum & hospitum,idémque hospites comitatur modestos.Aurea nimirum fuerunt illa sæcula. in quibus tanta fuit hospitum reuerentia: quanquam neque illa suis næuis caruerunt hac etiam in parte, vt Paridis exemplum docuit. Sed tamen fuit quædam beneuolentia post illa tempora raró vsurpata,vt extranei tam humaniter & gratuitè exciperentur cum amoris etiam appendice & corollario in muneribus exhibendis: quod officium tamen fuit reciprocum, vt in Glauci & Diomedis parentibus vidimus in Iliade:& hîc ipsa Minerua paulò pòst indicat,cùm dicit se redeuntem domum illud Telemachi accepturum cum remuneratione.

Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὄρνις δ' ὣς ἀνόπαια διέπτατο· τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ
Θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἑ πατρὸς
Μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν· ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι νοήσας,
Θάμβησεν κατὰ θυμόν· ὀΐσατο γὰρ θεὸν εἶναι.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπῴχετο ἰσόθεος φώς·
Τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ
Εἵατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
Λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.

Illa sic locuta abiit cæsia Minerua:
Auis autē vt sublimipeta auolat:huic autem in animo
Indidit robur & audaciam,recordaríque fecit patris
Magis adhuc quàm anteà:hic.a. mente sua considerans,
Obstupuit in animo,putabat enim deum esse.
Continuò autem procos adibat deo æquandus vir:
Illis autem cantor canebat insignis,hi verò tacitè
Sedebāt audientes:ille verò Achæorū reditum canebat
Molestum,quem ex Troia indixit Pallas Minerua.

Huius

Huius è cœnaculo mente intellexit diuinam cãtilenam
Filia Icarij prudens Penelope,
Chocleam verò altam descendit suæ domus,
Non sola, vnà cum hac ancillæ duæ seqvebantur.
Illa verò quando iã ad procos peruenisset diua mulierũ,
Stabat sanè iuxta limen aulæ benè fabricatæ,
Ante maxillas habens tenues vittas:
Ancilla verò certè ei honesta vtrinque astabat.
Lacrymans.v.tum alloquebatur diuinum cantorem,
Phemie, multa sanè alia mortaliũ oblectamẽta noui
Gesta hominũq; deorumq;, quæ celebrant cantores. (sti
Horum vnum ipsis cane assidens: illi autem silentio
Vinum bibant, ab hac verò quiesce cantilena
Molesta, quæq; mihi perpetuò in pectoribus charũ cor
Affligit, quando me in primis incessit dolor immensus.
Tale enim caput desidero memor semper
Viri, cuius lata est gloria per Græciam & medium Argos.
Hanc rursus Telem. prudens contrà alloquutus est,
Mater mea, quid sanè rursum inuides iucũdũ cãtorẽ
Oblectare, quocunq. illi mẽs impellitur? nõ sanè cãtores
In causa sunt: sed interdum Iupiter in causa est, qui sug-
Viris ingeniosis ita vt velit vnicuique. (gerit
Huic.a.non reprehensio quòd Danaûm aduersa canit.
Eam enim cantilenam magis celebrant homines,
Quæcunq. auditoribus recentissima existat.
Tibi verò sustineat cor & animus audire.
Non enim Vlysses solus perdidit reditus diem
In Troia, multi verò alij viri perierunt:
Sed in domum profecta, tua opera administra,
Telamq; & colum, & ancillis impera
Opus accelerare: sermo verò viris curæ erit
Omnibus potissimũ.v.mihi: huius.n.imperiũ est in do-
Illa quidem attonita rursus in domum iuit: (mo.
Filij enim dictum prudens ponebat in animo.
Ad cœnaculum vbi cõscẽdisset cũ ancillis mulieribus.
Fleuit subinde Vlyssem charũ maritũ, donec illi somnũ
Dulcem palpebris immisit cæsia Minerua.
Proci autem tumultuabantur per ædes obscuras,
Omnes autem cupiebant ad lectos reclinari.
Illis autem Telem. prudens incœpit sermonem,
Matris meæ proci immensa contumelia elati,
Nunc quidem conuiuantes delectemur, neque clamor
Adsit: (nam hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.)
Mane verò in concionem consideamus venientes
Omnes, vt vobis sermonem audenter renunciem
Exire ex ædibus: alias porrò sequimini dapes,
Vestra bona absumẽtes, alternis cõuiuijs per ædes singu
Si verò vobis videtur hoc satius & melius (las.
Esse, viri vnius victum impunè perdere,
Absumite, ego verò deos inuocabo sempiternos,
Si vnquã Iupiter det vicissim pœnã infligẽtia opera fieri,
Inulti sanè postea intra ædes pereatis.
Sic ait: illi verò omnes mordicus labijs compressis
Telemachum admirabãtur, qui audacter loquutus esset.
Hunc.a.rursus Antinous alloquutus est Eupithei fi-
O Telemache, quàm sanè te docuerunt dij ipsi (lius
Sublimiloquum esse, & confidenter proloqui,

Τῆς δ' ὑπερωϊόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν ἀοιδὴν
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια·
Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσατο οἷο δόμοιο.
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Δακρύσασα δ' ἔπειτα προσηύδα θεῖον ἀοιδὸν,
Φήμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
Ἔργ' ἀνδρῶν τε, θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί,
Τῶν ἕν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος· οἱ δὲ σιωπῇ
Οἶνον πινόντων. ταύτης δ' ἀποπαύε' ἀοιδῆς
Λυγρῆς, ἥ τέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
Τείρει, ἐπεί με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω, μεμνημένη αἰεὶ
Ἀνδρὸς τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμὴ, τί τ'* ἄρ' αὖ φθονέεις ἐρίηρον ἀοιδὸν γρ. ἄρα σὺ
Τέρπειν ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται; οὐ νύ τ' ἀοιδοὶ
Αἴτιοι. ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
Ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Τούτῳ δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον ἀείδειν.
Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.
Σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν.
Οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
Ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο,
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα,
Πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι·
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες,
Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω· (ἐπεὶ τόγε καλὸν ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ' οἷος ὅδ' ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.)
Ἠῶθεν δ' ἀγορήνδε καθεζώμεσθα κιόντες
Πάντες, ἵν' ὕμιν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποείπω,
Ἐξιέναι μεγάρων· ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατὰ οἴκους.
Εἰ δ' ὕμμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρετ', ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκέ ποθι Ζεὺς δῶσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι,
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες,
Τηλέμαχον θαύμαζον, ὃ θαρσαλέως ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοὶ
Ὑψαγόρην τ' ἔμεναι, καὶ θαρσαλέως ἀγορεύειν,

Μή σέ γ' ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλῆα Κρονίων
Ποιήσειεν, ὅ τοι γενεῇ πατρώϊόν ἐστιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο', εἴπερ μοι καὶ ἀγάσσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Καί κεν τοῦτ' ἐθέλοιμι Διός γε διδόντος ἀρέσθαι.
Ἦ φῂς τοῦτο κάκιστον ἐν ἀνθρώποισι τετύχθαι;
Οὐ μὲν γάρ τι κακὸν βασιλευέμεν· αἶψά τέ οἱ δῶ
Ἀφνειὸν πέλεται, καὶ τιμηέστερος αὐτός.
Ἀλλ' ἤτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι
Πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἠδὲ παλαιοί,
Τῶν κέν τις τόδ' ἔχῃσιν, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο,
Καὶ δμώων, οὕς μοι λῄσσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' αὖ Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', ἤτοι ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ὅστις ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλεύσει Ἀχαιῶν·
Κτήματα δ' αὐτὸς ἔχοις, καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσοις.
Μὴ γὰρ ὅγ' ἔλθοι ἀνὴρ ὅστις ἀέκοντα βίηφι
Κτήματ' ἀπορραίσει, Ἰθάκης ἔτι ναιεταώσης.
Ἀλλ' ἐθέλω σε φέριστε περὶ ξείνοιο ἐρέσθαι,
Ὁππόθεν οὗτος ἀνήρ, ποίης δ' ἐξ εὔχεται εἶναι
Γαίης, ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα·
Ἠέ τιν' ἀγγελίην πατρὸς φέρει ἐρχομένοιο,
Ἦ ἑὸν αὐτοῦ χρεῖος ἐελδόμενος τόδ' ἱκάνει.
Οἷον ἀναΐξας ἄφαρ οἴχεται, οὐδ' ὑπέμεινε
Γνώμεναι· οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἤτοι νόστος ἀπώλετο πατρὸς ἐμοῖο,
Οὔτ' οὖν ἀγγελίης ἔτι πείθομαι, εἴ ποθεν ἔλθοι,
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι, ἥν τινα μήτηρ
Ἐς μέγαρον καλέσασα θεοπρόπον ἐξερέηται.
Ξεῖνος δ' οὗτος ἐμὸς πατρώϊος ἐκ Τάφου ἐστί,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχεται εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσει.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· φρεσὶ δ' ἀθανάτην θεὸν ἔγνω.
Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθε.
Δὴ τότε κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος·
Τηλέμαχος δ' ὅθι οἱ θάλαμος περικαλλέος αὐλῆς
Ὑψηλὸς δέδμητο, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἔβη εἰς εὐνήν, πολλὰ φρεσὶ μερμηρίζων.
Τῷ δ' ἄρ' ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε κεδνὰ ἰδυῖα
Εὐρύκλει' Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο·
Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Ἶσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισιν·
Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικός·
Ἥ οἱ ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε, καί ἑ μάλιστα
Δμῳάων φιλέεσκε, καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ὤϊξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο·
Ἕζετο δ' ἐν λέκτρῳ, μαλακὸν δ' ἔκδυνε χιτῶνα·
Καὶ τὸν μὲν γραίης πυκιμηδέος ἔμβαλε χερσίν.
Ἡ μὲν τὸν πτύξασα καὶ ἀσκήσασα χιτῶνα,
Πασσάλῳ ἀγκρεμάσασα παρὰ τρητοῖσι λέχεσσι,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο· θύρην δ' ἐπέρυσσε κορώνῃ
Ἀργυρέῃ, ἐπὶ δὲ κληῗδ' ἐτάνυσσεν ἱμάντι.
Ἔνθ' ὅγε παννύχιος κεκαλυμμένος οἰὸς ἀώτῳ,
Βούλευε φρεσὶν ᾗσιν ὁδὸν τὴν πέφραδ' Ἀθήνη.

Ne te vtique in circumflua Ithaca regem Saturnius
Constituat, quod tibi propter genus paternum est.
Hunc rursum Telem. prudens contrà allocutus est,
Antinoë, an mihi irasceris si quid dixero?
Et sanè hoc vellem, Ioue vtique concedente accipere.
An dicis hoc pessimum in hominibus esse?
Nō enim vllo pacto malū est imperare: statim ei domus
Diues fit, & honoratior ipse.
Sed certè reges Achæorum sunt etiam alij
Multi in circumflua Ithaca, iuuenes & veteres:
Horū aliquis hoc habeat, postquam mortuus est diuus (Vlysses:
Cæterùm ego domus rex ero nostræ,
Et mancipiorum quæ mihi acquisiuit diuus Vlysses.
Hunc statim Eurymachus Polybi filius cōtrà alloq. est,
Telemache, certè hæc deorum in genubus posita sunt,
Quinam circumfluæ Ithacæ dominabitur Achiuorum.
Bona verò ipse habeas, & ædibus tuis imperes.
Non enim ille veniat vir qui inuitum vi
Bonis deprædaturus sit, Ithaca adhuc habitata.
Sed volo te optimè de hospite interrogare
Vnde ille vir, quali autem gloriatur esse
E terra, vbinam ei genus & patrium solum,
An tibi nuncium patris adferat venientis,
An suum ipsius debitum expetens huc veniat.
Vt facto impetu statim abijt, neque sustinuit
Vt cognosceremus: neq. n. improbi vultū præseferebat.
Hunc autē rursus Telemachus prudēs alloquutus est,
Eurymache, certè reditus perijt patris mei,
Neque sanè nuncio amplius credo sicunde veniat.
Neque vaticinium curo, si quem mater
Domum vocatum vatem consulat.
Hospes verò hic meus paternus è Tapho est,
Mentes Anchiali bellicosi prædicat se esse
Filium: cæterùm Taphijs nauigandi studiosis imperat.
Sic ait Telemah. mēte verò immortalē deā cognouit.
Hi verò ad tripudia & dulcem cantum
Conuersi oblectabātur, expectabāt autē vesperū aduen(tare:
Dum hi. a. oblectabantur, niger vesper venit:
Et tunc dormituri ibant domum vnusquisque:
Telemachus autem vbi ipsi thalamus perpulchræ aulæ
Sublimis ædificatus erat perspicuo in loco.
Illuc iuit ad lectum multa mente reputans.
Simul cum eo ardentes faces ferebat pudica sciens
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Quam olim Laertes emerat facultatibus suis
Impubem adhuc precium viginti boum dedit.
Perinde. a. ipsam ac pudicā vxorē honorabat in ædib.
Lecto. v. nūquā cōmixtꝰ est, irā scilicet fugiebat vxoris,
Hæc illi simul ardentes faces ferebat, & ipsum maximè
Ancillarum amabat, & enutrierat paruulus cū esset.
Aperuit autem ianuas thalami benefacti:
Sedebat autem in lecto, molle autem exuit indusium:
Et id quidem aniculæ sedulæ imposuit in manus.
Illa quidem plicato & aptato indusio
Trabe suspenso iuxta vermiculatos lectos
Festinabat ire ex thalamo: ianuam. a. attraxit annulo
Argenteo: insuper autem pessulum obtendit loro.
Hîc ille pernox tectus Iouis florida lana
Examinabat mentibus suis viam quam significauerat (Pallas.

COM-

COMMENTARIVS.

τῷ δ᾽ ἐνὶ θυμῷ) Dij etiam Homerici cùm homines familiariter alloquuti sunt, numinis sui vestigia in illorum animis relinquunt: adeò efficax est Deitatis sola præsentia, quod sine dubio Homerus significare voluit. Hinc etiam statim Telemachus persuasus est hospitem illum fuisse Deum. Sed & infrà cum Eurymacho respondet, interroganti quis esset ille hospes, dicitur mēte immortalem Deā agnouisse. Intellexit præterea Homerus, non esse absurdum, vt induta humana specie Deus homini sese videndum præberet. quod nos sacræ paginæ satis luculenter docent. Qua de re alia diximus in Iliade.

σιωπ᾽ ἀκούοντες) Phemium canentem attentè dicuntur audire proci, vel cantus suauitate demulsi, vel potiùs quòd mortem Vlyssis auidè exspectabant, quam in illo Phemij argumento de Græcorum reditu par erat comprehendi. Quæ causa etiam erit Penelopæ, cur eum pergere prohibeat, verita ne tā tristia de marito simul caneret: quod illa sine magno animi cruciatu non poterat exaudire, vnde illi necessario procorum libidini parendam fuisset: qui si hoc etiam à vate intellexissent (sunt enim cātores ἔνθεοι & μυσογράφοι, vt posteà in hoc Opere videbimus) eò liberius nuptias erant Penelopes postulaturi. Porrò artificiose incœptas Phemij cātilenas Poeta interrupit. Nam aut mortuum Vlyssem dixisset, aut adhuc viuum. Si mortuum, vis fuisset illata Penelopæ: si viuum, effugisset & illi proinde eorum neci, quā describere Homerus meditatur, non fuisset locus, quam tamē haberent historiæ, vt ait rectè noster Eustathius.

ἔργ᾽ ἀνδρῶν τε θεῶν τε) Nota quibus olim argumentis egregij cantores delectarentur, nimirum hominum & Deorum gestis recensendis ac celebrandis. Quod tamen posteà, vt ætate omnia in peius ruunt, exoleuit, vt ipse Athenæus lib. 14. queritur, his verbis: συνέβαινε δὲ τὸ μὲν παλαιὸν φιλομούσους εἶναι τοὺς Ἕλληνας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης ἀταξίας, καὶ γηρασάντων σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἀρχαίων νομίμων ἥτε προαίρεσις αὕτη κατελύθη, καὶ τρόποι μουσικῆς φαῦλοι κατεδείχθησαν, οἷς ἕκαστος τῶν χρωμένων, ἀντὶ μὲν πρᾳότητος προσεποιεῖτο μαλακίαν, ἀντὶ δὲ σωφροσύνης ἀκολασίαν καὶ ἄνεσιν. ἔσται δὲ ἴσως τοῦτο μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλεῖον προαχθήσεται, ἐὰν μή τις ἀγάγῃ πάλιν εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν πάτριον μουσικήν. τὸ παλαιὸν γὰρ καὶ τῶν ἡρώων τὰς πράξεις, καὶ τῶν θεῶν τοὺς ὕμνους δι᾽ ᾠδῆς ἐποιοῦντο. Ὅμηρος γοῦν φησὶν ἐπ᾽ Ἀχιλλέως, ἄειδε δ᾽ ἄρα κλέα ἀνδρῶν ἡρώων, καὶ τὸν Φήμιον δέ φησιν ὅτι πολλὰ βροτῶν θελκτήρια οἶδεν, ἔργ᾽ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί. τὸ δὲ ἔθος τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐσώζετο ὥς φησι Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς. Id est, vt vertit Natalis: Accidit verò vt Græci antiquitùs musicæ fuerint studiosi. Cùm posteà ordinis confusio esset insecuta, omnésque ferè leges antiquæ consenuissent, ipsa quoque disciplina dissoluta est, musicæque mores absoni emerserunt, quibus singuli vtentes pro humanitate mollitiem, pro temperantia intemperantiam, animíque dissolutionem operantur. In peius etiam multò fortasse conuertetur, atque proruet, nisi quispiam Musicam ipsam patriam ad purissimum splendorem rursus reuocarit. Nam & Deorum immortalium hymni & Heroum ipsorum res gestæ in odis antiquitùs canebantur. Inquit igitur Homerus de Achille, Canebat quippe laudes virorum Heroum. De Phemio etiam dicit, πολλὰ βροτῶν, &c. Seruabatur apud Barbaros etiam hæc consuetudo, vt asserit Dinon in rebus Persicis.

τοῦ κλέος εὐρύ) Modicè maritum laudat Penelope, cùm eum per Argos & Græciam inclytum dicit, quasi fama tanti viri vlterius nō se porrigat. Sed videtur Poeta decorum muliebris ἀφελείας, ac simplicitatis seruasse, cui integra Vlyssis gloria nondum potuerit esse cognita.

μῆτερ ἐμή) Matrem reprehendit Telemachus, quòd Phemium à suscepto cantus argumento deterreat. Primùm docet, patiendum esse vt illa Phemius canat: cùm verisimile sit hoc non temerè illi in mentem venisse, sed diuino afflatu potius, vt fieri solet. Deinde cùm oblectationi studeant cantores, eáque lubentissimè homines audiant, quæ sunt recentiora (vt docuerunt ipsi Athenienses, qui noua semper audire cuperent) non est absurdum hæc à Phemio cani, quæ ob nouitatem voluptatis non parum afferunt. Tertiò consolatur matrem, quòd dixerit molestè se ista intelligere propter Vlyssis mortem (vt rectè coniicit Telemachus) consolatur, inquam, ex eo quòd eiusmodi calamitas in eam solam non exundarit, sed socias etiam illius alias præterea habeat. Solet autem illa recordatio aliquod malorum leuamen parere, vt alibi in Iliade diximus. Tandem iubet matrem ad opera muliebria ac domestica secedere, paulóque liberius locutus quàm de more, vt credo, haberet, propter insitam sibi nunc primùm diuinitùs audaciā, indicat ipsi hæc virilia curæ non esse debere: hoc est, munus hoc viros castigandi ac coërcendi in eo præcipuè loco, vbi ipse absolutam imperij potestatem obtinet.

ἀλλ᾽ εἰς οἶκον) Eodem ferè modo Andromachen Hector in Iliade coërcet, excepto quòd illic πόλεμος, hîc μῦθος dicitur hominem attinere. Ita nouit Poeta sua ipsius carmina παρῳδεῖν.

ὄφρα οἱ ὕπνον) Post lacrymas somnum conciliari, docuimus in Iliade, cùm de Achille loqueremur Patroclum lugente.

μητρὸς ἐμῆς) Prudenter fecit Telemachus, qui etiam animo eos læto esse iubet, cùm, maximè tam leuiter affatur. Nam eorum conuiuium subito tumultu non perturbat, quin animo eos læto esse iubet, cùm maximè tam honesto Musices oblectamento detineātur: Porrò hec vlterius se non toleraturum monet, proinde sequenti luce diem illis dicit, iubétque vt in concione adsint, vt à se audiant sibi esse in animo eos ędibus suis exturbare, si sponte illi ac præmoniti, non excesserint.

ἦ μάλα δή) Inter procos Antinous & Eurymachus erant principes, ideò hi duo Telemacho respondent: sed diuersis modis, vt etiam diuersis erant moribus. Nam Antinous durus & difficilis, Eurymachus autem lenior & simulatior (hoc est ὑποκρίτης, vt ait Eustath.) Primus ergo Antinous Telemacho aduersatur. Eius autem orationis hic est sensus: Fastuosus nimis es, inquit, Telemache, & paulò verbis audacior quàm par sit. Vnde tamen nouus hic tuus nobis insultandi procaciter modus? Sanè diuina ope sic te informatum mihi planè persuadeo: nam neque hoc ætas tua adhuc imbecillis, neque pristina consuetudo vt facias, patiuntur. Itaque orandum nobis proculdubio est, ne te Regem Ithacę Iupiter constituat, prout hoc tibi hæreditatis iure vendicas, quia superbè nimiū ac arroganter nobis imperares. Intelligendum est autem, prohibitum fuisse Telemachum vi procorum, maximè istius Antinoi, regni paterni possessione, quod apertè prodit Antinous.

ἀντίνο᾽ εἴπερ μοι) Prudenter Telemachus, ioco furorem Antinoi, ac asperitatem emolliit. Nam ita dictum illius interpretatur, vt existimetur censere iocosè illa etiam ab Antinoo aduersum se pronunciata. Et primùm ironicè se Regem esse exoptat propter commoda, quæ Reges solent comitari. Ne tamen inuidiam in se ambitionis concitet, testatur se regnum Ithacæ non ambire mortuo Vlysse, cùm id alij possidere queant se longè præstantiores ac digniores: hoc vnum ait se moliri, vt propriarum ædium & bonorum solus sit dominus, iis exclusis ac ejectis, qui vi illa occupare ac disperdere conantur.

ἦτοι ταῦτα θεῶν) Ex hac oratione coniici possunt Eurymachi mores. Sermo enim certus est index animi. Leniter ergo ac mansuetè Telemachum alloquitur, eius hac ratione animum sibi deuinciens, cùm eum contra à se Antinous alienaret. Sed tamen Eurymachus sequenti libro asperior erit ipso Antinoo.

Finis libri primi.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI *Odyssea.*

COACTA concione Telemachus denunciat procis, vt exeant è domo Vlyssis. Acceptis autem ab Euryclea iis quę ad peregrinationem necessaria erant, à Pallade socios & nauem, ad nauigationem proficiscitur sole occidente.

Aliud.

B, Concionem habet, viatica anus, nauigationem cum Minerua.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ *Ὀδυσσείας.*

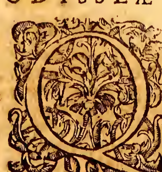
ΣΥΝΑΓΑΓΩΝ ἐκκλησίαν Τηλέμαχος ἀπαγγέλλει τοῖς μνηστῆρσι ἐξιέναι τῆς οἰκίας τοῦ Ὀδυσσέως. λαβὼν δὲ παρὰ μὲν Εὐρυκλείας τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἐπιτήδεια, παρὰ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἑταίρους καὶ ναῦν, εἰς πλοῦν αἴρεται ἡλίου δύναντος.

Ἄλλη.

Βῆτ᾽ ἀγορὴν ἔχε, νῆα γενῆς πλοῦν μετ᾽ Ἀθήνας.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ·
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην.
Αἶψα δὲ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν ἀγορήνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ἀγορήν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο·
Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη.
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἕζετο δ' ἐν πατρὸς θώκῳ, εἶξαν δὲ γέροντες.
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη.
Καὶ γὰρ τοῦ φίλος υἱὸς ἅμ' ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν
Ἄντιφος αἰχμητής· τὸν δ' ἄγριος ἔκτανε Κύκλωψ
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ, πύματον δ' ὡπλίσσατο δόρπον.
Τρεῖς δέ οἱ ἄλλοι ἔσαν, καὶ ὁ μὲν μνηστῆρσιν ὁμίλει
Εὐρύνομος, δύο δ' αἰὲν ἔχον πατρώϊα ἔργα·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ λήθετ' ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων.
Τοῖς ὅ γε δακρυχέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅ,ττι κεν εἴπω,
Οὔτε ποθ' ἡμετέρη ἀγορὴ γένετ' οὔτε θόωκος,
Ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς δῖος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσί·
Νῦν δὲ τίς ὧδ' ἤγειρε; τίνα χρειὼ τόσον ἵκει.
Ἠὲ νέων ἀνδρῶν, ἢ οἳ προγενέστεροί εἰσιν;
Ἠέ τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυεν ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ἡμῖν σάφα εἴποι ὅτε πρότερός γε πύθοιτο;
Ἠέ τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκεται ἠδ' ἀγορεύει;
Ἐσθλός μοι δοκεῖ εἶναι, ὀνήμενος· εἴθε οἱ αὐτῷ
Ζεὺς ἀγαθὸν τελέσειεν, ὅ,τι φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
Ὣς φάτο, χαῖρε δὲ φήμῃ Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν ἧστο, μενοίνησεν δ' ἀγορεύειν·
Στῆ δὲ μέσῃ ἀγορῇ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρὶ
Κῆρυξ Πεισήνωρ πεπνυμένα μήδεα εἰδώς.
Πρῶτον, ἔπειτα γέροντα καθαπτόμενος προσέειπε,
Ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνήρ (τάχα δ' εἴσεαι αὐτὸς)
Ὃς λαὸν ἤγειρα· μάλιστα δέ μ' ἄλγος ἱκάνει·
Οὔτε τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυον ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ὑμῖν σάφα εἴπω, ὅτε πρότερός γε πυθοίμην,
Οὔτε τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκομαι οὐδ' ἀγορεύω·
Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Δοιά· τὸ μὲν πατέρ' ἐσθλὸν ἀπώλεσα, ὅς ποτ' ἐν ὑμῖν
Τοίσδεσσιν βασίλευε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
Νῦν δ' αὖ καὶ πολὺ μεῖζον, ὃ δὴ τάχα οἶκον ἅπαντα
Πάγχυ διαρραίσει, βίοτον δ' ἀπὸ πάμπαν ὀλέσσει·
Μητέρι μοι μνηστῆρες ἐπέχραον οὐκ ἐθελούσῃ,
Τῶν ἀνδρῶν φίλοι υἷες οἳ ἐνθάδε γ' εἰσὶν ἄριστοι·
Οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
Δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι, καί οἱ κεχαρισμένος ἔλθοι·
Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα,

VANDO verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit tunc ex lectulo Vlyssis dilectus filius,
Vestes indutus, gladium verò suspēdit ab humeris:
Pedibus verò nitidis alligauit pulchra calceamenta.
Festinabat ire è cubiculo deo similis obuius.
Continuò autem præconibus canoris imperauit
Conuocare ad concionem comatos Achæos.
Hi v. conuocarunt: illi autē congregabantur valde celeriter.
Porrò postquā cōgregati sunt, confertimq́; adfuerunt,
Iuit vtique ad concionē, manu. a. tenebat ferream hastā:
Non solus, simul eum duo canes veloces sequebantur.
Diuinam certè huic gratiam perfudit Pallas.
Hunc sanè omnes populi aduenientem admirabantur.
Sedebat verò in patris sella, cesserunt autem senes.
His verò continuò heros Aegyptius cœpit concionari,
Qui ob senectutem incuruus erat & multa sciebat.
Atqui huius dilectus filius cum diuino Vlysse
Ad Iliū pulchros equos nutriēs cōscēderat cauis in nauibus
Antiphus bellator, illum verò sæuus interfecit Cyclops
In spelunca caua, vltimámque parauit cœnam.
Tres. a. illi alij erant, & nunc inter procos versabantur
Eurynomus, duo autē perpetuò habebāt paterna opera:
Sed neque sic illius oblitus erat lugens & dolens.
Hos lacrymans allocutus est, & dixit,
Audite sanè nunc me Ithacenses quodcunq. dixero,
Nunquam nostrum cōcilium factum est neq. concessus,
Ex quo Vlysses diuinus abijt cauis in nauibus:
Nunc. a. quis huc cōgregauit, quem necessitas tātùm vrget?
Siue ex iunioribus viris, aut qui seniores sunt,
An aliquem nuncium exercitus audiuit venientis,
Quē nobis palam dicere queat, quoniā prior audiuerit?
An quippiam publicum aliud declarat, aut profert?
Probus mihi videtur esse, iuuās vel fœlix, vtinā illi ipsi
Iupiter bene vertat, quæcunque mente sua cogitat.
Sic ait, gaudebat autem laude Vlyssis charus filius,
Neque amplius diu sedit, cupiebat enim concionari:
Stabat. a. in media concione, sceptrum autem ei imposuit manui
Præco Pisenor prudentia consilia edoctus.
Primùm, deinde ad senem conuersus loquutus est,
O senex, nō procul abest ille vir, statī. a. ipse cognosces
Qui populum cōgregauit: potissimùm me dolor vrget.
Neque vllum nuncium exercitus audiui venientis,
Quem vobis palàm enarrem, quod prior audiuerim,
Neque quicquam publici aliud enarro, neque dico,
Sed meū ipsius negotium, nam malum in domū incidit
Duplex: alterū quidē patrē eximiū perdidit, qui quōdā inter vos
Ipsos imperabat, pater. a. velut mitis erat.
Nunc. a. longè maius, quòd mox citò domū vniuersam
Funditus euertet, facultates autem omnino disperdet:
Matri meæ proci instant nolenti,
Eorum virorum chari filij qui hic vtique sunt optimi,
Qui patris quidem in domum volunt proficisci.
Icarij, vt ipse quidem dotet filiam:
Det verò cui voluerit, & ipse gratus venerit.
Illi verò in nostram domum diuertentes dieb. omnib.

Boues

Boues mactantes, & oues & pingues capras,
Splendidæ conuiuantur, bibúntque generosum vinum
Temerè: plurima verò absumunt: non enim adest vir
Qualis Vlysses erat qui detrimentum vel diras à domo
Nos. v. neutiquā qui auertere queamus: qui etiā (arceat:
Imbellésque sumus, & neque periti roboris.
Omninò sanè auerterem, si mihi vis adesset.
Non enim iā tolerabilia facinora patrātur, neq. honestè
Domus mea perit: indignemini & ipsi,
Alios reueremini vicinos homines
Qui circum habitant: deorum verò timete iram,
Ne quid infesti retalient malis facinoribus.
Oro siue per Iouem Olympium siue Themidem,
Quæ hominum consilia vel dimittit vel cogit,
Abstinete amici, & me solum sinite dolore molesto
Affligi: si vsquam pater meus probus Vlysses
Hostili animo malis affecit fortes Achæos:
Eorū me vindictā capientes malè afficite hostili animo
Istos incitantes: mihi verò satius esset
Vos absumere possessionémque, prouentumque:
Quòd si vos comederitis, forta ssis oli etiā vltio fuerit.
Tamdiu enim per vrbem prehensabimus colloquio,
Bona repetentes, donec omnia persoluta sint.
Nunc verò mihi inanes dolores inijcitis animo.
Sic ait iratus, sceptrum. a. iecit in terram,
Lacrymas distillās, commiseratio verò cepit pop. omnē.
Tunc alij quidē omnes in silentio erāt, neq. quisquam
Telemacho verbis respondere molestis. (audebat

Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως. τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ᾽ ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
Ἡμεῖς δ᾽ οὔ νύ τι τοῖοι ἀμυνέμεν· ἦ καὶ ἔπειτα
Λευγαλέοι τ᾽ ἐσόμεσθα, καὶ οὐ δεδαηκότες ἀλκήν.
Ἦ τ᾽ ἂν ἀμυναίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Οὐ γὰρ ἔτ᾽ ἀνσχετὰ ἔργα τετεύχαται, οὐδ᾽ ἔτι καλῶς
Οἶκος ἐμὸς διόλωλε· νεμεσσήθητε καὶ αὐτοί,
Ἄλλους τ᾽ αἰδέσθητε περικτίονας ἀνθρώπους
Οἳ περιναιετάουσι· θεῶν δ᾽ ὑποδείσατε μῆνιν,
Μή τι μεταστρέψωσιν ἀγασσάμενοι κακὰ ἔργα.
Λίσσομαι ἠμὲν Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἠδὲ Θέμιστος,
Ἥ τ᾽ ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει ἠδὲ καθίζει,
Σχέσθε φίλοι, καί μ᾽ οἶον ἐάσατε πένθεϊ λυγρῷ
Τείρεσθ᾽· * εἰ μή πού τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς γρ. τέρπεσθ᾽ ἄπει τι
Δυσμενέων κάκ᾽ ἔρεξεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τῶν μ᾽ ἀποτινύμενοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες,
Τούτους ὀτρύνοντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Ὑμέας ἐσθέμεναι κειμήλιά τε πρόβασίν τε·
Εἴχ᾽ ὑμεῖς γε φάγοιτε, τάχ᾽ ἄν ποτε καὶ τίσις εἴη.
Τόφρα γὰρ ἂν κατὰ ἄστυ ποτιπτυσσοίμεθα μύθῳ,
Χρήματ᾽ ἀπαιτίζοντες, ἕως κ᾽ ἀπὸ πάντα δοθείη.
Νῦν δέ μοι ἀπρήκτους ὀδύνας ἐμβάλλετε θυμῷ.
Ὣς φάτο χωόμενος, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ,
Δάκρυ᾽ ἀναπρήσας· οἶκτος δ᾽ ἕλε λαὸν ἅπαντα.
Ἔνθ᾽ ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν, οὐδέ τις ἔτλη
Τηλέμαχον μύθοισιν ἀμείψασθαι χαλεποῖσιν.

COMMENTARIVS.

δύω κύνες ἀργοί) Obseruandus est hic Telemachi comitatus, qui duorum est canum tantùm: Telemachi, inquam, cui regnum Ithacæ iure debebatur, vt præcedenti libro vidimus, ac proinde regio cingi eum comitatu oportebat, in hoc potissimum negocio. Sed illa fuit veterum Regum simplicitas, vt nulla comitatus pompa incedant, nisi in bello: neque aliud in tota Homeri Poësi me animaduertisse scio. Forsan & hoc in adeundis concionibus magis obseruatum fuit. Eustathius verò dicit, hoc esse testimonio procorum opera Telemachum omni esse hominum comitatu destitutum. Cęterùm canes solebant heroës ad conciones comitari, vt scribit Pollux: videtúrque moris fuisse antiqui, vt canum fidelitate stiparentur, quos socios appellat Gesnerus, nimirum qui ipsius tantùm hominis causa nutriuntur, præcipuè vt è domo prodeuntibus, & iter facientibus comites sint, siue simpliciter & voluptatis, aut etiam defensionis gratia. Tales fuisse hos Telemachi canes arbitror: putat tamen Eustathius, potuisse etiam ipsos esse venaticos, quòd eodem studio venationis ac pater Telemachus teneretur. Sed aliam quoque sententiam adducit, vt sint τραπεζῆες οὕς ἀγλαΐης εἵνεκεν κομέουσιν ἄνακτες: quales sunt Achillis in Iliade, vt ait ille.

θεσπεσίην) Familiaris est Poetæ huiusmodi περιττολογία: neque sine causa hoc loco illam vsurpauit. Cùm enim præter morem Telemachum in concionem induceret, oportuit diuina illum perfundi venustate, vt reliquis placeret, quos illuc inuitos accedere certum est. Procos intelligo: nam non pauci fuerunt, qui ob hunc conuentus diem lætarentur, vt Ægyptij sequens oratio perdocet.

κέκλυτε δὴ νῦν) Rem nouam & egregiam simul commendare voluit Poeta sub probati viri loquentis persona, nimirum præconis huius nomine Ægyptij, qui primus in hoc conuentu verba fecit: vt hoc pacto videlicet animi reliquorum huius instituti laude caperentur.

νῦν δέ τις ὧδ᾽ ἤγειρε δή) Licet dubitare videatur Ægyptius, quis sit huius concionis author, tamen existimo eum resciuisse Telemachum eam conuocasse. Sed artificiosè eum reticuit, ne procorum inuidiam aduersum se excitaret, aut etiam non videretur Telemacho adulari, aut Telemachus hoc suffragium emendicasse censeretur. Hoc autem Ægyptium sciuisse, ex eo colligo, quòd omnia fausta illi imprecatur, qui huius conuentus author sit, felicémque cogitationum exitum illi optat. Quòd si ignorasset, poterat intelligere se hoc posse alicui ex procis illa optare: quorum sine dubio perniciem ille potius sit exoptaturus. Deinde sciebat, nulli hoc ius præterea esse populum conuocandi, quàm vnius Telemachi, qui Vlyssem patrem referebat: ideo in eius throno, senioribus etiam cedentibus, dictus est paulò antè consedisse.

ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνήρ) Prodit Telemachus, arreptáque concionandi occasione ex Ægyptio, illi primùm respondet, ac se eum esse, de quo ipse dubitaret, significat: tum causam docet, cur eos ipse conuocarit. Ea est, quòd diutius pati non possit sua bona sic à procis dilapidari.

οὔτι τιν᾽ ἀγγελίην) Hęc duo sunt, quæ Ægyptius proposuerat, tanquam alterutrius causâ potuerit accidere, vt hic conuentus esset institutus. Negat ergo Telemachus se horum gratia accedere, sed priuati tantùm commodi causa, vt nimirum ipsis in vnum conuenientibus facilius suas exponeret calamitates: quæ duę sunt. Vna, quòd patrem Vlyssem amiserit: altera, quòd opes suæ à procis miserè diripiantur. Illam autem videtur innuere Telemachus ad cæteros etiam Ithacenses pertinere, quòd ipsi tam mansueto Rege quoque destituti sint.

πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν) Paucis docuit Telemachus, qui reges laudem mereantur, nimirum qui populo suo vt pater mitis imperat: vt fecisse Vlyssem hîc dicitur, & posteà à Mentore, ὡς οὔ τις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν. Est enim naturalis clemētia patrum in liberos, amicitiæque maxima propensio (qualis vix vnquam in vitricos cadit, qui patribus opponi solent, vt nouercę matribus) iuxta illud Euripidis in Alcmena, δεινόν τι τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: Vehementem in liberos amoris affectū indidit Deus hominibus. Quæ autem proportio est patrum in liberos, ea est Regum in subditos: proinde vt patres clementer & mānsuetè sese erga liberos gerunt, sic etiam debent Reges erga subditos. Nam si qui durius liberos suos tractent, ac inhumanius, pro insita quibusdam ferina crudelitate, ij iam patrum nomine honestari non merentur: sic Reges vbi subditis crudeliter præsunt, in Tyrannorum cognomen delabuntur.

ἄλλους τ᾽ αἰδέσθητε) Iubet procus ab istis iniuriis, quas enumerauit, cessare, tum quòd par sit eos dedecore commoueri, quod ipsis à vicinis populis inuritur: quibus omnino perspectum est, talia non nisi à proteruis & flagitiosis hominibus perpetrari posse: tum

quòd eos saltem Deorum indignationem oporteat pertimescere, qui tanta scelera impunita planè non sunt relicturi.

λίσσομαι) Modestè precibus tentat procos exorare, vt tandem aliquando ab hoc iniurioso vitæ genere desistant, vel in patris memoriam, à quo talia nunquam sunt illi passi: quod si tamen accidisse putant, offert sese neci & vindictæ, quam vt de se illi sumant, petit. Cùm ergo ita non sit, neque hoc ille per se promeruerit, modum his tandem & finem imponant.

νῦν δέ μοι) Oportuit ista cum vehementi indignatione à Telemacho pronunciari, vt etiam sceptrum, alioqui venerabile & sanctum, in terram proiecerit. Quod autem lacrymasse Telemachum dicit, id pro decoro personę puerilis factum est. Sed & alioqui solet hoc ipsis heroibus fortissimis tribuere. quà de re alibi in Iliade.

Ἀντίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον ἔειπες,
Ἡμέας αἰσχύνων; ἐθέλεις δέ κε μῶμον ἀνάψαι;
Σοὶ δ' οὔ τι μνηστῆρες Ἀχαιῶν αἴτιοί εἰσιν,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ τοι πέρι κέρδεα οἶδεν.
Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ' εἶσι τέταρτον,
Ἐξ οὗ ἀτέμβει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·
Πάντας μέν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας προϊεῖσα, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Ἡ δὲ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν, ὕφαινε,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ' ἡμῖν μετέειπεν,
Κοῦροι, ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω (μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ'. ἡμῖν δ' αὖτε πεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκε μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή τις ἔειπε γυναικῶν ἣ σάφα ᾔδη,
Καὶ τήνγ' ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.
Σοὶ δ' ὧδε μνηστῆρες ὑποκρίνονται, ἵν' εἰδῇς
Αὐτὸς σῷ θυμῷ, εἰδῶσι δὲ πάντες Ἀχαιοί·
Μητέρα σὴν ἀπόπεμψον, ἄνωχθι δέ μιν γαμέεσθαι
Τῷ ὅτεῴ τε πατὴρ κέλεται, καὶ ἁνδάνει αὐτῇ.
Εἰ δ' ἔτ' ἀνιήσει γε πολὺν χρόνον υἷας Ἀχαιῶν,
Τὰ φρονέουσ' ἀνὰ θυμὸν ἅ οἱ πέρι δῶκεν Ἀθήνη,
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς,
Κέρδεά θ' οἷ' οὔπω τιν' ἀκούομεν οὐδὲ παλαιῶν,
Τάων αἳ πάρος ἦσαν ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαί,
Τυρώ τ', Ἀλκμήνη τε, ἐϋπλόκαμός τε Μυκήνη·
Τάων οὔ τις ὁμοῖα νοήματα Πηνελοπείῃ
Ἤδη. ἀτὰρ μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησεν.
Τόφρα γὰρ οὖν βίοτόν τε τεὸν καὶ κτήματ' ἔδονται,
Ὄφρα κε κείνη τοῦτον ἔχῃ νόον, ὅν τινά οἱ νῦν
Ἐν στήθεσσι τιθεῖσι θεοί, μέγα μὲν κλέος αὐτῇ
Ποιεῖτ', αὐτὰρ σοί γε ποθὴν πολέος βιότοιο.
Ἡμεῖς δ' οὔτ' ἐπὶ ἔργα πάρος γ' ἴμεν, οὔτε πῃ ἄλλῃ,
Πρίν γ' αὐτὴν γήμασθαι Ἀχαιῶν ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο', οὔπως ἔστι δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι
Ἥ μ' ἔτεχ', ἥ μ' ἔθρεψε· πατὴρ δ' ἐμὸς ἄλλοθι γαίης
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δέ με πόλλ' ἀποτίνειν
Ἰκαρίῳ, αἴκ' αὐτὸς ἑκὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω.
Ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι, ἄλλα δὲ δαίμων
Δώσει· ἐπεὶ μήτηρ στυγερὰς ἀρήσετ' Ἐριννῦς

Antinous autem ipsum solus respondens alloquutus est,
Telemache altiloquc, animo indomite, vt loquutus es
Nos dedecorans, vis autem maculam inurere?
Tibi verò neutiquàm proci Achæorum in causa sunt,
Sed tua mater, quæ sanè imprimis versutias callet.
Iam enim tertius est annus, statim.a.aderit quartus,
Ex quo eludit animum intra præcordia Achæorum:
Omnes quidem sperare facit, & promittit viris singulis,
Nuncios præmittens, mens autem illi alia cogitat.
Illa verò dolum hunc alium in mente deliberauit,
Exorsa magnam telam in ædibus, texebat,
Subtilem & immensam: statim nos alloquuta est,
Iuuenes mei proci, postquã mortuus est diuinus Vlysses
Sustinete vrgentes meas nuptias, donec linteum
Perfecero (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi pollinctum, quando tandem ipsum
Fatum malum prehenderit asperæ mortis:
Ne aliqua me in populo mulierum Græcarum culpet,
Si quidem absque tegumento iacuerit multa possidens.
Sic ait. nobis .v. statim persuasus est animus generos.
Tum verò interdiu quidem texebat magnam telam,
Noctu verò dissoluebat postquam faces adhibuisset.
Sic triennio quidem latuit dolo, & persuasit Achæos:
Sed quum quartus venit annus, & aduenerunt horæ,
Et tunc certè aliqua dixit mulierum quæ benè sciebat,
Et ipsam dissoluentem inuenimus pulchram telam,
Sic illa quidem perfecit etiam nolens præ necessitate.
Tibi verò sic proci respondent, vt scias
Ipse tuo animo, sciant & omnes Achiui:
Matrem tuam dimitte, iube autem ipsam nubere
Illi cuicunque pater iusserit & placuerit ipsi.
Si verò amplius vexabit multo tẽpore filios Achiuorũ,
Hæc agitans in animo, quæ ei abundè dedit Pallas
Operaq́ue scire insignia, & mentem sanam,
Versutias quales nũq. aliquãdo audiuimus neq. veterũ
Earum quæ olim fuerunt pulchricomæ Græcæ,
Tyroq́ue, Alcmeneq́ue, pulcrycomaq́ue, Mycene:
Illarum nulla similes artes Penelopæ
Norat. cæterùm quidem hoc non vidit vtiliter.
Tam diu igitur victum tuum & bona consument,
Donec illa hunc habebit animum, quem quidẽ nũc illi
In pectoribus posuerunt Dij, magnã quidẽ gloriam sibi
Comparat, cæterùm tibi desiderium multi victus.
Nos, v. nec ad res nostras antè ibimus, neq. aliquò aliò,
Antequam ipsa nubet Achiuorum cuicunq. voluerit.
Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocutus est,
Antinoë, nullo modo licet è domo inuitã expellere, (ea
Quæ me peperit, quæ me enutr. pater. a. me' alicubi ter
Viuit, siue mortuus est, durũ. a. esset me multa reddere
Icario, siquidem ipse ego matrem dimisero.
Ex patre autem mala patiar, alia autem deus
Dabit, postquã mater odiosas imprecata fuerit Furias

Ado

A domo discedēs, reprehensio autem mihi ex hominib.
Erit, sic itaque ego sermonem nunquam dicam.
Vester verò siquidem animus indignatur illis,
Exite è domo mea, alias curate dapes.
Vestra bona edētes alternis cōuiuijs per singulas domos:
Si verò vobis videbitur satius & melius
Esse, viri vnius substantiam impunè perdere,
Corrodite: ego verò deos inuocabo sempiternos;
Si vnquam Iupiter dabit talionis opera fieri;
Inulti deinceps intra domum pereatis.

Οἴκου ἀπερχομένη, νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται. ὣς οὐ τοῦτον ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω.
Ὑμέτερος δ' εἰ μὲν θυμὸς νεμεσίζεται αὐτῶν,
Ἔξιτέ μοι μεγάρων, ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατὰ οἴκους.
Εἰ δ' ὔμμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσαι,
Κείρετ'. ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκέ ποτε Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι.
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε.

COMMENTARIVS.

τηλέμαχ' ὑψαγόρη) Respondet Telemacho Antinous, séque ac cæteros procos crimine liberat, quod ipsis videbatur Telemachus inurere, quòd sua bona diripent: totámque culpam in Penelopen reiicit, quæ potius his diuturnis conuiuiis ansam præbuit, quòd tam longas moras necteret dolo illo, quod commemorat, telam diu texendo, quam noctu retexeret: cùm neque nuptias omnino recusaret, neque eas etiam liberè amplecteretur: non recusabat enim verbis sed reipsa negotij consummationem distrahebat. Tandem indignabundus Antinous, & sub eius nomine cæteri proci testantur, se non discessuros, donec illa vni se marito ex eorum numero alligauerit. Hoc siquis attendat, miretur forsitan, quid animo versarit Penelope, quòd tam longo tempore nuptias recusaret, quas verbo tamen polliceretur. Existimo debuisse hoc illam procorum petulantiæ concedere, quòd illorum perpetuis & importunis precibus vrgeretur: cùm tamen illa reuerà Vlyssis coniugis charissimi reditum expectaret, de quo malebat faustè ominari, quàm desperare, donec certo nuntio veritatem rei exploraret. Itaque summa oportuit prudentia (quam astutiam iniuriosè appellat Antinous) prçditam illam mulierem, quæ sola tot proceres sic diu eluserit, ne suorum quidem bonorum & filij iactura commota, quibus castitatem & pudicitiam longè anteponebat, cum laude & gloria æternum apud homines permansura. Sed & diuturna mariti absentia poterat de eius morte persuaderi, exitus tamen docuit, quàm sapienter illa tempori non crediderit, tam altè infixum amorem coniugalem in pectore cohibuit, qui tot annis, tot illecebris conuelli non potuerit. Res memoranda, si quæ vnquam, & quæ instabile & varium mulierum genus pudore ac ignominia perfundat, quarum amicitia præsenti coniuge vrere videtur, illo verò tantillum absente protinus extinguitur.

λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον) Hoc pendet ex antiqui moris obseruatione, quo solebant veteres funebrem vestem sibi in vita conficere, vt ante me obseruauit doctissimus Giphanius. Vnde apud Virg. lib. 9. mater ad Euryalum interfectum sic loquitur,

---nec te tua funera mater
Produxi pressiue oculos, aut vulnera laui,
Veste tegens, tibi quam noctes festina diésque
Vrgebam, & tela curas solabar aniles.

Sic hoc loco hanc telam ad Laertis pollinctum texere se astutè Penelope prætexit, quæ illud ipsum infrà Odys. τ. referet iisdem ferè verbis.

καὶ τὴν γ' ἀλλύεσκεν) Telam Penelopes nullus est qui nesciat, adeò fuit decantata res tam memorabilis & ingeniosa. Prouerbium est autem, telam Penelopes retexere, de quo satis apud Erasmum, Chil. 1. Cent. 4. prou. 42.

αὐτίνο' ὅπως ἔτι) Dixerat anteà Telemacho Antinous, μητέρα σὴν ἀπόπεμψον: cui nunc respondet Telemachus, séque hoc non posse exequi dicit, neque sui esse officij, pro beneficiis, quæ matri suæ accepta refert, primùm ortum, deinde nutrimentum, quibus se illi sic deuinctum agnoscit, vt non nisi impiè de ea expellenda possit cogitare: addito hoc, quòd si eam dimiserit, multas teneatur opes Icario restituere, quibus instructa Penelope ad Vlyssem venerit, quod ille non possit præstare, adeò imminutas facultates suas sentit: vbi tacita etiam videtur querela subesse aduersus procos. Præterea si hoc fecerit, cùm dubium adhuc sit an viuus an mortuus sit Vlysses, habet quod sibi timeat à patre, si forsan redierit: deinde & ab ipsa Penelope, quæ non sit lubenter discessura, ac proinde ipsum Telemachum diris deuouebit: adde, quòd vulgus hominum factum hoc minimè sit comprobaturum. Porrò concludit, procos iniustè hoc à se exposcere, vt matrem dimittat. nam eò tendit illius oratio, tandémque iubet eos bonis suis excedere, alioqui fatigaturum se precibus superos, vt has iniurias vlcissi possit.

Sic ait Telemachus: huic duas aquilas latè vidēs Iupiter
Ex alto à vertice montis præmisit volare,
Hæ vsque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas,
Sed cùm iam ad mediam concionē celebrē peruenissent,
Hìc conuersæ quatiebant alas densas,
Aspexerunt. a. omnium capita, portēdebant. a. mortē.
Laniantes verò vnguibus maxillas, circum. a. collum,
Ad dextrā volarunt, & per ædes & per vrbem ipsorū,
Admirati sunt aues postquam viderūt oculis;
Dispiciebant. a. in animo quæ perfici debebant.
His verò interfatus est senex heros Halitherses
Mastorides. hic enim solus æquales vincebat,
In auibus dijudicandis & fatalibus edicendis.
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit;
Audite nunc me Ithacenses quodcunque dixero.
Procis. a. potissimum significans ista dico;
Illis. n. ingens periculum imminet. non enim Vlysses
Diu seorsum à suis amicis aberit, sed alicubi iam
Propè cùm sit, his ipsis cædem & fatum mollitur
Omnibus, pluribus etiam alijs malè erit,
Qui habitamus Ithacam claram, sed longè antea
Consideremus, quomodo imponamus, attamen etiā ipsi

Ὣς φάτο Τηλέμαχος· τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μέν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι πταιομένω πτερύγεσσιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἔνθ' ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλά,
Ἐς δ' ἰδέτην πάντων κεφαλάς, ὄσσοντο δ' ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς,
Δεξιὼ ἤϊξαν, διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Θάμβησαν δ' ὄρνιθας ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ὥρμηναν δ' ἀνὰ θυμὸν ἅπερ τελέεσθαι ἔμελλον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης,
Μαστορίδης. ὁ γὰρ οἶος ὁμηλικίην ἐκέκαστο,
Ὄρνιθας γνῶναι, καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι,
Ὅ σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅ, ττι κεν εἴπω.
Μνηστῆρσιν δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος τάδε εἴρω.
Τοῖσιν γὰρ μέγα πῆμα κυλίνδεται. οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Δηρὸν ἀπάνευθε φίλων ὢν ἔσσεται, ἀλλά που ἤδη
Ἐγγὺς ἐὼν, τοῖσδεσσι φόνον καὶ κῆρα φυτεύει
Πάντεσσιν· πολέσιν δὲ καὶ ἄλλοισιν κακὸν ἔσται,
Οἳ νεμόμεσθ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ

Παυέσθων· καὶ γάρ σφιν ἄφαρ τόδε λώϊόν ἐστιν.
Οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι, ἀλλ' εὖ εἰδώς.
Καὶ γὰρ ἐκείνῳ φημὶ τελευτηθῆναι ἅπαντα
Ὥς οἱ ἐμυθεόμην ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ δέ σφιν ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Φῆν κακὰ πολλὰ παθόντ', ὀλέσαντ' ἀπὸ πάντας ἑταί- (ρους,
Ἄγνωστον πάντεσσιν ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε νῦν μαντεύεο σοῖσι τέκεσσιν,
Οἴκαδ' ἰών, μή πού τι κακὸν πάσχωσιν ὀπίσσω·
Ταῦτα δ' ἐγὼ σέο πολλὸν ἀμείνων μαντεύεσθαι.
Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλετο τῆλ'· ὡς καὶ σὺ καταφθίσθαι σὺν ἐκείνῳ
Ὤφελες· οὐκ ἂν τόσσα θεοπροπέων ἀγόρευες,
Οὐδέ κε Τηλέμαχον κεχολωμένον ὧδ' ἀνιείης,
Σῷ οἴκῳ δῶρον ποτιδέγμενος αἴ κε πόρῃσιν.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κε νεώτερον ἄνδρα, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς,
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἐποτρύνῃς χαλεπαίνειν,
Αὐτῷ μέν οἱ πρῶτον ἀνιηρέστερον ἔσται,
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεται εἵνεκα τῶνδε,
Σοὶ δὲ γέρον θωὴν ἐπιθήσομεν ἥν κ' ἐνὶ θυμῷ
Τίνων ἀσχάλλῃς· χαλεπὸν δέ τοι ἔσσεται ἄλγος.
Τηλεμάχῳ δ' ἐν πᾶσιν ἐγὼν ὑποθήσομαι αὐτός,
Μητέρα ἣν ἐς πατρὸς ἀνωγέτω ἀπονέεσθαι,
Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Οὐ γὰρ πρὶν παύσεσθαι ὀΐομαι υἷας Ἀχαιῶν
Μνηστύος ἀργαλέης· ἐπεὶ οὔτινα δείδιμεν ἔμπης,
Οὔτ' οὖν Τηλέμαχον μάλα περ πολύμυθον ἐόντα·
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπαζόμεθ' ἣν σὺ γεραιὲ
Μυθέαι ἀκράαντον, ἀπεχθάνεαι δ' ἔτι μᾶλλον.
Χρήματα δ' αὖτε κακῶς βεβρώσεται, οὐδέποτ' ἶσα
Ἔσσεται, ὄφρα κεν ἥγε διατρίβῃσιν Ἀχαιοὺς
Ὃν γάμον· ἡμεῖς δ' αὖ ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα,
Εἵνεκα τῆς ἀρετῆς ἐριδαίνομεν, οὐδὲ μετ' ἄλλας
Ἐρχόμεθ' ἃς ἐπιεικὲς ὀπυιέμεν ἐστὶν ἑκάστῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἠδὲ καὶ ἄλλοι ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοί,
Ταῦτα μὲν οὐχ ὑμέας ἔτι λίσσομαι, οὐδ' ἀγορεύω·
Ἤδη γὰρ τά γ' ἴσασι θεοὶ καὶ πάντες Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Οἵ κέ μοι ἔνθα καὶ ἔνθα διαπρήσσωσι κέλευθον·
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς μοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσω
Ἐκ Διός, ἥ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσω,
Ἦτ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίην ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνειῶτος ἀκούσω, μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δ' ἤπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τε οἱ χεύσω, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξω
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε· καὶ ἀνέρι μητέρα δώσω.

Quiescant: etenim ipsis statim hoc vtilius est.
Non enim inexpertus vaticinor, sed bene doctus.
Etenim illi puto perfecta esse omnia,
Quemadmodum illi prædixeram quādo ad Iliū conscen-(derunt
Argiui, cum ipsis etiam conscendit versutus Vlysses.
Dixi postquā mala multa passus esset, amisisetq́ oēs so-(cios
Incognitū ab omnibus vicesimo demum anno
Domum venturum: hæc autem omnino perficiuntur.
Hūc rursus Eurymachus Polybi filius cōtrà alloqu-(tus est,
O senex, agedum nunc vaticinare tuis liberis
Domū vadens, vt fortè quid mali patiantur in posterū.
In his autem ego te longè melior sum ad vaticinādum.
Aues sanè multæ sub radijs solis
Volitant, neque omnes ad auspicia aptæ, porrò Vlysses
Perijt longè: vtinam etiam tu perijsse cum illo
Debuisses: non tanta vaticinans blaterares,
Neque Telemachum iratum sic incitares,
Sua in domo donum expectans si quod præbeat.
Sed tibi edico, quod etiam perfectum erit,
Si iuuenem virum, veteraq́ & multa doctus,
Deceptum verbis incitaueris ad irascendum.
Illi quidem ipsi perniciosus erit,
Efficere autē tamen neutiquam poterus illorum gratia:
Tibi verò ô senex pœnam infligemus, quam in animo
Luens indignè feras: grauis autem erit dolor.
Telemacho autem inprimis ego suadebo ipse,
Matrem suam ad patrem iubeat redire:
Illi verò nuptias facient, & component dotem
Insignem, qualem conuenit charam filiam sequi.
Non enim antea quieturos puto filios Græcorum
A conuiuij ambitu: quoniam neminē timemus vtut sit,
Neque sanè Telemachum, tametsi multiloquus sit,
Neque vaticinium curamus, quod tu senex
Loqueris irritum: odio autem eris adhuc magis.
Bona verò rursus malè absumētur, neque vnquā paria
Erunt, donec hæc distulerit Græcos
Suis nuptijs, nos verò rursus expectātes dieb. omnibus
Gratia eius virtutis contendimus, neque ad alias
Ibimus, quas decens ducere est vnicuique.
Hūc. a. rursum Telemachus prudēs cōtrà loquutus est,
Eurymache, & alij quotquot sunt proci generosi,
Ista quidem non vos amplius precor, neque dico:
Iam verò hæc sciunt dij & omnes Græci.
Sed agè mihi date nauem celerem, & viginti socios,
Qui mihi hinc atque hinc secent viam maris
Ibo enim in Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris diu absentis.
Si aliquis mihi dicat mortalium, aut famam audiam
Ex Ioue, quæ potißimum fert gloriam hominibus.
Siquidem patris vitam & reditum audiuero,
Sanè quantumuis afflictus adhuc sustineam annum:
Si verò mortuum audiuero, neque amplius superstitem,
Reuersus postea charam ad patriam terram,
Sepulchrum illi condam & parentalia celebrabo
Eximia, qualia conuenit: & viro matrem dabo.

COMMENTARIVS.

τὼ δ' αἰετώ) Hoc augurium repentinum futura demonstrant, vt paulò pòst docebit Halitherses. Aquilę enim istę duæ Vlyssem & Telemachum significant, qui breui venturi sunt ad procorum excidium, vt in sequentibus videbitur.

οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι) Istud Halithersis vaticinium potuit esse Penelopę perspectum longè antea, vnde de Vlyssis reditu semper bene spera-

ſperauit: quod miror ab Homero non dictum, quin ita ipſum Telemachum dubitaſſe de illius ſtatu, vt nihil certi vnquam pronunciarit, cùm tamen hoc vaticinio poſſet confirmari. Saltem hoc intellecto deinceps potuit ſecurior fieri, & meliore ſpe fulciri, quàm anteà.

ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε) Qui ſibi ſceleris alicuius ſunt conſcij, ſolent prædictiones ſibi factas repudiare ac contemnere, vbi præcipuè de illorum agitur, periculo. Sic Agamemnon in Iliade Calchantem obiurgauit, quod aduerſum ſe eſſet vaticinatus: neque potuit perſuaderi hæc ita eſſe, vt ille affirmabat, quin ex eius erga ſe maleuolentia illa proficiſci exiſtimauit. Eodem pacto Eurymachus hoc Halitherſis vaticinium eleuat, contráque aſſerit temere, Vlyſſem iam è viuis exceſſiſſe, adiecta comminatione aduerſus vatem, ſi talia proferat, vt Telemachum alioqui ſatis indignatum magis exaſperet: & quæ ſequuntur.

ὄρνιθες δέ τε πολλοί) Vocem iſtam ſine dubio impiam Homerus credidit. nam apud veteres illos auguria diuina exiſtimata ſunt. proinde qui illa contemneret, non potuit impius non cenſeri. Nos verò illud deliramentum cum Moſe repudiamus: Gentes, inquit ille ad populum verba faciens, augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino tuo aliter es inſtitutus. & alibi: Non augurabimini. & rurſus: Non inueniatur in te qui obſeruet auguria. Malignus autem Dæmon, inquit Picus Mirandula de Rerum prænot. lib. 6. cap. 4. cùm aliquã ex auibus capi conſpiceret, ex quibus coniecturam de futuris texere homines poſſent natura duce, quemadmodum tertio libro docuimus, cùm de naturali pronotione verba faceremus, immiſcuit ſe fallaciis innumeris, vt ex vera coniectura naturæ innoxiam ſuperſtitionis fraudem, curioſum hominum genus præcipitaret: cùm aliquid imminere aduerſi vel regionibus, vel vrbibus, vel principibus deprehenderet. Nam hoc ille prænoſſe ante homines poteſt, vt ſuprà monſtratum, impingere aues, vel inconſuetis volatibus, vel tetris garritibus, vel ſtridulis crocitationibus conſueuit, vt obſeruatis his quæ auibus inſolita contigerant, collatiſque poſteà vel ad exorta bella, vel ſecutas cædes: colligi poſſet ars, vel hac obſeruatione, vt quotieſcunque id auibus eueniret, conſequi vel bellum, vel pernicies expectaretur, tanquam hoc ex illo portenderetur, & veluti effectus ex ſua cauſa penderet. Decipi olim Gentes hac noxia vanitate, &c. Hæc ille. vbi etiam pluribus augurandi artem refutat. Eam etiam Hector contempſit in Iliade, vt hic Eurymachus: qui tamen non omnes aues excludit ab augurio, ſed vt rem incertam conuellit.

Εὐρύμαχ' ἠδὲ καὶ ἄλλοι) Cùm irritos ſuos omnes conatus Telemachus eſſe animaduertat, neque flecti poſſe precibus aut comminationibus procos, miſerorum more, quibus nullum eſt refugij ſolatium, omnia in Deorum & hominum medio relinquit, quos teſtes veluti ſuæ actionis aduocat, & ſermonis cum procis habiti, vt præmoniti cùm ſint, nullus excuſationi locus eis relinquatur. Hunc enim locum ſic interpretor. Petit ergo ad nauigationem ſubſidia per annum integrum, quo elapſo, ſi nihil de patre audiuerit, nuptias matris alicui illorum pollicetur.

Certè illic ſic loquutus conſedit, his autem ſurrexit
Mentor, qui Vlyſſis inculpati erat ſocius,
Et illi cum proficiſceretur commiſit totam familiam,
Obediréque ſeni, & ſecurè omnia cuſtodire,
Qui inter eos ſapiens concionatus eſt & dixit,
Audite certè me nunc Ithacenſes quodcunq. dixero.
Nec quiſquã amplius beneuolus, manſuetus & mitis ſit
Sceptriger rex, neque in mente pia opera cogitans.
Sed ſemper infeſtus ſit & iniuſta perpetret.
Vt nullus recordatur Vlyſſis diuini
Populorũ quib. præfuit, vt velut pater mãſuetus erat.
Verùm enimuerò procos ſuperbos nequaquam inuideo
Committere facinora violenta malis conſilijs mentis,
Suis enim obiectantes capitibus conſument violenter
Domum Vlyſsis, quem non amplius putant redíturũ eſſe:
Nunc autem alij populo ſuccenſeo, vt omnes
Sedetis muti, porrò nullo pacto redarguentes verbis,
Pauciores procos compeſcitis cùm ſitis plures.
Hunc Euenorides Leocritus contra alloquebatur,
Mentor conuiciator, ingenio ſtolide, vt loquutus es,
Nos adhortans quieſcere, difficile autem erit
Cum viris pluribus pugnare de conuiuio.
Etiamſi enim Vlyſſes Ithacenſis, ipſe adueniens
Conuiuantes per domum ſuam procos eximios
Et pellere è domo cogitauerit in animo,
Non ſanè illo lætabitur vxor, quãtumuis valdè egens,
Veniente, ſed ibi ſæuam mortem inuenerit,
Si pluribus pugnârit: tu verò nõ ex officio loquutus eſt.
Sed agè populi quidẽ diſpergamini ad opera vnuſquiſq.
Huic autem diſponat Mentor viam & Halitherſes,
Qui illi à principio paterni ſunt amici,
Sed (puto) & diu ſedens, nuncios
Audiet in Ithaca, perficiet autem viam nunquam hanc.
Sic certè loquutus ſoluit concionem celerem
Hi quidem diſpergebantur ad domum quiſque ſuam:
Proci autem ad domum ibant diuini Vlyſſis,
Telemachus autẽ ſeorſum profectus eſt ad littus maris
Manus lauans è cano mari, ſupplicauit Palladi,
Audi me qui heri deus aduenisti ad domum meam,

Ἦ τοι ὅγ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη
Μέντωρ, ὅς ῥ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἦεν ἑταῖρος,
Καί οἱ ἰὼν ἐν νηυσὶν ἐπέτρεπεν οἶκον ἅπαντα,
Πείθεσθαί τε γέροντι, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσειν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅττι κεν εἴπω.
Μή τις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδὼς,
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
Ἀλλ' ἤτοι μνηστῆρας ἀγήνορας οὔτι μεγαίρω
Ἔρδειν ἔργα βίαια, κακορραφίῃσι νόοιο·
Σφὰς γὰρ παρθέμενοι κεφαλὰς, κατέδουσι βιαίως
Οἶκον Ὀδυσσῆος, τὸν δ' οὐκ ἔτι φασὶ νέεσθαι·
Νῦν δ' ἄλλῳ δήμῳ νεμεσίζομαι, οἷον ἅπαντες
Ἧσθ' ἄνεῳ, ἀτὰρ οὔτι καθαπτόμενοι ἐπέεσσιν,
Παύρους μνηστῆρας κατερύκετε πολλοὶ ἐόντες.
Τὸν δ' Εὐηνορίδης Λειώκριτος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ ἀταρτηρὲ, φρένας ἠλεὲ, ποῖον ἔειπες,
Ἡμέας ὀτρύνων καταπαυέμεν; ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί.
Εἴπερ γάρ κ' Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος αὐτὸς ἐπελθὼν
Δαινυμένους κατὰ δῶμα ἑὸν μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Ἐξελάσαι μεγάροιο μενοινήσῃ ἐνὶ θυμῷ,
Οὔ κέν οἱ κεχάροιτο γυνὴ, μάλα περ χατέουσα,
Ἐλθόντ', ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο· σὺ δ' οὐ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν σκίδνασθ' ἐπὶ ἔργα ἕκαστος,
Τούτῳ δ' ὀτρυνέει Μέντωρ ὁδὸν ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοί εἰσιν ἑταῖροι.
Ἀλλ' (ὀΐω) καὶ δηθὰ καθήμενος, ἀγγελιάων
Πεύσεται εἰν Ἰθάκῃ, τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν·
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος·
Μνηστῆρες δ' ἀνὰ δώματ' ἴσαν θείου Ὀδυσῆος.
Τηλέμαχος δ' *ἀπάνευθεν ἰὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης, ἢ ἀπάνευθε κιὼν
Χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς εὔχετ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι *ὁ χθιζὸς θεὸς ἤλυθες ἡμέτερον δῶ, [illegible]

Καί μ' ἐν νηῒ κέλευσας ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Νόστον πευσόμενον πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ερχεσθαι· τὰ δὲ πάντα διατρίβουσιν Ἀχαιοί,
Μνηστῆρες δὲ μάλιστα κακῶς ὑπερηνορέοντες.
Ως ἔφατ' εὐχόμενος· σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων·
Εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ,
Οἷος κεῖνος ἔην τελέσαι ἔργον τε ἔπος τε,
Οὔ τοι ἔπειθ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται, οὐδ' ἀτέλεστος·
Εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος καὶ Πηνελοπείης,
Οὔ σ' ἔτ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσειν ἃ μενοινᾷς.
Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται·
Οἱ πλέονες, κακίους· παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους·
Αλλ' ἐπεὶ οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων,
Οὐδέ σε πάγχυ γε μῆτις Ὀδυσσῆος προλέλοιπεν,
Ελπωρή τοι ἔπειτα τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Τῷ νῦν μνηστήρων μὲν ἔα βουλήν τε νόον τε
Αφραδέων, ἐπεὶ οὔτι νοήμονες, οὐδὲ δίκαιοι:
Οὐδέ τι ἴσασιν θάνατον, καὶ κῆρα μέλαιναν,
Ος δή σφιν σχεδόν ἐστιν ἐπ' ἤματι πάντας ὀλέσθαι.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκέτι δηρὸν ἀπέσσεται ἣν σὺ μενοινᾷς·
Τοῖος γάρ τοι ἑταῖρος ἐγὼ πατρώϊός εἰμι,
Ος τοι νῆα θοὴν στελέω, καὶ ἅμ' ἕψομαι αὐτός.
Αλλὰ σὺ μὲν πρὸς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει,
Οπλισσόν τ' ἤϊα, καὶ ἄγγεσιν ἄρσον ἅπαντα,
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι, καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν,
Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν· ἐγὼ δ' ἀνὰ δῆμον ἑταίρους
Αἶψ' ἐθελοντῆρας συλλέξομαι· εἰσὶ δὲ νῆες
Πολλαὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τάων μέν τοι ἐγὼν ἐπιόψομαι ἥτις ἀρίστη·
Ωκα δ' ἐφοπλίσαντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ως ἔφατ' Ἀθηναίη κούρη Διός· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Τηλέμαχος παρέμιμνεν, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν.
κ. ἰέναι Βῆ δ' *ἴμεναι πρὸς δῶμα φίλον τετιημένος ἦτορ·
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας ἐν μεγάροισιν
Αἶγας ἀνιεμένους, σιάλους θ' εὕοντας ἐν αὐλῇ.
Ἀντίνοος δ' ἰθὺς γελάσας κίε Τηλεμάχοιο,
Εν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, μή τι τοι ἄλλο
Εν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
κ. ἀλλά μοι ἐσθ. *Αλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν, ὡς τὸ πάρος περ·
Ταῦτα δέ τοι μάλα πάντα τελευτήσουσιν Ἀχαιοί,
Νῆα καὶ ἐξαίτους ἐρέτας, ἵνα θᾶσσον ἵκηαι
Ες Πύλον ἠγαθέην μετ' ἀγαυοῦ πατρὸς ἀκουήν·
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο', οὔπως ἐστὶν ὑπερφιάλοισι μεθ' ὑμῖν
Δαίνυσθαί τ' ἀέκοντα, καὶ εὐφραίνεσθαι ἕκηλον.
Ἢ οὐχ ἅλις ὡς τὸ πάροιθεν ἐκείρετε πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Κτήματ' ἐμὰ μνηστῆρες, ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα;
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός,
Πειρήσω ὥς κ' ὔμμι κακὰς ἐπὶ κῆρας ἰήλω,
Ἠὲ Πύλονδ' ἐλθών, ἢ αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ δήμῳ.
(Εἶμι μέν, οὐδ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται ἣν ἀγορεύω)
Εμπορος· οὐ γὰρ νηὸς ἐπήβολος, οὐδ' ἐρετάων
Γίνομαι, ὥς νύ περ ὔμμιν ἐείσατο κέρδιον εἶναι.

Et me in naui iussisti per obscurum pontum
Reditum interrogaturum patris diu absentis
Ire: hæc autem omnia impediunt Achiui,
Proci autem potissimum male superbientes.
Sic ait precatus: prope autem illum venit Pallas,
Mentori similis facta, tum corpore, tum etiam voce,
Et ipsum compellans verba alata dixit,
Telemache, neq. in posterũ ignauus eris, neq. stolidus,
Siquidem tibi tui patris instillata est indoles bona,
Qualis ille erat ad perficiendum opúsque dictumq́.
Non sane continuò vanum iter erit, neque imperfectũ:
Si verò non illius esses filius & Penelopes,
Non sane præterea sperare te perfecturũ esse quæ molí-ris
Pauci enim filij similes patri sunt:
Plerique peiores: pauci verò parentibus meliores,
Sed quoniã neq. in posterũ ignauus eris, neq. stolidus,
Neque te penitus intelligentia Vlyssis reliquit,
Spes tibi deinceps est te perfecturum esse hæc opera.
Ideò nunc procorum sine consiliúmque mentémque
Insipientium, quoniam neutiquã prudẽtes neq. iusti sũt,
Neque vllo pacto sciunt mortem & fatum nigrum,
Quæ illis imminet die vno omnes perire.
Tibi verò via non amplius aberit quam tu cupis:
Talis enim tibi socius ego paternus sum,
Quæ tibi nauem celerem parabo, & simul sequar ipse,
Sed tu quidem domum vadens, procis conuersare.
Apparaq́; viatica, & vasis accommoda singula,
Vinum in amphoris, & farinam medullam hominum,
Viribus in densis, ego autem per populum socios
Statim voluntarios colligam; sunt autem naues
Multæ in circumflua Ithaca nouæ & veteres.
Harum quidem ego despiciam quæcunque optima est,
Statim armatam deducamus in latum mare.
Sic ait Pallas filia Iouis: neque amplius diu
Telemachus immoratur, postquã deæ audiuit vocem,
Festinabat ad domum ire suo tristatus corde:
Inuenit autem procos superbos in ædibus,
Capras excoriantes, porcósq́; assantes in aula.
Antinous autem ridens obuiam veniebat Telemacho,
Illũq́; manu apprehẽsũ affat' est, & nomine cõpellauit:
Telemache magniloque, animo indomite, ne tibi aliud
In præcordijs malum sit curæ vel opus vel verbum,
Sed egregiè comede, & bibe vt anteà:
Ista enim omninò omnia perficient tibi Achiui,
Nauem, & electos remiges, vt ocyus venias
Ad Pylum diuinam, ad inclyti parentis famam,
Hũc autẽ rursus Telemach. prudẽs cõtrà allocutus est,
Antinoe, neutiquam licet cum vobis superbis
Conuiuari inuitum, & lætari quietum.
An nõ satis est quòd anteà quidem absumpsistis eximia
Bona mea proci, ego autem infans eram?
Nũc.a. quãdo grandior sum, & aliorũ orationẽ audiens
Percipio, & sanè mihi intus auget animus,
Tentabo vt vobis malum fatum auferam,
Siue in Pylum profectus, aut hîc in populo.
(Ibo sanè, neque inutilis via erit quam dico)
Vel naue conducta: neque.n. nauis compos neq. remigũ
Sum, sic sanè vobis videtur conducibilius esse.

Dixit,

Dixit & ex manu manum auulsit Antinoi
Facilè, proci autem per domum conuiuium apparabant,
Hi verò cauillabantur & conuiciabantur verbis.
Tum verò aliquis dicebat iuuenum superborum,
Enimuerò Telemachus cædem nobis molitur:
Aut quosdam ex Pylo ducet auxiliatores arenosa,
Aut ipse etiam ex Sparta: quandoquidē sanè cupit vehe
Aut & in Ephyram vult pinguem terram (menter:
Proficisci, vt inde mortifera venena afferat,
Iniiciat verò crateri, & nos omnes perdat.
Alius rursus dicebat iuuenum superborum,
Quis scit, si etiam ipse profectus caua in naue
Longè ab amicis peribit, errans vt Vlysses?
Sic & magis augere poterit nobis laborem.
Bona verò omnia diuideremus, domum verò
Illius matri daremus habēdā, atque ei qui illā duxisset.
Sic aiebant. ille verò in excelsum thalamū ascēdit pa
Latum, vbi cumulatum aurum & æs iacebat, (tris
Vestisq́; & in cistis: abundéq́; odoriferum oleum.
Ibi verò dolia vini veteris dulcis
Stabant, purum diuinum potum intus habentia,
Ordine ad murum aptat, si quando Vlysses
In patriam reuerteretur, etiam dolores multos passus.
Obseratæ verò erant fores accuratè aptatæ,
Duplici claue, intus autē mulier custos noctesq́; diésque
Erat, quæ omnia asseruabat mentis multa solertia,
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Hanc tūc Telemachus alloquutus est in thalamū voca-
Nutrix agè mihi vinum in amphoris hauri tam,
Suaue, quod quidē post illud dulcius est quod tu seruas
Illum expectans infelicissimum, quando venerit
Generosus Vlysses, mortem & fatum postquā euitauerit.
Duodecim verò imple & operculis apta omnia:
Mihi verò farinam infunde benè consutis vtribus:
Viginti autem sint mensuræ molitæ farinæ.
Ipsa verò sola scias: hæc autem congregata omnia sint.
Sub noctem enim accipiam, quando certè iam
Mater ad cœnaculū conscenderit, lectiq. curā habuerit.
Vado enim ad Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris chari sicubi audiero.
Sic dixit, eiulauit verò chara nutrix Euryclea,
Et quidem lugens, verba alata dixit,
Cur verò tibi, chare fili, in mente hæc sententia
Est? quónam vis ire multam per terram,
Solus cùm sis dilectus? is verò periit longè à patria terra
Generosus Vlysses, ignoto in populo:
Illi. v. tibi statim profectò mala machinabūtur post hac
Vt dolo pereas, hæc verò ipsi omnia diuidant.
Sed mane hìc apud tuos sedens, neutiquam te oportet
Per pontum indomitum mala pati, neque errare.
Hæc. v. rursus Telemachus prudēs cōtra alloquutus est,
Confide nutrix: quia non absque deo hoc consilium est.
Sed iura ne matri charæ hæc dixeris,
Priusquam vndecimaq́; duodecimaq́; dies aderit,
Aut ipsa desideret, & me soluisse resciuerit,
Videlicet ne flens pulchrum corpus lædat.
Sic loquuta anus deorum magnum iuramētū iurauit.

Ἦ ῥα, καὶ ἐκ χειρὸς χεῖρα σπάσατ' Ἀντινόοιο
Ῥεῖα, μνηστῆρες δὲ δόμον κάτα δαῖτα πένοντο,
Οἱ δ' ἐπιλώβευον καὶ κερτόμεον ἐπέεσσιν,
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα Τηλέμαχος, φόνον ἡμῖν μερμηρίζει·
Ἤ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἠμαθόεντος,
Ἢ ὅγε καὶ Σπάρτηθεν· ἐπεί νύ περ ἵεται αἰνῶς·
Ἠὲ καὶ εἰς Ἐφύρην ἐθέλει πίειραν ἄρουραν
Ἐλθεῖν, ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ,
Ἐν δὲ βάλῃ κρητῆρι, καὶ ἡμέας πάντας ὀλέσσῃ.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τίς δ' οἶδ' εἴ κε καὶ αὐτὸς ἰὼν κοίλης ἐπὶ νηὸς,
Τῆλε φίλων ἀπόληται, ἀλώμενος ὥσπερ Ὀδυσσεύς;
Οὕτω κεν καὶ μᾶλλον ὀφέλλειεν πόνον ἄμμι.
Κτήματα γάρ κεν πάντα δασαίμεθα, οἰκία δ' αὖτε
Τούτου μητέρι δοῖμεν ἔχειν, ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.
Ὣς φάν. ὁ δ' ὑψόροφον θάλαμον κατεβήσατο πατρὸς
Εὐρύν, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο,
Ἐσθής τ' ἐν χηλοῖσιν, ἅλις τ' εὐῶδες ἔλαιον.
Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον θεῖον ποτὸν ἐντὸς ἔχοντες,
Ἑξείης ποτὶ τοῖχον ἀρηρότες, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Οἴκαδε νοστήσειε, καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας.
Κληϊσταὶ δ' ἔπεσαν σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι,
Δικλίδες· ἐν δὲ γυνὴ ταμίη νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Ἔσκεν ἣ πάντ' ἐφύλασσε νόου πολυϊδρείῃσιν,
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο. (σας,
Τὴν τότε Τηλέμαχος προσέφη θάλαμόνδε καλέσ-
Μαῖ', ἄγε δή μοι οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσον
Ἡδύν, ὅτις μετὰ τὸν* λαρώτατος ὃν σὺ φυλάσσεις, γρ. λαρώτερος
Κεῖνον ὀιομένη τὸν κάμμορον, εἴποθεν ἔλθοι
Διογενὴς Ὀδυσσεύς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.
Δώδεκα δ' ἔμπλησον, καὶ πώμασιν ἄρσον ἅπαντας.
Ἐν δέ μοι ἄλφιτα χεῦον ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν·
Εἴκοσι δ' ἔστω μέτρα μυληφάτου ἀλφίτου ἀκτῆς.
Αὐτὴ δ' οἴη ἴσθι· τὰ δ' ἀθρόα πάντα τετύχθω.
Ἑσπέριος γὰρ ἐγὼν αἱρήσομαι, ὁππότε κεν δὴ
Μήτηρ εἰς ὑπερῷ' ἀναβῇ, κοίτου τε μέδηται,
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσω,
Ὣς φάτο, κώκυσεν δὲ φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίπτε δέ τοι, φίλε τέκνον, ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα·
Ἔπλετο; πῇ δ' ἐθέλεις ἰέναι πολλὴν ἐπὶ γαῖαν,
Μοῦνος ἐὼν ἀγαπητός; ὁ δ' ὤλετο τηλόθι πάτρης
Διογενὴς Ὀδυσσεύς, ἀλλογνώτῳ ἐνὶ δήμῳ·
Οἱ δέ τοι αὐτίκ' ἰόντι κακὰ φράζονται ὀπίσω,
Ὥς κε δόλῳ φθίῃς, τάδε δ' αὐτοὶ πάντα δάσονται.
Ἀλλὰ μέν' αὖθ' ἐπὶ* σοῖσι καθήμενος· οὐδέ τί σε χρὴ γρ. τοῖσι
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον κακὰ πάσχειν, οὐδ' ἀλάλησθαι.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θάρσει, μαῖ', ἐπεὶ οὔτι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή·
Ἀλλ' ὄμοσον μὴ μητρὶ φίλῃ τάδε μυθήσασθαι,
Πρίν γ' ὅτ' ἂν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται,
Ἢ αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃ.
Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῦς δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ἀπώμνυ.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Αὐτίκ' ἔπειτά οἱ οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσεν,
Ἐν δέ οἱ ἄλφιτα χεῦεν ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν.
Τηλέμαχος δ' ἐς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλεμάχῳ δ' εἰκυῖα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντῃ,
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Ἑσπερίους δ' ἐπὶ νῆα θοὴν ἀγέρεσθαι ἀνώγει.
Ἡ δ' αὖτε Φρονίοιο Νοήμονα φαίδιμον υἱὸν
Ἤτεε νῆα θοήν· ὁ δέ οἱ πρόφρων ὑπέδεκτο.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί·
Καὶ τότε νῆα θοὴν ἅλαδ' εἴρυσε, πάντα δ' ἐν αὐτῇ
Ὅπλ' ἐτίθει τά τε νῆες ἐΰσσελμοι φορέουσιν.
Στῆσε δ' ἐπ' ἐσχατιῆς λιμένος, περὶ δ' ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο· θεὰ δ' ὤτρυνεν ἕκαστον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ἔνθα μνηστήρεσσιν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευεν,
Πλάζε δὲ πίνοντας· χειρῶν δ' ἔκβαλλε κύπελλα.
Οἱ δ' εὕδειν ὤρνυντο κατὰ πτόλιν· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Εἵατ', ἐπεί σφισιν ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν.
Αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἐκπροκαλεσσαμένη μεγάρων εὖ ναιεταόντων,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν·
Τηλέμαχ', ἤδη μέν τοι ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Εἵατ' ἐπήρετμοι, τὴν σὴν ποτιδέγμενοι ὁρμήν·
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ δηθὰ διατρίβωμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ θινὶ καρηκομόωντας ἑταίρους·
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο.
Δεῦτε φίλοι, ἤια φερώμεθα· πάντα γὰρ ἤδη
Ἀθρό' ἐνὶ μεγάρῳ· μήτηρ δ' ἐμὴ οὔ τι πέπυσται,
Οὐδ' ἄλλαι δμωαί· μία δ' οἴη μῦθον ἄκουσεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο, τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο.
Οἱ δ' ἄρα πάντα φέροντες ἐϋσσέλμῳ ἐπὶ νηῒ
Κάτθεσαν ὡς ἐκέλευσεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός·
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν', ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ κατ' ἄρ' ἕζετο, ἄγχι δ' ἄρ' αὐτῆς
Ἕζετο Τηλέμαχος· τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν,
Ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες ἐπὶ κληῖσι καθῖζον·
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀκραῆ Ζέφυρον, κελάδοντ' ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν,
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν,
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσιν.
Ἔπρησεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.
Δησάμενοι δ' ἄρα ὅπλα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Στήσαντο κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο.
Λεῖβον δ' ἀθανάτοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Διὸς γλαυκώπιδι κούρῃ,
Παννυχίη μέν ῥ' ἥγε καὶ ἠῶ πεῖρε κέλευθον,

Cæterùm postquam iurauit perfecitq; iusiurandum.
Statim postea illi vinum in amphoris hausit:
Farinam autem illi infudit benè consutis in vtribus.
Telemachus.a.domum ingressus cũ procis versabatur.
Tum rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Telemacho autem assimulata vrbem obibat
Et singulis viris astans dicebat sermonem,
Sub noctem verò ad nauem celerem congregari iussit.
Ipsa rursus Phronij Noemonem clarum filium
Rogabat nauem celerem, illi verò ipsi vltrò promisit.
Occiditq; sol obumbrabanturq; omnes viæ.
Et tunc nauem celerẽ in mare protraxit, omnia in ipsa
Arma posuit, quæ naues benè tabulatæ ferunt.
Statuit in extremitate portus, circùm autẽ eximij socij
Frequentes cõgregabãtur, dea.v.concitabat singulos.
Tunc alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Festinauit ire ad domum Vlyssis diuini:
Hìc procis dulcem somnum infudit.
Disturbauit.a.bibẽtes: è manibus verò excussit pocula.
Hi verò dormitum festinabãt in vrbem, neq. amplius
Sedebant, postquam ipsis somnus palpebris incidit.
Cæterùm Telemachum alloquuta est cæsia Minerua,
Euocatum ex ædibus benè habitatis,
Mentori similis facta tum corpore tum voce:
Telemache, iam sanè bellicosi socij
Assident remigio tuam expectantes alacritatem:
Sed eamus, ne diutiùs differamus iter.
Sic certè locuta præcessit Pallas Minerua
Subitò: ille autem cõtinuò ad vestigia sequutus est deæ.
Cæterùm postquã ad nauem peruenerunt atque mare,
Inuenerunt postea ad littus comatos socios.
Hos verò interfatus est diuus Telemachus,
Venite amici, viatica feramus: omnia enim iam
Congregata sunt in ædibus, mater verò neutiquam scit,
Neque aliæ ancillæ, vnica sola rem audiuit.
Sic certè loquutus præcessit, hi simul sequebantur.
Ipsi .v. simul omnia ferentes benè tabulatam in nauem
Deposuerunt, quãdoquidẽ præcepit Vlyssis charus filius:
Telemachus.v.nauem conscendit, duxit autẽ Minerua.
Nauis autem in puppe consedit, prope autem eam
Sedebat Telemachus: ipsi verò oram soluebant,
Etiam ipsi ascendentes per transtra sederunt:
His verò ferentem secundum vẽtũ misit cæsia Minerua
Haud miscentem Zephyrũ resonantẽ per obscurũ põtũ.
Telemachus autem socios hortatus iussit
Arma aptare: hi verò adhortantem audiuerunt.
Malum autem abiegnum cauam intra basem
Constituerunt eleuantes, rudentibus autẽ colligarunt,
Traxerunt autem vela alba benè tortis loris.
Impleuit autem ventus medium velum, circa.a.fluctus
Carinam purpureus insonabat naue eunte:
Illa currebat per fluctus, sulcans vadum.
Ligantes autem arma celerem per nauem nigram,
Constituerunt crateras plenos vini.
Libabant autem dijs immortalibus sempiternis:
Ex omnibus autẽ potissimùm Iouis glaucis oculis filiæ,
Per totam noctem quidem illa & diem traijciebat iter.

μή τις ἔτι πρόφρων) Mentor fidi & ſtudioſi amici officio fungitur, cùm Telemachum protegit, vt hac oratione ſe facere profitetur quæ eò tendit, vt cæteris pudorem iniiciat, qui hæc patiuntur à procis Telemacho fieri, cum tamen illis ſint longe fortiores. Sic autem ait: Ecquis eſt impoſterum, qui ſe clementem Regem exhibeat ſuo populo, ſi tamen apud eum tantum gratiæ non conſequitur, vt eum inuicem populus ab iniurijs protegat & tueatur? Quid prodeſt Regi, ſi ſubditis ſuis inſtar manſueti patris præſit, vt ab illis tandem in rerum anguſtia deſeratur? Nam hoc Regi fuit propoſitum, vt tam pacato & miti regimine animos ſubditorum & beneuolentiam ſibi conciliaret: qualis fuit Vlyſſes noſter, qui tam humaniter Ithacenſes ſuos moderatus eſt. Nunc verò quid hoc illi attulit emolumenti, ſi iam à vobis res illius tam perfide ſine præſidio derelinquuntur? Hæc eſt obiurgatio probi illius Mentoris.

Μέντορ ἀταρτηρέ) Hic Liocritus vnus è procorum numero dicitur Mentori reſpondiſſe, oratione contumelioſa: quod procis nouum non eſt, vt qui ſemel verecundiæ limites tranſiuerint, ac proinde grauiter impudentes ſint, qui nullo humanitatis aut honeſtatis iure moueantur. Ait igitur confidenter hic Euenorides, malè & ſtolidè ſuadere Mentorem procis vt deſiſtant: quod ipſi minimè facturi ſint, ne ipſo quidem ædium domino Vlyſſe ſuperueniente: cui mortem etiam, ſi acceſſerit, minitatur, ſuorum multitudine numeroſa confiſus, cum qua ſoli cuipiam tutum non ſit congredi.

οὔ κεν οἱ κεχάροιτο) Quaſi dicat, Scio Penelopen læto animo Vlyſſem excepturam: ſed ſi venerit, & nobis mortis periculum creauerit, faciemus vt breuis ſit illa Penelopæ lætitia ac quaſi momentanea, quia ſtatim noſtra manu periturus eſt.

ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν) Hic homo proteruus ac petulans concionem ſoluit. Vnde dicas rectè, quod Euſtathius ſcribit, alias quidem conciones ſecundum Poetam à Themide cogi & dimitti. ἀλλὰ τὴν σήμερον ἐν Ἰθάκῃ ταύτην Θέμις μὲν ἐκάθισεν, ἀθέμιστος δὲ ἀνδρὸς ὕβρις ἔλυσεν. id eſt: Hanc Ithacenſem Themis quidem conuocauit ac conſtituit, iniqui autem hominis proteruia diſſoluit ac diſrupit.

ἀλλ' ὀΐω) Reuocat quod anteà dixerat, cum permitteret vt Mentor & Halitherſes Telemacho omnia quæ ad hoc iter ſuſcipiendũ faciebant, inſtruerent: nunc enim contrarium iubet, & nolle ſe teſtatur vt hanc viam Telemachus perficiat: ideò hoc paulò pòſt Telemachus apud Mineruam conqueritur, obſtaculo ſibi eſſe procos, quo minus ſe itineri committat.

χεῖρας νιψάμενος) Mos eſt antiquus, vt ante preces manus aqua perfunderent, vt in Iliade docuimus. Sic Priamus in fine Iliadis, ſic poſteà Penelope: ὑδρηναμένη καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα εὔχεται ὡς ἀεὶ καθαρεύειν ἐν τοῖς θείοις χρεὼν ὄν, inquit Euſtathius.

Τηλέμαχ' οὐδ' ὄπιθεν) Minerua commodè Mentoris ſpeciem hoc loco accipit, quia iam Mentor is erat, cui multum fideret Telemachus, deinde ea illi demandata erat prouincia, vt Telemacho neceſſaria ad iter inſtrueret cum Halitherſe.

παῦροι γάρ τοι παῖδες) Hanc ἀπολογίαν ego ſanè non complector, neque ſcio cur hoc loco ſit poſita. Attende enim propius. Sic ait Minerua: Telemache, ſi non eſſes filius Vlyſſis & Penelopes, non ſperarem te ea effecturum, quæ moliris. Ratio. Pauci enim filij patris ſunt ſimiles. Imò dicendum fuit: Quanquam ſis Vlyſſis filius, tamen dubito an hoc perficias, quia non ſolent ſemper filij patrũ virtutem referre. Vlyſſis autem virtus erat ea conſummare, quæ aggrederetur, vt paulò antè præmiſit. Porrò hoc fateor ingenuè me non intelligere, niſi hunc verſum, εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος, ſic interpreteris: Si illius Vlyſſis vt genere, ita virtute eſſes filius: quod fortaſſe videtur faciendum. Nam ſic anteà dixit, εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ. Integrum locum Euſtathius noſter ſic enarrauit, ἔστι δὲ inquit, τὸ σαφὲς ὀρθὸν τῆς ὅλης τοῦ χωρίου φράσεως τοιοῦτον. εἰ δή σοι, ὦ Τηλέμαχε, μένος ἔνεστι τοῦ ἐνεργεστάτου πατρὸς Ὀδυσσέως, οὐκ αὖ εἰς τὸ μέλλον ἔσῃ κακὸς, οὐδὲ ἀτέλεστα πλεύσεις. εἰ δὲ μὴ ἐκείνου καὶ τῆς Πηνελόπης ἐξέφυς, οὔ μοι ἐλπὶς ἐπὶ σοὶ ἀγαθή. αἴτιον δή μοι οὐκ ἀπεικὸς τοῦ διστάζειν ἐπὶ τῇ σῇ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς γονεῖς ὁμοιότητι, τὸ πλείονας εὑρίσκεσθαι παῖδας ἀνομοίους τῇ πατρικῇ ἀγαθότητι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἡ δημηγορία σου ἔδειξεν, οὐ πάνυ προλέλοιπέ σε ἡ τοῦ πατρὸς ἀρετὴ καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ κακὸς καὶ ἀνοήμων ἔσῃ, ἐλπὶς τελευτηθῆναι σοὶ τὰ τοῦ σκοποῦ, καὶ ἔστιν ὡς ἐν ἐπιτόμῳ εἰπεῖν τὸ πᾶν τοῦ λόγου τοιοῦτον. εἰ πατρίζεις, ἀγαθὸς ἔσῃ, καὶ οὐ μάτην ὁδεύσεις. μὴ τοιοῦτος δὲ ὤν, οὐκ ἀνύσεις ἃ θέλεις. ἀλλὰ μὴν πατρίζεις μὴ κακὸς ἂν μηδὲ ἀνοήμων· ἔστιν ἄρα ἐπὶ σοὶ ἐλπὶς ἀγαθή. id eſt: Perſpicuè autem totius huius loci ſenſus talis eſt. Siquidem tibi, ô Telemache, ineſt robur patris tui Vlyſſis ſtrenui viri ac ſoliti finem negotiis ſuis imponere (hoc enim eſt ἐνεργέστατον εἶναι) non eris in futurum ignauus, neque re infecta nauigabis. Sin verò neque ex illo ac Penelope natus es, nihil de te optimi ſpero. De te autem dubitandi quod ad parentum bonorum ſimilitudinem attinet, cauſam habeo non omnino ineptam, quòd maxima pars liberorum paternam fortitudinem non referant. Cùm autem oratio quam in concione paulò antè habuiſti, ſatis teſtatum fecerit te omnino patris virtute non eſſe deſtitutum, ideò ignauus aut inſipiens ac inconſultus non eris, ſperandúmq; eſt te inſtituti tui finem aſſequuturum. Et vt breui complectar, ſi patriſſas, ſtrenuus eris, neq; fruſtra te itineri commiſeris: Si verò talis non fueris, non perficies quæ voles. Atqui patriſſas, neque ignauus exiſtens neque inſipiens ac mente deſtitutus. Optimè ergo de te ſperandum eſt. Hæc ille. Sed paulò pòſt rurſus locum interpretantur breuiùs quidem, ſed dilucidiùs: Τηλέμαχε, εἴ σοι ἐνέστακταί τι πατρικῆς ἀρετῆς, οἷος ἐκεῖνος ἦν δεινὸς ἐπιτελεστὴς ὧν ἤθελεν, οὐκ αὖ εἰς κενὸν ὁδεύσῃς, φησί. εἰ δὲ ψεύδῃ τὸ ἐξ Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης εἶναι, κακὸς αὐτὸς ὢν καὶ μὴ κατ' ἐκείνους ἀγαθὸς, ὃ δὴ πολλοὶ τῶν παίδων πάσχουσιν, οὐκ οἶδα εἰ τελευτήσεις ἅπερ ἐθέλεις. ἀλλὰ μὴν πατρίζεις τά τε ἄλλα καὶ τὰ εἰς νοῦν, ὥστε οὐκ ἀπορήτοι τελευτῆσαι τάδε ἔργα. id eſt: Telemache, ſi tibi aliquid paternæ virtutis inſtillatum eſt, vt is ſis, qualis ipſe erat, nimirum validus perfector eorum quæ volebat, non incaſſum hoc iter ſuſcipies: Sin verò natum te Vlyſſe & Penelope mentiris, ignauus exiſtens, & non ſecundum illos bonus ac fortis, quod multi liberorum faciunt, neſcio an ea quæ vis ad ſuum finem ſis perducturus. Sed iam patriſſas, tum in cæteris tum ſecundum mentem. Quare te hæc perfecturum ſperandum eſt. De hac autem filiorum cum parentibus vulgari diſſimilitudine aliàs in Iliade ſatis diximus.

ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν) Appellat ἄλφιτα μυελὸν quaſi medullam facientia. id eſt θρεπτικὰ & nutrientia. Quod dixit, vt ait Euſtathius, eorum gratia, qui negant oſſa facultatis alicuius animalis viuificantis participia fieri: ideo alibi quoque dixit, λίπε δ' ὀστέα θυμός. Et videtur, inquit, vt totum corpus χρόα & χρῶτα appellauit à parte, nimirum ſpeciei corporis apparentis: ſic hoc loco per internam medullam, totam alendi facultatem ſignificare. Sic cum dicit, λίπεν ὀστέα θυμός, ex parte corporis, quę ſunt oſſa totum corpus innuit: vt quẽadmodum illud totius corporis interitum, ſic eius conſtitutionem integram demonſtret, hominum medulla. Ego verò addo, quod Plato docet, oſſibus, carni, & cæteris medullæ generationem initium præbuiſſe: vincula enim vitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eáq; per omnę diducta vinciunt fulciúntque corporis noſtri conſtructionem. Quin etiam oſſa mortalis animæ receptacula appellauit, quorum princeps ſit caput, in quo continetur pars illa medullæ, in quam veluti in agrum quendam, diuinum iaciundum erat ſemen (nimirum ratio) & appellatur cerebrum. Cùm primas ergo partes medullæ tribuat Plato, conſtat quàm rectè Poeta farinam medullam hominibus facere, pro nutrire, dixerit. Locus Platonis eſt in Timæo. Qui cùm elegãs ſit, & huc maximè pertinens, non pigebit eum deſcribere: Τὸ δ' ὀστῶν, inquit, καὶ σαρκῶν καὶ τῆς τοιαύτης φύσεως πέρι πάσης ὧδε ἔσχε. τούτοις ξύμπασιν ἀρχὴ μὲν ἡ τοῦ μυελοῦ γένεσις. οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοὶ, τῆς ψυχῆς τῷ σώματι ξυνδουμένης, ἐν τούτῳ διαδούμενοι κατερρίζουν τὸ θνητὸν γένος. αὐτὸς δὲ ὁ μυελὸς γέγονεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγώνων ὅσα πρῶτα ἀστραβῆ καὶ λεῖα ὄντα, πῦρ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα ἦν παρασχεῖν δυνατά, ταῦτα ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν ἕκαστα γενῶν χωρὶς ἀποκρίνων, μιγνὺς δὲ ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπειργάσατο. καὶ μετὰ ταῦτα δὴ φυτεύων ἐν αὐτῷ, κατέδει τὰ τῶν ψυχῶν γένη. σχημάτων τε ὅσα ἔμελλεν αὖ σχήσειν οἷά τε καθ' ἕκαστα εἴδη τὸν μυελὸν αὐτὸν, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διῃρεῖτο σχήματα εὐθὺς ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχάς. καὶ τὴν μὲν, τὸ θεῖον σπέρμα, οἷον ἄρουραν, μέλλουσαν ἕξειν ἐν αὑτῇ, περιφερῆ πανταχῇ πλάσας, ἐπωνόμασε τοῦ μυελοῦ ταύτην τὴν μοῖραν, ἐγκέφαλον, ὡς ἀποτελεσθέντος ἑκάστου ζώου, τὸ περὶ τοῦτο ἀγγεῖον κεφαλὴν γενησόμενον. ὃ δ' αὖ τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἔμελλε καθέξειν, ἅμα στρογγύλα καὶ προμήκη διῃρεῖτο σχήματα, μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφήμισε· καὶ καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν, βαλλόμενος ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμοὺς, περὶ αὐτὸ ξύμπαν ἤδη τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπειργάζετο. id eſt: Oſſium verò, carnis cæterorúmque huiuſmodi ſic eſt natura comparata. His omnibus quidem primordium eſt medullæ generatio. Illius enim vitæ, qua anima cum corpore copulatur, vincula ſic conſtituta generis humani radices & fundamentum fuerunt: ipſa verò medulla ex aliis nata eſt. Sunt nimirum trianguli primi quidam & indeflexi atque læues, ad ignis & aquæ & aëris & terræ exactiſſimam generationem præſtandam maximè: quorum generibus ſingulis Deus ſecernens ſingulos, & inuicem miſcendo contemperans, vniuerſo mortalium animantum generi ſeminationis vim moliens, medullam ex ipſis effecit: & poſt hæc in eo inſeminans, animarum genera colligauit. Porrò figuras quotcunq; & qualeſcunque habitura eſſet medulla per ſingulas ſpecies, tot penitus & tales in illa diſtributione initiò diſtinxit. Et illam quidem medullæ partem, in quam, veluti in agrum quendam, diuinum iaciendum erat ſemen globoſam & vndique teretem efformauit, eámq; cerebrum appellauit: & quidem idcircò, quod vnoquoq; animali abſoluto hoc vas cerebri capax, præcipua capitis pars eſſet. Quod verò reliquas mortalis animæ partes comprehenſurum erat, rotundis ſimul oblongíſq; figuris diſtinxit, totũq; Medullam voluit nominari; atque ex his, veluti ex ancoris, iaciens omnia animæ vincula, circa illas vniuerſum noſtrum corpus abſoluebat, &c. Hæc ille.

δέρμασιν ἐν πυκινοῖσι) Solebant illi veteres farinam pellibus concludere, prudentiùs ni fallor iis qui ſaccis lineis ad eam rem abu-

tuntur, ex quibus multum deperit, quia loco tam foraminoso res adeò subtilis non potest contineri. In patria mea, prope Cantabros, veterem morem sequuntur: nam vtribus eam de loco ad locum transferunt.

αἶγας αἰνομένους) Notandum est, hic etiam principes hos viros αὐτοπονεῖν pro candido antiquorum more, qui seruilia tractare non dedignabantur.

Τηλέμαχ᾽ ὑψαγόρη) Venientem Telemachum Antinous humaniter excipit, sed credo ironiam sub hac specie beneuolentiæ latitare: quod etiam Telemachus subodoratus est, ideóque tam acerbè illi respondent in sequentibus. Illius tamen comminationes proci nihil fecêre, & illi sannas & ludibria rependerunt, eius ætatem iuuenilem negligentes, cæteráque proinde consilia, quibus ille aduersus eos tam audacter insurgebat.

ἐν δ᾽ ἄρα οἱ φῦ χειρί) Dexteram in amicitiæ signũ porrigebat Antinous, pro veterum more: sed Telemachus nõ existimauit sincerè hoc ab eo factum, qui sub amici larua in inferenda illi iniuria nihilominus pergit.

ἠλιδίης) Hæc omnia sic diligenter seruabantur, ne procorum etiam rapinis paterent, quæ videbatur Euryclea seorsim condidisse, si forsan Vlysses rediret, vacuas omnino ædes offenderet, cùm cætera tam miserè dissipari animaduerteret.

ὁ δ᾽ ὤλετο) Hæc ab Euryclea vt certa pronunciantur, vt Telemachũ à suscepto itinere deterreret: cùm tamen ipsamet dubitarit, an Vlysses vel mortuus, vel rediturus esset, vt constat ex eo quod in eius aduentum ea accuratè & studiosè seruaret recondita, quæ suprà enumerauit Poeta.

οἱ δέ τοι) Aliud est argumentum, quo vtitur Euryclea, vt Telemachum à via suscepta reuocet: vrgens, si ipse discedat, eò liberius insidias ei mortis structuros procos, vt hærede bonorum, quibus ipsi tantopere inhiant, sublato, ipsi melius illa inuadant, & inter se partiantur. Res autem speciem veri habebant. nam in medio Ithacensium regno non audebant proci Telemachum interficere, populi furorem subueriti: iam verò à patriis finibus remoto facilius erat nocere, minórque contra procos suspicio. Sed ea omnia conuellit Telemachus eo solo, quod hæc non sine Dei consilio suscipi respondit.

Finis libri secundi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τηλέμαχον ἐλθόντα σὺν Ἀθηνᾷ ξενίζει Νέστωρ, καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα τοῖς Ἕλλησι, καὶ τὸν ἐκ Τροίας ἀπόπλουν. πυθόμενος δὲ τὰ περὶ τοὺς μνηστῆρας, καὶ γνωρίσας τὴν Ἀθηνᾶν ἀπιοῦσαν, θυσίαν αὐτῇ ἐπιτελεῖ. λαβὼν δὲ ὁ Τηλέμαχος ἅρμα σὺν Πεισιστράτῳ Νέστορος υἱεῖ, εἰς Σπάρτην ἀπαίρει. νυκτὸς δὲ ἐπιγινομένης ξενίζονται παρὰ Διοκλεῖ ἐν Φηραῖς.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI Odysseæ.

Telemachvm venientem cum Pallade hospitio suscepit Nestor, & enarrat illi quæ acciderint Græcis, & ex Troia nauigationem: vt autem audiuit ea quæ de procis dixit, & cognoscens Palladem discedentem, sacrificium illi facit: vt accepit autem Telemachus currum cum Pisistrato Nestoris filio in Sparten discedit, nocte autem facta hospitio excipitur apud Dioclem in Pheris.

Ἄλλη.

Γάμμα, ὑπὸ Νέστωρ δέκτο, συνῶρτο δ᾽ ὅς υἱῒ θεὰ δ᾽ ἔπτη.

Aliud.

Γ. Nestor suscepit, abiit ipse cum filio, dea autem euolauit.

Ἠέλιος δ᾽ ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην,
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον, ἵν᾽ ἀθανάτοισι φαείνῃ,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Οἱ δὲ Πύλον, Νηλῆος ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἷξον· τοὶ δ᾽ ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
Ταύρους παμμέλανας Ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ·
Ἐννέα δ᾽ ἕδραι ἔσαν, πεντηκόσιοι δ᾽ ἐν ἑκάστῃ
Εἵατο, καὶ προὔχοντο ἑκάστοθι ἐννέα ταύρους.
γρ. εὖθ᾽ οἱ σπλάγχνα πάσαντο *Εὖθ᾽ οἱ σπλάγχν᾽ ἐπάσαντο, θεῷ δ᾽ ἐπὶ μηρία καῖον,
Οἱ δ᾽ ἰθὺς κατάγοντο, ἰδ᾽ ἱστία νηὸς ἐΐσης
Στεῖλαν ἀείραντες, τὴν δ᾽ ὥρμισαν· ἐκ δ᾽ ἔβαν αὐτοί,
Ἐκ δ᾽ ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν᾽· ἦρχε δ᾽ Ἀθήνη.
Τὸν προτέρη προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ᾽, οὐ μέν σε χρὴ ἔτ᾽ αἰδοῦς οὐδ᾽ ἠβαιόν·
Τοὔνεκα γὰρ καὶ πόντον ἐπέπλως ὄφρα πύθηαι
Πατρός, ὅπου κύθε γαῖα, καὶ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορος ἱπποδάμοιο·
Εἴδομεν ἥν τινα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ὅπως νημερτέα εἴπῃ.
Ψεῦδος δ᾽ οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.
Τὴν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, πῶς τ᾽ ἄρ ἴω, πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν;
Οὐδέ τί πω μύθοισι πεπείρημαι πυκινοῖσιν·
Αἰδὼς δ᾽ αὖ νέον ἄνδρα γεραίτερον ἐξερέεσθαι.

Sol. v. surrexit relicto pulchro lacu
Cœlum ad firmũ, vt immortalibus illucesceret,
Et mortalibus hominib. super fertilem terram.
Illi verò ad Pylũ Nelei bene ædificatum oppidum
Peruenerunt: ipsi verò in littore maris sacra faciebant,
Tauros omnino nigros Neptuno cærulea cæsarie:
Nouem autem sedilia erant, quingenti in singulis
Sedebant, & præbebant singulis nouem boues.
Hîc illi viscera gustarunt, deo autem coxas incendebant,
Ipsi. v. rectà portum subeunt, atque vela nauis æquatæ
Contrahunt tollentes, illãque firmarũt. ipsi. v. egressi sũt.
E verò Telemachus naue exiuit, ducebat verò Pallas.
Illum prior alloquuta est dea cæsia Minerua,
Telemache, non quidem te decet amplius pudor.
Eius enim gratia & pontum pernauigasti, vt audires,
Patrem vbi occultet terra, quódnam fatum conseq. sit.
Sed agè nunc rectà vade ad Nest. equorum domitorẽ.
Videamus si quod consilium in præcordijs celat:
Precare verò ipsum vt vera dicat.
Mendacium enim non dicet: valdè enim prudens est.
Hãc rursus Telemachus prudẽs contrà alloquutus est,
Mentor, quo pacto accedam, quo pacto salutabo ipsum?
Neque vnquã sermonum experimentũ habeo prudentũ:
Pudor enim iuuenem virum seniorem interrogare.

Hanc

Hunc autem rursus alloquuta est dea casta Minerua,
Telemache, alia quidem in mente tua perspicies,
Alia verò & Deus suggeret: non enim puto
Te dijs inuitis natumq́ esse, nutritumq́;
Sic quidem loquuta præcessit Pallas Minerua
Celeriter: ille verò cõtinuò post vestigia incedebat deæ.
Venerũt.a.in Pyliorũ virorũ congregationẽ & cõsessũ.
Hic sanè Nestor sedebat cum filijs, circum.a.socij
Conuiuiũ apparantes carnes assabãt, aliaq́ traijciebat.
Illi.v.igitur hospites viderũt, cõglobati venerunt oẽs
Manibúsque prehensabant, & consedere iusserunt.
Primus Nestorides Pisistratus propè accedens,
Vtrorumque prehendit manum, & collocauit ad epulum
Pellibus in mollibus ad arenas marinas,
Iuxtaq́ fratrem Thrasymedem, & patrem suum.
Præbuit autem viscerum partes, infundebátque vinum
Aureo in poculo: propinans autem allocutus est
Palladem Mineruam filiam Iouis ægidem habentis,
Supplica nunc ô hospes Neptuno regi:
Huius enim dapium participes fuistis huc venientes.
Cæterùm postquã libaueris & supplicaueris vt decẽs est,
Da & huic deinde poculum dulcis vini
Libare, quoniam etiam hunc puto immortalibus
Supplicare: omnes verò dijs indigent homines,
Sed iunior est, ætate similis mihi ipsi:
Propterea tibi priori dabo aureum poculum.
Sic loquutus in manibus ponit poculum dulcis vini.
Gauisa est.a.Pallas propter prudentem virum iustum,
Et quòd ipsi priori præbuerit aureum poculum.
Statim supplicauit multa Neptuno regi,
Audi Neptune terrã continens, non autem inuideas
Nobis supplicantibus perficere hæc opera.
Nestori quidem primò & filiis gloriam præbe.
Cæterùm posteà alijs da gratam remunerationem,
Cum omnibus Pylijs ob inclytam Hecatombam,
Da insuper Telemachum & me re confecta redire,
Cuius gratia huc venimus celeri cum naue nigra.
Sic certè deinde precabatur, & ipsa omnia perficiebat,
Dedit verò Telemacho pulchrius poculum rotundum.
Vt verò sic supplicabat Vlyssis charus filius,
Hi postquam assarũt carnes superiores & abstraxerũt,
Partibus distributis, celebrarunt splendidum cõuiuium.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται· οὐ γὰρ ὀΐω
Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι* τε τραφέμεν τε. γρ. τετραφέμεν
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Ἷξον δ' ἐς Πυλίων ἀνδρῶν ἄγυρίν τε καὶ ἕδρας·
Ἔνθ' ἄρα Νέστωρ ἧστο σὺν υἱάσιν ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι* κρέα ὤπτων, ἄλλα δ' ἔπειρον. γρ. κρέα τ' ὤπτων, ἄλλα τ'
Οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους ἴδον, ἀθρόοι ἦλθον ἅπαντες,
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον.
Πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν
Ἀμφοτέρων ἕλε χεῖρα, καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτὶ
Κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν, ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσι,
Πάρ τε κασιγνήτῳ Θρασυμήδεϊ καὶ πατέρι ᾧ.
Δῶκε δ' ἄρα σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευε
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ· δειδισκόμενος δὲ προσηύδα
Παλλάδ' Ἀθηναίην κούρην Διὸς αἰγιόχοιο,
Εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε Ποσειδάωνι ἄνακτι·
Τοῦ γὰρ καὶ δαίτης ἠντήσατε δεῦρο μολόντες.
Αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε καὶ εὔξεαι, ἣ θέμις ἐστί,
Δὸς καὶ τούτῳ ἔπειτα δέπας μελιηδέος οἴνου
Σπεῖσαι· ἐπεὶ καὶ τοῦτον ὀΐομαι ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι. πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλὰ νεώτερός ἐστιν, ὁμηλικίη δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Τοὔνεκα τοι προτέρῳ δώσω χρύσειον ἄλεισον.
Ὣς εἰπὼν ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἡδέος οἴνου,
Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,
Οὕνεκά οἱ προτέρῃ δῶκε χρύσειον ἄλεισον·
Αὐτίκα δ' εὔχετο πολλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε, μηδὲ μεγήρῃς
Ἡμῖν εὐχομένοισι τελευτῆσαι τάδε ἔργα·
Νέστορι μὲν πρώτιστα καὶ υἱάσι κῦδος ὄπαζε,
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοισι δίδου χαρίεσσαν ἀμοιβὴν,
Σύμπασι Πυλίοισιν, ἀγακλειτῆς ἑκατόμβης·
Δὸς δ' ἔτι Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ πρήξαντα νέεσθαι,
Οὕνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ὣς ἄρ' ἔπειτ' ἠρᾶτο, καὶ αὐτὴ πάντα τελεύτα,
Δῶκε δὲ Τηλεμάχῳ καλὸν δέπας ἀμφικύπελλον.
Ὣς δ' αὔτως ἠρᾶτο Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι, δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.

COMMENTARIVS.

ἠέλιος δ' ἀνόρουσε) Vsitata est hæc periphrasis Poetæ, qua ortum diei significat. Per λίμνην περικαλλέα autem Oceanum intelligit, qui melius lacus quàm fluuius appellari potest: quia fluuiorum necessariò ostendimus fontes & ostia, vt de Nilo, Tyberi, & alijs constat. Sed Oceanus illa non habet, sicut neque lacus: qui, vt ita loquar, indigenas habent aquas. Sed neque Oceanus aut lacus profluunt, sed stant in loco, vt sunt Asphaltites, Lucrinus, Auernus & alij. At fontes labuntur in flumina, flumina in freta discurrunt: vt Ataxis in Caspium mare, Iordanes in mare Mortuum iuxta Iericho, Eusis in Euxinum, Mæander in sinum qui Miletum & Prienem diuidit, Tanais in Pontum, Padus in Adriaticum mare, & sic de reliquis: at Oceanus & lacus aliò non defluunt, sed in eo solùm loco manent vbi primùm exorti sunt.

ἵν' ἀθανάτοισι φαείνῃ) Memini nos in Iliade hunc loquendi modum castigasse, quòd dicatur Sol lucem etiam Diis immortalibus afferre, quasi sine eo in tenebris versentur. Sed quia in cœlis versatur illud Solis lumen, & ibidem Dij, potest excusari hæc formula: nõ vt intelligamus existimasse Poetam Deos illo indigere, sed propter cursum illius per medium cœlorum, quos illi inhabitant.

τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ) Hoc de Pyliis est intelligendum qui Neptuno sacrificia ista celebrarunt eodem numero hominum, quo erant milites, quos in expeditionem Troianam Nestor secum adduxerat, referunt. Sedilia sunt nouem, secundum numerum vrbium Nestoris. forsan etiam aliquantulum numerum nauium referunt, quæ erant numero nonaginta: cui respondet simpliciter consideratus nouenarius. Et vt in singulis nauibus quingenti erant milites, sic quingenti etiam hîc in sedilibus illis consident. Et hoc ex veterum obseruatione refert Eustathius. Strabo autem lib. 8 dicit inter Lepreum & Anium esse Samij Neptuni templum: hoc est illud, inquit, in quo Pylios sacris operantes Telemachus apud Poetam offendisse scribitur. addit tamen, licuisse etiam Poetæ fingere, quę nusquam essent.

ταύρους παμμέλανας) Tauri per se Neptuno olim sacrificabantur, quia furiosum est animal, & ipsius maris agitati motus quodammodo refert, vt alibi diximus. Quòd autem hîc nigri immolantur, id fit propter similitudinem, quam habet nigror ad mare, quod πορφύρεον, μέλαν, ἠεροειδὲς & ἰοειδὲς appellatur propter intimos maris recessus, qui ob densitatem aëri lucido non patentem nigri sunt. Quòd autem apud Pindarum ἀργᾶντες ταῦροι, id est candidi Neptuno immolantur, vt refert Eustathius, id potest etiam fieri

propter spumam maris albam. Quanquam veteres candidos tauros ibi interpretantur, propter album pinguedinis colorem, vt ἀργινόεντες dicuntur candida. Giraldus veloces intelligit. Vide illius Hist. deorum, syntag. 17.

τηλέμαχ' ἐν αἰδώς) Imbecilla Telemachi ætas & pauca rerum experientia diuini indiguit auxilij, vt audacior in instituto suo exequendo fieret. Verecundia enim iuuenilis timori coniuncta prohibebant eum, quo minus sese negotiis suis explicaret, vt res ipsa postulabat. Hoc cùm nosset Minerua, suam adhibuit exhortationem, qua illius animos excitaret, & pudorem illũ subrusticum, quo audaciam iuuenis velari intelligebat, conuelleret. Monet ergo, vt Nestorem liberè de Vlyssis statu percunctaretur.

ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει) Ex eorum numero demit Nestorem, qui de rebus interrogati vel simulant vel dissimulant veritatem. Simulant, cùm ad gratiam interrogantis respondent, vt cùm sciunt aliquid ei auditu gratum esse, id solùm etiamsi non acciderit, referant: dissimulant autem, cùm rem tristem & iniucundam interroganti futuram sciunt, eam tegunt. Nestor itaque, vt qui prudentissimus sit, hoc non est præstiturus: rem enim, quatenus illi explorata est, candide & sincere exponet. Quasi sic argumentetur Minerua: Vir prudens odit mendacium: At Nestor prudentissimus est: Ergo non est timendum eũ mendacia pro veris relaturũ. Vnde videtur innuere vates, alienum esse mendacium à prudenti viro, futilisque esse hominis potiùs: cùm autem solers etiam aliquando illo non incommode vtatur, & non sine laude, vt de Vlysse in sequentibus videbitur. Nos etiam aliàs ex Herodoto illud dictum Darij adduximus, ἔνθα χρὴ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, &c. Sed aliud est, vbi seriò res agitur, & mendacium nulli prodesse, alicui autem obesse potest.

ἄλλα μὲν αὐτὸς) Giphanius ad hæc verba in suis Scholiis: Sententia, inquit, præclara etiam in sacris libris expressa. Ego verò pace viri doctissimi dixerim, nihil tale existimo in sacris paginis contineri. Nam (quod illum innuere arbitror) aliud est quod Christus Apostolos iussit non esse sollicitos, cùm ad synagogas venerint, quid sint loquuturi, quia satis verborum suppeditaturus sit Spiritus Sanctus: aliud quod hic ait Minerua Telemacho dubitanti, quid sit Nestori dicturus, nimirum ipsum partem mente propria perspecturum, partem Deum illi suggesturum. Nam ibi nihil iubentur Apostoli meditari, hîc contrà Telemachus. Et proculdubio intellexit separatam aliquatenus hominis facultatem à diuina, hoc est, vt per se homo aliquid in rebus huiusmodi præstare possit seorsim à Deo. Telemachus autem propter ætatis imbecillitatem id perfectè exequi non poterat, ideò diuina ope indiguit, quæ annorum defectum repararet. Denique omnino diuersum est dicere, Omnia vobis suggeret Deus, quæ dicenda erũt: & aliud, Tu ex propria ingenij tui dexteritate loquêris, aliud tibi Deus inspirabit. Hoc pacto relinquitur homini suum posse, illo denegatur, vt aliunde petendum auxilium esse intelligat.

οἱ δ' ὡς ἴδον ξείνους) Exemplum est liberalis illius veteris hospitalitatis, qualem etiam primo libro obseruauimus. Ecce enim ignotos ac peregrinos quàm humaniter Nestor & Pisistratus excipiant, vt lugenda sint nostra sæcula, quæ tantum candorem animi non ferunt.

εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε) Adeò fuit pietati cultrix illa ætas, vt nequidem nouis his hospitibus licuerit sacro illo supplicandi ac libandi pocula Diis abstinere. Qui mos in officio veteres illos mirifice continuit, vt cùm Deorum meminissent, eò se modestius ac temperantius in illa lubrica ad luxum via se gererent. Cur autem primùm Mentori huic (id est Mineruæ Mentoris speciem referenti) poculum obtulerit Pisistratus, ratio statim ab eodem subiungitur, nimirum ætatis prouectioris respectu. Quod erga hominem ignotum tutius est, quia videtur consentaneum vt senioribus magis sit deferendum, quàm iunioribus: quanquam dignitas semper ætatem non sequitur, quæ tamen non nisi in eo qui notus sit, distingui potest.

ἐπεὶ καὶ τοῦτον) Videtur ex hoc loco veteres illos intellexisse, non esse omnium gentium consuetudinem Diis supplicandi, quòd eos omnino non nossent. Ideò Pisistrato dubitandi fuit occasio, an Telemachus etiam ex eorum esset numero.

κλῦθι ποσείδαον) Paret Minerua Pisistrato Neptunóque supplicat, idque adeò apposite, vt nihil aliud dici potuerit. Primùm ne ingrati erga tam humanos ac beneuolos hospites censerentur, primùm à Deo petit vt hoc hospitalitatis beneficiũ digne Nestori totique eius familiæ ac subditis rependat, vel potiùs ob sacrificium: cui tamen annecti etiam puto illud antecedens. Deinde cùm aliis satis sit imprecata, sibi etiam & Telemacho felicem susceptæ viæ exitum ab eodem Numine exoptat.

ὣς δ' αὐτως) Nimirum eadem repetiit Telemachus, quæ Minerua anteà dixerat.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ξείνους οἵ τινές εἰσιν, ἐπεὶ τάρπησαν ἐδωδῆς.
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε
γρ. ποῖ τ' Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα; *τοί γ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θαρσήσας· αὐτὴ γὰρ ἐνὶ φρεσὶ θάρσος Ἀθήνη
Θῆχ', ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο,
Ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

Cæterùm postquam potus & cibi desideriũ exemerunt,
His certè sermonibus cœpit Gerenius eques Nestor:
Nunc certè satius est inquirere & interrogare
Hospites quinam sint, postquam saturati sunt cibo.
O hospites, quinã estis? vnde nauigatis humidas vias?
An ob aliquod negotium, aut temerè erratis,
Tanquam prædones per mare? qui errant
Animis in discrimẽ coniectis, malum alienis ferentes.
Huncrursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est,
Cõfidens: ipsa enim intra præcordia confidentiã Pallas
Posuit, vt ipsum de patre absente interrogaret,
Et vt ipsum gloria ingens inter homines consequatur.

COMMENTARIVS.

νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι) De hoc antiquo more diximus supra lib. 1.

οἷά τε ληϊστῆρες) Mirum videri possit, cur hoc interrogaret Nestor, non veritus latrones ac piratas hos esse suspicari, cùm res sit ignominiosa hodierno die. Sed veteres illi hoc non solùm non indecorum, sed etiam honorificum existimarunt, alioqui non erat, suos hospites ita offensurus Nestor. Hoc docet Thucydides in prooemio suæ historiæ his verbis: οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς, καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον, δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. id est: Nam olim Græci, & e Barbaris, quíque in continenti erant maritimi, quíque insulas habitabant, vbi cœperunt nauib. Crebrius inter se commeare, ad latrocinia conuersi sunt, idq; sub virorum non infimorũ imperio, proprij sui lucri causa, & imbecillioribus victum suppeditanti. Et cùm in vrbes mœniis nudas inciderent, & vicatim habitatas, prædati sunt, & inde copias ad vitam sibi compararunt, cùm hæc res nihil afferret dedecoris, sed potiùs aliquid gloriæ. Quin etiam eorum qui continentem habitant, aliqui hoc docent, quibus laudi & ornamento vertitur hoc egregiè ac honeste exercere: item veteres Poetæ, apud quos extant interrogationes, ad eos factæ qui appellunt, vtrum latrones sint: quasi his qui quærunt non indecorum sibi ducentibus hoc facinus, & his qui quærunt non exprobrantibus. Hæc ille: quæ huic loco lucem afferent non pœnitendam. Addo Strabonem, qui lib. 17. testatur, Græcos ob soli penuriam populari atque appetere aliena solitos, aduersus quos ideò se primi Ægyptiorũ reges munierint.

Ὦ Νέστωρ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Εἴρεαι ὁππόθεν εἰμέν· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω·

O Nestor Neleiade, ingens gloria Græcorum,
Interrogas vnde simus, ego quidẽ tibi enarrare possem:

Nos

Nos ex Ithaca ad Neium sita venimus,
Negotium hoc priuatum est, non publicum, quod dicã.
Patris mei rumorem magnum inquiro sicubi audiero,
Diui Vlyssis patientis, quem pridem aiunt
Vnà tecum pugnantem Troianorum vrbem euertisse.
Alios quidem omnes quotquot cum Troianis pugnarũt,
Audiuimus quo in loco vnusquisque periit sæua morte:
Illius verò mortem incognitam fecit Iupiter.
Neque quisquam potest clarè dicere vbinam perierit,
An ille in continenti, domitus sit à viris hostibus,
An in pelago inter fluctus maris.
Eius gratia nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, sicubi videris
Oculis tuis, an alterius orationem audieris
Errantis. nimiũ enim ipsum ærumnosũ peperit mater.
Neq. vllo pacto me veritus blandieris neque misertus,
Sed plane mihi narres vtcunque contigit videre:
Supplico, si vnquam tibi pater meus bonus Vlysses,
Siue dictum siue factum promittens perfecit
Populo in Troianorum, vbi passi estis clades Græci,
Horum nunc mihi memor sis, & mihi veritatem dicas.
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
O amice, quoniã me memorẽ facis calamitatis quã in illo
Populo passi sumus robore indomiti filii Achiuorum,
Siue quæcunq. cum nauibus per obscurum pontum
Errantes ad prædam vbi duxerat Achilles.
Siue quæcunque circa vrbem magnam Priami regis
Pugnauimus, vbi subinde occisi sunt quotquot optimi.
Illi quidem Aiax iacet martius, illic Achilles,
Illic verò Patroclus diis consilio æquiparandus.
Illic meus dilectus filius vnà & fortis & inculpabilis
Antilochus, supra modũ currẽdo velox, atque pugnator,
Aliaq; multa præter hæc passi sumus mala: quis illa
Omnia vtique enarraret inter mortales homines?
Neq. si quinquennio vtique & sexennio hic permanẽs
Interrogaueris, quæ illic passi sunt mala diui Græci:
Priusquã tædio affectus tuã ad patriã terrã perueneris
Nouennio enim ipsis mala nexuimus circùm
Omnigenis dolis: vix tandem finem dedit Iupiter.
Ibi nullus vnquam prudentia similis esse palàm
Voluit, nam valdè multùm vincebat diuus Vlysses
Omnimodis dolis, pater tuus: siquidem tu verè
Illius filius es, admiratio me tenet aspicientem:
Profectò enim sermones similes, neque tu diceres
Virum iuniorem, vsque adeò similia loqui.
Ibi profectò vsque quidem ego & diuus Vlysses,
Nũquã in cõcione diuersum dicebamus, neq. in cõsilio:
Sed eundẽ animũ habentes mente & prudenti consilio,
Consultabamus Græcis, vt quã eximiè optima fierent.
Cæterũ postquã Priami vrbem expugnauimus excelsã
Abiuimus in nauibus, deus autem dispersit Græcos.
Et tũc certè Iup. tristẽ in mente machinabatur reditũ
Græcis, nam neque prudentes neque iusti (sunt
Omnes erant: ideoq; ipsorũ plures malũ fatũ consequuti
Ira ex perniciosa Mineruæ terribilem patrem habentis,
Quæ contentionem Atridis inter vtrosque immisit.
Hi verò conuocatis ad concionem omnibus Achiuis
Frustrà, sed neque ex officio ad solem occidentem.

Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπὸ Νηΐου εἰλήλουθμεν,
Πρῆξις δ᾽ ἥδ᾽ ἰδίη, οὐ δήμιος, ἣν *ἀγορεύσω. γρ. ἀγορεύω
Πατρὸς ἐμοῦ κλέος εὐρὺ μετέρχομαι ἤν που ἀκούσω,
Δίου Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος· ὅν ποτέ φασιν
Σὺν σοὶ μαρνάμενον Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξαι.
Ἄλλους μὲν γὰρ πάντας ὅσοι Τρωσὶν πολέμιζον,
Πευθόμεθ᾽ ἧχι ἕκαστος ἀπώλετο λυγρῷ ὀλέθρῳ·
Κείνου δ᾽ αὖ καὶ ὄλεθρον ἀπευθέα θῆκε Κρονίων.
Οὐ γάρ τις δύναται σάφα εἰπέμεν ὁππόθ᾽ ὄλωλεν,
Εἴθ᾽ ὅγ᾽ ἐπ᾽ ἠπείρου δάμη ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Εἴτε καὶ ἐν πελάγει μετὰ κύμασιν Ἀμφιτρίτης.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γοῦναθ᾽ ἱκάνομαι αἴκε θέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴπου ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου. πέρι γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ᾽ αἰδόμενος μειλίσσεο, μηδ᾽ ἐλεαίρων,
Ἀλλ᾽ εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς·
Λίσσομαι, εἴποτέ τοι τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Ἢ ἔπος ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ᾽ Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ᾽, ἐπεί μ᾽ ἔμνησας ὀϊζύος ἣν ἐν ἐκείνῳ
Δήμῳ ἀνέτλημεν μένος ἄσχετοι υἷες Ἀχαιῶν,
Ἠμὲν ὅσα ξὺν νηυσὶν ἐπ᾽ ἠεροειδέα πόντον
Πλαζόμενοι κατὰ ληΐδ᾽ ὅπη ἄρξειεν Ἀχιλλεύς,
Ἠδ᾽ ὅσα καὶ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Μαρνάμεθ᾽, ἔνθα δ᾽ ἔπειτα κατέκταθεν ὅσσοι ἄριστοι·
Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἔνθα δ᾽ Ἀχιλλεύς,
Ἔνθα δὲ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ἔνθα δ᾽ ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀμύμων,
Ἀντίλοχος, περὶ μὲν θείειν ταχὺς, ἠδὲ μαχητής.
Ἄλλα τε πόλλ᾽ ἐπὶ τοῖς πάθομεν κακά· τίς κεν ἐκεῖνα
Πάντα γε μυθήσαιτο κατὰ θνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐδ᾽ εἰ πεντάετές γε καὶ *ἑξάετες παραμίμνων γρ. ἑξάετές τ᾽ ἄεκ μίμνων
Ἐξερέοις ὅσα κεῖθι πάθον κακὰ δῖοι Ἀχαιοί·
Πρίν κεν ἀνιηθεὶς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκοιο.
Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι· μόγις δ᾽ ἐτέλεσσε Κρονίων.
Ἔνθ᾽ οὔτις ποτὲ μῆτιν ὁμοιωθήμεναι ἄντην
Ἤθελ᾽, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἐνίκα δῖος Ὀδυσσεὺς
Παντοίοισι δόλοισι, πατὴρ τεός· εἰ ἐτεόν γε
Κείνου ἔκγονός ἐσσι· σέβας μ᾽ ἔχει εἰσορόωντα·
Ἤ τοι γὰρ μῦθοί γε ἐοικότες, οὐδέ κε φαίης
Ἄνδρα νεώτερον ὧδε ἐοικότα μυθήσασθαι.
Ἔνθ᾽ ἤτοι εἵως μὲν ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Οὔτε ποτ᾽ εἰν ἀγορῇ *δίχ᾽ ἐβάζομεν, οὔτ᾽ ἐνὶ βουλῇ, γρ. δίχα βαζόμεν
Ἀλλ᾽ ἕνα θυμὸν ἔχοντε, νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ
Φραζόμεθ᾽ Ἀργείοισιν ὅπως ὄχ᾽ ἄριστα γένηται.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὺν,
Βῆμεν δ᾽ ἐν νήεσσι, θεὸς δ᾽ ἐκέδασσεν Ἀχαιούς·
Καὶ τότε δὴ Ζεὺς λυγρὸν ἐνὶ φρεσὶ μήδετο νόστον
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔτι νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Πάντες ἔσαν· τῷ σφέων πολέες κακὸν οἶτον ἐπέσπον,
Μήνιος ἐξ ὀλοῆς Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης,
Ἥ τ᾽ ἔριν Ἀτρεΐδῃσι μετ᾽ ἀμφοτέροισιν ἔθηκεν.
Τὼ δὲ καλεσσαμένω ἀγορὴν ἐς πάντας Ἀχαιοὺς
Μὰψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον, ἐς ἠέλιον καταδύντα.

(Οἱ δ' ἦλθον οἴνῳ βεβαρηότες υἷες Ἀχαιῶν)
Μῦθον μυθείσθην, τοῦ εἵνεκα λαὸν ἄγειραν.
Ἔνθ' ἤτοι Μενέλαος ἀνώγει πάντας Ἀχαιοὺς
Νόστου μιμνήσκεσθαι ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Οὐδ' Ἀγαμέμνονι πάμπαν ἑήνδανε· βούλετο γάρ ῥα
γρ. ῥέξαι Λαὸν ἐρυκακέειν, *ῥέζειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας,
Ὡς τὸν Ἀθηναίης δεινὸν χόλον ἐξακέσαιτο.
Νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδη ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν.
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.
Ὣς τὼ μὲν χαλεποῖσιν ἀμειβομένω ἐπέεσσιν
Ἕστασαν. οἱ δ' ἀνόρουσαν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή,
Νύκτα μὲν ἀέσαμεν χαλεπὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντες
Ἀλλήλοις (ἐπὶ γὰρ Ζεὺς ἤρτυε πῆμα κακοῖο)
Ἠῶθεν δ' οἱ μὲν νέας ἕλκομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Κτήματά τ' ἐντιθέμεσθα, βαθυζώνους τε γυναῖκας·
Ἡμίσεες δ' ἄρα λαοὶ ἐρητύοντο μένοντες
Αὖθι παρ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν.
Ἡμίσεες δ' ἀναβάντες ἐλαύνομεν. αἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἔπλεον· ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακήτεα πόντον.
Ἐς Τένεδον δ' ἐλθόντες, ἐρέξαμεν ἱρὰ θεοῖσιν,
Οἴκαδε ἱέμενοι. Ζεὺς δ' οὔπω μήδετο νόστον
Σχέτλιος, ὅς ῥ' ἔριν ὦρσε κακὴν ἐπὶ δεύτερον αὖτις.
Οἱ μὲν ἀποστρέψαντες ἔβαν νέας ἀμφιελίσσας,
Ἀμφ' Ὀδυσῆα ἄνακτα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Αὖτις ἐπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἦρα φέροντες.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηυσὶν ἀολλέσιν αἵ μοι ἕποντο
Φεῦγον, ἐπεὶ γίγνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων.
Φεῦγε δὲ Τυδέος υἱὸς ἀρήϊος, ὦρσε δ' ἑταίρους.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετὰ νῶϊ κίε ξανθὸς Μενέλαος,
Ἐν Λέσβῳ δ' ἔκιχεν δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντας,
Ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης,
Νήσου ἐπὶ Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες,
Ἢ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα.
Ἠτέομεν δὲ θεὸν φῆναι τέρας· αὐτὰρ ὅ γ' ἡμῖν
Δεῖξε, καὶ ἠνώγει πέλαγος μέσον εἰς Εὔβοιαν
Τέμνειν, ὄφρα τάχιστα ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν.
Ὦρτο δ' ἐπὶ λιγὺς οὖρος ἀήμεναι, αἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἰχθυόεντα κέλευθα διέδραμον, ἐς δὲ Γεραιστὸν
Ἐννύχιαι κατάγοντο· Ποσειδάωνι δὲ ταύρων
Πόλλ' ἐπὶ μῆρ' ἔθεμεν, πέλαγος μέγα μετρήσαντες.
Τέτρατον ἦμαρ ἔην ὅτ' ἐν Ἄργεϊ νῆας ἐΐσας
Τυδεΐδεω ἕταροι Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Ἕστασαν. αὐτὰρ ἔγωγε Πύλονδ' ἔχον· οὐδέ ποτ' ἔσβη
Οὖρος, ἐπεὶ δὴ πρῶτα θεὸς προέηκεν ἀῆναι.
Ὣς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπευθής· οὐδέ τι οἶδα
Κείνων οἵ τ' ἐσάωθεν Ἀχαιῶν οἵ τ' ἀπόλοντο.
Ὅσσα δ' ἐνὶ μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισι
Πεύθομαι, ἣ θέμις ἐστὶ δαήσεαι, οὐδέ σε κεύσω.
Εὖ μὲν Μυρμιδόνας φάσ' ἐλθέμεν ἐγχεσιμώρους,
Οὓς ἄγ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱός·
Εὖ δὲ Φιλοκτήτην Ποιάντιον ἀγλαὸν υἱόν.
Πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους
Οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔ τιν' ἀπηύρα.
Ἀτρεΐδην δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἐόντες.
Ὥς τ' ἦλθ', ὥς τ' Αἴγισθος ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνος μὲν ἐπισμυγερῶς ἀπέτεισεν,
Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι

(Illi verò venerunt vino grauati filij Achiuorum,)
Sermones explicabant, cuius gratia populum cōgregârat.
Ibi tum Menelaus iubebat omnes Græcos,
Reditus memores esse super lata dorsa maris.
Neque Agamemnoni penitus placebat, volebat sanè
Populum detinere & facere sacras hecatombas,
Vt Palladis vehementem iram placaret.
Stultus, neque istud nouerat, quod nō persuasurus erat.
Non enim statim deorū vertitur mēs sempiternorum.
Sic hi quidem asperis inter se altercantes dictis
Stabant, ipsi verò surrexerunt fortes Græci
Clamore ingenti: bifariam autē ipsis placebat consiliū,
Noctem quidē dormiuimus perniciosa mēte cogitātes
Inuicem (insuper.n. Iupiter parabat damnū maximum)
Mane autē quidē naues deduximus in mare humidū,
Res'q; imposuimus, demissas zonas habentes'q; mulieres,
Dimidij autem populi retenti sunt manentes
Ibi apud Atridem Agamemnona pastorē populorum.
Dimidij.a. conscēsa naue prouecti sumus, hæ.a. valdè ve
Nauigabant: strauit.a. deus mōstrosū pontum. (lociter
In Tenedum autem vbi venimus, fecimus sacra dijs,
Domū peruenire cupiētes, Iup.a. nōdū curabat reditum
Infestus, qui cōtentionē cōcitauit malam secūdò iterum.
Alij.v. auersi ascenderūt naues remis vtrinq. impulsas,
Qui circa Vlyssem erant regem prudentē varij consilij,
Rursus Atridæ Agamemnoni gratificantes.
Sed ego cum nauibus congregatis quæ me sequebātur
Fugi, quoniā cognoscebā quòd iā mala meditabatur de'.
Fugit & Tydei filius bellicosus, excitauit & socios,
Serò autem ad nos venit flauus Menelaus,
In Lesbo.a. offendit de longa nauigatione deliberantes,
An supra Chium iremus asperam
Ad insulam Psyriam, ipsam à sinistris habentes,
An sub Chio ad ventosum Mimanta.
Rogauimus autem deum ostendere signum, sed hic nobis
Ostendit & iussit pelagus mediam in Eubœam
Sulcare, vt quàm celerrimè infortunium fugeremus.
Cœpit autē stridulus vētus spirare, hæ.a. valdè velociter
Piscosas vias percurrerunt & ad Geræstum
Nocturnæ deductæ sunt: Neptuno autem taurorum
Multas coxas imposuimus, pelagus magnum emensi.
Quartus dies erat quando in Argis naues æquales
Tydidæ socij Diomedis bellicosi
Constitêre, sed ego Pylum versus cursū tenui: nec vnquā
Ventus postquā primùm deus præmisit flare: (desijt
Sic veni, dilecte fili, inscius, nec scio quicquam
De illis qui seruati sint Achiuorum, quique perierint.
Quæcunq. autem in domibus sedens nostris
Audiui quatenus fas est doceberis, neque te celabo.
Benè quidē Myrmidonas dicūt iuisse hasta exercitatos.
Quos duxit Achillis magnanimi præclarus filius:
Benè autem Philoctetem Pœantis illustrem filium.
Omnes autem Idomeneus in Cretam duxit socios
Qui fugerunt ex bello: pontus autem ipsi nullū abstulit.
Atridem autem & ipsi auditis, tanquam procul sitis.
Et quom. venit, & quom. Aegisthus molitus est tristem (mortē.
Sed ille quidem etiam miserabiliter persoluit,
Quàm bonum, & filium interempti relictum esse

Viri, quoniam & ille vltus est patricidam
Aegisthum dolosum, qui eius patrē inclytum interfecit.
Et tu amice (valdè enim te video bonumq; magnumq;)
Fortis sis, vt aliquis tibi, & posterorum bene dicat.

Ἀνδρὸς· ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐτίσατο πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ,

COMMENTARIVS.

ὦ νέστορ νηληϊάδη) Tria erant capita interrogationis Nestoreæ, videlicet, qui essent hi hospites, deinde vnde accederent, tertiò cur venissent, ac quis esset eorum nauigationis finis. Ad duo posteriora Telemachus nunc respondet. Nam primum potuit ex sequentibus intelligi, quod ad ipsum Telemachum attinet, nimirum eum Vlyssis esse filium.

ὦ φίλ' ἐπεί μ' ἔμνησας) Responsurus Telemacho Nestor, à postremis illius verbis exorsus est, vbi Telemachus meminit malorum, quæ Vlysses & Nestor simul apud Troiam passi sunt: quorum recordatione motus Nestor non potuit ea non repetere summatim, ea solùm commemorando, quæ insigniora videbantur: vt est fortium heroum iactura: Achillis, Aiacis, Patrocli & Antilochi sui filij.

ἠμὲν ὅσα ξὺν νηυσίν) Labores Græcorum in Troiana expeditione duo fuerunt, ideóque exercitum in duas partes diuisum fuisse cōstat, alia vicinas regiones depopulabatur, cui præerat Achilles: alia vrbi ipsi Troiæ instabat sedulò sub Agamemnone rege, cui reliqui proceres Nestor, Vlysses, Diomedes & reliqui aderant. Quod etiam in Iliade obseruatum fuit.

περὶ μὲν θείειν ταχὺς) Hanc laudem velocitatis filio tribuit Nestor: quia res fuit olim in egregiis ducibus desideranda, quasi illa ad persequendos fugientes hostes maximè possit. Vnde sunt illa toties repetita, πόδας ὠκὺς ἀχιλλεύς. Solus Aiax hac gloria caruit propter crassam corporis molem, vnde in stataria pugna magis præstitit.

μῦθοί γε ἐοικότες) Coniecturæ Nestoris de Telemacho, quòd Vlyssis sit filius, ex sermonum similitudine tantùm petuntur, quas ex habitu corporis Minerua libro primo capiebat.

μήνιος ἐξ ὀλοῆς) Hic exitus Græcorum melius infrà libro sequenti ex Prothei relatione audietur. Cùm autem hîc de ira Mineruæ loquatur, videndum est quid sit, & nunquid Vlysses quoque eam subiuerit. Primùm constat Mineruam apud Troiam semper Græcis esse auxiliatam, Troianis nunquam, nisi simulatè: quid ergo fuit causæ, cur illis postmodum ita infensa fuerit, vt eos ad naufragium vsque & interitum sicuti Aiacem Locrorum regem, persequuta sit? Sciendùm est, capta Troia, Græcos, vt huiusmodi clades pietatem solēt obscurare, Mineruæ templum cæde & stupris polluisse, ideóque ob spretum Numen suum indignata Dea eos miserè vlta est: siquidem recentioribus scriptoribus credimus: eos intelligo, qui Homerum subsequuti sunt. Nam Homerus infrà lib. 4. dicet, Aiacem à Neptuno ob verborum iactantiam fuisse perditum: iam verò Vlysses videtur etiam illius Deæ furorem in se concitasse, cùm Palladium illius, cæsis templi custodibus, rapuit. Sed Poeta non meminit iratam fuisse ei idcirco Palladem, quæ illum potius omni beneficij genere prosequuta est, etiámque nunc prosequitur.

οὐ κατὰ κόσμον) Veteres matutino tempore conciones habebant, ideò hoc indecenter factum esse ait Poeta, vt noctu Græci conuenerint.

ἥ τ' ἔριν ἀτρείδῃσι) Hanc contentionem Atridarum explicabat Sophocles in Polyxena, sed illam tragœdiam tempus nobis, vt reliqua eiusdem authoris abstulit. Adducam locum ex Strabone lib. 10. ὁ δ' οὖν Σοφοκλῆς ποιήσας τὸν Μενέλαον ἐκ τῆς Τροίας ἀπαίρειν σπεύδοντα ἐν τῇ Πολυξένῃ τὸν δ' Ἀγαμέμνονα μικρὸν ὑπολειφθῆναι βουλόμενον τοῦ ἐξιλάσασθαι τὴν Ἀθηνᾶν χάριν, εἰσάγει λέγοντα τὸν Μενέλαον. Σὺ δ' αὖθι μίμνων κατ' Ἰδαίαν χθόνα Ποίμνας Ὀλύμπου συναγαγὼν θυηπόλει. id est: Sophocles in Polyxena Menelaum faciens festinanter è Troia discedere, Agamemnonem autem cupientem aliquantulum morari placandæ Mineruæ gratia, Menelao hæc verba tribuit, Tu verò hîc manens in Idæo solo greges Olympi cogens fac rem sacram. Hæc sunt quæ de hac Atridarum contentione legere mihi contigit.

οὐ γὰρ τ' αἶψα) Intelligit Nestor improborum hominum vota non facilè à Deo exaudiri, donec supplicia ab eis sumpserit. Sed vox illa Ethnica est, nostróque Deo minimè conueniens, qui ad misericordiam longè procliuior est quàm ad iustitiam: cùm tamen idem animum supplicantis exploret, non solet prima quaque illius voce flecti, donec mente puriore præditus accesserit.

ὅς ῥ' ἔριν ὦρσε) Hæc contentio secunda fuit inter eos qui Menelaum sequuti sunt, forsan quòd quidam conquesti sunt de deserto Agamemnone: & cùm Menelaum remorari conarentur, in rixas inciderūt. Itaque reuersi sunt nonnulli ad Agamemnonem: quorum princeps fuit ipse Vlysses, regiam beneuolētiam captans: siue quod etiam pium existimaret remanēdi desiderium, ad Mineruam placandam, vnde feliciorem nauigationem subsequuturam arbitrabantur. Nestor verò cautior ac prouidentior in medio huius dissidij aufugisse se dicit, quod parari à Deo Græcis pericula prospiceret.

δεῖξε) Quale fuerit hoc signum, dici non potest, nisi diuinemus fuisse fulmen, quo sæpe ad res faustas vel infaustas significandas vtuntur Dij veterum. Per Deum autem hîc Iouem intelligo. Aliàs de vnitate Dei ab Homero expressa diximus.

πεύθομαι) Hinc potest colligi candor & sinceritas Nestoris in horum relatione. Ea enim quorum ipse αὐτόπτης fuit, priùs narrauit: sequentia verò se ex aliorum relatu tenere ingenuè profitetur, vt doceat quid sit Telemacho certò credendum, quid non, nisi ambigua & ancipiti fide.

ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα) Exemplo Ægisthi Nestor Telemachum ad fortitudinem excitat, sed indefinitè, hoc est, non proposito fortitudinis scopo, vt dubium sit, an de procis intelligat: quod forsan dicendum est, quia ab iis eum indigna pati anteà resciuerat, vt ipse in sequentibus testabitur. Videbitur tamen dubitasse, an lubenter hæc à procis Telemachus pateretur: quod posteà ipsemet dicet.

Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est:
O Nestor Neleiade magna gloria Græcorum,
Et iure ille quidem vltus est, & ei Græci
Deferent gloriam latam, & posteris præconium.
Vtinam enim mihi tantam dij vim dedissent
Vlcisci procos iniuriæ molestæ causa,
Qui me contumelia afficientes nefanda moliuntur.
Sed neutiquam mihi huiusmodi destinarunt dij honorē
Patriq; meo & mihi, nūc autē opus est pati nihilo seci'.
Hūc autē mutuis excepit verbis Geren. eques Nestor,
O amice, quandoquidē de his admones & loquutus es,
Ferunt procos tuam matrem propter multos
Domi te inuito mala machinari.
Dic mihi, an lubens victus es, an te ciues
Odio habeant publicè sequentes dei oraculum.
Quis nouit an aliquādo ipsorū violentiā punietveniēs,
Siue ille solus siue vniuersi Græci?

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Καὶ λίην κεῖνος μὲν ἐτίσατο, καί οἱ Ἀχαιοὶ
Οἴσουσι κλέος εὐρὺ, καὶ* ἐσσομένοισιν ἀοιδήν. γ. ἐσσομένοισι πυθέσθαι
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δύναμιν περιθεῖεν
Τίσασθαι μνηστῆρας ὑπερβασίης ἀλεγεινῆς,
Οἵ τέ μοι ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἀλλ' οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον
Πατρί τ' ἐμῷ καὶ ἐμοί· νῦν δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ ταῦτά μ' ἀνέμνησας καὶ *ἔειπες, γ. ἔειπες
Φασὶ μνηστῆρας σῆς μητέρος εἵνεκα πολλοὺς
Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν κακὰ μηχανάασθαι·
Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον, ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κέ ποτέ σφι βίας ἀποτίσεται ἐλθὼν,
Ἢ ὅ γε μοῦνος ἐὼν, ἢ καὶ σύμπαντες Ἀχαιοί;

Εἰ γάρ σ' ὡς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὡς τότ' Ὀδυσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας
Ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη.
Εἴ σ' οὕτως γ' ἐθέλοι φιλέειν, κήδοιτό τε θυμῷ,
Τῷ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλελάθοιτο γάμοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, οὔπω τοῦτο ἔπος τελέεσθαι ὀΐω.
γρ. ὡς δ' Λίην γὰρ μέγα εἶπες ἄγη μ' ἔχει· * οὐκ ἂν ἔμοιγε
Ἐλπομένῳ τὰ γένοιτ', οὐδ' εἰ θεοὶ ὡς ἐθέλοιεν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχε, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι.
Βουλοίμην δ' ἂν ἔγωγε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι,
Ἢ ἐλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος, ὡς Ἀγαμέμνων
Ὤλεθ' ὑπ' Αἰγίσθοιο δόλῳ καὶ ἧς ἀλόχοιο.
Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κέν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, κηδόμενοί περ.
Κείνῳ δ' οὐκ ἔτι νόστος ἐτήτυμος, ἀλλά οἱ ἤδη
Φράσσαντ' ἀθάνατοι θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Νῦν δ' ἐθέλω ἔπος ἄλλο μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Νέστορ'· ἐπεὶ περίοιδε δίκας ἠδὲ φρόνιν ἄλλων.
Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν·
Ὥς τέ μοι ἀθανάτοις ἰνδάλλεται εἰσοράασθαι.
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, σὺ δ' ἀληθὲς ἔνισπε,
Πῶς ἔθαν' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων;
Ποῦ Μενέλαος ἔην; τίνα δ' αὐτῷ μήσατ' ὄλεθρον
Αἴγισθος δολόμητις; ἐπεὶ κτάνε πολλὸν ἀρείω.
Ἢ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιϊκοῦ, ἀλλά πη ἄλλῃ
Πλάζετ' ἐπ' ἀνθρώπους, ὁ δὲ θαρσήσας κατέπεφνε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἤτοι μὲν τάδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι, ὥς κεν ἐτύχθη·
Εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν
Ἀτρεΐδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος,
Τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν,
Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν
γρ. ἄργεος Κείμενον ἐν πεδίῳ ἑκὰς * ἄστεος· οὐδέ κέ τίς μιν
Κλαῦσεν Ἀχαιϊάδων. μάλα γὰρ μέγα μήσατο ἔργον·
Ἡμεῖς μὲν γὰρ κεῖθι πολέας τελέοντες ἀέθλους
Ἥμεθ'· ὁ δ' εὔκηλος μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο
Πόλλ' Ἀγαμεμνονέην ἄλοχον θέλγεσκ' ἐπέεσσιν.
Ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
γρ. κέχρητο Δῖα Κλυταιμνήστρη (φρεσὶ γὰρ * κέχρητ' ἀγαθῇσι·
Πὰρ γὰρ ἔην καὶ ἀοιδὸς ἀνήρ, ᾧ πόλλ' ἐπέτελλεν
Ἀτρεΐδης Τροίηνδε κιὼν, εἴρυσθαι ἄκοιτιν)
Ἀλλ' ὅτε δή μιν μοῖρα θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
Δὴ τότε τὸν μὲν ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην,
Κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι.
Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγεν ὅνδε δόμονδε.
Πολλὰ δὲ μηρί' ἔκηε θεῶν ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς.
Πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ὑφάσματά τε χρυσόν τε,
Ἐκτελέσας μέγα ἔργον, ὃ οὔποτε ἔλπετο θυμῷ.

Si enim te sic vellet amare cæsia Minerua, (gloriosi
Quẽadmodũ Vlyßis quondã supra modũ curam habuit
Populo in Troianorum, vbi paßi sumus dolores Græci.
Non.n. vnquã vidi vsque adeò deos manifestè amãtes,
Quemadmodũ illi manifestè astitit Pallas Minerua,
Si te adeò vellet amare, curaréque in animo,
Sanè quispiam illorum vtique obliuisceretur nuptiarũ.
Hunc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est:
O senex nunquam hanc rem perfectam iri existimo.
Supra modũ .n. magna dixisti, stupor me tenet: non vtiq.
Speranti ea contingerent, neque si dij sic vellent. (mihi
Hunc rursus alloquebatur dea cæsia Minerua,
Telemache, quod tibi dictum effugit septum dentium?
Facilè Deus sanè potest ex longinquo virum seruare:
Mallem verò ego etiam dolores multos passus
Domum redire, & reditus diem videre,
Potiùs quàm veniens perire incola, veluti Agamemnõ
Perijt ab Aegistho fraude & sua vxore.
Verũ enumero mortem omnib. communẽ, neq. dij ipsi
Etiam ab amato viro poterũt arcere, quandocũq. tãdem
Fatum perniciosum corripuerit asperæ mortis.
Hunc rursus Telemachus prudẽs contrà allocutus est,
Mentor, ne amplius hæc disseramus tristes quamuis.
Illi verò non amplius reditus verus, sed ei iam
Destinarunt immortales mortem & fatum nigrum.
Nunc verò volo dictum aliud inquirere & interrogare
Nestorẽ, quoniã supra modũ nouit iura & ingenia alio-
Ter .n. ipsum dicunt imperasse sæculis virorum, (rum.
Atque mihi immortalibus æquiparatur aspectu,
O Nestor Neleide, tu verò verum dic, (non?
Quomodo mortuus est Atrides latè imperans Agame
Vbi Menelaus erat? quam illi machinatus est mortem
Aegisthus dolosus? quoniã occídit se multò præstatiorẽ.
An non in Argo erat Achaico, an alicubi alibi
Errabat apud homines, ille .v. sumpto animo interfecit?
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Profectò ego tibi filii vera omnia dicam, (dit,
Enimuerò quidem hoc ipse suspicaris quẽmadmodũ acci
Si viuentem Aegisthum in ædibus inuenisset
Atrides à Troia profectus flauus Menelaus,
Sanè ei neque mortuo fusilem terram infudisset,
Sed certè canésque & aues comedissent
Iacentem in campo procul ab Argis, neque vlla ipsum
Deplorasset Achiuarum. valde .n. ingens admisit facin.*
Nos quidem illic multa obeuntes certamina, (tũ
Aßidebamus, ille desidiosus in secessu Argi equos pascẽ-
Multùm Agamemnoniam vxorem demulsit verbis.
Ipsa quidem anteà certè abnuebat facinus indignum
Diua Clytæmnestra (mente enim vtebatur bona:
Etenim aderat cantor vir, cui plurimùm mandarat
Atrides ad Troiam profectus seruare vxorem)
Sed cũ iam ipsum fatũ deorum irretiuit ad hoc vt doma-
Iã tũ ipsũ poëtã ducens ad insulam desertam, (retur,
Dereliquit auibus laceratio & rapina fieri.
Ipsam verò volens volentem duxit suam domum.
Multa verò fœmora adolebat deorũ super sacra altaria
Multa ornamẽta suspendit, vestesq; aurúmq. (animo.
Quòd perfecisset magnũ negotiũ quod nũquã sperasset in
Nos

Nos quidem simul nauigabamus à Troia profecti
Atrides & ego, amica cognoscentes inuicem:
Sed cũ ad Sunium sacrũ peruenimus promont. Athen.
Illic gubernatorem Menelai augur Apollo
Suis suauibus telis superueniens occidit,
Clauum in manibus currentis nauis gestantem,
Phrõtin Onetoridem, qui vincebat nationes hominum
In naue gubernando, quoties ingruebat procellæ.
Sic ille quidẽ illic detẽtus est festinabundus licèt ad iter
Vt socium sepeliret, & parentalia parentaret.
Sed quando certè ille vadens in obscurum pontum
In nauibus cauis, Malearum montem excelsum
Peruenit currendo, tũ certè inuisum iter lata voce Iup.
Edixit: stridulorum ventorum flatum effudit,
Fluctúsque nutritos ingentes, æquales montibus,
Illic partitus, partem quidem Cretæ admouit,
Vbi Cydones habitant Iardani circa fluenta.
Est autem quædam leuis prærupta'q; in mare petra
Ad fines Gortynis in obscuro ponto.
Huc Auster ingentẽ fluctũ ad sinistrũ promõtoriũ pellit
Ad Phæstũ: paruulus autem lapis ingentẽ fluctũ impedit,
Illi quidem huc venerũt: vix autem effugerunt mortem
Viri: cæterùm naues sanè ad saxa fugerunt
Fluctus: cæterùm quinque naues cæruleis proris
Aegypto admouit ferens ventúsque & aqua.
Sic ille quidem illic plurimũ victũ & aurũ congregans,
Errabat cum nauibus ad alterius linguæ homines.
Intereà verò illa Aegisthus molitus est domi tristia,
Occidens Atridem subactus est autem populus sub illo.
Septennio verò imperauit diuitibus Mycenis.
Ei verò ipsi octauo in perniciem venit diuus Orestes
Rursus ab Athenis: occidit autem patris interfectorem
Aegisthũ dolosum, qui illi patrem inclytũ interfecerat.
Sanè hic cũ hunc occidit, dedit cœnã sepulchralẽ Argiuis
Matrisq; inuisæ & imbecillis Aegisthi.
In ipsa verò die superuenit bello bonus Menelaus,
Plurima dona ducens, quãta illæ naues põdere portabat.
At tu amice ne diutiùs à domo longè aberres,
Bonisq; relictis virisq; in tuis ædibus
Sic superbis, ne tibi omnia absumant
Facultatibus diuisis, tu verò vanum iter feceris.
Sed ad Menelaum quidem ego adhortor & iubeo
Proficisci: ille enim nuper aliunde venit
Ex alienis hominibus, vnde non speraret in animo
Redire, quemq; primùm abegerant procellæ
In pelagus tam magnũ, vnde vtique nec aues
Intra annũ venire possunt, quoniam ingens horrẽdũq;:
Sed vade nunc cum naue tua & tuis socijs.
Si verò velis pedes ire, aderit currusq; & equi
Aderunt tibi etiam filij mei, qui tibi duces erunt
Ad Lacedæmonem diuinam, vbi flauus Menelaus.
Precare autem eum ipsum vt vera dicat.
Mendacium autem non dicet: valdè enim prudẽs est.

Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἅμα πλέομεν Τροίηθεν ἰόντες
Ἀτρείδης καὶ ἐγὼ, φίλα εἰδότες ἀλλήλοισιν·
Ἀλλ' ὅτε Σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον Ἀθηνῶν,
Ἔνθα κυβερνήτην Μενελάου φοῖβος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖσι βέλεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε,
Πηδάλιον μετὰ χερσὶ θεούσης νηὸς ἔχοντα,
Φρόντιν Ὀνητορίδην, ὃς ἐκαίνυτο φῦλ' ἀνθρώπων
Νῆα κυβερνῆσαι ὁπότε *σπέρχοιεν ἄελλαι. γρ. ἐπιχώσοι
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κατέχετ', ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρ' ἕταρον θάπτοι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσειεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἰὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι, Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἷξε θέων, τότε δὴ στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσατο, *λιγέων δ' ἀνέμων ἐπ' ἀϋτμένα χεῦε, γρ. λιγέων ἀνέμων ἐπ' ἀϋτ. χεύας,
Κύματά τε *τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν. κ. τροφέοντα
Ἔνθα διατμήξας, τὰς μὲν Κρήτῃ ἐπέλασσεν,
Ἧχι Κύδωνες ἔναιον, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα.
Ἔστι δέ τις λισσὴ αἰπεῖά τε εἰς ἅλα πέτρη
Ἐσχατιῇ Γόρτυνος, ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ,
Ἔνθα Νότος μέγα κῦμα *ποτὶ σκαιὸν ῥίον ὠθεῖ γρ. ὠθεῖ
Ἐς Φαιστόν· μικρὸς δὲ λίθος μέγα κῦμ' ἀποέργει.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἦλθον, σπουδῇ δ' ἤλυξαν ὄλεθρον
Ἄνδρες, ἀτὰρ νῆάς γε ποτὶ σπιλάδεσσιν ἔαξαν
Κύματ'· ἀτὰρ τὰς πέντε νέας κυανοπρῴρους
Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα πολὺν βίοτον καὶ χρυσὸν ἀγείρων,
Ἠλᾶτο ξὺν *νηυσὶν ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους. γρ. νηυσὶ κατ'
Τόφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθος ἐμήσατο οἴκοθι λυγρά,
Κτείνας Ἀτρείδην· δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ·
Ἑπτάετες δ' ἤνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Τῷ δέ οἱ ὀγδοάτῳ κακὸν ἤλυθε δῖος Ὀρέστης
*Ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων, κατὰ δ' ἔκτανε πατροφονῆα κ. Αἰγ. αἴτ.
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Ἤτοι ὃ τὸν κτείνας δαίνυ τάφον Ἀργείοισιν
Μητρός τε στυγερῆς καὶ ἀνάλκιδος Αἰγίσθοιο.
Αὐτῆμαρ δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πολλὰ κτήματ' ἄγων, ὅσα οἱ νέες ἄχθος ἄειραν.
Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισι
Οὕτω ὑπερφιάλους, μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ἐς μὲν Μενέλαον ἐγὼ κέλομαι καὶ ἄνωγα
Ἐλθεῖν· κεῖνος γὰρ νέον ἄλλοθεν εἰλήλουθεν
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν οὐκ ἔλποιτό γε θυμῷ
Ἐλθέμεν, ὅντινα πρῶτον ἀποσφήλωσιν ἄελλαι
Ἐς πέλαγος μέγα τοῖον, ὅθεν τέπερ οὐδ' οἰωνοὶ
Αὐτόετες οἰχνεῦσιν, ἐπεὶ μέγα τε δεινόν τε.
Ἀλλ' ἴθι νῦν σὺν νηΐ τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισιν.
Εἰ δ' ἐθέλεις πεζὸς, πάρα τοι δίφρος τε καὶ ἵπποι·
Πὰρ δέ τοι υἷες ἐμοὶ, οἵ τοι πομπῆες ἔσονται
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ὅθι ξανθὸς Μενέλαος.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ἵνα νημερτὲς ἐνίσπῃ.
Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστίν.

COMMENTARIVS.

ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ) Monet Eustathius, olim abiectos interdum Reges fuisse propter oraculum aliquod interueniens, Et hoc est quod intelligit Nestor, existimans aliquo oraculo monitum fuisse populum Ithacensem, vt Telemachum regia sede depelleret: alioqui fieri non posse, vt si subditorum animos sibi obnoxios habuerit, aliquid ipsi iniuriarum à procis inferri possit, cùm hoc illi pro suo in Regem officio æquo animo passuri non sint. Sed ea fuit sine dubio populi socordia, quam illis præcedenti libro Mentor exprobrauit.

ὦ γέρον οὔπω) Postremæ parti orationis Nestoreæ Telemachus respondet, quæ votum Nestoris ad vltionem procorum complectitur. qua motus videlicet magis fuit iuuenis, quòd eius maximè interesset tanto malo liberari.

οὐδ' εἰ θεοί) Impiam esse hanc vocem Telemachi, & à Poeta minimè comprobatam, docet sequens Mineruæ oratio, qua Telemachus erroris arguitur & castigatur.

βουλοίμην δ' ἂν ἐγώ) Præfert Vlyssis conditionem Agamemnonis sorti, vt Telemachum magis ac magis ob patris absentiam consoletur. Nam Vlyssem possunt Dij domum è longinquis terris reuocare (quod ita dictum puto, vt spes aliqua supersit eum redeuntem esse) sanum videlicet ac incolumem: cùm Agamemnon contrà reditum infelicem sortitus sit, vtpote ab vxore & adultero Ægistho interemptus. Itaque melior est Vlyssis conditio, vt de quo spectandum sit aliquid fausti, Agamemnon verò iam miserum subierit exitum.

ἀλλ' ἤτοι θάνατον) Videtur esse quædam præcedentium ἐπίπληξις, quasi nihil certi sit de his rebus pronunciandum, cùm si ipsi Vlyssi statutus sit vitæ finis, à Deo ipso præuerti ac impediri non possit. Et ita, dum dubitanter loquitur, dissimulat magis ac magis Minerua, se Deam esse. Vel etiam hæc verba ad proximiora sunt referenda, nimirum ad id quod de ipsius Agamemnonis fato dictum est. quasi dicat: Sed ita oportuit illum mori, neque hoc ab ipsis Diis potuit impediri, cùm illi hunc exitum fato ipso Numine potentiora, vt alibi Poeta dicit, decreuerint. Nihilominus possumus etiam dicere, esse quandam περιφρασιν τελευτῆς ad ipsius Vlyssis mortem quæ illi apud lares proprios contingit, vt & ipsi Agamemnoni.

οὐδὲ θεοί περ) Vox ista audax est & nimium periculosa, cùm ita nudè effertur. Nam veteres illi intellexerunt fata, quibus ius mortis in homines etiam supra ipsos Deos (vt in præcedenti annotatione diximus, & alibi) aliud quippiam esse quàm Deum: & tamen oportuit aliquid præstantius existimatum illud, quicquid fuit. Nos verò fatum à Deo non seiungimus, sed illud in eius sanctissima voluntate collocamus, à qua pendet quicquid in rebus humanis accidit. Iam si dixeris, Deum ipsum non posse mortem ab homine, cùm illius momentum iam instat, arcere, impiè loqueris, si vis hoc pacto Dei impotentiam arguere. Nam & hoc ipsum esset, non posse, in Deo si contingeret. nam sibi ipsi aduersaretur, quæ esset summa in eo imbecillitas. Cùm ergo aliquid decreuit, id firmum ac ratum manet: sin contrà; Deus non erit Deus, sed monstrum aliquod mobile & incertum. Et ita excusabimus hoc Poetæ dictum.

πῶς ἔθαν' Ἀτρείδης) Eustathius apud Macrobium Saturn. lib. 7. cap. 2. disputat, de quibus rebus interrogari se quilibet libenter ferat: vbi hoc in postrema capitis parte addit, cùm senectuti loquacitas sit familiaris, senem lubenter ad rerum narrationem prouocari, etiamsi ad illum omnino nõ pertineant. Quod sciens Homerus (inquit) quandam congeriem simul interrogationũ Nestori fecit offerri, vbi hunc locum adducit, & posteà subnectit, Tot loquendi semina interrogando congessit, vt pruritum senectutis expleret.

εἰ ζώοντ' Αἴγισθον) Respondet Telemacho Nestor, & primum de absentia Menelai quædam præmittit, quia illa erat postrema pars orationis Telemachi. Nam si viuentem, inquit, Ægisthum Mycenis offendisset, tam graue facinus inultum non reliquisset. Tantùm autem abest vt Agamemnonis morti interfuerit, vt variis intereà periculis ac erroribus exagitatus sit. Quos posteà copiosè describit Nestor: sed anteà docet facinus Ægisthi quale fuerit, posteà Menelai peregrinationes, tum Agamemnonis interitum, deinde Orestis factum in vlciscenda patris morte. Horum omnium narrationem persequitur Nestor, pro congestis interrogationum à Telemacho seminibus, vt anteà monuimus.

τῷ κε οἱ οὐδὲ θανόντι) Honorem mortuorum esse sepulturam, in Iliade satis docuimus, quantíque illa à veteribus æstimata sit. Eam itaque denegari cadaueribus ignominiosum est, itaque argumentum fuit olim scelerati hominis, siquis post mortem iaceret insepultus. Ideò nunc dicit Nestor, Ægistho sepulturam & luctum denegaturum fuisse Menelaum. Quam tyrannis pœnam constitutam ait in hunc locum Plutarchus in lib. de Homero. Cur autem pœna ea dicatur, ratio est, quòd insepultorum animæ creditæ sunt vagari sine vlla quiete, quam eis ipsi inferi denegent, vt aliàs diximus.

κλαῦσαν) Luctus etiam mortuorum in eodem honore ac sepultura fuit.

ὁ δ' εὔκηλος) Hinc sumpsit Ouidius:

Quæritur Ægisthus quare sit factus adulter? | *In promptu causa est, desidiosus erat.*

Est autem desidia omnium penè scelerum seminarium, maximè adulterij, vnde ocia tolli iubet ille in amoris remedio:

Hæc vt ames faciunt: hæc, vt fecère, tuentur:
Hæc sunt iucundi causa, cibúsque mali.
Ocia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptæque iacent, & sine luce faces.
Quàm platanus riuo gaudet, quàm populus vnda,
Et quàm limosa canna palustris humo:
Tam Venus ocia amat: qui finem quæris amoris,
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.

Hic ergo Ægisthus cùm ad bellum Troianum non esset profectus, proinde ociosam vitam viueret, in hoc impium facinus delapsus est: quod iudicat Nestor, cùm ait, Nos quidem apud Troiam variis exercebamur certaminibus & præliis, quibus omnis libidinum ansa præcidi solet: at hic Ægisthus nullis negotiis implicitus facilè Clytemnestræ pudicitiam attentauit. Et hoc est quod Ouidius expressit lib. 1. de Remed. amor. post illud superius distichon, quod primo loco adduximus.

Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,
Quò tulerat vires Græcia tota suas.
Siue operam bellis vellet dare, nulla gerebat:
Siue foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, fecit: ne nil ageretur, amauit.
Sic venit ille puer, sic puer ille manet.

ἡ δ' ἤτοι τοπρὶν) Castitas mulierum res est valde lubrica & fragilis, quæ longo tempore aut importunis ac sedulis precibus debilitari possit, non secus atque arces munitissimæ, quæ expugnari tandem solent: vt Carthago, vt Numantia, vt ipsa Troia siue bellicis fulminibus & aperta vi, siue insidiis & proditione, siue victus penuria, qua militum animi remollescunt. Exemplum castitatis expugnatæ nobis exhibet ista Clytæmnestra, quæ primæ obsidioni & velitationibus adulteri resistit, tandem verò victam se hosti lubenter dedidit: hoc est, post interfectum cantorem illum, qui suis odis σωφρονιστικαῖς eam in honestatis officio continebat. Vbi notanda est immensa vis Musicæ hoc exemplo nobilissimo, de qua apud Athenæum lib. 14. Quidam autem per hunc cantorem Eunuchum intelligunt non rectè, vt ait Didymus, his verbis: τὸ ἀρχαῖον οἱ ἀοιδοὶ φιλοσόφων τάξιν ἐπεῖχον. τινὲς δὲ κακῶς νοήσαντες τὸν εὐνοῦχον ἀπέδοσαν. De hoc cantore vide Athen. lib. 1.

ὅνδε δόμονδε) Nimirum Ægisthus duxit eam in suam domum, vt est moris antiqui: & hoc est quod dicitur vxorem ducere.

ἀτρείδης καὶ ἐγώ) In illo Græcorum dissidio sub reditum, quem anteà narrauit ipse Nestor, vidimus Nestorem Menelai partibus adhæsisse, suadentis reditum. Cùm autem rursus inter ipsos Menelai comites reperirentur, qui malè consultum sibi existimabant, si non placata Minerua discederent: in medio huius dissidij Nestor aufugisse se dixit, relicto ad Tenedum Menelao: tandem verò ipse Menelaus Nestorem in Lesbo assequutus est, vnde verisimile est eos simul vsque ad Sunium Atticum promontorium nauigasse: tamen hac superueniente naucleri Phrontis morte, cùm illic ad eum sepeliendum Menelaus remaneret, Nestorem vlterius perrexisse Pylum versus intelligo, vt integra narratio cohæreat: alioqui mirum videri possit, quod infrà dicetur, à Nestore Menelaũ nunc primũ venisse, cùm tamen iamdiu Nestor ipse venerit, deinde neque se Menelai socium in illa Ægyptiaca nauigatione profitetur.

οἷς ἀγανοῖσι βέλεσσι) Aliàs in Iliade à nobis obseruatum est, solere Poetam repentinas ac maturas mortes virorum Apollini tribuere: contrà mulierum, Dianæ. Prioris exemplum habemus in hoc nauclero, quem Apollo suis telis suauibus dicitur interemisse, quia nimirum repentè & inopinatè mortuus est. Nam hîc ἀγανὰ βέλη interpretantur dici, quòd qui repentè moriuntur, dolorem non sentiant, αἰσθάνονται γὰρ οἱ ὀδύνας οἱ ἀφνῶς θνήσκοντες. Magis dicam, apud hunc neminem mori, nisi aut violenta morte: qualis illa quæ armis contingit, aut diuinitùs immissa. Nam frugalitas illorum temporum morbis causas non præbebat, aut posterioribus sæculis accidit: quod in primo libro Cornelius aut Celsus obseruauit:

ὄφρ' ἕταρον θάπτοι) Adeò fuit religiosum corpora insepulta relinquere, vt Menelaus hoc officium Phronti mortuo præstare maluerit, quàm vento secundo in patriam contendere, cuius desiderio incredibili non secus atque Vlysses noster proculdubio tenebatur. Pietatem licet rebus propriis antepos uit.

Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε) Quod Menelaus in Ægypto fuerit, satis constat ex historia, sed alij diuersè ab aliis eius aduentum in eam regionem memorant. Vide Prolegomena nostra in Iliadem, vbi hæc ex Herodoti lib. 2. & Dione Prusæo in oratione vndecima, quæ Troianam historiam perstringit, docemus. Sed & hoc de se Menelaus libro sequenti referet.

ὡς ὁ μὲν ἔνθα) Quo pacto has diuitias congregaret in Ægypto Menelaus, dubium est: nisi pro antiquorum more, de quo nos anteà ex Thucydide, piraticam exercuerit, vt mihi planè persuadeo: quanquam ab hospite Ægyptiaco multa accepisse lib. 4. dicetur.

πέφ

πόφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθος) Hoc est præcipuum illud caput, ad quod Nestori respondendum fuit: quia sic docet, quomodo Menelaus fratris Agamemnonis mortem vlcisci non potuerit, cùm inde longissimè abesset. Quod autem hîc de Aegisthi facto perstringitur, Tragici multi in scenam produxerunt. Videndus est Sophocles in Electra, Euripides in Oreste & in Electra, Aeschylus in Agamemnone. Latini etiam hoc argumētum tractarunt, quórum scripta perierūt. Attius Aegisthum ediderat, Agamemnonidas & Clitæmnestram: Liuius Adronicus, & Næuius Aegisthum. Restat Senecæ Agamemnon.

ἑπτάετες) Quidam dicunt Aegisthum regnasse per decennium, vt obseruat Camerarius in argumento Electræ Sophocleæ.

ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων) Alij dicunt Orestem e Phocide venisse, in quam Electræ studio exportatus fuit, ibíque à Strophio educatus: postea verò accepto oraculo, quo iubebatur paternam mortem vlcisci, rediens in patriam, illud non aperta vi, sed occulto dolo executus est.

ἔνθεν τι πρὸ δ' εἰσωρὶ) Rectè Eustathius post veteres hyperbolem hoc esset ait, ad ostendendam maris istius magnitudinem, vel potiùs integræ nauigationis.

Sic ait: sol .a. quidē descēdit, & tenebræ aduenerunt.
His verò & dixit dea cæsia Minerua,
O senex, profectò hæc ex officio dixisti.
Sed agite diuidite quidem linguas, miscete vinum,
Vt Neptuno & alijs immortalibus
Vbi libauerimus, lectum curemus: eius enim hora adest.
Iam enim lumen iuit sub occasum, neque decet
Diu deorum in epulo sedere, sed redire.
Dixit sanè Iouis filia, hi verò audiuerunt loquutam,
His quidem præcones aquam manibus infuderunt,
Iuuenes autem crateres coronarunt vino,
Diuiserunt autē omnibus, initium sumentes à poculis.
Linguas autem in ignē coniecerunt, surgentesq́ libarūt.
Cæterùm postquā libarunt biberuntq́ quātū desiderabat
Tū certè Pallas & Telemachus deo similis (animus,
Ambo desiderabant cauam ad nauem redire.
Nestor autem statim detinuit incessens verbis,
Iupiter hoc prohibeat, & immortales dij alij,
Vt vos à me celerem ad nauem eatis,
Tāquā ab aliquo vel prorsus veste carēti aut pauperculo,
Cui neque vestes & operimenta multa domi,
Vt neq. ipsi molliter, neque hospitibus dormiēdi copia sit.
Cæterùm mihi adsunt vestes & operimenta pulchra,
Nunquam certè huius viri Vlyssis charus filius
Nauibus in tabulatis pernoctauerit, donec ego
Vixero, donec liberi in regia linquentur,
Qui hospites suscipiāt, quicūq. ad domū meā peruenit.
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Benè sanè hæc dixisti, senex amice: te verò decet
Telemachum persuadere: quoniam longè melius sic:
Sed ille quidem nunc te sequatur vt dormiat
Domi tuæ, ego autem ad nauem nigram
Vado, vt confirmem socios, præcipiamq́ singula.
Solus enim inter illos senior glorior esse,
Alij verò ob amicitiam iuniores viri sequuti sunt
Omnes æquales ætate magnanimi Telemachi.
Illic dormiam caua in naui nigra
Nunc: sed manè ad Caucones magnanimos
Vado, vbi nomen mihi debetur, neque adeò nouum,
Neq. paruū, tu .v. hūc (quādoquidē tuā peruenit domū)
Mitte cum curru & filio: da autem illi equos,
Qui tibi celerrimi currendo, & robore fortissimi.
Sic certè loquuta abijt cæsijs oculis Minerua,
Ossifrago similis: stupor autem inuasit omnes videntes:
Admiratus etiam est senex postquam vidit oculis.
Telemachi .v. prehendit manū, verbū dixit & loq. est,
O amice, neque te spero ignauum & imbellem fore,
Siquidem te iuuenem sic dij ductores sequuntur.
Non enim quisquā alius cœlestes domos habitantium,

Ὣς ἔφατ'· ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε·
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ γέρον, ἤτοι ταῦτα κατὰ μοῖραν κατέλεξας·
Ἀλλ' ἄγε τάμνετε μὲν γλώσσας, κεράασθε δὲ οἶνον,
Ὄφρα Ποσειδάωνι καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.
Ἤδη γὰρ φάος οἴχεθ' ὑπὸ ζόφον· οὐδὲ ἔοικε
Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι.
Ἦ ῥα Διὸς θυγάτηρ, τοὶ δ' ἔκλυον αὐδησάσης,
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσι.
Γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, ἀνιστάμενοι δ' ἐπέλειβον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Δὴ τότ' Ἀθηναίη καὶ Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἄμφω ἱέσθην κοίλην ἐπὶ νῆα νέεσθαι.
Νέστωρ δ' αὖ κατέρυκε καθαπτόμενος ἐπέεσσι,
Ζεὺς τόγ' ἀλεξήσειε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὡς ὑμεῖς παρ' ἐμεῖο θοὴν ἐπὶ νῆα κίοιτε,
Ὥστέ τευ ἢ παρὰ πάμπαν ἀείμονος ἠὲ πενιχροῦ,
Ὧ οὔτε χλαῖναι καὶ ῥήγεα πόλλ' ἐνὶ οἴκῳ,
Οὔτ' αὐτῷ μαλακῶς οὔτε ξείνοισιν ἐνεύδειν.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πάρα μὲν χλαῖναι καὶ ῥήγεα καλά,
Οὔθην δὴ τοῦδ' ἀνδρὸς Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς
Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν καταλέξεται, ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζώω, ἔπειτα δὲ παῖδες ἐνὶ μεγάροισι λίπωνται,
Ξείνους ξεινίζειν, ὅς τις κ' ἐμὰ δώμαθ' ἵκηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εὖ δὴ ταῦτά γ' ἔφησθα, γέρον φίλε· σοὶ δὲ ἔοικε
Τηλέμαχον πείθεσθαι, ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Ἀλλ' οὗτος μὲν νῦν σοὶ ἅμ' ἕψεται, ὄφρα κεν εὕδῃ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ἐγὼ δ' ἐπὶ νῆα μέλαιναν
Εἶμ', ἵνα θαρσύνω θ' ἑτάρους, εἴπω τε ἕκαστα.
Οἶος γὰρ μετὰ τοῖσι γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητι νεώτεροι ἄνδρες ἕπονται
Πάντες ὁμηλικίῃ μεγαθύμου Τηλεμάχοιο.
Ἔνθα κε λεξαίμην κοίλῃ παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθεν μετὰ Καύκωνας μεγαθύμους
Εἶμ', ἔνθα χρεῖός μοι ὀφέλλεται, οὔτι νέον γε
Οὐδ' ὀλίγον· σὺ δὲ τοῦτον (ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα)
Πέμψον σὺν δίφρῳ τε καὶ υἱεῖ· δὸς δέ οἱ ἵππους,
Οἵ τοι ἐλαφρότατοι θείειν, καὶ κάρτος ἄριστοι.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Φήνῃ εἰδομένη· θάμβος δ' ἕλε πάντας ἰδόντας·
Θαύμαζεν δ' ὁ γεραιὸς ὅπως ἴδεν ὀφθαλμοῖσι.
Τηλεμάχου δ' ἕλε χεῖρα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὦ φίλος, οὔ σε ἔολπα κακὸν καὶ ἄναλκιν ἔσεσθαι,
Εἰ δή τοι νέῳ ὧδε θεοὶ πομπῆες ἕπονται.
Οὐ μὲν γάρ τις ὅδ' ἄλλος Ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων,

Ἀλλὰ Διὸς θυγάτηρ* ἀγελείη Τριτογένεια,
Ἥ τοι καὶ πατέρ' ἐσθλὸν ἐν Ἀργείοισιν ἐτίμα.
Ἀλλὰ ἄνασσ' ἵληθι, δίδωθι δέ μοι κλέος ἐσθλόν,
Αὐτῷ καὶ παίδεσι καὶ αἰδοίῃ παρακοίτῃ,
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον,
Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κέρασι περιχεύας.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Υἱάσι καὶ γαμβροῖσιν ἑὰ πρὸς δώματα καλά.
Ἀλλ' ὅτε δώμαθ' ἵκοντο ἀγακλυτὰ τοῖο ἄνακτος,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
Τοῖς δ' ὁ γέρων ἐλθοῦσιν ἀνὰ κρητῆρα κέρασσεν
Οἴνου ἡδυπότοιο, τὸν ἑνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ
Ὤϊξε ταμίη, καὶ ἀπὸ κρήδεμνον ἔλυσε.
Τοῦ ὁ γέρων κρητῆρα κεράσσατο· πολλὰ δ' Ἀθήνῃ
Εὔχετ', ἀποσπένδων κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
Τὸν δ' αὐτοῦ κοίμησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Τηλέμαχον φίλον υἱὸν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τρητοῖς ἐν λεχέεσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Πὰρ δ' ἄρ' ἐϋμμελίην Πεισίστρατον ὄρχαμον ἀνδρῶν,
Ὅς οἱ ἔτ' ἠΐθεος παίδων ἦν ἐν μεγάροισιν·
Αὐτὸς δ' αὖτε καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Τῷ δ' ἄλοχος δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Sed Iouis filia prædatrix Pallas,
Quæ tibi & patrem bonum inter Græcos honorabat,
Quare regina propitia sis, da autē mihi gloriam bonam
Mihi ipsi & filijs & venerandæ vxori:
Tibi autem sacrificabo bouem legitimam lata fronte
Indomitam, quam nullus sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo, aurū cornibus circunfundens.
Sic ait supplicans: hunc.a. audiuit Pallas Minerua.
Illis autem dux erat Gerenius eques Nestor,
Filijs & generis suam ad domum pulchram.
Sed postquam ad domum venerunt inclytam regis,
Ordine sedebant per sediliáque thronósque,
His verò senex venientibus craterem miscuit
Vini dulcis, quòd vndecimo anno
Aperuit ancilla, & operculum remouit.
Huius enim craterem miscuit. plurimùm verò Palladi
Supplicauit, libans filiæ Iouis Aegida habentis.
Cæterū postquā libarūt biberuntq́ quātū voluit animus,
Hi quidem dormientes abierunt ad domum singuli:
Hunc verò illic dormire curauit Gerenius eques Nestor
Telemachum charum filium Vlyssis diuini,
Tessallatis in lectis sub portticu sonanti,
Iuxta eum verò bellicosum Pisistratum ducē virorum,
Qui ei cælebs filiorum erat in regia.
Ipse verò reuersus dormiuit in secessu domus excelsæ.
Huic verò hera lectum præparauerat & cubile.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἄγε τάμνετε γλώσσας) Peracto sacrificio cùm somni tempus instaret, linguæ etiam adolebantur, in honorem Deorum, vt inquit vetus interpres Didymus, quibus sermones curæ sunt. ἔθος ἦν, inquit, τρεπομένοις πρὸς τὸ καθεύδειν, τῶν ἱερείων τὰς γλώσσας ἀποτέμνειν καὶ καίειν τοῖς θεοῖς τοὺς λόγους ἐπιμελουμένοις: Intelligitur autem ab aliis & ab Eustathio nostro Mercurius, quem omnes orationis præsidem ex Poetarum libris intelligunt. Eum autem fuisse Ionum vel Atticorum morem aiunt, rationésque huius rei afferunt varias: quas collegit Rhodig. Lect. antiq. lib. 13. cap. 5. vel quia inter membra reliqua, bonitate lingua præstet: optima verò Diis reddi par sit: vel quòd linguæ & verbis parcant somnum petentes: vel quia in conuiuiis prolata, silentio sint obruenda (vnde est illud, μισῶ μνάμονα συμπόταν: Odi memorem compotorem) vel quoniam linguas amburendo (amburi autem solebant, vt docent sequentia, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον) perperam dictorum labes inustas expurgarent. Addo hoc fieri solitum in fine conuiuij, quia post multas confabulationes significabatur tunc illis esse finem imponendum: nec poterat melius vllum silentij simbolum vsurpari, quàm ista linguarum adustio, cùm lingua sit orationis instrumentum. Athenæus lib. primo vtrumque ritum, qui hìc à Poeta proponitur, libationis & linguarum adustionis, enarrauit his verbis: ἀπῄεσαν δὲ ἀπὸ τῶν δείπνων ἀναλύοντες, καὶ τὰς σπονδὰς ἐποιοῦντο Ἑρμῇ, καὶ οὐχ ὡς ὕστερον Διὶ τελείῳ. δοκεῖ γὰρ Ἑρμῆς ὕπνου προστάτης εἶναι. σπένδουσι δ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις ἐκ τῶν δείπνων ἀπιόντες. προσνέμονται δ' αὐτῷ αἱ γλῶσσαι, διὰ τὴν ἑρμηνείαν. id est: Libabant verò à cœnis discedentes, quæ libationes fiebant Mercurio: & non, vt postea, Ioui adulto. Videtur enim Mercurius somni præses esse. Libant autem & super linguas ex cœnis abeuntes. Attribuuntur verò illi linguæ, propter interpretationem. Sed apud Aristophanem in Pluto ad hæc verba, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται: Interpres refert, Callistratum tradere olim in sacrificiis linguam exectam præconibus dari solitam. Vnde forsan colligi possit, linguam Mercurij ob illius præconium, quo Diis inseruit, deberi. Vide Erasmum Adag Chil.3 cent.7.adag.42. Illud autem, τέμνειν γλώσσας hoc loco, malè Gyraldus Histor. deor. syntag. 17. pro, fauere linguis accipit, quasi etiam ad præcones dictum sit. Vide Apollonij Interpr. lib. 1.

ἐπιλείβον) Ex hoc vocabulo collegi, vinum libari solitum super linguas, in ig[illegible] coniectas. Et hoc docuit manifestè Athenæus loco anteà citato, cum ait, σπένδουσι δ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις: quod est ἐπέλειβον. Et hoc non intellexit Interpres Athenæi Natalis.

ζβῦς τογ' ἀλεξήσεις) Qui dimidiata beneficia conferunt, ij amicitiam integram non habent: proinde boni viri cauent, necui in beneuolentia exhibenda quippiam desideretur. Quod etiam obseruat Nestor, qui cùm hos peregrinos humaniter hospitio exceperit, communicato illis sacrificij victu: tamen pergit in hac sua humanitate & facilitate hospitali, cùm eos ad naues noctem transigere non patitur, sed in ædibus suis retinere conatur. Et reuerà Telemachū retinuit, sed Minerua quæsita discessus specie abiit: quia postera die noluit cum Telemacho ad Menelaum proficisci, quòd Menelaus filij & filiæ nuptias celebraret, quibus interesse Pallas nō solet propter virginitatem, quam illa studiosissimè colit.

ὥστε τεῦ ἢ πάρα) Duo sunt quæ Nestorem impediant, quo minus Telemachum dimittat. primùm, quòd eius facultates adeò profligatæ non sunt, vt satis vestium & stragulorum illi non suppetat ad sternendos lectos, in quibus hospites illi recubent. Deinde, quòd filium tanti herois Vlyssis honestè dimittere non possit, cui amicitiæ paternæ nomine hospitium suū pateat: proinde in hac officij particula commissurus non sit, vt ipse de sua in eum amicitia (que olim etiam fuit hæreditaria) quippiam remisisse videatur.

χλαῖναι καὶ ῥήγεα) Abundantiam vestium & stragulorum suorum iactat Nestor, vt doceat rei domesticę angustiis se ab hoc beneficio conferendo non præcludi. Sed Nestor in hac copia vincitur, ni fallor, à Tellia illo Acragantino, de quo apud Atheneum lib. 1. Is quingentos hospites aliquando hyemis tempestate cùm excepisset, singulis tunicam & pallium exhibuisse dicitur.

ἔπειτα δ' παῖδες) Hospitalitatis huius obligationem ad posteros quoq; suos deriuat Nestor, quia solebat sanctissimum illud ius hæredibus hospitum etiam communicari, honesta & liberali quadam animi propensione: vt in Iliade de Glauco & Diomede exemplum vidimus.

ἵνα θαρσύνῃ) Confirmari oportebat reliquos Telemachi comites ob illius absentiam, quæ sinistri quippiam ipsis incussisset, nisi de illius statu certiores fuissent facti. Mirum est autem, solum Telemachum ac nullo comite, ex eorum numero, quos ex Ithaca secum adduxerat, Spartam versus contendere.

μετὰ Καύκωνας) Qui sint hi Caucones, dicendum erit in Lexico ex Strabone, qui huius loci lib. 8. meminit. Hic autē prætextus Mineruæ potuit esse verus, vt nimirum dicamus, apud Cauconas postera die celebratum iri sacrificium ac festum, cui ipsa interesse, pro veterum deorum more, debeat. Sed Minerua quandiu cum hominibus loquitur, sermones humanos vsurpandos esse putat, ne se Deam prodat.

φήνῃ εἰδομένη) Minerua discedens ossifrago (sic enim vertendum esse φήνην docebitur in Lexico) assimilata est, non sine causa: si licet

licet & vatum interpretibus diuinare. Sciendum est igitur, Ossifragum siue Ossifragam, auem esse, quæ non solùm suos pullos, sed etiã quos aquila nutriendi tædio ejicit, studiosè alere solet, vt testãtur Aristoteles & Plinius. Iam verò Minerua quasi eiectũ hũc Telemachum, ac omni parentum ope destitutum suscepit: ac proinde hac assimilatione ostendere voluit, quid illa in hac re præstitisset. Addit Eustathius noster, φήνην dominatam esse περὶ τὸ φαίνειν: esse autem Mineruam φωσφόρον, id est luciferam, Sed mihi prior sententia arridet.

θάμβος δ' ἔχε) Subita illa metamorphosis attonitos spectatores istos fecit, & suspicari Deam: vnde autem Mineruam esse intellexerint nescio, nisi hæc prudentissimi Nestoris coniectura fuit. Nam cùm Vlyssem à Pallade tam obnixè adamari sciret, potuit & hoc colligere, eandem Deam filio illius adesse.

οὔ σε ἔολπα) Qui Deum non solùm propitium, sed præsentem habent, de suis rebus bene sperare possunt. Eos enim sine dubio magni facit, quales fuerunt olim quidam Patriarchæ: vt Abrahamus, Lothus, Iacobus & cæteri qui Deum (sed humana indutum specie) hospitem, comitem & familiarem habuerunt. Nolo tamen profanis sacra componere: nisi vt intelligamus absurda non esse omnia quæ ab Homero proponuntur. Quicquid sit, iis maximè fauet numen, quibus se ita humanitùs exhibet: & hoc intelligens Nestor, Telemachum fortem futurum pronunciat: hoc est, præter iuuenilis ætatis captum euenturum, vt ipse propter hanc Mineruæ præsentiam imposterum res suas bene gerat. Fortitudinis autem meminit, quia eâ aduersus superbam procorum gentem indigebat.

ἀλλὰ θεοί) Pluralitatem istam sequenti versu corrigit: nam eam ad Mineruam restringit. Et est vulgaris loquẽdi formula, cùm primò rem generaliter, deinde specialiter enunciamus.

ἀδμήτην) Victima Deo conuenit: nam & Pallas virginitatem coluit perpetuam, proinde teneras adhuc boues sacrificari illi par fuit, quæ nondum iugum subijssent. Eadem ratione agna quoque ipsi litabatur. Iuuenalis:

---Niueam reginæ ducimus agnam *Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.*

Sed & tauris ei sacrificabant, nimirum quatenus armis præest: alioqui furiosum illud & vir armenti, virgini Deæ non congrueret.

χρυσὸν κέρασι) De modo hoc veteri inaurandi victimarum cornua, dicemus in sequentibus.

Quãdo autẽ manè genita apparuit roseis digitis aurora
Surrexit quidem ex lecto Gerenius eques Nestor.
Egressus autem sedit super politos lapides,
Qui illi erant ante fores excelsas
Albi, resplendentes vnguenti instar, quib. quidẽ antea
Neleus sedebat dijs consiliarius æquiparandus.
At ille quidem iam fato domitus ad inferos descendit:
Nestor autem tum insidebat Gerenius custos Græcorũ
Sceptrum habens, vndiq. a. filij frequentes cõgregabãtur
Ex thalamis egressi, Echephronq́ Stratiusq́,
Perseusq́. Aretusq́, & diuinus Thrasymedes
His verò deinceps sextus Pisistratus venit heros.
Iuxta verò Telemachũ deo similẽ collocarunt ducẽtes.
Illis verò loqui cœpit Gerenius eques Nestor,
E vestigio mihi, filij chari, perficite desiderium.
Vt certè primum deorum placem Palladem,
Quæ mihi palàm venit dei ad conuiuium celebre.
Sed alius quidem rus causa bouis eat, vt celerrimè
Veniat, adducat autem bouem bubulcus vir
Vnus ad Telemachi magnanimi nauem nigram
Omnes profectò socios adducat, relinquat. a. duos solos.
Vnus iterum aurificem Laërceum huc iubeat
Venire, vt bouis aurum cornibus circumfundat.
Vos verò alij manete illic sedulò, dicite autem intus
Ancillis per domum celebre conuiuium apparare,
Sediliaq́, lignaq́, vndique & limpidam afferre aquam.
Sic ait: illi certè oẽs administrabãt: venit quidem bos
Ex agro, venerunt etiam celeri à naue æquata
Telemachi socij magnanimi: venit autem faber
Arma in manibus tenens fabrilia administra artis,
Incudemq́, malleumq́, benefactámque forcipem:
Quibus scilicet aurum faciebat: venit autem Minerua
Sacris potitura: senex autem eques Nestor
Aurũ dedit: ille verò deinde bouis cornibus circũfudit
Aptans, vt simulachrum dea gauderet videns:
Bouem. a. ducebat cornib. Stratius & diuus Echephrõ
Notionem manuum ipsis Aretus in florido lebete
Venit ex thalamo ferens, alterâ gestabat molas
In canistro: securim autem bellicosus Thrasimedes
Acutam gestans in manu gestabat bouem casurus:
Perseus. a. vas sanguini recipiẽdo tenebat: senex. a. eques
Aquamq́, molasq́, accepit: multis autẽ Mineruæ (Nestor

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Ἐκ δ' ἐλθὼν, κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν,
Οἵ οἱ ἔσαν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων,
Λευκοὶ, ἀποστίλβοντες ἀλείφατος οἷς ἔπι μὲν πρὶν
Νηλεὺς ἵζεσκεν, θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς ἄϊδος δὲ βεβήκει,
Νέστωρ αὖ τότ' ἔφιζε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Σκῆπτρον ἔχων. περὶ δ' υἷες ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Ἐκ θαλάμων ἐλθόντες, Ἐχέφρων τε, Στράτιός τε,
Περσεύς τ', Ἄρητός τε, καὶ ἀντίθεος Θρασυμήδης·
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἕκτος Πεισίστρατος ἤλυθεν ἥρως·
Πὰρ δ' ἄρα Τηλέμαχον θεοείκελον εἷσαν* ἄγοντες, *κ. ἄγοντες Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο, Τοῖσι δὲ.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Καρπαλίμως μοι τέκνα φίλα κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὄφρ' ἤτοι πρώτιστα θεῶν ἱλάσσομ' Ἀθήνην,
Ἥ μοι ἐναργὴς ἦλθε θεοῦ ἐς δαῖτα θάλειαν.
Ἀλλ' ἄγ' ὁ μὲν πεδίονδ' ἐπὶ βοῦν ἴτω, ὄφρα τάχιστα
Ἔλθῃσιν, ἐλάσῃ δὲ βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Εἷς δ' ἐπὶ Τηλεμάχου μεγαθύμου νῆα μέλαιναν
Πάντας ἰὼν ἑτάρους ἀγέτω, λιπέτω δὲ δύ' οἴους·
Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω
Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Οἱ δ' ἄλλοι μένετ' αὐτοῦ ἀολλέες, εἴπατε δ' εἴσω
Δμῳῇσιν κατὰ δώματ' ἀγακλυτὰ δαῖτα πένεσθαι,
Ἕδρας τε ξύλα τ' ἀμφὶ καὶ ἀγλαὸν οἰσέμεν ὕδωρ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐποίπνυον· ἦλθε μὲν ἄρ (βοῦς
Ἐκ πεδίου. ἦλθον δὲ θοῆς παρὰ νηὸς ἐΐσης
Τηλεμάχου ἕταροι μεγαλήτορος· ἦλθε δὲ χαλκεὺς,
Ὅπλ' ἐν χερσὶν ἔχων χαλκήϊα, πείρατα τέχνης,
Ἄκμονά τε, σφῦράν τ', εὐποίητόν τε πυράγρην,
Οἷσίν τε χρυσὸν εἰργάζετο. ἦλθε δ' Ἀθήνη
Ἱρῶν ἀντιόωσα· γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Χρυσὸν ἔδωχ'· ὁ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν περίχευεν
Ἀσκήσας, ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτο ἰδοῦσα·
Βοῦν δ' ἀγέτην κεράων Στράτιος καὶ δῖος Ἐχέφρων·
Χέρνιβα δέ σφ' Ἄρητος ἐν ἀνθεμόεντι λέβητι
Ἤλυθεν ἐκ θαλάμοιο φέρων· ἑτέρῃ δ' ἔχεν οὐλὰς
Ἐν κανέῳ. πέλεκυν δὲ μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Ὀξὺν ἔχων ἐν χειρὶ παρίστατο, βοῦν ἐπικόψων.
Περσεὺς δ' ἀμνίον εἶχε· γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε κατήρχετο· πολλὰ δ' Ἀθήνῃ

Εὔχετ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
Αὐτίκα Νέστορος υἱὸς ὑπέρθυμος Θρασυμήδης
Ἤλασεν ἄγχι στάς· πέλεκυς δ' ἀπέκοψε τένοντας
Αὐχενίους, λῦσεν δὲ βοὸς μένος, αἱ δ' ὀλόλυξαν
Θυγατέρες τε νυοί τε, καὶ αἰδοίη παράκοιτις
Νέστορος Εὐρυδίκη, πρέσβα Κλυμένοιο θυγατρῶν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀνελόντες ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἔσχον· ἀτὰρ σφάξεν Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Τῆς δ' ἐπεὶ ἐκ μέλαν αἷμα ῥύη, λίπε δ' ὀστέα θυμός,
Αἶψ' ἄρα μιν διέχευαν· ἄφαρ δ' ἐκ μηρία τάμνον
Πάντα κατὰ μοῖραν, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες· ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν,
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε. νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτων δ', ἀκροπόρους ὀβελοὺς ἐπὶ χερσὶν ἔχοντες.
Τόφρα δὲ Τηλέμαχον λοῦσεν καλὴ Πολυκάστη,
Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ Νηληϊάδαο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα,
Ἔκ ῥ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
δ' ὅγε Πὰρ δ' ἄρα Νέστωρ' ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο ποιμένι λαῶν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα, καὶ ἐρύσαντο,
Δαίνυνθ' ἑζόμενοι· ἐπὶ δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄροντο
Οἶνον ἐνοινοχοεῦντες ἐνὶ χρυσέοις δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Παῖδες ἐμοί, ἄγε Τηλεμάχῳ καλλίτριχας ἵππους
γρ. πρήσσωσι Ζεύξαθ' ὑφ' ἅρματ' ἄγοντες, ἵνα* πρήσσῃσιν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Καρπαλίμως δ' ἔζευξαν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.
γ. ἔχευεν Ἐν δὲ γυνὴ ταμίη σῖτον καὶ οἶνον* ἔθηκεν,
Ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες.
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος περικαλλέα βήσατο δίφρον·
Πὰρ δ' ἄρα Νεστορίδης Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Ἐς δίφρον τ' ἀνέβαινε, καὶ ἡνία λάζετο χερσί·
γρ. ἀέκοντε Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἄκοντε πετέσθην
Ἐς πεδίον, λιπέτην δὲ Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες·
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο Διοκλῆος ποτὶ δῶμα
Υἱέος Ὀρτιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
γ. ὁ δ' ἄρα ξεινήια θῆκεν Ἔνθα δὲ νύκτ' ἄεσαν* ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Ἵππους τ' ἐζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου·
γρ. ἀέκοντε Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἄκοντε πετέσθην.
Ἷξον δ' ἐς πεδίον πυρηφόρον, ἔνθα δ' ἔπειτα
Ἦνον ὁδόν· τοῖον γὰρ ὑπέκφερον ὠκέες ἵπποι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.

Supplicauit initia facies ex capite pila in ignem iaciens.
Cæterùm postquam precati sunt, & molas porrexerũt,
Statim Nestoris filius generosus Thrasimedes,
Impulit propè stans: securis autem abscidit neruos
Ceruicales: soluit. a. bouis robur, ipsæ verò vlababant
Filiaq; nurúsque, & pudica uxor
Nestoris Eurydice maxima natu Clymeni è filiabus.
Hi quidem deinde corripientes è terra spatiosa
Tenebant: cæterũ iugulauit Pisistratus dux virorum.
Ex illa postquã niger sanguis fluxit, reliquit ossa anim⁹,
Celeriter verò ipsam diuiserũt: statim. a. coxas excide-
Omnia ritè, insuper omento cooperuerunt, (runt
Bifariam facientes, super ea verò cruda imposuerunt,
Torrebat. a. super ligna, senex. v. nigrũ vinũ (que cuspidũ
Libauit: iuuenes. v. iuxta eũ tenebãt manib. nerua quin
Cæterùm postquã coxa cõbustæ sũt, & viscera gustarũt
Minutatimq; dissecuerunt, aliaq; verubus trãsfixerũt,
Assarunt autem acuta verua in manibus tenentes.
Interea verò Telemachum lauit pulchra Polycaste,
Nestoris minima natu filia Nelei filij.
Porrò postquam lauit, & vnxit pingui oleo,
Circa ipsum. a. indusium pulchrum iecit atque tunicam,
E lauacro exijt corpore immortalibus similis:
Apud Nestorẽ verò profectus resedit pastor populorum.
Hi. v postquã aßarũt carnes exteriores & detraxerũt,
Epulabantur sedentes, deinde viri fortes surgebant
Vinum infundentes in aureis poculis.
Cæterùm postquam potus & cibi desiderium amouerũt,
Inter illos sermonem cœpit Gerenius eques Nestor,
Filij mei, agite Telemacho pulchros pilos habẽtes e-
Coniungite sub currũ ducentes, vt conficiat iter. (quos,
Sic ait, hi certè illũ statim audierunt atque paruerũt:
Celeriter. a. iunxerunt sub currum celeres equos.
Custos verò ancilla panem & vinum infudit,
Obsoniaq; qualia edunt à Ioue nutriti reges,
Telemachus certè perpulchrum conscendit currum:
Iuxta eum verò Nestorides Pisistratus dux virorum
In currúmque conscendit, & habenas cepit manu:
Verberauit ad impellendum, illi verò nõ inuiti volabãt
Ad campum, reliquerunt autem Pyli arduam vrbem.
Illi verò tota die quatiebant iugum vtrinque tenentes:
Occidit tum sol, obumbranturq; omnes viæ,
Ad phæras autem venerunt Dioclei ad domum
Filij Ortilochi, quem Alpheus genuit puerum.
Vbi per noctẽ quieuerũt: ille. v. illis hospitalia apposuit.
Quando. v. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Equosq. iunxerunt, currúsque pulchros conscenderunt:
Eque vestibulo agitarunt & è porticu resonanti:
Flagellauit autem vt irent: illi verò non inuiti volabãt,
Venerunt. a. in campum frugiferũ: hinc. a. deinde
Perficiebant iter huiusmodi strenuè currebant veloces
Occiditque sol inumbrantúrque omnes viæ. (equi.

COMMENTARIVS.

ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη) Persoluturus Nestor Mineruæ promissum sacrificium, id matutino tempore faciendum intelligit, quia supe- scripsit de Alexandra, his ver-
ris Diis tunc sacrificabatur: contrà verò inferis sole occidente, vt ait Callixenus Rhodius in iis quæ ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλ-
bis, quæ refert Natalis Mythol. 1. cap. 10. τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις περὶ τοῦ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζομεν, τοῖς δὲ οὐρανίοις sub exortum solis sacri-
λοντος ἱερουργοῦμεν. id est: Vita defunctis sanè circa occasum solis parentamus, at cœlestibus Diis auroræ tempore
ficamus.

ἦλθε δ' Ἀθήνη) Quòd Mineruam huic sacrificio interfuisse dicit, non fit sine causa, quam exponit Athenæus lib. 8. sub finem his verbis (quæ nunc correctiora referam quàm in vulgatis legantur) οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς αὐθεντοποιεῖς ὑποτιθέμενοι καὶ τὰ περὶ τὰς ἑορτὰς δίταξαι.

διέταξαν. ὁρῶντες γὰρ ὡς τὴν μὲν ἐπὶ τὰς ἀπολαύσεις ὁρμὴν οὐχ οἷόν τε τοὺς ἀνθρώπους ἀποστῆσαι, χρήσιμον δὲ καὶ συμφέρον τοῖς πᾶσι τὸ κοσμίως ἐθίζειν χρῆσθαι, χρόνον ἀφορίσαντες καὶ τοῖς θεοῖς προθύσαντες οὕτω μεθῆκαν ἑαυτοὺς εἰς ἄνεσιν, ἵν' ἕκαστος ἡγούμενος ἥκειν τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς σπονδὰς μετ' αἰδοῦς τὴν συνουσίαν ποιῆται. Ὅμηρος γοῦν φησιν, ἦλθε δ' Ἀθήνη ἱρῶν ἀντιόωσα. καὶ ὁ Ποσειδῶν, Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης. καὶ ὁ Ζεὺς, χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο. Καὶ ἄνθρωπος δέ που παρῇ πρεσβύτερος, καὶ τῇ προαιρέσει σπουδαῖος, αἰδοῦνται λέγειν τι τῶν ἀσχημόνων ἢ καὶ πράττειν, ὡς καὶ Ἐπίχαρμός που φησὶν, ἀλλὰ καὶ σιγὴν ἀγαθὸν ὅκκα παρέοντι κάρρονες. ὑπολαμβάνοντες οὖν τοὺς θεοὺς πλησίον αὐτῶν εἶναι, τὰς ἑορτὰς κοσμίως καὶ σωφρόνως διῆγον, &c. id est: Veteres autem & Deos humana specie constituentes, hæc etiam circa festa ordinarunt: Cùm enim viderent ab impetu ad fruitiones (voluptatum) homines abstinere non posse, vtile autem intelligerent illis moderatè & compositè vti assuescere: tempus distribuentes, & primùm Diis sacrificantes, sic se ad relaxationem dimiserunt, vt quilibet existimans venire Deos ad primitias & libationes, cum verecundia conuentus suos celebrarent. Itaq; Homerus dicit, Venit Minerua sacris potitura, & Neptunus ad Æthiopas transiit longè remotos, potiturus taurorum & agnorum hecatomba. & Iupiter, Heri iuit ad conuiuium, Dei autem simul omnes sequuti sunt. Iam verò si quis homo senior, & instituto vitæ prudentior adsit, verentur quippiam turpe dicere aut facere, vt etiam Ephicarmus alicubi dicit: sed & tacere bonum virum oportet, cùm adsunt meliores. Cùm itaque arbitrantur Deos sibi esse proximos, festa modestè & temperanter celebrabant, &c.

χρυσὸν ἐδεῦχ') Hostia si maior erat, inquit Gyrald. Hist. Deorum, Syntag. 17. auratis cornibus plerunque immolabatur. S. C. extat de ludis Apollinaribus primùm faciendis, quod Macrobius recitat primo Saturn. in quo Decemuiris præceptum fuit, vt Græco ritu hostiis sacrum facerent, Apollini boue aurato, & capris duabus albis auratis: Latonæ boue fœmina aurata. Hinc Ouidius:

----induitáq; cornibus auro *Victima, vota facit.* & alibi:

----Blandis indutæ cornibus aurum *Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ.* Iuuenalis: *---frontémq; coruscat,*

dixit propter cornua aurata. Ascanius in decimo Æneid. apud Virgil.

Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum *Candentem, pariterq; caput cum matre ferentem.*

Si minor autem hostia esset immolanda, illius de fronde coronabatur, cui sacra fiebat, &c. Porrò accuratè descripsit hoc sacrificium Homerus, vbi obseruanda est filiorum Nestoris & ipsiusmet αὐτοδιακονία, quam sæpius obtrudit Poeta.

λῖπε δ' ὀστέα θυμὸς) Quomodo hoc sit intelligendum, docuimus lib. 2. vbi Poeta ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν appellat.

καλὴ Πολυκάστη) Antiquorum fuit consuetudo, vt hospites à mulieribus ac puellis lauarentur, quasi temperantes illius sæculi homines libidine propterea non inflammarentur. Quod Athenæus lib. 1. sic exponit, ποιεῖ δὲ Ὅμηρος, inquit, καὶ τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας λουούσας τοὺς ξένους, ὡς οὔτε φλεγμονὴν οὔτε ἀκρασίαν παρόντων τῶν ἐβεβιωκότων, καὶ σωφρόνως ἀπτομένας. ἀρχαῖον δὲ τοῦτο ἔθος. λοῦσι γοῦν καὶ αἱ Κωκάλου θυγατέρες, ὡς νενομισμένον, τὸν Μίνω παραγενόμενον εἰς Σικελίαν. id est: Introducit autem Homerus puellas & mulieres, quæ lauant hospites: quasi neque inflammationem neque intemperantiam patiantur, quæ bene vixerunt, easque temperanter attingentes. Antiqua est autem hæc consuetudo. Lauant itaque Cocali filiæ (vt moris erat) Minoa, cùm Siciliam peruenisset. Hæc ille. Exemplum habes hic etiam in Polycaste Nestoris filia, quæ patris iussu (vt coniicit Eustathius) Telemachum lauat: vt item ab ancillis Menelai libro sequenti idem lauabitur.

Finis libri tertij.

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI. *Odysseæ.*

APVD Menelaum hospitio susceptus cũ Pisistrato Telemachus, nunciat ea quæ à procis in Ithaca fiebant: Deinde narrat ipsi Menelaus de reditu Græcorum, & Protei vaticinio, per quod agnouit Agamẽnonis mortem, & quo pacto Vlysses apud Calypso esset. cõsilium autẽ habetur à procis de Telemacho occidendo. Cõsolatur autem Pallas per somnium Penelopen de filij profectione grauiter tristatam per simulachrum, similis facta Iphthimæ Penelopes sorori.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΠΑΡΑ Μενελάῳ ξενισθεὶς σὺν Πεισιστράτῳ Τηλέμαχος, ἀπαγγέλλει τὰ κατὰ τὴν Ἰθάκην ὑπὸ τῶν μνηστήρων πραττόμενα. ἔπειτα ἐξηγεῖται αὐτῷ ὁ Μενέλαος περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς Πρωτέως μαντείας, δι' ἧς ἔγνω τὸν Ἀγαμέμνονος θάνατον, καὶ ὡς Ὀδυσσεὺς παρὰ Καλυψοῖ εἴη. βουλὴ δὲ γίνεται τῶν μνηστήρων περὶ τοῦ τὸν Τηλέμαχον ἀνελεῖν. παραμυθεῖται δὲ ἡ Ἀθηνᾶ δι' ὀνείρου τὴν Πηνελόπην, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀποδημίᾳ δυσχεραίνουσαν, διὰ εἰδώλου, ὁμοιωθεῖσα Ἰφθίμῃ τῇ τῆς Πηνελόπης ἀδελφῇ.

Aliud.

Δ, discit de patre ab Atrida insidiis circundatus filius.

Ἄλλη.

Δέλτα, μάθ' ἀμφὶ πατρὸς παρ' Ἀτρείδα λοχώμενος υἱός.

HI verò venerunt cauam Spartã amplam.
Ad domum autem diuerterunt Menelai gloriosi.
Hunc inuenerunt exhibentem nuptias multis sodalibus.
Filij atque filiæ inculpata sua in domo.
Hanc quidem Achillis bellicosi filio mittebat.
(In Troia quidem primùm spoponderat atq. annuerat
Dare: illis verò dij nuptias perficiebant:
Eam certè ipse illuc cum equis & curribus mittebat ire,
Myrmidonum ad vrbem inclytam, quibus imperabat.)
Filio autem ex Sparta Alectoris tradidit filiam,
Qui ei in senectute natus erat fortis Megapenthes
E serua: Helenæ autem dij prolem non amplius dabant,
Ex quo semel genuit filiam amabilem
Hermionem, quæ speciem habebat aureæ Veneris.
Sic hi quidem epulabãtur per sublimem magnam domũ,

ΟΙ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν.
Πρὸς δ' ἄρα δώματ' ἔλων Μενελάου κυδαλίμοιο.
Τὸν δ' εὗρον δαινῦντα γάμον πολλοῖσιν ἔτῃσιν,
Υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς ἀμύμονος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος ῥηξήνορος υἱέϊ πέμπεν.
(Ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον ὑπέσχετο καὶ κατένευσε
Δωσέμεναι· τοῖσιν δὲ θεοὶ γάμον ἐξετέλειον.
Τὴν ἄρ' ὅγ' ἔνθ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι πέμπε νέεσθαι
Μυρμιδόνων προτὶ ἄστυ περικλυτὸν, οἷσιν ἄνασσεν.)
Υἱέϊ δὲ Σπάρτηθεν Ἀλέκτορος ἤγετο κούρην,
Ὅς οἱ τηλύγετος γένετο κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἐκ δούλης. Ἑλένῃ δὲ θεοὶ γόνον οὐκ ἔτ' ἔφαινον,
Ἐπειδὴ τοπρῶτον ἐγείνατο παῖδ' ἐρατεινὴν
Ἑρμιόνην, ἣ εἶδος ἔχε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Ὣς οἱ μὲν δαίνυντο καθ' ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,

Γείτονες ἠδ᾽ ἔται Μενελάου κυδαλίμοιο,
Τερπόμενοι. μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς,
Φορμίζων. δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ᾽ αὐτοὺς
Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσσον.
Τὼ δ᾽ αὖτ᾽ ἐν προθύροισι δόμων αὐτώ τε καὶ ἵππω,
Τηλέμαχός θ᾽ ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Στῆσαν· ὁ δὲ προμολὼν ἴδετο κρείων Ἐτεωνεὺς,
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο·
Βῆ δ᾽ ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα ποιμένι λαῶν·
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. τώγε / γρ. εἴκτην — Ξείνω δή τινε* τώδε, Διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Ἄνδρε δύω, γενεῇ δὲ Διὸς μεγάλοιο* ἔικτον·
Ἀλλ᾽ εἴπ᾽ εἰ σφῶϊν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,
Ἢ ἄλλον πέμπωμεν ἱκανέμεν ὅς κε φιλήσῃ·
Τὸν δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὐ μὲν νήπιος ἦσθα Βοηθοΐδη Ἐτεωνεῦ
Τοπρὶν, ἀτὰρ μὲν νῦν γε πάϊς ὣς νήπια βάζεις.
Ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξεινήϊα πολλὰ φαγόντε
Ἄλλων ἀνθρώπων δεῦρ᾽ ἱκόμεθ᾽, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Ἐξοπίσω περ παύσῃ ὀϊζύος. ἀλλὰ λῦ᾽ ἵππους
Ξείνων, ἐς δ᾽ αὐτοὺς προτέρω ἄγε θοινηθῆναι.
Ὣς φάτ᾽. ὁ δ᾽ ἐκ μεγάροιο διέσσυτο, κέκλετο δ᾽ ἄλλους
γρ. ἅμ᾽ ἕπεσθαι — Ὀτρηροὺς θεράποντας* ἅμ᾽ ἑσπέσθαι ἑοῖ αὐτῷ·
Οἱ δ᾽ ἵππους μὲν ἔλυσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐφ᾽ ἱππείῃσι κάπῃσι,
Πὰρ δ᾽ ἔβαλον ζειὰς, ἀνὰ δὲ κρῖ λευκὸν ἔμιξαν·
Ἅρματα δ᾽ ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
Αὐτοὺς δ᾽ εἰσῆγον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες
Θαύμαζον κατὰ δῶμα Διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ᾽ ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Ἐς ῥ᾽ ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ᾽ ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἐς ῥα θρόνους ἕζοντο παρ᾽ Ἀτρείδην Μενέλαον.
Χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι. παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ᾽ αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ᾽ ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων· παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
γρ. Σίτου ἅμ᾽ ἅπτ. — *Σίτου θ᾽ ἅπτεσθον, καὶ χαίρετον. αὐτὰρ ἔπειτα
γρ. πασσαμένω, εἰρησόμεθ᾽ οἵτινες — Δείπνου* πασσαμένω, εἰρησόμεθ᾽ οἵ τινες ἐστὸν
γρ. γένος — Ἀνδρῶν. οὐ γὰρ σφῶν γε* γένος ἀπόλωλε τοκήων·
Ἀλλ᾽ ἀνδρῶν γένος ἐστὲ Διοτρεφέων βασιλήων,
Σκηπτούχων· ἐπεὶ οὔ κε κακοὶ τοιούσδε τέκοιεν.
Ὣς φάτο· καί σφιν νῶτα βοὸς παρὰ πίονα θῆκεν
Ὀπτ᾽ ἐν χερσὶν ἑλὼν, τά ῥά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.
Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Vicini autem & socij Menelai gloriosi
Oblectati, inter eos autem cantabat diuinus cantor,
Citharam pulsans, duo autem saltatores inter eos
Cantum auspicantes saltabant in medium.
Porrò in vestibulo ædium ipsíq; & equi,
Telemachus heros, & Nestoris inclytus filius
Steterunt, ipse verò procurrens vidit præstãs Eteoneus,
Sedulus famulus Menelai gloriosi.
Iuit celeriter annuncians per domos pastori populorum:
Propè autem stans verba alata dixit,
Hospites iam quidam à Ioue nutrite Menelaë
Viri duo, generatione verò Iouis magni similes sunt:
Sed dic si ipsis soluere debeamus veloces equos,
Aut ad alium mittamus ire, qui eos amet.
Hunc grauiter ingemiscens alloquutus est flauus Menelaus,
Non quidem stultus eras Boetides Eteoneu
Antea, cæterùm nunc quidem puer veluti pueriliaa loqueris.
Profectò iam nos hospitalia multa vbi edimus
Aliorum virorum, huc venimus, si alicubi Iupiter
In posterũ saltem liberaret ab ærumna: sed solue equos
Hospitum, ipsos verò deinde introduc ad epulandum.
Sic ait, ille verò ex ædibus proruit, vocabat aũt alios
Fidos famulos vnà sequi seipsum.
Hi verò equos quidem soluerunt sub iugo sudantes:
Et hos quidem alligarunt ad equina præsepia.
Apponebãt. a. speltas & ordeum album cõmiscuerunt:
Currus verò posuerunt ad parietem pellucidum.
Ipsos a. duxerunt in diuinam domum, hi autẽ videntes
Admirabantur per domum à Ioue nutriti regis.
Instar enim solis splendor erat atque lunæ
Domum per excelsam Menelai gloriosi.]
Cæterùm postquam saturati sunt videndo oculis,
Ad labra descendentes perpolita lauabant.
Hos postquam igitur ancillæ lauarunt & vnxerũt oleo,
Circa verò chlænas villosas posuerant atque tunicas,
In thronos collocarunt ponè Atriden Menelaum,
Aquam ancilla in gutturnio fudit ferens,
Pulchro, aureo, super argenteo lebete,
Lauare: iuxta verò politam extendit mensam,
Cibum verò veneranda custos apposuit ferens,
Fercula multa imponẽs de rebus præsentibus largiens:
Coquus autem carnium lances proposuit sublatas
Diuersarum: ipsis autem apposuit aurea pocula.
Hos etiã data dextra alloquutus est flauus Menelaus,
Cibumq; gustate & gaudete: cæterùm deinde
Cibo saturati, interrogabimus quinam sitis
Virorum: nõ enim vestrorũ vtiq; genus perijt parentum:
Sed virorum genus estis à Ioue nutritorum regum
Septriferorũ: quoniã neutiquã ignaui huiusmodi parere possunt.
Sic ait, & ipsis terga bouis pinguia apposuit
Assatũ in manibus capiẽs, quæ sibi dona apposuerãt ipsi.
Hi verò ad cibos paratos appositos manus extendebãt.

COMMENTARIVS.

υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς) Menelaum offendunt Telemachus & Pisistratus filij Megapenthis & filiæ Hermiones nuptias celebrantem, hoc est solennitatem conuiuij, quod exhiberi eo tempore solet. nam alioqui Pyrrhus, cui despondebatur Hermione, non erat præsens: aderat tamen Alectoris filia, quæ Megapenthæ iungebatur: itaque Menelaus vno eodémque die vtramque celebrationem confudit, quòd fortasse gaudium, quod inde percipiebat, separare noluit, & in diuersa differre tempora. An hoc autem ita sit intelligendum, docebitur mox ex Alcide.

ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον) Sophocles in Hermione tradidit, referente Eustathio, eo tempore quo ad Troiam bellum gereret Menelaus, desponsatam fuisse Oresti Hermionem à Tyndareo auo materno. Eodem etiam tempore Menelaum filiam suam Pyrrho pollicitum

tam esse, itaq; in patriam reuersum eam ipsi tradidisse. Eo autem sublato, in templo Apollinis à Machereo, cùm is Apollini gratias acturus esset, ac honores exhibiturus ob vindicatam patris mortem, Hermionem rursus Oresti restitutam: ex qua Tisamenum filium suscepit, sic appellatum, quòd pater Orestes patris Agamemnonis homicidas vltus esset. Sed quidam dicũt Pyrrhum ab Oreste ipso interfectum. Pyrrhus autem cùm Andromachen priùs haberet, eam Heleno tradidit, cùm Hermionem ducturus esset. Hæc ipsa narrat Andromache apud Virg. lib. 3. Æneid.

Nos patria incensa diuersa per aquora vectæ
Stirpis Achilleæ fastus, iuuenémque superbum
Seruitio enixæ tulimus: qui deinde sequutus
Ledæam Hermionem Lacedæmoniósque hymenæos
Me famulam famulóque Heleno transmisit habendam.
Ast illum ereptæ magno inflammatus amore
Coniugis, & scelerum furiis agitatus Orestes
Excipit incautum, patriásque obtruncat ad aras.

Dictys Cretẽsis lib. 5. illa etiam commemorat, quæ nos in Lexico referemus loco opportuniore. Hermione apud Ouidium factum istud de nuptiis sic exponit Oresti suo:

Me tibi Tyndareus vita grauis author, & annis
Tradidit: arbitrium neptis habebat auus.
At pater Æacidæ promiserat inscius acti:
Plus quoque, qui prior est, ordine posſit auus.

At Homerus noster videtur noluisse hanc secundam maculam Menelai familiæ inurere.

ἐκ δούλης) Athenæus refert lib. 3. circa initium, mirari Aristotelem quòd Homerus nullam concubinam Menelao tribuat, cùm cæteris tamen heroibus non deneget, etiam senioribus, vt Nestori & Phœnici: hancque rationem affert, ἔοικεν οὖν, inquit, ὁ σπαρτιάτης αἰδεῖσθαι γαμετὴν οὖσαν τὴν ἑλένην, δι᾽ ἣν καὶ τὴν στρατείαν ἤθροισε, διόπερ φυλάττεται τὴν πρὸς ἄλλην κοινωνίαν. id est, Videtur igitur Spartianus (Menelaus) ob vxorem Helenam verecundari, cuius gratia etiam exercitum contraxit, ideóque ab alterius consortio abstinuisse. Hęc ille. Sed videtur mihi hic locus obstare, vbi manifeste dicitur Menelaus ex serua cõcubina filium Megapenthem suscepisse, nimirum absente ipsa Helena (vt ait Eustathius) vnde etiam nomen filio imposuerit à magno luctu ac dolore, qui ob raptum Helenæ Menelai domum inuasit. Tamen Aristotelica illa dubitatio manebit, si intelligas in Iliade, vt ipse ait, nullam Menelao cõcubinam tribui. Pausanias autem in Corinthiacis, Nicostratum etiam filium Menelai ex serua præter hunc Megapenthem commemorat, vbi dicit, Lacedæmoniis haud inuitis Orestem imperasse: illi enim Tyndari nepotem, cui parerent digniorem putarunt, quàm Nicostratum & Megapenthem, quos Menelaus è serua susceperat. Δούλην porrò quidam dicunt esse nomen proprium.

ἐπεὶ δὴ τὸ πρῶτον) Eustathius dicit denegatam fuisse Helenæ pluralitatẽ partus, quia solet illa deformiores mulieres reddere, ideóq; vt celebris illa forma in Helena permaneret, solam Hermionem peperisse non amplius. Peperit autem etiam, quia sterilitas pro re infausta censetur. Sunt tamen qui dicant, eam ex Menelao Nicostratum peperisse: quem tamen, vt suprà vidimus, Pausanias ex serua natum asserit. Eadem dicitur Paridi Corithum siue Helenum peperisse. Qua de re in Iliade quoque dictum est.

ὡς οἱ μὲν δαίνυντο) Alcides Musicus apud Athenæum lib. 4. longa oratione hunc locum discutit, docétque insertos esse hos versus ab Aristarcho, incipientes ab, ὡς οἱ μὲν δαίνυντο, & desinentes in illo, μολπῆς ἐξάρχοντες, &c. deceptúmq; eum esse ex superiore versu, qui est initio huius libri, τὸν δ᾽ εὗρον δαινῦντα πολλοῖσιν ἔτῃσιν. Iam enim finiisse, ait Alcides, nuptias Megapenthis, solósque in ædibus restare Menelaum & Helenam. Porrò translatos hos versus ex armorum Achillis in Iliade à Vulcano fabricatorum descriptione, vbi Creticus chorus iisdem verbis describitur. deinde illud ἐξάρχοντες malè ad saltatores referri (ad cantorem autem non potest tum propter interuallum tum propter numeri diuersitatem) cùm proprium sit citharæ cantum incipere, saltatorum vero inchoato cantu saltationem auspicari. Præterea arguit Aristarchum inscitiæ, quia hoc pacto tribuit Laconibus modum saltationis ipsis minimè vsitatum. Nam, vt Timæus scripsit, illi ἐν τετραγώνοις χοροῖς ᾖδον in quadratis choris cantabant: proinde ab eorum institutione alienum genus chori introduxit Aristarchus. Insuper neque cantoris neque cantus nomen exprimitur: sed neq; Telemachus aures illis præbuit, immò totum conuiuium sermonibus & confabulationibus peragitur, & in ipso initio Telemachus Pisistrato in aurem quippiam insusurrauit: quod tamen facturus non erat, si cantores affuissent, quibus alioqui solet præstari audientia, vt ab ipso Vlysse infra Odys. 8. quanquam variis curis impedito, qui Phæacenses cantores audiuit: cùm posset dicere, κήδεα μοι καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσίν, ἤπερ ἄεθλοι. Itaque rusticitas fuisset & ἀβελτερία in Telemacho, si cantores illos spreuisset, potiúsq; in admiranda ædium Menelai ornamentis occuparetur. His argumentis moti poteramus hos versus expungere: sed quia iam longo vsu recepti sunt, piaculum censuimus tam diuini Poetæ scripta luxari. Iudicium tamen sagacis lectoris esto.

μολπῆς ἐξάρχοντες) Cùm hoc etiam alibi scriptum reperiatur, vt præmonuimus: factum est, vt mihi persuaserim, saltatores motu suo indicasse cantori, quo genere cantus saltaturi forent.

οὐ μὲν νήπιος ἦσθα) Reprehendit Eteoneum seruum Menelaus, quòd ita difficilem & tardum ad hospites istos excipiendos se præbeat. Videtur tamen seruus officio suo rectè defungi hac in parte, quòd non priùs nouos homines in domini ædes introducat, quàm illius voluntatem exploratam habeat: alioqui nimium authoritatis sibi arrogasse putandus esset, qui eo inscio, tam facilem se illis præbuisset. Itaque aut immeritò seruum verbis castigat Menelaus, aut docet expressam de re aliqua domini voluntatem non desiderandam: vbi ea alioqui coniici potest, vt hoc loco. Poterat enim Eteoneus intelligere rem gratam se domino facturum, si hos, illo etiam inconsulto, hospites recepisset, cùm ad hospitalitatem Menelaum procliuem esse consentaneum videretur, vt qui eius beneficio apud exteras gentes sæpiùs affectus esset. Et hoc innuit, meo iudicio, cum illud statim refert, ἦ μὲν δὴ νῶι ξεινήια πολλὰ φαγόντε, &c. Itaque eò magis displicuit Menelao serui officium, quòd eo pacto de eius ad hospitalitatem propensione dubitaret, illúdq; officium pro inofficioso censuit: qualis solet esse plerunque seruorum exacta & accurata nimis diligentia & officij rigida obseruatio, vt iniussi nihil aggredi ausint, etiamsi rem in commodum domini se facturos intelligant. Eos ergo hoc loco Menelaus prudenter castigabit.

αἴ κέ ποθι ζεὺς) ἔοικε γάρ, inquit Eustathius, ὡς δύστηνος ἕως τὴν ἑλένην ἔχει. Videtur Menelaus, donec Helenam habebit, securum se satis non arbitrari, nimirum veritus simile periculum, quod antea in ea expertus est.

ὁ δὲ ἐκ μεγάροιο) Hoc ad seruum est referendum: nam Menelaus in ædibus remansit.

πὰρ δ᾽ ἔβαλον ζειάς) Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum, & ex Homero, triticum, lotum, apium syluestre: sed & ex Homero poterat, hordeum & zeam, enumerare, vt ex hoc loco patet. Addam Camerarium, vt hordeum equis apponatur, maximè probare, quòd alat magis, sitq; minus crudum: id est, ἄπεπτον, & sanguinem gignat tenuiorem.

αὐτοὺς δ᾽ εἰσῆγον) Apud Athenæum lib. 4. legitur αὐτοὶ δ᾽ εἰσῆλθον. Ipsi verò ingressi sunt: vbi etiam dicitur obseruasse Poetam decorum, quod ab iis oportet obseruari, qui alienas domos inuitati ingrediuntur: nimirum non statim esse ad epulas prorumpendum, sed aliquid videndi studio tribuendum, vt ædes putà & earum ornatum contemplentur admirabundi. Et hoc est quod puer ille seni rustico, quem ad politiorem deducit vitam præcipere fingitur apud Aristophanem in Vespis.

ἐς ῥ᾽ ἀσαμίνθους) Audiendus est ètiam in hunc locum Athenæus eodem libro, his verbis: πάντα δ᾽ ὢν ἀκριβὴς Ὅμηρος, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο οὐ παρέλιπε τὸ δεῖν θεραπεύσαντα τὸ σωμάτιον καὶ λουσάμενον ἰέναι πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐπὶ γοῦν τοῦ ὀδυσσέως ἔτι πρὸ τῆς ἐν φαίαξι θοίνης, αὐτόδιον δ᾽ ἄρα μιν ταμίη λούσασθαι ἄνωγεν. ἐπὶ δὲ Πεισίστρατος καὶ Τηλέμαχος: (sic enim corrigo) ἐς ῥ᾽ ἀσαμίνθους βάντες ἐυξέστας λούσαντο. ἀπρεπὲς γὰρ ἦν φησὶν Ἀριστοτέλης, ἥκειν εἰς τὸ συμπόσιον σὺν ἱδρῶτι πολλῷ καὶ κονιορτῷ. δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπᾶν, μήτε αὐχμεῖν, μήτε βορβόρῳ χαίρειν καθ᾽ Ἡράκλειτον. id est: Cùm autem Homerus accuratus sit, hoc etiam quamuis exiguum non prætermisit, oportere curato corpusculo & loto ad cœnam accedere. Itaque de Vlysse dixit ante conuiuium apud Phæacas, è vestigio igitur illum Proma lauari iussit: præterea Pisistratus & Telemachus, Ad labra descendentes perpolita lauabant. Non decebat enim, ait Aristoteles, accedere ad conuiuium cum sudore multo, & puluere. Oportet siquidem hominem elegantem neque sordidum esse, neque squallere, neque cœno delectari secundum Heraclitum.

σίτου δ᾽ ἅπτεσθον) Iam docuimus libro primo, antiquum hunc suscipiendi hospites morem, vt demum post epulas quinam ipsi essent, rogarentur.

οὐ γὰρ σφῶν γε γένος) Benè de hospitibus suis ominatur Menelaus, quasi animo iam peruideat, aut in eorum facie legat, obscuro genere eos non esse oriundos. Quin & statim ac primo impetu videtur diuinatoria quadam facultate Telemachum, quasi eum iam pernouerit, de ipsius parentis vita certiorem facere. ait enim, οὐ γὰρ σφῶν γε γένος ἀπόλωλε τοκήων. Et quanquam aliter potest intelligi, vt dicat Menelaus, existimare se hos viros non adeò videri ignobiles, vt eorum parentes ignorentur, vt ignorari solent, quos iam mors absumpsit: tamen hoc quod præmisi, voluisse Homerum ausim contendere, nimirum obliquo quodammodo sensu. Nam alioqui sequentia pro posteriore sententia faciunt.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱόν
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,
Φράζεο Νεστορίδη τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Χαλκοῦ τε στεροπὴν κὰδ δώματα ἠχήεντα,
Χρυσοῦ τ', ἠλέκτρου τε, καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέφαντος.
Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
Ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά· σέβας μ' ἔχει εἰσορόων-
Τοῦ δ' ἀγορεύοντος ξυνίετο ξανθὸς Μενέλαος,)τα.
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γ. φίλα ζηνὶ μὲν γρ. Τέκνα* φίλ', ἤτοι Ζηνὶ βροτῶν οὐκ ἄν τις ἐρίζοι·
(Ἀθάνατοι γὰρ τοῦ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔασιν)
Ἀνδρῶν δ' ἤ κέν τίς μοι ἐρίσσεται, ἠὲ καὶ οὐκί,
Κτήμασιν· ἦ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Ἠγαγόμην ἐν νηυσὶ, καὶ ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον·
Κύπρον Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους, καὶ Ἐρεμβοὺς,
Καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι.
Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν·
Ἔνθα μὲν οὔτε ἄναξ ἐπιδευὴς, οὔτε τι ποιμὴν,
Τυροῦ καὶ κρειῶν, οὐδὲ γλυκεροῖο γάλακτος·
Ἀλλ' αἰεὶ παρέχουσιν ἐπηετανὸν γάλα θῆσθαι.
Ἕως ἐγὼ περὶ κεῖνα πολὺν βίοτον συναγείρων
Ἠλώμην, τείως μοι ἀδελφεὸν ἄλλος ἔπεφνε,
Λάθρη, ἀνωϊστὶ, δόλῳ οὐλομένης ἀλόχοιο·
Ὣς οὔτοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.
γ. ὑμῖν Καὶ πατέρων τάδε μέλλετ' ἀκουέμεν, οἵ τινες* ὔμμιν
γ. πολλὰ πάθον Εἰσίν· ἐπεὶ μάλα* πόλλ' ἔπαθον, καὶ ἀπώλεσα οἶκον,
Εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὧν ὄφελον τριτάτην περ ἔχων ἐν δώμασι μοῖραν
Ναίειν, οἱ δ' ἄνδρες σόοι ἔμμεναι οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἔμπης πάντας μὲν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Πολλάκις ἐν μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισιν,
Ἄλλοτε μέν τε γόῳ φρένα τέρπομαι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Παύομαι· αἰψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο,
Τῶν πάντων οὐ τόσον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνὸς, ὅστε μοι ὕπνον ἀπεχθαίρει καὶ ἐδωδὴν
Μνωομένῳ· ἐπεὶ οὔτις Ἀχαιῶν τόσσ' ἐμόγησεν
Ὅσσ' Ὀδυσεὺς ἐμόγησε καὶ ἤρατο· τῷ δ' ἄρ' ἔμελλεν
Αὐτῷ κήδε' ἔσεσθαι, ἐμοὶ δ' ἄχος αἰὲν ἄλαστον
Κείνου, ὅπως δὴ δηρὸν ἀποίχεται· οὐδέ τι ἴδμεν
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκεν. ὀδύρονται νύ που αὐτὸν
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ ἐχέφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχός θ', ὃν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Δάκρυ δ' ἀπὸ βλεφάρων χαμάδις βάλε πατρὸς ἀκού-
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχὼν (σας
Ἀμφοτέρῃσι χερσί· νόησε δέ μιν Μενέλαος·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
γ. ἑὸς ἐπιμνησθῆναι Ἠέ μιν αὐτὸν πατρὸς* ἐάσειε μνησθῆναι,
γ. πειρήσαιτο Ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε *μυθήσαιτο.

Cæterùm postquā potus & cibi desiderium ademerūt,
Iam tum Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Propè admouens caput, vt ne audirent alij,
Considera Nestoride meo gratissime animo,
AErisq́ꝫ splendorem & domum sonantem
Auroq́ꝫ electróque & argento atque ebore.
Iouis nimirum talis est Olympij intus aula,
Quanta hæc infinita multa, admiratio capit inspicientē.
Hunc itaque alloquentem intellexit flauus Menelaus,
Et ipsos compellans verba alata dixit,
Filij chari haud sanè cū Ioue mortal. nullus cōtēderit
(Immortalia enim huius habitacula & bona sunt.)
Hominū.v. siue aliquis mihi contendere possit siue mi-
Rebus: certè plurima passus & multùm errans (nus,
Vectus in nauibus, & octauo demum anno veni
Cyprum, Phœnicemq́ꝫ: & Aegyptios aberrans,
Aetiopesq́ꝫ adij, & Sidonios Erembos,
Et Libyam vbi agni protinus cornuti sunt.
Ter enim pariunt oues per annum perfectum:
Ibi enim neque herus indigens est neque pastor
Casei & carnium, neque dulcis lactis:
Sed semper præbent per totum annum lac mulgendum.
Interea dum ego circa loca multum victum cōgregans
Errabam, intereà mihi fratrem alius interfecit,
Clàm insperatò, dolo perniciosæ vxoris:
Sic non gaudens istis facultatibus impero.
Et ex patrib. ista debebatis audiuisse siquidē vobis (mū
Sūt: quādoquidē valdè multa passus sum, & perdidi do-
Perquā benè habitatā, continentem multa, & preciosa.
Quorū vtinā debuisse vel tertiā habens in domo partē
Habitare, illi verò viri salui essent: qui tum perierunt
Troia in lata, longè ab Argis pulchros equos pascente.
Sed tamen omnes quidem lugens & deflens,
Crebro domi desidens nostræ,
Interdū quidem luctu mentem oblector, interdū rursus
Quiesco. breuis verò satietas molesti luctus.
Horum omnium non tantum lugeo tametsi tristis,
Vt vnius gratia, quiq́ꝫ mihi somniū inuisū facit & cibū
Recordanti, quoniā nullus Græcorū tanta elaborauit,
Quot Vlysses elaborauit & sustulit: huic futuri sunt
Ipsi dolores fieri, mihi verò tristitia semper incessabilis
Ob illum, quoniam diu longè abest, neque scimus
An viuat ille, an mortuus sit, deflent illius gratia
Laërtisq́ꝫ senex, & prudens Penelope,
Telemachusq́ꝫ quem reliquit recèns natum in domo.
Sic ait, huic certè ob patrē desideriū excitauit luctus;
Lacrymas verò à palpebris humi fudit de patre audiēs
Chlænam purpuream oculos obtendens
Vtraque manu: animaduertit autem Menelaus ipsum:
Cogitauit verò deinde in mente & in animo,
An ipsum eum patris sineret memoriam inducere,
An prior interrogaret, singulaq́. diceret.

COMMENTARIVS.

φράζεο νεστορίδη) Non fuit satis Telemacho, ante quam balneum intraret, splendorem ædium Menelai cum admiratione summa contemplatum esse, quin etiam post conuiuium iubet Pisistratum earundem varia & egregia ornamenta obseruare. Quod Poeta fingit duabus de causis. Primùm, vt magnificentiam Menelai describeret, quæ notatu etiam digna est, vt mox dicemus: deinde vt ex oratione Telemachi occasio Menelao loquendi porrigeretur, vt Vlyssis mentionem ipse sua sponte induceret, & sic cætero colloquio campus pateret apertissimus. Quod ad ædes Menelai attinet, sanè admirationem merebantur, sed ab eo qui pluris hæc superflua quàm vtilia & necessaria facit: vt fecisse Telemachum obseruat Plutarchus in comm. de cupiditate diuitiarum: οἱ δὲ πολλοὶ, inquit, τὸ τοῦ Τηλεμάχου πάσχομεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὑπ' ἀπειρίας μᾶλλον δὲ ἀπειροκαλίας, τὴν μὲν Νέστορος ἰδὼν οἰκίαν κλίνας ἔχουσαν τραπέζας, ἱμά-

τια

τα, στρώματα, οἶνον ἡδὺν, οὐκ ἐμακάρισε τὸν ἀπολαύοντα τῶν ἀναγκαίων ἢ καὶ χρησίμων. τῶν δὲ τοῦ Μενελάου θεασάμενος ἐλέφαντα καὶ χρυσὸν καὶ ἤλεκτρον, ἐξεπλάγη, καὶ εἶπε Ζηνός που τοιήδε γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή. ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλὰ, σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα. Σωκράτης δ' ἂν εἶπεν ἢ καὶ Διογένης, ὅσσα τάδ' ἄθλια πολλὰ (καὶ ἄχρηστα καὶ μάταια) γέλως μ' ἔχει εἰσορόωντα. τί λέγεις ἀβέλτερε τῆς γυναικὸς ὀφείλων περιελεῖν τὴν πορφύραν καὶ τὸν κόσμον ἵνα παύσηται τρυφῶσα καὶ ξενομανοῦσα, τὴν οἰκίαν πάλιν καλλωπίζεις ὡς θέατρον ἢ θυμέλην τοῖς εἰσιοῦσι, id eſt: Cæterùm pleriſque noſtrûm illud Telemachi vſuuenit. Ille vt erat imprudens, immò ineptus, Neſtoris domum cùm vidiſſet lectis, menſis, veſtibus, ſtragulis, ſuaui vino inſtructam: non gratulatus eſt rerum neceſſariarum vel vtilium compoti. Sed cùm apud Menelaum ebur, aurum, electrum ſpectaſſet, obſtupefactus ait,

Iouis nimirum talis Olympij intus eſt aula *Quanta hæc infinita multa admiratio capit aſpicientem.*

Socrates dixiſſet, vel etiam Diogenes, Quanta hæc miſera multa, (inutiliáq; & vana) riſus me capit aſpicientem. Quid ais, inepte, cùm vxori detrahere purpuram & mundum debeas, vt luxui & rerum exoticarum æſtui ſalutem dicat: tu contra ædes in theatri vel ſcenæ modum ingreſſuris mangonizas? Hæc ille. Sed tamen cùm aliud ſit regia, aliud pauperis tuguriolum: oportet ſingula ſuis ornamentis inuicem diſtingui, hócq; opulentis (diuitiæ autem donum etiam ſunt Dei) concedendum eſt, vt opes ſuas & gazas oſtentent, non ad abuſum, ſed ad ornatum. Proinde nihil eſt quòd Menelai regia tam magnifica culpemus, & vt culpanda ſit, quemadmodum vult etiam Alexander ille apud Dionem Pruſæum, orat. 2. de regno: tamen illam meritò admiratus eſt noſter Telemachus, tum propter rei ipſius dignitatem, quæ intuentium animos ſolet obſtupefacere, tum propter inſolentiam eius, cui talia ob oculos nunquam erant obuerſata. Deinde decuit etiam maximè hoſpitis tam beneuoli ac humani bona ſuſpicere, quod ſpeciem interdum gratitudinis exhibet.

Ζηνός που τοιήδε) Quanquam hic verſus conſtantiſſimè ſic in omnibus exemplaribus legatur, tamē Atheneus ſcribit lib. 5. Seleucum aliter legiſſe: nimirum, Ζηνός που τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται, id eſt: Tales res ſunt in Iouis ædibus. Ariſtarchum autem, vt vulgò ſcribitur, ſed malè. Nam non ſolius domus elegantiam demiratur Telemachus. Quomodo enim electrum, argentum ac ebur eſſent in parietibus? De ædibus autem dixerunt, eas eſſe δώματα ἠχήεντα, ſonantes ædes: qualia ſunt excelſa & vaſta palatia. Sed de vaſis hoc protulerunt, χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέφαντος: quibus benè ſubſecutiuè adiicitur, Ζηνός που τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται Ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλὰ, &c. In lectione autem Ariſtarchi non rectè ſequitur, ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλὰ: cùm hîc in plurali dicatur, quod præcedit dictum in ſingulari. Deniq; contendit, αὐλὴν non dici de domo apud Homerum, qui αὐλὴν ſemper locum ſubdialem appellat, cuius rei exempla ſunt ibi. Hodie tamen τὰ βασίλεια dicit vocari αὐλάς.

τέκνα φίλ' ἤτοι Ζηνί) Quanquam Telemachus in aurem Piſiſtrato laudes illas inſuſurraret, placuit tamen Poetæ fingere eas à Menelao exauditas: quòd fortaſſe Telemachus dum aſſentatoris crimen fugit, ideóque ſimulat ſe illa de Menelao dicere velle, ne Menelaus exaudiret, quod ex habitu corporis ſignificauit. nam dicitur Piſiſtratum alloquutus, ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι: tamen ea voce loquutus eſt, vt non eſſet Menelao difficile attendenti verba illius obſeruare. Quæ illi commoda fuit oblata loquendi occaſio. Nam quod poſtremum erat in ſermone Telemachi arripiens, cùm audiat ſuas ædes aut ædium ornamenta cum illis Iouis conferri: modeſtè reſpondet, ſe ſua tanti non facere, vt ea diuinis longè inferiora non exiſtimet, vel ſola immortalitatis prærogatiua, quâ diuinæ illæ opes mortalia iſta antecellunt. Tum verò non negat hominum aliorum comparatione ſua quoque admirationi eſſe poſſe: neque tamen id expreſsè pronunciat, ſed dubitanter & ancipiti oratione, vnde excurrit ſtatim in ſuos errores: deinde Agamemnonis fratris ſui caſum perſtringit: tum eorum qui vel ad Troiam perierunt, vel in reditu variis agitantur laboribus, vbi opportunè Vlyſſis mentio, & cætera, quæ quàm artificioſè contexantur, facilè eſt cuiuis iudicare, perpetuam orationem intuenti.

καὶ λιβύην) Herodotus in Melpomene cauſam huius rei caliditati regionis tribuit, vt contra in Scythia boues ſine cornibus naſci propter frigora dicit, his verbis: δοκέει δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ ἔχον ὧδε. Καὶ λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι. ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύειν κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχὴν, ἢ φύοντα, φύειν μόγις, ἐνταῦθα μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. id eſt: Et hæc mihi videtur eſſe cauſa (nimirum frigus Scythiæ, de quo anteà loquutus eſt) cùr omnino cornua bouino generi non ſuccreſcant: aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet, *Et Libyen vbi ſunt cornuti protinus agni.*
Quod rectè dictum eſt, in locis calidis maturè cornua exiſtere, at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua: aut ſi oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Hæc ille. Vbi nota, Herodotum molliùs dixiſſe, ταχὺ quàm Homerum ἄφαρ, quod eſt hyperbolicum. Quod ad Cyprum, Phœnicem, & cætera nomina gentium, de iis dicetur in Lexico.

ὡς οὔτοι χαίρων) Hoc ad mortem fratris refert Menelaus, nimirum ſe adeò moleſtè tuliſſe & adhuc ferre, vt nulla cum voluptate tanta bonorum copia, quam Telemachus admirabatur, perfrui poſſit: adeò nulli ferè mortalium, ſine calamitatum acerbitate aliqua, vita tranſacta eſt. Et ſolet Numen ſic fauſta infauſtis temperare, vt norint homines qualis ſit eorum cōditio, quæ in media bonorum affluentia malis carere non poſſit. Dixi autem, non ſine cauſa de morte fratris hæc Menelaum intelligere, quia alioqui poſt tot errores non poterat non lætitia perfundi, cùm eorum recordatus iam ſe in tranquillitate collocatum intelligebat. Præteritorum enim malorum iucunda ſolet eſſe ſecura recordatio.

ὧν ὄφελον τριτάτην) Artificioſiſſimè ſubnectit memoriam eorum, qui apud Troiam perierunt, tum tranſit ad ipſum Vlyſſem, de cuius abſentia ſe maximoperè eſſe ſollicitum teſtatur, adeò vt plus ob eum ſolum quàm ob reliquos omnes dolores afficiatur. Quòd autem ſe tertia bonorum ſuorum parte priuatum optaret pro reliquorum, qui in expeditione Troiana interierunt, vita: docet quàm id ægrè tulerit, nec ingratum ſe ipſorum etiam cineribus exhibere velit: cùm illi eius cauſa occubuerint, quin & hæc grata & iucunda videtur mortuorum proli ſuperſtiti facta retributio. τίς ἂν οὖν, inquit Athenæus, τῶν ἐκγόνων ἐκείνων τῶν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου τεθνηκότων οὐκ ἂν ἀντιταξίαν δόξειεν τὴν ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ πατρὸς λύπην τῇ τοῦ πατρὸς εὐχαρίστῳ μνήμῃ διορθουμένην; id eſt: Quiſnam eſt ex poſteris eorum qui huius gratia (nimirum Menelai) mortui ſunt non pro retributione cenſeat, quod eorum dolor de parentis priuatione, tam grata & officioſa parentis memoria, dirigatur, hoc eſt leniatur & mitigetur? Sic enim hunc locum verti præter Natalem.

παύομαι) Nullus eſt ferè dolor, qui temporis diuturnitate non minuatur & relaxetur: ſiquis autem interuallum non admittit, is demum eſt grauiſſimus. Proinde cùm Menelaus dicat ſe à cæterorum luctu interdum quieſcere, ab Vlyſſis verò infortunio deflendo ceſſare nunquam: facilè coniici poteſt, quanto amicitiæ vinculo illi deuinctus ſit. Et ita docet, virum bonum erga amicos non æqualiter affici: ſed in alios propenſiore, in alios remiſſiore eſſe beneuolentia, quæ in eorum caſibus lugendis maximè apparet. Quin etiam ego facilè exiſtimarim cum Ariſtotele, amicum neminem multis eſſe poſſe: adeò quæ amicitiæ exempla proponuntur, ea de duobus tantùm meminerunt, vt Oreſtis & Pyladis, Damonis & Pythiæ, Niſi & Euryali, &c. Qui verò multos amicos habent, & omnibus ſeſe familiariter offerunt, ij nemini ſunt amici, niſi ciuiliter, quos ἀρέσκους appellant. Vide Philoſophum Ethicorum Nicomachiorum lib. 9. cap 10. Itaque Menelaus cùm multis amicus fuerit, tamen vni maximè omnium fuit talis, nimirum Vlyſſis, hoc eſt verè & integre amicus: quod docet aliorum caſus interdum obliuiſcendo, Vlyſſis nunquam.

νόησε δέ μιν) Ex lacrymis Telemachi ſuſpicatus eſt Menelaus eum eſſe filium Vlyſſis, vt dicet in ſequentibus. Quod tacitè innui etiam per hoc verbum, νόησε, exiſtimo.

Interim dum ille iſta deliberabat in mēte & in animo,	Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Helena verò ex thalamo odorifero excelſo	Ἐκ δ' Ἑλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο
Egreſſa eſt, Dianæ aureum arcum habenti ſimilis:	Ἤλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα·
Huic ſtatim Adreſta ſellam bene factam appoſuit:	Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' Ἀδρήστη κλισίην εὔτυκτον ἔθηκεν·
Alcippe verò tapeta ferebat mollis lanæ:	Ἀλκίππη δὲ τάπητα φέρε μαλακοῦ ἐρίοιο·
Phylo. a. argenteum talarum ferebat, quem illi dedit	Φυλὼ δ' ἀργύρεον τάλαρον φέρε, τόν οἱ ἔδωκε
Alcandre Polybij vxor, qui habitabat in Thebis	Ἀλκάνδρη Πολύβοιο δάμαρ, ὃς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃς

Αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται.
Ὃς Μενελάῳ δῶκε δύ' ἀργυρέας ἀσαμίνθους,
Δοιοὺς δὲ τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα·
Χωρὶς δ' αὖθ' Ἑλένῃ ἄλοχος πόρε κάλλιμα δῶρα,
Χρυσῆν τ' ἠλακάτην, τάλαρόν θ' ὑπόκυκλον ὄπασσεν,
Ἀργύρεον, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράαντο·
Τὸν ῥά οἱ ἀμφίπολος Φυλὼ παρέθηκε φέρουσα,
Νήματος ἀσκητοῖο βεβυσμένον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἠλακάτη τετάνυστο ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.
Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν·
Αὐτίκα δ' ἥγ' ἐπέεσσι πόσιν ἐρέεινεν ἕκαστα,
Ἴδμεν δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς οἵ τινες οἵδε
Ἀνδρῶν εὐχετόωνται ἱκανέμεν ἡμέτερον δῶ;
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω· κέλεται δέ με θυμός·
Οὐ γάρ πω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα (σέβας μ' ἔχει εἰσορόωσαν)
Ὡς ὅδ' Ὀδυσσῆος μεγαλήτορος υἷι ἔοικε
Τηλεμάχῳ, τὸν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ
Κεῖνος ἀνήρ, ὅτ' ἐμεῖο κυνώπιδος εἵνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἤλθεθ' ὑπὸ Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὕτω νῦν καὶ ἐγὼ νοέω γύναι ὡς σὺ ἐΐσκεις.
Κείνου γὰρ τοιοίδε πόδες, τοιαίδε τε χεῖρες,
Ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλή τ' ἐφύπερθέ τε χαῖται.
Καὶ νῦν ἤτοι ἐγὼ μεμνημένος ἀμφ' Ὀδυσῆϊ,
Μυθεόμην ὅσα κεῖνος ὀϊζύσας ἐμόγησεν
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ὁ πικρὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβε,
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχών.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Κείνου μέντοι ὅδ' υἱὸς ἐτήτυμον, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλὰ σαόφρων ἐστί, νεμεσσᾶται δ' ἐνὶ θυμῷ,
γρ. ἐπισομίας Ὧδ' ἐλθὼν τὸ πρῶτον, *ἐπεσβολίας ἀναφαίνειν
Ἄντα σέθεν, τοῦ νῶϊ θεοῦ ὣς τερπόμεθ' αὐδῇ.
Αὐτὰρ ἐμὲ προέηκε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
γρ. πομπός Τῷ ἅμα *πομπὸν ἕπεσθαι. ἐέλδετο γάρ σε ἰδέσθαι,
Ὄφρα οἱ ἤ τι ἔπος ὑποθήσεαι, ἠέ τι ἔργον.
Πολλὰ γὰρ ἄλγε' ἔχει πατρὸς πάϊς οἰχομένοιο,
γρ. ἄλλοι Ἐν μεγάροις, ᾧ μὴ *πολλοὶ ἀοσσητῆρες ἔωσιν·
Ὡς νῦν Τηλεμάχῳ ὁ μὲν οἴχεται, οὐδέ οἱ ἄλλοι
Εἴσ' οἵ κεν κατὰ δῆμον ἀλάλκοιεν κακότητα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ φίλου ἀνέρος υἱὸς ἐμὸν δῶ
Ἵκεθ', ὃς εἵνεκ' ἐμεῖο πολεῖς ἐμόγησεν ἀέθλους.
Καί μιν ἔφην ἐλθόντα φιλησέμεν ἔξοχον ἄλλων
Ἀργείων, εἰ νῶϊν ὑπεὶρ ἅλα νόστον ἔδωκε
Νηυσὶ θοῇσι γενέσθαι Ὀλύμπιος εὐρύοπα Ζεύς·
Καί κέν οἱ Ἄργεϊ νάσσα πόλιν, καὶ δώματ' ἔτευξα,
Ἐξ Ἰθάκης ἀγαγὼν σὺν κτήμασι καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πᾶσιν λαοῖσι, μίαν πόλιν ἐξαλαπάξας,
Αἳ περιναιετάουσιν, ἀνάσσονται δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Καί κε θάμ' ἐνθάδ' ἐόντες ἐμισγόμεθ'· οὐδέ κεν ἡμέας
Ἄλλο διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
Πρίν γ' ὅτε θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Ἀλλὰ τὰ μέν που μέλλεν ἀγάσσεσθαι θεὸς αὐτός,
Ὃς κεῖνον δύστηνον ἀνόστιμον οἶον ἔθηκεν.
Ὣς φάτο. τοῖσιν δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Κλαῖε μὲν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα:

Aegyptiacis, ubi plurima in ædibus bona iacent,
Qui Menelao dedit duo argentea labra,
Geminos verò Tripodas, decem verò auri talenta:
Seorsim verò rursus Helenæ uxor dederat pulchra dona
Aream'q; colum, talarúmq; rotundum præbuit
Argenteum, auro verò labia immixta erant
Hunc sanè ei ancilla Phylo apposuit ferens,
Filo elaborato repletum: cæterum super eum
Colus extensa erat violaceam lanam habens,
Sedit verò in sella, scabellum verò sub pedibus erat:
Continuò. a. illa verbis maritum interrogabat singula,
Scimúsue Menelaë rex quínam hi
Viri gloriantur venisse nostram domum?
Mentiar, an verum dicam: iubet me animus.
Nullum enim vnquam puto familiariter adeò vidisse
Neq. virũ neque mulierẽ (admiratio me tenet aspiciẽtẽ)
Vt iste Vlyßis magnanimi filio similis
Telemacho, quem reliquit recens natum domi suæ
Ille vir, quando mei impudicæ gratia Græci
Venerunt ad Troiam, bellum audax excitantes.
Hæc vicißim respõdẽs alloquutus est flauus Menelaus,
Sic nunc ego cognosco vxor vt tu putas.
Illius enim eiusmodi pedes eiusmodique manus,
Oculorúmque iactus caputq; & supernæ comæ.
Et nunc sanè ego recordatus de Vlysse,
Loquebar quantas ille ærumnas patiens tolerauit
Pro me: cæterũ hic amaras à palpebris lacrymas stillat,
Chlænam purpuream oculis obtendens.
Hũc rursus Nestorides Pisistratus contrà alloquutus est,
Atrida Menelaë à Ioue nutrite dux populorum,
Illius quidẽ certè hic filius est, verè quemadmodũ dicis:
Sed modestus est, indignum autem putat in animo,
Hũc veniens primùm, iactationes verborum ostentare
Coram te cuius nos dei tanquam delectamur voce.
Cæterùm me præmisit Gerenius eques Nestor
Hunc simul comes sequerer, cupit enim te videre,
Vt ei aut verbis consulas, siue reipsa.
Plurimos enim dolores patitur ob patrẽ filius absẽtem:
Domi suæ, cui non multi auxiliatores sunt:
Sic nunc Telemacho est: hic quidem abest, neque alij
Sunt, qui per populum auertere possent calamitatem.
Hũc. a. vicißim respõd. alloquutus est flauus Menelaus
Papè, quàm certè amici viri filius meam domum
Peruenit, qui mei gratia plurima subijt certamina.
Atque ipsum statuebã reuersum amaturũ esse præcipuũ
Græcorũ, si nobis super mare reditum dedisset
Nauibus velocibus fieri Olympius latè tonãs Iupiter:
Et sanè ei in Argo erexiße vrbem & ædes ædificaßem.
Ex Ithaca ferens cum facultatibus & filio suo,
Et omni populo, vna vrbe euacuata earum,
Quæ circum habitabantur, imperantur autẽ à meipso:
Et sanè crebrò hìc vnà fuissemus versati: neque nos
Aliud diremisset amantésque oblectantésque,
Antequam mortis nigra nebula obruisset.
Sed hæc quidem fortè erat vt inuideret deus ipse,
Qui illum infelicem absque reditu solùm reddidit.
Sic ait, his verò omnibus desideriũ excitauit luctus.
Flebat quidem Argiua Helena ex Ioue nata:

Flebat etiam Telemachusq; & Atrides Menelaus:
Neq. sanè Nestoris filius absq. lacrymis habebat oculos.
Recordabatur enim in animo inculpati Antilochi.
Quē sanè Auroræ interfecit splendidæ inclytus filius:
Huius ille recordatus verba volatilia dixit,
Atride, supra alios immortales te prudentem esse
Nestor dicebat ille senex, quando recordaremur tui
Suis in domibus, & nos mutuò alloqueremur.
Quare nunc si fortè licet, pareas mihi: non enim ego
Delector flens post cœnam, sed cùm aurora
Erit manè genita neque quicquam molestè feram
Flere, quicunque mortuus fuerit mortaliū & fatū cōseq.
Illud certè munus solū est miserorū mortalium (fuerit.
Tondereque comas profunderéq; lacrymas à genis.
Etenim meus mortuus est frater neutiquam ignauus
Græcorum: scies autem tu, non enim ego
Obuiam fui neque vidi: supra alios ferunt fuisse
Antilochū, supra alios quidē currendo velocē bellatorē.
Hūc mutuus verbis excipiēs alloq. est flauus Menelaus,
Amice, quandoquidē talia dixisti quæcūq. prudens vir
Diceret & faceret, & qui maior natu esset:
(Eius etenim patris qui etiam prudentia loqueris:
Faciliter insignis proles viri cui Saturnius
Honorem dedit, & dum nuberet nasceretur q;:
Quemadmodū nūc Nestori dedit assiduè dieb. omnib.
Ipsum quidem molliter senescere domi suæ,
Filios rursus prudentes, & hastâ esse optimos)
Nos verò fletum relinquamus qui prius incidit:
Cœnæ. a. rursus memores simus: manibus verò aquam
Profundant: sermones autem etiam manè erunt
Telemacho & mihi ad colloquendum inuicem.

Κλαῖε δὲ Τηλέμαχός τε καὶ Ἀτρείδης Μενέλαος·
Οὐδ' ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδακρύτω ἔχεν ὄσσε.
Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Τόν ῥ' Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός·
Τοῦ ὅγ' ἐπιμνησθεὶς ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν,
Ἀτρείδη, περὶ μέν σε βροτῶν πεπνυμένον εἶναι
Νέστωρ φάσχ' ὁ γέρων ὅτ' ἐπιμνησαίμεθα σεῖο
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι, καὶ ἀλλήλους ἐρέοιμεν.
Καὶ νῦν εἴ τι που ἐστὶ, πίθοιό μοι· οὐ γὰρ ἔγωγε
Τέρπομ' ὀδυρόμενος μεταδόρπιος· ἀλλὰ καὶ ἠὼς
Ἔσσεται ἠριγένεια· νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν
Κλαίειν, ὅς κε θάνῃσι βροτῶν καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν·
Καὶ γὰρ ἐμὸς τέθνηκεν ἀδελφεὸς, οὔτι κάκιστος
Ἀργείων· μέλλεις δὲ σὺ ἴδμεναι. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδὲ ἴδον· περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι
Ἀντίλοχον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ
Εἴποι καὶ ῥέξειε, καὶ ὃς προγενέστερος εἴη·
(Τοίου γὰρ καὶ πατρὸς, ὃ καὶ πεπνυμένα βάζεις·
Ῥεῖα δ' *ἀρίγνωτος γόνος ἀνέρος ᾧ τε Κρονίων   *κ. ἀείγνωτον γένος*
Ὄλβον ἐπικλώσῃ γαμέοντί τε γεινομένῳ τε·
Ὡς νῦν Νέστορι δῶκε διαμπερὲς ἤματα πάντα,
Αὐτὸν μὲν λιπαρῶς γηρασκέμεν ἐν μεγάροισιν,
Υἱέας αὖ πινυτούς τε καὶ ἔγχεσιν εἶναι ἀρίστους)
Ἡμεῖς δὲ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη·
Δόρπου δ' ἐξαῦτις μνησώμεθα, χερσὶ δ' ἐφ' ὕδωρ
Χευάντων· μῦθοι δὲ καὶ ἠῶθέν περ ἔσονται
Τηλεμάχῳ καὶ ἐμοὶ, διαειπέμεν ἀλλήλοισιν.

COMMENTARIVS.

ἐκ δ' Ἑλένη) Quanquam ea quæ excidium Troianum subsecuta sunt, Homerus non scripsit: tamen hoc constat, credidisse illum Menelaum Helenam in pristinum coniugij statum recepisse. Cui assentitur Dictys Cretensis lib. 5. Quin & suadentibus multis, Helenam esse interimendam, dicitur Menelaus amorem coniugij etiamnum retinens, intercessu Vlyssis perfecisse, vt illa sibi incolumis traderetur. Eam nunc Homerus nobis proponit cum ornatu, qui mulieres frugi maximè deceat, nimirum lanificio occupatam. Is enim instructa, quæ ad illud opus pertinent, thalamum in quo hospites consederant, ingreditur, comitantibus ancillis, quarum singula instrumentum illius operis dominę pręcedenti gestat. Notandum est autem, non easdem ancillas hîc Helenę tribui, quas in Iliade: quia non videbatur consentaneum honestum eas quę facinoris illius fuerant participes, adhuc dominę inseruire, vt refert ex veterum sententia Eustathius. Ego potius dixerim potentissimæ Reginæ Helenæ multas affuisse famulas, ideóque hîc aliàs exhiberi propter diuersitatem, & ad copiam designandam.

ὃς Μενελάῳ) Duo hîc notanda esse arbitror. Primùm, dona à viro offerri, à muliere mulieri. Deinde vtrique conuenientia. Menelao, quæ ad domus ornamenta & sumptus necessarios pertinent: Helenæ, quæ ad lanificium, nimirum colum, & talarum: vtraque non vilia, sed aurea & argentea, quòd talia etiam dignitati Helenæ maximè congruebant, & donantis etiam magnificentiam cum liberalitate coniunctam testabantur.

ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ) Hoc etiam prætereundum non esse censeo, non prius Helenam sermonem auspicatam, quàm consedisset: siue hoc maiestati regiæ conueniret, siue quod aliter lanificij opus non posset aggredi. Verisimile est autem, eam antequam operi manum admouisset, Menelaum allocutam, vel paulò pòst.

κέλεται δέ με θυμός) Hoc ij propriè dicunt, qui aliquid animo versantes ambiguum, tandem quod illis potius videtur, enuntiant: quod animi est officium, effingentis ea quæ ipse meliora iudicat, in quo acquiescit, vlteriúsq; dubitandum esse non censet. Sic Helena aspecto Telemacho, quanquam eum similem Vlyssi iudicet, non ausa tamen id pro certo & indubitato pronuntiare: id se dicturam dicit, quod ipsa animo concipit, & vt negocium imaginata est. Sed & videtur Poeta intellexisse, esse in homine primos motus, in quibus rarum sit sagaces nimirum & instructos prudentia allucinari. Vnde audacior facta est Helena ad ea dicenda, quæ se primùm animo illius obtulerunt: quasi se non aberrare aut decipi à cogitatione intelligeret. Quòd autem à similitudine Telemachi cum Vlysse eum huius filium esse, coniicit, id prudenter facit: quia hoc pacto mulierum generi patrocinatur, cuius maximè interest, filios parentum imaginem referre, vt absit adulterij suspicio. Et hoc mihi videtur voluisse Athenæus, in hunc locum sic dicens, πάνυ γὰρ αἱ γυναῖκες διὰ τὸ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀλλήλων σωφροσύνην, δειναὶ τὰς ὁμοιότητας τῶν παίδων πρὸς τοὺς γονέας ἐλέγξαι. id est: Omnino enim mulieres quòd suam inuicem continentiam obseruent, possunt similitudines liberorum ad parentes arguere.

ἐμεῖο κυνώπιδος) Sæpissimè hæc verba Helenæ tribuit Poeta, de quibus nos in Iliade aliquando diximus. Dio Prusæus autem, qui historiam Troianæ expeditionis ex Aegyptiis retulit, negat hoc adulterium Helenæ: sed eam Paridi legitimo coniugio à parentibus traditam peruincit, vt nos in Prolegomenis Iliados memorauimus.

κείνου γὰρ τοιοίδε πόδες) De his coniecturis diximus suprà lib. 1. vbi & huius loci meminimus. Duo sunt, ex quibus hunc esse Vlyssis filium arguit Menelaus. Primùm, corporis habitus similis, quoad pedes, manus, oculorum iactus, caput, & comas: deinde, quòd ad Vlyssis mentionem lacrymas profuderit, quod facturus non sit, nisi ei arctissimò sanguinis vinculo coniunctus. Alium autem non posse hunc existimari quàm filium, ex præcedentibus signis confirmatur: nam alioqui poterat & alius Vlyssis consanguineus in fletum effundi. Vtrumq; ergo ad certissimum argumentum concurrere oportet.

Ἀτρείδη Μενέλαε) Noluit Poeta Pisistratum quasi κωφὸν πρόσωπον inducere, sed illi etiam loquendi suas partes tribuit opportunè. Nam cùm illi duo Menelaus & Helena super Telemacho ambigerent, oportuit eos in sententia confirmari, & id propriè ab ipso Telemacho præstandum esse videbatur: sed tum dolor tum iuuenilis etiam verecundia fauces illi præcludebant, vt ne hiscere quidem au-

deret: vel, vt Pisistratus dicit, quòd non honestum existimaret, se iactantia odiosa pro Vlyssis filio venditare: ideò Pisistratus officiosi veri socij, cuius est sodali qualibet occasione adesse, functus, rem, vt est, coniugibus exponit, paritérque Telemachum, ficta, ni fallor, causa tuetur & excusat à silentij culpa. Tum verò ipse etiam de se pauca, docétq; non rogatus, quis ipse sit, ac susceptæ peregrinationis huius causas explicat ipsius Telemachi nomine: cuius in fine orationis perstringit casum domesticum, quòd illius bona à procis tam miserè dilapidentur.

τῷ καὶ ϑῶ) Intelligit Pisistratus, noluisse Telemachum sui commemoratione egregios Menelai sermones interturbare, ideóq; tandiu ab ea sese compescuisse, ne statim molestus esset tam humano hospiti ac morosus: quod futurum videbatur, si sui iniecta mentione orationis illius contextum abrupisset. Nam repetatur memoria series peracti iam negotij. Ingrediuntur ædes noui isti hospites, admirantur earum splendorem, lauacris vtuntur, ad Menelaum accedentes mensæ assident, ibi epulantur nullo habito sermone: post remotas dapes obstupefactus Telemachus in tam magnifico ornatu eius laudes Pisistrato insusurrat, hinc data loquendi ansa Menelao, ille sub finem Vlyssis meminit, Telemachus patris nomen exaudiens lacrymatur: prodit Helena, quæ eum filium Vlyssis coniicit, vt & Menelaus. Itaq; nusquam locus Telemacho de se verba faciendi, nisi importunè. Nam in ipso initio id fieri iam docuimus, habitum fuisse olim pro indecoro: exinde verò sermonū series nullum ei loquendi interuallum reliquit. Prætereà quòd Telemachum & se vocem Menelai vt dei esse admiratos, & ea proinde delectatos dicit Pisistratus, modestè laudauit Menelaum: hoc est, non prolixa oratione, sed ea quæ multùm complectitur. Et id fecit nouitas inaudita rerum, quas Menelaus suæ narrationi inseruit: quæ iuuenum animos sic perculit, vt non iam reliquis hominibus comparandum eum censerent, cui tam varia essent cognita, sed ipsi Deo. Qui loquendi modus vulgaris est ac vsitatus. Adde quod apud Homerum eloquentiæ laude Menelaus bene audit, qua historiæ recensio non parum exornari solet, & in sui attentionem mirificè animos audientium attrahere non sine dicentis admiratione.

ὢ πόποι) Rursus oblata occasione refricat Menalaus amicitiæ mentionem, qua in Vlyssem affectus est, vt se non leui lætitia perfundi testetur, qui tanti amici filium hospitio exceperit. Quod vt magis confirmet, ea commemorat, quæ Vlyssi, si rediisset, præstiturus fuerat in gratiam tot laborum, quos ipse sui gratia in expeditione Troiana pertulerat. Vbi se pro rege Argi vend:tat, quod tamen pernegat sacerdos ille Aegyptius apud Dionem Prusæum.

μνήσατο γὰρ) Causa lacrymarum Pisistrati tribuitur recordationi mortui fratris Antilochi. Atqui Vlyssis tantùm facta erat à Menelao mentio, mirúmque videri possit, cur non illius gratia fleuisse dicatur. Sed cùm Pisistratus neque Vlyssem alioqui nosset, nisi de nomine, neque illi vllo beneficij aut amicitiæ vinculo deuinctus esset, non potuit ad eius memoriam commoueri, nec satis grauis causa erat, cur ille ob eum lacrymaretur. Quod cùm Poeta intelligeret, aliud finxit, quod illi fletum cieret: nimirum quòd recordatus sit Antilochi, quem ante Troiam Memnon interfecit. De illo ergo id dici potest, quod simili in casu de puellis illis in Iliade dictum est, quæ πάτροκλον πρόφασιν lugebant: id est, sub Patrocli specie suos casus, id est cùm prætexerent ac simularent se Patroclum deflere. Sic etiam Pisistratus ἀδελφεὸν πρόφασιν luxit. Nam qui aderant, nihil aliud eius lacrymis causæ esse arbitrabantur, quàm cæteris, nimirum Vlyssem: sed Poeta in animorum abdita penetrat. Tamen leuis fuit proculdubio Pisistrati luctus, vt qui reliquos primùm consolari potuerit: itaque de eo Homerus non dixit, κλαῖεν vt de cæteris, quos affatim lacrymatos par est: sed ἀκὰν ἐδάκρυσε simpliciter.

ἀτρείδη) Artificiosè exorditur ab ipsius Menelai laude, vt eius animum sibi conciliet. Laudat autem illius prudentiam: quæ cùm in eo maximè versetur, non solùm vt per nos ipsi prudenter nos geramus, sed vt etiam rectè monentibus obtemperemus: ideò petit Pisistratus, vt qui alioqui prudens est Menelaus, quod se à patre intellexisse testatur, talem se nunc exhibeat in audiendo ipsius consilio. Quod quàm rectum sit, ipsius Menelai verba sequentia demonstrabunt.

πίϑοιο μοι) Quid? senex Menelaus iuueni Pisistrato monenti auscultet? Videretur sanè temerè sic loqui Pisistratus, qui tantum sibi arroget, vt senem ad suam sententiam trahat, quem ætatis ratione longè prudentiorem fuisse consentaneum est. Sed intelligit etiam Poeta, non esse animaduertendam in iuuene loquente ætatem, sed ea quæ dicit, adeò vt ne seniores quidem illius monita aspernari possint. Itaq; non est catholicum illud quod est infrà Odys. 7. αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσι. Iuuenes semper stultescunt. Sed aliquando illud Menandri quibusdam competit, μὴ τοῦτο βλέψῃς, εἰ νεώτερος λέγω, ἀλλ' εἰ φρονοῦντος τοὺς λόγους φθέγγομαι. id est: Ne respicias an iunior ætate dicam, sed an prudentis viri sermones proferam.

οὐ γὰρ ἔγωγε) Post cœnam lacrymis se non delectari dicit Pisistratus, verecundatus dicere id decorum non esse: quia posset dici, eos vbi vino se satis ingurgitârunt, præ copia humoris ex ebrietate contracti in lacrymas erumpere, quod veritus ipse Vlysses dicitur infrà Odyss. 19. Ne me cogas flere, inquit ad Penelopen, mei generis commemoratione, μή τίς μοι δμωῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ' αὐτή, φῇ δὲ δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ. id est, Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, vel tu ipsa. Dicat autem lacrymas spargere grauatum me mentibus vino.

ἀλλὰ καὶ ἠὼς) Ne videatur Pisistratus omnem exuisse humanitatem, qua ad lugendos mortuos nullus est qui non afficiatur: docet se non omnino recusare hoc officium lacrymandi, sed in tempus commodius differre, nimirum in auroram, vbi ieiunus cùm nulla ebrietatis suspicione meliùs lacrymari poterit. Adde quòd saturatis iam conuiuio tristitia & luctus non parum detrimenti afferunt. Quò etiam respexisse Pisistratum facilè crediderim.

κείρασϑαί τε κόμην) De hoc more tondendi comas, & lugendi mortuos, satis diximus anteà in Iliade.

οὔ τι κάκιστος) Hoc modestum fratris encomium paulò pòst amplificat, cum dicit, περὶ δ' ἄλλων φασὶ γενέσθαι Ἀντίλοχον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.

ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα) Probat Denelaus Pisistrati consilium, illúdq; Menandri, quod anteà memorabamus, sequutus est tantúmq; abest vt ob eius ætatem iuuenilem verba eius aspernetur, vt ea potiùs talia esse affirmet, qualia & à seniore proferri possint. Itaque de Pisistrato illud Euripidis dici possit, νεανίας σοφός δ' ἅμα ταῦτ' εἰς ἓν ἐλθόντ' ἄξι' ἐνθυμήσεως: Cùm iuuentus & prudentia in vnum concurrunt, res est admiratione digna.

τοίου γὰρ καὶ πατρὸς) Nihil est parentes optimos corpore referre, si eos animo non repræsentamus, eorúmq; virtutes imitamur. Nam si ex Thersite optamus Achillem fieri potiùs quàm ex Achille Thersitem, meritò ex Achille Achillem optabimus, & ex Nestore prudente prudentem Pisistratum natum esse laus est non exigua, tum quòd per se illud amabile, tum quòd etiam rarum est. παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, vt diximus suprà lib. 2.

γήρας αὖ πινυτοὺς) Beatum iurè Menelaus pronunciat in rebus humanis, duobus de causis. primùm, quod in priuatis ædibus senectutem pacatè & suauiter transigat: deinde, quòd filios suos tum prudentes tum fortes habeat. Prudentes dixit, propter hunc Pisistratum: fortes, propter Antilochum. Est autem non leue parentibus solatium, cùm in decrepita iam ætate filiis eiusmodi fruuntur, quales hîc describit Menelaus. Et hoc Menander sic dixit:

οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρί
ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.

Non potest vlla maior esse patri voluptas
Quàm temperantem & prudentem videre aliquem
Eorum qui ex se prognati sunt.

Et alibi, εὐδαιμονία τοῦτ' ἐστὶν, υἱὸς νοῦν ἔχων: *Felicitas est filius prudens patri.* Et Euripides in Ione,

ἐμοὶ μὲν πλούτου τε πρόσϑε
βασιλικῶν τε ϑαλάμων τ' εἶεν
τροφαὶ κεδναὶ κεδνῶν τέκνων.

Mihi quidem & diuitiis præferantur
Et regiis thalamis
Educationes propriæ inclytorum filiorum.

δόρπου δ' ἐξαῦτις) Eustathius noster in hunc locum sic ait: δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ καὶ μετὰ κλαυθμὸν λούεσθαι εἰς ἀποκάθαρσιν τινα. id est: Videntur veteres etiam post luctum lauisse in expiationem quandam. Sed ego amplius quæro, qualis sit huiusmodi cœna, quæ tam citò post illam priorem exhibita est. Athenæus lib. 1. vbi quatuor nomina veterum cœnarum (Per cœnas hîc tempora intelligi volo varia, quibus cibi in dies capiuntur) nimirum ἀκράτισμα, ἄριστον, ἑσπέρισμα, δεῖπνον recensuit: tandem cùm videret hæc ad nullum referri posse, dixit peculiare fuisse hoc Menelai conuiuium, nimirum alio modo institutum, quàm reliqua. Siquidem licet paulò antè à cibis quieuerint, nunc tamen pauco interiecto tempore ad eos capiendos se componunt.

Ὣς ἔφατ᾽ Ἀσφαλίων δ' ἄρ' ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευεν,
Ὀτρηρὸς ϑεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο.

Sic ait: Asphalion verò aquam manibus infudit:
Sedulus famulus Menelai gloriosi.

Hi

Hi verò ad cibos paratos appositos manus mittebant.
Ibi tum alia excogitauit Helena è Ioue nata.
Protinus sanè in vinũ misit pharmacum vnde bibebat,
Absque dolore & ira, malorum obliuionem inducens.
Qui illud deglutierit postquam crateri mixtum erit:
Non vtiq. tota die profundere poterit lacrymas à palpe-
Neque si ei mortui fuerint materq́ paterq́, (bris
Neque si ei coràm fratrem aut charum filium
Ferro trucidarent, ipse verò oculis videret.
Talia Iouis filia habebat pharmaca vtilia
Bona, quæ illi Polydamna præbuit Thonis vxor
Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmacha, plurima quidẽ salubria mixta, multa letha
Medicus verò vnusquisque peritus supra omnes (lia,
Homines: sanè enim Paionis sunt ex generatione.
Cæterùm postquã sanè immisit, iussitq́ vinũ infundere,
Denuò verbis excipiens alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, atque etiam hi
Virorum fortium filij (porrò Deus alterum post alterũ
Iupiter bonumq́ malumq́ tribuit: potest enim omnia)
Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonibus delectamini: decẽtia enim ordine dicam.
Omnia quidẽ non ego enarrare queam, neq. nominare
Quot Vlyssis patientis sunt certamina:
Sed qualiter istud fecit & sustinuit fortis vir
Populo in Troianorum, ibi passi estis ærumnas Græci:
Seipsum plagis indecentibus domando,
Vilibus pannis circumiectis ad humeros, seruo similis,
Virorum hostium ingressus est vrbem latam:
Alteri verò seipsum viro dissimulans assimulauit
Medico, qui neutiquã talis erat apud naues Græcorum:
Huic similis ingressus est Troianorũ vrbem. illi. v. ignora-
Omnes: ego verò ipsum sola agnoui talem, (bant
Et ipsũ interrogabã: ille verò astutia tergiuersabatur.
Sed quando certò ipsum laui & vnxi oleo,
Vestibus autem indui & iuraui validum iuramentum,
Non ante Vlyssem Troianis me edituram,
Quàm ipse ad naues celeres tentoriaq́ peruenisset:
Et tandem mihi omnem rem aperuit Græcorum.
Plurimos autẽ Troianorũ cum interfecisset longo ferro,
Venit ad Græcos: astutiam verò induxit multam.
Ibi aliæ Troianæ stridulè eiulabant: sed meum pectus
Gaudebat, nam iam mihi corde versum erat redire
Rursus domum: damnum verò deflebam quod Venus
Dederat, quando me duxit hinc chara à patria terra,
Filiamq́ meam defraudans, thalamumq́ maritumq́,
Nullius rei indigentem, neq. mente, neq. pulchritudine.
Hæc verò dictis excipiẽs alloqu. est flauus Menelaus,
Et certè hæc omnia vxor vt decet dixisti:
Iam quidem multorum cognoui consiliumq́ mentemq́
Virorum heroum, multamq́ peragraui terram:
Sed nondum talem ego vidi oculis,
Qualis Vlyssis patientis erat gratum pectus,
Quale etiam illud fecit & sustinuit fortis vir,
Equo in Polito, vbi insidebamus omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & fatum inferentes,
Venisti deinde illuc: iussisse autem te debuit
Deus, qui Troianis voluit gloriam præbuisse,

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Ενθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησ' Ελένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
Ος τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,
Οὔ κεν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
Οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη μήτηρ τε πατήρ τε,
Οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν ἢ φίλον υἱὸν
Χαλκῷ δηϊόωεν, ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο.
Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
Εσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
Ιητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ανθρώπων· ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐνέηκε, κέλευσέ τε οἰνοχοῆσαι,
Εξαῦτις μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Ατρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ἠδὲ καὶ οἵδε
Ανδρῶν ἐσθλῶν παῖδες (ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα)
Η τοι νῦν δαίνυσθε καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
Καὶ μύθοις τέρπεσθε· ἐοικότα γὰρ καταλέξω.
Πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Οσσοι Οδυσσῆος ταλασίφρονός εἰσιν ἄεθλοι.
Αλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Αχαιοί·
Αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας,
Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλὼν, οἰκῆϊ ἐοικὼς,
Ανδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν·
Αλλῳ δ' αὐτὸν φωτὶ κατακρύπτων ἤϊσκε
Δέκτῃ, ὃς οὐδὲν τοῖος ἔην ἐπὶ νηυσὶν Αχαιῶν·
Τῷ ἴκελος κατέδυ Τρώων πόλιν. οἱ δ' ἀβάκησαν
Πάντες· ἐγὼ δέ μιν οἴη ἀνέγνων τοῖον ἐόντα,
Καί μιν ἀνηρώτων· ὁ δὲ κερδοσύνῃ ἀλέεινεν.
Αλλ' ὅτε δή μιν ἐγὼ ἐλόεον καὶ χρῖον ἐλαίῳ,
Αμφὶ δὲ εἵματα ἕσσα, καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μὴ μὲν πρὶν Οδυσῆα μετὰ Τρώεσσ' ἀναφῆναι
Πρίν γε τὸν ἐς νῆάς τε θοὰς κλισίας τ' ἀφικέσθαι·
Καὶ τότε δή μοι πάντα νόον κατέλεξεν Αχαιῶν.
Πολλοὺς δὲ Τρώων κτείνας ταναήκεϊ χαλκῷ,
Ηλθε μετ' Αργείους· κατὰ δὲ φρόνιν ἤγαγε πολλήν.
Ενθ' ἄλλαι Τρῳαὶ λίγ' ἐκώκυον· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ ἤδη μοι κραδίη τέτραπτο νέεσθαι
Αψ οἶκόνδ'· ἄτην δὲ μετέστενον, ἣν Αφροδίτη
Δῶχ' ὅτε μ' ἤγαγε κεῖσε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης,
Παῖδά τ' ἐμὴν *νοσφισσαμένη, θάλαμόν τε, πόσιν τε, γρ. νοσφισσαμένη
Οὔ τευ δευόμενον, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτε τι εἶδος.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γύναι κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Ηδη μὲν πολέων ἐδάην βουλήν τε νόον τε
Ανδρῶν ἡρώων, πολλὴν δ' ἐπελήλυθα γαῖαν·
Αλλ' οὔπω τοιοῦτον ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οἷον Οδυσσῆος ταλασίφρονος *ἔσκε φίλον κῆρ· κῆρ
Οἷον καὶ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ,
Ιππῳ ἐνὶ ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι
Αργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ηλθες ἔπειτα σὺ κεῖσε· κελευσέμεναι δέ σ' ἔμελλε
Δαίμων, ὃς Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι,

Καί τοι Δηΐφοβος θεοείκελος ἕσπετ' ἰούσῃ.
Τρὶς δὲ περίστειξας κοῖλον λόχον ἀμφαφόωσα,
Ἐκ δ' ὀνομακλήδην Δαναῶν ὀνόμαζες ἀρίστους,
Πάντων Ἀργείων φωνὴν ἴσκουσ' ἀλόχοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ Τυδείδης καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἥμενοι ἐν μέσσοισιν, ἀκούσαμεν ὡς ἐβόησας.
Νῶϊ μὲν ἀμφοτέρω μενεήναμεν ὁρμηθέντε
Ἢ ἐξελθέμεναι, ἢ ἔνδοθεν αἶψ' ὑπακοῦσαι·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν* ἱεμένω περ.
γρ. ἱεμένους Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν υἷες Ἀχαιῶν·
Ἄντικλος δὲ σέ γ' οἶος ἀμείψασθαι ἐπέεσσιν
Ἤθελεν· ἀλλ' Ὀδυσσεὺς ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε
Νωλεμέως κρατερῇσι, σάωσε δὲ πάντας Ἀχαιούς·
Τόφρα δ' ἔχ' ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλ. Ἀθήνη.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Ἄλγιον· οὐ γάρ οἵ τι τάγ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Οὐδ' εἴ οἱ κραδίη γε σιδηρέη ἔνδοθεν ἦεν.
γρ. ὄφρα καὶ Ἀλλ' ἄγετ', εἰς εὐνὴν τρέπεθ' ἡμέας, *ὄφρα καὶ ἤδη
γρ. τερπώμεθα Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ* ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Ὣς ἔφατ'· Ἀργείη δ' Ἑλένη δμῳῇσι κέλευσε
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Δέμνια δὲ στόρεσαν. ἐκ δὲ ξείνους ἄγε κῆρυξ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Τηλέμαχός θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱός·
Ἀτρείδης δὲ καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Πὰρ δ' Ἑλένη τανύπεπλος ἐλέξατο δῖα γυναικῶν.

Et te Deiphobus deo similis sequebatur profectam.
Ter autem circumlustrati cauas insidias attrectans,
Nominatim verò Græcorum nominabas optimates,
Omnium Græcorum voce assimulata vxoribus:
Cæterùm ego & Diomedes & diuus Vlysses
Sedentes inter medios, audiuimus vt vocabas.
Nos quidem ambo prompti eramus facto impetu
Potius exire quàm intus rursus audire:
Sed Vlysses prohibuit & continuit quantumuis cupidos.
Ibi alij quidem omnes absque voce filij Græcorum:
Anticlus verò te solus conuenire verbis
Voluit sed Vlysses os manibus compressit
Indesinenter fortibus, seruauit verò oẽs Græcos:
Tã diu detinuit, donec te seorsim adduxit Pallas Minerua.
Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtra alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite dux populorum,
Durũ est: non enim ei ista depulerunt tristem mortem,
Neque si ei cor ferreum intus esset.
Sed agite ad cubile ducite nos, vt iam
Somno à dulci delectemur dormientes.
Sic ait, Argiua autem Helena ancillis præcepit
Cubilia sub porticu ponere, & stragula & pulchra
Purpurea inijcere, sternereq́ue superne tapetas.
Lanásque imponere villosas ad suprà cooperiendum.
Illæ ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.
Cubilia verò strauerunt, hospites autem eduxit præco.
Hi quidem in vestibulo domus illic dormiebant
Telemachusq́ue heros & Nestoris inclytus filius:
Atrides verò dormiuit in recessu domus excelsæ,
Iuxta enim Helena lato peplo cubabat præstãt mulierũ.

COMMENTARIVS.

νηπενθές τ' ἄχολόν τε) In Lexico exponemus quid sit νηπενθές: nunc mihi dicendum est, non posse me persuaderi hîc aliud esse quàm adiectiuum τοῦ φαρμάκου illius, quod Helena vino immiscuit. An verò hoc verum sit pharmacum, an quippiam allegoricum, multi disputant. Plutarchus & Macrobius de narratione Helenæ intelligunt, quæ mœrorem ac dolorem auditorum discusserit. Vtriusque locos tum propter huius rei pleniorem illustrationem, tum ob vtriusque inter se similitudinem placet huc describere. Sic ergo Plut. Sympos. lib. 1. Quæst. 1. οἱ μὲν οὖν τὰ βούγλωσσα καταμιγνύντες εἰς τὸν οἶνον, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι τῆς ἀριστερεώνης καὶ ἀδιάντου τὰ ἐδάφη ῥαίνοντες, ὡς τούτων τινὰ τοῖς ἑστιωμένοις εὐθυμίαν καὶ φιλοφροσύνην ἐνδιδόντων ἀπομιμούμενοι τὴν Ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφαρμάττουσαν τὸν ἄκρατον, οὐ συνορῶσιν ὅτι κἀκεῖνος ὁ μῦθος ἐκπεριελθὼν ἀπ' Αἰγύπτου μακρὰν ὁδὸν εἰς λόγους ἐπιεικεῖς, καὶ πρέποντας ἐτελεύτησεν, ἡ γὰρ Ἑλένη πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται περὶ τοῦ Ὀδυσσέως ---οἷον ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας τοῦτο γὰρ ἦν ὡς ἔοικε τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ ἀνώδυνον, λόγος ἔχων καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασιν. id est: Ac nonnulli quidem buglossã vinum permiscentes, & verbenacarum vel adiantorum aspergine pauimenta irrorant: quasi hæc quandam conuiuis lætitiam atque hilaritatem concilient, ad exemplum illius Homericæ Helenæ, quæ vinum nonnihil medicatum propinabat: non considerant etiam illam fabulam longo itinere ex Ægypto vsque circumuagantem in sermones euasisse vrbanos & congruos. Namque commemorat illis potantibus Helena de Vlysse, quid fecerit & passus sit fortissimus vir, seipsum plagis fœdis affligens. Id scilicet mœrorem & dolorem discutiens pharmacum, oratio erat tempestiua & accommodata præsentibus animorum motibus & negotiis. Hæc ille, à quo desumpsit Macrobius Saturn. lib. 7. cap. 1. his verbis: Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altius, delinimentum illud quod Helena vino miscuit, νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν τ' ἐπίληθες ἁπάντων, non herba fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quæ hospitem mœroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyssis enim præclara facinora filio præsente narrabat. Ergo paternam gloriam & singula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem, & ita credita est contra mœrorem vino remedium miscuisse. Huc vsque Macrobius. Sed hæc allegorica interpretatio mihi non placet, neque vllus probabit, si propius Homerica verba intueatur. Siquidem expresse Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguit. Quinimò siquidem ita sit intelligendum, vt ipsi volunt, cur hoc illi pharmacum à Polydamna Thonis medici vxore datum obseruasset? cur eo nomine Ægyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset? Deinde cur has vires huic pharmaco tribueret lacrymas omnibus sistendi, qui eo vsi fuerint? An illa narratio sola Vlyssis adeò potens & efficax erit? Porrò aliud statuendum est, & cùm Ægyptus inter cætera hoc habeat singulare, quòd pharmacorum sit feracissima, vt ipse Poeta paulò pòst pronunciabit, & reliqui testantur historici: hoc reuera fuisse aliquod pharmacum ex herbis quibusdam compositum, aut ex simplici, vt nonnulli volunt, & nos paulò post dicemus. Cæterum abiit in prouerbium Helenæ crater (vt notant Rhodiginus variarum lectionum libro 19. cap. 3. & Iunius in Adagiis) cuius exemplum est apud Philostratum in Sophistis, καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο ἀριστάτων, καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. De hoc loquutus est Plinius lib. 25. Homerus (inquit) primus doctrinarum & antiquitatis parens gloriam herbarum Ægypto tribuit, herbásque Ægyptias à regis vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum. Porrò, inquit Cœlius, sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius cuiusnam modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt esse buglossam: propterea quòd de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται: id est, Vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum scientissimi euentus mirabilis eam censeri rationem, quòd sanguis inde clarior fiat, expurgatiórque: porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar: id autem sic affectum, laudabilem sanguinem producere, vnde cooriatur lętitia. Medicamenta verò hoc genus dicebant πιστὰ, iuxta Æschylum, quòd ebiberentur velut ποτὰ vel πόματα, &c. Hæc Cœlius loco memorato. Quod autem reuerà pharmacum fuerit, testatur Athenæus lib. 5. ait enim de Helena, εἰς τὸν οἶνον ἐμβάλλει παιώνιός τι ὄντι φάρμακον: id est, In vinum iniicit salutare ad omnes morbos reuerà pharmacum.

τά οἱ Πολύδαμνα) Coniicio Menelaum, cùm in Ægypto esset, ab hoc Thoni rege hospitio fuisse exceptum, & pro more vsitato hospitalitatis ab eodem muneribus donatum, & Helenam ab eius vxore Polydamnã. Tamen legisse me apud Ælianũ de Animal. lib. 9. cap. 21.

cap. 21. memini,cùm Thonis Aegyptiorum rex custodiendam accepisset Helenam à Menelao,per superiora Africæ circa Aegyptum & Aethiopiam oberrante,inq; eius amorem incidisset, & vim illi inferre conaretur, famam esse, illam vxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuisse. Polydamnam verò & metuentem, ne propter formam sibi aliquando præferretur Helena, & simul miserantem in Pharum (quæ insula est diuersis & multis serpentibus plena) eam exposuisse, & donauisse illi herbam serpentibus illic abundantibus aduersariam: cuius sensus(vt ferunt)quàm primùm perceptus est à serpentibus, illi passim in terram sese abdiderunt. Helena verò herbam plantauit, quæ suo tempore semen serpentibus inimicum protulit,Heleniúmq; appellatur.Ea si vera sunt,dicemus Homerum,cùm hæc intellexisset,potuisse fingere Helenæ à Polydamna donata quoq; alia fuisse pharmaca, eodem planè animo, quo herbam illa serpentalem. Quanquam malim priori meæ coniecturæ adhærere,cùm rem tam memorandam de proiecta in illam insulam Helena alioqui non esset prætermissurus.

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος) Laudat Aegyptios à rei medicæ peritia, quam περὶ ἀνθρώπων omnibus tribuit, nimirum vt medicorum pluralitas intelligatur. Vel etiam cùm adeò fœcundam pharmacis Aegyptum proponat, potuit etiam fingere omnes illic esse medicos, vt facilius credatur eadem pharmaca dignosci, vt ait Eusthathius. Sed Herodotus in Euterpe hoc idem quod de pluralitate medicorum in ea regione diximus, confirmat. Nam ibi medicinam in hunc modum distributam esse ait, vt singulorum morborum sint medici, non plurium, itaq; omnia referta esse medicis.Alij enim sunt oculorum,alij dentium,alij alui & vicinarum partium, alij morborum occultorum, &c. Itaq; non sine causa Aegyptiis omnibus medicinæ facultatem tribuit propter innumerabiles eius gentis medicos, quò respiciens hyperbolicè loquutus est.

αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐνῆκε) Ex his verbis manifestè constat, reuerà pharmacum ab Helena conuiuarum poculis immixtum fuisse,neque illud de narratione esse intelligendum: siquidem expressè dicit Poeta, post immissum pharmacum demum esse sermonem exorsam Helenam.

Ἀτρείδη Μενέλαε) Obseruat apprimè decorum: oportuit enim Helenam,pro reuerentia,qua vxores viros prosequi par est, primum Menelaum affari,deinde cæteros conuiuas.

καθήμενοι) Ex hoc loco apparet, veteres illos mensis assedisse, non verò accubuisse, vt posteriore seculo factum est, præcipuè apud Romanos.

πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ) Duplici figura vtitur,inquit Eusthathius. Primùm Præteritione,cùm se non omnia Vlyssis facta memorare posse dicit:deinde Admiratione in illis verbis, ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε, &c. quod sine dubio attentiores fecit auditores. Et sanè factum illud Vlyssis, quod narratura est Helena, egregium est adeò, vt nesciam an vllum inter cætera quæ illi attribuuntur, maiore sit admiratione dignum. Nam dicitur se ipsum plagis ac vulneribus defœdasse, ac pannosus Troiam ingressus hostilia castra exploraturus. Vbi satis testatum fecit, quàm Græcorum vtilitati velificaretur, vt qui illius gratia ne corpori ac vitæ suæ pepercerit, cùm se ita miserè afflixisset, & in periculum mortis se coniecisset. De corporis sui defœdatione exemplum etiam extat apud Herodotum de Zopyro, sed historia huic est dissimilis.

ἐγὼ δέ μιν) Helena Vlyssem dicitur agnouisse,quia nimirum sæpe anteà illum in Græcia viderat, putà Lacedæmone, vbi fuerit Vlysses, aut visitandi Icarij patris Penelopes gratia,aut etiam tum cum Penelopen duceret. Imò & inter Helenæ procos numeratur. Norat etiam illa prætereà cæteros Græcorum proceres, vt testatur liber tertius Iliadis,vbi ea ipsos Priamo roganti designat.

ἐλόευν)Agnitum Vlyssem Helena excepit occultè,vt credo,vel sub humanitatis prætextu,qua in pauperem & miserum hominem, qualis ille apparebat,affecta sit. Dicitur autem ipsamet eum lauisse ac oleo vnxisse, quod argumentum est, probans id olim mulierum fuisse officium, vt anteà quoq; annotauimus. Cùm autem hoc illa ancillis suis posset demandare, tamen non potuit ipsa regi Vlyssi, licet in illa calamitate alius videretur, non præstare, tum vt facilius de rebus Græcorum ipsum percunctaretur. Vtebantur autem veteres post aquæ balneum, olei vnctione,qua partes per lotionem asperiores factæ mollescebant, vt est apud Athenæum libro primo Dipnosoph.

ἐπεὶ ἤδη) Talem nobis Helenam effingit Poeta,vt sæpe monuimus,nimirum quæ sponte Troiam cum Paride nauigarit (quod ipsa tamen nunc Veneri tribuit:quasi dicat,non potuisse se Numini ita iubenti resistere) deinde verò facti pœnitentia commota sit. Sed qui Helenam nunquam Troiæ fuisse tradunt, vt Euripides, qui eam in Aegyptum à Mercurio translatam dicit, hoc negabunt. Sed nos omnia in Prolegomenis Iliadis attigimus.

ἤδη μὲν πολέων) Pergit in laudando Vlysse Menelaus,eúmq; primùm generaliter reliquis omnibus anteponens,quos ipse nouit(nouit autem multos in tam longa & varia peregrinatione)deinde factum eius commemorat, ex quo summa illius prudentia apparebit. Cùm Greci in equo illo Troiana laterent, compellante Helena singulos Heroas,reliqui duo Diomedes & Menelaus veriti ne fraus eorum detegeretur, parati erant exire, ac potius impetum facere,quàm si denuò se vocari paterentur.At Vlysses cum rem fore irritam intelligeret,compressisse eos dicitur: quæ summa fuit prudentia. Detecto enim dolo, metus erat ne vel ipsi à Troianis opprimerentur, vel sibi impostorum ab huiusmodi insidiis Troiani præcauerent, & ita elusi expectatione Græci in patriam re infecta reuerterentur. Vt & hoc ad ea quæ primo libro dicebamus, addi possit, deberi Vlyssi Troiæ excidium hoc etiam nomine, quòd eius beneficio hic dolus equi Troiani felicem exitum sortitus sit.

ἵππῳ ἔνι ξεστῷ) Equus iste Troianus celeberrimus est,de quo infra lib.8 dicitur quippiam à Demodoco.Vulgaris fama est,sub finem decennalis belli suasu vatis Heleni fabricatum equum ab Epeo, quem, fœdere sophistico cum Troianis de pace ac discessu contracto,simularunt se Mineruæ dicasse,vt Troiæ in illius Deæ templo collocaretur. In eius vtero conclusi proceres Græcorum fuerunt, admisso tandem intra mœnia equo, illi media nocte erupisse dicuntur, & Troianos vino & somno obrutos(nimirum in illa festi celebritate) profligasse. Sed Dictys Cretensis lib.5.ait,Græcos discessum simulantes ad Sigæum secessisse, ibi noctem operientes: qua veniente datóque signo à Sinone,ad eam rem clàm posito, eos ad Troiam nauigasse multo silentio, Barbarósque propter securitatem pacis vino & somno fessos oppressisse, diuisis inter se ciuitatis locis: anteà tamen admissum in vrbem equum illum scribit. Sed sacerdos ille Aegyptius apud Dionem hoc quidem munus à Græcis Mineruæ oblatum dicit, sed Troiam captam vllo modo negat. Ait ergo fessos longo bello Græcos pacem à Troianis petiisse, quam Priamus illis concesserit: petens tamen & ipse vt Græci mulctam præstarent aliquam, quòd nulla læsi inuria bellum intulissent. Quam Vlysses Grecorum legatus concedens dixit se relicturos pulcherrimum & maximum Mineruæ donum, & inscripturos, Propitiatorium hoc donum dederunt Achiui Mineruæ Iliensi: hoc illis magno futurum honori, & aduersus se testimonium, quòd essent victi. Facta ergo esse fœdera inter Troianos & Achiuos: tandem equum perfectum esse ab Achiuis,magnum opus,Troianósq; sursum eum traxisse ad ciuitatem:quem cum portæ suscipere non possent,partem mœniorum diruisse. Vnde ridiculè dictum est,inquit, quòd ciuitas ab equo capta sit. Hinc recessisse exercitum, hunc in modum fœderi illigatum Hæc ille. Cæterùm Durateus est equus ille appellatus à Lucretio lib.1.

Nec clam Durateus Troiai Pergama partu *Inflammasset equus nocturno Graiugenarum.*

Vbi vox Partu indicat,eum vulgarem opinionem sequutum esse.Dicitur & Durius ἵππος ἀπὸ δούρατος, hoc est lignis seu trabibus, vt caput Poeta, *sectáque intexunt abiete costas*. Et Apollonio lib.2.Argon.lignea turris vocatur: ab Horatio Carm. lib. 4. Od. 6.Equus Mineruæ,vbi de Achille loquens sic ait:

Ille non inclusus equo Mineruæ *Troas,& lætam Priami choreis*
Sacra mentito,malè feriatos *Falleret aulam.*

A M. Tullio equus Troianus dicitur. Abiit autem in prouerbium Durateus equus,de clandestinis insidiis:aut vbi repentè complures apparent,qui latebant anteà. Vide Erasmum Adag.chil.4.cent.2.prou.1.Clemens etiam Alexandrinus lib. 2. Stromatum ex eo aliud prouerbiū fecit,Duræi equi speciem præfert,quod obseruauit Iunius. τοῦτο δὲ, inquit, τοῦτο μόνον παρασημειωτέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος. id est: Id solùm nunc obseruandū,quòd Durei equi speciem quandam obtinet,iuxta Poetarum fabulam, Basilidæ homo vno in corpore tot diuersorū spirituum exercitū in aluo inclusum habens.Pausanias lib.1.in Atheniensiū arce Durium ex ære positum dicit, quem machinam fuisse bellicam,inquit,ab Epeo factam ad muros deiiciendos,fateatur necesse est,qui Troianos nolit stuporis ac stultitiæ condemnare.Verùm, quoniam traditum est, Græcorum fortissimum quenque in equum illum se abdidisse, conuenit equi ænei forma cum iis,quæ de Troiano memoriæ prodita sunt.Menestheus enim Teucer,Thesei etiam filij ex equo erumpunt. Sed de hoc equo etiā in Lexico

κελευσάμενος δὲ σ' ἔμελλε) Cùm dixisset anteà Helena, mutatum sibi iam animum fuisse ad reditum, pœnituisséque illam tam turpis facti, quod Menelaum credidisse par est; noluit proinde Menelaus vxori mendacij aut inconstantiæ labem aspergere: quod facturus

videbatur, si eam proprio motu ad equum Durium accessisse pronunciaret. Itaq; maluit eius rei causam Numini assignare, alicui nimirum ex iis qui Græcorum partibus aduersabantur, à quo Helena coacta sit ad explorandos ea vocum simulatione Græcos. Nequis autem miretur Poetam sibi non constare, cùm aliàs malorum causam hominibus ipsis tribuat: solet enim ipse pro ratione personarum loquentium sermones fingere. Deinde hic locus non agit expressè de ea malorum causâ, de qua anteà Iupiter egit. Porrò cùm ausus sit Poeta Deos inter se opponere, alios Græcis, alios Troianis affingendo: potuit etiam liberè pronunciare, hoc periculum Menelao & cæteris Græcis à Deo aduersario creatum fuisse.

πάντων Ἀργείων) Veteres hoc Poetæ figmentum vituperarunt, quòd incredibile sit Helenam sic vocem pro libito commutasse. Deinde quî fieri potuisset, inquiunt, vt quæ paulò antè mentem ad reditum conuerterat, sic dolosè vocem confuderit, vt ea ratione Græcos detegeret, & pauco tempore maius illis damnum, quàm per integrum decennium subierint, compararet? Sed satis videtur respondisse Poeta, cùm hoc vi diuina peractum fuisse dicit. Addunt tamen validius argumentum, quomodo essent credituri Græci suas vxores adesse? Itaque ridicula est illa varia vocum simulatio, quæ Helenæ affingitur. Neq; hoc superiore responso solui arbitror, vt Eustathius tamen existimat. Ego dixerim licuisse hoc Poetæ, vt & infinita alia. Cæterùm fabula fert, Helenam fuisse φωνόμιμον, vocúmque imitatricem, vnde & ipsam Echo dictam aiunt. Et hoc munus illi à Venere oblatum, cùm Menelao nupsit, vt siquando vir alij se iungeret, hac vocis eius, quæ amaretur, simulatione, illum posset facti arguere. Et hoc refert Eustathius, quod me alibi nusquam legisse memini.

καί τοι Δηΐφοβος) Eustathius dicit, Deiphobum & Helenam solùm ad hunc equum accessisse: mortuo Paride autem, Helena Deiphobo nupsit, tanquam vni ex fratribus præstantiori: quod & Menelaus significat, cùm eum θεοείκελον appellat. Venit autem cum Helena, ne illa loquutos fuisse Græcos dissimulare posset, si forsan interroganti eorum quispiam respondisset.

Ἄντικλος) Quanquam Poetam non dicat expressè hunc Anticlum ab Vlysse suffocatum, id videtur tamen innuisse Triphyodorus. Tamen hoc ex ipsius Poetæ verbis colligi non posse contenderim, etiam ipso Politiano refragante in Miscellaneis. Nam aliud videtur significare illa quæ sequuntur, τόφρα δ' ἔχ' ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη. Enimverò si res ita se haberet, an erat hoc prætermissurus Menelaus? Atqui dicit, tantùm Vlyssem Anticlo os compescuisse manu, ne Helenæ responderet. Vidétur mihi tum Politianus tum Triphyodorus allucinati propter verbum πίεζε, vel potiùs propter integram phrasin, ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε: quod nihil est aliud quàm ἔσφιγξεν, i. strinxit & compressit, vt ab iis fieri solet, qui manu, loqui violentium ora premunt, ne vox egrediatur. Sed vlterius hoc vrgeamus. Si forsan vim mortis huic Anticlo Vlysses intulisset, an erat Anticlus hoc sine sui tutela passurus, & cum tumultu ac clamore quodam, qui potuisset ab Helena exaudiri, quem virum fortem esse oportuit, qui ad has insidias inter tot millia hominum deligebatur. Proinde non mihi persuadeo, nisi luculentiores accedant probationes, hunc Anticlum ab Vlysse peremptum fuisse.

Παλλὰς Ἀθήνη) Si à parte Troianorum fuit aliquis Deus, non tamen ideo in tam grauissimo periculo suo Numine Græci destituti sunt.

ἄλγιον) Neque his etiam patris laudibus potuit leuari dolor Telemachi, sed potiùs cùm ea de illo audierit recitari, quæ superiùs Helena & Menelaus memorarunt, factum est vt ea nihili faceret: cùm nihilominus ipsum periisse sibi persuaserit, neque sua fortitudine à moriendi lege liberatum fuisse.

ἀλλ' ἄγετε) Ex hoc loco tradit Athenæus lib. 5. doceri nos ab Homero, eos qui ad conuiuium accersuntur, oportere eos qui conuocarunt, hortari vt surgant. Quod decorum etiam Pallas sub Mentoris specie suprà libro tertio vsurpauit.

ὑπ' αἰθούσῃ) Videtur moris fuisse apud illos veteres, vt hospites extranei extra domum cubarent. Erant enim porticus ante ædes, & hoc etiam paulò pòst exprimitur his verbis: οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο. At de Menelao & Helena dicitur, eos in recessu ædium, μυχῷ δόμου, cubuisse.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην,
Τηλεμάχῳ δὲ παρῖζεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τίπτε δέ σε χρειὼ δεῦρ' ἤγαγε Τηλέμαχ' ἥρως,
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης;
Δήμιον, ἦ ἴδιον; τόδε μοι νημερτὲς ἔνισπε.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Ἤλυθον εἴ τινά μοι κληηδόνα πατρὸς ἐνίσποις·
Ἐσθίεταί μοι οἶκος, ὄλωλε δὲ πίονα ἔργα·
Δυσμενέων δ' ἀνδρῶν πλεῖος δόμος, οἵτε μοι αἰεὶ
Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι αἴ κ' ἐθέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴ που ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου. πέρι γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ' αἰδόμενος μειλίσσεο μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Λίσσομαι, εἴποτέ τοί τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
κ. ἢ ἔπ Ἢ ἔπος* ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσε
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἔνισπε.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,

Quãdo verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit ex lectulo voce bonus Menelaus
Vestes indutus: acutũ verò gladiũ circũposuit humero,
Pedibus verò mollibus subligauit pulchros calceos.
Festinabat ire ex thalamo deo similis obuiam,
Telemacho. v. assidebat, sermonéq; habuit & proloquiũ:
Et quid te incitans huc egit Telemache heros
Ad Lacedæmona diuinam per lata dorsa maris?
An publicum an priuatum? hoc mihi verè dic.
Huc rursus Telemachus prudẽs contra allocutus est:
Atride Menelae à Ioue nutrite, rex populorum,
Veni si aliquam mihi famam de patre diceres:
Dissipatur mihi domus, pereunt verò pinguia opera:
Hostium virorum plena est domus, qui mihi perpetuò
Oues imbecilles mactant & flexipedes, sinuosos boues,
Matris meæ proci, immensam iniuriam habentes.
Prætereà nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, sicubi vidisti
Oculis tuis, aut alterius sermonibus audiuisti
Errantis. supra modũ enim ipsũ ærũnosa peperit mater,
Neque quicquã me veritus blandiaris neq. misertus,
Sed planè mihi enarra quomodo incidisti conspectu.
Precor si vnquã tibi aliquod pater meus bonus Vlysses
Aut dictum aut etiam factum promittens effecit
Populo in Troianorum, vbi passi estis ærumnas Græci:
Horum nunc mihi memor sis, & mihi verum enarra.
Huc multùm suspirans allocutus est flauus Menelaus,
Papè, certè valdè iam fortis viri in cubili
Voluerunt cubare, imbecilles ipsi cùm sint,
Quemadmodum si quando in lustro ceruа fortis leonis
Hinnulos collocans nuper genitos lactantes,

Iuga inuestigat,& valles herbosas
Pascens, hic deinde suum ingressus cubile,
Vtriusque verò illis indecentem mortem immitit:
Ita Vlysses illis indecens fatum immittet.
Vtinam Iupiterq́; pater,& Minerua & Apollo,
Talis sit, qualis olim benè condita in Lesbo,
Contentione cum Philomelide luctatus est insurgens.
Prostrauit verò fortiter, gauisi sunt verò omnes Græci:
Talis existens cum procis versaretur Vlysses,
Omnes sanè breuis vitæ fierent, amariq́; matrimonij:
Ista verò quæ me interrogas,& precaris, neq. vtiq. ego
Alia præter verum dixero declinando, neque decipiā:
Sed ea quidem quæ mihi dixit senex marinus verus,
Ex his neutiquā te ego celabo dictum, neque occultabo.
In Aegypto me adhuc huc dij cupidū venire (tombas.
Detinuerūt, quoniā nō ipsis exhibuerā legitimas Heca-
Ipsi.n.sēper volūt dij nos memores esse præceptorum.
Insula deinde quædam est valdè vndoso in ponto,
Aegyptum ante (Pharum verò ipsam vocant)
Tantùm semota, quantùm tota die caua nauis
Confecit, cui stridulus ventus aspirat à puppi:
In ea autem portus portuosus, vnde naues æquales
In pontum deducunt, postquam hauserunt nigrā aquā:
Illic in viginti diebus detinuerunt dij, neq.vnq.vēti se-
Spirātes apparuerūt marini, qui sanè nauium (cundi
Ductores sunt supra lata dorsa maris. (rorum,
Et fortassis viatica omnia corrupta essent & animi vi-
Nisi me aliqua dearū respexisset,& mei miserata esset,
Protei gloriosi filia marini senis,
Edothea. huic sanè potissimùm animum commoui,
Quæ mihi soli inter eundū obuia fuit seorsum à socijs:
Semper enim circa insulam errantes piscabantur
Curuis hamis: domabat verò ventrem fames.
Hæc me prope astans, verbum dixit,& proloquuta est,
Stultus es ô hospes, maximopere, aut remisso animo,
Aut sponte cessas,& delectaris dolores ferens,
Qui certè diu in insula detineris, neque vllum finem
Inuenire poteris, minuitur autem tibi pectus sociorum.
Sic ait, cæterum ego ipsā mutuis excipiens alloqu. sū:
Sanè tibi dicam, quæcūque tandem sis dearum,
Quòd ego neutiquam voluntarius detineor, sed videor
Immortales offendisse qui cœlum latum habitant.
Sed tu mihi dic (dij enim omnia sciunt)
Quisnam me immortalium impedit & moratur iter
Reditúmque, vt in pontum deueniam piscosum.
Sic dicebam, illa verò statim respondebat diua dearum,
Enimuerò ego tibi, ô hospes,, valdè verè enarrabo,
Versatur quispiam hic senex marinus veridicus,
Immortalis Proteus Aegyptius, quique maris
Totius profunditates nouit, Neptuni minister:
Hunc meum inquiunt patrem esse, atque genuisse:
Quem si quo pacto tu poteris ex insidijs prendere,
Qui tibi dicat viam & mensuras itineris,
Reditúmque vt per mare proficiscaris piscosum.
Atque præterea tibi diceret ô nobilis, si modò velis,
Quodcūque tibi in domibus malumq́; bonūq. accidisset
Absente te per longam viam difficilémque.
Sic ait, cæterùm ego ipsam vicissim allocutus sum

Κνημοὺς ἐξερέησι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
Βοσκομένη, ὁ δ᾽ ἔπειτα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνήν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ᾽ ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ,
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστάς,
Κὰδ δ᾽ ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς,
Πάντες κ᾽ ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε·
Ταῦτα δ᾽ ἅ μ᾽ εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ᾽ ἀπατήσω·
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτής,
Τῶν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ᾽ ἐπικεύσω.
Αἰγύπτῳ μ᾽ ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελειέσσας Ἑκατόμβας·
Οἱ δ᾽ αἰεὶ *βούλοντο θεοὶ μεμνῆσθαι ἐφετμέων. γρ. βούλοιντο
Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε (Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τόσσον ἄνευθ᾽ ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ὅθεν τ᾽ ἀπὸ νῆας ἐΐσας
Ἐς πόντον βάλλουσιν, ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ.
Ἔνθά μ᾽ ἐείκοσιν ἤματ᾽ ἔχον θεοί· οὐδέ ποτ᾽ οὖροι
Πνείοντες φαίνονθ᾽ ἁλιαέες, οἵ ῥά τε νηῶν
Πομπῆες γίνονται ἐπ᾽ εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Καί νύ κεν ἤϊα πάντα κατέφθιτο καὶ μένε᾽ ἀνδρῶν,
Εἰ μή τις με θεῶν ὀλοφύρατο καί μ᾽ *ἐσάωσε, γρ. ἐλέησε
Πρωτέος ἰφθίμου θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος,
Εἰδοθέη. τῇ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸν ὄρινα,
Ἥ μ᾽ οἴῳ ἔρροντι συνήντετο νόσφιν ἑταίρων.
Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.
Ἡ δ᾽ ἐμεῦ ἄγχι στᾶσα ἔπος φάτο, φώνησέν τε,
Νήπιός εἰς ὦ ξεῖνε λίην τόσον, ἠὲ χαλίφρων,
Ἠὲ ἑκὼν μεθιεῖς, καὶ τέρπεαι ἄλγεα πάσχων,
Ὡς δὴ δήθ᾽ ἐνὶ νήσῳ ἐρύκεαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύνασαι, μινύθει δέ τοι ἦτορ ἑταίρων.
Ὣς ἔφατ᾽. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἐκ μέν τοι ἐρέω, ἥτις σύ περ ἐσσὶ θεάων,
Ὡς ἐγὼ οὔτι ἑκὼν κατερύκομαι, ἀλλά νυ μέλλω
Ἀθανάτους ἀλιτέσθαι οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ σύ πέρ μοι εἰπὲ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τίς μ᾽ ἀθανάτων πεδάᾳ καὶ ἔδησε κελεύθου·
Νόστον θ᾽, ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ᾽ αὐτίκ᾽ ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ᾽ ἀτρεκέως καταλέξω,
Πωλεῖταί τις δεῦρο γέρων ἅλιος νημερτής,
Ἀθάνατος Πρωτεὺς Αἰγύπτιος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδε, Ποσειδάωνος ὑποδμώς·
Τόνδε τ᾽ ἐμόν φασιν πατέρ᾽ ἔμμεναι, ἠδὲ τεκέσθαι·
Τόν γ᾽ εἴπως σὺ δύναιο λοχησάμενος λελαβέσθαι,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ᾽, ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα,
Καὶ δέ κέ τοι εἴπῃσι διοτρεφές, αἴκ᾽ ἐθέλῃσθα,
Ὅ, ττι ἐν μεγάροισι κακόν τ᾽ ἀγαθόν τε τέτυκται
Οἰχομένοιο σέθεν δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ὣς ἔφατ᾽, αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,

Αὐτὴ νῦν φράζευ σὺ λόχον θείοιο γέροντος,
Μήπως με προϊδὼν ἠὲ προδαεὶς ἀλέηται.
Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
γρ. ἐγὼν ἐρέω Τοιγὰρ* ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω·
σὺ δ' ἐνὶ φρε Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
σὶ βάλλεο σῇσι Τῆμος ἄρ' ἐξ ἁλὸς εἶσι γέρων ἅλιος νημερτὴς,
Πνοιῇ ὑπὸ Ζεφύροιο, μελαίνῃ φρικὶ καλυφθεὶς,
Ἐκ δ' ἐλθὼν κοιμᾶται ὑπὸ σπέεσι γλαφυροῖσιν.
Ἀμφὶ δέ μιν φῶκαι νέποδες καλῆς ἁλοσύδνης
Ἀθρόαι εὕδουσιν, πολιῆς ἁλὸς ἐξαναδῦσαι,
Πικρὸν ἀποπνείουσαι ἁλὸς πολυβενθέος ὀδμήν.
Ἔνθα σ' ἐγὼν ἀγαγοῦσα ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Εὐνάσω ἑξείης· σὺ δ' εὖ κρίνασθαι ἑταίρους
Τρεῖς, οἵ τοι παρὰ νηυσὶν ἐϋσσέλμοισιν ἄριστοι.
Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα τοῖο γέροντος.
Φώκας μέν τοι πρῶτον ἀριθμήσει, καὶ ἔπεισιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν πάσας πεμπάσσεται, ἠδ' ἴδηται,
Λέξεται ἐν μέσσοισι νομεὺς ὣς πώεσι μήλων·
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτα κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότ' ἔπειθ' ὔμμιν μελέτω κάρτος τε βίη τε,
Αὖθι δ' ἔχειν μεμαῶτα καὶ ἐσσύμενόν περ ἀλύξαι.
Πάντα δὲ γινόμενος πειρήσεται ὅσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ γίνονται, καὶ ὕδωρ, καὶ θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὑμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν, μᾶλλόν τε πιέζειν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δή σ' αὐτὸς ἀνείρηται ἐπέεσσιν,
Τοῖος ἐὼν οἷόν κε κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότε δὴ σχέσθαι τε βίης, λῦσαί τε γέροντα
Ἥρως· εἴρεσθαι δὲ θεῶν ὅς τις σε χαλέπτει,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.

Ipsa nunc explica insidias diuini senis
Ne quo pacto me prævidens aut præsciens effugiat,
Difficilis enim est deus mortali homini domari.
Sic dicebam, ipsa continuò respondit diua dearum:
Enimuerò ego tibi hospes valdè verè dicam:
Quando verò sol medium cœlum ascenderit,
Tum certè è mari emergi senex marinus veridicus,
Flatu sub Zephyro, nigra procella obtectus:
Egressus verò dormit sub specubus cauis.
Circa ipsũ.v. Phocæ carentes pedib. pulchræ Halosydnes
Frequentes dormiunt è cano mari egressæ
Acerbum spirantes maris profundi odorem.
Illuc te ego ducens simul aurora illucescente,
Collocabo ex ordine: tu verò probè elige socios
Tres, qui tibi apud naues transtratas optimi sunt:
Omnes autem tibi enarrabo astutias ipsius senis,
Phocas quidem primùm numerabit, & inspiciet:
Cæterũ postquã oẽs per quinterniones numerarit atq. (inspexerit,
Cubabit in medio, pastor veluti in grege ouiũ
Atqui vbi primùm sopitum videritis,
Tum deinde vobis curæ sit roburq; visq;,
Illic verò tenete cupientem & gestientem elabi.
Omnia verò factus molietur, quæcunq. in terra
Reptilia sunt, & aqua, & diuinitùs ardens ignis.
Vos autem firmiter tenete, magisq; premite.
Sed quando certè te ipse interrogauerit verbis,
Talis qualem consopitum videratis,
Et tum certè desiste à vi soluéque senem
Heros: interroga verò, deorum quisnam te affligat,
Reditúmque vt per pontum proficiscaris piscosum,

COMMENTARIVS.

τίπτε δέ σε χρειώ) Cùm anteà Menelao exposuerit Pisistratus causam, cur Telemachus ad ipsum accedat: videtur nunc superfluum esse, quòd eandem à Telemacho sciscitatur. Sed interiecta hesternis sermonibus nocte oportuit altera die quæstio illa refricari, & ipsemet Telemachus interrogandus fuit, neque alteri de altero respondenti tam credendum, vt præcipua persona de se ipsa non responderet.

ἀτρείδη Μενέλαε) Eustathius annotat, hoc Telemachi responsum ex variorum locorum carminibus esse concinnatum, vt ipsemet Poeta primus inuenisse dici possit modum centones carminum consarcinandi, & ita apertam viam illi operi, quod ὁμηρόκεντρα appellatur, in quo multi tantoperè desudarunt.

ἤλυθον) Exponit Telemachus aduentus sui finem: deinde domesticam calamitatem, tum petit obnixè à Menelao, vt verè & candidè certiorem se faciat de patris statu.

εἴ ποτέ τοι τι πατὴρ) Vsitatum est inter probos homines, vt beneuolentiam erga patres in filios etiam deriuent: itaque eò meliùs, cũ à parentibus beneficiis affecti sunt, eorum gratiam filijs referre non grauantur in amicitiæ Illorum memoriam. Et hoc est quod Telemachus à Menelao postulat, neq; veretur, id quod est apud Comicum nostrum, ne hæc beneficiorum parentis commemoratio, exprobratio quædam Menelao videatur: quia iam illi eius animus exploratus erat, libertatémque istam loquendi à modesto homine boni æquiq; consultam iri facilè sibi persuadebat.

ὢ πόποι) Ordine respondet Menelaus Telemachi orationi, in qua primo loco erat priuatæ calamitatis commemoratio: postea nuncij petitio de patre. Ad hanc secundo, ad eam primò respondet, miseratus nimirum amici bonorum sortem, quæ tam miserè ab his ganeonibus & fruges consumere natis, vt ait ille, dilapidentur. Eos ergo culpat, quòd illi tam ignaui & imbecilles audeant viri fortis thorum attentare, eísq; idcirco eleganti comparatione exitium vaticinatur.

κνημοὺς ἐξερέῃσι) Apud Gesnerum cap. de Ceruo, sic obseruatum reperio: Cerui montes excelsos non ascendunt, vt qui nimiùm corpulenti, ad planiciem magis quàm montes idonei sint: quamobrem syluas & valles, & fluminibus vicina loca frequentiùs habitant. Cerui gaudent τοῖς ὀργάσι Pollux. Est autem ὀργὰς, vel ὀργὰς γῆ, ἡ ἀργὴ καὶ ἀνέργαστος, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ φυτὰ πρὸς αὔξησιν ὀργᾶν, λοχμῶδες καὶ ὀρεινὸν χωρίον: ἡ εὔγειος καὶ σύμφυτος, καὶ λιπαρὰ καὶ ἀκμαία γῆ. Varinus. Hoc est: Orgas est locus incultus, syluosus aut nemorosus, vbi solum bonum & pingue est. Apud eundem tamen ὀργάδες etiam pro cultis locis exponitur: ité ὀργάδες, loci syluosi. Quicquid de his postremis sit, tamen constat malè hic vulgo verti κνημοὺς, iuga. Sunt enim potiùs radices montis κνημοὶ, non autem cacumina. Quod autem hîc de cerua catulos suos in stabulo leonis occultante dicitur, id confictum est à Poeta, & ad rem præsentem accommodatum. Nam leoni Vlyssem propter fortitudinem, ceruæ procos ob eorum ignauiam ac pusillanimitatem comparat. Solet autem eo nomine leoni opponi cerua (vel ceruus, vt vtrumque sexum comprehendamus: quod Attici etiam in fœminino faciunt, inquit Gesnerus) vnde prouerbia, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, hinnulus leonem sup. vicit, cepit, aut quippiam simile: & γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta: quod ex Hippothoonte poeta refert Stobæus.

ἐπάλαισεν ἀναστάς) Commendat Vlyssem à robore corporis, exemplóq; id comprobat. Refert enim, vt ille luctatus cum Philomelide, quem, Achiuos ad luctam prouocantem, cum magno Græcorum gaudio prostrauit. Sed quid sequitur? Vnus vnum si vicit, ergo plures vincere poterit? Credendum est igitur, tam parui procos æstimasse Menelaum, vt eos omnes etiam vno forti longè inferiores censuerit.

ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα) Cùm ex Aegypto Menelaus proficisceretur, Diis hecatombas non persoluit, ideò iubebit eum paulò pòst Proteus illuc redire, vt Deos ad nauigationem felicem sibi conciliet. Et hæc est veterum pietas, quanquam cæca, qui nihil prosperè agi ac perfici existimarunt, nisi Deos haberent propitios: ac infausti successus causam in negligentiam diuini cultus referebant, placarique oportebat Numen, quod offensum à se arbitrabantur.

νῆσος ἔπειτά τις) Paros, inquit Mela lib. 2. Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim, vt Homerico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta: &, si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum sub-

subinde,& præcipuè cùm extundaret,littori annectens,auget terras, spaciúmque augescentium in vicina vada promouet. Lucanus lib.10.de Cæsare:

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon:insula quondam,
In medio stetit illa mari,sub tempore vatis *Proteos:at nunc est Pellæis proxima muris.*

Quidam tamen, vt Posidonius, ignorationem Poetæ obiiciebant,quòd insulam Phariam (sic apud Strabonem scribitur)mari cingi dixerit. Quibus Strabo lib.1. Geograph sic respondit: Quicunque inquit,suas peregrinationes narrant,inflatè illi solent omnia iactare:qualis etiam Menelaus,qui cùm neque ad Æthiopas ascendisset,inaudiuerat de Nili exundatione,& quantùm is terræ regioni illi apponeret,& quod traiectum,qui est ante fauces iam ferè aggere aggesto cum continente coniunxisset: vt non iniuria Herodotus(malè legitur in Latino Hesiodus)totam Ægyptum fluuij donum dixerit,si non totam,eam saltem, quæ infra Delta sita,inferior Ægyptus nominatur.Cognouit etiam Pharum priscis temporibus mari ambitam fuisse:itaque mentitus est eam adhuc pelago circundari,quanquam iam insula esse desijsset. Hæc ille. Fuit tamen vir doctissimus Brodæus nostro sæculo, qui in suis Miscellaneis lib.3.cap.5.fabulosum esse contendit, quod tradit Homerus Pharum à Nilo diei cursu abfuisse. Qui locus studiosis est perlegendus. Vide Goropium in Niloscopio.quem authorem quo sæpius laudo,eò diligentius legi volo.Cæterùm de tota Pharo & de portu illius videndus est idem Strabo lib.17.ex quo nos in Lexico,vt spero,dicemus.

ἀφυσσάμενοι) Intelligit naues prius expurgari ab aqua,quam in portu imbiberunt, antequam in altum agantur.Solent autem immota nauigia plus aqua impleri,quàm si moueantur.

εἰ δ' ἐθέλῃ) Qui Deo curæ sunt,quàm magnis periculis obruantur,etiam in media rerum desperatione, vbi nullus apparet sese eripiendi modus,nulla via salutis aut propria industria,aut aliunde aduocato humano auxilio sese aperit,eos Deus sua ope erigit & sustinet.Quod mihi videtur Homerus adumbrasse hac narratione. Nam destituto humana ope Menelao,offert se sponte, & non vocata hæc Dea Edothea(quam Zenodotus Eurynomen appellat,referente Eustathio)quæ illi rationem perficiundæ nauigationis suæ patefacit. Vnde potuit Menelaus persuaderi,se non planè Diis inuisum,quorum auxilium in tanta angustia animi experiretur.

θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)Sic argumentabatur Menelaus: Dij omnia sciunt? Tu autem Edothea Dea es:Fieri itaque non potest,vt nescias quis mihi Deorum infensus nauigationem impedit. Tamen non obtinuit hoc à Dea , vel quòd non sit catholica illa propositio,vel quòd Homerus hunc quoque Proteum nobis vult esse cognitum;de quo tam miranda posteà subiicientur. Cùm ergo Edothea hoc Menelao non præstiterit,tamen Menelai adeò studiosa fuit,vt eius gratia patrem suum Proteum illi prodat,à qua ea omnia quæ exoptat, intelligere possit. De hoc autem Proteo locus erit dicendi in Lexico Homerico,in voce νημερτής.Tu intereà consule Virgilium 4.Georg.sub finem,vbi hunc locum Homericum expressit.Vide Erasmum in Adag.Proteo mutabilior.

τὸν δέ τ' ἐμόν φασιν)Edothea dubitanter patrem hunc suum esse asserit,cùm ex vulgari fama hoc se scire dicit. Vide quid nos hac de re suprà lib.1.scripsimus de Telemacho,qui sic etiam de Vlysse patre loquutus est.

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι) Quæ precedunt, præsentia & futura sunt: quæ nunc verò dicuntur,præterita.ait enim Edothea patrem suum Proteum Menelao expositurum,cur illic nauigandi via præclusa nunc sit: & hoc est præsens.deinde, quod illi iter faciendum sit,& quantum,& hoc est futurum,tertio, quid illi absenti domi acciderit:& hoc est præteritum. Vnde rectè de hoc Proteo Orpheus in Hymnis:----ἐπιστάμενος τά τ' ἐόντα ὅσσα τε πρόσθεν ἔην,ὅσα τ' ἔσσεται ὕστερον αὖτις.& Virgil.4.Georg.

Nouit namque omnia vates *Quæ sint,quæ fuerint,quæ mox ventura trahantur.*

ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεός)Dubito an hoc sit γνωμικόν,id est,an de Deo generaliter intelligatur, an specialiter de hoc Proteo,qui ob varias & horribiles formas,quas induit,non facilè ab homine domari possit. Vtrunque sanè huic loco accommodari potest. Tamen vtut sit,illud de Deo pronunciatum malè est:dicit enim,tantùm esse difficile Deum ab hominibus vinci, non dixit ἀδύνατον. Quales igitur habuit Deos illa antiquitas,qui licet cum difficultate,tamen humano robori subiacerent? Hîc autem manifestè huic deo Proteo prouidentiam aut præscientiam ademit Poeta. Nam si inuitus in hominum potestatem veniat, & ab eis insidias sibi strui intelligat sua προειδήσει,quomodo eas non effugiat in maris recessus abditus? Ita non potuit sibi constare cæcum illud sæculum, vbi Deorum mentionem facit.

πικρὸν ἀποπνείουσαι)De Phocarum odore paulo pòst dicetur. Cur autem νέποδες appellentur, dicemus in Lexico.

τοῖος ἐών) Oportebat hunc Protea tandiu constringi, & fortiter premi, donec in formam hominis pristinam rediret. Vnde Cyrene ad Aristæum filium:

Sed quanto ille magis formas se vertit in omnes,
Tanto,nate,magis contende tenacia vincla:
Donec talis erit mutato corpore,qualem
Videris,incepto tegeret cùm lumina somno.

Tunc autem erant illius vincula dissoluenda.

Sic loquuta,sub pontum subijt fluctuantem:
Cæterùm ego ad naues,vbi stabant in arena,
Ibam,plurima verò mihi cor cogitabat eunti.
Cæterùm postquam ad nauem veni atque mare,
Cœnam apparauimus,deinde accessit diuina nox,
Tum obdormiuimus in litore maris.
Quãdo verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tunc ad littus maris lata vada habentis
Ibam,plurimùm dijs supplicans:porrò socios
Tres ducebã.quib.potiss.confidebam ad omnem vim.
Intereà verò hæc ingressa maris latum sinum,
Quatuor Phocarum ex ponto pelles attulit:
Omnes verò erãt recẽs excoriatæ,dolũ.a.struebat patri:
Cubilibus autem in arena exculptis marina,
Sedebat expectans:nos valdè propè venimus eam.
Ex ordine verò collocauit:iniecit.a.corium vnicuique
Illic iam molestiss.insidiæ erãt:affligebat enim grauiter
Phocarum in mare nutritarum pessimus odor:
Quis etenim marinum prope cetum posset cubare?
Sed ipsa seruauit & excogitauit magnam vtilitatem:
Ambrosiam ad nares vnicuique posuit afferendo,
Dulce valdè spirantem:fugauit ceti odorem.
Totũ matutinũ tẽpus expectauimus patienti animo:
Phocæ.a.è mari venerũt freq̃uẽtes:illæ quidem deinde
Ordine sopiebantur iuxta littus maris.

Ὣς εἰποῦσ', ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας, ὅθ' ἕστασαν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἤϊα· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεσθ', ἐπί τ' ἤλυθεν ἀμβροσίη νύξ.
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε δὴ παρὰ θῖνα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Ἤϊα, πολλὰ θεοὺς γουνούμενος· αὐτὰρ ἑταίρους
Τρεῖς ἄγον, οἷσι μάλιστα πεποίθεα πᾶσαν ἐπ' ἰθύν.
Τόφρα δ' ἄρ' ἥ γ' ὑποδῦσα θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
Τέσσαρα φωκάων ἐκ πόντου δέρματ' ἔνεικε.
Πάντα δ' ἔσαν νεόδαρτα· δόλον δ' ἐπεμήδετο πατρί.
Εὐνὰς δ' ἐν ψαμάθοισι *διαγλάψασ' ἁλίῃσιν, γρ. διαγλάψας'
Ἧστο μένουσ'· ἡμεῖς δὲ μάλα σχεδὸν ἤλθομεν αὐτῆς·
Ἑξείης δ' εὔνησε· βάλεν δ' ἐπὶ δέρμα ἑκάστῳ.
*Κεῖθι δὴ αἰνότατος λόχος ἔπλετο· τεῖρε γὰρ αἰνῶς γρ. αἰθάνιν αἰνοτ.
Φωκάων ἁλιοτρεφέων ὀλοώτατος ὀδμή.
Τίς *γὰρ ἂν εἰναλίῳ παρὰ κήτεϊ κοιμηθείη; γρ. γάρ κ' ἄν.
Ἀλλ' αὐτὴ ἐσάωσε, καὶ ἐφράσατο μέγ' ὄνειαρ·
Ἀμβροσίην ὑπὸ ῥῖνα ἑκάστῳ θῆκε φέρουσα,
Ἡδὺ μάλα πνείουσαν· ὄλεσσε δὲ κήτεος ὀδμήν.
Πᾶσαν δ' ἠοίην μένομεν τετληότι θυμῷ·
Φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθον ἀολλέες· αἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξῆς εὐνάζοντο παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Ἔνδιος δ' ὁ γέρων ἦλθ' ἐξ ἁλός, εὗρε δὲ φώκας
Ζατρεφέας· πάσας δ' ἄρ' ἐπῴχετο, λέκτο δ' ἀριθμόν.
Ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ὠΐσθη δόλον εἶναι· ἔπειτα δὲ λέκτο καὶ αὐτός.
Ἡμεῖς δ' αἶψ' ἰάχοντες ἐπεσσύμεθ', ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Βάλλομεν· οὐδ' ὁ γέρων δολίης ἐπελήθετο τέχνης,
Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος,
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς·
Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.
Ἡμεῖς δ' ἀστεμφέως ἔχομεν τετληότι θυμῷ.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀνίαζ' ὁ γέρων ὀλοφώϊα εἰδώς,
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσιν ἀνειρόμενος προσέειπεν,
Τίς νύ τοι Ἀτρέος υἱὲ θεῶν συμφράσσατο βουλάς,
Ὄφρα μ' ἕλοις ἀέκοντα λοχησάμενος; τέο σε χρή;
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
γρ. ἀγορεύεις Οἶσθα γέρον τί με ταῦτα παρατροπέων * ἐρεείνεις;
Ὡς δὴ δηθ' ἐνὶ νήσῳ ἐρύκομαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύναμαι, μινύθει δέ μοι ἔνδοθεν ἦτορ.
Ἀλλὰ σύ περ μοι εἰπὲ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τις μ' ἀθανάτων πεδάα καὶ ἔδησε κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες Διί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν
Ῥέξας ἱερὰ καλ' ἀναβαινέμεν, ὄφρα τάχιστα
Σὴν ἐς πατρίδ' ἵκοιο, πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Οὐ γάρ τοι πρὶν μοῖρα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πρίν γ' ὅτ' ἂν Αἰγύπτοιο διϊπετέος ποταμοῖο
Αὖτις ὕδωρ ἔλθῃς, ῥέξῃς θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι·
Καὶ τότε τοι δώσουσιν ὁδὸν θεοὶ ἣν σὺ μενοινᾷς.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Οὕνεκά μ' αὖτις ἄνωγεν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Αἴγυπτόνδ' ἰέναι, δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω τελέσω γέρον ὡς σὺ κελεύεις.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ πάντες σὺν νηυσὶν ἀπήμονες ἦλθον Ἀχαιοὶ
Οὓς Νέστωρ καὶ ἐγὼ λίπομεν Τροίηθεν ἰόντες,
Ἦέ τις ὤλετ' ὀλέθρῳ ἀδευκέϊ ἧς ἐπὶ νηός,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν
Ἀτρείδη, * τί με ταῦτα διείρεαι, οὐδέ τί σε χρὴ
γρ. μὴ ταῦτα Ἴδμεναι, οὐδὲ δαῆναι ἐμὸν νόον· οὐδέ σε φημὶ
γρ. ἄκλαυστον ἔσεσθαι, ἐπεί κ' εὖ Δὴν * ἄκλαυτον ἔσεσθαι, ἐπὴν εὖ πάντα πύθηαι.
* Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν γε δάμεν, πολλοὶ δὲ λίποντο.
γρ. πολλοὶ μὲν τούτων ἔθανον, πολ. Ἀρχοὶ δ' αὖ δύο μοῦνοι Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἐν νόστῳ ἀπόλοντο· μάχῃ δέ τι καὶ σὺ παρῆσθα.
καὶ πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν γε θάνον, πολ. Εἷς δ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ.
Αἴας μὲν μετὰ νηυσὶ δάμη δολιχηρέτμοισι.
Γυρῇσι μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐπέλασσε
Πέτρῃσι μεγάλῃσι, καὶ ἐξεσάωσε θαλάσσης.
Καί νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ,
Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἀάσθη.
Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης·
Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος.
Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν,
Ἤλασε Γυραίην πέτρην, ἀπὸ δ' ἔσχισεν αὐτήν·

Meridie autem senex venit è mari, inuenit autem Phocas
Obesas: omnes verò adibat, recensuit autem numerum,
Nos autem primos recensuit inter cetos, nullóque animo
Putauit dolum esse, deinde cubauit & ipse,
Nos verò protinus vociferantes irruimus: circum autem manus
Iecimus, neque ipse senex dolosæ obliuiscitur artis:
Sed certè primùm leo factus est magnus iubis,
Porrò deinde draco, & panthera, atque ingens sus
Factus est, etiam liquida aqua, & arbor altus folijs:
Nos verò firmiter tenebamus forti animo.
Sed cum iam angustabatur senex versutias doctus,
Tunc certè me verbis interrogans allocutus est,
Quis sanè tibi Atrei fili deorum consuluit consilia
Vt me caperes inuitum insidijs cuius rei opus habes.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Scis senex: quid me ista decipiens interrogas?
Quòd iam diu in insula detineor, neque vllo pacto finem
Inuenire queo, minuitur autem mihi cor.
Sed tu vtique mihi dic (dij verò omnia sciunt.)
Quinam me immortalium impedit & auertit à via,
Reditúmque, vt per pontum vadam piscosum.
Sic dicebam: ille verò rursus respondens allocutus est,
Atqui omnino debebas, Iouis alijsque dijs
Sacris litatis conscendere, vt velocissimè
Tuam ad patriam venires nauigans per nigrum pontum.
Non enim tibi anteà fatum est amicosque videre & venire
Ad domum benè constructam, & tuam ad patriam terram,
Quàm Aegyptij à Ioue fluentis fluuij
Rursus ad aquas redieris, fecerisque sacras Hecatombas
Immortalibus dijs, qui cœlum latum tenent:
Et tunc tibi dabunt viam dij quam tu desideras.
Sic ait, cæterum mihi infractum est charum cor,
Eo quòd me rursus iubebat per obscurum pontum
Aegyptum ire longam viam difficilémque.
Verum etiam sic ipsum verbis excipiens allocutus sum,
Ista quidem sic perficiam senex vt tu præcepis.
Sed agè mihi hoc dic & verè recense,
Num omnes cum nauibus illæsi redierint Græci,
Quos Nestor & ego reliquimus à Troia profecti,
Num quispiam perijt morte inopinata sua in naue,
Aut amicorum in manibus postquam bellum cõfecerunt?
Sic dicebam, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Atride, ne me ista interroga, neutiquam te conuenit
Scire neque cognoscere, meum animum, neque te puto
Diu absque lacrymis fore, postquam benè omnia audieris.
Multi quidem istorum domiti, sunt plurimi verò relicti.
Duces autem duo Græcorum loricatorum
In reditu perierunt: pugnæ etenim & tu interfuisti:
Vnus autem adhuc alicubi viuus detinetur lato in põto,
Aiax quidem in naui domitus est longos remos habẽte.
Ad Gyras quidem primùm Neptunus aduexit
Petras ingentes, & seruauit è mari.
Et sanè effugisset mortem, quantumuis inuisus Palladi,
Nisi impium dictum protulisset, & graue facinus patrasset,
Dixit inuitis dijs effugere ingentes fluctus maris:
Hunc Neptunus magnifica audiuit iactantem,
Statim deinde tridente arrepto manu forti,
Percussit Gyream petram, absciditque ipsam:
Et

Et nūc quidem illuc mansit, alterū frustū incidit mari.
Huic sanè Aiax primùm insidens, valdè læsus,
Hunc ferebat per mare ingens, vndosum.
Sic ille quidem ibi perijt, postquā bibit salsam aquam:
Tuus verò fortè effugit mortem frater, atque elapsus est
In naui concaua: seruauit verò veneranda Iuno.
Sed quādo certè statim videbatur Malearum monte ar-
Peruenire, tum certè ipsum abreptum procella (duum
Pontum per piscosum tulit valdè ingemiscentem,
Agri ad extremam oram: vbi ædes habitabat Thyestes
Prius, cæterum tunc habitabat Thyestiades Aegisthus.
Sed cum iam & illinc apparebat reditus illæsus,
Retrò verò dij ventum verterunt, & domum venerūt.
Certè ille quidē gaudens cōscendit in patriam terram,
Et osculabatur attingens suam patriam: multæ ab ipso
Lacrymæ frequētes effūdebātur, postquā lubēter vidit ter
Hūc sanè à specula cōspexit speculator, quem constituit
Aegisthus dolosus, ducens: promisit autem mercedem,
Auri duo talenta: obseruabat verò hic toto anno, (ris.
Ne ipsum lateret accedens, memórque foret strenui robo
Festinabat aute annunciaturus ad ædes past. populorū:
Statim Aegisthus dolosam excogitauit artem:
Delectis ex plebe viginti viris optimis, (rare.
Constituit insidias, ab altera parte iussit conuiuium appa
Cæterū ipse iuit inuitans Agamemnona past. populorū,
Equis & curribus indecentia deliberans,
Hunc imprudentem ad mortem deduxit & trucidauit,
Conuiuio excipiēs, veluti si qs interficit bouē ad præsepe,
Neque quisquā Atridæ sociorū relictus qui eū sequitur,
Neque quisquam Aegisthi, sed trucidati sunt in regia.
Sic ait, cæterum mihi confractus est charus animus.
Flebam autem arenis desidens: neque mihi cor
Volebat amplius viuere & videre lumen solis.
Porrò postquā flēdo mēq; ipsum volutādo saturatus sū,
Tum me alloquutus est senex marinus veridicus:
Ne amplius Atrei fili, longo tēpore indesinenter sic (mè
Fleas, quoniā nō remediū aliquod inuenim⁹, sed citissi-
Tenta, quo pacto iam tuā ad patriā terram peruenias,
Aut enim ipsum viuum deprehendes, aut Orestes
Interfecit perueniēs: tu verò cœnæ sepulchrali intereris.
Sic ait, cæterùm mihi cor & animus generosus,
Rursus intra pectus: etiā quantūuis tristi gauisum reflo-
Et ipsum alloquutus verba alata dixi, (ruit:
Istos quidem noui, tu verò tertium virum nomina,
Qui adhuc viuus detinetur in lato mari,
Aut mortuus, volo autem quantumuis mœstus audire.
Sic dicebam, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Filius Laërti in Ithaca domos habitans,
Hunc vidi in insula lacrymas vberes fundentem
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, ille non potest suam patriam terram adire.
Non enim ei adsunt naues remigio instructæ & socijs,
Qui sanè ipsum reducere possent per lata dorsa maris.
Tibi autem non à fato decretum est nobis ô Menelaë,
In Argo equos pascente mortem & fatum subire.
Sed te ad Elysium campum, & fines terræ
Immortales mittent (vbi flauus Rhadamanthus est,
Vbi vtique facillima viuendi ratio est hominibus.

Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ.
Τῷ ῥ' Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ' ἀάσθη,
Τὸν δ' ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Σὸς δέ που ἔκφυγε κῆρας ἀδελφεὸς ἠδ' ὑπάλυξεν,
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι· σάωσε δὲ πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἵξεσθαι, τότε δή μιν ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν, μεγάλα στενάχοντα,
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιὴν, ὅθι δώματα ναῖε Θυέστης
Τὸ πρὶν, ἀτὰρ τότ' ἔναιε Θυεστιάδης Αἴγισθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖθεν ἐφαίνετο νόστος ἀπήμων,
Ἂψ δὲ θεοὶ οὖρον στρέψαν, καὶ οἴκαδ' ἵκοντο.
Ἤτοι ὁ μὲν χαίρων ἐπεβήσετο πατρίδος αἴης
Καὶ κύνει ἁπτόμενος ἣν πατρίδα· πολλὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ
Δάκρυα θερμὰ χέοντ', ἐπεὶ ἀσπασίως ἴδε γαῖαν.
Τὸν δ' ἄρ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδε σκοπὸς, ὅν ῥα καθεῖσεν
Αἴγισθος δολόμητις ἄγων· ὑπὸ δ' ἔσχετο μισθὸν,
Χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα. φύλασσε δ' ὅγ' εἰς ἐνιαυτὸν,
Μή ἑ λάθοι παριὼν, μνήσαιτο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων πρὸς δώματα ποιμένι λαῶν.
Αὐτίκα δ' Αἴγισθος δολίην ἐφράσσατο τέχνην·
Κρινάμενος κατὰ δῆμον ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους,
Εἷσε λόχον, ἑτέρωθι δ' ἀνώγει δαῖτα πένεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ βῆ καλέων Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν,
Ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν, ἀεικέα μερμηρίζων.
Τὸν δ' οὐκ εἰδότ' ὄλεθρον ἀνήγαγε καὶ κατέπεφνε
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Οὐδέ τις Ἀτρείδεω ἑτάρων λίπεθ' οἵ οἱ ἕποντο,
Οὐδέ τις Αἰγίσθου· ἀλλ' ἔκταθεν ἐν μεγάροισιν.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Κλαῖον δ' ἐν ψαμάθοισι καθήμενος· οὐδέ νύ μοι κῆρ
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίων τε κυλινδόμενός τ' ἐκορέσθην,
Δὴ τότε με προσέειπε γέρων ἅλιος νημερτής,
Μηκέτι Ἀτρέος υἱὲ πολὺν χρόνον ἀσκελὲς οὕτω
Κλαῖ', ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν· ἀλλὰ τάχιστα
Πείρα ὅπως κεν δὴ σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι.
Ἢ γάρ μιν ζωόν γε κιχήσεαι, ἤ κεν Ὀρέστης
Κτεῖνεν ὑποφθάμενος· σὺ δέ κεν τάφου ἀντιβολήσαις.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Αὖτις ἐνὶ στήθεσσι, καὶ ἀχνυμένῳ περ, ἰάνθη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Τούτους μὲν δὴ οἶδα· σὺ δὲ τρίτον ἄνδρ' ὀνόμαζε
Ὅς τις ἔτι ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Ἠὲ θανών· ἐθέλω δὲ καὶ ἀχνύμενός περ ἀκοῦσαι.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Υἱὸς Λαέρτεω Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν δ' ἴδον ἐν νήσῳ θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει, ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Σοὶ δ' οὐ θέσφατόν ἐστι διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε
Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν (ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς
Τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.

Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος·
Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους)
Οὕνεκ' ἔχεις Ἑλένην, καί σφιν γαμβρὸς Διός ἐσσι.
Ὣς εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἅμ' ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ἤϊα. πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεσθ', ἐπί τ' ἤλυθεν ἀμβροσίη νὺξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Νῆας μὲν πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐν δ' ἱστοὺς τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηυσὶν ἐΐσης·
Ἐν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες ἐπὶ κληῗσι κάθιζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἂψ δ' εἰς Αἰγύπτοιο διϊπετέος ποταμοῖο
Στῆσα νέας, καὶ ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
Χεῦ' Ἀγαμέμνονι τύμβον, ἵν' ἄσβεστον κλέος εἴη.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ὄφρα κεν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται·
Καὶ τότε σ' εὖ πέμψω, δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους καὶ δίφρον ἐΰξοον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεισον, ἵνα σπένδῃσθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη, μὴ δή με πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἔρυκε.
Καὶ γάρ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἐγὼ παρὰ σοί γ' ἀνεχοίμην
Ἥμενος, οὐδέ κέ μ' οἴκου ἕλοι πόθος, οὐδὲ τοκήων·
(Αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων
Τέρπομαι) ἀλλ' ἤδη μοι ἀνιάζουσιν ἑταῖροι
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, σὺ δέ με χρόνον ἐνθάδ' ἐρύκεις.
Δῶρον δ' ὅ,ττι κέ μοι δοίης, κειμήλιον ἔστω·
Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα· σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις
γρ. ᾗ ἐνὶ μὲν Εὐρέος; ᾧ* ἔνι μὲν λωτὸς πολὺς, ἐν δὲ κύπειρον,
Πυροί τε, ζειαί τε, ἠδ' εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.
Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών·
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο.
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων,
Αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, οἷ' ἀγορεύεις·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μεταστήσω· δύναμαι γάρ.
γρ. δώρων *Δώρων δ' ὅσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστιν.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἐστὶν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται·
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο. πόρεν δέ ἑ φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεὺς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ με νοστήσαντα· τεῒν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.

Non nix neque hyems longa, neque vnquam imber,
Sed semper Zephyri suauiter spirantes auras
Oceanus emittit, ad refrigerandum homines)
Quòd habes Helenam, & ipsius Iouis generes.
Sic loquutus subÿt in pontum fluctuosum,
Cæterùm ego ad naues simul cum diuinis socÿs
Ibam. plurima mihi cor alternabat incedenti.
Cæterùm postquam ad nauem venimus atque mare,
Cœnaq; apparauimus, superuenit subitq; solitaria nox,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quando. a. mane genita apparuit roseis digitis aurora,
Naues quidē ante omnia deduximus in mare diuinū,
Malos autem imposuimus & vela nauibus æquatis,
Ipsi etiam ingressi super transtra sederunt,
Ordine. a. cōsidentes spumosum mare verberabāt remis.
Rursus ad Aegyptum à Ioue cadentis fluminis,
Constitui naues & perfeci legitimas Hecatombas.
Cæterùm postquam sedaui deorum iram immortalium,
Fudi Agamemnoni tumulum, vt immensa gloria esset.
Hæc vt perfeci, redÿ, dederūt. a. mihi ventum secundū
Dÿ, qui me celeriter charam ad patriam miserunt.
Sed age nunc mane in ædibus meis,
Donec vndecimáque duodecimáque fiat dies,
Et tunc te benè mittā, dabo autem tibi splendida dona,
Tres equos, & currum benè politum: cæterùm postea
Dabo pulchrum poculum vt libes dÿs,
Immortalibus, mei memor diebus omnibus.
Hũc rursus Telemachus prudens cōtrà allocutus est,
Atride, ne sanè me multo tempore hîc detine,
Etenim ad annum ego apud te vtique perdurarem
Sedens, neq. me domus caperet desideriū, neq. parētū,
(Vehementer enim verbis sermonibusq; tuis audiens
Oblector) sed iam mihi tristantur socÿ
In Pylo diuina, tu autē me longum tempus hîc detines.
Donū. a. quodcunq. mihi dare cuperes, tale sit vt ferri &
Equos. a. in Ithacā non ducā, sed tibÿpsi (recondi possit.
Hic relinquam in delicÿs: tu enim campo imperas
Lato, in quo quidem lotus frequens, in quo cyperus,
Triticū, speltæ, atque latè germinans hordeum album,
In Ithaca. a neque sane curricula lata, neque vllū pratū
Capris pascendis apta, & optabilior equorum pascuo.
Nulla. n. insularum spaciosa, neq. pratis accommodata,
Quæ ad mare inclinantur, Ithaca etiam supra omnes.
Sic ait: risit verò voce bonus Menelaus,
Manu ipsum prendit, verbumq; dixit atq. nominauit,
Sanguinis es boni, chare fili, qualia loqueris.
Atqui ego tibi commutabo: possum enim.
Ex donis autem quicunq. in mea domo thesauri iacēt,
Dabo quod pulcherrimum & preciosissimum est,
Dabo tibi craterem elaboratum: argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt:
Opus. a. est Vulcani, dedit. a. ipsum nobilis heros
Sidoniorum rex, quando sua domus suscepit
Illuc me profectum, tibi autem volo præbere.

COMMENTARIVS.

ὀλοώτατος ὀδμή) Phocarum odor est teteterimus, vnde Gesnerus ideò à Virgilio turpes, appellatas esse mauult, quàm propter magnitudinem, vt ait Seruius. Hinc Aristophanes in Pace & in Vespis Cleonem traducens, ei phocarum odorem, vtpote coriario attribuit. Vbi Scholiastes hoc Homeri carmen recitat. Cœlius Rhodig. Lectionum antiquarum lib. 18. cap. 9. huic odori amaro ac acerbo, vt Homerus appellat, tribuere velle videtur, quòd phocę fulmine non tangantur, vt neque hyena neque arbor ficus. Itaq; legimus

mus apud Plinium lib. 2. cap. 13. Seuerum imperatorem lecticam suam corio vituli marini tectam voluisse. Est autem vitulus marinus idem quod Phoca.

φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς) Circa meridiem accesserunt Phocæ ad littus. Est enim animal ἀμφίβιον, vt alibi copiosius docemus. Exit autem è mari meridiano tempore, sed magis circa vesperam authore Æliano de Animalib. lib. 9. cap. 50. vbi etiã huius loci Homerici meminit, his verbis: Κνεφαίαι δὲ αἱ φῶκαι ἐξίασι μᾶλλον ἤδη μὲν τοι καὶ μεσημβρίας οὔσης, καὶ καθεύδουσι τῆς θαλάττης ἔξω. τοῦτό τοι καὶ Ὅμηρος ᾔδει. καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ τὸν Μενέλαον πεποίηκε τῷ Τηλεμάχῳ, καὶ τῷ Πεισιστράτῳ διηγούμενον τὴν κοίτην αὐτῶν τὴν δὲ, ὅτι τὰ ἐν Φάρῳ καὶ περὶ Πρωτέως τοῦ θαλαττίου δαίμονος αὐτοῖς ὁ Μενέλαος διηγεῖτο, καὶ τῆς μαντείας ἣν ἐμαντεύσατο οἱ ὁ Πρωτεὺς ὁ ἄπορ. id est: Phocæ circa vesperam magis exeunt, aliquando tamen etiam meridie, & extra mare somnum capiunt. Hoc & Homerus nouerat, qui in Odyssea Menelaum inducit, hoc earum cubile Telemacho & Pisistrato narrantem, cùm de iis quæ in Pharo acciderant, & marino dæmone Proteo, eiúsque vaticinio verba faceret. Hæc ille. Vide Oppianum lib. I. ἁλιευτικῶν.

εὐνάζοντο) Phocas animal somniculosum esse testantur scriptores. Vnde Martialis:

Dormitis nimium glires, vitulique marini. Vnde Phocæ imagine somniculosum denotari ait Pierius Valerianus in Hieroglyphicis. Inter dormiendum autem altè stertit, vt mugitum edere videatur: vnde vituli nomen, inquit Rondeletius, cuius rei causam affert pituitosum humorem, qui in aspera arteria est, inspirando & expirando agitatus. Tales sonos dormiendo edunt, qui crasso sunt collo & breui, distillationib. obnoxij: itē ij, quib. excidit columella. Hæc ἐκ παρέργου occasione mētionis de somno Phocarum.

ζατρεφέας) Ideò eas magnas appellat Ouidius, & alibi deformes: Virgilius etiam turpes, si Seruio credimus (qua de re nos anteà) & tamen, vt scribit Rauisius, hoc animal breuissimum est à partu, postea verò euadit maximum. Gesnerus addit, se intellexisse circa Angliam phocas crassas præpinguésque fieri, & ad vrsi magnitudinem accedere.

ἐν δ' ἡμέας προΐεις) Hic est dolus, quo Proteus decipitur, sanè mirabilis, ne dicam incredibilis, ab Edothea instructus tectis Menelao & reliquis pelle Phocarum, vt anteà vidimus. Quòd autem illi homines existentes cum Phocis esse potuerint, fidem non excedit. Nam animal illud est φιλάνθρωπον, more delphinorum, quod Eudemi authoritate comprobat Ælianus de Anim. lib. 4. cap. 56. referentis, vitulum marinum in hominem, spongias piscari solitum, amore flagrasse, eóque vbi subterranea petra esset, extra mare progressum, cum spongiatore versatum fuisse. Rondeletius etiam vitulum illum marinum, cuius ipse iconem expressit, ait circa insulam Lerinum captum, & in insulæ illius Xenobio multos dies educatum, nullo metu cum hominibus versatum, per terram se trahentem, gradus etiam scandentem. De hac etiam Phocarum φιλανθρωπίᾳ, vt ita loquar, scripsit Plinius, eas nimirum accipere disciplinam, vocéque pariter & visu populum (in spectaculis exhibitos) salutare, incondito fremitu: nominéque vocatos respondere. Apud Varinum scriptum est, ἡ φώκη ἐρᾷ συνουσίαν αἰσθητ.

ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων) Cùm de Proteo simus polliciti nos dicturos in Lexico, tamen in hũc locum Diodorum Siculum afferemus, qui causam fictæ huius mutabilitatis Protei exponit his verbis lib. I. τούτου δὲ παραδεδομένου τῶν τε πνευμάτων ἔχειν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν μορφὴν μεταβάλλειν, ὅτε μὲν εἰς ζώων τύπους, ὅτε δὲ εἰς δένδρον, ἢ πῦρ, ἢ τι τῶν ἄλλων, ὁμολογούμενα συμβαίνει καὶ τοὺς ἱερεῖς λέγειν περὶ αὐτοῦ. ἐκ μὲν γὰρ τῆς μετὰ τῶν ἀστρολόγων συμβιώσεως, ἣν ἐποιεῖτο συνεχῶς, ἐμπειρίαν ἐσχηκέναι τὸν βασιλέα τούτων. ἐκ δὲ τοῦ νομίμου τοῦ παραδεδομένου τοῖς βασιλεῦσι τὸ περὶ τὰς μεταβολὰς τῆς ἰδέας μυθολογηθῆναι παρὰ τοῖς Ἕλλησι. ἔθος γὰρ εἶναι τοῖς κατ' Αἴγυπτον δυνάσταις περιτίθεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λεόντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων προτομὰς, σημεῖα τῆς ἀρχῆς, καὶ ποτὲ μὲν δένδρα, ποτὲ δὲ πῦρ, ἔσθ' ὅτε καὶ θυμιαμάτων εὐωδῶν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ὀλίγα. καὶ διὰ τούτων ἅμα μὲν ἑαυτοὺς εἰς εὐπρέπειαν κοσμεῖν, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους εἰς κατάπληξιν ἄγειν καὶ δεισιδαίμονα διάθεσιν. id est: Cum autem hic tradatur peritiam spirituum (malè Pogius, artium) habuisse & formam mutasse aliquando in animalium species, aliquando in arborum vel ignem, vel quippiam aliud, eadem contingit sacerdotes ipsos de eo scribere. Ex continua enim familiaritate, qua cum Astrologis vixit, peritiam harum rerum calluisse. Consuetudo autem Regibus tradita Græcis, ansam huiusmodi transformationes fabulandi præbuit. Moris enim esse Ægyptiis regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorem partem in capite ferre, insignia principatus: & aliquando arbores, aliquando ignem, interdum etiam redolentia supra caput vnguenta non pauca. Et his eos sese exornasse, tum stuporem ac superstitionem quandam aspicientibus iniecisse. Hæc ille. Sed allegorias istas ego non admitto, vt iam aliàs monui, ac cum iis sentio, qui veteres illos à Satana sic miris modis delusos asserunt. Nulla enim elementa malis spiritibus carent, aut vnquam caruerunt, proinde vbique facilè fuit illi veteratori sese in hominum manus dedere, vt eos magis ac magis in hac abominanda ac execranda dæmonomania captos retineret. Quòd autem spiritus ille omnigenas formas induere possit, satis constat: qui se, cùm totus tenebricosus sit, tamen in Angelum lucis non ita rarò transformet: quod maius est, sine dubio, quàm hæc de quibus est quæstio. Et si mihi allegoriæ hoc loco placeret, Heraclidi Pontico potiùs subscriberē: cui tamen adderem Goropium in Niloscopio, vbi hunc locũ diligentissimè enarrat.

οἶσθα γέρον) Virgilius: *Scis Proteu, scis ipse, neque est te fallere cuiquam.* Quod ex eo pendet generaliùs anteà dicto, & quod paulò pòst sequitur, θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν: Sciunt omnia Dij.

ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες) De hac veterum pietate antea diximus. Quid autem insequentibus per Αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο intelligat, docet Strabo lib. I. nimirum Nilum, quod nomen tamen Homeri temporibus videtur non fuisse. διιπετῆ autem appellat, quòd ab imbribus augeri existimetur à quibusdam. Vide de hac re copiosius apud Herodotum, Diodorum, Plinium, Strabonem & reliquos, quorum opiniones recitat diligenter Ioachimus Vadianus in suis Commentariis in Melam, lib. I. Vide Goropium in Niloscopio, vbi quæstionem eius incrementi accuratissimè & doctissimè, vt solet omnia, pertractat.

ἀτρείδη) Intelligebat Proteus se res non gratas Menelao narraturum, ideò recusat prima fronte hoc illi præstare officiũ, quod expostulabat, ne illi dolorem pareret, ac lacrymas, cùm audiret non solùm Aiacis mortem, & Vlyssis remotam peregrinationē, quem vtrunque pro non vulgari amico habeat: sed etiam, quod mœstitiæ caput est, fratris Agamemnonis fatum.

πολλοὶ μὲν γὰρ) Aggressurus narrationem sequentem, tres gradus procedendi videtur obseruasse. Primùm enim generalissimè rem proponit, cùm ait multos periisse è Græcis, multos seruatos: deinde specialiùs numerum eorum qui perierunt & seruati sunt, perstringit. Tertiò rem per partes descutit, hoc est singulorum casus exponendo, Aiacis nimirum, Agamẽnonis, Vlyssis, ipsiúsq; Menelai.

μάχῃ δέ τι) Quasi dicat: Non est necesse me illa narrare, quæ in bello Troiano acciderunt, cùm ea tibi notissima sint, vt qui ipsi interfueris: ea igitur me dicere sufficiet, quæ tibi sunt incognita, vt ea quæ redeuntes Græci subierunt, quæ tu etiam à me flagitas.

αἴας μὲν) Hoc concisè dictum posteà sigillatim explicatur, cuius rei hæc summa est: Aiacem Pallas, propter raptum Cassandræ in eius templo ab eo perpetratum (vt quidam volunt) redeuntem in patriam acriter persequuta est vsque ad excidium: quod illi tamen ideò non potuit contingere, salutem illi Neptuno procurante. Sed, vt solent homines rebus secundis efferri, temerarius ille heros pro felici nauigationis successu, sui ipsius oblitus, & beneficij à Diis accepti immemor, ausus est impiè sibi ipsi hoc tribuere, se inuitis Diis periculo naufragij ereptum. At Neptunus voce ista exaudita, vt honoris & gloriæ suæ zelotypum est Numen, eum in scopulos impulit, confractáque naui in mare demersit, vbi animam expirare miserè coactus est. Vbi elegans est exemplum diuinæ vindictæ, quæ in impios exercetur. Hoc Aiacis naufragium narrauit etiam Dictys lib. 5. statim circa principium, idque sine Palladis aut Neptuni mentione, his verbis: Postquam impositis, quæ singuli (Græci) bello quæsierant, ascendēre ipsi, solutisque ancoralibus nauigant. Dein à puppi secundante vento, paucis diebus peruenēre ad Ægæum mare: vbi multa imbribus ventísque, & ob id sæuiente mari indigna experti, passim vt sors tulerat, dispalantur. In quis Locrorum classis, perturbatis per tempestatem officiis nautarum, & inter se implicatis, ad postremum fulmine comminuta & incensa est. At rex Locrorum Aiax, postquam enatando euadere naufragium enisus est, reliqui per noctem tabulis aut reliquo ex naufragio leuamine fluitantes, vbi ad Eubœam deuenēre, Chæradibus scopulis appulsi pereunt. Eos namque re cognita Nauplius vltum ire cupiens Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca deflectere, tanquam ad portum coegerat, &c. Hæc contulisse non erit studioso, vt opinor, infructuosum. Porrò Aiax à Poetis ἀλαζὼν & Deorum contemptor nobis proponitur.

ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ) Hunc versum nullius pretij existimatum olim veteres tradiderunt, vt refert Eustathius, propter illius videlicet simplicitatem: ideò mirari ipsos quomodo ab Aristarcho prætermissus sit sine obeli signo. Simplicitas illius autem non ex mente, sed ex verbis ponderatur, quæ speciem habent scurrilitatis in re seria, & tristi minimè conuenientis.

σὸς δέ που ἔκφυγε) Hanc historiam de Agamemnonis interitu variè narrari video ab ipsis Poetis. Vide argumentum tragœdiæ Agamemnonis Æschyli. Noster autem Proteus ita sentit, Agamemnonem, cùm ad Malearum montem venisset, primùm abreptum vento, & ad eam partem appulisse, vbi Ægisthus habitaret: Agamemnonis aduentum cùm obseruasset, is quem in specula ad eam rem Ægisthus collocarat sub spe mercedis, Ægistho diligenter renunciauit: qui humaniter exceptum Agamemnonem cõuiuio dolosè tandem interfecit, non tamen sine suorum quoque iactura. Hæc summatim ex Protei narratione colliguntur. Dictys Creten-

sis lib.5.factum seciùs proposuit. Ait enim, audito Græcorum reditu, Oeacem Nauplij filium, Palamedis fratrem, Argos venisse. Ibi Ægialem atque Clytæmnestram falsis nunciis aduersum maritos armasse, prædicto ducere eos secum vxores. Troia his prælatas: prætereà addidisse ea, quibus mobile suapte natura ingenium muliebre magis aduersum suos incenderentur. Ita Ægialem aduenientem Diomedem per ciues aditu prohibuisse. Clytæmnestram per Ægisthum adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidiis cepisse, eúmque interfecisse, &c.

ἀφ δὴ θεοὶ) Id est, cessauit vela inflare ventus: quod finitæ nauigationis fuit argumentum. Nam venti, vt anteà dicebat noster Menelaus, πομπῆες γίνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

ἢ κυνέει ἁπτόμεν@-) Patriam terram Agamemnonem deosculatur, superstitione quadam veterum post diuturnam peregrinationem domos redeuntium, ni fallor. Mirari hoc quispiam poterit, sed illi non minùs solum illud deosculari voluerunt, quàm proprios parentes: cùm se illi non minùs etiam debere, quàm parentibus agnoscerent: itaque non minore reuerentia eum persequuti sunt, quin etiam illam cæteris rebus omnibus communi consensu antepo suerunt, vt aliàs à nobis dictum est. Porrò generaliter pro Dea est habita Terra, quæ etiam ab Homero in hymnis θεῶν μήτηρ appellatur, & ἀλόχος ἀστερόεντος ἄλοχος, cœli stellantis coniux.

δάκρυα θερμὰ) Xenophon de rebus gestis Græcorum lib.7. memorat, cùm Spartæ auditum esset Messenios ab Archidamo Lacedæmoniorum duce deuictos fuisse, ab Agesilao seniores ac Ephoros cunctos lacrymari cœpisse, ὥστε κοινόν τι χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυα εἶναι, adeò gaudio & tristitiæ lacrymæ communes sunt. Res vulgaris est, & quæ an verè accidat, amplius quærendum non sit. Ratio eius tamen reddenda est. Expositor noni libri Almansoris, inquit Rhodiginus Lect. antiq. lib.12. cap.4. lacrymas quasdam esse voluntarias dicit: aut ex tristitia, dum fit cerebri constrictio, & inde humecti aquosi expressio: aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio, & meatuum indéque humoris effusio, dum videlicet circumfunditur calor ad totius circumferentiam, & potissimum cerebrum scandit. Alexander etiam in sua problemata hoc retulit, Cur mœrentes & lętius ridentes lacrymãtur: sic autem soluit, Mœrentes vtiq; (inquit) meatuum siue pororum densitate extrudunt, quod in ipsis est humectum: tristitia enim frigiditatem facit, & pororum densitatem. Gaudentes verò ratione diuersa, raritate atque laxitate eorundem humida effundunt. Ego verò hæc distinguenda sic arbitror. Qui gaudent, aut effusè gaudent, id est cum risu largiore, qui poros rarefaciens & laxans humidum illud cerebri resoluit: aut cum mœstitia, hoc est (verbi gratia) ne à nostro proposito discedamus, cùm post longam peregrinationem & infinita pericula, quæ effugeris, tandem in patriam tutus reuerteris. Tunc enim exprimi lacrymas arbitror non solùm propter lætitiam recuperatæ patriæ, sed etiam propter recordationem tam diuturnæ ab illa absentiæ, qua tu re tam charissima tamdiu priuatus sis: itaque hoc gaudium habet nescio quid mœroris ac doloris sibi coniunctum, vt non tam illi quàm his lacrymæ tribui possint. Sed quid Xenophonti respondebimus? Ibi videlicet fuisse etiam permixtam mœstitiam pro recordatione ingentis periculi, quod Archidamus effugerat.

δειπνίσσας) Eustathius monet, quod etiam ab Adriano Iunio in Adagiorum Centuria 6. prouerb.34. obseruatum est, hinc posse prouerbialiter enũciari, ἀγαμεμνόνειος δαὶς, ἢ τράπεζα, id est, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia mensa: de iis qui in exitiali mensa epulantur, vltimámque cœnam sumunt. Talis erat ab Alexandro sexto Pontifice instructa, in qua tamen ipse, errore pincernæ interiit: quanquam alij aliter scribant. Iunius ait idem quod Agamemnoni, multis ex collegio purpuratorum contigisse qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto, opiparè excepti Agamemnonia mensa paulò pòst interiecerunt. Sed tamen modus est diuersus: quia hîc veneno est vsus, Aegisthus verò armis. Quod si prouerbialiter ad aliud quoque genus mortis referri possit, exemplum eius cœnæ suppetet nobis Nero, qui Britannicum hoc pacto sustulit, vt est apud Suetonium in vita Neronis. At apud Sophoclem ἀγαμεμνόνει@- δαὶς, pro anniuersario interfecti Agamemnoni epulo vsurpatur.

ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ) Non vult Eustathius noster hoc perinde scommaticè dictum, vt superius illud, ἐπεὶ πίεν αἴ μυελὸν ὕδωρ: sed potiùs grauissimam esse comparationem, qua non poterit grauior vlla adhiberi ad exprimendam Regis fortissimi mortem in conuiuio. Nam vt in Iliade Agamemnon heroibus stipatus tauro argumentum ductanti comparatur, nunc boui, quem non audens aliquis aggredi, dolosè ad præsepe statuit, vt ibi eum mactet, comparari absurdum non est. Mihi tamen videtur aliquid hîc σκωμμάτιον, & iocus Protei, vt anteà.

ἢ γάρ μιν ζωόν) Ægisthum intelligit, quem Orestes ex oraculi monitu ante Menelai aduentum interfecit, vnáque matrem Clytæmnestram. Videndi sunt Græci Tragici, in Electra, & in Oreste.

αὐτίκα οἱ γήθησε) Non est doloris acceptæ iniuriæ leue solatium, cùm eam esse vltam intelligimus: ideò vix est vt cessemus, donec illud accidat. Itaque vbi audit Menelaus vel spem sibi superesse, interfectum iri Ægisthum parricidam illum nefarium, vel iam Orestis beneficio interiisse: quantumuis mœstus, tamen erigitur & gaudet, inultam fratris sibi charissimi necem non futuram.

υἱὸς λαέρτου) Hic est totius narrationis scopus, in quo tamen minus immoratur, quàm in reliquis duobus: quod à Poeta de industria factum est, ne quod aliàs copiosè dicturus est, nunc Proteus præstaret.

σοὶ δ' οὐ θέσφατον) Hoc corollarium addit sponte sua Proteus, non interrogatus à Menelao, vt ei spem de suo statu futuro optimam relinqueret. Hîc autem, vt etiam frequenter alibi, docet Poeta se vitam aliam post præsentem credidisse, contra impiã & stupidam fanatici Epicuri sententiam, qui animam cum corpore interire putauit. Ait ergo Proteus Menelao, ipsum in Argo non moriturum: quid ergo? ad Elysios campos migraturum. Sed nunquid eum mori priùs oportet, quàm eò deueniat, hoc est animam à corpore dissolui lege cæteris mortalibus communi & ineuitabili? Existimo intellexisse Homerum peculiari Deorum fauore, & præcipuè ipsius Iouis, cuius gener Menelaus hic appellatur, Menelaum non moriturum omnino, sed in campos Elysios cum vita transiturum. Res non est noua, ne apud ipsos quidem veteres. Sic Elias, sic Henoch in cœlum viui à Deo assumpti sunt, vt testantur sacræ paginæ. Quod mihi intellexisse non videtur Dio Prusæus, qui oratione vndecima Homerum dixisse ait, Menelaum à morte in campum Elysium à Diis missum. Non enim dicit Homerus à morte, sed sine morte, nam eum planè non moriturum ait. Hoc autem idem Prusæus de Ægypto interpretatur, nimirum obscurè fassum esse Homerum, Menelaum in Ægypto mortuum: quia Ægyptus talis est regio, qualis campus Elysius, quem Homerus describit. Sed hoc nullo modo voluit Poeta, & ita distorqueri illius mentem non possum pati: non enim cætera omnia conuenient, si hoc admittamus, quod sagaci lectori subodorari facile est.

γαμβρὸς Διὸς) Helenam ex Leda suscepit Iupiter: itaq; fit, vt ducta Helena, Menelaus Iouis gener dici possit. Mirum autem est, cur, re ita se habente, tamen in Iliade Iupiter potius Troianorum partibus faueat, quàm ipsi Menelao, cui huius affinitatis nomine magis videbatur alligatus, vt hanc ipsi illatam iniuriam vlcisceretur.

χεῦ' ἀγαμέμνονι) Hæc etiam inter veterum superstitiones numeranda est. Solebant enim mortuos parentes aut cognatos hoc honore post fata prosequi, nimirum sepulchro imaginario (quem honorarium tumulum appellat Suetonius in vita Claudij Cæsaris circa initium) quod se fratri constituisse dicit Menelaus, vt illius gloriam illustriorem efficeret, videlicet in tam longinqua regione, vbi tanti viri monumentum relinquendum esse arbitratus est, vt post mortem peregrinis & exteris gẽtibus etiam notus esset.

ἀγορεύων) Modestè se excusat Telemachus erga Menelaum, à quo vt diutius apud se remaneret, rogabatur. Primùm docet, se nõ discessum parare, quòd odiosa aut molesta sit cum eo familiaritas & conuersatio, qui tam elegantibus colloquiis auditores suos demulceat, quibus se mirificè delectatum testatur: sed cùm naturâ in res domesticas propensiores simus, eas inani illi voluptati, quam ex sermonibus Menelai percipiebat, anteponit: petitq; à Menelao, vt sibi liceat ad socios redire, quos in Pylo reliquerat, nempe mœstos ac sollicitos pro ducis sui reditu. Quod ad oblata sibi à Menelao munera, quomodo illa, ac quæ ex illis accipiat, iã videbimus.

ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην) Duo offerebat Telemacho Menelaus: equos cum curru (nam ista simul coniungo) & poculum ad libationes. Primùm recusat Telemachus, facetè respondens, Ithacam suam equis curribúsque non esse aptam propter loci asperitatem, quæ equorum pascua non admittit: ne tamen vt insulam nihili proponat, ait eam αἰγίβοτον esse, caprísque pascendis fertilem, quod ipse pluris quàm equorum pascua æstimat: immò solam Ithacam cæteris omnibus anteponit, siue id εἰρωνικῶς à iuuene dictum est, siue per iocum, vt anteà monebamus. Vtut sit, non minus patriam diligit Telemachus, quàm Vlysses pater, qui apud Plutarchum in Dialogo περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, alienas terras se admirari quidem fatetur, suam verò Ithacam præ cæteris amare. Colloquium inter Gryllum & Vlyssem est huiusmodi. Γρυ. ἀπόκριναι δή μοι σοφώτατε αἰσχρόν. ἤκουσα γάρ σου ποτὲ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὡς ὑπ' ἀρωμένη τοπαρέχουσαν ὑπό τινος εἰς αὐτὴν φυτευόντος οὐδὲν, οὕτως ἐστὶν ἀγαθὴ καὶ γενναία τὴν φύσιν, ὥστε ἅπαντας ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς ἀφ' αὐτῆς. πότερον οὖν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἢ μόλις ἀπ' ἔργων τε πολλῶν καὶ διὰ πόνων μεγάλων, μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι; ὅπως δὲ χαλεπῶς οἴσεις ... τὸ φαινόμενον. Ὀδυ. ἀλλ' οὐ δεῖ ψεύδεσθαι, φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων. id est: Iam mihi responde homo sapientissime: Audiui enim, cùm aliquando Circæ Cyclopum regionem commemorares, nemine prorsus arante vel quicquam plantante, vs-

te, vſque adeò bona eſſe ac generoſa indole, omnes vt ſponte ſua fundat fructus. Hanccine igitur commendas potiùs, an montoſam aſperámq; Ithacam, quæ ægrè multa opera & labore ingenti exigua & vilia malignè cultoribus reddit? Sed caue moleſtum ſit præter animi ſententiam charitate patriæ reſpondere. Vly. Sed mentiendum non eſt. Amo quidem & amplector patriam meam & regionem impenſius: laudo tamen & admiror illorum. Hæc ille. Quæ proculdubio dicturus etiam eſſet Telemachus, ſi à Gryllo aut alio quopiam pariter interrogaretur. Notandam eſt autem, non diſcedere Poetam à ſua conſuetudine iocoſa ſeriis intertexendi: cuius rei exempla in Iliade vidimus. Adducor tamen vt hæc reuerà ita à Telemacho pronunciari exiſtimem. Hunc locum porrò exprimit Horat. Epiſt. lib. 1. Ep. 6. in hæc verba:

Haud malè Telemachus, proles patientis Vlyſsis,
Non eſt aptus equis Ithacæ locus: vt neq; planis
Porrectus ſpatiis, nec multæ prodigus herbæ.
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.

αἵματός εἰς) Quanquam peccatum fuiſſe à Telemacho videatur, qui oblatum ſibi donum ab hoſpite munifico recuſarit (nam non minor eſt ruſticitas beneficentiam grati hominis aſpernari, quàm flagitando nimium eſſe importunum) tamen prudenter Menelaus ad reſponſum Telemachi arridens, eius animum æqui boniq; conſuluit, eáq; ſe illi daturum pollicetur, non ſolùm quę illi in via non eſſent oneri, ſed quæ ille precioſiſſima inter ſuas gazas recondita ſeruat. Fuit autem hoc poculum Menelao à rege Sidoniorum datum, ad quem ille in ſua peregrinatione tanquam ab hoſpite diuerterat. Porrò antea vidimus de hac egregia hoſpitum apud veteres beneuolentia. Riſit autem Menelaus adoleſcentis Telemachi ſimplicitatem, qui horridulam Ithacam cæteris locis anteponebat: quod ab iis fieri ſolet, qui villas aut tuguriola, in quibus aſſueuerunt, longè pluris quàm regum palatia faciunt.

Sic hi quidem huiuſmodi inter ſe loquebantur.
Conuiuij inſtructores. v. in domum ierant regis diuini:
Illi. v. adducebant oues, afferebantq; animoſum vinum.
Cibum verò ipſis vxores pulchris vittis intulerunt.
Sic illi quidem circa cœnam in domo laborabant:
Proci autem ante Vlyſsis domum
Diſcis delectabantur & tragulas torquentes
In ornato pauimento, vbi anteà inſolentiam exercebāt.
Antino9. v. conſederat, & Eurymach. deo forma ſimilis,
Duces procorum, virtute enim erant longè optimi.
His filius Phronij Noëmon propè accedens,
Antinoum verbis interrogans alloquebatur,
Antinoe, an quid ſcimus in mente noſtra, an non?
Quando Telemachus redit ex Pylo arenoſa,
Nauem mihi abijt abducens, mihi verò opus eſt illius,
Vt Elidem in ſpatioſam traijciam, vbi mihi equæ
Duodecim fœminæ, ſubtus autem muli patiētes operis
Indomiti, ex quibus aliquem adigens ſubiugarem.
Sic ait: hi. v. in animo obtupeſcebāt, non. n. putabant
Pylum abijſſe Neleiam, ſed alicubi in ipſius
Agris aut ouibus adeſſe aut ſubulco.
Hunc ſtatim Antinous alloquutus eſt Eupithei filius,
Verè mihi dic quando abijt, & quinam illum
Iuuenes ſequuntur ex Ithaca electi? an ſuijpſius
Mercenarijq; mancipiaq;? poterant hoc etiā perficere?
Et mihi hoc dic verè, vt benè ſciam,
An te per vim inuitum priuauit naue nigra,
An ſponte ei dediſti, poſtquā conuenit te ſermone?
Hūc. a. filius Phornij Noëmon cōtrà allocutus eſt,
Ipſe ſponte ei dedi, quid faceret etiam alius,
Quando vir talis habens curas in animo
Peteret? difficile ſanè negare munus foret.
Iuuenes autem qui in populo optimates apud nos,
Illi eum ſecuntur, ducē verò ego conſcendentē agnoui
Mentorē, aut deum, huic. n. ipſi omnimodo ſimilis erat.
Sed hoc admiror: vidi hîc Mentorem diuinum
Heri ſub aurora, tum tamē cōſcendit nauem ad Pylum,
Sic certè loquutus abijt ad domum patris.
His verò vtriuſque perculſus eſt animus generoſus.
Proci verò ſimul ſederunt & quieuerunt à certaminib.
His verò Antinous interfectus eſt Eupithei filius.
Triſtatus: furore verò multum præcordia nigra
Inplebantur, oculi verò ei igni ſplēdenti ſimiles erant.
Papè, quàm ingens facinus ſuperbè commiſſum eſt
Telem. profectio iſthæc: dixerimus non perfectum iri.
Tot verò inuitis iuuenculus puer abijt temerè

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δαιτυμόνες δ' ἐς δώματ' ἴσαν θείου βασιλῆος·
Οἱ δ' ἦγον μὲν μῆλα, φέρον δ' εὐήνορα οἶνον·
Σῖτον δέ σφ' ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι *ἔνεικαν. γρ. ἔπεμπον
Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀντίνοος δὲ καθῆστο καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων, ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι·
Τοῖς δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Ἀντίνοον μύθοισιν ἀνειρόμενος προσέειπεν,
Ἀντίνο', ἦ ῥά τι ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν ἦε καὶ οὐκί,
Ὁππότε Τηλέμαχος νεῖτ' ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος;
Νῆά μοι οἴχετ' ἄγων· ἐμὲ δὲ χρειὼ γίνετ' αὐτῆς
Ἤλιδ' ἐς εὐρύχορον διαβήμεναι· ἔνθα μοι ἵπποι
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοὶ
Ἀδμῆτες, τῶν κέν τιν' ἐλασσάμενος δαμασαίμην.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον· οὐ γὰρ ἔφαντο
Ἐς Πύλον οἴχεσθαι Νηλήϊον, ἀλλά που αὐτοῦ
Ἀγρῶν ἢ μήλοισι παρέμμεναι, ἠὲ συβώτῃ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός·
Νημερτές μοι ἔνισπε πότ' ᾤχετο, καὶ τίνες αὐτῷ
Κοῦροι ἕποντ' Ἰθάκης ἐξαίρετοι; ἦ ἑοὶ αὐτοῦ
Θῆτές τε δμῶές τε, δύναιτό γε καὶ τὸ τελέσσαι;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἤ σε βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρατο νῆα μέλαιναν,
Ἦε ἑκὼν οἱ δῶκας, ἐπεὶ προσπτύξατο μύθῳ.
Τὸν δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ἑκὼν οἱ δῶκα. τί κεν ῥέξειε καὶ ἄλλος,
Ὁππότ' ἀνὴρ τοιοῦτος ἔχων μελεδήματα θυμῷ
Αἰτίζῃ; χαλεπόν κεν ἀνήνασθαι δόσιν εἴη.
Κοῦροι δ' οἳ κατὰ δῆμον ἀριστεύουσι μεθ' ἡμέας,
Οἵ οἱ ἕποντ'· ἐν δ' ἀρχὸν ἐγὼ βαίνοντ' ἐνόησα
Μέντορα, ἠὲ θεόν, τῷ δ' αὐτῷ πάντα ἐῴκει.
Ἀλλὰ τὸ θαυμάζω· ἴδον ἐνθάδε Μέντορα δῖον
Χθιζὸν ὑπ' ἠοῖον, τότε δ' ἔμβη νηῒ Πύλονδε.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς δώματα πατρός.
Τοῖσιν δ' ἀμφοτέροισιν ἀγάσατο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μνηστῆρες δ' ἄμυδις κάθισαν, καὶ παῦσαν ἀέθλων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην·
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως ἐτελέσθη
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἐκ τόσσων δ' ἀέκητι νέος πάϊς οἴχεται αὔτως

Νῆα ἐρυσσάμενος, κρίνας τ' ἀνὰ δῆμον ἀρίστους.
Ἄρξει καὶ προτέρω κακὸν ἔμμεναι· ἀλλά οἱ αὐτῷ
γρ. γενέσθαι Ζεὺς ὀλέσειε βίην πρὶν ἥμιν πῆμα* φυτεῦσαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Ὄφρα μιν αὐτὸν ἰόντα λοχήσομαι ἠδὲ φυλάξω
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης·
Ὡς ἂν ἐπισμυγερῶς ναυτίλλεται εἵνεκα πατρός.

Nunc deducta, electisq; per populum optimis.
Incipiet & vlterius malum esse: sed illi ipsi
Iupiter perdat vim, antequam nobis malum ferat.
Sed agite mihi date nauem celerem & viginti socios,
Vt eum ipsum redeuntem insidijs excipiam, atq. obseruē
In freto Ithacaq; Samiq; asperæ,
Vt cum sua pernicie nauiget propter patrem.

COMMENTARIVS.

δαιτυμόνες) Peracto Menelai & Telemachi colloquio redintegrat Poeta procorum memoriam. Eos itaque interea describit in Vlyssis ædibus epulantes, postea verò certiores de Telemachi profectione factos ipsi redituro insidias struentes. Per δαιτυμόνας autem instructores conuiuij intelligimus, vt docebimus in lexico: vnde apparet error vulgaris, qui, *Conuiuas*, interpretatur.

εὐήνορα οἶνον) Hoc vini epitheto videtur Poeta innuere, vinum moderatè sumptum tales habere effectus, vt viros animosiores ac fortiores reddat. Nam alioqui ignauiores fiunt, robúrq; totum dissoluitur & labascit. De illo etiam videtur intellexisse Horatius in Epistola 5. ad Torquatum lib. 1. cum ait:

Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermem, &c.

quod postremum est huius loci.

δίσκοισιν τέρποντο) Intelligo alios è procis sese hac discorum iactatione exercuisse, alios verò tela illa leuia, quæ αἰγανέαι appellantur. Vbi nota, non fingi ociosos procos etiam in medio libidinosæ rabiei æstu, adeò antiquitas illa ferè quietem sordidam & ignauiam non amauit. Erant autem huiusmodi exercitia planè virilia: tamen Eustathius de procis ita se exercentibus, sic ait, οὐκ οὖν ἀνδρεῖοι αὐτόχρημα οἱ μνηστῆρες οὕτω γυμναζόμενοι, ἀλλὰ ἔμφασιν μόνην ἐσκίαζον τοῦ πρὸς ἀνδρίαν ἡρωϊκὴν γυμνάζεσθαι. id est: Non statim fortes proci vel studiosi virtutis sunt existimandi, quòd ita se exerceant: sed prætextam solum virilium & heroicorum exercitiorum obtendebant: videlicet, ne prorsus libidine molliores effici à plebe putarentur, hanc ideo generositatis vmbram exhibentes. Mihi verò videtur reuerà docuisse Poeta, quàm fuerit olim res odiosa ocium, vt quod gens ista alioqui effœminata maximè effugere tentauerit.

ἀρχοὶ μνηστήρων) Obserua, ne ignauam quoque istam gentem ducibus caruisse, propter periculum ἀναρχίας: quæ vbicunque sit, excidium & perniciem parit. Sed neque solùm duces habent, sed præstantissimos è suis Antinoum & Eurymachum, qui reliquos virtutis opinione antecellere credebantur. Quod etiam docet, qui iurè possint hoc præfecturæ officio defungi, & ad quos maximè pertineat.

τοῖο δ' υἱὸς Φρονίοιο) Hoc accidisse post tertium aut quartum diem à Telemachi profectione, verisimile est. Sperauit nimirum Noëmon, citius eum rediturum: vel hoc ita fictum est à Poeta, vt hac ratione proci de Telemachi discessu audirent, vnde sequuntur insidiæ, quas illi postmodùm struent. Nam hoc verè ignorabant proci, & quod absentem eum videbant id eius occupationi in re familiari, putà agris aut gregibus inuisendis assignabant: prout videlicet de more antea semper habuerat, alioqui nullus erat huiusmodi suspicioni locus. Fuit ergo Telemachus, non secus atque Laërtes auus, rei domesticæ, ipsiúsque adeò agriculturæ & rei pastoritiæ cultor diligens.

αὐτὸς ἑκὼν) Tria quærebat Antinous. Primùm, quando Telemachus discessisset. Deinde, quis esset illi comitatus. Tertiò, an Noëmon sponte vel coactus ac inuitus nauem illi concessisset. Sed Noëmon ad duo capita tantùm respondet, & pro consuetudine respondentium apud Homerum: vltimo prius satisfacit, deinde verò secundo. Ait ergo, se non coactum, sed sponte nauem Telemacho suppeditasse. Odit nimirum & Poeta mendaces, amátq; veritatis candorem. Nam poterat Noëmon sibi à procis metuere, si hoc fateretur, à quibus sciebat iam prohibitum, ne res Telemacho ad iter necessariæ suggererentur. Maluit tamen cum eorum inuidia, ingenuè rem, vt se habet, confiteri, quàm veritati aliquid detrahere: quin etiam se ipsius esse misertum dicit, proinde non potuisse ei hoc munus denegare. Quod ad Telemachi comitatum attinet, exponit eadem libertate, quisnam ille sit.

Μέντορα ἠὲ θεόν) Vt eum fuisse Mentorem crediderit, faciebat species similis: vt autem Deum, quòd cùm hesterna die verum Mentorem viderit: tamen eum nauem Telemachi simul conscendisse tunc, cùm proficisceretur, obseruarit.

φρένες ἀμφιμέλαιναι) Cur præcordia iratis nigra sint, & oculi rubicundi & micantes, docuimus, ni fallor, in Iliade.

ὦ πόποι) Antinous cæteris procis renūciat, quæ à Noëmone de discessu Telemachi intellexit: docétque, quàm ipsis sit indecorum tot viros à iuuenculo tam astutè delusos, vt ipsis inuitis institutum iter suum, de quo nuper in concione egerat, perfecerit. Cùm igitur res ad eorum perniciem dispositæ sint, crescenti periculo, antequam adolescat, occurrendum statuit: proinde redeunti Telemacho insidias faciendas, quo sublato, de salute sua optimè sperandum sit. Prudenter autem faciunt quidem proci, qui maturo consilio sibi imposterum prouident: sed prudentia illa in sceleris subiecto versatur, quo præcedentia cumulant, & se magis ac magis Vlysseæ familiæ odiosos propinant: adeò difficile est, vbi semel prauam viam insistas, ab ea deflectere.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀναστάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος.
Οὐδ' ἄρα Πηνελόπεια πολὺν χρόνον ἦεν ἄπυστος
Μύθων οὓς μνηστῆρες ἐνὶ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων· ὃς ἐπεύθετο βουλάς,
Αὐλῆς ἐκτὸς ἐών· οἱ δ' ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα Πηνελοπείῃ·
Τὸν δὲ κατ' οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
Κῆρυξ, τίπτε δέ σε πρόεσαν μνηστῆρες ἀγαυοί;
Ἢ εἰπέμεναι δμωῇσιν Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἔργων παύσασθαι, σφίσι δ' αὐτοῖς δαῖτα πένεσθαι;
Μὴ μνηστεύσαντες, μηδ' ἄλλοθ' ὁμιλήσαντες,
Ὕστατα καὶ πύματα νῦν ἐνθάδε δειπνήσειαν.
γρ. οἵθ' ἅμ' *Οἳ θάμ' ἀγειρόμενοι, βίοτον κατακείρετε πολλόν,
Κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος· οὐδέ τι πατρῶν
Ὑμετέρων τὸ πρόσθεν ἀκούετε παῖδες ἐόντες
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μεθ' ὑμετέροισι τοκεῦσιν·
Οὔτε τινὰ ῥέξας ἐξαίσιον, οὔτε τι εἰπὼν
Ἐν δήμῳ· ἥτ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων,

Sic ait, hi certè omnes laudabant atque iubebant.
Statim deinde vbi surrexissent, ibant in domū Vlyssis.
Neque sanè Penelope longo tempore fuit inscia
Sermonum, quos proci in mente profundè cogitabant.
Præco enim ille dixit Medon, qui audierat consilia,
Cùm extra aulam esset, illi.v. interitus cōsiliū texebāt.
Festinabat. v. ire annūciaturus per domum Penelope.
Hunc autem à limine euntem alloquebatur Penelope,
Præco, cur te præmiserunt proci inclyti?
An dicere ancillis Vlyßis diuini
Vt à labore cessent, ipsis autem conuiuium apparent,
Ne ambientes nec vsquàm aliò decedentes,
Vltimò & postremò nunc hìc cœnent,
Qui simul congregati, victum absumitis multum,
Facultatem Telemachi prudentis: nunquā ne à patrib.
Vestris antea audistis pueri cum essetis,
Qualis Vlysses erat inter vestros parentes?
Neque vllum tractās iniquè, neq; quicquam loquutus
Publicè, quod tum ius est diuinorum regum,

Alium

Alium vicinum odio habeat, alium autem amet:
Ille verò nunquam prorsus improbum virum egit,
Sed quidem vester animus, & indigna facinora
Apparent, neque vlla est gratia post beneficia accepta.
Hanc rursus alloquutus est Medon prudētia doctus,
Vtinam sanè ô regina, hoc maximum malum esset,
Sed multò maiusq́; & perniciosius aliud
Proci tentant, quod non perficiat Saturnius.
Telemachum cupiunt interficere acuto ferro
Domū reuertentem: ille.v. profectus est ad patris famā
Ad Pylum sacram, atque ad Lacedæmona diuinam.
Sic ait: huius illic soluta sunt genua & amicū pectus.
Diu ipsam silentium verborum cœpit, ipsius verò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenella autē ei detenta est vox:
Tandem verò ipsum verbis excipiens alloquuta est,
Præco, cur mihi filius abijt: neq. ipsū necessitas erat
Naues celeres conscendere, quæ in mari equi
Hominib. sunt, penetrant. a. immensum humidū mare,
An vt ne quidē nomē eius inter homines relinquatur?
Hāc. v. alloquutus est deinde Medō prudētia doctus,
Haud scio, an aliquis ipsum impulit, & ipsius
Animus impulsus est ire ad Pylum, vt audiat
Patris sui, aut reditum, aut quonam fato interijt,
Sic certè loquutus abijt ad domum Vlyssis.
Hāc. a. dolor circūfudit animū cruciās, neq. amplius sustinuit
In sella sedere, licet multi in domo essent:
Verùm super limen sedebat elaborati thalami,
Miserabiliter lugens, vndique autem ancillæ eiulabant.
Omnes quotquot in domo erant iuuenes atque vetulæ.
Illas assiduò lugens alloquebatur Penelope,
Audite amicæ, sup. modū mihi cœlites dolores dederūt
Ex omnib. quæcūq. vnà mecū nutritæ, atq. natæ sunt.
Quæ antea quidem maritum bonum amisi animosum,
Omnibus virtutibus ornatum inter Græcos,
Eximiū, cuius gloria lata per Græciā & mediū Argos.
Nunc rursus filium dilectum perdiderunt procellæ
Inglorium ex ædibus, neque abeuntem audiui.
Infelices, neque vos quidem in mēte induxistis singulæ
E lectulo me suscitare, scientes manifestè in animo,
Quando ille conscendit cauam ad nauem nigram.
Si enim ego sciuissem istam profectionem expedientem,
Sanè statim aut mansisset, quātumuis festinās ad iter,
Aut me mortuam in domo reliquisset.
Sed aliquis famulus Dolium vocaret senem
Mancipium meum, quem mihi dedit pater huc eunti,
Et mihi hortum seruat multis arboribus cōsitū, vt celerrimè
Laërtæ hæc omnia assidens indicet,
Si fortasse aliquod ille in mente consilium commentus,
Progressus apud populum deploraret, qui cupit
Suam & Vlyssis perdere prolem diuini.
Hanc rursus alloquuta est chara nutrix Euryclea,
Domina chara, tu quidem me interfice crudeli ferro,
Siue relinquas in ædibus: sermonem certè non celabo.
Noui ego ista omnia, præbui. a. illi quæcūque postulauit.
Panē & vinum dulce: à me exegit magnū iuramētum,
Non prius tibi dicerē, quàm duodecimaq́; adesset dies,
Vel tu ipsa desiderares, & abijsse rescisceres:
Ne flens corpus pulchrum læderes,

Ἄλλον κ' ἐχθαίρῃσι βροτῶν, ἄλλον κε φιλοίη.
Κεῖνος δ' οὔποτε πάμπαν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὑμέτερος θυμὸς καὶ ἀεικέα ἔργα
Φαίνεται, οὐδέ τίς ἐστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
*Αἲ γὰρ δὴ βασίλεια τόδε πλεῖστον κακὸν εἴη· γρ. ἢ γὰρ
Ἀλλὰ πολὺ μεῖζόν τε καὶ ἀργαλεώτερον ἄλλο
Μνηστῆρες φράζονται, ὃ μὴ τελέσειε Κρονίων·
Τηλέμαχον μεμάασι κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
Οἴκαδε νεισόμενον· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Ὣς φάτο· τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Κῆρυξ, τίπτε δέ μοι παῖς οἴχεται; οὐδέ τί μιν χρεὼ
Νηῶν ὠκυπόρων ἐπιβαινέμεν, αἵθ' ἁλὸς ἵπποι
Ἀνδράσι γίγνονται, περόωσι δὲ πουλὺν ἐφ' ὑγρήν,
Ἦ ἵνα μηδ' ὄνομ' αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπηται;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Οὐκ οἶδ' εἴ τίς μιν θεὸς ὤρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ
Θυμὸς ἐφωρμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται
Πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον, ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κατὰ δῶμ' Ὀδυσῆος.
Τὴν δ' ἄχος ἀμφεχύθη θυμοφθόρον, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Δίφρῳ ἐφέζεσθαι, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων·
Ἀλλ' ἄρ' ἐπ' οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένη· περὶ δὲ δμωαὶ μινύριζον
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ δώματ' ἔσαν νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τῆς ἀδινὸν γοόωσα μετηύδα Πηνελόπεια,
Κλῦτε φίλαι· πέρι γάρ μοι Ὀλύμπιος ἄλγε' ἔδωκεν
Ἐκ πασέων ὅσσαι μοι ὁμοῦ τράφεν ἠδ' ἐγένοντο·
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλόν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·
Νῦν δ' αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν *ἀνηρείψαντο θύελλαι γρ. ἀπέκτενται μεμάασιν
Ἀκλέα ἐκ μεγάρων, οὐδ' ὁρμηθέντος ἄκουσα.
Σχέτλιαι, οὐδ' ὑμεῖς περ ἐνὶ φρεσὶ θέσθε ἑκάστη
Ἐκ λεχέων μ' ἀνεγεῖραι, ἐπιστάμεναι σάφα θυμῷ,
Ὁππότ' ἐκεῖνος ἔβη κοίλην ἐπὶ νῆα μέλαιναν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην ταύτην ὁδὸν ὁρμαίνοντα,
Τῷ κε μάλ' ἤ κεν ἔμεινε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἤ κέ με τεθνηκυῖαν ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπεν.
Ἀλλά τις ὀτρηρῶς Δολίον καλέσειε γέροντα,
Δμῶ' ἐμόν, (ὅν μοι ἔδωκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Καί μοι κῆπον ἔχει πολυδένδρεον) ὄφρα τάχιστα
Λαέρτῃ τάδε πάντα παρεζόμενος καταλέξῃ,
Εἰ δή πού τινα κεῖνος ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ὑφήνας,
Ἐξελθὼν λαοῖσιν ὀδύρεται, οἳ μεμάασιν
Ὃν καὶ Ὀδυσσῆος φθῖσαι γόνον ἀντιθέοιο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Νύμφα φίλη, σὺ μὲν ἄρ με κατάκτανε νηλέϊ χαλκῷ,
Ἢ ἔα ἐν μεγάρῳ· μῦθον δέ τοι οὐκ ἐπικεύσω.
Ἤδε' ἐγὼ τάδε πάντα, πόρον δέ οἱ ὅσσ' *ἐκέλευσε, γρ. ἐκέλευε]
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· ἐμεῦ δ' ἕλετο μέγαν ὅρκον,
Μὴ πρίν σοι ἐρέειν πρὶν δωδεκάτην* γε γενέσθαι, γρ. δὴ
Ἢ σ' αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς.

Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχε' Ἀθηναίῃ κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο·
γρ. σαώσει Ἡ γάρ κέν μιν ἔπειτα καὶ ἐκ θανάτοιο* σαώσαι.
Μηδὲ γέροντα κάκυ κεκακωμένον. οὐ γὰρ ὀΐω
Πάγχυ θεοῖς μακάρεσσι γονὴν Ἀρκεισιάδαο
Ἔχθεσθ'· ἀλλ' ἔτι πού τις ἐπέσσεται ὅς κεν ἔχῃσι
Δώματά θ' ὑψερεφέα καὶ ἀπόπροθι πίονας ἀγρούς.
Ὣς φάτο· τῆς δ' εὔνησε γόον, σχέθε δ' ὄσσε γόοιο.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνέβαινε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἐν δ' ἔθετ' οὐλοχύτας κανέῳ, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη·
Εἴποτέ τοι πολύμητις ἐνὶ μεγάροισιν Ὀδυσσεὺς
Ἢ βοὸς ἢ ὄϊος κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι φίλον υἷα σάωσον,
Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε κακῶς ὑπερηνορέοντας.

Sed lota puras corpori vestes induens,
In cœnaculum conscendens cum ancillis mulieribus,
Supplica Palladi filiæ Iouis à capra nutriti:
Hæc enim ipsum deinde & à morte seruabit.
Ne autem senem malè affectum. non enim existimo
Penitus dijs beatis sobolem Arcesiadæ
Inuisam esse, sed alicubi aliquis supererit, qui possideat
Domos excelsas, & porrectos fertiles agros.
Sic ait: huius. a. sedauit luctũ, cohibuit & oculos à lu- *(ctu.*
Ipsa verò lota puras corpori vestes induens,
In cœnaculum conscendit cum seruis ancillis,
Imposuit molas canistro, supplicauit autem Palladi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Si vnquam tibi versutus in ædibus Vlysses
Aut bouis, aut ouis pingues coxas adoleuit,
Horum nunc memor sis, & mihi charum filium serua,
Procos verò auerte malè superbientes.

COMMENTARIVS.

κῆρυξ τίπτε δέ σε) Duo facit hac oratione Penelope. Primùm in procos inuehitur, qui non cessent bona Telemachi consumere: deinde conqueritur de Ithacensium ingratis animis. cùm enim olim ab Vlysse eorum rege non nisi humaniter excepti sint, omníq; amicitiæ & beneficiorum genere honestati: nunc tamen eorum omnium immemores, tot illi iniurias ac damna in bonis eius aut Telemachi hæredis à procis fieri patiantur. Sic Penelope nullius indignationem metuens, παρρησιαστικῶς loquuta est: quod etiam partim in concione populo Mentor exprobrauit suprà lib. 2.

ὕστατα καὶ πύματα) Vel optat vt hac cœna sumpta in Vlyssis ædibus, imposterum ab eius bonis diripiendis abstineant: vel ἀλληγορικῶς mortem procorum desiderat.

οὔτε τινὰ ῥέξας) Boni & clementis regis typus est Vlysses, quem dicit Penelope neque re neque verbis subditos suos læsisse: id est ῥέξας, ἢ εἰπών. Et hoc tamen præter Regum aliorum morem esse ait, qui alios amare, alios odisse soleant, quod malè seruatæ æquitatis est indicium, cùm eodem & æquali iure erga subditos vti debeant Reges, qui beneuolentiam illorum captant, & animos sibi æqualiter deuincire student. Quod cùm Vlysses ad eorum exemplum non præstiterit, hoc videtur promeruisse, vt hanc illi clementiam, exigente necessitate, in conseruandis eius bonis & coërcenda procorum petulantia Ithacenses rependerent.

οὐδέ τις ἔστι χάρις) Huic carmini similia sensu leguntur apud Menandrum, ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις, simul & misertum est, interiitq; gratia: ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ πεπονθότες εὖ, Beneficij memor esse non quisquam solet, &c. Est autem vitium immensum ingratitudo (sic enim liceat per Latinitatem ἀχαριστίαν interpretari) adeò vt homine ingrato terram nihil peius creare dixerit ex Menandro Ausonius. & hominem ingratum ab ipsis quoq; malis culpari, Plautus in Bacchide, adeò res est detestabilis acceptorum beneficiorum se præstare immemorem. Proinde vituperandi sunt maximè Ithacenses, qui Vlyssi etiam absenti, aut illius saltem hæredibus auxilium in procos non exhibuerint, & tantam calamitatem à benefici & clementis Regis ædibus non arcuerint.

Τηλέμαχον μεμάασι) Duo narrauit Medon Penelopæ, consilium procorum de interimendo Telemacho, & illius discessum ad Pylum & Lacedæmona. Quorum alterum ad consternandam Penelopem sufficiebat, proinde duo illa coniuncta proculdubio matris animum mirificè contristarunt: vt etiàm sequentia docent, vbi penè exanimata est ad eorum narrationem. Sed hæc illius animi vulnera sanabunt postea Euryclea & Pallas.

αἵθ' ἁλὸς ἵπποι) Hæc addita superfluè videntur, & potiùs à Poeta proficisci, quàm à Penelope, cui tristi & mœstæ non potuit placere illa ἐπεξήγησις de nauibus. Nos tamen his relictis, attendamus quid Poeta doceat: nam nullus est discendo locus incommodus aut intempestiuus. Dicuntur ergo naues, hominum equi in mari: quia sicut ad terrestria itinera conficienda equis vti moris est, sic ad maritima nauibus. Cui respondet quod Euripides nauigium ἀπήνην, id est currum appellat, nimirum similitudine. nam currui τετραόροι apud Homerum nauis Phæacum comparatur. Lilius de Nauig. cap. 3. obseruat, nauibus quosdam se vti dixisse, quasi aquatico quodam elephanto, quem suis frenis moderentur, & quò velint, agant. Alij contrà, nauim affirmant esse haud aliud quippiam, quàm arcem quandam, per maris æquora ambulantem.

κατὰ δῶμ' Ὀδυσῆος) Videtur mihi posse ex hoc loco & aliis colligi, domum Penelopæ ab Vlyssis domo separatam. Siquidem dicitur Medon iste, vbi hæc Penelopæ renunciauit, ad domum Vlyssis perrexisse: ergo oportuit eum in domo ipsius Penelopæ fuisse, cum hæc ei narraret: vbi etiam fuisse procos arbitror. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

περὶ δὲ δμωαὶ μινύριζον) Laborante capite cætera quoq; dolere membra, iactatum est vulgari parœmia. Id docet exemplum totius familiæ Penelopeæ, quæ dominæ casum & luctum in se quoq; deriuent: quasi consentaneum minimè sit principem domus mœrore conflictari, cæteros gaudere, aut earundem lacrymarum non fieri participes.

Ὀλύμπιοι) Calamitatem suam cœlitùs descendere dicit Penelope, non minus verè quàm piè. Nihil enim mortalibus accidit, quod diuina voluntas non faciat aut permittat. Permittit homines labi & peccare: facit autem ipsis mala, nimirum pœnæ, vt vulgus nostrorum Theologorum dicit. Vide Annotationem nostram in oratione Iouis sup. lib. 1.

ἣ πρὶν μὲν πόσιν) Luget suos casus ob mortem Vlyssis, & ipsius Telemachi discessum. Non fragilitas muliebris, & in rebus aduersis facilis consternatio, fecit vt illud de Vlysse sibi persuaserit. Ita derepentè orbitatem suam deplorat, quæ vt grauior existimetur, faciunt laudes ipsius mariti, quas commemorat: vt intelligatur se non viro nullius pretij destitutam, sed omni genere virtutum ornato, & per Græciam ac Peloponnesum celeberrimo. Vbi nota quàm angustis locis Penelope famam Vlyssis coërceat: qua in re decorum mirè obseruat Poeta, quasi nondum de Vlyssis peregrinationibus, quibus remotissimis etiam gentibus innotuit, resciuisse quippiam potuerit. Quod etiam anteà lib. 1. obseruatum est.

σχέτλιαι) Nunc exprobrat ancillis suis, quòd cùm sciuerint (nam eas hoc sciuisse omnes existimat, cùm tamen vnicæ Eurycleæ fuisset ab ipso Telemacho indicatum) Telemachum profectionem parare, id tamen ipsam celauerint. Nam, inquit, aut ego illius iter impediissem, aut ipse me penitus exanimatam reliquisset. Ex quibus coniicere licet, prudenter fecisse Telemachum, qui matre inscia discesserit, ideóq; non sine causa Pallas prudentiæ Dea ipsi adfuisse fingitur.

νύμφα φίλη) Quanquam indignatam Penelopen videat Euryclea, tamen noluit rei veritatem dissimulare: adeò mendacium odit Poeta, vt anteà monuimus in persona Medonis. Itaq; obiicit se dominæ furori, promeritámq; se mortis pœnam fatetur, siquidem summo iure secum agat, proinde se illius arbitrio committit: affert tamen causam cur hoc fecerit, nimirum iuramentum, quo se Telemacho alligauit de celanda illius profectione vsque ad diem duodecimum, quo tempore elapso, liberum sibi esset illa promulgare ac indicare Penelopæ. Quærat tamen quispiam, cur ante illud tempus non obstante iuramento, rem vt euenit, nunc exponat? Respondeo superstitiosam fuisse ab Euryclea existimatam illius obseruationem, vbi iam negotium ad aures Dominæ peruenisset, cuius rei gratia illo se obstrinxerat: itaq; se in culpa non futuram, etiam si rem patefaceret. Addo prætereà, alteram partem iuramenti accidisse, qua liberatur eo Euryclea, quòd aliunde profectionem Telemachi intellexisset.

ἀλλ' ὑδρηναμένη) Solebant post luctum lauari, vt anteà vidimus de Menelao & Telemacho, quasi illo corpus fœdaretur. Deinde e-

etiam solebant Diis supplicaturi prius lauacro vti, vt hoc loco Penelope Mineruam oratura. Eodem pertinere puto vestes puras, quibus, ni fallor, talem habitum animi quoque indicabant.

μηδὲ γέροντα) Habebat in animo Penelope Laërtem accersere, vt sibi desolatæ tutum aliquod consilium aduersus procorum petulantiam suggereret. Sed quantò prudentius Euryclea? quæ ad diuini auxilij implorationem recurrendum suadet, spreta senis ope, qui annis iam imbecillior factus non videatur hoc negotio onerandus. A Diis ergo pendere certam totius rei procurationem, eos adhuc non oblitos Arcesiadæ, id est Laërtis sobolis: quibus verbis afflictum & deiectum Penelopes animum erexit & recreauit.

εἴποτέ τοι) De hac pietatis commemoratione erga Deum aliàs diximus. Orat autem pro solo Telemacho, quia Vlyssem iam è viuis excessisse credidit. Petit verò à Minerua, vt à procorum insidiis filium seruet incolumem. Eadem enim de re sunt hæc duo intelligenda, καί μοι φίλον υἷα σάωσον: & sequens versus, μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε, &c.

Sic loquuta, eiulauit, dea autem illius audiuit preces,
Proci autem tumultuabantur per atria obscura.
Tum hic verò aliquis dicebat iuuenum superbientium,
Profectò iã nuptias nobis à multis ambita regina (natur.
Apparat, neq. vllo pacto nouit quòd suo cædes filio subor
Sic certè quispiam dicebat, acta autẽ nõ erãt sic acta.
Illis verò Antinous concionatus est & fatus,
O miseri, sermones quidem arrogantes fugite
Omnes pariter, nõ fortè quispiam annũciet etiam intus.
Sed age silentio illis exurgentes perficiamus
Consilium, quod iã etiã omnibus in mẽte placuit nobis.
Sic loquutus, elegit viginti viros optimos,
Festinãtes verò profecti ad nauẽ velocẽ & littus maris.
Nauem quidem principio maris in altum traxerunt,
Malum verò imposuerunt, & vela naui in nigra,
Aptabant verò remos vertebris coriaceis.
Omnia ritè: sursum autem vela alba expanderunt.
Arma verò ipsis tulerunt generosi famuli,
Altè in humidum hãc traxerũt, ingressi sunt etiam ipsi
Illinc cœnam sumpserũt, expectarunt. a. hesperi aduẽtũ.
In cœnaculo verò illic prudens Penelope
Iacebat sanè ieiuna, non gustans cibum neque potum,
Cogitans an eius mortem fugeret filius inculpatus,
An ipse à procis impijs domitus esset.
Quàm multa autem cogitat leo virorum in turba,
Timens, cum ipsum doloso in circulo agitant:
Tam varia ipsam cogitantem corripuit dulcis somnus:
Dormiebat verò recumbẽs: solutæ sunt ei compages oẽs.
Ibi tum alta excogitauit dea cæsia Minerua:
Idolum effingit, corpore. a. assimulatum erat mulieri
Iphtimæ filiæ magnanimi Icarij.
Hanc Eumelus duxerat Pheris in domo habitans:
Misit verò ipsam ad domum Vlyssis diuini,
Si quo pacto Penelopen lamentantem, lugentem
Compesceret à luctu fletúque lacrymoso.
In thalamum verò ingressa sera ad lorum.
Stetit. a. supra caput & ipsam sermone alloquuta est,
Dormis Penelope charo afflicta corde?
Nequaquam te sinunt dij facilè viuentes
Flere, neque tristem esse, quoniam adhuc rediturus est
Tuus filius; minimè enim quicquam deorũ offẽsor est.
Hanc verò excipiens prudens Penelope,
Valdè suauiter dormiens in somniorum portis,
Cur ô soror huc venisti, non anteà quidem
Aderas, quandoquidẽ valdè multũ lõgè domũ habitas,
Et me iubet cessare ærumnã atque doloribus
Plurimis, qui te irritant in mente & in animo,
Quæ antè quidem maritum bonũ amisi magnanimum,
Omnibus virtutibus ornatum inter Græcos,
Eximiũ, cuius gloria lata per Græciã & mediũ Argos.
Nunc rursus filius dilectissimus abijt caua in naue,

Ὣς εἰποῦσ' ὀλόλυξε. θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς,
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα δὴ γάμον ἄμμι πολυμνήστη βασίλεια
Ἀρτύει, οὐδέ τι οἶδεν ὅ οἱ φόνος υἷι τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε. τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Δαιμόνιοι, μύθους μὲν ὑπερφιάλους ἀλέασθε
Πάντας ὁμῶς, * μήπως τις ἐπαγγείλησι καὶ εἴσω, — γρ. μήπω
Ἀλλ' ἄγε σιγῇ * τοῖον ἀναστάντες τελέωμεν — γρ. τοῖσι
Μῦθον ὃ δὴ καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶν ἤραρεν ἡμῖν.
Ὣς εἰπὼν, ἐκρίνατ' ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους·
Βὰν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Νῆα μὲν * ἄρ πάμπρωτον ἁλὸς βένθος δὲ ἔρυσσαν· — γρ. ἑῶ
Ἐν δ' ἱστόν τ' ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ,
Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι,
Πάντα κατὰ μοῖραν· ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Τεύχεα δέ * σφιν ἔνεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες. — γρ. σφ' ὤνεικαν
Ὑψοῦ δ' ἐν νοτίῳ τήν γ' ὥρμισαν· ἐν δ' ἔβαν αὐτοί,
Ἔνθα δὲ δόρπον ἕλοντο, μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Ἡ δ' * ὑπερῷ' ἀναβᾶσα περίφρων Πηνελόπεια — γρ. ὑπερωΐῳ αὖθι περίφρ.
Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ὁρμαίνουσ' εἴ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων,
Ἤ ὅγ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη.
Ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὁμίλῳ,
Δείσας, ὁππότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι·
Τόσσα μιν ὁρμαίνουσαν * ἐπέλλαβε νήδυμος ὕπνος· — γρ. ἐπήλυθε
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἄψεα πάντα.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εἴδωλον ποίησε, δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ,
Ἰφθίμῃ κούρῃ μεγαλήτορος Ἰκαρίοιο,
Τὴν Εὔμηλος ὄπυιε Φερῇς ἔνι οἰκία ναίων·
Πέμπε δέ μιν πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Εἵπως Πηνελόπειαν ὀδυρομένην γοόωσαν
Παύσειε κλαυθμοῖο, γόοιό τε δακρυόεντος·
Ἐν θάλαμον δ' εἰσῆλθε παρὰ κληῖδος ἱμάντα.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὕδεις Πηνελόπεια φίλον τετιημένη ἦτορ;
Οὐ μέν σ' οὐδὲ ἐῶσι θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
Κλαίειν, οὐδ' ἀκάχησθαι, ἐπεί ῥ' ἔτι νόστιμός ἐστι
Σὸς παῖς· οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστιν.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ' ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσι,
Τίπτε κασιγνήτη δεῦρ' ἤλυθες; οὔτι πάρος γε
Πωλέ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι δώματα ναίεις·
Καί με κέλῃ παύσασθαι ὀϊζύος, ἠδ' ὀδυνάων
Πολλέων, αἵ μ' ἐρέθουσι κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλὸν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος,
Νῦν δ' αὖ παῖς ἀγαπητὸς ἔβη κοίλης ἐπὶ νηὸς

Νήπιος, οὔτε πόνων εὖ εἰδὼς, οὔτ᾽ ἀγορέων.
Τοῦ δὴ ἐγὼ καὶ μᾶλλον ὀδύρομαι ἤπερ ἐκείνου.
Τοῦ δ᾽ ἀμφιτρομέω καὶ δείδια μή τι πάθῃσιν,
Ἢ ὅγε τῶν ἐνὶ δήμῳ ἵν᾽ οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ.
Δυσμενέες γὰρ πολλοὶ ἐπ᾽ αὐτῷ μηχανόωνται,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι. (ρὸν,
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη εἴδωλον ἀμαυ-
Θάρσει, μηδέ τι πάγχυ μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Τοίη γάρ οἱ πομπὸς ἅμ᾽ *ἔρχεται, ἥν τε καὶ ἄλλοι
Ἀνέρες ἠρήσαντο παρεστάμεναι (δύναται γὰρ)
Παλλὰς Ἀθηναίη, σὲ δ᾽ ὀδυρομένην ἐλεαίρει.
Ἣ νῦν με προέηκε τεῒν τάδε μυθήσασθαι.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ θεός ἐσσι, θεοῖό τε ἔκλυες αὐδῆς,
Εἰ δ᾽ ἄγε μοι καὶ κεῖνον ὀϊζυρὸν κατάλεξον,
Ἤπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Οὐ μέν τοι κεῖνόν γε διηνεκέως ἀγορεύσω,
Ζώει ὅγ᾽ ἢ τέθνηκε. κακὸν δ᾽ ἀνεμώλια βάζειν.
Ὣς εἰπὼν, σταθμοῖο παρὰ κληῖδα λιάσθη
Ἐς πνοιὰς ἀνέμων· ἡ δ᾽ ἐξ ὕπνου ἀνόρουσε
Κούρη Ἰκαρίοιο· φίλον δέ οἱ ἦτορ ἰάνθη,
Ὥς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.
Μνηστῆρες δ᾽ ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,
Τηλεμάχῳ φόνον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν ὁρμαίνοντες.
Ἔστι δέ τις νῆσος μέσσῃ ἁλὶ πετρήεσσα,
Μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἀστερὶς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ᾽ ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι· τῇ τόν γε μένον λοχόωντες Ἀχαιοί.

* ἔσονται

Stultus, neque laborũ probè gnarus, neq. commerciorũ.
Huius causa iam ego etiam magis lugeo quàm illius.
Ob hoc vndique tremisco & timeo nequid patiatur
Aut ipse ab aliquo horũ in populo quò abijt, aut in põto.
Hostes enim multi in ipsum insidias struunt,
Cupientes occidere, antequã ad patriã terram veniat.
Hãc respondẽs alloquutus est simulachrũ obscurum,
Confide, neque prorsus in mente timeas tantoperè,
Talis enim comes vnà sequitur, quam etiam alij
Viri optarint adesse (potest enim)
Pallas Minerua, te verò lamentantem miseratur,
Quæ nunc me præmisit tibi hæc dicere.
Hanc rursus alloquuta est prudens Penelope,
Siquidem tu dea es, deæq; audiuisti vocem,
Agè mihi & illum ærumnosum enarra,
Num alicubi adhuc viuat, & videat lumen solis,
An iam mortuus est & in Plutonis ædibus.
Hanc respondens alloquutum est idolum obscurum,
Non quidem tibi illum identidem inculcabo,
Viuat ille an mortuus est, turpe verò vana loqui.
Sic dicens postium apud seram euanuit
In flatus ventorum: ipsa verò ex somno excitata est
Filia Icarij, amicum autem illi pectus refloruit,
Quãdo ipsi euidẽs somniũ irruisset noctis in cõticinio.
Proci verò conscendentes nauigabant humidas vias.
Telemacho cædem arduam in mente meditantes.
Est autem quædam insula medio mari petricosa,
Inter Ithacámque Samúmque asperam,
Asteris, nõ magna, portus .v. nauib. apti in ipsa (Achiu.
Ab vtroque latere introitũ habẽtes, ibi hũc expect. insi.

COMMENTARIVS.

ἢ μάλα δὴ γάμον) Intellexit hic quisquis fuit ex iuuenibus, Telemachum his insidiis, quas ipsi proci moliũtur, interceptum iri, quo sublato minus futurum sit impedimentum ad impetrandum Penelopæ matrimonium. Itaque subsannat reginam quasi istius doli nesciam. Quàm autem temere faciat, docet statim Antinous, qui rem cum silentio & sine iactantia perficiendam esse admonet. Quę non mediocris est prudentia in rebus gerendis, vbi taciturnitas maximè desideratur.

πέμπε δέ μιν) Cùm multi de somniis scribant, primus Homerus eorum causam videtur ostendisse, præterea quoque rationem. Causam, cùm docet à quo mittãtur: rationem, cùm modum etiam indicat. Mittuntur autẽ à Deo (nam ὀνείρους διοπέμπτους tantùm agnoscit Poeta) idq; per idola & imagines, quæ in hominum cerebro effinguntur: hoc enim sibi vult, quod paulò pòst dicitur, hoc Iphthimę simulachrum supra Penelopes caput constitisse, στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ κεφαλῆς: quia in ea parte corporis versatur hominum φαντασία & omnium imaginum quasi conceptaculum. Sunt autem imagines, somniorum materia, vt communi consensu scribũt Onirocritici. Cuius sententiæ princeps est Poeta noster, vt videmus. Hinc sumpsisse opinionem suam Democritum ait hoc loco Eustathius, somnia ex extrinseca imaginum incidentia (vt ita loquar) id est ἐμπτώσει, fieri. Sed aut falsus est Eustathius, aut corrigendus est Laërtius in vita Democriti, vbi hoc de visu dixisse Democritum ait his verbis: ὁρᾶν δὲ ἡμᾶς κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις (sup. δοκεῖ) Quod etiam secutus est Interpres: Intueri nos, incidentibus in nos rerum imaginibus (sup. opinatur) corrigendus, inquam, & pro ὁρᾶν substituendum, ὀνειρώττειν. Quod ego lectori discutiendum relinquo. Quoniam autem in somniorum causas incidimus, non est negligendum neque ab hoc loco planè alienum, quod multi tradunt, referente Rhodigino Lect. antiq. lib. 27. cap. 7. Duas esse somniorum causas: intimam vnam, extimam alteram. Intimam autem duplicem. Vnam quidem, fortuitum in quiete phãtasmatum motum, qui nihil præsagit: alteram ex corporis affectione, vt qui frigidioris sunt naturæ, glacie aut niuibus sibi vidẽtur obrui. Extimam autem duplicem: Corpoream, & spiritualem. Ex quibus illa quidem ex cœlestibus profluit corporibus, & aëre nos ambiente. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, vt plantarum & metallicorum, &c. sic & virtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata effingi valent, cœlesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus somnia veritatis opinionem sibi facilè conciliant. Spiritalis ex Deo est, item bifaria: nam vni quandoque imaginaria modò ingeritur visio, vt Pharaoni: alteri verò eiusdem intellectus, vt Iosepho: interdum vtrumque vni soli, vt Danieli. Et hæc est vna spiritalis ratio: altera est dæmonum commercio infamis, & magica insignitior vanitate. Hæc Rhodiginus ex theologicis, vt inquit, sanctariis. Vbi vides semper regnare materiam somniorum, nimirum imagines. Spiritalem autem rationem primam hîc intellexit Poeta: quo sensu ὄνειρος, ὄναρ διόπεμπτον, & θεῖαι ὀμφαί appellantur. Tenendum est ergo, imagines illas in hominis capite effingi. Sed in qua parte? in memoria, vt tradit Cardanus. Sed duplex est memoria: alia quidem vt actus primus, & est in corpore animato & cerebro seu illius parte: alia verò, quæ est dum contemplamur, & est visio imaginis, à spiritibus eleuatæ, facta ab anima. Sed ista propriè pertinent ad extimam & corpoream somniorum causam, de qua anteà. Quæ omnia tamen non videtur agnouisse Poeta, cùm à Diis missorum somniorum tantùm meminerit: quia nimirum illa certiora sunt, & vix est vt fidem non mereantur. Neque ignoro multos nobis succensuros, qui ita de somniis scribamus, quæ illi vana existimant. Sed non moror maleuola & imperita (homine enim imperito nihil iniustius) eiusmodi ingenia, quæ peculiaribus opinionibus adhærescere delectantur.

ῥεῖα ζώοντες) Quid per hoc Deorum epithetum intelligat, docuimus in Iliade ex Plutarchi sententia.

οὐ μὲν γάρ τι) Inter cætera quæ Homerus de vero hominum statu ignorauit, hoc non est inter postrema numerandum. Credit enim, ante prouectam ætatẽ Deos ab hominibus non offendi, & hoc de Telemacho Iphthima nunc pronunciat: offendi igitur Deos putauit ab hominibus sceleratis, quales sunt homicidæ, libidinosi, & siquod aliud est maleficiorum genus, quorum nullum in Telemachum cadit. Itaque bene sperare iubetur de salute illius Penelope, cùm eos qui vitæ integritate pollent, Dij soleant tutari & protegere. Vbi tamen vestigium est pietatis, quòd homines Dei tutelæ subiiciantur, à quo tum salus, tum vitæ pericula dependent, in quæ ille cùm voluerit, nos coniicit: & è quibus si item volet, eripit. Quod autem ad Telemachum attinet, quem à vitio & crimine erga Deum perpetrato liberat, nos meliore doctrina vsi vniuersum mortale genus ab ipso conceptionis & ortus tempore peccato,

cato, & proinde iræ Dei obnoxios asserimus. Et hoc monitum volo, nequis nos in veterum erroribus hærere existimet, quos diligenter, ni fallor, semper obseruauimus, ne in Ethnicorum quidem nugis solidæ pietatis immemores.

τοῦ δὴ ἐγὼ) Impensus matris amor, quo filium prosequitur, hîc apparet. Nam se filij casum dolere vehementiùs testatur, quàm Vlyssis mariti. Forsan eo tempore non fuit tanta coniugum reuerentia, quantam inter nos esse Dei iussu conuenit: vel, quod potiùs mihi persuadeo, iam temporis longinquitate dolor de Vlyssis morte erat penè deletus, aut ita saltem imminutus, vt hic recens de Telemacho longè esset grauior.

κεῖνον ὀϊζυρὸν) Existimo hîc Vlyssem intelligi, non Telemachum. Voluit enim Penelope cum de hoc bene sperare iuberetur, de illo quoque oblata loquentis huius occasione, quam Deam esse ex tam certis responsis coniiciebat, aliquid explorare: sed hoc illi denegatum est, quia inscia Penelope domum venturus sit Vlysses, vt posteà videbimus: rem ergo ab instituto suo alienam noluit facere Poeta.

Finis libri Quarti.

ARGVMENTVM QVINTI LIBRI *Odyssea.*

CONCILIO deorum secundùm coacto, Iupiter Mercurium mittit ad Calypso, iubens dimittere Vlyssem. Ipsa verò iussum facit. Decima verò octaua die videns eum Neptunus, & indignatus, soluit ratem. Ino verò ei dat vitam: præcipiens vt postquam terram appetisset, deiiceret eam, & multa passus in Phæacum regionem venit seruatus.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ τῶν θεῶν δευτέραν ποιησάμενος ὁ Ζεὺς Ἑρμῆν πέμπει ἐπὶ Καλυψὼ, κελεύων ἀποπέμπειν τὸν Ὀδυσσέα, ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ. τῇ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, καὶ χαλεπήνας λύει τὴν σχεδίαν· Ἰνὼ δὲ αὐτῷ δίδωσι κρήδεμνον, ἐντειλαμένη ἐπιβάντι τῆς γῆς ἀπορρίψαι αὐτό. καὶ πολλὰ παθὼν, εἰς τὴν τῶν Φαιάκων χώραν ἔρχεται διασωθείς.

Aliud.

E, nauigat in rate Vlysses discissa mari.

Ἄλλη.

Ε, ἔπλει ἐπὶ σχεδίης Ὀδυσεὺς κλασθείσης πόντῳ.

AVRORA autem ex lecto ab generoso Tithono
Surrexerat, vt immortalibus lumē ferret, atque mortalibus.
Ipsi verò dij ad consessum consederant, inter illos sanè
Iupiter altitonans, cuius potentia est maxima.
Illis autem Pallas recensebat pericula multa Vlyssis
Memor: curæ enim ei erat cùm esset in domo Nymphæ.
Iupiter pater atque alij beati dij semper existentes,
Nullus amplius benignus, mitis & mansuetus sit
Sceptrifer rex, neque mente pia opera cogitans,
Sed semper durus sit, & iniusta perpetret:
Ita nullus memor est Vlyssis diuini
Ciuibus quibus præfuit, vt pater autem lenis erat.
Sed ille quidem in insula iacet graues dolores patiens
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, hic.v.non potest suam in patriā terram venire.
Non enim ei adsunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum comitentur super lata dorsa maris.
Nunc rursum filium dilectissimum occidere cupiunt
Domum reuertentem: ille verò abijt ad patris famam
Ad Pylum diuinam, atque ad Lacedæmona claram.
Hanc excipiens allocutus est nubicola Iupiter,
Filia mea quale tibi dictum excidit septo dentium?
An non iam hoc quidem consultasti mente tu ipsa,
Vt certè illos Vlysses vlciscatur reuersus?
Telemachum autem tu deduc accuratè (potes enim)
Vt illæsus suam in patriam terram veniat,
Proci verò in naue retro iter relegant.
Dixit sanè, & Mercuriū dilectum filiū alloquebatur,
Mercuri (tu enim in alijs nuncius es)
Nymphæ pulchricomæ dicito latum consilium,
Reditum Vlyßis patientis, vt redire queat,
Neque deorum ductu neque mortalium hominum:

ΗΩΣ δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φέροι φάος ἠδὲ βροτοῖσιν·
Οἱ δὲ θεοὶ θῶκόνδε καθίζανον, ἐν δ' ἄρα τοῖσι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὗ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Τοῖσι δ' Ἀθηναίη λέγε κήδεα πόλλ' Ὀδυσῆος
Μνησαμένη· μέλε γάρ οἱ ἐὼν ἐν δώμασι Νύμφης.
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδὼς,
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖται κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει, ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι·
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι,
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Νῦν αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν ἀποκτεῖναι μεμάασι,
Οἴκαδε νεισόμενον· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτὴ,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθὼν,
Τηλέμαχον δὲ σὺ πέμψον ἐπισταμένως (δύνασαι γάρ)
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται,
Μνηστῆρες δ' ἐν νηὶ παλιμπετὲς ἀπονέωνται.
Ἦ ῥα, καὶ Ἑρμείαν υἱὸν φίλον ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σὺ γὰρ αὖτε τά τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι)
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλὴν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται,
Οὔτε θεῶν πομπῇ, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·

Ἀλλ' ὅγ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων
Ἤματι κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν,
Οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσιν·
Πέμψουσι δ' ἐν νηὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
Πόλλ' ὅσ' ἂν οὐδέποτ' ἐκ Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Ὣς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια· τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης.
Πιερίην δ' ἐπιβὰς, ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ.
Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς,
Ὅστε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ·
Τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
Ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος, ἤπειρόνδε
Ἤϊεν· ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι Νύμφη
Ναῖεν ἐυπλόκαμος· τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν·
γρ. τηλόσε Πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, *τηλόθι δ' ὀδμὴ
Κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει,
Δαιομένων· ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένη, χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινεν.
Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος,
Ἔνθα δέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
γρ. κῶπες *Σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι
Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
γρ. σπέους Ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ *σπείους γλαφυροῖο,
Ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι·
Κρῆναι δ' ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ,
Πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη·
Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ *ἴου ἠδὲ σελίνου
γρ. σίου Θήλεον· ἔνθα κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
Θηήσαιτο ἰδὼν, καὶ τερφθείη φρεσὶν ᾗσιν·
Ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος Ἀργειφόντης.

Sed ipse rate in colligata dolores patiens
Die vicesima ad Scheriam fertilem perueniat,
Phæacum ad terram, qui propinqui dÿ sunt,
Qui ipsum animo deum veluti honorabunt:
Mittent autem in naui charam in patriam terram
Aesq; aurumq; abundè vestémque exhibuerint,
Plurima quanta nũquam ex Troia sustulisset Vlysses,
Etiamsi illæsus venisset, portionem ex præda sortitus.
Sic enim ei fatum est amicosq; videre, & adire
Domum excelsam & suam patriam terram.
Sic ait: neque renuit internuncius Mercurius,
Statim deinde pedibus subligauit pulchra talaria
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant siue per mare,
Siue per immensam terrã pariter cum flamine venti:
Cepit autem virgam, qua virorum oculos demulcet,
Quorumcunque vult, eos autem ipsos sopitos excitat.
Hanc in manibus tenens delabitur fortis Mercurius,
Ad Pieriam delapsus, ex æthere incidit in mare.
Ruit autem deinde super fluctus laro aui similis,
Quæ circum magnos sinus maris indomiti
Pisces venans densas alas mergit salsugine:
Huic similis plurimos superiectus est fluctus Mercurius.
Sed quando iã in insulam peruenisset longè iacentem,
Tum ex ponto conscendens cæruleo, ad continentem
Ibat: donec ad ingentẽ specũ peruenit in quo Nympha
Habitabat pulchricoma, hanc verò intus inuenit:
Ignis quidẽ ad focum ingens ardebat, procul verò odor
Cedriq; fissilis thurisque per insulam redolebat,
Ardentium. ipsa verò intus cantillans voce pulchra,
Telam percurrens, aureo radio texebat.
Sylua autem specum circumcreuerat virescens
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoque aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubones, accipitrésq; latas linguas habentes cornices
Marinæ, quibusq; marina opera curæ sunt:
Atque illic extensa erat circum speluncam cauam
Vitis pubescens, florebat verò vuis:
Quatuor verò serie fontes fluebant aqua lympida,
Vicini inter se versi aliò atque aliò.
Circum verò mollia prata violarum atque apÿ
Virescebant: eò tametsi immortalis accedens,
Admiraretur videns & oblectaretur mente sua:
Illic stans admirabatur fortis internuncius Mercurius.

COMMENTARIVS.

ἐν ἀθανάτοισι) De hac loquendi formula Homerica diximus anteà lib.3. circa principium.

μή τις ἔτι πρόφρων) Hi quinque versus repetiti sunt ex lib. 2. vbi à Mentore pronuntiantur. Sed hîc alius est illorum vsus. Exprobrat enim Ioui reliquísque Diis Minerua Vlyssis mansuetudinem regiam & pietatem: quasi hac ratione debuerit sibi Deorum Numina conciliare, quæ tamen à se maximè alienata habeat, cùm ipsum tam longi temporis spatio à patriis finibus arceant. Et hoc est quod superiore libro & aliis locis diximus. Non solùm homines Deos aliquando non offendunt, sed suis etiam meritis eos quasi sibi deuinciunt, vt cæca illa sæcula putauerunt.

ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ) Duo conqueritur Minerua. Primùm, quòd Vlysses in Calypsûs ædibus tãdiu detineatur: deinde, quòd proci Telemacho mortem insidiosè moliantur. Sed Iupiter vtriq; sit prouidet. Quod ad Telemachum attinet, ipsimet Mineruæ dat negotium illius tutò domum reducendi: quod ad Vlyssis reditum, mittitur Deorum nuncius Mercurius, qui Calypso Iouis voluntatem ea de re exponet. Ita voti sui compos Minerua fuit pro charissimorum sibi hominum incolumi reditu.

οὔτε θεῶν πομπῇ) Hoc ex falsa illa veterum doctrina pendet, posse aliquid homines sine Deorum auxilio: quod idcirco Vlyssi non adesse vult Iupiter, nimirum in ipso nauigationis principio, vt submonet Eustathius. Nam nullus aut Deorum aut hominum dicitur Vlyssem à Calypsûs insula ad Phæacas transmisisse. Alioqui in media nauigatione Leucothea Vlyssi affuit, & à Phæacibus ad Ithacam homines eum deduxerunt.

οἳ ἀγχίθεοι γεγάασι) Cur Phæaces ἀγχίθεοι appellentur, docet Dydimus. Vel, inquit, eorum generis habita ratione. Nam Phæax eorum parens filius erat Neptuni. Vel propter eorum soli fertilitatem & εὐδαιμονίαν: Vel propter studium hospitalitatis, quos gens illa bene audiuit, cæterásque virtutes. Quod postremum Eustathio magis placet: nam & ipse Alcinous in sequentibus dicet idem, se nimirum adeò vicinos Diis esse, vt Cyclopes Gigantibus. Quod ibi explicabitur.

εἵλετο δὲ ῥάβδον) Virgilius copiosiùs de hac virga sic scripsit Aeneid.4.

Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit:
Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat.

His similia Statius Pap.1.lib.Theb. Horat.1.lib.Carm.Od.10.

Te pias

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgáque leuem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Hæc virga autem erat aurea, vnde χρυσόῤῥαπις ἑρμῆς appellatur. Sed de hac virga dicemus etiam inf. lib. vltimo. Nunc referemus tantùm verba Phornuti, qui in speculatione de Deorum natura exponit, cur huic virgæ tribuatur facultas somni indicendi, & amouendi. Sic ergo ille. Adhæc animarum ducem, Mercurium esse fabulantur: innuentes, illi esse proprium, homines voluptate delinire, ó bque id virgam ei dant in manus, qua virorum demulceat oculos, mentis nimirum. Deinde iterum dormitantes excitat, & illi in manu est, facile impetum addere remissis ac flaccescentibus: atque hos retrahere ac sistere, qui nimio ferebantur impetu. Hæc ille, vt Velareus est interpretatus: nam Græcus codex mihi ad manum non erat,

ἔμπεσε πόντῳ) Mirum est quod Mercurium ponto immergat, cùm vel citiùs vel facilius volando eò esset peruenturus, quò contendebat. Sed hoc Poetæ placuit, & mihi non licet aliud diuinare. Nunc verò illum laro comparat, nimirum laro marino, vt respondeat similitudo: quæ non est intelligenda de corpore, sed de solo impetu & incessu super mare, vt rectè monet Didymus.

πῦρ' μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν) Egregia est τοπογραφία Calypsûs ædium, quæ in profunda specu collocantur, quia Nympham vicina loca mari incolere oportuit. Interiora ergo domus primùm attingit, ignémque describit. Non est enim leue indicium magnificę domus, cùm in ea ingens ignis accenditur, habétque hoc nescio quid illustris. Sed nec vulgaris quidem hic fuit ignis, sed qui Deam deceat, nimirum ex cedro, (quam odoratam Virgil. appellat. *Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum*) & thure, vnde tantus odor emanat, vt totam insulam impleat. Quid verò Calypso? Cantu laborem suum texendi solatur. Vbi notandum est, quàm oderit ociũ & desidiam Homerus, vt qui nec Deas ipsas à labore ac opere alienas fingat. Pergit deinde Poeta, & amœnitates specum illam circumiacentes describit. Eæ sunt, sylua arboribus constans eiusmodi, quæ riguis amant locis conseri: vt vlnus, populus. Est & in illis cupressus arbor odoratissima. Sunt & aues, è quibus recenset scopas (quarum meminit præter alios Ælianus Hist. anim. lib. 15. cap. 28. sunt qui bubones vertant nomine nimis generali, cùm scops minor sit bubone, vt nos in Lexico docebimus) accipitres, cornices marinas: accedit vitis, quæ vuis onerata speluncam ambiebat. Insuper quatuor fontes ad inuicem oppositi. Quæ omnia pratis virentibus circundantur violis (quidam σίου legunt pro ἴου: vide Lexicon) & apio refertis. Ea tandem sic extollit, vt ipsis Diis esse admirationi scribit: quasi dicat, ea non parui ab hominibus esse facienda, quæ Deos ipsos sic ad sui rapiant tum admirationem, tum etiam oblectationem. Quod generaliter præmisit, id in Mercurio specialiter demonstraturus. Sed quamuis hæc tam iucunda & amœna sint, tamen Momum suum quoque repererunt, nimirum Alexandrum, vt refert Dio Prusæus orat. 2. de Regno, vbi dicit: Omnia illa supra modum amatoria & suauia moribus Deæ Calypsus fuisse accommoda. Sed hoc tribuendum esse Alexandri ingenio puto, qui rebus bellicosis impensius intentus cætera omnia negligebat. Ibi enim quæstio est de ornatu Regiæ domus, ex qua ambitiosos & magnificos ornatus, quales sunt Alcinoi, Calypsus atque etiam Menelai exulare iubet, & in eorum locum exuuias & arma hostium, secundum Hectoris sententiam, substituit: cætera quæ his non respondet. Sardanapalo quodam aut stulta virgine aut petulãte muliere digniora esse dicit. Nos tamen, si placet, has quoque honestas delicias cum Mercurio admiremur, & laudemus.

Cæterùm postquam omnia suo admiratus est animo,
Statim in latam speluncam perrexit, neque ipsum cõtrà
Ignorauit conspicata Calypso diua dearum.
(Non enim ignoti vtique dij inuicem sunt
Immortales: neque si quis longè procul domos habitet)
Neque verò Vlyssem magnanimũ intus deprehendũt,
Sed ipse ad littus flebat sedens: vbi ante etiam
Lacrymis & gemitibus & doloribus animum macerãs
Pontum in irrequietum prospiciebat, lacrymas stillans:
Mercurium autem interrogabat Calypso diua dearum
In throno collocata splendido, admirando:
Cur ad me Mercuri aurea virga venisti,
Venerãdus & charus? ante quidẽ neutiquã frequẽtabas,
Loquere quodcũque cupis, perficere autẽ animus iussit,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Sed sequere vlterius, vt tibi hospitalia apponam.
Sic certè loquuta dea apposuit mensam,
Ambrosia replendo, miscuit aũt nectar rubrum. (cur.
Cæterùm ipse bibebat & comedebat internuncius Mer-
Porrò postquã cœnatus est & confirmauit animũ cibo,
Tum ipsam verbis excipiens alloquutus est,
Interrogas me veniente dea deûm, cæterùm ego tibi
Verè sermonem enarrabo: iubes enim.
Iupiter me iussit huc ire inuitum,
Quis enim volens tantam percurreret salsam aquam
Immensam, neq. vlla propè mortalium vrbs, quiq; dijs
Sacra faciant, & legitimas Hecatombas.
Sed nullo modo fas est Iouis mentem Aegida habentis,
Neque prætergredi alium deum, neque irritam facere.
Ait tibi virum adesse ærumnosissimum aliorum
Virorum, qui circa vrbem Priami pugnarunt (uem
Nouẽnio, decimo verò vrbe depopulati cõscenderũt na-
Domum: cæterùm in reditu Palladem offenderunt,
Quæ ipsis excitauit vẽtumq; malum & fluctus ingẽtes.
Ibi alij quidem omnes perierunt boni socij.
Hunc certè huc ventúsque ferens & fluctus appulit.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν· οὐδέ μιν ἄντην
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψὼ δῖα θεάων.
(Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες γε θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται)
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει)
Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος· ἔνθα πάρος* περ κ. κ
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι,
Τίπτε μοι Ἑρμεία χρυσόρραπι εἰλήλουθας,
Αἰδοῖός τε φίλος τε. πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις.
Αὔδα ὅ,τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν.
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν,
Ἀμβροσίης πλήσασα· κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ὃς πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε, καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν. αὐτὰρ ἐγώ τοι
Νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἔμ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα.
Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Ἄσπετον· οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις οἵ τε θεοῖσιν
Ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους Ἑκατόμβας.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
Οὔτε* παρεξ ἐλθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ' ἁλιῶσαι, κ. παρεξελθεῖν
Φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι ὀϊζυρώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
Εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
Οἴκαδ'· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλίτοντο,
Ἥ σφιν ἐπῶρσ' ἄνεμόν τε κακὸν καὶ κύματα μακρά.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσεν,

Τὸν νῦν σ' ἠώγει ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα.
Οὐ γάρ οἱ τῇδ' αἶσα φίλων ἄπο νόσφιν ὀλέσθαι,
Ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. δηλήμονες Σχέτλιοί ἐστε θεοί, *ζηλήμονες ἔξοχον ἄλλων,
Οἵ τε θεαῖς ἀγάασθε παρ' ἀνδράσιν εὐνάζεσθαι
γρ. ἥν τις Ἀμφαδίην, *ἥν τίς τε φίλον ποιήσετ' ἀκοίτην.
Ὣς μὲν ὅτ' Ὠρίων' ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τόφρα οἱ ἠγάασθε θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν.
Ὣς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ,
Ὧι θυμῷ εἴξασα, μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Νειῷ ἐνὶ τριπόλῳ· οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
Ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἀγᾶσθε θεοὶ βροτὸν ἄνδρα παρεῖναι,
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐσάωσα περὶ τρόπιος βεβαῶτα
Οἶον· ἐπεί οἱ νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
γρ. ἐλάσας Ζεὺς *ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
Τὸν μὲν ἐγὼ φίλεόν τε καὶ ἔτρεφον, ἠδὲ ἔφασκον
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐπεὶ οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον αἰγιόχοιο
γρ. παρεξελθεῖν Οὔτε *παρεξ ἐλθεῖν ἄλλον θεόν, οὐδ' ἁλιῶσαι,
Ἐρρέτω, εἴ μιν κεῖνος ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον. πέμψω δέ μιν οὔπη ἔγωγε.
Οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Αὐτάρ οἱ πρόφρων ὑποθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Οὕτω νῦν ἀπόπεμπε, Διὸς δ' ἐποπίζεο μῆνιν,
Μήπως τοι μετόπισθε κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ.

Hunc nunc te iubet dimittere quàm celerrimè.
Non enim ei hic est fatum ab amicis seorsim perire:
Sed adhuc illi fatum est amicosq́ue videre & peruenire
Ad domum excelsam & suam ad patriam terram.
Sic ait: extimuit verò Calypso diua dearum,
Et ipsum compellans voce verba alata dixit,
Improbi estis dij inuidi præ alijs,
Quiq́ue deabus inuidetis, vt cum viris dormiant
Palàm, si aliqua charum adepta fuerit maritum,
Sic quidem cùm Orionem cepit roseis digitis aurora,
Tamdiu illi inuidistis dij faciliter viuentes,
Donec ipsum in Ortygia aurea sella Diana casta
Suis mitibus sagittis aggrediens occîdit.
Sic etiam quando Iasioni pulchricoma Ceres
Suo animo cedens commixta est in amicitia & lectulo
Nouali in tertiato: neque diu fuit ignarus
Iupiter qui ipsum occîdit, feriens candenti fulmine.
Sic rursus nunc mihi inuidetis, dij mortalē virū adesse
Illum quidem ego seruaui à carina susceptum
Solum posteaquam illi nauem celerem corusco fulmine
Iupiter iaculando diffidit medio in nigro ponto.
Tum alij quidem omnes perierunt eximij socij,
Hunc certè huc ventúsque ferens & fluctus adegit,
Hunc ego amaui & enutriui, atque promiseram
Facere immortalē, & absque senio diebus omnibus. (chi
Verū quādoquidē nullo pacto fas est Iouis mentē Aegio
Vel prætergredi alium deum, neque irritam facere,
Valeat, si illum ipse excitat & iubet
Pontū per irrequietū, dimisero verò ipsum nunquā ego.
Non.n. mihi præstò sunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum deducant per lata dorsa maris.
Cæterùm ei lubens consulam neque celabo,
Vt omninò incolumis suam in patriā terram perueniat.
Hanc statim alloquutus est internūcius Mercurius,
Sic nunc dimitte, Iouis autem euita iram,
Ne fortassis tibi in posterum iratus succenseat.

COMMENTARIVS.

οὐ δέ μιν αὐτὴν ἠγνοίησεν) Cùm multis aliis partibus Deos ab hominibus satis distinguat Poeta, tamen hoc quoque addendum est, quod hîc obseruatur. statim Calypso visum Mercurium agnouisse, cùm soleant homines alios ad se venientes interrogare qui sint. Tum verò nequis repentinam istam agnitionem miretur, aut non credat, monet hoc esse Diis familiare, vt etiā remotissimos quantumuis cæteros agnoscant. Qua in re videntur mihi illi veteres non omnino male de Deo sensisse, cùm in tāta pluralitate ac multitudine Deorum, nihil tamen ita diuersum inter illos constituerunt, vt non sese inuicem agnoscerent, quasi ex vna diuinitatis essentia constantes.

οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα) Cur absentem fingat Vlyssem, explicat Eustathius: ἵνα, inquit, προφέρουσα κατὰ τὸν ποιητὴν δόξῃ χαρίσασθαι αὐτῷ ἡ Καλυψὼ τὸν πλοῦν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ὀφλήσῃ ἐκεῖνος χάριν αὐτῇ. id est: Vt ipsa Calypso videatur per se & sponte sua veniam & facultatem nauigandi Vlyssi concessisse, & eum sibi hoc nomine deuinciret. Sed videbimus in sequentibus ita fuisse institutam Vlyssis vitam, vt interdiu secederet in rupes & littora, vt seorsim doleret, noctu verò in speluncam se cum Calypso reciperet.

αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε) Vides inter Deos quoque obseruari, vt post cœnam demum causam aduentus sui exponant.

νημερτέως ... κέλεαι γάρ) Sciebat Mercurius se rem ingratam Calypso indicaturum, ideò artificiose hoc præmittit: quasi dicat, Referam tibi causam aduentus mei, quandoquidem ita iubes, quam alioqui sponte meâ non dixero: itaque si ea tibi iniucunda fuerit, tu ipsa in culpa eris, quæ me sic interrogas atque adeò iubes, vt mihi fas non sit tibi non obtemperare.

οὐκ ἐθέλοντα) Cur inuitus hoc iter susceperit Mercurius, statim dicit, nimirum quòd is locus esset nō solùm remotissimus, sed quòd in via nulli occurrerent populi: hoc est, nulla essent hospitia, in quæ solandi sui gratia posset diuertere. Has tamen molestias se deuorasse, quia Iouis mandata recusare non potuerit, vtpote cui vniuersam Deorum turbam morigeram & obsequentem esse oporteat. Et hoc pacto istud officium suum magis probat & commendat, quòd non tantæ sit laudis facile, ac difficile negotium administrare: & solet in rebus arduis gratior esse nauata opera, quàm in tenuibus.

ἄνδρα παρεῖναι) Maluit Mercurius circumloquutiuè Vlyssem indicare, quàm proprio eius expresso nomine: quod illud ἐμφατικώτερον videatur. deinde etiam commiserationem mouere Deæ instituerat, vt illa eo clementiorem ac humaniorem illi sese exhiberet. Itaque eum ærumnosissimum omnium Græcorum, qui post dirutam Troiam in patriam reuersi sunt, appellat. Sed quia amore nimio, quo in Vlyssem flagrabat, fieri poterat vt ipsum Calypso nō dimitteret, quem potius spe immortalitatis illi oblata ad sui matrimonium pelliciebat: addit postremò hoc ita fato decretum esse, vt Vlysses in patriam rediret. Cui quidem fato cùm nulli Deorum liceat refragari, necessariò eò redacta est Calypso, quanquam inuita, vt sequens illius oratio docebit, vt tandem Vlyssem dimiserit.

σχέτλιοί ἐστε θεοί) Vide quid faciant & amor & ira. Ille Diis etiam aduersam Calypso constituit, vt pluris amasium suū faciat, quam ipsa Deorum mandata. Hæc verò mentem de sua sede dimouet, insanámq; eam reddit, vt conuiciis ipsos Deos prosequatur. Quod non solùm temeritatis fuit, sed etiam impietatis. Docet igitur iniquos esse Deos & inuidos, qui voluptatem Dearum, qua in hominum amorem feruntur, præripere illis soleant. Id exemplis duobus probat: quibus tamen plus in se ipsam videtur agere. Nam exitus Orio-

Orionis & Iasonis, satis monent non esse hominum cum Deabus consortium, & illud superis Diis nō placere, itaq; aduersùm Calypso illa potuerunt contorqueri.

οἷς ἀγανοῖς βελέεσσι) Alij diuersa tradunt de Orionis morte. Aiunt enim eum ausum Dianæ pudicitiam tentare, eámque indignatam serpentem immisisse, à quo interemptus sit, vt Euphorion scribit his verbis: συγκυνηγῶν δὲ τῇ ἀρτέμιδι ἐπεχείρησεν αὐτὴν βιάσασθαι, ὀργισθεῖσα δὲ ἡ θεὸς ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκορπίον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἀπέκτεινε. id est: Cùm verò vnà cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est at Dea irata scorpium è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit. Horatius sagitta percussum ait

---& integræ Tentator Orion *Dianæ Virginea domitus sagitta.*

Alij alia. Sed Homerus repentinæ eius mortis tantùm meminit. Hoc enim significari ait Eustathius his verbis: οἷς ἀγανοῖς, &c. quibus dicitur Dianam suis telis Orionem confixisse, aliquid videlicet in se peccantem: alioqui enim non solet viros Diana interficere, vt aliàs dictum, sed Apollo. Qua de causa testis est idem Eustathius, quosdam hunc locum propter insolitum Dianæ factum expunxisse. De Orione & Iasione vide Lexicon Homericum.

ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἄγασθε) Nunc rem de se ipsa interpretatur, docétq; se duabus illis Deabus similē in amore fuisse: non solùm quòd hominem mortalem adamarit, sed quòd, vt illi amasiis suis priuatæ sint, sic sibi quoq; Vlyssem iam superi inuideant. Finis tamen inter se longè differt: nam illi morte perierunt, hic verò viuus tantùm illi adimitur. Sed Calypso idem censet, sui respectu nec minus grauis est illi hæc priuatio, quàm cæteris sua fuerit: forsánq; non minus exoptatura sit Vlyssis mortem, quàm perpetuam illius absentiam. Vt autem melius doceat sibi hac in parte à Diis iniuriam fieri, commemorat beneficia, quæ in Vlyssem contulit, vnde ipsi quodammodo Vlysses ita deuinctus sit: vt cùm ei acceptam vitam & alia commoda post naufragium referre debeat, non possit ei etiam perpetuam suam præsentiam denegare. Tamen Iouis victa imperio discessum ei concedit.

ζεὺς ἔλσας) Aliquid πικρὸν in his latitare censeo. quasi dicat Calypso: Ego Vlyssem naufragum excepi, naufragum inquam ex ipsius Iouis fulmine, qui me iubet nunc eum dimittere, breui tempore commutatus. Quid enim oportebat Iouem, sic in eum sæuire, vt eundem posteà à mē repeteret: quæ tamen ei clementior fui, neque mei misereatur aut humanitatem & beneuolentiā, qua eiectum Vlyssem foui, respiciat.

πέμψω δέ μιν) Videtur intelligere se sua sponte Vlyssem non esse dimissurum, sed coactam Ioue ita iubente: vel non suppeditaturam se illi nauem ac socios, quibus illa omnino careat: quod si faceret, videretur dici ipsum dimittere. quasi dicat: Adsit ei Iupiter, si volet, ego adesse illi aut illius nauigationem iuuare non possum.

Sic certè loquutus auolauit fortis Mercurius,
Ipsa ad Vlyssem magnanimum veneranda Nympha
Ibat, postquam Iouis accepisset mandata.
Hunc certè in littore inuenit sedentē, neq. vnquā oculi
A lacrymis siccabantur, consumebatur autē dulcis ætas
Ob reditum lugēti, quoniā nondū placuerat Nymphæ.
Sed certè nocte quidem dormiebat etiam coactus
In spelunca caua, nolens apud volentem:
Die verò in petris & littoribus sedens,
Lacrymis & gemitibus & doloribus animū macerans:
Pontum in indomitum prospiciebat lacrymas stillans.
Propè autem astans alloquuta est diua dearum,
Infelix, ne amplius mihi hic lugeas, neque tibi ætas
Consumatur, iam enim te valdè prompta dimittam.
Sed age lignis longis abscissis apta ferro
Latam ratem, cæterum tabulata fige super eam
Sublimius, vt te ferat per obscurum pontum.
Porrò ego panem & aquam, & vinum rubrum
Imponam dulce, quæ tibi famem arceant,
Vestésque induam, mittam tibi ventum à tergo,
Vt omnino incolumis tuā in patriam terrā peruenias.
Si modò dij vtique voluerint, qui cœlum latū habitant,
Qui me fortiores sunt in cognoscendóque iudicandóque.
Sic ait, exhorruit autem patiens diuus Vlysses,
Et ipsam alloquutus verba alata dixit, (profectionē
Aliud quippiā iā tu dea hac in re molieris, neutiquā
Qui me iubes rate traijcere ingentes vndas maris
Horrendas difficilésq; quas neque naues æquales
Veloces traijciant lætantes Iouis vento:
Neque verò ego te inuita ratem conscenderim,
Nisi mihi sustineas dei magnum iusiurandum iurare
Ne vllum mihi ipsi damnum malum consulas aliud.
Sic ait, risit verò Calypso diua dearum,
Manuq; ipsum demulsit, verbumq; dixit & proloquuta
Certè veteranus es, & non incauta sciens. (est:
Qualem certè hunc sermonem excogitasti proloqui?
Sciat nunc istud terra & cœlum latum supernum,
Et ipsa subterlabens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; existit beatis dijs)
Non vllum tibi ipsi damnū malū me consulturam aliud.

Ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργειφόντης·
Η δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια Νύμφη
Ηϊ', ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
Τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· οὐδέ ποτ' ὄσσε
Δακρυόφιν τέρσοντο, κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
Νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε Νύμφη.
Αλλ' ἤτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
Εν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ηματα δ' ἐν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο, δάκρυα λείβων.
Αγχοῦ δ' ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων,
Κάμμορε, μή μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν
Φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ' ἀποπέμψω.
Αλλ' ἄγε, δούρατα μακρὰ ταμὼν, ἁρμόζεο χαλκῷ
Εὐρεῖαν σχεδίην, ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ' αὐτῇ
Υψοῦ, ὥς σε φέρῃσιν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν
Ενθήσω μενοεικέ', ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι.
Εἵματά τ' ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὄπισθεν,
Ως κε μάλ' ἀσκηθὴς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
Αἴ κε θεοί γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῖναί τε.
Ως φάτο. ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αλλό τι δὴ σὺ θεὰ τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπὴν,
Η με κέλεαι σχεδίῃ περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε· τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες ἐῖσαι
Ωκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
Οὐδ' ἂν * ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην, γρ. ἐγὼ
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ως φάτο. μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Η δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσὶ, καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
Οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορεῦσαι.
Ιστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅς τε μέγιστος
Ορκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
Μή τί τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.

Αλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι.
Καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων.
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο
Ἷξον δὲ σπεῖος γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνήρ·
καθέζετ. Καί ῥ' ὁ μὲν ἔνθα *κάθιζεν ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη
Ἑρμείας· Νύμφη δ' ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἐδωδὴν,
Ἔσθειν καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
Αὐτὴ δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμωαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Καλυψὼ δῖα θεάων.
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι. σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπης.
Εἴγε μὲν εἰδείης σῇσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
Κήδε' ἀναπλῆσαι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
ἢ. ἐνθάδε κ' αὖθι *Ἐνθάδε αὖθι μένων* σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσσοις,
ἢ παρ' ἐμοὶ Ἀθάνατός τ' εἴης· ἱμειρόμενός περ ἰδέσθαι
Σὴν ἄλοχον, τῆς αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα.
Οὐ μὲν θὴν κείνης γε χερείων εὔχομαι εἶναι,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν. ἐπεὶ οὔπως οὐδὲ ἔοικεν
Θνητὰς ἀθανάτῃσι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Πότνια θεὰ, μή μοι τόδε χώεο. οἶδα καὶ αὐτὸς
Πάντα μάλ' οὕνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
Εἶδος ἀκιδνοτέρη, μέγεθός τ', εἰς ἄντα ἰδέσθαι.
(Ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως)
ἢ. ἐέλδομαι Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐθέλω καὶ *ἐέλδομαι ἤματα πάντα
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Εἰ δ' αὖ τις ῥαίῃσι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Τλήσομαι, ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμὸν,
Ἤδη γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.

Sed ea quidem dispicio & suadeo, quæcunque mihi ipse
Vtiq. suadere, si quãdo me necessitas tãtopere vrgeret.
Etenim mihi mens est integra, neque mihi ipsi
Animus intra præcordia ferreus, sed misericors.
Sic loquuta, præcessit diua dearum
Celeriter, ille deinde post vestigia iuit deæ,
Peruenerunt ad speluncam cauam dea atque ipse vir.
Et ille quidem illuc resedit in solio vnde surrexerat
Mercurius, Nympha verò apposuit omnem cibum
Edere & bibere, qualia mortales viri edunt.
Ipsa verò è regione sedis Vlyssis diuini.
Huic verò ambrosiam ancillæ & nectar apposuerunt.
Hi verò ad fercula parata apposita manus extenderũt.
Cæterùm postquam saturati sunt cibo & potu,
His certè sermonibus cœpit Calypso diua dearum,
O inclyte Laërtiade versute Vlysses,
Siccine iam domum charam ad patriam terram
Protinus nũc vis proficisci: tu verò gaude nihilominus,
Siquidem scires tua mente, quantos tibi fatum est
Dolores implere, priusquam ad patriã terrã peruenias,
Certè hìc manẽs vnà mecum hanc domum custodires,
Immortalisq; esses, quantumuis cupidus sis videndi
Tuam vxorem, cuius vsq; desiderio teneris dies omnes.
Neque verò certè illa inferior glorior esse,
Nec corpore, neq. indole: quandoquidẽ nequaquã decet
Mortales cũ immortalibus corpore & forma cõtẽdere.
Hanc respondendo alloquutus est versutus Vlysses,
Veneranda dea, ne mihi ob hoc succẽseas, scio enim ipse
Omnia rectè, quare te prudens Penelope
Forma inferior est, proceritatéque coram aspectu.
(Illa quidem mortalis est, tu. v. immortalis & senij ex- (pers.)
Sed etiam sic volo & desidero diebus omnibus.
Domúmque redire, & reditus diem videre,
Quòd si quispiã me malè mulctarit deorũ in nigro pon- (to,
Patiar in pectore habens patientem animum.
Iam enim valdè multa passus sum & multa pertuli
In fluctibus & bello, post quæ & hoc illis accedat.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἦτοι νύκτας) Sic miserè tempus partiebatur Vlysses: interdiu quidem solitudines quærit, vt casum suum propter diuturnam à
patria charissima absentiam lugeat: quod forsan fecit, ne cum Calypso remanẽs eam irritaret, à qua etiam beneficium hospitij acce-
perat, hoc est ne ei molestus esset continuis suis lamentationibus. Nocte autem cogebatur inquit Poeta, in speluncam se recipere,
vt nolens cum volente dormiret. Hoc ergo factum inter illa est numerandum, quod ex coacta voluntate proficiscitur. An autem vi-
tiosa sit, & ob eam Vlysses culpandus, concludent Ethici ex Arist. lib. 3. Nicomach.
ἀλλ' ἄγε) Ita Vlyssem alloquitur Calypso, vt nihil aliud potuerit Vlysses sibi persuadere, quàm hoc ipsam ex proprio motu pro-
ponere, nullo alio impellente: itaque vt posteà videbitur, suspectam habuit eius orationem. Primùm igitur quasi Vlyssis commisera-
tione tangatur, iubet eum lacrymis desistere: & cùm intelligat eum reditum maximè exoptare, hunc ei se concedere dicit operam
& subsidium suum ad nauigationem pollicita, victum, vestes & ventum: quod erat potissimum caput.
ἁρμόζεο) Norat Calypso Vlyssem esse πολυμήχανον, ideò ipsum iubet nauem sibi compingere: quod etiam ipse paulò pòst faciet.
ῥίγησεν) Cùm timorem in viros fortes cadere aliàs satis probauerimus, non est quòd miremur nunc Vlyssem exhorruisse ad Caly-
psus orationem. Causa hæc est anteà quandiu apud eam commoratus erat, non potuit ab ea impetrare, vt in patriam cum eius ve-
nia proficisceretur (ἐπεὶ οὐκ ἔτι ἥνδανε νύμφη, dixit anteà Poeta) quin potius eum omnibus modis, etiam oblata immortalitate, quod
omnino non erat contemnendum, remorari conabatur: nunc verò, cùm videat diuersè à præcedentibus colloquiis eam loqui, vere-
tur ne Deam longa obstinatione sua offenderit: vnde illud irata, se immortalem à mortali contemni, vltura sit hanc iniuriam, & insi-
dias Vlyssi sub specie reditus instruat. Itaque oblatam quidem redeundi licentiam non aspernatur, sed caueri sibi iuramento, à Ca-
lypso petit ipsam secum perfidè non acturam alia sibi moliendo vitæ pericula. Hinc constat, quantus sit prudentiæ Vlysses doctor,
cuius gratia sic eum ipsa Calypso dignis extollet laudibus. Disce isthinc, quisquis tibi bene consultum cupis, ἀπιστίαν, aut saltem πρόχειρον
τῷ πίστιν temerariam & repentinam fidem effugere.
Στυγὸς ὕδωρ) De Styge & hoc iuramento diximus in Iliade, & olim plura dicemus in Lexico.
ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω) Hoc illustrat, quod anteà dicebamus, Calypso hæc tanquam ex se proponere, vt videlicet hoc pacto Vlyssem sibi
soli deuinciret. Noluit autem Iouis mandati meminisse, quia tunc Vlysses non Calypso, sed Ioui gratias ob reditum ageret. Credi-
bile est etiam, sic Ioui idcirco indignatam fuisse, vt piguerit illam fateri se eò Ioue impellente redactam, vt etiam nolens Vlyssem
dimitteret.
ἅσσ' ἂν ἐμοί περ) Vnusquisque aliorum apud se quasi regulã habet, qua quid eis vtile sit ac commodum, examinat: ideò iubet Chri-
sti Dei hominis sacrosancta vox, Id aliis vt faciamus, quod nobis ipsis fieri exoptamus. Et tunc satis in alios humaniter nos vide-
mur gessisse, cùm non minus illis ac nobis consultum volumus. Nam non sunt audiendi φίλοι quidam, suadentes etiam cum
nostro incommodo aliis succurrendum: quasi nulla sit nobis nostri ipsius gerenda cura, sed ea in reliquos expendenda & penitus ex-
hau-

haurienda. Videndum est ergo quid tibi ipsi commodum putes,& hoc aliis suadeto(nam hîc Calypso suadere se tantùm dicit, potest autem & in cæteris rebus idem dici)quod etiam Calypso præstat.

νύμφῃ δ' ἐτίθει)Hoc loco duo sunt obseruanda. Primùm ipsammet Calypso cibos Vlyssi apponere (quod speciem habet adulationis,vt ait Eustathius)ancillas verò ipsi Deæ. Deinde mortalibus viris conuenientes cibos Vlyssi apponi: Calypso verò ambrosiam & Nectar,quibus Dij tantùm vescuntur. Hæc sunt ea nimirum,quæ Vlyssi Nympha illa pollicebatur ad immortalitatem consequẽdam. Cibi enim illi eiusmodi sunt,vt qui ex hominibus eos degustassent,immortales fieri crederentur.

οὕτω δὴ οἶκόνδε)Ecce quàm cæcus sit amor. Sciebat enim Calypso parendum sibi esse Iouis imperio,quo Vlyssem dimittere iubebatur:tamen eum à proposito conatur denuò dimouere,adeo,ne iubentibus quidem Diis,non potuit voluntas illa immutari. Repetit ergo (vt quidem coniicio) vsurpatam sæpius orationem , qua profectionem Vlyssi dissuadebat, duobus argumentis. Primum est,quòd si Vlysses discesserit,multa supersint adhuc ei subeunda pericula,quibus ille ab itinere possit deterreri. Secundum,quòd apud Calypso remanendo non solùm calamitates illas euitaturus sit, sed etiam ipsa vxore potiretur factus etiamnum particeps immortalitatis: quod illi longè potius esset, quàm ad Penelopen mortalem, & quæ ipsa Calypso longè sit inferior, siue formam siue indolem spectes. Ita Calypso omnem mouet lapidem , vt Vlyssem suum exoret. Sed frustrà , quia aliud erat fato definitum,quòd ipsa, cùm intelligeret , vt iam dixi : tamen libidine sua abripi sese passa est , hócque pacto tum in Deos tum in homines iniuriosa est. In Deos,quòd eorum iussis obtemperare subterfugiat:in homines,quòd alienum virum detineat.

θνητὰς ἀθανάτῃσι) Non decere vt mortales cum immortalibus de forma & corporis præstantia contendant,hic locus docet,& alia insuper exempla,quorum aliquot quæ mihi in mentem veniunt,iuuandi lectoris gratia referam. Apud Ælianum Hist. anim. lib. 15. cap. fin. hæc extat historia. Apud Pygmæos , cùm masculum genus regium aliquando defecisset,fertur mulier Gerana nomine ipsis imperitasse. Quæ cùm à Pygmæis,suprà quàm deceret,diuinis prope honoribus afficeretur:inde animo inflata , ipsas etiã Deas contemnebat:nominatim verò Iunonem,Mineruam,Dianam & Venerem à suæ formæ præstantia procul abesse dictitabat. At hũc suæ iactantiæ morbum non impunè tulit. Nam à Iunone irata ex homine in auem conuersa est, quæ nunc Geranos,id est grus nominatur : Pygmæis infesta eam ob causam , quòd illi immodicis honoribus ei delatis, ad hanc insaniam & exitium eam adegerint. Hæc ille. Quod fortasse intellexit Ouid. lib. 6. Metam. vbi in tela Mineruæ Pygmæam mulierem à Iunone victam,in gruémque mutatam,dicit:

Altera Pygmææ fatum miserabile matris

Pars habet,hanc Iuno iussit certamine victam *Esse gruem,populísq; suis indicere bellum.*

Ad hanc rem illustre est exemplum Niobes,quæ inter cætera quibus se Latonæ anteponebat,erat quoque formæ suæ opinio,

---accedit eòdem Digna Deâ facies,inquit apud Ouid. ibidem. Cuius tamen arrogantiæ illa pœnas tandem luit amissis liberis suis, quos Apollo & Diana iaculis confixerunt:ipsa tandem in silicem conuersa est. Cassiope etiam,quæ se Nymphis formæ nomine anteponebat,in filiæ periculum venit. Nam Andromeda idcirco scopulis est alligata,marino monstro futura præda,nisi superuenisset Perseus,qui ingentem hanc calamitatem virtute sua anteuertit:vt est apud eundem Ouid. lib. 4. Metam.

πότνια θεά) Modestè Calypsûs orationi respondet, testatúrque se non Penelopes desiderio, quòd eam Deæ immortali anteferat, ac pluris faciat quàm Calypso,reditum in patriam optare : sed simpliciter propter nudum amorem , quo in patriam suam propendet. Et hoc pacto respondet vltimæ parti orationis Calypsûs pro vsitato apud Poetam respondendi more. Quod autem ad primam eius partem attinet,qua sibi subeunda multa incommoda proponebantur:docet,se ideò non magis commoueri, vt qui alia iã perpessus sit & bello & alto,vt de suo Ænea dicit Virgilius:proinde se ad noua,si quæ contingant,minimè perterritum iri:quasi dicat, nihil sibi grauius accidere posse illis,quæ iam variis modis expertus est. Quare concludit, μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.

περίφρων)Subscribo Eustathio monenti Vlyssem,hoc solo vocabulo docuisse,se nõ frustra amare Penelopem,vt quæ sit nimirum prudens. quasi dicat:Licet Penelope forma,proceritate ac immortalitate longè tibi Calypso cedat,tamẽ habet etiam illa quo commendetur,videlicet prudentiam. Verba Eustathij hæc sunt: καὶ τῇ συντόμῳ συγκρίσει ἐταπείνωσε τὴν Πηνελόπην. ὅμως μέντοι ἄλλως λεληθότως ἐσέμνυνεν ἐκείνην, περιῤῥίψας ἔπαινον, τὸ, περίφρων Πηνελόπεια· οὗ ἕνεκεν δοκεῖ ἐκείνην φιλεῖν· μονονουχὶ φάμενος, ὡς εἰ καὶ τὰ ἄλλα σου ἀειδεστέρα, τὰ γοῦν κατὰ νοῦν περιττή ἐστι.

Sic ait,sol autem occidit & tenebræ subortæ sunt:
Venientes autem hi in secessum speluncæ cauæ,
Oblectabantur amore,iuxta se manentes.
Quando.a.mane genita apparuit roseis digitis aurora,
Continuò chlænámque tunicámque induit Vlysses,
Ipsa verò candidam stolam ingentem induit Nympha,
Tenuẽ & gratiosam,zonã autem circumposuit lumbis
Pulchram,auream,capiti autem imposuit calyptram,
Et tũ tandẽ Vlyssi magnanimo apparabat profectionẽ.
Dedit quidem ei securim magnam habilem in manus,
Ferream,vtrinque acuminatam,cæterùm in ipsa
Manubrium perpulchrum,oleaginum fabrefactum.
Dedit verò deinde asciam politam , dux verò viæ erat
Insulæ ad extremã orã, vbi arbores proceræ enatæ erãt,
Clethra,populúsque abiésque in cœlum pertingens
Aridæ dudum vehementer quæ ei nauigarent leuiter.
Cæterùm postquã ostendit vbi arbores longæ creuissẽt,
Rediјt quidem domum Calypso diua dearum. (opus:
Cæterùm ipse scindebat ligna, celeriter ei absoluebatur
Viginti aũt diebus deiecit omnes,dolauit verò ferro.
Poliuit verò scitè,& ad perpendiculum direxit.
Interea attulit terebras Calypso diua dearum,
Terebrauit verò omnia,& commisit inter se,
Clauis autem hanc & compagibus aptauit,
Quantum quisque fundum nauis circumscribit faber
Onerariæ latæ,bene peritus fabrilis artis.
Tantam latam ratem confecit Vlysses.
Tabulata.v.erigens cõpingens frequẽtibus foris rectis

Ὣς ἔφατ'. ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν·
Ἐλθόντες δ' ἄρα τώγε μυχῷ σπείους γλαφυροῖο,
Τερπέσθην φιλότητι παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Αὐτίχ' ὁ μὲν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε ἕννυτ' Ὀδυσσεύς,
Αὐτὴ δ' ἀργύρεον φᾶρος μέγα ἕνυτο Νύμφη,
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ
Καλὴν, χρυσείην. κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην·
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μήδετο πομπήν.
Δῶκε μέν οἱ πέλεκυν μέγαν, ἄρμενον ἐν παλάμῃσι,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον. αὐτὰρ ἐν αὐτῷ,
Στειλειὸν περικαλλὲς, ἐλάϊνον, εὖ* ἐναρηρός· γρ. ἐπαρηρός
Δῶκε δ' ἔπειτα σκέπαρνον ἐΰξοον· ἦρχε δ' ὁδοῖο
Νήσου ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τ', ἐλάτη τ' ἦν οὐρανομήκης,
Αὖα πάλαι, περίκηλα, τά οἱ πλώοιεν ἐλαφρῶς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖξ' ὅτι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Ἡ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Καλυψὼ δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ὁ τάμνετο δοῦρα· θοῶς δέ οἱ ἤνυτο ἔργον.
Εἴκοσι δ' ἔκβαλε πάντα· πελέκκησεν δ' ἄρα χαλκῷ,
Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τόφρα δ' ἔνεικε τέρετρα Καλυψὼ δῖα θεάων,
Τέτρηνεν δ' ἄρα πάντα, καὶ ἥρμοσεν ἀλλήλοισι·
Γόμφοισι δ' ἄρα τήνγε καὶ ἁρμονίῃσιν ἄρηρεν.
Ὅσσον τίς τ' ἔδαφος νηὸς τορνώσεται ἀνὴρ
Φορτίδος εὐρείης, εὖ εἰδὼς τεκτοσυνάων,
Τόσσον ἐπ' εὐρεῖαν σχεδίην ποιήσατ' Ὀδυσσεύς.
Ἴκρια δὲ στήσας, ἀραρὼν θαμέσι σταμίνεσσι,

Ποίει, ἀτὰρ μακρῇσιν ἐπηγκενίδεσσι τελεύτα.
Ἐν δ' ἱστὸν ποίει, καὶ ἐπίκριον ἄρμενον αὐτῷ.
Πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσατο, ὄφρ' ἰθύνοι.
Φράξε δέ μιν ῥίπεσσι διαμπερὲς οἰσυΐνῃσι,
Κύματος εἶλαρ ἔμεν· πολλὴν δ' ἐπεχεύατο ὕλην.
Τόφρα δὲ φάρε' ἔνεικε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἱστία ποιήσασθαι· ὁ δ' εὖ τεχνήσατο καὶ τά.
Ἐν δ' ὑπέρας τε κάλως τε πόδας τ' ἐνέδησεν ἐν αὐτῇ·
Μοχλοῖσιν δ' ἄρα τήν γε κατείρυσεν εἰς ἅλα δῖαν.
Τέτρατον ἦμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα·
Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψὼ
γρ. σταλόεντα Εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα,* καὶ λούσασα.
Ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο
Τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν· ἐν δὲ καὶ ἤια
Κωρύκῳ, ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλά.
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε
Πληιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥτ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Τὴν γὰρ δή μιν ἄνωγε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
Ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ·
Εἴσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων Ἐνοσίχθων,
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν· εἴσατο γάρ οἱ
γρ. ἐπιπλώων Πόντον *ἐπιπλείων. ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
Ἀμφ' Ὀδυσῆϊ, ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσιν ἐόντος·
Καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδὸν, ἔνθα οἱ αἶσα
γρ. πεῖραρ Ἐκφυγέειν μέγα *πεῖρας ὀϊζύος ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔτι μέν μιν φημὶ ἅδην ἐλάαν κακότητος.
Ὣς εἰπὼν, σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον,
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων. σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
γρ. τε πίπτεν Σὺν δ' Εὖρός τε Νότος *τ' ἔπεσε, Ζέφυρός τε δυσαής,
Καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κῦμα κυλίνδων.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼ δειλὸς, τί νύ μοι μήκιστα γένηται.
Δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,
Ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
Ἄλγε' ἀναπλήσειν· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Οἵοισι νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν
Ζεὺς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
Παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες.
γρ. ἢ δὴ *Ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Ἤματι τῷ ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα

Faciebat, cæterùm longos asseres in summo imponebat:
Et verò malum fecit, & antennam congruentem ei.
Præterea temonem fabricauit, vt gubernaret,
Communiuit autem ipsam creatibus vndique saliginis,
Fluctuũ propugnaculũ vt forẽt, multã ingessit materiã.
Interea verò lintea attulit Calypso diua dearũ,
Velis conficiendis, ille benè confecit & ista.
Et rudentes antennarum & veli funes ligauit in ea.
Vectibus sanè hanc deduxit in mare vastum.
Quartus dies erat, & ei absoluta sunt omnia.
Quinta verò demisit ab insula diua Calypso
Vestésque indutum odoratas & lauatum.
Imposuit autem vtrem dea nigri vini
Alium, alium aquæ magnum & viatica
In perã, itẽ ei posuit obsonia animum firmãtia plurima:
Ventum verò misit innocuum placidúmque,
Lætus verò vento secundo extendit vela diuus Vlysses.
Cæterùm ipse temonem gubernabat artificiosè
Sedens, neque ei somnus palpebris incedebat,
Pleiadésque contemplanti, & tardè occidentem Bootẽ,
Vrsámque quam & Currum cognomento vocant,
Quæ ibidem vertitur atque Orionem obseruat.
Sola verò expers est aquarum Oceani.
Etenim ipsam iusserat Calypso diua dearum
Ponto nauigare ad sinistram manum habentem,
Septemdecim quidẽ nauigabat dies iter faciẽs marinũ,
Octodecima verò apparuerunt montes vmbrosi
Terræ Phæacum, quà proximum iter erat illi.
Apparebat veluti scutum in obscuro ponto.
Hunc verò ex Aethiopũ terra rediens potẽs Neptunus
E lõginquo ex Solymorũ mõtib. cõspexit, cõspicatus erat (ei
Pontũ nauigans, hic efferbuit corde vehementius.
Mouens autem caput ad suum dixit animum,
O dij, profectò iam consultarunt dij aliter
De Vlysse, cùm ego apud Aethiopas essem:
Atque adeò Phæacum terram propè, vbi ei fatum est
Effugere magnã metã ærumnarũ, quæ ipsum occupant:
Sed ædhuc ipsum credo satis miseriarum subiturum.
Sic loquutus, collegit nubes, & commouit pontum
Manibus tridente capto, omnes .a. concitauit procellas
Omnium ventorum, nubibus autem operuit
Terram simul & pontum. ruit autem è cælo nox.
Simul Eurusq; Nothusq; incidit, Zephyrusq; vehemens,
Et Boreas serenus ingentem fluctum prouoluens.
Et tunc Vlyssis soluebantur genua & amicum pectus.
Tristatus sanè dixit ad suum magnanimum animum,
Heu me miserum quid mecum tandem fiet?
Vereor, ne iam omnia dea vera dixerit, (nirem,
Quæ me dicebat in mari priusquã in patriã terrã perue-
Dolores impleturũ esse: ea certè nũc omnia perficiuntur.
Qualibus nubibus coronat cœlum latum
Iupiter: commouit autem mare, sæuiunt verò procellæ
Omnium ventorum, nũc mihi præsens graue exitium.
Ter beati Græci & quater, qui quondam perierunt
Troia in lata Atridis gratificantes.
Vtinam ego debuissem mori, & fatum assequi
Die illo, quando mihi plurimi ferratas hastas

Troiā

Troes contorserunt circa Achillem mortuum.	Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι·
Tum sortitus esse parentalia, & mea gloria celebrasset	Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καί μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
Nunc me tristi morte fatum est perire. (Graci.	Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.

COMMENTARIVS.

δῶκε μὲν οἱ πέλεκυν) Stat promissis suis Calypso, omniáque Vlyssi suppeditat, quæ ad nauis confectionem necessaria videbantur: vtpote securim ad incidenda ligna, tum arbores alnum, populum, abietem ad ipsius nauis structuram. deinde terebras ad lignorum inter se commissuram & compagem, vbi etiam claui adhibentur ad retinenda membra coadunata, item lintea pro velis, rudentes. Sic constructa & compacta naui, donatur primùm Vlysses vestibus: deinde vtre vini, & aquæ altero, cæterísq; viaticis ac obsoniis: denique secundo ferentéque vento.

κλήθρη) Qui de materia scripserunt, ex qua naues conficiendæ sunt, quantum ego colligere potui, has arbores enumerant, quæ illi operi inseruire possunt. Primùm cupressum, qua Assyrij naues fabricant, vt post Aristobulum scribit Arrianus. Deinde pinum siue domesticam siue syluestrem: hinc pinus pro ipsa naue apud Poetas vsurpatur. Item piceam, quæ tamen citò putrescit. Præterea abietem: cuius nomine etiam plerunque Poetæ nauem metonymicè intelligunt. Theophrastus spinam nigram ad costam, & ventris compages laudat. Idem cedrum ad naues, iis qui Phœniciam Syriámq; incolunt, vsui esse dicit. Quercus etiam ad carinam apta est: sed in nauibus tantùm onerariis, in minoribus scissima (Sic vertit Gaza ὀξύην, quæ etiam ὀξύη vocatur) probatur. Tornatus nauibus rotundis ex moro, fraxino, vlmo, platano: lentitiam enim firmitatémque adesse oportet, inquit Lilius Gyraldus lib. de Nauig. cap. 4. vbi hæc diligenter obseruantur. Sunt qui confundant arbores, & promiscuè ex omnibus confici naues statuunt, vt Claudianus, cuius carmina adducit idem Gyraldus. At noster Homerus tres tantùm arbores agnoscit: alnum, populum, & abietem.

αὖα πάλαι) Ligna quæ ficciora sunt, plus longè habent leuitatis, quàm humidiora: quia ad naturam aëris accedunt, & siquæ nauis ex illis constat, facilius aqua fertur. Adferam in eam rem verba Lilij cap. 6. Sed & hoc, inquit, experientia cognoscitur, vt quæ ex humida materia nauigia construuntur, non eundem celeritatis vsum habere, quàm quæ ex arida fiunt, id quod contra Cæsarianos milites Massiliensibus beneficio fuisse in 1. Bell. ciuil. Cæsar ipse prodidit. Hæc ille. Cæsaris verba sunt hęc: Nostri, quòd minus exercitatis remigibus, minúsque peritis gubernatoribus vtebantur, qui repentè ex onerariis nauibus erant producti, neque dum etiam vocabulis armamentorum cogniti, tum etiam grauitate & tarditate nauium impediebantur: factæ enim subitò ex humida materia non eundem vsum celeritatis habebant. Ex his apparet Homeri nostri in rebus nauticis peritia.

φορτίδος εὐρείης) Duo sunt nauium genera, Oneraria & Cursoria: his longitudo aptior, illis latitudo, vt est apud Giraldum. Itaque rectè Poeta φορτίδα εὐρεῖαν appellat, quod ea in ipsa requiratur. Aggreditur autem ex hoc loco Vlysses nauem fabricare, orditúrque ab ipso fundo, id est carina, cuius latitudo non finitur à Poeta: sed ea fuisse ostenditur, quæ à perito artifice fieri potuerit, qualis Vlysses fuit. Pergit deinde ad tabulata, inde ad malum, antemnas, temonem, & crates, hoc est ad præcipuas nauis partes: non quidem omnes, res enim erat nimiùm laboriosa singula anxiè persequi. Quæ siquis nosse voluerit, legat Lilium lib. iam laudato.

τέτρατον ἦμαρ ἔην) Intra quatuor dies dicitur Vlysses nauim suam absoluisse, quod mirum est à solo homine tam celeriter præstitum. Tamen qui veterum scripta legerit, hoc incredibile non putabit. L. Piso tradit, referente Plinio, Hieronem regem ducentas viginti naues effectas diebus quadraginta quinque in mare deduxisse. Secundo bello Punico Scipionis classis quadragesimo à securi die nauigauit. Minus mirum est, quod de Duillij imperatoris classe primo bello Punico dicitur, eam ab arbore excisam saxagesimo die nauigasse.

πληϊάδας τ' ἐσορῶντι) Astrologia in re nautica necessaria semper existimata est, tum ad regionum climata dignoscenda, tum etiam ad prænoscendas tempestates: vt intelligunt ij, qui illud vitæ institutum sectantur. Eas autem cœli partes potissimum intuentur, quæ Septentrionales & Meridionales sunt, ibiq; sidera quæ Vrsæ appellantur, hîc Pleiadas & Orionem, vt vult Homerus. Fuerunt verò qui Vrsam minorem tantùm vt Phœnices: qui maiorem, vt Peloponnesij, obseruarent. Per Bootem autem, qui & Arctophilax, Homerus vrsam maiorem intellexit, vt docet Hyginus lib. 2. Proponitur ergo nobis Vlysses illius quoque scientiæ peritus, quasi neque illa à Regibus sit aliena, cuius fructus in mari nauigantibus percipitur: nam ex recta siderum obseruatione pendet recta nauigatio.

ἐκ Σολύμων) Idem est, ac si dixisset à meridionalibus locis, inquit Strab. lib. 1. Non enim loquitur de Solymis, qui sunt in Pisidia: sed (sicut suprà dixi) fingit iis quosdam cognomines, qui eundem habeant respectum ad rate vectum Vlyssem: & eos qui istis in locis versus meridiem habitant, ac sunt Aethiopum instar, vt Pisidici ad Pontum & Aethiopas vltra Aegyptum incolentes. Suprà autem hoc eodem primo libro Geograph. Strabo eadem de re sic dixit: Item cùm Solymi excelsissimas Tauri extremitates à Lycia ad Pisidiam vsq; tenerent, & cacumina versus meridiem sita admodum conspicua essent iis qui intra Taurum habitant, maximè circa Pontum, similitudine quadam eos vltra Oceanum posuit. Sic enim loquitur de Vlysse rate vecto, τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων, &c.

ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ) Intelligit quidem Neptunus, non fuisse ausurum Vlyssem sese mari cõmittere sine peculiari Deorum voluntate: prætereà etiam in Phæacum terra liberatum iri ipsum ab omnibus suis miseriis & erroribus: tamen nihil prætermittit, quod ad miseri herois perniciem facere videatur, adhúcque illum nauis exercere tempestatibus aggreditur. nolebat enim eum interficere, vt primo libro monuimus: vbi etiam causam huius odij, quo Vlyssem prosequebatur, vidimus.

σὺν δ' εὖρός τε) Rectè quidem, θεοὶ νηῶν πομπῆες libro præcedenti appellabantur à Menelao: sed hoc de vno tantum est intelligendum, qui flet à puppe. nam vbi omnes concurrunt, tunc excitantur tempestates, agitantúrque huc illuc naues ratione perspicua, quòd contrariis & oppositis ventis flantibus in diuersas quoque partes agi eas oportet pro vi venti impellentis. Quod nunc infelix Vlysses experitur.

δείδω) Hinc colligi potest, non credidisse Vlyssem quòd ei à Calypso anteà prædicebatur, expectare eum redeuntem adhuc multa pericula: quòd hæc ab ea ideò confingi existimaret, vt se eorum metu perterritum apud se detineret.

Ζεὺς) Ioui has tempestates tribuit, siue quòd per Iouem mythologicè aërem intelligat, siue quòd sine eius permissu non potuerint accidere, cùm pro summo Deo, cui omnes reliqui subiiciantur, ab antiquis sit habitus.

τρὶς μάκαρες) Beatos illos prædicat, qui apud Troiam perierunt, quòd cum laude & gloria fortitudinis, ac sepulchri honore (τῷ κ' ἔλαχον κτερέων) saltem perierint. Ipse verò nunc sibi inglorium paratum exitium in mari videat. De hoc autem versu obseruandum est, quod etiam Giphanius in Scholiis suis meminit, quod apud Plutarchum Sympos. lib. 9. quæst. 1. narratur in excidio Corinthi, Mummium, cùm ingenuos pueros, qui literas nossent, iussisset se inspectante scribere, & puer quidam captiuus hunc versum scripsisset, τρὶς μάκαρες, &c. ita commotum fuisse, vt lacrymas profunderet, omnibúsque, qui puerum genere contingebant, libertatem concederet.

Sic certè ipsu loquutu pepulit ingẽs senectus à vertice.	Ὣς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης,
Horrendùm irruens, inuertit autem prorsus ratem.	Δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδίην ἐλέλιξεν.
Longè verò à rate excidit, clauum autem	Τῆλε δ' ἀπὸ σχεδίης αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ
Ex manibus proiecit, medium autem malum ei fregit	Ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δέ οἱ ἱστὸν ἔαξε
Horrenda commixtorum ventorum irruens procella.	Δεινὴ μισγομένων ἀνέμων ἐλθοῦσα θύελλα.
Longè autem velum & antenna incidit ponto,	Τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπασε πόντῳ (θῆ
Illum verò sub aqua detinuit longo tempore, neq. potui	Τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδὲ δυνά-
Valde statim emergere, magni sub fluctus impetu.	Αἶψα μάλ' ἀνσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὁρμῆς·
Vestes.n. grauabant, quas illi præbuerat diua Calypso,	Εἵματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.

Ὀψὲ δὲ δή ῥ᾽ ἀνέδυ, στόματος δ᾽ ἐξέπτυσεν ἅλμην
γρ. πολλὸν Πικρὴν, ἥ οἱ πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυζεν.
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς σχεδίης ἐπελήθετο τειρόμενός περ,
Ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐν κύμασιν, ἐλλάβετ᾽ αὐτῆς·
Ἐν μέσσῃ δὲ κάθιζε, τέλος θανάτου ἀλεείνων·
Τὴν δ᾽ ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ὀπωρινὸς βορέης φορέῃσιν ἀκάνθας
Ἂν πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς τὴν ἂν πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ᾽ αὖτ᾽ Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν.
γρ. δ᾽ ἔιδεν Τὸν * δὲ ἴδεν Κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνὼ
γρ. αὐδήεσσα Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς * αὐδήεσσα,
Νῦν δ᾽ ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς,
Ἥ ῥ᾽ Ὀδυσῆ᾽ ἐλέησεν ἀλώμενον, ἄλγε᾽ ἔχοντα,
γρ. ποτῇ Αἰθυίῃ δ᾽ εἰκυῖα * ποτῇ ἀνεδύσατο λίμνης·
γρ. καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν Ἷζε δ᾽ ἐπὶ σχεδίης * πολυδέσμου, εἶπέ τε μῦθον.
Κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Ὠδύσατ᾽ ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει;
Οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων.
γρ. ἔρξον Ἀλλὰ μάλ᾽ ὧδ᾽ * ἔρξαι (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Εἵματα ταῦτ᾽ ἀποδὺς, σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
Κάλλιπ᾽· ἀτὰρ χείρεσσι νέων, ἐπιμαίεο νόστου
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ᾽ ἐστὶν ἀλύξαι.
γρ. στέρνοισι Τῆ δὲ τόδε κρήδεμνον ὑπὸ † στέρνοιο τανύσσαι
Ἄμβροτον· οὐδέ τοι παθέειν δέος, οὐδ᾽ ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπὴν χείρεσσιν ἐφάψεαι ἠπείροιο,
Ἂψ ἀπολυσάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον,
Πολλὸν ἀπ᾽ ἠπείρου, αὐτὸς δ᾽ ἀπὸ νόσφι τραπέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν·
Αὐτὴ δ᾽ ἂψ ἐς πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα,
Αἰθυίῃ εἰκυῖα· μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν.
Αὐτὰρ ὁ μερμήριζε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς·
Ὀχθήσας δ᾽ ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
γρ. αὖτε Ὤ μοι ἐγὼ, μή τίς μοι ὑφαίνῃσι δόλον * ἄλλον
Ἀθανάτων, ὅτε με σχεδίης ἀποβῆναι ἀνώγει.
Ἀλλὰ μάλ᾽ οὔπω πείσομ᾽· ἐπεὶ ἑκὰς ὀφθαλμοῖσι
Γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι·
Ἀλλὰ μάλ᾽ ὧδ᾽ ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον·
Ὄφρ᾽ ἂν μέν κεν δούρατ᾽ ἐν ἁρμονίῃσιν ἀρήρῃ,
Τόφρ᾽ αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
Αὐτὰρ ἐπὴν δή μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
Νήξομ᾽· ἐπεὶ οὐ μέν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον.
γρ. διογενὴς Ὀδυσσεύς. Ἕως ὁ ταῦθ᾽ ὥρμαινε κατὰ φρένα * καὶ κατὰ θυμόν,
Ὦρσε δ᾽ ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινόν τ᾽ ἀργαλέον τε κατηρεφές· ἤλασε δ᾽ αὐτόν.
Ὡς δ᾽ ἄνεμος ζαὴς ἠίων θημῶνα τινάξῃ
Καρφαλέων, τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ᾽ ἄλλυδις ἄλλῃ·
Ὣς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ᾽· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀμφ᾽ ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ᾽ ὡς ἵππον ἐλαύνων,
Εἵματα δ᾽ ἐξαπέδυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
γρ. στέρνοισι Αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ * στέρνοιο τάνυσσεν·
Αὐτὸς δὲ πρηνὴς ἁλὶ κάππεσε χεῖρε πετάσσας,
Νηχέμεναι μεμαώς. ἴδε δὲ κρείων Ἐνοσίχθων,
Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλόω κατὰ πόντον,
Εἰσόκεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγείης·
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὥς σε ἔολπα ὀνόσσεσθαι κακότητος.

Tandem emersit, ex ore autem euomuit salsuginem
Amaram, quæ ei copiosa à capite defluebat.
Sed neque sic ratis oblitus est, tametsi afflictus,
Sed impetu facto in fluctibus apprehendit eam.
In medio autem sedit finem mortis effugiens,
Hanc ferebat ingēs fluctus per vndarū impetū huc atq. illuc.
Quemadmodū quoties autumnalis Boreas fert spinas
Per campos, densæ autem inuicem cohærent:
Sic illam per mare venti ferebant huc atque illuc.
Interdum quidem Notus Boreæ obiectabat vt ferret,
Interdū. v. rursus Eurus Zephyro cessit vt persequeretur.
Nunc vidit Cadmi filia pulchris talis Ino
Leucothea, quæ antè quidē erat mortalis vocem habēs:
Munc. v. maris in fluctibus deorū sortita erat honorē,
Hæc Vlyssem miserta erat vagabundū dolores habentē,
Mergo verò assimilis volatu emersit è gurgite,
Sedit autem in rate, & ipsum sermone alloquuta est,
Infelix, quid tibi sic Neptunus terram concutiens,
Iratus est ferociter, quòd tibi mala multa ingerit?
Non iam te perdet, licet hoc summopere studens.
Sed certè sic fac, videris mihi nō imprudēter facturus,
Vestibus his exutis, ratem ventis ferre
Derelinque, cæterùm manibus natans quære reditum
Ad terram Phæacum, vbi tibi fatum est effugere.
Accipe hanc vittam, & sub pectore extendas
Immortalem, neque tibi sit pati timor, neque perire.
Porrò postquam manibus continges littus,
Rursus resoluens, proÿce in nigrum pontum,
Longè à continente, ipse autem seorsum auersus sis.
Sic certè loquuta dea vittam dedit:
Ipsa verò rursus in pontum ingressa est fluctuantem,
Mergo adsimilis, niger verò ipsam fluctus obtexit.
Cæterùm ipse hæsitabat patiens diuus Vlysses,
Ingemiscens. a. dixit ad suum magnanimū animum,
Heu mihi ne quis mihi struat dolum alium
Immortalium, quando me à rate descendere iubet.
Sed facilè neutiquam parebo: quoniam longè ab oculis
Terram ego vidi, vbi mihi dixit effugium esse:
Sed sic faciam, videtur verò esse mihi optimum.
Quam diu sanè ligna in cōpagibus cōpacta perstiterint,
Tamdiu hic manebo & sustinebo dolores patiens.
Cæterùm postquam mihi ratem fluctus discusserit,
Natabo, nam mihi promptum est excogitare cōmodius.
Dum ille hæc cogitabat in mente & in animo,
Excitauit ingentē fluctum Neptunus terræ quassator,
Horrendumq; grauem & excelsum: impulit. a. ipsum.
Veluti. a. ventus vehemēter spirās paleariū aceruū cōquassat
Aridarum, quas quidem dissipat alias aliò:
Sic ipsius tabulata longa dispersit: porrò Vlysses
In vnū lignū cōscendit, veluti equum diuaricatis tibÿs impellēs:
Vestes. a. exuit, quas ei præbuit diua Calypso.
Statim autem vittam sub pectus extendit.
Ipse autem, pronus in mare cecidit manus extendens,
Natare cupidus, vidit verò potens rex Neptunus,
Mouensque caput ad suum loquutus est animum,
Sic nunc mala plurima passus erra per mare,
Donec ad homines à Ioue nutritos accedas:
Sed neque sic te spero irrisurum ærumnas.

COM-

ἤματι τῷ) Hanc Achillis mortem nusquam prodidit Homerus, eam tamen hîc leuiter attingit, vbi Vlysses exoptat mortẽ sibi tum contigisse, cùm Achillis cadauer tueretur, contorquentibus in eum hastilia Troianis. Hoc ex Dictys Cretensis narratione intelligẽdum est. Is lib. 4. de bello Troiano refert, Achillem spe Polyxenæ, quam amabat, spe, inquam, sibi facta à Priamo eam in coniugem ducendi ad lucum Apollinis, cui tunc Troiani sacrificabant, à Priamo per Idæum accersitum venisse separatim ab aliis Græcis. Qua re cognita, cùm iam antea Græci ipsi diffiderent, indignatus est vniuersus populus, alienatúmq; ducem clamat: hac causa moti Aiax, Vlysses & Diomedes ad lucum pergunt. Hîque ante templum resistunt, opperientes, si egrederetur, Achillem, simúlq; vti rẽ gestam iuueni referrent. De cætero etiam deterrent, ne colloquium clàm cum hostibus haberet. Interim Alexander compositis iam cũ Deiphobo insidiis, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti eorum quæ Priamus pollicebatur. Móxque ad aram Apollinis, quo ne hostis dolum persentisceret, auersúsque à duce, assistit. Dein vbi tempus visum est, Deiphobus amplexus inermem iuuenem, quippe in sacro Apollinis nihil metuentem, exosculari, gratularíque super his quæ concessit, neque ab eo diuelli aut omittere. Quò Alexandro librato gladio procurrens aduersus hostem, per vtrumque latus geminato ictu transfigit. At vbi dissolutum vulneribus animaduertêre, parte alia quàm veniunt, proruunt. Re ita maxima, & super vota omnium perfecta, in ciuitatem recurrunt. Quo viso Vlysses: Non temerè est, inquit, quòd turbati ac trepidi repentè prosiliêre. Dein ingressum lucum, circunspicientésq; vniuersa, animaduertunt Achillem stratum humi exanguem atque etiam seminecem. Tum Aiax, Fuit, inquit, confirmatum ac verum, etiam per mortales nullum hominum existere potuisse, qui te vera virtute superaret: sed vti palàm est, tua te inconsulta temeritas perdidit. Deinde Achilles extremum adhuc retentans spiritum, Dolo me atque insidiis, inquit, Deiphobus, atq; Alexander Polyxenæ gratia circumuenêre. Tum expirantem eum duces amplexi: cum magno gemitu, atque exosculati postremùm salutant. Denique Aiax exanimem iam humeris sublatum, luco effert. Quod vbi animaduertêre Troiani, omnes simul portis proruunt, eripere Achillem nitentes, atque auferre intra mœnia, scilicet more solito, illudere cadaueri eius gestientes, &c. Hoc puto significasse Vlyssem hoc loco.

λευκοθέη) Hæc Leucothea dicitur Vlyssem è naufragio seruasse: est enim Dea, quæ nauigantibus præesse à veteribus existimata est, cùm prius mulier esset mortalis, nimirum Athamantis Thebanorum regis vxor: eam autem fingunt Veneris beneficio inter marinas Deas relatam, quæ hoc à Neptuno impetrauit, vt est apud Ouidium 4. Metam. Orpheus in hymnis sic de ea dixit:

κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυστέρνου μεδέουσα, — *Audi quæ magni, Dea, curas æquora ponti,*
κύμασι τερπομένη, θνητῶν σώτειρα μεγίστη, — *Cuique placent fluctus, seruatrix magna virorum.*
ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πλαγκτόδρομος ἄστατος ὁρμή. id est, vt ego lusi: — *A te etenim instabilis pelagi ratibus via pendet.*

Nam hunc postremum versum malè videtur interpretatus Natalis de Comitibus.

ἀλλὰ μάλ᾽ ὧδ᾽ ἔρξαι) Suadet Vlyssi Leucothea, vt sese, abiecta rate, mari committat, & natando sese periculo eripiat: ad quem finem suppeditat illi vitam immortalem, qua sub pectore cinctus nihil est quod reformidet. Quod ideò factum à Leucothea existimo, vt suo tantum auxilio Vlysses seruaretur. nam si nauem ei reliquisset, poterat hoc naui solùm tribuere, vel quia reuerà tutius esset. nam hoc etiam nautæ facere solent in naufragio, vbi nullam spem salutis paratam vident, ad solatium tamen laboris in natando tabulas dilaceratæ nauis arripiunt, quibus impositi vndis sese ferri patiuntur. In tabularum locum autem habuit Vlysses vittam illam immortalem.

κρήδεμνον) De hac vitta sic ait Eustathius: [illegible] id est: Videtur autem huiusmodi vittâ quasi amuleto quodam Vlysses cinctus fuisse, quod à maris periculis aut malis conseruaret: vt alibi moly gestat, vt à se dementiam & perniciosam rationis priuationem auerteret. Videtur enim Poeta naturam amuletorum nosse, vt docet etiam cestus gestamen, id est, cinguli Veneris.

ὤ μοι ἐγώ) Seruat præceptum ἀπιστίας, quod anteà erga Calypso vsurpauit. Nihil enim videbatur causæ, cur naue relicta in mare se coniiceret, qua ratione maius sibi periculum imminere censeret, ne videlicet fluctibus absorberetur, quàm si nauim retineret adhuc integram: deinde remotam terram à se videbat, longúmq; maris tractum natando sibi emetiendum, antequam portum attingeret: Adeò est misera infortunati hominis conditio, qui ne quidem bene sibi consulentibus fidat, multorum iam perfidiam videlicet expertus. Itaque diuersum à Leucothea capit consilium. Donec enim fluctibus nauem suam discerpi viderit, eam retinet, post remedium illius experturus. Eustathius putat hoc ad ipsius Vlyssis laudem pertinere, vt qui Dea ipsa fuerit prudentior, quod tamen vitiosum fuit: συμβαίνει δ᾽ ἐν τούτοις τὸν Ὀδυσσέα ἐπὶ πλεῖον ὁ μῦθος. Aliud idem obseruat, nimirum hoc exemplo posteriores cogitationes esse prudentiores: iuxta illud Euripidis, δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

πρὸς ὃν μυθήσατο θυμόν) Hanc phrasin vsurpat Poeta de iis, qui cùm soli sint, aliquid animo meditantur aut ratiocinantur: id est, ad suum animum loquuntur, vt anteà iam de Vlysse dixit, & imposterum sæpiùs dicet.

Sic certè loquutus impulit pulchricomos equos,
Peruenit autem ad Aegas, vbi ei inclytæ domus sunt.
Cæterùm Pallas filia Iouis alia cogitauit,
Atque aliorum ventorum obstruxit vias:
Quiescere verò iussit, & consopitos esse omnes.
Excitauit autem velocem Boream, fluctus autẽ fregit,
Donec ipse Phæacibus rei nauticæ studiosis misceretur
Inclytus Vlysses, morte & fato euitato effugiens,
Hîc duas noctes, duósque dies in fluctu nigro
Errabat: sæpè ei cor ante oculos proponebat mortem.
Sed quãdo iam tertiã diẽ pulchricoma adduxit aurora,
Deinde tunc ventus quidem quieuit, atque serenitas
Erat tranquilla, ipse verò propè conspexit terram,
Valdè acutè prospiciens, à magno fluctu leuatus.
Vt autem desiderata vita filiis apparet
Patris, qui morbo decumbit immensos dolores patiens,
Diu contabescens, infestus autem ei ingruit deus,
Optatio verò hunc dii à morbo liberarunt:
Sic Vlyssi optatò apparuit terra & sylua.
Natabat verò nitens pedibus continentẽ conscendere:
Sed cùm tantùm abesset, quantum auditur clamans,
Ilicò sonitum audiuit ad scopulos maris,

Ὣς ἄρα φωνήσας, ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους,
Ἵκετο δ᾽ εἰς Αἰγὰς ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ᾽ ἔασιν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ᾽ ἐνόησεν·
Ἤτοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,
Παύσασθαι δ᾽ ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·
Ὦρσε δ᾽ ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ᾽ ἔαξεν,
Ἕως* ὅγε Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη — κ. ὄφρ᾽
Διογενὴς Ὀδυσεύς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας,
Ἔνθα δύω νύκτας* δύο δ᾽ ἤματα κύματι πηγῷ — γρ. δύω τ᾽
Πλάζετο· πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ᾽ ὄλεθρον.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ᾽ ἠώς,
Καὶ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· ὁ δ᾽ ἄρα σχεδὸν εἴσιδε γαῖαν,
Ὀξὺ μάλα προϊδών, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς.
Ὡς δ᾽ ὅταν ἀσπάσιος βίοτος παίδεσσι* φανείη — κ. φαίνῃ
Πατρός, ὃς ἐν νούσῳ κεῖται κρατέρ᾽ ἄλγεα πάσχων,
Δηρὸν τηκόμενος, στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων,
*Ἀσπάσιον δ᾽ ἄρα τόν γε θεοὶ κακότητος ἔλυσαν· — κ. Ἀσπασίως
Ὣς Ὀδυσῆ᾽ ἀσπαστὸν ἐείσατο γαῖα καὶ ὕλη·
Νῆχε δ᾽ ἐπειγόμενος ποσὶν ἠπείρου ἐπιβῆναι·
Ἀλλ᾽ ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ δὴ δοῦπον ἄκουσε ποτὶ σπιλάδεσσι θαλάσσης·

Ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο
Δεινὸν ἐρευγόμενον, εἴλυτο δὲ πάνθ' ἁλὸς ἄχνη.
Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ὄχοι, οὐδ' ἐπιωγαί,
Ἀλλ' ἀκταὶ προβλῆτες ἔσαν σπιλάδες τε πάγοι τε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐπεὶ δὴ γαῖαν ἀελπέα δῶκεν ἰδέσθαι
Ζεὺς, καὶ δὴ τόδε λαῖτμα διατμήξας ἐπέρησα,
γρ. [illegible] Ἔκβασις οὔ πη φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε.
Ἔκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Βέβρυχεν ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη,
Ἀγχιβαθὴς δὲ θάλασσα, καὶ οὔπως ἐστὶ πόδεσσι
Στήμεναι ἀμφοτέροισι, καὶ ἐκφυγέειν κακότητα,
Μήπως μ' ἐκβαίνοντα βάλῃ λίθακι ποτὶ πέτρῃ
Κῦμα μέγ' ἁρπάξας, μελέη δέ μοι ἔσσεται ὁρμή.
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω παρανήξομαι, ἤν που ἐφεύρω
Ἠϊόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης,
Δείδω μή μ' ἐξαῦτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρῃ βαρέα στενάχοντα,
Ἤ τί μοι καὶ κῆτος ἐπισσεύῃ μέγα δαίμων
Ἐξ ἁλὸς οἷά τε πολλὰ τρέφει κλυτὸς Ἀμφιτρίτη.
Οἶδα γὰρ ὥς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα δέ μιν μέγα κῦμα φέρε τρηχεῖαν ἐπ' ἀκτήν.
Ἔνθ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη, σὺν τ' ὀστέ' ἀράχθη,
Εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἐπεσσύμενος λάβε πέτρης,
Τῆς ἔχετο στενάχων, ἕως μέγα κῦμα παρῆλθε.
Καὶ τὸ μὲν ὡς ὑπάλυξε· παλιρρόθιον δέ μιν αὖτις
Πλῆξεν ἐπεσσύμενον, τηλοῦ δέ μιν ἔμβαλε πόντῳ·
Ὡς δ' ὅτε πουλύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται·
Ὣς τοῦ πρὸς πέτρῃσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Ῥινοὶ ἀπέδρυφθεν, τὸν δὲ μέγα κῦμα κάλυψεν.
Ἔνθα κε δὴ δύστηνος ὑπὲρ μόρον ὤλετ' Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὴ ἐπιφροσύνην δῶκε γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Κύματος ἐξαναδὺς τά τ' ἐρεύγεται ἤπειρόνδε,
Νῆχε παρὲξ ἐς γαῖαν ὁρώμενος, εἴπου ἐφεύροι
Ἠϊόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ποταμοῖο κατὰ στόμα καλλιρόοιο
Ἷξε νέων, τῇ δή οἱ ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο·
Ἔγνω δὲ προρέοντα, καὶ εὔξατο ὃν κατὰ θυμόν,
γρ. πολύμ-στον Κλῦθι ἄναξ ὅς τ' ἐσσί· *πολύλλιστος δέ σ' ἱκάνω,
Φεύγων ἐκ πόντοιο Ποσειδάωνος ἐνιπάς.
Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅστις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν
Σόν τε ῥόον τε σά τε γούνατ' ἱκάνω πολλὰ μογήσας·
Ἀλλ' ἐλέαιρε ἄναξ, ἱκέτης δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὐτίκα παῦσεν ἑὸν ῥόον, ἔσχε δὲ κῦμα.
Πρόσθε δέ οἱ ποίησε γαλήνην· τὸν δ' ἐσάωσεν
Ἐς ποταμοῦ προχοάς· ὁ δ' ἄρ' ἄμφω γούνατ' ἔκαμψε,
Χεῖράς τε στιβαράς· ἁλὶ γὰρ δέδμητο φίλον κῆρ.
Ὤδεε δὲ χρόα πάντα, θάλασσα δὲ κήκιε πολλὴ
Ἂν στόμα τε ῥῖνάς τε. ὁ δ' ἄπνευστος καὶ ἄναυδος
Κεῖτ' ὀλιγηπελέων, κάματος δέ μιν αἰνὸς ἵκανεν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Καὶ τότε δὴ κρήδεμνον ἀπὸ ἕο λῦσε θεοῖο,

Murmurabat ingens fluctus ad aridam continentis
Horrẽdũ eructãs, obducta. a. erãt omnia maris aspergi.
Non.n.erant nauiũ portus capaces neque secessus, (ne:
Sed littora proiecta erant scopulique saxáque.
Tunc Vlyssi soluta sunt genua & charum cor.
Ingemiscẽs verò dixit ad suũ magnanimum animum,
Heu mihi: postquã terram insperatam dedit videre
Iupiter, atque adeò has vndas sulcans penetraui,
Egressus nusquam apparet ex mari cauo foras.
Extra enim saxa acuta, vndique autem fluctus
Fremuit impetuosus, plana verò eminet petra.
Propè.a.profundum mare, & nullo modo licet pedibus
Consistere ambobus, & effugere ærumnas.
Ne fortasse egredientem iaciet ad lapidosam rupem
Fluct⁹ magnus abripiẽs, vanus verò mihi erit conatus.
Si verò adhuc vltrà natabo, si alicubi inueniam
Littora fluctu percussa, portusque maris,
Vereor ne me rursus abripiens procella,
Pontum in piscosum auferat grauiter ingemiscentem,
Aut etiam mihi & cete immittat magnus deus
Ex mare velut plurima nutrit clara Amphitrite,
Noui enim quàm mihi infensus est inclytus Neptunus.
Interea dum ille hoc deliberabat in mente & in animo,
Interea ipsum magnus æstus tulit ad asperum littus.
Ibi sanè cutem lacerasset, simúlque ossa fregisset,
Nisi in mentem indidisset dea cæsia Minerua.
Ambabus verò manibus irruens apprehendit petram,
Quã amplectebatur ingemiscẽs, donec ingẽs fluctus præ
Et hunc effugit, retrofluens ipsum rursus (terijsset.
Percussit irruens, longè autem ipsum iniecit ponto.
Sicut Polypodis è suo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhærescunt:
Sic huius ad scopulum fortibus à manibus
Cutis lacerata erat: hunc verò ingens fluctus obtexit,
Ibi tandem infelix præter fatum obijsset Vlysses,
Nisi prudentem indidisset cæsia Minerua
Ex fluctu emergens qua propellitur ad littus,
Præternatabat in terram circũspiciens sicubi inuenerit
Littoráque fluctibus percussa portúsque maris.
Sed quando certè fluuij ad ostia pulchrifluentis
Peruenit natans, illic ei visus est locus optimus
Aequabilis petris, & tectum erat à ventis.
Agnouit autẽ profluentem, & supplicauit suo in animo.
Audi rex quisquis es, valdè supplex ad te venio
Fugiens ex ponto Neptuni iras,
Venerabilis quidem est etiã immortalibus dijs (nunc
Ex hominibus quicunq. venit errãs, quemadmodũ ego
Ad tuũ fluentum, tuaq. genua accedo plurima passus.
Sed miserere rex, supplex tibi esse præ me fero. (fluum.
Sic ait, ille cõtinuò sedauit, suũ fluentũ cõtinuit & flu-
Ante eum fecit tranquillitatem, hunc autem seruauit
In fluuij ostijs, ille verò vtrumq. genu flexit,
Manúsque fortes, mari enim afflictus charum cor erat,
Timebat verò corpore toto: mare.a.manabat copiosum
Per osq; naresq; ille.v.absque anhelitu & voce (naserat.
Iacebat animo deficiens, vehemẽs.a.ipsũ defatigatio in-
Sed postquã respirauit, & in mente animus collectus est,
Tum certè vitam, à se soluit deæ,

Et

Et ipsam ad fluuium in salsuginosum immisit.
Rursus. a. ferebat inges fluctus per aquæ decursu:statim
Suscepit manib.charis:ille.v.ex fluuio secedens(. a. Ino
Iunco recubuit,osculatus verò est almam tellurem.
Ingemiscens sanè dixit ad suum magnanimũ animum,
Heu mihi quid patior,quid mecum tandem fiet?
Si etenim in fluuio difficilem noctem excubias egero,
Timeo ne me simul frigus malum & vegetans ros
Imbecillitate conficiat afflictum animum.
Aura autem ex fluuio frigida spirat matutino tempore.
Si verò ad cliuum conscendens,& vmbrosam syluam
Arbustis in densis dormiero,etiamsi cesset
Frigus & lassitudo,iucundus.v.mihi somnus irrepat:
Vereor ne feris laceratio & præda fiam.
Sic sanè ei deliberanti visum est satius esse:
Festinabat ad syluam,hanc aũt propè aquam inuenit
In circumspicuo loco,duo sanè ingressus est arbusta.
Vnà adnata:hoc quidem oleastri,alterum autem olei.
Hic neque ventorum perflat vis humida spirantium,
Neque vnquam sol lucens radijs percussit.
Neque imber penetrabat penitus.sic sanè densa
Inuicem creuerunt alternatim intertexta aquæ Vlysses
Subijt,statim verò cubile messuit manibus suis
Latum,foliorum enim erat copia affatim ingens,
Quantum ad duos vel tres viros tegendos sat esset
Tempore hyberno,etiam si potissimum sæuiat.
Illum quidem videns lætatus est patiens diuus Vlysses.
In medio.a.cubuit,copiam verò superingessit foliorum.
Quemadmodum cùm quispiam torrem abscondit nigro
Agro in extimo,cui non adsunt vicini alij,
Semen ignis seruans, vt ne aliunde incedat:
Sic Vlysses folijs absconditus erat, huic sanè Pallas
Somnum in oculis fudit,vt ipsum quiescere faceret citò
Ab anxio labore,charas palpebras abscondens.

Καὶ τὸ μὲν ἐς ποταμὸν ἁλιμυρήεντα μεθῆκεν,
Αψ δ' ἔφερεν μέγα κῦμα κατὰ ῥόον· αἶψα δ' ἄρ' Ινὼ
Δέξατο χερσὶ φίλῃσιν. ὁ δ' ἐκ ποταμοῖο λιασθεὶς
Σχοίνῳ ὑπεκλίνθη, κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Οχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ω μοι ἐγὼ, τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα γένηται.
Εἰ μέν κ' ἐν ποταμῷ δυσκηδέα νύκτα φυλάξω,
Μή μ' ἄμυδις στίβη τε κακὴ καὶ θῆλυς ἐέρση
Εξ ὀλιγηπελίης δαμάσῃ κεκαφηότα θυμόν,
Αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἠῶθι πρό.
Εἰ δέ κεν ἐς κλιτὺν ἀναβὰς καὶ δάσκιον ὕλην,
Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι καταδραθῶ, *εἴ με μεθείη — γρ. εἰ καὶ
Ρῖγος καὶ κάματος, γλυκερὸς δέ μοι ὕπνος ἐπέλθῃ,
Δείδω μὴ θήρεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένωμαι.
Ως ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς ὕλην. τὴν δὲ σχεδὸν ὕδατος εὗρεν
Εν περιφαινομένῳ, δοιοὺς δ' ἄρ' ὑπήλυθε θάμνους
Εξ ὁμόθεν πεφυῶτας· ὁ μὲν φυλίης, ὁ δ' ἐλαίης.
Τοὺς μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάει μένος ὑγρὸν ἀέντων,
*Οὐδέποτ' ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν· — γρ. Οὐδ' αὖ ἠελ.
Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερές· ὣς ἄρα πυκνοὶ
Αλλήλοισιν ἔφυν ἐπαμοιβαδίς· οὓς ὑπ' Οδυσσεὺς
Δύσετ'. ἄφαρ δ' εὐνὴν ἐπαμήσατο χερσὶ φίλῃσιν
Εὐρεῖαν· φύλλων γὰρ ἔην χύσις ἤλιθα πολλή,
Οσσον τ' ἠὲ δύω ἠὲ τρεῖς ἄνδρας ἔρυσθαι
Ωρῃ χειμερίῃ· εἰ καὶ μάλα περ χαλεπαίνοι.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Οδυσσεύς·
Εν δ' ἄρα μέσσῃ λέκτο, χύσιν δ' ἐπεχεύατο φύλλων.
Ως δ' ὅτε τις δαλὸν σποδιῇ ἐνέκρυψε μελαίνῃ,
Αγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, ᾧ μὴ πάρα γείτονες ἄλλοι,
Σπέρμα πυρὸς σώζων, ἵνα μή ποθεν ἄλλοθεν αὔοι
Ως Οδυσεὺς φύλλοισι καλύψατο. τῷ δ' ἄρ' Αθήνη
Υπνον ἐπ' ὄμμασι χεῦ', ἵνα μιν παύσειε τάχιστα
Δυσπονέος καμάτοιο, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.

COMMENTARIVS.

ἤ τινῶν ἄλλων) Aliorum, videlicet præter Boream, quem αἰθρηγενέτην anteà appellauit: ideò cum illico dicit, παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας. illud ἅπαντας, de Euro, Noto, & Zephyro intelligendum est, excluso Borea. Hos autem quatuor ventos à Poeta tantùm agnosci, docuimus in Iliade.

ἔνθα δύω νύκτας) Rem videbatur incredibilem dixisse, nisi illud de vitta inmortali præmuniisset: qua non solùm periculum submersionis effugit Vlysses, sed etiam robur & vires suas sustentarit, & subinde languescentes propter ingentem natandi laborem refocillarit, neque hoc quidem sine mortis periculo fuit. nam addit, πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ' ὄλεθρον, vt hoc etiam modo fiat πιθανωτέρα, & minus à fide aliena narratio.

ὡς δ' ὅταν ἀσπάσιος) Non potuit commodiore comparatione exprimere, quàm læta & iucunda fuerit Vlyssi è mari erepto terra. (eò enim tantùm spectat, vt lætitia filiorum cum Vlyssis lætitia conferatur: alioqui partes προτάσεως & ἀνταποδόσεως non conueniunt omnino) Quanquam enim generalis non sit de omnibus liberis illa comparatio, siquidem non est omnibus insita illa pietas & reuerentia paterna, de quibus ab Ouidio dictum est, *Filius ante diem patrios inquirit in annos:* tamen habet quoque suum pondus, si ἐπιτοπλεῖστον intelligatur: & de iis quos natura non solùm humanos, sed etiam ἀντιπελαργοῦντας informauit. Eos Poeta mirificè lætari dicit, si conflictatum morbo parentem in bonam restitui valetudinem viderint. Quem ego affectum (vt de reliquis taceam) in me sæpissimè expertus sum. Habeo enim patrem mihi multis nominibus charissimum Regis Nauarræorum Mecœnatis mei clementissimi à Consiliis & Secretis, quam ille dignitatẽ iam plus quàm à tricesimo anno obtinet. Is me præsente variis morborum generibus conflictatus, vna præcipuè Nephriti delaborabat: quæ tormenta, quos cruciatus tolleraret, mihi durum est recensere. Vbi conualuerat, ausim affirmare mihi plus lætitiæ conciliatum, quàm illi in ipsa ægritudine doloris affuerit. Deus Opt. Max. in longos annos felicem illi vitam porrigat, & nos tandem in æternam gloriam cohæredes filij sui Dei hominis excipiat.

στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων) Videtur Homerus explicare quid sit ille νόσος, quo patrem hunc laborare dixit. Nam cùm antiquis illis temporibus nulla morborum genera ex interna causa fuisse memorentur, sed potiùs in Deum semper referantur, vt aliàs quoque ex Cels. lib. 1. docuimus: hoc additum est à Poeta, vt intelligamus, patrem illum non suo morbo, hoc est cuius causa ex ipso fuerit, quales sunt illi quos generat intemperantia ciborum, libido & cætera, laborasse, sed hoc ei malum à malo quopiam Dæmone creatum. Eustathius φρικτὴν ἢ θανάσιμον τύχην intelligit. Forsan etiam intellexit, quod à quibusdam hæreticis nostris sæculis renouatum est, esse cuique suum bonum & malum Dæmonem, quem Latini Genium appellarunt: ab illo bona nobis, ab hoc mala contingere. Vt autem morbum à malo hoc Dæmone fuisse dicit, sic econtrà valetudinem illi à Diis restitutam esse docet: vt intelligerent etiam illius sæculi homines, quibus esset tantum bonum acceptum referendum.

ὤ μοι ἐπεὶ δὴ γαῖαν) Attendenda est Vlyssis calamitas, quæ ne in ipso quidem portu exitum sortiatur, immò ea nunc maior videtur, quàm anteà fuerit: siquidem vbi sibi quietem paratam existimabat, ibi maiora obiecta sibi impedimenta ad salutem videat. Itaque vt mare ipsum ventis agitabatur, sic suam quoque mentem varia & ancipiti deliberatione Vlysses fluctuare sentit. Si portum accesserit, ille saxis & rupibus ingentibus consitus est, vt nusquam locus accessui pateat, vbi possit consistere: si vlterius nauiget, metus est ne fluctibus abripiatur, feratúrq; in altius mare, vel ceto à Neptuno ipsi infensissimo, immisso discerptus aut deuoratus pereat. Hìc ergo diuino opus fuit auxilio, vbi humanum consilium nihil tutum aut certum inuestigare potuit: ideóq; Minerua opem illi in his angustiis tulisse dicitur, neque tamen scopulos illos effugit, quin ad eos non sine damno impingeret.

πρὸς κοτυληδονόφιν) Κοτυληδόνες sunt, quæ Latinis dicuntur acetabula, vascula quædam exigua rotunda, quibus brachia Polypodis exasperantur. Qua de re in Lexico. Nunc videamus huius loci sensum: ait, Polypodis è cubili suo exeuntis caliculos vel acetabula lapillis impleri. Primùm sciendum est, quod Aristoteles tradit, Polypodem cubile suum ex conchis tenuioribus scabrísq; sibi conficere. Sed hoc non intelligit Poeta, quia de lapillis loquitur. Agit ergo de Polypode in siccum exeunte. Constat autem, eum vnum ex mollibus exire in siccum gradiríque, per asperiora vitare læuia, vt scribunt Aristoteles, Athenæus. Plinius. Hoc cùm faciat, certum est illius acetabulis lapillos subinde inhærere, quò accedit ratio illius incessus, nimirum tractus: nam acetabula iaciens, vt cuique applicuit, id apprehensum tenet, deinde corpus admouet. Tanta autem est vis illius brachiorum, vt vix, nisi volens, ab eo dimoueatur, vbi semel adhæserit, adeò vt hominem arreptum subuertere credantur. Quod eò facit, vt intelligamus qua ratione lapilli eiusmodi caliculis brachiorum eius inhæreant, propter vim nimirum astrictiuam, quæ illis inest,: est etiam alia ratio, nimirum propter eorum cauitatem. Quòd autem loca petrosa amet, docet Ion apud Athenæum, qui Polypum Petræum appellat,

καὶ τὸν πετραῖον πλεκτάναις ἀναιμόσι   συγῶ μαλακτῆρα πουλύπουν χρόος.

Phocylides appellat πετροφυῆ. Gesnerus πετραῖον dici non vult ea ratione, qua pisces saxatiles Græci πετραίους vocant: sed quia petris sese agglutinare soleat. Oppianus eum incolere dicit ἁλὸς ἐναύλους, id est, cauernas maris, in petris nimirum. amat enim loca aspera, quæ brachiis suis (Ouidius vocat flagella) commodius prensat & retinet.

κλῦθι ἄναξ) Nihil est quòd Poësis non audeat, cùm res surdas etiam auritas faciat: vt hoc loco Homerus hunc fluuium, cui Vlysses supplicat. Sunt autem existimati apud veteres fluuij non solùm animatum quippiam, sed etiam Dij, adeò nullam Orbis particulam Numinibus vacuam esse voluerunt: qua ratione videntur voluisse hominum animis pietatem insculpere, persuasis vbicunque locorum essent, adesse ipsis aliquem Deum. Hìc autem iste fluuius Regis tantùm appellationem ab Vlysse recipit: non dubito tamen, quin sub Regio nomine diuinitatem etiam imaginatus fuerit: quod ex iis verbis colligi potest,

αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν   ἀνδρῶν ὅστις ἵκηται ἀλώμενος.

quasi dicat Vlysses: Non dubito, ô Fluuie, quin tibi acceptus sim, qui me in tuam tutelam post miseros errores meos dedam: cùm soleant Dij, quorum è numero tu vnus es, quorumlibet errantium misereri.

αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ) Aristoteles Probl. sect 23. prob. 16. quærit, cur manè aura frigida de mari non spirat, de fluminibus spirat, quem vide.

ὁ δ' αὐτίκα παῦσεν) Ergo non est ipso Orpheo,

Arte materna rapidos morante   Fluminum lapsus, celerésque ventos:

(vt est apud Flaccum) inferior Vlysses noster, qui voce sua commotum hunc fluuium & vndantem sedauerit.

κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν) De hac terræ osculatione dictum est copiosè libro præcedenti.

ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω;) Ecquis Vlyssis nostri non misereatur, quem subinde tot mala obruunt? Ecce enim licet extra mare, tamen in tuto nondum est collocatus. Instat nox, & quò se recipiet hic naufragus? Si in fluuio remanserit, frigore nocturno obrigescet: si vicinam syluam ingrediatur, ecquis illum à ferarum rabie & impetu proteget: sic frigoris & iniuriæ cœli euitato incommodo, quasi è Scylla in Charybdim, in vitæ periculum venit. Quid è duobus istis eligat? Dubius animi cùm esset, tandem factum est vt in syluam propenderet, quasi iudicet aduersus feras robore & fortitudine sua vti se posse, cùm nox frigida & intempesta nullo pacto posset arceri. Maluit ergo commodum cum incommodo, quàm incommodum sine commodo arripere. Commodum erat in sylua noctem transigere, sed cum ferarum incommodo: in fluuio verò incommodum, propter frigus sine vlla specie commodi. Sic è duobus malis prudenter elegit minus. Incidit autem opportunè in arbores, quæ non solùm Mineruæ auxiliatrici eius dicatæ sunt: sed etiam ex mutua adhæsione veluti domunculam præbuerunt, vt dicas in eum vsum sic à natura comparatas. Vbi videndum est, quàm studiosè Vlyssem suum foueat Poeta, vt quem desertum & omni ope destitutum non patiatur.

ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν) Hæc comparatio egregia est. Quemadmodum enim ignis semen ab aliquo seruatur & conditur sub cineribus: sic noster Vlysses, quasi semen aliquod virtutis sub istis foliis reconditur. Dixit autem δαλὸν, non σπινθῆρα, ad maiorem ἔμφασιν τε καὶ σεμνότητα, vt notat Eustathius.

Finis libri quinti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΘΗΝΑ ἐπιστᾶσα ὄναρ Ναυσικάᾳ τῇ Ἀλκινόου θυγατρὶ, κελεύει αὐτῇ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ ποταμὸν ἀγαγούσῃ πλύνειν. πλησίον γὰρ αὐτῇ εἶναι τὸν γάμον. ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ. ἔπειτα παίζει μετὰ τῶν θεραπαινῶν. ἀκούσας δ' αὐτῶν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξυπνίζεται, καὶ δεηθεὶς Ναυσικάας, ἐσθῆτα καὶ ἐφόδιον παρ' αὐτῆς λαβὼν, ἕπεται αὐτῇ εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλη.

Ζῆτα δὲ Ναυσικάᾳ κόμισ' ἐν Σχερίῃ Ὀδυσῆα.

Ω Σ ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὕπνῳ καὶ καμάτῳ ἀρημένος· αὐτὰρ Ἀθήνη
Βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε.
Οἳ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
Ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων,
Οἵ σφεας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
Ἔνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδὴς,
Εἷσεν δ' ἐν Σχερίῃ ἑκὰς ἀνδρῶν ἀλφηστάων·
Ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
Καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI *Odyssea.*

MINERVA in somnio astans Nausicaæ Alcinoi filiæ, iubet illi vestes ad flumen adductas lauare, instare enim ei nuptias. Illa verò iussa fecit, deinde ludit cum ancillis. Audiens autem ipsas Vlysses expergiscitur, & precatus Nausicaam, vestibus & cibo ab ipsa acceptis, sequutus est eam in vrbem.

Aliud.

Z, Nausicaa benignè excipit in Scheria Vlyssem.

SIC quidem illic dormiebat patiēs diuus Vlysses,
Sōno & labore afflictus: interea Minerua
Ibat ad Phæacum virorum populúmque vrbémque,
Qui antea quidem habitabant in spaciosa Hyperia,
Prope Cyclopas viros superbientes,
Qui ipsos prædabantur. viribus enim potiores erant,
Hinc exurgens deduxit Nausithous deo similis.
Collocauit verò in Scheria procul ab hominib. ingeniosis:
Circùm verò murū duxit ciuitati, ædificauit & domos,
Etiam templa fecit deorum, & diuisit agros.

Sed

Sed hic iam fato domitus, ad inferos descenderat:
Alcinous verò tunc imperabat, à dijs consilia doctus.
Huius quidem perrexit ad domum dea cæsia Minerua,
Reditum Vlyssis magnanimi consultans,
Celeriter ibat ad thalamũ fabrefactum, in quo puella
Dormiebat, immortalibus indole & specie similis,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi.
Aderant duæ ancillæ à Gratiis pulchritudinem habẽtes
A postibus vtrinque, fores verò immanebant lucidæ.
Illa verò venti veluti flatus accessit ad cubilia puellæ.
Stetit sanè supra caput, & ipsam sermone alloquuta est,
Assimulata filiæ celebris à re nauali Dymantis
Quæ ei æqualis quidem erat, grata autem animo:
Huic seipsam assimulans alloquuta est cæsia Minerua,
Nausicaa, ecquid te sic negligentem peperit mater?
Vestes etenim tibi iacent neglectæ pulchræ,
Tibi verò nuptiæ instant, vbi oportet pulchras teipsam
Induere, alias verò illis præbere qui te ducent.
Etenim ex his fama hominibus nascitur
Bona, gaudent verò pater & veneranda mater.
Sed eamus loturæ simul cum aurora apparente,
Et ego adiutrix simul sequar, vt celerrimè
Expediaris, quoniam non diu virgo eris.
Iam enim te ambiunt optimi in populo
Omnium Phæacum, vbi tibi genus est etiam ipsi.
Sed agè incita patrem inclytum matutino tempore
Mulos & currum apparare, qui vehere queat
Tunicásque & peplos, & pallia pulchra:
Quippe tibi sic ipsi multo honestius est quàm pedibus
Ire, multùm enim absunt lauacra ab vrbe.
Ipsa quidem sic loquuta abijt cæsia Minerua
Ad Olympum, vbi inquiunt deorũ sedẽ firmam semper
Esse, quæ neque ventis concutitur, neque vnquã imbre
Rigatur, neque nix admouetur, sed potius serenitas
Volat absque nube, lucidus verò circumfulget splendor
In quo delectantur beati dij diebus omnibus:
Huc abijt Pallas postquam rem narrauit puellæ,
Continuò aurora aderat pulchra quæ ipsum excitabat
Nausicaã pulchris peplis: cæterũ admirata est somnium.
Festinabat ire per domos vt annunciaret parentibus,
Patri charo & matri: nacta autem est intus existentes.
Illa quidem ad focum sedebat cum ancillis fœminis
Pensum versans marina purpura tinctũ: in hũc.a.foras
Egredientem incidit ad inclytos reges
Ad concilium, quò ipsum vocârant Phæaces generosi.
Hæc valdè propè astans charum patrem allocuta est,
Pater chare, num certè mihi apparaueris currum
Excelsum, rotundum vt pulchras vestes ducam
Ad flumen lotura, quæ mihi sordidatæ iacent?
Quin etenim tibiipsi conuenit inter primores versantẽ
Consilium consulere, pulchras corpori vestes habentẽ:
Quinque autem tibi chari filij in regia sunt,
Quorum duo in matrimonio, tres autẽ iuuenes florẽtes:
Hi semper volunt recens lotis vestibus induti
Ad saltationem ire, hæc mea menti omnia curæ sunt.
Sic ait: verebatur.n.floridas nuptias nominare (mone,
Patri charo, ille.v.omnia intelligebat, & respõdebat ser-
Neque tibi mulos inuideo filia, neque quicquã aliud:

Αλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς ἄϊδός δε βεβήκει·
Αλκίνοος δὲ τότ' ἦρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἰδώς.
Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη.
Νόστον Οδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἔνι κούρη
Κοιμᾶτ', ἀθανάτῃσι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Αλκινόοιο·
Παρ δὲ δύ' ἀμφίπολοι Χαρίτων ἄπο κάλλος ἔχουσαι
Σταθμοῖιν ἑκάτερθε, θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Η δ' ἀνέμου ὡς πνοιὴ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εἰδομένη κούρῃ ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
Η οἱ ὁμηλικίη μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ·
*Τῇ μιν ἐεισαμένη προσέφη γλαυκῶπις Αθήνη, [κ. τῇ μὲν ἐειδομένη προσ.]
Ναυσικάα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ;
Εἵματα μέν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα·
Σοὶ δὲ γάμος σχεδόν ἐστιν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
Εννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν οἵ κέ σ' ἄγωνται.
Εκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Εσθλή· χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Αλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Καί τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἕψομαι, ὄφρα τάχιστα
Εντύνεαι. ἐπεὶ οὔτοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσεαι·
Ηδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
Πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῇ.
Αλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
Ημιόνους καὶ ἅμαξαν ἐφοπλίσαι, ἥ κεν ἄγῃσι
Ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Καὶ δέ σοι ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον ἠὲ πόδεσσιν
Ερχεσθαι. πολλὸν γὰρ ἄπο πλυνοί εἰσι πόληος.
Η μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Αθήνη
Οὔλμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Εμμεναι. οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὔτε ποτ' ὄμβρῳ
Δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται· ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
Πέπταται ἀννέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη,
Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·
Ενθ' ἀπέβη Γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρῃ.
Αὐτίκα δ' ἠὼς ἦλθεν ἐΰθρονος, ἥ μιν ἔγειρε
Ναυσικάαν εὔπεπλον· ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ', ὄνειρον.
Βῆ δ' ἴεναι* διὰ δώμαθ', ἵν' ἀγγείλειε τοκεῦσι, [κ. κτ]
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρί. κιχήσατο δ' ἔνδον ἐόντας·
Η μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἧστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν.
Ηλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
Ερχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
Ες βουλήν, ἵνα μιν κάλεον Φαίηκες ἀγαυοί.
Η δὲ μάλ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέειπε,
Πάππα φίλ' οὐκ ἂν δή μοι* ἐφοπλίσσειας ἀπήνην [κ. ἐφοπλίσσαι]
Υψηλήν, εὔκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἵματ' ἄγωμαι
Ες ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται.
Καὶ δέ σοι αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν* ἐόντι [κ. ἐόντα]
Βουλὰς βουλεύειν καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντι·
Πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
Οἱ δύ' ὀπυίοντες, τρεῖς δ' ἠΐθεοι θαλέθοντες·
Οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἵματ' ἔχοντες
Ες χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῇ φρενὶ πάντα μέμηλεν.
Ως ἔφατ'· αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
Πατρὶ φίλῳ· ὁ δὲ πάντα νόει, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Οὔτε τοι ἡμιόνων φθονέω τέκος, οὔτε τευ ἄλλου·

Ερχευ· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
Υψηλὴν εὔκυκλον, ὑπερτερίῃ ἀραρυῖαν.
 Ὡς εἰπὼν, δμώεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Ὅπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον, ζεῦξάν θ' ὑπ' ἀπήνῃ·
Κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρεν ἐσθῆτα φαεινὴν,
γρ. κατέθηκαν Καὶ τὴν μὲν *κατέθηκεν ἐϋξέστῳ ἐπ' ἀπήνῃ·
Μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν,
Παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει. ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ (κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης)
Δῶκε δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
Εἵως χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα,
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνοιιν·
Αἱ δ' ἄμοτον τανύοντο. φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτὴν,
Οὐκ οἴην· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἵκοντο,
Ενθ' ἤτοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοὶ, πολὺ δ' ὕδωρ
Καλὸν ὑπεκπρορέει, μάλα περ ῥυπόωντα καθῆραι.
Ενθ' αἵγ' ἡμιόνους μὲν ὑπὲκ περέλυσαν ἀπήνης,
Καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν πάρα δινήεντα.
Τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταὶ δ' ἀπήνης
Εἵματα χερσὶν ἕλοντο, καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ.
Στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θοῶς ἔριδα προφέρουσαι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ῥύπα πάντα,
Ἑξείης πέτασαν παρὰ θῖν' ἁλὸς, ἧχι μάλιστα
Λάϊγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα.
γρ. ἀλειψάμεναι Αἱ δὲ λοεσσάμεναι, καὶ *χρισάμεναι λίπ' ἐλαίῳ,
Δεῖπνον ἔπειθ' εἵλοντο παρ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο·
Εἵματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν δμωαί τε καὶ αὐτὴ.
Σφαίρῃ ταί τ' ἄρ' ἔπαιζον ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι.
Τῇσι δὲ Ναυσικάα λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς·
Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον,
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
γρ. τῇ δ' ἅμα *Τῇ δέ θ' ἅμα Νύμφαι κοῦραι Διὸς Αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητὼ,
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
Ρεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
Ὡς ἥγ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής·

Abi, caterùm tibi famuli apparabunt currum
Altum, rotundum contabulatione instructum.
Sic loquutus seruis præcepit, hi verò paruerunt.
Illi quidem extrà currum velocem à multis agitatum,
Instruebāt, mulos. v. subegerūt, iunxeruntq́; sub curru,
Filia verò è thalamo ferebat vestes pulchras,
Et eas quidem composuit bene polito in curru.
Mater verò in cista collocabat decentem cibum
Varium, obsonia autem imposuit, vinum verò infudit
Vtrem in caprinum, puella verò conscendit currum,
Dedit verò aurea in ampulla humidum oleum,
Vt vngeretur cum famulis mulieribus.
Illa verò accipit flagellum & lora pulchra,
Flagellauit. a. vt currerent, strepitus. a. fiebat à mulis.
His. a. incessāter extēdebātur, ferebātq́; vestes & ipsam
Non solam, simul cum illa ibant ancillæ aliæ.
Illæ. v. quādo iam fluuij ad alueū limpidū peruenerunt,
Vbi lauacra erant toto anno durantia, multa. a. aqua
Pulchra profluebat atq. plurimū sordidata ad purgādū (apta
Ibi illæ mulos quidē soluebant à curru,
Et eos quidem agebant fluuium ad vorticosum,
Vt ederent gramina dulcia, ipsæ verò à curru
Vestes manibus ceperūt, & infundebant nigrā aquam
Calcabant. a. in scrobibus celeriter certamē proferentes,
Cæterùm postquā lauaruntq́; purgaruntq́; sordes omnes
Ordine extenderunt ad littus maris, quà potissimùm
Lapillos ad littus abluebat mare:
Illæ verò lotæ & vnctæ splendido oleo,
Prandium deinde sumpserunt ad ripam fluuij.
Vestes. a. solis expectabant dum siccarentur splendore.
Cæterùm postquam cibo saturatæ ancillæq́; & ipsa,
Pila ipsæ ludebant capitis redimicula deponentes.
His autem Nausicaa pulchris vlnis incepit cant. lenā,
Qualis. a. Diana incedit per montes sagittis gaudens
Aut per Taygetum arduum aut Erymanthum,
Sese oblectans capris & velocibus ceruis,
Simul cum illa Nymphæ filiæ Iouis Aegiochi
Agrestes ludunt, gaudet verò mente Latona,
Omnes verò ipsa capite supereminet, atque fronte,
Facilis verò cognitu est, pulchræ verò omnes:
Sic illa inter ancillas excellebat virgo indomita.

COMMENTARIVS.

οἱ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον) Cùm iam sæpe de Phæacensibus loquutus sit, tamen hoc libro incipit seriò de illis agere, à quibus Vlyssem excipi faciet: ideò noluit eorum originem intactam relinquere, quam breuiter describit. primùm docet, quæ loca anteà incoluerint à quo in istam regionem, quam nunc habitant, deducti sint, ab eodémque ædificatam vrbem, tum sub quo rege nunc viuant. Incoluerunt igitur anteà Hyperiam, quæ an insula sit, an vrbs, dubium est. Præstat tamen, vt vrbs fuisse intelligatur: quia si esset insula, non constaret quod sequitur, vt rectè monet Eustathius, Cyclopas solitos eam deprædari, cum sine nauibus id præstare non potuerint: Cyclopas autem nauibus caruisse, constat ex Homeri historia. Ergo satius est vt vrbem esse intelligamus, nimirum Siciliæ, vt dicunt, quæ posteà Camarina appellata est. Quod autem Phæacenses, isti cùm Cyclopum vicini essent, ab iis tamē recesserunt, habet quiddam lepôris, vt qui sint ἀγχίθεοι, noluerint esse ἀγχικύκλωπες, hoc est vicini Cyclopibus, quæ gens fuit immanis, barbara & impia, hoc est à Diis etiam aliena. Sed reuerà eorum violentiam & vires quibus ipsi longè erant inferiores, euitasse dicuntur. A reliquis autem hominibus remotos esse, videbimus in sequentibus.

ἀμφὶ δὲ τεῖχος) Duobus versibus omnia complectitur, quæ vrbem habitandam spectant. Primùm muris cingitur, deinde domus continendis ciuibus ædificantur, tertiò Deorum templa, tum denique diuiduntur agri à ciuibus possidendi. Duo priora securitatem & commoditatem spectant, duo posteriora pietatem & iustitiam distributiuā. In hac postrema obseruamus Respublicas Homericas longè à Socraticis alienas, quæ confusam bonorum communionem admittunt. Homericis conuenientem vnam instituit Plato 5. de Legit. vbi dicit: νεμέσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων. id est: Primùm igitur agros domósque partiantur, neque agros colant communiter.

χαρίτων ἀπὸ κάλλος) Docet Homerus, quæ sit vera forma existimanda, nimirum ea quæ à Gratiis proficiscitur, ideò non sine causa Gratias veneris asseclas Veteres existimarunt. Et de ipsa Venere Ouidius 2. de Arte:

Mistáque cum forma gratia multa fuit. Solet enim quibusdam species aliqua inesse, sed sine leporibus & Gratiis, quæ sunt vera & sapida formæ condimenta.

στῆ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς) De somniis & de hac ratione loquendi vide libro quarto circa finem: diximus etiam Iliad. lib. 5.

ναυσικάα) Nausicaam ad lauandas vestes in flumine excitat Minerua, vt hac occasione Vlyssem suum ipsi committat. Notandus est autem hic modus lauandi vestes nuptiales, vt puriores & nitidiores essent, tum etiam à sponsa dari solitas vestes iis qui se deducebant,

bant,sup.in mariti ædes.Vestes autem partim muliebres, partim viriles fuisse credendum est: nam ex earum numero dicetur paulò pòst Nausicaam Vlyssi nudo pallium & tunicam induisse. Cur verò in flumine lauentur vestes, non autem in mari, cùm tamen perinde vicinum esset,exponemus in sequentibus ex Plutarcho.

ἐκ γάρ τοι τούτων) Hunc versum intellectum putat Erasmus à Quintil.Inst.8.vbi sic loquitur: Et cultus concessus atque magnificus,addit hominibus,vt Græco versu testatum est,authoritatem. Hæc ille.Porrò certum est inesse vestibus cultis multum momenti ad conciliandam hominibus non solùm formam, sed etiam dignitatem. Vnde prouerbium, εἵματ' ἀνήρ: quo ipsis vestibus virum ipsum faciendi tribuitur,quasi sine illis non videatur viri appellatione dignus. Id hodie,inquit Erasmus, vulgo tritissimum est. Aiunt enim in hunc modum:Vestitus virum reddit,qui habet induat.Apud meos Vascones formam ex vestibus conciliari hac parœmia dictitatur: Speciosæ plumæ auem speciosam constituunt.Eius rei exemplum paulò pòst in Vlysse videbitur,de quo vestibus induto sic dicet Nausicaa:

πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι, νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

Cum iisdem dicetur κάλλει καὶ χάρισι στίλβων.

πολὺ κάλλιον) Ergo non solùm ad necessitatem equis ac curribus vtimur, sed etiam ad dignitatem:vnde regi aut principi aut cæteris quos vulgo eminentiores honoris gradus constituat,minimè conueniat pedibus longum iter conficere. ἐπεὶ πολὺ κάλλιον,inquit Minerua Homerica,equis vti.

οὔλυμπόν δ')De Olympo dicetur in Lexico.Videtur autem hìc montem Olympum intelligere,ad cuius cacumen nubes non perueniunt:ideò sedem Deorum ibi finxerunt,quòd maximè Deitati conuenire existimabāt extra nubila positos habitare, quæ ad fragilem mortalitatem & has inferiores mundi partes pertinent. Itaque Aristoteles,siue quis alius Peripateticus in lib.de Mundo, οὐρανὸν etiam appellari putat, quod supra ὅρων,id est montes existat: vbi etiam huius loci meminit,cum Olympum dici refert,quia totus splendeat (ὅλος λάμπει) & omnis nubis ac inordinatæ motionis expers sit. Hunc locum, nimirum supremum, Deo attributum communi gentium consensu ibidem disputat, eo addito argumento, quòd omnes deprecaturi ad cœlum manus tollimus. Heracleon apud Plutarch.de Oracul.def.dicit à Grammaticis statui, Homerum vniuersitatem in quinque mundos dispertiri:cœlum,aquam,aëra,terram,Olympum. Quorum duo communia relinquat,Terram,quæ vniuersitatis inferæ sit:Olympum,qui vniuersitatis superæ. Tres intermediæ sint tribus Diis delegati: id est,vt puto,Ioui,Neptuno & Iunoni.Idem Plutarchus in lib.de Homero, Partem aëris purissimam, quæ summo est loco,longissiméque à terra & eius exhalationibus remota, Olympum dici ait ex communi aliorum sententia, quasi ὅλον λαμπρόν, id est totum splendidum. Eustathius ex veteribus refert, cœlum dici ab Homero spatium illud,quod est à nubibus vsque ad partem illam sideream. ἕως τοῦ κατηστερισμένου:id συνωνύμως cum ipso κατηστερισμένῳ,quod etiam οὐρανὸς propriè appellatur. Sed etiam ex hoc loco colligi potest, confundi à Poeta ὀλύμπου καὶ οὐρανοῦ eo sensu appellationes. Porrò hunc locum sic transtulit Lucretius lib.3.circa initium: *Apparet Diuûm Numen,sedésque quietæ:*

Quas neq; concutiunt venti,neq; nubila nimbis
Aspergunt,neq; nix acri concreta pruina
Cana cadens violat:sempérq; innubilus æther
Integit,& largè diffuso lumine ridet.

αὐτίκα δ' ἠὼς)Hoc ideò dicitur,vt intelligamus non sine causa huic somnio fidem adhibuisse Nausicaam,cùm soleant circa auroram somnia videri veriora:vt alibi quoque à nobis obseruatum est.

ἡ μὲν)Hoc de matre Nausicaæ dicitur, quam Homerus non minus operi alicui intentam exhibet, quàm anteà vel Penelopen vel Calypso:adeò desidiam & ignauiam odit Poeta,quam etiam ab ipsis Reginis vult esse alienam.

μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας) Hìc indicatur fuisse apud Phæacenses Aristocratiam, vt etiam infrà lib.7.meliùs videbitur: obstare tamen videtur,quod anteà dictum est,nunc Alcinoum imperare:sed hoc intellectu est facile, vt dicamus Alcinoum primum inter illos optimates fuisse:forsan etiam quales erant olim Romæ consules,& adhuc hodie in Heluetia:aut etiam qualis in Republica Venetorum Dux vulgò appellatus.

πάππα φίλ' οὐκ ἂν) Petit à patre Nausicaa, vt curet sibi equos & currum parari, vt ad lauacra proficiscatur,nimirum ad vestes lauandas,iuxta somnium præteritæ noctis. Finem tamen cuius gratia hoc factura est, non exponit,nimirum virginali pudore impedita:qui non patiebatur,vt illa de nuptiis cogitare maximè apud patrem videretur. Perfrictæ enim frontis & profligatæ verecundiæ eas esse oportet, quæ manifestò hoc de se pronunciant, præcipuè virgines:quæ vt rem preciosam & charissimam florem & primitias virginitatis seruare vt plurimùm consueuerunt,eæ saltem quibus modestis & verecundis esse natura dedit.Aliud igitur prætexit Nausicaa,nimirum optare se, vt vestes quas ipsa possidet, longo iam fortè situ sordidæ in flumine purgentur: in eum finem, vt eas fratribus suis chori & saltationum cupidissimis suppeditet, vt videlicet non sordidi aut inornati cultus vestigium penuria eò accedant.Quod quàm decorum sit,colligit ex ipsius patris exemplo,qui ita magnificis indutus vestibus in conciones aut conciliabula prodire soleat pro suæ dignitatis merito. Cùm ergo hoc ipse non dedignetur, ne ipsos quidem liberos eum cultum debere aspernari,qui non minoris scilicet ludicros illos saltantium conuentus faciant, quàm ipse suos,vbi grauiora & magis seria tractantur negotia. Et hic videtur fuisse amabilis quidam iocus filiæ ad patrem,non sine delitiis & leporibus,quibus mirificè pater sit delectatus. Sed & hoc ipsi placuit, quòd modestè filia nuptias reticuerit, quarum tamen gratia hæc ab ea dici prudens & sagax pater facilè intellexit.Quod indicant sequentia,vbi Poeta dicit, ὁ δὲ πάντα νόει.

Sed quando iam rursum domum itura erat,
Iunctis mulis,plicatisq; vestibus pulchris,
Tum statim alia excogitauit dea cæsia Minerua,
Vt Vlysses excitaretur videretq; pulchris oculis puellā,
Quæ illum ad Phæacum virorum vrbem deduceret.
Pilam deinde iecit ad ancillam regina.
Ab ancilla quidē aberrauit,in profundū. a. incidit gurgitem.
Illæ verò altè clamarunt,ipse excitatur diuus Vlysses.
Sedens autem deliberabat in mente & in animo,
Heu mihi quorúmnam hominum ad terram deueni?
An ne hìc iniurij & agrestes neque iusti?
Aut hospitales,& ipsis est mens deorum reuerens?
Vt me puellarum inuasit fœmineus clamor
Nympharū,quæ habitant montium summos vertices,
Et fontes fluuiorum,& palustria loca herbosa:
An fortassis homines sum prope vocales?
Quin ego ipse experiar atque videbo.
Sic loquutus arbustis clàm egreditur diuus Vlysses,
Ex densa autem sylua ramum fregit manu crassa,
Folijs vt tegeret circa corpus pudenda viri.
Festinabat ire,veluti leo montanus viribus fidens,

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἶκόνδε νέεσθαι,
Ζεύξασ' ἡμιόνους, πτύξασά τε εἵματα καλά,
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὡς Ὀδυσεὺς ἔγροιτο, ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
Ἥ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἡγήσαιτο.
Σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια·
Ἀμφιπόλου μὲν ἅμαρτε, βαθείῃ δ' * ἔμπεσε δίνῃ· κ' ἔμβαλε
Αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν, ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἑζόμενος δ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής;
Ὥς τέ με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀϋτή
Νυμφάων, αἳ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ πίσεα ποιήεντα.
Ἦ νύ που ἀνθρώπων εἰμὶ σχεδὸν αὐδηέντων;
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι, ἠδὲ ἴδωμαι.
Ὣς εἰπὼν θάμνων ὑπεδύσετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἐκ πυκινῆς δ' ὕλης πτόρθον κλάσε χειρὶ παχείῃ
Φύλλων, ὡς ῥύσαιτο περὶ χροῒ μήδεα φωτός.
Βῆ δ' ἴμεν ὥς τε λέων ὀρεσίτροφος, ἀλκὶ πεποιθώς,

Ος τ' εἶσ' ὑόμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε
γρ. οἴεσι μετέρχεται Δαίεται· αὐτὰρ ὁ* βουσὶν ἐπέρχεται ἢ ὀΐεσσιν,
Ηὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ
Μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
Ως Οδυσεὺς κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισιν ἔμελλε
Μίξεσθαι, γυμνός περ ἐών. χρειὼ γὰρ ἵκανε.
Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη, κεκακωμένος ἅλμῃ·
Τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠϊόνας προὐχούσας·
Οἴη δ' Αλκινόου θυγάτηρ μένε, τῇ γὰρ Αθήνη
Θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε, καὶ ἐκ δέος εἵλετο γυίων·
Στῆ δ' ἄντα σχομένη, ὁ δὲ μερμήριξεν Οδυσσεὺς
Η γούνων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κούρην,
Η αὔτως ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι
Λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη·
Ως ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Λίσσεσθαι ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι,
Μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη.
Αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον,
Γουνοῦμαί σε ἄνασσα θεός νύ τις ἢ βροτός ἐσσι.
Εἰ μέν τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Αρτέμιδί σε ἔγωγε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω·
Εἰ δέ τίς ἐσσι βροτῶν τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι,
Τρισμάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Τρισμάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς
Αἰὲν ἐϋφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
Λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
Κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων
Ος κέ σ' ἐέδνοισι βρίσας οἶκόνδ' ἀγάγηται.
Οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν,
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα. σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Δήλῳ δή ποτε τοῖον Απόλλωνος παρὰ βωμῷ
Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
κ. ἕπλετο (Ηλθον γὰρ κἀκεῖσε, πολὺς δέ μοι* ἕσπετο λαὸς
Τὴν ὁδὸν ᾗ δὴ ἔμελλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι)
Ως δ' αὔτως καὶ κεῖνο ἰδὼν, ἐτεθήπεα θυμῷ
Δὴν· ἐπεὶ οὔπω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης·
Ως σὲ γύναι ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δείδιά τ' αἰνῶς
Γούνων ἅψασθαι, χαλεπὸν δέ με πένθος ἱκάνει.
Χθιζὸς ἐεικοστῷ φύγον ἤματι οἴνοπα πόντον·
Τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμα φόρει κραιπναί τε θύελλαι
Νήσου ἀπ' Ωγυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
Οφρ' ἔτι που καὶ τῇδε πάθω κακόν. οὐ γὰρ ὀΐω
Παύσεσθ'. ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροιθεν.
Αλλὰ ἄνασσ' ἐλέαιρε. σὲ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ες πρώτην ἱκόμην· τῶν δ' ἄλλων οὔτινα οἶδα
Ανθρώπων οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
Αστυ δέ μοι δεῖξον, δὸς δὲ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
Εἴ τί που εἴλυμα σπείρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ανδρά τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν,
Εσθλήν. οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον
γρ. ἔχωσιν Η ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον* ἔχητον
Ανὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
Χάρματα δ' εὐμενέτῃσι· μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί.

Qui incedit madidus & ventos passus, intus ei oculi
Ardent, cæterùm hic ad boues accedit, aut oues,
Aut ad agrestiores ceruos, iubet verò eum venter
Pecudes tentaturum, etiam ad densam domum ire:
Ita Vlysses puellas pulchricomas erat
Accessurus nudus quãuis esset: necessitas enim vrgebat.
Horrendè autem ipsis apparuit afflictus salsugine.
Diffugerunt autẽ huc atque illuc per littora prominẽtia:
Sola autem Alcinoi filia constitit, ipsi enim Pallas
Audaciam in mẽte indidit, & metũ exemerat è mẽbris.
Stetit. a. contra ipsum exceptura: hìc cogitabat Vlysses,
An supplicaret genua prendens pulchris oculis puellæ,
Aut temerè verbis longè stans blandis
Precaretur, si ostenderet ciuitatem & vestes donaret.
Sic sanè ei cogitanti videbatur satius esse,
Precari verbis eminus stando blandis,
Ne ei genua prehendenti irasceretur mente puella.
Protinus blandum & astutum dixit sermonem,
Suppliciter te oro ô regina deus siue quis aut mortalis.
Siquidem deus es qui latum cœlum incolunt,
Artemidi te ego Iouis filiæ magni
Formaq́ magnitudineq́ indoleq́ quã proximè assimulo.
Siue aliquis es hominum, qui supra terram habitant,
Ter beati tibi pater & veneranda mater,
Ter beati fratres, valdè nimirum ipsorum animus
Vsque lætitia perfunditur tui gratia,
Videntibus tale germen ad choream te euntem.
Porrò rursum ille animo felicissimus præter cæteros,
Quicunq; te sponsalijs onerans, domum duxerit.
Nondum enim talem vidi hominem oculis,
Neq. virũ neq. mulierẽ: admiratio me tenet aspicientẽ.
Nuper in Delo tale Apollinis iuxta aram,
Palmæ recens germen succrescens vidi.
(Profectus. n. eram illuc. multus. a. mihi erat populus
In ea profectione, quæ mihi malum infortunium erat)
Sic fortè & illud conspicatus obstupui animo
Diu, quandoquidẽ nũquã tale succreuerat lignũ è terra:
Ita te ô mulier admiror, obstupeo, & vereor vehemẽter
Genua prehendere, difficilis nam me dolor occupat.
Heri vigesimo effugi demum die nigrum pontum:
Interea me vsque fluctus ferebat, & celeres procellæ
Insula ob Ogygia: nunc verò me huc appulit deus,
Vt adhuc fortasse & hìc patiar malum. non enim puto
Finem facturos, verùm adhuc multa dij efficiunt antè.
Sed ô regina miserere. ad te. n. miserias multas perpessus
Primam veni, aliorum autem neminem noui
Hominum, qui hanc vrbem & terram incolunt.
Vrbẽ mihi ostende, da. v. pannũ ad me circumcingẽdũ,
Si quod fortasse integumentũ lintearũ vestiũ habes huc
Tibi. v. dij tanta dẽt, quãta animo cõcupiscis (profecta.
Maritum, & familiam, & concordiam præbeant
Bonam. non enim eo quicquam præstantius & melius
Quàm cùm cõcordes cõsilijs, rem familiarẽ administrãt
Vir atque coniunx: multos dolores hostibus,
Gaudia autem beneuolis, maximè autem audiunt ipsi.

COMMENTARIVS.

ἡμιόνους δ' ὕπαγον) Nescio an verum sit, aut pluribus exemplis confirmari possit, dicam tamen quod sentio: videri mihi priscis illis temporibus, equorum & mulorum diuersum fuisse vsum ad currus, vt illi vel ad prælia vel ad certamina tantùm iungerentur.

De

De prœliis exempla vidimus in Iliade, de certaminib. Olympia satis docent: Scio tamen, ἀπήνην apud Pausaniam Eliacorum 2. bigas dici mulis iunctas, quibus cursu certabatur in Olympiis: sed testis est etiam idem author, mulare certamen non diu durasse, cùm Arcades mulas detestarentur. Quod ad mulos, eorum vsum fuisse puto ad vehendum, ad arandum, & ad itinera conficienda, vt hoc loco: ratione ista, vt puto, quòd securiùs incedant, & viam rectè gradiantur, vt scribit Columella. Neque ignoro quod Absyrtus notat his verbis: Equi, inquit, cùm suspicantur vel metuunt aliquid, manifestum est, sic vt insidens cauere sibi queat: asininum verò pecus & bigenerum (vt muli) rerum conspectu consternabile nouitatísque verens in discrimen adfert: vt apud Gesnerum annotatum reperio. Sed ego de firmitate gressus intelligo: nam sic alioqui turbantur interdum equi, vt non liceat insidenti sibi prouidere: quod accidit olim Hippolyto, quem equi ob visas Phocas perterriti discerpserunt. Sanè cùm hæc iam obseruassem, incidi fortuitò in locum Camerarij, ab eodem Gesnero annotatum, vbi planè mecum sentit, statimq; lætatus sum me nescientem (quod sanctissimè iuro) in tanti viri sententiam incidisse. Sic ergo ille: Veteres Græciæ & Italiæ populi non equos ad plaustra & vehicula, sed boues aut mulos adiunxêre: & viatoribus mulis magis quàm equis vsi fuêre. Hæc ille. Quod ego de curribus intelligo. Nā recens est mos mulis insidere vt equis. Sic enim idem alio loco: Mulis superiori ætate vehi cœperunt opulentiores, &c. Quanquam obstare videatur locus Pausaniæ lib. 5. qui est Eliacorum prior: vbi dicitur, videri Olympiæ virgines mulis insidentes duas: quarum altera habenas tenet, altera verò velato capite sedet. Nausicaam, inquit Pausanias, Alcinoi filiam esse putant, cum ancilla ad lauacra contendentem. Vel si mauis ipsa Pausaniæ verba, sic habent Græcè: παρθένος δὲ ἐπὶ ἡμιόνων, τὴν μὲν ἔχουσαν ἡνίας, τὴν δὲ ἐπικειμένην κάλυμμα ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· Ναυσικάν τε νομίζουσιν εἶναι τὴν Ἀλκίνου, καὶ τὴν θεράπαιναν ἐλαυνούσας ἐπὶ τοὺς πλυνούς. Atqui, inquit Gesnerus, Nausicaa apud Homerum Odyss.3 (male pro. 5.) non mulis, sed apenæ vehiculo, quod à binis mulis trahitur, insidet. Hoc quidē ille rectè, idq; cum videret, ni fallor, Romulus Amasæus, Pausaniæ Interpres sic vertit: Iam verò insidentes cisio, virgines duas, &c. Est aūt cisium, genus vehiculi δίτροχον Mentem nimirum authoris sequutus, non verba: nam ἐπὶ ἡμιόνων non est cisio, sed mulis insidere. Potuit ergo synecdochicè ἡμιόνας pro toto curru, qui à mulis traheretur, accipere: id est, pro ἡμιονείῳ ζεύγει, quam propriè Rhedam appellari, nonnulli à Latinis putant. Sic etiam intelligendus est ex hoc eodem loco Plinius lib. 35. cap. 9. vbi sic scribit: Protogenes Rhodius pinxit Athenis nobilem Paralum & Hemionida (sic enim correxit Hermolaus Barbarus) quam quidam Nausicaam vocant. Vbi tamen Barbarus dicit, pòst citatum locum Pausaniæ, inde ortum vt virgines in iumentis siue mulis sedentes, hemionidas vocarent artifices. Quod nescio an tolerandum sit. nam Hemionides etiam dici possunt, quæ currui mulari vehuntur: saltem debent, nisi Homeri nostri Manibus sumus iniurij, à quo illud de Nausicaa primùm intelleximus.

ἀσκῷ ἐν αἰγέῳ) Vt farinam vtribus concludebant, quemadmodum lib. 2. anteà vidimus: sic etiam vinum, vt hîc videre licet. Quod apud meos populares adhuc seruatur, & in quibusdam Hispaniæ regionibus, quantum mihi obseruare illarum vicino licuit. Sed & oleum iisdem continent: hic verò in aurea lecytho, quod est propriè vas olearium. Vnde prouerbium, Non est oleum in lecytho, vt aliàs dicemus.

ὑγρὸν ἔλαιον) Cur Homerus aliis liquoribus peculiaria epitheta tribuat, solum oleum humidum appellet, explicat Plut. Sympos. lib. 6. quæst. 9. satis copiosè. Sed ego rem contraham. Oleum humidum dicitur potissimum, quod nihil aridi in se admixtum habet, quod ex eius partium læuore constat, qui æquabilitatem illius demonstrat, cùm mixtus aliis sibi semper consentiat, contra naturam aliorum humorum: Deinde oculis præbet lucidissimi speculi vicem. Præterea si moueatur, nullum sonitum edit, quod proprium est puri humidi. Item respuit omnem mixtionem, cùm sit spississimum. Sed hæc est maxima illius humiditatis nota, quòd quantumuis exigua eius guttula latissimè distrahitur & diffunditur, vt licet videre in corpore, si illud vngas: & in veste, in quā oleum, cùm summè sit tenue & humidum, intimè penetrat, vnde olei maculas non est vulgaris negotij abstergere, cum alij liquores, vt lac, mel, vinum, aqua, &c. faciliùs eximantur.

ἡ δ' ἐλάσεν μάστιγι) Aurigandi munus non solùm viris, sed etiam mulieribus apud Homerum tribuitur.

καὶ ἐπὶ πρόρρουν μέγα ὕδωρ) Apud Plutarchum Symp. lib. 1. quæst. 9. Themistocles quidam quærit, cur Homerus Nausicaam in flumine vestimenta lauantem, non in mari, quamuis vicino scripserit? Sic ergo respondebat Theon ex Aristotele (Prob. sect. 23.) Mare multùm habet admixtum asperæ & terrestris materiæ, atque id eius salsitudinem facit. Hinc etiam magis mare natantes sustollit, & pondera sustinet, cùm aqua dulcis ex leuitate & infirmitate cedat oneri. est enim liquida & pura. Quare propter subtilitatem subit, penetránsque magis quàm marina eluit maculas. Sed Plutarchus hæc probabilia tantùm esse dicit, minúsq; vera. Video enim (inquit) cinere quoque & lapidibus, ac puluere frequenter densari aquam solere, quòd terrestria asperitate sua extergere sordes valeant: cum aqua id per se ob tenuitatem & imbecillitatem suam non perinde queat præstare. Crassitudinem igitur maris parum rectè dixit in causa esse, vt quod præterquam quia non est purum, etiam præditum est acore. Etenim hic meatus distringendo & recludendo illuuiem detrahit. Quandoquidem quicquid pingue est, idem difficile eluitur, & labem inducit. Est autem oleosum mare: quæ causa fuerit, potissima, cur minus probè mundet. Nam pingue hoc esse, vel ipse testatur Aristoteles: Siquidem sal quoque vnguinosus, & lucernas melius efficit ardentes. Marina etiam flammis aspersa vna inflammatur, nulláque aqua perinde ac marina inceditur. Ideóque mea quidem sententia, est calidissima: verùm tamen alia quoque ratione. Nam lotionis cōsummatio, exiccatio est: atque vt quodcunque est siccissimum, ita purissimum apparet. Debet autem humor, quo quid lauatur, cum sordidus profluere, sicut vna cum morbo veratrum excedit. Atque aquam dulcem quidem sol propter leuitatem facilè extrahit: salsa verò meatibus inhærescentia ob scabriem ægre arescunt. Cui respondens Theon: Nihil ad rem, inquit, quippe eodem in libro refert Aristoteles, qui in mari lauerunt, eos maturius, quàm qui aqua dulci sunt vsi, siccari, si in sole steterint. Quod cùm fateatur Plutarchus, tamen secundū Homerum statuit, qui Vlyssem aspectu horrendum proponit, quòd vnda marina esset deformatus: quam vt abstergat, descendit in fluuium, vbi sordes Ilias ex spuma contractas abluit, vt posteà videbimus. Itaque verum est quidem illud quod Aristoteles dicit, è mari exeuntes, si in sole apricentur, celeriter exiccari: nam id quod tenuissimum & leuissimum est, id discutit æstus: sed tamen ipsum salsum & asperum relinquitur incubans corporibus, eísque adhæret salsa concretio, quoad aqua potabili & dulci eam abluerint. Habes, lector, enodatum problema, ex Plutarchi mente. Sed mihi adhuc restat scrupulus, quē qui euellet, erit mihi pro altero Oedipode. Memini nos in Iliade sæpius obseruasse, vti heroas lauacro maris, eiúsque rei causas ex Athenæi libro primo reddidimus. Nunc verò quæro, cur aqua dulci lauatur Nausicaa, non marina, cum tamen illi adeò vicina esset? Siquis me κυνόσαρκον appellet, is Plutarchum quoque in idem album referat. Notari autem volo, quanta fuerit prisci illius sæculi simplicitas, cùm ipsa Regis filia vestes lauandi officium exerceat, quod apud nos seruile existimatur, ideóque in Regiis id munus infimæ conditionis hominibus demandatur. Deinde obseruetur etiam modus lauandi calcando, quod hodie manibus aut bacillis crassiusculis & latiusculis, quibus vestimenta tunduntur, fieri consueuit.

σφαίρῃ) Ex hoc loco duo colligi possunt. primùm, antiquum esse pilæ ludum, quod sphæristerium vocat Lampridius: deinde, quod hodie indecorum foret, non solùm viris, sed etiam fœminis fuisse communem, quod postremum etiam Athenæus lib. 1. annotauit. De primo, potest quæri, quis huius sphæristerij sit author. Rhodiginus Lect. antiq. lib. 20. cap. 14. Quod de pila diximus, inquit, sciendum porrò eius inuentionem Nausicææ contribui ab Agallide Corcyrea (sic enim lego, cùm vitiosè apud eum impressum sit Corcyrea) grammatica, in Sicyonios id referente Dicæarcho: aliis verò in Lacedæmonios, quibus & gymnasia ascribuntur primis, &c. Initio capitis dixit aliquot ex Græcis memoriæ mandasse (puto eum intelligere Herodotum) Lydos eum ludum excogitasse. Vtut sit, ludus ille celebris factus est ipsius Iulij Cæsaris, Octauij Augusti, Scæuolæ Iureconsulti, aliorúmque, qui exercēdi corporis & recreandi animi gratia eo vsi feruntur. Porrò apud Romanos fuit frequens in campo Martio: erátq; pila altera paganica, altera trigonalis, in qua sinistræ vsus præcipuus traditur. Namque illius impulsu magis quàm dextræ ludus agebatur, cuius erat vsus vel maximè in corporis motu & agilitate, vt sciret aptè pilam iacere atque excipere, modò incurrere, modò recurrere, vt scribit Alexander Genial. dierum lib. 3. cap. 21.

οἵη δ' Ἄρτεμις) Virgini Dianæ virginem Nausicaam non ineptè comparat: sed præcipuus illius finis est ad Nausicææ supereminentiam (vt ita loquar) & proceritatem, quâ ancillas suas excellebat, significandam. Itaque tota vis comparationis in eo est versu, πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα. Porrò locus iste olim à Grammaticis commēdatus est etiam supra Virgilium, qui illum æmulatus est. Vide Gellium lib. 9. cap. 9. Scaligerum, qui pro Virgilio tanquam pro aris & focis pugnat, Poëtices libro quinto, qui & Criticus appellatur.

Hunc autē rursus Nausicaa albis vlnis cōtra alloquuta, Τὸν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος ἀντίον ηὔδα,

Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ·
γρ. τάγ' Καί που σοὶ* τάδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης·
Νῦν δ' ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἱκάνεις,
Οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι, οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα.
Ἄστυ δέ τοι δείξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι κέλευσε,
Στῆτέ μοι ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι;
Ἦ μή πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν.
Οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς, οὐδὲ γένηται,
Ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
Δηϊοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
Οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
γρ. βροτὸς Ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι* βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος·
Ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνει·
Τὸν νῦν χρὴ κομέειν· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε· δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε·
Λούσατε δ' ἐν ποταμῷ, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο.
γρ. δ' ἵσταντο Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ'* ἔσταν τε καὶ ἀλλήλοισι* κέλευσαν
γρ. κέλευον Κὰδ δ' ἄρ'* Ὀδυσσῆ' εἷσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσε
γρ. Ὀδυσσῆα εἷσαν Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Πὰρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔθηκαν,
Δῶκαν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἤνωγον δ' ἄρα μιν λοῦσθαι ποταμοῖο ῥοῇσι.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφίπολοι στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
Ἅλμην ὤμοιιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
Χρίσομαι· ἦ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή.
Ἄντην δ' οὐκ ἂν ἔγωγε λοέσσομαι· αἰδέομαι γὰρ
Γυμνοῦσθαι, κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισι μετελθών.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρῃ.
Αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χρόα νίζετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἅλμην, ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους·
Ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἁλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα λοέσσατο καὶ λίπ' ἄλειψεν,
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαθ' ἅ οἱ πόρε παρθένος ἀδμής.
Τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει·
Ὣς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Κλῦτέ μοι ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρα τι εἴπω·
Οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται ἀντιθέοισι.
Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη

Hospes quãdoquidẽ nõ ignauo, nec stulto similis es viro,
Iupiter ipse distribuit felicitatẽ Olympius hominibus
Bonis atque malis prout vult, vnicuique,
Et fortasse tibi isthæc dedit: te.a. oportet pati nihilo se- (cius
Nunc, postquam ad nostram & terrã & vrbem venis,
Neque vestium indigebis neque alicuius alterius rei
Earum quæ decent supplicem miserum occurrentem.
Vrbem autem tibi ostendam & dicã nomẽ populorum.
Phæaces hanc vrbem & terram habitant,
Sum autem ego filia magnanimi Alcinoi,
Huius inter Phæaces supereminet & imperiũ & poten- (tia.
Dixit sanè & ancillis pulchricomis imperauit,
Sistite gradum mihi ancillæ, quò fugitis virũ intuitæ?
An scilicet aliquem hostium putatis esse virorum?
Non est hic vir humidus homo, neque esse possit,
Qui Phæacum ad terram veniat
Hostilia inferẽs: valdè enim chari sunt immortalibus.
Habitamus prætereà seorsum vndoso in mari
Extremi, neque aliquis nobiscum homo cõmerciũ habet
Verùm hîc aliquis infelix errans huc venit. (alius.
Quem nunc oportet curare: à Ioue.n. sunt omnes
Hospites & egeni, donũ.a. quantumuis exiguũ gratũ ta-
Quare date ancillæ hospiti cibum & potum, (men est.
Et lauate in fluuio, vbi defensio est à vento.
Sic ait: illæ verò stabant, & se mutuo hortabantur.
Vlyssẽ collocarunt sub vmbraculo, quemadmodũ iusserat
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi,
Prope ipsũ pallium & tunicam vestésque apposuerunt.
Dederunt verò aurea in ampulla liquidum oleum,
Iusserunt deinde vt se ablueret in fluuij fluento.
At tum ancillas allocutus est diuus Vlysses,
Ancillæ state sic paululum seorsum, vt ego ipse
Salsuginem ab humeris abluam, circum autem oleo
Inungam, iam enim diu à corpore est vnctio:
Coràm verò non ego lauero: vereor enim
Nudari inter puellas pulchricomas versans.
Sic ait, illæ seorsum abibant, referebant autem puellæ.
Cæterũ ipse ex flumine à corpore lauabat diuus Vlysses
Salsuginẽ, quæ ei dorsum & latos accingebat humeros:
E capite autem eluit maris sordes indomiti.
Cæterùm postquam omnia abluisset, & oleo inunxisset,
Vestésq; induisset quas illi præbuerat virgo intacta:
Hunc quidem Minerua reddidit ex Ioue nata,
Maioremq; aspectu, & spißiorem: à capite verò
Crispas demisit comas hyacinthino flori similes.
Quemadmodũ cùm quis aurum circũ fudit argento vir
Solers, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnifariam, gloriosa verò opera perfecit:
Sic huic infudit gratiam capitique & humeris.
Consedit deinde seorsum incedens ad littus maris:
Pulchritudine & gratia resplendens, admirabatur autẽ
Tunc ad ancillas pulchricomas loquebatur, (puella,
Audite me ancillæ pulchris lacertis, vt aliquid dicam.
Non omnibus inuitis dijs qui cœlum tenent,
Ad phæacas hic vir peruenit diuinus,
Nam antea mihi nihil videbatur esse,
Nunc verò dijs similis, qui cœlum latum inhabitant.
Vtinam mihi talis maritus vocatus esset

Hic habitans, & ipsi placeret hic manere.
Sed date ancillæ hospiti cibum potumq́. (runt,
Sic ait: illæ sanè hanc diligenter audiuerũt & parue-
Vlyßi verò apposuerunt cibúmque potúmque,
Profectò ipse bibebat, & edebat prudens diuus Vlysses
Rapaciter, diu enim cibum non gustauerat.
Cæterùm Nausicaa albis lacertis aliud commenta est:
Vestes certè plicatas posuit pulchrum in currum
Iungens mulos fortibus vngulis, conscẽdit autem ipsa:
Adhortata Vlyssem, verbúmque dixit & elocuta est,
Surge nunc hospes ad vrbem ire, vt te mittam
Patris mei ad domum prudentis, vbi te puto
Omnes Phæaces visurũ esse, quotquot optimates sunt.
Sed omnino sic facito, (videris.n. mihi nõ parũ sapere)
Donec quidem per agros iuerimus & opera hominum,
Tamdiu cum ancillis post mulos & currum
Celeriter venito, ego verò viam præibo.
Cæterũ postquã ad vrbẽ conscẽderimus, circa quã turres
Altæ, pulcher autem portus ab vtroque latere vrbis,
Arctus autem introitus, naues per viam vtrinq. agitatæ
Subducuntur, omnibus enim statio est vnicuique.
Ibi verò ipsis forũ est pulchrum Neptuni circa templum,
Ingentibus lapidibus excisis locatum.
Ibi verò nauium armamenta nigrarum curant,
Rudentes & spiras, & poliunt remos.
Non enim Phæacibus curæ est arcus neque pharetra,
Sed mali & remi nauium, & naues æquatæ,
Quibus freti, penetrant spumosum mare,
Horum euito famam amaram, ne quis à tergo
Obtrectet (valdè enim sunt superbi vulgo)
Et fortaßis quis sic diceret malignior obuiam factus,
Quis ille qui Nausicaam sequitur pulchérq́; magnus q́;
Hospes? vbi illum nacta est? maritus certè erit ipsi,
Aut alicubi errantem benignè tractauit sua naui
Ex viris externis: nam nulli propè sunt huiusmodi,
Aut quispiam supplicanti multùm exoptatus deus adest
E cælo delapsus: habebit verò ipsum dies omnes.
Rectè fecit si ipsa obambulans maritum inuenit
Aliundè, certè hos spreuit in populo
Phæacas, qui ipsam ambiunt multi & nobiles.
Sic dicent, mihi verò hæc probra essent.
Atque alij succenserem quæcunque talia faceret,
Quæ inuitis charis patre & matre viuentibus
Viris miscetur, priusquam palàm nuntiæ aduenißent,
Hospes autem tu sic mecum audi sermonẽ, vt celerrimè
Deductionem & reditum assequaris à patre meo.
Inueniemus pulchrum lucum Palladis prope viam
Ex populis, fons autem effluit, circa nemus .a. pratum.
Ibi verò patris mei & prædium & florentes horti
Tantum ab vrbe, quantum auditur clamans,
Ibi desidens præstolare aliquandiu, donec nos
Ad vrbem venerimus, & peruenerimus ad ædes patris.
Cæterùm postquam nos speraueris ad ædes peruenisse,
Tum Phæacum eas ad vrbem, atque require
Aedes patris mei magnanimi Alcinoi.
Faciles cognitu sunt, & si puer ducere posset
Infans, neque vllo pacto similes illis sunt
Aedes Phæacum, qualis domus Alcinoi

Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἅδοι αὐτόθι μίμνειν.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ ἔθεσαν βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ἤτοι ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἁρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἐδητύος ἦεν ἄπαστος.
Αὐτὰρ Ναυσικάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
Εἵματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
Ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας, ἂν δ' ἔβη αὐτή·
Ὤτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὄρσεο δὴ νῦν ξεῖνε, πόλινδ' ἴμεν, ὄφρα σε πέμψω
Πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος· ἔνθά σέ φημι
Πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσσοι ἄριστοι.
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Ὄφρ' ἂν μέν κ' ἀγροὺς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
Τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν
Καρπαλίμως ἔρχεσθαι, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
Αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήσομεν ἣν πέρι πύργος
Ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόληος,
Λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
Εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἑκάστῳ·
Ἔνθα δέ τέ σφ' ἀγορή, καλὸν Ποσιδήϊον ἀμφίς,
Ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
Ἔνθα δὲ νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
Πείσματα καὶ *σπεῖρα, καὶ ἀποξύνουσιν ἐρετμά. γρ. ἀσπεῖρα
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιός, οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι,
Ἧσιν ἀγαλλόμενοι πολιὴν περόωσι θάλασσαν.
Τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα, μή τις ὀπίσσω
Μωμεύῃ· (μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον)
Καί νύ τις ὧδ' εἴπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας,
Τίς δ' ὅδε Ναυσικάᾳ ἕπεται καλός τε μέγας τε
Ξεῖνος; ποῦ δέ μιν εὗρε; πόσις νύ τοι ἔσσεται αὐτῇ.
Ἤ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἧς ἀπὸ νηὸς,
Ἀνδρῶν τηλεδαπῶν· ἐπεὶ οὔ τινες ἐγγύθεν εἰσίν.
Ἤ τις οἱ εὐξαμένῃ πολυάρητος θεὸς ἦλθεν,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἕξει δέ μιν ἤματα πάντα.
Βέλτερον εἰ καὐτή περ ἐποιχομένη πόσιν εὗρεν
Ἄλλοθεν· ἦ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Ὣς ἐρέουσιν, ἐμοὶ *δέ κ' ὀνείδεα ταῦτα γένοιτο. γρ. δ' αὖ ἐ
Καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ ἥ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
Ἥ τ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων
Ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.
Ξεῖνε, σὺ δ' ὧδ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
Πομπῆς καὶ νόστοιο τύχῃς παρὰ πατρὸς ἐμεῖο.
Δήομεν ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
Αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμών.
Ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῦ τέμενος, τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
Τόσσον ἀπὸ πτόλιος ὅσσον τε γέγωνε βοήσας·
Ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰσόκεν ἡμεῖς
Ἄστυδε ἔλθωμεν, καὶ ἱκώμεθα δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπῃ ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
Καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν, ἠδ' ἐρέεσθαι
Δώματα πατρὸς ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάϊς ἡγήσαιτο
Νήπιος· οὐ μὲν γάρ τι ἐοικότα τοῖσι τέτυκται
Δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο

γρ. κεύθωσι Ἥρωος, ἀλλ' ὁπότ' ἄν σε δόμοι *κεκύθωσι καὶ αὐλή,
Ὦκα μάλ' ἐκ μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
Μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' ἧσαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κίονι κεκλιμένη, δμωαὶ δέ οἱ εἴατ' ὄπισθεν.
Ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
Τῷ ὅγε οἰνοποτάζει ἐφήμενος, ἀθάνατος ὥς·
Τὸν παραμειψάμενος, μητρὸς ποτὶ γούνασι χεῖρας
Βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδηαι
Χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐσσί.
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἄρα φωνήσασ', ἵμασεν μάστιγι φαεινῇ
Ἡμιόνους, αἱ δ' ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα·
Αἱ δ' εὖ μὲν τρώχων, εὖ δὲ πλίσσοντο πόδεσσιν.
Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε· νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο
Ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας
Ραιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίον· αἴδετο γάρ ῥα
Πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

Herois, sed postquam te ædes celauerint & aula,
Quā celeriter ex regia domo vlteriꝰ perge, vt peruenias
Ad matrē meā, hæc autē sedet ad focū in ignis splēdore
Pensum versans purpureum, mirabile visu,
Columnæ recumbens, ancillæ verò sedent ponè illam.
Hic verò patris mei solium vergit ad eam,
Quo ille vino indulgens insidet velut deus.
Quod vbi præterieris, matris ad genua manus
Extende nostræ, vt reditionis diem videas
Gaudens statim: etiamsi valdè procul hinc es.
Siquidem tibi illa vtique bene volet in animo,
Spes tibi deinde amicósque videre & peruenire
Domum ad pulchrè ædificatā, & tuā in patriam terrā.
Sic loquuta flagellauit flagello lucido
Mulos, hi verò celeriter reliquerunt fluuij fluenta:
Illi scitè quidē currebant, & pulchrè penetrabāt pedib.
Illa autē bene gubernabat, quo simul sequerētur pedites
Ancillæ Vlyssésque: arte verò impetiit flagellum.
Occidit.a. sol, & illi inclytum ad nemus peruenerunt,
Sacrum Palladi, vbi consedit diuus Vlysses.
Statim deinde supplicauit Iouis filiæ magnanimi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Nunc sanè me exaudi, quoniā antea nūquā exaudiuisti
Iactatum, quando me iactabat inclytus Neptunus.
Da me ad Phæacas gratum venire atque miserabilem.
Sic ait supplicans, hanc.a. audiuit Pallas Minerua.
Ipsi verò neutiquam apparebat palàm: verebatur enim
Patruum, is verò vehementer irascebatur
Diuino Vlyssi, antequam suam ad terram veniret.

COMMENTARIVS.

αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσαν) Hic clamor respectu Nausicaę fuit fortuitus, hoc est, non spectauit vllum alium finem, quàm simpliciter proiectam in fluuium pilam, vt fieri solet in re simili. Sed quoad Mineruam, aliter se habet. Illa enim dicitur hoc excogitasse, vt eo clamore exaudito Vlysses excitaretur. Itaque videtur mihi intellexisse Poeta, ne rem quidem minimam sine Numinis prouidentia contingere, quę aliud decernit per humanas actiones, quàm ipsi homines moliantur aut cogitent. Hinc perspicuè videmus, quod commodiore loco docent Theologi, fortunam in rebus humanis dici non posse, nisi hominum ratione: qui cùm prȩter deliberationes suas aliquid vident fieri, illud casui tribuunt, quia consilio præcedente non accidat: Numinis autem respectu nihil improuisum, aut sine causa & sine certo èuenit. Quod hoc exemplo satis docet Homerus. Sed & Vlyssis ratione idem est existimādum, quod Nausicaæ. Nam cùm ipse ad clamorem excitetur, fortuitum eum esse putat, quia ille non prȩuiderat aut sciebat, an hoc Mineruæ in commodum suum excogitasset.

βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων) Quanti Vlyssem suum Homerus faciat, hinc videre est: nam neque etiam nudum & calamitosum contemnit, cùm eum nihilo secius leoni generoso animali comparet: quasi dicat, Licet ille in has angustias paupertatis, atque adeò nuditatis detrusus sit, tamen restat & remanet idem Vlysses, qualis olim fuit cùm prosperiore fortuna vteretur. Hic est ergo ille qui Troiam euertit, fortissimus & prudentissimus heros, qui nunc exaudito clamore Nausicaæ expergiscitur, prodítque ex arbustis exploraturus, vnde vox illa promanarit.

τρέσσαν δ' ἄλλυδις) Eustathius in hunc locum, πλάττει δὲ ταῦτα Ὅμηρος κατὰ τὸ εἰκός· καὶ πᾶσα μὲν γάρ φασι νεότης, διὰ ἀπειρίαν ἔμφοβος. ἡ δὲ θήλεια μᾶλλον, μάλιστα δὲ αἱ ἐν τρυφῇ διὰ τὸ ἀήθες καταπλήττονται. id est, Fingit autem hæc Homerus secundum decorum. Omnis enim iuuentus propter imperitiam timida: sed muliebris magis, maximè verò quæ in luxu viuunt, propter insuetudinem, vel insolentiam perterrefiunt. Nausicaa autem remansisse dicitur, quod mirum esset, cur pudor etiam virgineus hoc postulare videretur, vt nudo viso homine, illa quoque cum reliquis effugeret: ideò præstruit, hoc non sine diuina aliqua ope factum, qua timiditatem muliebrem exuit. sic enim fieri oportuit, vt illa remanens commodius Vlyssi auxiliaretur.

ὡς ἄρα οἱ φρονέοντι) Nesciebat Vlysses audaciorem factam Nausicaam à Minerua, ideò veritus ne nudus propiùs accedendo virginē perterreret, quę verecundię gratia illum foret euitatura, eminus stare honestius existimauit: vel potius de se ipso verecundatus est Vlysses, puduítque ita nudum videri. Porrò vtramque rationem coniungendam esse arbitror, prima quidem à Poeta exprimitur in eo versu, μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη: altera ex iis colligi potest, quæ superius dicta sunt, Vlyssem nimirum foliis arborum pudenda sua texisse: quod argumentum est veri & genuini pudoris in heroë. Est autem pars illa in homine, quę plus quam cęteræ tegi postulat, quod omnibus à Deo inditum est.

μειλίχιον καὶ κερδαλέον) Rationem horum vocabulorum explicat rectè Eustathius his verbis: ἰστέον δὲ ὅτι μειλίχιοι μὲν οἱ τοῦ Ὀδυσσέως λόγοι, διὰ τὸ ἐγκωμιαστικὸν εἶδος, εἰώθαμεν γὰρ οἱ πολλοὶ, τοῖς εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαίνοις χαίροντες, μειλίσσεσθαι. κερδαλέοι δὲ διότι μικρὰ αἰτήσας. δός μοί φησι ῥάκος καὶ ἄστυ δεῖξον, κερδαίνει μεγάλα ἐκ τῆς βασιλικῆς παιδός. ἐπαχθείσης οἷς ἐπῃνέθη καὶ διακερνάσης τὸ δέον, &c. Sed nos hęc singillatim in sequentibus explanabimus.

γουνοῦμαι) Cùm hanc Vlyssis orationem μειλίχιον & κερδαλέον appellet, sciendum est, ex hac parte quę procœmium illius est, dici μειλίχιον. Multis enim variísque laudibus Nausicaam delinit ac demulcet miro quodam artificio, vt non frustrà eloquentissimus fingatur, vt est Iliadis lib.3. vbi dicitur ex pectore emittere ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν. Primùm igitur ancipiti reuerentia illam affatur ancipiti dico, quia dubitat an Dea sit, an mortalis quædam fœmina. Quicquid autem fuerit, tanti se eam facere testatur, vt vix discernas quod illi potiùs optandum fuisset. Nam si Dea est, non eam in vuulgus infimum aut Ignobile Dearum reponit, quales sūt, putà Nymphę aut Orestiades aut Naiades (ex quarum numero vt esset, videbatur docere locus tum montosus tum fluuiatilis) sed eam Dianæ Iouis filiæ comparat. Qua comparatione quantùm illi tribuerit, facilè quiuis iudicare potest: nam & ipsemet Poeta paulò antè eadem est vsus. Vt ei autem similis videretur, faciebant forma proceritas & elegantia corporis (sic enim φυὴν hoc loco accipio) quibus illam planè referebat. Sin mortalis est fœmina, parentes & cognatos felicissimos prędicat, quibus datum sit tam elegantem prestantémque virginem in choreas progredientem intueri: sed (quòd rem gratam se ipsi facturum censuit, vel ita res tulit, vt

sit, vt quæ de nuptiis cogitaret, ab ignoto homine earum felicitatem audiret, quod plenius paulò pòst videbitur) sed, inquam, longè omnium feliciſſimum iactat eum, cui ipſa deſpondebitur. Quia videlicet tam ſpecioſa & egregia virgo non poteſt viro non eſſe gratiſſima: & cùm id ſoleat quaſi bonum aliquod à viris exoptari, cui hoc contigerit, oportet felicem exiſtimari, qui optato potiatur. Tum exaggerat illius laudes, primùm, cùm dicit ſe nunquam talem animaduertiſſe hominem, quod, quaſi genus, in ſuas deinde ſpecies partitur virum & mulierem: de hac ſi dixiſſet, tantùm res videbatur minus mirabilis: vbi verò etiam eam viris antepoſuit, maximam encomij facultatem in eo collocaſſe videtur, cùm inferius virili genere muliebre cenſeatur, ſi potiſſimùm paria de ſingulis conſtituantur. Sed in laudando mediocritatis leges eſſe violandas cenſuit Orator noſter, vbi maximè ex eius perſonæ, ad quam oratio dirigitur, beneuolentia commodorum tuorum ratio pendet. Nihil ergo par aut ſimile, Vlyſſes, huic virgini reperias? Immò verò. Quidnam? Rarum aliquid & inuſitatum, proinde etiam admiratione dignum, cui appoſitè raram hanc virginem comparat, non quidem ipſius rei reſpectu ſolùm, ſed etiam ipſius raritatis. Quantumuis enim vile quippiam fuerit, modò rarum, ſatis in ſe habet quo plurimi cenſeatur, adeò vt etiam precioſiſſimis, ſed communibus & vulgaribus tamen rebus anteponatur. Quid verò tandem eſt rarum illud, quod tantoperè Vlyſſes admiratus eſt? Palmæ germen, quod vidit in Delo ad aram Apollinis ſuccreſcere, quale nimirum nunquam anteà è terra ſuccreuerat. Qua de re infrà. Tandem artificioſè cum verecundia & timore in petitionem humanitatis deſcendit, præmittitque narrationem compendioſam præſentis ſuæ calamitatis. Petit denique duo. primùm, vt vrbem ei Nauſicaa ſignificet: deinde, vt leuiuſculis veſtibus induat, in cuius beneficij gratiam egregium pro illa votum profundit.

φοίνικος νέον ἔρνος) Quid hunc ſurculum palmæ tantoperè ſit demiratus Vlyſſes, mirum videri poteſt: & cur paulò pòſt dicat, talem nunquam è terra ſuccreuiſſe. Mihi ſanè ratio nulla ſuccurrit, cur hoc factum exiſtimem, niſi intelligamus palmulam illam primam eſſe, quæ ab hominibus illis cognita ſit & animaduerſa, & alibi nuſquam viſam? Id tamen mihi non perſuadeo. Nam Herodoto teſte, Delus inſula, quæ Plote ab eo appellatur, arboribus illis ferax eſt. Quid ergo? Speciem tantum huius palmæ raram fuiſſe ab Vlyſſe exiſtimatam, vt ſolet arbor arbori præſtare. Rhodiginus autem Lect. antiq. lib. 5. cap. 6. generaliter de omni palma accepit, his verbis: Ineſt omnino arbori eiuſmodi decor non ingratus, quando Poetarum princeps puellæ Phæaciæ venuſtatem palmæ ramo aſſimulare ſibi Homerus permiſerit. Propterea fuère qui ita arbitrarentur, in certaminibus ſacris varias quidem ſingillatim coronas dari, vniuerſim tamen ex palma ſolenni quodam more conſecrari, vna ea de cauſa. Hæc ille. Ego verò non nego, in genere palmam ſpecioſam eſſe arborem, cùm tamen de hac vna, quæ in Delo ad Apollinis aram fuit, loquitur, quiddam magis peculiare in hac imaginor. Qualem etiam oportuit fuiſſe eam quæ Latonam parientem ſuſtinuerit, vt in Hymno Apollinis ab Homero dicitur. De qua Ouidius intellexit in Epiſtola Cydippes:

Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram, *Et de qua pariens arbore nixa Dea eſt.*

Scio de hoc partu Latonæ diuerſa ab aliis tradi, atque adeò ab ipſo Plutarcho in vita Pelopidæ, vnde iſtud de palma dictum poſſet refutari: ſed ſciat lector, me vulgarem fabulam ſequi. Pauſanias in Arcadicis, qui eſt liber octauus, hanc palmam vt antiquiſſimam memorat, quæ cùm iam ante multa ſæcula extitiſſe in veteribus Græcorum monumentis legatur, tamen ſuo tempore extet. Cicero 1. de Legib. Aut (inquit) quod Homericus Vlyſſes Deli ſe proceram & teneram palmam vidiſſe dixit, hodie monſtrant eandem. Sed tamen Vlyſſes non exprimit illam proceritatem: eam verò ſi placet, authore Tullio, amplectamur, vt noſtræ etiam comparationi inſeruiat. Nam talis erat etiam Nauſicaa, ideò illius etiam proceritatis gratia potuit rectè cum palma conferri, vt etiam cum Diana antea conferebatur.

δὸς δὲ ῥάκος) Hîc eſt altera ratio, cur orationem Vlyſſis κερδαλέον appellet Poeta. nam ideò talis dicitur, vt ait Euſtathius: quòd cùm exiguum & leue quiddam à Nauſicaa petat, tamen longè maiora impetrarit, vt docent ſequentia.

σοὶ δὲ θεοὶ) In ſpem beneficij, quod in ſe conferri à Nauſicaa cupit, omnia illi fauſta imprecatur: ſed ea ratione, vt eam iam pro mortali puella agnoſcat. Optat enim illi maritum, & quod maximum eſt matrimonij vinculum, concordiam. Quod appoſitè fit, vt antea monebamus, cùm de nuptiis celebrandis illa etiam virgo cogitaret. Quàm elegantia ſint autem illa quæ de concordia ſubiicit, facilè quiuis intelligit, de qua qui plura ſcire volet, legat Plutarchi præcepta connubialia, & elegantem illam diſputationem amatoriam, vbi quædam ad hunc locum facientia, & ex huius loci authoritate ſcribuntur: οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον, ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον ἀνὴρ ἠδὲ γυνή. id eſt: Neque enim oblectamenta aliunde maiora, neque vtilitates frequentiores mutuæ ſunt, neque amicitiæ bonum alterius ita illuſtre & admirandum, vt cùm concordes conſiliis rem familiarem adminiſtrant vir & vxor.

πόλλ' ἄλγεα) Triplex eſt fructus huius matrimonialis concordiæ. Primùm hoſtibus tuis parit moleſtiam (ea enim eſt hoſtium natura, vt quemadmodum ob infelicitatem tuam lætantur, ſic ob proſperitatem contrà triſtentur) deinde amicis gaudium, quorum affectus contrarij ſunt illis hoſtium: tertio laudem & gloriam coniugibus apud homines conciliant. Sed hæc humana tantùm ſunt: nos altiùs rem hodie intelligimus ex ſacroſancto Dei præcepto.

ξεῖν' ἐπεὶ οὔτε κακῷ) Reſpondet Vlyſſi Nauſicaa. primùm facit de eo iudicium, viderique ipſum ſibi ait neque improbum neque inſipientem. Non eſſe malum, hinc fortè collegit, quòd cùm vir eſſet: tamen ipſi iniuriam non intulerit, quæ poterat pro imbecillitate muliebris ſexus ab eo facilè vinci. Non eſſe inſipientem verò, ex tam prudenti oratione, maximè ex illius poſtremo membro. Vel quæ laudes tantas ab eo acceperat virgo, voluit pares illi rependere. Deinde conſolatur ipſum, monétq; has ei calamitates à Ioue immitti, ac illius permiſſu illi contingere, præmiſſa illa eleganti γνώμῃ: Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει, &c. qua iubemur agnoſcere quicquid nobis accidat infortunij, id à Deo eſſe. Sequentia verò docent, in miſeriis muniri nos oportere præſtantiſſima illa virtute, Patientia, quâ malis noſtris non cedimus, ſed contrà audentiores imus: ad exemplum palmæ, quæ quò magis pondere premitur, eò fortiùs ſubrigitur. Poſteà omnia illi ſe præſtituram pollicetur, quæ ipſe tam ſuppliciter poſtulauit: immò ſtatim plus exequitur, quàm ipſe petiiſſet. Docet enim quis eſſet nomen populo, qui regiones illas incoleret. De ſe autem quod dicit, filiam ſe eſſe Alcinoi: videtur Vlyſſem ea in re vacillantem confirmare, qui in orationis ſuæ limine dubitabat an Dea, an verò mortalis eſſet.

οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ) Reuocat fugientes ancillas, docétq; nihil eſſe cauſæ, quòd ſibi ab hoc viro timeant, quia non ſit hoſtilis, quod ex corporis habitu ſqualido collegit. Sic enim accipio, quod eum non eſſe διερὸν dicit. nam adeò ex maris ſpuma deformis, & ex ipſo metu in naufragij periculo & ex longo natandi labore defatigatus & maceratus, vt σκελετὸς aut ἀλίβας potiùs videretur. Non apparebat enim in illo qui in benè conſtitutis hominibus manifeſtus eſt vegetus ſanguis: qui cùm ex iis quæ corpori inſunt, præcipuâ vim habeat, ſimul calidus & humidus eſt: ex eius ergo inopia ardiores ſimus, vt in ſenibus videre licet, & magis in ipſis mortuis, vt conſtat ex Plutarcho Symp. lib. 8. cap. fin. & ex libro, vbi aqua & ignis inter ſe comparantur. Iam cùm Vlyſſem ita exuccũ & exanguem animaduertat Nauſicaa, nihil ſiniſtri potuit de eo ſuſpicari, cùm hoſtis vultus horridior & magis ſanguineus futurus eſſet. Vt autem magis perſuadeatur hunc virũ hoſtili animo non acceſſiſſe, duo faciunt. primùm, quòd Phæacenſes Diis eſſe chariſſimos ſciat, proinde non permiſſuros eos, vt vlla amicis ſuis clades aut periculũ immineat. Deinde quòd fieri non poſſit, vt remotâ ita à reliquorum hominum cõmercio gentem Phæacenſem quiſpiam inuadat, aut inuadere conetur: cùm nullus alioqui ſoleat ad eos appellere, immò penè cæteris populis ignoti ſint. Concludit tandè, hunc errabundum temerè appuliſſe, vt etiam ex Vlyſſis narratione acceperat, prætereà miſerè paupertate conflictari. Iam verò cùm hoſpites & egeni à Deo ſint, & quodcunque illis beneficium confertur, quantumuis exiguum tamen iucundum ſit: proinde non ſolùm inhumaniter, ſed & impiè ſe facturam, ſi eius non miſereatur. Itaque illi ſtatim veſtimenta impertitur, oleo inunctum lauari iubet, cibóſq; apponi, tandem eum in paternam domum deducit.

ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο) Lauantibus in aqua frigida nociuus ſolet eſſe ventus, cutem aſperat, & vi tenuitatis ſuæ vſque ad partes interiores penetrans, ibi quoque non parum damni infert. Ideò prudenter Nauſicaa cauet, ne Vlyſſem in loco ventoſo lauet, itaq; ab ancillis in vmbroſo collocatur.

αἰδέομαι) Attigimus anteà aliquid de pudore Vlyſſis, à quo ſit prohibitus, ne nudus Nauſicaam propius accederet. Id vt credam, facit etiam hic locus, vbi manifeſtè teſtatur, verecundari ſe ita nudum inter puellas verſari. Quod miretur quiſpiam, ſi meminerit viros à mulieribus ac virginibus apud Homerum lauari, vt de Telemacho & Piſiſtrato non ita pridem vidimus. Nam cur hoc recuſat nunc Vlyſſes, ſi tamen illius temporis conſuetudo ita tulit? Fortè Poeta illam conſuetudinem hoc loco caſtigauit ſub σωφρονεστάτου & temperantiſſimi viri perſona. Neque ſanè honeſtum videtur id fieri, vt etiam illud ſæculum ſuis næuis non caruerit.

ἠδ' λίπ' ἀλείφαο) Oleo poſt lauacrum inungi ſolitos veteres ad læuigandam cutem, docuimus ex Athenæo in Iliade.

τὸν μὲν Ἀθηναίη) Ne hoc quidem ſine Numine voluit fieri Poeta, quod alioqui tum lauacro tum comptis veſtibus tribui poterat. Nam aquâ fluminis ſordes è maris ſpuma contractas, quibus deformis videbatur, abluerat, vnde in priſtinum nitorem eſt reſtitu-

tus. Deinde cum non parum pulchritudinis ex vestibus homini concilietur, iuxta parœmiam, εἵματα ἀνήρ (quam non ita pridem exponebamus) potuit formosior his indutis Vlysses apparere. Sed Homerus hoc à Deo manare vult. Itaque dicit Mineruam hoc illi concessisse, vt longè maior & crassior videretur, atque adeò pulchrior: quòd infrà quærendum est, vbi dicitur, κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων, & paulò pòst gratiam & lepórem capiti & humeris eius infudit Minerua.

αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιός δ᾽) Notanda est atque etiam castiganda hæc Nausicaæ proteruitas, cùm Vlyssem sibi maritum ob eius speciem & decorem optat, quo eum nunc præditum videt: non autem ob prudentiam, quam in eo anteà laudabat. Quod à Plutarcho in lib. de audiend. Poet. obseruatum est his verbis: Οπου δ᾽ ἀσάφεια τῆς γνώμης, διοριστέον οὕτω πῶς ἐφιστάντα τὸν νέον· εἰ μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Οδυσσέα θεασαμένη, καὶ παθοῦσα τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτὸν, ἅτε δὴ τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα τοιαῦτα μωραίνει πρὸς τὰς θεραπαινίδας, αἲ γὰρ ἐμοὶ, &c. ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν. εἰ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτοῦ πολλὴν νοῦν ἔχουσαν, εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλευτικῷ (malè vulgò πλωτικῷ) τινὶ καὶ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἀγαστῆναι. id est: At vbi sententia in obscuro est, ita disterminanda est ac definienda ab eo qui iuuenem moderatur. Nam si Nausicaa hospitem ac peregrinum virum Vlyssem contemplata, ac perinde ac Calypso ergà eum effecta, vt iam lasciuiens & ætate nubilis talia ad ancillas delirat. Vtinam mihi, &c. audacia eius proteruitásque est vituperanda. Si verò ex verbis eius notans mores, colloquiúmq; eius mirata insigni præditum prudentia, præoptat tali iuncta esse, quàm ciui alicui pecunioso aut saltatori, commendatione digna est.

τῆς ἀλεείνω) Egregius est hic locus, quo docet Poeta non solùm malum, sed etiam mali suspicionem remouendam ab ea (nam hic de fœminis tantùm erat sermo) quæ probitatis ac pudicitiæ famam aucupatur. Hoc enim diligenter cauet & prudenter Nausicaa.

καὶ δ᾽ ἄλλῃ νεμεσῶ) Qui in parentum sunt potestate, nuptias contrahere nō possunt illis aut insciis aut inuitis, quod quàm antiquum sit obseruatu, docet eleganter hic locus.

Finis libri sexti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Οδυσσείας.

ΝΑΥΣΙΚΑΑ εἰς τὴν πόλιν ἀφικνεῖται, καὶ μετ᾽ ὀλίγον Οδυσσεὺς ἱκετεύει τὴν Αρήτην Αλκινόου τοῦ βασιλέως γυναῖκα. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον πυθομένης ὁπόθεν τὴν ἐσθῆτα ἔχει (ἐγνώρισε γὰρ αὐτήν) τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν ἀπὸ τῆς Ωγυγίας μέχρι τῆς τῶν Φαιάκων γῆς διηγεῖται.

Αλλη.

Ητα δ᾽ εὖ φρονέεσσ᾽ Οδυσεῖ Σχερίης βασιλῆες.

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI Odysseæ.

NAVSICAA in vrbem peruenit, & paulò pòst Vlysses supplicauit Aretin Alcinoi regis vxorem. Et post cœnam interrogante vnde vestem haberet (cognouit enim eam) omnia quæ acciderant illi in nauigatione, ab Ogygia vsque ad Phæacum terram, narrat.

Aliud.

H, beneuolunt Vlyssi Scheriæ reges.

Ως ὁ μὲν ἔνθ᾽ ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Οδυσσεὺς.
Κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιονοῖιν.
Η δ᾽ ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ᾽ ἵκανεν,
Στῆσεν ἄρ᾽ ἐν προθύροισι· κασίγνητοι δέ μιν ἀμφὶς
Ισταντ᾽ ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι, οἵ ῥ᾽ ἀπ᾽ ἀπήνης
Ημιόνους ἔλυον, ἐσθῆτά τε ἔσφερον εἴσω.
Αὐτὴ δ᾽ ἐς θάλαμον ἑὸν ἤϊε· δαῖε δέ οἱ πῦρ
Γρηῢς Απειραίη θαλαμηπόλος Εὐρυμέδουσα,
Τήν ποτ᾽ Απείρηθεν νέες ἤγαγον ἀμφιέλισσαι·
Αλκινόῳ δ᾽ αὐτὴν γέρας ἔξελον, οὕνεκα πᾶσι
Φαιήκεσσιν ἄνασσε, θεοῦ δ᾽ ὣς δῆμος ἄκουεν·
Η τρέφε Ναυσικάαν λευκώλενον ἐν μεγάροισιν·
Η οἱ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσω δόρπον ἐκόσμει.
Καὶ τότ᾽ Οδυσσεὺς ὦρτο πόλινδ᾽ ἴμεν, ἀμφὶ δ᾽ Αθήνη
Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ᾽ Οδυσῆϊ,
Μήτις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας
Κερτομέοι τ᾽ ἐπέεσσι, καὶ ἐξερέοιθ᾽ ὅτις εἴη.
Αλλ᾽ ὅτε δὴ ἄρ᾽ ἔμελλε πόλιν δύσεσθαι ἐραννὴν,
Ενθα οἱ ἀντεβόλησε θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη,
Παρθενικῇ εἰκυῖα νεήνιδι κάλπιν ἐχούσῃ.
Στῆ δὲ πρόσθ᾽ αὐτοῦ· ὁ δ᾽ ἀνείρετο δῖος Οδυσσεὺς,
Ω τέκος, οὐκ ἄν μοι δόμον ἀνέρος ἡγήσαιο
Αλκινόου, ὃς τοῖσδε μετ᾽ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει;
Καὶ γὰρ ἐγὼ ξεῖνος ταλαπείριος ἐνθάδ᾽ ἱκάνω
Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· τῷ οὔτινα οἶδα
Ανθρώπων, οἳ τήνδε πόλιν* καὶ γαῖαν ἔχουσι.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη,

* κ. ναίουσι μάλιστα

SIC quidē illic supplicabat prudens diuus Vlysses.
Puellam verò ad vrbem ferebat robur mulorum:
Illa verò quando iā ad sui patris inclytas ædes peruenit.
Constitit in vestibulo: fratres verò ipsam vndique
Circumstabant immortalibus similes, qui sanè à curru
Mulos soluebant, vestémque portarunt intrò.
Porrò ad thalamū suum ibat, accendebat.a. illi ignem
Anus Aperæa cubicularia Eurymedusa,
Quam olim ab Apera naues duxerunt biremes.
Alcinoo autem in domū elegerunt, eò quòd omnibus
Phaacensibus imperabat, & veluti deū populus audiebat,
Quæ enutriuit Nausicaā pulchris vlnis in regia:
Quæ ei ignem accēdebat, & intus cœnam adornabat.
Et tunc tandem Vlysses surrexit ad vrbē ire, at Pallas
Multam caliginem circumfudit bene volens Vlyssi,
Ne quis Phæacum insolentium obuiam factus,
Conuiciaretur verbis, & interrogaret quisnam esset.
Sed cum iam ciuitatem ingressurus amabilem,
Tum ei obuiam facta est dea cæsia Minerua,
Virgini similis iuuenculæ vrnam gestanti.
Stabat verò ante eum: interrogabat.a. diuus Vlysses,
O filia, an non mihi domum viri ostendere poteris
Alcinoi, qui inter hosce homines imperat?
Etenim ego hospes multa passus huc venio,
Procul ex aliena terra: quare nullum noui
Hominum, qui hanc vrbem & terram inhabitant.
Hunc contrà alloquuta est dea cæsia Minerua,

Pro-

Profecto ego tibi hospes pater domum quam me iubes
Monstrabo, quoniam patrē inculpatū iuxta habitat.
Sed eas tacitè, hanc ego viam monstrabo.
Neque quenquam hominum alloquere, neq. interroga.
Non enim hospites hi diligenter homines suscipiunt,
Nec curantes amplectuntur, quicūq. aliunde venerit,
Nauibus celeribus isti freti velocibus,
Vndas ingentes tranant: nam ipsis dedit Saturnius
Horum naues veloces, veluti penna atque cogitatio.
Sic sanè loquuta præibat Pallas Minerua,
Celeriter ipse deinde post vestigia ibat deæ.
Hunc certè Phæaces inclyti nauigandi non nouerunt
Vadentem per vrbem per ipsos: non enim Pallas
Sinebat pulchricoma veneranda dea, illa ei caliginem
Diuinitùs immissam infudit bene volens in animo.
Miratur autem Vlysses portus & naues æquatas,
Ipsorumq. Heroum insulas & murum longum,
Sublimes valles munitas, mirabile visu,
Sed quando iam regis ad inclytam domū peruenerunt,
His verò sermonibus cœpit dea cæsia Minerua,
Hæc tibi hospes pater domum quam me iubes
Indicare, inuenies verò à Ioue nutritos reges
Dapes celebrantes, tu verò intrò eas, ne quid animo
Timeas: audax enim vir in omnibus potior
Rebus existit, etiam si quando aliunde veniat.
Reginam quidem primò inuenies in regia,
Arete verò nomen est cognomine: ex parentibus autē
Eisdem est, qui vtique genuerunt Alcinoum regem.
Nausithoum quidem primū Neptunus terræ quassator
Genuit, & Peribœa mulierum forma pulcherrima,
Minima natu filia magnanimi Eurymedontis,
Qui olim superbis Gigantibus imperauit:
Sed hic quidē perdidit populum impium, periȷt & ipse.
Cum hac Neptunus congressus est, & genuit filium
Nausithoum magnanimum, qui Phæacas rexit.
Nausithous verò genuit Rhexenoremq́ Alcinoumq́.
Hunc. a. virili prole carētē percussit decorus arcu Apollo
Sponsum in regia, vnica sola filia relicta
Areta: hanc Alcinous duxit vxorem,
Et ipsi honorabat, vt nulla super terra honoratur alia,
Quotquot nunc mulieres sub viris domum habent.
Quemadmodum illa ex animo honorata quoque est,
Cum à charis liberis atque ab ipso Alcinoo,
Et ciuibus qui ipsam sanè veluti deam suspicientes,
Excipiunt verbis, cùm incedit per vrbem.
Minimè enim mente etiam ipsa eget bona,
Quibus bene vult, etiam viris lites soluit.
Quando tibi illa bene vult ex animo,
Spes est tibi postea amicosq́ videre & peruenire
Domum in excelsam & tuam in patriam terram.

Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε πάτερ δόμον ὅν με κελεύεις
Δείξω, ἐπεί μοι πατρὸς ἀμύμονος ἐγγύθι ναίει.
Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
Μηδέ τιν' ἀνθρώπων προτιόσσεο, μηδ' ἐρέεινε.
Οὐ γὰρ ξείνους οἵ γε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται,
Οὐδ' ἀγαπαζόμενοι φιλέουσ' ὅς κ' ἄλλοθεν ἔλθοι.
Νηυσὶ θοῇσιν τοί γε πεποιθότες ὠκείῃσιν,
Λαῖτμα μέγ' ἐκπερόωσιν, ἐπεί σφισι * δῶκ' Ἐνοσίχθων — κ. δῶκε κρονίων
Τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Τὸν δ' ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν
Ἐρχόμενον κατὰ ἄστυ διὰ σφέας. οὐ γὰρ Ἀθήνη
Εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός, ἥ ῥά οἱ ἀχλὺν
Θεσπεσίην κατέχευε, φίλα φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσεὺς λιμένας καὶ νῆας ἐΐσας,
Αὐτῶν θ' Ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρά,
Ὑψηλά, σκολόπεσσιν ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι,
Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆος ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκοντο,
Τοῖσι μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὗτος δή τοι ξεῖνε πάτερ δόμος ὅν με κελεύεις
Πεφραδέμεν, δήεις δὲ διοτρεφέας βασιλῆας
Δαίτην δαινυμένους. σὺ δ' ἔσω κίε, μηδέ τι θυμῷ
Τάρβει· θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει. εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι.
Δέσποιναν μὲν πρῶτα κιχήσεαι ἐν μεγάροισιν,
Ἀρήτη ὄνομ' ἐστὶν ἐπώνυμον· ἐκ δὲ τοκήων
Τῶν αὐτῶν οἵπερ τέκον Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ναυσίθοον μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Γείνατο καὶ Περίβοια, γυναικῶν εἶδος ἀρίστη,
Ὁπλοτάτη θυγάτηρ μεγαλήτορος Εὐρυμέδοντος,
Ὅς ποθ' ὑπερθύμοισι Γιγάντεσσιν βασίλευεν·
Ἀλλ' ὁ μὲν ὤλεσε λαὸν ἀτάσθαλον, ὤλετο δ' αὐτός.
Τῇ δὲ Ποσειδάων ἐμίγη, καὶ ἐγείνατο παῖδα
Ναυσίθοον μεγάθυμον, ὃς ἐν Φαίηξιν ἄνασσε.
Ναυσίθοος δ' ἔτεκε Ῥηξήνορά τ' Ἀλκίνοόν τε.
Τὸν μὲν ἄκουρον ἐόντα βάλ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Νυμφίον ἐν μεγάρῳ μίαν οἴην παῖδα λιπόντα
Ἀρήτην· τὴν δ' Ἀλκίνοος ποιήσατ' ἄκοιτιν,
Καί μιν ἔτισ' ὡς οὔτις ἐπὶ χθονὶ τίεται ἄλλη,
Ὅσσαι νῦν* γε γυναῖκες ὑπ' ἀνδράσιν οἶκον ἔχουσιν, κ. τῇ
Ὡς κείνη περὶ κῆρι τετίμηταί τε καὶ ἔστιν,
Ἔκ τε φίλων παίδων ἔκ τ' αὐτοῦ Ἀλκινόοιο,
Καὶ λαῶν, οἵ μιν ῥα θεὸν ὡς εἰσορόωντες,
Δειδέχαται μύθοισιν. ὅτε στείχῃσ' ἀνὰ ἄστυ.
Οὐ μὲν γάρ τι νόου γε καὶ αὐτὴ δεύεται ἐσθλοῦ,
*Οἷσιν τ' εὖ φρονέῃσι καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει. — κ. ᾗσίν τ' εὖ φρονέῃσι, καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει. καὶ ᾗσί τ' εὐφροσύνῃσι καὶ
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

COMMENTARIVS.

ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι) In genere Phæaces omnes ἀγχίθεοι appellantur, vnde non mirum est, si filij regis Alcinoi Diis comparantur, cùm soleat alioqui Homerus eximios viros hac nota à reliqua plebe distinguere. Tamen seruile officium hîc sorori videntur exhibere, cùm mulos à curru soluunt, & vestes lotas in flumine domum inferunt, quod potiùs ad famulos aut etiam ancillas videbatur pertinere. Sed illius sæculi simplicitas hoc permisit, vel fraternus quoque amor tantus fuit, vt lubenter hanc redeunti charissimæ sorori operam præstiterint.

αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον) In Alcinoi Regia, vt etiam in aliis apud veteres, etiam apud nostros, distincti erant singulorum thalami: eorum, inquam, qui sanguine regio inter se coniungebantur: quod de Alcinoo patre, de Arete matre, & de se ipsa docuit libro præcedenti Nausicaa circa finem, neque dubium est quin idem etiam inter fratres aut reliqua familiæ membra obseruatum sit.

ἄνακτα πᾶσι) Superiore libro ex Plutarcho docebamus, statum Phæacensium fuisse Aristocraticum: nunc verò Alcinous dicitur omnibus Phæacensibus imperare. Sed nos ibidem ostendimus Alcinoum talem fortè fuisse, qualis hodie in Repub. Venetorum is quem

Ducem nominant: talem, inquam, dignitate & præminentia. Tamen hîc noster Eustathius sic scribit: καὶ ὅρα ὡς φανερῶς ἄνακτα Φαιάκων λέγει τὸν Ἀλκίνοον, εἰ καὶ ἄλλως ἀριστοκρατεῖσθαι ὡς καὶ προελέχθη. Ex quibus verbis videtur mihi vacillare in definienda illius status forma. Nos si erramus, erroris ducem Plutarchum habemus.

πολλὴν ἠέρα χεῦε) Pergit in Vlysse suo protegendo Minerua: cùm autem certum sit ex ipsius Nausicaæ relatu, Phæacas superbos esse, atque adeò proteruos in ipsos hospites, propter nullum cum cęteris hominibus commercium, nullámque societatem: adeò vt non mihi videantur à Cyclopum ingenio fero & barbaro, quibus etiam anteà viciniores fuerant, valde discrepare: cùm inquam id certum sit, metus erat ne nouum quoque hunc hominem malè exciperent siue reipsa siue verborum contumelia. Itaque benè ipsi consuluit Minerua, quę eum ignotum & inuisibilem constituit, caligine multa circumfusum: non secus atque suum Aeneam Venus apud Virgilium cum reliquis Troianis, ad nouam Carthaginem accedentibus:

At Venus obscuro gradientes aere sepsit,
Et multum nebulæ circum Dea fudit amictu:
Cernere nequis eos, neu quis contingere posset,
Molirive moram, aut veniendi poscere causas.

Et paulò pòst Aeneas:

Infert se septus nebula (mirabile dictu)
Per medios miscétque viris, neque cernitur vlli.

εἰσιδέ οἱ ἀντεβόλησε) Cùm à nullo hominum videretur Vlysses, non potuit in Alcinoi ædes peruenire, cùm aliquo ex vrbis incolis duce indigeret. Ei ergo prospicit Minerua, & ipsamet illi sese ostentans sub aliena specie viam præmonstrat. Sed cur in habitu Deæ non apparuit? Ratio iam præcedenti libro reddita est à Poeta, quòd patruum Videlicet Neptunum, qui Vlyssi erat infensissimus, reformidaret—αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίον αἴδετο γάρ ῥα Πατροκασίγνητον, &c.

ἐρατεινήν) An propterea, quòd amœna & omni deliciarum genere abundabat? an quòd talis fuerit Vlyssi, quòd in ea portum & finem laborum suorum se assequuturum speraret?

οὐ γὰρ ξείνους) Notat Phæacas inhospitalitatis: quæ hinc manauit, quòd cùm à cæteris hominibus distarent, αὐθάδεια quædam in eorum animis radices egerit: vt dum sibi solis viuunt, alienos non solùm non curent, sed etiam contumeliose tractent, si in suam potestatem deuenerint. Quod vitium in iis regnare solet, qui solitudine delectantur, & in genere populis & gentibus aliarum commercio carentibus.

θαύμαζεν δ' Ὀδυσσεύς) Hanc nouam regionem ingressus Heros, cùm præcipuè hospitium Alcinoi quæreret: tamen non relinquit inobseruatum, quod in ea dignum admiratione videbatur. Quod peregrinantibus faciendum suo exemplo in re simili proposuisse videtur. neque dubium est, quin paululum singulis contemplandis immoratus sit, accuratiúsq; quàm quod per transennam à quibusdam factitari solet, non sine eorum dispendio.

μηδέ τι θυμῷ τάρβει) Ad audaciam Vlyssem exhortatur Minerua, de qua Menander videtur intellexisse, cùm dicit, οὐκ ἔστι τόλμης ἐφόδιον μεῖζον βίου: Nullum est maius vitæ viaticum, quàm audacia. Et hoc propriè ad eos pertinet, qui cùm egestate conflictantur, in ea delitescunt audaciæ istius penuria: cuius beneficio, si ea instructi forent, in potentiorum ædes aditum sibi patefacerent. Itaque pudor ille rusticus meritò appelletur, qualem in Vlysse non optat Minerua, cùm ditiores aut nobiliores accedere verearis.

δέσποιναν μὲν πρῶτα) Ad reginam prius accedere iubet, quòd, vt arbitror, cùm muliebre genus afflictorum commiseratione facilius tangatur, verisimile est procliuiorem ad Vlyssem humaniter excipiendum futuram Reginam. Siquidem fortè & pro hominum illorum ingenio, de quibus anteà dictum est, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. poterat esse minus humanus Alcinous, & ad beneuolentiam procliuis: quod ex eo videtur constare, quòd in sequentibus oporteat Alcinoum ad hospitalitatis officium ab heroe Echeneo excitari: quanquam & ille hanc gloriam Aretæ vxori eripiet. Sed nos hîc de Mineruæ consilio disputamus, quod nobis tale esse videtur, quale proposuimus.

τὴν δ' Ἀλκίνοος) Hunc locum attendi à lectore postulo. Obseruo enim, quòd nusquam alibi me præterquam in Homero legisse memini, neptem ex fratre in vxorem duxisse Alcinoum. Quod vt meliùs appareat, libuit Diagramma genealogicum vtriusque proponere:

Neptunus ex Peribæa suscepit
Nausithoum,
ex quo
Rhexenor, Alcinous.
Huius filia
Areta, —— Alcinoi patrui vxor.

Vnde colligo, illius temporis coniugia ipsa consanguinitate non abstinuisse, atque adeò eá quæ descendens appellatur. In collaterali proxima idem fuisse obseruatum, videre licet in Ioue, qui sororem Iunonem duxit, neque ideò incestuose fecisse dicitur. Idem de Æoli liberis dicetur infrà lib. κ'. in ipso initio. Affinitas etiam inuiolata non mansit, vt constat ex Deiphobo, qui Paridis fratris mortui vxorem Helenam obtinuit, ex recepto, vt verisimile est, gentium illarum more (hoc postremum tamen populus Israëliticus sub Lege exercuit.) Vnicum incestum video apud illos damnatum, parentum & liberorum, vt docet exemplum Myrrhæ apud Ouidium. De cæteris qui hodie lege tum diuina tum humana prohibentur, nullus est qui pro licito & legitimo non fuerit vsurpatus.

Καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει) Videtur aliquid γυναικοκρατείας in illo Phæacum statu admixtum fuisse, vt ex his verbis constare potest.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· λίπε δὲ Σχερίην ἐρατεινήν·
Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγυιαν Ἀθήνην.
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀλκινόου πρὸς δώματ' ἴε κλυτά. πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν' ἱσταμένῳ, πρὶν χάλκεον οὐδὸν ἱκέσθαι.
Ὥς τε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ' ὑψερεφὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
κεκλιμένοι Χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι *ἐρηρέδατ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ· περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο.
Χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον.
Ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκέῳ ἕστασαν οὐδῷ,
Ἀργύρεον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσέη δὲ κορώνη.
Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,
Οὓς Ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Ἀθανάτους ὄντας καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Ἐν δὲ θρόνοι περὶ τοῖχον ἐρηρέδατ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῖο διαμπερές. ἔνθ' ἐνὶ πέπλοι

Sic loquuta, abijt cæsia Minerua
Pontũ per indomitũ: deseruit .v. Scheriam amabilem:
Venit autem ad Marathona, & latiuias Athenas.
Ingressa est Erechthei, benè munitam domũ, sed Vlysses
Alcinoi ad domum ibat inclytam: plurima verò illi cor
Cogitabat stanti, prius quã ad æreũ pauimentũ veniset.
Instar enim solis splendor erat aut lunæ
Domum per excelsam magnanimi Alcinoi.
Aerei etenim muri firmati sunt hinc atque hinc.
In intimum recessum à limine. pinnaculum .a. ex cyano,
Aureæ verò fores firmam domum intus claudebant,
Argentei autem postes in æreo stabant limine.
Argenteum verò superius limen, aurea item cornix,
Aurei autem vtrinque & argentei canes erant,
Quos Vulcanus fecerat peritus præcordijs,
Domum vt custodirent magnanimi Alcinoi,
Immorteles existẽtes & senio nõ obnoxios dies omnes.
Intus solia circa murum firmata erant hinc atq. hinc,
Ad infimum secessum à limine. vndique ibi pepli

Tenues

Tenues bene neti reconditi erant opera mulierum.
Hic autem Phæacum primates sedebant,
Bibentes & edentes: annuum enim habebant:
Aurei verò iuuenes fabrefactas ad aras
Stabant, ardentes faces manibus gestantes,
Illucentes nocte per domum conuiuantibus,
Quinquaginta autem ei ancillæ per domum fœminæ.
Aliæ quidē molūt sub mola pomacei coloris frumētum,
Aliæ telas texunt & pensum versant
Sedentes, qualiter folia excelsæ populi,
Staminatis è vestibus distillat humidum oleum
Quantum Phæaces supra omnes periti sunt homines
In celeri naue, per pontum nauigando: tantū mulieres
In tela operanda, supra modum enim illis dedit Pallas
Operáque scire perpulchra & ingenium bonum.
Extrà verò aulam ingens hortus propè ianuas
Quatuor iugerum, circa.a. septū deductum est vtrinq.
Ibi verò arbores proceræ crescebant florentes
Pirus & malus punica & alij mali pulchrū fructū pro-
Ficusq́; dulces & oleæ virescentes. (ducentes
Ex ijs fructus nunquam perit neque deficit
Hyeme neque æstate toto anno durans, sed sanè semper
Zephyrus spirans, hæc crescere facit, aliaq́; maturescere.
Piros post pirum, senescit pomum post pomum,
Porrò post vuam vua, ficus autem post ficum.
Ibi autem ei fructuosa vinea radicatur:
Huius alterum quidem apricum lato in loco
Arescit sole, alias sanè vindemiant,
Alias autem calcant, longæ autem vuæ maturæ sunt
Florem emittentes, nonnullæ.v. aliquādo maturescūt.
Ibi exculti horti ad extremam seriem
Omnis generis producuntur toto anno florentes.
Duo autem fontes aderant, alter quidē per hortū omnē
Dispergitur, alter.a. ex altera parte sub aulæ limē vadit
Ad domum excelsam vnde aquantur ciues.
Talia certè in Alcinoi domo deorum erāt splēdida dona,
Ibi stans admirabatur patiens diuus Vlysses.
Cæterùm postquam omnia suo admirabatur animo,
Celeriter super limen ingressus est domum intrà.
Inuenit autem Phæacum duces atque consiliarios
Libantes poculis speculatori Mercurio,
Cui vltimo libabant, quando cogitabant de lecto.
Cæterùm ipse iuit per domum patiens diuus Vlysses
Multam caliginem habens, quā ei circumfudit Pallas,
Vt peruenit ad Areten & Alcinoum regem.
Aretæ autem circumiecit genua manus Vlysses.
Et tum certè rursus ab ipso decidit diuinus aer.
Hi verò taciti facti per domum vt virum cōspexerunt,
Admirabantur.a. videntes: ipse.a. supplicauit Vlysses.
Arete filia Rexenoris diuini. (sus,
Ad tuū maritū, & ad tua genua peruenio, plurima pas
Et ad hosce conuiuas quibusq. dij feliciter dent
Viuere, & liberis committant singula
Bona domi, honoremq́; quemcunq; populus concesserit.
Cæterùm mihi deductionē parate ad patriā perueniēdi
Ocyus, quoniam diu ab amicis ærumnas patior.

Λεπτοὶ* εὐνητοὶ βεβλήατο, ἔργα γυναικῶν. κ. ἐΰννητοι
Ἔνθα δὲ Φαιήκων ἡγήτορες ἑδριόωντο,
Πίνοντες καὶ ἔδοντες· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχεσκον.
Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.
Πεντήκοντα* δέ οἱ δμωαὶ κατὰ δῶμα γυναῖκες· κ. δ' ἔσαν δμ.
Αἱ μὲν ἀλετρεύουσι μύλης ἔπι μήλοπα καρπὸν,
Αἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι καὶ ἠλάκατα στρωφῶσιν
Ἥμεναι, οἷά τε φύλλα μακεδνῆς αἰγείροιο·
Καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.
Τόσσον Φαίηκες περὶ πάντων ἴδριες ἀνδρῶν
Νῆα θοὴν ἐνὶ πόντῳ ἐλαυνέμεν, ὣς δὲ γυναῖκες
Ἱστὸν τεχνῆσαι· περὶ γάρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς.
Ἔκτοσθεν δ' αὐλῆς μέγας ὄρχατος ἄγχι θυράων
Τετράγυος· περὶ δ' ἕρκος ἐλήλαται ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι·
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδ' *ἐπιλείπει κ. ἀπολεί-
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ πει
Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ,
Ἔνθα δέ οἱ πολύκαρπος ἀλωὴ ἐρρίζωται.
Τῆς ἕτερον μὲν θειλόπεδον λευρῷ ἐνὶ χώρῳ
Τέρσεται ἠελίῳ, ἑτέρας δ' ἄρα τε τρυγόωσιν,
Ἄλλας δὲ τραπέουσι· πάροιθε δέ τ' ὄμφακές εἰσιν,
Ἄνθος ἀφιεῖσαι, ἕτεραι δ' ὑποπερκάζουσι.
Ἔνθα δὲ κοσμηταὶ πρασιαὶ παρὰ νείατον ὄρχον
Παντοῖαι πεφύασιν, ἐπηετανὸν γανόωσαι·
Ἐν δὲ δύω κρῆναι, ἡ μέν τ' ἀνὰ κῆπον ἅπαντα
Σκίδναται, ἡ δ' ἑτέρωθεν ὑπ' αὐλῆς οὐδὸν ἵησι
Πρὸς δόμον ὑψηλὸν, ὅθεν* ὁδρεύοντο πολῖται.
Τοῖ' ἄρ' ἐν Ἀλκινόοιο θεῶν ἔσαν ἀγλαὰ δῶρα, γρ. ὑδρεύοντο πολῖται
Ἔνθα στὰς θηεῖτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Καρπαλίμως ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσατο δώματος εἴσω.
Εὗρε δὲ Φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
Σπένδοντας δεπάεσσιν ἐϋσκόπῳ Ἀργειφόντῃ,
Ὧ πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνησαίατο κοίτου.
Αὐτὰρ ὁ βῆ διὰ δῶμα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Πολλὴν ἠέρ' ἔχων, ἥν οἱ περίχευεν Ἀθήνη,
Ὄφρ' ἵκετ' Ἀρήτην τε καὶ Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' Ἀρήτης βάλε γούνασι χεῖρας Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε δή ῥ' αὐτοῖο πάλιν χύτο θέσφατος ἀήρ.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο δόμον κατὰ φῶτα ἰδόντες·
Θαύμαζον δ' ὁρόωντες· ὁ δ' ἐλιτάνευεν Ὀδυσσεύς,
Ἀρήτη θύγατερ Ῥηξήνορος ἀντιθέοιο,
Σόν τε πόσιν σά τε γούναθ' ἱκάνω, πολλὰ μογήσας,
Τούς δέ τε δαιτυμόνας· τοῖσιν θεοὶ ὄλβια δοῖεν
Ζωέμεναι, καὶ παισὶν *ἐπιτρέψειεν ἕκαστος γρ. ἐπιτρέ-
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι, γέρας θ' ὅ, τι δῆμος ἔδωκεν· ψειεν ἕκαστα
Αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν ὀτρύνετε πατρίδ' ἱκέσθαι
Θᾶσσον· ἐπειδὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχω.

COMMENTARIVS.

χάλκεοι μὲν γὰρ) Cùm Phæacum populus luxibus mirificè abundasse memoretur, illi proculdubio non solùm in comessationibus aut in reliquo viuendi genere eluxerunt; sed etiam in ædeficiorum elegantia. Eam porrò apud Alcinoum maiorem extitisse, quàm

apud cæteros ciues, mihi non fit dubium, quòd illis omnibus etiam potentior & magnificentior fuerit pro dignitate regia, videlicet qua illos antecelluit. Itaque in describenda eius regia tantus est hoc loco Homerus, quam talem nobis proponit, vt sine dubio non minori nobis admirationi, quàm ipsi Vlyssi esse debeat. Constat enim ex metallis preciosissimis auro, argento & ære, deinde etiam ex gemma vel lapide non contemnendo (qui lapis lasuli à quibusdam existimatur: ancipiter auté de eo non pronuncio, quia hîc quoque hærere viros doctos obseruaui. Vide nostrum Lexicon Homericum in voce κυανός) nimirum cyano. Habes ergo æreos muros vtrinque, minas murorum verò, vel suggrundia ex cyano. Habes aureas fores, argenteos postes, argenteum vtrumque limen, videlicet superius & inferius, aureum ostij annulum (vide κορώνη in Lexico) aureos canes, opus Vulcani memorabile, & cætera quæ tute lector, poteris in contextu obseruare.

χρύσειοι) Rectè monuit Giphanius hunc locum à Lucretio lib. 2. expressum his versibus:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes,
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.
Nec domus argento fulget, auróque renidet, &c.

Hunc autem postremum versum puto etiam ex præcedentibus adumbratum. Totum autem locum à Lambino nullo pacto obseruatum, cùm alioqui scriptor esset diligens, miratus sum.

οἷά τε φύλλα) Quò referat hæc comparatio, an ad ancillas, an ad telas, dubium est. Nos veterum opiniones referemus, & eam indicabimus, quæ nobis verior videbitur. Sic ergo Eustathius ex Didymo, nimirùm vetere Scholiaste: Foliis populi, inquit, ancillas comparat, quòd expeditè & continuè operarentur: hoc est, διὰ τὸ εὐκίνητον καὶ συνεχὲς τῆς αὐτῶν ἐργασίας. Nam facilè commouentur populi folia propter proceritatem arboris, est enim αἴγειρος μακεδνή (vt ipse Poeta loquitur) Alij verò construentes hoc pacto, ἥμεναι οἷά τε φύλλα αἰγείρου: scribunt eas theatricè, quasi in ordinem heliotropij vel solisequij considerent. Obscurum autem hunc sermonem esse, dicit Eustathius, quod cùm sciamus folia solisequij aliquatenus affecta esse ad orientem solem & occidentem: tamen hoc populo attribuere durum sit. Videntur tamen populi folia ad illa solisequij similitudinem quandam habere; vt docet quispiam ita scribens: φύλλα, inquit, ἤτοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν δμωΐδων, ἢ διὰ τὸ εὐκίνητον τῶν χειρῶν ἐν τῷ στρέφειν τὴν κρόκην, ὡς καὶ τὰ φύλλα ἀντιστραμμένα ἀλλήλοις εὐκινεῖται: id est, folia, vel propter multitudinem ancillarum, vel propter manuum mobilitatem in subtegmine vertendo, vt etiam folia inuicem conuertuntur, & facilè mouentur. Sunt tamen quidam, qui dictum putent, ἥμεναι οἷα φύλλα αἰγείρου: pro, καθὰ πυκνοῦται τὸ δένδρον φύλλοις, vt foliis arbor illa condensata vel referta est. Priorem sententiam ego impræsentiarum reliquis antepono.

καιροσέων δ' ὀθονέων) Cur dictum sit hoc loco ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον, variè antiqui opinati sunt. Vel quòd vestes illæ quæ texebantur, adeò densæ erant, vt oleum illas penetrare non posset: Vel quòd exterius sic splenderent, vt oleum esse viderentur: aut quòd ita lautæ essent, molles & delicatæ, vt videretur ex eis oleum effluere. Optimè omnium Eustathius his verbis: ἴσως δὲ καὶ ἄλλως στιλβειν τοιαῦται λέγοιντο αἱ ὀθόναι, ὡς εἰ ἀπὸ ἔλαιον αὐτῶν ἀπελείβετο διὰ τὸ στιλπνὸν χειρῶν τῶν υφαντῶν ἢ ἐπὶ ἀπλύτων ὑφασμάτων.

μέγας ὄρχατος) Non sunt minores lautitiæ ac deliciæ in hoc Alcinoi horto, quàm in ædium elegantiæ fuit, adeò vt etiam Alcinoi horti prouerbialiter vsurpentur, quod pometum Tertullianus appellauit libro de Pallio. Rectè, nam hic hortus arboribus fructiferis tantùm est consitus. Hîc pyrus, hîc malus punica, hîc ficus, hîc oleæ, hîc vites: &, quod mirandum est, nullis anni temporibus hortus ille fructibus omnium generum destituitur: quia, vt colligo, vniuscuiusque arboris duo fuerunt genera, vt vna quiescente, altera ferret fructus: & hoc est quod dicitur, ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ, &c. Idem est in vitibus miraculum: nam cùm vnius vuæ calcantur, altera nouas profert, sequentium vindemiarum spem ostentans.

καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι) Iam annotatum est à Giphanio, docere Plutarchum Symp. 5. quæst. 8. cur μηλέαι ἀγλαόκαρποι ab Homero appellentur: nimirum ex arboris huius cum reliquis comparatione, quòd perquàm pusilla atq; aspectu abiecta, fructum tamen pariat pulchrum & grandem: atque illa Tryphonis medici sententia. Alius tamen quidam dicit, Poetam cùm pulchrum vndique in vnum collegisset: huic fructuum ἀκροδρύων vni maius inesse animaduertisse. Contactu enim violæ assimilari, vt non inquinet, sed fragrantia impleat attingentem: deinde gustu esse suauem, olfactúque & aspectu iucundissimam. Ideóque cùm omnes sensus deliniat, iure eum celebrari. Hæc ille.

Συκέαι τε γλυκεραὶ) Ficus dulces appellat non ratione ipsius arboris, sed fructus. Nam illa arbor cùm summæ sit acritudinis, tamen fructum profert dulcissimum. Cuius rei causam senex ille apud eundem Plutarchum Symp. 5. q. 9. reddit huiusmodi: Quicquid dulcedinis arbori inerat, in succum exprimitur: itaque quod superest, immodicè amarum euadit. Nam vt iecur vnum in locum, omni reiecto felle, ipsum fit dulcissimum: sic (è contra videlicet) ficus, quæ in fructum suum quicquid est pinguedinis & maturi succi, absumit: ipsa expers dulcedinis, remanet. Siquidem lignum eius non prorsus vili succo orbum esse, inde colligi potest, quòd aiunt rutam, quæ sub ficu crescit, aut propè nascitur, suauiorem esse, liquorísque mollioris: quòd dulcedinis à ficu vsuram aliquam accipiat: qua sapor ille immodicè grauis & odiosus extinguitur: nisi sanè contrà retrahens alimentum ficus, quicquid est acredinis (in ea ruta prope se consita) elicit. Hæc ille. Oleas autem virescétes appellat, quia per totum annum virorem illum retineant. neque Autumni, qui φυλλοχόος dicitur, iniuriæ sint obnoxiæ: quod eis propter suam pinguedinem peculiare est: vt lauro & palmæ propter caliditatem: myrto & hederæ propter humiditatem, vel madorem. Vide eundem Plutar. Sympos. lib. 8. cap. vltimo.

ἐϋσκόπῳ ἀργειφόντῃ) Athenæus lib. 1. docet, hunc fuisse antiquorum morem, vt à cœnis discedentes Mercurio libarent: non autem, vt postea, Ioui adulto. Mercurium enim somno præesse arbitrabantur. Qua de re nos alias scripsisse opinor, nimirum supra lib. 1. Vide Pollucem lib. 8. cap. 16.

βάλε γούνασι χεῖρας) Hic est modus supplicum iam anteà sæpius obseruatus, non solùm erga viros, sed etiam erga fœminas, vt hîc erga Areten fecisse Vlyssem videmus. Præter autem hanc genuum apprehensionem erant etiam alij supplicantium ritus, vt videlicet mentum & dextram eius cui se insinuarent, contingerent, διὰ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ πρακτικόν, vt aiunt Scholiastæ. Genibus aduolui autem supplices, docet etiam Plut. in Quæst. centur. Rom.

Ἀρήτη) Minerua anteà iubebat Vlyssem primò ad Aretem accedere, & illi se supplicem exhibere: nunc verò Vlysses non solum Aretes, sed etiam Alcinoi, atque adeò reliquorum conuiuarum opem & subsidium implorat. Dicendum est Vlyssem personarum circumstantiam obseruasse. Nam, cùm omnes simul conuenissent, non videbatur consentaneum, vt cæteris innominatis ad solam Aretem sese conuerteret: quin etiam videtur decorum vsurpasse, cùm prius Alcinoi mentionem facit, vt hoc etiam pacto ipsum maritum sibi deuinciret.

καὶ παισὶν) Omnibus hoc est à natura insitum, vt bona sua in liberos transferant. Quod Iureconsultus his verbis expressit in l. nam etsi. ff. de inofficioso testamento: Nam etsi, inquit, parentibus non debeatur filiorum hæreditas, propter votum parentum & naturalem erga filios charitatem: tamen ordine mortalitatis & naturæ conuerso, parentibus non minus quàm liberis piè relinqui debet. Ideo Vlysses precatur, vt hoc his conuiuis accidat, quod naturale in hominibus intelligit, vt liberis suis bona sua relinquant. Siquidem non mediocris est felicitatis, si in tuo sanguine opes tuas remansuras præuides: hoc est, in sobole tua, nec in alienas manus deriuari. Ideò etiam commune est & satis vsitatum, vt quilibet suscipiendæ prolis studio teneatur, vt cum maiore gaudio bona sua possideat, quæ suis, non autem extraneis se transmissurum intelligit.

γέρας) Hîc duo obseruari iubeo. Primùm hæreditarios non minus honores fuisse, quàm ipsas opes, alioqui frustrà hoc exoptaret Vlysses, quod ad hæredes non transire intelligeret. Deinde, hos honores à populo in parentes conferri, vt Democraticum etiam statum in hac Phæacum Republica agnoscamus. Sed quærat aliquis: Si honores à populo conferebantur, cur dicis esse illos hæreditarios? Respondeo, eos in parentes primùm collatos, deinde illo hæreditatis iure ad liberos transmitti consueuisse. Sed illi parentes, inquies, nónne eosdem à parentibus suis eodem iure acceperunt? Respondeo, me eos imaginari, qui primùm illis à populo sint donati. Liberum tamen esto lectori iudicium.

αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν) Concisa hæc petitio non parum, vt verisimile est, conuiuas illos obstupefecit. Videtur enim narrandam fuisse primùm ab Vlysse conditionem suam & causam, cur hoc ab illis postularet. Siquidem ita breui & arcta oratione deduci se in patriâ postulare, hoc videtur potius risu dignum, quàm vt exoretur. Sed prudens Vlysses angustias animi sui commodè expressit hac sua breuitate, quæ iis qui doloribus aut calamitatibus conflictantur, valde est peculiaris. Deinde veritus est ne longa deblateratione alio qui ob noui hominis & incogniti aduentum perterrefactis aures obtunderet, & morosus nimiùm esset. Satis ergo fuit se pro egeno & peregrino homine exhibere, cætera interrogatus commodiore loco & tempore referet.

Ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι | *Sic fatus, resedit ad focum in cineribus*

Iuxta ignem, illi certè omnes facti taciti sunt silentio,
Serò tandem interfatus est senex heros Echeneus,
Qui certè Phaeacum virorum maximus natu erat,
Et eloquentia vincebat priscáque & plurima doctus.
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & interfat9,
Alcinoë, nō sanè tibi hoc honestum, neque couuenit,
Hospitem quidem humi sedere ad focum in pulueribus.
Isti verò tuum iussum expectantes detinentur.
Sed agedum hospitem in sede argenteis clauis distincta
Colloca erectum, tu autem praeconibus impera
Vinum infundere, vt & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices venerandos comitatur,
Cœnam verò hospiti proma det ex rebus quae sūt intus.
Porrò postquam hoc audiuit sacrum robur Alcinoi,
Manu prehensum Vlyssem prudentem varium cōsilio
Leuauit à foco, & in sedem locauit splendidam,
Filio exsuscitato virili Laodamante,
Qui ei proximus sedebat, maximè verò ipsum amabat.
Aquam autem ancilla gutturnio superinfudit ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem,
Ad lauandū, iuxta autem politam extendit mensam:
Panem verò veneranda proma apposuit ferens,
Fercula multa inferens, gratificans de praesentibus reb.
Caeterùm ipse bibebat & comedebat prudēs diuus Vlys-
Et tum praeconem alloquutus est Alcinoi, (ses,
Pontonoe, craterem miscens vinum distribue
Omnibus per domum, vt & Ioui fulminatori,
Libemus, qui supplices honoratos benignè prosequitur.
Sic ait, Pontonous autem dulce vinum miscebat,
Distribuit autem omnibus propinans poculis.
Caeterū postquā libarunt biberūtq. quantū cupiebat ani-
His verò Alcinous concionatus est & interfatus, (mus,
Audite Phaeacum duces atque consiliarij,
Vt dicam quae me animus in praecordijs iubet.
Nunc autem epulati dormiatis ad domum profecti:
Manè autem senibus pluribus aduocatis
Hospitem in aedibus hospitio excipiemus, atque dijs
Faciemus sacra iuxta, deinde etiam de reditu
Cogitabimus, vt hic hospes absque labore & tristitia
Deductione sub nostra suā in patriam terram deueniat
Gaudens, actutùm, etiam si valdè procul sit.
Nec quicquam interea mali & damni patietur,
Antequam ipse suā terrā conscendit, hinc & deinceps
Patiatur quaecunque ei fatum Parcaeque graues
Iam nato nerunt filo, quando ipsum peperit mater.
Quòd si quis immortalium vtique de cœlo venerit
Aliud quippiam hoc deinceps dij meditantur.
Semper enim etiam antea dij apparent manifesti
Nobis, quando facimus inclytas Hecatombas:
Conuiuanturque apud nos sedentes, vbi & nos:
Si autem aliquis & solus iens occurrerit viator,
Nullo modo occultant, quoniam ipsos propè sumus,
Quemadmodum Cyclopesque & agrestes gētes Gygantū.
Hunc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë: aliud quid tibi curae sit mentibus: nō enim ego
Immortalibus similis sum, qui cœlum latum habitant,
Neque corpore, neq. indole, sed mortalibus hominibus,
Quos vos scitis maximè deuehentes aerumnam

Παρ πυρί. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
Καὶ μύθοισι κέκαστο, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς·
Ὃ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀλκίνο', οὐ μέν τοι τόδε κάλλιον, οὐδὲ ἔοικε,
Ξεῖνον μὲν χαμαὶ ἧσθαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσιν,
Οἱ δὲ τὸν σὸν μῦθον ποτιδέγμενοι ἰσχανόωνται.
Ἀλλ' ἄγε δὴ ξεῖνον μὲν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Εἷσον ἀναστήσας· σὺ δὲ κηρύκεσσι κέλευσον
Οἶνον ἐπικρῆσαι, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Δόρπον δὲ ξείνῳ ταμίη δότω ἔνδον ἐόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Χειρὸς ἑλὼν Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Ὦρσεν ἀπ' ἐσχαρόφιν, καὶ ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ,
Υἱὸν ἀναστήσας ἀγαπήνορα Λαοδάμαντα,
Ὅς οἱ πλησίον ἷζε, μάλιστα δέ μιν φιλέεσκε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς φάτο. Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενος δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν* δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες· γρ. δαισάμενοι
Ἠῶθεν δὲ γέροντας ἐπὶ πλέονας καλέσαντες,
Ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις ξεινίσσομεν, ἠδὲ θεοῖσι
Ῥέξομεν ἱερὰ καλά· ἔπειτα δὲ καὶ περὶ πομπῆς
Μνησόμεθ', ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἄνευθε πόνου καὶ ἀνίης
Πομπῇ ὑφ' ἡμετέρῃ ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται
Χαίρων, καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐστί.
Μηδέ τι μεσσηγύς γε κακὸν καὶ πῆμα πάθῃσι
Πρίν γε τὸν ἧς γαίης ἐπιβήμεναι. ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα *Κατακλῶθές τε βαρεῖαι γρ. κατακλώθησι καρεῖα
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθεν,
Ἄλλό τι δὴ τόδ' ἔπειτα θεοὶ περιμηχανόωνται.
Αἰεὶ γὰρ τὸ πάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς
Ἡμῖν, εὖτ' ἔρδωμεν ἀγακλειτὰς ἑκατόμβας·
Δαίνυνταί τε παρ' ἄμμι καθήμενοι ἔνθα περ ἡμεῖς·
Εἰ δ' ἄρα τις καὶ μοῦνος ἰὼν ξύμβληται ὁδίτης,
Οὔτι κατακρύπτουσιν, ἐπεί σφισιν ἐγγύθεν εἰμέν,
Ὥσπερ Κύκλωπές τε καὶ ἄγρια φῦλα Γιγάντων.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἀλκίνο', ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἀθανάτοισιν ἔοικα τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσιν,
Οὕς τινας ὑμεῖς ἴστε μάλιστ' ὀχέοντας ὀϊζὺν

Ἀνθρώπων, τοῖσίν κεν ἐν ἄλγεσιν ἰσωσαίμην·
Καὶ δ' ἔτι κεν καὶ πλείον' ἐγὼ κακὰ μυθησαίμην,
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα·
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν δορπῆσαι ἐάσατε κηδόμενόν περ·
Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.
Ὣς καὶ ἐγὼ πένθος μὲν ἔχω φρεσίν, ἡ δὲ μάλ' αἰεὶ
Ἐσθέμεναι κέλεται καὶ πινέμεν· ἐκ δέ με πάντων
Ληθάνει ὅσσ' ἔπαθον, καὶ ἐνιπλήσασθαι ἀνώγει.
Ὑμεῖς δ' ὀτρύνεσθε ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Ὥς κέ με τὸν δύστηνον ἐμῆς ἐπιβήσετε πάτρης,
Καίπερ πολλὰ παθόντα. ἰδόντα με καὶ λίποι αἰὼν
Κτῆσιν ἐμήν, δμῶάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.

Hominum, quibus in doloribus æqualis sum.
Et adhuc etiam plura ego mala dicerem,
Quæ certè omnia deorum voluntate passus sum.
Sed me quidem cœnare finite dolentem quamuis:
Non enim odioso ventre peius aliud
Est, qui iubet sui recordari necessitate:
Et valdè afflictũ aliquẽ, & in mentib. dolorẽ habentẽ:
Sic & ego luctũ quidẽ habeo mentib. hic. a. valdè sem- *(per*
Comedere iubet, & bibere, & me omnium
Obliuisci facit, quæcunque passus sum, & repleri iubet.
Vos autem festinate simul atque aurora apparuerit,
Vt me infelicem meam imponatis in patriam, *(vita*
Quãuis multa passum, vbi semel videro, etiã relinquat
Nẽpe possessionẽ meã famulosq́; & altã magnã domũ.
Sic dixit, hi autem omnes laudabant & hortabantur
Deducere hospitem, quoniam decenter dixit.

COMMENTARIVS.

κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐσχάρῃ) Notandus est, præter cæteros quos anteà enumerauimus, hic supplicum ritus apud veteres, in lare sedendi: quod factum est quasi ad Deos penates confugeret, vel quòd ibi tuti essent propter Vestæ reuerentiam (quæ ignis est etiam allegoricè) quæ cùm prima domos extruendi rationem inuenisse dicatur, domorum etiam seruatrix est habita, & domos incolentium. Itaque non malè securitatem in lare quærebant supplices, non secus atque ij qui ad aram confugiunt. Sed & ἑστίαν pro ara legisse memini apud Xenophontem lib. 2. ἑλλην. Hinc est ἱκέτιν τῆς ἑστίας, supplicem Vestæ, apud Plutarchum in lib. de Virtutib. mulierum legimus, vt quidem Rhodiginus Lect. antiq. lib. 15. cap. 18. explicat. Siquidem, inquit, tangitur vbi supplicantium ritus, quem in Oeconomicis non prætermisit Aristoteles. Primùm, inquit, inter virum & vxorem statuendæ leges, vt cesset iniuria: sic enim nec ipse iniusti quippiam patietur. Id namque communis inducit lex, sicuti à Pythagoricis sancitur, ὥσπερ ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην, id est, velut supplicem, & à Vesta, hoc est lare, ductam arbitrari vxorem, vt nullatenus inferatur iniuria. Apollonius Argon. 1.

τὼ δ' αἶψα, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντε ἑζέσθην, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Vbi interpretes dicunt, Lege sancitum fuisse vt supplices apud larem sederent. Ego verò, pace Rhodigini dixerim, hîc castigãdi videntur illi interpretes. δίκην enim pro lege accipiunt, cùm hoc loco apud Apollonium pro risu vsurpetur, vt & apud Homerum anteà lib. 4. ἥ τ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων: id est, quæ consuetudo est Regum. Sed è diuerticulo in viam. Hic mos in laribus considendi non solùm illis veteribus communis fuit, sed etiam in posterioribus sæculis, vt à Themistocle & Coriolano, quæ duo exempla nobis nunc succurrunt. De Themistocle sic in eius vita scribit Plutarchus: Cùm Athenienses & Lacedæmonij eum persequerentur, conicit se in asperam & cæcam spem, & ad regem Molossorum Admetum recurrit. Hic cùm nescio quid ab Atheniensibus postulauisset, ignominiosè à Themistocle, qui tunc in ciuitate florebat, eiectus, perpetuò eũ habuit odio: ac præ se tulit, si in ipsum incidisset, pœnas se ab eo petiturum. At illa in fuga formidans magis Themistocles domesticum & recens odium, quàm veterem iram & regiam, huic se permissum iuit, ac supplex Admetum adiit nouo & inusitato more. Nam filium eius puerum admodum tenens, abiecit se ad focum eius. Hunc maximum & propè solum, qui non reiiciatur, Molossi modum ducunt supplicandi, &c. Vbi notandũ est, quod Plutarchus dicit, inusitatum fuisse illum supplicandi morem: quod de Atheniensibus intelligi debet, aut etiam reliquis Græcis. De Coriolano idem Plutarchus in eius vita scribit, eum ad Tullium Volscorum regem odio Romanorum confugisse, & eius domum ingressum repentè ad focum nullo sentiente penetrasse, ibiq́; tacitum, nihilque agentem capite obuoluto sedisse. Miror autem quid Interpretem hoc loco vellicet Rhodiginus. nam Græca κατὰ πόδας sequutus est. Sed ex iam memoratis exemplis, videtur hic ritus à supplicibus erga eos tantùm obseruatus, qui sibi infensi essent. Id doceo. Primùm, Vlysses non quidem specialiter Phæacum crudelitatem erat demeritus: sed cùm homines illi per se duri & inhospitales admodum essent, oportuit eum sibi hac ratione prouidere, ne eorum sæuitiam experiretur. Audiuimus enim quid anteà Minerua de illis dixerit, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. Ideò ὑπερηνορέοντες & ὑπερφίαλοι appellantur. Iam verò Themistocles Admetum inimicum habebat: Coriolanus verò itidem suum Tullium (quem Actium Tullium Dionysius Halicarnasseus & Liuius vocant) Sic enim Plutarchus: Hunc sibi, inquit, præ cæteris Romanis certus erat Coriolanus, esse infensum. Quia enim ex concertatione, vt iuuenum fortium gloriæ & æmulationes ferunt, crebrò inter dimicationes minis, prouocationibus, iactantiisque certauerant inter se priuatim, publicè adiunxerant inimicitiam.

ὃς δὴ φαιήκων) Nulla est gens tam barbara & ab humanitate aliena, in qua vnum aut alterum non offendas, qui cæteros mansuetudine ac clementia antecellat. Quod hoc exemplo Echenei docetur, qui in medio inhospitalis & feræ gentis, vt iam dictum est: tamen officium istud quod peregrinis debetur, intellexit. Hic Echeneus autem nobis describitur senex: in qua ætate cum plurium rerum scientia insit, ideo vocat illum παλαιά τε καὶ πολλὰ εἰδότα, veterum rerum, itémq; plurimarum peritum: vnde solet prudentia comparari. Quia verò in persuadendo plurimùm valet eloquentia, hîc autem Alcinoo hospitalitas illi erat persuadenda: idcirco hanc quoque facultatem illi tribuit Poeta. His rebus insignis Echeneus orationem suam aggreditur breuem quidem illam, sed neruosam & efficacem, qualisque virum eius ætatis maximè deceat. non enim est in verborum profluuio ac copia vis eloquentiæ collocata, sed in sententiarum pondere. Et licet concisa sit hæc Echenei oratio, momentum tamen in verbis non mediocre cõspicitur. Primum docet, indecorum esse & contra honestatis leges, vt hospes sic pro derelicto habeatur. Quod à sene & prudente viro dictum non parum authoritatis habuit: tum monet, non solùm vt ad mensam cum reliquis per præcones accedere iubeatur: sed etiam Ioui libari xenio, qui hospites comitari credebatur, vnde maior esset eorum reuerentia. Quo solo dicto mouit proculdubio Alcinoi animum, quod piè se facturum intelligeret, si isti Echeneo morigerum se præberet.

καὶ ἐπὶ θρόνου) Pater & frater Plutarchi apud eundem Sympos. lib. 1. quæst. 2. disputant, an oporteat conuiuatorem conuiuis suis locum pro dignitate singulorum locum assignare: an verò concedendum sit illis, ne promiscuè eum occupent, quem ipsi voluerint. At Plutarchus inter eos iudex constitutus, id est à conuiuatore præstari vult. Esse enim vt personarum, sic etiam locorum distinctiones & certi gradus, qui non sunt contemnendi: idque maximè ex Poetæ nostri authoritate confirmat, apud quem sedes primus honoris gradus censetur, vt cum Sarpedon dicit ad Glaucum,

γλαῦκε τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεσθα μάλιστα Ἕδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν:

vbi primò sedis honorem posuit. Tum addit, Ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν Ἀλκίνουν, ὅτι τὸν ξένον ἱδρύσε παρ' αὐτὸν, υἱὸν αἰασίσας, &c. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ φιλουμένου χώραν καθίσαι τὸν ἱκέτην, ὑπεδέξιον ἐμμελῶς καὶ φιλανθρώπου. id est: Laudamus etiam Alcinoum, quòd iuxta se hospitem locauit filio excitato, &c. Quippe quòd in chari sedem collocarit hospitem supplicem, id admodum est ciuiliter & comiter factum. Quin & hæc sedium discrimina inter ipsos Deos seruata fuisse docet. Nam Neptunus quantumuis ad concionem adfuisset nouissimus, medio tamen assedit loco, quòd is ad eum pertineret. Minerua præterea Ioui proximum locum obtinet: quod obiter docuit Homerus Iliad. ω. cùm dicit de Thetide, ἡ δ' ἄρα παρ' καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη. Assedítque Ioui patri cedente Minerua, &c.

Σπείσομεν) Vide alteram ante præcedentem annotationem, vnde hic versus cum præcedenti hemystichio repetitus est.

νῦν μὲν δαισάμενοι) Cùm aliàs monuerimus hoc ad conuiuas pertinere, vt illi primi & per se de discessu sermonem inchoent, quòd indecorum videatur, vt conuiuator eos abire iubeat, quasi eorum societatis longioris eum tædeat: nunc tamen Alcinous contrarium facit. Suos enim conuiuas, viros alioqui grauissimos, & summæ in populo dignitatis, iubet domum proficisci. Sed distinguendum

dum arbitror. Illud enim de hospitibus dictum solummodò arbitror, quibus maior est exhibenda beneuolentia, quàm iis quibuscum semper versaris. Proinde non decet hos recens aduenientes anteà dimittere, quàm hoc ipsimet velint: adinuicem verò oportet nouos illos hospites cauere, ne excipientibus se, morosi ac importuni diuturniore mora sese exhibeant, & quò plus beneficiis honestantur, eo remissiore & modestiore animo se erga illos gerere. Eorum ergo est propriè de discessu à conuiuio prius cogitare, quàm eum à quo excipiuntur. Hic verò duo sunt, quæ Alcinoum excusant. primùm familiaritas & cõtinua cum reliquis viuendi cõsuetudo, qua iuris aliquid potentiori videtur quodammodo acquiri: deinde ipsa dignitas, qua cæteros antecellens tantum etiam authoritatis in ipsos sibi potuit arrogare.

καρπαλίμως) Confidenter hoc ab Alcinoo dictum est, quia intelligebat nauium Phæacensium celeritate id facilè posse perfici: de quibus anteà Minerua dixit, τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. Horum naues veloces veluti penna vel cogitatio.

εἰ δέ τις ἀθανάτων) Hoc ad laudem Vlyssi conciliandam pertinet, vt qui talis sit Alcinoo visus, qui diuinam speciem referret. Miratur tamen insolentiam temporis, quod tunc non solerent Diis ipsis Phæacensibus apparere, cùm alioqui Diis sint charissimi. Nam tunc tantùm solitos sese ipsis exhibere dicit: vel cùm sacrificarent, vel cùm eorum quispiam solus peregrinatur. De primo, scimus existimasse veteres suis Hecatombis solitos Deos interesse. Hoc tamen iure proprio sibi vendicant Phæaces, qui ἀγχίθεοι idcirco sese appellant. De secundo paulò antè exemplum vidimus in Minerua, quę Vlyssi sub ementita Neenidis specie aparuit.

ὥσπερ κύκλωπες) Hoc virulenter ab Alcinoo dictum est, propter inueteratum odium Phæacum aduersus Cyclopas, à quibus coacti sunt sedes mutare, vt anteà lib. 5. vidimus. Ait ergo Phæacas adeò esse Deo vicinos, vt Cyclopes & feræ gentes Gigantibus. Quę comparatio fit ex contrariis, vt eodem libro docuit Eustathius, sed tamen quadantenus similibus secundum habitum qualitatis: vt si quis dicat, adeò esse mel dulce, atque absinthium amarum: vel, vt hoc loco idem Eustathius tradit, si quis ita loquatur, Adeò esse Platonis virtuti proximum Socratem, vt Anytus & Melitus inuicem secundum improbitatem: sic etiam Phęaces secundum iustitiam adeò vicinos, vt Cyclopes Gigantibus secundum iniustitiam. Porrò de Gigantibus notę sunt Poetarũ narrationes, qui de cœlo ausi sunt velle Iouem detrudere, & eius solium occupare. Qua nulla potest impietas maior excogitari, vt non sine causa cum illis conferantur Cyclopes, quos etiam ἀθέμιστας exleges infrà lib. 10. Vlysses appellabit, inter quos Polyphemus ille arrogantia & impietate insignis fuit.

ἀλκίνοε) Cum audiret Vlysses se pro Deo ab Alcinoo existimari, non passus est hoc illius animo diutiùs inhærere, se hominem esse docens: quod candoris est maximi in Heroë, qui diuinos honores repudiarit, quos ipsi iam in diem crastinum Phæaces decernebãt. Docuit vir prudentissimus, oportere nos semper conditionis nostræ meminisse, vt altius non extollamur, quàm huius mortalitatis fragilitas postulat. Ille proinde eos damnaturus est, qui fortis suę obliti, passi sunt Deorum nomina sibi imponi, & honores diuinos fieri. Hoc iudicium subibit Alexander magnus, qui non solùm Hephæstionem suum pro Deo coli iussit, sed hanc ipsam gloriam ipsemet affectauit. Eodem Vlysse iudice damnabitur nefarius ille & vix nominãdus Caligula, qui, (vt scribit Tranquillus admonitus & Principum & Regum se excessisse fastigiũ, diuinam ex eo maiestatem asserere sibi cœpit: datóque negotio vt simulacra Numinum religione & arte præclara (inter quæ Olympici Iouis) apportarẽtur egregia, quibus capite dempto suum imponeretur, partẽ palatij ad forum vsque promouit, atque ęde Castoris & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens, sępe inter fratres Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum Latialem Iouem consalutauerunt, &c. De Flauio Domitiano idem memorię proditur, qui se Deum appellare iussit. At quantò prudentiùs & modestiùs Vlysses noster, qui se intra mortalitatis cancellos cohibuit.

οὐ γάρ τι στυγερῇ) Ventrẽ non habere aures, dixit quispiã. Quicquid enim agas, ei famelico semper satisfaciendum est, vrgétque subinde natura hoc à te, quasi tributum quodammodo exigens, in ipsa etiam media paupertate: & licet te cibis aut potu carere dixeris, ille tamen non exaudiet, importunique ac molesti lictoris instar nunquam cessabit, donec debitum ipsi alimentum exolueris: adeò est sui conseruatrix & studiosa Natura. Et hoc est quod Vlysses hoc loco dicit, famem suam prætexens, idque non falsò, sed verè post tam longam inediam, quam passus est in naufragio, ne antequàm cibis se saturasset, in longiores narrationes de suo statu aliorum precibus diuertere cogeretur: vel vt se etiam hoc argumento hominem esse probaret. Similia porrò de ventre extabunt apud Euripidem in Bellerophonte:

---τὸν δ' ὀρφέα λαβὼν	*Quamuis enim ipsum Orpheum assumerem*
ἅπαν τε μουσῶν ἐννεάφθογγον μέλος	*Et vniuersum Musarum melos ex nouem sonis constitutus*
οὐκ ἂν πίθοιμι γαστέρ' ἀλλὰ δεῖ βίου. id est:	*Et non persuaderem tamen ventri: sed opus est ei victu.*

Idem est in Monostichis, λιμῷ δ' οὐδὲν ἐστὶν ἀντειπεῖν ἔπος: Fami vlla verba contradicere haud potes. Sed de fame aliàs etiam apud hunc Poetam videbimus, nimirum Odyss. μ. & ρ.

κτήσιν ἐμήν) Sua bona commemorat, eáque aliquantulum epithetis extollit, cùm videlicet vocat ὑψερεφὲς μέγα δῶμα, vt non etiam pro homine nihili à Phęacensibus existimaretur.

Sed postquã libauerúntq; biberúntq; quantũ voluit animus,
Hi quidem dormituri iuerũt domũ vnusquisque.
Sed in domo relictus est diuus Vlysses,
Apud autẽ ipsũ Aretéq; & Alcinous diuina specie præditus
Sederunt, famulæ autẽ auferebant vasa conuiuij.
His autem Arete albis vlnis incepit verba,
Agnouit enim pallium & tunicam vestimenta videns
Pulchra, quæ ipsa fecerat cum ancillis mulieribus.
Et ipsum alloquens verba pennata dixit,
Hospes, hoc quidem te primùm interrogabo ipsa.
Quis? vnde venis virorũ? quis tibi hæc vestimenta dedit?
An non dicis in mare errans huc venisse?
Hanc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses,
Difficile regina perpetuò sermone commemorare
Dolores, quoniam mihi multos dederunt dij cœlestes.
Hoc autem tibi dicam quod me interrogas & inquiris:
Ogygia quædam insula longè in mari iacet,
Vbi Atlantis filia dolosa Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, neque aliquis cum ipsa
Versatur, neque deorum, neque mortalium hominum.
Sed me infelicem, domesticum duxit fortuna
Solum, quoniam mihi nauem velocem cãdenti fulmine
Iupiter iaculatus discidit medio in nigro mari,

Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Πὰρ δέ οἱ Ἀρήτη τε καὶ Ἀλκίνοος θεοειδὴς
Ἥσθην· ἀμφίπολοι δ' ἀπεκόσμεον ἔντεα δαιτός.
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων,
Ἔγνω γὰρ φᾶρός τε χιτῶνά τε, εἵματ' ἰδοῦσα
Καλά, τά ῥ' αὐτὴ τεῦξε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε, τὸ μὲν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; τίς τοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν;
Οὐ δὴ φῇς ἐπὶ πόντον ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκέσθαι;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἀργαλέον βασίλεια διηνεκέως ἀγορεῦσαι
Κήδε', ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες·
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται,
Ἔνθα μὲν Ἄτλαντος θυγάτηρ δολόεσσα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός· οὐδέ τις αὐτῇ
Μίσγεται οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·
Ἀλλ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἐφέστιον ἤγαγε δαίμων
Οἷον, ἐπεί μοι νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Ζεὺς* ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ. *ἐλάσας

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐγὼ τρόπιν ἀγκὰς ἑλὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασαν θεοί, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός. ἥ με λαβοῦσα
Ἐνδυκέως ἐφίλει τε καὶ ἔτρεφεν, ἠδ' ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
γρ. αἰὲν Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον ἔμπεδον, εἵματα δ' *αἰεὶ
Δάκρυσι δεύεσκον, τά μοι ἄμβροτα δῶκε Καλυψώ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
γρ. δή μ' ἐκέλευσεν Καὶ τότε* δή με κέλευσεν ἐποτρύνουσα νέεσθαι,
Ζηνὸς ὑπ' ἀγγελίης, ἢ καὶ νόος ἐτράπετ' αὐτῆς·
Πέμπε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου· πολλὰ δ' ἔδωκε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδὺ καὶ ἄμβροτα εἵματα ἕσσεν.
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Ἑπτακαίδεκα μὲν πλέον ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης ὑμετέρης. γήθησε δέ μοι φίλον ἦτορ
Δυσμόρῳ· ἦ γὰρ ἔμελλον ἔτι ξυνέσεσθαι ὀϊζυῖ
Πολλῇ, τήν μοι ἐπῶρσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ὅς μοι ἐφορμήσας ἀνέμους, κατέδησε κέλευθον,
Ὤρινεν δὲ θάλασσαν ἀθέσφατον· οὐδέ τι κῦμα
Εἴα ἐπὶ σχεδίης ἁδινὰ στενάχοντα φέρεσθαι.
Τὴν μὲν ἔπειτα θύελλα διεσκέδασ', αὐτὰρ ἐγώ γε
Νηχόμενος τόδε λαῖτμα διέτμαγον, ὄφρα με γαίῃ
Ὑμετέρῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ἔνθα κέ μ' ἐκβαίνοντα βιήσατο κῦμ' ἐπὶ χέρσου,
Πέτρῃς πρὸς μεγάλῃσι βαλὸν καὶ ἀτερπέϊ χώρῳ.
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος νῆχον πάλιν, ἕως ἐπῆλθον
Ἐς ποταμόν, τῇ δή μοι ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο.
Ἐκ δ' ἔπεσον θυμηγερέων· ἐπὶ δ' ἀμβροσίη νὺξ
Ἤλυθ'· ἐγὼ δ' ἀπάνευθε Διϊπετέος ποταμοῖο
Ἐκβὰς ἐν θάμνοισι κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ φύλλα
Ἠφυσάμην· ὕπνον δὲ θεὸς κατ' ἀπείρονα χεῦεν.
Ἔνθα μὲν ἐν φύλλοισι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Εὗδον παννύχιος καὶ ἐπ' ἠῶ καὶ μέσον ἦμαρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καί με γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀμφιπόλους δ' ἐπὶ θινὶ τεῆς ἐνόησα θυγατρὸς
Παιζούσας, ἐν δ' αὐτὴ ἔην εἰκυῖα θεοῖσιν·
Τὴν ἱκέτευσ'· ἡ δ' οὔτι νοήματος ἤμβροτεν ἐσθλοῦ,
Ὡς οὐκ ἂν ἔλποιο νεώτερον ἀντιάσαντα
Ἐρξέμεν. αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν.
Ἥ μοι σῖτον ἔδωκεν ἅλις ἠδ' αἴθοπα οἶνον,
Καὶ λοῦσ' ἐν ποταμῷ, καί τοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν.
Ταῦτά τοι ἀχνύμενός περ ἀληθείην κατέλεξα.

Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησε
Παῖς ἐμή, οὕνεκά σ' οὔτι μετ' ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἦγεν ἐς ἡμέτερον, σὺ δ' ἄρα πρώτην ἱκέτευσας.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἥρως, μή μοι τοὔνεκ' ἀμύμονα νείκεε κούρην.
γρ. ἐκέλευσεν Ἡ μὲν γάρ μ'* ἐκέλευε σὺν ἀμφιπόλοισιν ἕπεσθαι·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον, δείσας, αἰσχυνόμενός τε,
γρ. ἐπισκύζοιτο Μήπως καὶ σοὶ θυμὸς *ἐπισκύσαιτο ἰδόντι.
Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.

Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,

Vbi alij quidem omnes periêre boni socij.
At ego vel carinā vlnis capiēs nauis vtrinq. remis agitatæ,
Nouem diebus ferebar: decima autem me nocte nigra
Insulam Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, quæ me suscipiens
Accuratè excepit, & alebat & dicebat
Facturā immortalem & senio nesciū diebus omnibus.
Sed meum nunquam animum in pectoribus persuasit,
Illic quidē 7. annos permāsi firmiter, vestimēta. a. sēper
Lacrymis madefaciebā quæ mihi immor. dedit Calypso.
Sed quando iam octauus reuolutus annus venit,
Et tunc iam me iussit concitans redire
Iouis ex iussu, siue etiam animus mutatus ipsius est,
Misit me in rate consutili: multa autem dedit,
Panem & suaue vinum, & diuinas vestes induit.
Ventum autem immisit innocuum suauémque.
Septēdecim quidē nauigabā dies per mare iter faciens,
Decimaoctaua verò apparuerunt montes vmbrosi
Terræ vestræ, lætatum verò mihi charum cor
Infelici: certè. n. futurū erat adhuc vt versarer cū ærūnis
Multis, quas mihi immisit Neptunus terræ quassator,
Qui mihi excitatis ventis impediuit iter.
Cōmouit verò mare immēsum, neque vllo pacto fluctus
Sinebat in rate vehementer ingemiscente consistere.
Hanc quidem deinde procellam dispersit, cæterùm ego
Natans has vndas transnaui donec me terræ
Vestræ adegit ferens ventúsque & aqua.
Ibi me egredientem oppressit fluctus ad terram,
Petras ad magnas iaciens, & inamœnum locum.
Sed regressus natui rursus donec veni
Ad fluuium, qui mihi visus est locus opportunissimus,
Liber à petris, & defensio erat à vento.
Excidi autem animum colligens, diuina verò nox
Aduenit, ego autem seorsim ab Ioue cadente fluuio
Egressus in arbustis dormiui: circumquaque autem folia
Congreßi, somnum autem deus immensum infudit.
Hîc quidem in folijs dilecto afflictus corde
Dormiui tota nocte vsque ad auroram & meridiem.
Inclinabát q; sol & me dulcis somnus dereliquit.
Ancillas verò in littus tuæ agnoui filiæ
Ludentes, inter eas autem ipsa erat similis dijs:
Eā supplicaui: illa verò neutiq. ab indole aberrauit bona,
Vt non sperare posses iuniorem obuiantem
Facturam, semper enim iuniores desipiunt.
Quæ mihi cibum dedit affatim & splendidum vinum,
Et lauit in flumine, & mihi has vestes dedit.
Hæc tibi, tametsi afflictus, verè enarraui.

Huic rursus Alcinous respondit dixitque,
Hospes, certè quidem hoc decenter non considerauit
Filia mea, quod te neutiquam cum ancillis fœminis
Duxit in nostram domum, tu verò primùm supplicasti.

Hunc excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Heros, ne mihi ideò innocuam reprehendes puellam.
Hæc quidem me iussit cum ancillis subsequi:
Sed ego nolui timens reueritusq;
Ne fortasis tibi animus commoueretur videnti.
Suspiciosi sumus supra terram genus hominum.

Huic rursus Alcinous respondit dixitque,
Hospes,

Hospes, non mihi huiusmodi in præcordijs charum cor
Temerè irasci solet: potiora autem honesta omnia.
Vtinam Iupiter pater & Minerua & Apollo,
Talis nimirum, qualis es, eáque quæ ego sentiens,
Vt filiam meam habere velis, & meus gener vocari
Hic manens, domum autem ego & bona darem,
Si modò volēs maneas: inuitū enim te nullus cōtinebit
Phæacum, neque sic gratum Ioui patri esset.
Reductionē.v. in hoc ego perficiam, vt benè intelligas,
Cras, in id temporis autem tu quidem domitus somno
Dormias, illi captabunt tranquillitatem, vt peruenias
In patriā tuam & domū, & si fortè aliquid gratum est:
Et si valdè multò longius est Eubœa:
Eam enim longissimè aiunt abesse, qui eam viderant
Ex populo nostro, quando flauum Rhadamanthum
Duxerunt, vt viderunt Tityum terræ filium:
Atq; illi quidē hinc venerūt & absq. labore transnarūt
Die illo eodem, & adduxerunt domum retrò.
Cognosces etiam ipse in mente (quàm optimæ)
Naues meæ & iuuenes, in percutiendo mari remis.
Sic ait: gauisus est autem multiscius diuus Vlysses.
Supplicans verò dixit verbum, orationémque habuit,
Iupiter pater, vtinā quæcunque dixit, perficiat omnia
Alcinous, huius quidem per almam terram
Immortalis gloria esset, ego autē ad patriam venirem.
Sic illi quidem huiusmodi inuicem colloquebantur:
Iusserat autem Arete albis lacertis ancillis
Ponere sub porticu cubilia & stragula plurima
Purpurea vt inijcerent, insternerent desuper tapetas,
Chlænasq; imponere villosas ad desuper induendum.
Illæ verò ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.
Cæterùm postquā strauerunt pulchrū lectulū acceleran-
Excitarunt Vlyssem astantes verbis, (tes,
Surge dormiture hospes, paratus est tibi lectus.
Sic dicebant, huic verò gratum visum est dormire,
Sic ille quidem illinc profundè dormiuit diuus Vlysses,
Perforata in specula sub porticu sonante.
Alcinous verò dormiebat in recessu domus excelsæ:
Iuxta verò mulier regina lectū apparauit & stratum.

Ξεῖν', οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ,
Μαψιδίως κεχολῶσθαι· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ἐσσι, τά τε φρονέων ἅ τ' ἐγώ περ,
Παῖδά τ' ἐμὴν ἐχέμεν, καὶ ἐμὸς γαμβρὸς καλέεσθαι,
Αὖθι μένων· οἶκον* δ' ἐγὼ καὶ κτήματα δοίην, ἤ. δέ τ' ἐγὼ
Εἴ κ' ἐθέλων γε μένοις· ἀέκοντα δέ σ' οὔ τις ἐρύξει
Φαιήκων· μὴ τοῦτο φίλον Διὶ πατρὶ γένοιτο.
Πομπὴν δ' ἐς τόδ' ἐγὼ τεκμαίρομαι (ὄφρ' εὖ εἰδῇς)
Αὔριον ἐς· τῆμος δὲ σὺ μὲν δεδμημένος ὕπνῳ
Λέξεαι· οἱ δ' ἐλόωσι γαλήνην, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
Πατρίδα σὴν καὶ δῶμα, καὶ εἴ πού τι φίλον ἐστίν·
Εἴπερ καὶ μάλα πολλὸν ἑκαστέρω ἔστ' Εὐβοίης.
Τὴν γὰρ τηλοτάτω φάσ' ἔμμεναι οἵ μιν ἴδοντο
Λαῶν ἡμετέρων, ὅτε τε ξανθὸν Ῥαδάμανθυν
Ἦγον ἐποψόμενον Τιτυὸν γαιήϊον υἱόν·
Καὶ μὲν οἱ ἔνθ' ἦλθον, καὶ ἄτερ καμάτοιο τέλεσσαν ἤ. ἀπλώσαν
Ἤματι τῷ αὐτῷ, καὶ* ἀπήγαγον οἴκαδ' ὀπίσσω.
Εἰδήσεις δὲ καὶ αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶν ὅσσον ἄρισται ἤ. ἀναρρίπτειν
Νῆες ἐμαὶ καὶ κοῦροι* ἀναρρίπτειν ἅλα πηδῷ.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Εὐχόμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεῦ πάτερ, αἴθ' ὅσα εἶπε τελευτήσειεν ἅπαντα
Ἀλκίνοος· τοῦ* μέν κεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν ἤ. μὲν
Ἄσβεστον κλέος εἴη, ἐγὼ δέ κε πατρίδ' ἱκοίμην.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Κέκλετο δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἀμφιπόλοισιν
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας, καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι, ἤ. ὤτρυναν
*Ὤτρυνον Ὀδυσῆα παριστάμεναι ἐπέεσσιν,
Ὄρσο κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή.
Ὣς φάν· τῷ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ.
Ἀλκίνοος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο·
Πὰρ δὲ γυνὴ δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

COMMENTARIVS.

ξεῖν') Hic etiam seruatur illa consuetudo, vt anteà diximus, quòd post cœnam demum hospites de sua conditione interrogarentur. Quatuor autem ab Vlysse exquirit Arete. primùm, quis sit? deinde, vnde gentium veniat? Tertiò, vnde illa vestimenta acceperit? Quartò, an in mari errando huc tandem appulerit? Primo capiti non satisfacit Vlysses, secundo & quarto continuè respōdebit, prout anteà vidimus à Poeta expositum: itaque his non erit nunc nobis diutius immorandum, quia nostra illustratione non indigent. Tertio autem capiti respondet circa finem suæ orationis.

ὡς οὐκ ἂν ἔλποιο) Commendat Nausicaam Vlysses, quòd illa præter illius ætatis mores, cum qua rarum habet sapientia commercium, ipsi opitulata sit, & omnia humanitatis officia, quæ tunc licuit, exhibuerit, à qua his vestibus, de quibus Arete interrogabat, donatus est.

αἰεὶ γάρ τι νεώτεροι) Huc potest referri illud Simonidis,

Θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης,	*Quandiu homo amabilem iuuentutis florem obtinet,*
Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.	*Leui præditus animo multa cogitat irrita.*

Hoc tamen postremum hemystichium non huc pertinet, Ἥβη καὶ νεότης ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός: Pubertas & adolescentia alleuat mentem viri. Theognis.

ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον) Atqui constat, hoc ipsum noluisse Nausicaam, quod sibi Vlysses tribuit. Sanè mendacio isto videtur Alcinoi beneuolentiam conciliare sibi Vlyssem voluisse, quia gratum ei futurum existimet, si is intelligat hac ratione se eius reuerentia motum, ne à Nausicaa deduceretur, vt sinistram de se suspicionem apud patrem concitaret. Et ita dextrè tum sibi tum ipsi Nausicaæ consuluit. Sibi, quòd probitatis & integritatis suæ opinionem Alcinoi animo inseuit, cum docet se non solū à malo, sed à mali quoque suspicione abstinuisse: Nausicaæ, quod cùm iam à patre inofficiositatis (vt ita loquar) erga hospitem accusaretur, hoc responso eam apud patrem illa culpa liberauit. Sic vir prudens certo loco & tempore mendaciis officiosissimis vti nouit.

ἀμείνω δ' αἴσιμα) Ego hunc locum sic interpretor, quasi dicat Alcinous: Etiam si Vlyssem Nausicaa in hospitium deduxisset, non id se ægrè laturū fuisse, non enim se tam leui de causa solere irasci, quasi minimè suspiciosus sit, vt Vlysses verebatur: sed tamen malle se rem ita euenisse vt euenit, quia sub specie honestatis & decori ita se Vlysses gessisset. nā se rebus omnibus honestatem anteponere.

αἲ γὰρ Ζεῦ τε) Mirum est, Vlyssem sic æquè Nausicaæ & Alcinoo placuisse, vt illa eum sibi maritum, hic verò generum exoptet.

εἴπερ καὶ μάλα) Cùm velit Alcinous nauium Phæacensium celeritatem probare, adducit illius exemplum: Nam cum Phæaces, inquit, Rhadamanthum in Eubœam ad Tytium videndum deducerent, illuc peruenerunt, & rursus vnà eadémque integra die in Phæaciam reuersi sunt. Quod omnino incredibile est, siue Phæacū insula Epiro opposita est, vt vulgò tradunt: siue in loco remoto, vt vi-

detur Homerus intellexisse. Sed si naues istę pennas, id est auium volatus, vel mentis cogitationem velocitate ęquent (vt anteà dixit) non est quod extra fidem hoc esse censeamus. Et licuit denique Poetæ dicere, quod nobis non lubeat pro re omnium certissima credere Didymus ait in hoc loco videri Phæacas prope Fortunatas insulas collocatos.

ὑπ' αἰθούσῃ) Annotauimus iam anteà lib. 4. peregrinis hospitibus solitos sterni lectos sub porticu extra domum, relictis domino ædium penetralibus. Nota autem etiam hoc loco ancillarum ministerium, & paulò pòst ipsius Aretes erga Alcinoum, cui ipsa λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Finis libri Septimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ἘΚΚΛΗΣΙΑ γίνεται τῶν Φαιάκων περὶ τοῦ ξένου, καὶ ναῦς καθέλκεται πρὸς ἐκπομπὴν τοῦ Ὀδυσσέως· καὶ ἑστιῶνται παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τῶν Φαιήκων οἱ ἄριστοι· καὶ μετὰ ταῦτα δίσκῳ ἀγωνίζονται Φαίακες καὶ Ὀδυσσεύς. καὶ ὁ Δημόδοκος ᾄδει, πρῶτα μὲν τὰ περὶ τὴν μοιχείαν Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης, ἔπειτα δὲ τὰ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δουρείου ἵππου· καὶ τοῦ Ὀδυσσέως κλαίοντος, ὁ Ἀλκίνοος πυνθάνεται διὰ τί κλαίει, καὶ τίς καὶ πόθεν εἴη.

Ἄλλη.

Θῆτα δ' ἀέθλοις Φαίηκες Ὀδυσσῆος πείρηθεν.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI *Odysseæ.*

CONCIO fit Phęacum de hospite, & nauis deducitur ad reductionem Vlyssis, & conuiuio suscipiuntur ab Alcinoo Phæacum optimates. Et post hæc disco certant Phæaces & Vlysses. Et Demodocus canit, primùm quidem ea quæ acciderunt circa adulterium Martis & Veneris. Deinde ea quę circa introductioné lignei equi, & Vlysse flente interrogatur quis & vnde sit.

Aliud.

Θ, ex certaminibus Phæaces de Vlysse experimentum sumpserunt

ἯΜΟΣ δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο.
Ἂν δ' ἄρα διογενὴς ὦρτο πτολίπορθος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Φαιήκων ἀγορὴνδ', ἥ σφιν παρὰ νηυσὶ τέτυκτο.
Ἐλθόντες δὲ κάθιζον ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισι
Πλησίον· ἡ δ' ἀνὰ ἄστυ μετῴχετο Παλλὰς Ἀθήνη,
Εἰδομένη κήρυκι δαΐφρονος Ἀλκινόοιο,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Δεῦτ' ἄγε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
γρ. πύθησθε Εἰς ἀγορὴν ἰέναι, ὄφρα ξείνοιο* πύθηθε,
Ὃς νέον Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἵκετο δῶμα,
Πόντον ἐπιπλαγχθεὶς δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος.
Ὣς εἰποῦσ', ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου
Καρπαλίμως δ' ἔμπληντο βροτῶν ἀγοραί τε καὶ ἕδραι
γρ. δ' ἄρ' ἐθηήσαντο. Ἀγρομένων, πολλοὶ* γὰρ ἐθηήσαντο ἰδόντες
Υἱὸν Λαέρταο δαΐφρονα, τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
Θεσπεσίην κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις·
Καί μιν μακρότερον καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι,
Ὥς κεν Φαιήκεσσι φίλος πάντεσσι γένοιτο,
Δεινός τ' αἰδοῖός τε, καὶ ἐκτελέσειεν ἀέθλους
Πολλοὺς, οὓς Φαίηκες ἐπειρήσαντ' Ὀδυσῆος.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει,
Ξεῖνος ὅδ' οὐκ οἶδ' ὅστις ἀλώμενος ἵκετ' ἐμὸν δῶ,
Ἠὲ πρὸς ἠοίων ἢ ἑσπερίων ἀνθρώπων·
Πομπὴν δ' ὀτρύνει, καὶ λίσσεται ἔμπεδον εἶναι.
Ἡμεῖς δ' ὡς τὸ πάρος περ ἐποτρυνώμεθα πομπήν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ὅτις κ' ἐμὰ δώμαθ' ἵκηται,
Ἐνθάδ' ὀδυρόμενος δηρὸν μένει εἵνεκα πομπῆς.
Ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσομεν εἰς ἅλα δῖαν
Πρωτόπλοον· κούρω δὲ δύω καὶ πεντήκοντα

QVANDO verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit ex lecto sacrum robur Alcinoi,
Præterea inclytus surrexit vrbium euersor Vlysses.
Illis verò præibat sacrum robur Alcinoi
Phæacum ad cōcionem, quæ ipsis apud nauē constituta
Venientes verò considebant in politis lapidibus (erat.
Propè, ipsa verò per vrbem transibat Pallas Minerua,
Assimulata præconi prudentis Alcinoi,
Reditum Vlyssi magnanimo meditans,
Et sanè vnicuique viro assistens dixit verbum,
En agè Phæacum principes atque consiliarij
Ad concionem ite vt hospitem audiatis,
Qui recens Alcinoi prudentis venit ad domum.
Ponto pererrato, corpore immortalibus similis.
Sic loquuta incitauit robur & animum singulorum.
Mox verò implebantur hominibus forumq. & sedilia
Congregatis, multi enim admirabantur conspicati,
Filium Laërtæ prudentem, huic certè Minerua
Diuinam superinfudit gratiam capitiq. & humeris,
Et ipsum longiorem & crassiorem reddidit aspectu,
Vt sanè Phæacum omnibus gratus fieret,
Grauisq. & venerabilis, & vt perficeret certamina
Multa quibus Phæaces periculum facerent ac Vlysses.
Cæterùm postquam conuenerant congregatiq. erant,
His Alcinous concionatus est & interloquutus:
Audite Phæacum duces atque principes,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Hospes ille haud scio quisnā errando venit meā domū,
Siue ab Eois siue Hesperijs hominibus,
Deductionem flagitat, & precatur ratum esse,
Nos verò vt antea quidem maturemus deductionem,
Neq. enim quisnā alius quicunq. meā domū peruenerit
Hic lugens diu manet propter deductionem,
Sed age nauem nigram deducamus in mare diuinum
Recentem: iuuenes autem duo & quinquaginta

Eli-

Eligantur è populo quicunque sunt omnium optimi
Ligatis bene omnes ad transtra remis
Exite, cæterùm continuò festinent apparare cõuiuium
Ad nostram domũprofecti, ego.n.ritè omnibus præbebo.
Iuuenibus verò hæc præcipio: cæterùm illi alij
Sceptrigeri reges ad meam domum pulchram
Veniatis, vt hospitem in regia amplectamur.
Neque quisquam recuset, aduocate.v.diuinum cãtorem
Demodocũ: huic quidẽ deus excellenter dedit cantilenã
Ad oblectandum, quocunq.animus ipsũ impulerit cane
Sic certè loquutus præibat, illi simul sequebãtur (re.
Sceptrigeri, præco verò cucurrit ad diuinum cantorem:
Iuuenes verò electi duo & quinquaginta
Ibant vt præcepit ad littus maris indomiti.
Porrò postquam ad nauem venerunt atque mare,
Nauẽ quidem ipsi nigram in maris profundum dedu-
Malumq; imposuerunt, & vela naue nigra: (xerunt,
Aptarunt autem remos per vincula cortaria
Omnia vt decebat, vela autem alba extenderunt.
Altè .v.in humidũ hanc protraxerũt, cæterùm postea
Festinabant ire Alcinoi prudentis in magnã domum.
Implebantur autem porticusq; & septa & domus viris
Congregatis, multi autem erant iuuenes atque senes.
Illis verò Alcinous duodecim oues mactauit,
Octo autem albis dentibus sues, duos flexipẽdes boues.
Hos excoriabant, apparabantq; conuiuium iucundum.
Præco autem propè venit ducens amabilem cantorem,
Quẽ supra modũ Musa dilexit, dedit.v.bonũq; malũq;.
Oculis quidem priuauit, dedit autem dulcem cãtilenam.
Huic sanè præco apposuit sedẽ argẽteis clauis distinctã,
In medio conuiuantium ad columnam longam nitens.
Ad paxillum autem suspendit citharã sonoram, (ret
Ipsius supra caput, & mõstrat quo pacto manib.prende-
Præco: iuxta.a. apponebat canistrum pulchrũq; mensã.
Iuxta.a poculũ vini, vt biberet quoties anim. iuberet:
Illi verò ad edulia parata apposita manus mittebant.
Cæterùm postquã potus & cibi cupiditatem expulerũt,
Musa certè cantorem excitauit vt caneret gloriã virorũ
Cantilena cuius tunc gloria ad cælũ latum peruenerat,
Contentionem Vlyssis & Pelidæ Achillis,
Vt quondam contenderũt deorũ in conuiuio celebri
Vehementibus verbis: rex autem virorum Agamẽnõn
Gaudebat animo, cum optimates Græcorũ cõtenderent.
Sic enim illi vaticinans prædixerat augur Apollo.
In Pythia diuina quando ingressus est lapideum limen
Oraculũ petiturus, tunc versabatur ærumnarũ principiũ
Troianisq; & Græcis, Iouis magni per voluntatem.
Ista sanè cantor cantabat inclytus. cæterum Vlysses
Purpuream ingenti veste accepta manibus fortibus
Et in caput traxit, obtexit autem pulchram faciem,
Reuerebatur.n.Phæacas sub superciliјs lacrymas stillãs.
Sed quando desinebat canens diuinus cantor,
Lacrymas abstergendo, à capite tunicam demebat,
Et poculum rotundum accipiens libabat dijs.
Cæterùm quando rursus inciperet & cõcitarũt vt cane-
Phæacum optimates (quoniã oblectabantur verbis) (ret
Rursus Vlysses capite obuoluto lugebat.
Tum alios quidem omnes latebat lacrymas stillans,

Κρινάσθων κατὰ δῆμον ὅσοι πάρος εἰσὶν ἄριστοι,
Δησάμενοι δ᾽ εὖ πάντες ἐπὶ κληῗσιν ἐρετμὰ
Ἐκβῆτ᾽. αὐτὰρ ἔπειτα θοὴν ἀλεγύνετε δαῖτα,
Ἡμέτερόνδ᾽ ἐλθόντες· ἐγὼ δ᾽ εὖ πᾶσι παρέξω,
Κούροισι μὲν ταῦτ᾽ ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες ἐμὰ πρὸς δώματα καλὰ
Ἔρχεσθ᾽, ὄφρα ξεῖνον ἐνὶ μεγάροισι φιλέωμεν.
Μηδέ τις ἀρνείσθω. καλέσασθε δὲ θεῖον ἀοιδὸν
Δημόδοκον· τῷ γάρ ῥα θεὸς περιδῶκεν* ἀοιδὴν
Τερπνὴν ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν. γρ. ἀοιδὸν, τέρπειν, ὅπῃ
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ᾽ ἅμ᾽ ἕποντο
Σκηπτοῦχοι· κῆρυξ δὲ μετῴχετο θεῖον ἀοιδόν.
Κούρω δὲ κρινθέντε δύω καὶ πεντήκοντα
Βήτην, ὡς ἐκέλευσ᾽, ἐπὶ θῖν᾽ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν,
Ἐν δ᾽ ἱστόν τ᾽ ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηῒ μελαίνῃ.
Ἠρτύναντο δ᾽ ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι
Πάντα κατὰ μοῖραν, ἀνὰ δ᾽ ἱστία λευκὰ πέτασσαν·
Ὑψοῦ δ᾽ ἐν νοτίῳ τήν γ᾽ ὥρμισαν. αὐτὰρ ἔπειτα
Βάν ῥ᾽ ἴμεν Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἐς μέγα δῶμα.
Πλῆντο δ᾽ ἄρ᾽ αἴθουσαί τε καὶ ἕρκεα καὶ δόμοι ἀνδρῶν
Ἀγρομένων, πολλοὶ δ᾽ ἄρ᾽ ἔσαν νέοι ἠδὲ παλαιοί.
Τοῖσιν δ᾽ Ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ᾽ ἱέρευσεν,
Ὀκτὼ δ᾽ ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ᾽ εἰλίποδας βοῦς·
Τοὺς δέρον ἀμφί θ᾽ ἕπον, τετύκοντό τε δαῖτ᾽ ἐρατεινήν.
Κῆρυξ δ᾽ ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
Τὸν πέρι Μοῦσ᾽ ἐφίλησε, δίδου δ᾽ ἀγαθόν τε κακόν τε·
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ᾽ ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Τῷ δ᾽ ἄρα Ποντόνοος θῆκε θρόνον ἀργυρόηλον
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Κὰδ δ᾽ ἐκ πασσαλόφιν κρέμασεν φόρμιγγα λίγειαν
Αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ ἐπέφραδε χερσὶν ἑλέσθαι
Κῆρυξ· πὰρ δ᾽ ἐτίθει κάνεον καλήν τε τράπεζαν,
Πὰρ δὲ δέπας οἴνοιο, πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μοῦσ᾽ ἄρ᾽ ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα* ἀνδρῶν, γρ. ἀνδρας οἴμης
Οἴμης τῆς τότ᾽ ἄρα κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἵκανε·
Νεῖκος Ὀδυσσῆος καὶ Πηλείδεω Ἀχιλῆος,
Ὥς ποτε δηρίσαντο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν. ἄναξ δ᾽ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Χαῖρε νόῳ, ὅτ᾽ ἄριστοι Ἀχαιῶν δηριόωντο.
Ὣς γάρ οἱ χρείων μυθήσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθ᾽ ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν
Χρησόμενος· τότε γάρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
Ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσι,
Κὰκ κεφαλῆς εἴρυσσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα·
Αἴδετο γὰρ Φαίηκας, ὑπ᾽ ὀφρύσι δάκρυα λείβων.
Ἤτοι ὅτε λήξειεν ἀείδων θεῖος ἀοιδός,
Δάκρυ᾽ ὀμορξάμενος, κεφαλῆς ἄπο φᾶρος ἕλεσκε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον ἑλὼν, σπείσασκε θεοῖσιν·
Αὐτὰρ ὅτ᾽ ἂψ ἄρχοιτο, καὶ ὀτρύνειαν ἀείδειν
Φαιήκων οἱ ἄριστοι (ἐπεὶ τέρποντ᾽ ἐπέεσσιν)
*Ἂψ Ὀδυσεὺς κατὰ κρᾶτα καλυψάμενος γοάασκεν.
Ἔνθ᾽ ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα* λείβων,

Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν, — *Alcinous verò solus ipsum cognouit atq. animaduertit,*
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ, βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν. — *Sedens propè ipsum, grauiter.a. suspirantem audiuit.*
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα, — *Continuò.a. Phaacibus studiosis remorum loquebatur,*
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες, — *Audite Phaacum principes atque consiliarij,*
Ἤδη μὲν δαιτὸς κεκορήμεθα θυμὸν ἐΐσης, — *Iam quidem conuiuio expleuimus animum æquali,*
Φόρμιγγός θ', ἣ δαιτὶ συνήορός ἐστι θαλείῃ. — *Citharaque quæ conuiuio congruens est lauto.*
Νῦν δ' ἐξέλθωμεν, καὶ ἀέθλων πειρηθῶμεν — *Nunc autem exeamus, & certamina experiamur*
Πάντων, ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν, — *Omnia, vt hic hospes narret suis amicis*
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων — *Patriam reuersus quantum superemus alios,*
Πύξ τε, παλαισμοσύνῃ τε, καὶ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν. — *Pugnisque luctaque & saltu atque cursu.*

COMMENTARIVS.

ἀγορὴν δ' ἴμεναι) An hic locus omnibus Phæacum concionibus destinatus esset, an verò huic tantùm peculiari de causa, quòd de re nauali erat suscipiendum consilium, dubitari potest. Sed videtur tamen ibidem semper conuocari eas solitas: quod ex hoc conijcio. Nam non est moris in Republica bene instituta, vt tam sacra loca subinde & ad nouas occasiones mutentur: deinde ipsa loci descriptio id probat. nam dicit, Phæacas in politis lapidibus consedisse, qui nimirum in eum essent vsum iam à longo tempore. Videtur autem locus ille in aprico fuisse.

εἰδομένη κήρυκι) Quod Minerua præconi assimilatur, nouum non est. nam idem fecit in Iliade, quod Eustathius allegoricè vult intelligi, vel pro fama, quæ ita de Vlysse in populo percrebuerit: vel pro naturali singulorum prudentia, quæ intelligentes hospitem qui non esset nihili ad eorum patriam appulisse, hócque rarum apud illos esset, eius videndi gratia conuenerunt. Referam ipsa verba Græca: ἔστι δὲ ἀθηνᾶ ἐνταῦθα ἡ φήμη τις περὶ τοῦ, φερομένη τινα πλανήτην εἰς τὴν κατ' αὐτοὺς γῆν ἐλθεῖν ἧς χάριν καὶ συνάγονται. ἢ ἡ παρ' ἑκάστῳ τῶν φαιάκων φυσικὴ σύνεσις. καθ' ἣν μαθόντες ξένον ἄξιον λόγου ἐπιφοιτῆσαι, χρῆμα τοῦτο σπάνιον ἐν αὐτοῖς, ἥκουσι κατὰ θέαν πεπεισμένοι τοῦ ἀνδρός. Sed ego istas hariolationes demiror. Res enim simpliciter est intelligenda, vt à Poeta proponitur, quod ad allegorias istas pertinet.

ὄφρα ξείνοιο πύθησθε) Quanquam Vlysses concioni interfuerit, tamen quippiam ad populum loquutum: sed Alcinous totum negotium, & ipsius Vlyssis petitionem exponet. Sed vel hoc ita à Minerua proponebatur, vt illi eius audiendi desiderio permoti promptius & alacrius accederent: vel quod ab Alcinoo dicetur, pro eodem est existimandum, ac si Vlysses ipse verba pro se fecisset: quia animum eius populo patefecit, aliud autem non fuerat ille præstiturus.

θεσπεσίην) Hoc idem factum est anteà lib. 6. Sed hîc præstantior est finis propositus, quòd qui ab vniuerso populo conspici debebat, admirationem sui vt concitaret, oportuit his elegantiis corporis insigniri, vt tum δεινὸς tum αἰδοῖος Phæacibus videretur. Grauis quidem & formidabilis, vt siqui in populo adeò feri reperirentur, qui eum aliqua afficere iniuria conarentur, tanti viri præsentiam reformidarent: augustus autem & venerabilis, vt omnium animos in se conuerteret, faciliúsq; petitionis suæ finem ab illis impetraret. Quæ duo vbi virum comitantur, omnibus numeris absolutus, quod hæc mortalia pertinet, dici potest.

δεινός) Hæc verba Socrates apud Platonem in Theæteto de Parmenide vsurpauit, aduersus quem præ cæteris qui vniuersum vnum quoddam stabile affirmant, vereri se disputare. Παρμενίδης δέ μοι, inquit, φαίνεται τὸ τοῦ ὁμήρου, αἰδοῖός τέ μοι εἶναι ἅμα δεινός τε. Eustathius autem in hunc locum sic ait, καὶ ὅρα τὸ φύσει χρήσιμον τοῦ μήκους καὶ τοῦ πάχους· διὰ τούτων γάρ, δεινὸς τοῖς βλέπουσι φαίνεται ὀδυσσεύς, καὶ αἰδοῖος διὰ τὸ ἡρωϊκὸν μέγεθος ὡς ἀγαθὸς ἀθλητής. δυσωπεῖν γὰρ χρεὼν τοὺς πάντας ὡς καὶ ἡ περὶ τοῖς παλαιοῖς ἀλείπτης σωμασκία δηλοῖ.

κέκλυτε φαιήκων) Exponit Alcinous conuocatæ concionis causam, reliquósque hortatur ad præstandam illi operam, quò in patriam suam deducatur. Itaque eum in finem iubet recentem nauem in mare deduci, eámque nautis ac remigibus instrui: tum verò parari conuiuium, quò alios omnes inuitat, vt nouum hospitem amplectantur, eódemque aduocari Demodocum.

ἠὲ πρὸς ἠοίων) Eustathius noster sic scribit in hunc locum: ἰστέον δὲ σύνηθες ὁμήρῳ ὡς ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις, εἰς δύσιν καὶ ἀνατολὴν ὁλοσχερῶς μερίζειν τὰ κοσμικά. ὡς δηλοῖ καὶ τὸ οὐκ ἴδμεν ὅπη ζόφος οὐδ' ὅπη ἠώς. καὶ εἴτ' ἐπὶ δεξιὰ ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε, εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοί γε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα. Quibus verbis dicit, Homerum solitum in duas partes mundum partiri, in Orientem & Occidentem, vt ex hoc loco & ex aliis constat. Sed ego hoc non ausim affirmare, cùm sciam eum quatuor ventos nosse, quos à quatuor mundi partibus flare intellexit. Testis ipsa siderum obseruatio in nauigando, vt lib. 5. vidimus, & in Iliade in ὁπλοποιΐᾳ. Nam Meridionalia & Septentrionalia sidera ibi appellantur, nimirum in Meridie Pleiadas & Orionem, in Septentrione verò Vrsas.

ἡμεῖς δ' ὡς τὸ πάρος περ) Ex his verbis colligo, non omnino inhospitales fuisse Phæacas, vt qui pro more habuerint, hoc idem officium aliis multis exhibere, quod nunc in Vlyssem conferre cogitant.

πρωτόπλοον) Huiusmodi nauem instrui iubet ad maiorem, vt opinor, securitatem. Nam quæ iam sæpius aquam & fluctus expertæ sunt, faciliùs tempestate discerpuntur.

ὡς ἄρα φωνήσας) Obseruari diligenter hunc concionis modum suadeo, qui à reliquis omnibus diuersus est, quos apud Homerum legimus: vbi vel Rege ipso aliquid statuente aut deliberante oportet procerum virorum ac heroum consensum adhiberi, immò etiam ipsius populi, vt in Græcorum statu vidimus, cùm eos Agamemnon conuocat. Hîc verò vbi perorauit Alcinous, nullum apparet sententiæ aliorum Regum (sic enim eos appellat Poeta) vestigium. An ergo Phæacensis status dicetur Aristocraticus, non potiùs tyrannicus, vbi solius Alcinoi omnium maximi & potentissimi vox in concionib. exauditur? Ego quid decernam, non video: nisi intelligamus, consilium Alcinoi ita reliquis placuisse, vt silentio illud comprobarint. Vulgatum est enim, Silentes videri consentire, aut saltem non contradicere. Et hoc quidem vt constet, Aristocratia quam in hoc populo Plutarchus imaginatur, à quo si vnquam dissentire fas sit, ego hoc argumento ab eo discrepem. Nec obstaret Regum appellatio, cùm non sit necessariò supremæ illius dignitatis, quam nos hodie intelligimus: nam in vna & sola vrbe quis credat plures Reges esse dominatos? Itaque potest dici eo nomine designari proceres, & à Rege supremo secundos. Atqui sceptrigeros appellat? Ecquid verò? Alcinoum eo donauit epitheto, ergo neque talis existimandus est? Intelligam igitur illud potuisse esse procerum illorum insigne, vt à reliqua plebe distinguerentur.

ἀγαθόν τε κακόν τε) Bonum quod à Musa accepit Demodocus, est ars Musicæ egregia. τῷ γάρ ῥα θεὸς περὶ δῶκεν ἀοιδὴν τέρπειν, ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν, vt anteà dixit Alcinous. Malum autem est cæcitas. Vnde non defuerunt, qui hoc loco Poetam de se ipso loqui suspicarentur, vt monet Didymus, & vtriusque comparationem Eustathius persequitur. Quin & ipse Giphanius: Videndum, inquit, an non se ipse describat Poeta nomine Demodoci. Sed hoc mihi tolerandum non videtur. Nam de Homeri cæcitate, aut saltem de illius tempore ambigi, docemus in nostris Prolegomenis in Iliadem: vbi vide quid nos etiam de hoc loco annotemus.

Μοῦσ' ἄρ' ἀοιδόν) Noluit Poeta suum Vlyssem incognitum à Phæacensibus discedere, ideóque apposité excogitauit, vt hic Demodocus, quasi Musa impellente, aliquid caneret, quod ad Vlyssem pertineret: qui posteà ex suis lacrymis, audita sui memoria, proderetur non quidem manifestè hoc loco, sed libro sequenti, eadem occasione. Impulsum autem Demodocum à Musa dicit, non quòd illi tantùm hoc commune sit cum cæteris cantoribus, quos afflari suo Numine credidit vetustas: sed specialiter ob hunc casum. Nam eum in Vlyssis mentionem tam commodè incidisse non vult esse fortuitum, vt vulgus tamen existimaret, & videri potest ipsius Demodoci respectu, qui nullo consilio præcedente id aggressus est, sed à Dei nutu pendere: quod non est leuiter obseruandum.

νεῖκος ὀδυσσῆος) Didymus refert, & post eum Eustathius, roganti Agamemnoni de fine belli Troiani, respondisse Apollinis Delphici oraculum, tunc dirutam iri Troiam, cùm Græcorum optimi inter se altercarentur. Quod tandem Achilli & Vlyssi contigit, qui inter cænandum quærentes quo pacto Troiam capi oporteret, inter se de eo dissenserunt. Nam Achilles robore, Vlysses prudentia & dolo id faciendum iudicabat. Hac audita contentione Agamemnon dicitur gauisus, quia belli exitum instare animaduerteret, prout ab Apolline prædictum intellexerat. Huius loci meminit Athenæus his verbis: οἱ παρ' ὁμήρῳ δὲ ἀριστεῖς κοσμίως δειπνοῦσι ἐν Ἀγαμέμνονος. εἰ δ' ἐν ὀδυσσείᾳ φιλονεικοῦσιν Ἀχιλλεὺς καὶ ὀδυσσεύς, καὶ Ἀγαμέμνων χαίρει νόῳ, ἀλλ' ὠφέλιμοι αἱ φιλοτιμίαι ζητοῦντων, λόγῳ ἢ μάχῃ ἁλῶναι δεῖ τὴν Ἴλιον. Eustathius autem ea sic legit: κοσμίως εἰσί φησιν οἱ ἀριστεῖς ἐν Ἀγαμέμνονος. εἰ δὲ καὶ φιλονεικοῦσιν Ἀχιλλεὺς καὶ ὀδυσσεύς, ἀλλ' ὁ βασι-

βασιλεῦς χαίρει νόῳ, ἐπεὶ ὠφέλιμοι αἱ φιλοτιμίαι, ζητούντων ἢ λόγῳ ἢ μάχῃ αἱρεθῆναι δεῖ τὸ ἴλειν.

δάκρυα λεῖβων) Aliàs in Iliade Poetam nostrum defendimus aduersus Socratem, qui viro forti lacrymas indignas in Republica sua pronunciauit. Agnouit autem sanè Vlysses hoc indecorum esse, ideò faciem tunica tegit, ne à Phæacensibus obseruetur. Alcinoi tamen aciem non effugit.

φόρμιγξ) De Musicæ in conuiuiis veterum vsu diximus tum in Iliade, tum anteà Odys. lib. 1. Illud autem, κεκορήμεθα, propriè de voluptuariis Phæacibus dictum esse notat Eustathius, cùm alioqui rarum sit apud Poetam conuiuium vsq; ad satietatem. De iisdem etiam anteà dixit, αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσαν τ' ἔπιον θ' ὅσον ἤθελε θυμός.

πύξ τε) Hîc quidem quatuor tantùm certamina enumerat, sed paulò pòst quintum etiam adhibuit. Sunt enim quinque, nimirum, pugna, lucta, saltus, cursus, & discus: in quibus omnibus qui excelleret, πένταθλος appellabatur, qualis est Philonus ille apud Simonidem in Anthologia. Liuius vocat quinquertionem. Obseruandum est autem qualia fuerint illa, nimirum virtutis exercitamenta corporeæ: neque solùm ad euitandam simpliciter ignauiam, sed etiam ad corroboranda omnia corporis membra. Itaque illa adeò nobilia existimata sunt, vt seueri alioqui Iureconsulti in comprimenda hominum auaritia, in his certaminibus, tantùm permiserint ludere in pecunia. Paulus ff. de aleæ lus. & aleat. Senatusconsultum, inquit, vetuit in pecunia ludere, præterquàm si quis certet hasta vel pilo iaciendo, vel currendo, saliendo, luctando vel pugnando, quod virtutis causa fiat. Hæc porrò quinque certamina hoc versu Iambico posteà comprehensa sunt, ἅλμα, δρόμος, δίσκευμα, κοντὴς καὶ πάλη, vt refert Eustathius: sed vitiosa est, ni fallor, scriptura. Sic ergo lego, ἅλμα, δρόμος, δίσκευμ', ἀκοντισμός, πάλη. Illud enim κοντὴς nihil est. Vel alio modo Heroico carmine,

ἅλμα ποδός, δίσκου τε βολή, καὶ ἄκοντος ἐρωή
Καὶ δρόμος ἠδὲ πάλη, μία δ' ἔπλετο πᾶσι τελευτή.

Sic certè loquutus præibat, illi verò vnà sequebātur:
E palo autem suspendit citharam stridulam,
Demodocum verò prehendit manu & eduxit ædibus
Præco, præibat verò ei eandem viam quam & alij
Phæacum optimates, certamina cũ admiratione visuri.
Iuerunt .a. ad forum, simúlque sequebatur ingens turba:
Infiniti surrexerunt autem iuuenes multiq; & fortes.
Surrexit quidem Acroneus & Ocyalus & Elatreus.
Nauteusq; Prymneusq; & Anchialus & Eretmeus,
Ponteusq; Proreusq;, Thoon, Anabesineusq;,
Amphialusq; filius Polinij Tectonidæ.
Surrexit etiam Euryalus homicidæ similis Marti,
Naubolidésque qui optimus erat speciéque corporéque
Omnium Phæacum, post inculpatum Laodamantem:
Surrexerunt tres filij inculpati Alcinoi,
Laodamásque & Halius & diuinus Clytoneus:
Hi certè primùm periculum fecerunt pedibus.
Illis à carceribus extensus est cursus, hi simul omnes
Celeriter volitabant puluerem excitantes in campo.
Horũ currẽdo longè optimus erat Clytoneus inculpatus,
Quantum in nouali terminus solet esse mularum,
Tantũ præcurrens ad populũ venit, alij .v. relinqueban (tur:
Alij verò molestè lucta periculum fecerunt.
In hac rursus Euryalus vincit omnes optimates,
Saltu verò Amphialus omnium optimus erat.
Disco autem omnium fortissimus erat Elatreus.
Pugna rursus Laodamas eximius filius Alcinoi.
Cæterùm postquã omnes oblectarũt animũ certaminib.
His certè Laodamas interloquutus filius Alcinoi,
Agite amici, hunc hospitem rogemus si quod certamẽ
Et scit & didicit, indole sanè non ignauus est,
Vel fæmoribus vel cruribus & vtraq. manu desuper,
Ceruicéque firma ingens robur, neq. vllo modo iuuẽtute
Eget, sed malis debilitatus est ærumnis.
Non enim ego existimo peius aliud mari
Ad hominẽ debilitandum, etiam si valdè fortis sit.
Hunc rursus Euryalus nuncius excepit dixitque,
Laodama, sanè hunc sermonem decenter dixisti.
Tu ipse nunc prouoca vadens & conueni sermone.
Cæterùm postquã hoc audiuit eximius filius Alcinoi,
Stetit in medium profectus & Vlyssem alloquutus est,
Huc age & tu hospes pater, fac periculũ certaminum,
Si aliquod fortassis didicisti, cõuenit .n. te scire certami- (na
Neque enim maior gloria hominis quoad fuerit,
Quàm cùm pedibus strenuus est & manibus suis.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο·
Κὰδ δ' ἐκ πασσαλόφιν κρέμασε φόρμιγγα λίγειαν·
Δημοδόκου δ' ἕλε χεῖρα, καὶ ἔξαγεν ἐκ μεγάροιο
Κῆρυξ· ἦρχε δὲ τῷ αὐτὴν ὁδὸν ἥνπερ οἱ ἄλλοι
Φαιήκων οἱ ἄριστοι, ἄεθλια* θαυμανέοντες. — γ. θαῦμα ἰδόντες
Βὰν δ' ἴμεν εἰς ἀγορήν· ἅμα δ' ἕσπετο πουλὺς ὅμι- (λος,
Μυρίοι· ἂν δ' ἵσταντο νέοι πολλοί τε καὶ ἐσθλοί.
Ὦρτο μὲν Ἀκρόνεώς τε, καὶ Ὠκύαλος, καὶ Ἐλατρεύς,
Ναυτεύς τε, Πρυμνεύς τε, καὶ Ἀγχίαλος, καὶ Ἐρετμεύς,
Ποντεύς τε, Πρωρεύς τε, Θόων, Ἀναβησινεώς τε,
Ἀμφίαλός θ' υἱὸς Πολυνήου Τεκτονίδαο·
Ἂν δὲ καὶ Εὐρύαλος βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ,
Ναυβολίδης θ' ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Πάντων Φαιήκων μετ' ἀμύμονα Λαοδάμαντα·
Ἂν δ' ἔσαν τρεῖς παῖδες* ἀμύμονες Ἀλκινόοιο, — γ. ἀμύμονος
Λαοδάμας θ' Ἅλιός τε, καὶ ἀντίθεος Κλυτόνηος·
Οἳ δή τοι πρῶτον μὲν ἐπειρήσαντο πόδεσσιν·
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος, οἱ δ' ἅμα πάντες
Καρπαλίμως ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων·
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο.
Οἱ δὲ παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς πειρήσαντο·
Τῇ δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπεκαίνυτο πάντας ἀρίστους·
Ἅλματι δ' Ἀμφίαλος πάντων προφερέστερος ἦεν·
Δίσκῳ δ' αὖ πάντων προφερέστατος ἦεν Ἐλατρεύς,
Πὺξ δ' αὖ Λαοδάμας, ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθησαν φρέν' ἀέθλοις,
Τοῖς ἄρα Λαοδάμας μετέφη πάϊς Ἀλκινόοιο,
Δεῦτε φίλοι, τὸν ξεῖνον ἐρώμεθα εἴ τιν' ἄεθλον
Οἶδέ τε καὶ δεδάηκε· φυήν γε μὲν οὐ κακός ἐστι,
Μηρούς τε κνήμας τε, καὶ ἄμφω χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐχένα τε στιβαρόν, μέγα τε σθένος, οὐδέ τι ἥβης
Δεύεται, ἀλλὰ κακοῖσι συνέρρηκται πολέεσσιν.
Οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρά τε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Λαοδάμα, μάλα τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Αὐτὸς νῦν προκάλεσσαι ἰών, καὶ πέφραδε μῦθον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσ' ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο,
Στῆ ῥ' ἐς μέσσον ἰὼν καὶ Ὀδυσσῆα προσέειπεν,
Δεῦρ' ἄγε καὶ σὺ ξεῖνε πάτερ πείρησαι ἀέθλων,
Εἴ τινά που δεδάηκας· ἔοικε δέ σ' ἴδμεν ἀέθλους·
Οὐ μὲν γὰρ μεῖζον κλέος ἀνέρος ὄφρα κεν ᾖσιν,
Ἢ ὅ τι ποσσίν τε ῥέξῃ καὶ χερσὶν ἑῇσιν.

Ἀλλ' ἄγε πείρησαι, σκέδασον δ' ἀπὸ κήδεα θυμοῦ.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκ ἔτι δηρὸν ἀπέσσεται, ἀλλά τοι ἤδη
Νηῦς τε κατείρυσαι, καὶ ἐπαρτέες εἰσὶν ἑταῖροι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Λαοδάμα, τί με ταῦτα κελεύετε κερτομέοντες;
Κήδεά μοι καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι,
Ὃς πρὶν μὲν μάλα πόλλ' ἔπαθον, καὶ πόλλ' ἐμόγησα·
Νῦν δὲ μεθ' ὑμετέρῃ ἀγορῇ νόστοιο χατίζων
Ἧμαι, λισσόμενος βασιλῆά τε πάντα τε δῆμον.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, νείκεσέ τ' ἄντην.
Οὐ γάρ σ' οὐδὲ ξεῖνε δαήμονι φωτὶ ἐΐσκω
Ἄθλων, οἷά τε πολλὰ μετ' ἀνθρώποισι πέλονται·
γρ. ἀλλὰ τῷ ὅς θαμὰ *Ἀλλὰ τῷδ' ὅς θ' ἅμα νηῒ πολυκλήϊδι θαμίζων,
Ἀρχὸς ναυτάων, οἵ τε πρηκτῆρες ἔασιν,
γρ. ἐπίστροφος Φόρτου τε μνήμων, καὶ *ἐπίσκοπος ᾖσιν ὁδαίων,
Κερδέων θ' ἁρπαλέων. οὐδ' ἀθλητῆρι ἔοικας.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ξεῖν', οὐ καλὸν ἔειπες· ἀτασθάλῳ ἀνδρὶ ἔοικας.
Οὕτως οὐ πάντεσσι *θεὸς χαρίεντα δίδωσιν
γρ. θεοὶ χαρ. διδοῦσιν Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ.
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν, ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν·
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.
Ἄλλος δ' αὖ εἶδος μὲν ἀλίγκιος ἀθανάτοισιν·
Ἀλλ' οὔ οἱ χάρις *ἀμφιπεριστέφεται ἐπέεσσιν.
γρ. ἀμφιπεριστέφεται Ὣς καὶ σοὶ εἶδος μὲν ἀριπρεπὲς, οὐδέ κεν ἄλλως
Οὐδὲ θεὸς τεύξειε· νόον δ' ἀποφώλιός ἐσσι·
Ὤρινάς μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Εἰπὼν οὐ κατὰ κόσμον· ἐγὼ δ' οὐ νῆϊς ἀέθλων,
Ὡς σύ γε μυθεῖαι, ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Ἔμμεναι, ὄφρ' ἥβῃ τε πεποίθεα χερσί τ' ἐμῇσι.
Νῦν δ' ἔχομαι κακότητι καὶ ἄλγεσι. πολλὰ γὰρ ἔτλην.
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Ἀλλὰ καὶ ὥς, κακὰ πολλὰ παθὼν, πειρήσομ' ἀέθλων.
Θυμοδακὴς γὰρ μῦθος· ἐπώτρυνας δέ με εἰπών.
Ἦ ῥα, καὶ αὐτῷ φάρει ἀναΐξας λάβε δίσκον
Μείζονα καὶ πάχετον, στιβαρώτερον οὐκ ὀλίγον περ
Ἢ οἵῳ Φαίηκες ἐδίσκεον ἀλλήλοισι.
Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός·
Βόμβησεν δὲ λίθος· κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
Λᾶος ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων,
Ῥίμφα θέων ἀπὸ χειρός. ἔθηκε δὲ τέρματ' Ἀθήνη
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα
Ἀμφαφόων· ἐπεὶ οὔ τι μεμιγμένον ἐστὶν ὁμίλῳ,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτον· σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον·
Οὔτις Φαιήκων τόνγ' ἵξεται, οὐδ' ὑπερήσει.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων οὕνεχ' ἑταῖρον ἐνηέα λεῦσσ' ἐν ἀγῶνι.
Καὶ τότε κουφότερον μετεφώνεε Φαιήκεσσι,
γρ. ἐφίκεσθε Τοῦτον νῦν *ἀφίκεσθε νέοι· τάχα δ' ὕστερον ἄλλον
Ἥσειν ἢ τοσσοῦτον ὀΐομαι, ἢ ἔτι μᾶσσον.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη θυμός τε κελεύει,
Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω· ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην.
Ἢ πὺξ, ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν, οὔ τι μεγαίρω

Sed age tenta, pelle autem mœstitiam ab animo.
Tibi verò profectio non diutius aberit, sed tibi iam
Et nauis deducta est, & præparati sunt socij.
Hunc excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Laodama, quid me ista iubetis illudentes?
Dolores mihi etiã magis in præcordijs quã certamina,
Qui anteà valdè multa passus sum, & multa pertulerim:
Nunc verò in vestro consessu reditu indigens
Sedeo, precans regémque omnémque populum.
Huic rursus Euryalus respõdit, obiurgauitque palàm:
Minimè te hospes gnaro viro assimulo
Certaminum, qualia multa inter homines sunt:
Sed huic, qui simul naui transtra ta frequentans
Princeps est nautarum, qui negotiatores sunt,
Vecturæque memor & speculator est viaticorum,
Lucriq; rapacis, non Athletæ similis.
Hunc toruè intuitus alloquutus est prudens Vlysses,
Hospes, non honestè dixisti: proteruo verò similis es,
Ex æquo non omnibus dij munera dederunt
Viris, neque indolem, neque prudentiã, neq. eloquẽtiã,
Alius quidem forma inferior est vir.
Verùm deus formam verbis ornat, alij verò in ipsum
Oblectati asticiunt, hic verò securè loquitur
Modestia dulci, eminet autem congregatis:
Incedentem autem per vrbem veluti deum suspiciunt.
Alius autem rursus forma quidem similis dijs:
Sed non ei gratia data est sermonibus.
Sic & tibi species quidem decora, neque aliter
Neque deus fingeret, mente quidem imperitus es:
Lacessisti mihi animum in præcordijs charũ,
Loquutus nõ vt decet, ego verò nõ ignarus certaminũ,
Vt tu loqueris: verùm inter primores puto
Esse, donec iuuenta fretus eram & manibus meis:
Nũc.a.occupor ærumnis & dolorib.: multa enim passus sum
Virorũmq; bella sæuosq; fluctus penetrans.
Sed etiam sic valdè multa passus experiar certamina:
Mordax est enim sermo, irritasti autem me sic locutus.
Dixit sanè & cum ipsa veste impetũ faciẽs prendit lapidem
Maiorem & crassiorem, firmioremq; paululum
Quàm quali Phæaces ludere solebant inuicem,
Hunc circumrotatum misit valida à manu:
Insonuit autem lapis, procubuêre autem ad terram
Phæaces longis remis vtentes nauigandi periti viri,
Lapidis ab impetu. hic subteruolauit signa omnium
Leuiter currens à manu: fixit verò signum Pallas
Viro corpore assimilata, verbumq; dixit & locuta est,
Etiam cæcus tibi hospes posset discernere signum
Palpitãdo, quãdoquidẽ neutiquã mixtũ est multitudini.
Sed longè primum: tu autem confide vtique certamine,
Nullus Phæacum ad hoc perueniet neq. transmittet.
Sic ait: gauisus autem est prudens Vlysses
Gaudẽs eò quod socium benignũ vidisset in certamine.
Et tum lenius Phæacas allocutus est,
Hunc nunc assequimini iuuenes, breui denuò alium
Me missurum esse talem puto, aut adhuc longiorem.
Ex alijs quemcunque cor animúsque inuitat.
Huc agè periculum faciat, quoniam me irritasti valdè.
Aut cestu, aut lucta, aut etiam cursu, nulli inuideo

Omnium

Omnium Phaeacum praeter ipsum Laodamantem,
Hospes enim mihi ille est, quis cum amico pugnaret?
Insipiens ille & nullius pretij est vir,
Quicunque cũ hospite contentionẽ obtulerit certaminũ
Populo in alienigeno, suipsius omnia pertubat.
Aliorum vtique nullum reijcio neque despicio,
Sed volo scire & periculum facere palàm.
In omnibus nõ ignauus sum inter hoĩes quotquot certa-
Benè.n.arcum noui benè politum tractare: (mina sunt,
Primus virum contingerem sagittans in turba
Virorum hostilium: etiam si valdè multi socij
Iuxta astant, & arcum tendant in virum.
Solus autem me Philoctetes vincebat arcu
Populo in Troianorum, quoties sagittabamus Graeci.
Aliorum me puto longè eximium esse,
Quales nunc mortales sunt in terra pane vescentes
Cum viris autem priscis contendere haud volo,
Neque cum Hecule, neque cum Euryto Oechaliensi,
Qui etiam cum dijs contendebant de arte sagittandi,
Iamq; etiã statim mortuus est ingens Eurytus, neq. ad se-
Peruenit in aedibus: iratus enim Apollo (nectutem
Occidit, eò quòd ipsum prouocauerat ad certamẽ arcuũ.
Hasta autẽ iaculor quantũ nullus alius quisquã sagitta:
Solis timeo pedibus ne aliquis me superet
Phaeacum: nimium enim malè domitus sum
Fluctibus in multis, quoniam minimè vectura ad nauẽ
Erat sufficiens: ideòque mihi chara genua soluta sunt.

Πάντων Φαιήκων, πλὴν γ' αὐτοῦ Λαοδάμαντος.
Ξεῖνος γάρ μοι ὅδ' ἐστί· τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο;
Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων
Δήμῳ ἐν ἀλλοδαπῷ· ἕο τ' αὐτοῦ πάντα κολούει.
Τῶν δ' ἄλλων οὔπερ τιν' ἀναίνομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Ἀλλ' ἐθέλω ἴδμεν καὶ πειρηθήμεναι ἄντην.
Πάντα γὰρ οὐ κακός εἰμι μετ' ἀνδράσιν ὅσοι ἄεθλοι.
Εὖ μὲν τόξον οἶδα ἐΰξοον ἀμφαφάασθαι·
Πρῶτός κ' ἄνδρα βάλοιμι ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ
Ἀνδρῶν δυσμενέων, εἰ καὶ μάλα πολλοὶ ἑταῖροι
Ἄγχι παρασταῖεν, καὶ τοξαζοίατο φωτῶν.
Οἶος δή με Φιλοκτήτης ἀπεκαίνυτο τόξῳ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅτε τοξαζοίμεθ' Ἀχαιοί·
Τῶν δ' ἄλλων ἐμέ φημι πολὺ προφερέστερον εἶναι
Ὅσσοι νῦν βροτοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ, οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ,
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἐρίζεσκον περὶ τόξων.
Τῷ ῥα καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ' ἐπὶ γῆρας
Ἵκετ' ἐνὶ μεγάροισι· χολωσάμενος γὰρ Ἀπόλλων
Ἔκτανεν, οὕνεκά μιν προκαλίζετο τοξάζεσθαι.
Δουρὶ δ' ἀκοντίζω ὅσον οὐκ ἄλλος τις ὀϊστῷ.
Οἴοισιν δείδοικα ποσὶν μήτις με παρέλθῃ
Φαιήκων· λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην
Κύμασιν ἐν πολλοῖς· ἐπεὶ οὐ κομιδὴ κατὰ νῆα
Ἦεν ἐπηετανός· τῷ μοι φίλα γυῖα λέλυνται.

COMMENTARIVS.

ἄρτι μὲν Ἀκρόνεως) Cùm Phaeacenses non solùm maritimi fuerint, sed etiam rei nauticae studiosissimi, nomina etiam videntur nautica vsurpasse vt hic videre est paucis exceptis, & sanè duobus tantùm, Alcinoi videlicet & Laodamantis.

οὐ γάρ ἔγωγέ τι φημὶ) Cur mare homines debilitet, conquirebam: sed constare mihi non potest causa, nisi eadem sit quae nauseandi, quam odoratui & timori assignat Plutarchus, ex quibus fit ventris inanitio non sine virium imminutione. Sed an hoc etiam labori tribuendum sit in dirigenda subinde secundum ventorum spirationes naui? quod fieri non potest sine grauissimis animi angustiis: hinc paulatim ipsum robur absumitur.

δεῦρ' ἄγε) Quod Laodamas Vlyssem ad certamina prouocat, non est malo illius animo malaeque menti tribuendum, quasi cum hospite sit congressurus (quod tamen Vlysses ipse effugiet: Laodamantem enim eò quòd eum hospitem haberet, ad eadem certamina non prouocat) sed generaliter hoc ei proponit honoris gratia, vt hac etiam delectatione, si velit perfruatur is, cuius gratia illa fuerant instituta.

ἤ ὅτι ποσὶν) Duobus verbis omnia illa quinque certamina complexus est: nam illa aut pedibus aut manibus peraguntur. Pedibus, nimirum cursus & saltus: manibus, discus, pugna & lucta.

Λαοδάμα) Quasi dicat: Vósne sic nihili meum infortunium & calamitatem facere, vt ad haec oblectamenta prouocetis, quibus ego gaudere non possum, cùm tot angar doloribus, quibus nullum est cum laetitia & recreatione animi commercium? Ego verò id vobis concedere non possum, vt qui etiam non huius gratia apud vos diuerterim, sed vt deductionem in meam patriam à vobis impetrem. quasi dicat, Hoc vos oporteret potius exequi, quod tam suppliciter à vobis postulaui, quàm mihi reditum longius distrahere, vt velle videmini, cùm me ad haec certamina prouocatis.

οὐ γάρ σ' οὐδὲ ξεῖνε) Dicebat anteà Laodamas, iudicare se Vlyssem ex robusto corporis habitu egregium athletam: nunc autem Euryalus ipsi modestè recusanti in arenam descendere proteruè insultat, negátque se eum talem existimare, qualem athletam esse oporteat: sed eum nautae negotiatori lucríque studioso similem esse pronunciat, neque tamen vulgari aut contemptibili cuipiam. nam alioqui frustra illi tantam maiestatem Minerua infudisset, nisi aliquid praeter vulgus magis ab ipso etiam Euryalo censeretur, sed nautarum principi.

ξεῖν' οὐ καλὸν ἔειπες) Generosi est hominis, lacessitum iniuria non remollescere: sed leonis instar, cuius vulnerati furor magis ac magis incenditur, fortiter iniuriam facienti sese opponere, vbi potissimùm de honore & existimatione tua agetur (sciat autem lector, me humano more loqui) quod hoc loco Vlysses facit. Grauiter enim & acerbè Euryalum increpat, quòd in se adeò petulanter insurrexisset, nec verbis quidem contumeliosis abstinet, cùm eum ἀτάσθαλον appellat, & καὶ νόον ἀποφώλιον.

οὕτως οὐ πάντεσσι) Eò tendit Vlysses vt doceat verum esse illud quod dicitur, Non omnibus omnia dona largiri Deum, quòd in ipso Euryalo id obseruatum manifestè videat, qui forma quidem eleganti sit praeditus, tamen prudentia destituatur, vt stulta eius & temeraria oratio paulò antè docuit. Cùm autem de illa donorum diuersa distributione loquatur, rem tamen praesenti subiecto accommodat, solúmque de forma & prudenti oratione dicit. Alius, inquit, deformis quidem est, sed illa deformitas verborum elegantia à Deo compensatur (hoc tamen, vt & caetera, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accipiendum erit: nam contrarium alioqui esset in Thersite illo, de quo in Iliade) alij vtrumque possident, cum summa admiratione: alij cùm formosi sint, orationis tamen gratia & reuerentia omnino destituuntur: & in horum numero Euryalum istum reponit.

ἀλλ' ἐν πρώτοισιν οἴω) Cùm laus suipsius per se & simpliciter odiosa sit, est tamen vbi illa non solùm honesta, sed etiam admodum necessaria sit: nimirum vbi ab aliis vel calumnia premeris, vel etiam contemneris, & tuas virtutes non, vt decet, ab aliis aestimari vides, vt docet Plutarchus in libello, Quomodo quis se citra inuidiam laudet. Hoc Vlysses prudenter nunc facit, qui cùm pro homine nihili ab Euryalo se haberi animaduerteret, non potuit sese non laudare vt certaminum istorum peritissimum. Quod tamen copiosiùs faciet paulò pòst, vbi ea enumerat, in quibus excellat, εὖ μὲν τόξον οἶδα, &c.

ὄφρ' ἥβη) Atqui paulò antè Laodamas de Vlysse dicebat, οὐδέ τι ἥβης δεύεται, neque vllo modo iuuentute indiget. Sed illud ad viuidi adhuc & vegeti corporis speciem referebatur, hîc verò Vlysses de aetate sua intelligit.

ἦ δὲ καὶ αὐτῷ) Nihil erat verbis tumidis & nudis gloriari, si re ipsa laudum suarum veritatem & soliditatem non comprobaret. Itaque vt robur suum ostentaret, discum arripit: neque eum quidem vulgarem aut qualem Phaeaces proiicerent, sed longè maiorem & crassiorem reliquis omnibus. Vbi περιττολογίᾳ τὸ βόμβησεν fingit Poeta ex lapidis violento impetu aut sonitu, qui ex casu rest;

luit, Phæacas perterrefactos concidisse: hoc autem postremum minus mirum, quòd eum reliquorum signa & iactuum metas transiisse narrat. Et ita oportuit fieri, vt intelligeret Euryalus, quantum Heroa contempsisset.

οὕνεχ' ἑταῖρον) Ego non intelligo Vlyssem cognouisse hanc fuisse Mineruam, ideóque gauisum, non minus atque anteà cùm Minerua sub specie Neenidis Alcinoi ædes illi ostenderet: sed lætatum Vlyssem, quòd in medio illius populi is reperiretur, qui ei faueret. Quanquam alioqui Mineruæ vocem satis agnoscat, vt aliàs ex Sophoclis Aiace lorario docuimus.

δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω) Hoc primi conatus successu feliciore elatus Vlysses, audacter ad reliqua etiam certamina prouocat, nimirum ad pugnam, luctam, cursum, & saltum (nam hæc duo sub vocabulo ποσὶν intellexit) mirum est tamen, quòd certamen etiam pedum addiderit, cùm infrà id se recusare testetur, veritus ne ab aliquo Phæacum vinceretur, vtpote fluctibus nimiùm domitus, cum lassitudine nimirum & imbecillitate pedum. Sic enim ait, οἴοισι δὲ δείδια ποσσὶν μή τίς με παρέλθῃ Φαιήκων. λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην κύμασιν ἐν πολλοῖς. Hîc ergo forsan præcipitanter nimium loquutum eum esse dicendum est, ibi κατὰ δ' ὀντὶ ἐρις φερτίδας.

ξεῖνος γὰρ μοι ὅδ' ἐστί) Vnicum Laodamantem ab illa prouocatione excipit hac de causa, quòd eum hospitem habeat, nec sapientis esse putet cum suo hospite congredi. Quod à nobis examinandum est. Primùm quæro cur non etiam fratres Laodamantis excipiat, immò cur non ipsum Alcinoum, qui eius hospes erat potissimus, patérque Laodamantis, proinde maiori reuerentia ipsum debebat prosequi? Respondeo, videri reliquos fratres sub vnius Laodamantis persona comprehendi: quia cùm communem habeant causam hospitij, communi etiam iure fruantur, & eandem reuerentiam participent. Quod ad Alcinoum attinet, idé potest dici: Pater enim & filius in multis casibus pro eadem persona censentur: deinde non oportuit eum exprimi, qui se certaminibus illis non immisceret. Sed cur Laodamantem nominauit? Duabus de causis. Primum, quòd reliquos fratres ætate antecederet: deinde, quòd inter certantes esset præstantissimus, vt qui pugna vicisset: quod certamen ego reliquis nobilius fuisse existimo: itaque eum iure pluris fecit quàm cæteros duos, Halium nempe & Clytoneum: quorum hîc cursu illum vicit, quod maioris est agilitatis quàm roboris. Scio quidem Aristotelem in celeritate etiam robur collocare, sed robur luctæ aut pugnæ longè excellit robur velocitatis.

εὖ μὲν τόξον) De his Vlyssis laudibus diximus antea ad illa verba, ἀλλ' ἐν φρόντισιν οἷω. Hîc autem ea præcipue enumerat, in quibus Phæaces non erant exercitati, vt ijs longè præstantior censeatur, qui non solùm eorũ certamina calleat, sed alia etiam insuper, quorum ipsi rudes sint: quod maiorem admirationem ipsius Vlyssis concitat, cum pudore & ignominia proterui illius Euryali, qui ausus sit, vt eorum omnium rudem & ignarum, eum appellare. Quæ sunt ergo illa quorum ipsi Phæaces rudes sunt, Vlysses verò peritissimus? Ars sagittandi, qua se vno Philoctete inferiorem apud Troianos existimatum docet, quo mortuo nulli hominum qui viuunt, se postponit. Cæterùm veterib. illis, vt Herculi & Euryto, in ea non se comparat, vt dicemus. Item ars hastam iaculandi, in qua item non vulgari modo pollet, sed penè incredibili: quia tantùm ille in hasta proiicienda potest, quantum quiuis alius in sagitta emittenda. Hinc vides quàm omnibus numeris absolutum virum nobis Poeta proponit: hoc est, non solùm animi, sed etiam corporis eximiis & non vulgaribus virtutibus perornatum: vt, si verum Dei cultum excipias, nihil sit quod in desideres.

ἀνδράσι δὲ προτέροισιν) Modestè hæc quoque, vt omnia, Vlysses noster. Præscribit enim iactantiæ suæ modum & terminum, ne quis existimet eum tam immodicè se laudare, vt neminem secum conferendum iudicet. Nam alios quoque in ea arte se præstantiores fatetur, huius seculi Philoctetem: præcedentium verò, Herculem & Eurytum. Nolle autem se dicit cum his duobus se conferre, quòd hoc pacto videretur forsan Diis ipsis se parem existimare, ad eorum exemplum maximè Euryti, cuius exitum appositè commemorat, vt intelligat mortalitas præscriptos sibi esse gloriæ fines, quacunque in re excellant: quos si transiliant, non solùm impiè facturi sunt, sed etiam Deorum vindictam in se experientur. Quod Vlysses diligentissimè cauet. Tantùm enim abest vt se Diis ipsis æquiparet, vt se etiam quibusdam mortalibus inferiorem candidè fateatur.

ἔκτανεν) Anteà lib. 5. aliquot exempla vidimus mulierum, quæ cùm se Deabus formæ gratia vel compararent vel anteferrent, acerbum vitæ exitum sortitæ sunt: nunc de hominibus videndum est, qui ob artis alicuius peritiam elati, ausi sunt se Diis comparare. Exemplum ergo habemus in hoc Euryto Oechaliæ rege, qui ob prouocatum Apollinem ad sagittandi certamen ab eo est interfectus, nimirum morte præmatura periit, quod significat ab Apolline interfici: vt etiam videtur ipse Vlysses voluisse cum dicit, τῷ ῥα καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ' ἐπὶ γῆρας ἵκετ' ἐνὶ μεγάροισι. Alij tamen hunc Eurytum alio modo periisse volunt: aiunt enim eum ab Hercule interemptum ob recusatum sibi Iolem, cuius ille pater erat. Sed Homerus nobis diuersum tradit. Huic porrò exemplo aliud refertur simile de Marsya,

Quem Tritoniaca Latous arundine victum Affecit pœna, &c.

vt est apud Ouidium 6. Metamorphos. Extat etiam quod de Salmoneo Elidis rege narrat eleganter Virgil. 6. Aeneid. Is enim se Ioui ipsi æquiparabat, eiúsque fulmina imitabatur: tandem vero Iouis fulmine ad inferos est detrusus. Ex huiusmodi exemplis quantum documenti liceat colligere, lector iudicet, & quàm non sine etiam pietatis fructu veterum illorum monumenta manibus nostris teri possint: quod sæpius iam inculcaui.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπε,
Ξεῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα μεθ' ἡμῖν ταῦτ' ἀγορεύεις,
Ἀλλ' ἐθέλεις ἀρετὴν σὴν φαινέμεν ἥ τοι ὀπηδεῖ,
Χωόμενος ὅτι σ' οὗτος ἀνὴρ ἐν ἀγῶνι παραστὰς
Νείκεσεν, ὡς ἂν σὴν ἀρετὴν βροτὸς οὔ τις ὄνοιτο,
Ὅς τις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν.
Ἀλλ' ἄγε, νῦν ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα καὶ ἄλλῳ
Εἴπῃς ἡρώων, ὅτε κεν σοῖς ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ παρὰ σῇ τ' ἀλόχῳ καὶ σοῖσι τέκεσσιν,
Ἡμετέρης ἀρετῆς μεμνημένος, οἷα καὶ ἡμῖν
Ζεὺς ἐπὶ ἔργα τίθησι διαμπερὲς ἐξέτι πατρῶν.
Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Ἀλλὰ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν, καὶ νηυσὶν ἄριστοι.
Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμά, καὶ εὐναί.
Ἀλλ' ἄγε Φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι,
Παίσατε· ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων
Ναυτιλίῃ καὶ ποσσὶ καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ.
Δημοδόκῳ δέ τις αἶψα κιὼν φόρμιγγα λίγειαν
Οἰσέτω, ἥ που κεῖται ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν.
Ὣς ἔφατ' Ἀλκίνοος θεοείκελος· ὦρτο δὲ κῆρυξ,

Sic ait, illi verò omnes quieti fuerunt silentio:
Alcinous autem ipsum solus respondens alloquutus est,
Hospes quandoquidem non ingrata inter nos cócionaris,
Sed vis virtutẽ tuã ostendere quæ te sequitur
Iratus, quòd te ille vir in certamine astans
Obiurgauit, cùm tuam virtutem mortalis vituperet,
Quicunque scit suo iudicio commoda dicere.
Sed agè nunc meum intellige sermonem vt etiam alij
Dicas heroum, quando tuis in ædibus
Epulaberis apud tuam vxorem & tuos liberos,
Nostræ virtutis memor, qualia etiam nobis
Iupiter opera imposuerit perpetuò iam inde a maioribus.
Nõ enim pugiles sumus inculpati, neq. luctatores,
Sed pedib. celeriter possumus currere, & nauib. optimi sumus.
Semper.a. nobis cõuiuiũq; gratum citharáque chorique
Vestésq; mutatoriæ, lauacraq; calida & cubilia.
Sed age Phæacum saltatores quotquot optimi,
Ludite: vt ille hospes dicere queat suis amicis
Domum reuersus quantum superemus alios
Arte nauigandi, & pedibus, & saltatione, & cantu.
Demodoco.v. aliquis statim profectus citharam sonorã
Afferat, quæ alicubi iacet in nostris ædibus.
Sic ait Alcinous speciosus: surrexit autem præco,

Latu-

Laturus citharam suauem domo ex regis
Sorte electi.a.præsides ludorum nouẽ oẽs surrexerunt
Publici,qui in certamine administrabant singula:
Flauum faciebant chorũ,pulchrè latum fecerunt ludũ.
Præco autem propè aduenit ferens citharam sonoram
Demodochus,ille autẽ deinde ibat in mediũ:circa.a.iuu
Iam pubescentes stabant docti saltatione, (nes
Quatiebant autẽ diuinũ chorum pedib.cæterũ Vlysses
Micationes admirabatur pedum.obstupescebat.a.ani-
Cæterùm ipse citharœdus pulchrè canere (mo.
De Martis amore,pulchreq; coronatæ Veneris,
Vt primùm commixti fuerint in Vulcani domo
Clam:plurima autẽ dedit,lectum deturpauit & cubile
Vulcani regis:statim illi nuncius venit
Sol,qui ipsos cognouit commixtos amore.
Vulcanus autem vbi acerbum sermonem audiuit,
Festinabat ire ad officinã,mala animo profũdè cogitãs,
Imposuit incudis impositorio magnã incudẽ,cudit.a.vin
Infragibilia,insolubilia vt firmiter illic maneret. (cula.
Cæterùm postquã struxit dolum iratus Marti,
Festinabat ire in thalamũ,vbi chara cubilia stabant,
Circũfudit lecti è fulchris vincula circulo vndique.
Diligenter autem supernè è trabe effusa erant,
Peride atq.tela araneæ subtilis,quẽ nemo videre queat
Neque ex dijs beatus:sic enim dolosam fecerat:
Cæterùm postquam omnem dolum circa lectulũ fecit,
Simulabat se iterùm in Lẽnũ pulchrè fabricatum oppi-
Quod illi terrarum multò charissimũ est omnium. (dũ,
Neq.cæcã speculationẽ tenuit aurato freno vtẽs Mars.
Vt vidit Vulcanum inclytum arte seorsũ euntem,
Festinabat ire ad domum inclyti Vulcani.
Cupidus amoris pulchrè coronatæ Veneris,
Illa verò iam recens à patre præpotente Ioue
Veniens desedit,ille verò intra domum erat,
Illiusq.manũ inseruit,verbumq; dixit atq.compellauit,
Age chara ad lectulum diuertamus dormituri,
Non enim amplius Vulcanus domi est,sed alicubi
Proficiscitur in Lemnum ad Sintias barbaros.
Sic ait:huic gratum videbatur dormitare.
Illic in lectulũ vt conscenderũt,dormierunt:vincula.a.
Fabrefacta circumfundebantur prudentis Vulcani.
Neq.vllo pacto mouere mẽbra poterãt neque assurgere.
Et tùm certè agnouerunt non amplius effugia patere.
E propinquo autem venit inclytus Vulcanus,
Retrò reuersus antequam ad Lemni terram venisset.
Sol enim illi custodiam habuit,dixitq; orationem,
Festinabat ire ad domum charo afflictus pectore.
Stabat in vestibulo:ira autem ipsum vehemẽs cœpit,
Horrendum autem clamauit,audireq; fecit omnes deos,
Iupiter pater,atque dij beati alij semper viuentes,
Venite vt opera ridicula & non tolerabilia videatis,
Vt me claudus qui sim,Iouis filia Venus
Semper dehonestet,amat autem perniciosum Martem,
Eò quòd ille quidem pulcher & sanus pedibus,sed ego
Imbellis factus,cæterum neutiquã mihi causa alia est,
Quàm parentes duo,qui non genuisse debebant.
Sed videte vt illi dormiunt in amore,
Vno conscenso lecto,ego autem aspiciens tristor.

Οἴσων φόρμιγγα* λιγυρὴν δόμου ἐκ βασιλῆος. γρ. γλαφυρὴν
Αἰσυμνῆται δὲ κριτοὶ ἐννέα πάντες ἀνέσταν
Δήμιοι, οἳ κατ' ἀγῶνας ἐΰ πρήσσεσκον ἕκαστα·
Λείηναν δὲ χορόν, καλὸν δ' εὔρυναν ἀγῶνα.
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων φόρμιγγα λίγειαν
Δημοδόκῳ· ὁ δ' ἔπειτα κί' ἐς μέσον. ἀμφὶ δὲ κοῦροι
Πρωθῆβαι ἵσταντο, δαήμονες ὀρχηθμοῖο
Πέπληγον δὲ χορὸν θεῖον ποσίν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν, θαύμαζε δὲ θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν
Ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος ἐϋστεφάνου τ' Ἀφροδίτης,
Ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισι
Λάθρη· πολλὰ δ' ἔδωκε, λέχος δ' ᾔσχυνε καὶ εὐνὴν
Ἡφαίστοιο ἄνακτος. ἄφαρ δέ οἱ ἄγγελος ἦλθεν
Ἥλιος, ὅ σφ' ἐνόησε μιγαζομένους φιλότητι.
Ἥφαιστος δ' ὡς οὖν θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων·
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ·
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων· πέρι γὰρ δολόεντα τέτυκτο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα δόλον περὶ δέμνια χεῦεν,
Εἴσατ' ἴμεν ἐς Λῆμνον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἥ οἱ γαιάων πολὺ φιλτάτη ἐστὶν ἁπασέων.
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε χρυσήνιος Ἄρης,
Ὡς ἴδεν Ἥφαιστον κλυτοτέχνην νόσφι κιόντα·
Βῆ δ' *ἴμεναι πρὸς δῶμα περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο, γρ. ἰέναι
Ἰχανόων φιλότητος ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἡ δὲ νέον παρὰ πατρὸς ἐρισθενέος Κρονίωνος
Ἐρχομένη κατ' ἄρ' ἕζετ', ὁ δ' εἴσω δώματος ᾔει,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Δεῦρο φίλη, λέκτρονδε τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γὰρ ἔθ' Ἥφαιστος μεταδήμιος, ἀλλά που ἤδη
Οἴχεται ἐς Λῆμνον μετὰ Σίντιας ἀγριοφώνους.
Ὡς φάτο· τῇ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Τὼ δ' ἐς δέμνια βάντε κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ δεσμοὶ
Τεχνήεντες ἔχυντο πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων ἦν, οὐδ' ἀναεῖραι·
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὅτ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Αὖτις ὑποστρέψας, πρὶν Λήμνου γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἠέλιος γάρ οἱ σκοπιὴν ἔχεν, εἶπέ τε μῦθον.
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ·
Ἔστη δ' ἐν προθύροισι· χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει,
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε, γέγωνέ τε πᾶσι θεοῖσι,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Δεῦθ' ἵνα ἔργα γελαστὰ καὶ οὐκ ἐπιεικτὰ ἴδηθε.
Ὡς ἐμὲ χωλὸν ἐόντα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Αἰὲν ἀτιμάζει, φιλέει δ' ἀΐδηλον Ἄρηα·
Οὕνεχ' ὁ μὲν καλός τε καὶ ἀρτίπος, αὐτὰρ ἔγωγε
Ἠπεδανὸς γενόμην. ἀτὰρ οὔ τί μοι αἴτιος ἄλλος,
Ἀλλὰ τοκῆε δύω· τὼ μὴ γείνασθαι ὄφελλον.
Ἀλλ' ὄψεσθ' ἵνα τώ γε καθεύδετον ἐν φιλότητι,
Εἰς ἐμὰ δέμνια βάντες· ἐγὼ δ' ὁρόων ἀκάχημαι.

Οὐ μέν σφεας ἔτ' ἔολπα μίνυνθά γε κειέμεν οὕτω,
Καὶ μάλα περ φιλέοντε. τάχ' οὐκ ἐθελήσετον ἄμφω
Εὕδειν· ἀλλά σφωε δόλος καὶ δεσμὸς ἐρύξει,
Εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσει ἔεδνα
Ὅσσά οἱ ἐγγυάλιξα κυνώπιδος εἵνεκα κούρης·
Οὕνεκά οἱ καλὴ θυγάτηρ, ἀτὰρ οὐκ ἐχέθυμος.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀγέροντο θεοὶ ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
Ἦλθε Ποσειδάων γαιήοχος, ἦλθ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ἦλθεν δὲ ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Θηλύτεραι δὲ θεαὶ μένον αἰδοῖ οἴκοι ἑκάστη.
Ἔσταν δ' ἐν προθύροισι θεοὶ δωτῆρες ἑάων·
Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι,
Τέχνας εἰσορόωσι πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν·
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐών, τέχνῃσι· τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἑρμῆν δὲ προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἑρμεία Διὸς υἱέ, διάκτορε, δῶτορ ἑάων,
γ. δεσμοῖς Ἦ ῥά κεν ἐν* δεσμοῖσι θέλοις κρατεροῖσι πιεσθεὶς
ἐθέλοις Εὕδειν ἐν λέκτροισι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα διάκτορος Ἀργειφόντης,
Αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Δεσμοὶ μὲν τρὶς τόσσοι ἀπείρονες ἀμφὶς ἔχοιεν,
Ὑμεῖς δ' εἰσορόωτε θεοί, πᾶσαί τε θέαιναι,
Αὐτὰρ ἐγὼν εὕδοιμι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ὣς ἔφατ'. ἐν δὲ γέλως ὦρτ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Οὐδὲ Ποσειδάωνα γέλως ἔχε, λίσσετο δ' αἰεὶ
Ἥφαιστον κλυτοεργὸν ὅπως λύσειεν Ἄρηα·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Λῦσον· ἐγὼ δέ τοι αὐτὸν ὑπίσχομαι (ὡς σὺ κελεύεις)
Τίσειν αἴσιμα πάντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μή με Ποσείδαον γαιήοχε ταῦτα κέλευε·
Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.
Πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Εἴ κεν Ἄρης οἴχοιτο χρέος καὶ δεσμὸν ἀλύξας;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἥφαιστ', εἴπερ γάρ κεν Ἄρης χρεῖος ὑπαλύξας
Οἴχηται φεύγων, αὐτός τοι ἐγὼ τάδε τίσω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
γ. δεσμοὺς Ὣς εἰπὼν, *δεσμὸν ἀνίει μένος Ἡφαίστοιο.
Τὼ δ' ἐπεὶ ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντος,
Αὐτίκ' ἀναΐξαντε, ὁ μὲν Θρῄκηνδε βεβήκει,
Ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἐς Πάφον. ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις·
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας·
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαν ἐπήρατα, θαῦμα ἰδέσθαι.

Non quidẽ illas amplius spero paululũ latere velle sic.
Quantumuis multùm se amant: non statim volẽt simul
Dormire, sed ipsos dolus & vinculum detinebit,
Donec mihi omnem pater retribuat dotem,
Quantam illi præbui impudentem ob puellam:
Quòd illi pulchra filia, cæterùm neutiquam pudica.
Sic ait, ipsi congregati sunt dij æream in domum.
Venit Neptunus terræ quassator, venit & valdè vtilis
Mercurius, venit autem rex iaculator Apollo,
Fœminæ autem deæ manebant pudore domi singulæ,
Stabant autem in vestibulo dij datores bonorum.
Immensus autem risus excitatus est dijs beatis,
Artes inspicientibus prudentis Vulcani.
Tum verò quispiam dicebat videns in proximum aliũ,
Nõ rectè succedũt mala opera, assequitur tardus celerẽ,
Vt nunc Vulcanus cum sit tardus cepit Martem,
Qui est velocissimus deorum, qui Olympum tenent,
Claudus inquam technis: propterquòd & pœnã auget.
Sic illi quidem talia inuicem dicebant.
Mercuriũ autem alloquutus est rex Iouis filius Apollo,
Mercuri Iouis fili internuncie, dator bonorum,
Nunc certè in vinculis velles fortibus compressus
Domire in lectulo, iuxta auream Venerem?
Huic respondit continuò internuncius Mercurius,
Vtinam hoc fieret ô rex iaculator Apollo.
Vincula quidẽ ter tantùm infinita circumfusa essent,
Vos autem videritis dij omnesq́ deæ.
Nihilominus vellem dormire apud auream Venerem.
Sic ait, risus excitatus est ab immortalibus dijs.
Neque Neptunũ risus tenebat, precabatur autem sẽper
Vulcanum inclytum artificem vt solueret Martem:
Et ipsum allocutus verba alata dicebat,
Solue, ego autem idipsum promitto (vt tu iubes)
Soluturum esse decentia omnia inter immortales deos.
Hũc rursus allocutus est inclytus artifex Vulcanus,
Ne me Neptune terræ quassator hæc iubeas:
Miseræ pro miseris etiam sponsiones adspondendum,
Quo pacto ego te vincire possum inter immortales deos
Siquidem Mars abierit debito & vinculis euitatis?
Hũc rursus alloquutus est Neptunus terræ quassator,
Vulcane etiam si Mars debitum renuens
Abierit fugiens, ipse tibi ego hæc persoluam.
Huic respondet continuò inclytus Vulcanus,
Non erit neque decet, tuam orationem abnuere.
Sic locutus, vincula soluit robur Vulcani,
Illi postquam ẽ vinculis soluti sunt fortibus existentib.
Statim impetu facto, ille quidem in Thraciã descendit.
Illa verò ad Cyprum peruenit ridens Venus,
In Paphum, vbi illi lucus thure odorata Arabico.
Hîc autem ipsam Gratiæ lauarunt & vnxerunt oleo
Immortali, vt deos decet immortales:
Vestes autẽ induebant desiderabiles, visu suspiciendas.

COMMENTARIVS.

ξεῖν' ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα) Excandescentem Vlyssem Alcinous placidè compescit, lubentérque fatetur se eum Phæacensibus longè anteponere, quòd ea certamina quorum ille se peritum pronunciabat, attinet, modestè & candidè virtuti illius cedendo: contra eorum prauam consuetudinem, qui ne potentioribus quidem succumbunt iactantiã vel audacia, hoc in virtutis ratione collocantes, cùm longè laudabilius sit Alcinoi exemplum imitari. Cæterùm cum intelligeret minus imprǽsentiarum Vlyssem valere pedibus, in eo certandi genere Phæacas præstare asserit, nihil, videlicet, veritus eius inuidiam aut æmulationem præter sufficientem in eum finem pedum facultate: addit etiam nauigationem & cantum, quæ omnia Vlyssi iucunda esse intelligebat. Nauigationem quidem, propter reditum, quem illius beneficio erat consequuturus: cantum, propter oblectationem quæ ex eo percipitur.

αἰεὶ

αἰεὶ δ' ἡμῖν) Hic describitur luxuriosa Phæacum vita, vt qui vitam potissimùm in conuiuiis, musica, choris, variis vestibus, lauacris, & cubilibus transigant, quibus omnes ferè amœnitates comprehenduntur: quæ cùm per se honestæ sint, tamen per abusum vitiosæ fiunt. Abusus est autem in continuo & immodico vsu. Et hoc in rebus quas ἀδιαφόρους indifferentes appellant, maximè obtinet. Tales ergo sunt Phæaces, vnde luxuriosi homines & voluptarij prouerbialiter ita possint appellari. Sanè Flaccus Phæacem pro bene curata cute homine videtur vsurpasse Epist. lib. 1. Epist. 15. vbi etiam suum videndi genus huic, de quo nunc scribimus, quodam modo comparat, his verbis:

Rure meo possum quiduis perferre, patiq;,
Ad mare cùm veni, generosum & lene requiro:
Quod curas abigat: quod cum spe diuite manet
In venas animumq; meum: quod verba ministret:
Quod me Lucanæ iuuenem commendat amicæ.
Tractus vter plures lepores, vter educet apros,
Vtra magis pisces, & echinos æquora celent,
Pinguis vt inde domum possim, Phæaxq; reuerti,

Scribere te nobis, tibi nos ac credere par est. Vbi miror quid Iacobo Cruquio, cuius ego eruditionem summi facio, in mentem venerit vt Pheggax scribi posse existimaret, tanquam à φέγγω, id est nitidus splendidúsq; quasi codices illi tres Bland. qui Phægax habuerunt, nō potuerint esse corrupti. aut etiam potuerit ab illo, g, litera superflua tolli, vt alia addi, etiam cum immutatione diphthongi in simplicem vocalem. Sed hoc ἐκ παρέργου. Non est autem silentio nobis prætereundum, quod Athenæus lib. 1. monet, Eratosthenem hos versus sic legisse:

οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ, κακότητος ἀπούσης.
δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ. id est:

Non enim equidem quicquam existimo iucundius esse
Quàm cum lætitia quidem obtinet, imprudentia absente,
Conuiuæ autem per ædes audiunt cantorem.

illud κακότητος ἀπούσης interpretans per ἀφροσύνης, id est imprudentiæ. Sed verba Athenæi videamus. κακότητος ἀπούσης φάσκων, inquit, τῆς ἀφροσύνης. ἀδύνατον γὰρ μὴ φρονίμους εἶναι Φαίακας, οἳ μάλα φίλοι εἰσὶ θεοῖσιν, ὥς ὁ Ναυσικράτης φησί. id est: Fieri enim non potest vt Phæaces non sint prudentes, qui maximè Deo chari sunt, vt ait Nausicrates. Nouus Interpres, vir doctissimus, Dalechampius inter ἀφροσύνης & ἀδύνατον, in sua versione interposuit, haud rectè, quòd esset Græcè, οὐ καλῶς. Sed illud mihi præter Athenæi mentem esse videtur, qui potius illis verbis, ἀδύνατον γὰρ, &c. Eratosthenis sententiam confirmat. Res à lectore erudito expendatur. Dalechampius enim vult, quasi illud nimirum ab Eratosthene superfluè esset additum, alioqui non cohærent sequentia. Sed nos in nostro Athenæo, cuius editionem molimur, hoc etiam docebimus.

πέπληγον δὲ χορὸν) Saltationem Musicæ veteres adiungebant. Vnde apud Platonem in Theage, Musica dicitur, qua canentes regimus in choris, ἡ τῶν ᾀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν. Illud, ἐν τοῖς χοροῖς, ad hunc locum pertinet. Et apud Eundem 7. de Legibus duo genera saltationum, πυρρίχην ἐμμέλειαν. Musicæ coniungit.

μαρμαρυγὰς) Non oportuit stupidum, aut si mauis, grauem saltationis illum modum fuisse, sed hilarem & iucundum cum pedum & totius corporis decenti alacritate, qualem etiam festiuæ cantilenæ, vt quæ à Demodoco canitur, postulant. Veteres autē illas saltationes tum Italica cum Gallica æmulari videntur, quod illas μαρμαρυγὰς attinet: cum innumeris enim pedum lasciuiis & blanditiis frequentibus illæ peraguntur. De tota autem concinnitate certi quippiam dicere non possumus, quia non satis nobis de illa antiqua constat.

ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος) In hac cantilena Demodocus describit adulterium illud satis decantatum Martis & Veneris. Ad quam audiendam accingi nos oportet obturatis quodammodo auribus: quia Diis indigna commemorat, vt quæ nec admittenda Socrates ipse suadeat 3. de Rep. Leuiter ergo & quàm velociter poterimus hos scopulos & Sirenas prænauigabimus. Huc autem aduocanda sunt illa Clementis Alexandrini verba in Orat. ad Gentes, prout illa Gentianus Heruetus transtulit: nam Græcum exemplar ad manum non fuit. Deorum, inquit, nuptiæ, & liberorum procreationes, & puerperia, & adulteria quæ canuntur, & conuiuia quæ à Comicis recitantur, & risus qui in potu inducuntur, incitant me vt vociferer, etsi velim tacere. O impietatem, scenam cœlum fecistis, & Deus vobis factus est actus, & quod sanctum est Dæmoniorum personis in Comœdia ludificati estis, verum Dei cultum ac religionem, dæmonum superstitione, libidinosè & obscœnè inquinantes. αὐτὰρ ὁ φορμίζων (qui versus est huius loci cum sequentibus, quos integros non adducemus, qui leguntur in nostro textu) ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. Cane nobis, ô Homere, pulchram aliquam cantilenam, ἀμφ' Ἄρεος, &c. Desine canticum, ô Homere, non est pulchrum, docet adulterium. Nos autem ne aures quidem stupris ac fornicationibus inquinare volumus. Sumus enim nos, sumus, qui Dei imaginem conferimus, &c. Porrò Ouidius 2. de Arte amandi integram fabulam descripsit: qui locus integer huc est describendus, ille est pag. 287. Iuuat etiam cum bona lectoris venia fabulam eandem referre, prout in suas Mythologias Natalis transtulit ex Eustathio hoc loco & Aristophanis Scholiaste. Eam memorat quoque Lucianus, & ex eo Cœlius Rhodiginus lib. 16. Lect. ant. cap. 13. Fuit quandoq; Alectryon iuuenis, hoc est Gallus nomine. Hic Marti vsque adeò familiaris est factus, vt cum eo subinde comessaretur, foretq; amorum illius cōscius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, aderat comes Alectryon. Quia verò suspectum præcipuè habebat solem, ne rem conspicatus Vulcano renunciaret, pro foribus excubare adolescentem iubebat, significaturum vbi comparuisset Sol. Fortè ita euenit, vt consopitus excubias proderet adolescens, fierétq; speculatio cęca, ac superueniente clàm Sole, Mars Venúsq; complexi deprehenderentur, in vtramque (quod dicitur) aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus verò certior Vulcanus, catenis prætenuibus vtrumque mox illaqueat obretítque, quas ad eum vsum diu erat antea commolitus. Sed emissus denique è vinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit commotior, nec priùs ira deferbuit, quàm in eius nominis auem deformarit malefidum custodem: atque ita vt crista videretur celsus, sicuti cùm hominem ageret, galeam gestarat. Verùm ex antiqui admissi memoria, vt se Deo expurgēt, illatiq; damni formula satisfaciāt, hasce aues perpetuò morē seruare, diu antè vt præcinant, vbi mox oriturū solē sentiunt, ne lux obrepat incautis.

εὐστεφάνου) Sic appellatur Venus, quòd ei dicatæ sint coronæ ob nuptias, vt est apud Agathiam:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ Παλλάδι τὸν πλοκαμῖδα
Ἀρτέμιδι ζώνην αὐ τῆτο Καλλιρόη.

κὰδ δὲ δεσμοὺς) Hæc etiam vincula inter præstantissima Vulcani artificia, de quibus in Iliade vidimus, connumeranda sunt, in quibus non soliditatem, non firmitatem indissolubilem, sed inuisibilem tenuitatem admiror, quæ ipsorum etiam Deorum oculos effugiat. Illa mihi rem quanquam omnino diuersam in memoriam reuocarunt, nimirum diabolicam illam vinculorum inuentionem, qua coniuges vinciri & impediri solent, ne finem sui coniugij assequantur: cuius exemplum memoratur ab Herod. lib. 2. de Amasi Ægypti rege & à Paulo Æmylio in vita Clotarij secundi de Theodorico rege. Quod ligare ligulam vulgus Francorum appellat. Vide Bodinum, quem honoris causa nomino, Magorum Dæmonem, lib. 2. cap. 1. Sed, vt dixi, res est diuersa. Vinculorum tamen nominis similitudo fecit, vt illud per transennam adderem. Sed vt ad Vulcani vincula redeamus, Suidas ex iis refert adagium Ἡφαίστειος δεσμός, Vulcanium vinculum: quod in eos dicitur, qui adamantinis & inextricabilibus nodis colligantur.

Ζεῦ πάτερ) Sceleratus ille & abominandus lasciuiarum artifex Ouidius loco iam laudato hoc exemplo vetat, ne riuales riualibus insidias ponant, quia furta illa detexisse noceat, nimirum quòd re detecta amantes eò arctius se mutuò diligant,

Crescit amor prensis: vbi par fortuna duorum est,
In causam damni perstat vterque sui.

Et paulò post vituperat Vulcanum, quòd ignotum illud adulterium patefecerit cum maiore damno, quod inde sequutum est.

Hoc tibi profecit, Vulcane: quod antè tegebant,
Liberius faciunt, & pudor omnis abest.
Sæpe tamen, demens, stultè fecisse fateris,
Téque ferunt iræ pœnituisse tuæ.

ἀλλὰ τοκῆε δύω) Causam deformitatis suæ Vulcanus in parentes suos transfert, nimirum in Iouem & Iunonem, à quibus ortus est: non autem ex sola Iunone sine maris auxilio, vt quidam falsò tradiderunt. quasi dicat: Scio quidem me à Venere vxore mea cōtemni, quòd longe sim forma & corporis habitu ipso Marte inferior, quem illa idcirco vehementiùs diligit: sed id me malè habet, cùm id meo vitio non accidat, sed potiùs ipsorum qui me genuerunt, proinde mihi dedecori esse non possunt, nec ea quispiam in me vituperet. Est autem hoc etiam vulgò receptum, vt vitia corporis quæ à genitoribus promanant, nemo culpet: sed ea tantùm, quæ nostra incuria aut negligentia accidunt. Hic autem Vulcani sermo virus aliquod in ipsos parentes videtur continere, quanquam ne ipsi quidem parentes iure ob liberorum suorum deformitatem culpari aut vituperari possunt.

ἔεδνα μοι μάλα) Antiquitùs mos fuit dotari vxores à marito, vt in Iliade vidimus, quæ ἕδνα appellabantur: hoc est, pendi solere dotem à marito non ipsi quidem vxori, sed vxoris parentibus: itaque hoc loco dotem, quam pro Venere Vulcanus pendidit, ab ipso parente Veneris reposcit. Vnde dici potest venales fuisse quodammodo vxores, & quod coniugium est, emptionem & venditionem extitisse. Quod item posteà inualuit, sed diuersa ratione. Nam parentes filias suas dotant, dos autem illa marito traditur, qua etiam aliquatenus emi maritus dici potest, Germani hodierno die in eadem re illud vēdendi vocabulum vsurpant propriè, dicta de causa,

ni fallor:non tamen vbi seriò loquuntur,sed per iocum. Apud hos tamen fuit olim vsitatum vt viri vxoribus dotes darent, qua non exhibita nihil consociatum aut fœderatum sponsalia haberent. Idem etiam fuit olim apud Cantabros. Vide Alexand.Genial.dierum libro quarto,capite octauo.

ἦλθε ποσειδάων) Hos tres Deos Neptunum, Mercurium & Apollinem exprimit,quia isti in hoc actu loquentes apparebunt.cæteri autem per se erunt κωφὰ πρόσωπα.Eius enim nomen non dicet,cui verba illa tribuit,οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα,&c.

θηλύτεραι)Rectè verecundiam Deabus reliquis attribuit,vt quæ ad hoc dedecus inspiciendum non exierint.Quo exemplo proculdubiò mortales fœminas monitas esse cupit,vt idem factum æmulentur.Voluit enim natura propter illius sexus imbecillitatem eas viris esse verecundiores:& tales etiam ab illa informari solent,nisi si quæ monstra in tam vasto vniuerso pullulant. Iam verò quam odiosum sit hoc factum & turpe,quod ne ab ipsis quidem fœminis honestè oculis conspici possit,quilibet iudicare facillimè potest.

ἄσβεστος) Quàm sit indignus Diis effusus hic risus & immoderatus, satis docuimus aliàs ex Socratis sententia. Attigit etiam Clemens Alexandrinus in loco,quem ex eo non ita pridem laudauimus.Cæterùm hoc loco iubet cum bona Giphanij venia μνημονικὸν illius ἁμάρτημα obseruare,qui dicit apud Plat.3.de Rep.post hunc versum legi,ὡς ἴδον Ἥφαιστον κατὰ δώματα ποιπνύοντα. Oblitus est enim illum legi ex primo Iliadis ad finem libri.Nam alioqui huic loco nullo modo conueniret.Id amice illi dictum volo,vt eum ad talionem in his meis lucubrationibus examinandis prouocem.

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα) Quàm nullo modo vitiorum fautor sit Homerus,hic locus satis docet,vbi sub persona cuiusdam Dei sententiam suam de hoc adulterio exponit.Vnde colligimus velle eum homines ad probitatem & vitæ innocentiam exhortari,docens nihil posse tam occultè ab illis geri facinorosum aut turpe, quod tandem in apricum ætas non proferat, vt est apud Flaccum. Et hoc est quod dicit,malè facta successu felici carere. Non sinit enim Deus scelera impunita, sed ea tandem aliquando vlciscitur:proinde non est quod quantumuis homines lateas, tamen Deum te latere speres,vt est à Pindaro eleganter dictum ---- εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων ἁμαρτάνει.----credis hoc posse effici Inter videntes omnia vt lateas Deos? inquit Seneca. Sed & illa Deus statim cum adiuncta vltione prodit & detegit, vt hoc loco Vulcanus Martis & Veneris adulterium. Atque vtinam hoc intelligerent, quibus tota voluptas in scelerato vitæ genere collocata est: dubium non est quin ab instituto facillimè desistant,si quidem eos non solùm Dei reuerentia,sed supplicij etiam timor commouere potest.

κιχάνει) Sensus est:Malè facienti cuipiam nihil prodest velocitas, qua non potest effugere quin tandem,iustá Dei vindictá,in potestatem tardi hominis incidat.Id generaliter dictum,specialiter paulo pòst huic negotio accommodatur. Nam licet Mars celeritate reliquos Deos antecellat, & omnium tardissimus sit claudus ille Vulcanus, tamen hic illum iniuriam sibi facientem assequutus est:non quòd pedum viribus id præstiterit,sed dolo.Itaque prouerbij vicem obtinent illa,κιχάνει βραδὺς ὠκύν,velocem tardus assequitur: non quidem velocitate,sed astutia.Sic leporem à boue capi vulgus nostratium dictitat eodem planè sensu. Sic aquilam à testudine quoque capi dicebat olim Menedemus(vt est apud Diogenem Laertium in eius vita) πρὸς τοὺς αἰτιπολιτευομένους. Hæc sunt autem illius verba:

Ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀδυνάτου ταχύς | Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ.

id est:Deprehensus olim est ab impotenti celer,Et tarda cepit testudo regem alitum. Vbi in primo versu non dubito quin hunc locum Homericum intellexerit, cum eius studiosus potissimum extitisse perhibeatur,vt est apud eundem Diogenem. Sed vt ad rem, idem potest etiam dici de Torpedine, quæ alios pisces astu torpidiores factos, licet sint velocissimi, depascitur:idem de Raia(addo ex Arist.9.de Hist.asellos,psittas,& squatinas)& pastinaca,quæ velocissimos pisces,atque adeò ipsum mugilem astu capiunt. Vide Erasmum Adag.Chil.1.cent.7.prou.67.Quod Mars,inquit Natalis lib.2.Mytholog.cap.7.omnium Deorum fortissimus & velocissimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus,& debilis & claudicatis & tardi Dei:quid aliud significat,quàm sceleratos homines nullis virib.nulla pedum celeritate fretos posse Dei vindicis omnium flagitiorū iram deuitare? quod etiā innuit Theognis his versibus:

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων | *Vel celerem tardus comprendit,Cyrne,secutus*
Κύρνε,σὺν ἰθείῃ θεῶν δίκῃ ἀθανάτων: | *Iniustum cursu,huic numina cuncta fauent.*

τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει) Sensus est:Mars quidem simpliciter pœnam & castigationem meretur,quòd in adulterio deprehensus sit: sed circumstantiæ facti pœnam grauiorem adhuc constituunt, quòd videlicet is Deorum velocissimus à tardissimo sit comprehensus in flagranti crimine. Quæ fuerit autem illa pœna,non exprimitur.Sunt autem diuersæ illæ apud diuersas gentes,vt eas enumerat Alexand.Gen.dier.lib.4.cap.1.Videtur tamen impunitum remansisse istud adulterium Martis: nam hic in Thraciam,Venus ad Cyprum facto impetu statim se contulerunt.Porrò apud Athenæum lib.12.vt iam obseruauit Giphanius,hic versus sic legitur:

χωλὸς ἐών τέχνῃσι,τῷ καὶ ζωάγρι' ὀφέλλει.

αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο) Intemperantem nobis describit Mercurium, qui cùm videat hos adulteros ita ignominiosè Deorum oculis expositos:tamen Veneris forma captus non recuset hoc dedecus subire modò illa,vt modò Mars potitus esset. Quam vocem vt Deo indignam esse concedamus,tamen affectus impudentium & effrænis libidinis hominum illá rectissimè exprimuntur. Sunt enim,si Diis placet,sunt eiusmodi ingenia,quæ nullis aliorum pœnis à sceleribus coerceri possunt:&, quia de his loquimur,qui lasciuiæ & voluptatis Venereæ execrandos impetus cohibere nequeant, & eò cæcitatis ac dementiæ delabuntur, vt quoduis tormenti genus ipsúmque adeò suspendium post stupratam virginem aut mulierem, cuius amore incedantur,sibi exoptare minimè vereantur,adeò pudorem cum castitate omnem abiecerunt.Non absimili modo atque non ita pridem nobilis quidam Gallus,nō melior fortè ipso Iuliano,qui altera die qua Comitis stabuli (vt vocant) dignitate honestaretur, in perpetuum animæ suæ exitium cum Diabolo libentissimè conuenturum impiè dictitabat.Is nuper in bello interiit,alterúmque forsan votum tantùm consequutus est.

ὡς σὺ κελεύεις)Vulcanus petebat dotem,quam pro Venere penderat,à Ioue sibi restitui,an nunc Neptunus eadem ipsi obtulit?Res est dubia,& à nobis examinanda. Videtur sanè hic aliud,præter illa ἕδνα,intelligendum,nimirum in pœnam commissi adulterij, quam esset Mars iure persoluturus.Expressè hoc docetur in sequētibus,quia hoc à Marte se petere dicit Vulcanus,& ipse Neptunus pro Marte se fideiussorem exhibet:& non pro Ioue,à quo dotem Vulcanus repetebat. dicit enim, εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδῷσιν ἔεδνα. Veneris autem pater erat ipse Iupiter,vt docebimus in Lexico in voce, ἀφροδίτη vel κυθηρείη. Videtur ergo fuisse illa pœna pecuniaria:pro corporali enim non videbatur fideiussurus fuisse Neptunus:deinde notandum est,debitam illam fuisse ei cui iniuria inferretur,vt hic Vulcano,cuius vxorem Venerem Mars stuprauerat.

δειλαί τοι δειλῶν) Huius versus varij eliciuntur sensus, prout illi à Didymo & Eusthatio referuntur. Vel vt dicas,Sponsiones quæ pro malo homine & nequam fiunt,malæ item sunt existimandæ,vt non sit opus pro Marte pernicioso & nequissimo Neptunum fideiubere.Volunt enim hîc δειλοὶ poni pro φαῦλοι.Vel,δειλαί αἱ ἐγγύαι id est,infelices sunt & damnosæ sponsiones,καὶ δειλῶν ἀνθρώπων τὸ ἐγγυᾶσθαι, & infelicis est hominis spondere & fideiubere pro aliis. Quasi illud generaliter sit dictum omnibus iuxta illam Delphicam inscriptionem, ἐγγύα πάρα δ' ἄτα:Sponde,præstò est noxa. Quod quidem Eusthatius ἀπάνθρωπον esse dicit,si neque ipse pater pro filiis,aut cognati pro cognatis,aut amici pro amicis fideiubeant. Itaque illud generaliter à Vulcano dictum non vult.Alij ergo dicūt, ὅτι τῶν δειλῶν καὶ ἁπλῶν,ἁπλαῖς ὀφείλουσιν εἶναι καὶ αἱ ἐγγύαι,ὡς ἐχούσαις ἄγειν τοὺς ἐγγυητὰς οἱ ἁπλαῖς,ὡς ὅμοιοι.Miserorum & simpliciū hominum simplices debere esse sponsiones:hoc est,non debere esse nimium potentes ipsos sponsores,vt à creditoribus,qui sunt simpliciores illis conueniri possint,tāquam pares.Ideo subiicit Vulcanus paulò pòst,dicens Neptuno,πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι,&c.quasi dicat,Ego cùm sim te longè inferior,& tu tamen pro Marte fideiubeas,quomodo,si præcipuus ille debitor effugerit:quomodo,inquam,ego te potentiorem me conueniam?Itaque mihi non est tutum sub tua fideiussione Martem dimittere,satius est vt ille mihi antè satisfaciat, quàm è potestate mea liberetur:tamē preces & authoritas Neptuni aliud à Vulcano impetrarūt.Alij dicunt,αἱ πρὸς τοὺς δειλοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐγγύαι,δειλαί καὶ αὐταί καὶ μηδὲν δυνάμεναι,ὡς μὴ δυναμένων τῶν τοιούτων ἐπεξελθεῖν ἀδικήματα δι' ἀδυναμίαν: id est,Fideiussiones quæ miseris & imbecillibus fiunt,miseræ sunt,& nullarum virium,cùm illi non possint præ imbecillitate sua iniurias sibi factas persequi ac vlcisci.

οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε)Quasi dicat: Scio quidem rem ita se non habituram,vt tu dicis:tamen cùm me non deceat tibi seniori contradicere,iussis tuis parebo & Martem vinculis istis liberabo. Quod autem id eo pacto euenturum dubitet,fecit sua imbecillitas, qua nunquam possit fortissimos illos Deos ad debitum persoluendum cogere.

Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσ- | *Hæc certè cantor cantabat inclytus, cæterum Vlysses Oble-*

Oblectabatur mente sua audiens, atque etiam alij
Phæaces longorum remorum nauibus inclyti viri.
Alcinous autem Halium & Laodamantem iussit
Solos tripudiare, quoniam ipsis nemo contendebat.
Hi igitur postquam pylam pulchrā in manib. acceperūt
Purpuream, quā ipsis Polybus fecerat prudens,
Hanc alter iaciebat ad nebulas vmbrosas
Flexus retrò, alter autem à terra in altum eleuatus
Facilè accipiebat antequā pedes ad pauimentū veniret.
At postquā pilæ in rectum periculum fecerunt,
Saltauerunt postea in terra alma
Frequenter alternantes, iuuenes autē applaudebāt alij.
Stantes in certamine: multus autem strepitus ortus est.
Iam tunc Alcinoum alloquutus est strenuus Vlysses,
Alcinoe rex, omnium clarissime populorum,
Certè pollicitus es tripudiatores esse optimos,
Profectò manifestè factū est, stupor me habet inspicientem.
Sic dixit, lætata autem est sacra vis Alcinoi,
Statim Phæacenses amantes remos alloquutus est,
Audite Phæacensium ductores ac principes,
Hospes mihi valde videtur prudens esse:
Sed agite, ei demus hospitale munus vti decet.
Duodecim enim in populo præclari reges
Principes imperant, tertiusdecimus autem ego ipse,
Ex his ei vestem singuli benè lotam & tunicam,
Et auri talentum ferte preciosi:
Statim .a. omnia portemus congregati, vt in manibus
Hospes tenens ad cœnam veniat lætus in animo.
Euryalus autē seipsum conciliet verbis,
Et dono, quoniam nequaquam vt decuit loquutus est.
Sic dixit: omnes autem laudauerunt, & iusserunt:
Dona autem vt ferret, præmiserunt præconem singuli.
Huic .a. rursus Euryalus respondit, & loquutus est,
Alcinoe rex omnium clarissime populorum,
Tibi equidem hunc hospitem conciliabo sicut tu iubes
Dabo ei hunc ensem totum æreum, cui est manubrium
Argenteum, vagina autem nuper secti eboris
Circumuoluta est, multò autem eo dignus erit.
Sic dicens, in manib. ponit ensem argent. clauotum,
Et ipsum alloquens verba pennata dixit,
Gaude pater ô hospes, verbū si aliquod dictum est
Graue, statim illuc ferant rapientes turbines.
Tibi autem dij vxorem videre, & in patriam redire
Dent: quando diu ab amicis incommoda pateris.
Hunc autē respondēs alloquutus est prudēs Vlysses,
Et tu amice valdè gaude, dij autem felicia dent,
Neque amplius tibi ensis desiderium in futurum fiat
Huius, quem iam mihi dedisti concilians verbis.
Dixit, & circa humeros posuit ensem argenteo clauo.
Occidit autē sol & huic inclyta dona adfuerunt.
Et hæc in domum Alcinoi tulerunt præcones illustres.
Suscepta autem filij eximij Alcinoi,
Matrem iuxta venerandam posuerūt perpulchra dona,
Quibus autem imperabat sacra vis Alcinoi,
Venientes verò sederunt in altis solijs.
Tunc Areten alloquuta est vis Alcinoi,
Age mulier fer arcam pulchram, quæ optima:
Impone autem vestem bene lotam & tunicam

Τέρπετ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀκούων, ἠδὲ καὶ ἄλλοι
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες.
Ἀλκίνοος δ' Ἅλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσε
Μουνὰξ ὀρχήσασθαι, ἐπεί σφισιν οὔτις ἔριζεν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἕλοντο
Πορφυρέην, τήν σφιν Πόλυβος ποίησε δαΐφρων,
Τὴν ἕτερος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀερθεὶς,
Ῥηϊδίως μεθέλεσκε, πάρος ποσὶν οὖδας ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ* σφαίρῃ ἀν' ἰθὺν πειρήσαντο, γρ. σφαῖραι ἰθύω
Ὠρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ταρφέ' ἀμειβομένω· κοῦροι δ' ἐπελήκεον ἄλλοι
Ἑσταότες κατ' ἀγῶνα· πολὺς δ' ὑπὸ* κόμπος ὀρώρει. γρ. ὑπὸ
Δὴ τότ' ἄρ' Ἀλκίνοον προσεφώνεε δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ἠμὲν ἀπείλησας βητάρμονας εἶναι ἀρίστους,
Ἠδ' ἄρ' ἑτοῖμα τέτυκτο· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ὣς φάτο, γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὁ ξεῖνος μάλα μοι δοκέει πεπνυμένος εἶναι.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν ξεινήϊον ὡς ἐπιεικές.
Δώδεκα γὰρ κατὰ δῆμον ἀριπρεπέες βασιλῆες
Ἀρχοὶ κραίνουσι, τρεισκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός·
Τῶν οἱ ἕκαστος φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Καὶ χρυσοῖο τάλαντον ἐνείκατε τιμήεντος.
Αἶψα δὲ πάντα φέρωμεν ἀολλέες, ὄφρ' ἐνὶ χερσὶ
Ξεῖνος ἔχων, ἐπὶ δόρπον ἴῃ χαίρων ἐνὶ θυμῷ.
Εὐρύαλος δὲ αὐτὸν ἀρεσσάσθω ἐπέεσσι
Καὶ δώρῳ, ἐπεὶ οὔτι ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον·
Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι προέσαν κήρυκα ἕκαστος.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Τοιγὰρ ἐγὼ τὸν ξεῖνον ἀρέσσομαι, ὡς σὺ κελεύεις,
Δώσω οἱ τόδ' ἄορ παγχάλκεον, ᾧ ἔπι κώπη
Ἀργυρέη, κολεὸν δὲ νεοπρίστου ἐλέφαντος
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιον ἔσται.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει ξίφος ἀργυρόηλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι·
Σοὶ δὲ θεοὶ ἄλοχόν τ' ἰδέειν καὶ πατρίδ' ἱκέσθαι
Δοῖεν, ἐπεὶ δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Καὶ σὺ φίλος μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν·
Μηδέ τί τοι ξίφεός γε ποθὴ μετόπισθε γένοιτο
Τούτου ὃ δή μοι δῶκας ἀρεσσάμενος ἐπέεσσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισι θέτο ξίφος ἀργυρόηλον.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τῷ κλυτὰ δῶρα παρῆεν.
Καὶ τάγ' ἐς Ἀλκινόοιο φέρον κήρυκες ἀγαυοί·
Δεξάμενοι δ' ἄρα παῖδες ἀμύμονος Ἀλκινόοιο
Μητρὶ παρ' αἰδοίῃ ἔθεσαν περικαλλέα δῶρα.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Ἐλθόντες δὲ καθῖζον ἐν ὑψηλοῖσι θρόνοισι.
Δή ῥα τότ' Ἀρήτην προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Δεῦρο γύναι, φέρε χηλὸν ἀριπρεπέ', ἥτις ἀρίστη,
Ἐν δ' αὐτῇ θὲς φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα.

Ἀμφὶ δέ οἱ πυρὶ χαλκὸν ἰήνατε, θέρμετε δ' ὕδωρ,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, ἰδών τ' εὖ κείμενα πάντα
Δῶρα τά οἱ Φαίηκες ἀμύμονες ἐνθάδ' ἔνεικαν,
Δαιτί τε τέρπηται καὶ ἀοιδῆς ὕμνον ἀκούων·
Καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον ἐμὸν περικαλλὲς ὀπάσσω,
Χρύσεον, ὄφρ' ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα
Σπένδῃ ἐν μεγάρῳ Διΐ τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν.
 Ὣς ἔφαθ'· Ἀρήτη δὲ μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν ὅττι τάχιστα.
γρ. ἵστασαν Αἱ δὲ λοετροχόον τρίποδ' *ἔστασαν ἐν πυρὶ κηλέῳ·
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ἑλοῦσαι·
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Τόφρα δ' ἄρ' Ἀρήτη ξείνῳ περικαλλέα χηλὸν
Ἐξέφερεν θαλάμοιο, τίθει δ' ἐνὶ κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα, χρυσόν τε, τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν·
Ἐν δ' αὐτῇ φᾶρος θῆκεν, καλόν τε χιτῶνα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
 Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μή τίς τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται, ὁππότ' ἂν αὖτε
Εὕδῃσθα γλυκὺν ὕπνον ἰὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσσ.
Αὐτίκ' ἐπήρτυε πῶμα· θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη.
Αὐτόδιον δ' ἄρα μιν ταμίη λούσασθαι ἄνωγεν
Ἐς ῥ' ἀσάμινθον βάνθ'· ὁ δ' ἄρ' ἀσπασίως ἴδε θυμῷ
Θερμὰ λοετρ', ἐπεὶ οὔτι κομιζόμενός γ' ἐθάμιζεν
Ἐπεὶ δὴ λίπε δῶμα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο·
Τόφρα δέ οἱ κομιδή γε θεῷ ὣς ἔμπεδος ἦεν.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν χλαῖναν καλὴν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βὰς ἄνδρας μετ' οἰνοποτῆρας
Ἤϊε. Ναυσικάα δὲ θεῶν ἄπο κάλλος ἔχουσα
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο·
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσῆα ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
 Χαῖρε ξεῖν', ἵνα καί ποτ' ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ
γρ. μνήσῃ *Μνήσῃ ἐμεῖ', ὅτι μοι πρώτῃ ζωάγρι' ὀφέλλεις.
 Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
γρ. θυγάτηρ Ναυσικάα *θύγατερ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Τῷ κέν τοι κἀκεῖθι θεῷ ὣς εὐχετοῴμην
Αἰεὶ ἤματα πάντα. σὺ γάρ μ' ἐβιώσαο κούρη.

Circa ignem.a.lebetem calefacite: calefacitę autē aquā,
Vt lotus, vidénsque benè posita omnia
Dona, quæ ei Phæaces eximij huc tulerunt,
Et conuiuio oblectetur, & cantilenæ laudem audiens:
Atque ei ego hoc poculum meum pulchrum prabebo
Aureum, vt mei memor diebus omnibus
Libet domi suæ, Iouique alijsque dijs.
 Sic ait: Arete autem ancillis loquuta est,
Vt circa ignē locent lebetem magnum quā celerrimè.
Hæ.a.lauacralem lebetem locarunt ad ignē ardentem:
Aquam.v.infuderūt subt⁹.a. ardere faciebāt accipiētes:
Aluū.q.tripodis ignis circūdedit, calefiebat.a.aqua.
Interea verò Arete hospiti pulchram cistam
Extulit è thalamo, imposuit verò pulchra dona,
Vestem, aurúmque, quæ ei Phæacas dederant.
Ipsa verò indusium posuit, pulchrámque tunicam,
Et ipsum alloquuta verba volatilia dixit,
Ipse tunc vide de operculo, statim.v. vinculū circūliga
Nequis tibi in itinere damnum afferat, cùm fortè
Dormieris dulcem somnum profectus in naue nigra.
 Cæterùm postquā hoc audiuit prudens diuus Vlysses
Statim aptauit operculum: celeriter.a.vinculū ligauit
Varium, quod olim docuit ingenio veneranda Circe.
Extemplo autem ipsum ancilla lauari iussit,
In lauacrū vbi conscēdisset: ille.v. libēter vidit animo
Calida lauacra, quoniā neutiquā curatúsq. frequētaret,
Ex quo reliquit domum Calypsus pulchricomæ.
Interea ei cura tanquam Deo perpetua erat.
Hunc postquam ancillæ lauarunt & vnxerunt oleo,
Circa ipsum chlænam pulchram iecerunt atque tunicā,
Ex labro egressus viros ad vini potatores
Ibat. Nausicaa autem à dijs pulchritudinem habens,
Stetit iuxta postes tecti pulchrè fabricati.
Admirata autem est Vlyssem oculis aspiciens,
Et ipsum alloquuta verba alata dicebat,
 Salue hospes, vt etiam olim cùm eris in patria terra
Memor mei, quòd mihi vitæ cōseruatæ mercedē debes.
 Hanc mutuis dictis alloquutus est versutus Vlysses,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi,
Sic nunc Iupiter faciat valdè sonans maritus Iunonis,
Domum venire, & reditus diem videre.
Certè tibi etiam illic velut deo vota faciam
Semper diebus omnibus: tu enim me seruasti puella.

COMMENTARIVS.

μουνὰξ ὀρχήσασθαι) Intelligo absoluta illa Demodoci cantilena, ad quam alij mixtim Phæacenses saltabant, iussisse Alcinoum, vt hi duo Halius & Laodamas per se soli & sine cantu saltarent. Illi tamen præmittunt pilæ ludum, quem cœlestem appellat Pollux lib. 9. vt iam obseruauit Giphanius. Hunc ludum autem aliquod saltationis genus fuisse dicit Eustathius.

ἢ μὲν ἀπείλησας) Hoc solùm laude dignum in Phæacensium certaminibus obseruauit. nam in cæteris præstantiorem se illis existimabat. Ea autem solemus extollere, quæ à nobis minus præstari possunt. Minus autem saltationis peritus fuisse Vlysses videtur, aut saltem propter nauigationis laborem ad eam minus in presentia aptus, vt ipsemet antea dicebat. Vel hanc postremam partem tantùm admiratus est, quòd soleant in omnibus ferè rebus nouissime magis afficere spectantes. Non decuit autem eum aliqua parte non laudatis Phæacibus discedere, vt ipsis tantum gratularetur, ac testaretur non omnino iniucundam sibi fuisse hanc certaminum exhibitionem. Quo etiam precepto gauisuri essent ipsi Phæaces, vt qui non frustrà in oblectando hospite operam collocassent. Itaque statim subiungit, ὣς φάτο. γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο, nimirum quòd aliquod ab hospite intelligeret approbatum. Perisse enim beneficia putamus, nisi illa ei cui fiunt, placere cognoscamus, alioqui non leuis lætitia in beneficia redundare solet.

δῶρον ξεινήϊον) Iam aliquoties obseruauimus hunc veterum morem, dari solita munera hospitalia, quæ Xenia appellantur, peregrinis ab ipsis hospitibus excipientibus: nunc dicam varij fuisse illa generis. nam aliquando pocula aurea vel argentea, aliquando currus & equi, aliquando baltheus, aliquando ensis, aliquando vestes donabantur: hîc vestes, auri talenta, & ensem accipit à Phæacibus Vlysses. Reperio tamen alibi solita donari edulia, idque apud Apuleium Asini aurei lib. 2. cuius hec sunt verba: Commodùm, inquit, meridies accesserat, & mittit mihi Byrrhena xeniola, porcum optimum & quinque gallinulas, & vini cadum in ætate preciosi, &c. Vbi Philippus Beroaldus doctissimus eius authoris illustrator, Morem, inquit, signat priscorum, qui hospitibus munera esculenta missitabant, quæ Xenia, id est, hospitalia appellauerunt. Nam, vt author est Vitruuius in sexto, cùm fuerint Græci delicatiores & à fortuna opulentiores, hospitibus aduenientibus instruebant cubicula & triclinia, & cum penu cellas, primóque die ad cœnam inuitabant, postero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquásque res agrestes, quę xenia ab hospitibus appellabantur.

χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε) In reconciliatione amicorum id æquum est obseruari, vt qui primus facta iniuria amicitiam labefactauit, eam quoque primus resarciat. Quod hic Euryalus ingenuè facit. Agnouerat enim ex præcedentibus, temerè se & inconsultè tam proterue & petulanter hospiti, cuius virtutes perspectas non habebat, insultasse. Atqui dixeris, hoc ipso iustiùs poterat ignotum virum lacessere: grauius enim futurum, si notum contempsisset. Immò, inquam, eò minus debuit illi esse iniuriosus, quòd eum nondum nosset. Modestiæ enim est, de eo quem nondum reipsa noris, bene sentire: quem autem fortem noris, ignauum appellare & contumeliæ & calumniæ non tolerandæ. Hanc ergo partem τῶ κεδνῶν (?) optimè seruat Euryalus, ingenuéque fatetur, se quicquid graue aut molestum in Vlyssem pronunciauit, pro irrito haberi velle, testémque humani & mansueti erga illum animi preciosum ensem illi obtulit, tum omnia fausta imprecatur.

μηδέ τί τοι ξίφεος) Quasi dicat: vtinam te Deus sic felicitet & fortunet, vt nunquam huius ensis, quo me donas, penuria labores. Solent enim miseri homines, qui dum prosperiorem vitam viuerent, sua in aliis locupletandis profuderunt: tum demum, cùm angustia rei familiaris opprimuntur, ea sibi exoptare, quæ alias liberaliter & magnificè in munera (de his tantùm loquor, quia ad rem præsentem attinent) consumpserunt.

μητρὶ παρ' αἰδοίῃ) Cur hæc prope Areten collocentur, ratio videri potest, quòd non solùm ab illa iussu Alcinoi quædam alia superadiicienda illis erant, sed etiam cista includenda, quod ipsa in sequentibus exequitur.

καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον) Vt Alcinous cæteros Reges dignitate antecellebat, sic etiam muneris hospitalis præstantia illis est superior. Illi enim vestes & talenta auri, hic poculum ad libationes, qui finis muneri etiam maiorem conciliat præstantiam. Neque tamen vestes prætermisit: nam paulò pòst Arete, ἐν χηλῷ φᾶρος θῆκεν καλόν τε χιτῶνα. Idem conuiuia exhibuit, certamina, & hospitium: vnde facilè iudicari potest, quàm ille meliùs de Vlysse sit meritus.

θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε) Obseruandus est hic mos antiquorum cistas vinculis muniendi, quod posteà clauibus fieri solitum est ex Laconum inuentione, vt tradunt. Hoc autem Vlyssis vinculum vulgarium securitatem excessit: ideò dicitur illud à Circe accepisse. Vnde monet hoc loco Eustathius, posse prouerbialiter vsurpari, ὀδυσσεὺς δεσμόν, Vlyssis vinculum: de rebus diligenter & tutò obseratis, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς σφραγιζομένων. Et hoc in sua Adagia retulit Adrianus Iunius.

θεῷ ὡς) Nescio an à multis animaduersum sit, animaduerti tamen maximè iubeo, quàm longè ab Epicureorum sententia dissidcat Homerus noster, statuentium Deum in cœlis ociosum, vitáque tranquilla perfruentem. Quòd à sanis Philosophis satis superque confutatum est, & hoc ipsum Poeta noster proculdubio præstiturus foret, si resumpta vita pristina hæc monstra horrenda conspiceret. Id ergo nos ex ipsius verbis, quandoquidem viua illius voce destituimur, præstemus. Vlyssem curis & sollicitudinibus variis animo agitatum, cui comparat? Deo nimirum, cuius naturæ omnino repugnat, desidiosum esse. Ille agit perpetuò, feriatúrque nunquam more istorum bipedum porcorum, quibus summa felicitas in voluptate & inertia posita est. Ille curas subinde varias, immò infinitas cogitationes versat, quibus generis humani conseruationi diligenter prospicit. Quid verò, dicat aliquis, forsan ex eodem porcorum grege, Tu nobis versatilem quendam & mobilem Deum fingis, cui nulla quies, nulla statio, nullus laborandi finis. Demus, ab illo mundum hunc regi: at si talis est, qualem vos vultis, nónne iam inde ab æterno omnia habet præsentia, quæ ille disposuit, & ordinauit? ecquid opus est eum ita subinde curis torqueri? Respódeo, nos nullum alium Deum imaginari, quàm qui ab æterno & ante sæcula extitit. Iam cùm vnus & idem sit, mutari nullo modo potest: quod proculdubio accideret, si curæ in illo quiescerent. Nam si qui ab initio eos habuit, nunc verò non habeat: iam Deus non est, vt qui mutationi sit obnoxius. Quod enim in illo semel fuit, semper est & erit: alioqui non æterna essent omnia in Deo, neque ipse Deus esset æternus. Rectè igitur Homerus qui eum in perpetua cura & sollicitudine constituit. Quod tamen non est intelligendum vt eum adeò torqueri aut cruciari oporteat, sed non possumus alio modo diuina mysteria quàm humanis vocabulis exprimere: adeò infans est, de Deo mortalitas.

ζωάγρι' ὀφέλλεις) Beneficiorum commemoratio, inquiũt, eorundem est exprobratio. Existimo tamen hîc nõ exprobrandi gratia beneficium suum Nausicaam Vlyssi commemorare, sed vt se Vlyssi hoc nomine commendaret, perpetuámque sui memoriam apud eũ impetraret. Ita enim à natura sumus informati, vt beneficia nostra collata perire aut obliuione obrui nolimus, nihílque ferè grauiore aut iniquiore animo ferimus, quàm ἀχαριστίαν, quæ in eorum sepulta memoria ostenditur. Deinde nescio quo modo bene in Vlyssem erat affecta Nausicaa, vt quem sibi pro marito exoptarit.

θεῷ ὡς) An impiè hoc ab Vlysse dictum sit, quispiam fortasse quæratur? Ego verò respondebo Vlyssem cóparatiuè tantùm loqui, non essentialiter: hoc est, vt Nausicaam verè & reipsa Deam sit existimaturus, sed quemadmodum Deo vitam nostram primùm acceptam referimus, & ideò ipsi gratias agere solemus: sic se etiam ipsi Nausicaæ, vt alteri cuidam Deo, perpetuas habiturum gratias, vt à qua sit seruatus, & quasi noua vita donatus. Mortis enim liberari periculo, est quasi alteram vitã accipere: à quo auté id factum sit nihil aliud dicas, quàm illi teipsum acceptum referre: quãquam hoc est instrumẽtis dare, quod Deo authori competit. Proinde nos cùm ita loquimur, altius est animus attollendus, & Deo omnia tribuenda, cùm secundarum etiam tamen causarum aliqua reuerentia.

Dixit, & in thronũ sedit ad Alcinoum regem.
Hi verò iam partes diuidebant, miscebantq́ vinum:
Præco verò propè venit ducens amabilem cantorem
Demodocum populo venerandum, collocauit a. ipsum
In medio conuiuantium, ad colũnã longã firmando eũ.
Iam tum præconem alloquutus est versutus Vlysses,
A tergo præscindens, multum enim supererat
Albidentis suis, multa autem erat circum pinguedo:
Præco, accipe hanc præbe carnem vt comedat,
Demodoco, & ipsum complectar tametsi tristis.
Omnibus enim hominibus terrestribus musici
Honore digni sunt, & reuerentia, eo quòd ipsos
Cantum musa docuit, amat autem genus cantorum.
Sic ait: præco autem ferens in manibus posuit
Heroi Demodoco, ille suscepit: gaudebat autem animo.
Illi verò ad fercula apparata proposita man᷒ extẽderũt,
Cæterùm postquam potu & cibo saturati sunt,
Iam tum Demodocum alloquutus est versutus Vlysses,
Demodoce, longè te suprà mortales laudo omnes,
Siue te Musa docuerit Iouis filia, siue Apollo.
Valdè enim ornatè vt est Græcorum fatum canis,
Quanta fecerint passiq́ sunt, et quãtã laborarũt Græci:
Tanquã alicubi siue tu ipse presens aut ab alio audieris.

Ἠ ῥα, καὶ ἐς θρόνον ἷζε παρ' Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον·
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν, ἄγων ἐρίηρον ἀοιδὸν
Δημόδοκον, λαοῖσι τετιμένον, εἷσε δ' ἄρ' αὐτὸν
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Δὴ τότε κήρυκα προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Νώτου ἀποπροταμὼν, ἐπὶ δὲ πλεῖον ἐλέλειπτο
Ἀργιόδοντος ὑός, θαλερὴ δ' ἦν ἀμφὶς ἀλοιφή·
Κῆρυξ, τῆ δὴ τοῦτο πόρε κρέας ὄφρα φάγησι,
Δημοδόκῳ, καί μιν προσπτύξομαι ἀχνύμενός περ.
Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ
Τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὕνεκ' ἄρα σφέας
Οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· κῆρυξ δὲ φέρων ἐν χερσὶν ἔθηκεν
Ἥρωϊ Δημοδόκῳ, ὁ δ' ἐδέξατο· χαῖρε δὲ θυμῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Δημόδοκον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δημόδοκ', ἔξοχα δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων,
Ἤ σέ γε Μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς παῖς, ἤ σέ γ' Ἀπόλλων.
Λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον ἀείδεις,
Ὅσσ' ἔρξαν τ' ἔπαθόν τε, καὶ ὅσσ' ἐμόγησαν Ἀχαιοί·
Ὥς τέ που ἢ * αὐτὸς παρεὼν, ἢ ἄλλου ἀκούσας. γρ. αὐτὸς παρεὼν

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον,
Δουρατέου, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ,
Ὅν ποτ' ἐς ἀκρόπολιν δόλον ἤγαγε δῖος Ὀδυσσεὺς,
γρ. οἱ ῥ' Ἀνδρῶν ἐμπλήσας* οἵ Ἴλιον ἐξαλάπαξαν.
Αἴ κεν δή μοι ταῦτα κατὰ μοῖραν καταλέξῃς,
Αὐτίκ' ἐγὼ πᾶσιν μυθήσομαι ἀνθρώποισιν,
Ὡς ἄρα τοι πρόφρων θεὸς ὤπασε θέσπιν ἀοιδήν.
Ὡς φάθ', ὁ δ' ὁρμηθεὶς θεοῦ ἤρχετο, φαῖνε δ' ἀοιδήν,
Ἔνθεν ἑλὼν, ὡς οἱ μὲν ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν
Βάντες ἀπέπλειον, πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες
Ἀργεῖοι· τοὶ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ·
Αὐτοὶ γάρ μιν Τρῶες ἐς ἀκρόπολιν ἐρύσαντο.
Ὡς ὁ μὲν εἱστήκει· τοὶ δ' ἄκριτα πόλλ' ἀγόρευον
Ἥμενοι ἀμφ' αὐτόν. τρίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή,
Ἠὲ διατμῆξαι κοῖλον δόρυ νηλέϊ χαλκῷ,
γρ. ἐπ' ἄκρης Ἢ κατὰ πετράων βαλέειν ἐρύσαντας* ἐπ' ἄκρας,
Ἢ ἐάαν μέγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι,
Τῇ περ δὴ καὶ ἔπειτα τελευτήσεσθαι ἔμελλεν.
Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες.
Ἤειδεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
Ἱππόθεν ἐκχύμενοι, κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες·
Ἄλλον δ' ἄλλῃ ἄειδε πόλιν κεραϊζέμεν αἰπήν·
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα προτὶ δώματα Δηϊφόβοιο
Βήμεναι ἠΰτ' Ἄρηα, σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ.
Κεῖθι δὴ αἰνότατον πόλεμον φάτο τολμήσαντα,
Νικῆσαι καὶ ἔπειτα διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτὸς· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Τήκετο, δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς.
Ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν ἀμφιπεσοῦσα,
γρ. προπάροιθεν Ὅς τε ἑῆς* πρόσθεν πόλιος λαῶν τε πέσῃσιν,
Ἄστεϊ καὶ τεκέεσσιν ἀμύνων νηλεὲς ἦμαρ·
Ἡ μὲν τὸν θνήσκοντα καὶ ἀσπαίροντ' ἐσιδοῦσα,
Ἀμφ' αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει· οἱ δέ τ' ὄπισθεν
Κόπτοντες δούρεσσι μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμους,
Εἴρερον εἰσανάγουσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀϊζύν.
Τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.
Ὡς Ὀδυσεὺς ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα λείβων,
Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ, βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Δημόδοκος δ' ἤδη σχεθέτω φόρμιγγα λίγειαν·
Οὐ γάρ πως πάντεσσι χαριζόμενος τάδ' ἀείδει.
γρ. θεῖος Ἐξ οὗ δορπέομέν τε καὶ ὤρορε* δῖος ἀοιδὸς,
Ἐκ τοῦδ' οὔπω παύσατ' ὀϊζυροῖο γόοιο
Ὁ ξεῖνος· μάλα πού μιν ἄχος φρένας ἀμφιβέβηκεν.
Ἀλλ' ἄγ', ὁ μὲν σχεθέτω, ἵν' ὁμῶς τερπώμεθα πάντες,
Ξεινοδόκοι καὶ ξεῖνος· ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Εἵνεκα γὰρ ξείνοιο τάδ' αἰδοίοιο τέτυκται,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά οἱ δίδομεν φιλέοντες.
Ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται
Ἀνέρι ὅς τ' ὀλίγον περ ἐπιψαύει πραπίδεσσι.
Τῷ νῦν μηδὲ σὺ κεῦθε νοήμασι κερδαλέοισιν,
Ὅττι κέ σ' εἴρωμαι· φάσθαι δέ σε κάλλιόν ἐστιν.

Sed certè perge, & equi apparatum canta
Lignei, quem Epeus fecit auxilio Palladis,
Quem quondam in arcem dolum duxit diuus Vlysses,
Viris vbi impleuisset, qui Ilium euerterunt.
Siquidem mihi, hæc eleganter enarraueris,
Tum ego omnibus pronunciabo hominibus,
Vt certè tibi benignus deus præbuit diuinā cantilenā.
Sic ait, ille concitatus à deo cœpit, apparabat cātilenā
Inde exorsus, quo pacto illi quidē bene tabulatis nauib.
Conscensis enauigarunt igne in tentoria iniecto:
Græci: alij verò iam inclytum apud Vlyssem
Sedebant in Troianorum foro absconsi equo:
Ipsi enim eum Troianis in arcem protraxerunt.
Vt ille quidē in arce cōstitit, illi iudicia multa proferebāt
Sedentes circa ipsum: trifariam.a. ipsis placuit consilium,
Aut perscindere cauum lignum sæuo ferro,
Aut de rupe deijcere protractum in summitatem,
Aut sinere ingens simulacrum deorū placamentum esse,
Qua vtique sententia etiam postea vt fieret futurū erat.
Fatale enim erat perire, postquā vrbs intra se recepit
Ligneū ingentem equum, vbi sedebāt omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & mortem afferentes.
Cecinit etiam vt vrbem depopulati sunt filij Græcorum
Ex equo effusi, cauis insidijs relictis:
Aliū.a. alibi cecinit vrbem depopulatum esse excelsam.
Cæterùm Vlyssem ad domum Deiphobi
Conscendisse, tanquam Martem, cum eximio Menelao,
Illic iam grauissimum bellum dicebat ausum fuisse,
Vicisse etiam continuò per magnanimam Palladem.
Hæc certè cantor cecinit eximius: cæterùm Vlysses
Tabescebat, lacrymis irrigabat sub palpebris genas,
Vt fœmina flet dilectum virum circumuoluta,
Qui suam ante vrbem populúmque ceciderit
Vrbi & liberis vindicans sæuum fatum.
Siue illū morientem & adhuc palpitantem conspicata,
Super illum fusa quærendum vlulat, illi verò retrò
Cedentes, hastis tergum atque etiam humeros
Seruitutem inducunt, laboremq; & calamitatem,
Huius miserabilissimo labore tapescunt genæ.
Sic Vlysses miserabiles sub palpebris lacrymas stillabat.
Tunc alios quidem omnes latuit lacrymas fundens.
Alcinous autem ipsū solus considerauit atque cognouit
Sedens prope ipsum, vehemēter.a. ingemiscētem audit.
Statim autem Phæacibus nauigandi peritis dicebat,
Audite Phæacum principes atque consiliarij,
Demodocus iam cohibeat citharam sonoram,
Non enim fortassis omnibus gratificans hæc cantat:
Ex quo cœnauimúsque & cœpit diuinus cantor,
Ex hoc nunquam cessauit ab ærumnoso luctu:
Hic hospes, valdè fortassis ipsum dolor mēte circūdedit.
Sed agè ille quidem cesset vt simul oblectemur omnes
Hospitio suspicientes hospesq;, quoniā multo honesti' est.
Nam ob hospitem hæc venerandum parata sunt
Celebritas & amica dona, quæ illi dedimus amantes
Pro fratre & hospes, & supplex est factus
Viro etiam paululùm attingit mente.
Ideóque nunc ne tu cela ingenio vafro,
Quodcunq. interrogauero, dicere autem te honestū est.

Dic

Dic nomine quo te illic vocabant mater que paterque,
Alijq́; qui in vrbe tua & qui circũ nos habitabãt vicini.
Non enim quisquam omnino absq; nomine est hominũ,
Neq. ignauus, neque eximius, postquã primũ natus sit:
Sed omnibus imponuntur simulatq́; genuerint parẽtes.
Dic etiam mihi terramq́; tuam populúmque vrbemq́;,
Vt te illuc mittant obseruantes mentibus naues.
Non enim Phæacibus gubernatores sunt,
Neq. vllo pacto gubernacula sũt quæ aliæ naues habẽt,
Sed ipsæ sciunt propositum & mentem virorum,
Et omnium sciunt vrbes & pingues agros
Hominum: & vndas celerrimè maris tranant,
Caligine & nebulis obtectæ, neque vnquam ipsis
Neque aliqua parte offendere accidit timore vel perire.
Sed hoc sic quondam patrem ego dicentem audiui,
Nausithoum, qui dicebat Neptunum succensere
Nobis, quòd ductores illæsi sumus omnium:
Dicebat aliquando Phæacũ virorũ benè cõpactã nauẽ
Ex deductione redeuntem in obscuro ponto
Periturum esse: ingẽtẽ.a. nobis montẽ vrbi circũtecturũ.
Sic dicebat senex: ea verò deus vel perficere potest,
Vel imperfecta esse poterunt, vt illi placidũ est in animo.
Sed agè mihi dic hoc & verè enarra,
Vbinam aberraueris, & ad quámnã perueneris regionẽ
Hominum: ad ipsosq́; vrbésque benè habitatas.
Siue quod molestiq́; & agrestes, neque iusti,
Quique hospitales, & quibus mens est deo placens.
Dic quidnam fleueris & duxeris intra animum
Argiuorum Græcorum atque Ilij fatum audiens.
Hoc.a. dij quidem fecerunt: destinarunt autem excidiũ
Hominibus omnibus vt sit & posteris cantilena.
An aliquis tibi cognatus perijt ante Ilium,
Qui eximius erat gener aut socer, qui potissimum
Curæ sint post sanguinem & genus nostrum,
An aliquis fortasse socius vir grata sciens
Eximius: quoniam non sanè fratre inferior
Est: qui cùm sit socius, prudentia scierit.

Εἴπ' ὄνομ' ὅ, τί σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε.
Ἄλλοι θ' οἳ κατὰ ἄστυ καὶ οἳ περιναιετάουσι.
Οὐ μὲν γάρ τις πάμπαν ἀνώνυμός ἐστ' ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸς, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται·
Ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι τίθενται, ἐπεί κε τέκωσι, τοκῆες.
Εἰπὲ δέ μοι γαῖάν τε τεὴν δῆμόν τε πόλιν τε·
Ὄφρα σε τῇ πέμπωσι τιτυσκόμεναι φρεσὶ νῆες.
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι κυβερνητῆρες ἔασιν,
Οὐδέ τι πηδάλι' ἐστὶ τά τ' ἄλλαι νῆες ἔχουσιν·
Ἀλλ' αὐταὶ ἴσασι νοήματα καὶ φρένας ἀνδρῶν,
Καὶ πάντων ἴσασι πόλιας καὶ πίονας ἀγροὺς
Ἀνθρώπων· καὶ λαῖτμα τάχισθ' ἁλὸς ἐκπερόωσι,
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμέναι. οὐδέ ποτέ σφιν
Οὔτε τι πημανθῆναι ἔπι δέος, οὔτ' ἀπολέσθαι.
Ἀλλὰ τόδ' ὥς ποτε πατρὸς ἐγὼ εἰπόντος ἄκουσα
Ναυσιθόου, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀγάσασθαι
Ἡμῖν οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων·
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν εὐεργέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι· μέγα δ' ἧμιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψειν.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων· τὰ δέ κεν θεὸς ἢ τελέσειεν,
Ἤκ' ἀτέλεστ' εἴη, ὥς οἱ φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ὅππῃ ἀπεπλάγχθης τε, καὶ ἅς τινας ἵκεο χώρας
Ἀνθρώπων· αὐτούς τε, πόλεις τ' εὖ ναιεταώσας.
Ἠμὲν ὅσοι χαλεποί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
Οἵ τε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.
Εἰπὲ δ' ὅ, τι κλαίεις καὶ ὀδύρεαι ἔνδοθι θυμῷ
Ἀργείων Δαναῶν ἠδ' Ἰλίου οἶτον ἀκούων.
Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ' ὄλεθρον
*Ἀνθρώποις, ἵνα ἦσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.
Ἤ τίς τοι καὶ πηὸς* ἀπώλετο Ἰλιόθι πρὸ
Ἐσθλὸς ἐὼν γαμβρὸς ἢ πενθερὸς, οἵ τε μάλιστα
Κήδιστοι τελέθουσι μεθ' αἷμά τε καὶ γένος* αὐτῶν.
*Ἤ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς· ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

γ. ἀνθρώποισιν ἅπασι, καὶ ἐσσ. ἀοιδὴν. γ. ἀπέφθιτο γ. αἰδῶν γ. Ἤ που τίς τοι.

COMMENTARIVS.

πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισι) De Musica aliàs dictum est, & olim dicetur in Athenæo.

κλέα ἀνδρῶν κατὰ κόσμον) Verisimile est Demodocum multa quæ ad Troianum bellum pertinebant cecinisse, cùm ipsius Vlyssis & Achillis contentionem exponeret, alioqui frustrà eum adeò laudaret Vlysses eo nomine, quòd labores Græcorum verè & decẽter cecinerit. Sed in illis commemorandis noluit Poeta immorari euitandæ prolixitatis gratiâ, vt quod iam in Iliade præstiterit: hic ergo illius περιλειπόμενα tantùm refert, vt quod sequitur de equo Durio. De illo autem nos suprà lib. 4. satis diximus. Postulauit autem Vlysses à Demodoco, vt illum caneret: quia ibi laudes suas contineri intelligebat, cùm ipse dolum illum excogitarit. Deinde hic est Poetæ modus, vt Vlyssem suum Phæacibus etiam patefaciat antequam ab illis in patriam discedat, facit ergo vt audita illa cantilena, in lacrymas Vlysses eruperit: quo viso occasionem silentium cantori imponendi, & Vlyssem ipsum quisnam sit interrogandi Alcinous arripiet, tum ille sequenti libro rem totam copiosissimè illi exponet cum longa peregrinationis & laborũ suorum narratione.

τρὶς δ' ἄρα μήσατο) Æneas apud Virgilium quadruplex consilium fuisse dicit his verbis:

Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ,
Et molem mirantur equi: primúsque Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari:
Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant.
At Capys, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum insidias suspectáque dona
Præcipitare iubent, subiectísve vrere flammis:
Aut terebrare cauas, vteri & tentare latebras:
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι) Nihil potest hominum prudentia aut rectum consilium vbi Deus aliud fieri statuit.

αὐτὰρ Ὀδυσσῆα) Cæterorum Græcorum facta non commemorat, vnius autem Vlyssis meminit, quòd ita videlicet à Musa impelleretur, vt etiam antea cùm eius contentionem cum Achille caneret.

ὡς δὲ γυνὴ) Hæc comparatio ad significandum Vlyssis luctum tantùm assumpta est, & tota vis est in illis verbis τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.

οἶος ἐπεφράσατο) Sic anteà etiam solus lugentem Vlyssem obseruabat Alcinous, vnde colligere est remotos ab alijs eos fuisse, aut eminentiore loco, aut quod propter vicinitatem (ad latus enim Alcinoi consedisse Vlyssem puto) id facilius fuerit Alcinoo videre.

Δημόδοκος δ' ἤδη) Cùm ad exhilarandum hospitem celebraret hoc conuiuium Alcinous, videret autẽ è contrario ad Musici cantilenas eum tristari, iubet Demodocum quiescere, ne videatur de industria & sponte hoc pati, ac ex luctu & dolore hospitis voluptatẽ capere.

ἀντὶ κασιγνήτου) Quasi dicat: Oportet nos hospitis rationem habere, non mediocrem, non quòd simpliciter hospes sit, sed quia sub hac hospitis appellatione latet maius amicitiæ vinculũ, quàm prima fronte existimari possit. Ego enim in fratris loco eum demũ

putari ab omni cordato viro arbitror, qui se ei hospitem & supplicem fecerit.

ἵν᾽ γὰρ φαίνωσι) Mira est hoc loco τερατολογία, qua mentem & intellectum suis nauibus rex Phæacensis tribuit, quæ nauigantium institutum & omnium vrbes & agros cognoscant. Quod ego attonitus audio, sed aut falsa est Alcinoi iactantia, aut res quæ illis sæculis non absurda censeretur, siquidem ipsas quercus audire finxerint, & ferè res omnes brutas animauerint. Sic nauis Argo malum loquacem ex Dodonæa quercu habuisse dicitur. Quod tamen dicit Phæacensibus nauibus nullos esse gubernatores, nulla gubernacula: videtur contrarium esse illis quę anteà dicta sunt, vbi iuuenes duo & quinquaginta eliguntur ad nauem, quam in Vlyssis discessum instrui iubebat Alcinous. Iidem eam malo, velis & remis instruunt. Proinde videtur hic Alcinous mendacij & vanitatis crimine obligari, dum sua peregrino homini nimium iactitat.

ὅππη ἀπεπλάγχθης) Qui interrogant apud Homerum, solent ceruum quæstionum cumulare, vt copiosius sit interrogato respondendi argumentum. Id facit etiam hoc loco Alcinous. Tria enim potissimùm quærit ab Vlysse, vbi gentium errauerit: deinde quales ad populos peruenerit; tertio cur ad cantilenas Dedomodoci lacrymatus sit.

Finis libri octaui.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΡΧΗ τῶν Ὀδυσσέως διηγημάτων, ἐν οἷς φησὶ πεπολεμηκέναι τοῖς Κίκοσι, καὶ πρὸς τοὺς Λωτοφάγους παραγεγονέναι, καὶ πρὸς τὸν Κύκλωπα Πολύφημον προσεληλυθέναι· καὶ τοῦτον φαγόντα ἓξ ἤδη ἑταίρους, ἐκτυφλῶσαι.

Ἄλλη.

Ἰῶτα, Λωτοφάγων Κικόνων σὺν Κύκλωψ ἐστίν.

ΤΟΝ δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ἤτοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ᾽ οἷος ὅδ᾽ ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.
Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
Ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν *ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα, [γ. ἔχει]
Δαιτυμόνες δ᾽ ἀνὰ δώματ᾽ *ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ, [γ. ἀκουάζονται]
Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
Σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ᾽ ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν·
Τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.
Σοὶ δ᾽ ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπετράπετο στονόεντα
Εἴρεσθ᾽, ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στοναχίζω.
Τί πρῶτόν τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω;
Κήδε᾽ ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.
Νῦν δ᾽ ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς
Εἴδετ᾽· ἐγὼ δ᾽ ἂν ἔπειτα φυγὼν ὕπο νηλεὲς ἦμαρ,
Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπόπροθι δώματα ναίων.
Εἴμ᾽ Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν
Ἀνθρώποισι μέλω, καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.
Ναιετάω δ᾽ Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ᾽ ὄρος αὐτῇ
Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε, καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ᾽ ἄνευθε πρὸς ἠῶ τ᾽ ἠέλιόν τε)
Τρηχεῖ᾽, ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔτι ἔγωγε
Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
Ἦ μέν μ᾽ αὐτόθ᾽ ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι.
Ὣς δ᾽ αὔτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν
Αἰαίη, δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον.

ARGVMENTVM NONI LIBRI *Odyssea.*

PRINCIPIVM Vlyssis enarrationum, in quo inquit se bellasse cum Ciconibus, & ad Lotophagos appulisse, & ad Cyclopem Polyphemum peruenisse, & tunc postquam comederit sex iam socios, excæcasse.

Aliud.

I, cum Lotophagis, & in Ciconibus Cyclops est.

HVNC excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Alcinoë imperator omniũ illustrissime populorum,
Atqui hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.
Non enim ego quippiam puto tandem magis gratũ esse,
Quã quoties lætitia quidẽ detinet populum vniuersum:
Conuiuantes autem per domum audiunt cantorem,
Sedentes ordine, iuxta autem impleantur mensæ
Pane & carnibus, vinum autem ex cratere hauriens
Pincerna adferat & infundat poculis:
Hoc quidem mihi pulcherrimum in mente videtur esse.
Tibi verò meos dolores animus instat lacrymosos
Dicere, vt iam magis lugens ingemiscam.
Quid primum, quid deinde, quid vltimum narrabo?
Dolores quandoquidẽ mihi plures dederũt dij cœlestes.
Nunc verò nomen primùm dicam, vt & vos
Sciatis: ego autem, postquam effugi sæuum fatum
Vobis hospes sim etiam longè domum habitans.
Sum Vlysses Laertiades, qui omnibus dolis
Hominibus curæ sum, & mea gloria cœlum attigit.
Habito autem Ithacam clarissimam, in ipsa.a. mons est
Neritus, multis arboribus clarus: circum autem insulæ
Plures inhabitantur valdè propè inuicem
Dulichiumq́, Sameq́, & nemorosa Zacinthus:
Ipsa.a. terra cõtinẽti finitima supereminẽs in mari iacet
Ad septentr. (illa verò seorsum ad auroram solemq́.)
Aspera, sed bona iuuenum altrix: non quicquam ego
Eius terræ possum dulcius aliud videre.
Certè quidem me hinc deterruit Calypso diua dearum
In specubus cauis cupida maritum esse.
Consimiliter Circe detinuit domi suæ
Aeæa dolosa, cupiens maritum esse:
Sed meũ nunquã animum intra præcordia persuaserũt.
Vt

Vt nihil dulcius sua patria, neque parentibus
Est, etiamsi & quis longè diuitem domum
Terra in aliena habitet seorsum à parentibus.
Agè verò tibi & reditum meum lacrymosum dicam,
Quem mihi Iupiter immisit à Troia profecto.
Ab Ilio me ferens ventus Ciconibus appulit
Ad Ismarũ. ibi ego vrbem depopulatus, occidi .a. ipsos.
Ex vrbe autem vxores & bonis multis acceptis
Ea diuisimus, vt nõ aliquis mihi priuatus abierit sua par
Tum verò quidem ego celeri pede fugere nos (te.
Iussi: hi verò plurimùm stulti non parebant.
Hîc multum quidem vini bibitum est, multas .a. oues
Mactabant ad littus, & flexipedes nigros boues.
Interea verò digressi Cicones Ciconib. acclamabant,
Qui ipsis vicini erant, simul plures & meliores,
Continentem habitantes: docti quidem ab equis
Hominibus pugnare, & cùm opus esset peditem esse,
Venerunt continuò quot folia & flores sunt vere,
Matutini: tunc sanè malum Iouis fatum affuit
Nobis infelicibus, vt dolores multos pateremur.
Sistentes gradum pugnabant pugna ad naues veloces:
Feriebant autem inuicem æreis hastis.
Quandiu quidem manè erat & augebatur sacra dies,
Tam diu inuicem sustinebamus plures licèt essent:
Quando verò sol ibat ad vesperam,
Et tum iam Cicones inualuerunt domando Græcos:
Sex autem à singulis nauibus benè ocreati socij
Perierunt: alij effugerunt mortémque fatúmque.
Illinc verò vlterius nauigauimus tristes corde
Læti ex morte euitata charis amissis socijs. (ta,
Neq. certè mihi vlterius naues procedebãt vtrinq. agita
Priusquã horũ miserorum sociorũ ter vnumquenq. vocas-
Qui periêrũt in campo à Ciconibus trucidati, (sem
Nauibus autẽ immisit vẽtũ Boream nubicogus Iupiter
Cum procella ingenti, nubibus verò cooperuit
Terram simul & pontum, ruit verò è cælo nox.
Hæ quidem deinde ferebantur obliquæ, at vela ipsis
In tres quatuorq́ partes discidit vis venti.
Et hæc quidem ad naues recondimus timẽtes interitũ:
Ipsas verò magno impetu subduximus ad continẽtem.
Hîc duas noctes & duos dies continenter semper
Iacebamus, simulq́; labore & dolorib. animum macerãtes.
Sed quando iam tertiũ diẽ pulchricoma perfecit aurora
Malis erectis, velisq́; albis explicatis
Sedimus, illas ventusq́; gubernatoresq́; dirigebant,
Et illæsus peruenissem in patriam terram,
Sed me vnda fortassis æstúsq. circũflectẽtem Maleiam
Et Boreas abiecit, auocauit autem Cytheris
Hinc nouem diebus ferebar aduersis ventis
Pontum per piscosum: cæterùm decima die conscendimus
Terram Lotophagorum, qui floridum cibum edunt.
Hîc littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim .a. prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Porrò postquam cibum gustauimus & potum,
Certè tum ego socios præmittebam, vt eundo audirent,
(Viris duob. selectis. quibus tertiũ præconem simul ad-
Quinam viri essent in terra cibum sumentes. (iunxi)
Hi statim digressi venerunt ad viros Latophagos.

Ως οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίνεται, εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκήων.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ νόστον ἐμὸν πολυκηδέ' ἐνίσπω,
Ον μοι Ζεὺς ἐφέηκεν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντι.
Ιλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,
Ισμάρῳ. ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς.
Εκ πόλιος δ' ἀλόχους καὶ κτήματα πολλὰ λαβόντες
Δασσάμεθ', ὡς μήτις μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ενθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ διερῷ ποδὶ φευγέμεν ἡμέας
Ηνώγεα, τοὶ δὲ μέγα νήπιοι οὐκ ἐπίθοντο.
Ενθα δὲ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο, πολλὰ δὲ μῆλα
Εσφαζον παρὰ θῖνα, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι* γεγώνευν, γρ. γεγώνευν
Οἳ* σφισι γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες καὶ ἀρείους, γρ. σφιν
Ηπειρον ναίοντες· ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ' ἵππων
Ανδράσι μάρνασθαι, καὶ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα.
Ηλθον ἔπειθ' ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται* ὥρῃ, γρ. ὥρης
Ηέριοι· τότε δή ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
Ημῖν αἰνομόροισιν, ἵν' ἄλγεα πολλὰ πάθωμεν.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσι·
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Οφρα μὲν ἠὼς ἦν, καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα δ' ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας·
Ημος δ' ἠέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιούς.
Εξ δ' ἀφ' ἑκάστης νηὸς ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Ωλονθ'· οἱ δ' ἄλλοι φύγομεν θάνατόν τε μόρον τε.
Ενθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ
Ασμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Οὐδ' ἄρα μοι προτέρω νῆες κίον ἀμφιέλισσαι,
Πρίν τινα τῶν δειλῶν ἑτάρων τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι,
Οἳ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὕπο δηϊωθέντες.
Νηυσὶ δ' ἐπῶρσ' ἄνεμον Βορέην νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Αἱ μὲν ἔπειτ' ἐφέροντ' ἐπικάρσιαι, ἱστία δέ σφιν
Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διέσχισεν ἲς ἀνέμοιο.
Καὶ τὰ μὲν ἐς νῆας κάτθεμεν δείσαντες ὄλεθρον,
Αὐτὰς δ' ἐσσυμένως προερύσσαμεν ἤπειρόνδε.
Ενθα δύω νύκτας δύο τ' ἤματα* συνεχὲς αἰεὶ γρ. συνεχὸς
Κείμεθ', ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες·
Αλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Ιστοὺς στησάμενοι ἀνά θ' ἱστία λευκ' ἐρύσαντες
Ημεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον,
Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων.
Ενθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντ'. αὐτὰρ δεκάτῃ ἐπέβημεν
Γαίης Λωτοφάγων, οἵτ' ἄνθινον εἶδαρ ἔδουσιν.
Ενθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τ' ἐπασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας,
(Ανδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας)
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Οἱ δ' αἶψ' οἰχόμενοι μίγεν ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν.

Οὐδ' ἄρα Λωτοφάγοι μήδονθ' ἑτάροισιν ὄλεθρον
Ἡμετέροις, ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι·
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.
Τοὺς μὲν ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἄγον κλαίοντας ἀνάγκῃ,
Νηυσὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ δῆσα ἐρύσσας.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Σπερχομένους νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκειάων,
Μή πώ τις λωτοῖο φαγὼν, νόστοιο λάθηται.

Neque sanè Lotophagi parabant socijs mali quippiam
Nostris, sed ipsis prabuerunt lotum gustare.
Horum quicunque loti comedisset dulcissimum fructum,
Non iam renunciare rursum voluit, neque redire:
Sed illic volebat cum viris Latophagis
Lotum edendo manere reditúsque obliuisci.
Hos quidem ego ad naues ducens flentes necessitate,
Nauibus in cauis sub transtra ligaui attractos.
Cæterùm alios iussi iucundos socios
Festinantes naues conscendere celeres,
Ne fortassis quis lotum comedens reditus obliuisceretur.

COMMENTARIVS.

ἤτοι μὲν τόδε καλὸν) Superiore libro circa finem Demodoco silentium imponebat Alcinous, quòd illius cantilenæ lacrymas Vlyssi exprimerent; nunc verò Vlysses modestè, respondet, non debere Alcinoum tanta oblectatione cõuiuium suum priuare, cùm honestum sit, maximè ἀκουέμεν ἀοιδοῦ, &c. Quod cùm per se tale sit, tamen ad hunc cantorem maximè pertinere, qui vocis præstantia Diis ipsis sit conferendus. Par erat autem sic pro cantore isto loqui Vlyssem vt quę ipsemet ad illa canenda, ob quæ ipse lacrymatus est impulisset. Et hoc ipsi ab Alcinoo poterat obiici.

οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημι) Hi tres primi versus ex præcedenti libro repetiti sunt, vbi ab Alcinoo proferuntur: quatuor autem sequentes hîc ab Vlysse sunt additi, in quibus voluptariam istam vitam mirificè commendat, cæterísque rebus omnibus anteponit, quasi tota felicitas humana in epularum istarum fruitione constituta sit. An autem hoc reuerà ab Homero existimetur, quæsitum & disputatum iam olim est. Apud Athenæum lib. 12. Dipnosoph. vituperia & encomia voluptatis in vtramque partem agitantur. In alterius partis fine hæc leguntur: ὁ δὲ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ Ὀδυσσεὺς ἡγεμὼν δοκεῖ γεγονέναι Ἐπικούρῳ τῆς πολυθρυλήτου ἡδονῆς, ὅσπερ φησίν, οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ, &c. ὁ δὲ Μεγακλείδης φησὶ τὸν Ὀδυσσέα καθομιλοῦντα τοὺς καιροὺς ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν ὁμοήθης τοῖς Φαίαξιν εἶναι, τὸ ἁβροδίαιτον αὐτῶν ἀσπάζεσθαι προπυθόμενον τοῦ Ἀλκινόου· Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χοροί τε Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. Μόνως γὰρ οὕτως ᾤηθη, ὧν ἤλπιζε μὴ διαμαρτεῖν. τοιοῦτός ἐστιν καὶ ὁ παραινῶν Ἀμφιλόχῳ τῷ παιδὶ, Ὦ τέκνον ποντίου θηρὸς πετραίου χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. τῷ παρεόντι δ' ἐπαινήσας ἑκὼν, ἄλλοτ' ἀλλοῖα φρόνει, Ὁμοίως φησὶ καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰφιγενείᾳ, Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα πουλύπους ὅπως Πέτρᾳ τραπέσθαι γνησίου φρονήματος. Καὶ ὁ Θέογνις Πουλύποδος νόον (apud Athenæum malè legitur πουλύπου ὀργὴν) ἴσχε πολυπλόκου. εἰσὶ δ' οἵ φασι ταύτης εἶναι τῆς γνώμης τὸν Ὅμηρον προτάττοντα τοῦ σώφρονος βίου, πολλάκις τὸ καθ' ἡδονὴν λέγοντα, Οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι δειδέχατ' ἀλλήλους. Καὶ ὁ Μενέλαος δὲ παρ' αὐτῷ φησὶν, -----οὐδέ κεν ἡμέας Ἄλλο διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε. καὶ ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ. Διόπερ καὶ Ὀδυσσεὺς τρυφὴν καὶ λαγνείαν τέλος τοῦ βίου παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τίθεται. id est: Vlysses apud Homerum videtur author fuisse Epicuro vulgatissimæ illius voluptatis, qui dicit, *Non enim ego quippiam existimo,* &c. Megaclides autem Vlyssem solitum tempori inseruire, vt videretur iisdem esse moribus, ac Phæacas luxuriosam illorum vitam amplecti, cùm anteà ex ipso Alcinoo hæc audiuisset:

Semper nobis conuiuium familiare est, & cithara & chori *Vestésque alternæ, & lauacra calida & cubilia.*

Sic solùm existimauit eà quæ sperabat se consecuturum. Talis est & qui Amphilocho puero suadet: O fili, marinæ feræ saxatilis (sic autem appellatur Polypus, quòd se petris agglutinare soleat) cuti mentem accommodans, in omnibus ciuitatibus versare. In præsentia laudans lubenter, aliàs alio modo senti Pariter dicit Sophocles in Iphigenia:

Viris referto Polypi corpus, qui vbi *Saxus adhæret, sit similis sententia* *Ex propria.*

(Sic eos versus Natalis est interpretatus, alioqui Græca verba videntur corrupta, vt etiam olim Gesnerus suspicabatur) & Theognis:

Polypodis mentem obtine multiplicis. Sunt autem qui dicant huius sententiæ Homerum extitisse, sobriæ & frugali vitæ voluptuariam anteponentem. Dicit enim, Dij autem apud Iouem sedentes consilium habebant.

Aureo in pauimento, inter eos autem veneranda Hebe *Nectar infundebat, illi autem aureis poculis*
Excipiebant se inuicem. Et apud eundem Menelaus dicit,
----Nihil nos *Aliud diuidit amantésque & lætè viuentes.* Et:
Sedemus epulantes carnibus multis & vino dulci. Ideò Vlysses luxum & libidinem scopum vitæ apud Alcinoũ cõstituit. Hæc ille. Quem locum ante me Giphanius quidem digito ostenderat: sed quod dicit Platonem contendere, hanc vitam luxuriosam Homero probatam fuisse, tolerandum non videtur. Nam non existimo hoc Platoni in mentem venisse. Id solùm extat apud eundem, quod Socrates 3. de Repub. de hoc loco dicit, nimirum non esse idoneum exemplum temperantiæ, quæ hîc ab Vlysse quãquam heroë sapientissimo, dicuntur. Immò frugalitas conuiuiorum Homericorum, apud eundem, eodémque libro commendatur. Neque omnia quæ à personis Homericis proferuntur, ideò ab ipso Homero proferri existimãda sunt, vt aliàs satis ex ipso Athenæo docuimus. Vtut sit, nos illud lasciuum & intemperans viuendi genus ipsis Phæacensibus aut Siculis relinquamus, & in hoc Poeta hoc semper teneamus, vitia esse à virtutibus distinguenda, vt spretis illis has vnicè amplectamur.

σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα) Hoc loco incipit Poeta Vlyssem nobis iam inde à Troia proficiscentem exhibere, quod cùm naturali methodo primum esse debuisset: tamen posterius est pro rationibus, quas primo libro adduximus. Ait ergo Vlysses, paratum se esse Alcinoi precibus obsecundare, vt suarum peregrinationum historiam à capite arcessat. Quod etiam exequitur copiosè in sequentibus. Id autem ipsius Vlyssis personę tribuit, quia plus est fidei consecutura tota narratio, vt quam ipsemet, de quo illa commemorantur, persequatur. Magis enim credi solet cuipiam de se dicenti, hoc est de suis rebus & negotiis, modò veri & sinceri historici officio defungatur, quàm alteri, cui minus solent aliena esse explorata.

νῦν δ' ὄνομα πρῶτον) Rectè ordinem interrogationum Alcinoi in respondẽdo obseruat. Hoc enim fuit primum, quod Alcinous ab Vlysse quęsierat, εἴπ' ὄνομ' ὅ,ττι σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε, &c. Et hoc priùs intelligi ab auditoribus oportebat, quàm reliqua de se dicere Vlysses aggrederetur. Ergo nomen suum effatur, virtutésque suas paucis perstringit, vt apud ignotos homines optimam opinionem sui concitaret, cùm alioqui nullus enim posset prædicare, eorum qui adessent. Quod se ipsum laudandi genus anteà est ab eodem vsurpatum, & à nobis ibidem comprobatum. Deinde habitationis suæ locum significat, eiúsque situm exponit: & cùm ob asperitatem regionis contemnat, à præstantia virorum qui illic habitant, commendat. Denique studium suum erga patriam multis persequitur, docétque se illius gratia Dearum etiam matrimonium repudiasse. Qua de re à nobis satis dictum est supra lib. 1. Exinde huius loci illustrationem studiosus lector fœnerabitur.

πρὸς ζόφον) Per ζόφον, inquit Strab. lib. 1. tenebras intelligit: per πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε, totum meridionale latus. Quas binas partes, in quas distribuatur mundus, solet appellare Homerus. De quibus vide copiosius infrà lib. 10.

ὡς οὐδὲν γλύκιον) Diximus quidem, vt paulò antè monebamus, de hoc studio in patriam sup. lib. 1. nunc tamen, spicilegij vice, aliorum dicta hîc de eadem re conferemus. Euripides apud Stobæum ser. 39.

πολλοῦ γὰρ χρυσοῦ καὶ πλούτου κρείσσων πάτρα
σώφρονι ναίειν. τὸ γὰρ σύντροφον ἁδύ τι θνητοῖς ἐν βίῳ χωρεῖ. id est:
Multo enim auro & opibus melior patria
Prudenti ad inhabitandum. quod enim natura cognatum est & familiare nescio quam sui dulcedinem *Mortalibus in vita præstat.*

Quanta sit etiam viro bono chara patria, docet suo exemplo Theognis, cuius verba hîc referemus:

ἦλθον μὲν γὰρ ἔγωγε καὶ εἰς Σικελήν ποτε γαῖαν
ἦλθον δ' Εὐβοίης ἀμπελόεν πεδίον,
Σπάρτην τ' Εὐρώτα δονακοτρόφου ἀγλαὸν ἄστυ
καί μ' ἐφίλευν προφρόνως πάντες ἐπερχόμενον.
ἀλλ' οὔτις μοι τέρψις ἐπὶ φρένας ἦλθεν ἐκείνων.
οὕτως οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πάτρης. id est:
Profectus ego sum & in Siculam terram,
Veni etiam ad Eubœa vitiferum solum.

Et

Et Spartam Eurotæ calamis abundantis splendidam vrbem,
Et me exceperunt benignè omnes venientem.
Sed nulla mihi delectatio in mentem venit ex illis,
Adeò nihil mihi erat charius aliud patria.

Quæ verè de seipso dicere Vlysses potuit, dixit tamen æquipollentia, non secus atque noster Ouidius, qui idem argumentum tractauit. I. de Ponto 4. vbi se, cùm esset in exilio, patriæ reuisendæ studio teneri dicit, à nostri Vlyssis exemplo sumens exordium:

Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse videre focis.
Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cùm bene sint clausæ caueâ Pandione natæ,
Nititur in syluas quæque redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Posset huc referri libellus ille Luciani, qui inscribitur πατρίδος ἐγκώμιον: sed ne nos omnia compilasse videamur, poterit lector ex eo petere, siquidem eum huius argumenti illustratio delectabit.

ἰλιόθεν με φέρων) Hanc Vlysseorum laborum narrationem compendiosè ex Homero persequitur Hyginus fab. 125. & 126. Quid autem causæ Vlyssi fuerit huius oppidi Ismari in Ciconum regione expugnandi quærat aliquis. Sed ea videtur esse (inquit Eustathius) quòd Troianis auxilium tulissent, vt vidimus in Bœotia.

ὡς μήτις μοι ἀτεμβόμενος) Moris enim fuit apud veteres, vt prædam milites inter se viderent æqualiter etiam cum ducibus, vnde Achilles in Iliade Agamemnoni exprobrat, quòd cùm pauca aliis daret, multa sibiiſi retineret.

ὅσσα φύλλα) Cùm tanta fuerit hostium multitudo, minus est Vlyssi indecorum ab illis vinci, quanquam neque illis hoc ita facile fuit paruam manum Vlysseam profligare. Nam ferè integrum diem illa hostibus fortiter aduersata est.

ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο) Lætatur Vlysses non ob amissos socios, sed quòd ipse cum iis qui ex clade illa supererant, salui & incolumes hostium manus effugissent. Nullus enim tam ex aliorum pernicie tristari, quàm ex suis commodis gaudere solet.

τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι) Hic est obseruandus mos antiquus, quem annotat Didymus, & post eum Eustathius. Solebant enim in peregrinis regionibus, cùm socios morte amitterent, ij qui viui restabant, defunctos ter vocare, tum verò posteà discedere: quæ veluti ψυχαγωγία quædam erat, quòd ij qui vocarent, eos in patriam deducere arbitrarentur. Quem ritū attigit Pindarus Pyth. od. 4. Stroph. 7. in Epodo. vbi Pelias Iasonem monet, posse eum terrestriū iram auertere: quos malè habet, quòd anima Phrixi, qui in Colchicæ terra perierat, nondum erat in patriam reuocata: proinde suadet illi, vt eò proficiscatur in hunc finem. verba Pindari sunt hæc:

----δύνασαι δ' ἀφελεῖν
μᾶνιν χθονίων.
κέλεται γὰρ ἑὰν
ψυχὰν κομίξαι Φρίξος, ἐλ-
θόντας πρὸς Αἰήτα θαλάμους, &c. id est:

----Potes autem auferre
Iram terrestrium (deorum sup.)
Iubet enim suam
Animam referre Phrixus profectum ad Aeetæ thalamos.

vbi Interpres, ἔθος ἦν τῶν πλεόντων ἐπ' ἀλλοδαπῆς, εἰ καὶ μὴ τὰ σώματα εἴη παρ' αὐτοῖς, τὰς γοῦν ψυχὰς διά τινων μυστηρίων ἀνακαλεῖσθαι, καὶ ὥσπερ συμπλεύσας εἰς τὴν πατρίδα διαπέμπειν. id est: Moris erat apud veteres, si quis apud exteros vita defunctus esset, vt si corpora non superessent, animæ tamen quibusdam in patriam cæremoniis reuocarentur, easque ceu vnà nauigantes ad patrios penates reducere consuetudo tenebat, vt vertit in suis Scholiis Io. Lonicerus. Hoc ipsum ab Atheniensibus obseruatum refert Eustathius, cùm aliquando iis qui in mari periissent, cenotaphium erigerent. Eundem morem videtur intellexisse Virgilius 1. Æneid. vbi Æneas & illius socij,

Postquam epulis exempta fames, mensæque remotæ
Amissos longo socios sermone requirunt.
Spémque metúmque inter dubij, seu viuere credant,
Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.

Quo loco Sebast. Corradus & Adrianus Turnebus idem annotant. Et hoc factū refert Eustathius ad consecrandā mortuorum memoriam, ne viderentur eorū obliuisci: sed &, vt si quis adhuc viueret, & hostibus esset permixtus, ibi nō relinquerentur, sed vocari ad socios sese referrent. Et hæc sunt Homerica. Sed idem ex Arriano similem ferè Bithynorū morem recitat. Illi enim, cùm funeralia celebrant, solent nominatim eorum animas, qui extra fines patriæ decesserunt, ter vocare, & petere, vt velint epularum fieri participes.

ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ) Hic locus ab Eratosthene olim est exagitatus, quòd cùm sint Lotophagi extra columnas Herculis, Maleæ autem ab illis spacio viginti duorum millium ac quingentorum stadiorum interuallo distent: oportuerit Vlyssem quotidie bis mille ac quingenta stadia nauigasse, si demus eum intra nouem dies, vt vult Homerus, eò peruenisse. Quod tamen fieri non potest, præsertim cùm aduersis ventis fuerit agitatus, qui nauigationem remorantur. Idque exemplo docet. Nam quis, inquit, vnquam perhibuit è Lycia aut Rhodo aliquem biduo Alexandriam nauigio esse prouectum, quod non vltra quatuor mille stadiorum est interuallum? Vide Strab. lib. 3. Geograph.

τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας) Duobus illis sociis tertium addit comitem præconem, ad maiorem videlicet securitatem. Iuris enim est gentium & iam inde ab omni vetustate obseruatum, præcones vt inuiolabiles essent, ac nulli iniuriæ ipsorum etiam hostium obnoxij. Existimabantur enim diuino genere prognati, nimirum à Ceryce Mercurij filio & Pandrosi Cecropis filiæ. Vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 21. cap 16.

ὄλεθρον) Intelligit Lotophagos amicè hos Vlyssis legatos excepisse, non hostiliter, vt fecerant paulò antè Cicones. Tamen satis nocumenti sibi inferri existimauit Vlysses, cùm Lotophagorum cibo à reditu in patriam prohiberetur. Fuit autem cibus ille, lotus: quam alij arborem, alij herbam faciunt. Nos omnia copiosè in Lexico Homerico, fauente Deo, videbimus.

οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι) Hanc miraculosam & stupendam loti facultatem nescio an fabulosam censere debeamus, nisi intelligamus, huius fructus dulcedine & sapore præstantissimo sic capi homines solitos, vt præ illo cætera omnia, atque adeò propriam patriam, quæ alioqui vnicuique est charissima, nihili faciant. Notandum est autem, vel hunc fructum ab Vlysse non degustatum: vel si degustatus sit, non perinde vt reliquos patriæ desiderium amisisse. Vel, vt ait Eustathius, cùm degustare vellet, tamen metu sequentis obliuionis non degustauit: vel non concupiuit degustare, & vtcunque temperantiæ effectus fuit non leuiter obseruandus. Hinc autem natum est prouerbium, Lotum gustauit: de iis qui diutiùs in peregrinis regionibus hærerent, veluti obliti reditus. Neq; inconcinnè dixeris inquit Erasmus, in eos qui simulátque voluptatem honestam degustarint, ad pristina reuocari non possunt.

Hi verò statim ingressi & per transtra sederunt:
Ordine verò sedentes canum mare quatiebant remis.
Illinc autem vlterius nauigauimus tristes corde.
Cyclopum autem ad terram superborum exlegum
Venimus, qui sanè dijs freti immortalibus,
Neq. plantant manibus plantam, neque arant:
Sed hic inseminata & inarata omnia proueniunt,
Triticum & ordeum, atque vites, quæ quidem ferunt
Vinum, ex magnis vuis, & ipsis Iouis imber incremētū (dat:
Illis verò neq. cōciones consiliariæ sunt neq. iura,
Sed ipsi celsorum montium inhabitant cacumina,
In speluncis cauis, ius autem dat vnusquisque
Liberis atque vxoribus: neque se inuicem curant.
Insula dein de breuis è portu obtenditur

Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον·
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν, ἀκαχήμενοι ἦτορ·
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων, ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν·
Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.
Νῆσος ἔπειτα λάχεια παρὲκ λιμένος τετάνυσται

Γαίης Κυκλώπων, οὔτε σχεδὸν, οὔτ' ἀποτηλοῦ,
Ὑλήεσσ'· ἐν δ' αἶγες ἀπειρέσιαι γεγάασιν
Ἄγριαι· οὐ μὲν γὰρ πάτος ἀνθρώπων ἀπερύκει·
Οὐδέ μιν εἰσοιχνεῦσι κυνηγέται, οἵτε καθ' ὕλην
Ἄλγεα πάσχουσιν, κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες.
Οὔτ' ἄρα ποίμνῃσιν καταΐσχεται, οὔτ' ἀρότοισιν,
Ἀλλ' ἥγ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἤματα πάντα,
Ἀνδρῶν χηρεύει, βόσκει δέ τε μηκάδας αἶγας.
Οὐ γὰρ Κυκλώπεσσι νέες πάρα μιλτοπάρηοι,
Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,
Ἄστε' ἐπ' ἀνθρώπων ἱκνεύμεναι· οἷά τε πολλὰ
Ἄνδρες ἐπ' ἀλλήλους νηυσὶν περόωσι θάλασσαν,
Οἵ κέ σφιν καὶ νῆσον ἐϋκτιμένην ἐκάμοντο.
Οὐ μὲν γάρ τι κακή γε, φέροι δέ κεν ὥρια πάντα.
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἁλὸς πολιοῖο παρ' ὄχθας
γρ. αἰ Ὑδρηλοὶ, μαλακοί. μάλα *κ' ἄφθιτοι ἄμπελοι εἶεν.
γρ. τάχα κεν Ἐν δ' ἄροσις λείη* μάλα κεν βαθὺ λήϊον* αἰεὶ
γρ. εἴη Εἰς ὥρας ἀμῷεν· ἐπεὶ μάλα πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
Οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
Ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον, εἰσόκε ναυτέων
Θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρήνη ὑπὸ σπείους· περὶ δ' αἴγειροι πεφύασιν.
Ἔνθα κατεπλέομεν, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε
Νύκτα δι' ὀρφναίην· οὐδὲ προὐφαίνετ' ἰδέσθαι.
Ἀὴρ γὰρ περὶ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, οὐδὲ σελήνη
γρ. δὲ Οὐρανόθεν προὔφαινε· κατείχετο* γὰρ νεφέεσσιν.
Ἔνθ' οὔτις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Οὔτ' οὖν κύματα μακρὰ κυλινδόμενα ποτὶ χέρσον
Εἰσίδομεν, πρὶν νῆας ἐϋσσέλμους ἐπικέλσαι.
Κελσάσῃσι δὲ νηυσὶ, καθείλομεν ἱστία πάντα·
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Νῆσον θαυμάζοντες ἐδινεόμεσθα κατ' αὐτήν.
Ὦρσαν δὲ Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Αἶγας ὀρεσκῴους, ἵνα δειπνήσειαν ἑταῖροι.
Αὐτίκα καμπύλα τόξα καὶ αἰγανέας δολιχαύλους
Εἱλόμεθ' ἐκ νηῶν, διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες
Βάλλομεν· αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.
Νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα, ἐς δὲ ἑκάστην
Ἐννέα λάγχανον αἶγες· ἐμοὶ δὲ δέκ' ἔξελον οἴῳ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Οὐ γάρ πω νηῶν ἐξέφθιτο οἶνος ἐρυθρὸς,
Ἀλλ' ἐνέην, πολλὸν γὰρ ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἕκαστοι
Ἠφύσαμεν Κικόνων ἱερὸν πτολίεθρον ἑλόντες.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντων,
Καπνόν τ', αὐτῶν τε φθογγὴν οἰῶν τε καὶ αἰγῶν.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ πᾶσιν ἔειπον,
γρ. μίμνετέ μοι Ἄλλοι μὲν νῦν* μίμνετ' ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι·
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν
Ἐλθὼν, τῶνδ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν,

Terra Cyclopum, non prope, neque remota,
Syluosa: in ea verò capræ infinitæ nascuntur
Syluestres, neque enim frequentatio hominũ prohibet;
Neque ipsam inuestigant venatores, qui per syluam
Dolores patiuntur, iuga montium lustrantes,
Neque certè gregibus depascitur neque aratur,
Sed ipsa inseminata & inarata diebus omnibus,
Viris caret, pascit verò balantes capras.
Non enim Cyclopibus naues adsunt pictæ,
Neque viri insunt nauium fabri, qui perficerent
Naues transtratas, quæ perficerent singula,
Ad vrbes hominum euntes: veluti crebrò
Viri ad se inuicem mare transmittunt nauibus,
Quippe ipsis & insulam benè habitatam colerent.
Neque omnino maligna, ferret verò tempestiua omnia.
Insunt enim prata maris cani ad littus
Irrigua, mollia: in primis enim perennes vites essent.
In ea quidem facilis profundus segetum campus esset
Suo tẽpore meteretur: quãdoquidẽ valdè pingue solũ est.
In ea portus opportunus, vt non opus funibus sit,
Neque anchoras eijcere, neq. rudentes alligare,
Sed qui appulerint manere aliquandiu, donec nautarũ
Animus voluerit & aspirarent venti.
Cæterùm ad initium portus fluit limpida aqua,
Fons sub specu, circum autem alni nascuntur:
Huc appulimus, atque aliquis deus dux viæ fuit
Noctem per obscuram: non enim antea licebat videre.
Caligo enim circa naues densa erat, neque luna
E cœlo lucebat: obscurata verò erat nubibus.
Hîc nullus insulam vidit oculis:
Neque sanè fluctus immensos prouolutos ad littus
Vidimus, antequam naues benè tabulatas applicassem:
Appulsis autem nauibus collegimus vela omnia,
Ipsi etiam egressi in littus maris.
Tum verò dormientes expectauimus auroram diuinã.
Quando .a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Insulam admirantes, ambulauimus per eam.
Excitarunt autem Nymphæ filiæ Iouis ægida habentis
Capras montanas, vt prandium sumerent socij.
Continuò incuruos arcus, & hastas longo ferro
Cepimus ex nauibus: in tres autem partes instructi
Iaculabamur: statim .a. dedit deus decẽtẽ venationem.
Naues .a. me sequebantur duodecim, in vnaquaq. autẽ
Nouem sortitus sum capras, mihi decem elegerunt soli.
Sic tum tota die ad solem occidentem
Sedebamus, comedẽtes carnes multas, & vinum dulce,
Non enim nauium absumptum erat vinum rubrum,
Sed suppetebat, multum enim in amphoris singuli
Hausimus Ciconum sacrum oppidum depopulati.
Cyclopũ autẽ ad terram prospicimus qui propè erant,
Fumumq́ ipsorumq́ murmur ouiumq́ & caprarum.
Quando autem sol occidit, & serum aduenit,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo .a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione habita ad omnes locutus sum,
Alij quidem nunc manete mihi dilecti socij:
Cæterùm ego cum naui mea & cum socijs meis
Transmittens, hos verò homines explorabo quinã sint,
An

An illi contumeliosi & agrestes, neque iusti,
Aut hospitales & ipsis mens est pia.
Sic fatus ad nauem conscendit, iussi verè socios
Ipsosq; conscendere & oram soluere.
Illi continuò conscenderunt, & per transtra sederunt.
Ordine autem sedentes, canũ mare verberabant remis.
Sed cùm iam in locum peruenimus propinquum,
Hîc in extrema parte speluncam vidimus prope mare
Excelsam, lauris densam: hîc autem multa
Pecora ouésq; & capræ quiescebant, iuxta autem aula
Excelsa ædificata erat excisis lapidibus,
Longísque pinis & quercubus alticomis.
Hîc vir habitabat ingens, qui certè pecora
Solus pascebat longè, neque cum alijs
Versabatur, sed seorsum existens infanda sciebat.
Etenim monstrum erat horrendum, neque similis
Homini frumentum edenti, sed cacumini syluoso
Excelsorum montium, quãdo apparebat solùs ab alijs.
Tum alios iussi dilectos socios
Illic apud nauemq; manere, & nauem custodire.
Porrò ego eligens sociorum duodecim optimos
Ibam: cæterùm caprinum vtrem habebam nigri vini
Suauis, quod mihi dedit Maron Euanthei filius
Sacerdos Apollinis, qui Ismarum inhabitat.
Quòd ipsum cum liberis defendimus atque vxore
Reuerentia moti, habitabat autem in luco arborifero
Phœbi Apollinis: ille mihi dederat pulchra dona.
Auri quidem mihi dedit elaborati septem talenta,
Dedit.a.mihi craterem totũ argenteum, cæterùm postea
Vinum in amphoris duodecim omnibus haustis
Suaue, incorruptibile, diuinũ potũ, neque quisquã illud
Nouerat famulorum neque ancillarum in domo,
Sed ipse vxorque chara, promáque vna sola.
Hoc quoties biberunt dulce vinum rubrum
Vno poculo impleto, aquæ viginti mensuras
[redacted] *dulcis autem odor ab cratere spirabat*
Diuinus, tum non sibi abstinere gratum fuisset.
Huius ferebam impleto vtre magno, viatica autem
In pera: statim.a. mihi excitabatur animus generosus,
Virum adire ingenti præditum fortitudine
Agrestem, neque iura benè doctum, neque leges.
Celeriter autem antrum venimus, neque ipsum intus
Inuenimus, sed pascebat pascua per pinguia pecora.
Venientes autem in antrum admirabamur singula.
Vasa quidẽ caseis onerabantur, repleta.a. erant stabula
Agnorum atque hœdorum, separatæ verò singulæ
Inclusæ erant, separatim quidem agni seorsum iuniores,
Separatim recentes natæ. nutabant sero vasa omnia,
Mulctraliaq; scaphæq; accommodatæ quibus mulgebat.
Tum me primùm socij precabantur verbis,
Vt sumptis caseis abiremus rursus: cæterùm deinde
Celeriter ad nauem celerem hœdosq; & agnos
A stabulis eripientes nauigare salsam aquam.
Sed ego non parui (certè multò satius fuisset)
Donec ipsum viderem, & mihi hospitalia daret,
Neque sanè futurus erat socijs visus amabilis.
Tum autem ignem accendentes mansimus, ac & ipsi
Caseos sumentes comedimus: expectauimusq; ipsũ intus

Ἤ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι,
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.
Ὣς εἰπὼν, ἀνὰ νηὸς ἔβην· ἐκέλευσα δ' ἑταίρους,
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν χῶρον ἀφικόμεθ' ἐγγὺς *ἐόντα, γρ. ἰόντα
Ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ σπέος εἴδομεν ἄγχι θαλάσσης,
Ὑψηλὸν, δάφνῃσι κατηρεφές· ἔνθα δὲ πολλὰ
Μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον. περὶ δ' αὐλὴ
Ὑψηλὴ δέδμητο κατωρυχέεσσι λίθοισι,
Μακρῇσίν τε πίτυσσιν, ἰδὲ δρυσὶν ὑψικόμοισιν.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὅς ῥά τε μῆλα
Οἶος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾔδη.
Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν, καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κρίνας ἑτάρων δυοκαίδεκ' ἀρίστους
Βῆν· ἀτὰρ αἴγεον ἀσκὸν ἔχον μέλανος οἴνοιο
Ἡδέος, ὅν μοι ἔδωκε Μάρων Εὐάνθεος υἱὸς
Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος, ὃς Ἴσμαρον ἀμφιβεβήκει.
Οὕνεκά μιν σὺν *παισὶ περισχόμεθ' ἠδὲ γυναικὶ γρ. παιδὶ
Ἁζόμενοι· ᾤκει γὰρ ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι
Φοίβου Ἀπόλλωνος· ὁ δέ μοι πόρεν ἀγλαὰ δῶρα.
Χρυσοῦ μέν μοι δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα·
Δῶκε δέ μοι κρητῆρα πανάργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι δυώδεκα πᾶσιν ἀφύσσας,
Ἡδὺν ἀκηράσιον, θεῖον ποτόν· οὐδέ τις αὐτὸν
Ἠείδει δμώων οὐδ' ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ,
Ἀλλ' αὐτός τ', ἄλοχός τε φίλη, ταμίη τε μί' οἴη.
Τὸν δ' ὅτε πίνοιεν μελιηδέα οἶνον ἐρυθρὸν,
Ἓν δέπας ἐμπλήσας, ὕδατος ἀνὰ εἴκοσι μέτρα
Χεῦ'· ὀδμὴ δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρητῆρος ὀδώδει,
Θεσπεσίη· τότ' ἂν οὔτοι ἀποσχέσθαι φίλον ἦεν.
Τοῦ φέρον ἐμπλήσας ἀσκὸν μέγαν, ἐν δὲ καὶ ᾖα
Κωρύκῳ· αὐτίκα γάρ μοι ὀΐσατο θυμὸς ἀγήνωρ
Ἄνδρ' ἐπελεύσεσθαι μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκὴν,
Ἄγριον, οὔτε δίκας εὖ εἰδότα οὔτε θέμιστας.
Καρπαλίμως δ' εἰς ἄντρον ἀφικόμεθ', οὐδέ μιν ἔνδον
Εὕρομεν, ἀλλ' ἐνόμευε νομὸν κάτα πίονα μῆλα.
Ἐλθόντες δ' εἰς ἄντρον ἐθηεύμεσθα ἕκαστα.
Ταρσοὶ μὲν τυρῶν βρῖθον, στείνοντο δὲ σηκοὶ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων· διακεκριμέναι δὲ ἕκασται
Ἔρχατο· χωρὶς μὲν πρόγονοι, χωρὶς δὲ μέτασσαι,
Χωρὶς δ' αὖθ' ἕρσαι· ναῖον δ' ὀρῷ ἄγγεα πάντα,
Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα, τοῖς ἐνάμελγεν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν πρώτισθ' ἕταροι λίσσοντ' ἐπέεσσι
Τυρῶν *αἰνυμένους ἰέναι πάλιν· αὐτὰρ ἔπειτα γρ. ἀχθομένους
Καρπαλίμως ἐπὶ νῆα θοὴν ἐρίφους τε καὶ ἄρνας
Σηκῶν ἐξελάσαντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην (ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν)
Ὄφρ' αὐτόν τε ἴδοιμι, καὶ εἴ μοι ξείνια δοίη.
Οὐδ' ἄρ' ἔμελλ' ἑτάροισι φανεὶς ἐρατεινὸς ἔσεσθαι.
Ἔνθα δὲ πῦρ κείαντες †ἐθύσαμεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ γρ. ἐμείναμεν
Τυρῶν αἰνύμενοι φάγομεν· μένομέν τέ μιν ἔνδον,

Ἥμενοι, ἕως ἐπῆλθε νέμων· φέρε δ' ὄβριμον ἄχθος
Ὕλης ἀζαλέης, ἵνα οἱ ποτιδόρπιον εἴη.
Ἔντοσθεν δ' ἄντροιο βαλὼν ὀρυμαγδὸν ἔθηκεν·
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ' ἐς μυχὸν ἄντρου.
Αὐτὰρ ὅγ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα,
Πάντα μάλ' ὅσσ' ἤμελγε· τὰ δ' ἄρσενα λεῖπε θύρηφι,
Ἀρνειούς τε τράγους τε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ὄβριμον, οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἅμαξαι
Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν·
Τόσσην ἠλίβατον πέτρην ἐπέθηκε θύρῃσιν.
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος,
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκεν·
Ἥμισυ δ' αὖτ' ἔστησεν ἐν ἄγγεσιν, ὄφρα οἱ εἴη
Πίνειν αἰνυμένῳ, καί οἱ ποτιδόρπιον εἴη.

Sedētes, donec venit pascens: ferebat autē ingēs pōdus
Ligni aridi, vt illi ad cœnam esset.
Extra autem antrum deyciens strepitum fecit.
Nos autem perterriti diruimus in recessus antri.
Cæterùm ille in latam speluncam egit pinguia pecora.
Omnia quæ sanè mulgebat, mares verò reliquit foris,
Arietesq́ hircósq́ altam extra aulam.
Cæterùm deinde admouit repagulum ingens altè leuās
Graue, non illud duo & viginti currus
Fortes quaternis rotis à solo dimouere potuissent.
Tantam excelsam petram admouit ianuæ.
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia vt decebat & fœtum submisit singulis.
Statim autem dimidium coagulans albi lactis
Textilibus in calathis constructum reposuit,
Dimidium autē rursus constituit in vasibus, vt ei esset
Potum comedenti, & ei ad cœnam sufficeret.

COMMENTARIVS.

ἀθεμίστων) Quòd exleges Cyclopas appellat, id in sequentibus exponit, cùm dicit: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες &c. In illa enim gente leges non regnabant, quod illius barbariem & feritatem satis coarguit. Vnde enim ius exulat, ibidem habitare non potest æqui & boni scientia, quâ genus humanum fouetur & conseruatur. Illud enim est vinculum societatis, quo suum cuique tribuitur, nemo læditur, honestè denique viuitur: vbi scelera puniuntur, benefacta verò & virtutes præmium habent sibi propositum, quæ duo Rerumpublicarum columina dici possunt. Sine iure autem & legibus constare nequeunt. Porrò cùm homo animal sit politicum & sociale, qui hanc societatem refugiunt, inter bruta connumerari decet: quanquam etiam ἄλογα quædam illa inclarescant. Hoc enim pacto iure, quod ciuilis societatis est ordinatio, vt est apud Arist. 1. Polit. destituuntur. Quemadmodum autem, vt ait idē, perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo: ita si alienus fiat à lege & à iudiciis, pessimum est omnium animalium. Sæuissima est enim iniustitia, tenens arma. Homo autem arma tenet per innatam prudentiam atque virtutem, quibus plurimum valet in contrarium vti. Hæc ille, quæ in Cyclopas accommodari possunt. Verum enimuerò, licet communia aut publica iura non habuerint, tamen priuato & domestico vsi sunt, quam δυναστείαν appellari Plat. 3. de Legib. dicit, vbi ex hoc loco idem docet. Disputatio ibi instruitur de primorum hominum ciuilis administrationis forma. Ea fuisse dicitur regia, quæ in œconomia à patre & matre primùm repræsentata sit. Hoc à Poeta hoc loco indicari dicit his verbis, δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν, δυναστείαν καλεῖν. ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί. λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν, εἰπὼν τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. id est: Videntur mihi omnes eam quæ hodie πολιτεία vocatur (id est vrbium administratio) δυναστείαν (id est potestatem dominatúmque) vocasse, quæ etiamnum variis in locis & apud Græcos & apud Barbaros viget. Ait autem Homerus in Cyclopum domiciliis illam inualuisse, dicens: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. & paulò post, (de Homero loquens) καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτὴν ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε. Μῶν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. id est: Eum ergo accipiamus, qui indicet, huiusmodi olim Rerumpub. formas extitisse. Nónne igitur primordium hoc fuerit dominationis & imperij ciuilis? quum hominum fiunt conuentus in eandem sedes eandémque familiam confluentium, qui quidem propter illas publicas vastitates dispersi & egestate compulsi cogantur cœtus instituere, in quibus is qui ætate antecellit, naturali quodam iure imperandi authoritatem potestatémque sibi vendicat: quæ nimirum ex patre & matre manauerit, quos illi parentes suos sequuti, tanquam aues, vnum gregem efficiant: ac proinde matris imperio obedientes, Regio dominatu omnium imperiorum æquissimo iustissimóque ad prisca illa tempora regantur. Hæc ille, Ioanne Serrano [redacted] interprete: sed περιφραστικώτερον, vt solet. Ex quibus liquet, Cyclopas hac principe & primaria πολιτείας specie vsos, nimirum in tam crassa illius seculi ruditate. Oeconomica autem illa dominatio duplex est hoc loco: Coniugalis & Paterna. Coniugalis, mariti in vxores: Paterna, parentum in liberos. Aristoteles autem 1. Polit. tertiam addit Dominicam, hoc est dominorum in seruos. Sed huius non meminit Poeta. ait enim tantùm, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων: Ius autem dat vnusquisque liberis atque vxoribus. Quod anteà Plato dixit, illam primam δυναστείαν in multis tum Græcorum tum Barbarorum vrbibus esse: id confirmat etiam Aristoteles 10. Ethic. Nicomach. vbi cùm leges necessarias esse præmiserit, subiicit, ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου. id est: In pluribus autem ciuitatibus illa sunt neglecta, & vnusquisque viuit vt vult, Cyclopum ritu, de liberis & vxore fas nefásque statuens. Hæc ille. Hinc adagium refert Erasmus, κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro vita vehementer effera ac barbara, quę neque legibus neque disciplina ciuili constet, neque religione Deorum gubernetur. Sed Adrianus Iunius aliter est interpretatus, vt paulò pòst referemus.

ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα) Fertilitas Cyclopicæ regionis inducitur, quæ sponte victum incolis suis exhibeat. Itaque eam neq; arari neque seri oportebat, vnde Cyclopes inertem & ociosam vitam degebant, quia laboribus nullis exercerentur. Id autem hyperbolicè scriptum nemo negauerit. Sed licuit Vlyssi ea fingere quę non erant, vt suam peregrinationem, in qua tam miranda vidisset, & aliis locis insueta, magis ac magis commendaret. Repetendum est autem hoc loco cum Strabone, quod anteà ex Platone 3. de Legib. adducebamus: sed vlteriùs hîc, quàm ibi, peragendum est. Conicit Plato (inquit Strab. lib. 13. Geograph.) post diluuia tres vitæ degendę formas extitisse. Primam in summis montium, simplicem & agrestem, metuentibus aquas hominibus etiamnum campos tegentes. Alteram ad radices montium paulatim recepto animo, cùm campi etiam resiccari cœpissent. Tertiam in planis (quartā & quintam Strabo addit, immò etiam plures. Est etiam in his discrimen rusticorum, semirusticorum, ciuilium. Hæc Plato discrimina ait ab Homero notari: atque eum pro exemplo primæ formæ posuisse Cyclopum vitam, qui fructus sponte natos carperent, ínque summis montibus ac speluncis habitarent. Secundæ in Dardano Iliad. υ. Tertię sub Ilo, qui campos occupauit, Iliad. λ. Hæc ex Strabone. Iam ad fertilitatem Cyclopi soli reuertamur. Huic Albanorum regionem comparat idem Strabo lib. 11. Ea enim omnis generis fructū etiam mitissimum proferebat, omnes plantas, adeóque semper quoque virentes: cùm tamen ne exiguus quidem cultus adhiberetur. Hinc prouerbialiter dicitur, Κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro, beata & nulliusrei indiga, vt ex Eustathio in Dionysium, Philostrato Iconum 2. Strab. lib. 11. & Dione Chrysostomo in orat. secunda, de fortuna docet aduersus Erasmum Adrianus Iunius Adag. centur. prou. 48. nō quòd eo modo non etiam vsurpari posset, vt voluit Erasmus: sed quòd talis vsus apud authores non reperiatur. Quòd autem Poeta dicit, Cyclopas Diis immortalibus fretos agriculturæ non incumbere: id pie dictum est, cum terræ bona Deo accepta referuntur. Nam neque in ipsis cœlis, ex quorum benignitate videtur terræ fertilitas pendere: non, inquam, in ipsis cœlis consistit Poeta, sed vlterius & altius ad primam causam penetrat, vt semper suis hominibus pietatem omni occasione instillaret. Sed contrà apud Euripidem Polyphemus arroganter & impiè hoc sibi tribuit, quasi ipse ad hanc feracitatem solum cogat, his verbis: ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ, κἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ, τίκτουσα ποίαν, τἀμὰ πιαίνει βοτά &c. Sed ibidem plura & grauiora.

νῆσος) Hanc vicinam Cyclopibus insulam commendat etiam à fertilitate, quæ tunc tamen deserta fuit, & à nullis habitata, quòd Cyclopes eò permeare non possent nauium penuria. In ea capreas fuisse multas præstruit, vt venienti Vlyssi paulò pòst venandi esset

ſet occaſio, & ſibi in longiorem pro nauigatione victum proſpiciendi. Cæterùm aptam ad cultum & ſementem in ea terram dicit, ſi modò hominum induſtria eò accederet: vnde forſan colligi poſſit, neque omnino incultam fuiſſe ipſam Cyclopicam regionem: ſed ita cenſeri, quòd minus in ea colenda opera impenderetur, quàm in reliquis, vt de Albana dicit Strabo: alioqui non video cur etiam talis hæc inſula non cenſeretur.

καί τις θεὸς ἡγεμόνευε) Cùm ſine propria induſtria aut conſilio eò appuliſſet, non potuit hunc felicem nauigationis ſucceſſum alteri quam ipſi Deo acceptum referre, non minùs verè quàm piè. Quod ſi nobis diuinare liceat, hunc Deum Mineruam extitiſſe conijcimus, quæ ſola ferè ſemper Vlyſſi opitulatur: ipſe tamen quod certè exploratum non habebat, ambiguè etiam pronunciauit. Eadem porrò pietas Vlyſſis infrà adhuc apparebit, cùm felicem quoque ſuam venationem caprearum tribuit Deo abſolutè. αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.

τύπτον ἐρετμοῖς) Ex hoc loco & aliis innumeris colligere licet, remigium munus fuiſſe liberum, non ſeruile vt noſtris ſæculis, vbi cum magna crudelitate exercetur. Hìc autem ipſi Vlyſſis ſocij illo defunguntur.

ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ) Priùs locum deſcribit, deinde incolam. Locus autem eſt antrum tale, quod ingẽtem Polyphemum capere poſſet: quanquam videntur hìc diſtingui duo loca, vnus ſpelunca, in qua pecora degunt: alter aula, Polyphemi domicilium. Et ſane res ita ſe habent, nihilominus vterque excelſus dicitur, quia etiam vterque ipſi Polyphemo patere debebat: ille cùm greges ſuos inuiſeret, hic cum ſe à paſcendi labore reciperet. Incola autem qui ſecundo loco deſcribitur, triplicem θεωρίαν habet: primùm corporis vaſtitatem, deinde officium, tertiò mores. Vaſtitas illius tanta fuit, vt nulli rei meliùs quàm monti excelſo potuerit comparare: ita hyperbolicè rem meliùs ob oculos exhibens. Quod ad officium attinet, notandum eſt quàm ſit honeſta res paſtoralis, vtpote quam ſuperbus ille, faſtúmque humanum longè exuperans Cyclops, non ſit aſpernatus: quod erat proculdubio facturus, ſi rem maieſtate ſua indignam exiſtimaſſet. Neſcio quò ſæcula noſtra deuenerint. Honeſtiſſimum enim illud viuendi genus cum alio commutarunt, ex quo tot flagitia inter mortales exorta ſunt ſub ſocietatis & communionis ſpecie, quæ ad vitia inducenda larua ſolum fuit commodiſſima, vt optimè dixit Natalis Mythol. lib. 9. cap. 8. Quod autem rei pecuariæ ſtudium honeſtiſſimum ſit, docent ſatis veterum exempla (vt Sacræ paginæ heroas illuſtriſſimos impræſentiarum non commemoremus) vt meminit Varro de Re ruſt. lib. 2. cap. 2. in altera parte capitis, vbi de rei paſtoriciæ dignitate diſputatur. De antiquis, ait, illuſtriſſimus quiſque paſtor erat, vt oſtendit Græca & Latina lingua, & veteres Poetæ: qui alios vocant πολύαρνας, alios πολυμήλους, alios πολυβούτας, qui ipſas pecudes propter caritatem aureas habuiſſe pelles tradiderunt, vt Argis Atreus, quam ſibi Thyeſtẽ ſubduxiſſe queritur: vt in Colchide Aeeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ: vt in Lybia ad Heſperidas, vnde aurea mala, id eſt ſecundum antiquam conſuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Eam enim ſua voce Græci appellarunt μῆλα. Et paulò poſt: Romanorum verò, inquit, populum à paſtoribus eſſe ortum quis non dicit? quis Fauſtulum neſcit paſtorem fuiſſe nutricium, qui Romulum & Remum educauit? non ipſos quoque fuiſſe paſtores obtinebit, quod parilibus potiſſimùm condidere vrbem? &c. Fuiſſe porrò antiquam quoque rem paſtoritiam, idem author eodem loco docet, vbi de eius origine dicit. Tres enim gradus humanæ vitæ conſtituit. Primum naturalem, cùm viuerent homines ex iis quæ inuiolata vltrò ferret terra. Ex hac vita in ſecundam deſcendiſſe, paſtoritiam, è feris atque agreſtibus, vt ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora pomáque colligerent ad vſum: ſic ex animalibus, cùm propter eandem vtilitatem, quæ poſſent, ſylueſtria deprehenderent, ac concluderent & manſueſcerent. Tertio denique gradu à vita paſtorali ad agriculturam deſcenderunt. Hæc ille. Homerus tamen primam & ſecundam viuendi formam Cyclopibus iſtis attribuit. Vide quæ anteà ex Strabone poſt Platonem hac de re obſeruabimus. Hoc ergo nobis de re paſtoritia in præſentia notandum eſt, déque illius dignitate, quam Satrapæ noſtri, quid Satrapæ? imò ferè omnes turpiter reſpuunt: vnde ad infimæ claſſis homines tantùm pertinere exiſtimatur. Sed quia ſe illa ſpoliant, amabilem ſimul ſimplicitatis & candoris ornatum exuunt. Neque eſt quod hic crudelis & efferus Polyphemus obſtet: nam illius exemplo tantùm vtor perſonæ reſpectu, ſimpliciter, non morum. quæ tertia eſt perſonæ Polyphemi θεωρία, de qua commodiùs & copioſiùs paulò infrà.

δυώδεκα) Fortè ſecundùm numerum nauium. Dixit enim anteà Vlyſſes, νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα. De hoc autem vino Maroneo in Lexico dicetur: Vide interea Plinium lib. 14. cap. 4.

οὐδὲ δίκαιοι) Hæc verba poſterioris ſunt mentis, nam anteà nondum norat hominis mores: ideò cùm hanc terram exploratum iret, dicebat,

---οἵ δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινες εἰσὶν
ἤ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

Quin etiam ſequentia docebunt, Vlyſſem potiùs à Polyphemo hoſpitalitatem expectaſſe: nam noluit diſcedere, ſuadentibus ita ſocijs, antequam eum ſalutaſſet, & aliquo munere tanquam ab hoſpite donaretur.

ταρσοὶ μὲν τυρῶν) Attendendus eſt ædium arrogantis illius hominis ornatus, nimirum abiectus & qui humili cuiuſdam noſtri temporis paſtoris caſa dignus potiùs, à nobis ſæculo tumidiore natis, quàm præpotentis & faſtuoſi Cyclopúmque principis, addam & Neptuni filij aula exiſtimetur.

ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων) Agni ex ouibus, hœdi ex capris. Quæ duo animalium genera ſub paſtore Polyphemo tantùm memorantur: paulo antè, in antro. πολλὰ μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον. Et veriſimile eſt, illorum curam cæteris omnibus honeſtiorem exiſtimatam. Cæterum de ouibus conſtat eas primùm in rem paſtoriciam aſſumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem. maximè enim hæ natura quietæ & aptiſſimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lac & caſeum adhibitum, ad corpus veſtitum & pelles attulerunt, vt eſt apud Varr. 2. de Re ruſt. 1. cap.

ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην) Ita ſolent plerunque prudentes homines ſuæ ipſius ad rerum actus adhibendæ dexteritatis obliuiſci, vt non ſolùm ipſi ſatis prouidi per ſe non ſint: ſed ne bene monentibus quidem auſcultent, licet eos audiant. Secus fecerat Vlyſſes in Ciconũ regione, vbi fuga periculum ingruentium hoſtium anteuertere reliquis ſuadebat. Sed vt tunc ille cæteris, vt ita ſubitò diſcederent, non perſuaſit: ita nec ei nunc ſocij perſuadent, cùm tamen, vt ipſemet fatetur, ſalutare eſſet illorum conſilium. Id tamen demum poſtea intellexit cum ſuorum iactura: quanquam ſi exitum Polyphemi reſpicias, nihil eſt quod de mora ſua Vlyſſes conqueratur, niſi quòd ex ſuorum excidio plus damni, quàm ex illius vltione emolumenti ſe accepiſſe intelligat.

ἔνθα δὲ πῦρ κείαντες) Exiſtimauit proculdubiò Vlyſſes, ſe in humanæ & beneuolæ gentis manus incidiſſe, cùm abſente domino, à quo hoſpitij beneficium expectabat, iam ipſe poteſtatem in rem familiarem ſibi vſurparit: quod boni conſultum iri ab ipſo hoſpite, vbi rediiſſet, ſperabat.

Cæterùm poſtquã feſtinauit expeditus illis ſuis operibus,	Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Et tum ignem accendit & aſpexit, interrogauit .a. nos,	Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσιδεν, εἴρετο δ' ἡμέας·
O hoſpites, quinã eſtis? vnde nauigatis humidũ mare?	Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Num ad negotiationem, aut temerè erratis?	Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Perinde atque piratæ ſupra mare qui errant	Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Animas periculo obijcientes, malũ alienigenis ferentes.	Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;
Sic ait, nobis .a. ſtatim exanimatum eſt charum cor	Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Timentibus ſonitúmque grauem ipſumq́; monſtrum:	Δεισάντων φθόγγον τε βαρὺν, αὐτόν τε πέλωρον.
Verũ etiam ſic ipſum verbis excipiens alloquutus ſum,	Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον·
Nos quidem à Troia aberrantes Græci,	Ἡμεῖς τοι Τροίηθεν ἀποπλαγχθέντες Ἀχαιοὶ
Diuerſis ventis ſuper ingentes fluctus maris,	Παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Domum petentes, alia via, alijs iteneribus	Οἴκαδε ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα
Venimus: ſic fortaſſis Iupiter voluit moliri.	Ἤλθομεν· οὕτω που Ζεὺς ἤθελε* μητιάασθαι.

γρ. μητίσασθαι

Λαοὶ δ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος εὐχόμεθ' εἶναι,
Τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστί·
Τόσσην γὰρ διέπερσε πόλιν, καὶ ἀπώλεσε λαοὺς
Πολλούς· ἡμεῖς δ' αὖτε κιχανόμενοι τὰ σὰ γοῦνα
Ἱκόμεθ', εἴ τι πόροις ξεινήιον, ἠὲ καὶ ἄλλως
γρ. ἤ τε Δώης δωτίνην, *ἥ τε ξείνων θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' αἰδεῖο φέριστε θεούς· ἱκέται δέ τοι εἰμέν.
Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,
Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
γρ. δειδίμεν Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ *δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
Οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην,
Οὔτε σεῦ, οὔθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύει.
Ἀλλά μοι εἴφ' ὅπῃ ἔσχες ἰὼν εὐεργέα νῆα;
Ἤ που ἐπ' ἐσχατιῆς, ἢ καὶ σχεδὸν ὄφρα δαείω.
Ὣς φάτο πειράζων. ἐμὲ δ' οὐ λάθεν εἰδότα πολλά,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην δολίοις ἐπέεσσι,
Νέα μέν μοι κατέαξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πρὸς πέτρῃσι βαλὼν ὑμῆς ἐπὶ πείρασι γαίης,
Ἄκρῃ προσπελάσας· ἄνεμος δ' ἐκ πόντου ἔνεικεν.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν τοῖσδε ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ.
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ἑτάροις ἐπὶ χεῖρας ἴαλλε·
Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥστε σκύλακας ποτὶ γαίῃ
Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς δὲ διαμελεϊστὶ ταμὼν ὡπλίσσατο δόρπον.
Ἤσθιε δ' ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, οὐδ' ἀπέλειπεν
Ἔγκατά τε σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.
Ἡμεῖς δὲ κλαίοντες ἀνεσχέθομεν Διὶ χεῖρας,
Σχέτλια ἔργ' ὁρόωντες· ἀμηχανίη δ' ἔχε θυμόν.
γρ. ἐπλήσατο Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην *ἐμπλήσατο νηδὺν,
Ἀνδρόμεα κρέ' ἔδων, καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων,
Κεῖτ' ἔντοσθ' ἄντροιο τανυσσάμενος διὰ μήλων.
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατὰ μεγαλήτορα θυμόν,
Ἆσσον ἰών, ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Οὐτάμεναι πρὸς στῆθος, ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσιν.
Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος· ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.
Αὐτοῦ γάρ κε καὶ ἄμμες ἀπωλόμεθ' αἰπὺν ὄλεθρον·
Οὐ γάρ κεν δυνάμεσθα θυράων ὑψηλάων
Χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄβριμον ὃν προσέθηκεν.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ ἤμελγε κλυτὰ μῆλα
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
γρ. δόρπον Σὺν δ' ὅγε δ' αὖτε δύω μάρψας ὡπλίσσατο *δεῖπνον
Δειπνήσας δ' ἄντρου ἐξήλασε πίονα μῆλα,
Ῥηϊδίως ἀφελὼν θυρεὸν μέγαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἂψ ἐπέθηχ' ὡς εἴ τε φαρέτρῃ πῶμ' ἐπιθείη.
Πολλῇ δὲ ῥοίζῳ πρὸς ὄρος τρέπε πίονα μῆλα
Κύκλωψ. αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην κακὰ βυσσοδομεύων,
Εἴ πως τισαίμην, δοίη δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ σηκῷ,
Χλωρὸν, ἐλαΐνεον, τὸ μὲν ἔκταμεν ὄφρα φοροίη

Milites autem Atridæ Agamemnonis gloriamur esse,
Cuius certè nunc maxima ad cœlum gloria est.
Tantam enim euertit vrbem, & perdidit populos
Multos: nos autem rursus procumbentes ad tua genua
Supplicamus, si quod præbeas hospitale, siue etiam aliter
Donum dares, quale hospitibus dare fas est.
Sed verere, optime, deos, supplices enim tibi sumus.
Iupiter autem vltor est supplicumq́ hospitúmque
Hospitalis, qui hospitibus simul verecundis opitulatur.
Sic loquutus. ille. v. mihi rursus respondit sæuo animo,
Stultus es ô hospes, quòd longè aduenisti,
Qui me deos iubes siue timere, siue obseruare.
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neque deos beatos, quoniā multò præstantiores sumus.
Neque ego Iouis inimicitias euitans parcam,
Neque tibi, neque socijs, si me animus iubeat,
Sed mihi dic vbi habes huc profectus benefactam nauē?
An alicubi in extremis locis, aut propè, vt sciam.
Sic ait tentans. me autē non latuit scientē plurima,
Sed ipsum vicissim alloquutus sum dolosis verbis,
Nauem quidem fregit Neptunus terræ quassator,
Ad scopulos coniectam vestræ ad fines terræ,
Ventus autem ex ponto intulit.
Cæterùm ego cum hisce effugi arduam perniciem.
Sic loquutus sum, ille autē nihil respōdit sæuo animo:
Sed ipse irruens socijs manus intulit:
Duos autem corripiens, quemadmodū catulos, ad terrā
Illisit, cerebrum. a. humi effluebat, irrigabat. a. terram:
Hos autem membratim resecans apparabat cœnam,
Deuorabat. a. quemadmodū leo montanus, neq. reliquit
Intestinaq́. carnesq́, & ossa medullis plena.
Nos autem flentes sustulimus Ioui manus,
Miseram rē videntes, desperatio autē inuasit animū.
Cæterū postquā Cyclops magnū impleuerat ventrem,
Humanas carnes comedens, & ad hæc merū lac bibēs,
Iacuit intra antrum extensus inter pecora.
Hunc quidem ego volui magnanimo animo,
Propius accedens gladium acutū stringens ab fœmore,
Vulnerare ad pectus, vbi præcordia hepar circūdant,
Manus admouens, aliud autē consilium me impediuit.
Illic enim etiam nos perijssemus sæua morte.
Non enim poteramus ab ianua excelsa
Manibus mouere saxum grauem quem admouit.
Itaque tū ingemiscētes expectauimus aurorā diuinam.
Quādo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tunc ignem accendit, & mulsit inclyta pecora
Omnia vt decuit, & suum fœtum submisit singulis.
Porrò postquam festinauit perficiens sua opera,
Simul ille rursus duob. correptis apparauit ientaculum.
Vt ientauit autem ex antro egit pinguia pecora,
Leuiter dimouens obicem ingentem, cæterùm postea
Rursus admouit, veluti si pharetræ operculū opponeret.
Plurimo autem sibilo ad montem egit pinguia pecora
Cyclops, sed ego relinquebar mala profundè cogitans,
Si quo pacto vlciscerer, daret autem votum Pallas.
Illud autē mihi in animo optimū apparebat cōsilium.
Cyclopis enim iacebat ingens claua ad stabulum,
Viridis, oleagina, hanc quidem inciderat vt ferret

Aresa-

Arefactã, hanc quidem nos aßimilabamus inſpicientes,
Quantus eſt malus nauis viginti remis agitatæ nigræ
Onerariæ latæ, quæ penetrat ingentes fluctus:
Tanta erat longitudo, tanta ſpißitudo aſpectu,
Ab hac quantum vlna eſt ego abſcidi aſtans,
Et appoſui ſocijs, polire autem iußi.
Hi verò planum leuigarunt, ego autem acui aſtans
Summitatẽ, ſtatim .a. apprehendẽs preßi in igne ardẽte,
Et hanc quidem benè depoſui abſcondens ſub ſtercore,
Quod per ſpeluncam fuſum erat multum denſe abũdè.
Cæterùm alios ſorte ſortiri iußi
Quinam auderet mecum vectem ſublatum
Interere in oculum, quãdo illũ dulcis ſomnus occuparet.
Illi ſortiti ſunt, quos vtique voluiſſem ipſe capere
Quatuor, cæterùm ego quintus cum his electus ſum.
Veſpertinus autem redijt villoſa pecora paſcens.
Continuò verò in latam ſpeluncam egit pinguia pecora
Oĩa diligenter, neq. vllũ reliquit profundã extra aulam,
Aut edita opera, ſiue etiam deus ſic iußit.
Porrò deinde admouit repagulũ ingens altè ſubleuans,
Sedens autem mulſit oues & balantes capras,
Omnia vt decebat, & fœtus ſubmiſit ſingulis.

Αὐανθέν· τὸ μὲν ἄμμες ἐίσκομεν εἰσορόωντες,
Οσον θ' ἱστὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης,
Φορτίδος εὐρείης, ἥ τ' ἐκπεράᾳ μέγα λαῖτμα·
Τόσον ἔην μῆκος, τόσον πάχος εἰσοράασθαι·
Τε̃ μὲν ὅσον τ' ὄργυιαν ἐγὼν ἀπέκοψα παραστὰς,
Καὶ παρέθηκ' ἑτάροισιν, ἀποξῦναι δ' ἐκέλευσα.
Οἱ δ' ὁμαλὸν ποίησαν. ἐγὼ δ' ἐθόωσα παραστὰς
Ακρον, ἄφαρ δὲ λαβὼν ἐπυράκτεον ἐν πυρὶ κηλέῳ·
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκα κατακρύψας ὑπὸ κόπρῳ,
Η ῥα κατὰ σπείους κέχυτο μεγάλ' ἤλιθα πολλή.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάχθαι ἄνωγον,
Ος τις τολμήσειεν ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας,
Τρεῖψαι * ἐν ὀφθαλμῷ ὅτε τὸν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι. κ. ἰκ
Οἱ δ' ἔλαχον τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι
Τέσσαρες, αὐτὰρ ἐγὼ πέμπτος μετὰ τοῖσιν * ἐλέγμην. γρ. ἐλέχθην
Εσπέριος δ' ἦλθεν καλλίτριχα μῆλα νομεύων·
Αὐτίκα δ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα
Παντα μάλ' οὐδέ τι λεῖπε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς,
Ητι ὀϊσάμενος, ἢ καὶ θεὸς ὣς ἐκέλευσεν.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας.
Εζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Παντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.

COMMENTARIVS.

ὦ ξένοι) Hi verſus etiam anteà Neſtori tribuuntur, nimirum lib. 3. Apud Eurip ſic rogat hos hoſpites Polyphemus,

-----πόθεν ἐπλεύσατ' ὦ ξένοι; ποδαποὶ, τίς ὑμᾶς ἐξεπαίδευσεν πόλις;
Οδυσ. Ἰθακήσιοι μὲν τὸ γένος. Ἰλίου δ' ἄπο πέρσαντες ἄστυ, πνεύμασι θαλασσίοις
σὴν γαῖαν ἐξοθέντες ἥκομεν Κύκλωψ.

Quæ ex Homero ſunt adumbrata. Videnda eſt integra illa Tragœdia, & cum hoc loco à ſtudioſis confereuda.

φθόγγον τε βαρὺν) Duo timent: ſonitum vocis, & vaſtitatem Cyclopis. De voce paulò pòſt dicetur, σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξε. περὶ δ' ἴαχε πέτρη. Apud Virgilium 3. Æneid. *Clamorem immenſum tollit, quo pontus & omnes*
Intremuere vndæ, penitúſque exterrita tellus *Italiæ, curuíſque immugijt Aetna ruinis.*

Sed vtrobique ingentior vox fuiſſe præſumitur: ibi enim gemitus eſt, hìc cæterorum Cyclopum conuocatio: quod vtrumque cum maiore contentione fieri oportuit, quàm in familiari ſermone, qualis eſt hic ad hoſpites: tamen etiam valde fuit formidabilis & horrenda. De vaſtitate anteà diximus. Apud Virgil. ibidem, ----*ipſe arduus, altáque pulſat*
Sidera (dij talem terris auertite peſtem) *Nec viſu facilis, nec dictu affabilis vlli.*

ἡμεῖς τοι Τροίηθεν) Cùm tria quæſierit Polyphemus ab hoſpitibus. Primùm, Quínam ipſi eſſent: deinde, vnde huc nauigarent: tertiò, quis eſſet illorum nauigationis finis & inſtitutum: illi reſpondet Vlyſſes, ſed non ſeruato ordine interrogationum. Secundæ primo, primæ verò ſecundo, tertiæ tertio loco ſatisfacit. Ait ergo Vlyſſes, Nos quidem è Troia proficiſcebamur in patriam contendentes, ſed nos ventis abrepti Iouis conſilio à recta via, quæ nos eò deducebat, aberrauimus, huc tandem appellentes. Et hæc eſt ſecunda interrogatio. Sumus autem, inquit, Agamemnonis milites celeberrimi illius ducis, ſub quo Troia eſt exciſa, totúmque Phrygiorum imperium dirutum & euerſum. Hæc autem eſt prima interrogatio. Cui generaliter ſatisfecit, nomine ſuo tamen non expreſſo, quod paulò pòſt fictè Cyclopi indicabit. Tertiò ſignificat ſe in hanc oram diuertiſſe vt ſupplices & hoſpites Polyphemi fierent: à quo vt eo nomine exciperentur, putabat ſe ſuæ calamitatis & errorum commemoratione ſatis perſuaſiſſe. validiore tamen adhuc vtitur argumento, cùm ad Deorum reuerentiam Cyclopem hortatur, & ſpecialiter ipſius Iouis Xenij, qui Deus eſt hoſpitum, & ſupplicum tutelaris & defenſor: hoc eſt, qui illatas hoſpitibus & ſupplicibus iniurias vindicat & vlciſcitur. Qua de cauſa monitũ vult Cyclopem, vt iram Deorum reformidans à lædendis hoſpitibus ſibi temperet, potiúſque ad eos omni humanitatis genere proſequendos incitetur.

τόσσην γὰρ διέπερσε) Aliud tradi ab Ægyptiis, aliàs ex Dione Chryſoſtomo docuimus.

νήπιος εἰς ὦ ξεῖν') Poſtremis Vlyſſis verbis reſpondet impiè Polyphemus, ſtultéque loquutum Vlyſſem dicit, qui ſe ad Deorum reuerentiam hortatus ſit. Cyclopas enim neque Iouem neque alios Deos curare, quibus ipſi nimirum longè ſint præſtantiores: proinde Iouis metu ab ipſo Vlyſſe cæteríſque ſociis deuorandis non abſtenturum, ſi hoc ita ſibi videatur, id eſt, ſi eum eius rei libido inceſſerit. Notandum eſt autem, malè Polyphemum cæteris quoque Cyclopibus impietatem tribuere. Nam eorum oratio in ſequentibus aliud videtur docere, cùm exoculatum Polyphemum his verbis ſolantur: νοῦσον γ' οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id eſt: Nullo modo licet Iouis plagam effugere. Itaque de ſe ipſo tantum apud Euripidem Cyclops ille loquitur,

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε· *Iouis ego fulmen non horreſco, hoſpes,*
οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός, &c. ideſt: *Neque noui Iouem eſſe me præſtantiorem Deum.*

οὐδ' ἂν ἐγὼ Διός) Idem apud Euripidem,

----τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ *----Meæ animæ ego*
Οὐ παύσομαι δρῶν εὖ, κατεσθίων τέ σε. *Non ceſſabo benefacere, te ipſum etiam comedens:*
ξένια τε λήψῃ τοιάδ' (ὡς ἄμεμπτος ὦ) *Hoſpitalia autem accipies talia (vt reprehendi non poſſim)*
Πῦρ καὶ πατρῷον τόνδε λέβητά γ' ὃς ζέσας *Ignem & paternum hunc lebetem qui feruens*
σὴν σάρκα δυσφόρητον ἀμφέξει καλῶς. *Tuas carnes graues continebit egregiè.*

ὣς φάτο πειράζων) Intelligo hoc quæſiſſe Polyphemum, vt ſi forſan Vlyſſes reſpondiſſet, nauem ſuam in littore exiſtere, eam ipſe cõtinuò diſrupiſſet. At Vlyſſes prudentiſſimus aſtutiam hominis eſt ſagaciter ſubodoratus, & opportunè confingit mendacium, ſibi nauem non eſſe, quòd illa tempeſtate confracta & à ventis aliò abrepta ſit, cum iam littora tetigiſſet.

σὺν δὲ δύω μάρψας) Hoc factum eleganter refert Achæmenides apud Virgil. lib. 3. *Vidi egomet, duo de numero quum corpora noſtra*
Prenſa manu magna, medio reſupinus in antro, *Limina: vidi atro quum membra fluentia tabo*
Frangeret ad ſaxum, ſanieque aſperſa natarent *Manderet, & tepidi tremerent ſub dentibus artus.*

Vlyſſes apud Euripidem rem ita narrat,

ὡς δ' ἦν ἕτοιμα πάντα τῷ θεοστυγεῖ *Vt autem erant parata omnia illi Dijs inuiſo*
Ἅιδου μαγείρῳ, φῶτε συμμάρψας δύο *Plutonis coquo, viros corripiens duos*
ἔσφαξ' ἑταίρων τῶν ἐμῶν ῥυθμῷ τινι· *Iugulauit è meis ſocijs continuitate quadam*

τὸν μὲν λέβητος ἐς κύτος χαλκήλατον,
τὸν δ' αὖ, τένοντος ἁρπάσας ἄκρου ποδὸς,
παίων πρὸς ὀξὺν γ' ὄνυχα πετραίου λίθου
ἐγκέφαλον ἐξέρρανε· καὶ καθαρπάσας
λάβρῳ μαχαίρᾳ σάρκας ἐξώπτα πυρί.
τὰ δ' εἰς λέβητ' ἐφῆκεν ἕψεσθαι μέλη.

Alterum quidem, lebetis in sinum æreum,
Alterum verò per tendonem arripiens summi pedis
Feriens ad acutum segmentum petrosi lapidis
Cerebrum effudit, & diripiens
Auido gladio carnes assauit igni.
Alia verò in lebetem immisit vt elixarentur membra.

Cùm autem sex socios sibi à Cyclope deuoratos memoret Vlysses, mirum duos tantùm ab Euripide & Virgilio scribi. Duos priores in cœna habuit vespertina, alios duos altera die manè: alios rursum duos, in eiusdem diei cœna, vt paulò pòst dicitur.

ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν) Hîc Vlysses docet, prudentis interdum esse primos furoris impetus compescere, vbi illi si suum finem sortiantur, plus damni quàm commodi párere possunt. Sine dubio enim generosus iste heros, cum hæc à Cyclope crudeliter perpetrata videret, non potuit non commoueri ad sociorum iacturam ferro stricto vindicandam: sed vbi rationem in consilium adhibuit, iudicauit alio pacto & tutiore vltionem illam exequendam esse. Viribus enim tanto monstro resisti non potuit, ergo dolis (quorum mirus est Vlysses noster artifex) res potius fuit tentanda, quàm vi aperta.

ῥηϊδίως) Memoria repetendum est, quod anteà de hoc obice & eius magnitudine dictum est, οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι, Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν.

ἥδε δέ μοι) Hoc est illud consilium, quod post primum potius & securius illi visum est, nimirum oculum Cyclopi eruendi. Támne leuiter, inquies, sex sociorum excidium vlciscitur? Immò, inquam, vt anteà lib. 1. disputauimus, maius est damnum Cyclopi cæcitas, quàm si vita illi fuisset adempta. Illo siquidem pacto acerba illi vita est reddita, lucis aspectu priuata, ita vt innumeras mortes in vna vita patiatur. Sanè hanc consilij Vlyssei causam esse ausim contendere, licet ab ipso Poeta non exprimatur. Absente ergo Cyclope instruit Vlysses telum illud (sic enim appellauit Achæmenides) quo oculus ille vnicus effodiatur. Quia autem in nimia multitudine minus concinnè & ordinatè geritur quoduis negotium, quàm à pauciori: ideò Vlysses quatuor tantùm è sociis suis eligi sorte sibi iubet, qui illi in hoc facinore egregio præstò sint. Ita duo vitiosa extrema vitat, nimirum ne solus sit: quia vnus vir, nullus vir, vt est in parœmia: deinde ne nimiæ multitudinis impedimentum accederet, quæ maximè in hoc negotio fuit periculosa. Et ad hoc postremum refertur, quod Achæmenides dicit apud Virgil.

---nos magna pre ati Numina sortitique vices, vnà vndique circum Fundimur.---

Illud enim sortiri vices, ad hanc sociorum electionem videtur pertinere.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Σὺν δ' ὅγε δ' αὖτε δύω μάρψας ὡπλίσατο δόρπον·
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων ἄγχι παραστὰς,
Κισσύβιον μετὰ χερσὶν ἔχων μέλανος οἴνοιο,
Κύκλωψ τῆ, πίε οἶνον. ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα·
Ὄφρ' εἰδῇς οἷόν τι ποτὸν τόδε νηῦς ἐκεκεύθει
Ἡμετέρη· σοὶ δ' αὖ λοιβὴν φέρον, εἴ μ' ἐλεήσας
Οἴκαδε πέμψειας. σὺ δὲ μαίνεαι οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς.
κ. αὖτις Σχέτλιε, πῶς* κέν τις σε καὶ ὕστερον ἄλλος ἵκοιτο
Ἀνθρώπων πολέων, ἐπεὶ οὐ κατὰ μοῖραν ἔρεξας.
Ὡς ἐφάμην. ὁ δ' ἔδεκτο καὶ ἔπιεν· ἥσατο δ' αἰνῶς
Ἡδὺ ποτὸν πίνων· καί μ' ᾔτεε δεύτερον αὖτις,
Δός μοι ἔτι πρόφρων, καί μοι τεὸν οὔνομα εἰπὲ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον ᾧ κε σὺ χαίρῃς.
Καὶ γὰρ Κυκλώπεσσι φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει·
Ἀλλὰ τόδ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρός ἐστιν ἀπορρώξ.
Ὡς ἔφαθ'. αὐτάρ οἱ αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἶνον·
Τρὶς μὲν ἔδωκα φέρων, τρὶς δ' ἔκπιεν ἀφραδίῃσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωπι περὶ φρένας ἤλυθεν οἶνος,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσι προσηύδων μειλιχίοισι,
Κύκλωψ, εἰρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτόν; αὐτὰρ ἐγώ τοι
Ἐξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ξείνιον, ὥσπερ ὑπέστης·
Οὖτις ἔμοι γ' ὄνομ' ἐστί· Οὖτιν δέ με κικλήσκουσι
Μήτηρ ἠδὲ πατὴρ, ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
Ὡς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὖτις ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,
Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι.
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν. τόδε τοι ξεινήϊον ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀνακλινθεὶς πέσεν ὕπτιος· αὐτὰρ ἔπειτα
Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα· κὰδ δέ μιν ὕπνος
Ἥρει πανδαμάτωρ. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος,
Ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι· ὁ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων·
Καὶ τότ' ἐγὼ τὸν μοχλὸν ὑπὸ σποδοῦ ἤλασα πολλῆς,
Εἵως θερμαίνοιτο· ἔπεσσι τε πάντας ἑταίρους
Θάρσυνον, μήτις μοι ὑποδείσας ἀναδύη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς ἐλάϊνος ἐν πυρὶ μέλλεν
Ἅψασθαι χλωρός περ ἐὼν, διεφαίνετο δ' αἰνῶς·
Καὶ τότ' ἐγὼν ἆσσον φέρον ἐκ πυρὸς, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Ἵσταντ'· αὐτὰρ θάρσος ἐνέπνευσεν μέγα δαίμων·

Cæterùm postquam festinauit perfectis suis operibus,
Simul ille rursus duobus correptis apparauit cœnam:
Et tum ego Cyclopem alloquebar propè astans.
Poculum in manibus tenens nigri vini,
Cyclops, accipe, bibe vinũ, postq. comedisti humanas carnes:
Vt scias qualem vtiq. potum nauis occultauerat
Nostra, tibi. a. rursus libamen feram vt mei misertus
Domum mittas: tu autẽ furis non amplius tolerabiliter.
Infelix, quomodo quisquã ad te in posterũ alius accedat
Ex hominibus plurimis, quoniam non ex officio egisti.
Sic dixi: ille accepit & bibit gauisus vehementer,
Dulcem potum bibens, & me rogauit secundo rursus,
Da mihi adhuc benignus & mihi tuum nomen dic
Statim nunc, vt tibi dem hospitale munus quo tu gaudeas,
Etenim Cyclopibus fert alma terra
Vinum generosum & illis Iouis imber auget:
Verùm hoc ambrosiæ & nectaris est latex.
Sic ait, cæterùm ei rursus ego dedi ardens vinum,
Ter quidem præbui, ter autem ebibit insipientia.
Cæterũ postquã Cyclopẽ circa mentẽ occupauit vinũ,
Tum certè ipsum verbis alloquebar blandis,
Cyclops, interrogas me nomen inclytũ, cæterùm ego tibi
Dicam. tu. a. mihi da hospitale munus vt pollicitus es,
Vtis mihi nomen est, Vtim autem me vocant
Mater atque pater atque omnes alij socij.
Sic dicebam: ille autẽ me rursus excepit sæuo animo,
Vtim ego extremum edam post suos socios,
Alios quidem prius, hoc tibi hospitale munus erit.
Dixit, & recumbens cecidit supinus, cæterùm deinde
Iacebat inflexus crassam ceruicem, & illum somnus
Cepit omnia domans è gutture ruebat vinum,
Frustaq; humanæ carnis: hic. a. eructabat vino grauatus:
Et tum ego vectem sub cinere demisi multo,
Vt calefieret, verbisq; omnes socios
Confirmaui ne aliquis mihi subueritus refugeret.
Sed cùm mox vectis oleaginus in igne erat
Arsurus viridis existens, candebat vehementer:
Et tum ego propius attuli ex igne, circum autem socij
Stabant: cæterùm animũ inspirauit ingentem dæmon:

Hi

Hi quidē vecte apprehenſo oleagino acuto in ſūmitate,
O culo infixerunt, ego autem infernè innixus
Verſabam, veluti quis terebrat lignum vir nauale
Terebro, illi verò infrà torquent loro
Attingentes vtrinque, illud circūuoluitur aſſiduè ſēper:
Sic eius in oculo ignitum vectem capientes
Verſabamus. hunc. a. ſanguis circumfluebat calefactum.
Oēs. a. ei palpebras circū & ſupercilia cremauit vapor
Pupilla ardenti. ſtridebant autem ei radices,
Veluti cùm vir faber ſecurim magnam aut aſciam
In aqua frigida mergit valdè ſtridentem,
Corroborans, hoc enim ferri vtique robur eſt.
Sic huius ſtridebat oculus oleaginum circa vectem.
Horrendè autem eiulauit, inſonuit autem petra.
Nos autē perterriti diſſipati fugimus: cæterùm ille vectē
Exemit oculo aſperſum ſanguine multo.
Illum quidem deinde abiecit à ſe manibus anxius.
Cæterùm ipſe Cyclopas altè vocauit, illi circa ipſum
Habitabant in ſpeluncis per promontoria ventoſa
Illi autem vocem audientes accurrebant aliunde alius,
Stātes. a. interrogabāt circa ſpelūcā quidnam ipſum af-fligeret,
Cur tantum Polypheme læſus ſic clamaſti
Noctem per diuinam & inſomnes nos feciſti?
Num quis à te oues mortalium inuito abegit?
An ne aliquis teipſum occiderit dolo an vi?
Hos rurſus ex antro alloquutus eſt fortis Polyphemus,
Amici, Vtis me interfecit dolo neque viribus.
Illi verò reſpondentes verba volatilia dixerunt,
Quod ſi certè iam nō quis tibi vim infert cùm ſolus ſis,
Nullo modo licet Iouis magni effugere plagam:
Sed tu ſupplica patri Neptuno regi.

Οἱ μὲν μοχλὸν ἑλόντες ἐλάϊνον ὀξὺν ἐπ' ἄκρῳ
Ὀφθαλμῷ ἐνέρεισαν· ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἀερθεὶς
*Δίνεον, ὡς δ' ὅτε τις τρυπᾷ δόρυ νήϊον ἀνὴρ — κ. δίνεον, ὡς ἔπι
Τρυπάνῳ, οἱ δέ τ' ἔνερθεν ὑποσσείουσιν ἱμάντι
Ἁψάμενοι ἑκάτερθεν, τὸ δὲ τρέχει ἐμμενὲς αἰεί·
Ὡς τοῦ ἐν ὀφθαλμῷ πυριήκεα μοχλὸν ἑλόντες
Δινέομεν, τὸν δ' αἷμα περίρρεε θερμὸν ἐόντα.
Πάντα δέ οἱ βλέφαρ' ἀμφὶ καὶ ὀφρύας εὗσεν ἀϋτμὴ,
Γλήνης καιομένης. σφαραγεῦντο δέ οἱ πυρὶ ῥίζαι.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρνον
Εἰν ὕδατι ψυχρῷ *βάπτει μεγάλα ἰάχοντα, — κ. βάπτῃ
Φαρμάσσων· (τὸ γὰρ αὖτε σιδήρου γε κράτος ἐστὶν)
Ὡς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ.
Σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξε, περὶ δ' ἴαχε πέτρη.
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ'· αὐτὰρ ὁ μοχλὸν
Ἐξέρυσ' ὀφθαλμοῖο πεφυρμένον αἵματι πολλῷ·
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔρριψεν ἀπὸ ἕο χερσὶν ἀλύων.
Αὐτὰρ ὁ Κύκλωπας μεγάλ' ἤπυεν, οἵ ῥά μιν ἀμφὶς
Ὤκεον ἐν σπήεσσι δι' ἄκριας ἠνεμοέσσας.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος·
Ἱστάμενοι δ' εἴροντο περὶ σπέος ὅ, ττι ἑ κήδοι,
Τίπτε τόσον Πολύφημ' ἀρημένος ὧδ' ἐβόησας
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, καὶ ἀΰπνους ἄμμε τίθησθα;
Ἦ μή τις σεῦ μῆλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνει;
Ἦ μή τις σ' αὐτὸν κτείνῃ δόλῳ ἠὲ βίηφι;
Τοὺς δ' αὖτ' ἐξ ἄντρου προσέφη κρατερὸς Πολύφημος,
Ὦ φίλοι, οὔτις με κτείνει δόλῳ, οὐδὲ βίηφι.
Οἱ δ' ἀπαμειβόμενοι ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
Εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἶον ἐόντα,
Νοῦσόν γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι·
Ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἄνακτι.

COMMENTARIVS.

ἄγχι παραστάς) Vlyſſes apud Euripidem conqueritur, quòd in his crudelibus epulis Polyphemo aſtiterit quaſi famulus.

ἐγὼ δ' ὁ τλήμων δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χέων — *Ego verò miſer lacrymas ab oculis profundens*
ἐχριμπτόμην Κύκλωπι, καὶ διηκόνουν· id eſt: — *Accedebam ad Cyclopem, & ei inſeruiebam.*

De ſociis autem eos in receſſus antri ſeſe abdidiſſe,

ἄλλοι δ' ὅπως ὄρνιθες, ἐν μυχοῖς πέτρας — *Alij autem, vt aues in latibulis antri*
πτήξαντες εἶχον, αἷμα δ' οὐκ ἐνῆν χροΐ. id eſt: — *Perterriti habitabant, ſanguis autem non inerat cuti.*

Vbi notanda eſt Vlyſſis noſtri inconſtantia, non minima in rebus mortalibus virtus.

πίε οἶνον) Apud eundem Euripidem ſic dicit:

-----ὦ παῖ ποντίου θεοῦ Κύκλωψ — *-----O fili marini Dei Cyclops,*
σκέψαι τόδ' οἷον Ἑλλὰς ἀμπέλων ἄπο — *Iudica hoc qualem Græcia ex vitibus*
θεῖον κομίζει πῶμα Διονύσου γάνος. id eſt: — *Diuinum fert potum, Dionyſij oblectamentum.*

σὺ δὲ μαίνεαι) Non ſe adeò ex præcedenti caſu conſternatum Vlyſſes præbet, aut perterrefactum ob ipſius Cyclopis crudelitatem, vt liberè tamen cum eo non loquatur, cum aſperitate verborum, quæ inuictum illius animum ſatis ſignificat.

καί μ' εἶπε) Illectus huius Maronei vini dulcedine, petit ex eodem alium hauſtum ab Vlyſſe: cui, ne ingratus videatur, hoſpitale munus illi pollicetur: quale autem illud ſit, poſteà videbimus. Laudat autem illud vinum, & non ſolùm Cyclopicis anteponit, quanquā præſtantiſſimis: ſed etiam cum Ambroſia & Nectare comparat. Vbi videntur Ambroſia & Nectar pro vno eodémque ſumi, cùm tamen manifeſtè aliàs diſtinguantur. Vide noſtrum Lexicon.

τρὶς δ' ἔκπιεν) Apud Euripidem numerus ternarius præfixè non ponitur, ſed ſimpliciter Vlyſſes dicit, ſe ſubinde Cyclopi ex eo vino propinaſſe: -----ἐγὼ δ' ἐπ' ἐγχέων ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ, σπλάγχν' ἐθέρμαινον ποτῷ. quod paulò poſt apud eundem Poetam melius exprimitur, cùm Cyclopi Vlyſſes & Silenus adſunt, vt ei pocula ſubminiſtrent, quod toties ab eis repetitum eſt, donec turbata ob ebrietatem mente dixerit Polyphemus:

ἰοὺ, ἰοὺ, ὡς ἐξένευσα μόγις, ἄκρατος ἡ χάρις. — τῇ γῇ φέρεσθαι· τοῦ Διὸς δὲ τὸν θρόνον
ὁ δ' οὐρανός μοι συμμεμιγμένος δοκεῖ — λεύσσω, τό πᾶν τε δαιμόνων ἁγνὸν σέβας.

Sed Poeta noſter hoc numero contentus eſt, vt nimirum inde vis immenſa illius vini appareat, vtpote quod in tam parua quantitate potuerit monſtrum illud Cyclopicum euertere.

εἰρωτᾷς μ' ὄνομα) Sic apud Euripidem Κυ. σὺ δ' ὦ ξέν', εἰπὲ τοὔνομ' ὅ, τι σε χρὴ καλεῖν. Οδυ. Οὖτιν. χάριν δὲ τίνα λαβών σ' ἐπαινέσω; Κυ. πάντων σ' ἐγὼ πύματον ὕστερον θοινάσομαι. Οδυ. Καλόν γε τὸ γέρας τῷ ξένῳ δίδως Κύκλωψ. id eſt: Tu verò, hoſpes, dic nomen, quo te decet appellare. Vly. Vtin. Quo autem beneficio accepto te laudabo? Cyc. Omnium te ſociorum poſtremum comedam. Vly. Egregium ſanè munus hoſpiti dederis, Cyclops. Qua de re in ſequenti annotatione.

Οὖτιν ἐγὼ πύματον) Animaduertenda eſt Cyclopis iſtius feritas, qui magno benficio deputari vult ab Vlyſſe, quod ei tamdiu mortem proroget. Vnde factum eſt, vt Κύκλωπος δῶρα, Cyclopis munus, pro inutili munere prouerbialiter vſurpetur. Lucianus in κατάπλῳ· οὐ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι. id eſt: Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quòd ita pollicetur, Ego Vtim poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli cerdonis: qui cùm eſſet queſtus quòd non ſtatim cum aliis in cymbam Charontis reciperetur, atque hoc ipſum Clotho Parca beneficij vice imputaret, quòd interim tantillum moræ lucrifaceret ne deſcenderet ad inferos, in hunc modum reſpondit. Et rectè dixit Eraſmus, ad hunc locum Homeri Lucianum reſpexiſſe. Vide eundem Eraſmum Adag. Chil. 1. Cent. 4. prou. 5.

ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μόχλος) Hîc conſilium anteà ſuſceptum de excæcando Cyclope exitum ſortitur: adeò ſcelera non relinquit inul-

ta Deus. Hunc autem locum Euripides expressit, vbi Vlysses de hac re sic deliberat,

ὅταν δ' ὑπνώσει Βακχίου νικώμενος,
ἀκρεμὼν ἐλαίας ἔστιν ἐν δόμοισί τις,
ὃν φασγάνῳ τῷδ' ἐξαποξύνας ἄκρον,
εἰς πῦρ καθήσω. κᾆθ' ὅταν κεκαυμένον
ἴδω νιν, ἄρας θερμὸν ἐς μέσην βαλὼν
Κύκλωπος ὄψιν, ὄμματ' ἐκτήξω πυρί.
ναυπηγίαν δ' ὡς εἴ τις ἁρμόζων ἀνὴρ
διπλοῖν χαλινοῖν, τρύπανον κωπηλατεῖ,
οὕτω κυκλώσω δαλὸν ἐν φαεσφόρῳ
Κύκλωπος ὄψει, καὶ συναυανῶ κόρας. id est:

Cùm autem dormiet vino victus,
Stipes oleæ existit in ædibus quidam,
Quem ense isto exacuens in summa parte
Igni imponam. posteà cùm incensum
Videro illum, tollens calidum, in medium iaciens
Cyclopis oculum, videndi facultatem illi tabefaciam.
Nauium fructuram autem vt siquis adornat
Duabus habenis, terebrum versat:
Sic includam torrem in lucente
Cyclopis visu, & arefaciam simul pupillas.

Vbi miror pluraliter ὄμματα, & κόρας de Cyclope vnoculo dici. Quanquam ὄμματα, *videndi facultatem* transtuli. Illud idem Achæmenides apud Virgil. sic narrat:---*nec talia passus Vlysses,*

Oblitúsve sui est Ithacus discrimine tanto.
Nam simul expletus dapibus, vinóque sepultus
Ceruicem inflexam posuit, iacuítque per antrum
Immensum, saniem eructans ac frusta cruento
Per somnum commista mero: nos magna precati
Numina, sortitique vices, vnà vndique circum
Fundimur: & telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torua solum sub fronte latebat
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar.
Et tandem læti sociorum vlciscimur vmbras.

ἦ μὲν δὴ μή τις) Cyclops ille sic vulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitauit, hi concurrunt quærúntque clamoris causam: sed ambiguo vocabulo, quod ad fictum Vlyssis nomen accederet, quod inscienter quidem illi faciunt, sed ita res fortè tulit, vt hic insuper dolor Polyphemo accederet, cùm respondentem illum de illius nomine, qui vulnus hoc ei inflixerat, cæteri non intelligerent, sed ambiguè quoque dictum illius interpretarentur. Quærunt enim his verbis Cyclopes, ἦ μή τις: id est, nunquid aliquis. Illud autem μή τις, cum οὔ τις idem esse videtur: ideò cùm casum suum exponeret, diceretque, οὔτις με κτείνει, cæteri idem eum dicere arbitrati sunt, οὐδείς, vel οὐθείς, quibus æquipollet οὔ τις, id est nullus Iliad. α. οὔ τις χεῖρας ἐποίσει. id est οὐδείς. Itaque opportunè afflictum hominem insuper eluserunt, quanquam ignoranter: referúntque si à nullo lædatur, cùm solus existat, aliquid ei aduersi tamen à Ioue acciderit, patienter illud ei esse ferendum. Vbi apparet, quod anteà diximus, non perinde impios esse reliquos Cyclopas, vt volebat Polyphemus. Porrò hoc Polyphemi & reliquorũ Cyclopum colloquium elegãter expressit Euripides, quod referre non erit omnino inutile:

Χο. τί χρῆμ' ἀυτεῖς ὦ Κύκλωψ; Κυ. ἀπωλόμην.
Χο. αἰσχρός γε φαίνῃ. Κυ. κἀπὶ τοῖσδέ γ' ἄθλιος.
Χο. μεθύων κατέπεσες εἰς μέσους τοὺς ἄνθρακας.
Κυ. Οὖτίς μ' ἀπώλεσεν. Χο. οὐκ ἄρ' οὐδείς σ' ἠδίκει.
Κυ. Οὖτίς με τυφλοῖ βλέφαρον. Χο. οὐκ ἄρ' εἶ τυφλός.
Κυ. ὡς δὴ σύ. Χο. καὶ πῶς σύ; τίς σ' ἂν θείη τυφλόν;
Κυ. σκώπτεις. ὁ δ' Οὖτις, ποῦ 'στιν; Χο. οὐδαμοῦ Κύκλωψ.
Κυ. ὁ ξένος, ἵν' ὀρθῶς ἐκμάθῃς, μ' ἀπώλεσεν, &c.

Ibi cum οὔτις diceret Polyphemus, quod nomen sibi Vlysses imposuerat, Chorus Satyrorum pro οὔ τις interpretabatur.

Ὣς ἄρ' ἔφαν ἀπιόντες. ἐμὸν δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ
Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμύμων.
Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι,
Χερσὶ ψηλαφόων. ἀπὸ μὲν λίθον εἷλε θυράων.
Αὐτὸς δ' εἰνὶ θύρῃσι καθέζετο χεῖρε πετάσας,
Εἴ τινά που μετ' ὄεσι λάβοι στείχοντα θύραζε.
Οὕτω γάρ πού μ' ἤλπετ' ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο,
Εἴ τιν' ἑταίροισι θανάτου λύσιν ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ
Εὑροίμην. πάντας δὲ δόλους καὶ μῆτιν ὕφαινον,
Ὥστε περὶ ψυχῆς. μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ἄρσενες ὄιες ἦσαν ἐΰτρεφέες δασύμαλλοι
Καλοί τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες.
Τοὺς ἀκέων συνέεργον ἐϋστρεφέεσι λύγοισι,
Τῆς ἔπι Κύκλωψ εὗδε πέλωρ, ἀθεμίστια εἰδώς.
Σύντρεις αἰνύμενος. ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκεν,
Τὼ δ' ἑτέρω ἑκάτερθεν ἴτην σώοντες ἑταίρους.
Τρεῖς δὲ ἕκαστον φῶτ' ὄιες φέρον· αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβών, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτα νομόνδ' ἐξέσυτο ἄρσενα μῆλα.
Θήλειαι δ' ἐμέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς.
Οὔθατα γὰρ σφαραγεῦντο. ἄναξ δ' ὀδύνῃσι κακῇσι
Τειρόμενος, πάντων ὀίων ἐπεμαίετο νῶτα
Ὀρθῶν ἑσταότων. τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν
Ὥς οἱ ὑπ' εἰροπόκων ὀίων στέρνοισι δέδεντο.
Ὕστατος ἀρνειὸς μήλων ἔστειχε θύραζε,
Λάχνῳ στεινόμενος, καὶ ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι.
Τὸν δ' ἐπιμασάμενος προσέφη κρατερὸς Πολύφημος.

Sic dixerunt abeuntes, meum autē risit charum cor,
Quod nomen decepisset meum & inculpatum cōsilium.
Cyclops autē ingemiscensq́; & dolens doloribus
Manibus palpitans, lapidem quidem amouit à ianua.
Ipse autem intra ianuam sedebat manus extendens
Si aliquem fortassis inter oues caperet exeuntem foras.
Sic enim me putabat in mente stultum esse.
Cæterùm ego deliberabam quid factu optimum esset,
Si quam socijs mortis solutionem, atque mihi ipsi
Inuenirem, omnes autem dolos & consilium texui,
Videlicet ob vitam, ingens enim malum præsens erat.
Illud autem mihi in animo optimū apparebat cōsilium.
Mares oues erant benè nutriti lanosi
Pulchriq́; magniq́; violaceam lanam habentes,
Hos tacitè colligaui benè tortis funibus,
In quibus Cyclops dormiebat monstrum impia doctus,
Tribus vna constructis, qui in medio, virum ferebat,
Duo autem alijvtrinque ibant seruantes socios.
Tres autem singulos viros oues ferebant, cæterum ego
(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium:)
Huius tergum arripiēs villosum sub ventrem delapsus
Pendebam: cæterùm manibus lana preciosissima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.
Sic tū quidē ingemiscētes expectauimus aurorā diuinā.
Quādo .a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum continuo ad pascua exegit mascula pecora.
Fœminæ verò balabant immulctæ per stabula,
Vbera enim grauabantur, custos verò doloribus multis
Afflictus, omnium ouium nota palpitabat terga
Rectè stantium: illud autem stultus non animaduertit
Vt illi vellera tonsa ouium pectoribus ligati essent.
Vltimus aries pecorum exibat foras
Densitate pilorum grauatus, & me varia cogitante.
Hunc palpitans alloquutus est fortis Polyphemus,

Ignaue aries quid mihi per speluncam exis ouium
Vltimus? neutiquam antea relictus ibas ab ouibus,
Sed multò primus pascebaris teneros flores herbæ
Magnificè incedēs: primus ad flueta fluuiorū perueniēs.
Primus autem ad caulam desiderabas redire
Vespertinus, nunc rursus vltimus, num tu domini
Oculum desideras? quem vir malus eruit
Cum molestis socijs, postquam domuisset mentem vino
Vtis? quem nondum existimo elapsum esse mortem.
Vtinam idem sentires vocalisq́; fieres
Dicere. vbinam ille meum robur effugit.
Profectò ei cerebrum per speluncam huc & illuc
Verberato flueret ad solum, meúmq; cor (tis.
Quiesceret è malis, quæ mihi nihili pretij vir intulit V-
Sic loquutus arietem ab se demisit foras.
Venientes .a. paululum à speluncaq́; & aula,
Primus ab ariete soluebar, solui autem socios.
Celeriter autem pecora rectipeda pinguia pinguedine
Multa ferientes pepulimus, donec ad nauem
Peruenimus, desiderati charis socijs visi sumus,
Qui effugimus mortē: alijs verò ingemiscebant flentes,
Sed ego nō sinebam, superciliis autē innuebam singulis
Lugere, sed iussi celeriter villosa pecora
Multa in nauem recipientes renauigare salsam aquā.
Illi statim conscenderunt & per transtra sederunt.
Ordine .a. sedentes canum mare verberabant remis.
Sed quādo tantū aberant quātū vtiq. audire potest cla
Et tunc ego Cyclopem alloquebar conuicijs: (mitans,
Cyclops, non debebas imbellis viri socios
Mandere in spelunca caua forti vi.
Et sanè te debebant inuadere mala facta,
Infelix quoniam hospites non verebaris tua in domo
Absumere, ideoq́; te Iupiter vltus est & alij dij.
Sic dicebā, ille .a. continuò irascebatur ex corde magis
Misit autem abrumpens verticem montis magni.
Deiecit autem ante nauem nigram proram habentem,
Paululū autē abfuit gubernaculum extremū nancisci.
Inundauit autem mare adueniente à petra.
Hanc statim ad littus refluus ferebat fluctus
Innundatio ex mari, appropinquauit vt littus attigeret.
Cæterùm ego manibus apprehendens ingentem cōtum
Detrusi ab littore, socijs autem excitans imperaui
Inijcere remos, vt malum fugeremus
Capite annuens: hi autem incumbentes remigabant.
Sed quando certè bis tantum mare sulcantes abiuimus,
Certè tum Cyclopem alloquebar, circùm autem socij
Blandis verbis prohibebant hinc atque illinc,
Infelix, cur vis irritare agrestem virum?
Qui etiam nunc in pontum iacto telo deduxit nauem
Rursus ad continentē, & certè existimabamus illic peri-
Si verò resonantem te aut loquentem audierit, (turos.
Collidere poterit nostra capita, & naualia ligna,
Saxo aperto iaciens, tantum enim iaculatur.
Sic dicebāt, sed nō persuaserunt meū generosū animū,
Sed ipsum rursus alloquutus sum elato animo,
Cyclops, si quis te inter mortales homines
Oculi interrogauerit indecentem cæcitatem,
Dic Vlyssem vrbium euersorem euulsisse

Κριὲ πέπον, τί μοι ὧδε διὰ σπέος ἔσσυο μήλων
Ὕστατος; οὔτι πάρος γε λελειμμένος ἔρχεαι οἰῶν,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμεαι τέρεν' ἄνθεα ποίης,
Μακρὰ βιβάς· πρῶτος δὲ ῥοὰς ποταμῶν ἀφικάνεις.
Πρῶτος δὲ σταθμόνδε λιλαίεαι ἀπονέεσθαι.
Ἑσπέριος· νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ' ἄνακτος
Ὀφθαλμὸν ποθέεις, τὸν ἀνὴρ κακὸς ἐξαλάωσε,
Σὺν λυγροῖς ἑτάροισι δαμασσάμενος φρένας οἴνῳ,
Οὖτις; ὃν οὔπω φημὶ πεφυγμένον εἶναι ὄλεθρον.
Εἰ δὴ ὁμοφρονέοις, ποτιφωνήεις τε γένοιο
Εἰπεῖν ὅππη κεῖνος ἐμὸν μένος ἠλασκάζει·
Τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
Θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδεϊ, κὰδ δέ κ' ἐμὸν κῆρ
Λωφήσειε κακῶν τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὖτις.
Ὣς εἰπὼν, τὸν κριὸν ἀπὸ ἕο πέμπε θύραζε.
Ἐλθόντες δ' ἠβαιὸν ἀπὸ σπείους τε καὶ αὐλῆς,
Πρῶτος ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην, ὑπέλυσα δ' ἑταίρους.
Καρπαλίμως δὲ τὰ μῆλα τανύποδα πίονα δημῷ
Πολλὰ περιτροπέοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ' ἐπὶ νῆα
Ἱκόμεθ'· ἀσπάσιοι δὲ φίλοις ἑτάροισι φάνημεν,
Οἳ φύγομεν θάνατον, τοὺς δὲ στενάχοντο γοῶντες.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἴων, ἀνὰ δ' ὀφρύσι νεῦον ἑκάστῳ
Κλαίειν· ἀλλ' ἐκέλευσα θοῶς καλλίτριχα μῆλα
Πόλλ' ἐν νηῒ βαλόντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι καθῖζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισι,
Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἑταίρους
Ἔδμεναι ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι·
Καὶ λίην σέ γε μέλλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,
Σχέτλι', ἐπεὶ ξείνους οὐχ ἅζεο σῷ ἐνὶ οἴκῳ
Ἐσθέμεναι· τῷ σε Ζεὺς τίσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον.
Ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο.
Κὰδ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὼς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης.
Τὴν δ' αἶψ' ἤπειρόνδε παλιρρόθιον φέρε κῦμα,
Πλημμυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ χείρεσσι λαβὼν περιμήκεα κοντὸν
Ὦσα παρέξ· ἑτάροισι δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπης, ἵν' ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν,
Κρατὶ κατανεύων. οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα;
Ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος, ἤγαγε νῆα
Αὖτις ἐς ἤπειρον; καὶ δὴ φάμεν αὐτόθ' ὀλέσθαι.
Εἰ δὲ φθεγξαμένου τευ ἢ αὐδήσαντος ἄκουσε,
Σύν κεν ἄραξ' ἡμέων κεφαλὰς καὶ νήϊα δοῦρα,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών· τόσσον γὰρ ἵησιν.
Ὣς φάσαν, ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην κεκοτηότι θυμῷ,
Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτύν,
Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,

Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει.
Ἔσκε τις ἐνθάδε μάντις ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνῃ ἐκέκαστο,
Καὶ μαντευόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·
Ὅς μοι ἔφη τάδε πάντα τελευτήσεσθαι ὀπίσσω,
Χειρῶν ἐξ Ὀδυσῆος ἁμαρτήσεσθαι ὀπωπῆς.
Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·
γρ. ἀεικὴς Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ* ἄκικυς,
γρ. ἀλάωσεν ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο Ὀφθαλμοῦ* ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω,
Πομπήν τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ παῖς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι·
Αὐτὸς δ', αἴ κ' ἐθέλῃσιν, ἰήσεται, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰῶνός σε δυναίμην
Εὖνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὡς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἰήσεται οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα,
Εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
Δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Κυανοχαίτης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον.
Κὰδ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὼς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι·
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης.
Τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ' ἔνθα περ ἄλλαι
Νῆες ἐΰσσελμοι μένον ἀθρόαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτιδέγμενοι αἰεί,
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Μῆλα δὲ Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ οἴῳ ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Μήλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα. τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
Ῥέξας, μηρί' ἔκηον. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
γρ. ὅγ Ἀλλ' *ἄρα μερμήριζεν ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι
Νῆες ἐΰσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Καὶ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσα
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.

Filium Laërti in Ithaca domum habentem.
Sic dicebam, ille mihi eiulans respondebat sermone,
Papè, quàm scilicet mihi prisca vaticinia accidunt.
Erat quidam hic vates vir bonus magnusq́;
Telemus Eurymides qui vaticinijs superabat,
Et vaticinans consenuit inter Cyclopas,
Qui mihi dicebat hæc omnia perfectum iri in posterum.
Manibus ex Vlyssis priuatum iri visu.
Sed sẽper quẽdã virũ ingentẽ & pulchrũ existimabam
Huc venturum esse magna præditum virtute.
Nunc autem me paruus & nihili & imbellis,
Oculo priuauit postquam domuit me vino.
Sed agè huc veni, Vlysses, vt tibi hospitalia præbeam,
Deductionemq́; solicitem dare inclytum Neptunum.
Huius ego filius sum, pater autem meus gloriatur esse:
Ipse.a.siquidẽ voluerit sanabit, neque quisquam alius,
Neque deorum immortalium, vel mortalium hominũ.
Sic ait, porrò ego ipsum excipiens alloquebar,
Vtinam verò anima & vita te potuissem
Spoliatum mittere intra Plutonis domum.
Haud sanè oculum vtique sanabit neque Neptunus.
Sic dicebam, ille continuò Neptuno regi
Supplicabat, manus extendens in cælum stelliferum,
Audi Neptune terram continens nigra cæsarie,
Si vtiq. tuus sum, pater autem meus gloriaris esse,
Da vt non Vlysses vrbium euersor in patriam veniat,
Filius Laërtis in Ithaca domum habens.
At si illi fatale est amicosq́; videre & peruenire
Domũ ad benè ædificatam, & suam in patriam terram,
Serò malè veniat, postquam perdiderit omnes socios
Naue in aliena, inueniat autem detrimentum domi.
Sic ait precans, hunc autem audiuit Neptunus.
Cæterùm ille rursus multo maiore lapide sublato,
Misit circumrotatum, intendit autem magnam vim.
Deiecit autem post nauem nigro rostro:
Paululũ defuit.a.vt gubernaculum summũ attingeret,
Exundauit autem mare proruente ab saxo. (adire:
Hãc autẽ vlterius ferebat fluctus, appropinquat.v.terrã
Sed quando certè ad insulam peruenimus, vbi aliæ
Naues benè tabulatæ stabant densæ, in ipsis.a.socij
Sedebant lugentes, nos expectantes semper,
Nauẽ quidẽ illuc vbi venissemus subduxim⁹ in arenas,
Ipsi autem exiuimus ad littus maris.
Pecora autem Cyclopis caua ex naui deducta
Diuisimus, vt nullus mihi priuatus abierit sua portione.
Arietem autem mihi soli fortes socij
Diuisis ouibus dederunt præ alijs, cùm enim in littore
Ioui atras nubes cogenti Saturnio, qui omnibus imperat,
Sacrificio facto fœmora incẽdi: ille.v.nõ curabat sacra,
Sed certè deliberabat quo pacto perderentur omnes
Naues bene tabulatæ, & mihi dilecti socij.
Sic nunc quidem tota die donec sol occidit
Sedebamus, epulantes carnes immensas & dulce vinũ.
Quando autem sol occidit, & tenebræ superuenerunt,
Et tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo.a.manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tum ego socios illos excitans imperaui
Et ipsos conscendere & rudentes soluere.

Illi

Illi verò statim ingredi,& per transtra sedere. Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.
Ordine autẽ sedentes canum mare verberabant remis. Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Hinc verò vlterius nauigauimus tristati corde, Ενθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Læti ex morte euitata postquam charos amisimus socios. Ασμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.

COMMENTARIVS.

ἀφόωνισ όιε) Hîc duo videntur in obseruationem cadere. primùm generaliter studium, quod ad suæ & sociorum vitæ conseruationem Vlysses adhibet: deinde specialiter, quod sociis & sibi, præstat. Alio enim modo sibi, alio sociis prouidet. Hos sub ouibus recondit, se verò sub ariete qui totius gregis erat præstantissimus, adeò vt maiorem sui quàm sociorum curam habuerit: ita quilibet sibi potius quàm aliis consulit, vt si cui duarum arcium detur optio, is sibi munitiorem eliget. Tamen hoc quoque non est prætermittendum, quòd cum solus posset Vlysses effugere sociis relictis: tamen æquum non existimauit id à se fieri, quod apertè apud Euripidem testatur his verbis: -- ἐγὼ γὰρ ἄνδρας ἀπολιπὼν φίλους
τοὺς ἔνδον ὄντας, εἷς μόνος σωθήσομαι· ἀλλ' οὐ δίκαιον, ἀπολιπόντ' ἐμοὺς φίλους
Καί τοι φύγοιμ' ἄν, κἀκβέβηκ' ἄντρου μυχῶν ξὺν οἷσπερ ἦλθον δεῦρο σωθῆναι μόνον.

ἔ χελέ πίπον) Tactu hunc postremum exeuntem è grege suo Polyphemus cùm obseruaret, idque præter morem & consuetudinem præcedentium temporum, quibus solebat gregem antecedere siue exeundo in pascua, siue in stabula redeundo: miratus hanc nouitatem eum alloquitur, quasi nimirum intellectu præditum (quem animalibus veteres tribuisse aliàs in Iliade copiosè enucleauimus) causámque huius ignauiæ rogat. Suspicatur ergo, quia vocem ab eo non poterat extorquere (ideò vt vocalis esset, paulò pòst exoptat) affici eum dolore, quod pastorem suum & dominum excæcatum videret: tum exponit ei, à quo id effectum sit, excidiúmque illi minitatur, si ab ariete posset indicari. Hac de re sic ille apud Tullium 5. Tuscul. Itaque augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt Poetæ, nunquam inducunt deplorãtem cæcitatem suam: at verò Polyphemum Homerus, cùm immanem ferúmque finxisset, cum ariete etiam colloquentem facit, eiúsque laudare fortunas: quòd quà vellet, ingredi posset, & quæ vellet attingere. Rectè hic quidem. nihilo enim erat ipse Cyclops, quàm aries ille prudentior, &c. Vbi ego lubenter contenderim, esse hîc Ciceronis lapsum, quia talia non dicuntur à Polyphemo arieti, vt licet ex ipso textu Homeri colligere. Cæterùm apud Euripidem Polyphemus chorum Silenorum interrogat, vbinam ille Vtis sit, à quibus etiam indicatur: sed vbi longius iam ab illo recessisset.

Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες) Prudenter Vlysses tum demum Cyclopem alloquitur, cùm aliquo iam interuallo distaret: periculum enim erat, ne si propior illi fuisset, illæsus non discederet, cùm vix quidem adeò remotus cauere sibi ab illo potuerit, vt paulò pòst refertur. Exprobrat autem illi Vlysses, quòd crudelitas quam in socios suos exercuit, meritam pœnam à Deo reliquísque Diis cõsequuta sit: non tam ob præsens istud factum, sed etiam ob præcedentem inhumanitatem, qua iam à longo tempore in hospites suos vtebatur. Vnde colligitur veritas illius sententiæ Theognidis,
οὐδείς πω ξεῖνον, πολυπαίδη, ἐξαπατήσας *Hospes decipiens peregrinos, siue rogantum*
οὐδ' ἱκέτην θνητῶν ἀθανάτους ἔλαθε. id est: *Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.* vt vertit Natalis.

ἀλλ' οὐ πείθον) Sic elatus secunda fortuna animus submitti rationi vix potest. Periculum enim præcedens prudentiorem Vlyssem efficere debuerat, ne Cyclopem ita verbis asperis amplius prouocaret: quod etiam socij monebant. Sed Vlysses non paruit, adeò etiam aliquid generositatis in verbis aduersus hostem contumeliosis inesse existimatur: ideò toties in Iliade vidimus solitos victores de victis arroganter gloriari cum eorum contemptu & sui iactantia. Itaque Vlysses dicit, ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν. Exponit autem Cyclopi verum suum nomen, duabus de causis. primùm, vt hoc pacto se plenius vlcisceretur, quòd ipsi hosti maior erat futurus dolor, si eum cognosceret, à quo hoc damnum sibi erat illatum. Moris est enim, vt accepta iniuria mansuescamus eò citiùs, cùm nobis author illius est ignotus. Vid. Arist. 2. Rhet. ad Theod. cap. 3. de Mansuetudine. vbi hunc ipsum locum adducit. Altera causa est, vt hanc quoque gloriam sibi in ignota regione compararet. Adderem tertiam, si ex consilio ipsius Vlyssis proficisceretur. Addam tamen, quia ex Poetæ instituto: vt nimirum intelligeret Polyphemus veritatem illius vaticinij, de quo mox dicemus.

ὢ πόποι ἦ μάλα δή) Sic apud Euripidem, cùm Vlysses suum verum nomen exposuisset, illicò exclamat:
αἶ αἶ παλαιὸς χρησμὸς ἐκπεραίνεται *Vah, vah! vetus oraculum perfectum est.*
τυφλὴν γὰρ ὄψιν ἐκ σέθεν σχήσειν μ' ἔφη *Cæcum enim visum ex te habiturum me dixit*
Τροίας ἀφορμηθέντος. id est: *Troia profecto.*

Apud Homerum autem describitur ipsius vaticinij author. Apud Ouid. 13. Metam idem vaticinium sic refert:
Telemus interea Siculum delatus in æquor, *Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses,*
Telemus Eurymides: quem nulla fefellerat ales, *Risit, & ô Vatum stolidissime falleris (inquit)*
Terribilem Polyphemum adit, lumenque quod vnum *Altera iam rapuit.* sub. Galatea quam amabat Polyphemus.

ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα) Hoc semper decepit Polyphemum, quòd hanc sibi cæcitatem à forti quodam viro accidere existimabat. Eum itaque ingentem etiam corpore imaginabatur, quasi fieri non posset vt ille tantus ab alio quàm ab eo qui aut eo esset ingentior, aut saltem par vastitate, opprimi posset. Itaque hoc eum maximè angit, quòd à nullius precij viro hoc ipsi inflictum sit. Talem autem dicit Vlyssem propter illius corporis sui respectu gracilitatem, ac proculdubio cęcitatem illam æquiore erat animo toleraturus. si à viro quodam ingentis magnitudinis hoc ipsi fuisset illatum: nunc verò quòd dolo tam miserè sit victus, hoc eum pessimè habet.

ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ) Dolosè sine omni dubio Vlyssem ad se pellicit, vt propiorem meliùs & acommodiùs vlciscatur. Sed nouit Vlysses huiusmodi escas non attingere, vt qui intelligat tam manifesto hosti temerè non esse confidendum.

αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς) Qui superiora nostra legerit de Vlyssis vindicta per simplicem cęcitatem, & hęc attenderit, habet quod nobis opponat: quia ibi dicebamus grauiorem esse hanc vltionem, quàm si penitus neci Cyclopem tradidisset: nunc verò Vlysses optat, vt eũ etiam interficere potuisset. Respondeo, hęc ab Vlysse dici quasi animum Polyphemi inde magis exulceraret: nam iis nobis grauiores fiunt inimici, quos intelligimus de eripienda nobis vita cogitasse: cuius desiderio & amore cùm omnes teneantur, sic etiam mortem exhorrescunt. Nam cur non potuerit Polyphemum Vlysses interficere? Sanè perinde id facilè fuisse existimo, atque oculum effodere. Porrò ad exacerbandum magis hostẽ hęc videtur pronunciasse. Quod si quis hæc minus probauerit, meliora, si placet afferat.

κλῦθι Ποσείδαον) Hinc videtur colligi, mutatum ex nouo casu ad pietatem Polyphemum, cùm Deum vltorem aduocat: quem non in mari, cum tamen maris Deus Neptunus credatur, & proinde ibi quærendus videretur, sed in cęlo quęrit. nam εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα: quasi solus ille cœli rector verus sit Neptunus existimandus, vt solus rerum omnium & conditor & moderator. Hoc porrò à lectoribus attentè considerari iubeo. Petit autem à Neptuno alterum ex his duobus, vel vt pereat in mari, antequam in patriam perueniat: vel si fatis impeditur, ne id faciat, vt saltem multis laboribus & erroribus agitetur cum suorum omnium tum sociorum tum nauium iactura. Et hanc partem voti concessisse Polyphemo Neptunum intelligendum est, cum simpliciter posteà dicitur eum exaudisse. Apud Euripidem illud etiam in oraculo & vaticinio illo de se contineri dicit Polyphemus:
---ἀλλὰ καὶ σὲ τοι δίκας ὑφέξειν ἀντὶ τῶνδ' ἐθέσπισε πολὺν θαλάσσῃ χρόνον ἐναιωρούμενον.

ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο) Notandum est, Vlyssem hæc postea ex ipso exitu agnouisse. cùm autem propriè Neptunus omnia hęc illi damna inflixerit, vt ipse etiam Iupiter suprà lib. 1. dicebat. tamẽ hoc altiùs Vlysses repetit, nimirum ab Ioue, ὃς πάντ' οἶδε, quod etiam aliàs præstitit; vbi nos quoque nonnihil diximus.

Finis libri noni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Κ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

Τὰ περὶ τὸν Αἴολον ἀπαγγέλλει τὸν τῶν ἀνέμων φύλακα, ὡς ἔδωκεν Ὀδυσσεῖ οὔριον ζέφυρον, τοὺς ἄλλους ἀνέμους ἐγκαθείρξας ἐν ἀσκῷ· ὃν οἱ ἑταῖροι λύσαντες κοιμωμένου Ὀδυσσέως, ὅτι ἐν αὐτῷ χρυσὸν εἶναι νομίζοντες, ὑποστρέφουσι πρὸς Αἴολον. οὐ προσιεμένου δὲ τοῦ Αἰόλου τὸν Ὀδυσσέα, ἐκεῖθεν ἀποπλέων, εἰς Λαιστρυγόνας ἀφικνεῖται· παρ' οἷς ἕνδεκα τῶν νεῶν ἀπολέσας, μιᾷ εἰς Αἰαίαν τὴν νῆσον παραγίνεται. καὶ σὺν Εὐρυλόχῳ τοὺς ἡμίσεας τῶν ἑταίρων κλήρῳ λαχόντας ἐκπέμπει, πευσομένους τίνες οἱ κατοικοῦντες. μεταμορφωθέντων δὲ ἐκείνων εἰς σύας ὑπὸ τῆς Κίρκης, πλὴν Εὐρυλόχου, αὐτὸς ἐπὶ ζήτησιν ἐλθὼν, λαβὼν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ φάρμακον τὸ μῶλυ, οὐδὲν βλάπτεται. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑταίρων τὴν ἀρχαίαν φύσιν λαβόντων, ἐνιαυτὸν παραμείνας παρὰ τῇ Κίρκῃ, εἰς ᾅδου κατέρχεται.

Ἄλλη.

Κάππα δ' ἔχ' Αἰόλου, Λαιστρυγόνων, καὶ Κίρκης ἔργα.

ΑΙΟΛΙΗΝ δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιεν
Αἴολος Ἱπποτάδης, φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ. πᾶσαν δέ τε μιν πέρι τεῖχος
Χάλκεον, ἄρρηκτον· λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη.
Τοῦ καὶ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν·
Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.
Ἔνθ' ὅγε θυγατέρας πόρεν υἱάσιν εἶναι ἀκοίτας.
Οἱ δ' αἰεὶ παρὰ πατρὶ φίλῳ καὶ μητέρι κεδνῇ
Δαίνυνται· παρὰ δέ σφιν ὀνείατα μυρία κεῖται·
Κνισσῆεν δέ τε δῶμα περιστεναχίζεται αὐλῇ
Ἤματα, νύκτας δ' αὖτε παρ' αἰδοίοις ἀλόχοισι
Εὕδουσ' ἔν τε τάπησι καὶ ἐν *τρητοῖς λεχέεσσι·
κ. χρυτοῖσι λέχεσι — Καὶ μὲν τῶν ἱκόμεσθα πόλιν καὶ δώματα καλά.
Μῆνα δὲ πάντα φίλει με, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα,
Ἴλιον, Ἀργείων τε νέας, καὶ νόστον Ἀχαιῶν·
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼν ὁδὸν ᾔτεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεν, οὐδέ τι κεῖνος ἀνήνατο, τεῦχε δὲ πομπήν·
Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο·
Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα.
Κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων,
Ἠμὲν παυέμεναι, ἠδ' ὀρνύμεν ὅν κ' ἐθέλῃσι.
Νηὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδει μέρμιθι φαεινῇ,
Ἀργυρέῃ, ἵνα μήτι παραπνεύσῃ ὀλίγον περ.
κ. προσίηκεν — Αὐτὰρ ἐμοὶ πνοιὴν Ζεφύρου* προέηκεν ἀῆναι,
Ὄφρα φέροι νῆάς τε καὶ αὐτούς· οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ἐκτελέειν· αὐτῶν γὰρ ἀπωλόμεθ' ἀφραδίῃσιν.
Ἐννῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Τῇ δεκάτῃ δ' ἤδη ἀνεφαίνετο πατρὶς ἄρουρα·
Καὶ δὴ πυρπολέοντας ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντας.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος* ἐπήλυθε κεκμηῶτα·
γρ. ὑπήλυθε — Αἰεὶ γὰρ πόδα νηὸς ἐνώμων· οὐδέ τῳ ἄλλῳ
Δῶχ' ἑτάρων, ἵνα θᾶσσον ἱκοίμεθα πατρίδα γαῖαν.
Οἱ δ' ἕταροι ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Καί μ' ἔφασαν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον οἴκαδ' ἄγεσθαι,
Δῶρα παρ' Αἰόλου μεγαλήτορος Ἱπποτάδαο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ὡς ὅδε πᾶσι φίλος καὶ τίμιός ἐστιν

ARGVMENTVM
DECIMI LIBRI
Odyssea.

EA quæ apud Æolum acciderant narrat, ventorum *scilicet* custodem, vt dederit Vlyssi secundum vẽtum Zephyrum, aliis ventis inclusis in vtre: quẽ socij vbi soluissent dormiẽte Vlysse, videlicet in ipso aurum esse rati, redeunt ad Æolum. Non autem recipiente Æolo Vlyssem, illinc nauigãs, ad Læstrygonas peruenit, apud quos vndecim nauibus amissis in insulam Ææam proficiscitur. Et cum Eurylocho, dimidium sociorum sorte electum emisit, interrogaturos quinam essent incolæ. Transformatis autem illis in sues à Circe præter Eurylochum, ipse ad inquisitionem egressus, accepto à Mercurio *nimirum* pharmaco moly non læsus est. Sed & iam socij pristinam formam cùm recepissent, & annum desedisset apud Circen, ad inferos descendit.

Aliud.

K. habet Æoli, Læstrygonum, & Circes gesta.

IN Aeoliam insulam peruenimus, vbi habitabat
Aeolus Hippotades charus immortalibus dijs,
Natanti in insula: totam verò ipsã circumdat murus
Ferreus, infragibis: læuis verò circùm currit petra.
Huius duodecim liberi in regia nati sunt:
Sex quidem filiæ, sex quidem filij pubescentes.
Tum illa filias coniunxit filijs, vt essent uxores.
Hi semper iuxta patrem charũ & matrem venerandã
Conuiuantur: iuxta eas autẽ cibaria varia apponũtur:
Nidorosa autem domus circum personat in aula
Die, nocte verò rursus apud pudicas uxores
Dormiunt, intraq; tapetas & in tessallatis lectis:
Equidẽ ad horum peruenimus vrbẽ & domos eximias.
Mẽsẽ verò in totũ amicè excipiebat me, & interrogabat
Iliũ, Argiuorũq; naues, & reditum Græcorũ: (singula,
Cæterùm ego huic omnia vt decebat enarraui.
Sed quando certè ego iter postulabam atque admonebã
Dimittere, nihil quicquã ille abnuit, parauit.a. deductio
Dedit autem mihi excoriatumvtrẽ bouis nouẽnis: (nẽ:
In quo procellosorum ventorum ligauit flatus.
Illum enim promum ventorum fecit Saturnius,
Aut quidem mulcere aut tollere quemcunque velit.
Naue in caua alligaui funiculo splendido,
Argẽteo, vt nõ quicquã præterflaret ne paululũ quidẽ.
Cæterùm mihi flatum Zephyri immisit vt flaret,
Vt ferret nauésque & nos: non autem iam erat
Perfecturus, ipsorum enim perijmus insipientia.
Per nouem dies continuò nauigamus noctesq; & dies,
Decima verò iam apparebat patria tellus:
Et iam qui faces præferrent vidimus propè existentes.
Ibi me dulcis somnus occupauit defessum:
Semper.n. pedem nauis mouebam, neque cuiquam alij
Dedi sociorũ, vt celeriter perueniremus in patriam ter-
Socij autem verbis ad se inuicem loquebantur, ram.
Et me suspicati sunt aurumq; & argentum reducere,
Dona ab Aeolo magnanimo Hippotadæ:
Sic aliquis dicebat conspicatus in proximum alium,
O dij, quàm hic omnibus gratus est & magni precij

Hominibus, ad quorumcunque vrbem & terrã veniat.
Multa quidem ex Troia ducit preciosa pulchra
Ex præda, nos rursus eadem profectione confecta,
In patriam redimus vacuas manus habentes.
Et nunc ipse hæc præbuit rẽ gratam faciens ob amicitiã
Aeolus; sed age celeriter videamus quænam illa sint,
Quantum auriq́ & argenti vtri insit.
Sic dicebant, consilium autem malũ vicit sociorum.
Vtrem quidem soluerunt, venti autẽ omnes eruperunt.
Hos statim furens ferebat in pontum procella,
Flentes terra à patria: cæterùm ego
Experrectus, in animo eximia deliberabam,
Siue lapsus ex naui perirem in ponto,
An tacitus sustinerem & adhuc viuis interessem:
Sed sustinui & mansi: absconditus autem in naui
Iacebam, illi verò ferebantur malo venti turbine
Rursus ad Aeoliam insulam, lugebant autem socij.
Ibi in littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Cæterùm postquam cibumq́ gustauimus atque potum,
Tum verò ego præconem comitem eligens & socium,
Iui ad Aeoli inclytas ædes: hunc verò inueni
Conuiuantem iuxta suam vxorem & suos liberos.
Vt venimus autem in domum ad fores in limine
Sedebamus, illi v. in aĩo obstupescebant interrogabantq́
Quomodo venisti Vlysses? quis tibi malus ingruit dæmõ?
An quidem te accuratè dimisimus, vt peruenires
In patriam terram & ædes, & sicubi gratum esset.
Sic dicebãt: cæterùm ego alloquebar tristatus corde,
Læserunt me socij mali, ad illósque somnus
Infelix, sed medemini amici: potestas enim penes vos.
Sic loquutus sum blandis demulcens verbis.
Illi verò muti facti sunt, pater autẽ excipiebat sermone,
Valeas ocyus ex insula, pessime viuentium,
Neque enim mihi fas est excipere neque dimittere
Virum illum qui dijs inuisus est beatis.
Abeas, quoniam certè dijs inuisus huc venisti.

Ἀνθρώποις ὅτεών τε πόλιν καὶ γαῖαν ἵκηται.
Πολλὰ μὲν ἐκ Τροίης ἄγεται κειμήλια καλὰ
Ληΐδος· ἡμεῖς δ' αὖτε ὁμὴν ὁδὸν ἐκτελέσαντες,
Οἴκαδε νισόμεθα κενεὰς σὺν χεῖρας ἔχοντες.
Καὶ νῦν οἱ τάδ' ἔδωκε χαριζόμενος φιλότητι
Αἴολος. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἰδώμεθα ὅττι τάδ' ἐστίν,
Ὅσσος τις χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἀσκῷ ἔνεστιν.
Ὣς ἔφασαν, βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν ἑταίρων.
Ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.
Τοὺς δ' αἶψ' ἁρπάξασα φέρεν πόντονδε θύελλα
Κλαίοντας, γαίης ἄπο πατρίδος· αὐτὰρ ἔγωγε
Ἐγρόμενος, κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμήριξα
Ἠὲ πεσὼν ἐκ νηὸς ἀποφθίμην ἐνὶ πόντῳ,
Ἢ ἀκέων τλαίην, καὶ ἔτι ζωοῖσι μετείην.
Ἀλλ' ἔτλην καὶ ἔμεινα· καλυψάμενος δ' ἐνὶ νηῒ
Κείμην· αἱ δ' ἐφέροντο κακῇ ἀνέμοιο θυέλλῃ
Αὖτις ἐπ' Αἰολίην νῆσον· στενάχοντο δ' ἑταῖροι.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τε πασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼ κήρυκά τ' ὀπασσάμενος καὶ ἑταῖρον,
Βῆν εἰς Αἰόλου κλυτὰ δώματα· τὸν δ' ἐκίχανον
Δαινύμενον παρὰ ᾗ τ' ἀλόχῳ καὶ οἷσι τέκεσσιν.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα, παρὰ σταθμοῖσιν ἐπ' οὐδοῦ
Ἑζόμεθ'· οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον, ἔκ τ' ἐρέοντο,
Πῶς ἦλθες Ὀδυσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων;
Ἦ μέν σ' ἐνδυκέως ἀπεπέμπομεν, ὄφρ' ἀφίκοιο
Πατρίδα σὴν, καὶ δῶμα, καὶ εἴ πού τοι φίλον ἐστίν.
Ὣς φάσαν· αὐτὰρ ἐγὼ μετεφώνεον ἀχνύμενος κῆρ,
Ἄασάν μ' ἕταροί τε κακοὶ, πρὸς τοῖσί τε ὕπνος
Σχέτλιος. ἀλλ' ἀκέσασθε φίλοι· δύναμις γὰρ ἐν ὑμῖν.
Ὣς ἐφάμην, μαλακοῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο· πατὴρ δ' ἠμείβετο μύθῳ,
Ἔρρ' ἐκ νήσου θᾶσσον, ἐλέγχιστε ζωόντων·
Οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν οὐδ' ἀποπέμπειν
Ἄνδρα τὸν ὅς κε θεοῖσιν ἀπέχθηται μακάρεσσιν.
Ἔρρ', ἐπεὶ ἆρα θεοῖσιν ἀπεχθόμενος τόδ' ἱκάνεις.

COMMENTARIVS.

αἰολίην δ' ἐς νῆσον) Hæc insula Æolia dicitur ab illius rege Æolo, quæ solùm ab Homero memoratur, cùm tamen constet septẽ esse insulas, quæ Æoliæ appellantur: vel etiam nouem, vt quidam voluerunt. Non desunt tamen, vt refert Didymus, qui aliam quandam remotam insulam hîc ab Homero intelligi arbitrentur. Alij verò contrà, qui contendunt Vlyssem circa Siciliam & Italiam nauigasse. Itaque Lotophagos volunt eos esse, qui Acragantini appellantur, vel qui Camarinæi. Per Cyclopas verò Leontinos intelligunt. Æoli verò insulas septem, Strongylem, Didymem, Hieram, Hicesiam, Liparam, Erycodem, & Phænicodem. Alij verò has insulas in Tyrrhenico mari sitas esse dicunt. Præstat tamen id nos intelligere, quod magis patet. Constat enim, has insulas esse in mari Siculo, vt testatur Diodorus & ipse Siculus lib. 5. vbi etiam, cum de Æolo scribit, refert ad hunc fabulas tradere Vlyssem errantem diuertisse: cùm tamen vnius solùm meminerit Poeta. Si liceat nobis diuinare, Strongylem intelligemus, quæ Æoli domus appellatur tum à Strabone tum à Solino. Strab. lib. 6. ἡ δὲ Στρογγύλη καλεῖται μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ διάπυρος, βίᾳ μὲν φλογὸς λειπομένη, τῷ δὲ φέγγει πλεονεκτοῦσα, ἐνταῦθα δὲ τὸν Αἴολον οἰκῆσαι φασίν. id est: Strongyle à rotunditate figuræ sic dicta, ignita ipsa quoque violentia flammarum minor, fulgore excellens. Hîc habitasse Æolum aiunt. Solinus cap. 11. versus finem: Strongyle tertia, Æoli domus, vergit ad solis exortum minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à cæteris.

πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ) Dionysius in sua περιηγήσει septem illas insulas communi nomine πλωτὰς appellari dicit, quasi circum vndique nauigabiles, ἑπτὰ δὲ αἱ ταίγ' εἰσὶν ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταί | οὕνεκα μέσσον ἔχουσι περίπλοον ἀμφιέλικτον. Et paulò antè vocauit eas eodem sensu περιδρόμους, τὰς δὲ μέτ', αἰόλου εἰσὶ περίδρομοι εἰν ἁλὶ νῆσοι. quod enarrans ibidem Eustathius ἐπώνυμοι, φησὶν, αἱ ἀνδράσι πλωταὶ, τουτέστι φερώνυμοι καλούμεναι πλωταί. οὐχ ὅτι μετακινοῦνται, ὡς ἡ Δῆλός ποτε μυθεύεται, ἀλλ' ὅτι ὡς περίδρομοι μέσον, φησὶν, ἔχουσι περίπλοον ἀμφιέλικτον, τουτέστι περιπλέονται, καί εἰσι γνώριμοι, καὶ ἐπώνυμοι, οὐδὲ ἄπλοοι διὰ μαχθηρίαν τινά. τοῦτο δὲ ἀρετὴ νήσων ἐστί. Eò redit eius interpretatio, πλωτὰς dici nõ quòd moueantur & fluctuent, vt de insula Delo fabulantur: sed quòd circumnauigantur, & sunt notæ, neque innominatæ, neque innauigabiles, quòd aliquid incommodi in illis existat (διὰ μαχθηρίαν τινὰ, puta propter scopulos aut freta periculosa, vt Scylla & Charybdis fuisse memorantur.) Et hæc, inquit, est virtus insularum: hoc est, hoc nomine maximè commendari possunt. Hîc autem πλωτὴν νῆσον appellari volunt, quidam quasi πλεομένην eodem sensu: οἷον τὴν ἐν πλεομένοις τόποις κειμένην, quæ in nauigabili loco sita fuerit. Sed Aristarchus, Didymo referente, πλωτὴν φορητὴν interpretabatur, quasi περιφερομένην, id est mobilem & inconstantem, vt quæ nunc ad dextras nunc ad sinistras partes videatur. Quod refutat Didymus, defendit Eustathius. Vide in Lexico Homerico.

φίλος ἀθανάτοισι) Cur amicus Diis Æolus diceretur, explicat Diodorus Siculus lib. 5. nimirum διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν εὐσέβειαν, ob eximiam illius pietatem, qua puta cæteros antecellebat.

τοῦ καὶ δώδεκα) Diodorus Siculus eodem libro sex quidem Æoli filios recenset, Astyochũ (vel Astychũ) Xuthũ, Androcleã, Pheremona (vel Pheramona) Iocastũ & Agathyrnũ (Latina versio habet Agathyrsum) qui omnes ob gloriã ac virtutes paternas magno in bo-

nore sunt habiti, adeò vt Siculi & Sicani (quorum illi orientem, hi occasum spectant (cùm inuicem dissiderent, tamen his sponte paruerint: intelligit autem Phæramona & Androcleum, vt ex filo narrationis sequitur. At noster Vlysses eiusdem quoque Aeoli sex filias agnoscit, quæ fratribus ipsis à patre sint desponsatæ, nobili exemplo incestuosi matrimonij, quod illis seculis videtur fuisse licitum, vt anteà in aliis personis monebamus lib. in Alcinoi coniugio. Vnde ergo cepit Ouidius argumentum illius epistolæ Canaces filiæ Aeoli ad Macareum fratrem? Credo damnasse & puniuisse factum filiæ patrem, quòd extra coniugium illud perpetrasset.

οἱ δὲ παρ' αὐτῷ ... ἤνυσαν) Fuit enim hospitalitatis laude clarissimus Aeolus. de quo sic idem Diodorus: ὁ δ' Αἴολος ... id est: Aeolus verò est, ad quem Vlyssem errantem venisse fabulantur. Fuisse autem illum dicunt pium & iustum, insuper etiam erga hospites humanum. Et Dionysius eum φιλοξένου donat epitheto Αἰόλου ... φιλοξένου βασιλῆος. Hunc humanitatem nunc se expertum Vlysses refert.

κεῖνον γὰρ ταμίην) Aeolus ventorum custos à veteribus est creditus, proinde in illius esse potestate tempestates vel excitare vel pacare, ventos nimirum laxando vel coercendo. Iuno itaque Virgiliana sic eum affatur:

Aeole (namque tibi Diuûm pater atque hominum Rex
Et mulcere dedit fluctus & tollere ventos, &c.

& paulò antè dixerat Poeta --- *hic vasto rex Aeolus antro*
Luctantes ventos, tempestatésque sonoras
Imperio premit, & vinclis ac carcere frænat.

Apollonius, Αἴολον ὅς τ' ἀνέμοις αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσει: Aeolum qui ventis æthere natis imperat. Dionys. in ... iam à nobis laudata, Αἰόλου, ὅς θνητοῖς μετ' ... ἔλαχε ... κοιρανίην ἀνέμων ... Aeoli qui miranda inter homines sortitus est dona, Imperium ventorum, siue turbantium siue quiescentium. Nam, vt ait Natalis Mythol. 8. cap. 10. antequàm ventis Æolus imperaret, dicta sunt multa accidisse ventorum certamina, quæ vrbes frequentissimas ac regiones deuastarint: qualia fuerunt illa, quæ tantoperè mare infestarunt, vt Siciliam ab Italia seiunxerint: & cùm prius nullum esset mare mediterraneum, vis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, vnde aqua per calpen ingressa, mare quod est intra terram fecit, ob depressam regionem, Africámque ab Europa determinauit. vt in his ait Valerius Flac. 1. Argon.

Has nimbi ventique domos & naufraga seruat
Tempestas, hinc in terras, latúmque profundum
Est iter, hinc olim solui miscere polúmque
Infelixque fretum (neque enim tunc Aeolus illis
Rector erat) Libya cum rumperet aduena calpen
Oceanus, cùm flens Siculos Oenotria fines
Perderet, & mediis intrarent montibus vndæ, &c.

Quod negari propter antiquitatem non posse ait Natalis: illud scilicet quod de irruptione Oceani dicitur. Ergo Aeolus ventis est præfectus, qui arbitrio suo illos regeret ac moderaretur. Id multi interpretati sunt allegoricè, inter quos est Polybius apud Strab. lib. 1. Is cùm errores Vlyssis apud Homerum explicaret, dicebat Aeolum, qui prædiceret quomodo per fretum nauigari posset, cùm iis locis ob affluxum, & refluxum maris cursus difficulter teneri, fretúmque superari queat, ventorum promum dictum fuisse ac regem: quemadmodum Danus quod Argis ὑδρεῖα (id est aquatica instrumenta, vt vertit Xylander) demonstrasset: & Atreus, quòd solis cursum cœli conuersioni renitentis, docuisset, vatésque & sacrorum inspectores Reges sunt creati, & olim sacerdotibus Ægyptiorum, Chaldæis, Magísque sapientia alios superantibus honores & imperia sunt delata. atque ita etiam vnusquisque Deorum honores repetit, eo quòd aliquid vtile excogitasset. Hæc ille. Tzetzes scribit, Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipuè exercuisse, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodesset nauigantibus, &c. Vide Natalem ibidem. Diodorus lib. 5. iam anteà citato de Aeolo sic scribit: πρὸς δὲ τούτοις τὴν τῶν ἱστίων χρείαν τοῖς ναυτικοῖς εἰσηγήσασθαι. καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πυρὸς προσημασίας παρατετηρηκότα, προλέγειν τοὺς ἐγχωρίους ἀνέμους ἀκριβῶς. ἐξ οὗ ταμίαν αὐτὸν ἔτι τῶν ἀνέμων ὁ μῦθος ἀπέδειξε. id est: Præterea velorum vsum nautas docuisse dicitur, repetedo τὸ φασιν ἐκ τοῦ κοινοῦ, & ignis obseruatione, qui venti in regione futuri essent, certa cõiectura prædixisse. Vnde promum eum esse ventorum fabula indicauit. Hic ergo cum talis esset, dicitur Vlyssi ventos vtre inclusos omnes tradidisse præter Zephyrum, qui solus nauigationem illius fortunaret. Id quomodo sit intelligendum, quidam penitus secreta naturæ intuentibus docere voluerunt. Aiunt enim, si quis enim vtrem è pelle Delphino detracta fecerit, illámque penes se habeat, posse eum per quasdam cæremonias obtinere, vt spiret quicunque ventus ille voluerit, atque solus ille spirabit: vnde hæc finxisse Homerum de ventis ab Aeolo datis Vlyssi. Hoc referunt Natalis & Rhodiginus ex Tzetzis Scholiis in Lycophronem quod inter ἀπόρρητα ... numeratur. Sed ego has allegorias, vt iam sæpè monui, tutò admitti non posse arbitror. Non quòd fructus aliquis ex fabulis excerpi non possit: sed quia eas quò volueris detorquere, non liceat.

μέρμιθι φαεινῇ) Huius funiculi splendor & precium socios ad vtrem reserandum videtur illexisse, sub spe thesauri in eo reconditi, vt posteà dicitur.

ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς) Mirum est quòd Vlyssi tam vicino iam suæ patriæ somnus obrepserit, vbi eum vigilantiorem esse oportebat. Sed verisimile est eum iam nimium de securitate sibi spopondisse: & cùm huc vsque tutò processisset, in tam exiguo interuallo itineris, quod sibi conficiendum restabat, fieri non posse vt aliquid impedimenti illi incideret. Exitus tamen docuit, quàm imprudenter hoc fecerit. Ita solent oculatissimi interdum cæcutire, & res, quæ maiorem vigilantiam postulant, somniculosiùs gerere. Proinde egregium hoc loco prudentiæ ex illius imprudentia præceptum colligi potest, nimirum in negotij alicuius confectione, vbi maximam illius partem exegeris diligenter & prouidentissimè, cauendum esse ne in ipsa catastrophe, quod dicitur, negligentia aut incuria pecces: Res est enim satis vulgata, vt qui sæpe iam se in portu nauigare arbitrantur, in ipso eodẽ portu impingã. Ideò elegãter Nilus ille, μὴ ἐπαίρε, inquit, μήπως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται: id est, Ne efferaris animo, ne fortè naufragium tibi fiat in portu. Hoc Vlysses noster nunc expertus est: non quòd reuerà naufragium fecerit: sed quòd, cùm iam ad portum accederet, ignauia sua eum penitus non attigit. Hoc enim ipsi magis est vertendum vitio, quàm ipsis sociis, quòd aliorum moderatoris negligentia ansam peccandi subditis exhibeat. Socij tamen culpa non carent, quin temeritatis & perfidiæ damnandi sunt, vt de curiositate, siquidem ita licet περιεργίαν interpretari, taceam. Denique finis docet, ex vtraque parte turpiter peccatum. Quid enim profuit Vlyssi per nouem dies & noctes integras sedulum in moderando nauis cursu extitisse, si tandem, vbi res ad salutis vadum accedebat, ab eo propria desidia repellitur? Scilicet non intellexit, ὡς πολλὰ χεῖλος καὶ δεπαστρίων ποτοῦ μέσον κυλινδεῖ μοῖρα παμμήτωρ βροτῶν: vt est apud Lycophronem.

κλαίοντας) Hoc solùm illis restabat. nam alio modo præsenti tempestati succurri non poterat: ideò ad miserorum solatium confugiunt, quòd in lacrymis est positum. Vt enim in bello, sic neque in mari bis peccare licet.

αὖτις ἐπ' Αἰολίην) Verisimile est, actam nauim rursus ad Aeoliam insulam impellentibus ita ventis, qui notas sedes & assueta domicilia repetebant: qua occasione arrepta Vlysses Aeolo fit rursus supplex: sed frustra, vt videbimus.

ἐπ' οὐδοῦ) Eustathius, quid hoc sit, docet his verbis: τὸ δὲ τοῖς δόμοις σταθμοῖς ἐπ' οὐδοῦ ἵζεσθαι, πτωχικὸν ἦν καὶ δυσωπητικόν, οἷον ... id est: Ad fores in limine sedere pauperum erat, & eorum quos se tales videri pudebat: quod etiam nunc in Aeoli ædibus Vlysses facit, illuc rursus errore actus: quod item facit, cùm in Ithacam peruenit, sic Penelope in limine thalami sedit, cum insidias filio suo strui cognouit. Hoc ergo notandum est, & immutata Vlyssis fortuna, vt qui tam humanum hospitem liberè iam non accedat, quod eum facti sui pudeat, qui tam ignauiter beneficium Aeoli conseruarit, sibíque de potestate excidere passus sit: qua re non leuiter offensum iri Aeolum intelligebat.

ἀάσαν μ' ἕταροί) Duo sunt quæ hîc obseruare licet. Primùm breuem orationem, quæ calamitosos & afflictos grauiter homines maximè decet. Deinde formam orationis, cuius duæ sunt partes: prima casum illius exponit, secunda auxilium nouum implorat. In exponendo autem casu longiùs non immoratur, tum quòd eum singillatim recensere sine grauissimo animi dolore nõ potuerit, tum quod Aeolum & reliquos rem facilè intellecturos crediderit. Auxilium item paucis petit, quia lubenter beneficium conferenti longa non est opus oratione, qua ad humanitatem, ad quam ipse satis sponte propensus est, incitetur: eâ enim vti solemus erga eos, qui duriore sunt animo & minus facili, & à quibus non rogari, sed extorqueri beneficium oportet. Deinde quem anteà perhumanum Aeolum erat expertus, talem se nunc quoque experturum sperabat.

ἔρρ' ἐκ νήσου) Diximus antea, Aeolum clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatum: nunc verò dicas penè eum humanitatem omnem exuisse, adeò à nupero illo Aeolo mutatus est hic Aeolus, qui tam contumeliosè & proteruè Vlyssem excipiat. Sed vir prudens intelligit, ex illius casu, eum Diis esse inuisum, & hanc calamitatem aliqua ex parte promeruisse, itaque nihil eorum voluntati contrarium faciendum sibi esse statuit: quod accidisset, si rursus ei ventos vtre inclusos tradidisset. Maluit

ergo

ergo mortali, quàm Numinibus displicere. Sed cur tam acerbè in eum inuehitur? Aegrè tulit nimirum, beneficium suum tam miserè ex Vlyssis ignauia periisse, quod paulò ante monebamus.

Sic loquutus: dimisit ex ædibus grauiter suspirantem.
Hinc verò vlterius nauigamus afflicti corde,
Fatigabatur. a. virorũ animus à molesta remigatione
Nostra stoliditate, quoniã nõ amplius apparuit redit⁹.
Sex dierũ quidẽ cõtinuò nauigauimus noctes q. & dies.
Septima verò venimus Lami ad excelsam vrbem
Lõgè distãtes portas habentes Læstryg. vbi pastorẽ pastor
Euocat impellens, alter verò exiens audit.
Ibi verò insomnis vir pastor duplicem capit mercedẽ:
Vnum pascẽdis bobus, alterũ pascẽdis albis pecoribus.
Propè enim noctisque & diei sunt viæ.
Ibi postquã ad portũ inclytũ venimus, quẽ circũ petra
Excelsa erat, contiguè vtrinque:
Littora prominentia contraria sibi inuicem
In ostia procurrunt, angustus autem introitus est,
Ibi illi intus omnes tenebant naues æquales,
Ipsæ quidem intra portum concauum ligabantur
Propinquæ, nunquã enim attollitur fluctus in ipso,
Neq magnus neq. paruus: cãdida erat circũ trãquillitas.
Cæterùm ego solus tenui extra nauem nigram,
Illic in extrema parte petræ funes alligabam.
Stabam verò specula excelsa conscensa.
Ibi. q. neque boum neque virorum apparebant opera.
Fumum autem solum videbamus à terra erumpentem.
Cæterùm tunc ego socios præmisi sciscitatum profectos.
Quinam viri essent supra terram panem vescentes,
Viris duob. electis, tertiũ præconẽ vnà comitẽ tradens.
Illi iuerunt egressi in planam viam qua currus vtique
Ad vrbem ab excelsis montibus deducunt syluam:
Puellæ verò obuij facti sunt ante vrbem aquam petẽti
Filiæ forti Læstrygonis Antiphatæ.
Hæc quidem ad fontem descenderat limpidum
Artaciam, hinc enim aquam ad vrbem ferebant.
Illi verò astantes alloquebantur interrogabántque,
Quisnam eorum esset rex & quibus imperaret.
Illa valdè statim patris ostendit excelsam domum.
Illi postquam ingressi inclytam domũ, ipsã verò mulierẽ
Inuenerunt, velut montis verticẽ, illã. a. perhorruerunt.
Illa verò cõtinuò è foro euocabat inclytum Antiphatem
Suum maritũ, qui certè illis intendebat sæuã mortem:
Statim vno correpto sociorum, apparauit cœnam,
Duo verò ruentes fuga ad naues peruenerunt.
Cæterũ ille clamorẽ excitauit per vrbẽ, illi audiẽtes
Ibant fortes Læstrygones aliunde alius,
Innumeri non hominibus similes, sed Gigantibus:
Illi à petris grauibus lapidibus
Iaciebãt: statĩ autẽ malus strepitus per naues excitatus est
Virorum pereuntium nauiumq. fractarum.
Tanquam pisces. v. transfigẽtes tristes epulas ferebant.
Dum illi hos perdebant profundum portum intra,
Interea ego gladium acutum extraxi à fœmore,
Eo funes abscidi nauis nigra prora,
Statim autem meos socios excitatos iussi
Incumbere remis: vt calamitatem subterfugeremus.
Illi simul omnes incumbunt timentes mortem.

Ὡς εἰπὼν, ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Τείρετο δ' ἀνδρῶν θυμὸς ὑπ' εἰρεσίης ἀλεγεινῆς
Ἡμετέρῃ ματίῃ ἐπεὶ οὐκέτι φαίνετο πομπή.
Ἐξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ.
Ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,
Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν
Ἠπύει εἰσελάων, ὁ δέ τ' ἐξελάων ὑπακούει.
Ἔνθα κ' ἄυπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων.
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν πέρι πέτρη
Ἠλίβατος τετύχηκε διαμπερὲς ἀμφοτέρωθεν·
Ἀκταὶ δὲ προβλῆτες ἐναντίαι ἀλλήλῃσιν
Ἐν στόματι* προὔχουσιν, ἀραιὴ δ' εἴσοδός ἐστιν, *γρ. προὔχουσαι
Ἔνθ' οἵγ' εἴσω πάντες ἔχον νέας ἀμφιελίσσας.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔντοσθεν λιμένος κοίλοιο δέδεντο
Πλησίαι. οὐ μὲν γάρ ποτ' ἀέξετο κῦμά γ' ἐν αὐτῷ,
Οὔτε μέγ' οὔτ' ὀλίγον· λευκὴ δ' ἦν ἀμφὶ γαλήνη.
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶος σχέθον ἔξω νῆα μέλαιναν,
Αὐτοῦ ἐπ' ἐσχατιῇ, πέτρης ἐκ πείσματα δήσας.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών·
Ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ' ἀνδρῶν φαίνετο ἔργα,
Καπνὸν δ' οἶον ὁρῶμεν ἀπὸ χθονὸς ἀΐσσοντα.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας.
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες·
Ἄνδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας.
Οἱ δ' ἴσαν ἐκβάντες λείην ὁδὸν, ᾗπερ ἅμαξαι
Ἄστυ δ' ἀφ' ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλην·
Κούρῃ δὲ ξύμβληντο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ,
Θυγατέρ' ἰφθίμῃ Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο.
Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην* κατεβήσετο καλλιρέεθρον *γρ. κατεβήσατο
Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον.
Οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον, ἔκ τ' ἐρέοντο
Ὅστις τῶνδ' εἴη βασιλεὺς, καὶ οἷσιν ἀνάσσοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον κλυτὰ δώματα, τὴν δὲ γυναῖκα
Εὗρον ὅσην τ' ὄρεος κορυφὴν, κατὰ δ' ἔστυγον αὐτήν.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξ ἀγορῆς ἐκάλει κλυτὸν Ἀντιφατῆα,
Ὃν πόσιν, ὃς δὴ τοῖσιν ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον·
Αὐτίχ' ἕνα μάρψας ἑτάρων, ὡπλίσσατο* δόρπον. *γρ. δεῖπνον
Τὼ δὲ δύ' ἀΐξαντε φυγῇ ἐπὶ νῆας ἱκέσθην.
Αὐτὰρ ὁ τεῦχε βοὴν διὰ ἄστεος. οἱ δ' ἀΐοντες
Φοίτων ἴφθιμοι Λαιστρυγόνες ἄλλοθεν ἄλλος,
Μυρίοι, οὐκ ἄνδρεσσιν ἐοικότες, ἀλλὰ Γίγασιν·
Οἵ ῥ' ἀπὸ πετράων ἀνδραχθέσι χερμαδίοισι
Βάλλον. ἄφαρ δὲ κακὸς κόναβος κατὰ νῆας ὀρώρει
Ἀνδρῶν ὀλλυμένων, νηῶν θ' ἅμα ἀγνυμενάων.
Ἰχθῦς δ' ὡς* πείροντες, ἀτερπέα δαῖτα φέροντο. *γρ. σπαίροντας
Ὄφρ' οἱ τοὺς ὄλεκον λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Τόφρα δ' ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τῷ ἀπὸ πείσματ' ἔκοψα νεὸς κυανοπρῴροιο.
Αἶψα δ' ἐμοῖς ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπης, ἵν' ὑπ' ἐκ κακότητα φύγοιμεν.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἀνέρριψαν, δείσαντες ὄλεθρον.

Ἀσπασίως δ' ἐς πόντον ἐπηρεφέας φύγε πέτρας
Νηῦς ἐμή· αὐτὰρ αἱ ἄλλαι ἀολλέες αὐτόθ' ὄλοντο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιε
γρ. αὐδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς, *αὐδήεσα,
Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο.
Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο.
Μητρός τ' ἐκ Πέρσης, τὴν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἀκτῆς νηὶ κατηγαγόμεσθα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα· καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν.
Ἔνθα τότ' ἐκβάντες, δύο τ' ἤματα καὶ δύο νύκτας
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἑλὼν καὶ φάσγανον ὀξὺ,
Καρπαλίμως παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἐς περιωπήν,
Εἴπως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν, ἐνοπήν τε πυθοίμην.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθὼν,
Καί μοι ἐείσατο καπνὸς ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Κίρκης ἐν μεγάροισι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Μερμήριξα δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ἐλθεῖν ἠδὲ πυθέσθαι, ἐπεὶ ἴδον αἴθοπα καπνόν.
Ὧδε δέ μοι φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτ' ἐλθόντ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης,
Δεῖπνον ἑταίροισι δόμεναι, προέμεν τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε τίς με θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον ἐόντα,
Ὅς ῥά μοι ὑψίκερων ἔλαφον μέγαν εἰς ὁδὸν αὐτὴν
Ἧκεν. ὁ μὲν ποταμόνδε κατήϊεν ἐκ νομοῦ ὕλης,
Πιόμενος (δὴ γάρ μιν ἔχεν μένος ἠελίοιο)
Τὸν δ' ἐγὼ ἐκβαίνοντα κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα
Πλῆξα· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησε·
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακὼν, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τῷ δ' ἐγὼ ἐμβαίνων, δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἰρυσάμην· τὸ μὲν αὖθι κατακλίνας ἐπὶ γαίῃ
Εἴασα. αὐτὰρ ἐγὼ σπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε·
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐϋστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.
γρ. καταλοφάδεια Βῆν δὲ *καταλοφάδια φέρων ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
γρ. ἦν ἐπ' Ἔγχει ἐρειδόμενος, ἐπεὶ οὔπως *ἦεν ἐπ' ὤμου
Χειρὶ φέρειν ἑτέρῃ· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν·
Κὰδ δ' ἔβαλον προπάροιθε νεός· ἀνέγειρα δ' ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
γρ. πω Ὦ φίλοι, οὐ γάρ *πως καταδυσόμεθ', ἀχνύμενοί περ,
γρ. πω / γρ. ἐπέλθοι Εἰς Ἀΐδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ *ἐπέλθῃ·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἐν νηὶ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε,
Μνησόμεθα βρώμης, μηδὲ τρυχώμεθα λιμῷ.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο·
Ἐκ δὲ καλυψάμενοι παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Θηήσαντ' ἔλαφον· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Χεῖρας νιψάμενοι τεύχοντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Libenter autem in pontum altas effugit petras
Nauis mea: cæterùm reliquæ densæ illic perierunt:
Hinc autem vlterius nauigamus tristes corde,
Læti ex morte euitata postquã dilectos amisimus socios.
Aeæam autem ad insulam peruenimus: ibi. a. habitabat
Circe pulchricoma veneranda dea eloquens,
Germana soror prudentis Aeëtæ:
Ambo enim natæ sunt ex illustrante homines sole.
Matre ex Perse, quam Oceanus genuit filiam.
Hîc verò in littore naue deuenimus clàm
Nauium capacem in portum, & Deus aliquis dux erat.
Ibi tum exeuntes, duos dies & duas noctes
Iacebamus pariter & labore & dolore aĩm macerantes.
Sed quãdo certè tertiã diẽ pulchricoma perfecit aurora,
Et cùm ego meam hastam capiens & gladium acutum,
Celeriter ab naue ascendi in speluncam.
Sicubi opera viderem mortalium, vocémque audirem.
Stabam. a. speluncam in præruptam vbi conscendissem,
Et mihi apparebat fumus à terra lata,
Circes in ædibus per arbores densas & syluam.
Deliberabam autem deinde in mente & in animo
Proficisci, atque audire postquã vidi splendidum fumum.
Sic autem mihi reputanti visum est satiùs esse,
Primùm proficisci ad nauem celerem & littus maris,
Prandium socijs dare præmitteréq; ad audiendum.
Sed quando iã prope erã valdè ad nauẽ vtrinq. agitatã
Certè tum aliquis me deorũ misertus est solũ existẽtem,
Qui mihi excelsis cornibus ceruũ magnum in viã ipsam
Misit, qui ad flumen descendebat ad pascua syluæ
Potaturus (certè enim ipsum ceperat vis solis)
Hunc ego ingredientem per spinam medio tergo
Percussi, ipsum autem penitus hastile ferreũ transijt.
Decidit. a. in pulueres lõgum vociferãs, & euolauit ani-
In hunc ego irruens hastam ferream ex vulnere (mus,
Extraxi: illam quidem illic reclinans in terra
Reliqui, cæterùm ego auulsi virgultáque viminaque.
Fune ad vlnæ longitudinem benè torto vndique
Complicato colligaui pedes ingentis monstri.
Descendi autem in ceruice gerens ad nauem nigram
Hasta innixus, quoniam nullo pacto poterã in humero
Manu ferre altera, valdè enim magnũ animal erat:
Deieci autem ante nauem, excitaui autem socios
Blandis verbis astando viros singulos,
O amici, nondum enim descendimus, tametsi tristes
In Plutonis ædes, antequam fatalis dies adueniret.
Sed agite quamdiu est in naui celeri cibúsque potúsque
Memores simus escæ, neque vexemur fame.
Sic dicebam, hi celeriter meis verbis parebant.
Egressi autem ad littus maris irrequieti
Admirabantur ceruũ, valdè enim magna bestia erat,
Cæterùm postquam oblectati sunt videntes oculis
Manibus lotis apparabant eximium conuiuium.
Sic tum quidem totum diem ad solis occasum
Sedebamus, comedentes carnes multas & vinũ dulce.
Quando autem sol descendit, & tenebræ aduenerunt,
Certè tum dormiuimus in littore maris.

COMMENTARIVS.

ἐπεὶ οὔ τι) Id est, quòd iam amplius non erat nobis aliunde expectandum auxilium, cùm iam iratos & ipsos Deos & ipsos homines haberemus.

ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα) Vide vt miseriæ Vlyssis continuentur, vt nihil dicere de illo possis, quàm quod Aeolus eum esse nimirum θεοῖς ἀπεχθόμενον. Incidit enim in Læstrigonum solum, quæ gens fuit à Cyclopum natura non aliena, & si vnitatem oculi demas, nihil dissimilis. Nam inhospitalis etiam fuit, & ἀνθρωποφάγος, vt socius Vlyssis paulò pòst sentiet. Commendantur tamen illorum hominum abundantes & copiosæ pecuniæ, & ipsius vrbis Lami magnitudo, si quidem τηλέπυλον intelligas, quod dissitas inter se haberet portas, quod magnitudinem vrbis innuit. Vide Lexicon nostrum Homericum.

ὅθι ποιμένα ποιμὴν) Id est, vt inquit Didymus διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τὰς νομάς. ἢ μᾶλλον τὸ διαστήματος τὸ ἀπὸ ... πυλῶν μέτρον ἀπέχειν, ὡς τὸν φωνὴν ἐξακούεσθαι τῷ τε εἰσελαύνοντι καὶ τῷ ἐξελαύνοντι. Quòd vicina sint inter se pascua, vel potiùs quòd interualli ex aduerso portarum mensura distet, vt ita vox ingredientis & exeuntis possit exaudiri. Sed mihi prior sensus arridet.

ἐγγὺς γὰρ νυκτός) Ex Didymo repetit Eustathius, quæ in hunc locum scribit. Nos ex vtroque. Duplex est ergo secundum illos huius loci sensus, aut potiùs duobus modis diuersis à quibusdam exponitur. Alij enim dicunt, κελεύθους νυκτός καὶ ἤματος, intelligi pascua, quæ ipsi vrbi sint vicina. Læstrigonas autem regionem illam Siciliæ, quæ postea fuit Leontinorum, incoluisse: ibi asilos vel tabanos, & œstros, vel si mauis Græca, μύωπάς τε καὶ οἴστρους, nasci, quæ insecta animalibus minus villosis nocere nemo nescit. Itaque apud eos die villosa pecora pasci, noctu verò glabra, hoc est minus pilis obtecta: quales sunt boues, equi, &c. Itaque duplicem mercedem consequi eum qui noctu etiam vigilare poterit, vt pascendis armentis sit intentus. Alij ex Cratetis authoritate dicunt Læstrigonas sub capite draconis esse sitos: de quo capite dixit Aratus, sub eo ortus & occasus Solis confundi.

κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται, ἧχι περ ἄκραι	*Hoc caput hic paullum sese subitòque recondit*
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν. id est, vt vertit Tull.	*Ortus vbi atque obitus partem admiscentur in vnam.*

Itaq; hic intelligi longos esse dies, breuissimas verò noctes: proinde qui euigilare illas potest, duplici mercede affici, nimirum diurna & nocturna. Sic quod Aratus dixit, μίσγονται δύσιες καὶ ἀντολαί: Homerus dicit, ἐγγὺς νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. At vir eruditissimus Iosephus Scaliger in suis comm. in Manil. lib. 3. docet, aliud sentire Aratum ab Homero. Arateum enim illud, inquit, ad eleuationem tantum 59.30'. contingit: Homericum autem ad eleuationem 66.30'. nimirum de iis qui sub polis Eclipticæ habitant. Quanquam & Aratum decipi, qui Eudoxum hac in re sequutus est, satis ibidem docet. Porrò hoc sensu à Læstrigonibus diuersi erunt Cimmerij, quibus longissimæ noctes & minima diei portio. Addam de Læstrigonibus, quod scribit Theucidides lib. 6. παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας (σικελικῆς) κύκλωπες καὶ λαιστρυγόνες οἰκῆσαι. ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν εἰσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν. ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πῃ γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. id est: Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis (Siciliæ) Cyclopes atque Læstrigones, quorum ego neque genus, neque vnde venerint, neque quò abierint, dicere habeo: sufficiat quod à Poetis memoratum est, & apud se quisque de illis sentit. Hęc ille. Eos Formias Campaniæ vrbem habitasse, scribunt Plinius & Solinus. Vnde Cic. 2. ad Attic. Si verò in hanc τηλέπυλον veneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi?

τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας) Nihil profuit præco apud gentem barbaram, & humanis legibus non vtentem. Nam statim vt hos Vlyssis legatos animaduertit, statim vnum ex illis corripuit, interfectùmque sibi in epulas parauit: cæteri verò fuga salutem sibi quæsiuerũt: tandem cùm eos Læstrigones prosequerentur, perierunt omnes Vlyssis socij & naues, præter eos quos in vnica sua naui habebat. Et hæc est prima ingens iactura, quam in toto nauigationis cursu fecit. Sex enim socios tantùm apud Cyclopem amiserat, hic penè omni comitatu destituitur: tandem effugit periculum mortis vnica naui, qua ad Aeeam insulam saluus & incolumis peruenit: ibi alia rursus pernicies illi infligetur in sociorum persona, vt videbimus in sequentibus.

αὐτοκασιγνήτη) Exponit genus huius Circes, quam anteà ab adiunctis formæ, grauitatis & affabilitatis (sic enim αὐδήεσσαν interpretari videtur Didymus) Nunc eam Solis & Perses Oceani filiæ filiam esse dicit, sororémque Aeetæ. Hesiodus verò in Theogonia Perseidem appellat, quam Homerus Persen: cætera inter se similes. Sic ergo ille:

ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ ὠκεανίνη	*Soli verò indefesso peperit inclyta Oceani filia*
Περσηΐς, Κίρκην τε καὶ Αἰήτην βασιλῆα. id est:	*Perseis Circénque & Aeetem regem.*

Orpheus verò in Argonauticis Solis & Asteropes esse filiam scribit. Alij aliter, de quibus consule Natalem Mythol. lib. 6. cap. 6. Eius originem Diod. Siculus lib. 5. sic enarrat: Solem ferũt duos procreasse pueros, Aeetam & Persen. Aeetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferique. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitatéque patrem, vt quæ cruciatu hominum læta eos pro feris appetere sagittis consueuit. Sed ad venena mortifera conficienda summum studium operámque impendens, prima aconitum inuenit, vim naturámque cuiusque veneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodum edocta, primùm veneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui præternauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius futurum. Post hæc nupsit Aeetæ, genuítque liberos tres: Circen, Medeam & Ægialeum. Circe ad omnis generis venenorum curam versa, multarum herbarum radicúmque varias vires mirabilésque reperit. Et quamuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cùm nupsisset, primùm veneno virum abstulit: deinde regno capto, multa vi crudelitatéque subditos vexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam venisse tradunt, inque eo promontorio, quod nunc quoque ab ea Circæum vocatur, resedisse. Hæc ille. Eam autem Homerus in Aeea insula habitare dicit, quę proculdubio etiam in mari Siculo fuisse existimanda est cognominis illi, quæ est fluuio Phasidi in Colchica regione vicina. Quam etiam Apollonius Rhodius Argon. 4. in Italia apud Tyrrhenorum agrum esse dicit. Videndus est idem lib. 3. Strab. lib. 5. Circęum montem dicit stadiis cxc. (hic numerus tamen variat in Græcis. Vide Xylandri annot. in lib. eundem Strab. num. 18.) distantem, quem mare & paludes insulam faciunt (versio Latina hic erat vitiosa in Xylandro) Is radicibus dicitur abundare, fortassis (inquit Strabo) vt fabulæ de Circe accommodent. Est ibi Circes oppidum, & sacra Mineruæ ara, aiúntque ibi pateram quandam Vlyssis monstrari.

ἀνήϊον ἐς περιωπήν) Videtur ex hoc loco & aliis constare, in portubus fuisse excelsas quasdam speculas, ex quibus præternauigantes possent terram habitatam cernere. Sic anteà in Læstrigonum portu speluncam dicitur Vlysses ascendisse. ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών. Stabam verò specula ardua conscensa.

Κίρκης) Tunc quidem nesciebat illas esse Circes ædes, sed posteà resciuit: ideò hæc sunt posterioris mentis.

καί τότε τίς με θεῶν) Non dicit fortunâ, temerè aut casu hoc accidisse: quia, vt aliàs diximus, nihil agnoscit Homerus, quod sine Deorum voluntate ac permissu eueniat. Et hoc est diligenter obseruandum, quia alioqui vulgus etiam similia contingentia casui solet tribuere: malè, vt hic tacitè docet Vlysses.

ὦ φίλοι, οὐ γάρ πως) Quasi dicat: Nihil est, ô socij, quòd diutius tristemur ob aliorum iacturam, quam anteà fecimus. illis enim præstituta iam ista morięti hora à fato, cui quis repugnauerit? Imò habemus quod lætemur, siquidem adhuc superamus, & nondum, quia fatalis dies nondum aduenit, occubuimus. itaque quandiu licet per nostras facultates, agite genio indulgeamus. Quàm sit importunus venter in mediis etiam calamitatibus, dixit idem antea in primo Alcinoi conuiuio.

Quando .a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,	Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	
Et tum ego concione coacta sermone allocutus sum,	Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ* πᾶσιν ἔειπον,	*μύθοις
Audite meos sermones, mala etsi patientes socij,	Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,	
O amici, non enim scimus vbi tenebræ, neq. vbi aurora,	Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπη ζόφος, οὐδ' ὅπη ἠώς,	
Neque vbi sol hominib. lucē præstās vadit sub terram,	Οὐδ' ὅπῃ ἠέλιος φαεσίμβροτος* εἶσ' ὑπὸ γαῖαν,	*εἶσιν ὑπὸ γῆν
Neque vbi resurgit: sed consilium ineamus celeriter,	Οὐδ' ὅπῃ ἀννεῖτ'· ἀλλὰ φραζώμεθα θᾶσσον	
Num quid adhuc sit consilij: ego verò non existimo esse.	Εἴ τις ἔτ' ἔσται μῆτις· ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι εἶναι.	
Vidi enim, speculam vbi ad excelsam ascendi,	Εἶδον γὰρ, σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθὼν,	

Νῆσον, τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ κεῖται, καπνὸν δ' ἐνὶ μέσσῃ
Ἔδρακον ὀφθαλμοῖσι διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Ὣς ἐφάμην τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Μνησαμένοις ἔργων Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο,
γρ. ἀνδροφόνοιο Κύκλωπός τε βίης μεγαλήτορος* ἀνδροφάγοιο.
γρ. κατὰ δακρυχέοντες Κλαῖον δὲ λιγέως, θαλερὸν* κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ δίχα πάντας ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Ἠρίθμεον, ἀρχὸν δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ὄπασσα.
Τῶν μὲν ἐγὼν ἦρχον, τῶν δ' Εὐρύλοχος θεοειδής.
Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλομεν ὦκα,
Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος μεγαλήτορος Εὐρυλόχοιο.
Βῆ δ' ἰέναι, ἅμα τῷ γε δύω καὶ εἴκοσ' ἑταῖροι.
Κλαίοντες· κὰδ δ' ἄμμε λίπον γοόωντας ὄπισθεν.
Εὗρον δ' ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα Κίρκης
Ξεστοῖσι λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι, ἠδὲ λέοντες,
Τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν, ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν.
Οὐδ' οἵ γ' ὡρμήθησαν ἐπ' ἀνδράσιν, ἀλλ' ἄρα τοί γε
Οὐρῇσι μακρῇσι περισσαίνοντες ἀνέσταν.
Ὡς δ' ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
Σαίνωσ' (αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ)
Ὣς τοὺς ἀμφὶ λύκοι κρατερώνυχες ἠδὲ λέοντες
Σαῖνον. τοὶ δ' ἔδδεισαν ἐπεὶ ἴδον αἰνὰ πέλωρα.
Ἔσταν δ' ἐνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Κίρκης δ' ἔνδον ἄκουον ἀειδούσης ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένης μέγαν, ἄμβροτον οἷα θεάων
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα καὶ ἀγλαὰ ἔργα πέλονται.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Πολίτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ὅς μοι κήδιστος ἑτάρων ἦν, κεδνότατός τε,
Ὦ φίλοι, ἔνδον γάρ τις ἐποιχομένη μέγαν ἱστὸν,
Καλὸν ἀοιδιάει (δάπεδον δ' ἅπαν ἀμφιμέμυκεν)
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· ἀλλὰ φθεγγώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο.
Εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινεν, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Εἷσεν δ' εἰσαγαγοῦσα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐν δέ σφιν τυρόν τε καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι χλωρὸν
Οἴνῳ πραμνείῳ ἐκύκα· ἀνέμισγε δὲ σίτῳ
Φάρμακα λύγρ', ἵνα πάγχυ λαθοίατο πατρίδος αἴης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, αὐτίκ' ἔπειτα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος, ὡς τὸ πάρος περ.
Ὣς οἱ μὲν κλαίοντες ἐέρχατο· τοῖσι δὲ Κίρκη
Πὰρ ῥ' ἄκυλον βάλανόν τ' ἔβαλε, καρπόν τε κρανείης,
Ἔδμεναι, οἷα σύες χαμαιευνάδες αἰὲν ἔδουσιν.
Εὐρύλοχος δ' αἶψ' ἦλθε θοὴν ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
Ἀγγελίην ἑτάρων ἐρέων καὶ ἀδευκέα πότμον·
Οὐδέ τι ἐκφάσθαι δύνατο ἔπος, ἱέμενός περ,
Κῆρ ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος· ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν πάντες ἀγασσάμεθ' ἐξερέοντες,
Καὶ τότε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατέλεξεν ὄλεθρον,
Ἤομεν ὡς ἐκέλευες, ἀνὰ δρυμὰ φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Εὕρομεν ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα καλά.

Insulam, quam pontus infinitus circumdat.
Ipsa verò humilis iacet fumum autem in medio,
Vidi oculis per arbores densas & syluam.
Sic dicebam, his verò perculsum est amicum cor,
Recordatis facinorum Læstrygonis Antiphatæ
Cyclopisq; violentiæ magnanimi viros deuorantis.
Flebant autem valde uberes lacrymas profundentes,
Sed nulla res succurrebat lugentibus.
Cæterùm ego bifariam omnes fortes socios
Numerabam, principem autem utrisque præbui.
Alterorum ego dux erã, alterorũ Eurilochus deo similis,
Sortes autem galea ferrea concussimus celeriter:
Cecidit autem sors magnanimi Eurilochi.
Festinabat.a.ire, unà cum eo duo & viginti socij
Flentes: nos autẽ reliquerunt lugentes post eos.
Inueniebant.a.in conualle ædificatas ædes Circes
Politus lapidibus conspicuo in loco.
Circa ipsam.a: lupi erant montani atque leones,
Quos illa demẽtarat, postquam mala pharmaca dedisset.
Neque illi irruerunt in viros, sed certè ipsi
Caudis longis adblandientes assurgebant:
Quemadmodũ quoties dominũ canes è conuiuio proficiscentem
Circũblandiuntur (semper.n. adfert lenimenta animi)
Sic circa hos lupi fortibus unguibus atq; leones
Assultabãt: hi.v. timuerũt postquã viderũt grauia monstra.
Stabant autem in ianuis deæ pulchricomæ.
Circen.a. intus audiebant cantillantem voce pulchra,
Telam percurrentem ingentẽ, diuinam, qualia dearum
Subtilia & gratiosa & splendida opera sunt.
His verò sermonibus cœpit Polipœtes princeps virorum,
Qui mihi chariss. sociorum erat, maximéq. venerationi,
O socij, intus sanè aliqua percurrens ingentem telam
Pulchrè canit (pauimentum.a. totum resonat)
Aut dea aut fœmina: quare pulsemus ocyùs.
Sic sanè suasit, illi verò pulsarunt vocantes.
Illa continuò egressa ianuas aperuit pulchras,
Et inuitabat, illam unà oẽs imprudenter sequebantur:
Eurilochus autem remansit suspicatus fraudem esse.
Sedere fecit introductos per sediliaq; thronosq;,
Ipsis autem caseumq; & farinam & mel duce,
Vino pramnio immiscuit: commiscuit autem pani
Venena nocẽtia, ut prorsus obliuiscerentur patriæ terræ.
Cæterum postquã porrexitq; & ebiberunt; statim deinde
Virgula percutiens intra haras conclusit.
Illi suum habebant capita vocesq; corporaq;,
Et setas: cæterùm mens erat firma ut antea.
Sic hi quidem flentes conclusi sunt: his autem Circes
Apposuit glandẽ ilicis quercuumfructũq; corni arboris,
Edere, perinde sues humi cubantes semper edunt.
Eurylochus autem continuò venit celerẽ ad nauẽ nigrã
Nuncium de socijs relaturus, & amarum fatum.
Sed neque proloqui quibat verbum, cupidus licet,
Cor dolore ingenti perculsus: in ipso autem oculi
Lacrymis implebantur, luctum verò augebat animus.
Sed cùm tandem omnes instamus interrogantes,
Tum aliorum sociorum commemorauit exitium.
Iuimus ut iusseras per syluas inclyte Vlysses,
Inuenimus in vallibus fabricatas ædes pulchras

Politus

Politis lapidibus conspicuo in loco.
Illic quidē magnam telam percurrens stridulè canebat.
Seu dea seu mulier, hi verò loquebantur vocantes.
Illa continuò egressa ianuam aperuit pulchram,
Et vocabat: simul omnes illam imperitia sequebantur.
Cæterùm ego substiti existimans dolum esse,
Illi simul euanuerunt cōfertim, neque quisquam eorum
Apparuit, diu autem desidens animaduertebam.
Sic ait: cæterū ego quidē gladiū argent. clauis confixū
Humeris apposui, ingentem, ferreum, circum. a. arcum:
Illum continuò iussi eandem viam monstrare.
Cæterùm ille vtraq. prehensis precabatur genibus,
Et me lugens verbis alatis alloquebatur,
Ne me duc illuc inuitum ô generose, sed desere hic.
Noui enim quod neq. ipse redibis, neq. quēquā aliorū
Abduces tuorum sociorum: sed cum illis ocyus
Fugiamus: adhuc sanè effugere poterimus malum fatū.
Sic ait: cæterùm ego ipsum excipiens alloquebar,
Euryloche, certè quidem tu mane illic, hoc in loco
Edens & bibens cauam apud nauem nigram:
Cæterùm ego vadam, ingens autē mihi adest necessitas.

Ξεστοῖσιν λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἔνθα δέ τις μέγαν ἱστὸν ἐποιχομένη λίγ' ἄειδεν,
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει. οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο·
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑπέμεινα, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες, οὐδέ τις αὐτῶν
Ἐξεφάνη· δηρὸν δὲ καθήμενος ἐσκοπίαζον.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγὼ περὶ μὲν ξίφος ἀργυρόηλον
Ὤμοιϊν βαλόμην, μέγα, χάλκεον, ἀμφὶ δὲ τόξα·
Τὸν δ' αἶψ' ἠνώγεα αὐτὴν ὁδὸν ἡγήσασθαι.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀμφοτέρῃσι λαβὼν ἐλίσσετο γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μή μ' ἄγε κεῖσ' ἀέκοντα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ.
Οἶδα γὰρ ὡς οὔτ' αὐτὸς ἐλεύσεαι, οὔτέ τιν' ἄλλον
Ἄξεις σῶν ἑτάρων· ἀλλὰ ξὺν τοῖσδεσι θᾶσσον
Φεύγωμεν· ἔτι γάρ κεν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εὐρύλοχ', ἤτοι μὲν σὺ μένε αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ χώρῳ
Ἔσθων καὶ πίνων κοίλῃ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

COMMENTARIVS.

οὐ γάρ τ' ἴδμεν) In huius loci illustrationem aduocandus est clarissimus author Strab. lib. 10. vbi cùm hos versus adduxisset, subiicit hæc, interprete Xylandro: Licet sanè, inquit, accipere quatuor mundi plagas, si per auroram intelligatur meridionalis: idque habet quandam speciem (nam illud in præcedentibus docuerat) sed præstat intelligi eam plagam, qua Sol transit, oppositam Septentrionali. Vult enim hac oratione magnam cœlestium mutationem significare, non nudam plagarum occultationem. Oportet quippe quouis continuo tempore, siue noctu, siue interdiu, id consequi: cœlestia autem magis mutantur, pro eo atque ad meridiem magis minúsve accedimus: eóque non ortus & occasus Solis comprehenduntur (cum fiat etiam sudo cœlo) sed meridiei & septentrionis mutationes. Nam polus Septentrioni est proximus: qui polus cum moueatur, & aliquando supra verticem nostrum sit, aliquando infra terram, mutantur simul etiam arctici circuli, & nonnunquam deficiūt in huiusmodi migrationibus, vt vbi sit plaga septentrionalis, nescias, aut eorum initium: vnde etiam oppositam plagam ignorari necesse est. Hæc ille. Nos etiam anteà de eadē re quædam annotauimus. Hic autem locus si expendatur, apparebit quatuor mundi partes ab Homero constitui. Per ζόφον Septentrionem, per ἠῶ meridiem: per illa, οὐδ' ὅπη ἠέλιος, &c. occasum, per οὐδ' ὅπη ἀνεῖται, Ortum intelligendo. Alioqui si duas tantùm indicaret, vt quosdam falsò voluisse existimo, frustra rem eandem bis repeteret. Sed cum Vlysses astronomiæ ignarus non fuerit, vt anteà lib. 5 vidimus, mirum est quòd nunc hæc pronunciet. Scio quid Strabo dicat, sed addam quod à veteribus in hunc locum dici refert Eustathius, ὡς ἀπορῶντα δεινοπαθοῦντα δὲ τὸν Ὀδυσσέα ταῦτα λέγειν: hæc ab Vlysse non quasi dubitaret, sed præ animi angore dici.

μνησαμένοις ἔργων) Fœliciter sapit, qui alieno periculo sapit, inquit ille apud Plautum. Hoc Vlyssis socij in præsentia faciunt. Verentur enim nouam hanc terram ingredi, ne in barbaræ gentis manus inciderent, perinde ac superioribus diebus cæteri tum apud Cyclopas tum apud Læstrygonas: quod geminatum periculum eos cautiores efficiebat. nam ob prius tantùm non sunt deterriti ab inspicienda Læstrygonia. Itaque nunc & eorum recordatione & præsentis metu confugiunt ad lacrymas, quibus forsan ad sui commiserationem Vlyssem permouerent. Sed ille dicit eas nihil eis profuisse: hoc est, immotum se ad illas in suo instituto permansisse. Ratum siquidem iam apud illum fuerit, insulam à se obseruatam inuisere. Itaque Eurylochus cum parte sociorum sorte electus ad eam explorandam pergit.

κλήρους δ' ἐν κυνέῃ) Hunc morem mouendi sortes in galea, videor mihi aliàs in Iliade attigisse.

δύω καὶ εἴκοσι) Macareus apud Ouidium 14. Metam. viginti duos socios etiam numerat. *Sorte sumus lecti: sors me, fidúmq; Polyten*
Eurylochúmq; simul, nimiúmque Elpenora vini: *Bisq; nouem socios Circæa ad mœnia misit.*

Addam & sequentia, quia hunc locum Homericum exprimunt:

Quæ simul attigimus, stetimusq; in limine tecti
Mille lupi, mixtiq; lupis vrsiq; leæq;
Occursu fecere metum: sed nulla [redacted]
Nulláq; erat nostro factura in corpore vulnus,
Quinetiam blandas mouere per aëra caudas
Nostráq; adulantes comitant vestigia, donec
Excipiunt famulæ, pérq; atria marmore tecta
[redacted] *ducunt: pulchro sedet illa recessu*
Sublimi solio, pallámq; induta nitentem
Insuper aurato circum velatur amictu.

Audiendus etiam Virgilius de eadem re similia scribens 7. Aeneid.

Proxima Circææ raduntur littora terræ,
Diues inaccessos vbi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu: tectisq; superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus, iræq; leonum
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum:
Setigeriq; sues, atque in præsepibus vrsi
Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporum,
Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.

Quibus omnibus primus Poeta noster ista scribendi ansam præbuit. Neque dubito quin ea fabulosa existimentur, & indigna fide, quod à multis clamitari audio. Non possum enim persuaderi, hominum corpora in bruta transmutari posse: sed quicquid de eiusmodi rebus circumfertur, portentosa mendacia esse hominum, vel potius ipsius Diaboli commenta, qui generi humano oculos sic præstringat, vt aliam atque aliam formam se videre existiment. Nos, si placet, cum bona vulgi, cui etiam doctissimos plerosque homines annumero, veniá, rem istam discutiamus. In primis hoc statuo, Circem magam fuisse præstantissimam, cui omnia venena fuerint notissima, insuper etiam radicum herbarúmque vires perspectissimæ: adderem etiam fuisse illam Diabolo magistro & præceptore vsam, si qua eius rei vestigia in veterum de ea scriptis apparerent: sed addam, quia alio modo fieri non potuit, vt vbi Deus Opt. Max. non esset notus, ibi esset incognitus leo ille rugiens, qui semper mortalium animis insidiatus est ab ipsa mundi origine, neque potest illius vafricies & exitiosa ad homines perdendos industria sopita & desidiosa tunc temporis latuisse. Iam verò quæritur, vtrum homines in bestiam, hoc est illius corpus in huius corpus transmutari possit? Respondeo, siue ipsius naturæ immensam potestatem (per naturam autem res creatas intelligo, vt arbores, plantas, herbas, &c.) siue Satanæ in mundum imperium consideres, hoc inter ἀδύνατα non esse connumerandum. Etenim constanter credo, in hoc vasto mundi ambitu extare res innumeras mirandæ facultatis, adeò vt ne quidem ista quæ ad transformanda corpora pertinet, iure è mundo eximi possit. Scio multos, si hæc legerint, exclamaturos, & me aut leuem aut impium pronunciaturos. Enimuerò si hæc Deus homines celauit, non erunt? Sed videant

illi ne Deo maiorem faciant iniuriam, quem credant breui & angusta manu operibus suis mundum repleuisse, hácque parte tam admiranda & stupenda terrarum orbem carere existiment. At, inquient, hoc est diuinare, & de re incerta pronunciare? Sed hócne est incertum, quod ego grauissimorum authorum & veterum testimoniis confirmo? Putas hoc temerè de Circe scriptum sine vlla ratione? Scio Poetis familiare esse fabulosa scribere, hoc autem fabulosum dici posse ego constãter pernego, vt neque illa de Cyclopibus aut Lęstrygonibus, cùm similia etiã ab historicis prodantur. Scimus Arimaspos & Anthropophagos in Scythia Europæa. Similia etiam huic facto Circæ paulo pòst intelligemus. Redeamus ad herbas: quarum si mirandas virtutes recensuero, non dubito quin hoc quoque ipsum de quo contendimus, persuasero. Primùm quæro, quid maius esse putas animam lædi tantùm, aut corpus? Dices animam? ergo non est quod de corpore ambigas. Dices corpus? Atqui animam quis nescit ob simplicitatem suam, imò ob diuinitatem minus esse mutationi obnoxiam quàm corpus, quod ex crassis & terrestribus frustis compactum est? Animam autem herbis lædi quis ignorat? Qui insani redduntur & dementes, qua parte læduntur nisi anima? Si anima non læduntur, quã igitur parte? Sed læduntur profectò anima. Itaque qui gustata herba Cohobba, quæ nascitur in Hispaniola insula occidentalis Indiæ, fanatici redduntur: illa etiam parte vulnus accipiunt. Qui Dæmoniaci dicuntur, obsecro an non ipsorum animo plaga est inflicta? At, dices, hoc fit Diabolica vi. Quid tum? inquam, si hæc quoque nostra metamorphosis eodem modo accidat? suis autem instrumentis vtatur Diabolus? vt eum facere paulò pòst dicemus: vix est enim vt aliquid immediatè perficiat. Notus fuit non soli mihi, sed multis amicis meis & toti ciuitati Basiliensi (in qua ego hæc scribo) vir quidã nobilis: qui cum olim fortissimus heros & prudentissimus fuerit, nũc de mente planè deciderit, & pro viro infans videretur. Iã, rogo, quid in eo læsum est? annon anima? Atqui, dices, remanet illi forma hominis. At tu, inquam formam hominis, speciem corporis visibilẽ appellas, cùm sit læsa tantùm vera forma illa hominem constituens, nempe anima. Atqui, inquies, non est sublata, immò, inquam, tãtillum animam lædi, hoc ipsum magis est quàm massam corporis totam alia forma indui. Et quod hoc magis stupendum videatur, facit raritas, cùm illud satis frequenter videatur. Id tamẽ homines non cogitare, me maiorem in admirationem pertrahit. Nequis autem putet me malè περὶ τῆς ἀφθαρσίας animæ sentire, vt qui eam immortalem orthodoxè sentiens, nunc lædi posse ac corrumpi dicam, quæ duo planè sunt repugnantia. Admitto enim, si vis, illæsam remanere ipsam animæ essentiam, illius autem organa solùm lædi ac vitiari in illis affectibus, quos anteã memorauimus, & si quid acutiùs Peripatetici philosophi in medium afferunt. Sed mihi sanè functiones animæ posse impediri ac perturbari, res non adeò exigua & nihili videtur: quin maiorem longè censeo nuda illa corporum metamorphosi, de qua sermo noster est institutus. Dices Poeticè loquutum esse Poetam, sed ita tamen loquitur Ouidius 15. Metamorph.

Quódq; magis mirum est, sunt qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis vnda?
Aethiopésq; lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.

Ego tamen illam mutationem nolo essentialem intelligi, sed accidentalem tantùm, quæ possit mentem aliquantulum de statu suo mouere, vt sui compos non sit: quod tamen multum est posse fieri. Sed age, si tibi leue hoc argumentum videbitur, sequentia forsan grauiora iudicabis: quanquam apud me illud satis habeat momenti, vrgeríq; illud maxime volo, quòd multiplices sunt naturæ vires, quas ignorantia nostra non imminuit. In herbis autem, gemmis, & eiusmodi quantum sit potestatis, sciunt qui illas studiosè pescrutantur: & cùm iustum volumen requirant, ad ea perquirenda lectorem remittam, ne omnia in os præmansa illi indere videar. At Diaboli potestatem videamus, & an hoc ipse præstare possit, quod vulgus pernegat. Mihi sanè dubium non sit, Spiritum illum qui iam ab initio scientissimus creatus est, cui naturæ arcana potentissima sunt, hoc etiam ignorare. Sed vtvt id faciat, sine naturæ auxilio non facit, vtitur enim & herbis & vnguentis in eum finem, vt satis constat ex eorum relatione, qui hãc mutationem in se ipsis experti sunt, vt semper idem sit hoc posterius cum priore, quod de amplissima naturæ facultate dicebamus: nisi quòd illa Diabolo tantùm plenè perspecta sit, hominibus verò minimè, nisi quantùm illam Diabolus patefacit: quod tamen fieri ab ipso non existimo: quia facta vnguenta tantùm illis distribuit, modum verò illa componendi non memini me legisse ab eo declarari. Sed quia res est eiusmodi, quæ non opinione simplici, sed exemplis nitatur, audiamus ea quæ nouissimis istis temporibus pro compertis & indubitatissimis habentur. Quæstio ergo est, An homines in bestiam corpore possint transformari? Possunt, inquam, & eius rei exempla attende, quæ à Ioanne Bodino, viro eruditissimo & diligentissimo scriptore nostri sæculi afferuntur Mag. Dæmon. lib. 2. cap. 6. vbi specialiter hoc argumentum disputat, ad cuius ego partes libenter transij. Ægidius Garnerius Michaelis festo ad Serranam syluam in vineis Chastenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat manibus, quæ luporum pedibus consimiles videbantur, dentibúsque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quod item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quod etiam post dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum vineis strangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat comedẽdi animo (vt ipse sponte ac non coactus aiebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem viuus est damnatus, effectáq; sententia in Parlamento Dolensi die XVIII Ianuarij CIↃ IↃ LXXIII. Alia est causa Vesontione cognita à Ioanne Bodino Inquisitore anno CIↃ IↃ XXI. Decembri mense. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renunciasse, fidémq; dedisse Diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum castelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita saltabant & sacrificabant Diabolo. Posteã se vnguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos, celeritate summa excurrentes: tum versos in homines, ac subinde in lupos, eáq; specie lupas iniuisse eadem voluptate, quã cum mulieribus rem habere sunt soliti. Præterea confessi sunt, Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibúsq; mortem attulisse, voraturum nisi rustici abegissent: Verdunus verò se puellam in horto quodam pisa carpentẽ occidisse, & à domino Cuueæ depulsum esse, &c. Vide similia apud Iobum Fincelium in libris Mirabilium, & alios sortilegiorum scriptores: vt Malleum Malef. Petrum Mamorium, Henricum Coloniensem, Vlrichum Molitorem, &c. Gaspar Peucerus, inquit noster Bodinus, [redacted], scribit aliâs sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere, ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt: multos etiam fuisse accusatos, euictos, & à confessione adiudicatos morti: itaque describit modum, qui in Liuonia obseruatur: nempe quotannis sub finem Decembris nebulonem esse, qui Magos omnes citat, vt loco indicto compareãt: si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi, adeò vt vibices extent: præire ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Herodotus lib. 4. Neurios scribit videri esse incantatores, quod dicerentur à Scythis & ab iis Græcis qui Scythiam incolebant semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in habitum pristinum redire. quod tamen dicentes, inquit Herodotus, mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. At Bodinus refert, habere se Germani cuiusdam literas, qui stipendiarius fuit Henrici II. Gall. Regis, scriptas ad Galliæ Conestabilem, quibus certiorem eum facit de Liuonia à Moscho capta: deinde subiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur. apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod est adhuc vsitatissimum in Liuonia. Pomponius Mela lib. 2. Neuris, inquit, statum singulis tempus est, quo, si velint, in lupos, iterúmq; in eos qui fuêre, mutentur. Solinus cap. 25. Verùm Neuri, inquit (vt accepimus) æstatis (quidam statis, fortè meliùs, vt constat ex Mela & Herodoto) temporibus in lupos transfigurantur. Alphesibœus apud Virg. in Pharmac.

Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto:
His ego sæpe lupum fieri & se condere syluis Mœrim. sup. vidi, &c.

Notum est quod de Lycaone proditur non solùm ab Ouidio 2. Metam. sed etiam à Pausania in Arcadicis, qui est liber octauus, quod à ratione non abhorrere idem affirmat, quòd illud diuina ira illi contigerit, pro infantis ad Iouis Licæi aram mactati libato sanguine: qua in re dissentiunt Ouidius & Pausanias. Vide Scholiastem Lycophrontis. Id tamen à multis etiam veteribus creditum non fuit. Nam & Plinius (quem alioqui vulgus mendacem appellare solet) lib. 8. Nat. hist. cap. 22. negat posse homines in lupos conuerti. Eius integrum locum afferam, quia similem etiam mutationem de Arcadibus complectitur. Sic ergò ille: Homines in lupos verti, rursúmque restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot sæculis comperimus. Vnde tamen ista vulgo infixa sit fama intantum, vt in maledictis versipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter authores Græciæ non spretus, tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte electum ad stagnum quoddam regionis eius duci, vestitúque in quercu suspenso tranare, atque abire in deserta, transfiguraríq; in lupum, & cũ cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore si homine se abstinuerit, reuerti ad idem stagnum: & cùm tranauerit, effigiem recipere ad pristinum habitum, addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius, eandem recipere vestem. Mirum est, quò procedat Græca crudelitas. Nullum tam impudens

men-

mendacium est, vt teste careat. Itaque Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demænetum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athleticæ, certasse in pugilatu, victorémque victoria Olympia reuersum. Huc vsque Plinius. Quem autem ille Demænetum appellat, Pausanias Demarrhum Dinyttæ filium ait vocatum, vt hoc loco etiam obseruauit Hermolaus Barbarus. Sed & Plato 8. de Repub. hoc vt fabulosum attingit, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia referebatur, quòd quisquis humana viscera forte gustarit, lupus fieri cogitur. Quid nos ad hæc? Sinamus Apuleium respondere ei qui quæsierit, Minus hercle calles prauissimis opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certè supra captum cogitationis ardua videntur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, non modò compertu euidentia, verùm etiam factu facilia senties, &c. Neque nos virorum illorum authoritatem rationi, quæ in experientia vires ingentes accipit, anteferimus. Sed vis augustiora testimonia? Audi quid dicat sacra pagina de Nabuchodonozore, qui mutatus in bouem per septennium fœnum & gramen duntaxat comēdit. At, inquies, hoc est peculiariter Dei voluntate factum. Sed heus tu, an nos aliquid, nedum hoc ipsum contra, aut præter illius permissum fieri contendimus? Minimè gentium. Imò constanter affero, hoc ipsum velle Deum ad castigandum hominum impietatem, qua ab eo in Satanæ cultum miserè deflectunt. Hoc ita nobis est necessariò pronunciandum, si constat hoc admitti, mutari corpora. At quis neget contra superiora exempla & alia, quæ mox recensebimus? Dices, has esse fascinationes Diabolicas, quibus res aliæ quàm sint à nobis perspiciuntur. Vide quæso quid dicas, quantúmque potestatis Spiritui illi maligno tribuas in te ipsum. Quam ego quidem non nego, quia fieri scio, & plus satis experientia tritum est. Sed cogita qualis sit illa fascinatio, & quàm diuturna. Vix enim est vt non præsente Mago oculi tibi præstringantur, aut si in eius initio non interfuisti, nihil tale senties ac cæteri qui interfuerint, & fallacias Magi aut Sagæ deteges. Hîc verò per longos annos durat illa transfiguratio, & talis apparet omnibus. Sic Lucianus, sic Apuleius, qui eam experti sunt, asini semper videbantur, donec accepto remedio pristinam formam receperunt. Sic etiam in Liuonia illi permanent ad certum tempus, & tales ab omnibus iudicantur. Audi quid Sprangerus inquisitor narret. Iuuenis Anglus miles in Cypro fuit à saga transformatus in asinum: qui cùm in nauem ad socios volens remeare, fustibus abactus esset, ad Magam rediit. Itaque illa eo vsa est, donec asinus in Ecclesia visus est, in genua procidere, eáque facere quæ ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Maga quæ agebat ipsum, ex suspicione ad Iudices rapta, eum triennio elapso restituit, & morte affecta est. Idem de Ammonio philosopho legimus asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Vis exemplum grauissimum? Vincentius in Speculo libro tertio capite 109. & Fulg. libro octauo, capite vndecimo scribunt, duas in Germania hospitas fuisse Sagas, quæ hospites solebant in bestias interdum vertere: cùm itaque histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuisse à vicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet, amissum iri: asinum itaque die quodam elapsum in lacum proximum abiisse, & simul ac fuisset immersus, formam recepisse. Id Petrus Damianus, cùm rem sciscitatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex iis qui asinum elapsum ac restitutum viderant, Leoni 7. Papæ narrauit: & postquam diu in vtramque partem coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri constitutum fuit. Iam verò si pertinaciores ad tot exempla simus, nescio quid credi debeat. Quòd autem vulgò dicitur non esse has vires à Deo Satanæ attributas, rectè mihi videtur diluisse Bodinus, cùm ait, hoc speciem non habere veritatis: etenim neque Dei consilium ab hominibus comprehendi, neque potestas Diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur non esse potestatem vllam in terra, quæ possit ei obsistere. Audio tamen Theologos quosdam huic transfigurationi refragari, & inter eos Nicolaum Lyrensem in Commentariis Exodi, vbi quærit, An virtute Dæmonum, qua incantatores vtuntur, & magi, potuerit fieri, vt virgæ in dracones verterentur? Duóque ab eo statui, vnum quòd reuerà virgæ non fuerint in dracones conuersæ: alterum, quòd id factum fuerit quadam apparentia & vera sensuum illusione. Sed ab eo nostram disputationem expressiùs in capit. quarto Danielis, vbi est Nabuchodonozoris mutatio, exagitari. Sed mihi illius scripta videre non licuit. Neque eum puto validioribus niti argumentis quàm cæteri, aut inter Doctores pluris fieri quàm Thomas, qui etiam Magistri cognomen promeruit. Is, referente Bodino, in secundum librum Sententiarum distinct. 7. artic. 5. pronunciat, Omnes Angelos bonos & malos ex virtute naturali habere potestatem transmutandi corpora nostra. Sed obstat omnium Doctorum Antesignanus ille D. Augustinus, cuius libri si mihi ad manum essent, ex 18. lib. de Ciuit. Dei, capit. 18. & 79. Quæstion. eius libri qui 83. Quæstionum inscribitur, possem hunc campum feraciorem reddere. Tamen audio eum non ita obnixè in his refutandis hærere, nisi quòd hæc à Diabolo præstari non possint, si Deus, penes quem est incomprehensa formarum potestas, formam nouam indiderit. Verba illius sunt in dicto loco de Ciuitate Dei: Nos, inquit, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & necessaria quæque portarent: póstque perfunctam operam iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanámque seruari: sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur. Hæc ille. Postrema autem illius verba diligenter sunt obseruanda. Prudenter enim fecit vir sanctissimus, qui rem tam inusitatam & sibi incognitam temerè noluit credi: quanquam subiicit hoc verè ita contingere, non fateri: sed vt phantasticum hominis, quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera variatur: & cùm corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea possit perduci. Sed si nostra exempla intelligeret, proculdubio aliter erat ea de re pronunciaturus, & illud potiùs quod eodem capite dicit fieri hoc permissu Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Sic ille eadem ignorantia Antipodas esse pernegauit. Minus ergo moror rationes, quas è Philosophis depromunt quidam. specierum enim differentia, vt ait Aristoteles, à forma rerum vltima suum esse sumit. Non posset ergo homo lupus fieri, nisi anima ipsa hominis, in lupi animam verteretur omnino. Id autem fieri natura non patitur. Forma enim perfectissima non nisi subiectum perficit sibi simile. Et hoc adducitur à Ioan. Camerte apud Solinum. Sed notandum est, nos non intelligere formam hominis in hac transfiguratione perire: quia remanet eadem ratio, quæ est vera forma, ex qua suum esse homo accipit. Et hoc ipsum Homerus probat, qui sic scribit de sociis Vlyssis in sues conuersis: οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε καὶ τρίχας. αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ. Vnde fortasse videatur lapsus Horatius in Epod. cum mentem restitutam illis dicit. verba illius sunt:

Setosa duris exuere pellibus   *Tunc mens & sonus*
Laboriosi remiges Vlyssei   *Relatus atq; notus in vultus honor.*
Volente Circe membra:

Imò aliud est quod in nostro Poeta obseruemus, lupos istos qui venientibus Vlyssis sociis occurrebant, feritate destitui, nam illis potius adblandiebantur. contrà ij, de quibus suprà loquebamur, rabiem feræ illius cum specie penitus induunt, eandémq; crudelitatem in humana viscera exercent, quibus etiam horrendè vescuntur non minus ac Læstrygones aut Cyclopes Homerici. Quod dictum volo, vt intelligamus minus stupenda Circen præstitisse, quàm hac tempestate Diabolum, & iam olim si veterum dicta non repudiamus. Quia autem Homerus primo loco luporum formæ, & nos etiam de ea primùm egimus: non est silentio prætermittendum, quod vulgus Medicorum existimat, Lycanthropiam esse genus morbi, quo affecti noctu discurrunt, & circa sepulchra commorantur, de quo Aëtius 6.11. qui hoc eos mense Februario corripi dicit: videndus etiam Paulus Aegineta. Sed eos vellicat Bodinus, quod ridiculū sit res naturales æquari iis quæ naturā superāt, & actiones animantiū actionib. Spirituū dæmonúmq; cōparari. Absurdius verò illud, inquit, hîc causari morbū: malū enim Lycanthropo inesset soli, nō eos afficeret qui hominē in bestiā verti, deinde restitui vidēt.

ὡς δ᾽ ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα) Lupos istos & leones sociis Vlyssis adblandientes canibus comparat, qui domino è conuiuio proficiscenti caudis etiam assentari solent, quod σαίνειν propriè dicitur: αἰκάλλειν etiam & ὑποσαίνειν pro eodem reperio. Eius rei causam explicat, αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ. Quid per illa animi lenimenta intelligat, videndum est. Sciendum igitur, quod Pollux 6. 14. scribit, plerosque ex veteribus ad manuum ablutionem apomagdalia vsos esse: id verbum significat molle & medullam panis: quod quia mox obiicerent canibus, Lacedæmonij cynada appellabant: vel si mauis Græca, οἱ δὲ πάλαι, ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σταιτῶδες, εἰς ἀποψησάμενοι τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον. ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα, τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν. In quibus vertendis Erasmum errasse docuit iam olim Gesnerus de quadrup. in cap. de Cane. apud quem vide plura de his apomagdaliis, quæ canicæ appellantur à Sex. Pompeio & Nonio. Hoc ergo est quod Homerus per μειλίγματα θυμοῦ intelligit, vt etiam monuit Eustathius. Pollucis etiam locum indicauerat ante nos Giphanius. De Apomagdaliis autem dicemus quoque olim in

nostro Athenæo lib.4.quarum vsum ibi apud Arcades fuisse docet:quem locum tamen deprauauerat Erasmus,vt ibi videbimus Deo bene fauente,cuius auxilium in nostris laboribus semper obnixè imploramus.

Εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινεν) Vt nimia feritas odiosa est,sic nimis facilis humanitas & beneuolentia suspecta viris prudentibus esse solet, vbi maximè de vitæ periculo agitur. Res meliùs ex hoc loco Homerico apparebit. Eurylochus igitur cùm aliàs regionum illarum inhospitalitatem & crudelitatem obseruasset,non censuit vllo modo nunc Circæ fidendum esse.Quanquam enim illa perhumaniter(vt videbatur)eum cum reliquis sociis exciperet:tamen persuaderi sibi non potuit aliquid doli sub hac tanta facilitate non latere,quasi eâ ipsi ad exitium astutè allicerentur diuerso crudelitatis modo à præcedentibus. Itaque prudenter dicitur huic Circæ sese temerè non credidisse,exitúsque eum planè non fefellit:qui forsan non fuit talis, qualem ille præsagiebat, sed neque longe minor. Cur autem illi hæc procliuitas, Circæ suspecta fuerit,hæc videtur esse causa: quòd nullo modo eos percunctaretur quinam essent, vnde profecti huc aduenirent,aut quẽ in finem,quod ab iis fieri alioqui solitũ est,qui extraneos & peregrinos hospites excipiebant.

οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν) Verisimile est,Eurylochum ita credidisse, quia nondum sciret hoc à Circe præstari,vt homines in bruta conuerteret. Cùm ergo diutiùs præ foribus socios expectasset, qui Circen erant temere intrò sequuti, donec redirent,eósque non apparere vidit:tum demum in suspicione sua confirmatus est,sublatósque eos de medio existimauit. Itaque nunc dicit eos disparuisse, dicturus proculdubio eos in sues transfiguratos,si id exploratum habuisset.

Ὣς εἰπὼν παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλον ἰὼν ἱερὰς ἀνὰ βήσσας
Κίρκης ἵξεσθαι πολυφαρμάκου ἐς μέγα δῶμα,
Ἔνθα μοι Ἑρμείας χρυσόῤῥαπις ἀντεβόλησεν
Ἐρχομένῳ πρὸς δῶμα, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦ περ χαριεστάτη ἥβη·
Ἔν τ' ἄρα μοι φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
(ἀλλ' αὔτως δ') Πῆ δ'* αὔτως δύστηνε δι' ἄκριας ἔρχεαι οἶος,
Χώρου ἄϊδρις ἐών; ἕταροι δέ τοι οἵδ' ἐνὶ Κίρκης
Ἔρχαται, ὥστε σύες, πυκινοὺς κευθμῶνας ἔχοντες.
Ἦ τοὺς λυσόμενος δεῦρ' ἔρχεαι; οὐδέ σέ φημι
Αὐτὸν νοστήσειν, μενέεις δὲ σύ γ' ἔνθα περ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν ἐκλύσομαι ἠδὲ σαώσω·
(ἢ. δώματα) Τῆ τόδε φάρμακον ἐσθλὸν, ἔχων* δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἔρχευ, ὅ κέν τοι κρατὸς* ἀλαλκῇσιν κακὸν ἦμαρ·
(ἢ. ἀλαλκήσει ἢ καὶ ἀπαλάλκῃ) Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα δήνεα Κίρκης·
Τεύξει τοι κυκεῶ, βαλέει δ' ἐνὶ φάρμακα σίτῳ·
Ἀλλ' οὐδ' ὧς θέλξαι σε δυνήσεται· οὐ γὰρ ἐάσει
Φάρμακον ἐσθλὸν ὅ τοι δώσω· ἐρέω δὲ ἕκαστα·
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
Δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαΐξαι, ὥστε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δέ σ' ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι·
Ἔνθα σὺ μηκέτ' ἔπειτ' ἀπανήνασθαι θεοῦ εὐνήν,
Ὄφρα κέ τοι λύσῃ θ' ἑτάρους αὐτόν τε κομίσῃ·
Ἀλλὰ κέλεσθαί μιν μακάρων μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τι τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο,
Μή σ' ἀπογυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείη.
Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν.
Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Νῆσον ἀν' ὑλήεσσαν· ἐγὼ δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἤϊα, πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Ἔστην δ' εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Ἔνθα στὰς ἐβόησα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
(γρ. δέπαϊ) Τεῦξε δέ μοι κυκεῶ χρυσέῳ* δέπαϊ ὄφρα πίοιμι·
Ἐν δέ τε φάρμακον ἧκε, κακὰ φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ·
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξεν,
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔρχεο νῦν συφεόνδε, μετ' ἄλλων λέξο ἑταίρων.

Sic fatus,ab naue ego discedebam,atque mari.
Sed cum iamiam pergens sacras per valles
Circes accedebam veneficæ ad magnam domum,
Ibi mihi Mercurius aurea vincula obuiam venit
Incedenti ad domum,adolescenti viro similis
Primùm pubescenti,cuius gratiosissima est pubertas.
Manui mihi inhæsit,verbũq; dixit & proloquutus est,
Quorsum ô felix per tesqua incedis solus,
Locorum ignarus nimirũ?socij.a.tibi illi Circes ædibus
Clauditur,quivt sues benèmunita latibula inhabitates
An hos liberaturus huc venis?neque te puto
Ipsum rediturum esse:manebis .a.tu vbi vtique alij.
Sed agè certè te ex malis soluam atque seruabo:
Accipe hoc remediũ bonũ,quod habens ad ædes Circes
Vade,quod sanè à capite auertet malum diem:
Omnia.a.tibi dicam perniciosa consilia Circes.
Apparabit tibi potionem,mittet verò venena in panẽ:
Sed neque sic incantare poterit,non enim permittit
Remedium eximium quod tibi dabo:dicã verò singula.
Quando Circes te percutiet prælonga virga,
Tum sanè tu gladio acuto extracto à fœmore,
In Circen irrue.perinde atque interficere cupiens.
Illa te subtimescens inuitabit ad concubitum:
Ibi tu neutiquam deinde abnega deæ cubile,
Vt tibi soluátq; socios ipsum téque benignè excipiat:
Sed iube ipsam beatorum magnum iuramentũ iurare,
Ne vllum tibi ipsi detrimentum malum paret aliud,
Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
Sic certè loquutus præbuit remedium Mercurius,
Ex terra euulsum,& mihi naturã eius commõstrauit.
Radix quidem nigra erat,lacti quidem similis flore,
Moly autem ipsum vocant dij: difficile autem effossu
Diris vtique mortalibus,dij autem omnia possunt.
Mercurius quidem discessit ad magnum Olympum,
Insulam in syluosam,ego autem ad domum Circes
Ibam:multa autem mihi cor cogitabat eunti.
Constiti autem in ianuis deæ pulchricomæ:
Ibi stans vocaui,dea autem meam exaudiuit vocem.
Illa statim egressa ianuas apperuit splendidas,
Et inuitabat:cæterũ ego sequutus sum tristatus corde:
Collocauit.a.me introductũ in throno arg.claue muni-
Pulchro,fabrefacto,scabellũ verò sub pedib.erat. (to
Adornauit.a.mihi potionem aureo poculo vt biberem.
Intus pharmacum misit mala meditans in animo.
Cæterùm postquam dedit & ebibi,neq. sic me demulsit
Virgula feriens verbumq; dixit & proloquuta est,
Abi nunc in haram,cum alijs cuba socijs.

Sic ait, ego autem gladium acutum stricto à fæmore
In Circen irrui, tanquam occidere moliens.
Illa verò magnũ exclamans subtercurrit & prendit genua,
Et mihi plorabunda verba volatilia dixit.
Quis, & cuias es hominum? vbi tibi vrbs atque parentes?
Stupor me tenet qui nõ, bibẽs hæc venena, mutatus es.
Minimè enim quisquã alius vir hæc venena sustinuit,
Quicunq; hauserit, & primùm trãsmisit septũ dẽtium.
Tibi verò aliqua in pectoribus immutabilis mens est.
Nimirum tu Vlysses es versutus, quem mihi semper
Prædixit venturum aurea virga vtens Mercurius,
Ex Troia reuersum celeri cum naue nigra.
Sed age certè in vaginã gladium pone, nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, vt commixti
In lecto & amicitia, confidamus inuicem.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens alloquebar,
O Circe, quo pacto me iubes tibi mansuetum esse,
Quæ mihi sues quidem fecisti in domibus socios,
Ipsum autem hic detinens dolos agitans iubes
Ad thalamum ire, & tuum conscendere cubile,
Vt me nudatum imbellem & inuirilem facias:
Non sanè ego volo tuum conscendere lectum,
Nisi mihi sustinens dea magnum iuramentum iurare,
Ne vllum mihi detrimentum malũ machineris aliud.
Sic dicebam: illa continuò iurauit vt iussi.
Cæterùm postquam iurauit & perfecit iusiurandum,
Tum ego Circes conscendi pulchrum lectum:
Ancillæ autẽ interea quidem intra domum satagebant
Quatuor, quæ ei domi administræ erant.
Natæ autem hæ erant ex fontibus & à syluis,
Et ex sacris fluminibus, quæ ad mare profluunt:
Harum vna quidem iniecit thronis stragula pulchra
Purpurea supernè, infernè lintea tenuia subiecit
Altera verò ante toros extendit mensas
Argenteas, his autem apposuit aureas lances,
Tertia verò in cratere mellifluum vinum miscebat
[redacted]cula.
Quarta verò aquam ferebat, & succendit ignem
Magnum sub tripode magno, calefiebat autem aqua.
Cæterùm postquam efferbuit aqua in splendido aheno,
In labrum me collocatum lauit ex tripode magno
Suauiter fusa aqua per caputq; & humeros,
Vt mihi laborem animum rodẽtem demeret membris,
Porrò postq; lauit & vnxit pingui oleo,
Chlænam mihi pulchram circùm induit atque tunicam,
Collocauit autẽ me introductũ ad thronum argenteum
Pulchrum, fabrefactum, scabellum autẽ sub pedibus erat.
Aquam autem ancilla lotionem perfundebat ferens
Pulcho aurato super argenteo lebete
Ad lauandum, iuxta autem politam extẽdit mensam:
Panem autem veneranda proma apposuit ferens,
Edulijs multis appositis gratificata præsentibus:
Edere autem iussit, meo autem placuit animo:
Sed sedebam alia cogitans, mala autẽ prouidebat animus.
Circe autem vt agnouit me sedentem, neque ad cibum
Manũ extẽdẽtem, grauem autẽ me dolorẽ habentem,
Propè astans verba volatilia dixit,
Quid sic Vlysses sedes similis muto

Ὡς φάτ'· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπήϊξα, ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων.
Η δὲ μέγα ἰάχουσα ὑπέδραμε, καὶ λάβε γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Θαῦμά μ' ἔχει ὡς οὔ τι πιὼν τάδε φάρμακ' ἐθέλχθης.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ἀνὴρ τάδε φάρμακ' ἀνέτλη
Ος κε πίῃ, καὶ πρῶτον ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστίν·
Η σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πολύτροπος, ὅν τέ μοι αἰεὶ
Φάσκεν ἐλεύσεσθαι χρυσόρραπις Ἀργειφόντης,
Ἐκ Τροίης ἀνιόντα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κολεῷ μὲν ἄορ θέο, νῶϊ δ' ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβείομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Ὡς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, πῶς γάρ με κέλῃ σοὶ ἤπιον εἶναι;
Η μοι σῦς μὲν ἔθηκας ἐνὶ μεγάροισιν ἑταίρους.
Αὐτὸν δ' ἐνθάδ' ἔχουσα, δολοφρονέουσα κελεύεις
Ες θάλαμόν τ' ἰέναι, καὶ σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Ὄφρα με γυμνωθέντα, κακὸν καὶ ἀνήνορα θείης;
Οὐδ' ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι τεῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μήτι μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὡς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυεν ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κίρκης ἐπέβην περικαλλέος εὐνῆς·
Ἀμφίπολοι δ' ἄρα* κεῖναι ἐνὶ μεγάροισι πένοντο γ. πᾶς μὲ
Τέσσαρες, αἵ οἱ δῶμα κατὰ δρήστειραι ἔασι.
Γίνονται δ' ἄρα ταί γ' ἔκ τε κρηνέων, ἀπό τ' ἀλσέων,
Ἐκ θ' ἱερῶν ποταμῶν, οἵ τ' εἰς ἅλαδε προρέουσι·
Τάων ἡ μὲν ἔβαλλε θρόνοις ἐνὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρεα καθύπερθ', ὑπένερθε δὲ λῖθ' ὑπέβαλλεν
Η δ' ἑτέρη προπάροιθε θρόνων ἐτίταινε τραπέζας
Ἀργυρέας, ἐπὶ δέ σφι τίθει χρύσεια κάνεια·
Η δὲ τρίτη κρητῆρι μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα
Η δὺ ἐν ἀργυρέῳ, νέμε δὲ [redacted]
Η δὲ τετάρτη ὕδωρ ἐφόρει, καὶ πῦρ ἀνέκαιε
Πολλὸν ὑπὸ τρίποδι μεγάλῳ, ἰαίνετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Ες ῥ' ἀσάμινθον ἔσασα, λό' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
Θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων,
Ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν καλὴν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Ἐσθέμεναι δ' ἐκέλευεν· ἐμῷ δ' οὐχ ἥνδανε θυμῷ·
Ἀλλ' ἥμην* ἀλλοφρονέων, κακὰ δ' ὄσσετο θυμός. γρ. ἀλλοφρονέων
Κίρκη δ' ὡς ἐνόησεν ἔμ' ἥμενον, οὐδ' ἐπὶ σίτῳ
Χεῖρας ἰάλλοντα, κρατερὸν δέ με πένθος ἔχοντα,
Ἄγχι παρισταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίφθ' οὕτως Ὀδυσεῦ κατ' ἄρ' ἕζεαι ἶσος ἀναύδῳ

Θυμὸν ἔδων; βρώμης δ' οὐχ ἅπτεαι οὐδὲ ποτῆτος;
Ἠ τινά που δόλον ἄλλον ὀΐεαι, οὐδέ τι σε χρὴ
Δειδίμεν· ἤδη γάρ τοι ἀπώμοσα καρτερὸν ὅρκον.
Ὡς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,
Πρὶν τλαίη πάσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Πρὶν λύσασθ' ἑτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;
Ἀλλ' εἰ δὴ πρόφρασσα πιεῖν φαγέμεν τε κελεύεις,
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω ἐρίηρας ἑταίρους.
Ὡς ἐφάμην· Κίρκη δὲ δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Ῥάβδον ἔχουσ' ἐν χειρί, θύρας δ' ἀνέωξε συφειοῦ·
Ἐκ δ' ἔλασεν σιάλοισιν ἐοικότας ἐννεώροισιν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐναντίοι· ἡ δὲ δι' αὐτῶν
Ἐρχομένη προσάλειφεν ἑκάστῳ φάρμακον ἄλλο·
Τῶν δ' μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε
Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη·
Ἄνδρες δ' αἶψ' ἐγένοντο νεώτεροι ἢ πάρος ἦσαν,
Καὶ πολὺ καλλίονες καὶ μείζονες εἰσοράασθαι.
Ἔγνωσαν δέ* με κεῖνοι, ἔφυν τ' ἐν χερσὶν ἕκαστος·
γ. μ' ἐκεῖνοι Πᾶσιν δ' ἱμερόεις ὑπέδυ γόος, ἀμφὶ δὲ δῶμα
γ. καναχίζε Σμερδαλέον* κονάβιζε· θεὰ δ' ἐλέαιρε καὶ αὐτή.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἔρχεο νῦν ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσατε ἤπειρόνδε,
Κτήματα δ' ἐν σπήεσσι πελάσσατε, ὅπλα τε πάντα·
Αὐτὸς δ' αἶψ' ἰέναι, καὶ ἄγειν ἐρίηρας ἑταίρους.

Animū macerans? cibum autē nō attēdis neque potum?
An aliquē certè dolum aliū times: neq. enim te oportet
Timere, iam enim iuraui forte iuramentum.
Sic ait: cæterùm ego ipsam excipiens dixi,
O Circe quis sanè vir, qui æquus & iustus sit
Prius audeat gustare cibum atque potum,
Antequam redimantur socij & in oculis videantur?
Sed si sanè benigna bibere, edereque iubes,
Solue, vt palàm videam dilectos socios.
Sic dicebam: Circe autem ex ædibus transibat
Virgam tenens in manu, ianuas autem aperuit haræ:
Exegit porcis similes nouuennibus.
Illi quidem continuò stabāt contrarij: illa autem per eos
Incedens adunxit vnicuique pharmacum aliud, (rat
Horū quidē è mēbris pili defluebāt, quos antè produxe-
Pharmacum perniciosum, quod ipsis dederat Circe.
Viri. a. cōtinuò reddebātur iuniores quā antea fuerant
Et multo pulchrioresq; & maiores aspectu.
Agnouerūt. a. me illi, neque hæserunt in manib. singuli:
Omnib. autē iucundus subortus est luctus, per domū aūt
Horrendum resonabat: dea vero miserta est & ipsa.
Illa autem prope me stans loquuta est diua dearum,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Vade nunc ad nauem celerem & ad littus maris:
Naue quidē omniū primùm subducite ad continentē,
Facultates verò in speluncis abscondite armaq; omnia:
Ipse autem statim reuertere, & adduc dilectos socios.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἄγε δὴ σε κακῶν) Quanquam Vlysses in toto nauigationis cursu Deos habuerit infensissimos, hîc tamen Mercurij beneuolentiam experitur, à quo antidotum aduersus Circæ veneficia accepit. Mercurium autem Magiæ peritissimum fuisse non dubito, quem etiam multi præstigiorum inuentorem asserant, ideo potuit etiam alexipharmaca aduersus incantationes callere. An autem eiusmodi auxilia extare possint, quibus tutus sis à fascinationibus Diabolicis, quispiam quæret. Sanè, vt dicam primùm quod sentio neque hac in parte naturæ vires angustiores esse puto, vt non tam propellere quàm inferre damnū possint. Vix est enim res vlla exitialis, cui aliqua salutaris non sit e regione opposita. Cùm ergo herbis, vnguentis aut pulueribus fascinationes induci possint, aut incantationes fieri: non dubito quin similibus etiam modis non solùm prohiberi, sed etiam anteuerti possint. Quanquam non suadeò ijs tantam facultatem tribui, vt Deo sua dematur gloria, quin sine huius auxilio implorata illa aut infirma esse statuo: aut si iuuent, vt solet efficaciam erroris Deus etiam Satanæ operibus tribuere, nos summa superstitione & impietate obligari, si illis vtamur, necesse est. Sic Angelus Hepate piscis & suffimentis vtitur ad malignum spiritum depellendum, qui septem illius puellæ viros, quam Tobias duxit, occiderat: sed tamen etiam preces adhibet., vt est Tobiæ 5. [redacted]. Itaque nimis nudè illi pronunciare mihi videntur, qui dicunt huiusmodi fascina ieiuniis & precibus esse amolienda: quod deberi quidem fieri non nego, imò maximè suadeo: sed neque legitima etiam remedia, quæ inter res creatas existunt, securè contemni arbitror. Attende me dixisse, legitima, & quid eo vocabulo latissimo complectar, expende.) imò ex mirandis eorum effectis summam in Deum laudem ex piorum ore redundare, certò mihi persuadeo. Hæc per transennam dicta sunto.

δή ποτε σὺ ξίφος) Aduersus Sagarum incantationes nihil est tutius, animi confidentia & audacia. Quòd si Christianè vis audire, Fidem in Deum intellige, quæ sola homines huiusmodi periculis eripit: si verò Ethnicè, habemus hîc exēplum in Vlysse, quem Mercurius fortem & magnanimum esse iubet aduersus Circæ incantamenta. Hoc enim est, quòd monet eum vt intrepide in eam inuolet, quo pacto sit illi terrorem incussurus. Sanè nostris temporibus hoc etiam teneri solet, Sagis & Magis nefandis hac ratione resisti posse, si vi aduersum eos vtaris: adeò ipse etiam Diabolus aliquatenus hominibus hac in parte quoque est subiectus. Referam eius rei exemplum, quòd à nostro Bodino Dæmonom. lib. 3. cap. 5. memoratur. Carolus Martinus, præfectus Laodunēsis, factus certior mulierē pauperem in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertúsque illius, necem interminatus est Sagæ, nisi morbum vicinæ adimeret. Metuens illa promisit se curaturam: itaque ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iungit, Diabolum maximum magna voce appellat, subinde preces reuocat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotę tradit, quæ eodem momento cœpit reualescere. Hoc facto prefectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit cōspecta. In hoc facto impiè quidem factum est, quòd ad Sagæ auxilium deuentum sit, constat inde tamen, cogi posse etiam minis & violentia detestanda illa Leuiathani instrumenta. Quod nunc in Circe Vlysses experitur.

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε) Hunc locum sic exprimit Ouid. 14. Metam.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album.
Moly vocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitísque simul cœlestibus intrat
Ille domum Cyrces, & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræque datæ, thalamóque receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.

Quæ etiam ad sequentia pertinent. Lector singula suis locis accommodabit. Est ergo Moly inter antidota veneficiorum, sed hoc hodie non dignosci plerique existimant: non desunt tamen, inquit Amatus Lusitanus, aliqui herbarum inuestigatores, qui eam in agro Neapolitano nasci contendant. Audio Melchiorem Guillandinum, medicum Patauinum, virum doctissimum, & præcipuè stirpium historiæ scientia hoc sæculo clarissimum, quam variis peregrinationibus per Europam, & Mediterranei maris ad Africam traiectu sibi comparauit (vt est in Bibliotheca Gesneri de eo pronunciatum) audio, inquam, cum penes se Moly istud Homericum habere, quod in Ægypto nascitur, ab hominum nullo extrahi, sed à cane ad illud alligato, quia extrahentibus lethiferum est, (Homerus tamen tradit, esse tantum difficile eam extrahere; nescio an periculum mortis intellexerit) & re vera canis qui illud eradicauerit, ex eo interit. Hoc mihi Frācìscus Stuuardus. cōmes à Bothvuel, & Scotiæ Admirallus, in tam iuuenili ætate moribus & ingenio

genio ſenex, generoſitate non vulgari, multiſque præterea tum corporis tum animi dotibus inſignis, dum vnà Baſileæ viueremus ſimúlque cum ſuo conſanguineo,& moderatore,planè candido, benè morato , & præſtantiſſimo viro D.Hebburino,anno CIↃ IↃ LXXXI.narrauit,vt qui idem Guillandinus radicem illam oſtendiſſet, quam ille inter ſua chariſſima κειμήλια reconditam accuratiſſimè, vt par eſt, ſeruaret. Neque mihi ſit dubium, Homerum qui ex Ægyptiis obſeruationibus factus eſt doctior, dum in ea regione verſaretur,de Hoc Moly Ægyptio intellexiſſe.Id vnum ambigo,an eâdem virtute polleat,quam ei Homerus tribuit aduerſus incantaméta.Quod ſi verum ſit,non erit ſolum Moly huius facultatis, nam parem dicuntur habere etiam alia,vt ſtella marina(apud Bodinum Dæmon. lib. 3. cap. 5. malè dicitur de ſquilla,neſcio an ipſius authoris , Gallicum enim exemplar non habui,an Interpretis Latini erratum ſit) de qua Plinius ſcribit in hunc modum : Mala medicamenta inferri negant poſſe, aut certè nocere, ſtella marina vulpino ſanguine illita & affixa limini ſuperiori,aut clauo æreo ianuæ. Iſacius Tzetzes,αἰ πταδοῖσι,inquit, μαγικοῖς πᾶσι πρόπεις μῶλυ, δάφνη, ἀστὴρ θαλάσσης.Ibi vides laurum etiam inter illa antidota recenſeri. De Iaſpide idem ſcribit Dionyſius Afer,

φύει δ' (κατὰ τὴν ſup. θάλασσαν) κρύσταλλον, ἰδ' ἠερόεσσαν ἴασπιν — *Fert autem*(mare Caſpium)*cryſtallum,& vmbroſam Iaſpida.*
Ἐχθρὴν ἐμπούσῃσι, καὶ ἄλλοις εἰδώλοισιν. — *Inimicam Empuſis*, (de quo ſpectro vide Eraſm. Chiliad. 2. centur. 2.pro.74.& hîc Euſtathium)*& alijs laruis.*

In eodem albo recenſetur,rhamnus, ſalix,pulicaria,aliáque multa plantarum, lapillorum, animaliúmque genera,vt obſeruat Natalis Mythol.lib,6.cap.6. Hunc autem locum Homericum de Moly expreſſit Lycophron,cuius verſus idem Natalis ibidem refert & vertit.Nos de hac verba plura alias,atque etiam ex Goropio Hermath.lib.9.

εἰ δ' αὖ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι)Optimè Vlyſſes ſibi cauet , cùm temerè in manus & poteſtatem Circes non ſe dedit ex præcepto ἀπιστίας:quâ prohibemur amicitiæ fuco,aut ſpeciei,ſimpliciter fidere,vbi tibi potiſſimùm cum perfidis eſt negocium,quorum improbitatem aut in te aut in aliis expertam tenes. Non ergo ſtatim deliciis & blanditiis Circes delinitur , vt ſe exarmatum illi tradat, veritus ne aliquid doli ipſi illa ſub hoc beneuolentię prętextu machinetur.Itaque priùs ſanctiſſimo iuramento ab ipſa caueri vult.Qua ratione ſibi etiam apud Calypſo lib.5.ſuprà prouidebat.

καὶ ποτ' ἐγὼ Κίρκης) Hac in parte Vlyſſes vituperandus eſt , qui ſe his voluptatum illecebris capi patitur contra leges temperantiæ, qua bellum huiuſmodi cupediis indicimus,& eas fortiter profligamus,ſi quidẽ τὸ λογικὸν τῷ ἐπιθυμητικῷ non ſubiicimus. At dices,hoc eum maioris boni ſpe feciſſe nimirum vt ſibi conſuleret,& vt ſocios priſtinę formę reſtitui à Circe impetraret.Reſpondeo,Vlyſſem ſibi iam ſatis minis & gladio proſpexiſſe,ne quid tale ab ea pateretur: deinde antidoto illo aduerſus eiuſmodi incantamenta ſecurus erat,vt anteà vidimus.Sic malum vnum effugiens,in grauius proculdubiò incidit. Neque enim transfiguratio illa quicquam habebat vitij (vitium autem intelligo id , quod virtuti contrarium eſt) cuius gratia culpandus videretur:hoc verò adulterio neſcio an in rebus humanis maius ſit,& pernicioſius crimen exiſtimandum.Et hæc videtur Satanę fuiſſe calliditas,vt cùm leuiori ratione nocere huic heroi potuerit corpus illius transformando:animum illi, quod longè eſt grauius, hac labe inquinauerit:vt,quia illud non potuit,hunc perderet. Fecit autem vt ſocios liberaret. Nihil refert,præſtabat enim alios corpore,quàm te, Vlyſſes,animo deformari. Sed reſpondendum eſt alia quoque ratione. Quæritur,an maioris boni ſpe liceat malè quippiam perpetrare?Sacra pagina quidem hoc expreſſè ſoluit,negátque faciendum. Philoſophi verò diſtinguunt. Ariſtoteles Ethic. Nicom.lib.3. ob res turpes honeſti gratia aut maiorum malorum metu ſuſceptas homines aliquando laudari, aliquando veniam mereri, aliquando etiam vituperari ſcribit. Laudantur nonnunquam,inquit,cùm pro magnis & honeſtis rebus aliquid turpe ferunt,aut moleſtum : ſi verò contra faciunt,vituperantur.Eſt enim improbi pro nulla re honeſta,vel mediocri res turpiſſimas ferre. In quibuſdam autem laus non ſit,ſed venia locum habet,cùm ea,quæ non agere oportet , quiſpiam egerit ob huiuſcemodi res, quæ naturam humanam ſuperant,nemóque perferret.Sunt autem quædam , ad quę forſitan non licet quendam eſſe compulſum , ſed potiùs oportet ſumma perpeſſum tormenta mortem obire. Ridicula namque videntur ea. quæ ad necem matris Alcmæonem Euripidis contulerunt.Hæc ille. Iam ſi roger,ad quódnam horum trium factum iſtud Vlyſſis referam? Reſpondebo,ad poſtremum,niſi forſan illa ſæcula hoc pro graui vitio exiſtimarint,vt quod etiam Diis illorum eſſet familiare.

ὄφρα μοι ἐκ καμάτων)De lauacris & eorum vſu diximus alias ex Athenæo lib.1.vt etiam de vnctione poſt balneum.

ἐρχόμενον προσέλειφον)Hunc locum eleganter expreſſit Macareus apud Ouid.14.Met.vbi hoc idem factum refert.

Spargimur ignotæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimúrque caput conuerſæ verbere virgæ,
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit,magis hoc tellure leuati
Erigimur,ſetæque cadunt,bifidóſque relinquit
Rima pedes,redeunt humeri,& ſubiuncta lacertis
Brachia ſunt,flentem flentes complectimur illum.
Hæremúſque ducis collo,nec verba locuti
Vlla priora ſumus quàm nos teſtantia gratos.

Sic ait:cæterùm mihi perſuaſus eſt animus generoſus.
Feſtinabam ire ad nauem celerem & littus maris.
Inueni deinde iuxta nauem celerem dilectos ſocios,
Miſerabiliter lugentes,vberes lacrymas profundentes.
Vt cũ in agro degẽtes buculæ, circa vaccas armentarias
Venientes ad mandram,poſtquã herba ſaturæ ſunt,
Omnes ſimul ludunt oppoſitæ,neque ipſa ſtabula
Detinent,ſed indeſinenter mugientes circùm currunt
Matres:ſic me illi poſtquam viderunt oculis.
Lacrymantes circũdabãt:videbatur.a.ipſorum animus
Sic eſſe veluti in patriam veniſſent & vrbem ſuam
Aſperæ Ithacæ,vbi nutriti ſunt atque nati:
Et me lugentes verbis volatilibus alloquebantur,
Tibi quidem redeunti,generoſè ſic gratulamur,
Perinde atque ſi in Ithacam veniſſemus patriam terrã,
Sed age aliorum ſociorum narra interitum.
Sic dicebant:cæterùm ego alloquebar blandis verbis,
Nauẽ quidẽ omnium primùm ſubducamus in littus ,
Bonaq́ in ſpeluncis recondamus armentaq́ omnia:
Vos autem accelerate me vnà vniuerſi ſequi,
Vt videatis ſocios ſacris in ædibus Circes,
Bibentes & comedentes:copioſum victum habentes.
Sic dicebam:illi celeriter meis verbis obediebant,
Eurylochus autem ſolus mihi detinebat omnes ſocios,
Et ipſos alloquutus verba celeriter proloquutus eſt,

Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμοί γ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ νηῒ θοῇ ἐρίηρας ἑταίρους
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένους, θαλερὸν* κατὰ δάκρυ χέοντας. — * κατὰ δάκρυ χέοντας
Ὡς δ' ὅταν ἄγραυλοι πόριες περὶ βοῦς ἀγελαίας
Ἐλθούσας ἐς κόπρον, ἐπὴν βοτάνης κορέσωνται,
Πᾶσαι ἅμα* σκαίρουσιν ἐναντίαι· οὐδ' ἔτι σηκοὶ — * γρ. σκαίρουσι
Ἴσχουσ', ἀλλ' ἀδινὸν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι
Μητέρας· ὣς ἐμὲ κεῖνοι ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Δακρυόεντες ἔχυντο. δόκησε δ' ἄρα σφίσι θυμὸς
Ὣς ἔμεν ὡς εἰ πατρίδ' ἱκοίατο καὶ πόλιν αὐτὴν
Τρηχείης Ἰθάκης, ἵνα τ' ἔτραφεν ἠδ' ἐγένοντο·
Καί μ' ὀλοφυρόμενοι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Σοὶ μὲν νοστήσαντι διοτρεφὲς ὣς ἐχάρημεν
Ὡς εἴ τ' εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλ' ἄγε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατάλεξον ὄλεθρον.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐγὼ προσέφην μαλακοῖς ἐπέεσσιν,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσομεν ἤπειρόνδε,
Κτήματα τ' ἐν σπήεσσι πελάσσομεν, ὅπλα τε πάντα.
Αὐτοὶ δ' ὀτρύνεσθε ἐμοὶ ἅμα πάντες ἕπεσθαι,
Ὄφρα ἴδηθ' ἑτάρους ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Πίνοντας καὶ ἔδοντας· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχουσιν.
Ὣς ἐφάμην· οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Εὐρύλοχος δέ μοι οἶος ἐρύκανε πάντας ἑταίρους,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ἆ δειλοὶ πόσ' ἴμεν; τί κακῶν ἱμείρετε τούτων,
Κίρκης ἐς μέγαρον καταβήμεναι; ἥ κεν ἅπαντας
γρ. ἢ ἐλάφους Ἢ σῦς* ἠὲ λύκους ποιήσεται, ἠὲ λέοντας,
Οἵ κέν οἱ μέγα δῶμα φυλάσσοιμεν καὶ ἀνάγκῃ,
Ὥσπερ Κύκλωψ ἔρξ', ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο
Ἡμέτεροι ἕταροι, σὺν δ' ὁ θρασὺς εἵπετ' Ὀδυσσεύς.
Τούτου γὰρ καὶ κεῖνοι ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγε μετὰ φρεσὶ μερμήριξα,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
γρ. ἀποπλήξας Τῷ οἱ* ἀποτμήξας κεφαλὴν οὖδάσδε πελάσσαι,
Καὶ πηῷ περ ἐόντι μάλα σχεδόν. ἀλλά μ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Διογενὲς τοῦτον μὲν ἐάσομεν, εἰ σὺ κελεύεις,
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Ἡμῖν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὰ πρὸς δώματα Κίρκης.
Ὣς φάμενοι, παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηῒ λέλειπτο,
Ἀλλ' ἕπετ'· ἔδδεισεν γὰρ ἐμὴν ἔκπαγλον ἐνιπήν.
Τόφρα δὲ τοὺς ἄλλους ἑτάρους ἐν δώμασι Κίρκη
Ἐνδυκέως λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ.
γρ. καλὰς Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας* οὔλας βάλεν, ἠδὲ χιτῶνας·
γρ. δ' εὖ πάντας ἐφ. Δαινυμένους* δ' ἄρα πάντας ἐφεύρομεν ἐν μεγάροισι.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους εἶδον, φράσσαντό τε πάντα,
Κλαῖον ὀδυρόμενοι, περὶ δὲ στεναχίζετο δῶμα.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μηκέτι νῦν θαλερὸν γόον ὄρνυτε· οἶδα καὶ αὐτὴ
Ἠμὲν ὅσ' ἐν πόντῳ πάθετ' ἄλγεα ἰχθυόεντι,
Ἠδ' ὅσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου.
γρ. πίετε Ἀλλ' ἄγετ' ἐσθίετε βρώμην, καὶ* πίνετε οἶνον,
Εἰσόκεν αὖτις θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι λάβητε
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐλείπετε πατρίδα γαῖαν
Τρηχείης Ἰθάκης· νῦν δ' ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
Αἰεὶ ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι· οὐδέ ποθ' ὕμμιν
γρ. πέπασθε Θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ, ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ* πέποσθε.
Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
γρ. καὶ Ἔνθα* μὲν ἤματα πάντα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
γρ. ὧραι, Καὶ τότε Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐνιαυτὸς ἔην, περὶ δ' ἔτραπον* ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα μακρὰ τελέσθη,
Καὶ τότε μ' ἐκκαλέσαντες ἔφαν ἐρίηρες ἑταῖροι,
Δαιμόνι', ἤδη νῦν μιμνήσκεο πατρίδος αἴης,
Εἴ τοι θέσφατόν ἐστι σαωθῆναι, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐμοίγ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Αὐτὰρ ἐγὼ Κίρκης ἐπιβὰς περικαλλέος εὐνῆς,
Γούνων ἐλλιτάνευσα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ὦ Κίρκη, τέλεσόν μοι ὑπόσχεσιν ἥνπερ ὑπέστης,
Οἴκαδε πεμψέμεναι, θυμὸς δέ μοι ἔσσυται ἤδη,
Ἠδ' ἄλλων ἑτάρων, οἵ μευ φθινύθουσι φίλον κῆρ,
Ἀμφ' ἔμ' ὀδυρόμενοι, ὅτε που σύ γε νόσφι γένηαι.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,

Ah miseri quò ibimus? quid mala desideratis ista,
Circes ad ædes descendere? quæ omnes
Aut sues aut lupos reddet, aut leones,
Qui ei magnam domũ custodiamus etiam necessitate.
Sic sanè Cyclops fecit, quando eius ad stabulũ venerunt
Nostri socij, cum his audax sequutus est Vlysses.
Huius enim etiam illi insipientia perierunt.
Sic ait: cæterùm ego in mente deliberabam
Extracto gladio oblongo à fæmore,
Quo ei abscisso capite, ad solum deijcere,
Etiamsi valdè cõsanguinitate me attingeret, sed me socij
Mollibus verbis continuerunt aliunde alius,
O generose hunc quidem linquamus, siquidem tu iubes,
Hic iuxta nauem manere & nauem custodire,
Nobis autem dux esto sacram ad domum Circes.
Sic loquuti, ab naue discedebant atque mari,
Neq. quidẽ Eurylochus cauã apud nauẽ relinquebatur,
Sed sequebatur: timuit enim meas asperas minas.
Interea verò alios socios in ædibus Circe
Studiosè lauitq; & vnxit pingui oleo,
Circùm autem pulchras chlænas induit atque tunicas:
Epulãtes autẽ pulchrè omnes inuenimus intra ædes.
Hi.v. postquã inuicẽ conspexerũt reputabantq; omnia,
Flebant lugentes, vndiquaq; autem resonabat domus.
Illa verò propè me stans alloquebatur diua dearum,
Generose Laertiade versute Vlysses,
Ne amplius nũc vberem luctũ excitetis: scio etiam ipsa
Vos quos in ponto passi estis dolores piscoso,
Atque quæcunque iniusti viri nocuerunt in terra.
Sed agite comedite cibum & bibite vinum,
Donec denuò animum intra præcordia receperitis,
Qualem quãdo primùm relinquebatis patriam terram
Asperæ Ithacæ: nunc verò exules & tristes
Semper erroris duri memores: neque vnquã vobis (stis.
Animus est in lætitia, quãdoquidẽ valdè multa passi e-
Sic ait, nobis.a. continuò paruit animus generosus,
Hîc quidem diebus omnibus plenum in annum
Sedebamus conuiuãtes carnes immẽsas, & suaue vinũ.
Sed quando certè annus erat & circũuertebantur horæ
Mensibus exactis ex ordine, dies longi perfecti sunt.
Et tum me euocatum alloquuti sunt dilecti socij,
Infelix, iam nunc memor es patriæ terræ,
Si tibi ex fato est & seruari atque peruenire
Domum ad excelsam, & tuam in patriam terram.
Sic dicebant: cæterũ mihi persuasus est animus gene-
Sic tum quidem tota die ad solis occasum (rosus.
Sedebamus cõuiuãtes carnes immensas & suaue vinũ.
Quando verò sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt per ædes obscuras.
Cæterùm ego Circæ conscenso splendido lecto
Ad genua supplex rogaui, dea verò meã audiuit vocem,
Et ipsam compellando verba volatilia dixi,
O Circe, perfice mihi promissionem quam promisisti,
Domum fore vt mitteres, at animus mihi impellitur iã,
Atque aliorũ sociorum, qui mihi affligunt charum cor,
Circa me lugentes, quando tu seorsum abes.
Sic dicebam, illa continuò excipiens diua dearum,
O generose Laertiade, versute Vlysses,

Ne

Ne amplius nunc inuiti mea manete in domo:
Sed aliam oportet primum viā perficere & peruenire
Ad Plutonis domum, & splendidæ Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ
Vatis cæci, cuius mentes firmæ sunt.
Huic etiam mortuo mentem tribuit Proserpina
Soli audire, ad te verò vmbræ circùm volitabunt.
Sic ait, cæterùm mihi persuasum est amicum cor,
Flebam autē in lectulo desidens, neq. vllo pacto animus
Voluit amplius viuere, & videre lumen solis.
Cæterùm postquam fleuiq́ prouolutusq́ satur eram,
Et tum iam ipsam verbis excipiens alloquebar,
O Circe, quísnam hanc viam demonstrabit?
Ad Plutonem verò nemo vnquā peruenit naue nigra.
Sic dixi: illa continuò respondit diua dearum,
Generose Laertiade, prudens Vlysses,
Minimè tibi ducis desiderium pro naue curæ sit.
Malum verò erigens, ab ea verò velis albis extensis
Sede: illam verò tibi flatus Boreæ ferat.
Sed cum iam naue per Occeanum transmiseris,
Hic littus breue & nemora Proserpinæ,
Longæque alni, & salices frugiperdæ:
Nauē quidē illic siste in Oceanum profundis vorticibus.
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram.
Hîc quidē in Acherontem Pyriphlegethónq. confluunt,
Cocytusq́, qui certè Sthygis aquæ est fluxus,
Petraq́, & cōcursus duorum fluuiorum valdè sonantiū.
Hîc deinde heros accedens, propè vt te iubeo,
Fossam fode cubitalem quoquo versum:
Super illam libamen funde omnibus mortuis.
Primùm mulso, deinde autem suaui vino.
Tertiū rursus aqua: insuper autē farinā albam misce.
Multa verò precare mortuorum imbecilla capita,
Vbi veneris in Ithacā sterilem, vaccam quæ optima sit
Sacrificaturū domi tuæ, pyrāq́, erecturum ex rebus opt.
Tiresiæ verò separatim arietem sacrificaturum soli,
Prorsus nigrum, qui inter oues excellit vestras.
Cæterū postquā precib. oraueris inclyta exanima mor-
Hîc ouem marē sacrifica, femellamq́, nigram, (tuorum,
Ad Erebum versus, ipse autem seorsum auersus sis,
Iens ad fluuij fluenta: ibi verò multæ
Animæ accedent mortuorum defunctorum.
Tum continuò socijs impera & iube
Oues, quæ quidem iacent mactatæ sæuo ferro,
Excoriatas comburere, vota verò facere dijs,
Generoso Plutoni, & inclytæ Proserpinæ,
Ipse autem gladio acuto exerto à fœmore
Sedeas, neque permitte mortuorum imbecilles vmbras
Ad sanguinē propè accedere, antequā Tiresiā audieris.
Hic tibi statim vates adueniat dux populorum,
Qui sanè tibi diceret viam & modum viæ,
Reditumq́, vt per pontum proficiscaris piscosum.
Sic dixit: cōtinuò autē aurea sede aduenit aurora,
Me verò chlænamq́, tunicamq́, vestes induit.
Ipsa autem candidam togam ingentem induit Nympha
Tenuem & gratiosam, zona autem cinxit lumbos
Pulchra, aurea: capiti verò imposuit flammeolum.
Cæterùm ego per domum vadens excitaui socios,

Μηκέτι νῦν ἀέκοντες ἐμῷ ἐνὶ μίμνετε οἴκῳ·
Ἀλλ' ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι, καὶ ἱκέσθαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο,
Μάντηος ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι.
Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ·
Κλαῖον δ' ἐν λεχέεσσι καθήμενος, οὐδέ τι θυμὸς
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ* κλαίων τε κυλινδόμενός τε κορέσθην, γρ. κλαίοντι
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γὰρ ταύτην ὁδὸν ἡγεμονεύσει;
Εἰς Ἀΐδος δ' οὔπω τις ἀφίκετο νηῒ μελαίνῃ.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μή τί τοι ἡγεμόνος γε ποθὴ παρὰ νηῒ μελέσθω·
Ἱστὸν δὲ στήσας, ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πετάσσας,
Ἧσθαι· τὴν δέ κέ τοι πνοιὴ Βορέαο φέρῃσιν.
Ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηῒ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς,
Ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης,
Μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι,
Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ.
Αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ,
Πέτρη τε, ξύνεσίς τε δύω ποταμῶν ἐριδούπων.
Ἔνθαδ' ἔπειθ' ἥρως χριμφθεὶς πέλας, ὥς σε κελεύω,
Βόθρον* ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα· γρ. ὀρύξ' ὅσον
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν.
Πολλὰ δὲ γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ,
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ὑμετέροισιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν,
Ἔνθ' ὄϊν ἀρνειὸν ῥέζειν θῆλύν τε μέλαιναν,
Εἰς Ἔρεβος* στρέψας, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι, γρ. τρέψας
Ἱέμενος ποταμοῖο ῥοάων· ἔνθα δὲ πολλαὶ
Ψυχαὶ ἐλεύσονται νεκύων κατατεθνειώτων.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρῦναι καὶ ἀνῶξαι
Μῆλα, τὰ δὴ κατάκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ,
Αὐτὸς δὲ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἧσθαι, μηδὲ ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἔνθά τοι αὐτίκα μάντις ἐλεύσεται, ὄρχαμε λαῶν,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν Ἠώς.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Αὐτὴ δ' ἀργύφεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ,
Καλὴν χρυσείην· κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ δώματ' ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους,

Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηκέτι νῦν εὕδοντες ἀωτεῖτε γλυκὺν ὕπνον·
Ἀλλ' ἴομεν· δὴ γάρ μοι ἐπέφραδε πότνια Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἔνθενπερ ἀπήμονας ἦγον ἑταίρους·
Ἐλπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος, οὐδὲ τι λίην
Ἄλκιμος ἐν πολέμῳ, οὔτε φρεσὶν ᾗσιν ἀρηρώς,
Ὅς μοι ἄνευθ' ἑτάρων ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Ψύχεος ἱμείρων κατελέξατο οἰνοβαρείων·
Κινυμένων δ' ἑτάρων ὅμαδον καὶ δοῦπον ἀκούσας,
Ἐξαπίνης ἀνόρουσε, καὶ ἐκλάθετο φρεσὶν ᾗσιν
Ἄψορρον καταβῆναι ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν·
Ἀλλὰ καταντικρὺ τέγεος πέσεν, ἐκ δέ οἱ αὐχὴν
Ἀστραγάλων ἐάγη, ψυχὴ δ' ἄϊδόσδε κατῆλθε.
Ἐρχομένοισι δὲ τοῖσιν ἐγὼ μετὰ μῦθον ἔειπον,
Φάσθε νύ που οἴκονδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἔρχεσθ'· ἄλλην δ' ἧμιν ὁδὸν τεκμήρατο Κίρκη
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
Ὣς ἐφάμην, τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Ἑζόμενοι δὲ κατ' αὖθι γόων, τίλλοντό τε χαίτας.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης
Ἤομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες,
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχομένη Κίρκη παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Ἀρνειὸν κατέδησεν ὄϊν, θῆλύν τε μέλαιναν,
Ῥεῖα παρεξελθοῦσα· τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτ', ἢ ἔνθ' ἢ ἔνθα κιόντα;

Mollibus verbis astando viro vnicuique:
Ne amplius nunc dormientes indulgete dulci somno:
At eamus: iam enim mihi indicauit veneranda Circe.
Sic dicebã, illis verò persuasus est animus generosus.
Neque sanè illinc illæsos abduxit socios.
Elpenor verò quispiam erat iunior natu, neque valdè
Fortis in bello, neque mente sua aptus,
Qui separatim à socijs sacris in ædibus Circes
Refrigerium cupiens dormiuit benè potus,
Sese mouentib. a. socijs strepitũ & tumultũ cũ audijsset,
Repentè surrexit, & oblitus est mente sua
Retrogradè descendere profectus in scalam longam:
Sed è regione tecti decidit, eius autem ceruix
Ex iuncturis fracta est, anima verò ad inferos descendit.
Venientes autem hos ego sermone alloquutus sum,
Existimatis fortaßis domumq́ charam ad patriam terrã
Venturos, aliam verò nobis viam prædixit Circe
Ad Plutonis domum, & insignis Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ.
Sic loquutus, illis confractum est charum cor.
Desidentes autem illic flebant, euellebántque capillos:
Sed neque sic nullum remedium succurit lugentibus.
Sed quando certè ad nauem celerem & littus maris
Iuimus tristes, calidas lacrymas profundentes:
Interea certè adueniens Circe ad nauem nigram
Masculam alligauit ouem, fœmellamq́ nigram
Faciliter ex oculis vbi euanuisset: quisnam deũ nolẽtẽ
Oculis videret, aut huc aut illuc euntem?

COMMENTARIVS.

δακρυόεντες ἔχοντο) Anteà quidem lacrymatos Vlyssis socios ob illius absentiam verisimile est, vel potius quòd eum periturum non secus atque cæteros arbitrarentur: nunc verò lacrymantur, quòd eum saluum & incolumen redeuntem videant, siquidem & lacrymæ ex gaudio proueniunt, vt satis alibi copiosè docuimus.

ἵνα τ' ἐτράφη) Hæc est vera patriæ definitio, in qua videlicet quispiam & natus est & educatus. Alio porrò sensu dicuntur illa, πᾶσα γῆ, πατρίς: Quæuis terra patria. nã hoc, vt exponit Erasmus, admonet virum sapientem ac bonum, vbicunque gentium vixerit, felicem esse. Sic etiam illud Mercurij apud Aristoph. in Pluto, πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ: Omnis locus est patria, vbi rem feliciter geras. Sic quoque illud Teucri: Patria est, vbicunque est bene, vt est apud M. Tullium.

ἢ σῦς ἢ λύκους) Dicebamus anteà, fieri mihi verisimile Eurylochum ignorasse socios suos in sues transfiguratos fuisse à Circe: cùm enim eorum casum Vlyssi memorabat, eos simpliciter dicebat periisse, aut euanuisse.

οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες οὐδέ τις αὐτῶν Ἐξεφάνη.

Nunc verò id quasi exploratum iam inde habuerit, refert. Credo ergo hoc eum posteà suspicatum, aut sanè iam tum etiam cùm effugisset, sed non ausum referre quasi rem incredibilem. nunc verò hoc dicere ad deterrendos socios, ne ad Circem proficiscerentur, huius transfigurationis metu. vel hîc sint nostræ δεύτεραι φροντίδες, si ita lectori placuerit.

ὥσπερ Κύκλωψ) Malè Eurylochus factum Cyclopis cum facto Circes comparat. Neque enim ille socios Vlyssis ad suarum ædium custodiam seruauit, vt Circe: sed eos deuorauit. Rectè tamen Eustathius hîc ait, mentem hominis perturbatam exprimi.

εἵπετ' Ὀδυσσεύς) Acerbè est hoc dictum ab Eurylocho. quasi dicat, Socij illi quos Vlysses secum adduxerat ad Cyclopem, perierunt: sic nunc idem etiam vobis dux est ad exitium. acerbius illud, quia magis expressè pronunciatur, quod subiicit, Vlyssis temeritate & stultitia eos periisse: quasi nunc idem euenturum sit, & stultus sit Vlysses iudicandus, qui nunc istos in tam manifestam perniciem ducat. Itaque sequitur ipsius Vlyssis ea de re indignatio, adeò vt vix ab Eurylocho interficiendo abstinuerit, nisi preces reliquorum obstitissent. Vbi duo sunt notanda, Vlyssis ὀξυχολία, & repentinus iræ impetus, neque tamen sine ratione: deinde eiusdem mansuetudo, & clementiæ facilitas. Tamen hoc perfecit, vt eius reuerentia Eurylochus itineri se quoque commiserit.

ἴδεν καὶ αὐτή) Quomodo hæc sciuerit, dubitari potest. An hoc etiam à Mercurio audiuit, cùm ei ille aduentum Vlyssis prædiceret? An verò etiam vt Dea erat & Saga præstantissima, hoc quoque non potuit ignorare? Illud quidem prius videtur verisimile, quia ne ipsum quidem Vlyssem alioqui venturum sciebat: immò ne quidem cùm tam illi vicinus esset, adeò etiam nec cùm eum videret. Quanquam Sagis & Magis hoc soleat esse notum: nam quem nunquam viderint, etiam à ditissima regione veniẽtem protinus agnoscunt, immò exploratas habent eius cogitationes: easque illi, non sine miraculo, antequam verbum ipsemet hiscat, exponunt. Res planè stupenda, si hostis ille æternus generis humani tantum in nos iuris habeat, vt in secretiora mentis adyta penetret, nihilque illi in animorum latebris obscurum sit. Exempla id docent satis frequentia, è quibus vnum afferam luculentissimum ex nostri Bodini Dæmonom. lib 3. cap. 5. quod ille à Præside Vitriaci Franci, honorato viro accepisse dicit. Is ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno CIↃ IↃ LXXVII. Cùm indigeremus, inquit Bodinus, opera illius, vt alij alios in communi onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quendam, qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi, & hæredem institutum esse. Hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse, & membris fractum: ideóque parentem admonitum, in Flandria esse hominem, à quo filius curari possit, eò statim abiuisse. Magum parenti morbum filij, quem nunquam viderat, explicasse, & in Lusitaniam vsque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse. Hoc ferentem æquo animo patrem, in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parenti, antequam solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quendam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est. Miratum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam esse, vt peruestigaret procul quòd propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum abiuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniámque proficiscens, vt restituatur filius tuus: abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum, &c. Quę ideò adduxi, vt docerem perspectum esse maligno illi Spiritui quid homines animo versent, quod ille postea suis ministris execrandis patefacit. Alia quoque possem adducere, sed breuitati studeo: & si credendum est, vnicum

ancum sufficiet: sin verò, illud ipsum vnicum superfluum erit. Itaque forsan etiam hac ratione Circe hos Vlyssis errores exploratos habuit, vt quos à nullo ex Vlyssis sociis accepisset.

εἰς ἐνιαυτὸν) Macareus apud Ouidium, *Anima nos illic tenuit mora.*

δαιμόνι' ἤδη) Hîc quoque Vlysses culpandus est, quòd ita Circes voluptatibus caperetur, vt iam reditus in patriam oblitus esset, & eum illi à sociis refricari oportuerit.

ὑπ' ἐπ' ὑπέστης) Intelligendum est κατὰ τὸ σιωπώμενον, plureis antea Circen hoc Vlyssi pollicitam.

μάντηος ἀλαοῦ) Huius cæcitatis Tiresiæ causam diuersam obseruo. Quidam dicunt (vt Didymus & Hyginus) eum in monte Cyllenio (Cythærone Didymus) cùm Dracones venerantes (id est coeuntes) vidisset, percussisse baculo, vel calcasse, ob id in mulieris formam esse conuersum: postea monitum à sortibus, in eodem loco Dracones cùm calcasset, rediisse in pristinam speciem. Didymus ait eum primùm dracænam sustulisse, & ita mutatum in fœminam: & rursus Draconem, & ita in virum rediisse. Eodem tempore, inquit Hyginus, inter Iouem & Iunonem fuit iocosa altercatio, quis magis de re venerea voluptatem caperet, masculus an fœmina; de qua re Tiresiam iudicem sumpserunt, qui vtrumque erat expertus. Is cùm secundùm Iouem iudicasset, Iuno irata, manu aduersa eum excæcauit. at Iupiter ob id fecit, vt septem ætates viueret, vatesque præter cæteros mortales esset. Fulgentius Mythol. lib. 2. refert, Tiresiam in hac coniugum altercatione ait pronunciasse, tres vncias habere virum amoris, & nouem fœminam. Didymus eius sententiam his verbis refert:

οἴην μὲν μοῖραν δέκα μοιρῶν τέρπεται ἀνήρ,	*Vnam quidem partem decem partium voluptatis percipit vir,*
τὰς δέκα δ' ἐμπίπλησι γυνὴ τέρπουσα νόημα. id est:	*Decem autem illas implet mulier delectata animo.*

Hinc excæcatum, vt diximus à Iunone Tiresiam, à Ioue verò vaticinij donatum præstantia. Vide Ouid. lib. 3. Metam. Alij dicunt Mineruam, quæ virginitatis maximè studiosa fuit, cùm forte se lauaret in fonte Heliconidis, Hippocrenes conspectam fuisse à Tiresia, quæ ex eo indignata illum cæcum fecit, quòd iniquum iudicaret vt mortalis quispiam posset gloriari se nudam Mineruam lauantémque vidisse. Verùm Chariclo Tiresiæ matrem ab eadem postmodùm impetrasse, vt pro lumine corporis mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, vt est in hymno Callimachi in lauacra Palladis.

πόρε Περσεφόνεια) Quod hîc Homerus Tiresiæ à Proserpina datum esse ait, vt solus post mortem saperet, id ei Minerua apud Callimachum hymno iam laudato. Sic illa:

καὶ μόνος, εὖτε θάνῃ, πεπνυμένος ἐν νεκύεσσι	*Et solus, cùm morietur, sapiens inter mortuos*
φοιτάσει, μεγάλῳ τίμιος Ἀγεσίλᾳ. id est:	*Incedet magno venerabilis Plutoni.*

Cic. de Diuin. lib. 1. De Tiresia etiam, inquit, apud inferos Homerus ait, solum sapere, cæteros vmbrarum vagari modo. Plutarchus in præceptis Politicis refert, Catonem de Cornelio Scipione, quem pop. Romanus ædilitium candidatū repentè contra leges Consulem creauit: qui adolescens in Hispania ex prouocatione dimicans victoriam obtinuerat, ac breui pòst apud Carthaginem Tribunus militum præclarè se gesserat: de eo, inquam, Catonem Maiorem exclamasse, οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι: Solus sapit hîc homo, reliqui verò vmbræ mouentur: hoc est, nihil sunt nisi vmbra, quæ nihil habet solidi. Ælianus de animal. lib. 2. postquam narrauit, hirundines visum recipere: τί οὖν, inquit, τὸν Τειρεσίαν ἀδόμεθα; καὶ τοι μὴ ἐνταῦθοῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἅδου σοφώτατον ψυχῶν, ὡς Ὅμηρος λέγει. id est: Quid igitur Tiresiam amplius admiramur, tametsi non hîc, sed apud inferos, Homeri testimonio inter manes sapientissimum. Hoc etiam de Tiresia repetit Socrates apud Platonem in Menone.

ἀλλ' ὁπόταν) Vlyssem Circe instruit quomodo se in hac inferorum exploratione gerere debeat, locúmque ei describit, eiúsque adiuncta: nimirum nemora Proserpinæ infrugiferis & sterilibus arboribus consita, alnis & salicibus, quæ loco mortis maximè conueniunt. Deinde fluuios eiusdem loci quatuor: Acheron, Pyriphlegeton, Cocytus, & Styx: Pyriphlegetontem autem & Cocytum in Acherontem fluere dicit, Cocytum verò e Styge.

πέτρη) Hæc petra illa est, in qua Phlegeton & Cocytus confluunt in Acherontem: quam eleganter Virg. 6. Æneid. describit,

Respicit Aeneas subitò, & sub rupe sinistra	*Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis,*
Mœnia lata videt, triplici circundata muro:	*Tartareus Phlegeton, torquétque sonantia saxa, &c.*

βόθρον) Nunc docet Vlyssi modum, quo animam Tiresiæ ex inferis sit euocaturus, de quo in sequenti libro dicetur.

Ἐλπήνωρ) Huius Elpenoris casus infelicissimus monet, quàm sit non solùm odiosa, sed etiam periculosa & damnosa ebrietas. de qua rectè illud Alexis:

εἶτ' οὐχ ἁπάντων ἐστὶ τὸ μεθύειν κακῶν	*Temulentia ergo nónne maximum est omnium*
μέγιστον ἀνθρώποισι, καὶ βλαβερώτατον;	*Malorum hominibus pariter & teterrimum?*

τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα) Ergo quod Poeta noster Diis humana affingit corpora, id pro captu mortalium facit, vt ea ratione crassi & rudes homines cogerentur credere esse Deos, quòd viderentur: alioqui Homerus non existimauit aliud de diuina essentia, quàm eam per se oculis hominum non subiici, sed esse inuisibilem. quod hoc loco manifestè docet, quem ab iis diligenter attendi volo, qui cùm alicubi malè loquentem de Diis Homerum audiant, cæteris illius locis, in quibus se bene de iis sentire demonstrat, non animaduersis, temerè eum accusant, & imprudenter explodunt. In hunc locum dixisset Lucretius,

Tenuis enim natura Deûm, longéque remota	*Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.*

Finis libri decimi.

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Odyssea.*

NARRAT quomodo de Circes mandato ad inferos descenderit, & quo pacto audierit Tiresiam vatē, & de sua & aliorū salute. Et vt Heroas & Heroidas viderit apud inferos & matrem, & eorū qui ad Iliū militarunt nōnullos qui secum apud inferos plectūtur.

Aliud.

Λ, verò apud inferos ad animas peruenit Vlysses.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ *Ὀδυσσείας.*

ΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙ πῶς κατὰ τὰς Κίρκης ἐντολὰς εἰς ᾅδου κατῆλθε, καὶ ὡς ἤκουσε Τειρεσίου τοῦ μάντεως περὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ ὡς τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἡρωΐδας εἶδεν ἐν ᾅδου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τῶν εἰς Ἴλιον συστρατευσάντων ἐνίους, καὶ τῶν ἐν ᾅδου κολαζομένων τινας.

Ἄλλη.

Λάμβδα δ' ἐν ᾅδου ψυχαῖς ἐνέτυχεν Ὀδυσσεύς.

AETERVM postquam ad naues venimusq, & mare,
Nauem quidem omniū primū deduximus in mare diuinum:
Malum autem posuimus & vela naui nigræ,
Intra .a. pecora accepta induximus, intrò & ipsi

ΑΥΤΑΡ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν ἄρ πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν·
Ἐν δ' ἱστὸν τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἐν δὲ τὰ μῆλα λαβόντες ἐβήσαμεν, ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ

Βαίνομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
γρ. μετόπισθε Ἡμῖν δ' αὖ* κατόπισθε νεὼς κυανοπρώροιο
Ἴκμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
γρ. οὐδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς* αὐδήεσσα.
Ἡμεῖς δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα,
Ἥμεθα. τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν·
Τῆς δὲ πανημερίης τέταθ' ἱστία ποντοπορούσης·
γρ. δύσατο *Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο·
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
γρ. καταδέρκεται Ἠέλιος φαέθων *ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται·
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι·
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν· ἐκ δὲ τὰ μῆλα
Εἱλόμεθ'. αὐτοὶ δ' αὖτε παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο
Ἤομεν, ὄφρ' ἐς χῶρον ἀφικόμεθ' ὃν φράσε Κίρκη.
Ἔνθ' ἱερήϊα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
γρ. ἴσχον *Εἶχον· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Βόθρον ὄρυξ' ὅσσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα·
γρ. χοὴν Ἀμφ' αὐτῷ δὲ* χοὰς χεόμεν πᾶσι νεκύεσσιν,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνον·
Πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν·
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισι.
Τοὺς δ' ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν
Ἐλλισάμην· τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα
Ἐς βόθρον· ῥέε δ' αἷμα κελαινεφές· αἱ δ' ἀγέροντο
γρ. Ἐρέβευς Ψυχαὶ ὑπ' ἐξ *Ἐρέβους νεκύων κατατεθνειώτων,
Νύμφαι τ', ἠΐθεοί τε, πολύτλητοί τε γέροντες,
Παρθενικαί τ' ἀταλαὶ νεοπενθέα θυμὸν ἔχουσαι.
Πολλοὶ δ' οὐτάμενοι χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν
Ἄνδρες ἀρηΐφατοι, βεβροτωμένα τεύχε' ἔχοντες,
Οἳ πολλοὶ περὶ βόθρον ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Θεσπεσίῃ ἰαχῇ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα,
Μῆλα τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἥμην, οὐδ' εἴων νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Πρώτη δὲ ψυχὴ Ἐλπήνορος ἦλθεν ἑταίρου.
Οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.
Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης κατελείπομεν ἡμεῖς
γρ. ἄκλαυτον *Ἄκλαυστον καὶ ἄθαπτον, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγε.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδὼν, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
γρ. Ἐλπήνωρ *Ἐλπῆνορ, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα;
Ἔφθης πεζὸς ἐὼν ἢ ἐγὼ σὺν νηῒ μελαίνῃ;
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ,, καὶ ἀθέσφατος οἶνος.
Κίρκης δ' ἐν μεγάρῳ καταλέγμενος οὐκ ἐνόησα

Conscendimus tristes, uberes lacrymas profundentes.
Nobis autē rursus à posteriori parte nauis nigræ proræ
Secundū ventū immittit implentē velū bonū socium
Circe pulchricoma horrenda dea altiloqua.
Nos autem armis singulis ordinatis per nauem
Sedimus: hanc ventusq́ gubernatorq́ dirigebat:
Huius.a.tota die extēdebātur vela per pōtū iter faciētis:
Occidit autem sol obscurabātur autem omnes vici.
Illa ad fines peruenit profundi Oceani.
Hic verò Cimmeriorū erat virorum populusq́ ciuitasq́
Qui caligine & nubibus tecti sunt, neque vnquam eos
Sol lucidus aspicit radijs,
Neque cùm conuertitur ad cælum stelliferum
Neque cùm in terram de cælo defertur.
Sed nox perniciosa superuolat miseris mortalibus,
Nauem quidem illuc profecti subduximus, pecora autē
Extraximus, ipsi autē rursus ad fluxum Oceani
Ibamus, donec in regionē peruenimus quā demōstrauit
Hīc sacra quidē Perimedes Eurilochusq́ (Circe.
Gestabant: ego autem gladio acuto extracto à fæmore
Scrobem fodi cubitalem quoquo versus,
Circa eā autē libamina fundebamus omnib. manibus,
Primùm mulso, postea verò dulci vino,
Tertium verò aqua: insuper farinam albam cōmiscui:
Multum autē precatus sum mortuorum infirma capita
Vbi venerim ad Ithacā sterilem, bouē quæ optima esset
Sacrificaturum in ædibus: pyramq́ impleturum bonis:
Tiresiæ verò seorsum ouem sacrificaturum soli
Totam nigram, quæ inter pecora excellat nostra.
Hos postquam votis precibusq́ gentes mortuorum
Precatus sum: ea verò pecora vbi cepissem, iugulaui
Super fossa: fluebat.v. sanguis niger: ipsæ.a. congregabā-
Animæ ex Erebo manium defunctorum, (tur
Sponsæque iuuenésque, & multa passi senes,
Virgunculæq́ tenellæ nouo luctu affectū animū habētes:
Plures autem vulnerati hastis ferreis,
Viri bellicosi cruenta arma habentes,
Qui plures circa fossam obambulabant aliundè alius
Immenso clamore, me verò pallidus timor cepit.
Certè tum deinde socios adhortatus iussi,
Pecora quæ vtique iacebant mactata sæuo ferro
Excoriata adolere, vota facere autem dijs,
Fortiq́ Plutoni, & graui Proserpinæ.
Cæterùm ego gladio acuto stricto à fæmore
Ibam, neque sinebam mortuorum inania capita
Ad sanguinē propè accedere ātequā Tiresiā audiuissē.
Prima autem anima Elpenoris venit socij,
Nondum sepultus erat sub terra latas vias habente.
Cadauer enim in ædibus Circes reliqueramus nobis
Indefletum & indefossum: quoniā labor alius vrgebat,
Illum ego defleui vt vidi & misertus sum animo,
Et ipsum alloquutus verba alata dixi,
Elpenor, quo pacto venisti sub tenebras obscuras?
Præuenisti pedes cum sis, quàm ego cum naui nigra?
Sic dixi: ille me plorans excepit sermone,
Inclyte Laërtiade artifex Vlysses,
Læsit me dæmonis fatum malum & copiosum vinum.
Circes in domo cubans non attendi

Retro

Retro me descendere, iens ad scalam longam,
Sed è regione tecti decidi, ceruix autem mihi
E vertebris fracta est, anima verò ad inferos descēdit:
Nunc te per eos qui post te sunt oro non præsentes,
Per vxorémque & patrem qui enutriuit paruulus cùm esses
Telemachúmque, quem vnicum in ædibus reliquisti.
Scio enim quòd hinc profectus in domo Plutonis
Insulam in Aeæam sistes fabrefactam nauem,
Ibi te continuò domine, iubeo recordari mei,
Non me indefletum insepultū discedēs post relinquas,
Seiunctus, ne qua tibi deorū indignatio fiam:
Sed me combure cum armis quæcunque mihi restant,
Sepulchrúmque mihi erige spumosi in littore maris
Viri infelicis, etiam posteris audiendum.
Hæc mihi perfice, figéque super supremum remum,
Quo etiam viuus remigabā, cùm essem cū meis socijs.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Hæc tibi ô miser perficiam & explebo.
Nos quidem sic verbis excipientes tristibus
Sedebamus: ego quidem super sanguine gladiū tenebā.

Ἄψορρον καταβῆναι, ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν,
Ἀλλὰ καταντικρὺ τέγεος πέσον, ἐκ δέ μοι αὐχὴν
Ἀστραγάλων ἐάγη, ψυχὴ δ' ἄϊδόσδε κατῆλθε·
Νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι οὐ παρεόντων,
Πρός τ' ἀλόχου καὶ πατρὸς, ὅς ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα,
Τηλεμάχου θ' ὃν μοῦνον ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπες·
Οἶδα γὰρ ὡς ἐνθένδε κιὼν δόμου ἐξ Ἀΐδαο,
Νῆσον ἐς Αἰαίην σχήσεις εὐεργέα νῆα,
Ἔνθα σ' ἔπειτα ἄναξ κέλομαι μνήσασθαι ἐμεῖο,
Μή μ' *ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν. γρ. ἀκλαῦτοι
Νοσφισθεὶς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι·
Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ἅσσα μοι ἐστὶν,
Σῆμά τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης,
Ἀνδρὸς δυστήνοιο, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ταῦτά τέ μοι τελέσαι, πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμὸν,
Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον, ἐὼν μετ' ἐμοῖς ἑτάροισιν.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον;
Ταῦτά τοι ὦ δύστηνε τελευτήσω τε καὶ ἕρξω.
Νῶϊ μὲν ὡς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν
Ἥμεθ'· ἐγὼ μὲν ἄνευθεν ἐφ' αἵματι φάσγανον ἴσχων.

COMMENTARIVS.

βαίνομεν ἀχνύμενοι) Non quod simpliciter discedant ex hac insula, sed propter iter ad inferos susceptum ex Circes vaticinio, vt præcedenti libro vidimus.

ἐσθλὸν ἑταῖρον) Eleganter secundum & ferentem (vt vocat Virgilius) ventum bonum socium appellat, quòd sine eo infeliciter cedat nauigatio: & videtur esse quædam allusio ad cæteros socios Vlyssis. Notandum est autem, hunc ventum dici à Circe immissum, vt anteà etiam Calypso fecisse vidimus: siue quòd eam simpliciter vt Deam consideret, siue quòd etiam Sagæ in ventos, fulgura & tempestates aliquid iuris habere credantur.

βαθυρρόου ὠκεανοῖο) An Vlysses vsque ad Oceanum peruenerit, & in eo nauigarit, quæri potest. Strabo in ea est sententia, vt ex multis illius locis primi libri constat. Sed & libro tertio refert, Vlysseam vrbem in Hispania monstrari supra Abderam, & in ea fanum Mineruæ, in quo etiam monimenta errorum Vlyssis affixa videantur, clypeos & summa nauium rostra: vt Asclepiades Myrleanus tradidit, qui in Turditania Grammaticam docuerat, & descriptionem gentium in his regionibus habitantium ediderat. Est autem & Turditania regio Hispaniæ Bœticæ, quæ nunc Granata dicitur. Hunc tamen errorem in Oceanum fabulosum appellat Corn. Tacitus in lib. de Morib. Germ. Cæterùm, inquit, & Vlyxem quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanū delatum, adisse Germaniæ terras, Asciburgiúmque, quod in ripa Mœni situm, hodiéque incolitur, ab illo constitutum nominatúmque. Sed & nostro tempore Ioannes Brodæus, vir doctissimus, Miscel. lib. 3. cap. 4. negat Vlyssem in Oceano nauigasse. Cùm Homericorum nauigiorum, inquit, quæ aperta & aphracta erant, forísque carentia, formam considero, ea longe infirmiora ac depressiora reperio, quàm vt Oceani æstum perferre quirent: quem tribus anni mensibus vix triremes egregiè factæ, optima materia atque opportunè cæsa ædificatæ, sustinere valent. Ἀσκιπύργιον verò ab eo conditum existimare, vt opinari quosdam ait Cornelius Tacitus, summæ est amentiæ. nam per Hispanicum, Gallicum, Britannicum Oceanum peruagari, & in Germanicum demum penetrare, aras (si Diis placet) illic consecrare, bene instructæ classis opus est, non lembi à paucis remigibus agitati. Sed extant Vlyssippo (*vocatur etiam Vlysbona, vel Vlyssipona hodie Lubona, regum Portugaliæ regia*) ac alia in Lusitania eius præclara monumenta: an Vlyssis omnino extent, dubito: Homerici, inficior. Nec tamen extra fidem est, vt multos Hercules fuisse remur, ita non vnum Vlyssem putare: quod etiam mihi videtur. Tantùm autem abest vt verear, nequis mihi Virgilianum testimonium obiiciat, triremibus Aeneam in Italiam transmisisse: vt in hoc ipso Poeta stomacho meo non satisfaciat. Aliquot enim post excidium Troianum sæcula, constructas Corinthi primùm triremes, docet magnus in primis author Thucydides. Si quis verò mihi aduersetur, atque etiam ἐπὶ σχεδίης πλεῖν homines vt credat, per me non stabit. Hæc Brodæus, quæ in lectorum gratiam huc describi placuit. Ego verò de re litigiosa nil ausim statuere: hoc vnum moneo, non esse temerè ab antiquissimi Poetæ & ipsius Strabonis authoritate discedendum.

ἔνθα δὲ Κιμμερίων) Duo sunt hìc nobis consideranda: primùm inferorum situs, deinde ipsorum Cimmeriorum. Inferos ergo Homerus vltra Oceanum constituit. Sic enim libro præcedenti Circe: ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηῒ δι' ὠκεανοῖο περήσῃς,
ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα περσεφονείης
μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι
νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' ὠκεανῷ βαθυδίνῃ
αὐτὸς δ' εἰς ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα, &c.

Sciendum autem Herculem primum in Occidentem vsque nauigando peruenisse, certóque loco sui monimentum reliquisse duas columnas: quarum altera Alybe, altera Abena dicta est: quibus indicauit huc vsque nauigari mare posse, neque vlterius esse progrediendum, quoniam post illum terminum à se præfixum nullum inueniri præterea littus. Itaque credula antiquitas finxit, æquum esse vt vltra illas inferi constituerentur, vbi Sol diu non lucet, sed fulguris in modum præterlabitur, quemadmodum Isacius scripsit. Claudianus huic rei assentitur, cùm dicit,

Est locus, extremum pandit qua Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, quà fertur Vlysses
Sanguine libato populum mouisse silentum.
Illic vmbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctásque vident migrare figuras.

Quod autem ad Cimmerios attinet, Strabo scribit lib. 1. & 3. Geograph. Homerum cùm nosset Cimmerios versus Septentrionem habitare, ad Bosphorum Cimmerium loco caliginoso, transtulisse eos in tenebricosum locum, opportunè inferos ad hoc commentum in Vlyssea peregrinatione. Quod autem eos nouerit, ex eo liquere: quia vel eius ætate vel paulò ante ipsum natum Cimmeriorum excursionem annaliū scriptores retulerint. de qua vide Herodotū. lib. 1. De Cimmeriis plura aliàs ex nostri Goropij monumētis.

ἠέρι καὶ νεφέλῃ) Hunc locum videtur imitatus Ouid. 11. Metam. vbi Somni ædes prope Cimmerios describit.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cauus, ignaui domus & penetralia somni:
Quò nunquam radijs Oriens, mediúsve, cadénsve
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuscula lucis, &c.

βόθρον ὄρυξα) Superiori libro Vlyssem ritus istius ψυχαγωγίας docebat Circe, eos nunc Vlysses perficit. Describitur autem hìc species illa Magiæ detestabilis, quā Necromantiam vel Necyomantiā appellant, cuius beneficio animę defunctorum ex inferis euocabantur, & de futuris consulebantur. Talis est facta apud Silium à Scipione, apud Statiū à Tiresia, apud Flaccum ab Aesone, apud Horatium à Canidia fortasse, apud Lucanum ab Erichthone. Hanc porrò Magię speciem reliquarum omnium antiquissimā esse puto: sunt enim multæ aliæ (quia non vna ratione humano generi illusit veterator ille Satanas) vt Axinomantia, Dactyliomantia, Hydromantia, Pagomantia, Aeromantia, Alphitomancia, & si quæ sunt præterea huiusmodi monstra, de quibus vide Bodinum Dæmon. lib. 2.

cap.1. Cæterùm dubium non est apud solidæ religionis studiosos cultores viros, quin ea omnia abhorrere debeamus: sed in his nullum esse videtur genus horribilius & tetrius quàm hæc, de qua dicimus, Necyomantia. Cuius quidam duas faciunt species. Vnam, Necyomantiam propriè dictam, qua cadauer ipsum erigitur, quæ non fit absque sanguine: alteram, Sciomantiam, in qua sola sufficit vmbræ euocatio. Ego verò hoc recentiorum esse commentum arbitror, quia apud veteres sola vmbra euocatur, & tamen sanguine illa euocatio perficitur. Intelligat autem Lector me de Ethnicis loqui. nam scio etiam euocatum Samuelis cadauer, de quo tamen adhuc dubitatur, vt mox dicemus. Quòd si placet illam distinctionem admitti, mea nil refert, & hæc à me ignorari summæ scientiæ deputo. Quia tamen oportet etiam impiorum & fanaticorum putidos errores cognosci, vt à peritis medicis aconitorum vires & venenorum omnium facultates: videndum est, sed paucis, quid sibi isti Necromantici velint. Est ergo attendendum, quis sit eorum finis, quis locus, & quis modus huic fini consequendo accommodatus sit. Finem hunc habent, vt manes & mortuorum vmbras, subterraneósque dæmonas per Stygia quædam carmina & infernales inuocationes pérque feralia sacrificia & immolationes detestandas euocent ab inferis. Hoc an præstari possit disquiramus. De profanis Ethnicis, si illis fidem adhibeamus, id satis exemplis constabit ex authoribus, quos anteà laudauimus, & Homero nostro. Sed nos temerè illis non credimus, itaque è Sacris paginis authoritas eius rei petenda est, quia nostra maximi interest hoc scire his temporibus, vbi Diabolus non cessat, imò vt videtur fortioribus machinis nos oppugnare. Adducitur ergo locus apud Samuelem lib.1.cap.28. vbi scriptum est Saulem exitum postremi contra Philistæos prælij cognoscere cupientem, Magam Endore consuluisse, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem sola vidit, eum Saule nullo modo vidente. Itaque Samuel cum rogauit, cur interturbaret quietem suam, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset: adiecit, eum Dauidi regnum tradidisse, quòd verbo eius Saul obsequutus non esset, ipsúmque & liberos fore secum die postero. Quo exẽplo videtur maximè niti hæc Necyomantia. primùm quòd à Spiritu sancto referatur, qui à mendacio omni abhorreat: deinde quòd tam expressis verbis enuncietur factum. nam & Samuelem apparuisse dicit, & exitum Sauli præsignificasse. Accedit quòd Ecclesiast. cap.46. dicitur, vbi inter Samuelis laudes hæc quoque memoratur, quòd post mortem prophetauerit prænunciata morte Regis & Philistæorum victoria. Itaque Bodinus Dæmon. lib.2. cap.3. refert, in eadem sententia esse Iustinum Martyrem, Rabbi Sædiam, Haiam & Hebræorum plerosque, quibus ait suffragari, quòd responsio per Samuelis imaginem (quem Diabolum putant fuisse quidam, vt R. Dauidis Kimhi, Tertullianus libro de Anima, & Augustinus) Sauli facta magnũ Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire Dæmones perhorrescunt. Sed de his non est temerè pronunciandum, ne videamur Satanæ in animas tantum imperium tribuere, aut ipsis etiam Magis & Sagis, qui eas verbis suis & imprecationibus aliísque ritibus possint allicere ad se vt voluerint. Vnde vel cum Augustino & aliis Orthodoxis doctoribus sentiendum, hanc fuisse Diaboli illusionem: vel sanè, si ipsius narrationis verbis anxiè velimus adhærere (quanquam non rarò figuratè loquatur Spiritus sanctus) id peculiari quadam Dei voluntate accidisse existimandum est. Alioqui enim certum est, animas illas quæ à Necromanticis indigitantur, aut sacrificiis euocari putant, esse diabolos. Bodinus addit, ferè: rationem ego non video, immò neque addendum esse censeo, ne videamur hac particula restrictiua nefandæ huic arti locum dare. Hactenus de ipso fine, de loco nunc est videndum. Locus ergo omnis non fuit huic abominandæ euocationi aptus, sed is tantum, vbi animæ maximè versari crederentur: itaque non sine causa Necromantici illi quos Poetæ superiùs laudati commemorant, ad inferos fuisse dicuntur, qui locus animabus scateret. Postea verò vbi cœpit ignorari locus proprius inferorum, alij sunt excogitati qui ad tartaream naturam maximè accederent, qualia sunt cœmeteria, & vbi fit criminalis iudicij executio, vel loci in quibus recenter strages publicæ contigerunt, aut in quibus cadauera iacent nondum ritè expiata, aut etiam quæ insepulta iacent. Ibi enim creduntur animæ magis vagari, quia supradictis mortis generibus, creduntur illæ corporum suorum desiderio teneri, & ea diligere, vnde ea etiam indesinenter oberrent. Hinc consurgit grauior disputatio de loco animarum, in quem se recipiant, vbi à corpore suo excedunt. Qua de re licet scripserint etiam quidam Doctores, tamen nihil nisi probabiliter dicunt, nobisq; proinde cum Augustino statuendum est, Melius esse dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Porrò quòd animas defunctorum in eiusmodi locis quærunt Necromantici, id absurdum & impium pronunciamus: quia proculdubio quicquid eis apparet, totum est ex Diabolo. Veteres etiam illi non carent errore, qui inferorum locos adierunt, quos Deus nobis occultauit. Iam ad modum accedamus, quo Necromantici ad hanc putidam animarum euocationem vtuntur. Homerus, qui primus reliquos Poetas hoc videtur docuisse, quatuor memorat: locum, libationem, preces cum voto, & sacrificium. Locus, est fossa, quam gladio fodit Vlysses in cubiti altitudinem: quo pacto indicabatur, animabus inferorum hæc fieri, quod etiam in sacrificiis Deorum eiusdem loci fiebat. Libatio Vlyssis fit ex mulso, ex vino, ex aqua & farina simul commixtis, tribus diuersis vicibus: alij etiam addiderunt oua, lac, & oleum, & alia infinita, vt spumam canum, lyncis viscera, oculos draconum & alia quæ Erichtho Lucani in suis sacris adhibet. Ex horum suffitu corporibus facilè iungi animas credunt, quasi medio ad id aptissimo. Preces autem sunt expressæ animarum euocationes, indigitamentis quibusdam factæ cum voto primum generaliter omnibus animabus concepto pendendarum certarum victimarum, præcipuæ autem illi animæ, quam euocabant specialiter, vt hoc loco Tiresiæ. Tandem fiebat sacrificium nigrarum pecudum, ex quarum sanguine fossa aspergebatur, vt voluit Lucianus: vel potiùs replebatur, hoc est totus sanguis in foueam infundebatur. Vnde colligimus, capita pecudum illarum ad terram deprimi, cùm in cœlestium sacrificiis contra cœlum versus conuerterentur. Et ita hunc ritum prodidit Myrtilus in secundo rerum Lesbicarum referente Natali Mythol. lib. 1. cap. 12. his verbis: εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐναγιζόμενα, ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλάς. οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάζοντες. id est: Consueuerunt sacerdotes victimis, quæ mactantur inferis, humi capita incidere: sic enim subterraneis sacrificant. At cœlestibus immolantes colla sursum conuertentes iugulant. Deinde color pecudum est notandus, qui Diis inferis tribuitur, nimirum niger. Quæ omnia sic præstat Medea Ouidiana 7. Metam.

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultrósq; in guttura velleris atri
Coniicit, & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens tepidi carchesia lactis
Alteráq; inuergens liquidi carchesia mellis
Verba simul fundit, terrenáq; numina poscit.

Sic etiam Autonoe Siliana lib.13. Scipionem.

Inducit iuuenem ferróq; cauare refossam,
Ocyus vrget humum. & paulò pòst:
Fundunt mella super, Bacchíq; & lactis honorem.

Sic Manto Papiniana lib. 4.

Principio largos nouies tellure cauata
Inclinat Bacchi latices, & munera verni
Lactis, & Actæos imbres, sudúmq; cruorem
Manibus aggeritur, quantum bibit arida tellus, &c.

Sed de his fortasse nimis multa. Intereà tamen Lectores vt hæc omnia piè abominentur, studiosiss. & amãtissimè hortamur, ne spreta pietate his infandis pedicis execrandus ille tenebrarum Imperator intricet ad corporis & animæ nostræ æternam perniciem, ad cuius recordationem nos oportet contremiscere.

οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο) Hæc est ratio, cur prior hæc Elpenoris vmbra accesserit. credebant enim olim corporum insepultorum animas oberrare, & à quiete arceri, ideò promptiores erant illæ ad exaudiendas Necromanticorum incantationes, quia viciniores essent terræ, ab ipsóque inferorum aditu prohiberentur: vt docent Palinurus Virgilianus & appius Silianus. Ille enim ab Aenea, hic à Scipione sepulturam postulant, vt exinde vndas Acherontis tranare possint. Eas enim prætereuehi non licebat insepultis & non expiatis cadaueribus: quod Sibylla Aeneæ apud inferos demonstrabat.

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumatáq; turba est:
Portitor ille, Charon: hi, quos vehit vnda sepulti
Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Transportare priùs, quàm sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos volitántq; hæc littora circum:
Tum demum admissi stagna exoptata reuisunt.

Itaque, vt aliàs quoque nos obseruasse memini, summo studio & cura veteres cadauera sepeliebant, inhumatáque illa relinqui religiosissimum habebatur. Vnde superstitiosa etiam nostra sæcula expiationes cadauerum seruant, vt quod valde immundum est, aspergatur aqua, quam benedictam vocant, incensóque thurificetur, sacris orationibus exorcizetur, illustretur luminibus, quousque super terram fuerit, demum sacro in loco inhumetur. Sed purioris religionis cultores nuda & simplici sepultura vtuntur, cæremoniis illis sanctissimè abrogatis. Varios autem ritus circa cadauera percurrit Silius Italicus lib.13.

ἆσέ με δαίμονος) Exponit Elpenor Vlyssi mortis suæ genus, quam malo dæmonis fato, & ebrietati suæ tribuit. Quid autem per illud malum Dæmonis fatum intelligat, forsan aliquis percunctabitur: nimirum causam superiorem, principem & remotam, qua hoc sibi contigerat: proxima enim fuit ebrietas. Malum autem appellat sui respectu tantùm.

ψυχὴ δ' Ἄϊδόσδε) Hinc & ex multis aliis locis constat, credidisse Homerum animæ immortalitatem, contra quàm Epicurei senserint, vt alibi docuimus.

τῶν ὄπισθεν) Credo per hoc non præſentes intelligi ſocios Vlyſſis. Hic autem orandi modus notandus eſt ſatis veteribus illis vſitatus, cùm aliquid ſibi ab alio ſuorum reſpectu habito fieri poſtulabant. Sic apud Virgilium Palinurus,

Per genitorem oro, per ſpem ſurgentis Iuli.

οἴκαδ') Huic animæ Elpenoris diuinandi quoque & futura prædicendi facultatem tribuit: vnde colligere eſt, quid ipſi veteres de animæ dignitate ſenſerint. Nam quandiu huius corporis vinculis aſtringitur variis occupata negotiis, minus illam poteſt exerere: vbi verò libera eſt & ſoluta, tum perfectiſſimè officio ſuo fungitur, adeò vt etiam futura intelligat, quod mihi quidem certè non conſtat, ita ſolùm veteres ſenſiſſe pronuncio. Quod enim nos Deus celat, id impium eſt perſcrutari.

θεῶν μήνιμα) Fortaſſe intelligit ſe Vlyſſi ſemper hoſtiliter inſtiturum, ſi honore mortis, id eſt, ſepulchro ab eo non afficiatur. Nam veteres ita crediderunt, animas mortuorum interdum viuis adeſſe: vel vt bene conſulant, vel vt eos hoſtiliter exagitent. De quo poſteriore loquitur Dido Virgiliana, cùm ad Æneam ſic dicit:

Omnibus vmbra locis adero, dabis improbe pœnas. Quod Platonici diuina Nemeſi & Dæmone prouidente ac permittente accidere exiſtimabant. Et hanc vltionem, hoc θεῶν μήνιμα videtur innuere Elpenor Homericus. Quod autem inſtare ita viuis, à quibus damno aliquo aut iniuria ſint affectæ, mortuorum animas olim ſit creditum, docet quod à Plutarcho de Pauſania Lacedæmoniorum rege memoratur. Is cùm eſſet Conſtantinopoli, generoſam adoleſcentulam munere accepit: vt autem puellam virginem ad ipſum pudebat accedere, niſi digreſſis omnibus, ſola cubiculum ingrediens noctu lucernam abiecit, cuius caſu Pauſanias repentè excitatus & tanquam ſi vita ipſius in tenebris peteretur, attonitus arripuit pugionem, & incognitam adoleſcentulam occidit, ex eo tempore ſine intermiſſione Pauſanias à ſpiritu vexatus dicitur ad mortem vſque, quem ſpiritum adoleſcentulæ ſimilem eſſe narrabat. Bodinus verò Dæmonom. lib. 2. cap. 3. hominem ſe in vinculis vidiſſe tradit anno CIↃ IↃ LXIX, quòd ira percitus vxorem occidiſſet, qui data ſibi & confirmata venia maleficij conquerebatur ſibi nullam quietem eſſe: ſe enim ſingulis noctibus ab ea cædi. Nos autem huius rei periculoſam fidem eſſe arbitramur. Sufficit ſi intelligamus id à veteribus ſic exiſtimatum, & nunc Elpenorem noſtrum hoc indicare voluiſſe.

πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν) Hic mos antiquiſſimus eſt, vt in ſepulchris defunctorum vitæ genus inſigniatur, quale illi olim exercuerint: vt militum, arma, puta haſta, clypeus, enſis: tubicinum, tubæ, nautarum remi. Quod hodierno etiam die vſurpatur, ſicut videre licet in huius inclytæ vrbis Baſilienſis cœmeteriis. Hinc Archimedes ſphæram & cylindrum tumulo ſuo inſculpi volebat, quorum inuentionem ſibi vendicabat. Et nunc Elpenor olim in viuis remex remum quoque ſepulchro ſuo apponi ab Vlyſſe petit. Niſeno etiam Æneas apud Virgilium

-----ingenti mole ſepulchrum Imponit, ſuáque arma viro, remúmque tubámque.

φάσγανον ἔχων) Gladium tenet præ manibus Vlyſſes, vt reliquas animas à ſanguine arceat, cuius bibendi deſiderio omnes maximè teneri credebantur. Timeri autem ab ipſis gladios & enſes hinc conſtat, quòd etiam paulò pòſt Tireſias veniens gladium vt Vlyſſes remoueat petit, ne ſcilicet ab ebibendo ſanguine prohibeatur.

Idolum verò ex altera ſocij parte multa loquebatur.
Aduenit poſthæc anima matris demortuæ,
Autolyci filia magnanimi Anticlea,
Hanc viuam, reliqui profectus ad Ilium ſacrum:
Hanc quidem ego defleui conſpicatus, miſeratus animo:
Sed neq. ſic permittebā priorē: tametſi valdè triſtatus,
Ad ſanguinē propè accedere antequā Tireſiam audirē.
Superuenit tandem anima Thebani Tireſiæ,
Aureū ſceptrū tenens, me autē agnouit & alloquuta eſt,
Quid huc ô infœlix relicto lumine ſolis
Veniſti vt videas manes & triſtem regionem?
Sed retrocede à foſſa: remoue autem gladium acutum,
Sanguinem vt bibam, & tibi verè dicam.
Sic ait: ego autem retrocedēs, gladiū arg. clauis diſtin.
Vagina recondi, ille deinde bibit ſanguinem nigrum,
Et tū certè me verbis alloquebatur vates inculpabilis,
Reditum quæris gratiſſimū eximie Vlyſſes:
Quem tibi difficilem faciet deus: non enim puto
Deſiturum Neptunum, qui iram repoſuit animo,
Iratus, quod ei filium charum excæcaſti.
Sed adhuc quidem ſic mala quātūuis paſſi peruenietis;
Modo velis tuum animum arcere & ſociorum,
Eo tempore quando primùm appuleris firmam nauem
Thrinaciæ inſulæ, vbi effugeris obſcurum pontum:
Paſcentes autem inuenietis oues & pinguia pecora
Solis, qui omnia videt & omnia audit:
Hos quod ſi illæſas permiſeris, reditúsq; memor ſis,
Sanè adhuc in Ithacam mala licet paſſi peruenietis.
Quòd ſi læſeris, tum tibi prædico mortem,
Nauiq; & ſodalibus, ipſe etiamſi effugies,
Serò calamitoſe redibis, vt perdidiſti omnes ſocios
Naue in aliena: inuenies autem clades domi
Viros ſuperbos, qui tibi ſubſtantiam conſumunt,
Petentes diuinam vxorem & munera dantes.
Sed certè illorum iniuriam vlciſceris adueniens:
Cæterùm poſtquam procos domi tuæ

Εἴδωλον δ' ἑτέρωθεν ἑταίρου πόλλ' * ἀγόρευεν. ἠ. ἀγορεύοι
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνειυίης,
Αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντίκλεια,
Τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱρήν·
Τὴν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ·
Ἀλλ' οὐδ' ὧς εἴων προτέρην, πυκινόν περ ἀχεύων,
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχων, ἐμὲ δ' ἔγνω καὶ προσέειπεν,
Τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
Ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;
Ἀλλ' ἀποχάζεο βόθρου, ἄπισχε δὲ φάσγανον ὀξύ,
Αἵματος ὄφρα πίω, καί τοι νημερτέα εἴπω.
Ὣς φάτ'· ἐγὼ δ' ἀναχασσάμενος, ξίφος ἀργυρόηλον
Κουλεῷ ἐγκατέπηξ'· ὁ δ' ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινὸν,
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα μάντις ἀμύμων,
Νόστον δίζηαι μελιηδέα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεός· οὐ γὰρ ὀΐω
Λήσειν Ἐννοσίγαιον, ὅ, τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ' ἔτι μέν γε καὶ ὧς κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε,
Αἴκ' ἐθέλῃς σὸν θυμὸν ἐρυκακέειν καὶ ἑταίρων,
Ὁππότε * δὴ πρῶτον πελάσῃς εὐεργέα νῆα ἠ. καί
Θρινακίῃ νήσῳ, προφυγὼν ἰοειδέα πόντον·
Βοσκομένας δ' εὕρητε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει·
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάας, νόστου τε μέδηαι,
Καί κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον,
Νηΐ τε καὶ ἑτάροις· αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης. δήεις δ' ἐν πήματα οἴκῳ,
Ἄνδρας ὑπερφιάλους, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν,
Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον καὶ ἕδνα διδόντες.
Ἀλλ' ἤτοι κείνων γε βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι

Κτείνῃς ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἔρχεσθαι δ' ἤπειτα λαβὼν εὐῆρες ἐρετμόν,
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρῄους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμὰ, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδὲς, οὐδέ σε λήσει·
Ὁππότε κεν δή τοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ.
Καὶ τότε δὴ γαίῃ πήξας εὐῆρες ἐρετμὸν,
γρ. ἔρξας *Ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ τοι *ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
γρ. ἔξαλος Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ σε πέφνῃ
Γήρᾳ ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον, ἀμφὶ *δὲ λαοὶ
γρ. δ' ἔσσεται Ὄλβιοι ἔσσονται· τὰ δέ τοι νημερτέα εἴρω.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Μητρὸς τήνδ' ὁρόω ψυχὴν κατατεθνειυίης·
γρ. ἀκέων Ἡ δ' *ἀκέουσ' ἧσται σχεδὸν αἵματος, οὐδ' ἑὸν υἱὸν
Ἔτλη ἐσάντα ἰδεῖν, οὐδὲ προτιμυθήσασθαι.
Εἰπὲ ἄναξ πῶς κέν με ἀναγνοίη τὸν ἐόντα. (πεν,
Ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' *αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέει-
γρ. αὖτις Ῥηΐδιόν τοι ἔπος ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θείω·
Ὅν τινα μέν κεν ἐᾷς νεκύων κατατεθνειώτων
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, ὁ δέ τοι νημερτὲς ἐνίψει·
Ὧι δέ κ' ἐπιφθονέοις, ὁ δέ τοι πάλιν εἶσιν ὀπίσσω.

Interfeceris siue dolo siue palàm acuto ferro,
Proficiscere deinde accepta fabrefacta naue,
Donec ad illos perueneris qui non sciunt mare
Viri, neque sale conditum cibum comedunt,
Neque sanè hi sciunt naues proras rubricatas habentes
Neque fabrefactos remos quique alæ nauium sunt.
Signum verò tibi dico valdè manifestũ, neq. te latebit:
Quando certè tibi obuiam factus alius viator
Dixerit te ventilabrũ habere super splendido humero.
Tum certè terræ infiges fabrefactum remum,
Faciens ritè litatis sacris Neptuno regi,
Arietem taurumq́ꝫ, suúmq́ꝫ maritum verrem,
Domum reuertere, faciasq́ꝫ sacras hecatombas
Immortalibus dijs, qui cœlum latum inhabitant.
Omnibus sanè ordine, mors verò tibi ex mari ipsi
Debilis sanè talis adueniet, quæ te occidet
Senectute sub molli confectum, circum autem populi
Felices erunt, hæc sanè tibi vera dico.
Sic dixit: cæterùm ego ipsum excipiens allocutus sũ,
Tiresia, hæc fortassis decreuerunt dij ipsi.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Matris hanc video animam demortuæ:
Illa tacita sedet prope sanguinem, neque suum filium
Dignatur palàm aspicere, neque alloqui,
Dic rex, quo pacto me agnoscat talem esse.
Sic dicebam, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Facile tibi verbum hoc explicabo & in mente ponam.
Quemcunque quidem sines mortuorum defunctorum
Sanguinem prope accedere, ille tibi verum dicet:
Cui verò inuides, ille tibi abibit retrò.

COMMENTARIVS.

νόστον δίζηαι) Hinc constat quanta sit huius Tiresiæ facultas diuinatrix, vt qui, etiam Vlysse de sui aduentus causa non interrogato, exploratum habeat cur aduenerit, nimirum vt sciat qualem reditum in patriam sit habiturus, hoc est quid sibi in eo adhuc subeundum esset: quod Tiresias exponit partim certò, partim dubitanter. Certò, cùm restare illi dicit multa pericula ob excæcatum Polyphemum: dubitanter, vbi sub conditione eum saluum & integris rebus suis in patriam peruenturum dicit, si videlicet socij à bobus Solis abstineant. Illud item certò, quod eum procos vlturum affirmat: dubitanter autem, cum modum vltionis ambiguè pronũciat, vel dolum, vel vim apertam. nisi vtrumque simul intelligi velit. Illa obscurè, quòd neque locum quò Vlysses post interfectos procos ad Neptuni sacrificium peruenturus sit nomine proprio designet, sed solis personarum circumstantiis & signo hominis ventilabrum humero gestantis, qui Vlyssi obuiam futurus est indicet: item quòd mortis eiusdem herois genus dilucidè non exprimit.

οὐδέ θ' ἅλεσσι) Pausanias in Atticis hoc de Epirotis intelligit, quorum maxima pars illis temporibus neque mare nouerit, aut salsis escis vesceretur. cuius hæc sunt verba· φρονοῦντας δὲ ἐφ' αὐτῷ Καρχηδονίων οἳ θαλάσσης τῶν τότε βαρβάρων μάλιστα εἶχον ἐμπειρίας, τῷ εἶναι φοίνικες τὸ ἀρχαῖον ὄντες, τούτων ἐναντία ἐπήρθη ναυμαχῆσαι τοῖς ἠπειρώταις χρώμενος· οἳ μηδὲ ἀλώσης ἰλίου θάλασσαν οἱ πολλοί, μηδὲ ἁλσὶν ἠπίσταντό πω χρῆσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείᾳ
——οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι. id est:
Deinde quamuis Carthaginenses nouali disciplina, quippe qui essent è Tyro Phœnices oriundi, Barbaris planè cæteris præstare intelligeret: cum illis tamen, solis Epirotarum copiis fretus confligere non dubitauit, Epiri certè ne post captum quidem Ilium maxima pars aut mare nouerat, aut salsis escis vescebatur: cuius ~~mihi~~ rei Homerus in Odyssea testis est,
----Nec norunt cærula ponti
Nec dapibus vescum salis admiscere vaporem.
Sic Amasæus vertit. Eustathius tamen dicit, vsum salis à quibusdam scribi, fuisse apud Epirotas nimirum fossilis, vel quòd salsæ ibi aquæ è puteis efferuescerent, quod etiam in Orientis aliqua regione fit: vel etiam ex radicum quarundam quodammodo salsarum adustione. Itaque eos hoc interpretari, τὸ ἅλεσσι, pro τοῖς ἐκ θαλάττης βρώμασι, id est, cibis marinis. Hoc tamen Eustathio non probatur, quia ἅλες non dicitur in plurali pro maria. Itaque mauult intelligi τοὺς κοινῶς λεγομένους ἅλας, qui communiter appellantur sales: vt summam feritatem, id est ἀγροικίαν & rusticitatem illorum hominum significet, qui ipsos sales nesciant, siue marinos, siue fossiles siue alios quosuis.

τά τε πτερά) Qui de prima nauis inuentione loquuntur, dicunt exemplum illius fabricandæ veteres à piscibus duxisse: nam ab illorum dorso carinam, vt est apud Gyrald. de Nauig. cap. 3. à capite proram, à cauda temonem, à branchiis remos formauerunt. Quidam verò non à piscibus, sed potiùs ab auibus id factum arbitrati sunt, vnde & Poeta velorum alas vocat. id quod & Hesiodus νηὸς πτερά, vbi & Proclus id ab auibus desumptum ait. Temonem quidem in naui ab auium cauda formatum plerique credidêre: sed & auibus nunc quoque seruant rostra vocabulum. Hæc Gyraldus. Quod forsan ex hoc loco Homerico confirmari potest, qui remos eleganter nauis alas appellat, facta egregiè ad aues similitudine. Vnde etiam puto à Virgilio Remigium alarum appellari eadem ratione, vt quod Homerus in remigio alas, id è contra in aliis remigium Virgilius vocet.

φήῃ ἀθηρηλοιγὸν) Hic locus miserè fuit olim versus, nos restituimus: neque dubito quin hoc ipsum F. Portus emendarit in sua recenti versione, sed ea mihi ad manum non fuit. Sensus autem huius loci est: Tiresias cùm locum illum non designet proprio nomine, ideóque dubium esse potuisset Vlyssi, quónam se conferre debuisset, aut quàm longam peregrinationem conficere: munit eum hoc indicio, quo apparente locum illum sit obseruaturus. Signum autem est huiusmodi, Vlysses per regionem illam incedet, remum humeris gestans: occurret ei aliquis eius loci incola, qui (vel iocosè vel ignoranter) remum illum ventilabro assimilabit. Ibi ab Vlysse Neptunus est placandus, & Diis cæteris litandum pro saluo fortasse reditu.

θάνατος δέ τοι ἐξ ἁλὸς) Duplex est lectio: ἔξαλος, & ἐξ ἁλός. Si prius leges, intelligendum est prædici Vlyssi mortem extra mare, & in continenti: qua ratione æquiore animo est labores suos sequentes toleraturus, cum se in mari non esse moriturum intelligat. Si ve-

τὸ ἐξ ἁλὸς, alius est sensus: innuitur enim, ex mari aduenturam Vlyssi mortem. Aiunt enim, vt post Didymum refert Eustathius, Telegonum Vlyssis & Circes filium hastam à Vulcano fabricatam habuisse, cuius adamantina esset ἡ ἐπιδορατίς, id est spiculum: cuspis verò (ἡ αἰχμὴ) aculeus pastinacæ marinæ: & hastile (ὁ ςύραξ) aureum. Quo instructus Tyrrhenia relicta ad patris inquisitionem profectus & ignorantia possessiones quasdam Vlyssis in continenti populatus: vbi aduersum sibi patrem offendit, insciis interfecit. Hoc etiam scribit Oppianus, cui locum sic conuertit Gesnerus: Circe venefica filio suo Telegono huius piscis (pastinacæ marinæ) radium hastili præfigendum dedit, vt eo in hostes vteretur. Is verò cùm ad insulam quandam appulisset, & greges deprædaretur, inscius patrem suum Vlyssem, quem quærebat: & ad quem greges illi pertinebant, defendendi causa accurrentem vno ictu occidit. Lycophron etiã in Alexandre: κτενεῖ ὃ τρύψας πλευρὰ λοίγιος σονὺξ Κέντρῳ δυσαλθὴς ἔλλοπος Σαρδωνικῆς. Occidet autem (Vlyssem) hastile perniciosum, aculeo præpilatum ægrè curabili piscis venenati, vulnere costis impacto. Dictys Cretensis lib. 6. dicit hunc Telegonum hastile habuisse, cui summitas marinæ cuiusdam turturis osse armabatur: insigne scilicet insulæ eius, in qua ipse genitus erat. Itaque rectè dixit Tiresias, Vlyssem ἐξ ἁλὸς moriturum, nimirum ex aculeo pastinacæ marinæ. Sic olim Tito prædicebatur, moriturum eum sicut Vlysses ἐκ τῆς θαλάττης. Periit enim pestifera vi marini leporis, vt est apud Philostratum lib. 6. & Tzetzen in Variis 6.43. Quàm sit autem venenosus hic pastinacæ marinæ aculeus, testantur Plinius, Ælianus (apud quem nos etiam quædam de eo annotauimus) & alij: Malè tamen creditum est olim, aduersum illius ictum nulla esse remedia: cùm tamen extent, vt videre est apud Rondeletium & Gesnerum post Dioscoridem, Æginetam, Aëtium, Plinium, Herioclem & alios.

ἀλλ' ἄγε μοι τόδε) Miratur Vlysses, quòd cùm ipse matris suę vmbram agnoscat, tamen ab illa is minimè agnoscatur. Se autem ab ea non agnosci inde colligit, quòd ea à se recedat: quod facturam eam non est verisimile, si se agnosceret: cui respondet Tiresias, id eò accidere, quòd nondum sanguinem sacrificij degustarit, à quo non solùm eam, sed etiam reliquas omnes vmbras præter Tiresiæ antea ex præcepto Circes stricto gladio prohibebat. Itaque Vlysses eam paulò pòst ad hunc potum admittit, quo ebibito à matre agnitum Vlyssem expressis verbis dicitur,

καὶ πίεν αἷμα κελαινεφὲς, αὐτίκα δ' ἔγνω.

Sic loquuta, anima.q. abijt in domum Plutonis intus
Tiresiæ regis, postquam oracula explanauit.
Cæterùm ego illic manebam firmiter, donec mater
Aduenit, & bibit sanguinē nigrum: statim.a. agnouit,
Et mihi lugens verba alata dixit,
Fili mi, quo pacto venisti sub caliginem obscuram
Viuus cùm sis? difficile verò hæc viuentibus visu.
Intersunt enim ingentes fluuij & grauia fluenta.
Oceanus quidem primùm quem non licet transmittere
Peditem, nisi quis habuerit benè compactam nauem.
Nunc iam à Troia errans huc venisti
Nauique & socijs longo tempore, nundum accessisti
Ad Ithacam? neque vidisti domi vxorem?
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens allocutus sum,
Mater mea, necessitas adegit me ad Plutonis ædes,
Ab anima oraculum suscepturus Thebani Tiresiæ.
Non enim dum prope ueni Achaiam, neque nostram
Terram ascendere, sed semper habens erro ærumnam,
Ex quo primùm sequebar Agamemnonem diuinum
Ad Iliũ eximios equos nutriẽs, vt cũ Troianis bellarẽ.
Sed age mihi hoc dic & verè narra,
Quod te fatum edomuit sæuæ mortis?
An diuturnus morbus aut Diana sagittis gaudens
Suis leuibus iaculis superueniens occidit?
Dic autem mihi & de patre & filio quem reliqui,
An adhuc in illorũ manib. mea bona, an quisquam iam
Virorũ alius habet, me .a. non amplius putat rediturũ.
Dic autem mihi desponsatæ vxoris consiliumq́ mentemq́,
An manet cum puero, & salua omnia custodiat,
An iam duxit Græcorum eum qui sit optimus?
Sic dicebam, ipsa statim respondit veneranda mater,
Et sanè illa quidem manet afflicto animo
Suis in ædibus: ærumnæ autem illi semper
Absumuntur noctésque diésque lacrymanti: (quietus
Tuũ verò nondum quisquã possidet pulchrũ præmiũ, sed
Telemachus possessionib. vtitur & conuiuia æqualia
Apparat, quæ decet principem virum curare.
Omnes enim vocant, pater autem tuus illic manet
In agro, neque in vrbem concedit, neque illi lectuli
Strata & chlænæ, & stragula admiranda:
Sed ille hyeme quidem dormit, vbi mancipia in domo
In puluerib. prope focũ, laceras.v. corpori vestes induit.
Cæterùm postquã venit æstásq; virescénsq; autumnus,

Ὣς φαμένη, ψυχὴ μὲν ἔβη δόμον ἄϊδος εἴσω
Τειρεσίαο ἄνακτος, ἐπεὶ κατὰ θέσφατ' ἔλεξεν·
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
Ἤλυθε, καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές. αὐτίκα δ' ἔγνω,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τέκνον ἐμὸν, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα
Ζωὸς ἐών; χαλεπὸν δὲ τάδε ζωοῖσιν ὁρᾶσθαι.
Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα·
Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα, τὸν οὔ πως ἔστι περῆσαι
Πεζὸν ἐόντ', ἢν μή τις ἔχῃ εὐεργέα νῆα.
Ἢ νῦν δὴ Τροίηθεν ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις
Νηΐ τε καὶ ἑτάροισι πολὺν χρόνον; οὐδέ πω ἦλθες
Εἰς Ἰθάκην. οὐδ' εἶδες ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκα;
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Μῆτερ ἐμὴ, χρειώ με κατήγαγεν εἰς Ἀΐδαο,
Ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίαο.
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἀμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχων ἀλάλημαι ὀϊζὺν,
Ἐξ οὗ τὰ πρώτισθ' ἑπόμην Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μαχοίμην.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;
Ἢ δολιχὴ νοῦσος, ἢ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Εἰπὲ δέ μοι πατρός τε καὶ υἱέος ὃν κατέλειπον,
Ἢ ἔτι πὰρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχει, ἐμὲ δ' οὐκ ἔτι φασὶ νέεσθαι.
Εἰπὲ δέ μοι μνηστῆς ἀλόχου βουλήν τε νόον τε,
Ἠὲ μένει παρὰ παιδὶ, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσει
Ἢ ἤδη μιν ἔγημεν Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Σὸν δ' οὔπω τις ἔχει καλὸν γέρας, ἀλλὰ ἕκηλος
Τηλέμαχος τεμένη νέμεται, καὶ δαῖτας ἐΐσας
Δαίνυται, ἃς ἐπέοικε δικασπόλον ἄνδρ' ἀλεγύνειν.
Πάντες γὰρ καλέουσι. πατὴρ δὲ σὸς αὐτόθι μίμνει
Ἀγρῷ, οὐδὲ πόλινδε κατέρχεται· οὐδέ οἱ εὐναὶ
Δέμνια καὶ χλαῖναι, καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Ἀλλ' ὅ γε χεῖμα μὲν εὕδει ὅθι δμῶες ἐνὶ οἴκῳ,
Ἐν κόνι ἄγχι πυρὸς, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷται·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσι θέρος τεθαλυῖά τ' ὀπώρη,

Παντῃ οἱ κατὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο
Φύλλων κεκλιμένων χθαμαλαὶ βεβλήαται εὐναί·
Ἔνθ' ὅγε κεῖτ' ἀχέων. μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἀέξει,
γρ. νόστον πο- θέων Σὸν *πότμον γοόων· χαλεπὸν δ' ἐπὶ γῆρας ἱκάνει.
Οὕτω γὰρ καὶ ἐγὼν ὀλόμην, καὶ πότμον ἐπέσπον.
Οὔτ' ἐμέ γ' ἐν μεγάροισιν εὔσκοπος ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Οὔτε τις οὖν μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥ τε μάλιστα
Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν·
Ἀλλά με σός τε πόθος, σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
Σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγ' ἔθελον φρεσὶ μερμηρίξας
Μητρὸς ἐμῆς ψυχὴν ἑλέειν κατατεθνειυίης·
Τρὶς μὲν ἐφωρμήθην, ἑλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει·
Τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ εἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ
Ἔπτατ'· ἐμοὶ δ' ἄχος ὀξὺ γενέσκετο κηρόθι μᾶλλον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Μῆτερ ἐμή, τί νύ μ' οὐ μίμνεις ἑλέειν μεμαῶτα,
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο φίλας περὶ χεῖρε βαλόντε
Ἀμφοτέρω κρυεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο;
Ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια
Ὤτρυν', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω;
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Ὤ μοι τέκνον ἐμόν, περὶ πάντων κάμμορε φωτῶν,
Οὔτι σε Περσεφόνεια Διὸς θυγάτηρ ἀπαφίσκει,
Ἀλλ' αὕτη δίκη ἐστὶ βροτῶν, ὅτε κέν τε θάνωσιν.
Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
Ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοιο
Δαμνᾷ, ἐπεί κε πρῶτα λίπῃ λεύκ' ὀστέα θυμός,
Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.
Ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο, ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβόμεθ'· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἤλυθον (ὤτρυνεν γὰρ ἀγαυὴ Περσεφόνεια)
Ὅσσαι ἀριστήων ἄλοχοι ἔσαν ἠδὲ θύγατρες.
Αἱ δ' ἀμφ' αἷμα κελαινὸν ἀολλέες ἠγερέθοντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ἐρέοιμι ἑκάστην·
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
Οὐκ εἴων πινέειν ἅμα πάσας αἷμα κελαινόν.
Αἱ δὲ προμνηστῖναι ἐπήϊσαν, ἡ δὲ ἑκάστη
Ὃν γόνον ἐξαγόρευεν· ἐγὼ δ' ἐρέεινον ἁπάσας.

Vndique illi per fertilem partem vineæ vitiferæ
Et folijs delapsis humi sternitur lectulus:
Hic ille iacet tristis, ingentē autē in mēte dolorem auget
Tuum fatum deflens, molesta autem senectus venit.
Sic enim etiam ego perij, & fatum contraxi.
Neque me domi sagittandi perita iaculatrix
Suis mitibus telis subteruenientis interemit,
Neque aliquis me morbus inuasit, qui maximè
Tabe horrenda ex membris tollit animum.
Sed me tuiq; desiderium, tuæque curæ inclyte Vlysses,
Tuaq; benignitas dulci animo priuarunt.
Sic ait: cæterùm ego volui mente deliberans
Matris meæ animam prehendere defunctæ:
Ter quidem irrui, amplectiq; me animus inuitabat:
Ter.a. mihi ex manibus instar vmbræ, similis etiā sonio
Auolabat: mihi verò dolor acutus exoriebatur ex animo magis,
Et ipsam alloquutus verba velocia dixi,
Mater mea, cur me non expectas amplecti cupidum,
Vt etiam apud inferos charis circa manib. amplectētes
Vterq; saeuo saturemur luctu?
Nunquid mihi idolum hoc illustris Proserpina
Incitat, vt adhuc magis lugens ingemiscam?
Sic dicebam: ipsa rursus respondit venerāda mater,
Eheu fili mi super omnes infelix viros,
Minimè Proserpina Iouis filia eludit,
Sed ipsa lex est mortalium, cùm mortui fuerint.
Non enim amplius carnesq; & ossa nerui sustentant,
Sed ea quidem ignis forte robur ardentis
Absumit statim, vt primū reliquit alba ossa animus,
Anima verò tanquam somniū auolitans euolitat.
Sed in lucē viuentiū celerrimè cōtende, hæc autē omnia
Scias, vt etiam in posterum tuæ dicas vxori.
Nos quidem sic verbis respondebamus: ipsæ fœminæ
Accesserunt (egit enim inclyta Persephone)
Quotquot optimatum vxores erant, atque filiæ.
Illæ autē circa sanguinē nigrū frequentes cōgregabātur.
Cæterū ego consultabā quo pacto interrogarē singulas:
Illud autē mihi in animo optimū videbatur consilium,
Stricto acuto gladio crasso à fœmore,
Non sinebam bibere simul omnes sanguinem nigrum.
Illæ verò deinceps accedebant, vnaquaque autem
Suū genus narrabat, ego autem interrogabam singulas.

COMMENTARIVS.

τέκνον ἐμόν) Ex hac Anticleæ interrogatione constat, non esse donatam omnibus vmbris diuinandi facultatem, ideóque solum Tiresiam iussus est Vlysses consulere. Illa enim causam aduentus filij, & cætera percunctatur, quod à Tiresia non fuit præstitum. Quærit ergo Anticlea, qui fieri potuerit, vt Vlysses adhuc viuus, in has tenebras peruenerit? Nam obstare videbatur illud ipsum quòd viueret (versus enim tres qui sequuntur, μέσσῳ γὰρ, &c. ἀθετεῖσθαι Didymus monet) Viuere autem illud appellabant, cùm anima adhuc iuncta est corpori: nam alioqui anima etiam à corpore separata viuit. Sed enim vulgare non fuit, vt viui homines mortuorum loca adirent: id tamen Deorum beneficio quibusdam dicitur fuisse concessum, vt huic nostro Vlyssi, & anteà ipsi Cereri, filiam suam Proserpinam quærēti: Baccho, ad Semelem matrem suam Cadmi filiam descēdenti: Herculi, ad canem Cerberum educendum: Æsculapio, Castori & Polluci morte alterna, Protesilao Iphicli filio, Alcestidi Pelei filiæ, Theseo, Orpheo, Æneæ. de quibus Hyginus fab. 251.

μῆτερ ἐμή) Respondet matri Vlysses primùm, cur ad inferos venerit: quod tamen Anticlea non quærebat, sed qua ratione solùm eò vsque peruenisset. quanquam & huic ipsi videtur satisfacere, cùm dicit, χρειώ με κατήγαγεν: quasi dicat, Scio quidem esse viuis hominibus difficile in hæc loca peruenire, id tamen ego feci necessitate me eò adigente & impellente, quæ res difficillimas solet peruincere. Deinde id etiam mater rogauerat, an nunc primùm ex Troia proficisceretur, & an nondum ad Ithacam accessisset: cui etiam Vlysses respondet, se nondum eò peruenisse, ex quo cum Agamemnone Troiam profectus esset. Tum ab ipsa matre duo ipse quærit: Primùm, quo pacto illa mortua sit, & quo genere mortis, an morbo, an à Diana interfecta, hoc est repentinè & subitò: deinde, statum patris, filij & vxoris suæ sciscitatur.

ἢ ἄρτεμις) De hoc genere mortis aliàs dictum est, & in Odyss. & in Iliade.

καὶ λίην κείνη) Attendenda est series responsionum Anticleæ. Quod enim postremo loco ab Vlysse quærebatur, id Anticlea primò soluit: quod ille primo, hæc postremo. De vxore filij sui ergo primùm respondet, docétque eam indefinenter lacrymis & ærumnis confici, nimirum ob coniugis sui absentiam diuturnam. Filium verò Telemachum possessiones paternas adhuc retinere, & honorificè dignitati suæ conuiuiis & alio honesto viuendi genere velificari. Patrem denique Laërtem in agrum secessisse, vbi miserri-

mam

mam vitam agit, doloribus perpetuis sese macerans ob ipsius Vlyssis fatum: quam ob causam etiam se mortuam Anticlea testatur. Hæc illa. De procis autem ne γρ. quidem: quia quadriennio post illius mortem aduenerint, vt refert Didymus.

χαλεπὸν δ' ἐπὶ ποτμὸν) Quasi dicat: Duo sunt quæ Laërtem tam miseram vitam & calamitosam viuere cogant. primùm, fatum tuũ, Vlysses: nam illi persuasum est, te iam è viuis excessisse: secundò, ipsa senectus, quæ per se satis molesta & grauis esse consueuit, vt ærumnis etiam externis faciliùs conficiatur: quod in Telemacho non accidit, qui iuuentutis suæ robore huiusmodi calamitatibus meliùs resistit: ideò eum conuiuiis oblectari dicit, quanquam sine dubio patris sui casum ægrè ferret.

ἀλλά με σός τε πόθος) Apud recentiores traditur, Anticleam mortem laqueo sibi consciuisse præ dolore, cùm intellexisset Vlyssem à Nauplio sublatum fuisse. Hic autem Nauplius multos è Græcorum numero dolosè interfecit propter ereptum sibi filium Palamedem, quem etiam Vlysses astu damnari ad mortem fecit, vt de eo memoratur. Sed poeta noster Anticleam hoc genere mortis extinctam non agnoscit, sed solo dolore. Qui verò eam suspendio vitam finiisse asserunt, inquit Eustathius, dicunt Poetam illud reticuisse, διὰ τὸ μιαρὸν τοῦ τοιούτου θανάτου: quòd hoc genus mortis scelestum & impium habebatur, & infames erant qui eo interibant. Tamen Poeta similem mortem Epicastæ paulò pòst referet.

τρὶς μὲν ἐφωρμήθην) Sic Æneas apud Virg. Æneid. cùm Anchisæ patris vmbram apprehendere vellet:

-----da iungere dextram
Da genitor, téque amplexu ne subtrahe nostro.
Sic memorans, largo fletu simul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circùm,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par leuibus ventis, volucríque simillima somno.

ἀλλ' αὕτη δίκη ἐστὶ βροτῶν) Existimabat Vlysses hoc sibi doloris à Proserpina immitti, vt cùm matrem amplecti cuperet in beneuolentiæ significationem, tamen non posset, quia illa semper sibi è manibus effugeret: sed Anticlea docet hanc esse animarum naturam, vt vbi semel è corporibus excesserint, tangi non possint, quod alioqui proprium est corporum. Mirum tamen est quòd eas oculis subiici arbitrati sint, & formam corporis retinere. Qua de re in Iliade dictum est: quin & eas vulnera timere crediderunt, vt hîc iam sæpius vidimus.

ὅσσαι ἀρίστων) Varietate narrationis Lectores videtur velle delectare Homerus, & suos Phæacenses auditores Vlysses. interserit enim aliarum quarundam animarum descriptionem, quæ ipsi apud inferos apparuerunt.

Hîc videlicet primam Tyro vidi bono patre natam,
Quæ dicebat Salmonei inculpati filiam esse.
Dicebat autem Crethei se vxorem esse Aeoliadi,
Quæ fluuium amauit Enipeum diuinum,
Qui multo pulcherrimus fluuiorũ per terram labitur:
Et iuxta Enopei versabatur pulchra fluenta.
Huic certè assimilatus Neptunus terram continens
In ostijs fluuij accubuit verticosi:
Cæruleum quidẽ circa fluctum circũstitit monti æqualẽ
Curuatum, abscondit.q. deum mortalemq́; fœminam.
Soluit autẽ virginalem zonam somnúmq́; superinfudit.
Cæterùm postquam perfecit deus amatoria opera,
Inhæsit sanè manui verbũq́; dixit & proloquutus est,
Gaude mulier in amicitia, circumuoluto autem anno
Paries pulchros liberos, quoniam non inanes cõcubitus
Immortalium. tu verò hos nutri & educa:
Nũc.q. feras ad domum & tibi caue.ne.v.nominaueris,
Cæterùm ego tibi sum Neptunus terræ quassator.
Sic loquutus, pontum subijt fluctuantem,
Illa autem imprægnata Peliam & Neleum,
Qui inclyti ministri Iouis magni erant
Vtrinque: Pelias quidem in spatioso Iaolco
Habitabat pecorosus, hic verò in Pylo arenosa.
Alios verò socios marito peperit regina fœminarum,
Aesonẽq́; atque Pheretrẽ, amithaonáq́; gaudentẽ equis.
Post hanc Antiopem vidi Asopi filiam,
Quæ certè & Iouis gloriabatur in vlnis dormijsse,
Et habuit duos filios Amphionemq́; Zethumq́;,
Qui primi Thebarũ fundamẽta locarunt septẽ portarũ,
Turribusq́; circũdederũt: postquam nõ ipsã absq. turrib.
Habitare latas Thebas quãuis fortes essent. (poterant
Postquam autẽ Alcmenã vidi Amphitryonis vxorem,
Quæ Herculem audacem animum leonis habentem
Peperit in complexu Iouis magnanimi congressa:
Et Megaram Creontis superbi filiam,
Hanc habuit Amphitryonis filius robore sẽper indomit'.
Matreq́; Oedipodis vidi pulchram Epicastem,
Quæ ingens facinus commisit insipientia mentis
Nupta suo filio, ille suum patrem interficiens
Vxorem duxit, statim.q. vulgata dij fecerunt hominib.
Sed ille quidem in Thebe amabili dolores patiens,

Ενθ' ἤτοι* πρώτην Τυρὼ ἴδον εὐπατέρειαν, γρ. πρώτην
Η φάτο Σαλμωνῆος ἀμύμονος ἔκγονος εἶναι,
Φῆ δὲ Κρηθῆος γυνὴ ἔμμεναι Αἰολίδαο,
Η ποταμοῦ ἠράσατ' Ενιπῆος θείοιο,
Ος πολὺ κάλλιστος ποταμῶν ἐπὶ γαῖαν ἵησι·
Καί ῥ' ἐπ' Ενιπῆος πωλέσκετο καλὰ ῥέεθρα.
Τῷ δ' ἄρα εἰσάμενος γαιήοχος ἐννοσίγαιος,
Εν προχοῇς ποταμοῦ παρελέξατο δινήεντος·
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα περιστάθη οὔρεϊ ἶσον
Κυρτωθὲν, κρύψεν τε θεὸν θνητήν τε γυναῖκα.
Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα,
Εν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Αθανάτων. σὺ δὲ τοὺς κομέειν, ἀτιταλλέμεναί τε.
Νῦν δ' ἔρχευ πρὸς δῶμα, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀνομήνῃς·
Αὐτὰρ ἐγώ τοι εἰμὶ Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Ως εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα·
Η δ' ὑποκυσαμένη, Πελίην τέκε καὶ Νηλῆα,
Τὼ κρατερὼ θεράποντε Διὸς μεγάλοιο γενέσθην
Αμφοτέρω· Πελίης μὲν ἐν εὐρυχόρῳ Ιαολκῷ
Ναῖε πολύρρηνος, ὁ δ' ἄρ' ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι.
Τοὺς δ' ἑτέρους Κρηθῆϊ τέκε βασίλεια γυναικῶν,
Αἴσονά τ', ἠδὲ Φέρητ', Αμυθάονά θ' ἱππιοχάρμην.
Τὴν δὲ μετ', Αντιόπην ἴδον Ασωποῖο θύγατρα,
Η δὴ καὶ Διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι,
Καί ῥ'* ἔτεκεν δύο παῖδ', Αμφίονά τε Ζῆθόν τε, γρ. ἴσχεν
Οἳ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
Πύργωσάν τ'· ἐπεὶ* οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο γρ. οὐ μὰν
Ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερώ περ ἐόντε.
Τὴν δὲ μετ', Αλκμήνην ἴδον Αμφιτρύωνος ἄκοιτιν,
Η ῥ' Ηρακλῆα θρασυμέμνονα θυμολέοντα
Γείνατ', ἐν ἀγκοίνῃσι Διὸς μεγάλοιο μιγεῖσα.
Καὶ Μεγάρην, Κρείοντος ὑπερθύμοιο θύγατρα,
Τὴν ἔχεν Αμφιτρύωνος υἱὸς μένος αἰὲν ἀτειρής.
Μητέρα τ' Οἰδιπόδαο ἴδον καλὴν Επικάστην,
Η μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀϊδρείῃσι νόοιο,
Γημαμένη ᾧ υἱεῖ· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρίξας
Γῆμεν, ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν.
Αλλ' ὁ μὲν ἐν Θήβῃ πολυηράτῳ ἄλγεα πάσχων,

Καδμείων ἤνασσε, θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλάς.
Ἡ δ' ἔβη εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο κρατεροῖο,
Ἁψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο μελάθρου,
Ὧι ἄχεϊ σχομένη. τῷ δ' ἄλγεα κάλλιπ' ὀπίσσω
Πολλὰ μάλ', ὅσά τε μητρὸς Ἐριννύες ἐκτελέουσι.
Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τὴν ποτε Νηλεὺς
Γῆμεν ἑὸν μετὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα,
Ὁπλοτάτην κούρην Ἀμφίονος Ἰασίδαο,
Ὅς ποτ' ἐν Ὀρχομενῷ Μινυηΐῳ ἶφι ἄνασσεν·
Ἡ δὲ Πύλου βασίλευε, τέκεν δέ οἱ ἀγλαὰ τέκνα,
Νέστορά τε, Χρομίον τε, Περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον.
Τοῖσι δ' ἔπ' ἰφθίμην Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται· οὐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδου ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ Φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας. τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων
Ἐξελάαν· χαλεπὴ δὲ θεοῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα. Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.
Καὶ Λήδην εἶδον τὴν Τυνδαρέου παράκοιτιν,
Ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδαρέῳ κρατερόφρονε γείνατο παῖδε,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα·
Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα.
Οἳ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες,
Ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Τεθνᾶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι.
Τὴν δὲ μετ' Ἰφιμέδειαν Ἀλωῆος παράκοιτιν
Εἴσιδον, ἣ δὴ φάσκε Ποσειδάωνι μιγῆναι.
Καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδε (μινυνθαδίω δὲ γενέσθην)
Ὦτόν τ' ἀντίθεον, τηλεκλειτόν τ' Ἐφιάλτην,
Οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα.
γ. μετ' ἀγακλυτὸν ὠρίωνα Καὶ πολὺ καλλίστους, * μετά γε κλυτὸν Ὠρίωνα.
Ἐννέωροι γὰρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν Ὀλύμπῳ
Φυλόπιδα στήσειν πολυάϊκος πολέμοιο (Ὄσσην
Ὄσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ'
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.
Καί νύ κεν ἐξετέλεσσαν, εἰ ἥβης μέτρον ἵκοντο·
Ἀλλ' ὄλεσεν Διὸς υἱός, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ,
Ἀμφοτέρω, πρὶν σφῶϊν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους
γ. γένυς Ἀνθῆσαι, πυκάσαι τε * γένυν εὐανθέϊ λάχνῃ.
Φαίδρην τε Πρόκριν τε ἴδον, καλήν τ' Ἀριάδνην,
Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος, ἥν ποτε Θησεὺς
Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηνάων ἱεράων
Ἦγε μέν, οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα
Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ Διονύσου μαρτυρίῃσι.
Μαῖράν τε Κλυμένην τε ἴδον, στυγερήν τ' Ἐριφύλην,
Ἣ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα.
Πάσας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσας ἡρώων ἀλόχους ἴδον ἠδὲ θύγατρας.
γ. φθῖτ' Πρὶν γάρ κεν καὶ νὺξ * φθεῖτ' ἄμβροτος· ἀλλὰ καὶ ὥρη
Εὕδειν, ἢ ἐπὶ νῆα θοὴν ἐλθόντ' ἐς ἑταίρους,
Ἢ αὐτοῦ· πομπὴ δὲ θεοῖς ὑμῖν τε μελήσει.

Thebanis imperabat deorum dira per fata.
Illa abijt in Plutonis domum validas portas habentem,
Alligato fune summo ab alta trabe,
Suo dolore correpta, huic dolores reliquit post se
Valdè multos, quotquot matris Furiæ efficiunt.
Vt Chlorin vidi perpulchram, hanc olim Neleus
Vxorē duxit suā propter pulchritudinem, postq. præbuit
Minimā natu puellā Amphionis Iasidæ, (sponsalia,
Qui quondā in Orchomeno Minyeo fortiter imperauit,
Atque in Pylo regnauit, peperit. a. illi pulchros liberos
Nestoremq́; Chromiumq́. Periclymenúmque superbum.
Post hos eximiā Pero peperit miraculum hominibus,
Quam omnes precabantur accolæ, neque Neleus
Huic dabat qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphicleæ
Indomitas, has solus promisit vates inculpatus
Abacturum, sæuum autem dei fatum impediuit
Vinculaq́; sæua & pastores agrestes.
Sed quando certè mensesq́; & dies perficiebantur,
Rursus circumuoluti anni & aduenerunt horæ,
Tum certè ipsum soluit vis Iphiclea,
Vaticinia omnia loquutū, Iouis autē perficiebatur cōsiliū
Et Ledam vidi Tyndari vxorem,
Quæ ex Tyndaro sapientes peperit filios,
Castoréq́; equorū domitorem & pugnis valentē Pollucē:
Hos ambos viuentes detinet fertilis terra.
Qui etiam infra terram honorem ab Ioue habentes,
Interdum quidem viuūt alternis diebus, interdū rursus
Moriuntur, honorem autem sortiti æquatem dijs.
Post hanc Iphimediam Aloëi vxorem
Aspexit, quæ sanè dicebat Neptuno cōmixtam fuisse,
Et peperit duos filios, breuis autem vitæ fuerunt,
Otumq́; virilem, inclytumq́; Ephialtem,
Quos certè longissimos enutriuit alma terra,
Et longè pulcherrimos post inclytum Oriona.
Nouennes enim cùm essent, nouem cubitorum erant
Latitudine, cæterùm longitudo erat nouem vlnarum.
Qui sanè immortalibus minabantur in Olympo.
Moturos certamen tumultuosi belli,
Ossā super Olympum conati sunt imponere: cæterùm Ossæ
Peleum frondosum, vt cælum peruium esset.
Et fortassis perfecissēt si ad pubertatis mēsurā venissent,
Sed perdidit Iouis filius, quē pulchricoma peperit Latona,
Ambos, antequam ipsis sub temporibus lanugo
Floreret, ornarenturq́; genæ florenti barba.
Phædrámque Procrimque vidi pulchrámque Ariadnā
Filiam Minois prudentis, quam olim Theseus
Ex Creta in solum Athenarum sacrarum
Duxit quidē, sed nō potitus est: antea. a. ipsum Diana de-
Dia in circumflua, Bacchi testimonio. (tinuit
Mæramq́. Clymenémque vidi odiosámque Eriphylem,
Quæ aurū dilecti viri accepit preciosum.
Omnes verò non ego eloqui possum neque nominare,
Quotquot Heroum vxores vidi & filias,
Antea enim etiā nox periret immortalis: sed etiā horæ
Dormiendi, siue ad nauem celerem digressum ad socios,
Siue hîc: reductio autem dijs vobisq́; cura erit.

COM-

COMMENTARIVS.

ἀμύμονα) Quamuis reliqui omnes Poetæ Salmoneum pro impio homine agnoſcant, quòd fulminantem Iouem imitaretur, vnde etiam ab eo fulmine percuſſus ſit, vt eſt apud Virg. 6. Aeneid. tamen Homerus illud non videtur intellexiſſe, cùm filiam eius Tyro εὐπατέρειαν appellat. Et hoc rectè monet Euſtathius: quin & ipſe Homerus ipſum Salmoneum ἀμύμονα appellat. Imò licet fulmina Iouis expreſſerit, non ideò impius eſſet exiſtimandus. nam non eſſet θεομάχος, ſiquidem Iupiter pro aere accipiatur: ſed potiùs peritus artifex & μηχανικὸς, qua ratione & alij ſimilia præſtiterunt. Eſt enim βροντεῖον apud veteres vas (malè ergo in Lexicis vulgaribus exponitur, locus in ſcena. Euſtathius enim ait, πιθὸς Interp. Ariſt. ἀμφορεὺς. Pollux χαλκὸς) quòd iniectis in eum lapillis tonitruum ſonitum exprimebat, ἀποτελεστικὸν μηχάνημα βροντῆς διὰ ψηφίδων ἐμβαλλομένων. Nota etiam ſunt ex hiſtoriis Archimedis vrentia fulgura ex ſpeculis eiaculata. Memoratur etiam quidam, qui inimicum vlturus domum illius ita concuſſit, vt planè terræ motum æmularetur, adiunctis etiam radiis quibuſdam fulgurantibus: vnde ab hoſte etiam ἐνοσίχθων vt Neptunus, & τερπικέραυνος vt Iupiter appellatus ſit. Et ita quidem Euſtathius, ſed tamen Didymus illud εὐπατέρειαν ironicè dictum accipit expreſſis verbis. iudicet lector.

ἡ ποταμοῦ ἠράσσατο) Mirum hoc eſt, quòd antiqui fluuios non ſolùm animatos, ſed etiam mortali corpore finxerunt. nam & Deos illos cenſeri anteà monuimus. Itaque varii amores eorum ſcribuntur, inter quos eſt hic Enipei Peloponneſi fluuij, vt eſt apud Strabonem. eum enim amaſſe dicitur hęc Tyro. neque dubito quin eius reciprocam mentem experta ſit: tamen non ex eo, ſed ex Neptuno Enipeum illum ſimulante duos liberos ſuſcepit.

λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην) Quid ſit zonam ſoluere, aliàs, ni fallor, diximus. Referam tamen quod apud Natalem Mythol. lib. 3. cap. 18. obſeruaui, zonam ſoluere dici, quod grauidam fieri. Fuiſſe enim moris, vt cùm ita vterus excreuiſſet grauidis puellis, vt ſueta zona amplius vti non poſſent, ea zona in templo Dianę λυσιζώνης, zonam ſoluentis: vnde eſt in Epigrammate.: Ἀρτέμιδι ζώνην ἀνέθηκε Καλλιρόη: Dianę zonam dicauit Callirhoe, ſupple grauida facta.

θεράποντε Διὸς) Ideò Peliam & Neleum miniſtros Iouis appellat quòd reges fuerint, quemadmodum etiam milites θεράποντες Ἄρηος vocantur. Hinc patet quid Reges de ſua dignitate ſuperbire, quam non à ſe, ſed à Deo adminiſtrandam tenent, quod ab Ethnicis ipſis fuiſſe cognitum, à noſtris verò Regibus negligi ſummi eſt pudoris, & maximè à recta ratione alienum; qua ſola dictante hoc ipſum veteres perceperunt: nos verò etiam à ſanctiſſimo Dei ore olim illud audiuimus. Fuit autem Pelias rex Theſſaliæ, cuius exitum deſcribit Ouidius 7. Metam. Neleus verò à fratre Pelia pulſus in Laconiam venit, vbi condidit Pylum, & ex vxore Chloride duodecim liberos ſuſcepit, quos omnes præter vnicum Neſtorem Hercules interemit. Vide eundem Ouid. 12. Metam. de ipſa Chloride etiam poſteà.

πολύρρηνος) Quod ex rei pecuariæ abundantia ipſi Reges olim laudati ſint, docuimus anteà ex Varrone.

ἐν Διὸς) Ex hoc concubitu Iouis, Antiopem Aſopi (alij Nyctei) filiam dicit Homerus duos filios ſuſcepiſſe, Amphionem & Zethum: quod etiam Agis apud Pauſan. in Corinthiacis, qui liber eſt ſecundus, his verſibus exprimit:

Ἀντιόπη δ' ἔτικε Ζῆθον, κ' Ἀμφίονα δῖον	*Antiope peperit Zethum atque Amphiona dium*
Ἀσωποῦ κούρη ποταμοῦ βαθυδινήεντος,	*Aſopo celeri currenti vertice nata*
Ζηνί τε κυσαμένη καὶ Ἐπωπεῖ ποιμένι λαῶν. id eſt:	*Iuppiter hos, genuitque ſimul regnator Epopeus.*

Fuit enim ab Epopeo rapta Antiope, qui fuit rex Sicyoniorum. Tum ſubiungit ipſe Pauſanias: Ὅμηρος δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἦγαγεν, ὅτι τὸ σεμνότερον τῆς γενέσεως, καὶ Θήβας φησὶν οἰκίσαι πρώτους, ἀποκρίνων τὴν κάτω πόλιν ἐμοὶ δοκεῖν ἀπὸ τῆς Καδμείας. id eſt, vt vertit Amaſeus: ſed hos ad auguſtiores, multò natales retulit Homerus, cũ Thebas ab illis primũ conditas dixerit, quippe qui, vt mihi videtur, inferiorẽ vrbẽ à Cadmea diſtinguat.

ἦ τ' Ἡρακλῆα) Quomodo Herculem Ioui peperit, ſatis notum eſt vel ex Plauti comœdia, Amphitryone: Hercules tamen Amphitryonis filius paulò pòſt à Poeta vocatur, & à reliquis Amphitryoniades: quia videlicet is pater præſumitur, quem nuptiæ demonſtrant. Sic paulò antè Agis Amphionem & Zethum, Epopei etiam filios appellat. Sic Caſtor & Pollux Tyndaridæ vocantur, quanquam à Ioue geniti.

καλὴν Ἐπικάστην) Hæc ab aliis Iocaſta appellatur, vt iam annotauit Giphanius. Notum eſt quod de Oedipode memoratur, eum matrem interempto patre in vxorem duxiſſe. Siquidem Laius ex Apollinis oraculo intellexerat occiſum ſe à filio ſuo iri, itaque hũc Oedipodem ex Epicaſte ſuſceptum expoſuit in Sicyone: eum paſtores miſerati aluerunt. Is vbi adoleuiſſet, Thebas profectus ad parentum perquiſitionem, patrem ibi inſcienter interfecit: tum Iocaſtam matrem (vel Epicaſtem) duxit: ex qua multi dicunt eum liberos ſuſcepiſſe. id tamen Homerus ignorauit, vt probat ex hoc loco Pauſanias lib. 9.

Καδμείων ἤνασσε) Si poſt detectum hoc turpe & inceſtuoſum Oedipi cum matre coniugium, Thebis tamen poſteà imperaſſe eum Homerus dicit: non videtur ergo exilium illius agnoſcere, vt Tragici, in Colonum. Vide Sophoclis Colonæum Oedipodẽ. Nam illud non erat prætermiſſurus Homerus, vt ait Euſtathius, ſicut neque Epicaſtæ ſuſpendium.

μητρὸς ἐρινύες) Duæ poſſunt in hunc locum moueri quęſtiones. Primam ego moueo, alteram Euſtathius. Quæro igitur quid ſint hic matris Oedipodis Furiæ, quę ita eum cruciant, & ſexcentis torqueunt doloribus? Equidem ſcio generaliter Furias, vel Erinnyes, vel Eumenides appellari, quę ſceleratorum hominum pectora in ipſa vita diſcruciant: quas *facta virum mulctantes vindice pœna*, appellat Catullus in Argon. de quibus etiã Orpheus in hymno illarũ, κλῦτε θεαὶ πάντιμοι, ἐρίβρομοι, εὐάστειραι, &c. Hîc autẽ animã demortuæ Epicaſtæ puto intelligi. Vidimus autem paulo antè, creditum fuiſſe ab antiquis mortuorum animas viuis inſtare, eóſque torquere, à quibus aliquid damni acceperint. Veriſimile eſt autem, Oedipodem agnito ſuo ſcelere variis modis Iocaſtam matrem & coniugem ſuam torſiſſe, vt ait Euſtathius: nam hæc eſt eius quæſtionis ſolutio, qua quærit, cur matris Furiæ, non item patris dicantur Oedipum cruciare.

νέστορα) Neſtor in Iliade duodecim liberos Nelei commemorat, nunc autem Vlyſſes tres tantùm recenſet ex Chloride, Neſtorem, Chromium & Peryclimenum. Id fieri Didymus vult κατ' ἐξοχὴν: Chromiúmque vt natu maximum, Periclymenum vt fortiſſimum, Neſtorem vt ſapientiſſimum nominari.

ἀργαλέος) Hæc ab Vlyſſe obſcurè præfeſtinatione ad reliqua dicuntur, nos ex Euſtathio locum illuſtrabimus. Primùm repetendum eſt, quòd anteà vidimus, Tyro filiam eſſe Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem deſponſata eſt illa (pro more veterum coniugiorum, vt aliàs docuimus) Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus eſt Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos, Peronem etiam filiam habuit forma præſtantiſſimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace, (quod eſt oppidum Phthioticæ regionis Theſſaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel vt alij dicunt, ex Iolco (quod eſt oppidum Magneſiæ regiunculæ Theſſaliæ, ab Ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus eius nepos (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles appellatur. Hic bona quædam ipſius Tyrus occupauit, inter quæ erant etiam boues quædam præſtantiſſimæ, quas diligenter aſſeruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphiclus ſe redditurum. Itaque Neleus filiam ſuam Pero ei pollicitus eſt, qui boues illas Iphiclo abſtuliſſet. Hoc omnes facere recuſabant, quia fieri non poſſe videbatur, propter accuratam earum cuſtodiam. Vnus Bias Melampodem fratrem ſuum rogauit, vt hoc ſui cauſa tentaret. Ille verò, licet ex diuinandi ſcientia, qua maximè pollebat, intelligeret ſe captum iri, ſi hoc aggrederetur: tamen fratris gratiã auſus eſt aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm acceſſiſſet, captus eſt, traditúſque Iphiclo, & carcere incluſus cũſtodiebatur. Dati ſunt ei autem cuſtodes duo, qui ei miniſtrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà. Procedente tempore, audiit vermium ſtrepitum & ſtridorem quendam in ſuperiore parte cœnaculi: ille verò, vt talium vocum erat intelligentiſſimus, cognouit eos dicere ſe trabem integram iam conſumpſiſſe & corrodiſſe. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritiſſimus, vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à draconibus crediderunt.) Hoc igitur ille cùm percepiſſet, dicitur morbum ſimulaſſe, & quaſi ex imbecillitate concidens aduocat ſuos miniſtros, petítque vt foras educatur: ſic arrepto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahunt. Intereà cùm vir iam eſſet extra fores, reſtaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit, & eam interficit. Vir qui ſuperfuerat factum Phylaco, Phylacus Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampode quærit quiſnam eſſet, & cur huc adueniſſet, ille vatem ſe dicere, & boum Iphicli cauſa veniſſe. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, ſi rationem ei indicet, qua prolem ſuſcipere ex vxore poſſit. Melampus immolato boue, partes auibus diſtribuit. Eò cùm omnes præter vulturem acceſſiſſent, rogat an poſſit fieri, vt Iphiclus liberos ſuſcipiat: illæ cùm hoc exponere non poſſent, poſt eas aduenit vultur, & cauſas Iphicli ἀπαιδίας docet: quæ erant huiuſmodi, quòd Phylacus aliquando Iphiclum prę ira perſequens ſtricto gladio, eúmque non valens aſſequi, gladium ἀχέρδῳ (quod ſpinæ genus eſt) vel, vt alij volunt, ſylueſtri pyro affixiſſet, ita gladio

circumnatum esse corticem, & in hoc eum occultari: hincque præ timore Iphiclum imposterum gignendo aptum non extitisse. Arborem illam autem indicauit vultur, & vbi gladius lateret reconditus, cui demi corticem iussit, eiúsque rubiginem in decem dies Iphiclo propinari. Quo facto Iphiclus prolem suscepit. Melampóque boues Tirûs restituit: quibus acceptis, Melampus Pylum reuersus eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quam Neleus cùm recusaret, pugna tamen victus eam dare coactus est. Vnde Melampus effugisse Nelei auunculi sui & Regis iram dicitur. Iam verò his intellectis facilis erit Lectori locus hic Homericus. Porrò hoc idem factum Melampodis attinget Poeta infra lib. 15.

ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδάρεω) Ex hac fabula intelligimus, Castorem & Pollucē à Leda ex Ioue conceptos fuisse: tamen à Poetis semper Tyndaridæ appellantur, vt aliàs monuimus. vtrumque complexus est Homerus in hymnis, cùm dicit:

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείσεο μοῦσα λίγεια | *Castorem & Pollucem cane Musa arguta*
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς ὀλυμπίου ἐξεγένοντο. | *Tyndaridas, qui ex Ioue Olympio geniti sunt.*
τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῆς τέκε πότνια Λήδη, | *Quos sub Taygeti vertice peperit veneranda Leda*
λάθρῃ ὑποδμηθεῖσα κελαινεφεῖ Κρονίωνι, id est: | *Occultè subacta à Ioue nigras nubes faciente.*

Theocritus eos Iouis filios, non autem Tyndaridas appellat,

ὑμνέομεν Λήδας τε καὶ αἰγιόχω Διὸς υἱὼ | *Canimus Ledæ & Aegiochi Iouis filios*
Κάστορα καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα πὺξ ἐρεθίζειν. | *Castorem & formidabilem Pollucem in pugnorum certamine.*

Hic autem Homerus eos Tyndari filios appellat, & Apollonius 1. Argon. eos peperisse Ledam ait in ædibus Tyndari.

---τοὺς δ' ἐνὶ δόμοις ἐνὶ Τυνδαρέοιο Τηλυγέτους ὠδῖνε μιῇ τέκεν, Pater enim præsumitur, quem nuptiæ demonstrant, vt non ita pridem dicebamus.

τοὺς ἀμφοτέρους) Præcedenti annotatione diximus, Tyndaridas istos Iouis filios appellari: sunt tamen qui distinguant. Nam Pollucem & Helenam ex Ioue, Castorem autem & Clytæmnestram ex Tyndaro esse dicunt: vnde interfectum quidem Castorem, Pollucem verò minimè. Quòd autem eos viuentes alternis vicibus Poeta dicit, ita est intelligendum: Castorem dicitur Lynceus (alij dicunt Idam, alij Meleagrum, alij Polynicem) interfecisse: quod cùm videret Pollux, petiit à patre Ioue, vt is suam immortalitatem fratri communicare posset: quod ei Iupiter concessit, vnde alternatim in cœlis & in inferis vterque versari olim est existimatus. Vide Hyginum fab. 67. & 80. Apollodorum de Orig. Deor. lib. 3. Virg. lib. 6.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit, | *Itque reditque viam toties.*

ἀντιθέω) De Gigantum origine non conuenit Homero cum reliquis Scriptoribus. Nam Hesiodus eos ex Terra & cœli sanguine natos esse ait in Theog. & Orpheus lib. 8. sacri sermonis. Vide Natalem Mythol. lib. 6. cap. 21. vbi rem accuratiùs examino. Aloidas à Gigantibus distingui video, vt falsus sit Natalis, qui hunc locum de Gigantibus intellexerit. Distingui autem constat ex Apollod. de Orig. Deorum lib. 1. vbi diuersis locis de vtrisque scribit. Gigantes enim Opis & Cœli filios, Aloidas Iphimediæ & Neptuni esse ait. Quia autem locus ille Aloidarum huc maximè facit, non grauabor eum integrum describere. Sed Aloeus, inquit Ægio interprete, Iphimediam Triopis filiam, quæ Neptunum exarsit, vxorem habuit: ea continenter ad mare se conferens, & haustos manibus fluctus intra sinum ferebat: quæque à Neptuno compressa geminos peperit, Otum & Ephialtem, quos Aloidas appellarunt. Hi quotquot annis latitudine cubitum, longitudine verò vlnam increscebant: qui vbi nonum expleuêre annum, latitudinem cubitum nouem, & vlnarum totidem magnitudinem adepti, Ioui bellum inferre non erubuerunt. Proinde Olympo Ossam imponentem fuerunt, Pelióque super ossam imposito, eum in modum cœlum conscensum ire minitari. Ingestis ad hæc montibus de mari continentem, déque terra rursus maria se reddituros dictitabant. Quinetiam Ephialtes Iunonem, Otus autem Dianam sibi cōiugem deposcebant: Martem insuper in vincula coniecêre, quem demum Mercurius furto eripuit. Diana interim Aloidas per dolum de curru peremit: nam in ceruam mutata per eorum medium exiliuit. Tum hi velut in feram collimaturi, alter alterum telis coniectis occiderunt. Hæc ille. Homerus autem eos à Ioue interemptos esse dicit, nimirum fulmine, vt etiam Virg. 1. Georg. intellexit:

Et coniuratos cœlum rescindere fratres, | *Scilicet atque Ossæ frondosum imponere Olympum.*
Ter sunt conati imponere Pelio ossam, | *Ter pater extructos disiecit fulmine montes.*

Eosdem intelligit 6. Æneid.

Hic & Aloidas geminos immania vidi | *Aggressi, superisque Iouem detrudere regnis.*
Corpora, qui manibus magnum rescindere cœlum

φαίδρην) De Phædra Thesei vxore vide Ouid. 15. Metam. De Procride eundem 7. Metam. & Hyginū fab. 189. de Ariadana Plutarch. in Theseo. De qua cùm latiùs quàm de reliquis duabus agat, nos ea adferemus, quæ huic loco magis congruere videntur. Athenienses cùm Androgeum filium Minois & Pasiphaes palæstritam præstantissimum dolosè interemissent, indignatus Minos dicitur eis acerrimum bellum intulisse, victósque eos coegisse (alij dicunt eos ita ab oraculo admonitos) ad pendendum sibi quotannis per integrum nouennium septem adolescentum & totidem virginum tributum, quod à Minotauro deuorari credebatur. Accidit autem vt Theseus sponte aliquando cum illis profectus sit: quò vbi peruenisset, res ita tulit, vt Ariadne Minois filia illius amore inflammaretur: eius proinde miserta rationem ei præscripsit, qua se Dædaleo labyrintho (in quo erat inclusus Minotaurus) posset expedire. Quod cùm successisset, Theseus Ariadnem adolescentésque & puellas Atheniensium secū abduxit: vbi autem ad insulam Diam (quæ Naxus etiam appellatur) Baccho sacram peruenisset, eámq; stuprasset, à Minerua est admonitus, vt illinc relicta Ariadne excederet: quod ipse postera die fecit. Bacchus verò testatus Dianæ Ariadnem in eius fano cum Theseo coiuisse, fecit vt ab ea interficeretur. Quod Eustathius de repentina illius morte interpretatur. Et hæc sunt μαρτυρίαι Διονύσου apud Homerum. Illud obstat, quòd ea non potitum Theseum dicat: quod tamen intelligi potest de diuturniore coniugio. Quod si nudè & simpliciter accipi velis, calumnias Bacchi in Ariadnem apud Dianam intelligemus. Recentiores tamen dicunt, eam à Libero fuisse deuirginatam, & à Diana ob violatam pudicitiam sagitta percussam.

μαῖραν) De Mæra vide Ouid. 7. Metam & de Clymene 1. & 2. De Eriphyle autē, quia etiam hìc circunstantia quadam designatur, de ea aliquid plus quàm de reliquis agendum est. Itaque Eriphyle Talai filia fratris Adrasti fuit, quam Amphiaraus Oiclei in vxorem duxit. Accidit autem vt Adrastus & Amphiaraus aliquando inter se dissiderent, postmodùm verò composito negocio, conuēnit inter eos, vt in posterum si quid controuersiæ incideret, de ea Eriphyle (quam ideò prudentem esse oportuit) iudicaret, ipsi in eius sententia acquiescerent. Cùm ergo Adrastus expeditionem ad Thebas pro Polynice instrui vellet. Amphiaraus autem repugnaret: res iudicio Eriphyles stetit, quæ aureo monili ab Adrasto fratre accepto, pro eo aduersus maritum pronunciauit. Cùm amplius effugiendi locus Amphiarao non daretur, comitem se etiam huic bello addidit increpata priùs vxore: nam se illic moriturum intelligebat ex arte sua vaticinandi. Insuper verò filio suo Alcmæoni, quem Alcmanem vocat Pindarus, in mandatis dedit, vt statim ac se periisse audiret, matrem interficeret. Id demum ab Alcmæone factum est, ideóq; à Furiis cruciatus: tādem verò liberatus, quòd patris proditionem vindicasset. Hæc ita commemorat Eustathius post Didymum, diuersè ab aliis & ab ipso Hygino fab. 73. vbi dicit, Amphiaraum se abscondisse, ne ad bellum ire cogeretur, corruptámque monili aureo ab Adrasto Eriphylem eum indicasse. Quod secutus est, ni fallor, Statius in Thebaide.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ· | *Sic ait: hi certè omnes quieti facti sunt silentio,*
Κηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα. | *Voluptate autem tenebantur per domum obscuram.*
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων, | *His verò Arete albis lacertis cœpit sermonibus,*
Φαίηκες, πῶς ὔμμιν ἀνὴρ ὅδε φαίνεται εἶναι | *Phæaces, quo pacto nobis vir ille apparet esse,*
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας; | *Formaq; magnitudineq;, atque mente intùs æquabili?*
Ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν· ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς. | *Hospes sanè meus est, vnusquisq. a. particeps est honorū.*
Τῷ μὴ ἐπειγόμενοι ἀποπέμπετε, μηδὲ τὰ δῶρα | *Ideo non festinantes dimittite, neque dona*
Οὕτω χρηΐζοντι κολούετε· πολλὰ γὰρ ὔμμιν | *Sic egenti decidite: multa enim nobis*

Bona

Sed age mihi dic, & verè narra,
An fortaßis adhuc viuentem audiuiſtis filium meum,
Siue in Orchomeno aut in Pylo arenoſa,
An alicubi apud Menelaum in Sparta lata?
Nondum enim mortuus eſt in terra diuus Oreſtes.
Sic ait: cæterùm ego ipſum excipiens alloquutus ſum,
Atride, quid me hæc interrogas? neque enim ſcio
Viuátne ille an mortuus ſit: malū autem incerta loqui.
Nos quidem ſic verbis alternantes triſtibus
Stabamus triſtati tenellas lacrymas profundentes,
Superuenit autem anima Pelidis Achillis,
Et Patrocli, & eximij Antilochi,
Aiacisq́, qui optimus erat formáque corporéque
Aliorum Græcorum poſt irreprehenſibilem Achillem.

Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴ που ἔτι ζώοντος ἀκούετε παιδὸς ἐμοῖο,
Ἤπου ἐν Ὀρχομενῷ ἢ ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι,
Ἤ που πὰρ Μενελάῳ ἐνὶ Σπάρτῃ εὐρείῃ·
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀρέστης.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἀτρεΐδη, τί με ταῦτα διείρεαι; οὐδέ τι οἶδα
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε. κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν
Ἕσταμεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

COMMENTARIVS.

φαίηκες πῶς ὔμμιν) Non ſine cauſa Diogenes olim adoleſcentem loqui iubebat, vt eum videret: quaſi ex ſermonibus homines id dicentur, quales ſint in imis animorum penetralibus, in quibus latet tota hominis conſtitutio. Hinc eſt quod poſt longam præcedentem Vlyſſis orationem, demum Arete eum admiratur primùm quidem ab adiunctis corporis forma & proceritate: deinde verò ab adiunctis ipſius animi, quæ ex ipſo ſermone innotuerunt. Ait ergo eum mente æquabili præditum: quaſi dicat, modeſta & prudente, in qua nihil redundet, nihil deſideretur. Poteſt etiam ea laus ad laborum tolerantiam pertinere, in qua mens etiam æquabilis deſideratur: hoc eſt, ſui ſimilis, quæ in periculis minimè deprimitur, ſed vno eodémque tenore in illis ſubeundis perſeueranter ſibi conſtat. Et hoc eſt quòd hominem τετράγωνον appellat Ariſtoteles. Didymus autem ἴσας interpretatur, τὰς ἀναλογούσας τῷ σώματι καὶ ὀρθὰς καὶ δικαίας. Hæc ergo prima eſt pars orationis Aretæ, qua hoſpitem ſuum admiratur & cōmendat. Altera eſt, qua eum reliquis proceribus commendat, eos ad beneficentiam erga tantum hoſpitem exhibendam incitans, tum quòd talia hoſpiti præſtari deceat (ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν) tum quòd ſingulis ſatis bonorum ſufficiat (ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς) quæ liberalitatis ſeges eſt aptiſſima. Virtus enim illa in pauperes non cadit.

θεῶν ἰότητι) Videor mihi hoc ipſum aliàs obſeruaſſe, agnoſcere Homerum diuitias hominibus non aliunde quàm à Numine proficiſci: quod hoc loco Arete manifeſtè docet. Vnde θεοὶ δωτῆρες ἐάων, largitores munerum apud eundem hunc Poetam appellantur. Et huc pertinet quod ſuprà lib. 6. vidimus,

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν, — *Ipſemet Iupiter largitur diuitias hominibus*
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id eſt: — *Tum bonis tum malis, quibuſcunque voluerit.*

Item Theognis: Καὶ γὰρ Ζεὺς πλοῦτον μὲν ἔχῃ ἀγαθοῖσι δίδωσιν. — *Nam Iupiter diuitias poſsidendas bonis dedit.*

ὦ φίλοι) Hæc oratiuncula duo egregia continet, primùm Aretes ſententiæ approbationem, vbi docet hic Echeneus, ne viris quidem grauiſſimis aſpernandam eſſe mulierum opinionem, quæ alioqui in rebus magis ſeriis ferè contemni ſolent: idémque eſſe de illis iudicium, ac illud quod de iuuenibus feciſſe Menandrum, ni fallor, aliàs monebamus, vt videlicet non tam perſona quàm perſonę verba inſpiciantur. Deinde Echeneus reuerentiam ſuā erga Regē indicat, cùm licet Aretes conſilio acquieſcat: tamen omnia ad arbitrium ipſius Alcinoi Phæacūm regis referat. Videtur tamen prima illa pars orationis conſilij ſpeciem ipſi Alcinoo propoſiti in hoc negotio habere, quod à ſeniore dictum aliquid authoritatis apud eum obtineret: nihilominus modeſtè factum eſt, vbi res tota Alcinoi poteſtati ſubiicitur.

τοῦτο μὲν οὕτω) In ipſo limine authoritatem & momentum non leue ſuæ orationi Alcinous adhibet. quaſi dicat: Quia ergo mihi hæc Regia dignitas in Phæacas conceſſa eſt, quandiu illa penes me erit, non committam vt mea iuſſa ſint irrita: proinde quod ego nunc apud me decreui ſuper hoc hoſpite, firmum & ſtabile eſſe volo. Quin & voce quadam imperatoria iubet hoſpitem in craſtinum vſque diem remanere, vt conſilio prudentiſſimo Aretes obſequatur: hoc eſt, maiora hoſpiti ſuo munera accumulet, addita interea deductionis ſpe, quæ Vlyſſem foueat in hac mora, quam forte ei ſubmoleſtam fore ſuſpicatur. Tum in ipſo fine adhuc Regiæ ſuæ poteſtatis meminit, vt magis ac magis Vlyſſem confirmet, qui intelligat hæc ab eo ſibi promitti, qui facilè illa præſtare poſſit.

εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν) Hoc reſponſum Vlyſſis aut fictum eſt, aut feſtiuum. Fictum eſſe putauit Euſtathius, cùm eum ὑποκλόπως καὶ κερδαλέως callidè & aſtutè loqui dicit: feſtiuum verò Didymus, cùm ait, χαριέντως, venuſtè, vrbanè & falsè hæc dicit. Voluit ſane Vlyſſes Alcinoo aſſentari, & hac ſua facilitate gratiam apud eum demereri, quaſi dicat: Ecquid ego tam humano hoſpiti recuſem? Quin ne vnicum quidem diem, vt tu poſtulas Alcinoe, apud te hîc remanſero, ſed etiam integrum annum. Tanti enim mea negotia non facio, vt ea, aliquid gratum tibi faciendi cauſa, lubenter non deſeram, immò quod mihi longe omnium eſt chariſſimū. Et hoc quidem verè, vt deductionem faciliùs hoc ſui animi teſtimonio à Phæacibus impetraret: nam ſi refractariè & moroſe nimium in hoc eis cōcedendo ſe geſſiſſet, animos eorum à ſe potius alienaſſet. Quod autem ſe munerum hoſpitalium gratia hodie remanſurum dicit, id videtur χαριέντως: niſi etiam hanc φιλοπλουτίαν Vlyſſi reuerà tribuamus, qua ipſe ad maiorem ſui opinionem concitandam delectetur. Notum eſt enim illud Heſiodi, πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ. Quo vitio laborant vulgò homines, vt ei quàm maximè deferant, qui diuitiis affluat, eiúſque amicitiam captent. Quæ duo notat Vlyſſes, cùm dicit, καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην. Cum quo conſentiunt illa Sophoclis in Aleadis, vt eſt apud Stobæum:

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους, — *Pecuniæ (diuitiæ) hominibus comparant amicos,*
αὖθις δὲ τιμάς, εἶτα τῆς ὑπερτάτης — *Deinde honores, tandem verò ſupremæ*
τυραννίδος θάκοισιν ἀγχίστην ἕδραν, &c. id eſt: — *Tyrannidis ad ſedem proximè perueniant.*

Ideò mauult Vlyſſes in aliquod tempus reditum ſuum differre, modò in hac mora compendium ſuum faciat, vnde & honorem & amicos apud ſuos Ithacenſes ſibi poſſit comparare. Sed fortaſſe neque erit abſurdum, ſi hæc iocosè ab Vlyſſe dicta iudicemus, ne hoſpitum munificentiam aſpernari videretur: cùm alioqui reuerà omnia eſſet reditui ſuo poſtpoſiturus, qui & ipſam immortalitatem ob patriam repudiauit.

ὦ Ὀδυσεῦ) Præmittit Alcinous Vlyſſis laudem & quendam εὐφημισμόν, eúmque à veritate narrationis commendat, benè de eo nimirum ominatus, duabus de cauſis. Primùm, quòd concinna & eleganti vtatur oratione, vel potius quòd ea ita ſit compoſita & conſtructa, qualis à mendaci homine non poſſit proficiſci, qui in mendaciis ſuis commemorandis temerè huc illuc diuagari ſolet, vt facilè dignoſcas eum à veritate aberrare: deinde, quòd eximium animi candorem in eo animaduertat, à quo non poſſint niſi vera profluere. Quod ſe ita credere teſtatur protinus facit Alcinous, cùm Vlyſſem ad alia quædam commemoranda hortatur & incitat. Vix eſt enim, vt de quorum fide dubites, patienter ab illis narrari quippiam tibi feras.

μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδός) Nota, Muſicis dicendi ſcientiam hîc ab Alcinoo tribui, vt etiam admonet Euſtathius. Solebant enim in pulſanda lyra aut cithara geſta Deorum & heroum recenſere, itaque vocem inſtrumentis maritabant, vt aliàs vidimus.

ὥρη μὲν πολέων) Noluerat Vlyſſes vlterius in ſua narratione pergere, idque modeſtè, veritus ne Phæaces audiendo defatigarentur, vt ſolet non ita raro loquacitas & verboſitas hominum moleſtiam & tædium parere. Cùm tamen videat hoc ab Alcinoo expeti, vt alia etiam referat, quæ de ſociis ſuis in illa ψυχομαντείᾳ perceperit, ne hoc quidem recuſaturum ſe dicit. Quod eò lubentiùs facit, quòd anteà teſtatus ſit Alcinous ſe noctem etiam inſomnem Vlyſſem audiendo tranſacturum. Hæc autem ὥρη μὲν πολέων, &c. Euſtathius duobus modis interpretatur: vel vt dicat Vlyſſes, ἡ πολλὴ τῆς νυκτὸς ἐξαρκεῖ, καὶ εἰς τὸ πολλὰ εἰπεῖν καὶ εἰς τὸ ἱκανῶς ὑπνῶσαι: id eſt, Hæc nox ſatis

multis dicendis sufficit,tum competenti somno,satis est ad vtrumque temporis.vel vt sit etiam γνωμικὸν, esse tempus loquendi, nimirum interdiu,& tempus dormiendi,nimirum noctu. Quasi suadeat quidem nox ista somnum,se tamen Alcinoo obtemperaturū.

κακῆς ἰότητι γυναικός)Hoc tribus modis potest intelligi authore Didymo. Vel enim per mulierem Helenam intelligit,quam ἀρχέκακον appellant Poetæ,vt cuius gratia Troianam expeditionem suscipientes Græci tot mala perpessi sint:ita solent vulgò omnia ad primam & remotam causam referri. Vel Clytæmnestram,vt hoc solùm de Agamemnone interpretemur,cui, vt postea sequitur,illa insidias cum Ægistho perfidè struxit,tandémq; neci dedit. Vel Cassandram, quæ ab Aiace Locro violata est in Mineruę templo,vnde Dea illa Græcis infensa facta est, & infinita illis pericula in reditu concitauit. Quod postremum Eustathio minimè probatur: quia, inquit, nihil mali attulit Græcis ex consilio Cassandra, sed eius sola causa censendus est Locrus, nisi κακῆς ἰότητι γυναικὸς intelligatur,vt veteres voluerunt,pro τῆς κακωθείσης κασσάνδρας. Nam pessima aduersus illam voluntas & malum consilium Locri multos Græcos in reditu perdidit. Ideò illo animosius κακὴ appellabitur, διὰ τὸ ἕνεκα αὐτῆς κακὸν ἀποτελέσμα. Forsan etiam κακὴ ab Vlysse dicitur,propter eius in illam odium,quòd ita de Troia & equo Durio esset vaticinata.

ἀχνυμένη) Quemadmodum formam & imaginem corpoream animabus defunctorum, sic etiam eosdem affectus tribuunt, vt hîc animæ Agamemnonis tristitiam : quasi in ea remaneat dolor ob indignam & miseram mortem, qua perfidè mulctatus est, cùm in viuis esset Agamemnon. Quin etiam illa hunc dolorem lacrymis paulò pòst testatur. Quod ego vbi attentiùs considero, videntur mihi illi veteres hominum affectus in anima collocasse,vt cùm dolemus,doleant animæ:cùm lætamur,lætentur animę. Quia verò animas immortales crediderunt(de sanioribus loquor,vt de Homero) oportuit etiam eadem πάθη post illarum à corporibus dissolutionem in illis expressa adhuc retineri,ne eas ἀναισθήτους penitus homines imaginarentur, vnde patebat aditus ad earum essentiam immortalem pernegandam:adeò crassè crassis hominibus res fuerunt proponendæ, quod etiam in ipsis Diis præstiterunt: quos vt esse vulgo persuaderent,tales eos commenti sunt,qui sensibus humanis subiicerentur.

ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ ἔτ' ἦν) Hoc est quod aliàs dicebamus,retinere creditas animas defunctorum corpoream quidem formam: sed actiones omnes corporum illis denegari,& pręcipuè eam quę in tactu versatur tam actiuo quàm passiuo. De actiuo hîc habemus exemplum: de passiuo vidimus anteà in Vlyssis matre.

τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε)Quærit Vlysses ab Agamemnone,quónam mortis genere perierit:cuius tria illi proponit,qualia ille ex propriis forsan periculis,vt diuinat Eustathius,coniectabat: naufragium, irruptionem hostium in media sacrificia,& vrbis expugnationem:quæ omnia Vlysses in suis peregrinationibus est expertus:hoc est,per illa mortis periculum subiit.

οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι) Respondet Vlyssi Agamemnon, negans se vllo mortis genere ex iis quę Vlysses proponebat, interiisse:ea tamen quæ nos tria esse dicebamus,nunc ille ad duo reuocat. Ait enim se neque naufragio periisse,neque ab hostibus in continente interemptū:id quidē ille concisius,ita nouit etiam Homerus dispersa & laxa diuisionis mēbra colligere & coarctare. Tum reuerà explicat quod genus mortis subierit,de quo etiā Proteus suprà lib.4.& Nestor lib.3. Hîc autē Agamēnō omnia παθητικώτερον exponit. Vbi decorū bene obseruauit Poeta. Sua enim meliùs omnes commemorare possunt,& ob oculos casus proprios ponere,quàm alienos. Primùm ergo illud cōmiserationem mouet,quòd hac cæde nihil crudelius videri potuisse ab ipso Vlysse,aut visum vnquā esse,licèt plurimis cædibus & stragibus olim interfuerit. Nam in ipsis epulis perfidè interfici,& ipsos mortuos circū mensas & pocula extētos iacere,madente sanguine ipso pauimemto,hoc demū est maximoperè miserandū,& lōgè tristiùs, quàm in media exercitus acie,vbi locus internecioni propriè designatus est:in cōuiuiis verò,vbi lætitiæ & genio indulgendū est,fugato omni mœrore, præcipuè in medio eorū quos tibi amicissimos existimaueris,vt ipsi Agamemnoni existimare contigit, tam luctuosa & deplorāda videri,id commiseratione ingenti quoque dignum est. Hoc ergo generaliter primùm de se & sociis referens, mox vbi fatum etiam ipsius Cassandræ recensuit,redit ad propriæ necis narrationem,in qua crudelitatem Clytæmnestrę exaggerat,cum illius grauissimo vituperio.

βοῦν ἐπὶ φάτνῃ) Hanc eandem comparationem vsurpauerat anteà lib.4. Proteus, & de ea nos ibi satis:nunc id monendum est,non videri eam ad ludibrium aut iocosè ab Agamemnone accipi,quod tamen ibi in oratione ipsius Protei fieri arbitrabamur:neque impedit,vt vna eadémque verba diuersimodè à multis accipiantur. Vult ergo Agamemnon sic rem meliùs Vlyssi ob oculos ponere:solent enim huiusmodi similitudinibus res non leuiter illustrari,& magis ad viuum exprimi. Sic etiam mortes sociorum suibus mactatis paulò pòst comparat : ex huiusmodi enim rebus, quæ vulgò notæ sunt, ea quæ nobis ignota aut non visa sunt, melius longè intelliguntur. Itaque non immeritò comparationes docendo aptissimæ existimantur.

χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν) Miratus sum,quòd Gyraldus in libro qui est de Vario sepeliendi ritu,hanc claudendi os & oculos morientis consuetudinem Romanis tribuat,neque altiùs illius originem inuestigarit. At hinc constat eam esse vetustissimam,vt cuius etiam Homerus meminerit. Eius autem ritus rationem hanc esse puto , quòd cadaueris decora forma captaretur:ne,vt satis per se horrendum est,oculi aperti & os non sigillatum (vt loquitur Varro) maiorem in eo horrorem efficerent. Fuit autem hoc in felicitatis etiam censu positum, cùm hæc morientibus accciderent, vt ex Plutarcho notat idem Gyraldus, & contrà. Id verò munus propriè ad affines,parentes & propinquos pertinuit. Notat autem Plinius Natur.hist.lib.11.cap.37, Morientibus quidem oculos operire rursúsque in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrū fuisse:ita more cōdito, vt neq; ab homine supremū eos spectari fas sit,& cœlo non ostendi nefas. Hæc ille. Est porrò hoc morientibus peculiare,vt oculis apertis & ore patulo moriantur,tum quòd in illa palpationis postremæ contentione distringantur & obrigescant nerui, qui ad compressionem vtriusque laxiores & molliores esse debēt:ideò exhalātibus iā animā constringūtur & cōprimuntur tū oculi tū os,ne rigore semel contracto turpiter hiantia relinquātur.

ὡς ἐκ αἰνότερον)Hanc vxoris Clytæmnestræ immanitatem extollit, cum qua nihil reperit quod possit comparari. Quid enim hoc facinore grauius aut tetrius esse potest,quo vxor proprium maritum,quem rebus omnibus chariorem ipsi esse decuerat,interficit,ea potissimum ratione,qua se amicè exceptum Agamemnon arbitrabatur?

ᾗ τε κατ' αἶσχος) Quod à mulieribus perniciosè geritur,id longè grauius censetur,quàm si ab ipsis viris esset gestum:quia tam fragilē & imbecillem sexum sic res arduas perpetrare propter denegatam illis naturalem vt plurimùm audaciam, minus est vsitatum. Deinde ita est illis à natura comparatum,vt dedecoris maculas facilius imbibant,vt si quæ sint adulteræ,ex tam turpi facto plus criminis & vituperij patiuntur, quàm viri, sic tum in latrociniis tum in parricidiis, immò & illud dedecus magis ad totum genus muliebre pertinet,quod in virili non ita solet vsurpari. Vnde hîc de Clytęmnestra dicit Agamemnon,eam suo nefando scelere effecisse,vt non solùm ipsa,sed etiam reliquę mulieres,adeóque illę,quę re ipsa probæ & integri animi fuerint,ignominia afficiantur.

ὢ πόποι ἦ μάλα δὴ) Ex aliquot specialium factorum collectione surgit aliquando quędam generalitas,quę in rebus humanis aliquid habet necessitatis(alioqui ex particularibus generalia nō concludi vulgatum est ex pręceptis Logicis)hoc est,probabilem quandam veritatem,vt si ex altero aut tertio facto aliquid laxius statuas : sicut hoc loco Vlysses,qui cùm duo illa infortunia Pelopidarum familię per fœminas inuecta fuisse intelligat,olim quidem per Helenam,nunc verò per Clytęmnestram,quę ex Tyndaridarum genere fuerunt,non dubitat concludere,genus Atrei per mulierum consilia Diis esse inuisum. Vbi notandum est, Helenam perpetuò à Poeta culpari ob spontaneam cum Paride fugam ex Lacedęmone,vt aliàs dictum est , alioqui non opus erat consilium illud appellare:nam in iis quę coactus quispiam perpetrat,consilium eius vt causa negotij non expenditur. Nos autem olim vulgarem fabulam de Helenę raptu intelligentes,eam à calumniis vindicare conabamur, quibus ob factum illud damnatur:cuius tamen rea non esset, si vis adulteri non intercessisset. Illud hoc Epigrammate lusimus Helenæ ipsius prosopopœiâ:

Inuitam patrijs me perfidus hospes ab oris
Abripit,infandi præmia iudicij.
Hinc geminæ surgunt acies,pilisque minantur
Pila,& purpureo sanguine rorat humus.
Id doleo:& quod me magis hisce doloribus angit,
Incumbunt raptæ crimina belli Helenæ.
O cæcas mentes,si causa est fœmina pugnæ
Rapta,viros præter,quæso,quis ista facit?

Sed hoc non est ex Poetę nostri sententia,qui solam facti pœnitentiam ei tribuit. Vtrumque ergo factum Helenę & Clytęmnestrę sororum memorabile est,quo tanta mala Atrei soboli incubuêre: Menelao quidem in tam diuturno bello, Agamemnoni verò in propria morte,quam perfidia vxoris illi miserè creauit. Tamen Vlysses mala quę ex Helena contigerunt, non ad solum Menelaum restringit, sed ad plures alios,in quorum numero ipsemet erat, extendit: vnde forsan grauius sit hoc Helenę factum existimandum. Sed & his adnumeranda videtur Ærope ipsa vxor Atrei,quæ ex concubitu Thyestæ fratris Atrei tot tragœdias excitauit. Didymus autem dicit,eam in illis verbis,γυναικὸς διὰ βουλὰς indicari.

τῷ νῦν μή ποτε) Hæc quidem præcepta ego pro salutaribus agnosco : sed quomodo ex superioribus dependant, non facilè video, quod ex eorum repetitione clarius elucescet. Ibi ergo agitur de sola Clytæmnestræ perfidia & eius immanitate,nihil de ipsius Agamemnonis

memnonis mariti peccato in nimia facilitate aduersus vxorem, quæ hîc tamen ab eo nunc Vlyssi prohibetur: nihil quod Agamemnon temerè quippiam arcanum Clytæmnestræ commiserit, cuius gratia hanc mortem subierit: cùm hîc tamen suadeat Vlyssi, vt sibi à committendis vxori arcanis, immò cæteris rebus omnibus caueat. Vnde videtur innuere, ex duobus illis præceptis non obseruatis hoc sibi damnum ab vxore inflictum esse: quod tamen non præmisit. Quomodo ergo hæc cum præcedentibus cohæreant, planè non intelligo, nisi generaliter ἀπιστίαν ergà fœminas viris esse necessariam velit, nimirum ex facti illius consequentia, vt discat Vlysses ex hoc Agamemnonis exemplo mulieribus diffidere, neque tam cæco amore illarum teneri, vt nimia procliuitate in earum potestatem deueniant: ea, vt genus muliebre, mobile & infidum est, causam sibi nocendi illis præbeat. quod videtur fecisse Agamemnon, qui se temerè ipsi Clytæmnestræ credidit: planè persuasus nihil sibi ab ea iniuriæ timendum, sed potiùs omnia beneuolentiæ signa & testimonia expectanda, vt videlicet ab amante coniuge. Illud tamen diffidentiæ preceptum non directè ita exponit, sed obliquè id videtur significare, cùm has quasi species aut saltem membra illius nominat. Quod si Lectori non placuerit, aduocandus erit Delius natator, quem ad Heraclitum τὸν σκοτεινὸν intelligendum arcessebat olim Socrates.

ἀλλ' οὐ σοί γ' ὀδυσσεῦ) Si Vlyssi ab vxore periculum fuisset vt Agamemnoni, sicut ex præcedentibus poterat colligi, futurum erat vt Vlyssem Phæaces remorarentur, ne idem periculum subiret: videtur de industria Vlysses hoc subiicere, vt ex interpretatione Eustathij colligo, vt securos eos huius timoris faceret. Vel forsan hæc ita narrantur, quasi ab Agamemnone reuerà dicta sint, & ea voluerit Vlysses referre, vt suæ etiam vxoris laudes hospites isti intelligerent.

ἡ δ' ἐμὴ οὐδὲ περ) Confert suum infortunium cum ipsa felicitate, qua frueretur Vlysses, cùm filius eum pacificè & amanter alloqueretur: quod ipsi non contigerit, qui Orestis sui conspectu expleri non potuerit, præciso illi vitę longioris cursu à Clytæmnestra. Subiicit posteà consilium Vlyssi, quo pacto in patriam appellere debeat, occultè nimirum, non autem manifestè & promulgato suo passim aduentu, repetens illam ἀπιστίαν, quę aduersus fœminas tutum est presidium. Factus est videlicet ex proprio damno sapientior Agamemnon, qui ideò periisse se credit, quòd reditum suum ità patefecerit, vnde amico suo Vlyssi eadem cautione bene optat esse consultum. Videtur tamen hęc diffidentia, quam nunc Vlyssi ob vxorem proponit, superioribus repugnare, quibus eum securum ab ea esse iubebat, vt à qua ipsi periculum non impenderet. Sed Poeta, ni fallor, eleganter exprimit affectum hominis aliqua ratione lęsi, qui ab eo à quo iniuriam acceperit, neque sibi neque suis, ne in loco quidem tuto, & vbi res in vado esse videantur, satis diligenter vnquam prouideri posse arbitratur. Postremò quęrit Agamemnon ab Vlysse, an quippiam de Oreste suo acceperit? Quod Vlysses negat, veracem hominem imitatus, qui ne quidem cùm possit, aliquid à veritate alienum confingat: vnde videtur reliquis suis narrationibus maiorem fidem conciliare, cùm ea quę ignoret, recuset commemorare: vnde verisimile fit, vt quæ narrat, optimè explorata habeat, aliàs ea minimè recensurus.

Agnouit autem me anima velocis Aeacidæ,
Et lugens verba alata dixit,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Infelix, quid adhuc maius in mente cogistati facinus?
Quo pacto audes ad inferos venire, vbi mortui
Temerarij habitant hominum simulachra mortuorum?
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquutus sum,
O Achilles Pelei fili, excellentißime Græcorum.
Veni Tiresiæ propter vsum, si quod consilium
Diceret quo pacto Ithacam ad asperam peruenero,
Necdū propè veni in Achaiam, necdum nostram
Terrā conscēdi, sed semper malum habeo: te.v. Achilles
Nullus vir antea beatior: neque posthac futurus est.
Antea enim te viuum honorabamus æqualem dijs
Græci, nunc rursus latè imperas mortuis:
Hîc cùm sis, ideo neutiquam mortuus tristeris Achilles.
Sic dicebā: ille autē me protinus excipiens alloq. est,
Ne sanè mihi mortem commemores inclyte Vlysses,
Vellem sanè rusticus esse, & mercede seruire alij
Viro inops, cui nec victus sufficiens esset,
Quàm hominibus mortuis vita defunctis imperare.
Sed agè mihi de filio (meo) generoso rem enarra,
An pergit ad bellum propugnator esse, an non.
Dic etiam mihi de Peleo eximio, si quid audieris
An adhuc teneat honorem multos apud Myrmidonas.
An ipsum despiciunt per Thessaliam Phthiamq́?
Eo quòd ipsum senium occupat manibuq pedibusque.
Non enim ego vltor sub splendore solis
Talis qualis olim, in Troia lata
Trucidabam exercitum optimum pugnans pro Græcis.
Si talis venirem vel paululum in patris domum,
Sanè alicubi ostenderem robur & manus inaccessas,
Qui illum iniuria afficiunt detrudúntq; ab honore.
Sic ait: cæterū ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Profectò quidem de Peleo inculpato nihil audiui,
Sed tibi de filio vtique Neoptolemo charo,
Omnem veritatem dicam perinde vt iubes:
Ipse enim illum ego caua in naui æquali,
Duxi ex (insula) Scyro ad armatos Græcos.

Εγνω δὲ ψυχή με ποδώκεος Αἰακίδαο,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Σχέτλιε, τίπτ' ἔτι μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μήσεαι ἔργον;
Πῶς ἔτλης ἀϊδόσδε κατελθέμεν, ἔνθά τε νεκροὶ
Ἀφραδέες ναίουσι, βροτῶν εἴδωλα καμόντων;
Ως ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ω Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱέ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
Ηλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν
Εἴποι ὅπως Ἰθάκην ἐς παιπαλόεσσαν ἱκοίμην,
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἁμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχω κακά· σεῖο δ' Ἀχιλλεῦ
Οὔτις ἀνὴρ προπάροιθε μακάρτατος, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω.
Πρὶν μὲν γάρ σε ζωὸν ἐτίομεν ἶσα θεοῖσιν
Ἀργεῖοι, νῦν αὖτε μέγα κρατέεις νεκύεσσιν,
Ενθάδ' ἐών· τῷ μή τι θανὼν ἀκαχίζευ Ἀχιλλεῦ.
Ως ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Μὴ δή μοι θάνατόν γε παραύδα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ γρ. κ' ἐπάρ-ι...
Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Η πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς ἀγαυοῦ μῦθον ἐνίσπε,
Η ἕπετ' ἐς πόλεμον πρόμος ἔμμεναι, ἦε καὶ οὐκί.
Εἰπὲ δέ μοι Πηλῆος ἀμύμονος εἴ τι πέπυσαι,
Η ἔτ' ἔχει τιμὴν πολέσι μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Ημιν ἀτιμάζουσιν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Οὕνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχει χεῖράς τε πόδας τε.
Οὐ γὰρ ἐγὼν ἐπαρωγὸς ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Πέφνον λαὸν ἄριστον, ἀμύνων Ἀργείοισιν
Εἰ τοῖος δ' ἔλθοιμι μίνυνθά περ ἐς πατέρος δῶ,
Τῷ κε τέῳ στύξαιμι μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Οἳ κεῖνον βιόωνται, ἐέργουσίν τ' ἀπὸ τιμῆς.
Ως ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ητοι μὲν Πηλῆος ἀμύμονος οὔ τι πέπυσμαι·
Αὐτάρ τοι παιδός γε Νεοπτολέμοιο φίλοιο
Πᾶσαν ἀληθείην μυθήσομαι, ὥς με κελεύεις·
Αὐτὸς γάρ μιν ἐγὼ κοίλης ἐπὶ νηὸς ἐΐσης
Ηγαγον ἐκ Σκύρου μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς

Ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροΐην φραζοίμεθα βουλάς,
Αἰεὶ πρῶτος ἔβαζε, καὶ οὐχ ἡμάρτανε μύθων·
(γρ. νέστωρ) *Νέστωρ τ' ἀντίθεος καὶ ἐγὼ* νεικάσκομεν οἴω.
(αὐτ.) Αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροΐην μαρνοίμεθ' Ἀχαιοί,
(γρ. νεικάσκομεν) *Οὔποτ' ἐς πληθὺν μένεν ἀνδρῶν, οὐδ' ἐν ὁμίλῳ,
(γρ. οὔποτ' ἐς) Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων.
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνεν ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Πάντας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσον λαὸν ἔπεφνεν ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρω' Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Κήτειοι κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.
Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν ὃν κάμ' Ἐπειός,
Ἀργείων οἱ ἄριστοι, ἐμοὶ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον, ἠδ' ἐπιθεῖναι·
Ἔνθ' ἄλλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Δάκρυά τ' ὠμόργνυντο, τρέμον δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστου.
Κεῖνον δ' οὔποτε πάμπαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οὔτ' ὠχρήσαντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν
Δάκρυ' ὀμορξάμενον. ὁ δέ με μάλα πόλλ' ἱκέτευεν
(γρ. ἐξέμεναι) Ἱππόθεν *ἐξίμεναι· ξίφεος δ' ἐπεμαίετο κώπην,
Καὶ δόρυ χαλκοβαρές· κακὰ δὲ Τρώεσσι μενοίνα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
Μοῖραν καὶ γέρας ἐσθλὸν ἔχων ἐπὶ νηὸς ἔβαινεν
Ἀσκηθής, οὔτ' ἂρ βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ,
Οὔτ' αὐτοσχεδίην οὐτασμένος· οἷά τε πολλὰ
Γίνεται ἐν πολέμῳ, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης.
Ὣς ἐφάμην· ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο
(γρ. κατὰ σφοδελὸν) Φοίτα μακρὰ βιβῶσα *κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
(γρ. γηθοσύνῃ) *Γηθοσύνη, ὅ οἱ υἱὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι.
Αἱ δ' ἄλλαι ψυχαὶ νεκύων κατατεθνειώτων
Ἕστασαν ἀχνύμεναι, εἴροντο δὲ κήδε' ἑκάστη.
Οἴη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος. ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ·
Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
Ὡς δὴ μὴ ὄφελον νικᾶν τοιῷδ' ἐπ' ἀέθλῳ·
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ἕνεκ' αὐτῶν γαῖα κατέσχεν,
Αἴανθ', ὃς πέρι μὲν εἶδος, πέρι δ' ἔργα τέτυκτο
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα·
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐπέεσσι προσηύδων μειλιχίοισιν,
Αἶαν παῖ Τελαμῶνος ἀμύμονος, οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδὲ θανὼν λήσεσθαι ἐμοὶ χόλου εἵνεκα τευχέων
Οὐλομένων· τὰ δὲ πῆμα θεοὶ θέσαν Ἀργείοισιν.
Τοῖος γάρ σφιν πύργος ἀπώλεο· σεῖο δ' Ἀχαιοὶ
Ἶσον Ἀχιλλῆος κεφαλῇ Πηληϊάδαο
(γρ. φθινόμενοι) Ἀχνύμεθα *φθιμένοιο διαμπερές. οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος, ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων
Ἐκπάγλως ἤχθηρε, τεῒν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθηκεν.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο ἄναξ, ἵν' ἔπος καὶ μῦθον ἀκούσῃς
Ἡμέτερον· δάμασον δὲ μένος καὶ ἀγήνορα θυμόν.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο, βῆ δὲ μετ' ἄλλας
Ψυχὰς εἰς Ἔρεβος νεκύων κατατεθνειώτων.
(γρ. ὅμως) Ἔνθα χ' *ὅμως προσέφη κεχολωμένος, ἤ κεν ἐγὼ τόν,
Ἀλλά μοι ἤθελε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Τῶν ἄλλων ψυχὰς ἰδέειν κατατεθνειώτων.

Profectò, quando circa vrbẽ Troiam iniremus consilia,
Semper primus dicebat, & non aberrabat oratione,
Nestorq. eximius & ego contendebamus soli.
Cæterũ quoties circa vrbẽ Troianorũ decerneremꝰ Græci,
Nũquã in multitudine manebat virorũ, neq. in turba,
Sed longè præcurrebat suo robore nulli cedens.
Multos autem viros trucidauit in graui pugna:
Omnes verò non ego eloqui possem, neque nominare,
Quantum exercitum occidit defendens Græcos.
Sed vt Telephidem interfecit ferro,
Heroa Eurypylum, multi autem circa eum sodales
Cetei trucidabantur mulierum propter dona.
Illum sanè pulcherrimũ vidi post Memnona diuinum.
Cæterũ cùm in equũ cõscẽdimus quẽ fabricauit Epeus,
Græcorum optimates, commissa mihi erant omnia,
Siue aperire densas insidias, siue concludere.
Hîc alij Græcorum duces atque consiliarij,
Lacrymas abstergebãt, subtremebãt mẽbra vniuscuiusq;
Illum autem nunquam prorsus ego vidi oculis
Neque pallescentem corpore pulchro, neque à maxillis
Lacrymam abstergentem, ille mihi multum supplicabat
Ab equo exire, gladij autem quatiebat capulum,
Et hastam grauatam ære, mala autẽ Troianis cogitabat,
Sed quando certè Priami vrbem depopulauimus celsã,
Portionem & munus eximium habens nauem cõscẽdit
Incolumis, neque læsus acuto iaculo,
Neque cominus vulneratus, vti sæpiùs
Fit in bello, permixtim namque sæuit Mars.
Sic dicebam: anima autem pedibus celeris Aeacidæ
Abibat magnificè incedens per herbosum pratum
Lætitia, quòd eius dixissem filium inclytum esse.
Aliæ verò animæ mortuorum defunctorum
Stabant tristes, narrabant autem pœnas vnaquæque.
Sola autem Aiacis anima Telamonidæ,
Longè absistebat irata propter victoriam
Qua ipsum ego vici iudicio experiens apud naues
Pro armis Achillis, proposuit autem veneranda mater.
Filij autẽ Troianorum iudicarunt, & Pallas Minerua.
Vtinam sanè nõ debuissẽ vincere huiusmodi in certamine.
Tale enim caput ob ista terra occupauit
Aiacẽ, qui eximius quidem forma etiam reb. gestis fuit
Aliorum Græcorum post irreprehensibilem Achillem.
Illum quidem ego verbis alloquebar mollibus,
Aiax fili Telamonis irreprehensibilis, nonne debuisti
Vel mortuus remittere iram ob arma
Perniciosa? quæ perniciem dij fecerunt Græcis.
Talis enim ipsis turris perijsti, propter te autem Græci
Non minus Achillis capite Pelidæ
Tristamur defecti penitus, neque quispiam alius
In culpa est: sed Iupiter Græcorum exercitum fortium
Horrendum odit, tibi autem fatum imposuit.
Sed agè, huc veni, rex, vt verbũ & orationẽ audias
Nostram: doma autem robur & generosum animum.
Sic dixit: ille .a. mihi nihil respondit, ibat .a. ad alias
Animas ad Erebum mortuorum defunctorum.
Tũ nihilominus allocutus essem iratus certè ego ipsum,
Sed mihi maluit animus in præcordijs charis
Aliorum animas videre defunctorum.

COM-

Ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίην φραζοίμεθα βουλάς,
Αἰεὶ πρῶτος ἔβαζε, καὶ οὐχ ἡμάρτανε μύθων·
γρ. νέστωρ *Νέστωρ τ' ἀντίθεος καὶ ἐγὼ *νεικάσκομεν οἴω.
αὐτ. Αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίην μαρνοίμεθ' Ἀχαιοί,
γρ. νεικάσκομεν *Οὔποτε ἐς πληθὺν μένεν ἀνδρῶν, οὐδ' ἐν ὁμίλῳ,
γρ. οὔποτ' ἐς Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων.
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνεν ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Πάντας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσον λαὸν ἔπεφνεν ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρω' Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Κήτειοι κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.
Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν ὃν κάμ' Ἐπειός,
Ἀργείων οἱ ἄριστοι, ἐμοὶ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον, ἠδ' ἐπιθεῖναι·
Ἔνθ' ἄλλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Δάκρυά τ' ὠμόργνυντο, τρέμον δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστου.
Κεῖνον δ' οὔποτε πάμπαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οὔτ' ὠχρήσαντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν
Δάκρυ' ὀμορξάμενον. ὁ δέ με μάλα πόλλ' ἱκέτευεν
γρ. ἐξέμεναι Ἱππόθεν *ἐξίμεναι· ξίφεος δ' ἐπεμαίετο κώπην,
Καὶ δόρυ χαλκοβαρὲς, κακὰ δὲ Τρώεσσι μενοίνα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
Μοῖραν καὶ γέρας ἐσθλὸν ἔχων ἐπὶ νηὸς ἔβαινεν
Ἀσκηθὴς, οὔτ' ἂρ βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ,
Οὔτ' αὐτοσχεδίην οὐτασμένος· οἷά τε πολλὰ
Γίνεται ἐν πολέμῳ, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης.
Ὣς ἐφάμην· ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο
γρ. καθ' ἀσφοδελὸν Φοίτα μακρὰ βιβᾶσα *κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
*Γηθοσύνῃ ὅ οἱ υἱὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι.
γρ. γηθοσύνη Αἱ δ' ἄλλαι ψυχαὶ νεκύων κατατεθνειώτων
Ἕστασαν ἀχνύμεναι, εἴροντο δὲ κήδε' ἑκάστη.
Οἴη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος. ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ·
Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
Ὡς δὴ μὴ ὄφελον νικᾶν τοιῷδ' ἐπ' ἀέθλῳ·
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ἕνεκ' αὐτῶν γαῖα κατέσχεν,
Αἴανθ', ὃς περὶ μὲν εἶδος, περὶ δ' ἔργα τέτυκτο
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα·
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐπέεσσι προσηύδων μειλιχίοισιν,
Αἶαν παῖ Τελαμῶνος ἀμύμονος, οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδὲ θανὼν λήσεσθαι ἐμοὶ χόλου εἵνεκα τευχέων
Οὐλομένων· τὰ δὲ πῆμα θεοὶ θέσαν Ἀργείοισιν.
Τοῖος γάρ σφιν πύργος ἀπώλεο· σεῖο δ' Ἀχαιοὶ
Ἶσον Ἀχιλλῆος κεφαλῇ Πηληϊάδαο
γρ. φθινόμενοι Ἀχνύμεθα *φθιμένοιο διαμπερές. οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος, ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων
Ἐκπάγλως ἤχθηρε, τεῒν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθηκεν.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο ἄναξ, ἵν' ἔπος καὶ μῦθον ἀκούσῃς
Ἡμέτερον· δάμασον δὲ μένος καὶ ἀγήνορα θυμόν·
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο, βῆ δὲ μετ' ἄλλας
Ψυχὰς εἰς Ἔρεβος νεκύων κατατεθνειώτων.
γρ. ὅμως Ἔνθα χ' *ὁμῶς προσέφη κεχολωμένος, ἤ κεν ἐγὼ τόν,
Ἀλλά μοι ἤθελε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Τῶν ἄλλων ψυχὰς ἰδέειν κατατεθνειώτων.

Profectò, quando circa vrbẽ Troiam iniremus consilia,
Semper primus dicebat, & non aberrabat oratione,
Nestorq. eximius & ego contendebamus soli. (ci,
Cæterũ quoties circa vrbẽ Troianorũ decernerem' Græ-
Nũquã in multitudine manebat virorũ, neq. in turba,
Sed longè præcurrebat suo robore nulli cedens.
Multos autem viros trucidauit in graui pugna:
Omnes verò non ego eloqui possem, neque nominare,
Quantum exercitum occidit defendens Græcos.
Sed vt Telephidem interfecit ferro,
Heroa Eurypylum, multi autem circa eum sodales
Cetei trucidabantur mulierum propter dona.
Illum sanè pulcherrimũ vidi post Memnona diuinum.
Cæterũ cùm in equũ cõscẽdimus quẽ fabricauit Epeus,
Græcorum optimates, commissa mihi erant omnia,
Siue aperire densas insidias, siue concludere.
Hîc alij Græcorum duces atque consiliarij,
Lacrymas abstergebãt, subtremebãt mẽbra vniuscuiusq;
Illum autem nunquam prorsus ego vidi oculis
Neque pallescentem corpore pulchro, neque à maxillis
Lacrymam abstergentem, ille mihi multum supplicabat
Ab equo exire, gladij autem quatiebat capulum,
Et hastam grauatam ære, mala autẽ Troianis cogitabat,
Sed quando certè Priami vrbem depopulauimus celsã,
Portionem & munus eximium habens nauem cõscẽdit
Incolumis, neque læsus acuto iaculo,
Neque cominus vulneratus, vti sæpiùs
Fit in bello, permixtim namque sæuit Mars.
Sic dicebam: anima autem pedibus celeris Aeacidæ
Abibat magnificè incedens per herbosum pratum
Lætitia, quòd eius dixissem filium inclytum esse.
Aliæ verò animæ mortuorum defunctorum
Stabant tristes, narrabant autem pœnas vnaquæque.
Sola autem Aiacis anima Telamonidæ,
Longè absistebat irata propter victoriam
Qua ipsum ego vici iudicio experiens apud naues
Pro armis Achillis, proposuit autem veneranda mater.
Filij autẽ Troianorum iudicarunt, & Pallas Minerua.
Vtinam sanè nõ debuissẽ vincere huiusmodi in certamĩ
Tale enim caput ob ista terra occupauit (ne.
Aiacẽ, qui eximius quidem forma etiam reb. gestis fuit
Aliorum Græcorum post irreprehensibilem Achillem.
Illum quidem ego verbis alloquebar mollibus,
Aiax fili Telamonis irreprehensibilis, nõnne debuisti
Vel mortuus remittere iram ob arma
Perniciosa? quæ perniciem dij fecerunt Græcis.
Talis enim ipsis turris perijsti, propter te autem Græci
Non minus Achillis capite Pelidæ
Tristamur defecti penitus, neque quispiam alius
In culpa est: sed Iupiter Græcorum exercitum fortium,
Horrendum odit, tibi autem fatum imposuit.
Sed agè, huc veni, rex, vt verbũ & orationẽ audias
Nostram: doma autem robur & generosum animum.
Sic dixit: ille. a. mihi nihil respondit, ibat .a. ad alias.
Animas ad Erebum mortuorum defunctorum.
Tũ nihilominus allocutus essem iratus certè ego ipsum,
Sed mihi maluit animus in præcordijs charis
Aliorum animas videre defunctorum.

COM-

Bona in ædibus deorum benignitate iacent.
Inter illos autem interfatus senex heros Echeneus,
Qui certè Phæacum virorum maximus natu erat,
O amici, non scilicet nobis præter opinionē, & à scopo
Loquitur regina prudens, sed obedite:
Alcinoo autem ex ipso sequetur opusq́, dictúmque.
Hunc autem rursus Alcinous excepit dixítque,
Hoc quidem sic erit verbum, si modò ego
Viuus Phæacibus nauigandi peritis imperabo.
Hospes autem sustineat, tametsi reditus indigus est:
Permaneat igitur expectare in crastinum, donec totum
Munus perficiam, deductio autem viris curæ erit
Omnib. potiss. a. mihi. huius enim imperiū est in populo.
Huic respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,
Si me etiam in annum iusseritis hîc manere,
Deductionēq́ apparaueritis, & splēdida dona dederitis,
Profectò illud mallem, & sanè vtilius esset
Pleniori cum manu charam ad patriam peruenire,
Et magis honorandus & charior viris essem
Omnibus, quotquot me in Ithacham viderint reuersum.
Hunc rursus Alcinous alloquutus est dixítque,
O Vlysses ideo neutiquam te comparamus aspicientes,
Impostoremq́, esse & furem, perinde vt multos
Pascit terra nigra errones homines,
Mēdacia concinnātes, vnde quis rē nō intelligere potest.
Tibi inest forma verborū mentésque bonæ,
Historiam verò vt musicus ex ordine recensuisti.
Omnium Græcorum tuiq́, ipsius dolores tristes.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Si quosdam eximiorum sociorum vidisti, qui teipsum
Ad Ilium simul consecuti sunt, & illic fatum nacti sunt.
Nox hæc valdè longa, immensa: neq́, tempus est
Dormire in ædibus: tu autem mihi dic mira opera,
Sed ad auroram diuinam sustinerem, quando mihi tu
Velles domi tuæ tuos doleres dicere.
Hunc autē excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,
Tempus quidē multa loquendi, tempus & dormiendi:
Si adhuc audire vtiq. cupis, non sanè ego
Hæc tibi abnegare, & miserabiliora alia dicere
Dolores meorum sociorum, qui iam postea perierunt,
Qui Troianorum quidem effugerunt luctuosum bellū,
In reditu perierunt consilio malæ fœminæ.
Cæterū postquam animas quidē dispersit huc atq. illuc
Casta Proserpina mulierum fœminarum,
Superuenit anima Agamemnonis Atridæ,
Tristis: circùm aliæ congregabantur quæcunq. cum eo
Domo in Aegisthi perierunt & fatum contraxerunt.
Agnouit statim me ille postquā bibit sanguinem nigrū,
Fleuit. a. ille vehementer floridas lacrymas distillans,
Extendens ad me manus porrigere cupidus:
Sed non amplius ei aderat vis firma, neq. illa potentia,
Qualis vtique antea erat in mobilibus membris.
Illum quidē ego fleui vt vidi, misertúsque sū in animo,
Et ipsum compellans verba alata dixi,
Atride rex virorum Agamemnon,
Quódnam te fatum domuit asperæ mortis?

Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν ἰότητι κέονται.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
Ὦ φίλοι, οὐ μὰν ὔμμιν ἀπὸ σκοποῦ οὐδ' ἀπὸ δόξης
Μυθεῖται βασίλεια περίφρων, ἀλλὰ πίθεσθε·
*Ἀλκινόε δ' ἐκ τοῦδ' ἔχεται ἔργον τε ἔπος τε. γρ. ἀλκινόου
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Τοῦτο μὲν οὕτω δὴ ἔσται ἔπος, αἴ κεν ἔγωγε
Ζωὸς Φαιήκεσσι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Ξεῖνος δὲ τλήτω, μάλα περ νόστοιο χατίζων,
Ἔμπης οὖν ἐπιμεῖναι* ἐς αὔριον, εἰς ὅ κε πᾶσαν
Δωτίνην τελέσω, πομπὴ δ' ἄνδρεσσι μελήσει κ. ἐσαύριον
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ δήμῳ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἀλκίνοε, κρεῖον πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἀνώγοιτ' αὐτόθι μίμνειν,
Πομπὴν τ' ὀτρύνοιτε, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῖτε,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Πλειοτέρῃ σὺν χειρὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην
Πᾶσιν ὅσοι μ' Ἰθάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Ὦ Ὀδυσεῦ, τὸ μὲν οὔ τί σ' ἐίσκομεν εἰσορόωντες
Ἠπεροπῆά τ' ἔμεν καὶ ἐπίκλοπον, οἷά τε πολλοὺς
Βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους,
Ψεύδεά τ' ἀρτύνοντας ὅθεν κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο.
Σοὶ δ' *ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων, ἔνι δὲ φρένες ἐσθλαί· γρ. ἔπι
Μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ἐπισταμένως κατέλεξας,
Πάντων τ' Ἀργείων σέο τ' αὐτοῦ κήδεα λυγρά.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴ τινας ἀντιθέων ἑτάρων ἴδες, οἵ τοι ἅμ' αὐτῷ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕποντο, καὶ αὐτοῦ πότμον ἐπέσπον.
Νὺξ δ' ἥδε μάλα μακρή, ἀθέσφατος· οὐδέ πω ὥρη
Εὕδειν ἐν μεγάρῳ· σὺ δέ μοι λέγε θέσκελα ἔργα,
Καί κεν ἐς ἠῶ δῖαν ἀνασχοίμην, ὅτε μοι σὺ
Τλαίης ἐν μεγάρῳ τὰ σὰ κήδεα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ὥρη μὲν πολέων μύθων, ὥρη δὲ καὶ ὕπνου.
Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Τούτων σοι φθονέοιμι καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεῦσαι
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οἳ δὴ μετόπισθεν ὄλοντο.
Οἳ Τρώων μὲν ὑπεξέφυγον στονόεσσαν ἀϋτήν,
Ἐν νόστῳ δ' ἀπόλοντο κακῆς ἰότητι γυναικός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψυχὰς μὲν ἀπεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ
Ἁγνὴ Περσεφόνεια γυναικῶν θηλυτεράων,
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
Ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Ἔγνω δ' αἶψ' ἐμὲ κεῖνος ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν.
Κλαῖε δ' ὅ γε λιγέως, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἴβων,
Πιτνὰς εἰς ἐμὲ χεῖρας, ὀρέξασθαι μενεαίνων.
Ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦν ἲς ἔμπεδος, οὐδέ τι κῖκυς,
Οἵη περ πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσά τ' ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;

Ηέ σέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ορσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν;
Ηέ σ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου,
Βοῦς περιταμνόμενον, ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ηὲ περὶ πτόλιος μαχεούμενον, ἠὲ γυναικῶν;
Ως ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπε,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Οδυσσεῦ,
Οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ορσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν,
Οὔτε τ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου·
Αλλά μοι Αἴγισθος τεύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Εκτα σὺν οὐλομένῃ ἀλόχῳ, οἶκόνδε καλέσσας,
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Ως θάνον οἰκτίστῳ θανάτῳ· περὶ δ' ἄλλοι ἑταῖροι
Νωλεμέως κτείνοντο, σύες ὣς ἀργιόδοντες,
Οἵ ῥά τ' ἐν ἀφνειοῦ ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
Η γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ.
Ηδη μὲν πολέων ἀνδρῶν φόνῳ ἀντεβόλησας
Μουνὰξ κτεινομένων καὶ ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν ὀλοφύραο θυμῷ,
Ως ἀμφὶ κρητῆρα τραπέζας τε πληθούσας
Κείμεθ' ἐνὶ μεγάρῳ· δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
Αμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ γαίῃ χεῖρας ἀείρων,
Βάλλον ἀποθνήσκων περὶ φασγάνῳ· ἡ δὲ κυνῶπις
Νοσφίσατ', οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Αΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
Ως οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικὸς
Η τις δὴ τοιαῦτα μετὰ φρεσὶν ἔργα βάληται,
Οἷον δὴ καὶ κείνη ἐμήσατο ἔργον ἀεικές,
Κουριδίῳ τεύξασα πόσει φόνον. ἤτοι ἔφην γε
Ασπάσιος παίδεσσιν ἰδὲ δμώεσσιν ἐμοῖσιν
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· ἡ δ' ἔξοχα λύγρ' εἰδυῖα,
Η τε κατ' αἶσχος ἔχευε καὶ ἐσσομένῃσιν ὀπίσσω
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Ως ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ω πόποι, ἦ μάλα δὴ γόνον Ατρέος εὐρύοπα Ζεὺς
Εκπάγλως ἤχθηρε γυναικείας διὰ βουλάς.
Εξ ἀρχῆς, Ελένης μὲν ἀπωλόμεθ' εἵνεκα πολλοί·
Σοὶ δὲ Κλυταιμνήστρη δόλον ἤρτυε τηλόθ' ἐόντι.
Ως ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γυναικί περ ἤπιος εἶναι,
Μηδ' οἱ μῦθον ἅπαντα πιφαυσκέμεν, ὅν κ' εὖ εἰδῇς,
γ. δέ τοι Αλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ* δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι.
Αλλ' οὐ σοί γ' Οδυσεῦ φόνος ἔσσεται ἔκ γε γυναικός.
Λίην γὰρ πινυτή τε καὶ εὖ φρεσὶ μήδεα οἶδε
Κούρη Ικαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Η μέν μιν νύμφην γε νέην κατελείπομεν ἡμεῖς,
Ερχόμενοι πόλεμόνδε. πάϊς δέ οἱ ἦν ἐπὶ μαζῷ
Νήπιος, ὅς που νῦν γε μετ' ἀνδρῶν ἵζει ἀριθμῷ,
Ολβιος· ἦ γὰρ τόν γε πατὴρ φίλος ὄψεται ἐλθών,
γ. κ' ἐκεῖνος *Καὶ κεῖνος πατέρα προσπτύξεται ἣ θέμις ἐστίν.
Η δ' ἐμὴ οὐδέ περ υἷος ἐνιπλησθῆναι ἄκοιτις
Οφθαλμοῖσιν ἔασε· πάρος δέ με πέφνε καὶ αὐτόν.
Αλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Κρύβδην μηδ' ἀναφανδὰ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Νῆα κατισχέμεναι, ἐπεὶ οὐκ ἔτι πιστὰ γυναιξίν.

An te in nauibus Neptunus domuit.
Ciens sæuorum ventorum immensos flatus?
An te iniqui viri læserunt in terra
Boues occidentem atque ouium pulchros greges?
An pro vrbe pugnantem atque fœminis?
Sic locutus: ille. a. me statim excipiens allocutus est,
Inclyte Laërtiade, multiscie Vlysses,
Neque me intra naues Neptunus edomuit
Excitato infestorum ventorum magno flatu,
Neque me hostiles viri læserunt in continente:
Sed mihi Aegisthus structa mortéque fatóque
Occidit cum perniciosa vxore, domum vocatum,
Côuiuio exceptū: quēadmodū quis occidit bouē ad psepe.
Sic perij miserabilissima morte: circùm alij socij
Sæuè cruciabantur quemadmodum sues albis dētibus,
Qui quidem in locupletis viri multum potentis,
Aut nuptijs aut collatitio conuiuio aut dapibus festis,
Sanè quidem multorum virorum cædibus interfuisti,
Separatim interfectorum, & in forti pugna:
Sed profectò illa potiss. conspicatus ingemuisses animo:
Vt circa crateres mensásque plenas
Iacebamus in ædib. pauimētū. a. totū sanguine maduit
Mœstissimam audiui vocem Priami filiæ
Cassandræ, quam occîdit Clytæmnestra dolosa
Prope me: cæterùm ego à terra manus sublatas
Iactabā moribundus in gladiū, illa autē impudētissima
Secessit, neq. mihi voluit eunti ad Plutonis
Manibus oculos concludere, atque os componere.
Et non grauius & improbius aliud muliere,
Quæcunq. quidem huiusmodi mēte facinora induxerit.
Quale certè & illa patrauit facinus indignissimum,
Primario structa marito cæde vtique putabam
Gratum liberis atque mancipijs atque ancillis meis
Domū venturum, illa verò res perniciosissimas edocta,
Quæq; turpitudinem aspersit etiam venturis in posterū
Mollibus fœminis, etiam illi quæ benefica erit.
Sic dixit: cæterum ego ipsum excipiens allocutus sum,
Eheu quàm sanè genus Atrei altitonans Iupiter
Vehementer odit fœmineæ propter consilia,
Ab initio Helenæ quidem gratia perierunt plures,
Tibi verò Clytæmnestra dolum struxit procul absenti.
Sic dicebam: ille. a. me protinus excipiēs alloquut' est,
Ideoq; nunc nunquam etiam tu vxori benignior sis,
Neque illi sermones omnes reuela quos benè noueris:
Sed alia quidem dic, partim celatum sit.
Sed non tibi Vlysses exitium erit ex vxore.
Valdè enim prudens & benè in mente consilia scit
Filia Icarij prudens Penelope.
Profectò ipsam nuptam nouam reliquimus nos,
Abeuntes in bellum: filius autem illi erat ad mămillam
Infans, qui alicubi nunc in virorum sedet numero
Beatus, certè enim eū pater charus viderit vbi venerit,
Et ille patrem alloquetur, ita vt fas est:
Illa autem mea haud filio me saturari vxor
Oculis permisit: prius enim me occîdit & ipsum.
Aliud autem tibi dicam, tu autem in mente reconde
Clàm, non autem palàm charam in patriam terram
Nauem dirige, quoniam nondum fidendū est fœminis.

Sed

COMMENTARIVS.

ἔγνω δ᾽ ψυχὴ) An nouit Vlyssem Achillis vmbra non potato sanguine? Nequaquam. licèt hoc expresse non dixerit, relinquitur tamen ex superioribus intelligendum.

βροτῶν εἴδωλα) Ita appellat animas defunctorum, in quibus restabat visibilis corporum forma tantum, ipsa substantia alioqui tactui non obnoxia, vt antea monuimus.

νεῖον δ᾽ ἀχιλλεῦ) Achillem suũ Homerus ne mortuum quidem deserit, eiúsq; laudi & gloriæ omnibus modis velificari nititur. Itaq; Vlyssem inducit de eo dicentem, eum non solùm inter viuos principem omniũ extitisse: sed eadem authoritate inter mortuos frui, quibus imperare eum dicit. Quasi nihil sit, aut sanè parum, tãtum heroa apud viuos hac eminentia excelluisse, si eadé illi apud mortuos non propagaretur. Vnde eum Vlysses consolari voluit, ne iniquo animo priuatũ se vita ferret. Ex quibus colligo, Poetam pluris longè vitam fecisse quàm morté, licet in ea felicitatis cuiusdam cõmodum esse censuerit. Quod manifestiùs ex ipsius Achillis respõso constat, qui pauperé & egenam seruilémque vitam huic imperio animarum anteponat. Non ergo videtur agnoscere Homerus vulgaria illa mortis lenimenta ex humanarum calamitatũ liberatione, aut ex felicitatis, quæ post mortem possit contingere, respectu: adeò placuit illis huius lucis vsura, cui nihil apud inferos tam beatam aut regium & magnificum illud sit, comparari queat. Nimirum nostra de æterna animarum beatitudine, cui omnes mortalium deliciæ & blandimenta infime subsident, non intellexit.

ἀλλ᾽ ἄγε μοι τοῦ παιδὸς) Supine hìc vulgata versio intelligit, Achillem de filio Vlyssis interrogare, cùm de suo reuera quærat. Id probari multis non opus est, res ipsa & orationis series docet, atque adeò ipsius Vlyssis subsequens responsum.

ἤ μιν ἀτιμάζουσιν) Videtur innuere Poeta, hoc ita Peleo post mortem Achillis contigisse, ideò paulò pòst expresse aduersum eos qui eum iniuria afficiunt, Achilles indignatur. Et sanè verum est, eum ab Acasto regno expulsum, cuius iniuriam postea Pyrrhus nepos vltus est, vt narrat Dictys lib. 6. Retinentur autem imperia & dominationes non tantùm prudentia, qualis in Peleo iam sene esse potuerit: sed etiam robore & viribus, quibus aliorum iniuriis & petulantiæ obsisti potest, audaciáque eorum reprimi & contundi: quæ cùm senili ætati sint denegatæ, ideò illa etiam his magis est obnoxia quàm iuuenilis, quæ integro & robusto est corpore. Ideò non immeritò subueretur Achilles, ne Peleus ob imbecille & inualidum illius senium à subditis opprimatur, quòd sciant eum sese viribus ab eorum violentia tueri & protegere non posse, quod Achille viuente tamen non essent præstituri.

ἤ τοι μὲν πηλῆος) Eadem integritate respondet Vlysses, qua antea Agamemnoni de Oreste suo interroganti, siquidem κακὸν ἀνεμώλια βάζειν: ideò de Peleo nihil commemorat, sed de Neoptolemo ea tantùm, quæ sibi sunt explorata, sed satis tamen ad parentem illius exhilarandum vt ex ipso gestu Achillis postea intelligetur. Primùm memorat, quomodo post Achillis parentis mortem Troiam venerit. Eum enim Vlysses ex Scyro (siue insula, vt multi, & inter eos Sophocles, volunt: vel quadam vrbe Dolopum sic appellata, vt non paucos sentire refert Eustathius) adduxit eò, ex reliquorum Græcorum consilio delegatus, quanquam hoc ab ipso Menelao præstitum innuat Dares Phrygius. Nam Dictys Cretensis Neoptolemum sponte, nec accersitum venientem facit. At Poeta noster hoc Vlyssi tribuit, neque immeritò, vt qui etiam ipsum parentem antea ex Scyro adduxisset. Deinde Vlysses Neoptolemum istum mirificè laudat, primũ à facili & prompto in negotiis suscipiẽdo cõsilio: deinde à fortitudine & alacritate summa in obeũdis præliis.

ἤτοι ὅτ᾽ ἀμφὶ πόλιν) Hæc est prima laus, quam Neoptolemo Vlysses tribuit, quòd in capiendo consilio fuerit velocissimus. Nam quãuis eum tantùm primum loqui solitum dicat, tamen ego hoc nudè & simpliciter de oratione non intelligendum censeo: sed de illius etiam ad statuendum procliui aptitudine. Illud autem in eo maximum ἀγχινοίας signum, quod in hac consilium suum proponendi facilitate promptissima, tamen οὐχ ἡμάρτανε μύθων: quod alioqui plerisque solet contingere, quibus tam celeriter verba nõ possunt suppetere ad sui animi sensa explicanda, ideò illis ad illa ruminanda alioqui temporis interuallo opus est. At noster Neoptolemus vtrumque, id est & sanum consilium & verborum copiam affatim & vbertim non præmeditatè ac insipidè depromit. Hac tamen in parte illum & Nestori & sibi Vlysses postponit, de Nestore quidem vere & candidè: de seipso vere quidem, sed φιλοδοξότερον, & non laudabili, ni fallor, propriæ laudis cupidine.

αὐτὰρ ὅτ᾽ ἀμφὶ πόλιν) Nunc venit ad secundam laudem Pyrrhi, quæ in præliis fortiter obeundis versatur. Id primũ generaliter & indefinite proponit, cùm eum in pugna longè reliquos antecedere dicit, numerúmque eorũ quos ipse interfecerit, esse innumerũ. Tum specialiter in duobus factis: primum quidé in interficiendo Eurypylo & multis ex illius præterea exercitu. deinde veerò in ipso Troiano equo, vbi suæ magnanimitatis luculẽta ediderit testimonia. Eurypylum ergo Telemachi filiũ Neoptolemus interfecit, vt testatur etiã Dictys lib. 4. Pyrrhus copias aduersus Troianos instruxit, in eum prodiit cum reliquis Troianis Æneas. Vbi signum belladi datum est, inquit Cretensis, manus conserunt, magnáq; vi vtrinque decertant, cadúntque plurimi. Interim Eurypylus obuium fortè nactus Peneleum, proturbat hasta, atq; interficit. Inde multò sæuior Nerea aggressus mox obtrũcat. Iámq; obturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur. Cùm Neoptolemus re cognita, comminus aduolat, deiectúmq; curru hostem, & ipse desiliens, gladio impigrè interficit. Tum ablatũ propere cadauer, atq; ad naues iussu eius perlatum. Quod vbi animaduertere Barbari, quibus spes omnis in Eurypylo fuerat, sine certo ordine atque rectore fuga præliũ deserunt, atq; ad muros reuoluant. Tum plurimi eorũ in fuga interfecti. Postquã verò hostibus fusis ad naues reuertere Græci, ex consilij sententia Eurypyli cremata ossa, atq; vrna condita patri remittunt, scilicet memores beneficiorum atque amicitiæ, &c. Hæc Dictys de huius Eurypyli morte, quam Vlysses nunc intelligit.

κήτειοι) Strabo lib. 13. huius loci meminit, ænigmáque potiùs ab Homero, quàm aliquid perspicuum proponi. ὅτι δὲ, inquit, τοὺς Κητείους ἴσμεν οὕστινας λέγεσθαι δεῖ, ὅτι τὸ γυναίων εἵνεκα δώρων, ἀλλὰ καὶ οἱ γραμματικοὶ μυθάρια παραβάλλοντες, εὑρεσιλογοῦσι μᾶλλον ἢ λύουσι τὰ ζητούμενα. id est: Nam neque cõstat quos Ceteios intelligere debeamus, neque quid sibi velint muliebria illa dona: Grammatici etiam, dum fabellas adducunt, non tam soluunt quæstiones, quàm rationes comminiscendo indulgent. Hæc ille. Vnde forsan videatur superfluum, post tam emunctæ naris hominem nos aliquid in huius loci illustrationem conferre. Quia tamen interdum sunt etiam audiendi mali Poetæ, vt dicitur: sic quoque Grammaticorum opiniones etiam in hoc loco possunt animaduerti. Primùm quod ad verbi κήτειοι lectionem, multi dissentiunt (nam quidem κήδειοι, alij χήτειοι legebant) per κήδειοι intelligunt, consanguineos, vel congeneres, vel familiares, qui etiam appellantur κηδεσταί: per χήτειοι autem priuatos, hoc est, ἐστερημένους: & ita construunt, χήτειοι γυναίων, id est mulieribus priuati, εἵνεκα δώρων nempe in mercedis gratia: quandoquidem, vt aliàs vidimus, populum Troianum Hector erogãdis bonis quæ copiis auxiliaribus exhiberet, assumebat. Alij, vt Aristarchus, κηδείους intelligit magnos, παρὰ τὸ κῆτος: quia cete ingentes sunt in mari pisces. Sanè Lacedæmonem ipsam à magnitudine κητώεσσαν Gammatici volunt appellari: Quidam κητείους interpretantur, eos qui mercede conducti sunt, διὰ τὸ ἀκόρεστον, ex ipsius ceti metaphora. Alij populum Mysiæ, alij Pergamenos intelligũt. Quod autem ad illud γυναίων εἵνεκα δώρων attinet, quidam γύναια δῶρα possessiuè explicant, id est τὰ γυναικεῖα: per quæ vel Hermionæ nuptias, quas Menelaus apud Troiam Neoptolemo pollicitus est: vel auream illam vitem, quam pro rapto Ganymede Iupiter olim Troi donauerat, eam successionis iure Priamus possidens, Astyochæ sorori suæ matríque Eurypyli promisit sub ea conditione, vt filium ad suppetias sibi ferendas dimitteret: qui ea de re interpellatus matris voluntatem causabatur, à qua expeditionem istam pendere dicebat: vt sensus sit, Eurypylum propter matris δωροδοκίαν ad bellum accessisse. Quidam verò rectiùs dici existimant, si intelligamus Priamum ipsi Eurypylo filiam suam pollicitum, si ad auxilium Troianorum venisset, & hæc esse illa γυναικεῖα δῶρα. Hæc quidem Eustathius post veterem Scholiastem Didymum. Sanè Dictys Cretensis lib. 4. illius vitis aureæ meminit his verbis: Inter quæ tam læta (nimirum post mortem Achillis, qua mirificè Troiani lætati sunt) nuncius Priamo superuenit, Eurypylum Telephi F. ex Mysia aduentare, quem rex multis antea illectum præmiis, ad postremum oblatione Cassandræ confirmauerat. Sed inter cætera quæ ei pulcherrima miserat, addiderat etiam vitem quandam auro effectam, & ob id per populos memorabilem.

αὐτὰρ ὅτ᾽ εἰς ἵππον) Hic est secũdus ille locus, in quo se fortissimum omnium Græcorum Neoptolemus præbuit, nimirum in equo Durio, in quo selecti proceres Græci inclusi latitabant ad dolosè inuadẽdam vrbem, vt aliàs dictum est. Cæteros ergo metu perculsos fuisse dicit Vlysses, præter vnum Neoptolemum, qui contrà totus gestiebat ex equo erumpere, vt Troianos profligaret. Dicam autem obiter, quod annotat Eustath. de numero heroum, qui in hoc equo includebantur. Alij enim dicunt fuisse centum, in quibus est Stesichorus: alij solùm duodecim, Menelaum, Diomedem, Philoctetem, Merionem, Neoptolemum, Eurypylum, Eurydamantem, Phidippum, Leontem, Megetem, Vlyssem, & Eumelum. Vbi tamen prætermissus est Anticlus ille, de quo antea Poeta meminit. Credo igitur incertum esse quot fuerint.

ὁ δέ με μάλα) Vlyssem rogabat Neoptolemus, vt se exire pateretur ex equo: quia, vt paulo antè vidimus, Vlyssi ἐπὶ πάντ᾽ ἐτέταλτο, ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον ἠδ᾽ ἐπιθεῖναι.

μοῖραν καὶ γέρας) Capta & expugnata Troiâ præda omnis, prout ius belli eo ferebat tempore, in medium collata est, eáque ducibus pro singulorum meritis distributa. Itaque Neoptolemo Polyxena obtigit, quam, suadente Vlysse, Achilli inferias misit: deinde etiã Andromache adiunctis etiam eius filiis, vt refert Dictys lib. 5. quam aliquandiu vxoris loco habuit: posteà verò Hermionem Menelai filiam, sibi iam apud Troiam à patre promissam ducens, Andromachen Heleno Priami filio dedit, vt ipsamet apud Virgilium 3. Æneidos recenset.

οὔτ' ἄρ βεβλημένος) Tacitè videtur eum Aiaci fortissimo illi heroi Neoptolemum comparare, inquit Eustathius: quia sicut Aiax in toto bello Troiano vulneratus non est, sic neque Neoptolemus. De Aiace tamen non consentit Dictys, qui eum læsum in latere ab Alexandro memorat. Vtut sit, notandum est rarissimum exemplum in Neoptolemo, cum alioqui vulgare sit, vt qui præliis immiscentur, illæsi aliqua parte non recedant. Nam vt ipse Vlysses dicit, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης. Hæc sunt quæ de Neoptolemo Vlysses parenti eius Achilli recenset, vnde ingentem Achilles lætitiam concepisse mox subiicitur cùm audiat tot virtutibus ornatum filium sibi adhuc inter viuos superesse.

εἱστήκει δ' ἀχνυμένη) Satis fuit Vlyssi hoc strictim attingere, diutius in iis omnibus recensendis non immorato, eáque proponenti quæ illustriora sunt, & maiore digna commendatione & attentione. Itaque cùm anteà diceret, Achillis, Patrocli, Antilochi & Aiacis animas prodiisse, Achillis tantum colloquium enarrat, hoc est vtriusque mutuam confabulationem: hîc verò suam orationem, qua Aiacem interpellauit. Insignis enim est eorum conspectus, qui inter viuos ita se mutuis odiis exagitarunt, vnde etiam ipse sibi mortem Aiax consciuerat. Oportuit itaque hæc attentiùs exponi, quia tam memorabile factum silentio obrui Homerus noluit. Ait ergo Aiacis animam longè à se constitisse, quia nimirum hostem suum accedere dignata non fuerit. Monuimus enim anteà, creditum à veteribus, remanere in mortuorum animabus eosdem affectus, quos in vita senserunt. Cùm ergò iratus Vlyssi fuerit Aiax, dum adhuc inter viuos degeret, quòd ab eo in armis Achillis consequendis Græcorum sententia superatus fuisset: eadem ira in eius anima apud inferos nunc versante expressa remanet. Græcorum sententia dixi, cùm tamen Vlysses dixerat, παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν. Sed vtrunque rectè dicetur, si sanè facti illius historiam intelligamus. Sciendum est igitur Didymum referre, cùm Agamemnon in hac armorum adiudicatione suspicionem veritus, ne alterutri heroi fauere censeretur, eum captiuos Troianos adducentem rogasse, vter illorum plura illis damna inflixisset: cúmque illi se plura ab Vlysse passos respondissent, Græci iudicarunt arma illa Vlyssem esse promeritum. Monet tamen Eustathius, hoc simpliciter à quibusdam intelligi, vt Troiani & Minerua illa Vlyssi addixerint. Mineruam quis eius controuersiæ iudicem fuisse dicat nescio: de Troianis constat ex Q. Calabro lib. 5. apud quem Nestor suadet vt ad eos negotium delegaretur, vt qui sine inuidia aut gratia essent iudicaturi, quòd æquali odio omnes Græcos prosequerentur: sed Troianos eos intelligit, qui captiui in Græcorum erant potestate. Verba Nestoris sunt hæc:

> ——δηρύτητι γὰρ ἐν ἡμῖν
> πολλοὶ Τρώιοι ἔασι νέοι μὴν περ ὑπ' εἰ ἀνάγκη
> οἵ ῥα δίκην ἰθεῖαν ἐπὶ σφίσι ποιήσονται
> ὅττι ἕκαστος φέρονται, ἐπεὶ μάλα πάντας Ἀχαιοὺς
> ἶσον ἀπεχθαίρουσι κακῆς μεμνημένοι ἄτης.

Sic ille ex Homeri sententia, nisi quod hic παλλάδα Mineruam addit, vt iudicij æquitatem ex Deæ prudentissimæ præsentia doceat. Dictys Cretensis autem lib. 5. dicit, post distributam reliquam Troiæ prædam, Aiacem cum Diomede & Vlysse pro Palladio contendisse, expostulante illo, id in munus sibi dari pro his quæ in singulos vniuersósque virtute atque industria sua contulerat. Vnde coacti penè omnes ne læderetur animus tanti viri, concedunt Aiaci: initio quidem Diomedes etiam ei resistebat, sed tandem ei cessit. Vlysses ergo solus acriter cum Aiace contendit, astipulantibus ei Agamemnone & Menelao, effecítque vt tandem sibi Palladium adiudicaretur. Hoc Aiax ægrè ferens vlturum se ferro hâc iniuriam minatus est, vnde Vlysses, Agamemnon & Menelaus custodiam sui accuratam egerunt. Postera die Aiax mortuus repertus est, ferro quidem eum interemptum constabat: & suspicio fuit, ne ab iis ducibus cædes illa esset perpetrata, immò toti exercitui planè persuasum. Ex quibus constat, quid Dictys tum de ista contentione tum de Aiacis morte scripserit, cùm alij propria manu sibi eum mortem consciuisse testentur: quanquam hoc disertè hîc Vlysses non exponebat. Sophocles tamen Homeri sectator id omnino sic intellexit. Ouidius 13. Metam. vulgatem hac de re narrationem sequutus est, & controuersiam ab omnibus Græcis proceribus diremptam esse scribit,

> *A se Tantalides onus inuidiámque remouit*
> *Argolicósque duces medijs considere castris*
> *Iussit, & arbitrium litis traiecit in omnes.*

Et in capite sequentis libri:

> *Consedere duces & vulgi stante corona, &c.*

Et ipse Vlysses suam orationem sic orditur.

> *Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi, &c.*

θῆκεν δὲ πότνια μήτηρ) Mortuo Achille dicitur Thetis Græcos ad celebranda certamina sepulchralia in honorem sui filij incitasse: tandem verò arma ipsa in medium proposuit, vt ei ex proceribus Græcis, qui mortuum Achillem seruasset, hoc est illius cadauer, & qui Græcorum esset præstantissimus. De ipsis certaminibus scripsit Calaber lib. 4. de armis verò sic idem lib. 5.

> ἀλλ' ὅτε δὴ πολλοὶ μὲν ἀπηνύσθησαν ἄεθλοι
> δὴ τότ' Ἀχιλλῆος μεγαλήτορος ἄμβροτα τεύχη
> θῆκεν ἐνὶ μέσσοισι θεὰ Θέτις.

& paulò pòst ipsa Thetis Græcos sic alloquitur:

> νῦν μὲν δὴ καὶ ἀγῶνος ἀέθλια πάντα τελέσθη
> ὅσσ' ἐπὶ παιδὶ θανόντι μέγ' ἀχνυμένη κατέθηκα:
> ἀλλ' ἴτω ὅς κ' ἐσάωσε νέκυν, καὶ ἄριστος Ἀχαιῶν,
> Καὶ σύ κεν οἱ θνητὰ καὶ ἄμβροτα τεύχεα δῶ
> δώσω, ἃ καὶ μακάρεσσι μετεύαδεν ἀθανάτοισι.

Sic intelligitur quod dicit Vlysses, arma illa Achillis à matre, id est Thetide esse proposita,

ὡς δὴ μὴ ὄφελον) Mansuetudo Vlyssis hîc apparet, vt qui non solùm casum inimici sui quoad arma Achillis, misereatur: sed etiã nolit se victorem extitisse, quod ex eo facto furiosus Aiax sibi ipsi manus intulerit, & sic tam forti Heroe Græcorum exercitus caruerit non sine summo detrimento. Ex qua clementia Vlysses maiorem sibi longè laudem, quàm Aiax ex perpetua ira conciliat, quia hoc vitij, illud summæ virtutis loco deputatur. Sic etiam Sophocles Vlyssem aduersus Aiacem humaniorem facit, vt cuius sepulturam ipso Agamemnone repugnante procurauerit, quòd herois virtute magis quàm odio, quo eum in Achilleis armis prosequutus erat, sese vinci pateretur. Quin etiam cùm eum furentem videret, dicit Sophocles Vlyssem ipsius esse misertum, At durus & ferox Aiax ne inter vmbras quidem remollescere aut mansuescere potest. Apud Q. Calabrum lib. 5. eleganter Aiacis mortem luget, & ibi Homerici Vlyssis apparent vestigia. Huc integram orationem transcriberem, nisi post Homerum, illius etiam Calabri παραλειπόμενα me editurum sperarem, sine quibus integram Iliadem non habemus. Illa autem cum nostris commentariis & versione exhibebo, Deo Opt. Max. benè annuente.

μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα) Sic inter viuos oportuit regnare Achillem, vt nulli esset posterior: quod diligenter cauet Poeta, qui etiam Aiacem illi postponit, quanquam Aiax cæteros omnes Græcos alioqui tum forma tum fortitudine antecelleret. Addit formæ commendationem, quasi illa ne fortissimis quidem viris sit indigna, ideò eam etiam suo Achilli tribuit: contrà ignauis & imbellibus viris illa si adsit, opprobrium illis est, vnde formam etiam Paridi olim Hector exprobrat, & suo Nireo 2. Iliad. Homerus. De fortitudine, ea etiam inferiorem simia Homerica Sophocles pronunciat, apud quem Vlysses sic loquitur:

> ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ
> οὐκ ἂν γ' ἀντατιμάσαιμ' ἄν, ὥστε μὴ λέγειν
> ἕν' ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων ὅσοι
> Τροίαν ἀφικόμεσθα, πλὴν Ἀχιλλέως. id est:

> *Sed ipsum tamen qui sit talis mihi (sup inimicus)*
> *Nequaquam honore spoliauerim, quin dicam*
> *Vnum virum vidisse fortissimum Archiuorum, quotquot*
> *Troiam venimus, præter Achillem.*

οὐδέ τις ἄλλος αἴτιος) Poterat videri Vlysses in causa esse, quòd Aiax sibi manus intulisset propter vtriusque contentionem: ideò hoc à se nunc ille amolitur, idque Aiaci persuasum esse vult, id nullius causa ipsi accidisse, sed solius Iouis voluntate. Sic idè Vlysses apud Calabrum lib. 5. ——χόλου δ' οὐκ ἔπι ἐγὼγε

> αἴτιος, ἀλλά τις αἶσα πολύστονος, ἥ μιν ἐδάμνα.
> εἰ γάρ μοι κέαρ ἔνδον ἐνὶ στέρνοισιν ἐώλπει
> κεῖνον ἀλασθήσειν κοθ' ἑὸν νόον, οὔτ' ἂν ἔγωγε
> ἦλθον ἐελδόμενος νίκης ὕπερ, οὔτε τιν' ἄλλον
> ἐν Δαναοῖσιν ἔασα μαχέσσασθαι μενεαίνειν. id est:

> *——Iræ verò ipsi (Aiaci) nequaquam ego*
> *Causa, sed quædam sors luctuosissima, quæ eum domuit.*
> *Etenim si mihi cor intus in pectoribus sperasset,*
> *Ipsum id ægrè laturum esse sua mente: non equidem*
> *Venissem concertaturus de victoria, nec quenquam alium*
> *Inter Danaos siuissem, quamuis cupientem contendere.*

Ibi tum Minoa vidi Iouis splendidum filium,
Aureum sceptrum gestantem, leges ferentem mortuis,
Sedentem: alij verò circa ipsum causas dicebãt regem,
Sedentes statuti per latam Plutonis domum.
Post hunc autem Orionem ingentem animaduerti
Feras simul venantem per floridum pratum,
Quas ipse occiderat in desertis montibus,
Manib. habẽs clauã totam ferream semper infractam.
Et Tityum vidi terræ gloriosæ filium
Prostratum in pauimẽto, hic. a. nouem iacebat iugera.
Vultures autẽ ipsum vtrinque assistentes iecur fodiebãt,
Rostrum intromittentes: ille. a. non abigebat manibus.
Latonam enim traxit per vim Iouis gloriosam amicam
Ad Pytho euntem per pulchrichorum Panopeum.
Et ipsum Tantalum vidi graues dolores patientem,
Stantem in lacu, hic alluebat ad mentum.
Cupiebat autẽ sitiens, potum autem nõ poterat capere.
Quoties enim inclinabat senex bibere cupiens,
Toties aqua peribat absorpta: circa autem pedes
Terra nigra apparebat, arescere autem faciebat numen.
Arbores proceræ à capite fundebant fructum
Pyri, mali punicæ, & alij mali splendidũ ferentes fructũ,
Ficúsque dulces & oleæ virescentes.
Quoties rectà pergeret senex manibus decerpere,
Has ventus propellebat in nubes obscuras.
Et ipsum Sisyphum aspexi immensos dolores patientẽ,
Lapidem gestantem ingentem vtraque manu.
Profectò ille innixus manibúsque pedibúsque
Lapide sursũ pellebat ad cacumẽ: sed quando propè erat
Summitatem superaturus, tunc deficiebat fortis vis.
Rursus deinde ad solum voluebatur lapis immanis:
Cæterùm ille rursus pellebat intensus: sudor autem
Demanabat ex mẽbris puluis autẽ ex capite oriebatur.
Post hunc vidi vim Herculanam
Idolum: ipse verò apud immortales deos
Oblectatur in conuiuijs, & habet pulchris talis Hebem,
Filiam Iouis magnanimi, & Iunonis aureis sandalijs.
Circa ipsam clamor mortuorum erat instar alitum,
Vndiq. fugientium: ille verò obscuræ nocti similis,
Nudum arcum habens, & ad neruum sagittam
Graue circumspiciens semper iaculanti similis.
Horrendus autem illi circum pectora baltheus
Aureũ erat lorũ, in quo miranda opera elaborata erãt,
Vrsiq. agrestésque apri timendiq. leones
Præliáque pugnæque cædésque homicidiáque,
Ne qui fecit, ne aliud quippiam faciat
Qui illud lorum sua apposuerit arte.
Agnouit autem statim ille postquam vidit oculis.
Et me lugens verbis alatis alloquebatur,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Heu miser certè aliquod & tu malum fatum agis
Quale vtique ego habui sub radijs solis.
Iouis quidem filius eram Saturnij, cæterùm ærumnam
Habui infinitam, valdè enim deteriori viro
Oppressus, qui mihi graues imperabat dolores.
Et olim me huc misit vt canẽ ducerẽ: non enim aliud
Existimabat hoc mihi grauius esse certamen.
Hunc quidem ego subduxi & traxi ex inferis.

Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱόν,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νεκύεσσιν,
Ἥμενον· οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα,
Ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Τὸν δὲ μετ', Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα
Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι,
Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον, αἰὲν ἀαγές.
Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες· ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος.
Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
Ἑσταότ' ἐν λίμνῃ, ἡ δὲ προσέπλαζε γενείῳ.
Στεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι.
Ὁσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
Τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχέν· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
Γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπόν,
Ὄγχναι, καὶ ῥοιαί, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραί, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
Τῶν ὁπότ' ἰθύσει' ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι,
Τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἤτοι ὁ μὲν, σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε* κραταιΐς. κ. κραταιΐς
Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής·
Αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος· κατὰ δ' ἱδρὼς
Ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.
Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην,
Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
Ἀμφὶ δέ μιν κλαγγὴ νεκύων ἦν, οἰωνῶν ὥς,
Πάντοσ' ἀτυζομένων· ὁ δ', ἐρεμνῇ νυκτὶ ἐοικώς,
Γυμνὸν τόξον ἔχων καὶ ἐπὶ νευρῆφιν ὀϊστόν,
Δεινὸν παπταίνων, αἰεὶ βαλέοντι ἐοικώς.
Σμερδαλέος δέ οἱ ἀμφὶ περὶ στήθεσσιν ἀορτὴρ,
Χρύσεος ἦν τελαμὼν ἵνα θέσκελα ἔργα τέτυκτο,
Ἄρκτοι τ', ἀγρότεροί τε σύες, χαροποί τε λέοντες,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.
Μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλό τι τεχνήσαιτο,
Ὃς κεῖνον τελαμῶνα ἑῇ ἐγκάτθετο τέχνῃ.
Ἔγνω δ' αὐτίκα κεῖνος, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι.
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἆ δείλ', ἦ τινα καὶ σὺ κακὸν μόρον ἡγηλάζεις,
Ὅν περ ἐγὼν ὀχέεσκον ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο.
Ζηνὸς μὲν παῖς ἦα Κρονίονος, αὐτὰρ ὀϊζὺν
Εἶχον ἀπειρεσίην. μάλα γὰρ πολὺ χείρονι φωτὶ
Δεδμήμην, ὅ δέ μοι χαλεποὺς ἐπετέλλετ' ἀέθλους.
Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ'· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Φράζετο τοῦδέ τι μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἀνένεικα καὶ ἤγαγον ἐξ Ἀΐδαο.

γρ. ἔπεμψ' ἠδ' Ἑρμείας δέ μ' *ἔπεμψεν ἰδὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη. | *Mercurius autem me deducebat, atque cæsia Minerua.*
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω. | *Sic fatus, ipse quidē rursus descendit infra Plut. domū.*
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, εἴ τις ἔτ' ἔλθοι | *Cæterùm ego illic mansi firmiter, si quis veniret*
Ἀνδρῶν ἡρώων οἳ δὴ τὸ πρόσθεν ὄλοντο. | *Virorū heroum, qui certè prioribus seculis perierunt.*
Καί νύ κ' ἔτι προτέρους ἴδον ἀνέρας, οὓς ἔθελόν περ, | *Et fortassis adhuc priscos vidissem viros quos volui,*
Θησέα, Πειρίθοόν τε, θεῶν ἐρικυδέα τέκνα· | *Theseum, Pirithoumq́; deorum gloriosos filios.*
Ἀλλὰ πρὶν ἐπὶ ἔθνε' ἀγείρετο μυρία νεκρῶν | *Sed antea multitudo cōgregabatur infinita mortuorum*
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει | *Sonitu immenso, me autem pallidus timor inuasit,*
Μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου | *Ne mihi Gorgonium caput horrendi monstri*
Ἐξ ᾅδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. | *Ab inferis mitteret inclyta Persephonea.*
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἐπὶ νῆα κιὼν, ἐκέλευον ἑταίρους | *Statim deinde ad nauem profectus iussi socios,*
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι. | *Et ipsos ascendere orámque soluere.*
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι καθῖζον. | *Illi verò statim ingressi, & per transtra sederunt.*
Τὴν δὲ κατ' Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο, | *Illam verò per Oceanum flumen ferebat fluctus fluenti,*
γρ. εἰρεσίῃ Πρῶτα μὲν *εἰρεσίη, μετέπειτα δὲ κάλλιμος οὖρος. | *Primùm quidem remigatio, postea.a. optimus ventus.*

COMMENTARIVS.

ἰδ' ἤτοι Μίνωα) Nunc aliquot insignes animas percurrit, in quibus primus est Minos: hunc Iouis filium appellat, & iura mortuis dare dicit. Est autem ille ex Ioue & Europa, siue illa Phœnicis siue Agenoris sit filia, natus: quem tamen Homerus infrà lib. 19. Διὸς μεγάλου ὀαριστὴν tantùm vocat. Quidam ob illius virtutes, creditum esse Iouis filium voluerunt. Ephorus Minoem scribit Rhadamanthi cuiusdā antiquissimi, & propter iustitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuisse, qui postea propter iustitiā Iouis filius fuerit existimatus. Cùm autem, vt aliàs monuimus, eadem officia mortuis tribuerent veteres, quæ ipsi viui exercuissent: factum est, vt Minos iuris & æqui amantissimus pro Iudice apud inferos existimaretur. Fuerunt etiam alij, videlicet Rhadamanthus & Aeacus, sed distincta habuerunt illi tres sua officia, Asiaticos enim Rhadamanthus, Europæos Aeacus iudicabant. Minos verò, siquid ambiguum erat, discutiebat. Vide Platonem in Gorgia. Cur autem hoc ita veteres illi finxerint, exponit Natalis Mythol. lib. 3. c. 7. his verbis: sed quoniam vulgus imperitorum non facilè intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnésque cogitationes Deo esse cōspicuas, quare vel præmia vel supplicia singulis pro meritis tribuerentur, idcirco necesse fuit, crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri, aliquo pacto persuadere: quare Iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, vt singulis deinde vel præmia vel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos, &c.

θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα) Hîc duo sunt obseruanda: primùm quidem aliquoties iam repetitum, & nouissimè præcedenti annotatione, mortuis eadem tribui, quæ ipsi dum viuerent, exercebant. Sic Orion qui venator fuit eximius, dum inter viuos degeret, eadem venatione apud inferos delectatur. Secundò notandum est, videri Homerum innuere, brutorum etiam animas ad inferos migrare cum eadem corporis imagine, non secus atque hominum etiam animas. Expressè enim dicit, Orionem feras eas persequi, quas ipse occiderat, nimirum olim in terra. Adeò siquidem animæ immortalitatem certam & ratam habuit, vt ne quidem ipsis brutis eam potuerit denegare. Nos tamen ab hoc errore nobis caueamus, quia vt Sacra pagina disertè pronunciat,

Bruta animámque vomunt corpusque sepulchro.

καὶ Τιτυὸν εἶδον) Memorabile erat etiam hoc de Tityo, primùm quo ad illius vastitatem, deinde quo ad pœnam & cruciatum, quem apud inferos patitur. Quod autem eum Terræ filium appellat, id quidam sic intelligunt: vt Pheræcydes, Iouem Elaram Orchomeni filiam compressisse, eúmque Iunonis zelotypiæ metu, illam Elaram in terra occultasse, vnde natus Tityus dictus sit Terræ filius. Quod autem Iouis & Elaræ sit verè filius, testatur preter Apollodorum lib. 1. Apollonius etiam lib. 1.

Ἐν καὶ Ἀπόλλων Φοῖβος ὀϊστεύων ἐτέτυκτο | *Hîc inerat Phœbus puer, ac petit ille sagittis*
βούπαις, οὔπω πολλὸς, ἑὴν ἐρύοντα καλύπτρης | *Ingentem Tityum matri vim ferre parantem:*
μητέρα θαρσαλέως Τιτυὸν μέγαν, ὅν ῥ' ἔτεκέν γε | *Hîc Phœbi securus eam iam ceperat, illum*
δῖ' Ἐλάρη, θρέψεν δὲ καὶ ἂψ ἐλοχεύσατο γαῖα. id est: | *Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.*

Sic etiam Virgilius eum terræ alumnum appellat, vt mox dicemus. Illius vastitas porrò tanta fuit, vt nouem terræ iugera iacens occuparet: quod alij ex Homero scribunt. Pœna autem eius in inferis est, vt duo vultures, secundum Homerum, eius iecur perpetuò depascantur. Virgilius tamen vnicum vulturem id efficere dicit, quasi nimirum nihil referret de pluralitate, modò de cruciatu constaret. Vtrumque igitur, vastitatem & pœnam sic eleganter ille exposuit 6. Æneid.

Nec non & Tityum terræ omniparentis alumnum | *Immortale iecur tondens, fœcundáque pœnis*
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus | *Viscera, rimatúrque epulis, habitátque sub alto*
Porrigitur, rostróque immanis vultur adunco | *Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.*

Tibullus videtur Homerum sequutus in numero vulturum: quanquam ille non duas speciatim nominat, sed vtut sit, saltem plures, cum dicit, *Porrectúsque nouem Tityus per iugera terræ* *Assiduas atro viscere pascit aues.*

Huius autem cruciatus causam dicit Homerus, quòd Latonam vitiare voluerit. Et hoc sequutus est superiori loco Apollonius. Euphorion tamen existimauit eum vim Dianæ inferre voluisse, vnde forsam ab ea idcirco est sagittis confossus: ideóque Callimachus Dianam πιτυοκτόνον appellat. Quidam eum ab Apolline interemptum volunt, inter quos fuit Ephorus, qui scripsit eum terras obeuntem vt hominum mores componeret, ad Panopæos venisse, vbi Tityum eius loci dominum iniuriosum & proteruum hominem interfecit. Sed illud vt fabulosum refellit Strabo lib. 9. Vnde miror Natalem Myth. 6. cap. 19. illud Straboni tribuere parum fideliter, vt ex eius lectione constare potest. Verba tamen afferam leuandi laboris aliorum gratia. τί δ' ἂν εἴη μυθωδέστερον, ἢ Ἀπόλλων τοξεύων, καὶ κολάζων Τιτυοὺς, καὶ Πύθωνας, ὁδεύων ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δελφοὺς, καὶ γῆν πᾶσαν ἐπιών; id est: At enim quid fabulosius dici potest, quàm Apollo arcu feriens, Tityósque & Pythones suppliciis afficiens, proficiscénsque Athenis Delphos, & totam obambulans terram? Illa enim omnia vt historica narrabat Ephærus. Tityum porrò eo modo interfectum non videtur Homerus agnoscere, id forsan non prætermissurus, vnde arbitrabatur Eustathius, innuere Homerum hunc Tityum à Minoe iudicatum esse. ὁ δὲ, inquit, κατ' Ὅμηρον πάχος ὁ Τιτυὸς, δικασθεὶς φαίνεται πρὸς τοῦ Μίνωος. Quod autem ad illius vastitatem attinet, consulendus est Pausan. lib. 10. Is refert sacello cuidam apud Panopenses torrentem esse, ad cuius alueum est Tityi sepulchrum, aggeris ambitum nihilo minorem esse vnius stadij triente: vnde quidam ista nouem iugera, quæ Tityus Homericus occupat, non de illius magnitudine: sed de illo loco, in quo ille sepultus iacet, intelligunt, qui quidem locus nouem est iugerum. At Cleon Magnes (inquit) eos maximè homines rerum miraculis fidem habere non consueisse dicebat, quibus in tota vita non contigisset quicquam intueri, quod esset communi hominum opinione maius: se certè adduci posse, vt crederet, & Tityum & alios ea magnitudine quam fama prodidit, fuisse. Venisse enim se fortè ad Gades, & ab ea insula cum tota sui comitatus turba, quòd id Hercules imperasset: mox iterum Gades reuersum, marinum hominem in littus eiectum inuenisse, nihilo breuiorem iugerum quinque spacio, qui fulmine ictus conflagrarat. Hæc ille.

καλλιχόρου) Didymus & Eustathius hallucinati sunt in hoc vocabulo, quia καλλιχόρου legunt, contra legem tamen carminis nos, pulchrichorum, transtulimus, sequuti Pausaniam lib. iam memorato. Vide Lexicum nostrum Homericum, in voce καλλίχορος.

ἑσταότ' ἐν λίμνῃ) Hunc Tantali cruciatum diuersè ab aliis quibusdam Homerus describit. Ait enim eum in mediis aquis sedentem, illas tamen potare non posse, cùm ad eas labra admouet: sic etiam pendentes varios fructus supra suum capitis verticem, cùm captare nititur, eos in altum effugere. Illi causam facit Numen, quòd arescere aquas faciat: huic ventos, qui fructus illos sursum propellant. Alij autem dicunt, vt Euripides in Oreste, saxum illi perpetuò imminere. Virgil. lib. 6. epulis paratis non posse frui alios dicit,

cit, quod à Furiis prohibeantur, nimirum Lapithas, Ixionem & Pirithoum. quanquam Natalis Myth. lib. 6. cap. 18. illud de Tantalo dici ab eodem existimet. Mihi tamen videtur series orationis postulare, vt de illis intelligatur. Locum integrum afferam:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoúmque?
Quos super atra silex iam iam lapsura cadentíque
Imminet assimilis. lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris epulæque ante ora paratæ
Regifico luxu: Furiarum maxima iuxtà
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas:
Exurgítque facem attollens, atque intonat ore.

Quod si illud de Tantalo esset intelligendum, non dubito quin eum etiam fuisset Virgilius nominaturus. Homerum sequitur Tibullus: sed in eius siti perpetua tantùm. Sic enim dicit:

Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem
Iam iam poturo deserit vnda sitim.

Famem etiam adiunxit Ouidius: *Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat Tantalus.---*
Sitim solam Horatius: *Tantalus à labris sitiens fugientia captat Flumina.---*

Cornelius Gallus etiam sitim tantùm commemorat, vt ex illius versibus, quos infrà annotabimus, constabit. Hæc ergo de Tantali cruciatu, de cuius causa tamen nihil scribit Homerus, vt fecit anteà de Tityo. Nos hoc intactum non arbitramur esse relinquendum. Varia ergo ea de re est sententia. Quidam dicunt eum aliquando Deos hospitio excepisse, Pelopémq; filium, vel quòd Deorũ prouidentiam experiri vellet, vt dicitur de Lycaone: vel quòd inde epulas lautiores arbitraretur, cùm filium sibi omnium rerum charissimum Diis epulandum traderet, in conuiuio exhibuisse. Quod Dij cùm intellexissent (vna excepta Cerere, quæ ob raptam filiam mœstitiâ penè dementata humerum Pelopis deuorauit: sed Dij Penelopem vitæ restituerunt, & humerũ illi eburneũ supposuerunt. vide Pindareum 1. Olymp.) Tantalum ad inferos detruserunt, & propter tam cruentum inhumanum conuiuium, ibi eum perpetuo famis & sitis tormento addixerunt. Sunt quidam qui ob loquacitatem hoc ei contigisse dicunt, vt Euripides in Oreste (quanquam hîc, vt anteà diximus, lapidem illius vertici impendere, qui ei bibere volenti, & labra ad aquas admouenti, caput feriat) quod videlicet in Deorum conuiuio aliquid nimis petulanter effudisset. Locum illius adducam ad Lectorem subleuandum:

ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας
Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι Τάνταλος
κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην
ὡς μὲν λέγουσιν ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. id est:

Nam beatus ille, nec exprobro fortunam
Ioue natus, vt dicunt, Tantalus
Capiti supereminentem timens lapidem
Aere volitat. & luit hanc pœnam
Vt quidem dicunt, quòd cum Dijs homo cùm esset
Communis mensæ honorem habens æqualem,
Incontinentem habuit linguam, turpissimum morbum.

Eam opinionem sequitur Ouidius, cum dicit: *Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.*
Gallus etiam (nescio vnde eum Corn. Gallum appellet Natalis) eandem sequitur sententiam, cuius Epigramma in Tantalum extat Anthol. lib. 4. cap. 7.

Οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
πολλάκι νεκταρέου πλησάμενος πόματος,
νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
κρᾶσις ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ταπεινοτέρη.
πῖνε, λέγει τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς·
οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα. Quod ego sic de plano verto:

Hic olim superûm fuerat conuiua, repleuit
Qui dulci ventrem nectare sæpe suum.
Mortales latices nunc optat, at inuida semper
Vnda labris eius subsidet inferior.
Illa, bibe, acclamat, tum sacra silentia disce:
Supplicia hæc, quibus est lingua proterua manent.

Didymus noster & Tzetzes existimant. Tantalum, qui in Deorum conuiuia admittebatur, aliquando Nectar & Ambrosiam iis surripuisse, eámque coætaneis suis impertiuisse. quod attingit Pindarus. od. 1. his verbis:

ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον
τοῦτον, ἐμπεδόμοχθον
μετὰ τριῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψαις
ἁλίκεσσι συμπόταις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε
δῶκεν.

Didymus tamen dicit, ideò impositum illi esse montem Sipylum. Quidam dicunt hoc idcirco factum, quia cùm aliquando Pandareus Milesius canem aureum ἔμψυχον è Creta surripuisset, quem Iupiter custodem templi constituerat, eúmque apud Tantalum occultasset: misit Iupiter Mercurium, vt eum qui canem susceperat, tentaret & experiretur. Is verò cum iuramento eum apud se esse negauit, & idcirco montem Sipylum illi imposuisse, qui esset lapis. Hoc refert Pindari Interpres, vbi loci huius Homerici quoque meminit: tamen dicit eum spurium & adulterinum esse, iudicatum ab Aristarcho. Addit Pindarus, eodem loco capiti Tantali lapidem esse superimpositum, quod ingentem suam felicitatem concoquere non potuerit: quanquam idem esse illud existimauerim, ac si dixisset Tantalum abusum esse sua prosperitate, qua inter Deos fruebatur, cum ambrosiam & nectar illis surripuit, vt illa cum sequentibus connectantur in quibus causam illius supplicij commemorat.

λᾶαν βαστάζοντα) De Sisyphi supplicio omnes, quos memini legisse, consentiunt: de illius autem causa Homerus nihil: sed hoc etiam prætermittendum nobis non est. Pausanias igitur lib. 2. hanc affert, quod cùm Iupiter Asopi filiam rapuisset, idque Sisyphus (qui astutiæ nomine nulli mortalium fuit comparandus) sciret, indicasset Asopo sub spe fontis illius qui erat in Acrocorintho: ideóque pœnas, si satis credi potest, inquit ille, apud inferos dare. Alij dicunt eum Deorum à secretis fuisse, arcanáq; illorũ diuulgasse: ali, eum solitũ variis tormentis hospites suos cruciare. Alij dicunt, eũ ob deceptos dæmonas ita plecti. Sic autẽ decepit. Cùm moreretur iussit vxori suæ, vt cadauer suum humanum proiiceret: itaque ille apud inferos Plutonem rogauit, vt sibi liceret exire ad vxorem suam castigandam (hoc est nimirum quod aliàs diximus, creditas animas defunctorum eos vrgere, à quibus aliqua essent affecti iniuria) quod ab ea sepultus non esset. Id cùm impetrasset, egressus noluit ad inferos redire, donec (inquit Eustathius) senectute prouectissima grauaretur. Reuersus itaque, vel (vt alij volunt) à Mercurio vi detractus à viuis, hoc illi supplicium impositum fuit.

εἴδωλον) Hoc addit, ne existimaretur ipsum Herculem reuerà vidisse, quod poterat intelligi ex præcedentibus, cùm se vidisse βίην Ἡρακληείην diceret. Vidit ergo tantùm illius idolum ac imaginem. Agnoscit enim eius ἀθανασίαν, quia in numerum Deorum post mortem dicitur relatus. Tria autem sunt in homine, vt videtur hic locus innuere corpus, anima, & imago. Corpus terræ mandatur: animam verò aliquando cum imagine coniungunt, & vtramque in inferis collocant, vt de præcedentibus heroibus & matronis intelligendum est: aliquando distingunt, & tunc animam in cœlis habitare, imaginem apud inferos remanere existimauerunt, scilicet crassiorem partem hominis post corpus, quæ etiam ipsius corporis effigiem retineat, cùm alioqui anima separata ab illa imagine non subiiciatur sensibus humanis. Quasi ergo dicat nunc Homerus, corpus quidem Herculis combustum in terra remansisse, animam ad superos euolasse, imaginem illius in inferis degere. Hæc ego forsan rudiusculè propono, sed sciat lector, me nunc in Philosophorum scholis non versari, qui hominis partes accuratiùs distingunt. Platonici dicunt tria esse in homine: supremum, infimum, & medium. Supremum, appellant mentem: infimum, sensitiuam animam, & idolum: medium, rationalem spiritum, qui animam animalem, vel illud idolum cum mente coniungit. Quod si etiam admittamus, intelligemus Herculis rationalem animam (vt vocatur à Plotino Ennead. 5. lib. 2. orat. 1.) menti coniunctam in superos admissam: animam autem animalem vel idolum in inferis extitisse. Illa duo autem coniungo, quia in hominibus virtutis studiosis nunquam separantur, qualis fuit Hercules. Accidit autem in deprauatis hominibus, vt anima rationalis interdum sensitiuæ adhærescat, & ita in inferis cum hac remanet, vt iidem Platonici voluerũt. Quanquam Homerus hoc voluisse non videtur. nam fortissimis & pientissimis etiam heroibus illa duo tribuit: illud ergo peculiare illis statuit, quos Dij cœlo dignarentur & suo consortio, vt hunc Herculem. Quidam duo tantùm in homine statuunt, Corpus, & animam: illud in terram reuerti, hanc in cœlos, vnde descendit, remeare. & hoc Lucretius ait his verbis:

Cedit item retrò, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli fulgentia templa receptant.

Sed hoc tamen diligenter apud eundem Poetam studioso lectori expendendum est, quia animam mortalem alioqui existimauit: sed id forsan de anima animali vel sensitiua intellexit, nunc verò de mente diuina loquitur. Alij quatuor agnoscunt in homine, quæ ita complectitur Ouidius:

Bis duo sunt hominis, manes, caro, spiritus, vmbra.
Quattuor ista loci bis duo suscipiunt.

Terra tegit carnem, tumulum circumuolat vmbra: Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Sed hæc ferè eandem expositionem accipiunt atque superiora tria Platonicorum, qui carnem, vel corpus reliquerunt: quia ibi hominem tantum intrinsecum intelligunt. Vt ut sit, videtur mihi hoc loco Homerus ita sentire, vt initio proposui. Lector rem, si placet, attendat. Didymus tamen hos versus dicit se ἀθετεῖν, nimirum εἴδωλον, & sequens πρῶτος: sed & tertius erat, igitur delendus qui ex secundo dependet. Eustathius testatur Homeromastigas totum hunc locũ vellicasse. Non concoquebant enim, quomodo imago Herculis posset esse in inferis, ipse autem in superis: sed nos id posse fieri, satis docuimus ex veterum opinione: quinimò videtur mihi Homerus intellexisse supera illa Numina spiritus fuisse, cum Herculeum spiritum ab illis in suum numerum assumptum intelligat, relicta crassiori eius parte quæ non videbatur posse cum æterna illa mente degere, adeò pura omnia apud illam esse voluit. Hoc etiam reprehendebant, quòd Vlyssem ab Herculis idolo agnitum dicat Poeta, antequàm è sanguine sacrificij biberit: quod tamen potest κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligi. Illud item quòd Hebem coniugem Herculis esse dicat, quam tamen alij pro virgine agnoscant. Sed id mihi futile videtur, quia illius vetustissimi Poetæ scripta debebant esse pro lege & norma veritatis.

μὴ τεχνησάμενος) Hic locus varias recepit interpretationes, quas ego nunc ex Eustathio commemorabo. Vel, Qui illum baltheum fecit (hoc enim periphrasticè significat illud, ὃς ἐγκάτθετο τέχνῃ) illum solum fecit, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλον, hoc est nullum vnquam alium faciens quàm vnicum illum. Vel ὃς ἐν ἑτέρῳ τοιοῦτον ἔργον τεχνησάμενος, qui nullum aliud simile opus fecerit, vt siquis dicat Phidiã, qui Iouem sculpsit, alium similem nunquam sculpsisse. Quidam verò hoc quasi execratiuè dictum acipiunt, vt sit hic sensus: Ne hoc contingat, vt qui illum baltheum fecit alium vllum faciat, adeò in illo priore tot horrenda conspiciebantur. Vel, Ne qui illum fecit, aliud opus faciat, vt qui totum suum artificium in illum expenderit, neque multum ei ocij ad alia facienda superfuerit. Habet autem hic versus, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, superfluam alteram negationem. satis enim erat dicere, μὴ τεχνησάμενος ἄλλο τι. Vel ad fortiorem negationem, τὸ μὴ ingeminauit. Quidam verò hunc versum commate duplici partiuntur, & defectiuum esse dicũt primum, secundum verò integrum, vt sit μὴ τεχνησάμενος εἴη, μὴ δ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο. Sic ergo esset distinguendus, μὴ τεχνησάμενος· μὴ δ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, &c. Hæc omnia debemus Eustathio: mihi hoc videtur probari, vt sit sensus: Hic baltheus eiusmodi est, támque admirandus, vt qui illum fecerit, quamuis peritissimus artifex: tamen neque anteà vllum talem fecerit, vt posthac facere possit, adeò omnes sui artificij elegantias in illud contulit. Probo etiam vt per execrationem dicatur, quod ego in versione secutus geminata quoque negatione, vt in Græco: quanquam, vt verum fatear, Delius quidam natator hîc requiratur.

ἆ δειλ' ἦ τινὰ καὶ σύ) Artificiosè Vlysses Herculem istum introduxit, vt penè incredibilem descensum suum ad inferos illius exemplo probabiliorem faceret. Quod autem in hunc solùm finem eius mentionem faciat, ex eo constat: quòd cum pleraque de seipso Hercules prædicare posset, in quibus etiam sibi similem Vlyssem faceret, hoc vnicum tantum ex suis gestis meminit, se olim nimirum ad inferos quoque descendisse. Id autem fecit ex iussu Eurysthei, quem se deteriorem nunc appellat, & tamen ei obtemperare Iupiter ipse, atque adeò fata voluerunt. Itaque ex eius imperio duodecim memorabilia certamina perfecit, quanquam nonnulli, vt Q. Smyrnæus decimumtertium addant. Voluit ergo Vlysses Phæacensibus persuadere, quibus fortasse hoc inauditum erat, longo ante se tempore idem ab Hercule præstitum, vt faciliùs etiam hoc ipsum de eo certissimè crederent. Deinde captat etiam maiorem inde gloriam, quòd sua facta Herculeis penè adæquentur. At hîc desinit hæc longa Vlyssis narratio de inferorum animabus, in qua tamẽ non omnia complexus est, quæ forsan ipse vidit: sed his cancellis sese concludit, ne longiùs euagetur, tandémque se ad Circen recipit. Nos eòdem etiam cum illo reuertamur.

Finis libri vndecimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ τὴν ἐξ ἅδου γενομένην αὐτῷ ἐπάνοδον πρὸς Κίρκην καὶ ὡς τὰς Σειρῆνας παρέπλευσε, καὶ τὰς πλαγκτὰς πέτρας Σκύλλαν τε καὶ Χάρυβδιν, καὶ τὴν τῆς αὐτοῦ νεὼς καὶ τῶν ἑταίρων ἀπώλειαν, ἀνελόντων τινὰς τῶν Ἡλίου βοῶν, καὶ ὡς μόνος ἐπὶ ξύλου πρὸς Καλυψὼ διεσώθη.

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI Odysseæ.

NARRAT ab inferis factum sibi reditum ad Circen, & quomodo Sirenas præternauigauit, & errantes petras Scyllámque & Charibdim, & suæ nauis & sociorum exitium qui occiderant quosdam Solis boues, & vt solus in ligno ad Calypso seruatus fuerat.

Ἄλλη.

Μῦ Σειρῆνας ἔχει, πλαγκτάς τ', ἠδὲ βόας Ἀελίου.

Aliud.

M. Sirenes complectitur petras atque boues.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
*Νῆσον ἐς Αἰαίην, ὅθι τ' ἠοῦς ἠριγενείης (γρ. νῆσόν τ' Αἰαίην)
Οἰκία καὶ χοροί εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν·
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν εἰς δώματα Κίρκης
Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνειῶτα.
Φιτροὺς δ' αἶψα ταμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρόεχ' ἀκτή,
Θάπτομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐῆρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. οὐδ' ἄρα Κίρκην

CAETERVM postquam fluuij reliquit fluentum Oceani
Nauis, abijt ad fluctus maris latifluí,
Insulam ad Aeæã vbi auroræ manè genitæ
Domicilium & chori sunt, & Solis ortus.
Nauem quidem huc digressi subduximus in arenam,
Nosipsi autem egressi sumus ad littus maris.
Hîc dormientes expectauimus auroram diuinam.
Quando.a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Certè ego socios præmisi ad domum Circes,
Efferre mortuum Elpenorem defunctum.
Arborib' verò statim incisis summũ prominebat littus,
Sepeliuimus tristes copiosas lacrymas fundentes.
Cæterum postquã cadauer cõbustũ est, & arma mortui
Busto aggesto & desuper cippo erecto,
Fiximus in summo sepulchro fabrefactum remum.
Nos quidem singula administrauimus: at non Circen

Ab inferis regressi latuimus, sed valde celeriter
Venit instructa: simul autem ancillae ferebant cum ipsa
Panem & carnes multas, & nigrum vinum.
Haec in medio stans alloquebatur diua Dearum:
Miseri qui viuentes subijstis domum Plutonis,
Bis mortui, cũ alij semel duntaxat moriantur homines.
Sed agite edite cibum & bibite vinum
Hîc tota die, simul autem aurora illucescente
Nauigabitis: caeterùm ego monstrabo viam atq. singula
Significabo, ne quo pacto vestris malis consilijs acerbis,
Aut in mare, aut in terra doleatis cladem passi.
Sic ait, nobis .a. statim persuadebatur anim⁹ generos⁹
Sic enim quidem tota die ad solem occidentem
Sedebamus epulantes carnes immensas & dulce vinũ.
Quando autem Sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt apud rudentes nauis.
Illa autem me manu prehendens amici seorsim à socijs,
Locauitq; & accubuit, & interrogauit singula.
Caeterùm ego illi omnia ordine recensui,
Tum certè me verbis alloquebatur veneranda Circe,
Haec quidem sic omnia sunt tentata, tu autem audi
Vt tibi ego dicam, in memoriã reducet tibi etiã deus ipse.
Ad Sirenas quidẽ primùm peruenies, quae sanè omnes
Homines demulcent, quicũq. apud eas peruenerint:
Quicunq. imprudenti appulerit, & sonitum audierit
Sirenum, huic neutiquam vxor & infantes liberi
Domum reuersi astant neque laetantur.
Sed Sirenes stridula demulcent cantilena,
Desidentes in prato. ingens circùm ex ossibus aceruus
Virorum putrefactorum vndiq. cutes putrescunt.
Sed praeternauigato insuper aures obtura sociorum
Ceram lixans suauem, ne quisquam audiat
Aliorum: caeterùm ipse audi quidem, siquidem voles,
Ligent te in naui veloci manúsque pedésque
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligentur,
Vt magna voluptate vocem audias Sirenum.
Quòd si rogaueris socios, soluereque iusseris,
Illi te pluribus vinculis alligent.
Caeterùm postquam has praeternauigauerint socij
Tum tibi haud ego deinceps fusiùs commemorabo,
Vtra tibi via erit, sed tu ipse
Animo considera. dicam autem tibi vtrinque:
Ibi quidem petrae excelsae, ad eas autem
Fluctus ingens resonat caerulei maris.
Vagas profectò eas dij beati vocant.
Hac neque volucres praeteruolant, neque columbae
Timidae, quae ambrosiam Ioui patri ferunt:
Verùm aliquam earum semper adimit leuis petra,
Sed aliam summittit pater, vt in numerum sufficiatur.
Hac nõdũ vlla nauis effugit virorũ, quaecũq. accesserit,
Sed pariter tabulas nauium, & corpora virorum
Fluctus maris aufert ignisq; perniciosi procellae.
Sola ipsa vtique praeternauigauit mare sulcans nauis
Argo omnibus curae ab Aeeta nauigans.
Et fortasse hanc hinc celeriter iecisset magnas ad petras,
Sed Iuno praeterire fecit, quoniam charus erat Iason.
Hi verò duo scopuli, hic quidem altum caelum attingit
Acuto vertice, nubes autem ipsum circumdat

Ἐξ Ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.
Ἡ δ' ἐν μέσσῳ στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Σχέτλιοι, οἳ ζώοντες ὑπήλθετε δῶμ' Ἀΐδαο,
*Διθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἅπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι. κ. δισθανέες
Ἀλλ' ἄγετ', ἐσθίετε βρώμην καὶ πίνετε οἶνον
Αὖθι πανημέριοι· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Πλεύσεσθ'· αὐτὰρ ἐγὼ δείξω ὁδὸν, ἠδὲ ἕκαστα
Σημανέω, ἵνα μή τι κακορραφίῃ ἀλεγεινῇ
Ἢ ἁλὸς, ἢ ἐπὶ γῆς ἀλγήσετε πῆμα παθόντες.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός·
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα φίλων ἀπονόσφιν ἑταίρων,
Εἷσέ τε, καὶ προσέλεκτο, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῇ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα πότνια Κίρκη,
Ταῦτα μὲν οὕτω πάντα πεπείρανται· σὺ δ' ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός.
Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν,* ὅ, τις σφέας εἰσαφίκηται. γρ. ὅ, τε
Ὅστις ἀϊδρίῃ* πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ γρ. πελάσσῃ, καὶ φθόγγοι ἀκούει
Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται·
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ,
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι. πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσιν.
Ἀλλὰ* παρὲξ ἐλάαν, ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων, κ. παρεξελάαν
Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μήτις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων. ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴκ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω·
Ὄφρα κε τερπόμενος ὄπ'* ἀκούῃς Σειρήνοιϊν. γρ. ἀκούσῃς
Αἱ δέ κε λίσσηαι ἑτάρους, λῦσαί τε κελεύῃς,
Οἱ δέ σ' ἐνὶ πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι διδέντων.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τάς γε* παρὲξ ἐλάσωσιν ἑταῖροι, γρ. παρεξελάσωσι
Ἔνθα τοι οὐκ ἔτ' ἔπειτα διηνεκέως ἀγορεύσω
Ὁπποτέρη δή τοι ὁδὸς ἔσσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ βουλεύειν· ἐρέω δέ τοι ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες, προτὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης·
Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Τῇ μέν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, ταί τ' ἀμβροσίην Διῒ πατρὶ φέρουσιν,
Ἀλλά τε καὶ τῶν αἰεὶ ἀφαιρεῖται λὶς πέτρη,
Ἀλλ' ἄλλην ἐνίησι πατὴρ ἐναρίθμιον εἶναι.
Τῇ δ' οὔπω τις νηῦς φύγεν ἀνδρῶν, ἥτις ἵκηται,
Ἀλλά θ' ὁμοῦ πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
Κύμαθ' ἁλὸς φορέουσι πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.
Οἴη δὴ κείνη γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς
Ἀργὼ* πασιμέλουσα παρ' Αἰήταο πλέουσα· γρ. φασιμέλουσα
Καί νύ κε τὴν ἔνθ' ὦκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,
Ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἐπεὶ φίλος ἦεν Ἰήσων.
Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ, νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε

Κυανέη, τὸ μὲν οὔποτ' ἐρωεῖ, οὐδέποτ' αἴθρη
Κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
Οὐδ' εἴ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι καὶ πόδες ἦεν.
Πέτρη γὰρ λίς ἐστι περιξεστῇ εἰκυῖα.
Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠεροειδὲς
Πρὸς ζόφον εἰς Ἔρεβος τετραμμένον· ᾗ περ ἂν ὑμεῖς
Νῆα παρὰ γλαφυρὴν ἰθύνετε φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.
Οὐδέ κεν ἐκ νηὸς γλαφυρῆς αἰζήϊος ἀνὴρ
γρ. εἰσαφίκηται Τόξῳ ὀϊστεύσας κοῖλον σπέος * εἰσαφίκοιτο.
Ἔνθα δ' ἐνὶ Σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα·
Τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
Γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακός· οὐδέ κέ τίς μιν
Γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
Τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι·
Ἓξ δέ τε οἱ δειραὶ περιμήκεες, ἐν δὲ ἑκάστῃ
Σμερδαλέη κεφαλὴ, ἐν δὲ τρίστοιχοι ὀδόντες
Πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.
Μέσση μέν τε κατὰ σπείους κοίλοιο δέδυκεν·
Ἔξω δ' * ἐξίσχει κεφαλὰς δεινοῖο βερέθρου.
γρ. ἐξ ἴσχει Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ σκόπελον * περιμαιμώωσα
γρ. περὶ μαιμώωσα Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη.
γρ. οὔ πώποτε Τῇ δ' * οὔπω ποτε ναῦται ἀκήριοι εὐχετόωνται
Παρφυγέειν σὺν νηΐ. φέρει δέ τε κρατὶ ἑκάστῳ
Φῶτ' ἐξαρπάξασα νεὼς κυανοπρῴροιο.
Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀδυσ.
Πλησίον ἀλλήλων, καί κεν διοϊστεύσειας.
Τῷ δ' ἐν ἐρινεός ἐστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
Τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
γρ. τύχῃς Δεινόν. μὴ σύ γε κεῖθι * τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπὲκ κακοῦ οὐδ' Ἐνοσίχθων,
Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
γρ. παρὲξ ἐλάαν Νῆα * παρὲξ ἐλάαν· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηῒ ποθήμεναι ἢ ἅμα πάντας.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι τοῦτο θεὰ νημερτὲς ἐνίσπε,
Εἴ πως τὴν ὀλοὴν μὲν ὑπεκπροφύγοιμι Χάρυβδιν,
Τὴν δέ κ' ἀμυναίμην ὅτε μοι σίνοιτό γ' ἑταίρους.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Σχέτλιε, καὶ δ' αὖ τοι πολεμήϊα ἔργα μέμηλε
Καὶ πόνος· οὐδὲ θεοῖσιν ὑπείξεαι ἀθανάτοισιν;
Ἡ δέ τοι οὐ θνητὴ, ἀλλ' ἀθάνατον κακόν ἐστι,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε καὶ ἄγριον, οὐδὲ μαχητόν.
Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή· φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς.
Ἢν γὰρ δηθύνῃσθα κορυσσόμενος παρὰ πέτρῃ,
Δείδω μή σ' ἐξαῦτις ἐφορμηθεῖσα * κίχῃσι
γρ. κίχησι Τόσσῃσιν κεφαλῇσι, τόσους δ' ἐκ φῶτας ἕληται.
Ἀλλὰ μάλα σφοδρῶς ἐλάαν, βωστρεῖν δὲ Κραταιΐν
Μητέρα τῆς Σκύλλης, ἥ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσιν·
γρ. ἐς ὕστερον Ἥ μιν ἔπειτ' ἀποπαύσει * ἐς ὕστερον ὁρμηθῆναι.
Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
Βόσκοντ' Ἠελίοιο βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλά,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα· γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν,
Οὐδέ ποτε φθινύθουσι· θεαὶ δ' ἐπιποιμένες εἰσὶν,
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, Φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,

Obscura: illud quidē nūq. recedit, neq. vnquā serenitas
Illius occupat verticem, neque in æstate neq. autumno.
Neq. ascendere peterit mortalis vir, neq. descendere,
Neque si illi manus vtique viginti & pedes essent.
Petra enim leuis est, circumpolitæ aßimilis.
Medio autem in scopulo est spelunca obscura,
Versus occasum ad Erebum conuersa: qua vos quidem
Nauem cauam dirigite eximie Vlysses.
Neque ex naui caua iuuenis vir
Arcu iaculatus, ad cauam speluncam perueniat.
Hîc autem Scylla inhabitat grauiter vociferans,
Huius profectò vox quidem quanta catuli leonis
Fit, ipsa autem monstrum ingens: neq. quisquam ipsā
Lætabitur conspicatus, neque si deus obuiam veniret.
Huius vtique pedes sunt duodecim omnes fœdi,
Sex autem illi colla prælonga, in singulis autem
Horrendum caput, intus autem triplici ordine dentes
Densi & frequentes pleni nigræ mortis.
Media quidem per speluncam cauam immergitur,
Foras autem porrigit capita ex horrendo barathro:
Illic autem piscatur scopulum circumlustrans
Delphinasq; canesq; & sicubi maius capere posset
Cetum, quæ infinita alit gemebunda Amphitrite.
Hac nundum vnquam nautæ illæsi gloriari poßint
Præterfugisse cum naue, aufert enim capite singulo
Virum abripiens ex naue rubricata.
Alterum verò scopulum humiliorem videbis Vlysses
Propè ad inuicem, & sanè iaculo attingeres.
In hoc caprificus est ingens, folijs florens,
Sub hoc diua Charybdis absorbet nigram aquam.
Ter enim eructat quotidie, ter verò absorbet,
Horrendè, ne tu vtiq. illuc venias, quando absorbet.
Non enim te liberarit ex illo malo neque Neptunus.
Sed valdè Scyllæ scopulo adnauigans celeriter
Nauem præteradige, quoniam longè satius est
Sex socios in naui desiderare, quàm simul omnes.
Sic ait: cæterùm ego ipsam excipiens alloquutus sum,
Agè verò mihi dic dea & verè enarra,
Si quo pacto perniciosam quidē effugerem Charybdim,
Illam verò vlciscar cùm mihi læserit socios.
Sic dicebam, illa statim respondit diua dearum,
Infelix, adhuc tibi bellica opera curæ sunt
Et labor, necdum dijs cedere vis immortalibus?
Illa sanè non mortalis, sed immortale malum est,
Grauéque difficileq; & immane, neque inexpugnabile,
Neque vlla est virtus effugere quæ poßit ab illa,
Si enim properaueris, armis instructis ad petram
Vereor ne te denuò impetu facto consequatur
Tot capitibus, tot verò viros abripiat.
Sed valdè celeriter præternauiga, voca autem Cratain
Matrem ipsius Scyllæ, quæ ipsam peperit cladē hominib.
Quæ ipsam deinde compescet deinceps ne irruat.
Thrinacriam autē ad insulam peruenies: hic aut multæ
Pascuntur Solis boues, & pinguia pecora,
Septem boum armenta, tot ouium pulchri greges,
Quinquaginta verò singula propagatio non est ipsarum
Neque vnquam moriuntur, deæ verò pastores sunt
Nymphæ pulchricomæ, Phaetusaq; Lampetiéque,

Quas

Quas peperit Soli supra eunti diua Neæra.	Ἃς τέκεν Ἠελίῳ ὑπερίονι δῖα Νέαιρα.
Has quidē vt educauitque peperitq; veneranda mater,	Τὰς μὲν ἄρα θρέψασα τεκοῦσά τε πότνια μήτηρ,
Thrinaciam ad insulam relegauit vt procul habitaret,	Θρινακίην ἐς νῆσον ἀπῴκισε τηλόθι ναίειν,
Ad oues custodiendas paternas, & incuruas boues,	Μῆλα φυλασσέμεναι πατρώϊα καὶ ἕλικας βοῦς.
Eas siquidem illæsas permittas, reditusq́; curam geras,	Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάας, νόστου τε μέδηαι,
Sanè adhuc in Ithacam, mala licet passi venietis:	Ἦ τ' ἂν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Sin autem læseris, tum tibi prædico mortem	Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον
Nauique & socijs: ipse verò si effugies,	Νηΐ τε καὶ ἑτάροις. αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Serò vix redibis, amissis omnibus socijs.	Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους.

COMMENTARIVS.

ὅθι τ' ἠοῦς) Mirum est quòd Æam insulam auroræ domicilium appellet, & in ea Solis ortum collocet, cùm tamen illa versus Hesperiam sita sit. Quidam hoc ita à Poeta dictum volunt simpliciter, quia redeunti Vlyssi ex inferis ad ea loca vbi Sol luceret, ideò Æam sub ipso Solis ortu constituat. Vel Cimmeriorum respectu & comparatione, aut etiam ipsorum inferorum, qui erant ἀσκοτεινόματι, quibus collata Circes insula domicilium est auroræ. Præterea, aiunt, hanc insulam quasi primam quæ lucem præbuisset, ortum Solis appellauit: nam & cùm mons Circæus altissimus esset, delubrum Circes noctu etiam Sol illustrabat. Quidam verò ita loquutum Vlyssem volunt, quòd nauem suam ad eoas insulæ partes appulisset. Alij autem non de insula, sed de Oceano simpliciter hoc intellexerunt. nam Sol ex inferis partibus emergens, si non inde, tamen ex Oceano, diem facit: vt sit sensus, Vlyssem nunc ex Oceano remeare, vbi fingitur, immò credebatur Sol occidere, ad eas partes vbi exoritur: vt quemadmodum totum Oceanum pro occasu, sic partes extra Oceanum pro toto Oriente agnoscat. χοροὶ ἠοῦς autem, quasi χῶροι, id est, τόποι, volunt intelligi: eodem, ni fallor, errore ac superiore libro καλλιχόρον, pro καλλίχωρον. Vide Lexicon Homericum.

οἰσέμεναι νεκρὸν) Libro præcedenti vidimus Elpenorem primùm apud inferos Vlyssi apparuisse, petiisséque ab eo vt quam primùm Circes domum rediret, funus & sepulturam suam procuraret, id ei quoque Vlysses est pollicitus: proinde nihil habuit nunc antiquius, quàm vt promissa sua exequeretur, & hoc socio de mortuo officium præstaret. Dicebamus enim inhumatorum animas creditas in inferis à quiete arceri. Ritus autem sepulturæ aliàs quoque vidimus.

δισθανέες) Redeuntem ab inferis Vlyssem & eius socios vrbanè bis mortuos appellat, quia loca mortuorum accessissent, vnde tamen retulissent pedem: eòdem redituri, cùm morientur. Meliori tamen iure Sisyphus, de quo libro præcedenti, δισθανὴς appellaretur, vt qui bis mortuus inferos subierit. Quòd autem de Vlysse dicit, id aliis etiam accommodari potest, qui ex inferis viui reuersi sunt, vt Hercules, Theseus & alij: de quibus antea.

σημανέω) Circe quidem optimis consiliis Vlyssem & eius socios instruet, quæ si sequerentur, tuti in patriam redirent: sed illi non omnia diligenter seruabunt, ideò etiam penitus peribunt, vno Vlysse excepto.

λοπνόστοιο τῷ ἄρ μοι) Sequentia Vlyssi seorsim Circe commemorat, quæ tamen oportebat etiam cæteris sociis indicari, quia ad omnium salutem pertinerent. Sed illa Vlysses, cùm nauem conscenderint, paulò pòst breuiter significabit. Hìc autem præcedit ipsius Vlyssis narratio, qua Circæ suam nauigationem ad inferos recenset, qualem nimirum antea vidimus: nam in ea repetenda superfluū fuisset nunc apud Phæacas occupari. Tum sequitur ipsius Circes consilium, idque quadruplex, primùm circa Sirenas, quorum cantus amœnitatem suadet vt effugiat, deinde circa Cyanea saxa: tertiò circa Scyllam & Charybdim, in quibus tutò præternauigandis summam cautionem adhibendam esse docet propter vsitatum in illis partibus naufragium: quartò circa Solis armenta, à quorum esu monet vt ipse & socij abstineant. Quæ omnia graphicè depinguntur & quasi ob oculos ponuntur.

αἵ ῥά τε πάντας) Primùm docet Sirenum effecta, deinde locum in quo illæ habitant: tertiò suggerit modum, quo illas præternauigare securè possit. Sirenum effecta igitur talia proponit Circe, quòd homines illac nauigantes cantus sui dulcedine ita demulceat, vt illic, spretis vxore & liberis, quæ alioqui homines pro charissimis habent, remanere cogantur: quod addit, vt Vlyssem eò magis ad eas euitandas incitet, cùm tanto patriæ & domus desiderio teneretur, vt cogitaret, si se ipsis audientem præbuerit, quanto beneficio priuaretur, nimirum patriam suam non videndi. Quæ aliunde nobis sunt illustranda. Sirenas ergo dicunt cantus suauitate peregrinos delinire solitas, addendam etiam diuersitate: suos enim cantus nauigantium ingeniis accommodabant puta ambitiosis & gloriæ laudísque cupidis, eorum gesta recinebant, libidinosis res amatorias, & sic de cæteris. Idque cum tanta voluptate, vt vel inuitos homines ad se pellicerent: pellectos autem in mare deiiciebant & necabant, vt mox dicemus. Sunt qui dicant Sirenas tres fuisse, de quarum nominibus ambigitur. alij enim Aglaopen, Pisinoem, Thelxiepiam: alij Thelxiopem, Molpen, & Aglaophonon: alij Leucosiam, Ligeam, Parthenopen appellari volunt. Illarum vna voce canebat, altera tibiis, tertia cithara vel lyra, vt hac varietate varia etiam ingenia oblectarent: cùm omnes diuersis modis ad Musicam affecti sunt, vt alij hoc, alij illo genere delectentur. Homerus tamen duas Sirenas tantùm videtur agnoscere, quia eas in numero duali appellat infra, ὄπα ἀκούσῃς σειρήνοιϊν. quarum nomina dicit Eustathius esse Aglaophonon & Thelxiepiam. Hæ Musas aliquando in certamen cantus prouocarunt, sed victis alas Musæ, quas prius habebant, euulserunt. Fuerunt enim inferiori parte volucres, superiori facie virginea, ideò eas monstra appellat Ouidius lib. 3. de Art. am.

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora	*Quaslibet admissas detinuêre rates.*

Sed antea virgines erant toto corpore humano, vt tradit idem Ouid. Metam. lib. 5. vbi quærit cur monstroso illo sint habitu, & causam fabulose exponit his verbis:

----Vobis Acheloides vnde	*Posse super fluctus alarum insistere remis*
Pluma pedésque auium, cùm virginis ora geratis?	*Optastis, facilésque Deos habuistis, & artus*
An quia cùm legeret flores Proserpina vernos,	*Vidistis vestros subitis flauescere pennis.*
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis?	*Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,*
Quam postquam toto frustrà quæsistis in orbe,	*Tantáque dos oris linguæ deperderet vsum,*
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,	*Virginei vultus & vox humana remansit.*

Vnde videtur constare, Ouidium non agnoscere quod antea tradidimus, auulsas illis esse alas à Musis: id tamen scriptum fuisse à Crobylo lib. 1. Natalis Mythol. lib. 7. cap. 13. meminit. Vide Ælianum hist. anim. lib. 17. cap. 22. & 23. Idem porrò cantus illarum periculum subiisse etiam dicuntur Argonautæ, sed illæ ab Orpheo impeditæ sunt, qui citharam pulsans, fecit vt illarum modulamina non audirentur. vt de se Orpheus & Apollonius de eo lib. 4. Argon. scribunt. Quid autem per hanc fabulam intelligendum sit, docet Plutar. Sympos. lib. 9. cap. 14. Vide etiam Natalem loco iam citato. Nunc videamus locum, in quo Sirenes habitant. Homerus dicit esse pratum, in quo dictæ Sirenes sedent, & quod ingenti ossium aceruo circumdatur: sunt autem indicia hominum mortuorum, quos illæ suis cantibus demulcebant, & qui eò pertracti cogebantur mori, & inhumati iacere, vnde lapsu temporis ossa carne denudata restabant: quod etiam Lesches in parua Iliade sic testatur:

σειρήνων μετέπειτα ἀφίξεαι ἁλμυρὸν ὕδωρ	*Sirenum post aduenies ad salsa profunda*
σειρήνων γλυκερὴ ἦν ἀοιδαῖς δηλήσαντο	*Sirenum dulcis cantus quarum extitit illis*
τοὺς πλείστους ναύτας. ὧν τῆς δ' ὀστέα λευκά. id est, vt vertit Natalis:	*Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.*
Sic. Virg. 5. *Iámque adeò scopulos Sirenum aduecta subibat*	*Difficiles quondam, multorúmque ossibus albos.*

Et hæc de loco. de quo tamen plura potes videre apud Strab. lib. 1. Superest vt videamus consilium, quod Circe ad hoc periculum euitandum Vlyssi suggerit. Id autem duplex. Primum in ipsius Vlyssis, deinde in ipsius sociorum personæ. Vlyssem ergo vult alligari ad malum nauis arctissimè, sociorum autem aures cera obturari. Vlyssi autem apertas aures relinquit, vt experiatur quanta sit Sirenum cantus suauitas: vinctum autem eum esse vult, ne illa delinitus sponte ad eas possit accedere. Socij verò audiendi facultate priuantur, tum ne illos cantus, tum ne ipsum quidem Vlyssem, si vinculis illis solui sese à sociis peteret, audiant. Et hoc ita ge-

ſtum eſt, vt in ſequentibus videbitur: vbi hoc poſtremum meliùs examinabimus. Non potuit ergo tutius aut vtilius vllum conſilium ſuggeri: ſic enim & Vlyſſes dulcedinem illam auribus hauſit, & tamen captus non eſt ſociis obſtantibus.

ἤτοι μὲν γὰρ ἔνθεν) Hoc eſt ſecundum periculum, quod Vlyſſi in hac nauigatione erat effugiendum: quod quàm graue ſit, vt Vlyſſes intelligat, accuratè locum deſcribit Circe. Ait ergo, nauigandum eſſe Vlyſſi per ſaxa excelſa, inter quæ mare mirum in modum æſtuaret: eáque πλαγκτὰς appellari à Dijs, hoc eſt à veteribus dicit, traducto nomine à Symplegadibus in faucibus Byzantiis, quæ ibi aſperam nauigationem exhibent, vt ſcribit Strab. lib. 1. Euſtathius tria loca hîc proponi ait. Planctas, Scyllam & Charybdim. Quod ita eſt intelligendum: ab vna parte eſſe Planctas, ab altera oppoſita duos illos ingentes ſcopulos inter ſe proximos à latere.

οὐδὲ πέλειαι) Euſtathius his verbis impudentiam Planctarum vult notari, vt quæ ne ipſis quidem columbis ambroſiam Ioui ferentibus parcant. Ego ſane vereor, ne in hoc quoque loco naufragium facere cogar: eſt enim ferè innabilis. Quæritur enim quæ ſint illę πέλειαι, quæ Ioui ambroſiam ferre finguntur. Euſtathius refert, Alexandrum Paphium tradere, Homerū Ægyptiis parentibus Dmaſagora patre, & Æthra matre natum, nutricem habuiſſe Prophetin quandam, filiam Ori ſacerdotis Iſidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, vnde is noctu voces nouem diuerſas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, ſturni, luſciniæ, & merulæ: & puerum inuentum eſſe cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam apud parentes pueri inſania captam carmen effudiſſe, cuius initium, Δμασαγόρα πολυνίκη, in quo Dmaſagoram etiam μεγακλεῆ & στρατίων appellarit, & templum nouem Pieridarum, hoc eſt Muſarum, condere iuſſerit. Hoc illum feciſſe, & puero iam adulto rem omnem aperuiſſe. Itaque Poetam in honorem auium, quibuſcum infans colluſiſſet, finxiſſe eas ipſas Ioui ambroſiam aduehentes. Hæc ille, quæ Geſnerus in hiſtoriam de auibus cap. de Liuia Columba in litera F. retulit in eum modum verſa. Ex quibus conſtat, Poetam hoc loco aues columbas intelligere. Athenæus tamen lib. 11. multis probat, hic Pleiadas ſtellas intelligi idque authoritate Mœrûs (vel Myrûs) Byzantiæ in Poemate, quod inſcribebatur Mnemoſyne, quæ prima hunc locum ita ſit interpretata, quam inuentionem Crates Criticus ſibi arrogauerit. Sed nos plura de his in Lexico in voce πέλεια.

ἀλλά τε καὶ τῶν) Hic locus ab interpretibus Latinis fuit corruptus, nos integritati reſtituimus. Senſus eſt duplex pro ratione duplicis ſignificationis vocis πέλεια, de qua præcedenti annotatione, ſi columbas intelligas, dicendum eſt eas ſupra has Planctas impunè non volare, quin ſemper aliquam ex illis deperire: Iouem tamen alteram in deperditæ locum reſtituere, vt idem numerus ſemper conſtet. Si verò Pleiadas ſtellas, id erit dicendum, quod Alexandro Macedonum regi Charon Amphipolites fertur reſpódiſſe, ſciſcitanti huius loci mentem: cùm ſeptem ſint ſtellæ Pleiades, vnam ex illis quæ præter proprium vitium, quòd ſit ἀμυδρὸς & adeò exilis, vt vix appareat, ab ipſis ſcopulis obſcuretur. Quod autem ſubiicit aliam à Ioue ſubſtitui, id Athenæus interpretatur de perpetuo illarum ſtellarum ſeptenario numero: hoc eſt, quamuis ſex tantùm perſpicuè videantur, ſeptimam tamen ſemper in illis eſſe.

τῇ δ' οὔπω τις νηῦς) Sic eſſe periculoſas illas Planctas, vt Circe dicit, experientia comprobat: nulla enim eſt nauis, quæ illas incolumis euitarit, vna excepta Argo, cui id Iunonis opera & auxilio contigit. Sic mortalia diuinis cedunt, & longè ſunt inferiora. Videnda ſunt Argonautica Apollonij, & Valerij: illa Græcè, hæc Latinè.

πυρός τ' ὀλοοῖο) In illis Planctis non ſolùm æſtus vndarum, ſed etiam ignis procellas Homerus collocat, non ſecus atque in illis Symplegadibus Byzantiis, ex quibus ſuas Planctas confinxit: vt anteà ex Strabone docuimus. Ideò columba immiſſa, locum experiendum eſſe Iaſoni vaticinata eſt Medea. Videtur ergo hoc geminatum periculum monuiſſe Vlyſſem, ſibi illac non eſſe nauigandum, ſed ad Scyllam & Charybdim eſſe deflectendum: vbi etiam erit alterutrius electio.

οἱ δὲ δύω σκόπελοι) hoc eſt tertium periculum in hac nauigatione Vlyſſi ſubeundum. Attendendum tamen eſt, illius duas eſſe partes: quarum altera eſt in Scylla, altera in Charybdi: ſed primam illam adibit Vlyſſes, quòd ea minus damni minaretur, quàm altera. Vtramque igitur deſcribit, vt melius de periculi magnitudine Vlyſſes iudicare poſſit. & vna euitata alteram amplecti. Primùm depingit ſcopulum, in quo habitabat Scylla, eiúſque altitudinem inacceſſibilem, ac adiuncta perpetuæ nubis, quæ ſerenitatem ab eo omnino prohibet. Vt autem altitudinem exprimat, vtitur vulgari & vſitata Poetis hyperbole, cùm dicit ſcopulum cœlos attingere, vt eleganter Virgilius ſidera vndis verberari dicit. Eſt autem aptiſſima πρόληψις ad ſequentium fidem, cùm dicit eam perpetua nube tegi: ſi enim alioqui cœlos attingit, facile etiam nubibus poteſt obrui, quarum regio cœlis longe eſt inferior. Habet ille inſuper adiunctum læuorem, per quem non licet homini illum conſcendere: quia non ſit habiturus, vbi manibus aduncis ſurſum corpus librare poſſit. Deinde Poeta deſcribit locum in illo ſcopulo, vbi Scylla habitat. Ait ergo, in medio ſcopulo eſſe ſpeluncā, in qua Scylla habitat, cuius ſitus eſt verſus occaſum: vbi, quia inferos antiqui collocant, addit, εἰς ἔρεβος ad maiorem ἐπέξήγησιν, cùm alioqui alterum eſſet ſuffecturum: hàc ſuadet dirigendam eſſe Vlyſſi nauim, vt infrà repetemus. Illius item ſpeluncæ altitudinem immenſam proponit, vt quam iaculo quiſpiam euibrato non poſſit aſſequi. Tertiò Scyllam ipſam depingit primùm ab horrenda illius voce, deinde ab ipſius corporis deformitate. Vocem catuli leonis rugitui comparat, qui vehementiſſimus. Nam Ariſtot. in Phyſiogn. tradit, animalia fortiſſima magna quoque eſſe voce prædita, vt leonem & taurum. Deformitatem corporis ita deſcribit (præmittit autem illius exaggerationem, vt quam ne ab ipſis quidem diis lubenter & læte conſpici poſſe dicat: contrà anteà, vt Calypſûs inſulæ amœnitatem indicaret, ea ſuperos delectari dicebat) deformitatem, inquam, ſic deſcribit: primum pedes illi ait eſſe duodecim, eóſque fœdiſſimos, item ſex colla longiſſima (quibus nimirum vel remotiſſimas naues ad ſe pertrahebat) vnde Apoll. lib. 4.

μήπως σμερδαλέοισιν ἐπαΐξασα γένυεσσιν	*Ne horrendis incitata & irruens genis*
λεκτοὺς ἡρώων δηλήσηται. id eſt:	*Selectos ex heroibus damno afficiat.*

Singulis collis ſingula capita ſuperimponit: in ſingulorum capitum ore dentes triplici ordine denſos, quibus damnum infligit. nam hoc ſignificat illud, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο. Didymus autem dicit, quoſdam exiſtimaſſe, hæc capita eſſe canina: probabilius tamen eſſe vt draconis intelligantur, qui dentes habet τριστοίχους. Iſacius verò ſex illa capita diuerſa eſſe dicit: aliud bruci, aliud canis, aliud leonis, aliud Gorgonis, aliud balænæ, aliud fœminæ. Tum illorum capitum officia memorat. Illis enim extra barathrum porrectis ingentes maris piſces venatur (de hac autem venatione infrà dicemus ex Strabone) & hoc quidem, quamdiu vacuum eſt nauigantibus illud fretum. cùm enim illi adſunt tum ſingulis capitibus vnum ex nautis abripit. Et hæc Homerus, cui hac in parte non omnes aſſentiuntur. Quidam enim dicunt, Scyllam oculorum tenus pulcherrimam fuiſſe mulierem, at ſex habuiſſe canum capita (vide præcedentia) reliquam corporis partem fuiſſe ſerpentum. Virgilius etiam aliter Æneid. 3. deſcribit his verbis:

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris	*Pube tenus, poſtrema immani corpore piſtrix,*
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.	*Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.*
Prima hominis facies, & pulchro corpore virgo	

Alij cùm eam pube tenus virginem agnoſcant, tamen inferiora canibus referta eſſe dicunt, vt Ouidius Metam. 14. vbi à Circe ſic mutatam eſſe dicit in odium Glauci, qui ſe ſpreta illam deperibat. Et idem videtur ipſe Virg. in Sileno Ecloga agnoſcere, cùm dicit:

Quid loquar? aut Scyllam Niſi, aut quam fama ſecuta eſt	*Dulichias vexaſſe rates, & gurgite in alto*
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris	*Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?*

Illam porrò tandem in ſaxum mutatam eſſe ſcribit Ouidius libro iam citato: ſed poſtquam ſocios Vlyſſis abripuiſſet, quod illa in odium Circes fecerit. Iſacius ſcribit Scyllam eſſe promontorium iuxta Rhegium Siciliæ, in mare prominens, in quo ſunt ſaxa multa & ingentia, quæ loca habent interius caua & ſpelūcas, in quibus habitāt mōſtra marina: vbi nauigia fuerint ab aqua Charybdis illiſa & euerſa, tūc homines ab illis monſtris deuorari, Idē extat apud Apollonij Rhodij interpretē, qui eſt in hūc locū conſulendus. Et hęc de prima parte tertij periculi. Altera pars eſt Charybdis, longè illā horrentior & magis formidāda. In qua de ſcribēda tamē eſt breuior. Eſt ergo, inquit, ſcopulus Scyllæo vicinus illo minor, vt quem iaculo poſſit quiſpiā aſſequi: in eo eſt caprificus, ſub quo habitat Charybdis, cuius hi ſunt effectus, vt vndas abſorbeat & reſorbeat ter in die, vt vult Homerus: quod Virg. elegāter expreſſit Æneid. 3.

Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis	*Sorbet in abruptum fluctus, rurſúſque ſub auras*
Obſidet: atque imo barathri ter gurgite vaſto	*Erigit alternos, & ſidera verberat vndā.*

At Strabo ex Polybio illud τρὶς, pro δὶς errore vel ſcribæ vel hiſtoriæ poſitum docet lib. 1. alioqui hæc quæ de Charybdi Poeta fingit, conuenire cum iis quæ in Siculo freto accidunt, quod bis quotidie fluctus mutat, ſicut Oceanus quauis die ac nocte bis exundat, atque in ſe refluit: hoc eſt, δὶς πλημμυρεῖ, δὶς δ' ἀναχωρεῖ. Hanc ergo Charybdin monet Circe declinandam, quia ſi in eā ſe coniecerit, nulla ſit ei ſalutis ſpes animo concipienda: quod vt magis confirmet, addit ne quidem Neptuno ipſi maris Deo potentiſſimo conceſſum eſſe, vt ſhoc eum periculo liberare poſſet: quod ſi Deo ipſi denegatum eſt, quid eſt Vlyſſi mortali viro expectandum? Suadet ergo, vt hac relicta ad Scyllam ſe conferat, in qua minus damni patietur, nimirum ſex ſociorum iacturam: quam ſatius eſt ſubire, quàm

re, quàm omnium interitum, quem illi Charybdis importaret. Quod autem è duobus malis minus eligere sit sapientis & cordati viri, credo nos aliàs pluribus docuisse.

αὐτὴ δ' ἰχθυάα) Cùm Polybius omnes narrationes Homericas pro fabulis censeri nollet, eas aliquid verisimilitudinis habere contendebat, vt est author Strabo Geog. 1. Itaque cum hæc de Scylla examinaret, vbi Homerus eam venari ceta marina dicit: illa conuenire docuit cum venatione galeotarum apud Scyllæum, quæ est huiusmodi, Xylandro interprete. In lembis, qui duobus remis agitantur, complures bini feruntur propter nauium stationem: alter eorum lembum agit, alter hasta armatus in prora stat. Iis omnibus communis in specula est explorator, qui aduentum galeotæ indicet: tertia sui parte galeota supra mare solet eminere: quem cùm lembus attigit, comminus illi hastam eius corpori impingit, euellítque, relicta in corpore eius cuspide, quæ hamata est, & de dita opera leuiter hastili præfigitur: ab ea dependet longus funiculus, quod laxant bellua vulnerata, donec palpitando ac subterfugiendo defatigetur, tum ad terram educunt, aut in lembum imponunt, nisi omnino vasto sit corpore. Hastile etiam si in mare excidat, non perit. Est enim compactum ex quercu & abiete, vt cùm pondere pars querna mergitur, reliquum in sublimi extet, at recipi facilè possit. Nonnunquam etiam remex per ipsum lembum vulneratur ob magnitudinem gladij galeotæ, & vim belluæ, cuius & impetus & venatio aprorum similis est. Ex his, inquit Polybius, coniicere aliquis possit de Homeri sententia, Vlyssem ad Siciliam euagatum fuisse, cùm is Scyllæ hanc venationem asscribat, quæ maxime familiaris est apud Scyllæum.

ἀλλὰ μάλα σκύλλης) Vulgata est parœmia, Charybdi euitata ad Scyllam incidit, cuius vsum copiosè docet Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5. Prou. 4.

εἴπως τὴν ὀλοὴν) Generositatem Vlyssis sui Poeta hoc loco optimè exprimit, vt qui virtute sua omni generi periculorum, quantumuis illa grauissima sint, sese opponere non reformidet. Petit ergo à Circe, ánnon hac accepta sociorum iactura eam vlcisci possit aduersus Charybdin? Sed Circe respondet hoc sola patientia esse euincẽdum incommodum, quòd à Diis infligatur, quibus resistere mortale non est datum. Vbi videtur dupliciter de Diis intelligere, videlicet de Ioue ipso, cuius voluntate hæc accidant: deinde etiam de Charybdi, vel Scylla, quas pro Deabus agnoscit. Solum ergo illi præsidium in inuocanda Cratæi Scyllæ matre relinquit, ne si vires suas illi opponat, illa damnum ipsi ingeminet.

ἔνθα δὲ πολλαὶ) Iam accedit ad quartum & postremum periculum, non quidem necessariò Vlyssi subeundum: sed quod, si is aut eius socij id fecerint, quod nunc Circe vetat, certa sit illis pernicies præstituta. Quod autem id necessariò Vlyssi subeundum non esse dixi, non est quòd vllus mihi vitio vertat: siquidem necessitatẽ illam non ex fato considero sed ex ipsius Vlyssis arbitrio, quod liberum hac in parte fuit, vt etiam reliquorum sociorum, qui poterant & ab esu boum Solis abstinere, & contrà illis vesci. proinde sub conditione hoc periculum illis proponitur. Qui loquendi modus ne quidem summo nostro Deo est vsitatus. Sed ad Homerum, vel potius Circen Homericam. Illa narrat post enauigatum Scyllæum fretum, peruenturum Vlyssem ad insulam Trinacriam, in qua boum armenta & ouium greges (vtrumque Soli dicatum) pascuntur. Eorum numerum primò describit, secundò qualitatem, tertiò pastores eorum. Numerus est huiusmodi. Boum septem armenta sunt, & totidem greges ouium: singula autem armenta & singuli greges quinquaginta capitibus constant: capita appello & boues & oues per se in vnitate. Quem numerum si exigas, is erit trecentum quinquaginta boum & totidem ouium: hæc addita, septingenta efficient. Qualitas eorum est, quòd sint immortales, proinde non egeant sui generis propagatione. Vbi vide, quò deducta sit hominum impietas, vel potiùs sane stupiditas (vereor enim eos impios appellare, quibus Deus pietatis lucem non ostendit) vt brutis etiam animantibus immortalitatem tribuere sint ausi. Quòd autem Solis esse dicat, id adeò non miror. fuit enim apud antiquos obseruatum, vt ei animalia quædam dicarentur: præcipue verò boues, qui creduntur ipsum Solem operantem in terræ fœcunditate elicienda arando iuuare. Didymus & Eustathius referunt ex Aristotele (sed locus in illius operibus non extat) per boues anni dies notari, qui in anno ad numerum armentorum referuntur si menses anni lunares computentur: qui numerum ter centum & quinquaginta constituunt. Magis arridet illud præcedens: nam & boues aratores sacri sunt existimati, vt quos immolare nefas haberetur: quod etiam Solonis lege est interdictum. Illud animal ad Solonem referri ex Ægyptiorum cultu, docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 21. Oues porrò Soli etiam nunc tribuit, rationem non calleo perinde atque boum: nisi quod etiam stercorandis agris (vnde Solis etiam labor adiuuatur) aptissimæ sint. Herodotus etiam in Calliope meminit ouium, quæ in Apollonia, sinus Ionici, Soli etiam sacræ sunt. Sed vt redeamus ad popositum, vides hic armentis istis & gregibus immortalitatem tribui, quæ etiam Trois & ipsius Achillis equis in Iliade concedebatur. Iam verò eorum pastores dicuntur esse Nymphæ Phaetusa, & Lampetie, ipsius Solis ex Neæra filiæ: vbi notandum est officium illud pascendi fœminis etiam vsitatum, alioqui id Nymphis non erat tributurus.

Sic ait: Statim autem aurea sella aduenit aurora,
Illa quidem continuò per insulam digressa diua dearũ.
Cæterum ego ad nauem digressus excitabam socios,
Et ipsi vt ascenderunt, atque oram soluerunt.
Illi statim ingressi sunt, & per transtra sederunt.
Ordine verò sedentes canum mare verberabant remis.
Nobis autem ponè nauem nigræ proræ,
Secundũ ventũ immisit implentem vela fidũ comitem,
Circe pulchricoma grauis dea veneranda.
Continuò omnib. armis diligenter expeditis per nauem
Consedimus, hanc ventusq; gubernatorq; dirigebat.
Tum ego socios alloquebar mœsto corde,
O amici, non enim oportet vnũ scire, neque duos solos
Vaticinia, quæ mihi Circe prædixit diua dearum:
Sed dicam ego, vt sciamus, siue moriamur,
Siue euitato periculo mortem & fatum effugerimus.
Sirenum quidem primum iubet diuinarum
Vocem euitare, & pratum floridum.
Solum me iubet audire, sed me vinculo
Ligato in molesto, vt firmiter illic maneam,
Recta in malo, ex ipso funes alligentur.
Quòd si orem vos, soluereque iubeo,
Vos autem plurimum tum in vinculis constringite.
Equidem hæc singula dicens, socijs declarabam.
Interea autem celeriter venit nauis fabrefacta

Ως ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς·
Η μὲν ἔπειτ' ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχε δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν, ὤτρυνον ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.
Εξῆς δ' ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ημῖν δ' αὖ κατόπισθε νεὼς κυανοπρώροιο
Ικμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς *αὐδήεσσα.
Αὐτίκα δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα
Ημεθα, τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνον.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
Ω φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ ἕνα ἴδμεναι, οὐδὲ δύ' οἴους
Θέσφαθ' ἅ μοι Κίρκη μυθήσατο δῖα θεάων·
Αλλ' ἐρέω μὲν ἐγὼν, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν.
Η κεν ἀλευάμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.
Σειρήνων μὲν πρῶτον ἀνώγει θεσπεσιάων
Φθόγγον ἀλεύασθαι, καὶ λειμῶν' ἀνθεμόεντα.
Οἶον ἔμ' ἠνώγει ὄπ' ἀκουέμεν· ἀλλά με δεσμῷ
Δήσατ' ἐν ἀργαλέῳ (ὄφρ' ἔμπεδον αὐτόθι μίμνω)
Ορθὸν ἐν ἱστοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.
Αἰ δέ κε λίσσωμαι ὑμέας, λῦσαί τε κελεύω,
Υμεῖς δὲ πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι πιέζειν.
Η τοι ἐγὼ τὰ ἕκαστα λέγων ἑτάροισι πίφαυσκον.
Τόφρα δὲ καρπαλίμως ἐξίκετο νηῦς εὐεργὴς

γρ. οὐδήεσσα

Νῆσον Σειρήνοιιν. ἔπειγε γὰρ οὖρος ἀπήμων.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη, κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.
Ἀνστάντες δ' ἕταροι νεὸς ἱστία μηρύσαντο,
γρ. θέσαν Καὶ τὰ μὲν ἐν νηὶ γλαφυρῇ *βάλον· οἱ δ' ἐπ' ἐρετμὰ
Ἑζόμενοι, λεύκαινον ὕδωρ ξεστῇς ἐλάτῃσιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ κηροῖο μέγαν τροχὸν ὀξέϊ χαλκῷ
γρ. πιέζευν Τυτθὰ διατμήξας, χερσὶ στιβαρῇσι *πίεζον·
Αἶψα δ' ἰαίνετο κηρός, ἐπεὶ κέλετο μεγάλη ἴς,
Ἠελίου τ' αὐγὴ ὑπεριονίδαο ἄνακτος.
Ἑξείης δ' ἑτάροισιν ἐπ' οὔατα πᾶσιν ἄλειψα.
Οἱ δ' ἐν νηί μ' ἔδησαν ὁμοῦ χεῖράς τε πόδας τε,
γρ. ἀνῆπτον Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' *ἀνῆψαν·
Αὐτοὶ δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆμεν ὅσον τε γέγωνε βοήσας,
Ῥίμφα διώκοντες, τὰς δ' οὐ λάθεν ὠκύαλος νηῦς
Ἐγγύθεν ὀρνυμένη· λιγυρὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.
Νῆα κατάστησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς.
Οὐ γάρ πώ τις τῇδε παρήλασε νηὶ μελαίνῃ,
Πρίν γ' ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι·
Ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Ἴδμεν δ' ὅσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Ὣς φάσαν, ἱεῖσαι ὄπα κάλλιμον· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἤθελ' ἀκουέμεναι, λῦσαί τ' ἐκέλευον ἑταίρους,
Ὀφρύσι νευστάζων, οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
γρ. Αὐτίκ' ἀναστάντες *Αὐτίκα δ' αἰστάντες Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
Πλείοσί μ' ἐν δεσμοῖσι δέον, μᾶλλόν τε *πίεζον.
γρ. πίεζον Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τάς γε παρήλασαν, οὐδ' ἔτ' ἔπειτα
γρ. φθογγὴν *Φθογγῆς Σειρήνων ἠκούομεν, οὐδέ τ' *ἀοιδῆς,
γρ. ἀοιδὴν Αἶψ' ἀπὸ κηρὸν ἕλοντο ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
γρ. ἐλύσαντο Ὃν σφιν ἐπ' ὠσὶν ἄλειψ', ἐμέ τ' ἐκ δεσμῶν *ἀνέλυσαν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, αὐτίκ' ἔπειτα
Καπνὸν καὶ μέγα κῦμα ἴδον, καὶ δοῦπον ἄκουσα.
Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατ' ἐρετμά.
γρ. ἴσχετο Βόμβησαν δ' ἄρα πάντα κατὰ ῥόον. *εἴχετο δ' αὐτοῦ
Νηῦς, ἐπεὶ οὐκ ἔτ' ἐρετμὰ προήκεα χερσὶν ἔπειγον.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν·
γρ. ἔσσεται Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον *ἔπι κακόν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι,
Ἀλλὰ καὶ ἔνθεν ἐμῇ ἀρετῇ βουλῇ τε νόῳ τε
Ἐκφύγομεν· καί που τῶνδε μνήσεσθαι ὀΐω.
Νῦν δ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Ὑμεῖς μὲν κώπῃσιν ἁλὸς ῥηγμῖνα βαθεῖαν
Τύπτετε, κληΐδεσσιν ἐφήμενοι, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ τόνδε γ' ὄλεθρον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι.
Σοὶ δὲ κυβερνῆθ' ὧδ' ἐπιτέλλομαι (ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Βάλλευ, ἐπεὶ νηὸς γλαφυρῆς οἰήϊα νωμᾷς)
Τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα, σὺ δὲ σκοπέλου ἐπιμαίεο, μή σε λάθῃσι
Κεῖσ' ἐξορμήσασα, καὶ ἐς κακὸν ἄμμε βάλῃσθα.
Ὣς ἐφάμην· οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἐμυθεόμην, ἄπρηκτον ἀνίην,
Μή πως μοι δείσαντες ἀπολλήξειαν ἑταῖροι

Ad insulam Sirenum vrgebat enim ventus innoxius
Statim deinceps ventus quieuit, atque tranquillitas
Erat cum venti silentio, sopiuit autem fluctus dæmon
Assurgentes autem socij nauis vela complicarunt,
Et ea quidem in naui caua collocarunt. illi.a.ad remos
Sedentes dealbabant aquam politis remis.
Cæterùm ego ceræ ingentem massam rotūdā acuto ferro
Frustum abscissum manibus validis premebam.
Statim verò liquefiebat cera, nam vrgebat magna vis
Solisq́; splendor supermeantis regis.
Ordine autem socijs ad aures omnibus inunxi.
Illi autem in naui me ligarunt, pariter manusq́ pedesq́;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligarunt:
Ipsi autē sedentes spumosum mare verberabant remis.
Sed cum tantùm aberamus, quantum audiatur damās,
Celeriter penetrantes illas non latuit velox nauis
Prope impulsa: canoram. a. modulabantur cantilenam.
Huc agè profectus gloriose Vlysses ingēs gloria Græcorū.
Nauem siste, vt nostram vocem audias.
Nō enim vnquā aliquis hùc prætern auigauit naue nigra
Priusquam nostram suauem ab ore vocem audiret.
Sed hic delectatus abijt, & plura doctus.
Scimus enim tibi omnia quæcunque in Troia lata
Græci Troianiq́; deorum voluntate passi.
Scimus etiam quæcunq. fiunt in terra multipascua.
Sic dicebant edentes vocē dulcem: cæterùm meū cor
Voluit audire, soluere autem iussi socios
Cilijs innuens, illi autem annitentes remigabant.
Statim surgentes Perimedes Eurylochúsque
Plurimis me vinculis ligarunt, magisque premebat.
Cæterū postquā illas prætern auigauimus, neq. amplì de
Sonitum Sirenum audiebamus, neque cantilenam (inde
Continuò ceram dempserunt mei dilecti socij,
Quā illis aurib. illeueram, méque ex vinculis soluerunt.
Sed quando iam insulam reliquimus, statim deinde
Fumū & ingentē fluctum vidi, & sonitum audiui.
His sanè perculsis, ex manibus exciderunt remi:
Insonuerunt autem omnia per fluctum, sistebat. a. illic
Nauis, quoniā nō amplius remos acuminatos manib. vr
Cæterū ego per nauē proficiscens excitabā socios (gebāt.
Blandis verbis propè astando viros singulos:
O amici, non enim vllo pacto malorum ignari sumus.
Non equidem hoc maius diceret malū, quàm cū Cyclops
Claudebat in spelunca caua forti vi,
Sed & hinc mea virtute consilioq́; prudentiaq́;
Effugimus, nimirum, & horum meminisse puto.
Nunc agite quemadmodū ego dixero, obediamus oēs,
Vos quidem remis maris fluctus profundos
Verberate transtra insidentes, siquidem Iupiter
Det & hanc mortem effugere & euitare.
Tibi verò gubernator hoc præcipio, sed in animo
Reconde, quoniam nauis caua gubernacula tenes:
Hunc quidem fumum & fluctum extra dirige
Nauem, tu autem scopulum considera, ne te lateat
Hinc impetu dilapsa, & ex periculo nos deducas.
Sic dicebam: illi celeriter meis verbis parebant.
Scyllam autem non dicebam immedicabilem tristitiam,
Ne quo pacto timentes cessarent socij

A remigando, intra autem communirent seipsos.
Et tum sanè Circes quidem tristium mandatorum
Oblitus, quoniam neutiquam me iussit armari.
Cæterùm ego indutus splendida arma, & duabus hastis
Logis ad manus acceptis, ad superiora nauis cõscēdebā
Proræ. inde enim ipsam putabam primùm apparere
Scyllam petrosam, quæ mihi ferebat damnum socijs.
Nusquam videre potui, laborabant autem mihi oculi
Vndiq. circumspicienti ad obscuram petram.
Nos quidem angustum locum transibamus lugentes,
Ab altera parte Scylla, ex altera diua Charybdis
Horrendum absorbuit matris salsam aquam.
Sed quando euomeret sicut lebes in igne multo,
Tota immurmurabat conturbata, in altum. a. aspergo
Summis scopulis vtrinque ruebat.
Sed quando eiectabat maris salsam aquam,
Tota intus apparebat percita: circum autem petram
Horrendum intonabat, infra autem terra apparebat
Arena cærulea, hos autem pallidus timor inuasit.
Nos quidē ad hāc oculos intēdebam⁹ timētes interitū.
Interea autem mihi Scylla caua ex naui socios
Sex abstulit, qui manibus virtuteq; optimi erant,
Conspicatus in nauem velocem simulq; ad socios,
Iam horum cognoui pedes & manus supernè
In altum leuatorum, me autem compellabant vocantes
Nominatim, tunc postremò afflicti corde:
Quemadmodū quoties in scopulo piscator longa virga
Piscibus ipsis minutis dolum per escam immittens
In pontum dimittit bouis cornu agrestis,
Palpitantem autem deinde correptum foras proijcit:
Sic illi palpitantes tollebantur ad petras.
Illic autem pro foribus depascebat vociferantes,
Manus mihi porrigentes in graui calamitate.
Miserrimum autem illud meis vidi oculis
Omnium quæcunq. passus sum vada maris perlustrans.

Εἰρεσίης, ἐντὸς δὲ πυκάζοιεν σφέας αὐτούς.
Καὶ τότε δὴ Κίρκης μὲν ἐφημοσύνης ἀλεγεινῆς
Λανθανόμην, ἐπεὶ ἔτι μ' ἀνώγει θωρήσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ καταδὺς κλυτὰ τεύχεα, καὶ δύο δοῦρε
Μάκρ' ἐν χερσὶν ἑλὼν, εἰς ἴκρια νηὸς ἔβαινον
Πρώρης. ἔνθεν γάρ μιν ἐδέγμην πρῶτα φανεῖσθαι
Σκύλλην πετραίην, ἥ μοι φέρε πῆμ' ἑτάροισιν.
Οὐδέ πῃ ἀθρῆσαι δυνάμην, ἔκαμον δέ μοι ὄσσε
Πάντῃ παπταίνοντι πρὸς ἠεροειδέα πέτρην.
Ἡμεῖς* δὲ στεινωπὸν ἀνεπλέομεν γοόωντες· κ. μὲν
Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλ', ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις
Δεινὸν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἤτοι ὅτ' ἐξεμέσειε, λέβης ὣς ἐν πυρὶ πολλῷ,
Πᾶσ'* ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη, ὑψόσε δ' ἄχνη κ. ἀνεμορμύρεσκε
Ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν.
Ἀλλ' ὅτ' ἀναβρόξειε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Πᾶσ' ἔντοσθε φάνεσκε κυκωμένη· ἀμφὶ δὲ πέτρη
Δεινὸν ἐβεβρύχει, ὑπένερθε δὲ γαῖα φάνεσκε
Ψάμμῳ κυανέῃ. τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Ἡμεῖς μὲν πρὸς τὴν δ' ἴδομεν, δείσαντες ὄλεθρον.
Τόφρα δέ μοι Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑταίρους
Ἓξ ἕλεθ', οἳ χερσίν τε βίηφί τε* φέρτεροι ἦσαν. κ. φέρτατοι
Σκεψάμενος δ' ἐς νῆα θοὴν ἅμα καὶ μεθ' ἑταίρους,
Ἤδη τῶν ἐνόησα πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν
Ὑψόσ' ἀειρομένων· ἐμὲ δὲ φθέγγοντο καλεῦντες
Ἐξονομακλήδην, τότε γ' ὕστατον, ἀχνύμενοι κῆρ.
Ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προβόλῳ ἁλιεὺς περιμήκεϊ ῥάβδῳ
Ἰχθύσι τοῖς ὀλίγοισι δόλον κατὰ εἴδατα βάλλων,
Ἐς πόντον προΐησι βοὸς κέρας ἀγραύλοιο,
Ἀσπαίροντα δ' ἔπειτα λαβὼν ἔρριψε θύραζε·
Ὡς οἵγ' ἀσπαίροντες ἀείροντο ποτὶ πέτρας·
Αὐτοῦ δ' εἰνὶ θύρῃσι κατήσθιε κεκλήγοντας,
Χεῖρας ἐμοὶ ὀρέγοντας ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Οἴκτιστον δὴ κεῖνο ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Πάντων ὅσσ' ἐμόγησα, πόρους ἁλὸς ἐξερεείνων.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα) Obseruandus est hic modus discedendi Vlyssis à Circe sine vllo apparatu aut aliis deliciis, quas alioqui ab his amantibus vsurpari conueniebat. Videtur tamen Homerus in his commemorandis tempori & ocio pepercisse, ad magis seria nimirum properans.

ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρή) In hac Vlyssis oratione duo sunt attendenda: primùm Circes consiliorum communicatio, deinde spontanea vinculorum susceptio. Quod ad primum attinet, prudenter Vlysses, quæ sibi soli à Circe dicta fuerant, ea nunc sociis patefacit, ad quorum communem salutem ea facere intelligebat: sed trunca & dissimulata. Trunca dico, quia impræsentiarum solarum Sirenū meminit, ne videlicet aliorum commemoratione socios perterrefaceret: dissimulata, quia, vt paulò post videbimus, periculum Planctarum, Charybdis & Scyllæ leuiter attinget, eo tecto & dissimulato. Quod secundum spectat, notandum est, vt se sponte vinculis cõstringi à sociis patiatur, ne Sirenum cantibus illectus eas accederet: nam ei soli, vt vidimus, data est illas audiendi libertas, vt nimirum in se ipso experiretur, quanta esset earum suauitas, vt qui ipsum etiam ad se pellicere possent.

οἱ δ' ἐπ' ἐρετμά) Hoc nobis non est leuiter prætereundum: nam hîc obseruo veterum nauium vsum, vt quæ ventis tantùm aliquando, remis etiam tantùm aliquando impellerentur. Quod nescio an multi notauerint, mihi sanè non constat. Vides autem Vlyssis socios nunc cessante vento vela complicare, remísque agitandis manus admouere.

δεῦρ' ἄγ' ἰών) Hos versus sic transtulit Cicero:

O decus Argolicum, quin puppim flectis Vlysses,
Auribus vt nostros possis agnoscere cantus.
Nam nemo hac vnquam est transuectus cærula cursu,
Quin prius astiterit vocum dulcedine captus.
Pòst varijs auido satiatus pectore Musis,
Doctior ad patrias lapsus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli cladémque tenemus,
Græcia quam Troiæ diuino numine vexit.
Omniáque elatis rerum vestigia terris.

Quibus verbis conatæ sunt Sirenes ad se Vlyssem pellicere: id autem quàm artificiosè, videndum est. Primùm aliorum exemplo, qui illac prætervecti sunt anteà soliti se accedere, cùm illarum cantuum dulcedine caperentur. Deinde à fine & vtilitate, quam inde ceperint: quod tamen prætexunt, cùm reuerà eos ita allectos trucidarent: sed illæ veritatem fus déque habent, dummodò scopum suum assequantur. Tertiò à sua canendi peritia; quæ tum Vlyssi ipsi accommodari nunc possit in recensendis Troianis cladibus, quas lubenter audire Vlyssem intelligebant, non secus atque ipsius nomen callent: licet eum nunquam antea vidissent, pro natura Dearum videlicet, quibus nihil est ignotum. Lubenter autem illa erat Vlysses auditurus, quia in iis maximam suæ laudis segetem contineri nouerat. Et huc reuocari oportet, quæ antea diximus, solitas Sirenas suos cantus ingeniis præternauigantium aptare, vt ea modularentur, quibus eo maximè delectari scirent. Tum verò, ne hac tantùm parte sese commendarent, addunt in fine se omnia ea scire, quæ in terra latissimè patent: quod verisimiliora facit præcedentia, siquidem specialia generalibus contineantur. Et hoc quidem sic ille protulerunt, vt animum Vlyssis ad se converterint, atque adeò ipse vinculis exolui petierit, vt eas accederet, sed monitorum non obliti socij eò arctiùs ipsum & fortiùs astrinxerunt: qua in re fidelitatis suæ non vulgaria documenta exhibuerunt, cùm scilicet duci suo inobedientes cum illius emolumento, quàm audientes cum eius dispendio esse maluerint. Et ita res processit,

vt illud indignè ferentes, Sirenas dixerint in mare se coniecisse: quod alij de Orpheo dicunt, quem memorant cantu suæ citharæ illarum modulamina retulisse, vt est apud Orph. Argon. his verbis:

δεινὰ δ' ἀνεστονάχησαν ἐπεὶ πότμος ἦεν λυγρὸς
μοιρίδιος θανάτοιο, σφέας δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἄκρης
εἰς βυθὸν ἐδικέσθαι ἁλιρροθίοιο θαλάσσης,
πέτρας δ' ἠλλάξαντο δέμας μορφήν θ' ὑπέροπλον. i. vt vertit Natalis: *Protinus in duras vertuntur corpora cautes.*

Sunt grauiter questæ, vt senserunt fata Deorum
Aduentasse sibi summáque crepidine saxi
Præcipites saltêre maris spumantis in vndas.

Id propter Vlyssem non irretitum accidisse testantur illo carmine, quod Virgilij opusculis inseritur.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac tutos sola præstitit arte suos.
Illeuit cera sociorum callidus aures:
Atque suas vinclis præbuit ipse manus,
Transiluit scopulos, & inhospita littora classis,
Illæ præcipites desiluere freto.

Sed huius rei Homerus non meminit.

καπνὸν) Nunc Planctas illas accedunt flammis & vndis æstuantes cum horrendo strepitu, vt anteà Circe præmonuerat: quæ omnia tanta sunt, vt socij Vlyssis perterriti à remigio cessauerint, eum laborem non repetituri, nisi Vlyssis cohortatione fuissent excitati, vnde illi animis resumptis hoc periculum præterlabuntur.

ὦ φίλοι) Præsentis periculi metu fractos sociorum animos vnius commemoratione reficit, nimirum quod apud Cyclopem subierunt, qui istud minimè possit comparari, quod tamen cõsilio & prudentia Vlyssis effugerint: proinde non esse in hoc longè minore desperandum, cuius euitandi gratia suggerit, quid sit tum ipsis remigibus tum ipsi gubernatori faciendum. Vbi videtur mihi Vlysses hanc laudem sibi tribuere, cùm tamen ita esset anteà à Circe instructus, quod non dixit.

σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἐμυθεόμην) Si in communicando Circes consilio, quod ad Sirenas attinebat, Vlysses prudens fuit: hîc in celando vel dissimulando præsenti periculo longè prudentior apparet. Futurum enim erat, vt si illius magnitudinem reliqui intellexissent, animis omnino conciderent, vt qui iam satis variis calamitatibus antea essent conflictati, proinde hanc nouam subire vererentur. Et hoc est egregium in huiusmodi rebus consilium, vt ducibus belli, qui non semper expeditionum suarum grauitatem & periculum militibus suis indicant: solent siquidem homines ea minus reformidare, quæ improuisa & ignota sunt, quàm quæ longè antè damnosa aut periculosa iudicantur. quanquam interdum id ipsum, quod sis acturus ignorare, plus detrimendi afferat: quia vbi in rem ipsam deuenitur, animorũ & corporum vires debilitantur ab ipsius periculi magnitudine derepente profligatæ, vbi si te ipsum premunieris, fortiùs omnia incõmoda patiaris, quæ tibi iam esse obeũda apud te constituisti. Proinde prudentia quoque in hoc ipso est adhibenda, qua etiam videtur vti hoc loco Vlysses. nam licet expresse Scyllam non significet, docet tamen satis, ingens ipsis periculum esse subeundum, siquidem eos ad fortitudinem exhortatur: deinde ex suo etiam statu, vbi sese armis instruxit, id adhuc meliùs testatum fecit. Quòd si illius iacturæ, quam se ibi passurum esse nouerat ex Circes præmonitione meminisset, eos proculdubiò planè deterruisset. Et hoc est cautissimè obseruandum, ne qui similia experiuntur, in suam & suorum perniciem impingant.

λανθανόμην) Dubium esse possit, an reuerà mandatorum Circes oblitus esset Vlysses? Mihi quidem id verisimile non fit: sed innuit, se ita hoc negotium tractasse, ac si eum Circe nunquam de eo monuisset, quod obliuioni cuidam poterat tribui: vel reuerà eam prætexit, ne videatur impiè egisse, quòd se armis aduersus Deam instruxerit, quod Circe eũ facere prohibuerat. Et sic Vlyssem suum Homerus in tota peregrinatione fortem & magnanimum nobis proponit.

ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προβόλῳ) Hac comparatione duo facit Vlysses. primùm docet, quàm facili negotio hos socios Scylla abripuerit: deinde etiam videtur asperitatem narrationis hac festiuitate emollijsse. De bouis cornu autem, quod in piscando adhibebatur, arbitror nos anteà in Iliade dixisse, & iterum in Lexico dicemus.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πέτρας φύγομεν, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην τ', αὐτίκ' ἔπειτα θεοῦ ἐς ἀμύμονα νῆσον
Ἱκόμεθ'· ἔνθα δ' ἔσαν καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι,
Πολλὰ δ' ἴφια μῆλ' ὑπερίονος ἠελίοιο.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἔτι πόντῳ ἐὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Μυκηθμοῦ τ' ἤκουσα βοῶν αὐλιζομενάων,
Οἰῶν τε βληχήν· καί μοι ἔπος ἔμπεσε θυμῷ
Μάντιος ἀλαοῦ Θηβαίου Τειρεσίαο,
γρ. οἵ μοι μ. πόλλ' ἐπέτελλον Κίρκης τ' Αἰαίης,* ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν
Νῆσον ἀλεύασθαι *τερψιμβρότου ἠελίοιο.
γρ. φαεσιμβρότου Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὄφρ' ὑμῖν εἴπω μαντήϊα Τειρεσίαο,
Κίρκης τ' Αἰαίης, ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν,
γρ. φαεσιμβρότου Νῆσον ἀλεύασθαι *τερψιμβρότου Ἠελίοιο.
Ἔνθα γὰρ αἰνότατον κακὸν ἔμμεναι ἄμμιν ἔφασκεν.
Ἀλλὰ παρὲξ τὴν νῆσον ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν.
Ὣς ἐφάμην, τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Αὐτίκα δ' Εὐρύλοχος στυγερῷ μ' ἠμείβετο μύθῳ,
Σχέτλιός εἰς Ὀδυσεῦ· πέρι τοι μένος, οὐδέ τι γυῖα
Κάμνεις· ἦ ῥά νυ σοί γε σιδήρεα πάντα τέτυκται,
Ὅς ῥ' ἑτάρους καμάτῳ ἀδηκότας ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Οὐκ ἐάας γαίης ἐπιβήμεναι, ἔνθά κεν αὖτε
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον·
Ἀλλ' αὔτως διὰ νύκτα θοὴν ἀλάλησθαι ἄνωγας,
Νήσου ἀποπλαγχθέντας ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποί, δηλήματα νηῶν
γρ. ὑπεκφύγοι Γίνονται· πῆ κέν τις* ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Ἤν πως ἐξαπίνης ἔλθῃ ἀνέμοιο θύελλα;
Ἢ Νότου, ἢ Ζεφύροιο δυσαέος, οἵ τε μάλιστα
Νῆα διαρραίουσι θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων.

Cæterũ postquã petras effugimus, horrẽdã Charybdim,
Scyllamq. statim deinde dei ad eximiam insulam
Peruenimus, ibi autẽ erant pulchræ boues latis frontib.
Multa autem pinguia pecora super meantis solis.
Certè cùm ego adhuc in mare essem in naui nigra,
Mugitum audiui boum stabulantium,
Ouiumq. balatum, & mihi sermo incidit animo
Vatis cæci Thebani Tiresiæ,
Circésque Aeææ, quæ mihi valdè sæpè præcepit,
Insulam euitare homines oblectantis Solis.
Certè tum ego socios alloquebar mæsto corde,
Audite meos sermones mala quantumuis passi socij,
Vt vobis dicam vaticinia Tiresiæ,
Circesq; Aeææ, quæ mihi valdè diligenter præcepit,
Insulam effugere delectationem hominibus dãtis Solis.
Hinc enim præsentissimum malum fore nobis dicebat.
Sed præter insulam pellite nauem nigram.
Sic dicebam, illis autem confractum est amicũ pectus,
Statim.a. Eurylochus molesto mihi respondit sermone.
Infelix es ô Vlysses, abũdat tibi robur, neq. vnquã mẽbra.
Infatigaris: planè omnia tibi ferrea sunt,
Qui socios defatigatos atque etiam somno
Non permittis terram conscendere, vbi rursus
Insula in circumflua lautam paremus cœnam:
Sed temerè per noctem celerem errare iubes
Ab insula errabundos in obscuro ponto.
Ex noctibus autem venti difficiles, pernicies nauium
Nascuntur: quis verò effugeret sæuam mortem,
Si fortassis repentè veniret venti procella,
Aut Noti, aut Zephyri vehemẽter spirantis, & qui potiss.
Nauem diripiant, vel dijs regibus inuitis?

Verùm sanè nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnamq́ue apparemus celerem apud nauem manentes,
Manè autem conscensa naue, intremus latum pontum.
Sic ait Eurylochus, comprobarunt autem alij socij.
Et tū certè agnoscebā, φ certè mala machinaretur dæ-
Et ipsum alloquutus, verba volatilia dixi, (mon.
Euryloche profectò iam me cogitis solus cùm sim.
Sed agè nunc mihi oēs iurate sanctum iuramentum:
Siquidē aliquid siue boū armentū, aut magnūgregē ouiū
Inueniamus, ne fortaßis imperitia mala
Aut bouem aut etiam pecudem occîdat, sed quieti
Comedite cibum quem immortalis præbuit Circe.
Sic dicebam: illi autem protinus iurarunt vt iußi:
Porrò postquam iurarunt perfeceruntq́ue iusiurandum,
Appulimus in portu cauo benefactam nauem,
Prope aquam dulcem, & exiuerunt socij
E naui, deinceps autem cœnam scitè apparārunt.
Cæterùm postquā potus & cibi cupiditatem ademerūt,
Recordati verò deinde charos fleuerunt socios,
Quos deuorauerat Scylla caua ex naui arreptos.
Flentibus autem ijs aduenit dulcis somnus.
Quando .a. tertia pars noctis erat, & astra inclinarunt,
Immisit vehemēter fortē ventū nubiū cōgregator Iupi-
Turbine ingenti, nubibus autem cooperuit (ter
Terram simul & pontum: ingruit autem de cœlo nox.
Quādo autē manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Nauē quidē subduximus in cauā speluncā intrò tractā,
Hîc autem erant Nympharum pulchri loci atq. sedilia.
Et tum ego concione coacta sermonem dixi,
O amici, in naui quidem celeri cibúsque potúsque
Est: à bubus autem his abstineamus, ne quid patiamur.
Grauis enim Dei hæ boues & eximia pecora
Solis, qui omnia inspicit, & omnia audit.
Sic dicebam, illis autē persuadebatur animus generos°,
Mensem .a. integrū perpetuus flabat Notus, neq. qs ali°
Spirabat deinde ventorum, nisi Eurusq́ue Notúsque.
Illi quamdiu quidem panem habebant, & vinū nigrū,
Tamdiu à bobus abstinebant, studiosi vitæ,
Sed cùm iam è naui perierunt viatica omnia,
Certè prædam sequebantur palantes neceßitate,
Pisces auésque charas quodcunque in manus venisset,
Curuis hamis, affligebat verò ventrem fames.
Certè tum ego per insulam seceßi, vt dijs
Supplicarem, si quis mihi viam monstraret ad reditū.
Sed cùm iam per insulam iens declinaueram à socijs,
Manibus lotis, vbi defensaculum erat à vento,
Supplicabam omnibus dijs, qui cœlum inhabitant.
Hi sanè mihi dulcem somnum cilijs infuderunt.
Eurylochus autem socijs mali dux erat consilij,
Audite meos sermones mala quamuis paßi socij.
Omnes quidem inuisæ mortes miseris mortalibus,
Fame autem miserrimum mori, & fatum assequi.
Sed agite Solis ex bobus abreptis optimis,
Sacra faciemus immortalib. qui cœlū latum inhabitant.
Quòd si in Ithacam peruenerimus in patriam terram,
Statim Soli supra gradienti diues templum (sa.
Faciemus, illic sanè ponemus ornamēta multa & precio
Qui si irat° aliquo pacto ob boues erecta cornua habētes

Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπον θ' ὁπλισόμεσθα θοῇ παρὰ νηῒ μένοντες·
Ἠῶθεν δ' ἀναβάντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι.
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Εὐρύλοχ', ἦ μάλα δή με βιάζετε μοῦνον ἐόντα.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Εἴ κέ τιν' ἠὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Εὕρωμεν, μήπου τις ἀτασθαλίῃσι κακῇσι
Ἢ βοῦν ἢ ἔτι μῆλον ἀποκτάνῃ· ἀλλὰ ἕκηλοι
Ἐσθίετε βρώμην τὴν ἀθανάτη πόρε Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην· οἱ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Στήσαμεν ἐν λιμένι γλαφυρῷ εὐεργέα νῆα
Ἄγχ' ὕδατος γλυκεροῖο· καὶ ἐξαπέβησαν ἑταῖροι
Νηός, ἔπειτα δὲ δόρπον ἐπισταμένως τετύκοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μνησάμενοι δ' ἤπειτα φίλους ἔκλαιον ἑταίρους,
Οὓς ἔφαγε Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλοῦσα.
Κλαιόντεσσι δὲ τοῖσιν ἐπήλυθε νήδυμος ὕπνος.
Ἦμος δὲ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Ὦρσεν ἐπὶ ζαῆν ἄνεμον νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς.
Νῆα μὲν ὡρμίσαμεν, κοῖλον σπέος εἰσερύσαντες·
Ἔνθα δ' ἔσαν Νυμφέων καλοὶ χοροὶ ἠδὲ θόωκοι.
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ μῦθον ἔειπον,
Ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε
Ἐστὶν, *τῶν δὲ βοῶν ἀπεχώμεθα, μή τι πάθωμεν. γ. τῶν δ'
Δεινοῦ γὰρ θεοῦ αἵδε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μῆνα δὲ πάντ' ἄλληκτος ἄει Νότος, οὐδέ τις ἄλλος
Γίνετ' ἔπειτ' ἀνέμων, εἰ μὴ Εὖρός τε Νότος τε.
Οἱ δ', ἕως μὲν σῖτον ἔχον καὶ οἶνον ἐρυθρόν,
Τόφρα βοῶν ἀπέχοντο, λιλαιόμενοι βιότοιο·
Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς ἐξέφθιτο ἤϊα πάντα,
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ,
Ἰχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ,τι χεῖρας ἵκοιτο,
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχον, ὄφρα θεοῖσιν
Εὐξαίμην, εἴ τίς μοι ὁδὸν φήνειε νέεσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ διὰ νήσου ἰὼν ἤλυξα ἑταίρους,
Χεῖρας νιψάμενος ὅθ', ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο,
Ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
Οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν.
Εὐρύλοχος δ' ἑτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς,
Κέκλυτέ μευ μύθων, κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι.
Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλ' ἄγετ', Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας,
Ῥέξομεν ἀθανάτοισι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Εἰ δέ κεν εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κεν Ἠελίῳ Ὑπερίονι πίονα νηὸν
Τεύξομεν, ἔνθά κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰ δὲ χολωσάμενός τι *βοῶν ὀρθοκραιράων. γρ. βοῶν ἕνεκ'

Νῆ' ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἐπὶ δ' ἕσπονται θεοὶ ἄλλοι,
Βούλομ' ἅπαξ πρὸς κῦμα χανὼν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσαι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας
Ἐγγύθεν (οὐ γὰρ τῆλε νεὸς κυανοπρῴροιο
Βοσκέσκονθ' ἕλικες καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι)
Τὰς δὲ περιστήσαντο, καὶ εὐχετόωντο θεοῖσι,
γρ. φύλλα *Φύλλα δὲ δρεψάμενοι τέρενα δρυὸς ὑψικόμοιο·
δ' ὀρεψάμενοι Οὐ γὰρ ἔχον κρῖ λευκὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Οὐδ' εἶχον μέθυ λεῖψαι ἐπ' αἰθομένοις ἱεροῖσιν,
Ἀλλ' ὕδατι σπένδοντες ἐπώπτων ἔγκατα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.
Καὶ τότε μοι βλεφάρων ἐξέσσυτο νήδυμος ὕπνος.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε με κνίσης ἀμφ' ἤλυθεν ἡδὺς ἀϋτμή.
Οἰμώξας δὲ θεοῖσι μετ' ἀθανάτοισι γεγώνευν,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
γρ. ὁ μάλα *Ἦ με μάλ' εἰς ἄτην κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ·
μ' εἰς ἄτην κοιμήσατε Οἱ δ' ἕταροι μέγα ἔργον ἐμητίσαντο μένοντες.
Ὠκέα δ' Ἠελίῳ ὑπερίονι ἄγγελος ἦλθε
Λαμπετίη τανύπεπλος, ὅ οἱ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα χωόμενος κῆρ,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τίσαι δὴ ἑτάρους Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Οἵ μευ βοῦς ἔκτειναν ὑπέρβιον, ᾗσιν ἔγωγε
Χαίρεσκον μὲν ἰὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Ἠδ' ὁπότ' ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτραποίμην.
Εἰ δέ μοι οὐ τίσουσι βοῶν ἐπιεικέ' ἀμοιβήν,
Δύσομαι εἰς Ἀΐδαο, καὶ ἐν νεκύεσι φαείνω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἠέλι', ἤτοι μὲν σὺ μετ' ἀθανάτοισι φάεινε
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·
Τῶν δέ κ' ἐγὼ τάχα νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Τυτθὰ βαλὼν κεάσαιμι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ταῦτα δ' ἐγὼν ἤκουσα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο·
Ἡ δ' ἔφη Ἑρμείαο διακτόρου αὐτὴ ἀκοῦσαι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νείκεον ἄλλοθεν ἄλλον ἐπισταδόν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα· βόες δ' ἀποτέθνασαν ἤδη.
Τοῖσιν δ' αὐτίκ' ἔπειτα θεοὶ τέραα προὔφαινον.
γ. ἐμέμυκεν Εἷρπον μὲν ῥινοί, κρέα δ' ἀμφ' ὀβελοῖς *ἐμεμύκει,
Ὀπταλέα τε καὶ ὠμά· βοῶν δ' ὣς γίνετο φωνή.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
γρ. ἐλάοντες Δαίνυντ' Ἠελίοιο βοῶν *ἐλάσαντες ἀρίστας.
Ἀλλ' ὅτ' ἂρ' ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων,
Ἡμεῖς δ' αἶψ' ἀναβάντες ἐνήκαμεν εὐρέϊ πόντῳ,
Ἱστὸν στησάμενοι, ἀνά θ' ἱστία λεύκ' ἐρύσαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς, ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.

Nauem volet perdere, suffragabuntur alij dij,
Malo semel ad fluctus hians vitam perdere,
Quàm diutius tabescere versans in insula deserta.
Sic ait Eurylochus, collaudabant autem alij socij.
Statim autem Solis ex bobus abegerunt optimas
Cominus (non enim longè à naue nigro rostro
Pascebantur nigræ pulchræ boues latis frontibus)
Eas verò circumstabant, & vota fecerunt dijs,
Folia autem decerpserunt tenerrima quercus alticomæ,
Nō enim habebāt hordeū albū in benè tabulata naui.
Cæterū postquā precati sunt, mactarūt & excoriarūt,
Femoraq; conciderunt, atque adipe cooperuerunt
Duplicantes, desuper autem cruda posuerunt,
Neque habebant vinū ad libandum super incēsa sacra,
Sed aqua libantes assabant intestina omnia.
Cæterū postquā femora incēsa sūt, & viscera comederūt,
In minuta frusta secuerūt, & alia verubus trāsfixerūt:
Et tunc mihi palpebris excidit suauis somnus.
Festinabam me ad nauem velocem & littus maris.
Sed quando certè propè eram profectus,
Et tum mihi nidoris obuenit dulcis flatus.
Lugens autem deos ad immortales clamaui,
Iupiter pater, atque alij beati dij immortales,
Profectò me magnū in detrimentū sopiuistis sæuo sōno,
Ipsi verò socij magnū facinus perpetrarunt manentes.
Statim autem Soli supra meanti nuncius venit
Lampetia lato peplo quòd ei boues interfecerunt socij,
Statim autem deos alloquutus est iratus corde,
Iupiter pater, atque alij beati dij immortales,
Vlciscamini iam socios Laërtiadæ Vlyssis,
Qui meas boues occiderunt, superbè quibus ego
Gaudebam quidem cùm ibam in cœlum stelliferum,
Atque quidem retrò ad terram è cœlo diuertebam.
Quod si mihi non luent boum condignam talionem,
Descendam ad Plutonis domū, & inter mortuos lucebo.
Hunc excipiens alloquutus est nubicogus Iupiter,
Sol, certè quidem tu inter immortales lucebis,
Et mortales homines ad fertilem terram.
Horum autem citò nauem celerem candenti fulmine
Paululùm perculsam incendero medio in nigro ponto.
Hæc ego audiui à Calypso pulchricoma,
Quæ autem dicebat à Mercurio internūcio audiuisse.
Cæterùm postquam ad nauem peruenit atque mare,
Obiurgabam alicundè alium ordine, neque remedium
Inuenire potuimus, boues enim occisi erant iam.
His continuò deinde dij prodigia ostendebant.
Serpebāt quidē pelles. carnes. a. ab verubus immugiebāt
Assataq; & crudæ, boum qualis fiebat vox.
Sex diebus quidem deinde mihi chari socij
Conuiuabantur, Solis bouis mactantes optimos.
Sed quando certè septimum diem Iupiter induxit,
Tum verò ventus quidem cessauit turbine sæuiens.
Nos autē statim conscendentes ferebamur in lato mari
Malo erecto, atque ad malum albis velis collocatis.
Sed quando certè insulā deseruimus, neq. vspiā aliqua
Apparebat terrarum, sed cœlum atque mare:
Tum verò nigram nebulam statuit Saturnius
Nauim supra cauam, obscuratus pontus est sub ipsa,

Quæ

Quæ currebat haud ſanè multũ per tẽp⁹: ſtatim.n.irrui
Stridens Zephyrus ingenti cum turbine ſæuiens.
Mali autem rudentes rupit venti procella
Vtroſque: malus.a.retrò cecidit, armamentaq́ omnia
In ſentinam deciderunt, ipſe autem extima in naue
Percuſſit gubernatoris caput oſſáque confregit
Omnia vno impetu: ipſe autem vrinatori ſimilis
Decidit à tabulatis, deſeruit.a.oſſa animus generoſus.
Iupiter autem ſimul intonuit, & iniecit fulmen naui,
Ipſa autem cõtorquebatur tota Iouis percuſſa fulmine,
Sulphure autem implebatur, ceciderunt.a.ex naui ſocij.
Illi autem cornicibus ſimiles circa nauem nigram
In fluctibus ferebantur, Deus autem abſtulit reditum.
Cæterùm ego per nauim incedebam, donec latera
Soluebat vis tẽpeſtatis carinæ q̃ inermẽ ferebat fluctus:
Euulſum.a.malũ fregit vſque ad fundũ, cæterũ ſuper ipſo
Lorum reuinctum erat bouis corio factum.
Hoc vtrumq. colligauit pariter carinã atque etiã malũ.
Sedens autem ſuper hæc ferebar perniciosis ventis.
Tum certè Zephyrus quidem ceſſauit turbine ſæuiens.
Superuenit autem Notus celeriter ferens dolores animo.
Donec rurſus ad pernicioſam diuerterer Charybdem.
Tota nocte ferebar, ſimul autem ſole oriente
Veni ad Scyllæ ſcopulum, horrendamq́ Charibdem:
Hæc quidem abſorpſit maris ſalſam aquam.
Cæterùm ego ad altam caprificum altè leuatus
Huic implicitus tenebar, veluti verſpertilio, neq. vſpiã po
Vel ſtabilire pedem firmiter, neque aſcendere. (tui
Radices enim longè erant, diſtantes autem erant rami,
Longinqui ingentesq́; obumbrabant autem Charybdim,
Indeſinenter autem tenebam, donec emoueret retrorſũ
Malum, & carinam denuò: cupienti autẽ mihi aduenit
Tandẽ: quando autem ad prandium iudex è foro ſurgit
Iudicans lites multas litigantium virorum,
Tum tandem hæc ligna ex Charybdi apparebant.
Senſim ego deſuper pedes & manus demittebar.
Medio autem cum ſonitu cecidi extra oblonga ligna,
Sedens autem ſuper hæc remigaui manibus meis.
Scyllam.a.nõ amplius, permiſit pater hominũq́; deorũq́;
Aſpicere, non enim effugere potuiſſem ſæuam mortem.
Hinc autem nouem diebus ferebar, decima.a.me nocte
Inſulam in Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypſo
Habitabat pulchricoma veneranda dea celebris,
Quæ me amauitque fouitque: quid tibi hæc dicam?
Iam enim ex parte enarraui in domo
Tibique & caſtæ vxori: moleſtum autem mihi eſt
Rurſus planè enarrata recenſere.

Η δ' ἔθει οὐ μάλα πολλὸν ἐπὶ χρόνον· αἶψα γὰρ ἦλθε
Κεκληγὼς Ζέφυρος μεγάλῃ σὺν λαίλαπι θύων.
Ιστοῦ δὲ προτόνους ἔρρηξ' ἀνέμοιο θύελλα
Αμφοτέρους· ἱστὸς δ' ὀπίσω πέσεν, ὅπλα τε πάντα
Εἰς ἄντλον κατέχυνθ'. ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηῒ
Πλῆξε κυβερνήτεω κεφαλὴν, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς, ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς
Κάππεσ' ἀπ' ἰκριόφιν, λίπε δ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν·
Η δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Εν δὲ θεείου πλῆτο· πέσον δ' ἐκ νηὸς ἑταῖροι.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἐφοίτων, ὄφρ' ἀπὸ τοίχους
Λῦσε κλύδων τρόπιος· τὴν δὲ ψιλὴν φέρε κῦμα·
Εκ δέ οἱ ἱστὸν ἄραξε ποτὶ τρόπιν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Επίτονος βέβλητο βοὸς ῥινοῖο τετευχώς.
Τῷ ῥ' ἄμφω συνέεργον ὁμοῦ τρόπιν ἠδὲ καὶ ἱστόν.
Εζόμενος δ' ἐπὶ τοῖς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν.
Ενθ' ἤτοι Ζέφυρος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων.
Ηλθε δ' ἐπὶ Νότος ὦκα, φέρων ἐμῷ ἄλγεα θυμῷ,
Οφρ' ἔτι τὴν ὀλοὴν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν.
Παννύχιος φερόμην· ἅμα δ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Ηλθον ἐπὶ Σκύλλης σκόπελον, δεινήν τε Χάρυβδιν.
Η μὲν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἐρινεὸν ὑψόσ' ἀερθεὶς,
Τῷ προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερίς, οὐδέ πῃ εἶχον
Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.
Ρίζαι γὰρ ἑκὰς* ἦσαν, ἀπήωροι δ' ἔσαν ὄζοι, κ.ἄχι
Μακροί τε μεγάλοι τε, κατεσκίαον δὲ Χάρυβδιν.
Νωλεμέως δ' ἐχόμην, ὄφρ' ἐξεμέσειεν ὀπίσσω
Ιστὸν καὶ τρόπιν αὖτις· ἐελδομένῳ δέ μοι ἦλθεν
Οψ'· ἦμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορῆθεν ἀνέστη.
Κρίνων νείκεα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν,
Τῆμος δὴ τά γε δοῦρα Χαρύβδιος ἐξεφαάνθη.
Ηκα δ' ἐγὼ καθύπερθε πόδας καὶ χεῖρε φέρεσθαι,
Μέσσῳ δ' ἐνδούπησα παρὲξ περιμήκεα δοῦρα,
Εζόμενος δ' ἐπὶ τοῖσι διήρεσα χερσὶν ἐμῇσι.
Σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἔασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Εἰσιδέειν· οὐ γάρ κεν ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ενθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ
Νῆσον ἐς Ωγυγίην* πέλασαν θεοὶ, ἔνθα Καλυψὼ ἠ.ἔδη.πυ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα
Η μ' ἐφίλει τ' ἐκόμει τε· τί τοι τάδε μυθολογεύω;
Ηδη γάρ τοι χθιζὸς ἐμυθεόμην ἐνὶ οἴκῳ
Σοί τε καὶ ἰφθίμῃ ἀλόχῳ· ἐχθρὸν δέ μοί ἐστιν,
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

COMMENTARIVS.

μαντήϊα Τειρεσίαο) Cùm ad eum locum perueniſſent, vbi quartum periculum erat illis ſubeundum, prout anteà in Circes verbis expoſuimus, non exiſtimauit ſibi eſſe diſſimulandum, quod à vate Tireſia in inferis, & poſteà ab ipſa Circe ſibi prædictum fuerat, quia ſcilicet de omnium ſalute conſeruanda agebatur, proinde neceſſe erat id reliquis omnibus patefieri: quod facit, ſed breuiter & & conciſè in ipſo initio: immò omnino obſcurè, quia illud præſentiſſimum periculum non explicat, de eo generaliter tantùm loquutus contrà verò in Planctis* Scylla & Charybde fecit: cuius rei cauſam nos ibi vidimus.

αὐτίκα δ' Εὐρύλοχος) Suadebat Vlyſſes vlterius eſſe relicta Thrinacria tranſeundum, at Eurylochus reliquorum nomine ei refragatur, iniquúmque illum eſſe dicit, qui ex ſuo robore & ſumma laborum tolerantia alios metiatur, qui tum laboribus tum vigiliis, id eſt ἀϋπνίᾳ (pro quo Poeta dixit ὕπνου, vt in Lexico videbimus) defatigati longiorem nauigationem perferre non poſſint: proinde quiete indigeant, cuius captandæ & reficiendarum virium gratia in inſulam illis neceſſariò deſcendendum ſit. Aliud addit argumentum, quod fortius videtur: quia noctes intempeſtæ eſſe ſolent, & proinde nauigando minus accommodatæ. Hoc habent autem peculiare noctes credo propter ſolis abſentiam, cuius ea eſt facultas, vt tempeſtates diſcutiat: noctu autem nihil eſt quod illis obſtet, addam etiam, id ferè in cæteris rebus omnibus valere, putà in morbis, qui ſolent grauiores eſſe noctu quam interdiu: ſed id ἐν παρέργῳ Sanè de tempeſtatibus id certiſſimum eſt.

θεῶν ἀέκητι) Iam ſæpius vidimus hanc locutionem Poetæ noſtro vſitatam, vt cùm rem impoſſibilem ſignificat, eam ipſis etiam Diis negatam eſſe dicat.

ἀνθρώπω πειθώ) Vidimus aliàs in Iliade hanc eandem phrasin. Nox enim quietem indicere videtur, quod imperium esse Homerus imaginatur, ideò parendum ei esse dicit.

κακὰ μήδετο δαίμων) Vbi consilio hominum & prudentia periculum euitari non potest, tunc Poeta vim aliquam superiorem in rerum regimine fingit, nimirum fatum (quod δαίμονα appellat) cui resisti vlla prudentia humana non potest. Ideò nunc Vlysses agnouisse sed dicit, cùm hortatu suo ad hanc insulam prætereundam socios suos induci non posse animaduerteret, præfinitum sibi aliquod malum, quod effugere non possit, id nunc dæmonem machinari: quo loquendi genere vtitur, non quòd iam primùm illud sibi strui cogitet, sed quòd ita videatur fieri eius respectu, quò propiùs res ipsa imminet.

ἦ μάλα δή με βιάζετε) Vtile est sæpenumerò ingenti comitatu cingi, variisque de causis, sed idem interdum valde perniciosum, quia solus multorum petulantiam aut libidinem commodè compescere non potest, vnde fit vt idem cum illis in exitiũ ruat, quia inuitus, si quæ sunt deterrima eorum consilia, iis adhærescere cogitur: vbi si solus fueris, liberum tibi est hoc vel illud amplecti. Illud nunc cum suo dispendio Vlysses expertus est, sociorum suorum refractario animo victus coactúsque de sua sententia decedere, quam salutarem omnibus futuram pro explorato habebat, quasi dicat: Quandoquidem vos mihi non creditis vtilia vobis consulenti: licet per me hîc consistamus: quanquam testatum vobis cupio id me inuito fieri, cogit me siquidem vestrûm numerus, cui solus obstare non possum, vobis assentiri, ne si quod inde damnum vobis infligitur, eius culpam omnem in meum caput cudatis, sed vobis ipsi vestræque temeritati imputetis. Nihilominus tamen adstringit eos iuramento, se greges ac armenta Solis non deprædaturos: vnde docet hoc esse illud periculum, quod Tiresias & Circe ei prædixerant. At socij iurant, mox futuri periurij, vt videbimus.

μνησάμενοι) Notandus est hic antiquus mos post epulas lugendi mortuos, quasi significatum inde sit principem curam viuorum esse habendam, maiorémque quàm mortuorum.

ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηΐ) Ingeminat exhortationem suam, qua rogat iterum socios, ne illa armenta aut greges attingant: rationem addens, quòd ad grauem & terribilem Deum pertineant, nimirum Solem, cui nihil rerum humanarum latére potest. Quibus voluit metum illis incutere, vt si sui mandati reuerentia non caperentur, at Deum illum saltem reformident, qui hanc iniuriam sibi illatam inultam non sit relicturus. Hanc autem prohibitionem repetiuit, quia in re periculosa non potest satis diligens adhiberi cautio.

ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ) Iosephus in Apionem docet, quædam esse in Homero repugnantia, quasi videlicet vestigia confusionis illius pœmatum antequam in hunc ordinem à Pisistrato vel à Solone vel ab Hipparcho redigerentur. Scaliger nostro tempore hîc tale quippiã esse dixit Nam cùm Solem Poeta dicat omnia audire & videre, tamen posteà dicitur eo inscio hanc deprædationem armentorum à sociis Vlyssis factam, adeò vt etiam ei referendum à Lampetia fuerit.

χεῖρας νιψάμενος) Aliàs hunc ritum lauandi manus, antequàm Deo preces funderent, veteribus vsurpatum explicuimus.

οἱ δ᾽ ἄρα μοι γλυκὺν) Quasi dicat: Ego à Diis cœlestibus rationem discedendi ex hac insula petebam, at illi somnum mihi immiserunt, nimirum inexorato, vt hæc mea desidia sociorum delicto locum faceret. Et hoc dicit, vt causam sui detrimenti ad Deos referat: malè id quidem, si eos idcirco culpare voluerit: sed rectè, si nihil accidere sine eorum prouidentia intelligat, quod Homerum agnoscere alibi quoque docuimus.

κέκλυτέ μευ μύθων) Artificiosa valde est hæc Eurylochi oratio, qua ad armenta Solis deprædanda excitat. Primùm enim præsentem necessitatem eis ob oculos ponit, eos nimirum fame ità opprimi, vt nihil aliud quàm mortem sperare possint. Cùm autem omnia mortis genera acerba sint, nullum tamen hoc acerbius. Itaque cùm omnibus hoc à natura sit insitum, vt vitæ suæ conseruandæ & sustentandæ gratia quiduis experiantur, facilè eos hoc argumento ad hoc facinus perpetrandum pellexit. Quia tamen in tanta multitudine aliquis adeò pius existere poterat, qui hoc scelus aggredi exhorresceret, motus Numinis reuerentia: ideò huic rei speciosum finem prætexit, nimirum ad sacrificia Diis immortalibus facienda: sic impietati pietatis colorem inducit, vt illa tegeretur. At illud obstabat, quòd Sol hac iniuria offenderetur: cui ille sic occurrit, vota esse ipsi concipienda in huius iacturæ compensationem, videlicet templum, quod illi in patria erecturi sint. Et quoniam, qui semel pietatis limites transilierit, grauiter impietatem amplecti solet: eò deuenit, vt etiam si nullo pacto Solis ira placari possit, id nihili esse faciẽdum suadeat, nimirum sub aliorum Deorum auxilij expectatione quos nimirum his sacrificiis sese promeriturum sperabat. Quod quidem altera ex parte pietatem redolere videtur: sed cùm diuisa pietas in impietatem deflectat, hic quoque Eurylochus, qui vni Deo displicere maluit, licet erga reliquos officio pij hominis defungeretur: trunca & mutilata pietate vtitur, quæ æqualiter vniuerso Deorum cœtui, secundum veterum mentem, fuit exhibenda. Tandem vrgente alimentorum penuria victus testatur, se etiam si ob hoc facinus ei mors sit oppetenda, in ipso littore paratum esse id pati potiùs quàm fame conflictatum interire. Quæ omnia speciosè quidem dicta sunt, sed penitus impiè, vt ipse exitus docebit. Licet enim vulgatum, Necessitatem aut penuriam legibus esse expeditam, quia illa vel sanctissimè vetita tentare impellit, & violenter cogit: tamen quiduis potiùs patienter & æquo animo ferendũ est, quàm vt tibi egeno subuenias & opituleris, sacrosanctum Numen tantillum offendas: quod proculdubio hæc narratio submonet.

λιμῷ δ᾽ οἴκτιστον) Cur hæc mors sit omnium miserrima, causam reddit Eustathius huiusmodi, διὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀηδῆ, τηκεδόνα ... τοῦ λιμώττοντος: propter tabem nimirum, quæ famelicum occupat. Id sanè naturæ valde est inimicum, vbi alimentis deficientibus ipsa quoque deficere cogitur, quæ sui conseruandi studiosissima est. vnde non sine causa fames grauissimum Dei flagrum existimatur, & Poeta noster Gallicus, quem κατ᾽ ἐξοχὴν appello, tria fulminis spicula cùm ingeniosè dicat, famem illis connumerat. Itaque cùm illa vrget, nihil intentatum relinquũt homines, vt victum sibi suggerant: nihil, inquam, intentatum, quantumuis illud flagitiosum alioqui censeatur. Ideò rectè illa Oppianus 3. ἰχθ.

ὡς οὐδὲν λιμοῖο κακώτερον, οὐδὲ βαρεῖα — *Quàm nihil est fame peius, neque molesto*
γαστέρος, ἣ κρατέει ἐν ἀνθρώποισιν ἄπαυστος. id est: — *Ventre, qui dominatur inter homines immitis & impacatus,*

vt nimirum illa Charybdis Virgiliana. sed de fame nos etiam alibi diximus.

φύλλα δὲ δρεψάμενοι) Quanquam rebus necessariis ad sacrificia ritè facienda destituerentur, tamen alienas aduocant, quæ earum vicem suppleant, vt pro salsa mola folia quercus, pro vino aquam ad libationem: cætera fiunt ex ritu, de quo satis dictum est Iliad. 1. vnde hîc etiam carmina quædam repetita sunt.

κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ) Sic etiam anteà dicebat, οἱ δ᾽ ἄρα (sup. θεοὶ) μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν. Quod enim somno occupatus est, id Deorum voluntate factũ agnoscit. Tu vide ea quæ nos ibi annotauimus. Iam verò ex hoc loco nobis hoc notandũ est, ex incuria aut inuigilantia ducis multa mala promanare (quod & ipse idẽ Vlysses anteà erat expertus, cùm sopitus somno in naui occasionem sociis præbuit vtres Æeolios reserandi: vnde ille à patriæ finibus, quibus iã appropinquabat, repulsus est) nam licentiores facti subditi ea plerunque tentant, quæ in propriam & ducis ipsius perniciem redundant. Proinde ij, quibus rerum administratio demandata est, maximè cauere debent, ne in hoc vitium temerè impingant, quod præcipuè vix reparari potest, vt aliàs diximus.

Ζεῦ πάτερ) Mirum videri possit, cur per se Sol hanc iniuriam sibi factam non vlciscatur, sed reliquos Deos imploret. Sed siue regiũ statum Deorum agnoscamus, siue Democraticum, ita oportuit fieri. Agnoscit autem eum pro Democratico Homerus & Regio, simul, cùm Iouem & reliquos Deos aduocantem Solem facit: ita mixtus erit ex vtroque vt etiam apud Phæacas.

χαίρεσκον μὲν ἰὼν) Id est, & oriens & occidens armentis meis oblectabar. Quod vtrumque ex communi opinione exponit: quòd ita sensibus nostris videatur orientem Solem ad cœlum venire, quoniam tunc oculis nostris cernitur in ipso cœlo: occidentem verò credas veluti è cœlis in terram labi, quia alterum hemisphærium nobis occultatur: sed reuerà sub terram Sol conditur, in cœlis semper remanens.

δύσομαι εἰς Ἀΐδαο) Minus etiam ad vlciscendam hanc iniuriam Deos adigit: minatur enim se lucem suam illis erepturum, quam ipsis inferis tenebricosis sit communicaturus. Nã & ipsis Diis lucẽ ferre Sol dicitur sæpius apud Homerum, quod nos alibi explicuimus. Horreri tamen lucem à Plutone in inferis, satis testatur Poetæ: vnde illæ querelæ apud Statiũ, cùm Amphiaraus ad inferos disrupta tellure descendit. Sed Sol non curat quid gratum Plutoni futurum sit, modò hoc ipsum cœlestibus Diis ingratum sit & iniucũdum.

Ἠέλι᾽ ἤτοι μὲν σὺ) Quamuis cæteros etiam Deos Sol implorasset, tamen solus nunc Iupiter ei respondet, vt à cuius videlicet nutu res tota penderet, in quo regius Deorum status apparet. Ait ergo, se hoc facinus breui vindicaturum mota tempestate & fulmine in nauem Vlysseam immisso. Vbi videmus Ioui imperium etiam in ipsum esse mare, licet aliàs hoc cum eo diuisum habere dicatur Neptunus, quem pro Deo maris colebat antiquitas. Ita quibusdam locis veram de Deo sententiam Poeta non dissimulat, cum eũ vniuersi orbis latè Regem agnoscit. Quia autem hæc commemorando Vlysses videbatur fidem sibi non conciliare, quia mortali viro Deo-

ro Deorum consilia aut confabulationes non pateant: ideò addit se hæc à Calypso postmodum accepisse, cui anteà Mercurius indicauerat, videlicet, ni fallor, cùm Vlyssis gratia ad eam à Ioue esset demandatus.

θεοὶ τέρατα) Solet Deus ingentem aliquam calamitatem præcedentibus prodigiis non rarò significare, vt hoc loco sociis Vlyssis contigit. Quod egregiè in Cæsaris morte euenisse describit Virgilius. Credo etiam nos hac de re alias apud hunc Poetam dixisse.

ζεὺς θῆκε) Videtur de Industria Ioui diei reductionem tribuere, quasi indignatus Sol id sponte non fecerit: Vel Iouem etiam nunc eum intelligit, quem anteà dicebamus, nimirum totius mundi moderatorem & rectorem.

καὶ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἄνεμος) Hæc fuit fallax malicia, quæ ad se mari committendum Vlyssem & socios pellexit, quam tam ingens tempestas erat consecutura. Sic nouit Deus sceleratos fallere, & certo tempore meritis afficere suppliciis. Sequitur ergo tempestas, qua socii Vlyssis perierunt: & modus quo Vlysses Charybdin, ad quam repulsus vi procellæ fuerat, euitarit: tum eius aduentus ad Calypso. Vbi tota hæc Vlyssea narratio terminatur. nam quomodo à Calypsone ad Phæacas peruenerit, apud quos nunc versatur, superfluum erat renarrare, cum anteà initiò ὕστερον πρότερον exposita sint.

λίπε δ᾽ ὀστέα) Quomodo animus dicatur ossa relinquere in morientibus anteà satis exposuimus.

Finis libri duodecimi.

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Odysseæ.*

DORMIENTEM Vlyssem cum donis exposuerunt Phæaces in terram Ithacensium. Et nauem quidem ipsorum redeuntem lapidem fecit Neptunus: Minerua autem in littore Vlyssi consultat de procorum cæde, & res in quadam spelunca occultat, & in senem transformat Vlyssem.

Aliud.

N, Ithacam ingressus est Phæacum ductu Vlysses.

HIC dixit, hi autem igitur omnes taciti facti sunt silentio.
Oblectatione autem tenebantur per domos vmbrosas.
Huic autem vicissim Alcinous respondit dixitque.
O Vlysses quoniam venisti meam ad æratam domum
Altam, ideò te non rursus, vagatum puto
Rursus rediturum, & si valde multa tulisti.
Vestrûm autem viro vnicuique iubens hæc dico,
Quicunque in atriis honorarium ardens vinum
Semper bibitis auditis autem cantorem:
Vestes quidem hospiti pulchra in arca
Iacent, & aurum multiuarium, aliáque omnia
Dona quæcunque Phæacum senatores huc attulerunt.
Sed agè ei demus tripodem magnum, & lebetem
Viritim, nos autem rursus congregati in populo
Remunerabimur, difficile enim vnũ largitionẽ præbere.
Sic dixit Alcinous: his autem placuit sermo,
Illi quidem dormituriẽtes iuerunt domum vnusquisq.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Ad nauem properabant, ferebantq́ viros honestãs æs.
Et hæc quidem benè deposuit sacra vis Alcinoi.
Ipse iens per nauem sub transtris, ne aliquem sociorum
Læderet impellentium quando incumberent remis.
Hi autem ad Alcinoum iuerunt & conuiuiũ curauerũt.
His autem bouem mactauit sacra potestas Alcinoi
Ioui nimboso Saturnio, qui omnibus imperat.
Crura autem assantes, epulabantur gloriosum conuiuium
Oblectãtes sese, inter ipsos autem canebat diuinus cãtor
Demodocus populis honoratus: at Vlysses
Multùm ad Solem caput vertebat omnia illustrantem
Ire properans: iam enim cupiebat reuerti.
Sicut autem cùm vir cœnam concupiscit, cui perdiu

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΝ Ὀδυσσέα μετὰ τῶν δώρων ἐκτιθέασι οἱ Φαίακες εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰθακησίων, καὶ τὴν μὲν ναῦν αὐτῶν ὑποστρέφουσαν, λίθον ποιεῖ Ποσειδῶν· Ἀθηνᾶ δὲ ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ Ὀδυσσεῖ συμβουλεύει περὶ τῆς μνηστηροφονίας· καὶ τὰ χρήματα ἔν τινι σπηλαίῳ ἀποκρύπτει, καὶ εἰς γέροντα μεταμορφοῖ τὸν Ὀδυσσέα.

Ἄλλη.

Νῦ δ', Ἰθάκης ἐπέβη Φαιήκων πομπῇ Ὀδυσσεύς.

ΩΣ ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Κηληθμῷ δ᾽ ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὸν δ᾽ αὖτ᾽ Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Ὦ Ὀδυσεῦ, ἐπεὶ ἵκευ ἐμὸν ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ
Ὑψερεφές, τῶ σ᾽ οὔ τι παλιμπλαγχθέντα γ᾽ οἴω
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἰ καὶ μάλα πολλὰ πέπονθας.
Ὑμέων δ᾽ ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἐφιέμενος τάδε εἴρω,
Ὅσσοι ἐνὶ μεγάροισι γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Αἰεὶ πίνετ᾽ ἐμοῖσιν, ἀκουάζεσθε δ᾽ ἀοιδοῦ·
Εἵματα μὲν δὴ ξείνῳ ἐυξέστῃ ἐνὶ χηλῷ
Κεῖται, καὶ χρυσὸς πολυδαίδαλος, ἄλλα τε πάντα.
Δῶρ᾽ ὅσα Φαιήκων βουληφόροι ἐνθάδ᾽ ἔνεικαν.
Ἀλλ᾽ ἄγε οἱ δῶμεν τρίποδα μέγαν *ἠδὲ λέβητα — κ. ἠδὲ
*Ἀνδρακάς. ἡμεῖς δ᾽ αὖτε ἀγειρόμενοι κατὰ δῆμον — κ. αἴθρα κάδ
Τισόμεθ᾽. ἀργαλέον γὰρ ἕνα προικὸς χαρίσασθαι.
Ὣς ἔφατ᾽ Ἀλκίνοος· τοῖσιν δ᾽ ἐπιήνδανε μῦθος.
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος·
Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆ᾽ ἄρ᾽ ἐπεσσεύοντο, φέρον δ᾽ εὐήνορα χαλκόν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηχ᾽ ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Αὐτὸς ἰὼν διὰ νηὸς ὑπὸ ζυγά, μή τιν᾽ ἑταίρων
Βλάπτοι ἐλαυνόντων, ὁπότε σπερχοίατ᾽ ἐρετμοῖς.
Οἱ δ᾽ εἰς Ἀλκινόοιο κίον, καὶ δαῖτ᾽ ἀλέγυνον.
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσ᾽ ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Ζηνὶ κελαινεφεῖ Κρονίδῃ, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει.
Μῆρα δὲ κήαντες δαίνυντ᾽ ἐρικυδέα δαῖτα
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
Δημόδοκος, λαοῖσι τετιμένος. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφανόωντα,
Δῦναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ᾧ τε πανῆμαρ

κ. ἀν' ἕλκη Νειὸν *ἀνέλκητον βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον,
τον Ἀσπασίως δ' ἄρα τῷ κατέδυ φάος ἠελίοιο,
Δόρπον ἐποίχεσθαι, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι·
Ὡς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἔδυ φάος ἠελίοιο.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Ἀλκινόῳ δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος φάτο μῦθον.

Nouale verterunt boues nigri fixum aratrum,
Expectatò autem huic occidit lumen solis.
Cœnam vt ineat, affliguntur autem genua eunti:
Sic Vlyssi amicum occidit lumen solis.
Statim autem Phæacibus studiosis remorū loquutus est,
Alcinoo.a.maximè, illum compellans dixit sermonem.

COMMENTARIVS.

κηληθμῷ δ' ἔσχοντο) Phæaces dicuntur silentio facto & attentè Vlyssis narrationem audisse, ídq; cum oblectatione, quæ tamen non est simpliciter de ipsius narrationis argumento intelligenda: quod per se triste est ac luctuosum, vnde potius eius respectu oportuerat eos in lacrymas erumpere, vel saltem in infelicis Vlyssis commiserationem. Eos igitur ipsius Vlyssis suaui facundia delinitos fuisse intelligendum est, in quo laus Vlyssis non mediocris versatur, qui peregrinationes suas tam calamitosas & miserandas cum tanto lepôre, & cupediis orationis exposuerit, vt tantum absit eum auditoribus suis luctum peperisse, vt potiùs eos summa affecerit delectatione, Sirenum in modum eos cantibus suis deliniens: id enim est propriè, iuxta Didymum, κηληθμός, nimirum ἡ δι' ᾠδῆς τέρψις καὶ ἡδονή. delectatio & voluptas, quæ ex cantu percipitur.

ὦ Ὀδυσεῦ) Sumpto argumento ex Vlyssis erroribus eum Alcinous alloquitur, iubétque post tot perpessas calamitates bono esse imposterum animo, quòd ad suas ædes se receperit, in quibus ea sit reperturus, quæ illum amplius vagari non sinant. Intelligit autem Alcinous de suo instituto, quo eum naui instructa tutò domum sit per nautas suos reducturus. Quod autem id se tutò facturum pollicetur (hoc enim innuunt illa, τῷ σ' οὔ τι παλιμπλαγχθέντα γ' ὀΐω ἂψ ἀπονοστήσειν) ex eo pendet, quod anteà dicebat, idem naues Phæacum non solùm velocissimas, sed etiam anima quadam præditas dicebat: qua intelligerent, & quid periculi vitandum, & ad quas oras sibi esset appellendum.

ὑμέων δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ) Nunc ad ipsos Phæacum proceres Alcinous conuertitur, quos ad liberalitatem & munificentiam erga hospitem exercendam hortatur, præter illam superiorem qua vsi sunt in vestium largitione. Petit ergo vt viritim ab eis tripes & lebes conferantur: quod si id factum est (factum esse autem indicant illa sequentia, ---φέρον δ' εὐήνορα χαλκόν.) tredecim fuerunt donati Vlyssi tripodes, lebetésque totidem.

ἦμος δ' ἠριγένεια) Hodiernus dies in duplici negotio transigitur. Primùm iuxta hesternum Alcinoi mādatū ab eo & reliquis Phæacum Regibus ænei tripodes & lebetes in naui, in qua Vlysses erat in patriam remeaturus, collocantur: secundò conuiuium apud Alcinoum denuò celebratur. Vidimus enim libro præcedente, rogatum fuisse hesterna die Vlyssem, vt sequētem lucem apud Phæacas remaneret: quod ipse concessit, & nunc exequitur. Omnia tamen breuiter à Poeta explicantur, quòd ad alia magis necessaria commemoranda properaret.

ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ) Animum Vlyssis rectè exprimit, atque adeò eorum omnium qui instituto suo finem aliquem præstitutum esse sciūt, eúmque auidè expectare solent, nulla alia penè cogitatione districti ac occupati: vt hîc Vlysses, qui die elapso intelligebat sibi paratum esse reditum, nihil aliud animo versare dicitur, quàm Solis occasum, quem illi statim etiam Poeta concedit: quod videtur esse obseruandum. Nam si alia interseruisset prolixiora, votum Vlyssis videbatur fuisse remoraturus, ideóque non longiùs euagatus eius illum derepentè compotem facit. Quod quàm optatum illi fuerit, aptissima comparatione docet aratoris, qui labore diurno conflictatus cœnę ad reficiendas vires cupidus, tandem Sole occidente mirificè lætatur, quòd metam suis sudoribus figat. Vbi res eadem est voti respectu, quod est de Solis occasu: persona tantùm altera, & finis cuius gratia (vt vocant Logici) diuersus. Personæ sunt duæ: Vlysses, & arator. finis, cuius gratia, duplex: Vlyssi quidem reditus, aratori verò cœna.

Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Πέμπετέ με σπείσαντες ἀπήμονα· χαίρετε δ' αὐτοί.
Ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά μοι θεοὶ οὐρανίωνες
Ὄλβια ποιήσειαν· ἀμύμονα δ' οἴκοι ἄκοιτιν
Νοστήσας εὕροιμι σὺν ἀρτεμέεσσι φίλοισιν.
Ὑμεῖς δ' αὖθι μένοντες εὐφραίνοιτε γυναῖκας
Κουριδίας καὶ τέκνα· θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν
Παντοίην, καὶ μή τι κακὸν μεταδήμιον εἴη.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ὄφρ' εὐξάμενοι Διὶ πατρὶ,
Τὸν ξεῖνον πέμπωμεν ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο· Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα.
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν· οἱ δὲ θεοῖσιν
Ἔσπεισαν μακάρεσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
γρ. ἰδίων Αὐτόθεν ἐξ* ἑδρέων· ἀνὰ δ' ἵστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀρήτῃ δ' ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια διαμπερὲς, εἰσόκε γῆρας
Ἔλθῃ καὶ θάνατος, τά τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
Αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι· σὺ δὲ τέρπεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Παισί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ βασιλῆϊ.

Alcinoë rex omnium clarissime populorum,
Mittite me, vbi libaueritis illæsum, gaudete autem ipsi.
Iā enim perfecta sunt, quæ mihi charus volebat animus,
Comitatus & chara dona, quæ mihi dei cælestes
Fortunata faciant, integram autem domi vxorem
Redux inueniam cum incolumibus amicis.
Vos autem hic manentes oblectetis vxores,
Puellas & filios, dei autem virtutem dent
Omnem, & ne quid malum publicum sit.
Sic dixit: illi autem omnes collaudabāt, & iubebant
Mitti hospitem, quòd ritè & vt par erat locutus esset,
Et tunc præconem alloquuta est virtus Alcinoi,
Pontonoë cratere impleto merum distribue
Omnibus in domo, vt apprecati Iouem patrem
Hunc hospitem mittamus suam in patriam terram.
Sic dixit: Pontonous autē mellitum vinum miscuit.
Distribuit autem omnibus scienter, hi autem Deis
Libarunt beatis, qui cœlum latum inhabitant.
Illinc ex sedibus. surrexit autem diuinus Vlysses.
Aretæ autem in manibus posuit poculum rotundum.
Et ipsam compellando verba velocia dicebat,
Gaude mihi ô regina semper, donec senectus
Veniat & mors quæque hominibus accidunt.
At ego proficiscor, tu autem delectare hac in domo,
Filijsq; & populis, & Alcinoo regi.

COMMENTARIVS.

Ἀλκίνοε κρεῖον) Non diutiùs post Solis occasum moratus (vt illud præcedens αἶψα docuit) Alcinoum Vlysses alloquitur, petítque se remitti tutò & securè, nimirum prout ille anteà erat pollicitus: tum gratias agit pro concessis sibi iis quæ maximè exoptauerat, videlicet reductionem (sic enim πομπὴν appellat Tullius) & dona. Quia autem bonorum affluentia nihil prodest, nisi ea Deus felicitet:

citet: ideò piè à Diis cœlestibus petit, vt quicquid sibi à Phæacensibus donatum est preciosissima autem multa ipsi donata esse docent præcedentia) fortunent, tum vt vxorem domi inculpatam, amicósque superstites offendat. Vbi notandum est, in suam vtilitatem precatum esse Deos ante, quàm pro Phæacibus: quod postmodùm facit, quibus duo optat. primùm felicitatem domesticam, quam in oblectatione vxorum & liberorum collocat: deinde publicam prosperitatem, quam ex virtute constituit, vt mox dicemus.

θεοὶ δ' ἀρετὴν) Eustathius post Didymum per ἀρετὴν παντοίην, intelligit felicitatem, id est εὐδαιμονίαν: tum addit, ὅθεν δὴ λαβόντες οἱ μεθ' Ὅμηρον, συγκεκροτῆσθαι τὴν εὐδαιμονίαν φασὶν ἐξ ἁπάσης ἀρετῆς. id est: Hinc sumentes alij post Homerum, dicunt felicitatem ex omni virtute conflari & constitui. Quod quidem obseruandum est: sed illud præcipuè, quod Homerus à Diis virtutem manare dicit. Et vtrunque Aristoteles Eth. 1. cap. 9. eleganter docet. Ibi disputat, quomodo felicitas comparari possit. Si igitur, inquit, & aliquid aliud Deorum est munus hominibus: consentaneum est rationi, & felicitatem ab ipsis Diis dari: & eò magis, quo cæteris humanis bonis est præstabilius. Videtur tamè, etsi non à Diis immortalibus mittitur, sed virtute disciplinâve quadam, vel exercitatione comparatur, diuinissimum esse. Præmium enim finísque virtutis optimum. & diuinum quoddam atque beatum esse constat. Hæc ille. Felicitas, inquit idem 7. Polit. 9. cap. necesse est per virtutem fiat. Idem Magnorum Moralium lib. 1. cap 4. sic de felicitate ex virtutibus conflata statuit: Cæterùm, inquit, bene viuere. & bene agere, nihil aliud dicimus, quàm felicem esse: ergo & feliciter agere & felicitas in viuendo est. Verùm bene viuere, est in viuendo ex virtutibus: hoc igitur est finis & felicitas & optimum. In vsu itaque sit necesse est, & actione felicitas. Nàm quorum habitus vsúsque est, vsus & actio finis. Atqui animæ virtus est habitus, & actio & vsus ipsius, eorum quæ sub electionem cadunt: ergo finis, ipsius actio, vsúsque fuerit: felicitas igitur in viuendo ex virtutibus sit necesse est. Et paulò pòst: Perfectæ, inquit, virtutis actio felicitas est. Quæ omnia primus Homerus noster docuit. Vult porrò Eustathius, vt ἀρετὴ (sicut iam diximus) εὐδαιμονίαν significet, cuius interpretatio sit in verbis sequentibus, μηδὲ τι κακὸν μεταδήμιον εἴη: vt quod paulò pòst dicitur διαμπερὲς, explicatur statim per illa εἰσόκε γῆρας ἔλθῃ καὶ θάνατος.

χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια) Obseruandum est quòd Vlysses soli Aretæ vxori Alcinoi valedicit, poculúmque hauriendum exhibet: quod cæteris ne ipsi quidem Alcinoo facit, tamen potiùs faciendum videbatur. Sed satis præstitisse forsan existimandus est paulò antè, cùm Alcinoum alloqueretur: deinde eam postremam salutauit, quod ad eam primam accessisset sup. lib. 7. ex Mineruæ consilio.

εἰσόκε γῆρας) Hæc explicant illud διαμπερὲς, vt antea ex Eustathio docuimus. Precatur autem paucis Aretæ Vlysses omnia felicia, primùm perpetuam lætitiam, quæ felicitatem solet consequi. gaudemus enim ex ea, vt contrà ex infortuniis tristamur: tum posteà ἐπεξηγητικῶς gaudium illud quod ipse intelligat, exponit, nimirū ex Alcinoo, liberis & regno: quæ omnia interitui obnoxia Vlysses intelligebat. Alcinous enim & liberi mortales: regnum verò instabile, quia variis modis possidenti excidere plerumque contingat. Gaudium ex Alcinoo capietur Aretæ tanquam ex marito, quem illa amare præsupponitur: quod probæ sit mulieris officium, illa autem talis extitisse censenda sit. Quos autem amamus, eos nobiscum esse gaudemus: tristamúrque, cùm nobis aliqua ratione eripiuntur, quòd potissimùm in coniugibus graue est, quorum amor, siquidem verus sit, omnes omnium amores lōge superat. Gaudium item ex liberis non leue est, quia insitum est à natura, vt prolem nostram arctissimè diligamus, quæ pars est quædam nostri: adeò vt qui liberos amet, se ipsum amare dici possit. Denique gaudium ex regno summum est, quia ex vi ambitionis multis innatæ cæteros antecellere exoptamus: excellunt autem maximè, quibus in reliquos datum est imperium: ex quo qui decidit, miserrimus etiam censetur.

Sic dicens per viam iuit diuinus Vlysses,	Ὡς εἰπὼν ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Huic autem simul præconem præmisit virtus Alcinoi	Τῷ δ' ἅμα κήρυκα προΐει μένος Ἀλκινόοιο,
Præcedere ad nauem velocem, & littus maris.	Ἡγεῖσθαι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Arete autem illi famulas simul misit mulieres,	Ἀρήτη δ' ἄρα οἱ δμωὰς ἅμ' ἔπεμπε γυναῖκας,
Hanc quidem chlamidē habentem puram & tunicam,	Τὴν μὲν φᾶρος ἔχουσαν ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Alteram autem arcam pictam simul dedit portare.	Τὴν δ' ἑτέρην, χηλὸν πυκινὴν ἅμ'* ἔπεμπε κομίζειν· ※.ὄπασσεν
Altera autem panemq́; ferebat & vinum rubrum.	Ἡ δ' ἄλλη σῖτόν τ' ἔφερε καὶ οἶνον ἐρυθρόν.
At postquam ad nauem peruenerunt & mare,	Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Statim hæc in naui concaua comites læti	Αἶψα τάγ' ἐν νηῒ γλαφυρῇ πομπῆες ἀγαυοὶ
Accepta deposuerunt potum & cibum omnem.	Δεξάμενοι κατέθεντο, πόσιν καὶ βρῶσιν ἅπασαν.
Sed Vlyssi constrauerunt culcitrámque linteúmque	Κὰδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ στόρεσαν ῥῆγός τε λίνον τε
Nauis in subsellis concauæ (vt molliter cubaret)	Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν γλαφυρῆς (ἵνα νήγρετον* εὕδοι) ※.εὕδῃ
In puppim autem ingressus & ipse est, & recubuit	Πρύμνης· ἂν δὲ καὶ αὐτὸς* ἐβήσετο, καὶ κατέλεκτο ※.ἐβήσατο
Silentio: illi autem sederunt in transtris singuli	Σιγῇ. τοὶ δὲ καθῖζον ἐπὶ κληῖσιν † ἕκαστοι ※.ἕκαστοι
Ordine, funem autem soluerunt à pertuso lapide,	Κόσμῳ. πεῖσμα δ' ἔλυσαν ἀπὸ τρητοῖο λίθοιο.
Vnaq́; hi incumbentes iactabant mare remo:	Εὖθ' οἱ ἀνακλινθέντες ἀνερρίπτουν ἅλα πηδῷ·
Et huic suauis somnus in palpebris incidit	Καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Inexcitabilis, iucundissimus, morti proximè similis.	Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.
Illa autem sicut in campo quadriiuges masculi equi,	Ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ † τετράοροι ἄρσενες ἵπποι, ※.τετράοροι
Omnes simul incitati à verberibus scuticæ	Πάντες ἅμ' ὁρμηθέντες ὑπὸ πληγῇσιν ἱμάσθλης,
Altè eleuati celeriter emetiuntur viam:	Ὑψόσ' ἀειρόμενοι, ῥίμφα πρήσσουσι κέλευθον·
Sic quidem huius puppis tollebatur, vnda autem ponè	Ὡς ἄρα τῆς πρύμνη μὲν ἀείρετο, κῦμα δ' ὄπισθε
Nigra magna ruebat personantis maris.	Πορφύρεον μέγα θῦε πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Et valde tutè currebat firmiter. neque accipiter	Ἡ δὲ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον. οὐδέ κεν ἴρηξ
Circus secutus fuisset citissimus volucrum.	Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν.
Sic illa celeriter currens maris vndas incidebat	Ὡς ἡ ῥίμφα θέουσα θαλάσσης κύματ' ἔταμνεν,
Virum ferens diis æquas curas habentem.	Ἄνδρα φέρουσα θεοῖς ἐναλίγκια μήδε' ἔχοντα·
Qui antea quidē multos passus est dolores suo in animo	Ὃς πρὶν μὲν μάλα πολλὰ πάθ' ἄλγεα ὃν κατὰ θυμὸν,
Virorumq́; bella, molestasq́; vndas penetrans:	Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Iā tunc securè dormiebat oblitus eorū qui passus fuerat.	Δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει.
Quando stella extulit lucidissima, quæ maximè	Εὖτ' ἀστὴρ ὑπερέσχε φαάντατος, ὅστε μάλιστα
Venit nuncians lumen auroræ manè genitæ.	Ἔρχεται ἀγγέλλων φάος Ἠοῦς ἠριγενείης·
Tum iā insulæ appropinquabat mare permeans nauis.	Τῆμος δὴ νήσῳ προσεπίλνατο ποντοπόρος νηῦς.
Phorcynis autem quidam est portus marini senis	Φόρκυνος δέ τις ἐστὶ λιμὴν ἁλίοιο γέροντος

Ἐν δήμῳ Ἰθάκης· δύο δὲ προβλῆτες ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμένος ποτιπεπτηυῖαι,
Αἵ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα
Ἔκτοθεν· ἔντοσθεν δ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι
Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον, ἠεροειδές,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δὲ κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασιν
Λάϊνοι· ἔνθα δ' ἔπειτα τιθαιβώσσουσι μέλισσαι.
Ἐν δ' ἱστοὶ λίθεοι περιμήκεες, ἔνθα τε Νύμφαι
Φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι.
γρ. αἰενάον- Ἐν δ' ὕδατ' *ἀενάοντα. δύω δέ τέ οἱ θύραι εἰσίν·
τα Αἱ μὲν πρὸς Βορέαο καταιβαταὶ ἀνθρώποισιν,
Αἱ δ' αὖ πρὸς Νότου εἰσὶ θεώτεραι, οὐδέ τι κείνῃ
Ἄνδρες ἐσέρχονται, ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστιν.
Ἔνθ' οἵγ' εἰσέλασαν πρὶν εἰδότες. ἡ μὲν ἔπειτα
Ἠπείρῳ ἐπέκελσεν ὅσον τ' ἐπὶ ἥμισυ πάσης,
γρ. τοίων Σπερχομένη· *τοίων γὰρ ἐπείγετο χέρσ' ἐρετάων.
Οἱ δ' ἐκ νηὸς βάντες ἐϋζύγου ἤπειρόνδε,
Πρῶτον Ὀδυσσῆα γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἄειραν
Αὐτῷ σύν τε λίνῳ καὶ ῥήγεϊ σιγαλόεντι,
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ ψαμάθῳ ἔθεσαν δεδμημένον ὕπνῳ.
Ἐκ δὲ κτήματ' ἄειραν ἅ οἱ Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι, διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Καὶ τὰ μὲν οὖν παρὰ πυθμέν' ἐλαίης ἀθρόα θῆκαν
Ἐκτὸς ὁδοῦ, μή πού τις ὁδιτάων ἀνθρώπων,
Πρίν γ' Ὀδυσῆ' ἔγρεσθαι, ἐπελθὼν δηλήσαιτο.

In agro Ithacæ, duo autem proiecta in ipso
Latera abrupta in portum vergentia.
Hæc autē vētorum defendunt stridentiū magnū fluctū
Extrà, intus autem sine vinculo manent
Naues benè tabulatæ, cùm portus spatium intrauerint.
At in vertice portus passus ramis oliua.
Prope autem ipsam antrum amœnum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades vocantur.
Intus autem crâteresq́; & amphoræ erant
Lapideæ, ibi verò prætereà susurrant apes.
Intus liciatoria lapidea prælonga, illicq́; Nymphæ
Lintea texunt cærulea, mirabile visu.
Intus autem aquæ perpetuæ, duæ autem ei ianuæ sunt,
Hæ quidem ad Boream permeabiles hominibus.
Illæ autem rursus ad Notum sunt sacriores, neq. illac
Viri intrant, sed immortalium via est.
Hùc illi cōtendebāt cū primi viderūt, hæc quidē postea
In terram eiecta quantum est medium totius,
Concitata: taliū enim impellebatur manibus remigum.
Hi autem ex naui egressi commodis transtris in terram
Primùm Vlyssem concaua ex naue sustulerunt
Ipso cumq́; lino, & culcitra splendida,
Atque in arena deposuerunt captum somno,
Res autem extulerunt quas Phæaces illustres
Dederunt domū eunti propter magnanimā Mineruā:
Et has quidē igitur apud radicem oliuæ cumulata posue
Extra viam, ne aliquis viatorum hominum, runt)
Antequam Vlysses expergisceretur offendens violaret.

COMMENTARIVS.

τῷ δ' ἅμα κήρυκα) Discedenti Vlyssi postrema hęc officia Alcinous & Arete persoluūt, ille enim Præconem, ad securitatem, ni fallor, vel potiùs, quia regium erat sic hospitem dimitti, ipsi præmittit, hoc est ductorem ei ad naues illum concessit: neque enim longè eum antecessisse imaginor. Arete verò fœmina, fœmineum etiam illi comitatum dedit: hoc est, tres famulas, quarum singulæ partem donorum, quæ Vlysses à Phæacensibus acceperat, ad nauem deferunt, cui impositus paulò pòst Vlysses mox Ithacam illam optatissimam appellet.

καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος) Cur Homerus Vlyssem somno iam sopiat, mirum cuipiam videri potest, demirandíque has causas habere. Primùm quòd se in peregrinorum manibus versari intelligeret, à quibus nihil tuti sibi poterat polliceri, tum sui ipsius, tum etiam donorum gratia, quæ secum ex Phæacia asportabat, quibus auari nautæ (quale solet esse illud genus hominum, vt ex iis constat, qui Amphionem diuitiis suis spoliarunt, ne infinita alia exempla recenseam) insidias struere ac inhiare poterant, dormientis etiam Vlyssis occasione. Deinde si ex propriis malis prudentiores fieri solemus, vt solemus, expertus iam erat Vlysses, quid sibi somnus nocuisset à sociis, vt anteà lib. 10. vidimus: proinde eum vigilantiorem iam esse oportebat, ne simile incurreret periculum. Hoc ergo statuo, voluisse Poetam defesso longis laboribus Vlyssi quietem præsentem concedere, in illa præcipuè naui, quæ sensus capax iam ab Alcinoo sup. lib. 8. erat descripta: in eum verò potissimum finem, vt melius sequentia astrueret, cùm Vlyssem fingit expergefactum conturbari, & cætera quæ illic copiosè videbimus. Placuit insuper Homero imposterum vacuum timore periculorum esse Vlyssem, cùm ei iam istam errorum metam præfigat. Habuit ergo rationem instituti sui, diutiúsque laboribus agitari Heroem illum noluit: sed iam secura sibi omnia polliceri, cùm videlicet Phæacum beneuolentiam & studium esset expertus: quibus cùm aliam sibi nocendi occasionem datam intelligeret, quam tamen illi non arripuissent, Tragicum vllum tantæ hospitalitatis exitum subuereri non est ausus, quasi non in peregrinas, sed penè domesticas manus, aut domesticis sanè non inferiores incidisset. Itaque somno sopitur, quem Poeta non solùm νήδυμον, νήγρετον, ἥδιστον, quæ omnia & profundi & placidi somni sunt epitheta: sed etiam θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικότα morti simillimum appellat, vt magis altum illum soporem exprimeret, qualem oportuit esse hominis diutissimè defatigati soporem. Hoc est enim quod morti nunc somnum comparat, qui alioqui etiam κασίγνητος θανάτου à Poeta ipso vocatur, vt vidimus Iliad. 14. Nulli enim melius conferri potest homo grauatus somno, quàm mortuo propter sopitos sensus & intermissas vigilantiæ actiones: nisi quòd is qui dormit, animam intus habet perpetuo motu agitatam, quæ suo nihilominus munere fungitur licet organis suis corporeis non vtatur. Est enim somnus in ea parte hominis, quam Aristoteles αἰσθητήριον, ni fallor vocat, id est in primario illo sensorio, quo omnia sentiuntur, quod consopitum adimit facultatem vllo sensu sentiendi: at nihilominus anima viget & mouetur, separatímque à corpore agitatur, quasi pro socio excubias agens perpetuas, prout pars est immortalis, & proinde somni etiam omnis expers. Morti ergo comparatur somnus, quatenus alteram partem hominis, id est corpus quasi vita & motu priuat. Cuius rei causas expende diligentiùs apud Aristot. lib. de Somno & vigilia.

ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ) Duas comparationes assumit ad istius nauis, in qua Vlysses vehitur, progressum significandum: sed etiam in duplicem finem, vt notat Eustathius. altera enim ab equis quadriiugis sumpta est πρὸς τὸ ἀπλανὲς στερεόν, id est, vt significetur quàm firmiter & solidè nauis illa cursum sequeretur: quod in iis fieri solet, quæ cum impetu & violentia quadam feruntur. Altera verò ab accipitre, πρὸς τὸ τοῦ τάχους πτηνόν, ad celeritatem exprimendam, quæ tanta fuit, vt nauis potiùs volare quàm currere videretur. Denique vt Poetæ verba ipsa vsurpemus, altera comparatio πρὸς τὸ μὲν ἀσφαλέως θέειν ἔμπεδον: altera verò πρὸς τὸ ῥίμφα θέειν vsurpata est: Notabis porrò, quàm diuersè vtramque Poeta extulerit. Primam enim vulgato modo, quo comparationes indicari solent, concinnauit: secūda verò, inquit Eustathius, καινότερον συνηρτήθη αἰσθητῶς, οὐ σχήματι δὲ εἶπεν κατὰ παραβολὴν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ παραβολὴν δι' ἐπιμβολῆς ἀποφαντικῶς. Ex hac autem nauis illius velocitate verisimile facit, quod subiiciet vnius diei spacio Ithacam ex Phæacia peruenisse, ne quis τὸ ἀδύνατον ex vtriusque loci interuallo obiiciat.

φόρκυνος δέ τις ἐστὶ λιμήν) Tandem Ithacam appellit Vlyssea nauis: vbi duo sunt nobis obseruanda. primùm portus ipse, deinde modus, quo Vlysses à Phæacensibus naui extractus, & in terra depositus est. Quod ad portum ergo attinet, omnia in eo ficta esse annotabant veteres, vt refert Eustathius. Vnde illa allegoricè interpretandi occasionem arripuit: Porphyrius peculiari tractatu περὶ τοῦ ἐν ὀδυσσείᾳ τῶν νυμφῶν ἄντρου. Qui curiosior fuerit, potest illum consulere. Ego enim tanti illud non facio, vt ad Homerum aliquid conducere

ducere arbitrer. Rem itaque simpliciter & nudè interpretari malo, vt hunc portum ita finxerit Poeta, non aliud innuendi gratia, neque εἰς τὸ ἀλληγορεῖν: sed ad exercendam libertatem illam Poeticam in rebus inauditis comminiscendis ac fingendis, atque iis interdum (qualis hæc esse potesse) quæ in natura nusquam subsistunt. Sic ergo informatus dicetur à Poeta hic portus, vt forsan etiam ex illius elegantia asperam & horridulam illam Ithacam magis ac magis commendaret. Nos illam descriptionem saltuatim, si lubet, delibemus. Ait ergo, hunc portum esse Phorcynis marini senis, quod Didymus ita interpretatur: vt intelligas, templum Dei illius super illo portu fuisse, ἐφ' ᾧ λιμένι φόρκυνος ἐστὶν ἱερὸν τοῦ θαλασσίου δαίμονος (quod tamen Homerus reticet) Subiicit autem historiam de eodem, idq; vt ait ex Herodoto: nos illam commodiore loco repetemus, ibidémque errorem Natalis de Comitibus detegemus, qui non plura de illo Deo ferè reperiri dixit Mythol. lib. 8. cap. 7. quàm quæ ille ex Hesiodo annotauit. Munit præterea illum portum Homerus vno vtrinque latere in pontum extenso, quod fuit ad vim ventorum à nauibus, quæ illic quiescerent arcendam: vnde tanta fuit illic securitas, vt etiam non alligatæ naues illic stare tutò possent, quod Poeta subiicit, ---- ἔντοσθεν δ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι νῆες ἐΰσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται. Sic anteà lib. 9. in Cyclopum insula portum eiusmodi descripsit:

> ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
> οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
> ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον εἰς ὅ κε ναυτέων
> θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.

Et hæc quidem quod ad ipsum portum attinet. In ipsius autem vertice oliuam stare dicit: quod ingeniosè est confictum, quia cùm oliua Mineruæ sit sacra, Minerua autem Vlyssi maxime faueat, ad illius arboris radices bona Vlyssis tutò potuerint à Phæacensibus postmodùm deponi, quasi in ipsius Mineruæ tutela. Pergamus. Prope ipsam (oliuam) Poeta antrum Nympharum Naiadum collocat. Rectè. Sunt enim Nymphæ, vt credidit illa antiquitas, Deæ aquaticæ: quàm bene id autem crediderit, potes ex illa annotatione nostra ad decimumoctauum librum Iliad. circa initium ad illa verba, θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο, repetere. Cùm autem Nympharum varia sint genera, hîc Naiades, quæ etiam Naides vocantur, prope mare statuit, cùm tamen propriè fontium nymphæ, vt vult Gyraldus: vel fluuiorum, vt vult Natalis, appellentur: nisi intelligas, in hoc antro fontem extitisse, quod paulò pòst indicat, cùm ait, ἐν δ' ὕδατ' ἀενάοντα. Quid insuper? Intus erant, inquit, crateres & amphoræ lapideæ. Quorsum verò ista? Respondet Eustathius, esse ἀναθήματα νυμφῶν χειροποίητα. Subiicit verò, quod lubentiùs arripiam, οἰκεῖον δὲ περὶ ναϊάδας τὰ τοιαῦτα δοχεῖα τοῦ ὕδατος: quasi intelligas ea esse vasa propria fluuiatilibus aut fontanis Nymphis, quibus ad exhauriendam & continendam aquam vti possint. Addit Homerus, in eodem antro apes mellificare: cuius rei causam diuinare satis non possum. An quòd Deabus mella, vt cibum videlicet præstantissimum & diuinum, cibo quoque esse voluit? Quanta sit autem mellis dignitas, docet noster Allegoriarum interpres Porphyrius: cùm ait, purgandi & conseruandi facultate esse præditum, siquidem vetusta vulnera melle repurgantur, & eius beneficio multa à corruptione & putredine sese vindicant. Ad illam vulnerum, seu mauis vlcerum repurgationem mella albicantia laudat Aristot. de Hist. anim. lib. 9. cap. 40. Quòd si reliquas apum non satis laudatas, insignésque admodum ex omni animalium genere præstantias expendere accurate volueris, indignum illud animal Nympharum Homericarum societate non iudicabis. Et illæ quidem vt tibi meliùs innotescant, euoluendi tibi erunt. Medicorum thesauri: sed eorum præcipuè, qui nobilissimam illam Iatrochemiam exercent, quod etiam in Iliade alicubi nos attigisse memini. Ecquid quæso, liquori illi cœlesti in vniuersa natura comparari potest? vtinámque esset purus, inquit Plinius lib. 11. cap. 12. ac liquidus, & suæ naturæ, qualis defluit primò: nunc verò tanta cadens altitudine, multúmque dum venit sordescens, & obuio terræ halitu infectus, præterea ex fronde ac pabulis potus, & in vterculos congestus apum (ore enim vomunt) adhæc succo florum corruptus, & alueis maceratus, totiésque mutatus, magnam tamen cœlestis naturæ voluptatem affert. Hæc ille. At Chymici nostri eum ita igne decoquunt ac despumant, vt à natiua illa sua præstantia longè discedere non videatur, quod ex Isaaci Hollandi scriptis quidam nuper prodidit, tractatu peculiari de Quinta essentia mellis. Sed nos ex hoc campo Nympharum antro denuò succedamus, si tantùm hoc priùs addiderimus, solitum esse Nymphis mel offerri, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur. Quod docet Virgil. cùm eas flores legentes inducit

> *tibi lilia plenis*
> *Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais*
> *Pallentes violas & summa papauera carpens.*

Alij id factum volunt, quod ille Aristæum quem putentur educasse, mellis conficiendi viam docuerint, vt notat Natalis Mythol. lib. 5. cap. 12. Hinc porrò melius constabit, quàm apposite in earum antro iam apes istæ Homericæ mellificent. Subiicit deinde Poeta descriptionem breuem loci illius, in quo Nymphæ texendi officio defunguntur. Ecquid, rogo Homere, non satis est homines huiusmodi opificiis occupari, nisi Deabus quoque idem tribueris? Docet sane Poeta quod alias monuimus, ocium præcipuè sexui fœmineo non esse consentaneum, cùm non solùm Regum & Principum vxoribus, vt de Hecuba, de Helena, de Arete, & aliis denique vidimus: sed etiam Deabus ipsi muliebria illa nendi & texendi opera assignet. Nota porrò colorem telarum cæruleum, maris etiam & aquarum colori maxime conuenientem. Restat postremum (nam illud de aquis suprà attigimus) in hoc antro esse geminam portam, quarum altera ad Boream, altera ad Notum est sita: & illa quidem humano generi patens, hæc verò tantùm Numinibus. Hoc ego inexplicatum relinquo, quia mihi nihil reconditi habere videtur. Simpliciter enim vult Poeta hoc antrum & hominibus & Diis, priuatim inseruire: priuatim inquam, quia hominibus ad diuinam ~~portam~~ interdictus est aditus. Et hæc quidem omnia, quod ad portum hunc Homericum attinet. Quem Virgilius adumbrauit elegantissime lib. 1. Æneid.

> *Est in secessu longo locus, insula portum*
> *Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto*
> *Frangitur, inque sinus scindit sese vnda reductos.*
> *Hinc atque hinc vastæ rupes, gemini que minantur*
> *In cœlum scopuli: quorum sub vertice latè*
> *Æquora tuta silent. tum syluis scena coruscis*
> *Desuper horrentique atrum nemus imminet vmbra.*
> *Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:*
> *Intus aquæ dulces, viuoque sedilia saxo:*
> *Nympharum domus. hîc fessas non vincula naues*
> *Vlla tenent, vnco non alligat anchora morsu.*

Restat secundum, quod in hac oratione esse obseruandum initiò monebamus: nimirum cur Vlyssem dormientem Homerus Phæacensibus nautis extra mare ad portum ipsum Phorcynis depositum fingat. Eustathius noster hoc fusè diluit, quòd nimirum videatur puduisse Phæacas Vlyssem excitare, ne viderentur mercedem nauigationis ab eo exigere: vel forsan quòd timuerint, ne si prehenderetur, Phæaciam, quæ tunc occulta fuisse videbatur, detegere ac indicare cogerentur, & ita facile insidiis aliorum possent inuadi, viri nempe voluptuarij, & bellis minimè gentium apti, vt aliàs in hoc Poeta vidimus. Hinc noctu etiam proficiscentes & soluentes à portu Phæaciæ induxit, ne Vlysses opportunitatem loci obseruare posset. At illæ quidem solutiones satis aridæ mihi videntur, hæc verò paulò angustior, cùm dicit, siquidem Vlyssem excitassent Phæaces, fieri non potuisse pro decori & officij ratione, quin eum domum essent sponte comitati: atque Vlyssem, si illud recusasset, potuisse videri ingratum & inhospitalem: sin verò eorum comitatu stipatus domum perrexisset, futurum fuisse vt dignosceretur, & ratio qua procos occidi oportebat, non obseruaretur, id est, ἡ χρεία τε ἐνταῦθεν τὸ τῆς μνηστηροκτονίας δρᾶμα. Atque hæc quidem Eustathius. Sed nescio an summo illi Peripatetico Aristoteli ita satisfaciet, qui lib. de arte Poetica, hoc figmentum Homericum insulsum & absurdum esse docet, & minimè tolerandum, nisi boni Poetæ authoritatem præ se ferret: quæ facit vt ea etiam pro bonis habeantur, quæ per se talia censeri non possunt. Non satisfacturum Eustathium dixi, quia Guilielmus Canterus, Homerum defensurus, alia ratione id præstitit, quasi neglectis illius argumentis. Eam lubet hoc loco, id est suo loco afferre. Ergo Canterus Nou. lect. lib. 5. cap. 14. ita pro Homero aduersus Aristotelem agit, Homerum hac parte reliquis Poetis factum excellentiorem, quod μυθοποιίαν suam non temerè, nec confusè, sed accuratè & prudenter, tantoque cum ordine persecutus est, vt eius singulæ partes aptissimè inter se cohæreant, ac sub dulcissimo fabularum inuolucro perpetuam quandam à principio ad finem vsque allegoriam contineant. Id autem in Odyssea, inquit, vel maximè apparet: de qua quia non agitur, eius allegoriam paucis, præsertim quod ad Aristotelis quæstionem attinet, percurremus. Vlysses igitur, ne longum faciam, proponitur ab Homero vir non tam sapiens aut felix, nisi quantum humanæ res ferunt, quàm veræ sapientiæ ac felicitatis (hæc enim Penelope est, hæc Ithaca) studiosus: ad quam consequendam multos labores ac errores in mari, mundo videlicet, subit. Comites habet in hoc studio nonnullos, sed qui in itinere ferè omnes deficiant, partim gula, partim libidine, partim alia qualibet clade intercepti. Ipse postremò solus, absorpta naue, ad Calypsonem enatat: & inde Pheacum ministerio morte obita optatam felicitatem consequitur. Hoc igitur cùm haberet sibi Homerus propositum, cùm alia ad eam rem pertinentia aptissimè confinxit omnia, quæ nimis esset longum demonstrare: tum, quam homines obeunt necessariò, mortem per somnum felicissimè expressit. Ac primùm dormiens introducitur Vlysses extremo quinto Odysseæ, cùm in Pheaciam nudus enatasset, & à Minerua còsopitus esset. Iterum autem dormit, dum à Phæacibus in patriam per mare deducitur: sic enim requirebat allegoriæ series. Nam quæ intericiuntur inter vtrumque somnum, ad sepulchrum & funus pertinent, ita vt continuum intelligamus reuerà somnum fuisse. Phæaces enim intelliguntur οἱ φαιοί, siue pullati, qui post funebrem cœnam & epitaphium sermonem quatuor libris habitum, sic

nus deducunt. Quin & nauis, quoniam pro ſepulchro fuit, in ſaxum denique mutatur. Nam, vt & hoc obiter adiiciamus, inter Corcyram & Ithacam iacet Samos, quæ eſt σῆμα ſeu tumulus. Sequitur Aſteris inſula, quam Stellatam licet dicere, per quam ad Ithacam eſt iter: quæ, vti diximus, felicitas eſt & beata vita. Veruntamen hac potiri commodè non poteſt Vlyſſes, antequam procos arcu vincat, & ſimul cum ancillis de medio tollat. Qui etenim perturbationibus animi & cupiditatibus fruſtra felicitatem ambientibus, imperare non poteſt, is nequit beatitudinis particeps fieri. Quibus ita declaratis, nemini poſthac mirum videri debet, cur Vlyſſem Homerus, cœleſtis patriæ iamiam compotem futurum, dormire ſeu mori faciat. Hæc, è cuius ingenio prodierint, ſiquis requirat, I. Auratum, maximum ſane virum, vnicum & optimum Homeri interpretem, auctorem laudabo. Et hæc quidem ille pro Homero noſtro quo nomine multùm ei ſanè debemus. Sed illa ſententia Ariſtarchi valde mihi placet, qua allegorias à tota Poeſi Homerica explodebat. Siquis tamen præſenti delectetur, poteſt quantum per me licet, vti: aut, ſi placet, operam quoque ſuam ad illuſtrationem Homerici iſtius figmenti conferat. Notanda eſt præterea hæc Phæacum erga Vlyſſem ingenua fidelitas, qua eum non ſolùm ſartum tectum in terram deponunt, & ita quidem vt ab iniuria viatorum tutus eſſe poſſit: ſed etiam ei omnes diuitias, quas dono ab Alcinoo & reliquis acceperat, ſine vllo dolo reſtituunt: ex illo etiam edicto, Nautæ, caupones, ſtabularij commiſſa vt reſtituant: quod noſtri Iureconſulti poſteà etiam propoſuerunt. Sed Homerus id eſſe præſtandum hoc exẽplo longo auguſtiſſimo demõſtrauit.

διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην) Hîc eſt repetenda præcedens narratio, qua aduentus Vlyſſis ad Phæaciam à Poeta memoratur. Vbi nihil tale videtur obſeruari, vt his donis propter Mineruã Vlyſſem cohoneſtarint. Sed ipſa Minerua paulò pôſt hoc explicabit, quòd nimirum Vlyſſem Phæacibus gratum & iucundum effecerit: ſic enim illa Vlyſſem alloquitur. καί σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα.

Αὐτοὶ δ' αὖτ' οἶκόνδε πάλιν κίον. οὐδ' Ἐνοσίχθων
Λήθετ' ἀπειλάων, τὰς ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Πρῶτον ἐπηπείλησε. Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν,
Ζεῦ πάτερ, οὐκέτ' ἔγωγε μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τιμήεις ἔσομαι, ὅτε με βροτοὶ οὔ τι τίουσι
Φαίηκες, τοί περ τοι ἐμῆς ἔξεισι γενέθλης.
Καὶ γὰρ νῦν Ὀδυσῆα φάμην κακὰ πολλὰ παθόντα
γρ. ἀπηύρων Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· νόστον δέ οἱ οὔποτ' * ἀπηύρων
Πάγχυ, ἐπεὶ σὺ πρῶτον ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
Οἱ δ' εὕδοντ' ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰν Ἰθάκῃ, ἔδοσαν δέ οἱ ἄσπετα δῶρα,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν,
Πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι' εὐρυσθενὲς οἷον ἔειπες;
Οὔ τί σ' ἀτιμάζουσι θεοί· χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Πρεσβύτατον καὶ ἄριστον ἀτιμίῃσιν ἰάλλειν.
Ἀνδρῶν δ' εἴπερ τίς σε βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων
Οὔ τι τίει, σοὶ δ' ἔστι καὶ ἐξοπίσω τίσις αἰεί.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Αἶψά κ' ἐγὼν ἔρξαιμι κελαινεφές, ὡς ἀγορεύεις.
Ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ' ἀλεείνω.
Νῦν αὖ Φαιήκων ἐθέλω περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαῖσαι, ἵν' ἤδη σχῶνται, ἀπολλήξωσι δὲ πομπῆς
Ἀνθρώπων· μέγα δέ σφιν ὄρος πόλι ἀμφικαλύψαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πέπον, ὡς μὲν ἐμῷ θυμῷ δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Ὁππότε κεν δὴ πάντες ἐλαυνομένην προΐδωνται
Λαοὶ ἀπὸ πτόλιος, θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης
Νηῒ θοῇ ἴκελον (ἵνα θαυμάζωσιν ἅπαντες
Ἄνθρωποι) μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς Σχερίην ὅθι Φαίηκες γεγάασιν,
Ἔνθ' ἔμεν'· ἡ δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθε ποντοπόρος νηῦς
Ῥίμφα διωκομένη· τῆς δὲ σχεδὸν ἦλθ' Ἐνοσίχθων,
Ὅς μιν λᾶαν ἔθηκε, καὶ ἐρρίζωσεν ἔνερθε,
Χειρὶ καταπρηνεῖ ἐλάσας. ὁ δὲ νόσφι βεβήκει.
Οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὤ μοι, τίς δὴ νῆα θοὴν ἐπέδησ' ἐνὶ πόντῳ
Οἴκαδ' ἐλαυνομένην; καὶ δὴ προὐφαίνετο πᾶσα.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.

Ipſi autem rurſus domũ retrò iuerunt, neque Neptunus
Oblitus eſt minarum, quas diuino Vlyſſi
Prius promiſerat, Iouis autem rogauit ſententiam,
Iupiter pater, non amplius in immortalibus Deis
Honoratus ero, cum me homines non honorant
Phæaces, qui tamen meo orti ſunt genere,
Etenim nunc Vlyſſem dicebam mala multa paſſum
Domum iturum, reditum autem illi nunquam eripui
Omnino, quoniam tu primùm promiſiſti, & annuiſti.
Hi autem dormientem in naui veloci in pontũ ducẽtes
Depoſuerunt in Ithaca, dederunt autẽ ei ingẽtia dona
Aesq; aurumq; multum, veſtemq; textam,
Multa, quot nunquam Troia extuliſſet Vlyſſes,
Si incolumis veniſſet nactus de præda portionem.
Huic autem reſpondens affatus eſt imbrifer Iupiter,
O Dij, Neptune late potens quale dixiſti?
Non te deſpiciunt Dij, difficile autem eſſet
Antiquiſſimum & fortiſſimum ignominijs proſequi.
Virorum autem ſi quis te vi & robore cedens
Non colit, tibi autem eſt & poſthac vltio ſemper.
Fac vt vis, & tibi iucundum eſt animo.
Huic autem reſpõdit posteà Neptunus quaſſator terræ,
Statim & ego faciam ater nubibus, ſicut dicis.
Sed tuum ſemper animum obſeruo & vereor.
Nunc autem Phæacum valde perpulchram nauem
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perdere, vt iam abſtineant deſiſtántque à comitatu
Hominum, magnum autem ipſis montẽ vrbi imponere.
Huic autem reſpondens affatus eſt imbrifer Iupiter,
O amice, ſic quidem meo animo videtur eſſe optimè,
Cùm iam omnis incitatam intuetur
Multitudo ab vrbe, facere lapidem propè terram
Naui veloci ſimilem, vt admirentur omnes
Homines, magnum autem ipſis montem vrbi imponere.
At poſtquam hoc audiuit Neptunus quaſſator terræ,
Ingreſſus eſt iter in Scheriam, vbi Phæaces orti ſunt,
Illic vt eſſet, & valdè propè venit nauigatrix nauis
Celeriter impulſa, hanc autem prope venit Neptunus
Qui ipſam lapidem fecit, & radicauit infernè,
Manu prona impulſam: hic autem receſſit.
Hi autem inter ſe verba velocia loquebantur
Phæaces longorum remorum nauibus inclyti viri.
Sic autem quis dixit intuens in propinquum alium,
Heu quiſnam nauem velocem ligauit in ponto
Domum incitatam? & iam extabat tota.
Sic igitur quis dixit, hæc autem non intelligebãt quõ facta (ſunt.

His

His Alcinous concionatus est,& affatus,
O amici,certè valdè me antiqua vaticinia assequuntur
Patris mei,qui dixit, Neptunum iratum fore •
Nobis,quoniam comites innocui sumus omnium.
Dixit aliquando Phæacum virorum perpulchrā nauem
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perditurum,magnum.a.nobis montem vrbi imponere.
Sic dixit senex:hæc autem iam nūc omnia finiūtur.
Sed agè sicut ego dicam,parete omnes.
Comitatū quidem relinquite hominū,cū aliquis veniat
Nostram ad ciuitatem: Neptuno autem tauros
Duodecim electos sacrificemus,si misereatur,
Neque nobis ingentem montem vrbi imposuerit.
Sic dixit:hi autem metuerunt,parauerūt.a. tauros.
Sic hi quidem supplicabant Neptuno regi
Populi Phæcum duces & curatores,
Stantes circum altare.Excitatus est.a.diuinus Vlysses,
Recubans in terra patria,neque ipsum cognouit
Iam diu remotus,circùm enim Dea nubem fudit
Pallas Minerua filia Iouis,vt illum ipsum
Ignotum faceret,singulaq; profaretur.
Vt non ipsum antè vxor cognosceret,ciuesq; amiciq;,
Quàm omnem procis intemperiem rependeret.
Propterea variata videbantur omnia regi,
Viæq; perpetuæ,portusq; contecti,
Petræq; altæ,& arbores virescentes.
Stetit autem igitur surgens,& inspexit patriam terrā,
Fleuitq; postea,& sua percussit femora,
Manibus deiectis:lugens autem locutus est,
O ego quorum rursus hominum in terram venio?
Nunquid iniuriosiq; & crudeles,neque iusti?
An hospitales,& ipsis mens est sancta?
Quò iam res multas porto has, quò autem & ipse
Erro?vtinam mansissent apud Phæaces
Illic,ego autem ad alium magnanimorum regum
Peruenissē,qui me dilexisset & comites dedissetad reuer
Nunc autē nusquā ponere scio, neque itidem illic (tēdū.
Relinquam,ne quando mihi præda alijs fiat.
O Dij,non enim omnia intelligentes,neque iusti
Erant Phæacum duces & curatores,
Qui me in aliam terrā abduxerūt,namque me dicebāt
Ductum ire in Ithacam conspicuam,neque perfecerunt.
Iupiter ipsos vlciscatur deprecabilis,qui & alios
Homines inspicit,& plectit,quicunque peccant.
Sed agè iam res numerem,& videam,
Ecquid mihi surreptū discesserint cōcaua in naui ferētes.
Sic dicens tripodas perpulchros & lebetes.
Numerabat,& aurum,textasq; vestes pulchras:
Horū quidē nihil desiderabat,hic.a.lugebat patriā terrā
Perreptans ad littus personantis maris,
Multùm deplorando,propè autem eum venit Minerua
Viro corpore similis iuueni pastori ouium,
Permolli,qualésque regum filij sunt,
Duplicem circa humerum habens pulchram vestem:
Pedibus autē sub teneris calceos hebebat,manu.a.iaculū
Hāc autē Vlysses lætatus est conspicatus,& ob ius venit,
Et ipsam compellans verba velocia locutus est,
O amice,postquam te primùm inuenio hoc in loco,

Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει
Πατρὸς ἐμοῦ, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀγάσασθαι
Ἡμῖν, οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων.
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ' ἧμιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες.
Πομπῆς μὲν παύσασθε βροτῶν, ὅτε κέν τις ἵκηται
Ἡμέτερον προτὶ ἄστυ· Ποσειδάωνι δὲ ταύρους
Δώδεκα κεκριμένους ἱερεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ,
Μηδ' ἡμῖν περίμηκες ὄρος πόλει ἀμφικαλύψῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἔδδεισαν, ἑτοιμάσσαντο δὲ ταύρους.
Ὣς οἱ μέν ῥ' εὔχοντο Ποσειδάωνι ἄνακτι
Δήμου Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἑσταότες περὶ βωμόν. Ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Εὕδων ἐν γαίῃ πατρωΐῃ· οὐδέ μιν ἔγνω
Ἤδη δὴν ἀπεών· περὶ γὰρ θεὸς ἠέρα χεῦεν
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς, ὄφρα μιν αὐτὸν
Ἄγνωστον τεύξειεν, ἕκαστά τε μυθήσαιτο·
Μή μιν πρὶν ἄλοχος γνοίη, ἀστοί τε φίλοι τε,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρσιν ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι,
Ἀτραπιτοί τε διηνεκέες, λιμένες τε πάνορμοι,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι, καὶ δένδρεα τηλεθόωντα.
Στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, καί ῥ' εἴσιδε πατρίδα γαῖαν·
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ', ὀλοφυρόμενος δ' ἔπος ηὔδα,
Ὤ μοι ἐγὼ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής;
Πῆ δὴ χρήματα πολλὰ φέρω τάδε; πῆ δὲ καὶ αὐτὸς
Πλάζομαι; αἴθ' ὄφελον μεῖναι παρὰ Φαιήκεσσιν
Αὐτοῦ· ἐγὼ δέ κεν ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην, ὅς* κέν μ' ἐφίλει καὶ ἔπεμπε νέεσθαι. κ. κέν με φίλει
Νῦν δ' οὔτ' ἄρ πῃ θέσθαι ἐπίσταμαι, οὐδὲ μὲν αὐτοῦ
Καλλείψω, μήπως μοι ἕλωρ ἄλλοισι γένηται.
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα πάντα νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Ἦσαν Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵ μ' εἰς ἄλλην γαῖαν ἀπήγαγον· ἦ τέ μ' ἔφαντο
Ἄξειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον· οὐδ' ἐτέλεσσαν.
Ζεὺς σφέας τίσαιτο ἱκετήσιος, ὅς τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅστις ἁμάρτῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ τὰ χρήματ' ἀριθμήσω καὶ ἴδωμαι,
Μήτι μοι οἴχωνται κοίλης ἐπὶ νηὸς ἄγοντες.
Ὣς εἰπὼν, τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Ἠρίθμει, καὶ χρυσὸν, ὑφαντά τε εἵματα καλά.
Τῶν μὲν ἄρ' οὔτι πόθει· ὁ δ' ὀδύρετο πατρίδα γαῖαν,
Ἑρπύζων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Πόλλ' ὀλοφυρόμενος. σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα νέῳ ἐπιβώτορι μήλων,
Παναπάλῳ, οἷοί τε ἀνάκτων παῖδες ἔασιν·
Δίπτυχον ἀμφ' ὤμοισιν ἔχουσ' εὐεργέα λώπην.
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσι πέδιλ' ἔχε,* χερσὶ δ' ἄκοντα. κ. χερσὶ
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ* ἐναντίος ἦλθε, κ. ἀντίος
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεί σε πρῶτα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,

Χαῖρέ τε, καὶ μή μοί τι κακῷ νόῳ ἀντιβολήσαις·
Ἀλλὰ σάω μὲν ταῦτα, σάω δ' ἐμέ· σοὶ γὰρ ἔγωγε
Εὔχομαι ὥστε θεῷ, καί σευ φίλα γούναθ' ἱκάνω.
Καί μοι ταῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ·
γ. ἐκγεγάασι Τίς γῆ, τίς δῆμος, τίνες ἀνέρες *ἐγγεγάασιν;
Ἦ πού τις νήσων εὐδείελος, ἦέ τις ἀκτὴ
Κεῖθ' ἁλὶ κεκλιμένη ἐριβώλακος ἠπείροιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νήπιος εἰς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Εἰ δὴ τήνδε γε γαῖαν ἀνείρεαι. οὐδέ τι λίην
Οὕτω νώνυμός ἐστιν· ἴσασι δέ μιν μάλα πολλοί,
Ἠμὲν ὅσοι ναίουσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Ἠδ' ὅσοι μετόπισθε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
Ἦ τοι μὲν τρηχεῖα καὶ οὐχ ἱππήλατός ἐστιν,
Οὐδὲ λίην λυπρή, ἀτὰρ οὐδ' εὐρεῖα τέτυκται.
*Ἐν μὲν γάρ οἱ σῖτος ἀθέσφατος, *ἐν δέ τε οἶνος
γ. Εὖ μὲν γ. εὖ δ' Γίγνεται· αἰεὶ δ' ὄμβρος ἔχει, τεθαλυῖά τ' ἐέρση.
Αἰγίβοτος δ' ἀγαθὴ καὶ βούβοτος· ἔστι μὲν ὕλη
Παντοίη, ἐν δ' ἀρδμοὶ ἐπηετανοὶ παρέασιν.
Τῷ τοι ξεῖν' Ἰθάκης γε καὶ ἐς Τροίην ὄνομ' ἵκει,
Τήν περ τηλοῦ φασὶ Ἀχαιΐδος ἔμμεναι αἴης.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ πατρωΐῃ, ὥς οἱ ἔειπε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οὐδ' ὅ γ' ἀληθέα εἶπε, πάλιν δ' ὅ γε λάζετο μῦθον,
Αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν·
Πυνθανόμην Ἰθάκης γε καὶ ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Τηλοῦ ὑπὲρ πόντου· νῦν δ' εἰλήλουθα καὶ αὐτὸς
Χρήμασι σὺν τοῖσδεσσι· λιπὼν δ' ἔτι παισὶ τοσαῦτα
Φεύγω, ἐπεὶ φίλον υἷα κατέκτανον Ἰδομενῆος
Ὀρσίλοχον πόδας ὠκύν, ὃς ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Ἀνέρας ἀλφηστὰς νίκα ταχέεσσι πόδεσσιν.
Οὕνεκά με στερέσαι τῆς ληΐδος ἤθελε πάσης
Τρωϊάδος, τῆς εἵνεκ' ἐγὼ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Οὕνεκ' ἄρ' οὐχ ᾧ πατρὶ χαριζόμενος θεράπευον
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ἀλλ' ἄλλων ἦρχον ἑταίρων·
Τὸν μὲν ἐγὼ κατιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρὶ
Ἀγρόθεν, ἐγγὺς ὁδοῖο λοχησάμενος σὺν ἑταίρῳ.
Νὺξ δὲ μάλα δνοφερὴ κάτεχ' οὐρανόν, οὐδέ τις ἡμέας
Ἀνθρώπων ἐνόησε· λάθον δέ ἑ θυμὸν ἀπούρας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε κατέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αὐτίκ' ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν Φοίνικας ἀγαυοὺς
Ἐλλισάμην, καί σφιν μενοεικέα ληΐδα δῶκα·
Τούς μ' ἐκέλευσα Πύλονδε καταστῆσαι καὶ ἐφέσσαι,
Ἢ εἰς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἀλλ' ἦτοι σφέας κεῖθεν ἀπώσατο ἲς ἀνέμοιο,
Πόλλ' ἀεκαζομένους· οὐδ' ἤθελον ἐξαπατῆσαι.
Κεῖθεν δὲ πλαγχθέντες ἱκάνομεν ἐνθάδε νυκτός·
Σπουδῇ δ' ἐς λιμένα προερέσσαμεν, οὐδέ τις ἡμῖν
Δόρπου μνῆστις ἔην, μάλα περ χατέουσιν ἑλέσθαι·
Ἀλλ' αὔτως ἀποβάντες ἐκείμεθα νηὸς ἅπαντες.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα·
Οἱ δὲ χρήματ' ἐμὰ γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες,
Κάτθεσαν ἔνθα περ αὐτὸς ἐπὶ ψαμάθοισιν ἐκείμην.
Οἱ δ' ἐς Σιδονίην εὖ ναιομένην ἀναβάντες
Ὤχοντ'· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.

Salue, & non mihi malo animo occurreris.
Sed serua tum hæc, serua etiam me: tibi enim ego
Supplico tanquam Deo, & ad tua chara genua accedo,
Et mihi hoc dic verum vt certè sciam
Quæ terra? quis populus? qui viri sunt?
Num qua insularum amœna? an aliquod littus
Iacet ad mare vergens fertilis terræ?
Hunc autem cõtrà affata est dea cæsia oculis Minerua,
Stultus es ô hospes, an longè venisti,
Quoniam hanc terram interrogas? neque enim valdè
Sic ignobilis est, norunt autem valdè multi,
Et quidem quicunque habitant ad auroram solemq́;
Et quicunque pone ad noctem obscuram.
Certè quidem aspera, & non equitabilis est,
Neque valdè sterilis, at neque lata est,
Benè quidem enim triticum multũ, benè autemq́; vinũ
Adest, semper autẽ pluuia habet illã virescensq́; ros:
Pascendis capris commoda & bubus: est quidem sylua
Omnigena, benè autem irrigationes perpetuæ adsunt.
Itaq. hospes Ithacæ, & in Troiam nomen peruenerit,
Quàm longè dicunt Achaide esse à terra.
Sic dixit: lætatus est autem patiens diuinus Vlysses,
Gaudens sua terra patria, sicut ei dixit
Pallas Minerua filia Iouis ægiochi.
Et ipsam appellans velocia verba dixit.
Neque hic vera dixit, iterum autem cœpit sermonẽ,
Semper in præcordijs mentem perastutam mouens:
Audiebam de Ithaca & in Creta lata
Longè supra pontum, nunc autem veni, & ipse
Rebus cum his, vbi verò reliqui etiam filijs totidem,
Fugio, quoniam dilectum filium interfeci Idomenei
Orsilochum pedibus velocem, qui in Creta lata
Viros artifices vincebat velocibus pedibus.
Quoniam me priuare præda volebat omni
Troiana, cuius gratia ego passus sum dolores animo,
Virorumq́; bella, tristésque vndas penetrans:
Quoniam non suo patri gratificatus seruiebam
Agro in Troianorum, sed alijs imperabam socijs.
Hunc quidem ego discedentem percussi ærea lancea
Rure, propè viam insidiatus cum socio,
Nox. n. valdè obscura occupauerat cœlũ, neq. aliquis nos
Hominũ animaduertit: fefelli. n. cũ illũ anima spoliabã.
At postquam hunc interfeci acuto ære,
Statim ego in nauem iens Phœnicas illustres
Oraui, & ipsis quæ satis esset prædam dedi:
Hos me iussi Pylum deferre & collocare,
Vel in Elida diuinam, vbi dominantur Epeii,
Sed certè ipsos illinc repulit vis venti
Multum nolentes, neque volebant fallere.
Illinc autem errantes venimus huc nocte:
Aegrè autem in portum appulimus, neque aliqua nobis
Cœnæ mentio erat, valdè licet indigentibus sumere,
Sed sic egressi iacebamus in naue omnes.
Hîc me quidem dulcis somnus inuasit defessum:
Hi autem fortunas meas concaua ex naui sublatas,
Deposuerunt, vbi ipse in arenis iacebam,
Hi autem in Sidoniam pulchram ora soluta
Iuerunt, at ego relictus sum tristis animo.

οὐδ' ἐνοσίχθων) Exponet deinceps Homerus quid in Phæacum nautarum istorum reditu contigerit, nimirum nauem eorum in saxum à Neptuno versam, obiectúmque Phæaciæ montem, quod ipsis iam longè anteà erat prædictum, vt aliàs in hoc Opere vidimus, & mox etiam videbimus. Ait ergo, Neptunum non esse oblitum eorum, quæ Vlyssi anteà erat comminatus propter filij sui Polyphemi erutum ab ipso oculum. Erat autem comminatus, se eum erroribus variis esse prohibiturum, ne patriam attingeret: qua spe cùm se iam frustratum videat, non sine causa indignabundus apud Iouem de irrito suo instituto ac consilio conqueritur: & cum id iam amplius prohiberi non possit, in Phæacas iam suam conuertit, quorum beneficio totum negotium erat confectum.

Ζεῦ πάτερ) In hac oratione Neptunus Ioui exponit factum Phæacensium, quo Vlyssem in Ithacam deduxerunt, quod sibi ingratum & iniucundum esse docet: quia sic exitum suum sortitæ non sunt, quas Vlyssi olim fecerat, comminationes, vt anteà quoque exposuimus. Nudam autem querelam facti agitat, quasi inde facilè sit intellecturus Iupiter, quid petat sibi concedi, vt hanc iniuriam vlciscatur. Vbi præcipuè notandum est, quod sui vltionem anteà non aggreditur, quàm Iouem Deorum principem adierit: quasi ex eius nutu rerum omnium moderatio & administratio pendeat, nefásque sit, quod Homerus noster credit, quippiam eo inconsulto reliquam Deorum turbã gerere. Id satis in Iliade passim obseruauimus, eodémque hic locus manifestè pertinet. Vide autem quomodo se Ioui Neptunus in ipso limine insinuet, generali enunciato de honoris sui imminutione, quæ apud Deos futura est, cùm iam apud mortales cõtigerit. Quod argumentũ est à maiori, vt notat etiã Eustathius, in húncq; modũ potest concipi: Si homines, apud quos magna debet esse Numinis reuerẽtia, Neptunum nõ honorant, Dij etiã reliqui eũ minimè honorabunt. At homines, nempe Phæaces, id faciunt. Ergo iã inter Deos pro nihilo censebitur. Et hoc validum maximè fuit ad commouendũ Iouis animũ, quasi hoc ęgrè laturus sit Iupiter, si non solùm Deo, sed etiã fratri suo, vt vidimus in Iliade, hoc accideret. Illud autem Phæacum crimẽ grauius adhuc facit generis eorum quod ab ipso ducebant cõmemoratio, quasi non solùm homines Deum, sed etiam nepotes generis sui authorẽ reuereri debuissent. Siquis tamẽ causam huius accusationis inspiciat, nõ dubito quin pro Phæacibus sit pronũciaturus. Cùm enim in omnibus factis animus faciẽtis obseruari soleat, qui debuit ad id ipsum collimare quod perpetrauit, alioqui quod inscio illi contigit, in crimẽ deputari nõ solet. Cùm, inquã, animus inspiciatur, nihílque tale Phæaces cogitarint, vt inuito Neptuno hoc beneficiũ in Vlyssem cõferrẽt: iniustè videtur eos accusare Neptunus, qui neque directè neque obliquè iniuriosi ipsi esse voluerunt. Sed hoc habet ira peculiare, vt innocentes nocentum loco plectat, qua labe iam noster Neptunus afficitur.

καὶ γὰρ νῦν Ὀδυσῆα) Non dolet Neptunus simpliciter, quòd Vlysses in patriam redierit, siquidem absolutè eam repetendi facultatem ei se nunquam adimere voluisse testatur: quia Iouis voluntati, qua secus futurum intelligebat, aduersari noluerit (quæ adhuc captandę Iouis beneuolentię dexteritas in Neptuno est obseruanda) non, inquam, illud dolet, sed quod tam citò redierit, cùm eum longioribus & grauioribus erroribus distineri & agitari voluisset.

ἐπεὶ σὺ ὑπέσχεο) In hac parte videtur Neptunus ὑπεραπολογεῖν. Nam vt libro primo vidimus, priùs Neptunus Vlyssem à patria arcebat, quàm reditum ei Iupiter concederet, quod ipsius oratio ad Mineruam perdocet. Itaque vt sibi Poeta quoque constet, à quo hæc sub alienis personis scribuntur: dicendum est, intelligere Neptunum primam illam Iouis voluntatem, id est ea ipsa priorem, quæ in illa oratione primi libri indicatur Mineruæ: cuius etiam per transennam facere mentionem videtur Iupiter, cùm ibidem dicit, πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην: primam, inquam, Ioui voluntatem, quæ aliquando (vt hoc loco necesse est ad sensum nostrũ stabiliendum) cum fato coniungitur, immò interdum illo superior & potentior esse dicitur.

οὔ τί σ' ἀτιμάζουσι) Illud argumentum Neptuni diluit Iupiter, videlicet consequentiam: quam negat, quod nimirum Neptunus à Diis non despiciatur: cuius causam subiicit, quia antiquissimum & fortissimum Deorum ignominia afficere non sit facile. Fortissimum autem interpretor ἄριστον, non optimum, vt vulgo, Didymum sequutus, qui δυνατώτατον est interpretatus. Sed cur, quæso, Neptunum Deorum fortissimum appellat? an ille Marte belli deo fortior? Videtur sanè non ita respectu aliorum Deorum dici, nam eo sensu neque ipse Iupiter Neptuno robore cederet, qui omnium potentissimus satis in Iliade sparsim est pronunciatus: sed simpliciter ad exprimendum eius robur, quod sanè neque est contemnendum, vt docuit auxilium ab illo Græcis aduersus Troianos in pugna illa quæ ad naues est agitata, præstitum. Eadem ratione appellauit eum antiquissimum, sed illud πρεσβύτατον) de ætate intelligas: quanquam Didymus, ἐντιμότατον interpretetur, quod aliàs ipse Neptunus Iouem seniorem pronunciet, vt vidimus Iliad. 15. Et hæc quod ad consequentiam propositionis argumenti Neptuni, quod anteà concinnabamus. Restabat assumptio, qua se inhonoratum à Phæacibus conquerebatur: cui ex eius sententia respondet Iupiter, licere ei de quolibet mortalium à quo sit iniuria affectus, vindictam sumere. Non quòd illud expressè postularit Neptunus, vt suo loco monebamus: sed facillimum fuit Ioui mentem animúmque illius ex ea querela, quam mouebat, conĳcere.

νῦν αὖ Φαιήκων) Antequàm Neptunus vltionem illam quam de Phæacibus sumere cogitat, aggrediatur, consilium suum Ioui exponit, nequid etiam illo inconsulto facere videatur. quamuis enim id eius arbitrio commisisset Iupiter, tamen cùm testetur se Iouẽ semper esse reueritum, cùm dixit anteà, ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ' ἀλεείνω: voluit id ipsum hoc exemplo patefacere, ne in ipsa vindicta Ioui rem ingratam faceret. Rem tamen adhuc nudè proponit, & cùm simpliciter de perdenda Phæacum naue consultaret: hoc fusiùs concedit ei Iupiter, vt videlicet nauem in saxum conuerteret, montémque vrbi obiiceret. Quod plus habet authoritatis, à Ioue, quàm à Neptuno profectum.

θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης) Hic est effectus superioris consilij Neptuni, quo nauis ista Phæacum in saxum vertitur, vt naues Æneæ olim in nymphas: sed longè diuersa ratione, vt est apud Virgilium & Ouidium. Est autem sine dubio hoc figmentum Homericum, cuius causam tribuit Eust. saxo cuidam, ante vrbem figuram nauis referẽti. ἰστέον δὲ, inquit, καὶ ὅτι ὅλως φαντασία ὡς εἰκὸς τὴν τῆς φαιακικῆς νηὸς πλάσιν ἐποίησεν ἀπολιθωθῆναι. φασὶ γὰρ λίθον τινὰ ἐκεῖ πρὸ τοῦ ἄστεος κεῖσθαι ἐν θαλάσσῃ περὶ Κέρκυραν, νηὸς φαντασίαν παρέχειν, καὶ δι' αὐτὴν τὸ τοιοῦτον λόγον πλάσαι. ὁ δὲ καὶ ὁ ποιητὴς ὑπεμφαίνει ἐν τῷ θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης νηῒ θοῇ ἴκελον, ἵν' εἰκόνα ταῦτα μὴ μόνον βυθίσαι. Subiicit etiam aliam mythicam interpretationẽ, ἵνα δηλαδὴ βλεπόμενος ὁ λίθος σωφρονίζοι τοὺς ὁρῶντας καὶ ἀποπαύοι ἀπὸ τῆς τῶν ξένων πομπῆς. Porrò metamorphosin alteram huic similem subiicit idẽ Eustathius, quæ ex Æliano de Animalib. lib. 15. cap. 23. & Athenæo lib. 7. desumi potest, vterque autem ex Apollonio Rhodio siue Naucratite refert: qui scripsit, Pompilum fuisse portitorem, accidisséque aliquando vt Apollo virginem quãdam formosam adamaret: illam verò Apollinis complexum fugientem, Miletum ad festum quoddam Dianæ venisse: vbi cùm eam rapturus esset Apollo, rogauit hunc Pompilum vt se traiiceret, qui ei paruit: at Apollo derepentè apparens virginem quidem rapuit, nauem autem in lapidem, Pompilum in piscem eius nominis conuertit. Dixi autem hoc esse figmentum Homericum, quamuis sciam rem esse satis facilem naturæ, ligna in saxa indurare: quæ transmutatio valdè est mirabilis, & tamen verissima. Testatur Ouid. 15. Metamorph.

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

Cui similis est fluuius etiam nostro tempore in Aruernia, Qua de rè vide Io. Kentmanum Dresdensem in nomẽclaturis rerum fossilium, & Gesnerum de figuris lapidum cap. 8. & 9. ne res alioqui tam aperta ab vllo in dubium reuocari possit. Quis iam speciem in speciem mutari posse negauerit? Annon vel hoc solo exemplo (vt de experentia conticescam, quia pertinaces, maleuoli & scioli quidam homines planè sunt indigni) constat nobilissima illa & nunquam satis laudata Chemia, quæ auri & argenti confectionem splendidè pollicetur, & magnificè præstat? Annon res eiusdem generis iisdem constantes principiis permutabuntur, si diuersæ & nihil commune inter se habentes idem patiuntur? Sed de his alij: & nos fortasse aliàs. Hoc tantùm addam, mirari me quid [redacted] illo viro Thomæ Erasto, qui meo tempore adhuc est Basileæ, in mentem venerit artem illam transmutatoriam tam anxiè oppugnare (expugnare sanè nunquam poterit) cùm tamen de re sibi tantùm, non etiam aliis non comperta sermonem fecerit. ἀλλ' ἡμεῖς ἐφ' ἑτέροις σκαμμάτων ἥκομεν, neque nos intereà minus illius Ἐράστου ἐραστὴς ἐσόμεθα. Hæc nobis inuitis, lector, & aliud quodammodo agentibus, immò ἐκ παρόδου exciderunt.

ὢ πόποι ἦ μάλα δή) Expauefactis & mirantibus reliquis Phæacensibus subitam illam nauis metamorphosin, illiúsque causam ignorantibus, exponit illam Alcinous. Causam autem intelligo duplicem, efficientem nempe & materialem. Efficiens causa, est Neptunus: materialis, quòd Phæaces ex omnibus nautis nullum damnum patiantur. Ergo ait Alcinous iam se vaticiniorum recordari, quæ à parente olim audierat, Neptunum aliquando nauem reducem in mari perditurum, quod illi πομποὶ ἀπήμονές εἰσιν ἁπάντων. Huc reuocanda est illa nauium Phæacensium descriptio facta anteà lib. 8. circa finem, vnde intelligemus, quomodo incolumes, semper potuerint hactenùs nauigare: vbi etiam hoc ipsum Nausithoi, qui pater fuit Alcinoi, vaticinium ab ipso Alcinoo Vlyssi iisdem verbis

memoratur. Iam verò cùm hoc à Neptuno accidisse intelligat, iubet illum sacrificiis placari, quod vmbram pietatis præ se tulit.

μὴ δ' ἡμῖν πρόμνης) Repetendum est superius Neptuni consilium, in quo duo fuerunt quæ Phæacensibus minitabatur: primùm, nauis in saxum mutationem: deinde, montem se vrbi circumdaturum, ὄρος πόλει ἀμφικαλύψειν. Illud iam consummatum est: alterum verò incertum relinquit Poeta, quod ex his Alcinoi verbis constat, quibus adhuc se irã Neptuni hac in parte deprecari velle ostendit, vnde sequitur nondum illud factum fuisse à Neptuno: quod autem an fecerit, non narrat Poeta: dubium etiam relinquitur, an omnino acciderit. Hoc porrò pluribus explanat Eustathius. Poeta, inquit, præcedentes minas (de monte videlicet vrbi circumdando) fingit, ne quæramus vbinam sit illa remota Phæacia, quam ipse quasi prodigiosè fingit ac ementitur: vt necessarium sit ex iis quæ est comminatus, oculis hominum eam esse ademptam suspicari. Non audet autem asserere minas illas finem suum esse sortitas, subuerterit historiæ veritatem: siquidem Phæaciam esse manifestò constat (vocatur autem Corcyra, hodie verò *Corfu*, & est in ditione Venetorum) Alia etiam de causa finem huius comminationis inexplicatum relinquit, vt reprehendi vlla ratione non possit. Siquis enim confictam illam Phæaciam quærit apud Homerum cognoscere, is affirmare potest se ignorare, siue iuxta illam cõminationem illa absorpta est & funditùs periit, siue etiam res imperfecta mansit. Ideò post illam ἀπειλὴν Poeta Phęacas inducit orantes, ne mons etiam ille à Neptuno vrbi circumdetur, quasi hoc etiam contingens sit: de rebus enim contingentibus concipiuntur preces. Quòd si Phæacia illa reperiatur, vt sanè reperitur, argumentum erit, exoratos fuisse Phæacas à Neptuno: sin verò, contrà, itaque neque inuestiganda erit, quasi iam penitus deleta. Vnde probabile erit, nullum posteà eo comitatus & hospitalitatis honore à Phæacensibus fuisse affectum: atque id quidem, si iam amplius non extet. Sin verò extet, idem est pronunciandum: quia cùm semel eam ob causam iram Neptuni declinauerint, noluerint amplius eum exacerbare, cùm intelligant id ab ipso ægrè & iniquo animo ferri. Atque hæc quidem Eustathius. Ego verò, si roger quid sentiam: respondebo, existimare me Phæacas à Neptuno fuisse exoratos, cùm ea insula, vt diximus, adhuc extet, vt ex omnibus penè Geographis constat, vnde mihi vanus videtur fuisse labor Eustathij in hac ἀμφικαλύψει enarranda: nec minus deceptus Didymus, qui ad illa verba, ὡς οἱ μὲν ῥ' εὔχοντο, hæc annotat, κατὰ τὸ σιωπώμενον ἠφανίσθησαν· τὰ γὰρ κυρωθέντα ὑπὸ θεῶν ἐξ ἀνάγκης πληροῦται. Minatur enim plerumque excidium Deus, quod tamen non accidit: vt docet sacra pagina de Niniua. Quòd ad nauem in saxum conuersam attinet, id videtur confirmari ex eo saxo quod in mari circa illam insulam, quæ Corcyra dicitur, conspici tradunt nauis similitudinem referens, vt idem quoque tradit Eustathius.

Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Χειρί τέ μιν κατέρεξε· δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυίῃ·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Κερδαλέος κ' εἴη καὶ ἐπίκλοπος ὅς σε παρέλθοι
Ἐν πάντεσσι δόλοισι, καὶ εἰ θεὸς ἀντιάσειε.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα, δόλων ἆτ', οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδ' ἐν σῇ περ ἐὼν γαίῃ λήξειν ἀπατάων,
Μύθων τε *κλοπίων, οἵ τοι πεδόθεν φίλοι εἰσίν.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, εἰδότες ἄμφω
Κέρδε', ἐπεὶ σὺ μέν ἐσσι βροτῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων
Βουλῇ καὶ μύθοισιν, ἐγὼ δ' ἐν πᾶσι θεοῖσι
Μήτι τε κλέομαι καὶ κέρδεσιν· οὐδὲ σύ γ' ἔγνως
Παλλάδ' Ἀθηναίην, κούρην Διός, ἥτε τοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίσταμαι ἠδὲ φυλάσσω·
Καὶ δέ σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα.
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην, ἵνα τοι σὺν μῆτιν ὑφήνω,
Χρήματά τε κρύψω ὅσα τοι Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι ἐμῇ βουλῇ τε νόῳ τε·
Εἴπω θ' ὅσσα τοι αἶσα δόμοις ἔνι ποιητοῖσι
Κήδε' ἀνασχέσθαι· σὺ δὲ τετλάμεναι καὶ ἀνάγκῃ·
Μηδέ τῳ ἐκφάσθαι μήτ' ἀνδρῶν μήτε γυναικῶν
Πάντων, οὕνεκ' ἄρ' ἦλθες ἀλώμενος· ἀλλὰ σιωπῇ
Πάσχειν ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἀργαλέον σε θεὰ γνῶναι βροτῷ ἀντιάσαντι,
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ· σὲ γὰρ αὐτὴν παντὶ ἐΐσκεις.
Τοῦτο δ' ἐγὼ εὖ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα
Εἵως ἐνὶ Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς,
Οὔ σέ γ' ἔπειτα ἴδον κούρη Διός, οὐδ' ἐνόησα
Νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγος ἀλάλκοις·
Ἀλλ' αἰεὶ φρεσὶν ᾗσιν ἔχων δεδαϊγμένον ἦτορ
Ἠλώμην, εἵως με θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Πρίν γ' ὅτε Φαιήκων ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Θάρσυνάς τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐς πόλιν ἤγαγες αὐτή.
Νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς γουνάζομαι (οὐ γὰρ ὀΐω
Ἥκειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον, ἀλλά τιν' ἄλλην
Γαῖαν ἀναστρέφομαι· σὲ δὲ κερτομέουσαν ὀΐω
Ταῦτ' ἀγορευέμεναι, ἵν' ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσῃς)

γρ. κλοπίμων, ἐπικλοπίων

Sic dixit: risit autem dea glaucis oculis Minerua,
Manúq. ipsũ demulsit, corpus.a. assimilata est mulieri
Pulchræque magnæq́, & illustria opera scienti,
Et ipsum apellans verba velocia alloquuta est,
Dolosus esset, & fallax, qui te superaret
In omnibus dolis, & si Deus opponeret
Male, versute, dolis insatiabilis non voluisti,
Neque in tua cùm sis terra desistere à fallacijs
Verbáque fallacia, quæ tibi ab ortu amica sunt,
Sed agè ne hos dicamus, cùm sciamus ambo
Dolos, quoniã tu quidem es hominũ quã optimᵘˢ omniũ
Consilio & verbis, ego autem in omnibus Dijs,
Consilióque glorior & dolis, neque tu cognoscebas
Pallada Mineruam filiam Iouis, quæ tibi semper
In ommnibus laboribus asto, & seruo,
Atque te Phæacibus gratum omnibus reddidi.
Nunc rursus huc veni, vt tibi consilium contexam,
Fortunásque abscondã quascunq. tibi Phæaces illustres
Dederunt domum eunti meo consilióque menteque:
Dicámque quos tibi fatale est ædibus in fabrefactis
Dolores tolerare, tu autem tolera, & necessitate:
Neque alicui eloquere neque virorum, neq. mulierum
Omnium, cur venisti errans, sed tacendo
Patere dolores multos iniurias sustinens virorum.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
Difficile te Dea cognoscere homini occurrenti,
Et valdè scienti, te enim ipsam vnicuique assimilas.
Hoc autẽ ego certò scio quòd mihi antea benigna eras,
Quamdiu in Troia pugnabamus filij Achiuorum.
At postquam Priami ciuitatem diripuimus altam,
Cõscẽdimus verò naues, Deus autẽ dissipauit Achiuos,
Non te postea vidi filia Iouis, neque animaduerti
Nauem meam ascendentem, vt mihi dolorẽ amoueres:
Sed semper mentibus proprijs habens confectum cor
Erraui quousque me dei malo soluerunt,
Prius quàm cùm Phæacum virorum in vbere populo
Confirmasti verbis & in ciuitate duxisti ipsa.
Nunc autem te per patrem quæso (non enim puto
Venisse in Ithacam conspicuam, sed aliquam aliam
Terram obuersor, te autem illudentem puto
Hæc dicere, vt meas mentes deciperes)

Dic

Dic mihi vtrum verè dilectam in patriam venerim.
Huic respondit postea dea cæsia oculis Minerua.
Semper tibi talis in præcordijs cogitatio.
Propterea & te non possum permittere infelicem esse,
Quoniam facundus es, & ingeniosus & prudens,
Cupidè enim alius vir vagatus si rediisset,
Cuperet in ædibus videre filiosq; vxorémque.
Tibi autem non gratum est scire neque quærere,
Antequam tuæ vxoris periculum feceris, quæ tibi sic
Sedet in ædibus, luctuosæ autem ei semper
Pereunt noctes & dies lacrymanti.
At ego hoc quidem nũquã nõ credidi, sed in animo
Sciebam, quòd redibis perditis omnibus socijs
Sed non volui Neptuno obsistere
Patruo, qui iram induxit in animum
Iratus, quòd ei filium dilectum excæcasti.
Sed agè tibi ostendam Ithacæ pauimentum vt credas.
Phorcynis quidem hic est portus marini senis,
Hæc autem in vertice portus patula oliua.
Prope autem ipsam antrum altum obscurum
Sacrarum Nympharum. quæ Naides vocantur:
Hæc autem spelunca lata contecta, vbi tu multas
Sacrificabas Nymphis perfectas hecatombas:
Hic autem magnus est mons indutus sylua.

Εἰπέ μοι εἰ ἐτεόν γε φίλην ἐς πατρίδ' ἱκάνω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα·
Τῷ σε καὶ οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,
Οὕνεκ' ἐπητής τ' ἐσσὶ καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων.
Ἀσπασίως γάρ κ' ἄλλος ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἵετ' ἐνὶ μεγάροις ἰδέειν παῖδάς τ' ἄλοχόν τε·
Σοὶ δ' οὔπω φίλον ἐστὶ δαήμεναι οὐδὲ πυθέσθαι,
Πρίν γέ τι σῆς ἀλόχου πειρήσεαι, ἥ τέ τοι αὔτως
Ἧσται ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσιν νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ τὸ μὲν οὔποτ' ἀπίστεον, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Ἤιδε' ὃ νοστήσεις ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους·
Ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
Πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι* χόλον ἔνθετο θυμῷ, γρ. κότον
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ' ἄγε τοι δείξω Ἰθάκης ἕδος, ὄφρα πεποίθῃς.
Φόρκυνος μὲν ὅδ' ἐστὶ λιμὴν, ἁλίοιο γέροντος.
Ἥδε δ' ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠεροειδὲς,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται·
Τοῦτο δέ τοι σπέος εὐρὺ κατηρεφὲς, ἔνθα σὺ πολλὰς
Ἔρδεσκες Νύμφῃσι τεληέσσας ἑκατόμβας.
Τοῦτο δὲ Νήριτόν ἐστιν ὄρος καταειμένον ὕλῃ.

COMMENTARIVS.

ὁ δ' ἔγρετο) Absoluto illo exitu Phæacensis nauigationis: redit ad præcipuum institutum de Vlysse. Is antea, vt videmus, à Phæacibus dormiens fuit in terram expositus: nunc autem excitatus proculdubio attonitus fuit, quòd ignorarit, vbi terrarum esset, siquidem patrium solum non agnouit, ídque propter diuturnam ab illo absentiam. Quàm autem commotus animo fuerit, testabitur sequens illius oratio.

περὶ γὰρ θεός) Illud γὰρ cùm sit αἰτιολογικόν, hoc tamen loco non videtur esse eiusdem officij: neque enim hæc quę subiicit cum præcedentibus, quasi redditio sit causæ, cohærent. Nam nubes ista quam Vlyssi circumfudit Minerua, non facit vt ignota sit ei sua patria: sed vt ipse aliis sit ignotus: ait enim, ὄφρα μιν αὐτὸν ἄγνωστον τεύξειεν. Et tamen paulò pòst infert, τοὔνεκ' ἄρ' ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι. Ait τοὔνεκα, nempe propter illam ipsam eandem nubem. Ergo dicendum videtur, duos fuisse eius nubis effectus. vnum quidem, vt Vlysses ab aliis non agnosceretur: alterum, vt ipse patriam suam non agnosceret. Itaque posteà cùm agnoscet, dicetur illi remota fuisse à Minerua nubes, ὣς εἰποῦσα θεὰ σκέδασ' ἠέρα, εἴσατο δὲ χθών.

πατρίδα γαῖαν) Vidit quidem Vlysses patriam, sed eam se videre ignorauit, vt in superiore annotatione vidimus: hoc ergo quod nunc dicitur, ex persona Poetæ loquentis est accipiendum.

ὤ μοι ἐγώ) Mœstus & attonitus Vlysses, quòd in ignoto solo consideret, in suæ calamitatis deplorationem erumpit: & cùm alias immanitatem multorum, ad quos peregrinando diuertebat, sit expertus, dubitat an idem quoque nunc sibi contingat, an contrà iura hospitalitatis sancta apud huius soli incolas & inuiolata sint. Quid faciat vir iamdiu variis grauissimísque agitatus erroribus, qui Ciconum, qui Læstrigonum, qui Polyphemi, qui Scyllæ, qui Solis, qui Neptuni crudelitatem senserat? vbi se tutum credet? aut quod sibi tandem asylum paratum speret, in cuius perniciem cœlum, terra, mare denique ipsum conspirasse videbantur? Ecce recenter Phæacum (vt ipse quidem putat) inhumanitatem experitur, à quibus sub spe reductionis in patriam sibi tam magnificè hesterna die facta in locum ignotum fraudulenter exponitur, ibi desertus iacet: ibi iam nouum hoc infortuniũ solus deplorans, solásque auras, rupes aquas & humum planctibus luctibúsque verberat. Quid faciat ergo? In hospites illos Phæacas asperè inuehitur, eósque summæ inhospitalitatis crudelitatísque insimulat: tandem Iouem aduersus eorum perfidiam implorat, ab eóq; facti istius vltionem petit. En in quas cogitationes miseri hominis animus delabatur, en qui grauissimè in viros innocentes inuehatur. Quàm id sine causa Vlysses fecerit, docebunt sequentia.

ὅς τε καὶ ἄλλους) Vide quid de Deo Homerus noster sentiat, eum nimirum non ociosum, aut mortalia minimè curantem: sed summo cum studio (illud ἐπὶ enim in ἐφορᾶν hanc vim habet, vt aliàs docebimus) actiones hominum inspicientem & obseruantem: neque id solùm, sed etiam malefacta punientem inducit. Et hoc ipsum est, quod alibi dicit, ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα. Egregia sanè vox, & quæ animis hominum insculpta esse debeat, vt sciant esse in cœlis scelerum vltorem Deum, qui impunita illa minimè relinquit.

τῶν μὲν ἄρ' οὔ τι ποθεῖ) Duo erant de quibus superiore oratione Vlysses conquerebatur. primùm, quòd in patriam non esset reductus: deinde, quòd fortasse à Phæacensibus nonnihil ex illis donis erat surreptum. Hoc postremum exploraturus ea explicuit, inspectísque omnibus iam fidem Phæacensium hac in parte obseruauit & expertus est, nihil enim desiderauit. Illud autem primùm posteà verum etiam experietur, itaque intelliget falsò se de Phæacibus esse conquestum.

ἦλθεν Ἀθήνη) In hac peregrinationum catostrophe suum Vlyssem Minerua non deserit, quæ in reliquis actibus semper ei affuisset. Desolato ergo illi & his angustiis conflictato sese offert, assumpto tamen adulterino corpore: sed tamen loco præsenti conueniente & accommodato. Siquidem cùm locus esset pascuis refertus, pastoris etiam persona videtur potius fuisse assumenda: vt non θεὸς, sed ἄνθρωπος ἀπὸ μηχανῆς existimaretur. Non autem vulgari & plebeio cuidam pastori se assimulat, sed regis filio. Antiquitùs enim Regium etiam genus hoc munere pascendi defungebatur, quia res quoque pecuaria habebatur pro nobilissima, & eorum dignitate minimè indigna. Quantum quæso sequentia secula ab illa simplicitate desciuerunt. Quantùm distat ab illa veterum Regum laudatissima ingenuitate nostrorum fastus & superbia! Sed nos scriptis nostris inuidiam ne concitemus.

τὴν δ' ὀδυσσεύς) Ita loquitur Poeta ex se ipso: nam Vlysses Mineruam esse ignorauit, vt ex sequenti eius alloquio constat, vbi masculino genere Mineruam compellat, donec eam verè agnouerit.

ὦ φίλ' ἐπεί σε πρῶτα) Cùm iuuenem illum vidisset Vlysses, proculdubio ad eius conspectum paululùm est perturbatus: ideò in ipso initio animum eius blandè demulcet primùm honesta salutatione: deinde illius crudelitatem deprecatur, si forsan ea mente sibi obuiam factus fuerit. Posteà de hoc solo in quo iam est, eum interrogat. Huic parti respondet mox Minerua.

νήπιός εἰς) Hæc est Mineruæ responsio, qua Vlyssis petitioni de hac regione satisfacit, satis asperis tamen verbis, cùm eum stultũ appellat, quasi regio tam celebris ei etiam ignota esse non debeat. Quia autem similis dubitatio in eos, qui ex remotis terris adueniunt, cadit, petit ab Vlysse Minerua, an illi ita accidat. Quod autem ne ea quidem ratione id ipsum ignorare possit, docet: quia tũ ad ortum tum ad occasum vsque eius fama peruenerit. Vnde videtur Vlyssis animum hac patriæ laude titillare: tum subiicit Ithaci so-

li naturam,postremò quasi illius celebritatem repetens, eam etiam Troiæ auditam asserit, quamuis à Græcia longè distet: vbi terram istam nomine proprio designat,vt suspensum Vlyssem amplius non detineat. Sic vno anfractu orationis eum gaudio & mœstitia replet:gaudio quidem, indicatione patriæ:mœstitia, recordatione Troiæ, à qua rediens Vlysses tot erroribus agitatus tot calamitates pertulerit. Ita rectè personæ herois orationem Minerua accommodat.

ἦ τοι μὲν τρηχεῖα) Hæc est descriptio celeberrimæ illius insulæ Ithacæ,primùm ab eius asperitate,quia nimirū saxosa esset,ac proinde equis minime apta. Vnde Telemachus suprà lib.4.tres equos cum curru,quos ei dono hospitali offerebat Menelaus,recusauit eo ipso prætextu,quòd ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἄρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών. Quæ qualitas ex omnium insularum qualitate pendet,vt ibidem subiicit, οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων. Vnde Æneas 2.Æneid.Effugisse se scopulos Ithacæ memorat,per contemptum videlicet,quos tamen Vlysses & Telemachus plurimi æstimarunt. Quanquam neque omnino ferunt asperanadi,cur asperitatem illam fertilitas terræ,& pascua pinguia compensauerint,à quibus statim eam describit Minerua.

οὐδ' ἐγ ἀληθέα) Qui duplicem Vlyssem appellauit (appellauit autem Horatius) ex hoc loco ansam potissimùm cepisse videtur, siquidem cùm ille aliud in pectore conclusum haberet,aliud tamen in ore promptum habuit.Nam se primùm Vlyssem esse dissimulauit,deinde integram etiam narrationem aduentus sui,ac eius causam planè alienam à veritate exposuit. Atque hoc est duplicem esse,vt ait Poeta,αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν, quod illi tamen familiare fuisse docet illa vox αἰεί. Et id summæ prudentiæ tributum est,quam in rebus humanis necessariam esse,vnus hic heros testatur amplissimè.

ὅττι φίλον υἱα) Si verum est,vt vult Poeta,interfectū fuisse ab Vlysse Orsilochum Idomenei filium, mirū est quòd tam humaniter exceptus hospitio ab Idomeneo dicatur in historia Dictys Cretensis. Talis enim eius reditus ab eo describitur, quem iuuat hoc loco referre,idque semel,ne sæpius nobis impòsterum sit commemorandus. Sic ergo ille, Per idem tempus,inquit,Vlysses Cretam appulsus est, duabus Phœnicum nauibus mercedis pacto acceptis. Namque suos cum sociis atque omnibus quæ ex Troia habuerat,per vim Telamonis amiserat scilicet infesti ob illatam per eum filio necem, vix ipse liberatus industria sua: percunctantique Idomeneo, quibus ex causis in tantas miserias deuenisset,erroris initium narrare occipit. Quo pacto appulsus Zimarum multa inde per bellum quæsita præda nauigauerit: appulsúsque ad Lotophagos, atque aduersa vsus fortuna, deuenerit in Siciliam: vbi per Cyclopem atque Læstrigonam fratres, multa indignè expertus, ad postremum ab eorum filiis Antiphate & Polyphemo plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Arenen,postquam Elpenoris socij eius amore peribat, rapere conatus. Vbi res cognita est,interuentu parentis puella ablata per vim, exactus per Æolus insulas deuenit ad Circen,atque inde ad Calypso, vtranque reginam insularum: in queis morabantur, & quibusdam illecebris animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus peruenerit, ad hunc locum in quo exhibitis quibusdam sacris futura defunctorum animis dignoscerentur. Post quæ appulsus Sirenarum scopulis. vbi per industriam liberatus sit. Ad postremum inter Scyllam & Charybdin mare sæuissimum,& illata sorbere solitum plurimas nauium cum sociis amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium incurrisse, atque ab his per misericordiam reseruatum. Igitur vti voluerat, acceptis à Rege nostro duabus nauibus, donatúsque multa præda,ad Alcinoum regem Phæacum remittitur. Ibi ob celebritatem nominis per multos dies benignè acceptus,cognoscit Penelopen à triginta illustribus viris diuersis ex locis in matrimonium postulari. Híque erant à Zacyntho, Echinadibus, Leucadia,Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet Regi vti secum ad vindicandam matrimonij iniuriam nauigaret. Sed postquàm deuenêre ad eum locum paulisper occultato Vlysse, vbi Telemachum rem quæ parabatur, edocuêre, domum ad Vlyssem clam veniunt:ibique vino multo atque epulis iam repletos procos, ingressi interficiunt,&c. Ex quibus omnib. illud est quod huic loco obstat, quia si filium Idomenei interfecit Vlysses, quomodo postmodùm tam humaniter ab illo est exceptus? Dicendum itaque est,hac in parte dissentire Historicum à Poeta,cuius sententia hoc loco eò redit. Orsilochum ab Vlysse interfectum,quòd ille hunc præda Troiana quæ ei obtigerat, priuare vellet. Vnde odium inter eos anteà aliqua de causa concitatum fuisse necesse est, quam etiam Poeta explicat, nimirum quòd Vlysses imperio Idomenei apud Troiam non se subiiceret,sed seorsim suas copias moderaretur. Vbi duo placet obseruare,primùm ambitionem Idomenei,qui tantum heroem sibi subditum esse voluit:deinde filij Orsilochi charum erga patrem animum,qui pro illo inimicitiam cū Vlysse contraxerit. Vterque tamen,id est pater & filius damnandus:ille propter ambitionem, hic propter leuitatem,& hoc pacto iustior erit causa Vlyssi interficiendi Orsilochi: cui accedit,quòd vim illi afferre Orsilochus voluisset in raptu prædæ, vt scribit Poeta. Attendenda est tamen ratio,qua eum Vlysses interfecit,nimirum ex insidiis,idque noctu.Sed cur non vi aperta & in media luce id præstitit? Huc illud Æneæ apud Virgilium 2.Æneid.aduoco,

----dolus an virtus,quis in hoste requirat?

Enimuerò cùm eo animo hostem tuum sis aggressurus: vt eum è viuis tollas: quid refert quo pacto id facias? Atque ita quidem factum suum excusaret Vlysses.Sed hæc tamen vltionis via minus est generosa & candida, neque laudem vllam promeretur:quia potiùs ignaui & timidi hominis esse videatur quàm illa quæ aperte peragitur. In bellis autem magis laudari solet, quàm in priuatis diffidiis,quale fuit hoc Orsilochi & Vlyssis.Sed quid agimus;aut quò nos sensus abripit? Totus hic locus sanè alio modo est intelligendus,nam non hæc ab Vlysse ita narrantur,vt se Vlyssem prodat,sed procul dubio Cretensem quendam.Quia autem procos Penelopæ intelligebat, scire amicùm esse Vlyssem Idomeneo,hanc causam sui in illum,aut potiùs illius in se odij apud hunc iuuenem Ithacum prætexit, vt eò faciliùs ab iis exciperetur. Et ista rectè monuit Eustathius: nos in superioribus veritatem rei examinabamus: hæc causam meliùs sunt huius loci sententiæ accommodata. Ergo Cretensis hic Vlysses mendacium pro vera narratione obtrudens causam illi vulgato prouerbio dedisse videtur,quod est apud Callimachum in hymno in Iouem, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται.

δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί) De hac ratione qua Deos suos fingit Homerus corpus assumere, aliàs nonnulla diximus ex Plutarcho: documúsque id de industria à Poeta inductum,vt meliùs eorum ἐνάργειαν omnibus persuaderet. Quod omnino à sacrosanctis paginis non abhorret,vt sæpissimè θεοὶ ἀνθρωποι hominum oculis sese obiiciunt, non quòd humanis corporibus prædita sit diuinitas(exceptâ secunda illa persona Trinitatis generis humani redemptrice)sed quia alio modo percipi non potest,ac primis illis & rudibus adhuc temporibus Numinis aut Angelorum visibili præsentia hominum animos confirmari oportebat. Vide quæ iam à nobis super hac re annotata sunt Iliad.lib.17.pag.242.& 243. Aliud est tamen hîc obseruandum, in alia nimirum atque alia subinde corpora solitos hos Deos Homericos sese commutare:sic Proteus suprà lib. 4. varias formas accipiebat, & hoc loco Minerua derepentè ex virili in muliebrem speciem sese transformat, quæ sanè Deæ fuit conuenientior. Assumit autem corpus suæ maiestatis consentaneum,vt faciliùs Vlyssi persuaderet se esse eam, quæ non ficta præsentia ipsi adesset. Vbi videtur notandum, non solùm corporis elegantiam (quam ὥραν vocant Græci,vel,si mauis,κάλλος)à sapientia non abhorrere: sed etiam omnium maximè illi esse accommodatam, nequis illa duo separet,quanquam necessarium non sit vt coniungantur.Sed quemadmodum in Regiis ædificiis non solùm internæ,sed etiam externæ partes ab elegantia commendari volunt:sic virtutis aut sapientiæ domiciliū eodem elegantiæ splendore fulgere debet,vnde miram vtriusque harmoniam natura concinnat,cui in rebus humanis nulla videtur esse comparanda. Et nescio quo pacto venustas illa corporea animi venustatem effingere amat,externúsque ille ornatus internus ferè arguit,adeò vt alterutrum ab alterutro separatum minoris fieri soleat.Vnde rectè illud Theognidis,

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
ὄλβιος,ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.i.vt ego verto:

Rarò homines virtus & præstans forma sequuntur.
Felix ornari quisquis vtroque potest.

Et apud Menandrum.

ὅταν φύσει τὸ κάλλος ἐπικοσμῇ τρόπος
χρηστός, διπλασίως ὁ προσιὼν ἁλίσκεται.

Si naturæ decus exornent mores,
Boni dupliciter accedens capitur:

hoc est,duplicem habet causam illius amandi,in quo vtrumque inest. Ergo dicamus cum Monostichis,

ὡς ἡδὺ κάλλος,ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα:

Quàm grata forma est,cui comes modesta mens.

Virgil.lib.5. *Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.*

Iam si vtrumque Natura seiunxerit,internos ornatus externis anteponemus,& cum Euripide in Chrysippo dicemus;

δύσμορφος εἴην μᾶλλον,ἢ καλὸς κακός.

Deformis sim potiùs quàm pulcher & malus.

Denique de homine non ex ipsa pulchritudine,sed ex eius moribus iudicium est ferendum,iuxta illud in Monostichis,

μὴ κρῖν' ὁρῶν τὸ κάλλος,ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Quò refert illud Euripidis in Oedipo,

νοῦν χρή θεάσασθαι,νοῦν· τί τῆς εὐμορφίας
ὄφελος,ὅταν τις μὴ φρένας καλὰς ἔχῃ.

Animus spectandus est,nihil pulchritudo
Iuuat,cùm quis mentem non bonam habet.

At

At quàm rectè vtrumque conueniat, sub exemplo Mineruæ videtur Poëta docuisse.

κερδαλέ@ κ' εἴη) Hac oratione Minerua tria præstat. primùm Vlyssis dissimulationem detegit: deinde sese ipsi patefacit: tertiò pollicetur se illi ea explicaturam, quæ illi imposterum sunt agenda. In prima ergo parte ingenium Vlyssis vafrum & versutum describit, quod vt anteà dicebamus, summæ prudentiæ illius attribui solet: ea enim est ratio securè viuendi variis esse moribus, & ad negotia, prout illa etiam varia sese offerunt, accommodatis. Et hoc est Polypo similem fieri, quod monet vulgatissimum illud distichon Theognidis à Plutarcho in lib. περὶ πολυφιλίας memoratum:

πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου ὃς ποτὶ πέτρῃ,
τῇ προσομιλήσῃ τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illis,
Si quibus admorit, saxa colore refert.

Vbi se latissimus disputandi campus aperit, vtrum id laudi an vitio sit tribuendum. Sed cùm iam illud argumentum attigerit Erasmus in Adagiis Cent. Chiliad. 1. prouer 93. & si à nobis repetendum sit, tam breuibus forsitan spaciis tota oratio concludi non possit, pluribus non agemus. Id solùm pronuncio, moderatè esse ea de re statuendum, & his nostris præcipuè temporibus. Quod ergo salua pietate & probitate fieri potest, id ego licere cuiuis existimo. Quorsum enim illi caperata fronte Catones, qui vbique gentium rigidè mores suos seruant? Constantiæ nimirum colorem actionibus suis prætexunt, quasi illi reliquis normam præscribant, cæterùm reliquorum legibus sese solutos arbitrentur. Sed hæc fortasse instituto nostro minimè inseruiunt: aliud enim est, quod Vlysses in hac parte dissimulat, cautè videlicet ac prudenter de vita sua sollicitus, quam toties in periculum varij casus vocauerant. Et hoc nullus est, credo, qui prudentiæ maximæ non assignet, non minus ac factum illud Dauidis in sacra pagina, quo insaniam simulauit: aut illud etiam nostri ipsius Vlyssis, quod alij commemorant, cùm salem in agro sereret. Ergo quod hìc Minerua Vlyssi quasi exprobrat vafritiem, non est in sinistram partem accipiendum, vt illam damnare videatur: nam & ipsa paulò pòst laudem ex eadem re captat, cùm se talem inter Deos esse testatur, qualis est inter homines Vlysses, nimirum dolis & consilio præditus: vnde etiam proculdubio Vlyssem commendari voluit. Et hæc quod ad primam huius orationis partem. In secunda verò Minerua Vlyssi se verè patefacit, idque cum præcedentium beneficiorum commemoratione, maximè verò recentis illius quo apud Phæacas fuit acceptissimus. Sic Vlyssem præsentia sua confirmauit, ac docuit eum quã difficile sit Deo imponere. In tertia autem parte spondet Minerua se Vlyssi expositurum, quinam adhuc illi restent dolores in ipsa etiam patria sustinendi. Vnde Vlyssem minimè est consolata, neque eum à præcedentibus laboribus refocillauit, cùm alios illi etiamnum superesse commemoret: quin potiùs in desperationem conicit, vt qui nullam sibi calamitatum metam positam esse videat, atque adeò in ipso portu, imò etiam extra portum naufragium faciat, aut saltem naufragij subire periculum.

ἀργαλέον σε θεά) Excusat se Vlysses, quòd Mineruam verè non agnouerit: idque duabus de causis. primùm, quòd illa se in varias formas subinde commutat, vnde nihil certi de ea possit statuere, etiamsi oculis suis subiiciatur: deinde propter desuetudinem, si quidem iam inde à decem annis, id est à profectione ex Troia eam non viderit.

θεὸς) Quis iste Deus? annon summus ille Deorum? Sanè hìc illud est refricandum, quod sæpè monuimus, Homerum vera falsis miscuisse, maximè verò in argumento de Deo: quem interdum ita designat, vt eum Christianè loqui putes, quod hoc loco videre est, vbi Deo vnico Achiuorum dissipationem tribuit. Vide quæ ea de re aliàs annotauimus, præcipuè lib. 1. Iliad. pag. 10.

θαρσύνας τ' ἐπίειπας) Vnde nouit hoc Vlysses? Nam ibi Mineruam sanè non putabat se vidisse, id est suprà lib. 7. Itaque hoc ex ipsius Mineruæ verbis in præcedenti oratione collegisse potuit, alioqui enim id anteà non resciuit, saltē quantū est à Poeta obseruatū, nisi hoc κατὰ τὸ σιωπώμενον sit intelligendū, vt ille pro sua sagacitate rē, vt erat, sit subodoratus. Sed prior sententia mihi magis probatur.

νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς) Hæc Vlyssis ἀπιστία notanda est, qui Mineruæ credere noluerit, de patria sua affirmanti. Quod iis maximè solet accidere, qui rem summoperè exoptant: desiderium enim illã potiundi facit, vt præsentem etiam vix se possidere credant. Ideò Vlysses accuratiùs Mineruam percunctatur, an reuera hæc sit Ithaca sua patria. Cui posteà Minerua satisfacit, amorem suum erga illũ testata, & rationem cur eum tot periculis non eripuerit: ac vt meliùs ei persuadeat hanc esse Ithacam, subiicit breuem loci in quo erat, descriptionem, quæ Vlyssi sui memoriam posset refricare, vt etiam accidit.

Pallas Minerua filia Iouis ægiochi,
Hi autem sedentes sacræ apud radicem oliuæ,
Deliberabant procis insolentibus mortem.
Tum autem verba incœpit cæsia oculis Minerua,
Generose Laërtiade prudens Vlysses,
Cõsidera quomodo procis impudẽtibus manus inferas,
Qui iam tibi triennium domum regunt,
Ambientes diuinam vxorem & dona dantes.
Illa autem tuum semper reditum lugens in animo,
Omnibus quidem spem dat, & pollicetur verò vnicuiq.
Nuncijs præmissis, mens autem ei alia versat.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
O Dij iam verò Agamemnonis Atridæ
Perire mala morte in ædibus debui,
Nisi mihi tu quæque Dea in tempore dixisses.
Sed agè consilium texe, quomodo puniemus ipsos.
Apud me autem ipsa asta animũ peraudacem immittes,
Qualem quando Troiæ soluimus magna mœnia,
Si mihi sic animosa stabis Minerua.
Et cum trecentis ego viris pugnarem
Tecũ venerabilis dea, quando me prompta adiuuares.
Huic autem respondit postea Dea, cæsia Minerua.
Et valdè tibi ego adero, neque me falles.
Cùm hæc iam struxerimus, & alicuius spero
Sanguineq; cerebroq; perfudere magnum pauimentum
Virorum procorum, qui tibi fortunas edunt.
Sed agè te incognitum faciam omnibus hominibus.
Arefaciam quidem cutem pulchrã in flexibilib. mẽbris,

Παλλὰς Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Τὼ δὲ καθεζομένω ἱερῆς παρὰ πυθμέν' ἐλαίης,
Φραζέσθην μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὄλεθρον.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Φράζευ ὅπως μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσεις,
Οἳ δή τοι τρίετες μέγαρον κάτα κοιρανέουσιν,
Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον, καὶ ἕδνα διδόντες.
Ἡ δὲ σὸν αἰεὶ νόστον ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν,
Πάντας μέν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας προϊεῖσα· νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Φθίσεσθαι κακὸν οἶτον ἐνὶ μεγάροισιν ἔμελλον,
Εἰ μή μοι σὺ ἕκαστα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε μῆτιν ὕφηνον ὅπως ἀποτίσομαι αὐτούς.
Πὰρ δέ μοι αὐτὴ στῆθι, μένος πολυθαρσὲς ἐνεῖσα,
Οἷον ὅτε Τροίης λύομεν λιπαρὰ κρήδεμνα.
Αἴκέ μοι ὣς μεμαυῖα παρασταίης Γλαυκῶπι,
Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἄνδρεσσι μαχοίμην
Σὺν σοὶ, πότνια θεὰ, ὅτε μοι πρόφρασσ' ἐπαρήγοις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Καὶ λίην τοι ἔγωγε παρέσσομαι, οὐδέ με λήσεις,
Ὁππότε κεν δὴ ταῦτα πενώμεθα· καί τιν' ὀΐω
Αἵματί τ' ἐγκεφάλῳ τε παλαξέμεν ἄσπετον οὖδας
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον τεύξω πάντεσσι βροτοῖσι.
Κάρψω μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,

Vers. isti vsq; ad sign. stell. preponũtur prox. pagin. 195. praeced.

Ὣς εἰποῦσα θεὰ σκέδασ' ἠέρα· εἴσατο δὲ χθών.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ· κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Αὐτίκα δὲ Νύμφῃς ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι Νηϊάδες κοῦραι Διὸς, οὔποτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ὔμμ' ἐφάμην· νῦν δ' εὐχωλῇς ἀγανῇσι
Χαίρετ'· ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν ὡς τὸ πάρος περ,
Αἴκεν, ἐᾷ πρόφρων με Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη
Αὐτόν τε ζώειν, καί μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Ἀλλ' ἄγε, χρήματα μὲν μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Θείομεν αὐτίκα νῦν, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνῃ·
Αὐτοὶ δὲ φραζώμεσθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ δῦνε σπέος ἠεροειδὲς,
Μαιομένη κευθμῶνας ἀνὰ σπέος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον πάντ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἀτειρέα χαλκὸν,
Εἵματά τ' εὐποίητα, τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηκε· λίθον δ' ἐπέθηκε θύρῃσι
* * * Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὀλέσω τρίχας, ἀμφὶ δὲ λαῖφος
Ἕσσω ὅ κεν στυγέῃσιν ἰδὼν ἄνθρωπος ἔχοντα.
Κνυζώσω δέ τοι ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε,
Ὡς ἂν ἀεικέλιος πᾶσι μνηστῆρσι φανείης,
Σῇ τ' ἀλόχῳ, καὶ παιδὶ τὸν ἐν μεγάροισιν ἔλειπες.
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος· ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε,
Παῖδά τε σὸν φιλέει καὶ ἐχέφρονα Πηνελόπειαν.
Δήεις τόν γε σύεσσι παρήμενον· αἱ δὲ νέμονται
Πὰρ Κόρακος πέτρῃ, ἐπί τε κρήνῃ Ἀρεθούσῃ,
Ἔσθουσαι βάλανον μενοεικέα, καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσαι, τά θ' ὕεσσι τρέφει τεθαλυῖαν ἀλοιφήν.
Ἔνθα μένειν, καὶ πάντα παρήμενος ἐξερέεσθαι,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼν ἔλθω Σπάρτην ἐς καλλιγύναικα,
Τηλέμαχον καλέουσα τεὸν φίλον υἱὸν, Ὀδυσσεῦ·
Ὅς τοι ἐς εὐρύχορον Λακεδαίμονα πὰρ Μενέλαον
Ὤχετο, πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος, εἴ που ἔτ' εἴης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Τίπτε τ' ἄρ' οὔ οἱ ἔειπες, ἐνὶ φρεσὶ πάντ' εἰδυῖα;
Ἦ ἵνα που καὶ κεῖνος ἀλώμενος ἄλγεα πάσχῃ
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον; βίοτον δέ οἱ ἄλλοι ἔδουσι;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μὴ δή τοι κεῖνός γε λίην ἐνθύμιος ἔστω.
Αὐτή μιν πόμπευον, ἵνα κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο,
Κεῖσ' ἐλθὼν· ἀτὰρ οὔτιν' ἔχει πόνον, ἀλλ' ἕκηλος
Ἧσται ἐν Ἀτρείδαο δόμοις, παρὰ δ' ἄσπετα κεῖται.
Ἦ μέν μιν λοχόωσι νέοι σὺν νηὶ μελαίνῃ,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τάγ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη·
Κάρψε μὲν οἱ χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὄλεσε τρίχας, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Πάντεσσι μελέεσσι παλαιοῦ θῆκε γέροντος.
Κνύζωσεν δέ οἱ ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε.
Ἀμφὶ δέ μιν ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλεν, ἠδὲ χιτῶνα,
Ῥωγαλέα, *ῥυπόωντα, κακῷ δὲ μεμορυγμένα καπνῷ·
Ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἕσσ' ἐλάφοιο
Ψιλόν· δῶκε δέ οἱ σκῆπτρον καὶ ἀεικέα πήρην,

γρ. ῥυπόεντα. γρ. μεμορυχμένα.

Sic fata Dea dissipauit nebulam: apparuit autem terra,
Lætatusq; est postea patiens diuinus Vlysses
Gaudens sua terra, osculatus est autem almã tellurem,
Statim autem Nymphis supplicauit manibus sublatis,
Nymphæ Naiades, filiæ Iouis, nunquam ego
Videre vos dicebam, nunc vocibus lætis
Saluete: at & dona dabimus, sicuti anteà,
Si sinet prompta Iouis filia prædatrix
Ipsumq́ viuere, & mihi charum filium augebit.
Hunc autem rursus affata est cæsia oculis Minerua,
Confide, ne te hæc in præcordijs tuis solicitent.
Sed fortunas quidem in intimo antro diuino
Ponamus statim nunc, vbi hæc tibi salua maneant.
Ipsi autem consultemus, vt quàm optimè fiant,
Sic loquuta dea intrauit speluncam obscuram
Quærens latibulum per speluncam: at Vlysses
Citò omnia portauit aurum & magnum æs,
Vestésque fabrefactas quas ei Phæaces dederunt.
Et hæc quidem disposuit, lapidem autẽ imposuit foribus
Flauos. a. ex capite delebo crines, circum autem pallium
Induam, quòd auersetur conspicatus quilibet habentem,
Deformabo autem tibi oculos anteà perpulchros.
Sic turpis omnibus procis apparebis,
Tuæ vxori & filio quem in ædibus reliquisti.
Ipse autem primùm subulcum pete,
Qui tibi suum custos, simul autem tibi benè vult
Filiumq; tuum diligit, & prudentem Penelopem.
Inuenies hunc suibus assidentem, hæ autem pascunt
Apud Coracis petram ad fontem Arethusam,
Comedentes glandem gratam, & nigram aquam
Bibentes, quæ suibus nutriunt florentem pinguedinem.
Illic mane, & omnia assidens interroga,
Quousque ego eam Spartam in ornatam mulieribus,
Telemachum vocatura tuum dilectum filium, Vlysses,
Qui in magnam Lacedæmonem ad Menelaum
Iuit perconctaturus tuam famam, sicubi adhuc esses.
Huic autem respondens, loquutus est prudens Vlysses,
Cur non ei dixisti in præcordijs omnia sciens?
An vt ille errans dolores patiatur
Pontum in impacatum, fortunas autem ei edant?
Huic respondit postea Dea glau. oculos habẽs Minerua.
Non iam tibi ille valdè curæ sit.
Ipsa ipsum misi, vt famam bonam adipiscatur
Illuc iens, at non habet aliquem dolorem, sed quietus
Sedet in Atridæ ædibus, multa autem adsunt.
Certè quidem illi insidiantur iuuenes cum naue nigra
Cupientes interficere, antequam in patriã terrã veniat.
Sed hæc non puto, potiùs & aliquem terra premet
Virorum procorum, qui tibi fortunas deuorant.
Sic igitur ipsum alloquens virga tetigit Minerua:
Siccauit quidẽ ei cutẽ pulchram in flexibilibus membris,
Flauo autem ex capite deleuit crines, circum .a. pellem
Omnibus membris antiqui posuit senis.
Deformauit autem ei oculos antea perpulchros.
Circũ .a. ipsum vestem aliam malã iniecit & interulam
Fractam, sordidam, malo conspurcatam fumo.
Circũ autem ipsum magnam pellem velocis induit cerui:
Nudam: dedit autem ei virgam, & deformem sacculum,

Den-

Densè rimosum, inerat autem tortum lorum. | Πυκνὰ ῥωγαλέην, ἐν δ᾽ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Hi sic consultantes diuisi sunt: hæc quidem postea | Τὼ γ᾽ ὣς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα
In Lacedæmonem diuinam iuit ad filium Vlyssis. | Εἰς Λακεδαίμονα δῖαν ἔβη μετὰ παῖδ᾽ Ὀδυσῆος.

COMMENTARIVS.

σκέδασ᾽ ἠέρα) Suprà dixerat Poeta Mineruam Vlyssi nebulam circumfudisse, vt ignotum illi solum, in quo recubabat, faceret. Vnde probabiliorem fecit suam narrationem de Vlysse, qui suam patriam non agnosceret. Itaque non inducit eandem Mineruam, quæ illam nebulam remoueat, & ita Vlysses pristinos fines suos recognouit.

κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν) De hoc ritu deosculandi terram apud veteres diximus suprà lib. 4.

νύμφαι νηιάδες) Agnita patria sua Vlysses nihil antiquius habuit, quàm vt Numina hæc fluuialia salutaret: quod pristinæ illius & rudis religionis est documentum. Porrò vt non solùm gaudium suum ob illa reuisa, sed reuerentiam quoque, qua illa prosequitur, testetur, promittit illis dona, sed sub conditione: hoc est, si Minerua sibi filióque suo vitam concesserit. Quibus verbis tacitè id ipsum à Minerua postulauit, neque id minus astutè quàm reliqua omnia. Qui enim apud quendam de alio præsente loquitur, id quasi ipsimet dictum est existimandum. Atque in eam partem videtur id ipsum accepisse Minerua, vt docebit sequens illius oratio.

φράζευ ὅπως μνηστῆρσιν) Multum tribuere videtur Minerua Vlyssis prudentiæ, in qua positam esset putet potestatem deliberandi & inuestigandi rationem, qua procorum proteruiam vindicet. Id enim indicat, cùm eum iubet id ipsum per se præstare, nec potiùs ipsum suum illi suggerit consilium: quod tamen postea faciet ab Vlysse rogata, cùm huic rei se imparem ipse fateretur. Quod autem ait de Penelope suprà lib. 1. satis enarrauimus. Hîc tamen rursus attendi volo longam illius fœminæ patientiam in expectando coniugis sui reditu. Quod luculentissimum est firmi & constantis amoris exemplum, cui nescio an simile vnquam extiterit, aut imposterum euenturum sit.

ὢ πόποι ἦ μάλα δὴ) Tacitè fatetur Vlysses se imparẽ esse illi prouinciæ, quam sibi demandabat Minerua de vltione procorum cogitanda: itaque reiecturus illam in Mineruam, aliud factum ei commemorat, in quo propria prudentia ipsi non satisfecisset, nisi ipsa sibi consilium suppeditasset: proinde cùm hoc quoque arduum sit & periculis plenum, eadem se opera indigere submonet, immò deinde manifestè ipsius Mineruæ consilium exposcit. Quæri autem potest, quale sit illud periculum, quod se effugisse ope Mineruæ refert ex ædibus Agamemnonis. An cædi Agamemnonis interfuit? Id sanè à Menelao suprà lib. 4. non memorabatur, sed neq; ipse Vlysses lib. 9. narrauit. Ipsi etiam Tragici, qui supersunt, & hoc argumentum tractarunt, Euripides & Æschylus ea de re ne γρῦ quidem. Repetenti ergo mihi quod suprà lib. 3. à Nestore narrabatur, in illo Græcorum dissidio circa profectionem à Troia Vlyssem in partes Agamemnonis transiisse, & cum eo remansisse, discedente nihilominus Menelao & seipso: videtur postea Vlysses consilio Mineruæ seorsim ab Agamemnone itineri se commisisse, alioqui non video quomodo hic locus possit intelligi.

ὅ τι πρόφρων) Quàm propensè Vlyssem apud Troiam amarit Minerua, testatus est anteà Nestor lib. 3. his verbis ad Telemachum:

εἰ γάρ σ᾽ ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ὡς τότ᾽ Ὀδυσσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο
δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε᾽ Ἀχαιοί.
οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας,
ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη, &c.

τριηκοσίοισιν) Vide quantùm diuino auxilio tribuat: quod veteres hyperbolicum non existimarunt, vt refert Eustathius: siquidẽ Iliadis vndecimo idem Vlysses è plus quàm trecentis militibus solus restitit. Sed tamen non perit huic audacia Numinis ope fretæ sua gratia: nam neque etiam illud factum eodem auxilio caruisse existimandum est. Quantò iustiùs nos idem pronunciabimus, si Deũ adiutorem habuerimus, imò quàm longè maiora nobis pollicebimur? Vnde vox illa egregia Dauidis, modulante Buchanano,

Domino excubante, nec meum formidine | *Numerosa, nec si sæua feritas omnium*
Pectus mouebunt agmina | *Coniuret in me gentium.*

Ne frustra ergo hæc exempla obscuræ & tenebricosæ illius pietatis inspiciamus. Nam quale est nostrum robur, qualis potentia, si diuino destituatur auxilio? Puluis, & siquid est leuius puluere, quem procellę venti hinc inde iactitant. At contrà, vt idem Paraphrastes in eodem Psalterio Psal. 125. cecinit:

Quicunque verè spem locat in Deo, | *Si fractus illabatur orbis,*
Non hostis hunc vis, non quatiet dolus: | *Incolumis fugiet ruinam.*

ἀλλ᾽ ἄγε σ᾽ ἄγνωστον) Hæc est ratio quam Vlyssi Minerua suppeditat, vt faciliùs procos possit intercipere & adoriri: primùm statum corporis illi commutat, deinde monet vt subulcũ accedat, à quo possit omnia negotia domestica percunctari, ipsa verò Spartam cogitat Telemachi reuocandi gratiâ. Quod ad primam partem attinet, formosum Vlyssem Minerua in deformem mutare se velle dicit, vt suis nempe ignotus fieret. Facile enim erat ex antiqua specie illum cognoscere, at cùm totum hoc negotium vindictæ procorũ dolosè deberet confici: illius etiam cõfectorem ignotum esse decuit, ne fraus illa detegeretur. Mirum autem est, quòd formosum Vlyssem dicat: cui refragari videtur Naso cùm dicit,

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses: | *Et tamen æquoreas torsit amore Deas.*

nisi formam Herois nihili fecerit comparatione facundiæ, qua potissimùm excellebat. At Poeta noster dotibus corporis destitutum esse noluit, qui tantis animi virtutibus esset præditus. Porrò subulcum illum commendat Minerua ab animo illius sincero, quo in ipsum Vlyssem, eiúsque filium & vxorem affectus est. In quo depictam video vetustissimi cuiusdam in familia serui imaginem, qui heri pristini amicitiam facilè non deponit: sed eius potiùs emolumentis studet ac velificatur, nec longa etiam diuturnitate illam sinit ægrè intermori.

τά θ᾽ ὕεσσι τρέφει) Cùm varius sit suũ victus, glandes ab Homero præcipuè hoc loco commendantur. Varietatẽ autem illam diligenter obseruatam videbis à Gesnero de Quadrup. cap. de Sue, in litera C. Quod ad hunc locum attinet, glandes quoque ad idem laudat Aristoteles, eásque suauiter à suibus comedi tradit: sed tamen carnem humidam facere, si solæ dentur: & si grauidæ illas cõpiosiùs ederint, abortum facere. Plinius ea in re distinctione vsus est. Glans fagea, inquit, suem hilarem facit, carnem coctibilem ac leuem & vtilem stomacho: iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna diffusam & grauissimam, & ipsa glandium æquè dulcissima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram: iligna tentari sues, nisi paulatim detur: hanc nouissimam cadere: fungósam carnem fieri esculo, robore, subere. Addit Homerus potum nigræ aquæ, id est turbidæ, qua etiam sues pinguescere scribit Ælianus. Habet enim illud animal hoc à natura, vt sordidas aquas potiùs amet, non secus ac cœnosis etiam locis volutari. Hæc eius requies, inquit Varro, vt lauatio homini: vnde etiam illud pinguescere scripsit Aristoteles, à quo est mutuatus Ælianus. Est autem illud etiam siticulosum valde animal, ideò præcipiebat Columella, vt in locis fluuialibus ac cœnosis pascatur æstiuo rempore, maximè circa ortum caniculæ. neque enim, vt eius verbis vtar, contentum est potione aquæ, nisi obesam illuuiem, atque distentam pabulis aluum demerserit ac refrigerarit: nec vlla re magis gaudet, quàm riuis atque cœnoso lacu volutari. Quod si, inquit, locorum situs repugnat, ne ita fieri possit, puteis extracta & longe canalibus immissa præbenda sunt pocula: quibus nisi affatim satientur, pulmonariæ fiunt. Ex quibus facilè intelliges, cur ex potu quoque pinguescere sues dixerit.

ῥάβδῳ) Annotauimus Iliadis lib. 13. pag. 241. de virgulis diuinis, quæ apud Homerum semper aliquid magni præstant. Vide etiam Erasmum Chil 1. Cent. 1. prouer. 97. Hîc autem consilium suum superius Minerua ad effectum deducit, & talem Vlyssem constituit, qui dignosci amplius non possit. Vbi notandum est, ni fallor, artificium Poetæ: nam squallorem illum corporis, qui Vlyssi grauitate annorum accidit, diuinitùs illi contigisse fingit, vt rem eò augustiorem faciat, & ex omni parte Heroi suo decus etiam corporis non imminuat: nisi quantum huic dolo, quem meditatur ad iniuriam procorum vindicandam, inseruire potest. Vegetam enim & crudam illi senectam assignauit: quia tamen res videbatur incredibilis, diuinam ea in re operam comminiscitur.

Finis libri decimitertij.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ξενισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται ἐν τῷ ἀγρῷ παρ' Εὐμαίῳ, καὶ ποικίλη τις ὁμιλία. Ἄλλως. Ὀδυσσέως παρουσία πρὸς Εὔμαιον, καὶ λόγοι γίνονται ἀναπλάττοντος ἑαυτόν, καὶ πράξεις τινὰς ἐκτιθεμένου.

Ἄλλη.

Ξῖ δ' Ὀδυσῆα ξείνισσ' Εὔμαιος ἀγροῦ ὑφορβός.

ΥΤΑΡ ὁ ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπόν,
Χῶρον ἀν' ὑλήεντα δι' ἄκριας, ᾗ οἱ Ἀθήνη
Πέφραδε δῖον ὑφορβόν, ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα
Κήδετο οἰκήων οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον, ἔνθα οἱ αὐλὴ
γρ. κατωρυχέεσσι λίθοισι Ὑψηλὴ δέδμητο *περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος· ἥν ῥα συβώτης
Αὐτὸς δείμαθ' ὕεσσιν ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος,
Ῥυτοῖσι λάεσσι, καὶ ἐθρίγκωσεν ἀχέρδῳ·
Σταυροὺς δ' ἐκτὸς ἔλασσε διαμπερὲς ἔνθα καὶ ἔνθα
γρ. μεγάλους, τὸ Πυκνοὺς καὶ *θαμέας, τὸ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας.
Ἔντοσθεν δ' αὐλῆς συφεοὺς δυοκαίδεκα ποίει
Πλησίον ἀλλήλων, εὐνὰς συσίν· ἐν δὲ ἑκάστῳ
Πεντήκοντα σύες χαμαιευνάδες ἐρχατόωντο
Θήλειαι τοκάδες· τοὶ δ' ἄρσενες ἐκτὸς ἴαυον,
Πολλὸν παυρότεροι· τοὺς γὰρ μινύθεσκον ἔδοντες
Ἀντίθεοι μνηστῆρες, ἐπεὶ προΐαλλε συβώτης
Αἰεὶ ζατρεφέων σιάλων τὸν ἄριστον ἁπάντων,
Οἱ δὲ τριηκόσιοί τε καὶ ἑξήκοντα πέλοντο.
Πὰρ δὲ κύνες θήρεσσιν ἐοικότες αἰὲν ἴαυον
Τέσσαρες, οὓς ἔθρεψε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν ἑοῖς ἀράρισκε πέδιλα,
γρ. ἐΰχροον Τάμνων δέρμα βόειον *εὔχροες· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ὤχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν,
Οἱ τρεῖς· τὸν δὲ τέταρτον ἀποπροέηκε πόλινδε,
Σῦν ἀγέμεν μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ἀνάγκῃ,
Ὄφρ' ἱερεύσαντες κρειῶν κορεσαίατο θυμόν.
Ἐξαπίνης δ' Ὀδυσῆα ἴδον κύνες ὑλακόμωροι·
Οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἕζετο κερδοσύνῃ, σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἔνθα κεν ᾧ παρὰ σταθμῷ ἀεικέλιον πάθεν ἄλγος,
Ἀλλὰ συβώτης ὦκα ποσὶ κραιπνοῖσι μετασπὼν
Ἔσσυτ' ἀνὰ πρόθυρον· σκῦτος δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τοὺς μὲν ὁμοκλήσας σεῦεν κύνας ἄλλυδις ἄλλῃ
Πυκνῇσι λιθάδεσσιν· ὁ δὲ προσέειπεν ἄνακτα,
Ὦ γέρον, ἦ ὀλίγου σε κύνες διεδηλήσαντο
Ἐξαπίνης, καί κέν μοι ἐλεγχείην κατέχευας.
Καὶ δέ μοι ἄλλα θεοὶ δόσαν ἄλγεά τε στοναχάς τε.
Ἀντιθέου γὰρ ἄνακτος ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
Ἧμαι, ἄλλοισιν δὲ σύας σιάλους ἀτιτάλλω
Ἔδμεναι· αὐτὰρ κεῖνος ἐελδόμενός που ἐδωδῆς
Πλάζετ' ἐπ' ἀλλοθρόων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε,

ARGVMENTVM DECIMIQVARTI LIBRI *Odyssea.*

OSPITIVM Vlyssis fit in agro apud Eumæum, & varius quidam congressus. Aliter. Vlyssis præsentia apud Eumæum, & sermones fiunt immutantis seipsum, & facta quædam exponentis.

Aliud.

Ξ autem, Vlyssem hospitatus est Eumæus in agro subulcus.

AETERVM hic ex portu ingressus est asperam semitam,
Locũ per syluosum, per iuga, vbi ei Minerua
Dixerat nobilẽ esse subulcũ hic ei fortunas maxime
Curabat familiarium, quos acquisierat diuinus Vlysses:
Hunc autẽ in vestibulo inuenit sedentẽ, vbi ei porticus
Alta ædificata erat circonspicuo in loco,
Pulchraq́, magnaq́, quæ circũiri poterat quam subulcus:
Ipse ædificauerat suibus absente rege,
Sine domina, & Laërte sene,
Aduectis lapidibus, & cinxerat sepe spinosa.
Palos autem extrà adegit prorsus hinc & hinc
Densos & crebros nigro quercus scisso.
Intra autem aream suilia duodecim fecerat
Propè inter se, lectos suibus: in vnoquoque autem
Quinquaginta sues iacentes continebantur
Fœminæ fœtæ, mares autem foris dormiebant
Multò pauciores, hos enim minuebant comedentes
Diuini proci, quoniam mittebat subulcus
Semper saginatorum pinguium optimum omnium,
Hi autem trecenti que & sexaginta erant.
Apud autem canes feris similes semper dormiebant
Quatuor, quos nutriuerat subulcus princeps virorum.
Ipse autem circa pedes suos aptabat calciamenta
Incidens pellem bouinam coloratam: alij autem
Iuerant aliò alius cum stabulantibus suibus
Tres: quartum autem miserat ad vrbem
Suem ducere procis superbis necessitate,
Vt mactantes carnibus saturarentur animo.
Repentè autem Vlyssem viderunt canes latratores,
Qui quidem clamantes accurrerunt: at Vlysses
Sedit astutia: virga autem ei excidit manu.
Tunc proprium apud stabulum indignũ tulit dolorem,
Sed subulcus celeriter pedibus velocibus subsequens,
Cucurrit ad vestibulum, corium autẽ ei excidit manibus.
Hos quidem acclamatos canes pepulit aliò alium
Crebris lapidationibus: hic autem affatus est dominum,
O senex, certè prope te canes dissipassent
Repentè, & mihi crimen imposuisses.
Atque mihi alios Dei dederunt dolores gemitúsque.
Propter diuinum enim regem lugens & dolens
Iaceo, alijs autem sues pingues nutrio
Ad comedendum: at ille egens fortè cibi
Errat apud peregrinorũ virorũ populumq́, ciuitatemq́,

Sicub

Sicubi adhuc viuit & videt lumen Solis.
Sed sequere, ad stabulum eamus senex, vt & ipse
Cibo & vino saturatus ex animo,
Dicas vnde sis, & quot dolores toleraueris.
Sic loquutus ad stabulum præcessit diuinus subulcus.
Collocauit.a.illũ introductũ: virgulta.a.sustinuit densa.
Strauit autem in pellem villosæ syluestris capræ
Suũ stratũ magnũ & densum: gauisus est autem Vlysses
Quòd ipsum sic susceperat, verbumq; dixit & appellauit,
Iupiter tibi det hospes & immortales dei alij
Quodcunque maximè vis, quia me benignus suscepisti.
Hunc autẽ respondens loquutus est Eumæus subulcus,
Hospes non mihi fas est, neque si peior te veniat,
Hospitem contemnere, ab enim Ioue sunt omnes
Hospitesq; pauperesq;: munus autẽ exiguumq. charumq;
Est nostrum, hic seruorum mos est
Semper timentium, cùm dominantur reges
Iuuenes: certè enim illius reditum impedierunt.
Qui me accuratè diligebat & possessionem præbuit,
Tanquamq; suo familiari rex benignus dedit
Domúmque portionemq;, optatissimámque vxorem,
Qui sibi multa laborauerit, Deus.a.negotium auxerit,
Sic & mihi hoc negotium augetur quo detineor.
Ideo me multum iuuisset rex si hic senuisset.
Sed perijt, vtinam debuisset Helenæ genus perijsse
Funditùs, quoniam multorum virorũ genua labefecit.
Etenim ille iuit Agamemnonis gratia honoris
In Ilium equestre, vt Troianos oppugnaret.

Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Ἀλλ' ἕπεο, κλισίηνδ' ἴομεν γέρον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
Σίτου καὶ οἴνοιο κορεσσάμενος κατὰ θυμὸν,
Εἴπῃς ὁππόθεν ἐσσὶ, καὶ ὁππόσα κήδε' ἀνέτλης.
Ὣς εἰπὼν κλισίηνδ' ἡγήσατο δῖος ὑφορβός.
Εἷσεν δ' εἰσαγαγὼν, ῥῶπας δ' ὑπέχευε δασείας.
Ἐστόρεσεν δ' ἐπὶ δέρμα ἰονθάδος ἀγρίου αἰγὸς,
Αὐτοῦ ἐνεύναιον, μέγα καὶ δασύ· χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
Ὅττι μιν ὣς ὑπέδεκτο. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
Ὅ,ττι μάλιστ' ἐθέλεις, ὅτι με πρόφρων ὑπέδεξο.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι. πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε· δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε
Γίγνεται ἡμετέρη, ἡ γὰρ δμώων δίκη ἐστὶν,
Αἰεὶ δειδιότων ὅτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες
Οἱ νέοι· ἦ γὰρ τοῦ γε θεοὶ κατὰ νόστον ἔδησαν
Ὅς κεν ἔμ' ἐνδυκέως ἐφίλει, καὶ κτῆσιν ὄπασσεν,
Οἷά τε ᾧ οἰκῆϊ ἄναξ εὔθυμος ἔδωκεν
Οἶκόν τε κλῆρόν τε, πολυμνήστην τε γυναῖκα,
Ὅς οἱ πολλὰ κάμῃσι, θεὸς δ' ἐπὶ ἔργον* ἀέξει. γρ. ἀέξῃ
Ὣς καὶ ἐμοὶ τόδε ἔργον ἀέξεται ᾧ *ἐπιμίμνω. γρ. ἐπιμίμνω
Τῷ κέ με πόλλ' ὤνησεν ἄναξ εἰ αὐτόθ' ἐγήρα·
Ἀλλ' ὄλεθ'. ὡς ὤφελλ' Ἑλένης ἀπὸ φῦλον ὀλέσθαι
Πρόχνυ, ἐπεὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἀπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Καὶ γὰρ κεῖνος ἔβη Ἀγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο.

COMMENTARIVS.

οἱ βιότοιο μάλιστα) Hunc subulcum præter cæteros Vlyssis seruos laudat Poeta, & hoc loco eius summam diligentiam in procuranda re familiari domini commendat, qualem à reliquis non præstari dicit: ideò etiam ad fidelissimum seruum primùm accedere Heroem voluit, vt eò certiùs de suis negotiis quippiam resciſceret, quod potuit ab illo, quàm ab vllo reliquorum omnium, quorum erat suspecta fides, quòd in procorum partes magis inclinare videbantur ob diuturnam domini absentiam tædio contracto, explorare. Et hoc quidem Poetæ artificium minimè est contemnendum, neque illud etiam quod circa præcedentis libri finem monebamus, veri & constantis serui imaginem in hoc subulco exprimi, nequid ad perfectam œconomiam desit. Quod ita intelligo. Nam cùm ex marito & vxore, liberis, & seruis confletur tota familia: verum maritum & veram vxorem in Vlysse & Penelope effingit, dum vterque coniugium alternum spernit, & vtrumque verum & amantem prolis parentem: quod testata est satis Penelope, cùm Telemachum in exteram regionẽ profectum luget sup. lib. Idem quoque Vlysses in præcedentis libri postrema sectione exploratum fecit, cùm ita de eo est sollicitus apud Mineruam. Filij etiam officiũ in Telemacho efformauit, dum procis resistit, & de patre percunctaturus profectiones illas suscipit, de quibus primis huius Operis libris dictum est. Restabat vt illi œconomiæ harmonicæ hic serui cõcentus accederet, qui tantus est, vt hanc partem absolutissimam reddat: cui si Eurycleam nutricem addideris, non video quid amplius desiderari possit.

ἔνθα οἱ αὐλὴ) Nunc locum describit, in quo hic subulcus ab Vlysse repertus est: vbi etiam exẽplum subiicit studij illius, quo res domini amplificare conabatur. ille enim porticum dicitur solus exædificasse: quam dicit circumspecto in loco fuisse, id est περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ. quæ lectio recepta est, cùm aliàs etiam legeretur (vt annotauimus in margine) κατωρυχέεσσι λίθοισι, sed minus rectè: ὑψηλῶς δὲ, inquit Eustathius, πιστὸν ἦν ἀγχιάλως τὴν τῆς αὐλῆς τόπον, ἵνα περισκοπῇ τὰ πέριξ. ὁποῖός τις καὶ ὁ τοῦ Τηλεμάχου περὶ τούτου θάλαμος ἦν. Ergo aream illam in excelso loco constituit, ac ex adiunctis elegantiæ & magnitudinis commendat: addit etiam rationem, qua eam circũuallauit, lapidibus nimirum, sepe spinosa, & palis. quasi triplex fuerit illud vallum suile, vt eò tutius gregem suum contineret, & illi difficilis esset exitus. Neque id satis: subiicit enim descriptionem hararum, in quibus certus suum numerus disponebatur. Duodecim ergo assignat suilia, & in singulis quinquaginta sues fœminas collocat: vnde colligo numerum sexcentarum suum: quod etiam infrà attingemus in Vlyssis bonorum enumeratione, quam hic idem subulcus præstabit. Sues autem mares extra illa suilia iacere docet minore numero. Erant enim solùm trecenti & sexaginta, quia videlicet à procis absumebantur. Vbi nota, non sine ratione mares sues à fœminis fœtis separari: quia cùm sus animal sit fœcundissimum, & ad concipiendum maximè procliue, arceri scrofam oportet à mare, ne postquam conceperit, fœtum suum alere desistat. Et hoc, ni fallor, à probato quodàm authore obseruatum est, cuius nomen mihi excidit.

ὄρχαμος ἀνδρῶν) Hunc porculatorem (vt Columellæ verbo vtar) principem virorum appellat (quem anteà magnifico δῖε epitheto, quod item de Vlysse domino subinde effert, insigniuit) quòd aliis etiam seruis imperaret, vt sequentibus apparet, vbi dicit,

οἱ δ' δὴ ἄλλοι ᾤχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν οἱ τρεῖς. τὸν δὲ τέταρτον ἀποπροέηκε πόλινδε.

Ergo quatuor alios subulcos sibi habuit subditos, quos iam abfuisse dicit Poeta.

αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν) Ergo non solùm subulci, sed etiam sutoris coriarij fungebatur officio hic noster Eumæus.

ἕζετο κερδοσύνῃ) Notauit quoque Giphanius hanc allatrantes canes abigendi rationem, si telo, quod quis gerit, abiecto, ipse humi procumbat. sic enim non mordebunt canes, (inquit) ea vsus est hîc Vlysses: Eumæus verò communi, lapidibus eos absterrens; qua & Hercules apud Theocritum αὐγείῳ κλήρῳ vtitur. Didymus ad hunc locum annotat φυσικόν φησιν βοήθημα πρὸς ἀποτροπὴν κυνῶν τὸ καθεσθῆναι καὶ περιθέσθαι τὴν ῥάβδον ὡς μὴ ἐπιτιθέμενον: id est, vt vertit Gesnerus: Naturale presidium est ad auertendos canes, sedere, & baculum demittere, ne possint insidias suspicari canes. Clementis, inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & excelsi simul ingenij significationem canes, statim vt se demisit is quem petunt, ardorem remittentes. Notum est illud Homeri Odyss. ξ. οἱ μὲν κεκλήγοντες, &c. Neque enim qui humi se deiicit, ac speciem supplicis præfert, ampliùs inuadunt. Impetus canum, inquit Plinius, & sæuitia mitigatur ab homine considente humi. Ego tamen nescio an hoc satis tutò fieri possit: quod si fiat, forsan non semper.

πυκινῇσι λιθάδεσσιν) Eadem ratione vtitur pastor ille Argiæ apud Theocritum (nam malè illud ipsi Herculi tribuit Giphanius in loco anteà nobis laudato.) Verba elegantissimi illius Poetæ sunt Idyll. 25. Describemus autem locum integrum, quia laudem fidelitatis canum & eiusdem exemplum huic Homerico non omnino absimile continet, accedunt ergo pastor Augiæ & Hercules.

τοὺς δὲ κύνες προσιόντας ἀπόπροθεν αἶψ' ἐνόησαν
ἀμφοτέρων, ὀδμῇ τε χροὸς, δούπῳ τε ποδοῖιν.
θεσπέσιον δ' ὑλάοντες ἐπέδραμον ἄλλοθεν ἄλλος
Ἀμφιτρυωνιάδην Ἡρακλέα. τὸν δὲ γέροντα
ἀχρεῖον κλάζοντε, περίσσαινον χ' ἑτέρωθεν
τοὺς μὲν ὅγε λάεσσιν, ἀπὸ χθονὸς ὅσσον ἀείρων
φεύγειν ἂψ ὀπίσω δειδίσσετο. τρηχὺ δὲ φωνῇ
ἠπείλει μάλα πᾶσιν, ἐρητύσασκε δ' ὑλαγμοῦ
χαίρων ἐν φρεσὶν ᾗσιν ὅτ' ἕνεκεν αὖλιν ἔρυντο
αὐτοῦ γ' οὐ παρεόντος. ἔπος δ' ὅγε τοῖον ἔειπεν,
ὦ πόποι, οἷον τοῦτο θεοὶ ποίησαν ἄνακτες
θηρίον ἀνθρώποισι μετέμμεναι· ὡς ἐπιμηθές.
εἴ οἱ καὶ φρένες ὧδε νοήμονες ἔνδοθεν ἦσαν
ᾔδει δ' ᾧτινι χρὴ χαλεπαινέμεν, ᾧ τε καὶ οὐκί
οὐκ ἄν τοι θηρῶν τις ἐδήρισεν περὶ τιμῆς. id est:

Hos accedentes procul canes statim senserunt
Vtroque modo & ab odore corporis, & strepitu pedum.
Valde autem latrantes incurrerunt aliunde alius
In Amphitryoniadem Herculem: sed circa senem
Frustra strepentes, adblandiebantur ab altera parte:
Hos ille lapidibus à terra tantum sublatis
Vt fugerent, retrò perterrefaciebat: asperè verò voce
Minabatur omnibus: & cohibuit à latratu,
Animo suo gaudens, quòd stabulum custodirent,
Ipso absente. & sic dixit,
Papæ quale hoc fecerunt Dij reges
Animal, vt cùm hominibus sit: quàm callidum.
Cui si & mens ita intelligens in pectore esset,
Vt intelligeret cui irasci deberet, & cui minus:
Tunc nullum animal hoc de honore certare posset.

Ex quibus constat, quanti sit faciendum in custodia hoc animal, ad quam potissimum etiam ab homine inter reliqua omnia suscipitur: quanquam de Mithridate Pontico referat Ælianus Histor.anim.lib.7.cap.46.eum, cùm somnum caperet, sui corporis custodiam non modò armis & satellitibus excubitoribus solitum committere: sed magis etiam tauro & equo & ceruo, quos mansuefactos habebat. Ij enim, inquit, ad custodiam eius dormientis aduigilantes, siquis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant: atque ille mugitu, alter hinnitu, alius sua propria voce eum è somno excitabant. Sed hoc ita rarum est, vt canum officio nihil adimat, præcipuè verò ad gregum aut armentorum custodiam. Tamen non ita omnibus est necessarium, sed potissimum pecori lanari. In quo genere, inquit Varro, sunt maximè oues, deinde capræ: has enim lupus captare solet, cui opponimus canes defensores. In suillo pecore tamen sunt, quæ se vindicent, sues, verres, maiales, scrofæ: propè enim hæc apris, qui in syluis sæpe dentibus canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cùm sciam, mulorum gregem cùm pasceretur, eòque veniret lupus, vltrò mulos circunfluxisse, & vngulis cædendo eum occidisse? & tauros solere diuersos assistere clunibus continuatos, & cornibus facilè propulsare lupos? Hæc Varro. Vnde licet colligere, ad suum custodiam non ita requiri canes, quod neque etiam valde est in vsu apud porculatores. At vel tempora Homerica id frequentiùs tulerunt, vel ad maiorem securitatem ab Eumæo sunt adhibiti.

ὦ γέρον) Hæc humanitas Eumæi, quæ Vlyssem hospitio statim excipit, docet qualia fuerint illa sæcula, quæ inter omnes virtutes hospitalitatem maximè coluerunt. Oratio autem, qua eum affatur, ostendit quàm fuerit de eo sollicitus, cùm statim in eius mentionem erumpat, quasi eum indesinenter animo versans.

ξεῖν' οὔ μοι θέμις) De hospitalitate diximus sup. lib. 8. & 9. & aliàs in Iliade.

οἱ νέοι) Procos intelligit, de quorum asperitate & crudelitate conqueritur, non tam quòd Vlyssis facultates diripiant & consumát, quàm quòd illius reditum impedierint. Non est autem ociosum, quod eos iuuenes appellat. Rarò enim prudentiæ (quæ in rerum administratione versatur) coniunctam iuuentutem animaduertas,

-----αἰεὶ γάρ τι νεώτεροι ἀφραδέουσιν, inquit Homerus suprà lib. 7.

θνητῶν, inquit Simonides, δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.

Ἥβη καὶ νεότης, inquit Theognis, ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός.

θεὸς) Nota vnitatem Numinis adhuc in hoc Poeta expressam, quod sæpius monuimus.

ὡς ὤφελλ' Ἑλένης) Iniustè in Helenam Eumæus inuehitur, si vulgatam eius raptus historiam, aut potiùs fabulam ex Homeri saltem sententia, consideres: quia potius Paris raptor videbatur accusandus. Sed cùm illa sponte Paridem sequuta sit, vt ex Homero aliàs docuimus, eandem quoque culpam subit. Nos hac de re aliàs satis diximus, & nouissimè suprà lib. vndecimo.

Ὣς εἰπὼν, ζωστῆρι θοῶς συνέεργε χιτῶνα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς συφεοὺς, ὅθι ἔθνεα ἔρχατο χοίρων·
Ἔνθεν ἑλὼν δύ' ἔνεικε, καὶ ἀμφοτέρους ἱέρευσεν·
γρ. Εὗσεν *Εὗσέ τε, μίστυλλέν τε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρεν.
Ὀπτήσας δ' ἄρα πάντα φέρων παρέθηκ' Ὀδυσῆϊ,
Θέρμ' αὐτοῖς ὀβελοῖσιν, ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνεν·
γρ. κίρνα Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ *κίρνη μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν, ἐποτρύνων δὲ προσηύδα,
Ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε τά τε δμώεσσι πάρεστι
Χοίρε'· ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν,
Οὐκ ὄπιδα φρονέοντες ἐνὶ φρεσὶν οὐδ' ἐλεητύν.
Οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν,
Ἀλλὰ δίκην τίουσι καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι, οἵτ' ἐπὶ γαίης
Ἀλλοτρίης βῶσιν, καί σφιν Ζεὺς ληΐδα δώῃ.
Πλησάμενοι δέ τε νῆας ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Καὶ μὲν τοῖς ὄπιδος κρατερὸν δέος ἐν φρεσὶ πίπτει·
Οἵδε δέ τι ἴσασι (θεοῦ δέ τιν' ἔκλυον αὐδήν)
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον, ὅτ' οὐκ ἐθέλουσι δικαίως
Μνᾶσθαι, οὐδὲ νέεσθαι ἐπὶ σφέτερ' ἀλλὰ ἕκηλοι
γρ. ἔπι Κτήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' *ἔπι φειδώ.
Ὅσσαι γὰρ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διός εἰσιν,
Οὔποθ' ἓν ἱρεύουσ' ἱερήϊον, οὐδὲ δύ' οἴω·
Οἶνον δὲ φθινύθουσιν ὑπέρβιον ἐξαφύοντες.
Ἦ γάρ οἱ ζωή γ' ἦν ἄσπετος· οὔτινι τόσση
Ἀνδρῶν ἡρώων, οὔτ' ἠπείροιο μελαίνης,
Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης· οὔτε ξυνεείκοσι φωτῶν
Ἔστ' ἄφενος τοσσοῦτον· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω·

Sic loquutus cingulo celeriter coëcuit tunicam.
Perrexit'a.ire ad suilia, vbi grex cõtinebatur porcorũ,
Illinc capros duos attulit, & ambos mactauit:
Ignemq́ accendit, conciditq́, & verubus infixit,
Assans autem omnia ferens apposuit Vlyssi,
Calida ipsis verubus: hic autem farinam albã perspersit,
In poculo autem miscebat dulce vinum,
Ipse autẽ è regione sedit: cohortans autẽ alloquutus est,
Comede nunc ô hospes, quæ seruisque adsunt
Porcina. at pingues porcos proci comedunt,
Non verecundiã habẽtes in mentib. neq. misericordiã,
Non quidem impia opera Dei beati amant,
Sed ius colunt, & pia opera hominum.
Et quidem hostes, & iniqui, qui in terra
Aliena vescantur, & ipsis Iupiter prædam dederit.
Impletis verò nauibus iuerunt domum quisque.
Et quidem his curæ potens timor in animos cadit.
Hi autẽ sciũt: (Dei autem aliquam audiuerunt vocem)
Illius perniciosam mortem, quia nolunt iustè
Ambire, neque ire ad sua, sed silentio
Bona dilapidant immoderatè, neque est parsimonia.
Quotquot enim noctésque & dies abs Ioue oriuntur:
Nunquam vnam sacrificant victimam, neq. duas solas.
Vinum autem consumunt immoderatè exhaurientes:
Certè enim ei facultates erant magnæ, nulli tantæ
Virorum heroum, neque continentis feracis,
Neque ipsius Ithacæ, neque viginti virorum
Sunt diuitiæ tantæ, ego autem tibi connumerabo.

Duo-

Duodecim in continenti armenta, tot greges ouium,
Tot suum pascua, tot stabula lata caprarum,
Pascunt amicique, & ipsius pastores viri,
Illic autem stabula lata caprarum vndecim omnia.
In extremitate agri pascũtur, insuper viri boni obseruãt,
Quorum semper ipsis vnusquisque in die pecudem fert,
Saginitarum caprarum quæcunque appareat optima.
At ego sues quas seruóque, tueórque,
Et ipsis suum optimum electum mitto.
Sic dixit: ille. a. attentè carnes comedebat, bibebatq; vi- (num
Raptim, dolens: mala autem procis serebat.
At postquam cœnauit, & expleuit animum cibo,
Et ei impletum dedit poculum quo bibebat
Vino plenum, hic autem suscepit, gauisusq; est animo,
Et ipsum appellans verba velocia alloqutus est,
O amice quisnam te emit rebus suis,
Sic valdè diues & fortis sicut dicis?
Dicis autem ipsum perijsse Agamẽnonis gratia honoris.
Dic mihi si fortè cognosco talem esse,
Iupiter enim hoc scit, & immortales dei alij,
Si fortè ipsum nunciem vidisse, multùm autem erraui.
Huic autem respõdit postea subulcus princeps virorũ,
O senex, nullus illum vir peregrinus veniens
Nuncians persuaserit vxoriq; & dilecto filio,
Sed temerè tractationis indigi viri peregrini
Mentiuntur, neque volunt vera loqui:
Quicunque autem peregrinus Ithacæ in populũ venit,
Profectus ad dominam meam fallacia loquitur.
Hæc autẽ benignè exceptum diligit & singula inquirit,
Et ei lugenti palpebris lacrymæ decidunt.
Munus est mulieris, cùm maritus alibi perijt.
Statim & tu senex verbum fabrica,
Si quis tibi penulamq; tunicamq; vestimenta det.
Illius autem iam debent canes velocesq; vultures
Cutem ab ossibus trahere, anima autem destituit.
Vel illum in ponto comederunt pisces, ossa autem ipsius
Iacent in terra, arena mersa multa.
Sic ille quidem illic perijt: amicis autem dolores pòst
Omnib. mihi autẽ maximè facti sunt, nõ. n. amplius aliũ
Humanum sic dominum inueniam, quocunque ibo,
Neque si ad patris & matris iterum irem
Domũ, vbi primùm ortus sum, & me educauerunt ipsi:
Neque nunc his etiam tantum lugeo mæstus
Oculis vt videam, existens in patria terra,
Sed me Vlyssis desiderium capit mortui,
Hunc quidem ego, ô hospes, & nõ præsentem nominãdo
Reuereor, valdè. n. me diligebat & curabat in animo.
Sed ipsum fratrem maiorem voco, vel longè absentem.
Hũc autẽ rursus alloquutus est patiẽs diuinus Vlysses,
O amice postquam omnino negas, neque dicis
Illum venturũ esse, animus. a. tibi semper incredulus.
Sed ego non temerè loquar, sed cum iuramento,
Quod redit Vlysses, munus autem mihi sit
Statim postquam ille redux suas domos peruenerit,
Indue mihi penulam, & tunicam vestimenta pulchra.
Antè autem vel valdè indigens nihil accipiam.
Inimicus enim ille non minus Ditis ianuis
Est, qui egestate coactus fallacia loquitur.

Δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ ἀγέλαι, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν
Βόσκουσι ξεῖνοί τε καὶ αὐτοῦ βώτορες ἄνδρες.
Ενθα δέ τ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν ἕνδεκα πάντα
Εσχατιῇ βόσκοντ', ἐπὶ δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄρονται,
Τῶν αἰεί σφιν ἕκαστος ἐπ' ἤματι μῆλον ἀγινεῖ,
Ζατρεφέων αἰγῶν ὅστις φαίνηται ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῦς τάσδε φυλάσσω τε ῥύομαί τε,
Καί σφι συῶν τὸν ἄριστον εὐκρίνας ἀποπέμπω.
Ως φάθ'· ὁ δ' ἐνδυκέως κρέα τ' ἤσθιε, πῖνέ τε οἶνον
Αρπαλέως, ἀκέων· κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καί οἱ πλησάμενος δῶκε* σκώφος ᾧπερ ἔπινεν, γρ. σκύφον
Οἴνου ἐνίπλειον. ὁ δ' ἐδέξατο· χαῖρε δὲ θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ω φίλε, τίς γάρ* σε πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν, γρ. σ' ἐπρίατο
Ωδε μάλ' ἀφνειὸς καὶ καρτερὸς ὡς ἀγορεύεις;
Φῂς δ' αὐτὸν* φθίσθαι Αγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς. γρ. φθεῖσθαι
Εἰπέ μοι αἴ κέ ποθι γνώω τοιοῦτον ἐόντα.
Ζεὺς γάρ που τό γε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Εἴ κέ μιν ἀγγείλαιμι ἰδών* ἐπὶ πολλὰ δ' ἀλήθην. γρ. ἐπὶ πολλα
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ω γέρον, οὔτις κεῖνον ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Αγγέλλων πείσειε γυναῖκά τε καὶ φίλον υἱόν.
Αλλ' ἄλλως κομιδῆς κεχρημένοι ἄνδρες ἀλῆται
Ψεύδοντ', οὐδ' ἐθέλουσιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Ος* δ' ἂν ἀλητεύων Ιθάκης ἐς δῆμον ἵκηται, γρ. δέ κ'
Ελθὼν ἐς δέσποιναν ἐμὴν, ἀπατήλια βάζει.
Η δ' εὖ δεξαμένη, φιλέει καὶ ἕκαστα μεταλλᾷ,
Καί οἱ ὀδυρομένῃ βλεφάρων ἄπο δάκρυα πίπτει,
Η θέμις ἐστὶ γυναικὸς, ἐπὴν πόσις ἄλλοθ' ὄληται.
Αἶψά κε καὶ σὺ γεραιὲ ἔπος παρατεκτήναιο,
Εἴ τίς τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δοίη.
Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ
Ρινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι· ψυχὴ δὲ λέλοιπεν.
Η τόν γ' ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ὀστέα δ' αὐτοῦ
Κεῖται ἐπ' ἠπείρου, ψαμάθῳ εἰλυμένα πολλῇ.
Ως ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλε· φίλοισι δὲ κήδε' ὀπίσσω
Πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα, τετεύχαται. οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Ηπιον ὧδε ἄνακτα κιχήσομαι ὁππόσ' ἐπέλθω,
Οὐδ' εἴ κεν πατρὸς καὶ μητέρος αὖτις ἵκωμαι
Οἶκον, ὅθι πρῶτον γενόμην, καί μ' ἔτρεφον αὐτοί·
Οὐδέ* τι τῶν ἔτι τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ γρ. νῦ
Οφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι, ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ·
Αλλά μ' Οδυσσῆος πόθος αἴνυται οἰχομένοιο.
Τὸν μὲν ἐγὼν, ὦ ξεῖνε, καὶ οὐ παρεόντ' ὀνομάζειν
Αἰδέομαι· πέρι γάρ μ' ἐφίλει καὶ κήδετο θυμῷ.
Αλλά μιν ἠθεῖον καλέω καὶ νόσφιν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Οδυσσεύς,
Ω φίλ', ἐπειδὴ πάμπαν ἀναίνεαι οὐδέ τι φῇσθα
Κεῖνον ἐλεύσεσθαι, θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος·
Αλλ' ἐγὼ οὐκ αὔτως μυθήσομαι, ἀλλὰ σὺν ὅρκῳ,
Ως νεῖται Οδυσσεύς. εὐαγγέλιον δέ μοι ἔστω,
Αὐτίκ' ἐπεί κεν κεῖνος ἰὼν τὰ ἃ δώμαθ' ἵκηται,
Εσσαι με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Πρὶν δέ κε, καὶ μάλα περ κεχρημένος, οὔτι δεχοίμην.
Εχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Αΐδαο πύλῃσι
Γίνεται ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει.

Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω.
Τοῦ δ' αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς·
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο,
γρ. νοστήσας, Οἴκαδε *νοστήσει, καὶ τίσεται ὅς κεν ἐκείνου
Ἐνθάδ' ἀτιμάζει ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ὦ γέρον, οὔτ' ἄρ' ἐγὼν εὐαγγέλιον τόδε τίσω,
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται· ἀλλὰ ἕκηλος
γρ. κ' ἄλλα Πῖνε, *καὶ ἄλλα παρὲξ μεμνώμεθα, μηδέ με τούτων
Μίμνησκ'· ἦ γὰρ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἄχνυμαι ὁππότε τις μνήσῃ κεδνοῖο ἄνακτος.
Ἀλλ' ἤτοι ὅρκον μὲν ἐάσομεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἔλθοι ὅπως μιν ἔγωγ' ἐθέλω καὶ Πηνελόπεια,
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Νῦν αὖ παιδὸς ἄλαστον ὀδύρομαι ὃν τέκ' Ὀδυσσεύς,
Τηλεμάχου· τὸν ἐπεὶ θρέψαν θεοὶ ἔρνεϊ ἶσον,
Καί μιν ἔφην ἔσσεσθαι ἐν ἀνδράσιν οὔτι χερείω
Πατρὸς ἑοῖο φίλοιο, φρένας καὶ εἶδος ἀγητόν,
Τοῦ δέ τις ἀθανάτων βλάψε φρένας ἔνδον ἐΐσας,
Ἠέ τις ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην· τὸν δὲ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Οἴκαδ' ἰόντα λοχῶσιν, ὅπως ἀπὸ φῦλον ὄληται
Νώνυμον ἐξ Ἰθάκης Ἀρκεισίου ἀντιθέοιο.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἁλώῃ,
Ἤ κε φύγοι, καί κεν οἱ ὑπέρσχοι χεῖρα Κρονίων.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γεραιὲ τὰ σαυτοῦ κήδε' ἔνισπε,
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες·
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην, τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο.
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.

Sciat nunc Iupiter primùm deorum hospitalisq́ mensa,
Focusq́. Vlyssis irreprehensi quem adibo,
Certè quidem hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses.
Hoc quidem inclynato mense, illo autem instante
Domum reuersus, & puniet quicunque illius
Hic vituperat vxorem, & illustrem filium.
Hunc.a. respondens alloquutus es Eumæe subulce,
O senex, neque profectò ego lætitiæ munus rependam,
Neque Vlysses etiam domum veniet: sed quietus
Bibe, & alia prætermittamus, neque mihi hæc
Memora: certè enim animo in pectore meo
Tristor, quando aliquis meminit gloriosi regis.
Sed certè iuramentum quidem sinamus: sed Vlysses
Veniat, vt ipsum ego volo & Penelope,
Laërtesq́ senex, & Telemachus diuinus.
Nunc rursus nati casum lugeo, quem genuit Vlysses,
Telemachi, quem postquã nutriuerũt dij plãtæ æqualẽ.
Et ipsum dicebam fore in viris non peiorem
Patre suo charo consilijs & specie admirabili.
Huius .a. aliquis immortaliũ læsit mẽtẽ intus æquabilẽ,
Vel aliquis hominum, hic autẽ iuit ad patris auditionẽ
In Pylum diuinam: hunc autem proci superbi
Domum venientem obseruãt, vt à generatione pereat
Sine nomine ex Ithaca Arcisij diuini.
Sed agè illum quidem: sinamus siue oppressus sit
Siue fugerit, & eum protegat manu Saturnius.
Sed agè mihi tu senex tua ipsius incommoda prode,
Et mihi hoc dic verum, vt benè intelligam.
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas, & parentes?
Qua autem in naue venisti? quomodo te nautæ
Duxerunt in Ithacam? qui esse profitebantur?
Non enim te peditem puto huc venisse.

COMMENTARIVS.

ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε) Nempe κατὰ ἔθος ἀρχαῖον τὸ ὕστερον ἀργῆσαν, vt ait hoc loco Eustathius.

οὐ μὲν σχέτλια ἔργα) Hoc sententiosè dictum est ab Eumæo: abruptè tamen quodammodo enunciatum, & sine vlla ἀποδόσει aut illatione, quæ talis esse debuit: Cùm ergo ita se gerant proci, hoc est, immisericorditer & petulanter in dilapidandis Vlyssis bonis: sine dubio Diis placere non possunt, qui solùm iustis & piis hominum actionibus delectentur, iniustas & impias summoperè oderint. Cùm illis non placeant, sperãdum est illos etiam hæc facinora vindicaturos, & debita pœna affecturos. Hæc omnia ex illa sententia consequuntur, & Eumæus breuitate sua intelligenda relinquit. Nota autem, quales Deos effingat Homerus: qui si vnitatem, quam alibi sæpissimè exprimit, hoc etiam loco obseruasset, istud γνωμάτευμα nobis magis commendaret.

καὶ μὲν δυσμενέες) Exaggerat factum procorum comparatione ad eos qui hostiliter aliena inuadunt, quibus eos adhuc deteriores longè esse docet: nam isti vbi terram quandam alienam depopulati sunt, prædam auferentes discedunt, & aliquo saltem timore eorum, quibus hanc iniuriam inferunt, percelluntur: at istis non sufficit bona miseri Vlyssis dilapidare & deprædari: sed, quod longè est grauius, diuturnam moram trahunt, nec ab eius possessionibus excedunt, quas indesinenter comminuunt & absumunt: neque quicquam reformidant, vnde colligere est, eos certò mortem Vlyssis exploratam habere. Quasi dicat, siquidem Vlyssem adhuc in viuis esse sibi persuaderent, citius esse in sua bona discessuros, illius nempe Herois metu. Vt autem rem magis augeat, addit bonorum Vlyssis enumerationem: quæ cùm magna sit, magnum etiam eorum esse facinus oportet, qui ea diripiunt: siquidem magis est immensas diuitias, quàm tenues aut mediocres absumere, idque violenta ista ratione, qua proci vtuntur.

δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ) Enumerat Vlyssis bona, quæ omnia consistunt in armentis & gregibus: vt constet illud quod olim ex Varrone monuimus, præcipuum studium veterum Heroum fuisse in re pecuaria, vnde etiam epitheta πολυάρνι, πολυμήλῳ & alia sortiebantur. Duodecim ergo habuit armenta, nempe boũ, vt explicat Eustathius. Poterit autem quispiam anxiè percontari, quantus ergo numerus boum ex illo armentorum numero consurgat. Respondeo, si quodlibet armentum ex tot capitibus cõstat, ac grex suum, vt manifestè testantur sequentia: & quilibet grex suum, vt anteà vidimus, ex mille ducentis constituitur, numerum boum colligo vsque ad quatuordecim millia & quadringentos, & sic de ouibus & suibus: caprarum verò (quia vndecim tantùm illarum greges fuisse ait) tredecim millium & ducentarum. Cùm autem anteà diceret, neque vinginti virorum tantas fuisse diuitias, singuli viri potuerunt armentum vel gregem vnum & centum viginti capita boum, suum & ouium possidere, si ad præcedentem numerum exactè redigas: quia tamen ex Eumæi sententia detrahendum est, ne ad illum concurrat, id audientis hospitis iudicio videtur reliquisse.

ζατρεφέων αἰγῶν) Hîc notandum est, capras quoque olim in deliciis ciborum extitisse, quas tamen hodie abhorremus, quanquam teneriores hœdos etiam edimus, & pro delicato cibo mensis lautioribus suo tempore adhibemus. At hîc αἶγας ζατρεφέας caprarij procis subministrant non ἐρίφους. καὶ γάρ, vt est apud Athenæum lib. 9. τὸ τῆς αἰγὸς κρέας δριμύτατόν ἐστι. Κλειτόμαχος γοῦν ὁ Καρχηδόνιος οὐδενὸς δεύτερος τῶν ἀπὸ τῆς νέας ἀκαδημίας κατὰ τὴν θεωρίαν ὤν, Θηβαῖόν τινα ἀθλητὴν ὑπερβαλεῖν ἰσχύϊ φησὶ τοὺς καθ' ἑαυτὸν κρέασιν αἰγείοις χρώμενον. εὔτονοι γὰρ καὶ γλισχροὶ χυμοὶ (videtur legendum ex Eustathio. εὔτονοι γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γλισχροὶ χυμοὶ γίνονται) καὶ πολὺν χρόνον ὑπομένειν ἐν τοῖς ὄγκοις δυνάμενοι, &c.

τίς γάρ σε πρίατο) Illud πρίατο indicat, solitos emi olim seruos, vt posteà apud Romanos vsitatum fuisse scimus. Vnde antiquitas eius rei notanda est, ne recentioribus temporibus tribatur. Qua de re etiam alicubi diximus in Iliade, & postea in narratione, quam Vlysses de suo aduentu Eumæo confinget, bis obseruari potest.

ὦ γέρον, οὔ τις ἐκεῖνον) Quasi dicat, Tam sæpe varij peregrini hac transeuntes de Vlysse interrogati Penelopen & Thelemachum fefellerunt, vt vix quispiam alius aliquid certi de illo persuadere eis possit. Et hoc vulgò solet accedere, vt qui de re aliqua falsò sit sæpe mo-

pe monitus,tandem omnibus eam narrantibus omnino diffidat, immò eadem narratione aures sibi obtundi ægrè ferant. Hinc factum est,vt Amyclæi perierint.Nam,vt memorat Seruius in 10.Æneidos,cùm apud illos subinde nunciaretur hostium aduentus,idque falsò & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur: lata lege cautum est, nequis vnquam hostis nunciaret aduentum Atqui pòst euenit,vt verè iam aduenirent hostes. Quod cùm nemo nunciaret, propter legis interdictum ciuitas de improuiso capta est.Vnde colligere est,non semper esse tutum ita se gerere,vt quamuis sæpius falsa tibi nuncientur,tamen postea ita statuas animo te eidem narrationi ampliùs fidem non habiturum:potest enim tandem accidere,vt pro falsis vera nuncientur.Id docet etiam apologus ille pastoris lupi aduentum socio nunciantis.Quod idem de Vlyssis aduentu dici posset.

αἶψά κε καὶ σὺ γέραιε) Hæc verba Eumæi eò tendunt,vt hic illius hospes cùm peregrinus sit,&,vt ex habitu iudicat, satis egenus,aliquid de Vlysse comminiscatur,vt Penelopæ acceptus esse possit,& gratiam apud eam demereri:vnde illa prout illi moris est, beneficium aliquid in ipsum sit collatura,puta vestimenta,quibus hic hospes magis indigere videbatur. Vbi notanda est huius Eumęi beneuolentia in hunc hospitem,& cui hac etiam mentiendi conditione bene esse velit.Mentiendi quidem,quantum ipse existimat: nam sibi persuadere non potest,Vlyssem alicubi terrarum viuere,vnde longa & grauis altercatio inter vtrumque exoritur.

τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι) Duas vias comminiscitur, quibus periisse Vlyssem autumat: aut in bello,aut in mari.In bello quidem,cùm eum dicit à canibus & vulturibus dilaniatum.Nam,vt vidimus sæpe in Iliade,ea erat sors morientium in præliis, vt ab hostibus ignominiæ causa,honore sepulturæ non donarentur,sed feris & auibus expositi iacerent.

ἐμοὶ δὲ μάλιστα) Testatur pluribus dolorem,quem ex interitu Vlyssis concepit,idque propter eius humanitatem, quæ tanta fuit, vt eam paternæ & maternę beneuolentiæ facile anteponat.Cæterùm quanta ipsum etiam mortuum reuerentia prosequatur,docet.

οὐ παρεόντα) Hîc est elegans & apta satis doctrina Eustathij. παιδευτικὸν δέ ἐστιν (inquit) τὸ μὴ χρῆναι ἀπόντας τοὺς φίλους περιφρονεῖν καὶ ἔξω τιμῆς βάλλειν μὴ καί τις τῷ τοιούτῳ προσονειδίσῃ τὸ, αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς· ἡ προφημία μὲν ἐστι χρηστὴ τοῖς μεμφομένοις τὸ ἀλλοπρόσαλλον καὶ ἀχάριστον καὶ κολακικόν. Tamen si penitiùs rem inspicias,absentem Vlyssem Eumæus pro defuncto dixit,vt constat ex præcedenti eius oratione, atque adeò ex proximo vocabulo,οἰχομένοιο:non enim absentis,sed mortui vertendum est,secus atque in vulgatis.

ὦ φίλ' ἐπειδὴ) Cùm simplici affirmatione videret persuaderi non posse Eumæum de suo reditu,id iuramento asserit, & pactum offert de vestimentis:quod tamen perfici non vult,donec veritas nuncij ex eius aduentu comprobetur.

ἐχθρὸς γάρ μοι) Quod Achilles sententiosè præmuniebat Iliad.lib. 9. orationi suæ se à mendacio quàm maximè abhorrere, id hoc loco Vlysses facit, vt meliùs Eumęo hoc persuadeat. Nam cùm anteà diceret Eumæus,plerosque hactenus peregrinos ob egestatem falsa multa de Vlyssis aduentu commentos esse, vt aliquid opis aut viatici à Penelope & Telemacho impetrarent, vnde etiam id ipsum hospiti suo, vt faceret, suadebat: id diluere in se videtur iam velle, ne se eius rei gratia confictum quippiam existimet, sed verè & sincere loquuturum, tantùmque abesse vt à paupertate coactus mentiri cogatur, vt eum qui id fecerit, odio summo prosequatur,nedum ipse idem præstiturus sit.Tum subiicit expressis verbis iuramentum, quo veritatem nuncij sui sanctissimè confirmat.

ὦ γέρον) Quàm difficile credant qui semel decepti sunt, paulò antè dicebamus: id meliùs hoc loco videtur in Eumæo, qui ne iuranti quidem Vlyssi primò credit. Nihilominus tamen benè est in hospitem affectus,siue propter generalem illorum temporum hospitalem beneuolentiam,quæ maxima iam in hoc Eumæo apparuit: siue quòd eum tacite huius nuncij gaudium pertentaret, licet verbis aliud testari videretur.

αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς) Hæc verba indicant,aliquantulum permotum esse tandem Vlyssis oratione Eumæum, cùm iam pertinaciter de eius morte non pronunciet, sed aduentum eius optare incipiat: quod facturus non esset, si exploratum illius interitum habuisset. Et tamen in eo ipso fluctuat,certíque nihil sibi spondere audet:quod docet,cùm Telemachi casum rursus se lugere dicit. Denique hi omnes loci eleganter desiderantis affectus diffidentia permixtos exprimunt.

τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν) Hæc interrogationum coaceruatio Homero est familiarissima, vt sæpius monuimus, qua copiosior seges respondendi proponitur.

Hunc autē respondens alloquutus est prudens Vlysses,	Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.	
Tibi enim ego hæc valdè verè dicam,	Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,	
Si sit quidem nunc nobis in longum tempus & cibus,	Εἴη μὲν νῦν νῶϊν ἐπὶ χρόνον ἠμὲν ἐδωδὴ,	
Et vinum dulce tecta intra menentibus,	Ἠδὲ μέθυ γλυκερὸν κλισίης ἔντοσθεν ἐοῦσι,	
Epularíq; quiete: alij autem ad opus adeant	Δαίνυσθαί τ' ἀκέοντ', ἄλλοι δ' ἐπὶ* ἔργον ἕποιεν·	γρ. ἐρασαίπομεν, καὶ ἔργα πρήσσοιντο.
Facile postea,& in annum omnia.	Ῥηϊδίως κεν ἔπειτα καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἅπαντα	
Non percurrerem dicens meos dolores animi,	Οὔτι διαπρήξαιμι λέγων ἐμὰ κήδεα θυμοῦ,	
Quascunque iam omnes deorum voluntate laboraui.	Ὅσσά γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.	
Ex Creta quidem genus prædico lata	Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχομαι εὐρειάων,	
Viri diuitis esse filius,multi autem & alij	Ἀνέρος ἀφνειοῖο πάϊς· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι	
Filij in ædibus & educati sunt,& orti sunt,	*Υἱέες ἐν μεγάροις ἠμὲν τράφεν ἠδ' ἐγένοντο,	κ. Υἱέες ἐνὶ μεγάρῳ
Legitimi ex vxore: me autem empta peperit mater	Γνήσιοι ἐξ ἀλόχου, ἐμὲ δ' ὠνητὴ τέκε μήτηρ	
Pellex, sed me pariter cum proprijs charum habebat	Παλλακὶς, ἀλλά με ἶσον* ἰθαιγενέεσσιν ἐτίμα	κ. ἰθαιγενέεσσιν
Castor Hylacides,huius ego genus prædico esse	Κάστωρ Ὑλακίδης, τοῦ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι·	
Qui quondam in Cretensibus vt Deus colebatur populo,	Ὅς* ποτ' ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,	κ. τίετ'
Fortunisq; diuitijsq; & filijs honestis.	Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε, καὶ υἱάσι κυδαλίμοισιν.	
Sed certè illum fata iuerunt mortis ferentia	Ἀλλ' ἤτοι τὸν κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι	
Ad Ditis domos: facultates autem diuiserunt	Εἰς Ἀΐδαο δόμους· τοὶ δὲ ζωὴν ἐδάσαντο	
Filij magnanimi,& sortes iecerunt.	Παῖδες ὑπέρθυμοι, καὶ ἐπὶ κλήρους ἐβάλοντο·	
At mihi valdè pauca dederunt,& propria attribuerunt.	Αὐτὰρ ἐμοὶ μάλα παῦρα δόσαν, καὶ οἰκί' ἔνειμαν.	
Duxi autem vxorem locupletissimorum hominum	Ἠγαγόμην δὲ γυναῖκα πολυκλήρων ἀνθρώπων,	
Gratiâ meæ virtutis,quoniam non obscurus eram,	Εἵνεκ' ἐμῆς ἀρετῆς· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιος ἦα,	
Neque pugnæ desertor,nunc autem iā omnia defecerūt.	Οὐδὲ φυγοπτόλεμος. νῦν δ' ἤδη πάντα λέλοιπεν.	
Sed tamen valdè quidem te arbitror intuentem	Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα	
Cognoscere,certè enim me duritia tenet valdè multa.	Γινώσκειν· ἦ γάρ με δύη ἔχει ἤλιθα πολλή.	
Certè enim audaciam Marsq; dederunt & Minerua,	Ἦ μὲν δὴ θάρσος μοι Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη,	
Et fortitudinem cùm eligerem ad insidias	Καὶ ῥηξηνορίην, ὁπότε κρίναιμι λόχονδε	
Viros optimos,mala inimicis ferens:	Ἄνδρας ἀριστῆας, κακὰ δυσμενέεσσι φυτεύων·	
Nunquā mihi mortē ante oculos posuit animus virilis,	Οὔποτέ μοι θάνατον προτιόσσετο θυμὸς ἀγήνωρ,	
Sed multò primus adoriens lancea,occidebam	Ἀλλὰ πολὺ πρώτιστος ἐπάλμενος ἔγχει, *ἕλεσκον	ἐξέλεσκον

Ἀνδρῶν δυσμενέων, ὅτε μοι εἴξειε πόδεσι.
Τοῖος ἔα ἐν πολέμῳ· ἔργον δέ μοι οὐ φίλον ἔσκεν,
Οὐδ' οἰκωφελίη, ἥτε τρέφει ἀγλαὰ τέκνα.
Ἀλλά μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρετμοι φίλαι ἦσαν,
Καὶ πόλεμοι, καὶ ἄκοντες ἐΰξεστοι, καὶ ὀϊστοί,
Λυγρά, τάτ' ἄλλοισίν γε καταῤῥιγηλὰ πέλονται.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τὰ φίλ' ἔσκε τά που θεὸς ἐν φρεσὶ θῆκεν·
Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Πρὶν μὲν γὰρ Τροίης ἐπιβήμεναι υἷας Ἀχαιῶν,
Εἰνάκις ἀνδράσιν ἦρξα καὶ ὠκυπόροισι νέεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· καί μοι μάλα τύγχανε πάντα.
Τῶν ἐξαιρεύμην μενοεικέα, πολλὰ δ' ὀπίσσω
Λάγχανον· αἶψα δὲ οἶκος ὀφέλλετο, καί ῥα ἔπειτα
Δεινός τ' αἰδοῖός τε μετὰ Κρήτεσσι τετύγμην.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τήνδε στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσαθ', ἣ πολλῶν ἀνδρῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσε,
Δὴ τότε μ' ἤνωγον καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα
Νήεσσ' ἡγήσασθαι ἐς Ἴλιον· οὐδέ τι μῆχος
Ἦεν ἀνήνασθαι, χαλεπὴ δ' ἔχε δήμου φῆμις.
Ἔνθα μὲν εἰνάετες πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν,
Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν Πριάμου πέρσαντες ἔβημεν.
Οἴκαδε σὺν νήεσσι· θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δειλῷ κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς.
Μῆνα γὰρ οἶον ἔμεινα τεταρπόμενος τεκέεσσι,
Κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ καὶ κτήμασιν· αὐτὰρ ἔπειτα
Αἴγυπτόνδε με θυμὸς ἀνώγει ναυτίλλεσθαι,
Νῆας ἐῢ στείλαντα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν.
Ἐννέα νῆας στεῖλα, θοῶς δ' ἐσαγείρατο λαός.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
Δαίνυντ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἱερήϊα πολλὰ παρεῖχον,
Θεοῖσίν τε ῥέζειν, αὐτοῖσί τε δαῖτα πένεσθαι.
Ἑβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ Κρήτης εὐρείης,
Ἐπλέομεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ, καλῷ,
Ῥηϊδίως, ὡσεί τε κατὰ ῥόον· οὐδέ τις οὖν μοι
Νηῶν πημάνθη, ἀλλ' ἀσκηθέες καὶ ἄνουσοι
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον.
Πεμπταῖοι δ' Αἴγυπτον ἐϋρρείτην ἱκόμεσθα·
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσας·
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ παρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι.
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι·
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον. τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς. ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐναντίβιον· περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωούς, σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
γρ. φρεσὶν αὐ- Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἐνὶ* φρεσὶ τοῦτο νόημα
δ Ποίησ', ὡς ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. ἔτι γάρ νύ με πῆμ' ὑπέδεκτο.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κυνέην εὔτυκτον ἔθηκα,
Καὶ σάκος ὤμοιϊν, δόρυ δ' ἔκβαλον ἔκτοσε χειρός·
Αὐτὰρ ἐγὼ βασιλῆος ἐναντίον ἤλυθον ἵππων,

Virorum inimicorum, cùm mihi concederet pedibus.
Talis eram in bello, opus autem mihi non gratum erat,
Neque res familiaris, quæ nutrit claros filios.
Sed mihi semper naues remigabiles gratæ erant:
Et bella & tela leuia, & sagittæ.
Tristia, quæque alijs horrenda sunt.
At mihi grata erant, quæ Deus in animo posuit.
Alius enim alijs vir delectatur operibus.
Antè.n. quã in Troia pedem ponerent filij Achiuorum,
Nouies viris imperator fui, & velocibus nauibus
Viros aduersus externos, & mihi valdè aderãt omnia,
Quæ obtabam idonea: multa autem pòst
Assequebar, statim autem domus augebatur, & postea
Grauisque reuerendúsque inter Cretenses euasi.
Sed cum iam odiosum iter magnus Iupiter
Decreuit, quod multorum virorum subtus genua soluit:
Tunc me iusserunt & inclytum Idomenea
Naues ducere in Ilium, neque vlla ratio
Erat denegandi, malus autem habebat populi rumor.
Ibi quidem nouem annis belligeramus filij Achiuorum.
Decimo autem ciuitatem Priami populati iuimus
Domum cum nauibus, Deus autem disiecit Achiuos.
At mihi misero mala statuit consiliarius Iupiter,
Mensem enim solum mansi delectatus filijs,
Iuuenculaq́ coniuge, & bonis: at postea
In Aegyptum me animus impulit nauigare
Naues benè parantem cum diuinis socijs.
Nouem naues paraui, citò autem coactæ sunt copiæ:
Sex diebus quidem postea mihi dilecti socij
Conuiuati sunt, at ego sacra multa præbui,
Dijsq́ sacrificando ipsisq́ epulas præbendo.
Septimo conscendentes à Creta lata.
Nauigauimus Borea vento temperato, bono
Facilè, veluti secundo flumine: neque aliqua mihi
Nauium læsa est, sed sospites & incolumes
Sedebamus, has autem vẽtúsque nautæq́ gubernabãt.
Quinto die autem Aegyptum pulchrè irrigatã iuimus,
Statui autem in Aegypti fluuio naues curuas.
Ibi quidem ego iussi charos socios,
Illic apud naues manere, & naues subducere.
Speculatores autem per speculas misi vt irent.
Hi autẽ intemperantia cadẽtes obsequentes robori suo,
Statim valdè Aegyptiorum virorum per pulchros agros
Populantur; mulieres.a.abducebãt & infantes natos,
Ipsosq́ interficiebãt, statim autem in vrbe iuit rumor.
Illi autem vocem audientes simul cum aurora apparẽte
Venerũt: impletus est.a. totus cãpus peditumq́ & equitũ
Aerisq́ fulgore: Iupiter autem fulminator
Fugã meis socijs malã inegessit, neque aliquis sustinuit
Manere contrà, circum enim mala vndiq. steterant.
Ibi nostrorum multos quidem interfecerunt acuto ære,
Alios autem duxerunt viuos sibi seruire necessitate.
At mihi Iupiter ipse in mente ita consilium
Fecit, vtinam debuissem mori, & mortem assequi
Illic in Aegypto, adhuc enim me molestia excepit.
Statim autem de capite, galeam fabrefactam deposui,
Et scutũ humeris, lanceam autem proieci ex manu.
At ego regem contra veni equis.

Et

Et osculatus sū genua cōplex,hic.a.seruauit & mei mi-*
In curru.a.me locatū duxit domū lacrymātē,(sertus est.
Certè me valdè multi adoriebantur fraxineis
Cupientes interficere(namque irati erant valdè.)
Sed ille rapuit,Iouis autem veritus est iram
Hospitalis,qui maximè ægrè fert mala opera.
Ibi septem annos mansit ibidem,multas autem coëgi
Pecunias inter Ægyptios viros,dederāt enim omnes.
Sed cùm iam octauus mihi rediens annus venit,
Iam tunc Phœnix venit vir fallacia sciens
Veterator,qui iam multa mala hominibus fecerat,
Qui me persuasum proprijs cogitationibus,vt iremus
In Phœnicam,vbi huius domus & bona erant.
Ibi apud ipsum mansi perfectum in annum
Sed quando iam mensesq; & dies perfecti sunt,
Iterū se circūuoluētes anni,& superuenerūt tēpestates,
In Libyam me in naui misit maritima
Fallacia excogitata,vt ei onus ducerem:
Illic autem me vt videret,& magnū preciū acciperet.
Hunc sequebar in naue suspicans quamuis necessitate.
Illa autem currebat Borea vento secundo bono
Per mediū ad Cretā,Iupiter autē eis deliberabat mortē.
Sed quando iā Cretā quidē liquimus,neque aliqua alia
Apparebat terrarum,sed cœlum & mare,
Iam tum atram nubem statuit Saturnius
Naue supra conuexa,obscuratus est autē pōtus sub ipsa:
Iupiter autem crebrò tonuit,& iniecit naui fulmen.
Hæc autem conuersa est tota Iouis percussa fulmine.
Vapore.a.impleta est,ceciderūt autē ex naue omnes.
Hi autem cornicibus similes circum nauem nigram
Fluctibus inferebantur:Deus autem abstulit reditum.
At mihi Iupiter ipse habenti licet dolores animo
Malum longum nauis nigræ proræ
In manibus posuit,vt adhuc malum fugerem.
Hunc amplexus ferebar perniciosis ventis;
Nouem diebus ferebar,decima autem me nocte nigra
Terræ Thesprotorum applicuit magna vnda versans.
Tunc me Thesprotorum rex accepit Phidon
Heros grauis:huius enim dilectus filius occurrens,
Frigore & labore afflictum duxit in domum,
Manu subleuatum quoad iret ad ædes patris.
Circū autē me penulam tunicamq; velamina induit.
Vbi de Vlysse ego audiui.ille enim dixit
Hospitio suscepisse,& direxisse euntē in patriā terram,
Et mihi res ostendit quas coëgerat Vlysses,
Æsq; aurumq; laboratissimumq; ferrum,
Et in decimam progeniem alterum amplius alat.
Tot ei in domibus thesauri iacebant regis.
Hunc in Dodonem dicebat ire,vt Dei
Ex quercu procera Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret Ithacæ in fertilem agrum
Iam diu absens,an manifestè,an occultè.
Iurauit autem coram me ipso libans in domo
Nauem deduxisse,& paratos esse socios,
Qui iam ipsum comitētur dilectam in patriam terram.
Sed me prius misit,contigit enim veniens nauis
Virorum Thesprotorum in Dulichium frumentariam.
Tunc hic me iussit mittere regi Acasto

Καί κύσα γούναθ' ἑλών. ὁ δ' ἐρύσατο, καί μ' ἐλέησεν·
Ἐς δίφρον δέ μ' ἕσας ἄγεν οἴκαδε δακρυχέοντα.
Ἦ μέν μοι μάλα πολλοὶ ἐπήϊσσον μελίῃσιν,
Ἱέμενοι κτεῖναι(δὴ γὰρ κεχολώατο λίην)
Ἀλλ' ἀπὸ κεῖνος ἔρυκε· Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν
Ξεινίου,ὅς τε μάλιστα νεμεσσᾶται κακὰ ἔργα.
Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον αὐτόθι,πολλὰ δ' ἄγειρα
Χρήματ' ἀν' Αἰγυπτίους ἄνδρας· δίδοσαν γὰρ ἅπαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
Δὴ τότε Φοῖνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδώς,
Τρώκτης,ὃς δὴ πολλὰ κάκ' *ἀνθρώποισιν ἐώργει· γρ. αἰθερίπυς ἐώργει
Ὅς μ' ἄγε παρπεπιθὼν ᾗσιν φρεσίν,ὄφρ' ἱκόμεσθα
Φοινίκην,ὅθι τοῦγε δόμοι καὶ κτήματ' ἔκειτο.
Ἔνθα παρ' αὐτῷ μεῖνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος,καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἐς Λιβύην μ' ἐπὶ νηὸς ἐέσσατο ποντοπόροιο,
Ψεύδεα βουλεύσας,ἵνα οἱ σὺν φόρτον ἄγοιμι,
Κεῖθι δέ μ' ὡς περάσησι,καὶ ἄσπετον ὦνον* ἕλοιτο. γρ. ἄλφοιτο
Τῷ ἑπόμην ἐπὶ νηός,ὀϊόμενός περ,ἀνάγκῃ.
Ἡ δ' ἔθεεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ καλῷ
Μέσσον ὑπὲρ Κρήτης. Ζεὺς *δέ σφιν μήδετ' ὄλεθρον. γρ. γάρ σφίσι
Ἀλλ' ὅτε δὴ Κρήτην μὲν ἐλείπομεν,οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων,ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε,κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς· ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε,καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν.
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα,Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θεείου πλῆτο,πέσον δ' ἐκ νηὸς ἅπαντες.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι,περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· Θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἔχοντί περ ἄλγεα θυμῷ,
Ἱστὸν ἀμαιμάκετον νηὸς κυανοπρῴροιο
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν,ὅπως ἔτι πῆμα φύγοιμι.
Τῷ ῥα περιπλεχθείς,φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν·
Ἐννῆμαρ φερόμην,δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Γαίῃ Θεσπρωτῶν,πέλασε μέγα κῦμα κυλίνδον.
Ἔνθα με Θεσπρωτῶν βασιλεὺς ἐκομίσατο Φείδων
Ἥρως ἀπριάτην· τοῦ γὰρ φίλος υἱὸς ἐπελθὼν
Αἴθρῳ καὶ καμάτῳ δεδμημένον ἦγεν ἐς οἶκον,
Χειρὸς ἀναστήσας ὄφρ' ἵκετο δώματα πατρός.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Ἔνθ' Ὀδυσῆος ἐγὼ πυθόμην· κεῖνος γὰρ ἔφασκεν
Ξεινίσαι ἠδὲ φιλῆσαι ἰόντ' ἐς πατρίδα γαῖαν.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς.
Χαλκόν τε χρυσόν τε πολύκμητόν τε σίδηρον.
Καί νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι.
Τόσσά οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι,ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅπως νοστήσῃ Ἰθάκης ἐς πίονα δῆμον,
Ἤδη δὴν ἀπεών,ἢ ἀμφαδὸν,ἦε κρυφηδόν.
Ὤμοσε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν,ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι,καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους,
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Ἔνθ' ὅγε μ' ἠνώγει πέμψαι βασιλῆϊ Ἀκάστῳ

Ἐνδυκέως. τοῖσιν δὲ κακὴ φρεσὶν ἥνδανε βουλὴ
Ἀμφ' ἐμοὶ, ὄφρ' ἔτι πάγχυ δύης ἐπὶ πῆμα γενοίμην.
Ἀλλ' ὅτε γαίης πολλὸν ἀπέπλω ποντοπόρος νηῦς,
Αὐτίκα δούλιον ἦμαρ ἐμοὶ περιμηχανόωντο.
Ἐκ μέν με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔδυσαν,
Ἀμφὶ δέ μοι ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλον, ἠδὲ χιτῶνα
Ῥωγαλέα, τὰ καὶ αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὅρηαι.
Ἑσπέριοι δ' Ἰθάκης εὐδειέλου ἔργ' ἀφίκοντο.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν κατέδησαν ἐϋσσέλμῳ ἐνὶ νηΐ.
Ὅπλῳ ἐϋστρεφέϊ στερεῶς· αὐτοὶ δ' ἀποβάντες
Ἐσσυμένως παρὰ θῖνα θαλάσσης δόρπον ἕλοντο.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δεσμὸν μὲν ἀνέγναμψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως· κεφαλῇ δὲ κατὰ ῥάκος ἀμφικαλύψας,
Ξεστὸν ἐφόλκαιον καταβὰς ἐπέλασσα θαλάσσῃ
Στῆθος· ἔπειτα δὲ χερσὶ διήρεσα ἀμφοτέρῃσι
Νηχόμενος, μάλα δ' ὦκα θύρηφ' ἔα ἀμφὶς ἐκείνων.
γρ. δρυὸς Ἔνθ' ἀναβὰς ὅθι τε* δρίος ἦν πολυανθέος ὕλης,
Κείμην πεπτηώς. οἱ δὲ μεγάλα στενάχοντες
Φοίτων· ἀλλ' οὐ γάρ σφιν ἐφαίνετο κέρδιον εἶναι
Μαίεσθαι προτέρω. τοὶ μὲν πάλιν αὖτις ἔβαινον
Νηὸς ἐπὶ γλαφυρῆς· ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως, καί με σταθμῷ ἐπέλασσαν ἄγοντες
Ἀνδρὸς ἐπισταμένου. ἔτι γάρ νύ μοι αἶσα βιῶναι.

Accuratè, his autem malum mentibus placuit consilium
De me, vt adhuc omnino casus calamitatem subirem,
Sed quando profecta est à terra multū maritima nauis,
Statim seruitutis diem mihi excogitabant:
Me quidem penula tunicaq. velaminibus exuerunt,
Circū autē me scrutū aliud malum eiecerunt, & tunicā
Pertusam, quæ & ipse in oculis videas.
Sub occasū autē Ithacæ amœnæ ad opera peruenerunt.
Ibi me quidem ligauerunt armata in naui,
Fune benè torto arctè, ipsi autem egressi
Certatim ad littus maris cœnam sumpsēre.
At mihi vinculum quidem dissoluerunt Dij ipsi
Facilè, capiti autem scruto obuoluto
Leui temone descendens applicui mari
Pectus: postea autem manibus nauigaui ambabus
Natans, valdè autem citò excessi longè ab illis.
Tunc ascendens vbi quercetum erat lætissimum syluæ,
Iacebam stratus. illi autem valdè suspirantes
Ibant: sed non enim ipsis visum est melius esse
Inquirere vlterius: hi quidem iterum redierunt
Naui in concaua, me autem absconderunt Dei ipsi
Facilè, & me stabulo applicuerunt ducentes
Viri prudentis. adhuc enim mihi fatum viuere.

COMMENTARIVS.

ἐκ μὲν κρητάων) Satisfacit Vlysses hospitis sui Eumæi petitioni, & singulis illius capitibus, sed paulò tamen laxius quàm illa per se ferunt, respondet. Atque vt rem attentiùs consideremus, in octo partes totam hanc orationem distribuo: hoc enim artificio memoriam maximè iuuari constat. In prima quatuor præstat. Primum, ex qua sit oriundus ciuitate. Secundò, ex quibus parentibus. Tertiò, quam partem in bonis paternis habuerit. Quartò, quomodo vxorem duxerit, vbi ἀπολογικῶς commemoratio suæ virtutis continetur. Atque hæc omnia quidem finguntur ab Vlysse, ita vt mendaces eorum mores, à quibus ortum se prædicat, referre velle videatur: quod anteà etiam in hoc libro monuimus. Ait ergo se Cretensem esse, quod etiam apud Mineruam suprà mentiebatur: vbi nos causas huius mendacij nonnullas explicuimus. Porrò parentis sui & matris qualitates proponit. Parentem à diuitiis, à sobole, à dignitate denique commendat. A diuitiis, quas vt dona Dei solet admirari & suspicere Homerus, vt etiam reuerà ita sunt censendæ: proinde non indecorè diuitem parentem suum confingit, vt eò se magis quoque commendet: siquidem gloria parentum & splēdor in liberos etiam deriuatur. Soboles etiam in laude est non exigua, vt quam etiam Deus Opt. Max. piis viris polliceatur. Vnde diuinus ille Psaltes canit:

Quales nouellos ordine satos termites
Lætus colonus prospicit:
Talis virentium caterua liberûm
Tuas coronabit dapes.
Namque hæc parata sunt Dei timentibus,
Maioráque istis præmia.

Vnde rectè illud Euripidis in Ione: ----θεόθεν τέκνα θνατοῖς. Ergo pluralitas & honestas sobolis in hoc Castore (ita enim patrem suum appellat hic hospes) laudetur: tum quia per se amabilis, tum quia etiam in legitimo coniugio suscepta est. Neque tamen hunc hospitem reiiciemus, quamuis nothus sit, ex empta videlicet pellice ortus. nam & à parente in legitimi loco est adamatus: & licet culpa sit in parente, tamen ab illa liberi nothi sunt immunes: non quòd minoris fieri soleant quàm reliqui, adeò vt ignominiosus eorum ortus censeatur. Vnde Plutarchus eleganter & omnino rectè parentibus ista dicit in ipso initio libelli περὶ παίδων ἀγωγῆς: Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι πατράσιν ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν. λέγω δὲ οἷον ἑταίραις ἢ παλλακαῖς. τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς (nimirum Euripides in Hercule Furente) ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους. Καλὸς οὖν παρρησίας θησαυρὸς, εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον, τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις, &c. Quæ vt vera sint, tamen animaduertendum est diligenter, ne scelus scelere cumulemus: quod fieret, si nothos etiam liberos nihili esse faciendos censeremus. Amo enim illud Euripidis in Antigone,

ὀνόματι μωμητὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.
Nothum genus nomen habet culpabile, natura verò æqualis est.

Deinde eos interdum præstantiores videas legitimis, adeò vt neque in ipsis etiam aliquid frustra faciat Natura. Vnde rectè Peleus ad Menelaum apud Euripid. in Androm.

-----πολλάκις δέ τοι
ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησεν σπορᾷ
νόθοι τε πολλοὶ γνησίων ἀμείνονες: id est:

----Sæpenumerò certè
Exilis pinguem terram vicit satio
Et spurij multis legitimis meliores sunt.

Cuius exemplum in hoc Crensi hospite obseruari potest. Atque hæc quidem de illius genere. Restat dignitas parentis inter Cretenses, quæ tanta fuit, vt à populo sicut Deus coleretur: quam loquendi formulam aliàs & in Iliade & in Odyssea exposuimus. Hactenus de secundo membro primæ partis. In tertio docet quomodo post mortem patris liberi eius bona inter se distribuerint. Vbi duo obseruo, primùm videri mihi æqualem fuisse illam distributionem, hoc est omnes liberos æqualiter in partes hæreditatis venisse. Illud enim videtur innuere sortis vsus (vnde κληρονομία appellatur hæreditas ἀπὸ τοῦ κλήρου, id est sorte) qualis etiam in re simili nostro tempore esse plerunque solet pro consuetudine regionis. Mirum enim quàm hac in parte instituta gentium varient. Secundò notandum est, in partem quoque hæreditatis venire solitos nothos, sed minimam, vnde à legitimis distinguebantur, cùm minus iuris in bona parentum haberent quàm legitimi. At in iure ciuili hodierno omnino ab hæreditate spurij arcentur, quia in potestate parentum non sunt: qui tamen ex concubinis nascuntur, hoc habent iuris, vt iis etiam certa pars bonorum legari aut fideicommitti possit. Sed hæc nobis diligentiùs examinare non licet, donec serio in Iurisconsultorum spacia, Deo volente, redeamus. In quarto membro narrat cæteros vitæ suæ progressus: primùm quoad matrimonium, deinde quod ad suam fortitudinem bellicam, qua ita inclaruerit, vt multa feliciter & strenuè sæpissimæ gesserit. Sed si rem attendis, hæc facinora matrimonium præcesserunt: nam cùm de illo esset loquutus, causam cur illud assequutus esset, suæ virtutis subiicit. Siquidem nothus cùm esset & pauper, mirum videri poterat, cur tam illustrem & locupletem vxorem duxisset. Itaque exemplum præbet, quanti plerunque fiat virtus, vt quæ generis obscuritatem illustrare possit, & eum cæteris quoque amabilem reddere. cuius etiam beneficio & diuitias & honorem summámque authoritatem se consequutum esse inter Cretenses disertè hic hospes testatur. Hactenus de prima parte. In secunda verò (quæ in illis verbis, ἀλλ' ὅτε δὴ τήν γε στυγερὴν ὁδὸν, &c. incipit) paucis describit expeditionem, quam cū Idomeneo ad Troiam suscepit, illiúsque belli diuturnitatem nouem annorum: decimo verò post vrbem illam euersam reditū suum in patriam. Vbi vides quomodo

falsa

falsa veris intertexuerint. In tertia parte (ad illa verba, αὐτὰρ ἐμοὶ δήλῳ κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς) narrat quomodo Ægyptum sit profectus, quid ibi pertulerit. In quinta (ad illum versum, ἔνθα μὲν ἑπτάετες) vt à Phœnice in Phœniciam sit abductus. In sexta (ibi, ἀλλ' ὅτε δὴ πλεῖος) quomodo ad terram Thesprotorum in nauigatione, quam illi fraudulenter Phœnix ille iniunxerat, peruenerit. In septima (ἔνθα με Θεσπρωτῶν) quàm humaniter à Rege Thesprotorum sit exceptus, apud quem multa se de Vlysse percepisse fingit, atq; hoc appositè eum reditum in patriam instruxisse. In octaua & postrema (ἀλλ' ἐμὲ μὲν ἀπέπεμψα) docet, qua ratione ad has tandem oras appulerit. In quibus ingenium & industriam ψευδοτεκτονικὴν magis admireris, quàm candorem ames: nisi res ipsa necessariò hac mendacia confingi postularet, vt tutiùs totum negotium, quod moliebatur vir nudus & omni auxilio ac comitatu destitutus; conficere posset. Nihilominus tamen constabit illum γνωμάτευμα, quo se mendacem egenum odisse profitebatur (hoc enim obiici posse video) Nam aliud est dissimulare, hoc est se ipsum nolle prodere: aliud malignè falsum pro verò obtrudere, in iis quæ tu incerta & incognita habueris, quod ad incommodum aliorum redundare possit. Illud enim nemini obesse potuit, hoc verò contrà maximè, cùm alios inani expectatione lactas. Adde quod ibi iuramento nuncium suum sanciebat: quod si falsò fecisset, grauissimo sese crimine mendacij obligasset, proinde meritò affirmare se odisse mendacium, nimirum ea in parte aut simili, vbi seriò veritas rei exquiritur.

ἐμὲ δ' ὠνητή) Attendendum est hoc genus seruitutis, quæ comparabatur per emptionem, qualis erit quam in sequentibus Phœnix ille in personâ huius hospitis moliri fingetur. Quibus exemplis antiquitas eius rei comprobari potest, vt anteà monuimus.

ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ ἀθήνη) Rectè Martem & Mineruam coniungit, vt doceat audaciam bellicam à prudentia non debere separari.

αἴγυπτον ἐϋρρείτην) Ita appellatur Ægyptus propter Nilum, à quo certis temporibus irrigatur, idque centum dierum spacio. Quod nos suprà lib. 4. attigimus. sed vide omnia diligentissimè enucleata, quæ ad hanc rem pertinent apud meũ Gorpiũ in Niloscopio.

Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν) De Iouis hospitalis reuerentia apud veteres satis alibi dictum est.

τὸν δ' ἐς Δωδώνην) Veritatem sui nuncij hoc indicio voluit adhuc hic hospes confirmare, quòd Vlysses ad Dodonam iuerit percunctaturus oraculum de ratione sui reditus in Ithacam: hoc est, an occultè an manifestè sibi esset redeundum. Illud autem oraculum Iouis fuisse dicitur, ac proinde de cæteris omnibus censeri potuit præstantius, cùm illud potiùs consulerit quàm Delphicum, aut aliud quod illis temporibus fuerit excepto Libyco: quod tamen quia esset remotius, adire non potuit Vlysses. Et quidem tale oportuit esse illud, quod Iupiter summus Deorum sibi vindicaret. Quod nos tamen cum reliquis omnibus pro mera impietate agnoscimus, quia in illis tenebris non luxit æterna Lux, quæ tamen etiam non absimili omnino ratione veteres (sed solum tamen populum suum) illustrauit. Hoc tamen quicquid est, nobis est diligenter attendendum, ne rem tantopere decantatam, tam commodo loco, sicco pede transeamus, vbi præcipue variæ sunt scriptorum sententiæ. Strabo enim lib. 7. circa finem docet, dissentire quosdam in situ huius Dodonæ. Alij enim in Epiro, alij in Peloponneso apud Eleos, alij in Pelasgia, quæ est apud Scotusam Thessaliæ collocant. Ex quibus nescias quid certi possis colligere, cùm Dodonæum illud oraculum iam tempore Strabonis periisset, vt ipse testatur. Ea tamen vulgatissima est opinio, sitam fuisse Dodonam in Epiro, & sub Thesprotorum ditione: itémque montem seu Tomarum seu Tmarum, sub quo fanum iacebat: quin & Tragici, inquit Strabo & Pindarus Thesprotis Dodonam adiudicauit: postea temporis Molossorum cœpta est haberi. Vnde Melam & Solonam conciliabis: quorum ille in Epiro, hic apud Molossos Dodonæi Iouis templum collocat. Nos autem hæc vt spero, in lexico Homerico diligentiùs enucleabimus: neque enim magni impræsentia refert scire, vbi locorum hæ nugæ fuerint: rem siquidem tantùm attendimus. Eius porrò antiquitatē inspiciamus. Herodotus lib. 2. eam in Ægypto ex sacerdotibus Iouis Thebani (sunt enim Thebæ Ægyptiæ) & apud Dodonam ex eius antistibus talem est expiscatus. Ac Iouis quidem Thebani sacerdotes dicebant duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audiuisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse, quæ primæ apud dictas gentes constituissent. Antistites Dodonæorum hæc dicebant, Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauisse vtramque nigram: vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos, quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi in fatis esse, & se interpretatos esse, quod ipsis enunciaretur id esse diuinitùs, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abiisset columbam iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent, quod & ipsum Iouis est. De quibus omnibus talem esse suam opinionem dicit Herodotus: si reuera, nempe, Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt, videri sibi ait hanc mulierem venundatam apud Thesprotos in ea regione: quæ nunc est Hellas, quæ eadem priùs Pelasgia vocabatur: deinde ancillantem ibidem sub fago, quæ ibi rata esset, constituisse Ioui sacrum (*id est fagum: quæ ibi erat, Ioui consecrasse*) sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat monimentum ipsius habere, atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, inquit, sororem suam in Africa ab iisdem Phœnicibus, vt ipsa, fuisse venundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, inquit, quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam ipsis auibus sonare viderentur. Interiecto, dein tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquàm quæ ipsi intelligere possent, mulier loquuta est: tamdiu volucris modò sonare visa, quandiu barbarè loquebatur. Nam columba, quomodo vocem humanam sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam fœminam significant: súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam, est diuinandi in templis ratio ab Ægypto ascita. Hæc Herodotus, partim Valla partim Stephano interpretibus, ex quibus antiquitas & origo huius Dodonæi oraculi colligitur, sed circumstantiæ tamen temporis non designantur, nisi quòd simpliciter vetustissimum esse possimus asserere, forsan ex quo vel Abrahamus in Ægyptum venit, quem de religione cum eius regionis sacerdotibus contulisse scribit Iosephus lib. 1. Antiq. Iud. vel eius nepotes. Nam hæc oraculorum redditio, nihil est quàm adulterina imitatio rationis illius, qua Deus Deorum Iehoua mortalibus etiam voluntatem suam aperiebat, & interrogatus quoque respondebat, vt varij sacræ paginæ loci satis indicant. Sed forsan etiam antiquius erit censendum, si Dodonam à Deucalione (quem Hyginus vocat Thessalum) conditam ex scriptoribus discimus (quanquam Plutarchus in Pyrrho Deucalionem & Pyrrham consuluisse oraculum Dodonæum referat, quod à nugis fabulosis veterum pendet) quem Goropius lib. 5. Gallicorum eundem cum Noacho facit, sed pleniùs lib. 3. Eum authorem dicto lib. 3. iis perlegendum suadeo, qui abditissima quercus (ex qua reddebantur Dodonæa oracula) mysteria intueri volent. Sanè qui illa viderit, facillimè iudicabit quàm non sine causa ad eam rem superstitiosa illa secula quercum elegerint: cùm, vt dixi, Princeps ille tenebrarum diuina oracula hac ratione adumbrarit, & obumbrare voluerit. Neque vllus superiore loco Herodoti commoueatur, vbi Interpretes *fagum* hanc arborem appellant, decepti voce Herodoti φηγός. Rectè ibidem meus Goropius docet, φηγὸν Græcorum, & *fagum* Latinorum, eandem non esse arborem, licet nomen idem videatur: sed Latinorum *fagum* esse Theophrasti oxyam, quã alij *Scissimam*, vt Gaza, alij *Fagoscissimam*, vt Strabonis Interpretes nominarunt, cùm simpliciter *fagum* interpretari debuissent. φηγὸν autem Græcorum esse genus illud quercus, quod glandem maximè edulem profert. qua de re videndus idem copiosiùs in Vertumno, vbi has differentias ex professo persequitur, & euidentissimè probat. Ergo ex quercu reddebantur oracula Dodonæa: sed à quibus? Suidas dicit à mulieribus. Eius locus hic est: Δωδώνη (inquit) πόλις ἐν τῇ Θεσπρωτίδι πελασγίᾳ. ἐν ᾗ ἵστατο δρῦς, ἐν ᾗ μαντεῖον ἦν γυναικῶν προφητίδων. καὶ εἰσιόντων τῶν μαντευομένων, ἐκινεῖτο δῆθεν ἡ δρῦς ἦχον. αἱ δὲ ἐφθέγγοντο ὅτι τάδε λέγει ὁ Ζεύς. καὶ ἀνδριὰς ἵστατο ἐν ὕψει ῥάβδον κατέχων. καὶ παρ' αὐτὸν λέβης ἵστατο. καὶ ἔπαιεν ὁ ἀνδριὰς τὸν λέβητα. ἐξ οὗ ἦχός τις ἐναρμόνιος (lego ἀναρμόνιος) ἀπετελεῖτο. αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φωναὶ ἄναρθροι εἰσίν. Quem locum Hieronymus Vuolfius ita mutilè transtulit, vt institutum hominis in toto illo opere plerunque improbare audeam. Nos ergo integrè sic: Dodona Vrbs in Thesprotide Pelasgia, in qua stabat quercus, itémque oraculum fatidicarum mulierum. At ingredientibus iis qui consulerent, mouebatur resonans illa quercus: illæ verò pronunciabant. Hæc ait Iupiter. In cacumine stabat simulachrum virgam continens, & iuxta illud lebes: ac simulachrum lebetem feriebat. Vnde sonus quidam inconcinnus reddebatur. Voces sedecim Dæmonum inarticulatæ sunt. Qui hæc cum Vuolfij versione comparârit, fidem, ni fallor, in homine desiderabit. Ibi ergo vides fatidicas illas mulieres oracula reddidisse: quod tamen de sola illorum relatione est intelligendum. nam reuerà quercus aut simulachrum & lebes simul illa reddebant, quæ tamen à solis illis antistitibus intelligi poterant. Fuerunt autem tres numero, vt ex Herodoto lib. 2. constat, itémque ex Ephoro apud Strabonem lib. 9. Vbi tamen viri solis Bœotis oracula reddidisse scribit, cuius rei causam ex facti cuiusdam historia explicat. Alij tradunt columbas id præstitisse: ad eorum opinionem sequutus est Pausanias in Achaicis: In ea lue (inquit Romulo interprete) Dodonæ oraculum consulendum censuerunt: erat enim illis temporibus apud eius oræ incolas Ætolos, & eorum finitimos Acarnanas & Epirotas columbarum, quæ è quercu responsa dabant, eorum populorum fide sancita, valde inclyta fama. Causam diuersæ hac in re sententiæ facilè intelliget lector, si originem huius superstitionis, qualis à nobis anteà est tradita, repetierit, ex sententia nimirum Antistitum Dodonæorum. Goropius lib. 5. Gallicorum hoc figmentum de columbis ita interpretatur. Appulit fortasse Noachus, inquit, in Epirum duabus nauibus, quas bono omine columbas potuit nominare, tùm ob volatus celeritatem, tùm quo memoriam refricarent eius quod in

magn illa naue acciderat in gemina columbæ emiſſione. Ex vera enim hiſtoria inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ ſunt de rebus vetuſtis non bene cognitis, vno quoque ſibi ſomnia comminiſcente. Sic Plutar. columbæ ex arca à Deucalione emiſſæ meminit, inſignè teſtimonio ſuo ſuggerens argumentum, Deucalionem non alium quàm Noachum intelligi debere: ſed in emiſſionis cauſa ſiverò aberrauit. Nec aliter hîc accidiſſe reor, dum columbæ à Phœnicia dicuntur emiſſæ, è quibus alij, quod viſum fuerit, ſibi fingant: à mihi certè naues lubet ſuſpicari, idq; eò magis, quòd hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducendam Noachus totiſſimùm nauigabat. Et paulò pòſt: Non fuit itaque falſum, columbas olim oracula reddidiſſe, ſi naues pro vectoribus capiãtur: eò quòd ij qui cum Deucalione ex Phœnicum littore appuliſſent, primi ſacrorũ doctrinã in Epiro plantaſſent, & quorſum ea tender, et, nobili querceto ſollertibus ingeniis intelligendum dediſſent. Atque hoc quidem primũ Dodonæ fuiſſe videtur inſtitutũ: à quo poſteri immanibus ſpaciis digreſſi, vaniſſimum aperuerunt mercatum mendaciorum, quæ ceu vera vaticinia protruſa, ingentem quæſtum fallacibus ſacrificulis attulerunt: qui, vt perpetuus eſſet, omnem non veritatem modò, ſed veritatis etiam memoriam frigidiſſimis & execrandis idolomaniæ portentis obruerunt. Hæc ille. quæ forſan omnibus non probabuntur: ſed illi mihi fabulis potiùs quàm veritatis inueſtigatione delectari videbuntur. Sed de his fortaſſe nimis plura. Intereà Deo Opt. Max. gratias agamus, quòd his nugis orbem noſtrum perpurgauit, tantámque errorum & impietatis caliginem veritatis ſuæ fulgore diſcuſſit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἆ δειλὲ ξείνων, ἦ μοι μάλα θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες, ἠδ' ὅσ' ἀλήθης.
Ἀλλὰ τάδ' οὐ κατὰ κόσμον ὀΐομαι, οὐδέ με πείσεις,
Εἰπὼν ἀμφ' Ὀδυσῆϊ. τί σε χρὴ τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι; ἐγὼ δ' εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς
Νόστον ἐμοῖο ἄνακτος, ὅτ' ἤχθετο πᾶσι θεοῖσι
Πάγχυ μάλ', ὅττι μιν οὔτι μετὰ Τρώεσσι δάμασσαν,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε.
Τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοὶ,
Ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο·
Αὐτὰρ ἐγὼ παρ' ὕεσσιν ἀπότροπος· οὐδὲ πόλινδε
Ἔρχομαι, εἰ μή πού τι περίφρων Πηνελόπεια
Ἐλθέμεν ὀτρύνῃσιν, ὅτ' ἀγγελίη ποθὲν ἔλθῃ.
Ἀλλ' οἱ μὲν τὰ ἕκαστα παρήμενοι ἐξερέουσιν,
Ἠμὲν οἳ ἄχνυνται δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,
Ἠδ' οἳ χαίρουσι βίοτον νήποινον ἔδοντες.
Ἀλλ' ἐμοὶ οὐ φίλον ἐστὶ μεταλλῆσαι καὶ ἔρεσθαι
Ἐξ οὗ δή μ' Αἰτωλὸς ἀνὴρ ἐξήπαφε μύθῳ,
θε. ὅς δ' *Ὅς τ' ἄνδρα κτείνας, πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἀληθεὶς,
γρ. ἐμὰ πρὸς δώματ' Ἤλυθ' *ἐμὸν πρὸς σταθμόν· ἐγὼ δέ μιν ἀμφαγάπαζον.
Φῆ δέ μιν ἐν Κρήτεσσι παρ' Ἰδομενῆϊ ἰδέσθαι
Νῆας ἀκειόμενον τάς οἱ ξυνέαξαν ἄελλαι·
Καὶ φάτ' ἐλεύσεσθαι ἢ ἐς θέρος ἢ ἐς ὀπώρην,
Πολλὰ χρήματ' ἄγοντα, σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Καὶ σὺ γέρον πολυπενθὲς, ἐπεί σέ μοι ἤγαγε δαίμων,
Μήτε τί μοι ψεύδεσσι χαρίζεο, μήτε τι θέλγε.
Οὐ γὰρ τοὔνεκ' ἐγώ σ' αἰδέσσομαι, οὐδὲ φιλήσω,
γρ. τ' ἐλεαί- Ἀλλὰ Δία ξένιον δείσας, αὐτόν *τ' ἐλεήσας.
ρων Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἦ μάλα τίς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἄπιστος,
Οἷόν σ' οὐδ' ὀμόσας περ ἐπήγαγον, οὐδέ σε πείθω.
γρ. ὄπισθεν Ἀλλ' ἄγε νῦν ῥήτρην ποιησόμεθ'· αὐτὰρ *ὕπερθε
Μάρτυροι ἀμφοτέροισι θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Εἰ μέν κεν νοστήσῃ ἄναξ τεὸς ἐς τόδε δῶμα,
Ἕσσας με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα, πέμψαι
Δουλίχιον δ' ἰέναι, ὅθι μοι φίλον ἔπλετο θυμῷ·
Εἰ δέ κε μὴ ἔλθῃσιν ἄναξ τεὸς, ὡς ἀγορεύω,
Δμῶας ἐπισσεύσας, βαλέειν μεγάλης κατὰ πέτρης,
Ὄφρα καὶ ἄλλος πτωχὸς ἀλεύεται ἠπεροπεύειν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε δῖος ὑφορβός,
Ξεῖν' οὕτω γάρ κέν μοι ἐϋκλείη τ' ἀρετή τε
γρ. μετόπι- Εἴη ἐπ' ἀνθρώπους ἅμα τ' αὐτίκα καὶ *μετέπειτα,
σθεν, Ὅς σ' ἐπεὶ ἐς κλισίην ἄγαγον καὶ ξείνια δῶκα,
Αὖθις δὲ κτείναιμι, φίλον τ' ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην,
γρ. καὶ δ' ἔ- Πρόφρων *δή κεν ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην.
πειτα Νῦν δ' ὥρη δόρποιο. τάχιστά μοι ἔνδον ἑταῖροι

Hunc.a.reſpondens alloquutus es Eumæe ſubulce,
O miſer hoſpitum, certè valdè animum commouiſti
Hæc ſingula dicens, quæ iam tuliſti, & quæ vagatus es.
Sed hæc non aptè puto, neque mihi perſuadebis,
Dicens de Vlyſſe, quid te oportet cùm talis ſit
Temerè mentiri: ego autem certè ſcio & ipſe
Reditùm mei domini quòd infeſtus eſt omnibus Deis
Omninò valdè, quando nõ ipſũ in Troianis domuerunt,
Vel amicorũ in manibus, quoniã bellum benè tractauit.
Quare ei ſepulchrum quidem feciſſent omnes Achiui,
Ac etiam ſuo filio magna gloria creuiſſet in poſterum:
Nunc autem ipſum ſine gloria Harpyiæ delaniarunt.
At ego apud ſues ſeparatus, neque ciuitatem
Eo, niſi prudens Penelope
Ire iubeat, quando nuncium aliunde veniat.
Sed hi quidem ſingula aſſidentes interrogant,
Et alij triſtantur diu abſente rege,
Atque illi lætantur victum impunè edentes.
Sed mihi non gratum eſt inquirere & interrogare
Ex quo me Aetolus vir decipit verbo:
Qui viro interfecto, multas per regiones vagatus,
Venit meas ad ædes: ego autem ipſum amicè habui,
Dixit autem inter Cretenſes apud Idomeneum vidiſſe
Naues aptantem, quas ei fregerant procellæ:
Et dixit venturum, vel in æſtatem, vel in autumnum,
Multas opes ducentem cum diuinis ſocijs.
Et tu ſenex multa paſſus poſtq. te ad me duxit fortuna,
Ne mihi mendacijs gratifiare, neque mulceas.
Non enim ob id ego te honorabo, neque diligam,
Sed Iouem hoſpitalem veritus, téque ipſum miſeratus.
Hunc.a.reſpondens, alloquutus eſt prudens Vlyſſes,
Certè valdè tibi animus in pectoribus incredulus,
Qualem neque iurans induxi, neque tibi perſadeo,
Sed agè nunc pactum faciamus: & poſtea
Teſtes ambobus, Dij qui Olympum habitant.
Siquidem redibit rex tuus in hanc domum,
Indutum me chlænamq́ tunicamq́, veſtes mitte
Ad Dulichium ire, quò mihi gratum eſt animo.
Si autem non venerit rex tuus, vt dico,
Famulis iube deijcere magna de petra,
Vt & alius pauper caueat decipere.
Hunc.a.reſpondens alloquutus eſt diuinus ſubulcus,
Hoſpes ſic mihi bona fama virtúsque
Sit inter homines. ſimul nunc & in futurum,
Qui te in ſtabulum duxi, & hoſpitalia munera dedi.
Rurſus.a. interficiam, dilectúmque animum auferam,
Promtus autem poſtea Ioui Saturnio ſupplicabo.
Nunc autem hora cœnæ, ocyus mihi intus ſocij
Erunt,

Erunt, vt in tugurio dulcem præparemus cœnam.
Sic hi quidem talia inter se dicebant,
De propinquo autem sues q́ & viri venerunt subulci,
Has quidẽ igitur incluserunt de more ad dormiendum,
Clamor autẽ multus ortus est suũ in haram euntium.
At suis socijs iussit diuinus subulcus,
Ducite suum optimam, vt hospitis in gratiam mactem
Peregrini, vnà & ipsi recreabimur, qui ærumnam
Diu habemus patiẽtes suũ gratia habẽtiũ dentes albos.
Alij autem nostrum laborem impunè edunt.
Sic loquutus scidit ligna acuto ferro.
Hi autem suẽ abduxerunt valdè pinguẽ quiquennem.
Hunc quidẽ postea posuerũt in craticula, neq subulcus
Oblitus est immortaliũ (mentibus enim vtebatur bonis)
Sed hic incipiens capitis crines in ignem iecit
Albos habentis dentes suis, & precatus est omnes Deos,
Vt rediret Vlysses prudens suam domum. (ctus.
Percussit.a.in altũ tollẽs stipite querno quẽ liquit profe-
Hũc.a.reliquit anima. hi.a.iugularunt & cõcubusserunt.
Statim autẽ ipsum diuiserunt, cruda autẽ posuit subulc⁹
Vndique initio facto à membris in pinguem adipem:
Et partĩ quidẽ in ignẽ iecit, vbi cõmiscuisset farinæ flore,
Minutatim.v.secuerunt alia, & circum verua fixerũt
Assaueruntq́ ritè, extraxeruntq́ omnia.
Posuerant autem in discis simul omnia, subulcus verò
Surrexit in quadrã diuidẽs (valdè.n.mentib.æqua scie-
Atque quidem septifariã o͠ia partitus est diuidẽs, (bat)
Partem quidem vnã Nymphis, & Mercurio Maiæ filio
Posuit apprecatus, alias distribuit singulis,
Dorsis autem Vlyssem integris honorauit
Albi dentis suis illustrabat autem animum heri:
Et ipsum apellatum alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri sis
Sicut mihi, siquidem me talis cum sim, bonis honoras.
Hunc.a respondens alloquutus es Eumæe subulce,
Comede felix hospitum, & delectare his,
Qualia adsunt: Deus autẽ hoc quidẽ dabit, hoc.a.sinet
Quodcunque suo animo vult, potest enim omnia.
Dixit, & initiationes sacrificauit Deis sempiternis.
Libato autem nigro vino, Vlyssi vrbium destructori
In manibus posuit, hic autẽ sedebat suum iuxta latus:
Cibum autem ipsis distribuit Mesaulius, quem subulcus
Ipse possederat solus absente domino,
Seorsum à domina & Laërte sene,
Ipsum apud Taphios emerat suis facultatibus.
Hi.a.in cibos paratos præiacientes manus extendebãt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Cibũ quidem ab ipsis abstulit Mesaulius: hi.a.in cubile
Cibo & carnibus saturati iuerunt.
Nox autem venit mala obscura, pluit autem Iupiter
Tota nocte, at spirabat Zephyrus magnus sẽper aquosus.
Hos autem Vlysses alloquutus est subulcum tentans,
Si quò ab eo exutã ibi chlænã præberet, vel aliquẽ socio-
Aliũ moneret, si quidem sui curã gerebat valdè. (rum
Audi nunc me Eumæe, & alij omnes socij,
Gloriabundus aliquod verbum dicam, vinum.n.iubet
Stultum, quod impellit sapientem etiam valdè cãtare,
Et leniter ridere, & saltare impellit,

Εἶεν, ἵν' ἐν κλισίῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἀγχίμολον δὲ σύες τε καὶ ἀνέρες ἦλθον ὑφορβοί,
Τὰς μὲν ἄρα ἔρξαν κατὰ ἤθεα κοιμηθῆναι.
Κλαγγὴ δ' ἄσπετος ὦρτο συῶν αὐλιζομενάων.
Αὐτὰρ ὁ οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος ὑφορβός,
Ἄξεθ' ὑῶν τὸν ἄριστον, ἵνα ξείνῳ ἱερεύσω
Τηλεδαπῷ· πρὸς δ' αὐτοὶ ὀνησόμεθ', οἵπερ ὀϊζὺν
Δὴν ἔχομεν, πάσχοντες ὑῶν ἕνεκ' ἀργιοδόντων·
Ἄλλοι δ' ἡμέτερον κάματον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κέασε ξύλα νηλέϊ χαλκῷ·
Οἱ δ' ὗν *εἰσῆγον μάλα πίονα πενταέτηρον· γρ. εἰσάγαγον
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐπ' ἐσχάρῃ. οὐδὲ συβώτης
Λήθετ' ἄρ' ἀθανάτων (φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν)
Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλ-
Ἀργιόδοντος ὑός, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι (λεν
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Κόψε δ' ἀνασχόμενος σχίζῃ δρυὸς ἣν λίπε κείων.
Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή· τοὶ δ' ἔσφαξάν τε καὶ εὗσαν.
Αἶψα δέ μιν διέχευαν. ὁ δ' ὠμοθετεῖτο συβώτης,
Πάντοθεν ἀρχόμενος μελέων, ἐς πίονα δημόν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνας ἀλφίτου ἀκτῇ,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἆλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα·
Βάλλον δ' εἰν ἐλεοῖσιν ἀολλέα, ἂν δὲ συβώτης
Ἵστατο δαιτρεύσων (περὶ γὰρ φρεσὶν αἴσιμα ᾔδη)
Καὶ τὰ μὲν ἕπταχα πάντα διεμοιρᾶτο δαΐζων·
Τὴν μὲν ἴαν Νύμφῃσι καὶ Ἑρμῇ Μαιάδος *υἱ γρ. υἱεῖ
Θῆκεν ἐπευξάμενος, τὰς δ' ἄλλας νεῖμεν *ἑκάστῳ· γρ. ἑκάστοις
Νώτοισιν δ' Ὀδυσῆα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἀργιόδοντος ὑός· κύδαινε δὲ θυμὸν ἄνακτος·
Καί μιν φωνήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διῒ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοί, ὅττι με τοῖον ἐόντ' ἀγαθοῖσι γεραίρεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι· θεὸς δὲ *τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει, γρ. τὰ μὲν δώσει, τὰ δ'
Ὅ,ττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλει. δύναται γὰρ ἅπαντα.
Ἦ ῥα, καὶ ἄργματα θῦσε θεοῖς αἰειγενέτῃσι.
Σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον, Ὀδυσσῆϊ πτολιπόρθῳ
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὁ δ' ἕζετο ᾗ παρὰ μοίρῃ·
Σῖτον δέ σφιν ἔνειμε Μεσαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
Αὐτὸς κτήσατο οἶος ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος.
Πὰρ δ' ἄρα μιν Ταφίων πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Σῖτον μέν σφιν ἀφεῖλε Μεσαύλιος· οἱ δ' ἐπὶ *κοῖτον γρ. κοίτην
Σίτου καὶ κρειῶν κεκορημένοι ἐσσεύοντο.
Νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακὴ σκοτομήνιος, ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Πάννυχος· αὐτὰρ ἄη Ζέφυρος μέγας αἰὲν ἔφυδρος.
Τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε, συβώτεω πειρητίζων,
Εἴπως οἱ ἐκδὺς χλαῖναν πόροι, ἤ τιν' ἑταίρων
Ἄλλον ἐποτρύνειεν· ἐπεὶ ἕο κήδετο λίην.
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι,
Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω, οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι·
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,

Καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τὸ πρῶτον ἀνέκραγον, οὐκ ἐπικεύσω,
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὅθ' ὑπὸ Τροίῃ λόχον ἤγομεν ἀρτύναντες.
Ἡγείσθην δ' Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρείδης Μενέλαος,
Τοῖσι δ' ἅμα τρίτος ἦρχον ἐγώ· αὐτοὶ γὰρ ἄνωγον.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἱκόμεσθα ποτὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος,
Ἡμεῖς μὲν περὶ ἄστυ κατὰ ῥωπήια πυκνά,
Ἀν δόνακας καὶ ἕλος ὑπὸ τεύχεσι πεπτηῶτες
Κείμεθα· νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακή, Βορέαο πεσόντος,
γρ. ἔπειτα Πηγυλίς, αὐτὰρ *ὕπερθε χιὼν γένετ' ἠύτε πάχνη
Ψυχρή, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσταλλος.
Ἔνθ' ἄλλοι πάντες χλαίνας ἔχον ἠδὲ χιτῶνας,
Εὗδον δ' εὔκηλοι σάκεσιν εἰλυμένοι ὤμους.
Αὐτὰρ ἐγὼ χλαῖναν μὲν ἰὼν ἑτάροισιν ἔλειπον
γρ. Ἀφραδί- *Ἀφραδίαις, ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ῥιγωσέμεν ἔμπης·
αις Ἀλλ' ἑπόμην σάκος οἶον ἔχων καὶ ζῶμα φαεινόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Καὶ τότ' ἐγὼν Ὀδυσῆα προσηύδων ἐγγὺς ἐόντα,
Ἀγκῶνι νύξας (ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ὑπάκουσε)
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσεῦ,
Οὔτι ἔτι ζωοῖσι μετέσομαι, ἀλλά με χεῖμα
Δάμναται· οὐ γὰρ ἔχω χλαῖναν, παρά μ' ἤπαφε δαίμων,
γρ. ἔμμεν Οἰοχίτων' *ἔμεναι· νῦν δ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα νόον σχέθε τόνδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι·
Φθεγξάμενος δ' ὀλίγῃ ὀπί με πρὸς μῦθον ἔειπε,
Σίγα νῦν, μή τις σευ Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ.
Ἦ καὶ ἐπ' ἀγκῶνος κεφαλὴν σχέθεν, εἶπέ τε μῦθον,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος.
Λίην γὰρ νηῶν ἑκὰς ἤλθομεν· ἀλλά τις εἴη
Εἰπεῖν Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Εἰ πλέονας παρὰ ναῦφιν ἐποτρύνειε νέεσθαι.
Ὣς ἔφατ', ὦρτο δ' ἔπειτα Θόας Ἀνδραίμονος υἱὸς
γρ. βάλε Καρπαλίμως, ἀπὸ δὲ χλαῖναν *θέτο φοινικόεσσαν,
γρ. δ' ἰέναι Βῆ *δὲ θέειν ἐπὶ νῆας, ἐγὼ δ' ἐνὶ εἵματι κείνου
Κείμην ἀσπασίως, φάε δὲ χρυσόθρονος ἠώς.
Ὣς νῦν ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη.
Δοίη κέν τις χλαῖναν ἐνὶ σταθμοῖσι συφορβῶν,
Ἀμφότερον, φιλότητι καὶ αἰδοῖ φωτὸς ἐῆος.
Νῦν δέ μ' ἀτιμάζουσι κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ὦ γέρον, αἶνος μέν τοι ἀμύμων ὃν κατέλεξας.
γρ. ἐνίσπες Οὐδέ τι πω παρὰ μοῖραν ἔπος νηκερδὲς *ἔειπες.
Τῷ οὔτ' ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθέν γε τὰ σὰ ῥάκεα δνοπαλίξεις,
Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες
Ἐνθάδε ἕννυσθαι, μία δ' οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Αὐτός τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δώσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Ὣς εἰπὼν ἀνόρουσε· τίθει δ' ἄρα οἱ πυρὸς ἐγγὺς
Εὐνήν, ἐν δ' οἰῶν τε καὶ αἰγῶν δέρματ' ἔβαλλεν.
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς κατέλεκτ'· ἐπὶ δὲ χλαῖναν βάλεν αὐτῷ
γρ. μαλακὴν Πυκνὴν καὶ *μεγάλην, ἥ οἱ παρεχέσκετ' ἀμοιβάς,
Ἕννυσθαι ὅτε τις χειμὼν ἔκπαγλος ὄροιτο.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' Ὀδυσεὺς κοιμήσατο, τοὶ δὲ παρ' αὐτὸν

Et aliquod verbum præfari quod non dictum melius.
Sed postquã primũ garrulus esse cœpi, non dissimulabo,
Vtinam sic pubescerem, visq; mihi firma esset,
Sicut quando sub Troia insidias duximus parentes.
Duces erant Vlysses & Atrides Menelaus,
Cum his vnà tertius dux fui ego, ipsi enim iusserant:
Sed quando iuimus ad vrbem, altumq; murum,
Nos quidem circa vrbem in virgultis densis,
Inter calamos & paludem sub armis prostrati
Iacuimus, nox autem aduenit mala Borea incidente
Glaciali, at postea nix facta est veluti pruina
Frigida, & scutis circumuertebatur cristallus.
Tunc alij omnes vestes habebant & tunicas.
Dormiebant autem quieti scutis cooperti humeros:
At ego vestem quidem descendens socijs reliqui
Stultè, quoniam non putabam tantum frigus futurum.
Sed sequebar scutum solum habẽs, & vestem nitidam.
Sed quãdo iã extrema pars noctis erat, trãs.a. astra ie-
Et tunc Vlyßem allocutus sum, qui propè erat (rant,
Cubito puncto: hic autem promptè audiuit,
Nobilis Laërtiade prudens Vlysses,
Non adhuc cum viuis ero, sed me hyems (na
Interficiet: nõ enim habeo chlænã apud me, decepit fortu
Vna cũ tunica cũ sim, nũc.a. nõ amplius remedia adsũt.
Sic dixi, his autem postea mẽtem tenuit hãc in animo,
Solus ille erat ad consultandum & pugnandum.
Loquens autem summißima voce ad verbum dixit,
Sile nunc, ne quis Achiuorum alius audiat.
Dixit & in cubito caput tenuit, dixitq; verbum,
Audite amici, diuinũ mihi in somnijs astitit insomniũ.
Nam à nauibus longè venimus, sed aliquis eat
Nunciatum Atridæ Agamemnoni pastori populorum,
At plures ad naues iubeat venire.
Sic dixit, motus est.a. postea Thoas Andræmonis filius
Subitò, à se autem chlænam iecit purpuream.
Perrexit ire ad naues, ego autem in veste illa
Iacui libenter, illuxit autem aureo throno aurora:
Vtinam nunc pubescerem, visq; mihi firma esset,
Daret aliquis chlænam in stabulis subulcorum
Aequè amicitia ac reuerentia viri boni,
Nũc.a. me inhonorãt malas circa corpus vestes habẽtẽ.
Hũc autẽ respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
O senex, laus quidem tibi magna quam dixisti,
Neque amplius circa deorum verbum vtile dixisti.
Ideo neque veste indigebis, neque alia re,
Quàm conueniat supplici misero obuiam venienti
Nunc: at manè tuis te vestibus amicies:
Non enim multæ chlænæ mutatoriæq; tunicæ
Hîc ad induendum, vna autem sola viro singulo.
At postquam venerit Vlysses dilectus filius,
Ipse tibi chlænamq; tunicamq; vestes dabit,
Mittet & quò te cor animúsque iubet.
Sic loquutus surrexit, posuit autem ei ignem prope
Lectum, inq; caprarum & ouium pelles iniecit,
Vbi Vlysses dormiebat: insuper chlænam iniecit ipsi
Densam & mollem, quæ ei erat mutatoria
Cũ se induceret, quãdo aliqua hyẽs terribilis orta esset.
Sic hîc quidem tunc Vlysses dormiuit, at apud ipsum

Viri dormiuerunt iuuenes, neque subulco
Placuit illic in lecto à suibus longè dormire.
Sed hic extra iens armabatur, lætabatur autem Vlysses
Quòd suæ vitæ curam gereret, licet longè abesset.
Primū quidē ensem acutū circū fortes posuit humeros,
Circū.a. chlænā induit expellentē vētū valdè densam,
Ac pellem accepit capræ benè nutritæ magnæ.
Accepit.a. acutā lanceā contra canes adiutricē & viros,
Perrexit autem ire dormiturus, vbi sues
Petra sub concaua dormiebant Boreæ sub tegmine.

Ανδρες κοιμήσαντο νεηνίαι, ἐδὲ συβώτῃ
Ηνδανεν αὐτόθι κοῖτος, ὑῶν ἄπο κοιμηθῆναι·
Αλλ' ὅγ' ἄρ' ἔξω ἰὼν ὡπλίζετο (χαῖρε δ' Οδυσσεὺς
Οττι ῥά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντος)
Πρῶτον μὲν ξίφος ὀξὺ περὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις·
Αμφὶ δὲ χλαῖναν ἑέσατ' ἀλεξάνεμον μάλα πυκνήν·
Αν δὲ νάκην ἕλετ' αἰγὸς ἐϋτρεφέος μεγάλοιο·
Εἵλετο δ' ὀξὺν ἄκοντα, κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν.
Βῆ δ' ἴμεναι κείων ὅθι περ σύες ἀργιόδοντες
Πέτρῃ ὑπὸ γλαφυρῇ εὗδον Βορέω ὑπ' ἰωγῇ.

COMMENTARIVS.

ἆ δειλὲ ξείνων) Audita superiore hospitis sui narratione Eumæus, non potuit non commoueri, & eius commiseratione duci, qui tot calamitates hactenus esset perpessus: quarum commemorationem falsi non arguit, sed id solum quod de Vlysse interseruit, atque id tantùm confictum ab hospite autumat, cùm ipse persuasum habeat illum iam periisse, eiúsque rei causam probabilem assignat, vt eò difficiliùs à fide sua deturbetur, odium quo illum Dij omnes sunt prosequuti propter gestum feliciter Troianum bellum, quod illius opera totum est confectum. Eos autem Deos intelligit, qui partibus Troianorum fauebant, quósque tantam iniuriam in eorum excidio sibi illatam vltos iam esse credebat hic bonus porculator.

νῦν δέ μιν ἀκλειῶς) Sine honore ac gloria periisse Vlyssem dicit, quòd eum credat sepultura destitutum: quæ quanti fuerit facta apud veteres, aliàs plene docuimus. Raptum autem ab Harpyis,

Tristius haud illis monstrum nec sæuior vlla
Pestis, & ira Deûm Stygijs sese extulit vndis
Virginei volucrum vultus fœdissima ventris
Proluuies, vncæque manus & pallida semper
Ora fame.)

raptum, inquam, ab Harpyis dicit, hoc nouū genus mortis commentus (cùm anteà à canibus & vulturibus, vel à piscibus discerptum suspicaretur) vt crudele, quo proinde vti potuerint aduersus eum infesti illi & indignabundi Dij, à quibus illatam ei mortem existimat. Porro hæc ipsa fermè verba à Telemacho suprà lib. 1. vsurpabantur.

αὐτὰρ ἐγὼ) Hæc videtur dicere Eumæus, ne ab hospite vrgeretur de profectione ad Penelopen, vt ei hoc nuncium narratur. Duo ergo sunt quæ videtur prætexere, ne id facere precibus illius cogatur. primùm quòd non soleat nisi accersitus à Penelope, eam accedere: deinde quòd cùm semel ab Aetolo peregrino de Vlysse falsa referente, deceptus sit, prudenter iam ex proprio peccato factus, ea de re ampliùs non sit sollicitus, neque anxiè de hero viatores roget, aut eorum spontaneas narrationes minimè curet. Porrò rogat hunc hospitem, vt talia commemorare imposterum desinat, cùm rem sibi gratam non faciat, nedum mercedem à se expectare vllam possit. Hunc enim finem ipsi propositum putat, cuius tamen gratia beneuolentiam suam ei non pollicetur, sed Iouis hospitalis reuerentia, & illius commiseratione.

ἦ μάλα τίς τοι) Cùm videret Vlysses Eumæum nullo modo posse persuaderi, indignabundus quodammodo in eum insurgit, & ἄπιστον nimiam illi exprobrat, vt qui iuranti etiam fidem adhibere nolit: nihilominus quò magis fidem suis dictis recusat Eumæus, eò magis vrget hic hospes eorum veritatem, ne si sermonem hunc intermitteret, sese mendacij propria taciturnitate conuinceret. Amat enim veritas nescio quomodo credi, & in dubium reuocari dolet: quod in iis videas, qui rem certam & exploratam commemorant. Vt enim ipsi pro comperta illam habent, talem etiam auditori innotescere ardentissimè cupiunt: & si morosum & difficilem illum nanciscantur, satis æquo animo illum non ferunt. At genus est quoddam hominum saxis ipsis durius ad persuadendum, quod etiam peruicaciam suam tueri audeat: quasi ad credendum cogi minime possit, vbi præcipuè id narrari audiunt, quod ipsis insolens aut minus vulgatum videbitur. Ego verò, si perspecta sit narrantis persona, pro integra & verace iniuriam illi fieri credo, cùm de illius narrationis veritate ambigas: & hoc ipsum illi idem ἄπιστοι experiuntur si quando suis quoque sermonibus fidam ac credulam audientiam fieri sentiunt. Proinde iniquum est aliis negare, quod tu ipse tibi concedi postules. In eo ergo peccauit Eumæus, quòd ita obstinatè iuranti etiam hospiti & tam sanctè narrationem suam toties confirmanti fidem denegaret. Veritate tamen nixus hospes in ea constanter pergit, & pactum illud quod anteà Eumæo obtulerat, sed altera parte grauius, vt si falsa dicere tandem conuinceretur, de petra pro mendacij supplicio deiiceretur.

ὅς σ' ἔπει ἐς κλισίην) Locus hic meliùs intelligetur, si Ex Eustathio didicerimus, hanc phrasin vulgariter ita enunciari, εἰ σ' ἀγαγὼν νῦν αὖ ἔπειτα κτείναιμι. Talis ergo erit sensus: Non consentiam in illud pactum (inquit Eumæus) quo tu à petra, hospes, vis deiici. nam si hoc facerem, magnum dedecus mihi inurerem, quasi tibi hoc malum sub hospitij prætextu astruxissem. Quibus indicat Eumæus, sibi nondum posse persuaderi Vlyssis aduentum, quem tam sanctè promittebat hic hospes: cùm alteram tantùm partem illius conditionis, quam hospes proponebat, infirmarit, ac se eam non amplecti ostenderit, priore intacta relicta, quasi indigna cui responderet: immò cùm certò sciret posteriorem solùm posse contingere, quasi hospitis misertus, cui sua causa tantum mali debebat conflari: longe à se illam remouet, vt qui malit rem falsam relinquere, quàm cum hospitis detrimento ac iactura illum mendacij conuincere. Vbi summa Eumæi in eum beneuolentia facilè deprehenditur, qui sui hospitis saluti, quàm suæ causæ velificari maluerit, etiam cum spe, quę illi de Vlysse ipsi charissimo obiiciebatur. Longiorem porrò his sermonibus ansam præcidens, aliò se conuertit, & hospitem suum ad cœnam inuitat, quam ipsemet paulò pòst, quàm magnificè potest, instruit: vbi notandi erunt ritus veteres, quos nos alibi satis demonstrauimus, vt superuacaneum sit tam sæpe eosdem inculcare.

τὴν μὲν ἴαν νύμφῃσι) Attendenda est hæc carnium suillarum distributio in septem partes: quarum alteram Nymphis, alteram Mercurio, tertiam Vlyssi, quartam sibi, tres reliquas reliquis tribus subulcis donauit Eumæus. Sed cur Nymphis & Mercurio? Nymphis quidem, inquit Eustathius, vt alimenta animalibus ex terra suppeditent, quasi fontibus, nemoribus, & sacris fluuiis præsint: Mercurio verò, quasi & ipsi pastori, & pecorum agenti curam. Quò pertinere dicit illa Simonidis, θύειν νύμφαις καὶ Μαιάδος τόκῳ· οὗτοι γὰρ ἀνδρῶν αἷμ' ἔχουσι ποιμένων: id est, ὅτι φυλάττουσι τὸ ποιμενικὸν γένος, καὶ οἷον ζωὴν αὐτοῖς. Quæ sequuntur apud Eustathium, non refero, quia mihi non probantur.

ἡ ῥα καὶ ἄργματα) Priores illi ritus facti sunt initio cœnæ, nunc alij fiunt ante pocula: quæ distinctio apud Homerum semper est obseruanda, vt nos alibi docuimus: non ita tamen vt cùm potus inciperent, ab esu abstinerent (nam hic etiam bibentibus Eumæo & Vlyssi reliquísque Mesaulius carnes subministrat) sed quia in primis poculis, quasi altera pars cœnæ inchoabatur, proinde nouis libationum ritibus indigebat.

πρίατο) Nota, quòd sæpius diximus, emi etiam solitos tunc temporis seruos.

κέκλυθι νῦν, Εὔμαιε) Exploraturus Vlysses Eumæi beneuolentiā, postulat sibi chlænam dari, sed obliquè: ita tamen, vt directè sibi dictum Eumæus cogitare potuerit: quamuis ipse hospes petitionem suā sub finem huius narrationis non expressisset, vt fecit. Primùm quasi veniam petit, quòd à vino dicere gloriabundus cogitur, factū quoddā vnde colligi poterit, se olim longe melioris conditionis extitisse quàm nunc sit, vt qui Idomeneo & Vlyssi comes in expeditione quadam egregia apud Troiam fuerit, & ibi humanitatem Vlyssis ac beneuolentiam sit expertus. Quod ingeniosè confinxit, primùm, vt se quoque apud Eumæum commendaret pristini sui status recordatione: deinde, vt exemplo Vlyssis domini seruum Eumæum ad idem faciendum permoueret: quod etiam impetrauit.

οἶνος γὰρ ἀνώγει) Quid? tantúmne virium huic vino, vt etiam à nolentibus quod velit, ac minus consentaneum sit, extorqueat? Ita sanè res se habet, quæ in his regionibus tam frequens est, vt maiore probatione non indigeat. Ea tamen dicemus, quæ ad hunc locum pertinebunt. Duos ergo effectus Vlysses vino tribuit. alterum, quòd lætitiam inducat: alterum quòd loqui etiam minus decora & conuenientia interdum cogat. Vterque à calida facultate vini promanare videtur, qua excitantur & incalescunt spiritus illi le-

tificis,&(vt ita loquar)sermocinantes spiritus. De lætitia,primùm agamus. Διόνυσος (inquit Pindarus apud Plutarchum in Iside πολυγαθὴς ἁγνὸν φέγγος ὀπώρας: *Bacchus multum lætificans homines lumen est purum Autumni.* At Tibullus 1.7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.

Hinc rectè Simonides apud Athenæum, οἶνον ἀμύντορα δυσφροσυνάων appellauit. Ouid. 1. de Arte:

Cura fugit multo, diluitúrque mero.
Tunc dolor, & curæ, rugáque frontis abit.
Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit:

Aptiùs ad hunc locum Homericum de saltatione senum ille apud Athenæum lib. 10. (vbi multa dicuntur in hoc argumentum)

οἶνος ἀνώγει γέροντα, καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν.
Vina senem cogunt minimè saltare volentem.

Et Eriphus apud eundem:

λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων
οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ
πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας.

Ratione verbum non caret vetus, pater,
Quod esse tantæ vinum ait potentiæ,
Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.

Alter effectus vini est, vt ea loqui ebrium cogat, quæ minus sint interdum conuenientia: quòd cùm stultum sit, factum est vt vinum etiam ἠλεὸν vocauerit Vlysses. Adimit enim prudentiæ facultatem, & rationis vires consopit & penitus obruit, vt iam vinum liberè organis sermonis imperet, & ad ea effutienda, quæ sobrius vix auderet cogitare, pro libito abutatur. Rectè ergo Theognis:

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλει πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος
τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερός, οὐδὲ νόου.
μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα τὰ νήφοσι γίνεται αἰσχρά.
αἰδεῖται δ' ἕρδων οὐδὲν, ὅταν μεθύῃ.
τὸ πρὶν ἐὼν σώφρων, τότε νήπιος.

Quisquis præterierit potus modum, non amplius ille
Suæ ipsius linguæ compos est, neque mentis:
Loquitur autem infinita, quæ sobrijs videntur turpia:
Veretur verò faciens nihil, quando ebrius fuerit,
Qui prius fuerat sapiens, tunc stultus euadit.

Et ille apud Athenæum lib. 11. οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην κατέβαλλεν. *Insanire facit sanos quoque copia vini.*

Et Menander: ὁ πολὺς ἄκρατος μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν. *Multum meracum pauca sapere nos facit.*

Et Hipponax, ὀλίγα φρονοῦσιν οἱ χάδην πεπωκότες: *Parum sapiunt, qui vinum biberunt.*

Quis ergo, qui seipsum amauerit, à nimia vini copia sibi non temperet? At dum homines nostri bibendo occupantur, hoc quoque, sed aure surda bibunt. Sed væ isti temulentiæ & surditati, quibus sacrosanctum Dei templum toties turpissimè fœdatur. Verùm nos saturis illis Saturam non scribimus.

Finis libri decimiquarti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τηλέμαχον Ἀθηνᾶ ὄναρ ἐπιστᾶσα εἰς Ἰθάκην ἐπανελθεῖν προτρέπεται, ὃς δῶρα παρὰ Μενελάου λαβὼν πέμπεται, καὶ ἐμβαίνειν μέλλων εἰς τὴν ναῦν, Θεοκλύμενόν τινα Ἀργεῖον μάντιν ἀναλαμβάνει ἐπὶ φόνῳ φεύγοντα. καὶ Εὔμαιος Ὀδυσσεῖ διηγεῖται ὡς Φοίνικες αὐτὸν λῃσάμενοι ἐκ Συρίας νήσου, ἀπέδοντο Λαέρτῃ· καὶ ἡ Τηλεμάχου ναῦς κατάγεται εἰς Ἰθάκην, καὶ ταύτην εἰς ἄστυ ἀποπέμψας, αὐτὸς πρὸς Εὔμαιον ἔρχεται.

Ἄλλη.

Οὖ ἐπέβη Ἰθάκης Ὀδυσσείδης ἐκ Λακεδαίμονος.

Ἡ δ' εἰς εὐρύχορον Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη
Ὤιχετ' Ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱὸν
Νόστου ὑπομνήσουσα, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Εὗρε δὲ Τηλέμαχον, καὶ Νέστορος ἀγλαὸν υἱόν,
Εὕδοντ' ἐν προδόμῳ Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἤτοι Νεστορίδην μαλακῷ δεδμημένον ὕπνῳ·
Τηλέμαχον δ' οὐχ ὕπνος ἔχε γλυκύς, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Νύκτα δι' ἀμβροσίην μελεδήματα πατρὸς ἔγειρεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
γρ. τῆλ' Τηλέμαχ', οὐκ ἔτι καλὰ δόμων ἄπο* θὴν ἀλάλησαι
Κτήματά τε προλιπὼν ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν
γρ. Οὕτως Οὕτω ὑπερφιάλους· μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ὄτρυνε τάχιστα βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Πεμπέμεν, ὄφρ' ἔτι οἴκοι ἀμύμονα μητέρα τέτμῃς.
Ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι. ὁ γὰρ περιβάλλει ἅπαντας
Μνηστῆρας δώροισι, καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.
Μή νύ τι σεῦ ἀέκητι δόμων ἐκ κτῆμα φέρηται.
Οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός·

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Odysseæ.*

Telemacho Minerua astans in somniis, in Ithacam redire hortatur: hic donis à Menelao acceptis mittitur, & ingressurus in nauim Theoclymenon quendam Argiuū vatem recipit propter cædem fugientē. Et Eumæus Vlyssi narrat vti Phœnices ipsum præda facta ex Syria insula vendiderunt Laerti. Et Telemachi nauis deducitur in Ithacā, & cùm hanc in ciuitatē remisisset, ipse ad Eumæū pergit.

Aliud.

O, appulit ad Ithacam Vlyssides ex Lacedæmone.

In latam Lacedæmona Pallas Minerua
Accessit ad Vlyssis magnanimi illustrem filium,
De reditu admonitura, & suasura vt redeat.
Inuenit aūt Telemachum, & Nestoris inclytum filium
Dormientem in vestibulo domus Menelai illustris,
Nimirum Nestoridem molli domitum somno.
Telemachū. a. non somnus tenebat dulcis, sed in animo
Noctem per solitariam curas de patre excitabat.
Propè autem stās alloquuta est glaucis oculis Minerua,
Telemache nō iam benè à tua domo diutius aberras,
Facultatibúsque relictis, iísque viris in tuis domibus
Qui sic superbi sunt, ne omnia comedant,
Possessionibus diuisis: tu autem inanem viam veneris.
Sed impelle citissimè voce bonum Menelaum
Ad te dimittendū, vt adhuc domi bonā matrē inuenias.
Iam enim paterque fratrésque iubent
Eurymacho nubere, hic enim superat omnes
Procos donis, & auget dotes,
Ne te inuito ex domibus res efferatur.
Scis enim qualis animus in pectoribus mulieris:

Illius

Illius vult domum augere, quicunque duxerit,
Filiorum autem priorum, & mariti dilecti,
Non amplius recordatur mortui, neque inquirit:
Sed tu vbi veneris ipse committes singula
Ei famularum quæ optima videbitur esse,
Quousque quidem ostendant Dei venerabilem vxorē.
Aliud autem tibi verbum dico, tu verò impone animo.
Procorum tibi diligenter præstantiores insidiantur
In freto, Ithacæq; Samiq; puluerulentæ,
Cupientes occidere antè quàm in patriam venias.
Sed hæc non puto, antē & aliquem terra detinēbit
Virorum procorum qui victum comedunt.
Sed longè ab insulis impelle benè fabricatam nauem:
Nocte.a.simul nauiga, mittet autem tibi ventū à tergo
Immortalium quicunque te custoditq; liberatq;.
At vt primùm littus Ithacæ perueneris,
Nauem quidem in ciuitatem impelle, & omnes socios,
Ipse autem primùm subulcum adi,
Qui quidem suū custos est, simul autem tibi mitia scit.
Illic autem dormi, hunc autem mitte vrbem intra
Renunciaturum castæ Penelopæ,
Quia ei saluus es, & ex Pylo venisti.
Hæc quidem sic fata abiuit ad longum Olympum,
At hic Nestoridem ex dulci somno excitauit
Calce pede motum, & ei verbum dixit,
Surge Nestoride Pisistrate vnius vnguis equos
Iunge currui subigens, vt eamus viam.
Hūc.a. Nestorides Pisistratus cōtrà alloquutus est,
Telemache, nondum est festinantes via,
Noctē per tenebrosam impelleres: cito.a. aderit aurora,
Sed mane quousque dona ferens in currus ponat
Heros Atrides lanceis inclytus Menelaus,
Et verbis mitibus alloquutus remittat.
Huius enim hospes recordatur dies omnes
Viri hospitalis, qui amicitiam præbeat,
Sic fatus: statim aureæ sedis venit aurora,
Cominus autem ipsis venit voce bonus Menelaus,
Surrectus è lecto Helenam apud pulchricomam.
Hunc postquam igitur cognouit Vlyssis dilectus filius,
Festinans, vestem circum corpus splendidam
Induit, & magnum pallium in fortes iecit humeros
Heros: iuit autem foras, astans autem alloquutus est
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini,
Atride Menelaë, *diuine princeps populorum,*
Iam nunc me remitte dilectam in patriam terram.
Iam enim mihi animus cupit domum ire.
Huic autem respondit postea voce bonus Menelaus,
Telemache, non ego te multum tempus hic detinebo
Cupientem reditus: irascor autem & alij
Viro hospitali qui eximiè quidem diligit,
Eximiè autem odit: meliora autem decentia omnia.
Aequale malum est, qui & nolentem redire
Hospitem impellit, & qui ruentem detinet.
Oportet hospitem præsentē diligere, volētē.a. dimittere.
Sed mane donec dona ferens in sedes ponam
Pulchras, tu autē oculis videbis, dicam autē mulieribus
Cœnā in domib. vt parēt. sufficienter ex ijs qui intus sūt,
Vtrinque gloriaque & splendor & vtilitas,

Κείνου βούλεται οἶκον ὀφέλλειν ὅς κεν ὀπυίοι,
Παίδων δὲ προτέρων καὶ κουριδίοιο φίλοιο
Οὐκέτι μέμνηται * τεθνηότος, οὐδὲ μεταλλᾷ. γρ. τεθνηῶτος
Ἀλλὰ σύγ' ἐλθὼν αὐτὸς ἐπιτρέψειας ἕκαστα
Δμωάων ἥτις τοι ἀρίστη φαίνεται εἶναι,
Εἰσόκε τοι φήνωσι θεοὶ κυδρὴν παράκοιτιν.
Ἄλλο δέ τοι τι ἔπος ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο θυμῷ.
Μνηστήρων σ' ἐπιτηδὲς ἀριστῆες λοχόωσιν
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι.
Ἀλλὰ ἑκὰς νήσων ἀπέχειν εὐεργέα νῆα·
Νυκτὶ δ' ὁμῶς πλείειν· πέμψει δέ τοι οὖρον ὄπισθεν
Ἀθανάτων ὅς τίς σε φυλάσσει τι ῥύεταί τε.
Αὐτὰρ ἐπὴν πρώτην ἀκτὴν Ἰθάκης ἀφίκηαι,
Νῆα μὲν ἐς πόλιν ὀτρῦναι καὶ πάντας ἑταίρους·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
*Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε. γρ. Ὅς θ' ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς
Ἔνθα δὲ νύκτ' ἀέσαι. τὸν δ' ὀτρῦναι πόλιν εἴσω
Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκά οἱ σῶς ἐσσὶ, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθας.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον.
Αὐτὰρ ὁ Νεστορίδην ἐξ ἡδέος ὕπνου ἔγειρεν,
Λὰξ ποδὶ κινήσας, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Νεστορίδη Πεισίστρατε, μώνυχας ἵππους
Ζεῦξον ὑφ' ἅρματ' ἄγων, ὄφρα πρήσσωμεν ὁδοῖο.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', οὔπως ἔστιν, ἐπειγομένους περ ὁδοῖο,
Νύκτα διὰ δνοφερὴν ἐλάαν. τάχα δ' ἔσσεται ἠώς.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θείη
Ἥρως Ἀτρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος,
Καὶ μύθοις ἀγανοῖσι παραυδήσας ἀποπέμψῃ.
Τοῦ γάρ τε ξεῖνος μιμνήσκεται ἤματα πάντα
Ἀνδρὸς ξεινοδόκου ὅς κεν φιλότητα παράσχῃ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς Ἑλένης πάρα καλλικόμοιο.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Σπερχόμενός ῥα χιτῶνα περὶ χροῒ σιγαλόεντα
Δῦνεν, καὶ μέγα φᾶρος ἐπὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις
Ἥρως· βῆ δὲ θύραζε, παριστάμενος δὲ * προσηύδα γρ. προσηύδα, Ἀτρείδη
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Ἤδη νῦν μ' ἀπόπεμπε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐέλδεται οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Τηλέμαχ', οὔ τί σ' ἐγώ γε πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐρύξω
Ἱέμενον νόστοιο· νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ' ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκῃ.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θείω
Καλὰ, σὺ δ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδῃς· εἴπω δὲ γυναιξὶν
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.
Ἀμφότερον, κῦδός τε καὶ ἀγλαΐη, καὶ ὄνειαρ,

Δειπνήσαντας ἴμεν πολλὴν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος,
Ὄφρα τοι αὐτὸς ἕπωμαι, ὑποζεύξω δέ τοι ἵππους·
Ἄστεα δ' ἀνθρώπων ἡγήσομαι· οὐδέ τις ἡμέας
Αὔτως ἀποπέμψει, δώσει δέ τι ἕν γε φέρεσθαι,
Ἠέ τινα τριπόδων εὐχάλκων ἠὲ λεβήτων,
Ἠὲ δύ' ἡμιόνους, ἠὲ χρύσειον ἄλεισον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Βούλομαι ἤδη νεῖσθαι ἐφ' ἡμέτερ'· (οὐ γὰρ ὄπισθεν
Οὖρον ἰὼν κατέλειπον ἐπὶ κτεάτεσσιν ἐμοῖσι)
Μὴ πατέρ' ἀντίθεον διζήμενος αὐτὸς ὄλωμαι,
Ἤ τί μοι ἐκ μεγάρων κειμήλιον ἐσθλὸν ὄληται.

Cœnatos ire multam in infinitam terram,
Si autem vis diuertere in Græciam & medium Argos.
Vt ipse sequar, subiugam autem equos:
Ad vrbes hominum ducam, neque aliquis nos
Frustrà remittet, dabit autem aliquid vnum ferri,
Vel aliquem tripodem benè æratum, vel lebetem,
Vel duos mulos, vel aureum poculum
Hũc.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocutus est,
Atride Menelaë diuine princeps populorum
Volo iam redire ad nostra. non enim à tergo
Custodem discedens reliqui in rebus meis,
Ne patrem diuinum quærens ipse peream,
Certè mihi ex domibus depositum bonum pereat.

COMMENTARIVS.

ἣ δ' εἰς εὐρύχορον) Commodè Homerus Vlysse & Eumæo reliquísque subulcis consopitis interserit narrationem aduentus Mineruæ in Lacedæmona, vnde Telemachum erat in Ithacam reuocatura: quod se præstituram anteà sub finem lib.13. receperat. Iam ergo aduenit Lacedæmona, vbi Telemachum exceptum fuisse hospitio à Menelao suprà lib.4. vidimus, ac noctu cum Pisistrato Nestoris filio recubuisse. Vtrumque autem cubantem in lecto inuenisse Minerua dicitur: & alterum quidem nempe Pisistratum dormientem, Telemachum verò peruigilem, vtpote qui summis de patre curis agitatus somnos captare non possit. Cuius rei causam alicubi in Iliade attigimus. Atque hîc filii animum de patre anxiè sollicitum, adeò vt se ipsum negligat, propriámque naturam defraudet præ sollicitudine, quæ illi quietem & animi & corporis adimit, filii, inquam, animum pium licet obseruare.

Τηλέμαχ' οὐκ ἔτι καλά) Hæc est oratio Mineruæ, qua Telemachum ad reditum in patriam incitat, ídque ob causam quam affert, de nuptiis Penelopæ cum Eurymacho. Noluit enim illi aduentum patris significare, vt eò magis Vlysses occultaretur, & eius famam in exteros populos non spargeret, donec absoluta esset in procos expeditio quam occultè moliebatur.

ἤδη γάρ ῥα πατήρ) Hoc non est commentum Mineruæ, neque alienum ab ipsa veritate, qualis saltem his de rebus memoratur. Affines enim & consanguinei omnes, atque adeò ipse parens Penelopæ, dolentes tamdiu viduam illam esse, valde vrgebant de ineundo tandem matrimonio, quod & ipsa Vlyssi ignoto infrà lib.19. commemorabit. Hinc quoque desumpsit Ouid. Epist.1. quod loquentem ita Penelopen inducit:

Me pater Icarius viduo discedere lecto *Cogit, & immensas increpat vsque moras.*

Cuius tamen petitionibus noluisse se obtemperare, ibidem testatur his verbis:

Increpet vsque licet: tua sim, tua dicar oportet: *Penelope coniux semper Vlyssis ero.*

οἶσθα γὰρ οἷος) Argumento isto vtitur, vt magis Telemachum ad reditum incitet, vt qui hanc recentem bonorum suorum iacturam quam sibi impendere à matre ad alias nuptias transeunte intelligat, euitare sine errore velle debeat. Describit autem ingenium mulierum, quæ cum secundo matrimonio alligantur prioris penitus obliuiscantur, imò præsentem amorem recentémque præterito & veteri anteponant, adeò vt in hac nouitate amabili non vereantur primi tori liberos propriis facultatibus spoliare, vt sibi & nouo coniugi meliùs consulant. Quia ergo absentia Telemachi maiorẽ ansam eius bona diripiendi Penelopæ exhibere poterat, cùm eius præsentia iniuriam hanc à se propellere posset, iubet meritò Minerua eum quàm citissimè in patriam se conferre.

ἄλλο δέ τοί τι ἔπος) Monet Telemachum Minerua de insidiis, quas ei proci reuersuro instruxerant: tum docet etiam rationem, qua illas declinare possit, atque adeò auxilium ei tacitè aduersus procos pollicetur.

Τηλέμαχ' οὔπως ἔστιν) Hoc consilium Pisistrati videtur fuisse prudentius quàm illud Telemachi, quo se itineri noctu volebat committere: quanquam illud ipsum anteà videbatur Minerua suadere illis verbis, νύκτα δ' ὁμῶς πλείειν. Sed illa potiùs mihi videntur dici de cõtinuanda nauigatione semel suscepta, de continuanda, inquam, etiam noctu, vt eò commodiùs insidias procorum declinaret.

τοῦ γάρ τε ξεῖνος) Existimauit Pisistratus velle Telemachum insalutato Menelao raptim discedere: quod cùm indecens futurum esset, aliud monet Pisistratus, vt antequam se itineri committant, cum Menelao verba faciant, à quo veniam discedendi expectant. Quod esse faciendum docet ex generaliori illo axiomate, monente laudatæ hoc esse consuetudinis, vt qui ab aliquo exceptus est hospitio, nunquam obliuiscatur. Quanto magis ergo in ipso profectionis ab eius ædibus consilio illius meminerit?

Τηλέμαχ' οὔ τί σ' ἔγωγε) Notandus est hic modus, quo in remittendo suo hospite vtitur Menelaus: nam statim ei facultatem discedẽdi concedit, neque pluribus cum eo agit, vt eum diutius apud se remoretur. Quod quia sinistri aliquid de Menelao poterat ipsi Telemacho parere, quasi qui lubenter hominem à se dimittit, lætari ex discessu illius videatur, rationem quodammodo subiicit voluntatis suæ. Mediocritatem enim se in hospite exoptare dicit, id est qui nec impensius amet neque oderit suum hospitem: id est, eum quem hospitio suscipit. Odium illud intelligendum est, si hospes hospitem inuito animo excipiat, aut nulla eum ratione in suas ædes admittat. Quod per se ita damnandum fuit illis temporibus, vt pluribus id docere opus non sit. At impensus ille amor, quo hospes hospitem complectitur, videtur quodammodo tolerandus, neque mereri vt eum Menelaus oderit, ac minimè iam amplectatur & vsurpet erga Telemachum. Sed sine dubio in rebus quantumuis bonis excessus est improbandus ac periculosus, qualis etiam in hoc casu esse potest. Dum enim amicum tuum diutiùs apud te detines, grauiora illi negotia aut magis serias occupationes forsitan remoraris: sic ista ratione plus illi interdum damni quàm commodi inferri solet, vt etiam illud sibi à Nestore timere Telemachum in sequentib. videbimus. Quod animo reuoluisse videtur Menelaus cùm illa diceret: ergo optimè subiicit oportere præsentem hospitem amicè complecti, volentem autem discedere non remorari. Quæ vox priscorum sæculorum candori fuit accommodatissima, vbi nulla esset mutuæ beneuolentiæ inter hospites diffidentia: nostris verò aliud fortasse est sentiendum, vbi hospes aut amicus qui apud te diuerterit, discessum fingit, vt animum tuum erga se exploret. Si ergo dimittis, iudicium de te feret eiusmodi, vt à te non lubenter se ædibus tuis exceptum fuisse suspicetur, ac malle eum te foris quàm domi. Si detines, iam numerum amicorum subibis, & omnia de te candida sibi pollicebitur. Eius tamen sunt partes, vt nimium amico non sit onerosus, & diuturna morosus mora. Quò pertinet apologus ille Gallorum, quo pater filio in præceptis moriens dedisse fertur, vt tamdiu in ædibus amici non moraretur, donec panem commutatum videret. Moris est enim vt lautitiis omnibus, quarum fundamentum est in pane, cuius præcipua in victu habetur ratio, recens venientem amicum excipias. Iam vbi illæ cessant, & pro albo (qui solet esse præstantior) niger tibi panis obtruditur, indicio est te fastidium tui amico tuo concitasse, vtpote in quem primas illas epularum delicias ampliùs non conferat.

ἄμεινον δ' αἴσιμα πάντα) His verbis puto mediocritatem laudari, quæ omnia facit αἴσιμα, hoc κατ' αἶσαν, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν, vt alibi loquitur Homerus.

εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι) Hoc auctario beneuolentiam suam erga Telemachum reddit (vt ita dicam) locupletiorem. Quod tamen modestè recusauit Telemachus, conseruationem bonorum suorum nouæ aliorum acquisitioni anteponens.

Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Αὐτίκ' ἄρ' ᾗ ἀλόχῳ ἠδὲ δμῳῇσι κέλευσε
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.

At postquam hoc audiuit voce bonus Menelaus,
Statim suæ vxori & famulis iussit.
Cœnã in domib. properare sufficienter intus existentiũ,

Prope autem ipsum venit Boëthædes Eteoneus (ipso:
Exurgens ex lecto, quoniã nõ multũ habitabat lõge ab
Hunc autẽ ignẽ accendere iussit voce bonus Menelaus,
Assareq; carnes: hic autem non neglexit vbi audiuit.
Ipse autem in thalamum descendit odoratum
Non solus, simul cum ipso Helena ibat, & Megapenthes.
Sed quando iam peruenerunt vbi ei deposita iacebant,
Atrides quidem postea poculum accepit rotundum.
Filium autem craterem portare Megapenthem iussit
Argenteum: Helena autem astitit arcis,
Vbi erant vestes illæ variegatæ, quas laborauerat ipsa.
Harũ vnã sublatã Helena portabat diuina mulierum,
Quæ pulcherrima erat versicolorib. texturis & maxima,
Stella. a. tanquam resplẽdebat, iacebat. a. vltima aliarũ.
Perrexerũt. a. ire vlterius per domũ quousq. peruenerũt
Ad Telemachũ, hunc. a. alloquutus est flauus Menelaus,
Telemache certè reditum vt mentibus tuis cogitas,
Sic tibi Iupiter perficiat valdè consonãs marit⁹ Iunonis:
Donorum autẽ quæcũq. in mea domo deposita iacent,
Dabo quod optimum & honoratissimum est.
Dabo tibi craterem fabricatum, argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt.
Opus autem Vulcani: præbuit autem illustris heros
Sidoniorum rex, quando sua domus cooperuit
Illic me redeuntem, tibi autem volo hoc præbere.
Sic locutus, in manibus posuit poculum rotundum
Heros Atrides, hic autem craterem lucidum
Posuit illi coràm portans fortis Megapenthes
Argenteum: Helena autem astitit pulchrigena
Vestẽ habẽs in manibus, verbũq; dixit & illũ cõpellauit,
Donum tibi & ego fili dilecte hoc do, (pus
Monumẽtũ Helenæ peroptabiliũ manuũ ad nuptiarũ tẽ
Vt tuæ vxori portes, interim autẽ dilectã apud matrẽ
Iaceat in domo, tu autem mihi gaudens abi
Domum benè ædificatam, & tuam in patriam terram.
Sic loquuta in manib. posuit, hic. a. suscepit gaudens.
Et hæc quidem in tabulata posuit Pisistratus heros
Suscepta, & omnia suo admiratus est animo.
Hos autem duxit ad domum capite flauus Menelaus:
Sederunt autem postea in sedibúsque thronisque.
Lauatra autem famula, gutturnio infudit ferens
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, apud autem politam extendit mensam.
Panem autem honesta famula apposuit ferens,
Cibis multis impositis, gratificans è præsentibus.
Apud autẽ Boëthodes carnes incidebat, & distribuebat
Ministrabat autem filius Menelai inclyti. (partes,
Hi autẽ in cibos paratos præiacentes manus mittebãt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt:
Et tunc Telemachus & Nestoris illustris filius
Equos iunxerũt, supraq; currus variegatos ascenderũt:
Extra. a. impulerunt vestibulũ & porticũ valdè sonãtẽ.
Cum his autem Atrides ibat flauus Menelaus,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aurea in patera, vt sacrificantes proficiscerentur.
Statuit autem equos antè, circumspectus autẽ locutus est,
Gaudete ô iuuenes, & Nestori pastori populorum
Dicite: certè enim mihi pater tanquam mitis erat,

Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Βοηθοΐδης Ἐτεωνεύς,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς· ἐπεὶ οὐ πολὺ ναῖεν ἀπ' αὐτοῦ.
Τὸν πῦρ κῆαι ἄνωγε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὀπτῆσαί τε κρεῶν· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησεν ἀκούσας.
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσατο κηώεντα,
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γ' Ἑλένη κίε καὶ Μεγαπένθης.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον ὅθι οἱ κειμήλια κεῖτο,
Ἀτρείδης μὲν ἔπειτα δέπας λάβεν ἀμφικύπελλον,
Υἱὸν δὲ κρητῆρα φέρειν Μεγαπένθε' ἄνωγεν
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο φωριαμοῖσιν,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, οὓς κάμεν αὐτή·
Τῶν ἓν ἀειραμένη Ἑλένη φέρε δῖα γυναικῶν,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος,
Ἀστὴρ δ' ὣς ἀπέλαμπεν, ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων.
Βὰν δ' ἰέναι προτέρω διὰ δώματος, *ἕως ἵκοντο ἢ. εἷος
Τηλέμαχον. τὸν δὲ προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Τηλέμαχ', ἤτοι νόστον ὅπως φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ὥς τοι Ζεὺς τελέσειεν ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης·
Δώρων δ' ὅσσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστι.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἐστὶν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται.
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως·
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ με νοστήσαντα. τεῒν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.
Ὣς εἰπών, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον
Ἥρως Ἀτρείδης. ὁ δ' ἄρα κρητῆρα φαεινὸν
Θῆκ' αὐτοῦ προπάροιθε φέρων κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο καλλιπάρῃος,
Πέπλον ἔχουσ' ἐν χερσίν. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Δῶρόν τοι καὶ ἐγώ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι,
Μνῆμ' Ἑλένης χειρῶν, πολυηράτου ἐς γάμου ὥρην
Σῇ ἀλόχῳ φορέειν· τείως δὲ φίλῃ παρὰ μητρὶ
Κείσθω ἐνὶ μεγάρῳ. σὺ δέ μοι χαίρων ἀφίκοιο
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς εἰποῦσ' ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθει Πεισίστρατος ἥρως
Δεξάμενος, καὶ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ.
Τοὺς δ' ἦγε πρὸς δῶμα κάρη ξανθὸς Μενέλαος.
Ἑζέσθην δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Πὰρ δὲ Βοηθοΐδης κρέα δαίετο, καὶ νέμε μοίρας,
Ὠνοχόει δ' υἱὸς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
*Καὶ τότε Τηλέμαχος καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς ἢ. Δὴ τότε
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου.
Τοὺς δὲ μετ' Ἀτρείδης ἔκιε ξανθὸς Μενέλαος,
Οἶνον ἔχων ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην.
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθε, δεδισκόμενος δὲ προσηύδα,
Χαίρετον ὦ κούρω, καὶ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Εἰπεῖν· ἦ γὰρ ἔμοιγε πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν,

Εἴως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Καὶ λίην κείνῳ γε διοτρεφὲς, ὡς ἀγορεύεις,
Πάντα τάδ' ἐλθόντες καταλέξομεν, αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς
γρ. Νοστήσας Ἰθάκηνδε, κιχὼν Ὀδυσῆ' ἐνὶ οἴκῳ. *Νοστήσας. Ἰθάκηνδε κιὼν, Ὀδυσῆ' ἐνὶ οἴκῳ·
Εἴποιμ' ὡς παρὰ σεῖο τυχὼν φιλότητος ἁπάσης
Ἔρχομαι, αὐτὰρ ἄγω κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὡς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς, ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ἥμερον ἐξ αὐλῆς· οἱ δ' ἰΰζοντες ἕποντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες. ὁ δέ σφιν ἐγγύθεν ἐλθὼν
Δεξιὸς ἤϊξε πρόσθ' ἵππων. οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Τοῖσι δὲ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἤρχετο μύθων,
Φράζεο δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Εἰ νῶϊν τόδ' ἔφηνε θεὸς τέρας, ἦε σοὶ αὐτῷ.
Ὡς φάτο· μερμήριξε δ' ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Ὅπως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποκρίναιτο νοήσας·
γρ. πρὶν γ' Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ὑποφθαμένη φάτο μῦθον,
Κλῦτέ μευ, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω.
Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ
Ἐλθὼν ἐξ ὄρεος, ὅθι οἱ γενεή τε τόκος τε·
Ὡς Ὀδυσεὺς κακὰ πολλὰ παθὼν, καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Οἴκαδε νοστήσει, καὶ τίσεται. ἠὲ καὶ ἤδη
Οἴκοι, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὰ πάντεσσι φυτεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Τῷ κέν τοι καὶ κεῖθι θεῷ ὣς εὐχετοῴμην.
Ἦ, καὶ ἐφ' ἵπποιιν μάστιν βάλεν· οἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἤϊξαν πεδίονδε διὰ πτόλιος μεμαῶτες.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες.
γρ. δύσατο Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο, Διοκλῆος ποτὶ δῶμα
Υἱέος Ὀρσιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
γρ. Ἔνθα δὲ *Ἐνθάδε νύκτ' ἄεσαν· ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον.
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Καὶ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱόν,
Νεστορίδη, πῶς κέν μοι ὑποσχόμενος τελέσειας
Μῦθον ἐμόν; ξεῖνοι δὲ διαμπερὲς εὐχόμεθ' εἶναι
γρ. εἰμέν Ἐκ πατέρων φιλότητος· ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες *ἐσμέν·
Ἥδε δ' ὁδὸς καὶ μᾶλλον ὁμοφροσύνῃσιν ἐνήσει.
Μή με παρὲξ ἄγε νῆα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ,
Μή με γέρων ἀέκοντα κατάσχῃ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Ἱέμενος φιλέειν· ἐμὲ δὲ χρεὼν θᾶσσον ἱκέσθαι.
Ὡς φάτο· Νεστορίδης δ' ἄρ' ἑῷ συμφράσσατο θυμῷ
Ὅπως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποσχόμενος τελέσειεν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Στρέψ' ἵππους ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ ἐξαίνυτο κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα, χρυσόν τε, τά οἱ Μενέλαος ἔδωκε.
Καί μιν ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Σπουδῇ νῦν ἀνάβαινε, κέλευέ τε πάντας ἑταίρους,
Πρὶν ἐμὲ οἴκαδ' ἱκέσθαι, ἀπαγγεῖλαί τε γέροντι.

Quousq; in Troia pugnabimus filij Achiuorum.
Hunc autem Telemachus prudens cõtra allocutus est,
Et valde illi, generose, sicut dicis
Omnia hæc euntes narrabimus: vtinam ego sic
Redux ad Ithacam, Vlyssem in domo
Dicerem, vt ad te consequutus amicitiam omnem
Venio, at duco deposita multa & bona.
Sic ei loquuto aduolauit dextera auis,
Aquila, album anserem ferens vnguibus magnum
Domesticum è stabulo, hi autem clamantes sequebãtur
Viri & mulieres: hæc autem ipsos propè veniens
Dextera irruit ante equos, hi autem conspicati
Gauisi sunt, & omnibus in mentibus animus lætatus est,
His autem Nestorides Pisistratus incœpit sermonem,
Considera iam Menelaë generose princeps populorũ,
Si nobis hoc ostendit Deus portentum, an tibi ipsi.
Sic dixit, cogitabat autem bellicosus Menelaus,
Quomodo ei ritè responderet meditatus.
Huic. a. Helena extensis vestibus præcepto verbo dixit,
Audite me, at ego vaticinabor sicut in animo
Immortales iaciunt, sicut perfici puto.
Sicut hæc anserem rapuit nutritum in domo
Profecta ex monte, vbi ei generatioq; partúsque:
Sic Vlysses mala multa passus, & multa vagatus,
Domum redibit, & puniet vel & iam
Domi, at procis mala omnibus serit.
Hanc. a. rursus Telemachus prudens contra dixit,
Sic nunc Iupiter faciat valde sonans maritus Iunonis,
Ideo tibi & illic Deo tanquam supplicarem.
Dixit, & in equis flagellũ iecit, hi autẽ valde celeriter
Ruerunt in campum per vrbem prompti.
Hi autem toto die festinabãt iugũ vtrinque habentes.
Occidit autem sol, obscuratæ suntq; omnes viæ.
In Pheras autem peruenerunt Dioclei ad domum
Filij Orsilochi, quem Alpheus genuit filium:
Illic nocte dormierunt, hic autem his hospitalia posuit.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Equosq; iunxerunt, super currus varios ascenderunt.
Extra autẽ impulerunt vestibulum & porticũ resonãtẽ:
Verberauit. a. ad impellendũ, hi autẽ nõ inuiti volabãt.
Statim autem postea venerunt Pyli altum ciuitatem,
Et tunc Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Nestoride quomodo mihi pollicitus perficies
Verbum meum? hospites autem omninò dicimur esse
Ex patrum amicitia, at æquales ætate sumus.
Hæc autem via & vagis concordia nos vnà cõpinget:
Ne me extra duc nauem generose, sed relinque illic,
Ne me senex inuitum detineat sua in domo,
Cupiens diligere, me autem opus est citò abire.
Sic dixit, Nestorides. a. suo consultauit animo,
Quomodo ei vt par est pollicitus perficeret.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Vertit equos in nauem velocem, & littus maris:
Naui autem in puppi discooperuit pulcherrima dona,
Vestem, aurumq;, quæ ei Menelaus dedit.
Et ipsum hortans verba velocia alloquutus est,
Festinanter nunc ascende, iubéque omnes socios
Antè quàm domum eam nunciemque seni.

Benè

Benè enim hoc scio in mente & in animo.
Qualis illius animus immensus, neque te dimittet.
Sed ipse vocans huc veniet, neque te dico
Retrò ire vacuum, valdè enim irascetur vtique.
Sic loquutus impulit pulchrorum crinium equos
Retrò Pyliorū in ciuitatē, velociter .a. domos peruenit.
Telemachus autem socijs illos concitando iussit,
Parate arma socij naui nigræ,
Ipsiq; ascendamus vt perficiamus iter. (obediuerunt,
Sic dixit. hi .a. igitur hūc valdè quidē audiuerūt &
Statim autem ingressi sunt, & in sedibus sederunt.

Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Οἷος ἐκείνου θυμὸς ὑπέρβιος, οὔ σε μεθήσει,
Ἀλλ' αὐτὸς καλέων δεῦρ' εἴσεται* οὐδέ σε φημὶ   κ. εἶσι
Ἂψ ἰέναι κενεόν· μάλα γὰρ κεχολώσεται ἔμπης.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἔλασεν καλλίτριχας ἵππους
Ἂψ Πυλίων εἰς ἄστυ, θοῶς δ' ἄρα δώμαθ' ἵκανε.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσεν,
Ἐγκοσμεῖτε τὰ τεύχε' ἑταῖροι νηῒ μελαίνῃ.
Αὐτοί τ' ἀμβαίνωμεν, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθον
Αἶψα δ' ἄρ'* εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον (το. κ. ἔμβαινον

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε) Cùm videat Menelaus statuisse animo Telemachum patriam redire, neque aliò velle deflectere: dat operam vt eum honorificè dimittat, quò pertinet sequens cœnæ apparatus, & dona à Menelao & Helena illi oblata: quæ omnia expendenda lectori per se relinquimus, cùm nihil nostra illustratione, quod animaduertere possim, indigeant.

οἰνοχόει) Ex hoc loco docet Athenæus lib. 10. (vt etiam à Giphanio notatum) olim etiam nobilissimos pueros, id est, τοὺς εὐγενεστάτους παῖδας, pincernarum officio defunctos: quod idem etiam de Euripide commemorat: ex quo etiam Sappho Larichum fratrem suum laudabat, quòd Mitylenæis in Prytanæo vinum ministraret. Apud Romanos etiam, inquit, huiusmodi ministerio pueri nobilissimi funguntur in publicis populi sacrificiis.

αἲ γὰρ ἐγὼν ὥς) Vide quid optet Telemachus, vnde colligi potest, quàm totas suas cogitationes in parentem defixerit, cuius mentionem inculcet, & eiusdem desiderium. Hoc autem votum ita conceptum est, vt gratias etiam quas Menelao ob beneuolentiam hospitalem sibi collatam agit, tacitè complectatur.

δεξιὸς ὄρνις) De auguriis per aquilam indicatis quædam diximus Iliad. lib. 12. pag. 232. De partibus etiam sinistris aut dextris in huiusmodi diuinationibus alibi satis annotauimus.

κλῦτέ μευ) Notanda est ista Helenæ ὀξύτης & ἀγχίνοια: vt quæ citius marito hoc augurium explicuerit. An quòd auguriorum interpretandorum scientiam calleret? An quod facile illi fuit ex volatus proximitate euentum coniectare? Forsan prior sententia erit amplectenda, si illa verba consideremus, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσι.

θεῷ ὥς) Hinc colligi posse existimo, plerosque Deos à veteribus confictos ob accepta ab illis beneficia: ecce enim Telemachus Helenæ, si vera vaticinari eam compererit, diuinos honores pollicetur, immò se eam pro Dea habiturum. Quod neque illis temporibus neque sequentibus nouum fuit, vt satis constat ex tot Deunculorum (vt ita loquar) ἀποθεώσει, qua veterum monumenta plus satis sunt referta. Vide Syntagmata Deorum Gyraldi, & Mythologias Natalis à Comitibus.

νισσεῖ δὴ) Rediturus in patriam Telemachus id quàm celerrimè facere exoptat, omnésque sibi morarum ansas ipse præcidit & amputat, etiam cum ipsius decori siue καθήκοντος iactura in hoc loco: vbi ad Nestorem diuertere cauet, præuidens eum sibi moras nexurum alioqui deproperanti, idque studio maioris beneuolentię erga se exercendæ, quā tamen ille grauioribus, id est domesticis negotijs proponit: de quorum iactura agi ex Minerua intellexerat, nisi reditum maturaret. Veretur erga iam Telemachus impensam Nestoris amicitiam, quam in hospitibus antea damnabat Menelaus. Itaque mauult in illud καθῆκον peccare, quàm in suas facultates, vt diximus: ratus forsitan probaturum se facilè Nestori hanc suam festinationem, vt qui sua etiam commoda amaret, pro amicitia, qua parentem Vlyssem semper coluit, & in natum deriuasse, anteà satis testatus est. Quanquam ereptam sibi occasionem illi benefaciendi ægrè laturum Nestorem intelligebat, quod etiam de parente testatur Pisistratus: qui tamen Telemacho hac in parte potius fauit, amici nimirum vtilitatem paterno desiderio anteponens.

Certè hic quidē hæc moliebatur supplicabatq; Mineruæ
Nauem apud extimam cominus autem ei venit vir
Peregrinus fugiens ex Argo viro interfecto
Vates, at genere Melampodis proles erat:
Qui antea quondam habitabat in Pylo genitrice ouiū,
Diues inter Pylios valdè egregiè domos habitans.
Iam tunc alium populum peruenit patriam fugiens,
Neleumq; magnanimumq; clarissimum viuentium,
Qui sibi opes multas perfectum in annum
Habuit vi: hic autē interim quidem in domibus Phylaci
Vinculo in difficili ligatus est fortes dolores patiens,
Gratia Nelei filiæ nocumentique grauis,
Quod ei mentibus posuit Dea grauis Erinnys.
Sed hic quidē effugit mortē, & abegit boues valdè mugiē
In Pylum ex Phylace, & persoluit opus indecorum (tes
Diuinum Neleium fratrique vxorem
Duxit ad domos: hic autem aliorum iuit populum
Ad Argos equorum altricem: ibi enim ei fatum erat
Habitare multis imperantem Argiuis:
Ibi autem duxit vxorem, & altam posuit domum.
Genuit autem Antiphatem & Mantium filios fortes.
Antiphates quidem genuit Oicleum magnanimum,
At Oicleus populo salutarem Amphiaraum,
Quem animo diligit Iupitérque agiochus, & Apollo
Omni amicitia, neque peruenit senectutis limen,

Ἤτοι ὁ μὲν τὰ πονεῖτο, καὶ εὔχετο, θῦε δ' Ἀθήνῃ
Νηῒ πάρα πρυμνῇ, σχεδόθεν δέ οἱ ἤλυθεν ἀνὴρ
Τηλεδαπός, φεύγων ἐξ Ἄργεος, ἄνδρα κατακτάς,
Μάντις· ἀτὰρ γενεήν γε Μελάμποδος ἔκγονος ἦεν,
Ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιε Πύλῳ ἔνι μητέρι μήλων,
Ἀφνειὸς Πυλίοισι μέγ' ἔξοχα δώματα ναίων.
Δὴ τότε γ' ἄλλον δῆμον ἀφίκετο, πατρίδα φεύγων
Νηλέα μεγάθυμον, ἀγαυότατον ζωόντων,
Ὅς οἱ χρήματα πολλὰ τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Εἶχε βίῃ· ὁ δὲ τέως μὲν ἐνὶ μεγάροις Φυλάκοιο
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ δέδετο, κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Εἵνεκα Νηλῆος κούρης, ἄτης τε βαρείης
Τήν οἱ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ δασπλῆτις Ἐριννύς·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἤλασε βοῦς ἐριμύκους
Ἐς Πύλον ἐκ Φυλάκης, καὶ ἐτίσατο ἔργον ἀεικές,
Ἀντίθεον Νηλῆα, κασιγνήτῳ τε γυναῖκα
Ἠγάγετο πρὸς δώμαθ'. ὁ δ' ἄλλων ἵκετο δῆμον,
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον· τόθι γάρ νύ οἱ αἴσιμον ἦεν
Ναιέμεναι πολλοῖσιν ἀνάσσοντ' Ἀργείοισιν.
Ἔνθα δ' ἔγημε γυναῖκα, καὶ ὑψερεφὲς θέτο δῶμα.
Γείνατο δ' Ἀντιφάτην καὶ Μάντιον, υἷε κραταιώ.
Ἀντιφάτης μὲν ἔτικτεν Ὀϊκλῆα μεγάθυμον·
Αὐτὰρ Ὀϊκλείης λαοσσόον Ἀμφιάραον,
Ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
Παντοίην φιλότητ'· οὐδ' ἵκετο γήραος οὐδόν,

tt

Ἀλλ' ὄλετ' ἐν Θήβῃσι, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Τοῦ δ' υἱεῖς ἐγένοντ' Ἀλκμάων Ἀμφίλοχός τε.
Μάντιος αὖ τέκετο Πολυφείδεά τε Κλεῖτόν τε.
Ἀλλ' ἤτοι Κλεῖτον χρυσόθρονος ἥρπασεν Ἠώς,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Αὐτὰρ ὑπέρθυμον Πολυφείδεα μάντιν Ἀπόλλων
Θῆκε βροτῶν ὄχ' ἄριστον, ἐπεὶ θάνεν* Ἀμφιάραος,
γρ. ἀμφιάρεως, Ὅς ῥ' Ὑπερησίηνδ' ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Ἔνθ' ὅ γε ναιετάων μαντεύετο πᾶσι βροτοῖσι.
Τοῦ μὲν ἄρ' υἱὸς ἐπῆλθε, Θεοκλύμενος δ' ὄνομ' ἦεν,
Ὅς τότε Τηλεμάχου πέλας ἵστατο· τὸν δὲ κίχανε
Σπένδοντ' εὐχόμενόν τε θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεί σε θύοντα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,
γρ. ἠδ' ὑπὸ κιόνων, Λίσσομ' ὑπὲρ θυέων καὶ δαίμονος,* αὐτὰρ ἔπειτα
Σῆς τ' αὐτοῦ κεφαλῆς καὶ ἑταίρων οἵ τοι ἕπονται,
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ νημερτέα, μηδ' ἐπικεύσῃς.
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Ἐξ Ἰθάκης γένος εἰμί, πατὴρ δέ μοι ἐστὶν Ὀδυσσεύς,
Εἴ ποτ' ἔην· νῦν δ' ἤδη ἀπέφθιτο λυγρῷ ὀλέθρῳ.
Τοὔνεκα νῦν ἑτάρους τε λαβὼν καὶ νῆα μέλαιναν,
Ἦλθον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Οὕτω τοι καὶ ἐγὼν ἐκ πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς
Ἔμφυλον· πολλοὶ δὲ κασίγνητοί τε ἔται τε
Ἄργος ἀν' ἱππόβοτον, μέγα δὲ κρατέουσιν Ἀχαιοί·
Τῶν ὑπαλευάμενος θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν
Φεύγω· ἐπεί νύ μοι αἶσα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι.
Ἀλλά με νηὸς ἔφεσσαι, ἐπεί σε φυγὼν ἱκέτευσα,
Μή με κατακτείνωσι· διωκέμεναι γὰρ ὀΐω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὲν δή σ' ἐθέλοντά γ' ἀπώσω νηὸς ἐΐσης·
Ἀλλ' ἕπευ, αὐτὰρ κεῖθι φιλήσεαι, οἷά κ' ἔχωμεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
Καὶ τό γ' ἐπ' ἰκριόφιν τάνυσεν νεὸς ἀμφιελίσσης·
Ἂν δὲ καὶ αὐτὸς νηὸς ἐβήσατο ποντοπόροιο·
Ἐν πρύμνῃ δ' ἄρ' ἔπειτα καθέζετο· πὰρ δέ οἱ αὐτῷ
Εἷσε Θεοκλύμενον· τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ἐσσυμένως ἐπίθοντο.
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν.
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσι.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Λάβρον ἐπαιγίζοντα δι' αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δὲ Φεράς ἐπέβαλλεν, ἐπειγομένη Διὸς οὔρῳ·
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσιν,
Ὁρμαίνων ἤ κεν θάνατον φύγοι, ἤ κεν ἁλώῃ.

Sed periit Thebis muliebrium gratia donorum
Huius autē filij generati sunt Alcmaon, Amphilochusq́;
Mantius iterum genuit Polyphideumq́. Clitumq́;
Sed certè Clitum aureæ sedis rapuit Aurora,
Pulchritudinis gratia, ut immortalibus interesset.
At magnanimum Polyphideum vatem Apollo
Posuit hominū valdè optimū, postquā mortu⁹ est Amphi (araus,
Qui Hyperisiam habitabat patri iratus.
Illic hic habitans vaticinabatur omnibus hominibus.
Huius quidē filius aduenit, Theoclymenus. a. nomē erat,
Qui propè Telemachum stetit, hunc autem inuenit
Sacrificantem, supplicantemq́; velocē apud nauē nigrā:
Et ipsi appellato verba velocia dixit,
O amice, quoniam te sacrificātē inuenio hoc in loco,
Supplico per sacrificia, & numen & postea
Tuum ipsius caput, & per socios qui te sequuntur,
Dic mihi interroganti vera, neque occultes,
Quis? unde es virorum? ubi tibi ciuitas, & parentes?
Hūc. a. rursus Telemachus prudēs cōtrà allocutus est,
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam.
Ex Ithaca genere sum, pater autem mihi est Vlysses,
Si quando erat, nunc autem iam interijt graui morte.
Propterea nunc socijsq́; acceptis & naue nigra,
Veni interrogaturus de patre diu absente.
Hūc. a. rursus alloquutus est Theoclymenus diuinus,
Sic tibi & ego ex patria viro interfecto
Contribule, multi autem fratresq́; socijq́; adsunt
In Argo equospascenti, valdè autē dominantur Achiui:
Horum fugiens necem, & parcam nigram
Fugio, quoniam mihi fatum est inter homines errare.
Sed me naue insedere fac, postquam te fugiēs supplicaui,
Ne me interficiant, persequi enim illos me puto.
Hūc. a. rursus Telemach. prudēs cōtrà alloquutus est,
Non quidem iam volentem expellam naui æquali:
Sed sequere, at illic amicè excipieris de ijs quæ habem⁹.
Sic loquutus illius suscepit æream lanceam,
Et hanc in tabulatis extendit nauis utrinque agitatæ
At autem & ipse nauem ascendit per mare meantem:
In puppi autem postea sedit apud autem seipsum
Sedere fecit Theoclymenum, hi autem oram soluerunt:
Telemachus autem socijs illos exhortando iussit
Arma cap[illegible]erent, hi autem festinanter obediuerunt.
Malum autem abiegnum concauum intra tabulatum
Statuerunt erectum, de autem funibus ligauerunt.
Traxerunt. a. vela alba bene versis loris.
His autem ferentem ventum misit cæsia Minerua
Vehementem tumultuantem per aërem, ut velocissimè
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Occidit autem Sol, obscuratæ suntque omnes viæ.
Hæc Pheras pertransijt festinans Iouis vento secūdo,
Et apud Elidam diuinam, ubi dominantur Epei.
Hinc autem rursus insulis præmisit acutis,
Ruens si mortem fugiat, an caperetur.

COMMENTARIVS.

ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιε) Hanc historiam Melampodis copiosè attigimus anteà lib. II. ut hîc repetere superuacaneum futurum sit: conferat tantùm utrumque locum diligens lector. hic enim ex illo non parum luminis mutuari potest.

ἔνθα δ' ἔγημε) Cùm initiò dixerit, hunc Theoclymenum vatem à vate Melampode originem ducere: id repetita illa paulò altiùs iam docet, cuius typum nos exhibebimus, ut facilius à lectore percipiatur.

Melampus apud Argos uxorem ducit, ibique duos filios suscipit:
- Antiphatem hic genuit
  - Oiclevm ex quo natus est
    - Amphiaraus præstantissimus ille vates, qui uxoris fraude ad bellum Thebanum pertractus est, & ibi interiit. hic duos filios suscepit:
      - Alcmaona,
      - Amphilochum.
- Mantium, qui duos filios suscepit,
  - Polyphideum, cuius filij fuerunt duo,
    - Theoclymenus hic noster, qui se supplicem Telemacho nunc obtulit: qui tantùm à Poeta memoratur.
    - Harmonides, cuius meminit Didymus ex Pherecyde.
  - Clitum, qui ob elegantiam formæ ab Aurora raptus fuisse dicitur.

Itaque Theoclymenus abnepos est Melampodis, à quo etiam per successionem vaticinandi peritiam habuit. Aliàs enim notauimus, liberos paternis officiis olim solitos succedere, vt in præcedenti etiam Melampodis progenie obseruari potest, vt à qua eadem ars nunquam recesserit. Fuit autem tam egregius ea in parte Melampus, vt auium voces intelligere crederetur. Quod, inquit Gyraldus hist. Poet. dial. 2. non Poetæ tantum tradidêre, sed nec defuêre Philosophi, qui multo id studio atque diligentia quánam id ratione fieri posset, perscrutati sint. Verùm & hoc ipsum aliis multis contigisse scriptores tradunt, vt Apollonio Tyaneo, Virgiliano Anio, & aliis. Suidas habet etiam prouerbium de rebus obscuris aut dubiis, Melampode opus.

γυναίων εἵνεκα δώρων) Eriphylem intelligit, quæ accepto monili aureo ab Adrasto maritum Amphiaraum ad bellum Thebanum proficisci coëgit, vbi etiam hiatu terræ est absorptus, vt nos fusiùs narrauimus anteà lib. 11. ex Didymo & Eustathio.

πατρὶ χολωθείς) Causam huius iræ subticuit Homerus, quia forsan nulla satis magna videbatur, quæ filium aduersus patrem concitaret. At Eustathius, τὸ δὲ πατρὶ, inquit, χολωθεὶς βιωτικῶς κεῖται δίχα αἰτίας, ὡς ἐκ ἀδιώκτου τινός, καὶ πατράσι διαφόρως γίνεσθαι τοὺς υἱούς. Optio alterutrius lectori relinquetur.

ἄνδρα κατακτάς) Non dubitat Theoclymenus causam suæ fugæ ex patria etiam ignoto homini patefacere, vt eum magis ad sui misericordiam excitaret, quo grauius esse negotium intelligeret. Quod etiam à Telemacho impetrauit. Nimiæ enim est seueritatis, delinquentem à se repellere: quod forsan nonnulli iusti & æqui, vt dicent, amatores & studiosi facere recusarent, ac eum qui se illorum tutelæ subiecerit, in hostium manus traderent. Sed illi ament quantumuis suum illud austerum ἀκριβοδίκαιον, nos humana peccata humanitùs ferre nouimus, & cum illo sene Terentiano, humani à nobis nihil alienum arbitramur, vt qui ad eosdem lapides subinde possimus impingere.

γλαυκῶπις Ἀθήνη) Ergo etiam in ventos Mineruæ potestas est, nec iam peculiari eorum Deus erit Aeolus, à quo reliqua Deorum turba vt mittantur, postulare debeat, quod Iunonem apud Virgilium facere audiuimus. At Minerua Homerica longe est sorore & coniuge Iouis potentior: quasi doceat Poeta, prudentiæ (cuius Deam Mineruam agnouit antiquitas) in res quaslibet humanas esse imperium.

Hi autē rursus in stabulo Vlysses & diuinus subulcus	Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Cœnabant: apud autem ipsos cœnabant viri alij.	Δορπείτην· παρὰ δέ σφιν ἐδόρπεον ἀνέρες ἄλλοι.
At postquam potus & cibi amorem amouerunt,	Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
His Vlysses dixit subulcum tentans,	Τοῖς Ὀδυσεὺς μετέειπε, συβώτεω πειρητίζων,
Si ipsum adhuc accuratè diligat, manereque iubeat	Εἴ μιν ἔτ' ἐνδυκέως φιλέοι, μεῖναί τε κελεύοι
Illic in stabulo, an hortetur ad ciuitatem ire,	Αὐτοῦ ἐνὶ σταθμῷ, ἢ ὀτρύνειε πόλινδε·
Audi nunc Eumæe, & alij omnes socij,	Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι,
Manè ad ciuitatem cupio ire	Ἠῶθεν προτὶ ἄστυ λιλαίομαι ἀπονέεσθαι
Mendicaturus, vt non te vexem & socios:	Πτωχεύσων, ἵνα μή σε κατατρύχω καὶ ἑταίρους·
Sed me benè mone, & simul ductorem bonum præbe,	Ἀλλά μοι εὖ θ' ὑπόθευ, καὶ ἅμ' ἡγεμόν' ἐσθλὸν ὄπασσον,
Qui me illuc ducat, per ciuitatē autem ipse necessitate	Ὅς κέ με κεῖσ' ἀγάγῃ· κατὰ δὲ πτόλιν αὐτὸς ἀνάγκῃ
Oberrabo, an quis poculum & panem porrigat.	Πλάγξομαι, αἴ κέν τις κοτύλην καὶ πύρνον ὀρέξῃ.
Et profectus ad domos Vlyssis diuini	Καί κ' ἐλθὼν πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Nuncium dicam prudenti Penelopæ:	Ἀγγελίην εἴποιμι περίφρονι Πηνελοπείῃ·
Et procis superbis miscebor,	Καί κεν μνηστήρεσσιν ὑπερφιάλοισι μιγείην,
Si mihi cœnam dent vt qui cibos infinitos habeant.	Εἴ μοι δεῖπνον δοῖεν, ὀνείατα μυρί' ἔχοντες.
Statim benè faciam inter ipsos quicquid volent:	Αἶψά κεν εὖ δρώοιμι μετὰ σφίσιν ὅ,ττι θέλοιεν·
At enim tibi dico, tu autem compone, & me audi	Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον,
Mercurij voluntate internuncij, qui quidem omnium	Ἑρμείαο ἕκητι διακτόρου, ὅς ῥά τε πάντων
Hominum operibus gratiam & gloriam præbet.	Ἀνθρώπων ἔργοισι χάριν καὶ κῦδος ὀπάζει·
Strenuitate autem non mihi contenderet homo alius,	Δρηστοσύνῃ οὐκ ἄν μοι ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
Ad ignéq; benè cumulandū, atq. ligna sicca perscīdēda	*Πῦρ τ' εὖ νηῆσαι, διά τε ξύλα* δανὰ κεάσσαι, — γρ. πῦρ τε κατὰ δ' αὖα κεάσσαι
Atque quadra ministrandū, & assandū & vinū fūdē(dum:	Δαιτρεῦσαί τε καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι· — γρ. πολλά
Qualia bonis faciunt peiores.	Οἷά τε τοῖς ἀγαθοῖσι* παραδρώωσι χέρηες. — γρ. παραδρώωσι
Hunc autē valdè iratus allocutus est Eumæus subulcus,	Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Hei mihi hospes cur in mentibus hoc consilium	Ὤ μοι ξεῖνε, τίη τοι ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα
Fuit? certè omninò cupis illic perire,	Ἔπλετο; ἦ σύ γε πάγχυ λιλαίεαι αὐτόθ' ὀλέσθαι;
Si iam procorum vis ingredi multitudinem,	Εἰ δὴ μνηστήρων ἐθέλεις καταδῦναι ὅμιλον,
Quorum iniuriaq; vísque ad ferreum cœlum vadit.	Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν* ἵκει. — γρ. ἄστρα
Non tales sunt ministri illorum,	Οὔ τοι τοιοίδ' εἰσὶν ὑποδρηστῆρες ἐκείνων,
Sed iuuenes chlænas benè induti & vestes.	Ἀλλὰ νέοι χλαίνας εὖ εἱμένοι ἠδὲ χιτῶνας,
Semper autem formosi capite & pulchro vultu.	Αἰεὶ δὲ λιπαροὶ κεφαλὰς καὶ καλὰ πρόσωπα,
Qui ipsis administrant, benè politæ autem mensæ	Οἵ σφιν ὑποδρώωσιν· ἐΰξεστοι δὲ τράπεζαι

Σίτου καὶ κρειῶν ἠδ' οἴνου βεβρίθασιν.
Ἀλλὰ μέν'· οὐ γάρ τίς τοι ἀνιᾶται παρεόντι,
Οὔτ' ἐγὼ, οὔτέ τις ἄλλος ἑταίρων οἵ μοι ἔασιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Κεῖνός σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διὶ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοὶ, ὅττι μ' ἔπαυσας ἄλης καὶ ὀϊζύος αἰνῆς.
Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.
Ἀλλ' ἕνεκ' οὐλομένης γαστρὸς κακὰ κήδε' ἔχουσιν
Ἀνέρες, ὅν κεν ἵκηται ἄλη καὶ πῆμα καὶ ἄλγος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἰσχανάᾳς, μεῖναί τε με κεῖνον ἄνωγας,
Εἴπ' ἄγε μοι περὶ μητρὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Πατρός θ' ὃν κατέλειπεν ἰὼν ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Εἴ που ἔτι ζώουσιν ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Ἦ ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω·
Λαέρτης μὲν ἔτι ζώει, Διὶ δ' εὔχεται αἰεὶ
Θυμὸν ἀπὸ μελέων *φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν.
Ἐκπάγλως γὰρ παιδὸς ὀδύρεται οἰχομένοιο,
Κουριδίης τ' ἀλόχοιο δαΐφρονος, ἥ ἑ μάλιστα
Ἤκαχ' ἀποφθιμένη, καὶ ἐν ὠμῷ γήραϊ θῆκεν.
Ἡ δ' ἄχεϊ οὗ παιδὸς ἀπέφθιτο κυδαλίμοιο,
γρ. ὡς μὴν Λευγαλέῳ θανάτῳ· *ὡς μὴ θάνοι ὅς τις ἔμοιγε
Ἐνθάδε ναιετάων φίλος εἴη καὶ φίλα ἔρδοι.
Ὄφρα μὲν οὖν δὴ κείνη ἔην, ἀχέουσά περ ἔμπης,
Τόφρα τί μοι φίλον ἔσκε μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Οὕνεκά μ' αὐτὴ θρέψεν ἅμα Κτιμένῃ τανυπέπλῳ
Θυγατέρ' ἰφθίμῃ, τὴν ὁπλοτάτην τέκε παίδων·
Τῇ ὁμοῦ ἐτρεφόμην, ὀλίγον δέ τι μ' ἧσσον ἐτίμα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἥβην πολυήρατον ἱκόμεθ' ἄμφω,
Τὴν μὲν ἔπειτα Σάμηνδ' ἔδοσαν, καὶ μυρί' ἕλοντο.
Αὐτὰρ ἐμὲ χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐκείνη
Καλὰ μάλ' ἀμφιέσασα, ποσὶν δ' ὑποδήματα δοῦσα,
Ἀγρόνδε προΐαλλε· φίλει δέ με κηρόθι μᾶλλον.
Νῦν δ' ἤδη τούτων ἐπιδεύομαι· ἀλλά μοι αὐτῷ
Ἔργον ἀέξουσιν μάκαρες θεοὶ ᾧ ἐπιμίμνω.
γρ. τῶν δ' ἔφ. *Τῶν ἔφαγόν τ' ἔπιόν τε, καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.
Ἐκ δ' ἄρα δεσποίνης οὐ μείλιχον ἔστιν ἀκοῦσαι
Οὔτ' ἔπος, οὔτέ τι ἔργον. ἐπεὶ κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Ἄνδρες ὑπερφίαλοι· μέγα δὲ δμῶες χατέουσιν
Ἀντία δεσποίνης φάσθαι, καὶ ἕκαστα πυθέσθαι·
Καὶ φαγέμεν πιέμεν τε, ἔπειτα δὲ καί τι φέρεσθαι
Ἀγρόν δ', οἷά τε θυμὸν ἀεὶ δμώεσσιν ἰαίνει.

Pane & carnibus & vino oneratæ sunt.
Sed mane. non enim aliquis te dolet præsente,
Neque ego, neque aliquis alius sociorum qui mihi sunt.
At postquam venerit Vlyßis dilectus filius,
Ille te chlænamq; vestemq; induet,
Mittet autem quò te cor animúsq; iubet.
Huic autē respondit postea laboriosus diuinus Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri fieres
Sicut mihi quòd me cessare fecisti ab errore & ærumna (graui
Errore autem non est peius aliud hominibus.
Sed gratia perniciosi ventris mala consilia habent
Viri, quorū aliquē inuenit error & nocumētū & dolor:
Nunc autē quoniā detines, méque manere illum iubes,
Dic agè mihi de matre Vlyßis diuini,
Patréque quē reliquit proficiscens in senectutis limine,
Sicubi adhuc viuunt sub splendore Solis.
An iam mortui sunt, & in inferni domibus.
Hūc a. rursus alloquutus est subulcus princeps viror.
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam:
Laërtes quidem adhuc viuit, Ioui .a. supplicat semper
Animum à membris perire suis in domibus.
Mirum in modum enim de filio dolet profectò,
Deq; vxore, quā quidē iuuenē duxerat, quæ ipsū maxi- (mè
Tristitia affecit demortua, & in cruda senectute posuit.
Quæ dolore sui filij mortua est gloriosi
Tristi morte, sic non moriatur quicunque
Hic habitans, amicus sit & amica faciat.
Quandiu quidem igitur illa erat dolens tamen,
Tamdiu aliquid mihi dilectū scrutari & interrogare,
Quoniam me ipsa nutriuit: tū Ctimene extensa veste
Filia valida, quam iuniorem peperit filiorum,
Hac simul nutritus sum, paulò .a. me minus honorabat.
At postquā pubertatem multū amatam venimus ambo,
Hāc quidē postea in Samū dederūt, & infinita acceperūt.
At me chlænámque vestémque illa
Pulchrā valde circūindutū, pedibus, a. calciamētis datis,
Ad agrum præmisit, diligebat autem me corde magis.
Nunc autem iam horum indigeo, sed mihi ipsi
Opus augent beati Dij, cui immaneo.
Ex his autem comedi bibique, & venerandis dedi:
Ex autem domina non dulce est audire,
Neque verbū, neque opus, quoniā malū incidit domui
Viri superbi: valde autem famuli indigent
Palàm dominam alloqui & singula interrogare:
Et comedere bibereq́. postea autem & portare
Ad agrum qualia animum semper famulus lætificant.

COMMENTARIVS.

τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ) Redit Homerus ad suum Vlyssem, quem cùm dormientem libro superiore hactenus reliquisset: nunc eum inducit cœnam denuò cum subulco capientem, præcedentia κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligenda lectori relinquens.

ἤ μιν ἔτ' ἐνδυκέως) Hoc est quod anteà dicebamus, solere plerosque fingere discessum ab hospite, vt eius animum probent. Si enim liberè se dimiserint, arguunt gaudere eum abire hospitem. sin verò detineant, contrà. Quòd ipsum anteà etiam in Nestore laudabamus. Sed delectum esse habendum personarum censeo. Eum enim quem tu aliis quoque negotiis distringi, & ad ea conficienda necessariò vocari scieris, stultum est diutiùs apud te remorari, cùm illi nocumenti multum illa mora inferat. Quem verò aut tuæ opis indigere, aut alioqui amicè te conuenisse noueris, illi beneuolum hospitem identidem pedicas quodammodo nectere oportet, ne citiùs à te abeat: & antequam tu omnem amicitiæ & beneuolentiæ Oceanum, vt ita loquar, in eum effuderis, ac ille potiùs beneficiis defatigetur accipiendis, quàm tu conferendis. Ergo exploraturus Eumęi in se beneuolentiam Vlysses, fingit parare se ab illo discessum: quem tamen ab illo non impetrabit: & ita lubenti animo ab hospite suo detineri se intelliget.

ἠῶθεν προτὶ ἄστυ) Exponit Vlysses quid crastina die sit facturus, nempe profecturus in vrbem, vbi victum mendicando sibi quæritet: idque se subleuandi Eumæi gratia facere testatur, ne videlicet diuturna sua mora oneri ipsi esset, quasi malit pro egeno alibi se gerere, quàm tam benigni hospitis humanitate diutius abuti.

ἑρμείαο ἕκητι) Dictum est, inquit Eustathius, ἀντὶ τοῦ διὰ τὸν ἑρμῆν. αὐτὸς γὰρ, οὐχ ὡς λόγιος οὐδ' ὡς ἐμπολαῖος ἢ στρόφιος ἤ τι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς κερδῷος ἢ καὶ διάκτορος, ἐπιστατεῖν δοκεῖ ταῖς οὐθενείαις ὑπουργίαις. καὶ χαρίεντα ποιεῖ τὰ κατ' αὐτὸν διακονικὰ βουλήματα. At Didymus, ἑρμείαο ἕκητι, inquit, ἐπειδὴ κῆρυξ, καὶ παρὰ τοῖς ἥρωσι δὲ κήρυκες, οἱ ταῦτα ὑπουργοῦντες.

ἀμφιπόλοισι χέρηες) Eos χέρηας appellat, qui aliis inseruiunt, & contra dominos ἀγαθοὺς planè eleganter. Deteriores enim sunt (deteriores autem dignitate & præstantia intelligimus) qui seruilibus defunguntur officiis, quàm qui imperandi authoritatem obtinent. Augustius longè est imperare quàm obedire, & vtrunque tamen tum in generali tum in particulari rerum humanarum administratione necessarium: & vt Socraticè loquamur, ac Phœnicium quid vsurpemus: aureum & argenteum est imperare, ferreum verò & æneum obedire.

ὦ μοι ξεῖνε) Postremam partem verborum Vlyssis arripit subulcus, vt eum meliùs ab illa discedendi voluntate deterreret. Obiicit autem illi periculum mortis, quod subibit, si se in manus procorum commiserit: quorum tanta sit proteruia & iniurias aliis inferendi consuetudo, vt eius fama etiam ad cœlum vsque peruenerit. Ita enim puto me commodè posse interpretari carmen illud, τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει, vel ἵκει: nisi etiam intelligas, eos etiam in cœlum ipsum, id est Deos cœlorum incolas iniuriosos esse. Scimus enim ab Homero, vbi sanius de Numine loquitur (nam hoc semper animaduerti in hoc Poeta iubeo, vt rectum à prauo distinguatur) Deos: Iouem verò præcipuè scelera hominum & ἀδικίας, qualis est hæc procorum, maximè odisse. Vtut sit, voluit Poeta facinus & petulantiam horum hominum extollere, vt maiorem metum eos adeundi Vlyssi incuteret. Addit aliud argumentum, quod cum Vlysses ipsis se ministraturum polliceretur, quacunque in re vellent, apud procos minorem gratiam esset habiturus propter incultas vestes, quales eorum famuli non gerunt, adeò τρυφερώτατα vndique exactè seruant: item propter minus elegantem oris formam, cùm procorũ famuli speciosa forma sint præditi, vnde facilè vetulũ istũ & rugosum senem minimè fint admissuri.

αἴθ᾽ οὕτως Εὔμαιε) Gratiam relaturus Eumæo hospes pro tanta beneuolentia, optat (quod vnũ misero homini reliquum videtur factũ) vt tantoperè à Ioue diligatur, quantoperè à se diligitur: vnde omnia erat ab illo fausta & felicia consequuturus, quandoquidem illi etiam Vlysses bene erat affectus pro tot beneficiis iam acceptis: quæ eò redeunt, quòd iam errores illius finẽ accipiant pro humanitate Eumæi, apud quem iam illi licet tutò quiescere, & à tot ærumnis quas anteà perpessus est, aliquantulum respirare. Data ergo sibi apud tam beneuolum hospitẽ remanendi potestate, incipit de suis parentibus illum percunctari: à pia nimirum quæstione exorsus, idq; ni fallor, quia iam statũ Penelopæ & Thelemachi tam ex Mineruа, quàm ex ipso Eumæo intellexisset. Ideo cùm hoc vnum explorandũ restaret, id solùm iam quærit. At superfluum videtur quod de matre etiam quærit, cùm illã iam mortuam sciret, vt vidimus in Necyomantia. Sed ne videretur de vno magis quàm de altero parente sollicitus, piam & officiosam quæstionẽ non distinxit.

πλαγκτοσύνης) Qui sua mala exponunt, iis nulla grauiora autumant, immò cætera ludum præ istis habenda existimant. Sic Vlysses cùm ille iam variis & grauissimis erroribus sit agitatus, nihil peius homini illis accidere posse pronunciat. Cuius rei causam nos ita exquirimus. Cùm enim patrio solo homini nihil debeat esse charius, qui illo priuari cogitur, sine dubio rem patitur miseram: qui verò non solùm illo priuatur, sed insuper innumeris calamitatũ, dum hinc inde incertus peregrinatur & mendicat Vlysseo modo, fluctibus obruitur, ille miserrimam demum vitam agit. Inde rectè Tyrtæus:

τὴν δ᾽ αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς	*Qui vrbe sua pinguibúsque arui relictis*
πτωχεύειν, πάντων ἔστ᾽ ἀνιηρότατον.	*Mendicare cogitur, omnium est miserrimus.*

Chorus apud Euripidem in Medea:

----μόχθων	*----Laborum*
δ᾽ οὐκ ἄλλος ὕπερθεν	*Non alius maior*
ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθαι.	*Quàm terra patria priuari.*

Huc pertinet illud Iocastæ & Polynicis filij exulis dialogus apud eundem in Phœnissis:

Ιο. τί τὸ στέρεσθαι πατρίδος, ἦ κακὸν μέγα;	*Io. Quid? priuari patria non magnum malum?*
Πο. μέγιστον· ἔργῳ δ᾽ ἐστὶ μεῖζον ἢ λόγῳ, &c.	*Pol. Maximum: re verò maius est, quàm sermone.*

Orestes etiam apud eundem Tragicum,

καὶ τίνες ἄλλαι στοναχαὶ μείζους	*Quinam alij gemitus grauiores,*
ἢ γῆς πατρῴας ὅρον ἐκλιπεῖν;	*Quàm solis natalis fines relinquere?*

Immò, inquit Pindarus in Threnis,

ὁ δ᾽ αἰμων φράτηις οὐκ ἐστιν ὄλβιος:	*Diues exulans, non est felix.*

Quid ergo censeas de calamitoso peregrino? quid, inquam, de Vlysse Homerico censeas? quid pronuncies? Illud ipsum Vlysseum, πλαγκτοσύνης δ᾽ οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν: Aliud porrò est statuendum de illa peregrinatione, quæ animi gratia ad inspiciendos exterarum gentium mores suscipitur, vt primo libro iam docuimus.

ἀλλ᾽ ἕνεκ᾽ οὐλομένης) Videtur excusare superioris instituti sui rationem, qua se in tantum vitæ periculum, vt docuit Eumæus, coniiciebat, quod nimirum viri egeni & miseri perniciosa sæpe ineant consilia, & nihil non tentare, vt se tandẽ suis malis eripere possint: vt hoc loco se facturum fuisse ex Eumæo didicit.

τοὶ γὰρ ἐγώ τι ξεῖνε) Respondet quæstioni Vlyssis Eumæus, & eum de statu parentum certiorem facit. Initium autem sumit à præstantiori, & quod melioris ominis esse videbatur, nimirum à patre, quem ait adhuc in viuis esse, sed multis doloribus confectum ob filij sui interitum. Quod in viuis esset, id recreare Vlyssem debuit: ideò boni esse ominis dixi, initium narrationis ab illo sumptum: quanquam in eo non Eumæi, sed ipsius Poetæ mentem spectamus. Quod eundem porrò dicit multis cruciari doloribus, id Vlyssi iniucundum esse poterat, nisi speraret se breui eos illi præsentia sua extirpaturum, vt etiam accidit infrà lib. finali. Vt autem doceat, quàm miserè Laërtes mœroribus angatur, ait eum mortem sibi semper optare. Vbi duo notabis (supinam enim negligentiam in hoc authore perfunctoriè legendo tandem aliquando deponi volo, & præter λέξιν, altiora etiam διανοίας penetralia inspici) Primum sequi Laertem miserorum ingenium, qui per mortem solam calamitatibus se liberari volunt, vt in qua sita sit malorum omnium requies. vnde conuincitur falsa eorum sententia, qui mortem pro supplicio grauissimo adhibent, cùm illa potiùs malorum sit placidissimum solatium, vt satis docuimus libro primo. Coniuncta enim anima & corpore sentit homo & patitur mœrores & cruciatus: vtroque verò separato neque anima illis est obnoxia, neque corpori sensus ad illos percipiendos superest. In mediis ergo malis viuere, longè est deterius quàm semel mori: & licet dolor etiam sit in morte, at tam momentaneus est, vt etiam præ illis tormentis, quæ viui & plenè spirantes toleramus, nihil omnino acerbi habere videatur. Et hoc est omnibus penè hominibus à natura insitum, vt malis conflictati eò semper confugiant tanquam ad portum, in quem ab his calamitatum fluctibus deduci debeant. Plerosque tamen licet id optent, tamen aliud sentire videas, vbi ipsa moriendi hora instat, vt testatur ille Æsopicus apologus senis cuiusdam, qui aliquando in mõte incisis, ac in humeros eleuatis lignis: vbi lõgiùs esset cũ hoc onere progressus, ac defatigatus illud deposuisset, mortem aduocasse dicitur, id est optasse mori. Cùm autem aduocata mors derepentè astitisset, & rogaret quid causæ ipsi esset, cur se vocaret? Vt, inquit hoc onus denuò humeris meis imponeres. Quæ fabula significat, homines vt plurimùm vitæ esse studiosos: ac quamuis sexcentis periculis obrutus mortem optare videatur, si tamen eligendi illi potestas relinquatur, potius vitam quàm mortem electurum. Rectè. Cùm enim vita res sit præstantissima, & ea etiam qualitate nobis à Deo concessa: idem nobis studium illam conseruandi maximum indidit, ne pro libito eam abiiceremus ac faceremus nihili, quasi rem leuem & nullius omnino momenti. Hinc pendet etiam φιλαυτία, non vitiosa illa quidem, sed vera & sincera, quã quilibet sui est potiùs quàm aliorum studiosus: sui, inquam, tuendi & conseruandi. Sed Deus interdum, vt nimium etiam amorem nostri in hac parte superstitiosè non exerceamus infortuniis & malis quibusdam nos ab huius vitæ studio ad studium mortis, quæ via est ad meliorem vitam (quam etiam quasi per speculum antiquitas illa quodammodo agnouit) auocat. An autem pio homini mortem optare liceat, quispiam quæret? Respondeo, in his rebus non ita constare pietatem, nisi vbi cum vita, quam odit qui mortem optat, Numinis quoque curam abiicimus: hoc est, cum desperatione nos in mortem præcipites damus, & mori denique volumus: quod summæ est insaniæ, vt docent etiam Iurisconsulti nostri, qui perire volentem non audiunt, quasi nullus compos mentis mortem sponte adeat. Ergo modestè erit hac de re pronunciandum: nam illos qui sine ratione & temerè mori cupiunt, vt est lymphaticorum quorundam hominum ingenium, nos pro sanis non habemus. Humanum tamen est neque ita ad amussim pietatis examinandum, ab hac vita malorum plena velle liberari. Quæ voluntas in sanctos quosque viros cadit, quos præcipuè sceleratorum mores & vitia minimè delectant, sed & qui ob mala propria anguntur. Et vt planè pium non sit, tamen hoc in nostro Laerte cur expendamus? cui sanè vita acerbissima fuit & ipsa morte longè molestior, dum filio suo charissimo, in quo solet totus parentum animus placidè conquiescere, priuatus illam viuere cogitur. Sanè mors ei longè futura erat suauior, vtpote in qua ab huiusmodi mœroribus poterat liberari. ---τὸ γὰρ θανεῖν κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται, inquit Macaria apud Euripidem in Heraclidis. & Publius

Bona mors est homini, vita quæ extinguit mala. *Neque est melius*, inquit ille apud Plaut. in Rud. *morte in malis rebus miseris.* Atque hæc sunt quæ primùm in hoc loco obseruari volo. Secundo notandum est, quamuis mortem optet Laertes, tamen se eam tantùm à Deo petere: quasi dicat Eumæus, nolle senem quippiam hac in parte quod nolit Iupiter, in cuius potestate cùm sit mors sita, ab eius nutu eam quoque pendere agnoscit: omnino rectè. Cùm enim Deus nobis vsu vitam concesserit, penes eius quoque arbitrium positum esse videtur, eam nobis adimere, quasi rem sibi debitam: neque id satis. sed existimauit etiam Laertes non licere mortalibus mortem obire nisi iubente & permittẽte Deo. Quò pertinet illud Tullij ex Platone, ni fallor adumbratum: Nos in hac vita tanquam in statione collocatos, ex qua iniussu Imperatoris nobis non sit discedendum. Hactenus igitur Eumæus de Laërtæ statu hospitem suum certiorem fecit. Deinde exponit matris eiusdem exitum, quam præ dolore mortui filij (vt ipsa rebatur) mortem obiisse dicit. Vnde licet colligere, quàm fuerit à parentibus suis adamatus & dilectus Vlysses, vt cuius gratia altera iam obierit, alter mille angatur doloribus. Sed de illius obitu vidimus antea lib. 11. vbi ipsamet illum filio suo commemorat apud inferos.

ὄφρα μὲν οὖν δὴ κείνη) Hæc omnia quæ sequuntur, ἐκ παρέργου ab Eumæo dicta sunt. Neque enim hæc interrogauerat Vlysses, sed parentum tantùm statum, quem iam satis edocuerat. Ergo, vt ait Eustathius, ὁ μὲν ῥᾳ πλατυσμὸν ποιήσεως χορηγεῖ. Hinc enim captat occasionem hospes alterius huius Eumæi statum rescifcendi. Sensus porrò huius loci est, dolere Eumæum ob mortuam Vlyssis matrem, tum quod ea adhuc viuente posset eius frui colloquio, tum pro acceptis variis ab illa beneficiis: cuius caput est, quòd ab ea sit in eius ædibus educatus, ac illi penè tam dilectus fuerit ac propria filia: deinde quòd se vestitu necessario donatum ad agrum emiserit, in eóque statu collocarit, in quo adhuc est. Sed quid significant illa, μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι; Quòd nimirum subinde illam posset liberè inuisere, & cum ea variis de rebus siue de priuatis negotiis videlicet, siue de ipsius etiam Vlyssis putà obitu, colloqui. Cum soleant autem eiusmodi confabulationes doloribus & molestiis solatium quoddam afferre, meritò facultatem illam sibi ademptam cum ea sermones ferendi conqueritur. Quid verò? nónne idem illi cum Penelope licet? Minimè gentium, quia illa quodammodo à procis obsidetur, vt liber non sit ad eam aditus, vt qui etiam domesticis sit denegatus. Et ita tristiorem adhuc rerum faciem hospiti effingit, cùm in tam inclyta familia extranei viri imperent: quod sine dubio & miserum fuit, & miserabile. Agè igitur & hunc tibi Eumæum finge animi tristissimum, tum sui respectu, tum etiam Domini, cuius familiam ita miserè conturbatam & penè cadentem videat: sui, inquam, respectu, quia pristinis heris, quibus primùm seruiuit, amissis, huic proteruæ & nefandæ procorum genti obsecundare cogitur, & iis dilapidandas Vlyssis facultates, porrigere. Quo tandem animo subulcum illum fuisse putas, illum nimirum veteranum in familia? ánnon grauiter hæc omnia ferente? Is enim magnus est dolor eorum, qui inuiti iniurias alienas patiuntur, neque illas vlcisci aliqua ratione possunt: is verò demum maximus, cùm nullam sibi spem auxilij reliquam factam putant, vt huic nostro Eumæo contigit, qui & Vlyssis & Telemachi obitum sibi persuaserat.

μυρί' ἕλοντο) Intelligenda sunt ἔεδνα, ne quid hic venditionis ad seruitutem imagineris.

ᾧ ἐπιμίμνω) ταὐτὸ δυνατικὸν ἐστὶν, inquit Eustathius, ὡς ἐκείνων μάλιστα τῶν ἔργων ἐπαυξομένων οἷς ἐπιμένει τις.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὢ πόποι, ὡς ἄρα τυτθὸς ἐὼν Εὔμαιε συβῶτα,
Πολλὸν ἀπεπλάγχθης σῆς πατρίδος ἠδὲ τοκήων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἠὲ διεπράθετο πτόλις ἀνδρῶν εὐρυάγυια,
Ἧ ἔνι ναιετάασκε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Ἦ σέ γε μουνωθέντα παρ' οἴεσιν ἢ παρὰ βουσὶν
Ἄνδρες δυσμενέες νηυσὶν λάβον, ἠδ' ἐπέρασσαν
Τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ', ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ξεῖν' ἐπεὶ ἂρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
Σιγῇ νῦν ξυνίει καὶ τέρπεο, πῖνέ τε οἶνον
Ἥμενος. αἵδε δὲ νύκτες ἀθέσφατοι· ἔστι μὲν εὕδειν,
Ἔστι δὲ τερπομένοισιν ἀκουέμεν. οὐδέ τι σε χρὴ
Πρὶν ὥρη καταλέχθαι· ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη καὶ θυμὸς ἀνώγει,
Εὑδέτω ἐξελθών· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Δειπνήσας, ἅμ' ὕεσσιν ἀνακτορίῃσιν ἑπέσθω.
Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι,
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Νῆσός τις Συρίη κικλήσκεται (εἴ που ἀκούεις)
Ὀρτυγίης καθύπερθεν, ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο.
Οὔ τι περιπληθὴς λίην τόσον. ἀλλ' ἀγαθὴ μὲν,
Εὔβοτος, εὔμηλος, οἰνοπληθὴς, πολύπυρος·
Πείνη δ' οὔποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
γρ. ἐπὶ στυγερὴ Νοῦσος *ἐπὶ συγερὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν·
Ἀλλ' ὅτε γηράσκωσι πόλιν κάτα φῦλ' ἀνθρώπων,
Ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν,
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνεν.
Ἔνθα δύω πόλιες, δίχα δέ σφισι πάντα δέδασται.
Τῇσιν δ' ἀμφοτέρῃσι πατὴρ ἐμὸς ἐμβασίλευε
Κτήσιος Ὀρμενίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν·
Ἔνθα δὲ Φοίνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες
Τρῶκται, μυρί' ἄγοντες ἀθύρματα νηῒ μελαίνῃ.

Hunc. a. respondens, alloquutus est multũ tolerans Vlysses,
Papè, sic paruulus existens Eumæe subulce
Multum aberrasti tua patria & parentibus
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarra,
An destructa est ciuitas virorum lata vijs
Qua inhabitat pater, & veneranda mater.
An te solum positum apud oues, vel apud boues
Viri inimici nauibus acceperunt & transtulerunt
Huius viri ad domos, hic autẽ dignum pretium dedit:
Hũc. a. rursus alloquutus est subulcus princeps viror.
Hospes, quoniam iam hæc me interrogas & inquiris,
Silentio nunc audi, & delectare bibéque vinum
Sedens, hæ autem noctes magnæ, licet quidem dormire.
Est autem delectantibus audire, neque te oportet
Ante horam dormire: dolor & multus somnus.
Horum autem aliorum quemcunq. cor & animus iubet
Dormiat egressus, simul autem Aurora apparente
Ientatus simul sues heriles sequatur.
Nos autem in stabulo bibentesq́ comedentesq́
Doloribus ad inuicem delectemur tristibus
Recordantes. inter etenim dolores delectatur vir
Quicunq. iam valdè multa passus est, & multa errauit.
Hoc autem tibi dico, quod me interrogas & inquiris.
Insula quædam Syria vocatur (sicubi audis)
Ortygia desuper, vbi mutationes Solis.
Non ita quidem adeò magna, sed bona quidem
Fertilis boũ, fertilis ouiũ, vini ferax & multi frumenti:
Fames autẽ nunquã populũ inuenit, neq. aliquis alius
Morbus odiosus est miseris hominibus.
Sed quando senescunt in ciuitate nationes hominum,
Veniens argentei arcus Apollo Diana cum
Suis illustribus sagittis aggrediens interficit.
Illic duæ ciuitates, diuisim autẽ ipsis omnia diuisa sunt.
His autem ambabus pater meus imperauit
Ctesius Ormenides similis immortalibus.
Illuc autem Phœnices nauibus inclyti venerunt viri
Ingeniosi, infinitas ducentes res ludicras naue nigra.

Fuit

Fuit autem patris mei mulier Phœnissa in domo
Pulchraq́; magnaq́; & splendidorum operum docta.
Hanc autem Phœnices callidi deceperunt
Lauantem: quidam primùm mixtus est concaua in naui
Lecto & amicitia, quæ mentes decipiunt
Libidinosis mulieribus, & si benè operans sit.
Interrogabat autem postea, quæ esset & unde veniret:
Hæc autem valdè statim patris dixit altam domum
Ex quidem Sidoni multi æris glorior esse,
Filia autem sum Arybantis ego abundè diuitis.
Sed me rapuerunt Taphij latrones viri
Ex agro venientem, transtulerunt.a.me huc deductã:
Huius autẽ viri ad domos, hic autẽ dignũ preciũ dedit.
Hũc aũt rursus alloquutus est vir, qui mixtus erat clã
Certè nos iterum rursus simul nunc domum sequere,
Vt videas patris & matris altam domum,
Ipsosq́;. certè enim adhuc sunt, & diuites vocantur.
Hũc.a.rursus alloquutus est mulier, & respõdit verbo,
Sit & hoc, si mihi velitis nautæ
Iuramento fidem dare: innocuam me abducere.
Sic dixit. hi autem omnes iurarunt sicut iussit.
At postquam iuraueruntq́; perfeceruntq́; iuramentum,
His rursus quædam dixit mulier, & respondit verbo,
Silentio nunc, ne quis me alloquatur verbis
Vestrorum sociorum obuians vel in via
Vel in fonte, ne quis ad domum seni
Veniens dicat: hic autem intelligens liget
Vinculo in difficili, vobis autem consultauit mortem.
Sed habete in mente verbũ, festinate.a.emptionẽ viati
Sed quando iam nauis plena victu fuerit, (corum.
Nuncius mihi postea velociter ad domos veniat,
Portabo enim & aurum quodcũq́. sub manus venerit,
Et aliud quidem onus ego volens dabo.
Filium enim viri sui in domibus nutrio
Astutum iam talem, simul currentem foràs:
Hunc ducam in naui, hic vobis infinitum precium
Inueniet. quocũq. transibitis ad diuersilingues homines.
Hæc quidem sic fata abiuit ad domos pulchras.
Hi autem per annum totum apud nos manentes
In naui concaua, facultates multas lucrabantur.
Sed quando iam concaua nauis grauata erat, his redire
Et tunc nuncium miserunt qui nunciaret mulieri.
Venit autem vir multa sciens mei ad domos patris,
Aureũ monile habens, post.a.electris impeditum erat,
Hunc quidem in domo famulæ & honesta mater
Manibus tractabant, & oculis videbant
Precium pollicitæ, hic autem huic innuit tacitè.
Certè hic innuens concauam in nauem iuit,
Hæc autem in manu capiens domibus eduxit foras.
Inuenit.a.in vestibulo partim pocula partim mensas,
Virorum conuiuarum, qui meum patrem gubernabãt.
Hi quidem in concionem processerunt populiq́; cœtum.
Hæc autem statim tria pocula abscondens in sinu
Exportauit, at ego sequebar stultitijs.
Occidit autem sol, obscuratæ suntq́; omnes viæ.
Nos autem in portum inclytũ venimus celeriter eũtes,
Vbi Phœnicum erat virorum velox in mari nauis.
Hi.q. posteà vbi ascendisset, nauigabant humidas vias.

Ἔσκε δὲ πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ
Καλή τε μεγάλη τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυῖα.
Τὴν δ' ἄρα Φοίνικες πολυπαίπαλοι ἠπερόπευον.
Πλυνούσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ παρὰ νηὶ
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ εἴ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Εἰρώτα δὴ ἔπειτα τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Ἐκ μὲν Σιδῶνος πολυχάλκου εὔχομαι εἶναι.
Κούρη δ' εἰμ' Ἀρύβαντος ἐγὼ ῥυδὸν ἀφνειοῖο.
Ἀλλά μ' ἀνήρπαξαν Τάφιοι ληΐστορες ἄνδρες
Ἀγρόθεν ἐρχομένην· πέρασαν δέ με δεῦρ' ἀγαγόντες
Τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ'· ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἀνὴρ ὃς ἐμίσγετο λάθρῃ,
Ἦ ῥά κε νῦν πάλιν αὖτις ἅμ' ἡμῖν οἴκαδ' ἕποιο,
Ὄφρα ἴδῃς πατρὸς καὶ μητέρος ὑψερεφὲς δῶ,
Αὐτούς τ'· ἦ γὰρ ἔτ' εἰσί, καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Τὸν δ' αὖτε *προσέειπε γυνή, καὶ ἀμείβετο μύθῳ, γρ. μετέειπε.
Εἴη κεν καὶ τοῦτ', εἴ μοι ἐθέλοιτέ γε ναῦται
Ὅρκῳ πιστωθῆναι, ἀπήμονά μ' οἴκαδ' ἀπάξειν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε γυνή, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
*Σιγῇ νῦν· μή τίς με προσαυδάτω ἐπέεσσιν γρ. Σιγῇ
Ὑμετέρων ἑτάρων, συμβλήμενος ἢ ἐν ἀγυιῇ,
Ἢ που ἐπὶ κρήνῃ· μή τις ποτὶ δῶμα γέροντι
Ἐλθὼν ἐξείπῃ· ὁ δ' ὀϊσάμενος καταδήσῃ
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ, ὑμῖν δ' ἐπιφράσσετ' ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἔχετ' ἐν φρεσὶ μῦθον, ἐπείγετε δ' ὦνον ὁδαίων.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηῦς πλείη βιότοιο γένηται,
Ἀγγελίη μοι ἔπειτα θοῶς ἐς δώμαθ' ἱκέσθω.
Οἴσω γὰρ καὶ χρυσόν, ὅτις χ' ὑποχείριος ἔλθῃ·
Καί δέ κεν ἄλλ' ἐπιβάθρον ἐγὼν ἐθέλουσά γε δοίην.
Παῖδα γὰρ ἀνδρὸς ἐῆος ἐνὶ μεγάροις ἀτιτάλλω,
Κερδαλέον δὴ τοῖον, *ἅμα τροχόωντα θύραζε, γρ. ἱμὸς θύραζε
Τόν κεν ἄγοιμ' ἐπὶ νηός· ὁ δ' ὑμῖν μυρίον ὦνον
Ἄλφοι, ὅπῃ περάσητε πρὸς ἀλλοθρόους ἀνθρώπους.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς δώματα καλά.
Οἱ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες
Ἐν νηὶ γλαφυρῇ βίοτον πολὺν ἐμπολόωντο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίλη νηῦς ἤχθετο τοῖσι νέεσθαι,
Καὶ τότ' ἄρ' ἄγγελον ἧκαν, ὃς ἀγγείλειε γυναικί,
Ἤλυθ' ἀνὴρ πολύϊδρις ἐμοῦ πρὸς δώματα πατρός,
Χρύσεον ὅρμον ἔχων, μετὰ δ' ἠλέκτροισιν *ἔερτο· γρ. ἔερτο
Τὸν μὲν ἄρ' ἐν μεγάρῳ δμῳαὶ καὶ πότνια μήτηρ
Χείρεσιν ἀμφαφόωντο, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντο·
Ὦνον *ὑπισχόμεναι· ὁ δὲ τῇ κατένευσε σιωπῇ. γρ. ὑποσχόμεναι
Ἤτοι ὁ καννεύσας κοίλην ἐπὶ νῆα βεβήκει.
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα δόμων ἐξῆγε θύραζε.
Εὗρε δ' ἐνὶ προδόμῳ ἠμὲν δέπας ἠδὲ τραπέζας
Ἀνδρῶν δαιτυμόνων, οἵ μευ πατέρ' ἀμφεπένοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐς θῶκον πρόμολον, δήμοιό τε φῆμιν.
Ἡ δ' αἶψα τρί' ἄλεισα κατακρύψασ' ὑπὸ κόλπῳ
Ἔκφερεν· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀεσιφροσύνῃσι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί·
Ἡμεῖς δ' ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν ὦκα κιόντες,
Ἔνθ' ἄρα Φοινίκων ἀνδρῶν ὠκύαλος νηῦς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,

Νῆ' ἀναβησάμενοι ἐπὶ δὲ Ζεὺς οὖρον ἴαλλεν.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Ἀλλ' ὅτ' ἂρ ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Τὴν μὲν ἔπειτα γυναῖκα βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα·
Ἄντλῳ δ' ἐνδούπησε πεσοῦσ' ὡς εἰναλίη κήξ·
Καὶ τὴν μὲν φώκῃσι καὶ ἰχθύσι κύρμα γενέσθαι
Ἔκβαλον· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.
Τοὺς δ' Ἰθάκῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ·
Ἔνθα με Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.
Οὕτω τήνδε τε γαῖαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν.

Nos naui imponentes, Iupiter autem ventum immisit.
Sex diebus quidē simul nauigauimus noctéque & die.
Sed quando septimū diem Iupiter imposuit Saturnius,
Hāc quidē postea mulierē interfecit Diana sagittis gau-(dens.
In sentinam.a.insonuit, cadēs sicut marina fulica,
Et hanc quidem phocis & piscibus escam fieri
Eiecerunt, at ego relictus sum dolens animo.
Hos autem Ithacæ admouit portans ventusq; & aqua:
Vbi me Laërtes emit rebus suis.
Sic hanc terram ego vidi oculis.

COMMENTARIVS.

πολλοὶ ἐπιπλάγχθεις) Vnde, quæso, hoc collegit Vlysses? Nam de suis erroribus nihil meminit Eumæus in oratione præcedenti. Verisimile est ergo, Vlyssem ita esse subodoratum, cùm eum à matre educatum intellexisset, quòd nimirum domesticus non esset, sed extraneus, atque adeò seruus. Peregrinum ergo eum fuisse oportuit, ac proinde longè remotum ab illa insula Ithaca. Videtur enim moris fuisse, vt quælibet gens exteris tantùm pro seruis vteretur propriis regionis incolis parceret. Nam si domi haberent eos, cur foris quærerent? & aliunde sibi compararent & mercarentur. Hinc ergo arripit occasionem Vlysses vlterius de patria illius Eumæi sciscitandi, & ratione qua in Laërtæ potestatem venerit, cui longa narratione mox Eumæus satisfaciet.

ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος) Quæ mediocritas in rebus laudanda est, ea etiam in somno requiritur. Vitiosum enim est, quicquid per se bonū est, si modi fines excesserit. Quod vt in reliquis non doceamus, prolixitatis euitandæ causa, id in somno de quo nunc est quæstio, obseruare licet. Est enim somnus res homini admodum salutaris, vnde illa in Monostichis, ὕπνος δὲ πᾶσιν ἐστὶν ὑγιεία βίου: & ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία. Has enim somni & vigiliæ vicissitudines instituit animantibus necessarias natura, vt quæ sine vtriusque vsu subsistere nullo modo possint, vt aliàs ex Aristotele docuimus. Ergo campus se nobis aperit de commodis modici, & incommodis immodici somni, quem si placet leuiter percurramus, & summis, vt dicunt, vestigiis. Ergo modicum somnum eum intelligimus, qui naturæ sufficiat ad alimentorum concoctionem, cui plurimùm conducere à tota Medicorum turba scribitur: & præcipuè ab antesignano illo Hippocrate lib.6. de Morb. pop. part 4. & 5. & Galeno lib.3. de Caus. sympt. & 2. de Musc. motu. Dormiente enim homine ventriculus calidior redditur, vnde egregiam operam in cibis concoquendis nauat, animali videlicet virtute quiescente, naturali verò vehementiùs operante. Plinius videtur calorem illum qui internas petit in somno partes, pro animo accepisse: siquidem somnum definit animi in medium corpus quendam recessum. Itaque hoc est maximum emolumentum, quod homini somnus parit: aliud est, quod laborum sit perfugium, & animi requies. Quæ duo persequitur Fernelius de Morb. caus. lib.1. cap.17. his verbis: Est autem somnus non solùm motus, verum etiam sensus omnisque animalis functionis cessatio, in qua nō modò vt in quiete neruí, musculi artúsque, sed & cerebrum & sensus omnes consopiri solent, estque somnus omnium quasi perfugium laborum, requies animi, pars humanæ melior vitæ. Hic spiritus labore vigiliisque dissipatos restituit, aliis videlicet ad functionum frequentationem suffectis. Membrorum sensuúmque defatigationem tollit, naturales functiones, maximéque concoctionem & retentionem corroborat & auget. Tum siquidem natiuus color minimè dispersus sed circum viscera intro se colligens, vegetiórque factus, in cibi crudorúmque humorum concoctionem validius incumbit, &c. Ad secundum emolumentum pertinent illa somni Epitheta apud Homerum λυσιπόνος, λυσιμελὴς, λησιμέριμνος, &c. Hinc Alexis eum βροτείων πόνων παυστήριον appellauit: & alius nescio quis καμάτων λιμένα:

Hinc domitorem malorum, requiémque animi: Seneca. Hinc eius laudes apud Ouid. lib.12. Metam.

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, tu pectora duris
Fessa ministeriis mulces reparásque labori.

Atque hæc sunt moderati somni commoda. Ex immoderato contrà pernicies duplex nascitur: primùm corpori, deinde animo: quod item medici satis docent, & ex recentioribus idē Fernelius loco iam laudato. Cæterùm, inquit, somnus immoderatior, spiritus offundit & obscurat, omnes sensuum mentísque vires torpore & ignauia debilitat, calorem obtundit, functionésque naturales infringit, crudos potuitosósque humores & omnis generis superuacanea exaggerat. Corpus itaque refrigerans & humectans ignauum atque iners magis quàm quies efficit, destillationum, frigidorum diuturnorúmque humorum author. Hinc est quod Plato lib.2. de Legibus dicit, ὕπνος πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. ἀλλ' ὅστις ἡμῶν τοῦ ζῆν μάλιστα καὶ τοῦ φρονεῖν κήδεται, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς ὑγίειαν αὐτῷ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' οὐ πολὺ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. id est, Serrano interprete: Somnus multus neque corporibus neque animis neq; rebus gerendis ex natura aptus est: nemo profectò, dum dormit, vllius est prætij, nihilo magis quàm qui non viuit. qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat: id tantùm prouidens atque obseruans, vt somni tantum capiat, quantum ad sanitatem potest pertinere: ad cuius quidem conseruationem non multo somno opus est, dummodo rectè constitutus sit somni capiendi modus. Ergo in somno capiendo etiam modus est adhibendus, qualem summi viri etiam adhibuerunt: vt de Augusto refert Suetonius, eum non vltra septem horas dormire solitum, quo quidem spacio somnus vt plurimùm terminari solet. Ratio tamen ætatum est habenda. lōgiore enim somno iuniores quàm senes indigent, vt item ij qui imbecilliore sunt corpore & repletiore vel crudiore stomacho, aut qui laboribus sunt defatigati. Itaque cautiùs somni finem concoctione absoluta terminandum censemus. Vtut sit, cùm excedit modum, vitiosus est habendus, & denique vt concludamus cum subulco, ἀνίη πολὺς ὕπνος.

μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι) Quænam est, quæso, ista delectatio in media dolorum aut laborum, quos olim perpessus fueris, commemoratione? Ea scilicet, quòd te iis ereptum, & in securitatem collocatum iam sentias. Hinc apud Tullium Euripides, iucundam dicitur præteritorum malorum securam recordationem πόνων. Et apud eundem vulgatum illud prouerbium, *Iucundi acti labores.* de quo Erasmus Adag. Chil.2. cent.3. prou.43. Eustathius apud Macrobium lib.7. cap.2. in eorum numeratione, de quibus aliquis lubenter rogatur. Pericula quoque (inquit) præterita, vel ærumnas penitus absolutas qui euasit, vt referat gratissimè prouocatur. Nam qui adhuc in ipsis vel paululum detinetur, horret admonitionem, & formidat relatam. Id adeò Euripides expressit, ὡς ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. Adiecit enim, σωθέντα: vt ostenderet, post finem malorū gratiam relationis incipere. Et Poeta vester (*Virgilium intelligit*) adiiciendo olim quid nisi post emensa infortunia futuro tempore iuuare dicit memoriam sedati laboris? *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit, &c.* Et habet illa recordatio nescio quid facultatis præsentem securitatem condiendi, vt eleganter docuit Xenophon lib.7. his verbis: ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι ποιεῖ τἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνειν, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἴῃ ἐπ' αὐτὰ ἀποῖ (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) αἰδοῦ δὲ τῷ ἡδομένῳ τυγχάνειν τινός, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη αὐτῷ, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι.

Quod fuit durum pati, Meminisse dulce est, inquit Seneca in Hercule Furente.

νῆσός τις συρίη) Incipit Eumæus narrationem de se ipso, quam hospes expoposcerat, ac ordine ἐμμελεῖ & naturali eam persequitur. Primùm ergo describit insulam, ex qua est oriundus, & à quibus parentibus genus ducat: deinde quomodo mater illius & ipsemet à Phœnicibus callidè sint abducti, tum ea mortua quo pacto ipse in Ithacam ab iisdem abductus in Laërtæ potestatem venerit.

ἀλλ' ἀγαθὴ μὲν) Patriæ suæ ornamenta describit Eumæus, quæ tanta sunt, vt ad eius felicitatem ex rebus humanis nihil desiderare possis, siue ipsius soli vbertatem, siue incolarum statum, quo ad ipsas personas, spectes. Vbertatem soli tum in animalium tum in ciborum copia intelligi volo: nam vtraque ex illa pendet, siquidem animalia in terra pascuntur, & ex ipsius fructibus alimenta sumunt. Ergo εὔβοτον & εὔμηλον habet patriam Eumæus bobus & ouibus abundantem, quanquam per εὔμηλον omnia genera pecorum vellem intelligi: habet & οἰνοπληθῆ καὶ πολύπυρον vini frumentique feracem, quæ duo sola sunt vitæ columina. quicquid enim præterea ad nutricationem nostram adiicimus, non tam est necessarium vt eo carere non possimus ad vitam sustentandam. Itaque multi est facienda illa regio, quæ incolis suis illa suppeditat, licet aliis ciborum deliciis quammaximè destituatur. Ecce ergo quibus & quantis bonis paruitas illius insulæ compensetur, & quàm egregio loco sit oriundus hic noster Eumæus. At si salubrita-

tem regionis illius cōsideres, amabis sanè & longè augustioribus laudibus illam ad cœlū vsq; efferes. Ea enim tanta est, vt nullo genere morborum illius incolæ conflictentur: sed vbi naturalem vitæ cursum peregerunt, placide moriantur, & quasi dicas somnum petituros illos decumbere. illud est enim Apollinis & Dianæ sagittis confici. Ille porrò viros, hæc fœminas interficiebat: qua de re alias in Iliade diximus. Sed amabo te, Eumæe, vbi gentium est illa insula? Ὀρτυγίης καθύπερθεν, inquis. Scio vbi sit Ortygia in Cycladum numero, siue illam Delon, siue Cynthiam, siue Asteriam, siue Lagiam, siue Cerham, siue Mydiam, siue Cynethum, siue denique Pyrpilen appellare velis. Legi Geographiam aliquot authorum, sed nusquam Syriam tuam reperio: Strabo tamen lib. 10. dicit te Syrum, quæ est in Cycladibus, Syriæ nomine indicasse. Esto, at nullus tot illi bona attribuit, quot tu commemorasti. Quid tū? nos tibi antiquissimo credimus, & ne tantillum quidem fidem tuam eleuabimus. Sanè tuæ gentis vitam ἄνοσον & morborum immunem admiramur. Sed cui tandem rei tantæ felicitatis causam tribuemus? Duo mihi videntur esse quæ illam parere possunt, victus bonitas, & eius moderata ratio. An ergo vtramque Syriis illis assignabimus? Id sanè ratio postulat: nam alterum ab altero seiunctum nullius est ad sanitatem emolumenti: sed illa aut breuis est, aut si paulò longior, misere tamen aliquando labefactatur, & summam iacturam corporibus affert, diémque mortis quodammodo anteuertit: quanquam qui moderatè viuunt, nescio quo pacto etiam paucam victus bonitatem reparant & resarciunt. Vtut sit, illa Syriorum κρᾶσις mira fuit, qualem Hesiodus iis qui Saturni tempore viuebant, tribuit, his verbis:

οἳ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν,
ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι δειλὸν
γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων
θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Quàm longè sequentia sæcula & à Saturniis & à Syriis hominibus aberrarunt. Hæc vt lector attendat postulo, miretúrque degenerem istam à maioribus progeniem, quæ suis voluptatibus, luxuriis, & lasciuiente victus libidine tam pacatam & tranquillam vitam æmulari non potest. O felicem illam Syriam, quæ tam felici cœlo vsa est, vt suos incolas hac beatitudine donauerit. aut ô felices potiùs Syrios illos incolas, qui tam moderatam & temperantem vitā vixerunt, vt cupiditatibus inseruientes suis, naturę nullam intulerint iniuriam, sed eius cursum integrum sine vlla offensione placidè peregerunt. Illic ego vnicum illud defuisse existimo, quod sincera Numinis cognitione destituti, parum à belluis distarunt. Eorum casum ego sanè lugeo, doleóque veram animi non perinde ac corporis honorúmq; felicitatem ipsis affuisse: itaque conditionem nostram longè illorum statui antepono: cui si ille etiam accesserit, aurea secula reditura breui sperauerim.

ὅτι τροπαὶ ἠελίοιο) Intelligit sitam esse hanc Syriam ad partes occidentales Ortygiæ. Solis enim τροπὴ est occasus: & ita quidem Eustathius. At Didymus hic imaginatur fuisse speluncam Solis, ἔνθα φασίν, inquit, εἶναι τὸ ἡλίου σπήλαιον, δι' οὗ σημειοῦνται τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς.

πείνη δ' οὔ ποτε) τὸ πεινᾶν, inquit Eustathius, συνέζευξεν ἢ καὶ συνεξωμοίωσε τῇ νόσῳ, ἐπεὶ τῷ λιμῷ πολλάκις φθορὰ παρακολουθεῖ. ὡς Ἡσίοδος, λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί. Sed mihi aliud videtur sentiēdum, vt doceret Eumæus, quàm abundarent Syrij rebus ad vitam sustentandā necessariis, dixisse eos nunquam fame premi.

ἔνθα δὲ Φοίνικες) Sequitur ratio, qua mater huius Eumæi & ipsemet Eumæus à Phœnicibus abducti sunt, vbi libidinem matris suæ Eumæus detegit, veritatem narrationis suo ipsiúsque pudori anteponens. Tamen modestè eam deceptam à Phœnicibus dicit, hoc est multis donis & deliciis, quinimò & pollicitationibus pellectam, vt eorum libidini obsecundaret. Enimuero fragile & procliue ad peccandum est genus mulierum, vt Eumæus quidem diceret: vt alij verò liberiùs, libidinosum & castitatis parum obseruans, si de eius violatione paulò acrius vrgeatur. Quod ego generaliter enunciari nolim, quia in eo sexu etiam pleræque virtutem & honestatem amant, vt nullis machinis expugnari earum pudicitia possit. At hęc Phœnissa ex earum numero non fuit, sed iis potiùs ascribenda, quæ apud Euripidem in Ino sic exclamant:

ὦ θνητὰ πράγματ', ὦ γυναικεῖαι φρένες,
ὅσον νόσημα τὴν Κύπριν κεκτήμεθα.

O res mortalium, ô muliebres animi,
Quanta nos ægritudine Venus affi.it.

(Illa autem ægritudo libidinem significat) Aut de quibus Ouid. 3. de Arte:

Fœmina nec flammas, nec sæuos excutit arcus,
Parcius hæc video tela nocere viris.

Denique ea fuit hæc Phœnissa, quæ suæ & virorum libidini lubenter satisfaceret. In eius tamen facto duo concurrunt obseruanda. Primùm libido ipsa, & adulterium, quod omnino damnamus. Deinde reditus in Phœniciam, cuius causam si attentiùs inspiciamus, ferè omni culpa carebit: siquidem cùm illinc esset oriunda, & in huius Ctesij Ormenidę potestatem seruitutis nomine venisset, quę conditio per se iam non est toleranda ei præcipuè, qui ingenuis sit ortus parentibus: dubium non est, quin patienter ei auscultarit, qui eam pristino statuit restituere spondebat. Cùm verò quilibet amans sit suæ libertatis, mirum non est, si eam quacunque ratione captes, vt iniuria illi non fiat, cuius iugum excusseris. Et hac in parte grauitas facti huius Phœnissæ quodammodo eleuatur, labe tamen sua non caret, quia libidini coniuncta est. Cæterę in hac narratione plane nihil difficultatis continent, eam tantùm diligenter legat, qui earum antiquitatum fuerit studiosus. Exemplum enim est & muliebris & virilis perfidiæ, Virilis dico, quod ad Phœnices attinet, quorum varia eiusmodi facinora commemorant historiæ. Videndus est Herodotus lib. 1. in ipso initio, vbi tradit ex Persarum historiis Phœnicas huiusmodi raptus mulierum primùm exercuisse, vnde etiam bella postmodùm sunt exorta.

Huic autem rursus nobilis Vlysses respondit verbo.
Eumæe, certè valde iam mihi in mētib. animū mouisti,
Hæc singula dicēs quoscunq. iā passus es dolores animo.
Sed certè tibi quidem apud & malum bonum posuit
Iupiter, quoniam viri domos peruenisti multa passus
Humani, qui iam tibi præbet cibumq́, potumq́,
Decenter. degis autem bonam vitam, at ego
Multas hominum per ciuitates errans huc perueni.
Sic hi quidem talia inter se vicißim dicebant:
Dormierunt autem nō multū in tempus, sed paulum.
Statim enim aurora venit pulchræ sedis: hi. a. in terra
Telemachi socij soluebant vela: deposuerunt aūt malū.
Statim hanc in portum protraxerunt remis.
Extra autem anchoras iecerunt, funes autem ligauerūt.
Extra autem & ipsi iuerunt in littore maris,
Cœnamq́, parabant, miscebantq́, feruidum vinum.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem Telemachus prudens infit sermonibus,
Vos quidē nūc ad ciuitatem impellite nauem nigrā,
At ego ad agrum ibo, & ad pastores.
Vespertinus autem conspicatus mea opera discedam.

Τὸν δ' αὖ διογενὴς Ὀδυσεὺς ἠμείβετο μύθῳ,
Εὔμαι', ἦ μάλα δή μοι ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες ἄλγεα θυμῷ.
Ἀλλ' ἤτοι σοὶ μὲν παρὰ καὶ κακῷ ἐσθλὸν ἔθηκε
Ζεύς, ἐπεὶ ἀνδρὸς δώματ' ἀφίκεο πολλὰ μογήσας
Ἠπίου, ὃς δή τοι παρέχει βρῶσίν τε πόσιν τε
Ἐνδυκέως. ζώεις δ' ἀγαθὸν βίον. αὐτὰρ ἔγωγε
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Κὰδ δὲ δραθέτην οὐ πολλὸν ἐπὶ χρόνον, ἀλλὰ μίνυνθα.
Αἶψα γὰρ Ἠὼς ἦλθεν ἐΰθρονος. οἱ δ' ἐπὶ χέρσου (Θα:
Τηλεμάχου ἕταροι λύον ἱστία. κὰδ δ' ἕλον ἱστὸν
Καρπαλίμως, τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσαν ἐρετμοῖς.
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν.
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Δεῖπνόν τ' ἐντύνοντο, κερῶντό τε αἴθοπα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Ὑμεῖς μὲν νῦν ἄστυδ' ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγρόνδ' ἐπελεύσομαι ἠδὲ βοτῆρας.
Ἑσπέριος δ' εἰς ἄστυ ἰδὼν ἐμὰ ἔργα κάτειμι.

Ἠῶθεν δέ κεν ὔμμιν ὁδοιπόριον παραθείμην,
Δαῖτ' ἀγαθὴν κρειῶν τε καὶ οἴνου ἡδυπότοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Πῆ γὰρ ἐγὼ φίλε τέκνον ἴω, τεῦ δώμαθ' ἵκωμαι
Ἀνδρῶν οἳ κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν;
Ἢ ἰθὺς σῆς μητρὸς ἴω καὶ σοῖο δόμοιο;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλλως μέν σ' ἂν ἔγωγε καὶ ἡμέτερόνδε κελοίμην
Ἔρχεσθ'· οὐ γάρ τι ξενίων ποθή· ἀλλά τοι αὐτῷ
Χεῖρον, ἐπεί τοι ἐγὼν μὲν ἀπέσσομαι, οὐδέ σε μήτηρ
Ὄψεται· οὐ μὲν γάρ τι θαμὰ μνηστῆρσ' ἐνὶ οἴκῳ
Φαίνεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑπερωΐῳ ἱστὸν ὑφαίνει.
κ' ἵκοιο Ἀλλά τοι ἄλλον φῶτα πιφαύσκομαι ὅν κεν* ἵκηαι,
Εὐρύμαχον, Πολύβοιο δαΐφρονος ἀγλαὸν υἱόν,
Τὸν νῦν ἶσα θεῷ Ἰθακήσιοι εἰσορόωσι.
Καὶ γὰρ πολλὸν ἄριστος ἀνὴρ, μέμονέν τε μάλιστα
Μητέρ' ἐμὴν γαμέειν, καὶ Ὀδυσσῆος γέρας ἕξειν.
Ἀλλὰ τά γε Ζεὺς οἶδεν Ὀλύμπιος αἰθέρι ναίων,
Εἴ κέ σφιν πρὸ γάμοιο τελευτήσει κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι
Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε
Μεσσηγὺς νηός τε καὶ αὐτοῦ Τηλεμάχοιο.
Τὸν δὲ Θεοκλύμενος ἑτάρων ἀπονόσφι καλέσσας,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ', οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις·
Ἔγνων γάρ μιν ἐσάντα ἰδὼν, οἰωνὸν ἐόντα.
Ὑμετέρου δ' οὐκ ἔστι γένεος βασιλεύτερον ἄλλο
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης, ἀλλ' ὑμεῖς καρτεροὶ αἰεί.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἦ, καὶ Πείραιον προσεφώνεε πιστὸν ἑταῖρον,
Πείραιε Κλυτίδη, σὺ δέ μοι τά περ ἄλλα μάλιστα
Πείθῃ ἐμῶν ἑτάρων οἵ μοι Πύλον εἰς ἅμ' ἕποντο·
Καὶ νῦν μοι τὸν ξεῖνον ἄγων ἐν δώμασι σοῖσιν,
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν, εἰσόκεν ἔλθω.
Τὸν δ' αὖ Πείραιος δουρικλυτὸς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', εἰ γάρ κεν σὺ πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνοις,
Τόνδε δ' ἐγὼ κομιῶ, ξενίων δέ οἱ οὐ ποθὴ ἔσται.
Ὣς εἰπὼν ἐπὶ νηὸς ἔβη, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον.
Τηλέμαχος δ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Νηὸς ἀπ' ἰκριόφιν. τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Οἱ μὲν ἀνώσαντες πλέον ἐς πόλιν, ὡς ἐκέλευσεν
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τὸν δ' ὦκα προβιβάντα πόδες φέρον, ὄφρ' ἵκετ' αὐλὴν
Ἔνθα οἱ ἦσαν ὕες μάλα μυρίαι, ᾗσι συβώτης
κ' ἰαύει Ἐσθλὸς ἐὼν* ἐνίαυεν, ἀνάκτεσιν ἤπια εἰδώς.

Manè autem vobis viaticum apponam.
Conuiuium bonum carniumq́ & vini dulcis potus.
Huc autē rursus alloquutus est Theoclymenus diuinus.
Quò enim ego dilecte fili ibo? cuius domos perueniā
Virorum qui asperam Ithacam dominantur?
An rectà tuam matrem, & tuam domum?
Huc.a.Telemachus prudens contrà alloquutus est,
Aliter quidem te ego, & nostram domum iubeo
Ire: non enim tibi hospitiorum penuria: sed tibi ipsi
Peius, quoniam tibi ego quidem abero, neq. te mater
Videbit, non quidem enim frequenter procis in domo
Apparet, sed ab his in cœnaculo telam texit,
Sed tibi alium virum edico ad quem ibis
Eurymachum Polybij prudentis inclytum filium,
Quem nunc æqualiter Deo Ithacenses inspiciunt.
Etenim multùm optimus vir promptus est maximè
Matrē meam ducere uxorem, & Vlyssis honorē habere
Sed hæc Iupiter scit Olimpius in æthere habitans,
Si & ipsis ante nuptias perficiet malum diem.
Sic igitur ei loquuto volauit dextra auis
Accipiter, Apollinis velox nuncius: in autem pedibus
Vellebat colūbā tenens, deorsum.a.pēnas fundebat ad (terram
In medio nauisq́, & ipsius Telemachi.
Hunc autem Theoclymenus socijs longè vocatis,
In eius accepit manu, verbumq́ dixit, ac denominauit,
Telemache, non sine Deo venit dexter ales:
Cognoui enim ipsum è regione conspicatus alitem.
Vestro autem non est genere regalius aliud
In populo Ithacæ, sed vos potentes semper.
Huc autē statim Telemachus prudens cōtrà alloq.est,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiendum sit.
Ideò citò agnosces amicitiamq́ multáque dona
A me, adeò vt aliquis tibi obuius beatum dicet.
Dixit, & Peiræum alloquutus est fidum socium,
Peirae Clytide, tu autem mihi præter alia maximè
Pares meorum sociorum, qui me Pylum insecuti sunt,
Et nunc mihi hunc hospitem ducens in domibus tuis
Solicitè complectere & honora, donec veniam.
Hunc.a.rursus Peireus lancea inclyt. cōtrà alloquutus (est,
Telemache, etiamsi tu multo tempore hic maneas,
Huius tamē.q.curā gerā, nec rerum quæ hospitib. deben-(tur, ci penuria erit.
Sic loq. in nauē iuit. iussit.a.socios
Ipsos ascendere, atque oram soluere.
Hi autem statim ascenderunt, & in sedibus sederunt.
Telemachus.a.sub pedibus ligauit pulchra calciamēta,
Accepit autem fortem lanceam claram acuto ære
Nauis à tabulatis, hi autem oram soluerunt.
Hi quidem impulsa naue nauigabant in ciuitatem, sicut (iusserat
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Hunc autē celeriter præeuntē pedes ferebant, vt iret in (stabulū
Vbi ei erant sues valdè multæ, quib. subulcus
Bonus nimirū vir dormiebat, de dominis benignè sētiēs.

COMMENTARIVS.

ἄμμι ἢ μάλα δὴ) Fictus hic hospes simulat se ob casus Eumæi dolere, eósque ita auget. (Mala enim quæ alios, etiam præter eum qui ea patitur, commiseratione mouent, pro grauissimis habentur, quales sunt huius subulci calamitates Vlyssis respectu) Posteà verò quodammodo eum consolatur, cùm ait eum pro illa aduersa fortuna, contrà altera prospera vsum, qui in tam humani domini potestatem peruenerit. Tandem suorum etiam errorum leuiter memoriam refricat: quasi dicat, Tu quidem Eumæe, post tot labores tandem placidè & securè conquiescis, nec tibi deterior est fortuna, quàm in patria esse posset, vtpotè cui nihil ad vitam benè transigendam desit. Ego verò, qui multa quoque errando pertuli, licet huc venerim: nondum tamen eiusdem quietis & fortunæ spem mihi paratam video. Hoc, ni fallor, subindicauit Vlysses leui illa suorum errorum commemoratione.

οἱ δ' ἐπὶ χέρσου) Hîc est aduentus Telemachi in Ithacam, vbi omnia sigillatim & exactè describit pro suo more Poëta. Ita porrò se gerit Telemachus, vt eum à Minerua monitum initio huius libri videbamus. Socios enim cum naue ad ciuitatem mittit, ipsemet verò ad agros se confert: quod ita ab illa Dea erat institutum, vt ea ratione commodè patrem filius agnosceret vt in sequenti libro videbimus: at Telemachus aliud cogitabat, nimirum de inuisendis suis bonis.

ἄλλως μέν σ' ἂν ἔγωγ') Missurus cum reliquis hunc nouum hospitem & supplicem Theoclymenum, dat operam vt se absente tutò & honorificè in Ithaca esse possit. Suadet ei ergo vt tantisper Eurymachum adeat, qui cæteris procis humanior erat, atque adeò Vlyssis honori quodammodo velificabatur: proinde maluit ipsi soli curam huius hospitis demandari quàm reliquis, à quibus non nisi proteruè fuisset exceptus. Hunc porrò Eurymachum vidimus anteà lib.1.pag.7.ex Athenæo de nuptiis Penelopæ maiorem spem habuisse, quàm cæteri omnes propter ictum sæpius calculum. Hîc autem Telemachus aliud videtur innuere, eum nimirum propter probitatem suam à Penelope facilius admitti, quem neque ipse Telemachus pro vitrico recusaturus sit: quod tamen se non ita optare docet, vt aduentum patris potiùs nollet: quin adhuc in dubio ponit, imò quasi iam spem quandam de illo concepit, forsan ob augurium illius aquilæ, quod Helena anteà interpretabatur.

οὐ γάρ τοι ξενίων) Hîc quasi sequentem orationem præmunit, ne videlicet ob paupertatẽ existimaretur propriis ædibus ipsum Theoclymenum minimè excipere, cùm ad alienas eum ire iuberet. Erat enim satis ampla multis hospitibus domus, vt hic solus facilè ea posset contineri: sed duo erant quæ obstabant, quo minus ad eas liberè non admitteretur. primùm, quòd ipsemet futurus esset absens, quæ quidem absentia maiorem procacitati procorum & proteruiæ in hunc peregrinum fenestram aperiret: deinde, quòd ipsam Penelopen adire nõ posset, ad quam via à procis præcludebatur. Quid ergò delectationis ac solatij in his mediis turbis capturus erat Theoclymenus?

μητέρ' ἐμὴν) Hoc Thelemachus ex Minerua initio huius libri intellexerat, his verbis:

> ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
> Εὐρυμάχῳ γήμασθαι· ὁ γὰρ περιβάλλει ἅπαντας
> μνηστῆρας δώροισι, καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.

Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος) Hoc ab Ægyptiis habet Homerus, qui hanc auem sacram Apollini existimauit. Ælianus de Animal. lib. 7. cap. 9. οἱ τοῦ Ἀπόλλωνος (inquit) ἐν τῇ Αἰγύπτῳ θεραπευταὶ, λέγουσι καλεῖσθαί τινας οὕτως ἱερακοβοσκούς. οἱ περ οὖν εἰσὶ τῶν τοῦ θεοῦ ἱεράκων τροφεῖς τε καὶ μελεδωνοὶ μέν τοι οἱ αὐτοί. id est, Apollinis in Aegypto sacerdotes hierabosços quosdam vocari aiũt, qui accipitrum Dei nutricij sunt & curatores, &c. tum ibidem docet, quamuis omne auium genus ei Deo sacrum sit: tamen præcipuam curam accipitrum illis sacerdotibus incumbere. Idem Aelianus de Anim.lib.10.cap.14. Αἰγύπτιοι, inquit, τὸν ἱέρακα Ἀπόλλωνι τιμᾶν ἐοίκασι, καὶ τὸν μὲν θεὸν Ὧρον καλοῦσι τῇ φωνῇ τῇ σφετέρᾳ· τοὺς δὲ ὄρνιθας λέγουσι θαύστας (ita enim legit Gillius pro vulgato θαυμάστας, quod etiam sequutus est Gesnerus) καὶ προσήκειν τῷ θεῷ τῷ προειρημένῳ φασίν. ὁρῶσι γὰρ ἱέρακες ὀρνίθων μόνοι ἀεὶ ἐν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ῥᾳδίως καὶ ἀβασανίστως βλέποντες: καὶ δυσωπούμενοι ἥκιστα πορείαν τε τὴν ἀνωτάτω ἴασι: καὶ αὐτοὺς ἡ θεία φλὸξ λυπεῖ οὐδέν. καὶ ἀνάπαλιν μέντοι πέτεσθαι τὸν ἱέρακα οἱ ἰδόντες φασὶν ὡς ἐξ ὑπτίας ἰόντα. ἔνθα τοι καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁρᾷ, καὶ πρὸς τὸν πάντα ἐφορῶντα ἄλλα ἐλεύθερος καὶ ἀτρέπτως ὁ αὐτός. ὄφεών τε καὶ δακετῶν θηρίων ὁ αὐτὸς ἐστιν ἐχθιστος. ἐκ δὲ γυμνοῦ αὐτὸν διαλάθοι οὔτε ὄφις, οὔτε σκόρπιος, οὔτε μὴν πονηρὰς ὕλης ἄλλο τι ἔκγονον. id est: Accipitrem Apollini consecrant Aegyptii, & venerantur, Oron sua lingua Deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi Thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullò negotio aduersos Solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. Contrà etiam quàm cęteræ aues supinum interdum volatu ferri accipitres quidam obseruarunt: quo quidem corporis gestu cœlum intuentur, ac rerum inspectorem omnium liberè intrepidéque aspectant. Iidẽ ipsi serpentibus & venenatis bestiis inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, vlláve alia mala bestia latêre potest, &c. Ad finem eiusdem capitis, ἔοικε δέ φασι inquit, καὶ Ὅμηρος ὅτι τῷ Διὸς καὶ Λητοῦς ἐστὶ φίλος, ὑπαινίττεσθαί πως λέγων: βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἴρηκι ἐοικὼς ὠκέϊ φασσοφόνῳ ὁ Ἀπόλλων αὐτίς. Vbi insignis est error Interpretis, dùm ita vertit: Homerus accipitrem Apollini & Latonę gratum esse insinuare videtur, vbi de Apolline canit, &c. Non enim hoc ait Aelianus, sed gratum esse filio Iouis & Latonæ, τῷ Διὸς καὶ Λητοῦς, id est Apollini. Hinc constat, quàm sit Latinis interpretibus fides adhibenda, & quantum plerunque damni in re literaria afferat linguæ Græcæ inscitia. Ergo Aegyptij accipitrem Apollini sacram statuunt, adeò vt quisquis eam seu volens seu nolens interfecerit, morte afficiatur, vt scribit Herod.lib.2. Accipitres, inquit Diodorus lib.2. ab Aegyptiis coluntur, quòd prosint ad scorpiones, cerastásque, & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam haberi honorem accipitri volunt, quòd his vtantur augures in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt librum Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus Diis, quíve honor deberetur, Thebas ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum Sacrarum scriptóres, & Puniceum filum gestãt, & accipitris alam in capite, &c. Mirum autem quò procedat temeritatis superstitio. Nam non solùm viuam, sed etiam mortuam illam auem (vt & cætera animalia Feles, Ichneumonas, Canes, Ibides, Lupos, Crocodilos, & alia plura) honore summo prosequuntur, vt ibidem testatur Siculus. Credunt enim, vt scribit Aelianus, tunc etiam futura ostendere. Apollini etiam sacrum esse accipitrem Interpres Aristophanis in Auibus docuit. Cùm enim dixisset Aristophanes,

> ----ὁ Ζεὺς γὰρ ὁ νῦν βασιλεύων
> αἰετὸν ἕστηκ' ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλεὺς ὤν.
> Ἡ δ' αὖ θυγάτηρ γλαῦχ' ὁ δ' Ἀπόλλων ὥσπερ θεράπων ἱέρακα:

Interpres ad illa verba, ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ait, δέον εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ σκήπτρου. οὕτω γὰρ ὁ Πίνδαρος, εὕδει γ' ἀνὰ σκάπτῳ Διός· ἢ ἐπειδὴ εἰώθεσαν τὰ ἀφιερωμένα ἑκάστῳ θεῷ ὄρνεα, ἐπὶ κεφαλῆς ἱδρύειν· τῆς γὰρ ἀργύριδος Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλμα γλαῦκα εἶχεν ἐν τῇ χειρί· ὁ δὲ Ἀπόλλων τὸν ἱέρακα ὡς μαντικὸν ὄρνεον, ὡς θεράπων δὲ τοῦ Διός. ἐπεὶ μικρότερος τοῦ αἰετοῦ ὁ ἱέραξ. Eustathius noster lib.1.Iliad.pag.editionis Basil. 65.num.26. ἱέραξ, inquit, ἱέρωται (nota vocum allusionem, nam ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἱερεύειν dictum volunt, vnde sacer à Virgilio appellatur: quanquam aliam originationem amplectitur Eustathius) ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, διά τε τὸ ὀξὺ τῆς κινήσεως, ὠκυπέτης γὰρ ὁ ἱέραξ, καὶ ὁ ἥλιος δὲ ὀξυκίνητος, καὶ διὰ τὴν ἐξ ἐτυμολογίας συγγένειαν. καὶ γὰρ ἵεται ῥέον ὁ ἥλιος. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ ἱέραξ ὠνόμασται, &c. Idem etiam Varinus refert. Addit Gesnerus, sed ex Æliani loco superius à nobis laudato, videri sacrum Soli accipitrem propter oculorum splendorem. In hanc auem mutatum ferunt Apollinem, ab eodémque misericordia commoto Dædalionem in eandem conuersum, vt est apud Ouid.6.Metamor. quæ etiam confirmant, quanti eam Deus ille facere crederetur. Ex his ergo iam intelligimus, cur Apollinis nuncium accipitrem appellet: nempe propter auguria, quorum author propriè dicitur Apollo, quatenus vatibus præest, vt illius oracula fatis monent, vel vnum illud Delphicum tantoperè celebratum. Quod autem ad præsens augurium attinet, illud vates Theoclymenus nudè videtur interpretatus. nam columba illa aduentum Vlyssis significabat: at Theoclymenus generalius de Telemachi generis splendore interpretatus est, nisi sub illa explicatione latêre aliud voluerit: nempe, quamuis afflictæ iam essent & quodammodo profligatæ, tamen hoc augurio portendi, instare quendam qui eas rursus erigeret, & in pristinam felicitatem restitueret. Vel illud etiam sanè verè Theoclymenum latuit, nisi quòd aliquid beati auguraretur. & hoc est quod ait Poeta, agnouisse illum οἰωνόν, καὶ ὅτι οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις: quanquam vt priori sententiæ acquiescam, facit sequens Telemachi responsum. Id diligentiùs Lectores, si velint, examinent. Quod autem paulò pòst hunc hospitem Piræo commendat, videtur mutato superiore consilio de Eurymacho fecisse, quòd tam faustum sibi augurium enarrasset.

Finis libri decimiquinti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΛΘΟΝΤΟΣ εἰς τοὺς ἀγροὺς Τηλεμάχου, πέμπεται Εὔμαιος εἰς τὴν πόλιν, ὀφείλων ἐπαγγεῖλαι τῇ δεσπότιδι τὴν παρουσίαν. γίνεται δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς Ὀδυσσέως πρὸς τὸν υἱὸν ἀναγνωρισμὸς κατὰ βούλησιν Ἀθηνᾶς, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν ἐνέδραν Τηλεμάχου τεταγμένων ἐπὶ τὴν πόλιν ὑποστροφή.

Ἄλλη.

Πῖ δ' ἄρα Τηλέμαχος ἀναγνωρίζει πατέρα ὄν.

Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσσεὺς καὶ *θεῖος ὑφορβὸς
Ἐντύνοντο ἄριστον ἅμ' ἠοῖ, κειαμένω πῦρ,
Ἐκπέμψαν τε νομῆας ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσι.
Τηλέμαχον δὲ περίσσαινον κύνες ὑλακόμωροι,
Οὐδ' ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Σαίνοντάς τε κύνας, περί τε κτύπος ἦλθε ποδοῖιν.
Αἶψα δ' ἄρ Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εὔμαι', ἦ μάλα τίς τοι ἐλεύσεται ἐνθάδ' ἑταῖρος,
Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος, ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν,
Ἀλλὰ περισσαίνουσι· ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος ὅτε οἱ φίλος υἱὸς
Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ' ἀνόρουσε συβώτης·
Ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα, τοῖς ἐπονεῖτο
Κιρνὰς αἴθοπα οἶνον· ὁ δ' *ἀντίος ἤλυθ' ἄνακτος·
Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Χεῖράς τ' ἀμφοτέρας· θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.
Ὡς δὲ πατὴρ ὃν παῖδα φίλα φρονέων ἀγαπάζει
Ἐλθόντ' ἐξ ἀπίης γαίης δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
Μοῦνον τηλύγετον, τῷ ἔπ' ἄλγεα πολλὰ *μογήσῃ·
Ὣς τότε Τηλέμαχον θεοειδέα δῖος ὑφορβὸς
Πάντα κύσεν περιφὺς ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα.
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος, οὔ σε τ' ἔγωγε
Ὄψεσθαι ἐφάμην ἐπεὶ ᾤχεο νηῒ Πύλονδε·
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε φίλον τέκος, ὄφρα σε θυμῷ
Τέρψομαι εἰσορόων νέον ἄλλοθεν ἔνδον ἐόντα.
Οὐ μὲν γάρ τι θάμ' ἀγρὸν ἐπέρχεαι οὐδὲ νομῆας,
Ἀλλ' ἐπιδημεύεις· ὣς γάρ νύ τοι εὔαδε θυμῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορᾶν ἀΐδηλον ὅμιλον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἔσσεται οὕτως ἄττα· σέθεν δ' ἕνεκ' ἐνθάδ' ἱκάνω,
Ὄφρα σέ τ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω, καὶ μῦθον ἀκούσω,
Εἴ μοι ἔτ' ἐν μεγάροις μήτηρ μένει, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔγημεν· Ὀδυσσῆος δέ που εὐνὴ
Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας, οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος.
Αὐτὰρ ὅγ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τῷ δ' ἕδρης ἐπιόντι πατὴρ ὑπόειξεν Ὀδυσσεύς·
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἐρήτυε, φώνησέν τε,

γρ. δῖος
γρ. αἴτιος
γρ. μογήσει

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI Odyssea.

PROFECTO in agros Telemacho mittitur Eumæus in ciuitatem nunciaturus domini aduentum. Præterea Vlysses à filio agnoscitur de Mineruæ voluntate: & qui in insidiis collocati erant *intercipiendo* Telemacho, in vrbem reuertuntur.

Aliud.

Π, autem igitur Telemachus agnoscit patrem suum.

HI autem rursus in stabulis Vlysses & diuinus subulcus
Parabant ientaculum simul cum Aurora incendentes ignem,
Emiserúntq; pastores cum cõgregatis suibus:
Telemachum .a. circumblandiebantur canes latrantes,
Neq. latrabant aduenientem. intellexit .a. diu⁹ Vlysses
Adulantes canes, & circùm sonus venit pedum,
Statim autem Eumæum verba velocia alloquutus est:
Eumæe, certè aliquis veniet huc socius,
Vel & cognitus alius, quoniam canes non latrant,
Sed circũ blandiuntur. pedum .a. strepitum subaudio.
Nõdũ omne dictũ erat verbũ, quãdo eius dilectus filius
Stetit in vestibulis, stupefactus autem irruit subulcus.
Ex autẽ eius manib. ceciderunt vasa, quibus laborabat
Miscens nigrum vinum: hic autem contravenit regem:
Osculatus est .a. ipsi capútque & ambo lumina pulchra
Manúsque ambas, tenera autem ei excidit lacryma.
Sicut autem pater suum filium beneuolus amplectitur
Venientem ex longinqua terra decimo anno,
Solũ vnicũ in senectute genitũ ĩ quo dolores multos passus est:
Sic tunc Telemachũ diuinũ diuus subulcus
Totũ osculatus est circumplexus, vti mortem effugisset,
Et lugens verba velocia alloquutus est,
Venisti Telemache dulce lumen, neque te ego
Videre dicebam postquam iuisti naui ad Pylum.
Sed agè nunc ingredere dilecte fili vt te animo
Delecter, inspiciens nuper aliunde intra venientem
Non .q.n. frequenter in agrũ venis, neque ad pastores,
Sed in vrbe manes: sic enim placuit animo
Virorum procorum prouidere perniciosam multitudinẽ.
Hũc .a. rursus Telemachus prudens cõtrà alloquutus est,
Erit sic amice: tui enim causa huc veni,
Vt te videam oculis, & verbum audiam.
Si mihi adhuc in domib. mater manet, an aliquis iam
Virorum alius duxit vxorem: Vlyssis certè quidẽ cubile
Penuria incubantium malis araneis iacet obsitum.
Hũc .a. rursus alloquutus est subulcus princeps virorum,
Et valdè illa manet patienti animo
Tuis in domibus, ærumnosæ autem eam semper
Corrumpunt noctesq; & dies lacrymantem.
Sic vtiq. loquutus eius suscepit aream lanceam.
At hic introiuit, & transiuit lapideum limen.
Huic autem sedis adeunti pater cessit locum Vlysses:
Telemachus autẽ ex altera parte retinuit, clamauitq;

Sede hospes, nos autem & alibi inueniemus sedem
Stabulo in nostro, adest autem vir qui deponet.
Sic dixit: hic. a. rursus iens sedit huic autem subulcus
Fudit sub viridia virgulta, & pellem desuper,
Illic sedit postea Vlyssis dilectus filius,
His autem rursus carnium lances apposuit subulcus
Assatarum, quas priori die reliquerant comedentes:
Panem autem festinanter cumulauit in canistris,
In poculo autem miscebat dulce vinum.
Ipse autem contra sedit Vlyssem diuinum.
Hi. a. in cibos paratos præiacentes manus mittebant.

Ἦσ' ὦ ξεῖν' ἡμεῖς δὲ καὶ ἄλλοθι δήομεν ἕδρην
Σταθμῷ ἐν ἡμετέρῳ· πάρα δ' ἀνὴρ ὃς καταθήσει.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὖθις ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τῷ δὲ συβώτης
Χεῦεν ὕπο χλωρὰς ῥῶπας καὶ κῶας ὕπερθεν, (τῆς
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
Τοῖσιν* δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκε συβώτης γρ. δ' αὖ κρ.
Ὀπταλέων, ἅ ῥα τῇ προτέρῃ ὑπέλειπον ἔδοντες·
Σῖτον δ' ἐσσυμένως παρενήνεεν ἐν κανέοισιν,
Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ κίρνη μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

COMMENTARIVS.

ἐντύνοντο ἄριστον) Poteramus hoc loco veterum in cibis capiendis rationem exponere, vt intelligeremus quoties in die conuiuari solerent: [redacted]. Nos porrò ab ea disputatione veterum conuiuiorum abstineamus. Id tantùm quod huius loci erit monebimus, idque ex nostri Athenæi Epitomes lib. 1. τροφαῖς, inquit, ἐχρῶντο ἥρωες παρ' Ὁμήρῳ πρῶτον μὲν τῷ καλουμένῳ ἀκρατίσματι, ὃ λέγει ἄριστον, οὗ ἅπαξ μέμνηται ἐν Ὀδυσσείᾳ ---- Ὀδυσσεὺς καὶ δῖος (vel θεῖος) ὑφορβὸς ἐντύνοντο ἄριστον ἅμ' ἠοῖ (hæc duo vocabula in Athenæo desunt) κειαμένω πῦρ. καὶ ἅπαξ ἐν Ἰλιάδι, ἐσσυμένως τι πένοντο καὶ ἐντύνοντο ἄριστον. λέγει δὲ τὸ πρωϊνὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προσίεσθαι ψωμούς. id est: Cibis vtebantur Heroes apud Homerum, primùm quidem illo, quod vocatur ἀκράτισμα, (Latini appellant, *ientaculum*) quod ille ἄριστον appellat, cuius semel meminit in Odyssea:

----Vlysses & diuus subulcus: *Parabant ientaculum simul cum Aurora, incendentes ignem.*

Intelligit autem matutinum epulum, quòd nos ἀκρατισμὸν appellamus, quòd in vino meraco (id est ἀκράτῳ) buccellæ macerentur. Quod etiam meliùs in Lexico explicabitur. Videndus interea quoque Plutarchus primo Symposiacorum, & laudatus vtraque significatione anteà à nobis Stuckius.

οὐδ' ὕλακον προσιόντα) Fidelitatem canum in custodia suprà lib. circa principium lib. 14. satis docuimus: allatrant enim accedentibus, sed iis tantùm, quos peregrinos & minimè notos odorantur. Quæ distinctio personarum in illo animali valde est admirabilis, & tamen verè est illa facultate præditum, quod vulgaris experientia docet. Isti ergo Eumæi canes venientem Telemachum sentiunt, & gesticulationibus testantur suum de illius aduentu gaudium: quale iis solet oboriri, cùm familiares & domesticos adesse vident. Hinc dicitur Vlysses coniecisse aliquem è familiaribus Eumæi adesse: nam alloqui non minus furorem canum, quàm ipsemet anteà fecerit, experiretur.

κύσε δέ μιν κεφαλήν) Figura est, inquit Eustathius, Homero familiaris, & triplicem admittit constructionem. ἢ γάρ, inquit, ἔκυσεν αὐτοῦ κεφαλήν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν κατὰ κεφαλὴν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν ἤγουν τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ φάη. Sed hæc sunt λεπτολογίαι Grammaticorum, quæ discutiuntur, si attendas quod infra dicitur, πάντα κύσεν περιφύς.

θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ) Lacrymas interdum à gaudio proficisci, annotauimus etiam in Iliade, eiúsque rei causam exposuimus.

ὡς δὲ πατὴρ) Bene exprimit hac comparatione beneuolum Eumæi in Telemachum animum. Nescio enim an maius gaudium excogitari possit, quàm illud quo pater in reditu vnici filij, qui diu absens fuerit, afficitur. Cùm ergo eodem modo iam sit affectus Eumæus, constat non minus dilectum Eumæo Telemachum, quàm filium illum parenti suo. Est enim magnus ille amor parentum in liberos, vnde illud Euripid. in Alcmena: δεινόν τι τέκνων φίλτρον ἐποίησεν θεὸς ἀνθρώποις: & in Hercule Fur. πᾶν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος φιλότεκνον vocat. Sed maximus, cùm in vno solo occupatur. Qui enim plures habent liberos, minus videntur singulos diligere, cùm æqualiter in omnes amor illorum (vbi nihil aliud quam naturæ affectum consideramus) effundatur: qui autem in vnicum tantùm confertur, longè est vehementior. Ergo rectè illud expressit Poeta in comparatione, quasi innuat hunc quoque Eumæi in solo Telemacho amando occupari, proinde eum arctissimè diligere.

ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα) Sciebat Eumæus quas insidias redituro Telemacho proci iam struxissent: quod etiam testatus est superiore libro, vbi eorum consilium hospiti suo exposuit. Ergo cum Telemachum videat iam illud periculum effugisse, sine dubio maximoperè lætatus est: & eò magis, quo illius casum etiam ibidem grauiùs dolebat.

οὐ μέν γάρ τι θαμὰ) Mirum quod hoc dicat Eumæus: constat enim, Telemachum sæpissimè agros suos inuisere solitum: idque vel soli canes, vt notat etiam Eustathius, iam satis indicant, qui eum agnoscunt, & ei quasi domestico & συνήθει adblandiūtur: deinde proci cùm Ithaca excederet, eum rus profectum solùm sunt suspicati, vtpote qui hoc facere identidem consueuisset. Quid ergo? Vehementiorem nimirum amorem suum in Telemachum ostendit, cuius perpetuo videndi desiderio teneatur, & vel tantilla eius absentia sibi longissimi temporis esse videatur. Arguit igitur illius diuturnam in vrbe moram, vbi proteruam illam procorum turbam videre cogitur. Illud est enim τὸ ἐπιδημεῖν, quod vulgatæ versiones malè *peregrinari* sunt interpretatæ, cùm & Didymus & Eustathius, ἐπὶ τοῦ διατρίβειν explicent, opponántque τῷ ἀποδημεῖν, vel ἀποδημεῖν, quod est *peregrinari*. Vbi vide quanta cū coniectura ignorentur literæ Græcæ, quod sub finem præcedentis libri monebamus.

ἔσσεται οὕτως ἄττα) Hoc refertur ad illa Eumæi, quibus ingredi ædes Telemachum iubebat, cui his verbis annuit Telemachus, statímque causam subiicit, quæ ex causa aduentus sui pendebat. Eam duplicem ait. primùm, vt Eumæum videret: alterum, vt statum matris ab eo rescisceret. Oportebat autem, inquit Eustathius, sic Telemachum induci primùm interrogantem, τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ καὶ πρὸς οἰκονομίαν μνημονεύων· ὡς αἱ ὕστερον ἀκούων μανθάνοι τὰ κατὰ τὸν οἶκον ὁ Ὀδυσσεύς.

κακ' ἀράχνια) Hoc videtur dictum prouerbialiter ad solitudinem designandam. nam hoc vt ita reuerà se habeat, benè constitutis ædibus minus conuenit, vbi omnia mundè, splendidè ornatéque concinnari solent, nedum ergo Vlyssis lectus ab aranearum telis occupabitur. Ita iam scripseram (& ita sanctissimè iuro) cùm idem sentire Eustathium legi, vbi videre licet, non esse absum vt duobus idem in mentem veniat: quod Muretum aduersus Lambini criminationes in Epistolis quoque excipere memini. Solitus sum in his Commentariis scribendis (vt hoc per transennam moneam) prius apud me excogitare pro mea facultate, qua ratione textus Homericus illustrari possit: tum mea cum alienis confero, quod tamen adeò rarò feci, vt potui: neque hoc lectorem latebit, si diligentiùs animum aduerterit. Ergo Eustathius in hunc locum sic scribit: τὸ δὲ Ὀδυσσῆος εὐνὴν χήτει ἐνευναίων κακὰ ἔχειν ἀράχνια, συμβολικῶς ἐρρέθη, εἰς τὸ τῆς στερήσεως τῆς ἐγκοιμωμένων. γυμνὴ ἀραχνίων, ἤγουν ἡ μέμνηται διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν Ὀδυσσέα. εἰώθασι γὰρ οἱ ἀράχναι ἐνεργεῖν ἐν τόποις ἀμελουμένοις. διὸ καὶ φησὶν Ἡσίοδος τό, ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, ἀντὶ τοῦ ἐπιμελήσαιο θησεῖς τῆς ἀγγείων, ὡς ἐπιλείπει τὰ ἀράχνια οἷα καρποῦ εἰσενεχθέντος. οὕτω δὲ καὶ τις ἐπικὸς ποιητὴς μισοπόλεμος θέλων εἰρήνην δεῖξαι, ἀράχνας ἔφη ὑφαίνειν ἐν τοῖς ὅπλοις. ἐπεὶ δὴ ἐν εἰρήνης καιρῷ ἀμελουμένων τῶν ὅπλων ποιεῖσθαι οὕτως οἱ ἀράχναι ὑφαίνοντες ἐν αὐτοῖς ἱστούς. παροιμιῶδες δὲ τὸ κακὰ ἀράχνια ἔχειν, κείμενον ἐπὶ τῆς πάντη ἀμελουμένων σκεύων εἴτε ὅπλον εἴη ἐκεῖνο εἴτε ἄγγος εἴτε εὐνή. Gilbertus Cognatus etiam Adag. cent. 4. prou. 349. statuit prouerbium, *Aranearum plenus*, vel *Araneus*: quo, inquit, locum inanem notamus. nam araneis obsidentur & opplentur, quæ inania soláque sunt vt loculi iocosè dicuntur araneosi, & cubilia Homerus dixit vidua & deserta. Inde Afranius apud Festum, *Tamen arcula tua plena est aranearum?*

& Catullus ad Fabullum? *----Nam tui Catulli* *Plenus sacculus est aranearum*: id est crumena,

Plautus in Aulularia: *----an ne quis ædes auferat?* *Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus,*

Ita inanijs sunt oppleta atque araneis. Eleganter igitur viduus Vlyssis lectus araneis refertus à Telemacho dicitur.

καὶ λίην) Respondet Telemacho Eumæus, sed paucis: tum quia res tam misera longiorem non videbatur postulare narrationem, tum quia nihil erat noui, quod pluribus verbis indigeret. Eundem enim statum Penelope esse docet, qualis ipso Telemacho Spartam profecto fuit.

τῷ δ' ἕδρης ὑπόειξε) Modestè fecit Vlysses, qui cùm se pro hospite & peregrino gereret, venienti Telemacho ædium, in quibus erat, domino de sella cedit: sed humaniter quoque Telemachus, qui hospitem quietum esse iussit. Nam hoc veteribus illis summæ fuit commendationi, vt hospites quàm maximè venerarentur, nedum vt eos de sellis moueri paterentur: cum etiam illud primum fuerit officium, quod illis exhibebatur post salutationem & introductionem in ædes, vt mox in Eumæo videbimus. Licet autem hunc hospitem Telemachus non exceperit, agnouit tamen exceptum esse ab Eumæo: vnde maior est laus Telemachi, vt qui non suos, sed alienos etiam hospites beneuolentia prosequatur, quanquam hunc quodammodo pro suo agnoscere potuit.

χεῦεν ὑπὸ χλωράς) Vbi ingressi erant domum hospites, moris erat vt sedilia illis sternerentur, ad defatigationis itineris solatium. Sic suprà lib. 1. Mineruam Telemachus εἰς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, & Nestor Mineruam & Telemachum conuiuio superuenientes χερσίν τ' ἠσπάζοντο καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον. Sic Alcinous Vlyssem ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ. Quanto ergo potiùs hero suo Telemacho id Eumæum præstare decuit? Notanda est autem frugalitas illius porculatoris in ipso sedili, quod Telemacho sternit, quam frugalitatem neque etiam Telemachus est aspernatus: deinde etiam ipse modus. Humile enim fuit sedile, & virgultis tantùm imposita est pellis planè εὐτελῶς, vt diximus: sed & peculiari quadam ratione, cùm aliàs θρόνους sciamus in hoc Poeta fuisse vsurpatos. Est autem θρόνος (vt alibi quoque diximus) liberalis cathedra, inquit Eustathius suprà Od. θ. cum ὑποποδίῳ, vel scabello ac suppedaneo. Ac credo erectum sellæ genus fuisse quali etiam hodie vtimur: hoc verò cui nunc Telemachus insidet, abiectius θρόνῳ videtur extitisse, quanquam nihil certi adhuc pronuncio. Id generaliter impræsentiarum obseruandum est, vtut sit de forma & altitudine [redacted] diu discubuerint, vt etiam [redacted] ries apud Stuckium Antiq. conuiu. lib. 2. cap. 34.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε δῖον ὑφορβόν,
Ἄττα, πόθεν τοι ξεῖνος ὅδ' ἵκετο; πῶς δέ ἑ ναῦται
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην. τίνες ἔμμεναι *εὐχετόωντο;
γρ. εὐχετόωνται Οὐ μὲν γάρ τί ἑ πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχεται εὐρειάων·
Φησὶ δὲ πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστεα δινηθῆναι
Ἀλαξόμενος· ὣς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τά γε δαίμων.
Νῦν αὖ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐκ νηὸς ἀποδρὰς
Ἤλυθ' ἐμὸν πρὸς σταθμόν. ἐγὼ δέ σοι ἐγγυαλίξω·
γρ. ἐθέλῃς Ἔρξον ὅπως *ἐθέλεις. ἱκέτης δέ τοι εὔχεται εἶναι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὔμαι', ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες,
Πῶς γὰρ δὴ τὸν ξεῖνον ὑποδέξομαι οἴκῳ;
Αὐτὸς μὲν νέος εἰμί, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ·
Μητρὶ δ' ἐμῇ δίχα θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοί τε μένῃ, καὶ δῶμα κομίζῃ,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος δήμοιό τε φῆμιν,
Ἦ ἤδη ἅμ' ἕπηται Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισιν ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσι.
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δὲ ξίφος ἄμφηκες καὶ ποσσὶ πέδιλα,
Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε κελεύει.
Εἰ δ' ἐθέλεις σύ, κόμισσον ἐνὶ σταθμοῖσιν ἐρύξας·
Εἵματα δ' ἐνθάδ' ἐγὼ πέμψω καὶ σῖτον ἅπαντα,
Ἔδμεναι, ὡς ἂν μή σε κατατρύχῃ καὶ ἑταίρους.
Κεῖσε δ' ἂν οὔ μιν ἔγωγε μετὰ μνηστῆρας ἐῷμι
Ἔρχεσθαι· λίην γὰρ ἀτάσθαλον ὕβριν ἔχουσι,
Μή μιν κερτομέωσιν, ἐμοὶ δ' ἄχος ἔσσεται αἰνόν.
Πρῆξαι δ' ἀργαλέον τι μετὰ πλεόνεσσιν ἐόντα
Ἄνδρα καὶ ἴφθιμον· ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Ὦ φίλ', ἐπεὶ θήν μοι καὶ ἀμείψασθαι θέμις ἐστίν,
Ἦ μάλα μευ καταδάπτετ' ἀκούοντος φίλον ἦτορ,
Οἷά φατε μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανάασθαι

At postquã potus & cibi desiderium amouerunt:
Iam tunc Telemachus allocutus est diuinum subulcum,
Dic sodes, vnde hospes hic venit? quomodo. a. ipsũ nau(ta)
Duxerunt in Ithacã? qui nam se esse gloriabantur?
Non quidem enim ipsum pedestrem puto huc venisse.
Hunc. a. respondens allocutus est Eumæus subulcus.
Certè ego tibi fili vera omnia dicam.
Ex Creta quidem genere gloriatur lata.
Dicit autem multas in hominem ciuitates diuertisse
Errans: sic enim ei destinauit hæc deus.
Nunc autẽ rursus Thesprotorũ virorũ ex naue elapsus
Venit meum ad stabulum, ego autem tibi præbebo.
Fac quomodo vis, supplex autem tibi dicit esse,
Hunc. a. rursus Telemachus prudens allocutus est,
Eumæe certè hoc verbum triste dixisti:
Quomodo enim iam hunc aduenam ego suscipiã domi?
Ipse quidem iuuenis sum, & nondũ manib. ausus sum
Virum expellere, quando prior sæuit.
Matri. a. meæ bifariam animus in mentibus cogitat,
An illic apud me maneat & domum curet,
Lectum venerans mariti populique famam:
An iam simul sequatur Achiuorum quicunq. optimus
Spondet in domibus vir & plurima det:
Sed certè hũc hospitem, quoniam tuam venit domum
Induam ipsũ chlænamq́, vestemq́ indumenta pulchra.
Dabo. a. ensem vtrinque acutũ, & pedibus calciamenta,
Mittam autem quò ipsum cor animúsque iubet.
Si autem vis tu excipe in stabulis eum detinendo:
Vestes autem huc ego mittam, & panem omnem
Vt comedat, ne tibi sit tædio & socijs.
Illuc autem non ipsum ego ad procos sinam
Ire, valde enim iniustam iniuriam habent,
Ne ipsum conuicientur, mihi autem dolor esset grauis:
Facere. a. difficile quid eum qui inter plures existat,
Etiamsi vir si robustus, quoniã multò potentiores sunt.
Hunc. a. rursus alloq. est multũ tolerans diuus Vlysses,
O amice, quoniam mihi & respondere fas est,
Certè valdè mei laceratum est audientis dilectum cor.
Qualia dicitis procos iniusta excogitasse

In

In domibus inuito te talis qui sis:
Dic mihi an voluntarius consumeris, an te populi
Oderunt per populum sequentes Dei vocem?
An consanguineos accusas, quibus vir
Pugnantib. persuasit & si magna cõtentio moueretur
Vtinam.n.ego sic iuuenis essem, hoc in animo,
Vel filius ex Vlysse strenuo, vel & ipse
Veniret errans (adhuc enim & spei fatum)
Protinus omninò meum caput incideret alienus vir,
Si non ego illis detrimentum omnibus essem
Profectus in domum Laërtiadæ Vlyssis.
Si.a.rursus me multitudine superaret solũ existẽtem,
Vellem potius in meis interfectus domibus
Mori, quàm hæc semper indecentia opera videre.
Hospites indignis modis tractantes, famulasq́. mulieres
Violantes fœdè in domibus pulchris,
Et vinum exhaustum, & cibum comedentes
Temerè ita desinenter inutili in opere.
Hũc.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est,
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam,
Neque mihi omnis populus iratus molestus est,
Neque consanguineos accuso, quibus vir
Pugnantibus persuasit, & si magna lis moueatur.
Sic.n.nostrã progeniẽ solũ quasi singularẽ fecit Iupiter,
Solum Laërtem Arcisij filium genuit.
Solum autem rursus Vlyssem pater genuit: at Vlysses
Solum me domibus generans liquit, neque adiutus est,
His nunc inimici valdè infiniti sunt in domo.
Quot enim in insulis dominantur optimi,
Dulichioq́, Samoq́, & nemorosa Zacyntho,
Vel autem quicunque asperam Ithacam dominantur,
Tot matrem meam petunt, consumũt autem domum.
Hæc autem neque nega' odiosas nuptias, neque finem
Facere potest: hi autem corrumpunt comedentes
Domum meam, citò autem me destruent & ipsum.
Sed certè quidem hæc deorum in genibus iacent.
Amabò, tu autem vade citò, prudenti Penelopæ
Dic ei quòd saluus sum, & ex Pylo veni.
At ego hic manebo, tu autem illuc redi
Soli nuncians, horũ autem aliorum nullus Achiuorum
Audiat, multi enim mihi mala cogitant.
Huic.a.respondens alloquutus es, Eumæe subulce,
Cognosco, sapio, hæc iam intelligenti iubes.
Sed age mihi hoc dic & verè enarra,
Si & Laërti ea ipsa via nuncius veniat
Infelici: qui quousque quidem Vlyssem valdè dolens
Operaq́. spectabat cum famulis in domo,
Bibebat & comedebat, quãdo aĩus in pectorib' iubebat:
At nunc ex quo tu iuisti naui ad Pylum,
Nondum ipsum dicunt comedere & bibere sic,
Neque in opera inspicere, sed suspirióque luctuq́.
Sedet lamentans, corrumpit autem circum ossa corpus.
Hũc.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est,
Mœstius & illud, sed tamẽ ipsum sinamus dolẽtes licet.
Si enim vtiq. suo arbitrio percipi possẽt omnia ab hominibus
Prius patris caperemus reditus diem,
Sed tu nunciaturus retrò vade, neq. ad agros
Erra ad illum, at ad matrem dic,

Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν τοιούτου ἐόντος.
Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον, ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ;
Ἦ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται.
Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἢ παῖς ἐξ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
Ἔλθοι ἀλητεύων (ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα)
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
Εἰ μὴ ἐγὼ κείνοισι κακὸν πάντεσσι γενοίμην,
Ἐλθὼν ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Εἰ δ' αὖ με πληθυῖ δαμασαίατο μοῦνον ἐόντα,
Βουλοίμην κ' ἐν ἐμοῖσι κατακτάμενος μεγάροισι
Τεθνάμεν, ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά·
Καὶ οἶνον διαφυσσόμενον, καὶ σῖτον ἔδοντας
Μὰψ αὔτως ἀτέλεστον, ἀνηνύστῳ ἐπὶ ἔργῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Οὔτε τι μοι πᾶς δῆμος ἀπεχθόμενος χαλεπαίνει,
Οὔτε κασιγνήτοις ἐπιμέμφομαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται.
Ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε Κρονίων·
Μοῦνον Λαέρτην Ἀρκείσιος υἱὸν ἔτικτε,
Μοῦνον δ' αὖ Ὀδυσῆα πατὴρ τέκεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μοῦνον ἔμ' ἐν μεγάροισι τεκὼν λίπεν, οὐδ' ἀπόνητο.
Τῶ νῦν δυσμενέες μάλα μυρίοι εἴσ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατακοιρανέουσι,
Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται. τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.
Ἄττα, σὺ δ' ἔρχεο θᾶσσον, ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Εἴφ' ὅτι οἱ σῶς εἰμι, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθα.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μενέω· σὺ δὲ δεῦρο νέεσθαι,
Οἴῃ ἀπαγγείλας· τῶν δ' ἄλλων μή τις Ἀχαιῶν
Πευθέσθω. πολλοὶ γὰρ ἐμοὶ κακὰ μηχανόωνται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ καὶ Λαέρτῃ αὐτὴν ὁδὸν ἄγγελος ἔλθω
Δυσμόρῳ· ὃς τείως μὲν Ὀδυσσῆος μέγ' ἀχεύων
Ἔργα τ' ἐποπτεύεσκε, μετὰ δμώων δ' ἐνὶ οἴκῳ
Πῖνε καὶ ἦσθ' ὅτε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγοι·
Αὐτὰρ νῦν ἐξ οὗ σύ γε ᾤχεο νηῒ Πύλονδε,
Οὔπω μιν φασὶν φαγέμεν καὶ πιέμεν αὔτως,
Οὐδ' ἐπὶ ἔργα ἰδεῖν, ἀλλὰ στοναχῇ τε γόῳ τε
Ἧσται ὀδυρόμενος, φθινύθει δ' ἀμφ' ὀστεόφιν χρώς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλγιον, ἀλλ' ἔμπης μιν ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
Εἰ γάρ πως εἴη αὐτάγρετα πάντα βροτοῖσι,
Πρῶτόν κεν τοῦ πατρὸς ἑλοίμεθα νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλὰ σύ γ' ἀγγείλας ὀπίσω κίε, μηδὲ κατ' ἀγροὺς
Πλάζεσθαι μετ' ἐκεῖνον. ἀτὰρ πρὸς μητέρα εἰπεῖν,

Αμφίπολον ταμίην ὀτρυνέμεν ὅττι τάχιστα
Κρύβδην· κείνη γάρ κεν ἀπαγγείλειε γέροντι.

Vt famula cuſtos feſtinet quàm citiſſimè
Clàm:illa enim nunciabit ſeni.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσι(ος) Annotabo iam ſemel, quod ſæpiſſimè hactenus notandum occurrebat, ſummo ſilentio ſolitos antiquos conuiuari:ac abſoluto demum conuiuio ſermones exordiri ſaltem vtplurimùm. Raro enim inter cibos ſeruntur, ſed vbi conuiuæ ſunt illis ſatiati. Hinc toties illa, αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. Id certò ſtatuere poſſumus erga peregrinos hoc fuiſſe obſeruatum, vt poſt cibum captum de ſuo ſtatu interrogarentur, vt aliàs annotauimus. De ſilentio in conuiuiis vel vſurpando vel fugiendo, vide Stuckij Antiq.conuiual.lib.3.cap.17.

τοιγὰρ ἐγώ) Reſpondet Telemacho Eumæus, eúmque certiorem facit de ſtatu huius hoſpitis: id tamen paucis longa illa Vlyſſis de ſeipſo narratione coarctata. Explicat ergo locum, ex quo ſe oriundum hoſpes prædicabat: eius item errores, rationem, qua huc peruenerit: tandémque eum Telemacho commendat tanquam ſupplicem, ideóque ἀξιόλογον. Quæ omnia fuſiùs ab Vlyſſe in præcedentibus audiuimus.

ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσε) In tota Homerica Poeſi id maximè ſoleo obſeruare, itidémque à lectore obſeruari peto, quod ad pietatem facit: qualis eſt hic locus, vbi manifeſtè Eumæus Homericus Epicureorum dogmati aduerſatur, quo tradunt omnia fortuitò & temerè in rebus humanis contingere, cùm ille contrà dicat à Deo deſtinari. Nam hoc generaliùs debet intelligi, quàm de vno iſto hoſpite: quamuis nunc de eo ſolo enuncietur, de quo id non erat dicturus, niſi de omnibus verum eſſe intellexiſſet. Ex generali enim veritate hæc ſpecialis dependet. Eſt ergo, vel Homero authore ne grauiora Spiritus ſancti teſtimonia laudemus: eſt, inquam, Deus, iſque ſolus qui vnicuique ſortem ſuam in hac vita ſubeundam deſtinauit: proinde quicquid nobis accidit, id ille longè antè præuidit. Caueamus tamen, ne eorum quæ nobis ob peccata noſtra contingunt, cauſam in illum referamus: cùm potiùs ἀτασθαλίαι noſtræ nobis ſint tantùm accuſandæ, vt ſuprà lib. primo docuimus.

θυμῷ ἦ μάλα τοῦτο) Videtur Telemachus & à paterna, & à propria hoſpitalitate planè deſciuiſſe, qui eam huic Cretenſi hoſpiti deneget: quam tamen ſuprà lib. 1. Mentæ (cuius ſpeciem nimirum induxerat Minerua liberaliter exhibuerat. Quantum ergo ab illo iam mutatū Telemachū arbitreris, qui triſtem illum ſermonem Eumæi appellet, quo hunc hoſpitem ei eſſe dicebat. Sed idem animus adhuc hunc Telemachum ſanè occupat, nec minùs iam in hoſpites ſuos bene affectus eſt, quàm anteà vnquam fuerit: ſed obſtacula commemorat, quæ ſibi obiecta videt, quo minus liberè hunc hoſpitem propriis ædibus excipiat, procorum videlicet petulantiam, cui ob ſuam imbecillitatem reſiſtere nequeat, denique quod ſui ipſius ſuorúmque bonorum liberam adminiſtrationem non habeat. Et hæc non ſolùm honeſta, ſed etiam vera fuit illius excuſatio, quà onus illud hoſpitem domum deducendi amoliebatur: ne tamen beneuolentiam omnem hoſpitalem excuſſiſſe penitus videatur, veſtimenta quibus hoſpes indigebat, ei pollicetur, aut etiam facultatem remanendi apud Eumæum, addito nihilominus & collato illo veſtium ſubſidio. Nam ſi eum in ædes ſuas deduxiſſet, verebatur ne proci illi inſultarent: quod ſibi moleſtiſſimum erat futurum, & eò grauius, quo illam iniuriam propulſare ſolus non poſſet: quandoquidem ita ſit comparatum, vt ſolus à pluribus facilè deuinciatur. Itaque maioris mali deuitandi cauſa commodum illud hoſpiti denegat, quod potius fuit quàm ſi ſub illius ſpe procorum ludibrio & proteruiæ exponeretur. Proinde ſatis ſe vel hac ſolùm in parte illi beneuolum exhibet, qui eum ab illo periculo arcuerit. Non eſt enim minor laus in beneficiis conferendis, quàm non ſolùm in non conferendis, ſed etiam in prohibendis iniuriis.

αὐτὸς μὲν νέος εἰμί) Duo erant quæ Telemachum deficiebant, perfecta & integra ætas: deinde virtutis & roboris, cui experientia, quæ ſi adfuiſſet; poterat annorum defectum reſarcire. Vtrumque tamen vtiliſſimè coniungitur, & formidabilem reddit eum cui ineſt: alioqui contemptui eſſe ſolet, qui alterutro deſtituitur.

μητρὶ δ' ἐμῇ) Hæc verba Telemachi aut obliuionem illius aut ἀπιστίαν indicant. Obliuionem quidem, quòd non recordetur eorum quæ à Minerua apud Menelaum audiuit, de rato iam conſilio Penelopæ alicui ex procis nubendi: ἀπιστίαν verò, quia id in dubium reuocat, neque de eius veritate quippiam ſtatuit. Ait enim, dubitare adhuc Penelopen, quid factura ſit. Ego ſanè, vt ingenue dicam, hanc ἀσυστασίαν in hac parte excuſare hactenus non potui.

ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοί) Hæc eſt διχοθυμία Penelopæ, quam proponit Telemachus: an vidua maneat, an verò matrimonium contrahat. Cùm autem in conſiliis capiendis cauſæ & rationes ſubeſſe neceſſariò ſoleant (alioqui conſilia non ſunt appellenda, ſed αὐτόματα quædam) quibus huc vel illuc impellimur, vtrique parti dubitationis ſuam quoque cauſam ſubiungit. Cur ergo ambigit Penelope an vidua maneat, & quibus potiſſimùm actionibus mouetur, vt hunc ſtatum retineat? Quatuor exprimit Telemachus. Prima eſt, amor filij: ſecunda, domus adminiſtratio: tertia, reuerentia coniugalis prioris thori: quarta, fama populi. Nos ſingulas, ſi placet, examinemus. Prima ergo, eſt amor filij. Habuit nimirum Penelope ſuos affectus maternos, quibus chariſſimè vnicum illum filium complexus eſt. Itaque potuit illius gratia ab alienis nuptiis ſibi temperare, quia ſic cogebatur illum deſerere, immò quodammodo amorem illum ſuum exuere, vt in aliam prolem, quam ex ſecundo ſuſciperet matrimonio, illum conferret: denique animum ſuum ab eo erat alienatura, quod ipſa ne faceret in ea viduitatis conditione remanere maluit. Eſt autem, vt ait apud Euripidem in Phœniſſis chorus, φιλότεκνον πῶς πᾶν γυναικεῖον γένος, immò propenſiores patribus in prolem videntur matres, arctioréque vinculo liberos complecti. Vt verò de hac vtriuſque parentis collatione nunc taceamus, ſanè quàm Telemachum amarit Penelope, ἀγαμία ſua tam diuturna locupletiſſimo teſtimonio comprobauit. Secunda ratio eſt, domus curia & adminiſtratio. Quæ enim tamdiu eam geſſiſſet, non potuit ſine graui quoque dolore eam abiicere: tū quia ſimpliciter ſolet bona materfamilias ex ea laudem ac delectationem capere, tum quòd in conſuetis rebus dulciùs ſit quodammodo habitare, quàm in nouis & nondum vſitatis: vbi præcipuè conſuetas verè amamus, nec perfunctoriè quaſi nullius emolumenti aut momenti tractamus. Tertia eſt reuerētia prioris coniugalis thori. Quaſi dicat Penelopen memoriā Vlyſſis, cui primū iuncta eſt matrimonio, non abieciſſe, ſed adhuc altis animi penetralibus defixā inſidere: reſtare, inquā, primi illius & vehemētis amoris, quo ſuū maritū cōplectebatur, viuos adhuc ignes, qui tāta tēporis diuturnitate nondū eſſēt extincti aut tantillū cōſopiti. Ea de cauſa reuerētia illius thori nuptialis teneri, atq; alienū abhorrere, donec huius imaginē animo obſeruantē habeat. Quarta eſt populi fama. Hîc verò attētos lectores eſſe iubeo. Quid enim famā illā verebatur Penelope? An dedecus fuit ſecundo cōiugi nubere? Si fuit, cur illā ad ſecūdas nuptias & parēs & affines oēs ſtimulabāt? Sed alia fuit illorū, alia populi futura erat cogitatio. Illi cōmodis Penelopę ſtudebāt, quòd ei meliùs fore exiſtimarēt in cōiugio quam in viduitate, quæ per ſe non ſolùm odioſa eſt, ſed maximis etiā incōmodis cōiuncta, vt ex cōiugij cōmodis, hoc eſt ex cōtrariorum collatione (oppoſita enim illa magis inclareſcere vulgus literatorum ſatis clamitat) manifeſtè apparebit. Populus verò aliter iudicaturus erat, & ſolius honoris rationem habiturus: quòd mulier quæ ſæpius nubit, primos coniuges ſincerè dilexiſſe nō exiſtimatur, vtpote cuius facilè obliuiſcatur, & in alienos amores tranſeat, quod inconſtantiæ & leuitatis eſt minimè laudandæ. Hinc illud Publij, *Habent locū maledicti crebræ nuptiæ*: & illud eiuſdem, *Mulier quæ nubit multis, multis non placet.* quanquam hoc poſtremū aliā quoque recipiat interpretationē, quæ huic argumēto non conuenit. Ad manū mihi non ſunt Tertulliani libri, quibus ſecundas nuptias variis argumentis cōuellit, & vxori ſuæ prohibet. Et iis tamē hunc locum illuſtrari poſſe exiſtimauerim, & doceri non ſine cauſa talē populi famam de iis quoque concitari, vt iam priſcis illis tēporibus vſurpatū fuiſſe videmus. Scimus quoque pleriſq; in locis hodierno die nō prohiberi quidē ſecundas nuptias, ſed ſæpiſſimè cum tanto applauſu plębis nō fieri vt primarias. Aliud porrò eſt, quod ait Theognis:

εἴ ποτε ἅπαξ γήμας πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει, ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

Et hæc quidem quod ad primam partem dubitationis Penelopę. In ſecunda ambigit illa, an debeat ei quem optimum ex procis viderit, & qui locupletiorem dotem offerat, nubere. Vbi duo ſpectauit, quibus ad ſecundas iſtas nuptias permoueri poſſet. Primùm præſtantia mariti, deinde ſpe diuitiarum. Quæ duo videntur in matrimoniis cōſectanda, & reuerà conſectanda ſunt, ſiquidem felicitatem præſentis vitę amas. Ergo prudens eſt cenſenda Penelope Homerica, quę ad vtrunque collimauerit. In hac tamen dubitatione hactenus prima pars pręponderauit, cuius rationes etiam longè maioris ſunt momenti, quam in ſecunda. Itaque prudentior hoc nomine nobis eſt pronuncianda.

πρῆξαι δ' ἀργαλέον) Prouerbiū illud, quo εἷς ἀνήρ, οὐδεὶς ἀνήρ. dicitur, tunc maximè conuenit, cùm ei aduerſus plures de virtute eſt contentio, de qua hæc γνώμη Telemachi enunciata eſt. Nos hac de re alicubi in Iliade diximus.

ὦ φίλ' ἐπεί) Videbatur decorum, vt hic hoſpes ſuo reſponſo gratias ageret Telemacho pro oblatis ſibi beneficiis & ſubſidio tum

victus

victus tum etiam vestium: sed quia id solùm acturus erat, vt filio Eumæóque innotesceret, illud de procorum petulantia pro orationis suæ argumento commodè arripit. Hoc ergo agit, primùm vt causam resciscat, cur ab istis iniuriis vindicandis Telemachus prohibeatur: qua ratione etiam totum negotium meliùs explorat. Nam illam refellit, qua Telemachus ætatis & roboris defectum prætexebat in illis verbis, τοιοῦτου ἐόντος: quasi eum satis validum & potentem agnoscat ad hanc vltionem. Deinde factum ipsum exaggerat, neque tolerari posse docet, adeò vt etiam in hoc negotio mortis potius subeundum periculum dicat, quàm cum huius proteruiæ insolentis patientia viuendum.

εἰπέ μοι ἠὲ ἑκών) Varias causas proponit, quibus impediri posse Telemachum ab vlciscendis procis arbitratur. Prima est, quòd forsan eos ipse lubenter patitur: quod vt crederet, videtur in præcedentibus premuniuisse, cùm dixit admirabundus angi se summoperè, quòd intellexerit eum talia inuitum pati: cùm tamen talis sit, hoc est qui ea sit virtute & robore præditus, vt vix credibile sit inuito illi hæc inferri. Ergo volens patitur: nam alioqui insolentiam procorum iam repressisset: quod si volens, nihil habet quòd conqueratur. Volenti enim iniuriam non fieri pronunciatum est αὐτόπιστον. Persuadetur quodammodo ergo Vlysses, delectari Telemachum suorum bonorum dissipatione, ideò hoc ei obiicit, ea quoque ratione, ni fallor, filij animum exploraturus. Altera est, odium populi. In eiusmodi enim negotiis multum est situm in populi & subditorum beneuolentia. Poterant autem, vt suspicabatur Vlysses, animi Ithacensium ab eorum Principe & domino alienati esse, vt eorum auxilio destitutus Telemachus nulla procis ratione aduersari posset: quod videbatur facturus, aut præstare posse, si populum suis negotiis fauentem habuisset. Sed quam causam alienationis animorum comminiscitur? Dei vocem, id est oraculum quoddam. Multùm enim oraculis gens illa tribuebat, & quicquid iuberent, ab eo ne latum quidem vnguem, quantum fieri poterat, discedebat: nisi etiam θεοῦ ὀμφῇ pro fama accipias: quod ego hactenus, vt paulùm violentius, non sum amplexus. Si tamen acceperis, intelligetur de rumore mortui Vlyssis: quo audito, subditi hæredem illius Telemachum tanti non fecerint, vt ei auxiliarentur. Tertiam causam proponit, consanguineorum penuriam, vel negligentiam eorum ad suppetias consanguineo ferendas. Nam illud, ἦ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, duplicem illam recipit interpretationem, vt docet Eustathius: posteriorem tamen præstantiorem, & huic loco commodiorem esse monet. His ergo propositis, occasionem dedit Telemacho respondendi Vlysses: quomodo id autem præstiterit, mox videbimus.

τεθναίμην) Generosi est animi, pulchram potiùs mortem per vulnera petere, quàm diutius grauiores iniurias cum honoris iactura perferre: tum quia saltem eam laudem promeruisti, te vitam honori & libertati postposuisse, tum quòd mors laborum & calamitatum omnium est terminus.

ἔλθοι) Eustathius dicit hunc versum spurium à veteribus iudicatum. Sed præstat eius verba audire: ὅρα δὲ, inquit, ὡς ἐν δευτέρῳ τύπῳ εἰπὼν εἴθε ἐγὼν Ὀδυσσεὺς ὡς αὖ ποιήσαιμι τὰ καὶ τὰ, λαλεῖ ἐν σχήματι ἀλλοτρίῳ ἐμφαντικῶς, ἅπερ ἐν τοῖς ἑξῆς ποιήσει αὐτός. ὑπανοίγει δὲ τὴν ἔμφασιν οὐ μόνον τὸ ἠὲ καὶ αὐτὸς Ὀδυσσεὺς δηλαδὴ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἐμοῖς μεγάροισι τεθναίμην. καὶ ὅμως ἠχρείωσαν τὸ σχῆμα τοῦτο τινὲς, παρεμβαλόντες μετὰ τὸ, ἠὲ καὶ αὐτὸς, τὸ ἔλθοι ἀλητεύων. ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα. τοῦ γὰρ τοιούτου στίχου παρεντεθέντος ἐγκόπτεται ὁ εἱρμὸς τῆς εὐφυοῦς ἐμφάσεως. διὸ καλῶς οἱ παλαιοὶ ἐπισημηνάμενοι εἰσὶ ... τὸν στίχον ὀβελίσαντες, εἰ μὴ ἄρα τις εἴπῃ ὡς ἐπίτηδες ὁ ῥηθεὶς στίχος ὑπὸ Ὀδυσσέως παρεισάγεται, δι' αὐτὸ μάλιστα τοῦτο ἵνα ἡ ἔμφασις ἐπισκιασθῇ καὶ μὴ ὑποπτευθῇ διὰ τὸ ἀσυνάρτητον τοῦ σχηματισμοῦ, ὅτι Ὀδυσσεὺς ἐστὶν ὁ λαλῶν, &c.

οὔτε τί μοι πᾶς δῆμος) Respondet Telemachus, & certiorem facit hospitem, quo pacto has iniurias à procis inuitus cogatur perpeti. Hoc enim concluditur, quòd ex tribus illis causis, quas anteà Vlysses proposuerat, ille duos tantùm posteriores sustulit, prima relicta: quam latiùs exponit, cùm docet quomodo ille solus tot procis resistere non possit. Porrò Eumæum in vrbem mittit, reditum suum Penelopæ renunciaturum.

μοῦνον ἐμ' ἐν μεγάροισι) Ex hoc loco constat, Homerum vnicum Vlyssi filium hunc Telemachum agnoscere: cùm tamen Cyrenæus quidam, qui scripsit τηλεγόνειαν, duos ei ascribat ex Penelope susceptos, Telemachum & Arcesilaum. Nos Homero hac in parte potiùs assentiemur.

Certè & mouit subulcũ: hic accepit manib. calciamẽta.
Ligatis autem sub pedibus ad ciuitatẽ iuit, neq. Miner.
Latuit à stabulo iens Eumæus subulcus.
Sed hæc propè venit, corpore.a. assimulata est mulieri
Pulchræq; magnæque, & splendida opera scienti.
Stetit autem è regione ostij stabuli Vlyssi apparens,
Neque Telemachus vidit obuius, neque intellexit,
(Non enim omnibus Dei apparent manifesti,)
Sed Vlyssesq; canesq; viderunt, & non latrarunt.
Blando gannitu.a. ex altera parte per stabulũ fugiebãt.
Hæc.a. superciliis annuit: intellexit.a. diuinus Vlysses:
Exiuit autem domo extra magnum murum stabuli.
Stetit autẽ ante ipsam: hunc autẽ alloquuta est Minerua
Generose Laertiade astute Vlysses,
Iam nunc tuo filio verbum dic, neque occulta,
Vt procis morte & nece composita
Eatis ad ciuitatem inclytam, neque ego ipsa
Diu procul à vobis ero prompta pugnare.
Dixit, & aurea virga impressit Minerua.
Vestem quidem ei prius bene lauatam & interulam
Posuit circum pectora, corpus autẽ auxit & pubertatem.
Retrò autem nigro colore euasit, genæ autem extẽsæ sũt:
Nigri autem facti sunt capilli circum barbam.
Hoc quidem sic facto, retrò iuit, at Vlysses
Iuit in stabulum, stupuit autem ipsum dilectus filius.
Timens.a. ex altera parte iecit oculos ne Deus esset,
Et ipso compellato verba velocia allocutus est,
Alius mihi hospes apparebas nuper quàm coràm,
Alia autẽ vestimenta habes, & corpore neq. itẽ similis.
Certè aliquis deorum es, qui cœlum latum habitant.
Sed placatus sis vt tibi grata demus sacra,

Ἦ ῥα, καὶ ὦρσε συφορβόν· ὁ δ' εἵλετο χερσὶ πέδιλα.
Δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλιν δ' ἴεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
Λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιὼν Εὔμαιος ὑφορβός.
Ἀλλ' ἥγε σχεδὸν ἦλθε, δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυίῃ.
Στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆϊ φανεῖσα.
Οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἴδεν ἀντίον, οὐδ' ἐνόησεν·
(Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς)
Ἀλλ' Ὀδυσσεύς τε κύνες τε ἴδον· καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
Κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.
Ἡ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἐκ δ' ἦλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα* τειχίον αὐλῆς. *κ. θριγκίον
Στῆ δὲ πάροιθ' αὐτῆς· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἤδη νῦν σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
Ἔρχησθον προτὶ ἄστυ περικλυτόν· οὐδ' ἐγὼ αὐτὴ
Δηρὸν ἀπὸ σφῶϊν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι.
Ἦ, καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Φᾶρος μέν οἱ πρῶτον ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
Θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι· δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἥβην.
Ἂψ δὲ μελαγχροιὴς γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν·
Κυάνεαι δ' ἐγένοντο ἔθειραι ἀμφὶ γένειον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἔρξασα, πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν ἐς κλισίην. θάμβησε δέ μιν φίλος υἱός.
Ταρβήσας δ' ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀλλοῖός μοι ξεῖνε φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν,
Ἄλλα δὲ εἵματ' ἔχεις, καί τοι χρὼς οὐκέθ' ὁμοῖος.
Ἦ μάλα τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἵληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώομεν ἱρά,

Ἠδὲ χρύσεα δῶρα τετυγμένα. φείδεο δ' ἡμέων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ πατὴρ τεός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
Πάσχεις ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας υἱὸν κύσε, κὰδ δὲ παρειῶν
Δάκρυον ἧκε χαμᾶζε· πάρος δ' ἔχε νωλεμὲς αἰεί.
Τηλέμαχος δ' (οὐ γάρ πω ἐπείθετο ὃν πατέρ' εἶναι)
Ἐξαῦτις μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πατὴρ ἐμός· ἀλλά με δαί-
θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω. (μων
Οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανόῳτο
Ὧ αὐτοῦ γε νόῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη νέον ἠδὲ γέροντα.
Ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρων καὶ ἀεικέα ἕσσο,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Τηλέμαχ', οὔ σε ἔοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
Οὔτέ τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι.
κ δὴ π Οὐ μὲν *γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσ.
Ἀλλ' ὅδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακά, πολλὰ δ' ἀλαλ.,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Αὐτάρ τοι τόδε ἔργον, Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥ τέ με τοῖον ἔθηκεν ὅπως ἐθέλει (δύναται γάρ)
Ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περὶ χροῒ εἵματ' ἔχοντι.
Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, κατ' ἄρ' ἕζετο· Τηλέμαχος δὲ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἵμερος ὦρτο γόοιο.
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί
Φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Et aurea dona facta, parce autem nobis.
Huic.a.respondit postea pertolerans diuinus Vlysses,
Non aliquis Deus sum, cur me dijs assimilas?
Sed pater tuus sum, cuius gratia tu suspirans
Pateris dolores multos violentijs susceptis virorum.
Sic loquutus, filium osculatus est, per autem genas
Lacrymabat in humũ, antè .a. tenebat idesineter seper.
Telemachus autẽ (nõdũ.n. persuasꝰ fuerat suũ patreesse)
Rursus ipsum verbis respondens alloquutus est,
Non tu Vlysses es pater meus, sed me Deus
Decipit, vt item magis lugens suspirem.
Non enim aliquo modo mortalis vir hæc excogitat
Suo ipsius animo, quando non Deus ipse adueniens
Facilè volens iuuenem & senem.
Certè.n. nuper eras senex, & indecenter indutus eras,
Nunc autem Dijs similis es, qui cœlum latum habitant.
Hunc.a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Telemache, nõ te decet dilectum patrem intus cùm sit
Neque demirari valdè, neque stupere.
Non quidem enim amplius alius veniet huc Vlysses.
Sed hic ego talis passus mala, multis autẽ toleratis malis
Veni vigesimo anno ad patriam terram.
At hoc opus Mineruæ prædatricis.
Quæ me talem posuit quomodocunq. voluit (potest.n.)
Aliquando quidem pauperi similẽ, aliquando.a. rursus
Viro iuueni pulchras circũ corpus vestes habenti.
Facilè autem Dijs qui cœlum latum habitant,
Et gloria illustrare mortalem hominẽ & malo afficere.
Sic loquutus sedit: Telemachus autem
Circumfusus patrem bonũ lugebat lacrymas fundens.
Ambobus autem his desiderium obortum est luctus.
Flebant autem stridulè abundantiùs quàm aues
Ossifragæ aquilæ, vel vultures curuæ vnguib. quib. pullos
Rustici excipiunt, antequam volatiles sint.

COMMENTARIVS.

δέμας δ' ἤικτο γυναικί) Cùm se verè Vlyssi videndam exhibere volebat Minerua, videtur hanc speciem induisse, qualem etiam antea lib.13. sub finem induit, & ea ratione facilè ab Vlysse dignoscebatur. Si aliam autem induisset, ab eo dignosci non poterat, vt eodem lib.13. vidimus. Apparet ergo ei Minerua, à quo solo videtur, non à Telemacho: licet præsens esset, cuius rei causam addit Poeta, quòd non videantur manifestè Dij ab omnibus: quasi dicat, videri eos ab iis tantùm, quibus ostentare ac prodere se voluerint, & quibusdam licet præsentibus fieri ἀορατὺς, quibus nimirum oculi adhuc humana caligine, quæ eorum facultatem in rebus humanis tantùm exeri patitur, obscurantur. Vt videant enim Numen, ab illis tenebris quodammodo repurgari oportet, alioqui nihilo cæcis sunt præstantiores in illo percipiendo. Quibus illa Orphei apud Clem. Strom. lib.5. conueniunt:

αὐτὸν δ' οὐχ ὁρόω, περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται.
πᾶσι γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὄσσοιν
μικραί, ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὀστέα ἐμπεφύασι id est:

Illum non video (sup. Deum) *circum enim nubes offusa est.*
Omnibus enim mortalibus mortales pupillæ sunt in oculis
Paruæ, cùm carnes & ossa eis insint.

Et Lucretius lib.5. naturam Deorum non solùm non oculis, sed vix etiam animo percipi dicit.

Tenuis enim natura Deûm, longéque remota
Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.

At Homerus noster videri quidem Deos ab hominibus vult (vno excepto Ioue, cui corpus nusquam tribuit) sed ab iis tantùm, quos ipsi voluerint.

ἤδη νῦν σῷ παιδί) Non est ausus Vlysses filio se prodere, donec monitus sit à sua Minerua: quanquam dubitare possis, an hoc ille expectauerit. Nos autem in his figmentis, nudo Poetæ artificio contenti sumus, nec vlterius veritatem rei exquirimus. Ergo ita placuit Homero, vt eò magis doceat quam prudenter omnia ab Vlysse in hoc negotio sint gesta, nempe diuino tantùm consilio.

ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ) Hanc virgam lubenter Achillis hastæ comparauerim, quæ eadem & vulnus & medicinam faciebat: qualis etiam fuit summi illius Prophetæ Mosis virga, qua clades Ægypto immittebat, eadémque rursus illas remouebat: dubitóque an Homerus in ea regione à Sacerdotibus eam historiam perceperit, vnde occasionem huius figmenti arripuerit, & veritatem ad fabulas obliquè traduxerit. Itaque Minerua iam Vlyssem, quem antea sub finem lib.13. turpiter virgæ suæ beneficio deformauerat: eadem ratione ei pristinum corporis vigorem, oris gratiam & venustatem, vestiúmque elegantiam statim miraculosè restituit. Qua tam repentina mutatione commotus Telemachus, eum iam pro Numine censuit, & vix tandem patrem suum esse persuasus est: victus tamen patriis asseueratonibus, eum denique agnouit: hinc illa patris & filij lacrymosa gaudia, deinde consilium de tollendis è medio procis.

θείη νέον ἠδὲ γέροντα) Monui iam sæpius, me hæc Homerica figmenta quasi vera non tueri: sed in iis soleo eorum fundamenta sæpissimè obseruare. Ea enim laudabilia sunt, & minus reiicienda, quæ magis ad veritatem & ad potentiam, vt ita loquar, accedunt: hoc est, quę nihil absurditatis continent: & etiamsi non fuerint, tamen rerum natura quominus sint, non impedit. Sic sermonem equorum Achillis in Iliade tuebamur aliis exemplis, sic metamorphosim sociorum Vlyssis in hoc altero volumine. Sic etiam nunc hanc ἀλλοίωσιν Vlyssis absonam non esse probabimus. Res quidem rara, & quam Telemachus non sine Numine fieri posse credit: quasi dicat, ita esse illud insuetum, immò ἀδύνατον mortalibus, vt hunc hospitem iam non mortalem, sed Deum quendam esse pronunciet. Vult, inquam, Telemachus, mutari sic statum hominis non posse, nequidem facilè (totam autem facultatem non tollit) ab

ipso Deo, nedum id iuris in se ipsum homo habeat. Rectè, quia tam subita & momentanea fuit ista ἀλλοίωσις, vt eam homini denegatam arbitretur. Admitto. Sed vt per occasionem hoc discutiamus, age videamus vtrum hoc possit præstare homo, vt è sene iuuenis fiat. Notum est quod de Æsone memoratur ab Ouidio 7. Metam. eum videlicet à Medea ex senectute iuuentuti restitutum his verbis, post narratam succorum & herbarum in eum vsum coctionem:

---stricto Medea recludit
Ense senis iugulum, veterémque exire cruorem
Passa replet succis quos postquàm combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæque
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies, abeunt pallórque sitúsque,
Adiectóque cauæ supplentur corpore rugæ,
Membráque luxuriant: Æson miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos,
Dissimilémque animum subijt, ætate relicta.

Hoc vbi factum vidisset Bacchus, dicitur ibidem à Medea eandem medicinam pro nutricibus suis impetrasse. Eadem paulò pòst arietem in agnum ab eodem Poeta dicitur mutasse, qua fraude Peliam interfecit. Ea omnia fabulosa ab omnibus ferè pronunciantur. Solus, quod sciam, Palæphatus vetustissimus scriptor, vt qui Artaxerxis tempore vixisse à Suida prodatur, qui fabulis bellum indixit, & docere tamen conatus est ex aliqua veritate, eas originem traxisse: monet quomodo hæc de Medea sint intelligenda in fragmentis, quæ hodie tantùm habemus, reliquias nempe quinque librorum ἀπίστων, quos conscripsisse ex eodem Suida, aliquotq; præterea Grammaticis colligitur. Eum ergo hîc audiri volo, quia veritati maximè consentanea, nisi me fallit animus, scribit: cuius verba sunt hæc, vt ea transtulit Philippus Bonasius, quæ pénuria Græci codicis referre tantùm cogor. Medea, inquit, vt dicitur, seniores homines coquens, iuuenes eos faciebat. Fuit verò simile quid. Medea talis naturæ florem quendam prima inuenit, qui capillos albos nigrósve faciendi potestatem habebat. Quibuscunque igitur hominibus, qui ex canicie exire delectarentur, nigros capillos apparere faciebat. Prima quoque hæc experimentum calidi lauacri cuiusdam vim medicam habentis, inuenit, quo volentibus omnibus medebatur: atque hæc non in publico, sed clàm quidem, nequis medicorum talia addiscere posset. Huic verò compositioni qua vtebatur, nomen erat πυρίεψις, hoc est decoctio. Quicunque igitur homines hac decoctione vtebantur, agiliores prorsus magisque sani fiebant. Ex hoc Medeæ præparationem hanc quicunque videbant, lebetes scilicet, ligna, & ignem, quòd homines elixando coqueret, existimabant. Pelias verò homo senex & imbecillus, hac decoctione cùm vsus fuisset, quòd eam sustinere præ senectutis debilitate non potuit, consumptus est. hæc ille. Quibus manifestè docet, non esse absurdam illam iuuentutis restitutionem: quasi nimirum hæc quoque facultas Naturæ non sit denegata, quo minus omnia ad eam necessaria suppeditet. Sanè qui intelligit (intelligunt autem omnes) afflictum & tabidum morbis corpus sanitati integræ posse restitui, id quoque non credere non potest senectutis imbecillitatem medicamine quodam adimi posse, vt grauis illa alioqui ætas florenti iuuentuti non cedat. Vulgatum est enim, sublatis causis, effecta tolli: qui ergo senectutis causas nouit, easque remedio quodam tollit: colligendum manifestè superest, profligaturum eum quicquid est in illa ætate vitij. Quæ sanè intellecta, & penitus à Physicorum Medicorúmque turba inspecta, rei veritatem comprobabunt. Neque tamen existimandum est, quod multos clamitare audio, nos Dei instituto & naturæ legibus aduersari. Eadem enim est in senectute tollenda, quæ in profligandis morbis ratio: quæ cùm prohibita non sit, neque impietatem arguat, cur de illa tam temerarium iudicium proferemus? Data est enim nobis hæc vita tanquam res preciosissima, cuius sedula cura nobis est agenda: fouenda illa, & quantum in nobis est ab omni malo tutanda & conseruanda, atque adeò si fieri potest, in longos annos proroganda. Quid enim refert, si crudam senectutem transigas? Atqui eos quibus sine vllo medicamine propria natura talem suggerit, non solùm non aliis inferiores existimamus, sed etiam & amamus & admiramur. Cur ergo ea ratio prohibeatur, qua praua & vitiosa natura corrigitur, in melioremque & saniorem commutatur? Proinde hunc maximum & potissimum Medicorum scopum debere esse existimauerim, vt aliquid in arte sua excogitent, quod ad restaurationem iuuentutis in ipsa senectute conducat. Eam autem facultatem omnes decantato illi Philosophorum lapidi tribuunt: sed quia eius inuentio perdifficilis est, omnes etiam ferè ab eius inuestigatione deterrentur. At tamen alia quoque intereà reperiri possunt, fortasse non minus ad eundem effectum [redacted], quæ [redacted] ille Philosophus Theophrastus Paracelsus in libro de Regeneratione & restauratione explicat. Sed ea est ni fallor, eorum qui Chymica tractant segnities, aut id reliquorum à Chymicis fastidium, vt ferè nulla spes supersit tam preciosam medicinã inueniendi. Vnus Paulus Trellius Paracelsicæ doctrinæ & praxeos peritissimus, mihíq; si quisquam alius, amicissimus, vt de eius probitate pietatéque conticescam, nuperrimè in se hoc onus, etiam sponsione inter nos facta, recepit: cui ego omnia in eum finem fausta comprecor. Intereà (vt eò vnde egressa est, redeat nostra oratio) satis impræsentiarum ostendi (quanquam paucis, sed multis ea de re agere peculiaris est disputationis) non esse extra naturam positum, vt quis è sene iuuenis fiat, licet hoc ipsi Deo factu difficile existimet Telemachus, quod tamẽ ille de repentina ista mutatione intelligit: deinde difficultas illa, vt diximus, omnẽ ei facultatẽ in hoc negotio nõ adimit. Addam insuper quod de aquilæ iuuentutis renouatione, cui similẽ sibi à Deo suppeditatã gloriari videtur Psaltes cant. 103. qua de re D. Hieronymus: Aquilæ, inquit, vbi cõsenuerint grauatur pēnæ (& oculi) quærit illa fontẽ, erigitq; pēnas, calorẽ in se colligit, eo modo sanãtur oculi, in fõtẽ se ter mergit, atq; ad iuuẽtutẽ redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuẽtus tua. At D. Augustinus: Dicitur, inquit, aquila, dũ senio grauatur, nostri immodicè crescẽtis vnco non posse os aperire, nec cibum capere: vnde languescẽs naturæ vi collidit rostrũ ad petrã, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibũ redit, atque ita reparatur, vt iuuenescat omnino. Rabi Sahadias, vt testatur R. Dauid, (in cõmentario in caput Esaiæ 40. ni fallor, inquit Gesnerus) ait, aquilam ante omnes aues esse maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centũ annos perueniat, petere ignem elementarem: atque eius calore supra modũ accẽsam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumásq; ei nouas repullulare: at cum centesimo anno id facere tẽtet, destitui viribus, ita vt è mari, cùm se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Obscurus quidam aliam renouationis aquilæ rationẽ explicat, eandem quoque Albertus, sed de herodio (sic autem appellat aquilam germanã, quomodo Ælianus Chrysaeton & stellarem) & quam tamẽ non affirmet, nihílque se habere quod ad hoc dicit, nisi mirabilia naturæ, esse multa: quasi dicat, neque se hoc affirmare, neque etiã penitus negare velle. Gesnerus hanc renouationẽ de mutatione pennarũ tantùm in aquila intelligit. Videntur enim, inquit, aues quæ pennas mutarint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aqualis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarũ abiectionis in aquila Micheas propheta: Caluitium tuũ, inquit, sicut aquila, cap. 1. Sic & serpentes iuuenescere dicuntur quotannis, cùm leberidẽ, id est pellem veterem exuerint. Hæc ille. Sed quia nuda ille sua opinione nititur, & iã authoritas sola scriptorũ videtur ponderanda: nos potiùs Hieronymo, Augustino, & aliis credemus, renouationẽ illã asserẽtibus. Quæ nos omnia adduximus, vt eò meliùs doceremus, extra naturæ latissimam ditionem huius renouationis facultatem non esse positam. At nos fortasse nimium euagamur: canamus receptui, & in fines nostros redeamus.

τηλέμαχ' ὅσ' ἐοικε) Confirmat Telemachum Vlysses de sua præsentia, & ne eum diutiùs de hac tam subita sua mutatione suspensum remoretur, monet eum, hoc esse Mineruæ factum atqui Dijs cœlestibus facilè esse hoc præstare, è quorum numero est etiã Minerua. His ergo persuasus Telemachus patrem agnouit, & præ gaudio eius videndi profusè lacrymatus est.

ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί) Abundantiam lacrymarum hac comparatione docet. Quæmadmodum enim (inquit), ossifrage aut ægypij (vtrumque est genus aquilarum) cum pulli sibi adimuntur, valde lugent: sic Vlysses & Telemachus miserè lacrymabantur: immò vehementius quàm ille. ita enim rem exaggerat Poeta. Notandum est autem, quod monet quoque Eustatius, hanc comparationem esse ex earum numero, quæ rei cõparatæ sunt dissimiles quodãmodo· φωνὴ μὲν γὰρ καὶ αἰγυπιοῖς, ὅτι στερηθῶσι τέκνων κλαίουσι λυπούμενοι· Ὀδυσσεὺς δὲ τῷ παιδὶ συνὼν, κλαίει χαίρων. πρὸς μόνον δὲ τὴν ὀξύτητα τοῦ κλαυθμοῦ ἡ παραβολή, καὶ τὸ ἐξάκουστον τῆς βοῆς ὡς ἐκεῖ τῆς κλαγγῆς. ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐκεινόν. Præterea indicauit Poeta amorem, quo hæ aues pullos suos prosequũtur. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de Piscat.

ὡς δ' ὅτε τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ
ὄρθριον ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

Ibi tamen solius Ossifragæ meminit, quam etiam Aristoteles docet non solùm suos, sed etiam aquilæ pullos nutricare: cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos, ac educat. Solet enim aquila (nempe maximè, quæ *pygargos* appellatur, ni fallor) alterum pullum tædio nutriendi expellere. Quippe eo tempore, inquit Plinius, ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vultur etiam (sic enim αἰγυπιὸς videtur vertendum, vt aliàs dicemus) valde est φιλότεκνος, vt docet Orus in Hieroglyphicis. Misericordem, inquit, significantes Ægyptij, vulturem pingunt: quod quibusdam forsan videbitur alienissimum, præsertim cùm hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atque interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eò impulsi sunt, quod centum (& viginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet (ἐπὶ πλεῖον οὐ πέτεται) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. Quod si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis

exhibet & impertitur sanguinem,vt ne cibi penuria atque inedia conficiantur.Hęc ille,quæ tamen hodie Pelicano,non vulturi tribuunt.Id tamen apud nullum vetustissimum scriptorem reperias,vt etiam dicit Pierius lib.18.Hierogl.

Ὥς ἄρα τοί γ' ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβον.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα.
Ποίῃ γὰρ νῦν δεῦρο πάτερ φίλε νηΐ σε ναῦται
κ. ἀλχετόων τω; Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι * εὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω,
Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Καί μ' εὕδοντ' ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην. ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα,
Χαλκόν τε, χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν σπέεσσι θεῶν ἰότητι κέονται.
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
Ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλεύσωμεν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον,
Ὄφρ' εἰδέω ὅσσοι τε καὶ οἵ τινες ἀνέρες εἰσί.
Καί κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίξας,
Φράσσομαι εἴ κεν νῶϊ δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
Μούνω ἄνευθ' ἄλλων, ἦ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ πάτερ, ἦτοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
Χεῖράς τ' αἰχμητὴν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέ κεν εἴη
Ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
Μνηστήρων δ' οὔτ' ἂρ δεκὰς ἀτρεκὲς, οὔτε δύ' οἶαι,
Ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσεαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.
Ἐκ μὲν Δουλιχίοιο δύω καὶ πεντήκοντα
Κοῦροι κεκριμένοι, ἓξ δὲ δρηστῆρες ἕπονται.
Ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι κοῦροι ἔασιν.
Ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι φῶτες Ἀχαιῶν.
Ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης, δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι·
Καί σφιν ἅμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς,
Καὶ δοιὼ θεράποντε δαήμονε δαιτροσυνάων.
Τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
Μὴ πολύπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Ἀλλὰ σύ γ' εἰ δύνασαι τιν' ἀμύντορα μερμηρίξαι,
Φράζευ, ὅ κέν τις νῶϊν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσ.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον,
Καὶ φράσαι εἰ καὶ νῶϊν Ἀθήνη σὺν Διῒ πατρὶ
Ἀρκέσει, ἦέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίξω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἐσθλώ τοι τούτω γ' ἐπαμύντορε τοὺς ἀγορεύεις,
Ὕψι περ ἐν νεφέεσσι καθημένω, ὥτε καὶ ἄλλοις
Ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὐ μέν τοι κείνω γε πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἔσεσθον
Φυλόπιδος κρατερῆς, ὁπότε μνηστῆρσι καὶ ἡμῖν
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι μένος κρίνηται Ἄρηος.
κ. μὲν νῦν Ἀλλὰ σὺ* μὲν νῦν ἔρχευ ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Οἴκαδε, καὶ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμίλει.
Αὐτὰρ ἐμὲ προτὶ ἄστυ συβώτης ὕστερον ἄξει,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι.
Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ

Sic hi miserabiliter sub supercilijs lacrymam fundebāt.
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Telemachus allocutus fuisset suum patrem statim.
Quali enim huc pater naui te nautæ
Duxerunt in Ithacam? qui esse dicebant?
Non quidem enim te pedestrem puto huc venisse.
Hunc.a.rursus allocutus est laboriosus diuinus Vlyss.
Namq.ego tibi fili veritatem apertè dicam,
Phæaces me duxerunt nauibus incliti,qui & alios
Homines mittunt quisquis ipsos aduenerit.
Et me dormientem naue veloci in pontum ducentes
Deposuerūt in Ithacam.dederūt.a.mihi splēdida dona,
Aesque aurumq.copiosè,vestemq. textam.
Et hæc quidem in speluncis Deorum consilio iacent.
Nunc autē rursus huc veni admonitionibus Mineruæ,
Vt inimicis de cæde consultemus.
Sed agè mihi procos numero recense,
Vt sciam quotque & qui viri sint.
Et meo in animo strenuo agitato consilio
Considerabo,si nos poterimus aduersari
Soli sine alijs,an & quæremus alios.
Hunc.a.rursus Telemachus prudens contrà allocutus
O pater certè tuā magnā gloriam semper audiui, (est,
Manibúsque bellicosum esse,& prudentem consilio,
Sed valde magnum dixisti:stupor me habet,neque esset
Viros duos multis & fortibus pugnare
Procorum autem neque decas vna,neque duæ solæ,
Sed multò plures.citò autem scies hîc numerum.
Ex quidem Dulichio duo & quinquaginta
Iuuenes electi,sex autem famuli sequuntur.
Ex autem Samo quatuorq; & viginti iuuenes sunt.
Ex autem Zacyntho viginti sunt viri Achiuorum.
Ex autem ipsa Ithaca duodecim omnes optimi.
Et ipsis simul est Medon præco & diuinus cantor.
Et duo serui scientes epulas facere:
Hos si omnes aggrederemur qui intus sunt,
Vide ne multū amarè & grauiter petulantias illas ex-
Sed tu si potes aliquem adiutorē excogitare,(penderis:
Animaduerte qui nobis auxilietur prompto animo.
Hunc autē rursus allocutus est laboriosus diuus Vlyss.
Tibi enim ego dico,tu autem considera & me audi,
Et cogita si & nobis Minerua cum Ioue patre
Sufficiat,an adhuc alium adiutorem cogitabo?
Hunc.a.rursus Telemach. prudēs cōtrà allocutus est,
Boni hi adiutores quos dicis
Altè in nebulis sedentes: quique & alijs
Viris dominantur & immortalibus Dijs.
Hūc.a.rursus alloquutus est pertolerās diuus Vlysses.
Non quidem illi multo tempore separatim erunt
Pugna forti,quando procis & nobis
In domibus meis robur iudicabitur Martis.
Sed tu quidem nunc vade simul aurora apparente
Domum,& procis superbis loquere.
At me ad ciuitatem subulcus postea ducet,
Pauperi tristi similem & seni.
Si.a.me inhonorabūt in adib.tuis autē dilect⁹ animus
Toleret

Toleret in pectoribus male patiente me:
Si & per domum pedibus trahent foras,
Vel telis percutient, tu autem inspiciens tolera.
Sed certè cessare iube insipientijs,
Suauibus verbis compellans: hi autem tibi non
Parebunt, iam enim ipsis adest fatalis dies.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Quando multi consilij in mentibus ponet Minerua.
Annuam quidem tibi ego capite: tu .a. postea intelliges.
Quæcunq. tibi in domibus Martia arma iacent,
In secessum alti thalami depone eleuando
Omnia valde, at procos mollibus verbis
Alloquere, quando te inquirent capientes,
Ex fumo deposui: quoniam non his similia sunt,
Qualia quondã ad Troiam proficiscens dereliquit Vlyss.
Sed deturpata sunt, quantum ignis iuit vapor.
Adhuc.a. mihi hoc maius in mẽtib. posuit Saturnius,
Ne quando vino domiti, cõcitata cõtentione inter vos,
Alios inuicem vulneritis, fœdetis autem conuiuium
Et sponsalia, ipsum enim trahit virum ferrum.
Nobis autem solis duos enses, & duas lanceas
Relinque, & duo scuta manibus capere.
Sic impetu facto accipiemus, hos autem postea
Pallas Minerua decipiet & consiliarius Iupiter.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis,
Si verè meus es, & sanguinis nostri,
Ne quis postea Vlyssem audiat esse:
Neque igitur Laertes sciat hoc neque subulcus,
Neque aliquis domesticorum, neque ipsa Penelope
Sed soli tuq; egoq; mulierum cognoscamus rectitudinem,
Et tuos famulos viros adhuc tentemus:
Et quidem vbi aliquis nos honorat, & timet animo,
Et qui non curat, te autẽ inhonorat etiam qui talis sis.
Hunc autem respondens alloquutus est illustris filius,
O pater, certè meum animum & postea puto
Cognosces, non quidem enim socors mollicies tenet:
Sed non hoc lucrum ego fore puto
Nobis ambobus, te autem considerare iubeo.
Diu enim sic cognosces vnumquemque tentans
Opera incipiens: hi autem in domibus quieti
Res deuorant præter modum, neque est parcitas.
Sed certè te mulieres ego discere iubeo,
Quæ te inhonorant, & quæ sæuæ sunt.
Virorum autem nondum ego per ædes vellem
Nos tentare sed postea hæc labora,
Si verè adhuc scis Iouis portentum ægiochi.

Τετλάτω ἐν στήθεσι, κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
Ἤν περ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε,
Ἢ βέλεσιν βάλλωσι· σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι.
Ἀλλ' ἤτοι παύεσθαι ἀνωγέμεν ἀφροσυνάων,
Μειλιχίοις ἐπέεσι παραυδῶν· οἱ δέ τοι οὐ
Πείσονται· δὴ γάρ σφι παρίσταται αἴσιμον ἦμαρ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Ὁππότε *κεν πολύβουλος ἐνὶ φρεσὶ θήσει Ἀθήνη, κ. δὴ
Νεύσω μέν τοι ἐγὼ κεφαλῇ· σὺ δ' ἔπειτα νοήσας
Ὅσσα τοι ἐν μεγάροισιν ἀρήϊα τεύχεα κεῖται,
Ἐς μυχὸν ὑψηλοῦ θαλάμου καταθεῖναι ἀείρας
Πάντα μάλ'. αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες,
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ', ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατῄκισται, ὅσσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς *δ' ἔτι μοι τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ θῆκε Κρονίων, κ. δ' τι καὶ τόδε
Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητέ τε δαῖτα
Καὶ μνηστύν· αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Νῶϊν δ' οἴοισιν δύο φάσγανα καὶ δύο δοῦρε
Καλλιπέειν, καὶ δοιὰ βοάγρια χερσὶν ἑλέσθαι·
Ὡς ἂν ἐπιθύσαντες ἑλοίμεθα. τοὺς δέ κ' ἔπειτα
Παλλὰς Ἀθηναίη θέλξει καὶ μητίετα Ζεύς.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Εἰ ἐτεόν γ' ἐμός ἐσσι, καὶ αἵματος ἡμετέροιο,
Μήτις ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀκουσάτω ἔνδον ἐόντος,
Μήτ' οὖν Λαέρτης ἴστω τό γε, μήτε συβώτης,
Μήτέ τις οἰκήων, μήτ' αὐτὴ Πηνελόπεια·
Ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγώ τε γυναικῶν γνώομεν ἰθύν.
Καί κε τέο δμώων ἀνδρῶν ἔτι πειρηθεῖμεν,
Ἠμὲν ὅπου τις νῶϊ τίει καὶ δείδιε θυμῷ,
Ἠδ' ὅτις οὐκ ἀλέγει, σὲ δ' ἀτιμᾷ τοῖον ἐόντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
Ὦ πάτερ, ἤτοι ἐμὸν θυμὸν καὶ ἔπειτά γ' ὀΐω
Γνώσεαι· οὐ μὲν γάρ τι χαλιφροσύναι γέ μ' ἔχουσιν·
Ἀλλ' οὔτοι τόδε κέρδος ἐγὼν ἔσσεσθαι ὀΐω
Ἡμῖν ἀμφοτέροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα.
Δηθὰ γὰρ αὔτως εἴσῃ ἑκάστου πειρητίζων,
Ἔργα μετερχόμενος· τοὶ δ' ἐν μεγάροισιν ἕκηλοι
Χρήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' ἔπι φειδώ.
Ἀλλ' ἤτοι σε γυναῖκας ἐγὼ δεδαήμεναι ἄνωγα,
Αἵ τέ σ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν·
Ἀνδρῶν δ' οὐκ ἂν ἔγωγε κατὰ σταθμοὺς ἐθέλοιμι
Ἡμέας πειράζειν, ἀλλ' ὕστερα ταῦτα πένεσθαι,
Εἰ ἐτεόν γέ τι οἶσθα Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

COMMENTARIVS.

τοὶ γὰρ ἐγώ τοι) Exponit paucis filio Vlysses rationẽ, qua Ithacam peruenit, tum Phæacensium in se beneficia strictim commemorat. Deinde scopum sui aduentus αὐτονυχὶ (?) ei significat, qui est de vlciscendis procis, quorum numerum à Telemacho quærit: vt intelligat, an soli ipsi duo eos de medio possint tollere, an aliunde auxilium aduocare debeant, vt tutiùs hæc vltio peragatur.

θεῶν ἰότητι) Atqui vnius tantùm Mineruæ consilio id factum esse, anteà vidimus. Et tamen Vlysses pluralitatem Deorum hîc adhibet. An quòd Mineruæ Dea illa prudentiæ nihil faciat, quod Ioui reliquæque Deorum turbæ non placeat? Sanè quicquid beneficij illa in Vlyssem contulit Diis probantibus, vno excepto Neptuno, factum est, vt lib. 1. videbamus.

ὦ πάτερ) Intellecto, inquiebat Vlysses, procorum numero, expendam apud me quid facto opus sit, an illi à nobis solis, an aduocato alieno auxilio expugnari debeant. Priori illius dilemmatis parti respondet Telemachus, docétque tot procos duos solos futuros impares: id tamen modestè eloquitur, ne videatur fortitudini paternæ aliquid detrahere, quam se ideò non imminuere docet, nisi quod rem factu difficilem, immò ἀδύνατον putat: siquidem ita est comparatum, vt plures à duobus vinci non possint. Est autem procorum magnus numerus ad centum & octo nimirum, quibus famulabantur octo serui: Præco vnus, qui & idem Musicus. (ita enim coniungo illa μέδων κῆρυξ κ. θεῖος ἀοιδός) Quis illi turbæ duos impares statim non pronunciet? Sanè res ita se habet, si homines per se consideres, at cùm diuino auxilio nituntur contrà: quod cùm sibi polliceatur certò Vlysses, non dubitat factum specie tam ἀδύνατον aggredi, quod etiam feliciter & cum laude exequetur.

ἐσθλώ τοι τούτω) Mineruæ & Iouis opem sibi adesse dicebat Vlysses: quo audito acquieuit in eius consilio Telemachus, siquidem nihil non faustum sperat illis auxiliantibus, cùm eorum robur & potentia sit immensa, vt qui cæteris Diis hominibúsque imperent. Quid audio? Ea gloria aliàs Ioui soli tribuitur, nunc verò Minerua in eius societatem venit. Aut inconstans est Poeta, aut, quod sæpissimè obseruaui, quibusdam locis veram de Numine sententiam suam exponit, & id hoc loco præstat. Non quæro tam preciosas gemmas in his stercoribus veterum, ex purioribus Spiritus sancti fontibus hauriri volo: sed iuuat etiam intelligere, in tenebris etiam illis verum Numen radiasse. Itaque ex veterum opinione de Diis hæc non dicit Homerus. nam illi aut Iouem solum aut plures Deos interdum huius vniuersi imperij honore afficiunt: quòd Iouem & Mineruam hominibus & Diis imperare videmus, aliud est & ex abdita Ægyptiorum Theologiæ petitum, in qua hoc fuisse comprehensum non dubito, tres esse personas in vnica illa diuina essentia, quod vel ab Abrahamo (vide Iosephum Antiquit. lib. 1.) vel à Iosepho Iacobi filio, vel postea ex Iudaicis libris, quorũ lectione priuari non potuerunt, quandiu Iudæi in Ægypto captiui fuerunt, didicerint. Quacunque id ratione intellexerint, mysterium hoc sanè Trinitatis ego eos ignorasse non existimo, & illud inde exausit Homerus. Agè verò id doceamus, Mineruam Iouis esse filiam idem Poeta infinitis locis scribit, Iouem autem patrem hominum & Deorum. Minerua est Dea sapientiæ, filia Iouis sine matre. Quid illud quæso aliud est, quàm Filius Deus genitus à Deo patre, Sapientia, inquam, genita ab æterno, quę cum Patre idem habet in omnia imperium? Itaque Poeta fœminino etiã genere illam extulit, cùm Deam esse dicit, non Deum. Et ita quoque appellat Spiritus sanctus, cùm Sapientiæ titulo secundam illam Trinitatis personam insignit. Quid quæso clarius? Vbi vides quomodo vera illa Dei cognitio hominum fabulosis integumentis ac inuolucris adulterata fuerit, sub quibus tamen vide vt lateat veritas. Nam qui fabulas Poetarum præcipuè de Diis pro meris nugis & cõmentis habent, parum mihi rectè sentire videntur. Ducunt enim illæ à vero capite suam originem, quod vel ex loco Homerico ipsis etiam cæcis & obstinatissimis quibusuis constabit. Atqui, inquies, duas tantùm personas hactenus docet Homero intellectas: vbi est tertia? Respondeo, satis mihi esse hoc in præsentia docuisse, neque cogi me posse vt limites illos transeam. Dicam tamen, videri mihi (nam hæc certò non pronuncio, quia etiamsi non credantur, multũ interesse ad cognitionem Dei non puto: aliunde enim, vt dixi, peti eam iubeo) pro tertia persona Mercurium à Poeta agnosci, quanquam Goropius meus Gallicorum lib. 4. pro secunda accipiat. Sed ex veterum monumentis varias opiniones colligi non est absurdum, cùm præcipuè ita sit coniuncta illa Trinitas, vt vni personæ promiscuè & confusè alterius munia & officia tribuere potuerint. Atque adeò idem Goropius sub eiusdem libri finem, Mineruam, vt nos, interpretatur: quod audire lectori non erit graue. De Minerua, inquit, quia satis multa alibi à me dicta sunt, hoc vnum hîc repetam, Mineruæ nomen Gallorum fuisse (*à Cæsare autem 6. comm. inter Deas Gallorum numeratur*) nec aliud eo significari quàm hæreditarium ducendi ius, quod æterno suo filio æternus pater addixit. Quoniam ergo pater omnia sapientiæ suæ dedit ducenda ex intimis cerebri sui abyssis, atque ea totam rerum vniuersitatem ex iis depromisit, & quotidie depromit: non male Minerua sapientiæ, & omnibus recta via & ratione faciendis, dicitur præesse. Mirifica arte & stupenda prorsus sapientia Sapientiæ nomenclatura constat. Vt enim hæreditarium omnium rerum ductum prosa designat: ita versa ichneumon vocum ritu docet, cui ducendarum rerum omnium gubernandarúmque hæreditas à Deo data est, eius quoque partes esse vt pacem accipiat inter homines & Deum. Min-erf enim idẽ est quod ducendi hæreditas. Frenim idem quod pacis consociatio, &c. Plura de hoc vocabulo & eius mysterio leges apud eundem Goropium Hermatheræ lib. 6. & 7. sed in sexto potissimum, ex quo paucula excipiemus in gratiam eorum, quibus libri ad manum non erunt. Fit autem, inquit, Minerua ex Men, & erue, siue erf: ita vt Menerua, vti vetustiores Latini vocem scribere consueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius est ducendi, ideò quòd Men idem sit quod duco: vnde *mensch*, qui se ducit, ceu *men-sich*. Nec mirum, E in I mutari, cùm id sit in creberrimo vsu. Hunc Latini ex Men fecere *Min*, pro eo quod est pecus agere siue ducere. Cui verò perpetuum est ius rerum omnium ducendarum? Ipsi nempe Veritati, & Verbo æterno, & eidem filio patris æterni, quem Deus constituit Ducem vniuersorum. *Ex te egredietur dux, qui reget Israel*, dixit ille: de hoc Duce intelligẽs, qui de semine Dauid humanã carnẽ erat assumpturus. Homerus Ageleam vocauit, quòd populi Dux esset, eámque facit primam Iouis filia[illegible] τε Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη. Hæc est origo illa, veritas ex solo Iouis cerebro genita ante omnia secula: hæc illa sapientia, quæ se dicit fabricæ mundanæ præfuisse: hæc non sapientia, sed sapientiæ potiùs Dea, & sapientiæ causa sempiterna. Arrigite aures Satyri, audite fabularum & Scripturæ sacræ consensum. Ite ineptissimi cum vestro stupore ad ventrum scholas, quibus aures non sunt, & dicite profano ore, non esse sanctas fabularum origines. Corruptæ sunt, fateor, sed ab eisdem ventribus magistris, qui idolomaniam ad ventres suos alendos, & pecore farciendos, è Sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos Christiani inuehuntur, non contra sanam & primam fabularum intelligentiam. Dea est Minerua, & verissimè Deus ipse filius, qui se veritatem, & sapientiã, & patris virtutem sinit vocari. Huic Deus dedit ducendorum omnium mundanorum, & supermundanorum potestatem sempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterità Cimbris Minerua nuncupari. Vel igitur illam ipsi filio adimite, vel mihi permittite, vt filium vernacula lingua Mineruam appellem, &c. Hæc vir ille omnium quos vnquam legi & acutissimus, & (absit dicto inuidia) in suo genere doctissimus. Quam sententiam poterat hoc loco Homerico maximè probare, tamque perspicuam reddere, vt qui de hoc dubitet, nescio quid non in dubium reuocare possit. Diximus autem initiò hanc doctrinam de Trinitate hausisse Ægyptios à Iudæis: quanquam sciam hodiernos Iudæos, quorum aliquot etiam Rabinos ea de re sum sciscitatus, illam pernegare. Persuaderi enim non possunt, vt Pater antiquior non sit filio, itaque vnicam essentiam sine illa personarum distinctione admittunt. Sed eos ex propriis eorum libris refutauit nostro tempore Petrus Galatinus Opere de Arcanis Catholicæ veritatis lib. 2. Quanquam vt hoc etiam Ægyptij inde ab Adamo vsque obtineant, absurdum esse non video. Vtut sit, videtur mihi omnino Homerus aliquid μυστηριῶδες hoc in loco reconditum habere, cùm Iouem & Mineruã hominib. & Diis imperare dicit. Quod antequã improbet lector, ab eo diligenter attendi volo.

ἀλλὰ σὺ μὲν) Cùm hoc iam statutũ sit apud Vlyssem & Telemachum vlciscendos esse procos, nunc Vlysses rationem, docet, qua totum negotiũ peragi debeat: vis autem aperta & impetus multùm afferebat periculi propter multitudinẽ (ni fallor) procorum, quam Telemachus adduxerat. Quid verò, inquies? An non etiã ea ratione Iouis & Mineruæ auxilio nixus felicem huius negotij exitũ sperare poterat? Poterat, inquam, sed temeritas etiam vitium est, quæ propitiũ Numen habere nõ solet. Temerariorum autem erat hominum in tam manifestum ruere periculum. Itaque non satis est Deum negotij alicuius fautorẽ & adiutorem habere, sed videndũ est etiam vt prudenter te geras, alioqui clemẽtia & ope diuina abuteris, quæ à prudẽtia separari non vult. Astutiam ergo meritò adhibet Vlysses ad tollẽdos procos, quæ amat prudentiæ esse comes, vbi vis nihil prodest: quam tamẽ ideò ab eadem prudentia non separamus, sed in illa nescio quomodo magis necessaria videtur. Dion olim dicebat, fortitudine nos quum iuuenes sumus, vti: at quum senescere incipimus, prudentia valere: sic in vi aperta dicerem magis fortitudinem, in calliditate prudentiam magis requiri.

αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται) Prouerbium est à Ioanne etiam Vlpio in adagiorum Epitome, & à nostro Giphanio hîc obseruatum. In omni re, inquit Vlpius, & ad omnem rem multùm valent oculi. Sic visa solùm fœmina ad amorem accẽdit: visi inimici mouent dolorem: ferrum virum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

——ἕλκεται δ' ἄνδρα σίδηρος.

Rectè. Hic est enim sensus huius loci. Cùm Vlysses Telemachum monuisset, vt arma sua reconderet, fierique id insciis procis non posset: commentus etiam est quid esset illis rogantibus, eius rei causam, responsurus, duo nempe: primùm, vt loco nitidiore reponantur: deinde, ne illi cùm altercantur, eorum occasione prælium inter se sanguinolentum concitent. Solet enim quilibet in illo contentionum æstu facilè in gladios prorumpere, si in loco opportuno fuerint. Quod Vlysses dicit, ferrum attrahere viros, nescio quid ἑλκυστικὸν illi tribuens planè eleganter, qualis vis est lapidi Herculeo in ferrum: quò nescio an sit à diuino Poeta allusum, sanè maximè inter se conuenire videntur. Non enim magis lapis ille ferrum, quàm ferrum (id est arma) viros ira percitos attrahit. Et ita quoque hunc locum interpretatur Eustathius.

ἀλλ' οἷοι) Elegans est dictum illud Pittaci apud Laertium, ὃ μέλλεις ποιεῖν, μὴ πρόλεγε· ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ. Vlysses verò hoc suum consilium non ideò tantùm celari vult, quòd si peragi non possit, ridiculus sit futurus: sed propter periculum, quod illi imminebat, si pluribus diuulgaretur. Et hæc est summa prudentia, cum eiusmodi negotia, quæ tanti sunt momenti, silentio perficiuntur, ídque quilibet experietur verum ex contrario: hoc est, si quod aggreditur, patefecerit. rarum erit enim, vt re infecta desistere non cogatur. Quid verò? inquies, etiam parentes & vxorem Vlyssis exemplo celare consilia tua volueris? Neminem, inquam, excipio; immò illud Metelli quammaximè probo, & vsurpandum ab iis qui aliquid deliberant, censeo. Quid tandem est illud? Meminit Plutarchus in libro de Garrulitate, virum illum aliqua in expeditione de consilio suo rogatum dixisse. Si tunicam meam consciam scirem huius mei arcani, exuerem eam, & exurerem. Eadem prudẽtia rex Antigonus filio suo tempus, quo castra esset moturus, occultauit his additis: Quid tu, inquit, an times ne tubam solus non exaudias? Ergo, inquit Plutarchus, ne vocem qui dem occultam ei credi-

credidit, cui regnum erat relicturus? Sanè quidem, vt docere eum voluit, vt in eiusmodi negotiis temperanter & religiosè se gereret. Vnde constat laudabile esse hoc Vlyssis institutum, quod consilium suum ne parenti quidem aut vxori patefieri voluit. Poterat enim accidere vt tum parens tum vxor aliis hoc ipsum insusurrarent, qui deinde aliis referrent, & ita detegeretur. Atqui, dices, potuit hoc deinde vterque ægrè ferre, quod nihil huius negotij resciuerint? Respondeo, præstare vt iis insciis tutò peractum sit, etiamsi id ægrè ferant (quanquam felix rei exitus eis potiùs lætitiam pariet) quàm consciis illis & cum periculo. At quale erat futurum periculum? Illud ipsum vt dixi, ne detegeretur: quod si accidisset, desperata erat & Vlyssis & totius familiæ salus. Et hoc prudentissimè obseruauit olim Eumenes: qui cùm illi allatum esset instare Craterum cum infesto exercitu, nulli ad amicorum aperuit, sed Neoptolemum esse mentitus est. Hunc enim milites nihil faciebant, illius nomen suspiciebant, & virtutem amplectebantur. Denique id nullus præterea resciuit, sed commissis signis victores Craterum occiderunt nescij, ac cadauer cognouerunt. Ita moderatum est prælio silentium, tantúmque aduersarium texit: vt amici eum, quod ipsos hac de re celasset, magis commendauerint, quàm incusauerint. Et vt incuset quis, ait Plutarchus, incusari præstat conseruatum ex eo quòd non crediderit rem, quàm perditum, eo quod crediderit, culpare. Quis autem vllum sibi locum reliquit eius, qui non reticuerit, increpandi. Si enim tectam rem oportuit, quam declarasti, improuidè eam detexisti alteri. Quòd si effusum ex te secretum in alio recondis, ad alienam finem, tua prodita, confugis. Qui si tui similis fuerit, iure peristi: sin melior seruaris insperato, quod alium repereris tibi te tua in re magis fidum. At est hic mihi amicus, huius alius quispiam, cui fidat & hic, vt huic ego: nam illi alius. Ita dum conteritur perpetua serie incontinentia, sermo fœtificat & multiplicatur, &c. plura enim ibidem ea de re Plutarchus eruditè, vt solet, disputat. Quantum autem afferat incommodi detectum consilium, docet exemplum quod idem memorat. Facta erat Romæ de tollendo Nerone coniuratio, quæ ne suum sortiretur exitum, vnius hominis loquacitas obstitit, eiúsque adeò qui eum erat trucidaturus. Is ergo pridie quàm tyrannus esset interficiendus, profectus ad theatrum, vidit quendam pro foribus ad bestias damnatum, qui erat ad Neronem deducendus: qui cum suam sortem lamentaretur, ille propius accedens in aurem hæc ei insusurrauit. Heus tu, inquit, fac votum vt diem hodiernum prætereas: cras ages mihi gratias. Id obscurè iactum excipiens ille, reputánsque stultum esse eum, qui repudiatis quæ parata sunt, sectatur imparata, salutem elegit pro iustiore certiorem. Indicauit enim Neroni vocem istius hominis. Qui statim fuit correptus & tormentis adhibitus, ea fateri coactus quæ circa necessitatem indicauerat. Aliud est ibidem exemplum festiuum quidem illud, sed quod tamen perinde doceat non esse eliminanda ea quæ taciturnitatem postulant, etiamsi à tuis vrgearis. Senatus Romanus per multos dies remotis aliis de re quapiam secreta deliberabat. Quod cùm multos suspensos teneret cogitantes quid rei ageretur: fœmina alioqui modesta, fœmina tamen importunè virũ suum & magnoperè orabat, vt declararet sibi illud arcani. Iam iuramenta & deuotiones tacituram se offerebat, quiritabatúrque cum lacrymis non haberi sibi fidem. Cuius vt Romanus hic detegeret stoliditatem, Expugnas me, inquit, mulier. Accipe rem atrocem & prodigiosam. Nunciatum nobis ab auguribus est, cassitam cum galea aurea & hasta visam volantem. Hoc portentum consideramus, faustum an infaustum sit, augurésque consulimus. Cæterùm tu tace. Sic fatus contulit se ad forum. Hæc ancillam, quæ prima ingrediebatur, appellans pectus suum tundebat, capillum vellebat, dicebátque, Heu virum meum & patriam: quid nobis fiet? volens & docens ancillam dicere, Quidnam rei est? Cui vt percunctatæ rem exposuit, clausulámque omnis garrulitatis communem adiecit: Caue hæc cuiquã dixeris, sed sile. vix ancilla ab ea est digressa, quin actutum ex aliis ancillis, cui maximè videbat ocium esse, obiicit dictum: illa amatori, qui eam adiit, enunciat. Ita cùm in forum fabula dimanasset, vt præcurrerit rumoris authorem: ex familiaribus quispiam factus ei obuiam: Modóne, inquit, domo ad forum venis? Modò admodum, infit ille. Ergo nihil audisti? Nunquid noui? Cassita visa est volans cum galea aurea & hasta. De hoc Senatum Consules habituri sunt. Tum ille arridens: Satis, inquit, strenuè mulier, nempe tibi quod dixi, pergentem ad forum me præuertit. Ac Consules quidem appellans discussit terrorem: cæterùm vxorem hoc modo vltus est. Vt domum est ingressus, Perdidisti inquit, me mulier. Arcanum illud è domo mea compertum est elatum in vulgus fuisse. Quamobrem ex tuæ linguæ incontinẽtia eundum mihi est in exilium. Quæ cum ad inficiandum se conuerteret, causaretúrque, Annon hoc tu cum trecentis audisti? Quibus, inquit, trecentis? te vt probarem, hanc fingi fabulam. Aliud exemplum subiicit idem author. Fuluius Cæsaris augusti amicus, cum annis iam grauem deplorantem audisset orbitatem suam, & quòd duobus nepotibus amissis, Posthumio, qui vnus reliquus erat, ex calumnia exule, vxoris filium adoptare Imperij successorem cogeretur: quamuis misericordiam capiendi Posthumij deliberatum sibi esset eum ab exilio reuocare. Quæ Fuluius cum accepisset, aperuit ea vxori suæ, illa Liuiæ. Liuia expostulauit cum Cæsare acriter, quòd qui iampridem id statuisset, non accerseret nepotem, sed offensionem & bellum cum successore imperij sibi concitaret. Fuluius cùm more suo eum accederet, dicerétque, Salue Cæsar: Vale, inquit, Fului. Ille percipiens id quod erat, contulit exemplò se domum, accitáque vxore: Resciuit, inquit, Cæsar me arcanum illud detexisse, ideò mortem mihi conciliabo. Meritò, inquit mulieri qui cùm tandiu matrimonium meum tenueris, non perspectam & suspectam habueris incontinentiam meam. Verùm sine me priorem emori, arreptóque pugione ante viri lectum se transfodit. Quæ omnia satis docent, tutum non esse rem arcanam cuiuis committere ac credere, quod longè ante Homerus noster docuit in Vlysse viro alioqui facundissimo, vt etiam obseruat idem Plutarchus. Quàm sint porrò arcana tegenda, docuit Zeno Philosophus: qui ne inuitus secretum quoddam prodere lingua, cogeretur, eam arrosam in tyrannum expuit. Eiusdem continentiæ exemplum habes etiam in nostro Telemacho.

ὦ πάτερ) Primùm Telemachus fidelitatem strenuitatemq; suam in hoc negotio patri pollicetur, vt dicas eum quodammodo animos sumpsisse ex patris præsẽtia: forsan propter laudem, quam ab eo audiuit in eius orationis postrema parte ad ea verba, τοῖον ἐόντα: aut etiam quod degenerem se illi in tam necessario negotio exhibere nollet. Cùm enim videret patrẽ hoc ipsum periculum subire, declinandũ sibi illud quoque non putauit. Q[u]ãtum ergo mutatus ab illo Telemacho, qui anteà dicebat se imbellem esse, audaciáque ac robore illo destitutum, quod in propulsandis iniuriis requiritur, proinde pati se tanta à procis quibus resistere non possit, qui nunc dicat animum se non remissurum: quasi dicat, experturum se etiam fortitudinem suam, vt hoc negotium peragatur. Deinde exponit quoque liberè sententiam suam, quæ aliquantulum paternæ auersatur, quod ad seruorum explorationem attinet: eam enim prætermitti vult, quia nisi longo tempore fieri potest, cùm interea spacium procis diripiendi magis bona relinquatur vt mox dicemus.

δηθὰ γὰρ αὔτως) Hunc locum ita explicat Eustathius, ἔστι δέ, inquit, ὁ τοῦ λόγου νοῦς ὅτι ἀκερδές ἐστι τὸ πειρᾶσθαί σε τῶν ἀνδρῶν, ὧν οἱ πλείους ἔξω τῆς νήσου περὶ τὴν ἤπειρον. ἐν ὅσῳ γὰρ αὐτοὺς μετέρχῃ τὰ ἐκείνων ἔργα, ἐν τοσούτῳ οἱ μνηστῆρες τὰ κατ' οἶκον ἐκκενώσουσι· διὸ καὶ συμβουλευόμενος τὸ ἄλλως ποιητέον φησίν· ἀλλ' ἤτοι σὺ γυναῖκας, &c. Nunc ergo vult Telemachus mulierum tantùm animum explorari, quia serui ita erant vndique dispersi, vt tam breui tempore explorari quoque eorum animi possent: quod si fieret, nihil promoueri, quàm vt dum vltio procorũ differtur, maius illis ocium ad dilapidandas & cõsumendas facultates Vlyssis relinquatur. Hoc ergo in aliud tempus differri monet, quia hoc negotium de vlciscendis procis celeritatem postulat. Et hoc consiliũ Telemachi salutare fuit, ab Vlysséque comprobatũ: quandoquidem illud non refellit, imò sine vllo eius responso orationem suam absoluit Telemachus. Quòd Poëtæ familiare esse vbi consensũ alicuius indicat, aliàs in Iliade memini nos obseruasse. Res ipsa etiam docebit, illi Vlyssem assensisse.

εἰ ἐτεόν γε) ἐξ οὗ δηλαδὴ ὁρμώμενος, ἔφης ἀμύντορα τὸν Δία ἡμῖν ἔσεσθαι. ὡς εἴγε μὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τότε δὴ καὶ δμώων πειρατέον καὶ ἑτέρους δὲ προσαγορευτέον ἀμύντορας: inquit noster Eustathius.

Sic hi quidem talia inter se loquebantur,
Hæc a. postea Ithacã deducta est nauis benè fabricata,
Quæ tulerat Telemachum à Pylo, & omnes socios.
Hi autem quãdo iã portũ valdè profundũ intra iuerũt,
Nauem quidem hi nigram in terram traxerunt,
Arma autem sua asportarunt magnanimi serui.
Statim autem Clytij portauerunt perpulchra dona.
At præconem præmiserunt domum ad Vlyssis

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Ἡ δ' ἄρ' ἔπειτ' Ἰθάκηνδε κατήγετο νηῦς εὐεργής,
Ἣ φέρε Τηλέμαχον Πυλόθεν καὶ πάντας ἑταίρους.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,
Νῆα μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσαν,
Τεύχεα δέ σφ' ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες·
Αὐτίκα δ' ἐς Κλυτίοιο φέρον περικαλλέα δῶρα.
Αὐτὰρ κήρυκα πρόεσαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος

Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκα Τηλέμαχος μὲν ἐπ' ἀγροῦ, νῆα δ' ἀνώγει
Ἄστυ δ' ἀποπλείειν, ἵνα μὴ δείσασ' ἐνὶ θυμῷ
Ἰφθίμη βασίλεια τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβοι.
Τὼ δὲ συναντήτην κῆρυξ καὶ δῖος ὑφορβός,
Τῆς αὐτῆς ἕνεκ' ἀγγελίης, ἐρέοντε γυναικί.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο δόμον θείου βασιλῆος,
Κῆρυξ μέν ῥα μέσῃσι μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν,
Ἤδη τοι βασίλεια φίλος παῖς εἰλήλουθε.
Πηνελοπείῃ δ' εἶπε συβώτης ἄγχι παραστὰς
Πάνθ' ὅσα οἱ φίλος υἱὸς ἀνώγει μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶσαν ἐφημοσύνην ἀπέειπε,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας, λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε.
Μνηστῆρες δ' ἀκάχοντο, κατήφησάν τ' ἐνὶ θυμῷ·
Ἐκ δ' ἦλθον μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς,
Αὐτοῦ δὲ προπάροιθε θυράων ἑδριόωντο.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως τετέλεσται
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τετελέσθαι.
Ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν ἥτις ἀρίστη·
Ἐς δ' ἐρέτας ἁλιῆας ἀγείρομεν, οἵ κε τάχιστα
Κείνοις ἀγγείλωσι θοῶς οἶκόνδε νέεσθαι.
Οὔπω πᾶν εἴρηθ' ὅτ' ἄρ' Ἀμφίνομος ἴδε νῆα,
Στρεφθεὶς ἐκ χώρης λιμένος πολυβενθέος ἐντός,
Ἱστία τε στέλλοντας, ἐρετμά τε χερσὶν ἔχοντας.
γρ. μιτεφώνει μνηστήρσιν, Ἡδὺ δ' ἄρ' ἐκγελάσας *μετεφώνεεν οἷς ἑτάροισι,
Μή τιν' ἔτ' ἀγγελίην ὀτρύνομεν· οἵδε γὰρ ἔνδον.
Ἤ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοὶ
Νῆα παρερχομένην, τὴν δ' οὐκ ἐδύναντο κιχῆναι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἀνστάντες ἔβαν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης.
Αἶψα δὲ νῆα μέλαιναν ἔσω ἠπείροιο ἔρυσσαν,
Τεύχεα δέ σφ' ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες.
Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, οὐδέ τιν' ἄλλον
Εἴων οὔτε νέων μεταΐζειν οὔτε γερόντων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ὢ πόποι, ὡς τόνδ' ἄνδρα θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Ἤματα μὲν σκοποὶ ἷζον ἐπ' ἄκριας ἠνεμοέσσας
Αἰὲν ἐπασσύτεροι· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι,
Οὔποτ' ἐπ' ἠπείρου νύκτ' ἄσαμεν, ἀλλ' ἐνὶ πόντῳ
Νηῒ θοῇ πλείοντες ἐμίμνομεν ἠῶ δῖαν,
Τηλέμαχον λοχόωντες, ἵνα φθίσωμεν ἑλόντες
Αὐτόν· τὸν δ' ἄρα τέως μὲν ἀπήγαγεν οἴκαδε δαίμων,
Ἡμεῖς δ' ἐνθάδε οἱ φραζώμεθα λυγρὸν ὄλεθρον
Τηλεμάχῳ· μηδ' ἧμας ὑπεκφύγοι. οὐ γὰρ ὀΐω
Τούτου γε ζώοντος ἀνύσσεσθαι τάδε ἔργα.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐπιστήμων βουλῇ τε νόῳ τε·
Λαοὶ δ' οὐκ ἔτι πάμπαν ἐφ' ἡμῖν ἦρα φέρουσιν.
Ἀλλ' ἄγετε πρὶν κεῖνον ὁμηγυρίσασθαι Ἀχαιοὺς
Εἰς ἀγορήν. οὐ γάρ τι μεθησέμεναί μιν ὀΐω,
Ἀλλ' ἀπομηνίσει, ἐρέει δ' ἐν πᾶσιν ἀναστάς,
Οὕνεκά οἱ φόνον αἰπὺν ἐράπτομεν, οὐδ' ἐκίχημεν.
Οἱ δ' οὐκ αἰνήσουσιν ἀκούοντες κακὰ ἔργα,
Μή τι κακὸν ῥέξωσι, καὶ ἡμέας ἐξελάσωσι
Γαίης ἡμετέρης, ἄλλων δ' ἀφικώμεθα δῆμον.
Ἀλλὰ φθέωμεν ἑλόντες ἔσω ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἢ ἐν ὁδῷ· βίοτον δ' αὐτοὶ καὶ κτήματ' ἔχωμεν,
Δασσάμενοι κατὰ μοῖραν ἐφ' ἡμέας, οἰκία δ' αὖτε
Κείνου μητέρι δοῖμεν ἔχειν ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.

Nuncium dicentem perprudenti Penelopæ.
Quòd Telemachus quidem in agro, nauem autem iussit
Ciuitatem adnauigare, vt non timens in animo
Potens regina teneras lacrymas fundat.
Hi autem obuij fuerunt præco, & diuinus subulcus,
Eiusdem gratia nuncij dicturi mulieri.
Sed quando iam iuerunt domum diuini regis,
Præco quidem medijs in ancillis dixit:
Iam regina dilectus filius venit.
Penelopæ autem dixit subulcus propè astans,
Omnia quæcunque ei dilectus filius iussit loqui.
At postquam omne præceptum denunciauit,
Perrexit ad sues, liquit autem septaq; domumq;.
Proci autem tristati sunt, mœsti suntq; in animo,
Atque exiuerunt domo apud magnum murum atrij
Illic autem ante ianuas sederunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incœpit dicere,
O amici, certè magnum opus superbè perfectum est
Telemacho via hæc, dicebamus.a.ei non perfectum iri.
Sed agite nauem nigram trahamus quæ optima,
In autẽ remiges marinos congregemus, qui velocissimè
Illis nuncient velociter domum redire.
Nondũ omne dictũ est, quãdo Amphinomus viditnauẽ
Versus ex vrbe portum per profundum intra,
Velaq; contrahentes, remosq; manibus tenentes.
Suauiter autem ridens loquutus est procis,
Ne aliquem nũcium moueamus: hi autẽ enim intus.
Aut aliquis eis hoc dixit deorum vel viderunt ipsi
Nauem aduenientem, hanc autẽ nõ poterant inuenire.
Sic dixit: hi autem surgentes iuerunt in littus maris.
Statim autem nauem nigram in terram traxerunt,
Arma autem ipsis abstulerunt magnanimi serui.
Ipsi autem in concionẽ iuerunt densi, neq. aliquẽ aliorũ
Siuerunt, neque iuuenum considere, neque senum.
His autem Antinous dixit Eupithei filius,
O amici, sic hunc virum dij malo liberarunt.
Dies quidẽ speculatores sedebãt in summitatib. vẽtosis
Semper densi, simul autem Sole occidente,
Nunquam in terra nocte dormiebamus: sed in ponto
Naui veloci nauigantes expectabamus aurorã diuinã
Telemacho insidiantes, vt interficeremus interceptum
Ipsum: hũc.a. interim quidem abduxit domum Deus,
Nos autem hic ei consultemus grauem mortem
Telemacho: neque nos subterfugiat. non enim puto
Hoc viuente perfectum iri hæc opera.
Ipse quidem enim peritus consilioq; menteque.
Populi autem non iam omnino nobis fauent.
Sed agite antequam ille cogat Achiuos
Ad concionem, non enim dimissurum ipsum puto,
Sed ad iracũdiam excitabit: dicet.a. inter oẽs surrectus,
Quoniam ei cædẽ grauem struimus, neque inuenimus.
Hi autem non laudabunt audientes mala opera.
Ne quid malum faciant, & vos expellant
Terra nostra, aliorum autem adeamus populum.
Sed præueniamus interficientes in agro procul à ciuitate:
Vel in via, vitam autem ipsi, & res habeamus,
Diuisis vt par est inter nos, domestica autem rursus
Illius matri dabimus habere, & quicũq. acceperit vxorẽ.

Si

Si autem vobis hoc verbum non placet, sed vultis
Ipsumq́ viuere & habere paterna omnia,
Ne ei res postea sufficienter animo dulces comedamus
Hic congregati, sed ex domo vnusquisque
Petat vxorem dotibus inquirens: & postea
Ducat vxorē, qui plurima dabit & cui sorte obtigerit.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
His autem Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis,
Qui ex Dulichio feraci frumenti herbosa
Dux fuit procis: maxime autem Penelopæ
Placuit verbis, mentibus enim vtebatur bonis,
Qui ipsis prudens concionatus est & dixit,
O amici, non ego interficere volo
Telemachum, arduum autem genus regium est
Interficere, sed primum deorum interrogemus cōsilia,
Siquidem laudabunt Iouis magni iura,
Ipseque interficiam, hosq́ alios iubebo.
Si auertant Dei, quiescere suadeo.
Sic dixit Amphinomus: his autem placuit verbum.
Statim postea surrecti iuerunt domum in Vlyssis,
Venientes autem sederunt in politis sedibus.
Hæc autem rursus aliud intellexit prudens Penelope,
Procis apparere immensam iniuriam habentibus:
Audiuit enim sui filij in domibus mortem.
Præco enim ei dixit Medon, qui sciebat consilia.
Perrexit autem ire domum cum famulis mulieribus.
Sed quando iam procos adiuit diuina mulierum
Stetit apud limen domus ornatè factæ
Contra maxillas tenens ornata vela:
Antinoum. a. reprehendit, verbūq́ dixit ac nominauit,
Antinoë iniuriā habēs malè cogitās, & iam te dicūt
In populo Ithacæ inter æquales esse optimum
Consilio & verbis: tu autem non talis es.
Insane, cur autem tu Telemacho cædemq́ mortémque
Struis, neque supplicum præsides curas, quibus Iupiter
Testis? neque sanctitas mala struere mutuò.
An non scis, quando huc pater tuus venit fugiens
Populum reueritus, iam enim iratus erat valde,
Quoniam latrones insequens Taphios
Affecisti dolore Thesprotos, hi autē vobis amici erant:
Hunc volebant corrumpere, & destruere dilectum cor,
Et facultates consumere sufficientes multas.
Sed Vlysses prohibuit & detinuit cupientes.
Huius nunc domū ignominiosè comedis petis. a. vxorē,
Filiumq́ interficis: me autem valde tristitia afficis.
Sed te cessare iubeo, & iubere vt & alij cessent.
Hanc. a. rursus Eurymach. Polybi filius cōtrà allocu-
Filia Icarij prudens Penelope, (tus est,
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Non est hic vir, neque erit, neque fuerit,
Qui Telemacho tuo filio manus inferet
Viuo me & in terram vidente.
Sic enim dicam, & ipsum perfectum erit.
Statim autem eius sanguis niger fluet circum lanceam
Nostram: postquam & me vrbium populator Vlysses
Sæpe genibus suis insidere faciens, carnem assatam,
In manibus posuit, tenebátque vinum rubrum.

Εἰ δ' ὑμῖν ὅδε μῦθος ἀφανδάνει, ἀλλὰ βούλεσθε
Αὐτόν τε ζώειν καὶ ἔχειν πατρώϊα πάντα,
Μή οἱ χρήματ' ἔπειτα ἅλις θυμηδέ' ἔδωμεν
Ενθάδ' ἀγειρόμενοι, ἀλλ' ἐκ μεγάροιο ἕκαστος
Μνάσθω ἐέδνοισι διζήμενος· ἡ δ' ἂν ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κεν πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ως ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσιν δ' Αμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Αρητιάδαο ἄνακτος,
Ος ῥ' ἐκ Δουλιχίου πολυπύρου ποιήεντος
Ηγεῖτο μνηστῆρσι· μάλιστα δὲ Πηνελοπείῃ
Ηνδανε μύθοισι· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν.
Ο σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ω φίλοι, οὐκ ἂν ἔγωγε κατακτείνειν ἐθέλοιμι
Τηλέμαχον, δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν, ἀλλὰ πρῶτα θεῶν εἰρώμεθα βουλάς,
Εἰ μέν κ' αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο θέμιστες,
Αὐτός τε κτενέω, τούς τ' ἄλλους πάντας ἀνώξω·
Εἰ δέ κ' ἀποτρωπῶσι Θεοὶ, παύσασθαι ἄνωγα.
Ως ἔφατ' Αμφίνομος· τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀνστάντες ἔβαν δόμον εἰς Οδυσῆος,
Ελθόντες δ' ἐκάθιζον ἐπὶ ξεστοῖσι θρόνοισιν.
Η δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε περίφρων Πηνελόπεια,
Μνηστήρεσσι φανῆναι ὑπέρβιον ὕβριν ἔχουσι·
Πεύθετο γὰρ οὗ παιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ὄλεθρον.
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο* βουλάς. *γρ. βουλάς, Αὐλῆς ἐκτὸς ἐὼν· οἱ δ' ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον. Βῆ δ' ἴμεναι.*
Βῆ δ' ἴεναι μέγαρόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Αλλ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Αντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Αντίνοον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Αντίνο' ὕβριν ἔχων κακομήχανε, καὶ δέ σε φασὶν
Ενδήμῳ Ιθάκης μεθ' ὁμήλικας ἔμμεν' ἄριστον
Βουλῇ καὶ μύθοισι· σὺ δ' οὐκ ἄρα τοῖος ἔησθα.
Μάργε, τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ράπτεις, οὐδ' ἱκέτας ἐμπάζεαι, οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Μάρτυρος; οὐδ' ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.
Η οὐκ οἶσθ' ὅτε δεῦρο πατὴρ τεὸς ἵκετο φεύγων
Δῆμον ὑποδδείσας; δὴ γὰρ κεχολώατο λίην,
Οὕνεκα ληϊστῆρσιν ἐπισπόμενος Ταφίοισιν
Ηκαχε Θεσπρωτούς· οἱ δ' ὑμῖν ἄρθμιοι ἦσαν·
Τόν ῥ' ἔθελον φθῖσαι, καὶ ἀπορραῖσαι φίλον ἦτορ,
Ηδὲ κατὰ ζωὴν φαγέειν μενοεικέα πολλήν·
Αλλ' Οδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν ἱεμένους περ.
Τοῦ νῦν οἶκον ἄτιμον ἔδεις, μνάα δὲ γυναῖκα,
Παῖδά τ' ἀποκτείνεις, ἐμὲ δὲ μεγάλως ἀκαχίζεις.
Αλλά σε παύσασθαι κέλομαι, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ικαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων·
Οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ, οὐδ' ἔσσεται, οὐδὲ γένηται,
Ος κεν Τηλεμάχῳ σῷ υἱέϊ χεῖρας ἐποίσει
Ζώοντός γ' ἐμέθεν καὶ χθονὶ δερκομένοιο.
Ωδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται.
Αἶψά οἱ αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρὶ
Ημετέρῳ· ἐπεὶ ἦ καὶ ἐμὲ πτολίπορθος Οδυσσεὺς
Πολλάκι γούνασιν οἷσιν ἐφεσσάμενος, κρέας ὀπτὸν
Εν χείρεσσιν ἔθηκεν, ἐπέσχε τε οἶνον ἐρυθρόν.

Τῷ μοι Τηλέμαχος πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν
Ἀνδρῶν, οὐδέ τί μιν θάνατον τρομέεσθαι ἄνωγα
γρ. π. Ἐκ* γε μνηστήρων. Θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι.
Ὣς φάτο θαρσύνων, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.
Ἡ μὲν ἄρ' εἰσαναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ἑσπέριος δ' Ὀδυσῆϊ καὶ υἱέϊ δῖος ὑφορβὸς
γρ. ἐπὶ σταθ- Ἤλυθεν· οἱ δ' ἄρα δόρπον *ἐπισταδὸν ὡπλίζοντο,
μιν Σῦν ἱερεύσαντες ἐνιαύσιον· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα.
Λυγρὰ δὲ εἵματα ἕσσε περὶ χροΐ, μή ἑ συβώτης
Γνοίη ἐσάντα ἰδὼν, καὶ ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Ἔλθοι ἀπαγγέλλων, μηδὲ φρεσὶν εἰρύσσαιτο.
Τὸν καὶ Τηλέμαχος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦλθες δῖ' Εὔμαιε· τί δὴ κλέος ἔστ' ἀνὰ ἄστυ;
Ἦ ῥ' ἤδη μνηστῆρες ἀγήνορες ἔνδον ἔασιν
Ἐκ λόχου; ἦ ἔτι μ' αὖτ' εἰρύαται οἴκαδ' ἰόντα;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Οὐκ ἔμελέν μοι ταῦτα μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἄστυ καταβλώσκοντα. τάχιστά με θυμὸς ἀνώγει,
Ἀγγελίην εἰπόντα, πάλιν δεῦρ' ἀπονέεσθαι.
Ὡμήρησε δέ μοι παρ' ἑταίρων ἄγγελος ὠκὺς
Κῆρυξ, ὃς δὴ πρῶτος ἔπος σῇ μητρὶ ἔειπεν.
Ἄλλο δέ τοι τόδε οἶδα· τὸ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
γρ. ἑρμαῖος Ἤδη ὑπὲρ πόλιος, ὅθι* Ἕρμαιος λόφος ἐστὶν,
Ἦα κιὼν, ὅτε νῆα θοὴν ἰδόμην κατιοῦσαν
Ἐς λιμέν' ἡμέτερον· πολλοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες ἐν αὐτῇ·
Βεβρίθει δὲ σάκεσσι καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καί σφεας ὠΐσθην τοὺς ἔμμεναι, οὐδέ τι οἶδα.
Ὣς φάτο, μείδησεν δ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Ἐς πατέρ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν· ἀλέεινε δ' ὑφορβόν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Ideò mihi Telemachus omnium multò amicissimus est
Virorum, neque ipsum mortem timere iussi
A procis: à Deo autem non est fugere.
Sic dixit hortans, huic autē ordinabat ipse mortem:
Hæc autem ascendens in superiora splendida,
Flebat posteà Vlyssem dilectū maritum, donec ei somnum
Dulcem in palpebris posuit cæsia Minerua:
Vespertinus autem Vlyssi & filio diuinus subulcus
Venit: hi autem cœnam in stabulo parabant,
Suem sacrificantes anniculum: at Minerua
Propè stans Laertiadem Vlyssem
Virga percutiente iterum fecit senem.
Turpia. a. vestimēta induit circū corpus, ne ipsū subulcus
Cognosceret indutum cōspicatus, & prudenti Penelopæ
Eat nuncians, neque mentibus obseruet.
Hunc & Telemachus prior verbum allocutus est,
Venisti diuine Eumæe, & quis in vrbe rumor est?
Nunquid iam proci superbi intrà venerunt
Ex insidijs? an adhuc me rursus obseruāt domū euntē?
Hunc. a. respondens allocutus es Eumæe subulce,
Non curæ est mihi hæc inquirere & interrogare
Ciuitatem adeuntem citissimè me animus iussit,
Nuncio perlato rursus huc redire.
Obuiauit autem mihi à socijs nuncius velox
Præco, qui iam primus verbum tuæ matri dixit.
Aliud autem tibi hoc scio: hoc enim vidi oculis,
Iam super ciuitate vbi quadratus tumultus est,
Sed iens, quando nauem velocem vidi deuenientem
In portum nostrum, multi autem erant viri in ipsa:
Grauabatur autem scutis & lanceis vtrinque acutis:
Et ipsos putant hos esse, neque aliquid scio.
Sic dixit, risit autem sacra vis Telemachi,
Patrem oculis conspicatus: fugit autem subulcum.
Hi. a. postquā igitur cessarūt labore, parauerūtq; conuiuiū,
Conuiuati sunt: neque animus indiguit cōuiuio æquali.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.

COMMENTARIVS.

ἣ δ' ἄρ' ἔπειτ' Ἰθάκηνδε) Anteà vidimus Telemachum, vbi in agros diuertisset, reliquos nauigationis socios iussisse Ithacam se conferre: nunc itaque Poeta illorum illuc aduentum describit, & vt Telemachi aduentum tum à præcone tum à subulco, & quam inde mœstitiam conceperint proci, quòd insidias ei structas nihil profecisse videant, & quæ sequuntur.

αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν) Videtur hoc moris fuisse apud veteres, vt redeuntibus vel nunciis vel iis qui ad aliquod negotium, quod omnium interesset, peragendum demandati erant, statim & euestigiò concionem haberent: quod hoc loco vides à procis vsurpatum. Peculiaris autem fuit concio, & procorum solùm reliquis omnibus tam iuuenibus quàm senibus remotis: hoc est, ni fallor, Ithacensibus ipsis, ne ea exaudirent, quæ contra eorum dominum hactenus erant machinati: frustra tamen, quia re infecta iam ij qui hanc prouinciam susceperant, reuerterunt.

ὢ πόποι) Hac oratione Antinous duo præstat. Primùm exponit quid gestum sit in illa expeditione, immò in illis insidiis, quas Telemacho struxerant, vel potiùs quid non gestum sit. Docet enim se re infecta redire, cuius causam in Deum aliquem refert, cùm sua & sociorum negligentia non acciderit, vt qui etiam noctes in mari transegerint, quò faciliùs præternauigantem Telemachum obseruare possent aurora exorta. Rectè autem suspicatur, immò, ni fallor, credit eum à Deo abductum. Id enim Mineruæ auxilio factum anteà vidimus. Vbi vides rerum incertarum euentum fortunæ non tribui, sed Deo contra profanum & impium illud dogma Epicureorum, à quo longissimè abest Homerus noster, atque adeò Homericæ omnes personæ. Deinde Antinous consilium suum de interficiendo Telemacho proponit, eámque causam illius subiicit, quòd eo viuente nullus videatur huius nuptiarum ambitus futurus finis. Sed illud non sufficiebat: aliam enim, eámque grauiorem causam sui consilij addit: quòd cùm Telemachus multùm possit apud populum tum propter prudentiam tum propter authoritatem, metuendum sit ne illi consilia procorum coacto concilio exponat de eo in itinere interimendo: qua ratione populum sine dubio ad seditionem mouendam concitabit, quòd probaturus non sit has domino suo structas fuisse insidias, vnde aduersus procos consurgent, eósque suis expellent finibus. Hoc ergo periculum vult anteuerti Telemachi morte, vt deinde faciliùs vnus è procis Penelopen bonáque illius sortiatur. Quòd si hoc consilium reliquis non placeat, suadet vt iam ab instituto desistant, & quisque iam in sua se recipiat. Qua ratione videtur grauitatem illius consilij temperasse, immò improbasse quodammodo, atque etiam hoc ipsum quod bona Telemachi dilapident & absumant. Vbi licet obseruare, quod ait Eustathius; οἷόν τι χρῆμα ὁ κακός. ἰδοὺ γὰρ, inquit, Ἀντίνοος εἰδὼς καὶ ὁμολογῶν κακὰ εἶναι τὰ τῶν μνηστήρων ἔργα, ὅμως καὶ αὐτὸς ποιεῖν ἐπιμόνως αὐτὰ βούλεται, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπεται. ὁ δὲ ποιητὴς καὶ θεόμαχον αὐτὸν παρεμφαίνει· πῶς γὰρ οὐ τοιοῦτος, ὃς διαβεβαιωσάμενος ὅτι θεὸς κακότητος ἔλυσε τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἀπήγαγεν οἴκαδε, εἶτα πάλιν αὐτῷ ἐπιτίθεσθαι βούλεται;

τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος) Nulla est tam deprauata hominum societas, in qua plerunque vnus aut alter perniciosa eius consilia non impediat: quod in hoc negotio etiam contigit. quanquam enim vnus Antinous illud consilium de Telemacho interficiendo proposuisset: tamen poterat fieri vt in vnum omnes reliqui conspirarent, quemadmodum anteà etiam de struendis ei insidiis consenserant, nisi hic Amphinomus obstitisset, cuius sententiæ postmodùm vt rectiori & æquiori subscripserunt.

νηγὸν) Diximus etiam antea lib.1.obseruandum esse, in hac multitudine procorum non regnasse ἀναρχίαν, quod etiam necessarium fuit in inuidiosa illa nuptiarum Penelopę sollicitatione, ex qua non nisi rixę oriri poterant inter procos, nisi eos ducis cuiusdam authoritas compescuisset: qua ratione factum est, vt per integrum trienniū pacificè Penelopè ambierint. Hic ergo Amphinomus principem locum inter procos obtinuit, ducisque officio defunctus est: quam authoritatem nunc quoque patefecit, cùm illud Antinoi consilium refellit & improbat, adeò moderatè tamen vt de eo nihil posset Antinous conqueri, quasi nimirum eius opera felix huius negotij successus, quem ex morte Telemachi sperabat, auerteretur. Prætexit enim pietatem, quòd res tam grauis temerè & sine Deorum consilio non sit suscipienda, proinde aggressurum se eam non esse, donec intelligat vtrum hoc Iupiter sit approbaturus.

μάλιστα δὲ Πηνελοπείῃ) Cur ergo Eurymacho potiùs erat nuptura. An quòd Eurymachus, vt sup. lib.1. diximus, calculum illum sæpius attigisset?

δεινὸν δὲ γένος) Monarchiæ studiosissimus est Homerus, ideò eam sartam tectam esse vult, ne cuiuis iniuriæ obnoxiam, nedum interfici vult ipsos Reges: quod satis Iliad.1. docuimus in illa Agamemnonis & Achillis contentione. Hîc quoque idem satis apertè testatur. Et est sanè veneranda illa potestas Regia, qua nihil est in rebus humanis magis honorificum, aut quod Deitatem ipsam magis æmuletur. Qua de re vide fragmenta Pythagoreorum, quibus à nobis conuersa anno superiore ad finem Politicorum Aristotelis cum scholiis Zuingeri & Victorij sunt edita.

Ἀντίνο' ὕβριν ἔχων) Cùm intellexerit Penelope, propositum esse ab Antinoo consilium de Telemacho interficiendo, materno affectu abrepta pergit ad procos & apud eos, maximè apud hunc Antinoum de tam scelesto consilio grauiter conqueritur: & ita quidem, vt non tam maternos quàm Regios quosdam spiritus ostentare videatur: maternos quidem, quòd filij eius causa agatur: Regios, cùm procos ab hoc instituto desistere cum quadam authoritate, qualem anteà vsurpasse non videtur, iubet. Alloquitur ergo solum Antinoum tanquam authorem huius consilij, & eum primùm conuiciis proscindit à re ipsa sumptis: docetque, eum falsò apud Ithacenses prudentiæ nomine bene audire, cùm tam perniciosa consilia, & qualia à prudente homine proficisci non possunt, proposuerit. Redarguit autem illum tum impietatis, tum ἀχαριστίας. Impietatis, quòd impium sit aliquid mali in alterum machinari: ἀχαριστίας, quòd cùm pater illius (quem Eupethen appellat Eustathius) ab Vlysse aduersus Thesprotos conseruatus esset, huius beneficij tamen immemor filius illius, huius filio mortem moliatur.

θάρσει) Subdola hac oratione Eurymachus (quem non ita pridem vidimus, nuptias Penelopæ præ reliquis omnibus sibi potuisse polliceri) Penelopæ mœstum & iratum animum lenit, & meliora eam sperare iubet de suo Telemacho, qui de vita non sit periclitaturus, donec sibi ipsi vita suppetat. Non esse enim adeò beneuolentia, qua ipsum Vlysses in pueritia complectebatur oblitum, vt Telemachum odio prosequatur: proinde minatur ei mortem, qui vim Telemacho inferre aggredietur. Hæc Eurymachus, οἷα κρυψίνους πανοῦργος καὶ ἐσχηματισμένως, vt ait Eustathius, protulit: quod ipse Poeta docet, cùm subiicit, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.

θεόθεν) Hîc maximè consistit dissimulatio & εἰρωνεία illa Eurymachi. Ambiguè enim dicit, Telemacho nihil esse à procis periculi, sed à Deo quidē posse ipsum timere. Duobus enim modis id potuit intelligi: vel ob præstitutū singulis hominibus à Deo vitæ finē, pro cōmuni moriēdi lege: vel quòd ad cōsiliū Amphinomi respexerit, quo suadebat, vt diuina iura rogarētur, vtrū fas esset Telemachū interficere: quasi ergo dicat Eurymachus, Si hoc illa diuina iura permiserint, à procis etiā ipsis interfectū iri Telemachū. Priorē sensū Penelopę intelligēdū reliquit, posteriorē ipse penes se abdidit. Et hæc est, vt dixi mera εἰρωνεία, si me ita Græci patiūtur loqui.

κλαῖεν) Hæc aliàs de Penelope vidimus, quibus mirè coniugalem illius affectum & amorem, quo tamdiu absentem: immò, vt ipsa rebatur, defunctum Vlyssem complectebatur, exprimit. Quod rarissimum est, & nescio an vnicum inter fœminas exemplum.

ἑσπέριος) Describit nunc Eumæi ex vrbe ad agros & stabulum suum reditum, & quî Vlysses à Minerua præcedenti senectutis & squalloris statui sit restitutus, ne ab Eumæo dignosceretur ex tam repētina mutatione, & eius aduentū statim Penelopæ renūciaret.

οὐκ ἔμελεν) Quid hoc est quòd Eumæus hæc sibi curæ non esse dicit, an ita parum de hero suo Telemacho est sollicitus, vt inquirere non potuerit, an proci ex insidiis quas ipsemet sciebat Telemacho esse instructas, rediissent. Existimo Eumæum duabus de causis hoc non esse perscrutatum: primùm, quòd in eo Telemachi salutem iam ampliùs non periclitari videret: deinde, quòd hoc præcipuum habuerit, vt quàm citissimè quod in mandatis habebat, exequeretur. Hanc posteriorem causam ipse expressit, quasi intelligat has esse serui partes, vt vltra id quod sibi iussum est, nihil faciat: quin hoc solùm, etiam aliis, quæ non videntur aspernanda, abiectis, diligenter & sine omni cunctatione exequatur. Tamen narrat se nauem ad portum Ithacensem appellentem vidisse, in qua fuisse procos suspicabatur, cùm turbam virorum & armis refertam nauem viderit.

Finis libri decimisexti.

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI *Odysseæ.*

IN ciuitatem cùm venisset Telemachus, enarrat matri Penelopæ peregrinationis capita. Postea Vlysses ductus ab Eumæo in Ithacam ex agris ad conuiuium Procorum ingreditur. Poeta autem refert quomodo canis agnoscit dominum. Et Eumæus in agros reuertitur, Vlysses autem inter ipsos manet.

Aliud.

R, percussisti caprariéque procéque canis quem recognouit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ *Ὀδυσσείας.*

ΕΙΣ τὴν πόλιν ἐλθὼν Τηλέμαχος διηγεῖται τῇ μητρὶ Πηνελόπῃ τῆς ἀποδημίας τὰ κεφάλαια. ὕστερον δὲ Ὀδυσσεὺς ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου εἰς Ἰθάκην ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, εἰς τὸ συμπόσιον τῶν μνηστήρων εἰσέρχεται. ὁ δὲ ποιητὴς ἀπαγγέλλει πῶς ὁ κύων ἀναγνωρίζει τὸν δεσπότην. καὶ ὡς Εὔμαιος μὲν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὑποστρέφει, Ὀδυσσεὺς δὲ ἐν αὐτοῖς μένει.

Ἄλλη.

Ῥῶ βάλες αἰπόλε μνηστῆρα τε κύων ὃν ἀνέγνω.

QVANDO verò iam matutina apparuit roseis digitis aurora,
Iam tūc postea sub pedib. ligauit pulchra calciamenta
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini:
Accepit autē fortem lāceam, quæ eius manib. cōgrueret,
Ad ciuitatem iturus, & suum allocutus est subulcum,
Euax, certè quidē ego vado in ciuitatē, vt me mater
Videat: non enim ipsam antè cessare puto
Fletúque odioso, luctúque lacrymoso,

ΗΜΟΣ δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἄστυδε ἱέμενος, καὶ ἑὸν προσέειπε συβώτην,
Ἄττ' ἤτοι μὲν ἐγὼν εἶμ' ἐς πόλιν, ὄφρα με μήτηρ
Ὄψεται· (οὐ γάρ μιν πρόσθεν παύσεσθαι ὀΐω
Κλαυθμοῦ τε στυγεροῖο γόοιό τε δακρυόεντος,

Πρίν γ' αὐτόν με ἴδηται· ἀτάρ σοί γ' ὧδ' ἐπιτέλλω,
Τὸν ξεῖνον δύστηνον ἄγ' ἐς πόλιν, ὄφρ' ἂν ἐκεῖθι
Δαῖτα πτωχεύῃ· δώσει δέ οἱ ὅς κ' ἐθέλῃσι
Πύρνον καὶ κοτύλην, ἐμὲ δ' οὔπως ἐστὶν ἅπαντας
Ἀνθρώπους ἀνέχεσθαι, ἔχοντά περ ἄλγεα θυμῷ.
Ὁ ξεῖνος δ' εἴπερ μάλα μηνίει, ἄλγιον αὐτῷ
Ἔσεται· ἦ γὰρ ἐμοὶ φίλ' ἀληθέα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ὦ φίλος, οὐδέ τοι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω·
Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. δώσει δέ μοι ὅς κε θέλησιν.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί,
Ὥς τ' ἐπιτειλαμένῳ σημάντορι πάντα πιθέσθαι.
Ἀλλ' ἔρχευ· ἐμὲ δ' ἄξει ἀνὴρ ὅδε ὃν σὺ κελεύεις,
Αὐτίκ' ἐπεί κε πυρὸς θερέω, ἀλέη τε γένηται.
(Αἰνῶς γὰρ τάδε εἵματ' ἔχω κακά) μή με δαμάσσῃ
Στίβη ὑπηοίη. ἕκαθεν δέ τοι ἄστυ φάτ' εἶναι.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ διὰ σταθμοῖο βεβήκει,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς. κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔγχος μέν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρήν,
Αὐτὸς δ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλέοισι·
Δακρύσασα δ' ἔπειτα ἰθὺς κίεν. ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι
Δμωαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠγερέθοντο,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·
ἠ. Βίδ' ἴεν *Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
θαλ. Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε δακρύσασα.
Κύσε δέ μιν κεφαλήν καὶ ἄμφω φάεα καλά,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε γλυκερὸν φάος· οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηὶ Πύλονδε
Λάθρη ἐμεῦ ἀέκητι φίλου μετὰ πατρὸς ἀκουήν.
Ἀλλ' ἄγε μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, μή μοι γόον ὄρνυθι, μηδέ μοι ἦτορ
Ἐν στήθεσσιν ὄρινε, φυγόντι περ αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχεο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγορὴν δ' ἐλεύσομαι, ὄφρα καλέσσω
Ξεῖνον ὅτις μοι κεῖθεν ἅμ' ἕσπετο δεῦρο κιόντι·
Τὸν μὲν ἐγὼ προὔπεμψα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Πείραιον δέ μιν ἠνώγεα προτὶ οἶκον ἄγοντα
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν εἰσόκεν ἔλθω.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εὔχετο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.

Quàm ipsum me inspiciat, sed tibi sic iubeo.
Hunc hospitem infelicem duc in ciuitatem, vt illic
Conuiuium mendicet, dabit autẽ ei quicunque voluerit
Panẽ & poculum, me autẽ non aliquo modo licet omnes
Homines tolerare habentem dolores animo.
Hic hospes autem si valdè irascetur, grauius ipsi
Erit: certè mihi amica vera loqui.
Hunc autem alloquutus prudens Vlysses,
O amice, neque ipse detineri cupio,
Pauperi melius est in ciuitate quàm in agris
Conuiuium mendicare. dabit.a. quicunq. voluerit.
Non enim in stabulis manere amplius aptus sum
Ad præcipienti significatori in omnibus parendum.
Sed vade: me autem ducet vir hic quem tu iubes,
Statim postquam incaluero tepor q́; factus fuerit.
(Grauiter.n. hæc vestimẽta habeo mala) ne me violet
Frigus sub matutinum. procul.a. ciuitatem dicitis esse.
Sic dixit: Telemachus autem ex stabulo egressus est,
Velociter pedib. procedens, mala autẽ procis cogitabat:
Sed postquam peruenit domos benè habitatas,
Lanceam quidem posuit portans ad columnam longam,
Ipse autem introiuit, & transiuit lapideum limen.
Hunc autem multò prima vidit nutrix Euryclea
Pelles sternens sedibus in varijs:
Lacrymans autem postea rectà iuit, circum autem aliæ
Ancillæ Vlyssis patientis congregatæ sunt,
Et osculatæ sunt amplectentes caput q́; & humeros:
Perrexit autem ire thalamum prudens Penelope
Dianæ similis & aureæ Veneri.
Circum autẽ filium dilectum iecit brachia lacrymans,
Osculata est autẽ ipsum caput & ambo lumina pulchra,
Et lugens verba velocia alloquuta est,
Venisti Telemache, dulce lumen: non te ego
Videre putabam postquam iuisti naue Pylum.
Clàm mei longè dilecti ad patris auditionem.
Sed agè mihi narra quomodo obuius venisti aspectui?
Hæc.a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Mater mea ne mihi luctũ excita, neque mihi cor (est
In pectoribus commoue fugienti grauem mortem.
Sed lota pura corpori vestimentis captis
In superiora ascendens cum seruis mulieribus,
Voue omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter perfecerit vt vices repẽdãtur.
At ego ad concionem ibo, vt vocem
Hospitem qui me illic simul secutus est venientem:
Hunc quidem ego præmisi cum diuinis socijs.
Piræum autem ipsum iussi ad domum ducentem
Accuratè diligere, & honorare donec venissem.
Sic loquutus est: huic autem firmum fuit verbum.
Hæc autem lota pura corpori vestimenta capiens,
Vouit omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter perfecerit vt vices repẽdãtur.

COMMENTARIVS.

ἀτ' ἦτοι) Pergit Telemachus in patre suo, qui Eumæo erat incognitus, tegendo, cùm simulat se eum pro hospite quodam extraneo & peregrino agnoscere. Itaque ait Eumæo, se discessum in vrbem parare: cæterùm hunc hospitem ei commendat, vt eum quoq; Ithacam deducat, ibíque commodiùs victum suum mendicet. persistit enim, vt anteà proposuerat, in denegando illi auxilio, cùm ipsemet satis aliunde angustiis rei domesticæ conflictetur, ob procorum petulantiam, qua eius bona diripiunt & consumunt. Hoc enim eum intelligere puto per illos dolores, quos se animo perferre dicit, ex ea nimirum causa. Addit prætereà ad maiorem dissimulationem contemptum eiusdem hospitis, cùm dicit etiamsi hoc ille ægrè sit laturus, cùm denegatum sibi ab eo videt omne auxilium longè grauius ei futurum. quasi dicat, Nihil proficiet sua ira, nisi quod hunc sibi insuper dolorem adiiciet: ego enim aliud ei præ-

ei præstare non possum, quòd verè, pro mea verum dicendi consuetudine, dico. Sed cur ad vrbem properat? Quia hoc iubebat pietas, vt matrem diutiùs angi ob suam absentiam non pateretur, sed conspectu suo mœstitiam eam illi quàm citissimè leniret. Aliud tamē suberat eius festinationis incentiuū, vt viam faciliorē vltioni procorum sterneret, prout antea inter se pater & filius statuerant.

ἢ ἀρίμοι) Laudandus est Telemachus ob hunc veritatis amorem: est enim amor omnium præstantissimus propter ipsius veritatis excellentiam. Et rectè illud Bacchilidis in Orchematis, vt quidam legunt apud Stob.

ἀνδρῶν δ' ἀρετὰ σοφία τε παγκρατὴς πέλει ἀλάθεια: *Hominum virtus & sapientia omnipotens in veritate sita est.*

Illam Iouis filiam eleganter & verè, si nomen Iouis in nostri Dei mutes, appellauit Pindarus Olymp. Od. 10. & Olympias

ἀλάθεια, inquit, θεῶν ὁμόπολις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη: *Veritas cœli ciuis est, & sola fruitur conuictu Deorum.*

Quid quòd etiam pulcerrima fingatur à Philemone in Pyrphoro his verbis:

οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεοὺς *Haud arte tantam pictor vllus assequi*
οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅστις ἂν πλάσαι *Statuariúsve pulchritudinem queat,*
κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθει' ἔχει. *Tantum & decorem, veritatis quantus est.*

Quam porrò semper vsurpanda sit, Menander in Hypolimæa monet:

ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν *Semper est optimum vera loqui*
ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ *Quouis tempore. Hanc ego moneo*
εἰς ἀσφάλειαν τοῦ βίου πλεῖστον μέρος. *Ad tutò viuendum præcipuam esse partem.*

At contrà mendacium quàm sit fugiendum, docuit Homerus noster Iliad. δ. cùm dicit ei Deum minimè auxiliari: οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός. Cleobulus à viro prudente & sapiente dicit esse alienum, ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός. Intolerabile esse mendacium Euripides, οὔπω χαλεπόν ἐστι τὸ ψευδῆ λέγειν. Ergo amandus nobis Telemachus aut Telemachi memoria, qui veritatem amat. Sed quid hoc est rei? nam manifestum est illius mendacium, cùm se ita malè affectum hospiti docet, aut ei opem suam denegat: immò non minus ὕπουλος est hæc illius in suo genere oratio, quàm illa Eurymachi superiore libro circa finem. Nihil obstat, inquam, siquidem opportuna mendacia nescio quid affine cum veritate habent: aut deteriora saltem non sunt, vbi præcipuè vitandi alicuius periculi causa necessariò obtruduntur. Hinc illud Pisandri, οὐ νέμεσις καὶ ψεῦδος ὑπὲρ ψυχῆς ἀγορεύειν: Non est reprehendendus, qui mendacium pro vita sua dixerit. Et illud Diphili,

καιρῷ τεθέμενον ψεῦδος ὡς καρπὸν φέρει: *Mendacium positum in tempore, lucrum seu fructum affert.*

Hinc manat, quòd Socrates apud Platonem lib. 3. de Repub. mendacia magistratibus solùm permittit, idque ciuium hostiúmve ratione, ad communem ciuitatis vtilitatem. Itaque κατά τι probabimus mendacia, quale fuit hoc Telemachi, & alibi ipsius Vlyssis.

ὦ φίλος) Hospitis etiam personam cautè sustinet coram Eumæo Vlysses, & id maxime se optare dicit, vt in vrbem deducatur duabus de causis. primùm, quòd commodius ei sit in vrbe mendicare, quàm in agris: deinde, quòd etiam minimè amplius sit aptus ad diutiùs in stabulis commorandum, vt ea omnia faciat quæ aliquis imperauerit, propter grauem videlicet in ætatem, quæ præ imbecillitate minus est his rusticorum ministeriis abeundis apta, vt etiam enarrat Eustathius.

δακρύουσα) Harum lacrymarum in medio gaudio causas alibi exposuimus.

λάθρη) Cùm Homerus scribat inscia Penelope illud iter à Telemacho susceptum fuisse, miratus sum sæpe vnde Ouidius eam ita scribentem Vlyssi faciat: *Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua*

Misimus: incerta est fama remissa Pylo. *Misimus & Sparten, Sparte quoque nescia veri.*

quasi nimirum ex consilio Penelopæ eò sit profectus Telemachus. Poteramus dicere, Ouidium alios à Penelope missos intelligere, nisi paulò pòst id se de Telemacho intellexisse manifestè testaretur, cum dicit Penelope:

Ille (Telemachus) *per insidias penè est mihi nuper ademptus,* *Dum parat inuitis omnibus ire Pylon.*

Existimo ergo Penelopen ibi captare Vlyssis animum, cùm se de eo tam sollicitam fuisse doceat, vt hinc inde famam de eo perquisiuerit longis etiam peregrinationibus filio suo demandatis. Et eò respexit, ni fallor, Ouidius: nisi, quod non audeo asserere, eum μνημονικοῦ ἁμαρτήματος accusemus.

μήτηρ ἐμή) Matri suæ Telemachus narrationem suæ nauigationis denegat, quòd ea sine luctu fieri à se non posset, qui periculum mortis euasisset. Quid verò? an ita procliuis ad lacrymas hic adolescens, ac ita molli pectore, vt id commemorare præ metu lacrymarum non sustinuerit? Id forsan ætati illius teneriusculæ concedendum, aut si iam eum vis agnosci Telemachum, qui se ad vlciscendum procos instruat, hunc næuum in eo obseruabimus. Vel etiam cùm ad alia properaret, hac ratione præcidit longioris confabulationis ansam. Itaque iubet Penelopen pro suo reditu Diis litare, quæ pietas est insignis, si pluralitatem Deorum exceperis: quam tamen videtur tacitè ad vnitatem referre, cùm addit, αἴκε ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ. In pluralitate, inquam, solam vnitatem aperte, ni fallor intelligit. Et hic locus diligenter est notandus. Nam cùm Telemachus hoc beneficium salutis vni Mineruæ acceptum referre debuerit, tamen Diis omnibus agit gratias: id est, Si mihi fas sacra immiscere profanis, tribus Deitatis personis: quas cùm veteres desciscente paulatim vera Dei cognitione, & illius cultu adulterato explicarent, personas illas pro essentiis acceperūt, hinc paulatim pluralitas illa Numinum inualuit. Quod vt sic interpreter, facit, vt dixi, quod subiicit, facienda esse omnibus Diis illa sacrificia, vt à Ioue auxilium ad rependendam procis hanc iniuriam petant. nam cur non ab omnibus Diis petendum esse quoque diceret? Hæc quibusdam nimis arguta videbuntur, sed illi per me sibi sapiant: ego tum demum maximè delector, cùm aliena à solida pietate non esse scripta Homerica video, quicquid scioli nonnulli clamitent.

ἡ δ' ὑδρηναμένη) Quàm sit purè & nitidè accedendum ad Numen, aliàs quoque diximus. Hîc maior puritas fuit, vt quæ non solùm in corpore fuerit, sed etiam in vestibus.

Telemachus autem postea ex domo iuit bantur:
Lāceam habens, simul hunc canes pedib. veloces seque-
Diuinam huic gratiam perfudit Minerua.
Hunc autem omnes populi aduenientem admirabātur.
Circum autem ipsum proci superbi congregati sunt
Felicia illi optātes, mala autē mentib. profūda cogitabāt.
At hic horū quidē postea effugit multam multitudinem.
Sed vbi Mentor sedebat, & Antiphus & Halitherses,
Qui ei à principio paterni erant amici:
Illic sedit iens, hi autem interrogabant singula,
Hos autem Peireus lancea inclytus iuxta venit,
Hospitē ducens ad concionē per ciuitatē, neq. adhuc diu
Telemachus hospite longè versus est, sed astitit:
Hunc & Peireus prior verbum alloquutus est,
Telemache statim concita meam ad domum mulieres:
Vt tibi dona mittam quæ tibi Menelaus dedit.
Hunc a. rursus Telemachus prudens cōtrà alloq. est,
Piræe, non enim scimus quomodo erunt hæc opera:

Τηλέμαχος δ' ἄρ' ἔπειτα διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη·
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἀμφὶ δέ μιν μνηστῆρες ἀγήνορες ἠγερέθοντο
Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Αὐτὰρ ὁ τῶν μὲν ἔπειτα ἀλεύατο πουλὺν ὅμιλον,
Ἀλλ' ἵνα Μέντωρ ἧστο καὶ Ἄντιφος, ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοι ἦσαν ἑταῖροι,
Ἔνθα καθέζετ' ἰών· τοὶ δ' ἐξερέεινον ἕκαστα.
Τοῖς δ' ἐπὶ Πείραιος δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἦλθεν,
Ξεῖνον ἄγων ἀγορήνδε διὰ πτόλιν· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Τηλέμαχος ξείνοιο ἑκὰς τράπετ', ἀλλὰ παρέστη·
Τὸν καὶ Πείραιος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Τηλέμαχ', αἶψ' ὄτρυνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα γυναῖκας·
Ὥς τοι δῶρ' ἀποπέμψω ἅ τοι Μενέλαος ἔδωκε.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα.
Πείραι', οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·

Εἴκεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισι
Λάθρη κτείναντες, πατρώϊα πάντα δάσονται,
Αὐτὸν ἔχοντά σε βούλομ' ἐπαυρέμεν ἤ τινα τῶνδε·
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τούτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
Δὴ τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα χαίρων.
Ὣς εἰπὼν, ξεῖνον ταλαπείριον ἦγεν ἐς οἶκον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Ες δ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βάντες ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα,
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Μήτηρ δ' ἀντίον ἷζε παρὰ σταθμὸν μεγάροιο,
Κλισμῷ κεκλιμένη, λέπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχ', ἤτοι ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Λέξομαι εἰς εὐνὴν, ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχεθ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἐς Ἴλιον· οὐδέ μοι ἔτλης
Πρὶν ἐλθεῖν μνηστῆρας ἀγήνορας εἰς τόδε δῶμα,
Νόστον σοῦ πατρὸς σάφα εἰπέμεν εἴ που ἄκουσας.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι μῆτερ ἀληθείην καταλέξω·
Ὠχόμεθ' ἔς τε Πύλον καὶ Νέστορα ποιμένα λαῶν,
Δεξάμενος δέ μ' ἐκεῖνος ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν,
Ἐνδυκέως ἐφίλει, ὡσεί τε πατὴρ ἑὸν υἷα
Ἐλθόντα χρόνιον νέον ἄλλοθεν, ὣς ἐμὲ κεῖνος
Ἐνδυκέως ἐκόμιζε σὺν υἱάσι κυδαλίμοισι.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος οὔποτ' ἔφασκε
Ζωοῦ οὐδὲ θανόντος ἐπιχθονίων τευ ἀκοῦσαι,
Ἀλλά μ' ἐς Ἀτρείδην δουρικλυτὸν Μενέλαον
Ἵπποισι προὔπεμψε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
γρ. πολλοὶ Ἔνθ' ἴδον Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα* πολλὰ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὅττευ χρηΐζων ἱκόμην Λακεδαίμονα δῖαν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πᾶσαν ἀληθείην κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,
Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
γρ. ὁ δ' ἐπεί- Βοσκομένη, *ὁ δ' ἔπειτα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνὴν,
σα εἰω Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστὰς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί·
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς.

Si me proci superbi in domibus
Clàm interfecto paterna omnia diuident,
Ipsum habentem te volo frui, quàm aliquem horum.
Si ego his cædem & mortem cogitabo,
Iam tunc mihi gaudenti porta ad domos gaudens.
Sic loquutus, hospitem miserum duxit in domum.
At postquam iuerunt domos benè habitatas,
Vestem quidem deposuerunt in lecticisq; sedilibusq;.
In balnea euntes benè polita lauati sunt.
Hos.a.postquã igitur famulæ lauarũt & vnxerũt oleo,
Circum autem vestes preciosas iecerunt & interulas,
Ex autem balneo euntes in sedibus sederunt.
Aquam lauandis manib.a.serua gutturnio infudit portans
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, iuxta autem politam parauit mensam.
Panem autem veneranda gubernatrix apposuit portãs
Cibis multis impositis largiens de præsentibus.
Mater autem contrà sedit ad valuas domus
In sede declinata tenues lanas versans.
Hi autem in cibos promptos adiacentes manus iecerũt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem verbis incœpit prudens Penelope,
Telemache, certè ego in cœnaculum vbi conscendero
Dormiam in lectum qui mihi suspiriosus factus est,
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit cum Atridis ad Ilium, neque mihi sustinuisti
Antequam venirent proci superbi in hanc domum,
Reditum tui patris apertè dicere sicubi audiuisti.
Hanc.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est,
Tibi enim mater veritatem narrabo:
Iuimus inque Pylum & Nestorẽ pastorem populorum,
Susceptum autem me ille in altis domibus
Accuratè dilexit tanquam pater suum filium
Venientem longo pòst tempore nuper aliunde, sic me ille
Studiosè curauit cum filijs gloriosis.
At Vlyssem miserum nunquam dixit
Viuum, neque mortuũ circa terrestriũ aliquẽ audiuisse.
Sed me in Atridem lancea inclytum Menelaum
Equis præmisit, & curribus conglutinatis,
Illic vidi Argiuam Helenam, cuius gratia multi
Argiui Troianiq; deorum voluntate laborarunt.
Interrogauit autẽ statim postea voce bonus Menelaus:
Quo indigens iuerim Lacedemona diuinam.
At ego huic omnem veritatem dixi,
Et tunc iam verbis respondens, alloquutus est,
O papè, certè iam fortis viri in lecto
Voluerunt dormire impotentes ipsi cùm sint.
Sicut quando in arboreto cerua fortis leonis
Hinnulos dormire faciens nuper natos lacte nutritos,
Colles inquirit, & valles herbosas
Pascens, hic autem postea suum ingressus est cubile,
Ambobus autem his turpem mortem præbuit
Sic Vlysses illis turpem mortem afferet.
Vtinam enim ô Iupiter pater & Minerua & Apollo
Talis, qualis olim benè ædificata in Lesbo
Ex prouocatione cũ Philomelide luctatus est surrectus.
Deiecit.a.fortiter, gauisi sunt autem omnes Achiui:
Talis nimirùm cum procis versaretur Vlysses.
Omnes

Omnes & citò morituri fierēt & amararū nuptiarum.
Hæc autem quæ me interrogas & precaris, non ego
Alia præter verum dixerim obliquè, neque decipiam:
Sed quæ quidem mihi dixit senex marinus verax,
Horum nullum ego occultabo verbū, neque abscondam.
Dixit ipsum illa in insula, vidisse fortes dolores habentē
Nymphæ in domibus Calypsûs, quæ ipsum necessitate
Detinet, illa autē nō poterat suā in patriā terrā venire.
Non enim adsunt naues remigabiles & socij,
Qui & ipsum mitterent in lata dorsa maris.
Sic dixit Atrides lancea inclytus Menelaus.
His peractis discessi, dederunt autem mihi ventum
Immortales, qui me velociter dilectā in patriā miserūt.
Sic dixit, huic autem animum in pectoribus mouit.
His autem & loquutus est Theoclymenus diuinus,
O mulier venerabilis Laertiadæ Vlyssis,
Certè hic non apertè scit, meum autem attende verbū:
Verè enim tibi vaticinabor, neque occultabo.
Sciat nunc Iupiter primùm deorū hospitalisq́; mensa,
Domusq́; Vlyssis strenui quam adueni,
Quòd certè Vlysses iam in patria terra
Sedens vel serpens hæc auditurus mala opera
Est; at procis malum omnibus serit:
Talem ego auem benè tabulata in naui
Sedens obseruaui, & Telamacho clamaui.
Hunc. a. rursus alloquuta est prudens Penelope.
Vtinam hoc hospes verbum perfectum esset,
Ideò citò cognosceres amicitiamque multáque dona
Ex me, vt aliquis te obuius beatum prædicaret.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabantur, & tragulas mittendo
In facto pauimento, vbi antea iniuriam habebant.
Sed quando iam cœnandi tēpus erat, & venerunt oues
Vndique ex agris, hi verò duxerunt qui antea,
Et tunc iam ipsis dixit Medon, hic enim maximè
Placebat præconum & ipsis affuit conuiuio.
Iuuenes postquam iam oēs delectati estis mēte certami (nibus
Ite in ædes, vt paremus conuiuium.
Non enim incommodum est tempore cœnam capere.
Sic dixit, hi autem surrecti fuerunt domū vnusquisq.
At postquam venerunt in ædes benè habitatas,
Vestes quidem deposuerunt in sedibus thronisq́;,
Hi autem mactauerunt oues magnas & pingues capras.
Mactauerunt. a. sues pingues, & bouem armentariam
Conuiuium parantes: hi autem ex agro ad ciuitatem
Properè se accingebāt, vt irēt Vlyssesq́; & diuus subulc°.
Inter hos. a: verba incœpit subulcus princeps virorum,
Hospes quoniā autē postea ad ciuitatē ire valdè cupis
Hodie, sicut iussit dominus meus, certè te ego
Hic vellem stabulorum custodem fieri:
Sed vereor, & timeo, ne mihi in posterum
Excandescat, difficiles autem dominorum sunt minæ.
Sed agè nunc eamus, iam enim inclinauit maximè
Dies, at citò vespera frigidiùs aderit.
Hūc autē respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Cognosco, mente teneo: hæc iam intelligenti iubes.
Sed eamus, tu autē postea assiduè duc,

Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ' ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω.
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτὴς,
*Ὧν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἐπικεύσω, γρ. τῶν
Φῆ μιν ὅ δ' ἐν νήσῳ* ἰδέειν κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα, γρ. θαλερὸν κατὰ δάκρυ-χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ὣς φάτο, τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδὴς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἤτοι ὅ δ' οὐ σάφα οἶδεν· ἐμεῖο δὲ σύνθεο μῦθον·
Ἀτρεκέως γάρ σοι μαντεύσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ὡς ἤτοι Ὀδυσεὺς ἤδη ἐν πατρίδι γαίῃ
Ἥμενος ἢ ἕρπων, τάδε πευθόμενος κακὰ ἔργα.
Ἐστὶν, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὸν πάντεσσι φυτεύει.
*Τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηὸς γρ. οἷον
Ἥμενος ἐφρασάμην, καὶ Τηλεμάχῳ ἐγεγώνευν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη·
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ *δειπνηστὸς ἔην, καὶ ἐπήλυθε μῆλα γρ. δείπνηστος
Πάντοθεν ἐξ ἀγρῶν, οἱ δ' ἤγαγον οἳ τὸ πάρος περ,
Καὶ τότε δή σφιν ἔειπε Μέδων (ὃς γάρ ῥα μάλιστα
Ἥνδανε κηρύκων, καί σφιν παρεγίνετο δαιτί)
Κοῦροι, ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθητε φρέν'* ἀέθλοις, γρ. ἀέθλων
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' ἐντυνώμεθα δαῖτα.
Οὐ μὲν γάρ τι χέρειον ἐν ὥρῃ δεῖπνον ἑλέσθαι.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀνστάντες* ἔβαν, πείθοντο δὲ μύθῳ. γρ. ἔβαν οἶκόν δὲ ἕκαστος.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς μεγάλους καὶ πίονας αἶγας·
Ἱέρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην,
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι· τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλινδε
Ὠτρύνοντ' Ὀδυσεύς τ' ἰέναι καὶ δῖος ὑφορβός.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δ' ἤπειτα πόλινδ' ἰέναι μενεαίνεις
Σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμὸς, ἦ σ' ἂν ἔγωγε
Αὐτοῦ βουλοίμην σταθμῶν ῥυτῆρα γενέσθαι·
Ἀλλὰ τὸν αἰδέομαι, καὶ δείδια μή μοι ὀπίσσω
Νεικείῃ. χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἴομεν. δὴ γὰρ μέμβλωκε μάλιστα
Ἦμαρ, ἀτὰρ τάχα τοι ποτὶ ἕσπερα ῥίγιον ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν, σὺ δ' ἔπειτα διαμπερὲς ἡγεμόνευε.

Δὸς δέ μοι, εἴ ποθί τοι ῥόπαλον τετμημένον ἐστίν,
Σκηρίπτεσθ', ἐπειὴ φάτ' *ἀεισφαλὲ' ἔμμεναι ὁδόν. — γρ. ἀεισφαλέσ' ἔμμεναι ὁδὸν
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Εὔμαιος δ' ἄρα οἱ σκῆπτρον θυμαρὲς ἔδωκεν.
Τὼ βήτην, σταθμὸν δὲ κύνες καὶ βώτορες ἄνδρες
Ῥύατ' ὄπισθε μένοντες. ὁ δ' ἐς πόλιν ἦγεν ἄνακτα
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κάτα παιπαλόεσσαν
Ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν, καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
Τυκτὴν, καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται,
Τὴν ποίησ' Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος
Πάντοσε κυκλοτερὲς, κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
Ὑψόθεν ἐκ πέτρης, βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
Νυμφάων, ὅθι πάντες *ἐπιρρέζεσκον ὁδῖται· — γρ. ἐπιρρέζεσκον
Ἔνθά σφεας ἐκίχαν' υἱὸς Δολίοιο Μελανθεὺς,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες.
Τοὺς δὲ ἰδὼν νείκεσσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε
Ἔκπαγλον καὶ ἀεικές· (ὄρινε δὲ κῆρ Ὀδυσῆος)

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει·
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
Πῇ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πτωχὸν ἀνιηρὸν, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρα;
Ὃς πολλῇσι φλιῇσι παραστὰς *φλίψεται ὤμους, — γρ. θλίψεται
Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ *ἄορας οὐδὲ λέβητας. — γρ. ἄορα
Τόν κ' εἴ μοι δοίης σταθμῶν ῥυτῆρα *γενέσθαι, — γρ. λιπάδας
Σηκοκόρον τ' ἔμεναι, θαλλόν τ' ἐρίφοισι φορῆναι,
Καί κεν ὀρὸν πίνων, μεγάλην ἐπιγουνίδα θεῖτο.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθεν, οὐκ ἐθελήσει
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσων κατὰ δῆμον
Βούλεται αἰτίζων βόσκειν ἣν γαστέρ' ἄναλτον.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Αἴ κ' ἔλθῃ πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Πολλά οἱ *ἀμφὶ κάρη σφέλα ἀνδρῶν ἐκ παλαμάων — γρ. ἀμφικάρη
Πλευραὶ ἀποτρίψουσι, δόμον κάτα βαλλομένοιο. — γρ. Πλευρὰς
Ὡς φάτο, καὶ παριὼν λὰξ ἔνθορεν ἀφραδίῃσιν
Ἰσχίῳ· οὐδέ μιν ἐκτὸς ἀταρπιτοῦ ἐστυφέλιξεν,
Ἀλλ' ἔμεν' ἀσφαλέως· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς,
Ἠὲ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἕλοιτο,
Ἢ πρὸς γῆν ἐλάσειε κάρη, *ἀμφ' οὖδας ἀείρας· — γρ. ἀμφουδὶς ἐρείσας
Ἀλλ' ἐπετόλμησε, φρεσὶ δ' ἔσχετο· τὸν δὲ συβώτης
Νείκεσ' ἐσάντα ἰδών· μέγα δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διὸς, εἴ ποτ' Ὀδυσσεὺς
Υ̓́μμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε, καλύψας πίονι δημῷ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, τόδε μοι κρηήνατ' ἐέλδωρ·
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνὴρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων·
Τῷ κέ τοι ἀγλαΐας γε διασκεδάσειεν ἁπάσας,
Τὰς νῦν ὑβρίζων φορέεις, ἀλαλήμενος αἰεὶ
Ἄστυ κατ', αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Ὢ πόποι, οἷον ἔειπε κύων ὀλοφώϊα εἰδὼς,
Τόν ποτ' ἐγὼν ἐπὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι.
Αἲ γὰρ Τηλέμαχον βάλοι ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Σήμερον ἐν μεγάροις, ἢ ὑπὸ μνηστῆρσι δαμείη,

Da autem mihi sicubi baculum incisum est,
Vt innitar, quoniam dicitis valde lubricam esse viam:
Dixit & circum humeros turpem imposuit peram
Densis scrutis rimosam: tortilis vero erat funis.
Eumæus autem ei baculum gratum dedit.
Hi iuerunt, stabulum autem canes & pastores viri
Custodiebant à tergo manētes, hic.a.in ciuitatē duxit regem
Pauperi tristi similem & seni.
Baculo innitentē, hæc.a.tristia circū corpus vestimenta indutus erat.
Sed quando iam euntes viā in asperam
Ciuitatem propè erant, & in fontem peruenerant
Factam, pulchrè fluentem, vnde aquam capiūt ciues,
Quam fecit Ithacus, & Nereitus & Polyctor,
Circum autem alnorum aquis nutritarum erat nemus
Vndiq. circulare, frigida autem defluebat aqua
Ex alto ex petra, ara autem desuper facta erat
Nympharum, vbi omnes sacrificabant viatores.
Illic ipsos inuenit filius Dolij Melanthius.
Capras ducens, quæ omnibus antecellebant gregibus,
Cœnam procis, duo autem simul sequebantur pastores.
Hos .a. cōspicatus increpauit, verbūq; dixit & cōpellauit
Terribiliter & indecēter (mouit autē animum Vlyssis)
Nūc quidem iam valde omninò malus malum ducit:
Sic semper similem ducit Deus ad similem.
Quò iam hunc voracem ducis immanis subulce,
Pauperem, tristem, conuiuiorum destructorem?
Qui multis liminibus astans frangetur humeros,
Petens, frustrà, non enses neque lebetes.
Hunc si mihi dares stabulorum custodem fieri
Vt esset stabuli curator & pabulum hœdis portaret,
Et serum bibens magnum genu premeret.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicit, non volet
Opus adire, sed trepidus in populo
Vult petens pascere suum ventrem insatiabilem.
Sed edico hoc, & perfectum erit:
Si iuerit in ædes Vlyssis diuini,
Multa ei circum caput scabella virorum ex manibus
Latera atterent per domum percussi.
Sic dixit, & adiens calce irruit insipientijs
Coxa, neque ipsum extra viam demouit,
Sed firmus permansit: hic autem cogitauit Vlysses,
An irruens baculo animum auferret,
An ad terram deijciat caput circa pauimētum sublatū:
Sed pertulit, mētibus autē retētus est: hunc.a. subulcus
Increpauit cōtrà cōspicatus, valdè.a. precatus est manib. sublatis,
Nymphæ fontanæ filiæ Iouis, si vnquā Vlysses
Vobis fæmora combussit cooperta pingui nidore
Agnorum & hædorū, hoc mihi perficite desiderium:
Vtinam veniat ille vir ducat autem ipsum numen.
Sic tibi delicias q; disparet omnes,
Quas iniurius profers errabundus semper
Per ciuitatem, at pecora mali corrumpunt pastores.
Hūc.a. rursus alloquutus est Melanthius custos caprarum,
O amici, quale dixit canis astutias sciens,
Hunc aliquando ego in naui benè tabulata nigra
Agam lōgè Ithacæ, vt mihi victum multum inueniat.
Vtinam.n. Telemachū interficiat argentei arcus Apollo
Hodie in ædibus, vel à procis interficiatur,

Sicut Vlyssis longè periȷt reditus dies. Ὡς Ὀδυσῆϊ γε τηλοῦ ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ.

COMMENTARIVS.

ἀμφὶ πόδ' γυιοῖς) Vide quæ iam anteà lib.2.pag.17.annotauimus.

ἰδὲ' ἀγορεύοντες) Quanta est, quæso, hominum nequitia, qui aliud clausum in pectore, aliud in ore promptum habent: & cùm alicui malè volint, ei tamen verbis beneuolentiam suam mentiuntur. Eum se perinde atque inferos odisse Achilles diceret. Quid ergo de procis sentias, qui misero Telemacho ita blandiantur, cùm tamen ei moliantur mortem? Eos quanti fecerit, docuit Telemachus, cùm eos reliquit, & ad veteres illos ac longè sinceriores amicos Mentorem, Antiphum, & Halithersem se contulit.

εἶναι ἐμὲ μᾶλλον ἤ περ) Exemplum est donationis, quæ vocatur mortis causa: quod à Iustiniano lib.2.Instit.tit.7.laudatur. Est autem mortis causa donatio, quæ propter mortis fit suspicionem: quum quis ita donat, vt si quid humanitùs ei contigisset, haberet is qui accipit: sin autem superuixisset is qui donauit, reciperet: vel si eum donationis pœnituisset, aut prior decesserit is cui donatum est. Et paulò pòst: Et in summa mortis causa donatio est, cùm magis se quis velit habere, quàm eum cui donat: magísque eum cui donat, quàm hæredem suum. Hæc sunt verba Imperatoris, tùm hunc locum ad illustrationem subiicit.

τοὶ ἐρέω) Exponit nunc Telemachus Penelopæ itineris sui successum, & quid tandem certi de Vlysse intellexerit, idque paucis: quod nos pluribus à Poeta commemoratum iam anteà vidimus, vbi ea à nobis annotata reperies, quæ non sunt hîc denuò inculcanda, ad vitandum repetitionis fastidium.

ἤτοι ὅδ' οὐ σάφα) Hic Theoclymenus aduentum Vlyssis Penelopæ manifestè exponit, quem iam ex illo prodigio quod ipsis egressis è mari apparuit, vt anteà vidimus: cùm tamen ibi nihil apertè ea de re dixisset, quod tamen se fecisse in fine dicit: quia videlicet obscurè id ipsum indicabat, quod & subodoratum Telemachum ibidem obseruabamus. Atque id quidem coniectabat Vates, sed omnes negotij circumstantias non videtur intellexisse, alioqui cur hoc ignorare Telemachum diceret?

δίσκοισιν τέρποντο) Non tam ignaua fuit illa procorum natio, vt alibi quoque diximus, quin honestis quoque exercitationibus occuparentur, idque præcipuè ante quàm cibum sumerent, quod ad corporis valetudinem multùm conducere intelligebant. Ideò etiam Hippocrates, πόνοι, inquit, σιτίων ἡγείσθωσαν. & Galenus lib.2.de Sanitate tuenda, ὅτι δὲ (ἡ ἄσκησις) ἐκκαθαίρει τοὺς πόρους καὶ κενοῖ τὰ περιττώματα, κάλλιον αὐτὴν πρὸ τῶν σιτίων παραλαμβάνεσθαι. id est: Quoniam exercitatio & exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit, vtilius est eam ante cibos adhiberi. Celsus lib.1.cap.2. Quem, inquit, interdiu vel domestica, vel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet, &c. Hinc apud Herodotum legimus, Ægyptiam iuuentutem Amasis edicto non prius cibum cepisse, quàm centum octoginta stadia percurrisset. Cyrus quoque teste Xenophonte, nunquàm cœnasse fertur, priusquam sudaret, aut laborem aliquem rerum bellicarum, aut rusticarum obiisset, ideóque secunda perpetuò valetudine vsus fuisse dicitur: qui suos quoque ἀνιδρώτους ad prandium cœnámve accedere noluit. Quàm sit porrò dulcis post illam exercitationem cibus, docuimus Iliad.λ.in illa δρυτόμος comparatione. Vide Stuckium Antiquit.conuiual.lib.2.cap.24.

χλαίνας) Obseruandus est hic mos vestes ante cœnam aut prandium deponendi: sed hoc de vestibus superioribus est intelligẽdum. Apud Iudæos autem palliis amicti olim accumbebant. In Aulis quoque, & nobilium ædibus, inquit Stuckius Antiq. Conuiu.lib.2. cap.34.ac magnæ dignitatis, authoritatísque virorum conuiuiis, moris est in Germania, vt conuiuæ palliis amicti accũbant: quæ deponere inciuile valde ac rusticum habetur, nisi id Princeps aut nobilis, qui supremum in conuiuio locum obtinet, omnino voluerit.

ξεῖν' ἐπεὶ) Monet hospitem Eumæus de profectione ad vrbem iuxta Telemachi mandatũ, qui se obtemperare malle docet, quàm propriis studere commodis. Poterat enim illum apud se retinere, & eius ministerio ad stabulorum custodiam vti, quod etiam in animo habuerit: iram tamen heri subueritus ei potiùs quàm suæ vtilitati inseruit. Vbi obseruandum est optimi & fidelis serui exemplum, qui sua negotia domini negotiis postponit: adeò vt dicere potuerit quod ille seruus, ni fallor, apud Menandrum,

ἐμοὶ πόλις ἐστὶ, καὶ καταφυγὴ, καὶ νόμος ὁ δεσπότης, πρὸς τοῦτον ἕνα δεῖ ζῆν ἐμέ.
καὶ τοῦ δικαίου τοῦ τ' ἀδίκου παντὸς κριτής

Seruis quoque præceptum dedit Euripides, quo monentur vt omnibus in rebus dominis suis placeant:

αἰεὶ δ' ἀρέσκειν τοῖς κρατοῦσι ταῦτα δεῖ δούλοις ἄριστα, κἀφ' ὅτῳ τις ταγμένος ἦν τις, αἰδέοντα δεσπότας ποιεῖν.

καὶ δείδια) *Serui qui culpa carent & metuunt, ij solent heris Esse vtiles. Nam illi qui nihil metuunt, postquam malum Promeriti sunt, tunc metuunt.* Plautus in Menæchmis. Vnde potest colligi, quid de nostro Eumæo sentiendum sit, heri sui iram metuente. Sed probi serui tamen videtur esse non metu, sed beneuolentia ex libera voluntate, qua heri commodis velificatur, ea facere quæ grata & iucunda ei intellexerit. Et id Plautus in Sticho videtur innuere, cùm dicit:

Qui manet vt moneatur semper seruus homo officium suum, Nec voluntate id facere meminit seruos, is habitu haud probus est.

Sed notandum est, non esse hunc quoque metum à probis seruis alienum, quòd cum beneuolentia sit coniunctus.

νυμφάων) Cùm Ithaca insula fuerit, ac proinde aquis referta, & aquarum Numina apud Veteres existimatæ sint Nymphæ: verisimile est, Nymphas multùm honoris & cultus tribuisse Ithacẽses, maximè verò Vlyssem. Anteà enim antrum Nympheum vidimus, nunc denuò sacellum earundem, in quo ipsis omnes viatores sacrificasse dicuntur. Vbi vides adhuc vmbram pietatis, cuius vsu ne in ipsa quidem peregrinatione carere voluit δύσ'ις illa antiquitas.

νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ) Proteruus hic Melanthius Eumæo & hospiti simul insultat: primùm eos conuiciis insectando, præcipuè verò hospitem paupertatis nomine contemnit, ac suspicatus eum ab Eumæo mendicandi gratia in vrbem deduci, conatur eum sibi in stabulorum custodem comparare, prætexens quantas sit passurus à procis molestias, si se ipsis obtulerit. Addit etiam in fine maiorem eiusdem contemptum, eum calce petulanter feriens: vnde colligas, quo ingenio fuerit hic caprarius: qui non solùm in procorum partes ita transierit, vt iis lubenter inseruiat, eáque omnia suppeditet, quæ opum Vlyssis dilapidationem augere poterant (nam eum pecoris edendi authorem appellat Ouidius) sed etiam in quemuis sit iniurius, immisericors, & proteruus: qui denique hominem exuisse videatur, & mansuetiorem naturam cum ferina commutasse.

ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον) Quamuis hoc in malam partem interpretetur Melanthius, sententia est nihilominus vera, ex similitudine morum contrahi amicitias, quarum impius hic Melanthius authorem agnoscit Deum, sed impiè, cùm Deus amicitias improborum non amet: quos enim separatim odit, eos ne coniunctos quidem amat, nedum iis author est contrahendæ societatis. Quod autem similitudo morum & initium & vinculum sit amicitiæ firmissimum, docebit satis Aristot.8. Ethicorum. Firmissimum, inquam, quoad probos: contra verò, quoad improbos. est enim minus diuturna ac stabilis eorum concordia. οἱ δὲ μοχθηροὶ, inquit Philosophus, τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν. οὐδὲ γὰρ αὑτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες. ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίγνονται φίλοι, χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. Vide Platonem in Lyside. Prouerbium illud, κολοιὸς ποτὶ κολοιὸν, huc pertinet. Vide Erasmum in Adagiis.

τῷ δὴ πόσε μολοβρὸν) Videtur dolere Melanthius, quòd alius præter procos bona Vlyssis consumat, quod facturum hunc egenum iudicat, vnde eum voracem appellat, & conuiuiorum destructorem: quod etiam ægrè laturos procos intelligit, quibus cùm ipse benè velit, ideò etiam conatur hunc ab eorum accessu prohibere.

ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα) Ait hunc egenum ita esse voracitati & mendicando assuetum, vt vix hoc munus stabula custodiendi, quod ei offerebat, sit recepturus propter laborem, qui ei esset in illo insumendus. Et quidem ita est plerisque comparatum, vt malint mendicando, quantumuis miserè, quàm labore vitam suam sustentare: sed quomodo illud de hoc egeno rescíuit Melanthius? Quomodo, inquam, hoc de ignoto homine exploratam habere potuit? Pendent ista nimirum ab eodem Melanthij ingenio procaci & petulanti, de quo anteà dicebamus.

λὰξ ἔνθορεν) Nequam ille & sceleratus satis grauem verborum iniuriam non est arbitratus, nisi verbera etiam adiiceret, aduersus eum qui nihil erat promeritus. Vbi Poeta Vlyssem suum nobis in illo situ & squallore Vlyssem, id est & fortem & prudentem proponit. Fortem quidem, quoad robur illud corporis immobile: prudentem, cùm ab vlciscenda illa iniuria temperat, licèt illius grauitas fecerit, vt etiam apud se dubitarit quid facturus esset: quod à Poeta fictum est, ne degenerem ab Heroe pristino hunc Heroem induceret, intelligátque Lector sub sordido etiam palliolo ingentes eius latère animos. Porrò Eumæus comitis boni officio fungitur, qui Melanthium increpauit, & aduersus eum Nympharum numina inuocauit: cur autem iniuriam verberum ei non rependit?

Verisimile est id metu procorum factum, aut quia ita placuit Poetæ vt exitum consilij Vlyssis, de quo anteà, non impediret. An etiã talis erat Melanthio comitatus, vt illum Eumæus reformidauerit? Quòd autem solus non fuerit Melanthius, videtur constare ex sequenti eius oratione, cùm dicit, ὢ πόποι, quasi ad suos nempe conuersus.

ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων) Cùm ad Nymphas preces suas direxisset, videbatur ab iis quoque esse petendũ, vt Vlyssem in patriam reducerẽt. Cur enim eas inuocabat? Et tamen cùm de Vlyssis reductione agitur, eam δαίμονι, id est Deo tribuit. An non hoc ipsum vnitatẽ Dei apud Homerum asserit? Vide quæ in præcedẽti sectione in penultima annotatione obseruauimus: ea enim huc quoque pertinebũt.

ὢ πόποι) Persuasum hoc habebat Melanthius Vlyssem periisse, ideò subsannat Eumæum orantem Nymphas pro eius reditu: quæ fiducia eum proteruiorem faciebat, adeò vt non solùm ad procorum partes transisset, verùm etiam reliquis (in quorum numero fuit hic noster Eumæus) qui adhuc aut Vlyssi fauebant, aut eius reditum optabant, esset infensissimus. Hinc Eumæo minatur, tacitè tamen & consciis tantùm suis sociis, se eum longè ab Ithaca abducturum, vt eum vendat, & inde lucrum ingens faciat. Hoc enim est, nĩ fallor, quod dicit, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι. Tum vt doceat, quàm verè & firmiter interitum Vlyssis credat, tam certam optat hodierno die esse mortem, ac illi iam contigit, vt nihil sibi ad nequitiam hic Melanthius reliquum fecisse videatur.

ἀπόλλων) Diximus alias, interfici ab Apolline nihil aliud esse, quàm repentina morte occumbere: quod de viris tantùm est intelligendum. nam fœminas Diana interficere credebatur. At Plutonem Apollo, Persephonem Diana significabit? Hoc in mysteriis Poeticis aperiendis diligentiùs enucleandum.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτόθι ἦκα κιόντας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ, μάλα δ' ὦκα δόμους ἵκανεν ἄνακτος.
Αὐτίκα δ' εἴσω ἴεν, μετὰ δὲ μνηστῆρσι κάθιζεν
Ἀντίον Εὐρυμάχου· τὸν γὰρ φιλέεσκε μάλιστα.
Τῷ παρὰ μὲν κρειῶν μοῖραν θέσαν οἳ πονέοντο·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Ἔδμεναι. ἀγχίμολον δ' Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Στήτην ἐρχομένω. περὶ δέ σφεας ἤλυθ' ἰωὴ
γρ. δέ σφ. Φόρμιγγος γλαφυρῆς· ἀνὰ γάρ σφισι βάλλετ' ἀείδειν
Φήμιος, αὐτὰρ ὁ χειρὸς ἑλὼν προσέειπε συβώτην,
Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ τάδε δώματα καλ' Ὀδυσῆος,
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστὶ καὶ ἐν πολλοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐξ ἑτέρων ἕτερ' ἐστὶν· ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλὴ
γρ. εὐερκέες Τοίχῳ καὶ θριγκοῖσι, θύραι δ' *εὐεργέες εἰσὶ
Δικλίδες, οὐκ ἄν τις μιν ἀνὴρ ὑπεροπλίσσαιτο.
Γιγνώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῷ δαῖτα τίθενται
γρ. ἀνάνοθεν Ἄνδρες· ἐπεὶ κνίση μὲν *ἀνήνοθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ
Ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ῥεῖ' ἔγνως, ἐπεὶ οὐδὲ τά τ' ἄλλα πέρ ἐσσ' ἀνοήμων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Ἠὲ σὺ πρῶτος ἔσελθε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Δύσεο δὲ μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθε.
Μηδὲ σὺ δηθύνειν, μή τίς σ' ἔκτοσθε νοήσας
Ἢ βάλῃ, ἢ ἐλάσῃ· τάδε σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ φρονέοντι κελεύεις·
Ἀλλ' ἔρχευ προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων, οὐδὲ βολάων.
Τολμήεις μοι θυμὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω·
Γαστέρα δ' οὔπως ἐστὶν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσι.
Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐΰζυγοι ὁπλίζονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἂν δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὔατα κείμενος ἔσχεν
Ἄργος Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς
Θρέψε μὲν οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δ' εἰς Ἴλιον ἱρὴν
Ὤχετο, τὸν δὲ πάροιθεν ἀγίνεσκον νέοι ἄνδρες
Αἶγας ἐπ' ἀγροτέρας, ἠδὲ πρόκας, ἠδὲ λαγωούς.
γρ. ἀποιχομένου Ὀδυσσῆος, Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόθεστος *ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἥ οἱ προπάροιθε θυράων
Ἡμιόνων τε βοῶν τε ἅλις κέχυτ', ὄφρ' ἂν ἄγοιεν
Δμῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.
Ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος ἐνίπλειος κυνοραϊστέων.

Sic loquutus, hos quidem liquit illic tacitè euntes.
At hic iuit, valdè .a. celeriter ad ædes peruenit regis.
Statim autem introiuit: cum autem procis sedit
E regione Eurymachi, hunc enim amabat maximè.
Hũc apud .q. carniũ partẽ posuerũt ij qui cibis instruebãt:
Panem autẽ veneranda proma condã apposuit ferens.
Ad comedendum. prope .a. Vlysses & diuinus subulcus
Steterunt venientes, circum autem venit sonitus
Citharæ concauæ: ipsis enim incepit canere
Phemius, at hic manu captum alloquutus est subulcum.
Eumæe, certè valdè iam hæ ædes pulchræ Vlyssis
Facilè quidem percognitæ, & in multis videri.
Ex alijs aliæ sunt: ornata est autem ei aula
Muro & valuis, ianuæ autem benè munitæ sunt
Bifores, non aliquis ipsum vir expugnaret.
Cognosco autem quod multi in ipsa conuiuia faciunt
Viri: quoniam nidor quidẽ ascendit, intus verò cithara
Sonat, quam conuiuio Dij fecerunt amicam.
Huic .a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Facilè cognoscis, quoniam neque alioqui es imprudens.
Sed agè iam consultemus quomodo erunt hæc opera.
Vel tu primùm ingredere ædes benè habitatas.
Accede autem ad procos ego autem remanebo hìc.
Si vis remane, ego autem vadam ante.
Ne autem tu tarda, ne quis te extra intellectum
Vel percutiat, vel impellat, hæc te perspicere iubeo.
Huic autẽ respondit postea prudens diuinus Vlysses,
Scio, cognosco, hæc iam intelligenti iubes:
Sed vade antè, ego autem remanebo hìc.
Non enim aliquid plagarum inscius, neque ictuum.
Audens mihi animus, quoniam mala multa passus sum
Vndis & in bello, cum etiam hoc his fiat:
Ventrem autem nulla tenus licet occultare peruolentem
Perniciosum, qui multa mala hominibus dat,
Cuius gratia & naues benè transtratæ armantur,
Pontum in indomitum, mala inimicis portantes.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Canis autem caputq́; & aures iaciens eleuauit
Argus Vlyssis laboriosi, quem iam quondam ipse
Nutriuit, neque fruitus est: ante autem in Ilium sacrum
Iuit, hunc autem antè duxerunt iuuenes viri
Contrà capras syluestres, & ceruos, & lepores.
Iam tunc iacebat abiectus abeunte rege,
In multo stercore, quod eius ante ianuas
Mulorumq́; boumque satis fusum erat: donec ducerent
Serui Vlyssis agrum magnum stercorantes.
Illic canis iacebat Argus plenus ricinorum.

Iam tunc statim agnouit Vlyssem propè euntem,
Cauda quidem hic adulatus est, & aures deiecit ambas.
Propè autem nō amplius postea potuit suum dominum
Venire, at longè ipsum conspicatus abstersit lacrymam.
Facilè latēs Eumæū: statim autem interrogauit verbo,
Eumæe, certè valdè miraculum, canis hic iacet in fimo:
Pulcher quidem corpore est, at hoc non manifestè scio
Si iam & velox fuit currere in specie hac,
An frustrà, qualésq; mensales canes virorum
Sunt, delitiarum autem gratia nutriunt reges.
Hunc a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Et valde viri canis hic longè mortui,
Si talis esset & corpore atque & operibus,
Qualem ipsum ad Troiam iens reliquit Vlysses,
Statim admirareris conspicatus velocitatem & robur.
Nō quidem .n. aliquid fugiebat profūdæ in profūditatib.
Fera quacūq. videbat, & vestigijs enim sciebat: (syluæ.
Nunc a. tenetur malo, dominus autē eius alibi à patria
Perijt: hunc autem mulieres negligentes non curant:
Serui autem quando non imperant domini,
Non amplius postea volunt decentia operari.
Dimidium enim virtutis aufert latè sonans Iupiter
Viri, quando ipsum seruilis dies occupat.
Sic loquutus ingressus est domos bene habitatas.
Iuit autem rectà domum ad procos superbos.
Argum autem rursus parcæ accepit nigræ mortis,
Cùm primùm vidisset Vlyssem vigesimo in anno.
Hunc autem primus vidit Telemachus diuinus
Euntem in domum subulcum, celeriter autem postea
Annuit ad se vocatum: hic. a. ubi cōspicatus esset, accepit
Iacentē, tunc. a. coquus apposuit carnes multas (sedem
Incidens procis in domo conuiuantibus.
Hanc deposuit portans ad Telemachi mensam
Contrariam, hic autem ipse sedit: huic autem præco
Partem captam posuit, ex canistróque panem eleuatum.
Propè autem post ipsum iuit domos Vlysses,
Pauperi tristi similis & seni,
Baculo innixus: hic. a. tristia circū corpus vestimēta in-
Sedit autem fraxinea via intra ianuas (dutus erat,
Inclinatus limini Cyparisseo, quod faber
Poliuerat scienter, & in perpendiculum direxerat.
Telemachus. a. ad se vocatum alloquutus est subulcus,
Panem delicatum captum perpulchro ex canistro,
Et carnes, vt ei manus erant capaces circumiacienti,
Da huic hospiti hæc ferens, ipsúmque iube
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudor autem non est bonus indigenti viro vt adsit.
Sic dixit, iuit. a. subulcus postquam verbum audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Telemachus tibi hospes dat hæc & te iubet
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudorem autem non bonum dicit esse viro mendico.
Hunc autem respondēs alloquutus est prudēs Vlysses,
Iupiter rex, Telemachum mihi in viris beatum esse,
Vt ei omnia fiant quæcunque mentibus suis cogitat.
Dixit, & ambabus suscepit & deposuit
Illic, pedes ante inhonesta in pera:
Comedit autem sic quando cantor in domibus canebat.

Δὴ τότε γ' ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσέα ἐγγὺς ἐόντα.
Οὐρῇ μὲν ῥ' ὅ γ' ἔσηνε, καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω·
Ἆσσον δ' οὐκ ἔτ' ἔπειτα δυνήσατο οἷο ἄνακτος
Ἐλθέμεν, αὐτὰρ ὁ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο δάκρυ,
Ῥεῖα λαθὼν Εὔμαιον· ἄφαρ δ' ἐρεείνετο* μύθῳ, γ. μύθοις
Εὔμαι', ἦ μάλα θαῦμα, κύων ὅδε κεῖτ' ἐνὶ κόπρῳ·
Καλὸς μὲν δέμας ἐστίν, ἀτὰρ τόδε γ' οὐ σάφα οἶδα,
Εἰ δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ἐπὶ εἴδεϊ τῷδε,
Ἢ αὔτως, οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
Γίγνοντ', ἀγλαΐης δ' ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα·
Καὶ λίην ἀνδρός γε κύων ὅδε τῆλε θανόντος.
Εἰ τοιόσδ' εἴη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα
Οἷόν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Αἶψά κε θηήσαιο ἰδὼν ταχυτῆτα καὶ ἀλκήν.
Οὐ μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
Κνώδαλον, ὅττι ἴδοιτο, καὶ ἴχνεσι γὰρ περιῄδη·
Νῦν δ' ἔχεται κακότητι, ἄναξ δέ οἱ ἄλλοθι πάτρης
Ὤλετο· τὸν δὲ γυναῖκες ἀκηδέες οὐ κομέουσι·
Δμῶες δ' εὖτ' ἂν μηκέτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες,
Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι.
Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας·
Βῆ δ' ἰθὺς μεγάροιο μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς.
Ἄργον δ' αὖ κατὰ μοῖρ' ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο,
Αὐτίκ' ἰδόντ' Ὀδυσῆα ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ.
Τὸν δὲ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἐρχόμενον κατὰ δῶμα συβώτην· ὦκα δ' ἔπειτα
Νεῦσ' ἐπὶ οἷ καλέσας· ὁ δὲ παπτήνας ἕλε δίφρον
Κείμενον, ἔνθα τε δαιτρὸς ἐφίζεσκεν κρέα πολλὰ
Δαιόμενος μνηστῆρσι δόμον κάτα δαινυμένοισι.
Τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
Ἀντίον, ἔνθα δ' ἄρ' αὐτὸς ἐφέζετο· τῷ δ' ἄρα κῆρυξ
Μοῖραν ἑλὼν ἐτίθει, κανέου τ' ἐκ σῖτον ἀείρας.
Ἀγχίμολον δὲ μετ' αὐτὸν ἐδύσετο δώματ' Ὀδυσσεύς,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιος ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενος· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἷζε δ' ἐπὶ μελίνου οὐδοῦ ἔντοσθε θυράων,
Κλινάμενος σταθμῷ κυπαρισσίνῳ, ὅν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τηλέμαχος δ' ἐπὶ οἷ καλέσας προσέειπε συβώτην,
Ἄρτον δ' οὖλον ἑλὼν περικαλλέος ἐκ κανέοιο,
Καὶ κρέα, ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδανον ἀμφιβαλόντι,
Δὸς τῷ ξείνῳ ταῦτα φέρων, αὐτόν τε κέλευε
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ *προΐκτῃ. γ. παρεῖναι
Ὣς φάτο, βῆ δὲ συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχός τοι ξεῖνε διδοῖ τάδε, καί σε κελεύει
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθὴν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Καί οἱ πάντα γένοιθ' ὅσσα φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν
Αὖθι ποδῶν προπάροιθεν, ἀεικελίης ἐπὶ πήρης·
Ἤσθιε δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄειδεν.

Εὖθ' ὁ δεδειπνήκει, ὁ δ' ἐπαύσατο θεῖος ἀοιδός·
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ'· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ὤτρυν' ὡς ἂν πύρνα κατὰ μνηστῆρας ἀγείροι,
Γνοίη δ' οἵ τινές εἰσιν ἐναίσιμοι οἵ τ' ἀθέμιστοι.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς τιν' ἔμελλ' ἀπαλεξήσειν κακότητος.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσων ἐνδέξια φῶτα ἕκαστον,
Πάντοσε χεῖρ' ὀρέγων, ὡς εἰ πτωχὸς πάλαι εἴη.
Οἱ δ' ἐλεαίροντες δίδοσαν, καὶ ἐθάμβεον αὐτόν:
Ἀλλήλους τ' εἴροντο τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης
Τοῦδε περὶ ξείνου· ἦ γάρ μιν πρόσθεν ὄπωπα.
Ἤτοι μέν οἱ δεῦρο συβώτης ἡγεμόνευεν,
Αὐτὸν δ' οὐ σάφα οἶδα πόθεν γένος εὔχεται εἶναι.
Ὣς ἔφατ', Ἀντίνοος δ' ἔπεσιν νείκεσσε συβώτην.
Ὦ ἀρίγνωτε συβῶτα, τίη δὲ σὺ τόνδε πόλινδε
Ἤγαγες; ἦ οὐχ ἅλις ἡμῖν ἀλήμονές εἰσι καὶ ἄλλοι
Πτωχοὶ ἀνιηροί, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρες;
Ἦ ὄνοσαι ὅτι τοι βίοτον κατέδουσιν ἄνακτος
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι; σὺ δὲ καὶ ποθι τόνδ' ἐκάλεσσας;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἀντίνο' οὐ μὲν καλὰ καὶ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις.
Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθὼν
Ἄλλον γ', εἰ μὴ τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν;
Μάντιν, ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων;
γρ. ὅς αν Ἢ καὶ θέσπιν ἀοιδόν, *ὅ κεν τέρπῃσιν ἀείδων;
Οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Πτωχὸν δ' οὐκ ἄν τις καλέοι τρύξοντα ἑαυτόν.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς περὶ πάντων εἰς μνηστήρων
Δμωσὶν Ὀδυσσῆος, περὶ δ' αὖτ' ἐμοί· αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἀλέγω, εἵως μοι ἐχέφρων Πηνελόπεια
Ζώει ἐνὶ μεγάροις καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
γρ. Ἀλλὰ, μή *Σίγα, μή μοι τοῦτον ἀμείβεο πόλλ' ἐπέεσιν.
Ἀντίνοος δ' εἴωθε κακῶς ἐρεθιζέμεν αἰεὶ
Μύθοισιν χαλεποῖσιν, ἐποτρύνει δὲ καὶ ἄλλους.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντίνοον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίνο', ἦ μευ καλά, πατὴρ ὣς κήδεαι υἷος,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἄνωγας ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειε.
Δός οἱ ἑλών· οὔ τοι φθονέω· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
γρ. Μήτι τι μητ. *Μήτ' οὖν μητέρ' ἐμὴν ἅζευ τό γε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' οὔ τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.
Αὐτὸς γὰρ φαγέμεν πολὺ βούλεαι ἢ δόμεν ἄλλῳ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
γρ. ἔειπας Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον *ἔειπες;
Εἴ οἱ τόσσον ἅπαντες ὀρέξειαν μνηστῆρες,
Καί κέν μιν τρεῖς μῆνας ἀπὸ προθεν οἶκος ἐρύκοι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν ὑπέφηνε τραπέζης
Κείμενον, ᾧ ῥ' ἐπέχεν λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Οἱ δ' ἄλλοι πάντες δίδοσαν, πλῆσαν δ' ἄρα πήρην
Σίτου καὶ κρειῶν. τάχα δὴ καὶ ἔμελλεν Ὀδυσσεὺς
Αὖτις ἐπ' οὐδὸν ἰὼν προικὸς γεύσεσθαι Ἀχαιῶν.
Στῆ δὲ παρ' Ἀντίνοον, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
ἦ μέν τοι Δός φίλος· οὐ* μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν
Ἔμμεναι, ἀλλ' ὤριστος, ἐπεὶ βασιλῆϊ ἔοικας.

Quando hic cœnauit, ille cessauit diuinus cantor:
Proci autem tumultuabantur in domibus: at Minerua
Propè astans Laërtiadem Vlyssem
Commouit, vt stipem à procis congreget,
Cognoscatq; qui sint iusti quique iniusti.
Sed neque sic aliquem futurus erat fugere malum.
Perrexit autem ire rogaturus dextrè virum singulum,
Vndiq; manum porrigens tanquam pauper diu esset.
Hi autē miserantes dederunt, & admirati sunt ipsum:
Mutuò autē interrogabant quis esset, & vnde venisset.
His autem & dixit Melanthius custos caprarum,
Audite me proci inclytæ reginæ
De hoc hospite: vtique enim antea ipsum vidi.
Certè quidem hunc hûc subulcus duxit,
Ipsum autem non apertè scio vnde genus dicit esse.
Sic dixit, Antinous autem verbis arguebat subulcum:
O valdè cognite subulce, cur autem tu hunc ad ciuitatem
Duxisti? an non satis nobis errantes & alij
Pauperes tristes conuiuiorum destructores?
An pro nihilo ducis quod facultates edunt regis
Hîc congregati? tu autem & hunc vocasti?
Hunc autem respondens, allocutus es Eumæe subulce,
Antinoë non quidem bona, etiamsi bonus sis, dicis.
Quis enim hospitem vocat aliunde ipse cum adueniat,
Alium nisi horum qui opifices sunt?
Vatem, vel medicum malorum, vel fabrum lignorū,
Vel & magnum cantorem, qui delectet canendo?
Hi enim inclyti hominum in infinita terra.
Pauperem autem non alioqui vocaret vexātem seipsū.
Sed semper difficilis super omnes es procos
Seruis Vlyssis, præcipuè autem rursus mihi: at ego
Non curo, donec mihi prudens Penelope
Viuit in domibus, & Telemachus diuinus.
Huic a. rursus Telemachus prudens cōtrà alloqu. est,
Tace, ne mihi huic responde multùm verbis.
Antinous autem consueuit malè contendere semper
Verbis prauis, turbat autem & alios.
Dixit, & Antinoum verba velocia alloquutus est,
Antinoë tu quidem præclarè me curas, vt pater filium,
Qui hospitem iussisti à domo exire
Verbo necessario, non hoc deus perficiat.
Da ei aliquid captū: non equidem inuideo: iubeo.n.ego.
Neq; quid matrē meā verere hac in re, neque aliquē
Seruorum, qui in ædibus sunt Vlyssis diuini.
Sed non tibi talis in pectoribus cogitatio.
Ipse enim comedere multò vis, quàm dare alij.
Huic autē rursus Antinous respondens loquutus est,
Telemache altiloque robur indomite, quale dixisti:
Si ei tantum omnes dedissent proci,
Et ipsum tres menses, longè à domo detinerent.
Sic dixit, & scabellum capiens ostendit mensa
Iacens, quo tenebat magnos pedes conuiuans.
Ei autem alij omnes dederunt, impleuerunt.a. peram
Pane & carnibus, citò iam & futurus erat Vlysses,
Rursus in viam iens donum gustare Achiuorum.
Stetit.a. apud Antinoum, & ipsum verbū alloquutus est,
Da amice, non mihi videris pessimus Achiuorum
Esse, sed optimus, quoniam regi similis es.

Ideò oportet dare, & melius quàm alij
Panis: ego autem te laudabo in magna terra.
Etenim, ego aliquando domum in hominibus habitans
Beatus diuitem, & sæpe dedi erroni
Tali qualis esset, & cuius tandem rei indigus veniret:
Erant autem serui valdè multi, aliaq; multa
Quibúsque benè viuunt, & diuites vocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, (voluit enim sic.)
Qui me cum latronibus multùm errantibus misit,
Aegyptum versus ire longam viam, vt perirem.
Statui autem in Egypto fluuio naues, vtrinq. agitatas.
Tunc quidem ego iussi amabiles socios
Illic apud naues manere, & naues trahere.
Speculatores autem ad speculas iussi ire.
Hi autem intemperantiæ victi & obsecuti animo suo,
Statim valde Aegyptiorum virorum perpulchros agros
Populati sunt: mulieres.v. eduxerunt & infantes filios,
Ipsosq; interfecerunt, citò autem in ciuitatē iuit clamor:
Hi autem clamore audito, simul aurora apparēte, (rum,
Venerūt, impletusq; est.a. omnis cāpus pedestriū & equo-
Aerisq; splendore: in autem Iupiter gaudens fulmine
Fugam meis socijs malum iecit: neque aliquis tolerauit
Stare contrà: circum mala vndique stabant.
Tunc nostrûm multos quidem interfecerunt acuto ære.
Hos.a. abduxerunt viuos vt ipsis operarētur necessitate.
At me Cyprum hospiti dederunt qui occurrerat,
Demetori Iasidæ, qui Cypro robore imperabat.
Hinc iam nunc huc venio hoc nocumentum patiens.
Huic.a. rursus Antinous respondit & compellauit,
Ecquis Deus hanc cladem adduxit, conuiuij tristitiam?
Sta autem sic in medio mea procul à mensa.
Ne citò amaram Aegyptum & Cyprum videas.
Quòd quidam audens & impudens es mendicus.
Deinceps omnibus astas, hi autem dant
Inutiliter, quoniam nulla prohibitio, neque misericordia
Ex alienis donare, quoniam adsunt multa singulo.
Hunc autem alloquutus est prudens Vlysses,
O amice, non tibi ne in speciem quidem mentes sunt:
Nō tu enim ex domo ei qui tibi astiterit neq. salē dares,
Qui nunc alienis assidens, non aliquid mihi toleras
Panis præceptum dare: hæc autem multa adsunt.
Sic dixit: Antinous autem iratus est animo magis,
Et ipsum torue videns verba velocia alloquutus est,
Nunc iam te non amplius benè ex domo puto
Retrò cessurum, quando iam & opprobria dicis.
Sic dixit: & scabellū captum percussit dextrū humerū
Vltimum in dorsum: hic autem stetit tanquam petra
Firmiter, neque ipsum commouit telum Antinoi.
Sed tacitè mouit caput mala profundè cogitans.
Rursus autem in viam iens desedit, peram autem
Deposuit benè plenam: pòst autem procis dixit,
Audite me proci perinclytæ reginæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non quidem neque dolor est in mentibus, neq. luctus,
Quando vir pro suis pugnans possessionibus
Percutitur, vel de bobus, vel benè nutritis ouibus:
At me Antinous percussit ventris gratia mali,
Perniciosi, qui multa mala hominibus dat.

Τῷ σε χρὴ δόμεναι καὶ λώϊον ἠέ περ ἄλλοι
Σίτου· ἐγὼ δέ κέ σε κλείω κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι·
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλα τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων (ἤθελε γάρ που)
Ὅς μ' ἅμα λῃϊστῆρσι πολυπλάγκτοισιν ἀνῆκεν
Αἴγυπτόνδ' ἰέναι δολιχὴν ὁδόν, ὄφρ' ἀπολοίμην.
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσας.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι·
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον· ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον· τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν· οὐδέ τις ἔτλη
Στῆναι ἐναντίβιον· περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔμ' ἐς Κύπρον ξείνῳ δόσαν ἀντιάσαντι
Δμήτορι Ἰασίδῃ, ὃς Κύπρου ἶφι ἄνασσεν·
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκω πήματα πάσχων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε.
Τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην;
Στῆθ' οὕτως ἐς μέσον, ἐμῆς ἀπάνευθε τραπέζης,
Μὴ τάχα πικρὴν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον* ἴδηαι. γρ. ἴκηαι
Ὥς τις θαρσαλέος καὶ ἀναιδής ἐσι προΐκτης.
Ἑξείης πάντεσσι παρίστασαι· οἱ δὲ διδοῦσι
Μαψιδίως· ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι, ἐπεὶ πάρα πολλὰ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἀναχωρήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδεϊ καὶ φρένες ἦσαν·
Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ* οὐδ' ἅλα δοίης, γρ. οὐδ' ἄλα
Ὃς νῦν ἀλλοτρίοισι παρήμενος, οὔτι μοι ἔτλης
Σίτου* ἀποπροελὼν δόμεναι· τὰ δὲ πολλὰ πάρεστιν. γρ. ἀποφερε λών
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίνοος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δή σ' οὐκ ἔτι καλὰ διὲκ μεγάροιό γ' ὀΐω
Ἂψ ἀναχωρήσειν, ὅτε δὴ καὶ ὀνείδεα βάζεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ θρῆνυν ἑλὼν βάλε δεξιὸν ὦμον,
Πρυμνότατον κατὰ νῶτον. ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη
Ἔμπεδον· οὐδ' ἄρα μιν σφῆλεν βέλος Ἀντινόοιο.
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσοδομεύων.
Ἂψ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, κὰδ δ' ἄρα πή-
Θῆκεν εὐπλείην· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν, (ρην
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐ μὰν οὐδ' ἄχος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, οὐδέ τι πένθος,
Ὁππότ' ἀνὴρ περὶ οἷσι μαχειόμενος κτεάτεσσι
Βλήεται, ἢ περὶ βουσὶν ἢ ἀργεννῇς ὀΐεσσιν·
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν.

Ἀλλ' εἴ που πτωχῶν γε θεοὶ καὶ Ἐρινύες εἰσὶν,
Ἀντίνοον πρὸ γάμοιο τέλος θανάτοιο κιχεῖν.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἔσθι' ἕκηλος ξεῖνε καθήμενος, ἢ ἄπιθ' ἄλλῃ·
Μή σε νέοι διὰ δώματ' ἐρύσσωσ' (οἷ' ἀγορεύεις)
Ἢ ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς, ἀποδρύψωσι δὲ πάντα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν,
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἀντίνο', οὐ μὲν κάλ' ἔβαλες δύστηνον ἀλήτην.
Οὐλόμεν', εἰ δή πού τις ἐπουράνιος θεός ἐστι,
Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες· ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξε
Βλημένου, οὐδ' ἄρα δάκρυ χαμαὶ βάλεν ἐκ βλεφάροιιν
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῦ δ' ὡς οὖν ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια
Βλημένου ἐν μεγάρῳ, μετ' ἄρα δμωῇσιν ἔειπεν,
Αἴθ' οὕτως αὐτόν σε βάλοι κλυτότοξος Ἀπόλλων.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
γρ. τίκος Εἰ γὰρ ἐπ' ἀρῇσιν* τέλος ἡμετέρῃσι γένοιτο,
Οὐκ ἄν τις τούτων γε ἐΰθρονον Ἠῶ ἵκοιτο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖ', ἐχθροὶ μὲν πάντες, ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται·
Ἀντίνοος δὲ μάλιστα μελαίνῃ κηρὶ ἔοικεν·
Ξεῖνός τις δύστηνος ἀλητεύει κατὰ δῶμα,
Ἀνέρας αἰτίζων (ἀχρημοσύνη γὰρ ἀνώγει)
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐνέπλησάν τ' ἔδοσάν τε·
Οὗτος δὲ θρήνυϊ πρυμνὸν βάλε δεξιὸν ὦμον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευε μετὰ δμωῇσι γυναιξὶν,
γρ. ἐδείπνει Ἡμένη ἐν θαλάμῳ. ὁ δ' *ἐδείπνεε δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἡ δ' ἐπὶ οἷ καλέσασα προσηύδα δῖον ὑφορβὸν,
Ἔρχεο δῖ' Εὔμαιε κιὼν τὸν ξεῖνον ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, ὄφρα τί μιν προσπτύξομαι, ἠδ' ἐρέωμαι
Εἴ που Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠὲ πέπυσται,
Ἢ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι· πολυπλάγκτῳ γὰρ ἔοικεν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Εἰ γάρ τοι βασίλεια σιωπήσειαν Ἀχαιοί
Οἷ' ὅ γε μυθεῖται, θέλγοιτό κέ τοι φίλον ἦτορ.
Τρεῖς γὰρ δή μιν νύκτας ἔχον, τρία δ' ἤματ' ἔρυξα
Ἐν κλισίῃ (πρῶτον γὰρ ἔμ' ἵκετο νηὸς ἀποδράς)
Ἀλλ' οὔπω κακότητα διήνυσεν ἣν ἀγορεύων.
Ὡς δ' ὅτ' ἀοιδὸν ἀνὴρ ποτιδέρκεται, ὅς τε θεῶν ἐξ
Ἀείδει δεδαὼς ἔπε' ἱμερόεντα βροτοῖσι,
Τοῦ δ' ἄμοτον μεμάασιν ἀκουέμεν ὁππότ' ἀείδῃ·
Ὣς ἐμὲ κεῖνος ἔθελγε παρήμενος ἐν μεγάροισι.
Φησὶ δ' Ὀδυσσῆος ξεῖνος πατρώϊος εἶναι,
Κρήτῃ ναιετάων, ὅθι Μίνωος γένος ἐστίν.
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκετο πήματα πάσχων,
Προπροκυλινδόμενος, στεῦται δ' Ὀδυσῆος ἀκοῦσαι
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ· πολλὰ δ' ἄγει κειμήλια ὅνδε δόμονδε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἔρχεο, δεῦρο κάλεσσον, ἵν' ἀντίον αὐτὸς ἐνίσπῃ·
γρ. δὲ καὶ Οὗτοι* δ' ἠὲ θύρῃσι καθήμενοι ἑψιαάσθων,
Ἢ αὐτοῦ κατὰ δώματ'· ἐπεί σφισι θυμὸς ἐΰφρων.
Αὐτῶν μὲν γὰρ κτήματ' ἀκήρατα κεῖτ' ἐνὶ οἴκῳ,

Sed sicubi pauperum Dij & Erinnyes sunt,
Antinoum antè nuptias finis mortis inueniat.
Hunc autem Antinous alloquutus est Eupithei filius,
Comede tacitus hospes, sedens vel abi aliò.
Ne te iuuenes per domos trahant (sicut dicis,)
Vel pede, vel & manu: lacerent autem omnia.
Sic dixit: hi autem omnes impotenter succensuerunt,
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Antinoë nō quidem benè percussisti infelicem erronem.
Perniciose, si iam alicubi aliquis in cœlestibus Deus est,
Et dij hospitibus similes peregrinis,
Vt qui omnifarij existant, versantur per ciuitates,
Hominum fásque nefásque, inspicientes.
Sic dixerunt proci: hic autem non curauit verba.
Telem. autē in corde quidem magnum luctum augebat
Illius percussi gratia, neque lacrymā humū iecit ex palpe
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans, (bris,
Hunc postquam igitur audiuit prudens Penelope
Percussum in domo, postea quidem ancillis dixit,
Vtinam sic ipsumq́; percutiat inclytus arcu Apollo.
Hanc. a. rursus Eurynome proma cōtrà alloquuta est,
Sic enim in votis finis nostris fieret,
Haud quis horū bonæ sedis aurorā iret. i. cras superesset.
Hanc autem rursus alloquuta est prudens Penelope,
Nutrix, inimici quidem oēs, quoniam mala excogitant.
Antinous autem maximè nigræ morti similis est:
Hospes quidem infelix mendicat in domo
A viris petens (egestas enim cogit.)
Tunc alij quidem omnes impleuerúntque dederúntque.
Hic autem scabello vltimum percussit dextrum latus.
Hæc quidem sic dixit inter famulas mulieres,
Sedens in thalamo, hic autem cœnauit diuinus Vlysses.
Hæc ad se vocatum alloquuta est diuinum subulcum,
Vade diuine Eumæe profectus hospitem iube
Venire, vt ipsum salutem, & interrogem,
Sicubi Vlyssem miserum vel audiuit,
Vel vidit oculis: errabundo enim similis est.
Hanc. a. respondens, alloquutus est Emæus subulcus,
Vtinam enim tibi regina tacerent Achiui
Qualia hic loquitur. mulceret tibi dilectum cor.
Tres. n. iā ipsum noctes habui, tres autem dies detinui
In stabulo, (primū. n. ad me venit vbi naue aufugisset.)
Sed nondum calamitatem suam perfecit recitare dicēdo.
Sicut autem quando cantorem quis aspicit, qui à Dijs
Canit doctus verba suauia hominibus,
Hunc indesinenter prompti sunt audire quando canit:
Sic me ille mulsit asidens in domibus.
Dicit autem Vlyssis amicus paternus esse
In Creta habitans, vbi Minois genus est.
Hinc iam nunc huc veni clades patiendo,
Hinc & hinc versatus, prædicat. a. de Vlysse audiuisse
Propè Thesprotorum virorum in pingui populo
Viuo: multos autem ducit thesauros suam domum.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Penelope,
Vade, huc voca, vt coram ipse dicat:
Hi autem vel in ianuis sedentes delectentur,
Vel illic in domibus: quando ipsis animus lætus est.
Ipsorū quidē. n. possessiones incorruptæ iacent in domo,

Panis & vinum dulce, hæc quidem domestici comedũt.
Hi autem in nostrum versantes dies omnes
Boues mactando, & oues, & pingues capras,
Conuiuantur bibúntque nigrum vinum
Incassum, hæc autẽ multa absumuntur: nõ enim est vir
Qualis Vlysses fuit qui cladem domo expellat.
Si autem Vlysses venerit & accesserit in patriam terrã,
Statim cum suo filio iniurias rependet istorum virorum.
Sic dixit: Telem. autẽ valdè sternutauit, circũ.a.domũ
Horrendum resonuit: risit autem Penelope.
Statim autem Eumæum verba velocia alloquuta est,
Vade mihi, hospitem coràm huc voca.
Non vides quòd mihi filius sternutauit omnib. verbis?
Ideò & non imperfecta mors procis fiet
Omnibus valde, neq. quisquam mortẽ & fatũ vitabit.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis,
Si ipsum cognoscam vera omnia dicentem,
Induã ipsũ chlenãq; interulámque vestimẽta pulchra.
Sic dixit: iuit autẽ subulcus postquam verbũ audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Hospes pater, vocat te prudens Penelope
Mater Telemachi: inquirere aliquid ipsam animus
Circa maritum iubet, quamuis dolores passa sit.
Si autem te cognoscet vera omnia dicentem,
Induet te chlenamq; interulamq;, quorum tu maximè
Indiges, panem autem & petens in populo
Ventrem pasces, dabit autem tibi quicunque voluerit.
Hunc autẽ rursus alloquutus est multa passus diuinus
Eumæe, statim ego vera omnia dicam (Vlysses,
Filiæ Icarij perprudenti Penelopæ.
Scio enim benè de illo, parẽ autem suscepimus ærumnã.
Sed procorum difficilium timeo multitudinem,
Quorum superbiaq; visque ferreum cœlum iuit.
Etenim nunc quando me hic vir in domum euntem
Nihil mali patrato percussum doloribus dedit,
Neq. aliquid Tel. hac in re audiuit, neq. aliquis alius:
Ideò nunc Penelopem in domibus iube
Manère festinantem licèt, in solem occidentem.
Et tunc me interroget mariti de redituo die,
Propius assidens apud ignem. vestimenta enim
Mala habeo, scis & ipse, quoniam te prius oraui.
Sic dixit: iuit autem subulcus postquã verbũ audiuit.
Hunc autem super pauimẽto eũtẽ allocuta est Penelope,
Non tu ducis Eumæe? quid hoc intellexit ille erro?
An aliquid reueritus iniqui? an & aliter
Verecundatur in domo? malè verecundus peregrinus.
Hanc.a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Loquitur vt par est, quæ putaret alius,
Superbiam fugere virorum superborum:
Sed te manere iussit in solem occidentem.
Tibi verò sic ipsi multò melius, ô regina,
Solam ad hospitem loqui verbum & audire.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Penelope,
Non insipiens hospes putat, sicut est.
Non enim aliqui sic mortalium hominum
Viri contumelijs agentes iniusta cogitant.
Hæc quidem sic dixit, hic autem iuit diuinus subulcus
Procorum in cætum, postquam dixit omnia.

Σῖτος καὶ μέθυ ἡδύ· τὰ μὲν οἰκῆες ἔδουσιν.
Οἱ δ' εἰς* ἡμέτερον πωλεύμενοι, ἤματα πάντα
Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε σὺν ᾧ παιδὶ βίας ἀποτίσεται ἀνδρῶν.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ μέγ' ἔπταρεν· ἀμφὶ δὲ δῶμα
Σμερδαλέον* κονάβησε· γέλασσε δὲ Πηνελόπεια.
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἔρχεό μοι, τὸν ξεῖνον ἐναντίον ὧδε κάλεσσον.
Οὐχ ὁρᾷς ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν;
Τῷ κε καὶ οὐκ ἀτελὴς θάνατος μνηστῆρσι γένοιτο
Πᾶσι μάλ', οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Αἴ κ' αὐτὸν γνώω νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Ὣς φάτο· βῆ δὲ συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε πάτερ, καλέει σε περίφρων Πηνελόπεια,
Μήτηρ Τηλεμάχοιο· μεταλλῆσαί τί ἑ θυμὸς
Ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κήδεά περ πεπαθυίῃ.
Εἰ δέ κέ σε γνοίη νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσει σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, τῶν σὺ μάλιστα
Χρηΐζεις, σῖτον δὲ καὶ αἰτίζων κατὰ δῆμον,
Γαστέρα βοσκήσεις, δώσει δέ τοι ὅς κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Εὔμαι', αἶψά κ' ἐγὼ νημερτέα πάντ' ἐνέποιμι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ.
Οἶδα γὰρ εὖ περὶ κείνου, ὁμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' ὀϊζύν.
Ἀλλὰ μνηστήρων χαλεπῶν ὑποδείδι' ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.
Καὶ γὰρ νῦν ὅτε μ' οὗτος ἀνὴρ κατὰ δῶμα κιόντα
Οὔτι κακὸν ῥέξαντα βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν,
Οὔτε τι Τηλέμαχος τόγ' ἐπήρκεσεν, οὔτε τις ἄλλος·
Τῷ νῦν Πηνελόπειαν ἐνὶ μεγάροισιν ἄνωχθι
Μεῖναι, ἐπειγομένην περ, ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ τότε μ' εἰρέσθω πόσιος πέρι νόστιμον ἦμαρ,
Ἀσσοτέρω καθίσασα παραὶ πυρί. εἵματα γάρ τοι
Λυγρ' ἔχω, οἶσθα καὶ αὐτός, ἐπεί σε πρῶθ' ἱκέτευσα.
Ὣς φάτο· βῆ δὲ συφορβός, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσε.
Τὸν δ' ὑπὲρ οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
Οὐ σύ γ' ἄγεις Εὔμαιε; τί τοῦτ' ἐνόησεν ἀλήτης;
Ἤ τινά που δείσας ἐξαίσιον; ἦε καὶ ἄλλως
Αἰδεῖται κατὰ δῶμα; κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Μυθεῖται κατὰ μοῖραν, ἅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος,
Ὕβριν* ἀλυσκάζων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων.
Ἀλλά σε μεῖναι ἄνωγεν ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ δὲ σοὶ ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον, ὦ βασίλεια,
Οἴην πρὸς ξεῖνον φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος ὀΐεται, ὥσπερ ἂν εἴη.
Οὐ γάρ* πού τινες ὧδε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ἀνέρες ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευεν, ὁ δ' ᾤχετο δῖος ὑφορβὸς
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα.

γρ. ἡμέτερόν γε πωλεύμενοι,

γρ. καναχῆσε

γρ. ἀλυσκάζειν

γρ. πω

Αὐτίκα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίατ' οἱ ἄλλοι·
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ἄπειμι σύας καὶ κεῖνα φυλάξων,
Σὸν καὶ ἐμὸν βίοτον· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Αὐτὸν μέν σε πρῶτα σάω, καὶ φράζεο θυμῷ,
Μή τι πάθῃς. πολλοὶ δὲ κακὰ φρονέουσιν Ἀχαιῶν·
Τοὺς Ζεὺς ἐξολέσειε πρὶν ἡμῖν πῆμα γενέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἔσσεται οὕτως ἄττα· σὺ δ' ἔρχεο δειελιήσας·
Ἠῶθεν δ' ἰέναι καὶ ἄγειν ἱερήϊα καλά.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τάδε πάντα καὶ ἀθανάτοισι μελήσει.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου,
Πλησάμενος δ' ἄρα θυμὸν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας, λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε
Πλεῖον δαιτυμόνων. τοὶ δ' ὀρχηστοῖ καὶ ἀοιδῇ
Τέρποντ'· ἤδη γὰρ καὶ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ.

Statim .a. Telemachum verba velocia allocutus est,
Collato capite, vt non audirent alij:
O dilecte, ego quidem ibo ad sues & illa custodiam
Tuas nimirum & meas facultates, tibi .a. hic omnia curæ
Ipsum quidem te primum serua & cõsidera animo (sint,
Ne quid patiaris: multi autẽ mala sentiunt Achiuorũ:
Quos Iupiter perdat antè nobis nocumentum fieri.
Hũc .a. rursus Telemachus prudẽs cõtra allocutus est,
Erit sic euge: tu autem vade merenda sumpta:
Manè autem veni, & duc sacrificia pulchra:
At mihi hæc omnia & immortalibus cura sunt.
Sic dixit: hic autem rursus sedit benè polita in sede,
Impletus autem animum cibi & potus,
Perrexit ire ad sues: liquit autem claustraq́; domumq́;
Plenam conuiuarum. hi autem saltu & cantu
Delectabãtur: iam .n. & ingressus erat meridianus dies.

COMMENTARIVS.

μετὰ δὲ μνηστῆρσι κάθιζεν) Hinc constat caprarium istum Melanthium non adeò infimæ conditionis fuisse, vt possent nonnulli ex hodiernæ rei pastoritiæ statu conijcere, quam viles homines & de fæce populi exercent. Antiquitus enim, vt aliàs obseruabamus, nobiles etiam viri ea maximè sunt delectati: & talem fortasse hunc Melanthium suspicemur, quippe qui procis illustribus viris assideat, atque adeò inter primos, vbi sine dubio fuit Eurymachus, à quo etiam apprimè dilectum fuisse obseruat Poeta.

θαυμάσιον ἢ μάλα δὴ) Appositè inducit Homerus Vlyssem has ædes admirantem. Ea enim fere solemus admirari, quæ nunquam anteà vidimus. Itaque meliùs hac ratione peregrini & extranei hominis personam sustinet Vlysses, cũ ita quasi ad rem ignotã obstupescit.

ἐπ' ἀγρῷ δαμοῖ) Hac de re nos alibi nonnulla diximus. Vide plura apud Stuckium Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 20.

γαστέρα) Nescio quid simile anteà etiam apud Phæacas Vlysses enunciauit: vbi nos quædam annotauimus, quæ ad huius etiam loci illustrationem pertinebunt.

ἂν δὲ κύων) Mirum est quod Homerus de hoc cane prodidit, ab eo agnitum herum suum Vlyssem post tam longam eius absentiam, cùm ignotus posteà inter vxorem reliquósque domesticos versatus sit. Et quod magis est admirabile, eo adhuc paruulo & nullius vsus Vlysses abiuerat: tamen adhuc nõ solùm eius memor est, sed etiam eum recognoscit, ex odoratu nempe, qui canibus est præstantissimus. Cuius beneficio Venetiis canis quidam in medio fori post triennium agnouit suum dominum, vt scribit Blondus. Exemplum minori admiratione dignum, quàm Homericum, neque dubium tamen quin idem Veneticus canis etiam post longius tempus dominum suum fuisset agniturus.

οὐρῇ) Duo signa blandientium canum exprimit, caudæ motum, & aurium demissionem: quod vtrumque verbo αἰκάλλειν complectuntur Græci. Hinc est prouerbium, *Mouere caudam*, pro blandiri: quod tamen quidam *cauda blandiri* efferunt, id est τῇ κέρκῳ σαίνειν, vt est apud Aristophanem in Equitibus. Vide Erasmum Adag. Chil. 4. Cent. 1. prouer. 32.

καλὸς μὲν δέμας) Accidit plerunque vt præstantia corporis eius elegantiæ minimè respondeant: vbi autem vtrumque concurrit, mira & nunquam satis laudata conflatur harmonia, qualis fuit in hoc cane. Rarum est porrò vt canum magnitudo aliquid eorum præstantiæ detrahat, quin potiùs ij pluris fieri ad vsum solent quàm minores, quibus ad delicias tantùm vti solemus: excipio venaticorum genera, in quibus etiam parui non sunt contemnendi. Tu ea de re consule locupletes Thesauros Gesneri.

εἰ τοιόσδ' εἴη) Cùm talis iam esset tunc canis iste, cur anteà dixit Poeta Vlyssem eo non fuisse vsũ? quod ego ad inhabilitatem canis puto referendum: ait enim, θρέψε μὲν οὐδ' ἀπόνητο. Videat Lector an Eumæus intelligat relictum ita ab Vlysse hunc canem, vt mox tantæ velocitatis fuerit & roboris.

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς) Notandus est maximè hic locus. Monet Eumæus Homericus, seruorum ingenia statim ad finem dominis suis exhibendam relanguere, vtpote quibus absentibus minus rectè officio suo defunguntur: cuius rei causam hanc adducit, quòd Iupiter seruis dimidiũ virtutis adimat. Quare? quia nimirum cùm ament libertatem homines, quam etiam à natura omnes vniuersim ex sententia Iurisprudentum habent, in seruitute collocati ad id faciendum compelleuntur, quod sponte & si sui iuris fuerint, aut nõ faciant: aut si fecerint, id sedatiore animo sint facturi. His astipulatur quorundam opinio, quam Plato lib. 6. de Legibus memorat. Ibi dicit à quibusdam laudatos seruos, & illud seruitium Hilotarum apud Lacedæmonios, &c. itaque concludit, Nemini esse dubiũ, seruos eos comparandos, qui & optimi sint, & egregia erga nos volũtate ac beneuolentia. Ex eo enim seruorum genere complures, inquit, exiterunt, qui fratres & filios nostros omni virtute superarunt, ac proinde & dominos & ipsorum facultates & familias penitus conseruarunt. Tum subiicit, contra etiam dici, In seruili animo nihil sani & integri inesse, neque virum prudentem huic hominũ generi credere oportere: id est, vt eius verbis vtar, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον. Quod etiam huius Poetæ (quem σοφώτατον τῶν ποιητῶν appellat) authoritate comprobat, hos duos versus adducẽs, sed aliter paulò quàm in Homericis exemplaribus hactenus legatur. Sic enim Plato:

ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Ex hac ergo diuersa de seruis opinione, alij, inquit, nihil generi seruorum credunt: sed stimulis & verberibus, quasi ferarum naturam, non ter tantùm, sed sæpius famulorum suorum animos seruiles efficiunt. alij verò omnino aliter se gerunt. His ipse suam sententiam de seruitutis ratione constituenda subiicit, quam inde petet studiosus lector. Quod ad hũc locũ attinet, sanè constat id verè posse de plerisq; seruis enunciari: nam nonnulli ita sponte & fideliter seruiũt, vt non minus se liberos putẽt, dũ officio suo defunguntur, quàm si seruitutis iugũ excussissent. Alij cõtra, de quibus illud prouerbiũ efferri potest, *Quot serui, tot hostes*, vt est apud Macrobiũ in Saturnalibus, & Senecam Epistola 47. quam dominis vt diligenter & attenti legant author sũ. vnde discent quo pacto illam seruorũ hostilitatem amolientur & deuitabunt: quanquam authorem huius prouerbij ad hoc Homericũ respexisse puto. Asinius Capito tamen apud Festũ Pompeiũ, vt Erasmus refert, existimat hominũ errore perperam fuisse pronunciatũ: quòd verisimilius sit, sic esse dictum initio, *Quot hostes tot serui*: quia capti victique ad seruitutem adducebantur, vnde etiam dicta mancipia. Exprimit ergo Eumæus seruorum vt plurimùm ingenium: dicimus vt plurimùm, qui alioqui se ipsum in eorum numero complectetur: cùm tamen constet, quanta cum fidelitate hactenus ille se gesserit. Aliud autem erit de probis seruis sentiendum, qui non metuunt suos dominos, sed colunt, & libera quadam beneuolentia, non seruili & coacta complectuntur, quæ solet tandem in odium degenerare.

ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ) Cæteri canes (inquit Aristoteles exceptis Laconicis) maxima ex parte ad annos quatuordecim, sed nonnulli ad viginti pretrahunt vitam. Quamobrem rectè apud Homerum canem Vlyssis vicesimo anno mori aliqui iudicant. Hæc ille. quem sequutus Plinius, Viuunt, inquit Laconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera quindecim annos, aliquando viginti. Ælianus cani vitam produci ad decimumquartũ annũ scribit. Atque hæc sunt quæ de canũ vita apud scriptores reperio. Ego catulum Basileæ vidi, qui vicesimum quartum annum agebat, vt mihi eius dominus sanctè affirmabat. Vnde magis erit credibilis huius Argi ætas, quæ ad vicesimum vsque annnum extendebatur. Porrò veteres tradidisse refert Eustathius, hunc Argum præ voluptate ob visum dominum expirasse. Siquidem iuxta Sophoclem, σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπή.

κλινάμενος σταθμῷ) Locus mendicorum fuit olim ex limine ædium aut thalamorum potiùs (nam ex Homero videtur constare, liberum

berum eis fuisse vsque ad ipsa penetralia accessum) quod tum ex hoc loco, tum ex aliis in sequentibus docetur. Sic apud Lucam Lazarus, ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα τοῦ πλουσίου: proiectus erat ad vestibulum diuitis. Vide Stuckium Antiq. Conuiual. lib. 2. cap. 5. vbi præterea docet, quod ex Homero colligitur, solitos mendicos ex illo loco vbi primùm considebant, id est ex limine surgere, & ad mensas epulantium accedere, ad cibum stipémque à singulis conuiuarum porrectis manibus petendum, quo accepto ad locum suum reuertebantur, vide sequentes Telemachi & Eumæi rationes.

αἰδὼς) Pudor iste est intelligendus de audacia libera, qua res sibi necessarias mendici exigunt, & qua si non sunt præditi, miseriorum eorum conditionem putes. Petentibus enim tantùm dari, vox est non minus trita quàm vera. Ergo pudor ille rusticus mendicis omnino est inutilis, qualis tamen raro ipsis solet inesse. Neque tamen impudentes eos esse debere intelligimus: cùm vt est apud Euripidem in Medea, ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων πασῶν ἀναίδεια: sed audacia quæ modestiæ & verecundiæ sit immixta, ad liberè victũ petendum instructo.

Ζεῦ ἄνα) Cùm ij qui beneficium à potentioribus gratis excipiunt, non habeant quo pacto re ipsa parem eis gratiam rependant, solent ad preces & vota recurrere: vt hoc loco Vlysses, qui pro beneficio & humanitate Telemachi duo illi optat. Vnum quidem generale, alterum verò particulare. Generale, cùm eum inter homines beatum esse vult: particulare, cùm cogitationibus illius faustum precatur exitum. Et hoc quidem ab iis qui hoc exaudiebant potuit generaliùs accipi, sed præcedentia faciunt vt credam tacitè Vlyssem consilium illud aduersus procos intellexisse.

ἀμφοτέρῃσιν) Prouerbium est, *Vtraque manu accipere*, forsan ex hoc loco desumptum. Videtur exprimi pauperum studium & diligentia in accipiendis, quæ mendicando impetrant.

αὐτὰρ ἀέθλων) Quanquam ex consilio Telemachi debuit Vlysses à procis stipem emendicare: noluit tamen Poeta eum hoc sine diuino consilio aggredi, quod longè est augustius quàm si aliter factum esset. Notandum est autem, quis sit finis huius emendicationis, vt nimirum iustos & iniustos cognoscat, id est τίνες ἐναίσιμοί τε καὶ τίνες ἀθέμιστοι: nempe à quibus stipe honestaretur, & à quibus contrà contumeliosè repelleretur.

ὦ ἔγνωτε συβῶτα) Irascitur Antinous Eumæo, quòd hunc mendicum adduxerit, cùm plerique alij nimis frequenter adsint, qui Vlyssis bona absumant. Vbi ὑποκριτικῶς omnino hanc causam iræ suæ prætexit, siquidem non in Vlyssis commodum hunc mendicum & alios abesse voluit: sed quia, vt coniicio (quis autem de procis nisi sinistra omnia hac in parte suspicetur?) dum illis etiam essent alimenta administranda, minus sibi suppetiturum esse reuerebatur, vt etiam paulò pòst innuet Telemachus. Et hoc præcipuè Eumæo, quem fidelissimum seruorum Vlyssis, & ei magis quàm reliqui fauentem sine dubio intelligebat: hoc inquam, Eumęo dictum magnam habet asperitatem, quòd in eum culpam imminutionis bonorum Vlyssis referre videatur, qui hunc mendicum adducat.

ἀντίνο' οὐ μὲν) Purgat se Eumæus apud Antinoum, primùm eum carpit, quod cùm alioqui vir sit bonus (quæ commodissima fuit ἐπίπληξις) bona tamen non loquatur: hoc est, minus recta aut veritati consentanea. Deinde docet se hunc mendicum non adduxisse, cùm sit extraneus, neque propriè ij dicantur adduci, qui peregrinè adueniunt: sed vel opifices, vel vates, vel medici, vel fabri lignarij, vel cantores. Eiusmodi enim homines lubenter ad conuiuium solent aduocari, & spontè: at peregrinos pauperes quis dicatur accersere, cùm ne eos quidem vsquam gentium esse intelligat? Hic est sensus apologiæ Eumæi: cùm tamen verè hunc mendicum adduxisset, vt constat ex præcedentibus. Sed ita videatur voluisse Poeta futilem & inanem Antinoi querelam elidi, vt responsum interrogationi conuenire quodammodo debeat: hoc est, vt stulto stultè, prudenti prudenter respondeatur. Tandem inuehitur Eumæus in Antinoum, quem asperrimum omnium procorum esse dicit: quem tamen ipse magni non faciat: aut eius minas ac iram curet, quandiu Penelope & Telemachus in viuis erunt, quorum præsidio nimirum se tutum existimat.

ἀντίνο' ἦ μευ καλὰ) Ironica est hæc prima pars orationis Telemachi, qua Antinoo videtur gratias agere, quòd se tanta paterna beneuolentia complectatur, vt sua bona conseruare studeat, cùm hunc mendicum domo conatur expellere. Sed hoc se εἰρωνικῶς loquutum statim docet, cùm eum iubet aliquid stipis ei præbere, neque matrem aut alios domesticos reformidet. Siquidem ipse qui putà sit dominus ædium & bonorum, hoc ei permittat, imò iubeat, quæ vox authoritatis & ponderis multùm hoc loco habet. Tum detegit fraudulentam illius mentem, cùm docet eum malle bona illa absumere, quàm aliis impertiri.

τηλέμαχ' ὑψαγόρη) Respondet Telemacho Antinous, primùm contumeliosè, dum conuiciis eum proscindit: deinde ironicè, cùm se ita liberalem in mendicum esse dicit, vt si tot à reliquis procis accipiat, per trimestre tempus in has ædes rediturus non sit: quod prima facie potuit de eleemosyna accipi, sed ille de verberibus intellexit, quasi id tantùm de eo quod facturus erat, sit accipiẽdum. Id autem infrà videbimus vbi scabello isto quod statim arripiet, mendicum percutiet, vt etiam est interpretatus Eustathius. Hic ergo erit sensus, quasi dicat Antinous: Cur tu mihi, Telemache, exprobras, quòd in hunc mendicum minus sim beneficus? Imò verò si tam liberales in eum reliqui proci fuerint, atque ego ero, sic ille sibi prouisum sentiet, vt per tres menses (videtur autem numerus finitus pro indefinito poni, quod maximè in ternario solet obtinere) has ædes non reuisat. Et vt mentem suam in his verbis paulò obscuriorem illustret, arrepto scabello huic mendico, vt censeo, ictus comminatus est, quos ei postmodùm infliget, sed tum mendici tum aliorum quoque procorum verbis exulceratus.

δός φίλος) Quemadmodum ignis quantumuis latens aliquantulum fumo suo se prodit, sic virtus & animi in hoc nostro Vlysse, licet iam longè habitu & specie corporis ab illo Vlysse Laertio mutato, Vlyssei semper apparent: & hoc potissimum loco, vbi non veretur durum illum & immanem, à quo tam immisericorditer anteà exceptus est, Antinoum rursus adire, & ab eo stipem emendicare. Quàm intrepidè autem id fecerit, eius oratio planè docet. Primùm amici nomine eum compellat, quod à mendico profectum aliquid superbiæ & altioris animi in eo subindicat. Id tamen emolliuisse videtur laudibus ipsius Antinoi, quas subnectit, quem dicit regiæ maiestatis multum præ se ferre, & hac parte cæteros antecellere: vnde cùm donare regium sit, ideò etiam hoc se meritò ab eo petere doceat, quòd ipsum ista stipis collatio meliùs quàm reliquos deceat. Eum siquidem par est plura erogare, qui plura possidet, quod Reges assolent. Abnectit aliam causam, quâ putauit ad hanc munificentiam exhibendam Antinoum incendi posse, nempe laudem quam se ei per vniuersum orbẽ propagaturum pollicetur. Eius porrò studio cùm omnes omnino maximè teneantur (nisi mihi væcordes & pecora quædam, naturæ monstra, opponas) nihil non illius gratia experiri, moliri, ac præstare solent, nedum rem tam leuem, qualem Vlysses postulat, spe famæ & gloriæ oblata petentib. vllo modo videntur denegaturi. Sed quod addit argumentum, longè est grauissimum & validissimum ad Antinoi beneuolentiam & liberalitatem excitandum. Eorum enim magis solemus misereri, qui è sua felicitate in miserum statum deciderũt, vbi potissimùm intelligimus nos etiam eidem mutationi perinde esse obnoxios: quam si subierimus, eandem opem ab aliis sumus exoptaturi, quam illi à nobis iam efflagitant. Lex autem naturæ ea est, vt lubenter in alios conferamus, quæ nobis etiam tribui velimus, in eorum si fuerimus statu. Et eò spectasse Vlyssem fortunæ suæ commemoratione non dubito, quanquam ἀπολογικὸν etiam postremæ illius laudis pollicitationis esse possit: quasi dicat, non esse absurdum vt ille in Orbe terrarum Antinoo laudem conciliet, qui possit in eundem felicitatis florem restitui, qui iam emarcuit. Sed priori sententiæ magis adhęreo. Narrat ergo Vlysses, sed paucis historiam sui infortunij, aliquantulum diuersam ab ea, quam anteà Eumęo exponebat, in eo solùm cum ea conuenientem, quod de Ægypto memorat. Nam quod se Dmetori diuenditum fuisse dicit, ab illa superiore narratione alienum est, vbi planè diuersum exitum fortunæ suæ, quam in Ægypto primùm acerbam sensit, recensuit. Anon ergo præsentis Eumæi conscientiam est reueritus, aut metuit ne mendacium illud ab eo detegeretur? Imò potuit eius beneuolentia fretus eò liberiùs hoc comminisci, & Antinoo obtrudere: cui cùm malè esset affectus, lætari potuit, ab hoc mendico illi imponi, ratus non mentiendi simpliciter studio, sed de industria ad hunc Antinoum decipiendum hæc ab eo fingi. Quam sententiam Lector, nisi me fallit animus, libentiùs amplectetur, quàm inconstantem illam Eustathij. Primùm enim dicebat, Vlyssem nihil aliud ab illa quàm Eumæo fecerat diuersum, narratione ausum comminisci, ἵνα μὴ ὑποπτευθείη παρὰ τοῦ Εὐμαίου παρόντος καὶ ἀκροωμένου, ὡς πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενος. Cùm autem diuersitatem illam attingit, ait, τούτοις δὲ προστίθησί τι καὶ ἀνήκουστον τῷ Εὐμαίῳ, τὸ εἰς τὴν Κύπρον περαιωθῆναι, οὐχ ὑποπτεύων ὡς εἰκός, ὅτι ἐν αἰεὶ παρὼν καὶ ἀκούων ἄρτι ὁ Εὔμαιος, ἐλέγξῃ τοῦτον ὡς εἰ μὴ μεμνημένος ἢ μὴ βουλόμενος. Quid enim? Illa Eumæus meminerit, hæc tradiderit obliuioni? In iis suspicionem Eumæi timuerit, in his verò minime? Hæc tam inconstantia ego sanè non audio.

τίς δαίμων) Hinc meliùs constat quàm ferus & immansuetus hic Antinous fuerit, qui ad miseram illam Vlyssis conditionẽ nõ permoueatur, sed potiùs eò grauiùs in eum exacerbetur, atque adeò reliquorũ damnet liberalitatẽ eo nomine, quòd ex bonis alienis eã exerceant. Qui prætextus speciosus quidẽ est, sed tamen adulterinus: quia, vt anteà etiam monuimus, non rei Vlyssęę conseruandæ gratia erogari ab aliis stipem illam ægrè ferebat, sed quòd ita imminui ei magis bona illa videret, quibus ille tantoperè inhiabat.

ἀλλοτρίων χαρίσασθαι) Potest & hoc sententiosè vsurpari in eos, qui cùm suis bonis parcant, in alienis profundendis liberiores esse consueuerunt. Et hoc est quod Galli prouerbio enunciant, *De l'autruy cuir large courroye*: & Germani, *Es ist gut auß ander leute leder luh-gerimen schneyden*. Et meo calculo ista, ὑπὲρ δόξαν ... ἀλλοτρίων χαρίσασθαι in prouerbium abibunt. Huc pertinet quod est apud Apul. lib. 7. *De alieno ludis corio*. Vide Eras. Adag. Chil. 2. cent. 2. prou. 88.

ἐπὶ σφῶν πολλὰ ἑκάστῳ) Rectè omnino secundum Eustathium ista Antinoi verba, ... φαῦλον ... ὡς οἷα μεμφομένου ... τὰ πολλὰ ἑκάστῳ παρέσχον. οἱονεὶ ... φησιν ... ὀλίγα παρέχοιτο ἐκ ... διδόντο.

ὢ πόποι) Audet Vlysses repulsa illa Antinoi & conuiciis exulceratus illi etiam insultare, dum eum mente captum appellat, & qui speciem suam & vultum animo non referat, vt qui sit λωμαλέος εἶδος ἰδεῖν, μινυπρὸς δὲ φρονεῖν. Nam anteà ex eius ore nescio quid melioris de eo ominabatur, cùm dicit, οὐ μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν ἔμμεναι ἀλλ' ἄριστος, &c. Ergo huc aduocabimus illud Iuuenalis, *Fronti nulla fides*. Et arguit Vlysses sordes huius Antinoi, idem argumentum in eum retorquens, quo ipse liberalitatem reliquorum ex alienis bonis factam culpabat. Imò, inquit Vlysses, hoc ipsum mihi est indicio, ægrè te ex tuis facultatibus donaturus, qui in alienis tam parcum & tenacem te præbeas.

οὐδ' ἅλα δοίης) Prouerbium est in hominem perparcum & auarum, quod etiam Adrianus Iunius Adag. cent. 8. prou. 10. annotauit: cui respondet illud quod idem ex Parthenio obseruat, οὐδὲ πόροι ῥίζης φρύγανα πιτνάδος, Herbæ marinæ corticem non dederit. Sed hoc Homericum longè augustius. Fuit enim sal apud antiquos hospitalitatis & amicitiæ symbolum, vt etiam primum apponi & exhiberi soleret: vnde illud Pythagoreum, τὸν ἅλα παρατίθεσθαι. Cuius rei causas affert Eustathius noster Iliad. ι. vel διὰ τὸ τῆς φιλίας νόσημον ἢ ἀσφαλὲς μόνον. Sal enim multis corporibus firmitatis atque durationis causa existit. Vel vt sit symbolum τῆς κατὰ φιλίαν ἑνώσεως. Nam vt sal ex multis aquis liquidis & fusilibus in vnum corpus solidum coalescit: sic etiam qui ex diuersis locis longè à se inuicem dissitis in vnum hospitium conueniunt, non loco solùm, verùm etiam affectu amico vniuntur atque copulantur. Vide Stuckium Antiq. conuiual. lib. 1. cap. 30. Ergo Antinoo inhospitalitatem exprobrat, quæ ex re præcipua & potissima denegata arguitur. Porrò Lexici est Homerici alteram Callistrati lectionem (nam hæc quæ in contextu habetur, est Aristarchi) quam in margine scripsi, explicare. Id moneo, Aristarchum angustiorem exhibuisse lectionis suæ sensum, quàm Callistratum, vt ex præcedentibus constat.

ὀνείδεα βάζεις) Antinous nequid iniquè agere videatur, more sceleratorum aliquam prætexit huius iniuriæ, quam Vlyssi infert, causam, cum dicit se eò ob Vlyssis conuitia impelli. Insitum est autem cuiuis à natura, vt ea minime patiatur: sed quacunque potest ratione, etiam violentia adhibita, vindicet. Sed cùm in omnibus actionibus origo soleat spectari, ac certum sit petulantiæ istius causas ab ipso Antinoo promanasse, culpa huius facti in eius quoque caput redundabit.

ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη) Qualis huius Herois firmitas & soliditas, qui ab asperis ictibus nullo modo concutiatur, ne tantillum quidem loco dimoueri aut agitari ac corpore labascere possit. Quod ipsum de eo anteà vidimus, cùm calce à Melanthio percuteretur. Vbi vide, quàm rectè caueat Homerus nequid fortitudini & robori Vlysseo etiam in medijs istis sordibus mendici detrahat. Notanda etiam ipsius Vlyssis prudentia, qua iram suam concoquit, patienterque tot iniurias sustinet, donec commodior se vindictæ locus offerat. Quod Poeta illis verbis, ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων, exprimit.

οὐ μὰν οὐδ' ἄχος) Ait Vlysses, non esse graue, si quis pro suis facultatibus depugnans percutiatur: sed id esse grauissimum, cùm hoc ventris gratia patitur. Quid est hoc rei quæso? An non intolerabile est id ipsum, cùm quis sibi vim in bonis factam sentit, & ea non solùm sibi eripi, sed se etiam ictibus cædi? At Vlysses eos imitatur, qui suis malis nulla censent grauiora posse cuiquam accidere. Vel grauitatem istam ex persona inferentis iniuriam Antinoi æstimat, quasi grauiùs peccet qui pauperibus & mendicis iniurius, quàm qui simpliciter aliena bona diripit, & bonorum herum plagis afficit. Et hoc, quia ei qui se ipsum tueri aut vlcisci non potest, insultare longè magis est, quàm ei qui viribus aut audacia ad propellendam iniuriam pollet. Tandem Vlysses Antinoo exitium ante nuptias, quas sperat, imprecatur, cuius ipse quidem fuit conscius. nam ideò eum κακὰ βυσσοδομεύοντα appellauit: sed intereà tacitè felicem sibi optat exitum, vt hanc vindictam exequatur. Eò enim spectat illud votum aduersus Antinoum.

οὐ μὲν καλ' ἔβαλες) Hinc constat quàm graue & perniciosum sit illud Antinoi factum, cùm ne à sociis quidem suæ petulantiæ in reliquis comprobetur. Illud autem exaggerat ille, qui omnium personam hac in parte sustinet, quòd tutum non sit mendicos verberibus afficere, cùm accidere possit vt illum mendici habitum Deus quidam assumpserit, & ita Deo ipsi fiat, quod mortali te fecisse putes. Hic autem locus est notandus, vt intelligatur quàm debeant esse sacrosancti mendici & pauperes, vt quorum speciem Deitas potiùs quàm diuitum accipiat, vbi se mortalitati conspiciendam exhibet iuxta Homeri saltem sententiam, quam Socrates apud Platonem in Sophista expressit. Cùm enim Theodeorus diceret, se peregrinum adducere: sic respondet Socrates, ἆρ' οὖν ὦ Θεόδωρε οὐ ξένον ἀλλά τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὁμήρου λόγον λέληθας, ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἥκιστα θεὸν συνοπαδὸν γιγνόμενον, ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. Τάχ' οὖν ἂν καὶ σοί τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων θεὸς ὤν τις ἐλεγκτικός. Sane hoc ipso habitu descendit è cœlis Filius æternus Dei, à quo etiam tam studiosè pauperes sunt nobis commendati, adeò vt qui vni illorum beneficus fuerit, factum sibi secunda illa Trinitatis persona deputet: & contrà, siquis se in illos proteruè gesserit, hoc perinde ac in se ipsum factum grauiter vlciscitur. Ecquid quæso magis Homericis consentaneũ, eloquar an sileam? ἀλλ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει. Videtur mihi Homerus ex Ægyptiorum secretiore doctrina percepisse miserũ illum & mendici specie Redemptoris nostri aduentũ: vnde intellexerit quanti sint faciendi mendici, quorum humilitatem & ταπεινότητα Maiestas diuina esset suscepturа Res planè stupenda, & præter captum hominum. Enimuerò cur habitum illum mendicorum aspernemur, cui fulgorem illum Deitatis Christus associare sit dignatus? An non potiùs longè augustissimum censeamus, & eos etiam qui talem gerunt, in honore apud nos esse patiamur? Itaque cùm id Homerus resciuerit quasi per nebulam, vt illa mysteria Deus Gentibus præcipuè magis occultauit: factum est, vt non dubitarit credere id esse Diis familiare, vt pauperum forma concipiendos se præberet, vt quam tanta Maiestate indignam non iudicârit, quod ipsum ex doctrina illa intelligeret. Quod ad pluralitatem Deorum, in ea næuus est Poeta pro corrupto sæculi illius more & vitiosa de Deo opinione, vt aliàs obseruauimus. Nos ex his stercoribus, vt Maro ex Ennio, gemmas possumus elicere. Quod si attente à quouis consideretur, non dubito quin mihi statim munus sit daturus.

ἀνθρώπων) Non abhorret omnino ad hoc loco, quod Iupiter apud Ouid. 1. Metam. dicit, se vt hominem sceleratam vitam exploraret, humana specie terras peragratum, his verbis: *Contigerat nostras infamia temporis aures,*

Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo, *Et Deus humana lustro sub imagine terras, &c.*

Sed hoc minus est Deo dignum, quasi è cœlis hoc ipsum intueri non potuerit, sed neque Homerici isti Dij eo nomine commendãdi: quia multùm illis detrahitur, cùm hac præsentia corporea ad omnia videnda indigere existimãtur. Apage ista à Christianorum auribus. Nos porrò id solùm probamus, quod eos habitum mendicorum induere dicit, vt docebamus anteà.

Τηλέμαχος) Quantus dolor Telemachum inuaserit, cùm ita miserè plagis exceptum patrem videret, quiuis, etiam tacente Poeta, iudicare poterat: sed neque hoc intactum reliquit, nequid in hac historia desiderari posset. Dolorem etiam Penelopæ ex hoc facto commemorat, eiúsque cum hoc mendico colloquium, in quo omnia penè erunt perspicua, vt illustrari à nobis studiosiùs nõ debeat.

οὐδ' ἄρα δάκρυ) Cùm Homerus ἀγαθοὺς ἀριδάκρυας ἄνδρας censeat, vt aliàs vidimus, non tribuit tamen vitio nunc Telemacho, quod ob casum parentis non sit lacrymatus: sed eius tantùm patientiam indicat, quã dolorem suum ita compresserit, licet adeò grauem, vt lacrymas ei elicere potuerit. Vbi vides, quid prosit interdum dissimulatio in rebus humanis: quæ etiam plerunque ita est necessaria, vt si à negotio absit, exitum illi felicem præripiat: quòd Telemacho euenturum erat, nisi hac ratione, id est, comprimendo hunc dolorem, procos elusisset.

ἀπώλλοιτ) Sæpius iam monuimus hac locutione repentinam mortem significari.

εἰ γάρ τοι βασίλεια) Hic videre licet, quid de Vlysse Eumæus hactenus senserit, vt quem ita apud Penelopen commendet: sed facundiæ tantùm nomine, quòd de reliquis eius virtutibus tam breui tempore nihil certi statuere potuerit. Cæterùm paucis exponit, quid ex eo de Vlysse noui sit expiscatus, vnde maius videndi huius mendici desiderium Penelopæ iniecit: quòd cùm anteà explorandi tantùm aliquid certi gratia accersi eum vellet, dubia an eum finem esset assequutura: nũc verò ex relatu Eumæi intelligat, non frustrà se optasse hunc medicum ad se accedere, cùm ex eo possit nonnihil de Vlysse resciri: cuius ipse amicum se profiteatur, & insuper se eum non ita pridem vidisse, reditúmque in patriam molientem referat.

μέγ' ἔπταρε) Ad votum illud Penelopæ de Vlyssis aduentu ad vlciscendos procos dicitur Telemachus sternuisse, quod posteà pro fausto omine interpretata est Penelope, vt ex sequenti illius oratione constat. Cuius rei causam exquiramus. Quemadmodum ergo aliàs obseruauimus, fulgura ea dæmum pro ominosa existimata, quæ non ex præcedente naturali causa contingerent: sic de sternu-

tamen-

tamentis est satiendum, quandoquidem ita obtinuit apud veteres, vt pro signo ominoso quoque haberetur. Vbi ergo derepentè fierent ad negotij cuiusdam exordium, fausti aliquid vel sinistri portendere credebatur: credo prout ex dextra aut sinistra nare promanabat. Quod ex Terpsionis opinione colligo (quam tamen Plutarchus minus credit) qui Socratis Dæmonium sternutationem esse dicebat tam ipsius Socratis quàm aliorum. Siquis ergo alius aut si ipsemet à dextris sternutasset, ad actionem impellebatur: sin verò à sinistris, ab eadem deterrebatur. Ergo in sternutationibus proculdubiò partium differentia obseruabatur ad omen accipiendum. Quod etiam intelligetur ex eo quod apud Catullum:

-- -Amor sinistra *Dextram sternuit approbationem* (ita enim emendauit Iosephus Scaliger) vbi tamen videtur vtraque pars ad faustum omen addita. Quid verò si legamus vtrobique (bis enim ibi versus illi repetuntur)

Hoc vt dixit Amor sinister antè (vel sinistram, vt antè) *. Dextram sternuit approbationem?*

Hac sanè ratione locus ille nostræ sententiæ maximè suffragabitur, immò alioqui miser est illius loci sensus: siquidem tùm dextra approbatio fit fausta, quorsum sinistram Amor adhibuerit? Ergo intelligendum puto Septimium & Acmen amentes illos aliqua ratione anteà disiunctos, nunc rursus in amicitiam rediisse: quam arctiorem hac renouatione fecerint, vt solent, ex Comici sententia, Amantium iræ amoris esse redintegratio. Locus ab eruditis expendatur. Mihi sanè astipuletur Eustathius 7. Iliados, qui in bonam partem accipi solere scribit, si quis dextrorsum sternuisset. Idem annotant Theocriti Interpretes ad illum versum Idyllij, cui titulus Thalysia, σιμιχίδᾳ μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον, ex sternutamentis nimirum prodesse nonnulli, ac significare prosperius: alia verò censeri ominosa prorsum & inauspicata, quale est illud Simichidæ. Et nequis ista nugas Poeticas clamitet, ecce Themistocli illi totius Græciæ liberatori qui contigerit. Illi super nauem Prætoriam sacrificanti, tres captiui oblati sunt forma venustissima, vesteque & auro eximiè exculti. Dicebantur Sandauces regis sororis & Autarcti filij esse. Quos contritus vates Euphrantides, vt simul & magnam hostiæ & lucidam flammam ediderunt, ac bonum omen sternutamento à dextra parte est datum: dexteram Themistoclis complexus, adolescentes illos omnes iussit vt victimam & hostiam Omesti Baccho votis nuncupatis immolarent: ita pariter Græcis salutem promitti & palmam. Quod fieri iussit Themistocles, & ex voto totum negotium successit, vt Philosophum & historiarum peritum Lesbium Phaniam memoriæ prodidisse refert Plutarchus. Hic exprimitur faustum augurium ex parte dextra. Apud Xenophontem verò ἀναβ. γ. simpliciter de sternutamento recensetur, cuius gratia reliqui milites salutem sibi promiserint, vt annotauit quoque noster Giphanius. Simpliciter etiam Propertius, cùm dicit:

Num tibi nascentis primis, mea vita, diebus *Aridus argutum sternuit omen Amor?*

Simpliciter itidem Augustinus lib. 1. de Doctrina Christiana, cum dicit Veteres lectum solitos repetere, si dum induitur calceus, sternutamentum obtigisset. Vides hactenus sternutamentorum vsum, videamus causam cur augurio etiam illa fuerint accommodata. Causam itaque existimo ex eo manasse, quòd sacra res sit habita sternutamentum, à re nimium sacra quoque originem capiens, hoc est, à capite, vt docet Peripateticorum princeps Problematum. Sect. 33. q. 9. Idem Hist. anim. lib. 1. cap. 11. sternutamentum signū augurale (malè in Latinis codicibus *augulare* legitur: vbi vide quid noceat Græcæ linguæ ignorantia) & vnum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum vocat. En quæso, quò sit delapsa hominum futilis & anilis superstitio, non sine tamen specioso prætextu, cùm τὸ ἡγεμονικὸν in capite sedem obtineat, & ratio illa diuinæ auræ particula, cui etiam præuidendi futura protestatem tributam existimarint, vt suis sanè eximiis dotibus non caret. Tamen inde piè affirmari posse auguralem illam sternutamentorum facultatem non existimo. Quam idem philosophus ead. sect. q. 11. ratione temporis distinguit, quòd ea quæ de medio noctis ad meridiem vsq; mouentur, damnemus: quæ de meridie ad noctis medium, approbemus. Vbi docet illa esse infausta, hæc verò contrà. Causam autem hanc reddit, quia cùm rem aliquam exordimur, tum sternutamentum potiùs obseruandum est. Itaque cùm rem agere pergimus, atque inter initia sternuisse acciderit, amouemur, rémque inceptam prosequi temperandam censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaque ominosum tantisper sternutamentum esse putamus, temperamúrque sternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus: post meridiem verò, ádque medium vsque noctis, finis veluti quidam est, tempúsque illi contrarium, itaque contrà tunc & existimatur, & agitur. At nostra Penelope faustum Telemachi sternutamentum ideò putat, quòd denuò post absolutam suam orationem contigerit, vnde omen accepit omnes procos interituros, vt notauit etiam Eustathius. Qui addit, apud Herodotum sternutamentum etiam σημαντικὸν reperiri in Hippia Pisistrati.

ἀλλ' αὐτὸν γνώω) Quomodo tandem hoc erat cognitura Penelope? Primùm, si certa daret hic mendicus iudicia de Vlyssis persona: deinde, si in narratione minimè sibi constaret, tum si iureiurando dicta sua firmaret, aut si qua alia est ratio explorandi mendacij. Pollicetur autem ei vestimenta ea conditione, si vera de Vlysse narrauerit.

τῷ σὺ μάλιστα) Prudentem esse debere nuncium, in Iliade alicubi ex Homeri sententia obseruauimus, atque ita vt non solùm ea fideliter referat, quæ sibi sunt commissa: sed etiam iis siquid necessarium fuerit, addat. Quod hoc loco præstat Eumæus. Cùm enim intelligeret, vt etiam notat Eustathius, Penelopæ ὑπόχεσιν esse μικροπρεπῆ: hæc addit, quæ eam augustiorem reddunt. Vocatus autem Vlysses recusat Penelopen accedere prætextu legitimo, vbi eius prudentia satis emicuit.

αὐτὰρ ἐμοί) Non est illud antiquum, *Dij facientes adiuuant.* Vnde ij qui negotium aliquod suscipiunt, longè falluntur, si à Numine sperantes auxilium, manus tamen ei non adhibuerint. Inertiam enim & desidiam odit Deus, & iis tantùm opitulari solet, qui minus segniores in rebus administrãdis fuerint. Hinc facilè intelligemus, quàm meritò hæc sibi & Diis curæ esse velit Telemachus. Argumentum istud memini nos alibi tractasse, hic ergo iam ancoram iaciamus.

Finis libri decimiseptimi.

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Odyssea.*

VLYSSIS & Iri pugna fit. Ostenditur autem & Penelope Procis, & ab ipsis dona accipit. Fit autem & quædam colloquutio deinceps Vlyssis ad Eurymachum.

Aliud.

Σ, autem contentionem Iri, gloriam Vlyssis, dona regum.

VENIT autem pauper popularis, qui in ciuitate
Mendicabat Ithacæ, excellebat autem ventre edaci
Incessãter comedere & bibere: neq. ei erat vis,
Neque violentia, forma, valdè magnus erat cõspectu.
Arneus a. nomine erat: hoc. n. imposuit venerãda mater

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΟΔΥΣΣΕΩΣ καὶ Ἴρου πυγμὴ γίνεται. φαίνεται δὲ καὶ Πηνελόπη τοῖς μνηστῆρσι, καὶ παρ' αὐτῶν δῶρα λαμβάνει. γίνεται δὲ καί τις κοινολογία ἐν τοῖς ἑξῆς Ὀδυσσέως πρὸς Εὐρύμαχον.

Ἄλλη.

Σῖγμα δ' ἔριν Ἴρου, κῦδος Ὀδυσῆος, δῶρα τ' ἀνάκτων.

ΗΛΘΕ δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατὰ ἄστυ
Πτωχεύεσκ' Ἰθάκης, μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ,
Ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πιέμεν· οὐδέ οἱ ἦν ἲς,
Οὐδὲ βίη· εἶδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὁράασθαι.
Ἀρναῖος δ' ὄνομ' ἔσκε· τὸ γὰρ θέτο πότνια μήτηρ

Ἐκ γενετῆς· Ἶρον δὲ νέοι κίκλησκον ἅπαντες,
γρ. κέν τις Οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε* πού τις ἀνώγοι.
Ὅς ῥ' ἐλθὼν Ὀδυσῆα διώκετο οἷο δόμοιο.
Καί μιν νεικείων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἶκε γέρον προθύρου, μὴ δὴ τάχα καὶ ποδὸς ἕλκῃ.
Οὐκ ἀΐεις ὅτι δή μοι ἐπιλλίζουσιν ἅπαντες,
Ἑλκέμεναι δὲ κέλονται; ἐγὼ δ' αἰσχύνομαι ἔμπης.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα νῶϊν ἔρις καὶ χερσὶ γένηται.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Δαιμόνι', οὔτε τί σε ῥέζω κακὸν, οὔτ' ἀγορεύω,
Οὔτέ τινα φθονέω δόμεναι καὶ πόλλ' ἀνελόντα.
Οὐδὸς δ' ἀμφοτέρους ὅδε χείσεται, οὐδέ τί σε χρὴ
γρ. ἀλλοτρίου φθονέειν *Ἀλλοτρίων φθονέειν. δοκέεις δέ μοι εἶναι ἀλήτης.
Ὥσπερ ἐγών· ὄλβον δὲ θεοὶ μέλλουσιν ὀπάζειν.
Χερσὶ δὲ μήτι λίην προκαλίζεο, μή με χολώσῃς,
Μή σε, γέρων περ ἐὼν, στῆθος καὶ χείλεα φύρσω
Αἵματος· ἡσυχίη δ' ἂν ἐμοὶ καὶ μᾶλλον ἔτ' εἴη
γρ. σ' αὖ Αὐ- πεσέσου μετ. Αὔριον· οὐ μὲν γάρ τι σ' ὑποστρέψεσθαι* ὀΐω
Δεύτερον ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Τὸν δὲ χολωσάμενος προσεφώνεεν Ἶρος ἀλήτης,
Ὢ πόποι, ὡς ὁ μολοβρὸς ἐπιτροχάδην ἀγορεύει,
Γρηῒ καμινοῖ ἶσος· ὃν ἂν κακὰ μητισαίμην,
Κόπτων ἀμφοτέρῃσι, χαμαὶ δ' ἐκ πάντας ὀδόντας
Γναθμῶν ἐξελάσαιμι, συὸς ὡς ληϊβοτείρης.
Ζῶσαι νῦν, ἵνα πάντες ἐπιγνώωσι καὶ οἵδε
Μαρναμένους. πῶς δ' ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο;
Ὣς οἱ μὲν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων
Οὐδοῦ ἐπὶ ξεστοῦ πανθυμαδὸν ὀκριόωντο.
γρ. τοῖσιν *Τοῖϊν δὲ ξυνέηχ' ἱερὸν μένος Ἀντινόοιο,
γρ. μετεφώνα Ἡδὺ δ' ἄρ' ἐκγελάσας *μετεφώνεε μνηστήρεσσιν,
Ὦ φίλοι, οὐ μέν πω τι πάρος τοιοῦτον ἐτύχθη.
Οἵην τερπωλὴν θεὸς ἤγαγεν ἐς τόδε δῶμα·
Ὁ ξεῖνός τε καὶ Ἶρος ἐρίζετον ἀλλήλοιϊν
Χερσὶ μαχέσασθαι. ἀλλὰ ξυνελάσομεν ὦκα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀνήϊξαν γελόωντες,
Ἀμφὶ δ' ἄρα πτωχοὺς κακοείμονας ἠγερέθοντο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω·
γρ. τὰς δ' Γαστέρες αἵδ' αἰγῶν κέατ' ἐν πυρί· *τὰς δ' ἐπὶ δόρπῳ
Κατθέμεθα κνίσης τε καὶ αἵματος ἐμπλήσαντες·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσιν ἀναστὰς αὐτὸς ἑλέσθω·
Αἰεὶ δ' αὖθ' ἡμῖν μεταδαίσεται, οὐδέ τιν' ἄλλον
Πτωχὸν ἔσω μίσγεσθαι ἐάσομεν αἰτήσοντα.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος· τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖς δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλοι, οὔ πως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἄνδρα γέροντα δύῃ ἀρημένον· ἀλλά με γαστὴρ
Ὀτρύνει κακοεργὸς, ἵνα πληγῇσι δαμείω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Μήτις ἐπ' Ἴρῳ ἦρα φέρων ἐμὲ χειρὶ παχείῃ
Πλήξῃ ἀτασθάλλων, τούτῳ δέ με ἶφι δαμάσσῃ.
γρ. ἐπώμνυον ὡς ἐκέλευε. αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον, τοῖς δ' αὖτις μετέφη ἱερὴ Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες * ἀπώμνυον ὡς ἐκέ-
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο. (λευε.
Ξεῖν', εἴ σ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Τοῦτον ἀλέξασθαι, τῶν δ' ἄλλων μή τιν' Ἀχαιῶν
Δείδιθ'· ἐπεὶ πλεόνεσσι μαχήσεται ὅς κέ σε θείνῃ.
Ξεινοδόκος μὲν ἐγὼν, ἐπὶ δ' αἰνεῖτον βασιλῆες

Ex natiuitate, Irum autem iuuenes vocabant omnes,
Quoniã nuncia deferebat profectus, quando aliquis iubebat:
Qui vbi venisset Vlyssem expellebat sua domo,
Et ipsum obiurgando verba velocia dixit,
Recede senex è vestibulo, ne iã citò & pede traharis.
Non audis, quod iam mihi innuunt omnes,
Trahere autem iubent? ego autem verecundor tamen.
Sed surge, ne citò nobis contentio & manibus fiat.
Hũc. a. toruè conspicatus alloquutus est astutus Vlysses,
Miser, neque aliquid tibi facio malum, neque dico,
Neque aliquem inuideo dare & multis acceptis.
Pauimentũ. a. ambos hoc capiet, neq. aliquid te oportet
Alienis inuidere, videris autem mihi esse erro
Sicut ego: opulentiam autem Dei curant prabere.
Manibus. a. ne valde prouoca, ne me in iram inijcias,
Ne te licet sim senex, pectus & labra permisceam
Sanguine, quies autem mihi & magis adhuc erit
Cras: non quidem enim te reuerti puto
Iterum intra domum Laertiadæ Vlyßis.
Hunc autem iratus alloquutus est Irus mendicus,
O amici, valdè gloriosus volubiliter dicit
Vetulæ fuliginosæ similis, quem malè mulctabo,
Percutiens ambabus manibus: in terram. a. oẽs dentes
Maxillis expellam, porci sicut segetem pascentis.
Cinge nunc, vt omnes cognoscant & hi
Pugnantes, quomodo autem tu iuniori viro pugnabis?
Sic hi quidem ante ianuas altas
Pauimento in polito toto animo litigabant.
Hos autem intellexit sacrum robur Antinoi,
Suauiter autem ridens alloquutus est procos,
O amici, non quidem aliquid antea tale factum est,
Qualem delectationem Deus duxit in hanc domum:
Hospesq́; & Irus contendunt mutuò
Manibus pugnare, sed committamus citò.
Sic dixit, hi autem omnes surrexerunt ridentes,
Circum autem pauperes pannosos congregati sunt,
His autem Antinous loquutus est Eupithei filius,
Audite me proci strenui, vt aliquid dicam:
Ventres hi caprarum iacent in igne: hos autem in cœna
Deponamus pinguedine & sanguine impletos:
Vter autem vincet potentiorq́; erit,
Horum si voluerit surrectus ipse eligat.
Sẽper. a. rursus nobiscũ conuiuabitur, neque aliquẽ aliũ
Pauperem intus misceri sinemus petentem.
Sic dixit Antinous: his autem placuit sermo.
Hos autem astutus allquutus est prudens Vlysses,
O amici, non aliquomodo est iuniori viro pugnare
Virum senem dolore læsum, sed me venter
Mouet malè malus artifex, vt plagis domer.
Sed eia nunc mihi omnes iurate forte iuramentum,
Nequis Iro auxilium ferens me manu forti
Percutiat præuaricans, hoc autem me fortiter domabit.
Sic dixit: hi autem omnes iurauerunt sicut iußit.
Hos autem rursus alloquutus est vis sacra Telemachi,
Hospes, si te mouet cor & animus fortis,
Hunc expellere, horum aliorum ne aliquẽ Achiuorum
Time: quoniam pluribus pugnabit qui te verberabit.
Hospitalis equidem sum, assentiantur verò reges

Eurymachusq; & Antinous prudentes ambo
Sic dixit: hi autem omnes assensi sunt. at Vlysses
Circum cinxit quidē pannis genitalia, ostendit. a. crura
Pulchraq; magnaq;, apparuerunt autē ei lati humeri,
Pectoraque, fortiaque brachia at Minerua
Propè astans membra auxit pastori populorum.
Proci autem omnes vehementissimè admirati sunt.
Sic. a. aliquis dixit: conspicatus ad propinquum alium,
Certè citò Irus egens contractum malum habebit,
Qualem ex vestimentis senex coxam ostendit.
Sic dixerunt: Iro autem malus motus est animus.
Sed & sic famuli duxerunt percinctum necessitate,
Timentem: carnes autem circum tremebant membra.
Antinous autem verbumq; loquutus est atq. nominauit,
Nunc quidem neque esses iactator, neque natus esses:
Siquidem hunc tremis & times grauiter,
Virum senem, dolore captum qui ipsum cepit.
Sed tibi edico hoc & perfectum erit,
Sic te hic vincet potentiórque erit,
Mittam te in terram coniectum in naui nigra,
In Echetum regem hominum nequissimum omnium,
Qui narem abscindet & aures sæuo ære,
Genitaliaq; detrahēs dabit canibus cruda discerpenda.
Sic dixit: huic. a. adhuc magis tremor subiuit mēbra,
In mediū. a. duxerūt, hi autē ambas manus eleuauerūt.
At tunc cogitauit laboriosus diuinus Vlysses,
An percutiet, vt ipsum anima linquat illic cadentem,
An ipsum sensim percutiet extendetq; in terram:
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse
Quietè percutere, vt non ipsum reprehenderent Achiui.
Iam tunc eleuati, hic quidem percussit dexterum humerū
Irus, ille autem ceruicem percussit sub aure. ossa. a. intus
Fregit, statim autem venit in os ruber sanguis,
Decidit. a. in pulueribus clamans, simul eiecit dentes
Calcitrans pedibus terram: at proci superbi,
Manibus eleuatis risu emoriebantur. at Vlysses
Pertraxit per vestibulū capto pede, quousq. iuit ad aulā
Porticúsque ianuas, & ipsum ad septum aulæ
Statim reclinatum: sceptrum autem imposuit manu,
Et ipsum compellatum verba velocia allocutus est,
Hîc nunc sede canésque suésque expellens,
Ne autem tu hospitum, & pauperum dominus sis,
Cùm sis nequam, necubi aliquid malū & maius accipias.
Dixit: & circum humeros indecentem iecit peram
Densis scrutis rimosam, tortum autem inerat lorum.
Iterū. a. hic in pauimentū iens desedit, hi. a. iuerunt in-
Suauiter ridentes, & alloquuti sunt verbis, (trò
Iupiter tibi det hospes & immortales Dij alij
Quodcunque maximè vis & tibi dilectum est animo,
Qui hunc insatiabilem effecisti vt mendicare desinat
In populo: citò enim ipsum reducemus in terram,
In Echetum regem hominum pessimum omnium.

*Εὐρύμαχός τε καὶ Ἀντίνοος, πεπνυμένω ἄμφω. γρ. Ἀντίνοός τε καὶ Εὐρύμαχος
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον. αὐτὰρ Ὀδυσ.
Ζώσατο* μὲν ῥάκεσιν περὶ μήδεα, φαῖνε δὲ μηρὼς γρ. ἦ
Καλούς τε μεγάλους τε, φάνεν δέ οἱ εὐρέες ὦμοι,
Στήθεά τε, στιβαροί τε βραχίονες· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως ἀγάσαντο·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει,
Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει.
Ὣς ἄρ' ἔφαν. Ἴρῳ δὲ κακῶς ὠρίνετο θυμός.
Ἀλλὰ καὶ ὣς δρηστῆρες ἄγον ζώσαντες ἀνάγκῃ,
Δειδιότα· σάρκες δὲ περιτρομέοντο μέλεσσιν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Νῦν μὲν μήτ' εἴης βουγάϊε, μήτε γένοιο,
Εἰ δὴ τοῦτόν γε τρομέεις καὶ δείδιας αἰνῶς,
Ἄνδρα γέροντα, δύῃ ἀρημένον ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κέν σ' οὗτος νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Πέμψω σ' ἤπειρόνδε βαλὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας, δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τρόμος* ἔλλαβε γυῖα. γρ. ἤλυθε
Ἐς μέσσον δ' ἄναγον· τὼ δ' ἄμφω χεῖρας ἀνέσχον.
Δὴ τότε μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἢ ἐλάσει' ὥς μιν ψυχὴ λίποι αὖθι πεσόντα,
Ἦέ μιν ἦκ' ἐλάσειε, τανύσσειέν τ' ἐπὶ γαίῃ·
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Ἦκ' ἐλάσαι, ἵνα μή μιν ἐπιφρασσαίατ' Ἀχαιοί.
Δὴ τότ' ἀνασχομένω, ὁ μὲν ἤλασε δεξιὸν ὦμον
Ἶρος, ὁ δ' αὐχέν' ἔλασσεν ὑπ' οὔατος, ὀστέα δ' εἴσω
Ἔθλασεν· αὐτίκα δ' ἦλθεν ἀνὰ στόμα φοίνιον αἷμα,
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας
Λακτίζων ποσὶ γαῖαν. ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι* γέλῳ ἔκθανον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς γρ. γέλῳ
Εἷλκε δι' ἐκ προθύροιο, λαβὼν ποδός, ὄφρ' ἵκετ' αὐ-
Αἰθούσης τε θύρας. καί μιν ποτὶ ἑρκίον αὐλῆς (λὴν
Εἷσεν ἀνακλίνας· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρί,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο κύνας τε σύας τ' ἀπερύκων,
Μηδὲ σύ γε ξείνων καὶ πτωχῶν κοίρανος εἶναι,
Λυγρὸς ἐών· μή πού τι κακὸν καὶ μεῖζον* ἐπαύρῃ. γρ. ἐπαύρῃς
Ἦ ῥα· καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Ἂψ* δ' ὅγ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοὶ δ' ἴσαν εἴσω γρ. δ' ἄρ' ὅγ' οὐδόν
Ἡδὺ γελώοντες, *καὶ δεικανόωντ' ἐπέεσσιν, γρ. καὶ δείκν.
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὅ,ττι μάλιστ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ,
Ὃς τοῦτον τὸν ἄναλτον ἀλητεύειν ἀπέπαυσας
Ἐν δήμῳ· τάχα γάρ μιν ἀνάξομεν ἤπειρόνδε
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων.

COMMENTARIVS.

εἶδος δὲ μάλα μέγας) Vastitatem & ingentem corporis robur & vires sæpissimè non comitantur, quod in hoc Arnæo docet Poeta: qui cùm grandi esset statura, elumbis tamen & eneruis fuit. Ita est enim natura comparatum, vt quæ dispersa sunt, minus valida sunt quàm quæ compacta & in vnum collecta sunt: hoc est, quæ arctiore loco continentur. Hinc etiam rectè docet Aristot. de Gener. anim. lib. 3. cap. 1. in paruis corporibus animum generosum potiùs consistere. Cuius rei, vt & superioris, ratio ex penultimo capite eius Physiognomiæ colligi potest, vbi eos qui exiguo sunt corpore præditi, ὀξεῖς esse dicit. τῆς γὰρ τοῦ αἵματος φορᾶς μικρὸν τόπον κατεχούσης, αἱ κινήσεις ταχὺ ἄγαν ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ φρονοῦν. Qui verò magno sunt corpore, βραδεῖς. τῆς δὲ τοῦ αἵματος φορᾶς, μέγαν τόπον κα-

τεχνίταις οἱ κοινὴν τοῖς βραδέως ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ φρονεῖν. Ergo inde colliges, ob dissipatum in magnis corporibus sanguinis motum, fieri illa plerunque molliora & languidiora paruis, vbi motus ille ita collectus est, vt facilè robur membris omnibus communicet. Hoc tamen volo καθολικῶς dictum existimari. Nàm & Heroas suos Homerus etiam giganteo quodammodo corpore describit, interdum tamen Natura in eiusmodi corporibus ludit. Giganteum porrò corpus dixi pro ingenti, vulgi sequutus opinionem quæ Gigantibus eiusmodi corpus tribuit. Id tamen ita solide refutauit meus Goropius in Gigantomachia, vt me facile in suam sententiam deduxerit. Talis ergo est noster Irus magno quidem, sed imbecillo corpore, qualem memini me vidisse in aula inclytæ illius alumnæ meæ (liceat ita nobis, inuito Valla, cum Plinio & Tacito loqui) IOANNAE NAVARRAEORVM REGINAE, quam nobis miseræ illius laniénæ Parisiensis primordia ante decem annos eripuerunt, non sine magno & nondum lenito priorum omnium dolore. Is porrò à proceritate cognomen etiam MAGNI IOANNIS apud vulgus obtinuerat, quem ferè huic Iro Homerico comparauerim: nisi quòd ille digniorem erat sortitus conditionem, vt qui victum mendicare ob egestatem non cogeretur, & Regiam experiretur munificentiam.

τὸ γὰρ θέτο) Hinc arguit Stuckius Antiq Conuiu. lib. 2. cap. 5. fortasse apud veteres moris fuisse, vt à matribus potissimùm infantibus nomina imponerentur. Quod absurdum non videtur. nam & id in hac vrbe Basiliensi factitari solet: matres enim liberis suis imponunt nomen, quod apud Gallos ij quos appellamus *compatres*, præstant. Vtut sit, binomius est hic noster Irus: quod neque nouum est neque etiam inauditum. Solet enim vulgus interdum nouum nomen (quod Germani *vbernamm* appellant) alicui confingere, ex quo potiùs quàm ex primo dignoscitur.

ἐδύσσατ) Non quòd hunc esse Vlyssem Irus intelligeret, sed ex mente sua loquitur Poeta, vt alibi sæpissimè solet.

καὶ μὲν γειτόνων) Hesiodus in ipso initio ἔργων καὶ ἡμέρ. duo statuit genera ἐρίδων. Alterum quidem honestum & laudabile, alterum verò damnandum. Illud esse statuit, cùm quis ex alienis successibus ad rem bene gerendam permouetur, in quo genere vicinos vicinis locupletibus inuidentes, ita tamen vt eos non oderint, ponit: item figulos, τέκτονας, pauperes, & cantores. Alterum perniciosum & vituperandum pronunciat, quo bella & dissidia inter mortales excitantur. Iam rogo, ad quod sumus illud Vlyssis & Iri dissidium relaturi? Per me quidem ad vtrumque. Nam non solùm inuidit Vlyssi Irus, quòd tam humaniter à procis & liberaliter exciperetur, sed etiam manus inferre conatus est: vnde sequitur etiam vtriusque pugna, cum Iri tamen dispendio. Itaque licet inuidia pauperis in pauperem Hesiodo probari videatur, vbi tamen pertinaciæ & petulantiæ isti annexa est, ex secundi illius generis ratione damnanda est. Quanquam non video quàm iure hic φθόνος Hesiodeus inculpatus esse possit, vt aliàs in eo Poeta, Deo fauente, examinabimus. Attende ergo huius Arnæi petulantiam, qua Vlyssem è limine detrudere conatur, adiunctis etiam minis, se eum nisi sponte decesserit, vi expulsurum. Quod si nutu à procis indicari vt faceret, prætexit: vnde colligere licet, huius rixæ authores procos quodammodo extitisse, ex vtriusque pugna lætitiam aucupantes, vt solent potentiores isti ex tenuioris conditionis hominum digladiationibus sæpissimè oblectari. Id autem vt credam, faciunt tum hæc Iri verba tum sequens quoque narratio, vbi vterque ab iis præmio etiam victori proposito ad pugnam committitur. Addit tamen Irus, se pudore quodam prohiberi, ne ei vim inferat. quali verò pudore? quem arrogantes nimirum homines & proterui obtendere solent, non tam quòd ab iniuriis lubenter abstineant: sed quia solis minis id lubenter exequantur, quod manibus propriis aggredi nò audeant, vt est illorum ingenium ad audaciam magis quàm ad fortitudinem comparatum. Petulantias enim istas ab homine generoso & forti maxime alienas esse docet in Moralibus Philosophus.

δαιμόνι' οὔτε τί σε ῥέζω) Licet conuiciis & proteruia Iri exulceratus sit Vlysses, initiò tamen modestè ei respondet: docètque iniuriã eum esse, qui nulla accepta ab eo iniuria tam grauiter nihilominus ei insultet. Quia autem suspicabatur eum idcirco ita morosum esse, quòd locus vtrique facturus esset angustior, ac minus liberalem procorum beneficentiam ex duorum concursu esset experturus: respondet tum à loci capacitate, tum à Deorum quoque beneuolentia, quæ satis in omnes pauperes est munifica, nedum in hos duos. Tandem à verbis ad verberum quoque minas delabitur, ne rem sibi Irus cum triuiali & ignauo homine esse putet. Hæc autem Vlyssis iactantia magis est tolerabilis quàm illa Iri, quòd quilibet lacessitus facile in hæc verba erumpere cogitur: alioqui timidi cuiusdam suspicionem incurreret, aut maiorem hostili nequitiæ fenestram aperiret. Est tamen & vbi silentij modestia hac quoq; in parte laudi tribuatur.

ὦ φίλοι) Superiori illo Vlyssis epitheto δολοφρονέων, docuit Homerus dolosam & fraudulentiam futuram istam illius orationem. Et ita res se habet. Planè enim εἰρωνικῶς loquitur, quòd suis viribus ita confideret, vt victoriam sibi certò polliceretur. Caueri tamen iuramento sibi à procis voluit de non præstando alteri auxilio, quòd vnum quantumuis fortem pluribus imparem esse intelligat, vt aliàs in hoc Poeta docuimus.

ζώσατο μὲν ῥάκεσι) Hinc constat, quod etiam notat Eustathius, μὴ ζώννυσθαι χρῆναι τοὺς πυγμάχους καὶ οὕτως ἀναστέλλειν τὸ ἱμάτιον, ἀλλ' ἀποδυσαμένους, εἶτα ἱματίῳ ζώννυσθαι ὡς ἐνταῦθα ὁ Ὀδυσσεὺς ἐζώσατο ῥάκεσιν. ὧν γυμνωθεὶς μήδεα μὲν καλύπτει, φαίνει δὲ μηροὺς καὶ ὤμους καὶ στήθεα καὶ βραχίονας, ὃ τοῖς μνηστῆρσι θαῦμα ἐγένετο· οἷον γύμνωσιν φράζει.

νῦν μὲν μήτ' εἴης) Aduertenda est ignauia huius Iri, qui à minaci illi arrogantia, qua initiò vtebatur, ad hos tremores delapsus est, adeò vt Antinoi obiurgationibus excitari debuerit. Vtitur autem Antinous in eum finem duplici argumento. primùm antagonistam illum eleuando, vt qui iam præ senectute & dolore, quem ex paupertate contraxit (ita enim eum dolorem interpretor) factus sit imbecillior, adeò vt illi adhuc iuueni & viuidioribus membris prædito minimè veniat conferendus. Et hoc ipsum de se iactitabat anteà ipse Irus cùm diceret Vlyssi, πῶς δ' ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο; Ideo congressum istum se inuitum & non sine timore subire ipse Vlysses paulò antè simulabat. Alterum argumentum Antinoi validius ni fallor fuit. Vt enim se ab hoc mendico vinci non patiatur, sed totis neruis ad eum vincendum contendat & enitatur: si secus acciderit, minatur ei ablegationem ad crudelissimum illum Epiti Regem Echetum, vt pœnas huius ignauiæ meritas luat. Metu ergo maioris mali perterritum conatus est ad fortiter pugnandum hunc Irum excitare. Sed Ethica philosophia satis docet, eos qui ab iis sub quorum sunt imperio, fortes esse coguntur, verè fortes non esse censendos. Vide Philosophum Eth. lib. 3. cap. 11. De illo porrò Echeto in Lexico nobis erit dicendum. Sequitur autem pugna vtriusque mendici Vlyssis victoria, & præmia illi ex pacto exhibita.

Ὣς ἄρ' ἔφαν· χαῖρεν δὲ κλεηδόνι θεῖος Ὀδυσσεύς,	*Sic dixerunt, gauisus est autẽ gloria diuinus Vlysses,*
κνισσῶν Ἀντίνοος δ' ἄρα οἱ μεγάλην* παρὰ γαστέρα θῆκεν	*Antinous autem ei magnum ventrem apposuit*
Ἐμπλείην κνίσσης τε καὶ αἵματος. Ἀμφίνομος δὲ	*Plenum pinguedineq; & sanguine. Amphinomus*
Ἄρτους ἐκ κανέοιο δύω παρέθηκεν ἀείρας,	*Panes ex canistro duos apposuit eleuans,*
Καὶ δέπαϊ χρυσέῳ δειδίσκετο, φώνησέν τε,	*Et poculo aureo honorauit vociferauitq;,*
ἠ ὥσπερ Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε· γένοιτό τοι * ἔσπερ ὀπίσσω	*Salue pater, ô hospes, fiat tibi sicut anteà*
Ὄλβος, ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολέεσσι.	*Opulentia, at quidem nunc malis teneris multis.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.	*Hunc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,*
Ἀμφίνομ', ἦ μάλα μοι δοκέεις πεπνυμένος εἶ.	*Amphinome certè valdè videris prudens esse:*
Τοίου γὰρ πατρός· ἐπεὶ κλέος ἐσθλὸν ἄκουον,	*Tali enim patre es, quoniam gloriam bonam audiui*
Νῖσον Δουλιχιῆα ἐΰν τ' ἔμεν ἀφνειόν τε.	*Nisum Dulichium probumq; esse diuitémque,*
Τοῦ σ' ἐκ φασὶ γενέσθ', ἐπητῇ δ' ἀνδρὶ ἔοικας.	*Ex hoc te dicunt natum esse, prudenti. a. viro similis es*
Τοὔνεκά τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.	*Propter hoc tibi dico, tu autem intellige & me audi.*
Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο	*Nihil imbecilius terra nutriuit homine*
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει.	*Omnium, quæcunq; super terram spirant & serpunt.*

Non

Nō quidē.n.vnquā dicit malū passurū esse in futurum,
Quousq.virtutem præbeant Dei & genua mouentur:
Sed quando iam & mala Dei beati perficiunt,
Et hæc suffert nolens patienti animo:
Talis enim mens est terrestrium hominum,
Qualem quotidie ducit pater virorumq; deorumq;.
Etenim ego quondam cogitabam in viris beatus esse,
Multa autem iniusta feci vi & robore impotens,
Patri meo confidens,& meis fratribus.
Itaque non aliquis omnino vir iniustus sit,
Sed hic silentio dona deorum habeat quodcunque dent:
Qualia video procos iniusta cogitantes
Facultates accidentes,& inhonorantes vxorem
Viri,quem non amplius dico amicus & patria terra
Diu abfore,valdè autem propè:sed te dæmon
Domum subducat,ne obuies illi,
Quando redibit dilectam in patriam terram.
Non enim sine cruore dijudicatum iri puto
Procos & illum, postquam in ædem venerit.
Sic dixit:& libans bibit dulce vinum.
Iterum.a.in manibus posuit poculum duci populorum,
At hic iuit per domum dilectam cruciatus cor,
Conquassans caput:iam.n.malū augurabatur animus.
Sed neq.sic fugit mortem:impediuit.a.& hunc Minerua
Telemachi à manibus & hasta fortiter interfici.
Rursus autem iterum sedet in sede vnde surrexerat.
Huic autem in mentibus,posuit dea cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ
Procis apparere,vt extenderet maximè
Animum procorum, & honorata fieret
Magis à viróque & filio quàm antea erat.
Incassum autem risit,verbúmque dixit,denominauitq;,
Eurynome animus mihi cupit non antea
Procis apparere inuisis licet tamen,
Filio autem dicam verbum quod perutile erit,
Non omnia procis superbis conuersari,
Qui benè quidem dicunt,malè autem retrò cogitant.
Hanc.a.rursus Eurynome proma conda verbum dixit,
Ita iam hæc omnia filia vt par est dixisti.
Sed vade & tuo filio verbum dic,neque occulta,
Corpore lauato & vnctis genis.
Neque sic lacrymis irrigata circum faciem
Vade,quoniam peius lugere continuè semper.
Iam quidem enim tibi filius talis,quem tu maximè
Supplicabas Dijs nascentem videre.
Hanc.a.rursus alloquuta est prudens Penelope,
Eurynome non hæc loquere dolens licet,
Corpúsque lauare,& vngere vnguento.
Splendorem mihi Dij,qui Olympum habitant
Perdiderunt,ex quo ille iuit concauis in nauibus:
Sed mihi Autonoémque & Hyppodamiam iube
Venire,vt mihi astent in domibus.
Sola .a.nō illic vado ad viros,verecundia enim ducor.
Sic dixit:vetula autem è domo exiuit
Nunciatura mulieribus & sese accingens ad eundum.
Tunc rursus alia cogitauit Dea cæsia Minerua:
Filiæ Icarij dulcem somnum defudit.
Dormiuit.a.reclinata .soluta sunt autē ei mēbra omnia

Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ·
Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτ' ἔμελλον ἐν ἀνδράσιν ὄλβιος εἶναι,
Πολλὰ δ' ἀτάσθαλ' ἔρεξα, βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων,
Πατρί τ' ἐμῷ πίσυνος καὶ ἐμοῖσι κασιγνήτοισι.
Τῷ μή τις πάμπαν ἀνὴρ ἀθεμίστιος εἴη,
Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅ,ττι διδοῖεν·
Οἷ' ὁρόω μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανόωντας,
Κτήματα κείροντας, καὶ ἀτιμάζοντας ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ὃν οὐκ ἔτι φημὶ φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεσθαι· μάλα δὲ σχεδόν· ἀλλά σε δαίμων
Οἴκαδ' ὑπεξαγάγοι, μηδ' ἀντιάσειας ἐκείνῳ,
Ὁππότε νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἀναιμωτί γε διακρινέεσθαι ὀΐω
Μνηστῆρας κἀκεῖνον, ἐπεί κε μέλαθρον* ὑπέλθοι. γρ. ἐπέλθῃ
Ὣς φάτο· καὶ σπείσας ἔπιεν μελιηδέα οἶνον.
Ἂψ δ' ἐν χερσὶν ἔθηκε δέπας κοσμήτορι λαῶν.
Αὐτὰρ ὁ βῆ* κατὰ δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ, γρ. διὰ
Νευστάζων κεφαλῇ· δὴ γὰρ κακὸν ὄσσετο* θυμός. γρ. θυμός
Ἀλλ' οὐδ' ὡς φύγε κῆρα· πέδησε δὲ καὶ τὸν Ἀθήνη
Τηλεμάχου ὑπὸ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ ἶφι δαμῆναι.
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ὅπως πετάσειε μάλιστα
Θυμὸν μνηστήρων, ἰδὲ τιμήεσσα γένοιτο
Μᾶλλον πρὸς πόσιός τε καὶ υἱέος ἢ πάρος ἦεν.
Ἀχρεῖον δ' ἐγέλασσεν ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Εὐρυνόμη, θυμός μοι ἐέλδεται, οὔτι πάρος γε,
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ἀπεχθομένοισί περ ἔμπης.
Παιδὶ δέ κεν εἴποιμι ἔπος τό κε κέρδιον εἴη,
Μὴ πάντα μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμιλεῖν,
Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν* ἔειπες. γρ. ἔασαι
Ἀλλ' ἴθι, καὶ σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Χρῶτ' ἀπονιψαμένη, καὶ ἐπιχρίσασα παρειάς.
Μηδ' οὕτω δακρύοισι πεφυρμένη ἀμφὶ πρόσωπα
Ἔρχευ, ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Ἤδη μὲν γάρ τοι παῖς τηλίκος, ὃν σὺ μάλιστα
Ἠρῶ ἀθανάτοισι γενειήσαντα ἰδέσθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρυνόμη, μὴ ταῦτα παραύδα κηδομένη περ,
Χρῶτ' ἀπονίπτεσθαι, καὶ ἐπιχρίεσθαι ἀλοιφῇ.
Ἀγλαΐην γὰρ ἐμοίγε θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν
Ὤλεσαν, ἐξ οὗ κεῖνος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν·
Ἀλλά μοι Αὐτονόην τε καὶ Ἱπποδάμειαν ἄνωχθι
Ἐλθέμεν,* ὄφρα κέ μοι παρστήετον ἐν μεγάροισιν. γρ. ὄφρ' ἂν ἐμοὶ
Οἴη δ'* οὐκ εἴσειμι μετ' ἀνέρας· αἰδέομαι γάρ. γρ. οὐ κεῖσ' εἶμι
Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Κούρῃ Ἰκαρίοιο κατὰ γλυκὺν ὕπνον ἔχευεν.
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα

Αὐτοῦ ἐνὶ κλιντῆρι, τέως δ' ἄρα δῖα θεάων
Ἄμβροτα δῶρα δίδου, ἵνα μιν θησαίατ' Ἀχαιοί.
Κάλλεϊ μέν οἱ πρῶτα προσώπατα καλὰ κάθηρεν
Ἀμβροσίῳ οἵῳ περ ἐϋστέφανος Κυθέρεια
Χρίεται εὖτ' ἂν ἴῃ χαρίτων χορὸν ἱμερόεντα.
Καί μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι·
Λευκοτέρην δ' ἄρα μιν θῆκεν πριστοῦ ἐλέφαντος.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἔρξασ' ἀπεβήσατο δῖα θεάων.
Ἦλθον δ' ἀμφίπολοι λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο,
Φθόγγῳ ἐπερχόμεναι. τὴν δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκε,
Καί ῥ' ἀπομόρξατο χερσὶ παρειάς, φώνησέν τε,
Ἦ με μάλ' αἰνοπαθῆ μαλακὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυψεν.
Αἴθε μοι ὣς μαλακὸν θάνατον πόροι Ἄρτεμις ἁγνὴ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα μηκέτ' ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν
Αἰῶνα φθινύθω, πόσιος ποθέουσα φίλοιο
Παντοίην ἀρετήν· ἐπεὶ ἔξοχος ἦεν Ἀχαιῶν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατ', ἔρῳ δ' ἄρα θυμὸν ἔθελχθεν·
Πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι.
Ἡ δ' αὖ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Τηλέμαχ' οὐκέτι τοι φρένες ἔμπεδοι, οὐδὲ νόημα.
Παῖς ἔτ' ἐὼν καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶ κέρδε' ἐνώμας·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐσσί, καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνεις,
Καί κέν τις φαίη γόνον ἔμμεναι ὀλβίου ἀνδρός,
Ἐς μέγεθος καὶ κάλλος ὁρώμενος ἀλλότριος φώς,
Οὐκέτι τοι φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὐδὲ νόημα.
Οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀεικισθήμεναι οὕτω.
Πῶς νῦν; εἴ τις ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
Ἥμενος, ὧδε πάθοι ῥυστακτύος ἐξ ἀλεγεινῆς,
Σοί κ' αἶσχος λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τὸ μὲν οὔ σε νεμεσσῶμαι κεχολῶσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
γρ. δή τι Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια· (πάρος* δ' ἔτι νήπιος ἦα·)
Ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι.
Ἐκ γάρ με πλήσσουσι, παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος,
Οἵδε, κακὰ φρονέοντες· ἐμοὶ δ' οὐκ εἰσὶν ἀρωγοί.
Οὐ μέν τοι ξείνου γε καὶ Ἴρου μῶλος ἐτύχθη
Μνηστήρων ἰότητι· βίῃ δ' ὅ γε φέρτερος ἦεν.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οὕτω νῦν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισι
Νεύοιεν κεφαλὰς δεδμημένοι, οἱ μὲν ἐν αὐλῇ,
Οἱ δ' ἔντοσθε δόμοιο, λελῦτο δὲ γυῖα ἑκάστου·
Ὡς νῦν Ἶρος ἐκεῖνος ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἧσται νευστάζων κεφαλῇ, μεθύοντι ἐοικώς,
Οὐδ' ὀρθὸς στῆναι δύναται ποσίν, οὐδὲ νέεσθαι
Οἴκαδ' ὅπῃ οἱ νόστος· ἐπεὶ φίλα γυῖα λέλυνται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Εὐρύμαχος δ' ἐπέεσσι προσηύδα Πηνελόπειαν,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
Εἰ πάντες σε ἴδοιεν ἀν' Ἴασον Ἄργος Ἀχαιοί,
Πλείονές κεν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν

Illic in lecto, tunc igitur diuina dearum
Immortalia dona dedit, vt ipſam admirarentur Achiui.
Pulchritudine quidem ei vultusq́ purgauit
Immortali, quali benè coronata Venus
Vngitur, quando ibat chorum in amabilem.
Et ipſam longiorem & pinguiorem fecit videri:
Albiorem autem ipſam fecit ſecto elephante.
Hoc quidem ſic facto abiuit diuina dearum:
Venerunt autem famulæ albis vlnis ex domo,
Voce aduenientes: hanc autem dulcis ſomnus dimiſit,
Et abſterſit manibus genas, clamauitq́,
Certè me ærumnoſam mollis ſomnus cooperuit.
Vtinam mihi ſic mollem mortem daret Diana caſta
Quamprimùm, vt non amplius lugens animum
In longum tempus macerarē, mariti deſiderans dilecti
Omnem virtutem: quoniam eximius erat Achiuorum.
Sic loquuta deſcendit cœnacula ſplendida,
Non ſola, ſimul hanc & famulæ duæ ſequebantur,
Hæc autē quando iam procos peruenit diuina mulierū,
Stetit in limine domus ornatè factæ,
Antè genas habens mollia vela.
Famula autem igitur ei prudens vtrinque aſtitit,
Horū.a. illic ſoluebātur genua, amore autē animo mulce
Omnes autē precabātur apud in lectus dormire. (bātur.
Hæc.a. rurſus Telemachum alloquuta eſt ſuum filium,
Telemache nō amplius tibi mētes firmæ, neq. cogitatio.
Puer adhuc cū eſſes, & magis in mētib. vtilia cogitabas:
Nūc.a. quādo tā magnus es, & pubertatis ad terminū
Et aliquis dicet filium eſſe beati viri, (perueniſti,
In magnitudine & pulchritudine videns alienus vir,
Non amplius tibi mentes ſunt iuſtæ, neque cogitatio.
Quale iam hoc facinus in ædibus factum eſt,
Qui hoſpitem ſiuiſti indecenter tractari ſic.
Quomodo nunc? ſi quis hoſpes in noſtris ædibus
Sedens ſic pateretur vexationem ob moleſtam,
Tibi dedecus, & contumelia hominibus erit.
Hanc.a. rurſus Telem. prudens contrà alloquutus eſt,
Mater mea, hac quidē in re nō te accuſo quòd iraſceris,
At ego animo intelligo & ſcio ſingula,
Bonaq́ & peiora, (antea autem adhuc infans eram:)
Sed non poſſum prudentia omnia intelligere.
Non me perterrent aſsidentes aliunde alius,
Hi.a. mala cogitantes, mihi autē nō adſūt auxiliatores.
Non tamen hoſpitis & Iri pugna facta eſt
Procorum conſilio, fortitudine autem hic potentior fuit.
Vtinam enim Iupiterq́ pater, & Minerua & Apollo,
Sic nunc proci in noſtris domibus,
Mouerent capita domiti: hi quidem in veſtibulo,
Hi autem intra domum, ſoluta eſſent membra ſinguli:
Sicut nunc Irus ille ad veſtibulares ianuas
Sedet nutans capite ebrio ſimilis,
Nec rectus poteſt ſtare pedibus, neque reuerti
Domū, quò ei reditus erat: quoniā dilecta membra ſolu-
Sic hi quidem talia inter ſe loquebantur. (ta ſunt.
Eurymachus autem verbis alloquutus eſt Penelopem,
Filia Icarij prudens Penelope,
Si omnes te viderent per Iaſon Argos Achiui,
Plures proci in veſtris domibus

Manè conuiuarentur, quoniam præstas mulieribus
Speciéq; magnitudinéq;, & mentibus intus æqualibus.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Eurymache, certè meam virtutem, speciémq; corpúsque
Perdiderunt immortales, quando in Iliū naue profecti
Argiui, cum his autem meus maritus erat Vlysses. (sunt
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melius sic. (men.
Nunc autem tristor: tot.n. mihi impulit mala sinistrū nu
Certè quidem iam quando iuit relicta patria terra,
Manu dextra in Carpo nimirū capta me allocutus est,
O mulier non puto bellicosos Achiuos
Ex Troia benè omnes illæsos redire.
Etenim Troianos dicunt pugnaces esse viros,
Et iaculatores, & extensores sagittarum,
Equorumq; pedibus velociū agitatores, qui velocissimè
Diiudicare possint magnam contentionem grauis belli.
Ideò nescio si me remittet Deus, an captus ero
Illic in Troia, tibi autem hic omnia curæ sint.
Recordari patris & matris in domibus
Sicut nunc, vel etiam magis procul cùm ego fuero,
At postquam iam filium pubescentem videbis,
Nube cui volueris tua domo relicta.
Ille sic dixit, hæc iam nunc omnia perficiuntur.
Nox autem erit, quādo iam odiosæ nuptiæ obuiā veniēt
Perditæ mei, cuius Iupiter beatitudinem abstulit.
Sed hic grauis dolor cor & animum cepit.
Procorum non hæc consuetudo antea corā me facta est,
Qui bonámq; mulierem & diuitis filiam
Despondere volunt, & inter ipsos contendunt.
Idem ipsi abducunt boues & pingues oues,
Et amicis puellæ .i. spōsæ conuiuiū & splēdida dona dāt:
Sed non alienum victum impunè edunt.
Sic dixit, lætatus est autē laboriosus diuinus Vlysses,
Quoniam horū quidem dona repudiabat, mulcebat .a.
Suauib. verbis, mens autē eius alia cogitabat. (animum
Hanc .a. rursus Antinous allocutus est Eupithei filius,
Filia Icarij prudens Penelope,
Dona quidem quicunq. voluerit Achiuorum huc ferre
Suscipe, non enim bonum renuere dationem est.
Nos autem neque in opera antè imus, neq. alio
Quā (ubi) tu alicui nupseris Achiu. quicūq. optimus.
Sic dixit Antinous. his autem placuit sermo.
Dona autem portanda præmiserunt præconē singulus.
Antinoo quidem portauit magnā perpulchram vestem
Variam: intus autem erant fibulæ duodecim omnes
Aureæ, iuncturis benè flexibilibus congruentes:
Monile autem Eurymacho priuarium statim portauit.
Aureum, electris fulgens sicuti Sol.
Inaures autem Eurydamanti duo serui portauerunt.
Tripupillas elaboratas: gratia .a. inde splēdebat multa.
Ex autem Pisandro Polyctoride rege,
Monile portauit seruus perpulchrum ornamentum.
Aliud autem alius donum Achiuorum pulchrum dedit.
Hæc .q. postea ascendit (ad) cænacula diuina mulierū:
Huic autem simul famulæ portabant perpulchra dona.

Ἠῶθεν δαινύατ᾽, ἐπεὶ περίεσσι γυναικῶν
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἠδὲ φρένας ἔνδον ἐίσας.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ᾽, ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ τοῖσι δ᾽ ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ᾽ ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
Νῦν δ᾽ ἄχομαι· τόσα γάρ μοι ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Ἡ μὲν δὴ ὅτε τ᾽ ᾔε λιπὼν κάτα πατρίδα γαῖαν,
Δεξιτερὴν ἐπὶ καρπῷ ἑλὼν ἐμὲ χεῖρα προσηύδα,
Ὦ γύναι, οὐ γὰρ οἴω ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ἐκ Τροίης εὖ πάντας ἀπήμονας ἀπονέεσθαι.
Καὶ γὰρ Τρῶάς φασι μαχητὰς ἔμμεναι ἄνδρας,
Ἠμὲν ἀκοντιστὰς ἠδὲ ῥυτῆρας ὀϊστῶν,
Ἵππων τ᾽ ὠκυπόδων ἐπιβήτορας, οἵ κε τάχιστα
Ἔκριναν μέγα νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τῷ οὐκ οἶδ᾽ εἴ κέν μ᾽ ἀνέσει θεός, ἦ κεν ἁλώω
Αὐτοῦ ἐν Τροίῃ. σοὶ δ᾽ ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Μεμνῆσθαι πατρὸς καὶ μητέρος ἐν μεγάροισιν,
Ὡς νῦν, ἢ ἔτι μᾶλλον ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντος.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ παῖδα γενειήσαντα ἴδηαι,
Γήμασθ᾽ ᾧ κ᾽ ἐθέλῃσθα, τεὸν κάτα δῶμα λιποῦσα.
Κεῖνος δ᾽ ὡς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Νὺξ δ᾽ ἔσται ὅτε δὴ στυγερὸς γάμος ἀντιβολήσει
Οὐλομένης ἐμέθεν, τῆς τε Ζεὺς ὄλβον ἀπηύρα.
Ἀλλὰ τόδ᾽ αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει.
Μνηστήρων οὐχ ἥδε δίκη* τὸ πάροιθε τέτυκτο, γρ. τὸ πάροιθ᾽ ἐτέτυκτο,
Οἵ τ᾽ ἀγαθήν τε γυναῖκα καὶ ἀφνειοῖο θύγατρα
Μνηστεύειν ἐθέλωσι, καὶ ἀλλήλοις ἐρίσωσιν.
Αὐτοὶ τοί γ᾽ ἀπάγουσι βόας καὶ ἴφια μῆλα,
Κούρης δαῖτα φίλοισι, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῦσιν·
Ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς φάτο, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα.
Τὴν δ᾽ αὖτ᾽ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κούρη Ἰκαρίοιο* περίφρων Πηνελόπεια, κ. περίφρον
Δῶρα μὲν ὅς κ᾽ ἐθέλῃσιν Ἀχαιῶν ἐνθάδ᾽ ἐνεῖκαι,
Δέξασθ᾽· οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν.
Ἡμεῖς δ᾽ οὔτ᾽ ἐπὶ ἔργα πάρος γ᾽ ἴμεν, οὔτε πη ἄλλη, γρ. Πρὶν σε τῷ. γρ. καὶ Πρίν γ᾽ σε τῷ
Πρίν γέ σε τῷ γήμασθαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἔφατ᾽ Ἀντίνοος, τοῖσιν δ᾽ ἐπιήνδανε μῦθος.
Δῶρα δ᾽ ἄρ᾽ οἰσέμεναι προέεσαν κήρυκα ἕκαστος.
Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε μέγαν περικαλλέα πέπλον
Ποικίλον· ἐν δ᾽ ἄρ᾽ ἔσαν περόναι δυοκαίδεκα πᾶσαι
Χρύσειαι, κληῖσιν εὐγνάμπτοις ἀραρυῖαι.
Ὅρμον δ᾽ Εὐρυμάχῳ πολυδαίδαλον αὐτίκ᾽ ἔνεικε
Χρύσεον, ἠλέκτροισιν ἐερμένον ἠέλιον ὥς.
Ἕρματα δ᾽ Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ᾽ ἀπελάμπετο πολλή.
Ἐκ δ᾽ ἄρα Πεισάνδροιο Πολυκτορίδαο ἄνακτος
Ἴσθμιον ἤνεικεν θεράπων περικαλλὲς ἄγαλμα.
Ἄλλο δ᾽ ἄρ᾽ ἄλλος δῶρον Ἀχαιῶν καλὸν* ἔνεικεν. γρ. δῶκεν
Ἡ μὲν ἔπειτ᾽ ἀνέβαιν᾽ ὑπερώϊα δῖα γυναικῶν·
Τῇ δ᾽ ἄρ᾽ ἅμ᾽ ἀμφίπολοι ἔφερον περικαλλέα δῶρα.

COMMENTARIVS.

[illegible]) Narrationem illam, quam de infortuniis suis anteà procis Vlysses exposuerat, Antinous quidem risu excepit, vt

de eius veritate proculdubiò diffiderit: at hîc Amphinomus credidisse videtur cùm pristini status & fortunæ dignitatem ei restitui optat. An idem cæteris procis persuaserit, nondum constat. Hîc sane Amphinomus videtur mansuetudine insigniori reliquis fuisse præditus: vt etiam à Poeta sub Vlyssis loquentis persona paulo pòst describetur.

ἀμφίνομ' ἦ μάλα μοι) Huius orationis scopus est Vlyssi propositus, vt Amphinomum istum de vitando imminenti Vlyssis aduentu præmoneat. Primùm itaque præfatur, in eius Amphinomi laudes, tum à propria eius prouidentia, tum à generis encomio, tam à probitate quàm à diuitiis: quæ præmisit, vt magis consilium suum, quod erat paulo pòst indicaturus, ei probaret. Is enim meliùs prouisum & consultū optamus, quos ob virtutē suspicimus: saltem hic est viris bonis affectus inditus, qualem se hic mendicus exhibere voluit. Tum antequam expresse illi mentem suam & scopum huius exordij aperiat, subiicit quædam de fragilitate hominis & rerum humanarum inconstantia, quā felicitas cum infelicitate facillimè commutatur, vt suo exemplo quoque docet. Vnde ostendere voluit, non esse mirum, si petulantia ista procorum, quæ prosperitatis habet speciem, tandem desinat, & tragicum sortiatur exitum. Quod breui euenturum monet, siquidem instet ipse Vlysses, cuius aduentus hunc cœtum procorum, non ἀναιμωτί sit dissipaturus. Itaque suadet, vt se huic exitio maturè subducat, quod tandem effugere non potuit: à Telemacho enim interficietur, vt videbimus inf. lib. χ.

οὐδὲν ἀκιδνότερον) Quò deueniet ergo fastus nostrorum hominum, si illis nullum ex animalibus imbecillius Natura condidit? Quid nos tam misera & fragili conditione superbimus? Audi quid dicat Vlysses Homericus, Non audis? Atqui te hoc vulgaris experientia satis docet. Quid est quæso homo? πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον, inquit Sophocles. γῆρας ἀνεμώλιον, πολυδάκρυτον, ἀσθενὲς, οἰκτρὸν, συρόμενον καὶ γῆς, καὶ διαλυόμενον, inquit Palladas. Circumstant nos innumeræ calamitates: incerta est & instabilis, qua fruimur, felicitas: momentaneum illud, quod nos in hoc Orbe beatitudinem appellamus. Quod si animo reuolueremus, ταπεινότεροι & humiliores nos futuros non dubito.

γαῖα τρέφει) Rectè Eustathius, πρὸς διαστολὴν, inquit, ἔφη τῶν μὴ ἐχόντων ταῦτα· ὡς δῆθεν καὶ ἐντόμων ζώων καὶ σκωλήκων καὶ ἰχθύων καὶ ζωοφύτων καὶ τῶν τοιούτων, ἀκιδνότερον ὁ ἄνθρωπος.

ὄσσετο θυμὸς) Vt animus diuinus est, ita facultatem quandam diuinandi habere est creditus ab antiquis, ac futuram quodammodo præsagiendi, ea præcipuè quæ sibi sunt euentura: tum verò maximè, quæ sinistra sunt & infausta. Quod iam experimento Amphinomus comprobat. Id autem Peripateticorum pueri diligentiùs examinant.

τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ) Non obliuiscitur suæ consuetudinis Poeta, qua omnium rerum bene aut decenter gestarum initium à Numine auspicatur. Porrò Mineruam authorem facit huius apparitionis Penelopes, vt iam ab ipso principio intelligamus, temerè illam non prodire, quæ hoc ex instinctu Deæ prudentiæ proinde prudenter fecerit. Sed quis scopus huius nouæ ἐπιφανείας; Duplex: Primus, ad vehementiùs augendum amorem procorum (ita enim intelligo illa, ὅπως πετάσῃ μάλιστα θυμὸν μνηστήρων) vt accidit. Sunt enim in amore duces oculi, inquit ille, & rei visæ studio ardentiùs afficimur quàm absentis. Voluit ergò imminente iam huius nuptialis tragœdiæ catastrophe violentiores actus procorum inducere, vt eò grauior & funestior esset eorum exitus, quem illi feliciorem sperabant. Aliam tamen huius loci interpretationem olim ex vi verbi πετάσῃ assignabimus. Secundus scopus huius ἐπιφανείας est gloria ipsius Penelopes. Quænam verò tandem gloria? quòd suo conspectu mirum in modum tum filium tum coniugem affectura erat, tot ornamentis diuinitùs decorata, aut, vt ait Eustathius, ὡς ἀρίστη μεθοδεύουσα, καὶ μεταχειζομένη τὴν ἐνδηθομένην δημηγορίαν κερδαλεώτατα. Quod sane magis placet, quia id expressis verbis de Vlysse docet poeta cùm ait, post illud Penelopæ cum Eurymacho colloquium, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς: at de Telemacho id quoque indicat, vbi modestè matri respondet, cùm aliàs satis asperis verbis eam coerceat. Vnde oportuit aliquid amplius maiestatis in ea refulsisse, quæ ad debitam ei reuerentiam exhibendam Telemachum permouerit.

Εὐρυνόμη) Hæc Eurynome erat τῶν εἰδότων, inquit Eustathius, proinde meritò eidem consilium de prodeundo exponit Penelope, nequid temerè agere videatur, quod suspicari poterat, si hoc non rescisset Eurynome. Id porrò videmur debere familiaribus & priuatis amicis nostris, vt nihil eis inconsultis aggrediamur, tum quòd æquum est eos, vt qui vitæ communione vtuntur, instituta quoque sua & consilia inuicem communicent, tum quòd amici quoque consensus aut dissensus multùm interdum prodesse potest siue ad confirmandam, siue ad infirmandam nostram aliqua de re sententiā. Et hoc etiam experta est Penelope. Cùm enim suis luctibus fordidata & minus cōpto habitu esset proditura, ab Eurynome intellexit, elegatiùs esse sibi prodeundum, quam tamen elegantiam arcessere recusauit, à Minerua tamen inscia accepit, vnde sanitas consilij Eurynomes perspicitur, vtpote cui Numē sit etiam assipulatū.

ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι) Vt faciliùs persuadeat Penelopæ aduocandos illi esse alios ornatus pro his luctuum sordibus, duo illi proponit: primùm, turpe esse in perpetuis luctibus versari, quia putā aliquem tandem esse oporteat dolorum finem, quorum vt iusta sit causa, at vitiosa & indecora tamen est perpetuitas, in re potissimum vbi lugendo nihil proficitur. Euripides diceret, μετρίως ἀλγεῖν σοφία μέν τοι. & Proteus Homericus: ----μηκέτι πολλὸν χρόνον ἀσκελὲς οὕτω κλαῖ', ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν. Philetas in Cerere dicit à Ioue concoquendis doloribus tempus esse destinatum, his verbis: ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ χρόνος ἔλθῃ, ὃς ἐκ Διὸς ἄλγεα πέσσειν ἔλλαχε, καὶ πένθεσιν φάρμακα μοῦνος ἔχει, &c. Eurynome igitur sapienter monet, modum esse luctibus Penelopæ adhibendum, imò finem tandem imponendum. Secundò docet, maiorem esse lætitiæ quàm doloris causam Penelopæ, quòd iam tali frueretur filio, qualem illa maximè optauerat. Vnde illam non solùm gaudere, sed etiam tam diuturni ob amissum coniugem doloris obliuisci oporteat. Ea siquidem est natura contrariorum affectuum, vt inuicem se trudant & expellant, modò tamen qualitatum magnitudine superentur, putā si lætitia maior sit tristitiā. At gaudij causam præsentem habebat Penelope, & recentem, imò quæ in dies inolesceret propter virtutes filij, quæ cum ætate augebantur: at doloris causa iam à tot annis inueterata relanguere debuit, & imminui, tantæque lætitiæ cedere. Atque hec est Eurynomæ sententia.

Εὐρυνόμη) Superius consilium Eurynomæ prudens quidem fuit, quod ad ornatum Penelopæ conuenientem spectauerit, neque sine causa: at prudens quoque est eius recusatio à Penelope facta. Honestè enim multa imò meliùs longè renuis, quę te decere alij existimauerint, quàm si liberè susceperis, ne tui studiosus plus æquo videaris, adeò vt ea etiam quæ meritus sis, cum laude possis recusare. Sic Penelope παραιτεῖται illum ὡραϊσμὸν, vt loquitur Eustathius, modestè recusat, duabus potissimùm de causis inuicem connexis, tum quòd mœsta adhuc ex tam diuturna coniugis absentia eum sibi conuenire non existimet, tum quòd naturali illo pristino ornatu viduata peregrinum nolit arcessere. Vtraque ratio miris digna laudibus & perpetuis encomiis, tam ex ipsius natura facti, quàm ex raritate. Leuitas enim muliebris ingenij satis est nota (vt veras & absolutas virtutes minus liberaliter huic sexui Natura exhibuit) qua veteres amores facillimè pro nouis exuunt. Nescio an illas mari genitas appellaret Simonides. At illæ sanè patientem, ni fallor, aurem Theoclymeno illi Euripideo accommodarent, Helenam ob defunctum Menelaum solanti, his verbis:

σὺ δ' ὦ τάλαινα, μὴ 'πὶ τοῖς ἀνηνύτοις
τρύχου σὺ σαυτὴν· Μενέλεως δ' ἔχει πότμον,
κοὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ κατθανὼν πόσις.

σὸν ἔργον ὦ νεᾶνι τὸν παρόντα μὲν
στέργειν πόσιν χρή, τὸν δὲ μηκέτ' ὄντ' ἐᾶν.

Et hæc quidem ita vulgata sunt, vt qui illa ignorat, in cœtus hominum venisse nunquam crediderim. Prætereà quis nescit, quanto studio fucos & peregrinos ornatus mulieres aduocent? Illas ex equa natas dictitaret Simonides, quę quotidie bis aut ter interdum se abluunt, & vnguentis spargunt, etiam plerunque vbi lugendi tempus instat, ne dum pòst diuturnos dolores curam illam abiiciunt, vt nostra Penelope, quæ testatur, nolle se adulterinum illum ornatum, quem suadebat Eurynome, ementiri, quasi videlicet indecorum sit, eam formosam videri velle, quæ talis reipsa non existat: aut (quod maximè animo voluisse Penelopen puto) eam quæ mariti absentiam lugeat, lætitiam vllam ac hilaritatem oris forma aut alio corporis cultu testari. Duo autem erant quę proponebat illi Eurynome: primùm vt corpus lauaret: deinde vt eos vnguentis aspergeret. Vtrumque apud Homerum frequens & ipsis etiam heroibus (quos hac delicias magis decuit aspernari) vsurpatum. Cur ergo ita morosam nobis fingit hanc Penelopen, vt illa à se amoliatur, quę per se vitij nihil habent? Sed talem oportuit esse, quæ in cæteris coniugis tam tenaciter fuit memor, vt hactenus illa omnia pigmenta sit aspernata, ne iam eam memoriam excussisse & arcessitis his formæ reparandæ instrumentis irritandæ procorum voluptati studere spontè videatur. Verum est enim illud Electræ apud Euripidem:

γυνὴ δ' ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
εἰς κάλλος ἀσκεῖ, διάγραφ' ὡς οὖσαν κακήν.

οὐδὲν γὰρ αὐτὴν δεῖ θύρασιν εὐπρεπὲς
φαίνειν πρόσωπον, ἢν τι μὴ ζητῇ κακόν.

Hunc

Hunc ergo squallorem meritò illi splendori antepoſuit, famæ & exiſtimationis adhuc integræ retinendæ cauſa. At ſuperis aliud viſum, vt in ſequentibus videbitur, vbi Minerua totam illi oris elegantiam in medio ſomno conciliabit. Quod Deæ conſilium ſuis etiam rationibus non caret, quib. tamen Penelopæ recuſatio non infirmatur, vt iam in ipſo initio præmonuimus.

χρῶτ' ἀπονιψαμένη) Balneorum vſus eſt antiquiſſimus, vt ex Homeri locis pluribus conſtat, ſicut etiam vnctionum. Illorum finis duplex fuit, primus abluendis corporis ſordibus: ſecundus recreando & refocillando corpori ex laboribus. Quod vtrumque balneorum effectum, interprete Plut. in lib. de Vita Homeri, nobis poeta indicauit in illis verſibus. ſup. Odyſſ. κ.

---λό' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο ὄφρ' ἐμοὶ ἐκ καμάτοιο θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.
θυμήρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων

Quod etiam ibidem Euſtathius annotat. Sed frugalior fuit illis temporibus hic balneorum vſus quàm ſequentibus fuerit. Vide Clem. Alexand. Pædag. lib. 3. cap. 5. & 9.

ἐπιχρίεσθαι ἀλοιφῇ) Quid per ἀλοιφὴν intelligat, mihi nondum conſtat. Hactenus non credo aliud ſignificare quàm oleum, quo in vnctionibus vtebantur, vt ex aliis poetæ locis colligi facillimè poteſt. Nam vt τὴν μυρικὴν σκευασίαν non intelligam, facit quòd illas delicias ſolis Deabus, quod ſciam, tribuat Homerus, vt Iunoni & Veneri in Iliade: vbi illa ambroſia ſeipſam & veſtes ſuos perungit, hæc cadauer Hectoris roſeo oliuo diuino. Eaſdem quoque Paridi videtur tribuiſſe, cùm eum Iliad. γ. κέρᾳ ἀγλαὲ στίλβοντα appellat, nempe μύρῳ, vt ait Euſtathius, δι' ὃ εὐπρόσωπος ἡ θέα γίνεται: quo ori conciliatur venuſtas & elegantia. De vnguentis vide Stukium, Antiq. Côuiual. lib. 3. cap. 15.

ἀμβροσίοισι δῶρ' ἔδωκεν) Elegantiori forma & cultu inſignitam Penelopen ad procos exire voluit Minerua, tum vt magis hac ratione procos ad ſolicitandas eius nuptias atque adeò ardètius vrgendas inflammaret, tum etiam vt Vlyſſem illa venuſtate ad vlciſcendam procorum petulantiam grauiùs excitaret, intelligentem non pro fœmina vulgaris, ſed exquiſitiſſimæ formæ tantum certamen ab eo debere ſuſcipi. Adhibet ergo nō trita & leuis momēti remedia, ſed qualibus ipſa Venus leporū & gratiarū dea vti aſſolebat, cùm ad choros accederet, vt cœtum cultu ſuo oblectaret. Hoc pigmentum oris fuit. Sed & alterum vſurpat in augendo & amplificando illius corpore. Vbi docet poeta, qualis ſtatura & corporis habitus fœminas deceat, quæ laudem ex formæ præſtantia aucupantur: ſcilicet breuiuſcula & macilenta corpora illis denegat, in quibus minus & leporum & venuſtatis. Quod tamen ita eſt intelligendum, vt illius μηδὲν ἄγαν non obliuiſcaris. adiicit cutis alborem, qui maximè in mulieribus ſolet commendari. Et iſta tamen omnia Minerua Penelopæ ſuppeditat, non Venus, cuius hoc potiùs officij videbatur: ſcilicet impuram illam adulteriorum magiſtram à caſtis ædibus Vlyſſeis arcet, ne quid ſimile Agamemnoni aut Menelao Vlyſſes patiatur. Atqui, inquies, Venerea faciei medicamina aſſumit Minerua. Hinc ergo, inquam, facile vnius eiuſdémque rei vſum & abuſum eſſe intelligis pro eius ratione, qui eam amplectitur & exercet: quæ non leuis eſt obſeruatio.

Τηλέμαχ' οὐκέτι) Ex duplici fine, cuius gratia Penelope egreditur, hic eſt (Primus enim fuit in irritando procorum amore, qui præceſſit: primus, inquam, non quatenus à Penelope proficiſcitur, quæ illud non habuit in animo: ſed quatenus id ex conſilio Mineruæ κατὰ συμβεβηκὸς à Penelope etiam perficitur. Vnde hoc etiam in αὐτομάτοις eius reſpectu collocamus) hic eſt, inquam, ſecundus, vt Telemachum increparet, quòd tam ignauus & vecors extiterit, vt in ſuis ædibus tot contumeliis hunc hoſpitem affici hactenus ſit paſſus præter ius hoſpitalitatis, quo ſartos tectos hoſpites eſſe oporteat. Agit ergo iam cum illo, & ei primùm ἀφροσύνην obiicit, qualis in tam prouecta iam ætate conſpici non debuit. In qua præcipuè longe imprudentiore eſt animo, quàm in ipſa pueritia, in qua neſcio quid generoſi magis præ ſe ferre videbatur, vbi nunc ita remolleſcit, vt has procorum inſanas petulantias tam ignaue ferat. Obiicit deinde parentis fortitudinem, à qua planè degener apparet. Ita enim intelligo, quòd eum ὄλβιον appellat, ſiquidem aliàs vidimus ex omni virtute (quam παντοίαν ἀρετὴν tum aliàs tùm paulò ante vocauit) beatitatem ab Homero conſtitui. Ex generali ergo illa conſtitutione hanc fortitudinis particulam huic loco accommodo. Addit, quòd eo ſit corpore eáque corporis pulchritudine, vt pudefieri eum deceat, qui in tam egregio & præſtanti ergaſtulo tam ignauos contineat animos. Aliàs enim ſatis annotauimus, dedecus eſſe vbi eleganti corpori animus non reſpondet: quod hoc ipſo libro in perſona Iri videbamus.

μῆτερ ἐμή) Telemachus modeſtè illas matris obiurgationes excipit, quanquam non tantùm æquitatis in ſe continebant, vt ab alio quàm à morigero filio patienter tolerari poſſent. Nam quòd illa obiiciebat, indecorum ei eſſe, tot procorum petulantias ferre: conſtat, vnius robur & authoritatem tantæ multitudini obſiſtere non potuiſſe. Deinde quod ad hoſpitem attinet, nihil ei adeò graue contigit, vt ei facta iniuria dici poſſit, qui putà Irum tam feliciter ferè exanimem ſolo proſtrauerit. Quod cùm dicit Telemachus, obliquè videtur hac in parte Penelopæ ſatisfacere. Illa enim de Antinoi facto videbatur conqueri: hic verò de hoſpitis & Iri pugna reſpondet. Sed reuerà ei quoque parti ſatisfacit, cùm dicit, ſe ſolum tot procis aduerſari non poſſe. Hoc autem de Iro adiecit, vt faciliùs & commodiùs votum ſuum de procorum pernicie ſubiungeret, tum vt etiam hac victoria hoſpitis leniret matris animum, quod ei iucundum auditu futurum tam propter ipſius Iri caſum, quàm procorum ratione, quos id ægrè laturos intelligebat.

ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα) Vulgatum eſt Logicorum effatum, Contrariorum eandem eſſe ſcientiam. ſic vitia nouit, qui callet virtutes. Quo ſenſu dicit Telemachus, ſe non ſolùm bona, ſed etiam mala intelligere, vt Euſtathius quoque interpretatur: τὸ δὲ οἶδα, inquit, ἐσθλά καὶ τὰ χέρηα, σοφὸν τὸν παῖδα καθυποδείκνυσιν. εἰδότα μὲν αὐτόθεν καὶ τὰ κακά, εἰδότα δὲ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα, ἐκ τοῦ μαθεῖν αὐτὰ κατὰ τὸν ἐσθλοῦ κατὰ τὴν πραγωδίαν. Iſta ſanè ſcientia vera eſt, dummodò intelligas non eſſe reciprocam. Nam qui vitia nouit, non ſtatim virtutem callet, ſed contrà. Imò ſi prima noſtræ gentis primordia repetas, neque hoc quidem contrariorum conſtabit. Notum eſt enim autores noſtri generis bonum antè calluiſſe quàm malum, quod tum demum norunt, cùm arborem illam ſcientiæ boni & mali in noſtram perniciem deguſtarunt, cùm tamen homines in hoc ſtatu, in quo, ab illo miſero primæuorum parentum lapſu viuunt, conſiderabilis, iſta Telemachi oratio rectè à quouis enunciabitur, ſi virtutis ſtudium fuerit amplexatus. Hoc argumento P. Ramus, clariſſimum illud literarum lumen, quod nobis nefanda illa Pariſienſis laniena extinxit, in Logica Sophiſmatum doctrinam heterogeneam eſſe contendebat: quia recta argumentandi ratio vitioſam ſatis doceat ex natura contrariorum. Sed hoc forſan ἀπροσδιόνυσον.

Ζεῦ τε πάτερ) Quòd hos tres deos tantùm inuocet μυστικῶς eſſe puto, & ex veteri Ægyptiorum Theologia tractum. Sed tutum mihi non eſt hæc aperire, & ſæpiùs clamandum eſſet, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι.

κούρη Ἰκαρίοιο) Primas in alloquenda Penelope tribuit Eurymacho Homerus, quòd, ni fallor, confidentiùs cæteris eius nuptias ſibi pollicebatur, aut quòd principem locum inter alios obtineret. Illam ergo affatur, & cùm intelligat ingenium mulierum laudibus formę maximè delectari, eam ex hac parte commendat, vt ſe etiam tacitè illi hac ratione commendaret. Eos enim amare ſolent, à quibus ſe maximi fieri ſentiunt. At hoc quidem vulgus mulierum. Penelope verò longè alio eſt ingenio, neque vllis modis demulceri poteſt, vt in eius ſubſequenti oratione pleniùs videbitur.

ἰδὲ φρένας) Non tantùm à corporis, ſed etiam ab animi bonis laudat Penelopen. Vbi docet Poeta, illa duo ſeiungenda non eſſe in muliere, quæ veram & non fucatam laudem merentur.

Εὐρύμαχ' ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν) Laudes illas à forma & prudentia ſua Penelope ita excipit, vt omnino illas reſpuere non videatur, quaſi vtraque parte ſemper non caruerit: ſed ſe illis iam deſtitutam poſt tam longam coniugis abſentiam teſtatur. Imò, inquit Euſtathius, ἐπαινεῖ ἑαυτὴν ἡ γυνὴ φιλοκάλως εἰς ἐπίτασιν κάλλους ὑπερβαίνουσα τὰ τοῦ Εὐρυμάχου. εἰ γὰρ νῦν πασῶν φέρει ἢν οἷα λὴ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα ἔχουσα; Per ἀρετὴν autem τὸ εὔδαιμον τῆς ζωῆς ἢ μακαριστὸν ἢ τὴν πᾶσαν γυναικὸς δεξιότητα vult intelligi. Qua de re aliàs. Nos hactenus nudè interpretamur, vt Penelope illi parti quoque orationis Eurimachi ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας reſpondeat. Cæterùm appoſitè reliqua de Vlyſſe dicentem inducit Penelopen, vt eius conſtantem & fidelem animum Vlyſſi reuerà notum faciat, & alacriùs eius gratia internecionem illam procorum ſuſcipiat.

νῦν δ' ἄχος) Videtur ſponte Penelope in alicuius proci nuptias propendere: ſponte, inquam, quæ de iis ſermonem minimè rogata, iniicit, non quòd lubenter hoc optaret, ſed quia diutiùs protrahi negocium non poſſe animaduerteret. Ergo ἔκουσα ἀέκοντί γε θυμῷ aſſentiri debuit. Sed hoc tamen elocuta non videtur aliam ob cauſam, quàm vt ſe eò infeliciorem oſtenderet, quæ id facere cogeretur, quod ipſa, ſi ſui iuris fuerit, maximè omnium recuſare ſit parata. Sed hinc parentum preces, inde moroſa procorum importunitas hanc illi voluntatem, quantumuis inuitæ, extorquent, vt tamen ſe eo nomine perditam & miſeram exiſtimet.

ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος) Nunc in procorum petulantiam inuehitur, modeſtè tamen & ſine vlla acerbitate, ea nihilominus ra-

tione, vt facti huius grauitatem illi perpendere potuerint. Arguit ergo illos à facti insolentia, siquidem intelligat, non esse moris, vt qui nuptias ambiunt, alienas opes, hoc est familiæ, in qua sponsa versatur, diripiant, cùm potiùs ipsi suas conferant, & in amicos ac fines illius liberaliter profundant. Vbi notari potest veterum consuetudo.

οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα) Mirari soleo, cur hac de causa Vlysses lætaretur. Quid enim nisi omnia sinistra de vxore poterat suspicari, quæ non solùm suauitate verborum procos deliniret, sed dona etiam ab ipsis acciperet? Illud quidem leue satis erat, sed huic secundo additum longè grauissimi momenti fuit. Vulgatum est Gallorum prouerbium:

Femme qui donne Ell' s'abandonne: Femme qui prend Elle se rend.

Id est, vt nos ex tempore vertebamus:

Siue capit mulier, siue vlli munera donat, Aut eius ruit, aut prostituit se castitas.

Omnino verè: vix est enim, vt ab alio accipiant fœminæ, quàm ab eo, quem ipsæ amauerint, aut, si tantas amor radices non egerit, cui χαρίζωνται libenter nolint. Ei porrò te deuinctum esse facilè putes, qui te muneribus suis honestauerit, & quacunque ratione potes (ἀχαρίστους quosdam nunc non alloquor) memorem te illius beneficij non solùm exhibebis, sed etiam animi tui gratitudinem reipsa testaberis. Id verò mulieres potissimùm facere solent, quæ minimo negotio intelligunt, quò illa donantis liberalitas tendat, quæ illam Iurisconsultorum formulam tacitè subindicat, DO VT DES. (Notum est quo pacto *dent* fœminæ: ita enim vsurpant illud verbum lasciui poetæ, vt Græci τὸ χαρίζεσθαι. Martialis, Non solet accipere. quid solet ergo? dare.) Dant ergo facilè cùm accipiunt mulieres. quid ergo Vlyssi hoc placuisse potest, vt tot dona à procis Penelope acceperit? Respondeo, duobus modis hunc locum me intelligere. Primùm, vt simpliciter ex hac λήψει Vlysses sit lætatus, idque quòd hac ratione videat opes procorum imminui, & in bona sua transire. Secundò, vt ex eo gaudeat Vlysses, quòd licet hæc dona accipere Penelopen videat, tamen intelligat nihilominus, integra & constanti illam esse mente: quod ex præcedenti illius oratione omnino deprehendit, vt illa animum suum ingenuè aperuit. Et hæc mihi posterior sententia magis arridet, quia etiam hoc innuere videtur poeta, cùm subiicit, νόος δὲ οἱ ἄλλα μενοίνα. Plutarchus verò in lib. de Aud. poet. Siquidem, inquit, Vlysses muneribus & quæstu gestit, proscissum in comœdia superat lenocinio Polyagrum. Sin verò ratus, potiùs opportunos habiturum se ob spem & expectationem, nec opinantes: non iniusta est eius lætitia & fiducia.

οὐ γὰρ καλὸν) Hæc γνώμη Monet Penelopen, ne dona sibi oblata recuset, quòd id facere honestum non sit. Et hoc quidem ex procorum sententia at in hoc negotio omnino laudandum, quia ea recusatione libidini eorum fenestram claudebat: contrà verò εὐέλπιδας eos faciebat Penelope. Cæterùm per se ingenuum est, vbi candidum donantis animum perspexeris, eius liberalitatem ac munificentiam non aspernari. Vide Senecam lib. 2. de Benef. cap. 18. & in sequentibus.

Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθεν·
Αὐτίκα λαμπτῆρας τρεῖς ἵστασαν ἐν μεγάροισιν,
Ὄφρα φαείνοιεν. περὶ δὲ ξύλα κάγκανα θῆκαν
Αὖα πάλαι, περίκηλα, νέον κεκεασμένα χαλκῷ·
Καὶ δαΐδας μετέμισγον· ἀμοιβηδὶς δ' ἀνέφαινον
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος· αὐτὰρ ὁ τῇσιν
Αὐτὸς διογενὴς μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' αἰδοίη βασίλεια.
Τῇ δὲ παρ' ἠλάκατα στροφαλίζετε· τέρπετε δ' αὐτὴν
Ἥμεναι ἐν μεγάρῳ, ἢ εἴρια πείκετε χερσίν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τούτοισι φάος πάντεσσι παρέξω.
Ἤνπερ γάρ κ' ἐθέλωσιν ἐΰθρονον Ἠῶ μίμνειν,
Οὔτι με νικήσουσι· πολυτλήμων δὲ μάλ' εἰμί.
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἐγέλασαν, ἐς ἀλλήλας δὲ ἴδοντο.
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ καλλιπάρῃος,
Τὴν Δόλιος μὲν ἔτικτε, κόμισε δὲ Πηνελόπεια,
Παῖδα δὲ ὣς ἀτίταλλε, δίδου δ' ἄρ' ἀθύρματα θυμῷ.
γρ. ἔχ. Ἀλλ' οὐδ' ὣς *σχέθε πένθος ἐνὶ φρεσὶ Πηνελοπείης.
Ἀλλ' ἥγ' Εὐρυμάχῳ μισγέσκετο, καὶ φιλέεσκεν·
Ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπεν ὀνειδείοις ἐπέεσι,
Ξεῖνε τάλαν, σύ γέ τις φρένας ἐκπεπαλαγμένος ἐσσί,
Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθών,
Ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ
γρ. μεταμώνια. Τοιοῦτος νόος ἐστὶν, ὃ καὶ *μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;
Μή τις τοι τάχα Ἴρου ἀμείνων ἄλλος ἀναστῇ,
Ὅς τις σ' ἀμφὶ κάρη κεκοπὼς χερσὶ στιβαρῇσι,
Δώματος ἐκπέμψῃσι, φορύξας αἵματι πολλῷ.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἦ τάχα Τηλεμάχῳ ἐρέω κύον οἷ' ἀγορεύεις,
Κεῖσ' ἐλθὼν, ἵνα σ' αὖθι διαμελεϊστὶ τάμῃσιν.
Ὣς εἰπὼν, ἐπέεσι διεπτοίησε γυναῖκας·
Βὰν δ' ἴμεναι διὰ δῶμα· λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης

Hi autem in saltationem & suauem cantum
Versi delectabantur: mãserũt. a. donec Vesperus veniret.
His autem delectantibus niger Hesperus venit:
Statim lampades tres statuerunt in domibus
Vt lucerent, circùm autem ligna arida posuerunt
Sicca diu valdè dura, nuper scissa ære:
Et lampadas miscuerunt, alternatim autem prælucebãt
Famulæ Vlyssis laboriosi: at hic his,
Ipse generosus loquutus est prudens Vlysses,
Famulæ Vlyssis diu absentis regis
Ite ad domos (vbi) est veneranda regina.
Huic autem iuxta colos versamini, delectate autẽ ipsã
Sedentes in domo, vel lanas aptate manibus.
At ego his lumen omnibus præbebo,
Siquidem voluerint bonæ sedis Auroram expectare,
Non me vincent, perpatiens autem valdè sum.
Sic dixit, hæ. a. riserunt inter se autem aspiciebant.
Hunc turpiter alloquuta est Melantho pulchra genis,
Hanc Dolius quidem genuit, nutriuit autem Penelope,
Filiam autẽ tanquam nutriuit, dabat. a. delicias animo.
Sed neque sic tenuit dolorem in mentibus Penelopes.
Sed hæc Eurymacho mixta est, & amabat:
Hæc Vlyssem alloquuta est contumeliosis verbis,
Hospes miser tu aliquis es mente attonitus. i. amens,
Neque vis dormire æream in domum profectus,
Vel alicubi in conuentum, sed hîc multa dicis
Confidenter multos inter viros, neque quid animo
Times, certè vinum habet mentes, vel semper
Talis mens est, qui vana dicis.
An superbis quòd Irum vicisti erronem?
Nequis tibi citò Iro melior alius surgat,
Qui te circum caput percusso manibus fortibus
Domo emittat fœdatum sanguine multo.
Hanc toruè cõspicatus alloqutus est prudens Vlysses,
Certè citò Telamacho dicam canis qualia dicis
Illuc profectus, vt te illic per membra incidat.
Sic loqutus verbis perterruit mulieres:
Perrexerunt. a. ire per domũ: soluta sunt. a. sub. membra

Timo-

Timore: dixerunt enim ipsum vera dicere.
At hic propè lampadibus prælucens faciens lumē accēsis
Stabat omnes aspiciens: alia autem eius animus
Cogitabat mentibus, quæ non imperfecta fient.]
Procos autem non omnino superbos sinebat Minerua
Contumelia abstinere molesta, vt adhuc magis
Ingrediatur dolor cor Laertiadæ Vlyßis.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Incessens Vlyssem, risum autem socijs fecit,
Audite me Proci inclytæ reginæ
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non sine Deo hic vir Vlysseam in domum venit.
Tamen mihi videtur fascium splendor esse ipsius
Et capitis: quoniam non ei sunt capilli ne tātilli quidē.
Dixit, simulq́; alloq. est Vlyßem vrbiumdestructorē,
Hospes, nunquid vis mercede seruire si te suscipiam
Agri in extremitate (merces autem tibi sufficiens erit.)
Sepesq́; colligens & arbores longas plantans?
Illic autem ego panem quidem continuum dabo,
Vestimētaq́; circuminduā pedibusq́; calciamenta dabo.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicisti, nō voles
Opus inire, sed trepidare per populum
Vis, vt poßis pascere tuum ventrem insatiabilem.
Hunc autē respondens, alloquutus est prudēs Vlysses,
Eurymache, si enim nobis contentio operis esset
Tempore in verno, quando dies longi sunt,
In herba falcem quidem ego benè flexam haberem,
Et autem tu talem haberes, vt experiremur opus
Ieiuni, vsque ad tenebras, herba autem adesset.
Si autē rursus scutū & boues essent ad impellēdū optimi,
Pingues, magni, ambo saturati herba,
Aequales, pari onere apti, quoniā robur non imbecillū,
Aratrum autem eßet, obediat autem gleba aratro.
Tunc me videres si sulcum longum proscinderem.
Si autem rursus & bellum alicubi moueret Saturnius
Hodie, & mihi scutum esset, & duæ lanceæ,
Et galea tota ærea in temporibus congruens.
Tunc me videres primis in pugnatoribus mixtum,
Neque mihi ventrem improperans diceres.
Sed valdè iniuria afficis, & tibi mens immitis:
Et aliquo modo quidem videris magnus esse & fortis,
Quoniam cum paucis, & non bonis conuersaris:
Si autem Vlysses veniret & accederet in patriā terram,
Statim tibi portæ & latæ quamuis sint
Fugienti arctarentur è vestibulo foras.
Sic dixit, Eurymachus autem iratus est animo magis,
Et ipsum toruè conspicatus, verba velocia loquutus est,
Ah miser, certè citò tibi perficiam malū, qualia dicis
Confidenter multos inter viros, neque quid animo
Times, nūquid vinum tuas mētes occupat? an tibi sēper
Talis mens est, qui & vana dicis?
Aut exultas quòd Irum vicisti erronem?
Sic vbi dixisset, scabellum accipit, at Vlysses
Amphinomi ad genua desedit Dulichij
Eurymachum reueritus, hic. a. puerū à poculis percußit
Dextra: gutturniū autē humū sonuit cadens: (manu
At hic lugens cecidit resupinus in pulueribus.
Proci autem tumultuati sunt in domibus vmbrosis.

Ταρβοσύνῃ· φὰν γάρ μιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ὁ πὰρ λαμπτῆρσι φαείνων αἰθομένοισιν
Εἱστήκει πάντας ἐς ὁρώμενος· ἄλλα δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαινε φρεσὶν ᾗσιν, ἅ ῥ' οὐκ ἀτέλεστα γένοντο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην* Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος. γρ. λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κερτομέων Ὀδυσῆα· γέλων δ' ἑτάροισιν* ἔτευξεν, γρ. ἐτεῦχε
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐκ ἀθεεὶ ὅδ' ἀνὴρ Ὀδυσήϊον ἐς δόμον ἵκει,
Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς· ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Ἦ ῥ', ἅμα τε προσέειπεν Ὀδυσσῆα πτολίπορθον,
Ξεῖν', ἦ ἄρ κ' ἐθέλεις* θητευέμεν, εἴ σ' ἀνελοίμην, γρ. ἐθέλοις
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, (μισθὸς δέ τοι ἄρκιος ἔσται)
Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων;
Ἔνθα δ' ἐγὼ σῖτον μὲν ἐπηετανὸν παρέχοιμι,
Εἵματα τ' ἀμφιέσαιμι, ποσὶν θ' ὑποδήματα δοίην.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθες, οὐκ ἐθελήσεις
Ἔργον ἐποίχεσθαι· ἀλλὰ πτώσσειν κατὰ δῆμον
Βούλεαι, ὄφρ' ἂν ἔχῃς βόσκειν σὴν γαστέρ' ἄναλτον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Εὐρύμαχ', εἰ γὰρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένοιτο σεύς;
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται,
Ἐν ποίῃ δρέπανον μὲν ἐγὼ εὐκαμπὲς ἔχοιμι,
Καὶ δὲ σὺ τοῖον ἔχοις, ἵνα πειρησαίμεθα ἔργου
Νήστιες ἄχρι μάλα κνέφαος, ποίη δὲ παρείη.
Εἰ δ' αὖ καὶ βόες εἶεν ἐλαυνέμεν, οἵπερ ἄριστοι,
Αἴθωνες, μεγάλοι, ἄμφω κεκορηότε ποίης,
Ἥλικες, ἰσοφόροι, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν,
Τετράγυον δ' εἴη, εἴκοι δ' ὑπὸ βῶλος ἀρότρῳ·
Τῷ κέ μ' ἴδοις εἰ ὦλκα διηνεκέα προταμοίμην.
Εἰ δ' αὖ καὶ πόλεμόν ποθεν ὁρμήσειε Κρονίων
Σήμερον, αὐτὰρ ἐμοὶ σάκος εἴη καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέη πάγχαλκος ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖα.
Τῷ κέ μ' ἴδοις πρώτοισιν ἐνὶ προμάχοισι μιγέντα;
Οὐδ' ἄν μοι τὴν γαστέρ' ὀνειδίζων ἀγορεύοις.
Ἀλλὰ μάλ' ὑβρίζεις, καί τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Καί πού τις δοκέεις μέγας ἔμμεναι, ἠδὲ κραταιός;
Οὕνεκα πὰρ παύροισι καὶ οὐκ ἀγαθοῖσιν ὁμιλεῖς·
Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κέ τοι τὰ θύρετρα, καὶ εὐρέα περ μάλ' ἐόντα,
Φεύγοντι στείνοιντο διὲκ προθύροιο θύραζε. (λον,
Ὣς ἔφατ', Εὐρύμαχος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλ-
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δειλ', ἦ τάχα τοι τελέω κακὸν, οἷ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν· οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας; ἢ νύ τοι αἰεὶ
Τοιοῦτος νόος ἐστὶν, ὃ καὶ μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην. (σεὺς γρ. ἐμάνης
Ὣς ἄρα φωνήσας, σφέλας* ἕλετο. αὐτὰρ Ὀδυσ-
Ἀμφινόμου πρὸς γοῦνα καθέζετο Δουλιχιῆος,
Εὐρύμαχον δείσας. ὁ δ' ἄρ' οἰνοχόον βάλε χεῖρα
Δεξιτερήν· πρόχοος δὲ χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Αὐτὰρ ὅγ' οἰμώξας πέσεν ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα·

Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Αἴθ' ὤφελλ' ὁ ξεῖνος ἀλώμενος ἄλλοθ' ὀλέσθαι,
Πρὶν ἐλθεῖν· τῷ κ' οὔ τι τόσον κέλαδον μεθέηκεν.
Νῦν δὲ περὶ πτωχῶν ἐριδαίνομεν· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Δαιμόνιοι, μαίνεσθε, καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
Βρωτὺν, οὐδὲ ποτῆτα· θεῶν νύ τις ὔμμ' ὀροθύνει,
Ἀλλ' εὖ δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες,
Ὁππότε θυμὸς ἄνωγε, διώκω δ' οὔ τιν' ἔγωγε.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες.
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' ἄγετ', οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κατακείομεν οἴκαδ' ἰόντες·
Τὸν ξεῖνον δὲ ἐῶμεν ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος
Τηλεμάχῳ μελέμεν· τοῦ γὰρ φίλον ἵκετο δῶμα.
Ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπε.
Τοῖσιν δὲ κρητῆρα κεράσσατο Μούλιος ἥρως,
Κῆρυξ Δουλιχιεύς· θεράπων δ' ἦν Ἀμφινόμοιο.
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν· οἱ δὲ θεοῖσι
*Σπείσαντες μακάρεσσι, πίον μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Βάν ῥ' ἴμεναι κείοντες ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος.

* κ. λείψαντες

Sic autem aliquis dixit vbi aspexisset propinquũ alium,
Vtinam debuisset hospes errans alibi perire,
Antè quàm venisset, quò non tantum strepitũ misisset.
Nunc.a. de paupere contendimus, non aliqua conuiuij
Boni est voluptas, quoniam peiora vincunt,
His autem & dixit sacra vis Telemachi,
Mali, insanitis, & non aliquid occultatis animo
Cibum, neque potum: Deorum aliquis vos concitat,
Sed benè conuiuati dormite domum profecti,
Quando animus iubet, cogo autem nullum ego.
Sic dixit, hi autem omnes mordicus labris compressis
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis,
O amici, ne verò aliquis in dictum iustum
Contrarijs verbis mordens indignetur:
Neque hospitem verberate, neque aliquem alium
Famulorum, qui sunt in domibus Vlyssis diuini,
Sed agè pocillator arcessat poculis,
Vt postquam libauerimus, dormiamus domum profecti:
Hospitem autem sinamus in ædibus Vlyssis
Telemacho curæ esse: huius enim dilectã peruenit domũ.
Sic dixit, his autem omnibus gratum verbum dixit,
His craterem miscuit Mulius heros
Præco Dulichius: famulus autem erat Amphinomi,
Distribuit autem omnibus ritè, hi autem Dijs
Vbi libassent beatis, biberunt dulcem vinum.
At postquã libarunt, biberuntq́ quantũ voluit animus,
Perrexerunt ire dormituri suas ad domos vnusquisque.

COMMENTARIVS.

αὐτίκα λαμπτῆρας) Notandus est hic modus lampadum apud veteres, qui non videntur vsum candelarum ex seuo agnoscere, cùm lignis aridis tantùm vtantur. Qua de re plura in Lexico.

δμῳαὶ) Apud Phæacas aurei iuuenes ad aras stantes eodem munere fungebantur, quo nunc ancillæ. Sic enim Homerus suprà libro septimo, pag. 91.

χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες.
φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Vnde Lucretius:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.

At sanè maior est in hac Vlyssea domo frugalitas, quàm apud Phæacas: quãquam ne hoc quidem suo vitio caret, quòd ancillæ procis ministrant & famulantur, vt rectè docebit Vlysses, cùm eas ad opera muliebria se recipere iubebit.

ξεῖνε τάλαν) Duo erant, ni fallor, quæ hanc Melantho pessimè habebant. Primùm, quòd simpliciter increparetur. Deinde, quòd à tam vilis pretij homine, eóque extraneo. Itaque asperis & contumeliosis verbis excepit, duplici via: dum ei ebrietatem obiicit, aut superbire eum ob deuictum & prostratum Irum suspicatur. Tandem minatur ei, si pergat, futurum quendam Iro præstantiorem, qui eum neque inuulneratum domo sit eiecturus. Quæ à muliere profecta, sine dubio Vlyssem exacerbarunt, ita tamen, vt solis minis eam compescuerit. Vbi obseruandum est, quàm sint hæ ancillæ Telemachum reueritæ, vt cuius metu Vlyssi obsecundarint. ita est ἀναρχίας hostis poeta.

ὄφρ' ἔτι μᾶλλον) Notandum est diligenter, quod poeta dicit, Mineruam hoc efficere, vt proci ab iniuriis non abstineant. Nam hinc videtur innuere, in deos quoque referendam malorum causam, quod tamen Iupiter anteà libr. I. minimè faciendum docebat, cui nos etiam locupletissimè sumus ibidem astipulati. Iam verò hîc dicit, Mineruam procos in illa petulantia continere, vt eò magis ad eorum vindictam Vlyssem impelleret. Neque hoc tamen adeò est absonum, vt excusari non possit. Ita enim etiam loquitur Spiritus Sanctus in sacris paginis, cùm dicit, Deum hominum animos indurare, vt eo grauiùs peccent. Sed quemadmodum Solis radij licet calore suo ex cadauere fœtorem eliciant, tamen ipsi eo non inficiuntur: sic Deus quoque cùm hæc in reprobis operaretur, omni culpa omnino caret. Quo sensu sana quoque mente nobis erunt illa intelligenda, quæ sunt apud Theognidem:

ὕβριν Κύρνε θεὸς πρῶτον κακὸν ὤπασεν αἰ δὴ
οὐ μέλλει χώρην μηδεμίαν θέμεναι.

Item illa Æschyli (vt vult Plato) vel Menandri (vt vult Stobæus:)

θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς
ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.
Deus causam præbet mortalibus
Quando vult funditùs domum subuertere.

οὐκ ἀθεεὶ) Hîc est illa λώβη θυμαλγής, qua animum Vlyssis Eurymachus exulcerat. Ludit argo in eius caluitiem, quasi ea fascium loco splendeat. Volunt autem Grammatici ab eo splendore dictam φαλάκραν, διὰ τὸ φάλιον ἢ φαλὸν, ὅ ἐστι λαμπρὸν τὸ περὶ τὴν κάραν. Quod autem eum non sine Numine huc venisse dicit, scomma est intolerandum, nisi pietatem omnem gens ista quodammodo profligasset, quanquam eius aliqua documenta anteà exhibuerint.

ἔργα κακὰ) Opera mala appellat consuetudinem, quam in Vlysse imaginatur, stipem hinc inde emendicandi. Quo ingenio quidam ita sunt præditi, vt in illo paupertatis squallore nihil agendo versari malint quàm aliquid agendo aut faciendo occupari. At Vlysses noster longè diuersè est affectus, vt ipsemet paulò pòst satis indicabit. Nam non solùm in operibus rusticis, sed etiam in bellicis, quantum Eurymacho præstet, asserere non verebitur.

οὕνεκα πὰρ παύροισι) Exprobrat Eurymacho, quod plerunque accidere solet, vt multi pro fortibus quidem habeantur: sed ab iis demum qui ignaui sunt: vnde illi superbientes eò audaciæ prorumpunt, vt hanc aliorum opinionem veram arbitrarentur, licet eorum conscientia aliud ipsis intus testimonium ferat, aut potiùs ea, quasi prælustri quodam fulgore animum suum præstringi sinant, & in miseriam

miseram illam φιλαυτίαν delabantur, quâ πλεονεκτοῦσι & plus æquo sibi tribuunt. Talem ergo dicit esse hunc Eurymachum, vnde ille indignatus tam asperè ei mox insultabit.

ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ) Memini nos aliàs hoc explicuisse. Proinde hîc non oportet nos ταυτολογεῖν.

δαιμόνιοι, μαίνεσθε) Breuis est quidem ista Telemachi oratio, sed ponderosa & grauis. Ergo illi non secus ac Menelaus παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Primùm increpat illos ob patratum hoc facinus, sed duris & acerbis verbis tum præter ætatem, tum etiam, ni fallor, præter consuetudinem. Vnde paulò pòst admirabuntur proci ὃ θαρσαλέως ἀγόρευε. Durities & acerbitas illa est in eo, quòd furentes eos appellat & intemperantes, atque id quidem non sine causa, sed neque etiam sine periculo, quod illi à procis impendebat. Eos tamen pudor quidam compescuit, vt non solùm illi non fuerint iniuriosi, sed etiam suadenti (expressè enim dicit, διώκω δ' οὔτιν' ἔγωγε) vt se in lectum reciperent, mox obtemperauerint.

θεῶν νύ τις) Non dubito, quin huius loci sensus ex superioribus sit intelligendus, vbi Poeta dicit, Mineruam hæc in procis efficere, non quòd verè sciat Telemachus, quis Deus expressè hoc faciat: sed quia cùm sciret quid patri & sibi esset in animo, nihil aliud potuit suspicari, quàm impulsu quodam alicuius Dei procos in hunc modum insolescere, vt eò maiorem ansam Vlyssi præberent celeriùs institutum suum exequendi.

ὦ φίλοι) In tanta multitudine repertus est hic Amphinomus, qui æquitatis & modestiæ rationem habuerit, cuius dehortatio reliquos à grauiori facinore compescuit, ne omne fas ex hac turba exulare videretur. Libato ergo diis vino (quod ego in procis non tantæ pietatis agnosco, vt vulgatæ illius seculi consuetudini aliquid amplius non tribuam) domum quisque suam se confert, & tam turbulento conuiuio finis tandem aliquis imponitur.

Finis libri decimioctaui.

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Odysseæ.*

VNit consilium cũ Telemacho de armis deponendis Vlysses, & apud Penelopen se è Creta oriundum esse dissimulat. Agnoscitur autem per cicatricem ab Eurycleа, quæ illius pedes lauabat. Atq; obiter poeta commemorat, quomodo in Parnasso cùm venaretur, ab apro fuerit percussus.

Aliud.

T, autem agnoscit ex cicatrice vetula Vlyssem.

AT HIC in domo remansit diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Mineruacogitans,
Statim autem Telemachũ verba velocia alloquutus est,
Telemache oportet arma bellicosa deponere intus
Omnia prorsus: at procos mollibus verbis
Alloquere, quando à te inquirent cupientes.
Ex fumo deposui, quoniam non his similia sunt,
Qualia quondam ad Troiã proficiscens reliquit Vlysses,
Sed consumpta sunt quantum ignis iuit flatus.
Adhuc.a.mihi & hæc magis in mentibus posuit Saturnius,
Ne inebriati contentione inter vos excitata,
Vos vicissim vulneretis, deturpetis autem conuiuium,
Et sponsalia, ipsum enim attrahit virum ferrum.
Sic dixit, Telemachus autem dilecto obediuit patri:
Extra.a.vocatam allocutus est nutricem Eurycleam.
Nutrix, age mihi excludas in atrijs fœminas,
Donec iam ad thalamum concludam arma patris
Bona, quæ mihi in domo neglecta fumus denigrat
Patre abeunte, ego autem adhuc paruulus eram.
Nunc autem volo deponere, vbi non ignis ibit flatus.
Hunc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Vtinam enim iam tandem fili prudentiam suscipias,
Domum curare, & res omnes seruare.
Sed age, quis tibi posteà simul veniens lumen portabit?
Famulas autem non sinis adire quæ præluceant.
Hanc autẽ rursus Telemachus prudens cõtra loq.est,
Hospes hic: non enim ociosum tolerabo, qui meum
Modium (id est quadrã) gustet, etiam si lõgè venerit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Οδυσσείας.

ΣΥΝ Τηλεμάχῳ ἔκθεσιν ποιεῖται τῶν ὅπλων Ὀδυσσεὺς, καὶ πρὸς Πηνελόπην ἐκ Κρήτης εἶναι ὑποκρίνεται. γίγνεται δὲ αὐτοῦ δι' οὐλῆς ἀναγνωρισμὸς πρὸς Εὐρύκλειαν, τοὺς πόδας αὐτῷ νίπτουσαν. καὶ κατὰ παρέκβασιν ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὡς ἐν Παρνασῷ ὑπὸ συὸς ἐπλήγη κυνηγῶν.

Ἄλλη.

Ταῦ δ' ἀναγνωρίζει ἐξ οὐλῆς γραῦς Ὀδυσῆα.

ΑΥΤΑΡ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχε, χρὴ τεύχε' Ἀρήϊα κατθέμεν εἴσω
Πάντα μάλ'· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες·
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ', ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεὺς,
Ἀλλὰ κατήκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων,
Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητέ τε δαῖτα,
Καὶ μνηστύν. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Ὣς φάτο, Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Μαῖ', ἄγε δή μοι ἔρυξον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας,
Ὄφρα κεν ἐς θάλαμον καταθείομαι ἔντεα πατρὸς
Καλά, τά μοι κατὰ οἶκον ἀκηδέα καπνὸς ἀμέρδει,
Πατρὸς ἀποιχομένοιο· ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ἐθέλω καταθέσθαι ἵν' οὐ πυρὸς ἵξετ' ἀϋτμή.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Αἲ γὰρ δή ποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο,
Οἴκου κήδεσθαι, καὶ κτήματα πάντα φυλάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε, τίς τοι ἔπειτα μετοιχομένη φάος οἴσει;
Δμωὰς δ' οὐκ εἴας προβλωσκέμεν, αἵ κεν ἔφαινον.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνος ὅδ'· οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται, καὶ τηλόθεν εἰληλουθώς.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Κλήισεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Τὼ δ' ἄρ' ἀναΐξαντ' Ὀδυσσεὺς καὶ φαίδιμος υἱὸς
Ἐσφόρεον κόρυθάς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας,
Ἔγχεά τ' ὀξυόεντα. πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Χρύσεον λύχνον ἔχουσα, φάος περικαλλὲς ἐποίει.
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα,
Ὦ πάτερ, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι.
Ἔμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαί τε μεσόδμαι,
Εἰλάτιναί τε δοκοί, καὶ κίονες ὑψόσ' ἔχοντες
Φαίνοντ' ὀφθαλμοῖς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἦ μάλα τις θεὸς ἔνδον, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Σίγα, καὶ κατὰ σὸν νόον ἴσχανε, μηδ' ἐρέεινε.
Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν κατάλεξαι· ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ,
Ὄφρα κ' ἔτι δμωὰς καὶ μητέρα σὴν ἐρεθίζω.
Ἡ δέ μ' ὀδυρομένη εἰρήσεται ἀμφὶς ἕκαστα.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Κείων ἐς θάλαμον, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ' ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Ἔνθ' ἄρα καὶ τότ' ἔλεκτο, καὶ Ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
γρ. ἵνα δ' Τῇ παρὰ μὲν κλισίην πυρὶ κάτθεσαν, *ἔνθ' ἄρ' ἔφιζε,
Δινωτὴν ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ, ἥν ποτε τέκτων
Ποίησ' Ἰκμάλιος, καὶ ὑπὸ θρῆνυν ποσὶν ἧκε,
Προσφυέ' ἐξ αὐτῆς, ὅθ' ἐπὶ μέγα βάλλετο κῶας.
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦλθον δὲ δμωαὶ λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο·
Αἱ δ' ἀπὸ μὲν σῖτον πολὺν ᾕρεον ἠδὲ τραπέζας,
Καὶ δέπα ἔνθεν ἄρ' ἄνδρες ὑπερμενέοντες ἔπινον.
Πῦρ δ' ἀπὸ λαμπτήρων χαμάδις βάλον. ἄλλα δ' ἐπ' αὐτῶν
Νήησαν ξύλα πολλά, φόως ἔμεν ἠδὲ θέρεσθαι.
Ἡ δ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπε Μελανθὼ δεύτερον αὖτις,
Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις διὰ νύκτα
Δινεύων κατὰ οἶκον, ὀπιπεύσεις δὲ γυναῖκας;
Ἀλλ' ἔξελθε θύραζε τάλαν, καὶ δαιτὸς ὄνησο·
Ἦ τάχα καὶ δαλῷ βεβλημένος εἶσθα θύραζε.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δαιμονίη, τί μοι ὧδ' ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ;
γρ. τοὶ ῥυπόω Ἦ ὅτι *οὐ λιπόω; κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι;
Πτωχεύω δ' ἀνὰ δῆμον; ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.
Τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἀλήμονες ἄνδρες ἔασι.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι.
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλά τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων, ἤθελε γάρ που.
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γύναι ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσῃς
Ἀγλαΐην, τῇ νῦν γε μετὰ δμωῇσι κέκασσαι,
Μή πώς τοι δέσποινα κοτεσσαμένη χαλεπήνῃ,
Ἢ Ὀδυσεὺς ἔλθῃ, ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα.
Εἰ δ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλωλε καὶ οὐκέτι νόστιμός ἐστιν,
Ἀλλ' ἤδη παῖς τοῖος Ἀπόλλωνός γε ἕκητι

Sic autem dixit: huic autem firmum fuit verbum:
Clausit autem ianuas domorum benè habitatarum.
Hi autem festinantes Vlysses & illustris filius
Intro portauerunt galeasq; & scuta vmbilicosa,
Lanceásque acutas, antè autem Pallas Minerua
Auream lucernam tenens lumen perpulchrũ faciebat.
Iam tunc Telemachus alloquutus est suum patrẽ statĩ,
O pater, certè magnum miraculum hoc oculis video,
Tamen mihi parietes domorum pulchraq; sedes
Abiegnaq; trabes, & columnæ altitudinem habentes,
Lucent oculis tanquam igne ardente.
Certè valdè aliquis Deus intus qui cœlum latũ habitat.
Hunc autem respondens allocutus est prudẽs Vlysses,
Tace & tuam mentem retine, neque interroga.
Hæc consuetudo est deorum, qui Olympum habitant.
Sed tu quidem dormi, ego autem remanebo hîc
Vt item famulas & matrem tuum incitem.
Hæc me dolens interrogabit circa singula.
Sic dixit, Telemachus autem ex domo discedit
Dormiturus in cubiculum lampadib. lucentib.
Vbi antea dormiebat, quando ipsũ dulcis somnus capiebat.
Illic igitur & tunc dormiuit, & auroram expectabat.
At hic in domo relictus est diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans.
Hæc autem ibat ex thalamo prudens Penelope,
Dianæ similis, vel aureæ Veneri.
Hũc apud quidem sedẽ ignẽ deposuerunt (illica sidebat)
Rotundum ebore & argento, quam quondam faber
Fecit Icmalius, & sub scabellum pedibus misit
Aptum ex ipsa, vbi magnam iniecit pellem.
Illic sedit postea prudens Penelope.
Venerunt autem famulæ albæulnis ex domo:
Hæ.a. longè quidẽ panẽ multum asportauerũt & mẽsas,
Et pocula vnde proci superbi biberant.
Ignem .a. faculis ad terram iecerunt, alia .a. supra ipsas
Congregarunt ligna, lumen esse & comburi.
Hæc autem Vlyssi dixit Melantho secundò & rursus,
Hospes, etiam nunc huc venisti per noctem
Frequentans in domo, aspicis autem mulieres?
Sed exi foras miser, & conuiuio iuuaberis,
Vel citò & torre percussus ibis foras.
Hãc autẽ toruè cõspicatus allocutus est prudẽs Vlysses,
Mala, cur me sic inuehis irato animo?
Nũquid quòd sordeo? mala.a. corpori vestimẽta indut⁹?
Mendico autem in populo? necessitas enim vrget.
Tales pauperes & erratores viri sunt.
Etenim ego quondam domum in hominibus habitaui
Beatus diuitem, & sæpè dedi erratori
Tali qualis esset, & qui alicuius indigens veniret.
Erant autem serui valdè multi, aliáque multa
Quibus benè viuunt & diuites vocantur:
Sed Iupiter destruxit Saturnius, voluit enim.
Ideò nunc ne aliquando & tu mulier longè omnẽ perdas
Lætitiam, qua nunc inter ancillas ornata es,
Ne tibi aliquo modo domina irata sæuiat,
Vel Vlysses veniat, adhuc enim & spei fatum.
Si autem hic quidẽ omnino perijt, & nõ amplius rediturus est,
Sed iam filius talis Apollinis consilio

Telmachus: hunc autem nulla in domibus mulierum
Latet quæ perperam agat, quoniā non amplius talis est.
Sic dixit, hunc audiuit prudens Penelope,
Ancillā.a. allocuta est, verbúmq; dixit denominauitq́.
Ommnino audax canis intrepida non me lates
Te perpetrare magnum facinus quod tuo capite perlues.
Omninò enim benè scis quoniam à me audiuisti ipsa,
Quòd hospitem curabam in domibus meis
De marito interrogare, quoniam frequenter tristor.

Τηλέμαχος· τὸν δ' οὔτις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Λήθει ἀτασθάλλουσ', ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐστίν.
Ὣς φάτο, τοῦ δ' ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια·
Ἀμφίπολον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
Πάντως θαρσαλέη κύον ἀδδεὲς οὔτι με λήθεις
Ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.
Πάντα γὰρ εὖ ᾔδησθα, ἐπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς,
Ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ἀμφὶ πόσει εἴρεσθαι· ἐπεὶ πυκινῶς ἀκάχημαι.

COMMENTARIVS.

πάντα μάλα) Hos versus vsque ad illum ὡς φάτο, repetuntur ex lib. 16. sed non frustrà. Hunc enim adolescentem oportuit probè officij sui meminisse, nec nimis hæc illi memoria refricari potuit, ne quid vitiosi in hac ταυτολογίᾳ imaginemur.

αὐτὸς ἐφέλκεται) Vide quæ annotauimus ad hæc verba sup. lib. 16. pag. 238. In sequentibus autem notabis prudentiam Telemachi, in hoc negotio tum aggrediendo, tum perficiendo.

πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη) Si multi loci Homerici prouerbiis quibusdam ansam præbuerunt, hic mihi in eorum albo recensendus quodammodo videtur. Quòd enim hîc Pallas hæc administranti Telemacho lumen præfert, factum est, vt *facem vel lucem præferre* prouerbialiter ij dicantur, qui alios ad quippiam agendum antecedunt. Vtut sit, duo sunt nobis hîc notanda. Primùm quòd Minerua lucem subministrat. Deinde quòd ista noctu geruntur. Datur ergo nobis hæc Dea φωσφόρος, quod à nemine hactenus, quantum ego intelligo, fuit animaduersum. Et tamen eiusmodi rectè proponitur. Siue enim allegoricè Sapientiam ac prudentiam velis eam interpretari, pluribus docendum non est, quàm rectè lumen illi tribuatur. Sin verò (quod Goropio & mihi placet) θεολογικώτερον, æternam illam Deo genitam Sapientiam, quid, quæso, magis luce illi conuenire possit? siquidem & ipsa LVX est æterna, qualis à Spiritu Sancto passim prædicatur. Scio multos inclamaturos, hanc lucis administrationem non à Poeta illi ex perpetuo officio tribui, sed solùm quantum ad præsens negotiū faciebat: vt quæ non secus Apollinis partes nunc susciperat, ac anteà Veneris, cùm Penelopæ illa formæ medicamina suppeditaret. Ego verò & hîc & illic eadem sum sentétia, vt Homerus veram nobis Mineruam vbique quantum potest, exhibeat, quæ reliquorum Deorum dotes vnà in se omnes complectatur, quod anteà, ni fallor, etiam suo loco annotauimus. Cæterùm ex illa luce intelligo, cur Athenis Callimachus auream lucernam Mineruæ fecerit, in qua oleum infusum non consumebatur, nisi exacto demum anno lucerna dies noctésque ardente, vt scribit Pausanias lib. 1. Quòd autem nox huius negotij est conscia, dicemus cum Eustathio, id non fine ratione fieri, siquidem verum est illud vulgatum, ἐν νυκτὶ βουλή: vnde Nox à poetis εὐφρόνη appellatur. Addo ego, hâberi rationem temporis, quo tutiùs ea geruntur, quæ occultari & celari volumus, quàm interdiu. Ideò factum est, vt superstitiosa quidem, sed non planè insulsa antiquitas Noctuam huic Deæ consecrarint, quòd scilicet illa noctu, quo tempore reliquæ aues, à quibus illi est periculum, quiescunt, ad prædam securiùs euolet. Sic etiam sapientes optima consilia minore cum periculo noctu solent exequi, quod tempus arcanis fidissimum rectè appellauit Ouid. 7. Metamor.

οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι) Hoc dici existimo ad differentiam Deorum inferorum, quibus non est peculiare vt luceant.

αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ) Hi duo versus repetuntur ex principio huius libri, sed paulò diuerso sensu. Ibi enim cum Telemacho relinquebatur Vlysses, hîc sine Telemacho. Ergo neque hîc ineptè ταυτολογεῖ.

Ἀρτέμιδι) Vario respectu Penelopen puto tum Artemidi tum Cythereæ comparari: illi quidem ob egregium totius corporis habitum, quo maximè excellit Diana, qua etiam ratione Alcinoi filia eidem anteà conferebatur. Veneri verò ob præstantem formam gratiis & leporibus intermixtam. Quæ duo vbi conueniant, mulierem valde commendabilem efficiunt.

ξεῖν' ἔτι καὶ νῦν) Rursus Vlyssem increpat petulans hæc Melantho, sed æquiore de causa: indecorum enim videbatur, peregrinum hospitem, & qui speciem mendici gereret, mulieribus illis tam priuatè, idque intempestiuo tempore se immiscere. Sed quia à malè affecto iam anteà animo proficiscuntur hæ obiurgationes, pro vitiosis agnoscimus.

δαιμονίη) Excipit Vlysses, docétque quanta sit huius ancillæ inhumanitas, quæ hospiti tam proteruè insultet. Tum monet inconstantem esse felicitatis statum, è quo vt ipsemet iam decidit, licet cùm eo frueretur, beneficus quàm maximè in hospites fuerit: ita quoque accidere potest, vt illa diutiùs hac prosperitate non exultet, siue eam abrumpat Vlyssis aduentus, siue ipse etiam Telemachus, qui iam ea est ætate, vt prudentiùs rem domesticam administraturus videatur, & illas ancillarum petulantias non ignoret.

ἦ ὅτι οὐ λιπόωσι;) Vellicat Melantho, quasi se non alia de causa expellere velit, quàm quòd ita sordidum & squallentem videat. quasi dicat: hoc illam non facturam, si splendidiùs ornatus & comptus fuisset. Vbi tacitè arguit eius lasciuiam, quę tanta sit, vt non solùm eam intemperanter expleat, sed etiam eos negligat, qui aut vestibus elegantioribus induti, aut vnguentis delibuti non fuerint. Delectari autem hac munditie & elegantia mulieres, plus satis notum est.

πτωχεύω) Verissimum est illud Alcæi,

χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος.
Pecuniæ virum videri faciunt: pauper verò nullus neque bonus esse iudicatur, Neque honoratus.

Et illud Euripidis in Erechteo:

ἐν τῷ πένεσθαι δ' ἐστὶν ἥ τ' ἀδοξία, κἂν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίου.
In paupertate inest obscuritas Vtcunque sapias, & ignominia vi.æ.

Et illud Cratonis:

οὐκ ἔστι πενίας οὐδὲν ἀθλιώτερον
ἐν τῷ βίῳ σύμπτωμα· καὶ γὰρ ἂν φύσει
σπουδαῖος ᾖς, πένης δὲ, καταγέλαστος εἶ.
Non est paupertate miserior vllus
In vita casus: quamuis enim natura
Studiosus fueris & bonus, sed pauper, ludibrio habeberis.

Hinc eleganter Menander εὐκαταφρόνητον πένητα appellat. Quod quàm sit verum, & anteà, & nunc experitur Vlysses, qui ob paupertatem contemnitur, licet alioqui prudentia & dotibus tum corporis tum animi nulli mortalium esset inferior.

καὶ γὰρ ἐγώ ποτε) Miseriorem suum statum faciebat hac pristinæ suæ felicitatis commemoratione, siquidem grauis quidem est omnis paupertas, sed ea demum grauissima & penè intolerabilis, quæ cum diuitiis est commutata. Vnde rectè ille apud Plautum:

Miserum istuc verbum, & pessimum est, Habuisse, & nihil habere.

Sed cùm addit, se dum esset diues, in mendicos liberalem extitisse: monet suo exemplo, quid aliis quandiu opibus fruuntur, faciendum sit, & ita in iis spes & securitas collocanda, vt paupertatem semper reformidet, in quam facilè possunt detrudi. Piè autem agnoscit se Dei voluntate effectum pauperem, quod anteà de eodem obseruauimus.

πάντως θαρσαλέη) Et verbis, & verborum minis hanc proteruam Melantho compescit, quam huic Penelopes orationi minimè aduersantem inducit. Vnde colligas, eam etiam dominæ quadam reuerentia commotam, vt à flagitiosa illa proteruia desisteret.

Dixit, & Eurynomē promā condam verbū affata est,
Eurynome, porta iam sedem, & pellem in ipsa,
Vt sedens dicat verbum, & audiat

Ἦ ῥα, καὶ Εὐρυνόμην ταμίην πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Εὐρυνόμη, φέρε δὴ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Ὄφρα καθεζόμενος εἴπῃ ἔπος ἠδ' ἐπακούσῃ

Ὁ ξεῖνος ἐμέθεν, ἐθέλω δέ μιν ἐξερέεσθαι.
Ὣς ἔφαθ', ἡ δὲ μάλ' ὀτραλέως κατέθηκε φέρουσα
Δίφρον ἐΰξεστον, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῶας ἔβαλλεν·
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέειπε πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι οὐκ ἄν τίς σε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Νεικέοι· ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει.
Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθάς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχει ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης, ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.
Τῷ ἐμὲ νῦν τὰ μὲν ἄλλα μετάλλα σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Μηδ' ἐμὸν ἐξερέεινε γένος καὶ πατρίδα γαῖαν,
Μή μοι μᾶλλον θυμὸν ἐνιπλήσῃς ὀδυνάων
Μνησαμένῳ· μάλα δ' εἰμὶ πολύστονος· οὐδέ τί με χρὴ
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ γοόωντά τε μυρόμενόν τε
Ἧσθαι. ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Μή τίς μοι δμῳῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ' αὐτή·
γρ. δάκρυ πλώειν Φῇ δὲ *δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
γρ. τοῖσι δ' ἐμ. Ἀργεῖοι μετὰ* τοῖσι δ' ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ' ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
γρ. ἐπέκλωσεν. Νῦν δ' ἄχομαι· τόσα γάρ μοι *ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Οἵ τ' αὐτὴν Ἰθάκην εὐδείελον ἀμφινέμονται,
Οἵ μ' ἀεκαζομένην μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Τῷ οὔτε ξείνων ἐμπάζομαι, οὔθ' ἱκετάων,
Οὔτέ τι κηρύκων, οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν·
Ἀλλ' Ὀδυσῆα ποθεῦσα, φίλον κατατήκομαι ἦτορ.
Οἱ δὲ γάμον σπεύδουσιν· ἐγὼ δὲ δόλους τολυπεύω.
Φᾶρος μέν μοι πρῶτον ἐνέπνευσε φρεσὶ δαίμων
Στησαμένῃ μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὑφαίνειν,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ' αὐτοῖς μετέειπον,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
γρ. μεταμώνια Ἐκτελέσω, (μή μοι* μεταμώλια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰσότε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴ κεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἐφάμην, τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα κεν ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκον μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκον ἐπὴν δαΐδας παραθείμην.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθον ἐγὼ καὶ ἔπειθον Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα πόλλ' ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή με, διὰ δμῳὰς κύνας οὐκ ἀλεγούσας,
Εἷλον ἐπελθόντες, καὶ ὁμόκλησαν ἐπέεσσιν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσα καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.

Hospes me, volo autem ipsum interogare.
Sic dixit, hæc valde festinanter deposuit portans
Sedem bene politam, & in ipsa pellem iecit.
Illic sedit postea laboriosus diuinus Vlysses.
His autem verbis incepit prudens Penelope.
Hospes, de hoc quidem te primũ ego interrogabo ipsa
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Hanc.a.respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquis te hominum in infinita terra
Contendat: certè.n.tua gloria cœlum latum peruenit.
Sicut alicuius quidẽ regis inculpati, qui Deum colens
Viris in multis, & fortibus regnans,
Iustitias extendit: fert autem terra nigra
Tritica & hordea: grauantur autem arbores fructu:
Pariunt autem firma pecora, mare autẽ prabet pisces
Ex recta administratione, feliciter degũt.a.populi sub
Ideò à me nunc quidem alia inquire tua in domo. (ipso.
Ne meum interroga genus & patriam terram,
Ne mihi magis animum impleas doloribus
Recordati.valdè.a.sũ suspiriosus: neq. aliquid me decet
Domo in aliena lugentémque flentémque
Esse, quoniam peius lugere valde semper.
Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, vel tu ipsa.
Dicat.a.lacrymas spargere grauatum me mentib. vino.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Hospes, certè quidẽ meam virtutem speciemq; corpusq;
Perdiderunt immortales, quando Ilium iniuerunt
Argiui, cum his autem meus maritus iuit Vlysses.
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melior sic.
Nũc.a.doleo: tot enim mihi destinauit sinistrũ numen.
Quicunque enim insulis dominantur optimi
Dulichioq; Samæq; & syluosæ Zacyntho,
Quique ipsam Ithacam temperatam pascuntur,
Hi me nolentem petunt vxorem, conterũt autẽ domũ.
Ideò neque hospites curo, neque supplices,
Neque præcones, qui publicè operam suam nauant.
Sed Vlyssem desiderans dilecto contabesco animo.
Hi autem nuptias festinant, ego autem dolos cogito.
Vestem quidẽ mihi primùm inspirauit mentibus Deus
Statuenti magnam telam in domibus texere,
Tenuem & immensam: statim autem ipsis dixi,
Iuuenes mei proci, quoniã mortuus est diuinus Vlysses,
Expectate festinantes has meas nuptias, donec vestem
Perficiam (ne mihi vana fila pereant)
Laerti heroi funestam, quando ipsum
Parca perniciosa capiet in lõgũ extẽdẽtis hoĩes mortis.
Ne aliqua mihi in populo Græcarum irascatur
Si sine veste iacet multa possidens.
Sic dixi, his autẽ persuasus est animus superbus,
Tunc quotidiana quidem texebam magnam telam.
Noctes.a.resoluebam postquã lampades apponebam.
Sic triennium quidem latui ego, & persuasi Achiuos:
Sed quando quartus venit annus, & venerunt horæ
Mensibus desinentibus, circũm.a.dies multi perfecti,
Et tunc iam me, propter famulas canes non curantes,
Acceperunt ingredientes, & minati sunt verbis.
Sic hanc telam perfeci, & non volens necessitate.

Nun

Nunc.a. neq. effugere possum nuptias, neq. aliquid aliud
Consilium inuenio, valde autem vrgent parentes
Nubere, ægre fert autē filius facultates (illos) dilapidare
Cognoscens, iam enim vir qualisq; magnúsque
Ad domum curandam, huicq; Iupiter gloriam præbet.
Sed & sic mihi dic tuum genus, vnde es.
Non enim à quercu es antiqua neque à petra.
Hanc autem respondens allocutus est prudēs Vlysses
O vxor venerabilis Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius cessabis meum semen interrogare?
Sed agè tibi dicam, certè quidem me doloribus dabis
Pluribus quàm teneor: (est) quid ē enim pœna, quādo à
Sua abest vir tanto tempore, quanto ego nunc (patria
Multas hominum ad ciuitates, errans dolores patiens:
Sed & sic dicam quodcunq. me interrogas & inquiris.
Creta quidem terra est medio in nigro ponto,
Pulchra & pinguis, circumflua: in hac autem homines
Multi infiniti, & nonaginta ciuitates.
Alia.a. aliorum lingua mixta, in ipsa quidem Achiui.
Ibi autem Eteocretes magnanimi, ibiq; Cydones,
Dorensesq; Trichaices diuiniq; Pelasgi.
Inter has Cnossos magna ciuitas, vbi Minos
Per nouem annos regnauit Iouis magni confabulator.
Patris mei pater magnanimi Deucalionis.
Deucalion autem me genuit, & Idomeneum regem,
Sed hic quidem in nauibus rostratis Ilium ad
Iuit simul cum Atridis, mihi autē nomē inclytū Aethō,
Iunior natu, hic autem prior & melior
Illic Vlyssem ego vidi, & hospitalia (dona) dedi,
Etenim hunc ad Cretam deduxit vis venti
Euntem ad Troiam, vbi abduxisset, à Maleis.
Statuit autem in Amniso, vbi spelunca Lucinæ
In portibus difficilibus, vix autem fugit procellas.
Statim autē Idomeneū interrogauit ad ciuitatē profect⁹
Hospitem.n. ipsum dicebat, dilectūq. esse reuerēdúmque.
Huic autem iam decima vel vndecima fuit aurora
Eunti cum nauibus rostratis Ilium intrò.
Hunc quidē ego ad domos ducens rectè hospitio excepi,
Accuratè amplectens cùm multi in domo essent,
Et ei his socijs, qui simul ipsum sequebantur
A populo farinas dedi, & nigrum vinum cōgregatum,
Et boues mactare, vt impleret animum.
Illic duodecim quidem manserunt dies diuini Achiui:
(Flebat enim Boreæ ventus, neque in terra
Sinebat stare: sæuus autem aliquis mouebat Deus.)
Ipsa autē.13. die ventus cecidit, hi autem ascenderunt.
Dixit, mendacia multa dicens veris similia
Hac.a. iam audiente fluebant lacrymæ, liquefiebat autē (corpus.
Sicut autem nix liquefit in altis montibus,
Quam Eurus liquefecit, postquā Zephyrus defusus est.
Liquefacta autem igitur hac fluuij implentur fluentes.
Sic huius liquefiebant pulchræ genæ lacrymantis,
Flentis suum virum assidentem Vlysses
Animo quidem lugentem suā miserabatur vxorem.
Oculi autem tanquam cornua stabant vel ferrum
Tacitè in palpebris, dolor autē hic lacrymas occultabat.

Νῦν δ' οὔτ' ἐκφυγέειν δύναμαι γάμον, οὔτε τιν' ἄλλην
Μῆτιν ἔθ' εὑρίσκω. μάλα δ' ὀτρύνουσι τοκῆες
Γήμασθ', ἀσχαλάᾳ δ' ὁ πάϊς βίοτον κατεδόντων,
Γιγνώσκων· ἤδη γὰρ ἀνὴρ οἷός τε * μάλιστα
Οἴκου κήδεσθαι, τῷ τε Ζεὺς * κῦδος ὀπάζει.
Ἀλλὰ καὶ ὥς μοι εἰπὲ τεὸν γένος, ὁππόθεν ἐσσί.
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι * παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Οὐκ ἔτ' * ἀπολλήξεις τὸν ἐμὸν γόνον ἐξερέουσα;
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω· ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις
Πλείοσιν ἢ ἔχομαι. ἡ γὰρ δίκη, ὁππότε πάτρης
Ἧς ἀπέῃσιν ἀνὴρ τόσσον χρόνον ὅσσον ἐγὼ νῦν,
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοὶ, ἀπειρέσιοι, καὶ * ἐννήκοντα πόληες.
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοὶ,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί,
Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθά τε Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς,
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος.
Δευκαλίων δέ μ' ἔτικτε, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Ὤχεθ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν· ἐμοὶ δ' ὄνομα κλυτὸν Αἴθων,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἰδόμην, καὶ ξείνια δῶκα.
Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγεν ἲς ἀνέμοιο,
Ἱέμενον Τροίηνδε, παραπλάγξασα Μαλειῶν.
Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,
Ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι· μόλις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα μετάλλα ἄστυδ' ἀνελθών·
Ξεῖνον γάρ μιν ἔφασκε φίλον τ' ἔμεν αἰδοῖόν τε.
Τῷ δ' ἤδη δεκάτη ἢ ἑνδεκάτη πέλεν ἠὼς
Οἰχομένῳ σὺν νηυσὶ κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων.
Καὶ οἱ, τοῖς τ' ἄλλοις ἑτάροις οἳ ἅμ' αὐτῷ ἕποντο,
Δημόθεν ἄλφιτα δῶκα καὶ αἴθοπα οἶνον ἀγείρας,
Καὶ βοῦς ἱρεύσασθαι, ἵνα πλησαίατο θυμόν.
Ἔνθα δυώδεκα μὲν μένον ἤματα δῖοι Ἀχαιοί·
(Εἴλει γὰρ Βορέης ἄνεμος μέγας, οὐδ' ἐπὶ γαίῃ
Εἴα ἵστασθαι· χαλεπὸς δέ τις ὦρσε δαίμων)
Τῇ τρισκαιδεκάτῃ δ' ἄνεμος πέσε· τοὶ δ' ἀνάγοντο.
Ἴσκε, ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
Τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δὲ χρώς.
Ὡς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν ἐπὴν Ζέφυρος * καταχεύῃ,
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες.
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχεούσης,
Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα παρήμενον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα,
Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος,
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι· δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε.

γρ. μέγας
γρ. ὄλβον
γρ. παλαιφάγου
γρ. ὑπολήξεις
γρ. ἐννήκοντα
γρ. καταχεύῃ

COMMENTARIVS.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς) Antequam hunc hospitem de marito interroget, qui tamen eius erat scopus, petit certior fieri de ipso-met

met hospite,deque eius patria & parentibus: quasi illi indicaret,se de eo etiam aliquo modo esse solicitam, & penè plus quàm de marito,de cuius statu postea quærit. Si ea igitur,quorum curam gerimus,principe loco ponimus,colligi potest, Penelopen,nescio qua obtusa & incognita animi propensione(quæ à poetica industria informatur)in hunc hospitem affici.

ὦ γύναι) Quia interrogationibus Penelopæ satisfacere non poterat sine magno animi dolore, qui erat ex tot malorum commemoratione oriturus,prima fronte responsum ei denegat duabus de causis:primùm quòd indecorum existimet,in alienis ædibus proprias calamitates lugere: deinde, quòd his luctibus intempestiuum sit tempus, quia à conuiuio videretur præ nimia vini copia lacrymas profundere.Intelligebat enim,vix hoc in paupere quendam boni consulturum,quod iam apud procos erat expertus. Atque hic quidem est scopus Vlyssis. Sed,ni fallor,humano capiti ceruicem equinam in ipso initio animaduertere licet.Quæ enim cohærentia est primæ partis,cum postrema.An quòd celebris sit Penelopæ gloria,ideò hæc re narrare Vlyssem non oportuit? Atqui ex illa hypothesi hoc intulit,vt docet illud verbum τῷ,quod est αἰτιολογικόν. Sed hæc ἄτοπα nos quantum possumus,à poeta nostro remoueamus. Ego oia ita cohærere intelligo,si dicamus,illa de gloria & beatitate Penelopes Vlyssem præfari, ne ineptiùs facere videretur,qui tristes de se narrationes illi immisceret,quibus poterat quodammodo conturbari. Quòd autem hoc de felici Penelopes vita intelligat,doceri satis puto in eleganti illa comparatione Penelopes cum rege,cui omnia prosperè succedunt,vt sine dubio per illud κλέος,εὐδαιμονίαν ἄφθονον,siue,vt Homericè loquamur,πανόλβιον βίον significârit. Hæc ita accipi volo,donec vel lector aliquid meliùs suggesserit,vel ego ipse aliàs maiore cum otio expromam.

ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος) Hæc comparatio vel sola Homero laudem æternam parere posset, & eò maiorem, quò non de re minima, quales nonnullas etiam habet,sed de communi, & publica longéque augustissima est instituta. Attende enim diligenter, quid dicat. Scopus eius est, docere qua ratione optima felicitas regibus & populo, qui regibus paret, eueniat. Scopus, inquam, hic est, non si comparationem ad rem comparatam referas, sed per se, &, vt ita dicam, in abstracto quod doctrinæ causa mihi statuere liceat: nulla enim discendo ἀκμαῖα esse potest. Duobus ergo modis felices Reges (cùm hos dico, quicquid ipsis subiicitur intelligi volo, sine quibus Reges esse desinunt) statuit: primùm ex Dei cultu: deinde ex administratione iustitiæ. Dei cultus & Pietas in voce, θεουδής, exprimitur, vt aliàs docebimus: vnde θεουδέα appellauit Nonnus Pietatem, quâ Deo similes esse studemus, vel ei placere, si ab δέδια deduxeris. Iustitiæ administratio ibi, εὐδικίας ἀνέχῃσι. Ex quo vtroque conflatur illa εὐηγεσία (pro qua voce quosdam malè εὐεργεσία substituisse monet Didymus) quam in fine comparationis appellat. Inde, inquit, fertilitas terræ tam in proferendis frugibus, quàm in alendis pecoribus. Inde etiam piscium in mari copia. Inde denique totius populi vniuersalis felicitas, qua sub pio & iusto Rege fruitur. O sapientem & nunquam satis laudatum vatem. O dignum hominem. cuius scripta non in puluere solùm scholiasto, sed in sarrano illo Regum & Principum ostro noctes & dies voluantur,legantur & amentur. Hoc nimirum solo doctore florentem regni cuiusuis statum quamprimùm animaduertes. Hic solus instar omnium quotquot vnquam vel de Repub. vel de Legib. quantumuis vetustissimi illi sint, scribere sunt conati. Quorsum enim moles illa voluminum de re tam facili,tam perspicua,quam in tam augustos fines possis concludere? Ea breuitate ille generis humani Redemptor sacrosanctam Patris æterni legem, quamuis & illa pauca verborum congerie fuisset tradita, nobis coarctauit. Scilicet longam sermonis ambagem Recti præcepta respuunt : fucos illos genuina veritatis facies abhorret. Quàm prudenter ergo Homerus noster arduam illam & grauem regni administrationem duobus capitibus breuiter complectitur. Cedò quibus? Pietate & Iustitia. Quo anagrammate gaudent Regis Galliæ Car. 9. insignia. Scio hæc præcepta aliunde depromi posse, sed ea ab Homero nemo est, credo,qui lubenter non audiat & amplectatur. Aut si etiam Christiani aure surda hæc bibunt, grauiùs peccant,qui Ethnico scriptori id placere videant,quæ omnino cum Spiritu Sancto consentiunt:imò si aspernari pergant,hoc vel solo iudice,in æternum perire possunt. Imò si bene auguror,quæcunque regna his duobus columinibus destituentur,funditùs & miserè breuiter corruent. Et hoc contrariorum scientia euidenter docet. Nam si pij & iusti reges felicitatem regnis suis conciliant, quid, rogo, de impiis & iniustis,nisi omnia sinistra speraueris?

φῆ δὲ δακρυπλώειν)Non est quidem perpetuum,vt qui nimio vino se ingurgitârunt,ad lacrymas effundendas sint faciles. Varia enim sunt ebriorum genera: quidam camnam habent ebrietatem,quidam asininam,quidam vitulinam & simiarum,quidam suum, quidam denique ouium, quos facilè lacrymari tradunt. Sunt & alia genera,quæ memini à pictore quodam in tabella expressa. Sed & de iis extat libellus impressus Francofurti ann. 1581. cum Epistolis obscurorum virorum.

ξεῖν' ἤτοι) Hæc oratio Penelopes ex aliis locis, qui iam præcesserunt, consuta est. Porrò longiore nostra enarratione non indiget. In fine id nouè dicitur, quomodo hanc telam pertexere coacta sit,vnde iam instet nuptiarum tempus,quas illi amplecti sit necessarium,tum quia ea conditio, cuius beneficio eas distulerat,expirârit: tum quòd ad eas vndique & à parentibus & filio vrgeatur.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός)Prouerbium est, *Et quercubus & saxis nasci*, in eos,qui loco sût ignobili & obscuro genere. De quo vide Erasm. Adag. Chil. 1. cent. 8. prou. 87. & Tzetzen Chil. 8. trist. 286.

ἡ μέν μ' ἄχεσσί γε δώσεις)Verum est illud vulgatum,Iucundam esse præteritorum malorum securam recordationem. Sed id demum, si præsentem securitatem cum illis malis conferas hoc est, quàm suauis sit illa præ doloribus, quos in iis pertulisti:qua de re dictum est sup. lib. 15. pag. 224. Si quis ergo è paupere & errone diuitiis affatim placidè potiatur, aliqua cum voluptate malorum illorum potest recordari. Vbi verò miseriæ eius identidem recrudescunt, aut adhuc sunt recentes,si eas commemorauerit,dolores suos sibi refricat,imò eò magis auget, quò non solùm eorum sibi est conscius, sed aliis etiam patefacit quasi calamitatum illarum testes habet. Faciliùs autem soli mala perferimus,quàm si reliquis memoriam illorum communicamus. Vnde intelliges,cur ex hac ratione dolores suos Vlysses augeri dicat.

Κρήτη τις γαῖ' ἔστι) Mirum est, quàm sit Proteus mutabilis & inconstans hic noster πολυμήτις Vlysses in exponenda sui historia, vt ex aliis eiusdem præcedentibus narrationibus tum Eumæo,tum procis in conuiuio factis,& hac præsenti constare potest. In vno tamen sibi constat,quòd se Creta oriûdum vbiq; prædicat. Rectè vt illud Callim. vel Epimenidis verum appareat Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται,& semper κρητίζειν,ac falsa comminisci videatur. Hic ergo se Cretensem natione profitetur:quam regionem vt commendabilem faciat,eam describit & laudat ab amœnitate,fertilitate,populorum multitudine, & ciuitatum numero. Quæ omnia historica & vera præmittit,vt iis quasi fascinaret animum Penelopæ, ne sequentis narrationis falsitatem detegeret. Fuit sanè insula illa celeberrima, quæ etiam Deos illos veterum maxima ex parte protulerit:cuius descriptionem pluribus persequitur Plinius lib. 4. Ptolemæus lib. 3. c. 17. Mela lib. 2. Diod. lib. 5. c. 15. Solinus c. 18. Strab. lib. 10. qui vestigia Homerica,vt aliàs semper,magis institit. quos licet lectori consulere, donec nos omnia diligentiùs in Lexico persequemur.

ἐννήκοντα πόληες) Hæc nobis sunt existimanda. Nam idem noster Homerus secundo Iliad. pag 43. nostræ editionis Cretam manifestè ἑκατόμπολιν appellat,

ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο.

Cur ergo hic Vlysses Homericus nonaginta vrbes tantùm illi assignat. Euphorbus hanc inconstantiam (vt videtur) in Poeta excusaturus, censebat decem vrbes post belli Troiani tempestatem conditas fuisse à Doriensibus, qui eò Achæmenem seculi sunt. Itaq; dicebat Vlyssem introduci,qui nonaginta vrbes insulæ illi tribuat. Quod non esse verisimile, pronunciat Strabo lib. 10. Alij ab Idomenei hostibus decem vrbes deletas prohibebant. At enim Homerus, inquit Strabo, non post bellum Troianum centum vrbes habuisse Cretam dicit,sed suo tempore: è sua enim loquitur persona. Quòd si verba hæc fecisset alicuius,qui tum vixit,sicut in Vlyssea ab ipso Vlysse nonaginta vrbibus prædita insula dicitur:accipienda hæc sententia erat,& quæ sequuntur,itidem constarent. Neque enim probabile est, vel sub expeditionem Idomenei, vel sub reditum eius, vrbes istas fuisse abolitas. Quippe Homerus ait Odyss. γ.

πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους, οἳ φύγον ἐκ πολέμου· πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα. id est:

Omnes Idomeneus ad Cretam reduxit socios. Qui fugerunt ex bello: mare autem ei nullum abstulit.

Itaque fuerat omnino Homerus etiam istius vrbium euersionis mentionem facturus. Non enim Vlysses quidem eam poterat habere cognitam, qui cùm nemine Græcorum vel in suis erroribus vel postmodo conuenisset : idemque cùm & in expeditione socius Idomeneo fuisset, & vnà domum incolumis rediisset, ignorare, quid ei absenti aut redeunti accidisset. Post reditum verò fieri hoc non potuit. Nam si cum omnibus sociis rediit,plus habuit virium, quàm vt hostes ei decem vrbes valerent eripere. Hæc ille. Porrò miror,à nullo, quod sciam, Geographo hanc distinctionem seruari. Vnde constat, eos huius numeri veritatem

ritatem vltra tempora Homerica non indagasse. Omnes enim in centenarium numerum consentiunt, nisi quis me latet, præter Homerum & Strabonem. Plinius sanè, diligentissimus alioqui scriptor, lib. 4. cap. 12. cêtum oppidorum meminit, quorum quadraginta nominatim recenset, sexaginta innominata relinquit. Sic Virgilius, Horatius, Ouidius, Lucanus, Statius, hunc numerum rètinent, quem etiam Homerus 2. Iliad. vt dicebamus, amplexus est. Centum vrbibus constipatam appellat Solinus dicto cap. 16. idem etiam Pomponius. Sed heus tu, in vulgatis Solini codicibus legebã *Constipata*. At Delrio monet legendum *Non stipata*. Cui astipulari videtur orationis contextus. Vbi mireris illam castigationem sequutus, quid Solino in mentem venerit, vt non solùm ab aliis omnibus historiographis, sed à suo duce & præmonstratore Plinio tam manifestè dissentiret, aut tot celebres viros, qui Homerum principem annumero, rem falsam prodidisse. Hunc sanè numerum subticuit Diodorus, qui solius vrbium multitudinis meminit. Ptolemæus quoque non expressit, vt neque Dionysius Alexandrinus. Sed hæc reticentia tot virorum authoritati non præiudicat, vt neque vnius Solini opinio, cui Strabonem facilè opposuero. Negotium ab eruditis expendatur, & ab ipso Delrio.

καλὴ καὶ πίειρα) Dionysius de Creta:

----ἐξ ὕδατος δ' αὐτῆς
Κρήτη τιμήεσσα, Διὸς μεγάλοιο τιθήνη
πολλή καὶ λιπαρή τε καὶ εὔβοτος.

Plinius à temperie cœli Macaron appellatam existimasse scribit. Solinus μακαρονῆσον. Herodotus lib. 3. Fructuum, inquit, bonitas declarat Cretæ insulæ cœli temperiem. Plinius lib. 25. cap. 8. Est & tertium, inquit, genus dictamnum vocatum, sed neque facie, neque effectu simile, folio Sisymbri, ramis maioribus procedente persuasione illa, quicquid in Creta nascitur, infinitè præstare cæteris eiusdem generis alibi genitis. Hodie etiam vinum generosissimum profert, Maluoysie de Candie, vulgò appellatum. Cretam enim hodie Candie indigetant, quæ est sub ditione Venetorum.

ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα) Cretam primùm quidem incoluerunt ij, quos Eteocretes hîc appellatos, vides, id est indigenas (ex more antiquorum loquimur: nos enim vnicum Adamum αὐτόχθονα prædicamus, & fabulas illas de indigenis ridemus) qui verè Cretenses dici meruère. At vt refert Diod. lib. 5. cap. 15. circa finem, alij etiam populi eò commigrârunt, & insulæ illius partes occupârunt. Hinc illa linguarum diuersitas, cuius nunc Vlysses meminit: quanquam hîc veteres annotarent, vt scribit Eustathius, illam ab Vlysse confingi ne reprehenderetur qui non vteretur lingua Cretensium. Atqui, inquam, Cretensium sermo non alius fuit quàm Græcus, quo etiam suam historiam conscripsisse Dyctin Cretensem, testatur Q. Septimius Romanus in illa epistolà, quam illi præfixit. Existimo ergo, per γλῶσσαν solam dialecti diuersitatem significari, qualis est inter Dorienses, Ionas, Atticos, &c. Aut si de totius linguæ differentia sit intelligendum, id de mixtis illis barbaris interpretabimur, quos refert Diodorus memorato iam loco in Cretam appulisse, qui Græcè non sint loquuti: vnde scribit, eos posteà longa consuetudine & frequenti vsu Græcam linguam addidicisse, posteàque Minois & Rhadamanti imperio paruisse.

ὀαριστὴς) De Minoe alias dicemus, & cur ὀαριστὴς Iouis appellatur, suo loco explicabimus. Hîc nota, diuersam huius hospitis originem ab illa, quam anteà duobus locis exponebat: denique totam narrationem ab ea planè differentem:

Quo teneam vultus mutantem hunc Protea nodo?

δαίμων) Nihil sine Numine fieri Homerus patitur, quod passim in eius poesi videmus, ne quid τυχικὸν agnosci ab eo credas, cùm nomen τύχης ne apud quidem legatur, licèt Pausanias dicat in hymno Cereris reperiri. At de illo Homero hymnographo lis adhuc est sub Iudice.

τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης) Describit nobis opportunè Penelopen istos lacrymarum torrentes effundentem, præsente nimirum marito, qui testis beneuolentiæ, qua eum complectebatur, iam esse poterat. Tantos autem luctus ei affingit, quantos par erat à charissima coniuge manare, quæ non simulatum, sed verum dolorem ob mariti casum præ se ferret. Eos autem eleganti illa comparatione auget, cùm in ea repentinam & quasi momentaneam τῆξιν & tabefactionem imaginatur.

παρήμενον) Hoc ex persona Poetæ dicitur. Adesse enim coniugem ignorabat Penelope.

ὀφθαλμοὶ) Mira fuit in Vlysse dissimulandi dexteritas, vt etiam naturales istos affectus compescere potuerit, qui alioqui vel ab inuitis produntur. Eleganter autem eius oculos cornui aut ferro comparat propter siccitatem.

Hæc. a. postquam igitur satiata multarum lacrymarum
Iterum ipsum verbis respondens alloquuta est, (luctu,
Nunc iam te hospes puto tentasse
Si verè tam illic cum diuinis socijs
Hospitio excepisti in domib. meum maritum, sicut dicis.
Dic mihi qualia, quæ circa corp⁹ vestimẽta indut⁹ erat
Ipse qualis erat, & socios qui ipsum sequebantur.
Hanc autem respondens allocutus est prudẽs Vlysses,
O mulier, difficile tanto tempore seorsum qui fuerit
Dicere: iam enim ei vigesimus annus est.
Ex quo illinc iuit, & mea abijt patria.
At ego dicam sicut mihi videtur animo.
Vestem purpuream subtilem habebat diuinus Vlysses.
Duplicem, at ei fibula auro facta erat
Foraminibus duplicibus, ante autem variegata erat.
In prioribus pedibus canis habebat varium ceruum
Trementem videns, hoc autem admirabantur omnes.
Similiter hi aurei erant: hic quidẽ videbat hinnulũ suf-
At hic effugere promptus palpitabat pedibus. (focans
Hanc autẽ interulam intellexi circa corpus splendidam
Tanquam cæpæ tunicam aridæ.
Sic quidem erat mollis, splendida autem erat Sol sicut.
Certè quidem multæ ipsum admirabantur mulieres,
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Nescio si hæc indutus fuerit circa corpus domi Vlysses,
An aliquis sociorum dederit veloci in naue eunti,
An aliquis alicubi & hospes, quoniam multis Vlysses
Fuit amicus, pauci enim Achiuorum erant similes.

Η δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Νῦν μὲν δή σευ ξεῖνέ γ' ὀΐω πειρήσεσθαι
Εἰ ἐτεὸν δὴ κεῖθι σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ξείνισας ἐν μεγάροισιν ἐμὸν πόσιν, ὡς ἀγορεύεις.
Εἰπέ μοι ὁπποῖ' ἄσσα περὶ χροῒ εἵματα ἕσο,
Αὐτός θ' οἷος ἔην, καὶ ἑταίρους οἵ οἱ ἕποντο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ γύναι, ἀργαλέον τόσσον χρόνον ἀμφὶς ἐόντα
Εἰπέμεν· ἤδη γάρ οἱ ἐεικοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης.
Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ὥς μοι ἰνδάλλεται ἦτορ·
Χλαῖναν πορφυρέην οὔλην ἔχε δῖος Ὀδυσσεὺς, (γρ. Αὐτὰρ ὅ γ' ἀνήρ.)
Διπλῆν· αὐτάρ οἱ περόνη χρυσοῖο τέτυκτο
Αὐλοῖσιν διδύμοισι. πάροιθε δὲ δαίδαλον ἦεν·
Ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν
Ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες,
Ὡς οἳ χρύσεοι ὄντες, ὁ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων,
Αὐτὰρ ὁ, ἐκφυγέειν μεμαὼς, ἤσπαιρε πόδεσσι.
Τὸν δὲ χιτῶν' ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Οἷόν τε κρομύοιο λοπὸν κάτ' ἰσχαλέοιο.
Τὼς μὲν ἔην μαλακὸς, λαμπρὸς δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Ἦ μὲν πολλαί γ' αὐτὸν ἐθηήσαντο γυναῖκες.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Οὐκ οἶδ' εἰ τάδε ἕσο περὶ χροῒ οἴκοθ' Ὀδυσσεὺς,
Ἤ τις ἑταίρων δῶκε θοῆς ἐπὶ νηὸς ἰόντι,
Ἤ τίς που καὶ ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοῖσιν Ὀδυσσεὺς
Ἔσκε φίλος· παῦροι γὰρ Ἀχαιῶν ἦσαν ὁμοῖοι.

Καί οἱ ἐγὼ χάλκειον ἄορ καὶ δίπλακα δῶκα
Καλὴν, πορφυρέην, καὶ τερμιόεντα χιτῶνα.
Αἰδοίως δ' ἀπέπεμπον ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Καὶ μέν οἱ κῆρυξ ὀλίγον προγενέστερος αὐτοῦ
Εἵπετο· καὶ τόν τοι μυθήσομαι οἷος ἔην περ.
Γυρὸς ἐν ὤμοισιν, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος·
Εὐρυβάτης δ' ὄνομ' ἔσκε. τίεν δέ μιν ἔξοχον ἄλλων
Ὧν ἑτάρων Ὀδυσεὺς, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ᾔδη.
Ὣς φάτο, τῇ δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,
Σήματ' ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Καὶ τότε μιν μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Νῦν μὲν δή μοι ξεῖνε, πάρος περ ἐὼν ἐλεεινὸς
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι, φίλος τ' ἔσῃ αἰδοῖός τε.
Αὐτὴ γὰρ τάδε εἵματ' ἐγὼ πόρον οἷ' ἀγορεύεις,
Πτύξασ' ἐκ θαλάμου, περόνην τ' ἐπέθηκα φαεινὴν,
γρ. ἔμεναι Κείνῳ ἄγαλμ' *εἶναι, τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ κοίλης ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Μηκέτι νῦν χρόα καλὸν ἐναίρεο, μηδέ τι θυμὸν
Τῆκε, πόσιν γοόωσα. νεμεσσῶμαι γε μὲν οὐδέν.
Καὶ γάρ τίς τ' ἀλλοῖον ὀδύρεται ἄνδρ' ὀλέσασα
Κουρίδιον, τῷ τέκνα τέκῃ φιλότητι μιγεῖσα,
Ἢ Ὀδυσῆ', ὅν φασι θεοῖς ἐναλίγκιον εἶναι.
γρ. μύθων. Ἀλλὰ γόου μὲν παῦσαι, ἐμεῖο δὲ σύνθεο* μῦθον.
Νημερτέως γάρ τοι μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς ἤδη Ὀδυσῆος ἐγὼ περὶ νόστου ἄκουσα
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ. αὐτὰρ ἄγει κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά,
Αἰτίζων ἀνὰ δῆμον. ἀτὰρ ἐρίηρας ἑταίρους
Ὤλεσε καὶ νῆα γλαφυρὴν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Θρινακίης ἀπὸ νήσου ἰών. ὀδύσαντο γὰρ αὐτῷ
Ζεύς τε καὶ Ἠέλιος, τοῦ γὰρ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Οἱ μὲν πάντες ὄλοντο πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ τρόπιος νεὸς ἔκβαλε κῦμ' ἐπὶ χέρσου
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν.
Οἵ μιν περὶ κῆρι θεὸν ὥς τι μήσαντο,
Καί οἱ πολλὰ δόσαν, πέμπειν τέ μιν ἤθελον αὐτοὶ
Οἴκαδ' ἀπήμαντον. καί κεν πάλαι ἐνθάδ' Ὀδυσσεὺς
Ἦν· ἀλλ' ἄρα οἱ τό γε κέρδιον εἴσατο θυμῷ.
Χρήματ' ἀγυρτάζειν πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἰόντι.
Ὣς περὶ κέρδεα πολλὰ καταθνητῶν ἀνθρώπων
Οἶδ' Ὀδυσεύς· οὐδ' ἄν τις ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
Ὥς μοι Θεσπρωτῶν βασιλεὺς μυθήσατο Φείδων.
Ὤμνυε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς.
Καί νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι
Ὅσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Et ei ego æreum ensem, & duplicem dedi
Pulchram purpuream, & talarem vestem,
Honoratè autem dimisi bene tabulata in naui.
Et quidem eum præco paululùm maior ipso
Sequebatur: & hunc tibi dicam qualis erat.
Gibbosus in humeris, nigro corpore, crispo capite. (rum
Eurybates. a. nomẽ fuit, honorabat. a. ipsum eximiè alio
Suorũ sociorũ Vlysses, quòd mentibus consẽtanea sciebat
Sic dixit, huic. a. adhuc magis desideriũ mouit luctus
Signa agnoscenti, quæ ei firma dixit Vlysses. (luctu,
Hæc. a. postquam igitur satiata est multùm lacrymabili
Et nunc ipsum verbis respondens, alloquuta est,
Nunc quidẽ iã mihi hospes antea qui eras miserabilis
In domibus meis, amicúsq; eris, honorabilisq;.
Ipsa enim hæc vestimenta ego præbui qualia dicis,
Plicata ex cubiculo, fibulãq; imposui lucidam,
Vt illi ornamẽtũ esset, hunc autẽ non suscipiam rursus
Domum redeuntem delectam in patriam terram.
Ideò malo fato concaua in naui Vlysses,
Iuit inspecturus malam Troiam non nominabilem.
Hanc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O vxor veneranda Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius nũc corpus pulchrũ destrue, neq. animum
Liquefac virum lugens, reprehendo quidem nihil.
Etenim aliqua alienum luget virum perdens (mixta
(Quem) iuuenem (habuerit,) cui filios peperit amicitia
Quanto magis Vlyssem quem dicunt Deis similem esse.
Sed luctu quidem cessa, mei autem intellige verba.
Verè enim tibi loquar, neque occultabo.
Nam iam Vlyssis ego circa reditum audiui
Propè Thesprotos viros in pingui populo
Viuum: adducit thesauros multos & bona,
Petens in populo: at amabiles socios
Perdidit, & nauem concauam in nigro ponto,
Trinacria ab insula veniens. irati sunt enim ipsi
Iupiterq; & Sol, huius enim boues interfecerunt socij.
Hi quidem omnes perierunt vndoso in ponto.
Hunc autem in carina nauis iniecit vnda in cõtinẽtem
Phæacum in terram, qui diuini geniti sunt.
Hi autem ipsum animo deum tanquam honorabant,
Et ei multa dederunt: mittere ipsum voluissent ipsi
Domum illæsum. & iampridem huc Vlysses
Venisset, sed ei hoc vtilius visum est animo,
Res congregare multam in terram euntem.
Sic præ astutias multas mortalibus hominibus
Cognouit Vlysses, neque aliquis contendat homo alius.
Sic mihi Thesprotorum rex loquutus est Pheidon.
Iurauit autem ad me ipsum sacrificans in domo
Nauem detraxisse, & præparatos esse socios.
Hi autem ipsum mittent dilectam in patriam terram.
Sed me prius misit, contigit enim veniens nauis
Virorum Thesprotorum in Dulchium ferax frumenti,
Et mihi res ostendit quascunque congregauerat Vlysses
Et in decimam ætatem alterum adhuc depasceret,
Quæcunque ei in ædibus opes iacent regis.
Hunc autem in Dodonem dicebat ire, vt Dei
Ex quercu alta Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret dilectam in patriam terram

Iam diu absens vel manifeste vel clàm.
Sic quidem hic est saluus,& veniet iam
Propè valdè non amplius lōgè ab amicis & patria terra
Diu aberit,tamen autem tibi iuramenta dabo.
Sciat nunc Iupiter primùm Deorū eximius & optimus.
Domusq́; Vlyssis strenui (ad) quam perueni,
Certè tibi hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses,
Hoc quidem affecto mense,hoc autem stante.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiendum esset.
Quo citò cognosceres amicitiam multáque dona
Ex me,vt aliquis te obuius beatum dicat
Sed mihi sic in animo putatur sicut erit,
Neq; Vlysses amplius domū veniet,neq. tu deductionē
Sortieris,quoniam non domini sunt in domo,
Qualis Vlysses fuit inter viros (si vnquam fuit)
Hospites honoratos dimittere & suscipere.
Sed ipsum famulæ lauate,& ponite lectum
Stramenta,& chlænas,& cooperimenta splendida,
Vt benè calefactus aureæ sedis auroram perueniat,
Manè autem valdè manè lauate,vngiteque
Vt intus apud Telemachum cœna curetur
Sedens in domo,huic autem molestias,qui illorum
Hunc tristitia afficiet perniciosus,neque aliquod opus
Hic amplius faciet,valdè quamuis iratus grauiter.
Quomodo enim me tu hospes scies,si quid mulierum
Aliarum circumeo mentem,& prudens consilium,
Si veste carens,malè indutus in domibus
Cōuiuaris,homines autem breuis & fugacis (vitæ) sunt.
Qui quidem sæuus ipse erit,& crudelia sciet.
Huic autem maledicent omnes homines dolorib. à tergo
Viuo,at mortuo maledicent omnes.
Qui autem bonus ipse erit,& bona sciet,
Huius quidem gloriam latam hospites ferent
Omnes in homines,multique ipsum bonum dixerint.
Hanc autem respondens,allocutus est prudens Vlysses,
O vxor veneranda Laertiadæ Vlyssis,
Certè mihi indumenta,& cooperimenta splendida
Odio fuerunt,quando primùm Cretæ montes niuales
Reliqui in naui proficiscens longos remos habente:
Dormio sicut antea insomnes noctes dormiebam.
Multas enim noctes indecenti in lecto
Dormiui,& expectaui bonæ sedis auroram diuinam,
Neque mihi peluis pedum amabilis in animo
Est, neque mulier pedem tanget nostrum
Harum quæ in domo ministræ sunt.
Nisi aliqua vetula est antiqua,prudentia sciens,
Quæ tolerauit tot mente quot ego:
Hanc non inuideo pedes tangere meos.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Hospes dilecte,non enim aliquis vir prudens sic
Hospitum peregrinorum amicorum meā peruenit domū
Sicut tu valdè circumspectè prudentia omnia dicis.
Est autem mihi anus prudentia mēte consilia habens.
Quæ illum infelicem benè nutriuit,& educauit
Susceptum manib. quando ipsū primùm peperit mater,
Quæ tibi pedes lauabit debilis quamuis sit.

Ἤδη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἦε κρυφηδόν.
Ὣς ὁ μὲν οὕτως ἐστὶ σόος, καὶ ἐλεύσεται ἤδη
Ἄγχι μάλ'· οὐδ' ἔτι τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεται. ἔμπης δέ τοι ὅρκια δώσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Ἱστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω,
Τοῦ δ' αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς.
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ. ὡς ἄν τις σὲ συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἀλλά μοι ὧδ' ἀνὰ θυμὸν ὀΐεται ὡς ἔσεταί περ·
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται, οὔτε σὺ πομπῆς
Τεύξῃ ἐπεὶ οὔ τοι σημάντορές εἰσιν ἐν οἴκῳ,
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, (εἴποτ' ἔην γε)
Ξείνους αἰδοίους ἀποπεμπέμεν ἠδὲ δέχεσθαι.
Ἀλλά μιν ἀμφίπολοι ἀπονίψατε, κάτθετε δ' εὐνήν,
Δέμνια καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα,
Ὥς κ' *εὖ θαλπιόων χρυσόθρονον ἠῶ ἵκηται. γρ. εὐθαλπὴς ἐών
Ἠῶθεν δὲ μάλ' ἦρι λοέσσαι τε χρῖσαί τε,
Ὥς κ' ἔνδον παρὰ Τηλεμάχῳ δείπνοιο μέδηται
Ἥμενος ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ἄλγιον ὅς κεν ἐκείνων
Τοῦτον ἀνιάζῃ θυμοφθόρος, *οὐδέ τι ἔργον
Ἐνθάδ' ἔτι πρήξει, μάλα περ κεχολωμένος αἰνῶς· γρ. οὐδέ κεν ἔργον ἐνθ. καὶ, οὐδέ τοι ἔργον ἐνθάδ' ἔτι πρ.
Πῶς γὰρ ἐμεῦ σὺ ξεῖνε δαήσεαι εἴ τι γυναικῶν
Ἀλλάων περίειμι νόον καὶ ἐπίφρονα μῆτιν,
Εἴ κεν ἀϋσταλέος κακὰ εἱμένος ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ; ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν.
Ὃς μὲν ἀπηνὴς τ' αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπηνέα εἰδῇ.
Τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε' ὀπίσσω γρ. τῷ δὲ
Ζωῷ, ἀτὰρ τεθνεῶτί γ' ἐφεψιόωνται ἅπαντες·
Ὃς δ' ἂν ἀμύμων αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀμύμονα εἰδῇ,
Τοῦ μέν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξεῖνοι φορέουσι
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, πολλοὶ δέ μιν ἐσθλὸν ἔειπον.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἦ τοι ἐμοὶ χλαῖναι καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα
Ἤχθεθ', ὅτε πρῶτον Κρήτης ὄρεα νιφόεντα
Νοσφισάμην ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Κείω δ' ὡς τὸ πάρος περ ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.
Πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀεικελίῳ ἐνὶ *κοίτῃ γρ. οἴκῳ
Ἄεσα καί τ' ἀνέμεινα εὔθρονον ἠῶ δῖαν.
Οὐδέ τί μοι ποδάνιπτρα ποδῶν *ἐπιήρανα θυμῷ γρ. ἐπίηρ' ἀνὰ θυμόν
Γίγνεται· οὐδὲ γυνὴ ποδὸς ἅψεται ἡμετέροιο
Τάων αἵ τοι δῶμα κάτα δρήστειραι ἔασιν
Εἰ μή τις γρηῦς ἐστι παλαιή, κεδνὰ ἰδυῖα,
*Ἥ τις τέτληκεν τόσα φρεσὶν ὅσα τ' ἐγώ περ· γρ. ἥ τις δὴ τέτληκε τόσσα
*Τῇδε δ' ἂν οὐ φθονέοιμι ποδῶν ἅψασθαι ἐμεῖο. γρ. τῇ δ' οὐκ ἂν φθ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε φίλ', οὐ γάρ πω τις ἀνὴρ πεπνυμένος ὧδε
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα,
Ὡς σὺ μάλ' εὐφραδέως πεπνυμένα πάντ' ἀγορεύεις.
Ἐστι δέ μοι γρηῦς πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχουσα,
Ἣ κεῖνον δύστηνον ἐῢ τρέφεν ἠδ' ἀτίταλλεν,
Δεξαμένη χείρεσσ' ὅτε μιν πρῶτον τέκε μήτηρ,
Ἥ σε πόδας νίψει, ὀλιγηπελέουσά περ ἔμπης.

Ἀλλ' ἄγε νῦν ἀνστᾶσα περίφρων Εὐρύκλεια,
Νίψον σεῖο ἄνακτος ὁμήλικα· καί που Ὀδυσσεὺς
Ἤδη τοιόσδ' ἐστὶ πόδας, τοιόσδε τε χεῖρας.
Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Sed agè nunc surgens prudens Euryclea,
Laua tui domini æqualem,& Vlysses
Iam talis est pedes,talis autémque manus.
Statim enim in malo homines senescunt.

COMMENTARIVS.

εἰπέ μοι) Toties ab aliis peregrinis falsa de Vlysse audiuerat Penelope,vt anteà conquerebatur Eumæus, vt ne nunc etiam temerè huic hospiti fidem adhibeat. Itaque petit ab eo,vt indiciis quibusdam significet se Vlyssem, vt dicebat, in Creta vidisse, quæ ita exponet, vt iam de huius narrationis veritate amplius Penelope non dubitet. Vnde omnia amicitiæ officia paulò pòst ei pollicetur.

ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι) Hæc à Penelope dicta simpliciter quidem, ex eius persona sunt intelligenda: sed illam insciam ita loquentem inducit, cùm id reuerà tamen ita futurum erat, vt ipsa docebat: non eadem ratione, quia eum coniugem mox erat habitura.

μηκέτι νῦν χρόα) Rogat Penelopen, vt à luctibus istis temperet, non quòd eos vituperet, sed quòd potiùs gaudere eam deceat ob nuncium instantis mariti, quod illi mox referet: vt anteà etiam Eumæo referebat, sola Phæacum mentione excepta, quam hîc inseret. Quorum porrò explicationem hîc petes, ex lib. 14. eò loci, vbi Eumæo suos casus Vlysses exponebat, poteris desumere.

ἔτ' Ὀδυσσεὺς) Iterum ista verè & προφητικῶς à Penelope dicuntur ex industria poetica, quæ exprimit præsagas quasdam hominum mentes multa cogitantes & expromētes temerè, quæ tamen reipsa verè accident,aut iam acciderunt. Sic ergo bene præsagiebat animus Penelopes,non amplius venturum Vlyssem: qui putà iam venisset,cum quo illa quoque colloqueretur.

ἔτι σὺ πόμπη) Hic locus miserè erat à vulgari interprete acceptus: nos integritati restituimus. Neque tamen nego plurima à me prætermissa,quæ animaduersione indigent: sed nos omnia in Lexicon Homericum retulimus, vbi maiore otio illa examinabimus. Tam crassos autem errores hîc silere non potui.

τῷ δ' ἄλγιον) Et hoc etiam προφητικῶς à Penelope. Mox enim petulantias & iniurias procorum erat vindicaturus Vlysses.

πῶς γὰρ ἐμεῦ) Anteà Vlysses Penelopen laudibus ita euehebat, vt ei neminem mortalium conferendum diceret. At Penelope has laudes se non promereri fatetur,nisi talem reipsa se exhibeat.Itaque vt hic hospes intelligat,se tam magnificè de illa non sine causa sentire hospitalitatis officia quæcunque potest,ipsi pollicetur,vestitum nimirum & victum. Et cùm fœmineum robur tot virorum audaciæ obsistere non possit,ad imprecationem anteà recurrebat.

ὃς μὲν ἀπηνὴς) Rectè docent Ethici Christiani,meliorem scopum esse virtutum,quæ à Christianis oriuntur,quàm fuerit Ethnicorum. Illi enim sola gloria ad virtutem impellebantur, vt expressè hic docet Penelope: quem eundem scopum omnes quos virtutis nomine iactitat antiquitas habuerunt,etiamsi Aristidem, Traianum,atque adeò ipsum Socratem,Apollinis oraculo mortalium sapientissimum pronunciatum, in medium afferas, cùm Christiani ad solam Dei gloriam in suis virtutibus collinent.Vide Lactant. lib.1.Instit. Christ.Lamb.Danæum Eth. Christ.lib.1.cap.17.

ἐπεί ἐμοὶ χλαῖναι) Lautitias illas,quas hospiti ab ancillis administrari iubebat Penelope, ille modestè recusat, suámque consuetudinem prætexit: qua ab iis abhorret ex eo tempore, quo Cretam reliquit. Vnde ita insomnes transigendo noctes, & in duris neque ita mollibus,vt instrui ei volebat,lectis recubando assuetus est,vt illis facilè iam quoque carere possit. Vnum amplectitur, sed sub conditione,vt pedes sibi lauentur, sed à vetula tantùm fœmina: quanquam eum locum vbi ista dicit, quidam expunxerint,vt mox dicemus.

εἰ μή τις γρηῢς) Hos tres versus à veteribus expunctos fuisse,testantur Didymus & Eustathius.Primū quòd ab ea lauari eligat,à qua facilè ex vulnere dignosci poterat. Deinde quòd eam poscat,quæ tot perpessa sit ac ipse. Vbi enim illa tandem potuit reperiri?Sed hæc argumenta licet speciosa sunt,tamen hos versus,meo consensu,Homero nunquam eripient.quos si tollas, totum hunc locum mutilaueris. Si enim hæc Vlyssis petitio non præcessit, quorsum Penelope anum ei posteà concederet, quæ alioqui intellexerit, hospitem à mulieribus lauari nolle? Hoc clariore luce non indiget. Neque obstat, quòd ab ea ex vulnere dignosci potuerit. Nam ita voluisse de industria Vlyssem dicimus, vt esset etiam hæc Euryclea eius consilij conscia, quæ multum ad futuram illam μνηστηροκτονίαν conferre poterat: quod cùm præuideret Vlysses,ne dignosci quidem ab ea timuit, vtpote cuius fidem adeò exploratam haberet,vt tutò illi totum negotium committi posse crediderit. Non obstat etiam quod paulò pòst,cùm ab ea lauabitur, timebit,ne ex cicatrice dignoscatur: nam eos videtur ille imitari,qui cùm videri velint,tamen se abscondunt,vt illa Galathea Virgiliana. Et si penitùs agnosci voluisset,poterat etiam omnino lotionē repudiare. Eodem consilio se Eumæo & Philætio indicabit,ostentata illa cicatrice. Neque ergo subscribo Eustathio dicenti, σημειῶσαι δὲ inquit, καὶ τὸ τοῦτο τοῦτον εἰς πρᾶγμα βουλεύματος ... μὲν ἐσκεμμένως, ἀλλ' ἀγαθὸν δὲ ἐκβαῖνος. Ego enim illud οὐ μάλα ἐσκεμμένον pronuncio & hanc imprudentiæ labem tam prudenti heroi nunquam inussero. Quòd autem anum petit, quæ tot pertulerit ac ipse, possumus cum Eustathio dicere hæc intelligenda κατ' ἀνάλογον, καὶ δυνατὸν, καὶ ἐγχωροῦν. Quæ paulò pòst explicans, καὶ κατά γε τοῦτο, inquit, τετλαίη δοκεῖ Εὐρύκλεια ὅσα καὶ Ὀδυσσεύς. τλήμονες γὰρ οἱ πάνυ γέροντες, καὶ πολλὰ κακῶν ἰδρυες. Quid verò si illa dempta analogia rem nudè accipiamus? Attendendum enim est illud φρεσίν. Porrò dico subodoratum Vlyssem huius Eurycleæ dolores tantos fuisse, vt suis facilè possent adæquari. Cur verò subodoratus fuerit? Quia intelligebat,se ab ea summoperè diligi iam inde ab incunabilis. Quos verò dolores dicimus? Ex tam longa Vlyssis absentia,quæ opinionem de eius morte iamdiu inuexerat: deinde ex procorum petulantia, qui tam miserè eius opes dilaniarent, & hæredem tot facultatibus sine vlla misericordia iam per integrum triennium spoliarent: denique totam familiam proteruè ita conturbassent, vt Vlyssis præsentiam summis votis non desiderare non potuerit, qui hos tumultus compesceret. Et vt ista dura videantur, licuit Vlyssi hoc dicere de vetula solius senectutis respectu,vt ex Eustathio diximus. Et hæc hyperbole, quæ quàm sit familiaris Poetis, plus satis notum est,hunc locum spurium non arguit:vt obelo configi debeatur.

καί που Ὀδυσσεὺς) Ecce quàm veris proxima,imò quàm vera temerè & inscia proferat Penelope, qualia in eius verbis anteà obseruauimus.

αἶψα γὰρ) Nihil est quod senectutis tempus magis acceleret,quàm mala & calamitates, quæ aliquis perpetitur. Quod ex vsitata Gallorum loquēdi formula satis percipitur,ad singula enim mala canos sibi fieri dictitant,& hoc verè experientia comprobat. Cuius rei causam nescio an ex Aristot.Hist anim.lib.3.cap.11.& de Gener.anim.lib.5.cap.4.expiscari possis.Mihi videtur quispiam in aliis cruciatus integras animæ functiones non habere,neque etiam ipsius facultatis corporis,quæ alimenta digerit & concoquit,vnde æqualis & perpetuus calor omnibus membris suppeditetur. Calor autem in sanguine, sanguinis copia ex alimentis nascitur. Quid si metus,quem frigidum esse ex Aristotele aliàs docuimus, hoc etiam efficiat? Inopia autem & exilitate caloris canitiem contrahi statuit philosophus.Cùm ergo ij,quos aduersa exagitant, identidem sibi metuant à pernicie par est vt extincto calore frigiditas illa hos canos in illis exerat. Hoc hactenus sentio,miratus intereà, quòd hæc Aristoteles nusquam ex professo docuerit,cùm tamen ad illam disputationem,de canitiei causis,quas dicto lib.quinto de Generatione animalium capite quarto persequitur, videretur pertinere. Hunc autem versum in prouerbiorum ordinem retulit D.Erasmus Roterod.

Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα,
Δάκρυα δ' ἔκβαλε θερμὰ, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,
Ὤ μοι ἐγὼ σέο τέκνον ἀμήχανος, ἦ σε περὶ Ζεὺς
Ἀνθρώπων ἤχθηρε θεουδέα θυμὸν ἔχοντα.

Sic dixit,vetula autem detinebat manibus vultum,
Lacrymas.a.emisit calidas,verbū autē luctuosū dixit,
Hei mihi ego tibi fili debilis,certè te supra Iupiter
Homines odit pium animum habentem.

Non

Non enim aliquis tot hominũ Ioui fulmine delectanti
Pinguia crura combussit, neque eximias hecatombas,
Quot tu huic dedisti, precans vsque ire faciat
Ad senectutem maturam, nutriasq́ illustrem filium.
Nunc autem sic tibi omnino abstulit redeunti diem.
Sic alicubi illi illudunt mulieres
Hospitũ peregrinorũ, quando ad inclytas domos perue-
Vt tibi senex canes hæ illudunt omnes, (nit,
Harum nunc contumeliã & turpitudines multas fugiẽs
Non sinebas lauare, me autem non inuitam iubet
Filia Icarij prudens Penelope.
Ideo tibi pedes lauabo, simulq́ ipsius Penelopes
Et tui gratia, quoniam mihi mouetur intus animus
Doloribus, sed age nunc intellige verbum quod dicam,
Multi autem hospites miseri huc peruenerunt,
Sed nondum aliquem dico similem sic vidisse,
Sicut tu corpore, voceq́ pedibúsque Vlyssi similis es.
Hanc respondens allocutus est prudens Vlysses,
O vetula sic dicunt quicunque viderunt oculis
Nos ambos valdè similes inter nos
Esse, sicut tu ipsa prudens dicis.
Sic dixit, vetula autem lebetem accepit splendidum
Quo pedes lauabat, aquam autem infudit multam
Frigidam, postea autem calidam exhausit, at Vlysses
Sedit in foco, ad tenebras verò versus est statim.
Subitò enim in animo cogitauit ne ipsum accipiens
Cicatricem animaduerteret, & manifesta res fieret.
Lauabat. a. propè iens regẽ suum, statim autẽ cognouit
Cicatricem porcus quã aliquando percussit albo dente
In Parnasum euntem ad Autolycumq́ & filios
Matris suæ patrem bonum, qui homines ornabat
Furtoque iuramentóque. Deus autem ei ipse dedit
Mercurius: huic enim grata crura comburebat
Agnorũ & hædorũ, hic. a. promptus simul sequebatur.
Autolycus autem Ithacæ veniẽs in pinguem populum
Filium nuper natum inuenit filiæ suæ.
Hunc eius Euryclea dilectis in genibus posuit
Vbi cessasset à cœna, verbúmq́ dixit denominauitq́,
Autoclyce ipse nunc nomen inueni quod imponas
Filiæ filio dilecto, multis votis exoptatus vtique est.
Huic autem rursus Autolycus respondit, dixitq́,
Gener meus filiaq́ ponite nomen quodcunque dicam.
Multis enim ego in via iratus hoc inueni
Viris & mulieribus supra terram multa pascentem,
Huic Vlysses nomen sit cognomen, at ego
Quando vbi pubuerit maternam in magnam domum
Venerit in Parnasum vbi mihi res sunt,
Ex his ei ego dabo, & ipsum gaudentem dimittam.
Horũ gratia venit Vlysses, vt ei preberet splẽdida dona.
Hunc quidem Autolicusq́, & filij Autolyci
Manibusq́ salutauerunt verbisq́ suauibus.
Mater autem Amphithea matris applicata Vlyssi,
Osculata est ipsum caputq́ & ambo lumina pulchra.
Autolycus autem filijs iussit gloriosis
Cœnam parare, hi autem impellentem audiuerunt.
Statim. a. induxerunt bouem masculum quinquennem,
Quẽ excoriarũt circũq́ versabant, & ipsũ fuderũt oẽm
Minutim inciderúntq́ scienter, fixerúntque verubus,

Οὐ γάρ πώ τις τόσσα βροτῶν Διῒ τερπικεραύνῳ
Πίονα μηρί' ἔκη', οὐδ' ἐξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσσα σὺ τῷ ἐδίδως, ἀρώμενος ἕως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδέ σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Οὕτω που κἀκείνῳ* ἐφεψιόωντο γυναῖκες
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε τευ κλυτὰ δώμαθ' ἵκοιτο, γρ. ἐφεψιόωνται
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἵδε καθεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀλεείνων,
Οὐκ ἐάας νίζειν· ἐμὲ δ' οὐκ ἀέκουσαν ἀνώγει
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ' αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ'· ἐπεί μοι ὀρώρεται ἔνδοθι θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ' ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ,ττι κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι ταλαπείριοι ἐνθάδ' ἵκοντο,
Ἀλλ' οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ' Ὀδυσῆϊ ἔοικας.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ γρηῦ, οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα εἰκέλω ἀλλήλοιιν
Ἔμμεναι ὡς σύ περ αὐτὴ ἐπιφρονέουσ' ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῦς δὲ λέβηθ' ἕλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πουλὺ
Ψυχρόν· ἔπειτα δὲ θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἷζεν* ἐπ' ἐσχαρόφιν, ποτὶ δὲ σκότον ἐτράπετ' αἶψα. γρ. ἀπ'
Αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλὴν ἀμφράσσαιτο, καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ' ἄρ' ἆσσον ἰοῦσα ἄναχθ' ἑόν· αὐτίκα δ' ἔγνω
Οὐλὴν τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα μετ' Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ' ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώποις ἐκέκαστο
Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας· τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία καῖεν
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων. ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ' ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ' Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τὸν ῥά οἱ Εὐρύκλεια φίλοις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δόρποιο· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο ὅ,ττι κε θείης
Παιδὸς παιδὶ φίλῳ, πολυάρητος δέ τοί ἐστι.
Τὴν δ' αὖτ' Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ' ὄνομ' ὅ,ττι κεν εἴπω.
Πολλοῖσιν γὰρ ἔγωγε ὀδυσσάμενος τόδ' ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ Ὀδυσσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον. αὐτὰρ ἔγωγε
Ὁππότ' ἂν ἡβήσας μητρώϊον ἐς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόνδ', ὅθι πού μοι κτήματ' ἔασιν,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ' ἀποπέμψω.
Τῶν ἕνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ' Ἀμφιθέη μητρὸς περιφῦσ' Ὀδυσῆϊ,
Κύσσ' ἄρα μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ' υἱοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ' εἰσήγαγον βοῦν ἄρσενα πενταέτηρον,
Τὸν δέρον ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,

Ὤπτησάν τε περιφραδέως, δάσσαντό τε μοίρας.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Βάν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην ἠμὲν κύνες ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Υἱέες Αὐτολύκου· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν. αἰπὺ δ' ὄρος προσέβαν καταειμένον ὕλῃ
Παρνησοῦ· τάχα δ' ἵκανον πτύχας ἠνεμοέσσας.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Οἱ δ' ἐς βῆσσαν ἵκανον ἐπακτῆρες· πρὸ δ' ἄρ' αὐτῶν
Ἴχνι' ἐρευνῶντες κύνες ἤϊσαν· αὐτὰρ ὄπισθεν
Υἱέες Αὐτολύκου, μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν ἄγχι κυνῶν, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Ἔνθα δ' ἄρ' ἐν λόχμῃ πυκινῇ κατέκειτο μέγας σῦς·
Τὴν μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάει μένος ὑγρὸν ἀέντων,
Οὔτε μιν ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν,
Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερὲς ὡς ἄρα πυκνὴ
Ἦεν, ἀτὰρ φύλλων ἐνέην χύσις ἤλιθα πολλή.
Τὸν δ' ἀνδρῶν τε κυνῶν τε περὶ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν·
γρ. οὓς ἐπάρ Ὡς ἐπάγοντες ἐπῇσαν. ὁ δ' ἀντίος ἐκ ξυλόχοιο
Φρίξας εὖ λοφιήν, πῦρ δ' ὀφθαλμοῖσι δεδορκώς,
Στῆ ῥ' αὐτῶν σχεδόθεν. ὁ δ' ἄρα πρώτιστος Ὀδυσσεὺς
Ἔσσυτ' ἀνασχόμενος δολιχὸν δόρυ χειρὶ παχείῃ,
Οὐτάμεναι μεμαώς· ὁ δέ μιν φθάμενος ἔλασεν σῦς
Γουνὸς ὕπερ, πολλὸν δὲ διήφυσε σαρκὸς ὀδόντι
Λικριφὶς ἀΐξας, οὐδ' ὀστέον ἵκετο φωτός.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς οὔτησε τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Ἀντικρὺ δὲ διῆλθε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου παῖδες φίλοι ἀμφεπένοντο,
Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
Δῆσαν ἐπισταμένως· ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
Ἔσχεθον· αἶψα δ' ἵκοντο φίλου πρὸς δώματα πατρός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Εὖ ἰησάμενοι, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα πορόντες,
Καρπαλίμως χαίροντα φίλην χαίροντες ἔπεμπον
Εἰς Ἰθάκην. τῷ μέν ῥα πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Χαῖρον νοστήσαντι, καὶ ἐξερέεινον ἕκαστα,
Οὐλὴν ὅττι πάθοι. ὁ δ' ἄρα σφίσιν εὖ κατέλεξεν,
Ὥς μιν θηρεύοντ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Τὴν γρηῦς χείρεσσι καταπρηνέσσι λαβοῦσα,
Γνῶ ῥ' ἐπιμασσαμένη, πόδα δὲ προέηκε φέρεσθαι.
Ἐν δὲ λέβητι πέσε κνήμη, κανάχησε δὲ χαλκός.
Ἂψ δ' ἑτέρωσ' ἐκλίθη. τὸ δ' ἐπὶ χθονὸς ἐξέχυθ' ὕδωρ.
Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν· θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ἁψαμένη δὲ γενείου Ὀδυσσῆα προσέειπεν,
Ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, φίλον τέκος· οὐδέ σ' ἔγωγε
Πρὶν ἔγνων, πρὶν πάντα ἄνακτ' ἐμὸν ἀμφαφάασθαι.
Ἦ, καὶ Πηνελόπειαν ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσι,
Πεφραδέειν ἐθέλουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Ἡ δ' οὔτ' ἀθρῆσαι δύνατ' ἀντίη, οὔτε νοῆσαι·
Τῇ γὰρ Ἀθηναίη νόον ἔτραπεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος, φάρυγος λάβε δεξιτερῆφι·

Assauerúntque peritè, diuiserúntque partes,
Sic tunc quidem toto die in Solem descendentem
Conuiuabatur: neque animus indigebat cõuiuio æquali.
Quando autem Sol descendit, & aduenerunt tenebræ.
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.
Quando autem manè genita apparuit rosea Aurora,
Perrexerunt ire in venationem & canes, ac & ipsi
Filij Autolyci: cum his autem diuinus Vlysses
Iuit, altum autem montem ascenderunt indutum sylua
Pernasi, citò autem peruenerunt cõcauitates ventosas.
Sol quidem postea nuper percussit arua
Ex tacitè fluenti profundifluo Oceano.
Hi autẽ cõcauitatẽ peruenerũt venatores, antè autẽ ipsos
Vestigia scrutantes canes ibant, at retro
Filij Autoclyci, cum his autem diuinus Vlysses
Ibat propè canes, vibrans longam hastam.
Tunc autem in sylua densa iacebat magnus aper:
Quã quidẽ neque ventorũ penetrabat vis humida spi-
Neque ipsam sol lucens radijs percutiebat, (rantium,
Neque imber penetrabat penitus sic densa
Erat, at foliorum inerat fusio valdè multa.
Hunc autem virorumq; canumq; sonus peruenit pedũ.
Sic euntes ibant. hic autem contrarius ex sylua
Valdè exhorrens setosa ceruice, ignẽ.a. oculis aspiciens,
Stetit ipsos propè: ipse autem primus Vlysses
Irruit eleuata longa lancea manu forti,
Vulnerare cupiẽs, hic autẽ ipsũ perueniens percussit aper
Genu super, multum autem exhausit carnis dente
Obliquè ruens, neque (ad) os peruenit viri.
Hunc Vlysses vulnerauit in dextro humero.
Ex alia parte transiuit lucidæ lanceæ cuspis, (animus.
Decidit.a. in puluerib. in longũ extensus, lõgè.a. volauit
Hunc quidem Autoclyci filij dilecti circum laborabant,
Vulnus autem Vlissis optimi diuini
Ligauerũt scienter, in incantione.a. sanguinem nigrum
Tenuerunt, statim autẽ iuerunt dilecti ad ædes patris,
Hunc quidem Autolycusq; & filij Autoclyci
Benè medicati, & splendidis donis datis
Statim gaudentem dilectam gaudentes miserunt
In Ithacham, hoc quidem pater & veneranda mater
Gauisi sunt quòd rediſſet, & interrogauerunt singula,
Cicatricem quòd passus sit, hic autẽ ipsis benè narrauit,
Sic ipsum venantem percussit aper albo dente
Parnasum euntem cum filijs Autoclyci.
Hanc anus manibus pronis acceptam,
Agnouit extergens, pedem autem dimisit ferri.
In.a. lebete cecidit sura, sonuit autem æs (sa est aqua.
Rursũ.v. in partẽ alterã inclynata est, at in terrã effu-
Huius.a. simul gaudiũ & dolor inuasit mentẽ, eius verò
Lacrymis impleti sũt, tenuis verò ipsi hæsit vox: (oculi
Vbi contigiſſet autem mentum, Vlyſſem allocuta est,
Certè Vlysses es chare fili: neque equidem te
Prius agnoui, quàm totum regem meum contrectaui.
Quippe & Penelopem inspexit oculis,
Indicare volens dilectum maritum intus existere.
Hæc autẽ neque videre potuit contraria, neq. cognoscere
Huic enim Minerua mentem vertit: at Vlysses
Manu palpans guttur cepit dextra:

Altè

Altera autem (manu) ipsam propè traxit, dixitque,
Nutrix, cur me vis perdere? tu .a. me nutriuisti ipsa
Ipsa tua in mamma, nunc autē dolores multos passus
Veni vigesimo anno in patriam terram.
Sed postquam intellexisti, & tibi Deus iniecit animo,
Tace, ne quis alius in domibus audiat.
Sic enim dico: hoc autem & perfectum erit,
Si mihi Deus interficiet procos superbos,
Neque à te vtpote quæ nutrix es abero, quando alias
Famulas in domibus meis interficiam mulieres.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Euryclea.
Fili mi, quale verbum fugit septum dentium?
Scis .quidē qualis meus animus, constans nec impotēs:
Tenebo .a. sicut quando aliquid solidus lapis, vel ferrū.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis:
Si tibi Deus domabit Procos superbos,
Iam tunc tibi narrabo in ædibus mulieres,
Quæ te dedecorant, & quæ nequissimæ sunt.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Nutrix, cur autem tu has dicis? neq. aliquid te oportet.
Benè & ipse ego intelligam, & cognoscam singulam.
Sed tene silentio verbum, committe autem (rem) dijs.

Τῇ δ' ἑτέρῃ ἕθεν ἆσσον ἐρύσατο, φώνησέν τε,
Μαῖα, τίη μ' ἐθέλεις ὀλέσαι; σὺ δέ μ' ἔτρεφες αὐτὴ
Τῷ σῷ ἐπὶ μαζῷ, νῦν δ' ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης καί τοι Θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Σίγα, μή τίς τ' ἄλλος ἐνὶ μεγάροισι πύθηται.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Εἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε Θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Οὐδὲ τροφοῦ οὔσης σεῦ ἀφέξομαι, ὁππότ' ἂν ἄλλας
Δμωὰς ἐν μεγάροισιν ἐμοῖς * κτείνωμι γυναῖκας. γρ. κτείνωμαι
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οἶσθα μὲν οἷον ἐμὸν μένος ἔμπεδον, οὐκ ἐπιεικτόν·
Ἕξω δ' ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος, ἠὲ σίδηρος.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Εἴ χ' ὑπὸ σοί γε Θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Δὴ τότε τοι καταλέξω ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας
Αἵ τέ σ' ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Μαῖα, τίη δὲ σὺ τὰς μυθήσεαι; οὐδέ τι σε χρή.
Εὖ νυ καὶ αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι καὶ εἴσομ' ἑκάστην.
Ἀλλ' ἔχε σιγῇ μῦθον, ἐπίτρεψον δὲ θεοῖσιν.

COMMENTARIVS.

ὤ μοι ἐγώ) Hæc Euryclæ oratio quatuor continet. Primùm hunc hospitem accedens, in ipso limine erumpit in luctus, quos pro Vlysse pandit, vbi cum Ioue ipso conqueritur præ dolore pietatis & reuerentiæ in Deum oblita, quòd pium illum virum, & à quo tam studiosè & sanctè olim coleretur, odio tamen ita graui prosecutus sit, vt illius vota & preces non exaudierit, quod reipsa iam demonstrat. Duo enim ille precabatur: vnum, vt senectutem posset atringere: alterum, vt in filio præclarè educando occuparetur. Neutrum illi concessit hactenus Iupiter. Ergo meritò sibi videtur cum Ioue hæc anus expostulare. Vbi notandum est, quod aliàs obseruauimus, qualis fuerit veterum pietas & cultus Deorum, tanta nempe fiducia, vt Deos sibi eo nomine deuinctos crederent, à quibus necessariò & ex merito ea quæ peterent, impetrarent. Qui error nescio quorum fanaticorum hominum mentes adhuc hodierno seculo occupat. Sed væ illis, qui tam obstinatè terga dant veritati. Secundò comparat huius hospitis casus cum Vlysseis, vt illa quidem suspicatur. Tertiò officium in eo lauando ipsi humanissimè offert. Quartò similitudinem quandam huius hospitis cum Vlysse inducit, qualem in aliis, quotquot hactenus è peregrinis regionibus accesserunt, non obseruauerit.

οὕτω φασίν) Noui quendam principis Germani consiliarium, qui pari sui dissimulatione Lugduni ante quatuor annos vsus est, cùm tamen verè ab eo dignosceretur, apud quem id cautè respondit, quod hîc Vlysses, Hoc esse fere omnium iudicium, se eum esse, quem ipse arbitraretur, quod tamē securè negauit. Magna sanè est etiam à se dissitorum & ignotorum inter se hominum plerunque similitudo, qualis fuit rustici & Augusti Imperatoris: Pompeij Magni cum Vibio & Poblicio: Cn. Pompeij Strabonis cum Menogene coquo: Scipionis Nasicæ cum Serapione victimario: alterius Scipionis cum Salutio Mimo: Lentuli & Metelli cum Spintere & Pamphilo histrionibus: Messallæ & Curionis cum Menogene & Burbuleo scenicis: Anthiochi regis Syriæ cum Artemone quodā: Hybreæ oratoris cum Cymæorum seruo publico: Siculi Piscatoris cum prætore Romano: Oratoris Lucij Plāci cum Rubrico Histrione: Armentarij Mirmillonis cum Cassio Seuero Oratore: vt referunt Plinius, Solinus, Valerius. Id verò silentio non prætermittendum, quod illi duo referunt de Toranio quodam Mangone, qui eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, vt geminos vendidit Antonio iam Triumuiro. Cùm verò ex sermone vtriusque fraus esset detecta, grauiter hoc Antonius apud Toranium questus est. At facetè Mango respondit, eò pluris esse illi hos pueros faciendos, quòd magis admiranda sit in eis, qui patria essent dissiti, quàm in geminis similitudo Vnde etiam posteà nihil charius in sua substantia habuisse dicitur. Nostris temporibus similitudo illa Martini Guerræ, & Arnaldi Tilij miras Tragœdias Tholosæ Tectosagum excitauit, vt eruditissimo libello scripsit Vir ille summus, & tam nefariè cædi etiam à discipulo (proh dolor) indignus IOANNES CORASIVS, olim Reginæ Nauarræ Cancellarius, & Curiæ Tholosanæ Consiliarus.

αὐτίκα) Vide quæ in præcedenti sectione ad illa verba, εἰ μή τις χρῆς, annotauimus.

οὐλήν) Ex hac cicatrice agnouit Vlyssem Euryclea, quod ita nudè & simpliciter à Poeta proponi potuerat: sed quia obscurius erat futurum quàm vt à quouis posset intelligi, historiam ab ouo repetit, quæ docet, quomodo plaga sit ei ab apro inflicta, cuius in hac cicatrice restent vestigia. Historia paucis sic se habet. Autolycus, nato non ita pridem Vlysse, Ithacam accessit, vbi oblatus est illi ab Euryclea nepos ex filia, vt ei nomen imponeret, quod ille recipiens Vlyssem appellari iussit: insuper vbi paupertatem attigisset, si se in Parnasso conuenerit, partem se ei bonorum suorum largiturum pollicetur. Cùm ergo vt eam ab ouo consequeretur, eum accessisset, ab eodem ad venationem deductus est oblectandi eius gratia, in qua ab apro ita vulneratus est, vnde hāc cicatricem adhuc etiam prouectior factus retinuit, de qua nunc est mentio.

κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε) Hæc duo virtuti & ornamento huius Autolyci tribuuntur, cùm alioqui videantur esse vitiosa. Quod ad furtum attinet, nescio qua ratione accusari possit, nisi ex more illius seculi, vbi latrocinia exerceri pro indecoro non habebatur, vt aliàs in hoc Poeta vidimus: quanquam latrocinia meliùs excusari possunt quàm furta, quod illa saltem speciem quandam fortitudinis præ se ferunt, hæc ignaui potiùs sint animi & illiberalis. Vnde Plato 10. de Repub. κλοπὴν χρημάτων vocat ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴν tantùm αἰσχυντήν. Et fures seruos appellatos tradit Nonnus Marcellus. Homine ingenuo indignum pronunciat Ambros. lib. 3. de Off. cap. 3. Hesiodus:

δὼς ἀγαθή, ἅρπαξ δὲ κακή, θανάτοιο δότειρα.

Sed hîc non est disputandum, an rectè ab Autolyco furta exercerentur. Id enim non solùm apud Christianos, sed etiam apud Ethnicos extra controuersiam est positum, si Tauroscythas, Cardaces Persarum, Germanos veteres & Ægyptios, Spartanos denique & si qui sunt prætereà, qui mihi non succurrant, exceperis. Romana iura id satis prohibent, vt leges Solonis & Draconis apud Athenienses. Fortassis id Autolyco non propter ipsam furandi actionem, quæ per se satis est illiberalis, sed propter dexteritatem & solertiam, quæ in ea requiritur, laudari potest. Et eam ob causam Lycurgus, sapientissimus alioqui legislator, Spartanæ iuuentuti illam permittebat, modò cautè & occultè id ageret: nam detectos plectebat, vt refert in eius vita Plutarch. Vnde etiam nostra tempestate aliquid etiam laudis tribuitur ei, qui solerter quippiam nefarium commiserit. Fuit ergo hic Autolycus fur illustratissimus, cuius piceatam manum eleganter appellat Martialis, de quo copiosiùs in Lexico, ex Hygino cap. 201. Fuit etiam ὅρκῳ, id est, in iuramentis cauillandi dexteritate insignis, ita enim hanc vocem intelligendam, ibidem ex Eustathio, docebimus.

Exemplum eius rei habes in eo, qui cùm tringinta dierum pactæ essent induciæ, noctu agros hostium populabatur. Et in eo apud Athenæum, qui cùm pisciculum esset suffuratus, & alteri cuidam tradidisset, rogatus iureiurando affirmauit se illum non habere, nec quenquam alium scire: qui sit suffuratus. Illum verò, cui illum tradiderat, iurandi viam docuit, se neque illum esse suffuratum, nec vllum alium scire, qui eum haberet: vt etiam refert Eustathius. Atque hæc sunt illa ὅρκων σοφίσματα & παραλογισμοὶ, quibus noster Autolycus instructus fuisse dicitur, qua in parte hæredem habuit Vlyssem.

ἑρμείας) Ioannes Tzetzes Chiliad. 8. hist. 202. hoc etiam prodidit, vbi dicit, hunc Autolycum filium fuisse Mercurij, qui cùm pauper esset, artem furandi à patre accepit, qua ita excelluerit, vt omnes fures, quotquot vnquam fuerunt, facilè superârit. Sed præstat integrum locum videre: quem eò lubentiùs adducemus, quò rarò autorem illum in manibus hominum versari intelligimus.

Ἑρμοῦ παῖς ὁ Αὐτόλυκος πατὴρ δὲ Λαέρτου
Πάππος τοῦ Ὀδυσσέως· πένης δὲ ὑπάρχων ἄγαν,
Ἐκ τοῦ Ἑρμοῦ χαρίζεται τὴν κλεπτικὴν τὴν τέχνην
Ὡς ὑπὲρ τὸν Αἰγύπτιον κλέπτην ἐκεῖνον κλέπτειν
Καί γε τὸν βαβυλώνιον, ἣν εἶδότες ὡς γράφει.
Ὑπέρ γε τὸν Εὐρύβατον, ὃν Ἕλληνες θρυλλοῦσιν
Αὐτόν τε τὸν Ἀγαμήδην τε, μετὰ τοῦ Τροφωνίου
Ὑπὲρ ὑδραργυρίζειν τε καὶ πάντα νικᾶν κλέπτην.
Κλέπτων καὶ γὰρ μετήμειβεν, ἀλλὰ διδοὺς αὐτ᾽ ἄλλων
Ἐδόκουν δ᾽ οἱ λαμβάνοντες, τὰ σφῶν λαμβάνειν πάλιν
Οὐκ ἠπατῆσθαι τούτῳ δὲ, καὶ ἕτερα λαμβάνειν.
Ἵππον γὰρ κλέπτων ἄριστον, ὄνον τὸν ψωριῶντα
Διδοὺς, ἐποίει δόκησιν ἐκεῖνον δεδωκέναι.
Καὶ κόρην νύμφην νεαρὰν κλέπτων, ἐδίδου πάλιν
Ἢ Σειληνὸν, ἢ Σάτυρον, γέροντα σαπρόν τι
Σιμὸν, νωδὸν, καὶ φαλακρὸν, μυξώδη, τὸν δυσμόρφον.
Καὶ ὁ πατὴρ ἐνόμιζε τοῦτον ὡς θυγατέρα.

Id est, Gerbelio interprete:

Mercurij filius Autolycus pater autem Laertæ
Auus autem Vlyssis, pauperque existens valde
A Mercurio donatur arte furandi,
Vt super Aegyptio fure illo furaretur,
Atque etiam Babylonio, Herodotus quos scribit,
Superque Eurybate, quem Græci diuulgant:
Superque ipso Agamede, cum Trophonio,

(malè enim Gerbelius reddiderat, post Trophonium.)

Et super natura Hydragiri, & omnem vinceret fure.
Furans enim commutabat, alia dans pro alijs.
Arbitrabantur autem suscipientes, sua ipsorum accipere rursus:
Non decipi autem ab hoc, atque diuersa recipere.
Equum enim furatus optimum, asinum scabiosum
Dans, faciebat æstimationem, illum dedisse.

id est, imponebat illis, & ita eos fascinabat, vt crederent, &c.

Et puellam, sponsam, iuuenem furans, dabat rursus
Vel Silenum, vel Satyrum, senenonem putridum quendam
Simum, edentulum, atque caluum, mucosum, deformem.
Et pater arbitrabatur hanc filiam.

Hæc Ille. Vbi autem de Hydrargyro loquitur, nihil aliud intelligit, meo iudicio, quàm vt natura Hydrargyri est varios colores & formas assumendi (vt norunt Chymistæ) sic ille variis modis res, quas suffurabatur, immutabat: quod non alia factum est ratione, quàm Diabolica. A Mercurio igitur hanc furandi industriam habuit Autolycus. Ille enim Deo, si Diis placet, egregiam illam artem & peritiam affinxit antiquitas. Et docet Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, eum iam inde ab incunabulis eam exercuisse, vt tridentem Neptuno, Vulcano forcipes, Veneri cestum, Ioui sceptrum in ipsa infantia suffuratus sit. Sed nos meliora, quàm vt hæc Deo affingamus, quem ex Mercurio intelligi vetus docet Theologia, quam nobis reseruauit in Hermathena & Hieroglyphicis, atque etiam alibi Io. Goropius Becanus. Sed hoc ad Mythologicum nostrum Homericum, quod affectum habemus, pertinet.

αὐτόλυκ᾽ αὐτὸς νῦν ὄνομ᾽ εὕρεο) Sup. lib. 18. pagin. 262. notabamus ex Stuckio, videri apud veteres, vt à matribus potissimum nomina imponerentur: cui etiam nos suffragati sumus. At hîc aliud videtur significari, cùm auus iam id præstet, quod fœminis ibi tribuebamus. Sed respondeo, hunc honorem fuisse auo delatum, vt nepoti nomen imponeret, vel quasi de eo quod imponendum erat consuleretur. Vnde ipse, quamuis nomen proferat, tamen demandat genero & filiæ vt imponant. Ait enim:

γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ᾽ ὄνομ᾽ ὅττι κεν εἴπω.

De nomine autem Vlyssis dicendum alias nobis erit non tantum ex veterib. Grammaticis, sed etiam ex Hispanicis Goropij:

τῶν εἵνεκ᾽ ἦλθ᾽ Ὀδυσσεὺς) Describitur aduentus Vlyssis cum eius causa, tum quanta humanitate sit apud Autylocum receptus. Primus ergo dies totus est conuiuio & somno datus: secundus venationi, in qua Vlysses ab apro vulneratur.

βαῖν᾽ ἴμεν ἐς θήρην) Plato in Sophista venationis, quam ille ζωοθηρικὴν vocat, duo statuit genera: & alterum quidem pedestre, πεζοθηρικὸν alterum verò natatilium animalium, ἐνυγροθηρικόν. Istud in duo rursus partitur: aucupium ὀρνιθοθηρευτικὸν: piscatoriam, ἁλιευτικήν. Pedestre fieri dicit partim septis, partim plagis. Illud ἑρκοθηρικὸν, hoc πληκτικὸν appellat. Illud autem noctu fit aut interdiu. Quod noctu, vocat πυρευτικὸν, quasi ignitum, quod ad lucem ignis fiat. Quod interdiu, ἀγκιστρευτικὸν, quasi hamularium, quòd fascinarum extrema hamis sunt aptata. Hæc ille philosophus. E quibus generibus vnius tantum memini expresse Homerum loqui, idque hoc loco: nempe πεζοθηρικοῦ, quod vt viris fortibus dignum videtur agnoscere, vt & Plato in fine libri primi de Legibus. Cætera genera idem philosophus minus probat. Et nocturnum quidem, licet sit pars πεζοθηρικῆς, omnino prohibet: quasi otiosorum hominum. Aucupium, quanquam seruile existimet, tamen permittit, sed in desertis tantùm agris & montibus. Piscatoriam vbique præterquàm in portubus sacris, fluminibus, paludibus & stagnis. Pedestrem verò venationem, quæ equis & canibus & corporibus peragitur, omnino admittit. Quibus enim, inquit, diuina fortitudo curæ est, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque propria manu venando, superare debent. Itaque illam venationem non admittit, quæ retibus & laqueis perficitur. Videtur ergo quædam vmbra belli illud genus venationis πληκτικὸν, quia vi & robore corporis perficitur: vnde etiam bella venationes appellat Plato θήρας, inquam, ἀνθρώπων, quas etiam in conciliandis amicitiis statuit, tum in dicto Sophista, tum in eodem lib. 7. de Legib. A bellis gestis Nimrodus etiam in sacra pagina venator dicitur, hominum scilicet. Sic etiam Aristoteles Polit. 1. cap. 8. βίον λῃστρικὸν, quem etiam πολεμικὸν ibidem appellat, sub nomine venationis complectitur. Vtrumque id est, τὸ πληκτικὸν καὶ τὸ λῃστρικὸν priscis Latinis tribuit Virgilius.

Venatu inuigilant pueri, syluásque fatigant.
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.
At patiens operum, belloque assueta iuuentus.
Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello:
Omne æuum ferro teritur.

Et paulò pòst: *Caniciem galea premimus, semperque recentes*
Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

τὸ πολεμικὸν ibi exprimit. Quod de Germanis scribit Cæsar lib. 6. de Bell. Gall. Inter feras autem, quas hoc genere venationis insectatur, nulla est periculosior apro, ideóque magis fortem & audacem requirit hominem. de leonibus, vrsis, tygride non loquor, quia eorum venatio minus rara est quàm apri, quanquam nescio, an vllum eorum horribilius venatu sit apro.

κατὰ δεξιὸν ὦμον) Qua parte aper est imbecillior, ideò eam vt feriant, diligenter solent obseruare venatores.

ἐπαοιδῇ) Hoc fuit omninò artificium Diabolicum, quo etiam hodierni Magi vtuntur, dum morbos sanant. Quomodo tamen & quatenus id facere possint, vide pluribus apud Bodinum Dæmonom. lib. 2. cap. 2.

χάρμα καὶ ἄλγος) Gaudio affecta est, quòd herum illum adeò exoptatum videret: dolore verò, quòd illum adeò miserum & infelicem cerneret, vt in suis etiam ædibus, ad quas tandem peruenerat, ab omnibus contemneretur.

ἢ καὶ πλυνοῖσιν) Præ lætitia, qua diffundebatur, non attendit, an quicquam subesset causæ, quòd tali habitu se Vlysses exhiberet, nec agnosceretur: sed statim id Penelopæ vult indicare, nisi Dea prudentiæ prudenter illi oculos & mentem perstrinxisset, ne eam posset animaduertere.

νόῳ) Quia in mente est sita tota facultas sensuum. vnde illud νόησα toties in hoc poeta pro, Vidi.

δεξιτερῆφι) De hac apprehensione diximus in Iliade. Hoc autem contactu, qui supplicis est, & sequenti oratione nutricem demulcet Vlysses, ne se prodat, quod in suam perniciem sit redundaturum: quod se non facturam, sequenti pollicebitur Euryclea. Sic adhuc ignotus remanet.

θεὸς) Nota vnitatem Dei expressam, vt alibi sexcenties.

ὀπίζεται) Pietas Vlyssea, quam alias satis obseruauimus.

Sic

Sic dixit, anus autem per domum exiuit,
Portans lauacra, hæc enim priora effuderat omnia.
Sed postquam lauitq; & vnxit pingui oleo,
Iterum propè ignem traxit sedem Vlysses,
Calefaciendus, cicatricem autem pannis cooperuit.
His autem verbis incepit prudens Penelope,
Hospes, hoc quidē tibi adhuc parumper ego dicā ipsa
Etenim iam lecti citò dulcis erit hora,
Quem somnus capit dulcis & dolentem.
Sed mihi & dolorem magnum præbuit fortuna.
Dies quidem enim delector lamentans, lugens.
In mea opera inspiciens, & ancillarum in domo,
At postquam nox venit, cepitq; somnus omnes,
Iaceo in lecto, densæ autem mihi circa valdè cor
Acutæ cogitationes lugentem destruunt.
Sicut autem quando Pandarei filia floridula luscinia
Benè canit vere recens stanti, id est nouo.
Arborum in folijs sedens densis,
Quæ frequenter versans fundit personantem vocem,
Filium. a. lugens Itylum dilectum, quem quondam ferro
Interfecit per insanias, filium Zethi regis.
Sic & mihi bifariam animus mouetur huc & illuc.
Vel maneo apud filium, & firma omnia seruo,
Possessionem meam, famulasq;, & altam magnā domū.
Lectumq; reuerita mariti, populique famam.
Vel iam simul sequor Achiuorum qui optimus
Nubere in domibus præbent infinitas dotes.
Filius autē meº quousq. quidē fuit adhuc infās & demēs
Nubere non me sinebat mariti domum derelinquentē.
Nunc. a. quando iam magnus est, & pubertatis mēsurā
Et iam me precatur iterum ire ex domo (peruenit,
Possessione iratus, quam ei consumunt Achiui.
Sed agè mihi somnium dijudica, & audi.
Anseres mihi in domo vigenti triticum edunt
Ex aqua, & ipsis lætor inspiciens.
Veniens autem ex monte magna aquila curua rostro,
Omnibus in ceruices ruit, & interfecit, hi. a. fusi sunt
Congregati in domibus hæc. a. in æthera dium elata est.
At ego flebam & lugebam in somnio.
Circum. a. me congregatæ sunt pulchræ crinibus Achiuæ
Miserabiliter lugentē, quòd mihi aquila interfecit āseres
Retrò autem veniens desedit in prominenti atrio.
Voce autem detinuit, vociferauitque:
Confide Icarij filia valdè incluti.
Non somnium, sed verè bonum quod perfectum erit.
Anseres quidem proci, ego autem auis
Fui antea, nunc rursus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem immittam.
Sic dixit, at me dulcis somnus dimisit.
Aspiciens autem anseres in domibus intellexi
Triticum comedentes apud scyphum vbi anteà.
Hanc autem respondens, allocutus est prudēs Vlysses,
O mulier non aliquo modo est declarare somnium
Qui aliò deflectit. quoniam certè tibi ipse Vlysses
Dixit. a. quomodo perficiet: procis autē apparebit cædes
Omnibus valdè, neq. aliquis mortem & parcas fugiet.
Hūc. a. rursus alloq. est prudēs Penelope, (nō possint
Hospes certè quidē sōnia impudētia, & (talia) discerni

Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει,
Οἰσομένη ποδάνιπτρα. τὰ γὰρ πρότερ' ἔκχυτο πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νίψέν τε καὶ ἤλειψεν λίπ' ἐλαίῳ,
Αὖτις ἄρ' ἀσσοτέρω πυρὸς ἕλκετο δίφρον Ὀδυσσεὺς
Θερσόμενος, οὐλὴν δὲ κατὰ ῥακέεσσι κάλυψε.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σ' ἔτι τυτθὸν ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή·
Καὶ γὰρ δὴ κοίτοιο* τάχ' ἡδέος ἔσσεται ὥρη,
Ὅν τινά γ' ὕπνος ἕλοι γλυκερὸς καὶ κηδόμενόν περ. γρ. τάχ' ἔσσεται ἡδέος ὥρη,
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ πένθος ἀμέτρητον πόρε δαίμων.
Ἤματα μὲν γὰρ τέρπομ' ὀδυρομένη, γοόωσα,
Ἔς τ' ἐμὰ ἔργ' ὁρόωσα καὶ ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν νὺξ ἔλθῃ, ἕλῃσί τε κοῖτος ἅπαντας,
Κεῖμαι ἐνὶ λέκτρῳ πυκιναὶ δέ μοι ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ
Ὀξεῖαι μελεδῶναι ὀδυρομένην ἐρέθουσιν.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει* πολυηχέα φωνήν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη* Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ γρ. πολυδευκέα φωνήν,
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας, κοῦρον* Ζήθοιο ἄνακτος· γρ. Ἥτυλον. γρ. ζήταο
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἠὲ μένω παρὰ παιδὶ, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσω,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμωάς τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος, δήμοιό τε φῆμιν·
Ἢ ἤδη ἅμ' ἕπωμαι Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισι, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Παῖς δ' ἐμὸς ἕως μὲν ἔτι νήπιος ἦε χαλίφρων,
Γήμασθ' οὔ μ' εἴα, πόσιος κατὰ δῶμα λιποῦσαν·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐστὶ καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνει,
Καὶ δή μ' ἀρᾶται πάλιν ἐλθέμεν ἐκ μεγάροιο,
Κτήσιος ἀσχαλόων τὴν οἱ κατέδουσιν Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι, καὶ ἄκουσον.
Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα·
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε, καὶ ἔκτανεν, οἱ δ' ἐκέχυντο
Ἀθρόοι ἐν μεγάροισ' ὁ δ' ἐς* αἰθέρα δῖαν ἀέρθη. γρ. ἠέρα
Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον καὶ ἐκώκυον ἔν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δέ μ' ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαί,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένην ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει* Ἰκαρίοιο κόρη τηλεκλειτοῖο·
Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. γρ. ἰκαρίου κούρη
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες· ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμὲ μελιηδὴς ὕπνος ἀνῆκε.
Παπτήνασα δὲ, χῆνας ἐνὶ μεγάροισι νόησα
Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον, ἧχι πάρος περ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ὦ γύναι, οὔπως ἔστιν ὑποκρίνασθαι ὄνειρον
Ἄλλῃ ἀποκλίναντ'.* ἐπεὶ ῥά τοι αὐτὸς Ὀδυσσεὺς γρ. ἐπεὶ ἤδη
Πέφραδ' ὅπως τελέει· μνηστῆρσι δὲ φαίνετ' ὄλεθρος
Πᾶσι μάλ'. οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι

Γίνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι.
Δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων·
Αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ' ἐλέφαντι·
Τῶν οἳ μέν κ' ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος,
Οἵ δ' ἐλεφαίρονται ἔπε' ἀκράαντα φέροντες·
Οἱ δὲ διὰ ξεστῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε,
Οἵ ῥ' ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται.
Ἀλλ' ἐμοὶ οὐκ ἐντεῦθεν ὀΐομαι αἰνὸν ὄνειρον
Ἐλθέμεν· ἦ κ' ἀσπαστὸν ἐμοὶ καὶ παιδὶ γένοιτο.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Ἥδε δὴ ἠὼς εἶσι δυσώνυμος, ἥ μ' Ὀδυσῆος
Οἴκου ἀποσχήσει· νῦν γὰρ καταθήσω ἄεθλον,
Τοὺς πελέκεας τοὺς κεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσιν
γρ. ὡς δώδεκα Ἵστασχ' ἑξείης, δρυόχους * ὥς, δώδεκα πάντας.
Στὰς δ' ὅγε πολλὸν ἄνευθε, διαρρίπτασκεν ὀϊστόν·
Νῦν δὲ μνηστήρεσσιν ἄεθλον τοῦτον ἐφήσω.
Ὃς δέ κε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἑσποίμην, νοσφισαμένη τόδε δῶμα
Κουρίδιον, μάλα καλὸν, ἐνίπλειον βιότοιο·
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀΐομαι ἔν περ ὀνείρῳ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Μηκέτι νῦν ἀνάβαλλε δόμοις ἔνι τοῦτον ἄεθλον.
Πρὶν γάρ τοι πολύμητις ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεὺς
Πρὶν τούτους, τόδε τόξον ἐΰξοον ἀμφαφόωντας,
Νευρήν τ' ἐντανύσαι διοϊστεῦσαί τε σιδήρου.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
γρ. ἐθέλεις Εἴ κ' * ἐθέλοις μοι ξεῖνε παρήμενος ἐν μεγάροισι
Τέρπειν, οὔ μοι ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισι χυθείη.
Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. ἐπὶ γάρ τοι ἑκάστῳ μοῖραν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι θνητοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα,
Λέξομαι εἰς εὐνὴν ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Ἔνθά κε λεξαίμην· σὺ δὲ λέξεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ,
γρ. χαμάδι στορ. Ἢ * χαμάδις στορέσας, ἤ τοι κατὰ δέμνια θέντων.
Ὣς εἰποῦσ' ἀνέβαιν' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Sunt, neque quid omnia perficiuntur hominibus
Duæ enim portæ debilium sunt somniorum.
Vnæ quidem enim cornibus factæ sunt, alteræ.a.ebore:
Horum qui quidem egressi fuerint per sectum ebur.
Spe frustrantur verba imperfecta portantes
Qui autem per polita cornua eunt foras,
Hi vera perficiunt, hominum quando aliquis videt.
At mihi non hinc puto graue somnum
Venisse, certè placidum mihi & filio fiat.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis
Hæc iam aurora veniet infamis, quæ me Vlyssis
A domo abducet, nunc enim deponam certamen,
Secures quas ille in domibus suis (nus 12. oēs
Disposuit ordine foramina manubrij habētes, plùs mi-
Stans autem hic multum longè iaciebat sagittam,
Nunc autem procis certamen hoc immitam.
Qui autem facillimè extendet arcum in manibus
Et persagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc sequar vbi (me) abduxero (ab) hac domo
(Quæ) iuuentutē (meam) vidit, perpulchrā plenā victu,
Cuius aliquando (me) recordari puto in somnio.
Hanc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O vxor veneranda Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius nunc proijce in domibus hoc certamen,
Antè enim prudens veniet huc Vlysses,
Quàm hi aliquando arcum benè politum tractantes
Neruum extenderint persagittarintq́; annulum.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Penelope
Si velis mihi hospes assidens in domibus
Delectare, non mihi somnus in palpebris fundetur.
Sed non enim aliquo modo est insomnes esse semper
Homines, in enim vnoquoque partem posuerunt
Immortales mortalibus supra fertilem terram,
Sed certè quidem ego ad cœnaculum vbi ascendero
Dormiam in lecto, qui mihi suspiriosus factus est
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit visurus malum Ilium, neque nominandum.
Illic dormiam, tu autem dormi hac in domo,
Vel humi sternens, vel tibi lectos ponant.
Sic loquuta ascendit cœnacula splendida,
Non sola, cum ea & famulæ ibant aliæ.
In autem superiora vbi ascēdisset cū ancillis mulieribus
Flebat posteà Vlyssem dilectū maritū, quousq. ei somnū
Dulcem in palpebris iecit cæsia Minerua.

COMMENTARIVS.

ἤματα μὲν γὰρ) Tria facit hac oratione Penelope. Primùm exponit, quomodo tempus diuisim terat, interdiu quidem lugens, at aliquantulum se oblectans in rebus domesticis: noctu verò, vbi nullis occupationibus distringitur, grauissimis cogitationibus & luctibus vexata & cruciata, quod eleganti comparatione amplificauit, ducta à Lusciniæ variatis cantibus: quasi tristem illam narrationem hac suauitate lenierit: quod Poetæ artificium non est leuiter obseruandum. Secundò explicat, quæ sint illæ cogitationes, quibus animus eius diuersas in partes abripitur: nempe aut de recusandis aut de subeundis nuptiis. Vt illas recuset, facit studium cōseruandæ rei domesticæ, quæ non leue detrimentum erat ex eius discessu acceptura: quia partem etiam bonorum secum in dotem in alienam domum contulisset: deinde reuerentia primi lecti coniugalis, quem vt alius temeraret, vix poterat lubens admittere: fama denique populi: quæ omnia anteà pag. 232. enarrauimus. Vt subeat nuptias, faciebat ipse Telemachus, qui postquam ex ephebis excesserat, identidem illam ad eas amplectendas vrgebat, quòd ab his procis bona sua diripi & absumi eius gratia iniquo animo pateretur. Tertio proponit ei somnium, quod fecerat de morte procorum, quam illa aquilæ in anseres inuolatio innuebat. planè appositè ad imminens negotium. Illud an verum fuerit, non disquiro propter consuetam in poetis fingendi quiduis libertatem. Id scire & credere me profiteor, vix quicquam vlli insigne accidere, quo de somniis non admoneatur: quibus tamen tum demum fidem adhibendam puto, cùm ex nulla alia ægritudine aut perturbatione oriuntur. Qua de re aliàs in Iliade diximus, & mox adhuc dicemus.

ὡς δ' ὅτε πανδαρέου) In hac comparatione quinque nobis sunt animaduertenda. Primùm ipsa auicula: deinde tempus, quo canit: tertiò locus in quo canit: quartò ratio illius vocis: quintò & postremò in quem finem. Quæ partim ex ipsius natura, partim ex fabulis intelligenda. Est ergo Luscinia auicula satis nota, cantu cæterarum omnium celeberrima & nobilissima, quam Poeta ἀηδόνα vocat, vt copiosiùs dicemus in Lexico. Eam autem dicit Pandari filiam, cùm alij scribant, Pandionis. Vide Ouid. 6. Metamor. Vnde, vt ait Didymus, vel diuersè hæc ab aliis tradit Poeta, vel vtrumque nomen ad vnum pertinet. Nata-

Natalem Mythol. lib. 7. cap. 10. qui illam Pandionis filiam pronunciant. Metonymicè autem, vt ait Eustathius, hæc auis Pandari filia dicitur, cùm hoc non verè de aue, se de Aëdone, quæ in hanc auem mutata est, dicatur: nam alij Prognem appellant, alij Philomelam. Sed harum appellationum diuersitas ex diuersitate historiæ fabulosæ pendet, quam nos ex Eustathio proponemus, vt est etiam à Gesnero cap. de Hirundine translata. Homerus ergo illam aliter quàm recentiores memorat. Neque enim Pandionis, vt illi, mentionem facit (nisi Pandion fortè alio nomine etiam Pandareos dictus sit) neque Procnes, neque Terei & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet ζήτοιο. Sunt & qui Itylum, Αἴτυλον esse nugentur, & prima litera adempta, ἤτυλον per η. ceu qui genus ab Aete ducat, vt & pater eius Zetes, Boreæ filius. Cæterùm recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit, vt Procnem sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit. Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida, filium Ityn è Tereo sibi partum occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquiis filium esse agnouit. Itaque persequutus, sorores occidere parabat, fugiunt illæ, & Diis imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta (Gesnerus legit *Philomela lusciniæ, Procne verò hirundinis forma assumpta*: sed existimo id sentire Eustathium, quod alij plerique vt Aristophanis interpres, Ioannes Tzetzes Hesiodi scholiastes, atque adeò ipse Seruius, vt mox videbimus) Quamobrem hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, vt qui lingua mutilata fuerit, & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur: luscinia verò Ityn subinde suo cantu repetit: Tereus denique in vpupam transformatus crebrò, Vbinam sunt (ποῦ ἄρ' εἰσίν) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur. Alij verò Homerum sequuti: Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. Harum maxima natu Aedon Zetho Amphionis fratri nupta, vnicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (τοῦ δαέρος, τοῦ ἀδελφοῦ) Amphionis soboli, qua ille ex Niobe vxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filiis Niobes ludere, & vno etiam in lecto interdum dormire solitum, seorsim cubare (vel, vt alij scribunt, in lecto interiore) iussit, vt ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filiis occideret Amaleum nomine: sed cùm Itylus vel oblitus esset, vel non obtemperasset matri, ea noctu filium proprium, Amaleũ esse rata, occidit. quo cognito, præ nimio luctu, vt & ex hominibus migraret, à Diis petiit. Itaque in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu suo repetere solet. Alij Aedona mulierem non ignorantia, sed sponte Itylum filium interfecisse dicunt. Occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cùm vxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoque filium interemit, vt expectandam sibi ab inimica vltionem præuenerit. Porrò in sequente Rapsodia reliquas duas Pandari filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent, ab Harpyis raptas, & Furiis traditas esse. Fortassis enim cùm forma quidem excellerent propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquã vitã (εἰς ὑποδύσκολον ἢ ὡς ἔστιν εἰπεῖν ἐμμανώδες ἦθος) præ nimio luctu cõuersæ, obscurè periẽrũt, vt inde à vẽtis raptas & Furiis traditas fabulosè feratur. Hæc noster Eustathius. Hanc etiam fabulam, inquit Gesnerus, Varinus refert è Scholiis Aristophanis in aues, in vocabulo Ἴτυς. In hoc tamen differt, quòd Procnen Terei vxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ, vt Eustathius. Procne, inquit, cùm sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edendum apposuit. quo ille cognito, gladio eos persequutus est, clamans ποῦ ποῦ (vt solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, ἴτυ ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in vpupam mutati, easdem adhuc voces canunt. Hæc ille. Idem scribit etiam interpres Hesiodi. Virgilius Ecloga sexta:

Aut vt mutatos Terei narrauerit artus *Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit, &c.*

Vbi Seruius: Tereus, rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prochen duxit vxorem, & Athenas, profectus vt sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Procne, Ityn filium interemit, & patri epulandum apposuit. Postea omnes in aues mutati sunt: Tereus in vpupam, Itys in Phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Vbi quidem à superiore narratione dissentit: cui tamen astipulatur 4. Georg. enarrans illud poetæ:

Et manibus Procne pectus signata cruentis,

id est, hirundo. Nomen, inquit, posuit pro nomine. Nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Procnen, vel quasi sororem posuit, vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Vbi mireris tam manifestam in vno autore diuersitatem. Ouid. 6. Metamor. Philomelam in lusciniam, Procnen in hirundinem versam dicit, quem vulgus etiam Grammaticorum sequitur. Probus tamen contrà. vt annotat Erythræus in Indice Virgiliano, cui assentitur Varro lib. 4. de L. L. Lusciola, inquit, (quidam emendant Luscinia: quidam coniiciunt legendum Lusciniola ὑποκοριστικῶς. Rectè: cùm ita eam idem author 3. de Re rustic. cap. 5. & Plautus in Bacchid. appellent.) quòd luctuosè canere existimatur atque esse ex Attica Procne in luctu facta auis. Sanè Varronis autoritati plurimùm tribuendum puto. Quia tamen aliud iam receptum est, nos hanc litem sub iudice relinquemus. Si antiquiora tamen pro verioribus agnoscimus, in Homericam sententiam transibimus, quam anteà exposuit Eustathius. Et de his quidem hactenus, atque de primo capite, quod nobis in hac comparatione Homerica obseruandum initiò monebamus. Secundum erat, Tempus quo canit: nempe vere adhuc recente & nouo. Aristoteles scribit, eam latere ab autumno vsque ad vernos dies: & post eum Plinius. Ergo vere demum apparet, & canere tunc incipit, idque per integros dies & noctes quindecim, nempe cùm sylua fronde incipit opacare. dein canit quidem, sed non assiduò. Mox adulta æstate, vocem mittit diuersam, non insuper variam aut celerem modulatámque, sed simplicem, vt scribit Aristoteles, & post eum Ælianus ac Plinius, cuius integrum locum de Luscinia mox laudabimus. Albertus ait, Luscinias inter cubandum cantare, & reliquos Platonicorum dixisse, oua eius non posse sine cantu parentis viuificari: id quod verum esse (aliqua ratione) videtur. Nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem & desiderium gaudij. Talis verò parentum calor incubando magis vitalis est quàm alius. Hæc ille, quæ ad tempus etiam pertinent, siquidem verè incubant lusciniæ. Tertium caput est de loco, in quo canit Luscinia: nempe in arborum densis foliis, quæ loca amat illa auicula, vtpote in quibus etiam nidificet: vnde Theocritus,

Ἀηδόνες ἐν πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις.
οἷαι ἀηδονίδες ἐφεζόμεναι ἐπὶ δένδρων

Et alibi:

Πωτῶνται πτερύγων πεφορημέναι ὅσον ἀπ' ὄζω.

Quartum caput est de ratione vocis huius auiculæ, quam θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν dicit Poeta. Dicit ergo eius vocem πολυηχέα, id est, quæ multis mutetur ac variet modis, vt interpretatur Gesnerus. Ælianus Hist. anim. lib. 5. c. 38. testatur, quosdam legisse πολυδευκέα (vel vt quidam emendant, πολυδευκίδα) τὴν ποικίλως μιμουμένην, vocem variè imitantem: vt ἀδευκέα (vel ἀδευκίδα) contrà quæ ad nullum prorsus imitationem sit composita. Notum est vnicuique quanta cum varietate vocis moduletur illa auicula, quod eleganter verbis exprimit Plinius, qui ea de re omnium optimè scripsit. Locus est lib. 10. cap. 29. Lusciniis diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primùm tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto: promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuitérque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, & cæt. Quæ omnia duobus verbis, θαμὰ τρωπῶσα, complexus est Homerus noster. Quintum caput est de fine illius vocis, de quo satis dictum est in primo capite, vbi Lusciniæ historiam exposuimus.

ἀγωνῶν) Somnium illud Penelopæ partim fuit allegoricum, partim non. Allegoria fuit in anseribus & aquila. Veritas fuit in ipsa expositione, quæ ei facta est à quodam de seipso, quem Vlyssem esse iam infirmat ipsemet Vlysses.

ξεῖν' ἤτοι μὲν ὄνειροι) Ea quæ optamus, vix audemus certò nobis polliceri, ne etiam cum id obliquè nobis prædici ac præsignificari obseruamus. Atque eo pacto iam est affecta Penelope, quæ temerè non credit hoc ita euenturum, itaque in somniorum vanitatem ac inconstantiam incertitudinémque paululum inuehitur, quasi iis non fidendum. Quod vt probet, duas adducit rationes somnio-

rum

rum, quibus aut falsitas aut veritas eorum deprehendi possit. Duas enim dicit portas esse, quibus egreditur: altera est eburnea: altera cornea. quæ illa egrediuntur, sunt fallacia: quæ ista, veritatem important. Vt ergo suum somnium verum esset, oportebat hac egressum, quod euenisse sibi persuadere non potest. Quod de duabus somnij portis dicit, effinxit Virgil. 6. Æneid. Videndus est Macrob. in Somn. Scip. lib. 1. cap. 3. in fine. De somniorum superstitione & vanitate, qui plura videre volet, legat Picum Mirand. de Rerum prænot. lib. 6. cap. 7. & seq. Sed videat lector, ne plus hominis autoritati quam experientiæ & rationi tribuat. Dicam enim quod sentio. Illi plane mihi animi nostri diuinitatem tollere videntur, qui hanc quoque somniorum facultatem illi adimunt. Et re vera hoc testor (quod & a multis viris intemeratæ fidei testatum audiui) mihi nihil adhuc vel mali vel boni contigisse, quod antea in somnis non præuiderim. Dicant quod volent Stoici, ego in iis, quæ Fidei catholicæ non præiudicant, ne a doctissimis quibusque dissentire non erubesco, vbi ἀρχιτεκτονικὴν illam ἐμπειρίαν a me militare sentio.

τοὺς πελέκεας) De hoc certamine infra lib. 21.

ἀλλ' οὔ πω πως) Quod αὐτοὶ homines vti non possint, alias docuimus in Iliade.

Finis libri deciminoni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Βουληθεὶς ἀνελεῖν Ὀδυσσεὺς τὰς μιγνυμένας τοῖς μνηστῆρσι θεραπαινίδας, καὶ μεταγνούς, διὰ τὴν ἑξῆς πρὸς Εὔμαιον καὶ Φιλοίτιον διαλέγεται. ἐν ᾧ καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται ὁμιλία.

Ἄλλη.

Υ, βροντῇς Ζεὺς θάρσυν' Ὀδυσσῆα, καὶ σχέθ' Ἀχαιούς.

Αὐτὰρ ὁ ἐν προδόμῳ εὐνάζετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Κὰμ μὲν ἀδέψητον βοέην στόρεσ', αὐτὰρ ὕπερθε
Κώεα πόλλ' οἴων, τοὺς ἱρεύεσκον Ἀχαιοί·
Εὐρυνόμη δ' ἄρ' ἐπὶ χλαῖναν βάλε κοιμηθέντι·
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
γρ. Κεῖτο Κεῖτ' ἐγρηγορέων· ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
γρ. Ἤϊσαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάρος περ,
Ἀλλήλῃσι γέλωτά τε καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ,
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα· κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι·
Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει* ἀγαιομένου κακὰ ἔργα.
γρ. ἀτωμένου Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης.
γρ. μοι Ἤματι τῷ ὅτε* τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους· σὺ δ' ἐτόλμας, ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο ὀϊόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφατ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα
Νωλεμέως· ἀτὰρ αὐτὸς ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὡς δ' ὅτε γαστέρ' ἀνὴρ πολέος πυρὸς αἰθομένοιο
Ἐμπλείην κνίσσης τε καὶ αἵματος ἔνθα καὶ ἔνθα
Αἰόλλει, μάλα δ' ὦκα λιλαίεται ὀπτηθῆναι·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, μερμηρίζων
Ὅπως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει,
Μοῦνος ἐὼν πολέσιν. σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τίπτ' αὖτ' ἐγρήσσεις πάντων περὶ κάμμορε φωτῶν;

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI Odyssea.

Volens interficere Vlysses mixtas procis ancillas, mutata sententia, exinde cum Eumæo, & Philœtio disputat. In quo & procorum fit collocutio.

Aliud.

Υ, tonitribus Iupiter audacem fecit Vlyssem, & tenuit Achiuos.

At ipse in vestibulo dormiuit diuinus Vlysses.
Subter quidem crudam bouinam strauit, sed desuper
Pelles multas ouium, sacrificauerant Achiui.
Eurynome autem super indumentum iniecit dormienti.
Illic Vlysses procis mala cogitans in animo,
Iacebat vigilans, hæ autem ex domo mulieres
Iuerunt, quæ procis miscebantur antea,
Mutuo risum & lætitiam præbentes.
Huius autem mouebatur animus in pectoribus dilectis.
Multa autem cogitabat in mente & in animo.
An irruens mortem pararet singulæ,
An sineret cum procis superbis misceri
Extremo & vltimo: cor autem ei intus latrabat.
Sicut autem canis teneros circum catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prompta ad pugnandum:
Sed huius intus latrabant indignantis mala opera,
Pectore autem percusso animum increpuit verbo,
Tolera vtiq. anime, & peius aliud aliquando tolerasti
Die illo quo tibi robore insuperabili comedit Cyclops
Fortes socios, tu. a. audax perstitisti, quousque te prudentia
Eduxit ex antro putantem mori.
Sic dixit in pectoribus incessens dilectum cor.
Huic valde in illo æstu cor manebat tolerans
Indesinenter, at ipse vertebatur huc & illuc.
Sicut autem quando ventrem vir multo igne ardenti
Plenum pinguedineque & sanguine huc & illuc
Varie versat, citissime vero cupit assatum esse:
Sic hic huc & illuc vertebat cogitans,
Quomodo iam procis impudentibus manus immitteret
Solus cum esset multis, prope. a. ipsum venit Minerua
Cælitus descendens, corpore. a. assimilata erat mulieri.
Stetit igitur super capite & hunc sermonem dixit:
Cur rursus vigilas omnes supra infortunate viros?

Do-

Domus quidem tibi hæc est, vxor autẽ tibi hæc in domo
Et filius, qualem aliquis cuperet esse filium.
Hanc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses.
Certè iam hæc omnia Dea vt par est dixisti.
Sed aliquid mihi tale animus in mentibus cogitat,
Quomodo iam procis impudentibus manus imponam
Solus cùm sim, hi autem semper congregati intus sunt.
Adhuc item aliquid & hoc maius in mentibus cogito,
Siquidem enim interficiam Iouéque teque nolente,
Quò subterfugiam? hoc autem consultare volui.
Hunc autẽ rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Miser, & quidem aliquis peiori persuadetur socio,
Tamen mortalis est, & non tot curas videt.
At ego Dea sum continuè, quæ te custodio
In omnibus laboribus, dico autem tibi clarè. (num
Siquidem quinquaginta agmina diuersilinguium homi
Nos circumstarent interficere prompti Marte
Et horum expelleres boues & pingues oues.
Sed capiat te & somnus, dolor & custodire
Tota nocte vigilantem, è malis emerges iam.
Sic dixit, & ei somnum in palpebris fudit.
Ipsa autem retrò in Olympum abiuit diuina Dearum.

Οἶκος μέν τοι ὅδ' ἐστὶ, γυνὴ δέ τοι ἥδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Καὶ πάϊς οἷόν πού τις ἐέλδεται ἔμμεναι υἷα.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα Θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλά τί μοι τόδε θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ὅπως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσω
Μοῦνος ἐών· οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔασι.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ μερμηρίζω,
Εἴπερ γὰρ κτείναιμι Διός τε σέθεν τε ἕκητι,
Πῆ κεν ὑπεκπροφύγοιμι; *τὸ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα. κ. τά σε φρ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Σχέτλιε, καὶ μέν τίς τε χερείονι πείθεθ' ἑταίρῳ,
Ὅσπερ θνητός τ' ἐστὶ καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδεν·
Αὐτὰρ ἐγὼ Θεός εἰμι, διαμπερὲς ἥ σε φυλάσσω
Ἐν πάντεσσι* πόνοις· ἐρέω δέ τοι ἐξαναφανδόν· γρ. πόνοισ'
Εἴπερ πεντήκοντα λόχοι μερόπων ἀνθρώπων γρ. κ, πέντεσιν.
Νῶϊ περισταῖεν, κτεῖναι μεμαῶτες Ἄρηϊ,
Καί κεν τῶν ἐλάσαιο βόας καὶ ἴφια μῆλα.
Ἀλλ' ἑλέτω σε καὶ ὕπνος ἀνίη, καὶ τὸ φυλάσσειν
Πάννυχον ἐγρήσσοντα, κακῶν δ' *ὕπο δύσεαι ἤδη. γρ. ὑποδύσεαι
Ὣς φάτο· καί ῥά οἱ ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευεν.
Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς Ὄλυμπον ἀφίκετο δῖα Θεάων.

COMMENTARIVS.

ἔνθ' ὀδυσσεὺς) Sæpiùs repetitum est illud ἐν νυκτὶ βουλή, nunc verò commodè repetendum, cùm Vlysses inducatur tempore illo, quod cæteri tum somno, tum libidinibus impendebant, cogitationibus insumere. Neque poterat tam solicitus animus quiescere in negotio tam vrgente, & tantæ molis consilio, vt ab vno sustineri non posse videretur: quod infrà apud Mineruam conqueretur. Ita autem omnia adornat Poeta, vt suis oculis facinora domestica videat, vnde magis inflammetur ac exacerbetur, cùm ea grauiora sint quæ oculis, quàm quæ auribus percipiuntur.

ὡς δὲ κύων) Eleganter affectum istum Vlyssis hac comparatione exprimit, quam in ὑποθέσει imitatus est Ennius, vt pleraque alia,

---- *Animus in pectore latrat*: hoc est, κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.

τέτλαθι δὲ κραδίη) Grauiter sine dubio & iniquissimo animo has mulierum petulantias ferebat Vlysses, sed ne quid ei ad laudem illius πολυτλημοσύνης, qua inter veteres omnes Heroas est celeberrimus, deesset, hac quoque in parte illam ab eo vsurpari voluit Poeta, atque eum inducit seipsum exhortantem ad patientiam maioris mali, quod tamen subierit, commemoratione. Monet autem Eustathius, in prouerbium abiisse hæc Vlyssis verba: quod, ni fallor, à nostris Adagiorum analectis obmissum est.

κύντερον) Sanè grauius fuit hoc à Cyclope periculum, si id ipsum tantùm spectes quod in vitæ discrimen venerit: sed si longè grauiora sunt, vt reuerà sunt. ea quæ honori & decori iniuriam faciunt. quàm quæ vitæ, pluris etiam videtur hãc insolentiam libidinosarum mulierum facere debuisse, quâ eius familia ita miserè fœdabatur. Sed prudentiæ fuit, rerum occasionem aucupari, neque ita inconsultò has ancillas de medio tollere, ne hac immatura festinatione alterum de interimendis procis consilium abrumperetur: tamẽ conturbatum & indignatum ex hoc facto eum inducit, prout virum honestatis studiosum decuit.

ὄφρα σε μῆτις) Vide sup. lib. 9. circa finem.

ὡς δ' ὅτε) Expressurus illam cogitationum in Vlysse volubilitatem, licet longè petitis comparationibus vti posset, vt tamen eò locupletiorem haberet Poesin, quæ omni rerum genere esset referta, hanc quoque ex re culinaria aduocauit, quæ satis ὑποτυπωτικῶς illam volubilitatem ob oculos nobis subiicit. Ea autem in capiendo consilio & excogitanda commoda ratione interficiendi procos versabatur. Neque enim res erat leuis momenti, vt vnus tantam multitudinem aggrederetur, quod non videbatur sine periculo posse fieri. At mirum sanè est, quòd ita anxius ea de re sit ac solicitus, qui anteà difficultatem istam à Telemacho propositam non minus prudenter quàm piè diluerit, cùm eum qui Iouis & Mineruæ auxilio fretus sit, aliena ope non indigere pronunciaret, assentiente & probante denique ipso Telemacho, vt videre est sup. lib. 16. pag. 236. Dicendum tamen videtur ibi minus securè eorum auxilium sibi polliceri, sed tantùm dubitanter proposuisse, vt docet interrogatoria loquendi formula, quâ ibi vtitur. Nunc verò vbi propiùs imminet finis negotij, magis seriò incipit ea de re cogitare, ne quid inconsultis & inuitis Diis facere videatur, quod in eius sequenti oratione ad Mineruam indicabit.

Διός τε σέθεν τε ἕκητι) Ita scriptum est vulgo, atque etiam in textu & annotationibus Eustathianis. Sed, ni fallor, meliùs apud Didymum, Διός τε σέθεν τ' ἀέκητι. Hoc enim verebatur Vlysses, ne hoc negotium Iupiter & Minerua probarent, quòd fortasse eos cæde hominum minimè delectari intelligeret. Vide etiam præcedentem annotationem.

σχέτλιε) Videtur Minerua Vlyssem increpare, quòd ita diffidenter auxilium suũ sibi polliceatur, facta comparatione ab hominibus, quorum quispiam alteri facilè persuadet, se ei omni officio affuturum, cùm tamen nihil certi à mortalibus sit expectandum (ita enim interpretor illud ὅσπερ θνητός τ' ἐστί.) Quantò ergo certiùs quispiam de Deo sperare illud ipsum debet, quod generaliter quidem debuit enunciari, sed maluit Poeta, relicta θέσει, ὑπόθεσιν amplecti breuitatis causa. Est autem ὑπόθεσις in eo, quod id de se ipsa, quæ Dea sit, dicit Minerua, quod confirmatur ex generali effato, quod de Diis poterat præstrui. Itaque eum securiorem reddit, cùm eum Mineruæ præsidio stipatum non solùm de superandis facillimè procis, sed de longè pluribus agminibus dubitare non debeat. Tum hortatur eum ad somnum, quem ei ipsamet infundit: qua de re aliàs in hoc eodem Poeta diximus.

ἀνίη καὶ τὸ φυλάσσειν) Quàm sit necessaria quies & somnus non solùm homini, sed reliquis etiam animantibus dixisse nos puto in Iliade.

Quando hunc somnus cepit soluens curas animi,
Soluens membra, vxor autem surrexit castè edocta.
Flebat autem in lectis sedens mollibus,
At postquam flens satiata est suo in animo,

Εὖτε τὸν ὕπνος ἔμαρπτε λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Λυσιμελής, ἄλοχος δ' ἄρ' ἐπέγρετο κέδν' εἰδυῖα.
Κλαῖε δ' ἄρ' ἐν λέκτροισι καθεζομένη μαλακοῖσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίουσα κορέσσατο ὃν κατὰ θυμὸν,

Ἀρτέμιδι προτίστον ἐπεύξατο δῖα γυναικῶν,
Ἄρτεμι, πότνα θεά, θύγατερ Διός, αἴθε μοι ἤδη
Ἰὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλοῦσ' ἐκ θυμὸν ἕλοιο
Αὐτίκα νῦν, ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα
Οἴχοιτο προφέρουσα κατ' ἠερόεντα κέλευθα,
Ἐν προχοῇς δὲ βάλοι ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι,
Τῇσι τοκῆας μὲν φθῖσαν θεοί, αἱ δὲ λίποντο
Ὀρφαναὶ ἐν μεγάροισι, κόμισσε δὲ δῖ' Ἀφροδίτη
Τυρῷ καὶ μέλιτι γλυκερῷ καὶ ἡδέϊ οἴνῳ·
Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος καὶ πινυτήν, μῆκος δ' ἔπορ' Ἄρτεμις ἁγνή,
Ἔργα δ' Ἀθηναίη δέδαε κλυτὰ ἐργάζεσθαι·
Εὖτ' Ἀφροδίτη δῖα προσέστιχε μακρὸν Ὄλυμπον
γρ. γλυκεροῖο Κούρῃς αἰτήσουσα τέλος *θαλεροῖο γάμοιο,
Ἐς Δία τερπικέραυνον (ὁ γάρ τ' εὖ οἶδεν ἅπαντα,
Μοῖράν τ' ἀμμορίην τε καταθνητῶν ἀνθρώπων)
Τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο,
Καί ῥ' ἔδοσαν στυγερῇσιν Ἐριννύσιν ἀμφιπολεύειν·
Ὡς ἔμ' ἀϊστώσειαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Ἠέ μ' ἐϋπλόκαμος βάλοι Ἄρτεμις, ὄφρ' Ὀδυσῆα
Ὀσσομένη, καὶ γαῖαν ὑπὸ στυγερὴν ἀφικοίμην,
Μηδέ τι χείρονος ἀνδρὸς ἐϋφραίνοιμι νόημα.
Ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν ἔχει κακόν, ὁππότε κέν τις
Ἤματα μὲν κλαίῃ πυκινῶς ἀκαχήμενος ἦτορ,
γρ. ἅπαντας Νύκτας δ' ὕπνος ἔχῃσιν (ὁ γάρ τ' ἐπέλησεν *ἁπάντων
Ἐσθλῶν ἠδὲ κακῶν, ἐπεὶ ἂρ βλέφαρ' ἀμφικαλύψῃ)
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ ὀνείρατ' ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Τῇδε γὰρ αὖ μοι νυκτὶ παρέδραθεν εἴκελος αὐτῷ,
Τοῖος ἐὼν οἷος ἦεν ἅμα στρατῷ· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἔμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἤδη.
Ὡς ἔφατ'· αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν Ἠώς.
Τῆς δ' ἄρα κλαιούσης ὄπα σύνθετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα, δόκησε δέ οἱ κατὰ θυμὸν
Ἤδη γινώσκουσα παρεστάμεναι κεφαλῆφι.
Χλαῖναν μὲν συνελὼν καὶ κώεα τοῖσιν ἐνεῦδεν,
Ἐς μέγαρον κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου, ἐκ δὲ βοείην
Θῆκε θύραζε φέρων. Διὶ δ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών,
Ζεῦ πάτερ, εἴ μ' ἐθέλοντες ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρὴν
Ἤγετ' ἐμὴν ἐς γαῖαν, ἐπεί μ' ἐκακώσατε λίην,
Φήμην τίς μοι φάσθω ἐγειρομένων ἀνθρώπων
Ἔνδοθεν, ἔκτοθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω.
Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Αὐτίκα δ' ἐβρόντησεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου
Ὑψόθεν ἐκ νεφέων. γήθησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς.
Φήμην δ' ἐξ οἴκοιο γυνὴ προέηκεν ἀλετρὶς
Πλησίον, ἔνθ' ἄρα οἱ μύλαι εἵατο ποιμένι λαῶν·
γρ. Τῇσιν δυώδ. *Τῇσι δὲ δώδεκα πᾶσαι ἐπερρώοντο γυναῖκες,
Ἄλφιτα τεύχουσαι καὶ *ἀλείατα, μυελὸν ἀνδρῶν.
γρ. ἀλείφατα. Αἱ μὲν ἄρ' ἄλλαι εὗδον, ἐπεὶ κατὰ πυρὸν ἄλεσσαν·
Ἡ δὲ μί' οὔπω παύετ', ἀφαυροτάτη δ' ἐτέτυκτο·
Ἥ ῥα μύλην στήσασα, ἔπος φάτο, σῆμα ἄνακτι,
Ζεῦ πάτερ, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις,
Ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις.
Κρῆνον νῦν καὶ ἐμοὶ δειλῇ ἔπος ὅ, ττι κεν εἴπω·
Μνηστῆρες πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤματι τῷδε
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἑλοίατο δαῖτ' ἐρατεινήν.

Dianæ primùm supplicauit diua mulierum,
Diana veneranda Dea Iouis filia, vtinam mihi iam
Sagitta in pectoribus iacta animum adimas
Statim nunc, vel postea me discerpens procella,
Eat portans in obscuras vias,
In ostijs autem iaciat reflui Oceani.
Sicut quando Pandarei filias susceperunt procellæ,
His parētes quidē perdiderunt Dei, hæ.a. relictæ sunt
Orphanæ in domibus, nutriebat autem diuina Venus
Caseo & melle dulci, & suaui vino:
Iuno autem ipsis præ omnibus dedit mulieribus
Speciem & prudētiā, magnitudinem.a.præbuit Diana
Opera autem Minerua docuit inclyta operari, (casta,
Quando Venus diuina adiuit altum Olympum
Puellis petitura pefectionem dulcium nuptiarum
Ad Iouem gaudentem, fulmine (hic enim benè nouit oīa
Fortunamq́; infortuniúmq́; in mortalib. hominibus.)
Interim autem puellas Harpyiæ arripuerunt,
Et dederunt odiosis Erinnybus seruire,
Sic me destruant Olympias domos habentes,
Vel me pulchra crinibus percutiat Diana, vt Vlyssem
Visura, & terram sub odiosam abeam,
Ne autem quid peiori viro lætificem mentem.
Sed hoc quidem & tolerabile habet malum, quādo ali-
Dies quidem frequenter dolens corde, (quæ
Noctes.a.sōnus habet (hic enī obliuisci facit oēs homines
Bonorum & malorum, postquā palpebras amplexus est.
At mihi & insomnia immisit malum numen,
Hac enim nocte (mihi) accubauit similis ipsi
Talis nimirum qualis iuit cum exercitu: at meum cor
Lætatū est, quoniam nō dicebā somniū esse, sed verū iā.
Sic dixit, statim autem aurea sede venit Aurora.
Huius autem igitur flentis vocē audiuit diuinus Vlysses.
Cogitauit autem postea, apparuit autem ei in animo
Iam cognoscens astare capiti. (bat,
Stragula quidem simul capta & pellib. quibus indormie
Ea in domum deposuit in sede, extra autem bouinam
Posuit foras portās, Ioui.a. precatus est manib. sublatis.
Iupiter pater, si me volentes in siccamq́; & humidam
Duxistis meā in terrā, postquam me malè mulctastis.
Rumorem mihi aliquis dicat excitatorum hominum
Intus, extra autem Iouis portentum aliud appareat.
Sic dixit precatus, hunc.a. audiuit cōsiliarius Iupiter.
Statim autem tonuit à splendido Olympo
Ab alto ex nebulis, lætatus est autem diuinus Vlysses.
Vocem autem è domo mulier præmisit molendinaria
Propè illic vtique ei molæ erant pastori populorum.
His.a. duodecim omnes versabantur mulieres (rum.
Farinas ordeaceas cōficiētes & triticeas medullam viro
Illæ quidē aliæ dormiebant, postquā triticum moluerāt.
Hæc.a. vna nōdū cessarat: debilissima autem facta est.
Hæc igitur mola stabilita verbum dixit, signum regi,
Iupiter pater, qui deis & hominibus imperas,
Certè valde tonuisti à cœlo stellato,
Neque alicubi nubes est, monstrum cui hoc ostendis.
Perfice nunc, & mihi miseræ verbum quod dicam.
Proci postremoq́; & extremo die hoc
In domibus Vlyssis capiant conuiuium desiderabile.

Qu

Qui iam mihi labore tristi genua soluerunt
Farinas facienti: nunc vltimò cœnent.
Sic dixit, lætatus est autem omine diuus Vlysses
Iouis tonitru: dixit enim (illum) punitūrum sceleratos.
Illæ autem aliæ famulæ in domos pulchras Vlyssis
Congregatæ accendebant in foco magnum ignem.
Telemachus autem è lecto surrexit diuinus vir
Vestes indutus, circum autem ensem posuit humerum.
Pedibus autem sub fortibus ligauit pulchra calciamēta.
Accepit autem fortē lanceam acuminatam acuto ferro.
Stetit autem in pauimentum iens, ad. a. Eurycleā dixit,
Nutrix dilecta, hunc hospitem honorastis in domo
Lecto & cibo? an sic iacet neglectus?
Talis enim mihi mater prudens quamuis sit,
Temerè alterum honorat diuersilinguium hominum
Minorem, hunc autem meliorem inhonorans repudiat.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Euryclea,
Non ipsam nunc fili insontem accusa.
Vinum quidem enim bibit sedens, donec voluit ipse.
Cibo. a. nō amplius dixit esurire, interrogauit enim ipsū.
Sed quando iam lecti & somni meminit,
Hæc quidem lectos iussit substernere ancillis.
At hic tanquā aliquis omnino ærūnosus, infortunatus,
Noluit in lectis & in cooperimentis dormire,
Sed in cruda bouina, & pellibus ouium
Dormiuit in vestibulo, superīdumētum. a. iniecim⁹ nos.

Οἳ δή μοι καμάτῳ θυμαλγέϊ γούνατ' ἔλυσαν
Ἄλφιτα τευχούσῃ, νῦν ὕστατα δειπνήσειαν.
Ὣς ἄρ' ἔφη, χαῖρε δὲ κλεηδόνι δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ζηνός τε βροντῇ· φάτο γὰρ τίσασθαι ἀλείτας.
Αἱ δ' ἄλλαι δμωαὶ κατὰ δώματα καλ' Ὀδυσῆος,
Ἀγρόμεναι ἀνέκαιον ἐπ' ἐσχάρῃ ἀκάματον πῦρ.
Τηλέμαχος δ' εὐνῆθεν ἀνίστατο ἰσόθεος φὼς,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, πρὸς δ' Εὐρύκλειαν ἔειπεν,
Μαῖα φίλη, *πῶς ξεῖνον ἐτιμήσασθ' ἐνὶ οἴκῳ γρ. πῦ ξ.
Εὐνῇ καὶ σίτῳ; ἢ αὔτως κεῖται ἀκηδής;
Τοιαύτη γὰρ ἐμοὶ μήτηρ πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἐμπλήγδην ἕτερόν γε τίει μερόπων ἀνθρώπων
Χείρονα, τὸν δέ τ' ἀρείον' ἀτιμήσασ' ἀποπέμπει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Οὐκ ἄν μιν νῦν τέκνον ἀναίτιον αἰτιόῳο.
Οἶνον μὲν γὰρ πῖνε καθήμενος, ὄφρ' ἔθελ' αὐτός·
Σίτου δ' οὐκέτ' ἔφη πεινήμεναι· εἴρετο γάρ μιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίτοιο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
Ἡ μὲν δέμνι' ἄνωγεν ὑποστορέσαι δμωῇσιν.
Αὐτὰρ ὅγ', ὥς τις πάμπαν ὀϊζυρὸς καὶ ἄποτμος,
Οὐκ ἔθελ' ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσσι καθεύδειν,
Ἀλλ' ἐν ἀδεψήτῳ βοέῃ καὶ κώεσιν οἰῶν
Ἔδραθεν ἐν προδόμῳ· χλαῖναν δ' ἐπιέσσαμεν ἡμεῖς.

COMMENTARIVS.

λύων μελεδήματα) Vide quæ annotauimus anteà lib. 15. pag 224. ad illa verba, ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.

Ἄρτεμι) Cur Penelope Dianam precetur, causa est, quòd, vt aliàs vidimus, ea Dea crederetur mulieribus mortem infligere, sicut Apollinem viris. Cùm ergo hoc vnum ei refugium esset ad nuptias, quæ illi necessariò iam cum aliquo procorum erant contrahendæ, deuitandas, si moreretur, hoc à Diana summis & ardentibus votis petit, ne alteri viro adhærescere cogatur quàm Vlyssi: cuius solius, vel etiam post mortem, consortium exoptat. Aliud etiam petit, vt repentè à procella quadam abripiatur, quod olim Pandarei filiabus accidit. Præcedenti autem libro vidimus instare iam tempus noui istius matrimonij, quod illa iam effugere amplius non poterat.

ἐν προχοῇς) Vbi antiquitas nempe Inferos collocauit, vt vidimus in Necromantia Homerica.

ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου) Idem sibi optat contingere misera & desperata Penelope, quod filiabus Pandarei accidit, quas Harpyiæ rapuerunt, cùm eis nuptias à Ioue Venus impetraret. Quod ex Eustathio in libro præcedenti attigimus: nunc ex Didymo enucleatiùs historia ista est assignanda. Pandareus Meropis & Oreæ Nymphæ filius, genere Milesius, vxorem duxit Armathoen Amphidamantis filiam: ex qua tres filias suscepit, Aedonem, Cleotheram, & Meropen: quas tres etiam Deæ dicuntur educasse, Venus, Minerua, & Iuno. Cùm autem Pandareus ad Cretam venisset, Iouis canem suffuratus est: quem tamen Miletum non deduxit, Iouem veritus, sed apud Tantalum in Phrygia deposuit, aiens se eum ex Phænicia adducere. Acceptum Tantalus custodiuit. Cùm autem iussisset Iupiter canem conquiri, ad Tantalum accessit. Hic verò negare, & Iouem reliquósque Deos testari, se nihil de cane conscire: ac Mercurius penes eum reperit. Qua re intellecta, Pandareus ex patria cum vxore tribúsque filiabus innuptis Athenas confugit, hinc verò deinde in Siciliam. Cùm illum autem obseruasset Iupiter, eum cum vxore interemit, eiúsque filiabus Harpyias immisit, quæ eas raptas Furiis tradiderunt, vel sanè morbo quodam affecerunt, qui Canis, κύων vocatur. Hæc ille.

αἱ δὲ λίποντο) Hæc sunt, vt monet Didymus, πρωθύστερα. Siquidem prius accidit, vt à tribus illis Deabus educarentur, quàm vt orphanæ relinquerentur. Vide superiorem annotationem: & quartam ab ista.

τυρῷ καὶ μέλιτι) Quanta frugalitas illorum temporum! Scilicet has etiam solas delicias nouerat Venus, has ciborum cupedias, quas his regiis puellis impertiretur, caseum & mel nimirum? At vt alias norit, has sanè tantùm administrat, quas vitiata postmodùm secula ad humiles rusticorum casas oblegârunt.

Ἥρη δ' αὐτῇσιν) Ex hoc loco arbitror, firmiss. argumento posse colligi, illud Paridis de trib. Deabus iudicium ab Hom. non agnosci: quandoquidem aliàs eis dotes assignet, quàm ipsæ coram Paride venditasse dicantur. Iunoni nempe prudentiam & formam: lanificium & alia opera muliebria Mineruæ, quas dotes vtraque (his puellis impertiebatur. Venus autem in hoc consortium non venit, & sola nutriendi munia exercet. Mirari autem possis hoc loco, cur Iunoni illa duo attribuit: quorum alterum vulgò Veneri, alterum Mineruæ peculiariter assignari solet. Illius enim propria forma, huius prudentia. Qui nodus mihi adhuc est insolubilis, nisi quòd hac inconstantia in sermone de Diis docere scientiam Poetam ficta esse hæc numina. Id tamen scio, dictam esse Iunonem etiam Venerem: cui vota facere matronæ pro filiarum nuptiis, vtpote pronubæ Deæ (vt etiam à Virgilio appellatur) consueuerant. Quanquam postmodum Venus harum filiarum nuptias procurasse dicatur. De prudentia, quæ Iunoni tribuatur, nihil planè alibi reperio. At Mineruæ opera illa muliebria tribui nouum non est, etiam in Hom.

μῆκος) Dianæ peculiarem esse insignem staturam anteà satis vidimus in Nausicaa, quam Dianæ comparabat. Itaque rectè dicitur hoc loco istis puellis magnitudinem, id est τὸ μῆκος præbere, vbi Didymus, κουροτρόφος γὰρ, inquit, ἡ θεὸς τῷ ἀδελφῷ Ἀπόλλωνι.

τόφρα δὲ τὰς κούρας) Ex hoc loco coniicio, diuersam esse Homeri sententiam ab ea historia; quam anteà ex Didymo commemorauimus: imò ergo neque illud admittendum, quod ad illa verba, αἱ δὲ λίποντο, obseruabamus illa esse πρωθύστερα. Innuit enim Poeta, post interfectos parentes harum puellarum curam has Deas (quas esse quatuor ex Homero constat, cùm tamen Didymus tres tantùm adducat) suscepisse. Vbi autem iam nubiles essent, Harpyis Erinnybus fuisse mancipatas. Id, inquam, manifestè docet. Vnde mireris illam Grammaticorum licentiam.

ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν) Auget doloris grauitatem, vt qui non solùm dies sed etiam noctes continuetur. Illud enim longè mitius est malum, cùm quis noctu saltem somno cogitationes tristes & mœstas sopire potest: at Penelope licet somnos carpat, tamen in media illa ex profunda quiete dolores suos sentit recrudescere. Qua tandem ratione? Hac enim nocte visa est sibi accubantem Vlyssem videre, & ita vt non somnium, sed rem verè gestam tunc arbitraretur. Quod cùm secus se habere experrefacta iam videat, quid a-

liud, quæso, quàm mœroris incrementum illi attulisse hoc somnium putes? Vbi vides quî omnia à Poeta in inscia Penelope concinnentur tam proxima veritati: quod in ipsa anteà satis obseruauimus.

Ζεῦ πάτερ) Cùm initio Iouem solum alloquatur, subiicit tamen numerum pluralem, εἴ μ' ἐθέλοντες, &c. Quid si vnam essentiam, & nescio quid pluralitatis personarum intellexerit? Sed hac de re aliàs nos in hoc poeta scripsisse memini. Petit ergo Vlysses à Ioue, vt signo aliquo cœlesti hic suus aduentus, quasi Deorum voluntate concessus, & augurij interpretatione (ita enim illud φήμην δ' ἐξ οἴκοιο. &c. intelligendum est) ab aliquo domesticorum facta confirmetur. Quod, vt petiit, impetrabit.

οὐ δέ ποτι νέφος ἐστί) Atqui Homerus anteà dixit, tonuisse Iouem ὑψόθεν ἐκ νεφέων. Sed ibi νέφεα videtur vsurpasse (vt etiam monet Didymus) pro loco nubium, non pro ipsis nubibus. Aliàs autem diximus de huiusmodi tonitrubus, qui cœlo sereno fiunt.

μαῖα φίλη) Solicitus de hospite Telemachus, parentem suum tamen dissimulans, quærit ab Euryclea, qua humanitate & beneuolentia, quibus officiis illum prosecutæ sint: numerum enim pluralem singulari vt anteà Vlysses, subiicit, matrem etiam sub Eurycleæ persona compellans (tum sinistri aliquid suspicatus de matre conqueritur, quæ cùm vni aut alteri quidem officiosam se præstet, licet deterior sit hoc hospite, illi tamen præstantia nullo comparando talem sese non exhibuerit. id tamen impetu iuuenili ac inconsideratè protulit, vt statim docet Euryclea: siquidem tum ab ipsa Penelope, tum à se in hunc hospitem omnia collata sint beneficia, quæ ille optauerit.

οἶνον μὲν γάρ) Hoc καὶ τὸ σιτευόμενον intelligendum est præcessisse, cùm tamen suo loco hac de re non meminerit: nisi Eurycleam officiosè mentientem inducat.

Ὣς φάτο, Τηλέμαχος δὲ δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς ἀγορὴν μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἡ δ' αὖτε δμῳῇσιν ἐκέκλετο δῖα γυναικῶν,
Εὐρύκλει' Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο,
Ἄγρειθ', αἱ μὲν δῶμα κορήσατε ποιπνύσασαι,
Ῥάσσατέ τ' ἔν τε θρόνοισ' εὐποιήτοισι τάπητας
Βάλλετε πορφυρέους· αἱ δὲ σπόγγοισι τραπέζας
Πάσας ἀμφιμάσασθε, καθήρατε δὲ κρητῆρας,
Καὶ δέπα ἀμφικύπελλα τετυγμένα· ταὶ δὲ μεθ' ὕδωρ
Ἔρχεσθε κρήνηνδε, καὶ οἴσετε θᾶσσον ἰοῦσαι.
Οὐ γὰρ δὴν μνηστῆρες ἀπέσσονται μεγάροιο,
Ἀλλὰ μάλ' ἦρι νέονται, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή.
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Αἱ μὲν ἐείκοσι βῆσαν ἐπὶ κρήνην μελάνυδρον·
Αἱ δ' αὐτοῦ κατὰ δῶμα ἐπισταμένως πονέοντο.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες· οἱ μὲν ἔπειτα
Εὖ καὶ ἐπισταμένως κέασαν ξύλα· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἦλθον ἀπὸ κρήνης. ἐπὶ δέ σφισιν ἦλθε συβώτης.
Τρεῖς σιάλους κατάγων οἳ ἔσαν ἐν πᾶσιν ἄριστοι.
γρ. τοὺς μὲν κατέδησαι Καὶ τοὺς μέν ῥ' εἴασε καθ' ἕρκεα καλὰ νέμεσθαι,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα μειλιχίοισι,
Ξεῖν', ἦ ἄρτι σε μᾶλλον Ἀχαιοὶ εἰσορόωσιν,
Ἦέ σ' ἀτιμάζουσι κατὰ μέγαρ', ὡς τοπάρος περ;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Αἲ γὰρ δὴ Εὔμαιε θεοὶ τισαίατο λώβην,
Ἣν οἵδ' ὑβρίζοντες, ἀεικέα μηχανόωνται
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ, οὐδ' αἰδοῦς μοῖραν ἔχουσιν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
γρ. τὰς μὲν κατέδησαι Καὶ *τὰς μὲν κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα κερτομίοισι,
Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις κατὰ δῶμα
Ἀνέρας αἰτίζων; ἀτὰρ οὐκ ἔξεισθα θύραζε;
Πάντως οὐκέτι νῶϊ διακρινέεσθαι ὀΐω
Πρὶν χειρῶν γεύσασθαι, ἐπεὶ σύ περ οὐ κατὰ κόσμον
Αἰτίζεις· εἰσὶν δὲ καὶ ἄλλαι δαῖτες Ἀχαιῶν.
Ὣς φάτο, τὸν δ' οὔ τι προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῖσι δ' ἐπὶ τρίτος ἦλθε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Βοῦν στεῖραν μνηστῆρσιν ἄγων καὶ πίονας αἶγας.
(Πορθμῆες δ' ἄρα τούς γε διήγαγον, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται)
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐρέεινε συβώτην ἄγχι παραστάς.

Sic dixit, Telemachus autem ex domo transiuit.
Lanceã habẽs, simul hunc canes pedib. veloces sequebã (tur,
Perrexit. a. ire in concionem ad fortes Achiuos.
Hæc autem rursus ancillis iussit diua mulierum
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Agite, partim quidem domum ornate festinantes.
Aspergiteq; in sedibus benefactis tapetis
Iacite purpureos, partim autem spongijs mensas
Omnes abstergite, purgate autem crateras
Et pocula rotundè facta, partim autem ad aquam
Ite ad fontem & portate citò euntes.
Non enim iam proci aberunt domo,
Sed valdè manè veniẽt, quoniam & omnib. dies fest°.
Sic dixit, hæ .a. igitur hãc valdè quidẽ audiuerũt &
Hæ quidẽ 20. iuerunt ad fontẽ nigrã aquis (obediuerũt
Aliquæ illic in domo scienter laborabant.
Intrò autem venerunt proci superbi: hi quidem postea
Benè & scienter scindebant ligna, aliæ autem mulieres
Venerunt à fonte: post autem ipsas venit subulcus
Tres porcos adducens, qui erant inter omnes optimi,
Et hos quidem sinit in septis benè pascere.
Ipse autẽ rursus Vlyssẽ alloquutus est suauibus (verbis.)
Hospes, nunquid igitur aliquid te magis Achiui inspi
An te inhonorant in ædibus sicut antea? (ciunt?
Hunc autem respondens, alloquutus est prudẽs Vlysses,
Vtinam enim iam Eumæe Dei puniant contumeliam
Quam hi iniurij indecenter operantur
Domo in aliena, neque pudoris partem. (i. tãtillũ) habẽt
Sic hi quidem talia mutuò loquebantur.
Propè autem ipsos venit Melanthius custos caprarum
Capras ducens, quæ omnes inter excellebant greges,
Prandiũ procis, duo autem simul sequebãtur pastores,
Et has quidem religauit sub porticu valdè sonanti.
Ipse autem rursus Vlyssem alloquutus est conuitijs,
Hospes adhuc & nunc hic tristitia afficis in domo
Viros petens? at non exibis foras
Omnino? non ante nos dijudicaturos puto,
Quàm manus nostras gustaueris, quoniã tu nõ decenter
Petis, sunt autem & alia conuiuia Achiuorum.
Sic dixit, hũc autẽ non aliquid alloc. est prudẽs Vlysses,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hos autẽ post tertius venit Philœtius princeps virorum
Bouem sterilem procis ducens, & pingues capras,
(Portitores autem igitur hos duxerunt, qui & alios
Homines mittunt qui ipsos accedit.)
Et hæc quidẽ igitur religauerunt sub porticu resonanti,
Ipse autem rursus interrogauit subulcum propè astãs,
Quis

Quis iam hic hospes nuper venit subulce
Nostram ad domum? ex quibus dicit esse
Viris? vbi ei genus & patria terra?
Infelix, certè similis est corpore regi imperanti.
Sed Dij submergunt multùm errantes homines,
Quando regibus nent ærumnam.
Dixit, & dextra ostendit manu astans,
Et ipsum vociferans verba velocia allocutus est:
Salue pater ô hospes, fiat tibi tamen in futurum
Opulentia. at quidem nunc malis teneris multis.
Iupiter pater nullus te Deorum perniciosior alius,
Non misereris viros postquam iam generasti ipse,
Misceri malo & doloribus tristibus.
Sudaui vt vidi, lacrymârunt verò mihi oculi
Recordanti Vlyssis, quoniam & illum puto
Tales vestes habentem inter homines errare,
Sicubi adhuc viuit, & videt lumen solis.
Si autem iam mortuus est, in inferni domibus,
Hei mihi posteà Vlysse strenuo, qui me in bobus
Misit adhuc paruulus, cũ esse Cephallenorũ in populo.
Nunc autem hæ quidem fiunt immensæ, neque aliter
Cuiquam accerserent boum genus latarum frontium.
Has autem alij me iubent ducere sibi ipsis
Edere, neque filium in ædibus curant,
Neque reuerentiam timent Deorũ: prompti sunt.n.iam
Facultates diuidere diu abeuntis regis.
At mihi hoc animus in pectoribus dilectis
Multùm voluit, valde quidem malum filio existente,
Aliorum populum venire euntem ipsis bobus
Viros in alienos, hoc autem peius hîc manentem
Bubus in alienis sedentem dolores pati,
Et iam diu alium superborum regum
Discessi fugiens, (quoniam non tolerabilia sunt.)
Sed adhuc hunc infelicem puto sicunde veniens
Virorum procorum vastitatem per ædes faceret.
Hunc.a. respondens allocutus est prudens Vlysses.
Bubulce, quoniã neq. malo neq. insipiẽti viro similis es,
Cognosco.a. ipse quòd tibi prudentia in mentes venit,
Ideò tibi dico, & in magnum iuramentum iuro.
Sciat nunc primùm Iupiter Deorũ, hospitalisq́; mensa,
Domusq́; Vlyssis strenui quam perueni,
Certè te hîc præsente venit domum Vlysses,
Tuis autem oculis videbis, si volueris,
Interfectos procos, qui hic dominantur.
Hunc autem rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiat Saturnius,
Cognosceres qualis mea potentia & manus sequerẽtur.
Sic similiter Eumæus supplicabat omnibus Dijs,
Redire Vlyssem multùm sapientem suam domum.

Τίς δὴ ὅδε ξεῖνος νέον εἰλήλουθε συβῶτα
Ἡμέτερον πρὸς δῶμα. τέων δ' ἐξ εὔχεται εἶναι
Ἀνδρῶν; ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα;
Δύσμορος, ἦ τε ἔοικε δέμας βασιλῆϊ ἄνακτι.
Ἀλλὰ θεοὶ δυόωσι πολυπλάγκτους ἀνθρώπους,
Ὁππότε* καὶ βασιλεῦσιν ἐπικλώσωνται ὀϊζύν. ἠ. κἀν
Ἦ, καὶ δεξιτερῇ δειδίσκετο χειρὶ παραστάς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, γένοιτό τοι* ἔς περ ὀπίσσω ἠ. ὥσπερ
Ὄλβος· ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολλοῖσιν.
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.
Οὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας, ἐπὴν δὴ γείνεαι αὐτὸς,
Μισγέμεναι κακότητι καὶ ἄλγεσι λευγαλέοισιν.
Ἴδιον ὡς ἐνόησα, δεδάκρυνται δέ μοι ὄσσε
Μνησαμένῳ Ὀδυσῆος· ἐπεὶ κἀκεῖνον ὀΐω
Τοιάδε λαίφε' ἔχοντα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Εἰ δ' ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν ἀΐδαο δόμοισιν,
Ὤ μοι ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ὅς μ' ἐπὶ βουσὶν
Εἷσ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα Κεφαλλήνων ἐνὶ δήμῳ·
Νῦν δ' αἱ μὲν γίνονται ἀθέσφατοι, οὐδέ κεν ἄλλως
Ἀνδρί γ'* ὑποσταχύοιτο βοῶν γένος εὐρυμετώπων· ἠ. ὑποσταχύοιτο
Τὰς δ' ἄλλοι με κέλονται ἀγινέμεναι σφίσιν αὐτοῖς
Ἔδμεναι· οὐδέ τι παιδὸς ἐνὶ μεγάροις ἀλέγουσιν,
Οὐδ' ὄπιδα τρομέουσι θεῶν. μεμάασι γὰρ ἤδη
Κτήματα δάσασθαι δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τόδε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Πόλλ' ἐπιδινεῖται· μάλα μὲν κακὸν, υἷος ἐόντος,
*Ἄλλων δῆμον ἱκέσθαι, ἰόντ' αὐτῇσι βόεσσιν ἠ. ἄλλοι
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· τὸ δὲ ῥίγιον, αὖθι μένοντα
Βουσὶν ἐπ' ἀλλοτρίῃσι καθήμενον ἄλγεα πάσχειν.
Καί κεν δὴ πάλαι ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην φεύγων (ἐπεὶ οὐκέτ' ἀνεκτὰ πέλονται)
Ἀλλ' ἔτι τὸν δύστηνον ὀΐομαι, εἴποθεν ἐλθὼν
Ἀνδρῶν μνηστήρων σκέδασιν κατὰ δώματα θείη.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς
Βουκόλ', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Γινώσκω δὲ καὶ αὐτὸς ὅ τοι πινυτὴ φρένας ἵκει,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω, καὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἱστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ἦ σέθεν ἐνθάδ' ἐόντος ἐλεύσεται οἴκαδ' Ὀδυσσεύς·
Σοῖσιν δ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπόψεαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Κτεινομένους μνηστῆρας οἳ ἐνθάδε κοιρανέουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τελέσειε Κρονίων·
Γνοίης οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται.
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύξατο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.

COMMENTARIVS.

ἄμμι τοῦ γε κακοῖς) Vide anteà lib.2.pag.17.

ἄγρει δ' αἱ μὲν δῶμα) Iubet Euryclea ædes ad procorum aduentum instrui & mundari: tum reliquus etiam apparatus prandij describitur, & collati cibi tum ab Eumæo, tum à Melanthio, & denique à Philætio: atque eorum colloquia cum Vlysse per occasionem.

οἱ μὲν ἔπειτα) Procorum αὐτοδιακονία: qua de re alibi iam dictum est.

αἱ γὰρ δὴ θεοί) Obliquè respondet interrogationi Eumæi: qui id solum quærebat, an in eo contumeliis afficiendo proci pergerent, an verò mutato animo aliqua eum beneuolentia prosequerentur. hoc est enim quod vocat Poeta εἰσορᾶν: illud verò ἀτιμάζειν. Vlysses verò pro responso subiicit votum suum de procis vlciscendis. Vnde tamen coniicere poterat Eumæus, affectum esse Vlyssem ex illorum nefanda proteruia. Et hac ratione, ni fallor, Vlysses Eumæo se insinuabat. cui postmodum se erat detecturus, vt sequenti libro videbimus.

αὖτις δ' αὖτ' Ὀδυσῆα) Proteruus & nequam iste Melanthius ab hesterna die ingenium illud insolens non mutauit: sed eum merita expectat pœna, inf.lib.22. Hîc porrò Vlyssis patientia in his contumeliis tolerandis notanda.

δύσμορος) Bona mens, bonus animus huius Philœtij obseruandus, qui longissimè à Melanthij illius petulantia dissidet. Statim

enim huius hospitis miseretur,& de eo augustius sentit,qui eum habitu corporis regio esse dicat. Atqui eum,qui esset eiusmodi,absurdum videbatur tam misero & miserabili in statu versari. Sed aliter sentit Philœtius,qui intelligit,ne regibus quidem ipsis calamitates à Deo immissas parcere:vt neque summis montium cacuminibus fulmina.

χαῖρε πάτερ] Primùm blande & humaniter hunc hospitem salutat,tum ei omnia precatur fausta,vt ex his malis,quib. nunc eum obrui conitcit, possit emergere. Hinc quasi commodam occasionem nactus, quia similem Vlyssis statum huic præsenti imaginatur, de eius infortunio grauiter apud Iouem conqueritur,siue adhuc in viuis degat,siue etiam iam è vita excesserit. Quem suum dolorem auget cõmemoratione & beneficij,ab illo in se collati,& quòd iam alienis dominis cogatur inseruire,dominis,inquam,qui filij illius,quem Vlysses hæredem bonorum suorum reliquit,curam nullo modo gerunt: qui nulla Numinis tanguntur reuerentia: qui denique ad ercifcundas Vlyssis opes iam iam se comparant. Quod ille sibi intolerabile futurum ait, & tamen miseri illius aduentum optat,vt his procis necem inferat,Quę omnia imminenti negotio accommodatè à Poeta concinnantur. Hunc porrò caprarium sequenti oratione,atque etiam Eumæum spe sui mirificè eriget & quodammodò confirmabit:cùm graui iuramento veritatem sui aduentus sancit & corroborat,& quasi digito ipsam demonstrat.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δ' ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ἤρτυον. αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀριστερὸς ἤλυθεν ὄρνις,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἔχε δὲ τρήρωνα πέλειαν,
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐχ ἡμῖν συνθεύσεται ἥδε γε βουλὴ,
Τηλεμάχοιο φόνος· ἀλλὰ μνησώμεθα δαιτός.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Ἐλθόντες δ' ἐς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
γρ. μεγάλας Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς *μεγάλους καὶ πίονας αἶγας,
Ἵρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην·
Σπλάγχνα δ' ἄρ' ὀπτήσαντες ἐνώμων· ἐν δ' ἄρα οἶνον
γρ. κιρνῶσιν πο. Κρητῆρσι *κερόωντο κύπελλα δὲ νεῖμε συβώτης.
Σῖτον δέ σφ' ἐπένειμε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Καλοῖς ἐν κανέοισιν. ἐῳνοχόει δὲ Μελανθεύς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Τηλέμαχος δ' Ὀδυσῆα καθίδρυε, κέρδεα νωμῶν,
Ἐντὸς ἐϋσταθέος μεγάρου, παρὰ λάϊνον οὐδόν·
Δίφρον ἀεικέλιον παραθεὶς, ὀλίγην τε τράπεζαν·
Πὰρ δ' ἐτίθει σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἐν δέπαϊ χρυσέῳ, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο μετ' ἀνδράσιν οἰνοποτάζων·
Κερτομίας δέ τοι αὐτὸς ἐγὼ καὶ χεῖρας ἀφέξω
Πάντων μνηστήρων ἐπεὶ οὔτοι δήμιός ἐστιν
Οἶκος ὅδ', ἀλλ' Ὀδυσῆος· ἐμοὶ δ' ἐκτήσατο κεῖνος.
Ὑμεῖς δὲ μνηστῆρες ἐπίσχετε θυμὸν ἐνιπῆς,
Καὶ χεῖρας, ἵνα μή τις ἔρις καὶ νεῖκος ὄρηται.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν,
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Καὶ χαλεπόν περ ἐόντα δεχώμεθα μῦθον Ἀχαιοὶ
Τηλεμάχου· μάλα δ' ἧμιν ἀπειλήσας ἀγορεύει.
Οὐ γὰρ Ζεὺς εἴασε Κρονίων· τῷ κέ μιν ἤδη
Παύσαμεν ἐν μεγάροισι, λιγύν περ ἐόντ' ἀγορητήν.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ θεῶν ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἦγον· τοὶ δ' ἀγέροντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἄλσος ὑπὸ σκιερὸν ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
γρ. οἳ ῥ' ἐπὶ νοντο Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ μοῖραν θέσαν *οἳ πονέοντο,
Ἴσην ὡς αὐτοί περ ἐλάγχανον. ὣς γὰρ ἀνώγει
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην Λαερτιάδην Ὀδυσῆα.
Ἦν δέ τις ἐν μνηστῆρσιν ἀνὴρ ἀθεμίστια εἰδὼς,

Sic hi quidem talia inter se confabulabantur.
Proci autem Telemacho interitumque mortémque
Parabant: at hæc his sinistra venit auis
Aquila aduolitans, tenebat autẽ timidam columbam.
His autem Amphinomus loquutus est,& dixit,
O amici non nobis perficietur hoc consilium,
Telemachi cædes,sed recordemur conuiuij.
Sic dixit Amphinomus,his autem placuit verbum,
Vbi verò venissent in domos Vlyssis diuini,
Pallia quidem deposuerunt in lecticisque sedilibúsque:
Hi autẽ sacrificabant oues magnas,& pingues capras,
Sacrificabant autem porcos,& bouem indomitam,
Viscera autem assantes distribuebant: in autem vinum
Pateris miscebant,pocula autem distribuebat subulcus
Panẽ autẽ ipsis distribuebat Philætius eximius virorũ
Pulchris in canistris,potũ ministrabat autẽ Melanthius
Hi autem in cibos paratos præiacentes manus mittebãt.
Telemachus autẽ Vlyssem sedere fecit astutias versans,
Intra benè ordinatam domũ,apud lapideũ pauimentũ
Sede in decenti apposita paruáque mensa.
Apud.a.posuit viscerum partes,infudit autem vinum
In poculo aureo,& ipsi verbum dixit,
Hic nunc sede cum viris vinum bibens,
Conuitia autem ipse ego & manus expellam
Omnium procorum quoniam non popularis est
Domus hæc,sed Vlyssis,mihi autem ædificauit ille.
Vos autem proci,continete animum conuitio,
Et manus,vt non aliqua lis & contentio oriatur.
Sic dixit,hi.a.igitur omnes mordicùs labra tenentes
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset:
His autẽ Antinous locutus est Eupithei filius,
Et molestum quanuis sit suscipiamus verbum Achiui
Telemachi: valdè autem nobis minatus loquatur.
Non enim Iupiter siuit Saturnius ideò ipsum iam
Compressissemus in ædibus, licet suauis sit concionator.
Sic dixit Antinous,hic autem non curauit verbum.
Præcones autem per ciuitatẽ deorũ sacram hecatombẽ
Duxerũt: ipsi autẽ cõgregati sunt capite comãtes Achiui
Nemore sub vmbroso longè iaculantis Apollinis.
Hi.a.postquã assauerunt carnes superiores,& traxerũt,
Partibus diuisis conuiuabantur gloriosum conuiuium.
Apud autem Vlyssẽ partem posuerunt qui ministrabãt,
Aequalem sicut ipsi sortiti sunt,sic enim iusserat
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Procos autem non omnino superbos siuit Minerua
Conuicio teneri tristi,vt adhuc magis
Intraret dolor in corde Laertiadem Vlyssem.
Erat autem quidam in procis vir iniusta sciens,
(Ctesip-

(Ctesipus autem nomen erat Samæ in domo habitans)
Qui iam possessionibus fretus patris sui,
Petebat Vlyssis diu profecti vxorem,
Qui tunc procos superbos allocutus est,
Audite me proci strenui vt quid dicam.
Partem quidem iam hospes habet diu sicut decet
Aequalem, non enim bonum (est) eludere neque iustũ
Hospites Telemachi quicũq. ad has domos peruenerit.
Sed agè ei & ego dabo hospitale donum, vt & ipse
Vel balneatori det munus, vel alicui alij
Famulorum, qui (sunt) in ædibus Vlyssis diuini.
Sic locutus, proiecit bouis pedem manu forti
Iacentẽ ex canistro captum, ipse.a. euitauit Vlysses,
Quietè declinato capite: subrisit autem animo
Sardaniũ valdè talẽ, hic bene ædificatũ percussit murũ.
Ctesippum autem Telemachus increpauit verbo,
Ctesippe, certè valde tibi hoc vtilius fuit animo.
Non percussisti hospitem: euitauit enim telum ipse.
Certè enim te medium percutiam lancea acuta,
Et tibi pro nuptijs pater sepulchrum faciet
Hic, ideò ne quis mihi indecentias in domo
Ostendat, iam enim intelligo & scio singula,
Bonáque & peiora, anteà autem infans eram.
Sed tamen hæc quidem & tolerauimus inspicientes.
Dum oues iacularentur & vinum epotaretur,
Et panis: difficile enim impedire vnum multos.
Sed agitè, non amplius mihi mala facite malè animo af(fecti.
Si iam me ipsum interficere prompti estis ære,
Et hoc vellem, & multò vtilius esset
Mori, quàm hæc semper indecentia opera videre.
Hospites pulsatos, famulásque mulieres
Eos qui violent indecenter in ædibus pulchris.
Sic dixit: hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
Tardè autẽ iam locutus est Damastorides Agelaus,
O amici, non tam quis ob dictum iustum
Contrarijs verbis incessens indignetur.
Neque amplius hospitem verberate, neque aliquẽ aliũ
Seruorum qui in domibus Vlyssis diuini.
Telemacho autem verbum ego & matri dicam
Mite, si ipsis corde placeat ambobus,
Quamdiu quidem nobis animus in pectoribus sperat
Redire Vlyssem perprudentem suam ad domum,
Tamdiu nulla inuidia maneréque erit, tenerique
Procos in domibus (quoniam hoc vtilius erit
Si redibit Vlysses, & postliminio venerit domum.)
Nũc.a. iã hoc manifestũ, quod nõ amplius reuersurus est
Sed agè tuæ hæc matri assidens narra.
Nubat quicunq. optimus vir, & plurima præbeat,
Vt tu quidem gaudens paterna omnia depascaris,
Edens & bibens, hæc alterius domum curet.
Hunc.a. Telemachus prudens cõtrà allocutus est,
Non per Iouem Agelae, & dolores patris mei,
Qui alicubi longè Ithaca vel mortuus est vel errat,
Non differam matris nuptias: sed iubebo
Nubere cuicunq. velit, at autem multa dona dent.
Vereor autem nolentem à domo amouere
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Sic dixit Telemachus: procis autem Pallas Minerua

(Κτήσιππος δ' ὄνομ' ἔσκε, Σάμῃ δ' ἐνὶ οἰκία* ναίεν)
Ὅς δή τοι κτεάτεσσι πεποιθὼς πατρὸς ἑοῖο,
Μνάσκετ' Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο δάμαρτα·
Ὅς ῥα τότε μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μετηύδα,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω·
Μοῖραν μὲν δὴ ξεῖνος ἔχει πάλαι, ὡς ἐπέοικεν,
Ἴσην· οὐ γὰρ καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἀλλ' ἄγε οἱ καὶ ἐγὼ δῶ ξείνιον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
Ἠὲ λοετροχόῳ δώῃ γέρας, ἠέ τῳ ἄλλῳ
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ὣς εἰπὼν ἔρριψε βοὸς πόδα χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐκ κανέοιο λαβών, ὁ δ' ἀλεύατ' Ὀδυσσεὺς,
Ἦκα παρακλίνας κεφαλήν· μείδησε δὲ θυμῷ
Σαρδάνιον* μάλα τοῖον. ὁ δ' εὔδμητον βάλε τοῖχον. ἢ μάλα
Κτήσιππον δ' ἄρα Τηλέμαχος ἠνίπαπε μύθῳ,
Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι τόδε κέρδιον ἔπλετο θυμῷ.
Οὐκ ἔβαλες τὸν ξεῖνον· ἀλεύατο γὰρ βέλος αὐτός.
Ἦ γάρ κέν σε μέσον βάλον ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Καί κέ τοι ἀντὶ γάμοιο πατὴρ τάφον ἀμφεπονεῖτο
Ἐνθάδε· τῷ μή τίς μοι ἀεικείας ἐνὶ οἴκῳ
Φαινέτω. ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια, πάρος δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ἀλλ' ἔμπης τάδε μὲν καὶ τέτλαμεν εἰσορόωντες,
Μήλων σφαζομένων, οἴνοιό τε πινομένοιο,
Καὶ σίτου· χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι μοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες·
Εἰ δ' ἤδη μ' αὐτὸν κτεῖναι μενεαίνετε χαλκῷ,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Τεθνάμεν, ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτ' ἔτι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τηλεμάχῳ δέ κε μῦθον ἐγὼ καὶ μητέρι φαίην
Ἤπιον, εἰ σφῶιν κραδίῃ ἅδοι ἀμφοτέροισιν.
Ὄφρα μὲν ὑμῖν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε,
Τόφρ' οὔτις νέμεσις μενέμεν τ' ἦν ἰσχέμεναί τε
Μνηστῆρας κατὰ δώματ' (ἐπεὶ τόδε κέρδιον ἦεν,
Εἰ νόστησ' Ὀδυσσεὺς καὶ ὑπότροπος ἵκετο δῶμα)
Νῦν δ' ἤδη τόδε δῆλον ὅτ' οὐκέτι νόστιμός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε σῇ τάδε μητρὶ παρεζόμενος κατάλεξον,
Γήμασθ' ὅστις ἄριστος ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσιν,
Ὄφρα σὺ μὲν χαίρων πατρώϊα πάντα νέμηαι,
Ἔσθων καὶ πίνων· ἡ δ' ἄλλου δῶμα* ἵκηται. ἢ κομίζῃ
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὰ Ζῆν' Ἀγέλαε καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο,
Ὅς που τῆλ' Ἰθάκης ἢ ἔφθιται ἢ ἀλάληται,
Οὔτι διατρίβω μητρὸς γάμον, ἀλλὰ κελεύω
Γήμασθ' ᾧ κ' ἐθέλῃ, ποτὶ δ' ἄσπετα δῶρα* δίδωσι. ἢ δίδωμι
Αἰδέομαι δ' ἀέκουσαν ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ. μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

Ἄσβεστον γέλων ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν·
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Ἆ δειλοὶ τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
Εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γοῦνα.
Οἰμωγὴ δὲ δέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Αἵματι δ' ἐρράδαται τοῖχοι καλαί τε μεσόδμαι.
Εἰδώλων δὲ πλέον πρόθυρον πλείη δὲ καὶ αὐλή,
γρ. ἠέλιος τι Ἱεμένων ἔρεβόσδε ὑπὸ ζόφον. *ἠέλιος δὲ
Οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ἀφραίνει ξεῖνος νέον ἄλλοθεν εἰληλουθώς.
Ἀλλά μιν αἶψα νέοι δόμου ἐκπέμψασθε θύραζε
Εἰς ἀγορὴν ἔρχεσθαι· ἐπεὶ τάδε νυκτὶ ἐΐσκει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Εὐρύμαχ' οὔ τι σ' ἄνωγα ἐμοὶ πομπῆας ὀπάζειν.
Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής·
Τοῖς ἔξειμι θύραζε, ἐπεὶ νοέω κακὸν ὔμμιν
Ἐρχόμενον, τό κεν οὔ τις ὑπεκφύγοι οὐδ' ἀλέαιτο
Μνηστήρων, οἳ δῶμα κατ' ἀντιθέου Ὀδυσῆος
Ἀνέρας ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανάασθε.
Ὣς εἰπὼν, ἐξῆλθε δόμων εὖ ναιεταόντων.
Ἵκετο δ' ἐς Πείραιον ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τηλέμαχον ἐρέθιζον, ἐπὶ ξείνοις γελόωντες.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τηλέμαχ', οὔ τις σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος.
Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον, οὐ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης.
Ἄλλος δ' αὖτέ τις οὗτος ἀνέστη μαντεύεσθαι.
γρ. εἰ δή πεπίθοιο Ἀλλ' *εἴ μοι πείθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη·
Τοὺς ξείνους ἐν νηῒ πολυκλήϊδι βαλόντες
Ἐς Σικελοὺς πέμψωμεν, ὅθεν κέ τοι ἄξιον ἄλφοι.
Ὣς ἔφασαν μνηστῆρες. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων·
Ἀλλ' ἀκέων πατέρα προσεδέρκετο, δέγμενος αἰεί
Ὁππότε δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει.
Ἡ δὲ κατάντησιν θεμένη περικαλλέα δίφρον
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀνδρῶν ἐν μεγάροισιν ἑκάστου μῦθον ἄκουε.
γρ. γελώοντες Δεῖπνον μὲν γὰρ τοί γε *γελοίωντες τετύκοντο
Ἡδύ τε καὶ μενοεικὲς, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἱέρευσαν·
Δόρπου δ' οὐκ ἄν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,
Οἷον δὴ τάχ' ἔμελλε θεὰ καὶ καρτερὸς ἀνὴρ
Θησέμεναι. πρότεροι γὰρ ἀεικέα μηχανόωντο.

Inextinguibilem risum mouit, errare fecit .a. mentem,
Hi autem iam maxillis ridebant alienis.
Cruentatas .a. carnes comedebant, oculi autem ipsorum
Lacrymis impleti erant, luctum .a. cogitabat animus.
His autem & loquutus est Theoclymenus,
Ah miseri quid malum hoc patimini? nocte .q. vestra
Cooperiuntur capitaq́, faciesq́, infráque genua.
Vlulatus autem increbuit, lacrymantur autem genæ.
Sanguine autem fluibiles parietes pulchræq́ mediæ.
Vmbris verò plenum vestibulum, plena verò & aula
Euntibus, Erebus autem sub tenebris. Sol autem
Ex cœlo periÿt, mala autem incessit caligo.
Sic dixit: hi autem omnes in ipso suauiter riserunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Desipit hospes nuper aliunde veniens.
Sed ipsum statim domo emittite foras
In forum ire: quoniam hæc nocti assimilat.
Huc .a. rursus alloquutus est Theoclymenus diuinus,
Eurymache non te iussi mihi comites dare.
Sunt mihi oculiq́, & aures & pedes ambo,
Et mens in pectoribus facta, neque indecens.
His exibo foràs, quoniam intelligo malum vobis
Imminens, quod nō aliquis subterfugiet, neque euitabit
Procorum, qui in domo diuini Vlyssis
Viros iniuriÿs afficientes iniusta operamini.
Sic loquutus, exiuit ædibus benè habitatis.
Iuit autem ad Piræum, qui ipsum promptus suscepit.
Proci autem igitur omnes inter se aspicientes
Telemachum irritabant supra hospites ridentes.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Telemache, non te peior hospitum exeptor alius.
Qualē quidē aliquē hunc habes famelicum erratorem
Panis & vini indigentem, neque operum
Scientem, neq. fortitudinis, sed vanæ pondus terræ.
Alius autem rursus aliquis hic surrexit diuinare:
Sed si iam persuadeberis, quod multo vtilius erit,
Hos hospites in naui multiiuga coniectos
In Siculos mittemus, vnde quidem promeritū inueniat.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit verba:
Sed tacitè patrem aspiciebat expectans semper
Quando iam procis impudentibus manus immittat
Hæc in contrarium posita perpulchra sede
Filia Icariÿ prudens Penelope,
Virorum in domibus vniuscuiusque verbum audiuit.
Prandium quidem enim ridentes parabant,
Suauitérque & placidè, postquā valdè multa comederāt:
Cœna autem non aliquo modo ingratior alia fieret,
Qualem iam citò cogitauit Dea & fortis vir
Ponere, priores enim indecentia operabantur.

COMMENTARIVS.

αὐτοὺς ὑφ' ἡμῖν) De huiusmodi auguriis aliàs in hoc poeta Dictum. Similia habet interdum Herodotus, & tam repentina. vt tam opportunum rerum concursum admirari possis, si credere fas est, quæcunque talia memorantur.

χλαῖναι) His similia anteà satis vidimus & exposuimus.

ἐντανῦθοῖ) Opportunè adhuc negotium dissimulat Telemachus, qui se huic hospiti ita benignum exhibet, vt non solùm victum ei suppeditet, sed & protecturum se eum aduersus omnes omnium iniurias polliceatur. Tum conuersus ad procos, iubet eos sibi ab hospite offendendo temperare. Vnde mirè iam excreuisse in eo audaciam viderunt proci: at ille huius audaciæ præsidium nouerat.

Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ) Hic dies festus, Apollinique consecratus: vnde anteà dicebat Euryclea, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή. Vbi Didymus, ταύτην, inquit, τὴν ἡμέραν ἑορτὴν καὶ νεομηνίαν παρατίθεται Ἀπόλλωνος ἱεράν. ἵνα τῶν ἀνδρῶν περὶ τὴν ἑορτὴν καταγινομένων εὐκαιρίαν ἔχῃ τὸ ἐπιτίθεσθαι μνηστῆρσι. Et paulò pòst ad vocem ἑορτή: τὴν νεομηνίαν, inquit, πάντων τῶν θεῶν νομίζουσιν εἶναι. ταύτην δὲ οἱ πρόγονοι τοῖς θεοῖς ἀνέθεσαν. διὰ τὸ πρώτην αὐτὴν εἶναι τοῦ μηνός. πάσας τε τὰς ἀρχὰς προσῆψαι αὐτοῖς ὀρθῶς ποιοῦντες. τοὺς δὲ ἁπάντων ἀρχοντας τοὺς ὁμοίως χρὴ γεραί-

γεραίρειν. καὶ τὴν σίτων τὰς ἀπαρχὰς πᾶσι τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν, τῷ δ᾽ Ἀπόλλωνι τοῦτον ἐπὶ νομίζειν τὴν ἡμέραν εἰκότως τὸ πρῶτον φῶς τῷ αἰτιωτάτῳ τῶν πυρῶν, ἐκάλουν τε αὐτὸν καὶ πομπαῖον. Historiam traxit ex Philochoro.

μνηστῆρες) Hac de re vidimus sup. lib. 18. & causam illius reddidimus.

μοῖραν) Tota hæc oratio Ctesippi plena est virulento sarcasmo: initiò enim prætexit beneuolentiam hospitalem, quam huic hospiti sit exhibiturus, cùm tamen eum feriendi pede illo bouino animum haberet.

Σαρδάνιον) Eustathius monet, eum risum Sardonium ridere, qui diductis modò labris rideat: cæterùm intus aut ira, aut molestia discruciatus. Veteres enim risum Sardonium vocasse, quoties aliquis non solùm despectim ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo ferè rident, qui perniciem alicui destinant: quemadmodum Vlysses mox sublaturus è medio procos, idque iam tum in animo statuens, risum quendam risit subamarulentum. Quod etiam in suas Chiliadas retulit Erasmus. Vide eum Chil. 3. cent. 5. prou. 1. vbi copiosè de hoc risu.

Κτήσιππ᾽ ἦ μάλα τοι) Obiurgat Ctesippum Telemachus, idque satis acerbè cùm etiam ei mortem se inflicturum minitatur. Tum grauiùs insurgens iubet procos omnes deinceps ab his iniuriis abstinere, siquidem nō sit eis amplius cū puero negotium: sed cum eo, qui mente & iudicio sit præditus. Tandem desperatus, si idcirco excanduerint, quòd iam ita eum comparatum & affectum videant, testatur malle se earum manu interire quàm his contumeliis viuus amplius affici. Quæ vox Telemachi eorum furores mirificè compressit, ipso etiam Agelao proco autore, qui consilium de nuptiis proponet statim in sequenti oratione, cui etiam Telemachus, & tandem ipsa Penelope assentientur.

οἱ δ᾽ ἤδη γναθμοῖσι) Alienis malis vel maxillis ridere, elegans prouerbium in eos, qui non ex animo rident: quo vsus est etiam Horatius Serm. lib. 2. satyr. 3. *Cùm rapiet in ius malis ridentem alienis.*

Et apud Valerium: *Errantésque genæ atque alieno gaudia vultu.*

Vide Cognatum Adag. cent. 13. prou. 1216. & Erasmum in prouer. Aiacis risus: & Sardonius risus. Quod autem dicit, hos procos luctum cogitare, id tribuo ipsi animo, qui ea lubenter præsagire apud se solet, quæ homini euentura sunt, non quidem vera, & quam exprimere possis imaginatione: sed aliqua tamen, vt inde facilè diuinitatem illius deprehendas.

ἆ δειλοί τι κακὸν) Insignes calamitates, vt aliàs quoque nos monuisse memini, solent dira quædam portenta præcedere, vt hoc loco fingit poeta procis accidisse: quāquam ea ipsi non viderint, qui putā Theoclymenum eos hac de re monentem risu & ludibrio exceperint. Omnia autem funesta eis portendebat nox illa, qua prorsus tegebantur: vlulatus qui increbuerat, lacrymæ ab ipsis non sentientibus manantes, sanguis in parietibus, vmbrarum in his ædibus frequētia: tenebricosus erebus: sol denique ipse obscuratus. Hæc Theoclymenus procis indicat: quæ mirum est ab ipsis non animaduersa. Nam si vidissent, proculdubiò terror quidam eos inuasisset, non secus atque paulò antè ex augurio aquilæ à consilio illo Telemachi interficiendi abstinuerunt. Solum ergo Theoclymenum inducit Poeta ὡς μάντιν ἐνθουσιῶντα καὶ κάτοχον Ἀπόλλωνι θεοφορήτως ταῦτα προβλέποντα. καὶ οὕτω προλέγειν ὡς τῷ οἴκῳ ἐμφανταζόμενα, τὰ μικρὸν ὕστερον ἀποσυμβησόμενα, vt ait Eustathius. Talia autem portenta reperiuntur in omnibus fermè historiis, & nostra Gallia antè aliquot annos non minora vidit. Hæc autem quid significent, mox procis expressè indicabit.

Τηλέμαχ᾽ οὔ τις σεῖο) Hoc est adhuc quod anteà dicebat Poeta, nolle Mineruam vt proci à contumeliis & proteruia solita sibi temperarent. Quocunque enim modo possunt, conantur Telemacho insultare, & nunc nouissimè vbi eum procorum aliquis ludit & vellicat ob hunc hospitem quem prætextu hospitalitatis initiò ostentato ad Siculos vult amandari, quorum regionem habebant olim pro remotissima, & quasi ignota: qua de re aliàs dicendum erit.

ὅθεν κέ τοι ἄξιον) Intelligit diuendi posse apud Siculos hunc hospitem pro seruo, siue quòd Siculi seruos etiam mercari essent soliti, siue quòd ipsi essent ἀνδραποδισταί.

δεῖπνον) Poetę est παραναφώνησις: qua monet licet ridentes proci quietè & placidè prandium sumant, at illos cœnam omnium infelicissimam sortituros, propter mortem quam eis Vlysses cum Minerua & Telemacho machinatur.

Finis libri vigesimi.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI primi Odysseæ.

PENELOPE ei qui tetendisset arcum, pollicetur sui ipsius nuptias. Vlysses autem Eumæo, & Philœtio datis de ianuarum custodia mandatis, ipse dimisit sagittam per annulos, nec vllus alius arcum tendere potuit.

Alind.

Φ, autem arcuum proponit certamen Penelope.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ τῷ τείνοντι τὸ τόξον ὁμολογεῖ τὸν αὐτῆς γάμον. Ὀδυσσεὺς δὲ Εὐμαίῳ, καὶ Φιλοιτίῳ ἐντειλάμενος περὶ τῆς τῶν θυρῶν ἀσφαλείας, αὐτὸς ἀφίησι τὸ βέλος διὰ τῶν πελεκέων, ἄλλου τείναι τὸ τόξον μὴ δυνηθέντος.

Ἄλλη.

Φῖ δὲ βιὸν προτίθησιν ἄεθλον Πηνελόπεια.

IPSI autē in mentibus posuit Dea
cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ
Arcum procis ponere albúmque
ferrum, (dis principium.
In domib. Vlyßis certamimina, & cæ
Scalam autem altam ascendit sui cubiculi
Accepit autem clauem benè flexam manu forti
Pulchram, æream, manubrium autem eboris inerat.
Perrexit autē ire ad thalamum cum ancillis mulierib.
Vltimum, illic autem ei thesauri iacebant regis,
Aesq; aurumq; multi laborisq; ferrum.
Ibi autem arcus iacebat reflexus & pharetra
Sagittifera, multæ autem inerant suspiriosæ sagittæ,
Dona, quæ ei hospes Lacedæmone dedit obuians
Iphitus Eurythides similis immortalibus.
Hi autem in Messena obuiauerunt ad inuicem,

Τῇ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ
γλαυκῶπις Ἀθήνη (πείῃ,
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελο-
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν
τε σίδηρον (φόνου ἀρχήν.
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος, ἀέθλια, καὶ
Κλίμακα δ᾽ ὑψηλὴν προσεβήσατο οἷο δόμοιο·
Εἵλετο δὲ κληῗδ᾽ εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ
Καλήν, *χαλκείην, κώπη δ᾽ ἐλέφαντος ἐπῆεν·
Βῆ δ᾽ ἴμεναι θάλαμόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἔσχατον. *ἔνθα δέ οἱ κειμήλια κεῖτο ἄνακτος, γρ. χρυσέ-ιω.
Χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος.
Ἔνθα δὲ τόξον ἔκειτο παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρη
Ἰοδόκος, πολλοὶ δ᾽ ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί·
Δῶρα τά οἱ ξεῖνος Λακεδαίμονι δῶκε τυχήσας
Ἴφιτος Εὐρυτίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισι.
Τὼ δ᾽ ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοιιν,

Οἴκῳ ἐν Ὀρτιλόχοιο δαΐφρονος· ἤτοι Ὀδυσσεὺς
γρ. ὄφειλε. Ἦλθε μετὰ χρεῖος, τό ῥά οἱ πᾶς δῆμος* ὄφελλε.
Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσήνιοι ἄνδρες ἄειραν
Νηυσὶ πολυκλήϊσι τριηκόσι', ἠδὲ νομῆας.
Τῶν ἕνεκ' ἐξεσίην πολλὴν ὁδὸν ἦλθεν Ὀδυσσεὺς
Παιδνὸς ἐών· πρὸ γὰρ ἧκε πατὴρ ἄλλοι τε γέροντες.
Ἴφιτος αὖθ' ἵππους διζήμενος, αἵ οἱ ὄλοντο,
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοί,
Αἳ δή οἱ καὶ ἔπειτα φόνος καὶ μοῖρα γένοντο,
Ἐπειδὴ Διὸς υἱὸν ἀφίκετο καρτερόθυμον
Φῶθ' Ἡρακλῆα, μεγάλων ἐπιίστορα ἔργων,
Ὅς μιν ξεῖνον ἐόντα κατέκτανεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Σχέτλιος, οὐδὲ θεῶν ὄπιν ᾐδέσατ', οὐδὲ τράπεζαν
γρ. Τὴν ἥν οἱ *Τὴν δή οἱ παρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε καὶ αὐτόν·
Ἵππους δ' αὐτὸς ἔχε κρατερώνυχας ἐν μεγάροισι.
Τὰς ἐρέων Ὀδυσῆϊ συνήντετο· δῶκε δὲ τόξον,
γρ. παιδὸς Τὸ πρὶν μέν ῥ' ἐφόρει μέγας Εὔρυτος, αὐτὰρ ὁ* παιδὶ
Κάλλιπ' ἀποθνήσκων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν.
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ξίφος ὀξὺ καὶ ἄλκιμον ἔγχος ἔδωκεν,
Ἀρχὴν ξεινοσύνης προσκηδέος. οὐδὲ τραπέζῃ
γρ. ἀλλήλω. Γνώτην *ἀλλήλων. πρὶν γὰρ Διὸς υἱὸς ἔπεφνεν
Ἴφιτον Εὐρυτίδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὅς οἱ τόξον ἔδωκε. τὸ δ' οὔποτε δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἐρχόμενος πόλεμόνδε μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἥρειτ', ἀλλ' αὐτοῦ μνῆμα ξείνοιο φίλοιο
Κέσκετ' ἐνὶ μεγάροισι· φόρει δέ μιν ἧς ἐπὶ γαίης.
Ἡ δ' ὅτε δὴ θάλαμον τὸν ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Οὐδόν τε δρύϊνον προσεβήσατο, τόν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ σταθμὴν ἴθυνεν,
Ἐν δὲ σταθμοὺς ἄρσε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς·
γρ. κορώνης Αὐτίκ' ἄρ' ἥ γ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε* κορώνη,
Ἐν δὲ κληῗδ' ἧκε, θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
Ἄντα τιτυσκομένη· τὰ δ' ἀνέβραχεν ἠΰτε ταῦρος
Βοσκόμενος λειμῶνι· τόσ' ἔβραχε καλὰ θύρετρα
Πληγέντα κληῗδι, πετάσθησαν δέ οἱ ὦκα.
Ἡ δ' ἄρ' ἐφ' ὑψηλῆς σανίδος βῆ, ἔνθα δὲ χηλοὶ
Ἕστασαν· ἐν δ' ἄρα τῇσι θυώδεα εἵματα κεῖτο.
Ἔνθεν ὀρεξαμένη ἀπὸ πασσάλου αἴνυτο τόξον
Αὐτῷ γωρυτῷ, ὅς οἱ περίκειτο φαεινός.
γρ. καταῦθι Ἑζομένη δὲ* κατ' αὖθι φίλοις ἐπὶ γούνασι θεῖσα,
Κλαῖε μάλα λιγέως· ἐκ δ' ᾕρεε τόξον ἄνακτος.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μέγαρόνδε μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Τόξον ἔχουσ' ἐν χειρὶ παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον· πολλοὶ δ' ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί.
Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' ἀμφίπολοι φέρον ὄγκιον, ἔνθα σίδηρος
Κεῖτο πολὺς καὶ χαλκός, ἀέθλια τοῖο ἄνακτος.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρσι μετηύδα, καὶ φάτο μῦθον,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, οἳ τόδε δῶμα
Ἐχράετ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ἐμμενὲς αἰεὶ
Ἀνδρὸς ἀποιχομένοιο πολὺν χρόνον, οὐδέ τιν' ἄλλην
Μύθου ποιήσασθαι ἐπισχεσίην ἐδύνασθε,
Ἀλλ' ἐμὲ ἱέμενοι γῆμαι θέσθαι τε γυναῖκα.
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον.

Domo in Ortilochi bellicosi, certè Vlysses
Iuit ad debitum, quod ei omnis populus debebat.
Oues enim ex Ithaca Messenij viri extulerant
Nauibus multijugis trecentas, & pastores.
Horum gratia legationem multam viam venit Vlysses
Adolescens cùm esset: præmisit enim pater aliíq; senes.
Iphitus rursus equas quærens, quæ ei perditæ erant
Duodecim fœminæ, post autem mulæ patientes operum.
Quæ iam ei & postea cædes & parca factæ sunt.
Postquam iam Iouis filium peruenit magnanimum
Virum Herculem magnorum scientem operum,
Qui ipsum hospes cùm esset interfecit propè domum.
Miser, neque deorum vocem neque mensam
Illam quam ei apposuit, postea autem accidit & ipsum.
Equas autem ipse tenuit fortes vnguibus in ædibus,
Quas quærens Vlyssi obuius fuit, dedit autem arcum,
Quem antea quidem portabat magnus Eurytus, at hic (filio
Reliquit moriens in ædibus altis.
Huic Vlysses ensem acutum, & fortem lanceam dedit.
Principium hospitalitatis dolorosæ, neque in mensa
Cogniti sunt inter se, antè enim Iouis filius interfecit
Iphitum Eurytidem similem immortalibus,
Qui ei arcum dedit, hunc.a. nunquã diuinus Vlysses
Proficiscens ad bellum nigris in nauibus
Portauit, sed ipsius memoria hospitis dilecti
Iacebat in ædibus, portabat autem sua in terra.
Hæc.a. quando iã thalamũ hũc peruenit diuina mulierũ
Pauimentúmq; quernũ ascendit, quod quondam faber
Poliuit scienter, & ad perpendiculum direxit,
Ibidem.a. limina aptauit, ianuas autẽ imposuit splẽdidas
Statim hæc lorum velociter absoluit annuli,
In autem clauem immisit, ianuarum autẽ abscidit lora
E regione intendens: hæ.a. resonauerunt velut taurus
Pascens prato, tantum sonauerunt pulchræ portæ
Percussæ claui, apertæ sunt autem ei citò.
Hæc autem in alta tabulata iuit, illic autem capsæ
Stabant, in quidem his odoriferæ vestes iacebant.
Hinc extensa à clauo accepit arcum
Cum ipsa pharetra, quæ ei adiacebat lucida.
Sedens autem illic dilectis in genibus ponens.
Flebat valdè stridulè, excepit autem arcum regis.
Hæc.a. postquam igitur satiata est multarũ lacrymarũ lu (ctu,
Perrexit autem ire domum ad procos superbos
Arcum tenens in manus reflexum & pharetram
Sagittiferam, multæ autem inerãt suspiriosæ sagittæ:
Hac autem cum ancillis portabant arcam, vbi ferrum
Iacebat multum & æs, certamina regis.
Hæc autem quãdo iam procos peruenit diuina mulierũ,
Stetit apud limen domus benefactæ,
Contra genas tenens tenues vittas:
Ancilla autem ei vtrinque astitit.
Statim autem procis loquuta est, & dixit verbum,
Audite proci superbi, qui hac domo
Infesti ingruitis ad comedẽdũ & bibẽdum assiduè sẽper
Viro abeunte multo tempore, neque aliquam aliam
Verbi facere continentiam potuistis,
Sed me cupientes ducere & ponere vxorem.
Sed agite proci, quoniam hoc apparet certamen.

Ponam enim magnum arcum Vlyſsis diuini:
Quicunque autem facillimè extendet arcũ in manibus,
Et perſagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc ſimul ſequar vbi me ſubduxero ab hac domo,
Quam iuuenis coluit, pulchra, plena facultatum,
Cuius aliquando (me) recordaturam puto etiã in ſomnio:

Θήσω γὰρ μέγα τόξον Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ὃς δέ κε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἑσποίμην, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα
Κουρίδιον, μάλα καλὸν, ἐνίπλειον βιότοιο,
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀΐομαι ἔν περ ὀνείρῳ.

COMMENTARIVS.

τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσί) Libro ſuperiore Homerus hoc conſilium nudè Penelopæ tribuebat, nulla Mineruæ facta mentione. At ſanè ibi Penelopen induxit loquentem, quæ licet hoc in animo haberet, tamen intelligere non potuit, an hoc ſibi à Minerua eſſet iniectum, atq; illius tacito impulſu hoc verſaret. Nunc verò Poeta id agnoſcens, explicat, ne quid ſine Numinis auſpicio & voluntate hac in re fieri imaginemur.

καὶ φόνου ἀρχήν) Non fuit quidem hic finis aut inſtitutum Penelopæ, ſed à Poeta προαναφωνητικῶς dicitur.

ἔνθα δὲ τόξον) Fuſiùs explicat Poeta, qualis fuerit hic arcus, & qua ratione in poteſtatem Vlyſſis venerit. Res ita ſe habet. Meſſenij agrum Ithacenſem populati (latrocinia enim fuiſſe tunc illic frequentia conſtat ex Thucyd. 1.) multas illinc oues cum paſtoribus abſtulerunt. Itaque tum à Laerte tum à ſenioribus (hoc eſt communi omnium Ithacenſium conſilio, aut eorum ſaltem, qui negotia illic adminiſtrabant: quos hodie Conſiliarios vocamus, Lacedæmones γέροντας, & Romani Senatores) ablegatur Vlyſſes ad Meſſenios, vt prædam illam ab eis repeteret. Eò cùm veniſſet, factus eſt ei obuiam Iphytus, cum quo amicitiam contraxit, & ab eo hunc arcum dono accepit. Per occaſionem autem docet etiam Poeta, quæ cauſa eſſet, cur Iphytus ille errabundus eſſet in Meſſenia. Amiſerat enim ſiue latrocinio, ſiue alia quacunque ratione 12. equas & mulas, quas hinc inde conquirens vagabatur: qui cùm in Herculem incidiſſet, ab eo perfidè eſt interemptus. Cauſam refert Didymus, quod cùm Hercules certamen ſibi propoſitum confeciſſet, Iolem ei recuſaſſent Eurytus & filius Iphytus. Addit, ob eam perfidiam Omphalæ reginæ ſeruiuiſſe Herculem.

αἳ δή οἱ) Familiare eſt Homero, cauſas euentuum proximas aſſignare, proximas, inquam, tempore: licet reuera tales non ſint: vt hoc loco equæ iſtæ, quas quærebat Iphytus, quomodo illi mortem conciliârunt? Nempe per occaſionem. nam aliam habuit cauſam Hercules, cur eum interficeret, vt ex præcedenti annotatione conſtat: quanquam ſcribat Homerus habuiſſe has equas Herculem ab Autolyco, qui eas erat ſuffuratus, vt ait Euſtathius. Quod etiam credo, re penitiùs inſpecta, mouiſſe magis Herculem, vt eum de medio tolleret, ne Iphytus reſciſceret eas equas penes eum eſſe. Sed & prima illa cauſa præcipua videtur cenſenda.

κέκλυτε) Anteà lib. 1. pag. 7. ex Athenæo monebamus procos calculis ſolitos inter ſe diiudicare, quis eorum Penelopen in vxorem eſſet ducturus, ac Eurymachum ea ſorte iam ſpem ſibi ſummam harum nuptiarum feciſſe. Quin & ipſa Minerua Telemacho anteà in ſomniis dicebat, Eurymachum illis eſſe potituram. Vnde mirum videri poſſit, cur iam res in dubium à Penelope reuocetur. Reſpondeo, illam calculorum ſortem inſcia illa & quaſi non probante factam, ſi facta eſt: nam eam Homerus non videtur agnoſcere. Deinde hoc fuit Mineruæ conſilium, vt hac ratione Vlyſſis inſtituto feneſtra aperiretur commodior.

Sic dixit, & Eumæum iuſsit ſubulcum
Arcum procis ponere, albumq́; ferrum.
Lacrymans autem Eumæus ſuſcepit & depoſuit,
Fleuit autẽ bubulcus ſeorſim, poſtquã vidit arcũ regis.
Antinous .a. increpauit, verbũq; dixit, denominauitq́;,
Stulti ruſtici quotidiana cogitantes,
Ah miſeri cur lacrymas defunditis & mulieri
Animum in pectoribus mouetis? cui aliter
Iacet in doloribus animus, poſtquã dilectũ perdidit maritum.
Sed tacitè comedite ſedentes, vel foras
Flete egreſsi, hîc arcubus relictis
Procis certamen difficile: non enim puto
Facilè hunc arcum politum tendi.
Non enim aliquis adeſt talis vir in his omnibus,
Qualis Vlyſſes fuit, ego autem ipſum ipſe vidi,
(Etenim memor ſum) puer autem infans eram.
Sic dixit, huic autem igitur anim⁹ in pectorib. ſperabat
Arcum tendere, perſagittareque ferrum.
Certè ſagittam primus guſtare cogitabat
Ex manibus Vlyſsis ſtrenui, quem tunc inhonorabat
Sedens in domo, quoniam mouebat omnes ſocios.
His autem & dixit ſacra vis Telemachi,
O amici, certè valdè me Iup. dementẽ fecit Saturnius.
Mater quidem mihi dicit dilecta prudens quamuis ſit.
Alium ſimul ſequi, relicta hac domo.
At ego rideo & delector inſano animo.
Sed agite proci, quoniam hoc apparuit certamen,
Qualis nunc non eſt mulier in Achaica terra,
Neque Pyli ſacræ, neque Argi, neque Mycenæ,
Neque ipſius Ithacæ, neque Epyri nigræ.
Et autẽ ipſi hoc ſcitis, quid opus habeam matris laude?
Sed agite, non excuſationib. (rem) trahite, neque arcus
Diu adducimini tenſione, vt videamus (qui ſitis)

Ὣς φάτο· καί ῥ' Εὔμαιον ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον.
Δακρύσας δ' Εὔμαιος ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν.
Κλαῖε δὲ βουκόλος ἄλλοθ', ἐπεὶ ἴδε τόξον ἄνακτος.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Νήπιοι ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες,
Ἆ δειλὼ, τί νυ δάκρυ κατείβετον, ἠδὲ γυναικὶ
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὀρίνετον; ᾗ τε καὶ ἄλλως
Κεῖται ἐν ἄλγεσι θυμὸς, ἐπεὶ φίλον ὤλεσ' ἀκοίτην:
Ἀλλ' ἀκέων δαίνυσθε καθήμενοι, ἠὲ θύραζε
Κλαίετον ἐξελθόντε, κατ' αὐτόθι τόξα λιπόντε,
Μνηστήρεσσιν ἄεθλον ἀάατον· οὐ γὰρ ὀΐω
Ῥηϊδίως τόδε τόξον ἐΰξοον ἐντανύεσθαι.
Οὐ γάρ τις μέτα τοῖος ἀνὴρ ἐν τοῖσδεσι πᾶσιν
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἐγὼ δέ μιν αὐτὸς ὄπωπα·
(Καὶ γὰρ μνήμων εἰμὶ) πάϊς δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ὣς φάτο, τῷ δ' ἄρα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
*Νευρὴν ἐντανύσειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου. — γρ. Νευρήν. εἰτ.
Ἤ τοι ὀϊστοῦ γε πρῶτος γεύσεσθαι ἔμελλεν
Ἐκ χειρῶν Ὀδυσῆος ἀμύμονος, *ὃν ποτ' ἀτίμα — γρ. ὃν τότ'
Ἥμενος ἐν *μεγάρῳ, ἐπὶ δ' ὤρνυε πάντας ἑταίρους. — γρ. μεγάροις
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα με Ζεὺς ἄφρονα θῆκε Κρονίων.
Μήτηρ μέν μοι φησὶ φίλη, πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἄλλῳ ἅμ' ἕψεσθαι, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα·
Αὐτὰρ ἐγὼ γελόω καὶ τέρπομαι ἄφρονι θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον,
Οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαιΐδα γαῖαν,
Οὔτε Πύλου ἱερῆς, οὔτ' Ἄργεος, οὔτε Μυκήνης,
Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης, οὔτ' Ἠπείροιο μελαίνης.
Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε γ' ἴστε· τί με χρὴ μητέρος αἴνου;
Ἀλλ' ἄγε μὴ μυνῇσι παρέλκετε, *μηδ' ἔτι τόξου — γρ. μηδέ τι
Δηρὸν ἀποτρωπᾶσθε τανυστύος, ὄφρα ἴδωμεν.

Καὶ δέ κεν αὐτὸς ἐγὼ τοῦ τόξου πειρησαίμην·
Εἰ δέ κεν ἐντανύσω, διοϊστεύσω τε σιδήρου,
γρ. οὔ αἴ μοι ἀχνυμένη *Οὔ κέ μοι ἀχνυμένῳ τάδε δώματα πότνια μήτηρ
Λείποι ἅμ' ἄλλῳ ἰοῦσ', ὅτ' ἐγὼ κατόπισθε λιποίμην,
Οἷός τ' ἤδη πατρὸς ἀέθλια καλ' ἀνελέσθαι.
Ἦ, καὶ ἀπ' ὤμοιϊν χλαῖναν θέτο φοινικόεσσαν,
Ὀρθὸς ἀναΐξας, ἀπὸ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμων.
Πρῶτον μὲν πελέκεας στῆσεν, διὰ τάφρον ὀρύξας
Πᾶσι μίαν μακρήν, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν·
Ἀμφὶ δὲ γαῖαν ἔναξε. τάφος δ' ἕλε πάντας ἰδόντας
Ὡς εὐκόσμως στῆσε. πάρος δ' οὐ πώποτ' ὀπώπει.
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, καὶ τόξου πειρήτιζεν.
Τρὶς μέν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,
Τρὶς δὲ μεθῆκε βίης, ἐπιελπόμενος τό γε θυμῷ,
γρ. νευρὴν τ' ἀν. Νευρὴν ἐντανύειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου.
Καί νύ κε δή ῥ' ἐτάνυσσε βίῃ τὸ τέταρτον ἀνέλκων,
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς ἀνένευε, καὶ ἔσχεθεν ἱέμενόν περ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
γρ. ἦ Ὢ πόποι,* ἦ καὶ ἔπειτα κακός τ' ἔσομαι καὶ ἄκικυς,
Ἠὲ νεώτερός εἰμι, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
γρ. ἀπαμύνασθαι. Ἄνδρ'* ἀπαμυνέσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
γρ. πολὺ φέρτεροι. Ἀλλ' ἄγεθ', οἵπερ ἐμεῖο βίῃ* προφερέστεροί ἐστε,
Τόξου πειρήσασθε, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς εἰπών, τόξον μὲν ἀπὸ ἕο θῆκε χαμᾶζε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν·
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
γρ. ἐπὶ δέξια Ὄρνυσθ' ἑξείης * ἐπιδέξια πάντες ἑταῖροι,
Ἀρξάμενοι τοῦ χώρου ὅθεν τέ περ οἰνοχοεύει.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Λειώδης δὲ πρῶτος ἀνίστατο Οἴνοπος υἱός,
Ὅ σφι θυοσκόος ἔσκε, παρὰ κρητῆρα δὲ καλὸν
Ἷζε μυχοίτατος αἰεί· ἀτασθαλίαι δέ οἱ οἴῳ
Ἐχθραὶ ἔσαν, πᾶσι δὲ νεμέσσα μνηστήρεσσιν.
Ὅς ῥα τότε πρῶτος τόξον λάβε καὶ βέλος ὠκύ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, καὶ τόξου πειρήτιζεν.
Οὐδέ μιν ἐντάνυσε· πρὶν γὰρ κάμε χεῖρας ἀνέλκων,
Ἀτρίπτους, ἁπαλάς· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω· λαβέτω δὲ καὶ ἄλλος.
Πολλοὺς γὰρ τόδε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς. ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Τεθνάμεν, ἢ ζώοντας ἁμαρτεῖν οὗθ' ἕνεκ' αἰεὶ
Ἐνθάδ' ὁμιλέομεν ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα.
Νῦν μέν τις καὶ ἔλπετ' ἐνὶ φρεσίν, ἠδὲ μενοινᾷ
Γῆμαι Πηνελόπειαν Ὀδυσσῆος παράκοιτιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν τόξου πειρήσεται, ἠδ' ἴδηται,
Ἄλλην δή τιν' ἔπειτα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων
Μνάσθω ἐέδνοισιν διζήμενος· ἡ δέ κ' ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κε πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕο τόξον ἔθηκε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν,
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Λειῶδες, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε; νεμεσσῶμαι δέ τ' ἀκούων,
Εἰ δὴ τοῦτό γε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει

Ipse verò ego hunc arcum experiar,
Si autem tendam persagittabóque ferrum.
Non mihi dolenti has domos veneranda mater
Linquet cum alio profectus, quod ego retro relictus sum,
Solus iam patris certamina pulchra accipere.
Dixit, & ab humeris pallium posuit purpureum,
Rectus experrectus: ensem.v.acutũ apposuit humeris.
Prius quidem annulos statuit vallo perfosso
Omnibus vno longo, & ad lineam direxit,
Circũ .a. terram induxit, stupor.a.cepit omnes vidẽtes
Sic benè ornatè statuit, antea autem nunquam vidit.
Stetit.a.in pauimentum iens & arcum tentauit.
Ter quidem ipsum appropinquauit trahere promptus.
Ter autem dimisit potentijs inspirans hoc animo
Neruum tendere, persagittaréque ferrum.
Et iam tetendisset vi quartum attrahens,
Sed Vlysses annuit, & tenuit cupientem.
His autem rursus locutus est magna vis Telemachi,
O amici vel & posteà malúsque ero & impotens,
Vel iunior sum, & nondum manibus confisus sum
Virum expellere, quando aliquis prior molestus sit.
Sed agite, qui me vi multò potentiores estis
Arcum tentate, & perficiamus certamen.
Sic locutus, arcum quidem à se posuit humum,
Acclinatum, conglutinatis politis tabulis.
Illic autem citum telum pulchro acclinauit capiti.
Retrò autem iterum desedit in sede vnde surrexerat.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Mouemini ordinatim à patre dextra omnes socij
Initio facto à loco vnde vinum ministrat (aliquis)
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Liodes autem primus surrexit Oenopis filius,
Qui ipsis vates fuit, apud autem craterem pulchrum
Sedebat semotissimus semper: stoliditates autẽ ei soli
Inimicæ erant, omnibus autem succensebat procis,
Qui tunc primus arcum accepit & telum velox:
Stetit.a.in pauimentum iens, & arcum tentabat.
Neq. ipsum intendit, prius enim fatigauit manus sursũ (trahens
Haud tritas, teneras, ad procos verò dixit,
O amici, non quidẽ ego intendo, capiat.a. & alius.
Multos enim hic arcus optimos priuabit
Animo & anima, quoniam multò melius est
Mori quàm viuos aberrare, cuius gratia semper
Hìc frequentamus expectantes dies omnes.
Nunc quidem aliquis & sperat in mentibus & cogitat
Ducere Penelopen Vlyssis vxorem.
At postquam arcum tentauerit, & viderit
Aliam iam aliquam posteà Græcarum bene indutarum
Petat vxorem dotibus quærens, hæc autem postea
Nubat qui plurima det, & fortunatus veniat.
Sic dixit, & à se arcum posuit
Acclinatum conglutinatis politis tabulis,
Illic autem citam sagittam pulchræ acclinauit cornici:
Retrò autem iterum desedit in sede vnde surrexerat.
Antinous autẽ increpauit, verbũq; dixit denominauitq;
Liodes, quale te verbum fugit septum dentium,
Grauéque molestumq́; irascor autem audiens,
Si iam hic arcus optimos priuabit

Animo

Animo & anima: quoniam non potes tu intendere,
Non enim te talem genuit bona mater
Qualem & tensorem arcusque esse & sagittarum:
Sed alij extendent fortè proci inclyti.
Sic dixit: & iussit Melanthium custodem capraru,
Age ignem accende in domibus Melanthij,
Apud autem pone sedemq; magnam & pelles in ipsa.
Effer autem pinguedinis magnam massã quæ intus est,
Vt iuuenes calefacientes inungentes vnctione
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit: hic.a. statim [redacted] dit Meläth. magnũ ignẽ.
Apud autem portans sedem posuit & pelles in ipsa,
Ex autem pinguedine magnã massam intus existente,
Ea iuuenes calefacientes tentarunt: neque poterant
Tendere, multum enim roboris indigentes erant.
Antinous autem abstinebat, & Eurymachus diuinus
Princeps procorum, virtute autem erant valdè optimi.

Θυμῷ καὶ ψυχῆς· ἐπεὶ οὐ δυνάσαι σὺ τανύσσαι.
Οὐ γάρ τοι σέ γε τοῖον ἐγείνατο πότνια μήτηρ
Οἷόν τε ῥυτῆρα βιοῦ τ' ἔμεναι καὶ ὀϊστῶν·
Ἀλλ' ἄλλοι* τανύσουσι τάχα μνηστῆρες ἀγαυοί. γρ. τανύουσι
Ὣς φάτο· καὶ ῥ' ἐκέλευσε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν,
Ἄγρει* δὴ πῦρ κεῖον ἐνὶ μεγάροισι Μελανθεῦ, γρ. πῦρ δὴ κ' [redacted]
Πὰρ δὲ τίθει δίφρον τε μέγαν [redacted] αὐτοῦ,
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Ὄφρα νέοι θάλποντες, ἐπιχρίοντες ἀλοιφῇ,
Τόξου* πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέσωμεν ἄεθλον.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αἶψ' ἀνέκαιε Μελάνθιος ἀκάματον (πῦρ. γρ. πειρηθῶμεν, καὶ ἐκτελέσωμεν
Πὰρ δὲ φέρων δίφρον θῆκεν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Τῷ ῥα νέοι θάλποντες ἐπειρῶντ' οὐδ' ἐδύναντο
Ἐντανύσαι, πολλὸν δὲ βίης ἐπιδευέες ἦσαν.
Ἀντίνοος δ' ἔτ' ἐπεῖχε καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων· ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.

COMMENTARIVS.

νήπιοι ἀγροιῶται) Increpat hunc Eumæum Antinous quòd lacrymetur. Humanum est enim vitium, vt non solùm nobis bene velimus, & omnia optemus felicia: sed etiam eorum defleri casum nolimus, ex quorum dispẽdio nostrum facimus compendium. Quod idem huic Antinoo euenit, qui memoriam pristini heri in animis seruorum vellet obliterari, eam præcipuè ob causam, quòd cum has fundunt lacrymas, Vlyssem Penelopæ refricant, vnde illa poterat sese ab hoc nuptiarum instituto alienare.

ἐφημέρια φρονέοντες) Id est, vt Interpretatur Didymus, οἱ τὰ παραυτίκα φρονοῦντες, οὐ προνοοῦντες τοῦ μέλλοντος. Qui præsentia, & quæ ante pedes sunt cogitant, nec in futurum prospiciunt. Plerique hominum tales ἐφημερίους habent cogitationes, vt & vitam nonnulli agunt ἐφημέριον, occæcata principe illa hominis parte, quæ nos à cæteris animantibus potissimùm distinguit, nempe λόγῳ & διαλογισμῷ, cuius beneficio de futuris etiam ratiocinari debemus.

ἄεθλον) ἀάατον) Incipit sinistrè de hoc certamine ominari Antinous, vtpote quod vix ab vllo procorum possit perfici, siquidem Vlysseum in eo robur requiratur, quale nulli eorum suppetit, quãtumque ipse in Vlysse animaduertisse meminit. Id autem dixit, quasi plus sibi quam reliquis tribuens, siquidem quantum aliis laudis hac in parte detrahit, tantum sibi ipse tacitè arrogat, vt etiam docet in sequentibus Homerus, cùm dicit, eum sperare, se hoc certamine victorem exstiturum.

ὢ πόποι) Personatus iste Telemachus & totus ἀφρονεόμενος quasi gaudio dementatus; quòd iam Penelope alicuius procorum nuptias capessat, illud apud eos testatur. Tum eos hortatur ad certamen illud propositum subeundum, vbi matris laudes, breuiter quidem, sed satis magnificè, interserit: vnde eos etiam alacriores ad illud ipsum facit, vt qui intelligant non pro vulgari fœmina, sed pro ea, cui nulla in Græcia sit comparanda, negotium hoc agitari. Et ita videtur ipse Telemachus tum matri tum procis astipulari, ille verò τῇσι φρεσὶν ἄλλα μενοινᾷ. Tandem ipse etiam se solum procis omnibus opponit, vt si scopum assequatur, remansura sit in eius ædibus Penelope. Quod ego mirari hactenus non desino. Nam si illam alteri nubere gaudio triumphat, ecquid oportuit hoc in se recipere? An non potiùs etiam sponte à duodecim illis foraminibus erat aberraturus, ne illa sagittis transadigeret. Hanc sanè ἐναντιότητα non concoquo, nisi feruorem iuuenilem esse dicamus, qui minus considerate eum loqui sinat: aut illud gaudium potiùs ementi tum eum liberè pronunciaremus: vel denique fluctuantem eum certi quid apud se statuisse non posse: nam conseruandarum opum gratia gaudebat abire matrem: sed ex officio filiali sine dubio eam remanere velit: quod modestè libro præcedenti testabatur, cùm diceret, se inuitam eam domo non eiecturum. Porrò statim ad sinuandum arcum se accingit, quod cùm ter frustrà esset expertus, quarta vice qua sinuaturus eum erat, nutu patris perspecto, destitit. Et ne filium tanti Herois ab vllo reliquorum vinci potuisse quispiam crederet, irritos similes conatus aliis etiam omnibus affinxit Poeta: quanquam & eum ad laudem Vlyssis respexisse puto, vt huic soli ea gloria fieret peculiaris, quam ignaua illa turba assequi non valuerit.

ὢ πόποι) Cautè & modestè imbecillitatem suam prætexit Telemachus, cùm tamen alia ei causa desistendi fuerit, vt anteà vidimus.

ὄρνυσθ' ἑξείης) Cur Antinous alios procos excitet, ex superioribus intelligendum est, vbi dicit, eum huius certaminis victoriam sperasse: quasi dicat, eum postremum esse voluisse, qui arcum istum intenderet, vt ille solus id præstaret, quod alij ante ipsum non potuissent. Ita enim eum locum intelligo.

ἀρξάμενοι τοῦ χώρου) Hic versus interpretatur illud quod erat in præcedenti ἐπιδέξια, vel ἐπὶ δεξιά. εὔλογον δέ, inquit Eustathius φασὶν εἰσιόντων εἰς τὸν οἶκον ἐργόν τι ἐν δεξιᾷ κεῖσθαι τὸν κρατῆρα. Captare etiam videtur Antinous nescio quid fausti, quod dextrum etiam dicitur.

παρὰ κρητῆρα) Quidam, vt monet Eustathius illud, κρητῆρα, ἑλληνικῶς interpretabantur, pro loco in quo pocula stabant vino coronata: vel potiùs περιηγηματικῶς, vnum poculum pro pluribus. Neque enim vnum tot procis sufficeret. Ego existimarim simpliciter esse accipiendum, vt intelligamus, hunc Leiodem seorsim à reliquis procis consedisse, proinde vno tantum poculo fuisse instructum. Et id proculdubiò significauit Homerus, & illud τὸ μυχοίτατος satis docet. Quòd autem ab aliis secederet, causa fuit, quod petulantia illa procorum minimè delectaretur, imò illis ea de re succenseret. Vbi exemplum est hominis probi, qui cum sceleratis hominibus versatur, intemerata tamen probitate. Parem nihilominus exitum reliquis sortietur, vt videbimus inf. lib. 22.

πολλοὺς γὰρ τόδε) Hic Leiodes vates fuisse anteà dicebatur: itaque iam præsagit animus nescio quid sinistri de hoc arcu, cuius gratia multis periculum mortis impendeat. Vidit scilicet, sed quasi per nebulam, id quod postmodum accidet: itaque iam hanc arcus tensionem, quam ipse præ imbecillitate reliquit, à nemine procorum præstari posse pronunciat, proinde alias nuptias esse cuilibet captandas, siquidem conditio istarum impleri nequeat. At dicet aliquis, si illud Leiodes vidit, cur ergo sibi non cauit? hoc, inquiet, est vatum ingenium, vt futura aliis prædicant, ipsi nunquam sibi sapiant. Respondeo iterum quod iam dixi, eum non perspicuè & verè hoc præuidisse, sed obscurè, vt cùm etiam quispiam vel sine vlla vaticinandi peritia de negotij cuiusdam euentu, quamuis eum penitus exploratum non habeat, iudicare solet, cùm tamen ab eo non desistat: vt qui cùm ante annos decem lanienam illam Parisiensem præuiderent (quod illi disertè, antequam vllus de ea futura rumor circumferretur, monebant) nihilominus eò sponte proficiscebantur, quales ego multos noui. Præuidebant, inquam, illi, sed suspicione sola, quæ tamen multos domi continebat. Sic iste Leiodes aliquid infortunij euenturum nudè suspicabatur, aut sciebat quidem, sed obtusè quodammodo ac generaliter ita ominabatur, vt qui aut ex Astrologia, aut ex Chiromantia, aut ex Metoposcopia mortem aut vulnera, aut aliquid tale prænunciant, non explicata, imò nec intellecta omnino ratione, quã illa sint euentura, qualia plurima tum vidi, tum in me ipso partim sum expertus. Nec nobis vanitas illarum scientiarum obs-

cienda est: imperitia enim eorum, qui illas profitentur, malè & imperitè ipsis scientiis tribuitur: quod etiam in Chymicis factitari solet.

νεμεσσῶμαι) Indignatur Antinous ob illud Leiodis vaticinium, quæ multorum procorum ex hoc arcu interitum prædicebat, quasi id solùm prædiceret, quòd ipse eum tendere non potuisset, ac ex sua aliorum imbecillitatem arguere velle videretur. At melior mens eum agitabat, alióque motus animo in eum modum vaticinabatur. Sed hoc fuit procorum fatum, vt vates talia prædicentes aspernarentur, vt anteà de Theoclymeno videbamus. Sic Troiani Cassandram non audiebant.

ἐκ δὲ στέατος) Hic locus valde me torquet neque hactenus intelligo, cur hoc sebo vtantur, aut vtrum sebum hanc facultatem refocillandi ac corroborandi vires habeat: quod à nullo medicorum expressè obseruatum reperio. Sed ecce vt Vlysses olim Dodonæum, ego [redacted] commodè consului, à quo responsum in hæc verba, quæ ipse propria exararat manu, accepi. Aliptarũ, inquit vox nota est, qui Athletas & oleo & ceromate inungebant ante exercitia luctæ & pancratij, & cuiusuis alterius violentioris exercitij, in quo periculum erat, ob vehementem nixum, diuulsionis vasorum, aut saltem fibrarum, quæ musculis insunt, quæ σπάσματα Hippocrati dicuntur. Sicca & exucca citò rumpuntur, mollia & humecta minus. Neruosum igitur genus omne humore pingui & lento confricatis artubus, ad motum expeditiùs, & ad laborem perferendum absque noxa robustius vnguentis hisce præstare conabantur, quæ, frictione prius apertis poris, & per consequens excalefactis membris (quod sibi illud θάλποντες velle videtur) ceromate præsertim prius eliquato (ἐκ στέατος appellat) in altum corporis penetrabant. Hæc est [redacted] illius viri de hoc loco sententia, quam ego quoque amplector. Vnde sequitur, seuum, id est τὸ στέαρ, illis fuisse quod posteà Romanis athletis oleum aut ceroma, quam etiam ceraturam appellat Columella: quos seuo vsos, quod sciam, nullus prodidit. Sed re penitiùs & attentiùs inspecta, videntur mihi proci arcum ad ignem calefacere, ad eum emolliendum, vt dicemus in sequenti sectione ad vocem θάλπων.

/Zwinge- [redacted]

Τὼ δ' ἐξ οἴκου βῆσαν ὁμαρτήσαντες ἅμ' ἄμφω
Βουκόλος ἠδὲ συφορβὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ἐκ δ' αὐτὸς μετὰ τοὺς δόμου ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκτὸς θυρέων ἔσαν ἠδὲ καὶ αὐλῆς,
Φθεγξάμενός σφ' ἐπέεσσι προσηύδα μειλιχίοισι,
Βουκόλε καὶ σὺ συφορβὲ, ἔπος τί κε μυθησαίμην,
Ἦ αὐτὸς κεύθω; φάσθαι δέ με θυμὸς ἀνώγει.
Ποῖοί κ' εἶτ' Ὀδυσῆϊ ἀμυνέμεν, εἴ ποθεν ἔλθοι
γρ. ἐνέγκοι; Ὧδε μάλ' ἐξαπίνης, καί τις θεὸς αὐτὸν* ἐνείκῃ;
κειμ. ἀμύνετ', Ἦκεν μνηστήρεσσιν ἀμύνοιτ', ἢ Ὀδυσῆϊ;
Εἴπαθ' ὅπως ὑμέας κραδίη θυμός τε κελεύει.
γρ. Ἠ καὶ μν. Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Ζεῦ πάτερ, αἲ γὰρ τοῦτο τελευτήσειας ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνὴρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων,
Γνοίης χ' οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται.
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τῶν γε νόον νημερτέ' ἀνέγνω,
Ἐξαῦτίς σφ' ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ἔνδον μὲν δὴ ὅδ' αὐτὸς ἐγὼ κακὰ πολλὰ μογήσας,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Γιγνώσκω δ' ὡς σφῶϊν ἐελδομένοισιν ἱκάνω
Οἴοισι δμώων· τῶν δ' ἄλλων οὔ του ἄκουσα
Εὐξαμένου ἐμὲ αὖτις ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Σφῶϊν δ' ὡς ἔσεταί περ, ἀληθείην καταλέξω·
γρ. δαμάσσει Αἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε θεὸς *δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυοὺς,
Ἄξομαι ἀμφοτέροις ἀλόχους, καὶ κτήματ' ὀπάσσω,
Οἰκία τ' ἐγγὺς ἐμεῖο τετυγμένα· καί μοι ἔπειτα
Τηλεμάχου ἑτάρω τε κασιγνήτω τε ἔσεσθον.
Εἰ δ' ἄγε δὴ καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι δείξω,
(Ὄφρα μ' εὖ γνῶτον, πιστωθῆτόν τ' ἐνὶ θυμῷ)
Οὐλὴν τήν ποτέ με σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Ὣς εἰπὼν, ῥάκεα μεγάλης ἀποέργαθεν οὐλῆς·
Τὼ δ' ἐπεὶ εἰσιδέτην, εὖ τ' ἐφράσσαντο ἕκαστα,
Κλαῖον ἄρ', ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα χεῖρε βαλόντε,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλήν τε καὶ ὤμους.
Ὣς δ' αὔτως Ὀδυσεὺς κεφαλὰς καὶ χεῖρας ἔκυσσε.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐρύκακε, φώνησέν τε,
Παύεσθον κλαυθμοῖο γόοιό τε, μή τις ἴδηται
Ἐξελθὼν μεγάροιο, ἀτὰρ εἴπῃσι καὶ εἴσω.
κ. ἐσέλθετε Ἀλλὰ προμνηστῖνοι* ἐσέλθετε, μηδ' ἅμα πάντες.

Hi autem ex domo iuerunt secuti simul ambo
Bubulcus & subulcus Vlyssis diuini.
Ipse autem post hos domo exiuit diuus Vlysses.
Sed quando iam extra ianuas fuerunt & aulam,
Locutus ipsos verbis affatus est suauibus,
Bubulce, & tu subulce verbum aliquod dicam,
Nunquid ipse celem? dicere.a.me animus iubet.
Quales estis Vlyssi auxiliari, sicunde veniat
Sic valdè derepentè, & aliquis Deus ipsum ferat?
Nunquid & procis auxiliaremini?? an Vlyssi?
Dicite quomodo vos cor animusq́; iubet.
Hũc autẽ rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Iupiter pater vtinam enim hoc perficias desiderium,
Vtinam veniat quidem ille vir, ducat autem Deus,
Cognosceres qualis mea potentia, & manus sequerẽtur.
Sic autem similiter Eumæus supplicauit omnibus Dijs
Redire Vlyssem prudentem suam domum.
At postquam horum mentem veram cognouit,
Iterum ipsos verbis respondens allocutus est,
Intus quidem iam hic ipse ego mala multa passus
Veni vigesimo anno in patriam terram.
Cognosco autem quòd vobis cupientibus veni
Solis seruorum: horum.a.aliorum non aliquem audiui
Precantem me iterum postliminio reducẽ domũ venire.
Vobis autem sicut erit veritatem dicam.
Vtinam sub me Deus domet procos superbos,
Dabo ambobus vxores, & res præbebo.
Domosq́; prope me ædificatas, & mihi posteà
Telemacho socijq́; fratrésque eritis.
Eia agè, iam & signum valde manifestum aliud ostẽdã.
(Vt me bene cognoscatis & habeatis persuasũ in animo.)
Cicatricem quam quondam sus percussit albo dente
Ad Parnasum euntem cum filijs Autolici.
Sic locutus, vestes magna separauit à cicatrice.
Hi.a. postquã inspexerunt, beneq́; cognouerunt singula,
Fleuerunt circa Vlyssem prudentem manibus immissis,
Et osculati sunt amplectentes, caputq́; & humeros.
Sic.a. eodẽ modo Vlysses capita & manus osculatus est.
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Vlysses ipse prohibuisset, locutúsque fuisset:
Cessate fletu luctúque, ne quis videat
Egressus domo, at dicat & intus.
Sed parati intrate, neque simul omnes.

Primas

Primus ego, post autem vos. at hoc signum fiat
Alij quidem enim omnes quicunque proci superbi
Non sinent mihi dari arcum & pharetram:
Sed tu diuine Eumæe portans supra domos arcum,
In manibus mihi date, dicq́ mulieribus
Claudere domus ianuas firmiter factas.
Si autẽ aliquis vel suspirium vel strepitũ intus audiat
Virorum nostris in septis, non foras
Exire, sed illic quietè esse ad opus.
Tibi autem Philœtie, diuine fores mando aulæ
Claudas claui, citò autem vinculum appone.
Sic locutus, intrauit domos bene habitatas,
Sedit posteà in sedem profectus vnde surrexerat.
Tum etiam famuli ingressi sunt diuini Vlyssis.
Eurymachus autem iam arcum in manibus mouebat,
Calefaciens huc & illuc splẽdore ignis, sed ipsũ neq sic
Tendere potuit. valde. a. suspirauit gloriosum cor. (vitq.
Suspirans. a. igitur locutus est, verbũq́ dixit, denomina
O amici, certè mihi dolor circa meipsũ & circũ omnes:
Non nuptias tantùm lugeo tristis,
(Sunt & aliæ multæ Græcæ, quæ quidem in ipsa
Mari circumdata, Ithaca & alijs ciuitatibus.)
Sed si iam tantum roboris indigentes sumus,
Diui Vlyssis, quòd non possumus tendere
Arcum, increpatio autem & futuris audiri.
Hũc autẽ rursus Antinous allocutus est Eupithei filius,
Eurymache non sic erit, intelligis autem & ipse.
Nunc quidem enim in populo festum Dei
Sanctum: quis autem arcus tendet? sed quieti
Deponite, at annulos & tacitè sinamus omnes
Stare, nõ quidem enim quenquam sublaturum puto,
Profectum in domum Laertiadæ Vlyssis.
Sed agè, pincerna quidem arcessat poculis,
Vt libantes deponamus curuos arcus.
Manè autem iubete Melanthium custodem caprarum
Capras ducere, quæ omnib. valde excellentes gregibus,
Vt fœmoribus dicatis Apollini inclyto arcu
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
His autem præcones quidẽ aquam in manus fuderunt,
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu,
Diuiserunt autem igitur omnibus arcessentes poculis.
Hi. a. postquã libauerũt biberũtq́ quantũ voluit animus,
His autem dolos meditans locutus est prudens Vlysses,
Audite proci inclytæ reginæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Eurymachum autem maximè & Antinoum regem
Oro, quoniam & hoc verbum vt decet dixit,
Nunc dimittere arcum, committere verò (rem) Dijs:
Manè autem Deus dabit robur cui voluerit.
Sed agè mihi date arcum benè politum, vt nobiscum
De manibus & robore experiar, si mihi adhuc est
Vis, qualis anteà fuit in flexibilibus membris,
An iam mihi perdidit errorq́ & penuria tractationis.
Sic dixit: hi autem igitur omnes valde irati sunt,
Timentes ne arcum bene politum tenderet.
Antinous. a. increpauit, verbumq́ dixit: denominauitq́
Ah miser hospitum, insunt tibi mentes neque paruæ.

Πρῶτος ἐγὼ, μετὰ δ' ὔμμες. ἀτὰρ τόδε σῆμα τετύχθω
Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοὶ,
Οὐκ ἐάσουσιν ἐμοὶ δόμεναι βιὸν ἠδὲ φαρέτρην·
Ἀλλὰ σὺ δῖ' Εὔμαιε φέρων ἀνὰ δώματα τόξον,
Ἐν χείρεσσιν ἐμοὶ* θέμεναι· εἰπεῖν τε γυναιξὶ — γρ. δόμεναι
Κλεῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ.
Σοὶ δὲ Φιλοίτιε δῖε θύρας ἐπιτέλλομαι αὐλῆς
Κλεῖσαι κληῖδι, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἰῆλαι.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθέν περ ἀνέστη.
Ἐς δ' ἄρα καὶ τὼ δμῶε ἴτην θείου Ὀδυσῆος.
Εὐρύμαχος δ' ἤδη τόξον μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Θάλπων ἔνθα καὶ ἔνθα σέλα πυρός· ἀλλά μιν οὐδ' ὣς
Ἐντανύσαι δύνατο. μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος περί τ' αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων.
Οὔτι γάμου τοσσοῦτον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ·
(Εἰσὶ καὶ ἄλλαι πολλαὶ Ἀχαιΐδες, αἱ μὲν ἐν αὐτῇ
Ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, ἠδ' ἄλλῃσιν πολίεσσιν)
Ἀλλ' εἰ δὴ τοσσόνδε βίης ἐπιδευέες εἰμὲν
Ἀντιθέου Ὀδυσῆος, ὅτ' οὐ δυνάμεσθα τανύσσαι
Τόξον. ἐλεγχείη δὲ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Εὐρύμαχ', οὐχ οὕτως ἔσται· νοέεις δὲ καὶ αὐτός.
Νῦν μὲν γὰρ κατὰ δῆμον ἑορτὴ τοῖο Θεοῖο
Ἁγνή· τίς δέ κε τόξα τιταίνοιτ'; ἀλλὰ ἕκηλοι
Κάτθετ'· ἀτὰρ πελέκεάς γε καὶ εἴ κ' εἰῶμεν ἅπαντας
Ἑστάμεν, οὐ μὲν γάρ τιν' ἀναιρήσεσθαι ὀΐω,
Ἐλθόντ' ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ἄγετ' οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες καταθείομεν ἀγκύλα τόξα·
Ἠῶθεν δὲ κέλεσθε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν
Αἶγας ἄγειν αἳ πᾶσι μέγ' ἔξοχοι αἰπολίοισιν,
Ὄφρ' ἐπὶ μηρία θέντες Ἀπόλλωνι κλυτοτόξῳ,
Τόξου πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Τοῖσδε δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Εὐρύμαχον δὲ μάλιστα καὶ Ἀντίνοον* θεοειδέα — γρ. βασιλῆα
Λίσσομ', ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπε·
Νῦν μὲν παῦσαι τόξον, ἐπιτρέψαι δὲ θεοῖσιν·
Ἠῶθεν δὲ Θεὸς δώσει κράτος ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε τόξον, ἐΰξοον ὄφρα μεθ' ὑμῖν
Χειρῶν καὶ σθένεος πειρήσομαι, εἴ μοι ἔτ' ἐστὶν
Ἲς οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
Ἦ ἤδη μοι ὄλεσσεν ἄλη τ' ἀκομιστίη τε.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν,
Δείσαντες μὴ τόξον ἐΰξοον ἐντανύσειεν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ἆ δειλὲ ξείνων, ἔνι τοι φρένες οὐδ' ἠβαιαί.

Οὐκ ἀγαπᾷς ὃ ἕκηλος ὑπερφιάλοισι μεθ' ἡμῖν
Δαίνυσαι; οὐδέ τι δαιτὸς ἀμέρδεαι, αὐτὰρ ἀκούεις
Μύθων ἡμετέρων καὶ ῥήσιος; οὐδέ τις ἄλλος
Ἡμετέρων μύθων ξεῖνος καὶ πτωχὸς ἀκούει.
Οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ.
Οἶνος καὶ κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα
Ἄασ' ἐν μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο,
Ἐς Λαπίθας ἐλθόντ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
γρ. γάμον Μαινόμενος κάκ' ἔρεξε* δόμον κάτα Πειριθόοιο.
Ἥρωας δ' ἄχος εἷλε, διὲκ προθύρου δὲ θύραζε
Ἕλκον ἀναΐξαντες, ἀπ' οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Ῥῖνάς τ' ἀμήσαντες, ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσιν ἀασθείς,
Ἤϊεν ἣν ἄτην ὀχέων ἀεσίφρονι θυμῷ,
Ἐξ οὗ κενταύροισι καὶ ἀνδράσι νεῖκος ἐτύχθη,
Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων.
Ὣς καὶ σοὶ μέγα πῆμα πιφαύσκομαι, αἴκε τὸ τόξον
γρ. ὀλιπύος Ἐντανύσῃς. οὐ γάρ τευ* ἐπητύος ἀντιβολήσεις
Ἡμετέρῳ ἐνὶ δήμῳ, ἄφαρ δέ σε νηῒ μελαίνῃ
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Πέμψομεν· ἔνθεν δ' οὔ τι σαώσεαι. ἀλλὰ ἕκηλος
Πῖνέ τε, μηδ' ἐρίδαινε μετ' ἀνδράσι κουροτέροισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἔλπεαι, αἴχ' ὁ ξεῖνος Ὀδυσσῆος μέγα τόξον
γρ. πεποιθώς Ἐντανύσῃ, χερσίν τε βίηφί τε ἶφι* πιθήσας,
Οἴκαδέ μ' ἄξεσθαι, καὶ ἑὴν θήσεσθαι ἄκοιτιν;
Οὐδ' αὐτός που τοῦτό γ' ἐνὶ στήθεσσιν ἔολπε,
Μηδέ τις ὑμείων τοῦ γ' εἵνεκα θυμὸν ἀχεύων
Ἐνθάδε δαινύσθω. ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
Οὔτι σε τόνδ' ἄξεσθαι ὀϊόμεθ'· οὐδὲ ἔοικεν·
Ἀλλ' αἰσχυνόμενοι φάτιν ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Ἦ πολὺ χείρονες ἄνδρες ἀμύμονος ἀνδρὸς ἄκοιτιν
γρ. Μνῶνται οὐδέ τι *Μνῶνται· οὐδέ τι τόξον ἐΰξοον ἐντανύουσιν,
Ἀλλ' ἄλλος τις πτωχὸς ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν,
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε βιὸν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου.
Ὣς ἐρέουσ'· ἡμῖν δ' ἂν ἐλέγχεα ταῦτα γένοιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ', οὔπως ἔστιν ἐϋκλεῖας κατὰ δῆμον
Ἔμμεναι, οἳ δὴ οἶκον ἀτιμάζοντες ἔδουσιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος· τί δ' ἐλέγχεα ταῦτα τίθεσθε;
Οὗτος δὲ ξεῖνος, μάλα μὲν μέγας ἠδ' εὐπηγής,
Ἀνδρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ γένος εὔχεται ἔμμεναι υἱός·
Ἀλλ' ἄγε οἱ δότε τόξον ἐΰξοον, ὄφρα ἴδωμεν.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Εἴ κέ μιν ἐντανύσῃ, δῴη δέ οἱ εὖχος Ἀπόλλων,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δ' ὀξὺν ἄκοντα κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν,
Καὶ ξίφος ἄμφηκες· δώσω δ' ὑπὸ ποσσὶ πέδιλα·
γρ. κελεύῃ Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε* κελεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τόξον μὲν Ἀχαιῶν οὔτις ἐμεῖο
Κρείσσων ᾧ κ' ἐθέλω δόμεναί τε καὶ ἀρνήσασθαι,
Οὐδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατακοιρανέουσιν,

Non amas, quòd quietus in mensis cum nobis
Conuiuaris? neque conuiuio priuaris? at audis
Verba nostra & locutionem? non autem aliquis alius
Verba nostra hospes & pauper audit.
Vinum te lædit dulce, quod & alios (bibit.
Lædit, quicunq. ipsum abundanter capit, neq. decenter
Vinum & centaurum valdè inclytum Eurytiona
Læsit in domo magnanimi Pirithoi
In Lapithas euntē, hic autē quoniam mentes læsit vino
Insaniens mala fecit domo in Pirithoi.
Heroas autem dolor cepit, ex vestibulo autem foras
Traxerunt experrecti, aures sæuo ære
Naresq; demetentes, hic autem mentibus suis læsus
Iuit suum nocumentum portans insano animo,
Ex quo centauris & viris contentio facta est,
Sibiq; ipsi primò malum inuenit vino grauatus.
Sic & tu magnum nocumentum dico si hunc arcum
Tendes, non enim alicui prudenti supplicabis
Nostra in domo, statim autem de naui nigra
In Echetum regem hominem pessimum omnium
Mittemus, hinc autem non seruabere: sed quietus
Bibéque neque contende cum viris iunioribus.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Penelope,
Antinoe, non quidem bonum lædere, neque iustum
Hospites Telemachi quicunque has domos peruenit.
Speras si sic hospes Vlyßis magnum arcum
Tendet, manibúsque viique sua fretus
Domum me ducere & suam facere vxorem?
Neque ipse in pectoribus spera,
Neque aliquis vestrum huius gratia animo dolens
Hîc cōuiuetur, quoniam haud quidem vllo modo decet.
Hanc.a. rursus Eurymachus Polybi filius contra locu-
Fila Icarij prudens Penelope, (tus est,
Non te hunc ducere putamus neque decet,
Sed reueriti rumorem virorum & mulierum,
Ne aliquando aliquis dicat peior alius Achiuis
Certè multò peiores viri strenui viri vxorem
Petunt, quoniam non arcum politum tendunt.
Sed alius quidam pauper vir errans veniens
Facilè tendit: arcum.a. misit per ferrum.
Sic dicent, nobis autem opprobria hæc fierent.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Eurymache, non aliquo modo est inclytos in populo
Esse, qui iam domum inhonorantes edunt
Viri optimi, cur autem opprobria hæc facitis?
Ipse autem hospes valdè quidem magnus & pinguis,
Viri autem ex bono genere gloriatur esse filius.
Sed agè: ei date arcum politum, vt videamus.
Sic enim dico: hoc autem & perfectum erit.
Si ipsum tendet, dabit autem ei gloriam Apollo,
Induam ipsum chlænāq. tunicamq. vestimēta pulchra.
Dabo.a. acutum iaculū canum adiuuamētum & virorū,
Et ensē vtrinq. incidentem, dabo.a. sub pedib. calciamē
Mittam autem quò ipsum cor animúsque iubet. (ta:
Hāc.a. rursus Telemachus prudēs contra alloquutus
Mater mea arcum quidem Achiuorum nullus me (est,
Potentior cui volo daréque & negare,
Neque quicunque asperam Ithacam dominantur.

Neque

Neque quicunque habitant in Elide equos pascente.	Οὐδ' ὅσοι*νήσοισι περὶ Ἤλιδος ἱπποβότοιο·
Horum nullus me inuitum coget si voluero.	Τῶν οὔτις μ' ἀέκοντα βιήσεται,*αἴ κ' ἐθέλοιμι
Et omnino hospiti dare hos arcus ferre.	Καὶ καθάπαξ ξείνῳ δόμεναι τάδε τόξα φέρεσθαι.
Sed domum profecta ipsa tui ipsius opera cura,	Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Telamq; colúmq; & ancillis iube	Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε,καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Opus adire,arcus autem viris curæ erit	Ἔργον ἐποίχεσθαι·*τόξον δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Omnibus,maximè.a.mihi,huic enī potētia est in domo.	Πᾶσι,μάλιστα δ' ἐμοί·τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.

*καὶ ναίουσι. *ἤ. αἴκ' ἐθέλοιμι. *ἤ. μῶνος

COMMENTARIVS.

βιήσεται) Prudenter facit Vlysses,qui antequàm se his duobus seruis prodit, eorum fidem & beneuolentiam erga se explorat,de se tamen in tertia persona locutus.Atqui anteà id satis videbatur deprehendisse,vt hæc possint superflua agnosci:Sed docet Heros suo exemplo, virum prudentem in cautionibus περιττὸν esse non posse, vbi præcipuè de proprio periculo agitur. Hoc ergo auctario, & quasi superpondio vtitur,quò tutiùs se eis possit prodere,vt etiam faciet.

ἔνδον μὲν δή) Primùm se nudè & simpliciter Vlyssem esse significat: deinde eorum erga se animum perspectum habere se testatur. Proinde si Deus vltionem procorum illi felicitauerit, multa eis pollicetur,quibus deinceps prospere æuum transigant. Tandem ne quid de sua præsentia dubitent,eam cicatricis,de qua satis anteà dictum est,testimonio confirmat.

αἴχ' ὑπ' ἐμοί) Rectè ita Vlysses sub conditione promittit,idque duabus de causis. Primùm,quia inconsulti est hominis de futuris, quorum euentus incertus est,tutò quicquam polliceri. Deinde quòd cùm ex Numinis voluntate totum penderet negotium, de eo piè præfatur.Vbi nota iterum illam Dei vnitatem in voce,θεός,expressam.

κλαῖον ἄρ) De his lacrymis ex gaudij causa manantibus copiosiùs dictum est alibi.

ἄλλοι μὲν γάρ) Exponit his seruis Vlysses,quid vtrique in illo negotio faciendum sit.Cùm ergo præuideret,procos non esse hoc permissuros,vt ipse arcum intendere niteretur,Eumæo mādat,vt eum ad se deferat,& vetet,ne qua ancillarum, excitato foris tumultu, ex ædibus egrediatur, sed clausis foribus domi contineatur. Philoetio verò custodiam ianuæ aulæ committit: prudenter ille sanè & prouide. Quo exemplo quiuis potest intelligere,tutam esse expeditionibus viam præstruendam,ne si temerè ad eas proruat,temeritatis meritas luat pœnas.

δεσμῷ) Vinculis solitas claudi veterum illorum ianuas ex multis locis Homericis constat: quorum rationem hactenus non assequor, nisi quod lignum fuisse constat, vt infra circa finem huius libri dicetur, Byblinum, id est, Cannabinum. Vide anteà lib. 8. pag.111.

θάλπων) Hinc posteriorem illam sententiam, quam in præcedenti sectione ad finem postremæ annotationis perstrinximus, confirmari posse existimo (quanquam neque priorem repudio) siquidem manifestè hunc arcum dicitur Eurymachus ad ignem calefacere,nimirum vt eò magis inde remollesceret. Itaq; vbique actiuo θάλπω vtitur Poeta,vt cum eo subauditus accusatiuus casus,τόξον,construatur. Et in eadem præcedenti sectione, vbi legitur τόξα θερμαίνεσθε. &c. lego τόξον,vt referatur ad θάλποντες,quod erat in præcedenti versu.Sed cur sebum est adhibitum?Hic quidem nulla eius mentio.Et,vt fateor,illud N.L.lubenter vsurpo. Porrò si hic sensus retineatur,notanda erit huius Eurymachi reliquorúmque procorum ignauia:sed & idem in primo faciendum, cùm Vlysses postea neutrum præstiterit,hoc est,neque corpus aut brachia inunxerit,neque arcum igni admouerit.

ὦ πόποι ἦ μοι ἄχος) Quantus dolor hunc Eurymachum inuaserit,vbi se huius arcus intensioni imparem esse re ipsa vidit,facilè potest quispiam cogitare, duas ob causas:tum quòd ea spe nuptiarum frustratum & deiectum iā se intelligebat:tum quòd tanto esset desti tutus robore,quantum ad eam rem requirebatur. E quibus de postrema solùm conqueritur,quòd hanc imbecillitatis maculam inusserit,priorem dissimulans,cùm tamen sine dubio ea quoque illum mirificè anxerit,& fortasse posteriore vehemētiùs. Cautè porrò illam eleuat,quasi alias quidem sit reperturus coniuges, eluendæ autem huius labis rationem sibi penitùs denegatam esse sentiat. Hoc enim postremum ex eius verbis posse colligi arbitror.

Εὐρύμαχ' οὐχ οὕτως ἔσται) Siue verè hoc Antinous cogitat, siue etiam astutè fingit, conatur dedecus illud Eurymachi tegere & se ipsum honeste excusat,quòd id non aggrediatur, quo & ille Leiodes,& hic Eurymachus incassum desiderârunt. Si verè autem hoc existimat,vt propter festum Apollinis hic labor non succedat,piè & religiosè videtur facere,qui cultui diuino, cui etiam destinatus erat,hunc diem impendi velit,sed id inconsulti fuit hominis nō præuidisse. Sin verò hoc ita finxit,honestus sanè fuit prætextus,quo suam & sociorum ἀδυναμίαν velaret. Itaque iubet omnia in crastinum diem deponi,vnde dabitur locus Vlyssi, adhuc hodie suas vires experiendi.

τοῖο θεοῖο) Id est Apollinis,cuius hodierna erat ἑορτή,vt circa initium huius libri vidimus,

αἶγας ἄγειν) Iuuencas iniuges,taurum, bouem,agnos Apollini immolari solitum aliàs reperio,nunc ecce capras quoque ei Antinous destinat.Scilicet ei qui pastorum Deus sit creditus,omnia etiam pecorum & armentorum genera videntur fuisse debita. Porrò in arcus certamine,rectè ei Deo sacrificium vouit, qui arcus id est sagittandi peritia est inclytus, cámque hominibus impertiri est creditus. Vnde alibi ἀργυρότοξος est appellatus,nunc opportunè κλυτότοξος.

ἐπεστέψαντο ποτοῖο) De hoc more pocula vino coronandi diximus anteà lib.1.pagin.8.

κέκλυτε) Duo facit:primùm,approbata Antinoi sententia eum præcipuè & Eurymachū,primores videlicet inter procos,vt ab hoc certamine in crastinum sibi temperent,hortatur.Deinde petit sibi ad illud subeundum veniam dari,vt tantùm vires suas experiatur, an tot laboribus peregrinationis infirmatæ sint,vel non.Neque enim parem procis finem sibi proponit,quanquam animo id ipsum cogitaret,siquidem ei deberi Penelopen intelligebat,qui arcum intendisset. Id tamen procis tantùm erat dictum: sed ille sibi quoque verè arrogauit.

δείσαντες) Hoc timebant,quia iam animaduerterant in eius cum Iro pugna,quantarum esset virium.

ἆ δειλὲ ξείνων) Deterret Vlyssem Antinous sub aliorum procorum nominē ab hoc certamine: quòd si in eo victor fuerit, eo se beneficio,quo iam fruitur,in consortium eiusdem,quasi contubernij à procis admissus,priuaturus sit,& in longè infeliciorem conditionem delabetur,siquidem eum postmodum ad Echetum regem transmittent,quod Iro etiam antea minitabantur. Primùm ergo eum conuitiis proscindit, quasi omni sit mente destitutus, qui hac sorte non contentus,cuius beneficio à præteritis calamitatibus quodammodo respirare potest,& qualis nulli prætereà pauperi concedi solet, irritare procos velit:vnde illi arrepta occasione eum ex sua societate expellant,& crudelissimo illi regi addicant. Tum ei ebrietatem affingit, siquidem hoc sobrius facturus non videatur:ac vt doceat hac eum ratione periculum sibi creare, docet exemplo Centauri Eurytionis, quanta mala soleant ebrietatem consectari,quæ dum animos ferociores reddit,& ad quæuis temeraria facinora audaciores,comitem etiam pœnam adiicere solet.

Οἶνος) De vini vsu moderato vel immoderato aliàs in hoc poeta.

Εὐρυτίωνα) Hunc Eurytum appellare videtur Ouidius, apud quem 12.Metam. Nestor hanc pugnam Centaurorum & Lapitharum copiosè describit.Horat.Od.lib.1.18.

At ne quis modici transiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata.

Virgil.
Bacchus & ad culpam causas dedit ille furentes,
Centauros letho domuit Rhœtúmque Pholúmque,
Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.

Ouidius 2.de Amore:
Fœmina syluestres Lapithas populúmque biformem
Turpiter apposito vertit in arma mero.

Vide Palæphatum.Nos etiam ex Diodoro aliàs de Centauris quædam diximus.

οὐ μὲν καλόν) Monet Antinoum, iniquè eum facere, qui hospiti, Telemachi iniuriam sit illaturus. Est enim ius hospitalitatis inuiolabile, etiam ab eo, qui hospitium præbet,quanto ergo magis ab eo qui non præbeat? Et hoc est,quod vulgo dici-

mus, In alienis ædibus non licere cuiquam alteri contumeliosum esse: quod eò strictiùs obseruandum, quò neque in tuis propriis aliud tibi licere putandum est: minus enim tibi iuris in alienam domum quàm in tuam esse constat: in neutra ad faciendam iniuriam libertatem. Res enim sacra tam iure naturali, gentium, quàm ciuili domus, quæ ad hominum custodiam est comparata: qua de caussa etiam mœnia vrbium sacra passim appellat Homerus. Et quibusdam iuris nostri capitibus nemo de domo sua extrahi debet quia domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum sit. l. plerique cum seqq. ff. de in ius vocando. l. nemo de domo. ff. de regul. iur. Quæ ideò dico, vt hac comparatione petulantia istius Antinoi maior innotescat, & Penelopæ æquitas in ea castiganda.

ἔλπεαι) Licèt aliam causam prætexuisset Antinous, qua nolebat hunc hospitem illam arcus intensionem aggredi, tamen aliam comminiscitur Penelope, non tam quòd eam veram credat, quàm vt doceat, nullum esse obstaculum, quò minus ille quoque experiri suas vires hac in parte possit. Neque enim eum idcirco nuptiis istis potiturum, siquidem procis tantùm sit hæc oblata conditio. At respondet Eurymachus, id se minimè suspicari: sed quia præuideat, si hic hospes arcum intenderit, perpetua procos affectum iri ignominia, qui id præstare non potuerint, quod quidam peregrinus præstiterit.

Εὐρύμαχ' οὔ πως ἔστιν) Rectè excipit Penelope. Cùm Eurymachus enim diceret, ex gloria huius hospitis in arcu tendendo procorum dedecus versari, subiicit illa argutè, nullum esse iis periculum ab hac parte, siquidem iam illud sibi comparauerint illa tam diuturna insolenti vita, qua Vlyssis (ἀνδρὸς ἀριστῆος) facultates diripiant & absumant. Qui ergo inglorij sunt & famosi, quare amplius ne tales fiant, vereantur? Tum hospitem ipsum commendat, & ab ipsa eleganti corporis statura, quæ nihil non generositas solet promittere, & à splendore generis quem ipse venditat. Itaque non esse indecorum, eum quoque in hoc certamen descendere, in quo si excelluerit, egregia illi munera, quibus instructus & ornatus eò hinc abire possit quò voluerit pollicetur.

μῆτερ ἐμή) Pergit Telemachus in ea audacia, quam anteà etiam ostentabat, vt procis resistat, qui in rem alienam dominium vsurpant. Docet ergo, nó pendere ab eorum voluntate, vt hic hospes arcum intendat vel non: sibi enim soli hoc esse datum vt ei concedat, vel etiam vt ei donet si velit, quod nullus vel in Elide, vel in Ithaca sit prohibiturus, ne dum ipsi proci, ad quos potissimùm ista dirigebantur. Hinc docuit, superfluam fuisse præcedentem illam petitionem Penelopæ, vt proci hunc arcum hospiti committerent: quasi dicat, hoc à se fuisse potiùs petendum, quàm à procis, qui nullum ius in eum habuerint. Quæstio hîc suboriri potest, quamuis hic arcus propriè ad Telemachum pertineat hæredem, scilicet bonorum Vlyssis, cùm tamen procis iam esset in eum finem commissus, nunquid potius procorum fuerit id hospiti concedere aut recusare? Et id rationi videtur consentaneum, vt qui rem ad tempus dederis, eo durante tempore quasi dominium tuum admittas quo ad vsum. Rationem intelligo, generali nomine, pro quacunque ratione rem alicui vtendam sub quadam conditione tradendi Verbi gratia ne cancellos egrediamur, hic arcus procis à Penelope est traditus, vt in illa foramina collimarent: quod cùm nondum confecerint, videtur Telemacho suo dominio tãtisper supersedendum, donec hunc finem sint assecuti. Sed cùm illi certamen illud intermiserint, videtur quoddam interstitum eius iuris factum, vt liceat intereà Telemacho eo vti & abuti. De alienatione tamen, cuius ipse sibi potestatem arrogat, dubito, videtúrque alia causa fretus hæc tam magnificè & audacter eloqui, quanquam responderi etiam possit, expresso consensu eum hoc certamen non comprobasse, & licèt silentium soleat eum arguere, tamen æquiùs de eo litigare potest, quàm si de eo planè constaret. Grauis sanè quæstio, & quæ rabulis forensibus, satis negotij potest facessere, si hoc tanti esset, vt anxie agitari mereretur. Sed illos apices iuris hinc amandamus, ne cœlum terræ miscere velle videamur.

ἀλλ' εἰς οἶκον) Eadem ferè aliàs ipsi Penelope dixit noster Telemachus, & Hector suæ Andromachæ in Iliade.

Ἡ μὲν, θαμβήσασα, πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν· ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Αὐτὰρ ὁ τόξα λαβὼν φέρε καμπύλα δῖος ὑφορβός.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὁμόκλεον ἐν μεγάροισιν·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Πῆ δὴ καμπύλα τόξα φέρεις ἀμέγαρτε συβῶτα,
γρ. αὖ σ' ἐφ' ὕ. κ. τ. κατέδωνται Πλαγκτέ; τάχ' * αὖ σ' ἐφ' ὕεσι κύνες ταχέες κατέδονται)
Οἶον ἀπ' ἀνθρώπων, οὓς ἔτρεφες, εἴ κεν Ἀπόλλων
Ἡμῖν ἱλήκῃσι καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ὡς φάσαν· αὐτὰρ ὁ θῆκε φέρων αὐτῷ ἐνὶ χώρῳ,
Δείσας, οὕνεκα πολλοὶ ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι.
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἀπειλήσας ἐγεγώνει,
Ἄττα, πρόσω φέρε * τόξα (τάχ' οὐκ εὖ πᾶσι πιθήσεις) γρ. τόξον
Μή σε, καὶ ὁπλότερός περ ἐὼν, ἀγρόνδε δίωμαι
Βάλλων χερμαδίοισι. βίηφι δὲ φέρτερός εἰμι.
Αἲ γὰρ πάντων τόσον ὅσοι κατὰ δώματ' ἔασι,
Μνηστήρων χερσίν τε βίηφί τε φέρτερος εἴην·
Τῷ κε τάχα στυγερῶς τιν' ἐγὼ πέμψαιμι νέεσθαι
Ἡμετέρου ἐξ οἴκου· ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται).
Ὡς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν
Μνηστῆρες, καὶ δὴ μέθιεν χαλεποῖο χόλοιο
Τηλεμάχῳ· τὰ δὲ τόξα φέρων ἀνὰ δῶμα συβώτης
Ἐν χείρεσσ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι θῆκε παραστάς.
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Τηλέμαχος κέλεταί σε, περίφρον Εὐρύκλεια,
Κληῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ,

Hæc quidem stupefacta retrò domum iuit.
Filij enim verbum prudens imposuit animo.
In cœnacula autem ascendens cum ancillis mulieribus,
Flebat postea Vlyssem dilectũ maritum, quousq. ei somnũ
Dulcem in palpebris iecit cæsia Minerua.
At hic arcus quos ceperat ferebat flexiles diuus subulcus
Proci autem igitur omnes tumultuabantur in domibus.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Quò iam curuum arcum portas immanis subulce,
Errator? citò rursus te in suibus canes veloces edent
Solum ab hominibus, quos nutriuisti, siquidem Apollo
Nobis propitius & immortales Dij alij:
Sic dixerunt: at hic posuit ferens ipso in loco
Timens, quoniam multi minabantur in domibus.
Telemachus autem ex altera parte minans iuit,
Heus, vlterius porta arcũ citò, (nõ benè omnib. obedies.)
Ne te & iunior licèt sim ad agrum expellam
Percutiens saxis, vi autem fortior sum.
Vtinam .n. omnium tantum quicunq. in domibus sunt,
Procorum manibus viq. fortior essem:
Ideò & citò mœstè aliquem ego mitterem ire
Nostra ex domo, quoniam mala operantur,
Sic dixit: hi autẽ igitur omnes in ipso dulciter riserũt
Proci, & iam cessarunt graui ira
Telemacho autem arcum ferens per domum subulcus
In manibus Vlyssi prudenti posuit astans.
Foras autem vocatam allocutus est nutricem Eurycleã,
Telemachus mandat tibi ô prudens Euryclea,
Claudas domus iannas fortiter compactas.
Si autem aliquis, vel suspirium, vel sonum intus audiat
Virorum nostris in septis, non foras
Eat, sed illic tacitè sit apud opus,

Sic

Sic dixit, huic autem velox fuit verbum.
Clausit autem ianuas ædium benè habitatarum.
Tacitè autem ex domo Philætius saltauit foras,
Clausit autem posteà ianuas, septi aulæ.
Iacebat autem sub porticu lignū nauis circum agitabilis
Byblinum, quo ligauit ianuas, introiuit autem ipse,
Sedit postea in sede profectus vnde surrexerat
Inspiciens Vlyssem, hic autem iam arcum mouebat
Penitus reuoluens, experiens huc & illuc.
Ne cornua vermes edissent absente domino.
Sic autē aliquis dixit conspicatus in propinquum aliū,
Certè aliquis perspicax & dolosus est arcuum.
Certè nunc talia, & ipsi domi iacent,
Vel hic ruit facere, sicut in manibus
Mouet huc & illuc malorum sciens errator.
Alius autem rursus dixit iuuenum superborum,
Vtinam enim iam tantum vtilitati obuiaret,
Quantum hic hunc poterit tendere.
Sic dixerunt proci, at prudens Vlysses
Statim postquam magnū arcū portauit, & vidit penit°,
Sicut autem quando vir citharæ peritus & cantus,
Facilè extendit nouo in sinu chordam,
Tangens vtrinq. benè retortum intestinum ouis,
Sic sine diligentia tendit magnum arcum Vlysses.
Dextera autem igitur manu capiens tentauit neruum.
Hic. a. sub benè sonuit hirundini similis voce. (color
Procis. a. igitur dololor factus est magn°, omnib. a. igitur
Mutatus est Iupiter autē valde sonuit signa ostendens.
Lætatus est postea pertolerans diuinus Vlysses
Quòd ei monstrum misit Saturni filius versuti.
Accepit. a. velocē sagittā, quæ ei iacebat apud mensam
Nuda: ipsæ autem altæ concauam intra pharetram
Iacebant, quibus citò Achiui tentandi erant.
Hanc in brachio capiens traxit chordam concauitesq;
Illic, ex sede sedens, misit autem sagittam
Contra obseruans, securium autem nō errauit omnium
Primo foramine, transiuit autem penitus foras
Sagitta ære grauis, hic. a. Telemachum allocutus est,
Telemache, non te hic hospes in domibus vituperat
Sedens, neque à meta aberraui, neque arcum
Diu fatigaui tendens, adhuc mihi robur firmum est,
Non sicut me proci inhonorantes vituperabant.
Nunc autem hora & cœnam Achiuis præparare
In luce, at postea & aliter delectari
Cantu & cithara, hæc enim ornamenta conuiuij.
Dixit & superciliis annuit, hic autē circūposuit ensem a-
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini (cutum
Circū autem manū dilectā posuit lanceā, propè. a. ipsum
Apud sedem stetit armatus splendido ære.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλήϊσεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Σιγῇ δ' ἐξ οἴκοιο Φιλοίτιος ἆλτο θύραζε,
Κλήϊσεν δ' ἄρ' ἔπειτα θύρας εὐερκέος αὐλῆς.
Κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης
Βύβλινον, ᾧ ῥ' ἐπέδησε θύρας, ἐς δ' ᾔιεν αὐτός,
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθέν περ ἀνέστη,
Εἰσορόων Ὀδυσῆα, ὁ δ' ἤδη τόξον ἐνώμα,
Πάντῃ *ἀναστρωφῶν, πειρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα γρ. ἀναστρωφῶν.
Μὴ *κέρα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος. γρ. κεραΐπτε ἢ μεσῖδε
Ὧ δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τις θηητὴρ καὶ ἐπίκλοπος ἔπλετο τόξων.
Ἦ ῥά νύ που τοιαῦτα καὶ αὐτῷ οἴκοθι κεῖται,
Ἢ ὅ γ' ἐφορμᾶται ποιησέμεν. ὡς ἐνὶ χερσὶ
Νωμᾷ ἔνθα καὶ ἔνθα κακῶν ἔμπαιος ἀλήτης.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Αἲ γὰρ δὴ τοσσοῦτον ὀνήσιος ἀντιάσειεν,
Ὡς οὗτός ποτε τοῦτο δυνήσεται ἐντανύσασθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες. ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αὐτίκ' ἐπεὶ μέγα τόξον ἐβάστασε, καὶ ἴδε πάντῃ,
*Ὡς ὅτ' ἀνὴρ φόρμιγγος ἐπιστάμενος καὶ ἀοιδῆς γρ. Ὡς δ' ὅτ'
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε νέῳ *ἐπὶ κόλλοπι χορδήν, κ. ὑπὸ
Ἅψας ἀμφοτέρωθεν ἐϋστρεφὲς ἔντερον οἰός,
Ὣς ἄρ' ἄτερ σπουδῆς τάνυσε μέγα τόξον Ὀδυσσεύς,
Δεξιτερῇ δ' ἄρα χειρὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς.
Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε, χελιδόνι εἰκέλη *αὐδήν. κ. αὐτῇ
Μνηστῆρσιν δ' ἄρ' ἄχος γένετο μέγα, πᾶσι δ' ἄρα χρὼς
Ἐτράπετο. Ζεὺς δὲ μεγάλ' ἔκτυπε σήματα φαίνων.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
Ὅττι ῥά οἱ τέρας ἧκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω.
Εἵλετο δ' ὠκὺν ὀϊστόν, ὅς οἱ παρέκειτο τραπέζῃ
Γυμνός· τοὶ δ' ἄλλοι κοίλης ἔντοσθε φαρέτρης
Κείατο, τῶν τάχ' ἔμελλον Ἀχαιοὶ πειρήσεσθαι.
Τόν ῥ' ἐπὶ πήχει ἑλὼν, ἕλκεν νευρὴν γλυφίδας τε
Αὐτόθεν ἐκ δίφροιο καθήμενος. ἧκε δ' ὀϊστὸν
Ἄντα τιτυσκόμενος· πελέκεων δ' οὐκ ἤμβροτε πάντων
Πρώτης στειλειῆς, διὰ δ' ἀμπερὲς ἦλθε θύραζε
Ἰὸς χαλκοβαρής. ὁ δὲ Τηλέμαχον προσέειπεν,
Τηλέμαχ', οὔ σ' ὁ ξεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἐλέγχει
Ἥμενος· οὐδέ τι τοῦ σκοποῦ ἤμβροτον, οὐδέ τι τόξον
Δὴν ἔκαμον τανύων· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
Οὐχ ὥς με μνηστῆρες ἀτιμάζοντες ὄνονται.
Νῦν δ' ὥρη καὶ δόρπον Ἀχαιοῖσιν τετυκέσθαι
Ἐν φάει, αὐτὰρ ἔπειτα καὶ ἄλλως ἑψιάασθαι
Μολπῇ καὶ φόρμιγγι· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός.
Ἦ, καὶ ἐπ' ὀφρύσι νεῦσεν. ὁ δ' ἀμφέθετο ξίφος ὀξὺ
Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀμφὶ δὲ χεῖρα φίλῳ βάλεν ἔγχεϊ, ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ
Πὰρ θρόνῳ ἑστήκει κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.

COMMENTARIVS.

κλαῖεν) Hæc toties de Penelope à Poeta memorantur, vt eò magis constantiam eius ac perseuerantiam in Vlyssis amore nobis inculcet. De Pallade somnifica aliàs etiam diximus.

κύνες ταχέες) Ignominiosam mortem huic Eumæo minantur, de qua satis in Iliade pluribus locis. Apollinis autem auxilio & ope nituntur, cuius nimirum festum hodie colunt. Addunt verò & alios Deos, quasi vnius officium ab aliis non seiungatur, & eò magis vnitatem illā Numinis etiam in ipsa pluralitate effingat. Impiè autem faciunt, qui ad tam iniquum facinus Deorum opem aduocant: non quòd ipsi id iniquum existimauerint, occæcatos enim mente eos intelligo: sed tamen non ideò natura facinoris vitari potest in iis, quæ deploratæ sunt malitiæ. nam alioqui animus talia perpetrantis considerari solet. Sed vel ea quæ recta non sunt, non intelligere legitimè excusari neutiquam potest.

ἄττα προτέρω φέρε) Cùm Eumæus procorum minis esset perterritus, arcum coactus est deponere: at eum Telemachus pergere ad Vlyssem cum arcu iubet (etiamsi minacia illa procorum verba audiat) additis etiam comminationibus verberum, licet ipse eo sit iunior: ætatem autem robore compensari dicit, vt etiam seniorem Eumæum ea in parte superet, adeóque vt si ea-

dem proportione procos omnes antecelleret, breui tot iniurias sit vlturus,& in eorum capita insultaturus. Efficit ergo, vt arcum Eumæus deferat: proci autem his ab eo auditis in risum effusi sunt, credo per contemptum, quasi illa à iuuene profecta ea tantùm ratione deberent excipi:vt fieri solet, si quis te inferior lacesset non solùm non iratus, sed cum aliquo risu indignationis tuæ teste repellis,quem ira tardò solet comitari.Itaque hîc etiam proci dicuntur μείδησαν χαλεπόν γέλω.

Τηλέμαχος)Eumæus prudenter dissimulat se hoc ab Vlysse in mandatis,vt eum magis occultaret,ideò Telemachi iussa prætexit.Et ita officio suo probè defungitur ille,vt & postmodùm Philœtius.

βύβλινον)De hoc vinculo quædam diximus paulò antè.Aliàs plura in Lexico.

μὴ κέρα ἶπες) Hinc constat hunc arcum fuisse corneum,non ligneum, vt olim Scytharum : docet Eustathius his verbis, κεραπινὸν δὲ ἦν φασὶν ὡς φαίνεται τὸ τόξον.οὐ μὴν κατὰ τὰ πάλαι σκυθικὰ ξύλινον. Dicemus autem alibi,ἶπα esse genus vermis cornua corrodens, κεραποφάγον, vt est legendum apud Hesychium pro κρεωποφάγον. Ergo videt Vlysses,an cornua à vermibus corrosa fuerint,μὴ ἄρα ἀχρεῖα αὐτῷ γένηται καὶ ἑτέρα δέοι χρήσασθαι μηχανῇ, ne inutilis illi esset arcus, & eo deficiente aliam adhiberi industriam & rationem consilium suum exequendi oporteret.Ex illa autem inspectione dicitur laudem sibi apud spectatores comparasse, quia inde de eius peritia liceret coniecturam facere. Ea enim,quæ quis solitus est tractare,meliùs inspicit & obseruat quàm alius,eorúmque defectus nouit. Ea igitur ratione testimonium sui luculentissimum exhibet Vlysses.

ὡς ὅτ' ἀνὴρ) Hac comparatione docet, quàm facilè arcum istum Vlysses intenderit:qua rectè dicit Eustathius accommodatiorem huic rei,hoc est,κρείττονα καὶ λυσιτελεστέραν καὶ σημειωτέραν,vt ipse loquitur,nullam reperiri potuisse.ἔστι δὲ,inquit, θαυμασία καὶ οἰκειοτάτη ἡ τῆς ἰδέας παραβολὴ πρὸς χορδήν.

χελιδόνι) Hunc stridorem intensi arcus rectè comparat hirundinis cantui, ὅτι δηλαδὴ μὴ ἐπιπολὺ ἐκείνη ᾄδει,ἀλλὰ κατὰ κόμματα ὡς εἰώθει, inquit Eustathius:id est,non cùm hirundo perpetuo quasi contextu canit,sed per quædam interualla,vt solet. Et hac quoque comparatione τὸ ὑποτραχὺ τοῦ ἤχου,id est,illum soni stridorem,quem diximus exprimit,qualis est hirundinis βατταρισμός.Insuauiter enim & asperè ac stridulè cantillat hæc auicula vnde Aristophanes eos qui Musas explodunt:χελιδόνων μουσεῖα eleganter appellat. Locus est in Ranis.Vbi videndus Interpres,& hîc Eustathius.Nos de his suo loco.

σήματα Hoc rursus signo confirmatus est Vlysses in suo proposito, cùm intelligat Ioue probante ista se aggredi, de quo anxius elapsa nocte somnum captare non poterat, nisi Minerua fidem illi sui fecisset auxilij. Hinc alacer scopos propositos omnes sagitta pertingit,vnde exultabundus Telemachum alloquetur, vbi iam se alium longè prodiderit, quàm imbelles illi proci existimarent, à quibus pro homine nauci habebatur.Tum vbi ad conuiuium omnes hortatur,nutu Telemachum officij monet:quo instructo,iam iam memorabilis illa procorum cædes ab vtroque patrabitur.

Finis libri vigesimiprimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἀπὸ τῆς μνηστηροφονίας ἐργασάμενος Ὀδυσσεὺς παρούσης Ἀθηνᾶς, ἐν τοῖς ἑξῆς τὰς θεραπαίνας διὰ Τηλεμάχου καὶ τῶν οἰκείων κολάζει,ἅμα Μελανθίῳ.

Ἄλλη.

Χῖ,Ὀδυσεὺς μνηστῆρας ἐνήνυτο νηλέϊ χαλκῷ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεὺς·
Ἆλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδὸν, ἔχων βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Ἰῶν * ἐμπλείην· ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστοὺς — γρ. ἐυπλείω
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον,ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνὴρ,
Εἴσομαι αἴ κε τύχωμι,πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ἦ,καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε
Χρύσεον,ἄμφωτον· καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο· φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο· τίς κ' * οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι, — γρ. οἴοιτο
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι,καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν * ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ, — γρ. ἐπισχόμενον.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε,δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου· αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν — γρ. βλημένου.
Αἵματος ἀνδρομέοιο· θοῶς δ' ἀπὸ οἷο τράπεζαν
Ὦσε ποδὶ πλήξας,ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε·
Σῖτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορύνετο.τοὶ δ' ὁμάδησαν
Μνηστῆρες κατὰ δώματ',ὅπως ἴδον ἄνδρα πεσόντα.
Ἐκ δὲ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMISECVNDI Odysseæ.

Procorvm cæde peracta Vlysses, præsente Minerua, exinde ancillas per Telemachum & familiares punit cum Melanthio.

Aliud.

X,Vlysses procos abstulit sæuo ære.

Sed ipse exutus est pannis prudens Vlysses.
Insilijt autem magno limini habens arcum & pharetram
Sagittis plenam, celeres verò effudit sagittas
Ibi ante pedes,inter procos autem dixit,
Hoc quidem iam certamen innocuum perfectum est.
Nunc rursus scopũ aliũ quẽ nondũ aliquis percussit vir,
Speculabor,si cõsequar,prabeat autẽ mihi gloriã Apollo.
Dixit,& in Antinoum direxit amaram sagittam.
Certè hic pulchrum poculum eleuare volebat.
Aureum,vtrinque ansatum:& iam manibus mouebat,
Vt biberet vinum,cædes autem ei non in animo
Obseruabatur:quis putasset inter viros conuiuas
Solum in plures,etsi valdè fortis esset,
Ei facere cædem malam,& mortem nigram?
Hunc.a.Vlysses in gutture detentum percussit sagitta,
Contra autem teneram per ceruicem iuit cuspis.
Declinatus est autem aliò,poculum .a. ei excidit manu
Percussi,statim autem fistula ad nares crassa venit
Sanguine virili:citò autem à se mensam
Impulit pedibus percussã,lõgè.a.cibos fudit ad terram.
Panisq́; caroq́; assata fœdata est,hi autem strepuerunt
Proci in domo,vt viderunt virum cadentem.
Ex autem sedibus surrexerunt turbati in domo,

Vndique

Vndiq. aspicientes benè incisos ad parietes,
Neque alicubi scutũ, erat neque fortis lancea ad capiẽdũ
Increpabant autẽ Vlyssem iratis verbis, (certaminibus
Hospes malè in viros sagittas immittis non amplius
Alijs intereris, nũc tibi integra (adest) grauis mors,
Etenim iam nunc virum interfecisti, qui valdè optimus
Iuuenum in Ithaca, ideò te hîc vultures edent.
Putabat vnusquisque quoniam dixerunt non volentẽ
Virum interfecisse, hoc autem stulti non cognouerunt,
Quòd iam ipsis & omnibus mortis fines attingebant.
Hos. a. torue conspicatus allocutus est prudens Vlysses,
Canes nõ me amplius existimabatis redeũtẽ domũ ve
Populo à Troian. quòd mihi cõsumebatis domũ (nire
Ancillas autem mulieres apud dormiebatis violenter,
Ipsius viuentis petebatis vxorem
Neque Deos timentes qui cœlum latum habitant,
Neque aliquem hominum reprehẽsionẽ in posterũ fore.
Nunc vobis & omnibus mortis fines contigerunt.
Sic dixit: hos autẽ igitur omnes nouus timor suscepit.
Aspiciebat autem singulus quò fugeret altam mortem.
Eurymachus autem ipsũ solus respondens, allocutus est,
Siquidem iam Vlysses Ithacensis venisti,
Hæc quidem decenter dixisti quæcunq. fecerũt Achiui,
Multa quidem in domibus iniusta, multa autẽ in agro.
Sed hic quidem iam iacet qui causa fuit omnium
Antinous, hic enim imposuit hæc opera,
Non nuptiarum tantum indigens, neque cupiens,
Sed alia cogitans, quæ ei non perfecit Saturnius,
Vt Ithacæ in populo benè ædificatæ regnaret
Ipse, at tuum filium interficeret insidians. (populorum
Nũc. a. hic quidẽ in parca interfectus est, tu. a. miserere
Tuorum: at nos in futurum conciliati in populo,
Quæcunq. tibi ebibita sunt, & comesta sunt in domibus,
Precium separatim ducentes viginti boues singulus,
Aesq; aurumq; reddemus, donec tuum cor
Lætum fuerit, antè autem non indignanter irascere.
Hũc autẽ torue videns allocutus est prudẽs Vlysses,
Eurymache, neque si mihi paterna omnia redderetis
Quæcunq. nunc vobis sunt, & sicundè, alia imponeretis
Neque sic amplius manus meas cessarem cæde,
Antè omnem procos intemperiem rependere.
Nunc vobis adiacet contra vel pugnare,
Vel fugere, qui mortem & fatum euitauerit.
Sed aliquem non fugere puto altam mortem.
Sic dixit: horum autem ipsorum soluta sunt genua.
His autem Eurymachus allocutus est secundò rursus,
O amici non retinebit vir hic manus innocuas,
Sed postquam accepit arcum politum & pharetram,
Pauimento à polito sagittabit donec omnes
Nos interficiet. sed recordemur pugnæ,
Ensesque trahite, & opponite mensas
Sagittis velocibus, contra autem ipsum omnes simus
Congregati, si ipsum pauimento expellemus & ianuis,
Eamus in ciuitatem, clamor citissimè fiet,
Et ideò citò hic vir nunc vltimum sagittabit.
Sic igitur vociferans, traxit ensem acutum
Aereum vtrinq. acutum, saltauit autem in ipsum
Terribiliter sonans, ipse autem sequebatur diuus Vlysses
Sagittam proijciens, percussit autem pectus ad mãmam.

Πάντοσε παπταίνοντες ἐϋτμήτοις ποτὶ τοίχοις·
Οὐδέ πῃ ἀσπὶς ἔην, οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἑλέσθαι. γρ. Οὐδέ πω
Νείκειον δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· οὐκέτ' ἀέθλων
Ἄλλων ἀντιάσεις· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος·
Καὶ γὰρ δὴ νῦν φῶτα κατέκτανες ὃς μέγ' ἄριστος
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἴσκεν ἕκαστος ἀνήρ, ἐπειὴ φάσαν οὐκ ἐθέλοντα
Ἄνδρα κατακτεῖναι. τὸ δὲ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν
Ὡς δή σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ κύνες, οὔ μ' ἔτ' ἐφάσκεθ' ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Δήμου ἄπο Τρώων, ὅτι μοι κατεκείρετε* οἶκον, γρ. οἶκον;
Δμωῇσιν δὲ γυναιξὶ παρευνάζεσθε βιαίως, Αὐτοῦ τε ζ
Αὐτοῦ τε ζώοντος ὑπεμνάασθε γυναῖκα, ὑπ. γαυ.
Οὔτε θεοὺς δείσαντες οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, Δμωῇσιν τι γυν.
Οὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν* ἔσεσθαι· γρ. ἴσεσθαι
Νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὡς φάτο· τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν.
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Εὐρύμαχος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος εἰλήλουθας,
Ταῦτα μὲν αἴσιμα εἶπες, ὅσα ῥέζεσκον Ἀχαιοί, (ἀγροῦ
Πολλὰ μὲν ἐν μεγάροισιν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἐπ'
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κεῖται ὃς αἴτιος ἔπλετο πάντων,
Ἀντίνοος. οὗτος γὰρ ἐπίηλεν τάδε ἔργα,
Οὔτι γάμου τόσσον κεχρημένος οὔτε χατίζων,
Ἀλλ' ἄλλα φρονέων, τά οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων·
Ὄφρ' Ἰθάκης κατὰ δῆμον ἐϋκτιμένης βασιλεύοι
Αὐτός, ἀτὰρ σὸν παῖδα κατακτείνειε λοχήσας.
Νῦν δ' ὁ μὲν ἐν μοίρῃ πέφαται· σὺ δὲ φείδεο λαῶν
Σῶν· ἀτὰρ ἄμμες ὄπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
Ὅσσά τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισιν,
Τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,
Χαλκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰσόκε σὸν κῆρ
Ἰανθῇ· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Εὐρύμαχ', οὐδ' εἴ μοι πατρώϊα πάντ' ἀποδοῖτε,
Ὅσσά τε νῦν ὔμμ' ἐστί, καὶ εἴ ποθεν ἄλλ' ἐπιθεῖτε,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι χεῖρας ἐμὰς λήξαιμι φόνοιο,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Νῦν ὑμῖν* παράκειται ἐναντίον ἠὲ μάχεσθαι, γρ. πάρκειται
Ἠ φεύγειν, ὅς κεν θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξῃ.
Ἀλλά τιν' οὐ φεύξεσθαι ὀΐομαι αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὡς φάτο· τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος προσεφώνεε δεύτερον αὖτις,
Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἔλλαβε τόξον ἐΰξοον ἠδὲ φαρέτρην,
Οὐδοῦ ἀπὸ ξεστοῦ τοξάσσεται, εἰσόκε πάντας
Ἄμμε κατακτείνῃ· ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης·
Φάσγανά τε σπάσασθε, καὶ ἀντίσχεσθε τραπέζας
Ἰῶν ὠκυμόρων. ἐπὶ δ' αὐτῷ πάντες ἔχωμεν
Ἀθρόοι, εἴ κέ μιν οὐδοῦ ἀπώσομεν ἠδὲ θυράων.
Ἔλθωμεν δ' ἀνὰ ἄστυ, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο·
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσσαιτο.
Ὡς ἄρα φωνήσας, εἰρύσατο φάσγανον ὀξύ,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· ἆλτο δ' ἐπ' αὐτῷ
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δ'* ὁμαρτῇ δῖος Ὀδυσσεύς γρ. ὁμάρτη
Ἰὸν ἀποπροϊεὶς* βάλλε στῆθος παρὰ μαζόν, γρ. βάλε

Ἐν δέ οἱ ἥπατι πῆξε θοὸν βέλος· ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Φάσγανον ἧκε χαμᾶζε, περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ
γρ. Κάππεσεν ἰδνωθείς. Κάππεσε δινηθεὶς, ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον. ὁ δὲ χθόνα τύπτε μετώπῳ,
Θυμῷ ἀνιάζων. ποσὶ δὲ θρόνον ἀμφοτέροισι
Λακτίζων ἐτίναξε· κατ' ὀφθαλμῶν δ' ἔχυτ' ἀχλύς·
Ἀμφίνομος δ' Ὀδυσῆος ἐείσατο κυδαλίμοιο
Ἀντίος ἀΐξας· εἴρυτο δὲ φάσγανον ὀξὺ,
Εἴπως οἱ εἴξειε θυράων· ἀλλ' ἄρα μιν φθῆ
Τηλέμαχος κατόπισθε βαλὼν χαλκήρεϊ δουρὶ
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσὼν, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ·
Τηλέμαχος δ' ἀπόρουσε λιπὼν δολιχόσκιον ἔγχος
Αὐτοῦ ἐν Ἀμφινόμῳ· περὶ γὰρ δίε μή τις Ἀχαιῶν
Ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσειε
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἠὲ προπρηνέϊ τύψας.
Βῆ δὲ θέειν, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἤδη τοι σάκος οἴσω καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέην πάγχαλκον ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Αὐτός τ' ἀμφιβαλεῦμαι ἰὼν, δώσω δὲ συβώτῃ
Καὶ τῷ βουκόλῳ ἄλλα. τετευχῆσθαι γὰρ ἄμεινον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Οἶσε θέων, εἵως μοι ἀμύνεσθαι πάρ' ὀϊστοὶ,
Μή μ' ἀποκινήσωσι θυράων μοῦνον ἐόντα.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμον ὅθι οἱ κλυτὰ τεύχεα κεῖτο.
Ἔνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' ἔξελε, δούρατα δ' ὀκτὼ,
Καὶ πίσυρας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας.
Βῆ δὲ φέρων, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα περὶ χροῒ δύσατο χαλκόν·
Ὣς δ' αὔτως τὼ δμῶε δυέσθην τεύχεα καλά,
Ἔσταν δ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην.

In autē ei hepate fixit velox telū, ex autem igitur manu
Ensem misit humum, proiecta autem mensa
Decidit voluta, longè autem aquas fudit humum,
Et poculum circū ansatū, hic autē terrā verberauit frōte
Animo dolens, pedibus autem thronum ambobus
Calcitrans quatijt, in oculis .a. fusa est caligo.
Amphinomus autem Vlyssi iui' glorioso
Contrarius ruens, traxit autem ensem acutum
Siquo modo eius exiret ianuis, sed ipsum præuenit
Telemachus à tergo percutiens ærea lancea
Humerorum mediò, per autem pectora penetrauit.
Sonuit autem cadens, terram autem percussit fronte.
Telemachus autem ruit relicta longa lancea
Illic in Amphinomo, valdè .n. timebat ne quis Achiuorū
Lanceam dum extraheret longam, vel adegerit
Ense ruens, vel in caput reclinatum verberans.
Iuit autem currens, valdè .a. citò dilectū patrē peruenit,
Prope autem stans verba velocia allocutus est,
O pater iam tibi scutum portabo & duas lanceas,
Et galeam benè æream in temporibus aptam,
Ipseq; induar profectus, dabo autem subulco
Et bubulco alia, armari enim melius.
Hunc .a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Porta currens quousq. auxiliariæ sagittæ adsunt
Ne me amoueant ianuis solus cùm sim.
Sic dixit: Telemachus autem dilecto obediuit patri:
Perrexit .a. ire in thalamū, vbi ei inclyta arma iacebāt.
Hinc quatuor quidem scuta accepit, lanceas autem octo
Et quatuor galeas æreas densas,
Venit autē ferens, valdè .a. citò dilectū patrē peruenit:
Ipse autem primùm circa corpus indutus est æs:
Sic autem eodē modo hi famuli indutis sūt arma pulchra,
Steterunt autem circum Vlyssem prudentem varij cōsilij.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ὁ γυμνώθη) Hic liber μνηστηροφονία ab antiquis inscribitur, propter procorum cædem, quam Vlyssem confecisse prodidit Homerus. Ad eam vt se meliùs accingat Vlysses, exuit quædam vestimenta, quibus fortasse magis grauabatur. Nam vt omnia deposuerit, neque ipsum decorum patitur, neque cicatrix quam tegere sine dubio adhuc voluit, neque ipsa Eurycleæ verba, quibus ipsum postmodum affabitur:

μὴ δ' ἔτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους ἕσταθι.

Eustathius dicit, νοητέον δ' ἐνταῦθα ὅτι ζωσάμενος Ὀδυσσεὺς, ἐγυμνώθη τὰ σκέλη μόνα, ὡς μὴ δὲ τὴν ῥηθεῖσαν οὐλὴν περιφαίνεσθαι. Quem locum planè corruptum arbitror, legendúmque ὅτι γυμνωθεὶς Ὀδυσσεὺς ἐζώσατο τὰ σκέλη μόνα, &cæt. alioqui non conueniunt sequentia, ὡς μηδὲ, &c. quæ negatiuè efferuntur. Verba enim Eustathij sonant, Vlysses nudatus est solis cruribus, ne prædictam cicatricem ostenderet: atqui hoc absurdum est. Ergo nos meliùs dicimus, tecta fuisse illius crura. Vel illa, μὴ δὲ, essent deléda, vt illud ἐγυμνώθη retineremus, quasi cicatricem illam esset aliquo modo ostentaturus, vt melius à spectatoribus pro Vlysse agnosceretur. Litem sub iudice relinquo. Id tantùm generalius notandum, partim nudum partim vestitum fuisse in hac pugna Vlyssem, quanquam Poeta solam γύμνωσιν expresserit. Hunc autem versum monet Eustathius conuenire in virum ἕτοιμον εἰς ἔλεγχον ἢ λοιπὴν τινὰ δραστηριότητα, quasi in modum prouerbij.

οὗτος μὲν δὴ) Antequam procos sagittis petat, hoc vtitur exordio. quo docet, primum illud certamen sibi sine vllo nocumento esse absolutum: iam autem in alium scopum se collineare, quem nullus vnquam anteà contigerit. Quod dixisse mihi videtur, ne incautos procos aggredi existimaretur, sed quodammodo præmonitos: deinde etiam ex Homeri consuetudine, apud quem ita se inuicem verbis hostes compellare solent, vt pleniùs vidimus in Iliade. Cùm autem hoc ἄεθλον vocat ἀάατον, id duobus modis iuxta Eustathium intelligi potest: vel vt intelligat, fuisse illi innocuum præter procorum sententiam, qui ei tam miserum exitium anteà minitabantur: vel vt ironicè nociuum sibi fuisse dicat, vt proci quidem existimabant. Sed prior sententia mihi placet, quanquam nec hæc quoque sit aspernanda. Ab Apolline denique auxilium petit, id est, à Deo κλυτοτόξῳ vt superiore libro magis videbamus.

ἐπ' Ἀντινόῳ) Hic Antinous ei maximè fuerat iniurius, & primus omnium ei insultauerat, vt vidimus sup. lib. 18. Itaque rectè de eo etiam primò vindictam sumit.

ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον) Didymus refert, Dionysium Thracem (qui fuit etiam Homeri commentator) prodidisse, illud prouerbium, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, Multa cadunt inter calicem supremáque labra, hinc manasse: siquidem admouens iam labris poculum Antinous ab Vlysse interimitur. Vide Erasm. Chil. 1. cent. 5. prou. 1.

τίς κ' οἴοιτο) Hoc sanè periculum nihil erat, vt proci reformidarent à solo homine, qui potiùs tantam multitudinem reformidaturus videbatur, quantumuis fortitudine excelleret. Nam si nec Hercules quidem duobus sufficit, quis putet Vlyssem centum octoginta viros audere aggredi? Et hoc quidem extra humanum captum. Sed tamen præcedétia faciunt, vt minus hoc ἀδύνατον videatur, siquidem armis iam procos tacitè spoliârit, ædium etiam custodiam penes se habeat: præterea qui solus aliàs trecentis Troianis resistere potuit, longè faciliùs potuit procis. Denique Iouis & Mineruæ auxilio fretum quid non audeat, vel quid non possit?

ἐκλίνθη) Quam alij περιεργίαν appellare possent, nos ἀκρίβειαν in hoc Poeta maximè sumus demirati, cuius se exemplum adhuc offert hoc loco in describenda Antinoi morte.

ὡς ἦν τιλάσσις) Vidimus autem lib. 20. Telemachum ex consilio Vlyssis omnia arma ex hoc loco remouisse. Cùm ergo iis se spoliatos sentiunt, ad verba confugiunt, quibus proscindunt Vlyssem, & ei mortem crudelem minantur. At Vlysses statim se illis prodet, cùm iusta in eos indignatione, ex exprobratione tot facinorum ab ipsis in suis ędibus commissorum, quæ ipse mox sit vindicaturus. Et ita quidem id præstitit, vt reliquos omnes perterrefecerit, atque adeò ad preces confugerint.

ὦ κύνες) Exprobrat illis Vlysses, quòd cùm existimarent eũ non amplius rediturum, triplici eũ iniuria affecerint. Prima fuit, quòd bona consumerent. Secunda, quòd ancillis concumberent. Tertia, quòd eius adhuc viuentis vxorem ambiebant. Illud primum caput planè excusatione omni caret, ex ratione qua anteà aduersus hoc ipsum factum apud procos vtebatur Penelope, quòd iniquum esset eos, qui vxorem in matrimonium deposcerent, eius facultates, aut familiæ, in qua versatur, diripere, cùm potius suas in eum finem deceat profundere. Alterum cùm per se turpe sit, tum ex alienæ domus circumstantia turpius effectum est. Postremum ex parte quidem Vlyssis graue fuit, ex procorum paululum tolerabilius: siquidem ipsi potuerint credere eum non amplius in viuis esse. Itaque qualis hæc fuit iniuria, viduam in coniugem postulare? At, vt dixi, Vlysses hoc factum ex sua parte ponderat, atque ex aliis facinoribus, quæ hanc μνηστείαν consectabantur.

εἰ μὲν δὴ) Reliquis procis nō solùm obmutescentibus, sed etiam ita perterritis, vt fugā huius periculi vndiq; quærerēt, vnus Eurymachus, substitisse dicitur, ac primùm verbis conatur exulceratum Vlyssis animum sedare fatendo culpam, sed ita tamen, vt eius causam in Antinoum defunctum reiiciat: deinde restitutionem illi bonorum omnium, quæ ipse sibi à procis consumpta conquerebatur offerendo, imò longè plura quàm illi consumpserint. Illa autem culpæ reiectio in Antinoum frigidissima fuit: primùm quòd existimari potuit eam confingere, cùm iam sibi patrocinari non posset amplius Antinous: deinde quòd ipse idcirco neque se neque alios illa eadem culpa eximat. nam cùm illius maleuolum animum perceperint, quem iam damnant (in persona huius Eurymachi) cur illi adhærescebant, neque potiùs eius obsistebant conatibus? Cùm ergo potiùs eos iuuarint, vt constat etiam ex præcedentibus narrationibus, in quibus Poeta docet, eos omnes in Antinoi necem coniurasse, atque adeò modum illius exequendi consilij exquisisse, meritò has excusationes & prętextus nihili facit Vlysses, in omniúmque cędem iam in ipso principe inchoatam pergit.

λαῶν σῶν) Illud non videbatur leue pondus habiturum apud Vlyssem, ne nimirum in suum sæuiret populum, cuius conseruationi potiùs studere debuisset. At Vlysses tam putrida & malè sana membra amputari mauult, quàm totum populi corpus illorum diuturniore societate vitiare. Et id omnino boni est principis officium, à prauis & sceleratis hominibus ditionem suam repurgare, non secùs ac olim agricolę ex agro suo lappas, & tribulos, infeliciáque lolia, cæteràsque frugibus nocentes herbas extirpare.

Εὐρύμαχ' οὐδ' εἴ μοι Quod primùm de causa huius petulantiæ ex Antinoo Eurymachus prætexebat, Vlysses non refellit, quia iam verbis & oratione prolixiore hîc opus non sit, tum quòd fortè absurdum erat, vt responsum, imò ne attentionem quidem ipsius Vlyssis non mereretur. Ergo ad postremam tantùm illius ἀπολογίας partem, qua Eurymachus restitutionem illam bonorum pollicebatur, respondet eos nulla ratione ab hac internecione sese posse redimere, nisi fortè pugna vel fuga: quanquam huius copiam illis se non relicturum sperat.

ὦ φίλοι) Hæc ἀγχίνοια & animi præsentia in Eurymacho sanè laudanda, vt cùm verbis, & quàm honesta potuit excusatione Vlyssē demulcere non potuerit, ad suam tutelam se accingat, ad quam etiam reliquos hortatur: hoc consilio. Si quieti mansissent proci, Vlysses ex limine commodè & facilè eos sagittis transfodisset. Satius ergo fuit, eniti eos omnibus viribus, vt eum inde expellerent, quo meliùs in ciuitatem erumperent, in qua tumultu excitato hunc sagittarium è medio tollerent. Abiecti tamen hunc Eurymachũ animi constat, qui vnius causa, qui iam tantam multitudinem imparem agnoscere videtur, totam ciuitatem sit in eum concitaturus, quasi Vlysses minoribus viribus deturbari & interimi non possit.

βάλλει στῆθος) Cōsilium consultori pessimum, inquit prouerbium. quod iam in Eurymachum cadit, in cuius morte describenda solitam ἀκρίβειαν obseruat Poeta.

κατόπιθεν) Illa quæ à tergo infliguntur vulnera, interdum ei qui vulneratur, interdum ei qui vulnerat, dedecus afferre solent. Illi quidē si in fuga ei hoc cōtingat: huic, si hostem ab ea parte aggreditur. Inscium enim & incautũ quēdam hac ratione offendere, nullius est laudis, sed potiùs vituperij: quia testatur se faciem hostis reformidasse. In hoc Telemachus noster incurrere videtur, cùm à tergo hunc Amphinomũ interficit. Sed hoc vel eius adolescentiæ & ἀπειρίᾳ bellicæ vel etiam angustiis loci, in quo iã versabatur, tribuendum est: vel denique quia duo isti tot procorum antagonistæ iis etiam abuti possint, quæ aliis indecora sunt, vt illud---- *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* hoc loco maximè vsurpari posse videatur. Quod autem posteà fugit, non tam timori ascribendum est, quàm prudentiæ, siquidem temerariorum erat hominum, diutiùs illic inermes consistere. Itaque obserues iam in Telemacho paternæ illius virtutis luculenta vestigia.

At hic quandiu quidem ad auxilium aderant sagittæ,	Αὐτὰρ ὅγ', ὄφρα μὲν αὐτῷ ἀμύνασθαι ἔσαν ἰοί,
Tamdiu procorum vnum semper in domo	Τόφρα μνηστήρων ἕνα γ' αἰεὶ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Percussit inspiciens, hi autem simul stricti cadebant.	Βάλλε τιτυσκόμενος, τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
At postquam liquerunt sagittæ sagittantem regem,	Αὐτὰρ ἐπεὶ λίπον ἰοὶ ὀϊστεύοντα ἄνακτα,
Arcum quidem ad postem bene firmæ domus	Τόξον μὲν πρὸς σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Inclinauit stare ad parietes splendidos:	Ἔκλιν' ἑστάμεναι πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα·
Ipse autem circum humeros scutũ posuit quadruplex,	Αὐτὸς δ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον.
Capite autem in forti galeam benè factam posuit	Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν
Conum, grauiter autem crista desuper nuebat.	Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Accepit autem fortes lanceas duas armatas ære.	Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ.
Ianua autem quædam erat bene ædificato in pariete	Ὀρσοθύρη δέ τις ἔσκεν ἐϋδμήτῳ ἐνὶ τοίχῳ.
Vltimum autem ad solum bene stantis domus	Ἀκρότατον δὲ παρ' οὐδὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Erat via ad vicum, tabulæ autem erant bene cōgruæ.	Ἦν ὁδὸς ἐς λαύρην, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι·
Hanc autem Vlysses custodire iussit diuinum subulcum	Τὴν δ' Ὀδυσσεὺς φράζεσθαι ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Stantem prope ipsam, vnus autem solus erat aditus.	Ἑσταότ' ἄγχ' αὐτῆς, μία δ' οἴη γίνετ' ἐφορμή.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians,	Τοῖς δ' *Ἀγέλαος ἔειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων, *Ἀγέλεως μητίεντος
O amici, iam aliquis in ianuam ascendat,	Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀν' ὀρσοθύρην ἀναβαίη,
Et dicat populis, clamor citissimè fiat.	Καὶ εἴποι λαοῖσι, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο;
Ideò citò hic vir nunc postremò sagittet.	Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσαιτο.
Huc autē rursus alloquutus est Melant. custos caprarũ.	Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Non aliquo modo est Agelae diuine, prope .i. *grauiter*	Οὔπως ἔστ' Ἀγέλαε διοτρεφές. ἄγχι γὰρ αἰνῶς
Aulæ propè ianuas & molestum os vici.	Αὐλῆς καλὰ θύρετρα, καὶ ἀργαλέον στόμα λαύρης.
Et vnus omnes prohibebit vir, qui fortis sit.	Καί χ' εἷς πάντας ἐρύκοι ἀνήρ, ὅς τ' ἄλκιμος εἴη.
Sed age vobis arma portabo vt armemini.	Ἀλλ' ἄγεθ' ὑμῖν τεύχε' ἐνείκω θωρηχθῆναι.

Ἐκ θαλάμου. ἔνδον γὰρ (ὀΐομαι) οὐδέ πῃ ἄλλῃ
Τεύχεα κατθέσθην Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Ὡς εἰπὼν ἀνέβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν
γρ. αἰὰρ Ἐς θαλάμους Ὀδυσῆος *ἀνὰ ῥῶγας μεγάροιο·
Ἔνθεν δώδεκα μὲν σάκε' ἔξελε, τόσα δὲ δοῦρα,
Καὶ τόσας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας·
Βῆ δ' ἴμεναι, μάλα δ' ὦκα φέρων μνηστῆρσιν ἔδωκε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
γρ. χερσὶ π Ὡς περιβαλλομένοις ἴδε τεύχεα, *χερσὶ δὲ δοῦρα
Μακρὰ τινάσσοντας. μέγα δ' αὐτῷ φαίνετο ἔργον.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή τις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
γρ. ἡμῖν ἐπ. *Νῶϊν ἐποτρύνει πόλεμον κακὸν, ἠὲ Μελανθεύς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ τόδε γ' ἤμβροτον, (οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος) ὃς θαλάμοιο θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν
Κάλλιπον ἀγκλίνας· τῶν δὲ σκοπὸς ἦεν ἀμείνων.
Ἀλλ' ἴθι δῖ' Εὔμαιε θύρην ἐπίθες θαλάμοιο,
Καὶ φράσαι εἴ τις ἄρ' ἐστὶ γυναικῶν ἣ τάδε ῥέζει,
Ἢ υἱὸς Δολίοιο Μελανθεὺς, τόν περ ὀΐω.
Ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Βῆ δ' αὖτις θάλαμόνδε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Οἴσων τεύχεα καλά. νόησε δὲ δῖος ὑφορβὸς,
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Κεῖνος δ' αὖτ' ἀΐδηλος ἀνὴρ ὃν ὀϊόμεθ' αὐτοὶ,
Ἔρχεται ἐς θάλαμον· σὺ δέ μοι νημερτὲς ἐνίσπε,
Ἤ μιν ἀποκτείνω αἴ κεν κρείσσων γε γένωμαι·
Ἠέ σοι ἐνθάδ' ἄγω, ἵν' ὑπερβασίας ἀποτίσῃ
Πολλὰς, ὅσας οὗτος ἐμήσατο σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἤτοι ἐγὼ καὶ Τηλέμαχος μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Σχήσομεν ἔντοσθεν μεγάρων, μάλα περ μεμαῶτας·
Σφῶϊ δ' ἀποστρέψαντε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Ἐς θάλαμον βαλέειν, σανίδας δ' ἐκδῆσαι ὄπισθε·
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἐρύσαι, πελάσαι τε δοκοῖσιν,
Ὥς κεν δηθὰ ζωὸς ἐὼν, χαλέπ' ἄλγεα πάσχῃ. (θοντο.
Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπι-
Βὰν δ' ἴμεν ἐς θάλαμον· λαθέτην δέ μιν ἔνδον ἐόντα.
Ἤτοι ὁ μὲν θαλάμοιο μυχὸν κάτα τεύχε' ἐρεύνα·
Τὼ δ' ἔσταν ἑκάτερθε παρὰ σταθμοῖσι μένοντε·
Εὖθ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Τῇ ἑτέρῃ μὲν χειρὶ φέρων καλὴν τρυφάλειαν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ σάκος εὐρὺ, γέρον, πεπαλαγμένον ἄζῃ
Λαέρτεω ἥρωος, ὃ κουρίζων φορέεσκε·
γρ. δ' ἐλέλυντο Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖτο, ῥαφαὶ δ' *ἐλέλυντο ἱμάντων.
Τὼ δ' ἄρ' ἐπαΐξανθ' ἑλέτην, ἔρυσάν τε μιν εἴσω
Κουρὶξ ἐν δαπέδῳ δὲ χαμαὶ βάλον ἀχνύμενον κῆρ.
γρ. τ' ἔδον Σὺν δὲ πόδας χεῖράς *τε δέον θυμαλγέϊ δεσμῷ,
γρ. ἐκέλευε Εὖ μάλ' ἀποστρέψαντε διαμπερὲς, ὡς *ἐκέλευσεν
Υἱὸς Λαέρταο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Σειρὰς δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἔρυσαν, πέλασάν τε δοκοῖσι.
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ Μελάνθιε νύκτα φυλάξεις
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ καταλέγμενος, ὥς σε ἔοικεν.
Οὐδέ σε γ' ἠριγένεια παρ' Ὠκεανοῖο ῥοάων

Ex thalamo, illic enim (puto,) neque alio
Arma deposuerunt Vlysses & illustris filius.
Sic locutus ascendit Melanthius custos caprarum
In thalamum Vlyssis supra scalas domus:
Vbi duodecim quidem scuta excepit, tot autem lanceas,
Et tot galeas æreas equino crine densas,
Perrexit.a.ire, valdè autē citò portans procis dedit.
Et tunc Vlyssis soluta sunt genua & dilectum cor,
Postquā circumponentes vidit arma, manibus.a.lāceas
Longas quatientes, valdè autem ipsi apparebat opus:
Statim autem Telemachū verba velocia alloquutus est.
Telemache, certè valdè iā aliqua in domib. mulierū
Nobis impellit bellum malum, vel Melanthius.
Hunc autē rursus Telemachus prudens cōtra locutus
O pater ipse ego hoc peccaui, (neque aliquis alius (est,
Causa) qui thalami ianuam spisse congruam
Reliqui inclinans, horum autem speculator esset melior.
Sed vade diuine Eumæe, ianuam claude thalami.
Et obserua siue qua est mulierum, quæ hæc faciat,
An filius Dolij Melanthius, quem ego puto.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Iuit autē iterum thalamum Melanthius custos caprarū,
Portaturus arma pulchra: intellexit.a.diuus subulcus,
Statim autem Vlyssem allocutus est qui prope aderat,
Diuine Laertiade prudens Vlysses,
Ille autem rursus exitiosus vir quem putamus ipsi
It in thalamum, tu autem mihi verum dic.
Nunquid eum interficiam si potentior ero?
An tibi huc ducam, vt iniustitias persoluat
Multas, quantas hic operatus est tua in domo?
Hunc.a.respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Certè ego & Telemachus procos superbos
Retinebimus intra domos, quamuis multum incitatos
Vos autem auersis pedibus & manibus desuper
In thalamum mittite, tabulas autem ligate à tergo:
Cathenam autem plicatam ex ipso penetrantes
Columnam in altam trahite, admouete trabibus,
Vt diu viuus graues dolores patiatur. (obediuerunt.
Sic dixit: hi.a.igitur hunc valdè quidē audiuerunt &
Perrexerūt.a.ire in thalamū, latuerunt .a.ipsū intus ex
Certè hic.q.thalami cōclaui in arma quærebat, (istētē.
Hi autem steterunt vtrinque apud limina manentes:
Quando in pauimētum ibat Melanthius custos caprarū
Altera quidem manu ferens pulchram galeam,
Altera autē scutū latū, antiquum, inquinatum siccitate
Laertis herois quod iuuenis portabat. (rorum.
Tum quidem iacebat, conglutinationesq́; solutæ erāt lo-
Iam tunc irruentes ceperunt traxeruntq́ ipsum intrò
Per caput: in pauimento .a.in terrā iecerūt dolētes cor.
Pedes autem manusq́; colligauerunt tristi vinculo,
Valdè vertentes penitus sicut iusserat
Filius Laertis pertolerans diuus Vlysses.
Cathenam autem plicatam ex ipso quæ penetrarat,
Columnā in altam traxerūt, propinquauerūtq́; trabib.
Hunc.a.cauillans alloquutus es Eumæe subulce,
Nunc quidē iam valdè omnino Melanthie noctē serua
Lecto in molli dormiens sicut decet. (bus
Neque te aurora ab Oceani fluctibus

Late-

Latebat veniens aurea sede, quando adduces
Capras procis domo in conuiuium laborare. (culo.
Sed hic quidē illic relictus est extēsus 𝔭nicicio in vin-
Hi autem in arma euntes, portaq; imposita lucida,
Iuerunt ad Vlyssem prudentem versutum,
Vbi robur spirantes instabant: hi quidem in pauimēto
Quatuor, hi autem intra domum multique & boni.
Hos autem propè filia Iouis venit Minerua,
Mentori assimilata & corpore & voce.
Hanc.a.Vlysses lætatus est videns, & verbum dixit,
Mentor expelle diras, recordare autem socij dilecti
Quæcunque bona feci, qualis autem mihi es.
Sic dixit, putans populorum seruatricē esse Mineruā.
Proci autem ex altera parte minabantur ex domo.
Primus hanc increpauit Damastorides Agelaus,
Mentor, ne verbis persuadeat Vlysses
Procis pugnare, auxiliari autem ei ipsi.
Sic enim nostram mentem perfici puto,
Quando hos interfecerimus patrem ac filium,
In autem tu his posteà interficieris, qualia cogitas
Facere in domibus? tuo autem ipsius capite solues.
At postquam vestrum violentias abstulerimus ære,
Possessiones quot tibi sunt quæque intus & quæ foris,
Iis (quæ sunt) Vlyssis commiscebimus, neque filios
Viuere in ædibus, sinemus neque filias.
Neque vxorem prudentem in ciuitate versari,
Sic dixit: Minerua autem irata est ex animo magis,
Increpauit autem Vlyssem iratis verbis, (titudo,
Non amplius tibi Vlysses robur firmū, neq; aliqua for
Qualis quando pro Helena albis vlnis bono patrenata
Nouem annis Troianis pugnasti assiduè semper.
Multos autem viros interfecisti in graui pugna,
Tuo autem capta est consilio Priami ciuitas latas vijs.
Quomodo iam nunc quādo tuū populum & possessiones
Contra procos indignaris fortis esse (peruenisti
Sed pgē huc amice apud me sta, & vide opus,
Vt videas qualis tibi in viris inimicis
Mentor Alcimedes beneficia rependat.
Dixit: & nondum omnino dedit alternantē victoriā
Sed adhuc potentiamq; & fortitudinem tentabat
Et Vlyssis ac filij gloriosi.
Ipsa autem splendidæ in domus trabem
Sedit ruens hirundini similis contrà.
Procos autem concitabat Damastorides Agelaus,
Eurynomusq; & Amphimedon Demoptolemusq;,
Pisandrusq; Polyctorides, Polybusq; prudens
Hic enim procorum fortitudine erant egregiè optimi.
Quicunque adhuc viuebant, & pro animab. pugnabāt.
Hos autem iam domuit arcus & frequentes sagittæ.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians,
O amici, iam tenebit vir hic manus innocuas,
Et iam ei Mētor quidem abijt inanes iactationes dicēs,
Hi autem soli relicti sunt in primis ianuis,
Ideò nunc simul omnes immittite lanceas longas.
Sed agite, in eum primum iaculamini, si cubi Iupiter
Det Vlyssem percuti, & gloriam reportare,
Horum autem aliorū non cura, postquam hic ceciderit.
Sic dixit: hi.a. igitur omnes iaculati sunt sicut dixit,

Λήσει ἐπερχομένη χρυσόθρονος, ἡνίκ' ἀγινεῖς
Αἶγας μνηστήρεσσι δόμον κάτα δαῖτα πένεσθαι.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι λέλειπτο ταθεὶς ὀλοῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Τὼ δ' ἐς τεύχεα δύντε, θύρην τ' ἐπιθέντε φαεινήν,
Βήτην εἰς Ὀδυσῆα δαΐφρονα, ποικιλομήτην.
Ἔνθα μένος πνείοντες ἐφέστασαν· οἱ μὲν ἐπ' οὐδοῦ,
Τέσσαρες, οἱ δ' ἔντοσθε δόμων, πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν,
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδών, καὶ μῦθον ἔειπε,
Μέντορ ἄμυνον ἀρήν, μνῆσαι δ' ἑτάροιο φίλοιο,
Ὅς σ' ἀγαθὰ ῥέζεσκον· ὁμηλικίη δέ μοι ἐσσί. γρ. σοὶ δ' ἐγ'
Ὣς φάτ', ὀϊόμενος λαοσσόον ἔμμεν Ἀθήνην.
Μνηστῆρες δ' ἑτέρωθεν ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι·
Πρῶτος τήν γ' ἐνένιπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Μέντορ, μή σ' ἐπέεσσι παραιπεπίθῃσιν Ὀδυσσεὺς
Μνηστήρεσσι μάχεσθαι, ἀμυνέμεναι δέ οἱ αὐτῷ.
Ὧδε γὰρ ἡμέτερόν γε νόον τελέεσθαι ὀΐω·
Ὁππότε κεν τούτους κτέωμεν, πατέρ' ἠδὲ καὶ υἱόν,
Ἐν δὲ σὺ τοῖσιν ἔπειτα πεφήσεαι, οἷα μενοινᾷς
Ἔρδειν ἐν μεγάροις· σῷ δ' αὐτοῦ κράατι τίσεις.
Αὐτὰρ ἐπὴν ὑμέων γε βίας ἀφελώμεθα χαλκῷ,
Κτήμαθ' ὁπόσσα τοί ἐστι, τά τ' ἔνδοθι καὶ τὰ θύρηφι,
Τοῖσιν Ὀδυσσῆος μεταμίξομεν· οὐδέ τοι υἷας
Ζώειν ἐν μεγάροισιν ἐάσομεν οὐδὲ θύγατρας,
Οὐδ' ἄλοχον κεδνὴν Ἰθάκης κατὰ ἄστυ πολεύειν.
Ὣς φάτο· Ἀθηναίη δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Νείκεσσεν δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεῦ μένος ἔμπεδον, οὐδέ τις ἀλκή,
Οἵη ὅτ' ἀμφ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ εὐπατερείῃ
Εἰνάετες Τρώεσσιν ἐμάρναο νωλεμὲς αἰεί·
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνες ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Σῇ δ' ἥλω βουλῇ Πριάμου πόλις εὐρυάγυια.
Πῶς δὴ νῦν, ὅτε* σόν γε δόμον καὶ κτήμαθ' ἱκάνεις, γρ. σὸν δῶμα.
Ἄντα μνηστήρων ὀλοφύρεαι ἄλκιμος εἶναι;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον,
Ὄφρ' εἰδῇς οἷός τοι ἐν ἀνδράσι δυσμενέεσσι
Μέντωρ Ἀλκιμίδης εὐεργεσίας ἀποτίνειν.
Ἦ ῥα· καὶ οὔπω πάγχυ δίδου ἑτεραλκέα νίκην,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρα σθένεός τε καὶ ἀλκῆς πειρήτιζεν
Ἠμὲν Ὀδυσσῆος ἠδ' υἱοῦ κυδαλίμοιο.
Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἕζετ' ἀναΐξασα, χελιδόνι εἰκέλη ἄντην.
Μνηστῆρας δ' ὄτρυνε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Εὐρύνομός τε καὶ Ἀμφιμέδων, Δημοπτόλεμός τε,
Πείσανδρός τε Πολυκτορίδης, Πόλυβός τε δαΐφρων·
Οἱ γὰρ μνηστήρων ἀρετῇ ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι,
Ὅσσοι ἔτ' ἔζωον, περί τε ψυχέων ἐμάχοντο·
Τοὺς δ' ἤδη ἐδάμασσε βιός καὶ ταρφέες ἰοί.
Τοῖς δ'* Ἀγέλαος ἔειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων, γρ. Ἀγέλεως μετέειπεν
Ὦ φίλοι, ἤδη σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Καὶ δή οἱ Μέντωρ μὲν ἔβη κενὰ εὔγματα εἰπών,
Οἱ δ' οἷοι λείπονται ἐπὶ πρώτῃσι θύρῃσι.
Τῷ νῦν μὴ ἅμα πάντες ἀφίετε δούρατα μακρά·
Ἀλλ' ἄγεθ' οἱ ἓξ πρῶτον ἀκοντίσατ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ Ὀδυσσῆα βλῆσθαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Τῶν δ' ἄλλων οὐ κῆδος, ἐπὴν οὗτός γε πέσῃσιν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὡς ἐκέλευεν,

Ἱέμενοι· τὰ δὲ πάντα ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δούρατ' ἀλεύαντο μνηστήρων,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλοι, ἤδη μέν κεν ἐγὼν εἴποιμι καὶ ἄμμι
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκοντίσαι, οἳ μεμάασιν
Ἡμέας ἐξεναρίξαι ἐπὶ προτέροισι κακοῖσιν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἄντα τιτυσκόμενοι. Δημοπτόλεμον μὲν Ὀδυσσεὺς,
Εὐρυάδην δ' ἄρα Τηλέμαχος, Ἔλατον δὲ συβώτης,
Πείσανδρον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας.
γρ. ἂψ ἐχώρησαν Μνηστῆρες δ' *ἀνεχώρησαν μεγάροιο μυχόνδε·
Τοὶ δ' ἄρ' ἐπήϊξαν, νεκύων δ' ἐξ ἔγχε' ἕλοντο.
Αὖτις δὲ μνηστῆρες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἱέμενοι· τὰ δὲ πολλὰ ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια·
Ἀμφιμέδων δ' ἄρα Τηλέμαχον βάλε χεῖρ' ἐπὶ καρ-
γρ. ἄκρον Μίγδην, *ἄκρην δὲ ῥινὸν δηλήσατο χαλκός. (πῷ
Κτήσιππος δ' Εὔμαιον ὑπὲρ σάκος ἔγχεϊ μακρῷ
Ὦμον ἐπέγραψεν· τὸ δ' ὑπέρπτατο, πῖπτε δ' ἔραζε.
Τοὶ δ' αὖτ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα.
Ἔνθ' αὖτ' Εὐρυδάμαντα βάλε πτολίπορθος Ὀδυσσ.
Ἀμφιμέδοντα δὲ Τηλέμαχος, Πόλυβον δὲ συβώτης·
Κτήσιππον δ' ἄρ' ἔπειτα βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνὴρ
Βεβλήκει πρὸς στῆθος· ἐπευχόμενος δὲ προσηύδα,
Ὦ Πολυθερσείδη φιλοκέρτομε, μήποτε πάμπαν
Εἴκων ἀφραδίῃς, μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ θεοῖσι
Μῦθον ἐπιτρέψαι, ἐπειδὴ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
Τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήϊον, ὅν ποτ' ἔδωκας
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ δόμον κάτ' ἀλητεύοντι.
Ἦ ῥα βοῶν ἑλίκων ἐπιβουκόλος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Οὖτα Δαμαστορίδην αὐτοσχεδὸν ἔγχεϊ μακρῷ.
Τηλέμαχος δ' Εὐηνορίδην Λειώκριτον οὖτα
Δουρὶ μέσον κενεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
γρ. φθισίμβροτος Δὴ τότ' Ἀθηναίη *φθισίμβροτον αἰγίδ' ἀνέσχεν
Ὑψόθεν ἐξ ὀροφῆς· τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.
Οἱ δ' ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον, βόες ὣς ἀγελαῖαι,
Τὰς μέν τ' αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται.
Οἱ δ', ὥστ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι
Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θόρωσι,
Ταὶ μέν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται,
Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίνεται οὐδὲ φυγή, χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ·
Ὣς ἄρα τοὶ μνηστῆρας ἐπεσσύμενοι κατὰ δῶμα
Τύπτον ἐπιστροφάδην, τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικής,
Κράτων τυπτομένων· δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.

Cupientes, hæc autem multùm vana fecit Minerua.
Horum alius quidem limen bene firmatæ domus
Percußit, alius autem ianuam subtiliter compactam.
Alius autē in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis.
At postquam iam lanceas euitauerunt procorum,
His verbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
O amici, iam quidem ego dicerem & nobis
Procorum in turbam iaculari, qui prompti sunt
Nos internecione delere in prioribus malis.
Sic dixit: hi autem igitur oēs iaculati sunt acutas lāceas
Contrà dispicientes. Demoptolemum quidem Vlysses,
Euryadē .a. igitur Telemachus, Elatum autem subulcus,
Pisandrū autem igitur interfecit boum bubulcus vir.
Hi quidē postea simul oēs mordicus ceperūt magnū paui
Proci autem igitur iuerūt domus ad intimū: (mētum.
His autē igitur irruerūt, è mortuis .a. lāceas extraxerūt.
Rursus autem proci iaculati sunt acutas lanceas.
Magna cōtentione, illas .a. multū irritas posuit Miner.
Horum alius quidem limen bene firmatæ domus
Percußit, alius .a. ianuam subtiliter compactam:
Alius .a. in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis:
Amphimedon .a. igitur Telemachū percußit manū ad
Obiter, extremam autem pellem læsit æs. carpum
Ctesippus autem Eumæum super scutum lancea longa
Humerū attigit, hoc autē superuolauit, cecidit .a. humū,
Hi autem rursus circum Vlyssem prudentem versutum
Procorum in turbam iaculati sunt acutas lanceas.
Tūc rursus Eurydamāta percußit vrbiū populator Vl.
Amphimedonta .a. Telemachus, Polybū autē subulcus,
Ctesippum autem igitur postea boum bubulcus vir
Percußit in pectus: gloriabūdus autē (illum) affatus est,
O fili Polytherside conuiciator, nunquam omnino
Cedens stultitiæ magnifica loquere, sed Dijs
Sermonem committe, quoniam multò potentiores sunt.
Hoc tibi pro pede hospitale (munus) quem dedisti
Diuo Vlyßi domi (suæ) mendicanti.
Dixit igitur boum nigrarum bubulcus: at Vlysses
Vulnerauit Damastoridem comminus lancea longa.
Telemachus autem Euenoridem Liocritum percußit
Lancea medio ventre, penitus autem æs transadegit.
Cecidit autem pronus, terram autē percußit tota fronte.
Iam tunc Minerua hominum interfectrix ægida sustulit
Alto ex fastigio, horum .a. mentes expauefactæ sunt.
Hi autem fugerunt in domum boues tanquā gregariæ,
Quas quidem varius asilus impetu aggreßus agitauit
Tempore in verno, quando dies longæ sunt,
Hi .a. sicut vultures curuæ vnguibus curuæ rostris
Ex montibus venientes in aues saltant.
Hæ quidem in campo nebulas timentes pererrant:
Hæ autē has perdunt insilientes, neq. aliqua fortitudo
Fit, neque fuga. gaudent autem viri præda.
Sic igitur hi procos irruentes per domum (decens,
Verberabant cōuersim, horū .a. suspirium mouebatur in-
Cap. diuerberatis, pauimentū .a. totū sāguine æstuabat

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐπεὶ) Vbi sagittæ Vlyssem defecerunt, aliis armis induitur. At cur non anteà? quia pugna illa sagittarum leuiores & agiliores postulat homines, illa verò quæ sequebatur (statariam quodammodo possis appellare) solidiores: adde quòd tutiùs iam congredietur munito & quasi circūuallato corpore. Quia autem nullā videbatur laudem promereri, si inermes debellasset, procos etiā nebulo-

bulonis illius Melanthij beneficio & opera armatos inducit, vt ex grauioris certaminis victoria maiorem sibi gloriam comparet Vlysses.

ϰαὶ τότ' Ὀδυσσῆος) Pluribus iam hoc inculcauimus, in virum fortem timorem cadere: quem nunc quoque Vlysses experitur, & id non sine causa, siquidem eò difficilius ei futurum certamen aduersus armatos procos apparebat.

ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ) Ingenuè culpam suam Telemachus confitetur, quod summi fuit in eo candoris. Negligentiam autem illam in claudendis foribus iam resarciet, cùm eò Eumæum ablegabit explorandi gratia, quis thalamum, vbi reposita erant arma, ingressus, inde arma abstulerit. Qui cùm Melanthium esse comperisset, Vlyssi denunciat: quo mandatum est, vt ad columnam vinciretur maioris tormenti causa.

ὥς κεν δηθὰ) Vide quæ 1. Od. pag. 6. annotauimus, vbi docemus, mortem non esse propriè supplicium, sed potiùs vitam acerbam & doloribus refertam: quæ longè ipsa morte est grauior, cuius potè beneficio à malis liberemur. Eam sententiam locupletissimè confirmati hoc loco Vlysses.

νῦν δ' ἐπικερτομέων) Tam tristibus narrationibus hæc iocosa & faceta subulci & bubulci verba interserit, quibus proteruum illum Melanthium falsè omnino & festiuè vellicant.

Μέντορι εἰδομένη) Sic antea lib. 2. huiusdem Mentoris specie Telemacho se exhibuit Minerua, quā nunc agnouisse nihilominus dicitur Vlysses. At Agelaus verum Mentorem esse ratus, eum ab ope Vlyssi ferenda deterret, dira ei comminatus, post interfectos Vlyssem & Telemachum (quod tam audacter & temerè sibi pollicentur, quasi id illi facilem & certò mox sint præstituri) atque adeò ipsum Mentorem, bonorum deprædationem, totiúsque familiæ ex ciuitate expulsionem.

οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσσεῦ) Scopus Mineruæ est fortitudinem Vlyssis excitandi: quem vt assequatur, primùm ei ignauiam & segnitiem exprobrat, bellique Troiani commemoratione in quo tam strenue se gesserit, adeò vt eius consilio captam Troiam dicat, docet eum ab illo Vlysse quodammodo degenerasse. Siquidem in patria contra procos iam remissior sit, quàm in extera regione fuerit. Vbi etiam argumentatur loco maiorum. Nam apud Troiam Vlysses non pro se, sed pro Helena pugnauit, & pugnauit quidem fortiter: at nunc cùm eius causa agitur, maiore etiam impetu & fortitudine tot iniurias vlcisci debet, qui alienas (nempe Menelai) tam egregiè vindicauit. Tandem eum ad pugnam hortatur, & ei auxilium suum & offert, & postmodum præstat. Mentoris tamen personam prætexit tum quòd ab Vlysse se agnosci intelligeret, quod sufficiebat: tum quòd procis ita fucum faceret. Nam si se Mineruam esse prodidisset perterrefacturus erat procos, & nulla gloria inde ad Vlyssem redundasset. siquidem totum negotium fuisset ab illa confectum. Satis ergo fuit, animos Vlyssi addere.

σῇ δ' ἤλω βουλῇ) Hinc Vlysses πτολίπορθος. Vide 1. Odyss. pag. 1. & 2. ad verba, ἐπεὶ Τροίης.

χελιδόνι) Ista subita metamorphosis Mentoris illius adulterini in hirundinem mira est, sed satis tamen Homericis Diis vsitata. Quòd autem hirundini dissimiletur, causam esse puto, ne deprehenderetur pro Minerua. Nulla autem poterat esse suspicio de illa auicula, quæ solet etiam in trabibus ædium consistere.

ὦ φίλοι) Quod duces ante prælia facere solent, vt milites non solùm hortentur ad fortitudinem, sed eos etiam officij sui commonefaciant, hoc est, eius quod ipsis gerendum est, id nunc Agelaus præstat. Primúmque cautè proponit Vlyssem iam à pugna destiturum, nec amplius illis nociturum, siquidem Mentor abierit (ita enim secundùm versum interpretor) qui ei inanes iactationes immurmurârit, ac illi quatuor soli sunt relicti: quasi dicat, non esse tam exiguum numerum exhorrescendum. Et ita eleuato hoste sociorum animos conatur erigere. Tum monet quid sit faciendum. Nempe non in omnes, sed in vnicum Vlyssem hastas esse coniiciendas. Prudenter omninò, vt quo sublato reliquos posse facillimè deuinci intelligeret: tantum est in optimi ducis, sed præcipuè in Vlyssis nostri virtute positum, vt hic solus tot virorum terror fuerit. At Minerua Vlyssem suum proteget, irritósque procorum ictus faciet: illius autem & commilitonum iaculationes felicitabit.

ὦ πολυθερσείδη) Quid proderat morientem hunc Ctesippum ita commonefacere, cùm ea amplius exequi non posset, quorum Eumæus eum monet? Hoc nimirum eò fuit acerbius Ctesippo, quòd sibi talia intempestiuè dici videret.

τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς) Anteà lib. 20. vidimus, hoc Ctesippi factum cùm bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iecit. Monet Giphanius Nazianz. στηλιτ. β. his verbis vt prouerbio vsum, pro malum malo rependere, aut clauum clauo. Id verò anteà monuerat Eustathius, quanquam Theologi nomen non exprimat. Notauit quoque Iunius Adag. cent. 5. prou. 84.

οἱ δ' ἐφέβοντο) Primùm terrorem procorum ex visa Mineruæ ægide exprimit, & id quidem illustri comparatione boum, quas œstrus vel asilus verè agitat. Qua de re Virgilius 3. Geor.

Et lucos Silari circa, ilicibúsque virentem
Pluribus Alburnum volitans, cui nomen asilo
Romanum est, æstrum Graij vertere vocantes.
Asper acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta.

Postea etiam insultantes procorum antagonistas altera comparatione ex vulturibus sumpta eleganter effingit, denique eorum celebrem victoriam & conflictum germana ὑποτυπώσει.

Liodes autem Vlyßis irruens cepit genua.
Et ipsum precans verba velocia allocutus est.
Oro te Vlysses, tu .a. mei ratione habe, & mei miserere.
Nondũ enim aliquam existimo mulierum in domibus
Dicturam, neque aliquid fecisse iniustum, sed & alios
Sedaui procos, quicunq. talia faceret.
Sed mihi nõ obedieruñt. vt à prauis (reb.) manus abstinerent:
Ideò & propter suas intemperies indecentẽ mortẽ hauserunt.
At ego cum his vates nihil cùm patrauerim
Iacebo: sic non est gratia in posterum benefactorum.
Hunc autẽ toruè conspicatus alloc. est prudens Vlyß.
Siquidem iam cum his vates te dicis esse,
Nempe sanè videris sæpe optasse in ædibus,
Longè mihi reditus finem dulcis fieri.
Te autem vxoremq; dilectam sequi & filios parere,
Ideò non mortem grauem effugies.
Sic igitur locutus ensem cepit manu forti
Iacentem, quem Agelaus abiecerat humum
Interfectus, quo hunc in ceruicem mediam percußit
Loquẽtis .a. igitur huius caput puluerib. mixtum est.
Terpiades autem cantor fugit mortem nigram
Phemius, qui canebat cum procis neceßitate.

Λειώδης δ' Ὀδυσῆος ἐπεσσύμενος λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Οὐ γάρ πω τινά φημι γυναικῶν ἐν μεγάροισιν
Εἰπεῖν οὐδέ τι ῥέξαι ἀτάσθαλον· ἀλλὰ καὶ ἄλλους
Παύεσκον μνηστῆρας, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι οὐ πείθοντο κακῶν ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Αὐτὰρ ἐγὼ μετὰ τοῖσι θυοσκόος, οὐδὲν ἐοργὼς,
Κείσομαι. ὡς οὐκ ἔστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων·
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῖσι θυοσκόος εὔχεαι εἶναι,
Πολλάκι που μέλλεις ἀρήμεναι ἐν μεγάροισι,
Τηλοῦ ἐμοὶ νόστοιο τέλος γλυκεροῖο γενέσθαι.
Σοὶ δ' ἄλοχόν τε φίλην σπέσθαι καὶ τέκνα τεκέσθαι·
Τῷ οὐκ ἂν θάνατόν γε δυσηλεγέα προφύγοιςθα.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ξίφος εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον, ὅ ῥ' Ἀγέλαος ἀποπροέηκε χαμᾶζε
Κτεινόμενος· τῷ τόνγε κατ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε.
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τερπιάδης δ' ἔτ' ἀοιδὸς ἀλύσκανε κῆρα μέλαιναν
Φήμιος, ὅς ῥ' ἤειδε μετὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.

Ἔστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
γρ. μερμή-ριζε Ἄγχι παρ' ὀρσοθύρην· δίχα δὲ φρεσὶ* μερμήριζεν,
Ἢ ἐκδὺς μεγάροιο, Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσεύς τε βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκαιον·
Ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Γούνων ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰδὲ θρόνου ἀργυροήλου·
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ, σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσετ', εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
Παντοίας ἐνέφυσεν. ἔοικα δέ τοι παραείδειν
Ὥς τε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καί κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔτι ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὐδὲ χατίζων,
Πωλεύμην μνηστῆρσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας,
γρ. κρείσσονες Ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ* κρείσσονες ἦγον ἀνάγκῃ.
Ὧς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Αἶψα δ' ἑὸν πατέρα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
γρ. μηδ' ἔτι Ἴσχεο,* μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔταε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μευ αἰεὶ
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο παιδὸς ἐόντος.
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε Φιλοίτιος, ἠὲ συβώτης,
Ἠέ σοι ἀντεβόλησεν ὀρινομένῳ κατὰ δῶμα.
Ὧς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς.
Πεπτηὼς γὰρ ἔκειτο ὑπὸ θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἕστο βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί· σὺ δ' ἴσχεο, εἰπὲ δὲ πατρὶ
Μή με περισθενέων δηλήσεται ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκειρον
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροις, σὲ δὲ νήπιοι οὐδὲν ἔτιον.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Θάρσει, ἐπειδή σ' οὗτος ἐρύσατο καὶ ἐσάωσεν,
Ὄφρα γνῷς κατὰ θυμόν, ἀτὰρ εἴπῃσθα καὶ ἄλλῳ,
Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδός,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ κατὰ δῶμα πονήσομαι ὅττεό με χρή.
Ὧς φάτο· τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε.
Ἑζέσθην δ' ἄρα τώ γε Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμόν,
Πάντοσε παπταίνοντε, φόνον ποτιδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴ τις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δὲ ἴδεν μάλα πάντας ἐν αἵματι καὶ κονίῃσι
Πεπτεῶτας πολλούς, ὥστ' ἰχθύας, οὕσθ' ἁλιῆες
Κοῖλον ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἔκτοσθε θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς ποθέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται,
Τῶν μέν τ' ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν.
Ὧς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο·

Stabat in manibus tenens citharam stridulam
Propè apud ianuam, bifariam autẽ mẽtibus cogitabat
An egressus domo Iouis magni ad aram
Aulæ sederet elaboratam, vbi multa
Laertes Vlyssesq́ boum fœmora combusserant.
An genibus precaretur proruens in Vlyssem.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse
Genua tangere Laertiadæ Vlyssis.
Certè hic citharam concauam deposuit humi
Medio crateris & throni argenteis clauis.
Ipse autem rursus Vlyssis ruens cepit genua.
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu.a.mei ratione͂ habe, & mei miserere
Ipsi tibi in futurum dolor erit, si cantorem
Interficies, qui Dijs & hominibus cano. (tilenas
Ego à me ipso doctus sum. Deus autem mihi in mẽtib. cã
Omnes inseuit, videor autem tibi accinere
Tanquam Deo, ideò ne me cupias collo truncare,
Et Telemachus hæc dicet tuus dilectus filius,
Quòd ego non voluntarius in tuam domũ, neq. indigẽs
Veni procis cantaturus post conuiuium, (est vi)
Sed multò plures & potentiores duxerũt necessitate, (id
Sic dixit, hunc autem audiuit sacra vis Telemachi,
Statim autem suum patrem allocutus est qui propè erat,
Abstine, neq. item hunc insontem percute ære.
Et præconem Medonta seruabimus, qui semper
Domo in nostra curam habuit (mei) dum puer essem,
Si iam non ipsum interfecit Philætius, vel subulcus
Vel tibi obuius fuit ruenti in domo,
Sic dixit: hunc .a. audiuit Medon prudentia sciens
Expauefactus enim iacebat sub sede, circum autẽ pellẽ
Indutus bouis nuper excoriatam, fugiẽs mortem nigrã.
Statim.a.à throno surrexit, citò.a.abiecit bouinã (pel-
Telemacho.a.postea proruẽs (illius) cepit genua, (lem)
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
O amice, ego quidem hic sum: tu.a.cohibe (te,) dic.a.
Ne me impotenti robore lædat acuto ære (patri,
Virus procis iratus, qui totonderunt
Res in domibus, te autem stulti nihil honorauerunt.
Hunc.a.subridens alloqutus est prudens Vlysses,
Fide, quoniam te hic liberauit & seruauit,
Vt nescas in animo, & dicas & alij,
Multò satius esse bene, quàm malè agere.
Sed egressi ex ædibus sedete foris
Ex cæde in aula, tuq́ & multùm famosus cantor.
Vt ego in domo elaborando peragam, quod me oportet.
Sic dixit: hi autem exiuerunt domo euntes.
Sederunt autem igitur hi Iouis magni ad altare
Vndique aspicientes, cædem expectantes semper.
Aspiciebat.a.Vlysses ad suã domum, si quis adhuc virorũ
Viuus sublateret fugiens mortem nigram.
Hos autem vidit valdè omnes in sanguine, & puluerib.
Prostratos multos, sicut pisces quos piscatores
Concauum in littus album extra mare
Rete extraxerunt foraminosum, hi autem omnes
Vndas maris cupientes in arenis fusi sunt,
Horum quidem Sol perlustris abstulit animum.
Sic tunc igitur proci ad inuicem fusi erant,

Iam tunc Telemachum allocutus est prudens Vlysses,
Telemache eia agè mihi voca nutricem Eurycleam,
Vt verbum dicam, quod mihi in animo est.
Sic dixit: Telemachus.a.dilecto obediuit patri,
Mota autẽ ianua allocutus est nutricem Eurycleam,
Eia iam huc ades anus olim genita, quæ mulierum
Famularum speculatrix es in domibus nostris,
Veni, vocat te pater meus, vt aliquid dicat.
Sic locutus est, huic autem velox fuit verbum.
Aperuit.a.ianuas domorum bene habitatarum.
Perrexit autem ire: at Telemachus antè præibat.
Inuenit postea Vlyssem cum interfectis mortuis,
Sanguine & puluere inquinatum, tanquam leonem,
Qui comesturus bouem venit pernoctantem in agro,
Omne autem igitur ei pectusq́ genæque vtrinque
Cruentæ sunt, grauis autem in vultum videri.
Sic Vlysses inquinatus erat pedes & manus desuper.
Hæc.a.postquã igitur mortuosq́ & magnũ inspexit sãgui
Rectà prorũpit vlulãdo, quoniã magnũ vidit opus. (nẽ,
Sed Vlysses prohibuit, & tenuit cupientem:
Et ipsam accersitam verba velocia allocutus est,
In animo anus gaude, & (te) cohibe neque vlula.
Non pietas interfectis ob viros superbire.
Hos autem Parca domuit Deorum & impia opera.
Non aliquem.n.honorabant terrestrium hominum,
Non malũ, neque quidẽ bonũ qui ad ipsos peruenisset,
Ideò & propter suas intẽperies indecentẽ mortẽ assecuti
At agè mihi tu mulieres eas in ædibus recense, (sunt.
Quæ me inhonorant, & quæ peccantes sunt.
Hunc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea
Tibi enim ego tibi fili veritatem dicam.
Quinquaginta tibi sunt in domibus mulieres
Famulæ, has quidem opera docuimus operari
Lanasq́ extendere, & seruitutem tolerare.
Harum duodecim omnes impudentiam aggressæ sunt,
Neque me honorantes, neque ipsam Penelopem.
Telemachus.a.nuper quidem creuit, neq. ipsum mater
Imperare siuit in famulis mulieribus.
Sed agè ego vbi ascendero in cœnacula splendida,
Dicam tuæ vxori, cui aliquis Deus somnum impulit.
Hanc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses,
Nondum hanc excita. tu autem huc dic mulieribus
Vt veniant, quæ anteà indecentia operatæ sunt.
Sic dixit, anus autem per domum exiuit
Nunciatura mulieribus, & festinans ad reuertendum,
At hic Telemachum, & bubulcum & subulcum
Ad se vocatos verba velocia allocutus est,
Incipite mortuos portare, & iubete mulieres.
At postea thronos pulchros & mensas
Aqua & spongijs foraminosis purgare.
At postquam iam totam domum ornauerint,
Famulas eductas ex bene stabili domo
Inter medium tholum, & laudatum septum aulæ,
Diuerberate ensibus longè acutis, donec omnium
Animas auferatis, & obliuiscantur Veneris
Quam à procis habuerunt, mixtæ suntq́ clàm.
Sic dixit: hæ.a.mulieres congregatæ venerunt omnes
Grauiter lugentes, teneram lacrymam defundentes.

Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ' εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴποιμι τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί,
Κινήσας δὲ θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Δεῦρο δὴ ὄρσο γρηῦ παλαιγενὲς, ἥτε γυναικῶν
Δμωάων σκοπός ἐσσι κατὰ μέγαρ' ἡμετεράων·
Ἔρχεο· κικλήσκει σε πατὴρ ἐμὸς, ὄφρα τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Ὤϊξεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων·
Βῆ δ' ἴμεν. αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσιν,
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον. ὥστε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο,
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήϊά τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱματόεντα πέλει· δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι.
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε καὶ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
Ἴθυσέν ῥ' ὀλολύξαι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν ἱεμένην περ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε.
Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις κατάλεξον
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοι εἰσὶν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμωαὶ, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἴριά τε ξαίνειν, καὶ* δουλοσύνης ἀνέχεσθαι· ἢ. δουλοσύνην
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι οὔτ' αὐτὴν Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δὲ νέον μὲν ἀέξετο, οὐδέ ἑ μήτηρ
Σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμωῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα.
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Μήπω τήνδ' ἐπέγειρε, σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεν αἵ περ πρόσθεν ἀεικέα μηχανόωντο.
Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῢς δὲ δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἓ καλεσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν, καὶ ἄνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα δόμον κατακοσμήσησθε,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς
Θεινέμεναι ξίφεσιν τανυήκεσιν, εἰσόκε* πασῶν ἢ. πασέων
Ψυχὰς* ἐξαφέλοισθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης ἢ. ἐξαφέλησθε,
Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρη.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δὲ γυναῖκες ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἴν' ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.

Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνειῶτας,
Κὰδ δ' ἄρ' ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλοισιν ἐρείδουσαι, σήμαινε δ' Ὀδυσσεὺς
γ. ἐπισπέρχων. Αὐτὸς *ἐπισπέρχων· ταὶ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ξῦον· ταὶ δ' ἐφόρεον δμωαί, τίθεσαν δὲ θύραζε.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στείνει, ὅθεν οὔπως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μὴ μὲν δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεῦαν,
Μητέρι θ' ἡμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ πεῖσμα νεὼς κυανοπρῴροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Ὑψόσ' ἐπεντανύσας, μήτις ποσὶν οὖδας ἵκηται.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἕρκει ἐνιπλήξωσι, τό θ' ἑστήκει ἐνὶ θάμνῳ,
Αὖλιν ἐσιέμεναι, στυγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὣς αἵγ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσαις
Δειρῇσιν βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤσπαιρον δὲ πόδεσσι μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν.
Ἐκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Τάμνον· μήδεά τ' ἐξέρυσαν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδὲ πόδας κόπτον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε,
Εἰς Ὀδυσῆα δόμονδε κίον· τετέλεστο δὲ ἔργον.
Αὐτὰρ ὅγε προσέειπε φίλην τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Οἶσε θέειον γρηῢ κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον· σὺ δὲ Πηνελόπειαν
Ἐλθεῖν ἐνθάδ' ἄνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὄτρυνον δμωὰς κατὰ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες,
Ἀλλ' ἄγε τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω.
Μηδ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους
Ἕσταθ' ἐνὶ μεγάροισι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ἤνεικεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θήϊον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν·
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀνέβη διὰ δώματα καλ' Ὀδυσῆος,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' Ὀδυσῆα,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους,
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι· τὸν δὲ γλυκὺς ἵμερος ᾕρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς· γίνωσκε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

Primū quidem igitur mortuos portauerunt interfectos,
Sub autem porticu deposuerunt bene septæ aulæ
Ad inuicem innitentes, imperauit autem Vlysses
Ipse festinans, hæ autem exportabant & necessitate (id
At postea thronos pulchros, & mensas (est vi.
Aqua & spongijs multis foraminibus purgarunt.
At Telemachus & bubulcus & subulcus
Scopis pauimentum affabrè factæ domus
Verrebant: hæ autē exportauerunt famulæ, posuerunt. a
At postquam omnem domum ornauerunt (foris.
Famulas eductas stabilis domus,
In medio testudinis, & laudati septi aulæ, (fugere.
(Loco) concluserūt in stricto vnde non aliquo modo erat
His autem Telemachus prudens incepit dicere,
Non quidem iam pura morte animum auferam
Harum, quæ iam meo capiti opprobria fuderunt
Matriq; meæ, apudq; procos dormiebant.
Sic dixit: & funem nauis nigræ
Ex columna suspensum magna circumiecit tholi,
Altè extensum, ne quā pedibus terram tangeret.
Sicut autē quando vel turdellæ pandis alis vel colūbæ
In septo (sese) conquassant quod stat in fruticeto, (bile:
(Retis veluti) castra intrātes, odiosū autē susceptū est cu
Sic hæ ordinatim capita habebant, circū autem omnibus
Collis laquei erant, vt miserrimè morerentur.
Tremebant autem pedibus paulùlum non valdè diu:
Educunt autem Melanthium in vestibulumq; & aulā:
Huius autem quidem naresq; & aures sæuo ære (dēda
Absciderunt, genitaliaq; extraxerūt canib. cruda come
Manusq; & pedes inciderunt excandescenti animo.
Hi quidem posteà abluti manusq; pedésque
Ad Vlyssem domum (nimirū) iuerūt: perfectū est. a. op
At hic allocutus est dilectam nutricem Eurycleam,
Porta sulfur anus malorū medelā, porta. a. mihi ignē
Vt fumigem domum: tu autem Penelopem
Venire huc iube cum ancillis mulieribus:
Omnes autem impelle famulas vt domum veniant.
Hūc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Certè iam hæc fili mi secundùm decens dixisti,
Sed agè chlænamq; chitonáque vestimenta portabo:
Non autem sic vestibus tectus latos humeros
Sta in domibus, culpandum autem esset.
Hanc autem rursus alloquutus est prudens Vlysses,
Ignis nunc mihi primùm in domibus fiat.
Sic dixit: neq. nō obediuit dilecta nutrix Euryclea,
Portauit autem igitur ignem & sulfur: at Vlysses
Benè adoleuit domum amplam, & domum, & aulam.
Anus autem rursus ascendit per domos pulchras Vlyssis,
Nuncians mulieribus, & properans vt rediret.
Hæ autem iuerunt ex domo tædas in manibus tenentes
Hæ quidē igitur circumfūdebātur, & salutabāt Vlyssem,
Et osculabantur amplectentes capútque & humeros
Manúsque capientes: hunc. a. dulce desiderium cepit
Fletus & suspirij: nouit autem igitur mentibus omnes.

COMMENTARIVS.

Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ) Mortem deprecatur hic Leiodes eo nomine quòd nihil iniusti hactenus in Vlyssis ædibus patrauerit, quin potius sæpissimè petulantiam reliquorum cohibuerit pro viribus, quanquā parum aut ferè nihil profecerit, siquidem eos minimè sibi audientes habuerit, vnde meritaǰ etiam morte eos periisse dicit. Se verò, qui omnia officia Vlysseæ familiæ præbuerit, gratiam eorum promeritam, id est vitam: siquidem mors sit malefactorum merces. At Vlysses has excusationes respuit, quòd

aliis

aliis proteruè se gerentibus permixtus idem cum illis votum habuerit,tum vt Vlysses nunquam rediret,tum vt vxorem etiam posset ducere Penelopen. Ergo hic Leiodes ea quidem quæ recta sunt vidit: imò hæc futura quoque prǫuidit,sed tamen aliorum consortio vsus, videtur illas cogitationes præ nimio illo & flagranti in Penelopen amore consopisse. Itaque meritò quoque iis in morte est comes,qui in vita tam flagitiosa eos non deseruit.

Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν) Ad aram Iouis confugere volebat, vt in loco sacro tutior esset. Mos est enim antiquissimus, vt qui mortem promerebantur,si aram cuiusdam Dei apprehendissent,inuiolati manerent,vt ex hoc loco constat:quod variis tum Græcorum tum Latinorum historiis confirmari potest:res est satis in promptu. Mirum autem est quod ex duplici illa deliberatione posteriorem elegerit,cùm maior omnino salutis spes ex priore illi sese ostentare videretur. Sed Poeta hanc laudem quoque Vlyssi suo effingere voluit vt Musico (quod genus hominum sacrosanctum esse existimat) piè parceret. Per Musicum autem, quem Poeta ἀοιδὸν vocat, non intelligit hominem nuda illa canendi scientia instructum, quales sunt hodierni nostri homines, qui concentus illos arte sua peritè concinnant exquisita & voluptuosissima harmonia,sed eum qui & diuinarum & humanarum rerum notitia apprimè est imbutus,quod Poeta dicit θεοῖσιν καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδειν,id est,vt interpretatur rectè noster Eustathius,θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπιστήμονα:qualem posteà Philosophum appellârunt: quæ indigetatio propriè antiquis ἀοιδοῖς & Musicis conuenit. Enim uerò amarunt Theologiæ mysteria illâ maximè ratione humano generi reserari,& fundaměta illius religionis ante tot sæcula nō alio modo iacta fuisse constat. Hinc Orphei,Lini,Musæi & aliorum Theologia,vt aliàs pluribus dicemus. De Phemio quoque alibi. Per cantores denique nihil aliud intelligit Poeta quàm ipsos poetas,quorum erat non solum versus condere, sed etiam eos instrumenta musica decantare. Quæ omnia nostris seculis iam à prisca illa consuetudine desciuerunt: vtrumque enim munus rarò in vno reperias,sed miserè in varios discerpitur,imò penè vtrumque iam pro re ludicra,& quasi superflua habetur,atque in homines nihili & in fæcem populi cadit,quod non solùm pro re honestissima,sed etiam sacerrima & sanctissima habebatur, adeò vt piaculum esset, in eorum capita,qui illa profiterentur sæuire.Itaque optimè facit Poeta,qui tantam labem Vlyssi non inurit,vt manus huic Phæmio inferat, mediante Telemacho,qui ea de re patrem alloquitur,à quo etiam impetrat vitam illi præconi Medonti.

ὡς κακοεργίης) Egregia planè vox & omnino veritati consentanea. Siquidem ij, qui malè & vitiosè viuunt, miserum tandem exitum sortiuntur,meritámque mercedem suorum scelerum recipiunt:quod arbitror Vlyssem innuere,ídque appositè ad rem præsentem,vbi proci exitiosas petulantię & proteruiæ suæ pœnas luunt:hic verò Medon & Phemius,qui nullam Vlysseæ familiæ iniuriam fecerant,sed omni potiùs studio eam complectebantur,eorum numero eximuntur,salutem,quam poposcerant,accipientes.

αἵματι καὶ κονίῃσιν) Notabant veteres,non fuisse stratum lapidibus huius αἰθούσης (locus est, in quo viri conueniunt, quò mulieres non accedunt,qui & αἴθριον dicitur)pauimentum siquidem puluerulentum fuerit. Ego verè hoc πάρεργον esse puto.Licet enim purgatum anteà aqua fuerit,tamen nihil impedit,quominus puluerem concursus tot hominum statim illi inspersit. Et libro sequenti circa initium κραταίπεδον οὖδας videtur indicare, fuisse illud pauimentum lapidibus stratum, vt quidam etiam interpretantur:imò expressè eodem libro λάϊνον οὐδὸν appellat Poeta.

ὥς τ' ἰχθύας) Procos mortuos piscibus comparat:Vlyssem verò Soli,qui illos procos interimit,vt Sol illos pisces. Res ita habet. Pisces non solùm alibi quàm in aquis viuere non possunt, sed etiam Solem plane pati nequeunt: ideò vibrante calidiores radios Sole medias aut imas aquas quærunt,rarò superficiei innatant. quod etiam piscatores intelligunt, qui aut nubilo die aut fracto Solis fulgore piscari solent.Dixi pisces in terris non viuere,nempe ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Scio enim quid Athenæus lib.8.ex Polybio, Theophrasto & aliis scribat de piscibus in terra degentibus:quod suo loco examinabimus,Notandum porrò hoc loco quod obseruabant veteres, Poetam hîc solùm piscationis cum retibus meminisse, Nam quod in Iliade dicit μήπως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου, incertum esse dicunt,an de piscibus,an de pedestribus animantibus,an verò de auib. intelligat.

ὥστε λέοντα) Non cessat famam Vlyssis illustrare,quem anteà Soli,nunc leoni magnificè comparat. Omnino autem veram effigiem hominis à cæde perpetrata nouissimè desistentis proponit.

ὀλολύξαι) In hunc vlulatum præ gaudio hæc anus erumpebat, at Vlysses rectè paulò pòst monet illam, non esse hon estum ob hostium mortem exultare:non quòd omnino gaudendum non sit,sed quòd illa lætitia non sit exerenda, quasi dicat modum esse in hac parte adhibendum.In iis enim,quæ per se vitiosa non sunt,excessu peccare possumus,& hoc in albo intemperantiæ videtur posse recenseri.

οὐ κακὸν) Istud fuit mirum procorum ingenium,qui neque malorum neque bonorum societate, qui quidem ad eos peregrè aduenirent,sint delectati.Mira,inquam,ista φιλαυτία, vt reliquam omnem humanitatem exuisse credideris. Adeò porrò suis commodis velificabantur,vt sine vllo discrimine neminem in partem eorum admiserint. Quàm iustas ergo luère pœnas,& quàm memorabili exemplo diuinæ vindictæ,quæ licet serò interdum at grauissimè sane homines tandem plectit.

ἀλλ' ἄγε) Meminit Vlysses libidinosarum illarum mulierum,quas ipse tales præterita nocte reipsa comprobârat.Itaque eas etiam vlturus designari sibi ab Euryclea petit.Quod illa faciet,& tandem illæ,vt & Melanthius,supplicium luent.Intereà mundabitur illè αἴθριον à sanguine procorum & pristinæ illi elegantiæ ac nitori restituetur.

μὴ καθαρῷ) Puram mortem appellat,eā quæ non est ignominiosa,quæ & naturalis & violenta esse potest.Ergo impura contrà,vt quæ suspendio contingit,aut cùm quis sibi proprias manus infert. Quidam autem mortem puram,simplicem intelligunt,vt monet noster Eustathius.Sed prior interpretatio mihi valde arridet.

κακῶν ἄκος) Sulphuri magnæ tributæ sunt vires ad omne genus corruptionis repurgandum, planè propter illam odoris, quem vrendo emittit, acredinem, quod innuit Poeta, cùm illud malorum remedium appellat. Itaque ad sacra etiam est admissum, & ad lustrationes. Qua de re memini nos aliàs nonnulla annotasse.Sed hîc latissimus se aperit campus de sulphuris facultatibus scribendi, ex nobilissimo illo epitheto, quod ei doctissimus Poëta tribuit. At tempus me prius defecerit, si omnia accuratè ea de re obseruare velim. Theophrastus Paracelsus [redacted], variis locis huius vaporis,vt loquūtur Chemistæ,vel succi terrei, vt alia Physicorum turba indigetat, insignes ad morborum remedia vires exponit. Id inculcare operæ non est pretium, Sanè illius sectatores testantur,oleum sulphuris ritè administratum omnia ægritudinum genera facilè sanare:cuius ego mira quædam experimenta vidi, & in me ipso sum expertus, vt meritò illud κακῶν ἄκος appellari mereatur. Ex eius ergo suffitu ab illa recenti procorum cęde purgantur ædes Vlyssis, quæ ex illa fuerant contaminatæ. Religio veterum hac in parte est obseruanda.

Finis libri vigesimisecundi.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMITERTII *Odysseæ.*

AGNITIO Vlyssis apud vxorem, & erroris narrationum breuis summa. Et Vlyssis & Telemachi cum domesticis exitus.

Aliud.

Ψ, autem,cognoscit maritum suum quondam Penelope.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ *Ὀδυσσείας.*

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς πλάνης διηγημάτων ἀνακεφαλαίωσις, καὶ Ὀδυσσέως καὶ Τηλεμάχου μετὰ τῶν οἰκείων ἔξοδος.

Ἄλλη.

Ψῖ δ' ἀναγνωρίζει πόσιν ὅν ποτε Πηνελόπεια.

ΡΗΥΣ δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσατο καγχαλόωσα,
Δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Γούνατα δ' ἐρρώσαντο, πόδες δ' ὑπερικταίνοντο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδηαι
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσι τά τ' ἔλδεαι ἤματα πάντα,
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται ὀψέ περ ἐλθών.
Μνηστῆρας δ' ἔκτεινεν ἀγήνορας, οἵ θ' ἑὸν οἶκον
Κήδεσκον, καὶ κτήματ' ἔδον, βιόωντό τε παῖδα.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μάργην σε θεοὶ θέσαν· οἵ τε δύνανται
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα,
Καί τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν·
γρ. παρέβλαψαν. Οἵ σε* περ ἔβλαψαν. πρὶν δὲ φρένας αἰσίμη ἦσθα.
Τίπτε με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν,
γρ. παρέξερέουσα, Ταῦτα* παρὲξ ἐρέουσα; καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις
Ἡδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
Οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν·
γρ. ἔρχε. Ἀλλ' ἄγε νῦν κατάβηθι, καὶ ἂψ* ἔρχευ μέγαρόνδε.
Εἰ γάρ τίς μ' ἄλλη γε γυναικῶν αἵ μοι ἔασι,
Ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἤγγειλε, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνέγειρε,
Τῷ κε τάχα στυγερῶς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
γρ. μέγαρον. Αὖτις ἔσω* μεγάροιο· σὲ δὲ* τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει.
γρ. τοῦτό γε, γῆρας. Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὔτι σε λωβεύω τέκνον φίλον· ἀλλ' ἔτυμόν τοι
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύω.
Ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι·
Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ᾔδεεν ἔνδον ἐόντα.
Ἀλλὰ σαοφροσύνῃσι νοήματα πατρὸς ἔκευθεν,
Ὄφρ' ἀνδρῶν τίσαιτο βίην ὑπερηνορεόντων.
Ὣς ἔφατ'. ἡ δ' ἐχάρη, καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
Γρηῒ περιπλέχθη, βλεφάρων δ' ἀπὸ δάκρυον ἧκε·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι μαῖα φίλη νημερτὲς ἐνίσπε.
Εἰ ἐτεὸν δὴ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύεις,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
Μοῦνος ἐών, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμιμνον.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
γρ. ἄκουσα Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἶον* ἄκουον
Κτεινομένων· ἡμεῖς δὲ μυχῷ θαλάμων εὐπήκτων
Ἥμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι·
Πρίν γ' ὅτε δή με σὸς υἱὸς ἀπὸ μεγάροιο κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσσαι.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα κατὰ κταμένοισι νέκυσιν
Ἑσταόθ'· οἱ δέ μιν ἀμφὶ κραταίπεδον οὖδας ἔχοντες,
Κείατ' ἐπ' ἀλλήλοισιν. ἰδοῦσά κε θυμὸν ἰάνθης
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥστε λέοντα.
Νῦν οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἀθρόοι· αὐτὰρ ὁ δῶμα θεειοῦται περικαλλὲς,
Πῦρ μέγα κειάμενος. σὲ δέ με προέηκε καλέσσαι.
Ἀλλ' ἕπευ, ὄφρα σφῶϊν ἐϋφροσύνης ἐπιβῆτον
Ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε,
Νῦν δ' ἤδη τόδε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται.
Ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, εὗρε δὲ καὶ σὲ

NVS autem in cœnacula ascēdēs exultabunda,
Heræ dictura dilectum maritū intus esse,
Genua.a.firma habebat, pedes emicabant & mouebātur (gaudio.)
Setit autem igitur super capite, & ipsam affata est,
Surge Penelope dilecta filia, vt videas
Oculis tuis, quæ cupiebas dies omnes,
Venit Vlysses, & domum aduenit serò licet redux,
Procos autem interfecit superbos, qui suam domum
Constritabant, & res comedebant violabantq́ filiam.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, insanam te Dei fecerunt qui possunt
Insipientem facere, eum qui vel prudentissimus fuerit,
Et delirum effecerunt vt prudentiā iniret (& assequere
Qui te læserunt, antea.a.mentibus bona eras. (tur.)
Cur me lædis perdolentem animum habentem
Hæc (præter verum) dicens? & ex somno suscitas
Dulci? qui me ligauit vt dilectas palpebras cōplectere-
Non enim tantum dormiui, ex quo Vlysses (tur.
Iuit visurus malum Ilium non nominandum,
Sed agè nunc descende, & retrò vade domum.
Si enim aliqua me alia mulierum, quæ mihi sunt,
Hæc profecta nunciasset, & ex somno excitasset,
Ideò citò odiosè ipsam ego remisissem ire
Rursus intra domos: te autem hæc senectus iuuat.
Hanc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non te lædo filia dilecta, sed verè tibi
Venit Vlysses, & domum suscepit, sicut dico.
(Ille) hospes quem omnes inhonorabant in ædibus.
Telemachus autem igitur iamdiu cognouit intus esse.
Sed prudentijs cogitationes patris occultabat,
Vt virorum puniret violentias superborum.
Sic dixit: hæc autem lætata est à lecto saltans
Anum circumplexa est, à palpebris.a.lacrymam misit:
Et ipsam vocatam verba velocia allocuta est,
Eia agè iam mihi nutrix dilecta verum dic.
Si verè iam domum venit vt dicis,
Quomodo iam procis impudentibus manus immisit
Solus nimirum, hi.a.semper congregati intus manebant?
Hanc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non vidi, nō audiui, sed suspirium solum audiui (rum
Interfectorū, nos.a.in successu thalamorum benè facto-
Sedebamus, timentes, tabulæ.a.tenebant benè congruæ:
Antea quando iam me tuus filius à domo vocauit
Telemachus, hunc enim præmisit vocare.
Inueni postea Vlyssem inter interfectos mortuos (tes
Stantē, hi.a.ipsum circum lapidib. stratū pauimētū tenē-
Iacebant ad inuicē, tu cōspicata.a. animo delectareris
Sanguine & cruore fœdatum, tanquam leonem:
Nunc hi quidem iam omnes in aularibus ianuis
Congregati, at hic domum fumigat perpulchram
Igni magno accenso, te autem me præmisit vocare.
Sed sequere, vt vobis lætitia ineatis
Ambo vos dilecto corde, quoniam mala multa passi estis,
Nunc autem iam hoc longum desiderium perfectum est.
Venit quidem ipse viuus domum suam: inuenit.a. & te

Et

Et filium domi, malè autem super ipsum fecerant
Proci, quos omnes puniuit sua in domo.
Hanc.a.rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, ne sanè magnum (te) iactes irridens.
Scis enim quòd gratus in domo appareret
Omnibus, maximè.a.mihique & filio, quem genuimus,
Sed non est hoc verbum verum sicut dicis:
Sed aliquis immortalium interfecit procos superbos,
Iniuriã demiratus acerbã, animi doloresq́ & mala opera.
Non aliquem enim honorabant terrestrium hominum,
Non malũ, neque quidem bonũ quicunq. ipsos aduenit.
Ideò propter iniquitates passi sunt malum: at Vlysses
Perdidit longè reditum Græciæ, perijt autem ipse.
Huic.a.postea respondit dilecta nutrix Euryclea,
Filia mea, quale te verbum fugit septum dentium?
Quæ maritum intus foco assidentem nunquam dicis
Domũ esse venturũ. animus.a.tibi semper incredulus.
Sed agè tibi & signum permanifestum aliud dicam.
Cicatricem, quam quondam ipsi sus inflixit albo dente
Hanc dum abluerem agnoui, volebam autem tibi ipsa
Dicere, sed me ille captam in ore manibus
Non siuit dicere prudentijs mentis.
Sed sequere. at ego meipsam condonabo,
Si te decepero, interfice me miserrima morte.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Nutrix dilecta, difficile te Deorum semper genitorum
Consilia trahere, licet multarum rerum sis perita.
Sed tamen eamus ad filium, vt videam
Viros procos interfectos, & (eum) qui illos interfecit.
Sic locuta descendit cœnaculum: multa autem ei cor
Mouebat, an seorsim dilectum interrogaret maritum,
An astans oscularetur caput & manus captas.
Hæc.a.postquã ingressa est, & transiuit lapideũ pauimẽ
Sedit postea Vlyssem contra in ignis splendore (tum,
Parietis alterius, hic autem igitur ad columnã longam
Sedebat deorsum vidẽs, expectans si ipsum alloquetur
Fortis vxor, postquam vidit oculis.
Hæc autem tacita diu sedit, stupor autem & cor cepit.
Aspectu autem aliquando ipsum perspicuè videbat,
Aliquando.a.ignorabat mala corpori vestimẽta habẽtẽ.
Telemach.a.locutus est, verbúmq. dixit denominauitq́,
Mater mea, mala mater, sæuum animum habens,
Cur sic à patre recedis? neque apud meipsum
Sedens verbis interrogas, neque scrutaris?
Non quidem alia sic mulier tolerabili animo
Viro abstineret, qui ei multa mala perpessus
Venisset vigesimo anno (in) patriam terram.
Tibi autem semper cor durius est lapide.
Hunc autem rursus alloquuta est prudens Penelope,
Fili mi, animus mihi in pectoribus stupefactus est,
Neque dicere possum verbis, neque interrogare,
Neque in vultum videre contra, si verè iam
Est Vlysses, & domum venit, certè valde nos
Cognoscemus inter nos & melius: sunt enim nobis
Signa, quæ iam & nobis abscondita scimus ab alijs.
Sic dixit: risit autem pertolerans diuus Vlysses.
Statim.a.Telemachum verba velocia allocutus est,
Telemache, certè matrem in ædibus dimitte,

Καὶ παῖδ' ἐν μεγάροισι, κακῶς δ' οἵπερ μιν ἔρεζον
Μνηστῆρες, τοὺς πάντας ἐτίσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μή πω μέγ' ἐπεύχεο καγχαλόωσα.
Οἶσθα γὰρ ὥς κ' ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί τε καὶ υἱεῖ, τὸν τεκόμεσθα.
Ἀλλ' οὐκ ἔσθ' ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυοὺς,
Ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ δι' ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιΐδος, ὤλετο δ' αὐτός.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.
Ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ' ἐσχάρῃ, οὔποτ' ἔφησθα
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι; θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.
Ἀλλ' ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἴπω·
Οὐλὴν, τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην. ἔθελον δέ σοι αὐτὴ
Εἰπέμεν· ἀλλά με κεῖνος ἑλὼν ἐπὶ μάστακα χερσὶν,
Οὐκ ἔα εἰπέμεναι, πολυϊδρείῃσι νόοιο.
Ἀλλ' ἕπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
Αἴ κέν σ' ἐξαπάφω, κτεῖναί μ' οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰειγενετάων
Δήνεα εἴρυσθαι, μάλα περ πολυΐδριν ἐοῦσαν.
Ἀλλ' ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ' ἐμὸν, ὄφρα ἴδωμαι
Ἄνδρας μνηστῆρας τεθνηότας, ἠδ' ὃς ἔπεφνεν.
Ὣς φαμένη, κατέβαιν' ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν', ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι,
Ἢ παρστᾶσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἡ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν,
Ἕζετ' ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐναντίον ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου· ὁ δ' ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν
Ἧστο κάτω ὁρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἴποι
Ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἡ δ' ἄνεω δὴν ἧστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἵκανεν.
Ὄψει δ' ἄλλοτε μέν μιν* ἐνωπαδίως ἐσίδεσκεν, γ. ἐνωπαδί-ως
Ἄλλοτε δ' ἀγνώσασκε κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα.
Τηλέμαχος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Μῆτερ ἐμὴ, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
Τίφθ' οὕτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ' αὐτὸν
Ἑζομένη μύθοισιν ἀνείρεαι οὐδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ μέν κ' ἄλλη γ' ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
Ἀνδρὸς* ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας γρ. ἀποσταίη
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Τέκνον ἐμὸν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν,
Οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος, οὐδ' ἐρέεσθαι,
Οὐδ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ' ἐτεὸν δὴ
Ἔστ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται, ἦ μάλα νῶϊ
Γνωσόμεθ' ἀλλήλων καὶ λώϊον· ἔστι γὰρ ἡμῖν
Σήμαθ' ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ' ἄλλων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἤτοι μητέρ' ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον

Πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
Νῦν δ' ὅττι ῥυπόω, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι,
Τοὔνεκ' ἀτιμάζει με, καὶ οὔπω φησὶ τὸν εἶναι.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται,
Καὶ γάρ τις θ' ἕνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
Ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσσητῆρες ὀπίσω,
Φεύγει, πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν·
Ἡμεῖς δ' ἕρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ταῦτά γε λεῦσσε πάτερ φίλε· σὴν γὰρ ἀρίστην
γρ. ἀνθρώποισι Μῆτιν ἐπ' *ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κέ τίς τοι
Ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσειε καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἡμεῖς δὲ μεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', οὐδέ τι φημὶ
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Πρῶτα μὲν ἂρ λούσασθε, καὶ ἀμφιέσασθε χιτῶνας,
Δμωάς τ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἑλέσθαι.
Αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἡμῖν ἡγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
Ὥς κέν τις φαίη γάμον ἔμμεναι, ἐκτὸς ἀκούων,
Ἢ ἀν' ὁδὸν στείχων, ἢ οἳ περιναιετάουσιν·
Μὴ πρόσθε κλέος εὐρὺ φόνου κατὰ ἄστυ γένηται
Ἀνδρῶν μνηστήρων, πρίν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
Ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Φρασσόμεθ' ὅ, ττι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο
Πρῶτα μὲν οὖν λούσαντο, καὶ ἀμφιέσαντο χιτῶνας·
Ὅπλισθεν δὲ γυναῖκες. ὁ δ' εἵλετο θεῖος ἀοιδὸς
Φόρμιγγα γλαφυρὴν, ἐν δέ σφισιν ἵμερον ὦρσεν
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.
γρ. περιστεναχίζετο Τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα *περισοναχίζετο ποσσὶν
Ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων,
Ἦ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.
Σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος οὗ κουριδίοιο
γρ. ἕως Εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερὲς, *ὄφρ' ἂν ἵκοιτο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Εὐρυνόμη ταμίη λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα.
Αὐτὰρ κακκεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη,
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
Ὣς μὲν τῷ περίχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη,
Ἀντίον ἧς ἀλόχου· καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, περὶ σοί γε γυναικῶν θηλυτεράων
Κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
Οὐ μέν κ' *ἄλλη ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
γρ. ἄλλη γ' Ἀνδρὸς *ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
γρ. ἀποσταίη Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μαῖα στόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς

Tentare me, forsan autem agnoscet & melius.
Nūc autē quod sordeo, mala .a. corpori vestimēta indut
Ideò inhonorat me, & nondum dicit hunc esse. (sum
Nos autem consultemus, vt valde optima fiant
Etenim aliquis vnum virum interfectum in populo,
Cui non multi sint adiutores postea
Fugit affinibusq; relictis & patria terra.
Nos autē sustentaculū ciuitatis interfecim⁹, qui valde
Iuuenum in Ithaca, ideò te consulere iubeo. (optimi
Hunc .a. rursus Telemachus prudēs cōtra locutus est:
Ipse hæc videas pater dilecte, tuum enim optimum
Consilium in hominibus dicunt esse, neq. aliquis tibi
Alius vir contendat mortalium hominum.
Nos autem prōpti simul sequemur, neq. quapiā in re affi
Fore vt robore indigeas, quanta potentia adest. (me
Hunc autē respōdens alloquutus est pertolerans Vlyss.
Tibi enim ego dico, vt mihi videntur esse optima.
Primùm quidem lauamini & induimini vestes,
Famulasq; in domibus vestimentá capere.
At diuinus cantor tenens citharam stridulam
Nobis præeat festiua saltatione,
Vt aliquis dicat nuptias esse extrà audiens
Vel per viam iens, vel qui circum habitant.
Ne antea fama lata cædis in ciuitate fiat
Virorum procorum, quàm nos eamus extrà
Agrum in nostrum arboriferum, illic autem postea
Consultabimus quod vtile Olympius præbebit. (dixerūt.
Sic dixit, hi .a. igitur hūc valde quidē audiuerūt & obe
Primùm quidem igitur loti sunt, & induti sunt vestes.
Paratæ sūt autem mulieres, ipse autē cepit diuinus cātor
Citharam concauam, in autem ipsis desiderium mouit
Cantusq; dulcis, & irreprehensibilis saltationis.
His autem magna domus strepebat pedibus
Virorum ludentium pulchrizonarumq; mulierum,
Sic autem aliquis dicebat domos extra audiens,
Certè valde iam duxit vxorem multis petitā reginā,
Misera non tolerauit mariti sui primi
Custodire magnā domum continuè quousque veniret.
Sic igitur aliquis dixit, hæc .a. non cognouerunt sicut
At Vlyssem magnanimum sua in domo (facta sūt.
Eurynome gubernatrix lauit & vnxit oleo.
Circum autem ipsum pallium iecit & vestem.
Post hæc in capite fudit multā pulchritudinem Minerua,
Maioremq; inspicere, & pinguiorem, in autem capite
Tenues misit comas hyacinthino flori similes.
Sicut autē quando aliquis aurū circumfudit argēto vir
Sciens, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit,
Sic quidem huic circūfudit gratiam capitiq. & humeris,
E balneo autem exiuit corpore immortalibus similis.
Iterum autem rursus desedit in sede vnde surrexerat,
Contra suam vxorem, & ipsam verbum allocutus est,
Felix, tibi quidem supra in fœminas mulieres
Cor durum posuerunt Olympias domos habitantes.
Non quidem alia sic mulier patienti animo
Viro abstineret, qui ei mala multa passus
Veniret vigesimo anno in patriam terram.
Sed agè mihi nutrix sterne lectum, vt & ipse

Dor-

Dormiam, certè enim huic ferreus in pectoribus anim°.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Felix, non statim magnifico, neque parui facio.
Neque valde admiror, valde autē bene scio qualis eras
Ex Ithaca in naui cùm ires longis remis.
Sed agè ei sterne bonum lectum Euryclea
Extra stabilem thalamum, quem quidem ipse fecit,
Vbi ei extrà ponentes bonum lectum, & cōycite cubile,
Pelles & chlænas, & cooperimenta splendida.
Sic dixit maritum tentans, at Vlysses
Iratus uxorem allocutus est prudentias scientem,
O mulier, certè valde hoc verbum triste dixisti.
Quis autem mihi alibi poneret lectū? difficile.a.esset
Et valde scienti, quando non Deus ipse veniens
Facilè volens ponet alio in loco.
Virorum.a.nō aliquis viuus homo, neq. valde pubescēs
Facilè moueret, quoniam magnum signum factum est
In lecto laborato, hūc autē ego feci, neque aliquis alius.
Arbuscula erat extensa folijs oliuæ septum intra,
Florens, virescens, crassior autem erat tanquā colūna:
Huic autem ego ieci thalamum meum donec perfeci
Densis lapidibus, & bene desuper texi.
Compactas autem imposui ianuas scitè compactas,
Et tunc postea incīdi comam pandis ramis oliuæ
Truncum autem ex radice incisum circum poliui ferro
Bene & scienter, & lineam direxi
Fulcro elaborato, terebraui autem omnia terebro.
Ab autem hoc incipiens lecticā poliui quousq. perfeci.
Variam auroq; & argento, & ebore.
Extra autem extensi pellem bouis purpura splendidam.
Sic tibi hoc signum dico neque scio
Si mihi adhuc firmus est, mulier, lectus, an aliquis iam
Virorum alibi posuerit, vbi incidisset à radice oliuæ.
Sic dixit, huius illic soluta [illegible] genua & dilectum cor
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixit Vlysses.
Lacrymans.a.postea rectà cucurrit, circum autē manus
Collum iecit Vlyssi, caput autem osculata est, & dixit,
Ne mihi Vlysses irascere, quoniam alijs maximè
Hominum prudens fuisti, Dei autem dederunt ærūnā,
Qui nobis inuiderunt ad inuicem manentes.
Iuuentute delectari, & senectutis, limen peruenire.
At non nunc mihi hoc irascere, neque reprehende,
Quoniā te nō primùm postquā vidi sic amplexa sum.
Semper enim mihi animus in pectoribus dilectus
Tremebat, ne me quis omnium deciperet verbis
Profectus, multi enim malas astutias cogitant.
Neque autem Argiua Helena Ioue nata
Viro cum alieno mixta esset amicitia & lecto,
Si sciuisset quòd ipsam iterum bellicosi filij Achiuorum
Ducere domum dilectam in patriam debebant.
Hanc autem facere Deus mouit opus indecens,
Hoc autem nocumentum antea non suo imposuit animo
Graue, ex qua primùm & ad nos accessit dolor,
Nunc autē postquā iam signa valde manifesta dixisti
Lecti nostri, quem non homo alius vidit,
Sed soli túque ego & ancilla vna sola
Actoris, (quam mihi dedit pater adhuc huc venienti,
Quæ nobis asseruabat ianuas densi cubiculi)

Λέξομαι· ἦ γὰρ τῇ γε * σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. γρ. σιδήρεον ἐν φρεσὶν ἦτορ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Δαιμόνι', οὔτ' ἄν τι μεγαλίζομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Οὔτε λίην ἄγαμαι· μάλα δ' εὖ οἶδ' οἷος ἔησθα
Ἐξ Ἰθάκης ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Ἀλλ' ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος Εὐρύκλεια
*Ἐκτὸς ἐϋσταθέος θαλάμου, τόν ῥ' αὐτὸς ἐποίει. γρ. Ἐντὸς
Ἔνθα οἱ ἐκθεῖσαι πυκινὸν λέχος, ἐμβάλετ' εὐνὴν,
Κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη πόσιος πειρωμένη· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὀχθήσας ἄλοχον προσεφώνεε κεδνὰ ἰδυῖαν,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες.
Τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ, ὅτε μὴ Θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
Ἀνδρῶν δ' οὔ κέν τις ζωὸς βροτὸς, * οὐδὲ μάλ' ἡβῶν, γρ. οὐδὲ γυναικῶν,
Ῥεῖα μετοχλίσσειεν. ἐπεὶ μέγα σῆμα τέτυκται
Ἐν λέχει ἀσκητῷ. τὸ δ' ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης ἕρκεος ἐντὸς,
Ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ' ἦν ἠΰτε κίων·
Τῷ δ' ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον, * δέμον, ὄφρ' ἐτέλεσ(σα γρ. μάλ'
Πυκνῇσι λιθάδεσσι, καὶ εὖ καθύπερθεν ἔρεψα·
Κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης·
Κορμὸν δ' ἐκ ῥίζης προταμὼν, ἀμφέξεσα χαλκῷ
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνα,
Ἑρμῖν' ἀσκήσας· τέτρηνα δὲ πάντα τερέτρῳ.
Ἐκ δὲ τοῦ ἀρχόμενος λέχος * ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσσα, γρ. ἔτυκτο
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι,
Ἐν δ' ἐτάνυσσα ἱμάντα βοὸς φοίνικι φαεινόν.
Οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι, οὐδέ τι οἶδα
Εἴ μοι ἔτ' ἔμπεδόν ἐστι γύναι, λέχος, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε ταμὼν ὕπο πυθμέν' ἐλαίης.
Ὣς φάτο· τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' * ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς. γρ. ἀναγνώσῃς
Δακρύσασα δ' ἔπειτα ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Δειρῇ βάλλ' Ὀδυσῆϊ, κάρη δ' ἔκυσ', ἠδὲ προσηύδα,
Μή μοι Ὀδυσσεῦ σκύζευ, ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
Ἀνθρώπων πέπνυσο· Θεοὶ δ' ὤπαζον ὀϊζὺν,
Οἳ νῶϊν ἀγάσαντο παρ' ἀλλήλοισι μένοντε
Ἥβης ταρπῆναι, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χώεο μηδὲ νεμέσσα,
Οὕνεκά σ' οὐ τὸ πρῶτον ἐπεὶ ἴδον, ὧδ' ἀγάπησα.
Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτ' ἐπέεσσιν
Ἐλθών. πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.
Οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα
Ἀνδρὶ παρ' ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Εἰ * ᾔδη ὅ μιν αὖτις ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν γρ. ᾔδη
Ἀξέμεναι οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
Τὴν * δ' ἤτοι ῥέξαι Θεὸς ὤρορεν ἔργον ἀεικές· γρ. δή τοι
Τὴν δ' ἄτην οὐ πρόσθεν ἑῷ ἐγκάτθετο θυμῷ
Λυγρὴν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέως κατέλεξας
Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
Ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγώ τε, καὶ ἀμφίπολος μία μούνη
Ἀκτορὶς, (ἥν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Ἣ νῶϊν εἴρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο)

Πείθεις δή μευ θυμὸν ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.
γρ. δ' ἄρα Ὣς φάτο· τῷ* δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
κεδνὰ. Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κέδν' εἰδυῖαν.
γρ. ἀσπάσιος Ὣς δ' ὅτ' ἂν* ἀσπασίως γῆ νηχομένοισι φανείη,
οἱ Ὧν τε Ποσειδάων εὐεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
Ῥαίσῃ ἐπειγομένην ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῷ,
Παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἁλὸς ἤπειρόνδε
Νηχόμενοι, πολλὴ δὲ περὶ χροῒ τέτροφεν ἅλμη,
Ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες.
Ὣς ἄρα τῇ ἀσπαστὸς ἔην πόσις εἰσορόωσῃ.
Δειρῆς δ' οὔπω πάμπαν ἀφίετο πήχεε λευκώ·
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν σχέθεν, ἠῶ δ' αὖτε
Ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
Ζεύγνυσθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
Λάμπον καὶ Φαέθονθ', οἵ τ' ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.
Καὶ τότ' ἄρ' ἣν ἄλοχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὦ γύναι, οὐ γάρ πω πάντων ἐπὶ πείρατ' ἀέθλων
γρ. ἐστὶ Ἤλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπισθεν ἀμέτρητος πόνος* ἔσται
Πολλὸς καὶ χαλεπός, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσαι,
Ὣς γάρ μοι ψυχὴ μυθήσατο Τειρεσίαο
Ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Νόστον ἑταίροισιν διζήμενος ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Ἀλλ' ἔρχεο, λέκτρονδ' ἴομεν γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐνὴ μὲν δή σοί γε τότ' ἔσεται ὁππότε θυμῷ
Σῷ ἐθέλῃς, ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Εἴπ' ἄγε μοι τὸν ἄεθλον, ἐπεὶ καὶ ὄπισθεν (ὀΐω)
Πεύσομαι, αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὔ τι χέρειον.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
γρ. αὖ με Δαιμονίη, τί τ' ἄρ' * αὖ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις
Εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω.
Οὐ μέν τοι θυμὸς κεχαρήσεται· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς
Χαίρω, ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἄνωγεν
Ἐλθεῖν, ἐν χείρεσσιν ἔχοντ' εὐῆρες ἐρετμόν·
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρας, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρῄους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ μοι τόδ' ἔειπεν ἀριφραδές (οὐδέ σε κεύσω)
Ὁππότε κεν δή μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ,
Καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευσεν ἐρετμόν,
Ἕρξανθ' ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειόν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Πᾶσι μάλ' ἑξείης· θάνατος δέ μοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνῃ
γρ. Γήραι Γήρᾳ ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσσονται. τὰ δέ μοι φάτο πάντα τελεῖσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ γῆράς γε θεοὶ τελέουσιν ἄρειον,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.

Persuades iam meum animum seuerior quamuis sit.
Sic dixit: huic.a.adhuc magis desideriũ mouit luctus,
Flebat.a.habens vxorem gratam, prudentias scientem.
Sicut autem quando libenter terra natantibus apparet,
Quorum Neptunus benefactam nauem in ponto
Perdidit, dum impelleretur vento, & vnda nigra,
Pauci autem effugerunt album mare in terram
Natantes, multa autem circa corpus versa est salsugo,
Læti autem aliuerunt terram clade euitata.
Sic igitur huic gratus erat maritus inspicienti.
Collo autem nõdum omnino remouebat brachia alba:
Et lugentibus apparuisset roseis digitis Aurora,
Nisi alia cogitasset Dea cæsia Minerua.
Noctẽ quidẽ in transitu lõgã tenuit, auroram.a.rursus
Custodiuit in Oceano auream sedem, neq.sinebat equos
Coniungi veloces pedibus, lumen hominibus portantes
Lampum & Phaetonta, qui Auroram pulli ducunt.
Et tunc igitur suam vxorem allocutus est prudens Vlyss.
O mulier, nondũ.n.omnium in fines certaminum
Venimus, sed adhuc in futurum immensus labor est,
Multus & difficilis, quem me oportet omnem perficere,
Sic enim mihi anima dixit Tiresiæ
Die illo, quando iam descendi domum inferni intra,
Reditum socijs dum quærerem & mihi ipsi:
Sed veni, lectum autem eamus vxor, vt & iam
Somno sub dulci delectemur dormientes.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Lectus quidem iam tibi erit, quando animo
Tuo volueris, postquam te Dei fecerunt venire
Ad domũ bene ædificatam, & tuam in patriam terram.
Sed quoniam cognouisti, & tibi Deus iniecit animo,
Dic age mihi certamen, quoniam & in futurum (puto)
Audiam, statim autem est scire non peius.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Felix cur igitur me valde hortans iubes
Dicere? at ego dicam, neque celabo.
Non quidem tibi animus lætabitur. neq.enim ipse
Lætabor, quoniã valde multas hominũ in ciuitates in-
Venire, in manibus habentem aptum remum, (bebat
Donec hos aduenirem, qui nesciunt mare
Viros, neque salibus mixtum cibum edunt,
Neque sciunt naues purpureas rostris,
Neque aptos remos, qui alæ nauibus sunt
Signũ.a.mihi hoc dixit permanifestum, neq.te celabo,)
Quando iam mihi obuius alius viator
Apparebit vẽtilabrũ seu flabrum tenere in illustri hume
Et tunc me in terra defixo iussit ramo (ro.
Et sacris ritè litatis Neptuno regi,
Agnum, taurumq́, porcasq́, ascendentem aprum,
Domum autem abire & facere sacras hecatombas
Immortalibus Deis, qui cœlum latum habitant.
Omnibus valde ordinatim: mors autẽ mihi ex mari ipso
Debilis valde talis veniet, qui me interficiet
Senectute sub matura læsum, circum autem populi
Beati erunt, hæc.a.mihi dixit omnia perfectum iri.
Hunc.a.rursus allocuta est prudens Penelope,
Siquidem iam senectutem Dei perficient meliorem,
Spes tibi postea malorum fugam fore,

Sic

Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Interim autem Eurynomeq; & nutrix parabant lectũ
Veste molli, tædis sub splendentibus.
At postquam strauerunt densum lectum festinantes,
Anus autem iens iterum domum iuit.
His autem Eurynome cubicularia præibat
Euntibus lectum, tædam in manibus tenens.
In thalamũ autẽ ducens iterum abiuit: hi quidẽ postea
Læti lecti antiqui leges repetiuerunt.
At Telemachus, & bubulcus & subulcus
Cohibuerunt saltatione pedes, cessare fecerunt.a. mulie-
Ipsi autem dormierunt in ædibus vmbrosis. (res.
Hi.a. postquã igitur amicitia delectati sunt desiderata,
Versi sunt verbis mutuò loquentes,
Hæc quidẽ quæcunq. in ædib. tolerauit diuina mulierũ
Virorũ procorum inspiciens exitiosam multitudinem,
Qui sua gratia multas boues, & pingues oues
Iugularunt, multum autem doliorum haustum est vini.
At hic diuus Vlysses quoscunq. dolores posuit
Hominib., quascunque ipse ærumnas passus est, (somn⁹
Omnia dixit. hæc.a. igitur delectata est audiens, neq. ei
Cecidit in palpebris antè quã ipse recensuerit omnia.
Incepit autem quò primùm Cicones domuit, at postea
Venit Latophagorum virorum pinguem terram:
Et quæcunque Cyclops fecit, & quomodo retribuit pœnã
Fortium sociorum, quos comedit, neque misertus est.
Et quomodo Aeolum iuit, qui ipsum promptus suscepit,
Et misit neque Parca dilectam in patriam ire
Siuit, sed ipsum rursus raptum procella
Pontum in piscosum tulit valdè suspirantem.
Et quomodo longam portis Læstrygoniam adiuit,
Qui naues perdiderunt & fortes socios
Omnes, Vlysses autem solus aufugit naue nigra.
Et Circes narrauit dolum, & varias artes,
Et quomodo inferni domum iuit latam,
Animam interrogaturus Thebani Tiresiæ
Naui multiiuga & inspexit omnes socios, (esset:
Matremq; quæ ipsum peperit, & nutriuit paruulus cùm
Et quomodo Sirenum stridularũ vocem audiuit. (din
Quomomodoq; iuit vagas illas petras grauemq; Charyb
Scyllamq;, quam nullo modo indemnes viri fugerunt.
Et quomodo Solis boues interfecerant socij,
Et quomodo nauem velocẽ percussit ardenti fulmine
Iupiter altitonans, longè autẽ corrupti sunt boni socij
Omnes simul, ipse autem malas mortes subterfugit;
Quomodoq; iuit Ogygiam insulã Nymphamq; Calypso-
Quæ ipsum detinuit cupiens maritum esse (nem,
In speluncis cocauis, & aluit & dixit
Rediturum immortalem, & non senescẽtẽ dies omnes.
Sed huic nunquam animum in pectoribus persuasit.
Et quomodo in Phæaces peruenit multa passus,
Qui iam ipsum ex animo Deũ tanquã honorauerunt,
Et miserunt cum naui dilectam in patriam terram,
Aere, auróque copiosè vestéque datis. (nus
Hoc igitur vltimũ dixit verbum, quando ei dulcis som-
Membra soluens irruit, soluensq; curas animi.
Hæc.a. rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua:
Quando iam Vlyssem putabat suo in animo

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰδὲ τροφὸς ἔντυον εὐνὴν
Ἐσθῆτος μαλακῆς, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
Γρηῢς μὲν κείουσα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει.
Τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἡγεμόνευεν
Ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
Ἐς θάλαμον δ' ἀγαγοῦσα, πάλιν κίεν· οἱ μὲν ἔπειτα
Ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἵκοντο.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δὲ γυναῖκας·
Αὐτοὶ δ' εὐνάζοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς,
Τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες,
Η μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν,
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' ἀΐδηλον ὅμιλον,
Οἳ ἕθεν εἵνεκα πολλὰ βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος.
Αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσεὺς, ὅσα κήδε' ἔθηκεν
Ἀνθρώποις, ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησε,
Πάντ' ἔλεγ'· ἡ δ'* ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούουσ', οὐδέ οἱ ὕπνος γρ. ἄρα τέρ-πετ'
Πίπτεν ἐπὶ βλεφάροισι πάρος καταλέξαι ἅπαντα.
Ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα
Ἦλθ' ὡς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν.
Η δ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν
Ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Η δ' ὡς Αἴολον ἵκεθ', ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καὶ πέμπ'· οὐδέ πω αἶσα φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Ἦεν, ἀλλά μιν αὖτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα.
Η δ' ὡς Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην* ἀφίκανεν, γρ. ἀφίκοντο
Οἳ νῆάς τ' ὄλεσαν καὶ ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπέκφυγε νηῒ μελαίνῃ.
Καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε.
Η δ' ὡς εἰς Ἀΐδεω δόμον ἤλυθεν εὐρώεντα,
Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο
Νηῒ πολυκλήϊδι, καὶ εἴσιδε πάντας ἑταίρους,
Μητέρα θ' ἥ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Η δ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν.
Ὥς θ' ἵκετο Πλαγκτὰς πέτρας, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην θ', ἣν οὔπω ποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν.
Η δ' ὡς Ἠελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι·
Η δ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ἀπὸ δ' ἔφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν.
Ὥς θ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον, Νύμφην τε Καλυψὼ,
Η δή μιν κατέρυκε, λιλαιομένη πόσιν εἶναι,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλὰ τοῦ οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
Η δ' ὡς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας,
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καὶ πέμψαν σὺν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες.
Τοῦτ' ἄρα δεύτατον εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
Λυσιμελὴς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.
Η δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ὁππότε δή ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμὸν

Εὐνῆς ἧς ἀλόχου ταρπήμεναι ἠδὲ καὶ ὕπνου,
Αὐτίκ' ἀπ' Ὠκεανοῦ χρυσόθρονον ἠριγένειαν
Ὦρσεν ἵν' ἀνθρώποισι φόως φέρῃ. ὦρτο δ' Ὀδυσσεὺς
Εὐνῆς ἐκ μαλακῆς, ἀλόχῳ δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν,
Ὦ γύναι, ἤδη μὲν πολέων κεκορήμεθ' ἀέθλων
Ἀμφοτέρω· σὺ μὲν ἐνθάδ' ἐμὸν πολυκηδέα νόστον
Κλαίουσ'· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς ἄλγεσι καὶ θεοὶ ἄλλοι
Ἱέμενον πεδάασκον ἐμῆς ἀπὸ πατρίδος αἴης,
Νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολυήρατον ἱκόμεθ' εὐνὴν,
Κτήματα μὲν τά μοι ἐστὶ κομιζέμεν ἐν μεγάροισι·
Μῆλα δ' ἅ μοι μνηστῆρες ὑπερφίαλοι κατέκειραν,
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐγὼ ληΐσσομαι, ἄλλα δ' Ἀχαιοὶ
γρ. ἐνιπλήσωσι μεσαύλους. Δώσουσ', εἰς ὅ κε πάντας* ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ πολυδένδρεον ἀγρὸν ἔπειμι,
Ὀψόμενος πατέρ' ἐσθλὸν, ὅ μοι πυκινῶς ἀκάχηται.
Σοὶ δὲ γύναι τάδ' ἐπιτέλλω πινυτῇ περ ἐούσῃ·
Αὐτίκα γὰρ φάτις εἶσιν ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οὓς ἔκτανον ἐν μεγάροισιν·
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Ἧσθαι, μηδέ τινα προτιόσσεο, μηδ' ἐρέεινε.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσατο τεύχεα καλὰ,
Ὦρσε τε Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην,
Πάντας δ' ἔντε' ἄνωγεν ἀρήϊα χερσὶν ἑλέσθαι.
Οἱ δέ οἱ οὐκ ἀπίθησαν, ἐθωρήσσοντο δὲ χαλκῷ,
γρ. ἦρχε δ' ὁ δῖος Ὀδυσσεύς. Ὤϊξαν δὲ θύρας, *ἐκ δ' ἤϊον. ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
Ἤδη μὲν φάος ἦεν ἐπὶ χθόνα· τοὺς δ' ἄρ' Ἀθήνη
Νυκτὶ κατακρύψασα, θοῶς ἐξῆγε πόληος.

Lecto suæ uxoris delectari, ac & somno,
Statim ab Oceano aurithronam matutinam
Mouit: vt hominib. lumen portaret, surrexit .a. Vlysses,
Lecto ex molli, vxori autem hoc verbum mandauit,
O vxor, iam quidem multis satiati sumus certaminib.
Nos ambo, tu quidem hic meum curis refertum reditũ
Flens, at me Iupiter doloribus, & Dij alij
Desiderantem impedierunt mea à patria terra.
Nunc .a. postquã ambo ad desideratum venimus lectũ,
Res quæ mihi sunt curæ in domibus.
Oues autem quas mihi proci superbi consumpserunt;
Multas quidem ipse ego prædabor, alias autem Achiui
Dabunt, donec omnia implebunt stabula.
Sed certè quidem ego ad arborosum proficiscor.
Visurus patrem bonum, qui mihi frequenter dolet.
Tibi autem vxor hoc mando prudenti existenti.
Statim enim fama ibit simul sole ascendente
Virorum procorum quos interfeci in ædibus:
In cœnaculum vbi ascenderis cum ancillis mulieribus,
Sede, neque aliquem ante videas, neque interroga.
Dixit, & circum humeros indutus est arma pulchra:
Mouit autem Telemacum, & bubulchum, & subulcũ,
Omnes autem arma iussit bellicosa manibus capere.
Hi autem ei non reluctati sunt, armati sunt autem ære.
Aperuerũt .a. ianuas, & exiuerunt. præiuit autẽ Vlysses,
Iam quidẽ lumen erat in terram, hos .a. igitur Minerua
Obscuritate coopertos citò eduxit ciuitate.

COMMENTARIVS.

γρηῦς) Descripturus Poeta hunc Vlyssis apud Penelopen ἀναγνωρισμὸν longis vtitur ambagibus, antequam rem acu tangat, vt dicitur. Primùm Eurycleam inducit, eius aduentum vxori denunciantem, quòd cùm non solùm illa non crederet, sed asperis etiam verbis anum excepisset, sequitur illa inter vtramque altercatio, dum Penelopæ id conatur Euryclea persuadere; illa verò pertinaci & dura nimis diffidentia persuaderi se non sinit.

καὶ οἶκον ἱκάνεται) Posset quispiam dicere hîc περισσολογεῖν Homerum, cùm satis dixisse videretur in illis ἦλθ' Ὀδυσσεύς. Sed Eustathius docet non esse hæc superflua, siquidem potest quis venisse in patriam, qui domum tamen non aduenerit, vt exemplo Agamemnonis indicat.

μαῖα φίλη) Quod aliàs diximus eos qui sæpius decepti sunt tardissimè fidere, iam à Penelope videmus vsurpari, quæ cùm falsitate tot nuntiorum, quæ de Vlysse præcesserant, vana illius expectatione delusa sit, ne nunc quidem huic anui, de cuius fide tamen dubitare non debuerat, credere vult rerum Vlyssis aduentu renuncianti, quin eam acerbis verbis coercet, vt quam insanam appellet, & tandem tectis eam abigere minis conatur, nisi respectus tam grauis senectutis obstaret.

ἡ δ' ἐχάρη) Gaudium istud Penelopæ est ob intellectã procorum cædem: nondum tamẽ persuaderi potest, Vlyssem illam perpetrasse, siquidem illud impossibile existimauit, vt vnus tot procos deleret. Sed cur, quæso, solum Vlyssem aduenisse putat Penelope? An nõ intelligit, eum qui cum tanto comitatu Troiam esset profectus, ea debellata, non posse eò penitùs nudatum reuerti? An tam malè de eo inscia ominabatur? Dico illam ad ea verba respondere, quæ præmisit Euryclea dicens, eum hospitem fuisse Vlyssem, quem iam illa solum esse viderat. Alioqui vel illa ipsa solitudo argumentũ esse pro Penelope potest.

οὐκ ἴδον) Quod Euryclea de cæde procorum resciuit, atque ipsamet αὐτοψίᾳ post illam confectam explorauit, iam exponit Penelopæ, vt hac ratione magis suo nuntio fidem faciat.

ὄφρα σφῶϊν) i. vt interpretatur Eustat. ἵνα ἄμφω κατὰ τὸ ἦτορ ὑμῶν, εὐφροσύνης ἐπιβαίητε, alioqui syntaxis illorum verborum est morosa.

μαῖα φίλη) Iterùm se obstinatam præbet Penelope, & cum ea quæ viderit narrasset Euryclea, cædem procorum credit, quòd testem oculatum refutare non posset: illam autem non ab Vlysse, siquidem iam perierit, sed à quodam Deorum, qui tam flagitiosam procorum vitam diutiùs patienter videre non potuerit perpetratam causatur. Tandem elicuit ab Euryclea euidentius signum Vlyssis ex cicatrice, quam docet se hesterna nocte iam deprehendisse, cùm eum lauaret, certo tamen consilio Penelopæ non indicasse. Tandem, vt meliùs fidẽ huius rei faciat dominæ, rogat vt eum accedat, & nisi rem ita se habere compererit, morte se condigna plectat. Quod demum tanti fuit momenti vt ad iter se accinxerit Penelope, non quòd planè Vlyssis aduentum crediderit, sed inuisendi filij & cædis procorum gratia. Ingens tamen illud desiderium mariti fecit, vt animo nescio quid de eo confinxerit, vt penè dicas eã aliquatenus Eurycleæ credidisse, prudenter tamen verbis id non testatam, ne si res secus se haberet, temerariæ crudelitatis insimularetur, vt eam leuitatis tantæ pœnitere posset. Quod autem credidisse eam credamus, faciunt illa quæ sequuntur: vbi Poeta dicit, eã inter eundem apud se cogitasse, qua ratione Vlyssem compellaret. Vbi autem ipsum vidit interdum eum se videre, interdum propter vestimenta non dignoscere putauit. Vnde fluctuante animo apud eum reliquámque familiam constitit. Quanto prudentiùs nimirum illa in sua tarditate se gerit quàm illa Martini Guerræ vxor in agro Tolosatum in sua περιπετείᾳ, quæ Arnaldum Tillium adulterinum coniugem pro vero illo coniuge suscepit, integrúmque triennium cum eo vixit: contrà verò reuersum illo elapso tempore, verum Martinum Guerram diu pro vero marito non agnouit. Vnde tragicæ illę lites exortæ, vbi veritas genuina cum fucato mendacio tamdiu tamque ancipiti certamine dimicauit, vt est doctissimè tota historia à Ioanne Corrasio, de quo anteà diximus, perscripta primùm Gallicè, deinde etiam à Suræo, ni fallor, Latinitate donata, & à Vvechelo Francofurti excusa. Cautiùs, inquam, ista Penelope, quę in re tanti momenti certi nihil statuere ex aliorum relatu voluit, antequàm illa maritum euidentibus signis percipiat. Itaque iuueniliter nimium illi insultauit Telemachus, vt & ipse Vlysses agnoscet.

καὶ γάρ τίς θ' ἕνα) Ex illa procorum cæde intelligebat Vlysses, periculum sibi impendere, siquidem eam ciues Ithacenses resciuissent, ita consilium exquirit; quo celari & tegi illud factum possit, donec vrbe exeundi potestas illi detur. Illud periculum argumento à maiori exaggerat. Is enim, inquit, qui vnum è populo interfecerit, licet is qui occisus est, non ita multos reliquerit vltores sui, tamen aufugere solet: quantò ergo potiùs nos qui tot præstantes viros & columina ciuitatis interfecimus, par est nobis prouidere, ne quid in nos grauiùs à populo geratur, vbi hoc à nobis patratum intellexerit. Itaque πολύμητις

heros

heros ad illam vafriciem & omnigenam fraudum peritiam recurrit, simularíque cantu & saltatione nuptias iubet, ne quid sinistri populus suspicetur. Vnde forsan colligemus, non fuisse Vlyssi merum imperium in Ithacam, vel Rege, etiam ipsos potuisse de crimine à populo interpellari, vel timuisse etiam Vlyssem seditionem populi: qui cùm sit alioqui bellua multorū capitū, & ad quosuis tumultus procliuis, ex hoc negotio maximā turbarum ansam habere videbatur, siquidem tot illius proceres periissent. Vtut sit, non videtur licuisse, ne potentioribus quidem, ius sibi in re propria facere, ne dum ob iniuriam acceptam aliū interficere. Vtinam hoc quoque seculo tam parum liceret in rebus iniquissimis néque tam fœdæ maculæ genti nostræ (vtinam non meæ hoc nomine) crudelitatis & perfidiæ inurerentur, quæ in æternum elui non poterunt.

φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο) In celebrandis nuptiis solere veteres choreas agitare, ex hoc constat loco, lætitiæ, qui ei tempori est accōmodatissima significandæ gratia. Nostris temporibus Germania huiusmodi saltationes adhuc vsurpat, idem Italia & Galliæ pars, nisi quibus splendor purioris religionis illuxit, vt de aliis nationibus taceam. De saltatione aliàs dictum est in Iliade. Vide Lucianum in libello Saltationi dedicato. His autem nuptiarum indiciis factus est reliquis Ithacensib. fucus, qui iam inde existimârunt, tam diuturnā mora defessam Penelopen alicui procorum nupsisse.

ὃν Ἥφαιστος δέδαεν) Artem metallicam nonsolū antiquissimā esse constat, sed etiam præstantissimam & nobilissimam, vtpote quam Diis etiam suis indignā Homerus non sit arbitratus, vt hic locus apertè docet. Vnde imperitiē nimis facere vulgus hominū mihi videtur, quin eam ita explodit. Sed audio quid dicant, se illos opū decoctores damnare & habere ludibrio quos ego si ius illud Romanorū vigeat, perinde ad metalla damnari crudeli velim supplicio. Ne tamen extra fines longiùs abeamus, rogo Manes Homericos, quid tandē elegantiæ ex ista auri argēto χεύει intelligant? Quos responsuros autumo, intelligere se distinctā vtriusq; metalli permixtionem, h.e. vt alterū ab altero dignoscatur, vnde argento ex auro mirus accedit splendor. Rectè: nam si in discretam confusionē intelligas, non video quis sensus hinc eliciatur. Illa enim duo simul fusa nihil egregium præstant. Nam si æquali portione commisceantur, color argenti eminet. Si verò aurum superet quantitatem argenti, totus splendor auri est, non argenti, quin & multò plùres auri partes quàm argenti esse oportet, vt hoc efficiatur. Nisi etiam Poeta velit pristinæ illi Herois formæ hanc à Minerua nouā infundi, vt illa penitùs latente hæc tantùm appareat: quod fortasse ratione non caret. Licet lectori melius eligere.

δαιμονίη) Nunc vxorem alloquitur Vlysses, & ei tantā duritiem animi exprobrat, quod etiam post tot annos redeuntem maritum nolit agnoscere. Quæ verba Penelopen quidem mouerunt, ita tamen vt nondum ei fiderit, donec ex lecti, quem ipsemet propria ante discessum ad Troiam fabricârat manu, descriptione eum verè recognouit. Hinc illa, vix exprimenda ab vtraque parte gaudia.

ἐκτὸς) Notat vir doctissimus Giphanius ex hoc loco perspici, antiquissimo iam tempore lectos exportari potuisse huc illuc, quod & Terentius indicat in Heauton: *Est mihi vltimis conclaue in ædibus quoddam retrò: Huc est intro latus lectus vestimentis stratus.*

μὴ θεὸς αὐτὸς) Aliàs notauimus difficultatem cuiusuis rei ita solere à Poeta exprimi, quod tamen non probo.

τὸ δ' ἐγὼ) Ne à mechanicis quidem Laertius heros abstinuit, quod ex hoc lecto patet, & ex naui, quam apud Calypso. est fabricatus.

μή μοι Ὀδυσσεῦ) Agnito & complexo amicissimè coniuge, veniam deprecatur, quòd tam tardè hæc præstiterit. Etenim veritam se, ne à quopiam hoc prætextu deciperetur, vt Helenæ contigit, quæ ob nimiam facilitatem à Paride & amata est & abrepta. Quod exemplum licet prima fronte conuenire huic facto non videatur, tamen doli causa, quem Penelope iam suspicabatur, & quem reuerà Paris præstitit, conueniunt.

θεὸς ὤρορεν) Hanc vocem in Poeta crudè enunciatam non probamus: cuius sensum alibi, neque ita pridem nos exposuisse memini.

ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀσπάσιος) Gaudium, quod Penelope ex viso marito percepit, cum eo comparat, quod naufragi ex visa tellure percipiūt. Id quàm rectè, videamus. Ex omnium periculorum generibus nullum esse grauius arbitror, quàm quod disiecti ventis & procellis naufragi subeunt. Res enim illis est cum surdo & ferissimo elemento, tunc potissimùm vbi tempestatibus conturbatum fuerit. Ideò autem crudelius illud reliquis pronunciamus, quò rarius reliqua homini detrimentū inferunt, & difficiliùs in eum cōcitantur. Porrò quantam putas eorum esse lætitiam, qui ex tam ingenti periculo emergunt? Ego quidem Ælianus sum hactenus, qui non secus atque ille de non viso mari gloriari possum. Qui tamen illud sunt experti, memorant hoc esse omnium periculorum grauissimum. Itaque rectè gaudium Penelopæ ex Vlysse viso cum illorum gaudio comparat: quod imitatus videtur Statius lib. 2. Theb.

Nec minus hæc læti trahimus solatia, quàm si Præcipiti conuulsa noto prospectet amicam Puppis humum.

Idem lib. 7. *Dulcis medij de gurgite ponti Respicitur tellus.* Vide prouerb. Terram video, apud Erasm. & Brassicanum.

νύκτα μὲν ἐν περάτῃ) Solā noctem horū coniugū arcanæ voluptatis consciam esse voluit Poeta, ideò Mineruā inducit, quæ terminos huius noctis producat, siquidē alioqui statim dies erat exortus. Nā diurnas illas μίγνυσθαι ἐν φιλότητι in solo libidinoso Paride agnoscit.

οὐδ' ἔα ἵππους) Trita sunt & vulgatissima ista figmenta de equis luciferis. Id tantùm hoc loco notandum, duos equos à Poeta videri agnosci, cùm alij quatuor numerent, vnde Euripides τέθριππα ἅρματα ἡλίου appellat: quorū nomina sunt apud Ouid. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyrois, Eous & Aethon Solis equi, quartúsque Phlegon hinnitibus auras Flammiferis implent.

Nos etiam in quodam carmine olim ludebamus,

Iam Pyrois flammata iugo subducere collo
Tentabat, solitis nec iam parebat habenis
Iam rutilum fessi genua ad præsepe iacebant
Splendens Eous, reliquúsque ardentior Aethon
Oceanique Phlegon potans vicinior vndas. Vide Nat. Myth. lib. 5. c. 17.

ἐπεὶ μάλα πολλὰ) Vide sup. lib. 11. pag. 152. & 153.

αὐτὰρ ὁ διογενὴς) Breuis est ἀνακεφαλαίωσις errorum & periculorum Vlyssis, quæ in sua peregrinatione subiit, quorum integram narrationem in conuiuio Phæacensium absoluit.

ληΐσσομαι) Latrocinia quàm fuerint illo tempore vsitata, non ita pridem annotauimus & aliàs.

νυκτὶ) Ecce περισσολογία, sed vsitata in Homero, vt aliàs vidimus. Noctem autem istam circum Vlyssem reliquos defundit, ne à populo perciperentur. Talis nox Æneam videtur coram Didone occultasse.

Finis libri vigesimitertij.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMIQVARTI *Odysseæ.*

HAS horum procorum animas Mercurius in infernum deducit. Et recognoscitur Vlysses à patre Laerte. Et tumultum inter Ithacenses commotum propter procorum interitum, Minerua impedit.

Aliud.

Ω, autem, Vlysses cum patre & filio pugnat Achiuis.

MERcurius autem animas Cyllenius euocauit
Virorum procorum, tenebat. a. virgā in manib.
Pulchram, auream, hac hominū oculos mulcet.
Quorū vult, hos autem rursus & dormientes suscitauit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΑΣ δὲ μνηστήρων ψυχὰς Ἑρμῆς εἰς ᾅδου κατάγει· καὶ ἀναγνωρισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Λαέρτην. καὶ ταραχὴν τοῖς Ἰθακησίοις γεγενημένην ἐπὶ τῇ τῶν μνηστήρων ἀναιρέσει Ἀθηνᾶ διακωλύει.

Ἄλλη.

Ω δ' Ὀδυσσεὺς σὺν πατρὶ καὶ υἱεῖ μάχετ' Ἀχαιοῖς.

ΕΡμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
Ἀνδρῶν μνηστήρων· ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶ
Καλὴν, χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει·

Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας· ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν, ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Ἑρμείας ἀκάκητα κατ' εὐρώεντα κέλευθα.
Πὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην,
Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων
Ἤισαν· αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.
Εὗρον δὲ ψυχὴν Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ὣς οἱ μὲν περὶ κεῖνον ὁμίλεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἤλυθ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
Ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέρατ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεε Πηλείωνος·
Ἀτρεΐδη, περὶ μέν σε φάμεν Διὶ τερπικεραύνῳ
Ἀνδρῶν ἡρώων φίλον ἔμμεναι ἤματα πάντα,
Οὕνεκα πολλοῖσίν τε καὶ ἰφθίμοισιν ἄνασσες
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Ἦ τ' ἄρα καὶ σοὶ πρῶτα παραστήσεσθαι ἔμελλε
Μοῖρ' ὀλοή, τὴν οὔ τις ἀλεύεται, ὅς κε γένηται.
Ὡς ὄφελες τιμῆς ἀπονήμενος ἧς περ ἄνασσες,
Δήμῳ ἔνι Τρώων θάνατον καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Τῷ κέν τοι τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ σῷ παιδὶ μέγα κλέος ἦρα' ὀπίσσω·
Νῦν δ' ἄρα σ' οἰκτίστῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
Ὄλβιε Πηλέος υἱέ, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ὃς θάνες ἐν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος, ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι
Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι,
Μαρνάμενοι περὶ σεῖο· σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
Κεῖσο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων·
Ἡμεῖς δὲ πρόπαν ἦμαρ ἐμαρνάμεθ'. οὐδέ κε πάμπαν
Παυσάμεθα πτολέμου, εἰ μὴ Ζεὺς λαίλαπι παῦσεν.
Αὐτὰρ ἐπεί σ' ἐπὶ νῆας ἐνείκαμεν ἐκ πολέμοιο,
Κάτθεμεν ἐν λεχέεσσι, καθήραντες χρόα καλὸν
Ὕδατί τε λιαρῷ καὶ ἀλείφατι. πολλὰ δέ σ' ἀμφὶς
Δάκρυα θερμὰ χέον Δαναοί, κείροντό τε χαίτας.
Μήτηρ δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν,
Ἀγγελίης ἀΐουσα· βοὴ δ' ἐπὶ πόντον ὀρώρει
Θεσπεσίη, ὑπὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε πάντας Ἀχαιούς·
Καί νύ κ' ἀναΐξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας,
Εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε παλαιά τε πολλά τε εἰδώς,
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ φεύγετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
Μήτηρ ἐξ ἁλὸς ἥδε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν
Ἔρχεται, οὗ παιδὸς τεθνειότος ἀντιόωσα.
Ὣς ἔφατ', οἱ δ' ἔσχοντο φόβου μεγάθυμοι Ἀχαιοί,
Ἀμφὶ δέ σ' ἔστησαν κοῦραι ἁλίοιο γέροντος,
Οἴκτρ' ὀλοφυρόμεναι, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι, ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ,
Θρήνεον. ἔνθα κεν οὔ τιν' ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας
γρ. ἐπώρορε καὶ ἐπόρνυε Ἀργείων· τοῖον γὰρ* ὑπώρορε Μοῦσα λίγεια.

Hac ducebat mouens, hæ autem frementes sequebantur
Sicut autem quando vespertiliones secessu antri magni
Strepentes volant, postquam aliquis cadere fecit
Multitudine à petra, sibiq; inuicem coherent:
Sic hæ frementes simul ibant: præibat.a.igitur ipsis
Mercurius nullo malo dignus ad latas vias.
Apud autem ibant Oceani fluxus & albam petram,
Et apud Solis ianuas, & populum somniorum
Ibant, statim.a.peruenerunt in herbosum pratum,
Vbi habitant animæ simulacra defessorum.
Inuenerunt autem animam Pelidæ Achillis,
Et Patrocli, & strenui Antilochi,
Aiacisque, qui optimus erat specieque corporeque
Aliorum Danaorum, post strenuum Peliona.
Sic hi quidem circa illum versabantur, prope autem
Iuit postea anima Agamemnonis Atridæ
Dolens, circum.a.aliæ congregatæ sunt quæcunq; cū ipso
Domo in Aegisthi mortui sunt, & fatum assecuti sunt.
Hunc prior anima allocuta est Pelionis,
Atride, supra quidem te dicebamus Ioui gaudenti fulmine
Viros heroas dilectum esse diebus omnibus,
Quoniam multisque & fortibus imperabas
Populo in Troianorū, vbi passi sumus dolores Achiui.
Certè igitur & tibi primùm affutura erat
Parca perniciosa, quam nullus fugit quicunq; natus est.
Vtinā debuisses honore abundè perfruēs, quo imperabas
Populo in Troianorum, mortē & fatum consequi.
Quo tibi sepulchrum quidem fecissent omnes Achiui.
Ac & tuo filio magnā gloriam dedisses in futurum.
Nunc autem igitur te miserrima morte fatum erat capi.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,
Felix Pelei fili Dijs similis Achilles,
Qui mortuus est in Troia longè ab Argo circū.a.te alij
Interfecti sunt Troianorū & Achiuorum filiorū optimi,
Pugnantes circum te, tu autem vertigine pulueris
Iacebas grandis granditer, oblitus equitatus.
Nos autem toto die pugnabamus, neque omnino
Cessauissemus à bello, nisi Iupiter turbine sedasset.
At postquam te ad naues portauimus ex bello,
Deposuimus in lectis expurgato corpore pulchro.
Aquaq; calida & vnguento, multas autem te circum
Lacrymas calidas fundebāt Danai, tonderuntq; crines,
Mater.a.ex mari venit, cum immortalibus marinis,
Nuncium auditura: vox autem in mare ruerat
Magna, suscepit autem tremor omnes Achiuos,
Et ruentes iuissent concauas in naues,
Nisi vir detinuisset antiquáque multaq; sciens
Nestor, cuius & antea optimum apparuit consilium,
Qui ipsis rectè sentiens concionatus est, & dixit,
Tenemini Argiui, ne fugite filij Achiuorum.
Mater ex mari hæc cum Deabus marinis
Venit suo filio mortuo obuiatura.
Sic dixit, hi.a.retenti sunt timore magnanimi Ach.
Circum autem te steterunt filiæ marini illius senis,
Miserabiliter lugentes, circū.a.immortales vestes induerunt.
Musæ.a.nouem omnes alternantes voce pulchra
Lamentabantur, tunc nullum illacrymem vidisses
Argiuorū, ita enim animos permouerat Musa stridula.

Septem & decem quidem te simul noctesq́ & dies
Fleuimus, immortalesq́ Dij mortalésque homines,
Octaua & decima .a. dedimus igni, multas autē in ipso
Oues iugulauimus valde pingues, & nigras boues,
Cremabaris autem in veste Deorum, & vnguēto multo
Et melle dulci, multi autem heroes Achiui
Armis irruerunt circa rogos (corporis) dū comburebat,
Pedestresq́ equestresq́: multus autē strepitus ortus est.
At postquam flamma te penitus absumsit Vulcani,
Manè iam tibi collegimus alba ossa Achilles
Vino in mero & vnguento, dedit autem mater
Auream amphoram, Dionysij autem donum
Dicebat esse, opus autem incliti Vulcani.
In hac tibi iacent alba ossa, illustris Achilles:
Permistim autem Patrocli Menœtiadæ demortui.
Separatim .a. Antilochi, quē eximiè honorabas omniū
Aliorum sociorum post Patroclum mortuum.
Circū autem postquam magnum & laudatū sepulchrū
Fudimus, Argiuorum sacer exercitus bellicosorum
Littore in excelso in lato Hellesponto,
Vt longè manifestus ex ponto viris esset
His qui nunc nati sunt, & qui in futurum erunt.
Mater autem Dijs rogatis perpulchra certamina
Fecit medio in certamine optimis Achiuorum.
*Iam quidem multorum in sepulchrum virorum incidi**
Heroum quando aliquando mortui regis
Cinguntur q́ iuuenes & parant certamina.
Sed illa maximè conspicatus miratus fuisses animo,
Qualia in te posuit Dea perpulchra certamina
Argentea pedib. Thetis, valde enim amicus eras Dijs.
Sic tu quidē, neq. mortuus nomē perdidisti, sed tibi sēper
Omnes in homines gloria erit bona, Achilles.
At mihi quæ hæc voluptas, quoniam bellum absolui?
In reditu enim mihi Iupiter molitus est malam mortem
Aegisthi à manibus & perniciosæ vxoris.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Propè autē ipsos venit internuncius Argi interfector,
Animas procorum deducens ab Vlysse (nece) domitorum.
Hi autē igitur stupefacti rectà iuerunt postquā viderūt.
Cognouit autem anima Agamemnonis Atridæ
Filium Melanthij perinclytum Amphimedonta:
Hospes enim illi erat in Ithaca domos habitans.
Hunc prior anima allocuta est Atridæ,
Amphimedon, quid passi tenebrosam terrā venistis
Omnes eximij & æquales? neque alius
Habito delectu elegisset in ciuitate viros optimos.
Nunquid vos in nauibus Neptunus domuit
Permotis molestis ventis & fluctibus magnis?
An noxij viri læserunt in terra
Boues dū cæderēt abigerentq. & ouiū greges pulchros?
An pro ciuitate pugnantes & mulieribus?
Dic mihi interroganti, hospes autem tibi dico esse.
An nō recordaris, quando illuc veni in vestram domum
Mouens Vlyssem cum diuo Menelao
Ad Ilium simul sequi bonis transtris in nauibus?
Mense autem toto omnem transiuimus latum pontum,
Festinatione persuadentes Vlyssem vrbiū populatorem.
Hunc .a. rursus anima allocuta est Amphimedontis,

Ἑπτὰ καὶ δέκα μέν σε ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Κλαίομεν ἀθάνατοί τε θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι·
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἔδομεν πυρί, πολλὰ* δέ σ' ἀμφὶς γρ. δ' ἐπ' αὐτῷ
Μῆλα κατεκτάνομεν μάλα πίονα καὶ ἕλικας βοῦς.
Καίεο δ' ἔν τ' ἐσθῆτι θεῶν, καὶ ἀλείφατι πολλῷ,
Καὶ μέλιτι γλυκερῷ. πολλοὶ δ' ἥρωες Ἀχαιοὶ
Τεύχεσιν ἐρρώσαντο πυρὴν πέρι καιομένοιο,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δή σε φλὸξ ἤνυσεν Ἡφαίστοιο,
Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λεύκ' ὀστέ' Ἀχιλλεῦ
Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι. δῶκε δὲ μήτηρ
Χρύσεον ἀμφορῆα· Διωνύσοιο δὲ δῶρον
Φάσκ' ἔμεναι, ἔργον δὲ περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο.
Ἐν τῷ τοι κεῖται λεύκ' ὀστέα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Μίγδα δὲ, Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
Χωρὶς δ' Ἀντιλόχοιο. τὸν ἔξοχα τῖες ἁπάντων
Τῶν ἄλλων ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα.
Ἀμφ' αὐτοῖσι δ' ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον
Χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων.
Ἀκτῇ ἐπὶ προὐχούσῃ ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Ὥς κεν τηλεφανὴς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν* εἴη γρ. εἴης
Τοῖς οἳ νῦν γεγάασι, καὶ οἳ μετόπισθεν ἔσονται.
Μήτηρ δ' αἰτήσασα θεοὺς περικαλλέ' ἄεθλα
Θῆκε μέσῳ ἐν ἀγῶνι ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἤδη μὲν πολέων τάφῳ ἀνδρῶν ἀντεβόλησα
Ἡρώων, ὅτε κέν ποτ' ἀποφθιμένου βασιλῆος
Ζώννυνταί τε νέοι καὶ ἐπεντύνονται ἄεθλα·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν* ἐτεθήπεα θυμῷ, γρ. θυμῷ ἐτεθήπεας καὶ, θηήσαο θυμῷ
Οἷ' ἐπὶ σοὶ κατέθηκε θεὰ περικαλλέ' ἄεθλα
Ἀργυρόπεζα Θέτις, μάλα γὰρ φίλος ἦσθα θεοῖσιν.
Ὣς σὺ μὲν οὐδὲ θανὼν ὄνομ' ὤλεσας, ἀλλά τοι αἰεὶ
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους κλέος ἔσσεται ἐσθλὸν Ἀχιλλεῦ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τί τόδ' ἦδος ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσα.
Ἐν νόστῳ γάρ μοι Ζεὺς μήσατο λυγρὸν ὄλεθρον
Αἰγίσθου ὑπὸ χερσὶ καὶ οὐλομένης ἀλόχοιο.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων Ὀδυσῆϊ δαμέντων.
Τὼ δ' ἄρα θαμβήσαντ' ἰθὺς κίον, ὡς ἐσιδέσθην.
Ἔγνω δὲ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Παῖδα Μελανθῆος ἀγακλυτὸν Ἀμφιμέδοντα·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο,
Ἀμφίμεδον, τί παθόντες ἐρεμνὴν γαῖαν ἔδυτε
Πάντες κεκριμένοι καὶ ὁμήλικες; οὐδέ κεν ἄλλος
Κρινάμενος λέξαιτο κατὰ πτόλιν ἄνδρας ἀρίστους.
Ἦ ὔμμ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέους ἀνέμους καὶ κύματα μακρά;
Ἤ που ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου
Βοῦς περιταμνομένους ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἠὲ περὶ πτόλιος μαχεούμενοι ἠδὲ γυναικῶν;
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ· ξεῖνος δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε κεῖσε κατήλυθον ὑμέτερον δῶ,
Ὀτρυνέων Ὀδυσῆα σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕπεσθαι ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν;
Μηνὶ δ' ἄρ' οὔλῳ πάντα περήσαμεν εὐρέα πόντον,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες Ὀδυσσῆα πτολίπορθον.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν* Ἀμφιμέδοντος,

γρ. ἀμφιμέδοντος, Μέμνημαι τάδε πάντα διοτρεφὲς ὡς ἀγορεύεις. Σοὶ δ' ἐγὼ εὖ μάλα πάντα καὶ ἀτρεκέως καταλέξω, Ἡμετ

Ἀτρεΐδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μέμνημαι τάδε πάντα, καὶ ἀτρεκέως καταλέξω,
Ἡμετέρου θανάτοιο κακὸν τέλος, οἷον ἐτύχθη.
Μνώμεθ' Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο δάμαρτα·
Ἡ δ' ἠρνεῖτο στυγερὸν γάμον, οὔτ' ἐτελεύτα,
Ἡμῖν φραζομένη θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἀλλὰ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὕφαινε
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ' ἡμῖν μετέειπε,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω, (μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰσόκε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τις μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴ κεν ἄτερ σπείρου κεῖται πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα κεν ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα πόλλ' ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή τις ἔειπε γυναικῶν ἣ σάφα ᾔδη,
Καὶ τήν γ' ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ', ὑπ' ἀνάγκης,
Εὖθ' ἡ φᾶρος ἔδειξεν, ὑφήνασα μέγαν ἱστόν,
Πλύνασ', Ἡελίῳ ἐναλίγκιον ἠὲ Σελήνῃ.
Καὶ τότε δή ῥ' Ὀδυσῆα κακός ποθεν ἤγαγε δαίμων
γρ. ἐσχατιῆς, Ἀγροῦ ἐπ' * ἐσχατιήν, ὅθι δώματα ναῖε συβώτης.
Ἔνθ' ἦλθεν φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος ἰὼν σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Τὼ δὲ μνηστῆρσιν θάνατον κακὸν ἀρτύναντε,
Ἵκοντο προτὶ ἄστυ περικλυτὸν· ἤτοι Ὀδυσσεύς,
Ὕστερος, αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευε.
Τὸν δὲ συβώτης ἦγε κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο,
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο γνῶναι τὸν ἐόντα,
Ἐξαπίνης προφανέντ', οὐδ' οἳ προγενέστεροι ἦσαν·
Ἀλλ' ἔπεσίν τε κακοῖσιν ἐνίσσομεν ἠδὲ βολῇσιν.
Αὐτὰρ ὁ τέως μὲν ἐτόλμα ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσι
Βαλλόμενος καὶ ἐνισσόμενος, τετληότι θυμῷ·
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο,
Σὺν μὲν Τηλεμάχῳ περικαλλέα τεύχε' ἀείρας,
Ἐς θάλαμον κατέθηκε, καὶ ἐκλήϊσεν ὀχῆας·
Αὐτὰρ ὁ ἣν ἄλοχον πολυκερδείῃσιν ἄνωγε
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον,
Ἡμῖν αἰνομόροισιν ἄεθλια καὶ φόνου ἀρχήν·
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο κρατεροῖο βιοῖο
Νευρὴν ἐντανύσαι, πολλὸν δ' ἐπιδευέες ἦμεν.
Ἀλλ' ὅτε χεῖρας ἵκανεν Ὀδυσσῆος μέγα τόξον,
Ἔνθ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὁμοκλέομεν ἐπέεσσι
Τόξον μὴ δόμεναι, μηδ' εἰ μάλα πόλλ' ἀγορεύοι·
Τηλέμαχος δέ μιν οἶος ἐποτρύνων ἐκέλευσεν·
Αὐτὰρ ὁ δέξατο χειρὶ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ῥηϊδίως δ' ἐτάνυσε βιόν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου,
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστούς,
Δεινὸν παπταίνων· βάλε δ' Ἀντίνοον βασιλῆα.

Atrides optime rex virorum Agamemnon,
Memini hæc omnia, & vere enarrabo,
Nostræ mortis malum finem, qualis factus est.
Petebamus Vlyßis diu absentis vxorem:
Hæc neque negabat odiosas nuptias, neq; perficiebat,
Nobis consultans mortem & parcam nigram.
Sed dolum hunc alium in mentibus cogitauit,
Orsa magnam telam in domibus texebat
Tenuem & vltra mensuram: statim. a. nobis dixit,
Iuuenes mei proci, quoniam mortuus est diuinus Vlyß:
Manete festinantes meas nuptias, donec vestem
Perficiam, (ne mihi vana fila pereant)
Laertii heroi, sepulchralem, donec ipsum
Parca perniciosa susceperit longum dormientis mortis:
Ne aliqua in populo Græcarum accuset,
Si sine veste iacebit multa poßidens.
Sic dixit, nobis autem persuasus est animus superbus.
Tunc diurna quidem texebat magnam telam,
Sigulis noctib. a. dissoluebat postquã lãpades apponebat.
Sic triennio latuit dolo, & persuasit Achiuos.
Sed quando quartus venit annus, & venerunt tempora
Mensium decrescentium, & multi dies elapsi sunt,
Et tunc aliqua dixit mulierum, quæ manifestè sciebat,
Et hanc dissoluentem inuenimus illustrem telam.
Sic hanc telam perfecit, & quidem nõ volẽs neceßitate.
Beneq; quæ vestẽ ostendit pertextam magnam telam,
Lauatam, Soli similem, vel Lunæ.
Et tunc iam Vlyssem mala aliunde duxit fortuna
Agri in extremitate, vbi domos habitabat subulcus.
Illic venit dilectus filius Vlyßis diuini,
Ex Pilo arenosa redux cum naui nigra.
Hi autem procis mortem malam permoliti
Venerunt ad ciuitatem nobilem, & Vlysses
Posterior, at Telemachus antè præceßit.
Hũc. a. subulcus duxit mala corpore vestimenta habẽtẽ.
Pauperi tristi similem & seni (indutus erat,
Baculo incumbentẽ, has. a. malas circum corpus vestes
Neq. aliquis nostrũ potuit cognoscere illum ipsum esse,
Qui repẽtè apparuit, neq. ij quidẽ qui maiores natu erãt
Sed verbis malis illum inceßimus & verberibus.
At hic quidem tolerauit, in ædibus suis
Percußus, & iniuria affectus toleranti animo:
Sed quando iam ipsum suscitauit Iouis mens ægiochi,
Cum quidem Telemacho perpulchra arma sublata
In thalamum deposuit, & clausit seras.
At hic suam vxorem multis astutijs iußit
Arcum procis ponere albúmque ferrum: (pium:
Nobis grauiter morituris certamina & cædis princi-
Neque aliquis nostrûm potuit fortis arcus
Neruum tendere, valde autem impotentes eramus.
Sed quando ad manus peruenit Vlyßis magnus arcus,
Tunc nos quidem omnes minabamur verbis
Arcum non dari, etiamsi valde multum diceret:
Telemachus autem ei solus impellens iußit.
At hic sucepit manu perpatiens diuus Vlysses,
Facilè autem tendit arcum, misit autem per ferrum,
Stetit autẽ in pauimẽtum iens, velocésq. effudit sagittas
Grauiter perspectans, percußit autẽ Antinoum regem

At postea alijs immisit tela suspiriosa
Contra inspiciens, hi. a. simul confertim cadebant.
Cognitū. a. erat quidē quòd aliquis ipsis Deorū adiutor esset.
Statim enim in ædib. sequētes fortitudinē ipsorū (decēs
Interficiebant conuersim, horū. a. suspiriū mouebatur in-
Capitib. percussis, pauimētū. a. omne sanguine fluebat,
Sic nos Agamemnon perditi fuimus, quorū adhuc nūc
Corpora neglecta iacent in ædibus Vlyssis.
Nondum enim sciunt amici in domibus singuli,
Qui abluto nigro sanguine, ex vulneribus
Depositos lugerent, hic enim honor est mortuorum.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ.
Felix Laerti fili prudens Vlysses,
Certè igitur cum magna virtute possedisti uxorem.
Valde bonæ mentes erant irreprehensibilis Penelopæ
Filiæ Icarij, quàm rectè recordata est Vlyssis
Coniugis virginalis, vnde ei gloria nunquam peribit,
Suæ virtutis, facient. a. in terrestribus cantilenam
Immortales, gratam prudenti Penelopæ,
Non sic Tyndari filia mala consultauit opera,
Virginali interfecto marito, odiosa autem cantilena
Erit inter homines, difficilem autem famam præbuit
Fœminis mulieribus, etiam ei quæ proba fuerit.

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοις ἐφίει βέλεα στονόεντα,
Ἄντα τιτυσκόμενος. τοὶ δ' ἀγχηστῖνοι ἔπιπτον.
Γνωτὸν δ' ἦν ὅ ῥά τις σφι θεῶν ἐπιτάρροθος ἦεν.
Αὐτίκα γὰρ κατὰ δώματ' ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ
Κτεῖνον ἐπιστροφάδην, τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικὴς,
Κράτων τυπτομένων, δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Ὣς ἡμεῖς Ἀγάμεμνον ἀπωλόμεθ', ὧν ἔτι καὶ νῦν
Σώματ' ἀκηδέα κεῖται ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος.
Οὐ γάρ πω ἴσασι φίλοι κατὰ δώμαθ' ἑκάστου,
Οἵ κ' ἀπονίψαντες μέλανα βρότον ἐξ ὠτειλέων,
Κατθέμενοι γοάοιεν. ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
Ὄλβιε Λαέρταο πάϊ πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἦ ἄρα σὺν μεγάλῃ ἀρετῇ ἐκτήσω ἄκοιτιν.
Ὡς ἀγαθαὶ φρένες ἦσαν ἀμύμονι Πηνελοπείῃ,
Κούρῃ Ἰκαρίου, ὡς εὖ μέμνητ' Ὀδυσῆος,
Ἀνδρὸς κουριδίου. τῷ οἱ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Ἧς ἀρετῆς· τεύξουσι δ' ἐπιχθονίοισιν ἀοιδὴν
Ἀθάνατοι χαρίεσσαν ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ.
Οὐχ ὡς Τυνδαρέου κούρη κακὰ μήσατο ἔργα,
Κουρίδιον κτείνασα πόσιν· στυγερὴ δὲ ἀοιδὴ
Ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώποις· χαλεπὴν δέ τε φῆμιν ὀπάσσει
Θηλυτέρῃσι γυναιξὶ, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.

COMMENTARIVS.

ἑρμῆς δὲ ψυχάς) De hoc Mercurij officio aliàs etiam diximus, vt & de eius virga, de qua videndus meus Goropius Hieroglyph. lib. 14. & Gallic. lib. 4. De situ etiam inferorum & Necyomantia Homerica dictum est. Sed ecce quid notet Didymus Aristarchum (cuius Grammatici autoritas plurimi olim est facta) hanc νεκυίαν non agnoscere his de causis, quas subiungemus. Primùm quòd ex Homeri sententia non sit Mercurius ψυχοπομπὸς, ac animarum ductor. Deinde quòd à Poeta Cyllenius Mercurius nusquam alibi appelletur. Tertiò quòd cùm in Iliade animæ defunctorum sine vllo ductore inferos petant, etiam ipsis cadaueribus adhuc insepultis, idem etiam nunc potuerit fieri. Quartò absurdum esse videtur albam petram esse apud inferos. Quintò quòd ineptum sit. i. ἄκαιρον hoc Achillis & Agamemnonis colloquium, in quo illud etiam falsum Agamemnonem conflasse exercitum, sed Nestor implet ea, quæ alibi erant prætermissa. Sextò, quî potuisset corpus Achillis per tot dies insepultum manere? Septimò, non est moris Homerici, Musarum numerum circumscribere. Octauo, insulsum est dicere, Nereidum metu Græcos aufugisse. Nonò, quî potuit Amphimedō ea rescire, quæ in agro Laertis gererentur? Hæc sunt Grammatici illius argumenta, quibus hanc Homericam νεκυίαν conuellebat. Iis autem ferè omnibus respondit Didymus, vbi Aristarchus morem Homericum prætexit, excipit Didymus multa esse in Homero, quæ semel tantùm dicuntur: proinde nihil vetare, hæc etiam ex eorum numero esse. Grammatici vocant illa ἅπαξ εἰρημένα. De hac animarum deductione dicit eam à Mercurio præstitam, vel alicuius repurgationis gratia διά τι καθάρσιον: vel ex quadam illius prouidētia, qua de suo cognato Vlysse est solicitus. Achillis insuper corpus beneficio Thetidos, vt & Patrocli, tādiu durasse. Amphimedōta verò ea quæ refert de agro Laertis ex coniectura dixisse. Ego dicerem, quod in sequēti dicam annotatione, hinc argui à Poeta diuinitatem animæ, quæ corpore soluta res humanas quasi præsens intelligat. Denique hanc etiam νεκυίαν pro Homerica agnoscit ἐκ τῆς διὰ τῶν στιχοποιιῶν δεινότητος. scilicet quòd versuū maiestas nō recedat ab Homerica. Quædam autē intacta relinquit, vt illud de ἀκαιρίᾳ huius colloquij inter Achillem & Agamemnonem, & cæt. & illud de Græcorum fuga ob Nereidas. Cùm tamen illud nō intempestiuum sit: siquidem iniecto sermone de animabus Danaorum, quas apud inferos procorum animæ offenderunt, commodè illud colloquium inseruit, quasi hoc euidenti testimonio confirmaturus, se ista quæ cōmemoraret, probè & indubitanter scire. Iam Græcos fugisse perterritos rei nouitate, quid, quæso, mirum? Itaque nos Aristarcho non subscribemus, imò quantum in nobis est, ab eius iudicio Homerum vindicabimus.

μετ' ἀμύμονα πηλείωνα) Isocrates in Euagora, ἀλλ' ἀστρατείας τοῖς ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρωθεν ἀθροισθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεὺς μὲν ἁπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε. Sed de his diximus satis in Iliade.

ἀχνύμενοι) Ob turpem & indecoram mortem: quam erat fortitus.

ἀτρείδη) Scopus Achillis est querela de fato Agamemnonis, quod vt infelicius esse doceat, pristinam eius gloriam, quam ex tanti exercitus imperio consecutus est, commemorat, quæ tamen ex tam misero & tanto heroe indigno exitu quasi euiluerit, siquidem ex eo soleant omnia humana examinari. Hoc enim spectat Achilles, licet hæc ita expressè non efferat. Porrò non sine causa aliud ei nobilius genus exoptat, ex quo non solùm sibi, sed etiam filio (Oresti) decus comparasset. Quod non erat exoptaturus, nisi ad laudem aut ignominiam hominis felix aut infelix finis, ex eius quidem sententia, faceret. Quid enim referret, qua quis ratione moriatur, vel hic Agamemnon perierit? Sed in hac meta beatitatis ac gloriæ inter viuos cardinem versari existimauit, vt qui in bello fortiter occumbat, honorem & existimationem nominis nunquam perituram, quam qui perfidia ac proditione moritur, sortiatur. Nouimus autem hoc pacto interfectum Agamemnonem, vt exposuit Proteus Menelao sup. lib. 4. pag. 55. vide etiam pag 57. 58. Sed quomodo ista apud inferos rescire potuit Achilles, qui diu ante Agamemnonem mortem obierat? Respondeo, hoc exemplo docuisse Poetam, animam hominis non solùm immortalem esse, verùm etiam rerum, quæ in mundo geruntur, plenam habere cognitionem ex natura diuinitatis, quam animæ tribuit, & cuius officia anima his vinculis corporis extricata longè perfectiùs exercet. Quod vt credamus, multa videntur facere argumenta: inter cætera verò parabola illa Lazari & Abrahami à Mediatore nostro exposita. Sed hoc loco hæc non examinabimus, quæ aliunde hominibus nostris petenda sunt. Sed est nosse, quid Homerus sibi voluerit.

τῶν ἔτις ἀλύξαιτο) Omnia debemur morti nos nostráque, inquit ille. Quod ita credidit antiquitas, vt ne ipsos etiam, quos Deorum filios autumabat, ea lege moriendi exemerit. Hinc Calliope illa Thetidem Achillem suum lugentem ita consolatur apud Calab. lib. 3.

----καὶ γὰρ ζωὸς ἐελδομένοιο ἄνακτος
υἷες ἐμοῦ ἀπόλοντο κακῇ περὶ κηρὶ δαμέντες.
κάτθανε δ' υἱὸς ἐμοῖο καὶ αὐτῆς ἀθανάτοιο
ὀρφεὺς, &c.

Sed hac de re plura diximus alibi.

ὄλβιε) Cùm Achilles mortem miseram Agamemnonis deploraret, contrà Agamemnon illius inclytam & felicem mortem exponit, quasi ex hac diuersitate suum etiam fatum infelicius efficere velit, sine vlla tamen inuidia. Quo ἐπαινῶν suum Achil-

lem Homerus adhuc cõmendare studet, ne post tam diuturnum de eo silentium eius oblitus videatur, adeò eius laudi propagandæ velificatur. Habemus ergo hîc vnum ἐκ τῶν παραλειπομένων Iliadis. Quod parum animaduertisse mihi videtur Dion Prusæus, qui mortem sui Achillis reticuisse Homerum scribit, cùm hîc eam describat. Sic ille, ni fallor, hoc in Iliade non præstitum intelligit. Quid tamen refert, dummodò alicubi scribat? Attende auté quàm simpliciter & nudè eius mortem describit. nam rationem, qua mortuus est, suppressit, & hoc intellexi cùm pag. 75. ad verba illa ἤματι τῷ (quæ tamen annotatio ad præcedentem sectionem erat excudenda, qui error fuit vel meæ distinctionis, vel operarum) dixi Achillis mortem ab Homero nusquam proditam. Itaque nos de ea vulgatam ex Dictys Cretensis historia opinionem recitauimus. Nunc aliam adducimus ex Q. Calabro, qui lib. 3. παραλειπ. memorat, dum Achilles vlturus mortem Antilochi, aduersus Troianos acerrimè dimicaret, ac vrbi ita instaret, vt eam mox mox capturus videretur, monitum fuisse ab Apolline, vt huic prælio finem imponeret: quod cùm ille non solùm facere recusaret, sed etiam vulnera ipsi Deo minitaretur, indignatum Apollinem telum in talum eius eiaculasse. Et hoc ausim affirmare, scriptum à Calabro ex Homeri sententia, qui cùm magnificè de Achille senserit, par est, vt eum extra mortalium aleam fuisse voluerit, & sola Dei illius manu potuisse occumbere. Alioqui quod ex Dicty referebamus, minus gloriæ herois inseruit. Quod adhuc ex hoc loco euidentissimè doceo. Nam si Agamemnon eum perfidè à Paride interfectum intelligeret, poterat etiam de ignominiosa morte excipere, quæ ei perinde contigisset ac sibi. Quin & ipse Achilles casum illum Agamemnonis suo similem erat dicturus. Imò aperte etiam Agamemnon eum in bello occubuisse indicat in illis verbis, σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης, &c. Itaque iam in Q. Calabri historiam trãseo, ex qua etiam constat, Vlyssem circa Achillis cadauer strenuè pugnasse, vt ipse de se anteà lib. 5. pag. 73. prædicabat. Quæ porrò hîc annotamus, ad eum locum iubemus referri. Vnde ad hunc redeamus, vbi persequitur Agamemnon funus illius herois & exequias illi tum à Thetide & Nereidibus, tum ab ipsis Græcis persolutas.

εἰ μὴ Ζεὺς) Hoc non dicit Calaber, sed Troianos ab Aiace in vrbem fugatos. Mirum est porrò eum hoc ab Homero non mutuatũ. Cætera eleganter describit ille dicto libro tertio, vt non mirum sit ὁμηρόζηλον illum venustissimum Conrado Gesnero olim fuisse in delitiis, quod ipse hoc disticho testatus est,

Gesneri Calaber tum delitiæ Tigurini
Simque diu cupio, sic sua fata sinant.

εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε) At Calaber dicit Græcos à Ioue confirmatos, ne aduentum Thetidis & Nereidum pertimescerent, his verbis:

ζεὺς δὲ μέγ' ἀργείοισιν καὶ ἄσθμον ἔμβαλε θάρσος | ἀμφαδὸν ἀθρήσωντες ἀνὰ στρατόν.
ὄφρα μὴ ἔδδοιον ὅμιλον ὑποδείσωσι θεάων

Vbi adhuc miror, Calabrum ab Homero recessisse.

ἑπτακαίδεκα) Calaber dicit simpliciter,

----δαναοὶ δὲ μίγ' ἀχνύμενοι ἀλλήλα | κλαῖον ἐπ' ἤματα πολλά. id est, ἑπτακαίδεκα ex Homero.

Quanquam alioqui narratio Calabri aliquantulum obscura sit, siquidem videatur indicare altera die à morte Achillis eum sepultũ, cùm dicit: ἀλλ' ὅτε κυγχαλόωσα δ' αἰθέρος ἤλυθεν ἠώς. Et paulò pòst: καὶ τότε (nempe, vt videtur, illa sequenti die) δὴ μεγάλοιο νέκυν πηληϊάδαο φέρεσθαι πυρὶ δῶκαν.

ἀθάνατοί τε θεοί) Non omnes, sed ij tantùm, qui Græcorum partibus fauebant, vt distinxit Calaber. Qui sequentes ritus fusiùs ibidem exponit, quales etiam vidimus in funere Patrocli 23. Iliad.

μῆλα) Calaber addit, multos Troianos huic rogo Achillis iniectos:

----πολλοὺς δ' ἐφύπερθε βάλοντο | τρώων δηώσαντες ὁμῶς περικαλλέας υἷας, &c.

quod etiam in Patrocli funere fecisse dicitur Achilles.

χρύσεον ἀμφιφορῆα) Vide Iliad. pag. 411. & Calabrum lib. 3.

περικαλλέ' ἄεθλα.) Ea copiosè describuntur ab eodem Calabro lib. 4.

θεοῖσιν) Excepto Apolline, à quo est interfectus, & cæteris Diis, qui Troianorum fauebant partibus.

πόλεμον τολύπευσα) Metonymicè gloriam confecti belli sibi tribuit Agamemnon, qua de re diximus sup. lib. 1. pag. 1.

ὀδυσσῆ) μετωνυμικῶς vt suprà de Agamemnone dictum est, cùm non Vlysses solus hos procos interfecerit, sed cum Telemacho & duobus seruis.

ἀμφίμεδον) Quærit ab Amphimedonte Agamemnonis anima, quidnam passus, hoc est quod mortis genus, ille cum cæteris ad inferos veniat. Tum ex more Poetæ varia illi proponit, quibus eos interiisse suspicari potest, nempe vt aut in mari à procellis absorpti, vel in terra à latronibus occisi sint, aut in bello tutandæ ciuitatis & mulierum causa occubuerint. Vbi notabis, nullam eum morborum facere mentionem, cùm credere etiam potuisse videretur, eos ex morbo quodam periisse. cuius rei nos causam alias in Iliade reddidimus. Hæc autem sibi ab Amphimedonte exponi petit hospitalitatis commemoratione facta, qua ab eo in Ithaca fuerat honestatus. Vbi per transennam historiæ Troianæ παραλειπόμενον inseritur cùm dicit, Agamemnon se eò venisse, vt Vlyssi profectionem ad Troiam persuaderet. Vnde suspectam habeo illam narrationem vulgarem de Vlysse à Pelamede decepto.

εἴδει κατὰ λλ᾽) Quod Agamemnon ita dignoscat ex animabus procorum, eorum corporum speciem, nihil aliud est quàm quod in Iliade dicebamus, credidisse Poetam in illis eam remanere. Idem Tertulliano visum est animam enim immortalem quidem, sed eã effigiatum corpus esse contendit: neque hanc tantùm, sed etiam Deum corporeum esse dicit, licet non effigiatum: neque tamen hinc creditur esse factus hæreticus.

πτολίπορθον) Vide Odyss. 1. pag. in Annotat.

μέμνημαι) Argumentum Homericum immortalitatis animæ. Cæterùm Amphimedon historiam suam & sociorum exponit, in qua explicanda nobis anxiè non est desudandum, siquidem anteà fusior præcesserit.

ἡμῖν φράζουσα) Hoc confingit Amphimedon: neque enim in illo dolo Penelopes hoc videtur fuisse ei propositum, vt procis mortem machinaretur, sed vt hoc temporis prorogatione illi nuptiis suis eò diutius frustrarentur, & intereà reditum coniugis expectaret.

ἠελίῳ) Magnifica est ista telæ comparatio cum Sole aut Luna. An propter radiantia illic & micantia quodammodo fila aurea & argentea. An nudè propter illius admirabilem elegantiam?

ὃ γὰρ γέρας) De sepultura aliàs plus satis.

ὄλβιε) Audita illa historia ex Amphimedonte, Agamemnon in laudem felicitatis Vlyssis erumpit, qui tam fidam & tenacem amoris coniugem habuerit: vnde Penelopæ sempiternam laudem paratam dicit: contrà verò suam Clytemnestram in perpetuum dedecus illo facinore execrando sese coniecisse, atque adeò in reliquas mulieres illud deriuasse. Qua de re vide suprà lib. 11. 260. & 262. ibi in textu, hîc in commentariis.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Ἑστάοτ' εἰν ἀΐδαο δόμοις ὑπὸ κεύθεσι γαίης.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἐκ πόλιος κατέβαν, τάχα δ' ἀγρὸν ἵκοντο
Καλὸν Λαέρταο τετυγμένον, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς
Λαέρτης κτεάτισσεν, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἐμόγησεν·
Ἔνθα οἱ οἶκος ἔην, περὶ δὲ κλίσιον θέε πάντη,
Ἐν τῷ σιτέσκοντο καὶ ἵζανον ἠδ' ἴαυον
Δμῶες ἀναγκαῖοι, τοί οἱ φίλα ἐργάζοντο·
Ἐν δὲ γυνὴ Σικελὴ γρηῢς πέλεν, ἥ ῥα γέροντα

Sic hic quidem talia adinuicem loquebantur,
Stantes in inferni domibus sub obscuritatibus terræ.
Illi.a. postquã ex ciuitate iuerũt, citò in agrũ peruenerũt
Pulchrum Laertis elaboratum, quem quondam ipse
Laertes possedit postquam valde multum laborauit:
Illic ei domus erat, circũ.a. claustrũ currebat circũquaq.
In quo comedebant, & sedebant, & dormiebant
Famuli necessarij, qui ei amica operabantur.
Ibi autem mulier Sicula anus erat, quæ senem

Vos quidem nunc ite bene ædificatum oppidum,
Prandium.a.statim porcorũ mactate quicũq. optimus,
At ego patrem tentabo nostrum,
Si me agnoscat, & animaduertat oculis,
An ignoret multo tempore qui peregrè absui.
Sic locutus, seruis bellicosa arma dedit.
Hi quidem posteà domum velociter iuerunt, at Vlysses
Iuit propè ferax viridarium tentaturus.
Neque inuenit dolium magnum in viridariũ descẽdẽs.
Neque aliquem seruorum, neque filiorum, sed hi
Sepes collecturi viridarij vt essent septum,
Iuerant. at hic his senex viam præiuerat.
Hunc.a.solum patrem inuenit bene facto in viridario,
Expurgantem plantam, sordidam indutus erat vestẽ,
Laceram, indecentem, circum autem tibias bouinas
Ocreas laceras ligauerat scissuras fugiens,
Chirothecasq́ in manibus ruborum gratia, at desuper
Caprinam galeam capite habebat dolorem augens.
Hunc.a.postquam agnouit perpatiens diuus Vlysses
Senectute consumptum, magnũ.a.mentib. dolorẽ habentem,
Stans sub alta pyro lacrymam effudit:
Cogitabat autem postea in mente, & in animo
Osculari & amplecti suum patrem, & singula
Dicere, quomodo venit & peruenit in patriam terram:
An prius interroget singuláque tentet.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse,
Primum cauillatorijs verbis tentare.
Hæc cogitans rectà iuit ad eum diuus Vlysses.
Certè hic quidem capite demisso plantam circũfodiebat.
Hunc autem astans allocutus est illustris filius,
O senex, non imperitia te tenet ad gubernandum
Viridarium, sed bene cura tenet, neque omnino
Non planta, non ficus, non vitis, non quidem oliua,
Non pirus, non area sine cura in horto (est.)
Aliud autem tibi dico, tu autem non irã impone animo:
Ipsum te non bona cura tenet, sed simul senectutem
Molestã habes, squales malè: & indecenter indutus es.
Non quidem pigritiæ dominus gratia non te curat.
Neque te seruili decet videri
Forma & magnitudine, regi enim viro similis es.
Talis autem videris, postquam lotus est comeditq́,
Dormire molliter, hic enim mos est senum.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra.
Cuius seruus es virorum? cuius autem hortũ gubernas?
Et mihi hoc dic verè vt bene sciam,
Si verè Ithacam hanc veni, sicut mihi dixit
Hic vir qui nunc primum obuius factus est huc venienti,
Non omniũ rerũ penitùs gnarus, quoniam nõ ausus est
Dicere, & audire meũ verbũ sicut interrogaui (singula
Circa amicum meum, sicubi viuit & est,
An iam mortuus est, & in inferni ædibus.
Nam tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Virũ aliquando hospitio excepi dilecta in patria terra,
Nostrã (domũ).a.venientẽ, & nõdũ aliquis homo alius
Hospitũ peregrinorum amicorum meam venit domum.
Dicebat autem ex Ithaca genus esse, & dicebat
Laertem Arcisiadem patrem esse ipsius.
Hunc quidem ego domum deducens præclarè excepi

Ὑμεῖς μὲν νῦν ἔλθετ' ἐΰκτίμενον *πτολίεθρον. γρ. δήμου αἶψα.
Δεῖπνον δ' αἶψα συῶν ἱερεύσατε ὅς τις ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ πατρὸς πειρήσομαι ἡμετέροιο,
Αἴ κ' ἐμ' ἐπιγνοίη καὶ φράσσεται ὀφθαλμοῖσιν, γρ. εἴ μ' ἐπιγνοίη.
Ἦέ κεν ἀγνοιῇσι, πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἐόντα.
Ὣς εἰπὼν, δμώεσσιν ἀρήϊα τεύχε' ἔδωκεν.
Οἱ μὲν ἔπειτα δόμονδε θοῶς κίον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον ἴεν πολυκάρπου ἀλωῆς πειρητίζων·
Οὐδ' εὗρεν Δολίον μέγαν ὄρχατον ἐσκαταβαίνων,
Οὐδέ τινα δμώων, οὐδ' υἱέων· ἀλλ' ἄρα τοί γε
Αἱμασιὰς λέξοντες, ἀλωῆς ἔμμεναι ἕρκος,
Ὤχοντ'· αὐτὰρ ὁ τοῖσι γέρων ὁδὸν ἡγεμόνευεν.
Τὸν δ' οἶον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Λιστρεύοντα φυτόν, ῥυπόωντα δ' ἕστο χιτῶνα,
Ῥαπτὸν, ἀεικέλιον· περὶ δὲ κνήμῃσι βοείας
Κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, γραπτῦς ἀλεείνων·
Χειρῖδάς τ' ἐπὶ χερσὶ, βάτων ἕνεκ'. αὐτὰρ ὕπερθεν
Αἰγείην κυνέην κεφαλῇ ἔχε, πένθος ἀέξων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Γήραϊ τειρόμενον, μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἔχοντα,
Στὰς ἄρ' ὑπὸ βλωθρὴν ὄγχνην κατὰ δάκρυον εἶβε.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Κύσσαι καὶ περιφῦναι ἑὸν πατέρ', ἠδὲ ἕκαστα
Εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἢ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε πειρήσαιτο.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτον κερτομίοις ἐπέεσσιν πειρηθῆναι.
Τὰ φρονέων ἰθὺς κίεν αὐτοῦ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἤτοι ὁ μὲν *κατ' ἔχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε· γρ. κατέχων.
Τὸν δὲ παριστάμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός,
Ὦ γέρον, οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
Ὄρχατον· ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν
Οὐ φυτὸν, οὐ συκῆ, οὐκ ἄμπελος, οὐ μὲν ἐλαίη,
Οὐκ ὄγχνη, οὐ πρασιή τοι ἄνευ κομιδῆς κατὰ κῆπον.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ μὴ χόλον ἔνθεο θυμῷ·
Αὐτόν σ' οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει, ἀλλ' ἅμα γῆρας
Λυγρὸν ἔχεις, αὐχμεῖς τε κακῶς, καὶ ἀεικέα ἕσσαι.
Οὐ μὲν ἀεργίης γε ἄναξ ἕνεκ' οὔ σε κομίζει,
Οὐδέ τι τοι δούλειον ἐπιπρέπει εἰσοράασθαι
Εἶδος καὶ μέγεθος· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικας.
Τοιούτῳ δὲ ἔοικας, ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε,
Εὑδέμεναι μαλακῶς. ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τεῦ δμὼς εἰς ἀνδρῶν; τεῦ δ' ὄρχατον ἀμφιπολεύεις;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Εἰ ἐτεόν γ' Ἰθάκην τήνδ' ἱκόμεθ', ὥς μοι ἔειπεν
Οὗτος ἀνὴρ νῦν δὴ ξυμβλήμενος ἐνθάδ' ἰόντι,
Οὔ τι μάλ' ἀρτίφρων, ἐπεὶ οὐ τόλμησεν ἕκαστα
Εἰπεῖν, ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέεινον
Ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, εἴ που ζώει τε καὶ ἔστιν,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.
Ἄνδρα ποτ' ἐξείνισσα φίλῃ ἐνὶ πατρίδι γαίῃ,
Ἡμέτερόνδ' ἐλθόντα· καὶ οὔ πώ τις βροτὸς ἄλλος
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα.
Εὔχετο δ' ἐξ Ἰθάκης γένος ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔφασκε
Λαέρτην Ἀρκεισιάδην πατέρ' ἔμμεναι* αὐτῷ. γρ. αὐτοῦ.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα

Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατ' οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα ξεινήϊα οἷα ἐῴκει·
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας·
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ' εἰδυίας
Τέσσαρας εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ κατὰ δάκρυον εἴβων,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν γαῖαν ἱκάνεις ἣν ἐρεείνεις,
Ὑβρισταὶ δ' αὐτὴν καὶ ἀτάσθαλοι ἄνδρες ἔχουσι.
Δῶρα δ' ἐτώσια ταῦτα χαρίζεο μυρί' ὀπάζων.
γρ. κίχεις Εἰ γάρ μιν ζωόν* γ' ἐκίχεις Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ,
Τῷ κέν σ' εὖ δώροισιν ἀμειψάμενος ἀπέπεμψε,
Καὶ ξενίῃ ἀγαθῇ· ἣ γὰρ θέμις, ὅστις ὑπάρξῃ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πόσσον δὴ ἔτος ἐστὶν ὅτε ξείνισσας ἐκεῖνον
Σὸν ξεῖνον δύστηνον, ἐμὸν παῖδ'; εἴποτ' ἔην γε.
Δύσμορον, ὅν που τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ἠέ που ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ἢ ἐπὶ χέρσου
Θηρσὶ καὶ οἰωνοῖσιν ἕλωρ γένετ'· οὐδέ ἑ μήτηρ
Κλαῦσε περιστείλασα, πατήρ θ', οἵ μιν τεκόμεσθα·
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος ἐχέφρων Πηνελόπεια
Κώκυσ' ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπέοικεν,
Ὀφθαλμοὺς καθελοῦσα· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς, πόθεν εἷς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
γρ. δαί Ποῦ* δὲ νηῦς ἕστηκε θοή, ἥ σ' ἤγαγε δεῦρο,
Ἀντιθέους θ' ἑτάρους, ἢ ἔμπορος εἰλήλουθας
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, οἱ δ' ἐκβήσαντες ἔβησαν;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω.
Εἰμὶ γὰρ ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
Υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυμονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος· ἀλλά με δαίμων
Πλάγξ' ἀπὸ Σικανίης δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
Νηῦς δέ μοι ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆϊ τόδε δὴ πέμπτον ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης,
Δύσμορος· ἦ τέ οἱ ἐσθλοὶ ἔσαν ὄρνιθες ἰόντι
Δεξιοί, οἷς χαίρων μὲν ἐγὼν ἀπέπεμπον ἐκεῖνον,
γρ. δ' ἐκεῖνος ἰών. θυμὸς δέ τι Χαῖρε* δὲ κεῖνος ἰών· θυμὸς δ' ἔτι νῶϊν ἔωλπει
Μίξεσθαι ξενίῃ, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα διδώσειν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἀδινὸν στεναχίζων.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμός, ἀνὰ ῥῖνας δέ οἱ ἤδη
Δριμὺ μένος προὔτυψε, φίλον πατέρ' εἰσορόωντι.
Κύσσε δέ μιν περιφὺς ἐπιάλμενος, ἠδὲ προσηύδα,
γρ. μέν τοι Κεῖνος* μέν τοι ὅδ' αὐτός, πάτερ, ὃν σὺ μεταλλᾷς,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἴσχεο κλαυθμοῖο γόοιό τε δακρυόεντος.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω (μάλα δὲ χρὴ σπευδέμεν ἔμπης)
Μνηστῆρας κατέπεφνον ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Λώβην τινύμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεύς γε ἐμὸς πάϊς ἐνθάδ' ἱκάνεις,
Σῆμά τί μοι νῦν εἰπὲ ἀριφραδές, ὄφρα πεποίθω.

Accuratè amplectens, cùm multi in domo essent,
Et ei dona præbui hospitalia qualia decet,
Auri quidem ei dedi benefacti septem talenta,
Dedi autem ei pateram totam argenteam floridam,
Duodecim autem simplices vestes, totq́ue tapetes.
Tot autem pallia pulchra, tot autem post hæc interulas.
Separatim autem rursus mulieres eximias opera scietes
Quatuor speciosas, quas voluit ipse capere.
Huic .a. respondit postea pater lacrymas fundens,
Hospes, certè terram peruenisti quam interrogas.
Iniurij autem ipsam, & iniusti viri habent.
Dona autem vana hæc donasti multa præbens.
Si enim ipsum viuum inuenisses Ithacæ in populo
Quo te benè donis repensum remitteret,
Et hospitalitate bona, hic enim mos est quicũq. beneficiis
Sed age mihi hoc dic, & verè narra. (inceperit.
Quotus iam annus est, quando hospitio illũ excepisti,
Tuum amicum infelicem meũ filium si aliquando fuit,
Infortunatum, quẽ longè amicis & patria terra,
Vel in ponto comederunt pisces, vel in terra
Feris & auib. laniamentũ factus est, neq. ipsum mater
Fleuit pollinctum, paterq́ue, qui ipsum genuimus.
Neque uxor multum dotata prudens Penelope
Plorauit in lectis dilectum maritum, sicut decet,
Oculos illius claudens. hic enim est honos mortuorum.
Et mihi hoc dic verè, vt benè sciam.
Quis vnde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Vbi autem nauis stetit velox quæ te duxit huc?
Diuinosq́ue socios? an mercator venisti
Naui in aliena, hi autem te naue educto discesserunt?
Hunc autem respondens allocutus est prudẽs Vlysses.
Tibi enim ego certè omnia valde verè narrabo.
Sum enim ex Alybante, vbi inclytas domos habito
Filius Alphidantis Polymonidæ regis,
At mihi nomen est Eperitus, sed me fortuna
Errare fecit à Sicania huc venire nolentem.
Nauis autem mihi hæc stat in agro longè à ciuitate.
At Vlyssi hic iam quintus annus est
Ex quo illinc iuit, & à mea discessit patria
Infelix: certè ei bonæ erant aues eunti
Dexteræ, quibus gaudens quidem ego dimisi illum,
Gaudebat ille iens, animus .a. nobis adhuc sperabat
Misceri hospitalitate, & splendida dona dare.
Sic dixit. hunc .a. doloris nebula cooperuit nigra.
Ambabus .a. manibus captum puluerem ardentem
Fudit in capite albo grauiter suspirans.
Huius autem motus est animus, supra nares autẽ ei iam
Acutum robur verberauit dilectum patrem inspicienti
Osculatus est .a. ipsum amplexus, subsiliens .a. allocutus
Ille quidem hic ipse ego pater, quem tu inquiris, (est.
Veni vigesimo anno in patriam terram.
Sed abstine fletu luctuq́ue lacrymoso.
Etenim tibi dico, (valde .a. oportet festinare tamen)
Procos interfeci in nostris ædibus
Nocumentum rependens dolorosum & mala opera.
Huic autem rursus Laertes respondit dixitq́.
Siquidem iam Vlysses meus filius huc venisti,
Signũ aliquod mihi nunc dic manifestũ, vt persuadeas.

Hunc

Hunc autem respondens allocutus est prudens Vlysses,
Cicatricem quidem primùm hanc animaduerte oculis,
Quam in Parnaso mihi inflixit sus albo dente
Eunti, tu autem me præmisisti, & honoranda mater
Ad patrem Autolycum matris dilectum, vt caperem
Dona, quæ huc veniens mihi præmisit & annuit,
Eia agè tibi & arbores bene facto in viridario
Dicã, quas aliquãdo dedisti, ego autẽ petij à te singulas
Puer cùm essem per hortum sequens, per autem ipsas
Iuimus, tu autem nominasti & dixisti singulas.
Piros mihi dedisti tredecim, & decem malos,
Ficos quadraginta, sulcos autẽ mihi sic disertè dixisti
Te daturum quinquaginta, frugifer autem singulus
Erat, illic vuæ omnigenæ erant,
Quando iam Iouis horæ aggrauabant desuper.
Sic dixit, huius.a. ipsius soluta sũt genua & dilectum
Signa recognoscẽtis, quæ ei firma dixerat Vlysses;|(cor,
Circum autem filium dilectum iecit brachia, hunc ad se
Cepit exanimatum pertolerans diuus Vlysses.
At postquã respirauit, & in præcordia anim° cõgregatus
Iterum verbis respondens, allocutus est,   (est,
Iupiter pater, certè adhuc estis dij in magno Olympo,
Si verè proci prauam iniuriam soluerunt.
Nunc autem grauiter timeo in mente, ne citò omnes
Huc irruant Ithacenses, nuntios autem
Omninò impellant Cephallenorum ciuitatibus.
Hunc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint.
Sed eamus ad domum, quæ viridarium propè iacet,
Illuc autem Telemachum, & bubulcum, & subulcum
Præmisi, vt cœnam pararent citissimè.
Sic igitur locuti iuerunt ad domos pulchras,
Hi autem quando iam iuerunt domos bene habitatas,
Inuenerunt Telemachum & bubulcum, & subulcum,
Incidentes carnes bonas, miscentesq́ nigrum vinum.
Interim autem Laertem magnanimum sua in domo
Famula Sicula lauit & vnxit oleo.
Circum autem vestem pulchram iecit, at Minerua
Propè astans auxit membra pastori populorum,
Maiorum quàm antea, & pinguiorem fecit videri
Ex balneo iuit, admiratus est.a. ipsum dilectus filius,
Postquam vidit immortalibus Dijs similem aspectu,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O pater, certè valdè aliquis te deorũ sempiternorum
Formaq́; magnitudinéque maiorem fecit videri.
Hunc.a. rursus Laertes prudens contra allocutus est,
Vtinam enim Iupiterq́; pater, & Minerua, & Apollo,
Qualis Nericum cepi benè ædificatam vrbem
Littore terræ Cephallensibus imperans,
Talis existens hesternus in nostris domibus,
Arma nimirum humeris instare, & vlcisci
Viros procos, quo ipsorum genua soluissem
Multorum in ædibus, tu autẽ mẽtes intra lætus fuisses.
Sic hi quidem talia ad inuicem dicebant.
Hi.a. postquam igitur cessarunt à labore, parauerũtq́; cõ-
Ex ordine sederunt in lectisq́; sedibúsque.   uiuium,
Tunc hi quidem cœnam parabant, eadem hora autem
Venit senex Dolius simul autem filij huius senis

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Οὐλὴν μὲν πρῶτον τήνδε φράσαι ὀφθαλμοῖσι,
Τὴν ἐν Παρνησῷ μ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Οἰχόμενον. σὺ δέ με προΐεις καὶ πότνια μήτηρ
Ἐς πατέρ' Αὐτόλυκον μητρὸς φίλον, ὄφρ' ἂν ἑλοίμην
Δῶρα τὰ δεῦρο μολών μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ δένδρε' ἐϋκτιμένην κατ' ἀλωὴν
Εἴπω, ἅ μοί ποτ' ἔδωκας, ἐγὼ δ' ᾔτεόν σε ἕκαστα,
Παιδνὸς ἐὼν κατὰ κῆπον ἐπισπόμενος· διὰ δ' αὐτῶν
Ἱκνεύμεσθα, σὺ δ' ὠνόμασας καὶ ἔειπες ἕκαστα.
Ὄγχνας μοι δῶκας τρεισκαίδεκα, καὶ δέκα μηλέας,
Συκέας τεσσαράκοντ'· ὄρχους δέ μοι ὧδ' ὀνόμηνας
Δώσειν πεντήκοντα, διατρύγιος δὲ ἕκαστος
Ἤην. ἔνθα δ' ἀνὰ σταφυλαὶ παντοῖαι ἔασιν,
Ὁππότε δὴ Διὸς ὧραι ἐπιβρίσειαν ὕπερθεν.
Ὣς φάτο, τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' ἀναγνόντος τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε. τὸν δὲ ποτὶ οἷ
Εἷλεν ἀποψύχοντα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥα ἔτ' ἐστὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον,
Εἰ ἐτεὸν μνηστῆρες* ἀτάσθαλοι ὕβριν ἔτισαν. ἢ· ἀτάσθαλον
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μὴ τάχα πάντες
Ἐνθάδ' ἐπέλθωσιν Ἰθακήσιοι, ἀγγελίας δὲ
Πάντῃ ἐποτρύνωσι Κεφαλλήνων πολίεσσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων·
Ἀλλ' ἴομεν προτὶ οἶκον ὃς ὀρχάτου ἐγγύθι κεῖται.
Ἔνθα δὲ Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην
Προέπεμψ', ὡς ἂν δεῖπνον ἐφοπλίσσωσι τάχιστα.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε βάτην πρὸς δώματα καλά.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Εὗρον Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην·
Ταμνομένους κρέα πολλά, κερῶντάς τ' αἴθοπα οἶνον.
Τόφρα δὲ Λαέρτην μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Ἀμφίπολος Σικελὴ λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν καλὴν βάλεν. αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν,
Μείζονα δ' ἠὲ πάρος καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ· θαύμαζε δέ μιν φίλος υἱός,
Ὡς ἴδεν ἀθανάτοισι θεοῖς ἐναλίγκιον ἄντην·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἦ μάλα τίς σε θεῶν αἰειγενετάων
Εἶδός τε μέγεθός τε ἀμύμονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οἷος Νήρικον εἷλον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀκτὴν ἠπείροιο, Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων,
Τοῖος ἐών τοι χθιζὸς ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν ἐφεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Ἄνδρας μνηστῆρας· τῷ κε σφέων γούνατ' ἔλυσα
Πολλῶν ἐν μεγάροισι, σὺ δὲ φρένας ἔνδον ἰάνθης.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Ἔνθ' οἱ μὲν δείπνῳ ἐπεχείρεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἦλθ' ὁ γέρων Δολίος, σὺν δ' υἱεῖς τοῖο γέροντος

γρ. προμολοῦ- σ' ἐκάλεσσεν Ἐξ ἔργων μογέοντες, ἐπεὶ *προμολοῦσα κάλεσσε
Μήτηρ γρηῦς Σικελή, ἥ σφέας τρέφε· καί ῥα γέροντα
γρ. ἔκαμψεν Ἐνδυκέως κομέεσκεν, ἐπεὶ κατὰ γῆρας *ἔμαρψεν.
Οἱ δ' ὡς οὖν Ὀδυσῆα ἴδον, φράσαντό τε θυμῷ,
Ἔσταν ἐνὶ μεγάροισι τεθηπότες· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μειλιχίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος προσέειπεν,
Ὦ γέρον, ἵζ' ἐπὶ δεῖπνον, ἀπεκλελάθεσθε δὲ θάμβευς.
Δηρὸν γὰρ σίτῳ ἐπιχειρήσειν μεμαῶτες
Μίμνομεν ἐν μεγάροις, ὑμέας ποτιδέγμενοι αἰεί.
Ὣς ἄρ' ἔφη· Δολίος δ' ἰθὺς κίε χεῖρε πετάσσας
Ἀμφοτέρας. Ὀδυσεὺς δὲ λαβὼν κύσε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ νόστησας ἐελδομένοισι μάλ' ἥμιν,
Οὐδέ τι ὀϊομένοισι, θεοὶ δέ σε ἤγαγον αὐτοί,
γρ. μάλα Οὖλέ τε καὶ *μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἢ ἤδη σάφα οἶδε περίφρων Πηνελόπεια
Νοστήσαντά σε δεῦρ', ἦ ἄγγελον ὀτρύνωμεν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ὦ γέρον, ἤδη οἶδε, τί σε χρὴ ταῦτα πένεσθαι;
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου.
Ὣς δ' αὔτως παῖδες Δολίου κλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Δεικανόωντ' ἐπέεσσι, καὶ ἐν χείρεσσι φύοντο·
Ἑξείης δ' ἕζοντο παραὶ Δολίον πατέρα σφῶν.

Ex operibus fatigati, postquam ante veniens vocauit
Mater anus Sicula, quæ ipsos nutriuit & senem
Accuratè curauit postquam senectus cœpit.
Hi autem vt Vlyssem viderunt, agnoueruntq́; animo,
Steterunt in domibus stupefacti: at Vlysses
Dulcibus verbis incessens dixit,
O senex, sede ad cœnã, obliuiscimini. a. stupefactionis.
Diu enim cibum parare prompti
Expectamus in ædibus vos expectantes semper.
Sic dixit: Dolius. a. rectà iuit manibus extensis
Ambab. Vlysses. a. captas osculatus est manus ad carpũ,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O amice, quoniam redijsti cupientibus valde nobis,
Neq. (id quidem) reputantibus, Dij. a. te duxerunt.
Saluéq́; & valde gaude, Dij autem tibi felicitates dent.
Et mihi hoc dic verum, vt bene sciam.
An iam apertè scit prudens Penelope
Te huc redijsse, an per nuncium monebimus.
Hunc. a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
O senex, iam scit, quid te oportet hæc laborare?
Sic dixit, hic. a. rursus sedit bene polita in sede,
Sic autem eodem modo filij Dolij inclytũ circa Vlyssem
Interrogaueruntq́; verbis, & manibus adhæserunt,
Deinde autem sederunt apud Dolium patrem ipsorum.

COMMENTARIVS.

τάχα δ' ἄγχι ἵκοντο) Absoluto illo animarum apud inferos colloquio, redit ad institutam narrationem de Vlysse, cuius aduentum in agrum Laertis exponit, tum per occasionem domum describit, in qua Laertes habitabat. Quæ descriptio, quia intelligi non potest sine vocis κλίσιον explicata πολυσημίᾳ, cuius ignorantia aut contemptu hic locus minus perspicuè redditus est à vulgato interprete, eam ad Lexicon Homericum referemus. Meus manuscriptus & satis vetustus (cuius autorem hactenus ignoro, quanquam eius tum doctrinam tum diligentiam præ se ferat) vertit, Claustrum, quod videtur tolerabilius, itaque id retinuimus. Est autem vox ἐκ τῶν ἅπαξ εἰρημένων.

σικελὴ γρηῦς) Cùm Siculam hanc anum dicit, satis docet fuisse seruam: nam vt anteà perstrinximus, Siculi erant, ἀνδραποδισταί.

οἱ δ' υἱέων) Filios Dolij intelligit.

γέρον) Nempe Dolius.

λιστρεύοντα) Cic. in Cat. Maiore. At Homerus, inquit, Laërtem colentem agrum & eum stercorantem facit. Giphanius verò rectè docet, hîc nullam esse stercorationis mentionem. Itaque μνημονικὸν ἁμάρτημα in eo autore notat.

μερμήριξε) Sic noua negotia nouas quoque pariunt deliberationes. Nam cùm eo consilio patrem accederet, vt experiretur an ab eo dignosci posset: nunc eo viso, de illo consilio abiiciendo vel retinendo deliberat. Vbi rectè exprimit Poeta animum filij, qui ad aspectum parentem ita commouetur, vt eum potiùs prę amore complexurus sit, quàm longiore dissimulatione hoc gaudio seipsũ diutiùs frustraturus, atque adeò ipsum etiam parentem. Cur autem priori illi cõsilio adhæret? Vt videlicet gaudium illud ex vtraque parte maius sit: deinde quia tam repentina salutatio minus erat leporis habitura, quàm quæ hoc proœmio esset præstructa. Eum enim, quem tecum loquentem vides, & post diuturnam absentiam non agnoscis, vbi sese tibi aperit, nescio quomodo amantiùs illum complecteris.

ὦ γέρον) Nunc patrem suum compellat, Vlyssem se esse dissimulando, & simulando se peregrinum quendam, qui Ithacam aduenerit Vlyssis inuisendi gratia. Primùm ergo laudat istum agrum ab eleganti cultura, quam omnes arbores testantur. Deinde inuehitur in ipsum senem, qui tam negligens sit in sui ipsius cultu, cùm his vestibus laciniosis indutus sit, neque minus ei videntur conuenire, qui regi potiùs conferendus sit ob elegantiam vultus & magnitudinem corporis (vbi nota, quid Rege dignum censeat.) Tertiò, seruum eum esse coniiciens petit, cui domino seruiat, aque hunc agrum excolat. Quartò, quærit an verè Ithacam accesserit, vbi Vlyssem veterem suum hospitem conuenturus est, de quo cùm nihil certi potuerit ab alio quodam, qui ipsi obuiam factus est, expiscari, ad hunc senem se recurrere dicit, à quo idem percunctatur. Denique exponit, quomodo aliàs Vlyssem hospitio exceperit, & vt eum tandem pluribus donis honestatum à se dimiserit.

ἤ ὅπου) Docet his verbis, se remotam quandam regionem incoluisse, vtpote ad quam peregrini homines minimè accederent. Eã appellabit mox Sicaniam, in qua maxima pars errorum Vlyssis fuit. Et tamẽ vides, ibi quoque hospitalitatem regnasse secùs quàm apud Læstrigonas. Quod indicauit Poeta etiam in ficta ista Vlyssis oratione.

ξεῖν' ἤτοι) Respondet Laertes, sed non ad omnia Vlysseæ orationis capita. Tria nempe prima prætermittit, quibus superfluũ iudicauit & πάρεργον respondere, id amplexatus quod magis è re sua est arbitratus. Ergo illud arripit, quod ille dixerat de excepto & muneribus honestato Vlysse, quasi frustrà hæc in eum contulerit, vtpote à quo tantæ hospitalitatis remunerationem expectare non possit, siquidem ille iam obierit. Vbi continetur quarti capitis responsum, tacitè hunc peregrinum monens, eum venisse Ithacam. Imò & tertio quodammodo satisfacit, cùm dicit se illius Vlyssis parentem.

ὀφθαλμοὺς) De hoc ritu aliàs diximus.

τοὶ γὰρ ἐγὼ) Cùm fictam suam expugnat originem, non dubitat πολύτροπος iste de illius veritate præfari. At illius scopus non est veritas, sed persuasio.

κόνιν) Mos veterum in luctu, quem attingit etiam Catullus in nuptiis Pelei & Thetidis, cùm dicit apud eum Ægæus:

Sed primùm multas expromam mente querelas
Caniciem terra atque infuso puluere fœdans.
Inde infecta vago suspendam lintea malo
Nostros vt luctus, nostræque incendia mentis,
Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

Indicauerat locum ante me Giphanius.

δριμὺ μένος) Quod iis accidere solet, inquit Eustathius, qui postmodum sunt lacrymati.

κεῖνος μέν τοι) Orator alioqui facundissimus Vlysses ac copiosissimus, paucis tamen hîc aduentum suum parẽti exponit, tum cædem procorum, quam iam perpetrauit. Sed neque hoc pacto, id est, hac nuda expositione à patre est agnitus. Porrò ex illa cicatrice argumentum & iudicium sui dabit. Cui addit specialius de iis, quæ parens ei olim pollicitus erat.

φίλον ἀποψύχοντα) Quod sæpe ex nimio gaudio, præcipuè senibus, qui iam debiliore sunt natura, accidere assolet.

Sic

ἦ ῥά ἔτ' ἐστὶ) Scilicet iustitia, quæ in malorum suppliciis exercetur, Deum esse arguit. Hîc autem nota, quod aliâs etiam exposuimus, cùm Laertes solum Iouem primò appellârit in pluralitatem Deorum declinasse. Prudentia autem illius mox cernitur, cùm ex procorum morte factum iri tumultum Ithacensium & Cephallenorum presentiat. Contrà fiducia Vlyssis, qui illum non pertimescit. quasi nimirum Iouis & Mineruæ tutus auxilio, vt aliâs dixit.

μάλ' ἥνδανε) Hanc περιττολογίαν aliâs pluries vidimus.

αἲ γὰρ Ζεῦ) Similia vota efferebat in Iliade Nestor.

ἂν δ' ὁ γέρων Δόλιος) Sequitur reditus Dolij & eius filiorum, & illorum omnium cum Vlysse agnito breue colloquium.

Sic hi quidem circa cœnam in ædibus laborabant.
Fama verò nuncia citò ad ciuitatem iuit vbique,
Procorum odiosam mortem & parcam annuncians.
Hi autem simul audientes iuerunt aliunde alius,
Strepituq́; suspirioq́; ædes ante Vlyßis.
Ex .v. domib⁹ mortuos portauerūt, & sepelierūt singuli
Hos autem ex alijs ciuitatibus domum singulus
Miserunt ducere piscatorib. velocib. in nauib. ponētes,
Ipsi autem in concionem iuerunt congregati, dolētes cor.
At postquam coacti sunt, & frequentes conuenerunt,
His Eupithes surrexit, & locutus est:
Filij enim ei intolerabilis in mentibus dolor iacebat
Antinoi, quem primum interfecit diuus Vlysses.
Huius gratiâ lacrymas fundens cōcionatus est & dixit:
O amici, certè magnū opus vir hic operat⁹ est Achiuor.
Hos quidem cum nauibus ducens multosq́; & bonos,
Perdidit quidem naues cōcauas, perdidit autē populos.
Hos autē veniēs interfecit Cephallenorū lōgè optimos.
Sed agite, antequàm hic in Pylum citò eat,
Vel & in Elidem diuinam, vbi dominantur Epei,
Eamus: & postea tristes erimus semper.
Pudor enim hæc sunt & futuris audiri,
Si iam filiorúmque fratrúmque homicidas
Puniemus, non mihi in mentibus dulce erit
Viuere, sed citissimè mortuus defunctis interero.
Sed eamus, ne præueniant transeuntes illi.
Sic dixit lacrymans, dolor autē cepit omnes Achiuos.
Apud .a. ipsos venit Medon & diuinus cantor,
Ex domibus Vlyßis, postquam ipsos somnus reliquit.
Steterunt .a. in medijs, stupor .a. cepit virum sigulum.
His .a. & locutus est Medon prudentia sciens,
Audite iam nunc me Ithacenses: non enim Vlysses
Immortalibus sine Dijs hæc operatus est opera.
Ipse ego vidi Deum immortalem, qui Vlyssem
Prope stetit, & Mentori per omnia similis fuit.
Immortalis .a. Deus aliquando quidem ante Vlyssem
Apparebat, audaciam acuens, aliquando procos turbans,
Currebat in domum, hi autem confertim cadebant.
Sic dixit: hos .a. igitur omnes recens timor cepit,
His autem & dixit senex heros Halitherses
Mastorides: hic enim solus videbat presentia & futura,
Qui ipsis benè sapiens concionatus est & dixit,
Audite iam nunc me Ithacenses quodcunque dicam.
Vestra malignitate amici hæc opera facta sunt,
Non enim mihi persuademini, nō Mētori pastori populorum,
Vestros filios desinere stultitijs,
Qui magnum opus fecerunt intemperie praua
Facultates arrodentes & inhonorantes vxorem
Viri optimi, quem non ampliùs dicebant rediturum:
Et nunc sic factum est, persuademini mihi sicut dico:
Ne eamus, ne quis attractum malum inueniat,

Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Ὄσα δ' ἄρ' ἄγγελος ὦκα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντη,
Μνηστήρων στυγερὸν θάνατον καὶ κῆρ' ἐνέπουσα.
Οἱ δ' ἄρ' ὁμῶς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Μυχμῷ τε στοναχῇ τε δόμων προπάροιθ' Ὀδυσῆος·
Ἐκ δὲ νέκυς οἴκων φόρεον, καὶ θάπτον *ἕκαστοι. κ. ἕκαστοι.
Τοὺς δ' ἐξ ἀλλάων πολίων οἶκόνδε *ἕκαστον γρ. ἕκαστος
Πέμπον ἄγειν ἁλιεῦσι, θοῇς ἐπὶ νηυσὶ τιθέντες.
Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, ἀχνύμενοι κῆρ·
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἀνὰ θ' ἵστατο καὶ μετέειπεν·
Παιδὸς γάρ οἱ ἄλαστον ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔκειτο
Ἀντινόου, τὸν πρῶτον ἐνήρατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῦ ὅγε δακρυχέων, ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ἀνὴρ ὅδε μήσατ' *Ἀχαιοῖς, κ. ἀχαιοὺς
Τοὺς μὲν σὺν νήεσσιν ἄγων πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ὤλεσε μὲν νῆας γλαφυρὰς, ἀπὸ δ' ὤλεσε λαούς·
Τοὺς δ' ἐλθὼν ἔκτεινε Κεφαλλήνων ὄχ' ἀρίστους.
Ἀλλ' ἄγετε, πρὶν τοῦτον ἐς Πύλον ὦκα ἱκέσθαι,
Ἢ καὶ ἐς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν ἐπειοί,
Ἴομεν· ἢ καὶ ἔπειτα κατηφέες ἐσσόμεθ' αἰεί.
Λώβη γὰρ τάδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας
Τισόμεθ', οὐκ ἂν ἔμοιγε μετὰ φρεσὶν ἡδὺ γένοιτο
Ζωέμεν· ἀλλὰ τάχιστα θανὼν φθιμένοισι μετείην.
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ φθέωσι περαιωθέντες ἐκεῖνοι.
Ὣς φάτο δακρυχέων· οἶκτος δ' ἕλε πάντας Ἀχαιούς.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μέδων καὶ θεῖος ἀοιδὸς
Ἐκ μεγάρων Ὀδυσῆος, ἐπεί σφέας ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἔσταν δ' ἐν μέσσοισι· τάφος δ' ἕλεν ἄνδρα ἕκαστον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι· οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν τάδε μήσατο ἔργα.
Αὐτὸς ἐγὼν εἶδον θεὸν ἄμβροτον, ὅς ῥ' Ὀδυσῆι
Ἐγγύθεν ἑστήκει, καὶ Μέντορι πάντα ἐῴκει.
Ἀθάνατος δὲ θεὸς *τοτὲ μὲν προπάροιθ' Ὀδυσῆος γρ. ποτὲ μὲν
Φαίνετο θαρσύνων, *τοτὲ δὲ μνηστῆρας ὀρίνων γρ. ποτὲ δὲ
Θῦνε κατὰ μέγαρον· τοὶ δ' ἀγχηστῖνοι ἔπιπτον.
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης
Μαστορίδης· ὁ γὰρ οἶος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅττι κεν εἴπω·
*Ὑμετέρῃ κακότητι, φίλοι, τάδε ἔργα γένοντο. κ. Ἡμετέρῃ
Οὐ γὰρ ἐμοὶ πείθεσθ', οὐ Μέντορι ποιμένι λαῶν,
*Ὑμετέρους παῖδας καταπαυέμεν ἀφροσυνάων· γρ. Ἡμετέρους
Οἳ μέγα ἔργον *ἔρεζον ἀτασθαλίῃσι κακῇσι, γρ. ἔρεξαν
Κτήματα κείροντες, καὶ ἀτιμάζοντες ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος· τὸν δ' οὐκ ἔτι φάντο νέεσθαι.
Καὶ νῦν ὧδε γένοιτο· πίθεσθέ μοι ὡς ἀγορεύω·
Μὴ ἴομεν, μή πού τις ἐπίσπαστον κακὸν εὕρῃ.

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρ' ἀνήϊξαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἡμίσεων πλείους· τοὶ δ' ἀθρόοι αὐτόθι μεῖναν.
Οὐ γάρ σφιν ἅδε μῦθος ἐνὶ φρεσὶν, ἀλλ' Εὐπείθει
Πείθοντ'· αἶψα δ' ἔπειτ' ἐπὶ τεύχεα ἐσσεύοντο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο πρὸ ἄστεος εὐρυχόροιο.
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἡγήσατο νηπιέῃσι.
Φῆ δ' ὅγε τίσεσθαι παιδὸς φόνον· οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν
Ἂψ ἀπονοστήσειν, ἀλλ' αὐτοῦ πότμον ἐφέψειν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη Ζῆνα Κρονίωνα προσηύδα,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰπέ μοι εἰρομένῃ, τί νύ τοι νόος ἔνδοθι κεύθει;
Ἢ προτέρω πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Τεύξεις; ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησθα;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, τί με ταῦτα διείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτὴ,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις· ἐρέω δέ τοι ὡς ἐπέοικεν.
Ἐπεὶ δὴ μνηστῆρας ἐτίσατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες, ὁ μὲν βασιλευέτω αἰεὶ,
Ἡμεῖς δ' αὖ παίδων τε κασιγνήτων τε φόνοιο
γ. θείωμεν. Ἔκλησιν* θέωμεν· τοὶ δ' ἀλλήλους φιλεόντων
Ὡς τὸ πάρος, πλοῦτος δὲ καὶ εἰρήνη ἅλις ἔστω.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Οἱ δ' ἐπεὶ σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἐξελθών τις ἴδοι μὴ δὴ σχεδὸν ὦσι κιόντες.
Ὣς ἔφατ', ἐκ δ' υἱὸς Δολίου κίεν ὡς ἐκέλευεν·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, τοὺς δὲ σχεδὸν εἴσιδε πάντας.
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οἵδε δὴ ἐγγὺς ἔασ'. ἀλλ' ὁπλιζώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἔφατ', οἱ δ' ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσσι δύοντο,
Τέσσαρες ἀμφ' Ὀδυσῆ', ἓξ δ' υἱεῖς Δολίοιο.
Ἐν δ' ἄρα Λαέρτης Δολίος τ' ἐς τεύχε' ἔδυνον,
Καὶ πολιοί περ ἐόντες, ἀναγκαῖοι πολεμισταί.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
γ. ὤϊξαν *Ὤϊξαν δὲ θύρας, ἐκ δ' ἤϊον, ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
ἐπ Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱὸν,
Τηλέμαχ', ἤδη μὲν τόδε γ' εἴσεαι αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ἀνδρῶν μαρναμένων ἵνα τε κρίνονται ἄριστοι,
Μή τι καταισχύνειν πατέρων γένος, οἳ τὸ πάρος περ
Ἀλκῇ τ' ἠνορέῃ τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὄψεαι, αἴκ' ἐθέλῃσθα πάτερ φίλε, τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οὔ τι καταισχύνοντα τεὸν γένος, ὡς ἀγορεύεις.
Ὣς φάτο, Λαέρτης δ' ἐχάρη καὶ μῦθον ἔειπε,
Τίς νύ μοι ἡμέρη ἥδε, θεοὶ φίλοι, ἦ μάλα χαίρω·
Υἱός θ' υἱωνός τ' ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσι.
Τὸν δὲ παρισταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ Ἀρκεισιάδη πάντων πολὺ φίλταθ' ἑταίρων,
Εὐξάμενος κούρῃ γλαυκώπιδι καὶ Διὶ πατρὶ,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος.
Ὣς φάτο, καί ῥ' ἔμπνευσε μένος μέγα Παλλὰς Ἀθήνη

Sic dixit, hi.a.igitur irruerunt magno clamore,
Medijs plures, hi autem congregati illic manserunt.
Non enim ipsis placuit verbum in mentib. sed Eupitheo
Persuasi sunt, statim autem postea in arma ruerunt.
Sed postquam induti sunt circum corpus splendido ære,
Frequentes congregati sunt ante ciuitatem latam loco,
His autem Eupithes dux erat stultitijs.
Dixit autem hic punire filij cædem, neque fatum erat
Retrò redire, sed illic mortem consequi.
At Minerua Iouem Saturnium allocuta est,
Pater noster Saturnide, eximie dominantium,
Dic mihi interroganti, quid tibi mens intus occultat?
Nunquid prius bellúmque malum, & pugnam grauem
Facies? an amicitiam cum ambobus pones?
Hanc.a.respondens alloc.est nebularum cōgregator Iup.
Filia mea cur hæc me interrogas & inquiris?
Non enim iam hanc quidem consultasti mentem ipsa,
Vt certè illos Vlysses puniret veniens?
Fac vt voluisti, dicam autem tibi sicut decet.
Postquam iam procos puniuit diuus Vlysses,
Fœderibus fidis percussis, hic quidem regnet semper,
Nos autem rursus filiorum fratrúmque cædis
Obliuionem inducamus, hi autem inter se diligant
Sicut ante, diuitiæ autem & pax abundè esto.
Sic dicens, mouit antea promptam Mineruam.
Venit autem ab Olympi cacuminibus ruens.
Hi autē postquā igitur cibi dulcis desideriū eiecerunt,
His igitur verbis incepit pertolerans diuus Vlysses.
Egressus aliquis videbit ne iam propè sint venientes.
Sic dixit, extrà .a. filius Dolij iuit sicut iussit:
Stetit autem igitur in viam iens, hos.a. propè vidit oēs.
Statim autem Vlyssem verba velocia allocutus est,
Hi autem iam propè sunt, sed armemur citò.
Sic dixit, hi autem moti sunt, & in arma ruerunt,
Quatuor circum Vlyssem, sex autem filij Dolij.
In autem igitur Laertes Doliúsque arma ruerunt,
Et quamuis cani essent coacti bellatores.
At postquam induti sunt circum corpus splendido ære,
Aperuerūt autē portas, extrà.a.ruerūt, dux erat.a.Vlyss.
His autem in eadem hora filia Iouis venit Minerua,
Mentori similis, & corpore ac & voce.
Hanc.a.conspicatus lætatus est pertolerans diuus Vlyss.
Statim.a.Telemachū allocutus est suū dilectū filium,
Telemache, iam quidem hoc videris ipse aggressus,
Viros pugnantes, vbi discernuntur optimi.
Ne quid vitupera maiorum genus qui antea
Fortitudine ornati fuimus omnem in terram.
Hūc.a.rursus Telemachus prudēs cōtrà allocutus est,
Videbis, si volueris, pater dilecte, hoc in animo,
Non vituperantem tuum genus sicut dicis.
Sic dixit, Laertes autem gauisus est, & verbū dixit,
Quæ mihi dies hæc, dij dilecti, certè valdè gaudeo:
Filiusq́; nepos\u0301q; virtutem circa pugnam habent.
Hunc autem astans allocuta est cæsia Minerua,
O Arcesiade omnium multò dilectissime sociorum,
Apprecatus filiam glaucis oculis, & Iouem patrem,
Statim circum crispatam præmitte longam lanceam.
Sic dixit, & inspirauit robur magnum Pallas Minerua

Preca-

Precatus autem igitur postea Iouis filiam magni,	Εὐξάμενος δ' ἄρ' ἔπειτα Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Statim valde crispatam præmisit longam lanceam,	Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Et percussit Eupithem galeam per æream genis.	Καὶ βάλεν Εὐπείθεα κόρυθος διὰ χαλκοπαρήου.
Hæc verò nō lanceā prohibuit, penitùs verò penetrauit,	Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διαπρὸ δὲ εἴσατο χαλκός.
Sonuit autem cadens, resonuerūt autem arma in ipso.	Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Irruerunt verò primus pugnantib. Vlysses & illustris filius:	Ἐν δ' ἔπεσον προμάχοις Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Diuerberabāt.a.ensibusq́; & lāceis vtraq.extremitate.	Τύπτον δὲ ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Et iā oēs perdidissēt & posuissēt sine reditu (acuminatis,	Καί νύ κε δὴ πάντας τ' ὄλεσαν καὶ ἔθηκαν ἀνόστους,
Nisi Minerua filia Iouis Aegiochi	Εἰ μὴ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο
Clamasset voce, detinuissetq́; populum omnem,	Ἤϋσεν φωνῇ, κατὰ δ' ἔσχεθε λαὸν ἅπαντα,
Abstinete à bello Ithacenses difficili,	Ἴσχεσθε πτολέμου Ἰθακήσιοι ἀργαλέοιο,
Vt sine cruore separemini citissimè.	Ὥς κεν ἀναιμωτί γε* διακρινθεῖτε τάχιστα. γρ. διακριν-θῆτε
Sic dixit Minerua, hos.a.recens timor cepit,	Ὣς φάτ' Ἀθηναίη, τοὺς δὲ χλωρὸν δέος εἷλε.
Horū.a.igitur timentium ex manib.volauerūt arma,	Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα,
Omnia.a.in terram ceciderūt Dea vocem vociferante.	Πάντα δ' ἐπὶ χθονὶ πῖπτε, θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Ad ciuitatem.v.reuersi sunt vitæ retinendæ cupidi.	Πρὸς δὲ πόλιν τρωπῶντο, λιλαιόμενοι βιότοιο.
Terribiliter autem clamauit pertolerans diuus Vlysses,	Σμερδαλέον δ' ἐβόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ruit autem saltans sicut aquila altiuolans.	Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήεις.
Et tunc iam Saturnides misit fulginosum fulmen,	Καὶ τότε δὴ Κρονίδης ἀφίει ψολόεντα κεραυνόν,
Decidit autem ante Glaucopidem fortem patre.	Κὰδ δ' ἔπεσε πρόσθεν Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης.
Et tunc Vlyssem allocuta est cæsia Minerua,	Καὶ τότ' Ὀδυσσῆα προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ioue nate Laertiade prudens Vlysses,	Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Abstine, seda autem contentionem æqualis belli,	Ἴσχεο, παῦε δὲ νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο,
Ne Saturnides tibi irascatur latè sonans Iupiter,	Μήπως τοι Κρονίδης κεχολώσεται εὐρύοπα Ζεύς.
Sic dixit Minerua: hic.a.obediuit, gauisus est a.aīo.	Ὣς φάτ' Ἀθηναίη· ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Fœdera .a.rursus in futurum cum ambobus posuit.	Ὅρκια δ' αὖ κατόπισθε μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε
Pallas Minerua filia Iouis Aegiochi,	Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Mentori similis, & corpore ac voce.	Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.

COMMENTARIVS.

ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος) Poeticum est nudum illud Famæ nomen, quæ nihil est aliud quàm hominum nuntia ad inuicem transmissa. Sed superstitiosa antiquitas inane quoddam illius ens statuerunt, vt Fortunæ, &c. Imò Deam etiam non verentur appellare, vt Hesiodus: quanquam ille de vera fama loquitur, vt nos etiam alibi docemus, vbi Poeta eam Iouis filiam indigetat. Talis fuit ista quæ Ithacensibus cædis procorum nuncium intulit. Vnde sequitur primùm eorum sepultura, deinde tumultus in Vlyssem illius autorem.

ὦ φίλοι) Eupithes hac oratione conatur Ithacensium animos aduersus Vlyssem concitare. Quod vt consequatur duorum argumentorum machinas adhibet. Primùm commemorat eos, quos ad Troiam Vlysses abduxit, quorum interitus ei imputat. Secundò, recentem istam tot procerum cædem eis ob oculos ponit: de quorum vltione eis cogitandum dicit, idque maturè antequam ille auxiliares copias ex Pylo vel Elide contrahat. Prima occasio satis grauis videbatur, cuius gratia aduersus eum, qui tot egregiis viris gentem istam priuasset, exacerbarentur. Sed hæc demum grauissima, tum quia recens, tum quia omnes defunctis sanguine erant coniuncti. Sic enim Orator iste infrà:

εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας Τισόμεθα, &c.

Vbi exprimitur animus parentis ob filij mortem exasperatus, quam iure vel iniuria vindicaturus est, tum etiam prudentia in maturanda ista vltione & præueniendis hostis viribus.

οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς) Medon iste, qui nunc loquitur, anteà ab Vlysse seruatus est, & cædis illius testis est oculatus. Exponit ergo Ithacensibus, qua ratione illam confecerit Vlysses, nimirum auxilio diuino: vnde colligit eam voluntate quoque Deorum accidisse. Argumentum est firmissimum ex effectis ad causas. Et hæc quidem narratio tanti fuit momenti, vt omnes terror quidam inuaserit, atque adeò prudens ille Alithersas seditionem istam dissuaderet. Sed Eupithei nihilominus sententia leuibus populi animis insedit.

πρόσσω καὶ ὀπίσσω) Aliàs hæc indicia vel effecta potiùs prudentiæ satis exposuimus in Iliade. Hoc est quod Ianum bicipitem quidam esse volebant.

κέκλυτε δὴ νῦν) Liberè Alitherses iudicium suum de illa cæde exponit, quàm procos promeruisse pronunciat, itaque iniustè Ithacenses facturos, si eam vlcisci velint. Sed vt semper malorum maior est numerus, ita hîc minus sectatorum habuit hic Alitherses quàm Epitheus, qui tamen consilium consultori pessimum experietur.

ὦ πάτερ) Vide quæso, qualem nobis Iouem proponat diuinus Poeta, arbitrum nempe rerum humanarum, &, vt de præsentiloquaris negotio, pacis & belli. Tum qualem etiam Mineruam, quæ eum, licèt ipsamet Dea & filia Iouis, tamen de huius tumultus euentu roget. Data autem sibi libertate à Ioue negotium moderandi, & eius super eo audita voluntate pergit ad Vlyssem: vbi & Telemachum & ipsum Laertem excitat: credo quòd ille ob iuuenilem adhuc & teneriorem ætatem, hîc propter senectam debiliorem ita fuerint corroborandi. Hunc autem scribit implorata Palladis ope (nota pietatem) Eupitheum illum lancea transfodisse. Tandem tum Mineruæ oratione, tum Iouis fulmine pugna dirimitur, & fœdere recenti Vlysses ac Ithacenses vniuntur, ille in pristinam regni gloriam denuò instauratur, hi eâdem beneuolentia Regem suum amplectuntur. Quæ omnia autoribus Diis perfecta breuiter à Poëta attinguntur, vt fortè doceat posse se cùm velit angustis narrationis terminis longa dicendi argumenta concludere: alioqui sanè satis amplus scribendi campus hinc illi sese aperiebat. Nos tamen hanc etiam ariditatem non minus ac vbertatem, quam antea satis exhibuit in hoc Poeta amemus & amplectamur.

At iam tempus est canendi receptui, tempus, inquam, post tam longam & arduam nauigationem in portu ancoram figendi. In qua non dubito, quin sæpius ad varias rupes naufragium fecerim, & minus secundis Euris impulsa nauicula vectus sim. Porrò æquanimitatis tuæ est, lector, humanæ

mea vitia humaniter ferre, quorum ego veniam à te obnixè deprecor. Enimuerò quod dormitanti Homero concedi solet, id eius interpreti stertenti dari non adeò iniquum puta. In tam tenera ætate (nondum enim vigesimum primum annum attigerã, cùm hos labores aggrediebar, quos tamẽ postmodùm per triennium, neque illud tamen integrum, vt aliæ meæ lucubrationes breui testabuntur, diligentiùs & accuratiùs interpolaui) in hac, inquam, tenera ætate nihil potuit à me exire elaboratius. Quod tamen, si longiorem mihi Deus Opt. Max. vitam largietur, forsitan præstabo. Tu interea his fruere, & quæ rectè aut probè scripta erunt, studiosè amplectere: quæ contrà, modestè, & sine indignatione, aut iudicij asperitate, corrige, lima, perpoli. De quibus si me monueris, non solùm id grauiter non feram, sed etiam me hoc nomine tibi maximè deuincies, ita me iam inde ab illa ætate, quæ iudicij capax alicuius esse cœpit, ad hunc candorem, quantum potui, me informaui. Interea maleuolos homines, & quibus betæ sapiunt, ego, vt ingenuè fatear, quod Alyatten illum facere iubebat olim Bias, cepas quoque edere iubeo. Vale. Basileæ Rauracorum 28. Aprilis. 1583, & meæ ætatis 25.

FINIS ODYSSEAE HOMERICAE.

ΟΜΗΡΟΥ ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΙΑ.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΣ πρῶτον, Μουσῶν χορὸν ἐξ Ἑλικῶνος
Ελθεῖν εἰς ἐμὸν ἦτορ ἐπεύχομαι, εἵνεκ' ἀοιδῆς·
Ην νέον ἐν δέλτοισιν ἐμοῖς ἐπὶ γούνασι θῆκα
Δῆριν ἀπειρεσίην, πολεμόκλονον ἔργον Ἄρηος,
Εὐχόμενος μερόπεσσιν ἐς οὔατα πᾶσι βαλέσθαι·
Πῶς μύες ἐν βατράχοισιν ἀριστεύσαντες ἔβησαν,
Γηγενέων ἀνδρῶν μιμούμενοι ἔργα γιγάντων.
Ως λόγος ἐν θνητοῖσιν ἔην· τοίην δ' ἔχεν ἀρχήν.
ΜΥΣ ποτὲ διψαλέος, γαλέης κίνδυνον ἀλύξας,
Πλησίον ἐν λίμνῃ ἁπαλὸν προσέθηκε γένειον,
Υδατι τερπόμενος μελιηδέϊ· τὸν δὲ κατεῖδε
Λιμνόχαρις πολύφημος, ἔπος δ' ἐφθέγξατο τοῖον,
Ξεῖνε, τίς εἶ; πόθεν ἦλθες ἐπ' ἠόνα; τίς δέ σ' ὁ φύσας;
Πάντα δ' ἀλήθευσον· μὴ ψευδόμενόν σε νοήσω.
Εἰ γάρ σε γνοίην φίλον ἄξιον, ἐς δόμον ἄξω,
Δῶρα δέ τοι δώσω ξεινήϊα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ βασιλεὺς φυσίγναθος, ὃς κατὰ λίμνην
Τιμῶμαι, βατράχων ἡγούμενος ἤματα πάντα,
Καί με πατὴρ Πηλεὺς ποτε γείνατο, Υδρομεδούσῃ
Μιχθεὶς ἐν φιλότητι παρ' ὄχθας Ηριδανοῖο.
Καί σε δ' ὁρῶ καλόν τε καὶ ἄλκιμον, ἔξοχον ἄλλων,
Σκηπτοῦχον βασιλῆα, καὶ ἐν πολέμοισι μαχητὴν
Εμμεναι· ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἑὴν γενεὴν ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ψιχάρπαξ ἠμείβετο, φώνησέν τε,
Τίπτε γένος τοὐμὸν ζητεῖς φίλε, δῆλον ἅπασιν
Ανθρώποις τε θεοῖς τε καὶ οὐρανίοις πετεηνοῖς;
Ψιχάρπαξ μὲν ἐγὼ κικλήσκομαι, εἰμὶ δὲ κοῦρος
Τρωξάρταο πατρὸς μεγαλήτορος· ἡ δέ νυ μήτηρ,
Λειχομύλη, θυγάτηρ Πτερνοτρώκτου βασιλῆος.
Γείνατο δ' ἐν καλύβῃ με, καὶ ἐξεθρέψατο βρωτοῖς
Σύκοις καὶ καρύοις, καὶ ἐδέσμασι παντοδαποῖσι.
Πῶς δὲ φίλον ποιῇ με τὸν εἰς φύσιν οὐδὲν ὁμοῖον;

HOMERI BATRACHOMYOMACHIA.

NCIPIENS primùm Musarum cœtum ex Helicone
Venire in meo animo preces cõcipio gratia cantus.
Quem nuper in tabulis meis super genua posui
Litem immensam, tumultuosum opus Martis,
Præ me ferens hominibus in aures omnibus immittere,
Quomodo mures in ranas primas consecuti iuerunt,
Terrigenûm virorum imitati opera gigantum.
Sic sermo inter mortales erat, tale autẽ habuit principiũ.
Mus aliquando sitibundus, felis periculo euitato,
Propinquum in lacum teneram adposuit barbam,
Aqua delectatus dulci, hunc autem vidit
Limnocharis obstrepera, verbum. a. locuta est tale,
O hospes quis es? vnde venisti ad littus? quis. a qui te produxit?
Omnia. a. verè dic, ne mẽdacẽ te intellexero.
Si enim te nouerim amicum dignum, ad domum ducam.
Dona autem tibi dabo hospitalia multa & bona.
Sum autem ego rex Physignatus, qui per lacum
Color ranarum dux dies omnes,
Et me pater Peleus olim genuit Hydromedusæ
Mixtus in amicitia apud ripam Eridani,
Et te quidem video pulchrũ q́, & fortem, eximiũ præ alijs,
Sceptriferum regem, & in bellis pugnacem
Esse: sed agè citiùs tuum genus commemora.
Huic autem rursus Psicharpax respondit, dixitq́,
Cùr nam genus meũ perquiris ô amice, manifestũ omnib.
Hominibusq́, Dijsq́, & cœlestibus volatilibus?
Psicharpax quidem ego vocor, sum autem filius
Troxartæ patris magnanimi: at mater
Lichomyle filia Pternotroctæ regis.
Genuit autem in tugurio me, & enutriuit cibarijs
Ficubus & nucibus, & edulijs omnigenis.
Quomodo. a. amicum facies me in naturã nihil similẽ?

Tibi quidem enim vita est in aquis, sed mihi certè
Quæcunq. apud homines comedere consuetudo, neq. me
Panis ter pistus à benè rotunda cista, (*latet*
Neque placenta extensa habens multam sisamida,
Non sectio ex perna, non iecora albam vestem habẽtia,
Neque caseus nuper pressus à suaui lacte,
Non suauia bellaria, quæ & diui desiderant,
Neque quæcunque ad conuiuia hominum faciunt coqui,
Ornantes ollas condimentis varijs.
Nunquam ex bello malum effugi clamorem,
Sed statim ad pugnam iens propugnantibus mixtus sũ,
Non timui hominẽ, & quamuis magnũ corpus ferẽtem,
Sed ad lectum iens, summum digitum mordeo,
Et à pede accepi, & non dolor occupauit virum,
Suauis non aufugit somnus mordente me,
Sed duo valde omnia timeo omnem per terram,
Accipitrem & felem, qui mihi magnũ luctum adferũt,
Et decipulam molestam, vbi dolosum existit fatum,
Plurimùm iam felem pertimesco, quæ optima,
Quæ & (me) qui foramẽ ingredior, per foramẽ perquirit
Non comedo raphanos, non caules, non cucurbitas
Non betis viridibus pascor, neque apijs.
Hæc enim vestra sunt edulia per lacum.
Ad hæc. a. subridens Physignathus cõtrà locutus est,
O hospes, valdè gloriaris ob ventrem: adsunt & nobis
Multa valde in lacu & in terram mirabilia visu.
Ancipitem. n. dedit victum ranis Saturnius Iupiter,
Saltare per terram, & in aquis corpus cooperire.
Si autem vis & hæc scire, facile est.
Portem te in humeris: tene. a. me, ne aliquando pereas,
Si gauisus in meam domum venias. (*lociter,*
Sic certè inquit, & terga dabat, ille. a. ascendebat ve-
Manus habens tenerum per collum, saltu facili (*portus,*
Et in primis quidẽ gaudebat, quãdo intuebatur vicinos
Natatione gaudens Physignathi, sed quãdo iam vtiq.
Vndis purpureis submergebatur, multum lacrymabatur
Inutilem pœnitentiam accusabat, euellebat autẽ comas
Et pedes stringebat per ventrem: in illo autem cor
Concutiebatur insolentia, & in terram volebat videre:
Vehemẽter. a. ingemiscebat timoris frigidi necessitate.
Caudã quidẽ in primis extendit in aquis, tãquã remum
Trahens, supplicansq; Dijs in terram venire.
Aquis purpureis submergebatur, multum. a. clamabat,
Et talem dixit sermonem: ab ore autem pronunciabat,
Non sic humeris portauit onus amoris
Taurus, quando Europam per vndam duxit in Cretã,
Vt me nauigans humeris superuectum duxit ad domũ
Rana eleuans pallidum corpus aqua alba.
Hydrus. a. ex improuiso apparebat horrendum specta-
Vtrisque: erectum super aquã habebat collum: (*culum*
Hunc cõspicatus, ingressus est Physignatus, non quicquã
Qualem socium perditurus erat per lacũ, (*intelligens*
Ingressꝰ est. a. profunditatẽ lacꝰ, & euitauit parcã nigrã,
Ille. a. vt relictus est, cecidit supinus statim in aquam.
Manus autem stringebat, & moriens stridebat.
Sæpe quidem ingrediebatur in aquam, sæpe autẽ rursus
Calcitrans egrediebatur, mortẽ. a. non poterat euitare.
Madentes. a. pili plurimum pondus trahebant in ipso.

Σοὶ μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν· αὐτὰρ ἔμοιγε
Ὅσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος· οὐδέ με λήθει
Ἄρτος τρισκοπάνιστος ἀπ' εὐκύκλου κανέοιο,
Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολὺ σησαμίδα,
Οὐ τόμος ἐκ πτέρνης, οὐχ ἥπατα λευκοχίτωνα,
Οὐ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,
Οὐ χρηστὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
Οὐδ' ὅσα πρὸς θοίνην μερόπων τεύχουσι μάγειροι,
Κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.
Οὐδέ ποτ' ἐκ πολέμοιο κακὴν ἀπέφυγον ἀϋτὴν,
Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ μῶλον ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθην.
Οὐ δέδι' ἄνθρωπον, καίπερ μέγα σῶμα φοροῦντα,
Ἀλλ' ἐπὶ λέκτρον ἰὼν, ἄκρον δάκτυλον καταδάκνω·
Καὶ πτέρνης λαβόμην, καὶ οὐ πόνος ἵκανεν ἄνδρα,
Νήδυμος οὐκ ἀπέφυγεν ὕπνος, δάκνοντος ἐμεῖο.
Ἀλλὰ δύω μάλα πάντα τὰ δείδια πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Κίρκον καὶ γαλέην, οἵ μοι μέγα πένθος ἄγουσι,
Καὶ παγίδα στονόεσσαν, ὅπου δολόεις πέλε πότμος.
Πλεῖστον δὴ γαλέην περιδείδια ἥτις ἀρίστη,
Ἣ καὶ τρωγλοδύοντα κατὰ τρώγλην ἐρεείνει.
Οὐ τρώγω ῥαφάνας, οὐ κράμβας, οὐ κολοκύντας,
Οὐ τεύτλοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, οὐδὲ σελίνοις.
Ταῦτα γὰρ ὑμέτερ' ἐστὶν ἐδέσματα τῶν κατὰ λίμνην.
Πρὸς τάδε μειδήσας Φυσίγναθος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνε, λίαν αὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι· ἔστι καὶ ἡμῖν
Πολλὰ μάλ' ἐν λίμνῃ καὶ ἐπὶ χθονὶ θαύματ' ἰδέσθαι.
Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι Κρονίων,
Σκιρτῆσαι κατὰ γῆν, καὶ ἐφ' ὕδασι σῶμα καλύψαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, εὐχερές ἐστιν.
Αἶρε σ' ἐν νώτοισι· κράτει δέ με, μή ποτ' ὄληαι,
Ὅπως γηθόσυνος τὸν ἐμὸν δόμον εἰσαφίκηαι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ νῶτ' ἐδίδου· ὁ δ' ἔβαινε τάχιστα
Χεῖρας ἔχων ἀπαλοῖο κατ' αὐχένος ἅλματι κούφῳ.
Καὶ πρῶτον μὲν ἔχαιρεν ὅτ' ἔβλεπε γείτονας ὅρμους,
Νήξει τερπόμενος Φυσιγνάθου· ἀλλ' ὅτε δή ῥα
Κύμασι πορφυρέοις ἐπεκλύζετο, πολλὰ δακρύων
Ἄχρηστον μετάνοιαν ἐμέμφετο· τίλλε δὲ χαίτας,
Καὶ πόδας ἔσφιγγεν κατὰ γαστέρος· ἐν δέ οἱ ἦτορ
Πάλλετ' ἀηθείῃ, καὶ ἐπὶ χθόνα βούλετ' ἰδέσθαι.
Δεινὰ δ' ἐπεστονάχιζε, φόβου κρυόεντος ἀνάγκῃ.
Οὐρὴν μὲν πρῶτ' ἔπλασ' ἐφ' ὕδασιν, ἠΰτε κώπην
Σύρων· εὐχόμενός τε θεοῖς ἐπὶ γαῖαν ἱκέσθαι,
Ὕδασι πορφυρέοισιν ἐκλύζετο· πολλὰ δ' ἐβόα,
Καὶ τοῖον φάτο μῦθον, ἀπὸ στόματος δ' ἀγόρευεν,
Οὐχ οὕτω νώτοισιν ἐβάστασε φόρτον ἔρωτος
Ταῦρος, ὅτ' Εὐρώπην διὰ κύματος ἦγ' ἐπὶ Κρήτην,
Ὡς ἔμ' ἐπιπλώσας ἐπινώτιον ἦγεν ἐς οἶκον
Βάτραχος, ὑψώσας ὠχρὸν δέμας ὕδατι λευκῷ.
Ὕδρος δ' ἐξαπίνης ἀνεφαίνετο, δεινὸν ὅραμα
Ἀμφοτέροις· ὀρθὸν δ' ὑπὲρ ὕδατος εἶχε τράχηλον.
Τοῦτον ἰδὼν κατέδυ Φυσίγναθος, οὔ τι νοήσας
Οἷον ἑταῖρον ἔμελλεν ἀπολλύμεναι κατὰ λίμνην.
Δῦ δὲ βάθος λίμνης, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Κεῖνος δ' ὡς ἀφέθη, πέσεν ὕπτιος εὐθὺς ἐς ὕδωρ·
Χεῖρας δ' ἔσφιγγεν, καὶ ἀπολλύμενος κατέτριζε.
Πολλάκι μὲν κατέδυνεν ἐφ' ὕδατι, πολλάκι δ' αὖτε
Λακτίζων ἀνέδυνε· μόρον δ' οὐκ ἦν ὑπαλύξαι.
Δευόμεναι δὲ τρίχες πλεῖστον βάρος εἷλκον ἐπ' αὐτῷ,

Ὕδασι δ' ὀλλύμενος, τοίους ἐφθέγξατο μύθους,
Οὐ λήσεις γε θεοὺς Φυσίγναθε ταῦτα ποιήσας,
Ναυηγὸν ῥίψας ἀπὸ σώματος, ὡς ἀπὸ πέτρης.
Οὐκ ἄν με κατὰ γαῖαν ἀμείνων ἦσθα κάκιστε,
Παγκρατίῳ τε, πάλῃ τε, καὶ εἰς δρόμον· ἀλλὰ πλανήσας
Εἰς ὕδωρ μ' ἔρριψας. ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα·
Ποινὴν σὺ τίσεις μυῶν στρατῷ, οὐδ' ὑπαλύξεις.
Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπέπνευσεν ἐν ὕδασι, τὸν δὲ κατεῖδε
Λειχοπίναξ ὄχθῃσιν ἐφεζόμενος μαλακῇσι·
Δεινὸν δ' ἐξολόλυξε, δραμὼν δ' ἤγγειλε μύεσσιν.
Ὡς δ' ἔμαθον τὴν μοῖραν, ἔδυ χόλος αἰνὸς ἅπαντας·
Καὶ τότε κηρύκεσσιν ἑοῖς ἐκέλευσαν ὑπ' ὄρθρον
Κηρύσσειν ἀγορὴνδ' ἐς δώματα Τρωξάρταο,
Πατρὸς δυστήνου Ψιχάρπαγος, ὃς κατὰ λίμνην
Ὕπτιος ἐξήπλωτο νεκρὸν δέμας, οὐδὲ παρ' ὄχθας
Ἦν ἤδη τλήμων, μέσσῳ δ' ἐπενήχετο πόντῳ·
Ὡς δ' ἦλθον σπεύδοντες ἅμ' ἠοῖ, πρῶτος ἀνέστη
Τρωξάρτης, περὶ παιδὶ χολούμενος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῦνος ἐγὼ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Ἐκ βατράχων, ἡ μοῖρα κακὴ πάντεσσι τέτυκται·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ δύστηνος, ἐπεὶ τρεῖς παῖδας ὄλεσσα·
Καὶ τὸν μὲν πρῶτόν ῥα κατέκτανεν ἁρπάξασα
Ἐχθίστη γαλέη, τρώγλης ἔκτοσθεν ἑλοῦσα·
Τὸν δ' ἄλλον πάλιν ἄνδρες ἀπηνέες ἐς μόρον ἦξαν
Καινοτέραις τέχναις, ξύλινον δόλον ἐξευρόντες,
Ἣν παγίδα καλέουσι, μυῶν ὀλέτειραν ἐοῦσαν·
Ὁ τρίτος ἦν ἀγαπητὸς ἐμοὶ καὶ μητέρι κεδνῇ,
Τοῦτον ἀπέπνιξεν Φυσίγναθος ἐς βυθὸν ἄξας.
Ἀλλ' ἄγεθ' ὁπλισόμεσθα καὶ ἐξέλθωμεν ἐπ' αὐτοὺς,
Σώματα κοσμήσαντες ἐν ἔντεσι δαιδαλέοισι.
Ταῦτ' εἰπὼν, ἀνέπεισε καθοπλίζεσθαι ἅπαντας·
Καὶ τοὺς μὲν ῥ' ἐκόρυσσεν Ἄρης πολέμοιο μεμηλώς·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκαν,
Ῥήξαντες κυάμους χλωροὺς, εὖ τ' ἀσκήσαντες,
Οὓς αὐτοὶ διὰ νυκτὸς ἐπιστάντες κατέτρωξαν·
Θώρηκας δ' εἶχον καλαμοστεφέων ἀπὸ βυρσῶν,
Οὓς, γαλέην δείραντες, ἐπισταμένως ἐποίησαν·
Ἀσπὶς δ' ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον· ἡ δέ νυ λόγχη,
Εὐμήκεις βελόναι, παγχάλκεον ἔργον Ἄρηος·
Ἡ δὲ κόρυς, τὸ λέπυρον ἐπὶ κροτάφοισι καρύου.
Οὕτω μὲν μύες ἦσαν ἔνοπλοι. ὡς δ' ἐνόησαν
Βάτραχοι, ἐξανέδυσαν ἀφ' ὕδατος, εἰς δ' ἕνα χῶρον
Ἐλθόντες, βουλὴν ξυνάγον πολέμοιο κακοῖο.
Σκεπτομένων δ' αὐτῶν πόθεν ἡ στάσις, ἢ τίς ὁ θρύλλος,
Κῆρυξ ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσὶ,
Τυρογλύφου υἱὸς μεγαλήτορος Ἐμβασίχυτρος,
Ἀγγέλλων πολέμοιο κακὴν φάτιν· εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ βάτραχοι, μύες ὔμμιν ἀπειλήσαντες ἔπεμψαν
Εἰπεῖν, ὁπλίζεσθαι ἐπὶ πτόλεμόν τε μάχην τε.
Εἶδον γὰρ καθ' ὕδωρ Ψιχάρπαγα, ὃν κατέπεφνεν
Ὑμέτερος βασιλεὺς Φυσίγναθος· ἀλλὰ μάχεσθε
Οἵτινες ἐν βατράχοισιν ἀριστῆες γεγάατε.
Ὡς εἰπὼν ἀπέφηνε· λόγος δ' εἰς οὔατα μυῶν
Εἰσελθὼν ἐτάραξε φρένας βατράχων ἀγερώχων·
Μεμφομένων δ' αὐτῶν Φυσίγναθος εἶπεν ἀναστάς,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἔκτεινον ἐγὼ μῦν, οὐδὲ κατεῖδον
Ὀλλύμενον· πάντως ἐπνίγη παίζων παρὰ λίμνην,
Νήξεις τὰς βατράχων μιμούμενος· οἱ δὲ κάκιστοι

Aquis autem periens, tales locutus est sermones,
Non latebis vtique Deos Physignathe, hoc patrato,
Naufragum qui iecisti à corpore vt à petra.
Non certè me per terram melior eras ô pessime,
Pancratioq; luctaq;, & ad cursum, sed deceptum
In aquam me proiecisti, habet Deus vltorem oculum:
Pœnam tu solues murium exercitui, neque euitabis.
Hæc locutus, expirauit in aquis, hunc autem vidit
Lichopinax ripis insidens mollibus:
Vehemēter autē vlulauit, currēs .a. annunciauit murib.
Vt .a. didicerūt mortē, ingressa est ira perniciosa vniuer-
Et tunc præconib. suis iusserunt sub diluculum (sos:
Proclamare ad concionem, in domos Troxartæ
Patris infelicis Psicharpagis, qui per lacum
Supinus natabat mortuum corpus, neque iuxta ripas
Erat iam miser, medio autem natabat ponto:
Vt autē venerunt festinātes cū aurora, primùm surrexit
Troxartes ob filium iratus, dixitque sermonem,
O amici, tametsi solus ego multa mala passus
Ex ranis, sors mala omnibus facta est:
Sum autem ego infelix, postquam treis filios perdidi.
Et quidem primum vtiq. occidit rapiens
Inimicissimus felix foramen extra captum.
Alium .a. rursus viri crudeles ad mortem duxerunt
Vanioribus artibus ligneo dolo excogitato,
Quam decipulam vocant, murium perditricem.
Qui tertius erat dilectus mihi & matri inclytæ,
Hunc suffocauit Physignathus in profundum ducens,
Sed agedum armemur, & exeamus in ipsas,
Corporibus exornatis armis varijs.
Hæc locutus persuasit armari vniuersos.
Hos quidem vtiq. Mars belli curam habens:
Ocreas quidem primùm circa tibias posuerunt
Effractis fabis viridibus, benéque aptatis
Quas ipsi per noctem stantes comederunt.
Thoraces .a. habebant calamis circumdatis à corijs,
Quos fele excoriato scienter fecerunt:
Clypeus .a. erat lucernæ medius vmbilicus, at q̄dē lācea
Longæ acus, omnino æreum opus Martis,
At cassis in temporibus (erat) testa nucis.
Sic quidem mures erant armati. vt autem intellexerunt
Ranæ, egressæ sunt ab aqua in vnum locum
Profectæ, consilium coegerunt belli mali.
Cōsiderantibus .a. ipsis vnde seditio, vel quis tumultus,
Præco propè venit ferens sceptrum in manibus
Tyroglyphi filius magnanimi Embasichytros,
Nuncians belli malam famam, dixitq; sermonem,
O ranæ, mures vobis minitati miserunt
Vt edicerem armari ad bellúmque pugnámque.
Viderunt enim per aquam Psycharpaga, quē occidit
Vester rex Physignatus: sed pugnate
Quæcunq. inter ranas egregiæ genitæ estis.
Sic locutus disparuit: sermo. a. in aures murium
Ingressus conturbauit mentes ranarum superbarum:
Accusantibus .a. ipsis Physignatus dixit surrectus
O amici, non occidi ego murem neque vidi
Pereuntem: omnino suffocatus est ludens iuxta lacum,
Natatus ranarum imitatus: at pessimi

Nunc

Nunc me accusant, qui non sum in causa: sed agè cōsiliū
Inquiramus, vt dolosos mures deperdamus.
Etenim ego dico, vt mihi apparent esse optima:
Corporibus ornatis, armati stemus vniuersi
Summas iuxta ripas, vbi præceps est locus.
Quando autem impetu facto in nos venerint,
Correptis galeis quicunq. propè obuius venerit,
In lacum ipsos cum armis statim deÿciamus.
Sic.n.(illis) suffocatis in aquis, qui expertes (sunt) natādi
Constituemus læto aīo statim murium occisorum hìc tro
Sic vtique locutus, armis induit vniuersos, (pæum.
Folÿs quidem maluarum tibias suas circū cooperuerūt:
Thoraces autem habuerunt viridibus latis à betis.
Folia autem brassicarum in clypeos bene aptauerunt.
Lancea autē acutus iūncus vnicuiq. lōgus aptatus erat,
Et galeæ cochleis subtilibus capita circum cooperiebant.
Munitæ autem steterunt in ripis altis,
Cōquassantes lāceas, animo autē plena erat vnaquæq.
Iupiter autem Deos vbi vocasset in cœlum astriferum,
Et belli multitudinem ostendēspotentésque pugnatores
Multos & magnos, & lanceas longas ferentes,
Qualis centaurorum exercitus procedit & gigantum,
Suauiter ridens interrogabat, qui ranis auxiliatores,
Vel muribus, immortalium? & Palladem allocutus est:
O filia, muribus nunquid auxiliatura ibis?
Etenim tuum per templum semper exultant vniuersi,
Odore delectati & cibariÿs ex sacrificÿs.
Sic vtique dixit Saturnius, hunc.a allocuta est Pallas,
O pater, nō certè vnquam ego murib. cùm vexarentur
Venirem auxiliatrix, quoniā mala multa mihi fecerūt,
Coronas destruentes & lucernas causa olei.
Hoc autem meas valde momordit mētes quod fecerunt,
Peplum meum corroserunt, quod texui elaborando
Ex trama subtili, & stamen subtile neui,
Foraminaq. fecerunt, at sutor mihi institit,
Exigitq. à me vsuras: huius gratia irata sum,
Mutuata.n. subtextum & non possum restituere.
Sed neque sic ranis auxiliari non velim.
Sunt enim neque ipsæ mentibus firmæ, sed me primùm
Ex bello redeuntem, postquam valdè defatigata fui
Somno indigentem non permiserunt tumultuantes,
Neque parum oculos declinare, ego autē insonis iacebā,
Caput dolens, donec clamauit gallus gallinaceus.
Sed agè cessemus, Dÿ ÿs auxiliari,
Ne vtique aliquis vestrûm vulneretur telo acuto.
Sūt enim cominus pugnātes, etiā si Deus cōtrà veniret:
Omnes autem de cœlo delectemur litem videntes.
Sic certè dixit: huic autem pòst paruerunt Dÿ alÿ
Omnes, simul autem collecti venerunt in vnum locum.
At venerunt præcones duo, signum belli ferentes.
Et tunc culices magnas tubas habentes.
Vehemēter tuba clangebant belli strepitum, cœlitus. a.
Iupiter Saturnius intonuit signum belli mali.
Primus.a. Hypsiboas Lichenorē vulnerauit lancea,
Stātem inter propugnatores per ventrē in mediū hepar:
Concidit autē pronus, teneras.a. puluere fœdauit comas.
Troglodytes autem post ipsum iaculatus est Pileona:
Infixit autem in pectore solidam lanceā, hūc .a. cadentē

Νῦν ἐμὲ μέμφονται τὸν ἀναίτιον· ἀλλ' ἄγε βουλὴν
Ζητήσωμεν ὅπως δολίους μύας ἐξολέσωμεν.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Σώματα κοσμήσαντες ἐνοπλισθῶμεν ἅπαντες
Ἀκροῖς πὰρ χείλεσιν, ὅπου κατακρημνὸς ὁ χῶρος,
Ἡνίκα δ' ὁρμηθέντες ἐφ' ἡμέας ἐξέλθωσι,
Δραξάμενοι κορύθων ὅστις σχεδὸν ἀντίον ἔλθοι,
Ἐς λίμνην αὐτοὺς σὺν ἔντεσιν εὐθὺ βάλωμεν.
Οὕτω γὰρ πνίξαντες ἐν ὕδασι τοὺς ἀκολύμβους,
Στήσομεν εὐθύμως τὸ μυοκτόνον ὧδε τρόπαιον.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ὅπλοις ἐνέδυσεν ἅπαντας,
Φύλλοις μὲν μαλαχῶν κνήμας ἑὰς ἀμφεκάλυψαν
Θώρηκας δ' εἶχον χλοερῶν πλατέων ἀπὸ τεύτλων,
Φύλλα δὲ τῶν κραμβῶν εἰς ἀσπίδας εὖ ἤσκησαν,
Ἔγχος δ' ὀξύσχοινος ἑκάστῳ μακρὸς ἀρήρει,
Καὶ κόρυθες κοχλιῶν λεπτῶν κρᾶτ' ἀμφεκάλυπτον.
Φραξάμενοι δ' ἔστησαν ἐπ' ὄχθαις ὑψηλῇσι,
Σείοντες λόγχας· θυμοῦ δ' ἔπλητο ἕκαστος.
Ζεὺς δὲ θεοὺς καλέσας εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Καὶ πολέμου πληθὺν δείξας, κρατερούς τε μαχητὰς
Πολλοὺς καὶ μεγάλους, ἠδ' ἔγχεα μακρὰ φέροντας,
Οἷος κενταύρων στρατὸς ἔρχεται ἠδὲ γιγάντων,
Ἡδὺ γελῶν ἐρέεινε τίνες βατράχοισιν ἀρωγοὶ,
Ἢ μυσὶν, ἀθανάτων, καὶ Ἀθηναίην προσέειπεν,
Ὦ θύγατερ, μυσὶν ἦ ῥ' ἐπαλεξήσουσα πορεύσῃ;
Καὶ γάρ σου κατὰ νηὸν ἀεὶ σκιρτῶσιν ἅπαντες,
Κνίσῃ τερπόμενοι καὶ ἐδέσμασιν ἐκ θυσιάων.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ, οὐκ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν
Ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλά μ' ἔοργαν,
Στέμματα βλάπτοντες καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.
Τοῦτο δέ μου λίην ἔδακε φρένας, οἷον ἔρεξαν·
Πέπλον μου κατέτρωξαν ὃν ἐξύφηνα καμοῦσα
Ἐκ ῥοδάνης λεπτῆς, καὶ στήμονα λεπτὸν ἔνησα,
Τρώγλας τ' ἐμποίησαν. ὁ δ' ἠπητής μοι ἐπέστη,
Καὶ πράσσει με τόκους. τούτου χάριν ἐξώργισμαι.
Χρησαμένη γὰρ ὕφηνα, καὶ οὐκ ἔχω ἀνταποδοῦναι.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς βατράχοισιν ἀρηγέμεν οὐκ ἐθελήσω·
Εἰσὶ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ φρένας ἔμπεδοι, ἀλλά με πρῶτον
Ἐκ πολέμου ἀνιοῦσαν, ἐπεὶ λίην ἐκοπώθην,
Ὕπνου δευομένην, οὐκ εἴασαν θορυβοῦντες
Οὐδ' ὀλίγον καταμῦσαι· ἐγὼ δ' ἄϋπνος κατεκείμην
Τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσα, ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ.
Ἀλλ' ἄγε παυσώμεσθα θεοὶ τούτοισιν ἀρήγειν,
Μή κέ τις ἡμείων τρωθῇ βέλει ὀξυόεντι·
Εἰσὶ γὰρ ἀγχέμαχοι, καὶ εἰ θεὸς ἀντίος ἔλθοι·
Πάντες δ' οὐρανόθεν τερπώμεθα δῆριν ὁρῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφη. τῇ δ' αὖτε πεπείθοντο θεοὶ ἄλλοι
Πάντες, ὁμῶς δ' ἀολλέες ἤλυθον εἰς ἕνα χῶρον,
Κὰδ δ' ἦλθον κήρυκε τέρας πολέμοιο φέροντε.
Καὶ τότε κώνωπες μεγάλας σάλπιγγας ἔχοντες
Δεινὸν ἐσάλπιζον πολέμου κτύπον· οὐρανόθεν δὲ
Ζεὺς Κρονίδης βρόντησε τέρας πολέμοιο κακοῖο.
Πρῶτος δ' Ὑψιβόας Λειχήνορα οὔτασε δουρὶ,
Ἑσταότ' ἐν προμάχοις, κατὰ γαστέρα εἰς μέσον ἧπαρ·
Κὰδ δ' ἔπεσεν πρηνὴς, ἁπαλὰς δ' ἐκόνισεν ἐθείρας.
Τρωγλοδύτης δὲ μετ' αὐτὸν ἀκόντισε Πηλείωνα·
Πῆξεν δ' ἐν στέρνῳ στιβαρὸν δόρυ. τὸν δὲ πεσόντα

Εἷλε μέλας θάνατος, ψυχὴ δ᾽ ἐκ σώματος ἔπτη.
Σευτλαῖος δ᾽ ἄρ᾽ ἔπεφνε βαλὼν κέαρ Ἐμβασίχυτρον·
Ἀρτοφάγος δὲ Πολύφωνον κατὰ γαστέρα τύψεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, ψυχὴ δὲ μελέων ἐξέπτη.
Λιμνόχαρις δ᾽ ὡς εἶδεν ἀπολλύμενον Πολύφωνον,
Τρωγλοδύτην πέτρῳ μυλοειδέϊ τρῶσεν ἐπιφθὰς
Αὐχένα πὰρ μέσον· τὸν δὲ σκότος ὄσσ᾽ ἐκάλυψεν.
Λειχήνωρ δ᾽ αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν (οὐδ᾽ ἀφάμαρτε) καθ᾽ ἧπαρ· ὡς δ᾽ ἐνόησε
Κραμβοφάγος, ὄχθαισι βαθείαις ἔμπεσε φεύγων.
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς ἀπέληγεν ἐν ὕδασιν· ἤλασε δ᾽ αὐτόν.
Κάππεσε δ᾽, οὐκ ἀνένευσεν· ἐβάπτετο δ᾽ αἵματι λίμνη
Πορφυρέῳ, αὐτὸς δὲ παρ᾽ ἠϊόν᾽ ἐξετανύσθη,
Χορδῇσι λιπαρῇσί τ᾽ ἐπορνύμενος λαγόνεσσιν.
Λιμνίσιος δ᾽ ὄχθαισι Τυρόγλυφον ἐξενάριξε.
Πτερνογλύφον δὲ ἰδὼν Καλαμίνθιος, εἰς φόβον ἦλθεν,
Ἥλατο δ᾽ ἐς λίμνην φεύγων, τὴν ἀσπίδα ῥίψας.
Ὑδρόχαρις δέ τ᾽ ἔπεφνε Πτερνοφάγον βασιλῆα,
Χερμαδίῳ πλήξας κατὰ βρέγματος· ἐγκέφαλος δὲ
Ἐκ ῥινῶν ἔσταζε, παλάσσετο δ᾽ αἵματι γαῖα.
Λειχοπίναξ δ᾽ ἔκτεινεν ἀμύμονα Βορβοροκοίτην,
Ἔγχει ἐπαΐξας. τὸν δὲ σκότος ὄσσ᾽ ἐκάλυψε.
Πρασσοφάγος δ᾽ ἐσιδών, ποδὸς εἵλκυσε Κνισοδιώκ- (την,
Ἐν λίμνῃ δ᾽ ἀπέπνιξε, κρατήσας χειρὶ τένοντα.
Ψιχάρπαξ δ᾽ ἤμυν᾽ ἑτάρων περὶ τεθνειώτων,
Καὶ βάλε Πηλούσιον κατὰ νηδύος εἰς μέσον ἧπαρ·
Πίπτε δέ οἱ πρόσθεν, ψυχὴ δ᾽ ἄϊδόσδε βεβήκει.
Πηλοβάτης δ᾽ ἐσιδών, πηλοῦ δράκα ῥίψεν ἐπ᾽ αὐτόν,
Καὶ τὸ μέτωπον ἔχρισε, καὶ ἐξετύφλου παρὰ μικρόν.
Θυμώθη δ᾽ ἄρα κεῖνος, ἑλὼν δέ γε χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ λίθον ὄβριμον, ἄχθος ἀρούρης,
Τῷ βάλε Πηλοβάτην ὑπὸ γούνατα· πᾶσα δ᾽ ἐκλάσθη
Κνήμη δεξιτερή, πέσε δ᾽ ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Κραυγασίδης δ᾽ ἤμυνε, καὶ αὖθις βαῖνεν ἐπ᾽ αὐτόν·
Τύψε μέσην δ᾽ αὐτὸν κατὰ γαστέρα, πᾶς δέ οἱ εἴσω
Ὀξύσχοινος δῦνε· χαμαὶ δ᾽ ἐκχυντο ἅπαντα
Ἔγκατ᾽ ἐφελκομένῳ ὑπὸ δούρατι χειρὶ παχείῃ.
Σιτοφάγος δ᾽ ὡς εἶδεν ἐπ᾽ ὄχθῃσιν ποταμοῖο,
Σκάζων ἐκ πολέμου ἀνεχάζετο, τείρετο δ᾽ αἰνῶς·
Ἥλατο δ᾽ ἐς τάφρον, ὅπως φύγῃ αἰπὺν ὄλεθρον.
Τρωξάρτης δ᾽ ἔβαλεν Φυσίγναθον ἐς πόδα ἄκρον·
Ὦκα δὲ τειρόμενος ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.
Τρωξάρτης δ᾽ ὡς εἶδεν ἔθ᾽ ἡμίπνουν προπεσόντα,
Καί οἱ ἐπέδραμεν αὖθις, ἀποκτάμεναι μενεαίνων·
Πρασσαῖος δ᾽ ὡς εἶδεν ἔθ᾽ ἡμίπνουν προπεσόντα,
Ἦλθε διὰ προμάχων, καὶ ἀκόντισεν ὀξέϊ σχοίνῳ.
Οὐδ᾽ ἔρρηξε σάκος, σχέτο δ᾽ αὐτοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ἦν δέ τις ἐν μύεσσι νέος παῖς ἔξοχος ἄλλων,
Ἀγχέμαχος, φίλος υἱὸς ἀμύμονος Ἀρτεπιβούλου,
Ὄρχαμος, αὐτὸν Ἄρη φαίνων, κρατερὸς Μεριδάρπαξ,
Ὃς μόνος ἐν μύεσσιν ἀριστεύεσκε μάχεσθαι·
Στῆ δὲ παρὰ λίμνην γαυρούμενος οἶος ἀπ᾽ ἄλλων,
Στεῦτο δὲ πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων·
Καί νύ κεν ἐξετέλεσσεν, ἐπεὶ μέγα οἱ σθένος ἦεν,
Εἰ μὴ ἄρ᾽ ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καὶ τότ᾽ ἀπολλυμένους βατράχους ᾤκτειρε Κρονίων·
Κινήσας δὲ κάρη, τοίην δ᾽ ἐφθέγξατο φωνήν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι,

Cepit nigra mors,anima autem ex corpore euolauit.
Seutlæus.a.vtique occidit percusso corde Embasichytrū
Artophagus.a.Polyphonum per ventrem percussit.
Cecidit autem supinus,anima autē membris euolauit.
Limnocharis autem vt vidit pereuntem Poliphonum,
Troglodyten petra molari vulnerauit præueniens
Collum iuxta mediū,huic autē caligo oculos cooperuit.
Lichenor autem ipsius obseruabat lancea lucida,
Et percussit,(neq. aberrauit) per hepar , vt.a.intellexit
Crambophagus,ripis profundis incidit fugiens.
Sed neq.sic effugit in aquis:impulit autem ipsum.
Concidit.a.non respirauit,tingebatur .a.sanguine lacus
Purpureo,ipse autem iuxta littus extensus est
Intestinis pinguibus impetu ruens in ilia.
Limnisius autem in ripis Tyroglyphum spoliauit.
Pternoglyphū.a.cōspicatus Calaminthius,in timorē ve-
Saltauit autem in lacum fugiens, clypeo proiecto. (nit,
Hydrocharis.a.occidit Pternophagum regem,
Saxo percusso per guttur,cerebrum autem
Ex naribus stillabat.polluebatur autē sanguine terra.
Lichopinax.a.occīdit irreprehēsibilē Borborocœtem
Lancea impetu facto:caligo autem oculos cooperuit
Prassophagus autem cōspicatus,pede traxit Crissodioctē
In lacu autem suffocauit,comprehensa ceruice.
Psicharpax autem vltus est socios mortuos,
Et percussit Pelusium per ventrem in medium hepar:
Cecidit autem illi antè,anima autem ad infernum iuit.
Pelobates autem conspicatus,luti manipulū iecit in ipsū,
Et frontem inunxit,& excæcabat propemodum.
Iratus est.a.certè ille,vbi cœpisset vtique manu forti
Qui iacebat in campo lapidem pōderosū pondus terræ,
Hoc percussit Pelobaten sub genua:tota autem fracta est
Tibia dextra,cecidit autem supinus in pulueribus
Craugasides autem vltus est,& rursus ibat in ipsum:
Percussit medium autē ipsum per vētrē,totus.a.ei intrò
Acutus iuncus ingrediebatur,humi autem effūdebantur
Intestina,extracta à lancea manu graui. (vniuersa
Sitophagus autem vt vidit in ripis fluminis,
Claudicans ex bello recedebat,angebatur autem valdè:
Saltauit autem in fossam,vt aufugeret dirā perniciem.
Troxartes.a.percussit Physignathū in pedis summitate.
Celeriter.a.quoniam angebatur,in lacū,saltauit fugēs.
Troxartes.a.vt vidit adhuc semiuiuū: qui antè cecide-
Et illi incurrit rursus occidere desiderans. (rat,
Præssæus autē vt vidit adhuc semiuiuū,q. antè ceciderat
Venit per propugnatores,& iaculatus est acuto iunco.
Neque fregit scutū,tenebatur autem ipsius lanceæ acies.
Erat.a.quidā īter mures iuuenis filius egregi⁹ inter alios
Cominus pugnās,char⁹ filius irreprehēsibilis Artepibuli
Princeps,ipsū Martem ostendēs,robustus Meridarpax,
Qui solus inter mures dominabatur pugnando.
Stetit autem iuxta lacum elatus solus ab alijs,
Iactabat verò(se)depopulaturū ranarū genus bellaciū.
Et certè perfecisset,quoniam magnum ipsi robur erat,
Nisi statim intellexisset pater hominumq́; deorumq́;,
Et tunc pereuntes ranas miseratus fuisset Saturnius.
Moto autem capite,talem locutus est vocem:
O Dij,certè magnum opus in oculis video,

Non

Non parum me stupefecit Meridarpax per lacum,
Trucidare ranas desiderans, sed celerrimè
Palladem mittamus, tumultuosum item & Martem,
Qui ipsum arcebunt à pugna robustus quantumuis sit.
Sic certè locutus Iupiter: Mars.a.respõdebat sermone,
Neque certè Palladis ô Iupiter potentia, neque Martis
Poterit ranis auxilio depellere diram perniciem.
Sed agè omnes eamus auxiliatores, vel tuum iaculum
Moueatur magnũ, quod Titanas sustulit, horrendum o-
Quo Titanas occidisti, egregios vltra omnes, (perans,
Enceladumq́; ligasti, & agrestia genera gigantum.
Sic certè dixit: Saturnius.a.iaculatus est ardens fulmẽ.
Primùm quidem intonuit, magnũ.a.commouit cœlum,
Sed postea fulmen terribile Iouis telum
Misit inuoluẽs, illud autẽ certè euolauit à manu regis.
Omnes quidẽ vtique terruit iaculatus ranasq́; muresq́;.
Sed neq. sic cessauit muriũ exercitus, sed adhuc ampliùs
Cupiebat depopulatum ire ranarum genus bellacium,
Nisi ab Olympo ranas miseratus fuisset Saturnius,
Qui vtiq. tunc ranis auxiliatores illicò misit. (lis curuis
Venerũt.a.ex improuiso habẽtes incudes in tergo vngu
Obliq. igrediẽtes, tortuosi, habẽtes forficulas in ore ostri-
Ossei natura, lati humeros, rutilãtes in humeris, (pelles
Blæsi, neruosis ceruicibus, à pectoribus intuẽtes (vocãtur
Octopedes, bicipites, manibus qui capi nequeãt (illi.a.
Cancri,) qui vtique murium caudas oribus incidebant,
Etiam pedes & manus, flectebantur autem lanceæ,
Quos & timuerunt miseri mures, neque sustinuerunt.
In fugam autem vertebãtur, occidebat autem sol iam,
Et belli finis vnius diei perfectus est.

Οὐ μικρόν μ' ἔπληξε Μεριδάρπαξ κατὰ λίμνην,
Ἐνναίρειν βατράχους βλεμεαίνων. ἀλλὰ τάχιστα
Παλλάδα πέμψωμεν πολεμόκλονον, ἢ καὶ Ἄρηα,
Οἵ μιν ἀποσχήσουσι μάχης κρατερόν περ ἐόντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης· Ἄρης δ' ἀπαμείβετο μύθῳ,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίης Κρονίδη σθένος οὔτε Ἄρηος
Ἰσχύσει βατράχοισιν ἀρηγέμεν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἄγε πάντες ἴωμεν ἀρηγόνες· ἢ τὸ σὸν ὅπλον
Κινείσθω μέγα Τιτανοκτόνον, ὀβριμοεργόν,
Ὧ Τιτᾶνας πέφνες ἀρίστους ἔξοχα πάντων,
Ἐγκέλαδόν τ' ἐπέδησας, ἰδ' ἄγρια φῦλα γιγάντων,
Ὣς ἄρ' ἔφη· Κρονίδης δ' ἔβαλε ψολόεντα κεραυνόν·
Πρῶτα μὲν ἐβρόντησε, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον,
Αὐτὰρ ἔπειτα κεραυνόν, δειμαλέον Διὸς ὅπλον,
Ἧκ' ἐπιδινήσας· ὁ δ' ἄρ' ἔπτατο χειρὸς ἄνακτος.
Πάντας μὲν ῥ' ἐφόβησε βαλὼν βατράχους τε μύας τε.
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀπέληγε μυῶν στρατός, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Ἵετο πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων,
Εἰ μὴ ἀπ' Οὐλύμπου βατράχους ἐλέησε Κρονίων,
Ὅς ῥα τότε βατράχοισιν ἀρωγοὺς εὐθὺς ἔπεμψεν.
Ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοί, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὀστοφυεῖς, πλατυνῶτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισοί, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχείρεες, (οἱ δὲ καλεῦνται
Καρκίνοι) οἵ ῥα μυῶν οὐρὰς στομάτεσσιν ἔκοπτον,
Ἠδὲ πόδας καὶ χεῖρας· ἀνεγνάμπτοντο δὲ λόγχαι,
Οὓς καὶ ὑπέδδεισαν δειλοὶ μύες, οὐδ' ὑπέμειναν,
Ἐς δὲ φυγὴν ἐτράποντο, ἐδύετο δ' ἥλιος ἤδη,
Καὶ πολέμου τελετὴ μονοήμερος ἐξετελέσθη.

HOMERI HYMNI.

HYMNVS IN APOLLINEM.

EMOR ero, neque obliuiscar longè iaculantis Apollinis,
Quem & dij ipsi per domum Iouis metuunt euntem,
Et vtique assurgunt prope aduenienti
Omnes à sedibus, quando præclaros tendit arcus,
Latona autem sola manet apud Iouem fulmine gaudẽtẽ
Quæ vtique chordam remisit, & occlusit pharetram.
Et illius ab fortibus humeris manibus captum
Arcum suspendit ad columnam patris sui.
Clauo ex aureo, hũc verò in sedem sedere fecit ducens.
Huic igitur nectar dedit pater poculo aureo,
Ostendens clarum filium, postea verò Dij alij,
Ibi sedent, gaudet autem veneranda Latona,
Quoniam arciferum & fortem filium peperit.
Salue ô beata Latona, quoniã peperisti præclaros libe-
Apollinémq. regem, & Dianam sagittis lætam, (ros,
Hanc quidem Ortigiæ, illum verò aspera in Delo,
Inclyta ad longum montem & Cynthium collem,
Proximè palmam sub Inopi fluentis.
Quomodo.n.te laudabo valdè dignissimus laude cũ sis?

ΟΜΗΡΟΥ ΥΜΝΟΙ.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

ΝΗΣΟΜΑΙ οὐδὲ λάθωμαι Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Ὅν τε θεοὶ κατὰ δῶμα Διὸς τρομέουσιν ἰόντα,
Καί ῥά τ' ἀναΐσσουσιν ἐπισχεδὸν ἐρχομένοιο
Πάντες ἀφ' ἑδράων, ὅτε φαίδιμα τόξα τιταίνει.
Λητὼ δ' οἴη μίμνε παραὶ Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἥ ῥα βιόν τ' ἐχάλασσε, καὶ ἐκλήϊσε φαρέτρην,
Καί οἱ ἀπ' ἰφθίμων ὤμων χείρεσσιν ἑλοῦσα
Τόξον, ἀνεκρέμασε πρὸς κίονα πατρὸς ἑοῖο.
Πασσάλου ἐκ χρυσέου· τὸν δ' εἰς θρόνον εἷσεν ἄγουσα.
Τῷ δ' ἄρα νέκταρ ἔδωκε πατὴρ δέπαϊ χρυσείῳ,
Δεικνύμενος φίλον υἱόν· ἔπειτα δὲ δαίμονες ἄλλοι
Ἔνθα καθίζουσιν· χαίρει δέ τε πότνια Λητὼ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα,
Ἀπόλλωνά τ' ἄνακτα, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ,
Κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος καὶ Κύνθιον ὄχθον,
Ἀγχοτάτω φοίνικος, ὑπ' Ἰνωποῖο ῥεέθροις.
Πῶς γάρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;

Πάντη γάρ τοι Φοῖβε νόμος βεβλήαται ᾠδῆς,
Ἠμὲν ἀν' ἤπειρον πορτιτρόφον ἠδ' ἀνὰ νήσους.
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τοι ἅδον καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε προρέοντες,
Ἀκταί τ' εἰς ἅλακε κλιμέναι, λιμένες τε θαλάσσης.
Ἦ ὥς σε πρῶτον Λητὼ τέκε χάρμα βροτοῖσι,
Κλινθεῖσα πρὸς Κύνθος ὄρος κραναῇ ἐνὶ νήσῳ,
Δήλῳ ἐν ἀμφιρύτῃ ἑκάτερθε δὲ κῦμα μελαινὸν
Ἐξήει χέρσονδε λιγυπνοίοις ἀνέμοισιν.
Ἔνθεν ἀπορνύμενος πᾶσι θνητοῖσιν ἀνάσσεις,
Ὅσσους Κρήτη ἐντὸς ἔχει καὶ δῆμος Ἀθηνῶν,
Νῆσός τ' Αἴγινα, ναυσικλείτη τ' Εὔβοια,
Αἰγαί τ' Εἰρεσίαι τε, καὶ ἀγχιάλη Πεπάρηθος,
Θρηΐκιός τ' Ἄθως, καὶ Πηλίου ἄκρα κάρηνα,
Θρηϊκίη τε Σάμος, Ἴδης τ' ὄρεα σκιόεντα,
Σκῦρος καὶ Φώκαια, καὶ Αὐτοκάνης ὄρος αἰπύ,
Ἴμβρος τ' εὐκτιμένη, καὶ Λῆμνος ἀμιχθαλόεσσα,
Λέσβος τ' ἠγαθέη, μάκαρος ἕδος Αἰολίωνος,
Καὶ Χίος, ἣ νήσων λιπαρωτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται,
Παιπαλόεις τε Μίμας, καὶ Κωρύκου ἄκρα κάρηνα,
Καὶ Κλάρος αἰγλήεσσα, καὶ Αἰσαγένης ὄρος αἰπύ,
Καὶ Σάμος ὑδρηλή, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
Μίλητός τε, Κόως τε πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
Καὶ Κνίδος αἰπεινή, καὶ Κάρπαθος ἠνεμόεσσα.
Νάξος τ', ἠδὲ Πάρος, Ῥήναιά τε πετρήεσσα.
Τόσσον ἐπ' ὠδίνουσα ἑκηβόλον ἵκετο Λητώ,
Εἴ τίς οἱ γαιέων υἱεῖ θέλει οἰκία θέσθαι.
Αἱ δὲ μάλ' ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη
Φοῖβον δέξασθαι, καὶ πιοτέρη περ ἐοῦσα.
Πρίν γ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ Δήλου ἐβήσατο πότνια Λητώ,
Καί μιν ἀνειρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Δῆλ', εἰ γάρ κ' ἐθέλοις ἕδος ἔμμεναι υἷος ἐμοῖο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, θέσθαι τ' ἐνὶ πίονα νηόν,
Ἄλλος δ' οὔτις σεῖο ποθ' ἅψεται, οὐδέ σε λίσσει,
Οὐδ' εὔβων σε ἔσεσθαι οἴομαι, οὐδ' εὔμηλον,
Οὐδὲ τρύγην οἴσεις, οὔτ' ἄρ φυτὰ μυρία φύσεις.
Αἱ δέ κ' Ἀπόλλωνος ἑκαέργου νηὸν ἔχῃσθα,
Ἄνθρωποί τοι πάντες ἀγινοῦσιν ἑκατόμβας
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι, κνίση δέ τοι ἄσπετος αἰεί,
Δηρὸν ἀνάκτ' εἰ βόσκοις, οἵ τε θεοί κέ σ' ἔχωσιν
Χειρὸς ἀπ' ἀλλοτρίης, ἐπεὶ οὔ τοι πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ὣς φάτο· χαῖρε δὲ Δῆλος, ἀμειβομένη δὲ προσηύδα,
Λητοῖ, κυδίστη θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἀσπασίη μὲν ἔγωγε γονὴν ἑκάτοιο ἄνακτος
Δεξαίμην· αἰνῶς γὰρ ἐτήτυμόν εἰμι δυσηχὴς
Ἀνδράσιν, ὧδε δέ κεν περιτιμήεσσα γενοίμην.
Ἀλλὰ τόδε τρομέω Λητοῖ ἔπος, οὐδέ σε κεύσω·
Λίην γάρ τινα φασὶν ἀτάσθαλον Ἀπόλλωνα
Ἔσσεσθαι, μέγα δὲ πρυτανευσέμεν ἀθανάτοισι,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Τῷ ῥ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Μὴ ὁπόταν τὸ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νῆσον ἀτιμήσῃ, ἐπεὶ ἦ κραναήπεδός εἰμι,
Ποσσὶ καταστρέψας, ὤσῃ δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσιν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦμα κατὰ κρατὸς ἅλις αἰεὶ
Κλύσσει· ὁ δ' ἄλλην γαῖαν ἀφίξεται ἥ κεν ἅδῃ οἱ,
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα,
Πουλύποδες δ' ἐν ἐμοὶ θαλάμας φῶκαί τε μέλαιναι

Penitus enim tibi O Phœbe lex attributa est cantus,
Siue per cōtinentem vitulos nutrientē, siue per insulas.
Omnes autem editæ rupes cantabant, ac vertices summi
Altorum montium, amnésque ad mare profluentes,
Littoráque ad mare protensa, marisq́ portus.
Certè vt te primùm Latona peperit gaudium mortalib.
Procumbens ad montem Cynthij aspera in insula
Delo in circumflua, vtrinque autem vnda nigra
Prodibat ad terram dulce spirantibus ventis.
Hinc ortus, omnibus immortalibus imperitas,
Quoscunque Creta intus habet, & populus Athenarū,
Insuláque Aegina, nauibúsque inclyta Eebœa,
Aegæq́ Eresiæque, & finitima mari Peparethus.
Traciusq́ Athos, & Pelij summi vertices,
Thraciáq́ Samus, Idæq́ montes vmbrosi,
Scyrus, & Phocæa, & Autocanæ mons altus,
Imbrusq́ benè habitata, & Lemnus importuosa.
Lesbúsque valde diuina beati solum Aeolionis,
Et Chius, quæ insularum fœcundissima in mari iacet.
Saxosáque Mimas, & Coricij summi vertices
Et Claros splendida, & Aesagæe mons altus.
Et Samus aquosa, Mycalæq́ alti vertices,
Miletúsque, Cousq́ vrbs mortalium hominum,
Et Cnidus alta, & Carpathus ventosa.
Naxusq́, & Paros, Renæaq́ saxosa.
Tantum parturiens procul iaculantem venit Latona,
Si qua sibi terrarum filio velit habitacula ponere,
Hæ verò valdè tremebāt & timebāt, neq. aliqua sustulit
Phœbum suscipere, & fertilis quanquam esset.
Nisi cum vtique Delum ascendisset venerāda Latona.
Et illam interrogans verba alata dixit,
Dele, si enim vtique vis solum esse filij mei
Phoebi Apollinis imponeréque opulentum templum.
Alius autem nemo te tanget, neque te rogabit,
Neque bobus te fore puto, neque ouibus opulentam.
Neq. vindemiā feres neq. plantas innumeras produces.
Si autē vtique Apollinis longè operātis templū habueris,
Homines tibi omnes ferrent centum boum sacrificia,
Huc verò congregati, nidor autem tibi immensus sēper.
Diu regem si alueris, Dijq́ te habuerint
Manu ab aliena, quoniā nō vtiq. (est) fertilitas sub solo.
Sic dixit: gaudebat autem Delus, respondens autē ait,
Latona inclytissima filia magni Saturni,
Lubens quidem ego genus procul iaculantis regis
Susciperem: grauiter enim verè malè audio
Apud homines: sic autē vtiq. admodū honorata dicerer.
Sed hunc tremo Latona sermonem, neque te celabo.
Valde enim quendam dicunt proteruum Apollinem
Fore, magnum autem imperium gesturum immortalib.
Et mortalib. hominibus, super sancta donans aruum.
Huius causa vtiq. grauiter timeo in mente & in animo,
Ne cùm primùm videat lumen Solis
Insulam dedecoret, quoniam asperum solum sum
Pedibus conculcatum, impellet maris in Pelagus.
Vbi me quidem magna vnda, magna vi abūdè semper
Inundabit, hic. a. ad aliā terrā veniet vbi placuerit ipsi
Constructurus templumq́ & lucos arboribus densos.
Polypodes autem in me thalamos, Phocæque nigræ

Domi-

Domicilia facient, neglecta multitudine populorum.
Sed si mihi ferres vtiq. Dea magnum iuramētū iurare
Hic vero illum primum cōstructurū præclarum templū
Fore hominum oraculum, sed postea
Omnes ad homines, quòd multa nomina habet.
Sic vtiq. dixit, Latona.a. deorū magnū iuramētū iu-
Sciat nunc hæc terra, & cœlum latum superius, (rauit,
Et infernè fluens Stygis aqua, quodq; maximum
Iuramentum grauissimum existit beatis Dijs)
Certè vtiq. Phœbi hic odoriferum erit semper
Altare & tēplū, honorabit.a. te vtiq. maximè omniū:
Sed postquam iurassetq; finijssetq. iusiurādū (Apollinis.
Delus quidem valde gaudebat genitura lōge iaculātis
Latona.a. nouē dies quidem & nouē noctes insperatis
Partus dolorib. torquebatur, Deæ.a. erant intus omnes
Quæcunque optimæ erant Dionaq; Rheaq;
Vestigiatrixque Themis, ac valde gemens Amphitrita
Aliæque immortales, absque albis vlnis decora Iunone:
Sedebat enim in domibus Iouis nubicogæ.
Sola.a. non sciebat partus laborem leuans Lucina:
Sedebat enim summo in Olympo sub aureis nebulis,
Iunonis consilio albis vlnis decoræ, quæ illam detinebat
Inuidia, quòd vtiq. filium irreprehēsibilemq; fortémq;
Latona parere pulchricoma tunc futura erat.
Hæ.a. Irim præmisêre à bene habitata insula,
Ducturam Lucinam pollicentes magnum monile
Aureis filis contextum nonicubitum.
Seorsum.a. iusserunt vocare ab albiulna Iunone,
Ne ipsam postea verbis verteret venientem, (ris,
Sed vbi hoc audisset pedib. in vēti morē festinis veloxI
Abijt vtiq. currēs .velociter.a. trāsmisit quicqd in medio
Cæterū vbi peruenit Deorū soliū altū Olympū (spacij est,
Statim vtique Lucinam à domo ad ianuam
Accersitam verbis alatis allocuta est:
Omnia valde sicut iubebāt Olympias domos haben-
Huic.a. animū suadebat in pectoribus charis, (tes.
Iuerunt.a. pedibus columbis timidis gressu similes,
Vbique in Delum ascendebat obstetrix Lucina,
Hunc tunc vtique partus cepit, prompta.a. erat parere.
Circa autem palmam eiecit manus, genua autem fixit
Prato in molli: subrisit autem terra subtus.
Prosilijt autem in lucem, Deæ verò vlularunt omnes.
Vbi te ò iaculator Phœbe, Deæ lauabant aqua alba,
Castè & purè, fascinauerunt.a. in veste candida,
Tenui, pulchra, circa.a. auream fasciam iniecerunt.
Neq. vtiq. Apollini ensē habēti aureū mămă præbuit
Verū Themis nectarq; & ambrosiā amabilem (mater.
Immortalib. manib. propinauit: gaudebat.a. Latona,
Quoniam arciferum, & fortem filium peperit.
Cæterùm postquā Phœbe comedisti immortalem cibū,
Non te vtiq. amplius retinuerūt aureæ fasciæ palpitātē.
Neque vincula detinuêre, soluebantur.a. funes omnes.
Statim.a. immortales allocutus est Phœbus Apollo,
Sit mihi citharáque chara & incurui arcus,
Vaticinabórque hominibus Iouis verum consilium.
Sic cùm dixisset, descendebat à terra latiuia
Phœbus intensus longè iaculans, hæ autem omnes
Stupebant immortales: auro igitur Delus vniuersa

Οἰκία ποιήσονται ἀκηδέα χήτεϊ λαῶν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἐνθάδε μιν πρῶτον τεύξειν περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώπων χρηστήριον, αὐτὰρ ἔπειτα
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ πολυώνυμος ἔστιν.
Ὣς ἄρ' ἔφη, Λητὼ δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ὄμοσσεν,
Ἴστω νῦν τάδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, (ὅς τε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν)
Ἦ μὴν Φοίβου τῇδε θυώδης ἔσσεται αἰὲν
Βωμὸς καὶ τέμενος, τίσει δέ σε γ' ἔξοχα πάντων.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Δῆλος μὲν μάλα χαῖρε γόνῳ ἑκάτοιο ἄνακτος·
Λητὼ δ' ἐννῆμάρ τε καὶ ἐννέα νύκτας ἀέλπτοις
Ὠδίνεσσι πέπαρτο· θεαὶ δ' ἔσαν ἔνδοθι πᾶσαι
Ὅσσαι ἄρισται ἔσαν, Διώνη τε Ῥείη τε,
Ἰχναίη τε Θέμις, καὶ ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη,
Ἄλλαι τ' ἀθάναται, νόσφιν λευκωλένου Ἥρης·
Ἧστο γὰρ ἐν μεγάροισι Διὸς νεφεληγερέταο.
Μούνη δ' οὐκ ἐπέπυστο μογοστόκος Εἰλείθυια·
Ἧστο γὰρ ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσέοισι νέφεσσιν,
Ἥρης φραδμοσύνῃ λευκωλένου, ἥ μιν ἔρυκε
Ζηλοσύνῃ ὅτ' ἄρ' υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Λητὼ τέξεσθαι καλλιπλόκαμος τότ' ἔμελλεν.
Αἱ δ' Ἶριν προὔπεμψαν ἐϋκτιμένης ἀπὸ νήσου,
Ἀξέμεν Εἰλείθυιαν, ὑποσχόμεναι μέγαν ὅρμον
Χρυσείοισι λίνοισιν ἐεργμένον, ἐννεάπηχυν.
Νόσφιν δ' ἤνωγον καλέειν λευκωλένου Ἥρης,
Μή μιν ἔπειτ' ἐπέεσσιν ἀποστρέψειεν ἰοῦσαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ ῥα θέειν, ταχέως δὲ διήνυσε πᾶν τὸ μεσηγύ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπὺν Ὄλυμπον,
Αὐτίκ' ἄρ' Εἰλείθυιαν ἀπὸ μεγάροιο θύραζε
Ἐκπροκαλεσσαμένη, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πάντα μάλ' ὡς ἐπέτελλον Ὀλύμπια δώματ' ἔχου-
Τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἔπειθεν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν (σαι
Βὰν δὲ ποσὶ τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι,
Εὖτ' ἐπὶ Δήλου ἔβαινε μογοστόκος Εἰλείθυια.
Τὴν τότε δὴ τόκος εἷλε, μενοίνησεν δὲ τεκέσθαι·
Ἀμφὶ δὲ φοίνικι βάλε πήχεε, γοῦνα δ' ἔρεισε
Λειμῶνι μαλακῷ· μείδησε δὲ γαῖ' ὑπένερθεν,
Ἐκ δ' ἔθορε πρὸ φόωσδε· θεαὶ δ' ὀλόλυξαν ἅπασαι.
Ἔνθα σὲ ἤϊε Φοῖβε θεαὶ λοῦον ὕδατι καλῷ,
Ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, σπάρξαν δ' ἐν φάρεϊ λευκῷ,
Λεπτῷ, νηγατέῳ· περὶ δὲ χρύσεον στρόφον ἧκαν.
Οὐδ' ἄρ' Ἀπόλλωνα χρυσάορα θήσατο μήτηρ,
Ἀλλὰ Θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο· χαῖρε δὲ Λητὼ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ Φοῖβε κατέβρως ἄμβροτον εἶδαρ,
Οὔ σέ γ' ἔπειτ' ἴσχον χρύσεοι στρόφοι ἀσπαίροντα.
Οὐδ' ἔτι δέσματ' ἔρυκε λύοντο δὲ πείρατα πάντα.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα,
Χρήσω τ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλήν.
Ὣς εἰπὼν ἐβίβασκεν ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Φοῖβος ἀκερσεκόμης ἑκατηβόλος, αἱ δ' ἄρα πᾶσαι
Θάμβεον ἀθάναται· χρυσῷ δ' ἄρα Δῆλος ἅπασα

Βεβρίθει, καθορῶσα Διὸς Λητοῦς τε γενέθλην,
Γηθοσύνῃ ὅτι μιν θεὸς εἵλετο οἰκία θέσθαι
Νήσων ἠπείρου τε· φίλησε δὲ κηρόθι μᾶλλον.
Ἤνθησ' ὡς ὅτε ῥίον οὔρεος ἄνθεσιν ὕλης·
Αὐτὸς δ' ἀργυρότοξε ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον
Ἄλλοτε μέν τ' ἐπὶ Κύνθου ἐβήσαο παιπαλόεντος,
Ἄλλοτε δ' αὖ νήσους τε καὶ ἀνέρας ἠλάσκαζες.
Πολλοί τοι νηοί τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα,
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τε φίλαι καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε προρέοντες·
Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ Φοῖβε μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθά τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν.
Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.
Φαίη κ' ἀθανάτους καὶ ἀγήρως ἔμμεναι ἀνὴρ
Οἳ τότ' ἐπαντιάσειό τ' Ἰάονες ἀθρόοι εἶεν.
Πάντων γάρ κεν ἴδοιτο χάριν, τέρψαιτο δὲ θυμὸν,
Ἄνδρας τ' εἰσορόων, καλλιζώνους τε γυναῖκας,
Νῆάς τ' ὠκείας, ἠδ' αὐτῶν κτήματα πολλά.
Πρὸς δὲ, τόδε μέγα θαῦμα ὅτου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,
Κοῦραι Δηλιάδες Ἑκατηβελέταο θεράπναι·
Αἵτ' ἐπεὶ ἂρ πρῶτον μὲν Ἀπόλλων' ὑμνήσωσιν,
Αὖτις δ' αὖ Λητώ τε καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Μνησάμεναι ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Ὕμνον ἀείδουσιν, θέλγουσι δὲ φῦλ' ἀνθρώπων.
Πάντων δ' ἀνθρώπων φωνὰς καὶ κρεμβαλιαστὺν
Μιμεῖσθαι ἴσασιν· φαίη δέ κεν αὐτὸς ἕκαστος
Φθέγγεσθ'· οὕτω σφιν καλὴ συνάρηρεν ἀοιδή.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Λητὼ μὲν Ἀπόλλων τ' Ἀρτέμιδι ξύν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθών,
Ὦ κοῦραι τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθε ἀφ' ἡμέων,
Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ.
Τοῦ πᾶσαι μετόπισθεν ἀριστεύουσιν ἀοιδαί.
Ἡμεῖς δ' ἡμέτερον κλέος οἴσομεν ὅσσον ἐπ' αἶαν
Ἀνθρώπων στρεφόμεσθα πόλεις εὖ ναιεταώσας.
Οἱ δ' ἐπὶ δὴ πείσονται, ἐπεὶ καὶ ἐτήτυμόν ἐστιν.
Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ λήξω ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα
Ὑμνέων ἀργυρότοξον, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ.
Ὦ ἄνα καὶ Λυκίην καὶ Μηονίην ἐρατεινὴν,
Καὶ Μίλητον ἔχεις, ἔναλον πόλιν, ἱμερόεσσαν,
Αὐτὸς δ' αὖ Δήλοιο περικλύστης μέγ' ἀνάσσεις.
Εἶσι δὲ φορμίζων Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς
Φόρμιγγι γλαφυρῇ πρὸς Πυθὼ πετρήεσσαν,
Ἄμβροτα εἵματ' ἔχων τε θυώδεα· τοῖο δὲ φόρμιγξ
Χρυσέου ὑπὸ πλήκτρου καναχὴν ἔχει ἱμερόεσσαν.
Ἔνθεν δὲ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς ὥστε νόημα
Εἶσι Διὸς πρὸς δῶμα, θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἄλλων,
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μέλει κίθαρις καὶ ἀοιδή.
Μοῦσαι μέν θ' ἅμα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ
Ὑμνεῦσίν ῥα θεῶν δῶρ' ἄμβροτα, ἠδ' ἀνθρώπων
Τλημοσύνας, ὅσ' ἔχοντες ὑπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ζώουσ' ἀφραδέες καὶ ἀμήχανοι, οὐδὲ δύνανται
Εὑρέμεναι θανάτοιό τ' ἄκος καὶ γήραος ἄλκαρ.

Onerabatur, aspiciens Iouis Latonæq; genituram,
Gauisa, quoniam illam Dea elegit domum facere
Insularum continentisq;: amauitq; ex animo magis.
Floruit, sicut quando vertex montis floribus sylua.
Tu.a. habens argenteũ arcũ rex lõge iaculator Apollo,
Interdum quidem Cynthum ascendisti saxosam,
Interdum.a. rursus ad insulásque & viros fugisti.
Multa tibi sunt templa lucique arboribus densi.
Omnes autem speculæque charæ, & vertices summi
Altorum montium, amnésque ad mare profluentes.
Sed tu in Delum Phœbe maximè oblectas animum.
Vbi tibi protractis vestibus Iaones congregantur
Suis cum liberis ac venerandis vxoribus,
Hi autem te pugilum certamine, & tripudio, & cantu
Memores exhilarant, cùm edixerint certamen.
Diceret vtique immortales & senij nescios esse aliquis,
Qui tunc oppositi tibi Iaones congregati essent.
Omniũ vtique viderit gratiam: delectarit autẽ animũ.
Virósque inspiciens, benéque cinctas mulieres,
Nauésque veloces, & ipsorum opes multas.
Adhæc.a. magnũ miraculum cuius laus nunquã peribit
Puellæ Deliades procul iaculantis Apollinis ministræ:
Quæque postquã primùm quidẽ Apollinẽ laudauerint,
Rursus.a. Latonamq; & Dianam sagittis gaudentem
Mentionẽ facientes virorumq; antiquorũ, atq. mulierũ,
Hymnum canunt, demulcentq; nationes hominum,
Omnium autem hominum voces & strepitum
Imitari norunt, diceret vtique ipse singulus
Loqui, adeò illis bona aptè composita est cantio.
Sed age ô Latona quidem Apolloq; Diana cum,
Saluete vos omnes, mei autem & postea
Memores sitis, quando vtiq. aliquis terrestriũ hominũ
Hîc roget hospes ærumnosus veniens.
O puellæ, quis autem vobis vir suauissimus poetarum
Hic versatur, & causa cuius maximã capitis voluptatẽ?
Vos bene valde responderitis à nobis,
Cæcus vir, habitat autem Chium saxosam
Cuius omnes in præcio posteà erunt cantiones.
Nos.a. nostram laudem feremus quantum ad terram
Hominum versamur vrbes bene habitatas.
Deinde id illi credent, quoniam & verum est.
Verùm ego non desinam procul iaculantem Apollinem
Laudãs argenti arcũ, quẽ pulchricoma peperit Latona.
O rex & Lyciam & Meoniam amabilem,
Et Miletum habes, maritimam vrbem optabilem.
Ipse autem Delo circumfluæ magnoperè imperas.
Contendit autem modulans Latonæ inclytæ filius
Cithara caua ad Python saxosam.
Immortales vestes habẽs odoriferásq;: huius autẽ cithara
Aureo à plectro strepitum habet amabilem.
Hinc autem ad Olympum à terra vt mens
Contendit Iouis domum deorum cum cœtu aliorum,
Statim immortalibus curæ est citharáque & cantio.
Musæ quidem omnes respondentes, voce pulchra,
Laudant vtique deorum dona immortalia, & hominũ
Aerumnas quantas habent ab immortalibus Dijs
Viuunt desperati ac inopes consilij, neque possunt
Inuenire mortis medelam, & senectutis remedium.

Certè

Cæterùm pulchricomæ Gratiæ & benè sapientes Horæ,
Hermoniáque, Hebéque, Iouis filiáque Venus,
Tripudiant inuicem in carpum manus tenentes.
Cum his quidem, neque turpis canit, neque victa.
Sed valde magnaq́; visu & forma admirabilis
Diana sagittis gaudens, educata simul cum Apolline,
Vbi rursus cum his Mars, & benè speculans Argicida
Ludunt, sed Phœbus Apollo citharam pulsat
Pulchrè & sublimiter: splendor .a. illum circumlucet,
Micatioq́; pedum, ac splendor benè concinnæ vestis.
Hi autem delectabant, animũ magnum inspicientes.
Latonaq́; aureis capillis ac consiliarius Iupiter,
Filium charum ludentem cum immortalibus Dijs.
Quo pacto igitur te laudabo omnino cùm laudabilis (sies?
An te inter sponsas laudem & in amore,
Quando animo tristi adijsti Azantida puellam?
Præstabas simulcũ dijs æquali Elationide abũdãte equis
Aut simul cũ Phorbante Triopo genere, aut simul cũ E- (reuthe,
Aut simul cum Leucippo, & Leucippi coniuge
Pedes, hic verò cum equis? neque tamẽ Triopus deerat,
Aut vt primùm oraculum hominibus
Quærens super terram incessisti procul iaculans Apollo?
Pieria enim primùm ab Olympo descendisti
Lecton arenosam, transmisisti autem Magneidas,
Et per Perrhæbos. celeriter autem in Iolcum peruenisti.
Ceneumq́; ascendisti nauibus inclytæ EubϾ.
Stetisti .a. in Lelantho campo, qui tibi nõ placebat in a- (nimo.
Construere templumq́; ac lucos arborosos.
Hinc autẽ Euripum transiliens longè iaculans Apollo,
Ascendisti montem diuinum viridem, celeriter autem
peruenisti ab ipso
Mecalessũ adiens, ac Teumessum herbosam.
Thebæ autem adijsti solum peramictum sylua.
Nũdũ .n. aliquis habitabat mortaliũ sacra in Theba
Neque igitur adhuc erant semitæ nec viæ
Thebæ supra solum tritici ferax, sed habebat syluam.
Hinc autem primùm amolitus es procul iaculãs Apollo. (tus,
Onchestum .a. peruenisti Neptuni splendidũ lucũ.
Vbi nuper domitus equus respirat, licet sit põdere graua
Trahẽs curr⁹ pulchros, humi .a. auriga q.. ã iis essetprϾstãs
E curru transiliens, iter facit, hi autem tunc quidem
Illa vehicula pulsant imperio deposito.
Si autẽ vtiq. currus duxerint in nemore arborib. pleno,
Equos quidem comunt, hos autem flectentes omittunt.
Vt primùm fas est, hi autem regem
Orant, currum autem Dei tunc Parca seruat,
Hinc autem primùm adijsti procul iaculans Apollo.
Cephissum vtique deinde reperisti pulchra flueta habẽtẽ
Quiq́; ex Lilæo profundit pulchrorũ fluentorum aquã.
Hunc transiliens Longe operans, & Ocaleen turritam.
Hinc vtique in Amartum venisti herbidum.
Iuisti .a. ad Delphusam, vbi tibi placuit regio innocua
Construere templumq. & lucos arborosos.
Stetisti autẽ valde propè ipsam, ac illã verbis alloq. es,
Delphusa, hîc vtiq. sentio præclarum templum.
Hominum construere oraculum, quique mihi semper
Hîc sacrificabunt perfectas hecatombas,

Αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι Χάριτες καὶ ἐΰφρονες Ὧραι,
Ἁρμονίη θ', Ἥβη τε, Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη,
Ὀρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.
Τῇσι μὲν οὔτ' αἰσχρὴ μεταμέλπεται, οὔτε λάχεια·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη τε ἰδεῖν καὶ εἶδος ἀγητὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, ὁμότροφος Ἀπόλλωνι.
Ἐνθ' αὖ τῇσιν Ἄρης καὶ ἐΰσκοπος Ἀργειφόντης
Παίζουσ'· αὐτὰρ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ἐγκιθαρίζει
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς· αἴγλη δέ μιν ἀμφιφαείνει,
Μαρμαρυγαί τε ποδῶν καὶ εὐκλώστοιο χιτῶνος.
Οἱ δ' ἐπιτέρπονται θυμὸν μέγαν εἰσορόωντες,
Λητώ τε χρυσοπλόκαμος καὶ μητίετα Ζεὺς,
Υἷα φίλον παίζοντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;
Ἠέ σ' ἐνὶ μνηστῆρσιν ἀείδω καὶ φιλότητι,
Ὅππως σ' ἀνωόμενος ἔκιες Ἀζαντίδα κούρην?
Ἰσχύ' ἅμ' ἀντιθέῳ Ἐλατιονίδῃ εὐίππῳ,
Ἢ ἅμα Φόρβαντι Τριόπῳ γένος, ἢ ἅμ' Ἐρευθεῖ,
Ἢ ἅμα Λευκίππῳ καὶ Λευκίπποιο δάμαρτι
Πεζὸς, ὁ δ' ἵπποισιν, οὐ μὴν Τρίοπός γ' ἐνέλειπεν·
Ἢ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι
Ζητεύων κατὰ γαῖαν ἔβης ἑκατηβόλ' Ἄπολλον;
Πιερίης μὲν πρῶτον ἀπ' Οὐλύμποιο κατῆλθες,
Λέκτον τ' ἠμαθόεντα παρέστιχες, ἠδ' Μαγνῆδας,
Καὶ διὰ Περραιβούς. τάχα δ' εἰς Ἰωλκὸν ἵκανες,
Κηναίου τ' ἐπέβης ναυσικλειτῆς Εὐβοίης.
Στῆς δ' ἐπὶ Ληλάντῳ πεδίῳ, τό τοι οὐχ ἅδε θυμῷ
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Ἔνθεν δ' Εὔριπον διαβὰς ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Βῆς ἀν' ὄρος ζάθεος χλωρόν· τάχα δ' ἷξας ἀπ'
αὐτοῦ
Ἐς Μυκαλησσὸν ἰὼν καὶ Τευμησσὸν λεχεποίην.
Θήβης δ' εἰσαφίκανες ἕδος καταειμένον ὕλῃ·
Οὐ γάρ πω τις ἔναιε βροτῶν ἱερῇ ἐνὶ Θήβῃ,
Οὐδ' ἄρα πώποτε ἦσαν ἀταρπιτοὶ οὐδὲ κέλευθοι
Θήβης ἀμπεδίον πυρηφόρον, ἀλλ' ἔχεν ὕλη.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Ὀγχηστὸν δ' ἷξες Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος·
Ἔνθα νεοδμὴς πῶλος ἀναπνέει ἀχθόμενός περ
Ἕλκων ἅρματα καλά, χαμαὶ δ' ἐλατὴρ ἀγαθός περ
Ἐκ δίφροιο θορὼν, ὁδὸν ἔρχεται. οἱ δὲ τέως μὲν
Κείν' ὄχεα κροτέουσιν, ἀνακτορίην ἀφιέντες·
Εἰ δέ κεν ἅρματ' ἄγῃσιν ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἵππους μὲν κομέουσι, τὰ δὲ κλίναντες ἐῶσιν.
Ὣς γὰρ τὰ πρώτισθ' ὁσίη γένεθ'· οἱ δ' ἄνακτι
Εὔχονται, δίφρον δὲ θεοῦ τότε μοῖρα φυλάσσει.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Κηφισὸν δ' ἄρ ἔπειτα κιχήσαο καλλιρέεθρον,
Ὅς τε Λιλαίηθεν προχέει καλλίρροον ὕδωρ.
Τὸν διαβὰς Ἑκάεργε καὶ Ὠκαλέην πολύπυργον,
Ἔνθεν ἄρ' Ἀμάρτον ἀφίκεο ποιήεντα.
Βῆς δ' ἐπὶ Δελφούσης, τόθι τοι ἅδε χῶρος ἀπήμων
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Στῆς δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπες,
Δελφοῦσ', ἐνθάδε δὴ φρονέω περικαλλέα νηὸν
Ἀνθρώπων τεῦξαι χρηστήριον, οἵτε μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τελεέσσας ἑκατόμβας,

Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους,
Χρησόμενοι· τοῖσιν δέ τ' ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι, χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὡς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διηνεκές. ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Δελφοῦσα κραδίην ἐχολώσατο, εἶπέ τε μῦθον,
Φοῖβε ἄναξ ἑκάεργε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω
Ἐνθάδ' ἐπεὶ φρονέεις τεῦξαι περικαλλέα νηόν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον· οἵ δέ τοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Πημανέει σ' αἰεὶ κτύπος ἵππων ὠκειάων,
Ἀρδόμενοί τ' οὐρῆες ἐμῶν ἱερῶν ἀπὸ πηγῶν,
Ἔνθά τις ἀνθρώπων βουλήσεται εἰσοράασθαι
Ἅρματά τ' εὐποίητα καὶ ὠκυπόδων κτύπον ἵππων
Ἠ νηόν τε μέγαν καὶ κτήματα πόλλ' ἐνεόντα.
Ἀλλ' εἰ δή τι πίθοιο, (σὺ δὲ κρείσσων καὶ ἀρείων
Ἐσσὶ ἄναξ ἐμέθεν, σεῦ δὲ σθένος ἐστὶ μέγιστον)
Ἐν Κρίσῃ ποίησαι ὑπὸ πτυχὶ Παρνασοῖο·
Ἔνθ' οὔθ' ἅρματα καλὰ δονήσεται, οὔτε τοι ἵππων
Ὠκυπόδων κτύπος ἔσται ἐΰδμητον περὶ βωμόν.
Ἀλλά καὶ ὥς προσάγοιεν Ἰηπαιήονι δῶρα
Ἀνθρώπων κλυτὰ φῦλα· σὺ δὲ φρένας ἀμφιγεγηθὼς
Δέξαι ἱερὰ καλὰ περικτιόνων ἀνθρώπων.
Ὡς εἰποῦσ' ἑκάτου πέπιθε φρένας, ὄφρα οἱ αὐτῇ
Δελφούσῃ κλέος εἴη ἐπὶ χθονί, μὴ δ' ἑκάτοιο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον·
Ἶξες δ' ἐς Φλεγύων ἀνδρῶν πόλιν ὑβριστάων,
Οἳ Διὸς οὐκ ἀλέγοντες ἐπὶ χθονὶ ναιετάασκον
Ἐν καλῇ βήσσῃ, Κηφισίδος ἐγγύθι λίμνης.
Ἔνθεν καρπαλίμως προσέβης πρὸς δειράδα θύων·
Ἵκεο δ' ἐς Κρίσην ὑπὸ Παρνησὸν νιφόεντα,
Κνημὸν πρὸς Ζέφυρον τετραμμένον, αὐτὰρ ὕπερθεν
Πέτρη ἐπικρέμαται, κοίλη δ' ὑποδέδρομε βῆσσα
Τρηχεῖ'. ἔνθα ἄναξ τεκμήρατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Νηὸν ποιήσασθαι ἐπήρατον, εἶπέ τε μῦθον,
Ἐνθάδε δὴ φρονέω τεῦξειν περικαλλέα νηόν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας,
Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν,
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους.
Χρησόμενοι· τοῖσιν δ' ἂν ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὡς εἰπὼν, διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διαμπερές· αὐτὰρ ἐπ' αὐτοῖς
Λάϊνον οὐδὸν ἔθηκε Τροφώνιος ἠδ' Ἀγαμήδης,
Υἱέες Ἐργίνου, φίλοι ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀμφὶ δὲ νηὸν ἔνασσαν ἀθέσφατα φῦλ' ἀνθρώπων
Κτιστοῖσιν λάεσσιν ἀοίδιμον ἔμμεναι αἰεί.
Ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίρροος, ἔνθα δράκαιναν
Κτεῖνεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῖο βιοῖο,
Ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἣ κακὰ πολλὰ
Ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονί, πολλὰ μὲν αὐτοὺς,
Πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδ'· ἐπεὶ πέλε πῆμα δαφοινόν,
Καί ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνου ἔτρεφεν Ἥρης,

Et qui Pelopennesum pinguem habent,
Et qui Europam, & circumdatas mari insulas
Sciscitaturi: his autem ego verum consilium
Omnibus vaticinarer, oracula edens in opulento tẽplo.
Sic locutus disposuit fundamenta Phœbus Apollo
Ampla & valde lõga cõtinua serie. hæc. a. cũ inspexisset
Delphusa corde irata est, dixitq́; verbum,
Phœbe rex lõge operãs, verbũ quod tibi in mẽte ponã
Hîc quoniam sentis construere præclarum templum,
Esse hominibus oraculum, hîque tibi semper
Hîc sacrificabunt perfectas hecatombas.
Sed tibi dicam, tu autem menti impone tuæ,
Nocebit tibi strepitus equorum velocium.
Irrigatiq́; muli meis sacris ex fontibus,
Hîc aliquis hominum velit inspicere.
Currusq́; bene factos ac velocipedũ strepitum equorum
Quã templumq́; magnum, & apes multas quæ insint.
Sed si vtiq. obtemperaueris (tu. a. fortior & melior
Es ô rex me, tua autem vis est maxima)
In Crissa fac sub sinu Parnassi:
Vbi neque currus pulchri agitabũtur, neque tibi equorũ
Velocipedum strepitus erit bene fabricatam circa aram.
Verùm & sic ducerent Iopæani dona
Hominum inclytæ gentes, tu autem mente gauisus,
Suscipe sacra pulchra vicinorum hominum.
Sic alloc. procul mittentis persuasit mentẽ, vt sibi ipsi
Delphusæ laus sit super terrã, non. a. procul iaculantis.
Hinc. a. primùm te recepisti longè mittens Apollo.
Perueni̇sti. a. ad Phlegyorũ virorũ vrbem contumelio-
Qui Iouẽ nõ curantes super terram habitabant (sorum,
In pulcra cauerna Cephisidis propè locum.
Hinc velociter ascendisti ad iugum festinans:
Peruenisti autem ad Crisam sub Parnaso niuoso
Vertice ad Zephyrum versum, at desuper
Petra suspensa est, caua autem porrigitur cauerna
Aspera, vbi rex coniecit Phœbus Apollo
Templum facere optabile, dixitque verbum.
Hîc vtique sentio vt construatur præclarum templũ,
Quod sit hominibus oraculum, quique mihi semper
Hîc sacrificabunt perfectas hecatombas,
Et qui Peloponnesum pinguem habitant,
Et qui Europamq́; & mari circumdatas insulas
Sciscitaturi: his autem ego certum consilium
Omnib. vaticinarer, oracula edens in opulento templo.
Sic cũ dixisset, disposuit fundamenta Phœbus Apollo
Ampla, & valde longa omnino, at in ipsis
Lapideum limen imposuit Trophonius ac Agamedes,
Filij Ergini, amici immortalibus Dijs.
Circũ. a. templum habitarunt innumeræ gentes hoĩum
Fabricatis lapidibus celebris vt perpetuò esset.
Propè autem fons pulchrifluens, vbi draconem
Necauit rex Iouis filius ex forti corda arcus, (multa
Valde nutritum magnũ monstrum horrendũ, qui mala
Hominib. faciebat super terram, multa quidem illis,
Multa autem o uibus pandis pedibus, quoniam fuit nocumentum cruentum, (nonis,
Et olim cum suscepisset aureã sedem habẽtis nutriebat Iu-

Gra-

Grauemq; difficilemq; Typhaona, damnū mortalibus,
Quem olim vtique Iuno peperit irata cum Ioue patre.
Quādo vtique Saturnius valde inclytā genuit Palladē
In vertice, hæc autem statim irata est veneranda Iuno.
Hæc autem & ad congregatos immortales dixit,
Audite me omnes dij, omnésque Deæ,
Quòd me iniuria afficere incipit nubicoga Iupiter
Primus, quoniam me vxorem fecit casta scientem.
Et nunc sine me peperit cæsius oculis Palladem,
Quæ inter omnes beatos decora est immortales.
Verùm hic debilis factus est inter omnes Deos
Filius meus Vulcanus mutilis pedib. quem peperi ipsa.
Eiecit super manib. arreptum, & eiecit in latum potū.
Sed illum Nerei filia Thetis argentipes
Suscepit & suis sororibus duxit.
Vtinam deberes aliud Dijs gratificari beatis.
Miser versute, quid nunc adhuc excogitabis aliud.
Quo pacto sustinuisti solus parere cæsiam Palladem?
Non vtique ego peperi, & tua vocata tamen
Erā vtiq. inter immortales, qui cœlum amplū habitant,
Et nunc vtiq. aliquid moliar vt nascatur
Filius meus, qui vtiq. inter Deos emineat immortales.
Neq. tuū pudore afficiens sacrū cubile, neq. mei ipsius,
Neque tecum in cubile versabor, sed abs te.
Longè seiuncta cum dijs ero immortalibus.
Sic locuta procul à dijs secessit irata vtique.. (no,
Statim deinde precabatur bouinis oculis veneranda Iu
Manu sublata autem agitauit terram, & dixit verbum,
Audite iam me terra, & cœlum amplum desuper,
Titanesq. Dij, qui sub terra habitatis
Tartarum circa magnum, ex ijs virią; dijq;.
Ipsi nunc me omnes audite & date filium
Absque Ioue, nihil vi indigentem illo. (piter.
Sed hic præstatior sit, quantum Saturno amplioculus Iu
Sic igitur effata pulsauit terram manu crassa.
Mota est igitur terra vitam ferens, hæc .a. cū vidisset,
Oblectabatur suo animo, putabat enim perfectum esse:
Ex hoc .a. deinde temporū terminos ferentem ad annū,
Nunquam ad cubile Iouis venit consiliarij,
Nunquam ad thronum varium sicuti antea
Cum ipso sedens, sapientia consultans consilia.
Verùm hæc in templis multis votis frequentatis mānes,
Oblectabatur suis sacris bouinos oculos habens venerā-
Sed quādo iam noctésq; & dies perficiebātur, (da Iuno
Rursus perfecto anno, & venerunt horæ,
Hæc autem peperit neq. dijs similem, neque mortalibus.
Grauémq. difficilémq. Typhaona, damnū mortalibus.
Statim oculis susceptum hunc bouinis veneranda Iuno,
Dedit deinde ferens malo malum, hæc verò eum susceperit,
Qui mala multa faciebat per inclytas gentes hominum,
Quis huic obuiam iret ferrétque illi fatalem diem.
Antequam illi telum misisset longè operans Apollo
Forte, hæc verò doloribus depasta acerbis,
Iacebat valde anhelans prouoluta per terram (materia
Vehemens .a. clamor factus fuit immensus: hæc .a. super
Frequenter valde voluebatur, reliquit autem animum

Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφάονα πῆμα βροτοῖσιν,
Ὅν ποτ' ἄρ' Ἥρη ἔτικτε, χολωσαμένη Διῒ πατρί.
Εὖτ' ἄρα δὴ Κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' Ἀθήνην
Ἐν κορυφῇ· ἡ δ' αἶψα χολώσατο πότνια Ἥρη;
Ἡ δὲ καὶ ἀγρομένοισι μετ' ἀθανάτοισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.
Ὡς ἔμ' ἀτιμάζειν ἄρχει νεφεληγερέτα Ζεὺς
Πρῶτος, ἐπεί μ' ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν,
Καί νῦν νόσφιν ἐμεῖο τίκε γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἣ πᾶσιν μακάρεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὅ γ' ἠπεδανὸς γέγονεν μετὰ πᾶσι θεοῖσι
Παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος, ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή·
Ῥῖψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέι πόντῳ·
Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν,
Ὡς ὄφελ' ἄλλο θεοῖσι χαρίζεσθαι μακάρεσσι.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα, τί νῦν ἔτι μήσεαι ἄλλο.
Πῶς ἔτλης οἶος τεκέειν γλαυκώπιδ' Ἀθήνην;
Οὐκ ἂν ἐγὼ τεκόμην, καὶ σὴ κεκλημένη ἔμπης
Ἦν ἄρ' ἐν ἀθανάτοισιν οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Καὶ νῦν τοι γὰρ ἐγὼ τεχνήσομαι ὥς κε γένηται
Παῖς ἐμὸς, ὅς κε θεοῖσι μεταπρέποι ἀθανάτοισιν,
Οὔτε σὸν αἰσχύνας ἱερὸν λέχος, οὔτ' ἐμὸν αὐτῆς.
Οὐδέ τοι εἰς εὐνὴν πωλήσομαι, ἀλλ' ἀπὸ σεῖο
Τηλόθεν οὖσα, θεοῖσι μετέσσομαι ἀθανάτοισιν.
Ὣς εἰποῦσ', ἀπὸ νόσφι θεῶν κίε χωομένη περ.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῶπις πότνια Ἥρη,
Χειρὶ καταπρηνεῖ δ' ἔλασε χθόνα, καὶ φάτο μῦθον·
Κέκλυτε νῦν μοι γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Τιτῆνές τε θεοὶ τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες
Τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἄνδρες τε θεοί τε.
Αὐτοὶ νῦν μου πάντες ἀκούσατε, καὶ δότε παῖδα
Νόσφι Διός, μηδέν τι βίην ἐπιδευέα κείνου.
Ἀλλ' ὅγε φέρτερος ἦ, ὅσον Κρόνου εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ·
Κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος. ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Τέρπετο ὃν κατὰ θυμόν. ὀΐετο γὰρ τελέεσθαι.
Ἐκ τούτου δ' ἤπειτα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Οὔτε ποτ' εἰς εὐνὴν Διὸς ἤλυθε μητιόεντος,
Οὔτε ποτ' εἰς θῶκον πολυδαίδαλον, ὡς τὸ πάρος περ,
Αὐτῷ ἐφεζομένη πυκινὰς φραζέσκετο βουλάς·
Ἀλλ' ἥγ' ἐν νηοῖσι πολυλλίστοισι μένουσα,
Τέρπετο οἷς ἱεροῖσι βοῶπις πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἡ δ' ἔτεκ' οὔτε θεοῖς ἐναλίγκιον οὔτε βροτοῖσι
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφάονα, πῆμα βροτοῖσιν.
Αὐτίκα τόνδε λαβοῦσα βοῶπις πότνια Ἥρη
Δῶκεν ἔπειτα φέρουσα κακῷ κακόν· ἡ δ' ὑπεδέκτο,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκε κατὰ κλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων·
Ὃς τῇ γ' ἀντιάσειε, φέρεσκέ μιν αἴσιμον ἦμαρ.
Πρίν γέ οἱ ἰὸν ἐφῆκεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Καρτερόν· ἡ δ' ὀδύνῃσιν ἐρεχθομένη χαλεπῇσι,
Κεῖτο μέγ' ἀσθμαίνουσα, κυλινδομένη κατὰ χῶρον·
Θεσπεσίη δ' ἐνοπὴ γένετ' ἄσπετος. ἡ δὲ καθ' ὕλην
Πυκνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, λεῖπε δὲ θυμόν.

Φοινὸν ἀποπνείουσ'. ὁ δ' ἐπηύξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἐνταυθοῖ νῦν πύθευ ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ·
Οὐδὲ σύ γε ζωοῖσι κακὸν δήλημα βροτοῖσιν
Ἔσσεαι, οἳ γαίης πολυφόρβου καρπὸν ἔδοντες
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας·
Οὐδέ τι τοι θάνατόν γε δυσηλεγέ' οὔτε Τυφωεὺς
Ἀρκέσει, οὔτε χίμαιρα δυσώνυμος, ἀλλά σέ γ' αὐτοῦ
Πύσει γαῖα μέλαινα καὶ ἠλέκτωρ ὑπερίων.
Ὣς φάτ' ἐπευχόμενος. τὴν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Τὴν δ' αὐτοῦ κατέπυσ' ἱερὸν μένος ἠελίοιο·
Ἐξ οὗ νῦν Πυθὼ κικλήσκεται· οἱ δὲ ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
Αὐτοῦ πῦσε πέλωρ μένος ὀξέος ἠελίοιο.
Καὶ τότ' ἄρ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕνεκά μιν κρήνη καλλίρροος ἐξαπάφησε.
Βῆ δ' ἐπὶ Δελφούσῃ κεχολωμένος, ὦκα δ' ἵκανε·
Στῆ δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δελφοῦσ', οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἐμὸν νόον ἐξαπαφοῦσα,
Χῶρον ἔχουσ' ἐρατὸν προρέειν καλλίρροον ὕδωρ.
Ἐνθάδε δὴ καὶ ἐμὸν κλέος ἔσσεται, οὐδὲ σὸν οἴης.
Ἦ, καὶ ἐπὶ ῥίον ὦσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Πέτρῃσι προχυτῇσιν· ἀπέκρυψεν δὲ ῥέεθρα,
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἄγχι μάλα κρήνης καλλιρρόου, ἔνθα δ' ἄνακτι
Πάντες ἐπίκλησιν Δελφουσίῳ εὐχετόωνται,
Οὕνεκα Δελφούσης ἱερῆς ᾔσχυνε ῥέεθρα.
Καὶ τότε δὴ κατὰ θυμὸν ἐφράζετο Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕστινας ἀνθρώπους ὀργιόνας εἰσαγάγοιτο,
Οἳ θεραπεύσονται Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ·
Ταῦτ' ἄρα ὁρμαίνων ἐνόησ' ἐπὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοήν· ἐν δ' ἄνδρες ἔσαν πολέες τε καὶ ἐσθλοί,
Κρῆτες ἀπὸ Κνωσοῦ Μινωΐου, οἵ ῥά τ' ἄνακτι
Ἱερά τε ῥέζουσι, καὶ ἀγγέλλουσι θέμιστας
Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅττι κεν εἴπῃ,
Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὕπο Παρνησοῖο.
Οἱ μὲν ἐπὶ πρῆξιν καὶ χρήματα νηῒ μελαίνῃ
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους
Ἔπλεον· αὐτὰρ ὁ τοῖσι συνήντετο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἐν πόντῳ δ' ἐπόρουσε, δέμας δελφῖνι ἐοικώς,
Νηῒ θοῇ, καὶ κεῖτο πέλωρ μέγα τε δεινόν τε.
Τῶν δ' ὅς τις κατὰ θυμὸν ἐπιφράσσαιτο νοῆσαι,
Πάντοθ' ἀνασσείσασκε, τίνασσε δὲ νήϊα δοῦρα.
Οἱ δ' ἀκέων ἐνὶ νηῒ καθείατο δειμαίνοντες.
Οὐδ' οἵγ' ὅπλ' ἔλυον κοίλην ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Οὐδὲ λύον λαῖφος νηὸς κυανοπρώροιο.
Ἀλλ' ὡς τὰ πρῶτα κατεστήσαντο βοεῦσιν,
Ὣς ἔπλεον, κραιπνὸς δὲ νότος κατόπισθεν ἔγειρε
Νῆα θοήν. πρῶτον δὲ παρημείβοντο Μάλειαν·
Πὰρ δὲ Λακωνίδα γαῖαν, ἁλιστέφανον πτολίεθρον
Ἷξον, καὶ χῶρον τερψιμβρότου ἠελίοιο,
Ταίναρον, ἔνθα τε μῆλα βαθύτριχα βόσκεται αἰεὶ
Ἠελίοιο ἄνακτος, ἔχει δ' ἐπιτερπέα χῶρον.
Οἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἔθελον νῆα σχεῖν, ἠδ' ἀποβάντες
Φράσσασθαι μέγα θαῦμα, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι

Cruentum spirans, hic autem orauit Phœbus Apollo,
Hîc nunc putresce super terram viros pascentem,
Neque tu vtique viuis malum damnum mortalibus
Eris qui terræ multos nutrientis fructum comedentes
Hîc sacrificabant perfectas hecatombas,
Neque tibi mortemq. tristem, neque Typhoeus
Acerbi, neque chimera difficilis nominis, sed te vtiq. hic
Putredine afficiet terra nigra, & excitator Hyperion.
Sic dixit precando, huius autem tenebræ oculos obtexerunt.
Hunc autem hîc putredine affecit optabilis vis Solis:
Ex quo nunc Pytho vocatur: hi autem regem
Pythium vocant cognomine, quoniam illic
Putredine affecit monstrum vis acuti Solis,
Et tunc vtiq. cognouit sua in mente Phœbus Apollo
Quòd illum fons pulchrifluus decepit.
Iuit autē ad Delphusam iratus, celeriter autē peruenit:
Stetit autem valde prope ipsam, & illam verbis allocutus est:
Delphusa, non vtiq. futura eras meā mentē decipere,
Locum habēs amabilē profluere pulchrifluam aquam.
Hîc iam & mea laus erit, neque tua solius.
Dixit, & ad promontoriū impulit rex lōgè operans Apollo
Petris perfusis, occultauit autem fluenta,
Ac templum fecit in luco vmbroso
Prope valde fontem pulcrifluum, hîc autem regi
Omnes cognomento Delphusio vota faciunt,
Quoniam Delphusæ sacra pudore affecit fluenta.
Et tunc vtique animo cogitabat Phœbus Apollo,
Quósnam homines sibi in sacris adsciscceret,
Qui sibi ministerium exhibebunt Pytho in saxosa.
Hæc igitur in animo agitans vidit in cæruleo ponto
Nauem velocem, in ipsa.a.viri erant, multiq; & boni
Cretenses ex Cnossa Minoia, qui vtique regi
Sacraq; faciunt, & enunciant leges
Phœbi Apollinis aureo ense quodcunque dixerit,
Oracula edens ex lauro è vallibus Parnasi.
Hi quidem ad res gerendas, ac pecuniarū gratia cū naui nigra
Ad Pylum arenosam Pyligeneosq; homines
Nauigabant, verùm hic his obuiam iuit Phœbus Apollo:
In ponto.a.impetum fecit corpore Delphini similis,
Naui veloci, ac iacebat monstrum magnum grauéque.
Horum.a.quicunq. in animo excogitaret intelligere,
Vndecunq. commouebat, concutiebat.a.nauis ligna:
Hi autem silentes in naui sedebant timentes.
Neque hi arma soluebant cauam supra nauem nigram,
Neque soluebant velum nauis habentis nigrā puppim.
Sed quemadmodum hi à principio insisterent remis,
Sic nauigabant, frequens.a.notus à tergo excitabat
Nauē velocē, primùm autē prǽternauigarūt Maleam:
Ad Laconicam.a.terram, ex mare coronatam vrbem
Peruenêre, & locum oblectantis homines Solis,
Tænarum, vbique oues densis velleribus insignes pascūtur semper
Solis regis, habent autem delectabilem locum.
Hi quidem hîc volebant nauim sistere, & egressi
Dicere magnum miraculum, ac oculis videre

Si ma-

Si manet in nauis caua pauimento monstrum, (facies.
Vel ad vndam marinā multorū pisciū apertè impetum
Cæterùm non clauis obediebat nauis bene fabricata,
Sed ad Peloponnesum pinguem habens
Pergebat viam. vento. a. rex longè iaculans Apollo
Facilè dirigebat: hæc autem faciens viam
Arenam peruenit, ac Argipheam optabilem,
Et Thryum Alphei meatum bene habitatam altum,
Ac Pylum arenosam, Pyligenosq; homines.
Iuit autē ad Cruny accolas, & Chalcidē, & ad Dymē,
Et ad Helidam diuam, vbi imperant Epeii:
Beneq; feras transiit exultabūda Iouis vento secundo,
Et illis è nubibus Ithacæ mons altus apparebat
Dulichiumq; Samosq;, ac nemorosa Zacynthus.
Sed quando iam Peloponnesum præteryt omnem,
Ac iam quoniam Crissæ apparebat sinus infinitus,
Quiq; Peloponnesum pinguem separat,
Venit ventus Zephyrus magnus serenus è Iouis cōsilio,
Impetuosus spirans ab æthere, vt celeriter
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Retrogradi deinde ad hortúmque solémque
Nauigabant: dux autem erat rex Iouis filius Apollo.
Peruenêre. a. ad Crissam tranquillam vitib. abundātē
Ad portū: arenis. a. appropinquauit per potū meās nauis.
Hic è naui impetum fecit rex longè operans Apollo,
Astro similis medio in die, ab hoc autem multæ
Scintillæ euolabant, fulgor autē ad cælum vsq. venit.
Ad adytum. a. subyt ad tripodas valde venerandos.
Intus. a. vliq. hic flamma accendit ostentans sua signa.
Totam. a. Crissam occupauit splendor. vlularunt autem
Crissagorum mulieres, benéque cinctæ filiæ
Phœbi ab impetu, magnus enim timor cepit vnūquēq.
Hinc iterum ad nauem vt mens saltu volabat,
Viro similis, iuuenique fortique,
Qui sit in prima pubertate coma inuolutus amplos hu-
Ac illos allocutus verba alata dixit, (meros.
O hospites qui estis? vnde nauigatis humidas vias?
Aut ad rem gerendam, aut temerè vagamini?
Quale latrones super mare vagantur
Animas, (.i. vita) proiectis malum exteris afferentes.
Quid ita sedetis stupidi, neque in terram
Descendistis, neque arma nigræ nauis deposuistis?
Hic enim mos est hominum industriorum,
Vbi ex ponto ad terram cum naui nigra
Peruenerint labore defessi, statim autem ipsos
Cibi dulcis mentem desiderium capit.
Sic dixit: at illis audaciam in pectoribus immisit.
Cui & respondens Cretensium dux è contra dixit,
Hospes, quoniam non quidē mortalib. similis videris,
Neque corpore, neque indole, verùm immortalib. dijs,
Saluéque, & valde gaude: Dei autem tibi felicia dent,
Et mihi hoc dic verùm, vt rectè sciam,
Quis populus, quæ terra, qui homines te genuerunt?
Aliud. n. cogitantes nauigabamus magnam vndam,
Ad Pylum ex Creta, vnde genus gloriamur esse.
Nunc autem hîc cum naui venimus non volentes,
Reditus cupientes aliam viam, alia itinera:
Sed quis mortalium huc duxit nolentes?

Εἰ μίμνει νηὸς γλαφυρῆς δαπέδοισι πέλωρον,
Ἢ εἰς οἶδμ' ἅλιον πολυΐχθυον ἀμφὶς ὁρμήσει.
Ἀλλ' οὐ πηδαλίοισιν ἐπείθετο νηῦς εὐεργής,
Ἀλλὰ παρὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσα
Ἤι' ὁδόν. πνοιῇ δ' ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Ῥηϊδίως ἴθυν'. ἡ δὲ προήσσουσα κέλευθον,
Ἀρήνην ἵκανε καὶ Ἀργυφέην ἐρατεινήν,
Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον εὔκτιμενον αἰπὺ
Καὶ Πύλον ἠμαθόεντα, Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους.
Βῆ δὲ παρὰ Κρουνοὺς καὶ Χαλκίδα, καὶ παρὰ Δύμην,
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί·
Εὖτε Φερὰς ἐπέβαλλεν, ἀγαλλομένη Διὸς οὔρῳ·
Καί σφιν ὑπὲκ νεφέων Ἰθάκης τ' ὄρος αἰπὺ πέφαντο,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πελοπόννησον παρενίσσετο πᾶσαν,
Καὶ δὴ ἐπεὶ Κρίσης κατεφαίνετο κόλπος ἀπείρων·
Ὅστε διὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἐέργει,
Ἦλθ' ἄνεμος ζέφυρος μέγας αἴθριος ἐκ Διὸς αἴσης,
Λάβρος, ἐπαιγίζων ἐξ αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἄψορροι δ' ἤπειτα πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε
Ἔπλεον, ἡγεμόνευε δ' ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἶξον δ' ἐς Κρίσσην εὐδείελον ἀμπελόεσσαν,
Ἐς λιμέν'· ἡ δ' ἀμάθοισιν ἐχρίμψατο ποντοπόρος νηῦς.
Ἔνθ' ἐκ νηὸς ὄρουσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀστέρι εἰδόμενος μέσῳ ἤματι, τοῦ δ' ἀπὸ πολλαὶ
Σπινθαρίδες πωτῶντο, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἧκεν,
Ἐς δ' ἄδυτον κατέδυσε διὰ τριπόδων ἐριτίμων.
Ἐν δ' ἄρ' ὅγε φλόγα δαῖε, ἐπιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆλα,
Πᾶσαν δὲ Κρίσσην κάτεχεν σέλας· αἱ δ' ὀλόλυξαν
Κρισσαγῶν ἄλοχοι καλλίζωνοί τε θύγατρες.
Φοίβου ὑπὸ ῥιπῆς· μέγα γὰρ δέος εἷλεν ἕκαστον,
Ἔνθεν δ' αὖτ' ἐπὶ νῆα νόημ' ὣς ἆλτο πέτεσθαι,
Ἀνέρι εἰδόμενος αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Πρωθήβῃ, χαίτῃς εἰλυμένος εὐρέας ὤμους.
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε ληϊστῆρες, ὑπεὶρ ἅλα; τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τίφθ' οὕτως ἧσθον τετιηότες, οὐδ' ἐπὶ γαῖαν
Ἐκβῆτ', οὐδὲ καθ' ὅπλα μελαίνης νηὸς ἔθεσθε;
Αὕτη μέν γε δίκη πέλει ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
Ὁππότ' ἂν ἐκ πόντοιο ποτὶ χθονὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἔλθωσιν καμάτῳ ἀδηκότες, αὐτίκα δέ σφεας
Σίτοιο γλυκεροῖο περὶ φρένας ἵμερος αἱρεῖ.
Ὣς φάτο· καί σφιν θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε.
Τὸν καὶ ἀμειβόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν', ἐπεὶ οὐ μέν γάρ τι καταθνητοῖσιν ἔοικας,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς δῆμος, τίς γαῖα, τίνες βροτοὶ ἐγγεγάασιν;
Ἄλλῃ γὰρ φρονέοντες ἐπεπλέομεν μέγα λαῖτμα,
Εἰς Πύλον ἐκ Κρήτης, ἔνθεν γένος εὐχόμεθ' εἶναι.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηῒ κατήλθομεν οὔτι ἑκόντες,
Νόστου ἱέμενοι, ἄλλην ὁδόν, ἄλλα κέλευθα·
Ἀλλά τις ἀθανάτων δεῦρ' ἤγαγεν οὐκ ἐθέλοντας.

Τοὺς δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ξεῖνοι τοὶ Κνωσὸν πολυδένδρεον ἀμφινέμεσθε
Τοπρὶν, ἀτὰρ νῦν οὐκ ἔθ' ὑπότροποι αὖθις ἔσεσθε
Ες τε πόλιν ἐρατὴν καὶ δώματα καλὰ ἕκαστος.
Ες τε φίλας ἀλόχους. ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Εξετ' ἐμὸν, πολλοῖσι τετιμένον ἀνθρώποισιν.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διὸς υἱός, Ἀπόλλων δ' εὔχομαι εἶναι.
Υμέας δ' ἤγαγον ἐνθάδ' ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
Οὔτι κακὰ φρονέων, ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Εξετ' ἐμὸν, πᾶσιν μάλα τίμιον ἀνθρώποισι·
Βουλάς τ' ἀθανάτων εἰδήσετε, τῶν ἰότητι
Αἰεὶ τιμήσεσθε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Αλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πείθεσθε τάχιστα·
Ιστία μὲν πρῶτον κάθετον, λύσαντε βοείας·
Νῆα δ' ἔπειτα θοὴν ἐπ' ἠπείρου ἐρύσασθε,
Εκ δὲ κτήματ' ἕλεσθε καὶ ἔντεα νηὸς ἐΐσης.
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Πῦρ ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες·
Εὔχεσθαι δ' ἔπειτα παριστάμενοι περὶ βωμόν.
Ως μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Εἰδόμενος Δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα,
Ως ἐμοὶ εὔχεσθαι Δελφινίῳ· αὐτὰρ ὁ βωμὸς
Αὐτὸς Δέλφειος καὶ ἐπόψιος ἔσσεται αἰεί.
Δειπνῆσαί τ' ἄρ' ἔπειτα θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,
Καὶ σπεῖσαι μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἧσθε,
Ερχεσθαί θ' ἅμ' ἐμοὶ, καὶ Ἰηπαιήον' ἀείδειν,
Εἰσόκε χῶρον ἵκησθον ἵν' ἕξετε πίονα νηόν.
Ως ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Ιστία μὲν πρῶτον κάθεσαν, λῦσαν δὲ βοείας·
Ιστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν προτόνοισιν ὑφέντες.
Εκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Εκ δ' ἁλὸς ἤπειρόνδε θοὴν ἀνὰ νῆ' ἐρύσαντο
Υψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, παρὰ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσ-
Καὶ βωμὸν ποίησαν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης· (σαν·
Πῦρ δ' ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες,
Εὔχονθ' ὡς ἐκέλευε, παριστάμενοι περὶ βωμόν.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Καὶ σπεῖσαν μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Βάν ῥ' ἴμεν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλ.
Φόρμιγγ' ἐν χείρεσσιν ἔχων, ἐρατὸν κιθαρίζων,
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς. οἱ δὲ φρίσσοντες ἕποντο
Κρῆτες πρὸς Πυθὼ, καὶ Ἰηπαιήον' ἄειδον,
Οἷοί τε Κρητῶν παιήονες, οἷσί τε Μοῦσα
Εν στήθεσσιν ἔθηκε θεὰ μελίγηρυν ἀοιδήν.
Ακμητοι δὲ λόφον προσέβαν ποσὶν, αἶψα δ' ἵκοντο
Παρνησὸν καὶ χῶρον ἐπήρατον, ἔνθ' ἄρ' ἔμελλεν
Οἰκήσειν πολλοῖσι τετιμένος ἀνθρώποισι·
Δεῖξε δ' ἄγων αὐτοῖς δάπεδον καὶ πίονα νηόν.
Τῶν δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Τὸν καὶ ἀνειρόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ω ἄν', ἐπειδὴ τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ηγαγες, (οὕτω που τῷ σῷ φίλον ἔπλετο θυμῷ)
Πῶς καὶ νῦν βιόμεσθα, τό σε φράζεσθαι ἄνωγμεν.
Οὔτε τρυγηφόρος ἥδε γ' ἐπήρατος, οὔτ' εὐλείμων,
Ως τ' ἀπό τ' εὖ ζώειν καὶ ἅμ' ἀνθρώποισιν ὀπηδεῖν.
Τοὺς δ' ἐπιμειδήσας προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.

His respondens, dixit longe operans Apollo,
Hospites, qui Cnossum nemorosam incolebatis
Antea, sed nunc non amplius reduces iterum eritis,
Ad urbemq; amabilē, & ad domos pulchras vnusquiq.
Ad charasq; vxores, sed hîc optimum templum
Habebitis meum, multis honoratum hominibus.
Sum autem ego Iouis filius, Appollóque glorior esse.
Vos autem duxi huc super magnam vndam maris,
Non mala sentiens, sed hîc optimum templum
Habebitis meum, omnibus valde honoratum hominib.
Consiliaq; immortalium cognoscetis, horum voluntate
Semper honorabitis omnino totos dies.
Sed agite, vt ego dicam parete celerrimè:
Vela quidem primùm dimittite solutis retinaculis,
Nauem postea velocem in continentem trahite,
Et res efferte, & arma ex naui æquali,
Et aram facite in littore maris,
Ignem incendentes, posteaq; farinas albas immolantes:
Precamini posteà adstantes circum aram,
Sicut quidem ego primùm in aërio ponto
Aßimilatus Delphino velocem ad nauem impetū feci,
Sic me precamini Delphinum, sed ara
Ipsa Delphia & visenda erit semper.
Cœnate postea celerem apud nauem nigram,
Et libate beatis Dijs, qui cœlum incolunt.
Sed postquam cibi dulcis amorem exemeritis,
Venite simul mecum, & Iopæana canite
Vsque dū ad locū perueneritis, vt habeatis pingue tēplū.
Sic fatus est, hi.a. illū valde timuerunt & paruerunt.
Vela quidem primùm demiserūt, soluerūtq. retinacula:
Malū.a. mali receptaculo admouerūt rudētib. summis-
Egrediebantur autem & ipsi in littore maris, (sis.
Ex mari.a. ad continentem velocem nauim attraxerūt,
Altè super arenas, phalangia longa extenderunt,
Et aram fecerunt in littore maris:
Ignem.a. accendentes, superq; farinas albas immolantes
Vota faciebant vt iusserat, astantes apud aram.
Cœnā postea sumpserunt velocem apud nauem nigrā,
Et libarunt beatis Dijs, qui Olympum habitant.
Sed postquam potus & cibi amorem exemerunt,
In viā se dederūt, dux.a. erat illis rex Iouis filius Apollo
Citharā præ manib. habēs mira ratione cithara ludēs
Pulchrè ac sublimiter, hi.a. stupescentes sequebantur
Cretenses ad Pythum, & Iopæana canebant.
Vt sunt Cretensium pœanes, quibúsque Musa
In pectoribus imposuit Dea suauem cantionem.
Indefeßi.a. collem ascenderunt pedibus, citò.a. venerūt
Ad Parnasum, & locum optabilem, vbi vtiq futur' erat
Habitaturus, à multis honore habitus hominibus.
Ostendit autem ducens hic solum ac pingue templum.
Horum autem excitabatur animus in pectorib. charis,
Quorum cùm interrogaßet Cretensiū dux è cōtrà dixit,
O rex, quoniam longè ab amicis & à patria terra
Duxisti, (sic vtiq. tuo charum fuit animo,)
Quorum pacto & nūc viuemus, & hoc dicere iubemus,
Neque vuæ ferax hæc amabilis, neque pratorū copiosa,
Ita vt ex hac bene viuamus, simúlque homines sequi.
His autem subridens dixit Iouis filius Apollo,

Insi-

Insipientes homines, ærumnosi, qui curas
Vultis difficilesq́; dolores, ac gemitus in animo,
Facile verbum vobis dicam, ac in mentem ponam:
Dextra valde vnusquisque habens in manu macharã
Iugulare semper oues, hæc.a.affluenter omnia erunt,
Quæcunq. mihi duxerint inclytæ gentes hominum.
Templum custodite, suscipite autem gentes hominum
Hic congregatas, & meum consilium maximè,
Siue quid incassum verbum erit, siue quid opus,
Iniuriaq́., quæ fas est contra mortales homines.
Alij deinde vobis significatores viri erunt,
Quorum ex necessitate domiti eritis diebus in omnib.
Dicta sunt tibi omnia, tu autem in mente tua serua.
Et tu quidem sic salue Iouis ac Latonæ fili,
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN MERCVRIVM.

MErcurium lauda Musa Iouis ac Maiæ filium,
In Cyll. regnãtẽ, & Arcad. pecoribus abundantẽ,
Nunciũ immortaliũ quàm vtilem, quem peperit Maia
Nympha pulchricoma. cum Ioue amore mixta
Veneranda, beatorũ autẽ deorũ subduxit se è cõmercio
Antrum intus habitans vmbrosum, vbi Saturnius
Cum Nympha pulchricoma miscebatur noctis in medio,
Cùm dulcis somnus haberet albicubitam Iunonem,
Latens immortalesq́; Deos, mortalesq́; homines.
Verùm cùm magni Iouis mens perficiebatur,
Huic iam decimus mensis in cœlo firmatus erat,
Inque lucem duxit, insigniáque opera erant:
Et tunc genuit filium vafrum, & blandiloquum,
Prædonem, abactorem boum, ducem somniorum,
Noctis spectatorem ianitorẽ, qui statim futurus erat,
Ostendere inclyta opera cum immortalibus Dijs.
Manè natus in medio die citharam pulsabat,
Vespertinus boues furatus est procul iaculatis Apollinis,
Quarta prima qua illum peperit veneranda Maia.
Qui & quoniam ab matris immortalibus salijt mẽbris,
Non amplius diu iacebat manens sacra in cuna.
Verùm hic surgens quærebat boues Apollinis,
Solum transgrediens prærupti antri,
Vbi testudine inuenta possedit infinitas opes,
Mercurius vtique primùm testudinẽ fabricatus est ca-
Quæ vtiq. illi occurrit in auleis ianuis, {noram,
Se pascens ante domos ex valde florida herba,
Tarda pedibus incedens: Iouis autẽ quàm vtilis filius
Conspicatus risit, & statim verbum dixit,
Signum nunc mihi valde vtile, haud vilipendo.
Salue natura amabilis, chorifica conuiuij socia,
Fausta quæ apparuisti, vnde hic pulcher ludus,
Varium Ostracum es testudo in montibus viuens?
Sed feram te in domũ acceptã. vtilitas quædã mihi eris,
Neque inhonorabo: tu autem me primùm iuuabis.
Domi melius est esse: quoniam noxium quod foris.
Certè enim pharmaco multinoxio es telum
Viuens: si verò moriare, tunc vtiq. pulchriùs caneres.
Sic vtiq. dixit, & manibus simul ambabus eleuatis,
Continuò introibat domum, ferens amabile ludicrum.
Vbi scalpens scalpro cani ferri

Νήπιοι ἄνθρωποι, δυσλήμονες, οἳ μελεδῶνας
Βούλεσθ' ἀργαλέας τε πόνους καὶ στείνεα θυμῷ,
Ῥηΐδιον ἔπος ὔμμ' ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θήσω·
Δεξιτερῇ μάλ' ἕκαστος ἔχων ἐν χειρὶ μάχαιραν
Σφάζειν αἰεὶ μῆλα. τὰ δ' ἄφθονα πάντα παρέσται,
Ὅσσα ἐμοίγ' ἀγάγωσι περικλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Νηόν τε προφύλαχθε, δέδεχθε δὲ φῦλ' ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀγειρομένων, καὶ ἐμὴν ἰθύν τε μάλιστα.
Ἠέ τι τηΰσιόν γ' ἔπος ἔσσεται ἠέ τι ἔργον,
Ὕβρις θ' ἣ θέμις ἐστὶ καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλοι ἔπειθ' ὑμῖν σημάντορες ἄνδρες ἔσονται,
Τῶν ὑπ' ἀνάγκαίῃ δεδμήσεσθ' ἤματα πάντα.
Εἴρηταί τοι πάντα· σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι φύλαξαι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὲ,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΗΝ.

ΕΡμῆν ὕμνει Μοῦσα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸν
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Νύμφη ἐϋπλόκαμος, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη· μακάρων δὲ θεῶν ἠλεύαθ' ὅμιλον,
Ἄντρον ἔσω ναίουσα παλίσκιον, ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Ὄφρα κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην,
Λήθων ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μεγάλοιο Διὸς νόος ἐξετελεῖτο,
Τῇ δ' ἤδη δέκατος μεὶς οὐρανῷ ἐστήρικτο,
Εἴς τε φόως ἄγαγεν, ἀρίσημά τε ἔργα τέτυκτο,
Καὶ τότ' ἐγείνατο παῖδα πολύτροπον, αἱμυλομήτην,
Ληϊστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
Νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον· ὃς τάχ' ἔμελλεν
Ἀμφανέειν κλυτὰ ἔργα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν·
Ἠῷος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
Ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Τετράδι τῇ προτέρῃ τῇ μιν τέκε πότνια Μαῖα.
Ὃς καὶ ἐπειδὴ μητρὸς ἀπ' ἀθανάτων θόρε γυίων,
Οὐκέτι δηρὸν ἔκειτο μένων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ,
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ζήτει βόας Ἀπόλλωνος,
Οὐδὸν ὑπερβαίνων ὑψηρεφέος ἄντροιο,
Ἔνθα χέλυν εὑρὼν, ἐκτήσατο μυρίον ὄλβον.
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδὸν,
Ἥ ῥά οἱ ἀντεβόλησεν ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι,
Βοσκομένη προπάροιθε δόμων ἐριθηλέα ποίην,
Σαῦλα ποσὶν βαίνουσα. Διὸς δ' ἐριούνιος υἱὸς
Ἀθρήσας ἐγέλασσε, καὶ αὐτίκα μῦθον ἔειπε,
Σύμβολον ἤδη μοι μέγ' ὀνήσιμον οὐκ ὀνοτάζω.
Χαῖρε φυὴν ἐρόεσσα, χοροιτύπε, δαιτὸς ἑταίρη
Ἀσπασίη προφανεῖσα. πόθεν τόδε καλὸν ἄθυρμα,
Αἰόλον ὄστρακον ἐσσὶ χέλυς ὄρεσι ζώουσα;
Ἀλλ' οἴσω σ' εἰς δῶμα λαβών· ὄφελός τί μοι ἔσσῃ,
Οὐδ' ἀποτιμήσω· σὺ δέ με πρώτιστον ὀνήσεις.
Οἴκοι βέλτερον εἶναι· ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι.
Ἦ γὰρ ἐπηλυσίης πολυπήμονος ἔσσεαι αἶχμα
Ζώουσ'· ἢν δὲ θάνῃς, τότε ἂν μάλα καλὸν ἀείδοις.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶν ἅμ' ἀμφοτέρῃσιν ἀείρας,
Ἄψ εἴσω κίε δῶμα φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα.
Ἔνθ' ἀναπηλήσας γλυφάνῳ πολιοῖο σιδήρου

Αἰῶν' ἐξετόρησεν ὀρεσκώοιο χελώνης,
Ὡς δ' ὁπότ' ὠκὺ νόημα διὰ στέρνοιο περήσει
Ἀνέρος, ὅν τε θαμιναὶ ἐπιστρωφῶσι μέριμναι,
Ἢ ὅτε δινηθῶσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί,
Ὣς ἅμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο κύδιμος Ἑρμῆς.
Πῆξε δ' ἄρ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο,
Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι,
Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν·
Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε, φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος. ἣ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν
Ἐξ αὐτοσχεδίης πειρώμενος, ἠύτε κοῦροι
Ἡβηταὶ θαλίῃσι παραιβόλα κερτομέουσιν
Ἀμφὶ Δία Κρονίδην καὶ Μαιάδα καλλιπέδιλον.
Ὃν πάρος ὠρίζεσκον ἑταιρείῃ φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτοῦ γενεὴν, ὄνομα κλυτὸν ἐξονομάζων,
Ἀμφιπόλους τε γέραιρε καὶ ἀγλαὰ δώματα Νύμφης,
Καὶ τρίποδας κατὰ οἶκον ἐπηετανοὺς τε λέβητας.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ἤειδε, τὰ δὲ φρεσὶν ἄλλα μενοίνα,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκε φέρων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ
Φόρμιγγα γλαφυρήν· ὁ δ' ἄρα κρειῶν ἐρατίζων,
Ἆλτο κατὰ σκοπιὴν εὐώδεος ἐκ μεγάροιο,
Ὁρμαίνων δόλον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν, οἷά τε φῶτες
Φηληταὶ διέπουσι μελαίνης νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἠέλιος μὲν ἔδυνε κατὰ χθονὸς Ὠκεανὸνδε
Αὐτοῖσιν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν. αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς
Πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα,
Ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον,
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς.
Τῶν τότε Μαιάδος υἱὸς ἐύσκοπος Ἀργειφόντης
Πεντήκοντ' ἀγέλης ἀπετάμνετο βοῦς ἐριμύκους.
Πλανοδίας δ' ἤλαυνε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ἴχνι' ἀποστρέψας· δολίης δ' οὐ λήθετο τέχνης,
Ἀντία ποιήσας ὁπλὰς, τὰς πρόσθεν, ὄπισθεν,
Τὰς δ' ὄπιθεν, πρόσθεν· κατὰ δ' ἔμπαλιν αὐτὸς ἔβαινεν.
Σάνδαλα δ' αὐτίκ' ἔρριψεν ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσιν,
Ἄφρασ' ἠδ' ἀνόητα διέπλεκε θαυματὰ ἔργα,
Συμμίσγων μυρίκας καὶ μυρσινοειδέας ὄζους.
Τῶν τότε συνδήσας νεοθηλέος ἄγκαλον ὕλης,
Ἀβλαβέως ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο σάνδαλα κοῦφα
Αὐτοῖσιν πετάλοισι, τὰ κύδιμος Ἀργειφόντης
Ἔσπασε Πιερίηθεν ὁδοιπορίην ἀλεείνων,
Οἷά τ' ἐπειγόμενος δολιχὴν ὁδὸν, αὐτοτρεπὴς ὥς.
Τὸν δὲ γέρων ἐνόησε δέμων ἀνθοῦσαν ἀλωὴν
Ἱέμενον πεδίονδε δι' Ὀγχηστὸν λεχεποίην.
Τὸν πρότερος προσέφη Μαίης ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον, ὅς τε φυτὰ σκάπτεις ἐπικαμπύλος ὤμους,
Ἦ πολυοινήσεις εὖτ' ἂν τάδε πάντα φέρῃσι.
Καί τε ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς ἀκούσας,
Καὶ σιγᾶν ὅτε μή τι καταβλάπτῃ τὸ σὸν αὐτοῦ.
Τόσσον φὰς συνέσευε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Πολλὰ δ' ὄρη σκιόεντα καὶ αὐλῶνας κελαδεινοὺς,
Καὶ πεδί' ἀνθεμόεντα διήλασε κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀρφναίη δ' ἐπίκουρος ἐπαύετο δαιμονίη νὺξ
Ἡ πλείων, τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός·
Ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα Σελήνη

Vitam eripuit montanæ testudinis.
Vt autem quando celere consilium per pectus transibit
Viri, quem frequentes versant curæ
Quæ quando voluerentur ab oculis flammæ:
Sic simul verbumq; ac opus cõsulebat inclytus Mercur.
Fixit vtique in mensuris sectis arundinibus calami
Protensis per dorsa in pellem testudinis.
Circa autem pellem extendit bouis consilijs suis
Ac cubitos imposuit, iugum autem aptauit ambobus:
Septem autem concinnas ouium extendit chordas.
Verùm postquam construxit ferens amabile ludicrum
Plectro commouebat partim: hæc autem à manu
Grauiter insonuit: Deus autem pulchrè canebat
Ab extemporaneo conatus veluti pueri
Floridæ ætatis in conuiuijs mutua conuiciant
De Ioue Saturnio, & Maia pulchra habẽte calciamẽta.
Quem antea obtrectabant scortali genitura,
Suamq; ipsius nationem nomen inclytum nominans,
Et famulosq; celebrauit, & præclaras domos Nymphæ,
Ac tripodas per domum, durabilésque lebetes,
Et hæc quidem sciuit, hæc autem in mente cupiebat,
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in cuna
Lyram cauam: hic autem carnes cupiens,
Salijt ad speculam odorifera ex domo
Moliens dolum altũ in mente, quemadmodũ homines
Insidiatores agitant obscuræ noctis in hora,
Sol quidem occidebat in terram ad Oceanum
Cum ipsisq. equis ac curribus, verùm Mercurius
Pieriæ peruenit currens montes vmbrosos,
Vbi Deorũ beatorũ boues immortales stabulũ habebãt
Depascentes prata intonsa optabilia.
Horum tunc Maiæ filius bene attentus Argicida,
Quinquaginta gregis segregauit boues valde mugiẽtes.
Vagas autem agitabat per arenosum locum,
Vestigijs reflexis, dolosæ.a.non oblitus est artis.
Contrario modo faciens vngulas priores posteriores.
Verùm posteriores, priores: contrario.a.modo & ipse in
Sandala.a statim eiecit ad arenas marinas, (cedebat.
Indicibilia & inexcogitabilia complicabat mirabilia o-
Commiscens myricas, & myricis similes ramos, (opera
Ex his tunc colligato nuper florentis fasciculo syluæ
Absque damno sub pedibus ligauit sandala leuia
Cum ipsis folijs, quæ inclytus Argicida
Auulsit à Pieria iter declinans,
Tanquam properans longam viam in procinctu vt.
Hunc.a.senex cognouit domorum splẽdidũ viridariũ
Petentem ad campum per Onchestum herbosum,
Quem prior allocutus est Maiæ inclytæ filius,
O senex, quique plantas effodis incuruus humeris,
Certè multũ vini cõfeceris, quãdo hæc oĩa fructũ tulerint.
Atque videns non videns esse, & surdus audiens,
Et tacere, quando non quid nocuerit tuum ipsius.
Tantum locutus concussit boum fortia capita:
Multos autem montes vmbrosos, & valles sonoras,
Et campos optabiles transiit inclytus Mercurius.
Obscura autem adiutrix cessabat diuida nox
Plurima, fortè.a.aurora fiebat populos ad opera excitãs:
Nuper autem in speculam prodijt diuina Luna

Pal-

Pallantis filia Megamidæ regis.
Tuncin Alpheum amnem Iouis potens filius
Phœbi Apollinis boues agitauit lati frontes.
Indomitæ autem peruenère ad stabulum altum,
Et lacus ante valde decori prati,
Vbi deinde ex bona herba pauit boues valdemugiētes,
Et has quidem simul ego ad stabulum congregatas
Lotum comedentes & roscidum cyperum.
Simul.a.ferebat ligna multa,ignis.a.inquirebat artem
Lauri clarum ramum acceptum,attenuauit ferro
Aptum palmæ,circum.a.spirabat calidus vapor:
Mercurius vtique primum focum ignemq; protulit.
Multa autem sicca ligna in humili fouea
Densa accipiens imposuit,longa emicabat autē flamma
Procul crepitum mittens ignis valde comburentis.
Quousque autē ignem comburebat vi inclyti Vulcani,
Eousque mugientes flexipedes boues traxit foras
Duas prope ignem,vis autem illi erat multa:
Ambas autem in terga humi eiecit spirantes.
Inclinans.a.voluebat longo tempore perterebratas.
Opus.a.operi præbebat incidēs carnes crassa pīguedine.
Assabat autem verubus infixas ligneis
Carnes simul ac terga venerabilia,& nigrum sanguinē
Detentum in intestinis:hæc.a.hîc iacebant super terrā.
Pelles autem extendit super asperam petram.
Sicut adhuc nunc sectæ multi temporis genitæ fuêre
Diu vtiq.postea ac temere,verùm deinde
Mercurius gaudium ferens traxit pinguia opera
Leni in loco plano,& scidit duodecim partes
Sorte distribuēdas,perfectū.a.honorē addidit vnicuiq.
Vbi sacrā (partē) carniū optauit inclytus Mercurius.
Odor.n. illū affligebat,& quamuis immortalis erat
Nouerat,verū neq.sic illi obediebat animus superbus.
Et valde cupienti transiit per sacrum collum.
Sed hæc quidem deposuit ad stabulum altum (lit,
Pinguedinē,& carnes multas,arrepta .a. statim sustu-
Signum nouæ vocis,adhæc autem ligna sicca arripiens,
Integros pedes,integraq; capita ignis prorsus cōsumpsit.
Sed postquam vtiq. omnia ritè perfecit Deus, (vapore.
Sādalaquidē proiecit in Alpheū profūdas vortices habētē:
Ignem.a.obscurauit,puluerē.a. arenā redegit nigram
Tota nocte pulchra.a.lux splendebat Lunæ.
Cyllenes autem rursus adijt diuos vertices
Matutinus,neq. aliquis illi in longā viā fuit obui⁹ fact⁹,
Neque Deorū beatorum,neque mortalium hominum,
Neque canes latrarunt.Iouis autem quā vtilis Mercur.
Incuruatus domus per ianuam ingressus est,
Auræ autumnali similis,veluti caligo.
Recta verò antri peruenit pingue templum,
Tacitè pedibus incedens,neq.enim strepebat vt in solo.
Festinanter.a.ad cunam iuit inclytus Mercurius.
Fascia circa humeros inuolutus veluti natus
Infans,in palmis circa poplitis velum ludens
Iacebat,testudinem optabilem læua manu detinens.
Matrē.a.non vtiq; latebat Deam Deus,dixitq; verbū,
Quare tu versute,vnde hæc noctis in hora
Venis impudentia indute? nunc te valde puto

Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείαο ἄνακτος,
Τῆμος ἐπ' Ἀλφειὸν ποταμὸν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους.
Ἀδμῆτες δ' ἵκανον ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Καὶ λίμνας προπάροιθεν ἀριπρεπέος λειμῶνος.
Ἔνθ' ἐπεὶ εὖ βοτάνης ἐπεφόρβει βοῦς ἐριμύκους,
Καὶ τὰς μὲν συνέλασσεν ἐς αὔλιον ἀθρόας οὔσας,
Λωτὸν ἐρεπτομένας ἠδ' ἑρσήεντα κύπειρον. (νην.
Σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχ-
Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν, ἐπέλεψε σιδήρῳ
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ· ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή·
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήϊα πῦρ τ' ἀνέδωκε.
Πολλὰ δὲ κάγκανα κᾶλα κατ' οὐδαίῳ ἐνὶ βόθρῳ
Οὖλα λαβὼν ἐπέθηκεν ἐπηετανά. λάμπετο δὲ φλὸξ
Τηλόσε φῦζαν ἱεῖσα πυρὸς μέγα δαιομένοιο.
Ὄφρα δὲ πῦρ ἀνέκαιε βίη κλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Τόφρα δ' ὑποβρυχίας ἕλικας βοῦς εἷλκε θύραζε
Δοιὰς ἄγχι πυρός· δύναμις δέ οἱ ἔπλετο πολλή·
Ἀμφοτέρας δ' ἐπὶ νῶτα χαμαὶ βάλε φυσιοώσας·
Ἐγκλίνων δ' ἐκύλινδε δι' αἰῶνάς τε τορήσας.
Ἔργῳ δ' ἔργον ὄπαζε ταμὼν κρέα πίονι δημῷ.
Ὤπτα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δουρατέοισι,
Σάρκας ὁμοῦ καὶ νῶτα γεράσμια, καὶ μέλαν αἷμα
Ἐργμένον ἐν χολάδεσσι· τὰ δ' αὐτοῦ κεῖτ' ἐπὶ χώρης·
Ῥινοὺς δ' ἐξετάνυσσε καταστυφέλῳ ἐνὶ πέτρῃ.
Ὡς ἔτι νῦν τὰ μεθ' ἄσσα πολυχρόνιοι πεφύασι,
Δηρὸν δὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄκριτον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑρμῆς χαρμόφρων εἰρύσατο πίονα ἔργα
Λείῳ ἐπὶ πλαταμῶνι, καὶ ἔσχισε δώδεκα μοίρας
Κληροπαλεῖς· τέλεον δὲ γέρας προσέθηκεν ἑκάστῃ·
Ἔνθ' ὁσίης κρεάων ἠράσσατο κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀδμὴ γάρ μιν ἔτειρε καὶ ἀθάνατόν περ ἐόντα
Ἤδη, ἀλλ' οὐδ' ὥς οἱ ἐπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Καί τε μάλ' ἱμείροντι περῆν ἱερῆς κατὰ δειρῆς·
Ἀλλὰ τὰ μὲν κατέθηκεν ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον
Δημὸν καὶ κρέα πολλά, μετήορα δ' αἶψ' ἀνάειρε,
Σῆμα νέης φωνῆς· ἐπὶ δὲ ξύλα κάγκαν' ἀείρας,
Οὐλόποδ' οὐλοκάρηνα πυρὸς κατεδάμνατ' ἀϋτμῇ.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πάντα κατὰ χρέος ἤνυσε δαίμων,
Σάνδαλα μὲν προέηκεν ἐς Ἀλφειὸν βαθυδίνην·
Ἀνθρακιὴν δ' ἐμάρανε, κόνιν δ' ἀμάθυνε μέλαιναν
Παννύχιος· καλὸν δὲ φόως ἐπέλαμπε Σελήνης.
Κυλλήνης δ' αἶψ' αὖτις ἀφίκετο δῖα κάρηνα
Ὄρθριος, οὐδέ τις οἱ δολιχῆς ὁδοῦ ἀντεβόλησεν
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων,
Οὐδὲ κύνες λελάκοντο. Διὸς δ' ἐριούνιος Ἑρμῆς
Δοχμωθεὶς μεγάροιο διὰ κλήϊθρον ἔδυνεν,
Αὔρῃ ὀπωρινῇ ἐναλίγκιος, ἠΰτ' ὀμίχλη.
Ἰθύσας δ' ἄντρου ἐξίκετο πίονα νηὸν,
Ἦκα ποσὶ προβιβῶν· οὐ γὰρ κτύπεν ὥς περ ἐπ' οὔδει.
Ἐσσυμένως δ' ἄρα λίκνον ἐπῴχετο κύδιμος Ἑρμῆς,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοις εἰλυμένος, ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ἐν παλάμῃσι παρ' ἰγνύσι λαῖφος ἀθύρων
Κεῖτο, χέλυν ἐρατὴν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἐέργων.
Μητέρα δ' οὐκ ἄρ' ἔληθε θεὰν θεὸς, εἶπέ τε μῦθον,
Τίπτε σὺ ποικιλομῆτα, πόθεν τάδε νυκτὸς ἐν ὥρῃ
Ἔρχῃ ἀναιδείην ἐπιειμένε; νῦν σε μάλ' οἴω

Ἢ τάχ' ἀμήχανα δεσμὰ περὶ πλευρῇσιν ἔχοντα,
Λητοΐδου ὑπὸ χερσὶ δι' ἐκ προθύροιο περήσειν,
Ἤ σε λαβόντα μεταξὺ κατ' ἄγκεα φιλητεύσειν.
Ἔρρε πάλιν. μεγάλην σε πατὴρ ἐφύτευσε μέριμναν
Θνητοῖς ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὴν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Μῆτερ ἐμή, τί με ταῦτα τιτύσκεαι ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ὃς μάλα παῦρα μετὰ φρεσὶν αἴσυλα οἶδε,
Ταρβαλέον, καὶ μητρὸς ὑπεδείδοικεν ἐνιπάς.
Αὐτὰρ ἐγὼ τέχνης ἐπιβήσομαι ἥτις ἀρίστη,
Βουλεύων ἐμὲ καὶ σὲ διαμπερές. οὐδὲ θεοῖσι
Νῶϊ μετ' ἀθανάτοισιν ἀδώρητοι καὶ ἄπαστοι
Αὐτοῦ τῇδε μένοντες ἀνεξόμεθ', ὡς σὺ κελεύεις.
Βέλτερον ἤματα πάντα μετ' ἀθανάτοις ὀαρίζειν,
Πλούσιον, ἀφνειόν, πολυλήϊον, ἢ κατὰ δῶμα
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι θαασσέμεν. ἀμφὶ δὲ τιμῆς
Κἀγὼ τῆς ὁσίης ἐπιβήσομαι ἧς περ Ἀπόλλων.
Εἰ δέ κε μὴ δώησι πατὴρ ἐμός, ἤτοι ἔγωγε
Πειρήσω· δύναμαι φιλητέων ὄρχαμος εἶναι.
Εἰ δέ μ' ἐρευνήσει Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
Ἄλλό τί οἱ καὶ μεῖζον ὀΐομαι ἀντιβολήσειν.
Εἶμι γὰρ εἰς Πυθῶνα, μέγαν δόμον ἀντιτορήσων,
Ἔνθεν ἅλις τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Πορθήσω, καὶ χρυσόν, ἅλις τ' αἴθωνα σίδηρον,
Καὶ πολλὴν ἐσθῆτα· σὺ δ' ὄψεαι αἴκ' ἐθέλῃσθα.
Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Υἱός τ' αἰγιόχοιο Διὸς καὶ πότνια Μαῖα.
Ἠὼς δ' ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
Ὤρνυτ' ἀπ' Ὠκεανοῖο βαθυρρόου, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ὀγχηστόνδ' ἀφίκανε, κιὼν πολυήρατον ἄλσος
Ἁγνὸν ἐρισφαράγου γαιηόχου. ἔνθα γέροντα
Κνώδαλον εὗρε νέμοντα παρὲξ ὁδοῦ ἕρκος ἀλωῆς.
Τὸν πρότερος προσέφη Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον Ὀγχηστοῖο βατοδρόπε ποιήεντος,
Βοῦς ἀπὸ Πιερίης διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Πάσας θηλείας, πάσας κεράεσσιν ἑλικτάς,
Ἐξ ἀγέλης· ὁ δὲ ταῦρος ἐβόσκετο μοῦνος ἀπ' ἄλλων
Κυάνεος. χαροποὶ δὲ κύνες κατόπισθεν ἕποντο
Τέσσαρες, ἠΰτε ὁμόφρονες· οἱ μὲν ἔλειφθεν
Οἵ τε κύνες ὅ, τε ταῦρος (ὃ δὴ θαῦμα τέτυκται)
Ταὶ δ' ἔβαν, ἠελίοιο νέον καταδυομένοιο,
Ἐκ μαλακοῦ λειμῶνος, ἀπὸ γλυκεροῖο νομοῖο.
Ταῦτά μοι εἰπὲ γεραιὲ παλαιγενές, εἴπου ὄπωπας
Ἀνέρα ταῖς δ' ἐπὶ βουσὶ διαπρήσσοντα κέλευθον.
Τὸν δ' ὁ γέρων μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὦ φίλος, ἀργαλέον μέν, ὅσ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτο
Πάντα λέγειν· πολλοὶ γὰρ ὁδὸν πρήσσουσιν ὁδῖται,
Τῶν οἱ μὲν κακὰ πολλὰ μεμαότες, οἱ δὲ μάλ' ἐσθλὰ
Φοιτῶσιν· χαλεπὸν δὲ δαήμεναι ἐστὶν ἕκαστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἔσκαπτον περὶ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο·
Παῖδα δ' ἔδοξα φέριστε, σαφὲς δ' οὐκ οἶδα νοῆσαι,
Ὅστις ὁ παῖς ἅμα βουσὶν ἐϋκραίρῃσιν ὀπήδει
Νήπιος, εἶχε δὲ ῥάβδον, ἐπιστροφάδην δ' ἐβάδιζεν.
Ἐξοπίσω δ' ἀνέεργε, κάρη δ' ἔχεν αὐτίον αὐτῷ.
Φῆ ῥ' ὁ γέρων· ὁ δὲ θᾶσσον ὁδὸν κίε Φοῖβος Ἀπόλλων
Οἰωνὸν δ' ἐνόει τανυσίπτερον· αὐτίκα δ' ἔγνω

Profectò celeriter immensa vincula circa latera haben-
Latonij à manibus fora transiturum (tem,
Quàm te accipientem interim in vlnis osculaturum.
Pereas iterum. magnã te pater plantauit solicitudinem
Mortalibus hominibus, ac immortalibus Dijs.
Huic Mercurius respondit verbis fraudulentis,
Mater mea quid ita me obseruas tanquam natum
Infantem, qui valde parua in mente nefaria nouit,
Timidum, ac matris terruit mandata.
Verùm ego artem aggrediar quæ optima erit,
Consulens me & te omninò, neque Deos
Nos inter immortales, sine meneribus & ieuni,
Hîc manentes tolerabimus vt tu iubes.
Melius est omnibus diebus cum immortalibus versari,
Diuitem, copiosũ, multos segetes habẽtẽ, quã ad domũ
Antro in aereo conspici, honorem autem
Et ego sacrum assequar quem Apollo.
Si autem vtique non dederit pater meus, at ego
Tentabo: possum furum princeps esse.
Si autem me exquirat Latonæ valde incytæ filius,
Aliud quid illi & maius puto ocursurum.
Abibo enim in Pythona magnam domum perfossurus,
Hinc (qui) abundè (insũt) tripodas præclaros & lebetes
Depopulator, & aurum, abundè splendidum ferrum,
Et multas vestes, tu autem videbis si volueris,
Sic hi quidem vtique verbis ad inuicem dicebant,
Filius q̃ pellem Capræ gerentis Iouis, ac venerãda Maia
Aurora. a. ex aere genita lucem mortalibus afferens,
Excitabatur ab Oceano profunda fluẽta habẽte, verũ
Onchestũ peruenit iens, multum amabilem lucũ (Apol.
Purum grauistrepiterram tenentis, (Neptuni) vbi senẽ
Silicernũ inuenit qui pascebat propè viã sepẽ viridarij:
Quem prior allocutus est Latonæ valde inclytæ filius,
O senex Onchesti rubos colligens herbosi,
Boues à Pieria querens huc adsum,
Omnes fœminas omnes cornibus inuolutas
A grege, taurus autem pascebatur solus seorsum ab alijs
Niger, horendi autem canes à tergo sequebantur
Quatuor tãquã homines vnanimes: hi quidẽ relictisũt
Canesq̃ & taurus quod vtique mirum est.
Hæ autem abierunt Sole nuper occidente,
Ex molli prato à dulci pasculo.
Hæc mihi dic senex olim nate sicubi vidisti
Virum has ad boum facientem iter,
Huic senex verbis respondens dixit,
O amice, difficile quidem quæcunq. oculis videris.
Omnia dicere: multi enim viam faciunt viatores.
Quorũ alij quidẽ mala multa quærũt, alij. v. valdebon.
Erunt, difficile autem dicere est vnumquodque
Verùm ego totum diem vsque solis occasum,
Fodiebam circa collem viridarij vineæ.
Puerũ autẽ vidi, ô optime, manifestũ. a. nõ nouit intellige
Qui simul boues pulchrcornuas sequebatur (re
Infans, tenebat autem virgam, ac fluctuosè incedebat.
A tergo. a. cohibuit, caput autem habebat contrariũ sibi.
Dixit vtiq. senex, hic. a. celerius viã ibat Phœb. Apollo
Volucrẽ autem cognouit extensipedem: statim. a. nouit

Impo-

Impostorem natum Iouis filium Saturnij.
Impetuose autem se mouit rex Iouis filius Apollo.
Ad Pylum valde diuinam quaerens flexipedes boues,
Purpurea nebula coopertus amplis humeris.
Vestigiaq. nouit procul iaculans, dixitq. verbum,
Pape, certe magnum miraculum hoc oculis video,
Vestigia quidem haec sunt boum recta cornua gerentiũ,
Verum iterum conuersa sunt in asphodelum pratum,
Gressus autem neq. viri hi sunt, neque mulieris,
Neque luporum canorum, neque vrsorum neq. leonum,
Neque vtiq. tauri densae ceruicis sunt similia,
Qui talia monstra facit pedibus velocibus,
Grauia quidem hinc via: verum grauiora hinc via.
Sic locutus, iuit rex Iouis filius Apollo.
Cyllenes autem peruenit in montem per amictũ syluae
Petrae in latibulum profundae vmbrae, vbique Nympha
Ambrosia peperit Iouis filium Saturnij.
Odor autem optabilis per montem valde diuinum
Spargebatur: multae autẽ oues extensipedes pascebãt her (bam.
Vbi tunc festinans descendit lapideum solum
Antrum in aereum longe iaculans ipse Apollo.
Hunc autem cum intellexisset Iouis ac Maiae filius,
Iratum ob boues procul iaculantem Apollinem,
Fascias intro egressus est odoriferas, multum
Ramis carbonem (struem) materiae cinis circumtegit.
Sic Mercurius Lõge operantẽ cõspicat⁹ subtraxit seipsũ
In breui autem coegit caput manusq. pedesque
Vtique, nuper lotus prouocans dulcem somnum
Venationisq. recentis testudinem sub ala tenebat.
Cognouit autem neque ignorauit Iouis & Latonae filius
Nympham montanã praeclaram, & charum filium,
Puerum paruum dolosis inuolutum versutijs.
Circumspiciens igitur omnem recessum magnae domus
Tria Penetralia aperuit sumpta claue lucente
Nectare plena, & ambrosia amabili.
Multum autem aurum & argentum intus iacebat.
Multae autem rubentes & albae vestes Nymphae,
Qualiter Deorum beatorũ sacrae domus intus habent.
Vbi postquam perscrutatus est recessus magnae domus,
Latonius verbis allocutus est inclytum Mercurium,
O fili qui in cuna recubas, enuncia mihi boues
Citius, quoniam celeriter nos dissidemus nõ vti par est,
Projiciam enim te demissum in Tartarum aëreum.
In obscuritatẽ malae mortis & intolerabilẽ, neq. te ma- (ter
In lucem, neque pater resoluet, sed sub terra
Peribis, paucos inter viros ducem te praebens.
Huic Mercurius verbis respondebat versutis,
Latonie quem hunc crudelem sermonem dixisti?
Et boues agrestes quaerens huc peruenis?
Non vidi, non audiui, non alterius verbum audiui,
Nõ vtiq. nunciarem, nõ vtiq. nunciationis mercedẽ au (ferrem,
Neq. boum abactori forti homini similis sum.
Non meum opus hoc, antea vero mihi aliae curae erant,
Somnus mihi curae est, ac nostrae matris lac,
Fasciaq. circa humeros habere, ac calida lauacra.
Ne quis hoc sentiat, vnde haec contentio orta est.
Et vtique magnum miraculum inter immortales fieret,

Φηλητὴν γεγαῶτα Διὸς παῖδα Κρονίωνος.
Ἐσσυμένως δ' ἤϊξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, διζήμενος εἰλίποδας βοῦς,
Πορφυρέῃ νεφέλῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους.
Ἴχνιά τ' εἰσενόησεν ἑκηβόλος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἴχνια μὲν τάδε γ' ἐστὶ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Ἀλλὰ πάλιν τέτραπται ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Βήματα δ' οὔτ' ἀνδρὸς τάδε γίνεται οὔτε γυναικὸς
Οὔτε λύκων πολιῶν, οὔτ' ἄρκτων, οὔτε λεόντων·
Οὔτέ τι κεν ταύρου λασιαύχενος ἐστὶν ὁμοῖα,
Ὅς τις τοῖα πέλωρα βιβᾷ ποσὶ καρπαλίμοισιν,
Αἰνὰ μὲν ἔνθεν ὁδοῖο· τὰ δ' αἰνότερ' ἔνθεν ὁδοῖο.
Ὣς εἰπὼν ἤϊξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Κυλλήνης δ' ἀφίκανεν ὄρος καταειμένον ὕλῃ
Πέτρης εἰς κευθμῶνα βαθύσκιον, ἔνθά τε Νύμφη
Ἀμβροσίη ἐλόχευσε Διὸς παῖδα Κρονίωνος.
Ὀδμὴ δ' ἱμερόεσσα δι' οὔρεος ἠγαθέοιο
Κίδνατο, πολλὰ δὲ μῆλα τανύποδα βόσκετο ποίην.
Ἔνθα τότε σπεύδων κατεβήσατο λάϊνον οὐδὸν
Ἄντρον ἐς ἠερόεν ἑκατηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸς
Χωόμενον περὶ βουσὶν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα,
Σπάργαν' ἔσω κατέδυνε θυήεντ', ἠΰτε πολλὴν
Πρέμνων ἀνθρακιὴν ὕλης σποδὸς ἀμφικαλύπτει
Ὣς Ἑρμῆς Ἑκάεργον ἰδὼν ἀλέεινεν ἑαυτόν.
Ἐν δ' ὀλίγῳ συνέλασσε κάρη χεῖράς τε πόδας τε,
Δή ῥα νεόλλουτος προκαλεύμενος ἥδυμον ὕπνον
Ἀγρῆς, εἰνέτεόν τε χέλυν ὑπὸ μασχάλῃ εἶχε·
Γνῶ δ' οὐδ' ἠγνοίησε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὸς
Νύμφην τ' οὐρείην περικαλλέα καὶ φίλον υἱόν,
Παῖδ' ὀλίγον δολίῃς εἰλυμένον ἐντροπίῃσι.
Παπτήνας δ' ἄρα πάντα μυχὸν μεγάλοιο δόμοιο·
Τρεῖς ἀδύτους ἀνέῳγε, λαβὼν κληῖδα φαεινήν,
Νέκταρος ἐμπλείους ἠδ' ἀμβροσίης ἐρατεινῆς.
Πολλὸς δὲ χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἔνδον ἔκειτο,
Πολλὰ δὲ φοινικόεντα καὶ ἄργυφα εἵματα Νύμφης,
Οἷα θεῶν μακάρων ἱεροὶ δόμοι ἐντὸς ἔχουσιν.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐξερέεινε μυχοὺς μεγάλοιο δόμοιο
Λητοΐδης, μύθοισι προσηύδα κύδιμον Ἑρμῆν,
Ὦ παῖ ὃς ἐν λίκνῳ κατάκειαι, μήνυέ μοι βοῦς
Θᾶττον, ἐπεὶ τάχα νῶϊ διοισόμεθ' οὐ κατὰ κόσμον.
Ῥίψω γάρ σε βαλὼν ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Εἰς ζόφον αἰνόμορον καὶ ἀμήχανον· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐς φάος οὐδὲ πατὴρ ἀναλύσεται, ἀλλ' ὑπὸ γαίῃ
Ἐρρήσεις, ὀλίγοισιν ἐν ἀνδράσιν ἡγεμονεύων.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Λητοΐδη, τίνα τοῦτον ἀπηνέα μῦθον ἔειπες;
Καὶ βοῦς ἀγραύλους διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις;
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα·
Οὐκ ἂν μηνύσαιμ', οὐκ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Οὔτε βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἔοικα.
Οὐκ ἐμὸν ἔργον τοῦτο, πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν·
Ὕπνος ἔμοιγε μέμηλε καὶ ἡμετέρης γάλα μητρός,
Σπάργανά τ' ἀμφ' ὤμοισιν ἔχειν καὶ θερμὰ λοετρά.
Μή τις τοῦτο πύθοιτο, πόθεν τόδε νεῖκος ἐτύχθη.
Καί κεν δὴ μέγα θαῦμα μετ' ἀθανάτοισι γένοιτο,

Παῖδα νέον γεγαῶτα διὰ προθύροιο περῆσαι
Βουσὶ μετ' ἀγραύλοισι· τὸ δ' ἀπρεπέως ἀγορεύεις.
Χθὲς γενόμην, ἁπαλοὶ δὲ πόδες, τρηχεῖα δ' ὑπὸ χθών.
Εἰ δὲ θέλεις, πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μὴ μὲν ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ὑπίσχομαι αἴτιος εἶναι,
Μήτε τιν' ἄλλον ὄπωπα βοῶν κλοπὸν ὑμετεράων,
Αἵτινες αἱ βόες εἰσί· τὸ δὲ κλέος οἶον ἀκούω.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ πυκνὸν ἀπὸ βλεφάρων ἀμαρύσσων,
Ὀφρύσι ῥιπτάζεσκεν, ὁρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα,
Μάκρ' ἀποσυρίζων, ἅλιον ὡς μῦθον ἀκούων.
Τὸν δ' ἁπαλὸν γελάσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πέπον ἠπεροπευτὰ δολοφραδές, ἦ σε μάλ' οἴω
Πολλάκις ἀντιτορεῦντα δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔννυχον οὐχ ἕνα μοῦνον ἐπ' οὔδεϊ φῶτα καθίσαι,
Σκευάζοντα κατ' οἶκον ἄτερ ψόφου· οἷ' ἀγορεύεις.
Πολλοὺς δ' ἀγραύλους ἀκαχήσεις μηλοβοτῆρας·
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὁπότ' ἂν κρειῶν ἐρατίζων
Ἀντήσεις, ἀγέλῃσι βοῶν καὶ πώεσι μήλων,
Ἀλλ' ἄγε, μὴ πύματον καὶ ὕστατον ὕπνον ἰαύσῃς,
Ἐκ λίκνου κατάβαινε μελαίνης νυκτὸς ἑταῖρε.
Τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἕξεις,
Ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ παῖδα λαβὼν φέρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Σὺν δ' ἄρα φρασσάμενος τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Οἰωνὸν προέηκεν ἀειρόμενος μετὰ χερσί,
Τλήμονα γαστρὸς ἔριθον, ἀτάσθαλον ἀγγελιώτην,
Ἐσσυμένως δὲ μετ' αὐτὸν ἐπέπταρε· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Ἔκλυεν, ἐκ χειρῶν δὲ χαμαὶ βάλε κύδιμον Ἑρμῆν.
Ἕζετο δὲ προπάροιθε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἑρμῆν κερτομέων, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Θάρσει σπαργανιῶτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Εὑρήσω καὶ ἔπειτα βοῶν ἴφθιμα κάρηνα,
Τούτοις οἰωνοῖς· σὺ δ' αὖθ' ὁδὸν ἡγεμονεύσεις·
Ὣς φάτ'. ὁ δ' αὖτ' ἀνόρουσε θοῶς Κυλλήνιος Ἑρμῆς
Σπουδῇ ἰών. ἄμφω δὲ παρ' οὔατα χερσὶν ἐώθει,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοισιν ἐλιγμένος, εἶπε δὲ μῦθον,
Πῇ με φέρεις ἑκάεργε, θεῶν ζαμενέστατε πάντων;
Ἦ με βοῶν ἕνεχ' ὧδε χολούμενος ὀρσολοπεύεις.
Ὦ πόποι, εἴθ' ἀπόλοιτο βοῶν γένος. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ὑμετέρας ἔκλεψα βόας, οὐδ' ἄλλον ὄπωπα,
Αἵτινές εἰσι βόες· τὸ δὲ δὴ κλέος οἶον ἀκούω.
Δὸς δὲ δίκην καὶ δέξο παρὰ Ζηνὶ Κρονίωνι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ ἕκαστα διαρρήδην ἐρέεινεν
Ἑρμῆς τ' οἰοπόλος καὶ Λητοῦς ἀγλαὸς υἱός,
Ἀμφὶς θυμὸν ἔχοντες, ὁ μὲν νημερτέα φωνὴν
Οὐκ ἀδίκως ἐπὶ βουσὶν ἐλάζυτο κύδιμον Ἑρμῆν.
Αὐτὰρ ὁ τέχνῃσίν τε καὶ αἱμυλίοισι λόγοισιν
Ἤθελεν ἐξαπατᾶν Κυλλήνιος Ἀργυρότοξον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πολύμητις ἐὼν πολυμήχανον εὗρεν,
Ἐσσυμένως δ' ἤπειτα διὰ ψαμάθοιο βάδιζε
Πρόσθεν, ἀτὰρ κατόπισθε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱός·
Αἶψα δ' ἵκοντο κάρηνα θυώδεος Οὐλύμποιο,
Ἐς πατέρα Κρονίωνα, Διὸς περικαλλέα τέκνα.
Κεῖθι γὰρ ἀμφοτέροισι δίκης κατέκειτο τάλαντα.
Εὐμυλίη δ' ἔχ' Ὄλυμπον ἀγάννιφον· ἀθάνατοι δὲ
Ἄφθιτοι ἠγερέθοντο ποτὶ πτύχας Οὐλύμποιο.
Ἔστησαν δ' Ἑρμῆς τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

Puerum nuper natum per vestibulum transire,
Bubus cum agrestibus, hoc autem indecorè dicis.
Heri natus sum, molles .a. pedes, aspera .a. subest terra.
Si autem vis, patris caput magnum iuramentum iuro,
Neque quidem ego, neque ipse promitto me autorẽ esse,
Neque aliquem alium inspexi boum furem vestrarum,
Qualesnam boues sunt, famam autem solùm audio.
Sic vtiq. dixit, & frequenter à palpebris micans,
Supercilijs eijciebat inspiciens hinc & hinc.
Longè fistula sibilans vanum tanquam verbũ audiens.
Hũc .a. molliter ridens allocutus est longè operãs Apollo,
O Pepo, deceptor, dolos cogitãs profectò te valde puto
Sæpius penetrantem domos benè habitatas
Nocturnum nõ vnum tantùm in solo homine collocare
Construentem per domum absque strepitu, qualia dicis.
Multos autem agrestes dolore afficies ouium pastores.
Montis in cauernis quando carnes cupiens,
Occurres gregibus boum & armentis ouium.
Sed agè ne vltimum ac postremum somnum dormias,
Ex cuna descende nigræ noctis socie.
Hũc .n. igitur & postea inter immortales honorem habe-
Princeps furum vocaberis in diebus omnibus. (bis,
Sic effat⁹ est, & puerũ capiens ferebat Phœbus Apollo:
Simulq; in animo cogitans tunc fortis Argicida
Augurium emisit eleuatus in manus,
Miserum ventris Erithum fatuum nuncium,
Impetuosè autem ipsum aduolauit: hunc autem Apollo
Audiebat, à manib. a. humi eiecit inclytum Mercuriũ.
Sedit autem antè, & licet percupidus viæ,
Mercurium conuitians, ac illi verbum dixit,
Confide fasciate Iouis & Maiæ fili,
Inueniam & postea boum fortia capita,
His auguribus, rectè .a. rursus viæ dux eris. (curius
Sic dixit, hic .a. rursus impetũ fecit celeriter Cyll. Mer-
Studio incedens: ambas autem ad manus impellebat
Fasciam circa humeros inuolutus: dixit autem verbũ,
Quò me fers procul operãs Deorum fortissime omniũ?
Certè me boum causa sic iratus conturbas.
Papè, vtinam perijsset boum genus, neque enim ego
Vestras furatus sum boues, neque alium inspexi
Quales sunt boues, famam autem solùm audio.
Da verò iudicium, & suscipe à Ioue Saturnio.
Verùm postquam singula propalàm edisseruissent
Mercuriusq; aruspex, & Latonæ præclarus filius,
Diuersam sententiam habẽtes, hic quidem verã vocem,
Non iniustè pro bobus capiebat inclytum Mercurium.
Verum hic artibúsque & blandis sermonibus
Volebat decipere Cyllenius Argentiarcum.
Verùm quoniam callidus licet esset, versutum inuenit,
Impetuosè postea per arenam ibat
Antè: sed à tergo Iouis & Latonæ filius.
Statim autem venerũt ad vertices odoriferi Olympi,
Ad patrem Saturnium Iouis præclari nati.
Ibi enim ambobus iudicij posita erant talenta. (aũt
Rumor .a. habebat Olympũ valde niuosum, immortales
Incorruptibiles aggregabantur ad fastigia Olympi,
Steterunt autem Mercuriúsque & argentiarcus Apollo

Coram Iouis genibus. hic autem interrogauit forte filiũ
Iupiter altitonans, ac illi verbum dixit,
Phœbe, vnde hanc sufficientem prædam agitas,
Puerum nuper genitum indolem præconis habentem?
Studiosa hæc res Deorum ad congeriem venit.
Huic autem rursus dixit rex proculoperans Apollo,
O pater, profectò statim sermonẽ audies non inanem,
Conuitians tanquam si ego solus prædator essem.
Puerum quendam inueni hunc celebrem populatorem,
Cyllenæ in montibus multum spacium permensus,
Conuitiatorẽ, similem ego Deorum non alium inspexi,
Neq. virorũ quotquot munere vescẽtes sũt super terrã.
Furatus autem à prato meas boues, abijt agitans
Vespertinus apud littus multisoni maris. (monstrosa
Ad rectam viam agitans, hæc.a. vtiq. vestigia duplicia
Qualia vt admirentur, & illustris dæmonis opera.
Hisce enim bobus ad asphodelum pratum
Contrarios gressus habens puluis ostendebat niger:
At ipse hic præter modum callidus neque igitur pedib.
Neque igitur manibus incedebat per arenosum locum.
Verũ aliud quoddã cõsiliũ habẽs versabatur ad itinera,
Talia monstra, tãquã si quis tenuib. quercub. incideret.
Quousque quidem igitur sectabatur per arenosũ locũ,
Facillimè vestigia omnia vertebat in pulueribus.
Verùm postquã arenæ magnum callem pertransiuit,
Inconspicabilis factus est celeriter boũ callis atq. sui ipsiꝰ
Locum super fortẽ, hunc.a. animaduertit mortalis vir
Ad Pylum statim agentem boum genus latifrontium.
Verùm postquam has quidem in quiete sacrificauit,
Et per ignẽ valde metit viã, hoc quidẽ hîc, hoc verò illic
In cunis iacebat nigræ nocti similis.
Antro in aereo ad tenebras, neque vtique ipsum
Aquila acutè videns inspexisset, multum.a. manibus
Splendores ciebat dolum curans.
Hic autem statim verbum violenter dicebat,
Non vidi, non audiui, nõ alterius verbũ audiui.
Neque vtiq. indicarem, neq. nuncij mercedem auferrẽ.
Sic vtique locutus sedit Phœbus Apollo.
Merc.a. rursus ab altera parte respondens verbũ dixit,
Ostendit.a. ad Saturnium Deorum iussorem omnium,
Iupiter pater, certè ego tibi veritatem dicam,
Verax enim sum, & non noui mendax esse.
Venit ad nos quærens flexipedes boues
Hodie Sole nuper oriente.
Neque Deorũ beatorũ duxit testes, neq. speculatores:
Iudicare autem iubebat necessitate ex multa.
Multũ.a. me minatus est eiecturũ ad Tartarum latum,
Quoniã hic quidẽ mollẽ florẽ habet gloriosæ pubertatis:
Verùm ego heri natus sum, hæcq́ nouit & ipse,
Neque boum abactori forti viro similis.
Crede, (etenim meus pater charus gloriaris esse.)
Quòd non domum abegi boues, (sic felix essem)
Neque solum transii; hoc autem manifestè dico,
Solem valde reuereor ac dæmonas alios.
Et te amo, & hunc obseruo: nosti & ipse
Quòd non causa sum, magnũ.a. cognosco iuramentum.
Non per hæc immortalium bene instructa vestibula,
Et aliquando ego retribuam crudelem vocem,

Πρόσθε Διὸς γονάτων. ὁ δ᾽ ἀνείρετο φαίδιμον υἱὸν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Φοῖβε, πόθεν ταύτην μενοεικέα ληΐδ᾽ ἐλαύνεις,
Παῖδα νέον γεγαῶτα, φυὴν κήρυκος ἔχοντα;
Σπουδαῖον τόδε χρῆμα Θεῶν μεθ᾽ ὁμήγυριν ἦλθε.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πάτερ, ἦ τάχα μῦθον ἀκούσεαι οὐκ ἀλαπαδνόν,
Κερτομέων ὡς οἶος ἐγὼ φιλοληΐός εἰμι.
Παῖδά τιν᾽ εὗρον τόνδε διαπρύσιον κεραϊστὴν
Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι, πολὺν διὰ χῶρον ἀνύσσας,
Κέρτομον, οἷον ἔγωγε Θεῶν οὐκ ἄλλον ὄπωπα,
Οὐδ᾽ ἀνδρῶν ὁπόσοι λησίμβροτοι εἰσ᾽ ἐπὶ γαίῃ.
Κλέψας δ᾽ ἐκ λειμῶνος ἐμὰς βοῦς ᾤχετ᾽ ἐλαύνων
Ἑσπέριος παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Εὐθυπόρον δ᾽ ἐλάων, τὰ δ᾽ ἄρ᾽ ἴχνια δοιὰ πέλωρα
Οἷά τ᾽ ἀγάσσασθαι καὶ ἀγαυοῦ δαίμονος ἔργα.
Τῇσιν μὲν γὰρ βουσὶν ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα
Ἀντία βήματ᾽ ἔχουσα κόνις ἀνέφαινε μέλαινα·
Αὐτὸς δ᾽ οἷος ὅδ᾽ ἐκτὸς ἀμήχανος, οὔτ᾽ ἄρα ποσσὶν
Οὔτ᾽ ἄρα χερσὶν ἔβαινε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον.
Ἀλλ᾽ ἄλλην τινὰ μῆτιν ἔχων διέτριβε κέλευθα,
Τοῖα πέλωρ᾽ ὡς εἴ τις ἀραιῇσι δρυσὶ βαίνοι.
Ὄφρα μὲν οὖν ἐδίωκε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ῥεῖα μάλ᾽ ἴχνια πάντα διέπρεπεν ἐν κονίῃσιν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψαμάθοιο μέγαν στίβον ἐξεπέρησεν,
Ἄφραστος γένετ᾽ ὦκα βοῶν στίβος ἠδὲ καὶ αὐτοῦ
Χῶρον ἀνὰ κρατερόν· τὸν δ᾽ ἐφράσατο βροτὸς ἀνὴρ
Εἰς Πύλον εὐθὺς ἐλῶντα βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τὰς μὲν ἐν ἡσυχίῃ κατέρεξε,
Καὶ διὰ πῦρ μάλ᾽ ἄμησεν ὁδοῦ, τὸ μὲν ἔνθα, τὸ δ᾽ (ἔνθα,
Ἐν λίκνῳ κατέκειτο μελαίνῃ νυκτὶ ἐοικώς,
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι κατὰ ζόφον· οὐδέ κεν αὐτὸν
Αἰετὸς ὀξὺ λάων ἐσκέψατο· πολλὰ δὲ χερσὶν
Αὐγὰς ὡμάρταζε, δολοφροσύνην ἀλεγύνων.
Αὐτὸς δ᾽ αὐτίκα μῦθον ἀπηλεγέως ἀγόρευεν,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα.
Οὐδέ κε μηνύσαιμ᾽, οὐδ᾽ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Ἤτοι ἄρ᾽ ὡς εἰπὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἑρμῆς δ᾽ αὖθ᾽ ἑτέρωθεν ἀμειβόμενος ἔπος ηὔδα,
Δείξατο δ᾽ εἰς Κρονίωνα Θεῶν σημάντορα πάντων,
Ζεῦ πάτερ, ἤτοι ἐγώ σοι ἀληθείην καταλέξω.
Νημερτής τε γάρ εἰμι, καὶ οὐκ οἶδα ψεύδεσθαι.
Ἦλθεν ἐς ἡμετέρου διζήμενος εἰλίποδας βοῦς
Σήμερον ἠελίοιο νέον ἐπιτελλομένοιο·
Οὐδὲ Θεῶν μακάρων ἄγε μάρτυρας, οὐδὲ κατόπτας·
Μηνύειν δ᾽ ἐκέλευεν ἀναγκαίης ὑπὸ πολλῆς.
Πολλὰ δέ μ᾽ ἠπείλησε βαλεῖν ἐς Τάρταρον εὐρύν,
Οὕνεχ᾽ ὁ μὲν τέρεν ἄνθος ἔχει φιλοκυδέος ἥβης
Αὐτὰρ ἐγὼ χθιζὸς γενόμην· τὰ δέ τ᾽ οἶδε καὶ αὐτός.
Οὔτι βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἐοικώς.
Πείθεο (καὶ γὰρ ἐμεῖο πατὴρ φίλος εὔχεαι εἶναι)
Ὡς οὐκ οἴκαδ᾽ ἔλασσα βόας, (ὡς ὄλβιος εἴην)
Οὐδ᾽ ὑπὲρ οὐδὸν ἔβην. τόδε δ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύω,
Ἠέλιον μάλα αἰδέομαι καὶ δαίμονας ἄλλους,
Καί σε φιλῶ, καὶ τοῦτον ὀπίζομαι· οἶσθα καὶ αὐτός
Ὡς οὐκ αἴτιός εἰμι. μέγαν δ᾽ ἐπιδαίομαι ὅρκον·
Οὐ μὰ τάδ᾽ ἀθανάτων εὐκόσμητα προθύραια,
Καί ποτ᾽ ἐγὼ τούτῳ τίσω ποτὲ νηλέα φωνήν,

Καὶ κρατερῷ περ ἐόντι· σὺ δ' ὁπλοτέροισιν ἀρήγει.
Ὣς φάτ' ἐπιλλίζων Κυλλήνιος ἀργειφόντης·
Καὶ τὸ σπάργανον εἶχεν ἐπ' ὠλένῃ, οὐδ' ἀπέβαλλε.
Ζεὺς δὲ μέγ' ἐξεγέλασσεν, ἰδὼν κακομηδέα παῖδα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως ἀρνεύμενον ἀμφὶ βόεσσιν.
Ἀμφοτέρους δ' ἐκέλευσεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντας
Ζητεύειν, Ἑρμῆν δὲ διάκτορον ἡγεμονεύειν,
Καὶ δεῖξαι τὸν χῶρον ἐπ' ἀβλαβίῃσι νόοιο,
Ὅππη δ' αὖ ἀπέκρυψε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Νεῦσεν δὲ Κρονίδης, ἐπεπείθετο δ' ἀγλαὸς Ἑρμῆς·
Ῥηϊδίως γὰρ ἔπειθε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Τὼ δ' ἄμφω σπεύδοντο Διὸς περικαλλέα τέκνα
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα δ' ἐπ' Ἀλφειοῦ πόρον ἷξον.
Ἀγροὺς δ' ἐξίκοντο καὶ αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Ἧχι δὴ τὰ χρήματ' ἀτάλλετο νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἔνθ' Ἑρμῆς μὲν ἔπειτα κιὼν παρὰ λάϊνον ἄντρον,
Εἰς φῶς ἐξήλαυνε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Λητοΐδης δ' ἀπάτερθεν ἰδὼν ἐνόησε βοείας
Πέτρῃ ἐπ' ἠλιβάτῳ, τάχα δ' ἤρετο κύδιμον Ἑρμῆν,
Πῶς ἐδύνω δολομῆτα δύω βόε δειροτομῆσαι
Ὧδε νεογνὸς ἐὼν καὶ νήπιος; αὐτὸς ἔγωγε
Θαυμαίνω κατόπισθε τὸ σὸν κράτος· οὐδέ τι σε χρὴ
Μακρὸν ἀέξεσθαι Κυλλήνιε Μαιάδος υἱέ.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶ περίστρεφε καρτερὰ δεσμὰ
Ἄγνου. ταὶ δ' ὑπὸ ποσσὶ κατὰ χθονὸς αἶψα φύοντο
Αὐτόθεν ἀμβολάδην ἐστραμμέναι ἀλλήλῃσι,
Ῥεῖά τε καὶ πάσῃσιν ἐπ' ἀγραύλοισι βόεσσιν,
Ἑρμέω βουλῇσι κλεψίφρονος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Θαύμασεν ἀθρήσας. τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Χῶρον ὑποβλήδην ἐσκέψατο, πῦρ ἀμαρύσσων,
Ἐγκρύψαι μεμαώς. Λητοῦς δ' ἐρικυδέος υἱὸν
Ῥεῖα μάλ' ἐπρήυνεν ἑκηβόλον ὡς ἔθελ' αὐτός,
Καὶ κρατερόν περ ἐόντα. λαβὼν δ' ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε. γέλασσε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Γηθήσας, ἐρατὴ δὲ διὰ φρένας ἤλυθ' ἰωὴ
Θυμῷ ἀκουάζοντα· λύρῃ δ' ἐρατὸν κιθαρίζων
Στῆ ῥ' ὅγε θαρσήσας ἐπ' ἀριστερὰ Μαιάδος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος· τάχα δὲ λιγέως κιθαρίζων
Γηρύετ' ἀμβολάδην· ἐρατὴ δέ οἱ ἕσπετο φωνή,
Κραίνων ἀθανάτους τε θεοὺς καὶ γαῖαν ἐρεμνήν,
Ὡς τὰ πρῶτα γένοντο, καὶ ὡς λάχε μοῖραν ἕκαστος.
Μνημοσύνην μὲν πρῶτα θεῶν ἐγέραιρεν ἀοιδῇ,
Μητέρα Μουσάων· ἡ γὰρ λάχε Μαιάδος υἱόν·
Τοὺς δὲ κατὰ πρέσβιν τε καὶ ὡς γεγάασιν ἕκαστος,
Ἀθανάτους ἐγέραιρε θεοὺς Διὸς ἀγλαὸς υἱός,
Πάντ' ἐνέπων κατὰ κόσμον ἐπωλένιον κιθαρίζων.
Τὸν δ' ἔρος ἐν στήθεσσιν ἀμήχανος ἄνυτο θυμόν.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βουφόνε μηχανιῶτα πονεύμενε δαιτὸς ἑταῖρε,
Πεντήκοντα βοῶν ἀντάξια ταῦτα μέμηλας.
Ἡσυχίως καὶ ἔπειτα διακρινέεσθαι ὀΐω·
Νῦν δ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ πολύτροπε Μαιάδος υἱέ·
Ἦ σοί γ' ἐκ γενετῆς τάδ' ἅμ' ἕσπετο θαυματὰ ἔργα,
Ἦέ τις ἀθανάτων ἠὲ θνητῶν ἀνθρώπων
Δῶρον ἀγαυὸν ἔδωκε, καὶ ἔφρασε θέσπιν ἀοιδήν.
Θαυμασίην γὰρ τήνδε νεήφατον ὄσσαν ἀκούω,
Ἣν οὔ πώποτέ φημι δαήμεναι οὔτε τιν' ἀνδρῶν,

Illi quidem quamuis sit fortis, tu. a. iunioribus auxiliare.
Sic dixit innuens oculis Cillenius Argicida,
Et fasciam habebat sub vlna, neque eiecit.
Iupiter. a. valde arrisit videns versutum puerum,
Rectè & scienter negantem de bubus.
Ambos autem iussit concordem animum habentes
Quærere, Mercurium autem nuncium ducem esse,
Ac ostendere locum præ innocentia animi,
Vbique celauit boum fortia capita.
Annuit. a. Saturnius, obediebat. v. præclarus Mercurius:
Faciliter enim suadebat Iouis mens ægidiferi.
Hi autem ambo festinabant Iouis præclari filij
Ad Pylũ, arenosum autẽ ad Alphei vadum peruenêre.
Ad Agros autem peruenêre & stabulum altum,
Illic, vbi vtique opes nutriebantur noctis in tempore.
Tunc Mercurius quidẽ deinde iens ad lapideũ antrũ,
In lucem egit boum fortia capita.
Latonius autem seorsum videns agnouit boum pelles
Petra in alta, citò. a. interrogauit inclytum Mercurium,
Quo pacto potuisti versipellis duorũ boum ceruicem
Sic nuperrimè natus & infans, ipse ego (secare
Miror à tergo tuam vim, neque te oportet
Longè crescere Cyllenie Maiæ fili. (cula
Sic vtiq; dixit, & manib. circumuertebat fortia vin-
Pueri, hi autem sub pedibus per terram statim hærebãt
Ibidem mutuò versæ ad inuicem,
Faciléque & omnes ad agrestes boues
Mercurij consilijs versuti, verùm Apollo
Admiratus est inspiciens, tunc vtique fortis Argicida,
Locum toruè inspexit, ignem abolens,
Occultare cupiens, Latonæ autem valde inclytus filius
Facillimè sedauit longè iaculantem, sicut volebat ipse.
Et licet fortis esset, capiens autem sinistra manu
Plectro tentabat cantum, hæc autem à manu.
Horrendè sonuit. risit autem Phœbus Apollo
Gauisus, amabilis autem ad mentem venit vox
Cum animo audienti: lyra autem amabile ludens,
Stabat vtique confisus ad læuam Maiæ filius
Phœbi Apollinis, celeriter autẽ acutè citharam pulsans
Canebat alternatim, amabilis. a. illam sequebatur vox
Miscens immortalésque Deos, & terram tenebrosam,
Vt à principio facti fuêre, & vt sortitus est partẽ singulus
Mnemosynẽ quidẽ in primis dearũ honorabat cantione
Matrem Musarum: hæc enim sortita est Maiæ filium.
Alios autẽ secundum honorem & vt geniti sunt singuli,
Immortales honorabat Deos, Iouis præclarus filius,
Omnia dicens ornatè, & cubito citharam pulsans.
Huius. a. desideriũ pectore immẽsum vellebat animum,
Et hunc allocutus verba alata dixit.
Bouicida versute laborans conuiuij socie,
Quinquaginta bobus digna hæc curæ habuisti.
Quietè & deinde dijudicari puto.
Nũc. a. agè mihi hoc dic versute Maiæ fili, (lia opera?
Nũquid te à natiuitate hæc simul secuta sunt admirabi-
Vel quis immortalium aut mortalium hominum
Donum illustre dedit & dixit diuinam cantionem?
Admirabilem enim hanc nouam vocem audio,
Quam nunquam dico didicisse, neque aliquẽ virorum.

Neque

Neque aliquē immortaliū, qui Olympias domos habēt,
Præter te impostorem Iouis & Maiæ fili.
Quæ ars, quæ Musa difficilium curarum,
Quod exercitium, verè enim simul tria adsunt,
Lætitiam, & amorem, ac dulcem somnum acciperet.
Etenim ego Musarum Olympiadarum sum sectator.
His choreæque curæ sunt & præclara via cantionis,
Et cantus florens, & amabilis strepitus tibiarum.
Sed nondum mihi cantus in mente sic curæ fuit,
Qualia iuuenum conuiuij apta opera existunt. (sas.
Admiror Iouis fili hæc quàm amabiliter citharam pul-
Nunc autē quoniā paruus licet, inclyta consilia nosti.
Tibiq; ipsi & matri hoc verè dicam,
Ne per hoc corneum telum, certè quidem ego te
Inclytum inter immortales, & beatum ducam,
Daboq; præclara munera & tandem non te decipiam.
Huic autem Mercurius verbis respondebat astutis,
Interrogas me procul operans, verùm ego tibi
Artem nostram ascendere non inuideo.
Hodie scies, volo autem tibi placidus esse
Consilio & verbis, tu autem in mente omnia nosti.
Primus enim Iouis fili inter immortales cognosces
Bonusq; fortisque, amat vtique te consultor Iupiter
Ex omni sanctitate, dedit autem tibi præclara dona.
Et honores te aiunt didicisse ex Iouis consilio.
Vaticiniáq; procul operans à Ioue fata omnia.
Et nunc ipse ego te filium opulentum cognoui.
Tibi autem promptum est dicere quodcunque cupis.
Sed quoniam tibi animus mouetur citharam pulsare,
Cane & citharam pulsa, & gaudia tibi curæ sint,
Suscipiens à me, tu autem mihi chare gloriam præbe.
Rectè cane præ manib. habens dulciuocam sociam,
Pulchrè & bene ac ornatè sciens dicere.
Securus quidem deinde ferre ad conuiuium floridum,
Et choream amabilem, & ad amantem gloriam ludum,
Lætitiam noctisq; & diei, quicunque igitur ipsam
Arte & sapientia edoctus interrogaret,
Allocuta multa variaq; mente grata docet,
Facilè consuetudinibus ludens mollibus,
Operationem dicens infelicem: quicunque autem ipsam
Nescius primùm vehementer interrogauit,
Stultè sic deinde sublimeq; perturbaret.
Tibi autem promptum est discere quodcunque cupis,
Et tibi ego dabo hanc Iouis præclare puer.
Nos autem rursus montisq; & equos pascentis soli,
Bobus pascua procul operans pascemus agrestibus.
Hinc satis parient boues cum tauris mixtæ,
Mixtim fœminasq; & masculos: neque te oportet
Astutus licet sis vehementer irasci.
Sic locutus, præbuit: hic a. suscepit Phœbus Apollo.
Mercurio autem præbuit habens scuticam præclaram.
Boum autem curas commisit, suscepit autē Maiæ filius
Lætus: citharam autem susceptam manu læua
Latonæ præclarus filius rex procul operans Apollo,
Plectro excitabat cantum, hæc autem pulchrè
Amabiliterq; sonuit, Deus autem cantum cecinit,
Vbi boues quidem deinde ad valde diuinum pratum
Versæ sunt: ipsi autem Iouis præclari filij

Οὔτέ τιν' ἀθανάτων οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι,
Νόσφι σέθεν φιλῆτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Τίς τέχνη, τίς μοῦσα ἀμηχανέων μελεδώνων,
Τίς τρίβος. ἀτρεκέως γὰρ ἅμα τρία πάντα πάρεστιν,
Εὐφροσύνην καὶ ἔρωτα καὶ ἥδυμον ὕπνον ἑλέσθαι.
Καὶ γὰρ ἐγὼ μούσῃσιν Ὀλυμπιάδεσσιν ὀπηδός,
Τῇσι χοροί τε μέλουσι καὶ ἀγλαὸς οἶμος ἀοιδῆς,
Καὶ μολπὴ τεθαλυῖα, ἱμερόεις βρόμος αὐλῶν·
Ἀλλ' οὔπω τί μοι ὧδε μετὰ φρεσὶν ὧδε μέλησεν·
Οἷα νέων θαλίῃς ἐνδέξια ἔργα πέλονται.
Θαυμάζω Διὸς υἱὲ τάδ', ὡς ἐρατὸν κιθαρίζεις.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν ὀλίγος περ ἐὼν κλυτὰ μήδεα οἶδας.
Σοὶ δ' αὐτῷ καὶ μητρὶ τόδ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Ναὶ μὰ τόδε κράνειον ἀκόντιον, ἦ μὲν ἐγώ σε
Κυδρὸν ἐν ἀθανάτοισι καὶ ὄλβιον ἡγεμονεύσω.
Δώσω τ' ἀγλαὰ δῶρα, καὶ ἐς τέλος οὐκ ἀπατήσω.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν,
Εἰρωτᾷς μ' ἑκάεργε περιφραδές· αὐτὰρ ἐγώ σοι
Τέχνης ἡμετέρης ἐπιβήμεναι οὔτι μεγαίρω.
Σήμερον εἰδήσεις. ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δὲ φρεσὶ πάντ' εὖ οἶδας.
Πρῶτος γὰρ Διὸς υἱὲ μετ' ἀθανάτοισι θαάσσεις
Ἠΰς τε κρατερός τε, φιλεῖ δέ σε μητίετα Ζεὺς,
Ἐκ πάσης ὁσίης, ἔπορεν δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα·
Καὶ τιμάς σέ γε φασὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς,
Μαντείας θ' ἑκάεργε Διὸς πάρα, θέσφατα πάντα.
Καὶ νῦν αὐτὸς ἐγὼ παῖδ' ἀφνειὸν δεδάηκα.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι, ὅττι μενοινᾷς.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τοι θυμὸς ἐπιθύει κιθαρίζειν,
Μέλπεο καὶ κιθάριζε, καὶ ἀγλαΐας ἀλέγυνε,
Δεγμένος ἐξ ἐμέθεν. σὺ δέ μοι φίλε κῦδος ὄπαζε.
Εὐμόλπει μετὰ χερσὶν ἔχων λιγύφωνον ἑταίρην,
Καλὰ καὶ εὖ κατὰ κόσμον ἐπιστάμενος ἀγορεύειν·
Εὔκηλος μὲν ἔπειτα φέρειν εἰς δαῖτα θάλειαν,
Καὶ χορὸν ἱμερόεντα, καὶ ἐς φιλοκυδέα κῶμον,
Εὐφροσύνην νυκτός τε καὶ ἤματος. ὅς τις ἄρ' αὐτὴν
Τέχνῃ καὶ σοφίῃ δεδαημένος ἐξερεείνῃ,
Φθεγγομένη παντοῖα νόῳ χαρίεντα διδάσκει
Ῥεῖα συνηθείῃσιν ἀθυρομένη μαλακῇσιν,
Ἐργασίην φεύγουσα δυήπαθον· ὃς δέ κεν αὐτὴν
Νῆϊς ἐὼν τὸ πρῶτον ἐπιζαφελῶς ἐρέεινε,
Μὰψ αὔτως κεν ἔπειτα μετήορά τε θρυαλίζοι.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅττι μενοινᾷς,
Καί τοι ἐγὼ δώσω ταύτην Διὸς ἀγλαὲ κοῦρε.
Ἡμεῖς δ' αὖ ὄρεός τε καὶ ἱπποβότου πεδίοιο
Βουσὶ νομοὺς ἑκάεργε νομεύσομεν ἀγραύλοισιν,
Ἔνθεν ἅλις τέξουσι βόες ταύροισι μιγεῖσαι
Μίγδην θηλείας τε καὶ ἄρσενας. οὐδέ τι σε χρὴ
Κερδαλέον περ ἐόντα περιζαμενῶς κεχολῶσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὤρεξ'· ὁ δ' ἐδέξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῇ δ' ἐγγυάλιξεν ἔχων μάστιγα φαεινὴν,
Βουκολίας τ' ἐπέτελλεν. ἐδέκτο δὲ Μαιάδος υἱὸς
Γηθήσας· κίθαριν δὲ λαβὼν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς
Λητοῦς ἀγλαὸς υἱὸς ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος. ἡ δ' ὑπὸ καλὸν
Ἱμερόεν κονάβησε. θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε.
Ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα
Ἐτραπέτην· αὐτοὶ δὲ Διὸς περικαλλέα τέκνα

Ἄψορροι πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἐρρώσαντο,
Τερπόμενοι φόρμιγγι. χάρη δ' ἄρα μητίετα Ζεύς.
Ἄμφω δ' ἐς φιλότητα συνήγαγε. καὶ τὸ μὲν Ἑρμῆς
Λητοΐδην ἐφίλησε διαμπερές, ὡς ἔτι καὶ νῦν.
Σήματ' ἐπεὶ κιθάριν μὲν Ἑκηβόλῳ ἐγγυάλιξεν,
Ἱμερτὴν δεδαώς· ὁ δ' ὑπωλένιον κιθάριζεν.
Αὐτὸς δ' αὖθ' ἑτέρης σοφίης ἐκμάσσατο τέχνην·
Συρίγγων ἐνοπὴν ποιήσατο τηλόθ' ἀκουστήν.
Καὶ τότε Λητοΐδης Ἑρμῆν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δείδια Μαιάδος υἱέ, διάκτορε, ποικιλομῆτα,
Μή μοι ἀνακλέψῃς κίθαριν καὶ καμπύλα τόξα.
Τιμὴν γὰρ πὰρ Ζηνὸς ἔχεις, ἐπαμοίβια ἔργα
Θήσειν ἀνθρώποισι κατὰ χθόνα πουλυβότειραν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὄμβριμον ὕδωρ,
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα καὶ φίλα ἔρδοις.
Καὶ τότε Μαιάδος υἱὸς ὑποσχόμενος κατένευσε
Μή ποτ' ἀποκλέψειν ὅσ' Ἑκηβόλος ἐκτεάτισται,
Μηδέ ποτ' ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Λητοΐδης κατένευσεν ἐπ' ἀρθμῷ καὶ φιλότητι,
Μή τινα φίλτερον ἄλλον ἐν ἀθανάτοισιν ἔσεσθαι
Μήτε θεὸν μήτ' ἄνδρα Διὸς γόνον· ἐκ δὲ τέλειον
Σύμβολον ἀθανάτων ποιήσομαι, ἠδ' ἅμα πάντων,
Πιστὸν ἐμῷ θυμῷ καὶ τίμιον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ὄλβου καὶ πλούτου δώσω περικαλλέα ῥάβδον,
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἥ σε φυλάξει,
Πάντας ἐπικραίνουσα θεούς, ἐπέων τε καὶ ἔργων
Τῶν ἀγαθῶν, ὅσα φημὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς.
Μαντείην δὲ φέριστε διοτρεφὲς ἣν ἐρεείνεις,
Οὔτε σὲ θέσφατόν ἐστι δαήμεναι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων· τὸ γὰρ οἶδε Διὸς νόος· αὐτὰρ ἔγωγε
Πιστωθεὶς κατένευσα καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μή τινα νόσφιν ἐμεῖο θεῶν αἰειγενετάων
Ἄλλον γ' εἴσεσθαι Ζηνὸς πυκινόφρονα βουλήν.
Καὶ σὺ κασίγνητε χρυσόρραπι μή με κέλευε
Θέσφατα πιφαύσκειν ὅσα μήδεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ἀνθρώπων δ' ἄλλον δηλήσομαι, ἄλλον ὀνήσω,
Πολλὰ περιτροπέων ἀμεγάρτων φῦλ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται ὅστις ἂν ἔλθῃ
Φωνῇ καὶ πτερύγεσσι τεληέντων οἰωνῶν·
Οὗτος ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται, οὐδ' ἀπατήσω.
Ὃς δέ κε μαψιλόγοισι πιθήσας οἰωνοῖσι,
Μαντείην ἐθέλῃσι παρὲκ νόον ἐξερεείνειν
Ἡμετέρην, νοέειν δὲ θεῶν πλέον αἰὲν ἐόντων,
Φήμ', ἁλίην ὁδὸν εἶσιν, ἐγὼ δέ κε δῶρα δεχοίμην.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω Μαίης ἐρικυδέος υἱὲ
Καὶ Διὸς αἰγιόχοιο, θεῶν ἐριούνιε δαῖμον·
Μοῖραι γάρ τινες εἰσὶ κασίγνηται γεγαυῖαι
Παρθένοι, ὠκείῃσιν ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Τρεῖς· κατὰ δὲ κρατὸς πεπαλαγμέναι ἄλφιτα λευκά
Οἰκία ναιετάουσιν ὑπὸ πτυχὶ Παρνησοῖο,
Μαντείης ἀπάνευθε διδάσκαλοι, ἣν ἐπὶ βουσὶ
Παῖς ἔτ' ἐὼν μελέτησα· πατὴρ δ' ἐμὸς οὐκ ἀλέγιζεν.
Ἐντεῦθεν δ' ἤπειτα ποτώμεναι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῃ,
Κηρία βόσκονται, καί τε κραίνουσιν ἕκαστα.
Αἱ δ' ὅτε μὲν θυίωσιν ἐδηδυῖαι μέλι χλωρόν,
Προφρονέως ἐθέλουσιν ἀληθείην ἀγορεύειν·
Ἢν δ' ἀπονοσφισθῶσι θεῶν ἡδεῖαν ἐδωδήν,

Retrogradi ad Olympum valde niuosum contenderunt
Oblectati cithara, gauisus est igitur consultor Iupiter,
Ambos .a. in amicitiā cōduxit: & tunc quidē Mercurius
Latonium amauit omnino sicuti adhuc & nunc,
Signū postquam citharā quidem procul iacienti præbuit
Amabilem cùm didicisset, hic verò sub vlna sonabat.
Ipse autē rursus alterius sapientiæ fingebat artem.
Fistularum vocem fecit procul audibilem.
Et tunc Latonius Mercurium verbis affatus est:
Metuo Maiæ fili nuncie varia consilia habens,
Ne mihi furto auferas citharam ac curuos arcus.
Honorem enim à Ioue habes alterna opera
Facere hominibus in terra multos nutriente.
Verùm si mihi feres Deorum magnū iuramētū iurare,
Et capite annuens, vel per Stygiæ fortem aquam,
Omnia vtique meo in animo grata faceres.
Et tunc Maiæ filius promittens annuit,
Nunquā furaturū quæcunque Procul iaciens possideret,
Neq. vnquam appropinquare densam domū, at Apollo
Latonius annuit in concordia & amicitia,
Neminem sibi magis charum inter mortales fore,
Neque Deum, neque virum Iouis fœtum: perfectū autē
Signum immortalium faciam, vt præ omnibus
Fidum meo animo, & honorabilem, verùm postea
Felicitatis, & diuitiarum dabo præclaram virgam,
Auream, trium foliorum, synceram, quæ te seruabit,
Omnes perficiens Deos, verborúmque & operum
Bonorum, quæcunque dico didicisse ex Iouis consilio.
Vaticinium autem optimè à Ioue alite quā sciscitaris,
Neque te fatum est discere, neque aliquem alium
Immortalium: hoc enim nouit Iouis mens. verùm ego
Certè persuasus annui ac iuraui fortè iusiurandum,
Neque aliquem præter me Deorum immortalium
Alium scire Iouis sapiens consilium.
Et tu frater habens auream virgam ne me iubeas
Fata detegere, quæcunque consilio habet altisonus Iup.
Hominum autem alij nocebo, alium iuuabo.
Multa circumiens magnorum gentes hominum.
Atqui meo vaticinio iuuabitur, quicunq. vtiq. venerit
Voce, ac alis perfectarum auium,
Hic à meo vaticinio iuuabitur, neque permittam.
Quicunque autem vaniloquis fretus auibus,
Vaticinium voluerit præter mentem interrogare
Nostram, intelligere .a. Dijs plus semper existentibus,
Dico, procliuem viam it, ego .a. vtique dona susciperem.
Alium autem tibi dicam Maiæ valde inclyte fili,
Et Iouis ægidiferi Deorum valde vtilis dæmon,
Parcæ enim quædam sunt sorores natæ
Virgines velocibus gaudentes alis
Tres: super caput autem conspersæ farina alba
Domos habitant sub valle Parnasi,
Absque vaticinio magistræ, quod in bobus
Puer adhuc meditatus sum: pater .a. meus curam nō faciebat.
Hinc deinde volantes aliàs alibi
Fauos depascunt, & quæ perficiunt singula.
Hæ .a. quando quidem insanierint edentes mel viride,
Promptè voluerint veritatem dicere.
Si verò fuerint Deorum suaui cibo,

Conan-

Conantur deinde extra viam ducere,
Has tibi postea do, tu autem verè inquirens,
Tui ipsius mentem oblecta, & si mortalē virū cognoris,
Sæpius tuum vaticinium exaudiet si acciderit.
Hæc habe Maiæ fili, ac agrestes flexipedes boues,
Equosq́ cura, & mulos patientes laboris,
Et horribiles leones, & albidentesq́ sues,
Et canes, & oues, quæcūque nutrit ampla terra.
Omnibus.a.in ouibus imperare inclytum Mercurium:
Solum.a.infernum perfectum nuncium esse
Quique indotatus licet sit, dabit donum non minimum.
Sic Maiæ filium rex amauit Apollo,
Omni amicitia, gratiam autem imposuit Saturnius:
Cū omibusq́ hic mortalibus & immortalib. versabatur
Parū quidē igitur iuuat, at indiscriminatim decipit
Noctem per obscuram gentes mortalium hominum.
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili:
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

In Venerem.

MVSA mihi dic opera aureæ Veneris
Cypridis, quæq́ Dijs dulcem amorem excitauit,
Atque domauit gentes mortalium hominum,
Auesq́ aerias, ac feras omnes.
Quascunque continēs multas nutrit, & quascunq. pont°
Omnibus.a.curæ sunt opera pulchrā coronā habētis Ci-
Tres.a.nō valēt flectere animos, neq. decipere, (thereæ
Puellamq́ ægidiferi Iouis cæsiam Palladem.
Neque enim illi placuêre opera aureæ Veneris:
Sed vtiq. illi bellaq́ placuerunt & officium Martis,
Præliaq́ pugnæq́, ac præclara opera curare.
Prima fabros lignarios viros terrestres docuit
Facere scuta, & currus varios ære.
Hæcq́ virgines mollicarnes in ædibus
Præclara opera docuit in mentem ponens vnicuique.
Nunquam Dianam habentem aureū colum sonoram
Domat in amicitia subridens Venus.
Etenim huic placuêre arcus, ac in mōtibus feras necare,
Lyraq́ choreæq́ celebrésq́ vlulatus,
Lucique vmbrosi, iustorumq́ vrbs virorum,
Neq. quidem venerādæ puellæ placuêre opera Veneris
Veste, quam primam peperit Saturnius versutus.
Deinde.a.postremam consilio Iouis ægidiferi,
Venerandam, quam expetebant Neptunus & Apollo.
Hæc autem noluit, verùm rigidè respuit.
Iurauit.a.magnū iuramētum, quod vtiq. perfectum est,
Vbi cepisset caput patris Iouis ægidiferi,
Virgo vti esset omnibus diebus diua Dearum.
Huic.a.pater Iupiter dedit pulchrū donū loco nuptiarū
Atque media in domo sedit pinguedinem capiens,
Omnib.a.in templis Deorū primùm honoris ius habet,
Et ad omnes mortales Deorum honorabilis fuit.
Harum non valet flectere mentes, neque decipere.
Ex alijs autem nemo est qui fugit Venerem,
Neque Deorum beatorum, neque mortalium hominū,
Quin & Iouis mētē adimit, qui oblectatur fulminibus,
Quique maximus est, maximúmq. sortitus est honorē:
Et huius quando voluerit sapientem mentē decipere,

Πειρῶνται δ' ἤπειτα παρὲξ ὁδὸν ἡγεμονεύειν.
Ταῦτά τοι ἔπειτα δίδωμι· σὺ δ' ἀτρεκέως ἐρεείνων,
Σὴν αὐτοῦ φρένα τέρπε· καὶ εἰ βροτὸν ἄνδρα δαείης,
Πολλάκι σῆς ὀμφῆς ἐπακούσεται, αἴκε τύχῃσι.
Ταῦτ' ἔχε Μαιάδος υἱὲ, καὶ ἀγραύλους ἕλικας βοῦς,
Ἵππους τ' ἀμφιπόλευε καὶ ἡμιόνους ταλαεργούς·
Καὶ χαροποῖσι λέουσι καὶ ἀργιόδουσι σύεσσι,
Καὶ κυσὶ, καὶ μήλοισιν, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθὼν,
Πᾶσι δ' ἐπὶ προβάτοισιν ἀνάσσειν κύδιμον Ἑρμῆν·
Οἶον δ' εἰς ἀΐδην τετελεσμένον ἄγγελον εἶναι.
Ὅστ' ἄδοτός περ ἐὼν, δώσει γέρας οὐκ ἐλάχιστον.
Οὕτω Μαιάδος υἱὸν ἄναξ ἐφίλησεν Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητι. χάριν δ' ἐπέθηκε Κρονίων·
Πᾶσι δ' ὅγε θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ὁμιλεῖ
Παῦρα μὲν οὖν ὀνίνησι, τὸ δ' ἄκριτον ἠπεροπεύει
Νύκτα δι' ὀρφναίην φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς·

ΕΙΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
Κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
Καί τ' ἐδαμάσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα
Ἠμὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἠδ' ὅσα πόντος·
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι
Κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπιδ' Ἀθήνην.
Οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδον καὶ ἔργον Ἄρηος,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτινα καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡδέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Οὐδέποτ' Ἄρτεμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμναται ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
Καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
Φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ
Ἄλσεά τε σκιόεντα, δικαίων τε πτόλις ἀνδρῶν.
Οὐδὲ μὲν αἰδοίῃ κούρῃ ἅδεν ἔργ' Ἀφροδίτης
Ἱστίῃ, ἣν πρώτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης·
Αὖτις δ' ὁπλοτάτην, βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Πότνιαν, ἣν ἐμνῶντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων·
Ἡ δὲ μάλ' οὐκ ἔθελεν, ἀλλὰ στερεῶς ἀπέειπεν·
Ὤμοσε δὲ μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστὶν,
Ἁψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Παρθένος ἔσσεσθαι πάντ' ἤματα δῖα θεάων.
Τῇ δὲ πατὴρ Ζεὺς δῶκε καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο,
Καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἕζετο πῖαρ ἑλοῦσα.
Πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμάοχός ἐστι,
Καὶ παρὰ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πρέσβειρα τέτυκται.
Τάων οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Τῶν δ' ἄλλων οὔπέρ τι πεφυγμένον ἐστ' Ἀφροδίτην,
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Καί τε παρὲκ Ζηνὸς νόον ἤγαγε τερπικεραύνου,
Ὅστε μέγιστός τ' ἐστὶ μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς·
Καί τε τοῦ, εὖτ' ἐθέλοι, πυκινὰς φρένας ἐξαπαφοῦσα,

Ῥηϊδίως συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Ἥρης ἐκλελαθοῦσα κασιγνήτης ἀλόχου τε,
Ἣ μέγα εἶδος ἀρίστη ἐν ἀθανάτῃσι θεῇσι·
Κυδίστην δ' ἄρα μιν τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Μήτηρ τε Ῥείη· Ζεὺς δ' ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
Αἰδοίην ἄλοχον ποιήσατο κεδν' εἰδυῖαν,
Τῇ δὲ καὶ αὐτῇ Ζεὺς γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρὶ καταθνητῷ μιχθήμεναι, ὄφρα τάχιστα
Μηδ' αὐτὴ βροτέης εὐνῆς ἀποεργμένη εἴη·
Καί ποτ' ἐπευξαμένη εἴπῃ μετὰ πᾶσι θεοῖσιν
Ἡδὺ γελοιήσασα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ὥς ῥα θεοὺς συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Καί τε καταθνητοὺς υἱεῖς τέκον ἀθανάτοισιν,
Ὥς τε θεὰς ἀνέμιξε καταθνητοῖς ἀνθρώποις·
Ἀγχίσεω δ' ἄρα οἱ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ,
Ὃς τότ' ἐν ἀκροπόλοις ὄρεσιν πολυπιδάκου Ἴδης
Βουκολέεσκεν βοῦς, δέμας ἀθανάτοισιν ἐοικώς.
Τὸν δ' ἤπειτα ἰδοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Ἠράσατ', ἐκπάγλως δὲ κατὰ φρένας ἵμερος εἷλεν.
Ἐς Κύπρον δ' ἐλθοῦσα, θυώδεα νηὸν ἔδυνεν
Ἐς Πάφον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης·
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας,
Ἀμβροσίῳ ἑανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ εἵματα καλὰ,
Χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Σεύατ' ἐπὶ Τροίην, προλιποῦσ' εὐώδεα Κύπρον,
Ὕψι μετὰ νεφέεσσι θοῶς πρήσσουσα κέλευθον,
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.
Βῆ δ' ἰθὺς σταθμοῖο δι' οὔρεος· οἱ δὲ μετ' αὐτὴν
Σαίνοντες πολιοί τε λύκοι χαροποί τε λέοντες,
Ἄρκτοι, παρδάλιές τε θοαὶ προκάδων ἀκόρητοι
Ἤισαν· ἡ δ' ὁρόωσα μετὰ φρεσὶ τέρπετο θυμὸν·
Καὶ τοῖς ἐν στήθεσσι βάλ' ἵμερον· οἱ δ' ἅμα πάντες
Σύνδυο κοιμήσαντο κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Αὐτὴ δ' ἐς κλισίας εὐποιήτους ἀφίκανε.
Τὸν δ' εὗρε σταθμοῖσι λελειμμένον οἶον ἀπ' ἄλλων
Ἀγχίσην ἥρωα θεῶν ἄπο κάλλος ἔχοντα.
Οἱ δ' ἅμα βουσὶν ἕποντο νομοὺς κατὰ ποιήεντας
Πάντες· ὁ δὲ σταθμοῖσι λελειμμένος οἶος ἀπ' ἄλλων
Πωλεῖτ' ἔνθα καὶ ἔνθα, διαπρύσιον κιθαρίζων
Στῆ δ' αὐτοῦ προπάροιθε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Παρθένῳ ἀδμήτῃ μέγεθος καὶ εἶδος ὁμοίη,
Μή μιν ταρβήσειεν ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας.
Ἀγχίσης δ' ὁρόων ἐφράζετο θαύμαινέν τε
Εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
Πέπλον μὲν γὰρ ἕεστο φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
Εἶχε δ' ἐπιγναμπτὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς.
Ὅρμοι δ' ἀμφ' ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν,
Καλοὶ, χρύσειοι, παμποίκιλοι· ὡς δὲ σελήνη
Στήθεσιν ἀμφ' ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο, θαῦμα ἰδέσθαι·
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος δέ μιν ἀντίον ηὔδα,
Χαῖρε ἄνασσ', ἥτις μακάρων τάδε δώμαθ' ἱκάνεις,
Ἄρτεμις, ἢ Λητὼ, ἠὲ χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἢ Θέμις ἠΰγενὴς, ἠὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἤ πού τις Χαρίτων δεῦρ' ἤλυθες, αἵ τε θεοῖσι
Πᾶσιν ἑταιρίζουσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Facilè miſcuit cum mortalibus mulieribus,
Iunone clam à ſorore & uxore,
Quæ magna forma, pulcherrima inter immortales deas:
Inclytiſsimam igitur illam peperit Saturnus verſutus,
Materque Rhea. Iupiter. a. incorruptibilia cõſilia ſciens
Venerandam mulierem fecit inclyta ſcientem,
Huicque ipſi Iupiter dulcem amorem impoſuit animo
Viro cum mortali vt miſceretur, vt quàm celerrimè
Ne & ipſa humano in concubitu expers non ſit,
Atque aliquando iactans diceret inter omnes Deos,
Dulcè ſubridens riſum amans Venus,
Quòd vtique deos miſcuit cum mortalibus mulieribus,
Et mortales filios peperit cum immortalibus.
Quare Deas immiſcuit cum mortalibus hominibus,
Anchiſæ igitur illi dulcem amorem impoſuit animo,
Qui tũ in ſummis verſabatur montib. multifontis Idæ
Cuſtodiebat boues, corpore immortalibus ſimilis.
Hunc autem poſtea cùm vidiſſet ſubridens Venus
Amauit, horrendè autem mentem amor cepit.
Cyprum. a. cùm veniſſet, odoriferũ templũ ingreſſa eſt
Paphi, ibi autem illi templum eſt araq; ſacra,
Vbi hæc ingreſſa ianuas impoſuit lucentes.
Ibi autem illam Gratiæ lauârunt & vnxerunt oleo
Immortali, qualiter Deos conuenit ſemper exiſtentes.
Ambroſio peplo, quod vtiq. illi ſacratum erat.
Induta. a. rectè omnia circa corpus veſtimenta pulchra
Auro ornata ſubridens Venus,
Contendebat Troiam derelicta odora Cypro,
Altè per nubes velociter faciens iter.
Idam autem peruenit multifontem matrem ferarum.
Incedit. a. rectam ſtabuli viam per montem, cũ ipſa. a.
Adblandientes canesq; lupi, terribilesq; leones.
Vrſæ, pardiq; veloces ceruorum inſatiabiles
Iuerunt, hæc. a. inſpiciens in mente oblectabat animũ,
Et his in pectoribus impoſuit amorẽ, hi. a. ſimul omnes
Bini dormiêrunt circa opacos receſſus,
Ipſa verò ad tabernacula pulchrè facta peruenit.
Hunc autem inuenit in ſtabulis relictum ſolum ab alijs
Anchiſen heroa, à Dijs pulchritudinem habentem.
Alij autem ſimul boues ſequebantur per paſcua pinguia
Omnes hic autem ad ſtabulum relictus ſolus ab alijs
Verſabatur hinc & hinc claro & peruio ſono citharam
Stetit. a. ipſo coram Iouis filia Venus, (pulſans,
Virgini indomitæ magitudine ac forma ſimilis,
Ne ſibi ipſi incuteret timorem antè oculis conſpicatus.
Anchiſes autem videns perpendebat, mirabatúrque
Formamq; magnitudinemq; & veſtes precioſas,
Peplo etenim induta erat ſplendidiore ignis radio.
Habebat autem flexos capreolos, calicesq; lucidas.
Catenæ autem circa molle collum perpulchræ erant,
Pulchræ, aureæ omniuariæ, tanquam autem Luna
Pectora circa mollia ſplendebat, mirum videri.
Anchiſen autem amor cepit, verbũ. a. illi è contra dixit,
Salue regina, quæcunque beatorũ has domos accedit
Diana, vel Latona, aut aurea Venus,
Vel Themis generoſa, aut cæſia Pallas,
Vel vtique aliqua gratiarum huc veniſti, quæque Dijs
Omnibus ſociantur, ac immortales vocantur.

Vel aliqua Nympharum quæ lucos pulchros habitant.
Aut Nympharum, quæ pulchrum mõtem hũc habitãt.
Et fontes fluuiorum, & cauernas pingues,
Tibi autem ego in specula in loco apparenti.
Aram faciam, sacrificabo autem tibi sacra pulchra,
Horis omnibus, tu autem benignum animum habens,
Concede me inter Troianos valde decorũ esse virum.
Fac autem postea floridum fœtum, verùm me ipsum
Diu benè viuere, & videre lucem solis,
Beatum inter populos, & senectutis in limen venire.
Huic respondit postea Iouis filia Venus,
Anchise, inclytissime humi genitorum hominum,
Non aliqua Dea sum, quid me immortalibus æquas?
Sed mortalis, mulier autem me genuit mater.
Otreus autem est pater nomine, si quando audis,
Qui omnem Phrygiam benè munitam regnat.
Linguam autem vestram, & nostram apertè noui.
Troiana enim in domo me nutrix alebat, hæc autem
Paruam filiam educauit, chara à matre cùm accepisset.
Sic vtique linguam & vestram benè noui,
Nũc autem me rapuit habens auream virgã Argicida,
Ex cœtu Dianæ aureum colum habentis sonoræ
Multæ autem Nymphæ virgines benè dotatæ
Ludebamus, circa aũt multitudo infinita coronata erat
Inde me rapuit auream virgam habens Argicida.
Multa autem duxit me ad opera mortalium hominum,
Multam autem exortem & inædificatam, quam feræ
Crudiores frequentant per vmbrosas valles;
Neque pedibus tangere videbar flantem vitam terram.
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia vocari
Puellam vxorem, abs te.a. perpulchros filios parere.
At postquam ostendit, & dixit, hic quidem rursus
Immortales ad gentes iuit fortis Argicida.
Verùm ego ad te veni, fortis autem mihi fuit necessitas.
Sed te per Iouem oro, ac per parentes
Bonos, (neque enim mali talem peperissent,)
Indomitam me ducens & inexpertem rei venereæ,
Patrique tuo ostende, ac matri inclytæ scienti,
Tuisq́; fratribus, qui tecum simul geniti sunt.
Non illis dissimilis nurus ero, sed similis.
Si quid dissimilis mulier ero, sine & non; (habentes
Mittere.a. nuncium celeriter ad Phrygas varios equos
Dicere patrique meo, & matri licet illi sit curæ.
Hi autem aurum vtique satis, vestémque textam
Mittent, tu autem multa & præclara accipies dona.
His autem peractis celebra nuptias amabiles,
Honorabiles hominibus & immortalibus Dijs.
Sic cum dixisset Dea, dulcem amorẽ imposuit animo,
Anchisẽ.a. amor cepit, verbũ.a. dixitatque nominabat,
Siquidem mortalis es, mulier autẽ te genuit mater,
Otreus autem est pater nomine inclytus, vt narras,
Immortalis autem causa nuncij vtique huc peruenis
Mercurij, mea autẽ mulier vocaberis diebus omnibus,
Nemo deinde Deorum, neque mortalium hominum.
Hîc me tenebit quò minus tibi in amore misceam
Statim nunc, neque si vtique procul iaciens ipse Apollo
Arcu ab argenteo emiserit iacula tristia.
Velim vtique postea mulier similis deabus,

Ἤ τις Νυμφάων αἵ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Ἢ Νυμφῶν αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ βήσεα ποιήεντα·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐν σκοπιῇ περιφαινομένῳ ἐνὶ χώρῳ
Βωμὸν ποιήσω, ῥέξω δέ τοι ἱερὰ καλὰ
Ὥρῃσιν πάσῃσι· σὺ δ' εὔφρονα θυμὸν ἔχουσα,
Δός με μετὰ Τρώεσσιν ἀριπρεπέ' ἔμμεναι ἄνδρα.
Ποίει δ' εἰσοπίσω θαλερὸν γόνον· αὐτὰρ ἔμ' αὐτὸν
Δηρὸν εὖ ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
Ὄλβιον ἐν λαοῖς, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι·
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε χαμαιγενέων ἀνθρώπων.
Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτῃσιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ καταθνητή τε, γυνὴ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, εἴπου ἀκούεις,
Ὃς πάσης Φρυγίης εὐτειχήτοιο ἀνάσσει.
Γλῶσσαν δ' ὑμετέρην καὶ ἡμετέρην σάφα οἶδα.
Τρωὸς γὰρ μεγάρῳ με τροφὸς τρέφεν· ἡ δὲ διαπρὸ
Σμικρὴν παῖδ' ἀτίταλλε φίλης παρὰ μητρὸς ἑλοῦσα
Ὡς δή τοι γλῶσσαί τε καὶ ὑμετέρην εὖ οἶδα.
Νῦν δέ μ' ἀνήρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης
Ἐκ χοροῦ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς,
Πολλαὶ δὲ Νύμφαι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Παίζομεν, ἀμφὶ δ' ὅμιλος ἀπείριτος ἐστεφάνωτο·
Ἔνθεν μ' ἥρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης.
Πολλὰ δ' ἐπήγαγεν ἔργα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Πολλὴν δ' ἄκληρόν τε καὶ ἄκτιτον, ἣν διὰ θῆρες
Ὠμοφάγοι φοιτῶσι κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Οὐδὲ ποσὶ ψαύειν ἐδόκουν φυσιζόου αἴης.
Ἀγχίσεω δέ με φάσκε παραὶ λέχεσιν καλέεσθαι
Κουριδίην ἄλοχον, σοὶ δ' ἀγλαὰ τέκνα τεκεῖσθαι.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ δεῖξε καὶ ἔφρασεν, ἤτοι ὅ γ' αὖτις
Ἀθανάτων μετὰ φῦλ' ἀπέβη κρατὺς Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐγώ σ' ἱκόμην, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι ἠδὲ τοκήων
Ἐσθλῶν, (οὐ γάρ τοι γε κακοὶ τοιόνδε τέκοιεν)
Ἀδμήτην μ' ἀγαγὼν καὶ ἀπειρήτην φιλότητος,
Πατρί τε σῷ δεῖξον καὶ μητέρι κέδν' εἰδυίῃ,
Σοῖς τε κασιγνήτοις οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν·
Οὔ σφιν ἀεικελίη Διὸς ἔσομαι, ἀλλ' εἰκυῖα·
Εἴ τι ἀεικελίη γυνὴ ἔσομαι, ἠὲ καὶ οὐκί·
Πέμψαι δ' ἄγγελον ὦκα μετὰ Φρύγας αἰολοπώλους
Εἰπεῖν πατρί τ' ἐμῷ καὶ μητέρι κηδομένῃ περ.
Οἱ δέ τε μὲν χρυσόν κεν ἅλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντὴν
Πέμψουσιν· σὺ δὲ πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ταῦτα δὲ ποιήσας δαίνυ γάμον ἱμερόεντα,
Τίμιον ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ὡς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ.
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Εἰ μὲν θνητή τ' ἐσσί, γυνὴ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀθανάτοιο δ' ἕκητι διακτόρου ἐνθάδ' ἱκάνεις
Ἑρμέω· ἐμὴ δ' ἄλοχος κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἐνθάδε με σχήσει πρὶν σῇ φιλότητι μιγῆναι
Αὐτίκα νῦν· οὐδ' εἴ κεν ἑκηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων
Τόξου ἀπ' ἀργυρέου προΐῃ βέλεα στονόεντα.
Βουλοίμην κεν ἔπειτα γύναι εἰκυῖα θεῇσι,

Σῆς εὐνῆς ἐπιβὰς, δῦναι δόμον ἄϊδος εἴσω.
Ὡς εἰπὼν, λάβε χεῖρα, φιλομμειδὴς δ' Ἀφροδίτη
Ἕρπε μεταστρεφθεῖσα, κατ' ὄμματα καλὰ βαλοῦσα
Ἐς λέχος εὔστρωτον, ὅ, τι περ πάρος ἔσκεν ἄνακτι
Χλαίνῃσιν μαλακῇς ἐστρωμένον· αὐτὰρ ὕπερθεν
Ἄρκτων δέρματ' ἔκειτο, βαρυφθόγγων τε λεόντων,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν λεχέων εὐποιήτων ἐπέβησαν,
Κόσμον μέν οἱ πρῶτον ἀπὸ χροὸς εἷλε φαεινὸν,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε καὶ ὅρμους
Λῦσε δέ οἱ ζώνην, ἰδὲ εἵματα σιγαλόεντα
Ἔκδυε, καὶ κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Ἀγχίσης· ὁ δ' ἔπειτα θεῶν ἰότητι καὶ αἴσῃ,
Ἀθανάτῃ παρέλεκτο θεᾷ βροτὸς, οὐ σάφα εἰδώς.
Ἦμος δ' ἂψ εἰς αὖλιν ἀποκλίνουσι νομῆες
Βοῦς τε καὶ ἴφια μῆλα νομῶν ἐξ ἀνθεμοέντων,
Τῆμος ἄρ' Ἀγχίσῃ μὲν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευε
Νήδυμον, αὐτὴ δὲ χροῒ ἕννυτο εἵματα καλά.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ δῖα θεάων,
Ἔστη πὰρ κλισίῃ εὐποιήτοιο μελάθρου.
Ἧρε κάρη, κάλλος δὲ παρειάων ἀπέλαμπεν
Ἀμβρόσιον, οἷόν τ' ἐστὶν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἐξ ὕπνου τ' ἀνέγειρεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὄρσεο Δαρδανίδη· τί νυ νήγρετον ὕπνον ἰαύεις;
Καὶ φράσαι εἴ τι ὁμοίη ἐγὼν ἰνδάλλομαι εἶναι
Οἵην δή με τὸ πρῶτον ἐν ὀφθαλμοῖσι νόησας.
Ὣς φάθ', ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλ' ἐμμαπέως ὑπάκουσεν.
Ὡς δ' εἶδεν δειρήν τε καὶ ὄμματα καλ' Ἀφροδίτης,
Τάρβησέν τε καὶ ὄσσε παρακλιδὸν ἔτραπεν ἄλλῃ.
Ἂψ δ' αὖτις χλαίνῃ τε καλύψατο καλὰ πρόσωπα,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αὐτίκα σ' ὡς τὰ πρῶτα θεὰ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ἔγνων ὡς θεὸς ἦσθα· σὺ δ' οὐ νημερτὲς ἔειπες.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι αἰγιόχοιο,
Μή με ζῶντ' ἀμενηνὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἐάσῃς
Ναίειν, ἀλλ' ἐλέαιρ'· ἐπεὶ οὐ βιοθάλμιος ἀνὴρ
Γίγνεται ὅς τε θεαῖς εὐνάζεται ἀθανάτῃσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Θάρσει, μηδέ τι σῇσι μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Οὐ γάρ τοί τι δέος παθέειν κακὸν ἐξ ἐμέθεν γε,
Οὐδ' ἄλλων μακάρων· ἐπεὶ ἦ φίλος ἐσσὶ θεοῖσι.
Σοὶ δ' ἔσται φίλος υἱὸς ὃς ἐν Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδεσσι διαμπερὲς ἐκγεγάονται.
Τῷ δὲ καὶ Αἰνείας ὄνομ' ἔσσεται, οὕνεκά μ' αἰνὸν
Ἔσχεν ἄχος ἕνεκα βροτοῦ ἀνέρος ἔμπεσον εὐνῇ.
Ἀγχίθεοι δὲ μάλιστα καταθνητῶν ἀνθρώπων
Αἰεὶ ἐφ' ὑμετέρης γενεῆς εἶδός τε φυήν τε.
Ἤτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
Ἥρπασ' ἑὸν διὰ κάλλος, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη,
Καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπιοινοχοεύοι,
Θαῦμα ἰδεῖν, πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι,
Χρυσέου ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων νέκταρ ἐρυθρόν.
Τρῶα δὲ πένθος ἄλαστον ἔχε φρένας, οὐδέ τι ᾔδει
Ὅππῃ οἱ φίλον υἱὸν ἀνήρπασε θέσπις ἄελλα·
Τὸν δὴ ἔπειτα γόασκε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Καί μιν Ζεὺς ἐλέησε, δίδου δέ οἱ υἷος ἄποινα
Ἵππους ἀρσίποδας, τοί τ' ἀθανάτους φορέουσι.

Tuum cubile ascendens, ingredi domum inferni.
Sic locutus, cepit manum, subridens autem Venus
Ibat versa, oculos pulchros eijciens
Ad lectum bene stratum, vbi ante erat regi
Vestibus mollibus stratum, at insuper
Vrsorum pelles iacebant, grauiuocumq́ leonum,
Quos ipse occiderat in montibus altis,
Hi.a. postquã lectos bene constructos ascenderunt.
Ornamentũ quidem illi primũ à corpore abstulit lucidũ,
Fibulasq́ flexibiles, helicásque calycasq́. & monilia.
Soluit.a. illius zonam & vestes stupendas
Exuebat, ac deposuit in sedem aureis clauis confixam
Anchises, hic autem postea Deorum sententia & fato
Cum immortali cõcubuit Dea mortalis nõ apertè sciẽs.
Quando autem rursus ad stabulum redeunt pastores,
Bouésque & generosæ oues pascuis è florentibus,
Tunc vtique Anchisæ quidẽ dulce somnum effundebat
Suauem, ipsa verò corpore induebat vestes pulchras.
Induta autem rectè omnia circa corpus diua dearum,
Stetit igitur in lectum bene constructæ domus
Sustulit caput: pulchritudo.a. genarum splendebat
Immortalis, qualisque est bene coronatæ Cythereæ.
A somno.a. excitauit, verbumq́ dixit, atq. nominabat,
Exurge Dardanide: quare inexpergibilem somniũ dor-
Ac dic si quid similis ego videor esse, (mis?
Qualem me primum oculis inspexisti.
Sic dixit, hic.a. à somno valdè promptè exaudiuit.
Vt autem vidit collum & oculos pulchros Veneris,
Timuitque, & oculos declinando vertit alibi.
Iterum autem retrò veste cooperuit pulchram faciem,
Et illam precatus verba alata dixit,
Statim te vt primùm Dea vidi oculis,
Cognoui vt Dea eras, tu autem non verum dixisti.
Verùm te per Iouem oro ægidiferum,
Ne me viuentem debilem inter homines sinas
Habitare, verùm miserere, quoniam non longæuus vir
Fit, quisquis cum Deabus comcumbit immortalibus.
Huic autem respondit deinde Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime mortalium hominum,
Confide, neque tuo in animo timeas valde.
Neque enim tibi aliquis timor malum pati ex me,
Neque ex alijs beatis: quoniam amicus es Dijs.
Tibi autem erit charus filius, qui Troas regnabit,
Et filijs filij omnino nascentur.
Huic.a. & Aeneas nomen erit, quoniam me grauis
Habuit dolor, quòd mortalis viri incidi ad lectum.
Propè Dij autem maximè mortalium hominum
Semper à vestra natione, formáque ingenióque.
Hic quidem flauum Ganimedem consultor Iupiter
Rapuit suam propter pulchritudinẽ, vt cũ Dijs cõuersa-
Et Iouis in domo Dijs vinum effunderet, retur,
Mirabile visu, ab omnibus honoratus immortalibus.
Aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troianũ (regẽ).v. luctus perpetu⁹ habebat ꝑcordia, neq.
Vbi illi charum filium rapuit diuina procella, (nouerat
Hunc deinde lugebat omnino in Diebus omnibus,
Et illum Iupiter misertus est, dedit.a. illi filij dona
Equos velocipedes, quique immortales fuerunt.

Hos

Hos illi dono dedit habere:dixitq́ꝫ singula
Iouis consilijs nuncius Argicida,
Quòd esset immortalis & insenescibilis in dieb.omnib.
At postquam Iouis hic audiuit nuncium,
Non amplius postea lugebat.gauisus.a.est mẽtẽ intus
Lætus autem equis velocibus vehebatur.
Vt autẽ iterũ Tithonũ habẽs aureã sedẽ rapuit aurora,
Vestræ nationis similem immortalibus.
Dedit se ad viam peritura nigrinubem Saturnium,
Immortalemq́ꝫ esse ac viuere in diebus omnibus.
Huic autem Iupiter annuit,& perfecit desiderium,
Insana,neque intellexit in mente veneranda aurora
Heben petere,radereq́ꝫ senectam perniciosam.
Hunc.a.quousque quidẽ habebat à multis amata Hebe
Aurora oblectatus aurithrona ab aere genita,
Habitabat apud Oceani fluxum ad terminos terræ.
Verùm postquã primi cani effundebantur capilli
Pulchro ex capite,& ex generosa herba,
Huius quidem à lecto abstinebat veneranda aurora.
Ipsum autem rursus nutriebat domi habens
Ciboq́ꝫ ambrosiaq́ꝫ,& vestes bonas dans.
Verũ quãdo vtiq. omnino ad odiosã senectãproperabat
Neque aliquid membrorum mouere,neque attollere.
Hoc autem illi in animo optimum videbatur cõsilium:
In thalamum deposuit,ianuas autem imposuit lucidas.
Huius vtique vox fluit indicibilis,neque vis
Est qualis antea fuit in flexibilibus membris,
Non vtique ego te talem inter immortales caperem.
Immortalemq́ꝫ esse,& viuere in diebus omnibus.
Sed si quidem talis tu formaq́ꝫ corporéque
Viueres,postquam vir vocatus esses, perirèt:
Non vtiq.deinde me luctus secundũ densã mentẽ coo-
Nunc à te quidem celeriter senectus similis cooperiet
Immisericors,quæ postea astat hominibus
Perniciosa,laboriosa,quam & Dij odio habent.
At mihi magna iniuria inter immortales Deos
Erit in diebus omnibus omnino causa tui,
Qui antequam cõuersationes,& consilia,quib.olim oẽs
Immortales commiscui cum mortalibus hominibus,
Timebant,omnes enim meum domabat consilium,
Nũc autẽ vtique nõ ãplius mihi licebat gemẽs nominare
Hoc inter ĩmortales:siquidẽ ingẽti mulcta mulctata sũ,
Damno duro nec tolerando,aberraui.a.mente mea,
Filium.a.sub zona posui cum mortali mixta.
Hunc quidem vbi vtiq.primùm viderit lucem Solis
Nymphæ illũ nutriẽt mõtanæ profũda pectora habẽtes.
Quæ hunc habitãt montẽ magnũq́ꝫ valde diuinumq́ꝫ,
Quæ vtique neq. mortales neq. immortales sequũtur.
Diu quidem viuunt,& immortalem cibum comedunt,
Atque cum immortalib.pulchram choreã instaurant.
Cum his.a.Silenique & bonus explorator Argicida,
Miscebãtur in amore in recessu speluncarum amabiliũ
His.a.simul aut abietis,aut quercus alti capitis
Genitis nati fuêre super terram alentem viros
Pulchræ,florentes in montibus altis
Stant altæ:lucos autem vocant
Immortalium,has autem non mortales secant ferro.
Sed quando vtique Parca astiterit mortis,
Siccantur quidem primùm super terra arbores pulchræ.

Τοὺς οἱ δῶρον ἔδωκεν ἔχειν, εἶπέν τε ἕκαστα
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὡς ἔοι ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ Ζηνὸς ὅγ' ἔκλυεν ἀγγελιάων,
Οὐκέτ' ἔπειτα γόασκε, γεγήθει δὲ φρένας ἔνδον,
Γηθόσυνος δ' ἵπποισιν ἀελλοπόδεσσιν ὀχεῖτο.
Ὡς δ' αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠώς,
Ὑμετέρης γενεῆς, ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσουσα κελαινεφέα Κρονίωνα
Ἀθάνατόν τ' εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα.
Τῇ δὲ Ζεὺς ἐπένευσε, καὶ ἐκρήηνεν ἔελδωρ.
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησε μετὰ φρεσὶ πότνια ἠώς
Ἥβην αἰτῆσαι, ξῦσαί τ' ἀπὸ γῆρας ὀλοιόν.
Τὸν δ' ἤτοι εἵως μὲν ἔχεν πολυήρατος ἥβη,
Ἠοῖ τερπόμενος χρυσοθρόνῳ ἠριγενείῃ.
Ναῖε παρ' Ὠκεανοῖο ῥοῇς ἐπὶ πείρασι γαίης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶται πολιαὶ κατέχυντο ἔθειραι
Καλῆς ἐκ κεφαλῆς, καὶ εὐγενέος τε γενείου,
Τοῦ δ' ἤτοι εὐνῆς μὲν ἀπείχετο πότνια ἠώς,
Αὐτὸν δ' αὖτ' ἀτίταλλεν ἐνὶ μεγάροισιν ἔχουσα
Σίτῳ τ' ἀμβροσίῃ τε καὶ εἵματα καλὰ διδοῦσα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πάμπαν στυγερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν,
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ' οὐδ' ἀναεῖραι,
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
Ἐν θαλάμῳ κατέθηκε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς.
Τοῦ δ' ἤτοι φωνὴ ῥεῖ ἄσπετος, οὐδέ τι κίνυς
Ἔσθ' οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε τοῖον ἐν ἀθανάτοισιν ἑλοίμην,
Ἀθάνατόν τ' εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα.
Ἀλλ' εἰ μὲν τοιοῦτος ἐὼν εἶδός τε δέμας τε
Ζώοις, ἡμέτερός τε πόσις κεκλημένος εἴης (τοι.
Οὐκ ἂν ἔπειτά μ' ἄχος πυκινὰς φρένας ἀμφικαλύπ-
Νῦν δέ σε μὲν τάχα γῆρας ὁμοίιον ἀμφικαλύψει
Νηλειές, τό γ' ἔπειτα παρίσταται ἀνθρώποισιν
Οὐλόμενον, καματηρόν, ὅ τε στυγέουσι θεοί περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ μέγ' ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἔσσεται ἤματα πάντα διαμπερὲς εἵνεκα σεῖο,
Οἳ πρὶν ἐμοὺς ὀάρους, καὶ μήτιας αἷς ποτε πάντας
Ἀθανάτους συνέμιξα καταθνητῇσι γυναιξί,
Τάρβεσκον. πάντας γὰρ ἐμὸν δάμνασκε νόημα.
Νῦν δὲ δὴ οὐκέτι μοι στόμα χήσεται ἐξονομῆναι
Τοῦτο μετ' ἀθανάτοισιν, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀάσθην,
Σχέτλιον, οὐκ ὀνομαστόν, ἀπεπλάγχθην δὲ νόοιο,
Παῖδα δ' ὑπὸ ζώνῃ ἐθέμην βροτῷ εὐνηθεῖσα.
Τὸν μέν, ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος ἠελίοιο,
Νύμφαι μιν θρέψουσιν ὀρεσκῷοι βαθύκολποι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
Αἵ ῥ' οὔτε θνητῇς οὔτ' ἀθανάτοισιν ἕπονται.
Δηρὸν μὲν ζώουσι, καὶ ἄμβροτον εἶδαρ ἔδουσι,
Καί τε μετ' ἀθανάτοισι καλὸν χορὸν ἐρρώσαντο.
Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
Μίσγοντ' ἐν φιλότητι μυχῷ σπείων ἐροέντων.
Τῇσι δ' ἅμ' ἢ ἐλάται ἠὲ δρύες ὑψικάρηνοι
Γεινομένῃσιν ἔφυσαν ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ,
Καλαί, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἑστᾶσ' ἠλίβατοι, τεμένη δέ ἑ κικλήσκουσιν
Ἀθανάτων, τὰς δ' οὔ τι βροτοὶ κείρουσι σιδήρῳ.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ μοῖρα παρεστήκῃ θανάτοιο,
Ἀζάνεται μὲν πρῶτον ἐπὶ χθονὶ δένδρεα καλά,

Φλοιὸς δ' ἀμφιπεριφθινύθει, πίπτουσι δ' ἀπ' ὄζοι,
Τῶν δέ χ' ὁμοῦ ψυχὴ λείπει φάος Ἠελίοιο.
Αἱ μὲν ἐμὸν θρέψουσι παρὰ σφίσιν υἱὸν ἔχουσαι.
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἕλῃ πολυήρατος Ἥβη,
Ἄξουσίν σοι δεῦρο θεαί, δείξουσί τε παῖδα.
Σοὶ δ' ἐγώ, ὄφρα ταῦτα μετὰ φρεσὶ πάντα διέλθω,
Ἐς πέμπτον ἔτος αὖτις ἐλεύσομαι υἱὸν ἄγουσα,
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃς θάλος ὀφθαλμοῖσι,
Γηθήσεις ὁρόων. μάλα γὰρ θεοείκελος ἔσται.
Ἄξεις δ' αὐτίκα νιν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.
Ἢν δέ τις εἴρηταί σε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Ἥ τις σοι φίλον υἱὸν ὑπὸ ζώνῃ θέτο μήτηρ,
Τῷ δὲ σὺ μυθεῖσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω·
Φασίν τοι Νύμφης καλυκώπιδος ἔγγονον εἶναι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος καταειμένον ὕλῃ.
Εἰ δέ κεν ἐξείπῃς καὶ ἐπεύξεαι ἄφρονι θυμῷ,
Ἐν φιλότητι μιγῆναι ἐϋστεφάνῳ Κυθερείῃ,
Ζεύς σε χολωσάμενος βαλέει ψολόεντι κεραυνῷ.
Εἴρηταί τοι πάντα. σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι νοήσας,
Ἴσχεο, μηδ' ὀνόμαινε, θεῶν δ' ἐποπίζεο μῆνιν.
Ὣς εἰποῦσ' ἤϊξε πρὸς οὐρανὸν ἠνεμόεντα.
Χαῖρε θεὰ Κύπροιο ἐϋκτιμένης μεδέουσα,
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

Cortex.a.circum quamq; corrumpitur, cadunt .a.rami.
Horum autem simul anima reliquit lucem Solis.
Hæ quidem meum nutrient apud se filium habentes.
Hūc quidē cùm vtique primùm ceperit à multis amata
Ducent tibi huc Deæ, ostendentq; puerum. (Hebe
Tibi autem ego vt hæc in mentem omnia narrem,
In quintum annum rursus veniam filium ducens,
Hunc quidem vbi vtiq. primùm videris florem oculis,
Gaudebis videns, valde enim dijs similis erit.
Duces autem statim illum ad Troiam ventosam.
Si autem aliquis interrogasset te mortalium hominum,
Quæ tibi charum filium sub zona posuit mater,
Huic tu dicere memor sis vt te iubeo:
Dicunt quidem Nymphæ Calycopidis progeniem esse,
Quæ hunc habitant montem indutum sylua.
Si .a. vtiq. rem ipsam diceres, & iactes dementi animo
In amorē mixtum esse cum benè coronata Cytheræa,
Iupiter te iratus feriet ardenti fulmine.
Dicta sunt tibi omnia, tu.a.(his) mente tua perceptis
Cohibe te, neq; nomina, Deorum autem obserua iram.
Sic effata abijt ad cœlum ventosum.
Salue Dea Cyprum benè habitatam regnans,
A te autem ego incipiens transibo aliam ad laudem.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ.

Αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
Ἄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
Εἰναλίης. ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
Ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἀφρῷ ἐνὶ μαλακῷ· τὴν δὲ χρυσάμπυκες Ὧραι
Δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀθανάτῳ στεφάνην εὔτυκτον ἔθηκαν,
Καλήν, χρυσείην. ἐν δὲ τρητοῖσι λοβοῖσιν
Ἄνθεμ' ὀρειχάλκου χρυσοῖό τε τιμήεντος.
Δειρῇ δ' ἀμφ' ἁπαλῇ καὶ στήθεσιν ἀργυρέοισιν
Ὅρμοισι χρυσέοισιν ἐκόσμεον, οἷσί περ αὐταὶ
Ὧραι κόσμηθεν χρυσάμπυκες, ὁππότ' ἴοιεν
Ἐς χορὸν ἱμερόεντα θεῶν καὶ δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα περὶ χροῒ κόσμον ἔθηκαν,
Ἦγον ἐς ἀθανάτους· οἱ δ' ἠσπάζοντο ἰδόντες,
Χερσί τ' ἐδεξιόωντο, καὶ ἠρήσαντο ἕκαστος
Εἶναι κουριδίην ἄλοχον, καὶ οἴκαδ' ἄγεσθαι,
Εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης.
Χαῖρ' ἑλικοβλέφαρε, γλυκυμείλιχε· δὸς δ' ἐν ἀγῶνι
Νίκην τῷδε φέρεσθαι. ἐμὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN EANDEM.

Venerādā aureā coronā habētē pulchrā Venerem
Canam, quæ Cypri munimenta sortita est
Maritimæ, vbi illam Zephyri vis molliter spirantis
Suscitauit per vndam multisoni maris,
Spuma in molli: hanc autem aureis frænis Horæ
Susceperunt hilariter, immortales autē vestes induêre,
Caput verò super immortale coronā benè constructā po
Pulchrā auram, tribus autem ansis (suêre
Donum orichalci aurique honorabilis.
Collum autem mollem, ac pectora argentea
Monilibus aureis ornabant, quibus ipsæ
Horæ ornatæ fuêre aureis frænis quando irent
Ad choream amabilem Deorum & domos patris.
Verùm postquā omne circa corpus ornamentū posuêre,
Duxêre ad immortales: hi.a. amplectebātur videntes
Manibúsque saltabant, & cupijt vnusquisque
Esse puellam mulierem, & domum ducere.
Formam admirātes violaceā coronā habētis Cythereæ,
Salue nigris (aut rotūdis) palpebris, dulciloqua: da verò
Hoc victoriā ferre, meam.a.prepara cātionē, (in certami
At ego & tui & alterius memor ero cantionis. (ne)

ΔΙΟΝΥΣΟΣ, Η ΛΗΣΤΑΙ.

Ἀμφὶ Διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἀκτῇ ἐπὶ προβλῆτι, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρωθήβῃ, καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι
Κυάνεαι, φᾶρος δὲ περὶ στιβαροῖς ἔχεν ὤμοις
Πορφύρεον· τάχα δ' ἄνδρες ἐϋσσέλμου ἀπὸ νηὸς
Ληϊσταὶ προγένοντο θοῶς ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Τυρσηνοί. τοὺς δ' ἦγε κακὸς μόρος. οἱ δέ, ἰδόντες
Νεῦσαν ἐς ἀλλήλους, τάχα δ' ἔκθορον, αἶψα δ' ἑλόντες
Εἷσαν ἐπὶ σφετέρης νηὸς κεχαρημένοι ἦτορ.

BACCHVS AVT LATRONES.

De Dionyso Semeles inclytæ filio
Memor ero, vt apparuit apud littus maris,
Acta in longa iuueni viro similis
Nuper pubescenti, pulchrè.a.cōcutiebātur capilli (meros
Cyanei: vestē. a.circa validos aut cōpactos habebat hu
Purpuream: citò.a.viri bona transtra habenti ex naui
Latrones peruenere velociter ad nigrum pontum
Thyrreni, hos.a.duxit mala mors, hi autem conspicati
Annuêre ad inuicem, citò .a.saliêre, statim .a.capientes
Abiêre ad suam nauem læti animo.

Fili-

Filium enim illum dixêre à Ioue nutritorum regum
Esse, ac vinculis volebant ligare difficilibus.
Hũc.a.non tenebãt vincula, vimina .a.procul cadebant
A manibus, & à pedibus: hic autẽ subridens sedebat
Oculis subnigris, gubernator autem (hoc) intellecto
Statim suos socios hortatus est, dixitq́;
Miseri, qualem hunc Deum ligatis capientes
Fortem, neq. ferre illum potest nauis benè facta,
Aut enim Iupiter hic est, aut argentiarcus Apollo,
Aut Neptunus, quoniam non mortalibus hominibus
Similis est, at Dijs qui Olympicas domos habent.
Verùm agitè hunc dimittamus ad continentem nigrum
Statim, neque in eum manus conijcite, ne iratus
Excitet difficiles ventos, ac turbinem multum.
Sic dixit, huic autem dux odioso respondit verbo.
Infelix secundum ventũ vide, simul.a.velũ trahe nauis
Simul omnia arma capiens, hic autem viris curæ erit.
Spero, aut Aegyptum veniet, aut hic in Cyprum.
Vel ad Hyperboreos, vel vtroq;. tandem autem
Aliquando dicet suos amicos, & possessiones omnes,
Suosq́; fratres, postquam nobis obtulit Deus.
Sic locutus, malumq́; & velum trahebat nauis.
Flauit autem ventus in medio veli, circum autẽ arma.
Expediebant, citò.a.illis apparebant admirabilia opera.
Vinum quidem primùm velocem per nauim nigram
Dulcipotum fluebat odorum, excitabatur autem odor
Immortalis, nautas.a.sepulchrũ cepit omnes cõspicatos,
Statim autem in summitate veli extensa est
Vitis, huc atque huc, pendebant autem multæ
Vuæ, circa autem malum voluebatur hedera
Floribus virescens gratus autem fructus excitabatur.
Omnes autem scalmi coronas habebant: videntes autẽ
Mededen, tunc deinde gubernatorem hortabantur
In terrã appropinquare, hic.a.leo factus fuit inter nauĩ
Grauis in summitate, valdè.a.rugiebat, in media verò
Visum fecit hirsutum ceruice, signa ostendens:
Surrexit autem acer, leo autem in sede summa
Grauiter toruum videns. hi autem in puppi timuêre.
Circum autem gubernatorem sapientem animũ habẽtẽ
Stetêre vtique stupefacti, hic autem repẽte impetu facto
Ducem cepit, hi autem foras malam mortẽ fugientes,
Omnes simul saliêre cùm vidissent in mare diuum.
Delphines autem facti fuêre, gubernatorem.a.misertus.
Habuitq́; & illum fecit beatissimum, dixitq́; verbum,
Confide diue rector meo grate in animo.
Sum autẽ ego Bacchus magnisonus, quẽ peperit mater
Cadmea Semele Iouis in amore mixta.
Salue nate Semeles pulchriocule, haud quaquã licet
Tui oblitum, suauem ornare cantionem.

IN MARTEM.

Mars perrobuste, currus degrauans aurea galea,
Magnanime clypifer, vrbium seruator armis in-
Fortimane idefesse hasta valens, sepimẽtũ Ol. (structe,
Victoriæ felicis pater, auxiliator iustitiæ,
Iniuste Tyranne iustissimorum dux hominum,
Fortitudinis sceptrifer, ignitum circum voluens
Aetheris inter septrigrada astra, vbi te equi

Υἱὸν γάρ μιν ἔφαντο διοτρεφέων βασιλήων
Εἶναι, καὶ δεσμοῖς ἔθελον δεῖν ἀργαλέοισι.
Τὸν δ' οὐκ ἴσχανε δεσμά, λύγοι δ' ἀπὸ τηλόσ' ἔπιπτον
Χειρῶν ἠδὲ ποδῶν, ὁ δὲ, μειδιάων ἐκάθητο
Ομμασι κυανέοισι, κυβερνήτης δὲ νοήσας,
Αὐτίκα οἷς ἑτάροισι ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Δαιμόνιοι, τίνα τόνδε θεὸν δεσμεύεθ' ἑλόντες,
Καρτερὸν, οὐδὲ φέρειν δύναταί μιν νηῦς εὐεργής.
Η γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐστὶν, ἢ ἀργυρότοξος Απόλλων,
Ηὲ Ποσειδάων· ἐπεὶ οὐ θνητοῖσι βροτοῖσιν
Εἴκελος, ἀλλὰ θεοῖς οἳ Ολύμπια δώματ' ἔχουσιν.
Αλλ' ἄγετ', αὐτὸν ἀφῶμεν ἐπ' ἠπείροιο μελαίνης
Αὐτίκα μηδ' ἐπὶ χεῖρας ἰάλλετε, μή τι χολωθεὶς
Ορσῃ ἀργαλέους ἀνέμους καὶ λαίλαπα πολλήν.
Ως φάτο· τὸν δ' ἀρχὸς στυγερῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Δαιμόνι' οὖρον ὅρα, ἅμα δ' ἱστίον ἕλκεο νηὸς,
Σύμπανθ' ὅπλα λαβών. ὅδε δ' αὖτ' ἄνδρεσι μελήσει.
Ελπομαι, ἢ Αἴγυπτον ἀφίξεται, ἢ ὅγε Κύπρον,
Η ἐς ὑπερβορέους, ἢ ἑκαστέρω· ἐς δὲ τελευτὴν
Εκ ποτ' ἐρεῖ αὐτοῦ τε φίλους καὶ κτήματα πάντα,
Οὕς τε κασιγνήτους· ἐπεὶ ἡμῖν ἔμβαλε δαίμων.
Ως εἰπὼν. ἱστόν τε καὶ ἱστίον ἕλκετο νηός.
Εμπνευσεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον· ἀμφὶ δ' ἄρ' ὅπλα.
Καττάνυσαν· τάχα δέ σφιν ἐφαίνετο θαυματὰ ἔργα·
Οἶνος μὲν πρώτιστα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
Ηδύποτος κελάρυζ' εὐώδης, ὤρνυτο δ' ὀδμὴ,
Αμβροσίη· ναύτας δὲ τάφος λάβε πάντας ἰδόντας·
Αὐτίκα δ' ἀκρότατον παρὰ ἱστίον ἐξετανύσθη
Αμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα, κατεκρημνῶντο δὲ πολλοὶ
Βότρυες, ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
Ανθεσι τηλεθάων, χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει.
Πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον· οἱ δὲ, ἰδόντες,
Μηδήδην τότ' ἔπειτα κυβερνήτην ἐκέλευον
Γῇ πελάαν. ὁ δ' ἄρα σφι λέων γένετ' ἔνδοθι νηὸς
Δεινὸς ἐπ' ἀκροτάτης, μέγα δ' ἔβραχεν, ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
Αρκτον ἐποίησεν λασιαύχενα, σήματα φαίνων·
Αν δ' ἔστη μεμαυῖα· λέων δ' ἐπὶ σέλματος ἄκρου
Δεινὸν ὑπόδρα ἰδών. οἱ δ' εἰς πρύμναν ἐφόβηθεν,
Αμφὶ κυβερνήτην δὲ σαόφρονα θυμὸν ἔχοντα
Εσταν ἄρ' ἐκπληγέντες· ὁ δ' ἐξαπίνης ἐπορούσας
Αρχὸν ἕλ'. οἱ δὲ θύραζε κακὸν μόρον ἐξαλύοντες,
Πάντες ὁμῶς πήδησαν, ἐπεὶ ἴδον, εἰς ἅλα δῖαν·
Δελφῖνες δ' ἐγένοντο· κυβερνήτην δ' ἐλεήσας
Εσχεθε, καί μιν ἔθηκε πανόλβιον· εἶπέ τε μῦθον,
Θάρσει δῖ' ἑκάτωρ τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διόνυσος ἐρίβρομος, ὃν τέκε μήτηρ
Καδμηῒς Σεμέλη, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα.
Χαῖρε τέκος Σεμέλης εὐώπιδος· οὐδέ πη ἔστι
Σεῖό γε ληθόμενον, γλυκερὴν κοσμῆσαι ἀοιδήν.

ΕΙΣ ΑΡΕΑ.

Αρες ὑπερμενέτα, βρισάρματε, χρυσεοπήληξ
Ομβριμόθυμε, φέρασπι, πολισσόε, χαλκοκορυ
Καρτερόχειρ, ἀμόγητε, δορυσθενὲς, ἕρκος ὀλύμπου, (στὰ
Νίκης εὐπολέμοιο πάτερ, συναρωγὲ θέμιστος,
Αντιβίοισι τύραννε, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν,
Ηνορέης σκηπτοῦχε, πυραυγέα κύκλον ἑλίσσων
Αἰθέρος ἑπταπόροις ἐνὶ τείρεσιν, ἔνθα σε πῶλοι

Ζαφλεγέες τριτάτης ὑπὲρ ἄντυγος αἰὲν ἔχουσι.
Κλῦθι βροτῶν ἐπίκουρε, δοτὴρ εὐθαρσέος Ἥβης,
Πρηῢ καταστίλβων σέλας ὑψόθεν ἐς βιότητα
Ἡμετέρην, καὶ κάρτος Ἀρήϊον· ὥς κε δυναίμην
Σεύεσθαι κακότητα πικρὴν ἀπ' ἐμεῖο καρήνου,
Καὶ ψυχῆς ἀπατηλὸν ὑπογνάμψαι φρεσὶν ὁρμὴν,
Θυμοῦ τ' αὖ μένος ὀξὺ κατισχέμεν, ὅς μ' ἐρέθησι
Φυλόπιδος κρυερῆς ἐπιβαινέμεν. ἀλλὰ σὺ θάρσος
Δὸς μάκαρ, εἰρήνης τε μένειν ἐν ἀπήμοσι θεσμοῖς,
Δυσμενέων προφυγόντα μόθον κῆράς τε βιαίους.

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ὕμνει Μοῦσα κασιγνήτην ἑκάτοιο,
Παρθένον ἰοχέαιραν, ὁμότροφον Ἀπόλλωνος,
Ἥθ' ἵππους ἄρσασα βαθυσχοίνοιο Μελήτης,
Ῥίμφα διὰ Σμύρνης παγχρύσεον ἅρμα διώκει
Ἐς Κλάρον ἀμπελόεσσαν, ὅθ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἧσται μιμνάζων ἑκατηβόλον ἰοχέαιραν.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε, Θεαὶ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγώ σε πρῶτα καὶ ἐκ σέθεν ἄρχομ' ἀείδειν.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

ΕΙΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Κυπρογενῆ Κυθέρειαν ἀείσομαι, ἥτε βροτοῖσι
Μείλιχα δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἱμερτῷ ἢ προσώ-
Αἰεὶ μειδιάει, καὶ ἐφ' ἱμερτὸν φέρει ἄνθος. (πῳ
Χαῖρε Θεὰ Σαλαμῖνος ἐϋκτιμένης μεδέουσα,
Καὶ πάσης Κύπρου· δὸς δ' ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΝ.

Παλλάδ' Ἀθηναίην ἐρυσίπτολιν ἄρχομ' ἀείδειν
Δεινὴν, ᾗ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμήϊα ἔργα,
Περθόμεναί τε πόληες, ἀϋτή τε πτόλεμοί τε.
Καί τ' ἐρρύσατο λαὸν ἰόντα τε νισόμενόν τε.
Χαῖρε Θεὰ, δὸς δ' ἄμμι τύχην εὐδαιμονίην τε.

ΕΙΣ ΗΡΑΝ.

Ἥρην ἀείδω χρυσόθρονον, ἣν τέκε Ῥείη,
Ἀθανάτην βασίλειαν, ὑπείροχον εἶδος ἔχουσαν
Ζηνὸς ἐριγδούποιο κασιγνήτην ἄλοχόν τε
Κυδρὴν, ἣν πάντες μάκαρες μετὰ μακρὸν Ὄλυμπον
Ἀζόμενοι τίουσιν ὁμῶς Διὶ τερπικεραύνῳ.

ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΑΝ.

Δήμητρ' ἠΰκομον σεμνὴν Θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν,
Αὐτὴν καὶ κούρην περικαλλέα Περσεφόνειαν.
Χαῖρε Θεὰ, καὶ τήνδε σάου πόλιν· ἄρχε δ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ.

Μητέρα μοι πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπ.
Ὕμνει Μοῦσα λίγεια Διὸς θυγάτηρ μεγάλοιο,
Ἡ κροτάλων τυπάνων ἰαχὴ, σύν τε βρόμος αὐλῶν
Εὔαδεν, ἠδὲ λύκων κλαγγὴ χαροπῶν τε λεόντων,
Οὔρεά τ' ἠχήεντα, καὶ ὑλήεντες ἔναυλοι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε, Θεαὶ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΗΡΑΚΛΕΑ ΛΕΟΝ-
τόθυμον.

Ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
Γείνατ' ἐπιχθονίων Θήβης ἐνὶ καλλιχόροισιν
Ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφέϊ Κρονίωνι.

Valde flammosi tertiò super currum semper habent.
Audi mortalium auxiliator, dator audacis Hebes.
Suauiter relucens lumen desuper ad vitam
Nostram, ac fortitudinem Martialẽ: sic vtique possem
Depellere malum amarum à meo capite,
Et animæ deceptorium subflectere in mentem impetum,
Animiq́ robur acutum cohibere, qui me excitauit
Pugnam horridam aggredi, sed tu audaciam
Da beate, pacisq́ manere in illæsibilibus legibus.
Inimicorum fugientem laborem, fatáque violenta.

In Dianam.

Dianam laudat Musa sororem procul iaculantis,
Virginẽ sagittis oblectantẽ simul nutritã cũ Ap.
Quæq́ equos paratos iuncis copiosæ Meletæ
Impetuosè per Smyrnam totum aureum currum agit.
Ad Clarum vitib. copiosam, verum argentiarcus Apollo
Sedit expectans longè iaculantem sagittis oblectantẽ.
Et tu quidem sic salue, Dea autẽ simul omnes cãtione.
At ego te primùm, & à te incipio cantare,
A te .a. ego initio facto transibo aliam ad laudem.

In Venerem.

Cypro genitam Cythereã canã, quæq́ mortalibus
Blanda dona dat, amabili autem facie
Semper subridet, & amabilem fert florem.
Salue Dea Salaminam bene habitatam regens,
Et totam Cyprum, da verò amabilem cantionem.
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

In Palladem.

Palladẽ Mineruã patronanã vrbium incipio canere
Grauem, cui cũ Marte curæ sunt bellica opera,
Dirutæq́ ciuitates, clamórque bellàque.
Quin & liberauit populum venientemq́ euntémque.
Salue Dea, da verò nobis fortunam, felicitatémque.

In Iunonem.

Iunonem cano aurithronam, quam peperit Rhea
Immortalem reginam, excelsam formam habẽtem,
Iouis valdisoni sororem vxorémque.
Inclytam, quã omnes beati per longum Olympum
Læti honorant simul cum Ioue oblectante fulminibus.

In Cererem.

Cererẽ pulchricomã venerãdã Deã incipio canere
Ipsam & puellam perpulchram Proserpinam.
Salue Dea, & hanc serua ciuitatem. præsis .a. cantioni.

In Matrem Deorum.

Matrem mihi omniumq́ Deorũ, omniũq́ hominũ
Laudat Musa suauis Iouis filia magni,
Cui crotalorum tympanorúmq. sonus, simúlque tremor
Placuit, ac luporũ clangor, terribiliúmq. leonum (tibiarũ
Montésque sonori, & syluosi recessus.
Et tu quidem sic salue, Dea autẽ simul omnes cãtione.

In Herculem Leo-
ninianimi.

Herculem Iouis filium canã, quẽ valde fortissimum
Genuit terrestrium Thebæ in pulchris regionibus
Alcmena, mixta cum nigrinube Saturnio.

Qui

Qui anteà quidem per terram indicibilem, ac mare
Errans iussibus Euristhei regis,
Multa quidem ipse fecit iniusta, & multa sustulit.
Nunc autem pulchro solo niuosi Olympi.
Habitat oblectat' & habet pulchros talos habẽtẽ Hebẽ.
Salue rex Iouis fili, da verò virtutẽq; & felicitatem.

IN AESCVLAPIVM.

Medicum morborum Aesculapium incipio canere,
Filium Apollinis, quem genuit diua Coronis,
Dotio in campo, filia Phlegij regis,
Gaudium magnum hominib. malorũ delinitorẽ dolorũ.
Et tu quidem sic salue rex: supplico.a. tibi cantione.

IN IOVIS PVEROS.

Castorem & Pollucem cane Musa suauis
Tyndaridas, qui à Ioue Olympio geniti sunt.
Quos sub Taygeti vertice peperit veneranda Leda.
Clàm subdomita, à nigrinube Saturnio,
Saluete Tyndaridæ, velociũ conscensores equorum.

IN MERCVRIVM.

Mercurium cano Cyllenium Argicidam
Cyllenen regnantẽ & Arcadiam ouib. copiosam,
Nuncium immortalium valdè vtilẽ, quẽ peperit Maia
Atlantis filia, Iouis amore mixta,
Veneranda, beatorum Deorum effugit commercium,
Antrum habitans opacum, vbi Saturnius
Cũ Nympha pulchricoma miscebatur noctis côticinio.
Quando dulcis somnus tenebat albiulnam Iunonem,
Latebat autem immortalésq; deos mortalésq; homines.
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
A te autem ego initio facto transibo aliam ad laudem.
Salue Mercuri gratiarũ dator, nũcie, dator bonorum.

IN PANA.

De Mercurij mihi charo filio dic Musa, (Pissa
Capripede, bicorno amatore strepitus, quique in
Arborosa simul incedit choreis assuetis cum Nymphis,
Quæque præruptæ petræ incedunt capita,
Pana inuocantes pastoralem deum pulchricomum,
Squallidum, qui omnem collem niuosum sortitus est.
Et vertices montium, & saxosa cacumina,
Frequentat autem huc atque illuc per virgulta densa,
Interdum quidem fluentes pellectus mollibus.
Interdum iterum saxa altissima obambulans.
Summum verticem ouium speculam ascendens.
Sæpæ autem capris frequentes percurrit montes longos,
Sæpè autem in colles digreditur feras mactans,
Acutè cernens, tunc autem hesperus clanxit vt
Ex summitate egressus arundinum, sub carmine ludens
Suaue: non hunc præcurreris in cantibus.
Auis, quæ vere multifloro in folijs
Lamentum effundens emittit suauem cantum.
Cum ipsis autem tunc Nymphæ montanæ suauiloquæ
Ambulantes frequenter pedibus ad fontẽ nigræ aquæ.
Canunt, verticem autem resonat montis Echo.
Deus.a. huc atque illuc chorearũ tũc in mediũ serpẽs.
Frequenter pedib. assequitur: pellẽ.a. ad terga cruẽtam

Ὃς πρὶν μὲν κατὰ γαῖαν ἀθέσφατον ἠδὲ θάλασσαν
Πλαζόμενος πομπῇσιν ὑπ' Εὐρυσθῆος ἄνακτος.
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἔρεξεν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἀνέτλη.
Νῦν δ' ἤδη κατὰ καλὸν ἕδος νιφόεντος Ὀλύμπου
Ναίει τερπόμενος, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.
Χαῖρ' ἄναξ Διὸς υἱέ, δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

ΕΙΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ.

Ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύου βασιλῆος,
Χάρμα μέγ' ἀνθρώποισι, κακῶν θελκτῆρ' ὀδυνάων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ· λίτομαι δέ σ' ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείσεο Μοῦσα λίγεια
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῆς τέκε πότνια Λήδη,
Λάθρη ὑποδμηθεῖσα κελαινεφεῖ Κρονίωνι.
Χαίρετε Τυνδαρίδαι, ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ.

Ἑρμῆν ἀείδω Κυλλήνιον Ἀργειφόντην,
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Ἄτλαντος θυγάτηρ, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη, μακάρων δὲ θεῶν ἀλέεινεν ὅμιλον,
Ἄντρῳ ναιετάουσα παλισκίῳ, ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Εὖτε κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην·
Λάνθανε δ' ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.
Χαῖρ' Ἑρμῆ χαριδῶτα, διάκτορε, δῶτορ ἐάων.

ΕΙΣ ΠΑΝΑ.

Ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε Μοῦσα,
Αἰγοπόδην, δικέρωτα, φιλόκροτον, ὅστ' ἀνὰ πίση
Δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾷ χορογηθέσι Νύμφαις,
Αἵτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης στείβουσι κάρηνα,
Πᾶν' ἀνακεκλόμεναι, νόμιον θεόν, ἀγλαέθειρον,
Αὐχμήενθ', ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
Καὶ κορυφὰς ὀρέων, καὶ πετρήεντα κάρηνα.
Φοιτᾷ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ ῥωπήια πυκνά·
Ἄλλοτε μὲν ῥείθροισιν ἐφελκόμενος μαλακοῖσιν,
Ἄλλοτε δ' αὖ πέτρῃσιν ἐν ἠλιβάτοισι διοιχνεῖ,
Ἀκροτάτην κορυφὴν μηλόσκοπον εἰσαναβαίνων.
Πολλάκι δ' ἀργινόεντα διέδραμεν οὔρεα μακρά,
Πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων,
Ὀξέα δερκόμενος, τότε δ' ἕσπερος ἔκλαγεν οἶος
Ἄκρης ἐξανιὼν δονάκων, ὑπὸ μοῦσαν ἀθύρων
Νήδυμον· οὐκ ἂν τόν γε παραδράμοι ἐν μελέεσσιν
Ὄρνις ἥτ' ἔαρος πολυανθέος ἐν πετάλοισι
Θρῆνον ἐπιπροχέουσα, χέει μελίγηρυν ἀοιδήν.
Σὺν δέ σφιν τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι
Φοιτῶσαι πυκνὰ ποσσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ
Μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὔρεος Ἠχώ.
Δαίμων δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν, τοτὲ δ' ἐς μέσον ἕρπων,
Πυκνὰ ποσὶν διέπει· λαῖφος δ' ἐπὶ νῶτα δαφοινὸν

Λυγκὸς ἔχει, λιγυρῇσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς
Εν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος ἠδ᾽ ὑάκινθος
Χυάδης θαλέων καταμίσγεται ἄκριτα ποίῃ·
Υμνεῦσιν δὲ Θεοὺς μάκαρας καὶ μακρὸν ὄλυμπον.
Οἷόν θ᾽ Ερμείην ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
Εννεπον, ὡς ὅγ᾽ ἅπασι Θεοῖς θοὸς ἄγγελός ἐστι·
Καί ῥ᾽ ὅγ᾽ ἐς Αρκαδίην πολυπίδακα μητέρα μήλων
Εξίκετ᾽· ἔνθα δέ οἱ τέμενος Κυλληνίου ἐστίν.
Ενθ᾽ ὅγε καὶ Θεὸς ὢν ψαφαρότριχα μῆλ᾽ ἐνόμευεν
Ανδρὶ παρὰ θνητῷ. θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ Δρύοπος φιλότητι μιγῆναι.
Εκ δ᾽ ἐτέλεσσε γάμον θαλερόν· τέκε δ᾽ ἐν μεγάροισιν
Ερμείῃ φίλον υἱὸν, ἄφαρ τερατωπὸν ἰδέσθαι,
Αἰγιπόδην, δικέρωτα, πολύκροτον, ἡδυγέλωτα.
Φεῦγε δ᾽ ἀναΐξας, λεῖπεν δ᾽ ἄρα παῖδα τιθήνη·
Δεῖσε γὰρ ὡς ἴδεν ὄψιν ἀμείλιχον ἠϋγένειον.
Τὸν δ᾽ αἶψ᾽ Ερμείας ἐριούνιος εἰς χέρα θῆκε
Δεξάμενος, χαῖρεν δὲ νόῳ περιώσια δαίμων.
Ρίμφα δ᾽ ἐς ἀθανάτων ἕδρας κίε, παῖδα καλύψας
Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν ὀρεσκῴοιο λαγοῦ.
Πὰρ δὲ Ζηνὶ κάθιζε καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
Δεῖξε κοῦρον ἑόν. πάντες δ᾽ ἄρα θυμὸν ἔτερφθεν
Αθάνατοι, περίαλλα δ᾽ ὁ βάκχειος Διόνυσος.
Πᾶνα δέ μιν καλέεσκον ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.
Καί σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ, λίσομαι δέ σ᾽ ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ᾽ ἀοιδῆς.

Lyncis habet suauibus oblectans animum cantibus,
In molli prato, illic crocus & hyacintus
Suauiter spirans, vires admiscetur innumerosam herbā:
Celebrant autem deos beatos & longum Olympum.
Qualem Mercurium admodum vtilem egregiū omniū
Dicebam, quòd hic omnibus deis velox nuncius est.
Et vtiq. in Arcadiam copiosam fontib. matrem ouium
Venit, vbi. a. illi templum Cillenium est.
Vbi & licet Deus esset, gracili vellere oues pascebat
Virū ap. mortalē, virescebat. n. amor mollis qui eū inuasit
Cū Nympha pulchricoma Dryopis in amore misceretur
Perfecit. a. nuptias virescentes, peperit autē in domibus
Mercurio charum filium statim monstrosum visu,
Capripedē, bicornū, ac multi strepitus existentē & dulce (ridētē
Fugit. a. assurrectus, reliquit. a. puerum nutrix.
Metuit. n. vt vidit faciem implacabilem hirsutam.
Hunc. a. statim Mercurius valde vtilis ad manū posuit
Accipiens, gaudebat. a. in animo admodum Deus.
Cōfestim. a. ad immortaliū sedes cucurrit puero cooperto
Pellibus in densis montani leporis.
Apud autem Iouem sedit, & alios Deos.
Ostendit. a. puerum suū: omnes. a. animum oblectabant
Immortales. inter cæteros. a. Bacchus ille Dionysius,
Pana. a. illū vocarunt quod animū omnibus oblectauit.
Et tu quidem sic salue, ô rex, litabo autem te cantu.
Nam ego & tui & alterius memor ero cantus.

ΕΙΣ ΗΦΑΙΣΤΟΝ.

Ηφαιστον κλυτόμητιν ἀείδεο Μοῦσα λίγεια.
Ος μετ᾽ Αθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
Ανθρώπους ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς, οἳ τοπάρος περ
Ανтροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν, ἠΰτε θῆρες.
Νῦν δὲ δι᾽ Ηφαιστον κλυτοτέχνην ἔργα δαέντες
Ρηϊδίως αἰῶνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Εὔκηλοι διάγουσιν ἐνὶ σφετέροισι δόμοισιν.
Αλλ᾽ ἵληθ᾽ Ηφαιστε, δίδου ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

In Vulcanum.

Vlcanum inclyti consilij cane musa suauis,
Qui cum Minerua cæsia præclara opera
Homines docuit in terra qui antea
Antris habitabant in montibus veluti feræ.
Nunc. a. per Vulcanum inclytum in artibus opera docti,
Facile autem finitorem ad annum,
Quieti degant in suis domibus.
Sed propitius esto Vulcane, da autē virtutē & felicitatē.

ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

Φοῖβε, σὲ μὲν καὶ κύκνος ὑπὸ πτερύγων λίγ᾽ ἀείδει
Οχθῃ ἐπιθρώσκων ποταμὸν παρὰ δινήεντα
Πηνειόν, σὲ δ᾽ ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ηδυεπὴς πρῶτόν τε καὶ ὕστατον αἰὲν ἀείδει.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ, ἵλαμαι δέ σ᾽ ἀοιδῇ.

In Apollinem.

Phæbe, te quidē & cygnus sub alis suauiter cantat
In ripam insiliens amnem apud vorticosum
Peneum, tu autem cantor habens citharam suauem
Dulcicanus primumq; & postremò semper canit.
Et tu quidem sic salue rex, placo autem te cantu.

ΕΙΣ ΠΟΣΕΙΔΑΩΝΑ.

Αμφὶ Ποσειδάωνα Θεὸν μέγαν ἄρχομ᾽ ἀείδειν,
Γαίης κινητῆρα καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης,
Πόντιον, ὅς θ᾽ Ελικῶνα καὶ εὐρείας ἔχει Αἰγάς.
Διχθά τοι Εννοσίγαιε Θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
Ιππων τε δμητῆρ᾽ ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.
Χαῖρε Ποσειδάων γαιήοχε, κυανοχαῖτα,
Καὶ μάκαρ εὐμενὲς ἦτορ ἔχων, πλώουσιν ἄρηγε.

In Neptunum.

Neptunum Deum magnum incipio canere,
Terræ motorem, ac immensi maris,
Pontium, qui Helicona & latas habet Aegas.
Dupliciter tibi ô terræ motor dij honorem diuiserunt,
Equorumq; domitorem esse, seruatorémque nauium.
Salue Neptune terrā habēs, cæruleis crinib. decore,
Et beate benignū animū habens, nauigantib. auxiliarie.

ΕΙΣ ΔΙΑ.

Ζῆνα Θεῶν τὸν ἄριστον ἀείσομαι, ἠδὲ μέγιστον,
Εὐρύοπα, κρείοντα, τελεσφόρον, ὅς τε Θέμιστι
Εγκλιδὸν ἑζομένῃ πυκινοὺς ὀάρους ὀαρίζει.
Ιληθ᾽ εὐρύοπα Κρονίδη κύδιστε μέγιστε.

In Iouem.

Iouem deorum optimum canam, & maximum,
Latè sonantē validissimū, terminos afferentē qui cū
Seorsum sedente crebros sermones miscet. (Themide
Sis propitius latè sonans Saturnie inclytissime maxime.

In

In Vestam.

Vesta quæ regis Apollinis procul iaculantis,
In Pytho valde diuina sacrã domũ circũuersaris,
Semper ex tuis crinibus distillat liquidum oleum.
Veni hanc super domum, accede animum habens
Cum Ioue sapiente. gratiam autẽ simul præbe carmini.

In Musas et Apollinem.

A Musis incipio Apollinéque Iouéque:
Ex enim Musis, & procul mittente Apolline
Viri poetæ sunt in terra & citharœdi.
Ex autem Ioue reges. hic autem felix quem Musæ
Diligunt, suauis illi ab ore fluit vox.
Saluete, proles Iouis, & meũ in honore habete cãtũ.
At ego & vestri & alterius memor ero cantus.

In Bacchum.

Hederá coronatũ Bacchũ valdè sonãtẽ incipio canere.
Iouis ac Semelæ perinclytæ præclarum filiũ (nere.
Quem alebant pulchricomæ Nymphæ à patre rege
Susceptum sinibus, & accuratè nutriebant
Nyssæ in vallibus, hic autem crescebat à patre procul,
Antro in benè olenti, in numero positus immortalium.
At post hunc Deæ celebrem aluerunt,
Tunc ibat ad numerosos recessus,
Hedera & lauro ornatus, hæ autem simul sequebantur
Nymphæ, hic. a. dux erat, sonus. a. habebat maximam
Et tu quidem sic salue vuis copiosè ô Bacche. (syluam.
Da autem nos gaudentes ad horas rursus venire,
Ex horis autem rursus ad multos annos.

In Dianam.

Dianam cano aureum colum habentem sonoram,
Virginem venerãdam, ceruos iaculãtẽ, sagittis o-
Legitimam sororẽ aureo ense decori Apollinis. (blectãtẽ.
Quæ per montes vmbrosos, & promontoria ventosa
Venatione oblectata, totum aureum arcum extendit,
Emittens gemituosa tela. tremunt autem capita
Altorum montium, sonat autem hirsuta sylua
Grauiter à clangore ferarum, horret autem terra,
Pontúsque piscosus, at hæc fortem animum habens,
Vbique se vertit ferarum perimens genus. (ctans,
At postquam oblectata est ferarũ speculatrix sagittis oble
Delectauerit. a. animum laxans flexilem arcum,
Venit in magnam domum fratris sui chari
Phœbi Apollinis, Delphorum in pinguem populum,
Musarum ac gratiarum pulchram choream instaurans.
Vbi suspendens reflexum arcum & sagittas,
Dux fit, gratiosum circa corpus ornamentum habens
Præcedens in choro, hæ. a. ambrosiam vocem emittẽtes
Laudãt Latonã pulchros talos habentẽ, vt peperit filios
Immortalium consilióque & operibus longè optimos.
Saluete nati Iouis, & Latonæ pulchricomæ.
Verùm ego vestrûm & alterius memor ero cantionis.

In Palladem.

Palladem Mineruam inclytam incipio canere,
Cæsiã, multi consilij, implacabilem animũ habentẽ.

ΕΙΣ ΕΣΤΙΑΝ.

Ἑστίη, ἥ τε ἄνακτος Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ ἱερὸν δόμον ἀμφιπολεύεις,
Αἰεὶ σῶν πλοκάμων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον,
Ἔρχεο τόνδ' ἀνὰ οἶκον, ἐπέρχεο θυμὸν ἔχουσα,
Σὺν Διὶ μητιόεντι. χάριν δ' ἅμ' ὄπασσον ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΣ ΚΑΙ Ἀπόλλωνα.

Μουσάων ἄρχωμαι, Ἀπόλλωνός τε Διός τε·
Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. ὁ δ' ὄλβιος ὅν τινα Μοῦσαι
Φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.
Χαίρετε τέκνα Διὸς, καὶ ἐμὴν τιμήσατ' ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ.

Κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ' ἀείδειν,
Ζηνὸς καὶ Σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱὸν,
Ὃν τρέφον ἠΰκομοι Νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι, καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον.
Νύσης ἐν γυάλοις. ὁ δ' ἀέξετο πατρὸς ἕκητι
Ἄντρῳ ἐν εὐώδει, μεταρίθμιος ἀθανάτοισιν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόνδε θεαὶ πολύυμνον ἔθρεψαν,
Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους,
Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος· αἱ δ' ἅμ' ἕποντο
Νύμφαι· ὁ δ' ἐξηγεῖτο, βρόμος δ' ἄσπετον ὕλην.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε πολυστάφυλ' ὦ Διόνυσε.
Δὸς δ' ἡμᾶς χαίροντας ἐς ὥρας αὖτις ἱκέσθαι,
Ἐκ δ' αὖθ' ὡράων εἰς τοὺς πολλοὺς ἐνιαυτούς.

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ἀείδω χρυσηλάκατον κελαδεινὴν,
Παρθένον αἰδοίην, ἐλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
Αὐτοκασιγνήτην χρυσαόρου Ἀπόλλωνος.
Ἣ κατ' ὄρη σκιόεντα καὶ ἄκριας ἠνεμοέσσας
Ἄγρῃ τερπομένη παγχρύσεα τόξα τιταίνει,
Πέμπουσα στονόεντα βέλη. τρομέει δὲ κάρηνα
Ὑψηλῶν ὀρέων, ἰαχεῖ δ' ἐπὶ δάσκιος ὕλη
Δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν· φρίσσει δέ τε γαῖα
Πόντος τ' ἰχθυόεις. ἡ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχουσα,
Πάντη ἐπιστρέφεται θηρῶν ὀλέκουσα γενέθλην.
Αὐτὰρ ἐπὴν τερφθῇ θηροσκόπος ἰοχέαιρα,
Εὐφρήνῃ δὲ νόον χαλάσασ' εὐκαμπέα τόξα,
Ἔρχεται ἐς μέγα δῶμα κασιγνήτοιο φίλοιο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, Δελφῶν εἰς πίονα δῆμον·
Μουσῶν καὶ Χαρίτων καλὸν χορὸν ἀρτυνέουσα
Ἔνθα κατακρεμάσασα παλίντονα τόξα καὶ ἰοὺς,
Ἡγεῖται χαρίεντα περὶ χροῒ κόσμον ἔχουσα,
Ἐξάρχουσα χορούς. αἱ δ' ἀμβροσίην ὄπ' ἰεῖσαι
Ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας
Ἀθανάτων βουλῇ τε καὶ ἔργμασιν ἔξοχ' ἀρίστους.
Χαίρετε τέκνα Διὸς καὶ Λητοῦς ἠϋκόμοιο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΝ.

Παλλάδ' Ἀθηναίην κυδρὴν θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Γλαυκῶπιν, πολύμητιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσαν·

Παρθένον αἰδοίην, ἐρυσίπτολιν, ἀλκήεσσαν,
Τριτογενῆ, τὴν αὐτὸς ἐγείνατο μητίετα Ζεὺς
Σεμνῆς ἐκ κεφαλῆς, πολεμήια τεύχε' ἔχουσαν,
Χρύσεα, παμφανόωντα· σέβας δ' ἔχε πάντας ὁρῶντας
Ἀθανάτους. ἡ δὲ πρόσθεν Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐσσυμένως ὤρουσεν ἀπ' ἀθανάτοιο καρήνου,
Σείσασ' ὀξὺν ἄκοντα. μέγας δ' ἐλελίζετ' Ὄλυμπος
Δεινὸν ὑπ' ὀμβρίμης γλαυκώπιδος. ἀμφὶ δὲ γαῖα
Σμερδαλέον ἰάχησεν· ἐκινήθη δ' ἄρα πόντος
Κύμασι πορφυρέοισι κυκώμενος, ἔσχετο δ' ἅλμη
Ἐξαπίνης· στῆσεν δ' Ὑπερίονος ἀγλαὸς υἱὸς
Ἵππους ὠκύποδας δηρὸν χρόνον, εἰσόκε κούρη
Εἵλετ' ἀπ' ἀθανάτων ὤμων θεοείκελα τεύχη
Παλλὰς Ἀθηναίη, γήθησε δὲ μητίετα Ζεύς.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς τέκος αἰγιόχοιο
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Virginem verecundam, patronam vrbium, robustam,
Tritogenam, quam ipse genuit consultor Iupiter,
Venerando ex capite, bellicosa arma habentem,
Aurea, splendida: stupor autem habebat omnes videtes
Immortales, hæc autem ante Iouem ægiochum
Impetuosè exilijt ab immortali capite,
Concusso acuto telo, magnus.a.concutiebatur Olympus
Grauiter à forti cæsia, circum autem terra
Fortiter sonuit, motus igitur est pontus
Vndis purpureis commotus, constitit autem mare
Repentè, stetit autem Hyperionis præclarus filius,
Equos velocipedes multum tempus, donec puella
Cepit ab immortalibus humeris Dijs similia arma
Pallas Minerua, gauisus est autem consultor Iupiter.
Et tu quidem sic salue Iouis nata ægiochi,
Verùm ego & tui, & alterius memor ero cantionis.

ΕΙΣ ἙΣΤΙΑΝ ΚΑΙ Ἑρμῆν.

Ἑστίη ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων,
Ἕδρην ἀίδιον ἔλαχες, πρεσβηίδα τιμήν,
Καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν· οὐ γὰρ ἄτερ σοῦ
Εἰλαπίναι θνητοῖσιν, ἵν' οὐ πρώτῃ πυμάτῃ τε
Ἑστίῃ ἀρχόμενος σπένδει μελιηδέα οἶνον.
Καὶ σύ μοι Ἀργειφόντα, Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ,
Ἄγγελε τῶν μακάρων, χρυσόρραπι δῶτορ ἐάων,
Ναίετε δώματα καλά, φίλα φρεσὶν ἀλλήλοισιν.
Ἵλαος ὢν ἐπάρηγε σὺν αἰδοίῃ τε φίλῃ τε
Ἑστίῃ. ἀμφότεροι γὰρ ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Εἰδότες ἔργματα καλά, νόῳ θ' ἕσπεσθε καὶ Ἥβῃ.
Χαῖρε Κρόνου θύγατερ σύ τε καὶ χρυσόρραπις Ἑρμῆς.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

In Vestam et Mercurium,

Vesta quæ omnium in domibus altis
Immortaliũq. Deorum humi venientiũq; hominũ
Sedem sempiternam sortita es, ac antiquum honorem,
Pulchrum habens donum & honorem, neq. enim sine te
Conuiuia mortalibus, vbi prima postremáque
Vesta incipiens delibat suaue vinum.
Et tu mihi Argicida Iouis & Maiæ fili,
Nuncie, beatorum aurea virga dator bonorum,
Habitate domos pulchras, chara mentibus ad inuicem.
Propitius existẽs, auxiliare cum verecundaq; charaq;
Vesta, ambo enim terrestrium hominum
Scientes opera pulchra, mentemq; sequimini & Heben,
Salue Saturni filia tuq; & auriuirga Mercurius.
At ego vestrumq. & alterius memor ero cantionis.

ΕΙΣ ΓΑΙΑΝ ΜΗΤΕΡΑ πάντων.

Γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠϋθέμεθλον,
Πρεσβίστην, ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὁπόσ' ἐστίν.
Ἠμὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται, ἠδ' ὅσα πόντον,
Ἠδ' ὅσα πωτῶνται, τάδε φέρβεται ἐκ σέθεν ὄλβου.
Ἐκ σέο δ' εὔπαιδές τε καὶ εὔκαρποι τελέθουσι,
Πότνια· σεῦ δ' ἔχεται δοῦναι βίον ἠδ' ἀφελέσθαι
Θνητοῖς ἀνθρώποισιν. ὁ δ' ὄλβιος ὅν κε σὺ θυμῷ
Πρόφρων τιμήσεις· τῷ δ' ἄφθονα πάντα πάρεστι.
Βρίθει μέν σφιν ἄρουρα φερέσβιος, ἠδὲ κατ' ἀγροὺς
Κτήνεσιν εὐθηνεῖ, οἶκος δ' ἐμπίμπλαται ἐσθλῶν.
Αὐτοὶ δ' εὐνομίῃσι πόλιν κάτα καλλιγύναικα
Κοιρανέουσ', ὄλβος δὲ πολὺς καὶ πλοῦτος ὀπηδεῖ.
Παῖδες δ' εὐφροσύνῃ νεοθηλέϊ κυδιόωσι,
Παρθενικαί τε χοροῖς περεσανθέσιν εὔφρονι θυμῷ
Παίζουσαι χαίρουσι κατ' ἄνθεα μαλθακὰ ποίης,
Οὕς κε σὺ τιμήσεις σεμνὴ θεά, ἄφθονε δαῖμον.
Χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Πρόφρων δ' ἀντ' ᾠδῆς βίοτον θυμήρε' ὄπαζε·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

In Terram matrem omnium.

Terram omnium matrem canam bene fundatam,
Honoratissimã, quæ nutrit in terra oĩa quæcũq. sũt
Et quot terram diuam incedunt, & quot pontum,
Et quot volant, hæc nutriuntur ex tuis diuitijs:
Ex te autem boni filij & boni fructus existent.
Veneranda: in te autẽ positũ est dare vitam & auferre
Mortalib. hominibus: at hic felix quẽ vtiq. tu in animo
Promptè honorabis: huicq; copiosa omnia sunt.
Abundat quidẽ illis aruum vitiferum & per agros
Iumentis abundat, domus autem impletur bonis.
Ipsi.a.bonis legib. per vrbẽ habentẽ pulchras mulieres
Dominantur: felicitas.a.multa & diuitiæ sequuntur.
Filij autem lætitia iuuentute florente gloriantur,
Virginésque choreis festiuis læto animo
Ludentes gaudent ad flores molles herbæ.
Quos utique tu honorabis veneranda copiosa Dea.
Salue Deorum mater, vxor cæli stellati,
Prompta autem loco cantus vitam lætam præbe:
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

ΕΙΣ ΗΛΙΟΝ.

Ἥλιον ὑμνεῖν αὖτε Διὸς τέκος ἄρχεο Μοῦσα
Καλλιόπη Φαέθοντα, τὸν Εὐρυφάεσσα βοῶπις

In Solem.

Solẽ laudare rursus Iouis natũ incipe musa (habens
Calliope Phaethontẽ, quem Euryph. boninos oculos

Pepe-

Peperit terræ filium & cœli stellati.
Duxit enim Euryphaessum valde inclytam Hyperion
Germanam sororem,quæ peperit pulchricomos filios,
Auroramq; roseū cubitū habētē, pulchricomámq; lunā,
Solemq; indefessum,similem immortalibus,
Qui lucet mortalibus & immortalibus Dijs,
Equos ascendens:horrendum autem hic inspicit oculis
Aurea è galea,clari autem radij ab ipso
Splendore emicant,ad tempora autem genæ
Claræ à capite gratiosum tenent os
Lucidum,pulchra autem circa corpus fulget vestis,
Tenuiter contexta flata ventorum.sub.a.masculi equi,
Hîc igitur hic sistens aurijugum currum,& equos
Diuinus mittet per cœlum in Oceanum.
Salue rex,promptè autem vitam lætam præbe.
A te initio facto,vocabo mortalium genus virorum
Semideorum,quorum opera Dij mortalib. ostenderunt.

Γείνατο γαίης παῖδι καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γῆμε γὰρ Εὐρυφάεσσαν ἀγακλειτὴν Ὑπερίων
Αὐτοκασιγνήτην,ἥ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
Ἠῶ τε ῥοδόπηχυν,ἐϋπλόκαμόν τε Σελήνην,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντ',ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὃς φαίνει θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἵπποις ἐμβεβαώς· σμερδνὸν δ' ὅγε δέρκεται ὄσσοις
Χρυσῆς ἐκ κόρυθος· λαμπραὶ δ' ἀκτῖνες ἀπ' αὐτοῦ
Αἰγλῆεν στίλβουσι,παρὰ κροτάφων τε παρειαὶ
Λαμπραὶ ἀπὸ κρατὸς χαρίεν κατέχουσι πρόσωπον
Τηλαυγές.καλὸν δὲ περὶ χροῒ λάμπεται ἔσθος
Λεπτουργὲς πνοιῇ ἀνέμων·ὑπὸ δ' ἄρσενες ἵπποι.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγε στήσας χρυσόζυγον ἅρμα καὶ ἵππους,
Θεσπέσιος πέμπῃσι δι' οὐρανοῦ Ὠκεανόνδε.
Χαῖρε ἄναξ.πρόφρων δὲ βίον θυμήρε' ὄπαζε.
Ἐκ σέο δ' ἀρξάμενος κλήσω μερόπων γένος ἀνδρῶν
Ἡμιθέων,ὧν ἔργα θεοὶ θνητοῖσιν ἔδειξαν.

In Lunam.

LVnam canere latis alis dicite Musæ
Suauiloquæ puellæ Saturnij Iouis,peritæ cantus,
Ex qua splendor terram inuoluit à cœlo
Capite ex immortali,multū.a.ornamentū excitatū est
Splendore splendente,enitescit autem tenebrosus aer
Aurea ex corona;radij autem voluuntur,
Quando ab Oceano loto corpore pulchro,
Vestes induta procul lucentes diuina Luna,
Iunctisq; equis longæ ceruicis fulgidis,
Impetuosè priùs agitarit pulcricomos equos,
Vespertina semimenstrua quādo plen⁹ est magnus glo-(bus
Clarißimiq; splendores,tunc aucta sunt
Cœlitùs,signum autem mortalibus iudicium est,
Cum qua olim Saturnius mixtus est amicitia & lecto.
Hæc autem prægnata Pandeam peperit filiam,
Decoram formam habens inter immortales Deos.
Salue regina Dea albiulna diua Luna,
Prompta,pulchricoma,à te .n.incipiens laudes hominū
Canam semideorum,quorum audiunt opera poetæ.
Musarum ministri ab oribus amabilibus.

ΕΙΣ ΣΕΛΗΝΗΝ.

ΜΗνην ἀείδειν τανυσίπτερον ἔσπετε Μοῦσαι,
Ἡδυεπεῖς κοῦραι Κρονίδεω Διὸς,ἵστορες ᾠδῆς·
Ἧς ἄπο αἴγλη γαῖαν ἑλίσσεται οὐρανόδεικτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο,πολὺς δ' ὑπὸ κόσμος ὄρωρεν
Αἴγλης λαμπούσης· στίλβει δ' ἀλάμπετος ἀὴρ
Χρυσέου ἀπὸ στεφάνου,ἀκτῖνες δ' ἐνδιάονται·
Εὖτ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλὸν,
Εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα Σελήνη,
Ζευξαμένη πώλους ἐριαύχενας αἰγλήεντας,
Ἐσσυμένως προτέρωσ' ἐλάσῃ καλλίτριχας ἵππους,
Ἑσπερίη διχόμηνος,ὅτε πλήθει μέγας ὄγμος,
Λαμπρόταταί τ' αὐγαὶ τότ' ἀεξομένης τελέθουσιν
Οὐρανόθεν,τέκμωρ δὲ βροτοῖς καὶ σῆμα τέτυκται.
Τῇ ῥά ποτε Κρονίδης ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη Πανδείην γείνατο κούρην,
Ἐκπρεπὲς εἶδος ἔχουσαν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Χαῖρε ἄνασσα θεὰ λευκώλενε δῖα Σελήνη, (τρο-
Πρόφρον,ἐϋπλόκαμος.σέο δ' ἀρχόμενος,κλέα φω-
Αἴσομαι ἡμιθέων,ὧν κλείουσ' ἔργματ' ἀοιδοὶ,
Μουσάων θεράποντες,ἀπὸ στομάτων ἐροέντων.

In Iovis Pueros.

DE Iouis pueris nigriioculæ dicite Musæ
Tyndaridis,Ledæ pulchritalæ præclaros natos,
Castoraq; equorum domitorē,& irreprehensibilem Pol-(lucem.
Quos sub Taygeti vertice montis magni,
Mixta in amorem cum nigrinube Saturnio
Seruatores peperit pueros terrestrium hominum,
Velociumq; nauium,quando festinant procellæ
Hyemales per pontum implacabilem,hi autem è nauib.
Vota facientes vocant Iouis pueros magni,
Agnis albis,ad littora egreßi
A puppi,hanc.a.ventúsq; magnus & vnda maris
Fecerunt submersam.hi autem repentè apparuerunt
Flauis alis,per æthera vibrantes.
Statim.a.difficilium ventorum cessarunt procellæ,
Vndas autem strauerunt albi maris in sinibus
Nautis,signa bona laboris sui,hi autem conspicati
Gauisi sunt,cessarunt autem ab ærumnoso labore.

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

ΑΜφὶ Διοσκούρους ἑλικώπιδες ἔσπετε Μοῦσαι
Τυνδαρίδας,Λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα
Κάστορά θ' ἱππόδαμον,καὶ ἀμώμητον Πολυδεύκεα·
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
Χειμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον· οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
Εὐχόμενοι καλέουσι Διὸς κούρους μεγάλοιο,
Ἄρνεσσιν λευκοῖσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
Πρύμνης,τὴν δ' ἄνεμός τε μέγας καὶ κῦμα θαλάσσης
Θῆκαν ὑποβρυχίην· οἱ δ' ἐξαπίνης ἐφάνησαν
Ξανθῇσι πτερύγεσσι δι' αἰθέρος ἀΐξαντες.
Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας,
Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι
Ναύταις,σήματα καλὰ πόνου σφίσιν· οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν,παύσαντο δ' ὀϊζυροῖο πόνοιο.

Χαίρετε Τυνδαρίδαι ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Salucte Tyndaridæ velocium agitatores equorum.
At ego vestrûm & alterius memor ero cantionis.

ΕΙΣ ΞΕΝΟΥΣ.

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Νύμφης ἐρατώπιδος Ἥρης
Ναίετ' ἐς ἄδην, ἧς πόδα νείατον ὑψικόμοιο
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ξανθοῦ ποταμοῖο,
Ἕβρου καλὰ ῥέοντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

In Hospites.

Veneremini hospitiis vtentem & domo,
Qui vrbē excelsam Nymphæ amabiliocula Iuno(nis
Habitatis in infernum, cuius pedem postremū alticomæ,
Ambrosiam bibentes aquam flaui fluuij,
Hebri pulchriflui, quem immortalis peperit Iupiter.

ΟΜΗΡΟΥ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΗ ΤΙΝΑ ΕΚ τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HOMERI QVAEDAM EPIGRAMMATA ET VERsus, ex Herodoto de vita Homeri.

Εἰς Κυμαίους.

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃς ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

Ad ciues Cumanos, rogans hospitium.

Hospitum præbete viro profugóque vagóque,
Vrbem qui celsam Cumen Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Εἰς τὴν Κύμην ἀναστρέψων.

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν
Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Rediturus Cumam.

Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbē
Quorum animus prōptus, pollet qui mēte sagaci.

ΕΙΣ ΜΙΔΗΝ.

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι.
Ἔς τ' ἂν ὕδωρ τε ῥέοι, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλοι
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμποι, λαμπρά τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα.
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

In Midam.

Ænea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulchro,
Dum fluit vnda leuis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exoriens & splendida Luna relucet,
Dum fluuij labuntur, inundant littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hîc, chare viator.

Ὀλοφύρεται τὴν τυφλότητα αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κυμαίους.

Οἵῃ μ' αἴσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων,
Ἥν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων·
Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνην ἁλιγείτονα ποντιάνακτον.
Ἥντε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος,
Ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠθελέτην κλῆσαι δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάσθην ἱερὴν ὄπα, φήμην ἀοιδήν.
Ἀφραδίην τῶν μέν τε παθών τις φράσσεται αὖθις,
Ὅ σφιν ὀνειδείοισιν ἐμὴν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι ἀκράαντον φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ τι μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα.

Deplorat suam cęcitatem aduersus Cumanos.

Hei mihi quàm fatum dat Iupiter almus iniquum,
Infanti mihi lac veneranda ex vbere matris
Præbuit, Aeolicæ Smyrnæ, quam Martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quosque viros inter sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiúmq; parauit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mihi quam dederant nascenti numina sortem,
Aegro animo quamuis, certum perferre patique.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiúsque remota,
Inque peregrina sedem mihi quærere terra.

ΑΡΧΗ ΙΛΙΑΔΟΣ ΤΗΣ ἐλάττονος.

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον.
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρηος

Exordivm Parvae Iliados.

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorū.
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima vexit,
The-

Thestoridæ.

THestoride, ex multis mortalib. abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cæcos humana processus.

Neptuno.

AVdi quæ Pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis spatiosaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum ventosq; secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisq; magistri.
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius quo parte Mimas ad sydera surgit,
Inde hominis iusti me fac succedere tectis,
Vlciscíq; virum qui me improbitate fefellit,
Læsit & hospitij sacra iura Iouémque benignum.

Ad Erithræam.

O Sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contra aliis, in quos conuerteris iram.

Ad Nautas.

INfidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnæq; paratæ,
His quibus hospitij non est pia tessera curæ.

Pinus.

FVnduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida.
Hinc ferrum veniet Martis validæq; secures.
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Ad Glaucum caprarium.

GLauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Præ foribus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius: custodibus illis
Nec fera, nec fures venient ad septa dolosi.

Aduersus Antistitam Samiam.

DIue preces audito meas, mulierq; fac ista,
Auersata torum iuuenili ætate vigentum,
Canorum veterúmq; senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.

In Palatium curialium.

VT Patris nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant: sic æquora naues:
Sic & opes ornant ædes, præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multò est augustior igne.

Fornax.

SI mihi mercedem dabitis figuli ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextráq; foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices & mollia cuncta
Siccenturque probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt pestes veniant quæcunq; per vrbem
Grassantur, fundant & in hanc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus grauis Asbetus, atque Sabactes:
Contere tu Pallas flammamq; & vasa camini.
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.

Τῷ Θεστορίδῃ.

ΘΕστορίδης θνητοῖσιν αἰωΐστων πολέων περ.
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

Ποσειδῶνι.

ΚΛῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς Ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύταις, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἀρχοὶ ἔασι.
Δὸς δ' ἐς ὑπώρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοῖόν μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε τισαίμην ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας
Ὠδύσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τράπεζαν.

Εἰς πόλιν Ἐρυθραίαν.

ΠΟτνια γῆ, πάνδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ' οἷς ἐχολώθης.

Πρὸς Ναύτας.

ΝΑῦται ποντοπόροι στυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίου Διός, ὅς κ' ἀλίτηται.

Πεύκη.

ΑΛλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἄν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

Εἰς Γλαῦκον τὸν αἰπόλον.

ΓΛαῦκε πέπων ἐπιὼν τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἕρκεα θηρὸς ἰόντος.

Πρὸς τὴν ἱέρειαν ἐν Σάμῳ.

ΚΛῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
Τήνδε νέων μὲν ἀνήνασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν,
Ἡδ' ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Εἰς οἶκον τῶν Φρατέρων.

ΑΝδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ πόληος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Ὁ Κάμινος.

ΕΙ μὲν δώσετε μισθόν, ἀείσω ὦ κεραμῆες.
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνου.
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὤνου ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι, ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι·
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψεύδη ἄρησθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας.
Σύντριβ' ὁμῶς μάραγόν τε καὶ ἄσβεστον, ἠδ' Ἄβακτον
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.

Πεῖθε πυραίθουσαι καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμινος.
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γνάθος ἵππου βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
Πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θύγατερ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας κενταύρους,
Οἵ θ' Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο.
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δὲ χ' ὑπερκύψει περὶ ταῦτα, πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσταιντ' αἴσιμα ῥέζειν.

Insuper Omodamus seruatque & damna det arti.
Omnia misceto, fornacem vasa domumque.
Vt fragor immensus fiat, figulique tremiscant,
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic subita fornax crepitetque cadatque ruina,
Inque lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc ducat longa Centauros agmine Chiron:
Quique manu Herculea cecidêre superque fuerunt,
Illa contendant opus omne ipsumque caminum
In nihilum penitùs redigant, figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Denique qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusque perurat.
Sic scelus agnoscent, omnes atque inde cauebunt.

Εἰρεσιώνη.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμέ-(νοιο
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ Εὐφροσύνη τεθηλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρποι μᾶζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεται ὔμμιν,
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἱστὸν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.
Ἕστηκ' ἐν προθύροισι. καὶ εἰ μέν τοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν. οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδ' ἤλθομεν.

Eireisione siue ramus.

Venimus ad magnas ædes ciuemque potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atque redundat,
Vos aditum præbete fores feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesque sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hîc videatur inane:
Sintque laboratæ Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasque laboret.
Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis.
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne,
Assumus in porta, seu munera ferre placebit.
Seu nihil: est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hîc habitare diu nec adesse paramus.

Τοῖς Ἁλιεῦσι.

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἀάσπετα μῆλα νεμόντων.

Piscatoribus.

Hi vos, ô pueri, tales genuêre parentes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ
Ὁμήρου ποιημάτων.

FINIS HOMERI POEMATVM
quæ quidem extant.

INDEX IN ODYSSEAM LOCVPLES.

vi-

FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN HOMERI ODYSSEAM
MEMORABILIVM INDEX.

D

inter-

E

F

Minos

X

Z

FINIS.